Decretum

CVIVSCVNQVE DIGNITATIS & conditionis beneuolo, ac erudito Lectori. S. P. D.

LITERARIAE rei peritis, præsertim vero Sacrorum Canonum, atq; Legum Antistitibus, & cultoribus vel prolixo orationis syrmate persuadere, vel multis verborum lenocinijs saltem demonstrare superuacaneum esse arbitror, quam mirificam industriam, ac pene incredibilem curam Illustres Iuntæ per multos ab hinc annos in suis officinis Typographicis adhibuerunt, & etiamnum adhibent, vt in illis excusi libri non tantum approbatiores, expetibilioresq; habeantur, verum etiam qui præ ceteris spectarent ad maiorē nominis Diuini celebrationē, & vberius emolumentum ad gubernandam, & conseruandam hominum societatem allaturi sint in publicum emittantur. Qua in re quidem, ne talia me assentandi gratia ad ipsorum voluntatem, sed potius in veritatis stabilimentum protulisse videar, illos duplici via procedere quotidiana satis superque comprobat experientia. Nam nullis sumptibus, laboribusve parcentes, certatim in id unice incumbunt, vt indies libri emendatiores, & ab erratis, ac sphalmatibus magis magisque detersi, & expoliti imprimantur, nec non insuper nouis quibusdam Annotationibus, siue Additionibus ornentur, & locupletentur. Earum enim adminiculo partim ipsis rebus, quæ in illis traduntur, maior perspicuitas affertur, & in tanta diuersarum opinionum repugnantia ac conflictu, verus nec non genuinus intellectus eruitur: partim vero Studiosi ad classicorum Iurisconsultorum, qui tam superiori, quam nostro sæculo vel in publicis Gymnasijs docendo, vel curiarum Tribunali-

bus causas perorando, vel denique in dubijs controuersiarum forensium euentibus consulendo floruerunt, & pro solerti ingenij acumine in secretiora ciuilis sapientiæ delubra penetrarunt, commentationes remittuntur. Inter ceteros autem quamplures nunc temporis se denuo conspiciendos exhibent, & Iuris Vtriusque Studiosorum manibus, ingenijsque de meliori nota commendant, & mancipant TEXTVS *quos vocant Canonicos. Qui, sicut ex oculari inspectione, & peruolutatis paucis folijs vnicuique sine magna difficultate, & exigua cum molestia manifestum fieri poterit, ita exquisiti, perpoliti, illustrati, atque adaucti prodeunt, vt vix Sibyllino Sacerdoti, quæ in tali editione vlterius desiderari deberent, in mentem venire poßint. Præterquam enim quod in nouißima hac editione omnia et singula ad legitimam censuram, normamque, sicuti decebat, Romani Exemplaris accurate redacta, & ne quispiam fortaßis aliquid ex incuria, aut nimis præcipiti festinatione siue in Textu, siue in Glossis omißum suspicetur, de verbo ad verbum diligenter collata, ac rerum et verborum notabilium Indice copiosißimo, Margarita nuncupato, accumulata fuerunt: eidem insuper luculentæ & argutæ aliquot insignium & clarissimorum Iurisconsultor[illegible] Additiones ad omnes Iuris Canonici partes sunt coniunctæ [illegible] Studiosis magno vsui, & Promptuarij loco esse poterunt, m[illegible]me autem vt in quacunque occurrenti ardua ac perplex[illegible]ateria statim regressum ad ipsos fontes, & celeberrimos [illegible] triusque Interpretes arripere, & suis hæsitationi[illegible] quando necessitas vel in Theoria, vel in Practica vrgere videbitur, abunde satisfacere, seque contra vniuersas obiectas contrarietates fideliter munire, ac tandem ex illis dextre firmato iudicio commodissime extricare valeant. Etsi enim in confesso sit, proxime antecedenti impressioni duorum clarissimorum virorum Ebolitanorum, vtputa D. Augustini, & D. Prosperi Carauitarum, & dum in viuis manerent eminentissimorum Neapoli Iurisconsultorum, Additiones annexas fuisse: attamen vt illæ melius digererentur, secunda vice sub incudem reuocatæ, & quæ emendationem exposcebant ex fontibus suæ integritati restitutæ, ac vltima lima absolutæ fuerunt. Reliquas vero videlicet Excellentissimi D. Andreæ Alciati, iuriscon. Mediolanensis, & Marcelli Francolini Presbyteri, & Doctoris Bodiani Annotationes nunc primum adiungere*

suasit

suasit ingens ipsarum praecellentia, & vtilitas, quae se in omnes tam Diuini, & Canonici, quam humani, ac consuetudinarij Iuris articulos latissime diffundit. Huius enim Studiosos in cognitionem historiarum deducunt, & quasi in speculo ostendunt, quo tempore, in qualibus Concilijs, sub quibus Summis Pontificibus, & ad quas personas Canones sint directi, atq; publicati. Sed illius, prout Patrum nostrorum memoria magna cum sui admiratione singularem in Vtroque Iure scientiam declarauit, ceu Ariadnes filum sequi necesse habet qui non legum cortices lambere, sed rationem & mentem illarum peruestigare satagit. Eo enim pacto rite ius suum vnicuique tribuetur; opportuna bonorum protectio nunquam deficiet, & in ipsis improbis formidato supplicio nocendi facultas refrenabitur. Quapropter immortales Illustribus Iuntis debentur gratiae pro tali ipsorum nunquam satis commendanda solicitudine, & si labor ille cuidam non ingratus acciderit, quid ab ipsis in posterum expectandum erit, plus quam satis quilibet certam capere poterit coniecturam. De meo studio nihil addendum censui, nisi quod iuxta mandatum Serenissimi Dominij Veneti ad correctionem requisitus, & in illa fideliter versatus fuerim, & me tam Tuae beneuolentiae, quam Illustrium Iuntarum fauori, etiam atque etiam committam, officiose rogitans, vt omnia aequi bonique consulas. Exaratum Venetijs Prid. Cal. Quinctil. Anno post CHRISTI Saluatoris nostri natiuitatem M. DC. XV.

M. Matthias Coldiz ab Alba Rupe
ad Salam Alemannus.

DECRETVM GRATIANI,

EMENDATVM, ET NOTATIONIBVS ILLVSTRATVM;

Vnà cum glossis;

GREGORII XIII. PONT. MAX.
IVSSV EDITVM.

Ad exemplar Romanum diligenter recognitum.

CONIVNCTIS DOCTISSIMIS AD OMNES IVRIS CANONICI partes Additionibus Praeclariss. Iurisconſ. D. AVGVSTINI CARAVITAE *Patritij Ebolitani, & in Sacro Regio Conſ. Neapol. Conſiliarij.*

D. ANDREAE ALCIATI PATRITII MEDIOLANENSIS ET IVREC. Præſtantiſſimi. D. PROSPERI CARAVITAE Patritij Ebolitani, & Iuriſconſulti celeberrimi.

D. MARCELLI FRANCOLINI PRESBYTERI, ET DOCTORIS Bodiani, ac nunc recens in vnum volumen congeſtis.

Cum Indice locupletiſſimo, MARGARITA nuncupato.

VENETIIS, Apud Iuntas. MDCXV.

DECRETVM ABBREVIATVM SIGILLATIM CVNCTA ATTINGENS.

LIBER DECRETI DIVISVS EST IN TRES PARTES. Quarum prima est de distinctionibus. Secunda de causis. Tertia de consecratione. Prima pars distincta est in distinctiones centum & vnam.

PRIMA distinctio tractat de iure naturali & humano, ius ipsum naturaliter eiusque species omnes diffiniens, & inter ius scriptũ, & non scriptum differentiam ponens. 1

ij. de iure Quiritum siue Romanorum, ipsum per species diffiniens. 6

iij. iuris canonici varia nomina distinguit, breuiterque exponit. 7

iiij. ad quid leges inuentæ sunt, & quid sacri canones mandent. 9

v. quomodo ius naturale est immobile, nec obstat quod ibi ponitur. 12

vi. an illusiones nocturnę ad peccatum imputentur, & circa finem prosequitur de iuris naturalis dignitate. 14

vij. ponit legislatores, ostendendo qualiter ius inceperit. 18

viij. ponit differentiam inter ius naturale & consuetudinem. 19

ix. auctoritate & exẽplo probat constitutiones hominum iuri naturali cedere. 24

x. ostendit quod leges Imperatorum vincuntur a canonibus. 27

xi. dicit consuetudinem legibus approbatis cedere. 33

xij. habet laudabilem cõsuetudinem esse seruandam, quæ nec canonib. sacris, nec veritati, nec bonis moribus obuiet. 38

xiij. vult quod contra ius naturale non admittatur dispensatio, nisi in fuga maioris mali. 44

xiiij. quod quis non debet minus peccatum committere, vt aliud maius euitare possit. 47

xv. notat de tempore quo sacri canones, librique & concilia celebrata fuerunt: & quæ opuscula sunt admittenda. 48

xvj. ponit quod canones Apostolorum sunt recipiendi, postea ostendit quo tempore & quo residente in papatu vel Imperio quodlibet concilium est celebratum. 54

xvij. dicit non concilia, sed conuenticula celebrati sine Papa. 62

xviij. ostendit quod prouincialia concilia nihil generaliter possunt constituere, ideo consequenter declarat ad quid sint vtilia, & quoties in anno, & quo tempore anni, & cuius auctoritate sunt celebranda, & quod metropolitanus nihil debet exigere ab episcopis ad concilium conuenientib. Addit de pęna episcopi, qui vocatus ad synodum non venit. 66

xix. vim decretalium ostendens dicit mandata ecclesiastica deuote seruanda. 73

xx. Dicit quod in causis diffiniendis sacri canones, in exponenda vero sacra scriptura sancti doctores attenduntur. 81

xxi. Tractat de diuersis ordinibus, & gradibus ministrorum, docendo qui sunt executores siue ministri canonum a maiori vsque ad infimum. Et differentias ministrorum locorum assignat, probans quod maior a minori non debet iudicari. 84

xxij. de dignitate Romanæ Ecclesiæ, & quorumdam aliarum. 92

xxiij. de ordinatione ministrorum incipiens a Romano Pontifice, & descendens vsque ad ostiarium. 96

xxiiij. de examinatione ordinandorum. 108

xxv. de officijs clericorum, incipiendo ab ostiario, & ascẽdendo vsque ad episcopum. Circa medium distinctionis inchoat. xiij. præcepta regulæ apostolicæ, vt prosequitur ibi, Oportet episcopum esse sine crimine. Et inde nacta occasione ponit varias significationes huius nominis, crimen. Et ostẽdit quod sit mortale, & quod veniale. 111

xxvi. exequitur secundum pręceptum Apostolicæ regulæ. Oportet epm̃ esse vnius vxoris virum. 118

xxvii. probat quod nolentes vouere continentiam, ad sacros ordines promouendi non sunt, assignans differentiam inter solemne, & simplex votum. 123

xxviij. probat quod clericis habere vxores non licet in ecclesia occidentali, addens de subdiaconatu, qui olim prohibitus non erat. 125

xxix. ostendit quæ iam capitula tradita esse ex causa, quędam ex causa, quędam ex tempore, quædam ex loco, quædam ex persona. 133

xxx. quia dictum fuit xxviii. dis. supra. quod sacerdotes non debent a se abijcere vxores suas prætextu religionis, hic dicit quod ex causa fuit hoc statutum, scilicet propter quosdam hereticos, qui coniugia detestabantur. 134

xxxj. probat & ponit exempla in terminis, qualiter clerici continere debent, & quod ab omnib. est seruanda continentia, nisi ab orientalibus. 139

xxxii. adhuc prosequitur de continentia clericorum, & dicit quod constituti in quatuor sacris ordinibus tenentur continere, & si habent publicas concubinas, nullus eorum Missam audiat. 145

xxxiij. ostendit quod bigami, corpore vitiati, vsurarij publice pęnitentes, lusores in scena ludentes, furiosi, arreptitij, accipientes meretrices in vxores, & concubinas habentes promoueri non possunt. 154

xxxiv. ponit quod oportet episcopũ vitare nimiã familiaritatem domesticarum personarum, & etiam consanguineorum, & quod venari non licet. 157

xxxv. agit de tertio capitulo apostolicæ regulæ, oportet ordinandum

di non sunt. 450.
xcix. docet de primatibus, & potestate eorũ qualiter nullus est appellandus vniuersalis. 451.
c. Tractat de pallio, & vsu eius. 454.
ci. & vltima dicit vnam prouinciam in duas non diuidendam. 450.

SECVNDA PARS. quæ est de Causis, distincta est in causas triginta sex, quarum qualibet plures sub se quæstiones continet.

Prima Causa quæstiones habet VII.

Prima quærit vtrum vendere spiritualia sit peccatum. Solutio. sic. 461.
ij. an pro ingressu ecclesiæ vel monasterij pecunia sit exigenda, vel persoluenda. Sol. non. 529.
iij. vtrum præbendas ecclesiæ emere sit simonia. Solu. sic. 535.
iiij. vtrum iste reus criminis sit cuius pater pro eo ignorante simoniam commisit. Sol. ignorantia facti non iuris excusat eum. 545.
v. vtrum liceat ei retinere, quod pater pro eo simonia acquisiuit. Sol. de rigore iuris non, de misericordia secus. 553.
vj. vtrum ignoranter à simoniaco ordinati sint abijciendi, vel non. So. probata ignorantia misericorditer tolerantur. 556.
vij. vtrum renuncians suæ hæresi in episcopali dignitate sit suscipiendus. So. rigor vult eum deponi: sed dispensatio sustineri. 557.

Secunda Causa habet VIII. quæstiones, & in ea quinta præcedit quartam.

Prima quærit vtrũ in manifestis sit ordo iuris seruandus. Sic, nisi sint notoria. 575.
ij. vtrum spoliatus ab aliquo sit iudicandus. non, ante restitutionem 591.
iij. qua pœna sint feriendi in accusatione deficientes. Talione. 592.
v. vtrum accusatore deficiente reus sit cogendus ad purgationem. nõ nisi infamia publica laboret. 599.
iiij. an duorũ testimonio episcopus sit condemnandus. 612.
vj. quo remedio causa subleuatur, Appellatione, quæ tamen ei danda non est, qui causa dilationis appellat. 614.
vij. an laici, vel monachi, vel quilibet inferiorum ordinum sint admittendi in accusatione maiorũ. non de iure nouo. 640.
viij. qualiter accusatio fieri debeat. Sol. in scriptis. 667.

Tertia Causa quæstiones XI. complectitur.

Prima vtrum restitutio sit facienda quibuslibet spoliatis. Sol. sic, nisi in certis casibus, nam infamatus apostata, iuste spoliatus, præcisus, & suspectus non sunt restituendi. 670.
ij. quærit de inducijs quo spatio sint dandæ: an post restitutionem tantum, an post vocationem ad causam quibuslibet concedendæ sint. Sol. ad arbitrium iudicis. 673.
iij. quo spacio mensium sint vtriq. concedendæ. So. vt prius. 676.
iiij. vtrum infames sint recipiendi ad testimonium. Sol. non, nisi contra sui similes. 680.
v. an testes domestici vel inimici sint producendi. So. non. 683.
vj. vtrum reus extra prouinciam sit producendus. So. non. 689.
vij. vtrum criminosus possit esse iudex. Sol. si ab ecclesia toleratur. 697.
viij. vtrum episcopus possit ab vno iudicari. Sol. non, nisi a xij. episcopis: reseruata sententia summo pontifici. 704.
ix. vtrum accusatores testes in absentem vocem accusationis vel testificationis exhibere valeant. Sol. non. 705.
x. vtrum deficientes in vno capitulo sint admittendi ad sequentia. So. non. 712.
xi. vtrum accusatus in accusatorem possit conuertere accusationem. So. nõ, nisi in maiori crimine. 713.

Quarta Causa habet VI. quæstiones.

Prima an in excommunicatione constitutus alium accusare valeat. So. non. 717.
ij. an infra duodecim annos in criminali causa quis testificari possit. Sol. non. 718.
iij. an ab accusatione prohibitus possit esse testis. Sol. non. 718.
iiij. an idem possit esse accusator, & testis. Sol. non. 725.
v. an si vocatus ad causam non veniat sit excommunicandus. Sol. sic. nisi iustam absentiæ causam probauerit. 727.
vj. an calumniator in proprio causa sit audiendus. Sol. sic, si causa non sit criminalis. 729.

Quinta Causa habet VI. quæstiones.

Prima qua pœna sit feriendus, qui famosum libellum scribit. Solu. anathemate, nisi scriptura probauerit. 730.
ij. quoties quis sit ad causam vocandus antequam excommunicetur. Sol. non tantum semel: sed bis. 732.
iij. an per procuratorem quis causam agere valeat criminalem. Solu. non, nisi sit persona illustris. Causam vero iniuriarum ciuilem sic. 734.
iiij. an absque synodali audientia episcopus sit damnandus. Sol. non 736.
v. an sit habendus pro inimico, qui aliquem accusat. Sol. non, si hoc faciat ex charitate. 737.
vj. qua pœna sit plectendus, qui non probat obiecta. Sol. talione. 740.

Sexta Causa quæstiones V. continet.

Prima vtrum criminosi, vel infames religiosum episcopum possint accusare de simonia. Non. 743.
ij. si episcopus accusationem in accusantem cõuertere voluerit: an eius verbo simplici fides adhibenda sit. Non. 753.
iij. an liceat petere iudicium episcopi alterius prouinciæ. Non nisi in causa damnationis. 755.
iiij. cuius iudicium sit expetendum cum episcopi prouinciæ in sua sententia discordant, archiepiscoporum, & episcoporum vicinæ prouinciæ. 757.
v. an accusatore deficiente reus sit ad probationem cogendus. Non, sed bene ad purgationem si laboret in famia. 756.

Septima Causa habet II. quæstiones.

Prima vtrũ viuẽte episcopo alius poterit in eadem ecclesia ordinari. Non, nisi transferatur vel cedat. Tamen pro infirmitate, vel senectute datur sibi coadiutor. 761.
ij. vtrum hi qui cesserunt causa infirmitatis, sanitate recepta possent cathedram repetere. Non. 790.

Octaua Causa quæstiones. V. colligit.

Prima vtrum liceat episcopo sibi successorem eligere. Non. 791.
ij. an amicorũ patrocinia in electione valeant. Non. 802.
iij. an sit simonia post electionẽ pro indemnitate ecclesiæ iuramentũ præstare. Sic. si pactum super hoc præcesserit. 803.
iiij. an liceat clericis declinare iudicia episcopi de crimine accusati ante sententiæ tempus. Non ante condemnationem, nisi per appellationem. 805.

v. an accusatus coram Apostolico: sine eius literis debeat recessu. Nō. 805.

Nona Causa habet III. quæstiones.

Prima an ordinatus ab excommunicato eijciendus sit. Non. si ignorauit illum esse excommunicatum. 806.
ij. an liceat archiepiscopo vel episcopo clericos alterius ordinare. Nō. sine literis proprij episcopi. 809.
iij. an liceat archiepiscopo clericos sui suffraganei absoluere vel damnare. Non, nisi data negligentia vel appellatione interposita. 813.

Decima Causa tribus quæstionibus est contenta.

Prima an ecclesia cum omni dote ad episcopum pertineat vel ad eius ordinationes. Sol. sic. 822.
ij. an liceat episcopo res ecclesiæ distrahere. Sol. non, nisi certis casibus. 827.
iij. quid à singulis ecclesijs nomine cathedratici valeat exigere. Sol. duos solidos. 835.

Vndecima Causa habet III. quæstiones.

Prima an clericus ante ciuilem iudicem sit trahendus. Non. 840.
ij. qua pœna dignus sit qui clericum ad sæcularem iudicem traxit. Excommunicatione. 859.
iij. qua pœna dignus sit qui sententiam episcopi non seruauerit. Depositione. 859.

Duodecima Causa quæstiones continet V.

Prima an liceat clericis proprium habere. Non, regularibus. 902.
ij. an res ecclesiæ possint dare. Non, nisi in casibus. 916.
iij. vtrum clerici acquisita de rebus ecclesiæ possint relinquere quibus voluerint. Non, nisi ecclesiæ. 991.
iiij. quibus possunt clerici relinquere quæ de suis, & ecclesiæ rebus prouenerunt. Partim ecclesiæ, partim hæredibus. 953.
v. an liceat clericis testamentum facere. Sic, de proprijs rebus. 954.

Decimatertia Causa habet II. quæstiones.

Prima vtrum decimæ sint dandæ ratione territorij vel personæ. Sol. ratione vtriusque. 958.
ij. an ius percipiendi, & soluendi decimas tollatur ratione temporis. Sol. sic. 961.

Decimaquarta Causa habet VI. quæstiones.

Prima an liceat clericis in iudicio sua repetere. Sic. 978.
ij. an super reb. ecclesiæ testes eiusdem sint audiendi. Sic. 980.
iij. an præter sortem aliquid accipere sit vsura. Sic. 982.
iiij. an liceat clericis vel laicis vsuras accipere. Non. 984.
v. an eleemosynæ sint de vsuris faciendæ. Non 987
vj. an vsurarij possint pœnitentiam agere. Non, si habeant vnde possint restituere. 992.

Decimaquinta Causa habet VIII. quæstiones.

Prima an ea quæ fiunt ab ignorantibus vel mente alienatis sint eis imputanda. Non, nisi culpa sua ad ignorantiam deuenerint. 995.
ij. an pro impensis patrocinij liceat clericis munera exigere. Sic. 1003.
iij. an per confessionem mulieris cū qua peccauit sacerdos sit condemnandus. Non. 1004.
iiij. an die Dominico debeant episcopi causas audire. Non. 1008.
v. an neganti crimen purgatio sit indicenda. Sic. si laborat infamia. 1009.
vj. an in criminibus confessio sit extorquenda. Non. 1012.
vij. an solus episcopus diaconum, vel presbyterum deponere possit. Non. 1015.
viij. si confessus vel cōuictus de his quæ ante ordinationē commisit, valeat ministrare. Non. 1017.

Decimasexta Causa habet VII. quæstiones. Et in ea quinta quæstio ponitur in tertio loco.

Prima an liceat monachis officium celebrare. Sol. sic cum permissione epi. & licentia abbatis. 1031.
ij. an liceat eis in capellis suis sacerdotes instituere. So. sic si quas possideant pleno iure. 1056.
v. an episcopus vel abbas iure territorij capellam valeant vendicare. So. non. 1060.
iiij. an iura ecclesiæ per præscriptionem tollantur. Sol. sic. 1061.
iij. an ecclesia contra ecclesiam vel monasterium possit præscribere. Sol. sic. 1076.
vj. si quis in rem ecclesiæ ab aliquo detenta sua auctoritate, irrepserit: an cadat à causa. So. sic, sed non ecclesia. 1077.
vij. an liceat alicui ecclesiam de manu laici recipere. Sol. non, nisi ecclesia vel monasterium habeat ius patronatus. 1081.

Decimaseptima Causa habet IIII. quæstiones.

Prima an reus sit voti qui à proposito sui cordis recedit. Solut. non, quantum ad ecclesiam: nisi ore pronunciauerit. 1098.
ij. an beneficia ei reddenda sit qui eis in infirmitate renunciauit. Sol. sic, si non erat sui compos. 1100.
iij. an liceat illi qui se monasterio tradidit possit ad propria redire. Sol. non. 1101.
iiij. an discedens de monasterio sine sui abbatis licentia, possit sua vendicare. Sol. non. 1102.

Decimaoctaua Causa habet II. quæstiones.

Prima an abbas factus episcopus acquirat ecclesiæ vel monasterio. Solu. dum fuit abbas, acquisiuit monasterio, sed factus episcopus ecclesiæ. 1119.
ij. an per episcopum sit eligēdus vel instituendus. Sol. ab episcopo est ordinandus, à fratribus vero eligendus. 1120.

Decimanona Causa continet III. quæstiones.

Prima an episcopus debeat permittere clericos transire ad monasterium. Sol. sic 1133.
ij. si noluerit, an liceat eo inuito transire: Sol sic. 1134.
iij. an liceat canonicis regularibus transire ad monasterium monachorum. Sol. non sine licentia prælati. 1135.

Vicesima Causa quæstiones IIII. comprehendit.

Prima vtrum pueri traditi monasterijs sint cogendi ibi manere. Non, nisi postquam venerint ad annos discretionis. 1140.
ij. si præter voluntatem parentum intrauerint monasterium, an per eos inde possint extrahi. Sic. [illegible] annum. & diem: si sint [illegible] annos discretioni. 1145.
iij. an qui inuitus cucullam induit cogatur eam retinere. non, nisi postea consenserit. 1147.
iiij. an liceat ab vno monasterio ad aliud transire. Sic. 1150.

Vicesimaprima Causa habet V. quæstiones.

Prima an clericus possit in duab. ecclesijs inscribi. Solutio, non. 1152.
ij. an liceat clericis a sua Ecclesia ad aliam transire. So. non sine literis vel.

vel licentia sui prælati. 1155.
iii. an liceat clericis suscipere procurationem sæcularium negotiorũ. Sol. non, nisi causa pietatis. 1157.
iiij. an liceat clericis vestibus fulgidis ornari Sol. non. 1159.
v. qua pœna sint puniendi clerici ad iudicium sæculare fugentes. Sol. excommunicationis. 1161.

Vigesimasecunda Causa gerit quæstiones V.

prima an iuramentum sit præstandum Sic, causa necessitatis. 1163.
ij. an sit periurus, q iurat falsum, & credit verum. Sic pp intentionem fallendi, tamẽ postea dicitur contrarium. 1171.
iij. an liceat clericis denegare episcopo consuetam obedientiam, non ante condemnationem. 1183.
iiij. an iuramentum illicitum sit seruandum non. 1183.
v. an periurus sit qui alium peierare cogit. Sol. sic 1193.

Vigesimatertia Causa habet VIII. quæstiones.

prima an militare sit peccatum. nõ si iuste fit. 1201.
ii. quid sit bellum iustum. So. quod fit edicto superioris repetendarũ rerum, aut propulsandarum iniuriarum causa. 1207.
iij. an iniuria sociorum sit armis propulsanda. Sic. 1209.
iiij an vindicta sit inferẽda. Sic, ab eo cuius interest. 1213.
v. an sit peccatum iudici, vel ministro reos occidere. non, causa iustitiæ. 1250.
vi. an mali sint ad bonum cogendi. Sol. Sic. 1272.
vij. an heretici sint spoliandi suis, & ecclesiæ suæ bonis. Sic. 1275.
viij. an liceat clericis arma monere. non, manu propria, nisi causa necessitatis. 1278.

Vigesimaquarta Causa habet III. quæstiones.

prima an hæreticus aliquem possit excommunicare. non. 1295.
ii. an post mortem possit aliqui excommunicari. Sic pro hæresi. 1320.
iij. an pro peccato domini, eius familia possit excommunicari. non, sed interdicto supponi. 1325.

Vigesimaquinta Causa habet II. quæstiones.

prima an auctoritate priuilegii quis contra ius commune valeat se tueri. Sol. sic. 1346.
ij. an sequentia priuilegia derogent prioribus. Solutio. Sic, si ex certa scientia fuerint concessa. 1352.

Vigesimasexta Causa quæstiones VII. contingit.

Prima an sint sortilegi, qui sub ficto religionis nomine futura promittunt. Sol. sic. 1363.
ij. an sit peccatum esse sortilegum. Sol. sic. 1363.
iij. à quibus genus diuinationis sum psit exordium. Solutio, à Persis. 1367.
iiii. quot sunt genera diuinationis. Sol. quatuor secundũ numerum elementorum, duo secundum formam, quod videre potes. 1367.
v. an sortilegi sint excommunicandi. Sol. sic. 1370.
vj. an excommunicatus ab episcopo possit reconciliari à presbytero. Solu. non, episcopo inconsulto, nisi in necessitatis articulo. 1378.
vij. an morientib. sit pœnitentia imponenda. Sol. non, tamen est eis innotescenda. 1385.

Vigesimaseptima Causa habet quæstiones II.

Prima. an coniugium possit esse inter vouentes. Sol. non, si votum sit solemnizatũ, secus si simplex fuerit. 1390.
ij. an liceat sponso a sua sponsa recedere. Solu. non, si desponsatio sit de præsenti. 1412.

Vigesimaoctaua gerit quæstiones III.

Prima, an coniugium sit inter infideles. Sic. 1434.
iij. an liceat conuerso ad fidem ducere aliam viuente priore. Sic, si sit diuisus ab ipsa infideli. 1449.
iiij. an bigamus sit qui ante baptismum vnam vxorem, & post aliã habuit. Sic. 1450.

Vigesimanona Causa habet II. quæstiones.

prima, an sit coniugiũ inter seruum & ingenuam. Sol. sic; nisi error impediat. 1451.
ij. si prius putabat hunc esse liberũ & postea deprehenderit ipsum esse seruum; an possit eum deserere. Sol. sic. 1454.

Trigesima Causa habet V. quæstiones

prima, an liceat reddere debitum vxori, quæ filium de sacro fonte leuauit. Sic, nisi ex cõsensu vtriusque sit factum. 1458.
ij. an sponsalia contrahantur inter infantes. Non. 1464.
iij. an spirituales, vel adoptiui filij possint naturalibus copulari. Non 1464.
iiij. an liceat alicui commatrẽ vxoris suæ ducere in vxorem. Sic mortua vxor. si cõmaternitas matrimonium præcesserit. 1468.
v. an clandestina desponsatio manifestæ præiudicet. Non apud ecclesiam. 1470.

Trigesimaprima causa habet III. quæstiones.

Prima an possit duci in vxorem, quæ prius fuit polluta per adulterium. Solut. sic, nisi adulter dederit ei fidem viuente viro, vel machinatus sit in mortem eius. 1477.
ii an filia sit inuita alicui in vxorem tradenda. Solutio non. 1483.
iij an post patris sponsionem possit alij nubere. Sol. sic, si non consenserit. 1486.

Trigesimasecunda Causa habet VIII. quæstiones.

Prima an liceat ducere meretricem in vxorem. Sic. 1488.
ij. an sit vxor appellanda, quæ ducitur incontinentiæ causæ. Non 1495.
iii. an mulier sequatur arbitrium sui, an patris serui. liberi. 1504.
iiii. an viuente vxore liceat aliqui ex ancilla filios querere. Non 1504.
v. an ea quę patiatur inuita, pudicitiam perdat. Non. 1514.
vi. an adulter adulteram dimittere possit. Non. 1523.
vii. an viuente dimissa aliam accipere possit. 1525.
viii. si in hoc saltem infidelem ducere possit ea cõditione, vt ad fidem conuertatur. Non. 1536.

Trigesimatertia Caus. habet V. quæstiones.

Prima an propter impotentiam cõeundi sit aliqua a viro separãda. Sol. sic. 1537.
ii. an separata possit ei nubere cum quo prius est fornicata. Solut. sic pœnitentia peracta 1540.
iii. an sola cordis contritione possit peccatum deleri. Solut. sic. vbi facultas confitendi, nõ suppetit. 1552.

NOTANDUM HIC *quod ratione huius tertiæ quæstionis mota agitur de Pænitentia, cuius tractatus per distinct. VII. est distinctus.*

Prima quærit, an sola cordis contritio deleat peccatum Sic, si confitenti facultas desit. 1552.
ij. an charitas semel habita possit amitti. Solu. sic, in via. secus tamen in patria. 1603.
iij. an pænitentia possit reiterari. Solu. sic, præter solennem 1633.
iiij. an peccata semel dimissa redeãt Sol non simpliciter. 1662.
v. quis modus debeat obseruari in imponenda & accipienda pænitẽtia. Sol. ad arbitrium proprii sacerdotis discreti. 1677.
vi. cui quis confiteri debeat. Solut. proprio sacerdoti: si sit discretus, alioqui alteri de eius licentia. 1683.
vii. an pænitentia timore mortis accepta sit fructuosa. Solu. sic 1686.
iiii. quæstio causę supra proxima est, an actus coniugalis sit prohibitus tempore orationis. Solu. sic. 1686.
v. an vir sine cõsensu vxoris & ecõuerso vouere possit continentiã. Sol. Non. 1693.

Trigesimaquarta Causa habet II. quæstiones.

Prima an rea sit adulterii quæ credens maritum mortuum nupsit alteri Sol. non. 1702.
ii. an redeunte priore cogenda sit recedere à secunda, & ad priorem redire. Sol. sic. 1702.

Trigesimaquinta Causa habet X. quæstiones.

Prima an liceat aliquam ducere de propria cognatione. Sol. nõ. 1708.
ii. an liceat aliquã ducere de cognatione vxoris suæ Sol. Non. 1711.
iii. vsque ad quem gradum debeat quis abstinere à consanguineis suis & vxoris suæ. Sol. olim vsque ad 7 hodie vsque ad 4. 1711.
iiii quare vsque ad 7. gradum computatur consanguinitas. Sol. ad instar septem ætatum mundi. 1718.
v quomodo gradus cõsanguinitatis sunt computandi. Sol. sicut ostenditur in arbore, 1718.
vi. qui iusiurandum de propinquitate firmare debent. Sol. propinqui & vicini. 1731.
vii. an incestuosi filii, reputẽtur. Sol. Non. 1736.
viii. si consanguinei ignoranter coniũcti simul possint remanere. Solu. non, nisi ex dispensatione papæ in quinto gradu vel supra. 1736.
ix. an matrimoniũ per falsos testes separatum: si postea apparuerit ecclesiam fuisse deceptã, sit reintegrandum. Sol. sic. 1739.
x. si relicta alicuius in secundas nuptias transierit, an proles ex eis scepta poterit copulari consanguineis prioris viri. Sol. Non. 1743.

Trigesimasexta & vltima Causa habet II. quæstiones.

Prima an virginem opprimens raptum committat. Sic. 1745.
ii. an rapta raptori nubere possit, vel que. 1747.

TERTIA PARS EST *de Consecratione, quæ quinque distinctiones duntaxat complectitur.*

Prima agit de consuetudine ecclesiarum & missarum celebratione 1752.
ii. de sacramento Eucharistię. 1776.
iii. de festiuitatibus per anni circulum celebrandis. 1826.
iiii. de baptismi sacramento. 1835.
v. de confirmatione & ieiunio. 1892.

DECRE-

DECRETI TOTALIS MATERIA PER METRA NOTATVR SEQVENTIA.

DECRETVM DOMINI GRATIANI TRES habet partes principales. Prima est de distinctionibus, quæ sunt vna supra centum. Et singulas distinctiones singuli versus sequentes luculenter aperiunt.

Sit mo-

Presbyte-

Decreti secunda pars principalis est de causis. quæ sunt XXXVI.

Prima causa.

Causa prior labem coudemnat simonialem.

Septem quæstiones primæ Causæ.

Secunda causa.

Accusare docet, ac appellare secunda.

Octo quæstiones secundæ causæ: & in ea quinta præcedit quartam.

Tertia causa.

Tertia restituens tempus dabit induciarum.

Vndecim quæstiones tertiæ causæ.

Quarta

Decretum abbreuiatum in versibus.

Quarta causa.

Quarta quis accuset, quis possit testificari.

Sex quæstiones quartæ Causæ.

1 Accusare nequit aliquos anathemate vinctus. 717
2 Impubes testis in causa criminis haud est. 718
3 Qui nequit accusare, nequibit testificari. 718
4 Testis, & accusans nemo simul esse valebit. 725
5 Non est stringendus anathemate, qui nequit esse. 827
6 Pontificis delator agit ciuilia tantum. 729

Quinta causa.

Quinta vocare docet, delatoremque ferire.

Sex quæstiones quintæ causæ.

1 Mulctant scriptorem famosi flagra libelli. 730
2 Est condemnandus semel, & bis vterque vocandus. 732
3 Nemo procuret crimen ciuilia curet. 744
4 Præsulis in synodo fit condemnatio sola. 736
5 Celans crimen obest multo plus quàm manifestans. 737
6 Aut caput, aut lingua delatori capuletur. 740

Sexta causa.

Sexta dat infames, delatos atque forenses.

Quinque quæstiones sextæ Causæ.

1 Non accusabunt infames simonialem. 743
2 Accusans verbo non vincit simplice Præsul. 753
3 Quærere iudicium nunquam debes alienum. 755
4 Externi veniant, si fit sententia discors. 757
5 Si cadit accusator, erit reus exoneratus. 759

Septima Causa.

Septima Pontificem tangit cathedram repetentem.

Duæ quæstiones septimæ Causæ.

1 Præsule viuente nullus det Pontificatum. 761
2 Nec Cathedram repetit præsul, quam sponte reliquit. 790

Octaua causa.

Octaua legitur desertio Pontificalis.

Quinque quæstiones Octauæ Causæ.

1 Vult ius ne statuat successorem sibi præsul. 791

Nullus

Nona Causa.

Soluere nona vetat alienos, atque ligare.

Tres quæstiones nonæ Causæ.

Decima Causa.

Dena dat, in sacra quid sumat episcopus æde.

Tres quæstiones decimæ causæ.

Vndecima Causa.

Præfigens vndena forum ligat atque relaxat.

Tres quæstiones vndecimæ Causæ.

Duodecima Causa.

Ecclesiæ res ac propria bissena docebit.

Quinque quæstiones vndecimæ Causæ.

Tertiadecima Causa.

Tertia post decimam decimas, & funera tractat.

Duæ quæstiones tertiadecimæ causæ

Decimaquarta causa.

Improbat vsuras post denam quarta voraces.

Sex quæstiones decimaquarta Causa.

Decimaquinta Causa.

In dena quinta furor, & mulier memorantur.

Octo quæstiones decimaquinta Causa.

Decimasexta Causa.

In sextadecima prębent monachi sacramenta.

Septem quæstiones decimasexta Causa. Et in ea quinta quæstio tertium locum occupat.

Decimaseptima Causa.

Septima post decimam prohibet dissoluere vota.

Quattuor quæstiones Causa decimaseptima.

Decimaoctaua Causa.

Decretum abbreuiatum in versibus.

Fratribus abbatem bis nona dat instituendum.

Duæ quæstiones decimaoctaua Causa.

Decimanona causa.

Dat decimanona præsul clero monachatum.

Tres quæstiones decimanona Causa.

Vigesima Causa.

Bisdena pueri traduntur religioni.

Quatuor quæstiones vigesima Causa.

Vigesimaprima causa.

Ter septima docet vestes gestare decentes.

Quinque quæstiones vigesimaprima causa.

Vigesimasecunda causa.

Iurantes falsum damnat bisdena secunda.

Quinque quæstiones vigesimasecunda causa.

Vigesimatertia causa.

Bisdena terna tractantur bellica gesta.

Octo quæstiones vigesimatertia causa.

Vigesi-

Vigesimaquarta Causa.

Hæresiarcharum dat nomina bis duodena.

Tres quæstiones vigesimaquartæ causæ.

1	Si sis hæreticus, tua sit sententia nulla.	1295
2	Sunt post facta mali nonnunquam corripiendi.	1310
3	Ob domini labem non damnetur domus eius.	1325

Vigesimaquinta causa.

Bisdena quinta sunt priuilegia tacta.

Duæ quæstiones vigesimaquintæ causæ.

1	Tuta sit ecclesia, quam lex priuata tuetur.	1346
2	Et si subsequitu ex altera, derogat illi.	1352

Vigesimasexta causa.

Bisdena sexta sunt sortilegi reprobati.

Septem quæstiones vigesimasecunda causæ.

1	Qui ventura sciunt per sortes sortilegi sunt.	1363
2	Peccat qui scriptis vel sortibus abdita quærit.	1363
3	A persis reprobæ sumunt exordia sortes.	1367
4	Quattuor hic genera Varro fert sortibus esse.	1367
5	Cessent sortilegi, ne sint anathematæ stricti.	1370
6	Quando necesse subest, vinctos a præsule soluens.	1378
7	Aegris non dentur pœnæ, sed notificentur.	1383

Vigesimaseptima causa.

Edocet an sponsas ducarit ter nona vouentes:

Duæ quæstiones vigesimaseptimæ causæ.

1	Si sit solenne, dirimit connubia votum.	1390
2	Sponsum sponsa, virum non vxor deserit vnquam.	1411

Vigesimooctaua causa.

Bisdena octaua gentiles nubere nosces.

Tres quæstiones vigesimaoctauæ causæ.

1	Inter gentiles connubia dicimus esse.	1434
2	Deserat vxorem vir Christum despicientem.	1449
3	Vir post baptisma reliquam ducens, bigamus fit.	1450

Vigesimanona Causa.

Coniugium seruile tenet vigesimanona.

Duæ quæstiones vigesimanonæ causæ.

1	Connubij vires personæ dissipat error.	1451
2	Inscia cui nupsit dimittat libera seruum.	1454

Trigesima causa.

Terdena claret cognatio spiritualis.

Quinque quæstiones trigesimæ causæ.

1	Fonte leuans proprium puerum nō vincula soluit.	1458
2	Infantes prohibet ius coniugium celebrare.	1464
3	Tu naturalem non iungito spirituali.	1464
4	Vxor comparris vxoris non mihi nubat.	1468
5	Fœdera non fiant clandestina coniugiorum.	1470

Trigesimaprima causa.

Terdena prima mecho polluta negatur.

Tres quæstiones trigesimaprimæ causæ.

1	Ni certis causis mecham bene ducit adulter.	1477
2	Inuitam sponso non det natam pater vlli.	1483
3	Tunc nisi consensum dederit; reliquo bene nubit.	1486

Trigesimasecunda causa.

An meretrix nubat, tangit terdena secunda.

Octo quaestiones trigesima secunda Causa.

1 Turpia linquentem bene ducit vir meretricem. 1477
2 Obstat coniugio sacro complenda libido. 1495
3 Liber auus neptem sponsat seruo patre natam. 1504
4 Illicito prolem coitu quaerat sibi nullus. 1504
5 Non sine mente caro fertur violata puellae. 1514
6 Non valet vxorem moechus vir linquere moecham. 1523
7 Non aliam ducas, vxore superstite prima. 1523
8 Non duc gentilem si spondeat esse fidelem. 1536

Trigesimatertia Causa.

Terdena terna friget, compunctio, votum.

Quinque quaestiones trigesimatertia Causa.

1 Si vir sit gelidus, ab eo seiungitur vxor. 1517
2 Nubere mecha potest moecho seiuncto marito. 1540
3 Quaeritur an crimen purget contritio sola. 1550

Tractatus de paenitentia habens septem distinctiones hic inseritur.

1 GRatia diuina contritis crimina delet. 1558
2 Perditur hic diuinus amor: non in Paradiso. 1603
3 Poenam peccator bene pro vitijs iterabit. 1633
4 Ista probat dimissa semel peccata redire. 1662
5 Vt purus fias pro crimine plurima voluas. 1677
6 Crimina presbytero proprio dic qui sapiens sit. 1683
7 Tandem letus erit, qui continue gemet istic. 1686

Redeamus ad quartam quaestionem trigesimatertia Causa.

4 Reddito temporibus poscenti debita sacris. 1689
5 Mens vtriusque nisi sit, non bene continet alter. 1693

Trigesimaquarta Causa.

Terdena quarta nubit viuente marito.

Duae quaestiones trigesimaquarta Causa.

1 Morte viri dubia quae nupsit, adultera non sit. 1702
2 Reddatur primo coniunx haec nupta secundo. 1702

Trigesimaquinta Causa.

Cognatos gradibus numerat trigesimaquinta.

Decem quaestiones trigesimaquinta Causa.

1 Cognatam ducat propriam pro coniuge nemo. 1708
2 Omnes vxoris consanguineas reprobabis. 1711
3 Copula septennis gradibus, talis prohibetur, 1711

His

Trigesimasexta Causa.

Vltima de raptis tractabit causa puellis.

Duæ quæstiones Trigesimasextæ Causæ.

Decreto tertia pars adiungitur, quæ est de consecratione, quinque distinctiones continens.

Expliciunt versus peculiares, quibus satis clare vniuersalis materia Decreti comprehenditur.

Quæstio centuplex, & septuagesima duplex.
Est in causarum tractatus rite notata.

Quot quæstiones habeat quælibet causa, ostenditur per quinque carmina sequentia, in quib. sunt tot dictiones, quot sunt causæ, scilicet 36. Et quælibet dictio causam vnam repręsentat. Prima dictio primam causam, secunda secundam, &c. Item quot sunt literæ in qualibet dictione, tot sunt quæstiones sub illa causa, per illam dictionem repręsentatę. Verbi gratia, prima dictio, scilicet discere, quæ primam causam repręsentat, septem habet literas: & hoc significat primam causam septem quæstiones continere. Secunda dictio est, causarum: vbi sunt octo literæ ad denotandum, quod secunda causa habet octo quæstiones, & sic de alijs. Aduerte tamen, quòd superior numerus significat causas: & inferior quæstionss. Versus.

Prima causa ij iij iiij v.
vij viij xj vj vj
Discere causarum quarumlibet ordine membra.
vj vij viij ix x xj xij xiij xiiij
v ij v ij iij iij v ij vj
Optes vt doceo, sed non sis deses, & anceps.
xv xvj xvij xviij xix xx xxj xxij
viij vij iiij ij iij iiij v v
Instanti dabitur, quod tu vis, quod petis illud.
xxiij xxiiij xxv xxvj xxvij xxviij xxix xxx
viij iij ij vij ij iij ij v
Efficies res id famatum te dat ad omnes.
xxxj xxxij xxxiij xxxiiij xxxvj xxxvj
iij viij v ij x ij
Vsu doctrinæ totum si constituas te.

Car-

Carmina subiecta eandem prorsus materiam complectuntur neque sunt sententiæ salubris expertia.

Tempora labuntur venerantibus indita formis.
Diues te lædit res tua, nam miseres.
Sperne fluentia, respice: cras ea non tibi sumes.
Multa recondis, cur? vt moriens ea des.
Da celer. est si quidem tutum da præueniens te.

Dominus Baptista de sancto Blasio in repetitione primi tituli Decreti dicit canones esse ter mille & nonaginta, ponens tales versus.

Si numeres caute ter mille capitula lector.
Atque decem nouies, decretum continet in se.

Causæ Decreti sunt triginta sex.

Sub magni longa decreti parte secunda.
Sex & triginta causas reperire licebit.

Causæ ipsæ xxxvi. patent per xxxvi. vocabula in septem subiectis versibus posita, ex quibus non tantum numerum, sed etiam principalem materiã cuiuslibet facile cognoscens. Quilibet quinque vocabula complectitur, dempto vltimo, qui sex habet.

j ij iij iiij V
Simon [a] appellat [b] spoliatus [c] teste [d] libello [e].
vj vij viij ix x
Infames [f] viuens [g] successor [h] solue [i] legendo [k]
xj xj xij xiiij. xv
Censuram [l] testator [m] funus [n] fœnus [o] furiosus [p].
xvj xvij xvij xix xx
Monachus [q] occidit [r] abbates [s] claustra [t] volentes [u].
xxj xxij xxiij xxiiij xxv
Commendat [x] iurans [y] pugnans [z] hæresis [a] violatas [b].
xxvj xxvij xxviij xxix xxx
Sortilegus [c] sponsis [d] infidelis [e] seruiat [f] infans [g].
xxxj xxxij xxxiij xxxiiij xxxv xxxvj
Mœcha [h] coit [i] a mente [k] dubitans [l] gradibus [m] rapiente [n].

SECVNDA PARS DECRETI VBI TRACTANTVR Causę, quia longe prolixior, & difficilior est reliquis. ideo diligentius pro eius cognitione elaborandum est. Illius profecto obscuritatem paucis elucidatam conspiciet quisquis hic impressa diligenter annotauerit.

Simon. Simoniacus est, & peccatū cōmittit, q spiritualia vēdit. Dānantur episcopi, p pecuniam facientes ordinationes, & tunc sᵉpra non officium cōferre dicūtur. Simoniacorū sacramenta effectū gratiæ non habent. Sacerdotes dignio res facilius quā reliqui à Deo exaudiunt; Et ibi de dignitate verbi Christi, quod eius corpori ęquiparatᵘ. c. 1. interrogo. Et in fine de crimine concussionis tractatur.

ii. Simonia committitur, si pro ingressu monasterij pecunia exigatur, vel exactā persoluatur. Ecclesiastica stipendia accipere non debet, qui bonis patrimonialibus sustentari potest. c. clericos.

iij. Simonia non cōmittitur, si præbendæ emantur. Inuestitura ecclesiæ a laicis fieri prohibetur c. saluator.

iiij. Simonia paterna an sit ignorāti filio nociua Et ibi tractatur, an p crimine vnius alter pœnā patiatur.

v. Simoniace acquisita ecclesia per patrē, an possit p filium licite obtineri. Item an possit filius fungi ordinatione, quam paterna pecunia est assecutus.

vi. Simoniacus est, qui peccatū largitur, vt eligatur.

vij. Simoniaci in ordine male accepto pænitentiā agere nō possunt. Et ibi principaliter tractatur an ab heresi redeuntes sint in suis ordinibus, & dignitatibus recipiēdi, & quod decreta possunt temperari, & canones quandoque relaxari.

b **Appellat.** Appellare non est opus à sñia à nō suo iudice lata: q talis sententia nulla est. c. in primis. circa fi. Et in prima q̄stione huius secūdę cāæ principaliter tractatur, an ordo iudiciarius sit in manifestis obseruandus, & quod excommunicatio non est ferenda, antequam causa fuerit examinata. c. nemo. Et iudex peccatum sibi soli notum damnare non debet. c. si peccauerit.

ii. Appellare posset spoliatus, si ante restitutionē sibi factā accusatori respondere cogatur. Nullus enim debet accusari dum suis rebus fuerit spoliatus.

iii. Appellandus est calumniator, qui scienter falsa crimina intēdit. Præuaricator, qui vera crimina abscōdit. Tergiuersator, qui in vniuersum ab accusatione desistit. §. notandum.

Et in hac tertia q. principaliter tractatur, qua pęna feriendi sunt, qui in accusatione deficiunt.

iiij. Appellatur purgatio quædam vulgaris, quædā canonica, & ibi tractatur an deficientibus accusatoribus reus sit ad purgationem cogendus.

v. Appellatur testimonium sufficiēs, quod ore duorū vel trium firmatur. Et ibi tractatur principaliter quot testes requiruntur nō tantum ad conuincendum episcopum, sed ē contra quemlibet clericum.

vi. Appellatio est remedium cōtra causas viciatas. Appellatio intra decendiū debet interponi. c. anteriorum. Et ibi de libellis dimissorijs, & de iudicibus à quibus appellare non licet.

vij. Appellatur quis altero maior nō ratione dignitatis, sed vitæ. c. quamquam. Dignitas enim non facit episcopum, sed vita. cap. non omnes episcopi. Et ibi tractatur principaliter, an laici possint episcopū accusare. Christiani per infideles accusare non possunt, nec sacerdotes per eos, qui ad sacerdotiū prohibentur eligi.

viij. Appellatur, & dicitur accusatio rite facta, quādo fit in scriptis. Et regulariter accusator se dēt inscribere ad pęnam talionis, prætterquam in sex casibus in summa positis.

c **Spoliatus.** Spoliatus, & electus ante omnia venit reintegrādus. c. reintegrāda. Boni a malis semper molestantur.

ij. Spoliatus & eiectus postquā fuerit restitutus, quas inducias debet habere antequam cogatur in iudicio respondere, & ibi in summa videas de multiplicitate induciarum.

iij. Spoliatis episcopis & alijs ad iudicium venientibus inducię sunt præstandæ.

iiij. Spoliati cōmunione ecclesię, & anathematizati, infames, incestuosi, sacrilegi detractores, & multi alij sunt ab accusatione repellendi. Et ibi dicitur quod anathema differt ab excommunicatione. ca. Engeltrudam.

v. Spoliatis, & alijs quibuscunq; inimici iudices esse non possunt, nec accusatores, nec testes. Vxor enim inimicorum contra nullos est audienda. Dicitur etiam ibi, quod testes familiares, & domestici, & etiam consanguinimei non sunt contra extraneos producendi.

vj. Spoliatus & quilibet alius si aduersarium vult conuenire, ipsius forū seq debet. c. pulsatus. Nec episcopi dānari, nec concilia celebrari possunt sine Papa.

vij. Spoliati & alij volētes litigare non debent aduersarios suos corā infamibus trahere, quoniam tales scilicet infames, & criminosi, non possunt esse iudices: Solus enim ille iudicare debet alios, qui nihil in se habet reprehensibile. c. iudices.

viij. Spoliationem vel alium reatum committens episcopus, à quot episcopis est iudicandus.

ix. Spoliatorum, & aliorum testes testimonium dicāt de his tantū, quæ præsentialiter & veraciter nouerunt. Nec contra absentes sunt producendi. Absentes enim non debent iudicari nec accusari.

x. Spoliatorum & aliorum testes in vno deficiētes, an sint in alijs admittendi. Et accusans de pluribus criminibus si in vno deficiat, an in alijs admitti dēat.

xi. Spoliati accusantes suos spoliatores & inuasores ab eis accusari non possunt, quoniam accusati nisi prius se purgauerint alios accusare non possunt.

d **Testes.** Testes iuris dispositione excommunicati non possunt ad accusationem admitti.

ii. Testis esse non potest, qui ad xiiij. annum nondum peruenit.

iij. Testificantis personam assumere non potest, qui ab accusatione prohibitus est.

iiij. Testis, accusator, & iudex aliquis simul esse non potest.

v. Testantur iura illum non esse à communione repellendum: qui die statuta ad causam venire non potuit.

vi. Testis est iuris dispositio deficientem in episcoporū accusatione nō posse de cetero agere, nisi in ciuili, & proprio duntaxat negotio.

e **Libello.** Libello famoso vtentes, & ipsum cōtra aliquem scribentes, qualiter puniendi sunt.

ii. Libellum diffamatorium scribens, aut aliter reum tribus

tribus citationibus debet in ius vocari. Et per scripta nullius accusatio debet suscipi.

iij. Libelli famosi scriptor, aut aliter criminosus, an admittatur in iudicio per procuratorem.

iiij. Libellus accusatorius si in episcopum datur, id est, si episcopus accusetur: eius causa à xij. episcopis audiatur.

v. Libellum famosum scribentes, aut aliorum crimina sponte confitentes, non debent ad accusationem admitti capi. illi. Et ibi habetur, quod nec qui parcit, est amicus: nec qui verberat, est inimicus, cap. non probetur.

vj. Libellum famosum in alterum scribens, aut alteri crimen inferens, qua pœna feriatur, si crimen illatum non probetur.

f **Infames.** Infames, excommunicatos, & criminosos à sacerdotum accusatione ius repellit. Et ibi tractatur, qui dicantur infames, ca. infames.

ij. Infamis est quodammodo episcopus, & reprehendendus, qui sibi soli dicit aliquem crimen suum fuisse confessum. Et ibi dicitur, quod episcopis alios accusantibus non creditur nisi probent quod obijciunt.

iij. Infamem quodammodo dicimus, & reprehendendum qui ponit falcem in messem alienam, c. 1. Et ibi dicitur, quod alicui alterius parochianum iudicare non licet. Et quot ciuitates vnaquæque prouincia habere debeat, c. scitote. Et quod episcopus iudicio primatis, & non aliorum se subijcere debet.

iiij. Infamia aut criminalis accusatio, si imponatur episcopo, id est, si episcopus criminaliter accusetur, & episcopi comprouinciales de causa cognoscentes sint in sententia ferenda discordes: quid iuris.

v. Infamis esset quodammodo, & reprehendendus iudex, qui vellet reum cogere ad probandum accusatore in probationibus deficiente: quia negatiua per rerum naturam est improbabilis, c. accusator.

g **Viuens.** Viuens si adhuc sit episcopus, alius sibi succedere non valet, nec in eius locum subrogari: quod verum est, nisi esset depositus, vel de licentia Papæ renunciasset, aut per ambitionem se ad aliam ecclesiam transtulisset. Episcopo autem ægrotanti aut nimia senectute grauato, dandus est coadiutor. Episcopus ecclesiam suã deserere non debet, c. si vir. Nec etiam est à suis subditis relinquendus, cap. denique. Prælati duo in vna ecclesia esse non debent, c. in apibus. Beatus Augusti. accessit, & non successit Valerio Hypponensi episcopo, c. non autem.

ij Viuens episcopus aut sacerdos, qui pro ægritudine à missarum celebratione abstinuit: an possit celebrare, recuperata sanitate. Et ibi habetur de morbo caduco laborantibus.

h **Successor.** Successor an possit eligi ab episcopo viuente hoc est an successorem sibi possit episcopus eligere? Et ibi habetur quod locus regiminis est fugientibus offerendus. Et episcopari potest, qui prodesse desiderat, c. qui episcopatum.

ij. Successor episcopi mortui non est eligendus munerum datione, aut amicorum patrocinijs.

iij. Successor episcopi an post electionem teneatur iuramentum præstare pro indemnitate ecclesiæ.

iiij. Successus seu prosper euentus denegatur clericis qui ante sententiam suspensionis, vel depositionis a suo episcopo discedere præsumunt. In tales enim ferenda est censura.

v. Successus non continget episcopo a sede Apostolica vocato, si ad propria reuertatur, nisi prius fuerit purgatus, & apostolicis literis munitus.

i **Solue.** Solue, & solui procura teipsum, ò prælate excommunicate: alios non poteris ordinare, nec tua ordinatio erit rata.

ij. Soluti sunt clerici vnius prouinciæ a prælato alterius; ideo quod archiepiscopus, primas, vel patriarcha clericos alterius prouinciæ non potest ordinare.

iiij. Soluere vel damnare subditos suffraganei non licet archiepiscopo illo inconsulto. Soluit Papa ab alijs excõmunicatos: & cuiuslibet ecclesiæ clericos potest ordinare. Est enim ordinarius ordinariorum c. cuncta per mundum ibidem.

k **Regendo.** Regẽdo vnamquamq; parochiã, & res ipsius dispõnẽdo facit episcopus quod debet, c. regẽda. & c. nouerint. Regendi sunt subditi per episcopos visitantes, vt c. placuit.

ij. Regendi officium episcopus transgreditur, si bona ecclesiarum vsurpare nititur, quamuis de illis precarias facere possit.

iij. Regendi sunt subditi sine exactionibus. Et ibi de cathedratico quantum nomine ipsius valeat episcopus habere.

l **Censuram** Censuram formidare debent, qui clericos ad iudices sæculares trahunt, c. insolita, & c. placuit. Et ibi de coniuratoribus, & eorum punitione.

ij. Censura ligatus, id est, excommunicatus, vel suspensus celebrans est depositione dignus.

iij. Censura siue iusta, siue iniusta est timenda. Censura ligati sunt vitandi plusquã pagani, ca. ad mẽsam. Censura ecclesiastica ferri debet, & ore dæmonum discerpi, qui suo episcopo est inobediens, capi. absit. Censuram ex ira proferens grauiter delinquit, c. ira, & ca. cum apud. Censura siue sententia vel iudicium quatuor modis peruertitur, ca. quatuor modis. Censura feriendi sunt, & Iudæ proditori cõparandi, qui veritatem negant, & occultant, cap. quisquis, & cap. abijt Iudas. Censura siue sententia iniuste prolata, viribus caret. Episcoporum præceptis non semper obediendum est. Censuræ seu anathematis forma habetur in c. debent.

m **Testor.** Testari seu testamenta facere cum de proprio liceat, an permittatur clericis proprium habere. Clericis causas agere non licet, capitulo duo sunt genera Christianorum.

ij. Testamenta condentes clerici, an possint quibus voluerint ea relinquere, quæ de bonis ecclesiæ acquisierint. Testatur multiplex canon illos esse grauiter puniendos, qui res, & prędia ecclesiastica inuadunt. De bonis ecclesiæ quatuor sunt portiones faciendæ, c. quatuor. Et ipsarum rerum alienatio an sit permissa. c. sine exceptione, & c. terrulas. Liberti ecclesiæ an possint ab ea discedere. Res sacræ ex quibus causis alienari valeant, cap. aurum habet ecclesia. Pauperibus est prouidendum, c. gloria episcopi.

iij. Testamentum an facere possint illi, qui prius nihil habentes, tempore suæ administrationis aliqua acquisiuerunt: & quid iuris de talibus bonis.

iiij. Testamenta an facere possint clerici de bonis suis, & rebus ecclesiæ quæsitis.

v. Testamenta facere de rebus ecclesiæ an sit permissum sacerdotibus. Et quis succedat eis ab intestato.

n **Funus** Funera, & exequias suas celebrare, & decimas soluere vbi debent illi, qui se de vna diœcesi aut parochia ad aliam transtulerunt.

ij. Funerandi iura an possint præscribi. Funera, id est, corpora mortuorum vbi debeant sepeliri. Et an pro sepultura aliquid possit exigi. Funerum, id est, mortuorum animæ quatuor modis soluuntur, c. animæ. Funera, id est, corpora mortuorum deflenda nõ sunt, c. quæ præposterum.

o **Fœnus.** Fœnus siue vsuram quodammodo cõmittit, & peccat, qui vltra debitum

exigit.cap.quod debetur. Et ibi principaliter tractatur, an clerici possint sua repetere, & pro illis litigare.

ij. Fœneraria causa siue criminali aut etiam ciuili an possint produci testes domestici. Et an clerici possint pro sua ecclesia testificari.

iij. Fœnus seu vsura committitur, si preter sortem aliquid exigitur.

iiij. Fœnera, seu vsuras nec clericis nec laicis licet exercere.

v. Fœnera seu vsuræ an sint aptæ, vt inde fiant eleemosynæ.

vj. Fœneratores, & vsurarij veram pœnitentiam agere non possunt nisi restituant, quæ rapuerunt.

Furiosos.

Furiosos punire non decet ex his quæ faciunt, cũ sint mente alienati. Et ibi habetur de Loth, & alijs ebriosis.

ij. Furiosis clerici quodammodo comparandi essent, si pro patrocinijs impensis munera exigere vellent.

iij. Furioso iudex comparari posset, qui ex mulieris confessione clericum condemnare vellet. Regulariter enim mulieres contra clericos testimonium ferre non possunt.

iiij. Furiosi quodammodo sunt ecclesiæ ministri qui diebus Dominicis, & feriatis causas tractare volunt.

v. Furioso similis dici posset iudex, qui neganti purgationem indiceret: nisi infamia laboraret.

vj. Furoris quodammodo plena res esset, si à ministris & subditis confessio cruciatibus extorqueretur. Iuramenta quædam sunt irritanda, quædam relaxanda cap. auctoritate, & c. alius, in quo cap. habetur, quod solus Romanus Pontifex regem Franciæ, tamquam inutilem deposuit. Excommunicatis fidelitas seruanda non est.

vij. Furiose procederetur, si diaconus vel presbyter sine concilij examinatione deijceretur.

viij. Furore quodam plenus censetur, qui carnis fragilitate ante ordinationem lapsus est in iudicio, confessus vel conuictus postea præsumitur offerre, & in ordine suscepto ministrare, quod verum est de crimine depositionem inducente.

Monachus.

Monachus an possit licite officia populis celebrare, & pœnitentiam dare, & baptizare. Decimæ de consensu episcopi sacerdotibus dari debent, c. reuertimini.

ij. Monachi an possint in suis capellis presbyteros instituere.

iij. Monachorum, & ecclesiarum iura, an per præscriptionem tolli possint.

iiij. Monachi an possint præscribere contra ecclesias, & prælatos sæculares.

v. Monachi, & prælati res ecclesiæ sua auctoritate repetere non valent.

vj. Monachi episcopi, & alij prælati si sua auctoritate vsurpant, quæ ad se pertinere putant, an cadant à causa.

vij. Monachi, & abbates an possint retinere ecclesias, decimas, & iura patronatus de manibus laicorum sibi concessa sine episcopi consensu. Et ibi habetur, quod episcopus habet dispositionem omnium ecclesiarum, quæ in sua diœcesi constitutæ sunt, capitul. omnes basilicæ, & etiam ibi plene de iure patronatus capitul. quicunque, capitul. filijs, capitul. decernimus.

Occidit.

Occidit seipsum spiritualiter, qui à voto resilit.

ij. Occidit quodãmodo tẽporaliter seipsum, qui suum resignat beneficium, sed si infirmitate resignauit, an sit ei restituendum postquam conualuerit, & ibi habetur quod ante probationem tacentis nullus in monasterio debet suscipi.

iij. Occidit animam suam monachus ad propria rediens postquam se & sua monasterio tradidit.

iiij. Occidens uel percutiens clericos diabolo suadente, est excommunicatus ipso ipso iure, capitul. si quis suadente diabolo, & ibi habetur, quod ecclesiæ concessa non sunt reuocanda, & qui talia aufert, sacrilegium committit: & ecclesiæ immunitas non est uiolanda.

Abbates.

Abbates aut monachos factos episcopos ius obligat ad relinquendum, quod ante habuerunt, monasterio: quod post ecclesiæ propriæ. cap. statutum.

ij. Abbates sunt à proprijs fratribus eligendi, & non ab episcopis, Abbates expellere non est permissum monachis, neque commatres facere. Abbates, & monachos possunt episcopi uisitare, & conditiones exigere tempore dedicationis constitutas. Abbas, & monachi cum sanctimonialibus habitare non debent: quia sexuum commistio est periculosa. c. diffinimus.

Claustra.

Claustra siue religionem intrare uolentibus clericis non est à suo episcopo denegandus ingressus.

ij. Claustrum ingredi clericis permittitur etiam episcopo inuito.

iij. Claustrum unum petere altero derelicto, an sit permissum monachis, & regularibus canonicis sine permissione abbatum.

Volentes.

Volentes, & spontaneos monasterium intrantes pueros, an cogãt iura religionis propositum tenere. Voluntarie puellæ uirginitatis propositum suscipientes nuptias eligere non possunt.

ij. Voluntate patris spreta, si filius religionem ingreditur, an à patre reuocari possit.

iij. Voluntarie habitum religionis suscipientes, illum deserere non possunt, sed qui coactus ingreditur, nullo modo obligatur.

iiij. Volentes religiosi ad arctius monasterium transire, non sunt impediendi.

Commendat.

Commendatam unam ecclesiã potest habere clericus in altera intitulatus. Commendandi sunt clerici, qui in una, & non in pluribus ecclesijs uolunt cõscribi. Et ibi habetur, quod duos episcopatus potest quandoque quis habere, c. relatio.

ij. Commendandi non sunt clerici, qui sine litteris dimissorijs de una ecclesia transeunt ad alteram. Matrimonium spirituale contrahitur inter curatum, & ecclesiam suam, quæ non debet esse sortum, ca. sicut.

iij. Commendatio nulla, sed potius uituperium est clericis, qui sæcularium negotiorum procuratores esse uolunt.

iiij. Commendandi sunt clerici, qui uestibus sibi congruentibus utuntur, unguenta, & fulgida uestimenta fugientes.

v. Commendare non debemus clericum, qui a suo episcopo depositus Imperatorem, aut iudicem sæcularem adit.

Iurans.

Iurans verum non peccat: sed secus: si peierat, & per creaturas iurare non licet.

ij. Iurans falsum, quod putat verum, an sit periurus. Quot comites habeat iuramentum, & quot sunt genera mendacij.

iij. Periurum prælatum & criminosum ante sententiam diffinitiuam declinquere non licet.

iiij. Iuramenta illicita an sint seruanda.

v. Peierare & contra iuramentum suum venire, qui cogit aliquem, licet periurus non sit, tamen mortaliter peccat. In qua ætate quis cogatur iurare. Et ibi ponitur forma iuramenti fidelitatis, c. de forma.

Pugnas

a **Pugnas.** Pugnas committere seu militare an sit peccatum.
ij. Pugna siue bellum quod dicatur iustum.
iij. Pugna an debeat committi pro repellenda sociorũ iniuria.
iiij. Pugna non semper est exercenda cõtra malos Mali enim sunt à bonis quandoq; tolerandi, & nõ abijciendi. Quędã tamen mala sunt repellenda & punienda, quędã toleranda. Mali sunt medicinali seueritate ad bonũ cogendi, vt Nabuchodonosor. Et hæretici etiam inuiti sunt ad salutem trahendi. Pugnis & bellis sunt coercendi ecclesiasticæ religionis inimici.
v. Pugnas seu bella qui Deo auctore gesserunt, pręcepta nõ occidendi minime transgressi sunt. Et ibi an mali sint occidendi. Habens gladij potestatem potest occidere, si hoc faciat amore iustitiæ.
vi. Pugna, & coactio est exercenda in malos, vt teneãt bonum iam susceptum. Non autem sunt ipsi ad bonum non susceptum cogendi.
vij. Pugna si iusta sit, possunt hęretici & omnes hostes licite suis rebus spoliari.
viij. Pugna seu bellum an possit per clericos committi, & an possint clerici arma sumere. Qui sacramẽta Dei tractant, iudicium sanguinis agitare nõ debẽt.

a **Hæresis** Hæresis quæ libet ab ecclesia Romana destituitur.
Hęreticos an possit aliũ excõicare priuare, vel sentẽtia notare. Excommunicatus aliũ excõmunicare non potest. Hęreticorum consortia & eorum sacrificia sunt à catholicis fugienda.
ii. Hæretici etiam post mortem sunt excommunicandi. Ecclesia viuentes, & non mortuos an ligare possit, vel soluere.
iii. Hęretic⁹ si dominus est, aut alio crimine irretitus an possit excommunicatio ferri in familiam suam pro delicto ipsius domini, & in filium pro peccato patris. Excommunicandi sunt, qui corrigi nolũt, & etiam illi, qui duas vxores habent, testes falsi, homicidæ, & multi alij. Hæreticorum tandem variæ species ponuntur.

b **Violatas.** Violatas Romanorum Pontificũ censuras à nullo decet esse.
Violãtes sacros canones in Spiritũ Sanctũ blasphemant. Violanda non sunt, sed seruanda sanctorum statuta, & eorum regulæ in synodo constitutæ.
ii. Violari non debent priuilegia ecclesiarum, nec archiepiscoporum. Violans ciuitas & occidens suos præsules, episcopali dignitate priuatur ca. ita nos.

c **Sortilegus** Sortilegus quis sit, siue qui dicantur sortilegi.
ii. Sortilegium esse an sit peccatum Sortibus an sit credendum.
iii. Sortes siue diuinationes a quibus exordium sumpserunt.
iiii. Et de multiplici genere diuinationis, & quot modis dæmones futura prænoscunt.
v. Sortilegi, vel diuinatores an sint excõicandi, si cessare voluerint. Sortilegia & magicã artẽ debent epi eliminare sortilegijs vel maleficijs nullo pacto debens sacerdotes operam dare, alias abijciendi sũt.
vi. Sortilegus vel alius ab episcopo excõmunicatus an per alium ipso inconsulto possit absolui, & an presbyteri possint cõciliare pęnitentes. Pænitentia morientibus non est deneganda, etiam à simplici sacerdote.
vii. Sortilegis & alijs morientibus nõ est pænitentia imponẽda, sed bene innotescenda. In pænitentiis imponendis multa sunt consideranda. Melius est sacerdotem pænitentiam imponentem esse nimis misericordem, quam nimis seuerum. Sortilegi sunt & excommunicati, qui dies, menses, & annos paganorum more obseruant.

d **Sponsis** Spõsis Dei se Deo dedicantibus, & virginitatem vouentibus nuptias contrahere non licet.
Sponsalia de presenti, siue matrimonia per vouentes solemniter contracta non tenent.
ii. Sponsa vnius an possit a sponso suo recedere, & alii nubere.
Sponsa sine consensu sponsi & ecõtra, religiosam vestem suscipere nõ põt post copulam carnalem, secus ante. Sponsalia vera an fuerint inter Ioseph, & Mariam. Sponsam alterius nullus rapiat, & ibi aliquid de raptu.

e **Infidis** Infidis seu infidelibus coniugiũ contrahere licet, & inter eos dicit esse matrimoniũ, licet nõ sit ratũ infidelis vxor virum cogens ad malum licite dimittitur. Infidelium vt Iudæorum conuiuia, & etiam coniugia sunt à Christicolis vitanda.
ii. Infidelium vnus si conuertatur ad fidem altero remanente in infidelitate, an possit ad fidẽ conuersus aliis se copulare.
iii. Infidelis qui ante baptismũ vnam vxorẽ habuit, & post baptismum aliam, bigamus est censendus, nec potest esse episcopus ca. a. utius ibidem.

f **Seruiat.** Seruire adstrictus, vt puta seruis si cõtrahat cũ libera; quæ per errorẽ eum putabat liberum, non est inter eos coniugium; quia error psonæ, & cõditionis impediunt, & dirimunt: secus autem est de errore fortunæ, & qualitatis.
ii. Seruum scienter acceptum in maritum non potest mulier dimittere: secus si ignoranter. Serui possũt matrimonia contrahere.

g **Infans** Infans pprius si teneatur à patre in sacro baptismate: licet p tale factũ suæ vxori cõpater efficiat, nõ pter hoc ab ipsa vxore separabitur: nisi ad seruandam continentiam possit induci.
ii. Infantes sponsalia contrahere nequeunt: quia in illa ætate consentire non possunt.
ii. Infantes siue filii spirituales vel adoptiui, an possint naturalibus per matrimonium coniungi.
iiii. Infantẽ siue filium aliquem nõ debet vxor simul cum viro suo in baptismate suscipere. c. si. quia esset eius commater. Et ibi dicitur, quod non potest quis ducere in vxorem relictam cõpatris suæ vxoris: nec etiam duas commatres.
v. Infantibus si conceditur nuptias cõtrahere, ipsorũ, & quorumcunq; aliorum nuptiæ seu matrimonia non debent clam fieri, sed publice & sic nõ debẽt esse clandestina. Tandẽ instituuntur iudices ad cunctatimandum.

h **Mœcha.** Mœcha siue adultera, & ab aliquo per adulteriũ polluta an possit p eum duci in vxorem. Et ibi matrimonia secunda conceduntur. cap. quod si dormierit.
ii. Mœcham sępe mulierem efficit coactio; & ideo nulla mulier est cogenda nubere, quia in matrimonio animus plena libertate potiri debet & gaudere.
Non licet viro vxorem deserere, vt fecit Lotharius.
iii. Mœchię notam an dicantur incurrere filii, & filiæ, qui post sponsionem parentum cum aliis contrahunt, hoc est an filii: & filiæ post promissionem & sponsionem parentum suorum possint licite cum alijs contrahere.

Coit. Coire solita (vt est meretrix.) põt in vxorẽ duci, si de eius correctione spes habetur. Coitus siue fornicationis causa potest vxor dimitti.

ii. Coitus sine incontinentiæ causa ducta, an sit coniunx appellanda. Abortum procurantes an sint homicidæ.
iii. coitui sine copulæ coniugali apta puella, si habet patrem & seruum & auum liberũ in matrimonio contrahendo sequitur de honestate arbitrium, aui & non patris, qui liberum non habet arbitrium, cũ sit seruus
iiij. coitu ancillari & illicito non licet prolem quærere. viuente enim vxore ex quacumq; causa, neque ex ancilla, neque ex alia licet prolem procreare.
Machiæ nomine omnis illicitus concubitus intelligitur c. meretrices.
v. coire coacta, & per violentiã accepta, an perdat pudicitiã & virginitatẽ. Carnis virginitas nõ seruatur si mens corrumpitur. Vir vxorem extra fornicationis causam derelinquere non licet.
vi. Coiens vir cum alia, & sic adulter, vxorem adulteram dimittere non potest.
vii. Coitus seu fornicationis causa dimittens vxorem ea viuente aliã ducere non potest. Coitus cõtra naturam, & cum personis coniunctis est grauissimũ peccatum.
viii. Coitum seu incontinentiam incurrere non debet aliquis, vt aliqua ad fidem conuertatur. Et sic non licet ducere vxorem infidelem sub ea cõditione vt conuertatur, & fidelis efficiatur.

l **Mente.** Mẽte seu voluntate mulier cupit vt fiat mater, & habeat liberos, tamẽ si eius vir est frigidus & maleficiatus, an propter hoc sit ab eo separanda.
ii. Mens & voluntas est mulieri post mortem viri cũ illo contrahere, cum quo prius fornicata fuit, an possit. Viro vxorẽ dimittere propria auctoritate, & sine iudicio ecclesiæ non licet, neque eam occidere. c. admonere.
iii. Mentis seu cordis sola contritione absq; oris confessione an possint peccata deleri; & vtrũ possimus Deo satisfacere. Istam quæstionem prolixe tractat Gratianus, eius occasione interferens tractatũ de pœnitentia, septem distinctiones continentem.
iiii. Mentis scrupulo cessante, an possit maritus tẽpore orationis & pœnitentiæ vxori debitũ reddere? Et ibi habetur, quod tẽpore quadragesimali nuptias celebrare non licet.
v. Mens & volũtas est viro continentiam vouere. Nõ potest hoc facere sine cõsensu vxoris tacito vel expresso, nisi sit sponsa nondum cognita. Mulier viro debebit subesse, cum vir sit caput mulieris cap. hæc imago.

Dubitans. Dubitans vxor de morte mariti, & credẽs illum esse mortuũ, si contrahat cum alio, an dicatur rea adulterii.
ii. Dubitans mulier de morte mariti, si cum alio contraxit, & postea maritus eius rediit, an sit cogenda ad eum redire, & primum dimittere.

m **Gradibus** Gradibus consanguinitatis nos contingentes mulieres non possumus ducere in vxores. Quare constitutũ fuit ne consangui neæ ducantur.
ii. Gradu consanguinitatis vxorem contingentẽ non licet vxorem ducere.
iii. Gradus cõsanguinitatis & affinitatis, secũdũ decreta vsq; ad septimã gñationẽ habent prohibitionẽ hoc est, ꝙ rõne cõsanguinitatis & affinitatis, phibitum est matrimonium vsque ad septimum gradũ.
iiii. Gradus sextus cõsanguinitatis quare prohibitus est secundum Canones.
v. Gradus cõsanguinitatis, quomodo cõputandi sunt.
vi. Gradu prohibito coniuncti ad quorum accusationem vel testificationem sunt separandi. Et ibi de iuramento separationis & reconciliationis. Et de iuramento eorum, qui consanguinitatem probãt. c. de parentela.
vii. Gradu prohibito coniuncti, si adinuicẽ carnaliter cõmisceantur, filii ex tali incestuoso coitu pcreati, non sunt filii appellandi.
viii. Gradus cõsanguinitatis & affinitatis quis dicatur esse dispensabilis, id est, quo gradu possit dispẽsari cum consanguineis & affinibus.
ix. Gradu prohibito coniuncti (si et forte sentẽtia p matrimonio, fuerit lata) possunt separari. Sentẽtia enim pro matrimonio vel cõtra ipsum lata potest retractari veritate cõperta; quia talis sentẽtia nullo cursu tẽporis transit in rem iudicatam. Et ibi dicitur sententiam etiã Romani Pontificis in melius posse mutari. c. sententiam.
x. Gradus affinitatis, siue ipsa affinitas in supstite nõ deletur. Itẽ soboles ex secũdis suscepta nuptijs cõsanguineis prioris viri copulari nõ debet, secundũ decreta; sed hoc corrigitur per ca. non debet. de cõsanguin. & affin.

n **Rapiente.** Rapiente virginẽ p vim aliquo raptus committi dicitur.
ii. Rapiens violenter puellam ꝑt illam per acta pœnitentia in vxorem ducere. Et sic rapta raptori de iure canonico nubere potest. c. denique & melius extra de rapto. cap. cum causa, cũ similibus.

DECRE-

DECRETI TOTIVS CANONES HIC SECVNDVM ORDINEM ALPHABETI IMPRIMVNTVR.

Quod præter ceteras vtilitates multimodæ correctionis est adiumento non mediocri:

De litera A.

Ampu-

Chri-

Credere.

F

G

H

Habent

I

Illud

Ma-

omni-

Episco.

Ma-

omni-

presby-

Qua

R

re-

Sed.

si quis

T

V

Veni-

FINIS.

NOTATV DIGNA IN GLOSSIS
& nouis notationibus.

Adulte-

¶ Bis-

cle-

con-

con-

dispe-

epi-

filius

Incitatio

Missa.

Orare

Ea-

præ-

Res

T

V

ven-

FINIS.

EA DE QVIBVS LECTOREM principio visum est admonere, hæc sunt.

IN Ecclesia Romana omnium ecclesiarum magistra solitos esse asseruari conciliorum canones, &. Pontificum decreta, ac ceteris ecclesijs communicari plane compertum est. Atque in vsu præcipue videtur fuisse collectio illa, quam Nicolaus Papa in capit. si Romanor. distinct. 19. Codicem canonum nominat; in quo continebantur canones, & regulæ illæ, quæ recensentur a Leone IV. capit. de libellis. distinctio. 20. Huius codicis tria manuscripta exemplaria Romæ habentur in Vaticana bibliotheca. Extat etiam impressus Moguntiæ Ann. Salu. 1525. Repertus est autem in vetustissimo Cardinal. Vetcellensis codice Crescouij ad episcopum Liberinum quidam quasi nomocanon; in quo, cum pluribus causarum titulis propositis, exponatur deinde, quibus synodorum, ac Decretalium epistolarum locis causæ illæ tractentur, capitibus Moguntini codicis, & numeri numeris optime respondent: Quæ quidem a Cresconio adhibita diligentia satis indicat frequentissimum fuisse huius collectionis vsum, & hæc ea est, quæ in notationibus, quæ nunc eduntur, absolute Codex canonum vocatur. Ceterum inter priuatos collectores, qui multo plura congerere student, perantiquus est Isidorus: cuius collectio protenditur a canonibus Apostolorum vsque ad conciliorum Hispalense secundum, habeturque in duobus codicibus Vaticanæ bibliothecæ, & vno monasterij Dominicani Sanctæ Mariæ supra Mineruam; extat autem impressa in editionibus concilium, in antiquioribus quidem purior, in recentioribus autem, multis aliis conciliis, scriptisque admista. Isidorum hunc Igmarus archiepiscopus Rhemensis in libro de synodis celeberrimus illum Hispalensem fuisse affirmat, a quo testatur etiam Trittemius librum Decretorum esse conscriptum: ac certe multa verba, quæ in præfatione huius collectionis leguntur, sunt in libro quinto Etymologiarum. In codice autem Dominicanæ bibliothecæ initio præfationis ita legitur, *Isidorus mercator suus Christi lectori conferno suo &c.* nec multo secus in Vaticanis; quo loco in impressis est. *Isidorus peccator seruus Christi, &c.* Secutus deinde est (vt de ijs primum quorum opera typis excusa sunt, sequamur) Burchardus Vuormaciensis episcopus Othonis Tertij, & Henrici Secundi, Bauari Imperatorum ætate: qui non ordinem temporum, & prouinciarum, vt Isidorus, sed rerum, & causarum sibi sequendum putauit. Iisdem vestigiis institit non ita multo post Iuo Carnutensis episcopus; sed exorta interim Berengarii hæresi multa ad illam confutandam pertinentia addidit, ac multa etiam præterea ex Pandectis, & codice: dum de laicorum quoque officiis sibi agendum putat, quod Burchardo minus necessarium visum fuerat. Extant autem duo volumina Iuonis nomine inscripta, eandemque habentia præfationem, quorum vnum, quod Pannormia, alterius, quod absolute decretum inscribitur, quasi epitome quædam est. Verum in hoc eodem campo alii etiam grauissimi viri (quorum libri partim in publicis, partim in priuatis bibliothecis manuscripti habentur) Cresconius, Anselmus, Deusdedit Cardinalis, Gregorius presbyter qui volumen suum Polycarpum inscripsit, aliique nonnulli præclare se exercuerunt, suamque operam probauerunt. Nouissimus istorum omnium præter auctorem Pannormiæ (nam is recentior fortasse est) Gratianus monachus Benedictinus non tantum decretis colligendis, quod superioris fecerant, operam dedit: sed Iuonis fortasse præfatione excitatus eo potissimum incubuit, vt certis quæstionibus propositis, quid in vtramque partem ex canonibus, qui inter se nonnunquam pugnare videbantur, dici posset, ipse & afferret & explicaret, omninoque eorum varietatem, quæ speciem dissensionis habebat, ad concordiam reuocaret. Ceterum in longo, ac perdifficili opere multa a parum æquis hominus exagitabantur: nonnulla pii etiam & verecundi interdum desiderabant. Quamobrem ne huiusce vtilissimi, & grauissimi codicis vacillaret auctoritas, placuit primum Pio Quarto, ac subinde Pio V. & Gregorio XIII. (apud quem etiam huius perfecti operis, quemadmodum & aliarum maximarum rerum, laus fuit,) vt illi corrigendo summa opera daretur, menda librariorum tollerentur, si qua etiam in re Gratianus,

De codice canonum.

De collatione Isidori.

Burchardus. Iuo.

Panorm. Decre. Cresconius Anselm. Deusdedit Cardina. Grego presbyter auctor Polic. Grat.

tianus, vt homo minus vidisset, modeste notaretur, ipsaque omnino capita suis auctoribus quam diligentissime restituerentur. Itaque & Romę Vaticana bibliotheca, & monasterij dominicani super Mineruam, aliæque non paucæ excusæ sunt, & ex alijs vrbibus, atque regionibus inuitati doctissimi homines, qui idem facerent, & si quid inuenisset, quod ad hanc rem pertineret, pro sua pietate libenter communicarent, atque ad Pontificem mitterent. Qua diligentia illud factum est, vt cum iam magnam partem suum vnicuique tributum sit, ac propterea intelligi plerumque possit, quæ synodorum generalium, quæ summorum Pontificum, quæ prouincialium conciliorum, quę patrum decreta, ac sententiæ, atque inter hæc quæ sanctæ Romanæ sedi probata sint quæ minime, vix quisquam errare, atque incerta pro certis sequi, certa vero pro incertis suspecta habere post hac queat. Quod ad citationes auctorum pertinet, vbi error euidens erat, aut nonnulla Gratiani exemplaria cum veriore, atque ab alijs collectoribus allata citatione consentiebant, sublatis falsis inscriptionibus veræ sunt restitutæ. Vbi vero, quamuis caput apud alium auctorem esset inuentum, fieri tamen poterat, vt illius quoque esset, quem Gratianus citaret, (sunt enim haud raro decreta tralatitia, & sententiæ similes in bonis auctoribus) retenta Gratiani citatione satis visum est locum, vbi hodie habeatur, indicare. Et quoniam interdum aut capitis aliqua quidem pars illius auctoris est qui citatur, aliqua vero minime, aut verba valde sunt mutata, id quoque est indicatum, adscriptumque præterea in margine, quo loco idem caput in glossa Bibliorum ordinaria, in libris sententiarum, & apud ceteros collectores habeatur, eos pręsertim, qui in huius operis emendatione magno vsui fuerunt. Animaduersum vero est multa olim fuisse (quorum nonnulla hodie etiam habentur) homiliarum ex varijs auctoribus collectarum volumina, quibus homiliis nomen auctoris aut non esset præpositum, aut etiam mutatum, quod decretorum collectoribus, qui fontes adire in illa librorum penuria plerumque non poterant, errandi interdum dederit occasionem. Sæpè etiam Gratianus multas Patrum sententias simul colligit, atque in vnum caput concludit (quamuis in vulgatis codicibus plerumque in diuersa capita sint distractæ, sed fere sine rubrica,) idque cum facit, non ipsa prorsus auctorum verba affert: sed arbitratu suo mutat, addit, imminuit, summatim complectitur, quod etiam Burchardus, & Iuo faciunt, cum citant hoc modo, *Ex dictis Augustini, Ex dictis Hieronymi*.

De citationibus.

In emendando textu, primum initia capitum ob vsitatas doctorum citationes non sunt mutata: sed vbi ab originali discrepabant: in margine, aut in notatione est indicata germana lectio. Deinde hæc glossæ ipsius habita ratio est, vt nihil in textu sit mutatum, vbi mutatio ipsa impeditura erat, quo minus quid sibi auctor glossæ voluisset, animaduerti posset, sed eodem modo aut in margiue, aut in notatione mendum est indicatum. Vbi vero hæc non obstabant, hæc fere seruata corrigendi ratio est, vt si videretur voluisse Gratianus auctorum, quos citaret, ipsa prorsus verba referre, ea ex ipso originali emendarentur, & interdum etiam non leui proposita vtilitate, aliqua adderentur: nisi sicubi vulgata lectio visa est melior: nam tunc illa retenta notatum est, quomodo originale ipsum habeat. Sin autem Gratianus non eadem prorsus verba afferre voluerat, sed aut in summam quandam ipse redigere, aut ab alijs redacta, vt ab auctore glossæ ordinariæ, ab Iuone, & alijs collectoribus referre: tunc nihil fere emendatum, vel additum est, nisi forte Patris illius, vnde collector acceperat, restituta lectio magnam afferre visa esset vtilitatem, multisque locis id notatum est, & verba ipsius originalis allata, vt lector identidem in memoriam huius adhibitæ cautionis reuocaretur, & labore ad originalia adeundi leuaretur. Quod si idem caput ex pluribus vicinis alicuius patris locis confectum est; (nam quæ multum distabant, satis plerumque fuit in margine indicare) adiectæ sunt in textu particulæ illæ, *& supra, & infra*: Scilicet, vbi seriem & nexum collectionis impedituræ non erant: Vbi vero Gratianus ipse loquitur, ex manuscriptis huius libri exemplaribus pura, germanaque lectio est restituta.

De emendatione text.

In codice canonum capita, quæ ex Græcis synodis recitantur, sunt a Dionysio. Exiguo in linguam latinam conuersa, cuius præfatio manuscriptis ipsius codicis exemplaribus præposita legitur. Isidorus autem partim hac ipsa Dionysij versione, quamquam raro, partim fortasse prisca illa, cuius mentionem in præfatione sua Dionysius facit, vsus est aut integris, aut aliquantulum immutatis, partim etiam aliis, quæ tunc, vt ipsemet Isidorus testatur, extabant hodie, præterquam apud istos decretorum collectores non extant. Quo circa mirandum magnopere non est, si ceteri collectores, & omnium fere postremus Gratianus, qui & codicem

De versionibus.

codicem illum canonum, & Isidori collectionem, & alias etiam habebant, eundem canonem non semper ex eadem versione recitent. Qua de re sæpe in notationibus lector est admonitus, & vbi necessarium visum est, græca canonis verba cum versione noua sunt allata; idemque in ceteris patrum græcorum sententijs factum est. De nomine Paleæ sunt variæ doctorum hominum sententiæ. Multi ea capita, in quibus res inanes ac leues continentur, hoc nomine appellari censuerunt; alij quasi τὰ παλαιά, id est antiqua: alii quasi additiones quasdam deriuata, aut potius deprauata voce ab aduerbio πάλιν, id est, rursum, quo scriptores etiam Latini tempore Gratiani vterentur. Verum Ioan. And. in addition. ad Specul. tit. de disputation. & allegation. prope finem (quem Imola in rub. de verbo. obligat. Alexandrinus in procemio Decreta. Iason in rubr. tit. de action. & alij sunt secuti) putat quendam Protopaleam, quem Iason addit Cardinalem fuisse, collectioni Gratiani capita hæc adiunxisse. Atque vt in re tam incerta aliquid elici coniectura possit, exponetur, quid in collatis exemplaribus obseruatum fuerit. In tribus, quæ sunt antiquissima, & videntur scripta paulo post Gratiani ætatem, paucissima ex huiusmodi capitibus habentur. In vno valde emendato sunt apposita in margine sine vlla nota, sed non omnia quæ in impressis, quamuis vicissim in illo additiones aliquæ sint, quæ in his non habentur.

De paleis.

In alio litteris perantiquis descripto, Paleæ ipsæ recentiori scriptura toti volumini præponuntur. In ceteris habentur, aut omnes, aut pleræque, & partim quidem cum paleæ nomine, partim vero sine vllo a ceteris capitibus discrimine. Ex qua obseruatione illud videtur posse colligi, has paleas esse additiones non eodem tempore factas ad primam collectionem Gratiani, in margine primum adscriptas, ac nonnullas fortasse ab ipsomet Gratiano, vt fit, inter componendum, aut relegendum, quas deinde librariorum quidam omiserint, quidam in contextu posuerint, interdum coniuncte cum prioribus capitibus, interdum cum aliquo discrimine. Falsam vero esse illorum opinionem, qui eas contemnendas putant, ex eo constat, quòd multæ & in Decretalibus, & apud vetustiores Gratiano collectores habētur, quod suis locis indicabitur.

De titulo.

In plerisque vetustis huius collectionis exemplaribus hæc tanquam inscriptio rubris litteris posita est, *Concordia discordantium canonum*, addita in quibusdam dictione, *incipit*, sine vlla Gratiani mentione. Verum in Vaticano illo vetustissimo, cui voluimus ipsius initio recentiori scriptura paleas esse præpositas dictum est, ante ipsas paleas est hic titulus, *Decretum Gratiani monachi S. Felicis Bononiensis, ordinis Sancti Benedicti, compilatum in dicto monasterio Anno Domini Millesimo centesimo quinquagesimo primo tempore Eugenij Papæ tertij*. In aliis vero duobus codicibus, in extremo est. *Explicit Decretum compilatum a Gratiano monacho monasterij S. Felicis de Bononia.* In chronico, quod inscribitur *Pomarium Ecclesiæ Rhauennatis*, qui liber in Bibliotheca Vaticana seruatur, hæc de Gratiano leguntur: *Anno Christi millesimo centesimo quinquagesimo primo Gratianus monachus de Classa† ciuitate Thusciæ natus decretum composuit apud Bononiam in monasterio S. Felicis.* Idem testatur Hugutio vetustissimus huius codicis interpres secunda quæstione sexta, cap. post appellationem & Vincentius in libro Historiarum bis, semel libro vigesimotertio, cap. trigesimoprimo, loquens de Isidoro, & iterum lib. vigesimoquinto c. octuagesimoquarto, agens de Iuone, & alijs decretorum collectoribus: & S. Antonius parte tertia. histor. tit. 18. c. 6. Trittemius vero in lib. de scriptoribus Ecclesiasticis Gratianum agnoscit huius collectionis auctorem, itemque in lib. 2. de viris illustribus ordinis S. Benedicti: quo tamen loco addit (ipsam fortasse operis inceptionem spectans) fuisse ab eo compositum Anno Domini Millesimo centesimo vigesimoseptimo. Hanc collectionem Innocentius III. in epistola ad Archiepiscopum Compostellanum vocat corpus Decretum. Ob has igitur auctoritate, & receptam apud omnes opinionem in prima huius voluminis pagina præpositus est titulus nomine Gratiani.

† Alij, Clusio, alij Gimsa.

Quod ad glossas pertinet, quæ pios & catholicos auctores habuerunt, quæ in illis ei rata paulo maioris ponderis pro humani ingenii infirmitate obrepserunt, ea in margine sunt notata, & quid catholice sentiendum sit, ostensum est. Hæ autem notæ, quibus asteriscus affixus est necessario post hac in omnibus impressionibus apponendæ erunt.

De notationibus in glossis.

INDEX

INDEX LIBRORVM QVI VARIIS EX LOCIS SVNT HABITI.

A

AMbrosij sermones aliquot, qui adhuc non extant impressi, ex bibliothecis Vaticana, & monasterij Mediol. Sanct. Amb.

Anselmi collectio canonũ ex Vaticana, & Hieronymi Parisetti.

Alexandri ij. epistolę aliquot, partim missæ ab Antonio Augustino archiepõ Tarraconensi, partim ex bibliothecis vaticana, Nicolai Ormanetti episcopi Patauini Michaelis Thomasij Episcopi Ilerdensis.

Anastasij bibliothecarij chronicon, & versio septimæ synodi, & octauæ sub Hadriano ex Vaticana, & Cardinalis Sirleti.

B

Bonifacij Papæ concilium ex Hispania ex vetusto codice monasterij Populeti.

Bonifacij martyris epistola ex bibliotheca monasterij B Mariæ super Mineruam.

C

Cresconij Nomocanon ex bibliotheca Cardinalis Vercellensis.

Capitula aliquot Pontificum ex eodem codice monasterij Populeti.

Capitularũ liber septimus & capitularia adiecta, missa a Iacobo Amioto epõ Antissiodorensi ex bibliotheca ecclesiæ Belluacensis.

Collectio decretorum Romanorum Pontificum ab Augustino archiepiscopo Tarraconensi.

Codex canonum, qui apud veteres Põtifices in vsu fuit, ex Vaticana, Dñicana, & Cardinalis Sirleti.

Collectio canonum incerti auctoris ex Vaticana.

Collectio canonum ex bibliotheca ecclesiæ Mutinensis.

Collectio canonum pęnitentialium incerti auctoris ex bibliotheca Michaelis Thomasij epi Ilerdensis.

Conciliorũ Hispalẽsium, & Carthaginẽsiũ varietates lectionis ex bibliothecis Regis Catholici, Lucensi & Soriẽsi a Cardinali Quiroga.

Centij Camerarij liber de formis iuramentorũ ex bibliotheca Achillis Stathij.

Concilii alicuius fragmenta quędã post Anselmi collectionem in codice Hieronymi Parisetti.

Cypriani operum exemplaria ex vaticana, & monasterio S. Saluatoris Bononiensi.

D

Decreti huius vndeuiginti exemplaria manuscripta, partim sine glossis partiũ cũ glossis, duodecim quidem ex vaticana, reliqua vero ex bibliotheca Marcelli Papæ ij. Cardinalium Vercellensis, & Sirleti, Michaelis Thomasii episcopi Ilerdensis, Achillis Stathii.

Decretorum excepta ex bibliotheca S. Trudonis ab Alberto Leonino nomine vniuersitatis Louaniẽsis.

Deusdedit Cardinalis collectio canonum, & libri quatuor de rebus ecclesiasticis ex Vaticana.

E

Eugenij ij. cõcilium ex Vaticana, & tertij ex Vaticana, & ex Gallia.

Emeritẽse cõciliũ a Card. Quiroga.

Ephesini concilii primi antiqua versio ex Vaticana.

F

Fulberti episcopi epistola descripta ex vetusto codice ecclesiæ Belluacensis a Iacobo Amioto episcopo Antissiodorensi.

G

Grgorij III. epistola ex bibliotheca monasterij supra Mineruam.

Gelasij scriptura quędã, & aliorum Pontificum epistolæ ex Vaticana.

Gelasij epistola ab Antonij Augustino archiepiscopo Tarraconensi.

Gregorij I. epistolæ manuscriptæ ex vaticana, & episcopi Ilerdensis.

Gregorij vij. regestum ex vaticana, multis priuatis.

Gregorij v. epistola ad vniuersos episcopos per Galliam &c. ex bibliotheca monasterij supra Mineruã.

Gregorij x. epist. ad Regẽ Armeniorũ ex bibliotheca Cardi. Sirlet.

Græcorum patrum commentarij in sacrã scripturã, aliaque eorũdem scripta, & concilia ex vaticana.

H

Hũberti legati Leonis ix. ad libellũ Nicetæ contra Latinos responsio ex monasterio S. Mariæ nouæ.

I

Isidori Hispalensis operum codex ex Monasterio Neapolitano sancti Augustini in Carbonaria.

Isidori collectio canonũ ex vaticana, & Dominicana supra Mineruam.

Ioannis 8. epistolæ ex vaticana.

Isidori collectionis canonum præfatio alia vulgata, missa ab archiepisc. Tarraconensi. & Aluaro Gomez ex bibliotheca Eccles. Tolet.

Isidori epistola ad Lanfredum ex bibliotheca supra Mineruam.

Innocentij ij. consilium ex vaticana, Isidori Hispalensis regula monachorum ex Hispania.

L

Leonis iv. epistolæ duę vna ex bibliotheca M. Antonij Mureti, altera ex bibliotheca Frãcisci Turriani.

Leonis ij. epis. a Cardin. Quiroga ex vetusto codice regiæ bibliothecæ.

Leonis iv. concilium ex vaticana.

N

Nicolai primi plures epistolæ ex bibliotheca supra Mineruam.

Nicolai conciliũ aduersus Ioannem Rauennæ archiepiscopum ex bibliotheca ecclesiæ Mutinensis.

Nicolaus ad consulta Bulgarorũ ex vaticana.

P

pontificalia manuscripta ex vaticana, & Cardinalis Sirleti.

polycarpus, id est collectio canonum Gregorij presbyteri ex vaticana.

petri Damiani oratio de priuilegio Sedis Apostolicæ, & disceptatio inter regium aduocatum, & Romanæ Ecclesiæ defensorem ex bibliotheca Cardin. Sirleti.

paschalis primi epistola, & decreta ex bibliotheca Ormanetti epi Patauini, & fragmentum concilij apud Guardastallum ex vaticana.

R

Rhemense concilium in pago Trosleiano habitum missum, ab episcopo Antissiodorensi.

S

Scriptum de moribus, vita & morte Agapiti ex vaticana.

Stephani v. epistola I collectione canonũ incerti auctoris ex vaticana.

Sanctorum vitæ ex bibliotheca, S. Mariæ maioris.

Stephani iv. conciliũ in collectione Deusdedit Cardinalis ex vaticana.

Synodus octaua ex bibliotheca Cardinalis Sirleti, & vaticana.

T

Ticinẽse concilium a Iacobo Amioto Episcopo Antissiodorensi.

Theodulphi capitula ex bibliotheca M. Antonij Mureti.

Theophanis chronicon ex vaticana.

Toletanæ ecclesiæ priuilegiorum liber ex Hispania.

Toletana cõcilia 24. 25. 26. 27. a Cardinali Quiroga, & 26. etiam a Petro Pontio episcopo Placentino.

V

Vrbani ij. cõciliũ Placẽtinũ, & fragmẽtũ alterius concilij, & epistola L. pposito S. Iuentij ex vaticana synodus apud Melphiã ex vaticana, & a Iacobo Pãmelio canonico Brugensi, & concilij Claremontensis, apud Aluerniã sũmæ capitum a Frãcisco Riccardotto epõ Atrebatẽsi ex vetusto codice Lãberti epi Atrebatensis, eiusdemq; concilij fragmenta a Iacobo Pammelio.

Z

Zozimi, & episcoporum Africanorũ ad ipsum epistolæ ex Vaticana.

Zachariæ decreta ex bibliotheca Ormanetti epi patauini, Synodus Romana ex vaticana, Francia ex Dominicana supra Mineruam.

Hæc sunt, quorum nunc memoria suppetit. Ceterum & alia aliunde habita, & ominum fere librorum, quorem in hoc opere mentio fit, editiones cum manuscriptis codicibus vaticanæ, & aliarum bibliothecarum diligenter collatæ sunt.

FINIS.

Glossas Ioannis suppleuit in multis Bartho. Brix.

QVONIAM nouis superuenientibus causis, nouis est remedijs succurrendum: idcirco ego Bartholomæus Brixiensis confidens de magnificentia Creatoris, apparatum Decretorum duxi in melius reformandum, non de-

HVmanum genus.] Hæc distinctio diuiditur in duas partes. In prima probat per quatuor canones, quod humanum genus regitur duobus, scilicet iuribus, & consuetudinibus.] In secunda parte, quæ incidit ibi,] Est & alia,] ponit septẽ dñias iurium. Ioan. de Fan. & Pet.

GREGORIVS PAPA XIII.

Vniuersis Christi fidelibus salutem, & Apostolicam benedictionem.

EMendationem Decretorũ, locorumque a Gratiano collectorũ, (erat enim is liber mẽdis, & testimoniorum deprauationib. plenissimus) a nonnullis Romanis Põtificibus prædecessoribus nostris optimo consilio susceptam, selectisque ad id negotium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, & alijs eruditissimis viris adhibitis commissam, multis autem, varijsque impedimentis hactenus retardatam, nũc tãdem, vetustissimis codicibus vndique cõquisitis, auctoribusque ipsis, quorũ testimonij vsus erat Gratianus, perlectis, quæq; perperam posita erant suis locis restitutis, magna cum diligentia absolutam, atque perfectam, edi mandauimus. In quo magna ratio habita est operis ipsius dignitatis, & publicæ eorũ præsertim, qui in hoc studio versantur, vtilitatis. Iubemus igitur, vt quę emẽdata, & reposita sunt, omnia quam diligẽtissime retineantur, ita vt nihil addatur, mutetur, aut imminuatur.

De hoc titulo dictum est in præfatione.

CONCORDIA DISCORDANTIVM CANONVM.

Ac primum a de iure diuinæ, & humanæ constitutionis.

DISTINCTIO PRIMA.

Gra. *HVmanũ genus* [a] *duob.* [b] *regitur naturali* [c] *videlicet iure, & morib.* [d] *Ius naturale est, qđ in lege & Euãgelio cõtinetur: quo quisq; iubetur alij facere, qđ sibi vult* [e] *fieri: et ꝓhibetur* [f]

CASVS Iste sic ponitur. Dĩ his, q̃ duo sunt instrumẽta, ꝑ quę genus humanũ regit, & gubernat. s. ius naturale, & consuetudo, siue mos. Ius naturale ẽ, qđ i lege, & i Euãgelio continet: quo iure quisque iubet alij facere, quod sibi vult fieri: & hoc ꝓhibet alij inferre, quod sibi nolit fieri: & hoc ꝓbat auctoritate Christi dicentis. Omnia quæcunque, &c.

a ¶ Humanũ gen⁹.] Tractaturus dominus Gratianus de iure canonico, primo incipit a simplicioribus. scd̃m naturã. s. a iure naturali, q̃d antiquius & dignius est [1]. Cœpit em ab ipsa rõnali creatura, vt Inst. de re. diui. §. cõmodius. Assignat ergo multas dñias iuris naturalis ad alia iura, vsque ad 15. d. in qua aggredit principale propositũ de iure canonico, originem eius assignans.

Ius naturale reliquis antiquius est.

1 Vt s. d. c. 1. in prin.

b ¶ Duob.] Signat cõtrariũ i fra 96. di. duo. sed illis duob. regit tanq̃ auctorib. istis tãquam instrumentis 21. q. 1. c. sicut enim. §. ex his.

c ¶ Naturali.] idest, diuino. [2]

d ¶ Moribus.]. i. cõsuetudinario iure, vel etiam iure humano, siue scripto, siue nõ scripto. 25. quę. 2. institutionis.

2 Idẽ Alex. de Imo. in l. militis. C. de test. milito.

e ¶ Vult.] Sed nonne ego volo, qđ alsider mihi rẽ suã, non tñ ego volo ei dare rẽ meã? Expone ergo, vult, idest dẽt velle, & sic exponitur ibi, Habe charitatem, & fac quod uis & sic exponitur lex. ff. de solu. l. 1. vel expone iubeť, idest consulitur [3] sic econuerso verbũ rogãdi ꝓ verbo ꝑcipiendi poniť 11. q. 3. rogo.

Volo, idest velle debeo.

3 Consulitur, & malet quia, oino præceptum est. Iod expone, vult ex eodem naturali dictamine, non autẽ ex perturbatione concupiscentiæ.

f ¶ Prohibetur.] Nunq̃ inuenimus expresse prohibitũ in lege, vel in Euangelio, nisi per quandã consequentiã Nã vbi vnũ cõtrariorũ ꝑcipitur, ꝑ cõsequẽs aliud ꝓhibetur: sic vbi aliquid iudicatur meũ esse, per cõsequens iudicatur tuum non esse, ff. de procu. l. Pomponius. §. 2.

a ¶ Inferre.]

detrahendo alicui, nec attribuendo mihi glossas, quas non feci: sed supplendo defectum solum modo, vbi correctio necessaria videbatur, vel ꝑ subtractionem decretalium, & diminutionem earundem, vel propter iura, quæ superuenerunt de nouo. Interdum etiam solutiones interposui, quæ prætermissæ fuerant a Ioãne. Hoc feci ad honorem omnipotentis Dei, & Ecclesiæ Romanæ, & ad communem vtilitatem omnium studentium in iure canonico. Bar.

aliū inferre, [a] qd̄ sibi nollet fieri. Vnde Christus in Euangelio [b] [Oīa quęcumq; vultis [c] ut faciāt uobis hoīes, et vos eadem facite illis. Hæc est enim [d] lex & prophetæ.

Hinc [e] Isidorus in 5 lib etymologicarum, c. 2 ait.

Not. α ¶ Ac primū.) Hoc loco in manuscriptis codicibus magna est varietas Nā partim nulla est hoc loco inscriptio: partim vero legitur De iure scripto, & nō scripto, & qd̄ cui præponatur, & legū auctoribus, & duorū malorū electione, siue dispensatione. Aut. Ac primū de iure constitutionis naturæ diuinæ, & humanæ. Aut, De iure naturæ, & humanæ constitutionis, quā Dominicus de Geminiano agnoscit & extat in nonnullis antiquioribus editionib Aut De iure naturæ, & cōstitutionis: q̄ inscriptio maxime videtur conuenire tractationi Gratiani, qui sæpe ad hæc capita reuertitur, ut initio dist. 5. 7. 8. 13 & 11. q. 1. c si qua causa, hunc totū locum indicās scribit, Require in principio, vbi differētia signatur inter ius naturale, & ius cōstitutionis. Verumtamen in hac tanta uarietate q̄. ut alia cōiectura mittātur argumēto esse pōt nullā hic a Gratiano ipso positā esse rubricā satis visū ē, reiēta vulgata lectione, cæteras īdicare.

¶ Diuinæ leges natura, humanæ morib. constant. C. I.

Omnes leges [f] aut diuinæ sunt, aut humanę. Diuinæ natura, humanæ moribus constant, ideoq; hę discrepant, [g] quoniam aliæ alijs [h] gentibus placent. ¶ Fas lex diuina est, ius lex humana. ¶ Transire per † agrum alienum [i] fas est, [k] ius non est.

Ex uerbis huius auctoritatis euidēter datur intelligi, in quo differāt inter se lex diuina, & humana: cū oē qd̄ est fas, noīe diuinæ vel naturalis legis accipiatur, noīe uero legis humanæ mores iure conscripti & traditi intelligantur. Est aūt ius generale nomen multas subse continens species Vnde in eo lib. Etymol c. 3. Isidor ait.

¶ Ius genus, lex autem species est. Cap. II.

Ius generale [l] nomē est; lex aūt iuris est species. Ius au

Math. 7.

† per alienum. ¶ in l. si d. manuscr.

---

a [illegible] Inferre.] Sed nonne iudex vult inferre mortē reo, sed tū non vult vt sibi mors inferatur? Sed dic q̄ iudex non infligit mortem, sed lex, vt 23. q. 5. homicidas, & c. cum homo. Vel intelligas hæc omnia de operibus misericordiæ, ad q̄ quilibet tenetur, vt 86. dist. nō satis. [illegible] b In Euangelio.] Matthæi 7. c [illegible] Vultis. idest, de iure velle. d [illegible] Hinc est. n.] id est, in his consistit, sic ponitur ibi. Deū time, & mandata eius obserua: hoc est omnis homo, Ecclesiastici 12. de pœnit. [illegible] e [illegible] Hinc.] ad probandum diuisionem supradictam.

Omnes leges.] CASVS. Capitulum istud diuiditur in tres partes. In prima parte dī. q̄ legum aliæ sunt diuinæ, aliæ humanæ: diuinæ natura, humanæ autem moribus consistunt, & quia mores hominum sunt diuersi, propter quos humanæ leguntur [illegible] tur, io humanæ leges discrepant: quā aliæ alijs placēt, & aliæ aliis. In 2. parte dī, q̄ hoc noīe fas, lex diuina hoc nomine, ius, lex humana continetur. In 3. parte dī, q̄ transire per agrum alienum fas est, id est iure diuino permittitur: ius aūt non est, id est, nō permittitur iure humano. Scda pars incipit ibi, Fas, Tertia ibi, [Transire.] f ¶ Oēs leges,] id est, oīs lex & ponitur plurale pro singulari, siue demonstrares duas leges, vtrā diuinā, & aliā humanā, non pōt uere dici, istę leges, aut sunt diuinæ, aut humanæ. Et valet talis interpretatio in rescriptis q̄nque, cū ita scribitur si ista uera sunt, i. si hoc verum est, & si illud verum est: sic extra de appel. significauit, in fi. & extra de præb. cum iam dudum & extra de rescr. ex parte sic, inf. 2. q. 4. in primis. [z] & ff. de cond. & demon. falsa & ff. de statu homi. summa. g ¶ Discrepant. Non tamen sunt contrariæ. nam transire per agrum alienum diuina lex permittit, humana prohibet: sed prohibitio, & permissio non sunt contraria. nam Dominus permittit vxorem infidelem dimitti, Apostolus prohibet, ut 28. q. 1. iam nunc. h ¶ Alijs.] ut inf. 12. dist. illa & inf. 22. d. [illegible] placuit. i ¶ Alienum. Sed nonne iure naturali omnia sunt cōmunia, ut inf. c. p. ius naturale. & infidelis. [illegible] quo iure non ergo aliquis ager alienus est video expone, alienū, idest [illegible] modo. k ¶ Fas est, idest, æquum est 2 cum si bene causa, & innoxius est transitus, ut 23. q. 2. c. ult. Itē iure diuino licitum est comedere uuas in agro alterius, sed non asportare, conterere spicas & comedere licitū est 6. q. 3. c. 1. sed nō mittere falcē, vt infra de conse. dist. 5. discipulos, sed licet sit æquum iure diuino, tamen nō est ius, id est, ius non dat ciuilem actionē. Vbi enim aliquid mihi prodest, & tibi non nocet æquum est, ut mihi non prohibeas, licet ius [illegible] deficiat, ut ff. de aqua plu. arcen. in summa [illegible] Varus. Transire tū per agrum alienū licet in casibus, scilicet, si seruitutem debeat, ut C. de ser ui. per agrum. Item si thesaurum suum quis uult effodere, ff. ad exhib. thesaurus in fi. Item si glans mea deciderit in agrum tuum, ff. de glan. legen. l. 1. in tea. & dum quæro hominem fugitiuum, ff. de ser. fugi. diuus. & in alio casu, 23. q. 2. c. ult. Item dum uia publica destructa est, ut ff. quemadmodum seruantur. si locus. § ult. Io.

EX VERBIS. CASVS. Cōcludit Grat. ex supradicto differentiā esse inter legem diuinā, & legem humanā: cum oē quod fas est, nomine diuinæ, uel naturalis legis intelligatur: noīe uero legis humanæ mores cōscripti, & traditi intelliguntur. In fine dicit, qd ius est gñale nomen multas cōtinens spēs, & hoc probat per sequentia.

Ius generale.] Casus trium capitulorum sequentium planus est, & per te videbis.

l ¶ Ius generale.] quia iustum est: nec iudex dī: nisi iustus

---

Iudex nō cōdemnat, sed lex.

Plurale pro singulare ponitur.

z Ibi, & alij accusatores, &c.

Omnia sunt cōmunia iure naturali.

z Vel dic, idest humani

est. f. dom no nō prohibentis. Prohibitio, n. de numi toll gant permissionem. Dicas licitū esse ei in sua natura, & iure natura permissam. & a l. Mosaica. nā ius positiuū ex constitutione licitum est, nō semp æquū est. sm Lau.

nus est, vt 23. q. 1. c. 1. Quandoque est aliquod ius quod non est æquum, nec iustum, vt si alicuius vxor adulteratur, & ille non possit promoueri, vt 34. dist. si cuius, quod intelligo si ille postea cognouerit eam: quia sine culpa sua puniri non debet, vt 19. q. 7. inuentum. Itē æquū & iu- & non refert vtrum consuetudo sit scripta, an sola ratione, idest sine scriptura constet: quoniam & legem ratio commendat. In tertia parte quæ incipit ibi. [Porro] dicitur quod lex est ratio: quia rationem habet: & cōsuetudo erit lex, idest, seruabitur pro lege, quæ rationem habet, dummodo religioni congruat, disciplinæ conueniat, saluti proficiat, & dicitur consuetudo, quia in vsu communi est.

1. Siue scienter, siue ignoranter.

tem est dictum: quia iustum est. Omne autem ius legibus, & moribus constat.

Isid. eod. l. c. 3.

¶Quid sit lex. Cap. III.

LEx est [a] constitutio scripta.

Isid. ibidem. Iuo p. 4. c. 200.

¶Quid sit mos. Cap. IIII.

MOs est longa[b] consuetudo de moribus [c] tantummodo † tracta.

† tantundem. in ori manusc. & aliquot Gratiani.

¶ *Aput Isidorū hæc antecedūt*. Mos est vetustate ꝓbata cōsuetudo, siue lex nō scripta. Nā lex a legendo vocata est, quia scripta est. Mos autem longa consuetudo est.

Isid. ibidem. Iuo ibidem. Pann. l. 2. c. 161. Tertullianus in lib. de corona militis.

¶Quid sit consuetudo. Cap. V.

COnsuetudo autem est ius quoddā moribus institutum[d], quod ꝓ lege suscipitur, cū deficit lex[e]. ¶ Nec differt, an scriptura, an ratione consistat, quando & legē

d [Institutum.] Videt hic manifeste, quod plures vices non sufficiant ad hoc vt aliquid dicatur consuetudo, nisi institutū sit, quia illud ꝓ consuetudine a. no. seruetur, nā potest esse quod ex gratia, vel tolerātia hoc sæpius permissum sit, vt extra de ver. sig. ebibate. & 10. q. [illegible] cognouimus. vbi licet aliquid sæpius factu sit: non eo animo factum sit, ut in posterum fieret: etiam si summo iure id fecerit, tale usus non dicitur usus, ut ff. de itine. actuq; priua. l. 1. § Iulianus [illegible] & l. vlt. Itē alia ratione videtur quod plures non inducant consuetudinem: quia licet plus [illegible] aliquid iudicatum sit: non ideo in posterum ita iudicandum est: quia non exemplis, sed legibus est iudicandum, ut C. de sen. & inter. nemo [illegible] eandem consuetudinem bene iudicatur 2, ut extra [illegible] eo qui mitti in poss. [illegible] 12. dist. illa. & [illegible] Item multa alia requiruntur ad hoc, ut aliquid dicatur consuetudo, ut dicemus infra dist. 8. frustra. [illegible] deficit lex.] Hic uidetur quod tunc demum recurrendum est ad consuetudinem cum lex deficit. Et ita est arg. quod nunquam sed n cōsuetudinē est iudicandum, si ius contrariū ꝓ [illegible] & arg. infra 11. d. [illegible] cōsuetudinis. & cap. consuetudo & infra dist. [illegible] si consuetudinem, & cap. consuetudo, & extra de sen. & re iud. consuetudo, & extra de foro comp. [illegible] decretum quod non secundum consuetudinem, sed [illegible] iura est iudicandum, ut ff. de sepulchro. [illegible] secundum hoc multa occurrūt cōtraria, ut infra dist. [illegible] & extra de cog. spi. super eo. & mit. in pos. cū non essent. & extra de arbi. dilecti. & extra de consue. ca. 2. & extra de testa. cap. ad hæc. Ex istis omnib. habetur, quod consuetudini statur contra ius scriptum. Solutionem aūt istius quando consuetudo ꝓiudicet iuri, dicemus infra. 8. dist. cap. frustra. Ioan. Hoc tene, quod consuetudo rationabilis & præscripta iuri scripto præiudicat, ita mihi uidetur, ut extra de consue. c. ult. etiam si alia non interueniant, de quibus facit mentionem Ioan. in illo cap. frustra. B. Sed ad quam consuetudinem dicis recurrendum? an ad consuetudinem terræ, an ad Romanam consuetudinem, an ad consuetudinem loci ubi contractum fuit, an ad cōsuetudinem uicinarum prouinciarum? Videtur quod ad consuetudinē Romanam, ut infra 11. dist. c. ult. insti. de satisd. §. ult. E contra uidetur, quod ad consuetudinem loci, ut 12. dist. illa. & C. de ædi. pri. [illegible] in totum. & in ra præalleg. ad hoc inducta. Ad hoc dico, quod iudex maxime delegatus primo secundū canones iudicabit: deficientibus canonibus, iudicet secundum leges 3. ut extra de nou. oper. nūc. intelleximus. & infra dist. 10. si in adiutoriū. deficiente omni iure, procedat ad generalem consuetudinem 4. uel etiam particularem, cum defuerit generalis. licet quidam tunc dicant recurrendum ad cōsuetudinem Romanam: deficiente iure & consuetudine, procedat de similibus ad similia, ut 20. dist. de quibus ff. de legib. l. nō possunt. olbus deficiētibus, ad Romanā con-

Consuetudo an egeat institutione.

& iustum est, vt nemo cum alterius iactura locupletetur, vt extra de pœnis, [illegible] & ff. de cond. ind. nā hoc. & tamen contra illam æquitatem inducta est vsucapio siue præscriptio. Item iniquum est vt vnus puniatur pro alio: quia non debet vltra progredi pœna quam reperiatur delictum, vt extra de his, quæ fiunt a maio. par. cap. quæsiuit. tamen contra hanc equitatem multa iura loquuntur, vt 1. q. 1. ecclesia. §. item ex peccato. Achor. & [illegible] fuit plurimi. §. verum. & extra de spō. non est vobis. [illegible] quod in omnibus casibus ex causa, & pro bono pacis vel publico inducitur quandoque rigor contra naturalē æquitatem, quādoq; tamē sine ratione inducitur rigor cōtra equitatem: & hoc solū pro ratione sufficit, quod ita scriptum est, vt ff. qui & a qui. manu. libe. non fi. l. prospexit.

Rigor quãq; præfertur equitate.

a LEx est, &c.] iustum præcipiens, & contrarium prohibens. 23. q. 4. si ecclesia, in fi. & dicitur lex eo quod legitime ligat 2. dist. omnis. Archi.

b MOs est longa.] Quam consuetudinem dicis esse longam, vel quot vices dicis inducere consuetudinē? nūquid illud quod bis factum est, vt 25. q. 2. ita nos. Vel illam, quæ ter facta est, vt extra de elect. venerabilem in fin. Vel illam, quæ sæpius quam ter est facta, vt extra de causa pos. & proprie cum ecclesia Sutrina. Vel illam, quæ decies facta est: sicut longa præscriptio dicitur quæ est x. annorum, vt C. de præscrip. lon. temp. per totum. Vel illam, cuius nō extat memoria. vt 3. q. 6. hæc quippe ff. de aqua quoti. hoc iure §. ductus aquæ? Dici consueuit quod in criminalibus duæ vices inducunt consuetudinem, sed in aliis tres non sufficiunt. C. de epi. aud. l. [illegible] in fi. Io. Hoc teneas pro certo, quod secundum ius canonum non valet consuetudo, nisi præscripta sit & rationabilis, vt extra de consue. c. vlt. videtur tamē hic quod quaternarius actus inducat consuetudinem. C. de ser. l. vlt. Bar. Brix.

Consuetudo quot uicibus inducitur.

c ¶ De moribus] Hæc descriptio dupliciter videtur inconueniens, & quia idem ponitur in descriptione quod in descripto, & quia idē ponitur ꝓ specie, & genere. Sed dic, quod aliter sumitur hic hoc nomen, mos; & aliter hoc nomen moribus, & aliter hoc nomen, consuetudo. Nam mos sumitur pro iure non scripto, consuetudo sumitur generaliter pro iure scripto & non scripto, vt infra cap. proxi. sed hoc nomen moribus, sumitur hic pro frequentibus actibus hominum. Ioan.

Mos & mores differūt.

COnsuetudo.] CASVS. Capitulum istud diuiditur in tres partes. In prima parte ponitur diffinitio consuetudinis, q talis est: Consuetudo est ius quoddā, &c.] In secunda parte, quę incipit ibi, [Nec differt.] dicitur

2 Arg. extra de [illegible] Rainucius. [illegible] ꝓ[illegible] de hoc no. 12. distin. [illegible] arg. cōtra ibi [illegible].

Consuetudo utrum preiudicet iuri scripto.

Iudex per quæ iura debet iudicare.

3 De hoc 15. q. 3. c. cum autē. uersi. sed sicut.

4 Adde Bal. in l. aduersus. C. si aduer. rem iud. & Alexan. de Imo. in l. solet. ff. de iurisd. om. iu dic. extra prima.

cõsuetudinē præcedat, vt ff. de leg. & const. de quibus, in prin. licet sit arg. q ad consuetudinem vicinarum prouinciarum sit recurrendum, vt extra de cen. super eo.

a ¶ Ratione.] Arg. q deficiente lege vel canone potest allegari ratio, vt 10. dist. si Romanorū, & dist. 8. frustra.

b ¶ Quod religioni cõueniat.] multa enī sunt cõtra rationē*, tamen congruūt religioni, vt virginē pe persisse.

c ¶ Quod disciplinæ cõgruat.] quia licet plat' de rōne possit coercere subditū delinquentē: tamen disciplinate tenet ipm coercere, vt proficiat ei ad salutem, vt 45. dist. cum beatus.

d ¶ Quod saluti proficiat.] licet rō* sit q homo debeat per se qui inimicum, tamē nō proficit hoc ad salutem.

CVM ITAQVE. CASVS. Infert ex supradicto capi. cōsuetudo, dicens, cū non refert an scripta sit consuetudo, vel nō sit scripta, apparet q quādā consuetudo est tradita i scriptis: quādā moribus vtētiū reseruatur. Quæ autē scripta est, cōstitutio siue ius vocat. Quæ scripta nō est, consuetudo vocatur. Et dicit etiā q est alia diuisio iuris, & ad hoc inducit sequens capitulum, exempla ponendo de quolibet membro diuisionis.

* *Propria nō sunt contra rōnem, sed supra rationem.*

* *Est rō vel deprauata, vel infirma, cum nō proficit ad salutem.*

vel ius gentiū. secundum hoc ius canonicum dicitur ius ciuile, sedm q hic sumitur. Scdo mō dr ius ciuile omne illud qd non est canonicū ius. Tertio modo ius ciuile dr lex xij. tab. ff. de orig. iur. l. 2. §. exactis. Quarto modo dicitur ius ciuile ad differentiam iuris prætorij. Io. f ¶ Con-

Ius ciuile quadrupliciter dicitur.

ratio commendat. ¶ Porro si ratione[a] lex constat: lex erit omne iam, quod ratione constiterit; duntaxat quod religioni conueniat[b], quod disciplinæ congruat[c], quod saluti proficiat[d]. Vocatur autem consuetudo, quia incommuni est vsu.

Cum itaque dicitur, non differt vtrum consuetudo scriptura vel ratione consistat; apparet, quòd consuetudo est partim redacta in scriptis, partim moribus tantū vtentium est reseruata. Quæ in scriptis redacta est, constitutio siue ius vocatur †: quæ vero in scriptis redacta non est generali nomine, consuetudo videlicet appellatur. Est autem & alia diuisio iuris, vt in eodem lib. 5. c 4 testatur Isidorus ita dicens.

¶ Quæ sint species iuris. Cap. VI.

IVs † autem, aut naturale est, aut ciuile, aut gentium.*

¶ Quid sit ius naturale. Cap. VII.

IVs naturale[e] est commune omnium nationum, eo q vbique instinctu naturæ, non constitutione aliqua habetur: vt viri, & fœminæ coniunctio[f], liberorum successio[g], & educatio[h], communis omnium[i] possessio, & omnium vna libertas, acquisitio eorum, quæ cœlo, terra, marique capiuntur[k]: item depositæ[l] rei, vel commendatæ †[m] pecuniæ restitutio, violentiæ per vim[n] repulsio. ¶ Nam hoc aut si quid huic simile est, numquam iniustum, sed naturale, æquumque habetur.

a ¶ Successio.) *In trib codicibus manuscriptis Isidori, & aliquot Gratiani legit*, liberorū susceptio, & educatio; *q lectio conuenit cū l. 3 ff. de iust. & iur vers. hīc descēdit*

† *Ius aut naturale.*] orig. & aliquot Gratiani codices.

Isid. eo. l. c. 5.

† *al. commendata restitutio.*

† Quando ita simpliciter, ut ex nunc statuitur sed si cō suetudo publica auctoritate in scriptis redigit, & auctoratur, ne dubitetur, & alia probatione opus fit; nihilominus consuetudo est.

* Concor. tex. in §. huius studij. uers. dicendum. Insti. de iu. & iu.

Ius naturale dicitur multipliciter.

IVs autem. CASVS. Capitulū istud diuidit in tres partes. In prima diuidit Isidorus ius trifariam, in ius naturale, in ius ciuile, & in ius gētiū. In scda parte, quę incipit. [Ius naturale, dr q ius naturale est cōe omnium nationū, eo q instinctu naturæ procedit, & non ex cōstitutione aliqua. In tertia quæ incipit ibi. Vt viri.] ponit viij. q ex naturali iure procedūt, vt viri & fœminæ coniunctio, &c. nā ista aut his similia de iure naturali procedūt.

e IVs naturale.] Ad intelligentiam istorū nota, q natura multis modis dr, quoq; dicitur natura vis insita rebus similia de similibus procreans. Secūdo modo dicitur natura quidā stimulus, seu instinctus naturæ ex sensualitate proueniens ad appetendum, vel ad procreādū, vel ad educandū. 32. q. 5. horrendus. ff. de ven. inspi. l. 1. §. ius naturale, Insti. de iure na. gen. & ciui. in prin. Tertio modo dr instinctus naturę ex rōne proueniens, & ius ex tali natura proueniens dr naturalis æquitas. & sedm hoc ius naturæ, dūr oīa cōia, id est, cōicanda tpe necessitatis, vt 47. dist. sicut. Quarto modo dicitur ius naturale præcepta naturalia, hoc est: Non furtum facies: Non mœchaberis. 32. q. 7. quod adulterio. Inst. de obl. quæ ex delic. nascitur in prin. & omne ius diuinū dr naturale ius, & secundū istud ius similiter oīa dūr cōia. i. cōicanda: bene enim fuit aliquid proprium* de iure diuino. nam ipsi Adæ fuit dictum. In sudore vultus tui uesceris pane tuo, & alibi: Non concupisces rē proximi tui. 20. dist. utrum. Similiter ius ciuile dicitur uariis modis. Quoq; dicitur ius ciuile illud ius, quod non est naturale,

* *Declaratur infra distin. 6 canon est peccatum. §. his itaq;*

* *Vide B. Tho. 2. 2. q. 57. ar. 8.*

f ¶ Coniunctio] si intelligas de cōiunctione corporum. secundū hoc est ius naturale proueniens ex sensualitate. Si intelligas de cōiunctione animorum 1, est ius naturale ex ratione proueniens. extra de biga. debitum.

g ¶ Successio. Non intelligas de successione, quæ fit per hæreditatem, cum illa nō sit naturalis: sed de successione per carnis propaginem. Vel etiam intelligi potest de illa, qua liberi iure naturæ succedunt parentibus. ff. unde lib. l. 1. & l. scripto. §. non sic.

h ¶ Educatio.] Patres enim thesaurizant filijs, non filij parentibus vt 16. q. 1. prædicator similiter filius patrem egentem cogitur alere. 22. q. 4. inter. & C. de alend. lib. l. 1. & 2. & in casu mater filium, & libertus patronū, ut ff. de lib. agno. si quis. §. ibidem in liberis & §. solent.

i ¶ Cōis omnium.] idest, nihil erat propriū alicui iure diuino 2. Vel dic cōis. cōicanda tpe necessitatis, ut 47. dist. sicut. nam etiam secundū legem Rhod. tpe periculi cibaria maxime erant communia, ut ff. ad le. Rhod. l. 2. §. cum in eadem naue in fi. 12. q. 1. dilectissimis.

K ¶ Capiuntur.] Hæc enim & alia, quæ in nullius bonis sunt, cedunt occupanti, ut insti. de re. diui. §. feræ.

l ¶ Itē depositæ. Fallit in duobus casibus, vt infra 22. q. 2. c. ne quis, & in dominus & deponens simul petūt rē, potius restituitur domino. ut ff. de po. bona fides.

m ¶ Commendata.] commendare idem est quod deponere ut ff. depo. Lucius Titius.

n ¶ Per uim] quod cuilibet licet, ut ff. de iust. iur. ut uim. in fi. extra de sent. excom. c. 2. §. si uero. in fi. De illa materia habes not. 23. q. 1. in summa. Ioan.

1 Sub de qua coniunctione est intelligēdum secūdum Ber. Filius egentem patrē cogit alere.

2 Concor. text. in l. cū hoc iure. cū ibi no. ff. de iust. & iur. Tpe necessitatis omnia cōicanda.

Ius

Ius ciuile.] CASVS. Dicitur hic ius ciuile, quod populus, vel ciuitas sibi proprium constituit causa Dei, vel hominum.
a ¶ Vel quæque ciuitas.] Sic aliqua ecclesia ius sibi statuit. vt j. d. 11. catholica & de cōsec. d. 3. pronunciādum.
b ¶ Di-

f ¶ Legatorum.] Si quis legatum, vel amicorum, uel hostium impedit, fm canones excommunicatur vt. 94. dist. si quis. 24. q. 3. si quis fm leges traditur hostibus, ut fit seruus illorum. ff. de lega. l. vlt. Ioannes Theutonicus.
g ¶ Alienigenas.] Vt 28. q. 1. cauc. & cap. seq.

¶ Quid sit ius ciuile. Cap. VIII.

Isid. eo. l. c. 5.

IVs ciuile est, quod quisque populus, vel quæque ciuitas [a] sibi proprium diuina [b], humanaque causa constituit. †

¶ Quid sit ius gentium. Cap. IX.

Isid. eod. l. c. 6.

† Concord. tex. in §. ius autem ciuile. Inst. de iure nat. gent. & ciui.

IVs gentium est sediū [c] occupatio, ædificatio, munitio, bella, captiuitates, seruitutes [d], postliminia [e], fœdera, paces, induciæ †, legatorum [f] non violandorum religio, connubia inter alienigenas [g] prohibita. Hoc † inde ius gentium appellatur, quia eo iure oēs fere gentes vtūtur.

† Concord. tex. in §. ius autem gentium, cum gl. in uerb. bella. Instit. de iure nat. gent. & ciui.

† *Et inde ius gentium, quia eo*] ori.

¶ Quid sit ius militare. Cap. X.

Isid. eo. l. c. 7.

IVs militare est belli inferendi solemnitas, fœderis [h] faciēdi nexus, signo dato egressio in hostem, vel pugnæ commissio, item signo dato receptio, item flagitij militaris disciplina, si locus diseratur [i], item stipendiorum modus [k], dignitatum [l] gradus, præmiorum honor, veluti cū corona, [m] vel torquens [n] donantur, item prædæ decisio, & pro personarum qualitatibus & laboribus † iusta diuisio, ac principis portio [o].

† *Laboris*] orig.

¶ Quid sit ius publicum. Cap. XI.

Isid. eo. l. c. 8. l. 1. §. Ius publicum. ff. de iust. & iur.

IVs publicum est [p] in sacris, & in sacerdotibus, & in magistratibus.

¶ Quid sit ius Quiritum. Cap. XII.

Isid. ibi. c. 9.

IVs Quiritum [q] est proprie Romanorum, quod nulli [r]

IVs militare.] CASVS. Hic ostendit Isidorus q̄ spectant ad ius militare: uidelicet belli inferendi solemnitates, fœderis faciendi nexus, &c.
h ¶ Fœderis.] Idest, pacis componendæ.
i ¶ Deseratur.] Secūdum canones, q fugit in bello publico, infamis est, ut 6. q. 1. infames. secundū leges capite punitᵣ, ut ff. de re mili. omne. §. qui acie. Ioannes Theutonicus.

Ponæ fugientis in bello.

k Modus.] inf. 12. q. 2. Vulterranæ. & infra. 16. q. ult. c. 1. & c. contra.
l Dignitatū.] Quis sit dignior, uel superior alio.
m ¶ Cum corona.] idest, maius munus.
n ¶ Vel torquēs.] Idest, minus munus.
o ¶ Ac principis portio.] Non ergo omnia, quæ capiuntur in bello, sunt principis: & sic est contra 23. quæ. 5. dicat. ubi dicitur, quod regis sunt omnia. Sed dic, quod principis sunt omnia quo ad tuitionem: sed ipse tenetur ea diuidere secundum merita personarum. 12. q. 2. Vulterranæ, & cap. concesso.

b ¶ Diuina humanaque.] Idest contemplatione Dei, de conse. d. 5. & hominum, ut ff. de fer. l. 1.

IVs gentium.] CASVS. Hic enumerantur 11. quæ procedunt a iure gentiū, scilicet sedium occupatio, &c. & dicitur ius gentium: quia fere omnes gentes indifferenter utuntur eo.
c ¶ Sedium.] s. hostium, ut 23. q. 7. si de rebus & q. 5. dicat aliquis. Inst. de re. di. §. item quę ex host. b. ff. de acq. re. do. naturalem. §. fi. Vel dic, sedium uocantiū, quę occupanti cōcedunt, ut Inst. de rer. diuis. §. ferę. Alioquin si propria auctoritate caperet etiam rem suam, cadit a dominio 1, ut inf. 16. q. 6. placuit. ff. qd met. cau. extat. C. unde ui. si quis in tantā. nisi forte alio modo nō posset eam consequi per iudicem, ut 23. q. 2. c. 1. & 2. & ff. quę in frau. cre. ait pretor. §. si debitorem Ioan.
d ¶ Seruitutes.] Alibi dicitur, φ seruitus sit inducta per ebrietatē. 35. d. sexto die. alibi uidetur inducta ex prescriptione septennij, ut dicam inf. dist. 5. ius autē, in summa. in glo. quæ incipit, a iudicijs. super illo uer. iustificationibus. sed dicitur inducta de iure gētium: quia ius gentium eam approbat: non φ eam primo inuenerit. Si ergo bellum iustum est, qui capitur, fit seruus capientis: ut 2. 3. q. 5. & secundum hoc peccat taliter captus, si recedat a dominio suo, ut 17. q. 4. si quis seruum, sed si bellum non est iustum, licitum est ei fugere dum potest, ut ff. de cap. nihil interest. Ioan.
e ¶ Postliminia.] Postliminium est ius, quo restituitur alicui res, quam per captiuitatem amiserat, ut 26. q. 3. prima actione & 34. q. 1. cum per bellicam. nisi sint arma, quæ non restituuntur, quia illa turpiter amisit, ut ff. de capti. l. 2.

1 Ad huius dicti declarationem, vide q̄d nota. extra de causa posses. & propric. pastoralis. in gl. sed nunquid. & in gl. sed si non potuit.

Captus in bello an licite possit aufugere.

IVs publicum.] CASVS. Ius publicum consistit in sacris, sacerdotibus, & magistratibus, quia si aliquis istos, uel alias publicas personas offendit, ius publicum est, & contra publicum facit, cum hæ personæ principaliter ad statum Reipublicæ spectent.
p ¶ Ius publicum est.] Vnde qui lædit sacerdotes, uel res sacras, ab omnibus tanquam pro publico crimine potest accusari. arg. 2. q. 1. in primis.

IVs Quiritum.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes: in prima dicitur, φ ius Quiritum est proprie Romanorum, quod nulli habent, nisi Romani, uel eis subiecti. In secunda parte dicitur, φ iure Romanorum agitur de legitimis hæreditatibus, de cretionibus, & tutelis, & de usucapionibus: quę omnia tātum Romanis competunt. Secunda pars ibi. [in quo.]
q ¶ Ius Quiritum.] a Quirino, idest, Romulo.
r ¶ Quod nulli.] Contra C. de Iudęis c. Iudęi. ubi dicitur, φ Iudęi utūtur Romano iure. Sed ibi oēs uocantur Romani subiecto Romano Imperio: prout dicitur. Proprium Romanorum est habere filios in potestate: sed etiam gentiles sunt sub Romano Imperio. nam Imperator est princeps totius mundi, ut 7. q. 1. in apibus. sed in diuersis prouincijs diuersi reges sub eo constituti sunt. 6. q. 3. scitote & ff. ad legem Rhod. de iac. qui leuande. & l. deprecatio. Qui ergo non uult esse sub Romano Imperio, nec hæreditatem habere potest, nec alia quæ hic de iure Romano enumerantur. argum. 8. distin. quo iure.

tinent, nisi Quirites, idest Romani †. ¶In quo agitur de legitimis hæreditatibus[a], de cretionibus[a], de tutelis de vsucapionibus[b], quę iura apud nullum alium populum reperiũtur, sed propria sunt Romanorum, & in eosdem solos constituta.

a ¶Cretionib.] *Ante legebat.* vel curationibus, vel de cõtractibus. *Emendatum est ex codicibus Isidori tam impressis, quam manuscriptis. Quid autem sit cretio, declarat Vlpianus in suis titulis, c. 22. & ipsemet Isidorus eo. lib. 5. Etymol. c. 14.*

Aleiatus 3. dispũct. c. 7.

DISTINCTIO II.

C Onstat[c] *autem ius Quiritum ex legibus, & plebiscitis, & senatusconsultis, & constitutionib. principum, & edictis † siue responsis prudentum.*

Ex Isid. ibid.

† antea legebatur, *ex edictis senatorum.*

Isid. eo. l. c. 10.

¶Quid sit lex. Cap. I.

LEx est constitutio populi[d], qua maiores natu[e] simul cum plebibus aliquid sanxerunt.

¶Quid sit plebiscitum. Cap. II.

PLebiscita sunt[f], quæ plebes tantum cõstituunt, & vocantur † plebiscita, quòd ea plebs sciat, vel quòd sciscitatur; & rogat, vt fiant.

Isid. eo. l. c. 14.

† *vernacula orig.*

¶Quid sit senatusconsultum. Cap. III.

SEnatusconsultum est, quod tantum senatores populis consulendo decernunt. †

Isid. eo. l. c. 12.

¶Quid sit constitutio, vel edictum. Cap. IIII.

COnstitutio, vel edictum est, [g] quod Rex, vel Imperator constituit, vel edicit.

Isid. eo. l. c. 13.

† antea legebatur, *edidit.*

¶Quæ sint responsa prudentum. Cap. V.

REsponsa[h] prudentum sunt, quæ Iurisconsulti respondere dicuntur consulentibus, vnde & responsa Pauli dicta. Fuerunt enim quidam prudentes, & arbitri æquitatis, qui institutiones † ciuilis iuris compositas ediderunt, quibus dissidentium lites, contentionesque sopirent[i].

Isid. ibi. c. 14.

† *al. constitutiones*

¶Quæ sint tribunitiæ, vel consulares leges. Cap. VI.

QVædã etiã leges dicuntur ab ijs, qui condiderunt.

Isid. ibi. c. 15.

---

a ¶ De legitimis hæreditatibus.] Ab intestato, vel ex testamẽto delatis. Et hæreditas est successio in vniuersum ius, quod defunctus habuit tempore mortis, vel quod superest deducto ære alieno.

b ¶ De vsucapionibus.] vsucapio est acquisitio dominij per continuationem possessionis tẽporis lege diffiniti. ff. de vsu. l. 3. 1

C Onstat autẽ.] Hæc distinctio diuidit in duas partes. In prima parte ponit quinq; differentias sæcularium legũ. Secũda ibi, [Quædã.] Ioa. de Fant.

CASVS. In superiori distinct. facta fuit mentio de iure Quiritum. idẽ Gratianus annectit secundam distinctionẽ, in qua ostendit, quod ius Quiritum constet ex legibus, plebiscitis, & senatusconsultis, cõstitutionibus principum, edictis senatorum, & prudentum responsis. Interserit etiam de quibusdã legibus, quę a nominib. cõditorũ nominãtur, vt cõsulares, & tribunitiæ, &c. Et exẽpla ponit de singulis. Quatuor autẽ sequentia capitula plana sunt, & per te videbis.

c ¶ Constat.] In hac secũda distinctione agit, quæ sint partes, siue spẽs Romani iuris: agit ẽt quare leges cõsulares, vel tribunitiæ, vel aliæ sic sint appellatæ, &c.

d L Ex est.] Populi. olim populus statuit leges: sed hodie nõ: quia transtulit hãc potestatẽ in Imperatorẽ 2, vt Instit. de iure nat. §. sed quod principi. Vel dic, quod populus hodie potest, & quod dicitur ibi, transtulit, idest, concessit.

e ¶ Qua maiores natu.] Maiores natu dicuntur nobilitate, & antiquitate, dignitate, scientia, vt 2. q. 7. quæ tendum, & c. criminationes.

f P Lebiscita sunt.] plebiscita primo facta fuerunt propter discordiã, quæ fuit inter nobiles & plebeios, vt ff. de origine iuris. l. 2. §. eisdem temporibus.

g C Onstitutio, vel edictum est.] proprie dicuntur constitutiones principium, & edicta prætorũ 3. Dicitur etiam edictum iudicis, vt est citatio 24. q. 3. de illicita. ff. de re iudi. contumacia.

R Esponsa. CASVS. Dicitur hic, quod responsa sunt, quæ Iurisconsulti interrogantib. respondebant, vt fuerunt responsa Pauli. Fuerunt enim quidam prudentes electi æquitatis arbitri, qui responsiones suas ediderunt in scriptis, quibus dissidentium lites sopiebant.

h ¶ Responsa. Olim * licuit cuilibet totam hæreditatẽ suam relinquere alteri: sed Falcidius statuit, quod quarta pars hæreditatis deberet relinqui legitimis hæredibus. Est autẽ triplex. Falcidia. Vna est debita iure naturæ, quæ competit legitimo hæredi. Alia est debita iure institutionis, quam potest iure hæres institutus petere, cum tota hæreditas est exhausta. Io. Et istas duas potest hodie habere filius institutus, extra de test. Raynaldus. & ita cessat opi. dominorum. C. ad leg. Fal. quamq̃. B Tertia quæ dicitur quarta Trebellianica 4. & competit hæredi institut. qui rogatus est hæreditatem alteri restituere, vt legitur extra de test. Raynutius. Ioannes.

i ¶ Sopirent.] Nec enim licet iudici ab eorum responsis deuiare, vt inst. de iure natu. §. responsa.

Q Vædam etiam.] hæc est secunda pars distinctionis in qua ponit quasdam leges denominatas a conditoribus. Io. de Fan.

CASVS. Hic enumerantur septem leges denominatæ ano-

---

1 De hoc dic, vt plene not. 16. q. 1. in prin.

2 Adde an possit facere statutum, & si pñt: an principe existente in ciuitate non consentiente, not. Bal. in l. hominum. C. de lega.

3 De hoc nota. ff. de edil. edic. per totum. Laur.

4 Adde ad appel. Falc. nentiat Trebellianica. not. in l. 2. § quis. ali. testa. probi. & in l. 1. ff. de iure cod.

* *Hæc glossa est transposita: pertinet enim ad cap. primũ seq.*

† Tex. est simi. in §. sed ius quidem ciuile. cum glo. in ver. ius Quiritũ. & in versic. a Quirino. Insti. de iure nat. gen. & ciui.

† Concord. tex. in §. constat autem. versic. senatusconsultũ. cum glo. in ver. senatus. insti. de iur. nat. gen. & ciui.

nominibus conditorum, quarum quatuor Octauianum Cæsarem præcesserunt: tres autem fuerũt sub Octauiano Cæsare, scilicet Papius, & Poppæus, qui leges condiderunt, præmia pro suscipiendis, idest, susceptis liberis continentes, & Falcidius tribunus plebis, qui parentibus

b Satyra.] De hac satyra nihil habemus: sed tangitur in C. de lati. lib. l. vnica. in prin. & in proœmio digestorum. §. & antea. in fin. 2.

c Hodie.] Iniquissima est illa lex: scilicet φ patientibus naufragium inhabitatores ola auferant, vt ff. c. Modest in°. Sed hodie lex illa correcta est. C. de fur. Auth. naugia. & extra de consue. c. fin. immortales sunt excommunicati ipso iure, vt extr. de rap. ex communicationi.

2 Df. n. hæc lex de latina libertate esse, ξ quasi p satyram fuit introducta secundũ Hu. go.

vt Consulares, Tribunitiæ, Iuliæ, Corneliæ. Nam & sub Octauiano Cęsare suffecti cõsules Papius, α & Poppęus legem tulerunt, quę a nominib. eorum appellatur Papia Poppęa, continens patrum præmia [a] pro suscipiendis liberis. Sub eodẽ quoq; Imperatore Falcidius Tribunus plebis legem fecit, nequis plus extraneis β in testamẽto legaret, quàm vt quarta pars superesset hæredibus, ex cuius nomine lex Falcidia nuncupata est.

α ¶ Papius. *Antea legebatur* Papius, & Pompeius, *et paulo post*, Papia, & Pompeia. *Emendatum est ex manuscriptis exemplaribus Isidori. Nam in impressis notauerat errorem Alciatus lib. 3. disp. c. 3. in tabulis autem Capitolinis anno vrbis DCCLXI ex Kal. Iul suffecti consules numerantur M. Papius, Q. Poppaeus.*

β ¶ Extraneis. *Hæc dictio non est in Chronico Eusebij a B. Hieronymo latinitate donato, ac locupletato (vnde hoc videtur sumpsisse Isidorus) neque in l. 1. §. 2 ff. ad l. Falcid. vbi referuntur propria verba ipsius legis. Est tamen apud Isidorum etiam in codicib. manuscriptis.*

¶ Quæ sit lex Satyra. Cap. VII.

Isid. ibid. c. 16. † al. Satura.

Satyra † α [b] vero lex est, quæ de pluribus simul rebus loquitur, dicta a copia rerum, & quasi a saturitate, vnde & satyram scribere est poemata varia condere, vt Horatij, Iuuenalis, & Persij.

α ¶ Satyra.] *In aliquot Gratiani manuscriptis codicibus, & vno Isidori legitur*. Satura, *de qua ita Festus*. Satura est cibi genus ex varijs rebus conditum, & est lex multis alijs conferta legibus. Itaq; in sanctione legum adscribitur; neve per saturam abrogato, aut derogato. *& alia quædam in hanc sententiam.*

¶ Quæ sint Rhodiæ leges. Cap. VIII.

Isid. ibid. c. 17.

Rhodiæ [c] leges naualium commerciorum sunt, ab insula Rhodo cognominatę, in qua antiquitus mercatorum vsus fuit.

DISTINCTIO III.

Omnes [d] hæ spẽs secularium legum partes sunt. Sed quia cõstitutio alia est ciuilis alia ecclesiastica ciuilis vero forẽse, vel ciuile ius appellatur quo nõie ecclesiastica cõstitutio appelletur, videamus Ecclesiastica cõstõ canonis nõie cẽsetur. Quid autem sit canon Isidorus in lib. 6. Etymologia. c. 16 declarat dicens.

Omnes hæ.] Hęc distin. diuiditur I tres partes. In prima probat quid sit canon. Secunda ibi. [Porro.] Tertia, ibi. [Officium.] Ioã. de Fant.

CASVS. Ab illo cap. Ius autem naturale. assignauit partes legum sæcularium: sed quia constitutio alia est ciuilis, quæ ius ciuile, vel forense appellatur: alia ecclesiastica, de qua principaliter intendit tractare, iõ supponit dist. 3. in qua ostendit quo nomine lex ecclesiastica censeatur, & dicitur nomine canonis cẽseur. Interserit etiã quid sit priuilegiũ, & quod sit officium legis. Casus autem sequentis cap. patet per se.

d Omnes.] Sed q̃a sup. tractauit de speciebus sæculariũ legũ, modo vult tractare de ecclesiasticis cõstitutionib. q̃ varijs nominib. appellãtur. qñq; illud appellatur canõ, qñ que decretũ, qñque decretalis epistola. Canõ dicitur id, qđ statuitur in vniuersali cõcilio. extr. de biga. altercationis. Decretum dicitur, qđ Papa statuit de consilio Cardinaliũ suorum ad nullius consultationem. Decretalis epistola dicitur, quam statuit Papa vel solus, vel cum Cardinalibus ad consultationem alicuius. 50. distin. hoc ad nos. 10. dist. si Romanorum. Item adhuc alias inuenimus appellationes canonicæ constitutionis, vt dogma, mandatum, interdictum, sanctio. vt 25. q. 2. si quis dogmata. Dogma est, quod consistit in doctrina fidei Christianæ. 23. dist. qui episcopus. Mandatum, quod consistit in doctrina de moribus 1. dist. his igitur. Interdictum, in quo nulla pœna adijcitur 32. dist. interdixit. Sanctio, vbi pęna adijcitur, 36. dist. c. 2.

bus permisit facere de sua substantia quicquid vellent, & extraneis relinquere, præter quartam quam suis hæredibus relinquere tenentur iure naturæ. Casus autem duorum seq. cap. planus est, & per te pone.

a ¶ Præmia.] Hæc fuerũt præmia, quod si quis haberet Romæ tres filios, in Italia quatuor, in prouincia quinque, non poterat vocari ad onus tutelæ. I Insti. de excu. sa. tut. in princ. Vel aliter constitutum est, φ si quis hẽt minus q̃ xxv. ann. excludit ab honoribus: si esset xx. an. & hẽret quinq. filios, numerus filiorũ supplebat numerũ annorũ. ff. de mu. & ho. l. 26. & ff. de mino. l. 2.

1 Et habere præmisi. C. qui morbo se excu.

a CAnon.] Habet autem canon sub se quatuor species, vt 25.q.2.si quis dogmata.

REgula.] CASVS. Regula dicta est, eo quod recte ducit: nec aliorsum nos trahit, quã ad rectitudinem. Alij dixerunt regulam esse eo quod regat, vel quod normam viuendi præbeat, vel prauum corrigat.

b ¶ Aliorsum.] Ergo si regula nunquam trahit aliorsum, omnis regula est ius: male ergo dicit lex, quę ita diffinit regulam. Regula est quæ rem breuiter enarrat, non vt ex ea ius fiat. ff. de reg. iu. l. j. Ad hoc dicas, quod si illud appellas regulã, in quo aliquid gñaliter statuitur non adiunctis exceptionibus, secundu hoc ex regula non sumitur ius: & [illegible] in se suas exceptiones, sm hoc regula nunquã fallit: & [illegible] hic.

[illegible] hæc est 3. pars [illegible] & generalia, & priuilegia. Ioan. de Fan.

CASVS. [illegible] Grat. [illegible] alij [illegible] Pontifi[illegible] alij sunt statuta [illegible] vniuersalium, alij sunt statuta prouincialiũ conciliorũ, quæ quandoque fiũt auctoritate Papę; vel patriarcharũ, vel archiepiscoporũ: & hæc quidẽ generales regulæ dicuntur. Sunt autem quędam priuatæ leges, quæ priuilegia appellãtur. & ad hoc inducit seq. c. cuius casus planus est.

nes exempti a iure communi: siue sit collegium, siue aliqua specialis persona. 7.q.1. petisti. Hic patet ratio quare verba posita in priuilegijs potius ponuntur causaliter quàm conditionaliter, cum dr̃. sicut iuste possides, si illud verbum inuenis in priuilegio exponas, sicut, pro quia: & hac ratione, quia cũm priuilegium sit lex, & lex dẽt esse certa, vt j. dist. 4. c. erit. & verba priuilegij debẽt esse certa. a hãc rõnem assignat Inn. ext. de verb. sign. abbate. & super uerb. præteriti tp̃is morã.

Priuilegiarũ uerba causaliter ponẽda sunt.

¶ Quid sit canon. Cap. I.

CAnon [a] græcè, latinè regula nuncupatur.

¶ Vnde dicatur regula. Cap. II.

REgula dicta est eo, quod recte ducit, nec aliquando aliorsum [b] trahit. Alij dixerunt regulam dictã, vel quod regat, vel quòd normam rectè viuendi præbeat, vel quòd distortum, prauumque † corrigat.

Isidor. ibidem.

† prauumque quia] orig.

2 Porro canonum alij sunt decreta Pontificũ, alij statuta cõciliorum. Conciliorum vero alia sunt vniuersalia, alia prouincialia. Prouincialiũ alio celebrantur auctoritate Põtificis Romani, præsente videlicet legato [c] sanctæ Romanæ Ecclesiæ: alia vero auctoritate patriarcharũ, vel primatuũ, vel metropolitanorũ eiusdem prouinciæ. Hæc quidem de generalibus regulis intelligenda sunt. Sunt autem quedam priuatæ leges tam ecclesiastice, quam sæculares, quæ priuilegia appellantur.

De quibus 5 lib etymolog. c. 18 Isidorus ait.

¶ Quid sit priuilegium. Cap. III.

PRiuilegia sunt leges priuatorum, [d] quasi priuatę leges. Nam priuilegium α inde dictum est, quòd in priuato [e] feratur.

α ¶ Priuilegiũ.] *Cicero 3 lib de legib. hac hñt:* Maiores nostri in priuatos hoies leges ferri noluerũt; i. enim priuilegium. *Verum non semper eadem notione hanc vocem vsurpari solitam fuisse Budæus & alij notarunt.*

3 Officiũ vero sæcularium, siue ecclesiasticarũ legũ est, præcipere qđ necesse est fieri β aut prohibere qđ malum est fieri, vel permittere licita ut præmium petere; vel ẽt quædam illicita, ut dare libellum repudij ne fiant grauiora. Vnde in eod. lib. c 19 Isidorus scribit, dicens.

β ¶ Fieri.] *Quæ sequuntur, in aliquot vetustis codicib. sic habẽt*, prohibere, quod malum est fieri; permittere vel licita, vt præmium petere, vel etiam quædam, &c.

¶ Quod sit officium legis. Cap. IV.

OMnis autẽ lex aut permittit [f] aliquid, vt vir fortis

c ¶ Legato.] Ad hoc specialiter destinato, licet enim aliquis sit generalis legatus, non tamen potest facere generale, vel etiam prouinciale concilium: quia ea quæ specialiter Romano Pontifici conceduntur, mandata generali iurisdictione, non transferuntur, vt extra de off. leg. quod translationem, & mandata generali iurisdictione, concilium non potest exercere is, cui mandatur, ut ff. de off. eius cui mand. est iu. l. 2. Sed nunquid Metropolitani in suis concilijs possunt condere canones? Nõ videtur, vt inf. 17. dist. nec licuit. & c. seq. Arg. cõtra inf. 11. dist. catholica. & de conse. dist. 3. c. 1. Dicas, 1 quod de paruis negotijs, & de his quæ spectant ad onus, possunt condere canones, de magnis rebus non possunt vt 17. d. multi. & 24. q. 1. quotiens.

Legatus utrũ possit concilium facere.

Metropolitani vtrũ possint canones condere.

1 Hanc sententiã hic tenet Hug. no. 18. di. i sum.

ADDITIO. Et de hoc not. 18. dist. in summa. & hæc sequitur de verbo, ad verbum. Ioan.

d PRiuilegia.] Priuatorum.] Priuati dicuntur propriè qui non sunt constituti in aliqua dignitate, vt 25. quæst. 1. qui contra. Sed hic priuati dicuntur om-

Priuati dupliciter dñr.

2 Alias inutile esset priuilegiũ his. arg. ff. de leg. l. si quã. Io.

e ¶ In priuato.] idest, in priuatis.

OFFICIVM.] Hæc est 3. pars in qua dicit quid sit officium legis. Ioan. de Fant.

CASVS. Dicitur quòd officium legis est præcipere necessaria, prohibere mala, permittere licita, & quandoque illicita, ne grauiora fiant.

OMnis autem.] CASVS. Dicitur hic quod quadruplex est officium legis: aut enim permittit aliquid, ut si uir fortis præmium petat, aut vetat, ut monialiũ, petere nuptias, aut punit, vt qui cædem fecerit capite plectatur; aut præcipit, ut diliges dominum Deum tuum.

f ¶ Permittit.] Tribus modis dicitur aliquid permitti. Vno modo quod nullo iure prohibetur, vt secũdas nuptias contrahere, ut 31. q. 1. hac rõne. Secũdo mõ quod contra cõstitutiones humanas indulget, ut cõtrahere in quinto gradu, & 35. q. 3. quædã. & est hæc uera permissio &c.

Promissio sit tripliciter.

-tio: & dr absoluta permissio. Tertio modo dicitur illicitum permitti, ut magis illicitum vitetur, vt commessationes die Dominico, ut dist. 4. denique. & permittitur adulterium ne fiat homicidium, vt 33. q. 2. si quod uerius, & permittitur subdiacono habere vnam feminam ne pec-

petat præmium; aut vetat, vt sacrarum virginũ nuptias nulli petere liceat, aut punit, vt qui cædem [a] fecerit [b] capite plectatur: eius [c] enim præmio [d], aut pœna vita moderatur [e] humana, diuina autem præcipit [f], vt [Diliges Dominum Deum tuum.]

¶ Diuina.] *Hinc vsque ad finem non sunt in codicibus Isidori, neque in aliquot exemplaribus Vaticanis Gratiani. In alijs uero omissa uoce*, diuina, *legitur*, aut præcipit, vt diliges Dominum Deum tuum.

Deut. cap.

DISTINCTIO IIII.

1 C*Ausa* [g] *vero constitutionis legum est, humanam coercere audaciam, & nocendi facultatem refrenare: sicut in eod. lib. c. 20 Isidorus testatur dicens.*

¶ Quare leges factæ sunt. Cap. I.

FActæ sunt autem leges, vt earum metu humana coerceatur [h] audacia, tutaque [i] sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbis formidato supplicio refrenetur nocendi facultas.

Iuo p. 4. c. 168. Pann. li. 2. c. 142.

2 *Præterea in ipsa constitutione legum, maxime qualitas constituendarũ est obseruanda, ut contineant in se honestatem, iustitiam, possibilitatem, conuenientiam, & cætera quæ in eod. lib. Isidorus enumerat dicens.*

¶ Qualis debeat esse lex. Cap. II.

ERit autem lex honesta [k], iusta [l] possibilis [m] secũdũ naturã [n], secundũ patriæ consuetudinẽ [o], loco [p] tẽporique [q] conueniens, necessaria [r], vtilis [s], manifesta. [t]

g ¶ Causa.] Hic intitulatur 4. dist. in qua ostendit qualiter leges sint inuentæ. Secundo ostendit quæ sint cõsideranda in constituendis legib. Vltimo ostendit quasdã leges esse abrogatas per contrariam consuetudinem.

FActæ. CASVS. Quæsitum fuit ab Isido. quare leges sint factæ & institutæ: & respondet. q̃ triplici de causa factæ sint. Vna, vt earum metu humana audacia coerceatur. Secunda, vt tuta sit inter improbos innocentia. Tertio, vt vnius supplicio aliorum facultas nocendi refrænetur.

h ¶ Coerceatur.] nã per leges nemo cogitur bene facere, sed male facere ꝓhibet. vt 23. q. 5. ad fidem.

i ¶ Tutaque.] idest, vt boni inter malos quietè viuãt, vt 23. q. 5. nõ frustra. Ioã.

PRAETEREA. Hæc est 2. pars dist. i qua ponit 8. quæ sunt seruanda in legibus promulgãdis Ioan. de Fan.

CASVS. Modo dicit Gra. quæ sint illa, q̃ in lege constituẽda cõsiderãtur. vt contineat, &c. & ad hoc inducit c. seq.

ERit.] CASVS. In hoc cap. enumerat Isidorus 8. quæ lex in se continere debet, ita quod hæc, scilicet patriæ, loco, tempori uere conueniens, pro uno ponãtur, scilicet honesta, iusta, possibilis, &c.

...ne peccet cum pluribus, ut extra qui cler. vel vo. significauit. & hæc dicitur comparatiua permissio. 1 sed potius appellatur tolerantia, quam permissio, & secundum hanc permissionem dicit canõ. q̃ ea, quę permittimus, nõ approbamus, ut 31. q. 1. hac ratione & secundũ hãc permissionem dicit decre. quod multa toleramus, quæ si in iudicium deduceremus, cassarentur, vt extra de præben. cum iam dudum.

2 Permissio cõparatiua. 1 De hoc loquitur 26. q. 2. hi qui.

a ¶ Vt qui cædem.] Sed nunquid iudex ecclesiasticus potest taliter dictare sententiã in causa sanguinis? cum nec causis sanguinũ possit interesse, ut 23. q. 8. his à quibus? Sed dic quod iudex ecclesiasticus potest dicere ius interroganti: sed nõ potest illud præcipere vel consulere sic 5. q. vlt. declaratori. 23. q. vlt. pessimã. Ioan. sed videtur hodie correctum de excess. præla. ex literis. B.

Iudex ecclesiasticus an de causa sanguinis se intromittat.

b ¶ Fecerit.] Vt de pœnit. dist. si quis cum telo.

c ¶ Eius.] idest, legis.

d ¶ Præmio.] idest permissione.

e ¶ Moderatur.] Passiuè.

f ¶ Diuina autem præcipit.] Hoc respicit superiora.

CAusa.] Hæc dist. diuiditur in quatuor partes. In prima quæritur quare sint factæ leges. Secunda ibi. [Præterea.] Tertia ibi. [Ideo autem.] Quarta ibi. [Hæc etsi,] Io. de Fan.

CASVS. Dixit supra quod sit legis officium. in hac 4. d. ostendit ad quid sit lex instituta, & quid in ea contineatur, & quando instituitur: & quod etiam quædam capitula sunt abrogata.

k Honesta.] quia in iure non tam desideratur iustitia, quàm honestas. 5. q. 3. porro.

l ¶ Iusta.] Aliter enim non est ius, nisi sit iustum, ut su. dist. 1. ius generale.

m ¶ Possibilis.] Quia si de impossibilitate legis quis transgrederetur, frustra imputaretur ei ad pęnam, ut 15. q. 1. non est 23. q. 4. Nabuchodonosor. & ff. quando appella. sit l. 1. §. dies autem istos.

n ¶ Secundum naturam.] idest naturalem rationem. sup. dist. 1. consuetudo. Ioan.

o ¶ Secundum patriæ consuetudinem.] Quia si est contra consuetudinem inhabitantiũ, per contrariam consuetudinem abrogatur, ut inf. eo. §. leges. & cap. statuimus. Item quia consuetudo interpretatur legem, ut extra de uerb. sign. abbate. ff. de legib. cum de consuetudine, & l. si d. interpretatione.

p ¶ Loco.] Quia in aliquibus locis aliqua statuuntur, quæ alibi non reciperentur, ut 31. dist. ante. & c. aliter. Item in iure constituendo consideranda est vicinitas locorum vel remotio. ut 63. dist. cum longe.

q ¶ Temporiq.] Omnia enim debent conuenire suis temporibus, ut 23. q. 4. si ecclesia & 2. q. 1. si peccãuerit.

r ¶ Necessaria.] Quia non nisi instante necessitate ius statui debet, ut 29. dist. regulæ.

s ¶ Vtilis.] Quia inutilis esset abijcienda. 68. d. chorepiscopi. 12. dist. omnia.

t ¶ Manifesta.] 4. q. 3. non in testibus.

a ¶ Captio-

1 Vide quod a ¶ Captionem.] ne aliquis captiose possit eam interpretari, vel etiam ne alicui laqueus paretur per eã 1, 27. q. 1. de viduis. Ioan.

b ¶ Priuato.] Tunc enim esset priuilegium.

IDEO AVTEM. Hæc est 3. pars dist. in qua posuit, ꝙ leges per desuetudinẽ abrogantur, & per consuetudinem confirmãtur, & hoc probatur per 4. auctoritates. Ioan.

CASVS. Dicit Grat. ꝙ ideo ista in lege cõsiderãt statuẽda: quia cum institutæ fuerint, nõ erit liberum de ipsis iudicare: sed postquam institutę fuerint, minori iudici nõ licebit iudicare de ipsis. sed scd̃m ipsas. & ad hoc iducit cap. seq.

IN istis.] CASVS. Dicit Aug. ꝙ quãdo leges instituunt potest quis de ipsis iudicare: sed postq̃ institutę fuerint, minori iudici non licebit de ipsis iudicare sed secũdum ipsas.

c ¶ Iudicent.] cum ergo Papa vult condere canones, episcopi pñt contradicere. & dicere; canon iste non cõuenit cõsuetudini regionis nostræ, ut supra, capit. proxi. Sed nunquid potius stabitur sententiæ Apostolicæ, vel omniũ ep̃orum? videt ꝙ omniũ episcoporum: quia orbis maior est urbe, ut 93. dist. legimus. Arg. ꝙ sententia Papæ preualet, 35. q. 9. veniam. nã etiã errorß principis ius facit, vt ff. de sup. leg. l. 3. i fi. Dicas. ꝙ sententię Papę stabitur cõtra omnes. 9. q. 3. nemo, &c. cũcta. nisi cõtra fidem diceret, 25. q. 1. sũt q̃dã.

cum non possit condere canonem? maxime ex quo tota potestas translata est in principem. ff. de constitutionibus principum. l. 1. Sed dic, quod nõ potest abrogare nisi per expressum consensum Papę, ut extra de præbẽ. cum iam dudum. licet quidam dicant, quod sufficeret sola scientia Papæ. Io. Sed crẽdo, ꝙ consuetudo rationabilis & præscripta tollat leges, ut extra de consue. cap. ult. etiam sine scientia principis. difficile enim esset cum omnes consuetudines quæ seruantur, scire. B.

quoque, ne aliquid per obscuritatem in captionẽ a * cõtineat, nullo priuato b commodo, sed pro communi ciuium vtilitate conscripta.

a ¶ In captionem.] *Antea legebatur*, incautum captione. *Restituta est vera lectio ex codicibus Isidori manuscriptis, lib. 5 c. 21. & ex impresso etiã lib. 2 cap. 10. ubi eadẽ scribũtur partimque ex antiquis Gratiani exẽplaribus à quibus abest dictio*, cautum. *Simili vero locutione vtitur Paulus lib. 5. sent. tit. 31. c. 2.* Ne quis, inquit, in captionem verborum in cauendo incidat.

3 Ideo autem in ipsa constitutione ista cõsiderãda sunt, quia cum leges institutæ fuerint, non erit liberum iudicare de ipsis: sed oportebit iudicare secundum ipsas.

Vnde Augustinus ait in libro de vera religione, c. 31.

¶ De legibus tunc est iudicandum, cum instituuntur, non cum institutæ sunt. Cap. III.

IN istis temporalibus legibus, quamquam de his homines iudicent c cum eas instituunt, tamen cum fuerint institutæ, & firmatæ, non licebit d iudici de ipsis judicare, sed secundum ipsas.

Iuo p. 4. c. 169. Pann. l. 2. c. 148.

Leges instituuntur, cum promulgantur. firmãtur, cũ moribus utentiũ approbãtur. Sicut enim moribus utentiũ in cõtrarium nonnullæ leges hodie abrogatæ e sunt, ita moribus utentium ipsæ leges confirmantur. Vnde illud Telesphori Papæ (qui decreuit ut generaliter clerici à quinquagesima β a carnibus, & delitijs ieiunent) quia moribus utentium approbatum nõ est: aliter agentes, transgressionis reos non arguit.

Telesphorus vrbis Romæ episcopus omnibus episcopis. epist. 1.

β ¶ Quinquagesima.] *Post hoc verbum in codicibus impressis sequebatur*, ieiunandi propositum susciperent, & a carnibus, & delitijs abstinerent: *sed omnes fere manuscripti habent eo modo, quo restitutum est.*

¶ Septem hebdomadibus a carne & delitijs ante Pascha clerici abstineant. Cap. IIII.

STatuimus, vt septẽ f hebdomadas plenas ante sanctũ Pascha oẽs clerici in sortem Domini uocati à carne †

Iuo p. 4. c. 25. Pann. l. 2. c. 174.

† *al. carne, & delicijs.*

d ¶ Non licebit.] argum. quod semel est approbatum, nullomodo non potest reprobari, ut 8. q. 2. dilectissimi, & c. licet. & 32. q. 5. horrendus. 2. Ioan. Nisi ex noua causa. extra de offi. deleg. cap. insinuante.

LEGES CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod leges instituuntur, cum promulgantur: & confirmantur, cum moribus utentiũ approbantur. In secunda parte, quæ incipit ibi. [Sicut.] dr̃, quod sicut leges moribus utentium confirmantur: ita quædam leges sunt per desuetudinem abrogatæ: sicut, & illud Thelesphori abrogatur, quod dixi de proposito ieiunandi suscipiendo a clericis a quinquagesima. & ad hoc inducit seq. cap.

e ¶ Abrogatæ.] Abrogare est in totũ tollere legẽ derogare est pro parte detrahere legi, vt ff. de uerb. signi. derogatur, sed qualiter potest populus abrogare canonẽ,

STatuimus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima dr̃; quod clerici dẽnt incipere ieiuniũ à quinquagesima: vt clericorum uita a laicali discernatur. In secunda parte, q̃ incipit ibi, [Has ergo] dr̃, ꝙ per septẽ hebdomadas ante Pascha clerici ieiunando hymnis, vigilijs, & orationibus insistere dẽnt die noctuque.

f ¶ Statuimus vt septẽ.] Istis duobus cap. ob. Inf. de cõsec. dist. 5. a sacerdotibus. ubi quadragesima præcipitur seruari. Sed dic, ꝙ istud c. non tenet, quia hodie quinquagesima nõ seruat, cũ ipsa celebretur post Pascha. Io.

f ¶ Statuimus.] idest, abrogamus; vel ponitur statuimus pro consuluimus.

a ¶ Cleri-

Margin notes:

1 Vide quod anno. 14. q. 3. plerisque & ff. de le. contra lege Io. de Pant.

Ius inducitur primo quã postea, ad hoc arg. 31. dist. Nicæna. nam multa impediũt promouendum, & ca. 15. q. 1. c. §. secundum Lau.

Papæ sententia præfertur sententiæ omnium episcoporum.

a Vnde dicas, ꝙ hæc litera loquitur de inferiori iudice: nã si inferior iudex vellet aliquid proponere quære lex illa non deberet condi. faci-

Quinquagesima hodie non seruatur

a Clericorum.] aliàs viles reputentur. 1. quæst. 1. uilissimus.

QVadragesima.] CASVS. istius cap. patet per se. Et hec duo cap. abrogata sunt sicut, & seq. c. in prin. & hoc dicit sequens §. quod similiter. Denique.

in fi. cap. quærebatur an vino sit utendum, & respondet quòd sic, ut tamen ebrietatem uitemus.

b ¶ Dignitas.] Hic habes, quod quilibet ordo ecclesiasticus dicitur dignitas uel honor, ut 1. quæst. 1. reperiuntur quandoque sæculares potestates dicuntur dignitates. 23. q. 5. administratores quandoque constâtes homines dñr habere dignitatem, secundum, quod sera ui dñr habere dignitatē, ut ff. de usufr. sed, & si quid. §. j. Et ex hoc patet clericos nō esse priuatas personas: cum illæ solæ dicātur priuatę personæ, quę non habent dignitatem, ut 24. q. 1. qui contra.

c ¶ Ad pensum.] id est, ad quantitatem 1 ut sint duę partes.

d ¶ Sicut loco.] id est, dignitate. Et est hic arg. quod qui præcedit aliū dignitate, debet ēt præcedere in aliis, ut 1. q. 3. vilissim9 lo.

e ¶ Dominica.] carnispriuij.

f ¶ Hęsitamus.] non quid iuris sit, sed quid statuendum sit, ne scandalum oriatur. C. de testa. l. omniū. 1. q. 2. quam pio.

g ¶ Et sæculares.] & pro idest.

h ¶ Consuetudine.] argu. quod consuetudo excusat in delictis, ut hic, & 32. q. 4. obij ciuntur, & extra de tēp. ord. sane. 2. Sed contra, consuetudo nō minuit peccatū, sed auget, ut 24. q. 1. schisma 32. q. 7. flagitia. extra de si. non satis 3. imò consuetudo ueniale peccatū facit mortale, ut 25. d. unum oratiū. §. criminis Sol. consuetudo excusat a pena temporali, sed nō a gehennali.

ieiunent: quia sicut discreta debet esse vita clericorum a laicorum conuersatione, ita & in ieiunio debet esse discretio. *& infra*, ¶ Has ergo septem hebdomadas oēs clerici a carne, & delicijs ieiunēt, & hymnis, & vigilijs, atque orationibus Dño inhærere die noctuq; studeant.

Item Ambrosius in lib. sermonum a.

a ¶ Sermonum.] *Inuenti sunt Romæ in bibliotheca Vaticana, & Mediolani in bibliotheca monasterij S. Ambrosij sermones aliquot manuscripti, Ambrosij nomen præferentes: inter quos est sermo de sexagesima, cuius initium est*, Adest tempus, *unde hoc caput sumptum est.*

¶ Septimam hebdomadam Telesphorus quadragesimæ addit. Cap. V.

QVadragesima sex septimanas habet, cui addidit Thelesphorus Pontifex septimam hebdomadam, & vocatum est hoc tempus quinquagesima.

Quod similiter de eo capitulo est intelligendū, quod B. Gregor. Augustino Anglorum episcopo scribit dicens.

¶ A quinquagesima ieiunandi propositum sumant, quos ecclesiastici gradus dignitas exornat. Cap. VI.

Ivo p. 4. c. 29.

DEnique sacerdotes, & diaconi, & reliqui oēs, quos dignitas b ecclesiastici gradus exornat, a quinquagesima propositū ieiunādi suscipiant: quo & aliquid ad pēsum c sanctæ institutionis adijciāt, & eorū, qui in laicali ordine consistunt, obseruantiā, sicut loco, d ita religione præcellāt. ¶ De ipsa vero die Dominica e hęsitamus f, qd nam dicendū sit, cū oēs laici, & sæculares g illa die plus solito cęteris dieb. accuratius cibos carnium apperāt, & nisi noua quadā auiditate vsq; ad medias noctes se ingurgitent, non aliter se huius sacri tpis obseruationē suscipere putant, quod vtiq; non rōni, sed voluptati, immo cuidā mentis cæcitati adscribendum est, vnde nec a tali cōsuetudine h auerti possunt, & ideo cū venia i suo ingenio relinquendi sunt, ne forte peiores k existāt †, si a tali consuetudine prohibeantur. Vt enim ait Salomon. [Qui multū emungit, elicit sanguinem l.] *& post pauca.* ¶ Par m

Prouerbia. 30.

1 Siue mensuram, siue instructionē

Consuetudo an excuset in delictis.

2 Vbi plenè de hoc, & j. d. 8. mala.

3 Ext. de cōsuet. cū tāto.

† Adde fere simile per la fonem in l. cunctos col. 32. [illegible] fum ma Tran.

DEnique.] CASVS. Istud c. diuiditur in quinque partes. in prima parte quærebat Aug. a Greg. an clerici incipere debeant ieiunium a quinquagesima, & rñ. quod sic: ut sicut loco præcellunt laicos, ita & religione precellant. In scda parte, quę incipit ibi, [De ipsa uero. quærebatur an laici, qui in dieb. dñicis consueuerint solenniter epulari, debeant a tali consuetudine remoueri? & rūd. & non, ne deteriores fiāt, & hoc, pbatur auctoritate Salo. dicentis, quod qui nimis emūgit, elicit sanguinē. In tertia parte, q incipit ibi, [Et post pauca.] quærebat: an tpe ieiuniorū sit abstinendum ab ouis, caseo, & lacte & rñdet Greg. quod sic, qa sicut a carnib. ita ab omnibus, quę trahunt sementinā originē carnis, est abstinēdum. In quarta parte, q incipit ibi, [Et post pauca. Ceterum.] quærebatur an piscibus in quadragesima sit utendum, respon. quod sic, ad infirmitatis solatium, & non ad luxuriam, & non magnis piscibus, sed paruis. Quinto loco

i ¶ Venia.] Quid est ergo quod dicitur alibi nunquam esse ueniam datam impenitenti, ut 24. q. 2. legatur. ideo intelligas de uenia pœnæ, non de uenia culpæ: tolerat ergo Gregor. crimen tale propter periculum schismatis uel scandali. Vnde non est dicendum, quòd ignoscatur eis: licet non puniat eos propter multitudinem, uel scandalum: sustinenda enim sunt crimina ratione scandali uel schismatis, ut 23. quæstio. 4. non potest, & ratione multitudinis, ut 50. distinct. ut constitueretur ho die non toleratur, ut extra de uita, & honesta. clerico. a crapula.

k ¶ Ne forte peiores.] Hæc est comparatiua permissio.

l ¶ Sanguinem.] Sic qui multum corrigit, offendit, ut 45 dist. cum beatus. & alibi dicitur. Noli esse nimium iustus, ut de pœn. distin. 1. serpens 2. q. 7. c. plerunque. §. de his.

m ¶ Par.] idest, æquum, & iustum.

Scandali ratione toleratur crimina.

¶ Ab

a Ab omnibus.] q. d. ex quo caro prohibetur, ergo & omnia, quæ de carne procedunt.
b ¶ Sementinam.] id est, semen.
c ¶ Sumptuosiora.] Sed paruos pisciculos potest homo comedere, vt inf. 42. d. presbyter.

lam patitur immutationem. Instit. de iure natu. §. pen. nam si quid est contrarium iuri naturali, illud iniquum est sup. dist. 1. ius naturale. in fi. Item amplitudine, quia iure naturali omnia sunt communia: sed hoc non est alio iure. Item sententiæ rigore: quia cõtra ius naturale nulla

d ¶ Alioqui.] Arg. ex quo vnum conceditur: ergo omnia similia intelligũtur esse concessa, vt inf. dist. proxi. ad eius, & 27. dist. quod interrogasti. 22. q. 2. si qs per testamentum 1. HAEC ETSI. Hæc est 4. pars distin. in qua soluit supradicta. Archid.

1 Ad hoc facit qđ le. & not. 95. d. illud. 1 gl. arg. omnia, &c.

CASVS. Dicit Grat. ꝙ hęc tria cap. supra dicta sunt abrogata & ideo qui nõ obseruant ea, non dicunt transgressores: sed si nõ essent abrogata, nõ obediẽtes eis ꝓprio priuarentur honore: nisi fortè quis velit dicere, ꝙ hæc supradicta c. loquantur de consilio, & non de præcepto.
e ¶ Cõscripta.] Nam qui exortat, mandatoris opera non fungitur, ff. de his q no. infa. ob. hęc verba.

autem est, vt quibus diebus a carne aĩalium abstinemus, ab omnibus [a] quoq;, quæ sementinam † [b] carnis trahũt originem, ieiunemus a lacte videlicet, & caseo, & ouis. *et post pauca.* ¶ Ceterum piscium esus ita Christiano relinquitur, vt hoc ei infirmitatis solatium, nõ luxurię pariat incendium. Deniq; qui a carne abstinet, nequaquã sumptuosiora [c] marinarum belluarum conuiuia præparet. Vinum quoque ita bibere permittitur †, vt ebrietatem omnino fugiamus: alioqui [d] restat, vt omnia, quę corpori libent, similiter faciamus.

† *al. sementinam.*

† *al. permittimur.*

4 Hæc etsi legibus constituta sunt, tamen quia communi vsu approbata non sunt, se non obseruantes transgressionis reos non arguunt: alioquin his non obedientes proprio priuarentur honore, cum illi qui sacris nesciũt obedire canonibus penitus officio iubeãtur carere suscepto: nisi forte quis dicat hæc non decernendo esse statuta sed exhortando conscripta. Decretum vero necessitatem facit: exhortatio autem liberam voluntatem excitat.

Ex Greg. inf. 25. q. 1. hæc consona.

DISTINCTIO V.

Hæc, quæ [f] de priuilegijs, & cæteris infra positis scripta sunt, tam sæcularibus, quã ecclesiasticis legibus conueniunt. Nũc ad differentiam naturalis iuris, & cæterorũ reuertamur. Naturale ius inter omnia primatum obtinet tempore, & dignitate. Cœpit [g] enim ab exordio rationalis creaturæ, nec variatur tempore, sed immutabile [h] permanet. 2 Sed cum naturale, [i] ius in lege, & Euangelio supra dicatur esse comprehensum, quædam autem contraria his quæ in lege statuta sunt, nunc inueniãtur concessa, non videtur ius naturale immutabile permanere. In lege namq; præcipiebatur, vt mulier, si masculum pareret, quadraginta [k]: si vero fœminam, octuaginta diebus a templi cessaret ingressu: nunc autem statim post partũ ecclesiam ingredi non prohibetur. Item mulier quæ menstrua patitur, ex

Leuit. 12.

Ibid. 15.

HÆC q.] Hęc distin. diuidit in duas partes. In prima probat ꝙ naturale ius non mutatur. Secunda ibi, [Sed cũ naturale.] CASVS. Continuat magister dicta ab illo. c. priuilegia. huc usq; dicẽtis, & dicit ꝙ illa omnia conueniunt tã secularibus q̃ ecclesiasticis legibus. Nunc autem in hac 5. d. reuertit ad ius naturale, assignãdo dĩam iuris naturalis ad alia iura: nã istud ius primatum obtinet inter alia iura tempore, & dignitate. tpe, quia cœpit ab exordio rationalis creaturæ: dignitate, quia non variatur. Sed cum ius naturale dicatur supra comprehensum lege, & Euangelio, quędam autem contraria legi nunc inueniantur concessa apparet, ꝙ ius naturale mutabile. * est, & variatur, & hoc probatur exemplo mulieris, quæ statim post partum, & menstruum potest nunc ingredi ecclesiam: licet aliter esset secundum legem, & puer statim cum natus est, potest baptizari, & ad hoc inducit cap. seq.

* *Declaratur inf. d. 6. c. non est peccatum. §. his itaque.*
Ius naturale in 4. differt ab alijs.
2 Vt in fi. præcedentis, §. & inf. d. proxi. §. his itaque.

f ¶ Hæc quæ.] In hac 5. dist. incipit assignare dĩam iuris naturalis ad alia iura. Notandum ergo, ꝙ ius naturale in 4. differt ab alijs iuribus, in origine, dignitate, amplitudine, & sntiæ rigore. In origine differt, quia cœpit ab exordio rationalis creaturę, vt instit. de rer. diuina. §. commodius. sed alia iura ortum hẽnt ab inuentione hominũ, 2 j. d. 6. c. vlt. Dignitate differt, quia hoc ius nulla fit dispensatio, sed aduersus alia iura sæpe.
g ¶ Cœpit.] Per intelligentiam, non per essentiam: imò verius posset dici, ꝙ cœpit quo ad vsum 3 quia ius naturale, id est naturalis æquitas ab æterno fuit: nisi velis intelligere de iure diuino. illud enim prius fuit, quam esset redactum in scriptis.
h ¶ Sed immutabile.] Quo ad præcepta, & prohibitiones, vt d. 6. §. vlt.
i ¶ Sed cum naturale. Hęc est 2. pars dist. in qua obijcit j id quod dicit, ꝙ ius naturale non mutatur, & probat per tria seq. cap. ꝙ mutetur. Sol. ponet j. d. proxi. §. His itaq;. Et est talis obiectio pamphi. Puerpera, & menstruata vsq; ad certum tps prohibebantur intrare ecclesiam: sed modo neutra prohibetur, & hæc prohibitio est de iure naturali: ergo restat, ꝙ ius naturale sit variatum.
K ¶ Quadraginta.] Quia tot diebus mortuus est partus ante infusionem animæ: sed fœtus fœmineus &c. diebus-

3 Et exertium: re tunc erexræ cæperũ eo vti. Ar.

Anima maribus citius infunditur q̃ fœminis.

diebus secundum hoc videtur, quod tempore quo concepit, debet abstinere: sed ratione dubitationis secus est: quia nescitur quo tempore concipit: item quia nescit vtrum masculum vel fœminam pariat. Io.

SI mulier.] CASVS. Mulier statim post partum potest

b ¶Pondere peccati.] Sed nonne in Burchardo legitur in pœnitentiali Theodori, quod fœmina post partum masculi abstinebit xxxiij. diebus ab ingressu ecclesiæ: sed post partum fœminæ lxvj. & si ante intrabit, tot diebus pœnitebit in pane & aqua, quot diebus ante intrauit ecclesiam: & qui illis diebus commiscetur ei, x. diebus pœnitebit in pane & aqua. Item consuetudo est cōtraria illis c. Gre. Sed illud Theodori intelligas de ea, quæ nō ex deuotione intrat: vel de illa, quæ sine necessitate intrat: Sed verius credo, quòd pōt intrare, siue sit necessitas, siue non, vt extr. de pur. post partum. volens consuetudo tamen in contrarium se habet. Io.

Mulieres enixæ nō tenentur hodie ab ingressu ecclesiæ abstinere.

lege immunda esse reputabatur: nunc autem nec statim intrare ecclesiam nec sacra communionis mysteria percipere sicut nec illa quæ parit, uel illud quod gignitur, statim post partum baptizari prohibetur. Vnde eidem Augustino Anglorum episcopo Gregor. scribit, dicens.

a ¶Nunc ad differentiam.] *In vulgatis legebatur*, Nunc autem ad doctrinam, *Emendatum est ex uetustis codicibus, & ex principio dist. 15. vbi hoc repetitur.*

PALEA c Cap. I.

c. 10. ad interrogata August. Anglorum Episcopi.

CVm enixa fuerit mulier, post quot dies intrare Ecclesiā debeat, testamēti veteris pceptione didicisti: qa pro masculo xxxiij, pro fœmina vero lxvj. diebus debet abstinere; quod tñ sciendum, quia in mysterio accipitur.

c ¶Palea.] *De paleis uniuerse in præfatione dictum est. Hoc vero, cui primum præponitur nomen Palea, habetur etiam in manuscriptis exemplaribus (exceptis duobus Vaticanis:) & in quatuor coniunctum est cum sequenti capite,* Si mulier; *addita ad illius initium voce,* Nam; *quemadmodum est apud Gregorium.*

c ¶Pœnam.] Afflictis enim non debet afflictio addi. vt 7. q. 1. cū percussio. istud tamen fallit: quia corrupta per violentiam non consecrat. infra 26. distin. Acutius. & 32. quæst. 5. ille autem. & mutilati mēbris non promouentur, vt 55. distinctio. per totum 1.

Afflictio afflictis quandoq; datur.

Gregorius ibidem continenter. Beda l. 1. de hist. Angl. ca. 27. Nicolaus ad consulta Bulgarorum. c. 68.

¶Mulier enixa gratias actura Ecclesiam intrare hora eadem non prohibetur. Cap. II.

Genes. 3.

† *nam in prolis prolatione gemitus.*] orig.

SI mulier [a] eadē hora, qua genuerit, actura gratias intrat Ecclesiam; nullo pondere peccati [b] grauatur: voluptas etenim carnis, nō dolor in culpa est. In carnis autem cōmistione voluptas est; in† prolis vero partu dolor & gemitus. Vnde & ipsi primæ matri oium dicitur; [In doloribus paries.] Si itaq; enixā mulierem prohibemus intrare Ecclesiā, ipsam ei pēnā[c] suā, in culpā deputamus.

BAptizari.] CASVS. Mulier vel quod ex ipsa natum est, statim in periculo mortis baptizari potest, ne, parua mora imminente, inueniri nō possit, quod redimatur.

1 De hoc not. inf. ead. ad eius. in glo. hoc est. Archid.

Greg. ibid. continenter. Burch. l. 4. c. 32. Iuo par. 1. c. 62.

Idem ad eundem.

¶Mulierem enixam, vel quod ab ea genitum fuerit, eadem hora nihil prohibet baptizari. Cap. III.

BAptizari aūt, vel enixam mulierem, vel hoc quod genuerit, si periculo mortis vrgetur, vel ipsa hora eadē, qua gignit, vel hoc quod gignitur, eadem qua natū est, nullo modo prohibetur, qa a sicut sancti mysterij gratia videntibus, atq; discernentibus cum magna discretione prouidenda est; ita quibus mors imminet, sine vlla dilatione offerenda est; ne, dum adhuc tempus ad præbendū redemptionis mysterium quæritur, interueniente paululum mora [d], inueniri non valeat, qui redimatur.

d ¶Mora.] argu. quod mora est uitāda ubi timetur periculum, vt 28. dist. de Syracusanæ, de consecr. d. 4. ne quod absit. argumen. contra. ff. de iud. si debitori. & ff. de sol. l. quod dicimus. Solu. illud in contractibus: istud in periculo animæ. Ioan.

a ¶Quia sicut.] *Hinc vsque ad ver.* Ne dum, *addita sunt ex Beato Gregorio.*

Greg. ibid. continenter. Nicolaus ad consulta Bulg. 68. Beda lib. 1. de hist. Angl. c. 27. Iuo p. 8. c. 88.

Item.

¶Antequam puer ablactetur, vel mater purificetur, ad eius concubitum vir non accedat. C. IIII.

AD eius vero concubitū vir suus accedere nō debet,

AD eius.] CASVS. Tria dicit præsens cap. Primo, quod vir nō debet dormire cū vxore sua tempore purgationis antequam puer ablactetur: nec alij debet tradi ad nutriendum causa

test ecclesiam ingredi. nam ex hoc nullo peccato grauatur: quia uoluptas carnis in culpa est, non dolor: alioquin dolorem partus sibi uerteremus in culpam. h. d.

a ¶Si mulier.] quidam libri habent cum enixa: sed illud est palea vsque ad hunc locum.

incontinentiæ. Secundo, ibi, [Quæ tamen.] dicit quod mulier tempore purgationis potest ecclesiam ingredi: quia superfluitas non debet culpæ ascribi. Tertio, ibi. [Sanctæ quoque.] dicit quod mulier tempore partus non est arcenda a corpore Christi: si

tamen abstinet ex deuotione, lauanda est.

a ¶ Ablactetur.] Tempus ablactationis hic appellatur tempus post partum, quando mulier nimis abundat lacte: & nisi extraheretur per puerũ, oporteret ipsam infirmari. ideo autem prohibetur illis temporibus cõmisceri cũ eis, quia ex tali coitu nascuntur morbosi, & leprosi. sed quid si mulier petat debitũ a uiro tpe menstrui, vel tempore purgationis? Dico, ꝙ non reddet debitũ ei, nisi timeret fornicatio eius. 13.d. duo mala. Itẽ si vir petit debitum tempore menstrui a muliere: mulier negabit, & exponit ei causam quare nõ potest. ff. de sol. l. quod dicimus.

tur. secus si ex priuilegio, vt 16. qõ. 1. hinc est. & 7. q. 1. petisti.

e ¶ Agnoscere.] Arg. contra inf. 22. q. 2. cum humilitatis. Dic quod quilibet potest dicere se peccatorẽ, dummodo tamen non credat contrarium de pœn. dist. 3. adhæc.

Menstrui tempore coniugale debitũ, an debeat reddi.

quousq; qui gignitur, ablactetur [a]. Praua autem in cõiugatorum moribus cõsuetudo surrexit, ut mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemnant, eosq; alijs mulieribus ad nutriendũ tradant: qđ videlicet ex sola causa † incontinentię videtur inuentũ; quia dum se continere nolunt; despiciunt lactare quos gignũt. Hę itaq; , quę filios suos ex praua consuetudine alijs ad nutriendum tradunt, nisi purgationis tempus prius transierit †, viris suis nõ debẽt admisceri; quippe cum & sine partus causa, cũ in cõsuetis mẽstruis detinentur, viris suis misceri prohibeantur [b]; ita vt morte lex sacra feriat, si quis vir ad menstruatã mulierem accedat. Quę tamen mulier, dum ex cõsuetudine menstrua patitur, prohiberi Ecclesiam intrare nõ debet; quia ei naturę superfluitas in culpam nõ valet imputari: & per hoc quod inuita [c] patitur, iustũ nõ est, ut Ecclesiæ ingressu priuetur. Nouimus nãque, ꝙ mulier quę sanguinis fluxũ patiebatur, post tergum Domini veniẽs †, vestimenti eius fimbriã tetigit, atque statim ab ea sua infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita, laudabiliter potuit Domini vestimentũ tangere; cur quæ menstruum sanguinis patitur, ei non liceat Domini Ecclesiã intrare? *& infra* ¶ Si igitur bene pręsumpsit, quę vestimentũ Domini in languore posita, tetigit; quod vni personę [d] infirmanti conceditur; cur nõ cõcedatur cunctis mulieribus, quę naturæ suæ vitio infirmantur? ¶ Sanctæ aũt communionis mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex veneratione magna percipere nõ præsumit; laudanda est: sed si percipiat, non iudicanda. Bonarum quippe mentium est ibi etiam [aliquo † modo] culpas suas agnoscere [e], vbi culpa non est: quia sæpe sine culpa agitur quod venit ex culpa. Vnde etiam cum esurimus, sine culpa [f] comedimus; quibus ex culpa primi hominis factum est, vt esuriremus.

† al. carnis incontinentia.

† transierint. Leuit. 15.

Matth. 9.

† al. humiliter veniens.

† additæ sunt istæ duæ uoces ex B. Gregor. & Beda.

b ¶ Prohibeantur,] idest, sub forma prohibitionis dissuadẽtur sic exponũt quidam.

c ¶ Inuita,] Hoc est regulare, vt quod quis inuitus patitur, non afferat ei præiudicium, ut hic, & 50. dist. pꝛsbyteros. & C. de insti, & subst. l. 1. & C. qui pe. tut. l. cũ a matrib⁹. C. de app. presec. Argu. contra, inf. 55. dist. c. vlt. 49. dist. c. ult. C. de cõdi. inser. legatum. Item argu. ꝙ quæ fiunt ab inuitis, & nolẽtibus eis imputari non debent 1 vt de consec. dist. 5. discipulos. 15. q. 1. aliquos. & q. 6. c. 1. & 31. q. 2. Lotharius. Io. Sol. si aliqs cogit coactione absoluta aliqd facere cõtra Deum, nõ imputatur ei quo ad Deũ, secus in conditionali coactione, ut ext. qđ me. cau. sacris. 50. d. presbyteros. In contractib. si aliqs cogit per metũ, qui debuerit cadere incõstãtẽ virũ, non imputatur ei, ut ibi, & qđ met. cau. ad audiẽtiã nisi culpa sua incideret in talem metum, vt ff. quod met. cau. si mulier. Sed in ordinibus secus: nam si quis per uim mutiletur, promoueri non potest, ut extra de cor. vi. exposuisti etiam corrupta per uim non consecrabitur inter virgines, ut 32. q. 5. ille, & hoc fit propter reuerentiam sacramentorũ & defectum mysterij. sic mihi Barthol. Brixien. uidetur breuiter distinguendum.

Facta ab inuitis an sint imputanda.

1 Nec talia possunt, ut patet in eo quod legi. & no. inf. 13. q. 2. quam præposterum.

DISTINCTIO VI.

Q*Via vero [g] de naturæ superfluitate sermo cœpit haberi, quæritur, an post illusionẽ, quæ per somniũ solet accidere, vel corpus Domini quilibet accipere valeat, vel si sacerdos sit sacra mysteria celebrare. De his ita scribit B. Gregor. August. Anglorũ epõ, resp. 11.*

Ex 11. interrogatione August. Anglorũ Episcopi.

Beda lib. 1. histor. Angl. c. 27.

d ¶ Quod uni personæ.] Arg. ꝙ uni conceditur, per consequens uidetur alijs esse cõcessum, sic sup. dist. 4. denique, & hoc verũ est si de iure cõmuni aliquid conçedi.

f ¶ Sine culpa.] Arg. ꝙ non semper imputatur factum vbi culpa præcedit. 15. q. 1. sane.

Q*Via uero.* CASVS. Grat. quærit, an post nocturnam pollutionem, vel illusionem valeat quis sumere corpus Christi: & an sacerdos Missam ualeat celebrare? & de hoc quid iuris sit, in cap. seq. distinguitur.

g ¶ Quia uerò.] Hic intitulatur dist. n. 6. in qua, quia fecerat mentionem de superfluitate naturæ, digreditur a principali proposito, agens de nocturna pollutione, osten-

ostendit ergo auctoritate Greg. quibus modis, & ex quibus causis contingit, & qñ sit peccatum, & qñ nō: postea rñdet obiectioni factæ in præmissa d. in illo, § his itaq;. Et not. sm quosdam, q nocturna pollutio, & illusio, q procedit ex infirmitate, nō est peccatū, et veniale, maxime

liquias prioris voluntatis. ff. de his qui sui, vel alie. iuris sunt l. patre furioso. Imputetur ergo mihi saltem si taliter turpiter cogitaui.

Testamentum.] CASVS. Capitulū istud diuiditur in tres partes. In prima parte dī, q si qs pollutus fuerit pollutione nocturna, nisi aqua lotus fuerit, ei vsq; ad vesperā itrate Ecclesiā nō cōcedit. I sc̃da pte q̃ icipit ibi, Qd tñ, dicit Greg q hoc pōt itelligi spiritualiter. s. de illo, q mēte prauis cogitationib' est pollutus, qui aqua pniæ lauandus est, & nisi prius ignis tentationis recesserit, se reum vsq; ad vesperam cognoscat. In tertia par. q incipit ibi, Sed est, dr̃, q pollutio tripliciter accidit. Aliquā do. n. accidit ex supfluitate naturæ, vel infirmitate, aliqñ ex crapula, aliqñ ex præcedēti turpi cogitatione. Cū ex supfluitate, vel infirmitate naturę pcedit, pollutio, nō imputat alicui, qa potius est pena q̃ peccatum. Cum vero pcedit ex crapula, talis pollutio hēt aliquē reatū, venum tamē, si necessitas adest, ꝑ hoc sacerdo s nō prohibet a celebratione missarum: sed si alij sacerdotes adsint, celebrare non debet, sed a corpore Christi non prohibetur, maxime, si dormientem turpi imaginatione non concusserit pollutio. Cum aūtem ex turpi cogitatione præcedenti procedit, abstinere debet ab vtroque, quia animo patet reatus suus, quia quod cogitauit sciens, pertulit nesciens.

¶ De multiplici genere illusionis. Cap. I.

Burch. l. 5. c. 41. Iuo. p. 2. c. 52. Pann. l. 1. c. 160. Poly. l. 3. tit. 16. † paulo aliter in orig. & apud cæteros collectores.

Testamentum [a] veteris legis hunc [b] pollutum Dño dicit, & nisi lotum aqua, etiam vsq; ad vesperā † intrare Ecclesiam non concedit. Quod † tamen aliter intelligēs populus spiritualis, quasi per somnium enim illud reputat, qui tentatus immunditia [c], veris a imaginibus [d] in cogitatione inquinaē. Sed lauandus est aqua [e], vt culpam cogitationis lacrymis abluat: & nisi prius ignis tētationis recesserit, reum se quasi vsque ad vesperam [f] cognoscat. ¶ Sed est in eadem illusione valde necessaria discretio: qua † subtiliter pensari debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquādo ex naturæ superfluitate, vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem cū ex naturæ superfluitate, vel infirmitate euenerit, omnimodo hæc illusio non est timenda, quia hanc animus nesciens pertulisse [g] magis dolendus est, quàm fecisse. Cū vero vltra modū appetitus gulæ in sumendis alimētis rapitur, atq; idcirco humorum receptacula grauantur, habet exinde animus aliquem reatum [h], non tamen vsq; ad prohibitionem percipiendi sacri mysterij, vel missarum solemnia celebrandi, cum fortasse, aut festus dies exigit, aut exhibere † mysterium pro eo, quod sacerdos alius in loco deest. ipsa necessitas [i] compellit. Nam si adsint alij, qui implere mysterium valeant, illusio per crapulam facta, a perceptione sacri mysterij prohibere non debet; sed ab immolatione sacri mysterij abstinere †, vt arbitror, humiliter [k] de-

† al. quia. Iuo p. 9. c. 111.

Pollutio tripliciter accidit.

† al. exhibet.

† al. abstineri.

stime cū sit pœna. vt inf. c. proxi. ibi, & ino hæc pollutio vel illusio non est timēda, qa eius, & illa vero, q pcedit ex crapula, est veniale peccatū, vt inf. c. pxi. ibi, hēt exinde animus aliquē reatū similiter illa q prouenit ex cogitatione pcedente, peccatū est, sed distinguitur, quia si illa cogitatio nō processit ad cōsensum, veniale peccatum est [1] pollutio ex ipsa pueniens. Si vero pcessit, tūc est mortale [2] sm istorum opi. accidit, q aliqs nesciens peccat mortaliter, & venialiter [3] operat bonū, & etiam meretur vitam æternam, quia si corpus dormit, cor vigilat. Vnde illud. Cor meum vigilat ad te Deus. Idem in furioso dicūt, si culpa sua deuenit ad furorē arg. 15. q. 1. si quis in somno nesciens peccat 32. q. 7. quēdā odū. Arg. cōtra. ff. de act. & oblig. ex maleficio. §. si qs absens. vbi dī, q nesciēs nō peccat. Alij dīt, q dormientes non peccant. 15. q. 1. si cōcupiscētia sec aliquos. dormiens. n. furioso cōparaē. ff. de acq. poss. l. 1. §. adipiscimus & ita nō peccat. Si ergo in nocturna pollutione homo nō venit ad consensum, nullo modo peccat: si vero peruenit, peccat mortaliter sm istos, nisi forte imaginetur cum vxore ppria, quia tunc dirigit affectum in vxorē, & nō peccat mortaliter hāc opi. fouet H. & [4] hal inf. ead. dist. non est. abstiendum, &c. Sed hoc nō est verū, quia nullo modo peccat, vt inf. c. pxi. & 15. q. 1. aliq; c. Sed contra priorē opi. obijcitur, qd si cogitaui turpiter, sed antequā dormiui, statim penitui, post polluor in somno, peccavi, vel non? & vi q sic. Resp. licet ea de ratione similem vestigia remanent, & reliquiæ sicut in libertis vestigia seruitutis, vnde patronus ei succedit. insti. de succ. lib. §. sed nostra. Sic matrimonium in furiosis manet propter re-

Sicut, & ipsa cogitatio ex qua procedit.
2 Sub sicut innuit infra in fi. c. seq. & in palea, sed pensandum.
3 Hoc inspicit d. ctū antecedens, ibi sed cogitatio dec.

Pollutio nocturna turpē cogitationē sequens imputatur.

a ¶ Testamentum.] in Leuitico legitur Dūm dixisse, si fuerit homo pollutus nocturno semine, egrediat extra castra, & nō reuertat vsq; ad vesperā, donec lauetur, & post solis occasum reuertetur ad castra hoc Greg. exponit hic, & retorquetur ad illos, qui polluuntur mente.
b ¶ Hunc.] talem more, de quo queris, adhuc Romani statuant. 4 vt 33. q. 4. vir cum propria vxore.
c ¶ Immunditia.] idest, immunda cogitatione.
d ¶ Veris imaginibus.] cum videt mulierem, & delectatur in ea.
e ¶ Aqua.] idest pœnitentia.
f ¶ Ad vesperā.] i. quousq; recessit ignis tentationis. ADDITIO. idest, pænæ cognitionis, quousq; cedat illa cogitatio reatu: licet. n. peccatum transeat actu, remanet tamen reatu. 23. q. 4. non solum. de conse. d. 2. non ex quo. Vel dic ad vesperam. idest, pœnitentiam, quia vespera, idest finis peccati, & idem. Confusū est. Hu.
g ¶ Pertulisse.] q. d. potius intelligitur tunc pati, quam facere.
h ¶ Reatum.] idest veniale peccatum, & ideo nō prohibet a sumptione Eucharistiæ, sed prohibet vel dissuadet a confectione, nisi sit necessitas.
i ¶ Necessitas.] quæ legē non habet de conse. d. 1. sicut.
k ¶ Humiliter.] ergo est consilium, bene. n. potest celebrare.

4 Sub. Iudei a contractu mortui in pollutis. d. c. nec quen. Hug.

beare, si vult: nam pro leuibus criminibus non abstinebit sacerdos a celebratione missarum, sed pro talibus abstinebit, pro quibus posset excommunicari, vt de consec. dist. 2. si nõ sunt &c. quotidie. tamẽ pro quolibet mortali peccato quilibet est suspẽsus, quo ad se, vt extra de coha. cler. & muli. c. vlt. nisi peregerit pęnitentiã, vt ext. de tẽpo. ord. quęsitũ Hu.

a ¶ Tamen.] idest, maximẽ.

b ¶ Non concusserit.] pollutio ipsa.

c ¶ Rea.] quasi dicat, nec mens est rea ĩ somno, nec est rea post somnum, cũ est libera in suo iudicio, sed tũc fuit rea, quã se ingurgitauit, vnde satis patet hic, quod homo in somno non peccat.

d ¶ Libera.] supple. sed prius peccauit.

e ¶ Radice.] idest, mala cogitatione.

bet: si β tamen [a] dormientem turpi imaginatione illusio nõ concusserit [b]. Nam sunt, quibus ita plerũque illusio nascitur, vt eorũ animus etiam in somno corporis positus non fędetur turpibus imaginationibus. ¶ Qua in re vnum ibi ostenditur, quòd ipsa mens rea [c] nõ sit tunc γ: sed suo iudicio penitus libera [d] cũ se, etsi dormiẽti corpore nihil meminit vidisse, tñ in vigilijs corporis meminit in ingluuiẽ cecidisse. Si vero ex turpi cogitatione vigilãtis oritur illusio in mẽte dormientis, patet aio suus reatus: Videt. n. a qua radice [e] inquinatio illa pcesserit; quia †, qđ cogitauit sciẽs, hoc pertulit nesciẽs: & δ pp talẽ pollutionem a sacro mysterio ea die abstinere oportet. († al. quod)

α ¶ Veris.] *In plerisque codicibus B. Gregorij, & apud Bedam, & in collectione Conciliorum Coloniæ 1530 impressa, legitur*, vanis; *in aliquibus vero B. Gregorij codicibus* varijs; *sed ob Glossam non est mutatum.*

β ¶ Si tamen] *In codicibus B. Gregorij, & apud Bedam est*, si tamen dormientis mentem turpis imaginatio non concusserit. *In collectione vero Isidori etiam manuscripta*, si tamen animum dormientis turpes imaginationes concusserunt: *quem sensum retinet etiam lectio Pannormiæ: nã Burchardus, et Iuo parũ ab originali discrepãt.*

γ ¶ Non sit tunc: sed suo.] *Omnia fere Gratiani manuscripta exemplaria habent*, vel suo: *cæterum magna hoc loco est inter cæteros collectores, & Bedam, & B. Gregorij codices varietas. In collectione Isid. ẽt manuscripta est*, qua in re vnũ ibi ostẽditur, ipsa mens nõ rea, nec tñ suo iudicio libera. *Verũ ob codicũ varietatẽ nihil est in contextu mutatũ.*

δ ¶ Et propter.] *Hæc vsque ad finem, neque in codicibus B. Gregorij neque apud Bedã neque in tribus vetustis Gratiani exẽplaribus habentur. Sunt tamen apud Burchardum, & Iuonem, & Pannormiã et Polycarpũ.*

¶ Peccatum non dicitur perpetratum cogitatione solum, sed delectatione, & consensu. PALEA. α Cap. II.

(Beda ibidem. Burch. l. 5. c. 43. Iuo p. 2. c. 52.)

SEd pẽsandũ est, ipsa cogitatio, vtrũ in suggestione, an delectatione, vel (quod maius est) peccati consensu acciderit. Tribus. n. modis impletur omne peccatũ, videlicet suggestione, delectatione, consensu: suggestio quippe fit per diabolũ, delectatio per carnẽ, consensus per spiritũ, quia & † primo culpã serpẽs suggessit, Eua velut caro delectata est, Adam velut spiritus cõsensit. Et necessaria est magna discretio, vt inter suggestionem β, delectationem, & consensum iudex sui animus præsideat. Cum enim malignus spiritus peccatum suggerit in mente: si nulla peccati delectatio sequatur, peccatum omnimodo perpetratum non est: cum vero caro delectari cœperit, tunc peccatum incipit nasci: si autem etiam ad consensionem ex deliberatione descẽdit, tunc peccatum cognoscitur perfici. In suggestione igitur peccati semen est: in delectatione fit nutrimentum; in consensu perfectio. Et sæpe contingit, vt hoc, quod malignus spiritus seminat in cogitatione, caro in delectationẽ trahat; nec tamen animus eidem delectationi consentiat. Et cũ caro sine anima delectari nequeat; ipse tamen animus carnis voluptatibus reluctãs in delectatione carnali aliquo modo ligatur inuitus, vt ei ex ratione contradicat, nec cõsentiat, & tamen delectatione ligatus sit; sed ligatũ se vehementer ingemiscat. Vnde & ille cœlestis exercitus præcipuus miles gemebat, dicens: [Video aliam legem in mẽbris meis repugnantem legi mentis meæ; & captiuum me ducentẽ in lege † peccati, quæ est in mẽbris meis.] Si autẽ γ captiuus erat, minime repugnabat: quapropter, & captiuus erat, & repugnabat. Igitur legi mẽtis eius lex, quæ in mẽbris est, repugnabat

(† al. cum primum.)

(Rom. 7.)

(† al. legem.)

pugnabat: si aũt repugnabat, captiuus nõ erat. Ecce itaq; homo est (vt ita dixerim) captiuus, & liber; liber ex iusti tia, q̃ diligit; captiuus ex delectatione, q̃ portat inuitus.

x ¶Palea.] *Abest hac palea non solum a primo & decimo Vaticinis, verum & alijs, qua aliquot paleas habent. Rubrica autem abest ab omnibus. in quibus enim caput hoc reperitur, coniunctè ponitur cum superiore, quemadmodum etiam apud Burchardum, & Iuonem.*

ϛ Suggestionem.] *Sic emendatũ est ex originali. a quo parum discrepat Iuo: ante legebatur*, & necessaria est magna discretio inter suggestionem & delectationem; & inter delectationem atq; consensum, iudicẽ sui faciat animũ præsidẽ, *Burchardus* iudicẽ sui præsidere aium, *Reliqua fere, vt Gratianus. Apud Bedam verò*, & inter suggestionẽ atq; delectationẽ; inter delectationẽ & cõsẽsum, iudex sui aius præsideat. *In collectione Isidori* & necessariũ est magna discretione inter suggestionẽ & delectationẽ; atque cõsensum iudicem sui prodere animum.

γ ¶Si autem.] *Magna etiam hoc loco indicum veritas est: breuissima, & satis integra lectio est in codice epistolarum B. Gregorij olim Lutetiæ impresso.* Si autem captiuus erat minime pugnabat, sed pugnabat, quapropter captiuus non erat. Ecce itaque, &c.

Iuo p. 9. c. 1. 2.

Item Isid. lib. 3. sententiarum de summo bono. c. 6.

¶Quãdo sit peccatũ nocturnis imaginibus illudi. C. III.

NOn est peccatum, quando nolentes imaginib. nocturnis illudimur, sed tunc est peccatum; si, antequã illudamur, cogitationis affectibus præuenimur. Luxuriæ quippe imagines, quas in veritate gessimus, sæpe dormientibus in animo apparent: sed innoxiæ, si nõ concupiscendo [a] occurrunt. Qui nocturna illusione polluitur, quamuis extra memoriã turpium cogitationum sese persentiat inquinatum; tamen hoc vt tentaretur, culpæ suæ tribuat, suamq; immunditiam statim fletibus tergat.

† al. ita.

His itaque † [b] *respondetur. In lege & in Euangelio naturale ius continetur, non tamen quacumq; in lege, & Euangelio inueniuntur, naturali iuri cohærere, probantur. Sunt enim in lege quadam moralia præcepta, ut non occides: quadam mystica, vtpote sacrificiorum præcepta, vt de agno, & alia similia his. Moralia mandata ad naturale ius spectant; atque ideo nullam mutabilitatem recepisse monstrantur. Mystica verò quantum ad superficiẽ a naturali iure probãtur aliena: quantum ad moralem intelligentiam, inueniuntur sibi annexa; ac per hoc, & si secundum superficiem videantur esse mutata; tamen secundum moralem intelligen-*

NOn est.] CASVS. Quæsitum fuit ab Isidoro, an peccet homo, cum dormiens nocturna illuditur pollutione? & respondet, q non, nisi adsit concupiscentia: sed tunc peccauit, cũ vigilans luxuriam prouocauit: sed tamen quocunque modo accidit pollutio, suæ culpæ attri- at tribuere debet.

a ¶Non concupiscendo.] idest absque libidine præcedentis ardoris.

HIS ITAQVE. CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte soluit Gratianus qõnem, quã fecit §. in illo c. hæc quæ, de priuilegijs. in §. d. de mutabilitate, & variatione iuris naturalis, dicens, q ius naturale in lege, & in Euãngelio continetur; sed tñ non omnia quæ sunt in lege, & in Euangelio cohęrent iuri naturali q̃tũ ad superficiem. Sunt in lege q̃dam præcepta moralia, vt non occides, &c. Ista non mutanĩ, nec ius naturale in eis: quędam mystica præcepta, ut de agno sacrificãdo, & his similia ista mutanĩ, quantũ ad superficiẽ, & non q̃tum ad moralẽ intelligẽtiã: & q̃tũ ad hoc ius naturale immobile pseuerat, & permanet, sicut fuit ab exordio rõnalis creaturæ. In secũda parte, q̃ incipit ibi. [Ius vero cõsuetudinis.] dr̃ q ius cõsuetudinis cępit post legẽ naturalẽ: ex quo hoĩes cęperũt simul habitare, qđ credit factum eo tpe quo Cain legiĩ ædificasse ciuitatẽ: quod ius cum fere esset extinctũ propter diluuiũ, fuit reparatũ a Nẽbroth, siue potiꝰ immutatum: quia cœpit opprimere homines, & hæc probatur auctoritate Ge. ibi. [Cępit Nẽbroth, &c.

b ¶His itaque.] Hic ponit Magister sol. obiectiones, q̃ fecerat in præcedẽti dis. Nos ergo cum ipso plenius distinguamus, q eorũ, q̃ cõtinenĩ in lege, alia sũt moralia, alia mystica moralia sũt q̃ mores informant, & sic sunt intelligenda, vt ipsa verba sonant, vt diligẽs Deũ: nõ occides honora patrem, de quib. nota ut 11. q. 7. quod in oib. mystica sunt figuralia, quæ aliud significãt præter id quod litera sonat, horum alia sunt sacramentalia, alia sunt cæremonialia. Sacramentalia sunt, de quibus ratio reddi potest, quare ad literam sic fuerunt præcepta, vt de circuncisione, & obseruatione Sabbati, de quib. habes extra de bapt. maiores. & extra de const. translato. Cæremonialia sunt de quib. rõ reddi non põt, quare ad literam sic mandata, vt non arabis in boue, & asino, vt 16. q. 7. in noua. nõ feres vestem de lana, & lino contextã, nõ seres agrũ diuerso semine. Lex ergo quantum ad moralia

non recipit immutationem, sed quantum ad sacramentalia, & cæremonialia mutatur quantum ad superficiem literæ, sed non ob hoc dicitur esse mutatum ius naturale: quia in his non consistebat ius naturale, quo ad superficiem literæ, secundum quam hæc sunt mutata: sed quo ad mysticam intelligentiam, secundū quā nō sunt mutata: sed mysticus eorum intellectus nō est mutatus, vnde lex non dicitur mutata, 1.q.1. Marchion.

a ¶ Ius.] Nunc ostēdit a quo tpe cœpit ius consuetudinarium, & cōstitutionis, & dicit, q̄ a tēpore Cain cępit ius consuetudinarium. q̄ primo ædificauit ciuitatem, quam ex nomine filij sui vocauit Enoch: sed ius cōstitutionis a Moyse. 1 Io.

b ¶ Extinctum.] Ius ergo non terminatur. i. non finitur in vij. sicut nec incipere potest a vij. quia ad minus x. debent facere plebem, vt inf. 10.q.3. vnic.

c ¶ Corā Domino.] idest corā, qui sunt Domini, vel permittēte Domino. quidquid enim fit iudicio Dei fit, vt 26.q.5. nec mirum.

I ¶ Vs aūt.] Hæc distinctio diuidit ī duas partes, 2. ibi. (Paulatim.) CASVS. supra ostensum est, quo tēpore ius naturale, & ius consuetudinis incęperunt. Nunc autē ostēdit in hac 7. dis. quo tēpore incępit ius constitutionis. & dicit Grat. quod primo incœpit a Moyse, & postea ab alijs, vt dicitur in seq. cap.

d ¶ Ius autem.] In hac 7. dist. ostendit quando, & a quib. cœperunt constitutiones humanæ tam Ecclesiasticę, quam sæculares. Ecclesiasticæ cępERunt a Moyse & tempore Moysi: Seculares a diuersis, & tempore diuerso cœperunt, vt patet in seq. cap.

e ¶ A iustificationibus.] i. a iudicijs: Legitur in Exod. q̄ Dominus dixit filijs Israel p̄ Moysen. Si emeris seruum Hebræū. s. qui ante seruus non fuit, 6. an. seruiat tibi, nisi annus Iubilęus interueniat in 7. an. egrediatur liber & gratis, cum quali veste intrauit, si habuit prius vxorem cum filijs, cum vxore & liberis exeat: si Dominus dedit ei vxorem. mulier cum filijs erit domini: sed si elegerit seruus manere cum domino amor domini, vel vxoris, & filiorum, offeret eum dominus dijs. i. sacerdotib. & applicabit ad ostium tabernaculi, & perforabit autem eius cum subula in signum perpetuæ seruitutis, 2 & eius erit seruus vsq; dum viuet, vel vsque ad annum Iubilæum. Ab has constitutione cœpit Moyses iudicia sua, vt dicitur in Exod. Ioan.

f ¶ Quas.] Nam & a diuinis scripturis ornatus omnis sciē sumpsit initium, vt inf. di. 37. legimus. §. hinc etiā.

M Oyses.] CASVS. In prima parte huius enumerantur septem personæ, quæ primo leges alijs ediderunt, vt Moyses. Phoronæus, Mercurius, &c: In secunda parte, quæ est ibi, (Deinde dicitur, q̄ populus Romanus ordinauit 10. viros, qui leges ex libris Solonis 10. tab. transtulerunt in latinum sermonem, & eas postea exponentes duas taublas addiderunt.

...tiam mutabilitatem nescire probantur. Naturale ergo ius ab exordio rationalis creaturæ incipiēs, vt supra dictum est, manet immobile. Ius [a] vero consuetudinis post naturalem legem exordium habuit, ex quo homines cōuenientes in vnum cœperunt simul habitare, quod ex eo tempore factum creditur, ex quo Cain ciuitatem ædificasse legitur: quod cū diluuio propter hominum raritatem fere videatur extinctum [b] postea a tempore Nembroth reparatum, siue potius immutatum existimatur, cum ipse simul cum alijs alios cœpit opprimere, alij sua imbecillitate eius ditioni cœperunt esse subiecti, vnde in Genesi legitur de eo: (Cœpit Nembroth robustus venator esse coram Domino [c]) idest a hominum oppressor, & extinctor quos etiam ad turrim ædificandam allexit.

Gen. 4. Gen. 7. Gen. 10.

a ¶ Idest.] Glossa ordinaria ad istum locum ex Alcuino ita habet, idest hominum oppressor & extinctor: quos allexit, ut turrim contra Deum construerent.

DISTINCTIO VII.

IVs autem [d] constitutionis cœpit a iustificationibus [e] quas [f] Dominus tradidit Moysi dicens: (Si emeris seruum Hebræum &c.) Vnde Isidorus in lib. 5. Etymol c. 1 ait.

Exod. 21.

¶ De conditoribus legum. Cap. I.

MOyses gentis Hebreæ primus omnium diuinas leges sacris literis explicauit. Phoronæus Rex Gręcis primus leges, iudiciaq; cōstituit. Mercurius Trismegistus [g] primus leges Aegyptijs tradidit. Solō primus leges Atheniēsibus dedit. Lycurgus primus Lacedæmonijs iura ex Appollinis auctoritate cōfinxit. Numa Pompilius, qui Romulo successit in regno, primus [h] leges Romanis edidit. Deinde, cū populus seditiosos † magistratus ferre non posset; Decemuiros [i] legibus scribendis creauit, qui leges ex libris Solonis in latinum sermonem translatas 12. tabulis exposuerunt.

† al. seditiosus.

g ¶ Trismegistus.] Pro pter tres potētias. s. eloquentiā, scientiam, & virtutem, de quibus habes 37. dist. relatum & 16. q. 1. sic viue, C. de profes. l. magistros.

h ¶ Primus.] Immo prius Romulus tradidit: sed paucas. ff. de orig. iur. l. 2. & quia paucas: ideo dicitur iste primus edidit. 3

i ¶ Decemuiros.] Cum enim leges pp discordiam plebeiorum cū nobilibus ferre per 30. annos in desuetudinem abijssent, creati sunt 10. viri, qui de Grę cis ciuitatibus leges collectas trāstulerūt ī latinū, & eas in tabulis eburneis scripserunt, postea ijdem 10. viri accepta p̄tāte corrigendi, & interpretandi leges, uidentes multa deesse tabulis 10. postea duas tabulas superaddiderūt: & appellatæ sunt illæ leges 12. tabularum: qui autē fuerunt illi 10. viri statim determinat Isidorus, dicens seq. cap.

1 Hoc non debet hic esse, quia hoc dicitur in sequen. di. nec hoc ponit Hugo. nec Lau. nec ēt ponit in antiqua gl. Io.

2 Et ita hic inducitur seruitus ex p̄scriptione septennij, vt 100. 1. dis. ius gentium.

3 Vt ff. de orig. iur. l. 2. Laur.

FVerunt.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte ponuntur nomina x. virorum, qui leges primo trãstulerunt, & dicitur etiam, ꝙ Pompeius primus Consul. & Cæsar leges cõdere voluerunt, sed nõ potuerunt perficere. In secunda parte dicitur, ꝙ leges propter

ria non vt probentur, sed vt reprobentur maledicta, vt 37. dist. legimus, & c. qui de mensa.

c ¶ Vocauit] Hunc tamen immutauit postea Iustinianus, & fecit vnum codicem ex tribus. C. de nou. cod. com. uersus princ. Ioan. Theutonicus.

† Adde text. sim. in l. 2. §. iuris ciuilis. cum §. se. ff. de orig. iuris.

Isidorus ibidẽ continentur.

† al. libris.

† euoluerunt. Ioti. Iuo. p. 4. c. 170. Pann. l. 2. c. 144.

† Adde an lex abrogata sit abroganda. no. C. de lat. lib. tol. l. 1. & C. de nou. cod. con. 1.

† al. iunior.

† al. natura.

Act. 4

Ansel. l. 2. c. 62. Iuo. p. 3. c. 194. Pann. l. 2. c. 63.

Psal. 23.

¶ Nomina eorum, qui leges xij. tabularum exposuerunt. Cap. II.

FVerunt autem hi †, Ap. Claudius, T. Genutius, P. Sestius, Sp. Veturius, C. Iulius, A. Manlius, Ser. Sulpicius, P. Curatius, T. Romilius, Sp. Postemius. Hi Decemuiri legum conscribendarum electi sunt. Leges autem redigere in libris† primus Consul. Pompeius instituere voluit: sed non perseuerauit obtrectatorum metu [a]. Deinde Cæsar cœpit id facere; sed ante interfectus est; Paulatim autem antiquæ leges vetustate, atq; incuria obsoluerũt†; quarũ etsi nullus iam vsus est, notitia tamẽ necessaria [b] videtur.† ¶ Nouæ leges à Constantino Cęsare cœperũt; & reliquis succedentibus: erantque permixtæ, & inordinatæ. Postea Theodosius minor† Augustus ad similitudinem Gregoriani, & Hermogeniani codicem factum constitutionum à Cõstantini temporibus sub proprio cuiusque Imperatoris titulo disposuit; quem à suo nomine Theodosianum vocauit [c].

DISTINCTIO VIII.

DIffert autem [d] ius naturale† à consuetudine, & constitutione. Nam iure naturali omnia sunt cõia omnibus: quod non solum inter eos [e] seruatũ traditur, de quibus legitur: (Multitudinis autẽ credentiũ erat cor vnum, & anima vna, &c. verum etiam præcedenti tempore à philosophis traditum inuenitur. Vnde apud Platonem illa ciuitas iustissime ordinata traditur; in qua quisque proprios nescit [f] affectus. Iure vero consuetudinis, vel costitutionis hoc meum est illud alterius.

Vnde Augustinus ait tract. 6. ad c. 1. Ioannis.

¶ Iure diuino omnia sunt cõmunia omnibus: iure vero constitutionis hoc meum, illud alterius est. Cap. I.

QVo iure defendis [g] villas ecclesiæ? diuino, an humano? diuinum ius in scripturis hēmus; humanũ ius in legibus Regum. Vñ quisq; possidet, ꝙ possidet? nonne iure humano? Nã iure [h] diuino,) Domini est terra,

DIffert autẽ. Hæc dist. diuiditur ĩ duas partes in quarum prima probat, ꝙ de iure naturali oia sũt communia. Secũda, ibi. (Dignitate.] CASVS. Supra in 5. disti. assignata fuit differentia iuris naturalis ad alia iura ĩ origine, & dignitate. nũc autẽ assignat drĩã iuris naturalis ad alia iura in amplitudine; qa hoc iure omnia sũt cõia: sed nõ alio iure Repetit etiã de dignitate. Dr ergo ĩ hoc §. ꝙ hoc ius naturale differt à cõsuetudine, & cõstitutione: nã iure naturali oia sunt cõmunia, & hoc ꝓbatur auctoritate noui test. & auctoritate Platonis: sed iure cõsuetudinis dicit hoc meum, illud tuũ: & ad hoc inducitur seq. cap.

d ¶ Differt autẽ.] In hac 8. di. ostẽdit magister, qualiter ius naturale excellat alia iura amplitudine; qa scđum hoc ius omnia sũt communia.

e ¶ Inter eos.] i. Apostolos. 12. q. 1. dilectissimis.

f ¶ Nescit.] Quisq; enim tantũ diligit aliũ, vt se 1 finxit enim Plato quandã Rẽpublicã, in qua 2. charitas est iuxta si.

1 Vt de pœniten. dist. 2. charitas

propter vetustatem ab vsu eciderunt, quarum notitia est necessaria, etsi in Vsu non sint. In tertia parte dr, ꝙ nouæ a Constantino, & eius successoribus cœperunt: sed quia permissæ, & confusæ erant Theodosius minor ad similitudinem Gregoriani, & Hermogeniani, codicis, composuit codicem ex constitutionibus imperatorum, quem Theodosianum vocauit. Secunda pars incipit ibi. (Paulatim.] Tertia ibi: (Nouæ.]

a ¶ Metu.] Arg. ꝙ metus verborum excusat arg. Inf. 23. q. 8. conuenior. ibi. dic aliquod verbum in Deum, & morere. & arg. ff. de acquir. hære. l. 6. in fi. arg. contra, extra quod met. cau. sacris.

b ¶ Necessaria.] Sed si nullus est earum vsus, vt quid membranas occupant. 19. dist. ſ Romanorum? sed ideo notitia est necessaria, vt sciatur causa quare tollantur, Vt C. de cad. to. l. vna, quia & ipse Papa argumentatur ex abrogato iure, vt extra de iud. nouit. Vel est necessaria

omnia sunt communia 12. quæst. 1. cap. 2.

QVo iure.] CASVS. Quidam hæretici conquerebantur se iniustè expoliatos rebus, quas nomine ecclesiæ possidebant, contra quos inuenitur August. dicens eos nõ posse conqueri: nam aut possident iure diuino, aut iure humano: si iure diuino, omnia sunt communia, & ita res ecclesiæ possidere non possunt. si iure humano; sed iura humana sunt leges Imperatorum, quæ statuunt, vt hæretici nil nomine ecclesię possiderent. si ergo renunciant legibus Imperatorum, per consequẽs & possessionibus, siue noĩe ecclesiæ, uel ꝓprio noĩe uelint possidere: cũ Apostolus Reges pceperit honorari.

g ¶ Defendis.] i. petis, uel defendendo retines.

h ¶ Nam iure diuino.] Ex hoc vr, ꝙ tantum iure humano aliqua possideant, & nõ diuino, & sic ob. inf. 23. q. 7. c. 1. ubi dr, ꝙ iure diuino aliqđ possidet. Sed nõ est contrarium: quia dr ibi. ꝙ iustorum sunt omnia cõia

Possessio an sit de iure diuino an humano.

a 2 iure

iure diuino, & bene potest esse, quod iure diuino aliqd sit proprium: sed ideo dicit hic, quod iure humano possidentur possessiones: quia iura humana potissime tractāt de possessionibus: sed ius canonicum principaliter de decimis, vel primitijs. Vel dic, quod ibi ius diuinum stricte sumitur pro iure canonico: sed hic ius canonicum comprehēditur sub iure humano. & hinc 1. habes, quod petenti restitutionem obstat exceptio hæresis. Heretico. n. nihil est licitū possidere, vt 23. q. 5. si vos. & q. 7. c. 1. & 2. Itē hic ē arg. quod petēte restitutionē possumus quærere quo iure petat: an per interdictum, vel iudicis officium. Itē quod causam petēdi tenetur explicare: & quod secūdum iura canonica actio sit proponēda. habes extra de iudi. examinata, & extra de libe. obla. dilecti. nec obstat extra de iudi. dilecti 2. Ioan. Sol. ego credo, quod causa, & modus agendi est proponendus, vt secundū illum modum iudex ferat sententiam, extra de simo. licet Heli. licēt nō cogatur actionē proponere; quia etiā secūdum leges sola causa sufficit, vt C. de edict. diui Adri. tol. l. 1. Bar.

a ¶ Meus est.] Hæc verba meum, & suū spectāt ad dominū, non ad bonæ fidei possessorem, vt ff. de re. & sūp. fu. l. 2. §. 1.

b ¶ Gaudeatis.] Retinendo possessiones, vel eas recuperādo.

c ¶ Leges] Constitutiones Imperatorū super rebus ecclesiasticis, non valuisēt, nisi postea cōfirmatæ fuissent ab ecclesia, vt 96. dist. bene.

d ¶ Possidere.] Hoc canones præcipiūt, vt 23. q. 7. c. 1. & 2.

e ¶ Dicere.] Arg. est hic, quod qui vnū dicit, dicit, & omnia, quæ sequūtur ex illo, vt 11. q. 3. æstimāt & c. seq. & extra de do. & contum. cum dilectus filius. & ff. qd met. cau. l. 1. Item arg. quod idem iuris est in vno connexorum, quod in reliquo, vt 1. q. 3. si quis obiecerit. & 3. q. 6. hæc quippe. Item argu. quod qui renunciat vni, renunciat omnibus, quæ sequuntur ex illo. & etiam omnibus cohærentibus, vt 82. distinct. si quis sacerdotum. & prima. quæst. Prima, si quis episcopus. & 9. quæst. 2. nullus primas.

DIGNITATE. CASVS. Ostendit, quod differt dignitate ab alijs ius naturale: quia si constitutio, vel consuetudo aliqua sit huic contraria, irritatur & hoc probatur seq. cap.

f ¶ Dignitate.] Hic incipit 2. pars. dist. in qua ostendit quare ius naturale sit dignius quam alia iura: nā quæcunque consti-

& plenitudo ei[a].] Pauperes & diuites Deus de vno limo fecit: & pauperes & diuites vna terra supportat. Iure tamē humano dicit†; hæc villa mea est; hæc domus mea; hic seruus meus est[a]. Iura† autē humana, iura Imperatorū sunt: quare? Quia ipsa iura humana per imperatores, & reges sæculi Deus distribuit generi humano. *Item ibidem paulo inferius.* ¶ Tolle β iura Imperatorum; & quis audet dicere, mea est illa villa, aut meus est ille seruus, aut domus hęc mea est†: si autem, vt teneātur ista ab hominibus, regū iura fecerūt, vultis, vt reticeamus leges, vt gaudeatis [b]? *Item ibid. paucis interiectis.* ¶ Legantur leges[c], vbi manifestè præceperunt Imperatores, eos †, q. præter ecclesiæ catholicæ communionem vsurpant, sibi nomen Christianum, nec volunt in pace colere pacis auctorem, nihil nomine ecclesiæ audeant possidere[d]. Sed quid nobis & Imperatori? Sed iam dixi, de iure humano agitur, & tamen Apostolus voluit seruiri regibus, voluit honorari reges, & dixit[Reges reueremini] Nolite dicere[e], qd mihi, & regi? Quid tibi ergo & possessioni. Per iura regum possidentur possessiones. Dixisti, quid mihi, & regi? Noli dicere possessiones tuas: quia ipsa† iura humana renunciasti, quibus possidentur possessiones.

α ¶ Ecclesiæ] *Hæc dictio nō est apud B. Augustinū: Nā ibi agit cōtra Donatistas, q. legib. Imperatorum villas sibi adēptas & Ecclesiæ catholicæ attributas esse q̄rebātur. Quare, cū Donatistæ dicerēt.* villas nostras tulerūt: fundos nostros tulerūt, *vt eos ipse cōuincat nullū ius in illis habuisse, aut hēre, q. busdā p̄positis addit ista.* Quo iure defendis villas? diuino &c. *Et inf. 11. q. 1. c. si q̄ cāa vbi Gratian' citat initiū hui' capitis, ista dictio, Ecclæ, nō ht, est tn̄ apud Anselmū, Iuonē & ī Pānormia locis īdicatis.*

β ¶ Tolle] *Qm̄ glossa obstitit, ne oīa emēdarētur aut aderentur, q. uq; addenda videbātur, placuit integrū apponere locū B. Aug. Apud ipsū igitur post ver.* humano *antecedētis paragraphi, hæc sequūtur,* Vultis legam' leges Iurisperitorū? & scdm ipsas agamus de villis? Si iure humano vultis possidere; recitem' leges Imperatorū: videamus, si aliqd voluerint ab hereticis possideri: Sed qd mihi est Imperator? scdm ius ipsius possides terram. Aut tolle iura Imperatorū, & qs audet dicere, mea est illa villa, aut meus est ille seruus, aut domus hęc mea est? Si aūt vt teneātur ista ab omnibus, iura acceperūt regū, vultis recitemus leges, vt gaudeatis, qa vel vnum hortū habeatis, & non imputetis nisi mansuetudini columbę, quia vel ibi vobis permittitur permanere? leguntur enim leges manifestæ, vbi præceperunt Imperatores, &c.

a *Dignitate vero i' naturale similiter præualet cōsuetu-*

1 Illud hic elicitur secundū illam expōnē, quæ fit sup. ea in ver. defendis. i. petis. secundū Io. de Fant.

2 Vbi de hoc & 2. q. 6. decreto.

Gen. 2.

† dicit] orig. † Iure ergo humano, iure Imperatorum: quod vel orig.

Cod. lib. 1. tit. 5. cap. 2. & Cod. Theod. lib. 16. ti. 5. c. 3. 52. 54.

† al. vt.

1. Pet. 2.

† ad ipsa] orig. & Iuo.

† Concord. text. in l. ex hoc iure. cum ibi non ff. de iust. & iur.

constitutio.vel consuetudo est contra illud ius, est irrita. & ad hoc inducuntur omnia,c.seq.

QVe contra.]C A S V S. Dicitur in hoc c.ꝙ flagitia, quæ sunt contra mores hominum vitari debent: ita, vt pactū hominum,vel consuetudo ciuitatis seruetur, nec ab aliquo violetur: sed perpetua gaudet firmitate: Si tamen Deus iubet aliquid fieri contra pactum, vel consuetudinem, ei est obtemperandum:nam si regi est obtemperandū in regno, vel ciuitate sua,multo fortius regi vniuersæ creaturæ est obediendum.

dini.& constitutioni.Quacunque enim,vel morib. recepta sunt, vel scriptis comprehensa:si naturali iuri fuerint aduersa,vana & irrita habenda sunt.

Vnde Augustinus ait,lib.3.confess.c.8.

¶Aduersus naturale ius,nulli quidquam agere licet. Cap. II.

Iuo p.4.c.178.

QVę contra mores[a] hominum sunt flagitia [b] pro morum diuersitate[c] vitanda sunt, vt pactum inter se ciuitatis,aut gētis consuetudine,vel lege firmatum,nulla ciuis, aut peregrini [d] libidine violetur. Turpis enim omnis pars est suo vniuerso nō congruens. Cum autem Deus aliquid cōtra morem,aut pactum quorumlibet iubet;etsi nunquā ibi factum est, faciendum est:& si omissum,instaurandum est:& si institutum nō erat, instituendum est.Si enim regi licet in ciuitate,cui† regnat, iubere aliquid,qđ neque ante illum quisquam, nec ipse vnquā iusserat, & non contra societatem ciuitatis eius obtemperatur, imò[e] contra societatem non obtemperatur(Generale[f] quippe pactum est societatis humanę obedire regibus suis)quanto magis Deo regnatori vniuersę creaturę suę,ad ea quę iusserit,sine dubitatione seruiendum est?sicut[g] eñ in potestatib.societatis humanę maior[h] potestas minori ad obediēdū ꝑponitur, ita Deus omnibus.

† al. in qua.

Item Nicolaus Papa Igmaro Remensi archiepiscopo.

¶*Caput hoc est ex epistola Nicolai q̃ īcipit*,Epistola beatitudinis tuę,*extatq. vna cū alijs eiusdē & aliorū Pontificū epistolis manuscriptis Romæ in Bibliotecha Monasterij Dominicanorū ex qua hoc caput emendatum est.*

¶Radicitus est euellenda perniciosa consuetudo. Cap. III.

Iuo p.4.c.203. Pann.l.2.c.28.

MAla consuetudo [i], quæ non minus [k] quam perniciosa corruptela† vitanda est,nisi citius radicitus euellatur,in priuilegiorū ius ab improbis assumitur: & incipiunt præuaricationes, & variæ† præsumptiones celerrime non compressæ,pro legibus venerari, & priuilegiorum more perpetuo celebrari.

† al. vana.

† Concord. tex.in Auth. habita. cum in gl. in ver. peruersa cōsuetudine. C.ne fil. pro pat. & in c. Maffana, de elect.

Item Augustinus li. 3. de baptismo contra Donatistas, cap 6.

Sub persona Libosi Vagensis. Iuo p.4.c.209. Pann.l.2.c.165. inf. ea.c. qui contempta ibid. c. 8. sub persona Fælicis a Buslacensis.

¶Veritati & rationi consuetudo est postponenda. Cap. IIII.

VEritate[l] manifestata, [m] cedat consuetudo veritati: plane rñdeo,q̃s dubitet[n] veritati manifestatæ debere cōsuetudinē cedere? *Item*.Nemo cōsuetudinē rōni,

a ¶ Mores.] Bonos.

b ¶ Flagitia. idest quasi flagitia,32.q.7.flagitia.

c ¶ Diuersitate. idest aduersitate.Io.

d ¶ Aut peregrini. Nunquid ergo peregrini,& scholares teneantur sequi consuetudinē illorū inter quos commorantur? Ar.vr hic.ꝙ sic : & 12.d.illa.& 41. dist.c. 1. Arg. contra quia viatores non sortiunt forū illius loci ꝑ quē transeunt.vt ff.de iud.hæres.§.2.Et est arg. quod soli perpetuo habitantes obligantur legi ciuitatis, vt ff. de iudic[illegible].

e ¶ Immo.]q.d. non est contra pactū humanæ societatis ei obtemperare,immo ſm pactū:quia in oi pacto semper ītelligit excepta maioris auctoritas, vt extra de [illegible] iur. veniētes.

f ¶ Generale.]Idest generalis lex.

g ¶ Sicut. In hoc facit ad propositū: qa id qđ Deus præcipit cū sit de iure naturali, præfertur consuetudini,vel constitutioni.

h ¶ Maior.] Ergo magis obedit.Monachus episcopo quā Abbati 2. quod falsum est, ut 18. dist. ca.1. & 2.ſ d de hoc dic.vt not. 11. q. 3. qui resistit.

MAla.] CASVS Quædam praua consuetudo inoleuit in Archiepatu Remeñ. quare Papa præcipit.Igmaro Remeñ. archiepō, vt illā cōsuetudinē tollat:quia nisi illa cōsuetudo radicit[illegible] euellatur: ab [illegible] in ius assumet, & ꝑsūptiones incipiēt pro legibus venerari.

i ¶ Mala consuetudo. Ar[illegible] qđ id quod alias [illegible] illicitum,ratione consuetudinis nō fit licitū. Ar.cōtra.su.d. de [illegible] ar.cōtra.ext.de cōsue.c.vl.ēt minus rōnabilis consuetudo iducit i[illegible] de in[illegible] cōstitutus.Itē hic est ar. ꝙ honesta consuetudo iducit priuilegiū, vt 9.q. [illegible]. & 82.d[illegible].plurimos.

K ¶ Nō minus. Hęc vij.c. de mala cōsuetudine loquuntur. CASVS. aut sequentis cap.planus est, & per se patet.

l VEritate.]Argum.ꝙ veritas præiudicat opinioni. vt hic.& 81.d.quicunq;& extra de bi[illegible] nup.extra q̃ fi.sint legi.ꝑ [illegible]. & ex de pur.vul.signifi[illegible], & extra de fug.& ma.fraternitatis. ar. contra inf. [illegible] q. [illegible] infamis.§.tri[illegible] & ex đ iure pa.cōsultationib.& C.de tes.l.j.

m ¶ Manifestata. Per doctrinam, & reuelationem.

n ¶ Dubitet.] Quandoque tamen consuetudo præualet legi.extra de consue.c.vlt.

1 Et est hic arg. ꝙ cōsuetud[illegible] loci attendenda est in sacrorum lude[illegible] [illegible] ad argu. contra 4[illegible] dist. illud in fine.

2 Ad hoc facit quod no. 2.[illegible] cura pastoralis. sed cōtra.18. q.[illegible] in fi.Ar. illud.

SI consuetudinem.] CASUS. Quidam episcopus habebat quandam prauam consuetudinem. scribit ei Greg. & mandat, vt illam aboleat, & quod hoc facere debeat probat, auctoritate Christi, qui dixit: Ego sum veritas. & non dixit: Ego sum consuetudo. & sententia Cypriani. q dixit. quod quantumcumque sit vetusta consuetudo veritati contraria, est abolenda.

a ¶ Dicit arg. quod verbis est inherendum. extra de deci. ad audientiam.

b ¶ Vetusta. 11.q.3. si quis præbendas. arg. cōtra. ff. de leg. de quib. §. ueterata cōia prædi. l. venditor. §. si cōstat. & extra de cōsuetu. cum dilectus. & extra de iurepa. cura pastoralis. in his propter diuturnitatem tēporis sustinetur, id quod est minus rōnabile. dic quod vetustas est seruanda, si potest sine scandalo seruari. contra dist. .. denique.

QVi cōtempta.] CASVS. Quidam contempta veritate consuetudinem sequebantur, quos dicit Aug. facere cōtra fratres, & cōtra Deū qui dixit: Ego sū veritas. & nō dixit: ego sū cōsuetudo. & hoc ēt probatur exēplo Petri qui cessit Paulo veritatē prædicanti. Ratio igitur & veritas consuetudinem excludit.

c ¶ Circūcidebat.] et cibos discernebat pp. quod Paulus ei restitit in faciem, vt 2.q. 7. ca. Paulus Petrū. 27. q. 1. sicut enim. ver. ecce.

FRustra.] CASVS. Quidam contra sacramenta, & alia spiritualia consuetudinem ueritati pponebant, quare quæsitū fuit ab Augustino, quid iuris esset? Et rādet Augustinus, quod frustra objiciūt consuetudinē ueritati, si tamen consuetudini ueritas suffragat, nil oportet firmius retineri.

d ¶ Consuetudinē.] Ex his omnibus euidetur, quod semper ius præiudicet cōsuetudini. Videamus ergo quando consuetudo præiudicet iuri. Ecce inuenio in electione consuetudinem præiudicare iuri, nam persona, quæ alias est ineligibilis, ratione consuetudinis fit eligibilis, vt inf. 12. dist. nos cōsuetudinem: Item rōne consuetudinis coguntur aliqui eligere de aliena Ecclesia, vt extra

Consuetudo in multis præiudicat iuri.

& veritati præponat: quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit:

Item Gregorius a VVimondo † Auersano Episcopo.

† *al. Guitmundo.*

a Gregorius.] *In aliquot manuscriptis, & apud Iuonē, est* Gregorius VII. *Et in huius Pontificatu Guitmundus Auersanus episcopus scripsit de corpore & sanguine Domini contra Berengarium qui liber extat.*

¶ Quælibet cōsuetudo veritati est postponēda. Cap. V.

SI consuetudinem fortassis opponas; aduertendū est, quod Dominus dicit a [Ego sum veritas, & vita.] Non dixit, Ego sum cōsuetudo; sed, veritas. Et certe (vt beati Cypriani vtamur sententia) quælibet consuetudo, quantumuis vetusta b, quātumuis vulgata, veritati omnino est postponēda; & vsus qui veritati est cōtrarius, abolendus.

Iuo. p. 4. c. 213. Pann. l. 2. c. 116. Ioan. 14. Cyprianus in toto illo suo concilio.

Item Aug lib 3. de baptismo contra Donatistas, c. 5.

Sub persona Casti. Si censis.

¶ Veritate reuelata, consuetudinem sibi cedere oportet. Cap. VI.

QVi contempta veritate præsumit consuetudinem sequi; aut circa fratres inuidus est & malignus, quibus veritas reuelatur; aut circa Deum ingratus est, cuius inspiratione ecclesia eius instruitur, *& infra.* In Euangelio Dominus, Ego sum, inquit, veritas: nō dixit, ego sum consuetudo. Itaque veritate manifestata, cedat consuetudo veritati. *& infra.* ¶ Reuelatione facta veritatis, cedat consuetudo β veritati: quia & Petrus, qui prius circumcidebat c, cessit Paulo veritatem predicanti, *& infra.* Cum Christus veritas sit; magis veritatem, quam consuetudinem sequi debemus: quia γ consuetudinem ratio & veritas semper excludit.

Iuo p. 4. c. 234. Ibi. c. 6. sub persona Libosi Vagensis. Ioan. 14. sup. ea. c. ueritate. Ibi c. 7. sub persona Zozimi a Tharassa. Gal. 2. ibi. ca. 9. sub persona Honorati a Tucca. sup. ea. c. ueritate.

β ¶ Cedat consuetudo.] *Apud B. Augustinū, & Iuonē, & in Panormia legitur,* cedat error. *Sed vere B. Augustinus, ex ipsiusmet Zozimi verbis colligit, quod illi errorem appellabat, fuisse cōsuetudinem. Ita. n. respōdet.* Noluit quidem iste dicere, consuetudinem, sed errorem: Veruntamen cū dicit, quia & Petrus, qui prius circumcidebat, cessit Paulo veritatem prædicanti, satis indicat, quòd aliud etiam de baptismo fieri solebat.

γ ¶ Quia consuetudines.] *Verba hæc vsq; ad finem aqud Iuonem, & Gratianum satis cōmode hic adnectūtur, repetita ex verbis Fælicis, quæ referunt sup. c. veritate.*

Idem in lib. 4. de baptismo contra Donatistas. c. 5.

¶ Consuetudo rationi frustra opponitur. Cap. VII.

FRustra; inquit, quidam qui ratione vincuntur, consuetudinem d nobis objiciunt: quasi consuetudo maior sit veritate: aut non id sit in spiritualibus sequendum, quod in melius fuerit a Spiritu sancto reuelatum. ¶ Hoc plane verum est quia ratio & veritas consuetudini præponenda est. Sed cum consuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmius retineri.

Hic refert B. Augustinus uerba B. Cypriani i epist. ad Iubaia. Iuo p. 2. c. 94. & par. 4. c. 235. Hic B. Augustinus respondet.

extra de consuetu. cum dilectus. in fi. Item ratione consuetudinis potest epũs eligi in præpositum. extra de conceſſ. præb. cum nostris. Item ratione cõsuetudinis eligit minor ecclesia cum cathedrali. extra de causa possess. & proprie. cum ecclesia. extra de conces. præb. & eccl. non

tra de præb. cum iam dudũ. Item ꝙ nõ per errorẽ sit inducta. ff. de leg. ꝙ non rõne. inf. ea. cõsuetudo. Itẽ ꝙ maior pars populi cõsueuerit. illa cõsuetudine vti: quia sicut minor pars populi non posset inducere legem: sic nec consuetudinem. Quidam tamen dicunt, ꝙ illa cõsuetudo præiudicat iuri, & excedit hosum memoriã. Illud. n. loco cõstituti hr, vt ff. de aqua quot. & æsti. hoc iure. §. ductus aquæ. & 3. q. 6. hæc quippe. Io. Hoc breuiter teneas, qđ sufficit secũdum canones, ꝙ sit rationabilis, & præscripta, vt extra de consuet. c. vlt. Bar. Brix.

tit Inno. qđ dic ut plene not. extra de consuet. in princ. ibi videas. & cod. tit. ca. vlt. in gl. arg. contra. ga. & c. quã gl. quidam habent signatam ad tit. ex parte. De hoc etiã not. 3. d. c. in istis. §. leges. ibi videas. Arch.

Item Cyprianus in epistola ad Pompeium contra epistolam Stephani.

¶ Rationem consuetudo impedire non debet. C. VIII.

CONsuetudo, [a] quæ apud quosdam obrepserat, impedire non debet, quominus veritas præualeat, & vincat. Nam consuetudo sine veritate, vetustas erroris est: propter quod relicto errore sequamur veritatẽ, scientes, quia & apud Esdram, [b] veritas vicit, sicut scriptum est: [Veritas manet, & inualescit in æternum, & viuit, & obtinet in sæcula sæculorum.] *Idem in epist. ad Iubaianum circa med.*

Esdræ 3. 4.

Ignosci [a] potest simpliciter erranti, sicut de seipso dicit Apostolus Paulus [Qui primo, *inquit*, fui blasphemus, & persecutor, & iniuriosus: sed misericordiam merui; quia ignorans [c] feci.] Post inspirationem vero, & reuelationem factam, qui in eo, quod errauerat, perseuerat, prudens & sciens sine venia ignorantiæ peccat: præsumptione enim atque obstinatione quadam nititur, cũ ratione superetur.

1. Tim. 1.

a ¶ Ignosci.] *Apud B. Cyprianum legitur,* Ignosci enim potest, *& his antecedunt ea, quæ leguntur supra, cap. frustra vsque ad ver.* reuelatum.

Idem lib 2 epist 3 ad Cæcilium.

¶ Dei veritatem, non hominum consuetudinem sequi oportet. Cap. IX.

SI solus [d] Christus audiendus est, non debemus attẽdere, quid aliquis ante nos faciendum putauerit; sed quid, qui ante omnes est, Christus, prior fecerit. Neque enim hominis consuetudinem sequi oportet; sed Dei veritatem, cum per Esaiam prophetam Deus loquatur, & dicat, [Sine causa autem colunt me, mandata & doctrinas hominum [e] docentes.]

Anſel. l. 4. c. 6. Matth. 17. Hic est filius meus, &c. Esa. 29. Matth. 15.

Liquido igitur apparet, quod consuetudo naturali iuri postponitur.

CONsuetudo.] CASVS. Hoc capitulũ diuiditur in duas partes. In prima parte di. ꝙ consuetudo praua, quæ apud quosdã obrepserat, præiudicare non dẽt veritati & rõni. & hoc probatur exẽplo Esdræ, qui dixit: veritas valet, & inualescit. In secũda parte, quæ incipit ibi. [Idem. Ignosci.] dř ꝙ simpliciter errãti põt & dẽt ignosci: & hoc probat exemplo Pauli dicẽtis: Misericordiã merui: qa ignorans feci: sed qui scienter facit, veniã non meretur.

a ¶ Cõsuetudo.] Pone casum, vt inf. de cons. dist. 3. c. 2. & 3.

b ¶ Esdram.] Qñ prohibuit Iudæis ne alienigenas ducerent vxores, nisi essẽt de tribu sua: ipsi autẽ duxerũt alienigenas de filiis Chananæorũ, vt 28. q. 1. §. j. Vel tangit qualiter bibliotheca & psalteriũ a Babylonijs destructa, p Esdrã reparata sit. Vel aliter quæsitũ est quæ virtus esset maior? Respõdet quidã mulieris, alius regis, alius viri, alius vini, alius veritatis. hanc approbauit Esdras.

c ¶ Quia ignorans.] Arg. ꝙ ignorantia iuris excusat, vt hic, & 30. q. 1. de his, & 2. q. 3. si quem. §. notandũ. [z] & 24. q. 1. si quis dederit. & 28. dist. presbyterum.

z No. ẽt 38. dist. in prin. de consecr. d. 2. c. 3.

SI solus.] CASVS. Dicit Cyprianus in hoc c. ꝙ non omnis consuetudo imitanda est, sed Christi veritas: & illud quod ipse fecerit, qui prior est ante omnes. Et hoc probatur auctoritate Esaiæ reprehendentis Iudæos, qui veritatem non sequebantur.

d ¶ Si solus.] Idest, nullus ei contrarius sic infra 8. q. 1. sciendum. in fi.

e ¶ Hominum.] ergo Iudæi reguntur humanis constitutionibus, & sic econtra. inf. 12. dist. omnia. vbi dicitur ꝙ Iudæi tantum diuinis constitutionibus reguntur: sed verum est, ꝙ olim regebantur constitutionibus humanis, scilicet scribarum & Pharisæorum, vt hic dicit. sed hodie non, vt ibi.

Iudæi vtrum constitutionib. regãtur.

non vac. cum nostris. & c. literas. Item ratione consuetudinis solus abbas sine consensu fratrũ confert stipẽdia, vt extra de his, quæ fi. a pla. sine cons. c. ea noscit. Itẽ in facto baptismi præualet cõsuetudo, vt inf. de cõsec. dist. 4. de trina. Item in matrimonio respicitur consuetudo extra de cog. spi. super eo. Item in continentia clericorum 84. dist. cum de quorundam. Item in alijs casibus, quos not. sup. 1. dist. c. consuetudo. Scias ergo, ꝙ ad hoc ꝙ consuetudo p̃iudicet iuri, requiritur, ꝙ sit præscripta, vt extra de cã pos. cum ecclesia. & extra de consue. c. vlt. Item ꝙ obtinuerit in contradictorio iudicio populi, ut extra de verb. sig. abbate. ff. de leg. cum de cõsuetudine. Itẽ ꝙ eo aio fiat, vt credant se ius hře, & in posterum illud intendant facere. alioquin talis vsus non dr vsus, vt ff. de iti. actuq; pri. l. 1. §. Iulianus rectè ait. Item ut res illa sit præscriptibilis, vt 93. d. c. illud. Item ꝙ possit dici antiqua & approbata, vt extra de postul. præla. bonæ 2. circa fi. Item continere dẽt naturalem æquitatem. extra de do. & contu. c. 1. extra de consue. ex parte. Item ꝙ sit de scientia Principis inducta, nõ sũ de tolerãtia. [z] vt ex-

Consuetudinis multæ sunt conditiones.

z Idem Ro-

DISTINCTIO IX.

Quod aut.] Hæc distinctio diuiditur in duas partes. In prima probatur quod non valet consuetudo contra Deum. In secunda ibi. [Noli.] probatur per ix. c. quod commenta Sanctorum non præiudicant nouo & veteri testam. Io. de Fan.
CASVS. In superiori dist. ostensum est, quod ius naturale præponitur consuetudini, in hac 9. dist. ostendit quod ius naturale præponitur constitutioni: & hoc probat per sequentia c. & intellige hoc de iure naturali, quod consistit in præceptis & prohibitionibus.
a ¶ Quod aut.] supra in prox. dist. 8. ostendit qualiter ius naturale prævalet consuetudini. In hac 9. dist. ostendit qualiter ius naturale præiudicat & prævalet constitutioni hominum: & sumitur per totam hanc dist. ius naturale pro iure diuino, quod continetur in lege & in Euangelio. Item per totam hanc dist. in. vocat canonicam scripturam, nouum & vetus testamentum.

Imperatores.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod qui bonis legibus, & quæ pro veritate latæ sunt, non obtemperat, puniri debet: qui vero malis legib. & quæ contra Dei voluntatem latæ sunt, non obtemperat, remunerari debet.
b ¶ Quicunque.] Hic incipit cap. aliud est palea. & habes idem 23. quæst. 4. non inuenitur.

Argumentum a contrario, est in iure fortissimum.
c ¶ Ergo legibus.] Nota arg. a contrariis, vt 15. q. 3. de criminе. & 24. q. 1. quodcunque ligaueris. & ea causa. quæstio. 2. sane 55. dist. n. qualis. & fortissimum est argum. a contrariis. 1 ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. l. 1. & 11. q. 1. Imperatores.

γ De hoc legi. & no. 1. c. 1. sciendum. iuxta fine.

Noli meis.] CASVS.

Quod autem [a] *& constitutio naturali iuri cedat, multiplici auctoritate probatur.*

Ait enim Augustinus ad Bonifacium comitem, epist. 50.

¶ Leges principum naturali iuri præualere non debent.

PALEA. α Cap. I.

Imperatores quando pro falsitate contra veritatem constituunt malas leges, probantur bene credentes, & coronantur perseuerantes: quando autem pro veritate contra falsitatem constituunt bonas leges, terrentur sæuientes, & corriguntur intelligentes.

Quicunque β [b] ergo legibus [c] Imperatorum, quæ pro Dei veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande supplicium. Quicunq; vero legibus Imperatorum, quæ contra veritatem Dei feruntur, obtemperare non vult: acquirit grande præmium.

Iuo p. 4. c. 184. Pann. l. 2. c. 154.

Nam & temporibus prophetarum omnes reges, qui in populo Dei non prohibuerunt, nec euerterunt, quæ contra Dei præcepta fuerant instituta, culpantur: & qui prohibuerunt, & euerterunt, super aliorum merita laudantur. Et rex Nabuchodonosor, cum seruus esset idolorum, constituit sacrilegam legem, vt simulachrum adoraretur: sed eius impiæ constitutioni qui obedire noluerunt, pie fideliterq; fecerunt. Idem tamen rex diuino correctus miraculo, piam, & laudabilem legem pro veritate constituit, vt quicumq; diceret blasphemiam in Deum † Sidrac, Misac, & Abdenago, cum domo sua penitus interiret.

Dan. 3. Ibid. † Deum verum] orig.

α ¶ Palea] *In exemplarib. antiquis Grat. in quibus aut nullæ aut paucæ sunt paleæ, hoc loco habetur tantum a vers.* Quicunque *vsq, ad vers.* Nam & temporibus. *In alijs aut in quibus sunt habetur integrum hoc caput & sine nota Palea. Est autem totum in eodẽ B. Aug. loco.*
β ¶ Quicunque.] *Commutatus etiam apud Iuonem & in Pannormia est ordo verborum Beati August. apud quem qui meretur præmium priore, qui supplicium posteriore loco ponitur.*

Item ex verbis Isidori, lib. 3. sententiarum de summo bono cap. 52.

¶ Principes tenentur, & ipsi viuere legibus suis.

Cap. II.

Iustum est principem legibus obtemperare suis. Tunc enim iura sua ab omnibus custodienda existimet, quando & ipse illis reuerentiam præbet. Principes legibus teneri suis nec in se conuenit † posse damnare iura, quæ in subiectis constituunt. Iusta est. n. vocis eorum auctoritas, si quod populis prohibent, sibi licere non patiantur.

Burc. l. 15. c. 41. Iuo p. 16. c. 45. † conuenit frustrare iura] orig.

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus caput hoc non habetur: in alijs vero coniunctum est superiori, & non habet rubricam.*

Item August. in prologo libri 3 de Trinitate.

¶ Scripturis canonicis tractatorum literæ deseruiunt. Cap. III.

Iuo p. 4. c. 71. Pann. l. 2. c. 120.

NOLI MEIS

CASVS. Quærebant quidam ab August. vtrum scriptis eius esset fides adhibenda tanquam scripturis canonicis noui & vete. testam. & respondet, quod non. In scripturis. n. canonicis quod inuenitur, incunctanter credendum est, in scripturis autem Augustini quod reperitur, non postea retractauit. 1 vt 25. q. 6. vides 12. q. 1. certe. & 26. q. 4. quodam loco.

Ego solis.] CASVS. Quæsiuit Hiero. ab Aug. an credat scriptores vete. & noui testa. errasse in scribendo. Et respondet Aug. quod non: sed si aliquid in illis scriptis mēdacij inueniatur, dicēdū est codicem esse mēdosum, vel interpretem nō bene de Græco in Latinum transtulisse, aut dicam me nō intelligere quod scriptum est. Alijs autem scriptoribus nō est credendum, & si sancti sint: nisi qd scripsērint probauerint per canonicas auctoritates.

literis, quasi canonicis [a] scripturis inseruire. Sed in illis, & quod non credebas, cum inueneris, incunctanter crede: in istis [b] autem quod certum † non habebas: nisi certum intellexeris, noli firmum † tenere.

Idem ad Vincentium Victorem, lib. 4 de anima, & eius origine, cap. 1.

¶ In tractatorum opusculis multa corrigenda inueniuntur. Cap. IIII.

NEgare [c] non possum, nec debeo, sicut in ipsis maioribus, † ita multa esse in tā multis opusculis meis, quæ possint iusto iudicio, & nulla temeritate damnari.

Idem ad Hieronymum epist. 19.

¶ In scriptis canonicis mendacia non admittuntur. Cap. V.

EGo solis eis scriptorum † [d], qui iam canonici appellantur, didici hunc timorem, honoremq; deferre, vt nullum eorū † scribendo errasse [e] audeā credere: ac si aliquid in eis offendero, quod videatur cōtrarium veritati, nihil aliud quàm vel mendosum esse codicem, vel interpretem nō assecutū esse quod dictū est, vel me minimè intellexisse non ambigam. Alios autem ita lego, ut quantalibet [f] sanctitate, doctrinaq; polleant †, non ideo verū putem, quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi per alios [a] auctores, vel canonicas, vel probabiles [g] rationes, quod à vero non abhorreat, persuadere potuerunt.

a ¶ Mihi per alios.] *Sic etiā in manuscriptis, & ī glossa. Apud Beatum Augustinum est* mihi uel per illos auctores canonicos, vel probabili ratione. *Nec multo secus apud Ivonem. Alias uero nonnullas uarietates satis uisum est in margine indicare.*

Idem [b].

b ¶ Idem.] *Verba huius capitis sunt B. Hieronymi ad Lucinium Baticum, epist. 28. sed mutata non est inscriptio ob glossam, in ver. Graci.*

¶ Libris veterum Hebræa volumnia, nouis Græca auctoritatem impendunt. Cap. VI.

VT veterum [h] librorum † fides de Hebræis voluminibus examināda est, ita nouorum Græci [i] sermo-

† al. certum habeas. exemp.]
† al. firmiter retineve.] orig.
Iuo p. 4. c. 73.
† moribus.] orig. & Iuo.
Iuo par. 4. c. 74. Pann. li. 2. c. 119.
† scripturarum libris,] ori. & Pann.
† eorum auctorem in scribendo aliquid errasse firmissime credam,] ori. Iuo, & Pann.
† prapolleant] orig.
† Adde Iac. Butr. & etiā aliquid per Bar. in l. intantum, §. si cū lege seq. ff. de rer. di. & Alexan. de Imo. in l. bene ad cognitionē. col. c. ff. si cert. pet.
* Hoc in c. illo ult. iubetur de epistola B. Leonis ad Flauianum.

1 Ad idem 28. q. 4. c. vlt.
Scriptura nō mentitur.
Veritas à quocumque dicat, omnibus est præferenda.
a Ista contraria omnia quæ sequuntur, nullo modo contradicūt, aut ulla sūt cōtraria: Vel dic. quod in hoc sūt cōtraria: quia vni soli quōq; creditur, ut illa iura probant pp dignitatem personæ secūdū Ioan. de Fan.

d ¶ Scriptorū.] idest, scriptoribus.
e ¶ Errasse.] Nefas enim est dicere, quod scriptura mētiatur, vt 23. q. 5. qd ergo. immo qd in eis dr, defendere dēmus vsque ad sanguinis effusionem. vt 25. q. 1 sunt quidam.
f ¶ Quantalibet.] Arg. quod nō ē cōsiderādū qs dicat, vt 19. dist. fin. & ē arg. quod dictis quorundā testiū. quod nō ē credēdū magis honorabiliori personæ q̄ alijs: qa veritas à quocūque prolata sp præferēda est, vt 2. q. 7. quirit, & infra, eo neqs ff. de sup. leg. l. Labeo. Eis. n. magis creditur, q rei ceptiora dicūt. vt 4. q. 3. §. itē in criminali. versi. si testes. Nec sanctitas personæ prodest, vt citius credatur. 50. dis. si quis pposterа. & arg. ad idē 1. q. 1. teneamus. 6. quæst. 2. placuit. & 3. q. 9. c. vlt. Arg. cōtra 2. 11. q. 1. quicunq; 97. d. nobilissimus. & 8. q. 3. c. 1. & 41. dist. ca. 3. & 11. q. 3. absit.

non est habendum pro firmo, nisi certum appareat.

a ¶ Canonicis.] Quia de canonicis scripturis non possumus disputare an iustæ sint, uel non. ut infra eo. quis nesciat.

b ¶ In istis.] Loquitur hic secundum illa tpa cum adhuc scripta August. & aliorum sanctorum Patrum non erant authentica, sed hodie iubētur * omnia teneri usque ad ultimum iota, ut infra 15. dist. c. vlt. Vel hoc ideo dicit, ut ostēdat quod maior sit auctoritas ueteris testamēti, quam sanctorum Patrum. vt 19. dist. in canonicis.

NEgare. CASVS. Vinc. reprehendebat opuscula Augu. dicens ibi esse multa mendacia. Et certe non est mirum dicit August. si sua opuscula culpanda sunt, cum maiorum opuscula reprehendantur.

c ¶ Negare.] Iusto iudicio. Vnde August. multa opera

g ¶ Probabiles.] Argu. quod ratio æquiualet canoni, ut supra dist. 1. consuetudo. & infra, c. sane. Ioan.

VT veterum.] CASVS. Dī in hoc cap. quod sicut recurrendum est ad volumina Hebræorum, si dubitatio aliqua oriatur de ueteri testamento: sic si dubitatur super libris noui test. recurrendū est ad Græcorū scripta.

h ¶ Veterum.] idest, ueteris testamenti.

i ¶ Græci. Hieron. in secūdo prologo Bibliæ contra ait, dicens, quod emendatiora sunt exemplaria latina, quam græca, & græca quàm hebræa. Sed August. ad primitiuam ecclesiam respicit, qū exemplaria græca & hebræa non erant corrupta: sed procedente tempore cum populus Christianus multū esset auctus, & hæreses multæ essent facta inter Græcos, in inuidiam Christianorum Iudæi & Græci sua exemplaria corruperunt: & sic factū est, quod exem-

exemplaria eorum magis corrupta sunt quàm latinorum, ad quod tempus respicit Hiero. Vel respicit ad latina exēplaria a fidelibus interpretibus translata. Aug. respicit ad exemplaria latina à non fidelibus, & falsatoribus translata: in quibus si quid falsitatis videatur, dicit eūdū esse ad originalia. Vel dic. ꝙ I hoc magis credēdū est Hieronymo, quā August. quia inter istos tres Aug. Hierony. & Greg. Augustino magis credēdū ē I disputationibus, Hieronymo in historijs, & translationibus. Gregorius in moralibus prępōnitur, quia non oēs in omnibus, sed certi ꝗ certa, &c. C. de uete. iu. enu. l. 1. ibi, qa nō oēs. Et ē hic arg. ꝙ quantūcunq; authenticū sit aliquod instr̄m: si tñ de ipso aliquid ī dubiū reuocatur, semper exhibendum sit illud a quo originē ducit, vt 76. dist. c. ieiuniū. ī pri. & if. 25. q. 2. sancimus. & optime extra de sentē. & re iud. cum inter. Et hoc cōtra dominum Alberic. q dicit, ꝙ si vna publica charta originē ducit ab alia publica charta, nō est necesse exhibere originale. arg. in Authē. ut fratrum filij. §. quia vero. coll. vlt. secus ī priuata. Authē. vt spō. larg. §. & hoc Isuper coll. 8. arg. ꝓ ipso 19. dist. si Romanorū. Quid iuris sit de hoc, dixi inf. 100. dist. ꝯ morem.

Augustinū disputationes, Hieronymū translationes, & Gregorium moralia cōmendant.

falsitatis reperiatur in instrumento, ꝙ totum redditur suspectum: nec ei creditur, vt ff. de fide instr. l. 2. in fi. & hoc notaui in quæstionibus. Bart. Brixien.

d ¶ Pondere.] idest, auctoritate.

QVis nesciat sanctam.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ que-

nis [a] normam desiderat.

Item Augustinus ad Hieronymum, epist. 9.

¶ Nihil auctoritatis canonicis remanebit scripturis, si ad eas mendacia fuerint admissa. Cap. VII.

SI ad scripturas sanctas admissa fuerint, vel † officiosa [b] mendacia; quid in eis [c] remanebit auctoritatis? Quæ tandē de scripturis illis sententia proferetur; cuius pondere [d] contentiosæ falsitatis obteratur † improbitas?

Ino p. 4. c. 215.
† *al. velut officiosa*] orig. *al. fuerint officiosa.*
† *al. subruatur.*

Idem de Baptismo contra Donatistas, lib. 2. c. 3.

¶ Literis omnium episcoporum sacra præponitur scriptura. Cap. VIII.

QVis nesciat sanctam scripturam canonicam tam veteris, quàm noui testamenti certis suis terminis [e] contineri, eamq; omnibus posterioribus episcoporū literis ita præponi, vt de illa omnino dubitari, & disceptari [f] nō possit, vtrum verum vel vtrum rectū sit quidquid in ea scriptū esse constiterit? Episcoporū autem literas, quæ post cōfirmatum canonem vel scriptę sunt, vel scribuntur per sermonē forte sapientiorem cuiuslibet in ea re peritioris, & per aliorū episcoporum grauiorē auctoritatem, doctioremq; † prudentiam, & per concilia licere reprehendi, si quid in eis forte à veritate deuiatum est?

Ivo p. 4. c. 217.
Polyc. li. 3. tit. 21.
† *al. dest.* [illegible]

Idem ad Vincentium epist. 48. contra Donatistas.

¶ Ex dictis quorumlibet episcoporum contra diuina mandata calumniæ non colligantur. Cap. IX.

NOli frater cōtra diuina tam multa, tā clara, tam indubitata testimonia colligere velle calumnias [g] ex episcoporū scriptis, siue nostrorū, sicut Hilarij, siue ex (antequam pars Donati [h] separaretur) ipsius vnitatis, sicut Cypriani, & Agrippini: primo, quia hoc genus literarum ab auctoritate canonis distinguendum est: nō enim

Deusdedit p. 2.
Ansel. li. 4. c. 58.
Ivo p. 4. c. 238.

a ¶ Sermonis.] Totum enim nouum testamentum scriptum est græce præter Euangelium Matthæi, & epistolam Pauli ad Roma. quæ est scripta latinè. Ioan.

SI ad.] CASVS. Dicit Aug. ꝙ si in sacris scripturis inueniatur mendacium etiam officiosum, nihil auctoritatis remanebit in eis: nec ex illis pōt sententia ferri.

b ¶ Officiosa.] Officiosa dicuntur quæ continent pietatem, quæ nulli obsunt, & alicui prosunt: sicut inofficiosum dicitur testamentum, quod est contra officium pietatis, ut ff. de inoff. testam. l. 3.

c ¶ Quid in eis.] Argu. ꝙ si instrumenta, vel attestationes pro parte inueniuntur falsæ, ꝙ in totum reprobantur, ut inf. eod. canones. & 3. q. 9. puta. & inf. de cons. d. 5. non licet. & ff. de ædil. edic. eiusdem. Arg. contra. 37. dist. qui de mensa. 12. q. 2. si quis. & de consecr. dist. 4. si nō sanctificatur. & 17. q. 4. questi sunt. & extra de arbit. cum tempore. & de præb. dilectus & C. de transac. si ex falsis. Sol. si plura cap. sibi cōnexa sunt, vel vnū est accessoriū alteri, vno cassato, cōnexa & accessoria cassantur: secus si diuersa & separata sunt ff. de mi. ēt. §. si. & ff. de neg. gest. cum actum. & 2. quæst. 6. diffinitiua. ver. est autem q̄nque. circa fi. Vel distingue, vt distinguitur extra de fide instr. ex literis 1. Ioan. ego dico, quod si aliquid

Officiosa q̄ dicantur.

Inofficiosa quæ dicant.

1 Scilicet super diuersis articulis. s. si ille articulus nō est uitiosus, in quo tota est uis quæstionis, ut in hac de[illegible] ex lite[illegible] sic intelligitur. C. de [illegible] si [illegible] ff. de [illegible] [illegible]ndum [illegible] Pan.

quilibet debet scire scripturā ueteris & noui testa. præponi scripturis episcoporum: & nemo debet dubitare de ea utrum verum vel sit rectum quod in ea continetur: scripta uero aliorum possunt reprehendi per homines peritiores & diligentiores, & qui sunt maioris auctoritatis.

e ¶ Terminis.] idest, libris.

f ¶ Disceptari.] Ita vt in dubium reuocentur quæ ibi statuta sunt. Sed disputare licet de eis ad maiorem intelligentiam, non reprobando. 6. dist. satis.

NOli.] CASVS: Vincen. Donatista reprehendebat scripta noui & uete. testa. quia in scriptis quorundam episcoporum quædam reprehendenda inueniebantur. Sed eum reprehendit August. quia illa reprehendēda non sunt: hæc uero sic: quia ab auctoritate canonum distinguuntur, unde reprehendi possunt, si contra ueritatem scripta sunt. Et hoc probatur auctoritate Pauli: Et si quid aliter sapitis, &c.

g ¶ Calumnias.] Verba enim iuris non sunt calumnianda. inf. 37. dist. relatum. & ff. ad exhib. l. pen.

h ¶ Donati.] Donatus primo fuit catholicus: sed postea est in hæresim lapsus: cuius hæresi adhæserunt Cyprianus, & Agrippinus.

Neque.]

NEque.] CASVS. Aug. reprehendebat dicta quorundam peritorũ, de quo Fortunatus eũ reprehendebat. Nunce autem ei scribit, & dicit ꝙ non vult adhibere tantam fidem illis scripturis quantam adhibet canonicis, & licet eis honor debeatur, tamen vult eas corrigere si quid inuenerit in eis corrigendum. Idem vult fieri de suis scripturis.

a ¶Disputationes.] idest, expositiones, non. n. ex ipso leditur fama alicuius per id quod reprobatur testimoniũ suum, ut extra de except. denique.

b ¶Eorum scriptis.] Arg. quod quisq; iuris in alterum statuit, &c. sic. 2. q. 6. q sc icit. 22. q. 5. de forma. ff. quod quisque iur. l. 1. extra de const. cum omnes.

SAna.] CASVS. Quæsitum fuit ab Aug. utrum ratio iuris naturalis sit exemplis anteponenda? Et respondet, quod sic, sed nõ illis, quæ cum ratione concordant.

c ¶Sana.] Aliàs sanè.

d ¶Cui.] Rationi.

e ¶Concordant.] Quandoque.

f ¶Sed illa. s. exempla.] Hoc ideo dicit. Quia non semper imitanda sunt exempla. C. de sen. nemo. sed exemplum Papæ est sequendũ, ut 16. quæst. 3. licet. extra de sent. & re iud. in causis.

g ¶Excellentiora.] Non est tale exemplum Lucretiæ 1 32. q. 5. proposito, vers. Lucretiam.

h ¶Pietate.] Argu. pro misericordia a iudice impetranda, vt 45. dist. licet, p legumque 26. q. vlt. alligant. 50. dis. ponderent. 1. quæst. 7. dispensationes, & exigunt. 86. distin. non satis. 35. quæst. 9. veniam. de pœn. dist. 1. quia diuinitatis. 2 Arg. contra 50. dist. absit 23. q. 4. est iniusta. 35. q. 9. loci. contra 45. dist. sed illud extra de sortileg. ex tenore.

1 Sed in ratione, q. d. vbi exemplũ non concordat rõni, nõ est sequendũ. nã illud exemplũ Lucretiæ nõ cõcordat rõni. Archid.

2 Et ext. de sortil. c. 2. in parte decisi.

i ¶Cum ergo.] Infert ex supradictis vel continuat ad inferiora hoc modo. cũ in iure naturali nihil precipiat, vel vetet, ꝗ quod Deus vult fieri, vel nõ fieri. & in canonica * scriptura nihil aliud ꝗ quod in diuinis legibus inueniat: diuinæ vero leges natura cõsistũt: patet, ꝙ quæ contraria diuinæ seu canonicæ legi inueniunt, iuri naturali cõtraria sunt, & iuri naturali postponuntur. Et facit hic correlationem iuris naturalis ad canonicã scripturam, & diuinas leges.

* Vide supra dist. 6. ca. non est peccatum, §. his itaque.

sic leguntur, tãquam ita ex eis testimonium proferatur, vt contra sentire nõ liceat, sic vbi forte aliter sapuerint, quam veritas postulat. In eo quippe numero sumus, vt non dedignemur etiam nobis dictum ab Apostolo accipere. [Et si quid aliter sapitis, id quoque Deus vobis reuelauit β.]

Philipp. 3.

α ¶Siue antequam.] *Antea legebatur*, siue Cypriani, & Agrippini, antequam pars Donati separetur. *Restituta est uera lectio ex B. Augustino, & aliquot exemplaribus Gratiani & Iuone Cyprianus enim, & Agrippinus multo ante Donati schisma in Ecclesia unitate decesserunt, qua in re errauit auctor glossa.*

β ¶Reuelauit.] *Ita etiam originale, & Iuo, & aliquot editiones noui testamenti. Sed idem B. Augustinus in Ioannem tract. 5 45. 53. & 98. & alibi fere semper legit* reuelabit, *& explanat. Græce est* ἀποκαλύψει.

Item ad Fortunatianum Epist. 11.

¶Non debetur par auctoritas canonicis scripturis, & expositionibus earum. Cap. X.

Iuo p. 4. c. 237.

NEque quorumlibet disputationes[a], quãuis catholicorũ, & laudatorum hoĩum, velut scripturas canonicas habere debemus; vt nobis nõ liceat salua honorificentia, q̃ illis debetur hoĩbus, aliquid in eorum scriptis[b] improbare, atq; respuere; si forte inuenerimus, ꝙ aliter senserint, quam veritas habet, diuino adiutorio, vel ab alijs intellecta, vel a nobis. Talis † ego sum in scriptis aliorum, quales † volo esse intellectores meorum.

† al. Qualis] orig. Antu.
† al. salu.]

Idem ad Marcellinum de ciuitate Dei lib. 1. c. 23.

¶Exemplis ratio sana præfertur. Cap. XI.

Poly. l. 1. tit. 26.

SAna[c] quippe ratio et exemplis anteponenda est: cui[d] quidem, & exempla concordant[e]; sed illa[f], quę tãto digniora sunt imitatione, quãto excellentiora[g] pietate[h].

Cum ergo[i] in naturali iure nihil aliud præcipiatur, q̃ quod Deus vult fieri; nihilq; vetetur, quam quod Deus prohibet fieri; denique cum in canonica scriptura nihil aliud, quã in diuinis legibus inueniatur, diuinæ vero leges natura consistant patet ꝙ quæcumq; diuinæ voluntati, seu canonicæ scripturæ cõtraria probantur, eadẽ & naturali iuri inueniuntur aduersa. Vnde quæcunq; diuinæ voluntati, seu canonicæ scripturæ, seu diuinis legibus postponẽda censentur; eisdem naturale ius præferri oportet. Constitutiones ergo uel ecclesiasticæ, vel seculares, si naturali iuri contraria probantur penitus sunt excludendæ.

DISTINCTIO X.

CONSTITV-

COnstitutiones.] Hęc dist. diuiditur in duas partes, in quarum prima probat per quinq; capitula, quod leges principum non præiudicant canonibus. Secunda ibi, [Ecce.] Ioan. de Fan.

CASVS.

CASVS. Ostensum est supra, quòd Ius naturale pfertur consuetudini, & constitutioni tam ecclesiasticæ, quàm sæculari. In hac uero 10.d.ostenditur, ꝙ constitutio ecclesiastica præfertur sæculari cõstitutioni, & ad hoc inducuntur sequentia c.

a ¶Constitutiones,] in hac 10.d.ostendit magister, ꝙ sæcularis constitutio cedit ecclesiasticæ, quia sacræ leges non dedignãtur sequi sacros canones, vt 2. q.3.§. hinc colligitur. ext. de iud.clerici. 1

Imperator legẽ condere, ut 96.d.bene. 2 nisi hoc ecclesia petat. vt 17.d.§. hinc etiam, & nisi in ecclesia priuilegiũ statuat aliquid, ut 16.q.1.g̃naliter, & q.3.nemo.Io.

d ¶Diuisiones.] Arg. ꝙ eps inuito plebano non potest diuidere parochiam eius: nec Papa inuito episcopo diuide-

Canones preferuntur legibus.

1 Concord. tex. in l.1. leges sacratissimæ. cũ concor. vulg. C. de epi.& cle.

Iares ecclesiam non adstringunt.

2 Vide quod notab.5.q.6. presbyteri 2. & 22.q.8.cõ uenior. in glo. ecclesia enim &c.

earum.] orig.

tiones a *vero principum ecclesiasticis constitutionibus non præeminent, sed obsequuntur.*

Vnde Nicolaus Papa scribit episcopis in concilio apud Conuicinum congregatis.

¶Lex Imperatorum ecclesiastica iura dissoluere non potest. Cap. I.

Iuo par.4.c.87. Pann.l.2.c.138. Ans.l.1.c.97. Poly.l.1.tit.27. † *al. idem.* in c.adiectis.c.17. Burc.l.15.c.10. Iuo p.16.c.11. Pann.l.2.c.139.

LEge a Imperatorũ non in omnib. Ecclesiasticis controuersijs vtendũ est, præsertim cũ inueniatur euangelicæ, ac canonicæ sanctioni aliquotiẽs obuiare. Itẽ. ¶Lex Imperatorum nõ est supra legem Dei, sed subtus, Imperiali iudicio non possunt ecclesiastica iura dissolui. Ad quod ostendendũ duorum horum†, scilicet Innocentij, & Gregorij satis sufficiunt testimonia. Sanctus quidẽ Innocentius in decretali epistola sua ad Alexandrũ Antiochenũ episcopum ait: [Nã quod sciscitaris, vtrum diuisis Impiali iudicio puincijs b, vt duæ Metropoles fiãt, sic duo Metropolitani episcopi debeãt nominari, non visum † est ad mobilitatẽ necessitatum mundanarum Dei ecclesiam c commutari, honoresq; aut diuisiones d perpeti; quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator.] Beatus aũt Gregorius scribens ad Theoctistã patritiam, inter cætera: [Si inquit, religionis causa coniugia debere dissolui dicantur: sciendũ est, quia etsi hoc lex humana e concessit, lex tñ diuina prohibuit.] Ecce quemadmodum imperiali iudicio non possunt ecclesiastica iura dissolui. Ecce qualiter, quod lex humana concessit, diuina lex phibuit. ¶Non quod Imperatorum leges (quibus sæpe ecclesia vtitur contra hæreticos f, sæpe contra tyrannos, atque contra prauos quosq; defenditur) dicamus penitus renuendas; sed quod eas euangelicis, apostolicis, atque canonicis decretis (quibus postponenda sunt) nullum posse inferre præiudicium asseramus.

Innoc.1.epis.18.c.3

† *vero visum.* orig.

Lib.9.reg.epi.39.

Iuo p.4.c.187. Pann.l.2.c.140.ex c. adiectis,c.17.

a ¶Lege.] *Caput hoc sumptũ est in epist. Nicolai, q̃ extat in codice bibliothecæ Dominicanæ: de quo dictũ est sup.*

1 Lege.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. in prima parte quæritur a Nicolao, an legib. Imperatorum sit in omnibus controuersijs ecclesiasticis utendũ. Et rñdet ꝙ nõ, vbi leges vidẽtur canonib. obuiare. In secunda parte quæ incipit ibi [Itẽ, &c.] quærebatur an lex Imperatoris præsit diuinæ, ut per eã iura ecclesiastica dissoluantur. Et respondet, ꝙ non. & hoc pbatur duorum auctoritate, scilicet Innocẽtij, & Gregorij. Dicit.n. Innocẽtius, ꝙ in una prouincia nõ debet esse nisi unus Metropolitanus: cũ ecclesia hoc statuat. Vnde si Imperator diuidat unam prouinciã in duas: non propter hoc erunt ibi duo Metropolitani. Item statutum est ab ecclesia, ut dicit Gregorius, ut post carnalem commixtionem alter cõiugum non possit ad religionem transire sine consensu alterius: sed lex sæcularis statuit contrariũ. sed statutum ecclesiæ præualet, quia etsi lex humana cõcessit, lex tñ diuina prohibuit. In tertia parte, quæ incipit ibi. [Non ꝙ.] Circa fi. dicitur, ꝙ bene vti possumus legibus vbi canonibus non contradicunt.

b ¶Diuisis imperiali iudicio prouincijs.] Imperator diuidit prouincias, vt ff. de off. asses. si eadem, & Papa episcopatus diuidit, & vnit episcopus ecclesias, vt extra de excess. prela. sicut vnire. Quid autem iuris sit dum uniuntur, vel diuiduntur, not. 16. q.1. postquam, &c. & tẽporis. Licet ergo Imperator diuidat vnam prouinciam in duas, non ideo erunt duæ Metropoles, vt hic, & 101. dis. peruenit. Et est hic arg. ꝙ si princeps legitimat aliquem in temporalibus, non ideo est legitimatus in spiritualibus extra qui filij sint legit. per uenerabilem. nisi ubi princeps restituat aliquem, qui fuit infamis ratione paterni criminis, ut 6.q.1.§. verum.

c ¶Ecclesiam.] Ecclesia non adstringitur mundanis legibus. 33. q.2. inter. nec etiam de reb. ecclesiasticis põt uidere epatum, ut 16.q.1. multis, quod enim est unum diuidi non potest, ut 24. q.1. loquitur, & cap. schisma. Io. Sed credo, ꝙ Papa hoc possit facere ex causa, & etiam episcopus 3 ut in ca. Dextre. sic et vnire. Bart.

e ¶Lex humana. Vt habes 27. q.2. sunt qui dicunt. Sed mirum est cum Iustinianus fuerit ualde catholicus Imperator, qualiter illud statuerit 5 legem Dñi: cum Dñs dixerit ꝙ ob solã causam fornicationis mulier possit separari a uiro, ut 33.q.2. quos Deus. Sed dic (ut qdã dñt) ꝙ ignoranter fecit, & ideo ueniã meruit, ut sup. 8.d. consuetudo. Vel errauit sicut Hiero. ut 26.d. c.1. Vel ideo permisit 4 hoc, ut grauia uitarentur, sicut usuras Permisit, ut uitarentur rapinæ, & coniugia permitit dissolui, ut uitaretur uxoricidium, ut 33.q.2. si quod uerius.

f ¶Contra hæreticos.] Et sic utor pro me quo non utor cõtra me, inf. 37.d. si quid uerius. & 2.q.7. si hereticus, & sic est contra 19.d. si Romanorum. in fi. 4.q.3.c. si testes, §. item si quis testibus.

Legitimatus quo ad temporalia non censetur quo ad spiritualia.

Leges sæcu-

3 Sub, & hoc est uerũ cum nulli fit præiudicium: alias secus. 2. q.6. q se fit Io. de Fan.

4 De comparatiua permissione, de qua not. 34. c. ult.

Non

a NOn licet.] Casum præsentis capituli pone per te ipsum.
¶ Non licet.] Argu. contra illas leges, quæ permittunt vsuras exigere. arg. 11. q. 1. c. quicunque litẽ. & 9. d. c. 1. vers. quicunque. & 95. dist. bene 11. q. 3. qui omnipotentẽ. 35. q. 1.

CErtum.] CASVS. Imperator uolebat præesse rebus ecclesiasticis; & prælatis ecclesiarum obedire nolebat: imò quod plus est, eis dñari uolebat, & iura præfigere, quem Fælix Papa docet ecclesiæ debere colla submittere, & non velle eius sacerdotibus dominari ne si contra fiat, catur in contumeliam creatoris.

dist 8 ca mala Titulus autem epistola hic est, Nicolaus seruus seruorum Dei, Reuerendissimis, ac sanctissimis cõfratribus nostris metropolitanis episcopis, & cæteris diuersarũ prouinciarum, ac vrbium præsulibus, qui in Cõuicinum villam publicam secus ciuitatem Siluanectis conuenistis. *Eadem epistola nuper impressa est in appendice bibliotheca sanctorum Patrum.*

C ¶(Obuiare.) *Apud Nicolaum sequitur continenter* ad quod ostendendum &c. *Quæ autem apud Gratianum sunt interiecta, non sunt hoc loco in epistola neq; in Polycarpo neq; apud Anselmum. sed verba illa*, Lex imperatorum non est supra legem Dei, sed subtus, *a Burchardo & Iuone citantur ex decretis Pij Papa c. 3 habentur aũt in capitularibus adiectis, c. 17 reliqua autẽ habentur inf. in hoc eodẽ capite §. ecce quemadmodũ.*

Item Symmachus † Papa in sexta synodo Romana tempore Theodorici Regis.

¶Nihil quod euangelicis regulis obuiet, Imperatori agere licet. Cap. II.

NOn licet [a] Imperatori, vel cuiquam pietatem custodienti aliquid contra diuina mandata præsumere, nec quidquam quod euangelicis, propheticis, aut apostolicis regulis obuiet, agere.

Item † Fælix Papa.

¶In ecclesiasticis causis Regis voluntas sacerdotibus est postponenda. Cap. III.

CErtum est [b] hoc rebus vestris esse salutare, ut cũ de causis Dei agitur, iuxta ipsius constitutionẽ, regiã voluntatem sacerdotibus Christi studeatis subdere, non præferre; & sacrosancta [c] per eorũ præsules potius discere, quàm docere; ecclesiasticam † formam sequi, nõ huic humanitus sequenda iura præfigere; neq; eius sanctionibus velle dominari, cuius [d] clemẽtię Deus voluit tuę pię deuotionis colla submittere [e]: ne, dum mẽsura [f] cęlestis dispositionis † excedit, eatur in contumeliã disponentis.

Item †.

¶Bonis moribus & decretis Romanorum Pontificũ constitutiones contraire non possunt. Cap. IIII.

COnstitutiones [g] cõtra canones, & decreta psulũ Romanorũ, vel bonos mores [h] nullius sunt † momẽti.

Item Nicolaus Papa I in epistola ad Michaelem Imperatorem, cuius initium est, [*Proposueramus*]

¶Quæ sacerdotum sunt, Regibus vsurpare non licet. Cap. V.

IMperium vestrum suis publicæ rei quotidianis administrationibus [i] debet esse contentum; non vsurpare quæ sacerdotibus Domini solum conueniunt.

Item Gregorius Nazianzenus in oratione ad ciues Nazianzenos angoris plenos. & Magistratum iratum.

& Calixtus episc. 1. c Marcellinus in extrema epist. 2. & in capitu. Hadriani, c. 36. ex quo citant Burchar. & Iuo p. 16. c. 9.

Deusd. p. 1. & 3. Burch. li. 15. c. 8. Iuo p. 4. c. 231. & p. 16. c. 7. Pann. li. 2. c. 141. Pol. l. 6. ti. 1.

† In exemplari Veronensi est *Felix iij*.

† Ansel. lib. 4. c. 11. Polyc. lib. 1. c. 18.

§ *al. ecclesia.*

† *sunt*] orig.

† *al dispensationis.*
† antea legebatur.] *Idem.* Habetur in c. Hadriani, nu. 39. Deusdedit p. 1. & 3. Ansel. lib. 3. c. 88. Burch. lib. 15. c. 7. Iuo par. 5. cap. 38. & par. 16. c. 10. Polyc. li. 1. c. 8.

1 Sed illud ex permissione ecclesiæ.

15. q. 1. omne quod. & c. nulli. & c. generali. 23. quæst. 5. conuenior. arg. contra dist. 63. cap. Hadrianus 1. 1

b ¶Certũ est.] Hoc cap. & c. suscipitis. et c. quoniam, loquuntur quasi de eadem materia.
c ¶ Et sacrosancta.] idest, præcepta.
d ¶ Cuius.] Scilicet ecclesiæ.
e ¶ Submittere.] Imperator .n. filius est ecclesiæ, nõ præsul. vt 96. d. si Imperator. & inclinabit caput nisi epis. vt 63. dist. Valẽtinianus. & excõmunicari põt ab episcopo, ut 18. dist. quoniam quidem. et 96. dist. duo.
f Mensura.] idest, Imperator excedit mensuram suam.
g COnstitutiones. Nunquid ergo legibus semper derogatur per canones? Absit, nisi quo ad cãs spũales, & hoc est qđ dr̃ de consec. d. 3. celebritatẽ. ibi alia est ratio causarum sæculariũ, alia diuinarũ. arg. sup. e. ca. 1. vtrumq; enim suo modo rationabiliter cõstitutũ est, sed diuerso modo. arg. 3. ea. certũ. Nec Papa põt leges tollere, nisi quo ad suum forũ. Imperium. n. & sacerdotiũ ex eodem principio prodierunt, ut in auth. quomodo oporteat episcopos. in princ. coll. 1. arg. inf. ead. distin. quoniam. sed hoc non credo, ut extra de præscript. quoniam omnes.
h Mores.] Nec iuramentũ obligat cõtra bonos mores, ut ext. de iureiu. quẽadmodum. & ff. de leg. 1. si quis inquilinos. §. vlt.
i IMperium.] ¶ Administrationibus. Distincta est enim potestas sua à potestate Põtificali, vt inf. ca. quoniam. & 96. distin. cum ad uerum. Alioquin si vsurpat eorum officia, lepra percutitur, vt Ozias .2. q. 7. §. item David

Imperator inferior est episcopo.

Casus duorũ istorũ capitulorũ planus est.

Imperiũ & sacerdotium ex eodẽ procedunt.

Iuramentũ cõtra bonos mores non obligat.

Imperator lepra percutitur, si officium sacerdotale vsurpat.

tamen

tamen inuenitur. ꝙ Reges conferunt decanatus, ut ext. d = consuet. cum inter. in parte decisa. Ioan.

SVscipitis.] CASVS. Imperatores Constantinopolitani volebant suas constitutiones præferri ecclesiasticis: contra quos inuehitur Gregorius Nazianzenus, & dicit quòd maiorem principatum dedit Christus præsulibus ecclesiarũ & perfectiorẽ, quàm ipsis Imperatoribus. vnde si legẽ suscipiunt Iesu Christi, potestati ecclesiæ subijci debent: cum spiritus carni præferatur, & lex diuina præferatur humanæ.

a ¶ Libertatem.] id est, uerbum prædicationis.

b ¶ Accipitis.] idest, accipere debetis.

c ¶ Perfectionẽ.] Vt 95. dist. duo sunt.

d ¶ Spiritus.] i. ecclesiastica constitutio.

e ¶ Carni.] .i. sæculari constitutioni.

ECCE. Hæc est ij. pars dist. in qua probatur per vij. cap. ꝙ quando leges nõ cõtradicũt canonibus, amplectendæ sunt. Archid.

CASVS. §. per se patet, & ad probandum istud quod dicatur in §. inducit Grat. seq. cap.

SI in adiutorium.] CASVS. Petilianus defendebat se legibus contra August. & alios catholicos. August. de hoc ipsum non reprehẽdit, quoniam & Paulus hoc fecit, cũ testatur se esse ciuem Romanum.

f ¶ Si in adiutoriũ.] Hoc ideo dicit, quia non sunt allegandæ [1] leges, nisi in defectum canonũ, vt extra de no. ope. nunc. intelleximus.

1 Idest, in causis ecclesiasticis recipiendæ.

g ¶ Ciuem.] Ciuem Romanum appellat se: quia pater eius societatem cõtraxerat cum Romanis, & in signum fuit data ei penula 2.

2 Ad horũ intelligẽtiã scias ꝙ glo. 2. t it. 1. dicit sic: Penula vestis erat Consularis, qua induebantur Consules ingredientes curiã.

i ¶ Dei & hominum.] idest, & diuinæ & humanæ naturæ. de consec. dist. 2. in Christo pater.

k ¶ Sic actibus.] .i. ipsorum officiorum. Quedam enim fecit tanquam Imperatur, cum vendentes & ementes flagellando de templo eiecit 1. quæst. 3. ex multis 3 &c. ven-

Christus fuit Imperator & Sacerdos.

3 c. accusator. 1. q. 7.

¶ Teibunalia Regum sacerdotali sunt potestati subiecta. Cap. VI.

SVscipitis ne libertatem [a] verbi? libenter accipitis [b], ꝙ lex Christi sacerdotali vos subijcit potestati, atq; istis tribunalibus subdit? Dedit enim & nobis potestatem; dedit & principatum multo perfectiorem [c] principatibus vestris. Aut nunquid iustum vobis videtur, si cedat spiritus [d] carni [e]; si a terrenis cœlestia superentur; si diuinis præferantur humana?

2. Ecce quòd constitutiones principum ecclesiasticis legibus postponenda sunt. Vbi autem euangelicis, atq; canonicis decretis non obuiauerint; omni reuerẽtia digna habeantur. Vnde Augustinus ait in dialogo, idest lib. 2. contra literas Petiliani, c. 58.

¶ Leges Imperatorum; in adiutorium ecclesiæ [α] licet assumere. † Cap. VII.

† al. assumi. Iuo p. 4. c. 183. Pann. li. 2. c. 153. Act. 22.

SI in adiutorium [f] vestrũ etiam terreni Imperij leges assumendas putatis, non reprehendimus. ¶ Fecit hoc Paulus, cum aduersus iniuriosos ciuem [g] Romanum se esse testatus est.

α ¶ Ecclesię.] Auctor huius rubr. caput hoc ita accepit, quasi hic agatur de legib. Imperatorũ in fauorẽ ecclesiæ latis cũ ibi B. Aug. Petiliano, & Donatistis hæreticis cõcedat, legib. Imperatorũ ipsos in adiutoriũ suũ uti posse; modo id fallaciter nõ facerent; quod eos fecisse cõuincit. Item B. Nicolaus Papa 1. in epist. 7. ad Michaelẽ Imp.

β ¶ Huic capiti in codicibus impressis erat præpositus hic titulus Cyprianus Iuliani Imperatori. *quod est cõtra omnem temporum rationem. In manuscriptis omnibus, excepto undecimo Vaticano abest dictio* Imperatori, *quẽadmodum & apud Iuonem. Nonum autem habet.* Iuliano episcopo *aliud peruetustum.* Iuliano. *Cæterũ integrum hoc caput est in epistola Nicolai ad Michaelem Imperatorem qua incipit,* Proposueramus, *ex quo refertur infra dist. 96. cum ad verum, una cum alijs verbis eiusdem epistolæ ex quibus hæc pendent. Et sumptum est ex Gelasio in tomo de Anathematis vinculo.*

¶ Reges pontificibus pro æternis, & pontifices regibus pro temporalibus indigent. Cap. VIII.

Iuo p. 4. c. 188. inf. d. 96. cap. cum ad verum.

QVoniam [h] idem mediator Dei, & hominum [i], homo Christus Iesus, sic actibus [k] proprijs & dignitatib. distinctis officia p̃tãtis vtriusq; discreuit [l] propria [α],

QVoniam.] CASVS. Iulianus Imperator vendicabat sibi Imperium & Pontificatum: quod locum habuit in veteri testamento. Sed dicit Cyprianus, quòd postquam Christus uenit, sic officia utriusq; potestatis discreuit, ut Imperator terrenis, Pontifex cœlestibus præsideret, ne propter duplicem potestatem homo superbiens rursum ad inferna demergatur: sed cum opus est, altera potestas vicissim alteram sublevaret. Idem casus est 96. dist. cum ad uerum.

h ¶ Quoniam.] Hoc cap. est pars illius 96. d. cũ ad verũ.

vendẽtes. Quedã ut sacerdos, cũ seipsum obtulit hostiã discipulis suis dicens: Hoc est corpus meũ, &c. de cõsec. d. 2. sacerdos. Sed cõtrium probaĩ Per auctoritatẽ istam .s. ꝙ Deus noluit ea esse distincta, cũ per seipsum vtriusq; p̃tãtis actus exercuit. Respon. hoc ideo fecit, vt ostenderet, ꝙ vtraq; potestas ab eo Processit [4] non q̃d vna p̃sona illa duo officia exerceat, vel gerere debeat. hæc eñ duo dona, Imperium & Sacerdotiũ ab eodem principio sunt, ut in Auth. q̃uo oporteat episcopos. in prin. coll. j.

4 Ad hoc 12. q. 4. quæsitum.

l ¶ Discreuit.] Cum ergo potestates istæ sint distinctæ est hic

Papa an habeat vtrumque gladiũ.

est hic argu. ꝙ Imperium non habetur a Papa, & quod Papa non habet vtrumque gladium nam exercitus facit Imperatorem, vt 93. dist. legimus, & Imperium a solo Deo habetur, vt 23. q. 4. quæsitum alioquin si ab ipso haberetur, licite appellaretur in temporalibus ad ipsum. extra qui filij sint legi. causam. 1 & c. lator. Item Ecclesiæ soluuntur tributum Imperatori, vt 11. q. 1. magnũ. Sed cõtra, & cęlestis, & terreni Imperij iura sunt ei concessa, vt 22. distin. c. 1. Item Imperator iurat Papæ, vt 63. dist. tibi domino, & Papa deponit Imperatorem, vt 15. q. 6. alius. Item ipse transtulit imperiũ de Oriente in Occidẽtẽ. extra de elec. venerabilẽ. Ego credo potestates esse distictas, licet Papa qñq; vtramq; potestatẽ sibi assumat; scilicet cũ legitimat aliquem in spiritualib. & tẽporalibus vt extra qui fil. sint leg. per venerabilẽ, sed illud fuit ad petitionẽ Regis, q hoc ipsũ fecisse potuit, vt ibi dr̃. Nec ob. ꝙ a sæculari iudice appellatur ad Papam, qa hoc fit propter defectũ iudicis sæcularis, vt exprimit extra de foro cõp. licet. sed facit ad petitionem Regis. Nã etiam vacãte imperio supplet defectũ imperij, vt extra de fo. comp. licet.

1. 2. vbi de hoc in gl. sic patet, & de iud. nouit. in gl. 1.

volens medicinali humilitate hominũ corda sursum efferri, non humana superbia rursus in inferna demergi, vt & Christiani Imperatores pro æterna vita pontificibus indigerent, & pontifices pro cursu [a] temporalium tantummodo rerum Imperialibus legibus vterentur, quatenus spiritalis actio a carnalib. distaret incursib. & † ideo militans Deo minime se negotijs sæcularibus implicaret; ac vicissim non † ille rebus diuinis præsidere videretur, qui esset negotijs sæcularibus implicatus.

† *al. & militans.*
† *al. ne.*

α ¶ Propria.] *In originali est*, propriam volens medicinali humilitate sursum efferri. *Iuo habet vt Gratianus hic in plerisque codicibus. In nonnullis tamen est*, propria volens medicinali humilitate sursum efferri, *quemadmodum etiam inf. d. 96. c. cum ad verum. Apud Gelasium loco indicato legitur*, sic actionibus proprijs, dignitatibusque distinctis officia potestatis vtriusque discreuit suos volens medicinali humilitate saluari, non humana superbia rursus intercipi, vt & Christiani, &c.

Item Leo IV. Lothario Augusto.

¶ Leges Imperatorum custodiri oportet. Cap. IX.

Iuo p. 4. c. 176. Pann. l. 2. c. 149.

DE capitulis, vel pręceptis Imperialib. vestris, vestrorumq; β pontificum [b] prædecessorum irrefragabiliter custodiendis, & conseruandis, quantum valuimus, & valemus Christo ꝓpitio, & nũc & in æuũ † nos cõseruaturos modis oĩbus ꝓfitemur. Et si fortasse qlibet aliter nobis dixerit, vel dictur' fuerit, sciatis eũ ꝓ certo mẽdacẽ [c].

† *al. æternum.*

β ¶ Vestrorumque.] *Epistola hac non est inuenta, & in istis verbis videtur subesse mendum; ex quo auctor glossa errandi occasionẽ sumpserit; qui Christianis Imperatorib. cuiusmodi fuerant prædecessores Lotharij attribuat illud quod Isidorus de ethnicis dicit, nimirũ Imperatores solitos fuisse appellari põtifices de qua re optime Gelasius in tomo de Anath. vinculo. & inf. d. 21. c. cleros. Apud Iuonem legitur*, vestris, nostrorumq; etiã pontificum prædecessorum, *in Pannormia* nostris nostrorũque pontificum, & prædecessorum. *Sed fortasse cætera quidẽ recte apud Gratianũ habent: tantũmodo ante dictionẽ*, prædecessorum, *est addenda coniunctio*, &, *quemadmodũ est in Pannormia. Nã hoc significabitur, Imperatores illos solitos fuisse edere capitula adhibitis in cõsiliũ põtificibus Regni, qđ verissimũ est: Omnino hæc quæ a Leone scribũtur spectare videtur ad capitula Caroli, & Ludouici, quæ Lotharius in vniuersa Italia seruari mãdauerat. Nã in legibus Lõgobardicis lib. tertio, tit. 35. Lotharius ita constituisse traditur.* Placuit nobis, vt capitula, quæ excerpsimus de capitulari bonæ memor. gloriosissimi Dñi nostri Caroli, & genitoris nostri Ludouici Imperatoris Inuictissimi, his oĩb. & fidelib. nostris, & sãctæ Ecclesię in Regno Italię cõsistẽtib. ꝑ legẽ teneã-

a ¶ Pro cursu.] Arg. ꝙ i matrimonio & cæteris causis spiritualibus nõ fit vtẽdũ legib. Imperialibus sed cõtra 35. q. 5. ad sedem. Dic ergo, quod illud tantummodo determinat illud verbum temporaliũ: sed nõ illud verbum vterẽtur, vt sicut spirituales causæ ad iudicẽ sæcularẽ nõ pertinent, sic nec causa sanguinis ad ecclesiasticũ, vt inf. 23. q. 8. sæpe Pricipes, & c. his a quibus.

Causæ matrimoniales, an sint legibus decidendæ.

DE capitulis.] CASVS. Lotharí' audiuerat, quod Leo Papa nolebat leges seruare imperiales, vnde interrogauit de hoc Papã, an esset verũ, quare Leo scribit ei, & dicit, ꝙ ipse vult leges obseruare irrefragabiliter, & q aliter dicit mẽdax est.

b ¶ Pontificũ.] imperatores. n. olim pontifices appellabãt, vt 21. d. cleros.

c ¶ Mendacem.] ex mãgna humilitate hic loquitur, sicut alibi, inf. 3. q. 7. nos si in competenter.

sum, quod prohibet Alexan. & dicit, ꝙ illa non contingunt suam iurisdictionẽ. n extra de app. si duobus, &

Vides

Vides.] CASVS. Duorum sequentium c. planus est. a ¶ Dissolui.] inf.25.q.2.Imperiali hæc regula suppletur per aliā regulam, ꝙ principali destructo destruit accessorium, & omne qđ sequit ex eo. 1 vt extra de fi. instr. inter dilectos. in fi. sed hæc regula multas recipit instantias.cōtra legem.n.fit si contrahitur post simplex votū, tñ cōtractus tenet, vt 27.q.1.nuptiarum. Itē prohibetur ne snia ferat sub cōditione, tñ si lata fuerit tenet, vt 2.q.6.§. biduū, circa prin. Itē prohibetur ne ep̄s cōsecret alterius ecclesiā, tamē si cōsecrauerit, tenet cōsecratio, vt 7.q.1.eps I Dioceſi. Sed dic. ꝙ hæc regula itelligitur de talib. vbi est perpetua causa prohibitionis 2.s.ne filius cōtrahat cum matre. Vł dic. ꝙ merentur dissolui, nisi vbi per const intentionem aliā tolerarētur. ar. cōtra.45.di. de Iudæis. sed hoc I fauorem fidei. ff. de relig.& sump. fun. sunt personæ.

1 Ad hoc l. nō dubium, & ibi no. C. đ le. & l. ei⁹, C. de vsu. & inst. de pupil. subst. §. ā libertus.

Facta tenent multa quæ fieri prohibentur.

2 De hoc satis no. extra de spō. duo. tuas. vbi hęc solutio approbatur p Vin. Tan. Gof. & Ber. hoc latius vide per Arch.

Quis autē. ¶ Cōtēni.] Qui cōtemnit leges, peccat, non tñ omnis peccat, qui non paret legibus vbi de cōsilio loquūtur, vt 14.q.1. quisquis, & sic aliud est cōtemnere, 3 aliud est nō parere. Ioan.

Legum contemptor an peccet.

3 Ad huius declarationē vide, qđ not. 1. qō.7. Metropolitanum in gl. c. ex contemptu.

Certū est.] CASVS. Quidā nolebāt seruare leges I negotijs clericorū sed i negotijs laicorum bene seruabāt de hoc scribit Papa Regi Theodorico, ꝙ si leges seruanī I negotijs laicorum, multo fortius debent seruari in negotijs clericorum. c ¶ Quas.] idest, quia eas. d ¶ In negotijs.] Hoc vult dicere, ꝙ ex quo leges seruāt in negotijs laicorū multo forti⁹ sūt seruādę i negotijs clericorū, nisi obuiēt canonicis istitutis.

Vestrā. CASVS. Quidā nolebāt leges seruare, vt possent alios licentius offendere. Quare Papa scribit Lothario, & rogat eum, vt faciat leges obseruari sicut sunt hactenus obseruatæ. e ¶ Et pro nullius.] Quia in nullius persona omittēdū est, qđ statutis generalib. continetur, vt 61.d. miramur. f ¶ Reminiscitur.] Passiue. Quid

tur, & seruentur: & quicunque horū capitulorum cōtēptor extiterit, sexaginta solidis cōponatur. *Id populo Romano, qui iure antiqua Romanorum uti prohiberetur, ualde displicuit: sicut ex c. fi inf. eadē d. colligi pōt: disseminatusq; etiam rumor fuit eandem esse Pontificis ac populi sententiam. De qua re Leo hac se epistola uidetur purgare uoluisse, & tamen postea pro conseruando iure ciuili Romanorum, cum eodem Lothario iterum diligentius egit, quod apparet ex dicto c fi.*

Item Ioannes 8. Ludouico Imperatori.

¶ Legis auctoritate dissoluitur quod contra eam fit. Cap. X.

Vides fili charissime, quia quod contra leges accipitur, per leges dissolui [a] meretur.

Item Gelasius Rufino, & Aprili Episcopis.

¶ Leges principum, aut regulas patrum contemni non licet. Cap. XI.

Quis autem † leges principum, aut regulas patrum, aut admonitiones paternas † dicat debere contēni [b]: nisi qui impunitum sibi tantum æstimet transire commissum?

Item Theodorico regi.

¶ Leges Romanorum principum seruandæ sunt ab omnibus. Cap. XII.

Certum est magnificentiam vestram leges Romanorum principum, quas [c] in negotijs [d] hominum custodiendas esse præcepit, multo magis circa † reuerentiā beati Petri Apostoli pro suæ fœlicitatis augmento velle seruari.

Item Leo. 4. Lothario Augusto.

¶ Romana lex nullius temeritate debet corrumpi. Cap. XIII.

Vestram [a] flagitamus clemētiam, vt sicut hactenus Romana lex viguit absq; vniuersus procellis, & p nullius [e] persona hominis reminiscitur [f] esse corrupta; ita nunc suum robur, propriumque vigorem obtineat.

a ¶ Vestram.] *Videtur Lotharius populo Romano, quod hic Leo petijt concessisse. Nam in legibus Longobardicis, lib. 1 1. tit. 57. sic habetur,* vt interrogetur populus Romanus, qua lege vult viuere, *& sequitur constitutio.*

Lotharius Imperator.

¶ Volumus, vt cunctus populus Romanus interrogetur, qua lege vult viuere, vt tali lege, quali lege viuere ꝓfessi sunt viuāt: illisque denuncietur, vt hoc vnusquisque tā iudices, quàm duces, vel reliquus populus sciat, quod si offensionē contra eandem legem fecerint: eidem legi, qua profitentur viuere per dispensationem Pontificis, & nostram, subiacebunt.

uo p.4.

† al. aut. † al. monitas.

Inf.d.94.c.qs aut. Iuo p.4.c.179. Pann.l.2.c.152.

Iuo p.4.c.180. Pann.l.2.c.152. † al. propter.

Iuo.p.4.c.181. Pann. l.2. c.152.

QVod verò.] Hęc dist. diuiditur in duas partes. In prima probat Grat. quod cõsuetudo cedit legi. secunda ibi, [Cum verò.] Io. de Fan. CASVS. Supra in 8. dist. dictum est, ꝙ consuetudo cedit iuri naturali: nunc autem dicit, quod cõsuetudo

DISTINTIO XI.

[1] QVod verò legibus consuetudo cedat, Isidorus testatur dicens in synonimis, lib. 2.

In synonimis, c. 16. ꝑ ꝙ malis iussionib. non sit obtemperandum. Iuo p. 4. c. 207. Pann. l. 2. c. 165.

¶ Prauus vsus ratione superatur, & lege. Cap. I.

VSus [b] auctoritati [c] cedat; prauum vsum lex & ratio vincat. [d]

Item Nicolaus Papa I. Michaeli Imperatori.

¶ Non potest statutis pontificum consuetudo cuiusquam refragari. Cap. II.

Sentẽtia elicitur ex epi cuius initium. *Proposueramus.* Iuo p. 4. c. 211.

COnsequens est, [e] vt quod ab huius sedis rectoribus plena [f] auctoritate sancitur, nullius consuetudinis [g] prępediente occasione, proprias tantum sequendo voluntates, remoueatur: sed firmiter, atque inconcusse teneatur.

Item Iulius Papa ad episcopos Orientales, epist. 1.

¶ A consuetudine Romanę ecclesię membris dissentire non licet. Cap. III.

Ans. l. 1. c. 8. Poly. l. 1. c. 17. *Hebr.* 13. Ans. l. 5. c. 4. Poly. l. 3. tit. 3.

NOlite errare fratres mei charissimi: Doctrinis varijs, & extraneis nolite abduci. En, instituta Apostolorum & Apostolicornm virorum, canonesque habetis: his fruimini, his circũdamini, [a] his delectamini, his armamini; vt his freti, circundati, delectati, armati, contra cuncta inimicorum iacula persistere valeatis. Satis enim indignum est, quemquam vel pontificum, vel ordinum subsequentium, hanc regulam refutare, quam B. Petri sedem & sequi videat, & docere. [h] Multum. n. conuenit, vt totum corpus ecclesiæ in hac sibimet obseruatione concordet, quę inde auctoritatem habet, vbi Dominus ecclesiæ totius posuit principatum.

[a] ¶ His circundamini.] *Locupletatus est hic locus ex originali, & Anselmo.*

Item Imperator Constantin. Aug. ad Proculum, lib. 8. Cod. tit. Quæ sit longa consuetudo.

tit. 53. leg. 2.

¶ Non potest vsus & consuetudo legem & rationem vincere. Cap. IIII.

Iuo p. 4. c. 202. Pann. l. 2. c. 163.

COnsuetudinis, vsusq; longęui non vilis auctoritas est, verum non vsq; adeo sui valitura momento, vt

---

legis vigorem, vt inf. ead. dist. catholica. nisi sit onerosa. vt 12. dist. omnia. 63. dist. in. chorepiscopi. vel nisi pariat occasionem malignandi: tunc enim reijcitur. arg. infra. dist. nos consuetudinem. Olim enim Donatistæ de facili recipiebantur, & de consuetudine ad primariam promouebantur: & qđ abolitũ est: quia hęretica prauitas inde minus cauebatur, vel nisi sit contraria cõstitutioni, [1] vt ĩ. eod. c. 2. & 3. Et nisi cõsuetudo sit prodita ex illis causis, ut inf. 20. d. sciendum. vel nisi princeps cõsentiat, vel nisi sit super tali articulo, qui indifferens est, vt ĩ. proxi. dist. illa. Hug. S. d melius distingue. vt dixi sup. 8. d. frustra. Io.

[1] Ad hoc cõtra. Placent. dicẽs cõsuetudinẽ legi cõtrariã nõ tollere iua cõe I co municipio ubi obtinet: nisi de consensu principis, ar. ff. de sepulc. uiol. l. 3. §. diuus.

[b] VSus.] Malus.

[c] ¶ Auctoritati.] Scriptæ.

[d] ¶ Et ratio vincat.] vt sup. dist. 8. veritate Ioan.

COnsequens.] CASVS. Ignatius Patriarcha Constantinop. iniuste fuit a suis suffraganeis depositus fauore Michaelis Imper. & auctoritate. sed Nicolaus Papa eum reprehendit se pp cõsuetudinẽ excusãtem. Dicit ergo Nicolaus in hoc c. ꝙ nulla cõsuetudo pot impedire qđ quin illud, qđ statuitur a Papa inconcusse seruetur.

[e] ¶ Consequẽs est.] Idest, conueniens.

[f] ¶ Plena. Papæ auctoritas plena est, aliorum ẽporum semiplena est: quia ipsi sunt in partẽ sollicitudinis uocati nõ in plenitudinẽ potestatis, ut 2. q. 6. decreto, &c. q suscit.

Potestas Papæ, & ẽporũ diuersa est.

[g] ¶ Cõsuetudinis.] Nisi talis sit consuetudo, quæ possit præiudicare iuri, ut notl sup. 8. d. frustra. Io.

---

tudo cedit diuinæ & humanæ constitutioni. & ad hoc inducit c. seq. quorum primum planum est, & intelliguntur. c. vsque ad §. [Cum uero] de praua consuetudine, reliqua usque ad finem de bona.

[a] ¶ Quod uero.] Hic intitulatur 11. d. in qua dr. ꝙ consuetudo praua cedit legi tam ecclesiasticę, quã sęculari. Sed no. ꝙ consuetudo quędam est generalis. quędã est specialis. Specialis, ut ĩ. ea. catholica. & 12. dist. illa. Generalis est, quæ uniuersaliter consensu omniũ est approbata. & omnes adstringit. & hæc tanquã canon. uel tanquam lex est obseruanda, ut ĩ. ea. ecclesiasticarum. &c. quis nesciat. Specialis siue particularis est illa, quæ homines alicuius loci adstringit, ꝙ in eodem loco habet

Consuetudo duplex est.

NOlite.] CASVS. Quidam episcopi deferentes regulam Rom. ec. uarijs doctrinis, & consuetudinibus multum extraneis abducebantur: quos Iulianus Papa reprehendit dicens, eos seruare debere regulam, quam sedem B. Petri sequi uideant & docere, ut inde auctoritatem habeant ubi Dominus posuit principatum.

[h] ¶ Et docere.] Patet hic, ꝙ non semper consuetudinẽ Rom. eccl. tenemur sequi: nisi ipsa præcipiat eam esse seruandã, ut inf. ea. c. vult. multa enim seruat Rom. eccl. quæ aliæ non seruant, ut 31. dist. aliter. & de consecr. d. 4. de trina. & dist. 1. de hymnis.

Consuetudo Romana nõ semper est seruanda.

COnsuetudinis.] CASVS. Dicitur hac lege, quod magna est auctoritas consuetudinis: & non uilis uerum-

verumtamen non est tantæ auctoritatis, vt generaliter vincat rõnem, aut legẽ, sed tñ in eo loco in quo obseruat, vincit. Quidam tñ intelligunt primam partẽ de bona consuetudine, & secundã de mala: quod non credo.

a ¶ Vincat.] Arg. ꝙ consuetudo nunquam tollit legem. vt sup. 1. d. cõsuetudo. Sed obijcit hæc lex aut loquitur de bona cõsuetudine, aut de mala: si de bona, illam nulla rõ vincet, si de mala, de illa non potest dici, ꝙ non sit vilis eius auctoritas. Ad hoc dñt quidam, ꝙ principium loquitur de bona, finis autẽ de mala consuetudine, sed ille intellectus ineptus est, q separat caudã a capite, ꝙ nõ licet. ext. de bap. maiores. Alij fere oẽs ita exponunt, ꝙ hic dicitur non vincit, 1 legẽ, supple generalem sed in eo municipio bone vincit vbi seruatur. Sed certe de hoc nunq̃ aliquis dubitauit, ꝙ consuetudo particularis non debet vincere legẽ in omnib. alijs locis: ideo expones de consuetudine particulari, q̃ licet bona sit, tamen non vincit legẽ etiã in illo loco, nisi adsint illa, quæ dixi. 2 supra dist. 8. frustra.

Consuetudo vtrũ vincat legem.

1 Sub immo comparatur ei. s. c. l his.

2 Idem sentit Io. de Fa. hic.

m ¶ Latura.] Idest, passura.
n ¶ Intente.] Idest, mente.
o ¶ Scriptura.] Veteris, vel no. te. non. n. scriptura vet. vel no. te. hoc docuit, sed docet canonica in fronte, & in alijs membris signaculum crucis debere fieri de cons.

Crucis signaculum in q. bus mẽbris debet fieri.

aut rationem vincat, a aut legem.

1 Cũ verò b nec sacris canonibus nec humanis legib. c consuetudo obuiare monstratur, inconcussa seruãda est. Vnde ex dictis a Basilij.

¶ Inuiolabilis est consuetudo, quæ nec humanis legib. nec sacris canonibus obuiare monstratur. C. V.

Basil. in lib. de Spiritu sancto, c. 27.

Burch. l. 3. c. 127. Iuo p. 4. c. 69. Pann. l. 2. c. 159.

Ecclesiasticarum institutionum quasdam scripturis, quasdam verò Apostolica traditione d per successiones in ministerio e confirmatas accepimus; quasdã verò cõsuetudine f roboratas approbauit vsus, quibus par ritus, & idem vtrisque pietatis debetur affectus: Vnde g quis, vel h aliquantulum sacrarũ expertus scripturarum hæsitauerit? i Si. n. attentauerimus cõsuetudines ecclesiæ non per scripturas k a Patribus traditas nihil æstimare, l quantum religio detrimenti sit latura, m intente n inspicientibus liquido constabit. ¶ Quæ. n. (vt inde ordiamur) scriptura o salutiferę crucis signaculo fideles docuit insigniri; vel q̃ trifariã p digesta super panem & calicem prolixæ orationis, vel consecrationis verba commendauit? Nã non modo, quod in Euangelio continetur, vel ab Apostolo insertũ est, in secretis dicimus; sed & alia plura q adijcimus magnã quasi vim cõmendantia † mysterijs. Quæ orietẽ versus r nos orare literarũ forma docuit; Bñdicimus fontẽ baptismatis oleo vnctionis. Huc accedit, ꝙ ter oleo s inungimus, quos

† al. consumandis ac commodantia.] Burch.

h ¶ Cum vero.] Hæc est secundã pars, in qua probat g 7. c. ꝙ consuetudo bona est amplectenda. Io. de Fant.

CASVS. Ab hoc loco tractat de bona consuetudine vsque in finem.

c ¶ Legibus.] 25. q. 1. ideo. Arch.

Ecclesiasticarum.] CASVS. Quidam nolebant vti consuetudine, nisi quæ in scriptis esset redacta a Patribus, quos reprehendit, Aug. in hoc ca. ostendens tria genera institutionum esse in ecclesia, quasdam scilicet in scripturis, quasdam ab Apostolis traditas, & per successores in ministerio confirmatas: quasdam vero sola consuetudine roboratas: quibus omnibus par ritus, & affectus debetur. Alioquin nisi consuetudines in ecclesia seruarentur, Christiana religio multum detrimenti pateretur: & hoc in prima parte. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Quæ enim] probat quòd hæc supradicta in ecclesia seruari debent, & hoc probatur sex exemplis. Primum est de crucis signaculo. Secundum est de verbis trifariam digestis, idest, ter repetitis super panem, & calicem. Tertium de oratione, quæ fit versus orientem. Quartum de benedictione baptismatis cum oleo. Quintum de olei vnctione, quæ fit in baptizato. Sextum de abrenuntiatione satanæ, & angelorum eius.

¶ Casus seq. c. per se patet.

d ¶ Traditione.] Sine scriptis.

e ¶ In ministerio.] Diuino.

f ¶ Consuetudine.] Nõ ab Apostolis, sed nescitũ a quo.

ADDITIO. Scilicet ritu. i. obseruantia. Hug.

g ¶ Vnde.] idest, de quo ritu, vel obseruantia.

h ¶ Vel.] idest, etiam.

i ¶ Hæsitauerit.] q. d. nemo etiam inscius hic dubitat.

k ¶ Non per scripturas.] Sed per consuetudinem.

l ¶ Aestimare.] idest, valere.

distin. 4. postea signatur. & dist. 5. nunquid. 3 verumtamen videtur signum crucis traxisse originem ex vet. testam. 4 quia cum Angelus deberet occidere primogenita Aegypti, præceptum est filijs Israel vtrumq; postem linire de sanguine agni ad modum thau literæ, q̃ est ad modum crucis, & dicitur, ꝙ Iacob cancellatis manibus suis benedixit filijs Ioseph, s. Effraim, & Manasse. Item in Ezechiele legitur, ꝙ cum apparuissent ei sex viri vasa habentes in manibus, & quidam vir apparuisset in medio eorum habens atramentarium ad renes. Dominus dixit ad eum; signa thau in frontibus dolentium, & gementium; sed illud fuit tantum in figura præceptum, 12. q. 2. gloria.

3 Iste cõsti. nõ erãt scripte tpe Aug. & iõ ipse sic loquitur: si hodie secus sm Io. de Fi.

4 Vel vt no. in prædicto ca. nunquid Ezech. 8.

p Trifariam.] Trifaria dicuntur verba: quia eadem terrio repetuntur in secretis, scilicet hostiam sanctam, hostiam puram, hostiam immaculatam. Hic ordo nec in veteri testam. nec in nouo est præfixus: sed a sanctis Patribus vsualiter traditus: vel ideo dicuntur trifaria quasi sub triplici silentio fiant. primum est vsque ad sanctus. secundum vsque ad Dominicam orationem. tertium vsque ad agnus Dei.

q ¶ Alia plura.] Hæc habes extra de celebr. Missarum cum Marthæ.

r ¶ Quæ orientem versus.] Scilicet noui & vet. test. Sed tamen legitur, ꝙ Daniel in Babylonica captiuitate orabat versus templum, & Iudæi, similiter. templum autẽ erat versus orientem, & in Salomone legitur: mane ad solem orabis. sed dic, quod illa faciebant in venerationem templi.

Orãdum est versus orientem.

ADDITIO. Potest tamen dici secundum Io. Damasc. ꝙ octo sunt causæ quare ecclesiæ sic sunt ordinatæ, ꝙ fideles orent versus orientem, quæ habentur in Archid. hoc loco.

s ¶ Oleo.] Oleo in scapulis, & pectore, ut de consecr. dist. 4.

Oleo q̃ mẽbra sunt vngenda.

distin. 4. deinde. et tio in vertice fit vnctio: sed hoc fit crismate, vt de consec. distinct. 4. postquã ascendit. sed larga acceptione hic appellatur oleum crisma. sicut econuerso inf. 95. distin. Illud superfluum. Ioan.

baptizamus: verbis abrenunciare Satanæ & Angelis eius informamus. Vnde hęc, & alia in hunc modum non pauca, nisi quia tacita & mystica traditiõe. a Patribus ecclesiastico more, reuerentiori diligentia sunt in misterijs obseruata silentio, quam publicata scripto?

a¶Ex dictis.] *Hoc caput antea citabatur ex* Augustino in lib. ex dictis Basilij, *in codice Vercellensi est:* vnde Augustinus ait; vel ex dictis Basilij, & *retenta est posterior pars huius disiuncti, quoniã ita citant Burchar. & auctor Pannormia, Iuo autem citat ex lib. Basilij de spiritusancto, c. 27. quomodo in margine est indicatum Caeterum, quoniam multis locis glossa obstitit, ne mendaretur, necessarium visum est integrum B. Basilij locum & græce & latine afferre.*

Τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα, ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν, καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅς τις γε καὶ κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται. εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν, ὡς οὐ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια ζημιοῦντες τὸ εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιϊστῶντες τὸ κήρυγμα. οἷον, ἵνα τοῦ πρώτου καὶ κοινοτάτου πρῶτον μνησθῶ, τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠλπικότας κατασημαίνεσθαι, τίς ὁ διὰ γράμματος διδάξας; τὸ πρὸς ἀνατολὰς τετράφθαι κατὰ τὴν προσευχὴν, ποῖον ἐδίδαξεν ἡμᾶς γράμμα; τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας τίς τῶν ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; οὐ γὰρ δὴ τούτοις ἀρκούμεθα, ὧν ὁ ἀπόστολος, ἢ τὸ εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη; ἀλλὰ καὶ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον τὴν ἰσχὺν, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες; εὐλογοῦμεν δὲ τό ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως καὶ προσέτι αὐτὸν τὸν βαπτιζόμενον, ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπωμένης καὶ μυστικῆς παραδόσεως; τί δὲ αὐτὴν τοῦ ἐλαίου τὴν χρῖσιν τίς λόγος γεγραμμένος ἐδίδαξε; τὸ δὲ τρὶς βαπτίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον, πόθεν, ἀλλὰ δὲ ὅσα περὶ τὸ βάπτισμα, ἀποτάσσεσθαι τῷ σατανᾷ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ ποίας ἐστὶ γραφῆς; οὐκ ἐκ τῆς ἀδημοσιεύτου ταύτης καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας, ἣν ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ, καὶ ἀπεριεργάστῳ σιγῇ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν; καλῶς ἐκεῖνοι δεδιδαγμένοι τῶν μυστηρίων τὸ σεμνὸν σιωπῇ διασώζεσθαι.

.i. Dogmatum, & institutorum, quæ in ecclesia seruata sunt, alia quidem habemus ex doctrina, quæ literis consignata est; alia vero ex Apostolorum traditione ad nos transmissa, in misterio recepimus, Quæ vtraque eandem vim ad pietatem habent: atque his nemo sane contradixerit, qui vel exigua legum ecclesiasticarum peritia sit pręditus. Nam si aggrediamur ea, quæ non scripto, sed tantum consuetudine constant, repudiare, imprudentes Euangelio & quidem in præcipuis ipsius partibus officiemus. vel potius ipsamet. instituta ad inane quoddam nomen redigemus. Exempli causa (vt quod primum, maximeque commune est, primo loco commemorem) eos, qui in Domini nostri Iesu Christi nomine spẽ posuerunt, figura crucis signari, ecquis scripto docuit? dum oramus, ad orientẽ solẽ conuerti, ecquæ nos literæ docuerunt? Verba inuocationis, cum panis Eucharistiæ & calix benedictionis offertur, quis ex sanctis Patribus scripta nobis reliquit, Non enim ijs contenti u mus, quorum Apostolus, & Euangelium mentionem fecerunt; sed alia quoque cum antea, tum post dicimus, vt pote quæ magnum momentum ad ipsum mysterium habeant, doctrina non scripta, sed tradita eruditi. Benedicimus aquam baptismatis, & oleum vnctionis, atq; illum ipsum præterea, qui baptizatur, ex qua scriptura? nonne ex occulta, & mystica traditione? Quid? ipsam olei vnctionem quis sermo scriptus docuit? Quòd homo ter mergendus sit, vnde accepimus? Abrenunciare

exemplaria eorum magis corrupta sunt quàm latinorum, ad quod tempus respicit Hiero. Vel respicit ad latina exéplaria a fidelibus interpretibus translata. Aug. respicit ad exemplaria latina à non fidelibus, & falsatoribus translata: in quibus si quid falsitatis videatur, dicit eūdē esse ad originalia. Vel dic. q hoc magis credēdū est Hieronymo, quā August. quia inter istos tres Aug. Hierony. & Greg. Augustino magis credēdū ē i disputationibus, Hieronymo in historijs, & translationibus. Gregorius in moralibus prępo natur, quia non oēs in omnibus, sed certi p certa. &c. C. de uete. iu. enu. l. 1. ibi, q nō oēs. Et ē hic arg. q quantūcunq; authenticū sit aliquod instrm: si tū de ipso aliquid i dubiū reuocatur, semper exhibendum sit illud a quo originē ducit. vt 76. dist. c. ieiuniū. i pri. & if. 25. q. 2. sancimus. & optime extra de sentē. & re iud. cum inter. Et hoc cōtra dominum Alberic. q dicit, q si vna publica charta originē ducit ab alia publica charta, nō est necesse exhibere originale. arg. in Authē. ut fratrum filij. §. quia vero. coll. vlt. secus i priuata. Authē. vt spō. larg. §. & hoc i. super coll. 8. arg. p ipso 19. dist. si Romanorū. Quid iuris sit de hoc, dixi inf. 100. dist. § morem.

Augustinū disputationes, Hieronymū translationes, & Gregorium moralia cōmendant.

nis [a] normam desiderat.

Item Augustinus ad Hieronymum, epist. 9.

¶ Nihil auctoritatis canonicis remanebit scripturis, si ad eas mendacia fuerint admissa. Cap. VII.

SI ad scripturas sanctas admissa fuerint, vel † officiosa [b] mendacia; quid in eis [c] remanebit auctoritatis? Quæ tandē de scripturis illis sententia proferetur; cuius pondere [d] contentiosæ falsitatis obteratur † improbitas?

Iuo p. 4. c. 215. † al. noius officiosa] orig. al. sunt officiosa. † al. subtrahatur.

Idem de Baptismo contra Donatistas, lib. 2. c. 3.

¶ Literis omnium episcoporum sacra præponitur scriptura. Cap. VIII.

QVis nesciat sanctam scripturam canonicam tam veteris, quàm noui testamenti certis suis terminis [e] contineri, eamq; omnibus posterioribus episcoporū literis ita præponi, vt de illa omnino dubitari, & disceptari [f] nō possit, vtrum verum vel vtrum rectū sit quidquid in ea scriptū esse constiterit? Episcoporū autem literas, quæ post cōfirmatum canonem vel scriptę sunt, vel scribuntur per sermonē forte sapientiorem cuiuslibet in ea re peritioris, & per aliorū episcoporum grauiorē auctoritatem, doctioremq; † prudentiam, & per concilia licere reprehendi, si quid in eis forte à veritate deuiatum est?

Iuo p. 4. c. 217. Polyc. li. 3. tit. 8. †. † al. dest. [illegible]

Idem ad Vincentium epist. 48. contra Donatistas.

¶ Ex dictis quorumlibet episcoporum contra diuina mandata calumniæ non colligantur. Cap. IX.

NOli frater cōtra diuina tam multa, tā clara, tam indubitata testimonia colligere velle calumnias [g] ex episcoporū scriptis, siue nostrorū, sicut Hilarij, siue (antequam pars Donati [h] separaretur) ipsius vnitatis, sicut Cypriani, & Agrippini: primo, quia hoc genus literarum ab auctoritate canonis distinguendum est: nō enim

Deusdedit p. 2. Ansel. li. 4. c. 58. Iuo p. 4. c. 238.

a ¶ Sermonis.] Totum enim nouum testamentum scriptum est grece præter Euangelium Matthæi, & epistolam Pauli ad Roma. quæ est scripta latinè. Ioan.

SI ad.] CASVS. Dicit Aug. q si in sacris scripturis inueniatur mendacium etiam officiosum, nihil auctoritatis remanebit in eis: nec ex illis pōt sententia ferri.

b ¶ Officiosa.] Officiosa dicuntur quæ continent pietatem, quæ nulli obsunt, & alicui prosunt: sicut inofficiosum dicitur testamentum, quod est contra officium pietatis, ut ff. de inoff. testam. l. 3.

c ¶ Quid in eis.] Argu. q si instrumenta, vel attestationes pro parte inueniuntur falsæ, q in totum reprobantur, ut inf. [illegible] canones. & 3. q. 9. c. puta. & inf. de consf. d. 3. non liceat & ff. de ædil. edic. eiusdem. Arg. contra. 37. dist. qui de mensa. 12. q. 2. si quis. & de consecr. dist. 4. si nō sanctificatur. & 17. q. 4. quæsiti sunt. & extra de arbit. cum tempore. & de præb. dilectus & C. de transac. si ex falsis. Sol. si plura cap. sibi cōnexa sunt, vel vnū est accessoriū alteri, vno cassato, cōnexa & accessoria cassantur: secus si diuersa & separata sunt ff. de mi. ét. §. si. & ff. de neg. gest. cum actum. & 2. quæst. 6. diffinitiua. ver. est autem q̃nque. circa fi. Vel distingue, vt distinguitur extra de fide instr. ex literis 1. Ioan. ego dico, quod si aliquid falsitatis reperiatur in instrumento, q totum redditur suspectum: nec ei creditur, vt ff. de fide instr. l. 2. in fi. & hoc notaui in quæstionibus. Bart. Brixien.

Officiosa q dicantur. Inofficiosa quæ dicant. 1 Scilicet super diuersis articulis. i. si ille articulus nō est uitiosus, in quo tota est uis quæstionis, [illegible] sic intelligitur. C. de [illegible] [illegible] Pan.

d ¶ Pondere.] idest, auctoritate.

QVis nesciat sanctam.] CASVS. Dicitur in hoc c. q quilibet debet scire scripturā ueteris & noui testa. præponi scripturis episcoporum: & nemo debet dubitare de ea utrum verum vel sit rectum quod in ea continetur: scripta uero aliorum possunt reprehendi per homines peritiores & diligentiores, & qui sunt maioris auctoritatis.

e ¶ Terminis.] idest, libris.

f ¶ Disceptari.] Ita vt in dubium reuocentur quæ ibi statuta sunt. Sed disputare licet de eis ad maiorem intelligentiam, non reprobando. 9. dist. satis.

NOli.] CASVS: Vincen. Donatista reprehendebat scripta noui & uete. testa. quia in scriptis quorundam episcoporum quædam reprehendenda inueniebantur. Sed eum reprehendit August. quia illa reprehendēda non sunt. hæc uero sic: quia ab auctoritate canonum distinguuntur, unde reprehendi possunt, si contra ueritatem scripta sunt. Et hoc probatur auctoritate Pauli: Et si quid aliter sapitis, &c.

g ¶ Calumnias.] Verba enim iuris non sunt calumnianda. inf. 37. dist. relatum. & ff. ad exhib. l. pen.

h ¶ Donati.] Donatus primo fuit catholicus: sed postea est in hæresim lapsus: cuius hæresi adhæserunt Cyprianus, & Agrippinus.

Neque.]

NEque.] CASVS. Aug. reprehendebat dicta quorundam peritorũ, de quo Fortunatus eũ reprehendebat. Nunc autem ei scribit, & dicit ꝙ non vult adhibere tantam fidem illis scripturis quantam adhibet canonicis, & licet eis honor debeatur, tamen vult eas corrigere si quid inuenerit in eis corrigendum. Idem vult sibi fieri de sua scripturis.

a ¶Disputationes.] idest, expositiones, non. n. ex ipso lęditur fama alicuius per id quod reprobatur testimoniũ suum, ut extra de except. denique.

b ¶Eorum scriptis.] Arg. quod quisq; iuris in alterum statuit, &c. sic. 2. q. 6. q se scit. 22. q. 5. de forma. ff. quod quisque iur. l. 1. extra de const. cum omnes.

SAna.] CASVS. Quæsitum fuit ab Aug. utrum ratio iuris naturalis sit exemplis anteponenda? Et respondet, quod sic, sed nõ illis, quæ cum ratione concordant.

sic leguntur, tãquam ita ex eis testimonium proferatur, vt contra sentire nõ liceat, sic vbi forte aliter sapuerint, quam veritas postulat. In eo quippe numero sumus, vt non dedignemur etiam nobis dictum ab Apostolo accipere. [Et si quid aliter sapitis, id quoque Deus vobis reuelauit β.]

Philipp. 3.

α ¶Siue antequam.] *Antea legebatur*, siue Cypriani, & Agrippini, antequam pars Donati separetur. *Restituta est uera lectio ex B. Augustino, & aliquot exemplaribus Gratiani & Iuone Cyprianus enim, & Agrippinus multo ante Donati schisma in Ecclesia unitate decesserunt, qua in re errauit auctor glossæ.*

β ¶Reuelauit.] *Ita etiam originale, & Iuo. & aliquot editiones noui testamenti. Sed idem B. Augustinus in Ioannem tract. 5 45. 53. & 98. & alibi fere semper legit* reuelabit, *& explanat. Græce est ἀποκαλύψει.*

Item ad Fortunatianum Epist. 11.

¶Non debetur par auctoritas canonicis scripturis, & expositionibus earum. Cap. X.

Iuo p. 4. c. 237.

NEque quorumlibet disputationes[a], quãuis catholicorũ, & laudatorum hoĩum, velut scripturas canonicas habere debemus; vt nobis nõ liceat salua honorificentia, q̃ illis debetur hoĩbus, aliquid in eorum scriptis[b] improbare, atq; respuere; si forte inuenerimus, ꝙ aliter senserint, quam veritas habet, diuino adiutorio, vel ab alijs intellecta, vel a nobis. Talis † ego sum in scriptis aliorum, quales † volo esse intellectores meorum.

† *al.* Qualis] orig. Antu.
† *al.* tales.]

Idem ad Marcellinum de ciuitate Dei lib. 1. c. 23.

¶Exemplis ratio sana præfertur. Cap. XI.

Poly. l. 1. tit. 16.

SAna[c] quippe ratio et exemplis anteponenda est; cui[d] quidem, & exempla concordant[e]; sed illa[f], quę tãto digniora sunt imitatione, quãto excellentiora[g] pietate[h].

Cum ergo[i] in naturali iure nihil aliud præcipiatur, q̃ quod Deus vult fieri; nihilq; vetetur, quam quod Deus prohibet fieri; denique cum in canonica scriptura nihil aliud, quã in diuinis legibus inueniatur. diuinæ vero leges natura consistant patet ꝙ quæcumq; diuinæ voluntati, seu canonicæ scripturæ cõtraria probantur. eadẽ & naturali iuri inueniuntur aduersa. Vnde quæcunq; diuinæ voluntati, seu canonicæ scripturæ, seu diuinis legibus postponẽda censentur; eisdem naturale ius præferri oportet Constitutiones ergo uel ecclesiasticæ, vel sæculares, si naturali iuri contrariæ probantur penitus sunt excludendæ.

c ¶Sana.] Aliàs sanè.

d ¶Cui.] Rationi.

e ¶Concordant.] Quandoque.

f ¶Sed illa. s. exempla.] Hoc ideo dicit. Quia non semper imitanda sunt exempla. C. de sen. nemo. sed exemplum Papę est sequendũ, ut 16. quæst. 3. licet. extra de sent. & re iud. in causis.

g ¶Excellentiora.] Non est tale exemplum Lucretię 1 32. q. 5. proposito, vers. Lucretiam.

1 Sed in ratione, q. d. vbi exemplũ non concordat rõni, nõ est sequendũ. nã illud exemplũ Lucretiæ nõ cõcordat rõni. Archid.

h ¶Pietate.] Argu. pro misericordia a iudice impetranda, vt 45. dist. licet, p le rumque 26. q. vlt. alligant. 50. dis. ponderent. 1. quęst. 7. dispensationes, & exigunt. 86. distin. non satis. 35. quęst. 9. veniam. de pęn. dist. 1. quia diuinitatis. 2 Arg. contra 50. dist. absit 23. q. 4. est iniusta. 35. q. 9. loci. contra 45. dist. sed illud extra de sortileg. ex tenore.

2 Et ext. de sortil. c. 2. in parte decisa.

i ¶Cum ergo.] Infert ex supradictis, vel continuat ad inferiora hoc modo. cũ in iure naturali nihil pręcipiatẽ, vel vetetẽ, q̃ quod Deus vult fieri, vel nõ fieri. & in canonica * scriptura nihil aliud q̃ quod in diuinis legibus inueniatẽ: diuinę vero leges natura cõsistũt: patet, ꝙ quę contraria diuinę seu canonicæ legi inueniunẽ, iuri naturali cõtraria sunt. & iuri naturali postponuntur. Et facit hic correlationem iuris naturalis ad canonicã scripturam, & diuinas leges.

* *Vide supra dist. 6. ca. non est peccatum. § his itaque.*

DISTINCTIO X.

CONSTITV-

COnstitutiones.] Hęc dist. diuiditur in duas partes, in quarum prima probat per quinq; capitula, quod leges principum non præiudicant canonibus. Secunda ibi, [Ecce.] Ioan. de Fan.

CASVS.

CASVS. Ostensum est supra, quòd ius naturale p̃fertur consuetudini, & constitutioni tam ecclesiasticæ, quam seculari. In hac uero 10.d.ostenditur, ꝙ constitutio ecclesiastica præfertur sæculari cõstitutioni, & ad hoc inducuntur sequentia c.

a ¶Constitutiones,] in hac 10.d.ostendit magister, ꝙ secularis constitutio cedit ecclesiasticæ, quia sacræ leges non dedignãtur sequi sacros canones, vt 2. q.3.§. hinc colligitur. ext. de iud.clerici. 1

Canones prę feruntur legibus.

tiones a vero principum ecclesiasticis constitutionibus non praeminent, sed obsequuntur.

Vnde Nicolaus Papa scribit episcopis in concilio apud Conuicinum congregatis.

¶Lex Imperatorum ecclesiastica iura dissoluere non potest. Cap. I.

Iuo par.4.c.87. Pann.l.2.c.138. Ans.l.1.c.97. Poly.l.1.tit.27. † al. idem. in c.adiectis, c.17. Burc.l.15.c.10. Iuo p.16.c.11. Pann.l.2.c.139.

LEge a Imperatorũ non in omnib. Ecclesiasticis controuersijs vtendũ est, præsertim cũ inueniatur euangelicæ, ac canonicæ sanctioni aliquotiés obuiare C. Itẽ. ¶Lex Imperatorum nõ est supra legem Dei, sed subtus, Imperiali iudicio non possunt ecclesiastica iura dissolui. Ad quod ostendendũ duorum horum †, scilicet Innocentij, & Gregorij satis sufficiunt testimonia. Sanctus quidẽ Innocentius in decretali epistola sua ad Alexandrũ Antiochenũ episcopum ait: [Nã quod sciscitaris, vtrum diuisis Imp̃iali iudicio ꝓuincijs b, vt duæ Metropoles fiãt, sic duo Metropolitani episcopi debeãt nominari, non visum † est ad mobilitatẽ necessitatum mundanarum Dei ecclesiam c commutari, honoresq́; aut diuisiones d perpeti; quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator.] Beatus aũt Gregorius scribens ad Theoctistã patritiam, inter cætera: [Si inquit, religionis causa coniugia debere dissolui dicantur: sciendũ est, quia etsi hoc lex humana e concessit, lex tñ diuina prohibuit.] Ecce quemadmodum imperiali iudicio non possunt ecclesiastica iura dissolui. Ecce qualiter, quod lex humana concessit, diuina lex ꝓhibuit. ¶Non quod Imperatorum leges (quibus sæpe ecclesia vtitur contra hæreticos f, sæpe contra tyrannos, atque contra prauos quosq́; defenditur) dicamus penitus renuendas; sed quod eas euangelicis, apostolicis, atque canonicis decretis (quibus postponenda sunt) nullum posse inferre præiudicium asseramus.

Innoc.1.epis.18.c.2.

† vere visum. orig.

Lib.9.reg.epi.39.

Iuo p.4.c.187. Pann.l.2.c.140. ex c. adiectis, c.17.

a ¶Lege.] Caput hoc sumptũ est in epist. Nicolai, q̃ extat in codice bibliothecæ Dominicanæ: de quo dictũ est sup.

1 Concord. tex. in l.1. leges sacratissimæ. cũ concor. vulg. C. de epi. & cle.

LEge.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. in prima parte quærebatur a Nicolao, an legib. Imperatorum sit in omnibus controuersijs ecclesiasticis utendũ. Et rñdet ꝙ nõ, vbi leges videtur canonib. obuiare. In secunda parte quæ incipit ibi [Itẽ, &c. [quærebatur an lex Imperatoris præsit diuinæ, ut per eã iura ecclesiastica dissoluantur. Et respondet, ꝙ non. & hoc ꝓbatur duorum auctoritate, scilicet Innocẽtij, & Gregorij. Dicit. n. Innocẽtius, ꝙ in una prouincia nõ debet esse nisi unus Metropolitanus: cũ ecclesia hoc statuat. Vnde si Imperator diuidat unam prouinciã in duas: non propter hoc erunt ibi duo Metropolitani. Item statutum est ab ecclesia, ut dicit Gregorius, ut post carnalem commixtionem alter cõiugum non possit ad religionem transire sine consensu alterius: sed lex sæcularis statuit contrariũ. sed statutum ecclesiæ præualet, quia etsi lex humana cõcessit, lex tñ diuina prohibuit.[1] In tertia parte, quæ incipit ibi. [Non ꝙ.] Circa fi. dicitur, ꝙ bene vti possumus legibus vbi canonibus non contradicunt.

b ¶Diuisis imperiali iudicio prouincijs.] Imperator diuidit prouincias, vt ff. de off. asses. si eadem, & Papa episcopatus diuidit, & vnit episcopus ecclesias, vt extra de excess. prela. sicut vnire. Quid autem iuris sit dum uniuntur, vel diuiduntur, not. 16. q.1. postquam, &c. & tẽporis. Licet ergo Imperator diuidat vnam prouinciam in duas, non ideo erunt duæ Metropoles, vt hic, & 101. dis. peruenit. Et est hic arg. ꝙ si princeps legitimat aliquem in temporalibus, non ideo est legitimatus in spiritualibus extra qui filij sint legit. per uenerabilem. nisi ubi princeps restituat aliquem, qui fuit infamis ratione paterni criminis, ut 6. q.1. §. verum.

Legitimatus quo ad temporalia non censetur quo ad spiritualia.

c ¶Ecclesiam.] Ecclesia non adstringitur mundanis legibus. 33. q.2. inter. nec etiam de reb. ecclesiasticis põt Imperator legẽ condere, ut 96. d. bene. 2 nisi hoc ecclesia petat. vt 17. d. §. hinc etiam, & nisi in ecclesia priuilegiũ statuat aliquid. ut 16. q.1. gñaliter, & q.3. nemo. Io.

Leges sæculares ecclesiam non adstringunt.

2 Vide quod notab. 5. q.6. presbyteri 2. & 22. q.8. cõuenior. in glo. ecclesia enim &c. *eorum*] orig.

d ¶Diuisiones.] Arg. ꝙ eps inuito plebano non potest diuidere parochiam eius: nec Papa inuito episcopo diuidere ep̃atum, ut 16. q.1. multis, quod enim est unum diuidi non potest, ut 24. q.1. loquitur, & cap. schisma. Io. Sed credo, ꝙ Papa hoc possit facere ex causa, & etiam episcopus 3 ut in ca. Decre. sic vnire. Bart.

e ¶Lex humana. Vt habes 27. q.2. sunt qui dicunt. Sed mirum est cum Iustinianus fuerit ualde catholicus Imperator, qualiter illud statuerit ȝ legem Dñi: cum Dñs dixerit, ꝙ ob solã causam fornicationis mulier possit separari a uiro, ut 33. q.2. quos Deus. Sed dic (ut qdã dñt) ꝙ ignoranter fecit, & ideo ueniã meruit, ut sup. 8. d. consuetudo. Vel errauit sicut Hiero. ut 26. d. c.1. Vel ideo permisit 4 hoc, ut grauia uitarentur, sicut usuras Permisit, ut uitarentur rapinæ, & coniugia permisit dissolui, ut uitaretur uxoricidium, ut 33. q.2. si quod uerius.

3 Sub. & hoc est uerũ cum nulli fit prę iudicium: alias secus. 2. q.6. q se fecit Io. de Fan.

4 De comparatiua permissione, de qua not. 3. d. c. ult.

f ¶Contra hæreticos.] Et sic utor pro me quo non utor cõtra me, inf. 37. d. si quid uerius. & 2. q.7. si hęreticus, & sic est contra 19. d. si Romanorum. in fi. 4. q.3. c. si testes, §. item si quis testibus.

Non

a NOn licet.] Casum præsentis capituli pone per te ipsum.

b Non licet.] Argu. contra illas leges, quæ permittunt vsuras exigere. arg. 11. q. 1. c. quicunq; litē. & 9. d. c. 1. vers. quicunq; & 95. dist. bene 11. q. 3. qui omnipotentē. 35. q. 1.

CErtum.] CASVS. Imperator uolebat præesse rebus ecclesiasticis; & prælatis ecclesiarum obedire nolebat: imò quod plus est, eis dñari uolebat, & iura præfigere, quem Felix Papa docet ecclesiæ debere colla submittere, & non velle eius sacerdotibus dominari ne si contra fiat, eatur in contumeliam creatoris.

dist 8 ca mala Titulus autem epistola hic est, Nicolaus seruus seruorum Dei, Reuerendissimis, ac sanctissimis cō fratribus nostris metropolitanis episcopis, & cæteris diuersarū prouinciarum, ac vrbium præsulibus, qui in Cōuicinum villam publicam secus ciuitatem Siluanectis conuenistis. *Eadem epistola nuper impressa est in appendice bibliotheca sanctorum Patrum.*

C ¶Obuiare.) *Apud Nicolaum sequitur continenter* ad quod ostendendum &c. *Quæ autem apud Gratianum sunt interiecta, non sunt hoc loco in epistola neq; in Polycarpo neq; apud Anselmum. sed verba illa*, Lex imperatorum non est supra legem Dei, sed subtus, *a Burchardo & Iuone citantur ex decretis Pij Papa c. 3 habentur aūt in capitularibus adiectis, c. 17 reliqua autē habentur inf. in hoc codē capite §. ecce quemadmodū.*

Item Symmachus † *Papa in sexta synodo Romana tempore Theodorici Regis.*

† & Calixtus epis. 1. & Marcellinus in extrema epist. 2. & in capitulis Hadriani, c. 76. ex quo citant Burchar. & Iuo p. 16. c. 9.

¶Nihil quod euangelicis regulis obuiet, Imperatori agere licet. Cap. II.

NOn licet a Imperatori, vel cuiquam pietatem custodienti aliquid contra diuina mandata præsumere, nec quidquam quod euangelicis, propheticis, aut apostolicis regulis obuiet, agere.

Deusd. p. 1. & 3. Burch. li. 15. c. 8. Iuo p. 4. c. 131. & p. 16. c. 7. Pann. li. 2. c. 141. Pol. l. 6. ti. 1.

Item † *Fœlix Papa.*

† In exemplari Veronensi est *Felix iij.* † Ansel. lib. 4. c. 11. Polyc. lib. 1. c. 18.

¶In ecclesiasticis causis Regis voluntas sacerdotibus est postponenda. Cap. III.

CErtum est b hoc rebus vestris esse salutare, ut cū de causis Dei agitur, iuxta ipsius constitutionē, regiā voluntatem sacerdotibus Christi studeatis subdere, non præferre; & sacrosancta c per eorū præsules potius discere, quàm docere; ecclesiasticam † formam sequi, nō huic humanitus sequenda iura præfigere; neq; eius sanctionibus velle dominari, cuius d clemētię Deus voluit tuę pię deuotionis colla submittere e: ne, dum mēsura f cęlestis dispositionis † excedit, eatur in contumeliā disponentis.

§ al. ecclesia.

† *finē*] orig.

† al. dispensationis. † antea legebatur.]

Item †.

Idem. Habetur in c. Hadriani, nu. 39. Deusdedit p. 1. & 3. Ansel. lib. 3. c. 88. Burch. lib. 15. c. 9. Iuo par. 5. cap. 38. & par. 16. c. 10. Polyc. li. 1. c. 8.

¶Bonis moribus & decretis Romanorum Pontificū constitutiones contraire non possunt. Cap. IIII.

COnstitutiones g cōtra canones, & decreta psulū Romanorū, vel bonos mores h nullius sunt † momēti.

Item Nicolaus Papa I in epistola ad Michaelem Imperatorem, cuius initium est, [*Proposueramus*]

¶Quæ sacerdotum sunt, Regibus vsurpare non licet. Cap. V.

IMperium vestrum suis publicæ rei quotidianis administrationibus i debet esse contentum; non vsurpare quæ sacerdotibus Domini solum conueniunt.

Item Gregorius Nazianzenus in oratione ad ciues Nazianzenos angoris plenos. & Magistratum iratum.

† Sed illud ex permissione ecclesiæ.

b ¶Certū est.] Hoc cap. & c. suscipitis. et c. quoniam, loquuntur quasi de eadem materia.

c ¶Et sacrosancta.] idest, præcepta.

d ¶Cuius.] Scilicet ecclesiæ.

e ¶Submittere.] Imperator .n. filius est ecclesiæ, nō præsul. vt 96. d. si Imperator. & inclinabit caput nisi epis. vt 63. dist. Valētinianus. & excōmunicari pōt ab episcopo, ut 18. dist. quoniam quidem. et 96. dist. duo.

Imperator inferior est episcopo.

f Mensura.] idest, Imperator excedit mensuram suam.

g COnstitutiones. Nunquid ergo legibus semper derogatur per canones? Absit, nisi quo ad cās spūales, & hoc est qđ dī de consec. d. 3. celebritatē. ibi alia est ratio causarum sæcularium, alia diuinarū. arg. sup. c. ca. 1. vtrumq; enim suo modo rationabiliter cōstitutū est, sed diuerso modo, arg. 3. ca. certū. Nec Papa pōt leges tollere, nisi quo ad suum forū. Imperium. n. & sacerdotiū ex eodem principio prodierunt, ut in auth. quomodo oporteat episcopos. in princ. coll. 1. arg. inf. ead. distin. quoniam. sed hoc non credo, ut extra de præscript. quoniam omnes.

Casus duorū istorū capitulorū planus est.

Imperiū & sacerdotium ex eodē procedunt.

h Mores.] Nec iuramentū obligat cōtra bonos mores, ut ext. de iureiur. quēadmodum. & ff. de leg. 1. si quis inquilinos. §. vlt.

Iuramentū cōtra bonos mores non obligat.

i IMperium.] Administrationibus. Distincta est enim potestas sua à potestate Pōtificali, vt inf. ca. quoniam. & 96. distin. cum ad uerum. Alioquin si vsurpat eorum officia, lepra percutitur, vt Ozias 2. q. 7. §. item Dauid tamen

Imperator lepra percutitur, si officium sacerdotale vsurpat.

15. q. 1. omne quod. & c. nulli. & c. generali. 23. quæst. 5. conuenior. arg. contra dist. 63. cap. Hadrianus 2. 1

tamen inuenitur. ꝙ Reges conferunt decanatus, ut ext. d. c. consuet. cum inter. in parte decisa. Ioan.

SVscipitis.]CASVS. Imperatores Constantinopolitani volebant suas constitutiones præferri ecclesiasticis: contra quos inuehitur Gregorius Nazianzenus, & dicit quòd maiorem principatum dedit Christus præsulibus ecclesiarũ & perfectiorẽ, quàm ipsis Imperatoribus. vnde si legẽ suscipiunt Iesu Christi, potestati ecclesiæ subijci debent: cum spiritus carni præferatur, & lex diuina præferatur humanę.

a ¶Libertatem.] id est, uerbum prędicationis.

b ¶Accipitis.]id est, accipere debetis.

c ¶Perfectionẽ.] Vt 95. dist. duo sunt.

d ¶Spiritus.]i. ecclesiastica constitutio.

e ¶Carni.] i. seculari constitutioni.

ECCE. Hęc est ij. pars dist. in qua probatur per vij. cap. ꝙ quando leges nõ cõtradicũt canonibus, amplectendæ sunt. Archid.

CASVS. §. per se patet, & ad probandum istud quod dicatur in §. inducit Grat. seq. cap.

SI in adiutorium.] CASVS. Petilianus defendebat se legibus contra August. & alios catholicos. August. de hoc ipsum non reprehẽdit, quoniam & Paulus hoc fecit, cũ testatur se esse ciuem Romanum.

f ¶Si in adiutoriũ.] Hoc ideo dicit, quia non sunt allegandæ 1 leges, nisi in defectum canonũ, vt extra de no. ope. nunc. intelleximus.

1 Idest, in causis ecclesiasticis recipiendæ.

g ¶Ciuem.]Ciuem Romanum appellat se: quia pater eius societatem cõtraxerat cum Romanis, & in signum fuit data ei penula 2.

2 Ad horũ intelligẽtiã scias ꝙ glo. s. et it. 1. dicit sic: Penula vestis erat Consularis, qua induebantur Consules ingredientes curiã.

i ¶Dei & hominum.]idest, & diuinæ & humanę naturæ. de consec. dist. 2. in Christo pater.

k ¶Sic actibus.]. i. ipsorum officiorum. Quedam enim fecit tanquam Imperatur, cum vendentes & ementes flagellando de templo eiecit 1. quæst. 3. ex multis 3 &c. ven-

Christus fuit Imperator & Sacerdos.

3 c. accusator. 1. q. 7.

¶Teibunalia Regum sacerdotali sunt potestati subiecta. Cap. VI.

SVscipitis ne libertatem [a] verbi? libenter accipitis [b], ꝙ lex Christi sacerdotali vos subijcit potestati, atq; istis tribunalibus subdit? Dedit enim & nobis potestatem; dedit & principatum multo perfectiorem [c] principatibus vestris. Aut nunquid iustum vobis videtur, si cedat spiritus [d] carni [e]; si a terrenis cœlestia superentur; si diuinis præferantur humana?

2. *Ecce quòd constitutiones principum ecclesiasticis legibus postponenda sunt. Vbi autem euangelicis, atq; canonicis decretis non obuiauerint; omni reuerẽtia digna habeantur. Vnde Augustinus ait in dialogo, idest lib. 2. contra literas Petiliani, c. 58.*

¶Leges Imperatorum; in adiutorium ecclesiæ [a] licet assumere. † Cap. VII.

† al. assumi.
Iuo p. 4. c. 183.
Pann. li. 2. c. 153.
Act. 22.

SI in adiutorium [f] vestrũ etiam terreni Imperij leges assumendas putatis, non reprehendimus. ¶Fecit hoc Paulus, cum aduersus iniuriosos ciuem [g] Romanum se esse testatus est.

a ¶Ecclesię.] *Auctor huius rubr. caput hoc ita accepit, quasi hic agatur de legib Imperatorũ in fauorẽ ecclesia latis cũ ibi B Aug. Petiliano, & Donatistis hæreticis cõcedat, legib. Imperatorũ ipsos in adiutoriũ suũ uti posse; modo id fallaciter nõ facerent, quod eos fecisse cõuincit. Item B Nicolaus Papa 1 in epist 7. ad Michaelẽ Imp.*

B ¶*Huic capiti sin codicibus impressi s erat præpositus hic titulus* Cyprianus Iuliani Imperatori. *quod est cõtra omnem temporum rationem. In manuscriptis omnibus, excepto undecimo Vaticano abest dictio* Imperatori, *quẽadmodum & apud Iuonem. Nonum autem habet*. Iuliano episcopo *aliud peruetustum*. Iuliano. *Caterũ integrum hoc caput est in epistola Nicolai ad Michaelem Imperatorem qua incipit*, Proposueramus, *ex quo refertur infra dist 96. cum ad verum, vna cum alijs verbis eiusdem epistolæ ex quibus hæc pendent. Et sumptum est ex Gelasio in tomo de Anathematis vinculo.*

¶Reges pontificibus pro æternis, & pontifices regibus pro temporalibus indigent. Cap. VIII.

Iuo p. 5. c. 188.
inf. d. 96. cap. cum ad verum.

QVoniam [h] idem mediator Dei, & hominum [i], homo Christus Iesus, sic actibus [k] proprijs & dignitatib. distinctis officia ptãtis vtriusq; discreuit [l] propria [a],

QVoniam.] CASVS. Iulianus Imperator vendicabat sibi Imperium & Pontificatum: quod locum habuit in veteri testamento. Sed dicit Cyprianus, quòd postquam Christus uenit, sic officia utriusq; potestatis discreuit, ut Imperator terrenis, Pontifex cœlestibus præsideret, ne propter duplicem potestatem homo superbiens rursum ad inferna demergatur: sed cum opus est, altera potestas vicissim alteram subleuaret. Idem casus est 96. dist. cum ad uerum.

h ¶Quoniam.]Hoc cap. est pars illius 96. d. cũ ad verũ.

vendẽtes. Quędã ut sacerdos, cũ seipsum obtulit hostiã discipulis suis dicens: Hoc est corpus meũ, &c. de cõsec. d. 2. sacerdos Sed cõtrium probat Per auctoritatẽ istam. s. ꝙ Deus noluit ea esse distincta, cũ per seipsum vtriusq; ptãtis actus exercuit. Respon. hoc ideo fecit, vt ostenderet, ꝙ vtraq; potestas ab eo Processit 4 non qđ vna persona illa duo officia exerceat, vel gerere debeat. hæc enim duo dona, Imperium & Sacerdotiũ ab eodem principio sunt, ut in Auth. quõ oporteat episcopos. in prin. coll. j.

l ¶Discreuit.] Cum ergo potestates istæ sint distinctæ est hic

4 Ad hoc 12. q. 4. quæsitum.

Papa an habeat vtrumque gladiũ.

est hic argu. ꝙ Imperium non habetur a Papa, & quod Papa non habet vtrumque gladium nam exercitus facit Imperatorem, vt 93. dist. legimus, & Imperium a solo Deo habetur, vt 23. q. 4. quæsitum alioquin si ab ipso haberetur, licite appellaretur in temporalibus ad ipsum. extra qui filij sint legi. causam. 1& c. lator. Item Ecclesiæ soluuntur tributum Imperatori, vt 11. q. 1. magnũ. Sed cõtra, & cęlestis, & terreni Imperij iura sunt ei concessa, vt 22. distin. c. 1. Item Imperator iurat Papæ, vt 63. dist. tibi domino, & Papa deponit Imperatorem, vt 15. q. 6. alius. Item ipse transtulit imperiũ de Oriente in Occidẽtẽ. extra de elec. venerabilẽ. Ego credo potestates esse distictas, licet Papa qñq; vtramq; potestatẽ sibi assumat; scilicet cũ legitimat aliquem in spiritualib. & tẽporalibus vt extra qui fil. sint leg. per venerabilẽ, sed illud fuit ad petitionẽ Regis, q hoc ipsũ fecisse potuit, vt ibi dr̃. Nec ob. ꝙ a sæculari iudice appellatur ad Papam, qa hoc fit propter defectũ iudicis sæcularis, vt exprimitẽ extra de foro cõp. licet. sed facit ad petitionem Regis. Nã etiam vacãte imperio supplet defectũ imperij, vt extra de fo. comp. licet.

1. 2. vbi de hoc in gl. sic patet, & de iud. nouit. in gl. 2.

volens medicinali humilitate hominũ corda sursum efferri, non humana superbia rursus in inferna demergi, vt & Christiani Imperatores pro æterna vita pontificibus indigerent, & pontifices pro cursu [a] temporalium tantummodo rerum Imperialibus legibus vterentur, quatenus spiritalis actio a carnalib. distaret incursib. & † ideo militans Deo minime se negotijs sæcularibus implicaret; ac vicissim non † ille rebus diuinis præsidere videretur, qui esset negotijs sæcularibus implicatus.

† al. & militans.
† al. ne.

a ¶ Propria.] *In originali est*, propriam volens medicinali humilitate sursum efferri. *Iuo habet vt Gratianus hic in plerisque codicibus. In nonnullis tamen est*, propria volens medicinali humilitate sursum efferri, *quemadmodum etiam inf. d. 96. c. cum ad verum. Apud Gelasium loco indicato legitur*, sic actionibus proprijs, dignitatibusque distinctis officia potestatis vtriusque discreuit suos volens medicinali humilitate saluari, non humana superbia rursus intercipi, vt & Christiani, &c.

Item Leo IV. Lothario Augusto.

¶ Leges Imperatorum custodiri oportet. Cap. IX.

Iuo p. 4. c. 176. Pann. l. 2. c. 149.

De capitulis, vel pręceptis Imperialib. vestris, vestrorumq; [β] pontificum [b] prædecessorum irrefragabiliter custodiendis, & conseruandis, quantum valuimus, & valemus Christo ꝓpitio, & nũc & in æuũ † nos cõseruaturos modis oĩbus, ꝓfitemur. Et si fortasse qlibet aliter nobis dixerit, vel dictur' fuerit, sciatis eũ ꝓ certo mẽdacẽ [c].

† al. æternum.

β ¶ Vestrorumque.] *Epistola hac non est inuenta, & in istis verbis videtur subesse mendum; ex quo auctor glossa errandi occasionẽ sumpserit; qui Christianis Imperatorib. cuiusmodi fuerant prædecessores Lotharij attribuat illud quod Isidorus de ethnicis dicit, nimirũ Imperatores solitos fuisse appellari põtifices de qua re optime Gelasius in tomo de Anath. vinculo. & inf. d. 21. c. cleros. Apud Iuonem legitur*, vestris, nostrorumq; etiã pontificum prædecessorum, *in Pannormia* nostris nostrorũque pontificum, & prædecessorum. *Sed fortasse cætera quidẽ recte apud Gratianũ habent: tantũmodo ante dictionẽ*, prædecessorum, *est addenda coniunctio*, &, *quemadmodũ est in Pannormia. Nã hoc significabitur, Imperatores illos solitos fuisse edere capitula adhibitis in cõsiliũ põtificibus Regni, qđ verissimũ est. Omnino hæc quæ a Leone scribũtur spectare videtur ad capitula Caroli, & Ludouici, quæ Lotharius in vniuersa Italia seruari mãdauerat. Nã in legibus Lõgobardicis lib. tertio, tit. 35. Lotharius ita constituisse traditur.* Placuit nobis, vt capitula, quæ excerpsimus de capitulari bonæ memor. gloriosissimi Dñi nostri Caroli, & genitoris nostri Ludouici Imperatoris Inuictissimi, his oĩb. & fidelib. nostris, & sãctæ Ecclesię in Regno Italię cõsistẽtib. ꝓ legẽ teneã-

a ¶ Pro cursu.] Arg. ꝙ I matrimonio & cæteris causis spiritualibus nõ sit vtẽdũ legib. Imperialibus sed cõtra 35. q. 5. ad sedem. Dic ergo, quod illud tantummodo determinat illud verbum. temporaliũ: sed nõ illud verbum vterẽtur, vt sicut spirituales causæ ad iudicẽ sæcularẽ nõ pertinent, sic nec causa sanguinis ad ecclesiasticũ, vt inf. 23. q. 8. sæpe Pricipes, & c. his a quibus.

Causæ matrimoniales, an sint legibus decidendæ.

De capitulis.] CASVS. Lothari' audiuerat, quod Leo Papa nolebat leges seruare imperiales, vnde interrogauit de hoc Papã, an esset verũ, quare Leo scribit ei, & dicit, ꝙ ipse vult leges obseruare irrefragabiliter, & q aliter dicit mẽdax est.

b ¶ Pontificũ.] imperatores. n. olim pontifices appellabãt, vt 21. d. cleros.

c ¶ Mendacem.] ex magna humilitate hic loquitur, sicut alibi, inf. 3. q. 7. nos si in competenter.

sum, quod prohibet Alexan. & dicit, ꝙ illa non contingunt suam iurisdictionem extra de app. si duobus, &

Videa

V Ides.] CASVS. Duorum sequentium c. planus est.
a ¶ Dissolui.] inf.25.q.2.Imperiali hæc regula suppletur per aliã regulam, ꝙ principali destructo destruit accessorium, & omne qđ sequit̃ ex eo. 1 vt extra de fi. instr. inter dilectos. in fi. sed hæc regula multas recipit instantias.cõtra legem.n.fit si contrahitur post simplex votũ, tñ cõtractus tenet, vt 27.q.1.nuptiarum. Itẽ prohibetur ne snia ferat̃ sub cõditione, tñ si lata fuerit tenet, vt 2.q.6.§. biduũ, circa prin. Itẽ prohibetur ne eṗs cõsecret alterius ecclesiã, tamẽ si cõsecrauerit, tenet cõsecratio, vt 7.qõ.1.eṗs I Dioceſi. Sed dic, ꝙ hæc regula itelligitur de talib. vbi est perpatua causa prohibitionis 2.s.ne filius cõtrahat cum matre. Vl' dic, ꝙ merentur dissolui, nisi vbi per constitutionem aliã tolerarẽtur. ar. cõtra. 45.di. de Iudęis. sed hoc I fauorem fidei. ff. de relig. & sump. fun. sunt personæ.

Q Vis autẽ. ¶ Cõtẽni.] Qui cõtemnit leges, peccat, non tñ omnis peccat, qui non paret legibus vbi de cõsilio loquũtur, vt 24.q.1. quisquis, & sic aliud est cõtemnere, 3 aliud est nõ parere. Ioan.

C Ertũ est.] CASVS. Quidã nolebãt seruare leges I negotijs clericorũ sed i negotijs laicorum bene seruabãt de hoc scribit Papa Regi Theodorico, ꝙ si leges seruant̃ I negotijs laicorum, multo fortius debent seruari in negotijs clericorum.
c ¶ Quas.] idest, quia eas.
d ¶ In negotiis.] Hoc vult dicere, ꝙ ex quo leges seruãt̃ in negotijs laicorũ multo fortiꝰ sũt seruãdę i negotijs clericorũ, nisi obuiẽt canonicis istitutis.

V Estrã. CASVS. Quidã nolebãt leges seruare, vt possent alios licentius offendere. Quare Papa scribit Lothario, & rogat eum, vt faciat leges obseruari sicut sunt hactenus obseruatæ.
e ¶ Et pro nullius.] Quia in nullius persona omittẽdũ est, qđ statutis generalib. continetur, vt 61.d. miramur.
f ¶ Reminiscitur.] Passiue.

1 Ad hoc l. nõ dubium, & ibi no. C. đ le. & l. eiꝰ, C. de vsu. & inst. de pupil. subst. §. si libertus.

Facta tenent multa quæ fieri prohibentur.

2 De hoc satis no. extra de spõ. duo. tuas. vbi hęc solutio approbatur ꝑ Vin. Tan. Gof. & Ber. hoc latius vide per Arch.

Legum contemptor an peccet.

3 Ad huius declarationẽ vide, qđ not. 1. qõ.7. Metropolitanum in gl. c. ex contemptu.

tur, & seruentur: & quicunque horũ capitulorum cõtẽptor extiterit, sexaginta solidis cõponatur. *Id populo Romano, qui iure antiqua Romanorum uti prohiberetur, ualde displicuit sicut ex c. si inf. eadẽ d. colligi põt: disseminatusq; etiam rumor fuit eandem esse Pontificis ac populi sententiam. De qua re Leo hac se epistola uidetur purgare uoluisse, & tamen postea pro conseruando iure ciuili Romanorum, cum eodem Lothario iterum diligentius egit, quod apparet ex dicto c. si.*

Item Ioannes 8. Ludouico Imperatori.

¶ Legis auctoritate dissoluitur quod contra eam fit. Cap. X.

V Ides fili charissime, quia quod contra leges accipitur, per leges dissolui [a] meretur.

Iuo p.4.

Item Gelasius Rufino, & Aprili Episcopis.

¶ Leges principum, aut regulas patrum contemni non licet. Cap. XI.

Q Vis autem † leges principum, aut regulas patrum, aut admonitiones paternas † dicat debere contẽni [b]: nisi qui impunitum sibi tantum æstimet transire commissum?

Inf.d.94.c.qs aut. Iuo p.4.c.179. Pann.l.2.c.151.

† *al. aut.* † *al. moderna.*

Item Theodorico regi.

¶ Leges Romanorum principum seruandæ sunt ab omnibus. Cap. XII.

C Ertum est magnificentiam vestram leges Romanorum principum, quas [c] in negotijs [d] hominum custodiendas esse præcepit, multo magis circa † reuerentiã beati Petri Apostoli pro suæ fœlicitatis augmento velle seruari.

Iuo p.4.c.180. Pann.l.2.c.152. † *al. propter.*

Item Leo. 4. Lothario Augusto.

¶ Romana lex nullius temeritate debet corrumpi. Cap. XIII.

V Estram [a] flagitamus clemẽtiam, vt sicut hactenus Romana lex viguit absq; vniuersus procellis, & ꝑ nullius [e] persona hominis reminiscitur [f] esse corrupta; ita nunc suum robur, propriumque vigorem obtineat.

Iuo.p.4.c.181. Pann.l.2.c.152.

a ¶ Vestram.] *Videtur Lotharius populo Romano, quod hic Leo petijt concessisse. Nam in legibus Longobardicis, lib. 1 1. tit. 57. sic habetur,* vt interrogetur populus Romanus, qua lege vult viuere, *& sequitur constitutio.*

Lotharius Imperator.

¶ Volumus, vt cunctus populus Romanus interrogetur, qua lege vult viuere, vt tali lege, quali lege viuere ꝓfessi sunt viuat: illisque denuncietur, vt hoc vnusquisque tã iudices, quàm duces, vel reliquus populus sciat, quod si offensionẽ contra eandem legem fecerint: eidem legi, qua profitentur viuere per dispensationem Pontificis, & nostram, subiacebunt.

QVòd verò.] Hæc dist. diuiditur in duas partes. In prima probat Grat. quod cõsuetudo cedit legi. secunda ibi: [Cum verò.] Io. de Fan. CASVS. Supra in 8. dist. dictum est, quod consuetudo cedit iuri naturali: nunc autem dicit, quod cõsuetudo cedit diuinæ & humanæ constitutioni. & ad hoc inducit c. seq. quorum primum planum est, & intelliguntur c. vsque ad §. [Cum uero] de praua consuetudine, reliqua usque ad finem de bona.

a ¶ Quod uero.] Hic intitulatur 11. d. in qua di. quod consuetudo praua cedit legi tam ecclesiasticę, quã sęculari. Sed no. quod consuetudo quędam est generalis. quędã est specialis. Specialis, ut j. ea. catholica. & 12. dist. illa. Generalis est, quæ uniuersaliter consensu omniũ est approbata. & omnes adstringit. & hæc tanquã canon. uel tanquam lex est obseruanda, ut j. ea. ecclesiasticarum. &c. quis nesciat. Specialis siue particularis est illa, quæ homines alicuius loci adstringit, quod in eodem loco habet legis vigorem, vt inf. ead. dist. catholica. nisi sit onerosa, vt 12. dist. omnia. 63. dist. in. chorepiscopi. vel nisi præstat occasionem malignandi; tunc enim reijcitur. ar. ea. ... dist. nos consuetudinem. Olim enim Donatistæ de ... li recipiebantur, & de consuetudine ad primariam promouebantur: & quod abolitũ est: quia hæretica prauitas inde minus cauebatur, vel nisi sit contraria cõstitutioni, 1 vt j. eod. c. 2. & 3. Et nisi cõsuetudo sit prodita ex illis causis, ut inf. 20. d. sciendum, vel nisi princeps cõsentiat, vel nisi sit super tali articulo, qui indifferens est, vt j. proxi. dist. illa. Hug. S. d melius distingue, vt dixi sup. 8. d. frustra. Io.

Consuetudo duplex est.

1 Ad hoc cõcor. Placent. dicẽs cõsuetudinẽ legi cõtrariã nõ tollere ius cõe. I eo municipio ubi obtinet: nisi de consensu principis, ar. ff. de sepult. uiol. l. 3. §. diuus.

DISTINTIO XI.

In synonimis. c. 16. ps ¶ malis iussionib. non sit obtemperãdum.

[1] QVod verò legibus consuetudo cedat, Isidorus testatur dicens in synonimis, lib. 2.

¶ Prauus vsus ratione superatur, & lege.

Cap. I.

Iuo p. 4. c. 207. Pann. l. 2. c. 165.

VSus [b] auctoritati [c] cedat; prauum vsum lex & ratio vincat. [d]

b ¶ Sus.] Malus. c ¶ Auctoritati.] Scripturæ. d ¶ Et ratio vincat.] vt sup. dist. 8. veritate Ioan.

Item Nicolaus Papa I. Michaeli Imperatori.

¶ Non potest statutis pontificum consuetudo cuiusquam refragari. Cap. II.

Sentẽtia elicitur ex epĩ cuius initium. *Proposueramus.* Iuo p. 4. c. 211.

COnsequens est, [e] vt quod ab huius sedis rectoribus plena [f] auctoritate sancitur, nullius consuetudinis [g] prępediente occasione, proprias tantum sequendo voluntates, remoueatur: sed firmiter, atque inconcusse teneatur.

COnsequens.] CASVS. Ignatius Patriarcha Constantinop. iniuste fuit a suis suffraganeis depositus fauore Michaelis Imper. & auctoritate. sed Nicolaus Papa eum reprehendit se pp cõsuetudinẽ excusãtem. Dicit ergo Nicolaus in hoc c. quod nulla cõsuetudo pôt impedire qd quin illud, qd statuitur a Papa inconcusse seruetur.

e ¶ Cõsequẽs est.] Idest, conueniens.

f [1] Plena.] Papæ auctoritas plena est, aliorum epõrum semiplena est: quia ipsi sunt in partẽ sollicitudinis uocati nõ in plenitudinẽ potestatis, ut 2. q. 6. decreto, & c. q. suscit.

Potestas Papæ, & epõrũ diuersa est.

g ¶ Cõsuetudinis.] Nisi talis sit consuetudo, quæ possit pịudicare iuri, ut notat sup. 8. d. frustra. Io.

Item Iulius Papa ad episcopos Orientales, epist. 1.

¶ A consuetudine Romanę ecclesię membris dissentire non licet. Cap. III.

Ansl. l. 1. c. 8. Poly. l. 1. c. 17. *Hebr.* 13.

NOlite errare fratres mei charissimi: Doctrinis varijs, & extraneis nolite abduci. En, instituta Apostolorum & Apostolicornm virorum, canonesque habetis: his fruimini, his circũdamini, [a] his delectamini, his armamini; vt his freti, circundati, delectati, armati, contra cuncta inimicorum iacula persistere valeatis. Satis enim indignum est, quemquam vel pontificum, vel ordinum subsequentium, hanc regulam refutare, quam B. Petri sedem & sequi videat, & docere. [h] Multum. n. conuenit, vt totum corpus ecclesiæ in hac sibimet obseruatione concordet, quę inde auctoritatem habet, vbi Dominus ecclesiæ totius posuit principatum.

Ansl. l. 5. c. 4. Poly. l. 3. tit. 3.

a ¶ His circundamini.] *Locupletatus est hic locus ex originali, & Anselmo.*

NOlite.] CASVS. Quidam episcopi deferentes regulam Rom. ec. uarijs doctrinis, & consuetudinibus multum extraneis abducebantur: quos Iulianus Papa reprehendit dicens, eos seruare debere regulam, quam sedem B. Petri sequi uideant & docere. ut inde auctoritatem habeant ubi Dominus posuit principatum.

h ¶ Et docere.] Patet hic, quod non semper consuetudinẽ Rom. eccl. tenemur sequi: nisi ipsa præcipiat eam esse seruandã, ut inf. ea. c. vult. multa enim seruat Rom. eccl. quæ aliæ non seruant, ut 31. dist. aliter. & de consecr. d. 4. de trina. & dist. 1. de hymnis.

Consuetudo Romana nõ semper est seruanda.

Item Imperator Constantin. Aug. ad Proculum, lib. 8. Cod. tit. Quæ sit longa consuetudo.

tit. 53. leg. 2.

¶ Non potest vsus & consuetudo legem & rationem vincere. Cap. IIII.

Iuo p. 4. c. 202. Pann. l. 2. c. 163.

COnsuetudinis, vsusq; longęui non vilis auctoritas est, verum non vsq; adeo sui valitura momento, vt

COnsuetudinis.] CASVS. Dicitur hac lege, quod magna est auctoritas consuetudinis: & non uilis ueruntamen

verumtamen non est tantæ auctoritatis, vt generaliter vincat rōnem, aut legē, sed tm̄ in eo loco in quo obseruať vincit. Quidam tñ intelligunt primam partē de bona consuetudine, & secundā de mala: quod non credo.

Consuetudo vtrū vincat legem.

a ¶ Vincat.] Arg. ꝙ consuetudo nunquam tollit legem. vt sup. 1. d. cōsuetudo. Sed objicit hæc lex aut loquitur de bona cōsuetudine, aut de mala: si de bona, illam nulla rō vincet, si de mala, de illa non potest dici, ꝙ non sit vilis eius auctoritas. Ad hoc dñt quidam, ꝙ principium loquitur de bona, finis autē de mala consuetudine, sed ille intellectus ineptus est, q separat caudā a capite, ꝙ nō licet. ext. de bap. maiores. Alij fere oēs ita exponunt, ꝙ hic dicitur non vincit. 1 legē, supple generalem: sed in eo municipio bone vincit vbi seruatur. Sed certe de hoc nunq̄ aliquis dubitauit, ꝙ consuetudo particularis non debet vincere legē in omnib. alijs locis: ideo exponas de consuetudine particulari. q̄ licet bona sit, tamen non vincit legē etiā in illo loco, nisi adsint illa, quæ dixi. 2 supra dist. 8. frustra.

1 Sub immo comparatur ei. su. c. 1 his.

2 Idem sentit Io. de Fāhie.

m ¶ Latura.] Idest, passura.

n ¶ Intente.] Idest, mente.

o ¶ Scriptura.] Veteris, vel no. te. non. n. scriptura vet. vel no. te. hoc docuit, sed docet canonica in fronte. & in alijs membris signaculum crucis debere fieri de cons.

Crucis signaculum in q̄bus mēbris debet fieri.

aut rationem vincat, [a] aut legem.

1 *Cū verò [b] nec sacris canonibus nec humanis legib. [c] consuetudo obuiare monstratur, inconcussa seruāda est.*

Vnde ex dictis a Basilij.

¶ Inuiolabilis est consuetudo, quæ nec humanis legib. nec sacris canonibus obuiare monstratur. C. V.

Basil. in lib. de Spiritu sancto, c. 27.

Burch. l. 3. c. 127. Iuo p. 4. c. 69. Pann. l. 2. c. 159.

ECclesiasticarum institutionum quasdam scripturis, quasdam verò Apostolica traditione [d] per successiones in ministerio [e] confirmatas accepimus; quasdā verò cōsuetudine [f] roboratas approbauit vsus, quibus par ritus, & idem vtrisque pietatis debetur affectus: Vnde [g] quis, vel [h] aliquantulum sacrarū expertus scripturarum hæsitauerit? [i] Si. n. attentauerimus cōsuetudines ecclesiæ non per scripturas [k] a Patribus traditas nihil æstimare, [l] quantum religio detrimenti sit latura, [m] intente [n] inspicientibus liquido constabit. ¶ Quæ. n. (vt inde ordiamur) scriptura [o] salutiferę crucis signaculo fideles docuit insigniri; vel q̄ trifariā [p] digesta super panem & calicem prolixæ orationis, vel consecrationis verba commendauit? Nā non modo, quod in Euangelio continetur, vel ab Apostolo insertū est, in secretis dicimus; sed & alia plura [q] adijcimus magnā quasi vim cōmendantia † mysterijs. Quæ orietē versus [r] nos orare literarū forma docuit; Bñdicimus fontē baptismatis oleo vnctionis. Huc accedit, ꝙ ter oleo [s] inungimus, quos

† al. consumandis ac commodantia.] Burch.

b ¶ Cum vero.] Hæc est secundā pars, in qua probat p̄ 7. c. ꝙ consuetudo bona est amplectenda. Io. de Fant.

CASVS. Ab hoc loco tractat de bona consuetudine vsque in finem.

c ¶ Legibus.] 25. q. 1. ideo. Arch.

ECclesiasticarum.] CASVS. Quidam nolebant vti consuetudine, nisi quæ in scriptis esset redacta a Patribus, quos reprehendit, Aug. in hoc ca. ostendens tria genera institutionum esse in ecclesia, quasdam scilicet in scripturis, quasdam ab Apostolis traditas, & per successores in ministerio confirmatas: quasdam vero sola consuetudine roboratas: quibus omnibus par ritus, & affectus debetur. Alioquin nisi consuetudines in ecclesia seruarentur, Christiana religio multum detrimenti pateretur: & hoc in prima parte. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Quæ enim] probat quòd hæc supradicta in ecclesia seruari debent, & hoc probatur sex exemplis. Primum est de crucis signaculo. Secundum est de verbis trifariam digestis, idest, ter repetitis super panem, & calicem. Tertium de oratione, quæ fit versus orientem. Quartum de benedictione baptismatis cum oleo. Quintum de olei vnctione, quæ fit in baptizato. Sextum de abrenunciatione satanæ, & angelorum eius.

¶ Casus seq. c. per se patet.

d ¶ Traditione.] Sine scriptis.

e ¶ In ministerio.] Diuino.

f ¶ Consuetudine.] Nō ab Apostolis, sed nescitur a quo.

ADDITIO. Scilicet ritu. i. obseruantia. Hug.

g ¶ Vnde.] idest, de quo ritu, vel obseruantia.

h ¶ Vel.] idest, etiam.

i ¶ Hæsitauerit.] q. d. nemo etiam inscius hic dubitat.

k ¶ Non per scripturas.] Sed per consuetudinem.

l ¶ Aestimare.] idest, valere.

distin. 4. postea signatur. & dist. 5. nunquid. 3 verumtamen videtur signum crucis traxisse originem ex vet. testam. 4 quia cum Angelus deberet occidere primogenita Aegypti, præceptum est filijs Israel vtrumq; postem linire de sanguine agni ad modum thau literæ, q̄ est ad modum crucis, & dicitur, ꝙ Iacob cancellatis manibus suis benedixit filijs Ioseph, s. Effraim, & Manasse. Item in Ezechiele legitur, ꝙ cum apparuissent ei sex viri vasa habentes in manibus, & quidam vir apparuisset in medio eorum habens attramentarium ad renes, Dominus dixit ad eum; signa thau in frontibus dolentium, & gementium; sed illud fuit tantum in figura præceptum, 12. q. 2. gloria.

3 Iste cōcor. nō erāt scriptę tpe Aug. & iō ipse sic loquitur: nā hodie secus s̄m Io. de Fā.

4 Vel vt no. in prædicto ca. nunquid Ezech. 8.

p Trifariam.] Trifaria dicuntur verba: quia eadem tertio repetuntur in secretis, scilicet hostiam sanctam, hostiam puram, hostiam immaculatam. Hic ordo nec in veteri testam. nec in nouo est præfixus: sed a sanctis Patribus vsualiter traditus: vel ideo dicuntur trifaria quasi sub triplici silentio fiant. primum est vsque ad sanctus. secundum vsque ad Dominicam orationem. tertium vsque ad agnus Dei.

q ¶ Alia plura.] Hæc habes extra de celebr. Missarum cum Marthæ.

r ¶ Quæ orientem versus.] Scilicet noui & vet. test. Sed tamen legitur, ꝙ Daniel in Babylonica captiuitate orabat versus templum, & Iudæi, similiter. templum autē erat versus orientem, & in Salomone legitur: mane ad solem orabis. sed dic, quod illa faciebant in venerationem templi.

Orādum est versus orientem.

ADDITIO. Potest tamen dici secundum Io. Damasc. ꝙ octo sunt causæ quare ecclesiæ sic sunt ordinatæ, ꝙ fideles orent versus orientem, quæ habentur in Archid. hoc loco.

s ¶ Oleo.] Oleo in scapulis, & pectore, vt de consecr. dist. 4.

Oleo q̄ mēbra sunt vngenda.

stin. 4. deinde. ve-tio in vertice fit vnctio: sed hoc fit crismate, vt de consec. distinct. 4. postquā ascendit. sed larga acceptione hic appellatur oleum crisma. sicut econuerso inf. 95. distin. Illud superfluum. Ioan.

baptizamus: verbis abrenunciare Satanæ & Angelis eius informamus. Vnde hęc, & alia in hunc modum non pauca, nisi quia tacita & mystica traditiōe. a Patribus ecclesiastico more, reuerentiori diligentia sunt in misterijs obseruata silentio, quam publicata scripto?

a ¶ Ex dictis.] *Hoc caput antea citabatur* ex Augustino in lib. ex dictis Basilij, *in codice Vercellensi est*: vnde Augustinus ait: vel ex dictis Basilij, *& retenta est posterior pars huius disiuncti, quoniā ita citant Burchar. & auctor Pannormia, Iuo autem citat ex lib. Basilij de spiritusancto, c. 27. quomodo in margine est indicatum Caterum, quoniam multis locis glossa obstitit, ne mendaretur, necessarium visum est integrum B. Basilij locum & grace & latine afferre.*

Τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα, ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν, καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅστις γε καὶ κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται. εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν, ὡς οὐ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια ζημιοῦντες τὸ εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιιστῶντες τὸ κήρυγμα. οἷον, ἵνα τοῦ πρώτου καὶ κοινοτάτου πρῶτον μνησθῶ, τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠλπικότας κατασημαίνεσθαι, τίς ὁ διὰ γράμματος διδάξας; τὸ πρὸς ἀνατολὰς τετράφθαι κατὰ τὴν προσευχήν, ποῖον ἐδίδαξεν ἡμᾶς γράμμα; τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας τίς τῶν ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; οὐ γὰρ δὴ τούτοις ἀρκούμεθα, ὧν ὁ ἀπόστολος, ἢ τὸ εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη; ἀλλὰ καὶ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον τὴν ἰσχύν, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες; εὐλογοῦμεν δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως καὶ προσέτι αὐτὸν τὸν βαπτιζόμενον, ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπωμένης καὶ μυστικῆς παραδόσεως; τί δὲ αὐτὴν τοῦ ἐλαίου τὴν χρῖσιν τίς λόγος γεγραμμένος ἐδίδαξε; τὸ δὲ τρὶς βαπτίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον, πόθεν; ἀλλὰ δὲ ὅσα περὶ τὸ βάπτισμα, ἀποτάσσεσθαι τῷ σατανᾷ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ ποίας ἐστὶ γραφῆς; οὐκ ἐκ τῆς ἀδημοσιεύτου ταύτης καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας, ἣν ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ καὶ ἀπεριεργάστῳ σιγῇ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν, καλῶς ἐκεῖνοι δεδιδαγμένοι τῶν μυστηρίων τὸ σεμνὸν σιωπῇ διασώζεσθαι.

.i. Dogmatum, & institutorum, quæ in ecclesia seruata sunt, alia quidem habemus ex doctrina, quæ literis consignata est; alia vero ex Apostolorum traditione ad nos transmissa, in misterio recepimus, Quæ vtraque eandem vim ad pietatem habent: atque his nemo sane contradixerit, qui vel exigua legum ecclesiasticarum peritia sit prędirus. Nam si aggrediamur ea, quæ non scripto, sed tantum consuetudine constant, repudiare, imprudentes Euangelio & quidem in præcipuis ipsius partibus officiemus. vel potius ipsamet. instituta ad inane quoddam nomen redigemus. Exempli causa (vt quod primum, maximeque commune est, primo loco commemorem) eos, qui in Domini nostri Iesu Christi nomine spē posuerunt, figura crucis signari, ecquis scripto docuit? dum oramus, ad orientē solē conuerti, ecquæ nos literæ docuerunt? Verba inuocationis, cum panis Eucharistiæ & calix benedictionis offertur, quis ex sanctis Patribus scripta nobis reliquit, Non enim ijs contenti sumus, quorum Apostolus, & Euangelium mentionem fecerunt; sed alia quoque cum antea, tum post dicimus, vt pote quæ magnum momentum ad ipsum mysterium habeant, doctrina non scripta, sed tradita eruditi. Benedicimus aquam baptismatis, & oleum vnctionis, atq; illum ipsum præterea, qui baptizatur, ex qua scriptura? nonne ex occulta, & mystica traditione? Quid? ipsam olei vnctionem quis sermo scriptus docuit? Quòd homo ter mergendus sit, vnde accepimus? Abrenunciare

Consuetudo particularis an excuset.

COnsuetudinem.] CASVS. huius cap. per se patet. a ¶ consuetudinem.] inf. d. 12. cap. nos consuetudinem. & inf. dist. prox. omnia. contra ibi enim dicitur, quod quamuis consuetudo non sit contra fidem, tamen est repellenda. Sol. hic de tolerabili, ibi de superstitiosa & intolerabili consuetudine: & sic oës auctoritates intelligendæ sunt, quæ contra illud c. reclamare videntur.

e ¶ Particularis.] Sed contra infra. ca. dist. 102. contra morem, vbi dicitur, quod particularis consuetudo non excusat, sed tantum generalis. Sed hoc verum est in illis, quæ tantum ex priuilegio possunt haberi, vbi non valet consuetudo, nisi vniuersalis sit.

Sed

Satanę, atque Angelis eius, & reliqua omnia quæcũque in baptismo obseruamus, quæ scriptura iussit? An non hæc ipsa minime vulgata, sed secreta doctrina, quam quieto, minimeque curioso silentio Patres nostri custodierunt; probe quidem illi intelligentes, mysteriorum maiestatem taciturnitate seruari.

Item Pius Papa. I. in decretis, decreto septimo.

¶Laudabilis est consuetudo, quæ nihil fidei contrarium vsurpat. Cap. VI.

COnsuetudinem [a] laudamus, quæ tamen contra fidẽ [b] catholicam nihil vsurpare dignoscitur.

Burc. l. 3. c. 124. Ansel. l. 4. c. 42. Iuo p. 4. c. 66. Pann. l. 2. c. 157. Poly. l. 3. tit. 23.

¶*Verba huius capitis, quæ antea tribuebãtur B. Augustino, leguntur in editione conciliorũ Coloniensi tribus tomis inter decreta Pij I. decreto septimo & 7 epist. eiusdẽ Pij ex codice sexdecim librorum li. 3 c. 19 quã etiã citant Burch. Iuo & auctor Pannormiæ: cuius tamen epistolæ omnia fere verba habentur I. lib. regesti B. Gregorii (qui citatur in Polycarpo) epist 75. & ea. quæ ad hoc caput ptinent, referuntur inf. d. 12. c. nos cõsuetudinem.*

Item B. Augustinus ad Casulanum epist. 86:

¶Vbi auctoritas deficit, mos populi, & maiorum instituta pro lege seruantur. Cap. VII.

IN his rebus, de quibus nihil certi statuit diuina scriptura mos populi Dei, & instituta maiorũ pro lege [c] tenẽda sunt. Et sicut [a] præuaricatores diuinarum legum, ita cõtemptores ecclesiasticarum consuetudinum [d] coercendi sunt.

Ansel. l. 4. c. 42. Burc. l. 3. c. 126. Iuo p. 4. c. 68. Pann. l. 2. c. 158. Poly. l. 3. tit. 23. c. fin.

a Et sicut.] *Hinc vsque ad finem non sunt in epistola indicata: sed à Burchardo etiam & Iuone, & in pannormia referuntur.*

Item in libro de fide Christiana.

¶*Hodie inter opera B. Augu. nullum extat hoc titulo. In epistola vero ad Ianuarium, quæ est 118 cap. I & 2. hæc eadem sententia copiose exponitur.*

¶Auctoritate & traditione generali, vel speciali ecclesia regitur. Cap. VIII.

CAtholica ecclesia per orbem terrarum diffusa trib. modis probatur existere. Quidquid enim in ea tenet, aut auctoritas est scripturarum, aut traditio vniuersalis, aut certe propria & particularis [e] institutio. Sed auctoritate [f] tota [g] constringitur, vniuersali traditione maiorum, nihilominus tota: priuatis vero cõstitutionibus, & proprijs informationibus vnaquæq; pro locorum varietate, prout cuique visum est subsistit, & regitur. [h]

Item in libro contra Manichæos.

b ¶ Contra fidem] idest, contra bonos mores, & quod ita * sit exponendum; habes de consecra. dist. 4. si nõ sanctificatur vbi ex necessitate oportet facere eãdem expositionem.

* Longe rectius exponitur ibi in glo. c. si non sanctificatur. de consec. dist. 4. Vide Turrecre. super hoc cap.

IN his. CASVS. Quærebat Casulanus ab Augu. vtrum cõsuetudines essent seruandæ, vbi nihil statuit diuina scriptura certum? Et respõdet, quod sic: & tũc pro lege seruãdę sũt; & sicut transgressores legũ puniũtur, ita & contemptores ecclesiasticarũ cõsuetudinũ puniri dẽnt.

c ¶ Pro lege.] Semper diuturni mores pro lege seruantur, vt infr. dist. proxi. diuturni. sic su. ead. distin. consuetudinis.

d Cõsuetudinũ.] no. quod æq; punit trãsgressor cõsuetudinis vt trãsgressor legis, vt 1. q. 7. si quis omnẽ. & sup. ca. ecclesiasticarum vnde sicut canonice non licet obuiare legi sine licentia Papæ, sic nec cõsuetudini 1, vt dicitur in hoc co. c. & tñ de communi cõsensu possunt venire cõtra consuetudinem etiam iuramento firmatam. si causa subest, vt extra de his q̃ fi. à ma. par. cap. cũ in cunctis: sed contrarium est in statutis. 15. q. 6. auctoritatem. Ioan 2.

Consuetudinis trãsgressor punitur vt transgressor legis.

1 Antiquæ cõsuetudinis ordo sub decreto mandatur obseruari. vt 10. q. 1. decernimus. in pri.

2 Ad idẽ ex. de iureiur. sicut nostrũ Archid.

CAtholica ecclesia. CASVS. Tria sunt quibus ecclesia per orbem diffusa regitur, & subsistit. s. scriptura. s. ve. & no. te. & traditio patrũ, & vniuersalis & particularis. institutio, vel cõsuetudo. Primis duobus modis vniuersaliter totã regit ecclesia: particulari vero institutione, vel consuetudine nõ tota, sed pro locorũ varietate regitur, & gubernatur; prout vnicuiq; visum est.

f ¶ Sed auctoritate.] Scilicet scripturæ.

g ¶ Tota.] Ecclesia.

h ¶ Regitur.] Quia quælibet prouincia abundat in suo sensu, vt 76. dist. vtinam. & extra de sepul. ca. certificari. Palan.]

PAlam.] CASVS. Manichæi dicebant, quod auctoritas Rom. eccl. in re dubia non debat introduci ad fidē faciendam. Cōtra quos inuehit Aug. dicēs, quod auctoritas Rom. eccl. ad fidem faciendam valet, cum sit ab ipsis Apostolis, & eorum successoribus confirmata. vt 20. dist. de libellis, & sic seruandæ sunt leges Apostolicæ, sicut leges Petri. 19. d. sic omnes.

d ¶ Et tot. arg. quod priuilegium, quod a pluribus episcopis datur præualet illi quod a paucioribus datur, & argu. 19. dist. in canonicis 1.

¶ Valet ad fidem catholicæ auctoritas ecclesiæ, Cap. IX.

PAlam est[a]; quòd in re dubia, ad fidem[b] valeat auctoritas ecclesiæ catholicæ[c], quę ab ipsis fundatissimis sedibus Apostolorum vsq; ad hodierum diem succedentium sibimet episcoporum serie, & tot[d] populorum consensione firmatur.

¶ Apud B. Augustinum lib. 11. contra Faustum Manichæum cap. 2. legitur. Et vides in hac re (de fide exēplarium loquitur) quid ecclesię catholicę valeat auctoritas, quæ ab ipsis, &c. *Hanc verò episcoporum successionem potissimum in sede Petri, & in libro contra epistolā Fūdamenti, & in epist. 165. de schismate Donatistarum, merito certissimum putauit ecclesia catholica indiciū.*

Item Leo Papa ad episcopos per Siciliam constitutos, epist. 4. c. 6.

¶ Ab Apostolicis institutis non licet recedere. C. X.

HOc vestræ indicimus charitati, vt ab Apostolis institutis nullo vlterius recedatur excessu, quia inultum post hoc[e] esse non poterit, si quisquam Apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

Ansel. l. 3. c. 45.
Poly. l. 1. tit. 17.

Item Innocentius I. ad Decentium[f] episcopum Engubinum, epist. 1.

¶ Ab omnibus seruari debet, quod Romana seruat ecclesia. Cap. XI.

QVis nesciat, aut non aduertat, id quod a principe Apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est, ac nunc vsque custoditur, ab omnibus debere seruari? nec superinduci, aut introduci aliquid, quod aut † auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? præsertim cum sit manifestum in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, insulasque interiacentes, nullum instituisse ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus[g], aut eius successores cōstituerunt sacerdotes: aut legant, si in istis prouincijs alius[h] Apostolorum inuenitur, aut legitur docuisse. Quòd si non legunt, quia nusquam inuenitur, oportet eos hoc sequi, quod ecclesia Romana custodit, a qua eos principium accepisse non dubium est, ne dum peregrinis sermonibus † student; caput institutionum videantur amittere. † Sæpe dilectionem tuam ad vrbem venisse, ac nobiscum in ecclesia conuenisse, & quem morem[i], vel in consecrandis mysterijs, vel in cæteris agendis arcanis teneat[k], cognouisse[a]. Quod sufficere arbitraremur ad informationem ecclesię tuę, vel reformationé,

Burc. l. 3. c. 125.
Ansl. l. 1. c. 41.
Iuo p. 4. c. 67.
Poly. l. 1. ti. 17. & l. 3. tit. 24.
† al. auctoritatem debeat aliūde accipere, vel exemplum.

† al. assertionibus.
† al. amittere.

HOc vestræ. CASVS. Quidam, epi uolebant recedere ab institutis, & cōsuetudine Ro. ec. sed Leo Papa pcipit ne hoc faciāt, quo de cætero non poterit inultum remanere.

e ¶ Post hoc. Arg. quod grauius punit delictum iteratum, vt 25. q. 8. hi qui.

1 Arg. contra ext. de pœni. & remis. lib. 6. c. indulgentię.

F ¶ Ad Decentium.] Iste, fuit electus in episcopū, & licet sciret consuetudines Rom. eccl. tamen petijt a Papa, ut ei scribat eas pp maiorē auctoritatem. 23. di. quamquam.

QVis nesciat.] CASVS. Quidā cui nota erat institutio, & consuetudo Rom. ecc. electus est in epm in ciuitate quadam ubi erant hoīes, q superinducebāt alias institutiones, & consuetudines, q̇ B. Petrus docuit, & successores ipsius. qd pate faciēs episcopus dño Papę supplicauit, ut sibi īstitutiones Ro. Ec. scriberet, qbus suū populū erudire uolebat. Cui Papa respondet, dicēs. Licet noueris consuetudinē nostram, in qua toties interfuisti, ut sufficiet ad informationē ecclesiæ tuæ, quia tamen auctoritate nostra tuū uis populū īformare: faciemus, qd petisti, ut populum tuū instruas, & errātes cōmoneas, aut nobis indices, ut qui sint scire ualeamus.

g ¶ Petrus Apostolus.] Vel aliqs ex eius mādato, ut Paulus: nā Petrus Paulo dedit licētiam prædicādi auctoritate Dñi dū dicit: Segregate mihi Paulum & Barnabā ut 75. dist. quod dic.

2 Nō uſ. hæc bona ex positio quia nullus Apostolus fuit Petro contrarius: & ideo alij subaudiunt primo ex xij. nullus nisi Petrus, vel ab eo missus. Arch.

a ¶ Palam est.] In his tribus c. loquitur de generali consuetudine Rom. eccl. quam etiam in alijs ecclesiis statuit obseruandam.

b ¶ Ad fidem.] Scilicet adstruendam.

c ¶ Catholicæ.] i. Romanæ, ad quā recurritur in dubijs,

h ¶ Alius.] idest contrarius. 2. sic ponitur 11. q. 3. c. 2.

i ¶ Morem.] Sic construe, satis certum haberemus dilectionem tuam agnouisse quē morē in celebrandis, &c.

K ¶ Teneat.] Scilicet Rom. Eccl. vel teneat, idest, tenere debeat dilectio tua.

a ¶ Haberemus.] scilicet tuam dilectionem.
b ¶ Duxisset.] dilectio tua.
c ¶ Ignorare.] hic indicat eum scire, & nescire: sed vulgariter loquitur quasi dicat, satis crederem te scire, nisi à me quæsiuisses.

tione deuiare non debemus: sed cum ratione possumus quod probat per duo. cap. proxi. à contrario sensu. Ioan.

ADDITIO. Et male. Nam non est in eo argumentandum à contrario sensu, secundum Lau. sed contra hoc dictum

d ¶ Auctoritate.] cum iste episcopus hoc sua auctoritate poterat facere, & per confirmationem Papæ nihil noui iuris datur 1, ut inf. dist. proxi. præceptis. qui enim confirmat, nihil dat, ut extra de fid. instr. inter dilectos: ad quod ergo maioris auctoritatis? Dicunt quidam, quod solet plus timeri, & caueri, quam ... immo dico, quod auctoritas Papæ, vel eius confirmatio id quod minus fuit ualidum facit ualidum, ut extra de transla. c. 1. Item quod nulli præter auctoritatem Roman. Pont. licet illud reuocare ... extra de confirm. util. uel inut. c. 2.
e ¶ Nouitates.] inf. 33. di. & hæc aut scripsimus. & ff. de consti. princ. rebus. sup. 4. dist. erit autem lex.
f ¶ Alterius.] scilicet contrariæ bonis moribus, sic soluit contra inf. d. prox. nouit. contra sic Inst. de satisda. §. ult.

1 Ad hoc 25. q. 2. nō tam nouū. & no. sup. 1. q. in summa. ibi uideas. Arch.

Confirmationis Papalis effectus.

2 De hoc & leg. ... & no. 17. q. 4. frater. & extra de transl. ue niēs. ibi. uideas. & de consti. c. pe. & per Inn. extra de deci. dudum.

si prædecessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerint, & satis certum haberemus[a], nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisset[b]; quibus idcirco respondemus, non quòd te aliqua ignorare[c] credamus; sed vt maiori auctoritate[d] tuos instituas: vel si qui a Romanę ecclesiæ institutionibus errant, aut commoneas, aut nobis indicare non differas: vt scire valeamus, qui sint, qui aut nouitates[e] inducunt, aut alterius[f] ecclesiæ quam Romanæ, existimant consuetudinem esse seruandam.

a ¶ Cognouisse.] *Locus hic in originali concilijs quatuor tomorum inserto sic habet*. cognouisse non dubium est. Quod sufficere ad informationem ecclesiæ tuæ, vel reformationem, (si predecessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerunt) satis certum haberemus: nisi de aliquibus cōsulendos nos esse duxisses. *Sed ob glossam præcipue in ver. morem non est mutatum.*

DISTINCTIO XII.

QVod g *absque discretione iustitiæ nulli agere licet.*

Vnde Calixtus Papa primus omnibus episcopis ait in epistola prima ad Benedictum episcopum.

¶ Nulli agere licet sine discretione iustitiæ contra disciplinam Romanæ ecclesiæ. Cap. I.

Ansel. l. 1. c. 22. Poly. l. 1. c. 17.

NOn docet à capite membra[h] discedere: sed iuxta sacrę scripturę testimonium omnia membra caput sequantur. Nulli vero dubium est, quòd Apostolica ecclesia mater est omnium[i] ecclesiarum, à cuius vos regulis nullatenus conuenit deuiare. Et sicut Dei filius venit facere voluntatem patris; sic & vos voluntatem vestrę impleatis matris, quę est ecclesia: cuius caput, vt prædictū est, Romana existit ecclesia. Quidquid ergo sine discretione[k] iustitiæ contra huius disciplinam actum fuerit, ratum haberi ratio nulla permittit.

Item Gregorius B *Papa quartus.*

B ¶ Gregorius.] *Integrū hoc caput īuenit' ī epistola Gregorij quarti uniuersis ep̄is p̄ Galliā, Germaniā, Europā, & uniuersas p̄uīcias cōstitutis: q̄ est ī codice sup. citato.*

QVod absq. Hæc distinctio diuiditur in tres partes. In quarum prima probat quod bona consuetudo seruanda est secūda ibi, Hoc aūt] tertia ibi, De his.]. CASVS. in superiori di. ostendit, q cōsuetudo Rom. Ec. est seruāda. nūc uero ostēdit, quod à consuetudine Rom. ec. non esse recedēdū sine causa, & sine discretione. Et ad hoc p̄bandum inducit prima duo cap. à contrario sensu. Addit etiam, q bona consuetudo est seruanda, mala uero resecanda: & quod consuetudo metropolit. ecclesiæ est seruanda in prouincia, exceptis monasterijs.

g ¶ Quod.] id est, ut noua consuetudo teneatur. In hac xx. distin. magister prosequitur materiam præcedentis distin. scilicet, quod consuetudo sit seruanda, quæ non est contraria iuri naturali, uel constitutioni. In fine dicit, quod omnes ecclesiæ debent seruare consuetudinem Metropolitanæ ecclesiæ, ut inf. ead. dist. de his. nisi sint monasteria, ut ibi dicitur. Ponit autem in principio duo c. per quæ uult interpretari ult. c. præcedentis distin. ubi dicitur, quòd à consuetudine Rom. Ecc. deuiare non debemus, & sic intelligit, quòd sine discre

dictum Lau. est 56. dist. c. 2. in fi. Hu. tenet contra.

NOn decet.] CASVS. quidam episcopi deuiabant à regulis Rom. Ecc. quare Calixtus Papa scripsit omnibus episcopis, ut ipsi tanquam membra Romanæ Eccl. quæ est caput, non discedant sine discretione: sed uoluntatem eius faciant uelut suę matris: sicut Christus uenit facere uoluntatem patris.

h ¶ Membra.] sic inf. de consec. dist. 3. celebritatem, & in auth. de eccle. titu. in princip. 3. Et est hic arg. idem iuris esse in toto, quod in parte 4. ut 1. q. 3. si quis episcopus ubi de hoc.
i ¶ Omnium.] ergo & Græcorum, ut 24. q. 1. rogamus.
K ¶ Discretione.] nunquid ergo cum discretione licitum est contra illam agere? certe non, ut 17. q. 4. §. qui autem. unde hic uacat arg. à contrario sensu.

3 Lauren.
4 Nam quod ius est in toto quo ad totū: & in parte quo ad partem. ff. de adm. tuto. si duo. & de usu. qui sit in prin. secūdum Io. de Fant.

Era-

PRæceptis.] CASVS. Quidam Patriarchæ, vel archiepiscopi contra statuta Ro. ecclesiæ faciebant epos sine licētia sedis Apost. alios deponendo: quos Greg. reprehēdit, dicēs, ꝙ accusatio episcoporū, & depositio sicut quæstio fidei tm̄ ad sedē Apostolicam spectant: sicut antiqua statuta declarāt, quæ Greg. in hoc c. confirmat, nihil nouum circa hoc statuendo: quare præcipit eis Greg. ne caput suum omittant, vnde normam assumere debent, & qui contra hoc fecerit, deponetur.

a ¶ Non dura.] Quamuis graue, & intolerabile sit, tñ adimplēdum est, vt 10. dist. i memoriā. & 100. d. [illegible] morē. vel assignetur ratio quare adimpleri nō possit, vt extr. de rescrip. si quando.

to, Bibliotheca monasterij Dominicanorū Initiū uero ē etiā in epist. Anastasij II ad Anastasium Augustum c. 6.

¶ Apostolicis præceptis nullus superbè resistat. C. II.

Anselm. l. 1. c. 20. Polyc. l. 1. tit. 17. † abest ab ori. & aliquot vetustis Gratiani exemplaribus.

PRæceptis Apostolicis non dura [a] superbia resistatur, sed per obedientiā, quæ a sancta Romana [ecclesia, † & Apostolica auctoritate iussa sunt, salutiferè impleantur, si eiusdē sanctæ Dei ecclesiæ, quæ est caput vestrū, communionem habere desideratis. *& post multa* ¶ Non nouum [b] aliquid præsenti iussione præcipimus, sed illa, quæ olim videntur indulta, firmamus: cum nulli dubiū sit, ꝙ non solum Pontificalis causatio † [c], sed omnis sanctæ [a] religionis relatio ad sedem Apostolicam, quasi ad caput ecclesiarum debeat referri, & inde normā sumere, vnde sumpsit exordium; ne caput institutionis videatur omittere. Cuius auctoritatis sanctionem omnes teneant sacerdotes, qui nolūt ab Apostolicæ petræ, super quam Christus vniuersalem fundauit ecclesiam, soliditate diuelli. Si quis hæc † Apostolicæ sedis præcepta non obseruauerit, percepti honoris esse hostis non dubitetur.

† al. accusatio

† al. hoc scepto sedis Apostolicæ præcepta] orig.

a ¶ Sanctæ religionis.] *Sic emendatū est ex ipsa epistola, & aliquot manuscriptis Gratiani codicibus, inductis his vocibus,* spei Romanæ ecclesiæ.

Item Leo ix. Michaeli episcopo Cōstantinopolitano, epist. 1. c. 29 & Nicolaus 1. epist. 2 ad Photium.

¶ Non est resistendum consuetudini, cui canonica non obstat auctoritas. Cap. III.

Iuo p. 4. c. 223. & par. 5. c. 44. Pann. l. 2. c. 155.

SCit sancta Romana ecclesia, quòd nihil obsunt saluti credentium diuersæ pro loco & tempore cōsuetudines [d]; si illis canonica non obsistat auctoritas, pro qua eis obuiare debeamus: vnde nil iudicamus eis debere, vel posse resistere. †

† al. resisti.

¶ *Caput hoc cōfectū est ex duobus lōge diuersis locis. Nā vsque ad ver.* si illis, *sumptū est ex prima epistola, seu libello Leonis ix aduersus inauditas præsumptiones Michaelis Constantinopolitani, & Leonis Acridani episcoporū, c. 29 vbi loquens de Romana ecclesia ait:* Scit namque, q̄a nihil obsint saluti credentiū diuersa ꝓ loco & tp̄e consuetudines, qñ vna fides per dilectionē operans bona, q̄ pōt, vni Deo cōmendat oēs. *& hac fere ab Iuone, & in Pannormi. referūtur. Altera vero pars accepta est ex epistola secūda Nicolai ad Photiū q̄ incipit,* Postquam B. Petro. *Ibi enim habentur hæc:* De cōsuetudinibus, quas nobis opponere nisi estis, scribentes per diuersas ecclesias diuersas esse consuetudines: si illis canonica non obsistat auctoritas, pro qua obuiare debeamus: nihil iudicamus, vel eis resistimus.

Item Hieronymus ad Lucinium, epist. 28.

¶ Cōsuetudines, quę fidei non officiunt, vt à maioribus traditæ sunt, obseruentur. Cap. IIII.

ILlud breuiter admonendum puto, traditio-

b ¶ Non nouum.] arg. ꝙ nō dr̄ nouū, quod qñque statutū fuit: licet modo renouet. [1] vt 24. q. 1. Achatius. & 2[illegible]. q. 1. nō satis. vnde si episcopus [illegible], ꝙ si alienabit nouū feudum, tñ feudum de nouo vacans potest licite alienare, vt extra de feu. ex parte. Item habes hic, ꝙ per cōfirmationē Papæ non datur ius nouum, vt extra de cōfir. uti. vel inuti. cum dicta. Quid iuris sit, dixi de hoc ī. dist. prox. c. vlt.

1 Et est arg. contra illos qui innouatas quæstiones uilipendunt 22. dis. renouantes. 10. q. 1. antiquos. Lau.

c ¶ Causatio episcoporū.] Solus enim Papa potest cōdemnare ep̄m, licet ab alio possit absolui, vt 3. q. 6. quamuis & c. dudū. & 3. q. 1. duodecim. Itē solus Papa restituit eum, vt 2. q. 6. ideo. 1. Itē solus agit de eorū renūciatione, vt 6. q. 3. denique. & de eorum mutatione, vt 7. q. 1. mutationes; & de eorū exēptione, ut 16. q. j. frater.

Papa solus condemnat episcopos.

SCit sācta. CASVS. Reuertitur mō Gratianus ad ꝓpositū suū, ostēdēs ꝙ consuetudo quæ non obuiat iuri naturali, uel constitutioni, est seruanda. Dī ergo in hoc c. ꝙ benè possunt diuersæ cōsuetudines ꝓ locis & tp̄ibus obseruari, dūmō illis canonica auctoritas ñ obstaret, nec obest hoc saluti credētiū.

d ¶ Cōsuetudines.] ut 31. di. aliter. & de cōse. dis. 4. de trina. & de consecr. dist. 2. quotidie.

ADDITIO. Ad idē supra, ea. dist. illa.

ILlud. CASVS. Lucini⁹ inueniebat

nes [a] ecclesiasticas, præsertim [b] quæ fidei non officiunt, ita obseruandas, vt à maioribus traditæ sunt, nec aliorũ consuetudinem, aliorum contrario more [c] subuerti.

Item Nicolaus Hincmaro archiepiscopo.

¶ Traditiones a Patribus institutæ non sunt infringendæ. Cap. V.

Ridiculum est [d], & satis abominabile dedecus, vt temporibus nostris vel falso insimulari sanctam Dei ecclesiã permittamus, vel eas traditiones, quas antiquitus à Patribus suscepimus; pro libitu semper errantium infringi patiamur.

Iuo p.4.c.212. Pann.l.2.c.156.

¶ Habetur in epistola scripta Hincmaro, & cæteris archiepiscopis & episcopis in regno Caroli ecclesias regẽtibus, quæ extra in codice iã memorato Bibliotheca Dominicanorũ, & ex ea caput hoc locupletatũ est. Nã antea breuius erat, vt etiam apud Iuonẽ, & in Panormia.

Item Iustinianus Institutionum lib. 1. tit. 2.

¶ Diuturni mores pro lege sunt habendi. Cap. VI.

Iuo p.4.c.194. Pann.l.2.c.160.

Diuturni [e] mores consensu vtentium approbati legem imitantur.

Item Cod. lib. 8. tit. quæ sit longa consuetudo. l. 1.

¶ Quidquid contra longam consuitudinem fit, reuocari oportet. Cap. VII.

Iuo p.4.c.201. Pann.l.2.162.

Consuetudo [f] præcedens, & ratio, quæ cõsuetudinẽ suasit, tenẽda est. Et quidqd contra longã [g] con-

varias consuetudines, & diuersas, vnde dubitabat vtrum altera deberet alteri præiudicare, & de hoc Hieron. consulebat, qui respondit dicens, ꝙ consuetudines à sanctis patribus traditæ obseruari debent quæ fidei non obstant: nec vnius loci consuetudo alterius loci consuetudine debet subuerti. Tria aũt sequẽtia capitula plana sunt.

a ¶ Traditiones.] i. cõsuetudines. 8. dist. quæ contra mores.

b ¶ Præsertim.] i. tantum. sic ponitur 11. q. 3. si qs episcopus dãnat⁹, & 16. q. 3. § singulas 7. q. 1. si quis presbyter. & 27. q. 2. multorũ. Et dic non officiant. id est, quę fidei nõ aduersent vl' moribus bonis. vt lf. ea. oia.

c ¶ Contrario more.] arg. est hic contra episcopos qui sic argumentantur contra ecclesiam aliquam: ex quo aliæ ecclesię hoc, vel illud faciunt: ergo & ista idem faciet. Respõdeatur ergo eis, ꝙ consuetudo vnius ecclesię non subuertitur pp contrarias consuetudines aliarũ. ar. tñ est pro eis 100. dist. contra morẽ. extra de censi. ex parte [1]. arg. cõtra extra de ca. mo. dilectus circa fi. Io. Sol. qlibet ecclesia faciat id qđ aliæ faciũt de iure, cõi. 61. dist. miramur nisi præscripserit, vt extra de præscri. auditis. vel nisi habeat priuilegiũ 16. q. 1. hinc etiam. B. Ex his duobus c. vĩ ꝙ iudex delegatus iudicabit secundũ consuetudinem loci, vt inf. ea. d. illa. & sup. d. 8. c. q̃ contra mores, vbi dicit, nulla ciuis, vel peregrini. & extra de consue. cum olim. in fi. & de rog. spiri. super eo. & optime extra de eo, q mit. in poss. cum venisset. & C. de ædi. pri. an in totum, vbi dr̃, ꝙ iudex seruabit [2] ea quæ in oppido frequẽter seruata sunt. [3] Et legatus seruabit consuetudinem prouincię: nam magnum existimant ꝓuinciales sibi seruari cõsuetudines suas. ff. de offi. procon. obseruare. Item lex præcipit, ꝙ iudex seruet consuetudinẽ ꝓuincię. ff. de testa. l. 3 in fi. Econtra ꝓbat. ꝙ iudicabit sc̃dm ius Romanum. vt sup. d. proxi. c. vlt. & c. consuetudinis, & in satisdatione dicit lex seruãdã consuetudinem vrbis Romanæ, vt insti. de satisd. §. vlt. extra de sen. & re iud. in causis & c. cum causa. & 25. q. 2. seruatis. in fi. Itẽ qa delegatus non sua, sed delegãtis vice fungitur [4] vt 93. dist. c. vlt. ext. de offi. deleg. sane 2. ff. de offi. eius cui mãda. est iurisdictio. l. 1. & 3. itẽ magnum sequeretur incõueniẽs, si sc̃dm consuetudinem loci iudicaretur, quia si illa loca haberent diuersas consuetudines in quibus iudicatur: iã sequeretur ꝙ eadem causa regerei sc̃dm consuetudines contrarias. 12. q. 2. monemus. Itẽ vĩ. ꝙ sc̃dm cõsuetudinem rei sit iudicãdũ: tũ qa actor sp sequitur forũ rei, vt 11. q. 1. experiẽtiæ, tũ quia fauorabiliores rei sunt, q̃ actores. ff. de reg. iur. fauorabiliores. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ si aliqui se sponte subijciant iudicio alicuius, vel sponte petant iudices delegatos, ꝙ semper secundum consuetudinem delegantis iudicandũ sit. Si autem inuitis datus sit iudex: tunc iudicabitur secundum consuetudinem litigantium, & potius sc̃dm consuetudinẽ rei, q̃ actoris. vt in d. l. fauorabiliores. Melius pt distingui, aut appellatur ad Papam aut non: si propter appellationem obtinetur iudex, dico tunc delegatum dẽre sequi consuetudines illius loci a quo est appellatum. qa iudex appellationis tenetur sequi legem prioris snīæ, ut in auth. coll. 9. vt cum de app. cog. in princ. argu. ad hoc extra de test. Raynutius. vbi iudex ap. sequitur consuetudinem loci a quo fuit appellatũ. Sed si sine ap. impetretur iudex: tunc tenetur sequi consuetudinem delegantis. argu. ad hoc ff. de cond. & dem. quæ conditio. in fi. Io. Ego credo, ꝙ iudex iudicabit secundum consuetudinem rei, cũ actor forum rei sequatur: vt extra de for. compe. cum sit generale. nisi ratione contractus. vel maleficij factus sit de foro alterius: quia tunc seruabitur consuetudo loci vbi contraxit, vel vbi deliquit. vt 8. d. quæ contra mores, & extra de for. compe. c. vlt. Bar. con.

Cõsuetudo rei dẽt a iudice seruari.

c ¶ Contrario more.] C. de temp. in integ. rest. l. vlt. contra vbi dicitur, ꝙ absurdum est ex locorum differentia aliquod induci discrimen. Sol. verum est, quod propter loca diuersa non debet induci ius diuersum: nisi alia ratio subsit 20. dist. sciendum.

d Ridiculum est.] ff. de interdictis, & relegatis. l. relegatorum, §. vltimo.

Diuturni. Hoc dicitur Instit. de iure naturali. §. ex non scripto.

f Consuetudo] vbi non est contraria iuri scripto.

g ¶ Contra longam.] Sed longum est illud quod est x. vel xx. annorum, ut C. de præscri. long. temp. per totum. Non ergo requiritur, ꝙ consuetudo excedat hominum memoriam, ut dicunt quidam uel etiam, ꝙ sit præscripta. Sed illud uerum est, ubi consuetudo non est contra ius, vel quando est uetusta: ita ut excedat memoriam hominum, ff. de aqua plu. arcen. in summa. §. item narus. quia tunc habetur loco constitutionis, ut l. hoc iure §.

1 Et c. sopire vbi de hoc, &c. super eo. vbi de hoc. extra de offi. archi. ca. fi. vbi plene de hoc per Inn. & facit ad hoc quod not. extra de decimis, quoniã Iudex iudicando an loci consuetudinem seruare debeat.

2 In iudicando.

3 Scilicet in simili genere controuersiarum. Archid.

4 Idem Bal. in l. aduersus. C. si ad uer. rem iu. & Alex. de Imo. in l. do-let. ff. de iu-risd. om. iu-dicũ prin.

Iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æsti. ubi autem est iuri contraria, requirunt ea, q no. 5. 8. dist. frustra. 1

N Os consuetudinem.] CASVS. In Numidia erant multi Donatistæ, quos cum ad ecclesiam redibant archiepiscopi, & primates de cõsuetudine in episcopos promouebant: cum hæc consuetudo esset contra ecclesiasticas constitutiones. Dicit ergo Papa in cæteris articulis consuetudinem esse seruandam. In promotione vero Donatistarum seruari non debet, licet in dignitatibus ex dispensatione tolerentur, cum in quibusdam antea consistebant.

sionis & proprie. Item est hic argu. quod persona, quæ alias est ineligibilis ratione consuetudinis fit eligibilis & sic extra de clericis cõiug. cũ olim. 2 & ff. de decu. non tantum. in fi. arg. contra, extra de consuet. cum venerabilis. Item habes hic, quod dispensatur in uno ordine cum aliquo, qui tamen non potest promoueri ad superiorem ordinē, ut 34. dist. lector & 1. q. 5. c. 1. & q. 7. saluberrimum. pōt. n. aliquis habere minorem honorem, q non potest habere maiorem, ut ff. de interd. & rele. relegatorum, §. ult. & 15. quæst. ult. c. 1.

1 Sub. & tñe pfertur: vel qñ est uetusta, ita q excedit memoriam hominũ. ff. de aq. plu. arc. l. in summa. §. Cassius. Tunc aũt loco constitutionis hr̄, ut d. l. hoc iure, §. ductus aquæ Laur.

2 Pōt dici id quod dr̄ in hac decr. plᵒ fieri p p scandalũ vitãdũ: q̃ pp cõsuetudinē, ut in hoc c. eos cõ suetudinem.

suetudinem fiet, ad solicitudinem suam reuocabit præses prouinciæ.

α ¶ Quidquid.) *In originali est* & ne quid contra longam consuetudinem fiat, *sed quoniam rubrica videtur magis conuenire lectioni Gratiani, quæ est etiam apud Iuonem & in Pannormia, non est mutatum.*

Item Greg. vniuersis episcopis Numidiæ, li. 1. epi. 75.

¶ Inmota permaneat consuetudo, quæ contra fidem catholicam nihil vsurpare dignoscitur. C. VIII.

sup. dist. 11. c. consuetudinem. Iuo p. 4. c. 104.

N Os consuetudinem, quæ tamen contra fidē catholicã nihil vsurpare dignoscitur, immotã [a] permanere concedimus, siue de primatibus [b] constituendis, siue de cæteris capitulis, exceptis ijs, qui ex Donatistis ad episcopatum perueniunt: quos prouehi ad primatus dignitatem (etiam cum [c] ordo [d] clericorum β eos ad locũ eundem deferat) modis omnibus prohibemus. [e] Sufficiat autem illis commissæ sibi plebis † curam gerere, nō autem etiam illos antistites, quos catholica fides in ecclesiæ sinu & edocuit, & genuit, ad obtinendum culmē primatus anteire.

† tantummodo] orig.

β ¶ Ordo clericorum.] *Sic et legitur in aliquot uetustis Grat. & in aliquibus B. Greg. codicibus: sed auctor glossæ non videtur habuisse uerbũ* clericorum: *quemadmodum neq; Iuo neq; pleraque Gratiani manuscripta exēplaria, neque aliqua etiam B Greg. operum editiones.*

Idem Gregorius ad Maximum Salonitanum episcopum lib 7 reg. epist. 81.

¶ Non negantur quæ consuetudinis sunt. Cap. IX.

Q Vemadmodum illicita perpetrari nō patimur, sic [f] quæ sunt consuetudinis non negamus.

Idem Gregorius ad Augustinum Anglorum episcopum, resp. 3.

¶ Non locus consuetudinem, sed consuetudo locum commendat. Cap. X.

Iuo p. 2. c. 80.

N Ouit fraternitas tua Romanę ecclesię cõsuetudinē, in qua se meminit enutritã Sed mihi placet, vt siue in Romana, siue in Gallicorũ, † [g] siue i qualibet ecclesia aliquid inuenisti, qđ plus omnipotēti Deo possit placere, solicite eligas, & in Anglorum ecclesia, quæ adhuc in

† Gallicanorum] orig.

† Gallicana.] Iuo.

c ¶ Etiã cũ. .i. q̃uis.
d ¶ Ordo.] Licet sint talis ordinis, q possint esse primates.
e ¶ Prohibemus.] 23. q. 4. ipsa pietas. 3 ver. item si cõtra. 1. q. 1. si qs hæreticæ. 1. q. 7. c. 1. & c. conuenietibus contra. Sol. de iure commune est, q nullus rediens ab hæresi potest ordinari. 1. q. 7. c. 1. sed dispensatur cum eis multipliciter. Dispensatur. n. cum eis quandoque semiplenè, qñ ad minores ordines p mouentur, vt 1. q. 1. si quis heretica, plena est, qñ potest fieri sacerdos, & non vltra 1. q. 7. cõuenientibus, plenior qñ potest fieri episcopus: sed non primas, ut hic, plenissima quãdo ad omnes ordines, & dignitates promouetur. 23. q. 4. ipsa pietas. Io.

3 Hoc c. potius est concordantia cū hoc, & ibi tales permittũtur e̾pari, sm Hugo. Rediens ab hæresi an possit ordinari.

Q Vemadmodũ.] CASVS. Huius capit. per se patet.
f ¶ Sic.] similis cōparatio est. 2. quęst. 1. sicut sine. Io.

N Ouit.] CASVS. Gregorius misit Augustinũ monachũ suũ ad pdicãdũ Anglicis, qui init. & conuertit eos, & factus est ibi episcopus. Vnde quæsiuit a Gregorio, an sm consuetudinē Romanæ ecclesiæ, quam Aug. bene nouit, deberet Angliam informare? Et respondet Greg. q vbicunque inuenerit bonas consuetudines, illas assumat, quibus in vnũ collectis Anglicorũ mores informet. nec dēt pp loci dignitatē consuetudinem approbare, quia nō res pp loca, sed loca p p res, & consuetudines sunt amanda.

Consuetudo in electione attenditur.

a ¶ Immotam. Contra extra de consue. cum venerabilis, sed ibi de consuetudine circa statuta canonum, ut 22. q. 1. & iurabunt.
b ¶ De primatibus. ar. est hic, q cõsuetudo attenditur in electione, vt 24. q. 1. pudenda, in fi. & extra de elect. cum inter vniuersas, & c. cum ecclesia, de causa possessionis & proprie.

g ¶ Siue in Gallicorum.] sup. proxi. dist. c. vlt. contra. Sed ibi de generali consuetudine. Vel ibi de illa, quæ cõsistit in ordine. 54. dist. ex antiquis, hic de illa, quæ consistit in obsequijs.

a ¶ Rei.]

a ¶ Res.] idest consuetudines quasi dicat non ideo est comprobanda consuetudo mala, quia bonus locus est. 40.dist. non loca.

ADDITIO. Nec bona consuetudo repellenda est, ideo quia locus sit uilis ac ignobilis, secundum Hug.

e ¶ Liberas.] Hic dicit Aug. quod liberum est Sabbato ieiunare quantũ ad extraneos, non quantũ ad illos ubi talis cõsuetudo seruata est. Sed contrariũ dicit Inn. j. de consecr. dist. 3. Sabbato. Sed ibi loquitur de consilio. Vel specialiter illud præcipitur Romanis. 76. dist. uti nam.

f ¶ So-

fide noua est, institutione præcipua, quæ de multis ecclesijs colligere poteris †, infundas. Nõ enim pro locis res [a], sed pro rebus † loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesijs quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige: & hæc quasi in fasciculum collecta apud Anglorũ mentes in consuetudinem depone.

† potuisti] orig.
† bonis rebus] orig.

Item Augustinus ad Ianuarium, epist. 118 c. 1.

¶ Quod neque contra fidem, neque contra bonos mores esse conuincitur, indifferenter est habendum. Cap. XI.

ILla autem.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes In prima parte quærebat Ianuarius ab Augustino, quare gñaliter per totũ orbem seruẽtur passio Dñi, resurrectio, & ascensio: & his similia: cũ non inueniatur in auctoritate, quod illa seruari pcipiat Et rñdet Augu. quod iõ seruantur, quia intelligere debemus, & credere hoc esse traditum ab Apostolis, vel à cõcilijs statutum. vnde debent ab vniuersis seruari. In scda parte, quæ incipit ibi, [Alia uero.] dr, quod particulares cõsuetudines liberam habẽt obseruantiã: nec ad alios q ibi non habitant, pertinẽt. sicut est de ieiunio Sabbati, & de quotidiana sumptiõe corporis Christi, & de his similib. & hoc pbat exemplo Ambrosij. Nam cũ mater Augustini fuisset Mediolanũ, & dubitaret utrum deberet ieiunare die Sabbati: cum ibi ecclesia nõ ieiunaret, Aug. consuluit Ambrosium super hoc, qui respondit: Cum sum Romæ, Sabbato ieiunio: cũ sum Mediolani, nõ ieiuno, & tu Augustine ad quãcumq; ecclesiam veneris, eius moré serua: ne scandalum generetur alicui pp te. Hoc cum Au. renũciasset mri, libẽter amplexa est.

ILla autem, quæ nõ scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obseruantur, datur intelligi [b] vel ab ipsis Apostolis, vel plenarijs concilijs, quorũ est in ecclesia saluberrima auctoritas, commendata [c], atq; statuta retineri [d]: sicuti quod Domini passio, & resurrectio, & ascensio in cœlũ, & aduentus de cœlo Spiritus sancti, anniuersaria solennitate celebrãtur: & si quid aliud tale occurrerit, quod seruetur ab vniuersa, quacunq; se diffundit, ecclesia. ¶ Alia vero, quæ per loca terrarũ, regionesq; variãtur, sicuti est, quòd alij ieiunant Sabbato, alij vero non; alij quotidie communicãt corpori & sanguini dominico, alij certis diebus accipiũt; alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur; alibi Sabbato tantũ & dominico, alibi tantũ dominico; & si quid aliud huiusmodi animaduerti põt; totum hoc genus rerum liberas [e] habet obseruatinones. Nec disciplina vlla est in his melior graui, prudẽtiq; Christiano, quam vt eo mõ agat, quo agere viderit ecclesiã, ad quamcunque forte deuenerit. Quod enim neq; contra fidem, neq; contra bonos mores iniungitur † indifferẽter est habendũ; & pro eorum inter quos viuitur, societate [f] seruandũ est. Mater mea [a], Mediolanũ me consecuta inuenit ecclesiam Sabbato non ieiunantẽ: cœperat fluctuare quid ageret. Tũc ego cõsului de hac re beatissimæ memoriæ virũ Ambrosium. At ille ait; cũ Romam venio, ieiuno Sabbato; cũ Mediolani sum, non ieiuno. Sic etiã tu, ad quam forte ecclesiã veneris [g], eius morẽ serua, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quendam tibi. Hoc, cũ matri renunciassem, libenter amplexa est [h].

ibidem est.

fere idem epist. 119 cap. 18.
† al. esse conuincitur.

a ¶ Mater mea.] *In hoc capite, quemadmodum & in sequentis, multa.*

Cõsuetudo præsumitur iusta.

1 Potest dici secũdum Laur. quod ibi non negat Damasus eos in concilijs institutos fuisse: sed causam institutionis dicit se nescire.

b ¶ Intelligi] arg. quòd præsumẽdum est consuetudinẽ esse iustam, & ex iusta causa processisse, nisi probetur cõtrarium arg. contra. infra eadem dist. omnia, & 68. dist. quod ibi chorepiscopi. & extra de cens. peruenit. ubi habes, quod licet ordo chorepiscoporum diu seruatus ab omnibus fuerit: tamen aboletur, quia causa institutionis ignoratur 1. Sed illa consuetudo mala fuit & onerosa, & ideo fuit extirpata. Hic autem loquitur de bona consuetudine, & non onerosa, vt in Auth. de referen. §. fi. Item est hic argu. quòd ex tempore præsumatur aliquid esse debitum, vt 18. q. 2. si uitium.

c ¶ Commendata.] esse.

d ¶ Retineri.] idest, ut retineantur.

f ¶ Societate.] arg. quòd quilibet tenetur viuere secundum consuetudinem illorum inter quos versatur, vt supra 8. distinct. quæ contra. & 41. distinct. quisquis, &. Vnde versus.

Si fueris Romæ, Romano uiuito more:
Et si sis alibi, uiuito sicut ibi.

g ¶ Veneris.] arg. quod viatores tenentur sequi consuetudinem loci ad quem veniunt, ut hic. & sup. di. 8. quæ cõtra. arg. cõtra. ff. de iud. hæres absens. Sol. ut in distinct. 100. quæ contra: quia refert an sint moraturi, an cito recessuri, uel an sit consuetudo apparens uel latens.

h ¶ Amplexa est.] sed fortè non libenter ieiunauit.

HOC

HOC AVTEM. Hæc est secunda pars, in qua dr, q licet consuetudo nō sit contra fidem, si tamen agrauat, remouenda est si potest fieri sine scandalo. Io. de Fan. CASVS. Hic assignat Gratianus, q supradicta cap. loquuntur de generali cōsuetudine, vel particulari rationabili, quæ omnino seruari debent, & si malæ, vel onerosæ consuetudines sint, resecari debent opportunitate inuenta. & ad hoc probandum inducit capitulum sequens.

a ¶ Hoc autem.] quod supradictum est de consuetudine seruanda.

OMnia.] CASVS. Quædam consuetudines onerosæ inueniebantur, quæ nec auctoritatibus scripturarum, nec in concilijs episcoporum, nec consuetudine vniuersali roboratæ erant, & vix ratio poterat inueniri quare essent inuentæ. Vnde Ianuarius ab Augustino quæsiuit, an tolerandæ essent? Et respondet, q non immo resecandæ cum se facultas obtulerit, quia Deus voluit religionem Christianam liberã esse in paucissimis sacramentis: nec eam voluit seruilibus oneribus premi, quæ hodie in tantum ecclesiam premunt, ut tolerabilior sit conditio Iudæorum quàm nostra qui licet legē Christi non susceperint, legalibus tamen sacramentis, non præsumptionibus subijciuntur humanis.

sunt emendata ex B. Aug. ac nōnulla etiam addita. Ab hoc tamen loco vsq; in finem, quoniam verba B. Augustini ante erant in epitomen redacta, nihil additum est.

3 *Hoc autem* [a] *de consuetudine illa intelligendum est, quæ uel uniuersalis ecclesiæ usu, uel temporis prolixitate roboratur. Cæterum si pro varietate temporum, vel animorum, vel locorum, varia consuetudines introducantur, inuenta opportunitate resecanda sunt potius, quam obseruanda.*

Vnde Augustinus scribit ad inquisitiones Ianuarij epist. 119. c. 19.

¶ Resecanda sunt quæ neque auctoritate, neq; moribus Vniuersitatis comprobantur. Cap. XII.

Iuo p. 4. c. 206. Pann. l. 2. c. 168. † *vniuersa.*] orig. Iuo, Pann.

OMnia talia, [b] quæ neq; sanctarū scripturarū auctoritatibus continentur, nec in concilijs epōrum statuta inueniuntur, nec consuetudine vniuersalis † ecclesiæ roborata sunt, sed diuersorum locorum diuersis moribus innumerabiliter variantur, ita vt vix, aut oīno nūquam inueniri possint causæ [c], quas in eis instituendis hoīes secuti sunt, vbi facultas [d] tribuitur, sine vlla dubitatione resecanda existimo. Quamuis.n. neq; hoc inueniri possit, quomodo contra fidem sint; ipsam tamen religionem [e], quam paucissimis [f], & manifestissimis [g] celebrationum sacramētis misericordia Dei esse liberam voluit, seruilibus oneribus † premunt, vt tolerabilior sit cōditio Iudæorum qui etiam si tempus libertatis nō agnouerint, legalibus tamen sacramentis †, non humanis præsumptionibus subijciuntur.

† *al. adeo seruilibus.* † *operib.*]

† *al. prouinciales.* † *al. ecclesiam.*

Item ex Concilio Toletano 11. c. 3.

¶ Omnes prouinciæ eundem in psallendo modum teneant, quem metropolitanam sedem † habere cognouerint. Cap. XIII.

Epist. 4.

3 DE ijs, qui contra Apostoli voluntatem [h] circumferuntur omni vento doctrinæ, placuit huic sancto cōcilio, vt metropolitanæ sedis auctoritate coacti vniuscuiusq; prouinciæ [a] ciues [i], rectoresq; ecclesiarum, vnū eundemq; in psallendo teneant modum, quē in † metropolitana sede cognouerint institutum, nec aliqua diuer-

† al. d

b ¶ Omnia talia.] loquit de cōsuetudine irrōnabili, nec sit cōtra sup. eo. illud.

c ¶ Causæ.] arg. q nō sufficit dicere ita statutum est, nisi causa statuti assignetur, ut extra de censi. peruenit. inf. 2. q. 5. consuluisti. inf. de cōse. d. 1. placuit. inf. 68. d. chorepiscopi. arg. contra ff. de leg. non omnium 1.

Statuti causa est assignanda.

d ¶ Facultas.] idest, ubi potest fieri sine scandalo, vt 50. d. vt constitueretur.

2 De hoc contra de rescri. si qñ. 23. q. 4. Nabuchodonosor. § ptin.

e ¶ Religionem.] Christianam.

f ¶ Quam paucissimis.] arg. cōtra illos qui nimias fundunt orationes, ff. qd me. cau. l. 1. quia gaudēt breuitate Moderni, vt not. ff. eo. tit. l. 1.

g ¶ Manifestissimis.] sup. d. 4. erit.

DE ijs.] Hæc est tertia pars, in qua dr, q cōsuetudo i celebrādis officijs, quā obtinet metropolitana ecclesia dēt obseruari in omnib. ecclesijs, exceptis monasterijs in qbus celebrant officia secundum regulā beati Benedicti. Hug. CASVS. Quidā erāt epī, qui nō seruabāt ordinē in diuinis officijs, quē seruabat metropolitana ecclesia, quare statutum fuit in concil. Tolet. ut oēs epī eundem modū in officijs seruent, qui in ecclesia metropolitana seruat. abbates vero officia publica. i. vesperas, matutinas, & missas celebrent sicut in ecclesia principali celebrantur, alia vero officia dicant sicut in corū regula continetur. Et hæc in prima parte. In secunda parte quę incipit ibi. Quisquis. dicit, q si quis contra hoc fecerit 6. mensib. excōicationi subdatur. In tertia parte, quæ incipit ibi. [Sub ista] dr, q metropolitani debent episcopos prouinciæ cogere supradictum modum seruare, & episcopi sibi subiectos rectores supradictam regulam seruare compellant.

h ¶ Voluntatem.] s. doctrinis varijs nolite abduci, vt j. d. proxi. nolite.

i ¶ Ciues.] ciues ergo cantant [a] cum clericis & dicunt anteu. 38. d. sedulo.

a Idest, respondit.

Monasteriorum regimē ad quem spectet. 1 Dicit Hug. q hoc non colligit hic, & est sensus sm voluntatem sui episcopi, qa episcopus, hoc etiam velle debet: nō q eis formam huius rei dare dēat, Arc. inf. 16. q. 1. Agapitus.

Metropolitanus suffraganeos excommunicat.

a ¶Sui episcopi.] Arg. q regimen olim monasteriorum spectat ad epm 1 vt 9.q.3.p singulas. & 16.q.1.q vere. & 61.dist. obitum. Sed nonne monasteria monachorum potius sunt sedm abbatem regenda, ad quem tota potestas monasterij spectat. 18.q.2.c.nullal Sed illud verum est de regulis viuēdi nō de regulis cātādi 12. q. 1. non dicatis. b ¶Publica.] Scilicet clericorum sæcularium, quorum officia publica sunt, cum ipsi populum habeant: sed monachi non semper habent populum, vnde ipsi non faciunt publica officia, vt 16.q.1. interdicimus. c ¶Adstringat.] Argu. metropolitanum posse suspendere, & excōicare suū suffraganeum, vt inf. 18.d. placuit. & cap. si episcopus. 3. 10. q. 3. qa cognouimus. 11. q. 3. si quis episcopus.

Placuit.] CASVS. Huius capituli planus est, qui de eadem materia loqtur cum superiori. d ¶Placuit.] de consec.d.5. cōuenit. istis tamen capitulis derogatur per 5riam consuetudinem 2.

Item aduersus.] Hæc distin. diuidit in duas partes, secūda, ibi, [Est tamen.] CASVS. Supra in 5. dist. ostēdit Gratianus ius naturale præferri alijs 1 origine, & dignitate, & sup. in 8.d. ostēdit, quod præfertur amplitudine. In hac verò 13. dist. ostendit, quod præfertur in sententię rigore, quia nulla dispensatio admittitur 5 ius naturale in præceptis, & phibitionibus, nisi duo forte mala ita vrgeāt vt necesse sit alterū eligi, & ad hoc probandum inducit sequentia. ea.

dæi qui crucifixerunt Christum, peccauerunt mortaliter. de pœn.d.1. periculose, & si non occidissent, similiter peccassent mortaliter, quia fecissent 5 conscientiam quæ dictabat eis 5riū, quia dictū erat eis. Quicunq; fecerit se filiū Dei, morte moriatur, & oē quod fit 5 conscientiam

Perplexitatis varietas.

sitate cuiusq; ordinis, vel officij a matropolitano se patiantur sede disiungi. Sic enim iustū est, vt inde vnusquisque sumat regulas magisterij, vnde honoris cōsecrationē accipit, vt iuxta maiorū decreta, sedes, q vnicuiq; sacerdotalis dignitatis est mater, sit ecclesiasticę magistra rationis. Abbatibus sane, indultis officijs, q iuxta voluntatem sui episcopi [a] regulariter illis implēda sunt, cętera officia publica [b], idest vesperas, matutinum, siue missam aliter quàm in principali ecclesia celebrare non liceat. ¶Quisquis autem horum decretorum violator extiterit, sex mēsibus communione priuatus apud metropolitanū sub pęnitētiæ censura permaneat corrigēdus; quatenus apud illum, & pręteritæ trāsgressionis culpā lachrymis diluat, & necessariam officiorum doctrinam studiose addiscat. ¶Sub ista ergo regula disciplinæ, nō solū metropolitanus totius suæ prouincię pōtifices, vel sacerdotes adstringat [c]; sed etiam cæteri episcopi subiectos sibi ecclesiarū rectores obtemperare his institutionibus cogant.

α ¶Prouinciæ ciues.] *In codice Lucensi peruetusto bibliotheca Regis catholici, & in cōcilijs impressis in margine legitur* prouinciæ pontifices: *qua dictio in fine huius capitis repetita ostendit hanc esse ueram lectionem. Verum in omnibus conciliorum editionibus in textu, & duobus codicibus Vaticanis legitur*, ciues.

Item ex concilio Bracarensi 1.c.19.

¶Ordo seruetur in matutinis, & vespertinis officijs vnus, & idem. Cap. XIV.

Sententia habetur etiam in Toletano. 4.c.2.

Placuit [d] omnibus communi consensu, vt unus atq; idem psallendi ordo in matutinis, vel vespertinis officijs teneatur, & non diuersæ, ac priuatæ, neq; monasteriorum β consuetudines cum ecclesiastica regula sint permistæ.

β ¶Neq; monasteriorum.] *In concilio ipso postremo Coloniæ excuso abest uox*, neque. *In cæteris autem editionibus sic legitur*, priuatæ monasteriorum consuetudines contra ecclesiasticas regulas sint permixtæ.

DISTINCTIO XIII.

Item aduersus [e] naturale ius nulla dispensatio admittitur, nisi forte duo mala ita vrgeant, ut alterum eorum necesse sit eligi.

Vnde in concilio Toletano 8.c.2. legitur.

e ¶Itē aduersus.] Assignauit magister differentiam iuris naturalis ad alia iura in origine, & dignitate, & amplitudine: nunc assignat differentiam eiusdem iuris ad alia iura in sniæ rigore: nam contra alia iura admittitur dispensatio 25. quæst. 1.c. si. 3. sed contra ius naturale, quod consistit in præceptis, & prohibitionibus nunquā: magister tamen excipit vnum casum de perplexitate, & malo. Videamus ergo quid iuris sit de perplexitate. Dicunt quidam, q aliquis potest esse perplexus inter duo mortalia, vt Iuscientiam, ædificat ad gehennā. 28.q.1.c.1.§. ex his. extra de præscrip. qm. Itē ut dicunt, potest aliquis esse pplexus * inter mortale, & veniale, vt cum aliquis qrit aliquē inimicū suum, quem scio esse in loco aliquo, si dico quærenti illū esse in loco illo, pecco mortaliter 4 quia prodo eū si nego eū esse, ibi, pecco saltem venialiter, vel et mortaliter si sum perfectus, vt 22.q.2. ne qs. si taceo, ex taciturnitate mea præsumitur eum esse in loco illo. Itē in alio exemplo. si vxor petit debitum a viro, & vir negat,

3 Vt inf. dis. prox. §. consuetudinis & c. seq.

* Vide D.Th. 3. sent. d. 38. q. 1. 4. quæstiū. Mendacium saluans aliquem a morte an sit mortale. 4 27. q. 2. si tu 35. q. 5. si dicat.

negat peccat mortaliter si reddit, vř peccare venialiter, quia delectatio carnis non pōt esse sine ueniali pctō, ut vř 33.q.4.vir cum propria, & sic est perplexus. 1 Similiter videtur. ꝙ aliquis potest esse perplexus inter duo venialia, ut si aliquis simplici uerbo promisit se bibere plus

le opinetur vtrum que esse malum.
h ¶ Necessitas.] idest casus, uel refertur ad opin. stulti.
c ¶ Resoluere.] idest facere.
d ¶ Quod minori.] Secundum ꝙ ipse opinatur, cum alterum illorum non obligat ipsum.

1 Idest necessitate adstrictus ad aliquod malum perpetrandum, secundũ Laur.

Iuo p.12.q.16. Pann.lib.8.c.119.

¶Minus malum de duobus eligendum est. Cap. I.

DVo mala [a], licet sint omnino cautissime præcauenda, tamē si periculi necessitas [b] ex his vnũ perpetrare † compulerit; id debemus resoluere [c], quod minori [d] nexu noscitur obligare †. ¶Quid autem ex his leuius, quid vefit grauius, puræ † rationis acumine inuestigemus. Et enim dum peierare [e] compellimur, creatorem quidem offendimus; & nos tantummodo maculamus. Cum vero noxia promissa complemus, & Dei iussa superbe contemnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & nos ipsos crudeliori gladio trucidamus. Illic [f] enim duplici [g] culparum telo perimimur †, hic † tripliciter iugulamur.

† al. seruare] al. temperare] al. temerare.
† obligati] orig. Iuo, Pan. & Grat.
† al. pia, al. pro] al. pietatis acumine]
† al. Illinc] Grat.
† percutimur] orig.
† al. hinc] Grat.

¶In ipso concilij capite multa antecedunt, & sequuntur quæ perlegenda sunt.

e ¶ Peierare.] Secundum ꝙ talis opinatur non enim peierat, licet nō seruet tale iuramentum, ut 22. q. 4. si aliquid.
f ¶ Illic.] idest in iuramento.
g ¶ Duplici.] Non intelligas, ꝙ in homicidio tria peccata cōmittant 3 & in piriurio duo: sed ibi dicit, ꝙ in homicidio tres offenduntur: in periurio duo. Et est hic ar. quòd qui plures offendit, plus peccat 94.d. si quis autē legationem, & 11.q.3. præcipue. Item est hic ar. ꝙ pro illo potius est iudicādũ ꝙ quo plures rationes faciũt, ut ext. de proba. licet. in fi. & ꝙ potiora iura ostenderit obtinebit 21. d. 1. & C. de edi. diui Adr. tol. l. ult. Sic & deterior est causa illius, contra quē plura faciunt. vt 28. dist. de

Homicidiũ tres, piuriũ duos offendit.

3 Sub. Sed vnũ tantum sed hoc dicit ad exaggerationem, arg. 23.q.5. relegentes secũdum Laur.

L. b 40.

Item Gregorius in moralibus in c. 40. Iob lib. 32. cap. 18. 19. & 20.

¶De eodem. Cap. II.

NErui [i] testiculorũ [k] Leuiathan [l] pplexi sunt [m] q̃a suggestionũ † illius argumenta implicatis [n] inuẽtis. † [o]

† al. per suggestionũ. † al. inuentionibus] orig.

plus quā possit: si plus bibat peccat venialiter. 25. d. vnũ oratium. §. criminis. si cōtra verbum suum facit, peccat venialiter, vt 22. q. 2. primũ. Sed dicẽdũ est, ꝙ nullus pōt esse perplexus inter duo mala, q̃a s̃m hoc sequeretur, ꝙ aliquis ex necessitate teneret facere malũ: sed dicit canō, ꝙ Deus nunq̃ redderet interitũ, nisi spōtaneũ reperiretur homo habere delictũ, vt 23. q. 4. Nabuchodonosor ver. vasis iræ. Præterea si ex necessitate teneremur aliqui mali facere, lex q̃ illud phibet, esset impossibilis; cum tñ omnis lex debeat esse possibilis. 2 ut 4. d. 4. erit. perplexio ergo quantũ ad rē nihil est: sed quantũ ad animũ, & ad stultã opin. alicuius perplexio aliqua est: vnde Iudæi non erant perplexi nisi quantũ ad animũ. & ideo debuissent consulere peritiores, ut Apostolus, vel sacras scripturas. In alio exemplo dr̃, ꝙ ille, q̃ interrogatur debet tacere: nec hoc ei nocet, si alter ex taciturnitate sua aliquid præsumat. Absit. n. ꝙ ea, quæ, &c. vt 23. q. 5. de occidendis, præterea nō semper sequitur, ꝙ qui tacet cōsentit, ut 86. d. tanta. Quod aũt obijcit de vxore, nō credo, ꝙ talis delectatio sit aliquod peccatũ, ut 32. q. 2. q̃d quid. Si tamen uis tenere, ꝙ sit ibi veniale peccatum dicas cum H. q̃d vir dēt mulierē petentem debitum prudenter eludere, promittendo se postea facturũ donec ipsa effer ueat: & si nec sic illa desisteret, tunc vir det ei copiam corporis sui, vt quàm cito mulier expleuerit libidinem suam, statim vir secedat, nec procedat ad actum.

2 Item q ex necessitate peccat, pœnã non meret, quia uoluntarios reos, &c. 15. q. 1. illa.

Coitus coniugalis, an careat peccato.

DVo mala. CASVS. Statutũ fuit in concilio Tolet. ꝙ quoties duo mala instant, ita ꝙ alterum eligi sit necesse: illud debet eligi, quod minus grauat: & illud vitari, quod magis, & hoc in prima parte. In scda q̃ incipit ibi. Quid autē, ostenditur q̃d grauius, & quod leuius. Nam si iurani hominē interficere, magis pecco interficiendo, quam deierando: quia occidendo tripliciter pecco deierando tantum dupliciter, & ideo eligendum.
a ¶ Duo mala.] Intellige quantum ad fatuã illius opi qui se credit perplexũ; & sic intelligas omnia verba hic posita; non enim vtrumque illorum malum est: licet ille

Syracusanę. Item contrariũ hic signatur. 22. q. 5. ille qui. vbi dr̃, ꝙ periurium sit maius homicidio: sed ibi soluit.
h ¶ Hic.] Scilicet in homicidio.
NErui testiculorum.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima parte ostenditur, ꝙ perplexitas puenit ex suggestione diaboli. In secunda parte, quæ incipit ibi: Quid melius, ponuntur tria exēpla pplexitatis. Vnum est de illo, qui iurat se celare oĩa secreta socij sui, quē scit uelle interficere maritũ adulteræ suæ: sed timet eum propter iurm̃, quod fecit, manifestare. Secundum de eo, qui malo plato obedientiã fecit, timens si nō obediat ei et in malo, propter obedientiam quam ei fecit. Tertiũ exemplum est de eo, qui per simoniã prælaturã acquisiuit, qui timet peccare si gregē sibi cōmissũ derelinquat. In tertia parte, quæ incipit ibi. Est tamen. datur consiliũ quid in huiusmodi perplexitatibus sit faciendum. Nam dicitur, ꝙ de duobus malis minus malũ est eligendum, & hoc probatur exemplo Pauli, qui concessit minima, idest matrimonia, & coitum cōiugalem causa incontinentiæ, ut maiora, & grauiora vitentur, scilicet fornicationes.
i ¶ Nerui.] idest suggestiones diaboli neruosæ, idest callidæ, & illaqueantes.
K ¶ Testiculorum.] Testiculi dicuntur suggestiones eius quia sicut testiculi sunt ministri, & instrumenta humanæ generationis, & in se continent omne incentiuum libidinis 4 ita suggestiones diaboli generant in hominibus vitia, & ad omnia illicita accedunt. sup. 6. d. sed pensandum.
l ¶ Leuiathan.] idest, diaboli.
m ¶ Perplexi sunt.] idest, perplectentes, & sic omnia verba intelligas actiue.
ADDITIO. Perplectentes dicit, quòd reddunt hominem perplexum, in ueritate tamen perplexio nihil est. Archid.
n ¶ Implicatis.] idest, implicantibus.
o ¶ Inuentis.] idest, inuentionibus.

4 Ad hoc 44. dist. §. 1.

a ¶Ta-

a ¶ Participes.] Sm opinionem eorũ stultã sp intelligas.
b ¶ A transgressionis contagione.] Iste admonebit illũ ne faciat, vt 2.q.1.si peccauerit. Si nolit cessare, faciat qđ dicitur 22.q.5. hoc vr. & sic liberasset se, quia sacramentũ nõ fuit inuentũ, ut esset vinculũ iniquitatis. 22.q.4. inter cætera, vnde si quis iurauit alium non accusare, tamen potest denũciare crimen eius, ut ext. de iureiur. quemadmodũ in fi. cum aũt nõ potest probare, debet tacere, vt 2.q.7. plerique. Si autem potest probare, faciat quod dicitur 2.q.1. si peccauerit. Vel dicat alij sic: frater scias, quod quidã te vult occidere, nõ tamen nominãdo aliquem. extra de offi. indi. ordina. si sacerdos. Contra tamen est extra de fur. qui cum fure. sed nõ est contra: quia fur non manifestauerat furtum indicanti.
c ¶ Formidat.] Quid si subditus credit, ꝙ præceptũ prælati sit contra Deum? secure non obediat: quia licet generaliter iurauerit ei obedire in omnibus, nõ tamen est intelligendũ nisi de licitis & iustis & honestis: vt 11.q.3. non semper. & ca. si dominus & c. Iulianus, & ext. de iureiu. ad nostram. 2. & c. venientes. ff. de pig. obligatione, generali. Sed si dubitet an sit contra Deũ, obedire debet, vt 23.q.1. qđ culpat in fi. Vtrũ aut teneatur recipere ordines ab eo quẽ scit simoniacum esse, no. 1.q.1. si quis a simoniacis.
d ¶ Suscepti.] Iste si vult saluari, dimittat locũ, & sit in ꝑpetua pœnitentia, vt 1.q.1. si qs neque & q.7. requiritis. & ex de simo. Matthæus. non tamen dimittat sine auctoritate Papæ: vt 7.q.1. mutationes & cap. suggestum. Sed credo, ut Io. de Fan. dicit, ꝙ bene potest dimittere sine licẽtia Papæ, quia rem habet furtiuam: vnde ipsam tenetur statim restituere, aliter nõ pœnitet. 14.q.6. si res aliena & fur semper est in mora. vt ff. de cõd. fur. si ꝓ fure. §. vlt. Sed arg. cõtra extra de renun. c. nisi & c. post translationẽ. Sed illa intelligunt in his qui non per hostiũ intrauerunt, ut 1.q.1. ordinationes.
EST TAMEN. Hæc est secunda pars distinct. in qua con-

Iuramẽtum non est iniquitatis vinculũ.

Subditus an semp teneat obediter prælato.

v hoc ex lib. 6. de iure iur. contingit.

a Ista etiam fuit sententia Hug. quã sequit Laur. ... Arch.

illigantur, vt plerosq; ita peccare faciant, quatenus si fortasse fugere peccatũ appetant, hoc sine aliquo peccati laqueo non euadant, & culpã faciant, dũ vitant, ac nequã se ab vna valeant soluere, nisi in alia cõsentiant se ligari. ¶ Quod melius ostẽdimus, si qua ex cõuersatione hoium illigationis huius exempla proferamus†, *& nonnullis interiectis.* ¶ Ecce quidã, dum mundi huius amicitias appetit, cuilibet alteri similẽ sibi vitã ducenti, ꝙ secreta illius omni silentio contegat, se iureiurando constringit. sed is, cui iuratum est, adulteriũ perpetrare cognoscitur, ita vt ẽt maritum adulteræ occidere conetur. Is aũt, qui iusiurandũ præbuit ad mentem reuertitur, & diuersis hinc inde cogitationibus impugnatur, atq; hoc sillere formidat, ne silentio † adulterij simul & homicidij particeps [a] fiat, & prodere trepidat, ne reatu se periurij obstringat. Perplexis ergo testiculorum neruis ligatus est, quia in quãlibet partem declinet, metuit, ne a transgressionis cõtagione [b] liber nõ fit. ¶ Alius cuncta, quę mundi sunt, deserens, atq; per oĩa frangere proprias voluntates quęrẽs, alieno se subdere regimini appetit, sed eũ, qui sibi apud Deũ præesse debeat, minus cauta inquisitione discernit: cui fortasse is, qui sine iudicio eligit, cũ præesse iã cæpẽrit, agere †, q̃ Dei, sunt, prohibet; q̃ mundi sunt, iubet. Pẽsans itaq; subditus, vel q̃ sit culpa inobediẽtię, vel qđ cõtagiũ sæcularis vitæ, & obedire trepidat, & nõ obedire formidat, [c] ne aut obediẽs, Deũ i suis ꝓceptis deserat; aut rursus nõ obediẽs, Deũ in electo priore contẽnat. *& inf.* ¶ Alius pẽsare põdus honoris ecclesiastici negligẽs, ad locũ regiminis præuijs ascendit. Sed quia oẽ quod hic eminet, plus mœroribus afficit, q̃ honoribus gaudet, dũ cor tribulationibus premitur, ad memoriam culpa reuocat, doletq; se ad laborẽ cũ culpa peruenisse, & q̃ sit iniquũ quod admiserit, ex ipsa fractus † difficultate cognoscit: Reum igitur se cum impensis præmijs agnoscens, vult adeptæ sublimitatis locũ deserere: sed timet, sæne grauius delictũ sit suscepti gregis custodiã reliquisse, vult suscepti [d] regis curam gerere, sed formidat, ne deterior culpa sit, regimina pastoralis gratiæ † empta possidere. Per honoris ergo ambitũ, ligatum culpa hinc inde se cõspicit. Esse quippe sine reatu criminis neutrũ videt, si aut suscepus semel grex reliquatur, aut rursum sacra actio sæculariter empta teneatur. Vndiq; metuit, & suspectus latus omne pertimescit, ne aut stans in empto regimine non digne lugeat, quod non etiam deserens emendat *a*, aut certe regimen deserens, dum aliud flere nititur, rursus aliud de ipsa gregis destitutione committat. *& infra.*
2 ¶ Est tñ quod ad destruendas Beemoth versutias subtiliter† fiat, vt dũ mens inter minora, & maxima peccata constringitur, si oĩno nullus sine peccato euadendi aditus patet, minora semper eligantur: quia & qui murorũ vndique ambitu, ne fugiat, clauditur, ibi se in fugam

Ibidem c. 19.
† *al. conferamus* orig.
† *al. silendo.*
† *agi]* orig.
† *fractus]* orig.
† *al. gregis.*
Ibid. c. 20.
† *vtiliter]* orig. ut I.

consulit quid in prædictis perplexitatib. faciendum sit Arch.

2 ¶ Præcipitat.] Quid si præcipitet se in fugam, & moritur, vtrum peccet mortaliter, quæritur? & distinguendum est, 1 quod si non ita esset altus murus, quê bñ præsumebat

Præcipitans se, an mortaliter peccet.

1 Hæc fuit d. Hug.

fit, idest, concessum ostendit.

e ¶ Et quia.] Argu. contra H. qui dicit, quod vir nunquam potest cognoscere vxorem sine peccato, vt not. 33. q. 4. vir cum propria.

f ¶ Sed pro suscipienda.] Et causa reddendi debitum vt not. 32. q. 2. quidquid.

præcipitat [a], vbi breuior murus inueniẽ. Hinc Paulus, cũ quosdam in ecclesia incontinentes aspiceret, concessit [b] minima [c], vt maiora [d] declinarent, dicẽs. [Propter fornicationem autẽ vnusquisque vxorem suam habeat.] Et quia [e] tũc solum cõiuges in admistione sine culpa sunt, cum nõ pro explenda libidine, sed pro suscipiẽda [f] prole miscẽtur, vt hoc ẽt, quod cõcesserat, sine culpa (quamuis minima) nõ esse mõstraret, illico adiunxit: [Hoc aũt dico secundum indulgentiam, non secundum imperiũ.] Non enim est sine vitio, quod ignoscitur, non præcipiẽ. Peccatum profecto vidit quod posse indulgeri prǽuidit. Sed cum in dubijs cõstringimur, vtiliter minimis [g] subdimur, ne in magnis sine venia [h] peccemus. ¶ Itaq; plerũque neruorũ Beemoth istius perplexitas soluitur, dum ad virtutes maximas per commissa minora transitur.

1. Cor. 7.

Ibidem 6.

a ¶ Emendat.] *Hoc loco in orignali videtur constructio verborum perturbata, & restituenda ex Gratiano.*

g ¶ Minimis.] Quoties enim sine captione nihil fieri potest, id faciendum est quod minus captiosum est vt ff. de reg. iur. quoties, & l. semper.

h ¶ Sine venia.] Simile dr alibi. Quod permittimus, nolentes præcipimus, vt 31. q. 1. hac ratione.

DISTINCTIO XIV.

*V*Erum [i] *hoc in vna eademq; persona intelligitur. Cæterum an in diuersis eadem dispensatio locum habeat, videlicet, vt committamus minora, ne alij grauioribus implicentur, merito quæritur.*

De his ita scribit Augustinus li. Quæst. super Gen. c. 42.

¶ Non sunt a nobis aliqua committenda delicta, ne alij grauiora committant. C. I.

Iuo p. 9. c. 117.

Gen. 19.

QVuod ait [k] Sodomitis Loth: [Sũt mihi duæ filię, quæ nondum nouerũt viros: producã illas ad vos, vtimini illis quomodo placuerit vobis, tãtum in viros istos ne faciatis iniquum:] quoniam prostituere volebat filias suas hac compensatione, vt viri hospites eius nihil a Sodomitis tale paterẽtur, vtrum admittenda sit compensatio flagitiorum, vel quorumcumque peccatorum, vt nos faciamus mali aliquid, ne alius grauius malũ faciat; an potius perturbationi Loth, nõ consilio tribuendum sit,

i ¶ Verum.] Hæc d. diuiditur in duas partes, i quarũ prima pbat, quod nullus dẽt peccare minus, vt maius siue grau' alius nõ peccet. Secunda ibi, [Consuetudinis.] CASVS. Hic dicit Gr. quod illud quod dictũ est in superiori dis. de minori malo eligendo, intelligendum est cũ duo mala circa eandem personam contingunt, sed si circa diuersas contingant, vtrũ minus malũ sit eligendum, & faciendum, vt alius vitet maius, quæritur in hac dist. & probatur quod nõ, p capitulũ sequens: dr ẽt, quod ius consuetudinis, vł cõstitutionis relaxatur qñq. i ¶ Verum.] in hac d. 14. quæritur, an aliquis debeat minus malum committere vt alter euitet grau' malum? Et dicẽdum est quod nõ, vt inf. c. pxi. & continuaẽ ista, §. ad id quod dixerat i superiori dis. s. quod cũ duo mala nobis instãt, minus est eligendum: sed hoc non est verum circa diuersas personas.

Minus malũ de duob. est faciendum.

mebat se eudere, non peccat mortaliter: aliter sic. Arg. pro primo. 23. q. 5. de occidendis. pro secundo arg. 23. q. 5. si non licet & c. non est nostrum, & maxime si ex honesta causa se præcipitasset, vt extra de sepult. ex parte 2.

b ¶ Concessit.] i. concessum ostendit, sicut alibi exponitur da. i. datum pronuncia, vt 23. q. 5. remittuntur, §. hinc notandum.

c ¶ Minima.] idest, matrimonia. 2

d ¶ Maiora.] idest, fornicationem. Vel minima appellat immoderatam exactionẽ debiti coniugalis, & illud potius permisit Apostolus, quam fornicationem, vt 32. q. 2. quidquid, & secundum hoc proprie ponitur concessit secundum priorem intellectum ponitur concessit

2 Sub. quæ dñr minima respectu continentiæ. 27. q. 1. nuptiarum.

QVod ait Sodomitis.] CASVS. Legitur in Genesi, quod misit Dñs duos Angelos in specie iuuenũ ad Sodomam subuertendam, & cũ hospitarenẽ in domo Loth, venerunt Sodomitæ ad domum eius volentes eis abuti. Loth autem ne illi violarentur, obtulit eis duas suas filias, vt illi Sodomitæ potius cum illis fornicarentur, quam hospites aliquid paterẽtur. s. opus Sodomiticum. Modo quærit Augu. an talis compensatio sit admittenda. s. an Loth potius debuit consentire fornicationi filiarum, quam vt illi cum hospitibus opus Sodomiticũ facerent. Et respondet quod talis compensatio periculosa est, & hoc est attribuendum perturbationi Loth.

k ¶ Qd ait.] Verba sũt Aug. & incipit ibi, merito q̃rit.

a ¶ Peri-

quia hoc dixerit, merito quæritur. Et nimirum periculosissime [a] admittitur hæc compẽsatio. [b] Si autem perturbationi humanę tribuitur, & menti tanto malo permotę, nullo modo imitanda est.

2 Consuetudinis autem, vel constitutionis rigor nonnunquam relaxatur.

Vnde Leo Papa ait ad Rusticum Narbonensem episcopum, epist 90. ante caput 1.

¶ Quę constitutiones valeant temperari, vel quę non. Cap. II.

SIcut quędam sunt [c], quę nulla possunt ratione cõuelli; ita multa sunt, quę aut pro necessitate temporũ [d], aut pro consideratione ętatum [e] oporteat tẽperari: illa cõsideratione † [f] semp seruata, vt in ijs, quę vel dubia [g] fuerint aut obscura, id nouerimus sequẽdum, quod nec pręceptis Euangelicis contrarium; nec decretis sanctorum Patrum inueniatur aduersum.

Pann. § prolo. c. 12. Ordo uerborum nõ restitutus ob glossã † *conduntur.*] oti.

DISTINCTIO XV.

QVoniam de iure naturali [h], & cõstitutione, vel cõsuetudine hacten⁹ differuimus, differentiam, qua inuicem discernuntur, assignãtes; nunc ad ecclesiasticas constitutiones stylum vertamus, earum originem, & auctoritatem, prout ex libris sanctorum Patrũ colligere possumus breuiter assignantes.

¶ Quo tempore cœperint canones generalium conciliorum. Cap. I.

CAnones generaliũ cõciliorũ (vt Isidorus ait lib. 6.

Pann. l. 2. c. 104.

a ¶ Periculosissime.] Hic dicit Aug. ꝙ nemo debet minus malum committere, vt alter euitet maius malum: & intelligunt hoc quidã, quod nemo debet minus mortale committere, vt alius euitet maius mortale, sed veniale debet committere, vt alter euitet mortale nam etiam animam quis debet ponere pro ꝓximo, 1 & sic mortẽ temporalẽ potest aliquis subire, ne alter incurrat pęnam ęternam de pœn. dist. 2. charitas & §. proxi. sed pro veniali debetur tantũ pœna temporalis, 2 ꝓ mortali æterna, 11. q. 3. nemo. ergo aliquis potest peccare venialiter, ne alter peccet mortaliter. Itẽ quia Apostolus dicit: Orabam esse anathema pro fratrib. meis: sed nemo anathematizatur nisi pro mortali, vt 11. q. 3. nemo. Itẽ cum virtus, & vitiũ sint contraria, nec se compatiãtur, vt 32. q. 1. cum renunciatur, sed venialia simul cum virtutibus insunt homini. non ergo proprie dicuntur vitia, vt de pœn. dist. 3. septies. Alij dicunt, quod nullum peccatum debet homo facere, vel pro suo bono, uel alterius, ut 23. q. 5. cũ homo. uer. qd si alius non enim Deus uult tale dãnũ cũ tali lucro cõpensari, ut 33. q. 5. si dicat. nõ enim debet quis crimen suum alienis commodis impendere, ut 46. d. sicut non suo. Præterea neq; pro salute alterius temporali, uel æternali debet quis peccare uenialiter. quia nullus perducendus est ad salutem 3 opitulãte mẽdacio, ut 22. q. 2. c. faciat, & c. primum. Io. Sed quare redarguitur hic Loth. ab Aug. cum alibi commẽdetur ab Ambrosio, ut 32. q. 7. offerrebat? Sed Ambrosius cõsiderauit pietatem quam habuit ad hospites. Aug. uero delictum filiarum, 26. d. c. 1. & 2.

Veniale põt ne quis committere, ut alter euitet mortale.

1 De pe. d. 2. qui uult. & c. seq.

2 25. d. §. peccata.

Ad Rom. 9.

3 De hac materia not. ex ne cler. uel mo. c. 3. ĩ gl. argu. ꝙ. &c. Arch.

b ¶ Hęc compensatio.] Arg. ꝙ non est admittenda compẽsatio in malis, ut 24. q. 5. forte, & 23. q. 5. c. 1. & 32. q. 8. non solum, & 1. q. 1. nõ est putanda. admittitur tamẽ compẽsatio in criminibus, uel excipiendo, uel replicando, ut 32. q. 6. nihil, & ff. solu. matr. uiro. uerũ est in iudicijs admittitur compensatio, non in foro pœnitentiali. 34. q. 5. quod Deo.

Cõpensatio in pniali foro nõ admittitur.

CONSVETVDINIS. Hæc est secũda pars huius distinctionis: in qua dicitur quando rigor est relaxandus, & quando non. Io. de Fan.

CASVS. Iste §. continuatur ad illud, quod dictum fuit supra in principio 13. d. ubi dictum fuit, ꝙ aduersus ius naturale non admittitur dispensatio. sed hic dicitur, ꝙ consuetudinis, uel constitutionis rigor relaxatur, quandoque etiam hoc probatur in seq. c.

SIcut.] CASVS. Quæsitum fuit a Leone Papa, utrum contra consuetudinem, & constitutiones possit dispensari, qui respondit, dicens, ꝙ sicut sunt quædã cõtra quæ dispensari non potest, ut ius naturale. sic quædam sunt, vt consuetudines, & constitutiones, cõtra quas ratione temporum, & ætatum potest dispensari: hac habita discretione, vt in dubijs nihil contra Euãgelium, vel decreta fiat Patrum.

c ¶ Sicut quædã sunt.] Vt præcepta decalogi, & forma 4 batismi, & forma conficiendi 5 corpus Christi, de consec. d. 4. proprie, & d. 2. accipite.

4 Extra de bap. c. 1.

5 De conse. d. 2. c. 2.

e ¶ Temporum.] Vt 1. q. 7. quod pro remedio, & 81. dis. presbyter, & 34. d. fraternitatis.

e ¶ Aetatũ.] Vt 7. 33. q. 2. in adolescẽtia. 6 & 86. d. tãta.

f ¶ Consideratione.] inf. 29. d. sciendum.

g ¶ Vel dubia.] Extra de spons. iuuenis.

6 Hoc c. loquitur de iuuenili ætate, sed sequens concor. loquitur de senili ad hoc. 26. q. 7. tẽpora, & c. hoc fit.

QVuoniam de iure.] Hæc dis. diuiditur in duas partes. In prima quæritur, & probat ex quo tempore habuerunt concilia ortum. Secunda ibi, [Quantum vero.]

CASVS. Supra de naturali iure, consuetudine, & constitutione dixit Gratianus, inter ista differentiam assignãdo. In hac uero d. reuertitur ad constitutiones ecclesiasticas: & earum originem, & auctoritatem breuiter ostendit.

h ¶ Quoniam de iure naturali.] Hactenus tractauit magister de naturali 7 iure: hic incipit tractare de iure canonico. assignat itaq; rationem, & originẽ ipsius, & ostendit quæ opuscula recipiantur ab ecclesia, & quæ non.

7 Sub. eius diuersiones, & dñas ad cætera iura multiplices assignans, ut cõpetentius ad tractandũ de iure canonico descenderet nunc ad, &c. Hug.

CAnones.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In 1. parte ostẽditur, ꝙ a tpe Constantini canones generaliũ cõciliorũ inceperunt. Ipse. n. primo dedit auctoritatẽ Christianis libere congregandi: cum ecclesia antea fuisset passa persecutionem. In 2. parte, quæ incipit ibi, [Inter cætera] dĩ, ꝙ sub quatuor Imperatorib. sunt quatuor concilia uniuersalia celebrata. s. sub Cõstãtino Theodosio seniore, Theodosio iuniore, & Marciano, & osten-

ostēdit q̄d in eis fuerit reprobatū: & quod ista quatuor concilia & his similia debent inuiolata seruari. In tertia parte, quæ incipit ibi,( ]Synodus.] ponit etymologias istorum nominum. s. synodus concilium, & cœtus.
a ¶ Constantini.] infra 16. dist. Isidorus. contra. ibi dicitur

de suo morsello aliquid apposuit.
c ¶ Cccxviij.] Alibi dicitur de ccc. episcopis, vt 10. q. 1. hanc. Sed dic quod minor numerus non excludit maiorem. ff. de in lit. iuran. cum furti.
d ¶ Quam de inæqualitate.] Dicebat. n. patrem maiorē filio, & filium maiorem spiritu sancto. 24. q. 3. quidam. ver. Ariani. Hug.

etymol. c. 16.) a temporibus Constantini [a] cœperunt. In præcedentibus namque annis persecutione feruente, docendarum plebiū minime dabatur facultas: inde Christianitas in diuersa hæreses scissa est; quia non erat licentia episcopis in vnum conueniendi, nisi tempore supradicti Imperatoris: Ipse enim dedit facultatem Christianis libere congregari. Sub hoc etiam sancti patres in concilio Nicæno de omni orbe terrarum conuenientes iuxta fidem Euangelicam, & Apostolicam, secundū post Apostolos [b] symbolum tradiderunt. ¶ Inter cætera autē concilia, quatuor esse scimus venerabiles synodos, quæ totā principaliter fidem complectūtur, quasi quatuor Euangelia, vel totidem paradisi flumina. ¶ Harū prima Nicæna synodus cccxviij. [c] episcoporum Constantino Augusto imperante peracta est: in qua Arianę perfidię condemnata blasphemia, quam de inęqualitate [d] sanctę Trinitatis idem Arius asserebat, consubstantialem Deo patri Deum filium eadem sancta synodus per symbolum definiuit. ¶ Secunda synodus cl. Patrum sub Theodosio seniore Constantinopoli [e] congregata est, quę Macedonium [f] spiritum sanctum Deum esse negantem condemnans, cōsubstantialē patri & filio spiritū sanctum demōstrauit, dans symboli formam, quam tota [g] Grę corum & Latinorū confessio in ecclesijs prędicat. ¶ Tertia synodus Ephesina [h] prima cc. episcoporum sub iuniore Theodosio Augusto edita est, quę Nestorium duas personas [i] in Christo asserentem, iusto anathemate condemnauit, ostendens manere in duab. naturis vnam [k] Domini nostri Iesu Christi personam. ¶ Quarta synodus Chalcedonensis, dcxx. sacerdotum sub Martiano principe habita est; in qua Eutychem [l] Constantinopolitanum abbatem verbi Dei & carnis vnam naturā pronunciantem, & eius defensorem [m] Dioscorum, quondam Alexandrinum episcopū & ipsū rursus Nestorium cū reliquis hęreticis vna Patrum sñia damnauit, prędicans eadem synodus Christum Dominum de Virgine sic natum, vt in eo substātiā diuinę & humanę confiteamur naturę. ¶ Hę sunt quatuor synodi principales, fidei [n] doctrinā plenissimè prędicantes. Sed, & si qua sunt cōcilia, quę sancti patres spiritu Dei pleni sanxerunt, post istorum quatuor auctoritatē omni manēt stabilita vigore; quorum gesta in hoc operę [o] condita continentur. ¶ Synodus aūt ex gręco interpretatur comitatus, vel cętus. Concilij [3] verò nomē tractum est ex more Romano. Tēpore enim quo causę agebantur, cōueniebāt omnes in vnum, communiq; intētione tractabant. Vnde concilium a cōi intentione dictum

e ¶ Constantinopoli.] sup. ca. sicut.
f ¶ Macedonium.] qui dixit spiritum sanctum seruum patris & filij, vt 1. q. 1. ec s qui. 24. q. vl. quidam. ver. Macedoniani.
g ¶ Quā tota.] Hoc nō habemus: q̄a nō habemus nisi Apostolorū, & Nicęnū, & Athanasij, Quicunque vult.
h ¶ Ephesina.] Hoc dicit ad d̄īam secūdæ, q̄ fuit reprobata, vt infra 16. d. quoniam sanctæ.
i ¶ Personas.] Verbi & hominis.
k ¶ Vnā. Vna est p̄sona: sed hēt duas naturas, s. diuinā & humanam. inf. c. sicut. ver. quintum.
l ¶ Euthychē.] Qui post resurrectionem Chr̄m habuere vnā naturā dixit, s. diuinam. 16. dis. c. 6. ver. quarta.
ADDITIO. Habet .p. vtrāq; ext. de hæreticis, cū Chr̄s. vbi notat Ala. q. ante illam diffinitionē de qua loqtur ipsa decre. contrariū dicere licebat, cū phibitū nō esset: sed post, nequaq̄. ergo, qd̄ prius nō fuit fidei articulus, post consecrationem factus est fidei articulus. Archid.
m ¶ Defensorē.] Vocabat ergo ī fide, ex quo erat defensor hęreticorū, vt 24. q. 3. c. 1. q. 3. q aliorū. & extra de hær. vergentis 3. sicut dicit lex de latrone. C. de his, qui latr. occ. l. 1. Sed cōtra. 21. d. in tm̄. & 24. q. 2. sane profertur vers. item Roman.

1 Quod dicit litera, generaliter innuit solutionem. Hugo. Laur. & Archid.
2 Notandum q̄ Damasus Papa constituit, vt symbolum cantaretur in Missa ex decreto sanctæ synodi vniuersalis apud Constantinopolim celebratæ Arch.

3 Patrum aut nihil facit, sed melius cod. tit. sicut & c. excommunicamus §. credentes Per.

citur a tempore Clementis fuerunt celebrata concilia. Respon. quod ante fuerunt celebrata: sed non ita generaliter 1. & ita hoc verbum, gñaliter. soluit contrarium.
b ¶ Apostolus.] Apostoli enim fecerunt primū symbolum, s. Credo in Deum patrem: sed Nicæna synodus fecit, Credo in vnum Deum 2. & d̄r a sym, qd̄ est cum, & bolos: quod est morsellus: quia quilibet Apostolorum

rum. ibi. n. dicitur, q̄ Dioscorus non peccauit in fide. sed expone: non peccauit in fide, idest non peccauit in fide tantum: quia in hoc peccauit, quod ausus fuit Papam Leonem excommunicare 21. dist. in tantum.
n ¶ Fidei.] Articulos.
o ¶ In hoc opere.] Isidori: ne sit contra 19. dist. si Romanorum vers. præsertim.

SIcut sancti Euangelij. CASVS. In prima parte hui⁹ c. dicit Greg. ꝙ ita vult seruare quatuor concilia sicut quatuor Euangelij libros: & ostendit in vtroque istorum quid fuerit reprobatum. In secũda parte, quæ incipit ibi. [Quintum] dicit Greg. ꝙ quintũ cõciliũ vult venerari, in quo tria sũt reꝓbata. s. epistola erroris plena, q̃ Ibæ dicebatur, & opinio Theodori, q̃ personam Christi mediatoris Dei & hoium in duabus substantijs separabat. i. personis, dicẽs Christũ duas hic personas: & scripta Theodoriti, q̃ vitã B. Cyrilli, & fidẽ reprehendebat: & q̃ supradicta cõcilia nõ obseruat, seipsum destruit.

a ¶ Ibæ dicitur.] Ab inuentore.

b ¶ Mediatoris.] i. Christi. Ioan.

c ¶ Substantijs.] Scilicet personis.

d ¶ Præsumit.] Vt ergo ꝙ Papa nõ possit destruere statuta cõcilij: q̃a orbis maior ẽ vrbe 93. d. legim⁹. circa med. vnde req̃rit Papa cõsensũ cõci-

quasi consiliũ, consilium quasi considiũ, d. in literã trãseunte: uel conciliũ dictum est a cõi intentione, eo q̃d in vnum dirigant oẽm mentis obtutũ. Cilia. n. oculorũ sunt: vnde qui sibimet dissentiunt, non agunt conciliũ: quia non consentiunt in vnum. Cœtus verò conuentus est: vel congregatio, a coeundo, i. a conueniendo in vnũ. Hinc etiã conuentus est, nuncupatus, eo ꝙ ibi homines conueniunt in vnum; sicut a conuentu cœtus dicitur, sic & concilium a societate multorum in vnum.

¶ *Caput hoc habetur etiam in conciliorum collectione Isidori ante ipsius præfationem, non autem in codice bibliotheca Dominicanæ: in quo tamen vsque ad versiculum* inter cætera *ponitur etiam (quemadmodum & in alijs) ante initium concilij Nicæni.*

a ¶ Manere.] *In plerisque antiquis Gratiani exemplaribus, & Isidori codice impresso legitur, vt est emendatũ. Sed in alijs eorundem manuscriptis, & impressis Gratiani legitur*, manere in Christo duas naturas, & unam Domini nostri Iesu Christi personam.

c ¶ Concilij vero.] *Apud Isido. in lib. Etymol. locus hic mendose legitur. Verum in præfatione eiusdem Isidori editioni Parisiensi conciliorum præposita, quæ cum aliquot vetustis codicib. collata est, sic legitur;* Cõcilij verò nomen tractum ex cõi intentione, eo ꝙ in vnum dirigãt oẽs mentis obtutum. Cilia. n. oculorum sunt. vnde & q̃ sibimet dissentiunt, non agunt concilium, quia non sentiunt unum. Cætus verò conuentus est, vel congregatio a coeundo, i. conueniendo in vnum, vnde & conuentus est nuncupatus, ꝙ ibi homines conueniant. Sicut conuentus, cœtus, vel concilium a societate dicitur multorum in vnum. *In Gratiani codicib. sunt multa varietates, ex quibus ea lectio retenta est, quæ visa est melior, quamuis adhuc aliquid fortasse desideretur.*

De quatuor vero † cõcilijs scribit, B. Greg. ita dicẽs, li. 1. Regesti, epis. 24.

† al. quoque.

¶ De auctoritate quatuor conciliorum. Cap. II.

SIcut S. Euangelij quatuor libros, sic quatuor cõcilia suscipere, & venerari me fateor; Nicænũ. s. in quo peruersum Arij dogma destruitur. Constantinopolitanum quoq;, in quo Eunomij & Macedonij error conuincitur. Ephesinum ẽt primũ, in quo Nestorij impietas iudicat. Chalcedonense vero, in quo Eutychis, Dioscoriq; prauitas reꝓbatur, tota deuotione cõplector, integerrima apꝓbatione custodio: quia in his velut in quadrato lapide, sanctæ fidei structura cõsurgit, & cuiuslibet a vitæ, atq; actionis norma consistit. ¶Quintum quoq; conciliũ pariter veneror, in quo epistola, q̃ Ibæ dr̃. a erroris plena reprobatur i quo Theodorus personã mediatoris b Dei & hoium in duab. substantijs c separans, ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur, & in quo scripta quoq; Theodoriti, per quæ B. Cyrilli fides reprehenditur, ausu dementiæ prolata refutantur. Cunctas verò, quas præfata venerãda concilia personas respuunt, respuo; quas venerantur, amplector, q̃a dum vniuersali sunt consensu cõstituta; se, & non illa destruit, q̃squis præsumit d aut soluere, quos religant; † aut ligare, † quos soluunt.

† al. ligant. † al. religare.

a ¶ Cuiuslibet.] *Apud B. Greg. legitur*. Et cuiuslibet vitæ, atq; actionis existat, quisquis eorum soliditatẽ non tenet, ẽt si lapis esse cernitur, tamen extra ædificium iacet. Quintum, &c. *& in sequentibus significantur tria illa capitula quorum occasione nonnulli quintam synodũ non recipiebãt.*

De isdẽ ẽt Gelas. in concilio habito Romæ cum lxx. epis scribit dicens.

† al. Quae sint priora. Bur. l. 3. c. 220. Iuo p. 4. cap. 64. Pann. l. 2. c. 91. Polyc. l. 3. titu. 20.

¶ Quae † concilia sancta Romana Ecclesia suscipiat. Cap. III.

Sancta Romana Ecclesia post illas veteris testamenti, & noui scripturas, quas regulariter suscipimus, etiam has suscipi non prohibet: Sanctam synodum Nicęnam cccxviij. patrum, mediante Constantino Maximo Augusto, in qua Arius hæreticus condemnatus est; Sanctam synodum Constantinopolitanam, mediante Theodosio seniore Augusto, in qua Macedonius hæreticus debitam damnationem excepit: Sanctam synodum Ephesinam, in qua Nestorius damnatus est consensu beatissimi Papę Cęlestini, mediante Cyrillo Alexandrinæ sedis antistite, & Arcadio episcopo ab Italia destinato: Sanctam synodum Chalcedonensem, mediante Martiano Augusto, & Anatolio Constantinopolitano episcopo, in qua Nestoriana, & Eutychiana hæreses simul cum Dioscoro, eiusque complicibus damnatæ sunt: sed & si qua sunt concilia à sanctis patribus hactenus instituta, post† istorum quatuor auctoritatem & custodienda, & recipienda decernimus, & mandamus a. ¶ Iam nunc subijciendum est de opusculis sanctorum patrum, quæ in ecclesia catholica recipiuntur. ¶ Opuscula beati Cypriani martyris, & Carthaginiensis episcopi, ¶ Item opuscula beati Athanasij Alexandrini episcopi. ¶ Item opuscula beati Gregorij Nazianzeni episcopi. Item opuscula beati Basilij Cappadociæ episcopi. Item opuscula beati Ioannis Constantinopolitani episcopi. ¶ Item opuscula Theophili Alexandrini episcopi. ¶ Item opuscula beati Cyrilli Alexandrini episcopi. ¶ Item opuscula beati Hilarij Pictauiensis episcopi. ¶ Item opuscula B. Ambrosij Mediolanensis episcopi. ¶ Item opuscula B. Augustini Hipponensis episcopi.
¶ Item opuscula B. Hieronymi presbyteri.
¶ Item opuscula B. Prosperi viri religiosissimi. ¶ Item epistolam beati Leonis Papæ ad Flauianum Constantinopolitanum episcopū destinatam: cuius textum quispiam si vsq; ad vnum iota disputauerit, & non eam in omnibus venerabiliter receperit; anathema sit.
¶ Item opuscula, atque tractatus omnium patrum orthodoxorum, qui in nullo à sanctæ Romanæ ecclesiæ consortio deuiauerunt, nec ab eius fideli † prædicatione seiuncti sunt, sed communionis ipsius, gratia Dei, vsque ad vltimum diem vitæ suę participes fuerunt, legenda decernimus. ¶ Item decretales epistolę, quas beatissimi Papę diuersis temporibus ab vrbe Romana pro diuersorum Patrum cōsultatione dederunt, venerabiliter suscipiendę sunt. ¶ Item gesta sanctorum martyrum, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confessionum triumphis irradiant. Quis ita † esse catholicorum dubitet. & maiora eos in agonibus fuisse perpessos, nec suis viribus, sed gratia Dei, & adiutorio vniuersa tolerasse? Sed ideo secundum antiquam consuetudinem singulari cautela in sancta Romana ecclesia non leguntur; quia & eorum, qui conscripsere, nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus, aut idiotis † supflua, aut minus apta, quam rei ordo fuerit, scripta esse putantur: sicut cuiusdam Quirici †, & Iulitæ; sicut Gregorij, aliorumq; huiusmodi passiones, quę ab hæreticis perhibētur conscriptę. Propter quod, vt dictum est, ne vel leuis subsanandi oriretur occasio, in sancta Romana ecclesia nō leguntur. Nos tamen cum prædicta ecclesia omnes martyres, & eorū gloriosos agones, qui Deo magis quam hominibus noti sūt, omni deuotione veneramur. ¶ Item vitas patrum, Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium Heremitarū, quas tamen vir beatissimus scripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus. ¶ Item Actus B. Siluestri Apostolicæ sedis pręsulis, licet eius, qui cōscripsit, nomen ignoremus; à multis tamē in vrbe Roma catholicis legi cognouimus, & pro antiquo vsu multæ hoc imitantur ecclesiæ. ¶ Item scripta de inuentione sanctę Crucis Dominicę, & alia scripta de inuentione capitis B. Ioannis Baptistę, nouellę quidem † reuelationes sunt, & nonnulli eas catholici legūt: Sed cū hęc ad catholicorū manus peruenerint, B. Pauli Apostoli sententia pręcedat,] Omnia probate, quod bonū est, tenete.] ¶ Itē Ruffinus vir religiosus, plurimos ecclesiastici operis edidit libros: nonnullas etiam scripturas interpretatus est: sed quoniā B. Hieronymus in aliquibus eum de arbitrij libertate notauit, illa sentimus, quę prędictum B. Hieronymum sentire cognoscimus: & non solum de Ruffino, sed etiam de vniuersis †, quos vir sępius memoratus zelo Dei, & fidei religione † reprehendit. ¶ Item Origenis nonnulla opuscula, quę vir beatissimus Hieronymus

† al. praeter.

Ansel. l. 6. c. 193.

† fide, vel praedicatione.] orig. & Burch. Nicolaus in epistola impressa ad episcopos Gal-

a cilij. 20. dist. Anastasius. arg. cōtra. 19. di. lic̄. cuius in 6. hinc etiā & extra tituū. de electio significa-[Quamuis.] sti. vbi di qđ cōciliū si pōt Papæ legē imponere. & 25. q. 9. venia. Sed intellige, quod hic dicitur, circa articulos fidei. 25. q. 1. sunt quidam.

† al. ista.

Sancta Romana Eccla. CASVS. In hoc cap. ponūtur fere eadē, quæ dicta sunt in illo cap. canones. & 1. c. sicut. Dicit. n. Gelasius, qđ s. dicta quatuor cōcilia vult venerari & si qua alia fuerūt a sāctis Patrib. instituta: & ulterius dicit ē opuscula sanctorū Patrum ī ecclesia recipiantur. a ¶ Cy-

† al. dictis.

† al. Cyrici.

† quadam reuelationes] orig. 1 Thes. 5.

† al. diuersis] orig.

† al. religiosa

a ¶ Cytici.] al. Quirici.

ADDITIO. Apocryphum dicitur occultum & secretum ab apo. quod est de: & crysis, quod est secretum. inde liber dicitur apocriphus, id est, occultus & secretus: scilicet cuius auctor ignoratur: non tamen ab ecclesia recipitur, sed reprobatur. quasi dicat, non in ecclesia, sed remote & secrete ab ecclesia est legendus, secundum Hug. Vnde dic apocrypha

† al. Chronicon] orig.

rónymus non repudiat, legenda suscipimus: reliqua autem omnia cum auctore suo dicimus esse renuenda. ¶ Item Chronicon † Eusebij Cæsariensis, atque eiusdem historiæ ecclesiasticæ libros, quamuis in primo narrationis suæ libro tepuerit, & postea in laudibus, atque excusatione Origenis schismatici vnum cóscripserit librum: propter rerum tamen notitiam singularem, quæ ad instructionem pertinet, vsquequaque non dicimus renuendos. ¶ Item Orosium virum eruditissimum collaudamus, quia valde nobis necessariam aduersus Paganorum calumnias ordinauit historiam, miraque breuitate contexuit. ¶ Item venerabilis viri Sedulij paschale opus, quod heroicis descripsit versibus, insigni laude proferimus†. ¶ Item Iuuenci nihilominus laboriosum opus non spernimus, sed miramur. Ceterú, quę ab hereticis, siue schismaticis conscripta, vel prædicata sūt, nullatenus recipit Catholica, & Apostolica ecclesia Romana. ¶ E quibus pauca, quæ ad memoriam venerunt, & à catholicis vitanda sunt, credimus esse subdenda. In primis Ariminensem synodum à Constantio Cęsare Cóstantini filio congregatam mediante Tauro præfecto, ex tunc, & nunc, & vsque in æternum confitemur esse damnatam. Item Itinerarium nomine Petri Apostoli, quod appellatus sancti Clementis lib. viii. apocryphum. Actus nomine Andreæ apostoli, apocryphi. Actus noie Philippi apostoli, & apocryphi. Actus nomine Petri apostoli, apocryphi. Act⁹ nomine Thomæ apostoli, apocryphi. Euangelium nomine Thaddæi, apocryphum. Euangelium nomine Thomæ apostoli, quo vtuntur Manichæi, apocryphum. Euágelium nomine Barnabæ, apocryphum. Euangelium nomine Bartholamæi apostoli, apocryphum. Euangelium nomine Andreæ apostoli, apocryphum. Euangelia, quæ falsauit Lucianus, apocripha. Euangelia, quæ falsauit Hyrcius †, apocrypha. Liber de infantia Saluatoris apocryphus. Liber de natiuitate Saluatoris, & de S. Maria, & de obstetrice Saluatoris, apocryphus. Liber, qui appellatur Pastoris, apochryphus. Libri omnes, quos fecit Lenticius † discipulus diaboli, apocriphi. Liber, qui appellatur fundamentum, apocryphus. Liber, qui appellatur thesaurus, apocryphus. Liber qui appellatur de filiabus Adæ [vel † Geneseos, apocryphus. Centimetrú de Christo Virgilianis compaginatum versibus, apocryphum. Liber, q̃ appellatur Actus Teclæ, & Pauli apostoli, apocryphus. Liber, qui appellatur Nepotis, apocryphus. Liber prouerbiorum, qui ab hæreticis conscriptus, & S. Xisti † nomine signatus est, apocryphus. Reuelatio, quæ appellatur Pauli apostoli, apocrypha. Reuelatio, quæ appellatur Thomæ apostoli, apocrypha. Reuelatio, quæ appellatur Stephani, apocrypha. Liber, qui appellatur transitus † S. Mariæ, apocryphus. Liber qui appellatur pœnitentia Adæ, apocryphus. Liber Ogiæ nomine gigantis, qui ab hęreticis cum dracone post diluuium pugnasse perhibetur, apocryphus. Liber qui appellatur testamentum Iacob †, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia Originis, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia S. Cypriani, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia Iamnis, & Mambræ, apocryphus. Liber, qui appellatur, sortes Apostolorum † apocryphus. Liber Lusanæ apocryphus. Liber canonum Apostolorum, apocryphus. Liber Physiologus, qui ab hæreticis conscriptus est, & B. Ambrosij nomine præsignatus, apocryphus. Historia Eusebij Pamphili, apocrypha. Opuscula Tertulliani †, siue Africani, apocrypha. Opuscula Posthumani, & Galli, apocrypha. Opuscula Montani, Priscillæ, & Maximillæ, apocrypha. Opuscula omnia Fausti Manichæi, apocrypha †. Opuscula alterius Clementis Alexandrini, apocrypha †. Opuscula Cassiani, presbyteri Galliarum, apocrypha. Opuscula Victorini Pictauiensis † apocrypha. Opuscula Fausti Rhegiensis Galliarum, apocrypha. Opuscula Frumentij †, apocrypha. Epistola Iesu ad Agbarum regem, apocrypha. Passio Georgij, apocrypha. Passio Cyrici a, & Iulitæ, apocryphia. Scriptura, quæ appellatur contradictio Salomonis, apocrypha. Philacteria omnia, quæ non Angelorum, vt illi confingunt, sed dœmonum magis arte cóscripta sunt, apocrypha. ¶ Hæc, & omnia his similia, quæ Simon Magus, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, Basilides, Ebion, Paulus etiam Samosatenus, Photinus & Bonosus, & qui simili errore defecerunt, Montanus quoque cum suis obscœnissimis sequacibus, Appollinaris, Valentinus, siue Manichęus, Faustus †, Sabellius, Arius, Macedonius, Eunomius, Nouatus; Sabbatius, Cœlestius †, Donatus, Eustathius, Iouinianus, Pelagius, Iulia-

† al. præf.[erimus] orig.]

Burch. l. 3. c. 221.
Iuo par. 4. c. 65.
Pann. l. 2. c. 123.

† decem] ori.

† al. Esitius] al. Hesychi⁹.

† al. Lentius] al. Leutinus.

† Abest ab orig.

† al. Sixti.

† transitus. id est assumptio, orig.

† al. Iob] ori.

† qui appellatur, laus Apostolorú] orig.

† Tertuliani apocrypha. Opuscula Lactantij apocrypha. Opuscula Africani apocrypha] orig.

† Opuscula Commodiani apocrypha] orig.

† Opuscula Tatij, Cypriani apocrypha. Opuscula Arnobij apocrypha. Opuscula Tyconij apocrypha] orig.

† al. Titabiorensis.

† al. Frumentij c.] orig.

† al. Africanus] orig.

† al. Calistus.

† Iulianus Celanensis. Cælestinus. Gre.orig. Priscilliano ab Hispania Nestorius Cõstantinopolitanus. Maximus. Vnicus Lampetius. † Marcioni, eorumque discipuli. Ori. Burc. lib. 3. c.222. Iuo p.4.c.67. Pann. lib. 2. c.90.

Iulianus,& † Latiensis Cœlestinus, Maximinus,Priscianus † ab Hispania,Lampedius, Dioscorus, Eutyches, Petrus, & alius Petrus, ex quibus vnus Alexãdriam, alius Antiochiã maculauit, Acacius Constantinopolitanus cum consortibus suis,nec nõ omnes hæreses, quas ipsi, eorumque discipuli, siue schismatici docuerunt, vel conscripserunt: quorum nomina mimine retinentur, non solum repudiata,verum etiam ab omni Romana, & Apostolica ecclesia eliminata, atq; cũ suis Auctoribus, auctorumque sequacibus sub anathematis indissolubili vinculo in æternum confitemur esse damnata. ¶ Cæterum, qui libri in ecclesiasticis officijs per anni circulum a nonnullis legantur,quòd ritum illum Apostolica non reprobat, sed sequitur ecclesia, pro fidelium ędificatione adnotãdum cẽsuimus. Quidam,quod in septuagesima ponunt Pẽtateuchum(vsq; in 15.diem ante Pascha,15.die ponunt Hieremiam vsque in cœnam Dñi. In cœna Domini legunt tres lectiones de lamentatione Hieremiæ. [Quomodo sedet sola ciuitas,&c.] & tres de tractatu Sancti Augustini in psalmum 54.([Exaudi Deus orationem meam,& ne dispexeris.] & tres de Apostolo, vbi ait in epistola ad Corinth. [Conuenientibus vobis in vnum.] Secunda lectio incipit: Similiter & calicem postquam cœnauit,] Tertia. [de spiritalibus autem nolumus vos ignorare fratres. In Parasceue tres lectiones de lamentatione Hieremiæ, & tres de tractatu sancti Augustini in psalmum. 63. [Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor. [& tres de Apostolo, vbi ait in Epistola ad Hebræos, [Festinemus ingredi in illam requiem,&c.]Secunda lectio, [Omnis namque pontifex.] Tertia. [De quo grandis nobis sermo.] In Sabbato sancto tres lectiones de lamentatione Hieremiæ prophetæ, & tres de tractatu sancti Augustini in eundem psal.63. [Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor,]& tres de Apostolo, vbi ait in Epistola ad Hebræos, [Christus assistens pontifex futurorum bonorum.]Secunda lectio, [Vbi enim testamentum est.] Tertia, Vmbram enim habens lex futurorum bonorum. [In Pascha Domini homilias ad ipsum diem pertinẽtes, infra hebdomadam homilias. In octauis) † Paschę ponunt actus Apostolorum,& epistolas canonicas,& Apocalypsim vsque in octauas † Pentecostes: In octauis Pentecostes ponunt [libros Regum, & Paralipomenon vsque in Kalend. Augusti. In Dominica prima mẽsis Augusti ponũt Salomonẽ vsque in Kalendas Septembris. In Dominica 1.Septemb. ponunt Iob,Tobiam, † Hester, Esdram vsque in Kalen.Octobris. In Dominica prima mensis Octobris ponunt librum † Machabæorum vsque in Kalendas Nouembr. In Dominica prima mensis Nouembris ponunt Ezechielem,& Danielem, & minores prophetas vsque in Kalendas Decemb. In Dominica prima mensis Decembris ponunt Esaiam prophetam vsque ad † Natiuitatem Domini. In Natali † Domini legunt primum de Esaia tres lectiones. Prima lectio [Primo tempore alleuiata est terra Zabulon, &c.] Secunda, [Consolamni, consolamini.] Tertia,[Consurge,consurge,] Deinde leguntur sermones,vel homilię ad ipsum diem pertinentes.In Natali S. Stephani homilia de ipso die.In Natali S. Ioannis similiter.In Natali Innocentium similiter. In Natali S. Siluestri similiter. In octaua Natalis Domini homilia de ipso die. In Dominica prima post Natiuitatem Domini ponunt epistolas Pauli vsque in Septuagesimam.In Epiphan.lectiones tres de Esaia.Prima lectio incipit, [Omnes sitientes.]Secunda,] Surge,illuminare Hierusalẽ.] Tertia,[Gaudens gaudebo in Domino.]Deinde leguntur sermones, vel homiliæ ad ipsum diem pertinentes.

Hiere. — 1.Cor.11. — 1.Cor.12. — Heb.4. — Heb.5. — Heb.9. — Heb.10. — † al.octaua. † al. octauã.

pha Grecè,Latine secreta. Et quia in cameris solẽt virgines abscondi, & secrete morari, secundum Io. de Fan. inde est, q; virgo in Hebræo, alma,in Græco, apocrypha, Latine dicitur secreta.

† Iudith. Hester.] Iuo. † libros.] Iuo. † al.in natali dem. † al. in vigilia natalis Domini Bur.& Iuo. & ordo Romanus. Esa.9. Esa.40. Esa.52. Esa.55. Esa.60. Esa.61.

¶Mandamus.] *Post hoc verbum in Decreto Gelasii sequitur continenter* Itẽ opuscula beati Cypriani &c. *Sed Burchardus, & Iuo, & Pannormia habent vt Gratianus. At certe in toto hoc capite tot modis discrepant collectiones ab originali, vt satis certo statui non possit, quæ vera, & pura sit Gelasii lectio; nec magnopere sit mirandum, si nonnulla sint, quæ difficultatem faciunt. Quamobrem, quæ auxilio codicum tuto emendari poterant, ea sunt emendata: cæteris locis partim indicata varietates, partim, quoniam omnes indicare infinitum fuisset, labor hic ad libros audendi accurato lectori est relictus.*

ß¶Item gesta.) *Hinc vsque ad finem capitis omnia absunt a plerisq; vetustis Gratiani codicibus quod etiam Archidiaconus adnotauit. Sunt tamẽ eiusdem Gelasii vsque ad vers.* Cæterum qui libri,*& apud Burchardum, & Iuonem referuntur proximè post superiora.*

A¶Iuuenci) *Antea legebatur*, Item Vincentij. *restituta est vera lectio ex Gelasio, Burchardo, & Iuone. De quo Iuuenco meminit B. Hier. in Cathalogo.*

A Postolorũ.] Hęc distinctio diuiditur in duas partes. Secũda ibi,] Et soluto.] CASVS. In hac 6. distin. ostendit Gratianus canones Apostolorum esse recipiendos: primo tamẽ ponit quandam cõtrarietatẽ de canonib. apostolorum primo de non recipiendis, & postea de recipiẽdis, & eam soluit.

a ¶ Apostolorum.] Hic intitulatur 16. d. in qua probat, quod canones Apostolorum sunt recipiendi: postea ostendit quo tẽpore, & quo residente in Papatu, vel Imperio, ed liber concilium fit celebratũ. Et nota, quod Gratian. ponit quandam contrarietatem de canonibus apostolorum, & eam soluit, probat enim auctoritate Isidori, quod canones Apostolorum non sunt recipiendi, quia sunt apocryphi postea probat auctoritate Zepherini, & Leonis, quòd sunt recipiendi, & non sunt apocryphi. Sol. breuis est, quia illi canones sunt recipiendi, qui a veris Apostolis sunt editi: sed illi non quia pseudoapostolis sunt editi ꝰ. proxi. di. ver. item gesta.

C Anones.] CASVS. Quærebatur ab Isidoro an canones, qui dñr Apostolorum, sint approbandi: & respondet quoniã ab hæreticis sub noĩe apostolorũ sunt compositi, nec Rom. eccl. nec sancti Patres eos approbauerũt, quãuis in eis multa vtilia inueniãtur, tamen apocryphi reputantur.

b ¶ Canones.] Sic cõstrue: quãuis in eis canonibus, qui canones dicuntur Apostolorum.

c ¶ Vtilia.] Argu. quod vtile vitiatur per inutile. 1 vt no. 7. dis. 9. si ad scripturas.

d ¶ Atque inter apocry-

a Ad idem 3. c. puta. Archid.

β ¶ De S. Maria.] *In collectione Isidori legitur*, Et de Maria obstetrice. *Apud Burchardum*, & de Maria vel obstetrice. *Apud Iuonem vero*, & de sancta Maria, vel de obstetrice Saluatoris.

ε ¶ Cæterum.] *Hinc vsq; ad finẽ neq; in collectione Isidori, neq; in vllo veteri codice Gratiani eorum, quæ collata sunt, inueniuntur. A verbo tamen*, in Septuagesima ponunt, *referuntur a Burchardo, & Iuone sine auctoris nomine, in Pannormia ex Gelasio ipso cum lxx. episcopis. Fere autem omnia habentur sparsim in libro, qui ordo Romanus nuncupatur.*

ζ ¶ Pentateuchum.] *Apud Iuonẽ legitur*, Heptateucum, *ut vltra quinque libros cõprehendat librum Iosue, & Iudicum, qua voce, ac librorum coniunctione B. Hieronymus ad Lucinũ scribens vtitur. Alij verò Heptaticũ appellãt, vt S. Gregorius lib. 7. in d. 2 epist. 48. & li. 10. epist. 22. & alibi, & Rabanus in præfatione in Hieremiã, & ordo Romanus, c. de Septuagesima.*

η ¶ In Psalmum 54.] *Sic etiã apud Iuonem. In ordine Romano, c. de officijs diuinis a Cœna Domini vsque in octauas Pentecostes, & apud Burchardũ legitur*, in psalmum 63). i Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor. *Itemq; in c. de ordine in nocte Parasceues*, Tres de tractatu S. Aug. psal. 63

θ ¶ In octauis.] *Ipsam diem octauam solitam fuisse proferri nomine multitudinis, idest octauas, notabitur infra de consec. dist. 3 cap. pronunciandum.*

ι ¶ In Natali Domini.] *Burchardus, & Iuo habent in* Vigilia Natalis Domini, *& ita in ordine Romano, t. quod inscribitur*, in Christi nomine, incipit ordo catholicorum librorum, qui in Ecclesia Romana ponuntur. *Pannormia autem habet, vt Gratianus.*

DISTINCTIO XVI.

1 ps. A *Postolorum* [a] *verò canones, qui per Clementem Pontificẽ Romanum, sicut quidam asserunt, dñr esse translati α, sunt quinquaginta.*

α ¶ Translati.] *In titulo qui præponitur canonibus Apostolorum in collectione Isidori, & in concilio Stephani Papæ iij. (cuius magnam partem Deusdedit Cardinalis in sua canonum collectione referri) pro voce*, translati, *habetur*, prolati, *Dionysius certe Exiguus, nullam huius versionis mentionem facit, & aliqui scriptores solent epistolas Clementis hoc modo citare*, Ex dictis Petri Apostoli per Clementem prolatis, *vt auctor Polycarpi, & alij.*

Hos non recipiendos, sed inter apocrypha deputatos Isidorus scribit dicens.

¶ Apostolorum canones Apostolica reijciuntur auctoritate. Cap. I.

CAnones [b] qui dicuntur Apostolorum, seu quia eosdem nec sedes apostolica recepit, nec sancti Patres illis assensum præbuerunt, pro eo quòd ab hæreticis sub nomine Apostolorum compositi dignoscuntur, quamuis in eis vtilia [c] inueniantur, tamen ab auctoritate canonica, atq; Apostolica eorum gesta constat esse remota, atque inter [d] apocrypha deputata.

Caput hoc est in præfatione Isidori ad collectionẽ conciliorũ, quæ ex bibliotheca ecclesiæ Toletanæ descripta Romam missa est. Nam in illa, quæ vulgatæ Isidori collectioni, de qua initio dictum est præponitur, contrarium potius videtur dici, & refertur infra c. Placuit, hac eadem dist. si modo idem est Isidorus.

apocrypha.] idest, sine certo auctore. * vt sapientia Salomonis: liber Iesu filij Sirach. qui dicitur ecclesiasticus: & liber Iudicum, & Tobiæ: & liber Machabæorũ: hi apocryphi dicuntur, & tamen leguntur, sed forte non generaliter.

* *Quinimmo libri isti non apocryphi, sed canonici sunt, quãuis olim quidam etiã catholici de illis dubitauerint. Concil. Trident. sess. 4. de canon. scriptur.*

d ¶ Orthodoxæ.] Idest, rectæ: orthos, rectum: doxa, gloria. Inde dicitur fides orthodoxa, idest, catholica recta, scilicet in qua ... glorificamur. Io. and. Pan.

e **P**Lacuit. Ex his tribus cap. surgit contrarietas, quam Gratianus non soluit, nec potest: sexta synodus dicit lxxxv. capitula canonũ Apostolorum esse seruãda: Zepherinus lx. & Leo quinquaginta. quidã. 2 ita soluũt. φ sexta synod⁹ fuit ante Zepherinũ, & Zepherinus ab Leone, & obseruabãtur lxxxv. canones, prout dicit sexta synodus. sed postea in desuetudinem abierunt xxv. & remanserũt lx. vt dicit Zepherinus. procedẽte vero tempore x. ex illis perierunt, & sic remanserunt tãtum l. vt dicit Leo. Sed hæc solutio stare nõ potest: nã Zepherinus pcessit vj. synodum: nam vj. synodus fuit celebrata tempore Agathonis, vt infra ea. distin. cap. sexta. qui longo tempore fuit post Zepherinũ, vt ex chronicis apparet. Omissis alijs solutionibus, dic φ nõ contradicũt sibi: quia dicebat synodus lxxxv. fuisse capitula: Leo dicebat quinquaginta fuisse capitula: Zepherin⁹ nõ dicit de capitulis, sed de sententijs: & potest esse, quod in vno capitulo sunt sentẽtiæ plures.

1. ius mũdi, i. de nobis in hoc mundo remanentibus. quid. f. facere debeamus. Io. de Fan. & Hu.
2. Vt Goffredus.

Zepherinus autem econtra scribit episcopis per Siciliam constitutis, epist. 1.

Iuo p.4.c.107. Pann.l.2.c.105. Poly.l.3.tit.20. † *al. prefixerunt.*] orig.

¶ Apostolorum canones sunt recipiendi. Cap. II.

SExaginta a sententias Apostoli preteripserunt † cum alijs plurimis episcopis, & seruandas censuerunt.

a ¶ Sexaginta] *Iuo etiam, & auctor Pannormiæ habẽt* Sexaginta. *Itemque originale in margine. Sed in textu,* Septuaginta. *Polycarpus* Quinquaginta.

Item Leo β *Papa nonus contra epistolam Nicetæ abbatis.*

¶ Exceptis quinquaginta capitulis, canones Apostolorum inter apocrypha deputantur. Cap. III.

Iuo p.4.c.105. Pann.l.2.c.124. † *al. regulis orthodoxis.*] *al. regulis orthodoxæ.*]

CLementis [a] librũ, idest Petri Apostoli itinerarium [b] & Apostolorũ canones numerant Patres inter apocrypha, exceptis [c] quinquaginta capitulis, quæ decreuerunt orthodoxæ † [d] fidei adiungenda.

β ¶ Item Leo.] *Hoc caput sumptũ est ex respõsione Huberti legati Leonis noni ad libellũ Nicetæ presbyteri, & Monachi cõtra Latinos editũ: q̃ Romæ ĩ Monasterio S. Mariæ nouæ & ĩ multis priuatis bibliothecis extat manuscripta. Merito autem potuit citari Leo 9. quod eius auctoritate & iussione Humbertus legatus sedis Apostolicæ ea scripserit.*

Item vi synodus cap. 2.

Cap. IIII.

Iuo p.4.c.106. Pann.l.2.c.125. Iuo p.4.c.107. Pann.l.2.c.125.

PLacuit [e] huic sanctæ synodo, vt amodo confirmata & rata sint canonum Apostolorum lxxxv. capitula.

Epistola α *Isidori in capite canonum.*

Isidorus β seruus Christi lectori suo conseruo. ¶ Propter eorum auctoritatem cęteris concilijs pręponimus [f] canones, qui dicuntur Apostolorum, licet à quibusdam apocryphi dicantur, quoniã plures eos recipiũt, & sancti Patres eorũ sententias synodali auctoritate roborauerũt, & inter canonicas posuerunt constitutiones. *Itẽ infra.* ¶ Primo quidẽ ordo, vt prędictũ est, de celebrando concilio insertus habetur; & postmodum canonum Apostolorum, ac primorum apostolicorũ (idest à Sãcto Clemente vsque ad Sanctum Syluestrum) decretorum,

ISIDORVS. CASVS. Probat Isidorus in hoc c. canones Apostolorum esse recipiendos tribus rationibus. Primo, quia plures eos receperunt. Secundo, quia Sancti Patres eorum sententias confirmauerunt, & eas inter canonicas constitutiones posuerunt. Tertio, quia positi sunt & inserti in Breuiario, in quo decreta diuersorum conciliorum posita sunt: quod factum fuit a Clemente vsque ad Siluestrum. Quæ autem sequuntur, plana sunt.

SExaginta.] CASVS. Tria sequentia capitula plana sunt.

a **C**Lementis.] Idest, qui sub nomine Clementis compositus est ab hæreticis.

b ¶ Itinerarium.] Q. ... actus Petri continet, quos per orbem itinerando peregit. 1

c ¶ Exceptis.] Impropria videtur hæc exceptio: quia aut excipitur à veris canonibus, aut à falsis. Non de falsis: quia nullus ex illis obseruatur. Item non de veris: quia nullus eorum est apocryphus. Vel dic. φ hoc nomen, canones, sumitur large, tam pro veris, quam pro falsis canonibus, vt ponitur infra 32. di. st. §. verum.

1. Vel dic. φ ideo itinerarium appellatur, quia ibi agitur de itinere, idest actione hu-

f ¶ Præponimus.] Argumen. quòd illi qui sunt maioris auctoritatis, debent habere priorem vocem in electione. 10. distinctio. in canonicis. 3 vnde licet Ancyrana synodus fuerit prior Nicæna, tamen propter maiorem auctoritatem Nicæna præponitur, vt infra ead. distinct. cap. sexta. ibi. ¶ Prima adnotatio, &c.] argum. extra de rescript. ab excommunicato.

3. Ad idem ff. de pact. l. maiorem. Aschid.

SExtam.] Sed dubitatur.
CASVS. Probat Gratianus, quod sexta synodus canones fecit: & hoc probat per seq. cap.
a ¶ Sextæ synodi.] falsa est littera, & debet ibi esse septimæ synodi, qualiter enim dubitaret sexta synodus de eo quod ipsa fecerat.
HAbeo. CASVS. Dicitur in hoc cap. quod sexta synodus canones fecit, quæ congregata fuit sub Constantino Imperatore, contra hæreticorum perfidiam hæreticorum quorundam dicentium, Christum fuisse tantum operatum sed in opera humanitatis, vt comedere & ambulare: alia vero virtutis opera, vt resuscitare mortuos, & ambulare super aquas, phantastica fecisse, & non vera. & hoc in prima parte. In secunda parte quæ incipit ibi, Et soluta. dicit, quod hæc sexta synodus fuit postea congregata sub Iustiniano filio Constantini: in qua iidem plures patres eosdem canones condiderunt, qui primo fuerant conditi in eadem sexta synodo. In tertia parte quæ incipit ibi, Eadem sancta.] repetit fere ea, quæ dicta erant in secunda parte.
¶ Casus 6. Planus est.
b ¶ Voluntatem.] Quidam dicebant tantum vnam fuisse voluntatem in Christo. Sed dicendum est, quod duæ fuerunt voluntates in eo, quod homo fuit, una sensualitatis, secundum quam ipse dixit Pater si fieri potest transeat a me, & alia rationis, secundum quam ipse dicit: verumtamen non sicut ego volo sed sicut tu vis.
c ¶ Constantini.] Non illius magni Constantini, qui fuit tempore Siluestri: sub eo enim fuit Nicænum concilium tempore Siluestri.
d ¶ Constantini.] contra

1 Tu dic, quod in c. sextam synodum fit mentionem de sexta synodo congregata, quæ debet septima dici: sed per eos patres, qui in vtraque fuerunt non mutat nomen, & per hoc patet, quod illa littera septimæ, &c. est falsa, & illa sextæ est uera, secundum Io. de Fant. Arch.

Volantates duæ fuerunt in Christo.

atque diuersorum conciliorum breuiarium interpolatur sequens ordinem suum.

a ¶ Epistola.] *Hæc epistola ab Iuone vocatur præfatio in opus canonum, & est ea, quæ Isidori nomine est præposita tomis conciliorum, licet in vetustiore editione, in qua purior est Isidori collectio nonnulla verba desiderentur. Est autem confectum hoc caput ex duobus locis illius præfationis. Nam verba illa,* Propter eorum auctoritatem, &c. *vsque ad ver.* constones, *non longe absunt ab initio. Reliqua uero sunt in extremo.*

β ¶ Isidorus seruus.] *In pannormia est eodem modo atque apud Gratianum. Apud Iuonem & in manuscriptis collectionis illius codicibus est*, Isidorus Mercator seruus Christi conseruo suo, & parenti fidei † in Domino salutem. *In vulgatis autem conciliorum editionibus,* Isidorus peccator, seruus, &c.

† al. fideli.

Item cum Hadrianus Papa sextam synodum recipiat cum omnibus canonibus suis. cum etiam sancta octo vniuersalia concilia professione Romani Pontificis sint roborata; in sexta † autem synodo siue in septimo concilio Apostolorum canones sint recepti & approbati: patet, quòd non sunt inter apocrypha deputandi: Vnde scribit Hadrianus Papa Tharasio Patriarchæ.

† al. septima synodo, siue concilio.
| al. sexta synodo siue in sexto concilio.

¶ Sexta synodus auctoritate Hadriani corroborat. C. V.

Iuo p. 4. c. 122.

SExtam α synodum sanctam recipio cum omnibus canonibus suis.

α ¶ Sextam.] *Hoc habetur in secunda actione septimæ synodi in epistola Hadriani ad Tharasium. Sed eo in loco Hadrianus refert uerba synodicæ epistolæ à Tharasio ad se missæ. Et hic Gratianus non refert, propria eius epistolæ uerba. In uersione enim Anastasii bibliothecarij sic legitur.* Inuenimus autem in prędicta synodica epistola sanctitatis vestrę, post plenitudinem fidei, & confessionem sacri symboli, & omnium sanctarum sex synodorum, & de sacris & venerabilibus characteribus miraculum laude ac veneratione dignissimum cótineri. Quare & easdem sanctas sex synodos suscipio cum omnibus regulis, quę iure, ac diuinitus ab ipsis promulgatæ sunt. *Et hæc quidem postrema uerba sunt etiam in illa ipsa Tharasij epistola, quod ex concilio Græco, & noua interpretatione clarè apparet.*

Sed dubitatur de ea, an canones conscripserit: quod ex quarta actione sextæ β synodi a facile absoluitur.

β Sextæ.] *in secundo & 12. Vaticanis, est* sextę alias septimę, *& uere septimæ est, sed ob glosam nihil est mutatum.*

Ait enim Petrus episcopus Nicomediæ.

Sexta synodus canones conscripsit. Cap. VI.

Ex actione quarta septimæ synodi.
Iuo p. 4. c. 122.

HAbeo librum α continentem canones sanctæ sextæ synodi. Patriarcha dixit: ¶ Quidam scandalizantur per ignorantiam pro canonibus istis, dicentes; nunquid sexta synodus canones fecit? Sciant ergo, quoniam sancta synodus sexta sub Constantino congregata est, contra eos, qui dicebant vnam operationem, & vnam voluntatem b esse in Christo: in qua sancti Patres illos, vt hęreticos anathematizauerunt, & orthodoxam fidem explanauerunt. 2 ¶ Et soluta synodus est Constantini c 14. anno. Post quatuor vero,

aut quinq; annos iidẽ sancti Patres cõgregati sunt sub Iustiniano [a] filio Constantini, & ꝑdictos canones promulgauerũt: de quib. nullus dubitet. Qui.n. sub Cõstantino in synodo fuerunt, iidem ipsi epi sub Iustiniano istis canonibus subscripserunt. Oportebat.n. vt synodus vniuersalis canones ecclesiasticos promulgaret. *Item.* ¶ Sancta sexta synodus post promulgatã ab ea diffinitionem contra Monothelitas, Constantino Imperatore, qui eã congregauerat, non multo post defuncto, & Iustiniano eius filio regnãte pro eo. ¶ Eadẽ [b] sancta Synodus diuinitus inspirata, iterum Constantinopoli quarto, aut quinto anno cõgregata est, & canones numero cij. ad correctionem ecclesiæ promulgauit.

Ex sexta actione septimæ synodi.

a ¶ Habeo librũ.] *Verba sunt Petri ep. Nicomedia, ac Tharasij Patriarcha Constantinopolitani actione quarta septima synodi, quod quidem ipsi decentũ, ac duob. canonib. dixerũt, qui in Trullo tpe Iustiniani Rhinotmeti scdo anno sua reuocationis ad Imperiũ editi sunt. Verũ ex his ipsis verbis Tharasij apparet, eos canones nõ esse proprios sexta synodi; quia fatetur post annos quatuor, aut quinq;, quã synod⁹ fuerat absoluta, canones illos fuisse editos: quo tpe certissimum est neq; eundẽ Romanũ Pontificem, neq. eosdem epos fuisse. Quamquàm in hac rõne tpis potius credendum est diligentissimis chronologis Theophani; (cuius ẽt verba qua ad hunc locum pertinent ex originali Graco, quod in bibliotheca Vaticana extat, satis fideliter translata leguntur apud Francisc. Turrianũ lib 6 7. & 8. synodo) & Anastasio, & Georgio Cedreno, quã Tharasio. Illi.n. nõ quatuor aut quinq;, ut Tharasius, sed viginti septem annos, a fine 6 synodi tpe Agathonis habita vsq; ad hanc huiusmodi Decretorum editionem asserunt intercessisse: Epos uero qui hos ediderunt, noluisse ipsos edere tanquam canones 6 synodi, sed voluisse supplere quod videbatur in 5. ac 6 synodo deesse, ipsamet illorum ad Imperatorem allocutio testatur. Itaq, noua dicenda est hac eporum coitio ideoq; Graci illam ut scribit Balsamon πενθέκτην. i. quintamsextam synodum appellant. Caterum non fuisse omnes illos canones a Rom Eccles. receptos, duo uiri rerum ecclesiasticarum peritissimi, Anastasius Bibliothecarius, & Humbertus Leonis ix. Legatus aperte testãtur Humbertus quidem his uerbis;* Non aũt miror, si Agathoni Papæ, & sanctis Patrib. 6. synodi uestra imputetis delirameta, & quæ aut corrupistis, aut finxistis capitula: cum & ipsi Dño Iesu, & Apostolis eius ĩputetis figmenta. Vnde nos scientes sextam synodũ ad destruendam hęresim Gręcorũ Monothelitarum, nõ autem ad tradẽdum Romanis nouas cõstitutiones congregatã, capitula, quæ nobis sub eius auctoritate apponitis, omnino refutamus; quia prima & Apostolica sedes nec aliquando ea accepit, nec obseruat hactenus. *Anastasius vero in præfatione in septimam synodũ ad Ioannem* 8. *Romanum Pontificem ita scripsit*: Ergo regulas, quas Gręci in sexta synodo perhibent editas, ita in hac septima synodo principalis sedes admittit, ut nullatenus ex his illæ recipiãtur, quæ priorib. canonibus, vel decretis sanctorum sedis huius Pontificum, vel certe bonis moribus inueniuntur aduersæ, quamuis omnes hactenus ex toto maneant apud Latinos incognitæ, quia nec interpretatæ. Sed nec in cęterarum Patriarchalium sedium, licet Græca vtantur lingua, reperiuntur archiuijs: nimirum, quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut consentiens, aut saltem præsens inuenta est. Quamquam eosdem Patres illas Græci promulgasse perhibeant, qui in sexta synodo sunt inuẽti: sed nullis certis probare possunt indicijs.

Inst. de do. §. est & aliud. Inst. qui. non est pot. fa. te. §. sce. vbi Iustinianus uocat patrem suum Iustinum. Sed loquitur hic de alio Iustiniano, sub quo sexta synodus celebrata fuit tẽpore Agathonis Papæ, vt inf. ea. cap. sexta. Sub Iustiniano autẽ cuius leges leguntur, celebrata est quinta synodus, vt inf. eo. c. sexta.

a ¶ Sub Iustiniano.] Sed certe nec sic cessat cõtrarietas: quia tã Leo quàm synodus loquitur de cap. Tu distingue tempora, & concordabis scripturas. 2. q. 1. multi.

b ¶ Eadem.] Nota quòd eadem dicitur synodus, quia ijdẽ patres illuc conuenerunt. simile 7. q. 1. denique. & ff. de iud. proponebatur. Et est hic argum. ꝙ eadem sit causa [1] appellationis, cum causa principali. 2. q. 6. si quis in quacumque.

[1] Idẽ Spec. & Io. Andr. in tit. de iuram. calum. §. sequitur ver. quod de causa & plene per Cy. & Salic. in l. in uitus, C. de procur. & ꝑ Alex. de Im. in l. ita demum. col. 3. eod. tit.

c Quoniam sanctæ.] CASVS.

Ex his ergo colligitur, quòd sexta synodus bis congregata est, primo sub Constantino, & nullos canones constituit, secundo sub Iustiniano filio eius, & præfatos canones promulgauit.

Vnde sancti Patres in eadem synodo secundo congregati dixerunt.

¶ Constitutiones synodi sextæ. C. VII.

Quoniam [a] sanctæ, [c] & vniuersales synodi, quinta sub Iustiniano Augusto, sexta sub Constantino patre suo Augusto, de mysterio [b] fidei plenissimè disputãtes, canones nõ fecerũt, sicut cæteræ quatuor vniuersales

Ivo septimã v. cat. Ivo p. 4. c. 123. In oratione allocutoria Patrũ, qui in Trullo conuenerant ad Iustinianũ Imperatorẽ.

Dicitur in hoc c. quinta, & sexta synodus nõ ita plene canones fecerunt, sicut cęterę synodi, & iõ sancti patres eiusdẽ sextę synodi conuenerũt apud Constantinopolim, vt canones conderent in eadem sexta synodo sub Iustiniano congregata sup quo iam primo fuerant congregati, & dicit quinta primo congregata sub Iustiniano pp maiorem auctoritatem est, quia in ea confirmati fuerunt canones facti sub Constantino, q̃ etiam sexta fuit. Sequẽtia capitula plana sunt vsque ad c. quod dicitur.

c. 2. eius synodi. sup. ea. cap. placuit. Ivo par. 4. c. 106. Ivo par. 4. c. 134. Pann. l. 2. c. 117.

a SAncta.] viii. hęc concilia dicuntur octo: quia octies sunt celebrata, vt hic dicuntur. & quatuor quia in quatuor locis celebrata. vt sup. distin. proxi. sicut.

b SExta synodus, &c.

sales synodi; propterea nos conuenientes in hãc imperialem vrbem, sacros canones conscripsimus. *Item.* ¶Placuit huic sanctæ synodo, vt amodo cõfirmata, & rata sint canonum Apostolorũ lxxxv. capitula. *Item.* ¶ Confirmamus γ & cæteros sanctorum canones, & synodos, i. Nicænam, Ancyranam, Neocæsariensem, Gangrensem, Antiochenã, Laodicensem, Cõstantinopolitanam, Ephesinam primam, Chalcedonẽsem, Sardicensem, & Carthaginensem, δ & opuscula Theophili Alexãdrini episcopi, & Dionysij ε Alexandrini episcopi, & Petri Alexãdrini episcopi & martyris, Gregorij Thaumaturgi Neocęsariensis episcopi, Athanasij episcopi Alexandrini, Basilij Cæsareæ Cappadociæ episcopi, Gregorij Nysseni epi, Cregorij Theologi, Amphilochij Iconiensis episcopi, Timothæi Alexandrini episcopi, Gennadij † Constantinopolitani episcopi, Cyrilli Alexandrini episcopi, Cypriani Carthaginensis episcopi, & synodum ζ suam.

† al. Germani.

α ¶ Quoniam.] *Emendata sunt multa in hoc capite ex canone secundo eorum qui sextæ synodo tribuuntur, in quo indicantur concilia, & auctores canonum, quibus Græci vtebantur. Sunt autem verba illius canonis apud Gratianum, & Iuonem in summam redacta.*

β ¶ De mysterio.] Græcè est, τὸ περὶ τῆς πίστεως πατρικῶς διατρανοῦν μυστήριον. idest, fidei mysterium paterne declarantes.

γ ¶ Confirmamus] *Iuo habet*, confirmamus sanctorum Patrum canones, & synodos, &c. *Græcè est*, ἐπισφραγίζομεν δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας ἱεροὺς κανόνας τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων καὶ μακαρίων πατέρων ἡμῶν ἐκτεθέντας τουτέστι τῶν ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων, &c. idest obsignando autem confirmamus & cæteros omnes sacros canones, qui a Sãctis, & Beatis Patribus nostris sunt editi; idest ab ijs, qui Nicææ conuenerunt, &c.

δ ¶ Carthaginiensem.] *Apud Iuonem sequitur.* Constantinopolitanam sub Nectario, & opuscula Theodosij, al. Theophili, &c. *Græcè autem est.* καὶ τῶν ἀθροισθέντων ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει ἐπὶ Νεκταρίου τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως προέδρου, καὶ Θεοφίλου τοῦ γενομένου ἀλεξανδρείας ἀρχιεπισκόπου idest, & eorum, qui rursus in hac a Deo custodita, & imperiali vrbe conuenerunt sub Nectario imperialis huius ciuitatis præside, & Theophilo, qui Alexandriæ fuit archiepiscopus.

ε ¶ Et Dionysii.] *In canone Græco vulgato fere est, quemadmodum antea apud Gratianum* Dionysii Alexandrini episcopi, & martyris. *Sed apud Balsamonem, & Iuonem legitur, quemadmodum restitutum est.* Dionysij Archiepiscopi Alexandrinorum megalopolis, & Petri Alexandriæ archiepiscopi, & martyris. *Reliquas varietates per se accuratus lector notabit.*

ζ ¶ Et synodum.] *In isto canonis loco est error; quia illa synodus Cypriani probatur, in qua ipse cum multis alijs Africæ episcopis putauit baptizatos ab hæreticis verũ baptisma non recepisse: cum tamen B. Aug. asserat aliam extitisse traditionem Apostolorum, & ipsam Cypriani sententiam plenario totius orbis concilio exclusam fuisse testetur.*

Item ε x diurno η libro professio Romani Pontificis.

¶ Authoritate Romani Pontificis sancta octo concilia roborantur. Cap. VIII.

SAncta α octo vniuersalia concilia, i. primum Nicænum, secundum Constantinopolitanum, tertium Ephesinum, quartũ Chalcedonense, item V. Constantinopolitanum, & VI. Item Nicænum VII. Octauum quoque Constantinopolitanum vsque ad vnum apicem immutilata seruare, & pari honore, & veneratione digna habere, & quæ prædicauerunt & statuerunt modis † omnibus sequi, & prædicare; quæque condemnauerunt, ore & corde condemnare profiteor.

Ivo p. 4. cap. 132.

† al. omnino dis. Iuo.

η ¶ Item ex diurno.] *Integram professionem fidei quando quis in Romanum Pontificem promouebatur, refert Deusdedit Cardinalis in collectione canonum, quæ seruatur in bibliotheca Vaticana.*

Quo autem tempore sexta synodus, & prima, secunda, tertia, quarta, & quinta congregata sunt, Beda in libro de temporibus, cap. 65 scripsit, dicens.

¶ De temporibus conciliorum. Cap. IX.

Ivo cap. 4. 125. Pann. li. 2. c. 113.

SExta synodus b vniuersalis Constantinopoli

poli celebrata est, & Græco sermone conscripta temporibus Papæ Agathonis, exequente ac residente pijssimo principe Cõstantino intra palatium suum simulq; legatis Apostolicæ sedis,& episcopis cl. residentibus. ¶Prima enim vniuersalis synodus in Nicæa congregata est contra Arrium cccxviij. Patrum, tẽporibus Iulij a Papæ sub Constantino principe. ¶ Secunda in Constantinopoli cl. Patrũ contra Macedonium,& Eudoxium temporibus Damasi Papæ,& Gratiani principis; quãdo Nectarius eidem vrbi est ordinatus episcopus. ¶Tertia in Ephesо ducentorum Patrum contra Nestorium Augustæ vrbis episcopum sub Theodosio magno principe,& Papa Cœlestino. ¶ Quarta in Calcedone Dcxxx. Patrum sub Leone Papa, temporibus Martiani principis contra Eutychem nefandissimorum præsulem monachorum. ¶Quinta item Constantinopoli temporibus Vigilij Papæ sub Iustiniano principe contra Theodorum, & omnes hæreticos.

Tann.l.2.c. III.

a ¶Iulij.] *Certum est synodum Nicænam primam celebratam esse tempore Siluestri. Sed in illa temporum obscuritate mirandum non est, Bedam,& alios errasse.*

CAP. X.

Ans.in prolegom. in principio collectionis conciliorum.

PRima β autem synodus in Nicæa cccxviij. Patrum contra Arrium Alexandrinum presbyterum, qui tres gradus in Trinitate asserebat, patrem scilicet maiorem, filium minorem, Spiritum sanctum creaturam tẽporibus Constantini principis, & Siluestri Papę Romani, Macharij Hierosolymitani, Alexandri γ Alexandrini, qui condemnata eadem hæresi statuerunt canones viginti; quorum auctor maximè præfatus † Alexander episcopus fuit. ¶Secunda in Constantinopoli contra Macedonium, Constantinopolitanum episcopum, qui negabat Spiritum sanctum Deum esse, tẽporibus Gratiani, & Theodosij principum, Damasi Papæ Romani, Cyrilli Hierosolymitani, [Nectarij δ † Constantinopolitani; qui condemnata præfata hæresi statuerunt canones tres: quorum maximè auctor Nectarius Constantinopolitanus fuit. ¶Tertia in Ephesо ducentorum Patrum contra Nestoriũ Constantinopolitanum episcopum, qui dicebat beatam Virginem Mariam non Dei sed hominis tantummodo genetricem, vt aliam personam carnis, aliã faceret deitatis, temporibus Theodosij principis † iunioris, Cœlestini Papæ Romani, Iuuenalis Constantinopolitani episcopi, Cyrilli episcopi Alexandrini: qui duodecim capitula contra Nestorij blasphemiarum totidem capitula auctore eodem sancto Cyrillo anathematizando cõscripserunt. ¶Quarta in Chalcedone sexcentorum triginta Patrum, contra Eutychem Constantinopolitanum abbatẽ, qui asserebat Christum post humanam assumptionem non ex duabus naturis existere, sed solam in eo diuinam naturam permanere, temporibus Martiani principis, Leonis Papæ Romani, Iuuenalis Hierosolymitani, Anatolij Constantinopolitani; qui condemnata præscripta hæresi statuerunt canones vigintiseptem: quorum auctor maxime idem sanctus Anatolius Constantinopolitanus episcopus fuit. ¶Quinta in Constantinopoli contra Theodorum Mopsuestenum, & omnes hæreticos; q. Theodorus dicebat aliud † esse Dei verbum, & aliud Christum, & sacram Virginem Mariam negabat Dei genitricem fuisse, temporibus Iustiniani principis, Vigilij Papæ Romani, Domnini † Antiocheni, Eutychi Constantinopolitani, qui quatuordecim capitula anathematizando scripserunt contra Theodori,& sociorum eius blasphemas. ¶Sexta in Constantinopoli cl. Patrum cõtra Macharium Antiochenum episcopum, & socios eius, qui vnam voluntatẽ, & operationem in Christo falsa suspitione asserebant, temporibus Constantini principis, Agathonis Papæ Romani, Georgij Constantinopolitani: qui condemnata hæresi præfata, anathematizando scripserunt nouem ε capitula inferius annexa.

† Sanctus Alexander] orig.

† deest in] orig.

† Magni principis] orig.

† al. aliud esse Dei verbum, & aliũ Christum.

† al. Domnino

β ¶Prima.] *Caput hoc inuenitur,& in recentioribus editionibus conciliorum & in vetustiore Coloniensi Ann M D XXX & in manuscripta collectione quam dictum est asseruari in bibliotheca Vaticana, sed non in collectione, quæ est in bibliotheca Monasterij Dominicanorum. Ponitur autem ante præfationem quæ nomen Isidori mercatoris quidem in manuscriptis peccatoris autem in impressis præfert. Et sane in illa præfatione tantum quatuor generalium synodorum mentio fit; sexta vero post Isidori Hispalensis ætatem est habita.*

γ ¶Alexandri.] *Apud Anselmum est, ut apud Gratianum. In originali* Alexandri Constantinopolitani. *Sed integra videtur lectio si utraq; coniugatur Na. & episcopus Cõstantinopolis, et episcopus Alexandriæ, tẽpore illius synodi.*

Prima adnotatio. a ¶ Maiorē. ar. quod non quod prior est tēpore potior est iure, sed melior pferēdus est i quia nō gradus elegantior, sed vitæ melioris actio sprobat, vt 23. q. 4. sicut & 40.d.nō loca.& c. multi.in fi.in Auth. de monachis.§. ordinatione honestioribus.n.honores debētur,arg.7.25.d.ca.1. in fi.& ff.de mun.& hono.honores.Arg. cōtra,C.de off.mag. officiorū nemo agētium,& 41.d. miramur.&arg.cōtra 65. d.c.pe.& vlt. vbi de hoc in fi. & not. de hoc 67.dist. episcopus.Archid. a Se-

a De hoc ēt no.7.74.dist. eporum, & facit ad hoc quod dixi 7. eo.qm i vet. sexta. ibi videas. Arch.

synodi Alexandri nomine vocabantur.

δ ¶Nectarij.] *Antea legebatur quemadmodum etiā apud Anselmum*, Nectarij Alexandrini. *Emendatum est ex originali. Sed fortasse, & hoc loco integra lectio hæc est*, Nectarij Constantinopolitani, & Timothei Alexandrini.

ε ¶Nouem.] *In loco citato ex collectione Isidori legitur*, scripserunt octo capitula, *& verba illa*, inferius annexa. *ibi non habentur. In concilijs deinde Coloniæ impressis post actionē sexto synodi ex vetusto codice monasterij S. Bauonis referuntur nouem capitula,& ante primū capitulum sunt hæc verba*, scripserunt nouem capitula inferius annexa, *quæ apud Anselmum quoque habentur.*

CAP. XI.

Deusdedit Cardinalis Anselmus in proleg. Ante eadem Isidori collectionem.

Prima α adnotatio Ancyranæ synodi, quæ ante Nicænam fertur fuisse, sed propter auctoritatem maiorem a postponitur: in qua Patres xviij.statuerunt canones xxiiij. † quorum auctor maximè Vitalis Antiochenus eps. extitit. ¶Secunda Neocæsariensis, quæ post Ancyranam, & ante Nicænam β legitur fuisse,in qua Patres sexdecim statuerunt canones xiiij. † quorum auctor maxime Vitalis episcopus Salaminius † extitit. ¶ Tertia Gangrēsis, quæ post Nicænam legitur fuisse, in qua Patres xvj.statuerunt canones xx. propter quasdam necessitates ecclesiasticas: maxime contra Eustathium; qui dicebat, quod nullus in coniugali ordine positus,nec vllus fidelis,qui non omnibus renunciaret quæ possideret, spē apud Dominum haberet: & multa alia venenosa, quæ enumerare longum est. ¶ Quarta Sardicensis, in qua Patres sexaginta γ statuerunt canones xxj.quorum auctor maxime Osius Cordubensis episcopus, & Vincētius Capuanus episcopus,& Ianuarius δ Beneuentanus,& Calepodius Neapolitanus S. R. E. legati extiterunt. ¶Quinta Antiochena, in qua Patres xxix.† statuerunt canones xxv. quorū maxime auctor Eusebius Palestinensis episcopus extitit.¶Sexta Laodicensis, in qua Patres xxxij. statuerunt canones lix.quorum auctor maxime Theodosius episcopus extitit. ¶Septima Carthaginiensis, in qua Patres ccxvij. † statuerunt canones xxxiij. quorum auctor maxime Aurelius Carthaginiensis episcopus extitit.Etiam sanctus Augustinus Hypponensis episcopus in eadem synodo legitur fuisse, temporibus Honorij Augusti. ¶Octaua Africana sub Theodosio minore Augusto, in qua Patres ccxvij.recitauerunt, & firmauerunt canones cv. qui per diuersa concilia Africanæ prouinciæ temporibus Aurelij Carthaginiensis episcopi leguntur esse conscripti. ¶Nona Arelatensis,in qu a Patres cc. † statuerunt canones quatuor: quorum auctores maxime Siluester vrbis Romæ episcopus, & Sanctus Martinus Arelatensis episcopus extiterunt temporibus Constantini Augusti, sicut quidam asserunt. ¶Decima item Arelatensis, in qua Patres xix. statuerunt canones: quorum auctor maxime Sanctus Cæsarius Arelatensis episcopus extitit. ¶Vndecima item Arelatensis, in qua Patres xvj. statuerunt canones. ¶Duodecima item Arelatensis in Vico Hortensii †, in qua Patres xi. statuerunt canones:quorum maxime auctor sanctus Cæsarius Arelatensis episcopus extitit. ¶Tertiadecima item Arelatensis, in qua Patres xix. statuerunt canones; quorū auctor maxime Sarpidius † Arelatensis episcopus extitit.¶Quartadecima Arauicensis,in qua Patres xvi.† statuerunt canones:quorum auctor maxime Hilarius episcopus extitit; ¶ Quintadecima Epaunensis ζ, in qua Patres xxvi. statuerunt canones xxxix. quorum auctor maxime Cæsarius episcopus extitit. ¶Sextadecima Agathensis,in qua Patres xxix. † statuerunt canones:quorum auctor maxime Cæsarius episcopus extitit. ¶Septimadecima η Aurielianensis, in qua Patres lxxii. statuerunt canones, quorum auctor maxime Aurelius Arelatensis episcopus extitit, temporibus Clodouei Regis. ¶Octauadecima item Aurelianensis, in qua Patres xxxi.statuerunt canones: quorum auctor maxime Melanius Rhedonensis episcopus extitit. ¶ Nonadecima item Aurelianensis,in qua Patres xxx.statuerunt canones; quorum auctor maxime sanctus Albinus Andegauensis episcopus extitit. ¶Vigesima Aruernensis, in qua Patres xv. statuerunt canones; quorū auctor maxime Honoratus Breutensis † episcopus extitit. ¶ Vigesimaprima Maticensis †, in qua Patres xxi. statuerunt canones: quorum auctor maxime Priscus Lugdunensis episcopus extitit.

† in Græc. vulgato, & apud Balsamonem sunt xxv.
† ibidē sunt xv.
† al. Zelamitanus.
† al. xxx.
† al. ccxvij.
† Abest numerus a collectione etiam Vaticana.
† al. Hortensis.
† al. Sapardus.) al. Sapidius.
† al. xxvi.
† al. xxxiij.
Hactenus in collectione Isidori impressa.
† al. Brinatensis) al. Bituricensis.
† al. Matiscensis.

¶Vi-

Hactenus in collectione Isidori Vaticana.

¶Vigesimasecunda item Matiscẽsis, in qua Patres lxxxvj. statuerunt canones; quorum auctor maxime idem Priscus Lugdunensis episcopus extitit. ¶Vigesimatertia Lugdunensis, in qua Patres xviij. statuerunt canones; quorũ auctor maxime Philippus Viennensis episcopus extitit. ¶Vigesimaquarta item Lugdunensis, in qua patres xx. constituerunt canones: quorum auctor maxime idẽ Priscus Lugdunensis episcopus extitit.

α ¶Prima.] *Maior pars huius capitis idest usque ad finem versiculi.* Nonadecima *habetur in collectione Isidori impressa, ante præfationem ipsius Isidori: In Vaticana autem usque ad finem vers.* Vigesimaprima *Deusdedit, & Anselmus integrum ante suas collectiones habent. Neque uero summula hac eiusdem Isidori esse potest: nam neque præfationi ipsius, neque collectioni respondet; in qua, ut cætera mittantur varietates, multa referuntur concilia Hispaniæ, quorum hic nulla mentio.*

β Ante Nicænam.] *Sic est emendatum ex Anselmo, & Deusdedit & Vaticana collectione. Nam ante legebatur,* Antiochenam: *In collectione aũt Isidori impressæ legitur quidẽ,* Nicænam, *sed deest vox,* ante. *Sic autem legendum esse, quemadmodum est emendatum, ostendunt verba, quæ ipsum Neocæsariense concilium antecedunt, οἵτινες δεύτεροι μέν εἰσι τῶν ἐν Ἀγκύρα, τῶν δὲ ἐν Νικαίᾳ πρότεροι, idest,* qui canones posteriores quidẽ Ancyranis, anteriores autem Nicænis sunt: *quo loco in collectione Isidori impressa mendosè est;* Et hi quidem canones secundi sunt; eorum, qui in Ancyra, & Cæsarea expositi sunt, *redundat enim illud,* & Cæsarea: *quare in recentioribus editionibus conciliorum omissum est. Similis error est in codice canonum Moguntino.*

γ ¶Sexaginta.] *In codice canonum lx episcopi reperiuntur subscripsisse, sed postea additur* & cæteri, & subscripserunt omnes episcopi diversarũ prouinciarum, vel ciuitatum nu. cxxj. *Socrates lib. 2. c. 16. in eo conc. lit ex occidentis parti bus episcopos circiter ccc. conuenisse dicit, ex orientis verò lxxvj. qui etiam secessionem fecerunt: Idẽ Nicephorus lib. 9. cap. 12 & Tripertita Theodoritus autem lib. 2. c. 7. docet ex antiquis narrationibus, episcopos. ccl. conuenisse. Omnino & in his, & Patrum, & canonum numeris multa sunt emendata. Sed in multis etiam satis visum est indicare varietates; nõnulla autem lectoris diligentia sunt reseruata.*

δ ¶Et Ianuarius.] *Anselmus hẽt ut Gratianus. In collectione indicata est,* & Vincentius Capuanus episcopus, & S. R. E. Legatus extiterunt. *In concilio ipso ca. 1 nominatur Ianuarius eps. In subscriptione uero in cõdice canonum, nõ nominatur, sed tãtum Vincentius Capuanus S. R. E. Legatus, & Calipodius Depelitanus legatus S. R. E.*

ε ¶Septima.] *Hic numeratur tantummodo unica synodus Carthaginensis, quæ habetur in codice canonum, de qua inferius xx. dist. c. de libellis. dicetur.*

ζ ¶Epaunensis.] *Ita emendatum est ex aliquot manuscriptis, & collectione Isidori Vaticana. Nam antea legebatur.* Empanensis. *Verũtamen in concilio Epaunensi impresso nullus Cæsarius nominatur, sed Auiti primũ est mentio.*

η ¶Septimadecima] *Hic numerantur tria concilia Aurelianensia, quorum hæc in cõcilijs impressis indicia inueniuntur. In quinto Aurelianensi, subscribit primo loco Aurelius Arelatensis. In primo inter alios legitur nomen Melanij Rhedonensis. In tertio subscribit quarto loco Albinus episcopus Andegauensis.*

a Septuaginta.] Sed contra 21. dist. in nouo 68. disc. chorespiscopi. ibi. n. dicitur, quod discipuli fuerunt lxxij. secundum Hug. Dic. quod minor numerus nõ excludit maiorem. ar. 10. q. 2. hanc. sic no. sup. 15. distin. cap. 1. ver. harum.

Sed quòd Nicæna synodus xx. canones supra statuisse dicitur, contrarium uidetur ei, quod in epistola Athanasij inuenitur.

Scribit enim Athanasius Alexandrinus episcopus Marco Papæ ita dicens.

In epistola Athanasij, & vniuersorũ Ægypti episcoporum ad Marcũ Papã: sed copiosiꝰ, quam hic.

Iuo par. 4. c. 108. Pann. li. 2. c. 106. Ansel. l. 1. c. 59. Polyc. lib. 3. tit. 20. Ibidem paulo superius.

† Patribus.] orig.

¶Epistola Athanasij postulantis capitula Nicæni concilij. Cap. XII.

SEptuaginta θ a Nicæni concilij capitula, quæ de præfata synodo, iubente domino meo Alexandro, decreto omnium episcoporum attuli, quę sunt igne combusta, optamus, vt a uestræ sanctæ Sedis auctoritate percipere per presentes legatos mereamur.

Item. ¶Præsentibus nobis octoginta capitula in memorata synodo tractata sunt; quadraginta a Græcis, gręca edita lingua, & quadraginta à Latinis similiter latina edita lingua. Sed visum est cccxviij. episcopis † Spiritu sancto repletis, & maxime sanctè dicto Alexandro, & Apostolicæ sedis Apocrysarijs, vt decem capitula adunarentur aliis, atque congruis locis insererentur, & ad formam lxx. discipulorum, vel totius orbis terræ linguarum, & septuaginta tanti & tam excellentis concilij fierent capitula; quæ omnem Christianorum informarent orbem.

θ ¶Septuaginta.] *Ex his Athanasij verbis constat, non omnes Nicænæ synodi canones aut gracè, aut latinè nunc haberi; Et Iulius Papa ad orientales, & Innocentius Victricis, & alij, multos ex illa canones citant, qui non sunt in his viginti, qui in manibus omnium versantur. De qua re scribit Isidorus in præfatione conciliorum tomis inserta. Et ex epistola quadam Gregorij decimi ad*

Regem

Regem Armeniorum cum concilium Lugdunense indixisset, (quam manuscriptã habet Cardinalis Sirletus) intelligitur integrum Nicaenum concilium in lingua Armeniorum eo tẽpore extitisse. Sic enim scribit : Quia verò multipliciter expedit, vt in eiusdem celebratione concilij, antiquorũ conciliorum copiam habeamus, celsitudinem regiam rogamus, & hortamur attente: quatenus integrum Nicænum concilium, & alia concilia, quę habere diceris in Armenica litera, cum aliquibus peritis interpretibus, nobis cum ea qua poteris celeritate transmittas. *Tuneti quoque & Alexandriae inuenti sunt octoginta canones Arabicè scripti sub nomine huius cõcilij, qui Romae Arabica & Armenica lingua scripti penes eundem Cardinalem Sirletum sunt, & nuper etiam in latinam linguam conuersi sunt, & impressi.*

Quomodo ergo viginti tantum capitula in Nicaena synodo statuta dicuntur, cum septuaginta capitula (vt Athanasius scribit) in ea statuta monstrentur? ¶ His ita respondetur: Capitulorum Nicaenae synodi quaedam in desuetudinem abierunt. viginti tantum in Romana ecclesia habentur.

Vnde Stephanus Papa scribit dicens Luythobio Archiepiscopo Moguntino.

Iuo p.4.c.232. Pann. li.2. c.107.

¶Nicæni concilij viginti tantum capitula habentur. Cap. XIII.

VIginti [a] tantum capitula Nicænæ synodi in sancta Romana ecclesia habentur, sed quo neglectu alia defecerint, ambiguum est. Plurimi arbitrantur ea Antiocheno concilio esse inserta.

¶ *Apud Iuonem parte quarta. c. 232. habetur magis integrum hoc caput.* Capitula Nicæni concilij testimonio Athanasij septuaginta, in figuram septuaginta discipulorum scripta non dubitamus, e quibus viginti tantũ in ecclesia sancta Romana, & quæ sequuntur.

Sardicense quoque concilium auctoritate Nicolai Papae recipitur.

Vnde idem scribit clero † Constantinopolitano.

Habetur in epistola 6. quæ prima ad Photium est. Iuo p.4. c.235. Pann. l.2.c.117. ver. Quod dicitis.

† *decretalia vos.*

† *al. conuenerat.*

¶Auctoritate Apostolica Sardicense concilium recipitur. Cap. XIIII.

QVod dicitis neq; Sardicense concilium, neque decreta † alia vos habere sanctorum Pontificum, non facile nobis facultas credendi tribuitur maxime cũ Sardicense concilium, quod penes vos in vestris regionibus [b] actum est, & omnis ecclesia recipit, qua ratione cõuenerit †, ut hoc sancta Constantinopolitana ecclesia abijceret; &, vt dignum est, non retineret?

DISTINCTIO XVII.

G*Eneralia concilia. [c] quorum tempore celebrata sint, vel quorum auctoritas caeteris praemineat sanctorum auctoritatibus supra monstratum est. Auctoritas vero congregandorum conciliorum penes Apostolicam sedem est.*

a ¶ Viginti.] à Sardicensi.

QVod dicitis.] CASVS. Clerici Constantinopolitani dicebant se non habere statuta cõcilij Sardicensis, uel sanctorũ Patrũ, non recipere: sed Papa redarguit eos dicens, nõ esse facile credendum eos nõ habere statuta illa, cum publicè penes eos facta fuerint, & cum tota ecclesia ea recipiat, Cõstantinopolitana ea recipere debet.

b ¶ Regionibus.] Hic est duplex argu. vnũ tale: ex quo oẽs alij hoc faciunt ergo, & tu obseruabis hoc, ut no. ĩ. 12. d. illud. & c. quemadmodũ. Itẽ argu. quòd nulli licet ignorare ea, q̃ publicè facta sunt. 32. q. 2. qui & humanis. 8. q. j. licet. 11. q. 3. curæ 20. dist. si decreta. 87. dist. c. vlt. 33. q. 1. paratus. ff. de institoria act. sed & si. §. præscribere. C. de lib. cau. si filia extra de postu. præl. ad hanc I arg. contra. 82. dist. proposuisti. & 1. q. j. si q̃ à simoniacis. & 24. q. 1. si quis dederit primũ regulare, ẽm casuale pp casum ignorantis, extra qui. ma. ac. poss. cum in tua.

Facta publica debent ab omnib. sciri.

Ibi de hoc & extra, de const. cognoscentes in gl. vlt. Archid.

G Eneralia. Hæc dist. diuiditur ĩ tres partes. In quarum prima magister intendit probare, q̃ nullum robur hẽt concilium gñale sine licentia Papæ celebratum. Secunda: ibi, [Quapropter.] Tertia ibi, [Hinc etiã.] CASVS. Supra dist. 15. c. j. & 16. c. sexto. ostẽsum est quo tpe generalia cõcilia celebrata fuerunt, & quorũ auctoritas cęteris peminebat est similiter ostensum. In hac vero 17. d. ostẽdit. q̃ tñi auctoritate sedis Apostolicę possunt congregari. & hoc ꝓbat p c. seq. [Generalia.] quinqs. c ¶ Concilia.] In hac 17. dist.

19. distin. ostenditur qui possunt facere concilia. Sunt autem conciliorum quædam vniuersalia, quædā particularia, siue prouincialia, quædam epālia. Vniuersale est quod a Papa, vel eius Legato cum omnibus episcopis statuitur. 1 particulare, siue prouinciale est, quod Metropo-

1 Vniuersale.n.conciliū sine auctoritate Papæ, vel eius legati celebrari non potest. inf.c. 1. & 2. 3. d.3.§.porro. Archid.

neralem synodum ad condendum canones congregare: sed Marcellus dicit, quod non potest sine licentia Papæ, quamuis possit particularem synodum facere.

a ¶ Synodum.] Scilicet generalem.

ADDITIO. Vel etiam prouincialem ad aliquid generaliter statuēdum. Archid.

Vnde Marcellus Papa scribit Maxentio a.

a ¶ Maxentio.] *Antea legebatur* Maxentio Episcopo, *In tomis autem conciliorum in Epistola inscriptione est,* ad Maxentium tyrannum. *sed in principio Epistola ipsius est,* Marcellus Maxentio. *qua lectio visa est retinēda.*

¶ Absque Romani Pontificis auctoritate synodus congregari non debet. Cap. I.

Ans.l.2.c.60. Iuo p.4.c.240. Poly.l.1.c.al.tit.13.

SYnodum [a] episcoporū absque huius sanctæ sedis auctoritate, (quamquā quosdam episcopos possitis cōgregare [b]) nō potestis regulariter facere. Neq; [c] vllum episcopum, qui ad hanc appellauerit Apostolicam sedē, damnare; antequam hinc sententia definitiua procedat. Nā si sæculares in publicis iudicijs libellis vtūtur appellatorijs, quanto magis sacerdotib. hæc eadē agere licet, q sup illos sunt. De quib. dictū est, [Ego dixi, Dij estis.]

Psal. 81.

c ¶ Neque vllum episcopum.] *Hinc vsque ad finem non habētur in aliquot manuscriptis Gratiani exēplaribus.*

Item Iulius Papa primus, in rescripto contra orientales pro Athanasio, c. 29.

¶ Non est ratum concilium, quod auctoritate Romanæ Ecclesiæ fultum non fuerit. Cap. II.

Ans.l.2.c.60. Poly.l.1.c.13. † al. legatus.

REgula vestra nullas habet vires, nec habere poterit: quoniam nec ab orthodoxis episcopis hoc cōciliū actum est, nec Romanæ Ecclesiæ legatus † [c] interfuit; canonibus præcipientibus, sine eius auctoritate cōcilia fieri non debere. Nec vllum ratum est [d], aut erit vnquam concilium, quod non fultum fuerit eius auctoritate.

Item Damasus Papa ad Stephanum, epist 3.

¶ Nullus vsurpet concessa Romanæ Ecclesiæ. Cap. III.

Ans.l.1.c.55. Poly.l.1.c.17. † sancta.

HVic soli † sedi concessa [e] nullus vsurpare sine eius consultu præsumat, qui non vult honore ecclesiastico indignus, vel contemptor, iudicari.

Item Gregorius † *a.*

† al. Pelagius Papa Valeriano Patritio.

¶ Absque Apostolicæ sedis auctoritate synodum particularem contra vniuersalem aliquibus congregare non licet. Cap. IV.

Iuo p.4.c.239. Ans.l.12.c.43. Poly.l.1.c.14.

NEc licuit alicui aliquādo, nec licebit, particularē [f]

b ¶ Cōgregare.] Cū conueniunt epi ad examinandam causam criminalem alicuius clerici in sacris, & secūdum hoc est arg. quod talis congregatio episcoporum nō dicitur synodus generalis.

REgula.] CASVS. Oriētales epi facti hæretici multas fecerūt facto concilio cōstitutiones: cui concilio, nec Papa, nec eius legatus iter fuit. Et iō Iulius Papa dicit illud nullas vires habere, vel qd i eo est statutum, & hoc, pbat auctoritate canonum dicentium, concilia sine auctoritate sed. Ap. fieri non debere.

CASVS. seq. cap. patet.

c ¶ Legatus.] Ad hoc spāliter destinatus: alias nō posset legatus facere conciliū, vt not. sup. dist. 3. c. regula. §. porro. & extra de off. leg. qd translationem.

Papæ soli cōpetens generali mādato non transfertur.

d ¶ Ratū est.] Argu. q id, quod nullū est non potest ratū haberi, vt not. 9. q. 2. c. nullus alterius. ext. de elect. auditis.

e HVic soli sedi cōcessa. Hic expresse hr, q illud q soli Papę cōpetit, nō transfertur gnāli mādato: nisi specialiter mandet, vt ext. de offic. legat. quod translationem, quæ autem illa sint, dixi. 12 dist. præceptis, & alia habes extra. de off. leg. quod translationem.

tropolitanus, vel primas facit cum suffraganeis suis, vt 18. d.c. 1. 92. di. si quis eps. Sed vniuersale nō debet fieri sine auctoritate Papæ, vt hic, nec particulare sine auctoritate Metropolitani, vel primatis, nec epāle sine auctoritate epi: Metropolitanus tñ potest facere conciliū sine auctoritate primatis, vt 92. d. si quis eps: similiter eps sine auctoritate Metropolitani, vt 38. d. quādo. 12. q. 2. placuit. Nec ob. qd legitur inf. dist. proxi. c. propter. in fi. & c. pen. quia illud est intelligendum de prouincialibus concilijs, vel intellige illud de canonibus constituendis Ioan.

SYnodum.] CASVS. Maxentius episcopus volebat ge-

NEc licuit.] CASVS. Celebrato concilio quinto apud Constantinopolim, episcopi Venetiæ, Histriæ, & Liguriæ volentes recipere statuta illius concilij, cōuenerunt ad examinandum, an illa statuta essent bona, uel mala, contra quos inuehitur Gregorius dicens, q si aliqua dubitatio emerserit de statutis in eodē cōcilio, mittere debebant ad sedem Apostolicā. Si vero fuerint cōtumaces, ab ecclesia sunt coercendi, & si per ecclesiā non possunt, per sæcularem debent comprimi potestatem.

f ¶ Particularē.] Ad aliquid generaliter statuendum, 2 vel ad reuocandum illud, quod in vniuersalibus concilijs est statutum, vt isti episcopi, qui volebant retractare statuta.

2 Vel dic, q particularem dicit pp illos qui partē faciunt, s. hæreticos, quibus nullo modo licet conciliū celebrare, secundū Laur.

statuta Constantinopolitanæ synodi, videtur hic, ꝙ ad solum Papam spectat interpretari statuta vniuersalis cōcilij, vt extra de conces. præb. & ecclesi. non vacan. dilectus. Arg. contra, ꝙ ab oībus episcopis, vel a seniori parte eorum, qui interfuerūt, pōt fieri interpretatio, quia ab eo iudice prodire debet interpretatio, qui ius statuit. extra de sentē. excom. inter. de iud. cum venissent.

a ¶ Ad recipiendā.] Eo ipso, ꝙ qs errat, non dicitur hæreticus, si paratus ē corrigi. vt 24. q. 1. hæc est fides. Sed si dubitat de fide, hæreticus dicitur, vt extra de hære. c. 1.

b ¶ Per sæculares.] Possunt ergo laici coercere 1 clericos ēt non depositos in casib. vt no. 23. q. 5. principes. aliàs autē etiam depositū non pōt laicus punire: nisi incorrigibilis sit. vt extra de iud. cum nō ab homine. nunquā. n. clericus quātumcunq; sit criminosus, tradendus est curiæ sæculari, dum modo possit corrigi per ecclesiasticā potestatē, ut 81. dist. dictū, extra de iud. at si clerici, nisi i crimine falsi literarū apostolicarum, ut extra de crim. fal. ad falsariorum. Item habes hic, ꝙ vbicunq; deficit ecclesiastica potestas, semper recurritur ad brachiū sæculare, 11. q. 1. petimus, & 23. q. 5. de Liguribus.

ADDITIO. Ad idē ead. q. administratores.

MVltis.] CASVS. Hoc ca. diuidit ī duas partes. In prima parte dī, ꝙ Constantinopolitani epi celebrauerūt conciliū ad uocationē Ioānis, q tunc erat patriarcha, qd factum fuit absq; sedis Apostolicę licētia, quare Papa cōciliū illud euacuat, & cassat, & quicquid i eo fuit cōstitutū, & prohibet ne de cætero talia fiāt. In 2. parte, quę incipit ibi, Si vero. dicitur, qd si episcopi ceperint super aliqua dubitare negotio, referatur quæstio ad sedem Archiepiscopi, vel patriarchæ, & si ibi non potest terminari, reseruetur ad synodum episcoporum, difficiliores vero quæstiones ad sedem Apostolicam reseruentur.

c ¶ Hortatu.] Arg. ꝙ auctoritas superioris nō excusat, vt 12. q. 2. quicunq; multū arg. ꝯ 12. q. 2. de reb. 63. dist. Salonitanæ. 2 Tu dic, ꝙ in leuibus excusat aliàs non.

Statuta vniuersalis cōcilij per quem possint interpretari.

Laici vtrum possint aliqñ clericos punire.

1 Hic videas quod legit, & notat 17. q. 4. de presbyterorum. Archid.

2 Vbi de hoc & 86. dist. an putabis. Arc.

synodū β cōgregare: sed quoties aliqua de vniuersali synodo aliquib. dubitatio nascit, ad recipiendā a de eo, ꝙ non intelligunt, rōnem, aut sponte ij, q salutē aiæ suæ desiderant; ad Apostolicā † sedem pro recipienda † rōne cōueniant: aut si forte (sicut de talibus † scriptum est; [Peccator cum venerit in pfundum malorum, contemnit]) ita obstinati, & cōtumaces extiterint, vt doceri non velint; eos ab eisdē Apostolicis sedib. aut attrahi ad salutē quoquomodo necesse est, aut (ne aliorū perditio esse possint) scdm canones per sæculares b cōprimi † potestates.

† Apostolicas sedes Iuo.

† al. percipienda.

† al. quibus sd.

Prouer. 18.

† al. opprimi.

α ¶ Gregorius.] *Hoc proculdubio est Pelagij, sicut ab Anselmo, & Iuone citatur. Sunt aūt apud Grat. multa capita ex Pelagio huius argumenti, ad Apostolicam sedem recurrendū esse, cum inferiores episcopi, aut quiuis alij cognoscere desiderarent quid in aliqua vniuersali synodo esset constitutū & valde illos condēnandos, qui Apostolicis sedib. non cōicant, ut 23. q. 5. c. non vos, & c. de Ligurib. Ex hoc aūt capite, nec licuit, & capite, istud 11. q. 1. habetur integra epist. Pelagij, quemadmodū ab Ansel. refertur. Verū in Polycarpo citatur ex Greg. & ī margine est additū,* ad epos Mauritaniæ. *Atq; insumma rijs capitū dictatus ipsius Papæ qui habetur lib. 2. Registi Greg. septimi, inter cætera hoc est,* qd nulla synodus absq; præcepto summi Pont. debeat generalis vocari.

β ¶ Synodum.] *Apud Anselmum Iuonem & in Polycarpo addantur hæc,* ad iudicandum vniuersalem synodum. *Hoc. n. est, quòd prohibetur hic a Pelagio. Multi .n. eo tempore aut ignorātia, aut animi peruersitate adducti, nolebant quintum concilium recipere, (Qua de re B. Greg. lib. 7. epist. 53. & alibi sæpe) & particularem synodum vniuersali, ac sedium Apostolicarum auctoritati præferebant. Itaque hoc capite non prohibet Pelagius, siue Gregorius, ne episcopi possint Diocæsanas, & Metropolitæ prouinciales synodos conuocare, sed ne ipsas ad iudicandum vniuersalem synodum cōgregent, atq; ita est in rubrica emendatum.*

Item Pelagius Papa II. Episcopis, qui conuenerant ad illicitam vocationem Ioannis Constantinopolitani, Epist. 1. c. 1.

¶ Non est concilium, sed conuenticulum, quod sine sedis Apostolicæ auctoritate celebratur. C. V.

Ansel. 2. c. 36. Poly. l. 1. c. 14.

MVltis denuo Apostolicis, & canonicis, atq. ecclesiasticis instruimur regulis, non debere absq; sententia Romani Pontificis concilia celebrari. ¶ Quapropter, vt iā dictum est, recte non conciliū, sed vestrum conuenticulū, vel conciliabulū cassatur, & quicqd in eo actum est, irritum habetur, & vacuum. Vos quoq; deinceps videte, vt nullius hortatu c talia præsumatis, si Apostolicę sedis communione carere nō vultis. *& infra.* ¶ Si vero. *Cap. 3.*

a ¶ Ad

¶ Ad maiorem.] Idest ad metropolitanum & ita cū appellatur ab omnibus episcopis prouinciç ad metropolitanum, videtur, quod metropolitanus solus maior sit omnibus episcopis prouinciæ, quia de pari ad parem nō licet appellare. 2.q.6.c. anteriorū.ver.illo videlicet Item

Appellatur de episcopis prouinciç ad metropolitanum.

Concilia.] CASVS. Quidam episcopi singulis annis sine sede Apostolica concilia faciebāt. quare Symmachus Papa ea cassat, cum non inueniatur aliquid constitutum sine auctoritate sedis Apostolicæ, immo semper ei maiora negotia reseruantur.

in qualibet prouincia ortæ fuerint quæstiones, & inter ipsius prouinciç episcopos discrepare cœperit ratio, atque inter ipsos dissidentes non conueniat; ad maiorē [a] tunc sedem referantur. Et si illic facile, & iuste nō discernuntur, vbi fuerit synodus regulariter congregata, canonice, & iuste iudicetur. Maiores [b] verò & difficiliores † quæstiones (vt sancta synodus statuit, & beata cōsuetudo exigit) ad sedem Apostolicam semper referantur.

† al. difficiles.

c ¶ Sacerdotum.] Id est episcoporum.

d ¶ Perdiderunt.] Not. φ aliquis dicit perdere quod nunquā habuit. sic 5.q. 6. quia iuxta. 23.q.4 Guilitarius 2 .dist. quorundā. 2 sic 33. q.2. quod vero, & c. Moyses.

2 Vbi de hoc Arch.

HINC ETIAM. Hæc est 2. pars dist. in qua ponitur quid iuris sit de synodis. CASVS. Ista 'dividitur i duas partes. In prima parte dicitur, φ Symmachus Papa erat de quibusdam criminib. diffamatus: Vnde Theodoricus Rex veniēs Romam, concilium cōgregauit, ut examinarentur ea quæ obijciebātur Papæ: Tunc surgentes episcopi Lyguriæ & Aemiliæ & Venetiæ dixerunt Imperatori, φ ad Papam spectabat cōuocare concilium: Imperator ad hoc benigne dixit oia esse in potestate synodi cōmittēs negotium auctoritati Pontificum, dummodo pax in ciuitate Romana fieret. In secūda parte, ibi ¶ incipit ibi, Ibi vero] dicit, φ Epi ibi congregati auctoritate eius Symmachi Iterum cum omnino absolue rūt ipsū ab humano iudicio, a solo Deo iudicādū, & restituē dos clericos, q recesserant a Symmacho Papa in suis officijs. decreuerūt: dummodo primo Symmacho satisfaciāt. Cui statuto primo subscripsit Laurentius eps ecclesiæ Mediolanensis, secundo Rauennas, & postea lxxv. episcopi. Omnia quæ postea sequuntur, plana sunt vsque ad dis. 18.

Item Symmachus Papa.

In lib. Enno. pro defensione 4. & 5. syn. sub Sym. Papa. Iuo p.4.c.242. Ans.l.2.c.56. Polyc.l.1.tit.7.

¶ Prouincialia concilia sine Romani Pontificis præsentia pondere carent. Cap. VI.

Concilia sacerdotum [c] ecclesiasticis legib. quotannis decreta per prouincias, quia præsentiam Papæ non habent, valitudinem perdiderunt [a] [d] Legistis † insanissimi, aliquādo in illis præter Apostolici apicis sanctionem aliquid constitutum; & non de maiorib. negotijs ad consultationem † si quid occurrerit, præfatæ sedis arbitrio fuisse seruatum?

† al. Legite.

† collationē] orig.

a ¶ Perdiderūt.] *Hic in libello Ennodij in recētiorib. editionib. est nota interrogationis. Sunt n verba inimicorū Symmachi hoc tanquā absurdū quidpiā obijcientium. Quib. Ennodius in sequentib verbis rñdet* Legite, &c.

2 [*Hinc etiā cum auctoritas Theodorici regis ex diuersis prouincijs ad vrbem Romam sacerdotes conuenire præcepisset,* [e] *vt sanctum concilium iudicaret de ijs, quæ venerabili Papæ Symmacho præsuli Apostolicæ sedis ab aduersarijs ipsius dicebantur impingi. Lyguriæ, & Aemiliæ seu Venetiarū episcopi suggesserunt ipsum, qui dicebatur, impetitus debere synodum cōuocare scientes, quia eius sedi primum Petri Apostoli meritū deinde secuta iussione † Domini,* [f] *cōciliorum venerandorū auctoritas singularē i ecclesiis tradidit potestatem nec antedictæ sedis antistitem minorū subiacuisse iudicio*] *& infra* [*¶ Ad hæc serenissimus Rex, Deo adspirāte respondit synodalis esse arbitrij in tanto negotio sequenda præscribere, nec aliquid ad se præter reuerentiam* [g] *de ecclesiasticis negotijs pertinere, committens etiam potestati Pontificum, ut siue propositum vellent audire ne-*

Verba ola sumpta sunt ex quarta synodo Romana sub Symmacho.

† iussionem. Vatic. cod. & Nicolaus ad Michaelem Imp. pag. 501.

Item hic appellatur a metropolitano ad concilium metropolitanum. inf. 2.q.6. omnis. & sic conciliū est maius [1] ipso metropolitano. & sic appellatur ab aliquo ad seipsum cū alijs, & est simile. ff. qñ appell. sit l. 1. §. solent. Sed quid est, quod hic dr, φ si dissentiunt epi, recurratur ad superiorem, quare non statur hic sententiæ plurium 65. dist. sane? Intelligunt quidam, qđ hoc dicitur in causa criminali episcopi, vbi oportet omnes episcopos consentire, ut 6.q.4.c.1. & 2. Sed potest intelligi in eo casu, quando in prouincia dubitatur de negotio aliquo inter episcopos: tunc recurritur ad sedem superiorem. Vel intelligas in eo casu etiam quando dissentiunt episcopi in sententia, non quòd sententiam aliquam proferant, sed videtur quibusdam vno modo sententia, alijs alio modo.

b ¶ Maiores.] Vt de Fde. ut 24.q.1. quoties.

1 Ex hoc dicto videtur, φ concilium posset cognoscere de causis delictorū metropolitani, de hoc dicā 11. q. 1. si clericus ibi videns. Arc.

e ¶ Præcepisset.] Isti epi uenerunt ad citationē Regis non, φ uenire tenerentur, sed ut reuocarent eum ab errore suo. Simile ad hoc extra de exceptionibus, olim.

f ¶ Iussione Domini. Habet ergo Romana ecclesia auctoritatem a Concilijs, sed Imperator a populo, ut c. 1. dist. legimus. in fi. Contrarium huic signatur 21. dist. quis & 22. dist. oēs. ubi dicitur, φ Romana ecclesia habuit primatum a Domino, & non a concilijs. Sed dic principaliter habuit a Domino, secundario a concilijs.

g ¶ Reuerentiam.] Dēt Imperator reuerentiā ecclesiç; sed de rebus ecclesiæ nihil potest disponere, ut 96. dist. bene. vnde nec dignitates, nec præbendas dare potest.

* *Concilia propter non dederunt primatū Romanæ ecclesiæ, sed ipsa accepit a Domino.*

3 Contra no. 10. d. Imperium ibi dixi. Arch. ad.

vt 16.q.7.si quis deinceps, arg. contra extra de consuet. cum inter in parte decisa. vbi dicitur Rex conferre decanatum. sed hoc forte ex consuetudine, & ex priuilegio. 16.q.1. hinc etiam.

a ¶ Immunis.] inf. 2.q.7.§. item cum Balaam. in fi. cōtra, ibi dr, q̄ simoniacus post restitutionem tenetur rñdere accusatoribus. Sed dic, quod primo fuit accusatus de hæresi, sed cum appareret calumnia accusātis, postea fuit absolutus. vt hic dicitur.

b ¶ Ante tempus.] quod fieri non debuit, vt 8.q.1. nōne. §. illud.

c ¶ Synodo.] vt 96. dist. bene.

in anno, & quo tempore anni, & cuius auctoritate sint celebranda, 3 & q̄ metropolitanus nihil dēt exigere ab episcopis conuenientibus ad concilium addit de pœna episcopi, qui vocatus ad synodum non venit. In fine dicit, q̄ intra sex menses debet episcopus indicare suis

3 Vt inf. & ca. 1. 2. & 3. ca. peruenit & c. quoniā.

gotium siue nollent, quod magis putarent vtile deliberarent, dummodo venerandi prouisione concilij pax in ciuitate Romana daretur: † episcopi verò in synodo residentes congregata auctoritate eiusdem Symmachi dixerūt: Symmachus Papa sedis Apostolicæ præsul ab huiusmodi oppositionibus † impetitus, quantum ad homines respicit, sit immunis, [a] *& liber, cuius causam totam Dei iudicio reseruamus.] & infra. ¶ De clericis vero memorati Papæ, qui ab episcopo suo ante tempus* [b] *contra regulas discesserunt, & schisma fecerunt; hoc fieri decernimus, vt † illi satisfacientes episcopo suo misericordiam consequantur, & officijs ecclesiasticis se gaudeant restitui.] Ibidem infra. ¶ [Laurentius ecclesiæ Mediolanensis episcopus huic statuto nostro, in quo totā causam Dei iudicio commisimus subscripsi. Petrus ecclesiæ Rauennatis episcopus sub eisdem verbis subscripsit, & post eum septuaginta quinque episcopi] Illud de clericis pro pace in vrbe reformāda misericorditer & dispensatiue factum dignoscitur. ¶ Hoc quoque notandum est quòd in hoc concilio, & in alia synodo* [c] *Symmachi papæ ante Rauennatem episcopum Mediolanēsis subscripsisse & respondisse legitur: ex quo & sedis prærogatiuam ante eum habere colligitur.*

† Christianis omnib. redderetur] orig. Ibidem infra.

† al. propositionibus.] orig.

† vt ius satisfacientes episcopo suo misericordia subsequatur] ori.

Vt enim Gregorius primus lib 7 reg epis. 122. Syagrio episcopo Augustudunensi.

CAP. VII.

Ans. l. 6. c. 134.

Episcopos secundum ordinationis suæ tempus, [d] siue ad considendum in concilio, siue ad subscribendum, vel in qualibet alia re sua attendere loca decernimus, & suorum sibi prærogatiuam ordinum vendicare.

Verum tempus ordinationis non ad ecclesias, sed ad personas refertur, sicut ex consuetudine Cardinalium sancta Romana ecclesia, & episcoporum vniuscuiusque prouincia euidenter apparet.

Ordo inter beneficiatos

d Episcopos. ¶ Tēpus Generale est, quod qui prius dignitatem receperunt, præferēdi sunt alijs, 1 vt 74.d. episcoporum. & 75. dist. cap. vlti. & extra de maio. & obed. cap. j. quoniam ille grad⁹ cæteros antecedit, quem labor prolixior & stipendia lōgiora fecerunt anteire, vt C. de offi. ma. offi. l. nemo, nisi aliquis receperit dignitatem a principe: ille. n. præponatur alijs. vt extra de maio. & obed. p tuas & ff. de albo scrib. l. 2. & nisi sint loco metropolitani, vel alicuius maioris dignitatis, q. licet sint posterius ordinati, tamen præponuntur alijs, ut hic i Palea, placuit, dist. proxi.

1 Contra 16. d. 6. synodus ver. prima adnotatio, vbi de hoc Archid.

DISTINCTIO XVIII.

Episcoporū [e] *igitur cōcilia, ut ex præmissis apparet sunt inualida ad definiendū, & constituendū,* [f] *non aūt ad corrigendū. Sunt. n. necessaria episcoporum concilia ad exhortationem & correctionem, quæ etsi non habēt uim constitutionis; † habent tamē auctoritatem imponendi, & indicendi, quod alias statutum*

† al. constituendi.

Episcoporū.] Hæc distictio diuidit in tres partes. in prima probat. q̄ cōcilia episcoporum debēt fieri bis I anno; & hoc probat per sex canones quod tamen correctum est. Secunda ibi, [Quoniam quidem.] Tertia ibi, [Singuli.]

CASVS. Dictum est supra & ostensum, q̄ episcopi non possunt celebrare cōcilia sine licentia Romanæ sedis, in quibus aliquid generaliter definiant, vel statuant: ad correctionem tamē concilia celebrare, & indicere quæ iam statuta sunt generaliter, vel specialiter, possunt.

e Episcoporum.] Hic intitulatur 18. dist. In proxima distin. magister ostendit, 2 quod prouincialia concilia nihil generaliter possunt constituere: ideo consequenter ostendit ad quid sint utilia, addit etiam quotiens

2 sup. dist. prox. c. concilia. secundum Hugonem.

suis subditis ea, quæ in concilio acta sunt.

f ¶ Constituendum.] Illud non est verū, quia epi bene possunt condere canones epales, & archiepiscopus prouinciales, quia quilibet populus, & quælibet ecclesia sibi potest statuere aliquod ius, vt sup. dist. 1. ius ciuile. & 8. d. quæ contra. & 11. d. catholica. & 12. d. illa. & de consecra. d. 3. c. 1. & extra de fer. conquestus. sed de maioribus negotijs non possunt aliquid statuere, vt hic, & 12. dist. præceptis, vbi de hoc.

Ecclesia sibi potest ibi ius statuere.

DE concilijs.] CASVS. In hoc ca. statuit Leo, vt cõcilia episcoporum fiant bis in anno, & ibi clericorũ quæstiones dirimantur: & si ibi dirimi non possunt, referantur ad primatem: & si nec ibi poterunt terminari, ad sedem Apostolicam referantur.

est, & generaliter, seu specialiter obseruari præceptum.
[*Ex concilio Cabilonensi, c. 6.*]

¶ *In peruetusto Gratiani codice palea hac est in extremo præcedentis distinctionis conuenitque cũ vltimo illius capite* episcopos, *Ex Cabilonẽsi autem citant etiã cæteri collectores, extat vero in Bracarensi primo, c. 24. & concordat cũ c. 13. concilij Mileuitani, & ca. 53 cõcilij Africani.*

PALEA Cap. I.

Burc. l. 1. c. 55. Iuo. p. 5. ca. 165. Pann. l. 4. c. 20. † al. *sedendi deferat.*

PLacuit, vt conseruato metropolitani primatu cæteri episcopi secundum suę ordinationis tempus alius alij deferat † locum.

Vnde Leo primus epist. 82 c. 7 Anastasio Thessalonicensi episcopo.

¶ Bini conuentus per singulos annos ab episcopis celebrentur. Cap. II.

Burch. l. 1. c. 43. Iuo. p. 4. c. 241. Pann. l. 4. c. 13. Poly. l. 3. tit. 19.

DE consilijs autẽ episcopalibus non aliud indicimus, quàm sancti Patres salubriter ordinarunt, vt scilicet bini [a] conuentus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus [b] querelis, quæ inter diuersos ecclesiæ ordines [c] nasci assolent, iudicetur. At si forte inter ipsos, q̃ pręsunt, de maioribus (quod absit) peccatis causa nascatur, quę ꝓuinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotij qualitate metropolitanus [d] curabit instruere[e], & si coram positis partibus nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem quidquid illud est, transferatur.

Poly. l. 1. tit. 15.

Item ex Nicæno concilio c. 5.

¶ Quo tempore concilia episcoporum sint celebranda. Cap. III.

Poly. l. 3. tit. 19.

HAbeatur semel concilium ante dies Quadragesimę[f], vt omnibus, si quę sunt, simultatibus[g] amputatis, mundum α ieiunium, & solenne Deo possit offerri: secundum vero agatur circa tempora[h] autumni.

α ¶ Mundum.] *Caput hoc est ex versione, qua vsus est Isidorus. In ea tamen hoc loco est,* mundum solenne Deo munus; *quẽadmodum & in Polycarpo, & in aliquibus Gratiani codicibus est,* mundum, & solemne Deo munus. *Græce est* ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ Θεῷ id est, vt omni sublata animi angustia munus purum Deo offeratur.

Item ex Antiocheno concilio c. 20.

¶ Ad morum correctionem, & controuersiarum dissolutionem bis in anno episcopale concilium fiat. Cap. IIII.

Burch. l. 1. c. 44. Iuo p. 5. c. 154. Pann. l. 4. c. 15. Polyc. l. 3. ti. 19.

PRopter ecclesiasticas causas, & quę existunt, controuersias dissoluẽdas, sufficere visum est bis in anno ꝑ singulas prouincias episcoporum concilium fieri, semel quidem post tertiam hebdomadã Paschalis festiuitatis ita vt in quarta hebdomada, quę cõsequitur, id est media α Pentecoste, concilium compleatur. Admoneant, [a]

a ¶ Bini.] Hoc corrigitur infra eod. quoniam. & extra de accus. sicut olim.
b ¶ De omnibus.] Ad eos spectantibus.
c ¶ Ordines.] Id est, laicos vel clericos. loqtur Primati vel Patriarchæ.
d ¶ Metropolitan⁹.] Not. q̃ i magnis negotijs sempẽr consulet archieps̃ suũ Primatem, vt hic, & 65. distinct. de persona, & 6. q. 4. si inter episcopos. Item habes hic, q̃ Primas nõ debet interesse concilio Metropolitani, & 92. disti. c. pen. & 11. quæst. 1. si clericus aduersus.

Primas in concilio archiepiscopi non debet interesse.

e ¶ Instruere.] Ergo iudex à quo appellatur, potest instruere iudicẽ ad quem appellatur, & eius causam quare non recipit ei[?] appellationẽ, & exemplũ sibi reddere debet, vt ff. de appell. recipi. l. sciẽdum. non tamen tãquam testis. vt 2. q. 6. statuendum.

HAbeatur.] Casus triũ sequẽtium capitulorum plani sunt.
f ¶ Dies Quadragesimę.] In seq. cap. dicitur, quod post tertiam hebdomadam Paschæ: sed iste canon pręiudicat illi, quia iste canon est Nicæni cõcilij 1, vel loquitur secundum diuersas consuetudines. 16. dist. ca. sexta ver. primo.

1 Sub. q̃ inter alia primatum obtinet. 15. dist. c. 1. & 2.

ADDITIO. Arg. 76. dist. vtinam. Archidiaconus.
g ¶ Simultatib.] Simultas est odium priuatũ. 65. dist. ca. tertio.
h ¶ Circa tempora.] Idibus Octobris, vt infra. cap. seq.

PRopter.] ¶ Admoneant.] Id est conuocẽt, vel ꝓpriẽ, & sic est argu. quod mora potest purgari, licet certus dies sit appositus 2, alias quare admonerentur?

2 Id est, adiectio diei nõ facit aliquẽ esse i mora. Lau.

tetur) sic inf.ea.dist.qm & extra de concess. præbẽ. & eo. ele.nõ va.quia diuersitatem.& ff.de peri.& com.rei vẽ. l.1.§.licet autem.Arg. contra extra de electi.cũ in cũctis arg.contra 7.q.1.præsentium.& 20.q.2.puella. & C.de contrah. stip. magnam. & extra de dolo & contuma. cum dilecti.Solu.vbi dies præfigitur à canone, mora potest purgari: secus, si ab homine præfigitur dies.argu.ff. de arb. si cum dies §.vlt. & l.Celsus.Io.Sed hoc nõ est verum, vt extra de sup.neg. præ. licet. ibi dicit vi, q mora purgari non possit. sed certe noua decre.dicit.quod in solutione pensionis mora intra breue tps possit purgari.vt extra de loc.c.vl.sed illa loquitur in alio casu quam decret. licet.Vel dic quod illa corrigit decret.licet B.

a ¶ Idibus. Hoc falsũ vr: qa idus semper est. i xiij.die vel xv. secundum quod nonę precedũt: si n. mensis habet quatuor nonas.sũt idus i xiij.die.si vero sex nonas sunt i xv.die. Et ita idus nunquã sunt in x.die.verum est apud nos sed apud Grecos bene est in x.die. Dicunt quidam i quod idus qñ que dr large, vt hic, scilicet totum illud tempus ex quo post nonas statim incipiũt cõputari, vt cũ dr viij.idus.vij.id⁹. & sic deinceps, nã in principio mensis dr Kalẽdę, deinde iiij. vel vj. nonas, deinde terminatis nonis dr viij. idus. vij. idus quare ergo dr, q sit decimus? Sed dicas q hic uocat hoc nomine, idus, quẽ libet diẽ, qui est iter illos dies, q dñr idus, nõ ultimum diem illorum, qui proprie & absolute dicit idus. Alia expositio, quæ fit hic, non ualet

b ¶ Hyperberetæi mẽsis. id est, Octobris.

1 Vt Laurentius.

e ¶ Causis constat.] Quæ ad statum prouincię spectant.

f ¶ Non oportet.] Doceri.] Licet enim non debeant indigere doctrina, vt 1. q. 7. conuenientibus 3 tamen discere debent.24.q.3.si habes.Laur.

g ¶ Accusare.] Idest, debent excommunicari, vt 2. q. 6.

3 Ad idem 36.distin. §. ecce.

adsit cõprouinciales epos ij,q in amplioribus, id est in metropolitanis ciuitatib. degunt. Scdm vero cõcilium Idibus [a] Octobris habeatur, q dies apud Grecos hyperberetæi † mensis [b], decimus [y] inuenitur. In ipsis autẽ cõcilijs, & presbyteros, & diaconos psentes esse oportet, & omnes [c] quotquot se lęsos existimãt, & synodicã expectare sẽtẽtiã. Nec liceat aliqbus apud semetipsos cõcilia [d] sine metropolitanorum episcoporum cõscientia facere, quibus de omnibus causis constat [e] pmissum esse iudicium.

† Vide in hunc locum Io. Bap. Piũ adnotationum posteriorũ. c. 66. Kalendæ, nonæ, & idus.

a ¶ Id est media.] *Antea legebatur* & i medio tẽporis inter Pascha, et Pentecostẽ. *nec multo aliter apud Iuonẽ*, id est medio tẽporis, &c. *Sed reposita est hæc lectio, ex pleris q Grat. exẽplarib. & collectione Isidori, i qua est hæc eadẽ versio. Nã cæteri collectores sicuti potiꝰ videtur versionẽ Dionysii, q̃ est i codice canonũ quãuis & Burchardus, & Pãnormia hoc loco habeãt* id est medio Pẽtecostes, *vel*, in medio Pẽtecoste, *vbi ĩ uersione Dionisii est*, ita vt quarta septimana Pentecostes. *verbũ planè è verbo. Græcè enim est* ἀντιπι τετά-τῃ ἑβδομάδι τῆς [z]

c ¶ Cõpleat.] *Vocẽ* [illegible] *Dionysius vertit* cõueniat.

y ¶ Decimus.] *Prorsus ex Greco. Dionysius autem quem Burchardus & Iuo sequuntur, habet.* Idibus Octobris, id est, quinto decimo die mensis Octobris, quẽ hyperberetæum Græci cognominant. *In canone autem Apostolorum. 37 legitur secũdam anni synodum celebrãdã esse*, ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ, *idest*, duodecimo die hyperberetæi *Non conuenire autem omnino Latinorum mẽses cum Græcorũ satis constat. Suidas quidem scribit apud Macedonas hyperberetæum eundem esse qui October, Galenus autem Pergami eundem qui September.*

Item ex Concilio Laodicen. c. 40.

¶ Semetipsos accusaut, qui vocati ad synodum venire contemnunt. Cap. V.

NOn oportet vocatos episcopos ad synodum, cõtemnere, sed adire† d.bere, & aut docere, aut doceri [f] quæ sunt ad ecclesię cæterorumque correctionem vtilia: quòd si contempserint, seipsos videntur accusare [g], nisi forte pro infirmitate ire non possint.

Burc. l. 1. ca. 47. Iuo p. 5. c. 157. † al. abire.

Item ex concilio Chalcedonensi c. 19.

¶ Corripiantur episcopi, qui ad cõcilium vocati, venire contemnunt. Cap. VI.

PEruenit ad nostras aures, quòd in prouinciis cõstituta episcoporũ cõcilia minimè celebrent. Hoc [a] ex eo

Ansε. l. 5. c. 195. Iuo p. 5. c. 243.

c ¶ Et omnes. Et prouinciales si omnes debent conuenire de prouincia, quare epistopus reseruaret eis omnia ea quę fierent in synodo, vt infra determinatur.

d ¶ Concilia.] Prouincialia, quia quilibet episcopus irrequisito metropolitano potest facere concilia episcopalia, vt 18.dist. quando.

ADDITIO. Sic legitur & no. inf. ca. di. c. pen. in fi. Arch.

1 De hoc inf. eo. ca. pen. Laur.

6. quisquis probatus.

PEruenit CASVS. Quidam erant episcopi, qui concilia non celebrabant, quod apparebat ex eo, quod correctione egebant multæ res ecclesiasticæ, quæ iam neglectę fuerant. Quare statutum fuit in synodo, vt bis in anno eporum concilia celebrentur ad correctionẽ eorum, quæ fuerunt emendanda. Statuit etiam quod omnes episcopi prouinciæ intersint: nisi necessitate aliqua

Præcedentia per sequētia præsumuntur.

aliqua extra sentur, alioquin corripiantur.
a ¶ Multæ.] Arg. ꝙ per sequentia intelliguntur, & præsumuntur præcedentia: nā si quis ab hæreticis per violentiam tractus fuerit: & per mensem steterit cum eis pro suauitas non tractus, vt 2. q. 1. constat item arg. contra diuinis mandatis: & ꝙ metropolitanus non habeat licentiam petendi aliquid ab episcopis venientibus ad synodum, & si conuictus fuerit aliquid exegisse, in quadruplum restituet.
c ¶ Quoniam quidem regula.] Illud not. ꝙ cū hęc synodus 2, velit corrigere antiquam cōstitutionem, facit mētionem de ipsa & sic est arg. ꝙ una constitutio non reuocetur per aliam, nisi faciat mētionem illius: sic est in rescriptis: quia aliter non videtur Papa ex certa scientia contrarium constituere. Sed hoc nō dico verum: & licet in rescriptis & priuilegijs requirat quod fiat mētio priorum ad hoc, vt priora reuocentur 3, non tamen est ita in constitutionibus: & hoc ideo quia constitutio procedit ex libero motu domini Papæ: & quia omnia iura habet i scrinio sui pectoris, vt C. de testa. omnium. Item & est arg. ad hoc extra de cog. spi. c. 1. Similiter in testamentis nō requiritur, ꝙ fiat mentio prioris: quia testamētū prolege seruat 13. q. 2. c. vlt. nisi in duobus casibus, vt si fit testamentum factum inter liberos 4, vt C. de test. l. hac consultissima. §. ex imperfecto, & Auth. hoc inter liberos, & nisi ipse testator legē sibi testādi dixerit: cum dixerit: si fecero aliud testamentum, nō valet, quia tunc faciendum secundum, oportet ꝙ faciat mentionē de primo: vt ff. de leg. 3. si quis in prin. in conciliis autem antiquus obtinet, si est potioris auctoritatis, ut 50. dist. dño sancto in gl. Ioan. Verum est, ꝙ in rescriptis continetur: sed omnium factorum habere memoriā, potius est diuinitatis quam humanitatis. C. de vete. iur. enu. l. 2. §. si quis. nec præsumitur Papa ex certa scientia indulgere per secundum rescriptum post primum super eodē: sed pšumitur, ꝙ hoc faciat immemor prioris. extra de offic. deleg. ex parte 1. Ipsum enim fallit obliuio. 23. dist. præterea, sed ut tangitur in gl. Ioan. ipse habet, vel præsumitur habere omnia iura in scrinio pectoris sui. In legibus & constitutionibus continetur iura: & posterior tollit priorē, licet non faciat mentionē de ipsa. ff. de legibus: nō est nouū. In testamentis aūt alia est ratio, ne libertas supremi iudicij infringatur: quod esse non debet. ff. pro socio. cū duobus. §. idē tradit: quia nihil est, qd magis hominibus debeatur, quam qd supremę voluntatis liber sit stylus: & liberum qd iterum non redit arbitrium. C. de sacrosan. eccl. l. 1. in fi. Sed in duobus casibus sup. not. in gl. Ioan. est speciale. Bar.
ADDITIO. Et 33. quest. 2. hoc ipsum in fin. Archidiaconus.

Constitutio sc̃da an reuocet priorem de illa mētione nō facta.

2 Scilicet, septima, secundū Hug. lo. de Fant.

3 Extra de præscrip. veniens, & de rescri. cum ordinē Arc.

Testamētū fin an reuocet primū.

4 Item & sima primum de & Auth. hoc inter liberos ... ff. de leg. 1. si ... vlt. Archid.

5 Extra eo. ... Archid.

probatur, quòd multę, a quæ correctione opus habent, ecclesiasticæ res negligantur. Statuit ergo hæc sancta synodus, secundum regulas Patrum bis in anno in vnū cōuenire per singulas prouincias episcopos, vbi singula β quæ emerserint, corrigantur. Qui vero noluerint conuenire episcopi constituti in suis ciuitatibus, & hoc maxime, cum sui corporis sanitate consistentes, etiam ab omnibus alijs vrgentibus[necessitatibus †, b & inexcusabilibus negotijs liberi sunt, licere eos fraternæ charitatis admonitionibus corripi.

† abest a collectione Isidori, & Iuonis.

α ¶Hoc ex eo.] *In collectione Isidori, vbi alioqn eadē videtur esse versio legitur*, ex hoc pbatur, ꝙ multę, &c. *Itē que apud Iuonem, addita tamen particula* &. *Græcè est:* καὶ ἐκ τούτου πολλὰ παραμελεῖται τῶν διορθώσεως δεομένων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. i. & ꝓpterea multæ ex rebus ecclesiasticis, quæ correctionis egent, negliguntur.

¶Vbi singula.] *Ita in collectione Isidori, & apud Iuonem, & Anselmum. Græcè est:* ἐνδέχεσθαι ὅπως μητροπολίτου ... *quæ Dionisius sic vertit:* Quò metropolitanus antistes ꝓbauerit, & corrigere singula, si qua fortassis emerserint.

Item ex septima synodo, c 6.

Ex versione Anastasij.

¶Canonicis subiaceat pœnis metropolitanus, qui saltem semel in anno celebrare concilium negligit.

Cap. VII.

In concilio Niceno. c. 5. & Antiocheno. c. 20.
Iuo p. 5. c. 373. su. ea. c. habeatur, &c. propter.
Cap. 9.

Q a Voniam quidem regula c est, quę dicit, bis in anno per singulas prouincias oportere fieri ꝑ conuentū epōrum regulares inquisitiones; ꝑp fatigationē, & vt opportunè α habeantur ad iter agēdū hi, qui cōgregandi sunt: definierūt sextę synodi sancti Patres, omni excusatione d

tra prælatos ex vitijs subditorum, & contra magistros ex vitijs discipulorum, vt 28. dist. priusquam. & 22. q. 2. quod autem ait. 53. dist. legem. 12. q. 2. quatuor 44. dist. multis 34. q. 1. cum per bellicam. & C. de adul. si qui.
b ¶ Necessitatibus.] Quę necessitas excuset, habes de consec. dist. 4. hi qui. 1 Item si quis propter tempestatem, vel flumen. vel quia vocatus est ad testimoniū, vel ad dignitatē, vel si incipit abesse causa Reipublicæ, vel si domestico funere impedit̄, vel si maius negotium ipsum trahit, excusat̄, vt ff. si quis cau. l. 2. §. 1. & 2. & l. 4. & ff. ex quibus cau. maiores, item hi. vel si ad maius tribunal vocatus est, vt ff. de re iudi. contra pupillum. §. is qui. Item timor hostium extra de app. ex parte.

Citati multis causis excusantur.

1 Et 23. dist. cum omnis filius. ubi de hoc in glo. no. quod Archid.

Q Voniam quidem.] Hæc est secunda pars huius distinctionis in qua probat, ꝙ sufficit, ꝙ semel in anno fiat prouinciale cōcilium Ioan. de Fan. & ꝙ singulis annis concilium prouinciale debeat celebrari, ponitur sub præcepto. Archidiaconus.

CASVS. Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ antiqua regula præcipiebat synodum bis in anno celebrari? Sed quia hoc difficile erat, ideo sexta synodus statuit semel in anno fieri. Princeps vero, qui hoc prohibuerit, excommunicetur, & metropolitanus, qui concilium neglexerit celebrare, canonice punietur. In secunda parte, quę incipit ibi. [Dum autem.] dicitur, ꝙ donec synodus agitur, epi debent esse intenti

d ¶ Excusatione.] Friuola: nā rationabiles exceptiones semper admittuntur. 5 vt extra de offic. deleg. ex parte.

ramota, omnibus modis semel in anno fieri, & deprauata corrigi. Hunc ergo canonem & nos renouamus: & si quisquam princeps inuentus fuerit hoc prohibere; communione [a] priuetur: si quis verò metropolitanorum hoc neglexerit agere absq; necessitate, vel vi, [b] seu aliqua rationabili occasione; canonicis pœnis subiaceat. Dum autem synodus agitur super canonicis, & euangelicis negotijs; oportet congregatos episcopos in meditatione, & solicitudine fieri custodiendorum diuinorum, & viuificorum Domini mandatorum: *& post pauca.* ¶ Porro non habeat metropolitanus licentiam ex his, quæ defert episcopus secum, siue iumentum, siue aliam speciem expetendi. Quòd si hoc egisse côuictus fuerit, soluat quadruplum [c].

a ¶ Et vt opportune.] *Gracè est*, καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς ἔχειν πρὸς ὁδὸν ... *idest*: Et quod non bene parati sunt ad iter faciendum.

Item Leo iiij. ad episcopos Britanniæ, c. 3.

¶ Non cogantur presbyteri ad sacra concilia eulogias deferre. Cap. VIII.

De eulogijs [d] ad sacra concilia deferendis nihil inuenimus a maioribus terminatum, sed sicut vnicuiq; presbytero placuerit. Nam si constitutum fuerit in illo tempore benedictiones afferri, forsitan minus [e] libenter ad synodos occurrent, & magis venire obtrectabunt. Quæ, vt arbitror, non sunt rationabiliter quærendæ; nec vltro delatę, respuendæ. [f]

¶ *Habetur hæc epistola Romæ manuscripta, vt in indice dictum est.*

Item ex concilio Carthaginiensi 4. c. 21.

¶ Sine graui necessitate episcopus ad synodum ire non tardet. Cap. IX.

Episcopus ad synodum ire non tardet, nisi satis graui necessitate inhibeatur, sic tamen, vt in persona sua legatum [g] mittat, suscepturus salua fidei veritate, quidquid synodus statuerit.

Ans. l. 7. c. 191.

¶ *Similem sententiam, & pœne eadem verba referunt Burch. l. 1. cap. 51. & Polycar. l. 2. tit. 16. ex Felice.*

Item ex concilio Carthaginiensi 5. c. 10.

---

a ¶ Communione.] Not. principes posse excommunicari, quod verum est etiam a sacerdotibus, vt inf. d. 96. duo sunt. 11. q. 3. si autem vobis, & C. vbi de crimi. agi. opor. Authen. qua in prouincia.

b ¶ Vel ui.] Videtur ergo, quod si aliquis per vim detineatur ab aliquo, & aliquid interim fiat cõtra ipsum, quod retractari possit illud. Idẽ est si per dolum alterius non veniat, vt ext. de in integr. restit. ex literis. Sed contrarium legitur. ff. si qs cau. l. 2. §. vlt. & ff. de eo per quẽ factũ erit. l. vlt. vbi dicitur, quod si per dolum aut per vim alicuius aliquis non venerit ad iudiciũ, nõ reuocatur id quod factum est, sed datur actio contra ipsum impedientem. Sed dic, quod non reuocatur ipso iure: sed per in integrum restitutionem [1]. vel in eo casu reuocat quã detentor non est soluendo, extra de resti. tu. spo. olim.

c ¶ Quadruplum.] Argu. quod clerici possunt pecuniariter puniri & punire, vt 2 [2] d. quamquam. in fine. & 17. q. 4. definiuit. & ca. si quis deinceps. & 24. q. 5. de Liguribus. Arg. contra, extra de pœn. licet. 2 Sed dic, quod vbi pœna spiritualis est in iure statuta, non debet infligi pecuniaria: alias secus. extra vt lit. non con testa. quoniam. in fi. ideo autem ponitur in quadruplũ [3]: quia crimẽ côcussionis commisit quod punitur pœna quadrupli. 1. q. 1. quidam & q. 2. sancimus in fine. & tam laicus, quam clericus punitur pœna concussionis, vt 23. q. 1. militare hic signatur contrarium 12. q. 2. fraternitas, vbi dicitur, quod ecclesia non debet suum cum augmento recipere. Sed dic, quod hic non recipit nomine ecclesiæ, sed proprio nomine 16. q. 6. si episcopum.

De eulogijs.] CASVS. Quærebat quidã episcopus a Papa, vtrum presbyteri tempore synodi deberent afferre eulogias, idest, munuscula episcopis? Et respondet Papa, nil se inuenisse a maioribus diffinitum: sed est in arbitrio cuiuslibet presbyteri qui voluerit exhibere. Nam si diffinitum esset aliquid tempore synodi a presbyteris dandum, minus libenter venirent ad synodum. Vnde eulogiæ ab aliquo peti non debent: nec delatæ respui.

d ¶ Eulogijs.] Eulogiæ dicuntur munera quæ deferunt subditi suis prælatis.

e ¶ Minus.] Argu. quòd magistri non petant collectam à scholaribus, vt libentius veniant ad scholas sic 1. q. 1. baptizandis & cap. placuit. vt vnusquisque 1. quæst. 2. vendentes.

f ¶ Respuendæ.] Arg. quod quædam licitè possumus recipere, quæ tamen petere prohibemur, vt 1. q. 2. placuit ca. quæstio. quam pio. 13. q. 2. quæsta.

ADDITIO. Ad idem ff. de orig. iur. l. 2. iuxta finem. §. diuus. vbi de hoc. Archidiaconus.

Episcopus.] CASVS. Dicitur, hic, quòd episcopus vocatus debet ire ad synodum, nisi graui necessitate fuerit impeditus? & tunc mittat pro se legatum, qui suscipiat quæ in synodo statuuntur.

g ¶ Legatum.] Arg. quod licet citatus ad iudicium venire non possit: nihilominus tenetur mittere procuratorem. 5. quæstione 3. si ægrotans. & extra de appellat. constitutus. Argumen. contra extra de procurato. querelam. De hac materia quæras 5. quæstione 3. si ægrotans. sed illud cap. querelam, loquitur in ardua causa.

Renocantur facta contra violenter detentum.

Magistri debẽt gratis docere.

1 ff. de eo per quem factum est. l. vlt. §. 1. Archid.

Clerici possunt pecuniariter puniri.

2 Dic vt no. inf. 21. q. 5. si vos Arch.

3 Aget ille a quo accepit contra eum superiorem. 11. q. 1. si clericus. Archid.

Citatus impeditus [a] mittere teneatur procuratorem.

Placuit]

Placuit.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd episcopi nisi fuerint impediti, semper debent ad synodũ ire: & si ire non potuerint, suas excusationes in literis mittant: ꝙ si neglexerint ad Primatem mittere a communione fratrum priuentur, & ecclesia sua tm̃ sint contenti. Idem fere est casus trium cap. sequentium: vt per te videbis. Additur tamen ibi, ꝙ priuantur cõmunione fratrũ vsque ad sequẽtem synodum.

¶ Excusatorias literas dirigant, qui grauati ad synodum ire non possunt. Cap. X.

Ans.l.7.c.188.

PLacuit, vt quotiescunque cõgregandum est conciliũ, episcopi, qui neq; ætate, neque ægritudine, [a] neque alia grauiori necessitate impediuntur, cõpetenter occurrant. *& infra.* ¶ Qđ si non potuerint occurrere, excusationes suas literatoriè α [b] conscribant: nisi autẽ β rationem [c] impedimenti sui apud Primatem suum reddiderint ecclesiæ suæ communione [d] debent esse contenti.

α ¶ Literatoriè.] *In concilijs impressis legitur*, in tractatoria. *Dubitatũ fuit: an legendum esset*, in tractatoria. *Nã epistolæ, quibus Imperatores, vel Reges suos præsides vocabãt, vel quæstionem aliquã cõcedebant, tractoriæ dicebantur. Sic in Codice Theodosiano lib. 8. tit. 6. est*, de tractorijs & statutis. *& sic videtur emendandum in lib. Cod. 12. quãuis in impressis legatur*, de tractorijs. *quam vocẽ* tractoriã, *eadem significatione Carolus Magnus in suis capitularib. vsurpauit lib. 4. c. 30. & 69. & eadẽ notione est in cõcilio Meldensi, c. 71. Sanctus quoq; Aug. in lib. post collationem cõtra Donatistas, c. 24. tractoriam pro epistola vocatoria vsurpat, his verbis*, Sic autẽ a primate suo per tractoriam fuerunt euocati. *Atq; in hoc canone, vbi de vocandis episcopis ad cõcilium agitur, vox ista esset aptissima. Nam in concilio Africano inserto in Codice canonum, c. 43. vbi hoc idem reperitur, & c. 57. § Lucianus, & § Alypius, in vetustis codicib. semper legitur*, tractoria, *vbi in impressis est*, tractatoria, *& in Carthaginensi græco, c. 91. est τρακτωρία. Verum idẽ B. Aug. vtitur dictione*, tractatoria, *in eam, quæ nunc subijcitur sententiam. Loquens. n. de episcopis, si vocati noluissent venire ad conciliũ, & ibi obiecta crimina purgare, epist. 162. ait:* Quod si non fecerint, ibi ẽt eorũ prauitas, & peruersitas innotescet, missaq; tractatoria super eorum noĩe per totum orbem terrarũ, quacumq; iam Christi ecclesia dilatata est, ab oĩbus ecclesijs, eorũ cõmunio præcidetur. *In concione quoque secunda in Psal. 36. eadem vox quater inuenitur, & epistola Syricij, quæ recitatur in concilio Telepensi, ibi vocatur tractatoria. Cuius mẽtionem faciens Innocentius in epistola ad Exuperium Tolosanum, c. 1. ait:* De his, & beatæ recordationis, viri Siricij episcopi monita euidentia commearunt: *quibus verbis videtur indicare non ad solos Africæ episcopos, sed ad oẽs prouincias missam fuisse illam Syricij tractatoriam. Ita Leo papa secundus, postquam sextum vniuersale concilium finẽ habuerat, breuem eius concilij summam ad Hispaniæ episcopos, ut ei subscriberent, misit: quam tractatoriam vocat, quæ Leonis ij. epistola manuscripta ex Hispania Romam sunt missa.*

β ¶ Nisi autem.] *In originali est*, vel si post aduentũ tractatoriæ aliquæ necessitates repente forsitan ortæ fuerint, nisi rõnem impedimenti sui apud suũ Primatẽ reddiderint, ab ecclesiæ cõione debere esse contẽptos. *In Africano c. 43. reliqua eodẽ modo. Sed in extremo est fere ut apud Gratianum:* ecclesiæ suę cõione debere esse contentos. *Itemque in Carthaginensi græco:* Ὀφείλειν τοὺς τοιούτους τῇ κοινωνίᾳ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀρκεῖσθαι ἐκκλησίας. *Similis quedã pœna imponitur in eodẽ cõcilio, inf. dist. 58. c. fin.*

Item ex concilio Turonensi, c. 2.

a ¶ Neque ægritudine.] Graui, vt infra ead. si quis episcoporum. nõ enim excusat leuis febricula, vel vetus quartana, vt ff. de ædil. edic. l. 1. §. sed sciendum.

ADDITIO. Arg. cõtra. 7. qõ. 1. præsentiũ, & ext. de proc. quędam vbi de hoc. Archid.

b ¶ Literatoriè.] Vel etiam per certũ nũcium, 1 cui credi possit, vt 97. dist. nobilissimus, extra de offic. deleg. prudentiam. extra de rescript. ex parte, & c. sciscitatus.

1 Tenet hoc idem Hugo.

c ¶ Rõnem.] No. ꝙ nõ sufficit dicere se non posse venire, nisi rõnem impedimẽti assignet: sic extra de offi. & po. iu. deleg. prudentiã. & de rescript. sciscitatus, & illam causam probabit, vt 5. q. 5. quisquis. in fi. & p vnũ testem eam põt probare, vt extra de procura. ex insinuatione licet sit arg. contra, extra de in integ. restit. ex literis. 2 Ioan. Sed certè credo hoc esse spãle, ut uni testi credat cum suo iuramento.

2 Vbi de hoc & extra de testi. veniẽs 1. ibi videas.

d ¶ Communione.] Videtur quod aliquis potest esse excõmunicatus ĩ vna ecclesia, & non in altera, vt hic, & 58. distin. si quis de alterius. & sic est contra 2. q. 5. quisquis. Sed dic, quod iste nõ est excommunicatus: sed cũ alijs episcopis non communicabit: quia nõ venit ad negotia ipsorum, vel ad consecrandum episcopũ cum alijs.

Excõicatus vtrum quis possit esse in vna ecclesia, & nõ in alia

1 Hanc glo. quidam nõ habent, sed ista est i antiquo apparatu Io. Abbates tenẽtur ad cõciliũ episcopi uenire. 2 Cum trib. c. seq. ibidẽ.

a Episcopus.] ¶ Abbatem.] Hoc 1 intelligi põt de abbatibus Cistercien. ordinis, vt extra de sta. mona. c. j. nisi pro crimine enormi. 11. q. 3. priuilegiũ. Arg. extra de priuile. tutorum. sed alij abbates debent venire ad concilium. vt 18. q. 2. abbates, & inf. eo. decernimus, & hanc paleam habes 18. q. 2. §. vlt.

S I quis autem.] b Antequam.] Sic infra de consec. dist. 1. omnis. 2 11. q. 3. certum.

c Nisi in sequenti synodo.] Sic ergo quãdoque differtur absolutio, ut maior rubor sit ei absolui corã multitudine: si aliter i sacrilego differtur. ut diutius cõfundatur, 17. q. 4. si quis suadente. sic differtur absolutio illius qui multũ deliquit, ut 11. q. 3. qui iubente. unde licet ante uoluerit absolui, non auditur. aliis regulariter nõ debet differri, ut extra de appellat. qua fronte.

d S I Episcopus.] ¶ Summi Pontificis.] idest, epi, ut 2. q. 7. c. accusatio. vel audire de eis, q̃ ordinauerit summ' Pontifex.

e ¶ Præceptione.] Licet episcopus suo metropolitano tanquam maiori teneatur obedire, ut sup. distin. 8. quæ contra mores. tamẽ hic defertur regiæ dignitati, 3 ut 12. q. 2. de rebus 63. dist. Salomtanæ. Item in hac synodali citatione, unica citatio sufficit ut hic, & simile j. 4. & 5. quisquis. sed in iudiciali trina requiritur, ut 24. q. 3. de illicita.

3 Arg. contra 36. q. 2. nullus. ubi de hoc. Archid.

f ¶ Regia.] 23. q. vlt. si nobis, & c. si quis epi. cõtra. sed hic loquit de ijs q̃ hẽnt feudũ, 4 ibi nomimo & q̃ liber deberet uenire, si uocaretur pp negotiũ regni. uel illud intelligitur cum eps relicto ecclesiastico iudicio pgit ad Imperatorem, petens ibi iustitiam: quòd nullus clericus debet facere. 11. q. 1. placuit.

4 Et uideas quod leg. & no. extra de appella. cum parati. in gl. arg. qd. &c. Archid.

cilium congregare omnes eõs prouinciæ conuocando ad quod etiam conuenire debent sacerdotes vel diaconi, uel omnes, qui se læsos existimant: & qui in aliquo delicto inuenti fuerint, secundum rationẽ excommunicentur. In fine capituli dicitur q̃ nullus eps potest concilia n

PALEA. Cap. XI.

Burch. l. 8. c. 73. Iuo p. 7. c. 91.

E Piscopus non debet abbatem a cogere ad synodum ire, nisi aliqua rationabilis causa existat.

¶ *Hæc Palea abest ab illis tantum exemplaribus, in quibus paucissimæ reperiuntur. & refertur infra 18. q. 2. post c. si. a Gratiano ex eodem Turonico, quemadmodum & a Burchardo & Iuone.*

Item ex concilio Arelatensi 2 c. 19.

¶ A communione sit alienus, qui synodo adesse contempserit. Cap. XII.

Burch. l. 1. c. 50. Poly. l. 2. tit. 15. Iuo p. 5. c. 160. ex cõcilio Spalensi, ut Burch.

j S I quis autem synodo adesse neglexerit, vel cœtum fratrum, antequam b dissoluatur concilium, crediderit deserendum, alienum se a fratrum communione cognoscat: nec eum recipi liceat, nisi in sequenti synodo c fuerit absolutus.

Item ex concilio Agathensi, c 35.

¶ Vsque ad proximam synodum a cõmunione abstineat, qui a metropolitano vocatus, absq; graui necessitate synodo adesse neglexerit. Cap. XIII.

Burch. l. 1. c. 49. Iuo p. 5. c. 159. Pann. l. 4. c. 17.

S I Eps metropolitanus ad cõprouinciales episcopos epistolas direxerit, in quibus eos aut ad ordinationẽ summi Pontificis, d aut ad synodum inuitet, postpositis omnibus (excepta graui infirmitate corporis aut præceptione e regia f ad constitutum diem adesse nõ differãt. Quòd si defuerint (sicut prisca canonum præcepit auctoritas) vsque ad proximam synodum a charitate fratrum, & ecclesiæ communione priuentur.

Item ex concilio Tarraconensi c. 6.

¶ A communione priuetur episcopus, qui a metropolitano vocatus ad synodum, venire contemnit. C. XIV.

Simile in Pannormiã l. 4. cap. 18. ex Auernensi. † al. censuerunt.

ij S I quis episcoporum commonitus a metropolitano ad synodum nulla graui intercedẽte necessitate corporali venire contempserit, sicut statuta Patrum sanxerunt, † vsque ad futurum concilium cunctorum episcoporum charitatis communione priuetur.

Item ex concilio Martini a Papa.

¶ Presbyteri, & diaconi, & cuncti, qui se læsos existimãt, ad metropolitanam synodum conueniant. C. XV.

Apud Martinũ Bracarensem epm in c. syno. græc. c. 18. Polyc. l. 3. tit. 17.

P Ropter ecclesiasticas causas, g & altercationum solutiones, bene placuit p singulas prouincias bis in anno cõcilium fieri, cõuocãte metropolitano episcopo omnes prouinciales episcopos, ita vt ad concilium veniant † omnes presbyteri, & diaconi, vel hi, ß h qui se læsos existimant, vt in concilio causæ examinatæ ad iustum iudicium perducantur. Et si qui manifeste episcopi, vel

† procedant] orig.

S I quis episcoporum. Nihil notatur.

P Ropter ecclesiasticas causas. CASVS. Dicitur in hoc cap. q̃ metropolitanus bis in anno debet concilium celebrare, nisi fuerit metropolitanus.

g ¶ Propter ecclesiasticas causas.] Martinus, qui fuit solicitus pro Republica, renouauit canones, unde dicitur renouator canonum.

h ¶ Vel hi.] quasi dicat, uel omnes ueniant, uel faltem

presbyteri, aut diaconi inuenti fuerint in offensa, secundum rationem excommunicentur, quamdiu communi consensu [a] de his placuerit dare sententiam [b]. Nulli autem episcopo liceat propria apud semetipsum concilia [c] facere, præter eos, quibus metropoles sunt creditæ.

α ¶ Martini.] *Gratianus hoc primũ citat nomine Martini Papæ deinceps eodẽ nomine multa citaturus, quæ omnia sumpta sunt ex libro capitulorum Græcarum synodorum Martini episcopi Bracarensis, (antiquitus enim Episcopi Papæ dicebãtur) Hic enim, cũ esset Græcus, ad vtilitatẽ ecclesiarũ Hispaniæ vbi episcopatum obtinebat, ea capitula latina fecit. & in nonnullis quædã addidit, in alijs vero aliqua detraxit quemadmodum in hoc capite quod sumpsit ex Concilio Antiocheno, cap. 20. sup ead. c. propter. Aliqua etiam ex Toletanis concilijs in eum libellum retulit.*

β ¶ Vel hi.] *In aliquot conciliorum editionibus legitur,* Vt eorum, qui se læsos existimant, in concilio causæ, &c.

[*Item ex concilio Bylon.*

PALEA γ Cap. XVI.

ANnis singulis episcopus in sua diœcesi synodum faciat de suis clericis, nec non abbatibus, & discutiat alteros clericos, & monachos.

3 *Singuli vero episcoporum suis ecclesiis notificare studeant quæ in concilijs statuuntur.*

γ ¶ Palea.] *In nullo collatorum exemplarium habetur. sed uersiculus* singuli. *coniunctus est præcedenti capiti:* Propter ecclesiasticas *suntque uerba Gratiani.*

Vnde in concilio Toletano, 16. c. 6.

¶ Quæ in concilijs statuuntur, singuli episcoporum suis ecclesijs notificent. Cap. XVII.

DEcernimus, vt dum [d] ĩ qualibet ꝓuincia concilium agitatur, vnusquisq; episcoporum admonitionibus suis intra sex mẽsium spatia omnes abbates [e], presbyteros, diaconos, atq; clericos, seu etiam omnẽ conuentum ciuitatis ipsius, vbi præesse dignoscitur, nec non & cunctã Diœcesis suæ plebẽ aggregare nequaquam moretur, quatenus δ coram eis plenissime oĩa referet, quæ eodẽ anno in concilio acta, vel definita esse noscuntur. *& inf.*

¶ Quòd si quispiam hæc parui pendenda crediderit, sententia excommunicationis [f] duorum mensium curriculo persistat vsquequaque mulctatus.

δ ¶ Quatenus.] *In duobus exemplaribus huius decimi sexti concilij Toletani, locus hic ita legitur:* quatenus coram eis publice omnia reserata, de his, quæ eodem anno in concilio acta, vel definita extiterint, plenissime notiores efficiantur.

DISTINCTIO XIX.

DE epistolis [g] *vero decretalibus quæritur an vim auctoritatis obtineant, cum in corpore canonũ non inueniantur. De his ita scribit Nicolaus* Papa *archiepiscopis, & episcopis per Gallias constitutis.*

---

saltẽ hi qui sunt læsi. 1 non enim oẽs tenentur venire, vt inf. ea. c. prox.

a ¶ Communi consensu.] Episcoporu. Ioan.

b ¶ Sententiam.] Absolutionis.

c ¶ Concilia.] Prouincialia. s. cũ alijs episcop. s. sed episcopale 2 potest, vt 35. dist. c. quando. 12. q. 2. c. placuit.

SINGVLI VERO. Hæc est 3. pars dist. in qua dicitur. ꝙ singuli episcopi ecclesijs suis notificare debeant quę in concilijs statuuntur.

DEcernimus, vt dum.] CASVS. In hoc ca. dr̃, ꝙ epũs postquam redierit a cõcilio archiepiscopi, intra sex menses dẽt omnes suos subditos conuocare, & eis indicare q̃ sunt in synodo acta: qđ si non fecerit, duobus mensibus excommunicetur.

d ¶ Vt dum.] idest, postquam.

e ¶ Abbates.] Immo abbates non uocabit ad synodum. vt supra. ea. in illa palea, Episcopus.

f ¶ Excommunicationis.] idest, suspensiõis ab officio duorum mẽsium. sic 86. dist. tanta. & 10. q. 3. unio in fi.

DE epistolis.] Hęc dist. diuiditur in duas partes. In prima dicitur quod dictum est. s. ꝙ decretales nim habent canonum. P. Secunda ibi, [Sit ergo.]

CASVS. Supra tractauit Gratianus de auctoritate canonũ. & constitutionbus sanctorum in dist. 18. In hac vero 19. dist. tractat de epistolis, quæ emanant à Papa: & ostendit, ꝙ decretales epistolæ eandem vim habent & auctoritatẽ, quã & canones. & hoc per sequen. c. patet.

g ¶ De epistolis.] Ista in prox. dist. tractauit.

1 Vt supra. ea. cap. propter. ubi de hoc.

2 Vel dic, vt sup. ead. in summa, in fine.

Decretales canonibus æquipollẽt.

y Subaudi & constitutionibus Sanctorum, vt 15. dist. Decretales sunt duplices.

a Hanc sententiam hic sequit Hug. & Laur.

uit magister de auctoritate canonum. 1 Hic agitur de auctoritate decretaliū: & ostendit hic, ꝙ eiusdē sint auctoritatis decretales, & canones. Sciēdum itaq; ꝙ quædam decretalis epistola est generalis: quædam specialis. Gñalis a est, quæ ad omnes dirigit, vt 2. q. 5. omnibus. Specialis est, q̃ specialiter ad aliquos mittitur, vt 35. q. 3. ꝙ scripsit. 7. q. 1. pe. usti. siue sit gñalis, siue sit specialis dūmō aliqd definiatur per eam, pro iure generali habenda est, vt 16. q. 3. licet. ext. de sent. & re iud. in causis. nisi sit tradita ex tempore, ex loco, & ex causa, vt 29. dist. sciēdum. Sed si dubiū est an sit decretalis, recurrendū est ad registrum, vt sup. d. 9. vt veterum. Præsumitur tamē ꝙ sit decretalis, si reperitur inter alias decretales, ad instar illius, quæ reperit inter alias moniales, q̃ præsumit ex hoc monialis. arg. 20. q. 1. quē progenitores. Vel si plures eam tenent tenenda est, vt 16. dist. Isidorus. distingue prout dicit extra de fide instru. pastoralis.

SI Romanorum.] CASVS. Hoc ca. diuiditur ī tres partes. In prima parte Nicolaus reprehēdit quosdam, qui nolebant recipere decretales epistolas, quia in corpore canonū, quod Isidorus fecit, non habētur insertæ: & facit hoc Nicolaus tribus rationibus. Prima est: quia cū Papa præstet auctoritatē opusculis aliorum, multo fortius suis. Secunda ratio est: quia ipsi recipiunt eas cum pro se faciunt: ergo & cum contra eos faciunt, recipere debent. Tertia ratio est, si ideo non admittunt eas, quia in corpore canonum non habenť, ergo eadem ratione non debent admitti scripturæ B. Gregorij, & aliorum multorum, qui ante ipsum & post ipsum fuerunt, & nouum & vetus testamentum in corpore canonum nō inueniuntur. Prima ratio est in principio cap. Secūda incipit ibi, [Cum & ipsi.] Tertia ibi, [Item si ideo.] In secunda parte, quæ incipit ibi. [Sed rñsuri sunt.] continetur rñsio illorum dicentium, quòd etsi nouum & uetus testamentum in corpore canonum non inueniantur: tamen ea admittimus, quia unum c. Innocentii utrumque testamentum approbat, & dicit esse recipiēdum: etsi nullum eorum in corpore canonū sit insertum: quibus Nicolaus respondet dicens, ꝙ eadem ratione debent recipere decretales epistolas: quia vnum cap. Leonis Papæ præcipit omnes decretales epistolas custodiri, vt si quis in illas commiserit, puniatur. & ad hoc inducit cap. Gelasij. In tertia parte, quæ incipit ibi: [His itaque.] concludit ex supradicto decreto, tales epistolas sicut canones esse recipiendas, breuiter recapitulando supradicta.

¶ Decretales epistolæ vim auctoritatis habent.

Cap. I.

SI Romanorum Pontificū decreto, cęterorū opuscula tractatorū approbantur, vel reprobantur; [a] ita vt, quod sedes Apostolica ꝓbauit, hodie teneatur acceptū; & qđ illa repulit, hactenus inefficax habeatur: quāto [b] potius, quæ ipsa pro catholica fide, ꝓ sanis dogmatibus, ꝓ varijs, & multifarijs ecclesiæ necessitatibus, & fideliū moribus diuerso tempore scripsit; omni debent honore pręferri, & ab omnib. prorsus in quibuslibet opportunitatibus discretione, vel dispēsatione magistra reuerēter assumi? quamquam quidā vestrum scripserint, haud illa decretalia priscorū Pōtificum in toto canonum codicis corpore cōtineri descripta; † cū ipsi, vbi hęc suæ intētioni suffragari [c] cōspiciūt, illis indifferēter vtātur, & solū nūc ad imminutionem sedis Apostolicæ prātis, & ad suorū augmentū priuilegiorū, minus accepta esse perhibeant. *Item infra* ¶ Si ideo non esse decretales epistolas priscorū † Pontificū Romanorum admittendas dicunt, quia in codice canonum nō habētur adscriptę, ergo nec Sancti Gregorij, nec vllius alterius, q̃ ante vel post ipsū fuit, est aliquod institutū, uel scriptum recipiendum, eo ꝙ in codice canonū nō habeatur adscriptum. Ergo doctrinā eorū, & sanctiones, quæ ab oī lingua venerantur, quia in codice canonū nō habentur adscriptæ, de codicibus suis eradāt. Vt quid vel mēbranas [d] occupāt, postquam nō habentur acceptæ? Sed quare multū immoramur, cum nec ipsas diuinas scripturas veteris & noui testamenti iam recipiemus, si istos duxerimus audiendos? Etenim † neutrū horū in codice canonū ecclesiasticorū habetur insertum. Sed respōsuri sunt isti, qui nō ad obediendū potius, quam ad resistēdum semper sunt parati, dicentes, † quod inter canones inueniat capitulum Sācti Papæ Innocentij, cuius auctoritate doceatur à nobis vtrumq; testamentum esse recipiēdum, quāquā in ipsis paternis canonibus nullum eorum ex toto cōtineat insertum. Quibus ad hæc asserendum † est; qm̄ si vetus, no

Iuo p. 5. c. 33.

Iob. 40.

† Concord. ab hostibus. §. sed ꝙ simpliciter ff. ex quib. cau. ma. & ff. de offi. præsid. l. 3.

† *al. sanctorum.*

† *al. etiam.*

† *al. aientes.*

Innocen. Papa 1. ad Exuperium epist. 3. cap. vlt.

† *al. referendum.*

a ¶ Reprobantur.] Argu. ꝙ illud, quod Papa approbat, vel reprobat, & nos approbare vel reprobare debemus, vt 24. q. 1. hæc est fides & 35. q. 9. veniam.

Papam imitari debemus.

b ¶ Quanto.] Satis enim absurdum est aliquem alij opitulari, & non sibi, vt C. de natura. liberis. l. nuper. in fin.

c ¶ Suffragari.] Argu. ꝙ illud quod pro se quis inducit, etiam contra ipsum inductum non debet reprobare, vt instrumenta, & si qua similia sunt. arg. dist. 9. neque quorumlibet. & 4. q. 3. placuit. §. item in criminali. ver. si quis testibus, & 4. q. 8. cuius in agendo. extra de cen. cum olim. Argu. contra 2. q. 7. si hæreticus. contra. dist. 38. si quid uer. & supra, dist. 10. lege primum regulare, secundum speciale in odium hæreticorum, & fauorem fidei & religionis. arg. ad hoc extra de foro competenti. cum sit generale.

Reprobare non possum pro me inductum.

d ¶ Mēbranas.] Licet leges abrogatas, non teneamus, tamen

unumq; testamentum recipienda sunt; non ꝙ codici canonum ex toto habeantur annexa, sed ꝙ de his recipiendis sancti Papæ Innocentij prolata videatur esse sententia; restat [a] nimirum, ꝙ decretales epistolæ Romanorum Pōtificum sunt recipiendæ, etiam si non sint codici canonum compaginatæ: quoniam inter ipsos canones vnum B. Leonis capitulum [b] constat esse permixtum, quo ita omnia decretalia constituta sedis Apostolicæ custodiri mandantur, vt si quis in illa commiserit, nouerit sibi veniam denegari. Ait enim cap. decimo † suarum decretalium: [Ne quid vero sit, quod prætermissum a nobis forte credatur, omnia decretalia cōstituta tam beatæ recordationis Innocentij, quam omnium decessorum nostrorum, quæ de ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata† sunt disciplinis, ita a vestra dilectione custodiri mādamus, vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.] Dicendo [c] vero, [omnia decretalia constituta,] nullum de decretalibus constitutis prætermisit, quod non mandauerit esse custodiendum. Et rursus asserendo, [omnium decessorum nostrorum,] nullum Pontificum Romanorum, qui ante se fuerunt, excepit, cuius ita non præceperit decretalia cōstituta ab omnibus custodiri; vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari. Itaq; nihil refert, vtrum sint omnia nec ne decretalia sedis Apostolicæ constituta, inter canones conciliorum immixta, cū omnia in vno corpore compaginari nō possint, & illa eis intersint, quę firmitatem his, quæ desunt [d] & vigorē suum assignent, pręsertim cū synodalia gesta, inter quę ipsi canones statuti sunt, in codice canonum nō habeantur, sed a nobis omni cultu debito venerentur. Consonat autem huic beatissimo Papę Leoni, sanctus & facundissimus in decretis suis Papa Gelasius, ita inquiens: [Decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma pro diuersorum Patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendas decernimus.] In quo notādum est, quia non dixit, [decretales epistolas, quæ inter canones habētur,] nec tantum, [quas moderni Pontifices ediderunt, sed, [quas beatissimi Papæ diuersis [e] temporibus ab vrbe Roma dederunt. Dictis autem [diuersis temporibus] et illa tempora vir sanctus comprehendit, quæ crebescentibus paganorum persecutionibus, ad sedem Apostolicā deferri causas episcoporum difficillime permittebāt. His ita diuina fauente gratia prælibatis, ostendimus nullam differentiam esse inter illa decreta, quæ in codice† canonum habentur, sedis Apostolicę pręsulum, & ea, quę pręmultitudine vix per singula voluminum corpora reperiuntur: cum omnia, & omnium decessorum suorum decretalia constituta, atq; decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma dederūt, venerabiliter fore suscipiendas, & custodiēdas, eximios præsules, Leonem, s. & Gelasium mandasse probauimus.

a ¶ Cum ipsi.] *Locus fuit emēdatus ex ipsa epist. Nicolai, quæ Romæ manuscripta habetur & nuper impressa est in appēdice Bibliothecæ sanctorum Patrū, vt dictum est, sup. d. 10. c. leges*

Leo papa 1. epist. 1. in fi.

† *al. quinto suarum decr.*

† *al. ordinata.*

Gelasius Papa 1. cū 70. episcopis. Habetur sup. 15. d. c. sanctæ Romana. §. item decretales.

† *al. corpore.*

tamen notitia eatū est necessaria. sup. d. 7. fuerūt, & est hic argu. ꝙ nullum verbū positū in aliqua scriptura debet uacare, vel supflue poni, vt 28. quæst. 1. sic enim, & extra de maio. & obe. solitę. 1 & ff. de usuris. l. 4. arg. cōtra. C. de fideiussoribus. nō recte.

a ¶ Restat. Quasi diceret, quod obtinet ab vno, debet obtinere in omnibus similibus, vt 4. d. deni que. in fi. & 26. d. deinde.

b ¶ Capitulum] Illud cap. est 26. q. 1. omnia vbi tamē attribuit Damaso Papæ, & potest esse ꝙ uterq; fecerit illud & est simile 1. q. 1. de cætero. & de consec. d. 1. consulto.

c ¶ Dicendo.] Arg. ꝙ verbo generali omnia debent comprehēdi, ut hic, & j. q. j. sunt nō nulli. & 14. q. 3. putāt. & 12. q. 1. dilectissimis, & 15. q. 2. nō estimemus. Contra de consecr. d. 1. renera. & j. 75. d. quod dic.

d ¶ Desunt.] Est hic arg. ꝙ si Papa in aliquo priuilegio, vel rescripto confirmat alicui ecclesiæ priuilegia exēptionis. vel alterius rei, quam habet in priuilegijs suis, ꝙ eo ipso robur hēant illa priuilegia 2 licet nō possint exhiberi: di. .n. hic, quod decretales sint recipiēdę cū capitulū Leonis, quod est in corpore canonū, de hoc dicat, ꝗuis illæ non sint in corpore canonum. De hoc dixi sup. d. 9. ut ueterum.

e ¶ Diuersis.] Not. quod uerbū indefinite prolatum, generaliter est intelligendum, ut 1. q. 3. saluator, & 15. q. 1. nec his. 28. q. j. idololatria. 31. q. 1. ꝙ si dormierit. at. contra. 1. q. 1. sunt nonnulli.

ADDITIO. Pro prima parte habeī extra de priuil. qa circa. & extra de testa.

eclatum

Iuris armorū notitia est necessaria.

1 Vltra modium capituli ver. sin autem. vbi de hoc. Archid.

Verbum generale oīa debet comprehendere.

2 Cum ista glo. concor. not. per Bal. Aug. & Io. d Imo. l. sciendū. in princ. ff. de verbo. obli. & quæ notantur p Bal. in auth. si quis in aliquo. la. col. C. de edēd. & p Ang. in 1. & hoc in sup. in 1. col. in authen. vt sponsa. larg. & per Alex. de Imo. in l. admonendi. ff. de iureiu.

relatum.3.in princ.vbi de hoc. Archidiaconus.

Sic omnes.] CASVS. huius cap. planus est.

a ¶Petri.] Nam Papa sanctitatem recipit a cathedra, vt 40.d. non nos. Io.

In memoriam.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dr. quod Romana ecclesia ob reuerentiã B. Petri intãtum debet honorari, ut si et uix ferendum præcipiat, tñ tolerari debet. In secunda parte, quæ incipit ibi. [Si vero] dicitur quod si quis presbyter, uel diaconus arguatur ab Apostolica sede, falsam epistolam detulisse: licentia sit epõ tenere eum in carcere, uel alia custodia, donec consulat Papam per literas, uel legatos, quid de hoc voluerit definire, ut is corrigatur, & certus modus imponatur.

b ¶Iugum.] Vt 100. dist. contra morem 11.q.3.Quid ergo. idẽ est in alijs prelatis, ut 2.q.7. sacerdotes.

c ¶Falsam.] Dicitur charta falsa ex dicto uel tacito, & in tali falso distinguitur, ut extra de rescri. super literis, & talis dr bene falsarius, ut ff. de fal. si qs obrepserit. Itẽ dicitur falsa scriptura, ut cum scribitur, omnes uel maiorem partem fratrum fuisse presentẽ, quæ nõ fuit uere præsens ut extra de his quæ fiunt a præla. sine cõsensu cap. 1. & talis falsarius suspẽditur ab officio & beneficio, ut extra, de testi. tam literis. in fine. Itẽ ipso facto dr falsarius, ut si charta apparet rasa, uel immutata 1 & talis falsarius deponitur. ut extra de crimi. fals. ad audiẽtiam. Qui aũt falsam chartã fabricat de nouo, non solum deponitur, sed & curiæ traditur 2 vt extra de fal. ad falsariorum. Pœna falsitatis secundum leges est depositio, & omnium bonorum confiscatio in libero: in seruo mors. ff. de fal. l. j. Dicitur etiã falsa charta, quæ non habet testes inscriptos, ut extra de procu. c. 1. Itẽm dr falsa quæ habet subscriptiones uarijs manibus notatas: & quæ non est perfecta eadem manu, ut extra de priuileg. c. cum olim in fi. nisi ex hoc sit ibi diuersitas. quod sit ibi cãlami, uel atramenti mutatio. ut in auth. de fide instrum. & cau. in princip. coll. 6. Item dicitur falsa si est alieno sigillo sigillata, dummodo ille habuit proprium, uel nisi dixerit, quod tunc non habuit proprium, vt extra de appel. significauit. Item dr falsa si est contraria alteri ex eadẽ parte prolatæ, ut extra de fide inst. imputari, & C. de fide instr. scriptura. Item dñr falsę literæ Papæ per falsam grammaticam. extra de rescript. ad audientiam. Item dicuntur falsæ, si sint suspectæ, & eis non imponitur fides. ut C. de proba. iubemus. Item dicitur falsa charta, si sigillum est fractum, uel si non est annus indictionis appositus, ut extra de fide inst. inter. Item si filum est ruptum, vt extra, de crimine fal. licet. Item si sunt impetratę literæ pendente appellatione, vt extra de testi. causam. Item si sunt impetratæ sine mandato domini. ut extra de rescr. nonnulli.

d ¶In carcerem.] Si certum est eum esse falsatorem, 3 50. dist. si episcopus. & extra de crimi. fal. ad falsariorũ, sed ubi est dubium. fit quod hic dicitur.

Enimuero.] Casus istius capituli planus est.

e ¶In speculum.] Speculum per doctrinam exemplum

Literę dñr falsę multipliciter.

1 Ext. de fi. instr. c. 3. ex de fal. c. fin. ex de priuil. cum olim. Archid.

2 Sed quid si ille, qui vtitur, falso instrumẽto, velit se purgare, quod ignorauit. ẽ ne credẽdũ? Respondeo sic, & si se purget, & dẽceptorẽ exhibeat. C. ad leg. Corn. de fal. l. maiorẽ. ff. eo. tit. l. diuus. Sed contra extra de crim. fal. ad falsariorum. Sed ibi cũ ignorãtia est supina, uel cum nõ exhibet deceptorem secundũ Lau.

3 Forsã speciale est in falsario literarum dñi Papæ. Arch.

in qua epistola multa alia habentur ad epistolas decretales etiam antiquissimas pertinentia.

Item Agatho Papa omnibus episcopis.

¶Omnes sanctiones Apostolicæ sedis irrefragabiliter sunt obseruandæ. Cap. II.

Sic omnes Apostolicę sedis sanctiones accipiẽdę sunt, tanquam ipsius diuini Petri [a] voce firmatæ sint.

Deusdedit p. 3. Poly. li. 1. tit. 17. Iuo p. 4. c. 238.

Item ex capitulis a Caroli Imperatoris.

¶Tolerandum est iugum, quod a sancta sede imponitur, licet importabile videatur. Cap. III.

In memoriã B. Petri Apostoli honoremus sanctam Romanam, & Apostolicã sedem; vt quæ nobis sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat ecclesiasticæ magistra rationis. Quare seruãda est cũ mansuetudine humilitas, vt licet vix ferendum ab illa sancta sede imponatur iugum [b], tñ feramus, & pia deuotione toleremus. Si vero (quod nõ decet) quilibet, siue sit presbyter, siue diacon⁹, aliquam perturbationẽ machinando, & nostro ministerio insidiãdo, redarguatur falsam [c] ab Apostolica † sede detulisse epistolã, vel aliud quid, quod inde nõ venerit †; salua fide β; & integra circa Apostolicũ humilitate, penes episcopũ sit potestas, vtrum eũ in carcerem [d], aut aliam detrudat custodiam, vsquequo per epistolã, aut per idoneos suæ partis legatos Apostolicã interpellet sublimitatẽ, ut potissimum sua sancta legatione dignetur decernere, quid de talibus iusto ordine lex Romana statuat definire, vt & is corrigatur, & cæteris modus imponatur.

Extra in concilio Triburiensi, c. 30. Burc. l. 1. c. 220. Iuo p. 5. c. 50.

† *al. Apostolica detulisse.*

† *al. conuenerit.*

a ¶Capitulis.] *Sic emendatum est ex aliquot manuscriptis & Iuone, Ac nauclerus vol. 2. Gen. 28. narrat hoc esse vnũ ex viginti tribus legum capitulis, quæ Carolus Magnus ad omnes suas prouincias misit. Burchardus aũt citat ex concilio Triburiensi. c. 30. ubi etiam extat.*

β ¶Salua fide.] *Apud Burch. est* falsa fide, & nõ integra.

Item Stephanus † Papa.

† *al. Stephanus 5.*

¶Quidquid Romana ecclesia statuit, vel ordinat, ab omnibus obseruandum est. Cap. IV.

Enimuero, quia in speculũ [e], & exemplũ sancta Romana ecclesia, cui nos Christus præesse voluit, proposita † est, ab omnibus quidquid statuit, quidquid ordinat, perpetuo, & irrefragabiliter obseruandum est.

† *al. posita est omnibus. quidquid.*

plum per bonam operationem. 26. quæst. 1. prædicator & cap. nulli 7. q. 1. suggestum 8. q. 1. si ergo 25. quæst. 2. institutionis & 1. q. 1. nulli. & c. omnia. Lau. 12. distin. fecit sancta. Archid.

NVlli.] CASVS. Quidam erant episcopi erigentes cal-

Item Gregorius IIII.

¶A Pontificalibus sit alienus officijs; qui Apostolicis non vult obedire præceptis. Cap. V.

Polyc. li. 1. ti. 17. Ansel. li. 1. c. 21. Iuo p. 5. c. 11. & 349.

NVlli fas est vel velle, vel posse transgredi, Apostolicæ sedis præcepta, nec nostræ dispositionis ministerium, quod vestram sequi oportet charitatē. 2. ¶Sit ergo ruinæ suę dolore prostratus [a] quisquis Apostolicis voluerit cōtraire decretis, nec locū deinceps inter sacerdotes habeat, sed extorris a sancto ministerio fiat; nec de eius iudicio [b] quisquā postea curam habeat, quoniam iā damnatus a sancta & Apostolica ecclesia, ac auctoritate sua de inobediētia, atq; præsumptione a quoquam esse non dubitatur: quia maioris [c] excōmunicationis deiectione est abijciendus †, cui sanctæ Ecclesię cōmissa fuerit disciplina qui non solum præfatæ sanctę ecclesię iussionibus parere debuit, sed etiam alijs [d], ne præterirent, insinuare. Sitq; ailenus a diuinis, & pontificalibus officijs, qui noluit præceptis Apostolicis obtemperare †.

† al. exigendus.

† al. obedire.

¶Caput hoc est in eadem epistola Gregorij iiij. ex qua sumptum est c. decreto nostro, inf. 2. q. 6. Extat autem in codice sæpe memorato bibliotheca Dominicana.

Item Augustinus de doctrina Christiana lib. 2. c. 8.

¶Inter canonicas scripturas Decretales epistolæ connumerantur. Cap. VI.

Poly. l. 1. tit. 25. Ansel. lib. 3. c. vlt. & lib. 6. c. 212.

IN Canonicis scripturis ecclesiarū catholicarū quamplurimū diuinarum scripturarū solertissimus indagator auctoritatē sequatur, inter quas [e] sane illę sint, quas Apostolica sedes habere [f], & ab ea alij meruerunt accipere epistolas. Tenebit igitur hunc modum in scripturis canonicis, vt eas, quæ ab omnibus recipiunt ecclesijs præponat [g] eis quas quidā non accipiunt. In eis vero, quę non accipiuntur ab omnibus præponat eas quas plures [h], grauioresq; accipiūt eis, quas pauciores, minorisq; auctoritatis ecclesię tenēt. Si aūt alias inuenerit à pluribus, alias

calcaneum contra Romanam ecclesiam, & nolentes sedis Apostolicæ præcepta obseruare, sed Grecos reprehēdit, & hortatur eosdem ne ab Eccle. Romana recedant: alioquin deponentur, & eorum sententię inutiles erunt: quia quanto maiora eis committuntur, tanto magis puniri debent.

a ¶Prostratus.] 1 Hic videtur, quod omnis, qui nō obedit statutis Romanæ sedis sit hæreticus. & varios modos hæresis notant 24. q. 3. quia uero & c. quidā. Sed intelligas, quod hic dr, quod qui dicit Romanam ecclesiam non esse caput, nec posse condere canones, iste est hæreticus, vt 22. distin. c. 1. & 25. q. 1. violatores. & q. 2. si quis dogmata. Sed si quis alias transgreditur eius mandata, non propterea est hæreticus, licet peccet. extra de rescript. si quando. lo. 2

b ¶Iudicio.] Sed contra 24. q. 1. subdiaconus. Sed ibi non admittit damnatū ab hæreticis: sed si vult pœnitere, admittit eum: sed hoc non est ideo, quia hæreticus eum damnauit: sed quia alias malus est.

c ¶Maioris.] Arg. quod quanto aliquis delinquens est maior, tanto magis est puniendus, ut 40. d. homo Christianus. 11. q. 3. præcipue. 25. q. 1. nulli fas.

d ¶Sed etiam alijs.] Arg. quod qui tenetur aliquē defendere contra alios, multo fortius cōtra se ut 16. q. 1. si canonib. & ff. si ser. ven. altius. 3

IN canonicis. CASVS. Hoc ca. diuidit in duas partes: In prima parte dī quod bonus indagator diuinarū scripturarū debet sequi auctoritatem catholicarum ecclesiarū in scriptu ris recipiendis & pōnēdis: inter quas scripturas præponēdæ erūt scripturę sedis Apostolicę. In secūda parte, quę incipit ibi, Tenebit igitur.] Di. quod illæ scripturæ, quę recipiuntur ab oībus sunt pponendæ illis, quas non recipiunt quidam: inter illas vero quæ non recipiunt ab oībus præponendas eas, quas plures & grauiores recipiūt eis, quas pauciores & minoris auctoritatis recipiūt. Sed si alię a grauiorib. alię a plurib. recipiantur, æqualis erunt auctoritatis licet hoc de facili inueniri non possit.

3 Arg. extra de natis ex lib. ven. c. 1. l. altius. in glo. alle. ff. de cond. indeb. frater a fratre, ff. de pact. cum in eo.

e ¶Inter quas.] Canonicę scripturę sūt epistolæ.

f ¶Habere.] Meruit ab alia ecclesia.

g ¶Præponat.] Arg. quod semper præsumit pro multitudine, ut 61. dist. nullus inuitis. Itē arg. quod a pluribus recipit maioris est auctoritatis quod à paucioribus. 4 vt 3. 16. dist. Isidorus. & 2. q. 7. puto. 63. dist. ca. ult. Sed qualiter stare potest quod hic dicitur? Nonne omnes canonicæ scripturæ æqualiter sunt recipiendæ. arg. 15. distinct. sancta Romana? Quomodo ergo una præponitur alijs? Respondeo potest esse quod omnes recipiantur, non tamen quod omnes in eadem veneratione habeantur. Vel intelligas istud de localibus canonibus, ut ille præponatur alijs qui a pluribus tenetur: & sic potest intelligi 50. distin. Domino sancto. in fi. ubi de hoc in glo. nonne.

h ¶Plures.] Nota quod hic dignitas personarum compensatur cum numero, similiter in testibus, ut extra de test. in nostra similiter in creditoribus, ut ff. de pactis, maiorem. Sed in electione semper par numerus præiudicat, licet maior sit dignitas ex parte altera, & maius merit um personę, ut extra de elect. dudum 1. licet sit argum. contra 63. distin. c. ult. & 76. dist. ieiunium. 5 non autem.

1 Papæ statutis nō obediens, an sit hæreticus.

2 Intellige cū determinatione eius quod legitur & not. extra de rescript. si quā. & dicit Hug. quod canō isti potest intelligi esse datæ sententiæ, & pro hoc faciunt illa verba, prostratus. & ibi iam damnatus. Archid.

4 inf. di. 20. de quib. extra de offic. leg. prudentiam 65. d. ca. 2. & 3. Archid.

Scripturæ canonicæ non sunt in eadē veneratione.

Dignitas an compēsetur cū numero.

5 Iuxta finē, ibi æqualis eorū, &c. Archid.

ADDITIO. Non est contra: ibi enim erant æquales in numero, non in meritis. Cyn.

a ¶ Inueniri.] Arg. quod iura aptantur ad ea, quæ raro accidunt de consec. dist. 4. sanctum est. & ff. si pars hæred. pe. antiqui. Arg. contra 28. dist. de Syracusanæ. 24. q. 3. deniq. ff. de leg. nā ad ea.

ADDITIO. Ad idē in Auth. de consul. coll. 4. in Auth. vt si ne prohib. ma. &c. circa med. coll. 7. Archidiaconus.

ITA Dñs.] CASVS. Quidam episcopi contra ecclesiā Romanā erigebant ceruicem, ei obedire nolentes: nec uolebant sequi doctrinam, quā à ueteribus receperunt contra quos inuehitur Leo, probans, quòd ab ecclesia Romana non debent recedere: quia ita est cōfirmata a Dño & corroborata in Petri soliditate, quod nec temeritas hominū nec portæ inferi aduersus eam præualebunt: ostēdit etiam quod à principio sic voluit Dominus Euāgelicam prędicationem ab Apostolis & alijs prædicatoribus per vniuersum orbē diffundi, ut Petrus cuius vice Papa fungitur esset quasi quoddam caput illius prędicationis: & quicūque à Petri soliditate recedere voluerit deponatur.

b ¶ Sacramentum.] idest, hoc sanctum munus. 1

c ¶ Hunc.] idest, Petrum.

d ¶ Indiuiduæ.] Scilicet ecclesiæ.

e ¶ Erat. idest, ab eo quod ipse Dominus erat, s. petra: voluit eū vocari dominus Petrū. de conse. dist. 2. reuera.

f ¶ Et super hanc petram.] Per hanc dictionem non credo Dominum aliud demonstrasse, quam hæc verba, quæ Petrus respondit Domino cum Dixit: Tu es Christus filius Dei viui: quia super illo articulo fidei fundata est Ecclesia [ergo super seipso fundauit Deus ecclesiam.]

1 Scilicet prædicandi, quod est Petro cōcessum. 11. d. c. vlt. Sed id ideo dicit sacramentum, quia omnia habebant in figura 45. d. sit rector. Archid.

g ¶ Appetere.] idest lacessere & calumniari.

h ¶ Nec portæ.] idest, vitia vel etiam hæreses: quia ecclesia non potest errare, ut 24. q. 1. a recta. Nec ecclesia potest nulla, vt 24. q. 1. pudenda, quia ipse Dominus rogauit pro ea ut non deficeret, ut 21. dist. c. 1. in fi.

i ¶ Cupiditatibus.] idest, uoluntatibus.

k ¶ A veteribus.] Arg. quod dicta veterum sunt sequenda, vt 37. dist. relatum. 24. q. 3. transferunt. & infra distin. proxi. de quibus.

HOC AVTEM. CASVS. Dictum & probatum est supra, quod decretales epistolæ vim habent auctoritatis: quod uerum est (sicut dicit Gratianus) de decretalibus, quæ decretis patrum & scripturis Euangelicis non contradicunt. Vnde quia Anastasius Papa fauore Anastasij Imperatoris ordinatos ab Acacio hæretico decreuit rite & de iure communi posse suis officijs fungi: ideo Romana ecclesia eius decretum repudiauit.

l ¶ Hoc autem.] Scilicet quod decretales epistolæ sint paris auctoritatis cum canonibus.

à grauioribus haberi (quamquā hoc inueniri [a] vir possit) æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto.

¶*Caput hoc apud B. August. loco indicato sic habet*. In canonicis aūt scripturis ecclesiarum catholicarū quamplurium auctoritatē sequatur: inter quas sanè illæ sunt, quæ Apostolicas sedes habere, & epistolas accipere meruerunt. Tenebit igit hunc modū in scripturis canonicis, vt eas, quæ ab oībus accipiuntur ecclesijs, pponat eis, quas quidam non accipiunt. In eis vero, quę non accipiuntur ab oībus, præponat eas, quas plures, grauioresq; accipiunt, eis, quas pauciores, minorisque auctoritatis ecclesię tenēt. Si aūt alias inuenerit a pluribus, alias a grauioribus haberi, (quāquam hoc † inuenire non possit) æqualis tñ auctoritatis eas habendas puto. *Qua quidem B. Augustini sententia non ad decretales Romanorū Pontificū, sed ad canonicas, & sacras scripturas referenda est.*

† facile] orig. Antuerp.

Item Leo Papa 1. ad episcopos Viennenses, epist. 87.

† Misterij.

¶Ministerij † diuini se exortem intelligat, qui a soliditate Petri recedit. Cap. VII.

Iuo p. 5. c. 6.

ITa Dominus noster Iesus Christus humani generis saluator instituit, vt veritas, quæ antea legis & pphetarum præconio continebatur, per Apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret, sicut scriptum est: [In oēm terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.] Sed huius muneris sacramentum [b] ita Dominus ad oīum Apostolorum officiū pertinere voluit, vt in beatissimo Petro Apostolorum oīum summo, principaliter collocaret, vt ab ipso quasi quodā capite dona sua, velut in corpus omne diffunderet, vt exortē se mysterij †, intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Hunc [c] enim in consortium indiuiduę [d] vnitatis assumptum, id quod ipse erat [e], voluit noīari, dicendo, [Tu es Petrus, & super hanc petrā [f] ædificabo ecclesiam meam: vt æterni ędificatio templi mirabili munere gratię Dei in Petri soliditate consisteret, hac ecclesiam suam firmitate corroborans, vt illam nec humana temeritas posset appetere [g], nec portæ [h] contra illā inferi prępualerent. Verum hanc petrę istius sacratissimam firmitatem Domino, vt diximus, ędificāte cōstructam, nimis impia vult præsumptione violare, quisquis eius potestatē tentat infringere, fauendo cupiditatibus [i] suis, & id quod accepit à veteribus [k], non sequendo.

Psal. 18.

† al. ministerij.

Matth. 16.

Hoc autem [l] intelligendū est de illis sanctionibus vel

a ¶ Acacius.] Hæreticus, & excommunicatus. 24.q.1. Acacius 1 fuit enim excommunicatus propter hæresim a Gelasio, & a Fœlice Papa, vt ibi dicitur.

1 Secundum Archid'.

SEcundum.] CASVS. Acacius hæreticus baptizauit, & ordinauit multos tempore suæ hæresis, quos dicebat quidam non posse sua officia de iure communi exequi: quare Anastasius Imperator de hoc dubitans quæsiuit a Papa, qui respondit eos posse de iure communi suis officijs fungi: nec per malitiam Acacij lædi posse. Nam baptismata, & ordines a malo collata, per ipsius malitiam non impediuntur. Et probatur hoc 6. rationibus. Prima ratio est, quia in sacramentis virtus Christi operatur, quæ omnem maculam repellit. Secūda est de radijs solis, qui & si transeant per loca fœtida, tamē non coinquinantur, idem est de sacramentis per malos ministratis. Tertia est de Iuda, qui licet malus fuisset, multa tamen fecit, quæ rata sunt habita. Quarta est de auctoritate Domini, qui pcepit verba Scribarum, & Phariseorum seruāda, & implēda. Quinta ratio est, quod oē bonum a quocūque fiat, fit a Deo. Sexta ratio est qa in sacramētis nō est attēdendum qualis, vel quis cōferat, sed quid cōferatur, quia incremētū solus Deus pbet, & neq; q plantat neq; qui rigat est aliqd: sed qui incremētū, &c. Postea cōcludit ex sup. dictis, quod sacra rite seruari dēnt.

b ¶ Secūdū.] Varijs modis ponit casus huius ca. G. inducit quasi sit abrogatū, & Melendus sentit cum eo, & omnes qui dicunt veritatē sacrorum non esse apud hæreticos, vt 24. q.1. schisma, & 1.q.1. extra ecclesiā. H. dē, quod nec capitulū est re, batū. nec auctor ij iis, q hic cōtinētur dānatus fuit: quia nihil hic cōtinetur qd nō canonice dicat: sed iō fuit iste damnatus: quia cōicauit Photino hęretico, & qa voluit reuocare Acaciū hæreticū post mortē. & iō iste Anastasius fuit dānatus, vt inf. c. Anastasius. Alij dicunt, quod hoc c. cū auctore reprobatū est: qa voluit dicere quod ordinati ab hætico sine omni dispensatione de iure possūt sua officia exercere dict. a. H. quod hæretici habent veritatem sacrorum, sed nō habēt executionē eorū, vt de cōse. d.4. sicut in sciis, &c. non l vobis, vt no. 1.q.1. q pfictionē, &c. dns.

c ¶ Baptizauit.] in forma ecclesiæ.

d ¶ Munus.] idest, baptisma.

decretalibus epistolis, in quibus nec præcedētium Patrū decretis, nec Euangelicis præceptis aliquid contrarium inuenitur. Anastasius a.n. secundus fauore Anastasij Imperatoris quos Acacius [a] post sententiam in se prolatam sacerdotes vel leuitas ordinauerat, rite fungi acceptis officijs debere decreuit: ita inquiens.

a ¶ Anastasius.] *Minime verū est sensisse Anastasiū ordinatos ab Acacio post latā in ipsum sententia, rite fungi acceptis officijs potuisse. Hoc.n. duntaxat inquit in capite sequēti firmā esse sacramēti gratiā ab Acacio traditā: qđ verissimū est sicut, & alia omnes sententiæ quas in ea epistola ex B. Aug. Anastasius accepit, vera sunt. Habetur aūt hac eadem Anastasij Papæ ij. epistola in corpore canonum, quod Romana ecclesia semper approbauit, vt inf. d.20. c. de libellis. est adnotatum. Itaq. sine causa reprehenditur hoc loco Anastasius a Gratiano.*

Anastasius II. Ad Anastasiū Augustū, epis.1.c 7. & 8.

Sacramentorum veritas an sit apud hæreticos.

¶ Nulla læsionis portio attingit eum, qui ab hæreticis iam damnatis ordinatur. Cap. VIII.

In codice canonum fol. 156. Poly. l.5. tit. 10. Ansel. l.9. c.61. Iuo p.1. c.151.

SEcundum [b] ecclesię catholicę consuetudinē sacratissimum serenitatis tuæ pectus agnoscat, quod nullum de his, quos baptizauit [c] Acacius, vel quos sacerdotes, siue leuitas secundū canones ordinauit, vlla ex nomine Acacij portio læsionis attingat, quo forsitan per iniquū tradita sacramenti gratia minus firma videatur. Nā, & baptisma (quod pcul sit ab ecclesia) siue ab adultero, vel a fure datum fuerit, ad percipientē munus [d] peruenit illibatū: quia vox [e] illa, quæ sonuit per columbam [f], omnē maculam humanæ pollutionis exclusit, qua declaratur, ac dicitur: [Hic est qui baptizat in spiritu sancto, & igne [g].] Nā si visibilis [h] solis istius radij, cū per loca fętidissima trāseunt, nulla contactus inquinatione maculantur; multo magis illius, qui istum visibilem fecit, virtus, nulla ministri indignitate constringitur. Nam, & Iudas, cum fuerit, sacrilegus, atq; fur, quicquid egit inter Apostolos pro dignitate commissa, beneficia per indignum data, nulla ex hoc detrimenta senserunt, declarāte hoc ipsum Domino manifestissima voce: [Scribæ, inquit: & Pharisæi super cathedram Moysi sedent, quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, facere nolite: dicūt enim, & nō faciūt.] Quidquid ergo ad hominū profectum quilibet in ecclesia minister pro officio suo videtur operari: hoc totum cōtineri [i] implente † diuinitatis effectu [k], ita ille, per quem loquitur

Nicolaus ad consulta Bulg. c.15.

Ioan.1.

Ioan.12.

Matth.23.

† al. implendo diuinitatis effectum.

e ¶ Quia vox.] Hic est qui baptizat. de consec. d.4. baptismus in sp.

f ¶ Per columbam.] idest, per spiritum sanctum in specie columbæ. Hu.

g ¶ Et igne.] idest charitate.

h ¶ Nam si visibilis.] 1.q.1. si fuerit.

i ¶ Contineri.] idest, perfici.

k ¶ Implēte diuinitatis effectu.] idest, Deo cooperante.

a ¶ Plan-

a ¶ Plantaui.] Prædicando.
b ¶ Apollo.] Discipulus Pauli.
c ¶ Rigauit.] Baptizando.
d ¶ Incrementum.].i.gratiā, & remissionē peccatorū.
e ¶ Vel qualis.] Hoc intellige de toleratis. alias bñ q̄ritur, vt 42. dis. quiescamus. nā nemo pōt p̄dicare nisi mittat, vt 16. q. 1. adijcimus & extra de hære. cū ex iniūcto. Vel loq̄r s̄m antiqua tpa, q̄n oēs poterāt p̄dicare.
f ¶ Prædicet.] Sed quæ prædicet.
g ¶ Vt inuidos.].i. pseudo apostolos.
h ¶ Affirmet.] Et hoc i epistola ad Philippēses, cū dicit. siue p veritatē siue alio mo do Xp̄s p̄dicet, i hoc gaudeo, & gaudebo.
i ¶ Hoc.].i. inuidiā.
k ¶ Et hic.] Scilicet Acacius.
l ¶ Alijs.] Scilicet ignorantibus.
m ¶ Suæ virtutis.] Quoad veritatem sacramenti.
n ¶ Generaliter.].i. in omni sacramēto.
o ¶ Vt imaginētur.] scilicet Acacium.
p ¶ Metuere.].s. s̄m suā opinionē falsā. Nam in veritate susceperūt ordinē, sed nō executionē. 1. q. 1. ordinationes. 1. q. 7. Daibertum.

1 23. q. 5. c. vlt. Arch.

2 Sub. qui ex inuidia bonorum, & causa lucri Christū prædicabant. 28. q. 1. iam nunc in fin. Arch.

tur, & tunc synodus * maior est Papa. vt 15. d. sicut. In fi. arg. ad hoc 93. d. legimus.

f ¶ Qui communicauerat.] cōtra 11. q. 3. quoniā, vbi dr̄ q̄ excommunicatio non transit in tertiam personam: sed hic cōmunicauit ei in maleficio, vnde potuit transire ad tertiam

* Synodus simul cum Papa (de qua nunc glo. loquitur) est maior Papa solo, exceptis, non intersit. Vide Caietanum Apologia par. 2. c. 13. ad 6. et ad recre. summa de eccl. lib. 3. c. 64. Nec textus citati, quod faciunt aliud concedunt.

Christus, Paulus affirmat, (Ego plantaui,[a] Apollo[b] rigauit:[c] sed Deus incrementū[d] dedit. Itaq; neq; qui plātat est aliquid, neq; qui rigat; sed q̄ incrementū dat Deus.) Adeo autē nō quęritur, quis, vel qualis[e] prædicet †, sed quid † prædicet, vt inuidos[g] et bene Christū prædicare affirmet[h]: quo malo ipse diabolus deiectus est, & hoc[i] ipse † prædicare non desinit. Ideo ergo & hic[k], cuius nō men dicimus reticendū, male bona ministrando sibi tantum nocuit. Nam inuiolabile sacramentum, quod per illū datum est alijs,[l] perfectionem suę virtutis[m] obtinuit. Quod † quidem generaliter[n] verum est, nisi aliquorū in tantum se extenderet curiosa suspicio, vt imaginentur[o] p̄lato a Fęlice Papa iudicio, postea inefficaciter in sacramētis, quæ Acacius vsurpauerit, egisse; ac p̄inde eos metuere[p], q̄ vel i cōsecrationib. vel in baptismate mysteria † tradita susceperunt, nē irrita beneficia diuina videātur.

1. Cor. 3.
† al. quem.
Philip. 1.
† al. ipso.
Cap. 8.
† Quod cum ita sit, aliquorum in tantum se extendit curiosa.] orig.
† al. ministeria.

Quia ergo illicitē, & non canonicē, sed cōtra decreta prædecessorum, & successorum suorū hæc rescripta dedit (vt probat Fælix, & Gelasius, qui Acaciū ante Anastasium excommunicauerunt, & Hormisda qui ab ipso Anastasio tertius eundem Acacium postea damnauit) ideo ab ecclesia Romana repudiatur, & a Deo percussus legitur fuisse hoc modo.

3 Quia concludit Grat. s̄m opi. forte suā. s. qua asserit veritatē sacramentorum non esse apud hęreticos: quod falsum est. Io. de Fan.

3. QVIA ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex s̄. dictis & dt, q̄ q̄a Anastasius ita decreuit, ideo Fęlix, & Gelasi⁹ & Hormisda eū excōicauerūt: sed Acaciū pri⁹.

¶ Anastasius a Deo reprobatus, nutu diuino percussus est. Cap. IX.

ANastasius[a] secundus, natione Romanus, fuit temporib. Theodorici regis. Eodem tempore multi clerici, & presbyteri se a cōmunione ipsius abegerunt[q], eo q̄ communicasset sine concilio[r] episcoporum, vel presbyterorum, & cleri cunctæ ecclesiæ catholicę, diacono Thesalonicensi, nomine Photino, qui communicauerat[s] Acacio, & quia voluit occulte[t] reuocare Acacium, & nō potuit, nutu diuino[u] percussus est.

Ex libro.] (vt in corpore conciliorum citatur) Pontificali. Iuo p. 14. c. 40.

ANastasius.] CASVS. Photinus diaconus Thessalonicen. cōicauit Acacio i hęresi. Post mortē vero Acacij Anastasius Papa cōicauit Photino sine cōcilio clericorū, & occulte voluit reuocare Acaciū defunctū in hęsi vt orōnes p̄ eo in ecclesia fierent, & iō multi clerici recesserūt ab obediētia ei⁹ & lepra percussus ē. ¶ CASVS autem sequētis §. planus est.

a ¶ Anastasius.] *Caput hoc habet quidē tomo secūdo cōciliorū in vita Anastasij; sed esse omnino cōfictū, cū ex multis alijs argumentis, tū ex hoc manifeste ostenditur, quòd Acacius (sicut Nicephorus lib. 16. c. 12. & Euagrius lib. 3 c. 18. & sequen. & clarissimè Anastasius bibliothecarius in chronologia testantur) tp̄e Fælicis 3. obijt cui successit Gelasius, & Gelasio Anastasius qui initio epistolæ suæ, & c. 1 ad Anastasium Imperatorē, Acaciū mortuū iā & ante iudicē Christum vna cū Fælice adstare scripsit ut Gelasius quoq. ante ipsum scripserat, & habetur inf. 24. q. 2. c. nec quisquā, quomodo ergo potuit Anastasius de eo reuocādo tractare, qui iā obierat?*

q ¶ Abegerūt.].i. remouerūt. 32. d. c. p̄ter hoc §. verū. Sed cōtra 8. q. 4. nōne. vbi dr̄, q̄ ante tp̄s sententiæ nō possunt clerici recedere ab ep̄o. Sed hic non recesserunt ante sniam, quia inciderunt in hæresim iam damnatam, vt 24. q. 1. c. 1. 2. & 3. 4.
r ¶ Concilio.] Videtur ergo, q̄ Papa tenetur requirere concilium episcoporum, quod verū est vbi de fide agitur, & tunc synodus maior est Papa (see above)

4 Hic videas quod not. 2. q. 7. sacerdotes.

tertiam personam, vt extra de sent. excom. nuper.
t ¶ Occulte.] Magis inde præsumitur cōtra ipsū, vt extra, vt eccl. benefi. vt nostrū extra de offi. de leg. cōsuluit. ff. de ritu nup. palam ff. de admi. tut. non existimo. Lau.
u ¶ Diuino.] Quia dum assellaret, emisit intestina, ignominiose lapsus.

a ¶ Propter

Hinc etiã de Maximo a episcopo in Constantinopolitana synodo statutum est sub Damaso Papa c. 6.

¶ Quæ circa indisciplinatos prælatos, vel ab eis geruntur, in irritum reuocentur. Cap. X.

PRopter totius indisciplinationis eius doctrinã, q̃ Cõstantinopoli orta est, statutũ est, ne Maximus fuisse, aut esse iam putetur eps, neq; hi, qui ab eo sunt ordinati qualemcunq; gradum clericatus obtineant, [a] oĩbus, s. q̃ circa eum, [b] vel ab eo gesta sunt, in irritum, reuocatis.

a ¶ De maximo.] *Ex verbis huius canonis, præsertim Græcis, & interpretatione Balsamonis, ac vita Greg. Theologi per Gregoriũ presbyterũ descripta, & alijs ex locis (tametsi Theodoretus videtur parũ diligenter hoc tractasse) apparet hunc Maximũ nunquã fuisse epm ac ppea recte statui nullum ab eo potuisse imprimi ordinis characterem, q̃d non erat de Acacio asserendũ. Verba Græca huius canonis hæc sunt:* Περὶ Μαξίμου τοῦ κυνικοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀταξίας τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης, ὥστε μήτε Μάξιμον ἐπίσκοπον ἢ γενέσθαι ἢ εἶναι, μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἐν οἱῳδήποτε βαθμῷ κλήρου, πάντων καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ἀκυρωθέντων i. De Maximocynico, de que ijs, reb. quæ nullo ordine circa ipsum Cõstantinopoli gestę sunt. Neq; Maximum aut fuisse, aut esse epm, neque eos, qui ab ipso sunt ordinati, in vllo cleri gradu cẽsendos oĩbus, quæ & in ipso, & ab ipso facta sunt, infirmatis. *Ac de eodem Maximo, quòd nunquam fuerit eps, est locupletissimum testimonium in epistola Hadriani Papæ scripta Basilio Imperatori, quæ habetur actione prima octauæ synodi manuscripta, quæ est penes Cardinalem Sirletum. Citans.n. Leonem primum ait:* Dicit .n. altisona tuba, sanctus videlicet sedis Apostolicę Papa Leo, cuius sñiam, quidquid vbique catholicum est velut cœleste miraculum celebrat, & veneratur oraculum, cũ sæpe quæstio de male accepto honore nascatur, quis ambigat nequaquam istis esse tribuendum, quod non docetur fuisse collatum? Neque enim inter Photium mœchum, & Maximum Cynicum synodo secunda damnatum, vel inter ordinationes huius, & illius, distinctionis aliquid esse conuicimus.

a ¶ Propter.] ¶ Obtineãt.] Quia præter formã ecclesiæ cõtulit. 1.q.1. extra ecclesiam.

b ¶ Quæ circa eũ.] Arg. q̃ quidquid fit ab intrusis, vel vitiose electis, totum cassatur, vt 12.q.2. alienationes 25.q.1. omne. Arg. contra. 3.q.7.c. infamis. §. verũtamen. in princ. & C. de sacros. eccl. l. decernimus, 5 sed hic fauor tutorũ ecclesię: quia aut sunt in vtilitatem ecclesiæ, & tunc valent, alias non. 16.q.6. § episcopum.

5 Dicit no. de cler. nihil in gl. vl. & § schism. ca. 1. & de conso. d. 1. hi ergo. & 1.q.1. si a pseudo. ibi videas Arc.

DISTINCTIO XX.

† al. expositoribus exemp.

DEcretales [c] itaq; epistolæ canonib. conciliorum pari iure exequantur. *Nunc aũt quæritur de expositionibus † sacræ scripturæ, an exæquentur, an subyciãtur eis. Quo.n. quisque magis ratione nititur, eo maioris auctoritatis eius verba esse videntur. Plurimi autẽ tractatorum, sicut pleniori gratia sancti Spiritus, ita ampliori scientia alijs præcellentes, rationi magis adhæsisse probantur. Vnde nonnullorum Pontificum cõstitutis, Augustini, Hieronymi atque aliorum tractatorum dicta videntur esse præferenda.*

2 ¶ *Sed aliud est causis terminũ imponere: aliud sacras scripturas diligenter exponere. In negotijs definiendis*

DEcretales. CASVS. Supra ostendit Gratianus decretales epistolas parem vim habere cum canonibus conciliorum. In hac vero 20. dist. quærit an expositiones sanctorum Patrum exæquentur canonib. & decretalib. vel pferãtur. Quòd præferantur videtur, quia maioris auctoritatis videntur, cum pleniori gratia Spiritus sancti ea præcellat. Vnde expositiones Augustini, Hieronymi, & aliorum videtur præponendæ statutis Pontificum. & hoc in prima parte. In secũda parte, quę incipit, ibi [Sed aliud.] soluit Gratianus, & dicit, q̃ in negotijs definiẽdis nõ solum necessaria est scientia, sed etiã potestas quod significatur p claues, quas Christus tradidit Petro: In quarum altera denotatur sciẽtia discernendi inter lepram & lepram in altera verò notatur potestas soluendi, & ligãdi. Cum ergo in causis definiẽdis necessaria sit potestas, apparet, q̃ Põtifices expositoribus præferuntur, & hoc probatur per seq.

c ¶ Decretales.] In hac 20. distin. magister quærit de expositionibus sacræ scripturæ an sint paris au-

auctoritatis cũ canonibus, & decretalib. & infra soluit. ꝙ quantũ ad sacrãm scripturã exponendã præualet sanctorum auctoritas: quantum autem ad causas definiendas præualet auctoritas Romanorum Pontificium, nes conciliorum. & ad decreta, vel decretales Pontificũ. Secundo ad sanctorum expositiones, s. Hier. & August. & aliorum sanctorum, in quibus si ueritas non reperiatur, tunc recurrendum est ad sedem Apostolicam, cuius statuta qui non recipit, hæreticus esse conuincitur.

Auctoritas sanctorũ quandoque papali præfert auctoritati.

Imperitus non potest esse iudex ecclesiasticus.

1 Ista concor. & 4 xi. 3 a sequens parũ aut nihil faciunt ad hoc. nec eas ponunt Hug. & La. quorum fuit istud dictũ. Archid.

a ¶ Scientia.] Arg. ꝙ nullus potest esse iudex: maxime ecclesiastic⁹ nisi sit peritus, vt extra de cõsang. & affinita. ex literis. in fi. & 1. q. 1. vt euidẽter. 11. q. 3. & si ad tp̃s. i. 24. q. 3. si ĝs nõ. de pœn. dist. 5. cõsideret. & di. 6. q vult. & q̃a leges scire tenet. i authẽ. de iud. colla. 6. §. q̃a uero. Item q̃a sentẽtia ferenda est in scriptis, ut 2. q. 1. i primis. i fine. Item quia iudices per se debẽt scribere sentẽtias & recitare, vt C. de assess. præsides. Sed cõtra, C. de iud. capi. certi, vbi dicit. quod milites possint esse iudices: quia per quotidianum vsum possent habere peritiã iudicandi. Mediocris tamẽ scientia sicut in p̃latο, ita & in iudice sufficit, vt extra de elect. cum nobis olim.

b ¶ Prius.] Arg. ex ordine facti aliquid præsumendũ. vt 23. q. 4. displicet. & 1. q. 1. vt euidẽter. Similiter ex ordine verborũ. vt 43. di. sit rector. & ext. de rescri. cũ dilecta. ff. de solut. nec ordo ꝗ.

c ¶ Dedit. G. hic videtur uelle, ꝙ alia sit clauis ligandi, & soluẽdi, alia sciẽ: & ita ꝙ sint duæ claues. Sed dico tantũ vnã esse, sed & dr̃ duæ esse ꝑꝑ duos effectus. Sed qualiter scientia dr̃ esse clauis, cum aliquis possit habere scientiam, qui non habet clauẽ: & ecõtra? Sed dic, ꝙ licet scientia prius non fuisset clauis anteq̃ hr̃et ordinem: tñ post ordinem incipit esse clauis. Si tñ quæras quid proprie sit clauis sacerdotalis: dico ipsam potestatem sacerdotalem, per quam ligat, & soluit.

Clauis sacerdotalis an sit una an plures.

d ¶ Inter leprã & lepram.] Idest, inter causam, & causam. alludit ei quod fiebat in lege, cum. n. dubitabatur de aliquo an esset infectus lepra, ducebatur ad sacerdotes, & ſm eorum arbitrium, vel recipiebatur, vel deijciebatur, vt 11. q. 3. quomodo de pœn. dist. 1. §. ex his vers. Moysi.

Inter leprã & leprã vnde dicatur.

ADDITIO. Hug. & de pœn. dis. 1. §. denique. ver. Moysi. & extra qui filij sint leg. per venerabilem. §. rationibus. Archidiac.

non solum est necessaria sciẽtia [a] *sed etiam potestas. Vnde Christus dicturus Petro:* [*Quodcunque ligaueris super terrã erit ligatum & in cælis, &c.*] *prius* [b] *dedit* [c] *sibi claues regni cælorum: in altera dans ei sciẽtiã discernendi inter lepram & lepram* [d], *in altera dans sibi potestatem eiciendi aliquos ab ecclesia, uel recipiendi. Cum ergo quælibet negotia finem accipiant vel in absolutione innocẽtium, vel in condemnatione delinquẽtium, absolutio vero vel condemnatio non scientiam tantum, sed etiam potestatem præsidentium desideret; apparet, quòd diuinarum tractatores scripturarum, & si scientia Pontificibus præmineant, tamen, quia dignitatis eorum apicem non sunt adepti, in sacrarum quidem scripturarum expositionibus eis præponuntur: in causis vero definiendis secundum post eos locum merentur.*

Mat. 16.

Vnde Leo Papa IIII. scribit episcopis Britanniæ.

In suo regesto.

¶ Aliorum scripturæ, Romanorum Pontificum decretis, non sunt præponendæ. Cap. I.

DE libellis [e], & cõmentarijs aliorum [f] non conuenit aliquem iudicare, & sanctorum conciliorũ canones relinquere, vel decretalium regulas, idest, quæ habentur apud nos simul cum † canonibus. Quibus autem in oĩbus ecclesiasticis vtimur iudicijs, sũt canones [1] Apostolorum ‡, Nicænorum, Ancyranorum, Neocæsariensium, Gangrẽsium, Antiochensium, Laodicensium, Constantinop. Ephes. Chalcedonensium, Sardicensium, Africanensium, Carthaginensium [2], & cũ illis regulæ præsulũ Romanorum, Syluestri, Syricij, Innocentij, Zozimi, Cœlestini, Leonis, Gelasii, Hilarij, Symmachi, Hormisdę, Simplicij, & Gregorij iunioris [g]. Isti omnino sunt, & per quos iudicãt episcopi, & per quos episcopi simul iudicantur, & clerici. Nã si tale emerserit, vel cõtigerit inusitatũ negotiũ, qđ minime possit per istos definiri, tũc si illorũ [h],

Deusdedit p. 1. Poly. p. 3. tit. 20. Ans. l. 3. c. vlt. Iuo p. 4. c. 27. Pan. l. 2. c. 118.

† al. cum illis in canone.

‡ al. qui dicuntur Apostolorum.

Apud Anselmum, & Polycarpũ desũt omnia Pontificum nomina.

DE libellis.] CASVS. Epi Britanniæ iudicabant causas tantũ secundum expositiones August. & Hieron. & aliorum postponentes canones conciliorum, & decreta Pontificum: quos Leo redarguit, ostendens. ꝙ in causis definiendis, primo recurrendum est ad canones conciliorum...

e ¶ De libellis.] Idest, secundum libellos, & commentarios.

f ¶ Aliorum.] Idest, Hieronymi & August. per quorum scripta non est iudicandum omissis canonibus. 50. distinct. si ille.

g ¶ Iunioris.] Ecce hic approbantur dicta Gregorij iunioris, alibi uidẽtur reprobari. 32. q. 7. quod proposuisti. & in seq. §. vbi dicit G. ꝙ sunt contraria Euangelio. sed illud c. intelligitur de arcta, & sic bene tenet. Ioan.

h ¶ Illorum.] Hic uidetur, ꝙ potius iudicandum sit secundum illum, qui innititur auctoritati canonis, quam secundum illum, qui innititur auctoritati Hieronymi, vel August. quod verum est. nisi Aug. iuuetur auctoritate no. vel veter. testa. [2] vel etiam aliquo canone. nam licet concilium apud Aquisgranum factum, constituerit, ꝙ raptor non possit matrimonialiter iungi cum rapta, vt 36. q. 2. placuit tamen Hieroy. contrarium statuit, & ei statur, vt 36. q. 2. tria. Sed hoc est quia iuuatur auctoritate Meldensis concilij, ead. causa & quæst. cap. si autem.

Auctoritas canonis est maior auctoritate sanctorum.

2 Idem Bal. in Auth. ad hæc. i 2. col. C. de vsur. & Alc. de Ime. in l. bene ad cognitionẽ. col. 8. ff. si ce. pet. vbi dicit illã glo. sin.

c ¶ De

a ¶ Con-

quorũ meministis, dicta, Hieronymi, Augustini, Isidori, vel cæterorũ similiter sãctorum Doctorum similium reperta fuerint; magnanimiter sunt retinẽda, ac ꝓmulganda, vel ad Apostolicã sedẽ referẽdum de talibus. Quã ob causã luculentius, & magna voce ꝓnunciare nõ timeo; ꝗa, qui illa, ꝗ diximus, sanctorum patrum statuta, ꝗ apud nos canonum nomine prætitulantur, (siue sit ille episcopus, siue clericus, siue laicus) non γ indifferenter recipere conuincitur;[a] nec catholicam & Apostolicam fidem, nec sancta quatuor Euangelia vtiliter, & efficaciter ad effectum † suum retinere, vel credere probatur.

†al. professam.

α¶Sunt canones.] *Indicat canones & regulas, ex quibus constat corpus, vel codex canonum, de quo in præfatione dictum est, quo Romani Pontifices præsertim in iudicijs vtebãtur, in quo codice sunt canones tãtũ, nõ synodalia gesta, ut superius Nicolaus, ĩ c Romanorũ 19 d scripsit.* β¶Carthaginensium.] *In codice canonum vnica est synodus Carthaginensis, continens canones trigintatres, qui ex varijs cõcilijs Carthagini habitis collecti fuerũt. Eos canones sedes Apostolica videtur probasse, & vsa eis esse, quãdo in codicem canonum referendos curauit. Eosdem etiam Græci quo ordine apud Latinos habẽtur, cũ alijs præterea multis Africanarum synodorũ coniunctos in linguam suam verterunt, & hi ipsi sunt, quos ysdẽ numeris Anselmus, Burchardus & Iuo citant quãuis Gratianus interdũ quidem his vtatur interdũ vero e singulis Carthaginensibus cõcilijs canones accipiat qd suis locis indicabitur. Et de hac vnica Carthaginẽsi synodo intelligẽdũ est quod habetur supra dis. 16 c prima adnotatio, ver. septima quod hic declarãdũ dilatũ fuit* γ¶Non indifferenter.] *Anselmus, Deus dedit, & Gregorius presbyter in Polycarpo habent* ꝗ eadem indifferenter non recipit, ipse se conuincit minime catholicam, & Apostolicam fidem ad effectum suæ retinere salutis.

Est eadem epistola 6. ex qua sumptum est c. quod dicitis, supra dist. 16.

Item Nicolaus 1 Photio, in epistola, cuius initium est [Postquam Beato Petro.]

Ansel. l. 3. c. 33.

¶Corripiendi sunt qui decreta Romanorum Pontificum non habent, vel non obseruant. Cap. II.

SI decreta Romanorum Pontificum non habetis;[b] de neglectu,[c] atque incuria estis arguendi. Si vero habetis, & nõ obseruatis; de temeritate estis corripiendi,[d] & increpandi.

Item Innocentius 1 Papa.

¶Ad quos sit recurrendum, cum sacræ scripturę auctoritas non occurrit. Cap. III.

Polyc. l. 7. tit. 1. Burc. l. 3. c. 128. Iuo p. 4. c. 70.

DE quibus causis nulla soluendi, ligandiq; auctoritas in libris veteris testamenti, quatuor Euangeliorum cũ totis scriptis Apostolorũ[e] appareat; ad diuina recurre scripta Græca. † Si neque in illis; canones β Apostolicę sedis intuere. Si nec in illis; ad catholicæ ecclesię historias catholicas à Doctoribus catholicis scriptas manum mitte. Si nec in illis, sanctorum exempla[f] perspicaciter recordare. Quòd si omnibus his inspectis, huius quæ-

†al. Graeca.

a ¶ Conuincitur.] Sed nõne Orientalis ecclesia recipit canones? Videtur q nõ, vt 31. dist. aliter. nũquid ergo ipsa est hæretica? Sed dic q licet ipsa nõ recipiat istos canones, nõ tñ contemnit eos. Vel dic quòd Papa approbat consuetudinem ipsorũ sup. d. prox. si Romanorum.

SI decreta.] Casus huius planus est.

b ¶ Non habetis.] Per scientiam.

c ¶ De neglectu.] Nulli. n. est licitum ignorare canones, vt inf. 38. d. nulli. & c. omnes. sup. d. proxima, si Romanorum.

d ¶ Corripiendi.] Arg. simile. 16. disti. quod dicitis.

DE quibus.] CASVS. Quidam ꝗsiuit, si aliqua dubitatio emergat in solutione alicuius quęstionis, ad quas scripturas potius sit recurrendum, & dicitur in hoc cap. quòd iste ordo seruandus est. Primo enim recurritur ad uetus, & ad nouum testamentũ, & ad scripturas Apostolorũ: Etsi in illis nõ appareat qd sit faciẽdũ, ad Græcorum scripturas recurrendum est: postea ad gesta Conciliorũ & Põtificum: deinde ad Sanctorũ expositiones, vltimo ad seniores. Sic Beneuenta posuit casum Hugo. sic dicit, quòd primũ locum obtinẽt vetus & nouum testamentum: secundum canones Apostolorum & cõciliorum: tertium decreta, & decretales epistolæ Romanorũ Pontificum, quartum scripta Græca: quintum dicta sanctorum patrum Latinorum: vltimum exempla sanctorum patrum: deinde, ad seniores est recurrẽdũ Tu autem pone secundum quod litera iacet.

e ¶ Apostolorum.] Id est, Apostolicorũ.

f ¶ Exempla. Arg. B

stionis qualitas non lucidè inuestigatur, seniores [a] prouinciæ cögrega, & eos interroga. Facilius namq; inuenitur quod à pluribus [b] senioribus quæritur. Verus enim repromissor Dominus ait: [Si duo ex vobis, vel tres côueniűt super terram in nomine meo, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo.] *Matth. 18.*

a ¶ Innocentius.] *Caput hoc non est inter epistolas Innocentij primi quæ multa extant; neque vero Innocentij secundi esse potest, cũ ante ipsum scripserint Burchardus, & Iuo à quibus hoc ipsum citatur.*

b ¶ Canones.] *Verba hæc quæ apud Gratianum deerãt, sunt apud Burchardum, & Iuonem & Polycarpum: in quo Polycarpo habẽtur hoc ipso loco, in quẽ sũt restituta.*

DISTINCTIO XXI.

DEcretis [c] ergo Romanorum Pontificum & sacris canonib. conciliorũ ecclesiastica negotia vt supra monstratum est, terminantur. Ministri vero sacrorũ canonũ, & decretorũ Pontificũ sunt summi Pontifices, & infra præsules, ac reliqui sacerdotes, quorũ institutio in veteri testamento est inchoata, & in nouo plenius consummata. ¶ Summi enim Pontifices, & minores [d] sacerdotes à Deo sunt instituti per Moysem, qui ex præcepto Domini, Aaron in summum Pontificem, filios vero eius vnxit in minores sacerdotes. *Exo. 28.* *Postea vero Dauid, cum ministeria domus Domini ampliaret, ianitores & cantores instituit.* *1. Par. 25. & 2. 23.* *Porro Salomon quendam modum exorcizandi inuenit, quo dæmones adiurati, ex obsessis corporibus pellebantur: huic officio mancipati, exorcistæ vocati sunt de quibus Dominus in Euangelio: [Si ego in Beelzebub eycio dæmonia, filij vestri (videlicet exorcistæ) in quo eiciunt?] Hæc omnia* *Luc. 11.*

---

1 Ad idem 2. q. 5. quia suspecti. C. de edi. prin. an in totum ff. de leg. rñ Imperator. 2. q. 5. de Liguribus. in fi. Archid.

Exemplis quibus est utendum.

exempla posse iudicari. 1 vt 17. distin. qui de mensa & 24. q. 1. si habes arg. contra. C. de senten. nemo Sed illud intelligitur cum ius habetur. Tunc enim per exempla non est iudicandum. Vel dic ꝙ exemplis priuatorum non est vtendum, sed exemplis publicæ personæ siue authenticę, ut exemplis Pricip s primi, siue Apostolicorũ. ut 16. q. 1. licet. ext. de sent. & re iudic. in causis, vel dic, ꝙ exemplis paucorum nõ est utendum, sed plurium bene.

a ¶ Seniores. Idest, sapientes vt 84. dis. porro.

b ¶ Pluribus. Sic extra de offi. deleg. prudẽtiã in fi. ⁊ respõ. nam per ampliores homines manifesta veritas reuelatur, vt C. de fideicõ. l. pen. & C. de inge. manu l. 3. Hac patet, ꝙ primo ad cõsuetudinẽ loci recurritur, cum lex deficit, quam ad consuetudinem Ro. ecclesie 12. distinct. illa. & ff. de leg. & Senatusconf. de quibus. Alij dicunt, ꝙ primo ad consultatione Ro. eccle. recurrendum est, vt arg. sup. 11. distin. c. vl. Ioan. quid autem de hoc seruetur, notaui su. 12. distin. illud. melius 1. distin. consuetudo.

ADDITIO. De hoc etiam not. C. q̃ sit longe cõsuet. l. 1. ibi vide. Archid.

DEcretis.] Hęc d. diuidit in tres partes. In quarum prima dicit, quod ministri ecclesię sunt summi Pontifices & præsules infra positi cum reliquis sacerdotibus. Secunda ibi, [In nouo.] Tertia ibi, [In his.]

CASVS. Supra actum est de decretis, & canonibus conciliorum, quibus negotia dirimuntur. In hac uero 21. distin. agit Gratianus de ministris ecclesiæ & sacrorum canonum, & dicit ꝙ sunt summi Pontifices & præsules infra positi cum reliquis sacerdotibus. Et hoc in prima parte. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Summi etenim.] di ꝙ summi Pontifices & minores sacerdotes à Domino per Moysen sunt instituti in ueteri testamento, qui unxit Aaron in summum Pontificem, & filios eius, in minores Sacerdotes & Leuitas. Dauid instituit cantores, & ianitores. Salomon exorcistas, & hæc omnia in nouo testamento ecclesia imitatur. Habet enim ostiarios, & lectores pro ianitoribus, & habet exorcistas: pro filijs uero Aaron habet omnes positos infra summũ Pontificẽ; pro quo summo Pontifice ponit Papa. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Inter eos,] di ꝙ inter istos est discretio seruanda. Nam alij appellãtur simpliciter sacerdotes, &c. Et hæc discretio incipit à Paganis, qui habebant Flamines, & Archiflamines. Similiter in nouo testamento incepit a Christo, qui Petrum loco summũ sacerdotẽ constituit xij. Apostolos maiores sacerdotes, lxxij. discipulos minores. Sed nunc loco Petri est Papa: loco xij. Apostolorũ epi, loco lxxij. discipulorũ sũt Archipsbyteri. Leuitas uero statuerãt Apostoli, Ecclesia uero subdiaconos, & acholythos sibi cõstituit:

c ¶ Decretis.] Hic agitur de ecclesiasticis ordinibus, & ostendit originem ipsorum, & unde 2 sic appellẽtur. postea ostendit, quod ille qui est in maiori ordine, uel dignitate, non potest iudicari à minori, & sic Papa à nemine potest iudicari.

2 Idest, quare.

Papa à nemine iudicatur

ADDITIO. Vt infra eod. inferior. & cap. submittitur. Archid.

d ¶ Et minores.] Cum ergo Moses elegerit sacerdotes in ueteri testamento, & Dñs in nouo, ut inf. ead. in nouo, uidetur, ꝙ ad episcopum de iure spectet electio canonicorum. Et Imperator dicit, ꝙ episcopus elegit clericos in Constantinopolitana ciuitate, ut in Auth. de mensura ordinandorum clericorum in 1. §. colla. 3. Ad hoc dicas, quod episcopus de iure communi cum alijs eligit, ut extra de his quæ fiunt a prælatis sine consensu, cap. nouit, &c. ea noscitur. consuetudo tamen est seruanda, ut extra de elect. cum ecclesia. 3 Item uidetur ex loco isto, ꝙ Moses fuit sacerdos, cum unxerit sacerdotes, & idem dicit Innocen. extra de maio. & obed. solitæ. Sed contra homicida fuit, ergo non potuit esse sacerdos, ut 23. q. 3. nõ in inferenda. Sed dic, quod olim sacerdotes bene erant homicidæ, ut 2. quæst. 7. §. his

Electio canonicorũ ad quẽs spectat

3 Hęc sententia communiter approbatur p Io. Vinc. Lau. Goffred. & Ber. in ista decret. cum ecclesia.

ita.

Vt 11. q. 7. ita. Sed David primo fuit prohibitus cõstruere tẽplum quia vir sanguinũ erat 1. de consecrat. dist. 1. c. 1. Quare autem iudices, & executores testes, & aduocati in causa sanguinis promoueri nõ possunt, dic vt notaui in quæstionibus in illa quæstione, quæ sic incipit: Aliquis ex officio suo hominem interfecit. De hoc dixi 50. dist. per totum. Quæstio venerialis est. Archid.

§ quis oẽes. de consecra. d. 1. c. 1. Arc. off.

hic. extra de ætate & qualitate, a nullis.

CLeros.] CASVS. Hoc e diuidit in tres partes. In prima ostendit Isidorus, quo noĩe generaliter ministri ecclesiæ vocantur & dicit, quod generaliter clerici vocantur: & dicit quare sic vocantur, & ponit nomina & numerũ ministrorum. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Ordo vero.] facit quadrimembrẽ diuisionem huius nominis episcopi, & ponit etymologiã eorũ, quæ sub diuisione illa continẽtur. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Pontifex princeps ordinum.] ponit officia singulorum ordinũ interferendo interpretationes eorum.

in nouo testamẽto ecclesia imitata habet ianitores suos, quos ostiarios appellamus. Pro cantoribus lectores & simul cantores instituit. Exorcistas autem nomine antiquo, & officio permanente recepit. Pro filijs verò Aaron, oẽs infra summum Pontificem sacerdotum administrãtes sunt cõsecrati. ¶ Inter eos quædam discretio seruata est, vt alij appellentur simpliciter sacerdotes, alij archipresbyteri, alij chorepiscopi, alij epĩ, alii archiepĩ seu Metropolitæ alii primates,[a] alii patriarchæ alii sũmi Pontifices, Horum discretio a gentilibus maxime introducta est, qui suos Flamines, alios simpliciter flamines, alios archiflamines, alios protoflamines appellabãt. Simpliciter verò maiorum & minorum sacerdotum discretio in nouo testamẽto ab ipso Christo sumpsit exordium, qui duodecim Apostolos tanquam maiores sacerdotes, & lxxij. discipulos[b] quasi minores sacerdotes instituit. Petrum verò quasi in summum sacerdotem elegit, dum ei prae oĩbus, & pro omnib. claues regni cœlorum tribuit, & a se petra, Petri sibi nomen imposuit, atque pro eius fide se specialiter rogasse testatus est, & vt cæteros cõfirmaret, sibi iniunxit, dicens: [Ego rogaui pro te Petre, vt nõ deficiat fides tua: & tu aliquãdo conuersus confirma fratres tuos] Hanc eandem formam Apostoli secuti in singulis ciuitatib episcopos, & presbyteros ordinauerunt. Leuitas autem ab Apostolis ordinatos[c] legimus, quorum maximus fuit beatus Stephanus Subdiaconos,[d] & acolythos procedente tẽpore ecclesia sibi constituit. ¶ De his ita scribit B. Isidorus lib. 7. Etym. c. 12. nomina illorum, & nominum causas exponens, ita inquiens.

Luc. 22.

Act. 6.

¶ Vnde nomina ecclesiasticorum graduũ sumãtur. C. I.

De officijs l. 2. ca. 1. Rabanus: de instit. cler. l. cap. 2. *Act. 1.*

CLeros[e], & clericos hinc appellatos credimus, quia Matthias[f] sorte electus est, quẽ primum[g] per Apostolos legimus ordinatũ. Κλῆρος enim Græce sors Latine, vel hæreditas dicitur. Propterea ergo dicti sunt clerici, quia de sorte Domini sunt: vel quia Domini partem[h] habent. Generaliter autem clerici nuncupãtur omnes, qui in ecclesia Christi deseruiũt; quorum gradus, & nomina sũt hæc, ostiarius, psalmista[i], lector, exorcista, acolythus,

e ¶ Cleros.] Primo ostẽdit Isidorus quo nomine vocentur ministri ecclesiæ, & quare sic vocentũr ministri ecclesiæ. Secundo ponit quadrimembrem diuisionem episcoporum. Tertio ponit interpretationes omniũ ordinum ecclesiasticorũ, & eorum officia. Secunda pars incipit ibi, [Ordo vero episcoporũ.] tertia ibi, [Pontifex.]

f ¶ Matthias.] Cum quo fuit electus Ioseph, act. q. 1. c. 1.

ADDITIO. Hic habetur, q hoc nõ sit electus a Matthia incepit ipse cũ sorte electus est. Hag.

g ¶ Primum in clericatu. Scilicet, alij ante scilicet Iacobus fuit primo episcopus scilicet, vt 66. d. per re. Et est hic arg. q sorte [illegible] ad vel [illegible] fidelium habe. q in electionibus tempore necessitatis possimus sorte procedere, vt 26. q. 2. non exẽplo. contra extra de elect. ecclesia vestra & ita ista glos. non tenet extra de elect. quia propter. Vel dic tunc esse vtendum sorte, cum est vtrobique paritas in omnibus, & subest causa necessitatis, ut cum est contentio de electione. 26. q. 2. non exemplo.

Sors in electionib. est reprobata.

*Semper fuit sacer, licet olim, quidam de hoc dubitauerint. Vide glo. in c. amul. tis. de æta. & qualitat. ord. vir. solos. & B. Thomã 4. sent. dist. 24. art primo. q. 1.

a ¶ Alij primates.] Hæc diuisio non est nisi ratione nominum: quia ijdem sunt primates, quod patriarchæ 99. dist. c. 1.

b ¶ Lxxij. discipulos.] Contra inf. ea. dist. in nouo. vbi dicitur, q discipuli Dñi, idest, Apostoli elegerunt lxxij. discipulos: hic dicitur, q a Domino. Sed dic, quod Dñs bene dr fecisse, quod eius minister facit: q q per aliũ facit, p seipsũ facere vr, ut extra de sent. excom. mulieres.

c ¶ Ordinatos.] Vt 93. d. Dominus noster, & ei diaconi.

d ¶ Subdiaconos.] Non videtur uerũ dicere, quia tempore Apostolorum aliqui fuerunt subdiaconi, ut 15. dist. episcopus, quia ille est canon Apostolorum. Sed dic, q subdiaconatus tunc fuit: sed non *fuit sacer ordo ad-

h ¶ Partem.] Idest, decimas, & primitias, quæ dicuntur Dei 2. ut 11. q. 2. [illegible] quis. 1. & c. qui abst [illegible].

i ¶ Psalmista.] Hic patet q psalmistæ, & ostiarij, & lectores sunt clerici 25. distinct. perlectis. & 32. distin. feria [illegible] 23. distinc. clericum. & 11. q. 1. de persona. & depõni possunt sicut alij clerici. 23. q. 1. si quis episcopus, & qui iniicit manus in illos, excommunicatus est, 17. q. 4. si quis & extra de senten. excom. non dubiũ & c. parochianus. Et per primam tonsuram fit aliquis Psalmista, uel clericus, & illa tonsura est sacramentale an sit ordo

a Sub [illegible] quãuis Dñi [illegible] & plenius [illegible] ps. [illegible] Arch.

sign um, vt 32. q. 1. duo. Sed si hoc dicatur, tūc erunt nouem ordines. Verūtamen uidetur, ꝙ non sit ordo: quia vbi tractatur, ꝙ clericus alij obedientiam præstabit, nihil agitur de istis ordinibus, vt 93. dist. a subdiacono similiter alibi, vt 77. d. illud. Sed dic, ꝙ tantum septem sunt ordines, q conferuntur cum solemnitate, sed tamen nouē sunt. Io. Sed certe omnes conferuntur cū solemnitate hodie preter Psalmistatum, qui a solo sacerdote confertur, vt 23. distin. psalmista. Bar.

sine consensu. ca p. ea. noscitur. &c. quanto.

g ¶ Ex Græco.] Scilicet dos, quod est datio.

h ¶ Virga.] Qua arcebāt aues a carnibus sacrificiorum.

i ¶ Nudis.] Arg. quòd non incedit nudus qui filum fert in capite.

Sacerdos simplex spalmistarū conferre potest.

a ¶ Episcopus.] Argu. ꝙ episcopatus est ordo 1, vt 93. dis. diaconi.

1 Quid sit ordo hēs If. 82. dis. ca. 1. ibi, de hoc & ad idem extra de renuncia. post translationem. §. vlt. vbi de hoc.

b ¶ In patriarchas.] Quo nomine comprehendit principales patriarchas, vt Romanum, Cōstantinopolitanum, Alexandrinum, Hierosolymitanum, Antiochenum.

c ¶ Archiepōs.] Id est, primates, quod nomine comprehendit alios patriarchas siue primates, vt Aquileiensem 2, Cantuariensem, Bituricensem.

2 Sub de quo habetur 9. q. 3. nunc vero Arch.

d ¶ A mēsura.] Quia x. vel xj. debet sub se hēre, vt 6. q. 3. scitote. Vel dicitur a metros quod est mater, & polis, quod est ciuitas, quia est mater aliarum ciuitatum. 12. d. de his.

Archiepūs quot suffraganeos habeat.

e ¶ Licet.] De ijs, quæ spectāt ad totā prouinciam. sed de ijs, quę ad suam diœcesim spectant, sine eorum licentia possūt disponere. 11. q. 3. c. 1. & 2.

f ¶ Disponit.] Ergo episcopus confert dignitates ecclesiasticas, vt 73. dist. episcoporum. Argu. contra. 93. distinctione, legimus. vbi dicitur, quod tantum ad episcopum spectat confirmatio: sed hoc refert ad diuersas consuetudines, vt extra de elect. cum in cunctis. &c. cū ecclesia Vulterrana. Io. Ergo credo, ꝙ de iure communi tātum electio dignitatū spectet ad capitulum, cum episcopo, vt extra de ijs quæ fiunt a prælat.

3 60. dist. c. 2. Archid.

Dignitatum electio ad quos spectat.

¶D

subdiaconus, diaconus, presbyter, episcopus [a]. ¶Ordo episcoporum quadripertitus est. i. in patriarchas [b], archiepiscopos [c], Metropolitanos, atque episcopos. Patriarcha, Græca lingua, summus patrum interpretatur: quia primum, idest Apostolicum retinet locū; & ideo, quia summo honore fungitur, tali nomine censetur, sicut Romanus, Antiochenus, & Alexādrinus. Archiepiscopus Grę co dicitur vocabulo, ꝙ sit summus epōrū: tenet enim vicem Apostolicam; & præsidet tam Metropolitanis, quā, cæteris episcopis. Metropolitani autem a mensura [d] ciuitatum vocantur; singulis enim ꝓuincijs præeminēt, quorum auctoritati, & doctrinæ † cæteri sacerdotes subiecti, sunt, sine quibus nihil reliquos agere licet [e] episcopos: sollicitudo enim totius prouinciæ ipsis commissa est. Omnes autē superius designati ordines vno eodemque vocabulo episcopi nominantur: sed ideo priuato nomine quidā vtuntur, propter distinctionem potestatum, quam singulariter acceperunt. Patriarcha patrum princeps. Αρχων enim princeps; inde archiepiscopus princeps episcoporum, sicut Metropolitanus a mensura ciuitatum. ¶Episcopatus autem vocabulum inde ductum, quòd ille, qui efficitur † episcopus: superintendebat, scilicet curam gerens subditorum: Σκοπεῖν enim Græcè, Latinè intendere dicitur. Episcopi autem Græcè, Latinè speculatores interpretantur: nam speculator est præpositus in ecclesia dictus, eo ꝙ speculetur, & perspiciat populorum infra se positorum mores, & vitam. ¶Pontifex princeps sacerdotum est, quasi via sequentium. Ipse summus sacerdos, ipse & Pontifex maximus nuncupatur. Ipse enim efficit sacerdotes, atq; leuitas; ipse omnes ordines ecclesiasticos disponit [f]; ipse, quid vnusquisque facere debeat, ostendit. Antea autem qui Reges erant, & Pontifices erant. Nam maiorum hæc erat consuetudo, vt Rex esset etiam sacerdos & Pontifex. Vnde & Romani Imperatores Pontifices dicebantur. ¶Vates a vi mentis appellatus est, cuius significatio multiplex est: nam modo sacerdotem, modo prophetam significat, modo poetam. ¶Antistes sacerdos dictus est, quod antestat: Primus est enim in ordine ecclesiæ, supra se nullum habet. ¶ Sacerdos autem nomen habet compositum ex Græco [g] & Latino, quasi sacrum dans: sicut enim rex a regendo, ita sacerdos a sacrificando vocatus est; consecrat enim, & sacrificat. Sacerdotes autem gentilium Flamines dicebantur. Hi in capite habebant pileum, in quo erat breuis virga [h] desuper habens lanæ aliquid, quod cum propter æstum ferre non possent, filo tantum capita religare cœperunt. Nam nudis [i] penitus eos capitibus incedere nefas erat. Vnde a filo, quo vtebantur, flamines dicti sunt, quasi filamines. Verum festis diebus filo deposito pileum imponebant pro sacerdotij eminentia. ¶ Presbyter Græcè, Latinè senior interpretatur: non modo pro ætate, vel de-

† al. doctrina & potestati] orig.

† Superefficitur, superintendebat] orig. & Rab.

decrepita senectute, sed et pp honoré, & dignitaté, [a] q̄ acceperunt, presbyteri nominantur. vnde & apud ß veteres, ijdé epi, & presbyteri fuerunt; quia illud nomen dignitatis est, & non ætatis. [b] ideo aūt & presbyteri sacerdotes vocantur, quia sacrum dant, sicut & epi: qui licet sint sacerdotes; tñ Pontificatus apicem non habent: quia nec chrismate frontem signant, nec paraclitum spiritum dant, qđ solis deberi epis lectio Actuum Apostolorum demonstrat. Leuitæ ex noíe auctoris vocati. De Leui.n. Leuitæ exorti sunt; a quibus in templo Dei mystici sacramenti ministeria explebantur. Hi Græcè diaconi, Latinè ministri dñr; quia sicut in sacerdote consecratio, ita in diacono ministerij † dispensatio habetur. Hypodiacones Græcè, quos nos subdiaconos dicimus, qui ideo sic appellantur, quia subiacent præceptis, & officijs Leuitarum. Oblationes.n. in templo Dei a fidelib. ipsi suscipiunt, & Leuitis superponendas altaribus deferunt: hi apud Hebræos Nathinæi [c] vocantur. Lectores a legendo, psalmistæ a psalmis canēdis vocati: illi.n. prędicant [d] populis, quid sequātur; isti canunt, ut excitent ad compunctionem aíos audientium; licèt & quidam lectores ita miserabiliter [e] pronuncient, vt quosdam ad luctum, lamentationemque compellant. Ijdem ēt & pronunciatores vocantur, quod porro † annuncient: Tanta enim & tā clara erit eorum vox, vt quamuis longè positorum aures adimpleant. Cantor autem vocatus, quia vocem modulatur in cantu. Huius duo genera dicūtur in arte musica, sicut ea docti homines Latinè dicere potuerunt, præcentor, & succentor: præcentor.s. qui vocé præmittit in cantu: succentor autem, qui subsequenter canendo respondet. Concentor autem dicitur, quia consonat; qui autem non consonat, nec concinit; nec cātor, nec concentor erit. Acolythi Græcè, Latinè cero ferarij dicuntur, a deportandis cereis, qñ legendum est Euāgelium, aut sacrificium offerendum: tunc.n. accenduntur luminaria ab eis, & deportantur, non ad effugandas tenebras, dum sol eodem tēpore rutilet, sed ad signum lætitiæ demonstrandum, vt sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur, de qua in Euangelio legitur: [Erat lux vera, quæ illuminat oēm hoiem venientem in hunc mūdum.] Exorcistæ ex Græco, in Latinum adiurantes, siue increpantes vocantur: inuocant.n. super cathecumenos, vel super eos, qui habent spiritum immundum, nomen Dñi Iesu, adiurātes per eum, vt egrediatur ab eis. Ostiarij ijdem, & ianitores, qui in veteri testamento electi sunt ad custodiam templi; vt non ingrederetur in illud immundus in omni re. Dicti autem ostiarij, quòd præsint ostijs templi. Ipsi enim tenentes clauem, omnia intus, extraque custodiunt, atque inter bonos & malos habentes iudicium, fideles recipiunt, & respuunt infideles. [f]

Act. 1.

† al. ministerij.

† al. populo.

Iuo p. 6. c. 1.

Ioan. 1.

a ¶ Dignitatem.] vt 84. dist. porro.
b ¶ Et non ætatis.] Tantū supple: quia alibi dicitur, quod est nomen ętatis, vt 93. distinctio. legimus.
c ¶ Nathinæi.] Isti dicūtur ministri ministrorum, & interpretantur in humilitate Deo seruientes, vel Deo donati: & sunt dicti ab eo tempore, quo Iosue Gabaonitas donauit ad ministerium tēpli, scilicet, vt ligna ibi cęderēt in ipso, & aquam portarent ad opus sacrificii, de quib. dicitur 22. q. 4. innocens. H. Et not. quod isti Nathinæi lauabant hostias in probatica piscina. Probaton Grę cè dicitur, ouis Latinè: sic ergo dicta erat, quia in ea Nathinæi, &c. sicut prę dixi, vt legitur in historijs Euangelij. c. post hoc erat, &c. Arch.

Probaton qd dicatur.

d ¶ Prædicant.] Idest, legunt recitando, non autem prædicando: quia illud est officium sacerdotum. 16. quęst. 1. adijcimus.
e ¶ Miserabiliter.] non per prauā, vel raucam vocem: sed potius per altam vocem & sonoram, & iste intellectus patet ex litera sequēnti, vbi dicit, tanta enim, &c.
f ¶ Et respuunt infideles.] idest, excommunicatos. Et ita ostiarius remouet, [1] excōmicatos ab ecclesia

1 Scilicet ab ingressu ecclesiæ corporaliter arcendo. Hugo.

a Idest Apostolicum.] *Antea legebatur*, post Apostolicum. *Restituta est vera lectio non modo ex Isidori & veterum exemplarium Gratiani fide, sed exipsa ab Isidoro allata ratione, qui Romanum, Antiochenum & Alexandrinum Patriarchas propterea vocat: quia Apostolicum locū tenent. Hoc idem B. Gregorius lib. 6. epist. 37. scribens Eulogio Alexandrino, declarat his verbis.* Itaque cum multi sint Apostoli.

pro ipso tñ principatu sola Apostolorũ principis sedes in auctoritate conualuit, quæ in tribus locis vnius est. Ipse.n.sublimauit sedem, in qua etiam quiescere, & præsentem vitã finire dignatus est: ipse decorauit sedem, in qua Euangelistam discipulum misit: ipse firmauit sedẽ, in qua septem annis, quamuis discessurus, sedit. *At que hoc idem ait Anacletus c. sacrosancta, infra dist. 22.*

β ¶ Vnde & apud.] *Restituta hæc sunt in locum suum, quo loco habentur apud Sanctum Isidorum.*

γ ¶ Et non ætatis.] *In originali est*, hoc ætatis. *& ita apud Hieronymum in epist. 83. ad Oceanum: sed ob glossam non est mutatum.*

Item Anacletus ad episcopos Italiæ. epist. 2.

¶ Romana ecclesia a Christo primatum accepit.

Cap. II.

IN nouo testamento post Christum Dominũ a Petro sacerdotalis cœpit ordo: quia ipsi primo Põtificatus in ecclesia Christi datus est, Dño dicente ad eum: [Tu es Petrus, ᵃ & super hanc petram ædificabo ecclesiam meã, & portæ inferi nõ præualebunt aduersus eã: & tibi dabo claues regni cœlorum.] Hic ergo ligandi, atq; soluendi potestatem primus accepit a Domino primusq; ad fidẽ populũ virtute suæ prædicationis adduxit. Cæteri vero Apostoli cum eodem pari ᵇ cõsortio honorem, & potestatem acceperunt: ipsumq; principẽ eorum esse voluerunt: qui etiam iubente Domino in toto orbe dispersi, Euangelium prædicauerunt. Ipsis quoq; decedentibus, in locum eorum successerunt episcopi: quorum ordinatio prætaxato ᶜ debet fieri ordine & modo: quos qui recipit, & verba eorum, Deum recipit; qui autem spernit eos; eum, a quo missi sunt, & cuius legatione funguntur, spernit; & ipse indubitanter spernetur a Domino. Videntes aũt ipsi Apostoli messem esse multam, & operarios ᵈ paucos: rogauerunt ᵉ dominum messis, ut mitteret operarios in messem suam; inde ab eis electi sunt lxxij. discipuli; quorum typum gerunt presbyteri, atque in eorum locum sunt constituti in ecclesia.

Ansel.l.1.c.1. Burch.l.1.c.1. Iuo p.5.c.1. Pann.l.3.c.82. *Matth.16.* *Matth.vlt.* *Luc.10.* *Matth.9.* In decretis cũ lxx. episcopis.

Item Gelasius vrbis Romæ episcopus omnibus orthodoxis.

¶ Primatum Romanæ ecclesię non aliqua synodus, sed Christus instituit. Cap. III.

Poly.l.1.tit.2. Ansel.l.1.c.69. Burch.l.3.c.220. Pann.l.4.c.3.

QVamuis vniuersę per orbẽ catholicę ecclesię vnus thalamus Christi sint; sancta tamẽ Romana Catho-

---

1 Arg. contra [illegible] ... Archid.

sia, 1 vt hic. & c. [illegible] dist. [illegible]

IN nouo testamento. Hæc est secunda pars huius distinctionis, in qua probatur, ꝙ Romana ecclesia fit caput, ab ipso Domino specialiter instituta: secundario [illegible] Ioan. de Fant.

CASVS. In hoc cap. ostendit Anacletus, ꝙ primus sacerdos post Christũ fuit Petrus, cui data est potestas ligandi & soluendi: cæteri vero Apostoli, qui cũ eo parẽ honorem assecuti sũt, ipsum in principem elegerunt, loco quorum hodie sunt epi. Videntes aut Apostoli prædicatores paucos, elegerunt lxxij. discipulos, loco quorum sunt presbyteri in ecclesia [illegible] ... spernit [illegible] spernẽt.

a ¶ Tu es Petrus.] Videtur ergo, ꝙ per hæc verba; tu es Petrus, &c. datus fuit Petro Pontificatus, & ita ante passionẽ: quã fuit ecclesia: & ita vi [illegible] ... ibidẽ, ꝙ post passionẽ fuit datus ecclesiæ pastor, & nõ an. Sol. primo fuit Apostolus [illegible] passionẽ sed post passionem fuit pastor creatus [illegible] illa verba: Si diligis me, &c. vt ex. de electio. significasti. qd & hic innuit cũ dicit: tibi dabo claues, &c. 2 hoc.n.est permittere, & nõ dare. ADDITIO. Ad huius verbi declaratio nẽ vide quod legit & not. 23.q.6. [illegible] vero. §. ex his. iuxta princ. in gl. sed qualiter. Archid.

2 Idẽ tenet Alex. de Im. in l. iurisgentium. col. 3. ff. de pactis.

b ¶ Pari.] Arg. ꝙ omnis episcopus sit par apostolico quantum ad ordinem & rationem consecrationis 24.q.1. loquitur. in princ. Petrus tamen maior fuit aliis in administratione, vt 2.q.7. puto: põt enim aliquis esse maior alio in ordine, sed tamen minor in administratione, vt archipresbyter maior est Archidiacono [illegible] dist. perlectis. De Apostolis qñ fuerunt consecrati non legimus: Dicunt tamen quidam ꝙ in cœna, qñ dictum est eis: Hoc facite in meam commemorationem. de consec. dist. 2. in Christo. in fine. Alij dicunt, ꝙ tunc dictum est eis: Ite, baptizate omnes. de consec. dist. 3. propriæ. De Paulo, & Barnaba habemus 75. dist. quod die. & de Iacobo 66. distinct. porro.

Petrus in administratione maior aliis fuit. Apostoli qñ fuerint consecrati.

c ¶ Prætaxato.] In pariete cap. quæ hic non est.

d ¶ Operarios.] Arg. hic signauerunt doctores, 3 ꝙ licet sit statutus certus numerus canonicorum, si tñ excrescant ecclesiæ facultates, ꝙ præbendæ debent augeri, vt extra de vita & hone. cler. qñ hoc expeditum est, extra de consti. cum M. Fer. & extra de censi. quanto.

3 Vt Laur.

e ¶ Rogauerunt.] Arg. ꝙ non nisi volentibus dabitur prælatus, etiam a Papa. vt sup. dist. proxi. sacrosancta. & 8.q.1. sciendum, 4 & c. audacter. Dic a principio non datur inuitis, sed ex postfacto sic, si sint negligẽtes. 61. distinct. nullus inuitis.

Prælatus nolentibus nõ est dandus.

4 al. si ergo.

QVamuis.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod ecclesia Romana caput est aliarum ecclesiarum, & ꝙ præfera-

præferatur alijs. Et hoc probatur duabus rationibus. Prima est, quia Christus dedit ei primatum & auctoritatem quando dixit dicens: Tu es Petrus & super, &c. Secunda est: quia Petrus & Paulus vna die gloriosa morte in vrbe Romana sub Cæsare Nerone coronati, ecclesiam Roma-

INferior.] CASVS. Omnia cap. seq. loquuntur de Ignatio Constantinopolitano patriarcha, qui fuit depositus a suis suffraganeis auctoritate & fauore Michaelis Imperatoris, contra quos inuehitur Nicolaus Papa dicens, quod suffraganei Ignatium deponere non potuerũt, quia inferior sedes non potest superiorem absoluere vel ligare, & hoc probatur auctoritate Esaiæ dicentis. Nunquid gloriabitur securis. &c.

lica, & Apostolica Ecclesia nullis synodicis cõstitutis,[a] cæteris ecclesijs plata est, sed euãgelica voce Domini, & Saluatoris nostri primatum obtinuit,] Tu es Petrus (inquies) & super hanc petram ædificabo ecclesiam meã: & portæ inferi nõ preualebũt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum; & quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcunq; solueris super terram, erit solutũ, & in cœlis.] Cui data est etiam societas beatissimi Pauli vasis electionis, qui nõ diuerso (sicut hæretici garriũt) sed vno tempore, vno eodemq; die,[b] gloriosa morte cũ Petro in vrbe Roma sub Cæsare Nerone agonizans coronatus est, & pariter supradictam sanctam Romanam ecclesiam Christo domino consecrarunt,[c] eamque omnibus vrbibus in vniuerso mũdo sua præsentia, atque venerando triumpho, prętulerunt: Est ergo prima[d] Petri apostoli sedes Romana ecclesia non habẽs maculam, neque rugam, nec aliquid[e] huiusmodi.

Matth. 16.

Inf. dist. 22. c. sacrosancta. ex Anacleto.

3 In his omnibus quãto gradus[f] celsior, tanto maior auctoritas inuenitur. In maioribus si quidem est regẽdi & iubendi potestas, in minoribus obsequendi necessitas.

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem in epistola cuius initium est [Proposueramus.]

¶ Inferiorum facta superiorum sententijs obnoxia sunt. Cap. IIII.

INferior[g] sedes superiorem absoluere non potest. Sola ergo potior inferiorem cõuenienter absoluit. Hinc[h] liquido peruidetur; quia quem non potest absoluere, nõ potest iudicio inferior potiorem ligare. *& infra.* Vnde propheta[i] ait: [Nunquid gloriabitur securis: contra eum, qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eũ, qui

Esai. 10.

g ¶ Inferior.] Ex hoc c. & inf. ca. denique. tres colliguntur regulæ. Prima est hæc: Inferior superiorem nõ potest ligare, vel soluere. 3 Secunda hæc est: qui potest ligare, potest & soluere: Tertia talis qui potest soluere põt & ligare. quælibet harum regularũ videtur habere exceptionem. Prima regula vĩ recipere instãtiam cum maior se subijcit arbitrio minoris, vt 11. q. 1. peruenit. Secunda regula similiter fallit in incẽdiarijs & excõmunicatis, qui debent per Papam absolui. ext. de sent. excomm. tua, & extra de offi. deleg. quærenti. & in excommunicato propter rem iudicatam vltra annum post sententiam, qui per Papam absoluitur. Tertia regula fallit inf. de consec. dist. 4. sanctum. vbi habes, quod

3 De hoc & habetur 26. q. 1. in summa. Archid.

Romanam consecrauerunt, & eam alijs sui præsentia prætulerunt. Et ostẽditur hic quis minister præsit alijs: unde bene facit ad propositum Gratiani.

a ¶ Constitutis.] Scilicet, tantum.

b ¶ Eodemque die.] Hic videtur quod eodem die Petrus & Paulus fuerunt crucifixi. 2. q. 7. beati. dicunt tamen quidam quod reuoluto anni spatio Paulus fuit decollatus, sed eodem die post annum. Historia 1 tamen dicit 14. ann. Imperij Neronis eos fuisse occisos.

Petrus & Paulus eodẽ die passi sunt.

1 Scilicet Romana H.

c ¶ Consecrarunt.] Sic ergo ecclesia consecratur sanguine alicuius, sicut aliquis baptizatur in sanguine suo, vt de consecr. dist. 4. baptismi vicem.

d ¶ Prima.] Dignitate. Nam ecclesia Antiochena præcessit istam, vt 24. q. 1. rogamus.

e ¶ Nec aliquid.] Argu. quod vbicunque sunt boni, ibi est ecclesia.

IN HIS. Hæc est tertia pars dist. in qua ponit sex cap. de materia de pœnis Ignatij Constantinop. patriarchæ, qui fuit depositus a suis subditis & excommunicatus & postea per Romanam ecclesiam restitutus. 63. distin. Hadrianus. Io. de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus in hoc §. quod quanto gradus est celsior, tanto maior est auctoritas in maioribus: & regendi potestas: In minoribus obsequendi necessitas.

f ¶ Gradus.] In ordinibus, 2 de quibus supradixi eadem dist. electos.

2 Et ordinatis. Archid.

quidam penitens absoluit alium tempore periculi, quẽ tamen ligare non posset. Idem fallit 3. q. 6. quamuis. & C. ubi senatores. l. 3. Similiter fallit (vt uidetur) cum aliquis confitetur extraneo sacerdoti, qui ipsum tunc absoluit, non tamen posset ligare. Ioan. Sed illa exceptio non ualet: quia non concedo quod aliquo modo consequatur quis remissionem qui confitetur extraneo sacerdoti, ut dicitur extra de pœnit. & remiss. omnis. nisi prius obtenta licentia a proprio sacerdote, ut dicitur in ea. decre. omnis nisi in necessitate, ut extra eod. tit. ca. vlt. de pœnit. dist. 1. quem pœnitet. vers. tanta Bart. Et est hic arg. quod si Papa mandat alicui quod excommunicet aliquem, quod possit etiam ipsum absoluere: quia excommunicatio & absolutio pari conditione censentur, ut cui unum permittitur, & reliquum, vt inf. de pęnitẽt. distinct. 1. uerbum. argum. contra 27. quęstio. 1. si homo. 4 Sed ibi Papa præcipit non absolui eius auctoritate, secundum quosdam. In omnibus istis cap. vsque in finem loquitur de eadem materia. scilicet de facto suffraganeorum Ignatij Constantinopolitani archiepiscopi, qui a suis suffraganeis est depositus fauore Imperatoris.

Confitens extraneo sacerdoti non consequitur remissionẽ.

4 Vbi de hoc extra de ma. & o. dẽ cũ inferior. ibi in gl. 1. dic ut ibi. Archid.

h ¶ Hinc.] Arg. quod idem iuris est in vno contrariorum, quod in reliquo, vt inf. ca. denique. & 26. distin. deinde. & 1. q. 4. hæc quippe. & ff. de uerb. oblig. inter.

i ¶ Vnde propheta.] Esaias.

a ¶ Exhi-

a ¶ Exhibuimus.] id est, probauimus.

NOlite.] CASVS. Clerici Constantinopolitani obijciebant Nicolao Papæ, quod uellet defendere Ignatiũ in malo: quibus Nicolaus rñdet, dicens se nolle eum in malo defendere: sed vult quod filij sint deuoti psi spirituali, & discipuli magistro: ita ut eos nullo modo iudicent, sed nec etiam reprehendant.

b ¶ Reprehendẽdã.] Sed contra j. 2. q. 7. oues. 1 & c. sequenti. & 9. q. 3. si autem, vbi dicitur quod subditi possunt reprehendere plātos. Sol. triplex est reprehẽsio: imperiosa, quæ fit imperio potestatis: hęc tantum maioribus conceditur, 43. dist. si rector, ut hic. Alia socialis: hęc minoribus cõcedit, 81. dist. i omnibus. Tertia temeraria est, quæ infamandi causa fit: & hęc nulli cõcedit, vt 5. q. vlt. delator. ADDITIO. Quarta humilis & deuota, vt 2. q. 7. nos si. §. item cum Balaam.

1 Hoc c. potius facit pro quam contra, prout ibi notatur in gl. vlt. Archid.

Reprehensio est triplex.

trahit eam?] His ita ex diuina scriptura, & probabilium Patrum doctrina commemoratis, sole clarius exhibuimus [a], non posse quemquam, qui minoris auctoritatis est, eum, qui maioris potestatis est, iudicijs suis addicere, aut proprijs definitionibus subiugare.

Idem eadem epistola.

¶ De eodem. Cap. V.

NOlite nos existimare facta cuiuscunq; proximorũ nostrorum, quę sunt digna reprehensione, velle defendere; sed quod ita uelimus filios circa spiritalem patrem, & discipulos erga magistrum deuotos, ac sobrios esse; vt nulla penitus temeritate ad eorum vitam (vt nõ dicam dijudicandam,) sed nec saltem tenuiter reprehendendam [b] prosiliant.

Idem Nicolaus Papa eadem epistola.

¶ Inferiores maioribus nec benedicere, nec maledicere possunt. Cap. VI.

DEnique si in epistola legimus ad Hebræos [c], quòd minor à maiore benedicitur; restat profecto, vt exigente ratione etiam maledicatur [d]. Si quidem hęc vtiq; prænoscentes periculosa tẽpora illi qui ante nos fuerũt; prouidam in ecclesijs cõsuetudinem tradiderũt; hodieque in Romana ecclesia, quæ magistra est omnium ecclesiarum impræter missa † seruatur: ita vt nullus sacerdos maiore [e] suo nõ innuente † consacerdote, cuilibet rei benedictionem † dare nitatur: sed & anterior stans ad pronunciandam aliquam lectionem, benedictionem quidẽ postulat, sed ei quilibet inferior nõ audet penitus benedicere [f]. Cur hoc? nunquid benedicere peccatum [g] est? absit. De maledicis enim, non de benedicis dicit Apostolus; quia regnum Dei non possidebunt, sed per hoc innuitur, quantæ censuræ fræno inferiores quique à suis præpositis iudicandis coercendi sint, si his nec etiam benedicendi ius vllum penitus obtineant.

Heb. 4. Ansel. li. 7. c. 144. Iuo par. 5. cap. 17. & par. 6. c. 355. Heb. 7.

† al. impræteruissę.

† al. iubente.

† al. benedicere videatur.

Gal. 5.

DEnique.] CASVS. Probat Nicolaus in hoc cap. quod maiores pñt iudicare minores, & benedicere, sed nõ econtra. Et hoc probat exemplo Melchisedech, qui sicut legitur in epistola ad Hebræos, benedixit minori, scilicet Abrahæ. Similiter hoc pbatur consuetudine ecclesiæ: quia nunquam maior legens lectionẽ, benedicit à minori. Vnde patet, quod maiores possunt iudicare minores, cum ab eis benedici non possint.

c ¶ Ad hebræos.] vbi legitur, quod Melchisedech benedixit Abrahæ, & per hoc probat Apostolus Melchisedech fuisse maiorem.

Idem eadem epistola.

¶ De eodem. Cap. VII.

NVnc autem diuina inspiratione nõ nos pigebit, nec nobis impossibile erit, ostẽdere vobis (si tñ audire velitis) nõ posse quemquam rite ab ijs, qui inferioris

Poly. li. 1. tit. 20. Ansel. lib. 2. c. 67. al. 65. Iuo p. 5. c. 8. Pann. li. 4. c. 6.

d ¶ Etiam maledicatur.] Contrariorum enim eadem est ratio, ut supra, ead. inferior. ff. de uerbo. oblig. inter stipulantem.

e ¶ Maiore.] Arg. quod minor iudex nõ potest exercere iurisdictionem suam præsente maiore iudice, vt 95. distin. presbyter. ff. de offic. proconsul. l. vlt. Arg. cõtra 11. q. 1. peruenit. & C. de donat. in hac 95. distin. ecce. Dic, quod si minor habet iurisdictionem à maiore, nihil agit, quod sit ad derogationem illius, extra de offic. lega. uolentes.

Minor quis sit præsente maiore.

f ¶ Benedicere.] Sed dic episcopo, qui postulat hanc benedictionem. Ora pro nobis pater sancte: in quibus locis ipse inferior dicit episcopo: Iube domne benedicere, & episcopus benedictione facta legit.

g ¶ Peccatum.] Argum. quòd aliquid prohibetur, non quod ipsum malum sit, sed quod inde malum potest sequi, vt 22. q. 1. in nouo, & 11. quæst. 3. noliте. & 63. distin. cum Hadrianus. §. verum.

NVnc autem.] CASVS. Probat Nicolaus in hoc c. quod subditi non possunt iudicare prælatos. Et hoc facit duobus exemplis scilicet Marcellini Papæ, qui licet confessus fuisset in synodo episcoporum se à Paganis compulsum grana thuris diabolo immolasse: nullus tñ episcoporum ausus fuit eum iudicare, sed omnes dixerunt: Ex ore tuo iudica te ipsum: quia prima sedes non iudicabitur a quoquã. Et exemplo Sixti Papæ cui cum in cõcilio vbi Valentinianus Imperator interfuit, multa obijcerẽtur: tribuit ei Imperator potestatem iudicandi seipsum: cum ipse non sit subiectus iudicio minorũ.

a ¶ Diocle-

a ¶Diocletiani.] Nota simul duos fuisse Imperatores. Dic, ꝙ erant duæ personæ, sed tamen erant loco vnius. Sed contra 7.q.1. in apibus. Sed forte vnus habuit dignitatem, alter administrationem.
ADDITIO. Dic, ꝙ huic cõtrario standum est, quia non debet

Imperatorque duo eodem tempore fuerunt.

dignitatis, vel ordinis sunt iudicialib. submitti definitionibus. Siquidem tempore Diocletiani [a], & Maximiani Augustorum Marcellinus [b] episcopus vrbis Romæ, qui postea insignis martyr effectus est, adeo compulsus [c] est a paganis, vt in templum eorum ingressus, grana thuris super prunas imponeret; cuius rei gratia collecto numerosorum concilio epõrum, & inquisitione facta, hoc idem Pontifex se egisse confessus est. Nullus tñ eorum, pferre sententiam in eum ausus est; dum ei sępissime oẽs perhiberent; Tuo ore iudica causam tuam, nõ nostro iudicio. Et iterum; Noli aiunt audiri in nostro iudicio: sed collige in sinu tuo causam tuam; & rursus: qm̃ ex te, inquiũt, iustificaberis, aut ex ore [d] tuo condemnaberis. Et iterum dicunt: Prima sedes nõ iudicabitur a quoquam. *Idem in eadem* ¶Sed, & cum quidam tp̃e quodam cõtra Sixtum Papam tentassent quædam mali † rumoris obijcere, & in concilio, cui & Valentinianus Augustus intererat, dictũ fuisset. Non licere aduersus Pontificem dare sentẽtiam, surrexit idem protinus Imperator, & in arbitrio præfati Pontificis tribuit iudicare iudicium suum. Etenim nullus Pontificum minorum, vel inferiorum vrbium subactus iudicijs inuenitur.

† al. criminis] orig.

Idem Nicolaus eadem epistola.

¶Maiores a minoribus iudicari non possunt. Cap. VIII.

SVbmittitur Ignatius minorũ, inferiorũ, & subiectorũ deliberationibus, cum sacris canonibus pręcipientibus, & exemplis sanctorum Patrum, semper, vbi est maior auctoritas, sit eundum, & in omnib. controuersijs ad potioris sedis iudicia (actio † dirigatur. Quod non solum a catholicis, verum etiam ab ipsis cõstat obseruatum hęreticis [e]. Alioquin acephalum liquet esse concilium, vbi de tanta persona agitur, & maiorum non expectatur sententia; cum nec in causa clericorum inferioris [f] gradus, solius episcopi sui iudicium tantummodo postulandum † sit.

† orig. non habet.

† al. præstolandum.

Idem Nicolaus eadem epistola.

¶Minorum sententię maiores damnare non valent. Cap. IX.

IN tñ hanc pręsumptionẽ [g] sancti Patres apud Chal-

Poly. l.1.tit.20.
Ans. l.2.c.65.
Dio p.5.c.8.
Pann. l.4.c.6.& 7.

ꝙ non fuit sententia quam tulit, sed quędam interpretatio, & infuit ei tacita conditio, scilicet nisi Deus aliter reuelauerit [1], & Dñs reuelauit aliter, quia sepultus fuit post xxx. dies post mortem. Item quæritur, quare isti episcopi non deposuerant Papam cum esset confessus de hęresi, ut 40. distin. si Papa? Dicit Hugo. quia paratus erat corrigi licet .n. Papa, vel alius sit hæreticus, si tamen paratus est corrigi [2] nõ deponitur, vt 24. q.3. dixit Apostolus. Vel ideo non debebant ipsum deponere: qa coactus fecit. 50.d. presbyteros.

1 Arg. ad hoc 27. q.2.§. cũ vero. Arch.

2 Imò dicit Hug. ꝙ nec potuerũt nec debuerũt eũ condemnare in de, qa spõte, & humiliter confessus est errorem suum. Tunc .n. Papa põt condemnari de hęresi, cũ pertinax fuerit. aliàs nõ. Hugo.

c ¶Cõpulsus.] Conditionali non absoluta coactione. si .n. fuisset absoluta, nõ deliquisset, vt 50. d. presbyteros.

d ¶Ex ore.] Arg. ꝙ aliquis potest esse iudex in propria causa. sic. ff. de dol. p. l.3. C. de fideicom. l. vlt. sed iudex ibi improprie dicitur, idest, arbitrator in iurisdictione contentiosa non potest, sed in voluntaria sic.

SVbmittitur.] CASVS. Probat Nicolaus in hoc cap. ꝙ Ignatius non potuit deponi a subditis, qa canones & exempla sanctorũ Patrum pręcipiũt semper esse recurrẽdũ ad maiorem sedem in causis episcoporũ, quod non solum a catholicis, sed etiã ab ipsis hæreticis obseruatũ, quia etiam clericus a solo episcopo iudicari non põt: & nisi Dñs Papa intersit vbi episcopus iudicatur, acephalum erit tale concilium.

e ¶Hereticis.] Arg. ꝙ ab exemplis gentilium est argumentandum, vt 11. q.1. sacerdotibus, 13. q. 2. questa. & c. non æstimemus.

debet esse nisi vnus. Ad hoc extra de off. ord. quoniam §.1. & hoc causale fuit secundum Pet.

b ¶Marcellinus.] Sed de isto legit, ꝙ concilio congregato confessus est quod fecerat, & in se tulit sentẽtiam depositionis, & veniens coram Diocletiano cõfessus est se Christianum esse, & excommunicauit quicunq; eum post mortem sepeliret. Sed videtur, ꝙ hęc sentẽtia, quia pręcepit non sepeliri corpus suum, contineat errorem: vnde nulla deberet esse: vt extra de sent. excommun. per tuas. si quis enim præcipiat, ꝙ corpus suum nõ sepeliatur, hoc præceptum non est adimplendum, ut ff. de condit. instit. quidam. Præterea qualiter poterat iste seipsũ excõicare [1] vel deponeret cũ par in parẽ non hẽat Imperium, vt extra de electio. innotuit. Ad hoc potest dici,

1 Valent. ꝙ bene. 11. q.3. Si is qui vbi de hoc. Arc.

f ¶Inferioris.] inf. 15. q.7. si autem. in fi. contra, vbi dicitur, quod solus episcopus illorum causas potest audire. Sed non excluduntur ibi clerici, sed alij episcopi, 15. q.7. episcopus nullus.

IN tantum.] CASVS. Dioscorus in tribus deliquit, qa .s. per Regem fuit inthronizatus in ecclesia Cõstantinopolitana, vnde multi clerici recesserunt ab eo. Item quia factus fuit hæreticus. Post hæc duo delicta, ausus fuit excõicare Papam Leonem. vnde sancti Patres apud Chalcedonem congregati ipsum damnauerunt, nõ tantum de heresi, sed etiam quia ausus fuit suum maiorem excommunicare.

g ¶Pręsumptionem.] Scilicet depositionem Ignatii.

a ¶Vt Dioscorum.] Qui inthronizatus fuit per Regem qui post excommunicauit Papam.
b ¶Quoniam secundis.] Videtur hic, quod iudex in sententia tenetur exprimere causam, quæ ipsum mouit, ut C. de iud. properandum §. illo. & ff. de ijs, qui not. infa. l. quod ait. §. penul. arg. contra extra de sentent. & re iudic. sicut ad hoc dico, quod semper tenet. exprimere causam, si tñ nõ expresserit, tenet snia 2. quæst. 6. biduum.
ADDITIO. De hoc not. in prædic. sicut. & extra lib. 6. de sententen. excommu. cum medicinalis. in princip. Archid.
c ¶Fidem.] Tantũ, ne sit contra. 15. d. canones, circa medium. ver. quarta synodus.

1 Vt 16. q. 7. c. sane. Arch.

rij: Vnde qui priuilegijs Rom. eccl. detrahit, hæreticus est: qui uero alijs iniustitiam facit. Secundo probat exemplo Ambrosij, qui confessus est in omnibus se velle sequi Rom. ecclesiam.
a ¶Omnes.] 2 Sic construe. Rom. eccle. instituit omnes.

2 Ordo literæ.

cedonem detestati sunt, vt Dioscorum. a Alexandrinum antistitem inter cætera, idcirco potissimum sine vlla restitutione damnauerint, qua in cõtumacia a permanens erga primæ sedis Romanæ priuilegium, resipiscere a suis superstitionibus, ut seruaretur a prima sede Apostolica, noluit: & ponens in cœlo os suum, & lingua eius trãseunte super terram, excommunicationem in S. Leonem Papam dictauit, ita vt in sententia contra ipsum prolata, hoc videantur memorare præcipue, dicentes; [Quoniam secundis b excessibus priorem iniquitatem valde transcendit; Præsumpsit enim, & excõicationem dictare aduersus sanctissimum, & beatissimum archiepiscopũ magnæ Romæ Leonem.] Nunquid ibi legitur inquisitionem fuisse factam, vtrum iuste, an iniuste ipsam Dioscorus excommunicationem dictasset? Non plane: sed absq; omni controuersia hoc in eo vlti sunt: quia cũ esset inferior; potiorẽ quibuslibet conatus est lacessere cõtumelijs, teste Anatolio Constantinopolitano præsule: qui dicit, [Propter fidem c non est damnatus Dioscorus: sed quia excommunicationem fecit domino archiepiscopo Leoni.]

Psal. 72.

In concilio Chalcedonen. act. 4.

a ¶In contumacia.] *Hinc vsque ad verb.* ponens. *addita sunt ex originali.*

Q Via ergo. Hæc dist. diuiditur in duas partes. Secunda ibi. [Prima ergo.]
CASVS. Dictum est supra: Quod maior a minori iudicari non potest. In hac uero 22. dist. videndum est quæ dicatur prima sedes, quæ secunda, & quæ tertia, & quidem primum locum obtinet Roma. eccl. Alexandrina sum. Antiochena tertium, & hoc probat Gratianus per 7. cap. sequentia.
d ¶Quia ergo.] In hac dist. ostendit ordinem maiorum ecclesiarum. Et primo ostendit quem ordinem habuerunt secundum antiqua tempora. Secundo ostendit quem ordinem habuerunt postea secundum moderna tempora. Secundum antiqua tempora talis fuit ordo. Prima fuit Romana ecclesia: Alexandrina secunda: Antiochena tertia: quarta Hierosolymitana, vt j. ea. c. 2. & c. 3. sed Constantinopolitana nullum locum habuit, ut j. ead. c. qua traditione: sed postq̃ imperium fuit translatũ Constantinopolim, Constantinopolitana ecclesia obtinuit secũdum locum post Ro. Alexandrina tertium: Antiochena quartũ: Hierosolymitana quintũ: & hoc dicitur j. ea. renouantes, ext. de priuil. antiqua.

Ecclesiarum maiorũ ordo.

DISTINCTIO XXII.

Q Via d ergo maior a minori iudicari nõ debet videndum est, quæ inter cæteras ecclesias primum locum, quæ secundum uel tertium obtineat. Romana ecclesia (sicut supra dictum est) primum locum inter cæteras obtinet, Alexandrina secundum, Antiochena ecclesia tertium ab ea locum accepit.

Vnde Nicolaus Papa II. † scribit Mediolanensibus per Petrum Damianum legatum suum.

¶Romana ecclesia cæterarum primatum tenet. Cap. I.

O Mnes e siue patriarchij cuiuslibet apices, siue Metropoleon primatus, aut epatuũ cathedras, vel ecclesiarum cuiuslibet ordinis dignitates, instituit Rom. ecclesia. Illã vero solus ille fundauit, & super petram fidei mox f nascẽtis g erexit, qui beato æternæ vitæ clauigero terreni simul, & cœlestis h imperij iura cõmisit. Nõ er-

Anſ. l. 1. c. 63. al. 64.

† [illegible] Anſ.

O Mnes.] CASVS. Mediolanẽses nolebãt Rom. sequi, nec ei reuerentiã exhibere: sed Nicolaus Papa probat, quod Ro. ec. omnibus est prælata, & omnes alias instituit: & hoc probat duobus modis. Primo quia illud verbum, per quod cœlum & terra, & cætera elementa sunt creata, dedit Petro potestatem cœlestis, & terreni imperij.

nes. [illegible] patriarchæ [illegible] per hoc patet quod solus Papa nouas facit dignitates.
f ¶Mox.] [illegible] ab initio.
g ¶Nascentis.] Quantum ad nouum testamentum.
h ¶Cœlestis.] 3 Arg. quod Papa habet vtrumque gladium [illegible] spiritualem, & temporalem. [illegible] domino. & [illegible] & papa [illegible] sanctorum, &c. iurato. & [illegible] dist. [illegible] quod transtulit enim de Græcis [illegible] extra de elect. venerabilem. Arg. contra 96. dist. duo 4. & 9. dist. legimus, & 21. dist. [illegible]

3 Papa habens vtrũq; gladiũ, transtulit imperium.
4 Et si Imperator, in [illegible] de hoc & 2. q. 6. & item cum [illegible] Arch.

a In-

go quælibet terrena sententia, sed illud verbū, per quod constructum est cœlum & terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanā fundauit ecclesiam. Illius certe priuilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Vnde non est dubiū, quia quisquis cuilibet ecclesiæ ius suum detrahit, iniustitiam [a] facit. Qui autem Romanę ecclesiæ priuilegium ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum auferre conatur [b], hic proculdubio in hæresim labitur; & cum ille vocetur iniustus, hic est proculdubio dicendus hæreticus. Fidem quippe violat, qui aduersus illam agit, quæ mater est fidei: & illi cōtumax inuenitur, qui eam cunctis ecclesijs prætulisse cognoscitur. *& infra.* ¶Vnde & ipse S. Ambrosius se in omnibus sequi magistram sanctam Romanam profitetur [c] ecclesiam.

Lib. 3. de sacramentis. c. 1.

Item Anacletus seruus Christi Iesu ad omnes episcopos. epist 3 c. 3.

¶Non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Ecclesia Romana primatum accepit. Cap. I.

In præfatione concilij Nicæni. Poly. li. 1. tit. 2. Ansel. 1. c. 2. & 65. Iuo p. 5. c. 2. & 26. Pann. li. 4. c. 2. *Matth. c. 16.* sup. distinct. 21. c. quamuis.

SAcrosancta Romana & Apostolica Ecclesia nōn ab Apostolis, sed ab ipso Domino Saluatore nostro primatum obtinuit: & eminentiam potestatis super vniuersas ecclesias, ac totum Christiani populi gregē assecuta est: sicut ipse B. Petro Apostolo dixit: [Tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo ecclesiā meam; & portę inferi non præualebunt aduersus eā: & tibi dabo claues regni cœlorū, & quodcunq; ligaueris super terrā, erit ligatum & in cęlis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cęlis.] Adhibita est ēt societas in eadem Romana vrbe beatissimi Apostoli Pauli vasis electionis, qui vno die, vnoq; tpe gloriosa morte cum Petro sub principe Nerone agonizās coronatus est: & ambo sanctā ecclesiam Romanam cōsecrauerunt, alijsq; omnibus vrbibus in vniuerso mūdo sua pręsentia, atq; venerādo triūpho prætulerunt. Et licet pro oībus assidua apud Deum omnium Sanctorum effundatur oratio; his tamen verbis Paulus Beatissimus Apostolus Romanis proprio chyrographo pollicetur dicēs: [Testis. n. mihi est Deus, cui seruio in spiritu meo in Euāgelio filij eius: ꝙ sine intermissione [d] memoriā vestri facio semper in orationib⁹ meis. ¶Prima ergo sedes est cœlesti beneficio Rom. ecclesiæ, quam (vt memoratū est) Beatissimi Petrus & Paulus suo martyrio cōsecrarunt. Secunda aūt sedes apud Alexandriam B. Petri nomine a Marco [e] eius discipulo atq; Euāgelista con̄secrata est, quia & ipse in Aegypto primum verbū veritatis directus a Petro pręedicauit; & gloriosū suscepit martyriū, cui venerabilis successit Abilius. Tertia vero sedes apud Antiochiā eiusdem, idest, B. Petri Apostoli nomine habetur honorabilis; quia illic, priusquā Romā veniret, habitauit, & Ignatium episcopum constituit: & illic primum [f] nomen Christianorum [g] nouellæ gentis exortū est. *& post pauca.* ¶Inter Beatos Apostolos quędā fuit discretio † potestatis; & licet omnes essent Apostoli, Petro tamē a Dño concessum est (& ipsi inter

Rom. 1.

Pann. lib. 4. c. 4.

† al. discretus. & licet.

Polyc. lib. 1. tit. 1. Ansel. 1. c. 7. Burc. l. 1. c. 159. Iuo p. 5. c. 269.

a ¶Iniustitiā.] Nec Papa dēt uni ecclesiæ detrahere. 1 & dare alteri. vt 9. q. 3. d. ecce. & ca. nullus. & 25. q. 2. de ecclesiasticis nisi subsit cā, ut 9. q. 3. cōquestus. & c. nunc uero. & cap. per principalem.

b ¶Conatur. Solus ergo conatus hic punitur, vt 6. q. 1. §. quęro utrum, & 1. q. 1. qui studet. de pœn. dist. si quis.

c ¶Profitetur.] Arg. ꝙ confessio prælati nocet ecclesiæ suæ. arg.]. ca. de Cōstantinopolitana in fi.

SAcrosācta.] CASVS. Capitulum hoc diuiditur in tres partes. In prima parte probatur Ro. eccl. primā esse siue priorē, & alijs præferri. & hoc ostenditur tribus modis. Primo auctoritate Christi dicentis: Tu es Petrus, &c. Scdo in gloriosa morte Petri, & Pauli, qui Ro. Eccl. consecrauerunt: & eam alijs sui pręsentia prætulerunt. Tertio speciali oratione facta pro Romanis. In secunda parte, ¶ incipit ibi. [Prima ergo.] dr̄ ꝙ prima sedes est Romana, Secunda Alexandrina. Tertia Antiochena in tertia parte, quæ incipit: ibi. [Et post pauca] discretio fuit inter Petrum & alios apostolos; quæ hodie est inter Papam & alios episcopos. Hoc etiā fuit in veteri testamento. Vnde Moyses & Aaron cæteris præfuerunt sacerdotibus.

c ¶Casus aūt sequē. §. & c. per se patet.

d ¶Sine intermissione.] Non tamen in quolibet instāti, sed horis constitutis. 2 sic]. 31. d. si laicus. & 37. d. de qbusdā.

e ¶A Marco.] vt 24. q. 1. cū beatissimus.

f ¶Primum.] vt 7. q. 1. mutationes.

g ¶Christianorū.] Primo enim omnes fideles fuerunt dicti discipuli de consec. dist.

1 In cuiusquam enim iniuriam beneficiū tribuere nostri moris non est, dicit Imperator. C. de emancip. nec auus. ar. ad hoc 14. q. 5. denique. Archid.

2 Quasi fieri sine intermissione dicatur licet medi⁹ actus interueniat. ar. ff. de duobus reis. l. duos. §. dño. Archid.

ſe idipſum voluerunt) vt reliquis omnibus preeſſet Apoſtolis, & Cephas β id eſt caput, & principiũ teneret Apoſtolatus: qui & eandem formam ſuis ſucceſſoribus, & reliquis γ epiſcopis tenendam tradiderunt. Et non ſolum hoc in nouo teſtamento eſt conſtitutum, ſed etiam in veteri fuit; vnde ſcriptum eſt; Moyſes [a], & Aaron in ſacerdotibus eius.] id eſt primi inter eos fuerũt. *& poſt pauca.* ¶Hæc vero Apoſtolica ſedes cardo & caput (vt prætactum eſt) omnium eccleſiarum a Domino, & non ab alio eſt conſtituta: & ſicut cardine oſtium regitur; ſic huius ſanctæ ſedis auctoritate omnes eccleſiæ (Domino diſponente) reguntur.

Pſal. 98.
Poly. li. 1. tit. 8.
Anſ. li. 1. c. 2.
Burc. l. 1. c. 178.
Iuo p. 5. c. 194.

α ¶Quia. *Hinc uſque ad ver.* Tertia *addita ſunt ex originali, quemadmodum & alia nonnulla.*

β ¶Cephas] *In Euãgelio* Ioan. *c. 1. Cephas (quæ vox Syriaca eſt) exponitur* πέτρος, *quod græce petram ſignificat, idq; docet etiam B. Hieronymus in cõm. epiſt. ad Galatas, c. 2. neq; credendam eſt ignoraſſe Anacletum, ſed voluiſſe eam dictionem ad Græcam linguam eo tempore notiſſimã referre. Quod fecit Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi decima in nomine (Ieſus) nõ modo Hebraicum, ſed etiam Græcam illi etymologiam tribuens. Atqui hoc ipſum nomen Cephas, Optatus Afer antiquus & probatus auctor: quem Hieronymus & Auguſtinus magni faciunt, lib. 2. eodẽ modo, quo Anacletus, accepit, his vtens verbis:* Igitur negare non potes, ſcire te in vrbe Roma, Petro primo cathedram epiſcopalem eſſe collatam in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus: vnde & Cephas appellatus eſt. *Et Iſidorus lib. 7. ethym. c. 9 ſic de Petro loquitur:* Cephas dictus, eo quod in capite ſit cõſtitutus Apoſtolorum: κεφαλὴ enim Græcè caput dicitur. *Verum apud Burchardum & Iuonem ſic habetur;* ut reliquis omnibus præeſſet Apoſtolis Cephas, id eſt vt Petrus principatum teneret Apoſtolatus.

γ ¶Et reliquis.] In *originali eſt*, & reliqui Apoſtoli epiſcopis.

Hac auctoritate Alexandrina eccleſia ſecundum a prima locum habere cenſetur. Sed poſtea in Conſtantinopolitana ſynodo eccleſia Conſtantinop. ſecundum a ſede Apoſtolica locum accepit. Vnde in eadem ſynodo, id eſt, Conſtantinop. 1. c. 5 ita conſtitutum eſt.

¶Secundum a Romano Pontifice Conſtantinopolitanus obtinet locum. Cap. III.

Ex priſca verſione.
Poly. lib. 2. tit. 22.

CONſtantinopolitanæ [b] ciuitatis epiſcopum habere oportet primatus honorem poſt Romanum epiſcopum; propterea quòd ſit noua Roma.

¶Canon hic ex ijs eſt, quos Apoſtolica Romana ſedes a principio, & lõgo poſt tempore non recepit: quod ex epiſt. 53, aliàs 13. Leonis Papæ primi ad Anatolium Conſtantinopolitanum, & alijs eiuſdem epiſtolis facile eſt omnibus cognoſcere: itemq; ex duabus epiſt. Leonis noni, vna aduerſus præſumptiones Michaelis & Leonis, c. 28. altera ad eundem Michaelem. Sed multo clarius ex B. Greg. epiſt. 31. lib. 6. ad Eulogium Alexandrinum, & Anaſtaſium Antiochenum: atq; ex epiſt. Nicolai primi ad Michaelem Imperatorem; quæ incipit, Propoſueramus. *Quamquam Conſtantinopolitani epiſcopi, Imperatorum potentia freti ſecundum locum Patriarchalium ſediũ ſibi vſurparunt: idque tandem pacis & tranquillitatis cauſa fuit ipſis conceſſum; ſicut in c. antiqua. de priuil. Innocentius Papa iij. declarauit.*

Item Gregorius Ioanni epiſcopo Syracuſano, lib. 7. epiſt. 63.

dist. 2. prima vel fratres. 11. q. 5. c. ad menſam. ſed poſtquam Apoſtoli fecerũt cõcilium Antiochenũ, dicti ſunt Chriſtiani. 24. q. 1. rogamus.

a ¶Moyſes.] Licet Moyſes & Aarõ primi & ſũmi dicti ſint ſacerdotes: tamen Moyſes fuit maior ꝙ Aaron in adminiſtratione, nõ quoad conſecrationem ſacerdotalem. In hoc eñ ambo pares fuerunt: Moyſes tamen hoſtias non offerebat, ſed vota offerebat pro populo, ut 36. d. ſi quis vult. & 88. diſt. decreuit. Itẽ & in hoc erat maior Moyſes, quã Aaron: quia inſtruebat & redarguebat eum tanquam minorẽ, 1 vt de pœn. diſt. 3. inter hæc hircum.

1 Nã in hoc caſu dicitur quis minor alio. 2. q. 7. Paulus Petrũ. Archid.

b ¶Conſtantinopolitanæ.] ¶Roma noua dicta eſt Conſtantinopolis: quia Conſtantinus illuc cum alijs Romanis iuit, & eã cõſtituit. vnde & Conſtantinopolis & Roma noua eſt dicta. 96. d. Conſtantinus.

DE Conſtãtinopolitana.] CASVS. Dicit Grego. in hoc ca. ꝙ nullus debet dubitare Cõſtãtinop. eccleſiam eſſe Romæ ſubiectã: & tñ ſi quid boni hẽt ipſa, uel alia eccleſia, libenter ſumere ab ea paratus eſt: qa ſtultus, &c. Nam cũ Conſtant. epiſcopus cõfiteatur eam eſſe ſubiectam Romanæ eccle. nullus de hoc dubitare debet.

a ¶De

a ¶ De Constantinopolitana.] Immo ipse Imperator eam fatetur subiectam Rom. ecclesiae, vt in Auth. de eccl. ti. in princ. coll. 9.
ADDITIO. Et C. de sum. Trin. l. inter claras. Lau.
b ¶ Stultus.] Stultus, ta, tum. dicitur quasi exultus. ab extollo.

Stultus unde dicatur.

e ¶ Subiectus.] Ita domum si qua culpa. &c.
f ¶ Nescio. q. d. ex quo Constantinop. eps fatetur se esse subiectum Romano, multo magis & alij tenent fateri. Sic vt ex confessio praelati nocet ecclesiae, vt extra de cano. more. dilectus. & de sent. & re iu. suborta. & de postul. pla. ad haec lo. 1 quod credo verum esse si de consensu sui capituli facta est in iudicio, ut extra de iu. causam & de proc. c. 1. B.
g ¶ Humilitatis.] Hoc vult dicere, quod oes essent equales, si oes vellent esse boni: sed quia aliqui peccare volunt, necesse est quod aliqui sint maiores qui puniant peccata eorum: culpa enim ca subiectionis est. nam no peccantes legi no subijciuntur, ut in Auth. de incest. nupt. §. si vero. coll. 2. 10. q. 2. due sunt. Et aliter no posset consistere genus humanum nisi quidam essent maiores, & alij minores, sicut est in Angelis, vt 89. d. ad hoc.

Praelati confessio an noceat ecclesiae.

1 De hoc tenens ut legit & not. extra lib. 6. de test. praesentium. & est Inno. & no. de ele. dudu. 2. Arch.

Culpa est subiectionis causa.

¶ Apostolicae sedi Constantinopolitanam constat esse subiectam. C. IV.

Ans. l. 2. c. 66.

DE Constantinopolitana [a] ecclesia quod dicunt, quis eam dubitet sedi Apostolicae esse subiectam? quod & D. piissimus Imperator, & frater noster Eusebius eiusdem ciuitatis episcopus assidue profitentur? Tamen si quid boni, vel ipsa, vel altera ecclesia het, ego & minores meos quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultus [b] est.n. qui in eo se primum existimat, vt bona, quae viderit, discere contemnat. *Idem eidem epist. 64.* Nam quod Primas Bizanzenus [d] sedi Apostolicae dicit se subijci, [e] si qua culpa in episcopis inuenitur, nescio [f] quis † ei subiectus non sit, cum vero culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis [g] aequales sumus.

† al. ti episcopus subiectus.

¶ Hoc caput sumptum est ex duabus epistolis eidem Ioanni episcopo Syracusano scriptis: sed in epist. 63. ex qua accepta est prior pars agitur de Constantinopolitana ecclesia: in sequenti vero 64 agitur de primate Byzacena prouincia Africa non autem Constantinopolitano, quod videntur, & Gratianus, & Anselmus, apud quem eodem modo legitur, voluisse, adducti fortasse summula illa, quae proposita est epistolae Gregorij. Auctor quidem glossa, quod Gratianum putauit sensisse, aperte exposuit.

Item Gelasius Papa I. ad Faustum magistrum legationis.

¶ Constantinopolitanus episcopus auctoritate Romani Pontificis deponitur. Cap. V.

Ivo p. 5. c. 9.

QVa traditione maiorum, Apostolicam sedem in iudicium vocant? [h] An secundae sedis Antistites, & tertiae, caeteriq; bene sibi cōscij sacerdotes depelli [i] debuerunt, & qui religionis extitit inimicus, [k] depelli nō debuit? Viderint ergo, si alios habent canones, quibus suas ineptias exequantur. Caeterum isti qui sacri, [l] qui ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, sedem Apostolicam ad iudicium vocare non possunt, & Cōstātinopolitanae ciuitatis episcopus, quae vtiq; per canones inter sedes nullum nomen [m]

QVa traditione.] CASVS. Acacius Constantinopo. patriarcha cum esset in haeresi excommunicauit Alexandrinum & Antiochenum patriarchas, & eos a suis sedibus fecit expelli, quia sibi non fauebant in suo errore, quare Gelasius Papa in illa synodo congregata excommunicauit Acacium, & Constantinopolitanos ei fauentes, quod inciderant in haeresim iam damnatam. Acacius vero Cōstātinopolitanus epus & cōplices conquerentes dicebant, Papam non debuisse eos excomunicasse nisi in synodo congregata, & sic volebant cogere Papam congregare concilium, vt de suo facto iterum cognosceretur in synodo, & hoc intendebant probare auctoritate quorundam canonum, quos fallaciter inducebant. Sed Gelas. contra eos dicit, quod iustissime sunt damnati, cum illi iniuste condemnauerunt Alexandrinum, & Antiochenum patriarchas: nec auctoritates quas allegant, eos defendere possunt. 2
g ¶ Capitula quae sequuntur cum §. plana sunt vsq; ad finem dist.
h ¶ Vocant.] Ad concilium faciendum. 3
i ¶ Depelli.] Ab Acacio Constantinop. patriarcha.
k ¶ Inimicus.] Acacius.
l ¶ Qui sacri.] Ironice dicit.
m ¶ Nullum nomen.] Quia tempore Gelasij Cōstātinopolitana ecclesia nō habuit secundum locum adhuc, vel nullum vocat propter haeresim ibi statutam.

extollo, lis. quia se extollit, vel dicitur stultus, quasi statim vltus, ab vlciscor, eris. quia stultus statim vltionem expetit nec deliberat. Vel dic quod proprie stultus est qui per stuporem non mouetur iniuria; seuitiam enim perfert, nec vltus est, nec vllo ignominiae mouetur dolore, quia stultus est hebetior corde, vnde quidam ait. Ego me esse stultum existimo, fatuum, esse non opinor, i. obtusis quidem sensibus, non tamen nullis secundum Pap. & Hug.
c ¶ Discere.] Arg. est hic contra seniores, qui erubescūt discere a iuuenib. sic 38. d. nullus. & 24. q. 3. si habes. & 84. d. peruenit. Item habes hic, quod maiores tenentur sequi exempla minorum si bona sunt. 1. q. 1. si fuerit. &c. neque in homine. & 10. d. secundum.
d ¶ Bizanzenus.] idest, Constantinopolitanus primo enim Constantinopolis dicta fuit Bizantium.

Senes nō debent erubescere a iuuenib. discere.

2 De hac materia loquitur 24. q. 3. cum quibus.
3 Scilicet propter damnationem alicuius, quasi Papa non possit sine concilio aliquem damnare, quod falsum est Hug.

a Reuera-

a R Enouantes.] ¶ Similia.] Simile priuilegiū habet in quibusdam, quia ad ipsum appellatur medijs prætermissis, vt 11.q.1.si clericus. Et quia deponit episcopum, vt videtur, 3.q.5. quia suspecti. Et Imperator dicit, ꝙ idem iuris hēt in suis subditis, qđ Papa in suis vt in Auth. de eccle. tit. §.1. coll.9. Similiter Alexandrina ecclesia forte in prædictis simile hēt priuilegiū Romanę, vt 65.d. quoniam, &c. mos antiquus.

Appellatio pōt ad Papā omisso medio interponi.

b ¶ Priusquam.] Sic ergo aliqua ecclesia priuatur iure suo sine culpa sua, & hoc fit quandoque propter fauorē qnq; ꝓpter odium. Propter fauorem multipliciter, vno modo vt hic alio modo fauore sacerdotij, vt 54. dist. frequēs. Et alio modo propter vim cōsecrationis, vt 14.q.6. cōperimus. Quandoque propter fauorē religionis, vt extra de eccl. edi. ad audientiā 2. Qnque pp scādalum, vt extra de cler. ægr. tua. Qnque pp defectū sacramenti, vt 34.d. si cuius. Itē pp odiū alterius, vt 70. dist. neminē, 16.q.7. decernimus. Propter paupertatē, 10.q.3. c. vnio. Itē pp ordines, vt d.54. frequēs. Alias regulare est, ꝙ nemo sine culpa sua priuādus ē iure suo, vt 16.q.7. inuētum & 56.d. satis peruersum. 1 Hic pōt habere locum distinctio, ꝙ qnque perdit priuilegiū pp fauorē, vt hic qnque ꝓpter enorme damnū, vt extra de deci. suggestum. qnque pp abusum 11.q.3. priuilegiū. qnque pp delictū. 25.q.2. ita nos qnque pp negligētiā, ff. de nūdinis. l. 1. qnque pp ꝯrium factū. extra de priuil. si de terra. & c. accedētibus. Et no. ꝙ licet quis sine culpa perdat priuilegium, nūquam tñ sine causa. extra, vt lite non contest. quoniam frequenter, §. porro. vnde versus.

Iure suo multis modis q̄s priuatur.

1 De hoc & not. ext. de priuil. antiqua.

a Scilicet ꝙ patriarchalibus sedibus præsident, vt Pisanus, Bituricensis, Gradēsis. nā plures debēt esse qui in capite cuiusque prouinciæ, c.1. 99.d. 2. c.1. fin. H.

Paupertas, odium, vitium, fauor, scelus, & ordo,
Personas spoliant, & loca iure suo.

c D Issinimus.] Ac Hierosolymorum.] Sunt & alij patriarchæ, vt Bituricen. Aquileien. vt 9.q.3. cōquestus, & c. nunc vero. inf. 32.d. erubescant.

B Reuiter.] Hæc distin. diuiditur in sex partes, in quarum prima ponit quid iuris sit de electione Romani Pontificis. Secunda ibi.] Episcopi vero.] Tertia ibi, [His, igitur.] Quarta ibi, Dalmaticis.] Quinta ibi.] Quæritur.] Sexta ibi.] Subdiaconus

CASVS. Supra ostensum est, quæ differentia sit inter ecclesiastica officia, & ministros ecclesiæ in illo c. cleros. In hac vero 23.d. ostenditur qualiter quisque debet ordinari a summo vsque ad vltimum gradum.

d ¶ Breuiter.] In hac dist.23. ostēditur qualiter singuli ordines

accepit: in communionem recidens perfidorum, non debuit submoueri?

Item ex 6 synodo sub Iustiniano congregata, c.36.

¶ Constantinopolitana ecclesia secundum a Romana obtinet locum. Cap. VI.

R Enouantes *a* sancti Cōstantinopolitani decreta cōcilij, petimus †, vt Constantinopolitana sedes similia [a] priuilegia, q̄ superior *β* Roma hēt, accipiat, nec nō *γ* in ecclesiasticis rebus magnificeť vt illa: sed hæc secūda post illam existens, prius quàm [b] Alexandrina sedes numereť, deinde Antiochena, & post eā Hierosolymitana.

† *ὁρίζομεν, idest, statuimus.*

α ¶ Renouantes.] *Hic agitur de quinto illo canone primæ synodi Constantinopolitanæ de quo supra ead. c. Constantinopolitanæ dictum fuit. Et quod attinet ad omnes hos canones, qui sextæ synodo tribuuntur, videnda est notatio ad c. sextam sup. 16.d.*

β ¶ Superior.] *Ita habetur ī aliquot vetustis exēplarib⁹: nā ī vulgatis erat*, iferior, *Græce est* τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης, *idest*, antiquoris, vel senioris Romæ, *vt inf. c. proximo. Oīno aūt caput hoc lōge breuius est in hac versione, quā in Græco exēplari, uno tātū loco copiosius, qđ Antiochenā numerat sedē, cuius in Græco vulgato nulla mentio.*

γ ¶ Nec non.] *Sic emandatum est ex aliquot manuscriptis, & Græco, antea enim legebatur*, non tamen.

Hinc datur intelligi, quod Alexādrina ecclesia de secunda facta sit tertia & Antiochena de tertia sit quarta, nisi forte quis duas contendat esse secundas, ut Constantinopolitanam, & Alexandrinam parem sua dignitatis uelit locum obtinere.

Vnde in 8 synodo habita sub Hadriano Papa II. cā. 21.

¶ Quæ Patriarchalium sedium, primum, vel deinceps teneant locum. Cap. VII.

D Issinimus neminē prorsus mundi potentū, quēquā eorū, qui Patriarchalibus præsunt sedibus, inhonorare, aut mouere a ꝓprio throno tentare: sed oī reuerentia, & honore dignos iudicare, præcipue quidē sanctissimum Papam senioris Romæ, deinceps autem Constantinopoleos Patriarchā, deinde vero Alexādriæ, ac Antiochiæ, ac Hierosolymorū. [c]

Deusdedit p.3. Ans. l.2. c.72.

DISTINCTIO XXIII.

B Reuiter [d] *qua inter Ecclesiastica officia sit differentia, monstrauimus. Nunc a sum-*

ordines sunt conferendi. Et primo ostendit qualiter debet Papa eligi, & ordinari. 1 Secundo qualiter ordinandus in episcopum debeat examinari. 2 Tertio qualiter episcopus, & alij inferiores sint ordinandi. 3 Quarto annectit de habitu clericorum, & quod moniales non debeant

sitæ, ordinandi Rom. eccl. si inthronizari non potest. In tertia parte, quæ incipit ibi. [Quod si quis contra hoc.] maledicitur ei qui contra hoc decretum fuerit ordinatus cum suis fautoribus, pœna depositionis adiuncta, & benedicitur omnibus obseruatoribus. Et no. quòd ab illo verbo, [Nouit beatitudo,] vsque in finem, sunt verba Nicolai.

1 Inf. eo. c. 1. inf. eo. c. 2. inf. eo. c. 3. & c. se. annectit. & quid iuris sit, si aliqua orta fuerit contradictio in cōsecratione episcopi. & de professione obedientiæ, quam debēt inferiores facere suis prælatis. inf. eo. c. illud. & c. seq. Ioan. de Fan.

mo incipientes, & vsque ad vltimum gradum descendentes, qualiter quisque eorum debeat ordinari, sanctorum auctoritatibus ostendamus.

Vnde Nicolaus Papa ij. in concil. Lateranensi.

¶ Decretum Nicolai Papæ de electione summi Pontificis. Cap. I.

Pann. l. 3. c. 1.

IN nomine [a] Domini nostri & Saluatoris Iesu Christi. Anno ab Incarnatione eiusdē MLIX. mense Aprili, indictione [b] xij. propositis sacrosanctis Euangelijs præsidente quoque reuerendissimo, † ac beatissimo Nicolao Apostolico Papa in basilica Lateranensis Patriarchij, [c] quæ cognominatur Constantiniana, considentib. etiam reuerendissimis episcopis, abbatibus, presbyteris, diaconis, idem venerabilis Pōtifex auctoritate Apostolica decernens de electione summi Pontificis, inquit. ¶ Nouit beatitudo vestra dilectissimi fratres, & coepiscopi, inferiora quoque membra Christi non latuit, defuncto piæ memoriæ Domino Stephano prædecessore nostro, hæc Apostolica sedes, cui auctore Deo, deseruio, quot aduersa pertulerit, quod denique per simoniacæ hæresis trapezitas [d] repetitis malleis, crebrisque tunsionibus subiacuerit, adeo, [e] vt colūna Dei viuētis iam iā pene videretur concussa mutare, & sagena summi piscatoris procellis intumescentibus cogeretur in naufragio profundo submergi. Vnde, si placet fraternitati vestræ, debemus, auxiliante Deo, futuris casibus [f] prudēter occurrere, & ecclesiastico statui, ne recidiua † (qđ absit) mala præualeant, præcauere. Quapropter instructi prædecessorum nostrorum, aliorumque sanctorum Patrum auctoritate, decernimus, atque statuimus, vt obeunte huius Romanæ vniuersalis ecclesiæ Pontifice, in primis Cardinales episcopi diligentissime simul de electione tractantes, [g] mox Christi † clericos Cardinales adhibeant: sicque reliquus clerus, & populus ad consensum nouæ electionis accedat, nimirum præcauentes, ne venalitatis morbus aliqua occasione subrepat. Et ideo religiosissimi [h] viri præduces [i] sint in promouenda Pontificis electione, reliqui autem sequaces. Certus vero, atque

† al. reuerentissimo.

† al. recidiua.

† al. episcopi.

¶ Casus. §. seq. per se patet.

a ¶ In noīe.] Hæc sunt verba Notarij vsque ibi, [Nouit beatitudo.]

ADDITIO. Sic 8. q. 3. Arts ad[?]. 16. q. 1. hunc est etiam, & 1. q. 7. conuenientibus argum.

b ¶ Indictione.] Indictio dicit spatiū trium lustrorum.

c ¶ Patriarchij.] In quo Papa residet.

d ¶ Trapezitas.] i. campsores.

e ¶ Adeo.] Hic tangitur latenter quod legitur i chronicis, quod Benedictus x. qui successit Stephano, eiectus est de pōtificatu, & factus est Papa Ioannes Sabinē. episcopus pro pecunia, 4 cui impositū est nomē Syluester. quod iste etiā deiectus ē; & deinde reparatus, & restitutus est Benedictus, & iterū eiectus est Benedictus. & datus papatus Ioāni archipresbytero ant portā Latinā, cui impositū est nomē Gregorius. & hic ab Henrico Imperatore est depositus, & vltra mōtes translatus est. hoc totum uno anno factum est, & propter hoc datum fuit priuilegiū Henrico de quo hic fit mentio.

f ¶ Futuris casib.] No. ad cautelam futurorum aliquid statui, vt 61. dist. cum Hadrianus. & 1. q. 7. conuenientibus. ff. loc. si quis domum. §. 2. arg. cōtra. quia non imputatur alicui si nō damnauit ecclesia, vt extra, vt ecclesi. bene, vt nostrum ff. ad leg. Aquil. l. si putator.

Multiplex Papa mutatio.

4 Nunquid iste sic electus, posset accusari de simonia? argu. quod sic 79. dist. si quis pecunia. vbi de hoc. infra ead. dist. c. 3.

debent contingere sacra vasa.

IN nomine Domini.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte ponūtur verba notarij. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Nouit beatitudo.] dicit Nicolaus, quod mortuo Stephano Papa, ecclesia multas passa fuit tribulationes & iniurias: & ideo volēs futuris casibus prouidere, statuit, vt quoties mortuo Papa electio de successore eius imminet facienda, conuenire debeant Cardinales, & vocare qui vocandi sunt, qui debent eligere vnum de seipsis, si ibi idoneus inueniatur: alioquin de alia ecclesia eligatur, & consecrabitur a Cardinalibus, sicut archiepiscopi cum episcopis suis consecrant, & confirmant episcopos, & hæc electio fiat in ciuitate Romana, vel alibi in necessitate, & ex sola electione habeat potestatē disponendi de rebus eccle-

g ¶ Tractantes.] 5 Videtur, quod electionem semper debet præcedere tractatus; alioquin electio nulla est, sicut alienationem debet præcedere tractatus, vt 12. q. 2. sine. Io. quòd hodie c[?] [?] est contra de electi. in Genesi. & c. quia propter B. 6

h ¶ Religiosissimi.] idest, episcopi Cardinales.

i ¶ Præduces.] inf. dist. inst. se. c. 1. contra. Sed hic dixit præduces, non respectu Cardinalium, sed aliorum clericorum. Vel religiosos appellat hic episcopos Cardinales.

5 Electionē tractatus præcedere dēt.

6 Et not. quod hinc ēt colligit, quod clerici prius debebant in aliquem cōsentire, & postea alijs religiosis vi[?] rita vel laicis renunciare Lau.

legitimus [a] hic electionis ordo perpenditur: si perfectis diuersorum Patrũ regulis, siue gestis, etiã illa beati Leonis prædecessoris nostri sententia recolatur: [Nulla [b], inquit, ratio sinit, vt inter episcopos habeantur qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a comprouincialibus episcopis cum Metropolitani iudicio consecrati.] Quia vero sedes Apostolica cunctis in orbe terrarum præfertur ecclesijs; atque ideo super se Metropolitanum habere non potest: Cardinales episcopi proculdubio Metropolitani vice fungũtur [c], qui videlicet electum episcopum ad Apostolici culminis apicem proueha nt. Eligatur aũt de ipsius ecclesiæ gremio [d], si reperitur idoneus, vel si de ipsa non inuenitur, ex alia assumatur: saluo debito honore, & reuerentia dilecti filii nostri Henrici, qui in præsentiarum Rex habetur, & futurus Imperator Deo concedente: speratur; sicut iam sibi concessimus, & successoribus illius, qui ab hac Apostolica sede psonaliter hoc [e] ius impetrauerint. Quòd si prauorum, atque iniquorum hominum ita peruersitas inualuerit, vt pura, sincera, atque gratuita fieri in vrbe [f] non possit electio; Cardinales episcopi cum religiosis clericis, catholicisq; laicis, licet [g] paucis, ius potestatis obtineant, eligere Apostolicæ sedis Pontificem, vbi cõgruere viderint. Plane postquã electio fuerit facta, si bellica tempestas, vel qualiscũq; hominum conatus malignitatis studio restiterit, vt is qui electus est, in Apostolica sede iuxta cõsuetudinem inthronizari non valeat: electus tamen, sicut verus Papa obtineat auctoritatem regendi Romanam ecclesiam, & disponẽdi [h] omnes facultates illius: quod beatum Gregorium ante suam consecrationẽ fecisse cognouimus. Quod, si quis contra hoc nostrum decretum synodali sententia promulgatum, per seditionẽ, vel præsumptionẽ, aut quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus, seu inthronizatus fuerit, auctoritate diuina, & sanctorum Apostolorũ Petri & Pauli, perpetuo anathemate cũ suis auctoribus, fautoribus, & sequacib. à liminib. sanctæ Dei ecclesiæ separatus abijciatur, sicut Antichristus inuasor, & destructor toti⁹ Christianitatis: nec aliqua † sup hoc ei audientia [i] reseruetur: sed ab omni ecclesiastico gradu, i quocũq; fuerat prius, sine retractatione deponatur; cui qsquis adhæserit, vel qualemcũque tanquam Põtifici reuerentiã exhibuerit, aut in aliquo eum defendere præsumpserit, pari sentẽtia † sit mãcipatus. Quisquis autẽ huius nostrę † decretalis sentẽtię

inf. dist. 61. nulla ratio.

† al. aliqu modo.

† al. senten.

† al. nostra.

a ¶ Legitimus.] idest, canonicus.

b ¶ Nulla.] dist. 62. c. 1.

c ¶ Funguntur.] Non tamen ideo sunt maiores Papa, quia consecrant eum, quia suffraganei cõsecrant Metropolitanum, non tamen ideo sunt maiores, vt 66. dist. c. 1.

d ¶ Gremio.] Ergo aliqs in Romana ecclesi. põt esse nõ idoneus ad papatũ, & sic est cõtra. 21. dis. quãuis. in fi. vbi dr. q ibi non est macula, nec ruga, sed bene põt esse, & oẽs sunt sancti, non tamẽ omnes sunt idonei ad papatum, vel q2 sunt corpore vitiati, vl aliud habẽt impedimentum. Itẽ habes hic, q semper de clericis ipsius ecclesiæ, eligendus est platus, si ibi est idoneus. vt 61. dist. nullus. & obitũ & 63. dist. Metropolitano. idẽ in abbate, vt 18. q. 2. quã sit, 1 & tũc sufficit, quòd sit bon⁹, 2 sed si de altera ecclesia eligitur, requirit quod sit optim⁹, vt dicũt qdã, & est argu. ad hoc. ff. de tutori. & curatori. datus. De hac materia plene Inuenies. 8. q. 1. licet Io. & tñ tali iuri potest renũciari. vnde si maior pars capituli eligit de alia ecclesia, valebit electio. ext. de elect. cũ nobis olim. & cap. cũ inter canonicos, & capit. in causis. licet Ioan. dixerit cõtra: & sufficit etiã tũc, quòd sit bonus, vt i prædi. decreta. cum nobis B.

e ¶ Personal'r hoc.] Ex his verbis apparet psonale priuilegium hoc fuisse: & ideo ad alios nõ, prorogari. ff. de cẽsi. eta tẽ. & 7. q. 1. petisti. & 16. q. 1. hinc etiã.

f ¶ Fieri in vrbe.] Sẽper eñ ibi facienda est ordinatio, & examinatio, clericorũ, vt 24. dist. q̃ñ. & si alibi fit electio, q̃ in loco ad hoc determinato, electio est nulla, vt ext. de elect. venerabilem nisi subsit causa, vt hic dicitur, & 63. dist. quanto. & extra de elect. bonæ memoriæ.

ADDITIO. Nã duæ partes Cardinalium semper debẽt adesse. ext. de elec. licet nisi sint valde remoti. Io. de Fã.

g ¶ Laicis licet.] Hoc tantum ad laicos refertur.

h ¶ Et disponendi.] In alijs prælatis secus est, nam illi ante confirmationem, 3 nõ habent ius administrãdi, vt extra de elec. nosti. nisi sint archiepiscopi transmontani: extra de ele. q sicut. Vel nisi sint exẽpti, q si transmontani sunt. statim possunt administrare, vt extra de elect. nihil sed certe videtur, q in omnibus idem iuris est, vt si electus non posset intrare possessionem rei ad quam est electus, nihilominus pro possessore est habẽdus, vt 12. dist. si quis episcopus & extra de rest. spol. sępe. sed illa cap. loquũtur quando impeditur per aduersarium: secus posset dici quando impedimentum est in seipso: puta quia nondum est consecratus. ext. de do. & contu. contingit.

i ¶ Audientia.] Hic habes casum ubi alicui denegatur audientia, scilicet in casu intrusionis: & 3. q. 1. §. patet. Item

Consecrans est inferior consecrato. Papa an possit esse quis nõ idoneus.

Eligẽdus an debeat esse de gremio ecclesiæ.

1 Et c. Abbatem. 22. Arc. 2 Ad hoc extra de elec. cũ nobis olim. immo sufficit ne malus existat, vt 16. q. fin. monasterium.

Electio quæ fit in loco nõ determinato nulla est.

Electus ante confirmationem nõ administrat.

3 Subaudiũt quidam, & installationem, Alij dicunt solã cõfirmationem sufficere: & hoc verius. De hoc not. Inno. ext. de cau. pos. cum sup. in gl. 2. ibi uideas.

Audiẽtia est multiplicitur denegan da.

Item & in casu schismatis, vt 23. q. 5. non vos. Item cum quis recipit ecclesiam de manu laici, ut 16. q. 7. & quis deinceps. Item cum quis excõicat suum maiorem, vt 21. dist. in tantum. unde vr ꝙ spoliatus pro aliquo istorum casuũ non possit petere restitutionẽ, ex quo ei denegatur

maledictorum duo sunt genera. 24. q. 3. cum sancti. EPISCOPI VERO. Hæc est secunda pars distin. in qua ponitur q. sunt quærenda in episcopo tempore consecrationis. Ioan. de Fan.

Casus huius §. per se patet.

temerator extiterit, & Romanam ecclesiam sua præsumptione confundere, & conturbare contra hoc statutũ tẽtauerit, perpetuo anathemate; atque excõmunicatione damnetur; & cum impijs: qui non resurgent in iudicio, reputetur; omnipotentis iram cõtra se sentiat, & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli quorum ecclesiam præsumit confundere) in hac vita, & in futura furorem [a] sentiat: fiat habitatio eius deserta, & in tabernaculis eius nõ sit q. inhabitet: fiat filij eius orphani, & vxor eius vidua: commotus amoueatur ipse, & filij eius, & mendicent, & eijciant de habitationib. suis: scrutetur fœnerator omnem substantiam eius, & diripiant alieni labores eius: orbis terrarum pugnet cõtra eum, & cuncta elemẽta [b] sint ei cõtraria, & omnium sanctorum quiescẽtium merita illum confundant [c]: & in hac vita super eum apertam vindictam ostendãt. [d] Obseruatores autem huius nostri decreti omnipotentis Dei gratia protegat, & auctoritas beatorum apostolorum Petri, & Pauli ab omnium peccatorum vinculis absoluat.

Psal. 1. Psal. 68. Psal. 108. Sap. 5.

¶ *Huius decreti integrum exemplum est in vetustissimo libro Abbatiæ monasterij Farfensis literis Longobardicis ante annos pene quingentos scripto. & alibi.*

2 *Episcopi vero, & cæteri ordines infra cõstituti, qualiter ordinari debeant, ex auctoritate Carthaginensis cõcilij quarti, c. 1. cui interfuit Augustinus tẽpore Honorij Augusti ostendamus ab eorum examinatione incipientes.*

¶ Quomodo sit examinandus, qui in episcopum eligitur. Cap. II.

Ordo Romanus pag. 95. Burch. l. 1. c. 8. Iuo par. 5. c. 62. Polyc. l. 2. tit. 9.

QVi episcopus ordinandus [e] est, antea examinetur, [f] si natura sit prudens, si docibilis, [g] si moribus temperatus, [h] si vita [i] castus, si sobrius, si suis negotij cauens, [k] si humilis, si affabilis, si misericors, si literatus, si in lege Domini instructus, si in scripturarũ sensibus cautus, si in dogmatibus ecclesiasticis exercitatus; & ante omnia, si fidei documẽta [l] uerbis simplicibus [m] asserat. [n] idest, patrem, & filium, & spiritum sanctum vnũ Deũ esse confirmans totamque Trinitatis deitatem coessentialẽ, & cõsubstantialem, & coæternalem, & coomnipotẽtem prædicans; si singulas † quasque in Trinitate personas plenum Deum, & totas tres personas vnum Deum; si

† al. singulam quamque personam.

QVi episcopus.] CASVS. In hoc c. ostendit quot & quæ ab electo in episcopum & cõfirmando sint quærenda tpe consecrationis: quibus si inueniatur instructus, ab omnibus episcopis consecretur præsente archiepiscopo, uel auctoritate præsente. Ordinandus.] Id est cõsecrãdus, quia tunc est examinatio facienda.

f ¶ Examinetur.] Ista examinatio non est facienda, nisi circa electos, 79. dist. de Petro, & 24. dist. ad de. & hoc ueritur si de scrutinio electionis: si forte sũmatim etiam circa notum quæreret de modo eligendi, & de ijs quæ habes extra de elect. cum in cunctis. Scrutinium autem quod fit in consecrando, illud nunquam est omittendum, etiam circa notum, vt hic. & 65. d. c. 1. 2. & 3. & 85. dis. c. 1. immo repellit. & si in vno deficiat. 38. dist. quæ ipsis.

g ¶ Si docibilis.] Melius diceretur, docilis q. a homo est docilis & doctrinalis liber docibilis: quãdo que tamen ponitur vnũ pro alio, ut hic: & Ioan. In Eũg. Et erunt omnes docibiles Dei debet autem rationẽ reddere omni poscenti 36. dis. c. qui ecclesi. §. ecce.

h Temperatus.] in fo. 11. q. 3. illa præpositorum.

i ¶ Vita.] infra. dist. 5. legem.

Consecrandus an sit ante examinandus.

3 Arg. ad hoc inf. dist. prox. nullus vbi de hoc.

Docilis & docibilis, differunt.

1 Ad idem . q. 1. præ. entium. 64. distin. quo. umdã. Archidia.

. Idem no. nno. extra e concess. præben. cum nostris. in gl. pen. juxta finem. & fa. it qd not. q. 7. §. uerũ n gl. ecc. in in. Arch.

gatur audientia. Ar. contra extra de rest. spol. in literis. Ioan. Sol. quilibet spoliatus restitui dẽt, nisi spoliatus sit à iudice iusta de cã. vt extra de rescrip. dilectus. 1 & nisi in casib. exceptis. vt extra de resti. spol. literas, &c. ex transmissa. 3. q. 1. in summa. nec excommunicatus directe poterit restitutionem petere. 2 ut extra de except. cum inter 3. q. 1. in summa. ubi de hoc. Ber.

a ¶ Furorem. Id est, vindictam.

b ¶ Elementa.] Id est, siue sit in terra, siue in aqua. puniatur.

c ¶ Confundant.] Idest, à confusione non liberentur.

d ¶ Ostendant.] Nec peccauit iste maledicendo: quia

K ¶ Cauens.] Nã propter simplicitatẽ repellitur quis vt 39. dist. Petrus. sed iam promotus non deponitur: sed ei coadiutor datur. 7. q. 1. quia frater noster.

l ¶ Fidei documenta.] Id est, fidem.

m ¶ Simplicib.] Id est, apertis non implicitis, extra de sum. trin. firmiter. & super. §. 4. erit autem non inutilitatis 4. infra. dist. 36. illiterato. melius 37. dis. relatum. arg. ad testes repellendos. arg. q. 5. si testes. §. item in testibus arg. contra instrumenta.

n ¶ Asserat.] Profiteri debet ꝙ obseruabit patrum regulas in Authen. quomodo oportet episcopos. §. ad nos ergo, circa princ. il. 1.

4 Vñ Apostolus ad Timo. profanas uocũ nouitates: de vitia Io. de Fan.

incarnationẽ diuinam non in patre, neque in spiritu sancto factam, sed in filio tãtum credat vt qui erat in diuinitate Dei patris filius ipse fieret i homine hominis matris filius, Deus verus ex patre, homo uerus ex matre, carnẽ ex matris visceribus habens, & animam humanã rationalem, simulque in eo veritas vtriusque naturę. idem Deus & homo vna psona, vnus filius vnus Christus, vnus Dominus creator omniũ, quæ sunt, & auctor, Dominus, & rector cum patre, & spiritusancto omnium creaturarum q passus sit vera carnis passione; mortuus vera corporis sui morte, resurexerit vera carnis suę resurrectione,† & vera animę resumptione; i qua veniet iudicare viuos, & mortuos. Quęrẽdum etiam ab eo, si noui & veteris testamenti, idest legis, & Prophetarum, & Apostolorum vnũ eundemque credat auctorem, & Deum: si diabolus nõ p conditionẽ,[a] sed per arbitrium factus sit malus. Quęrendum etiam ab eo si credat huius, quam gestamus, & non alterius carnis resurrectionem; si credat iudiciũ futurũ, & recepturos singulos pro his, quę in carne gesserũt, vel pœnas, vel pręmia†; si nuptias non prohibeat†; si secũda matrimonia nõ damnet, si carniũ perceptionem nõ culpet; si pœnitẽtibus reconciliatis communicet, si in baptismate omnia peccata, id est tam illud originale cõtractũ, quam illa, quę volũtarie admissa sunt, dimittãtur:[b] si extra ecclesiã [c] catholicam nullus saluetur. Cum in his omnibus examinatus, fuerit inuẽtus plenè ĩstructus, tũc cũ cõsensu clericorum, & laicorum, [d] & cõuentu totius puincię episcoporũ, maximeque metropolitani vel auctoritate, vel presentia, ordinetur episcopus. Suscepto in nomine Christi episcopatu. non suę delectationi, nec suis motibus, sed his Patrum definitionibus acquiescat. α

¶ Caput hoc integrum extat in ordine Romano, additis ad initium his vocibus, Statuta ecclesiastica, *cui similem titulum toti Carthaginensi quarto concilio esse præpositum in aliquot vetustis codicibus testantur illi, qui tomos conciliorum ediderunt.*

α ¶ Acquiescat.] *post hoc verbum tam in concilio, q̃ in ordine sequitur.* In cuius ordinatione etiã ætas reqratur, quã sancti Patres in pëligendis episcopis cõstituerunt.

Item Isidorus de ecclesiasticis officijs, lib. 2. c. 2.

¶ Qualis esse debeat clericorum conuersatio.

Cap. III.

[3] HIs igitur lege Patrum cauetur, vt à vulgari vita seclusi à mundi voluptatibus sese abstineant; nõ spectaculis, [e] nõ pompis intersint; cõuiuia publica fugiãt priuata non tantũm pudica, [f] sed & sobria colant; vsuris nequaquã incumbant, neque turpium occupationes lucrorum, fraudisque cuiusquam studium appetãt; amo-

† al. receptione.

† al. improbet.
† al. gloriam.

Refertur in concilio Moguntino primo, c. 10.

3 scilicet, ut non dicantur ibi uel fiant impudica, uel inhonesta 44. di. cõuiuia, secundum Hug.

1 Sub. non necessitatẽ.

* *Nec diabolus sit peior, nec Angelus melior: neque eorum meritũ vel demeritũ augetur nisi quo ad pœnã, vel præmium accidentale: Vid. Beatum Th. 4. dist. 50. ar. 2. q. 6. & 1. pa. q. 62. ar. 9.*

* *Per sacramentum ex attrito quis fit cõtritus ĩ dimittuntur peccata non tantũ ostẽduntur dimissa. Vide S. Tho. 4. distin. 4. q. 2. art. 1. q. 1. ad primũ. & dist. 6. q. 1. ar. 3. q. 1. ad quintũ & 3. par. q. 69. ar. 4. ad secundum:*

a Sed remanet iniqtas ipsa, i. fomes peccati de pœn. dis. 4. c. ille Rex. & videas quod legit, & not. de con. dist. 4. c. 2. & cap. non ex quo. Arch.

Electioni possunt laici contra dicere.

a ¶ Non per conditionem.] Idest, per creationem, 1 vul. n. dicere q̃ non est creatus malus, vt quidam dñt, sed ex libero arbitrio factus est malus, immo adhuc habet liberum arbitriũ, sed illud est ad malum tãtum: alioquin, si non haberet liberum arbitriũ, non demeretur 23. q. 3. vasis irę. immo quotidie fit* peior: similiter angelus habet liberum arbitriũ, sed illud est tñ ad bonũ, & p id quotidie meretur, & sic melior. Homo habet liberũ arbitrium æque ad bonũ & ad malũ, ut 23. q. 4. Nabuchodonosor.

b ¶ Dimittantur.] Id est * dimissa ostẽdãtur nã per contritionẽ dimittuntur adulto peccata. non per baptismum: 2. aut. n. adultus accedit ad baptismum cum charitate, aut non: si cũ charitate, iam nullum in eo est peccatũ, ut legitur de Cẽturione, ut 26. dist. deinde. & de. cõsec. dist. 4. non dubito, si sine charitate nullũ peccatũ ei dimittit de cõsec. dist. 4. ostẽditur. Dimittũtur tñ satisfactiones, quas p peccatis facere debet, ut de cõse. dis. 4. sine pnia. Itẽ & originalia dimittũt per baptismum adultis, sed nullũ mortale, si non habet charitatem 1. q. 1. uide.

c ¶ Extra ecclesiam.] 1. q. 1. extra ecclesiã catholicam. & cap. ex ecclesia.

d ¶ Et laicorũ.] Sed quare hic post examinationem reqrit cõsẽsus clericorũ & laicorũ? qui enim electioni cõsẽsit postea electo nihil obijcere põt. ut 9. q. 2. dilectissimi. Sed dicas hic loq de examinatione, quæ fit tempore consecrationis: nec aliud vult dicere, nisi q cõsecrari debet si ita est, q oẽs cõsenserint in eum. Item patet hic, q laici possunt cõtradicere electioni, ut dicam inf. cap. illud. &c.

HIs igitur.] Hæc est tertia pars dist. in qua ostendit Isidorus qualiter clerici debeant uiuere, & quæ vitare, & quæ obseruare debeant, vt doctrinæ gratiam possint populus ministrare, et Io. de Fant. & P. & hæc sint loco casus.

e ¶ Non spectaculis.] ubi turpes ludi exercentur, ut infra de consecr. distin. 1. non oportet, & 34. distinct. presbyteri.

f ¶ Pudica.] Id est continentia quo ad sermones lasciuos.] & quotidie esurire debent, & esse cum vacuo uentre, vt infra de consecr. distinct. 5. sint tibi.

a ¶ Pecuniæ.]

a ¶ Pecuniæ.] Diuites tamen non sunt abijciendi cum bonis operibus. 30. dist. hæc autem scripsimus.
b ¶ Pro beneficijs.] Et pro sacramentis ecclesiasticis quæ dicuntur medicina; quia sanant vulnera peccatorum. 13. q. 2. animæ. Ioan. Fan. dixit in omnibus sacramentis committi simoniam, nisi in matrimonio. ideo forte quia ibi non confertur gratia * Spiritus sancti, ut 32. q. 2. connubia sed in alijs sacramentis confertur, ut 1. q. 1. quidquid inuisibiles. Greg. dixit quod ibi cōmitti tur simonia, cum sit maius inter sacramenta, ut dixi 32. q. 2. honorantur.

Simonia in omni sacramēto cōmittitur.

*Matrimonium etiam sacramentum confert gratiam. nec textus allegatus facit ad propositū: & vide Cōcil. Trident. sess. 24. ca. 1. & B. Th. 2. 2. q. 100. art. 2. ad 6. arg. & 4. d. 25. q. 3. ar. 2. q. 1. ad 2. d. 26. q. 2. arg. 3. per tot.

c ¶ Fræquentationem.] Nota solam frequentationem prohiberi ex eo enim, quod frequenter fit, præsumitur, quod male fiat, vt 81. d. clericus, & si quispiam. & uolumus & 32. d. hospitalium.
d ¶ Senioribus.] idest, prælatis.
e ¶ Exercitio.] inf. de consec. d. 5. nunquam.

TAles.] CASVS. Quidam episcopi multitudinis ordinandorum pompam quærentes, promouebant indignos, quos Papa reprehendit, dicens, quod melius est habere paucos & bonos, quam multos & inutiles; qui graue onus ordinatori afferant.
f ¶ Multos.] Multitudo enim aliquos facit magis vtiles, ut 93. distin. legimus, & multitudo est canomb. inimica, vt extra de præben. quia frātantum. & multitudo onerosa nihil habet honesti, vt in Auth. de referendarijs. in fi. coll. 2. Itē est hic arg. contra illos, qui alleg ant multa. de consec. dist. 5. non medioeriter. 24. q. 1. odi, & proieci. nam utilius est pauca effundere, &c. C. de vete. iur. enucle. tanta §. si quid autem.

rem pecuniæ, [a] quasi materiam cunctorum criminū fugiant, & sæcularia officia, negotiaque abijciant; honoris gradus per ambitiones non subeant: pro beneficijs [b] medicinæ Dei, munera non accipiant, dolos, & coniurationes caueant: odium, æmulationem, obtrectationem, atq; inuidiam fugiant: non vagis oculis, non effræni lingua, aut petulanti, fluidoque † gestu incedant; sed pudorem, & verecundiam mentis simplici habitu, incessuque ostēdant: obscœnitatem etiam verborum sicut & operū penitus execrentur. viduarum, & virginum frequentationem [c] † fugiant; contubernia extranearum fœminarum nullatenus appetant; castimoniam quoque inuiolati corporis perpetuo conseruare studeant: aut certe vnius matrimonij vinculo fœderentur; senioribus [d] quoque debitam obedientiam præbeant, neque vllo iactantiæ studio semetipsos attollāt: postremo doctrinæ lectionibus, psalmis, hymnis, canticis, exercitio [e] iugiter † incumbant. Tales enim debent esse qui diuinis cultibus se mancipādos student exhibere; scilicet, vt dum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis administrent.

† al. timidoq; gressu.

† al. visitationes frequentissimas.

† al. inge

Idem Clemens ad Iacobum fratrem Domini, epist. 2.

¶ Qui dignè sacramenta tractare non possunt, ad ministerium non eligantur diuinum:

Cap IIII.

TAles ad ministerium eligātur clerici, qui digne possint Dominica sacramenta tractare. Melius est enim domini sacerdoti paucos habere ministros, qui possint digne opus Dei exercere, quam multos [f] inutiles; qui onus graue [g] ordinatori adducant.

Poly. l. 4. tit. 31.

Item ex concilio Carthaginiensi. 3. c. 40.

Et in conc. Afri. cap. 17.

¶ Si electo in episcopum aliqua objiciuntur, quinq; vel sex episcopi ad eius purgationem conueniant. C. V.

ILlud [h] statuēdū est, vt quando ad eligendū [i] episcopū conueniremus; si qua cōtradictio fuerit oborta [k] (quia sæpe talia facta sūt apud nos) nō presumāt ad purgādū [l]

Poly. l. 2. tit. 8. Ans. l. 6. c. 65. Burc. h. l. 1. c. 6. Iuo p. 5. c. 60.

g ¶ Graue.] Qui ex certa scientia indignū ordinat, aut deponitur, aut priuatur potestate ordinā di, 1 ut 50. d. ex pœnitentibus. & 51. di. aliquantos.

1 De hac materia legitur, & not. 50. d. qui ecclesia sticis. & ibi dicam. Arc.

ILlud.] CASVS. Quidam episcopi conueniunt ad episcopum cōsecrandū: & in scrutinio cōtradicunt quidā ne consecret. & crimina obijcientes, deficiunt in probationes, cogitur clericus ad purgationem propter infamiā: quærebatur per quot, uel ubi debeat fieri purgatio? & respō. quod non tantum cum tribus, sed cum quinq; uel sex debet se purgare, & debet fieri purgatio coram plebe, cui ipse est præferendus, & facta purgatione ordinari debet. Potest & alio modo poni casus. Quidā episcopi conuenerunt ad consecrādum episcopum. cōtradicitur ei, non debet ordinari nisi de causa cognoscatur. sed de causa illa cum sit criminalis, nō debent cognoscere pauciores quā sex epi. & si tres conueniant, addantur tres: si quatuor, addantur duo; & tunc si accusator deficiat, ille se purget publicè. & postea ordinetur.

h ¶ Illud.] Si electo consecrando obijcitur crimen, nō est cōsecrandus ante causæ examinationem, & si prius uenerant quatuor episcopi ad consecrationem, adhuc ueniant duo: & si ante uenerant tres, ueniant adhuc alij tres ad audiendam causam criminis obiecti: & sic hoc exponas, eligendum, idest, consecrandum. 2 & expone, purgandum, idest, examinandum & ita intellige, quod hic objiciebatur crimen in modum accusationis: nam si esset obiectum in modum exceptionis, non uiderentur necessarij tot epi. cum causa illa posset expedire per procuratorem. ut extra de accu. super his. & sic patet, quod metropolitanus possit audire causam criminalem episcopi, licet non possit eum deponere: tamen requiritur præsentia plurium episcoporum. Alij intelligunt tantum de eo. qui tenetur se purgare. Dic ut 3. q. 6. c. quamuis. &c. accusatus.
i ¶ Ad eligendum.] idest, consecrandum.
K ¶ Oborta.] idest, quod ob jcitur crimen ei.
l ¶ Ad purgandum.] idest, examinandum.

2 Sub. & sic tenetur. sic impropriè exponit eligere, i. cōfir mare. 7. q. 1. remoto & eligere. l. cō secrare. 9. q. 3. episcopo. in fi. secundum Hug. & Io. de Fan.

a ¶ Tres.] Qui soli possent consecrare eum: sed ipsi nō possunt audire causam criminalem.
b ¶ Tm. Scilicet accedere. alias est in textu, accedere.
c ¶ Et in eadem.] Ibi enim melius potest inquiri de crimine, vbi aliquis conuersatus est, vt 24. q. 1. pudenda. ext. de elec. post quā.
d ¶ Plebe. Not. arg. q laici admittūtur ad accusandum electū, vt sup. ea. q episcopus. in fi. 61. dist. studij 63. dist. vota. nā eps debet habere bonū testimoniū ab his qui foris sūt, ut 8. q. 1. licet. & de cōsec. d. 1. iubemus. Item quia interest ipsorum, vt extra de test. ca. de cætero. & arg. ad hoc extra de testi. ex parte Adæ. & in authē. de san. epi. §. si quis autem coll. 9. & est argu. ad hoc 81. d. Maximianus arg. contra 28. d. consulendū. ubi etiā in denūciatione nō admittuntur laici, si malo zelo ducātur. Itē, si ideo dicis admittēdos laicos, q ipsorū interest, ergo siue sint bonæ famæ siue malæ, admittūtur, quia nullus remouetur ab accusatione, qui suam iniuriam prosequitur, vt 4. q. 6. omnibus male ergo dicit decretū, q laici infames nō admittuntur ad accusationem clericorum, 2 vt 2. q. 7. accusatio. Pōt hic dici, q hic loquitur cū ciuiliter agit. & in eo ca

1 Præterea ex hoc sequeretur, q siue iste electus malæ famæ fuerit, siue non: semper admittūtur laici p illud ca. omnibus quod tamen falsum est. 2. q. 1. in primis. ver. fin. Io. de Fan.

2 Scilicet contra promittentem. & dic, solet enim, &c. q. d. ad cautelam fit: hic enim non magis tenetur si specialiter promittatur, quā si generaliter: & quod dicit glos. ex priuilegio, d. c. 1. iure speciali. scilicet ex sua promissione. Arch. d.

eum, qui ordinandus est, tres a tantum† b; sed postulentur ad numerum supradictorum duo, vel tres, & in eadem c plebe, d cui ordinādus est, discutiantur primo personę contradicentiū: postremo illa et, quę obijciuntur, e pertractetur & cum purgatus fuerit f sub conspectu publico, ita demum ordinetur. Si hoc cum vestræ sanctitatis aio concordat, roboretur vestræ dignitatis † responsione. Ab vniuersis episcopis dictum est; Satis placet.

†al. tātum accedere.

†al. dignationis.

Item ex concilio Toletano xi. c. 10.

¶ Vota suæ promissionis spondeant, quos ecclesiastica promouet disciplina. Cap. VI.

Ans. l. 7. c. 88.

QVamquam omnes, qui sacris g mancipantur, ordinib. canonicis regulis teneantur adstricti; expedibile h tamen est, vt promissionis suę vota sub cautione i spondeant, quos ad promotionis gradus ecclesiastica probat † disciplina. Solet enim plus k timeri quod singulariter pollicetur, quam quod generali sponsione concluditur. Et ideo placuit huic sancto concilio, vt vnusquisque, qui ad ecclesiasticos gradus est adcensurus; non ante honoris consecrationem accipiat, quam placiti † l sui adnotatione m promittat, vt fidem n catholicam sincera cordis deuotione custodiens, iuste & pie viuere debeant, & in nullis operibus suis canonicis regulis contradicat; atque vt debitum per omnia honorem, atque obsequij reuerentiam pręeminenti sibi vnusquisque dependat, iuxta illud beati Leonis Papę edictū. [Qui se scit aliquibus esse præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum; sed obedientiam, quam exigit, etiam ipse dependat.] Pœna etiam † iuxta ecclesiasticæ consuetudinis morem, & placitis talium

†al. prouehit.

†al. placita sibi.

Epist. 82. ad Anastasium Thess. episcopum.

†al. tamen] orig.

su quilibet admittitur, etiam fœmina, ut extra de test. tam literis. Si quæris quare, ergo tot epi conuocantur cum ciuiliter agitur? Respon. quia agitur de crimine, licet non criminaliter. Vnde oportet etiam inscribi ad pœnam extraordinariam, vt extra de accu. super his. Et est argu. ad hoc. 3. q. 6. hæc quippe. vbi xij. episcopi requiruntur, & tamen ibi ciuiliter agitur, ut uidetur.
e ¶ Illa quæ obijciuntur.] Si sint grauiora, vel non.
f ¶ Et cum purgatus fuerit.] Idest, iudicatus innocens.

QVamquam.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Toleta. an clerici qui promouentur ad ordines, & prælatus promittere debeant suis maioribus viuere iuxta fidem catholicam, & eis reuerentiam & obedientiam præstare. & respondet, q quamuis ad hoc teneantur generaliter: tñ ab eis hoc exigitur expresse: Solet. n. plus timeri. &c. & qui contra hoc promissum uenerit, iuxta consuetudinem, pœnam persoluat.
g ¶ Sacris:] idest, ecclesiasticis.
h ¶ Expedibile.] idest, iustum.
i ¶ Cautione.] Scilicet iuratoria.
k ¶ Plus.] Si ergo aliquis iure communi se potest tueri, a & priuilegio. 87. dis. quisquis. & extra de rescript. c. 1. arg. cōtra de fid. instr. inter. vbi dicitur, q idem non potest dari & confirmari. Itē arg. contra. C. de thesau. l. vnica. de hoc plura arg. inuenies 100. d. contra morē. Sed ita dicat consilio meo. si quæratur ab eo; hoc habeo de iure communi: & si hoc non esset, habeo ex priuilegio vt extra de prescrip. veniens. Itē not. q plus ualet specialis cautio quam generalis, vt hic. & ff. si quis cau. l. sed & si. §. quæsitum. Item & plus specialis confirmatio quam generalis. extra de confirmatio. bonæ. Itē & specialis appellatio quam generalis, ut extra de appell. super eo. & specialis delegatio quā generalis, ut extra de rescr. ad hoc. & specialis subscriptio quā generalis. ff. ad l. Cornel. de fal. diuus. 1. respon. & speciale mandatum, vt extra de rescrip. c. 1. & melius cap. pastoralis. alias tamen plus valet generalis correctio, quam specialis, quando multitudo est in causa. 23. q. 4. non potest. & generalis petitio, ut 13. q. 2. non æstimemus, & generalis quæstio ff. de quæstio. l. 1. §. qui quæstionem.
l ¶ Placiti.] idest, pacti.
m ¶ Adnotatione.] idest, scriptura.
n ¶ Vt fidem.] Not. q quilibet clericus suo plato præstabit obedientiam, ut infra de consecr. dist. 5. in omnibus. & not. quod præstat electus suo maiori iuramentū de fide & canonib. seruandis, ut hic. de indemnitate rerum ecclesiæ seruanda. vt 28. d. de Syracusanæ de immoderata exactione non facienda. 10. q. ult. c. 1. in fin. Item de fidelitate. extra de iureiuran. ego N. Item de pensionibus debitis soluendis. arg. extra de non. oper. nuncia. cum ex iniucto. extra de elect. qualiter. Item de pensionib. nō augendis. arg. extra de iu. iu. tua. Itē suspectus de inobedientia, iuramentum præstat de obedientia seruan. extra de maiorita. & obed. cum in ecclesijs: in fine: Nec obstat. contrarium extra de maiori. & obedien. legebatur. quia ibi loquitur de iam promoto, & non suspecto.

Specialitas an sit generalitati præferenda.

Specialitas generalitati præferenda.

Electus suo superiori multa cum iuramēto promittit.

a ¶ Trans

a ¶ Transgressores.] Hic habes, quod clericus se potest obligare sub pęna spirituali. & pecuniaria, ad spiritualem pęnam se potest obligare, scilicet ad pęnam depositionis vel anathematis, vt 1.q.7. quoties. de consec. dist.2.ego Berengarius. extra de elect. cum dilectus, in fin.

Clericus sub pęna se potest obligare.

DE HINC. Supra ostensum est, de electione, & ordinatione Papæ, & de examinatione epõrum, & quales esse debeant epi, & alij clerici. Nunc vero ostendit qualiter debeat fieri ordinatio primo epi, & postea cęterorũ.

† al. inferenda.

inferenda † & ab ijs, qui transgressores [a] fuerint, persoluenda est:

Ordo Romanus, pag.100. Poly.c.l.2.tit.9. Ansel. l. 6. c. 49. al.55. Iuo p.5.c.124. Pann.l.3.c.18.

De hinc disponitur, qualiter ecclesiastica officia ordinantur, in concilio Carthag.4.c.2.

¶ Qualiter ordinetur episcopus. Cap. VII.

EPiscopus, cũ ordinetur, duo episcopi ponãt, & teneant Euangeliorum codicem [b] super caput, & ceruicem eius; & vnus super eum fundendo Benedictioné, reliqui omnes episcopi, qui adsunt, manibus suis caput eius tangant.

Ex eo.concilio.c.3. Poly.l.2.tit.32. Ansel.l.7.c.53. Iuo par.6.c.12. Pann.l.3.c.33.

¶ Qualiter ordinetur presbyter. Cap. VIII.

PResbyter cum ordinatur, episcopo cum benedicente, & manum super caput eius tenéte, etiam omnes presbyteri qui pręsentes, sunt manus suas iuxta manũ episcopi super caput illius teneant. Sicut autem in die suæ ordinationis sacerdos oratio vtroque humero ambitur; ita tempore consecrationis eodem orario debet vti instanter.

Vnde in concilio Bracarensi.3.c.3 legitur.

¶ Quod quisque accipit tempore consecrationis ferat tempore oblationis. Cap. IX.

ECclesiastica, & antiqua institutione præfixũ nouimus, vt omnis sacerdos cũ ordinat̃ orario [c] vtroq; humero ambiatur, scilicet vt qui imperturbatus præcipitur consistere inter prospera & aduersa, virtutum semper ornaméto vtroque circumseptus appareat humero. Qua ergo ratione tempore sacrificij non assumit quod se in sacramento accepisse non dubitat? Proinde modis omnib. conuenit, vt quòd quisque percepit in consecratione honoris, hoc retineat & in oblatione, vel perceptione suæ salutis; scilicet, vt cum sacerdos ad solennia missarum accedit, aut per se Deo sacrificium oblaturus, aut sacramẽtum corporis [d] & sanguinis Domini nostri Iesu Christi sumpturus, non aliter accedat, quã orario vtroque humero circumseptus, sicut & tempore ordinationis suæ dignoscitur cõsecratus, ita vt de vno eodem quæ orario ceruicem [e] pariter, & vtrunque humerum premens signum in suo pectore præparet † crucis. Si q̃s autem aliter egerit, excõmunicationi debitę subiaceat.

† perferat.] manuscr.

4 *Dalmaticis autem nec episcopis, nec diaconis absque Apostolica licentia vti permittitur.*

Vnde Gregorius Aregio episcopo Francorum. lib. 7. epist.111.

EPiscopus.] CASVS. Quando ordinatur episcopus, duo episcopi debẽt tenere librum Euãgeliorum super caput ordinandi. tertius super eum fundat benedictionẽ: reliqui episcopi, q adsunt, caput eius tangant.

¶ Casus sequẽtis c. & §. p se planus est

b ¶ Codicem.] Cõsueuit quæri, an q̃libet istorum episcoporum ordinet episcopũ, & an appositio libri sit de substantia consecrationis: & potest dici, quod nullus solus eum ordinat: sed quilibet eorum cõsecrat eum: quia consecrare est cum alio sacrare, vt 24. q.1. pudenda. sicut plures ferũt trabẽ ita quod nullus per se ff. ad legẽ Aquil. ita vulnerat§.1. nõ autem credo q liber sit de substantia cõsecrationis.

Episcopus solus consecrare nõ potest episcopum.

Cõsecrare qu id est.

ECclesiastica.] CASVS. quidã episcopi vel sacerdotes cũ cãtabãt Missam, non habebant orarium, id est, stolam, quæ situm fuit in concilio Brachareñ. quid iuris esset. Et respõdet q sicut in die suæ ordinationis habuerũt orarium, sic cum Missam cantant orariũ teneãt, quod vtriq; humero attribuat, & q aliter fecerit, debet excõmunicari. Sequens §. patet.

c ¶ Orario. Id est, stola.

d ¶ Corporis. 2]Io. q si in ægritudine sumit sacerdos Eucharistiam, circumdabit stola vtrumq; humerum.

2 Consecrationis Eucharistiæ. Hug.

e ¶ Ceruicem.]Si sacerdos legit Euãgelium, nunquid vtetur stola secundum

fin. similiter ad pecuniariam pœnã se potest obligare. 21.q.5. si quis cuiuslibet. extra de arbit. cum dilecti. 1 Sed nunquid pęna soluta potest agi ad obedientiam, vel ad id quod promissum est sub pęna, vel an sufficiat tantum pęna esse contentum? De hoc dic, vt no. 25.q.2. quæcunque.

1 De hoc etiam no. 2. q. si quis p̃sbyter.

q̃ diaconus? Arg. q sic, vt 93. dist. præcipimus. & 94. dist. c.1. & 2. Potius credo sequendam consuetudinem, vt 12. dist. scit. maximè de his, quæ breuiter sunt edita. ff. de ventre inspiciend. l.1.§. vlt. 3 DALMATICIS. Hæc est quarta pars vbi quęritur quid iuris de dalmatica. Ioan. de Fan. & P.

3 Lau. & Hu. dicunt hos non es-

COmmunis filius. CASVS. Episcopi & archidiaconi olim dalmaticis non vtebantur nisi Papæ eis concederet specialiter quare Aregius episcopus supplicauit Papæ per Petrum diaconũ, vt cõcederet sibi, & archidiacono suo vsum dalmaticarum : sed tunc temporis Papa nõ concessit; quia Petrus nuncius epĩ cito recessit propter infirmitatẽ suorum hominum, & quia Papa multis implicitus negotijs erat illud nouũ subito & incõsulte sibi concedere nõ potuit : nũc vero concedit eis priuilegiũ vtendi dalmaticis, & eas per Cyriacũ abbatem sibi transmittit. Quod sequitur planũ est vsque ad capitulũ, pterea.

a ¶ Communis filius.] Ille diacon⁹.

b ¶ Suorum infirmitate. Nota quod ꝓpter ĩfirmitatẽ suorum potest aliqs se excusare, sicut propter timorem suorũ, ut extra de appe. ex parte. Item nota ꝙ propter intemperiem loci aliquis excusat, vt hic, & 74. distin. quorundam Argu. ↄ extra. de dolo & cõtumac. cum dilecti. in fi. Ioan.

c ¶ Nouũ. & Not. ꝙ ea q̃ de nouo petũt non sine magna deliberatione cõcedũtur, vt hic, & 16. q. 1. in parochia. maxime a Romana ecclesia, q̃ oĩa cũ magna maturitate solet tractare, vt 35. q. 9. apostolicæ. quia in rebus nouis cõstituẽdis euidẽs debet esse vtilitas, vt est ff. de cõstitut. pricipũ. reb. hodie vero diaconi indistincte vtũtur dalmatica. vt 11. q. 3. epĩs aut pͣsbyter 76. d. 1. de ieiunio.

d DIaconus dũ ordinat, solus episcopus. Sacerdoti autem imponunt manus omnes presbyteri astantes, vt supra c. presbyter.

QVÆRITVR. Hæc est quinta pars dist. vbi quæritur, vtrum sacerdotes vngantur oleo vel chrismate, & respõdetur quod oleo tantum Ioan. de Fan.

PRæterea.] CASVS. Bituricen. archiepiscopus quæsiuit a Papa, an manus presbyteris tm̃ debeant vngi chrismate, an etiam presbyteris & diaconis, quando ordinantur? & respondit Papa, ꝙ neutris debet hoc fieri; sed transmittit eum ad decreta Innoc. ubi in prima pagina ad Decẽtium episcopum missa inueniet quæ sunt in consecrationibus obseruanda.

e ¶ Chrismatis.] Manus sacerdotis inungũtur oleo similiter inungitur & brachium siue humerus principis: sed & manus & caput epĩ iungitur chrismate, vt extra de sacra vnc. cum venisset in fin. contrarium hic assignatur 16. q. 1. §. ecce sufficienter. vbi dr̃. ꝙ manus sacerdotis sicut manus episcopi consecrantur : sed verũ est, ꝙ consecrantur oleo, sed non chrismate 2 vt dixi. si autem aliquis est vnctus oleo pro chrismate, vel econuerso : nihilominus ordinatus est : sed suppleri debet id quod omissum est, vt extra de sacra. non ite. pastoralis.

f ¶ Fallat.] Non ergo Papa habet omnia iura in pectore suo. 3 vnde etiam Vrbanus dicit, quod non reperitur prohibitum quin vir. & vxor simul possint suscipere puerum, vt 30. q. 4. quod autem. & tamen antecessor huius Leo illud prohibuerat de consecra. dist. 4. non plures. & hoc concedo. Quod autem dicitur quod Papa habet omnia iura in pectore suo, 4 vt C. de testa. omnium. verum est per interpretationem : quia omnia

se in iure determinatum & ideo statur cõsuetudini, alias credit verũ esse qđ supra. prox. dictum est, scilicet ꝙ debet stolam habere vt diaconus, Scripsit etiã Lau. de subdiacono: stola quã portat in manu sinistra consuetudine reperitur, non iure.

Loci intemperies excusat.

1 Hoc cap. non videtur hoc probare: quoniam ibi habetur de albe sic, 93. dist. diaconus in cõuentu. sed Hug. & Lau. intelligunt albam idest dalmaticam. sic etiam exponitur in præcedenti ca. diaconus.

¶ Absque Apostolica licentia Dalmaticis nec episcopis, nec diaconis vti licet. Cap. X.

Ansel. l. 7. c. 88. al. 96.

COmmunis filius [a] Petrus Diacon⁹ nobis innotuit, quòd fraternitas vestra tempore, quo hic fuit poposcerit, vt sibi & archidiacono suo vtẽdi dalmaticis licentiam præberemus. Sed quia ita hominum suorum infirmitate [b] cõpulsus festinanter abscessit, vt nec ipse mæror incumbẽs diutius. (vt dignum erat, & res desiderata poscebat) sineret permanere, & nos in multis implicitos, ecclesiasticæ rationis consideratio nouũ [c] hoc inconsulte, & subito nõ permitteret indulgere; idcirco postulatę rei prolõgatus effectus est. Nunc vero charitatis tuæ bona reuocantes ad animũ, huius auctoritatis nostrę serie, petita concedimus, atque te, & archidiaconum tuum dalmaticarum vsu decorandos esse concessimus, easdemque dalmaticas dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate deferente transmisimus.

¶ Qualiter ordinetur Diaconus. Cap. XI.

Ex conc. Carth. 4. c. 4. ordo Romanus par. 91. col. 1. Poly. l. 2. tit. 32. Ansel. l. 7. c. 52. al. 60. Iuo par. 6. c. 13. Pann. l. 3. c. 34.

DIaconus dum ordinatur, solus episcopus [d], qui eũ benedicit manum super caput illius ponat; quia nõ ad sacerdotium sed ad ministerium consecratur.

5 *Quæritur autem, an post benedictionem manus presbyterorum, & diaconorum chrismatis liquore debeant perungi.*

De his ita scribit Nicolaus Papa Radulpho archiepiscopo Bituricensi.

¶ Nec presbyteris, nec diaconis in consecratione; chrismate manus perungere licet. Cap. XII.

Iuo p. 6. c. 121.

Inno. PP. I. ep. 1.

PRæterea sciscitaris, vtrũ solis presbyteris, an & diaconis debeant, cum ordinãtur, manus chrismatis [e] liquore perungi. Quod in sancta hac Romana ecclesia, cui Deo auctore deseruimus, neutris agitur. Sed & quia sit à nouæ legis ministris actũ, nusquã (nisi nos fallat [f] obliuio) legimus. Ergo B. Innocẽtij Papæ canonica decreta ad sanctitatem tuam transmittimus, & quæ tibi sint in consecrationibus, & ordinibus † obseruanda, principia paginæ ad Decẽtium Eugubinum episcopum missæ te affatim † edocebunt.

† *al. ordinationibus.*

† Adde de hac dictione affatim, No. in c. vni. in gl. super ver. affatim, extra de reli. domi. lib. 6. & per Archi. hic.

2 Vnde qđ hic dicit, chrismate, sol. contrarium, nam in contrario dicit de vnctione olei secundum Lau.

3 Hoc non vr̃ procedere hic. nam hic non erat obliuio iuris sed exemplorum, secundũ Laur.

4 Ad hoc facit l. pe. C. de his q. vt indig. quãque tamen papa vel Imperator errant in iure, vt l. 3. §. fi. & ibi gl. ff. de suppellez. adde Bal. in l. præscriptione. col. 6. C. si contra ius vel vtil. publi.

omnia interpretari potest. nam & quandoque impeditur minori intelligentia, vt extra de censi. cum instātia.

QVorundam.] CASVS. Vnus in presbyterum, duo in leuitas promoueri volebant: episcopus autē cū pateretur infirmitatem oculorum, manum super caput ordi-

& de ordinatis. & respondet, vt episcopus qui defunctus est, relinquatur diuino examini. ordinati uero careant ordine, quem peruersè acquisierunt.

¶ Casus autem alij qui sequuntur vsq; in fi. dist. plani sunt. & per te facile videbis.

PALEA. Cap. XIII.

Ex conc. Hispalen. 2. cap. 5. Burch. l. 1. c. 3. Iuo p. 5. c. 213. & p. 6. c. 202.

EX a epistola Simplicij Papæ Seuero, & Florentino epis directa. Ad cognitionem nostri examinis, Gabrenensis diaconi relatu, peruenit de quibusdam ipsius ecclesiæ clericis, quorum cum vnus ad presbyterū, duo ad leuitarum ministeriū consecrarentur, episcopus eorum, oculorum dolore detentus fertur manum suam super eos tantum posuisse, & presbyter quidā illis contra ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse: qui propter tantā præsumptionis audaciam poterat accusatus iudicio præsenti dānari, si adhuc in corpore positus, nō fuisset mortis vocatione præuentus. Sed quia iā ille examino diuino relictus, humano iudicio accusari non pōt, ij, qui supersunt, & ab eo non consecrationis titulū, sed ignominiæ potius elogiū acceperunt, ne sibi licentiā talis vltra vsurpatio faciat, decreuimus, ut a gradu sacerdotalis, vel leuitici ordinis, quem peruersè adepti sunt, depositi æquo iudicio abijciantur. Tales. n. merito iudicati sunt remouendi; quia prauè inuenti sunt constituti.

a ¶ Ex epistola.] *Hæc palea in nullo manuscripto exēplari est inuenta. Burchar. & Iuo ante hoc caput, quod incipit,* Ad cognitionem, *referūt aliud quoddam caput, quod incipit* Relatio, *ex epistola Simplicij missa Equitio Florentio, (siue Florentino) & Seuero episcopis. Quamobrem inde potest huc esse translatus, titulis. Cæterū caput hoc a Burchardo citatur ex concilio Bragga; & ab Iuone in quinta quidem parte, c. 213. ex Carthaginēsi, in sexta vero, c. 102. ex Hispalensi 2. c. 5. quo ēt loco extat & sequens caput,* Quorundam *est quasi huius summa.*

Item quæritur, an eorum ordinatio sit rata habenda, quibus episcopus oculorum languore detentus manus imponit & presbyter super eos orationem dicit.

De his ita statutum est in concilio Toletano.

In concil. Hispalen. 2. c. 5.

¶ Et ordinator & ordinatus damnationis subeat pœnam, cum episcopus manum imponit, & alius orationem dicit. Cap. XIIII.

QVorundam clericorum, dum vnus ad presbyteriū, duo ad leuitarum ministeriū sacrarētur episcopus oculorum dolore detentus, fertur, manum suā super eos imposuisse [a] tantum, & presbyter quidam illis contra ecclesiasticum ordinem benedictionē dedisse. Sed quia iam ille examini diuino relictus, humano iudicio accusari non pōt; [b] ij, qui supersunt, gradum sacerdotij, vel leuitici ordinis, quem peruersè adepti sunt, amittant. [c]

Ordo Romanus pag. 91. Rabanus de instit. cler. l. 1. c. 8.

Item ex concilio Carthagin. 4. c. 5.

¶ Qualiter subdiaconus ordinetur. Cap. XV.

6 SVbdiaconus, cum ordinatur, quia ma-

a Imposuisse.] Hic habes q duo imperfecta sacramenta nō constituunt vnum perfectū. 1 & hoc ideo quia sacramenta sunt vnitatis. de consecr. dist. 2. quia passus, & vnitas diuisionē nō recipit, 24. q. 1. loquitur. 2 Idē dico in sacramēto baptismi & eucharistiæ, & in oib. illis vbi certa forma desideratur, q duo imperfecta non faciunt vnū perfectū. Idē est in excusatione tutorum, q duæ impfecte excusationes non faciūt unā perfectam, vt C. qui numero tutela. l. 1. Idē est in stipulatione, q2 illa non diuidit ff. de verb. obl. l. 1. & l. cōtinuus. Sed sacramentum solennitatis (vt ē Missa) bene diuiditur: & ibi duo imperfecta faciunt vnum perfectū, ut 7. q. 1. nihil.

b ¶ Non pōt.] Quia crimina morte extinguunt, & nullus post mortem potest accusari, ut 24. q. 2. c. 1. ff. de bonis eorū qui ante sententiam mortem sibi consci. l. vlt. & 23. q. 2. admonere, nisi in casu heresis, ut 24. q. 2. sane 2. vel si aliqs hæreticos instituit hæredes ut ext. de hære. si qs eps. uel si in notorio crimine decessit, ut 88. d. neq; prout consueuit. notari 24. q. 2. l sūma.

c ¶ Amittāt.] Et tā nunquam eum receperunt: & ita aliqs dicitur amittere qd nūquam habuit, ut 5. q. 6. quia. 23. q. 4. Gu lisarius.

ADDITIO. Ad idē 17. dist. concilia ubi de hoc. Archid.

SVbdiacon⁹.] Hæc est 6. pars dist. in qua pbat p xvij. c. qualiter minores ord. mant. Io. de Fā. & P. Ab hoc loco usque ad finem distinctionis pone casum, quia litera plana est.

1 Arg. cōtra 16. q. 3. 5. pscriptionum uer. q si ab eo. ubi. de hoc in gl. ar. aliqua. &c.

2 Adde glo. huic contraria. in ca. nihil. in uerb. presbytero. 7. q. 1. & concor. cit. utibi.

Defunctus de quibusdā criminib. potest accusari.

ordinandorum imposuit. & presbyter quidam orationem dixit: quærebatur quid deberet fieri de episcopo.

a ¶ Quia manus.] Scilicet consecratoriam, seu ordinatoriam accipit.
b ¶ Impositionem.] Verum est, quod non imponitur manus super caput. 1 subdiaconi sicut super caput diaconi, vel sacerdotis: sed imponitur manus super ipsum sm quod impositio manus idem est, quod ordinatio. & sic non obstat contrarium 79. dist. quoniam. ubi dicitur, quod et lectori manus imponitur.
c ¶ Acolythus.] Ceroferarium.] idest, candelabrum.
d ¶ Ad accendenda.] Non in lampadib', sed cum legitur Euangelium, vt 21. dist. cleros.
e ¶ Vrceolum.] Ad vinum.
f ¶ Eucharistiam.] idest, calicem.
g ¶ Exorcista cum.] Super energumenum. Energumeni dicuntur lunatici & obsessi a demonibus: ab en, quod est in. & erge, quod est abore & mene, quod est defectus: quod est quasi in opere deficiens. Archid.
h ¶ Lector.] Spectante.] 67. d. reliqui contra, vbi dicitur, quod eps minores ordines potest conferre sub testimonio trium. Sed hic loquitur de ignotis.
i ¶ Ostiarius. ¶ Claues.] Vt eijciat excomunicatos. & infideles. 2 vt 21. dist. c. 1. in fi.
k ¶ Psalmista. ¶ Sola.] De abbatibus, 3 nō dubitat & chorepiscopis quod minores ordines conferant, vt 7. 69. d. quamuis. & 69. dis. quoniam. similiter eps. qui renunciauit episcopatui. ext. de eo qui renun. epi. requiritur. Sed qualiter sacerdotes conferunt ordinem primum, cum ordinari nemo possit sine titulo, ut 70. distin. c. 1. & solus eps titulum confert, ut 16. q. 7. c. nullus. & ext. de offic. archidia. cum satis. Sed hoc verum est de maiorib. ordinibus. Vel dic quod possint assignare titulum, sed non curam aiarum. Si autem cotrarium 25. dist. perlectis. vbi dicitur, quod collatio illorum ordinum spectat ad epm: sed illud verum est de solemni ordine.
l ¶ Debet.] Parum. Nam magnitudo coronæ est signum conuersionis, vt extra de successi. ab intest. cum dilectus in parte decisa. duodecim. 1. q. 1. duo.

1 Hic videas quod legitur, & no. 5. q. 6. quia. 1. responso.

Archid. Corona non debet esse magna.

Energumeni.

2 Et recipiat fideles. Arc.

3 Scilicet benedictis: alias non est uerum quod minores conferant. vt dicam in hoc cap. quoniam. hic allec. Archidiac.

nus a impositionem b nō accipit, patenam de manu episcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum: de manu vero archidiaconi accipiat vrceolum cum aqua, † manile, & manutergium.

a ¶ Pro. Isidorus lib. 2. offic. cap. 10. Poly. l. 2. tit. 32. Ansel. l. 7. c. 59. Iuo p. 6. c. 14. Pann. l. 3. c. 35.

† al. aqua manili.

Item ex eodem concilio, c. 6.

¶ Qualiter acolythus ordinetur. Cap. XVI.

ACOLYTHUS cum ordinatur, ab episcopo quidem doceatur, qualiter in officio suo agere debeat: sed ab archidiacono accipiat ceroferarium c cū cereo, vt sciat se ad accendenda d ecclesiæ luminaria mancipari: accipiat & vrceolum e vacuum ad suggerendum vinum in Eucharistiam f sanguinis Christi.

Poly. ibidem. Ansel. li. 7. c. 58. Iuo p. 6. c. 15. Pann. l. 3. c. 35.

Item ex eodem c. 7.

¶ Qualiter exorcista ordinetur. Cap. XVII.

EXORCISTA cum ordinatur, accipiat de manu episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi episcopo:] Accipe & commenda memoriæ, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum, g siue baptizatum, siue cathecumenum.

Poly. l. 2. tit. 32. Ansel. lib. 7. c. 57. Iuo p. 6. c. 16. Pann. li. 3. c. 37.

Item ex eodem concilio, c. 8.

¶ Qualiter lector ordinetur. Cap. XVIII.

LECTOR cum ordinatur, faciat, de illo episcopus verbū ad plebem, indicans eius fidem, ac vitam, atq; ingenium: post hæc, spectante h plebe tradat ei codicem, de quo lecturus est, dicens ad eū: [Accipe, & esto relator † verbi Dei, habiturus, si fideliter & vtiliter impleueris officium partē cum eis: qui verbum Dei ministrauerint. †]

Poly. ibidem. Ansel. li. 7. c. 55. Iuo par. 6. c. 17. Pann. li. 3. c. 38.
† al. lector.

† bene administrauerunt.] ordo Ro.

Item ex eodem, c. 9.

¶ Qualiter ostiarius ordinetur. Cap. XIX.

OSTIARIUS cum ordinatur, postquam ab archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conuersari ad suggestionem archidiaconi tradat ei episcopus claues i ecclesiæ de altario, dicens: [Sic age, quasi redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clauibus recluduntur.]

Poly. ibidem. Ansel. li. 7. c. 54. Iuo p. 6. c. 18. Pann. li. 3. c. 39.

Item ex eodem concilio. c. 10.

¶ Qualiter psalmista ordinetur. Cap. XX.

PSALMISTA, idest cantor, potest absque licentia episcopi sola k iussione presbyteri officium suscipere cātandi, dicente sibi presbytero: [Vide, ut quod ore cantas, corde credas; & quod ore credis, operibus comprobes.]

Poly. ibidem. Ansel. l. 7. c. 53. Iuo p. 6. c. 19. Pann. lib. 3. c. 40.

Clerici comam nutrire prohibentur, quorum caput desuper in modum sphæræ rasum esse debet.

Vnde Anicetus Papa episcopis Galliæ.

a ¶ Pro.

PRohibere.] Iuxta Apostolum. In epistola ad Corinthios dicitur. 1 Vir si comam nutrit, ignominia est ei, mulier si comam nutrit, gloria est ei.
b ¶ Sphaerae.] inf. 12. q. 1. duo.
Clerici.

Clerici.] Etiam uxorati, ut extra de vi. & hon. cler. clericus. 32. dist. si quis vero. sed illud potest intelligi si vult gaudere priuilegio clericali, alias secus, ut 84. dist. quisquis. Ioan. Ego dico, quod clericus coniugatus non potest gaudere priuilegio clericali: nec debet ferre tõsuram cũ hoc faceret in vituperium ordinis clericalis, vt extra de cler. coniug. c. Ioannes. Bar.

1 Apostolus dixit illud generaliter non de clericis tantum. secundum Laur.

Clericus coniugatus non gaudet priuilegio clericali.

¶Clerici comam nutrire prohibentur. Cap. XXI.

Iuo p. 6. c. 46.

PRohibete fratres per vniuersas regionum vestrarum ecclesias, vt clerici iuxta Apostolum [a] comam non nutriant, sed desuper caput in modum sphaerę [b] radant.

Item ex concilio Agathensi, c. 20.

¶De eodem. Cap. XXII.

Iuo concor. p. 6. ca. 265. & 378.

CLerici [c], qui comam nutriunt, ab archidiacono etiã si noluerint inuiti detondeantur. Vestimenta etiã, vel calceamenta eis, nisi quae religionem [d] deceant, vti, aut habere non liceat.

Item Gregorius ij. in concilio Romae habito in Basilica sancti Petri, c. 17.

De eodem. Cap. XXIII.

Extra de vit. & hon. cler. c. si quis.

SI quis ex clericis relaxauerit comam [e], sit anathema [f].

Item ex concilio Carthag. 4. c. 11.

¶Quibus vestibus monialis sit induenda, cum consecratur. Cap. XXIV.

Poly. l. 4. tit. 35. Burc. l. 8. c. 23. Iuo p. 7. c. 43. † al. sui.

SAnctimonialis virgo, cum ad consecrationem suo † episcopo offertur, in talibus vestibus applicetur, qualibus semper [g] vsura est, professioni, & sanctimoniae aptis.

Vasa quoque sacrata, & vestimenta altaris mulieres Deo dedicatae contingere, & incensum circa altaria deferre prohibentur.

Vndo Soter Papa omnibus episcopis Italiae epist. 2.

¶Vestimenta altaris, & vasa sacratá mulieres tangere prohibentur. Cap. XXV.

† al. sui.

Poly. l. 3. tit. 9. Ans. l. 7. c. 240. Burc. l. 3. c. 215. Iuo p. 2. c. 72. & p. 3. c. 265.

SAcratas Deo foeminas, vel monachas [h] sacra vasa, vel sacratas pallas [i] penes vos contingere, & incensum circa altaria deferre perlatum est ad apostolicam sedem: quę omnia reprehensione plena esse, & vituperatione, nulli recte sapientum dubium est. Quamobrem huius sanctae sedis auctoritate haec omnia vobis resecare funditus quanto citius poteritis, censemus Et ne pestis [k] haec latius diuulgetur, per omnes prouincias abstergi citissime mandamus.

Item ex Concilio Laodicensi, c. 21.

¶Sacrarium subdiaconis ingredi non licet. Cap. XXVI.

Ansel. l. 7. c. 90. Iuo p. 3. c. 105.

NOn oportet subdiaconos licẽtiam habere in sacrarium [l], siue secretarium (quod Graeci diaconum [m] appellant) ingredi, & contingere vasa Dominica.

Item ex eodem, c. 22.

¶De eodem. Cap. XXVII.

Ansel. l. 7. c. 88.

MInistrum [n] non oportet vti orarijs, nec hostias [a] derelinquere [o].

ADDITIO. Adhoc plene notatur 50. d. c. ult. 20. q. 3. eos. & 32. d. si qui. Arch.
d ¶ Religionem.] Alioquin perdit priuilegium clericale. ext. de vita & hone. cler. cap. ult. ext. de sen. excom. in audientia. De habitu clericorum plene habes 21. q. 4. in summa.
e SI quis.] ¶ Comam, vel barbam, ut extra de vita & hon. cler. c. 5.
f ¶ Sit anathema.] videtur ergo, quod omnis apostata sit excommunicatus, ut extra de apost. ca. 1. & infamis est 3. q. 4. si quis a vero † 6. q. 1. infames, quod non concedo, 2 & expone sit, idest, fiat: nã & monachus in apostasia potest recipere ordinem, ut ex de temp. ord. ex parte. & Innoc. dicit, quod admoneri dẽt priusquam suspendatur, ut extra de sent. excom. sacro.
g SAnctimonialis] ¶ Semper 3. etiã in lecto, & i infirmitate, ut 20. q. 1. vidua
h SAcratas.] ¶ Monachas.] non sacratas.
i ¶ Sacratas pallas.] scilicet corporalia.
k ¶ Et ne pestis. Sic sup. 8. d. male.
NOn oportet subdiacones.
l ¶ Sacrarium.] Idest, altare: ne sit contra inf. ca. nõ liceat.
m ¶ Diaconiũ.] Diaconiũ appellat altare, quia ibi diaconus ministrat Sacerdoti.
n MInistrum.] idest, subdiaconum.
o ¶ Derelinquere.] sed sumere dẽt cum cũ alijs ministris, ut de conse. d. 2. tribus.
¶ Mi-

Apostata qlibet an sit excõicatus.

† al. si quis vero a suo.
2 Dicas, quod hoc ñ pt verũ Itelligi in clerico saeculari, nam in regulari secus, ut extra lib. 6. ne cle. uel mon. ut periculosa. Archid.
3 Et est arg. quod monachus electus in episcopũ non debet habitum mutare secundum Laur. Ad idem extra de uit. & hon. cler. in magno. in si. & hoc argu. sumit ex eo, quod hic dicitur, semper.

a MVlier.] ¶Docere non præsumat.] Hoc.n.est sacerdotale officium,vt 16.q.1.adijcimus.idem plenius habet 33.q.5.mulierem.
ADDITIO. Idem Hug. not. hic, scilicet, quòd habent a Papa liberam licentiam docendi, & prædicandi populo, secundum Laurent.

Templarij, & hospitalarij non sunt laici.

b Laicus.] Arg.contra templarios & hospitalarios. Sed illi non dicuntur laici, cum sint Deo deuoti,vt 12.q.1.duo vel ipsi hñt hoc ex speciali priuilegio.
c ¶Præsentib.] Maxime:nã nec absentibus, quomodo em prædicabit quis,nisi mittatur? extra de hær. ad abolendam. & cap.cum ex iniuncto.
d NOn oportet insacratos.] idest, non sacros.
e NOn liceat.] ¶Portare.In processione,& vocat hæc vasa sacra, ubi contineantur reliquiæ.
f NOn liceat.] ¶In secretario.] Hic secretariũ dicitur locus,in quo sacra vasa ponũtur. & sic non est contra supra ead. dist. non oportet. vbi dicitur, quod subdiaconi secretarium ingredi non debent.
g SPonsus.] ¶Vel a paranymphis.]idest, parentibus vel ancillis.&dicũtur paranymphæ, quasi parantes nympham.
ADDITIO. Dicas ꝙ paranymphi,vel paranymphæ sunt custodes puellæ ei assistentes, & docentes qualiter se debeant hre.a para, quod est iuxta, & nympha ꝙ est puella, secũdum Hug.Vel dic, a lympha, idest, aqua, secundum Laur.
h ¶In virginitate.] alibi dicitur de biduo, uel triduo, vt 30.q.5.aliter. Sed intelligo, & illud, & istud esse cõsilium.

CASVS. Supradictum est, qualiter episcopus sit examinandus,& qualiter ipse sit ordinandus. In hac vero 24. dist.quæritur de sacerdotibus, & reliquis clericis,an sine examinatione sint promouendi, & probat Gratianus auctoritate Pauli, ꝙ examinandi sunt, dicentis: Manum

α ¶Hostias.] *Vera lectio, quæ habetur etiam in aliquot manuscriptis est,* ostia, *sed ob glossam non est restituta.*

Item ex eodem,c.23.

De eodem. Cap. XXVIII.

NOn oportet lectores, aut psalmistas orarijs vti, & sic legere,aut psallere.

Ans.l.7.c.85.

Item ex concilio Carthagin.4.c.98.& 99.

¶Mulier in conuentu viros docere non permittitur. Cap. XXIX.

MVlier quamuis docta & sancta, viros in conuentu docere non præsumat.[a] Laicus[b] autem presentibus[c] clericis (nisi ipsis rogantibus) docere non audeat.

Inf.de consec.d.4.c. mulier. Burc.l.8.c.83. Iuo p.7.c.101. & p. 8.c.324. Ibid.c.98.

Item ex concilio Agathensi,c.66.

¶Ministris non sacratis vasa Dominica contingere non licet. Cap. XXX.

NOn oportet insacratos[d] ministros licentiam habere in sacrarium(quod Græci diaconium appellãt) ingredi,& contingere vasa Dominica.

Fere idem 7.ea.cap. non oportet subdiaconos.

Item ex concilio Bracharensi,1.c.28.

¶Cuilibet ex lectoribus vasa sacra altaris portare non licet. Cap. XXXI.

NOn liceat cuilibet ex lectoribus sacra altaris vasa portare[e],nec alijs, necijs,qui ab episcopo subdiaconi fuerint ordinati.

Apud Marti. Braca. inf.c.græc. synod.c. 41.& c.66.

Item ex concilio Martini Papæ,c.41.

¶De eodem,vt clerici comam non nutriant. C. XXXII.

NOn liceat cuilibet ministeria tangere,nisi subdiacono,aut acolytho in secretario[f] vasa Dominica.

¶Nec oportet clericos comam nutrire,& ministrare: sed attonso capite, patentibus auribus, & secundum Aaron talarem vestem induere,vt sint in habitu ornato.

Iuo p.6.c.377. Ibid.c.66. Iuo p.6.c.378. Exod.28.

Item ex concilio Carthagin.4.c.13.

¶Qualiter sponsus,& sponsa sint benedicendi. Cap. XXXIII.

SPonsus,& sponsa cum benedicendi sunt a sacerdote, a parentibus suis,vel a paranymphis[g] offerantur, qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reuerentia ipsius benedictionis in virginitate[h] permaneant.

Inf.30.q.5.c.Spõsus Burc.l.9.c.5. Iuo p.8.c.143.

DISTINCTIO XXIIII.

QValiter epũs sit examinãdus, & qualiter ipse simul cũ reliquis infra ipsum cõstitutis sit ordinãdus,breuiter mõstratũ est. Nũc aũt uidendũ est de sacerdotib.& reliquis, an sine examinatiõe sint ꝓmouẽdi. De his

QValiter episcopus.] Hæc distinct. diuiditur in tres partes: in quarum prima dicitur, quod probatæ vitæ debent esse ad ecclesiam sacerdotes: & adhoc tres canones inducuntur. Secunda: ibi, [Cum itaque. Tertia,ibi,] Quæritur quid fieri.] Ioan. de Fant.

Manum cito nemini imposueris, & nihil sine præiudicio facias,idest,præcedente iudicio,idest, sine præexaminatione.Item probatur per sequentia.Et casus primi capituli per se patet.

i ¶Nunc autem.] In hac distin.agit magister ex examinatione clericorum. Primo ostendit oẽs examinandos esse

1 Et hoc usque ad §. 1. eo.cũ itaq;. 2 Et hoc facit ab illo §. cum itaque vsque ad §. quæritur.

esse. 1 Secundo ostendit qualiter vt quando examinãdi sunt, & a quibus. 2 Tertio qualiter puniantur, qui sint examinatione promouentur.

a ¶Manus. 78.dist.quid est.

ADDITIO. Et extra de elec. cum nobis olim.& est hoc c.secundum Hug.& Laur.

b ¶Præiudicio.] idest, in præcedenti iudicio.

c ¶In alteram.] idest, in contrariam, prout ponitur. 2. q.3.§.notandum ibi prævaricator.

Epistola 1.c.5. Paulo aliter in orig.

ita scribit Paulus ad Timotheum:[Manus [a] *nemini cito imposueris, & nihil sine præiudicio* [b] *facias in alteram* [c] *partem declinando.*

Ex decretis Syluestri Papæ in Synodo Rom.c.9.

¶De eodem. Cap. I.

Burch.li.5.c.34. Iuo p.2.c.43.

NVllus acolythorum vel subdiaconorũ α rem consecratam a presbytero alijs porrigat (quia aliud est minister, aliud assistens) nisi tantum supportet, quod ei sacerdos imposuerit suo ore benedictum.

α ¶Vel subdiaconorum.] *Verba hæc non sunt in synodo Romana sub Syluestro, sed habẽtur apud Burchardum, & Iuonem, & in ijs Vaticanis Gratiani exemplaribus in quibus est hoc caput. Nam in antiquioribus non est, sed post versiculum,* declinando, *sequitur continenter,* Nullus ordinetur.

Item ex concilio Carthagin.3.c.22.

¶Ante probationem nullus ordinetur clericus. C. II.

Ansel.li.6.c.89. † non probatus vel] orig.

NVllus ordinetur clericus nisi † probatus fuerit, vel episcoporum examine, vel populi testimonio [d].

Item Gelasius Papa Cælestino episcopo.

¶Ad ministerium alicuius ecclesiæ, clerici eiusdem promoueantur. Cap. III.

Ansel.li.7.ca.85.al. 99-93. † Stirensis.] Ansel.

PResbyteri, diaconi; & vniuersi clerici Stomensis † ciuitatis [e] petitorio nobis suggessere porrecto in ecclesia B.martyris Eleutherij episcopi (quæ in supradicta ciuitatis parochia β probatur esse constructa) presbyterum, qui constitutus fuerat, defecisse, atq; in eius locum Iulianum diaconũ ipsius ecclesiæ pro celebritate ipsius loci quantocyus debere ordinari. Et ideo frater charissime, si de eius vita, vel moribus nihil est, quod contra canonum veniat statuta, suprascriptũ presbyterii honore decorabis, sciturus [f], eum visitatoris te nomine, non Cardinalis creasse [g] pontificis. Pariter etiam & Fælicissimũ diaconum in eius ecclesiæ ministerio, si conuersatio eius patitur; subrogabis, vt locus processionis celeberrimus ad mysteriorũ † consecrationem nec sacerdote indigeat, nec ministro [h].

† al. ministeriorum.

β ¶Parochia.] *In omnibus antiquis codicib. tam impressis, quam manuscriptis sic legitur: cuius vocis loco, in recens impressis erat positum,* paroccia. *sed visum est antiquam lectionem esse retinendam: præsertim cum dictio hæc etiam Græce aptissimam habeat ethymologiam.*

PResbyter.] CASVS vacante Stomesi. ecclesia, defecit sacerdos in ecclesia beati Eleutherij martyris, & cum illa ecclesia epo indigeret, nec erat eps, qui eum ordinaret clerici Stomensis ciuitatis supplicauerunt Papæ vt præciperet Cœlestino episcopo, quatenus nomine visitatoris tãtum & non tanquam proprius episcopus ordinaret in præfata ecclesia Iulianũ presbyterum diaconum in locum deficientis presbyteri electum. Præcipit ergo Papa episcopo Cęlestino, vt Iulianum diaconum promoueat in presbyterum in prædicta ecclesia tãtum nomine visitatoris: & Fęlicissimũ in locum Iuliani substituat diaconũ, ut ecclesia illa nec sacerdote indigeat, nec ministro.

¶Casus sequẽtis capituli & §.patet.

e ¶Ciuitatis. Carẽtis epo. Sed nõne vacãte sede episcopali capitulũ potuit dare inuestiturã, ut extra de hære. ad abolendam.& ext. de elec. quia diligentia? Rñ. ꝙ inuestitura tãtũ ad episcopos spectat, vt 16.q.7.null[9]. Ioã.& est hodie expressum extra ne se. vac. illa. vbi dicitur, ꝙ capitulũ nõ supplet defectum epi in collationib. pbẽdarũ B. Vel dic, ꝙ capitulũ, istũ diaconum non potuit alienare sede vac. qa ecclesiasticæ res alienari nõ pñt sede vacante, ut 12.q.2. si qua de rebus & 71.dist. fraternitatẽ & maior est alienatio 4 persoñæ, ꝙ alterius rei, vt nẽ nulla fit 32.q.1. pręcipimus. alienatio: Sed quare non petebãt hoc ab archiepiscopo? Forte quia ecepo: & sic ecclesia erat exempta. loquitur extra de maio. & obed. c. fin. Vel quare non petebãt hoc a vicinis episcopis, ut 65.dis. si hisq; & c. cũ forte? Rñ. forte nolebant: poterant enim ire ad Papam omnibus omissis medijs. sicut ad eum appellatur omissis medijs. 2. q. 6. ad Romanam, & c. omnes. Vel capitulum ipsum elegit, & petijt a Papa confirmationem. nam idem non potest eligere, & confirmare.

3 Iste decretales nõ pro tãt intuẽti. id. ad qđ pro bandũ inducuntur.

4 Dic ꝙ per cõfirmatiomæ.

Ioã. de Fan.

Ignoti sunt examinandi & non alij. 2 De hoc no. sup.d. proxi. qui eps. in ptin. Archi.

d NVllus ordinet.] ¶Testimonio.] Hic habes, ꝙ testimonium populi æquiualet examinationi. Vnde sufficit ꝙ clericus ordinandus habeat famam pro se: & per hoc etiam patet, ꝙ noti non sunt examinãdi: sed tantum ignoti, ut 47.dist. de Petro. 94.dist. ualde, extra de præsump. mandata. 2

f ¶Sciturus.] Semper hoc ergo est exprimendum, ne pro iure possit hoc in posterum sibi uendicare, ut 7.q.1. pontifices extra de iure patr. ex literis.

g ¶Creasse.] idest ordinasse illum.

h ¶Nec ministro.] Et ita quælibet ecclesia habebit sacerdo-

cerdotem & diaconum alibi dicitur. φ habebit duos sacerdotes. 7. q. 1. illud. & extra de fil. pbytero. proposuit.
a Episcopi.] ¶ Qui plurimo.] Tales enim præferendi sunt alijs in ordine, & in dignitate. 1 vt 61. dist. c. statuimus. 75. dist. c. vlt.

non fuerit in his tribus examinatus, deponendus est, ut extra de elect. nihil est.
f ¶ Iam cōdemnati.] Sunt ergo tales ipso iure suspensi. 1. q. 1. reperiuntur.
ALIAS. Dictum est §. φ clerici collaterales epi debent probare

1 Idē Alex. de Imol. in l. cum quid. circa princ. ff. si cer. pet.

CVM ITAQVE. Hæc est secūda pars in qua dr. φ ordinādi sunt examinandi. Ioan. de Fant.

QVādo.] CASVS. Dr in hoc ca. φ in feria quarta ante Sabbati ordinationis archipresbyteri, & sacerdotes debēt præsentare ordinandos i ciuitate, & tūc eps ad examinationem illorum tribus diebus otinuis faciēdā dēt eligere viros prudentes: q diligēter de vita & statu eorū inquirāt: & illi quibus hoc cōmittit sint tales, qui gratia vel pecunia nō corrumpantur: quod si secus fecerint, deponantur & promoti repellantur.
b ¶ Sacerdotes.] Tñ hoc vr esse officiū archidiaconi, & repræsentare abbates ordinādos, & abbatissas in se deponere: ut ext. de off. archid. ut nostrū. Et est arg. ad hoc §. d. ,xxi. ostiarius. Et sm hoc vr. φ si archidiaconus dēt examinare instituendū, φ tenet ordinato ad bñficiū oferendū. ar. 54. d. si seruus. Arg. contra extra de pben. eps. Sol. illud est qñ eps ordinat sine repræsentatiōe: uel quādo repræsentās nō est soluendo. ADDITIO. De hoc no. extra de offic. archid. ad hæc.
c ¶ Patriam.] Nā pp natiuitatem, vel patriā carius vel vilius emit mācipiū. ff. de æd. ed. §. quod si nolit. §. qui mancipiū.
d ¶ Institutionem.] idest, titulum.
e ¶ Inuestigent.] Sed nunqd ordinādi, ita rigide sunt examinādi? qd vr, ut ext. de pur. cano. constitutus. & extra de elect. cum in cunctis. Arg. contra. ff. de ædil. ed. §. si quid uenditor in princ. ubi dr. φ non ita anxie, sed cum quodā temperamento accipiendū est, ut non requiratur nimia perfectio extrā de elect. cum nobis olim. Hæc autem tria potissime requirenda sunt, ætas legitima, literatura sufficiens, morum honestas, ut extra de elect. cum in cunctis. & si

Archidiaconus instituēdos examinare debet.

Ordinandi de qb. sunt examinādi.

Hæc in monacho non est necessaria, ut legit & no. 7. 16. q. 1. legi.

Item ex concilio Laodicensi, c. 12.

¶Metropolitanorum, & episcoporum examine promoueantur episcopi. Cap. IIII.

Dist. 61. cap. epm. & 63. c. non licet. Burch. li. 1. c. 9. Iuo p. 5. c. 63.

EPiscopi iudicio metropolitanorum, & eorū episcoporum, qui circumcirca sunt, prouehantur ad ecclesiasticam dignitatem †; ij videlicet, qui plurimo [a] tempore probantur tam verbo fidei, quàm rectæ conuersationis exemplo.

† al. potestatem.

2 *Cum itaque sine examinatione nullus sit ordinandus quemadmodum, & quo tempore sacerdotum, & cæterorum infra positorum examinatio debeat fieri, considerandum est.*

De his in concilio Nannetensi, c. 11 ita legitur.

¶Qui ordinandi sunt feria quarta ad examinationem conueniant. Cap. V.

Burch. li. 2. c. 1. Iuo p. 6. c. 21. Poly. li. 2. tit. 29. Pann. li. 3. c. 21.

QVando episcopus ordinationes facere disponit, omnes, qui ad sacrum ministeriū accedere volunt, feria quarta ante ipsam ordinationem euocandi sunt ad ciuitatem vna cū archipresbyteris †, qui eos representare debent & tūc episcopus a latere suo eligere debet sacerdotes [b], & alios prudentes viros gnaros diuinæ legis, & exercitatos in ecclesiasticis sanctionibus: qui ordinendorū vitam, genus patriam [c], ætatem institutionem [d], locum, vbi educati sunt, si sint bene literati, si instructi in lege Dñi, diligenter inuestigent [e]; ante oīa, si fidem catholicam firmiter teneant, & verbis simplicibus asserere queant. Ipsi aūt, quibus hoc committitur, cauere debēt, ne aut fauoris gratia, aut cuiuscunq; muneris cupiditate illecti a vero deuient, ut indignum, & minus idoneū ad sacros gradus suscipiendos episcopi manibus applicent. Quod si fecerint; & ille, qui indigne accessit, ab altari remouebitur, & illi, qui donum sancti spiritus vendere conati sunt, coram Deo iam condemnati [f] ecclesiastica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur: & sic Sabbato, qui probati inuēti sunt, episcopo representenur.

† al. presbyteris.

Alias [g] autem sine clericorum videlicet concilio, & populi testimonio nullum episcopus ordinare præsumat.
Vnde in concilio Carthagin. 4. c. 22. legitur.

¶Sine clericorum suorum concilio episcopus clericos non ordinet. Cap. VI.

EPiscopus sine concilio † clericorum [h] suorum clericos non ordinet, ita vt ciuium conniuentiam †, & testimonium quærat.

† al. consilio.
† assensum, & conniuentiam.] orig.

pbare & examinare ordinandos: & ordinandi dēnt esse pbati populi testimonio. Nūc uero dr. φ si neutrū istorū interueniat eps non dēt præsumere facere ordinōnē.
¶ Casus seq. cap. cum §. patet.
g ¶ Alias.] i. si nō sint examinati a collateralib. epi. 2 vel pbat. p testimoniū populi. ad hoc §. e. nullus.
h Episcopus.] ¶ Clericorum.] Sed contra 15. quæst. 7. cap.

2 Vt sup. c. proxime.

c.vlt. ibi dicitur, ꝙ solus episcopus honorem dare potest: solus auferre non potest. Sed ibi hæc dictio, solus, non excludit clericos suos: sed alios episcopos. adhuc signatur aliud contrarium 67. dist. reliqui. Sed illud loquitur de notis clericis, requiritur ergo consensus canonicorum

modo exponitur quantum ad ordinandos: ... quantũ ad ordinatos. Et quod dicit, ordinatu... dum, si prius fuerit criminosus, intelligas de n... mine: quia si quis in minori crimine ... ordinari se permiserit, non deponitur: sed imponitur ei pœnitentia, vt ... cap. 1. 82. d. presbyter ... extra de renun. ... crimininis ... Qui ergo tpe ordinationis suæ tacet crimen suum, deponitur, ut 50. dist. ex pœnitentibus, uel si quis sine examinatione promotus fuerit, ut 84. d. quisq́, & 81. dis. si qui sine examinatione. Sed pone, ꝙ in omnib[9] sit idoneus, qui ordinatus est sine examinatione: nũquid propter hoc solũ deponẽdus est, 2 ꝙ nõ est examinatus? ita videtur hic dici: & hoc nõ est ꝑ suum vitium, sed propter vitium ordinãtis, ut 70. dist. c. 1. & 16. q. 7. decernimus. Item qa non intrauit per ostium, vnde mori dẽt, vt Rhemus, ff. de rerũ diuis. l. vlt. Alij contrarium dicunt: arg. contra extra de præben. cum secundum Io.

2 Hæc depositio fieri debet nõ ab eo qui eum ordinauit: cum ipse dẽat deponi: sed ab eius superiore, ẽm Hug. Idem sentit Goff.

3 *Quæritur, quid fieri debeat de his, qui sine examinatione prouecti sunt.*

De his ita legitur in concilio Martini Papæ.

Apud Martin. Bracaren. c. 24. Facit ad hoc c. epis. 5. Zachariæ ad Bonifacium epm, & 15. q. 8. Si quis presbyter. Ans. l. 8. c. 13.

¶ De ijs, qui sine examinatione ordinantur, & postea peccata sua confitentur. Cap. VII.

SI quis presbyter, aut diaconus sine aliqua examinatione ordinati sunt, aut certe, cum discuterentur criminosa peccata sua cõfessi [a] sunt, *a* aut post ordinationem ab alijs detecti sunt, abijciantur ex clero. Similiter vero, & de vniuerso ordine clericorum seruetur. Nam hoc sibi, quod irreprehensibile [b] est, sancta catholica defendit ecclesia.

a ¶ Confessi sunt.] *In originali est*, confessi non sunt, & post ordinationem, &c. *Verum in Concilio Nicano, c. 9. vnde hoc caput videtur sumptum, habetur sine negatione, quemadmodum hic, & inf. d. 81. c. si qui sine.*

DISTINCTIO XXV.

QVod nullus sine examinatione ordinandus sit, breuiter demonstratum est. Quid autem [c] ad episcopum, quid ad vnumquemque inferiorem pertineat, Isidorus Hispalensis episcopus in epistola ad Ludifredũ † scribit ita dicens.

† al. Lantfredum.

¶ *Integra hæc epistola habetur in codice bibliotheca monasterij Dominicanorum.*

¶ Quod episcopi, & cæterorum sit officium in ecclesia. Cap. I.

Burch. l. 3. c. 50. Iuo p. 6. c. 20. Pann. l. 3. c. 41.

PErlectis sanctitatis tuæ literis gauisus sum, ꝙ optatam salutem tuam earum relatu cognoui. De his autem, quæ in sequentibus insinuare eloquij tui sermo studuit, gratias ago Deo, ꝙ solicitudinem officij pastoralis impendis, qualiterq; ecclesiastica officia ordinẽtur, per

b ¶ Quod irreprehẽsibile.] Ergo minores ordines cũ examinatione; cõferẽdi sunt. Nã, & deponitur quis a minoribus ordinib. ut 27. q. 1. si qs episcopus.

3 Arg. cõtra sup. ea. d. qñ. sumpto arg. a contrario sẽsu, sed ista hic & ibi sib maxime Ar.

QVod nullus.] Hęc dist. diuiditur in tres partes. In prima ponuntur officia minorum clericorum, episcoporũ, & aliarum dignitatum, s. archid. archipresbyt. primicerii, sacristæ, thesaurarij. Petrus. Secunda ibi. [Ex hac.] Tertia ibi. Nunc autem. Io. de Fan.

2 Scilicet in dispensatione rerum ecclesiæ. 12. q. 2. si qua de rebus. Item in alienatione. 12. q. 2. sine exceptione 10. q. 2. hoc ius. Item in omnibus cõib. negotijs; ut ꝙ omnibus incũbit, ab omnib. comprobetur, extra de præscript. accedens. Arch.

Confessus de crimine an habeatur pro cõuicto.

nicorum in ordinibus conferendis, ut hic. Item in causarum diffinitionibus, ut 15. q. 7. episcopus. Item in cõferendis beneficijs extra de his quæ fiunt a præla. sine consensu c. ea noscitur 93. d. legimus. Item in priuilegijs conferendis, & alijs negotijs, vt extra. de ijs quæ fiunt a præla. quanto. 1

QVÆRITVR QVID FIERI. Hæc est tertia pars d. in qua dicitur, ꝙ si aliqui sine examinatione ordinantur: si criminosi sint, deponantur. Io. de Fan.

SI quis.] CASVS. Tres casus in hoc c. continentur. Primus est, ꝙ si quis presbyter, uel diaconus sine examinatione fuerit ordinatus, dẽt deponi. Secũdus est, qđ & si examinatur, & confitetur crimina sua in examinatione, dẽt repelli, & non promoueri. Tertius si examinatur, & non cõfitetur crimina sua, si postea inde conuincatur, debet deponi. Idem dicendum est de cæteris clericis inferioribus.

a ¶ Confessi.] Si metu probationum aliquis confitetur crimen, talis habetur pro conuicto, sed si sponte aliquis confitetur crimen nulla examinatione præcedente, seruatur qđ legitur 15. q. 8. qui admiserit, & c. si quis presbyter, & ponitur hoc uerbũ, abijciantur, impropriẽ uno

CASVS. Supra ostensum est de examinatione clericorum. In hac vero 25. d. ostẽditur quid ad episcopum, & quid ad alios inferiores pertinent, & hoc probat per sequentia c. Et postea interserit regulam Apostoli: Oportet episcopum esse sine crimine, &c. & eius occasione ponit significationes huius nominis, crimen.

c ¶ Quid autem.] In hac d. ostendit quid pertineat ad vnumquemq; ordinem. 4 Secundo ponit regulã Apostoli. Oportet episcopũ esse sine crimine, & inde nacta occasione ponit uarias significationes huius nominis, crimen, & ostẽdit quod sit mortale, quod ueniale.

4 Et hoc usque ad §. nũc autem.

PErlectis.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte ostendit Isidorus, quæ officia pertineant ad singulos ordines. In secunda parte quæ incipit ibi: Hi sunt ordines. ostendit, ꝙ quatuor dignitates debent esse sub episcopo in ecclesia maiori, scilicet, archidiaconus, archipresbyter, primicerius, & thesaurarius, & quæ ad ipsos pertineant, & quibus præponantur.

nantur, quod prosequitur vsque ad §. [Nunc autem.]
a ¶ Cognita.] Not. ꝙ quærere possumus ea quæ sunt nobis nota, vt 11.distin. quis nesciat.24.q.1.pudenda. vers.fin.
b ¶ Infideles.] Contra inf.de consec.d.1.episcopus nullum. sed illud nō tenet, quia contraria consuetudine abrogata sunt dist. 4. §. leges.
ADDITIO. Hoc legitur, & no.1. q.1. nō liceat ibi videas, vel dic, ut no.in p̄dic. c.episcopus, & 30. q.3. de incestis, in gl. de hac materia, &c. sed qđ hic not. fuit in summa Goffred. Archid.
c ¶ Benedictiones.] idest, benedicamus.
d ¶ Laudes.] .i. alleluia, uel illud. Christ⁹ vincit, &c.
e ¶ Sacrificium.] i. offertorium.
f ¶ Lectiones] Legēdas in matutinis.
g ¶ Prædicare.] .i. legere: ne sit contra 16. q.1. adiicimus.
h ¶ Apostolum.] i. epistolam: cum deest subdiaconus.
i ¶ Precum.] Dicendo litanias.
k ¶ Et recitatio.] ordinandorum, & baptizandorū, & mortuorum, & excommunicatorum, 2.q.1.legum.
l ¶ Præmonet.] Cū dicit, Humiliate vos, &c.
m ¶ Clare.] kyrie eleison in Rogationibus. Idem Goffr.
n ¶ Pacem.] Cū dicit, Dñs vobiscum. vel pax vobiscū; secundum cōsuetudinē alterius loci. Vel cum dicit, Agnus Dei, &c. Lau.
o ¶ Annunciat.] Festiuitates.
p ¶ Chrismatis.] Alia plura spectant ad episcopū, vt 68. d. quamuis.
q ¶ Et sacrificij.] portandi ad altare.
r ¶ Et iurgia.] Hic videtur, ꝙ archidiaconi habeant ordinariam iurisdictionē, & quod possint instituere clericos, & suspēdere, uel excommunicare 1 ut 63. dist. si in plebibus. & extra de pe. licet, & extra de exces. prælа. ad hoc, & de offi. deleg. super eo. & de præben. referente. & extra de insti. cum venisset. Arg. contra 16.q.7. nullus, & extr. de offic. Archi. cap.4. & 5. Item vicarius est episcopi, vt infra cap.1. & extra de offic. Archid. cap. 1. ergo habet delegatam iurisdictionem, non ordinariam. Ad hoc dico, ꝙ Archid. habet ordinariā iurisdictionē 2 & qđ legitur extra de offi.

quiris: & licet omnia prudētiæ tuæ sint cognita, [a] tamē, quia affectu fraterno me consulis, ex parte, qua valeo, expediam, & de omnibus ecclesiæ gradibus, quid ad quemque pertineat, eloquar. Ad ostiarium namque pertinent claues ecclesię, vt claudat, & aperiat templū Dei, & omnia, quæ sunt intus, extraque custodiat: fideles recipiat; excommunicatos, & infideles [b] excipiat. † ¶ Ad exorcistam pertinet exorcismos memoriter retinere, manusque super energumenos, & cathecumenos in exorcizando imponere. ¶ Ad acolythū pertinet præparatio luminariorum in sacrario: ipse cereum portat: ipse suggesta † pro Eucharistia, calices subdiaconis præparat. ¶ Ad psalmistam pertinet officium canēdi, dicere benedictiones, [c] laudes, † [d] sacrificium, [e] responsoria, & quidquid pertinet ad canendi peritiam. ¶ Ad lectorem pertinet lectiones [f] pronunciare, & ea quæ prophetæ vaticinarūt, populis prædicare. [g] ¶ Ad subdiaconū pertinet calicē, & patenam ad altare Christi deferre, & leuitis tradere, eisq; ministrare, vrceoleum quoque, & aquam, † manile, & manitergium tenere; episcopoq;, & presbyteris, & Leuitis pro lauandis ante altare manibus aquam præbere. ¶ Ad diaconum pertinet assistere sacerdotibus, & ministrare in omnibus, quæ aguntur in sacramētis Christi: in baptismo scilicet, in Chrismate, & patena, & calice; oblationes quoq; inferre, & disponere in altario: componere etiam mensam Domini, atq; vestire, crucē ferre, & prædicare Euangelium, & Apostolum. [h] Nam sicut lectoribus vetus testamentum, ita diaconis nouum prædicare præceptum est: ad ipsum quoque pertinet officiū precum, [i] & recitatio [k] nominum: ipse præmonet [l] aures haberi ad Deum: ipse hortatur clarè: [m] ipse donat pacē, [n] & ipse annunciat. [o] ¶ Ad presbyterum pertinet sacramentū † corporis, & sanguinis Domini in altario Dei cōficere, orationes dicere, & benedicere dona Dei. ¶ Ad episcopum pertinet basilicarū consecratio, vnctio altaris, & confectio chrismatis. [p] Ipse prædicta officia, & ordines ecclesiasticos distribuit: ipse sacras virgines benedicit; & dum præcessit vnusquisque in singulis; ipse tamen est præordinator in cunctis. ¶ Hi sunt ordines, & ministeria clericorum: quæ tamen auctoritate Pōtificali in archidiaconi cura, & primicerij, ac thesaurarij solicitudine diuidūtur. ¶ Archidiaconus enim imperat subdiaconis, & Leuitis: ad quem ista ministeria pertinent, ordinatio vestiendi altaris a Leuitis, cura incensi, & sacrificij [q] necessaria solicitudo; quis Leuitarum Apostolum, & Euangelium legat, quis preces dicat, seu responsoria † in Dominicis diebus, aut solemnitatibus † decantet. Solicitudo quoque parochiarum, [ß] † & ordinatio, & iurgia [r] ad eius pertinent curam pro repa-

† al. eijcere.
† al. vasa suggesta.
† laudis sacrificiū. orig.
† aqua manilem] orig.
† al. sacrificium.
† al. responsorium.
† Solemnitatem.] orig. & Pann.
Solemnitatum.] Burch. & Iuo.
† Parochianorum.] orig.

ota quere- licet.

1 Ad hoc facit qđ no. 9. q. 4. nullus primas. in gl. ergo nec. & inf. dist. 24. q. 3. tā sacerdotes. ibi videas. Arc.

2 Idem Bal. in l. præcipimus. ī prin. C. de app. & Alc. de Imo. in rub. ff. de offi. eius cui mand. est iurisdict. in 4. colu. ubi ad hoc multa adducit iura.

officia archidia.c.4.intelligo cum archidiaconus extendebat manus ad ea quæ sibi non competebant ex officio nisi consuetudo sit præscripta, vel gñalis aliarũ ecclesiarũ illius diœc. Nec ob. q dr̃ esse vicarius epi, quia nihilominus est ordinarius iudex. nã & vicarius alicuius

vt hic dr̃: ergo est pedaneus iudex, vt C. de peda.iudi. l. vlt. sed pedanei iudices delegati sunt. vt C. de peda.iudi. l. penul. Item quia episcopus hoc officium delegat alijs. vt 10. q. 1. episcopum. Sed illud intelligas de illo iure visitandi, quod episcopo competit. H. dicit ipsum habere ordinariam: sed tamen eam non potest exercere sine auctoritate episcopi: sicut Metropolitanus ius habet consecrandi episcopum: illud tamen ius non potest exercere sine alijs episcopis. 64. distin. cap. 1. Ioan. Mihi videtur, quod solus episcopus in ciuitate sua dẽat esse iudex ordinarius. vt 7. q. 1. in apib. nisi secus sit de consuetudine iam præscripta. ut extra de præscript. de quarta. & c. auditis. & melius de off. Archid. cap. vlt. quod est Honorij. B.

† Parochiam.
† Parochitanorum] orig.
† al. & libertatum.

rãdis [a] diœcesanis basilicis ipse suggerit sacerdoti: [b] ipse inquirit parochias † cũ iussione [c] epi, & ornamenta, vel res basilicarũ [d] parochiarũ, † gesta libertatũ † ecclesiasticarum epõ idem refert: collectam pecuniam de cõione [e] ipse accipit, & epõ defert, & clericis proprias partes idem distribuit. ¶ Ab Archidiacono nunciantur epõ excessus diaconorum: ipse denunciat sacerdoti in sacrario ieiuniorum dies, atq; solemnitatum, & ab ipso publicè in ecclesia prædicatur: γ qñ vero archidiaconus absens est, vicem eius diaconus [f] sequens adimplet. ¶ Archipresbyter δ [g] verò se esse sub archidiacono, eiusque præceptis sicut epi sui, sciat obedire: & (qđ specialiter ad eius ministeriũ pertinet) supra oẽs presbyteros in ordine positos curam agere, & assidue in ecclesia stare; & qñ episcopi sui absentia contigerit, ipse vice eius Missarũ solemnia celebret, & collectas [h] dicat, vel cui ipse iniunxerit. ¶ Ad primiceriũ pertinent acolythi, exorcistæ, psalmistæ, atque lectores: signum [i] quoq; dandum pro officio clericorum, pro vitæ honestate, & officij meditãdi, & peragẽdi solicitè, lectiones, benedictiones, psalmũ, laudes, offertorium, & responsoria quis clericorum dicere debeat. Ordo quoq;, & modus [k] psallendi † in choro pro solemnitate tẽporum: ordinatio quoque pro luminaribus deportãdis. Siquid etiam necessarium est pro reparatione basilicarum, quæ sunt in vrbe, [l] ipse denũciat sacerdoti: epistolas episcopi pro diebus ieiuniorũ parochitanis † per ostiarios ipse dirigat: clericos, [m] quos delinquere cognoscit, ipse distringat, quos verò emendare non valet, eorum excessus ad agnitionem episcopi deferat: basilicanos † ipse constituat, & matriculam † [o] ipse disponat. Quando autem primicerius absens est, ea, quæ prędicta sunt, ipse exquirat, qui ei aut lege † [p] proximus est, aut eruditione. ζ ¶ Ad thesaurariũ pertinet basilicarum, & ostiarij ordinatio, † [q] incensi præparatio, cura chrismatis conficiendi, cura baptisterij ordinandi, præparatio, luminariorum in sacrario, & in sacrificijs. †

† al. canendi.

† al. parochianis.

† al. basilicarios.
† al. matriculas] orig. & manuscrip.
† loco] orig.
† reparatio] orig.

† præparatio sacrificij] orig.

α ¶ Clamare.] *In epist. B. Isid. & apud Iuonẽ legitur*: ipse hortatur orare, ipse clamat, & pacem ipse annunciat.
β ¶ Parochiarũ.] *In epist. legitur*, parochitanorũ, *quemadmodum & paulo inferius: Et vox ista frequens est in*

a ¶ Pro reparandis.] Alibi dicitur, quod hoc ad præpositum spectet, ut 50. d. sanctorum. sed ibi nomen præpositi large sumitur. ut extra de verb. signifi. quamuis.
a ¶ Sacerdoti.] Id est, episcopo.
c ¶ Cum iussione.] generali, quando recipit archidiaconatum ab episcopo.
d ¶ Basilicarum.] Ruralium: quia eas quæ sunt in vrbe, custodit primicerius.
e ¶ De communione.] Idest, de oblationibus.
f ¶ Diaconus.] Cũ ergo possit vices suas delegare, ergo est ordinarius, ut C. de iudi. a iudice.
g ¶ Archipresbyter.] In quibusdam ecclesijs vocatur iste decanus. 50. d. in capite. sed ille est archipresbyter ruralis. [1]

ius ecclesiæ perpetuus dr̃, & ordinarius. ut extra de preben. de monachis. Sic uideo, q uicarius iudicis ordinariam habet potestatem. quod ex eo patet, quia interponit decretum de non alienandis rebus minorum. C. de off. eius qui vi. alic. gerit. l. 2. sed hoc non posset facere, si haberet delegatam iurisdictionem. ut ff. de offic. eius cui man. est iurisd. l. 2. videtur tamen ex hoc, q habeat delegatam iurisdictionem: quia appellatur ab ipso ad archiepiscopum, ut extra de præben. referente: sed si haberet ordinariam iurisdictionem, gradatim fieret appellatio, ut 2. q. 6. anteriorum. Item alia ratione uidetur hoc, quia tantum de humilioribus negotijs cognoscit,

h ¶ Collectas.] Scilicet orationes.
i ¶ Signum.] idest, pulsatio campanarum.
k ¶ Modus.] idest cum organo, uel sine eo.
l ¶ In vrbe.] Sed archidiacon⁹ ext. urbẽ, ut s̃. dictũ est.
m ¶ Clericos.] Ciuitatenses.
n ¶ Basilicanos.] idest, custodes basilicarum. [2]
o ¶ Et matriculam.] .i. tabulam: nam in matricula faciat scribi, quod quilibet canonicus legere debeat.
p ¶ Aut lege.] .i. ordine. & est arg. literaturam ęquipollere dignitati.
q ¶ Ordinatio.] i. ut ordinet ea, quæ sunt necessaria ad basilicam. s. claues & candelas.

[1] De quo hic non loquitur sm Laur.

[2] Aliter accipitur 50. dis. contumaces Arch. Literatura æquipollet dignitati.

EX HAC EPISTOLA. Hæc est secunda pars huius dist. in qua ponit de ordinatione presbyterorũ & diaconorũ.
a Audire.] Oportet.] Subditos.
b Monita.] id est, conuersationem.
c ¶ Disciplinæ.] id est, regulam viuendi, vt 16.q.1.sicut.
d Vnum.] ¶ In sinistro humero. Et hoc ideo, vt ostendatur, q debet transire de læua ad dexteram, i. de temporalibus ad spiritualia: & hoc ostenditur cum circumflectitur postea versus dexteram.
NVNC AVTEM. Hæc est tertia pars huius distin. in qua ponuntur 13. capitula apostolicæ regulæ: & sub hac occasione ponit quatuor acceptiones criminis. Io. de Fan.
CASVS. Ostēso qualiter in quolibet ordine sint examinandi clerici & ordinãdi, nunc Gra. breuiter usque ad 12. causam tractat ex quibus ordinibus quis valeat pmoueri: & qui post lapsum valeāt reparari, & quibus culpis deijci mereantur, & quo accusante, & quibus testificantibus possint conuinci clerici: & sub quo iudice sint absoluendi, vel damnandi: Et incipiendo ab episcopo prosequit 13. c. apostolicæ regulæ. Primum c. est, oportet epm esse irreprehēsibilem, vel sine crimine. Et dicitur primo crimen quodlibet peccatum mortale, vel veniale ex deliberatione procedēs, vel fine: de quo dicitur: res pene cōtra naturam est, &c. sed talis eligatur cuius cōparatione cæteri grex dicatur. Secundo dr crimen accusatione & condēnatione dignũ, uel infamia criminalis.

1 Quam tractat vsq; ad 40. dist. per ordinem: demum repetit eadem & ordinatē a dist. 81. vsque ad dist. 91. Si qua alia interponit in distinctionib. vel 1 causis, incidētia sunt, ut 7. sequitur in gl. sm Hug. Regula apostolica habet 13. cap.

Quod autem dicitur: oportet episcopum esse sine crimine, intelligitur post baptismum, & non ante.
e ¶ Propter quod.] id est, quia simile ponitur 22. dist. de Constantinopolitana. vers. nam quod.
f ¶ Nunc autem.] Ab hoc loco vsque ad 40. dist. assignat 13. cap. apostolicæ regulæ. 1 quæ in locis suis distinguemus, & pertingit hic tractatus vsque ad 12. causam, assignando quales in quolibet ordine, & ex quo, & in quē debeāt promoueri, q lapsi valeant reparari, & qui non: & sub quo iudice quilibet accusetur, & sub quo iudice sint ligandi, vel absoluendi: Si qua autem alia interponit, incidentia sunt, vt in 6.7.8.9. & 10. causis, continua.
¶ Hactenus ostendimus quales sint promouendi, & qualiter sint examinandi, nunc autem ostendit quales in quolibet ordine debeant ordinari. Ioan. de Fan.
g ¶ Breuiter.] id est, vsque ad 12. causas.
h ¶ Regulam.] Hæc sunt 13. capitula, quę prosequitur: Oportet episcopum esse sine crimine, unius vxoris uirum, Non vinolentum, Prudentem, Ornatum, Hospitalem, Pudicum, Doctorem. Non percussorem, Non litigiosum. Non cupidum, Domui suæ bene præpositum. Non neophytum.
i ¶ Ad Timotheum.] Scribit.
k ¶ Nomine aũt.] Gratianus volēs exponere auctoritatem

antiqui exemplaribus conciliorum Toletanorum.

γ ¶ Prædicatur.] *Sic emendatum est ex manuscr. Grat. & originali. Antea legebatur, prædicantur.*

δ ¶ Archipresbyter.] *Hinc vsq; ad vers.* Ad primiceriũ, *nõ sunt in ipsa epist. Isido. neq; i Pannor. neq; apud Burc. & ext. c. 1. de off. archipresb. citatur ex cõcilio Toletano.*

ε ¶ Clericos.] *In primo Vaticano est,* clericos vrbis, *& post verbum,* deferat, *additur,* cæteri enim qui sunt extra vrbem ad archidiaconi curam pertinent: *quemadmodum & in nonnullis alijs exemplaribus.*

ζ ¶ Eruditione.] *in orig.* & eruditione his explẽdis certus.

2 *Ex hac epistola liquet, quid cuiusque officij sit. ¶ Est etiã alia distinctio episcoporum, presbyterorũ, diaconorum, quã fecit Clemens in epistola sua tertia ita dicens.*

¶ Quid ab episcopis, quid a presbyteris, quid a diaconis audire oportet. Cap. II.

Ans. l. 7. c. 76. al. 81.

AVdire epm attentius oportet; [a] & ab ipso suscipere doctrinam fidei; monita [b] autem vitæ a presbyteris inquirere, a diaconis vero ordinem disciplinæ. [c]

Sacerdos quoque vtrumque humerum orario ambit: diaconus verò sinistrum tantum, vt ad ministerium expeditus discurrat.

Vnde in concilio Toletano 4. c. 39.

¶ Quare leuita vnum tantum humerum orario ambit. Cap. III.

Ans. l. 7. c. 80. al. 86.

VNum orarium oportet leuitam gestare in sinistro humero [d] propter quod [e] orat, id est prędicat; dexteram autem partem oportet habere liberam, vt expeditius ad ministerium sacerdotale discurrat.

3 *Nũc aũt* [f] *p singulos gradus ordine recurrẽtes; qui ex quibus ordinib. in quẽ gradũ conscendere possint: qui post lapsum valeant reparari, vel qui non, quib. culpis a proprio gradu mereantur deijci quo accusante, quib. testificantib. possint conuinci, cuius sñia sint absoluendi, uel cõdẽnandi, breuiter* [g] *consideremus. Ac primũ a põtificali gradu incipientes, qualem oporteat eũ esse, qui in epm est ordinandus, diligẽter inuestigemus, Apostoli regulam* [h] *secuti q in huiusmodi re Timotheo, & Tito scribit dicẽs:* [*Oportet epm irreprehensibilem esse*] *i. non obnoxium reprehensioni. Hoc ad Timotheum* [i] *Ad Titum autẽ:* [*Oportet episcopum sine crimine esse.*] *quod (vt Hieronymus scribit ad Oceanum) idẽ est. Nomine autem* [k]

1. Timoth. 3. Cap. 1.
Ex glossa interlineari ad eum locum. Epist. 83. & inf. ead. c. primum. & in gl. ordinaria ad locum epist. ad Timotheũ.

tatem Apostoli: oportet episcopum esse sine crimine, assignat hic plures significationes huius nominis, crimen: licet hic quidā quinque significationes assignent: egò non assigno nisi quatuor. Dicitur enim qñque crimen omne delictum siue mortale, siue veniale, siue ex delibe-

CRIMINIS APPELLATIO. CASVS. Ponitur tertia acceptio huius nominis, crimen. Dicitur. n. crimen quodlibet mortale peccatum uel ueniale qđ ex deliberatione procedit: & non deletur nisi ꝑ pœnitentiā.* Quæ uero procedunt ex infirmitate uel ignorantia, præcepit Iacobus * alterutrū confiteri: quia facile dimittuntur.

In glossa inter lineari.

1. dist. 81. c. Apostolus 1.

criminis [a] *quodlibet peccatū intelligitur; vnde in eadem epistola* [b] *Hieronymus dicit*] *Res a cōtra naturam pene* [c] *est, vt sine peccato aliquis sit: sed talis eligatur, cuius comparatione cæteri grex* [d] *dicatur.*] *In epistola vero ad Titum, crimen vocatur criminale peccatum, vel* [e] *criminalis infamia; vnde ibi ß legitur.* [*Crimen est querela, id est peccatum accusatione, & damnatione dignū.*] *Quid autem sine criminatione iubetur esse, qui in episcopum eligitur; non ante baptisma, sed post baptismum intelligendum est: vt à tempore uidelicet baptismatis nullius criminis conscientia mentem eius remordeat* γ. ¶ *Criminis autem appellatio aliàs latè* [f] *patet, complectens omne peccatum, quod ex deliberatione procedit. Vnde Beda* δ *super epistolā Iacobi, Peccata, quæ ex ignorantia,* [g] *vel infirmitate humana committuntur, dicit, & præcipit alterutrum confiteri; quia facile* [h] *dimittuntur; quæcūque vero fiūt ex deliberatione, nō, nisi per pœnitentiam.*] ¶ *Hinc etiam* [i] *Augustinus ait, Nullum peccatum, est adeo veniale, quod non fiat criminale,* [k] *dū placet.*] ¶ *Aliàs autem ea demum significat, quæ semel commissa ad damnationē sufficiunt. Multa enim ex deliberatione ꝓcedunt, quæ nisi sæpius iterata, & in consuetudinem fuerint deducta; quamuis grauent post mortem, non tamen æternaliter perdunt: quia & si quadam ratione crimina appellentur; tamen mortifera, & capitalia non sunt. Vnde Augustinus in homilia de igne purgatorio exponens uerba apostoli,* [*Si quis super hoc* [l] *fundamentum ædificauerit ligna,* [m] *fœnum, & stipulam, &c:*] [*Multi sunt, qui lectionem istam male intelligentes, falsa securitate decipiuntur; dum credunt, quod si supra fundamentum Christi capitalia crimina ædificent, peccata ipsa per ignem transitorium possint purgari; & ipsi postea ad*

ϛ c. primum.

δ Iac. vlt.

1. Cor. 3.

Sermone 41. de sanctis, siue 4. de animab. defunctorum.

f ¶ Late.] Sed latius sup. ibi, noīe autē. hoc. n. solū mortale & veniale qđ ex deliberatione procedit.

g ¶ Ex ignorantia.] s. venialia peccata.

h ¶ Quia facile.] quia etiā laico* possumus ea confiteri, quis habeatur copiā sacerdotis: sed mortalia nō cōfitebimur nisi sacerdoti, dummodo possit haberi eius copia: alias laico possumus ea confiteri, vt de pœn. d. 1. quē pœnitet. & d. 6. q vult. Vel ideo faci lè, qa ꝑ orōnem dñicam, vel per eleemosynā, uel ꝑ modicū ieiuniū, vel ꝑ aspersionem aquæ benedictæ dimittuntur, vt de pœn. di. 3. de quotidianis. & dist. 6. q vult. & de conse. di. 3. aquam.

i ¶ Hinc ēt.] respicit ad id qđ dixit, si ex deliberatione Ioan.

ADDITIO. Et expones sic. Hinc, idest, ad ostendendum, ꝙ illa quæ committuntur ex deliberatione indigent pœnitētia & possunt ista esse verba Grat. vel Bedę introducentis auctoritatem Aug. ſm H.

* Vide Turrecrematā hic.

* Vide S. Th. 4 dist. 17 q. 3. art. 4. q. 1. ad 1.

* Nec venialia nec mortalia possumus confiteri sacramentaliter, nisi sacerdoti, vide S. Th. 4 d. 17. q. 3. art. 4. q. 1. 2 & 3.

Venialia remittuntur uariis modis.

* Vide S. Th. 1. 2. q. 88 art. 4. & 5. & q. 74. ar. 8. ad 2

de liberatione procedat, siue ex ignorantia, secundum quod dicitur, Nemo sine crimine viuit & hanc, significationem innuit ibi. nomine autem criminis. Quandoq; dicitur crimen: infamia procedens ex crimine: prout ibi sumitur in epistola ad Titum. Quandoq; dicitur crimē, solum id, quod ex deliberatione procedit: siue illud sit mortale, siue veniale: prout ibi sumitur criminis appellatio, &c. Quarto modo dicitur crimen solū, id quod est dignum depositione, prout ibi sumitur: aliam; ea demum. Ioan. Deinde exemplificat quod crimen sit mortale, quod ueniale: ostendens ꝙ mortalia delentur per pœnitentiam, uenialia in purgatorio. hæc uideas qualiter dixi in casibus. B.

a ¶ Criminis.] In præcedenti auctoritate.

b ¶ Vnde in eadem epistola.] Sic continua: licet quodlibet delictum dicatur crimen, non tamen ita accipitur in præcedenti auctoritate: quia secundum hoc fere nullus esset idoneus, &c.

ß ¶ Pene.] Inf. de pœni. dist. 1. cap. vlt.

c ¶ Pene.] Pene dicit propter Beatam Virginem & sanctum Ioannem, qui fuerunt sanctificati in vtero. vel est philosophicum temperamentum.

d ¶ Grex.] Sic 1. q. 1. vilissimus 61. dist. in sacerdotibus.

e ¶ Vel.] Pro idest.

Virgo beata & sanctus Ioannes fuerunt in utero sanctificati.

K ¶ Criminale.] idest, cuius assiduitas, & contemptus * uitandi ueniale non fiat mortale 1, non. n. vř ꝙ id quod est ueniale, possit fieri mortale: quia ſm opinionē istorum nihil potest speciem permutare: nisi uelis dicere, ꝙ ueniale & mortale non sint species peccati, sed accidētia. Vñ sicut mortale fit ueniale recepta pœnitentia, de pœn. dist. 1. serpēs sic ecōuerso fit ueniale mortale. Alij dicunt, ꝙ tm̄ ipse cōtemptus venialiū est mortale peccatum; ſm hoc expone, fit mortale. i. tibi per contemptum 2 fit 2 mortale: sicut ibi exponitur, accedit uerbum ad elementum. * & fit sacramentum. 1. q. 1. detrahe.

1 Quod dicit vt legitur de not. de pæn. dist. 1. tres. prope finē. 2 Idest, oritur. Archid.

* Inspta [illegible]

ALIAS EA DEMVN. HIC. ponitur quarta acceptio huius nominis crimen. s. ꝙ semel commissum sufficit ad damnationem & depositionem: non tñ infamat: & ostēditur in hoc §. quæ peccata sint mortalia, & quæ uenialia; & quædam ex his enumerant mortalia, quæ per pœnitentiā purgantur: uenialia in purgatorio post mortē. Et dř ꝙ per lignum magna uenialia designantur: per fœnum minora, per stipulam minima intelliguntur.

l ¶ Super hoc.] idest, super fidem, idest, postq̄ fidem quis susceperit, idest, licet quis post fidem sumptam uenialiter peccauerit, nihilominus saluus erit.

m ¶ Ligna.] Per hoc innuit tria genera uenialium. ligna uocat grauiora uenialia; fœnum minora: stipulā minima

3 Venialia triplicia.

mota. ligna enim diutius sunt in igne quàm fœnum: & fœnum diutius quam stipula.

a ¶ Non capitalia.] Hac auctoritate dicunt quidam, quod nullus pro mortali peccato punitur igne purgatorio: sed tantum pro ueniali. Alij dicunt, quod si aliquis cœpit pœnitere pro mortali, & non perfecit hic pœnitentiã perficiet eam in purgatorio sed si hic nõ est cõtritus de mortali, non purgabitur pro illo in purgatorio sicut uidetur Aug. hic velle, & de pœnit. 2. si peccatũ & ca. sicut primi & de pœn. distin. ult. capit. ult.

* Vide B. Tho. 4. dist. 18. q. 1. ar. 2. q. 3. & dist. 21. q. 1. ar. 1. q. 1.

Punitur nec aliquis in purgatorio pro mortali peccato.

b Non omnia.] Scilicet quæ sint mortalia, & quæ uenialia.

c ¶ Vel.] Pro saltem.

d ¶ Ebrietas.] Quæ quandoque est uenenis obitura: & hæc est pœna, & non est aliquod peccatum, ut 15. q. 1. sanè. quandoq; dicitur studiũ ad inebriandum se: & hoc est mortale peccatum, ut 35. distinct. ante omnia. ext. de ui. & ho. cle. a crapula quandoq; dicitur frequens actus bibendi: & illud est ueniale, ut in uersi. sequen.

Ebrietas quandoque est mortalis.

e ¶ Plus accipit.] Casu, non ex contemptu, & non ad ingurgitationem: alias esset mortale peccatũ, ut ead. distinctio. denique.

f ¶ Plus tacet.] In prælatis est taciturnitas mortale peccatum, ut 44. distinct. sit rector. 40. distin. si Papa: in alijs est ueniale.

Taciturnitas in prælatis est peccatũ mortale.

g ¶ Ieiunantibus.] Sed nonne comedere ante horam comedendi est mortale peccatum? ut de consec. distinct. 1. solent. & distinct. 5. quinque modis? Sed non intelligas de ieiuniis statutis: sed de illis quæ quilibet pro sua uoluntate seruat. 76. distinct. utinam.

† Quærit, nõ asserit. nam hoc dicere esset durũ. Archid.

h ¶ Tardius.] Sic peccatum est, aliquid tardius dare. 13. quæst. 2. qui oblationes. 16. q. 1. decimæ.

ADDITIO. Hoc quod ipsum surgere non est peccatum: sed tarditas & negligentia, cum istis concor. secundum Hug.

i ¶ Excepto.] Atq. contra §. qui dixit, quod uir non potest cognoscere uxorem quin uenialiter peccet, ut dicta supra distin. 13. acer. 1.

k ¶ Desiderio.] Supple, & causa reddendi debiti.

l ¶ Neglexerit.] Hoc est in prælato mortale, ut 50. dist. præcipimus.

m ¶ Seruum.] In hoc casu seruus auditur agens contra dominum suum: & dominus talis cogitur eum vendere, ut ff. de his qui sui uel alieni iuris sunt. l. 2. §. dominorum. Similiter maritus uxorem tenetur moderate castigare, ut 33. q. 2. sicut in fine. nisi sit clericus, qui eam durius potest castigare, ut 33. q. 2. placuit.

Maritus uxorem castigare potest.

vitam perpetuã peruenire. Intellectus iste, fratres carissimi, corrigẽdus est: quia ipsi se seducũt, qui taliter sibi blandiuntur. Illo n. transitorio igne, de quo dicit Apostolus. [Ipse autem saluus erit, sic tamẽ quasi per ignẽ.] non capitalia,[a] sed minuta peccata purgantur: de quibus, & si nõ oia,[b] vel aliqua cõmemoranda sunt; ne aliquis se inaniter excusare conetur; & dicat se nescire quæ sũt minuta peccata, vel quæ crimina capitalia. Et quãuis Apostolus capitalia plura cõmemorauerit; nos tamẽ, ne desperationem facere videamur, breuiter dicimus q̃ sũt illa, sacrilegiũ, homicidiũ, adulteriũ, [fornicatio, †] falsum testimonium, furtũ, rapina, supbia, inuidia, auaritia & si lõgo tpe teneatur, iracũdia; & ebrietas[d] si assidua sit, in eorũ numerũ cõputantur. Quicunq. n. aliquod † de istis peccatis in se dominari cognouerit, nisi digne se emẽdauerit, & si habuerit spatiũ, longo tpe pœnitentiã egerit, & largas eleemosinas erogauerit, & a peccatis ipsis abstinuerit; illo transitorio igne, de quo ait Apostolus, purgari non poterit: sed æterna illũ flãma sine vllo remedio cruciabit. Quæ aũt sint minuta peccata, licet oibus nota sint, tamẽ q̃a lõgũ est, vt oia replicentur; opus est, vt ex eis vel aliqua nominemus. Quoties aliquis in cibo, aut potu plus accipit,[e] q̃ necesse sit, ad minuta peccata nouerit pertinere; quoties plus loquitur, q̃ oportet, aut plus tacet,[f] q̃ expedit, quoties pauperes importune petẽtes exasperat, quoties cũ sit sanus corpore, alijs ieiunantibus[g] prãdere voluerit, aut somno deditus tardius[h] ad ecclesiam surgit, quoties excepto[i] desiderio[k] filiorum, vxorẽ suã cognouerit, quoties in carcere clausos, aut in vinculis positos tardius requisierit, quoties infirmos tardius uisitauerit, si discordes ad concordiam reuocare neglexerit,[l] si plus aut proximum, aut vxorem, aut filium aut seruũ[m] exasperauerit, quàm oportet, si amplius fuerit blanditus, quam expedit, si cuicunq; maiori personæ, aut ex volũtate, aut ex necessitate adulari[n] voluerit: si pauperibus esurientibus nimium † deliciosa, vel sumptuosa[o] conuiuia sibi pparauerit, si te in ecclesia, aut extra ecclesiam fabulis otiosis de quibus in die iudicij ratio reddenda est) occupauerit: si dum incaute iuramus,[p] & cum hoc per aliquam necessitatem implere non poterimus, utiq;

Ibidem.

Hic omittuntur aliquot B. Aug. uerba.

† uox ista abest ab originali.

† aliqua] orig.

† Cibum non dederit aut nimium.] orig.

n ¶ Adulari.] 22. q. 2. primum. Contra 2. q. 7. nemo peritorum. & 46. dist. clericus qui. Solu. Tribus modis adulatur quis: uel attribuendo alicui homini bonum quod non habet. uel nimium extollendo bonum, quod habet. utrunque istorum est ueniale. uel approbando malum, quod habet: & istud est mortale. 11. quæst. 3. uæ qui dicitis.

Adulatio tripliciter fit.

o ¶ Vel sumptuosa.] 41. dist. non cogantur.

ADDITIO. Hoc vult sonare ista concor. sicut infirmatur diues, si utatur uilibus: ita infirmantur pauperes, si utuntur deliciosis, secundum H. Arch.

p ¶ Iuramus.] Intellige cũ quis iocando iurat. Nam pro temerario iuramento bene peccat aliquis mortaliter.

Iuramentũ non semper sit mortale peccatum.

licet non tanta pœnitentia imponatur ei, sicut si solemniter, & ex discretione iurasset, vt 22.q.4.qui sacramento. Idem dico in iuramento per metum extorto, ut extra de iureiur. verum. Contra 22.q.4.nos sanctorum. Sol. ibi de solemni, hic de non solemni.

a ¶ Te-

per iuramus, & cum omni facilitate, vel temeritate [a] *maledicimus, cum scriptum sit: [Neque maledici regnum Dei possidebunt.*

1.Cor.6.

a ¶ Res contra.] *Sic fere in gl. ord. ad vocem illam irreprehensibilem. & est epitome quædam verborum B. Hieronymi in ep. ad Oceanum, explanantis locum Apostoli ad Timotheum, & ad Titum.*

β ¶ Vnde ibi.] *Idest nõ apud B. Paulũ sed in gl. ord. ad locũ B. Pauli. Supra aũt sẽtẽtia est ex B. Augustino ex tractatu 41. ad c.8 Ioãnis. eiusq́ verba habẽtur, & apud Bedã ad eundẽ B. Pauli locũ, & inf. d.81. c. Apostolus, primo.*

γ ¶ Remordeat.] *Sequebatur in vulgatis:* Vnde Hieronymus scribit in eadem epistola ad Titum:] *quæ verba sũt inducta, quoniam in nullo manuscripto sunt inuenta: habentur autem infra eadem ante c. primum.*

δ ¶ Vnde Beda.] *In commẽtarijs ipsius ad c.5. epis. Iacobi ad illa verba:* confitemini alterutrum, *sic legitur:* In hac autem sententia, illa debet esse discretio, vt quotidiana leuiaque peccata alterutrum, coæqualibus confiteamur. eorumque quotidiana credamus oratione saluari: porro grauioris lepræ immunditiam iuxta legem sacerdoti pãdamus, atque ad eius arbitrium, qualiter & quanto tempore iusserit purificari curemus.

ε ¶ Nullum peccatum.] *In gl. ord. in c. 11. 1. Corin. ad ea verba:* reus erit corporis, & sanguinis Domini. *citatur hæc sẽtẽtia ex B. Aug. homilia 24. in Ioãnẽ, in hæc verba.* Nullũ peccat veniale est. duũ placet quantumcunq; paruũ: sicut mortale, si vere displicet, nullum iudicatur.

Item Gregorius Dialogo l.4. c.39.

¶ Quæ sunt venialia peccata, quæ post hanc vitam purgantur. Cap. IIII.

QValis hic [b] quisque egreditur, talis in iudicio [c] præsentatur: sed tamen de quibusdã leuib. culpis [d] esse ante iudicium purgatorius ignis credendus est, [e] pro eo, quod veritas dicit: [Quia si quis in spiritum sanctum blasphemiam [f] dixerit, neq; in hoc sæculo remittetur ei neque in futuro.] in qua sententia datur intelligi, quasdam culpas in hoc sœculo, quasdam vero in futuro posse laxari. Quod enim de uno negatur, [g] consequens intellectus patet, quia de quibusdam conceditur. Sed tamen, vt prædixi, hoc de paruis, minimisque peccatis fieri posse credendum est: sicut est assiduus otiosus sermo, immoderatus risus, vel peccatum curæ familiaris, quæ vix sine culpa [h] vel ab ipsis agitur, qui culpam qualiter declinare debeant, sciunt; aut in non grauib. rebus error ignorantiæ, quæ cuncta etiam post mortem grauant, si adhuc in hac vita positis minimè fuerint relaxata.

Matt.12.

a ¶ Temeritate.] Sed si ex odio, esset mortale. vnde sequitur, quoniam.

QValis hinc.] CASVS. Quærebatur qualis repræsentabitur homo ante Deum in die iudicij. Et rñdet, quod si bonus decedit, bonus repræsentabitur: & si malus decedit, malus repræsentabitur. Sed tamen sunt quædam peccata in iusto, quæ purgantur post mortem: scilicet venialia, vt sermo otiosus: risus immoderatus: & peccatũ curæ familiaris. & hoc probat auctoritate Euãgelij dicẽtis. Si q̃s dixerit blasphemiã in spiritũ sanctũ, nec in hoc sæculo, nec in futuro remittet ei. Vñ a cõtrario sensu apparet, quod peccata q̃dã in futuro remittentur nam quod de vno negatur, de alijs conceditur.

b ¶ Qualis hinc.] Hoc uerum est de summe bonis, uel sũme malis. nam quidam sunt summe boni q̃dam summe mali l.

c ¶ In iudicio.] Vt 13.q.2.tempus. loz.

d ¶ Culpis.] Scilicet uenialibus.

e ¶ Credendus est.] Hic vult dicere quod quædã culpæ tolluntur per ignẽ purgatorij, ante diẽ iudicij.

f ¶ Blasphemiam.] Qui peccat per impotentiã, dicitur peccare in patrem: quia patri attribuitur potentia 24.d. qui episcopus. Qui peccat p ignorãtiam dicitur peccare in filiũ: quia filio attribuitur sciẽtia 38.dist. si iuxta. Sed qui ex cõtẽptu peccat, dr̃ peccare in spũm sctũm, ut ille qui est obstinatus in peccato, & illud dr̃ irremissibile, a idest non ita de facili remittitur sicut præcedentia. de pœnitẽt. d.1.§.potest. & d.2. sciendum.

g ¶ Negatur.] Argu. quod de vno negatur, de alio conceditur, ut 16.q.3. de crimine. ff. de iudi. l. cõ prætor. sic quod de uno conceditur de alio negatur, ut 45. d. disciplina. 1. q. 1. p Esaiam. 33. q. 5. q̃ sunt. 3. Argum. cõtra C. de natu. lib. Authen. item si quis. ubi licet unũ nominet. tamen extenditur ad alios. si c. 51. dist. miramur. arg. ff. de custo. reo. si quis.

h ¶ Sine culpa.] Similiter militia, mercatio, procuratio, sine

1 De hoc ext. no. extra de cele. missa. cum Matth. in fi.

Peccatur vario modo in patrem, & filium & spiritum, sanctũ.

2 Quod dic vt legitur, & not. inf. de pœn. d. 1. §. pot etiam & d. 2. & c. sciẽdũ. Arc.

3 In fine.

Negocia multa sunt quæ vix sine peccato fiũt

siue administratio aliqua vix sine peccato sit, vt de poen. dist. 5. falsas, & c. qualitas.

QVi in aliud. CASVS. Dicitur in hoc cap. quod si quis non egit penitentiam in hac uita de aliquo ueniali, in futuro seculo purgabitur igne purgationis, qui superat omnem poenam, quam aliquis possit pati in hoc mundo.

ALIAS. Hic prosequitur Gratianus secundum H. quintam acceptionem huius nominis, crimen, dicens, quod crimen, dicitur quandocunque irrogat perpetuam infamiam.

d ¶ Respondent. Sic infra dist. prox. vna tantum & 62. d. §. 1. & 62. d. in sacerdotibus. §. 1.

SEquitur.] Hæc distinct. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, [Sicut duobus.] Ioan. de Fan.

CASVS.

[Item Augustinus in lib. de vera, & falsa poenitentia. c. 18.

Infra de poenit. d. 7. c. ult. §. fin.

¶De eodem. PALEA. Cap. V.

QVi in aliud sæculum distulit fructum conuersionis, prius purgabitur igne purgationis. Hic autẽ ignis, & si æternus non sit, miro tamen modo grauis est. Excellit enim omnem poenam, quam vnquam aliquis passus est in hac vita, vel pati potest^a.

a ¶ Vel pati potest.] *Hæc verba non sunt in originali, neque infra de poenit. d. 7. c. ult. §. fin. vbi hoc idẽ recitatur.*

Alias autem ea tantum delicta significat, quorum est perpetua infamia.

In commentarijs ad c. 1.

Vnde Hieronymus scribit in eadem epist. ad Titum. cap. 1.

¶A die baptismi sine crimine debet inueniri, qui in episcopum est ordinandus. Cap. VI.

PRimum ^a itaq; sine crimine iubetur esse † episcopus, quod puto alio verbo ad Timotheum, irreprehensibilẽ nominatum; non quod eo tãtum tempore, quo ordinãdus est sine vllo sit crimine, & preteritas maculas noua conuersatione diluerit: sed quod ex eo tempore, quo in Christum renatus est, nulla peccati consciẽtia remordeatur. Quomodo enim potest, preses ^b ecclesiæ auferre malum de medio eius, qui in delicto simile corruerit? aut qua libertate corripere ^c peccantẽ potest, cũ tacitus sibi ipse respõdeat, ^d eadẽ admisisse, quę corripit. † †

† fit] orig.

1. Cor. 5.

Ecce, qui ordinandus est in episcopum, non solum tempore suæ ordinationis, sed etiam omni tempore post baptisma a crimine immunis esse debet.

† Cõcord. l. frater a frater. ff. de cõdi. indeb. & l. altius. ff. si ser. uendi.

PRimum.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod, qui eligitur in episcopum, debet esse sine crimine, & sine criminali infamia post baptisma, nec sufficit, si eo tempore sit sine crimine, quo est ordinandus, cum forte per poenitentiam diluit peccata sua. Quomodo. n. poterit alios corrigi re qui in simile corruit delictum?

Promoueri utrum possit ille qui semel peccauit

a ¶ Primum.] Ex hoc ca. tres oriuntur opiniones. dicit H. quod qui semel peccauit, non potest amodo promoueri, uel aliquos act⁹ legitimos exercere, ut hic, & 48. d. quãm. & 1. q. 7. si quis omnem. & 50. d. illud, & 6. q. 1. qui crimẽ. & 2. q. 1. in scripturis in fi. & extra de temp. ordi. cap. ex tenore. Et arg. pro eis. ff. de ædil. edict. quæ sit fugitiuus. 1. responso. fur. enim nõ purgat vitium furti. licet restituat. ff. de furtis qui ea mẽte, nec raptor uitiũ rapinę. ff. ui bo. rap. l. penn.

DISTINCTIO XXVI.

SEquitur ^e in vtraque epistola, [vnius vxoris virum.] post baptisma videlicet, non ante baptismum.

1. Tim. 3. & Tit. 1.

Vnde Hieronymus ^a scribit ad Oceanum epist. 83.

1 Ad idem de poe. dist. 1. quantus libet. & c. quã mibem uer. neq; n. &c. & 32. q. 6. 1. qd aũt, in fi. 56. dist. nunquam. nam Deus uitijs tantum irascitur, non hominibus de poen. dist. 1. quamtibrẽ. Arch.

Alij dicunt, quod post quedlibet mortale acta poenitentia potest quis promoueri, nisi sit crimen enorme, ut 81. d. Apostolus. Et est arg. ad hoc 50. dist. ferrum. ff. de ædil. edic. quod ita statutum est. 1 quia status nostri, ipsis. & c. cum 84. d. fraternitatis, & dicunt, quod ille ca. non corrigit alios, qui de rigore loquuntur. Tertij dicunt, quod quantumcunque sit graue delictum, dũmodo sit occultum post pænitentiam non impedit promouẽdũ, ut 50. dist. de his. Ego credo, quod siue sit occultum, siue manifestum, dũmodo sit enorme, impedit promouendum, licet fuerit palam. 50. d. miror. Io. Sed certe hoc non est de mente Io. licet Io. de hoc dicat. nã pro occulto crimine nemo repellitur post palam, nisi in homicidio, ut dicit noua decr. extra de tẽp. ord. c. vlt. quæ declarat hoc totum. Ber.

b ¶ Præses. Idest, episcopus.

c ¶ Corripere. No. quod potest quis accusari de peccato de quo poenituit. 33. q. 2. admonere.

CASVS. Supra tractatum est primum cap. apostolicæ regulæ. s. oportet episcopum esse sine crimine: quod intelligitur non solum suæ ordinationis tempore, sed etiam omni tempore post baptismum. In hac uero 26. dist. prosequitur secundum. c. apostolicæ regulæ. s. oportet episcopum esse monogamum, idest, unius uxoris uirum, i. non plurium. & hoc intelligitur post baptismum: quod probatur per sequens capitulum quod abrogatum est.

e ¶ Sequitur.] In hac 26. dist. exequitur secundum præceptum apostolicæ regulæ, oportet episcopum esse unius uxoris uirum, quod negatiuẽ exponitur, i. non plurium: tamen in casu necessitatis bigamus promouetur usque ad subdiaconatum, ut 34. d. lector. Assignantur autem quatuor rationes, quare bigamus non possit promoueri. Vna propter defectum sacramenti: quia non est ibi sacramentum unitatis, cum carnem

Bigamus pp quatuor rõnes promoueri non potest.

suam

tiam diuiserit in plures, vt inf.ea.acutius. Itē pp prærogatiuam ordinum, vt inf.ead. vna. Item pp signum incontinentiæ, ex eo, quod de una transiuit ad aliam, vt 82.dist. proposuisti. Item ex eo. ꝙ non habet frontē hortandi uiduitatem, vt inf.ead.una, in fi. Vnius.]

Acutius.] CASVS. Capitulum hoc diuiditur in duas partes. In prima parte probat Aug. ꝙ ille qui habuit vnā coniugem ante baptisma, & aliam post, pmoueri non potest, cum sit bigamus, & hoc fit, nō pp peccatum, qđ contraxit, sed pp sacramenti defectum, qđ in eo deficit, cū hic non de peccato, sed de inordinatione agat. Et si cathecumena fuerit ante baptismū corrupta, licet postea baptizetur, tamen nō poterit inter virgines cōsecrari. In secunda parte, quę īcipit ibi, Sicut. dicitur, ꝙ sicut unitas vni viro id est, Christo debet esse subdita, & non diuersis, id est, Deo, & diabolo, ita a Deo recedere in superstitionem diaboli non licet. Vel intellige sic, ut faciat ad propositum Gratiani, id est, sicut duob. coniugis non pōt aliquis deseruire simul, sic ab vno cōiugio in aliud ire non licet: quia talis apostataret a uia ordinandi.

¶Post baptismum debet esse monogamus, qui in episcopum est ordinandus. Cap. I.

Beda.& gl.ord.1.Timo.3.ad hæc verba. † Gloss.non habet.

VNius [a] vxoris virum, id est, monogamum [b] post baptismum. [c] Si enim, & ante coniugem habuit, quæ obierit; non ei imputatur, cui prorsus nouo [homini †] [d] nec stupra, nec alia, quæ ante fuerunt, iam obsunt.

a ¶Hieronymus.] *Sententia quidem huius, & seq. c. sunt Patrum, qui citantur, id est, Hieronymi, & Augustini: verba tamen ipsa potius videntur sumpta ex collectaneis Bedæ, & ex glo. ord. huius quidem capitis in primam ad Timot. c.3. seq. vero in epistolam ad Titum c.1.*

Augustinus vero contra testatur scribens † in epistola ad Titum.

† In glo.ord.in c.1. epis.ad Titum.sumpta tamen sunt ex. S.Aug.in lib.de bono coniugali, c. 18. 28.q.3. cap.acutius. Iuo p.8. c.294. Pann.l.6.c.66. Ansl.l.9.c.55. Poly.l.2.tit.31. 1.Cor.7.

¶ Qui ante baptismum habuerit vnam, & post baptismum] aliam ordinandus non est. Cap. II.

ACutius intelligunt, qui nec eū, qui cathecumenus, vel paganus habuit alterā, ordinandū censuerunt: quia de sacramēto [e] agitur, non de peccato. a Nā in baptismo, peccata omnia dimittuntur: & qui dixit, Si nupserit virgo, non peccat] satis declarauit nuptias nō esse peccatum. Propter sanctitatem aūt sacramenti, sicut femina, si catechumena vitiata est, non pōt post baptismū inter Dei virgines cōsecrari; [f] ita non absurdè visum est bigamum non peccasse, sed normam sacramēti amisisse, non ad vitæ meritum, sed ad ordinationis ecclesiasticæ signaculum necessariam. Et sicut plures antiquorum patrum vxores, significauerunt futuras ex omnibus gentibus ecclesias, vni viro subditas, id est Christo: ita noster antistes, id est, epūs vnius vxoris vir significat [g] ex omnibus gentibus vnitatem vni viro [h] Christo: subditam. [i]
1 ¶Itaq; sicut duobus dominis seruire, sic ab uno Deo apostatare, & in alterius superstitionem ire, non licet. †

† Concor. tex.in l.naturaliter quē uide C. de epis. & cler.

Matth.6.

a ¶ De peccato.] *Sequebatur,* pp sanctitatem sacramé-

e ¶ De sacramēto.] Sensus est, bigamus non repellitur, quia peccauit, sed propter sacramenti defectū, q est in eo. extra de biga.a nobis & e.nuper. Et no.ꝙ ī matrimonio triplex designatur sacramētum 1 cōiunctio animorum per verba de p̄senti, designat coniunctionem fidelis animæ ad Christū, sed commixtio carnis designat coniunctionē Christi & ecclesię, ut extra de biga. debitū. Item designat ibi vnio deitatis cum humanitate, ut de consecr. dist.2. in Christo. & illam designat coniunctio corporum.

1 Hic uideas qđ dican de pęn.dist.2.§. Adam. super glos. dicens hoc,&c.Arc.

VNius.] CASVS. Quæsitum fuit a Hiero. utrum cap. apostolicæ regulæ, oportet epm esse monogamū, intelligatur ante baptismum, vel post. Et respondet, ꝙ post baptismum, & non ante. si enim ante coniugem habuit, non imputauit ei. sicut nec stuprum.

a ¶ Vnius.] Idest, non plurium. sic extra de testi.licet. Et sic uerba affirmatiua exponuntur negatiue, ut 1. q. 1.iudices.23.q.4.si ca.

b ¶ Monogamum.] Monos unum, gamos mulier uel nuptiæ. inde monogamus, scilicet, qui unam tantum habuit uxorem.H.

c ¶ Post baptismum.] Non dicit uerum: quia matrimonium non soluitur in baptismo, ut inf.ea.ca.deinde.& malè sentit hinc Hieron. unde Augustinus eum corrigit in proximo cap.

d ¶ Nouo homini.] Sub eo modo loquendi seruus post manumissionem dicitur nouus homo, ut ff.de adi. leg. § seruus legatus & alia lex dicit, ꝙ post manumissionem alius intelligitur, ut ff.de solu.qui res.§.arcam.

f ¶ Consecrari.] Quæri consueuit, cum consecratio epi maior sit & dignior q̄ uirginum, quare possit consecrari in episcopum, qui non solum uxorem habet, sed ēt post mortuam uxorem habuit concubinam, ut 33.dis. habuisse. & 34.dist.c.fraternitatis. & illa qua fuerit corrupta uel ante baptismum uel postea, non possit inter sacras uirgines consecrari, vt 20.q.1.iuuenculas? Rūdetur, sacra uirgo significat ecclesiam triumphantem, ubi non est macula neq; ruga.21.dist.quamuis. sed episcopus ecclesiam militantem, ubi sunt boni.& mali. 31.d. quoniam 11.q.3.audi.

Corruptus in epm consecrari pōt. sed non corrupta inter virgines.

g ¶ Significat.] Et ita * ipse episcopus est sacramentum, sicut aqua ipsa 1. q. 1.detrahe uerbum ab aqua, quid erit nisi aqua?

h ¶ Vni uiro.] Id est, Deo, & non diabolo, & sic bene aptatur sequens littera.

i ¶ Subditā.] Id est, nō ab eo diuisam & bene sequitur.

* *Neq; ipse neque aqua proprie est sacramentum. Vide Turrecrematam hic.*

Deinde.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ Ruffus, & Eusebius, & cæteri, episcopi Macedoniæ tres prauas opiniones habebant. Prima erat, qđ ille non debet bigamus reputari, qui ante baptismum habuit vnam, & postea aliã, & eam quã post baptismum aliqs habuit, videri quasi nouo homini copulatam. Sed hanc opinionẽ reprobat Innoc. per duo incõuenientia. Primum est, ꝙ secũdum illorũ opinionem, si aliquis ante baptismum tres habuerit uxores, & post baptismũ quartã, quæ quarta est, erit prima ſm eos. Secundum inconueniẽs est, ꝙ hæc talis q̃ quarto ducta est, dẽt loco virginis reputari. Secunda opinio erat, ꝙ totũ qđquid agit homo ante baptismum, in baptismo deletur, qđ Inno. reprobat, cum in baptismo tãtum peccata deleãtur, & nõ matrimonia, cũ Deo auctore sint cõstituta. Tertia opinio erat, ꝙ matrimoniũ ante baptismũ nõ erat legitimum: & hoc improbat tali rõne: quia si hoc verum est, filij inde nati nõ erunt legitimi, nec hæreditatem habebunt, sed erunt spurij vel naturales. Hoc ẽt improbatur auctoritate Domini. nã interrogatus a Iudæis, si liceret homini dimittere vxorẽ suã, respõdit: Quos Deᵘˢ coniunxit, homo nõ separet: & de his tãtum loquebatur, s. Iudæis, qui ante baptismum contraxerũt. In secunda parte, quæ incipit ibi. ¶ Quæro, & felicitus. reprehendit Inn. ad secundam opin. & eã improbat duabus rationibus vsq; in finem. Prima est, quod secundum hoc filij nati ante baptismum & post non erunt fratres, nec inter eos erit familiæ erciscundæ iudicium, quod est absurdum. Secunda est quia secũdum hoc, bona quæ facit aliquis cathecumenos, non prosunt ei, si quod ante baptismum gessit, in baptismo deletur, quod non fuit verum in Cornelio Gentili, nec in præceptis legalibus diligenter impletis. Et sic cõcludit, quod per baptismum non abolerur matrimonium, sed peccatum.

Cæteri & alij q̃nq; ponuntur impropriè.

vt ibi; & cum eo alij duo latrones. sic 56. dist. Cenomanensem. 1 34. dist. si quis viduam. 8. q. 3. Attaldus vnde licet sic inueniatur scriptum in aliquo instrumento: hæc ecclesia cum cæteris capellis, per hoc non probatur ecclesiam istam esse capellam.

1 Et c. apostolica. & in c. quia. ff. de const. prin. l. 1. §. debitũ. Arch.

AD-

ti, sicut si fœmina, &c. *Restitutus est totus hic locus ex gl. ord. Nam apud B. Augustinum, & reliquos collectores copiosior etiam est.*

Item Innocentius Ruffo, & Eusebio, & cæteris episcopis Macedon. epist. 22. c. 2.

¶ Bigamus *non* probatur, qui ante baptismum habuerit vnam, & post baptismum alteram. Cap. III.

Burc. l. 4. c. 98. Iuo p. 1. c. 292. & p. 8. c. 303. Poly. l. 6. tit. 4.

DEinde ponitur non dici oportere bigamum eũ, qui catechumenus habuerit atq; amiserit vxorẽ, si post baptismum fuerit aliam sortitus, eamque primam videri, quæ nouo homini copulata sit: quia illud coniugium per † baptismi sacramentum cũ cæteris [a] criminibus sit ablutum, † Quod cum de vna vtiq; dicitur, certè, si tres habuerit in vetere positus homine vxores, *illa* erit ei, quę post baptismum quarta est, sic interpretãtibus prima, & virginis æquè [b] nomẽ accipiet, quę quarto ducta est loco. Quis (oro) istud non videat contra Apostoli esse præceptum, qui ait, vnius vxoris virum oportere fieri sacerdotem? Sed obijcitur, [c] quod in baptismo totum quidquid in vetere homine gestum est, sit solutũ. Dicite mihi (cum pace vestra loquor) crimina tãtum dimittũtur in baptismo, an & illa, quæ secundum Dñi † præcepta, ac Dei instituta complentur? Vxorem ducere crimen est, an non est crimen? Si crimen est, ergo (præfata venia dixerim) erit auctor in culpa, qui, vt crimina cõmitterentur, in paradiso præcepit, *&* cum ipse eos benedixit. Si vero nõ est crimẽ, quia quod Deus instituit, † nefas sit crimẽ appellari, & Salomõ addidit, [Etenim a Deo p̃paratur viro vxor,] quomodo creditur inter crimina esse dimissũ, quod auctore Deo legitur consummatum? Quid de talium filijs percensetur? Nunquid non erunt admittendi in hæreditatis cõsortio, † quia ex ea suscepti sunt, q̃ ante baptismum fuit vxor, eruntq; appellandi vel naturales, [e] vel spurij: quia nõ est legitimum matrimonium, nisi illud (vt vobis videtur) quod post baptismum assumitur? Ipse Dominus, cum interrogaretur a Iudæis, si liceret dimittere vxorem, atq; exponeret fieri non debere, addidit [Quod ergo Deus iunxit, homo non separet.] Ac ne de his locutus esse credat, qui [d] post baptismum sortiunt: [f] meminerint hoc & a Iudæis interrogatum,

† *post*] orig.
† *al. ablutum.*

1. *Tim.* 3. *ad Tit.* c. 1.

† *legis*] orig.

Gen. 1.
† *iunxit*] orig.
Prou. 19.

28. q. 5. nunquid.
† *al. consortium.*

Math. 19.

ADDITIO. Argu. contra 1. q. 7. & si illa, in prin. ubi de hoc. Arch.

a ¶ Cũ cæteris.] Impropriè ponitur hæc dictio, cæteris,

b ¶ Aequè.] idest, simili ratione.

c ¶ Sed obijcitur.] Nunc obijcit contra secundum opinionem.

d ¶ Quid de talium.] Hic obijcit contra tertiam opin.

e ¶ Vel naturales.] Qui dicuntur legitimi, qui naturales, habes 32. q. 4. liberi. qui spurij. ff. de statu homi. l. vulgo.

f ¶ Sortiuntur.] Vxores, & viros.

a ¶ Respon-

a ¶ Responsum.] No. interpretandas esse locutiones. sm personas, q loquuntur, quid vel quibus loquuntur, vt hic, & 1.q.7.dici. & extra de maiorit. & obed. solitæ. & q persona loquens comprehenditur in generali sermone, argum. ff. de pignor. Paulus. §. vltimo. Sed contra

b ¶ Auctoritate.] Quod enim ratione probari non potest, extirpandum est, vt 68. dist. chorepiscopi.
c ¶ Lex præcepit.] 23. q. 3. qui peccat, non peccat legis auctoritate &c.
d ¶ Destinatos.] Quid de hoc iuris sit, habes 23. q. 5. reos.

Persona loquētis an in generali sermone comprehēdatur.

& Iudæis esse respōsum [a]. ¶ Quero, & solicitus, quæro, si vna eademq; sit vxor eius. qui ante catechumenus, postea sit fidelis, filiosq; ex ea, cum esset cathecumenus, susceperit; ac postea alios, cū fidelis; vtrum sint appellādi, fratres, an non habeāt postea, defuncto patre, erciscundæ hæreditatis consortiū, quibus filiorū nomen regeneratio spiritualis creditur abstulisse? Quod cum ita sentire, atq; iudicare absurdū est, quæ (malum) ratio est, hoc defendi, & vacua magis opinione iactari, quàm aliqua auctoritate [b] roborari) cū nō possit inter peccata deputari, quod lex præcepit [c] & Deus iunxit? Nunquid si quis cathecumenus virtutibus studuerit, humilitatē secutus fuerit, patientiam tenuerit, eleemosynas fecerit, morti destinatos [d] qualibet rōne eripuerit, adulteria exhorruerit, castitatem tenuerit: quæro, si hæc, cum fuerit factus fidelis, amittit, quia per baptismum, totū, quod vetus homo gesserat, putatur auferri? Aspiciamus gentilem hominem Corneliū orationibus, atq; eleemosynis vacantem, angelum audientē per reuelationem, ipsumque Petrum videntem; nunquid per baptismum hæc illi ablata sunt; propter quæ ei baptismus videtur esse concessus? [e] Si ita creditur, mihi credite, non modicum erratur: quia quidquid bene gestum fuerit, & secundum præcepta legalia custoditum, non potest facientibus deperire. Nuptiarum ergo copula, quia Dei mādato perficitur, non potest dici peccatum, & quod peccatum non est solui inter peccata [f] credi omnino non debet: eritque integrum æstimare aboleri nō posse prioris nomē vxoris, cū nō dimissum sit pro peccato, qd † ex Dei fit voluntate completū.

Act. 10.

† al. quia.

e ¶ Cōcessus.] Quasi dicat. eadem causa non operatur contrarios effectus. sic 57. dist. si qs in ægritudine, sicut eadem solutio non parit liberationem, & repetitionem, vt ff. de solut. qui hominem. §. vlt. extra de bap. in lotes.

Causa eadē diuersos effectus non operatur.

f ¶ Inter peccata.] Videtur ergo, q infamia contracta ante baptismū non tollitr per baptismū, & ita qui ante baptismum fuit infamis, postea nō pōt pmoueri, vt 48. di. qm. & 1. q. 7. si quis oēm. Hoc non credo. sed dico infamiā & irregularitatē ex pprio delicto prouenientē tolli in baptismo: 1 qa dona baptismi sunt sine oī pœnitentia. & satisfactione, vt de cōsecr. dist. 4. sine. Si eīn peccatū nō deleretur quātū ad infamiā, adhuc post baptismū obesset. qd negat Ambr. inf. ea. vna. vnde si aliquis occidit mille homines ante baptismum omnis infamia, & irregularitas tollit, vt 51. dis. si quis post acceptum. hoc etiā patet in Paulo: q ante baptismū fuit homicida: & tñ postea factus est apostolus, vt 50. dist. §. econtra, Si obijcis. q tñ hoc illa, quæ corrupta est ante baptismū, post baptismum non sit irregularis: & ideo debet consecrari: bene concedo. q non est irregularis: sed tñ imponitur consecratione [illegible] defectum sacramēti. Sed quare repelli mulier ꝓpter fornicationis, q̄ ante baptismū cōmisit, vt ext. de diu. gaudemus. in fi. sic vl in promoūde. Sed hoc ideo est, quia illud

Baptismus tollit infamiam præcedentem.

1 Arg. ī. d cō sec. dis. 4. nō ex quo in fi. Archid.

a ¶ Bigamus.] *Rubrica huius capitis, & sequentis, quæ in codicibus impressis erant transposita, in suum locum ex aliquot manuscriptis sunt restituta.*
b ¶ Homine vxores.] *Sic in oībus manuscriptis, & apud Burchardū, & Inonē p. 1. c. 2 92. quāis ī originali, & apud eūdē Iuonē p. 8. c. 303. paulo aliter, & obscurius legatur:*
c ¶ Præcepit.] *In orig. & apud cæteros collect. legitur:* in paradiso cum ipse eos iungeret, benedixit.
d ¶ Qui post baptismum.] *Apud Burchardū, & Iuonē in prima parte legitur,* quæ post baptismum sortiuntur. *Sed in originali, & apud Iuonē p. 8. & in Pannormia, & infra 28. q. 1. cap. nunquid hoc mō,* qui post baptismum vxores sortiuntur. *Verum ob glossam nihil est mutatū.*
e ¶ Ipsumque Petrum.] *Apud Innocētiū ī codice canonū, & Burchardū est:* atq; eleemosynis reuelationē, Petrūque ipsum vidisse, *Apud ipsum Innocētiū in tomis conciliorū* per reuelationem angelum, Petrumque ipsum vidisse. *apud Iuonem* Petrum ipsum reuelatione vidisse.

tra arg. C. de solu. inquisitio. & arg. contra. ff. locati. qui insulam. §. ult. ubi nec dominus, nec familia excipitur in generali sermone.

delictum non tñ uxorem. sed ēt virum maculat, ut 32. q. 1. in coniugio. Sic vides, q per libertatem tollitur delictum, uel infamia quam quis in seipso commisit: sed illud

illud delictum quod in alio commisit, non tollitur, ut ff. de his qui not. infa. l. penult. & l. athletas. §. Pomponius. Praeterea per baptismum tollitur crimen praecedens: non tamen tollitur exceptio competens ex crimine. 1 sicut per poenitentiã tollitur crimen, non tamẽ exceptio competẽs ex crimine, vt s. d. px. c. ult. & 13. q. 2. admonere. Io. Qđ autem hic dr̃, non est peccatum, sed sequela, peccati, s. isamia est peccato contracta. secus autem est in illa quae nõ ꝓ uenit ex peccato, sed ex constitõne ecclesię, vt in illa quę inuita est corrupta, vt s. ea. c. 2. & in iudice, & executore, vt 50. d. si qs viduã, & 51. dis. aliquãtos. & tamẽ nõ peccant tales, si. 23. q. 5. miles. Sed ẽm Hug. videtur sequi incõueniẽs, s. quòd melioris conditionis sunt delinquentes, q̃ illi q̃ non delinquerũt. 34. dist. fraternitatis. 9. q. 3. mãdamus in glo. nõ quòd. sed hoc contingit uirtute sacramenti.

¶ Idem not. Innoc. extra de diuortijs gaudemus. ibi uideas. & idem no. inf. 28. q. 1. si quis. Arch.

V Na tantum.] CASVS. In hoc cap. dicitur, quod si quis iterauerit coniugium, idest secũdam habuit vxorẽ, nõ potest postea ꝓmoueri secundum legem ꝓmotionis: quod quibusdã mirũ videtur, s. vt matrimonia ante baptismum contracta obsint: peccata vero non obsint volentibus promoueri: qđ nõ debet uideri mirum cum peccata in baptismo deleãtur, bigamia uero non. Per §. autem sequẽtem, qui planus est, probat, quod bigami reputãtur, nõ solum q ante baptisma, sed etiam qui post coniugia frequentauerunt.

¶ Casus seq. §. patet.

a ¶ Ordinationis.] Su. ĩ. 32. d. seriatim.

b ¶ Non soleant.] Ergo infamia ex delicto proueniens non nocet quantum ad legem promotionis. s. per baptismum deleta.

c ¶ Hortator.] Sic 25. dist. c. ult. & 47. dist. c. sicut hi. §. necesse.

d ¶ Bigamus.] Bigamus componitur a bis, & gamos, quod est mulier, uel uxor, & sic dicitur bigamus, qui duas habet uel habuit uxores. Arch.

e ¶ Sacerdotis.] Idem de quolibet sacro ordine. [illegible] quiescamus.

Q Vi sine crimine.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod ille qui habuit tantum unam uxorem, & est sine crimine, promoueri potest: qui uero bis contraxit, licet non peccauerit: tamen praerogatiua sacerdotij est exutus, nec poterit promoueri.

Item Ambrosius lib. 1. de officijs, c. ult.

¶ In baptismate culpa dimittitur, non lex coniugij aboletur. Cap. IIII.

Iuo p. 8. c. 291. Pann. li. 6. c. 64.

V Na tãtum, nec repetita nobis copula permittitur, & in ipso coniugio lex est non iterare cõiugium, nec secundae coniugis sortiri coniunctionem. Quod plerisq; mirum videtur, cur etiã ante baptismum iterata α coniugia electioni muneris, & ꝓrogatiuae ordinationis [a] impedimenta generẽt, cum ẽt delicta obesse non soleant [b], si lauacri remissa fuerint sacramento. Sed intelligere debemus, quia in baptismo culpa dimitti potest lex aboleri non põt. In coniugio nõ culpa, sed lex est. Qđ culpae est igitur in baptismo relaxatur, quod legis est, in coniugio non soluitur. Quomodo autem potest hortator [c] esse viduitatis, qui ipse coniugia frequentauerit?

α ¶ Iterata.] *Apud B. Ambrosium locus hic variè legitur. Nam in antiquis impressionibus habetur,* iterato cõiugio, *in recentioribus vero,* iterati coniugij, *itemque in Pannormia, & apud Iuonem. In his tamen, quae sequuntur, concordant, sic legendo,* ad electionem muneris, & praerogatiuam ordinationis impedimenta generentur.

Ioannes etiam Baptista dũ Herodem ab incestu prohiberet dicens. [*Non licet tibi habere uxorẽ fratris tui.*] *euidenter ostendit inter infideles coniugia esse. Vnde datur intelligi, quòd bigami dicuntur nõ solum qui post baptisma coniugia frequentant, sed etiam qui ante baptismum unam, & post baptismum alteram habuisse probantur. Bigamus* [d] *uero in sacerdotem ordinari non debet; non quia deliquerit secundam accipiendo uxorem; sed quia praerogatiua exutus est sacerdotis.* [e]

Matth. 14.

Vnde Ambrosius ad Vercellenses, lib. 10. epist. 82. ait.

¶ Non peccat bigamus, sed praerogatiua sacerdotis exuitur. Cap. V.

Iuo p. 8. c. 290. Pann. lib. 6. c. 63. † al. tenetur.

Q Vi sine crimine est vnius vxoris vir, tenetur † ad legem sacerdotij suscipiendi. Qui autẽ iterauerit cõiugium, culpam quidem non habet coinquinati, sed praerogatiua exuitur sacerdotis.

DISTINCTIO XXVII.

Q *Vòd au-*

Q Vòd autem.] Haec distin. diuiditur in duas partes. In prima intendit Gratianus superficialiter allegando probare, quòd si diaconus fuerit protestatus, quòd non poterit cõtinere. si contrahit, tenet matrimonium sed hoc est falsum. Secunda: ibi, [Quidam.] Ioan. de Fan.

CASVS.

CASVS. Supra ostensum est, quod oportet epm esse unius uxoris uirum. In hac 27. d. quæritur, an tempore administrationis possit eius copula fungi quam unicam, & virginem habuit? Et rn. quod non. & hoc probatur per sequens c.

a ¶ Quod autem.] In hac 27. dist. primo ponit inciden-

Quod autem a unius uxoris uir episcopus esse iubetur, quæritur, an de tempore ordinationis hoc sit accipiendum, ut tempore sive administrationis, eius possit copula fungi, quam unicam, & virginem sibi desponsauit.

Hoc Martinus Papa prohibet dicens.

Apud Martin. Bracarensem. c. 39.

¶Non ordinetur diaconus, nisi castitatem fuerit professus. Cap. I.

Dist. 28. diaconi. Iuo p. 7. c. 376. Pann. l. 3. c. 97.

Diaconus b qui eligitur, si cōtestatus c fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit non posse in castitate permanere, hic non ordinetur. Quòd si in ordinatione tacuerit d; & ordinatus fuerit, & postea matrimonium desiderauerit; alienus sit a ministerio, & vacet a clero.

Hac auctoritate datur intelligi, quod illi, qui uxores habent vel accipere volunt, nec diaconi, nec sacerdotes fieri possunt nisi continētiam profiteantur. ¶*Si vero diaconus a ministerio cessare voluerit, & contracto matrimonio licite e potest uti. Nam et si in ordinatione sua castitatis votum obtulerit: tamen tanta est vis in sacramento coniugij, quod nec ex violatione voti potest dissolui ipsum coniugium.*

Vnde Augustinus a in libro de bono viduitatis ad Iulianam viduam, c. 10.

¶Nubentes post votum non sunt ad inuicem separandi. Cap. II.

inf. 27. q. 1. c. nuptiarum, §. proinde.

2 Quidam nubentes post votum f asserunt adulteros esse. Ego autem dico, quòd grauiter peccant, qui tales diuidunt.

c ¶ Si contestatus.] No. quod protestatio ualet ut extra de no. ope. nun. cum ex iniuncto, & inf. distin. proxi. diaconi extra quod met. cau. perlatum. & 31. q. 2. Lotharius. ff. de neg. ge. Nesenius. ff. qui. mo. pig. vel hy. sol. si debitor. §. 1. Arg. cōtra. extra de consti. cū M. Ferrariēsis. & de ap. solicitudinē. Io. Hoc credo tenendū, quod protestatio sēper valet facta pñte aduersario nisi cōtradicat aduersarius. 3 vel iudex si facta fuerit re adhuc integra existēte, ut in hoc c. & extra de in integ. resti. cum uenissent. nisi in casib. quibus expressum est, quod protestatio nō ualeat, ut ibi extra de constit. cum M. & de ap. solicitudinem.

3 Arg. ad hoc extra de ele. Cumana. Arch.

d ¶ Tacuerit.] No. taciturnitatem haberi pro consensu, ut hic & 54. d. si seruus. & 65. d. si forte. & 20. q. 2. puella. ff. so. ma. l. 2. arg. contra extra de præscr. nihil. Sol. taciturnitas semper habetur pro consensu. nisi in tribus casibus. no. 2. q. 7. plerumque. Item, & in casibus illis ubi requirit expressus consensus, ut in seruitute imponēda nō sufficit cōsensus tacitus, sed expressus, ut ff. de ser. vrb. pd. inuitū. Itē in procuratore constituendo, ff. de procur. filius. §. inuitum. Itē in furto, ut ff. de fur. q vas. §. recitare. Item in soluendo matrimonio, ut ff. de ritu nupt. in eo iure. §. 3. Vel distingue. an tale sit factū quod possit fieri me prohibente. in eo casu nō obest taciturnitas, ut rem meam quis possit uendere me inuito. & ideo ibi non nocet taciturnitas, ut ff. de cōtrah. emp. rē alienam si autem tale factum est, quod non potest fieri me prohibente, ibi taciturnitas habetur pro consensu 4 ut extra de his, quæ fiunt a præla. cap. 2. sic distinguit lex. ff. de re iud. sæpè. sic 11. q. 3. quando. & extra de sent. & re iudi. quamuis Io.

Tacens an consentiat.

4 De hoc ēt not. extra de præsumpt. rōne. ibi videas. Arch.

tem 1 quæstionem. s. an epš possit uti matrimonio cōtracto. Secundo, ponit contrarietates capitulorum quorundam, quæ loquuntur de vouentibus, & ea soluit distinguendo inter uouentes solemniter, & uouentes simpliciter. Et incipit hic tractare de continentia clericorum, & protenditur iste tractatus vsque ad 36. dist.

e Nam ultra propositum principale hoc interserit de cōtinētia clericorū usq; ad 35. d. ut dixi ī. in rub. huius libri. Archid. Textum dupliciter exponit.

Diaconus.] CASVS. Aliquis volebat in diaconum promoueri, sed castitatem seruare nolebat: quæsitum fuit an deberet ordinari? Et respondet M. Papa, quod non: sed si cum ordinaretur tacuit, & post ordinationē contraxit, deponi debet.

b ¶ Diaconus.] Secundum, quod patet per §. sequentē, hoc c. potest intelligi de matrimonio iam contracto, & de cōtrahendo, & sm hoc diuersis modis exponitur litera: sm, quod intelligitur de cōtracto, planum est, quia iste M. Papa præcessit Greg. qui indixit continentiam subdiaconis. 31. dist. ante. sed hoc expone pro accipiendo, idest, pro contracto retinendo. Licuit enim etiam tempore Siricij vsque ad Greg. subdiaconis uti iam cōtracto matri. 97. d. quicunque 82. d. proposuisti: expone ergo quod dicit matrimonium desiderauerit. 2 idest, desiderauerit, uti iam contracto. Secundum autem, quod loquitur de contrahendo, de diacono fuit tantum quæsitum, & de eo tantum responsum. Idem tamen est de subdiacono 32. d. si quis eorum, & secundum hoc plana est litera. Quod tamen dixi, quod M. præcessit Greg. H. dicit per chronicam suam falsum esse, & dicit quod Gregorius præcessit Martinum lxvj.

2 Scilicet cū effectu, & de facto contraxerit. Arch.

HIC AVCTORITATE. CASVS. Concludit Gratianus ex supradicto c. quod illi qui hēnt uxores, uel habere uolunt, nec diaconi nec sacerdotes fieri possunt, sed si diaconus a ministerio cessare voluerit, matrimonio iam contracto uti potest, quia etsi etiam in sui ordinatione castitatem promittat tamen tanta est uis matrimonij, ut ipsum matrimonium nō dissoluatur. & hoc probat per sequentia. Quod tamen dicitur ab illo ver. [Si vero,] falsum est nisi hoc intelligas in orientali ecclesia.

¶Casus autem plani sunt vsque ad cap. quod interrogasti.

e ¶ Licite.] Allegando dicit.

Qvidam.] Hæc est secunda pars d. in qua corrigit, & dicit, quod vouentes simpliciter, licet non debeant contrahere tamen tenet matrimonium. Io. de Fan.

f ¶ Post votum.] Quidam dicunt illud uotum esse simplex, quod fit per uerba de futuro, ut ego uoueo, quod post mortem uxoris continebo, hoc uotum impedit, ut dicunt

cunt, sed non dirimit matrimonium. Votum solemne est quod fit per uerba de præsenti, ut ego aoueo continentiam, istud impedit, & dirimit, extra qui cle. vel vo. meminimus, & c. consuluit. Ego credo tribus modis votum solemnizari, vel per ordinem, uel per habitũ, uel ex plana fiunt, & per te uidebis.

c ¶ Et finxit.] Quædam simulatio fit ex honesta causa, quædam ex inhonesta. Ex honesta, ut 22. q. 2. vtilem. & 23. q. 2. dominus. Similiter si aliquis simulat se religionem intrare propter timorem, talis simulatio non nocet: dum-

a ¶ Augustinus.] *Verba propria huius capitis non sunt inuenta apud B. Augustinum: sententia tamen habetur in libello de bono viduitatis. Omnino autem intelligendum hoc est de voto simplici, vt Gratianus in fine huius distinctionis exponit.*

Item Theodorus in pœnitentiali.

¶ De eodem. Cap. III.

SI vir simplex β votum [a] virginitatis habens adiungitur vxori, postea non dimittat vxorem, sed tribus annis [b] pœniteat.

β ¶ Simplex.] *Abest vox ista ab omnibus manuscriptis, & infra 27. q. 1. c. si quis votum etiam ab impressis. In aliquot tamen peruetustis, est glossa interlinearis.*

Hieronymus γ *vero econtra scribit.*

¶ Damnabile est vouentibus virginitatem, velle nubere. Cap. IV.

VOuentibus virginitatem, non solum nubere, sed etiam velle [c] damnabile est.

γ ¶ Hieronymus.] *Gratianus hic, & infra 27. q. 1. c. uouentibus, & magister sententiarum hoc tribuunt Hieronymo, apud quem non est inuentum. In glo. ordinaria. 1. Tim. c. 5. ad ea verba*, habentes damnationem. *refertur ex B. Augustino, cuius propria verba habentur infra in c. nuptiarum. 27. q. 1. post principium.*

Idem contra Iouinianum, lib. 1.

¶ Damnationem habebit, si nupserit quæ virginitatem vouit. Cap. V.

SI nupserit virgo [d] non peccat †, non illa virgo, quæ semet † Dei cultui dedicauit. Harum enim si qua nupserit habebit damnationem; quia primam fidem irritam fecit.

Item Nicolaus Papa ad Albinum † Vienen. ecclesiæ archiepiscopum.

¶ Quæ sanctimonialem se esse finxerat, nubere non valet. Cap. VI.

QVod interrogasti de fœmina, quæ post obitũ mariti sui sacrum velamen super caput suum imposuit, & finxit[e] se sub eodem velamine sanctimonialem esse; postea vero ad nuptias redijt, bonũ mihi videtur, quia per hypocrisim ecclesiasticam regulam cõturbare voluit, & non legitimè in voto suo permansit; vt pœnitentiã agat

eo quod corã aliquibus testibus deuouit se alicui religioni. et dic, ut no. 27. q. 1. ca. 1. Ioan. Quod Io. dicit de habitu, intelligas si recipiendo habitũ fecit professionẽ expressam, vel tacitam, ut ext. de reg. statuimus, & c. præced. quia solus habitus non solennizat votum. ut eo. tit. porrectum. Bar.

a SI vir simplex votum.] idest. propositum perpetuæ continentiæ habendæ.

b ¶ Sed trib. annis.] Alibi dr, quod isti sunt priores adulteris, ut 27. q. 1. nuptiarũ. Quare ergo istis tm̃ triennij pœnitẽtia indicitur, cum adulteris septẽnij indicatur. 33. q. 2. hoc ipsum? Itẽ cũ isti in Deum peccent, grauius essent puniẽdi quã illi qui in homine peccãt, ut 17. q. 4. sicut qui. 22. q. 1. mouet. Sed istud est propter bonum matrimonij adiunctum 1 & sic habes, quod minuit pena delicti propter adiunctum bonum, ut 32. q. 2. quod quod & q. 4. dixit &c. orig. & 22. q. 2. si quælibet.

c VOuentibus.] ¶ Etiã velle.] Sic ergo uidetur, quod sola volũtas ẽt quo ad ecclesiã punitur, vt 29. d. Anastasius. sic ergo, licet nubere per se sit bonũ, tñ malũ est istis, sicut corpus Christi malum fuit Iudæ, ut de consecr. d. 2. sicut Iudas. & arbor paradisi mala fuit Adæ, ut 11. q. 3. quid ergo.

d SI nupserit virgo.] Quæ non vouit.

QVod interrogasti.] CASVS. Quædam uidua claustrum monialium intrauit, & uelamen super caput suum imposuit continentiam profitendo, & inter alias monachas sicut sanctimonialis est morata. postea contraxit matrimonium, dicens se fictè monasterium intrasse: quæsitum est, quid fieri debeat. Et respondet Nicolaus Papa, quod ipsa debet agere pœnitentiam de [illegible] nefanda, & reuerti ad monasterium, ut [illegible] quod promisit. Omnia autem quæ sequuntur, dummodo protestatio præcedat, 2 ut extra quod met. cau. perlatum. Simulatio autem ex inhonesta causa semper facit monachum: nec admitteretur, si uellet probare contrarium, ut 27. q. 1. uidua. & extra de regu. vidua, & C. de lat. lib. toll. l. unica. §. sed. & qui domini funus pileati. Et no. quod Ioan. Fauẽtinus distinxit: est fictio 3 intẽtionis, & fictio operis. Fictio intẽtionis est cum quis fictè ad baptismum accedit, & licet fictè accedit, tamẽ uerum baptismum recipit, ut 1. q. 1. sicut ficti 4 similiter si quis fictè fit monachus ad hoc ut possit

Votum solẽnizatur tripliciter.

Nubens post uotũ, peior est adultero.

1 Ad hoc facit, qd not. 1. q. 1. quibusdam. Innoc. hic arg. &c.

Ibid. c. si quis votũ.

inf. 27. q. 1. c. vouentibus.
Sent. 4. d. 38.

Iuo p. 7. c. 134.
Pann. l. 3. c. 192.
† peccauit] Hier.
† al. quæ se semel.
† Valde uariãt hęc nomina in exemplaribus, & Burc. & Iuone.

1. Cor. 7.
1. Tim. 5.

Burc. l. 8. c. 47.
Iuo p. 7. c. 65. & 152.
Pann. l. 3. c. 205.

2 Et hoc idẽ: quia sp præsumitur durare uoluntas, nisi probetur mutata. ff. de prob. cũ qui. & ff. de leg. 2. Lucius in fi. legis. Arc.

3 Fictio intẽtionis, & fictio operis.

Vide B. Tho. p. 3. q. 68. art. 7. & q. 69. ar. 9. & 10.

4 Qd leg. & no. e. q. sponsus. §. ecce. qñ. in fi.

posset fieri abbas, nihilo minus est monachus licet ficta & non sincera sit eius intentio. 1 Fictio operis dr. vbi factum fingitur esse quod non fit, ut ff. de ritu nuptia, simulate. uel cum simulat se uendere, & donat, & secundum quod di C. plus ualere, quod agitur, q̃ quod simu- simulatè concipitur. Similiter dico, ꝙ si aliquis eo proposito copulatur alicui mulieri, ꝙ nolit stare legitime cum ea, & hoc paratus sit probare, ꝙ non est audiẽdus. nam in sponsalibus recurritur ad communem intelligentiam verborum, licet contrahens alium intellectum habuerit, ut extra de sponsa. ex literis 1. ubi enim uerba non sunt ambigua, non est locus interpretationi, ut ff. de leg. 3. ille aut ille.

1 Ad hoc 16. q. 7. per laicos. Ioan. de Fant.

† al. ministerio inchoauit.

de illusione nefanda, & reuertatur [a] ad id, quod spopondit & in sacro ministerio † permaneat, quod inchoauit.

Burch. & Iuo ibidẽ. Pann. li. 3. c. 206.

PALEA Cap. VII.

NAm si consenserimus, ꝙ omnia sacramenta ecclesiastica quisq; prout vult, fingat, & non vere faciat; omnis ordo ecclesiasticus turbabit, nec catholicæ fidei, iura cõsistunt nec canones sacri rite obseruantur. Quid enim profuit Simoni mago baptismũ sacrum ficte suscipere, & in Christianitate permansurũ se finxisse, cũ per Apostolum fraude eius detecta, quod sibi futurum esset, prænunciatũ fuit? Ait enim [Pecunia tua tecũ sit in perditionem, cor enim tuum non est rectum corã Deo. Pœnitentiam itaq; age ab hac nequitia tua, & roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui: in felle .n. amaritudinis, & obligatione iniquitatis uideo te esse.] Ideo tales, nisi resipiscant, spirituali gladio percutere cẽsemus. Non enim fas est Spiritui sancto mentiri, sicut Ananias, & Saphira mentiti sunt, & statim perierunt.

Act. 8.

Act. 5.

¶ *Caput hoc in multis Gratiani cod. cibus (in quibus habetur sine nomine Palea) est coniunctũ superiori, quemadmodum & apud Burchardum, & Iuonem. In Pannormia autem est seiunctum.*

Item Calixtus Papa ij.

¶ In sacris ordinibus constituti non ducant vxores, & si duxerint, separentur. Cap. VIII.

PResbyteris, diaconis [b], subdiaconis, & monachis cõcubinas habere, seu matrimonia contrahere penitus interdicimus: cõtrata quoq; matrimonia ab huiusmodi personis disiungi [c], & personas ad pœnitentiam redigi debere iuxta sacrorũ canonum diffinitiones iudicamus.

¶ *Hic canon inuentus est in cod. Vatic. Biblioth. in fragmento cuiusdam concilij ab Vrbano secundo habiti. c. 2. ex eodem vero concilio sunt canones, Alienationes 12. q. 2. & Paternarum. 24. q. 3.*

Hic distinguendum est, ꝙ voventium alij sunt simpliciter voventes, de quibus Augustinus, & Theodorus locuti sunt; alij sunt, quibus post votum, benedictio accedit consecrationis, vel propositum religionis, de quibus Hieronymus, & Nicolaus, & Calixtus scripserunt.

Vnde idem Hieronymus contra eundem Iouinianum libro primo, scribens ait.

¶ Incestæ sunt virgines, quę post consecrationem nubunt. Cap. IX.

Iun p. 7. c. 124. Pann. li. 3. c. 193.

VIrgines, quæ post consecrationem nupserunt, non tam adulterę sunt, quàm incestæ.

DISTINCTIO XXVIII.

HAEc ostensa...

2 a ¶ Reuertat.] Hoc intellige, quãdo post habitum assumptum stetit inter moniales, vt 27. q. 1. vidua. alias solus habitus nõ dirimeret sequens matrimonium, ut extra de regulari porrectũ. & extra de conuersione coniugato. rum. ex parte. in fi.

2 Idem no. etiam Io. & Ber. extra de reg. ut cle. ubi no. de materia huius glo.

b PResbyteris, diaconis. Vt extra q. cle. uel no. ... tra. Sed ibi fuit dispẽsatio cõparatiua.

c ¶ Disiungi.] Non enim debet dissimulatione culpabili nefanda sententia corroborari. C. de ince. nup. l. ult. in fi.

c ¶ Disiũgi. Quoad carnis copulã: quia quod non est, nõ potest dissolui; neque accusari. ext. de spõ. impu. ad dissoluendum. sed dicit lex quòd matrimonium nõ dicitur dissolui, quod ab initio nullum fuit, ut in auth. de nupt. §. si uero ab initio.

Quod non est, non potest dissolui.

d VIrg.] Quam incestę. Sacrilegæ etiam sunt. 27. q. 1. uirginibus. quia uasa dñi .i. seipsas contaminant. 3 7. d. pa... decreuimus.

3 Sub. & id in oẽm ecclesiam delinquere vĩ 26. q. .. sed & illud 55. dist. in cap. sed illud. in fi. Archid.

HAEC.] Hæc dis. diuiditur in xi. partes: quarum prima probatur, ꝙ nullus debet esse subdiaconus, nisi promissa castitate, & hoc per cap. Greg. & cap. Innocent. Ioan. de Fant. Quæ autem fuit causa institutionis, habetur 31. dist. ... Secunda ibi. [Quando.] Tertia ibi. Prinsquam.] Quarta ibi. De his.] Quinta ibi. [Assumi.] Sexta

Sexta ibi,[Presbyter.] Septima ibi,[Quia sunt.]Octaua ibi.[De Syracusanæ.]Nona ibi,[Si quis docuerit.] Decima ibi,[Presbyterum.]Vndecima ibi,[Cōsulendum.] Ioan.de Fant.

CASVS. Ostensum est supra in illo cap. diaconus. &c. presbyteris ꝙ diaconi, presbyteri & subdiaconi debent continentiam promittere. Adhuc in hac 28. d. de eodem tractat, & annectit de his, q. ab infantia ecclesiasticis officijs mācipantur, & ꝙ relictæ diaconorū & sacerdotum non contrahāt, & ꝙ sacerdotes proprias vxores a sua cura non abijciant. Sequentia plana sunt vsque ad c. [priusquam.]

a ¶ Ecce ostensum est. 1] in hac 28. d. agit de continentia clericorū in tribus ordinibus, ostendit etiam qualiter sint ordinādi qui ab infantia ecclesiasticis officijs adiūguntur. Item ostendit, quòd relictæ presbyterorum & diaconorum nō possunt alijs nubere, & quòd sacerdotes a sua cura nō debent abijcere mulieres. vltimo, ꝙ ad laicos nō spectat iudicare de sacerdotibus, licet mali sint.

1 Hic sub. fic 7. dist. ꝑ xi. cap. 1. & pen. est ostē sum, ꝙ diaconi subdiaconi & presbyteri debēt cōtinentiam promittere, & adhuc in hac, &c. fm Barth. Brix.

b NVllū.) ¶ Promiserit. Expresse vel tacite. expresse, vt 23. d. quāquam. & 27. q. 1. ut lex. Tacite, ut infra ea. diaconi. Si quęris q̄ño ecclesia imponat alicui necessitatem continendi, cū continentia sit res voti, non præcepti, ut 32. q. 1. integritas? Dico ꝙ ecclesia neminem cogit continere, sed in ordine quem dat, potest imponere legem quam vult, sicut quilibet alius in traditione rei suæ, ut ff. de pact. in traditionibus.

sum est [a], *quòd nolentes vouere continentiam, nec ad subdiaconatum, nec ad superiores possunt gradus conscendere. Vnde ad subdiaconatum accedentes, non sine voto castitatis iubentur admitti, auctoritate B. Gregorij, qui scribens Petro subdiacono, lib. 1. epist. 42. in fine ait.*

Non fiat subdiaconus, qui se castè victurum non promiserit. Cap. I.

NVllum facere subdiaconum præsumant episcopi, nisi qui se victurū castè promiserit [b]. *& nonnullis interiectis.* Quia nullus ad ministerium altaris accedere debet, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

In fra dist. 31. c. ante triennium.

Item Innocentius secundus in concilio Rom. c. 5.

¶Subdiaconus, & supra constituti, incontinentes vxorē aut concubinam ducentes ecclesiastico beneficio, & officio careant. Cap. II.

DEcernimus, vt ij, qui in ordine subdiaconatus †, & supra, vxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio, atque ecclesiastico beneficio careant [c]. Cum enim ipsi templum, vasa Domini, & sacrarium Spiritus sancti debeant esse, & dici; indignum est eos cubilibus & immunditijs deseruire.

Pann. l. 8. c. 141. † *diaconatus.*] Pan.

Item ex concilio Toletano, c. 26.

¶Castè se victuros promittant in diaconos, vel presbyteros ordinandi. Cap. III.

2 QVando presbyteri, aut diaconi [d] per parochias constituuntur; oportet eos primū professionē [e] episcopo suo facere, vt castè, & purè † viuant sub Dei timore, ut dum eos talis professio obligauerit, vitæ sanctæ disciplinam † retineant.

Burch. li. 2. c. 157. Ansel. li. 7. c. 106. Iuo p. 3. cap. 150. & p. 6. c. 248. Pann. li. 3. c. 22.

† *al. pie.*

† *al. disciplina retineat* , cod. Regius.

Item Gregorius clero, & nobilibus ciuibus Neapolitanis, lib. 8. epist. 40.

¶Qui longam corporis sui continentiam non habet, in episcopum eligi non debet. Cap. IIII.

3 PRiusquam ad nos scripta vestra discurrerēt† Ioannē diaconū, q. ab altera parte [f] electus est paruulā [g]

Ansel. l. 6. c. 9. al. 16. Polyc. li. 2. tit. 2.

† *al. recurrerent.* *al. decurrissent.*

c DEcernimus.] ¶ Careant. Mitius agit cum eis decretalis, quæ iubet eos amoueri post admonitionem, vt extra de cohab. cler. sicut.

ADDITIO. Vt hoc dictum cesset; dic, careant si præmoniti nō cessauerint: secundum Lauren. vel dic, ꝙ decret. loquitur in concubinario clerico, hic autem in eo qui de facto duxit vxorem, qui plus contemnit. Arch.

a Hæc dispēsatio est in corpore iuris clausa. iō omnib. episcopis est per missa, secūm Alb. & Goff.

QVando.] Hæc est secunda pars, in qua probat, quòd prælati ecclesiarum parochialium debent facere professionem episcopo, quod honeste viuent.

d ¶ Aut diaconi.] Hoc dic etiam acolythis conferuntur ecclesiæ ex dispensatione, a vt extra de æta. & qualit. præterea.

e ¶ Professionem.] Quid promittere debeat, dixi 24. d. quamquam.

PRiusquam.] Hæc est tertia pars, in qua probatur, ꝙ habens filiam paruulā non debet esse episcopus.

CASVS. Vacante Ecclesia Neapolitana, quidam nomine Ioannes fuit ibi in episcopum electus a minori parte capituli, alijs ꝯdicentibus: quia filiam hēbat paruulam. supplicabat Papæ, ut ipsum confirmaret: sed Gregorius noluit eum cōfirmare, dicens, ꝙ nec ipsi debuerunt eum eligere, nec ipse debuit electioni consentire, cū filia teste conuincatur sui corporis continentiam non habere.

f ¶ Ab altera parte.] idest, medietate: quia nomine partis medietas designatur, vt ff. de verbo. signif. nomen §. portionis. & ff. de vsufr. l. etiam.

g ¶ Paruulam.] Paruitas filiæ fuit argumentum, ꝙ non diu fuerat continens. vnde aliud esset si habuisset magnam filiam. 3 vt sic non obest, ut inf. ea. de Syracusanæ vnde ibi fuit dispensatum. Sed hodie iure communi nullus talis promouendus est in episcopum, ut 61. d. Gatinensis.

3 Nā per tēporis processum quandoqꝫ purgat uitium. 1. q. 1. cito. & ne 2. q. 1. in primis. Arch.

a ¶ Filiam.

Iudex quandoque de facto supplet.

a ¶ Filiam.] Nota, quod per factum ipsum probatur aliquid, vt 82. dist. proposuisti. 12. q. 2. quatuor. & 18. distin. peruenit. Ex hoc cap. videtur, quod iudex ex suo officio possit aliquid supplere de facto quod sibi non constat tanquam iudici. Et licet non obijciatur aliquid a partibus

citur, quod in xviij. anno debet perscrutari conscientia iuuenum, vtrum velint contrahere, vel castitatem tenere.

CASVS. Hoc capitulum loquitur de illis filijs, qui traduntur a parentibus in ecclesijs sæcularibus erudiēdi. Dicitur enim, quod illi, receptis minoribus ordinib. in pueritia, cū ad decimū-octauū annū peruenerint, interrogari debēt, an velint cōtinētiam profiteri, vel non. Et si dixerint se velle cōtinere, post 20. annum, debēt ad subdiaconatum promoueri: & si postea castè vixerint, post xx. annum diaconi fiant: ita tamen, quòd de cætero ad nuptias, vel furtiuos cōcubitus non accedant: quod si fecerint, deponātur. Si vero dixerint se nolle cōtinere, ducāt vxores, ita vt si postea renūciauerit pari cōsensu copulæ nuptiali, ad sacros ordines poterunt promoueri.

habere filiā a ex quorundam relatione cognouimus. Vnde, si rationem voluissent attēdere, nec alij eum eligere, nec ipse debuerat cōsentire. Nam qua præsumptione ad episcopatum audet accedere, qui adhuc lōgam corporis sui continentiam filiola α teste cōuincitur non habere?

α ¶ Filiola.] *Sic emendatum est ex originali, Anselmo, & Polycarpo: cum antea legeretur.* filia. *Superius etiam dixerat*, paruulam filiam. *quibus vocibus recens incontinentia manifeste exprimitur.*

Item ex conilio Toletano. 2. c. 1.

¶ Ad subdiaconatum accessuri continentiam profiteantur. Cap. V.

Ans. l. 7. c. 41.

4 DE ijs quos volūtas parentum a primis infantię b annis clericatus β officio mancipauit, statuimus obseruandū, vt mox detōsi, vel ministerio lectorū γ c traditi, in domo ecclesiæ sub episcopali præsentia a pręposito sibi debeāt erudiri. At vbi octauumdecimum d ætatis suæ compleuerint annum, corā totius cleri, plebisq; cōspectu voluntas eorum de expetēdo coniugio ab episcopo perscrutetur, quibus si gratia castitatis Deo inspirāte placuerit, & promissionem † castimoniæ suæ absq; cōiugali necessitate spopōderint seruaturos; hi tanquā appetitores arctissimæ viæ, leuissimo Domini iugo subdant, ac primo subdiaconatus ministeriū habita probatione e professionis suæ a † vigesimo anno suscipiant. Quod si inculpabiliter, ac inoffensè vigesimumquintū annū ætatis suæ peregerint, ad diaconatus officiū, (si scienter implere posse ab episcopo cōprobātur) promoueri debēt. Cauendum tamen est his; ne quando suæ sponsionis immemores ad terrenas f nuptias, ad furtiuos † cōcubitus vltra recurrāt. Qd' si forte fecerint, vt sacrilegij rei † ab ecclesia habeant extranei. Quibus aūt voluntas propria īterrogationis tpe desideriū nubēdi psuaserit, cōcessam ab Apostolo licētiā auferre g nō possumus, ita vt cū prouectæ ætatis in cōiugio positi renūciaturos se pari cōsensu operibus carnis spopōderit, ad sacros ordines† adspirēt.

† al. professionem.

† Adde quod hæc dictio, hic ponit exclusiue. tex. est si in l. ratio. §. si. ff. de act. empt.

† al. abortiuos.
† al. damnentur, & ab.) orig. manuscrip. reg.

† al. gradus.

β ¶ Clericatus.] *In omnibus editionibus, & duobus codicibus Vaticanis conciliorum legitur*, in clericatus officio, vel monachali. [al monachi] posuit. *Sed in codice Lucēsi Regio habetur eodē modo atque apud Gratianū.*

b ¶ Infantię.] Idest, pueritiæ, quia infantia nō durat nisi vsque ad septēniū. vt C. de iur. delib. si infanti. Sic ergo videtur, qd' pueri bene possūt habere beneficia ecclesiastica, nam, & promoueri possunt. vt 77. dist. in singulis. Sed cōtra 1. quæstio. 1. pueri. Sed dic, quòd beneficia possunt habere, sed non prælaturas. vt extra de æta. & qualit. indecorum.

Pueri beneficia, sed non prælaturas habere possunt.

c ¶ Lectorum.] Nomine lectoris hic cōprehēdit oēs minores ordines. sup. 23. d. c. 1.

d ¶ Octauumdecimum.] In clerico sæculari requirit votū in xviij. anno. vt hic. & 77. dist. in singulis.

bus contra personam electi: ipse tamen superior potest obijcere. 1 Sed hoc ideo supplet de facto, quia illud spectat ab substantiam electionis, sicut supplet de tali facto, quod spectat ad substantiam iudicij, vt dixi 2. q. 7. alieni. Io. Alias iudex non supplet de facto, nisi quod constat iudici tanquam iudici, vt C. de temp. appel. l. 2. §. vlt. & C. de app. amplioré. circa princ. & ff. de testib. l. 3. §. tu magis sunt. Sed licet possit supplere, tamē ei si li non creditur, vt extra de probatio. quoniā contra falsam. Sed de iure supplet. C. vt quę desunt aduoca. l. vna. Bar. Brix.

1 Qd' dic. vt legit. & no. ext. de elect. cum nobis olim. de postul. cap. 3. & hic adde qd' dicā. 15. q. 7. iudicet. Archid.

DE ijs.] Hæc est quarta pars huius distinct. In qua dicitur

2 sed I monacho I 25. vt 20. q. 1. illud quod ideo fit, ne monachalis habitus propter nuptias deferat, nisi vbi dura est cōuersatio, vt in insulis, vbi datur maius spatium, vt extra de reg. quia in insulis.

2 Hoc c. nil facit ad hoc qd' dicit reg. nil, &c. Ar.

ADDITIO. Hæc palea est 20. q. 1. quia.

e ¶ Probatione.] Debet enim longa præcedere continentia. vt sup. eo. pri. c. & 77. d. quicunque.

f ¶ Ad terrenas.] Quia terram replent. virginitas vero paradisum. 32. q. 1. nuptiæ.

g ¶ Auferre.] Quod ergo de iure cōmuni competit negandum non est. in Auth. de nup. circa finem. §. sed hoc quia. ff. de re iu. l. 4. §. si quis condemnatus.

Assu-

¶ Ministerio lectorum] *In omnibus codicibus conciliorum, ante citatis (etiam Lucensi) legitur*, ministerio electorum. *Verum in epistola prima Syricij ad Himerium, c.5. & Innocen. ij 24. c.5. (ubi de eadem fere agitur) est*, lectorum ministerio, seu officio.

Item ex concilio Arelat. 2. c 2.

¶ In coniugio constitutus ad sacerdotium assumi non debet. Cap. VI.

5 ASsumi aliquem ad sacerdotium in coniugij vinculo constitutum non oportet, nisi fuerit promissa conuersio.

Paulo aliter I orig.

Item ex eodem tertio.

¶ Non ordinentur diaconi, qui castitatem non profitentur. Cap. VII.

PRæterea placuit, vt deinceps non ordinentur diaconi, nisi qui prius conuersionis proposito professi fuerint castitatem.

¶ *In Arelatensibus, quæ extant hic, ipse penitus canon non inuenitur: sed sententia habetur in tertio, c.2. in fi.*

Verum illa priori auctoritate diaconis videtur permitti coniugium, cum ad sacerdotium tantum coniugati prohibeantur assumi. Porro sequenti auctoritate videtur permitti subdiaconis, cum de diaconis specialiter præcipitur, vt sine probatione castitatis non ordinentur. Hoc idem in Ancyrana synodo videtur esse permissum in qua, c.10. (al.9.) sic statutum est.

¶ Diaconi non prohibeantur a ministerio si in ordinatione dicunt se continere non posse. Cap. VIII.

DIaconi [a] quicunque, cum ordinātur, si in ipsa ordinatione protestati [b] sunt dicentes, velle se habere vxores, nec posse se cōtinere, hi si postea [c] ad nuptias venerint, maneant in ministerio [d], propterea quòd his episcopus licentiam dederit. Quicunque sanè tacuerunt, & susceperunt manus impositionem, professi continentiā, si postea ad nuptias venerint, a ministerio cessare debebunt.

Pann. l.3. c.87.
Poly. l.4. tit.31.

Item ex concilio Neocæsariensi. c.1.

¶ Presbyter ducens vxorem ab ordine deponatur. Cap. IX.

PResbyter si vxorem duxerit,

Burc. l.2. c.108.
Iuo p.6. c.185.
Pann. l.3. c.91.

ASsumi.] Hæc est 5. pars distin. in qua probatur, quod nullus debet esse sacerdos diaconus, vel subdiaconus, nisi promissa castitate. Io. de Fan.

CASVS. Ab hoc loco vsque ad §. ecce omnia cap. inducuntur ad probandum, quod subdiaconi non tenentur continere cōtra priora. ca. Eundem probat de sacerdote, & diacono. Inducūt duo prima a contrario sensu, & inducūtur omnia sophisticè: vel verum est quod dicit, si de illorum tēpore intelligat quo continentia cœpit introduci. Omnia quę sequuntur usque ad cap. diaconi, plana sunt.

DIaconi.] CASVS. statutum fuit in synodo Ancyrana, quod si aliqui diaconi ordinent, & dicāt se nolle, vel nō posse continere, & episcopus nihilominus ordinat eos, si postea cōtraxerint, ab vxore separabuntur, sed in ministerio remanebunt: quia videt, quod episcopus eis licentiam dederit: si vero in ordinatione sua tacuerint, videntur continētiam profiteri: & ideo si postea cōtraxerint, officio & beneficio priuabuntur.

a ¶ Diaconi.] Ad intelligentiā horū capitulorū notabis, quod in oriētali ecclesia, & in occidentali licitè cōtrahit in minoribus ordinibus vt 32. d. si quis eorum. & c. lectores. & c. placuit. sed cōstituti in superiori ordine nec apud nos, nec apud Græcos possunt cōtrahere. nec poterāt tempore Apostolorū, & si cōtrahant, nō est matrimoniū, & hoc patet ex sexta synodo, quæ in oriente fuit celebrata, & regulā statuit eis, vt 32. d. si quis eorū. 31. di. Nicęna & 84. dist. cū in præterito. In hoc autem est differentia inter eos, & nos. ipsi. n. siue sint coniugati, siue non promouentur ad sacros ordines non promissa continentia, vt 31. d. quoniam. sed occidentales nunquam promouentur nisi continentia promissa, vt sup. co. nullum. & cap. assumi. A tēpore autem Syricij, & Innocentij non licuit occidentalibus ad diaconatum, uel supra promoueri, nisi promissa continentia, vt 82. distinct. proposuisti, & cap. plurimos. Sed subdiaconis vsque ad tempus Gregorij licuit, ut 31. distinct. ante triennium. Orientales ergo licitè vtuntur matrimonio cōtracto ante sacros ordines postea in sacris ordinib. contrahere nō licet. vt 31. dist. quoniam. & cap. aliter. & extra de cle. cōiug. cum olim. sed post receptū sacrum ordinem non possunt contrahere, vt ibi dicitur.

Orientales ab occidentalib. differūt.

b ¶ Protestati.] Supra d. proxi. diaconus. & extra de in integ. rest. c.1. in fi.

c ¶ Postea.] Sic extra de cler. coniug. diuersis. & extra de concess. præb. & eccles. non ua. cum super. in fi. de filijs presbyterorum ueniens.

d ¶ In ministerio.] Quia uideretur uenire contra promissionem propriam, ut extra de cond. appo. per tuas.

PResbyter.] Hæc est 6. pars, in qua ponitur pęna sacerdotibus fornicarijs. Io. de Fan.

CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd si presbyter duxerit vxorem, debet deponi. Si vero adulterium, vel fornicationem commiserit, debet extra ecclesiam abijci, & ad pœnitentiam inter laicos redigi.

a ¶ Ab ordine.] Idest ab officio, & non beneficio: & secundum hoc magis punitur sacerdos, qui fornicatur, quam qui legitime contrahit: & hoc ideo, quia facit cōtra sacrum ordinem, & etiam contra legem: & ideo minus peccat ducendo vxorem: quia credit hoc sibi licere: sicut illa minus punitur, quæ publice delinquit, quam quæ priuate delinqueret: quia credit hoc sibi licere, vt ff. de ri. nup. l. vlt.

Presbyter fornicans, plus punit, quam legitimè contrahens.

ab ordine [a] suo illū deponi debere: Quòd si fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, extra ecclesiā abijci, & ad pœnitentiam [b] inter laicos redigi oportet.

α ¶ Inter laicos.] *Græce legitur*, ἐξωθεῖσθαι τέλεον καὶ ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς μετάνοιαν: *quæ Dionysius exiguus vertit*, amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi. *vbi nulla mentio fit pœnitentiæ inter laicos agendæ; qua de re copiosius dicetur infra 30. dist. c. finali.*

Item Gregorius lib. 11. epist. 59.

¶ De eo, qui relictam cuiusdam diaconi duxit vxorem. Cap. X.

Iuo p. 9. c. 126.

Iuo p. 6. c. 84.

QVia sunt [c] culpæ, in quibus culpa est relaxare vindictam, quærenda semper est veritas, vt inquiri debeat, vtrum accusatum noxa cōdemnet, an a pœna innocentia patefacta subducat. Itaque peruenit ad nos Fantinum defensorem, vltionem exercere in Petrum latorem præsentium voluisse, ꝑ eo, quòd (quantū dicitur) relictam cuiusdam diaconi, tempore, quo cōductor [d] fuit, marito tradiderit. Sed quoniam iste cōiugem diaconi asserit non fuisse, dicens [e], nec eam virginem † [f] ad eū uenisse, denique †, nec religiosam [g] mutasse vestē, postquā ille in ordine sacro promotus est; adijciens etiam, prius quam ad diaconum perueniret, & postea, praua illā opinione vixisse: Ideo fraternitatem tuam his hortamur affatibus, vt cum Dei, sicut decet, timore causam hāc subtili omnino inuestigatione perquiras, vt si i cōiugio diaconi mulierem, de qua agitur, fuisse [h] constiterit, & suprascriptus lator memorato defensori, & rectori patrimonij, ad vindictam modis oībus tradatur †, & cū competenti emendatione ij, qui male sociati sunt, disiun-

† virginem illam.] orig.

† vt nec religiosam vestem mutare præsumeret.] in orig. & apud Iuonem.

† Ad hoc facit tex. in l. obseruandū. in fi. ff. de offic. præsid.

b ¶ Ad pœnitentiam.] 50. dist. confirmandum. contra. Sed illud intelligitur de solenni pœnitentia, quam clericus facere non debet: 1 istud de publica, vt 30. q. 1. si quis sacerdos. & 30. dist. si quis presbyter. sed si depositus fuerit, bene potest solenniter pœnitere, vt de pœnit. dist. 6. sacerdos. Adhuc signatur contra. 80. dist. presbyter. vbi dicitur, ꝙ sacerdos non debet publice pœnitere inter laicos. Sed illud verum est quando crimen est occultum, sed hic loquitur quando crimen est publicum apud laicos. 2. q. 1. si peccauerit.

Clericus solenniter pœnitere non potest.

1 Hoc etiam not. extra de pœc. c. 1. & c. quęsitū. ibi uideas. Arc.

ADDITIO. Et publica delicta publico remedio egent. de pœnit. dist. 1. quamuis. & §. hoc ergo. & videas, quod legitur, & no. 30. q. 1. c. vlt. & 81. dist. si quis episcopus. Archid.

QVia sunt culpæ.] Hæc est 7. pars dist. in qua probatur, ꝙ vxor subdiaconi, vel diaconi, vel presbyteri post mortem mariti contrahere non potest: & probatur per tres auctoritates. Ioan. de Fan.

CASVS. Clericus quidam in consortio suo quandam habuit mulierē: postea factus est diaconus: eo mortuo Petrus qui erat bonorum eius procurator, vel qui antea fuerat procurator patrimonij beati Petri, tradidit eam nuptui: propter quod Fantinus, qui nunc erat procurator & defensor patrimonij beati Petri, volebat ipsum Petrū punire. Vnde ille Petrus de hoc conquestus est domino Papæ & tribus rationib. se excusauit: quib. ꝓbat, quòd illa mulier nō fuit vxor diaconi. Primo quia corrupta venit ad illū diaconum, cum adhuc clericus erat. Secundo, quia cum ille recepit ordinem sacrum, illa nō mutauit vestem, nec cōtinentiam promisit. Tertio, qꝛ antequā ille pueniret ad diaconatum, & postea, mulier illa vixit incontinenter. Quare Greg. præcipit cuidam, vt inquirat, verū illa fuerit vxor diaconi: & tradat eū puniēdū Fātino defensori: si nō fuerit, nullo mō puniatur.

c ¶ Quia sunt.] ꝙ hęc allegatio valeat, probatur. 34. d. quis viduam.

d ¶ Conductor.] i. defensor.

e ¶ Dicēs.] & ita nō potuit vxor eius cēseri: quia maritus corruptę non potest promoueri.

f ¶ Nec eam virginē.] Hic per duo extrema colligitur medium: ex eo enim, qꝛ ab initio non erat virgo, & postea iste promotus fuit in diacono, colligitur eam non fuisse vxorem argum. ff. de hære. instit. sed & si. §. solemus. & 55. dist. capit. legem. quandoque medium trahit extrema. ff. de ser. ru. præ. qui sella. §. vlt. & l. tria prædia. quandoque principium trahitur ad finem. inf. 35. dist. ab ex ordio. ff. de leg. 3. si quis. in principio. quandoque finis trahit ad se principium vt 13. q. 2. cap. vltima voluntas. ff. de adimen. lega. l. 3. & l. 4.

Principiū medium & finis an unū trahat aliud.

g ¶ Nec religiosam.] Idest, religiosum habitum, quem solent sumere viduæ, vel aliæ deuotæ, licet non conuertantur ad aliquam ecclesiam. Nec enim credo, quòd vxor illius qui promouetur ad sacrum ordinem, teneatur intrare religionem: sed sufficit, ꝙ voueat perpetuā continentiam, vt 77. distin. episcopus. Nec obst. extra de conuer. con. sane. quia illud speciale est in vxore episcopi. Sed adhuc ob. extra de cler. coniug. quod a te. Sed illud intellige cum ordinatus vult transire ad religionē. Sed nec hic Papa aliquid dicit de veste; sed Petrus illud allegauit.

Coniugatus promoueri potest, licet uxor religionem non ingrediatur.

2 Sub. & cōtinētiam ꝓfitente, ut extra de couer. coniug. coniugatus. Ar.

h ¶ Fuisse.] supple, & eum ordinatū ipsa sciente. 2 nā si ea inuita ordinaretur, vel ignorante, non fieret ei piu dicium. sed si sciuit & tacuit, fit ei præiudicium, vt post mortem illius nō possit nubere, vt 32. dist. seriatum. Vnde nō requiritur, quod mulier voueat, sed sufficit, si sciat maritum suum ordinari.

SI se cuiquam.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ si relicta presbyteri, vel diaconi nupserit secundo, separari debeat: & si castigati, idest, moniti noluerint separari, excommunicentur. Si est in litera, castitate,] idest, propter castitatem seruandam.

dam minus idoneus ibidem est electus, habēs filios & vxorem, pro quo Cethegus patricius supplicauit Papæ Pelagio, vt eius electionem confirmaret. sed quia persona illius electi erat minus idonea, Pelagius non exaudiuit Cethegum, immo distulit eum confirmare fere per

¶ Casus sequētis capituli de eadem materia loquitur, & per se patet.

Vxores ordinandorū qđ uouere debeant.

a ¶ Duplici.] Quantum ad primum.

b ¶ Separētur. Dubitatur de vxoribus ordinandorū, qualiter vouere debeant, & dare licētiam, vł ꝙ solo verbo, ut ī. ead. dist. de his. ī fi. & cap. quia sunt culpæ. & 32. dist. eriatum. sed cōtra extra de conuers. coniug. sane, Et 34. dist. fraternitatis. vbi dicitur, ꝙ vxor promouendi intrabit monasteriū. 1 Itē alia ratione: quia cętus clericorū pēminet cœtui monachorū: quia vix bonus monachus facit bonum clericum. 16. quæst. prima. legi. & facit ad hoc extra de conuers. coniug. coniugatus. sed nullus suscipit in monachū nisi cōuertat uxor. 27. qō. 2. Agathosa. Dic nō esse necesse, ꝙ conuertatur, sed ꝙ voueat castitatē tantū, nisi de ea habeatur suspicio. extra, de conuer. cōiugato. cū sis pditus. Et speciale est in illa decr. sanè in uxore epi. Sed obijcit. hęc mulier non vouit solēniter: ergo si cōtraxerit, tenet matrimoniū, qđ hic negat. Sol. fm quosdā

1 Dñt quidā ꝙ monasterium sibi assignabitur p epm, & ipsi auctoritate fiet separatio, siue dabitur licentia. inf. 27. q. 2. si uir. ibi uideas. Arch.

gantur. Si verò in eius coniugio non fuit, memoratum Fantinum ex nostro mandato commonere te volumus, vt ei facere nil præsumat, nec falsa † illū accusatio apud eum in aliquo prægrauet.

† Est etiā apud Iuonem, non autem in orig.

Item ex concilio Aurelianensi, 1. c. 15.

¶ De vxore presbyteri, vel diaconi, si alijs se coniunxerit. Cap. XI.

SI se cuiquam mulier duplici [a] coniugio, presbyteri, vel diaconi relicta coniunxerit, aut † separentur, [b] aut certe, si in criminis intentione persistiterint, pari excommunicatione plectantur.

† *al. castigati. al. castitate seruata separentur.* † *al. criminal.*

Item ex concilio Martini Papæ.

¶ De eodem. Cap. XII.

SI qua vidua episcopi, vel presbyteri, aut diaconi [c] maritum acceperit; nullus clericus, nulla religiosa [Persona † cum ea conuiuium sumat: nunquam communicet: morienti tamen † ei sacramenta subueniant.

Apud Martinū Bracar. c. 29. & concil. Tol. 1. c. 18.

† abest a concil.
† *al. tantum.*

Item Pelagius Cethego patricio.

¶ Cuiusdam episcopi ordinatio differtur: quia vxorem habet, & filios. Cap. XIII.

8. DE Syracusanæ vrbis antistite optaueramus in ipso initio, gloriæ vestræ desiderijs obedire, nisi nos multiplex rō ipsius non paucis tēporib. ordinationem differre sacerdotij coegisset, ob hoc, qđ vel personæ qualitas (sicut & vos melius nostis) vel superstites vxor, aut filij (per quos ecclesiastica solet [d] periclitari substantia), nostros animos diutius ab eius ordinatione suspēderet. Et quantum ad cautelam humanam pertinet, integro pene anno distulimus, opinātes, quod in melius Syracusanorū prouenire posset electio. Sed quia in volūtatis suæ pposito irreuocabiliter persistiterūt, [e] & nullus est alius

Ans. l. 6. c. 42. al. 46. Poly. l. 2. tit. 1.

† cōfessione

votū istud est solenne ex propria pfessione, † vt ext. q. cler. vel vo. consuluit. alias nō vł, ꝙ sola sciētia mulieris solennizet votum, nisi ipsa expresse vouerit. Ioan. Sed videtur, ꝙ sola constitutio ecclesiæ hoc matrimonium dirimat, non scientia, vel votū: quod ex eo patet, ꝙ Græcus non promittit continentiā dum recipit sacros ordines, vt 31. d. quoniam. tamen si contraxerit post sacros ordines, non tenet matrimonium. hoc ergo non facit votum, sed sola constitutio ecclesiæ.

c SI qua.] ¶ Aut diaconi.] Ideo non facit mentionem de subdiaconis: quia tempore Gregorij promouebatur quis in subdiaconatum non promissa continentia: nec fiebat uxorib. aliquod præiudicium, ut 27. q. 2. multorum.

DE Syracusanæ.] Hæc est 8. pars dist. in qua probat, ꝙ nullus debet fieri episcopus habēs filios & vxorem, nisi ex necessitate, & remota causa impedimenti. scilicet, quod per tales res ecclesiæ non lædantur. Ioan. de Fan.

CASVS. Dum ecclesia Syracusana pastore vacaret, qui-

per annum, vt Syracusana electio in melius pueniret. Sed quia irreuocabiliter in suo proposito persistiterunt, & in illa ecclesia nō erat alius idoneus: ne amplius insanirent (sicut prætor magnificus Papæ significauit) ideo Papa eius electionem confirmauit: prius tamen ab eo cautione recepta, in qua continebatur, quanta esset sententiarum rerum substantia: & quòd nihil de rebus ecclesiæ vsurpabit: & quod quęsita tempore episcopatus ecclesiæ reseruabit.

d ¶ Solet.] Nota caueri debere ex eo, quòd solet aliquid fieri, ut 98. d. Afros. & 63. d. nosse.

e ¶ Persistiterunt.] Nota arg. quòd ambulatoria est, uoluntas eligentium vsque ad confirmationem, ut 61. dis. studij. & 63. dist. quando. & extra de elect. cum terra. & ꝙ nullum ius acquiritur electo ante confirmationē, 2 vt extra de accusat. super his. & 27. q. 2. non est dubiū. & extra de elect. cum in cunctis, 3 & c. nosti. Arg. contra extra de elec. cum inter. in fine, & per illum decr. dico, quod non potest variari. Ioan. Sed hodie publicato scrutinio variare nequeunt electores, ut extra de elect. pu-

Eligentes an uariare possint.

2 Hoc est falsum, sed dic, ut not. 63. d. quāto. Arch.

3 Vēr. cum aūt. sed multū a lōge ibi sumitur hoc arg. vnde dic ꝙ nil aut parū facit si bene uideantur. Archid.

publicate. postulatio autem variatur si postulantes, diffidunt de iure suo: nisi sit iam præsentata superiori, ut extra de postu. præla. bonæ. 2.

Eligi non debet in episcopũ habẽs vxorem & filios.

a ¶ Principalis.] Id est, principiũ. ut in authen. de sanc. epi. circa princ. Hic prohibetur in epm eligi habẽs vxorem & filios. & 61. dist. Catinẽsis. Idem est si habet nepotes, vt in auth. quomodo oportet epi. §. 1. coll. 2. Sed hoc potest intelligi, quando filij mali sunt vel nepotes. nam ꝓpter tales ab alijs legitimis actibus patres remouentur, vt 6. q. 1. qui crimen. vel quando ita tenere diligit eos. ꝙ præsumitur ratione ipsorum, quòd dilapidentur bona ecclesiæ, ut hic dr. idem est si habet patrem, vel si habet fratres, de quib. est timor: aliãs nõ repellitur qs ꝑ vxorẽ uel filios, cum hoc permittat Apostolus. Et est arg. ad hoc 12. q. 2. episcopus, qui filios. 1 & extra de testa. c. 1. dũ tñ longa continẽtia præcesserit, ut sup. eo. prius quàm & 77. d. quicunque.

1 Et c. sacrorum. 12. q. 1. sine manifesta.

b ¶ Quæsita.] De rebus ecclesiæ, vel intuitu ecclesiæ, vt 12. q. 1. manifesta. & ca. seq & q. 5. cap. pec.

ECCE HAC. Iste §. diuiditur I duas partes. In prima parte concludit Gratianus ex supradictis ab illo c. assumi. vsq; huc, ꝙ siue sit subdiaconus, siue diaconus, siue presbyter, licite põt uti matrimonio contracto. Et ad hoc allegat breuiter supradicta recapitulãdo. In secunda parte, quæ incipit ibi, Sed ꝙ de electione, Soluit prædictas obiectiones, quia ꝙ dr in illo c. de Syracusanæ. nõ ob. quia in minorib. ordinibus constitutus, vel in laicali habitu potuit electus ille hẽre vxorem & filios: & postea cũ cõsensu vxoris cõtinẽtiam professus bene potuit promoueri. illud aũt ca. quia sunt culpe, intelligitur de diacono, cuius ecclesia nondum susceperat votũ continẽtiæ: vel de eo diacono, q suscepit eam in minoribus ordinibus: sicut dictum est de epo syracusano. Alia aũt ca. ex tpe. vel loco intelliguntur. Ex tpe: quia nondũ erat indicta cõtinentia ministris altaris. Ex loco: quia orientalis ecclesia nondũ susceperat votũ cõtinẽtiæ. hoc tñ seruat' qa si moritur vxor, quæ ducta est in minorib. ordinibus, cũ quia est aliqs fact' sacerdos, si postea cõtrahit, deponetur.

c ¶ Nisi necessitate cogente.] Hodie iure cõi eliguntur, vt

in eadem repertus ecclesia, nisi longioribus adhuc temporum differretur spacijs, ne paulo amplius insanirent (sicut filij nostri magnifici viri prętoris testificatione didicimus) inter huiusmodi ambiguitates illud cõsultius iudicauimus faciendum, vt cõgrua prouidentia causam, propter quam principalis [a] constitutio habentem filios, & vxorẽ ad episcopatus ordinem promoueri prohibet, salua dispositione consilij † muniremus. Qua de re summo studio ab eodem Syracusanæ vrbis episcopo, priusquam à nobis contingeret ordinari, huiusmodi exegimus cautionem, per quam & suam fateretur, quantula esset, præsentis temporis habita rerum descriptione, substantiam; & nihil vnquã per se, aut per filios, & vxorẽ, siue quamlibet propinquam, aut domesticam, vel extraneam forte personam de rebus vsurparet ecclesiæ, & vniuersa sui episcopatus quæsita [b] tempore, ecclesiæ suæ dominio sociaret; nihil vltra id, quod modo descriptum est, filijs suis, vel heredibus relicturus.

Nouella 6. & 123. in princ.

† consilium] Gratt.

a ¶ Itẽ Pelagius.] *Anselmus, & auctor Polycarpi ex eadẽ epist. referũt hæc, q̃ caput istud antecedũt:* Quod de ordinando ecclesiæ Catinẽsis epo, salubris electione iudicij fieri desiderastis, agnouimus: cõfestim sequenti die eum iuxta morẽ discutiẽtes, tertio, quo venit die, episcopum cõsecrauimus: simili quidem modo & de Syracusanæ, *& q̃ sequũtur, In Policarpo tamẽ inscriptio est.* Gelasius. Papa Ceto. *Iuo aũt in epis. ad Hugonẽ archiepiscopũ Lugdunẽsem, q̃ incipit,* Causã Beluacẽsis, &c. *ita scribit* Si em Papa Gelasius quondã Syracusanæ vrbis electũ vxorẽ habentem, & filios interueniente Cethego patricio, &c.

Ecce hac auctoritate electus in episcopatum non prohibetur a *habere vxorem, & filios.* † *Eligi autem ad episcopatũ nõ dẽt, nisi aut sacerdos, aut diaconus: subdiacon' vero nõ, nisi necessitate cogẽte:* c *siue ergo presbyter, siue diacon', siue subdiacon' fuerit, apparet, ꝙ in p̃fatis ordinib. cõstituti, licitè † matrimonio vti possũt.* ¶ *Quia ergo auctoritate Gregorij q relictã diaconi, marito tradidit, puniẽd' est.* ¶ *Itẽ in Neocæsarẽsi cõc. p̃sbyter ducens vxorẽ, nõ diacon', iubetur deponi.* ¶ *Itẽ in Ancyrana synodo diaconi, qui in ordinatione sua dicũt se velle hẽre vxores, si postea venerint ad nuptias, nõ ꝓhibẽtur à ministerio: patet, ꝙ nec diaconi, nec subdiaconi sunt prohibendi à coniugio. Sed quod de electione obijcitur verum quidem est in episcopum non eligendum, nisi in sacris ordinibus constitutum: sed ipsum vxorem habere, & filios, non repugnat præmissis auctoritatibus de continentia clericorum.* ¶ *In laicali enim habitu, vel in minoribus ordinibus constitutus potuit habere vxorem, & filios: & si postea ex consensu vxoris continentiã professus subdia*

† Infero ex hoc text. ꝙ aliqua ꝑ scandalum euitandum permittuntur. quæ nõ fierẽt alias: de quo 51. dist. aliquãtos. in addi. glo. fina.

† al. legitimo

cap. si quis presbyter. Et not. quod de vtroque iure esset priuandus, ut 84. dist. quisquis. sed hoc beneficium conceditur, 1 sublato officio, vt 50. dist. presbyteros. & cap. studeat. & ext. de cler. pug. Henricus. & extra de cler. ægro. tua.

1 Ratio est, ne ad sæcularia negotia redeat in opprobriũ ordinis clericalis. 03. d. diaconi Arch.

tur, dum tamen non faciat hoc officiando suam ecclesiam, vt colligitur 11. q. 3. si quis episcopus.

Consulendum.] Hæc est xj. pars d. in qua dicit presbyteros non a laicis esse iudicandos, licet aliquando sint reprehensibiles.

a ¶ Pro-

abstinere præcipimus: sufficit enim huiusmodi indulgẽtia ei: Quia benedicere alijs eum, qui vulnera sua debet curare, consequens nõ est. Benedictio enim sanctificationis traditio est. Qui verò hanc non habet propter delictum† a ignorantiæ, b quomodo alijs tradet? Non igitur, publice, neq; priuate benedicat: nec Corpus Domini dispẽset alijs, nec alio modo ministret, sed sufficiat ei, quod præsidet: & imploret a Deo, vt dimittatur ei iniquitas ignorantiæ suæ. Manifestum est autem, quod huiusmodi non legitimæ nuptiæ soluentur, & nullatenus vir accessum habebit ad eam, propter quam sacro ministerio priuatus est. c

† τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας παράπτωμα.

¶ Ab officio.] *Grecè est, τῶν λοιπῶν ὑπουργιῶν, idest; a cæteris officijs.*

Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum, c. 70.

¶ De presbyteris non est laicis iudicandum Cap. XVII.

13 Consulendum decernitis, vtrum presbyterum a habentem vxorem debeatis sustentare, & honorare: an a vobis proijcere. Ad quod respondemus, quoniã licet ipsi valde sint reprehensibiles d vos tamen Deum conuenit imitari, qui solem suum oriri facit super bonos & malos? Deijcere vero eum a vobis ideo non debetis; quoniam nec Iudam Dominus, cũ esset mendax discipulus, de numero Apostolorum eiecit. Verum de presbyteris, vobis; qui laici estis, nec iudicandum est, nec de eorũ vita quidpiam inuestigandum, sed episcoporum iudicio, quidquid est, per omnia reseruandum.

Iuo p. 2. c. 82. Pann. l. 5. c. 12.

Math. 5.

a ¶ Presbyterum.] *In vltimo capite harum responsionum referuntur Bulgarorum verba dicentium multos apud se esse Græcos, & Armenos, & alios, qui diuersa docerent. Nondum enim a Romana sede episcopum, aut presbyterum acceperant, Quamobrem nihil mirandum, si presbyter, de quo in hoc capite agitur coniugatus erat.*

Bulgari qui sint.

CASVS. Bulgari sũt populi inter Vngariam & Græciã constituti: apud istos presbyteri quidã habebant vxores. quare quæsiuerunt Bulgari (qui laici erãt) Nicolao Papæ, an deberent illos eijcere. Et respondet quod non, licet illi sacerdotes sint reprehẽsibiles. & hoc probatur exẽplo Domini, qui Iudam proditorẽ non eiecit: & quia laici clericos iudicare nõ debent: sed si quid mali fecerint, episcoporum iudicio reseruatur.

d ¶ Reprehẽsibiles.] Sic 15. q. ult. c. ult. Sed contra. 12. d. nullus. Sed illud intelligitur 2, cum notorium est crimen eius.

2 Hunc intellectũ approbat hic Laud. ad dic. ut ibi dicam. Arc.

Sed notãdũ. Hic intitulatur. 29. d. i qua soluit prædictas oppositiones Gratianus, & exponit: Et dicit, quod quędam cap. intelliguntur ex tẽpore, & loco, & causa, & persona.

e ¶ Sed notãdũ est.] Quia dixerat supra prox. d. §. ecce. in fi. quædam c. esset temporalia, uel localia: ideo ad soluendum multa cõtraria. ostẽdit in ista 29. d. quædam capitula tradita esse ex causa, quædam ex tẽpore, quedam ex loco, quædã ex persona, quedam ex negotio, quædam ex necessitate.

DISTINCTIO XXIX.

Sed notandum est, e quòd secundum Isidorum pleraque capitula ex causa, ex loco, ex tempore, ex persona consideranda sunt. Ait enim Isidorus.

¶ Ex tempore, loco, & persona, & causa regulæ canonum intelliguntur. Cap. I.

Sciendum est quod pleraque capitula ex causa. f

Sciendũ.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod quædam c. ex causã, & persona, & tempore designant, & quia hoc multi nõ respiciunt, cadunt in labyrinthum & laqueum erroris: nec recte iudicant, cũ non intelligant ad plenum.

Ordinis susceptio obligat ad continendum.

Presbyter excõicatus tenetur ad horas dicendas.

a ¶ Propter delictum.] Idest, quod factum commiserit per ignorantiam.

b ¶ Ignorantiæ.] Arg. quòd licet aliquis ignoret se debere continere, qui ordinatur, tamen ex eo quod recipit ordinem, tenetur continere 23. d. quamquam.

c ¶ Priuatus est.] Videtur hic, quod si sacerdos est excommunicatus, vel suspensus, quod non debet priuatim dicere horas suas: quod non est uerum: immo ad hoc tene-

¶ Casus sequentis cap. patet.

f ¶ Ex causa.] Ex causa fuit statutum ne neophyti promoueantur ad episcopatus, vt 48. dist. c. 1. scilicet ne in superbia extollerentur: sed hęc causa cessauit in Ambrosio, qui catechumenus est electus in episcopum, ut 61. dist. §. his omnibus.

a ¶ Ex persona.] Vt si Aug. qui factus est coepiscopus alio viuente, ut 7.q.1. non autem. & c. petisti.
b ¶ Ex loco. Quia propter propinquitatem, vel remotionem loci aliquid statuitur, ut 64. distinct. cum longe. 24.q.1. pudenda. & sup. d. 4. erit autem. Vel ideo dicit: quia quædam sunt localia, quædã non.
c ¶ Ex tempore.] Sicut Angelicis datum fuit propter nouitatem, ut coniungantur in quarto gradu, ut 35.q.3. quædam.
d ¶ Intelligãt.] Qđ esse non debet. 11. q.3. eorum.
e ¶ Perquirant.] Qđ inciuile est, vt ff. de leg. inciuile.

1 Ad idẽ 93. d. iuxta.

CASVS. Hic ponitur 30. dist. in qua adhuc soluit oppositionẽ quam fecerat 28.d. in quatuor ca. & dicit. ꝙ tria prima cap. intelliguntur ex causa & tempore: causa fuit heresis Manichæorum, qui coniugia detestabantur, sicut multa statuit ecclesia in detestationem hæreticorũ, & ad hoc inducit c. sequentia. de tempore dicet 31. dist.

ex persona,[a] ex loco,[b] ex tempore [c] consideranda sunt; quorum modi, quia medullitus non indagantur; in erroris labyrinthum nonnulli intricando impinguntur, cum ante iudicant, quam intelligant,[d] ante inculpant, quam iterando lecta perquirant[e].

Hinc etiam Gregorius ait.

¶Pro diuersitate rerum temperantur regulæ sanctorum. Cap. II.

Regulæ sanctorum Patrum pro tempore, loco, & persona, & negotio,[f] instãte necessitate [g] traditę sunt,

Ans. l.4.c.53.

Item Hieronymus in prooemio epistola ad Ephes.

¶Pro diuersitate locorum, temporum, & hominum, scripturæ intelligendæ sunt. Cap. III.

Necesse est, vt iuxta diuersitates locorum, & temporum, & hominum quibus [α] scriptæ sunt; diuersas & causas,[h] & argumẽta, & origines habeant. Et quomodo B. Ioannes in Apocalypsi sua ad septem scribens ecclesias, in vnaquaque earum specialia, vel vitia reprehendit, vel virtutes probat, ita & sanctus apostolus Paulus per singulas ecclesias vulneribus[i] mede[~] illatis: nec ad instar imperiti medici vno collyrio [k] omnium oculos vult curare.

Apoc. 1.

α ¶ Quibus scriptæ.] *Antea legebatur:* quibus diuersæ scripturæ factæ sunt. *Emendatum hoc est ex manuscriptis, & originali quemadmodum & nonnulla alia.*

f Regulæ. ¶ Negotio. idest, propter qualitatem negotij aliqđ statuitur quod est contra ius; sicut i causa matrimonij, consanguinei admittuntur in testimonium, vt 35. q. 6. consanguineos & propter causam ecclesiæ statuitur, ꝙ domestici admittantur in testimonium, ut 14.q.2. super prudentia.[2]
g ¶ Necessitate.] Lex non dẽt institui nisi propter necessitatẽ, ut sup. d. 4. erit.

2 Dicit Ioa. de Fan. Quod dicit Ioan. nõ est uerum: imo de iure cõi est, ut domestici admittantur. C. de repu. l. ex cõ sen. su. ext. de test. in super nam edictũ de testib. est phibitoriũ ut quilibet admittatur qui nõ prohibetur. ff. đ test. l.1. Et đ hac materia not. 3.q.5. in sum. ca. 1. Archid.

Necesse. CASVS. Quidã scripturas uarias. & diuersas tantum vno mõ intelligebant: quos docet Hieronymus intelligere scripturas ſm diuersitatẽ temporum locorum, & causarum. Et hoc ꝓbat exemplo Ioãnis Euangelistæ, q scribens vij. ecclesijs. in unaquaq; specialia uitia uario modo corrigebat: nec imitatur medicos, imperitos, qui uno collyrio oculos omnium infirmorum volunt curare.
h ¶ Causas.] 23.q. 4. occidit.
i ¶ Vulnerib.] Not. quòd uarietas delictorum requirit uarietatem pœnarum, ut 45. d. licet. 50. d. ut constitueret. 44. d. commessationes. 41. d. non cogantur.
k ¶ Collyrio.] Argu. contra illos qui tales in omnibus contrarijs ponunt solutiones: aliud secundum leges, aliud secundum canones, uel hoc nouum, illud uetus.

DISTINCTIO XXX.

Illud autem [l] quod in canone Apostolorum, & in Gangrensi concilio, & in sexta synodo legitur ex causa consideratur, & ex tempore. Causa fuit heresis Manichæorum, [β] quia coniugium detestabantur, sicut etiam quorundam [m] superstitio multa in catholicorum detestationem introduxisse inuenitur: contra quos in Gangrensi concilio capitibus sexdecim statutum legitur.

β ¶ Manichæorum. *Propriè Gangrensi synodus statuit cõtra Eustathianos, ut sup. d. 16. c. prima adnotatio. Sed hunc errorem Eustachiani hauserant a Manichais.*

¶De multimoda superstitione hæreticorum, quos Gangrense concilium anathematizauit. C. I.

Ivo p.8.c.339.

Si qui filij parentes, maxime,

Illud.] Hæc distin. diuiditur in tres partes. Secunda ibi, Hæc autem, Tertia ibi, Si quis presbyter.] In 1. ponuntur quædam cap. contra Manichæos.

l ¶ Illud autem.] Dictum fuit supra 28. distinct. capit. si quis docuerit. & cap. sequent. quòd sacerdotes non debent a se abijcere uxores suas prætextu religionis. hic dixit, quòd ex causa fuit hoc statutum scilicet propter quosdam hæreticos, qui coniugia detestabantur.
m ¶ Quorumdam.] Scilicet hæreticorum.
Si qui filij. CASVS. Quidam filij occasione illius

verbi Euangelij. Qui non reliquerit patrem & matrem propter me, non est me dignus: debitum honorem parentibus denegabant, & alimenta eis subtrahebant, putantes hoc religioni conuenire. Dicitur hic quod tales debent anathematizari. Plana sunt usque ad c. quis eorum.

fideles, [a] deseruerint occasione Dei cultus, [b] hoc iustũ esse iudicantes; & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, vt hoc ipsum α in eis venerentur quod fideles sunt, anathema sint.

† al. fit.

¶ *In aliquot vetustis exemplarib. hæc omnia, quæ hic citantur ex concilio Gangrensi, vnico capite, & coniuncta oratione leguntur. Sunt autem ex prisca versione. Sed ea, quæ est Dionysij exigui, longe magis respondet originali Græco, quamuis neque ipsa vsquequaque.*

α ¶ Vt hoc ipsum.] *Græcè est*, Πρωτιμωμένης δηλονότι παρὰ τοῖς τῆς θεοσεβείας. i. Quòd scilicet diuinus cultus apud ipsos omnibus rebus præferatur.

Item ex eodem c. 17.

¶ De eodem. Cap. II.

† Hunc textum dixit Brixien. in suo dictiona. in versi. mulier, esse fin. ad hoc quod nat.

Burch. l. 8. c. 61. Iuo par. 7. c. 80. & par. 8. c. 310.

QVæcumque [c] mulier religioni β iudicans conuenire comam sibi amputauerit, quã Deus ad velamen eius, γ & ad memoriam subiectionis illi dedit, tanquã resoluens ius subiectionis, anathema sit. †

β ¶ Religioni.] Græcè est. Διὰ νομιζομένην ἄσκησιν, i. Ob eã, quæ existimatur pietatis exercitatio: *quod Dionysius vertit*, propter diuinum cultum, vt extimat. *Græci enim religiosorum, quos nos dicimus, vitam propriè* ἄσκησιν *nominabant. Burchardus, & Iuo in par. 7. secuti sunt versionem Dionysij, in octauo autem Iuo priscam.*

γ ¶ Ad velamen eius.] *Hæc non sunt in Græco originali, neque in versione Dionysij: Videntur autem sumpta ex epist. 1. ad Corinthios, c. 11.*

Item ex eodem, c. 14.

¶ De eodem. Cap. III.

Iuo par. 8. cap. 229. & 317.
† al. contemnendo.

SI qua mulier derelicto viro discedere [d] voluerit soluto vinculo coniugali, nuptias condẽnando, † anathema sit.

Item ex eodem c. 10.

¶ De eodem. Cap. IIII.

Repetitur inf. d. 31. c. quicumque ex versione. Dionys. Burch. l. 8. c. 64. Iuo par. 7. cap. 82. & par. 8. c. 316. & hoc secundo loco ex hac eadem versione. Burch. l. 8. c. 61. Iuo par. 7. c. 79.

SI quis propter Deum virginitatem professus, in cõiugio positos per arrogantiam vituperauerit, anathema sit.

Item ex eodem c. 9.

¶ De eodem. Cap. V.

SI quis vel virginitatem, vel cõtinentiam professus, δ tanquam abominabiles nuptias iudicat; & non propter hoc solum, quòd continentiæ, & virginitatis bonũ, sanctum propositum est, anathema sit.

δ ¶ Professus.] *Hic erat additum*, in coniugio. *quod neque est in canone Græco, neque etiam in Latino, qui citatur infra distin. 31. c. quicunque, neque in multis manuscriptis Gratiani codicibus.*

Item ex eodem, c. 13.

a ¶ Fideles. Fidelibus & infidelibus parẽtib. tenemur subuenire: magis tamẽ fidelibus. 86. d. non satis. Sed pone quod habes patrem hæreticum: nũquid præferes ipsum extraneo bono? Pmaducator dixit hanc quæstionẽ esse nebulã, & tenebrosam aquã in nubibus aeris. Sed dicas quod patrẽ, qualiscunq; sit, debemus pponere extraneo, etiam sancto, in his quę spectãt ad opus misericordię in prouidẽdo ei in necessarijs: nisi alter magis indigeat: quia tũc potius tenemur extraneo subuenire, vt 86. dist. pasce. Ambrosius tñ videtur cõtradicere huic opinioni I cãticis I illo loco: Ordinauit in me charitatẽ. ait enim, Multorũ est charitas Iordinata. quidam enim id, quod est primum, ponunt tertiũ vel quartum. Sed primo diligẽd. est Deus: 2 secundo parentes: de inde filij, postea domestici: qui si boni sunt, malis filijs sunt prę ponendi. de pœn. d. 2. charitas. sed illa auctoritas intelligẽda est de affectu interiori, nõ de bñficiorũ exhibitione: nã magis debemus diligere extraneos bonos q̃ ppinquos malos, licet illis potius dẽamus subuenire. 23. q. 2. nõ æstimemus.

Pater malus an sit extraneo bono pferendus.

1 Dicit Beat. Bern. in lib. de diligẽdo Deum, cũ diligendũ Deũ est: modus, sine mõ diligere, ob duplicẽ cãm Deum ppe diligendũ dixerunt: siue, quia iustius, siue quia nil diligi fructuosius potest. Arch.

b ¶ Dei cultus.] Quã quidã hæretici fecerũt ratione illius auctoritatis. Qui reliquerit patrẽ & matrem propter me, cẽtuplum accipiet. 28. q. 1. in princip.

2 Sed i multis locis moniales, tondentur, vt Rhegii & & Mutinæ amputant sibi comas: forte & male faciunt. 27. 20. q. 1. c. 9. vbi etiã dicam. Arch.

c QVæcũque.] Infra, de conse. dist. 5. fucare. 33. q. 5. mulier. Ioan. 2

d SI qua mulier.] Discedere. sine eius consensu.

a ¶ Si quo

De eodem. Cap. VI.

Burc. l. 8. c. 60. Iuo p. 7. c. 78.

SI qua mulier suo ꝓposito ª vtile iudicās, ut uirili ueste vtat̄, pp hoc virilē habitū imitet̄ α anathema sit.

α ¶ Imitetur.] *Gracè legitur* καὶ ἀντὶ τοῦ εἰωθότος γυναικείου ἀμφιάσματος, ἀνδρεῖον ἀναλάβοι, *qua Dionysius exiguus apte vertit*, & pro solito muliebri amictu virilem sumit: *sicque habet Burchardus, & fere etiam Iuo.*

Item ex eodem, c. 18.

¶ De eodem. Cap. VII.

Burch. l. 13. c. 19. Iuo p. 4. c. 51.

SI quis tanquam hoc continentię conuenire iudicās, die Dominico ieiunauerit in eiusdem β diei contēptum, ᵇ anathema sit.

β ¶ In eiusdem.] *In originali huius prisca versionis est*, aut in eiusdem diei cōtemptum; *quod in versione Dionysij, quam attulerūt Burchar. & Iuo, istis vocib. videtur exprimi*, aut contumaciam, *al.* propter contumaciā. *Sed in Graco vulgato nihil est, quod istis respondeat.*

Item ex eodem, c. 19.

¶ De eodem. Cap. VIII.

Burc. l. 13. c. 5. Iuo par. 4. c. 38.

SI quis eorum, qui in proposito sunt continentiæ, propter necessitatem γ ᶜ corporalē superbiat, & ieiunia cōmunia putauerit contemnenda, totius ecclesię perfectam in sua conscientia iudicans rationē, anathema sit.

γ ¶ Propter necessitatem.] *Nihil mutatū est ob glossas, caterum multis modis discrepat a prisca versione, & a Dionysiana, q̄ secuti sunt Burch. & Iuo. Prisca sic hēt:* Si quis corū, qui in proposito sunt continentiæ, præter necessitatē corporalē, & superbiens ieiunia cōia totius ecclesiæ putauerit contemnenda, perfectam in sua scientia vindicans rōnem, anathema sit. *Dionysiana aūt hoc modo.* Si quis eorum, qui continentiæ student, absq; necessitate corporea, tradita in cōe ieiunia, & ab ecclesia custodita, superbiendo dissoluit, stimulo suæ cogitationis impulsus, anathema sit. *Qua versio in cateris quidē partib. originali Graco, et vulgato, satis respondet: sed in postrema insignis est varietas. Nā vbi Dionysius hēt,* stimulo suæ cogitationis impulsus, *in Graco vulgato est,* ἀποκυροῦντος ἐν αὐτῷ τελείου λογισμοῦ, i. nimirū perfecta, quæ in ipso est, ratiocinatione, illa abrogante. *In manuscriptis aūt huius canonis exemplarib. partim est,* ὑποικουροῦντος *i.* perfecta in eo *residente ratione, partim* ἐπικουροῦντος *i.* perfecta, quæ in ipso est, rōne sibi auxiliū ferente. *Notātur vero Eustathiani (quos postea Bogomilici sectati sunt) qui ita statuebant, per acto certo quodam ieiunio, ad eam se perfecta uita rationem peruenisse, ut postea omnia sibi essent indifferentia, nullisque praceptis obligarentur, sed soluti omnino essent, ac ne peccare quidem possent: qua de re Balsamon in capitis huius interpretatione.*

Item ex eodem, cap. 20.

¶ De eodem. Cap. IX.

Pann. l. 2. c. 8.

SI quis per superbiam tanquā perfectum se existimans, conuentus, qui per loca, & basilicas ᵈ sanctorum martyrum fiunt, vel accusauerit, vel etiam oblationes, quæ ibidem celebrantur, spernendas esse crediderit, memoriasque sanctorum contemnendas, anathema sit.

Item ex eodem, cap. 5.

ª SI qua mulier suo proposito.] quia magis est habilis, & magis parata in scissa veste, quam in clausa ad meretricandum.

ᵇ SI quis. Cōtemptum.] quia si non facit incontemptum illius diei, et omni die bonū est ei si ieiunat, ut 76. dist. vtinam.

SI quis eorū. CASVS. Beneuētan. sic ponit casū. Quidā dū ieiunasset, cœpit cum fames affligeret ille propter famem superbiens dicebat nō esse ieiunādū, & sufficere solā conscientiam pro facto, dicitur q̄ dēt anathematizari. Ego Bart. Brix. aliter casum intelligo, sic ponēs. Quidā dum permanet in ꝓposito abstinentiæ, i. continentiæ: pp necessitatem corporalem, i. abstinentiā, per quam multa necessaria corpori subtrahuntur, superbiebat, omnia ieiunia parui pendens, cum plus alijs ieunaret: perfectam constitutionem ecclesiæ iudicans in sua cōsciētia, dicitur q̄ talis anathema sit. Seq. c. vsq; ad c. Si quis virorum patent.

ᶜ ¶ Necessitatē.] Idest, continentiam.

ᵈ SI quis. ¶ Basilicas.] Nisi cum fiunt per inanes reuelationes, ut de cōsecr. dist. 1. placuit.

a ¶ Si quis

¶ De eodem. Cap. X.

Burch.li.3.c.94. Iuo p.3.c.84.

SI quis docet domum Dei contemptibilem esse debere, & congregationes quæ in ea fiunt, anathema sit.

Item ex eodem, c.6.

¶ De eodem. Cap. XI.

Burch.li.3.c.95.

SI quis extra [a] ecclesiã priuatim populos congregans, contemnat ecclesiasticas sanctiones; α ipsamq; ecclesiam apud se sine concilio † episcopi cum presbytero agat, anathema sit.

† al. consilio.

α ¶ Sanctiones.] *Post hoc verbum in prisca versione ista sunt interiecta,* aliterque ea, quæ sunt ecclesiæ, uoluerit vsurpare, non conueniente presbytero iuxta decretum episcopi, ipsamque, *& cætera, quæ hic sequuntur. Dionysij autem uersio, quæ optimè respondet verbis Græcis, & refertur à Burchardo, hæc est.* Si quis extra ecclesiam seorsum conuentus celebret, & despiciens ecclesiam, ea, quæ sunt ecclesiæ, voluerit vsurpare, non conueniente presbytero, iuxta decretum episcopi, anathama sit.

Item ex eodem, c.1.

¶ De eodem. Cap. XII.

Inf. 31. d. ca. si quis nuptias. ex versione Dionysij. Burc.l.8.c.61. Iuo p.7.c.79.

SI quis nuptias in accusationẽ duxerit; & mulierem fidelem, ac religiosam cum viro suo dormiẽtem, abominandam crediderit, aut etiam accusandam, tanquam non posse coniugatos in regnum Dei ingredi, anathema sit.

Item ex eodem, c.2.

¶ De eodem. Cap. XIII.

Iuo p.4.c.30.

SI quis carnem mãducantem ex fide [b] cum religione, præter sanguinem, & idolo immolatum, † [c] & suffocatum, crediderit condemnandum, tanquam spem non habentem, qui eam manducat, anathema sit.

† al. immolatam, & suffocatam.

Item ex eodem, c.15.

¶ De eodem, Cap. XIV.

Iuo p.8.c.318.

SI quis dereliquerit proprios filios [d] suos, & non eos aluerit, & (quod pietatis est β) necessaria nõ præbuerint, sed sub occasione continentiæ negligendos putauerit, anathema sit.

β ¶ Quod pietatis est.] *Lõgè fidelius Dionysius:* & quod ad se pertinet, non ad pietatem diuini cultus informat. *Græcè n. est,* καὶ τὸ ὅσον ἐπ' αὐτῷ † πρὸς θεοσέβειαν τὴν πρὸ σήκουσαν ἀνάγῃ. *Subintelligitur autem particula negans, id est,* μὴ, *ex superiore membro.*

† al. ἑαυτῷ.

Item ex eodem, c.12.

¶ De eodem. Cap. XV.

Burch.li.6.c.83. Iuo p.7.c.81.

SI quis virorum putauerit sancto proposito (id est cõtinentiæ) conuenire, vt pallio vtatur, tanquam ex eo iustitiam habiturus; & reprehẽdat vel iudicet alios, qui cum reuerentia birris vtuntur, & alia veste [e] communi, quæ in vsu est, anathema sit.

† al. beris.

Item ex eodem, c. vltimo.

¶ De eodem. Cap. XVI.

Iuo p.8.c.321.

[a] HAec autẽ scripsimus non abscindentes eos, qui

---

a SI qs extra.] Et domus in qua hæc fiunt publicanda est, vt in auth. de eccl. tit. §. si quis in sua domo. collat. 9. Ioan.

b SI quis.] Ex si de. [illegible] dist. ex bona cõscientia. extra de præscrip. quoniam omne.

c ¶ Immolatũ.] Idolothytis non debemus vesci, vt hic. & §.d. presbyteros. & 22.q.[illegible] sicut satius. Sed contrarium videtur illud Apostoli ad Corinth. Si quis infideliũ vocat vos ad cenam, omne quod vobis apponit manducate nihil iterrogantes. 1 Sed illud, loquitur secundum sua tpa, cum adhuc pauci erant fideles. Quod autẽ dicit de sãguine & de carne suffocata, hodie nõ tenet: quia tantũ in figura fuit istud prohibitum.

1 Vt 11.q.3. ad mensam. & 1. q. 4. §. notandum. Archid.

ADDITIO. 12. q.2. gloria epi. Archid.

d SI qs.] Filios.] Nam ex iuramẽto nõ possumus adstrigi ad illud, vt 22.q.4. inter. de hoc habuisti supra dist. 1. ius naturale.

SI quis virorum.] CASVS. Quidam i quadã pretiosa veste iustitiã ponebat, quasi proposito continẽtiæ cõuenirct reprehẽdẽs eos, qui alia veste vtebãtur. dicitur quòd talis anathema sit.

e ¶ Veste.] Sufficit ergo quod qs veste vtatur ẽm consuetudinem regionis: & sic transmontani non coguntur vti affibulatis uestibus, vt Italici, nõ obstante noua cõstitutione, extra de vi. & honest. cler. clerici. qa lex debet conuenire cõsuetudini, vt supra, dist. 4. erit.

Consuetudinem in vsu vestium debemus obseruare.

HAec aũt scripsimus.] Hæc est 2. pars dist. i qua cõcilium interpretatur prædicta. Arch. CASVS. Dicitur in hoc c. quod ea quæ statuta sũt in supioribus

bus cap. non sunt statuta, nisi contra eos, qui religionis habitum & propositum continentiæ assumentes in superbiam efferuntur contra eos, qui simpliciter viuunt, facientes noua statuta contra diuinas scripturas, & ecclesiasticos canones: illi vero commendantur, qui continentiam seruant, & proprijs abrenunciant cum humilitate: & qui diuitias possidēt cū iustitia, & bonis operibus.

stinct. presbyter.

d ¶ Prosternant.] Vt de consecr. distinct. 3. quoniam sunt.

e ¶ Prægustet.] Ecce q̄ suspectus cogitur comedere siue gustare. Sed nunquid idem est si aliquis est suspectus

ecclesię Dei secundum scripturas sanctū propositū continētiæ eligūt. sed eos, qui suscipiūt habitum α eius, & in superbiam efferuntur aduersus eos, qui simplicius viuunt. Sed & hos condēnamus, qui se extollunt aduersus scripturas, & ecclesiasticos canones, & noua a introducunt præcepta. Nos aūt & virginitatem cum humilitate admiramur, & continentiam cum castitate & religione Deo acceptissimam dicimus, & renunciationē sæcularium negotiorum, atq; actuum cum humilitate approbādo laudamus; & nuptiarum vinculum, β quod secundū castitatem † perdurat honoramus: & diuites b cum iustitia, & operibus bonis non abijcimus. γ

† castitatem seruat.] orig. & Iuo.

α ¶ Eos, qui suscipiunt habitum.] *Gracè est:* τοὺς λαμβάνοντας τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀσκήσεως εἰς ὑπερηφάνειαν κατὰ τῶν ἀφελέστερον ζώντων ἐπαιρομένους τε καὶ παρὰ τὰς γραφὰς, καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καινισμοὺς εἰσάγοντας. i. qui ex instituto exercitationis huiusmodi, capiūt occasionem sese efferendi: seque extollūt aduersus eos, qui simplicius viuunt, & aduersus scripturas, & ecclesiasticos canones introducunt nouitates.

β ¶ Et nuptiarū vinculum.] *Gracè* καὶ γάμου συνάφειαν σεμνὴν, *quā Dionysius vertit:* & nuptiarū castū vinculū.

γ ¶ Non abijcimus.] *Post hæc verba in concilio ipso proximè sequuntur quæ habentur inf. c. parsimoniam, d. 41.*

Item ex concilio Martini Papæ.

Apud Martinum Bracarensem, c. 57.

¶ Anathematizatur, qui Manichæorum superstitiones sequitur. Cap. XVII.

Burc. li. 13. c. 20. Iuo p. 4. c. 32.

SI quis presbyter α pp publicā c pęnitentiam a sacerdote acceptam, absq; aliqua necessitate die Dominica pro quadā religione ieiunauerit, sicut Manichæi, anama sit. Similiter quia, β qđ ab Apostolis traditū est, canon tenet antiquus; placuit, vt per oēs Dn̄icas, & per oēs dies Paschæ vsq; ad Pentecosten, † nō prosternant d se in oratione cā † humilitatis: sed recto vultu ad Dn̄m fungantur orationis officio: quia in his diebus gaudiū resurrectionis Dn̄i celebramus. Si quis ēt δ non pro abstinentia, sed pro execratione escarū a carne abstineat; placuit sancto concilio vt prægustet; e & sic, si vult abstinere, abstineat. Si aūt spernit, ita ut olera cocta cū carnibus non degustet, iste nō obediens, nec suspicionē hęresis a se remouens, deponatur de ordine clericatus.

† al. quinquagesimam.
† abest uox ista ab orig.
Ibid. c. 58.

α ¶ Presbyter.] *Sequebatur,* vel diaconus, *q̄ sublata sunt, quomā absunt à plerisq; manuscrip. & originali: Cæterū Burch. & Iuo similem canonē citant ex concilio Turon. atq; ita habent:* Si quis pp publicā pęnitentiam a sacer-

Diuites aliq boni sunt.

a ¶ Et noua.] ff. de constit. princ. in rebus.

b ¶ Diuites.] Hōc verum est de talibus, qui faciunt misericordiam non habētibus. vt 33. quęst. 5. secundum. nam & Dominus habuit pecuniā, vt 12. quæst. 1. exemplum. aliàs abijcienda est pecunia exēplo Cratis, vt 12. quæ. 2. gloriā episcopi. §. Crates. nam aliena rapere conuincitur qui ultra necessaria sibi retinet, ut 42. dist. §. 1. lo.

Rapere alienādi qui ultra necessitatem sibi retinet.

b ¶ Diuites.] Nō est cōtra illud, facilius est camelum per foramen acus trāsire: quia illud de talib⁹ intelligitur, qui in diuitijs spem ponētes, gratius intuentur aurum quàm solem, de quibus habetur 47. distinct. sicut hi. 1

1 Et dicit Hieronym. Diuitias habuisti, requiem perdidisti. Dum vigilas augmentum diuitiarū cogitas. Dum dormis latronē somnias. In die solicitus, in nocte pauidus, & sic semp mēdicus. Arch.

SI qs presbyter.] CASVS. Hoc c. diuiditur I tres partes. In prima parte dicitur quod si quis pbyter accepta publica pœnitentia in die Dominica ieiunauerit ea intentione qua Manichæi ieiunabāt, anathema sit. In secūda parte, quæ incipit ibi, [Similiter.] dicitur, q̄ in diebus Dominicis & inter Pascha & Pentecosten non debemus flectere genua; sed vultu erecto orare ad Dn̄m. I tertia par. quæ incipit ibi. [Si qs ēt.] dicitur: Si quis nō comedit carnes uel olera, in quibus carnes coquuntur, propter execrationem escarum, compelli debet degustare, & si noluerit tanquam hæreticus deponatur.

a SI quis.] Propter publicam.] Quam facere potest sacerdos, sed non solennem, ut dixi supra 78. di-

ctus eo q̄ non cōicat in anno. 2 nunquid cogēdus est cōicare? Non: quia illa non recipitur sine peccato, si recipiens est peccator, sed ad hoc potest cogi vt faciat se dignum, i. vt pęniteat de consec. dist. 2. si qui intrat. ex. dist. hi qui. secundum Hug. cuius fuit ista gl.

2 Vt de cōs. dist. 2. sæcularis. cum duobus cap. seq. sc̄m Hug. &c. & si nō.

Tem-

Tempus quoque.] Haec distinct. diuiditur in sex partes, in prima corripitur sententia Pelagij per Greg. ut in cap. sequen. Secunda ibi. [Causa vero.] Tertia ibi. [Potest. & aliter.] Quarta ibi. [Sed obijcitur. [Quinta ibi. [Aliter.] Sexta ibi. [Similiter.] Ioan. de Fan.

CASVS. In hac 31. distinct. dicit Gratia. quod illa capit. quae fuerunt posita in distinct. 38. intelliguntur ex tempore, quia nondum erat indicta continentia sacerdotibus, & hoc probat per sequentia. Dicit etiam quae est causa, scilicet quod propter munditiam fuit continentia dicta: quod sacerdotes vxores nō abijciāt a sua cura, quin eis necessaria ministrent.

a ¶Tempus.] In hac 31. distin. ostendit, quod a tēpore Gregor. statutum fuit, vt subdiaconi non ordinarent nisi promissa cōtinentia: 1 Secundo agit de causa continentiae presbyterorum, & diaconorum. 2 Tertio dicit quod licet ordinati in sacris ordinibus vxoribus non debeant cōmisceri, tamen necessaria prouidebūt eis. 3 Vltimo assignat differentiā inter orientales, & occidentales.

1 Vt inf. eo. cap. 1.

2 Vt inf. eo. §. causa. vsq; ad §. quod autem.

3 Hoc facit ad predictū §. qđ autem vsq; ad c. Nicena. Arch.

dote acceptā, aut pro aliqua necessitate. *In aliquot Gratiani manuscriptis est*; si quis praeter publicam poenitentiam, a sacerdote acceptam, absq; aliqua necessitate, &c. *quae optima videtur lectio. Nam in ca.* 18. *concilij Gangrensi, vnde hoc videtur Martinus sumpsisse nulla presbyteri fit mentio, sed vniuersè pronunciatur, vt sup. ead. cap. si quis tanquam.* Si quis ob pietatis, quemadmodū putatur exercitationem, die Dominico ieiunet, anathema sit, & verba illa, absq; aliqua necessitate, *videtur huc importata ex cap.* 19. *eiusdem concilij. Neq; vero presbyteris huiusmodi poenitentia more laicorum imponebantur. c. illud cum sequētib. d.* 50. *& c. fin. ver. nec enim.* 82. *d. Sed quando in grauissima crimina publice incurrebant: depositi peregrinari iubebantur. c. si quis sacerdos.* 30. *q.* 1. *c. sacerdos. de poen. d.* 6.

β ¶Similiter quia.] *Hoc sumptum est ex canone ultimo concilij Nicaeni.*

γ ¶Non prosternant.] *In codice Lucensi Regio legitur:* non prostrati, sed erecto vultu ad dominum fungantur orationis officio.

δ ¶Si quis etiā.] *Hoc sumptū est ex concilio Ancyrano, c.* 13. *al.* 14. *& in eo mentio fit presbyteri, ac diaconi.*

DISTINCTIO XXXI.

Tempus quoque, quia nondū a erat institutum, ut sacerdotes continentiam seruarēt

a ¶Nondum.] *Quid ait hic Gratianus, fuisse tp̄s, quo nondū erat institutum, ut sacerdotes continentiā seruarent, in subdiaconis (Nam, & hi sacerdotum nomine interdū cōprehenduntur, valetq; idem sacerdotis nomen atq; in sacris constitutus, ut infra ad initiū dist.* 33. *notaturq; in gl.* 1. *q.* 1 *qui per pecuniam) locum habere potest. Fuit enim tp̄s, cum subdiaconi in aliquibus prouincijs, ut in Sicilia, continentiae legibus nō adstringebantur; quod Gregorij locus, qui solus ad hanc rem confirmandam proximè a Gratiano citabitur, manifeste probat. Diaconis autem, & presbyteris in Latina ecclesia nunquam licuisse vxoribus, quas ante sacros ordines duxerant, uti ex canonibus, qui post primū in hac ea. d. citantur, & alijs multis praesertim epistola* 2. *Syricij ad Himerium Tarraconnensem clare demonstratur.*

Vnde Gregorius scribit Petro subdiacono Siciliae, lib. 1. *epist.* 42.

¶Qui castitatem non promisit, ab vxore sua separari non cogatur. Cap. I.

Pana. l. 3. c. 29. Poly. l. 4. tit. 31.

Ante triennium subdiaconi oīum ecclesiarum Siciliae prohibiti fuerant, vt more Romanae ecclesiae nullatenus suis vxoribus miscerentur. Quod mihi du-

Ante trienniū.] CASVS istius c. ex quadā constitutione Pelagij pēdet. vnde scire debes, quod vna constitutio facta fuit ab Apostolis de continentia clericorum, ut 84. distinct. cum in praeterito. Idem fuit postea a Syricio repetitum in 82. dist. plurimos. Tertia fuit facta auctoritate Pelagij, quae hī 27. q. 2. multorū de qua fit hic mentio. Est ergo casus huius cap. Pelagius fecit quandam constitutionē per quendam diaconum nomine Seruum Dei, ut omnes subdiaconi Siciliae a suis vxoribus abstinerent, quas in minoribus ordinibus duxerant aut ab officio cessarent: quam constitutionē, quia dura fuit, & iniqua, vt subdiaconi compellerētur ad continentiā Gregor. primus, qui successit Pelagio retractauit, & statuit, vt nullus de cetero fiat diaconus, nisi cōtinentiā promittat; ita tamen, vt mala praeterita, id est continentia, quae solet esse in nenibus mala, id est, poenalis, vel mala si non seruetur,

per

per violentiam non exigatur: & hoc in prima parte. In secunda parte, quæ incipit ibi. [Qui vero.] commendat illos, qui cõstitutionem illam, quæ facta fuit ante triennium seruauerunt: & hortatur eos, ut debeant in suo proposito permanere. Illi vero qui noluerint a suis vxoribus abstinere, pro moueri nõ debent: quia nullus dēt promoueri, nisi eius castitas fuerit approbata. Vel sic: Olim promouebantur subdiaconi non promissa continẽtia, & licitè vtebantur vxoribus & beneficijs: Postea Pelagius ꝑdecessor Gregorij statuit, ut uel contenti essent uxoribus tantũ, uel beneficijs tantũ: de qua ꝯstitutione Gregor. facit mentionẽ 27.q.2.multorũ. Postea idem Pelag. aliã edidit constõnem, in qua præcise ꝓhibuit, ut subdiaconi nullo modo commiscerī debeant amodo uxoribus suis, & illam cõstitutionem quidam subdiaconi seruabant, quidam non, sed quia illa cõstitutio fuit iniqua, scilicet ꝙ aliquis, q non promisit continentiam, cogeretur cõtinere: ideo retractatur hic a Greg. & statuit, ꝙ si qui subdiaconi nõ sunt, nõ cogantur continere, nisi velint. si qui autem in futurum sũt ordinandi, non admittantur, nisi promittant continentiam. a [Durum.] Statutum Pelagij fuit cõtra Euangelium, in quo excipitur sola fornicatio. [1] 33.q.2. quos Deus, & ideo reprobatũ fuit. Sed quare reprobatur illa constitutio Pelagij, in qua statuit, ut aut beneficia, aut uxores dimittant: cum idem statuerit Alexander extra de cler. coniug. cap. 1. Sed dic, cum aliquis in minoribus ordinibus existens postea contrahit, potest priuari beneficio prius habito, & de illis loquitur Alex. Cum uero aliquis primo contrahit, & postea ecclesia scienter ei confert beneficium, postea non potest illud ei auferre, & de illis loquitur Pelagius, & ideo constitutio eius fuit iniqua. simile ex. de cle. cõiu. diuersis.
b [Non inuenit.] Idest, non suscepit.
c [Promiserit.] Hoc intelligo si hãat licentiam uxoris.
d [Mala.] Idest, continentia, quæ iuuenibus est mala. [2] 33.q.2. in adolescentia.

[1] Vt 32.q.1. dixit.
[2] Sub, & ad

CAVSA VERO: Hæc est secunda pars d. in qua dicitur, ꝙ causa huius constitutionis fuit mũditia sacerdotalis, & hoc probat per 6.c. Io. de Fant.
CASVS. Dicit Gratianus, ꝙ propter munditiam sacerdotalem inducta fuit continentia in ecclesia, quia cum sacerdotes semper debeant orare, semper debent ab uxoribus abstinere. Et hoc probatur auctoritate Apostoli per seq. c. quorum prima duo patent.
e [Sacerdotibus.] Idem est de alijs clericis. Laur.
f [Semper.] i. horis debitis. sic inf. eod. si laicus. 22. d. sacrosan. & inf. 37. dist. de quibusdam. 36. dist. cap. ult. Archid.
g [Episcopos.] Hoc c. habetur 84. d. cum in præterito.
h [Vel qui.] Idest, subdiaconi. nam & subdiaconi sacramentis inseruiunt. 84. dist. cum in præterito. Et expone

[3] pœnam, & id onus. 28. dis. de his, & accipitur hoc nomẽ mala pro pœna: & est sensus a subdiaconis uxorem habentib. sine uoto per uiolentiam non exigatur continentia. sed ab ordinandis de cætero, quam si promittere noluerint, repellantur. Io. de Fan.

rum [a], atque incompetens videtur, vt qui vsum eiusdem continentiæ nõ inuenit [b], neque castitatem ante promisit, compellatur a sua vxore separari, atq; per hoc (quod absit) deterius cadat. Vnde videt mihi, vt a præsenti die episcopis omnibus dicatur, ut nullum subdiaconũ facere præsumant, nisi qui se victurum castè promiserit [c] quatenus, & præterita mala α [d], quæ per propositum mentis appetita non sunt, violenter non exigantur, & futura cautè caueantur. ¶Qui vero post eandem prohibitionẽ, quæ ante triennium facta est, continenter cum suis vxoribus vixerunt laudandi, atque remunerandi sunt, & ut in bono suo † permaneant, exhortandi. ¶Eos autem, qui post prohibitionem factam se a suis vxoribus continere noluerint, ad sacrum ordinem nolumus promoueri: quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

sup. d. 28. c. nullum.
† sic. orig.

α ¶Mala.] *Vox ista abest a Polycarpo, & aliquot vetustis Gratiani codicibus.*

2 *Causa vero huius institutionis munditia sacerdotalis fuit, vt libere cunctis diebus orationi possint uacare. Si enim (vt Paulus ait) ab uxoribus est cessandum, ut expeditius orationi vacemus: ministris vtique altaris, quibus quotidiana necessitas orandi incumbit, nunquam coniugali officio vacare permittitur.*

1. Cor. 7.

Vnde Beda in commentarijs super Lucam ad cap. 1. ait.

¶Sacerdotibus semper castitas obseruanda præcipitur. Cap. II.

SAcerdotibus [e], vt semper [f] altari queant assistere, semper ab vxoribus continendum; semper castitas obseruanda præcipitur.

Pann. l. 3. c. 91.

Item in concilio Carthaginensi 2. c. 2.

¶Qui diuinis sacramentis inseruiunt, continentes esse oportet. Cap. III.

EPiscopos [g], presbyteros, & diaconos ita placuit (vt decet sacros antistites, ac Dei sacerdotes, necnon, & leuitas, vel qui [h] sacramentis diuinis inseruiunt) continentes esse in omnibus.

inf. d. 84. c. cum in præterito.
Pann. l. 3. c. 95.
Raba. pœn. c. 29.

Item Innocentius I. Victricio Rothom. episcopo, epis. 2. cap. 9.

pone

pone istud, vel, pro, &, secundum Hug. & ita per hoc, & per illud infra 32. distinc. placuit. suppletur illud 84. distinct. cum de quorundam. quia hæc tria cap. sunt. Carthaginensis concilij, & faciunt pro opin. Hug. secundum Laur.

Ideo quæsiuit a Papa, an presbyteri & Leuitæ deberent viuere continenter? Et respondet quod sic, & hoc probat auctoritate prophetę dicentis: Sancti estote, &c. idest, mundi. & exemplo sacerdotum vete. test. qui in sua hebdomada a suis vxoribus abstinebant, sed finita sua hebdomada suis vxoribus commiscebantur propter sobolem procreandam: quia nullus poterat fieri sacerdos, nisi de tribu Aaron: hodie uero cum sacerdotes quotidie debeant orare, nec requirit, de qua tribu promoueantur, semper debent ab uxoribus abstinere. Sequentia duo c. plana sunt. & per te videbis.

Tene-

¶Sacerdotes, & Leuitæ cum vxoribus suis misceri non debent. Cap. IIII.

Burch. li. 2. c. 118.
Ansel. li. 7. c. 134.
Iuo p. 6. c. 94. & 194.
Pann. li. 3. c. 94.
Leuit. 11.
Luc. 1.
Num. 18.
† *al. præceptum fuerat*

TEnere debet omnino ecclesia, vt sacerdotes, & Leuitæ cum vxoribus suis non misceantur; quia ministerij quotidiani necessitatibus occupantur. Scriptum est enim: [Sancti estote, quoniam, & ego sanctus sum [a] Dominus Deus vester.] Nam si priscis temporibus anno [b] vicis suę de templo Dei sacerdotes non discedebant (sicut de Zacharia legimus) nec domum suam omnino tangebant, quibus utique propter sobolis successionem, vxoris vsus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & præter quam ex semine Aaron, ad sacerdotium nullus accedere præcipiebatur †; quanto magis hi sacerdotes, vel leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent; quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, [c] qua vel a sacrificijs diuinis, vel a baptismatis [d] officio vacent.

PALEA Cap. V.

Ibidem cõtinenter.
Ansel. li. 7. c. 132.
1. Cor. 7.
† *al. officium.*

NAm sicut α Paulus ad Corinthios scribit dicens: [Abstinete vos ad tempus, vt vacetis orationi: & hoc vtique laicis præcepit; multo magis sacerdotes, quibus orandi, & sacrificandi iuge sacrificium † est, semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere.

α ¶Nam sicut.] *Hæc palea in duobus Vaticanis (in quibus solis reperitur) est coniuncta cum superiori capite, quemadmodum etiam in epistola Innocentij, & legitur,* Nam si Paulus. *Sed non est mutatum, quoniam est initium capitis.*

Item Exuperio Tholosano episcopo, epist. 3. c. 1.

¶Qui ab vxoribus suis abstinent, ad sacrificia admittantur. Cap. VI.

Infra dist. 82. c. proposuisti.
Pann. li. 3. c. 95.

EOs β ad sacrificia fas sit admitti, qui vel cum vxore [e] non exercent carnale officium [f].

β ¶Eos.] *Apud Innocentium, & infra dist. 82. c. proposuisti, vbi hoc idem est repetitum, legitur,* neque eos ad sacrificia fas sit admitti, qui exercent vel cum vxore carnale consortium.

Item Hieronymus contra Iouinianum, lib. 1.

¶Sacerdoti, cui est semper orandum, matrimonio semper est carendum. Cap. VII.

Pann. li. 3. c. 96.

SI laicus, & quicunque fidelis orare [g] non potest, nisi careat officio coniugali; sacerdoti, cui semper pro populo offerenda sunt sacrificia, semper orandum est: si semper orandum est; ergo semper matrimonio carendum [h].

a ¶Quoniam, ego sanctus sum.] Ex quo Dominus se commendauit, & Christi actio nostra est instructa lectio. 81. d. legit, ergo & nos possumus nos commendare, & Aug. se comendat, æquiparando se prophetis, ut 23. q. 5. ecce. & procõsul pôt permittere libellum commendationis suæ, vt ff. de off. procon. obseruare. Similiter ille qui impetrat ueniam ætatis, se commendat. 1 C. de his qui ve. ęta. imp. l. 2.

b ¶Anno.] idest septimana. sic alibi ponitur dies pro anno, ut 33. q. 2. hoc ipsum. & tempus pro anno, ut de consecr. dist. 4. omni tempore. 2

c ¶Nec præteriti dies.] excepto Sabbato sancto. & die Veneris præcedente, ut de cõsecr. dist. 3. Sabbato. qui duo dies nulli reputantur propter paucitatem. sic est de cõs. dist. 2. reuera.

d ¶Vel a baptismatis.] dum est necessitas. arg. 5. dist. baptizari.

e EOs.] Vel cum vxore.] Ne dum cum alia.

f ¶Officium.] Post uotum factum.

g SI laicus.] ¶Orare.] Quid de hac materia iuris sit, habes 33. q. 4. c. 1. & 2.

h ¶Matrimonio carendum.] arg. quod si aliqua sibi coheręt, vel si aliquid sequitur ex alio, uno probato, & reliquum est probatum, 3 ut 33. dist. si quis viduam. 26. dist. deinde 3. q. 6. hæc quippe arg. contra de pœn. dist. 1. sicut primi, in fi.

Comendare pôt aliquis seipsum.

1 Ad idem quod dicit Bald. Custodi animam meam quia sanctus sum, &c. & in psal. Inclina Domine.

2 Ideo autem fit hoc, quia annus dicit ab an, quod est circum. quia circum uoluitur. sic & quodlibet ips. Laur.

Probato vno coniunctorum, probantur reliquum.

3 Sic de talibus uno concesso & aliud concessum est. 2. 1. sicut Christus. ubi de hoc. Arch.

TEnere debet.] CASVS. Victorius Rothomagen. episcopus, habebat quosdam presbyteros & leuitas in sua diœcesi, qui nolebant a suis uxoribus abstinere,

Quod autem [a] *Manichaeorum causa de coniugio sacerdotum illud supradictum sit, ex Gangrensi concilio apparet, in quo c.1. sic statutum legitur.*

a ¶De coniugio.] *Sequentem canonem Gratianus restringit ad coniugia sacerdotum; cum tamen in eo damnentur illi, qui omnino nuptias vituperabant, nec volebāt aliquem Christianum etiam laicum, liberis operā dare. Nec fuit editus proprie contra Manichaeos, sed contra quendam Eustathium, qui hunc errorem cū alijs multis in Armenia disseminauerat. Est aūt caput hoc idē cum capite. si quis nuptias. sup. dist. 30. sed ex alia versione.*

¶Anathema sit, qui nuptias vituperat. Cap. VIII.

SI quis vituperat nuptias, & dormiētem cum viro suo fidelem, ac religiosam detestatur, aut culpabilem aestimat, velut quae regnum Dei introire non possit, anathema sit.

sup. dist. in. 30. cap. si quis nuptias.

Item ex eodem, c.8. & 9.

¶De eodem. Cap. IX.

QVicunque virginitatem custodiens, aut continentiae studens, velut horrescens nuptias, nec propter hoc, quòd bonum, & sanctum est: nomen virginitatis assumit, anathema sit.

sup. d. 30. ca. si quis vel virginitatem, ex alia versione. Burch. li. 8. c. 61. Iuo p. 7. cap. 79. sup. dist. 28. c. si quis.

§ *Potest & aliter intelligi illud, quod in canone* [b] *Apostolorum legitur, ut iste sit sensus capituli: [si quis doces sacerdotem vxorem suam contemnere,] non quam vxorem in sacerdotio accepit, sed quam, dum adhuc esset laicus, uel in minoribus ordinibus constitutus, sibi copulauit, cum qua continentiam professus est, cum ad sacros ordines ascenderet, quam nullus debet contemnere, hoc est ab animo, & cura sua abijcere, quin ei necessaria prouideat. Probatur autem hac interpretatio auctoritate Leonis Papae, qui epist. 90. c. 3. scribens Rustico Narbonensi episcopo ait.*

¶Ministris altaris cum episcopis, & presbyteris eadem est lex continentiae. Cap. X.

LEx continentiae eadem est altaris ministris, quę episcopis, atq; presbyteris, qui cum essent laici, siue lectores, licitè & vxores ducere, & filios procreare potuerunt: sed cum ad predictos peruenerunt gradus, cœpit eis non licere [c], quod licuit. Vnde, vt de carnali fiat spiritale coniugium, oportet eos nec dimittere vxores, & quasi non habeant, sic habere, quo & salua sit charitas, & cessent † opera nuptiarum.

Burc. l. 2. c. 114. Ansel. li. 7. c. 135. & 6. c. 204. Polyc. li. 4. tit. 32. Iuo p. 6. c. 68. Pann. li. 3. c. 106. 1. Cor. 7.

† al. cessent carnalia opera nuptiarum.

Item Leo [a] *ix. contra epistolam Nicetae Abbatis.*

a ¶ Leo. *Habetur in responsione Humberti ad libellum Nicetae presbyteri, & Monachi aduersus Latinos editum: quam responsionem, cum nomine Leonis ix. cuius erat legatus, scripserit, potest rectè nomine ipsius citari, sicut multa ex Ennodij libro nomine Symmachi citata inueniuntur supra dist. 12. c. concilia. & inf. 40. dist. c. nō nos. & 81. dist. c. nemo rectè. 8. q. 4. c. nonne, & 9. q. 3. cap. aliorum. Ac supra dist. 22. nomine Nicolai ij citatur cap. Omnes, quod habetur in oratione Petri Damiani.*

QVOD AVTEM. CASVS. Dr̄ in hoc §. q̄ illud qd̄ dictū fuit in Gāgrēsi cōc. 7. 28. d. in c. si qs docuerit. & c. si qs discernit. ex cā fuit statutum, s. propter Manichaeos, q nuptias condemnabant exēplo sacerdotum. Et hoc probat duobus seq. ca. q̄ plana sunt, & per se patent.

a ¶Quod aūt.] Respicit tria pen. c. 28. d. dicens. q̄ illud statutum fuit pp heresim Manicheorū, q nuptias cōtemnūt.

QVicunq;.] POTEST ET ALITER. Haec est tertia pars d. in qua dr̄, q̄ illud qd̄ supradictū est in c. si qs docuerit. dist. 28. ex causa vel ex tpe intelligiē. Nunc aūt aliter exponit, dicēs q̄ illud c. pōt intelligi de sacerdotibus nostri tēporis, vt si qs docuerit sacerdotē ptēnere uxorem, quam in minorib. ordinibus duxit, uel cū erat laicus, ut eam a sua cura abijciat, cum qua postea cum promoueretur continentiā est professus, anathema sit. & hoc probatur per duo cap. seq.

b ¶In canone.] sup. 28. dist. si quis docuerit. Io.

LEx.] CASVS. Rusticus Narbon. Eps̄ q̄siuit a Leone, vtrum diaconi possint vel dēant cognoscere vxores suas? Qui respōdet quod nō, sed debent cōtinere sicut episcopi & presbyteri. nam cum erant laici uel lectores, hoc eis licebat, sed postquam promoti sunt ad sacros ordines, cœpit eis non licere quod ante licebat; eas tamen a sua cura abijcere non debent, q̄n eis necessaria subministrent.

c ¶Eis non licere.] Nota quod propter commutationē status incipit aliquid nō licere quod prius licuit. 1. 32. q. 2. ne quis arbitretur.

a Ad hoc ī. 27. q. 1. nuptiarum. 32. q. ult. c. ult. 27. q. 1. sunt quidam. & habes ēt ad hoc 83. dist. fornicari. ff. de solut. cū quis. 1. resp. regu. contra extra de diuort. gaudemus.

Om-

Omnino.] CASVS. Abbas Nicæus dicebat licere episcopo, presbytero, & diacono amplecti vxorē suā, & cognoscere, & hoc probabat auctoritate Apostoli dicentis se habere potestatem circumducendi mulierem sicut fratres Domini, & Cephas. Leo autē Papa eum reprehen-

¶ Episcopus, vel presbyter vxorem propriam a cura sua non abijciat. Cap. XI.

Pann.l.3.c.115.

Omnino confitemur non licere episcopo, presbytero, diacono, subdiacono, propriam vxorē causa religionis abijcere a cura sua. s. vt ei victum, & vestitum [a] largiatur [b], non vt cū illa ex more carnaliter iaceat. Sic & sanctos Apostolos legimus egisse, beato Paulo Apostolo dicente, [c] [Nunquid nō habemus ɑ potestatē mulierem fororē [d] circumducēdi [e], sicut fratres Domini, & Cephas?] Vide insipiens, quia nō dixit, [nunquid nō habemus potestatem sororem mulierem amplectendi?] sed, [circumducēdi,] scilicet vt de mercede [f] prædicationis sustentaretur ab eis: nec tamen foret deinceps inter eos carnale coniugium.

1.Cor.9.

ɑ ¶ Nunquid non habemus.] *Varia sunt huius loci interpretationes, quod inter alios B. Hieronymus in 1. libro contra Iouinianum ostendit.*

Hinc & illud [g] *Greg.* [*Presbyter quidam.*] *Quod require inf. dist. seq. c. penu.* ¶ *Vt igitur ex his auctoritatib. apparet sacerdotes vxoribus, quas in laicali habitu, vel in minoribus ordinibus constituti sibi legitime copularunt, necessaria ministrare, debita uero reddere non ualent.*

4 ¶ *Sed obijcitur illud tripertitæ historiæ, lib. 2. c. 14.*

¶ Dissuasu Paphnutij Nicæna synodus non constituit, quod presbyteri cum suis uxoribus non dormirent. Cap. XII.

Pann.l.3.c.85.

Nicæna synodus corrigere volens hominum vitā in ecclesijs commorantiū, posuit leges, quas canones vocamus, in quorum tractatu videbatur aliquibus introducere [h] legem, vt episcopi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi ɑ cum coniugib. quas ante consecrationē duxerant, nō dormirent. Surgēs autem in medio Paphnutius confessor contradixit, honorabiles confessus nuptias, & castitatem [i] esse dicens, cum propria coniuge concubitum; † suasitque cōcilio, ne talem poneret legē, grauem esse asserens causam, quæ in ipsis, aut eorum coniugibus occasio fornicationis existeret. Et hæc quidem Paphnutius (licet nuptiarū esset iexpertus) exposuit: synodus-

† Adde glo. concor. in c. si propofui. 1 ver. estote. inf. 62. dist.

prehendit, & scribens contra eum dicit non esse verum, vt possint cum ea dormire more solito, tamen debēt ei largiri victum, & vestitum, & hoc probat exemplo Apostolorum, reprehendens eum ex eo, ꝙ male intelligebat illud verbum circumducendi.

Victus nomine comprehenditur vestitus.

a ¶ Et vestitum.] ¶ Ex quo dicitur victum, & uestitum videtur, ꝙ nomine victus non comprehendatur vestitus, vt ff. de transf. cum hi. §. qui transigit 1 quod non est verum, ff. de verb. sig. verbo victus.

1 Vbi not.

b ¶ Largiatur.] Sequestrato tamen habitaculo, vt 77. distinct. episcopus. & hoc cum persona est suspecta.

c ¶ Paulo apostolo dicente.] Ducebant enim vxores secum, vt seruirent eis in cibis parandis, & ab eis pascerentur (cum essent pauperes) de mercede pdicationis.

d ¶ Sororem.] idest, quasi sororem.

sed hæc verā est quo ad trāsactionē, aliter bene continetur. Arch.

e ¶ Circumducēdi.] nobiscum.

f ¶ Vt de mercede.] Arg. ꝙ si quis habet vxorem, & filios, de bonis ecclesiæ ipsos potest pascere, si nō habet ppria, vt 86. dist. non satis. inf. d. prox. si quis vero, & 50. dist. studeat in fi. & 37. d. legant. quia nemo carnem suam vnquā odio habuit, vt 23. q. 2. non æstimemus, & hæc vera sunt si indigent 2 alias secus, vt 28. di. de Syracusanæ. vnde & si viro relictus est vsus alicuius rei, mulier eadem re potest vti, vt ff. de vsu. & ha bi. l. cæterum. §. mulier.

Beneficiatus suis consanguineis subuenire pōt.

2 Ad hoc 18. q. 1. habebat. in prin.

g ¶ Hinc, & illud.] inf. in illo c. presbyter quidam, quod est infra dist. proxima. Ioan.

VT IGITVR. CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis ꝙ sacerdotes debent suis vxorib. cū quibus in minoribus ordinib. vel laicali habitu contraxerūt, necessaria ministrare, sed debitum reddere non valent. Sed contra hæc duo sequētia cap. inducuntur. s. ꝙ sacerdotes debēt reddere debitum vxoribus suis.

SED OBIICITVR. Hęc est 4. pars dist. I qua ponit duos canones orientales, in quib. conceditur clericis habere vxores. Io. de Fan.

Nicęna synod°.] CASVS. Nicæna synodus volebat legē imponere, & necessitatem epis presbyteris, diaconis, & subdiaconis vt seruarent castitatem cum vxoribus, cū quibus in minoribus ordinibus matrimonium contraxerūt. Sed quia hæc lex erat occasio fornicandi, surrexit Paphnutius confessor inexpertus nuptiarum, & synodo contradixit ne talem poneret legem, cum castitas sit cognoscere vxorem propriam. synodus autem sententiam eius laudauit, & approbauit.

h ¶ Introducere de consensū vxoris, aliter esset iniqua.

i ¶ Castitatem.] Sic qui bene comedit, abstinens est. 44. d. conuiuia. n fi.

ɑ ¶ Sen-

a ¶ Sententiam.] Vnus ergo pōt contradicere toti vniuersitati 1 si habet rationabilem causam, vt extra de his quæ fi. a ma. par. cap. c. 1. 1. nam sententia vnius pōt alios trahere ad partem suam, vt extr. de eo qui mit. in pos. ca. cum sicut, ff. de arb. item si vnus. §. vlt. C. de vet. iu. enuc. l. prima, §. sed is, &c.

potest promoueri sine licentia vxoris? Dicit H. ꝙ sic, quia nec fit ei præiudicium aliquod. Sed certe præiudicium fit ei, quia post mortem viri non potest contrahere. 4 Item & in alio fit ei præiudicium: quia tpe vicis suæ non debet ei commisceri: cum etiam ad tempus vir

Cōtradicere potest unus multis.

1 Et est hic argu. ꝙ unus canonicus pt se opponere pro defensione ecclesiæ suæ. Ad idē extra de cōces. pb. ex parte, ubi dicit Ioã. de Fan. hoc esse verum etiam si capitulum illi⁹ ecclesiæ nollet defendi, & hoc facit. uore ecclesię arg. ff. de lib. cau. l. 1. 2. & 3.

3 Scilicet Lau. contra.

4 Hæc ratio nō uī bona; nam in uxorib. orientaliū non hēt locum quod habetur in 28. dist. quia sunt culpæ, & seq. quia continent: ā non promittunt tacitè uel expressè Arch.

QVoniam.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod in canone Romano statutum erat, quod diaconi, & presbyteri orietalis ecclesiæ deberēt continentiam profiteri: quod male seruabant, qđ sexta synod⁹ cognouit: iō statuit iuxta antiquū canonē Apostolorum, vt vnusquisque clericus suā possit habere vxorem: nec propter hoc repellatur a promotione si dignus fuerit. nec tempore suę ordinationis cogatur continentiam profiteri: eo tamen tempore, quo ministrat altario, dēt abstinere. In secunda parte, quæ incipit ibi, ¶ Si quis.] dī quod si q̄s presbyteros, vel diaconos a contactu legitimæ vxoris priuauerit, deponi debet, & quicunq. clericus causa religionis suā vxorē abiecerit, deponi dēt: si in contumacia perseuerct.

b ¶ Quoniam.] i. quamuis.

c ¶ Romani.] Hic assignatur differentia inter orientales, & occidentales.

d ¶ Qui ordinati sūt] idest, ordinantur.

e ¶ Apostolicę.] quia Apostolus precepit, vt vir reddat debitū uxori, 33. q. 1. c. 1.

f ¶ Opportuno.] Istud est contra Gandulphū & alios, qui dicunt, qđ uir quolibet loco etiā in ecclesia, & quolibet tēpore tenetur reddere debitum uxori petenti. Sed hoc non est uerum: qa sicut debitor non debet semp venire cū sacro paratus, ut ff. de so. quod dicimus. sic nec uir semper debet esse paratus. 33. q. 4. Christiano. 2 uir inuita uxore non possit orare, ut 33. q. 4. Apostolus. sed ibi expone, orare, idest, peregrinari. Io.

Vir debitum uxori nō sp nec ubiq; tc dere tenet.

2 Melius ea. causa & q. c. apostolus in gl. ult.

g ¶ Diligens.] idest, dignus.

h ¶ Continentes.] Sed nūquid in orietali ecclesia uir

HOC AVTEM. CASVS. Modo Gratianus soluit supra

que laudauit sententiam [a] eius: & nihil ex hac parte sanciuit: sed hoc in vniuscuiusque voluntate, non in necessitate dimisit.

α Et subdiaconi.] *In aliquot vetustis codicibus, & in originali Socratis non sunt duæ istæ voces. Sozomenus tamen lib. 1. c. 22. habet tam Græce, quam in Latina vetere, & noua versione, vt etiam Nicephorus.*

Item synodus sexta, c. 13. lib. 8. c. 19.

¶ Non in perpetuum, sed tempore oblationis a complexu suarum vxorum sacerdotes abstineant.

Cap. XIII.

QVoniam *β* in Romani [b] ordine canonis esse cognouimus traditū, eos qui ordinati † sunt diaconi, vel presbyteri, debere confiteri; quòd iam suis non copulentur vxoribus: nos antiquum sequentes canonem Apostolicæ [e] diligentiæ, & constitutiones, sacrorum virorū legales nuptias amodo valere volumus, nullo modo cū vxorib. suis eorum connubia dissoluētes; aut priuantes eos familiaritate adinuicem in tēpore opportuno. [f] Quicunq; ergo diligens † [g] inuentus fuerit in subdiaconali ordinatione, aut diaconali, aut sacerdotali, hic nullo modo prohibeatur ad talem ascendere gradum pro vxoris suæ legitimæ cohabitatione. Nec etiam tempore ordinationis suæ profiteri cogatur: quod abstinere debeat a legalis proprię vxoris familiaritate. *Item infra.* ¶ Oportet eos, qui altari ministrant: in tēpore oblationis † sanctorū continentes [h] esse in omnibus; vt a Deo possint consequi, quæ simpliciter postulāt. ¶ Si quis igitur præsumpserit contra Apostolicos canones, aliquos presbyterorū & diaconorum priuare contactu, & cōmunione legalis vxoris, deponatur. Similiter & presbyter, aut diaconus, qui religionis causa vxorem suam expellit, excommunicetur. Si vero in hoc permanserit, deponatur.

Pann. l. 3. c. 86.

† *ordinandi*; sed ob glossam non est mutatum.

† *leg. dignus*; sed ob glossam non est mutatum.

† *al. tractationis.*

β ¶ Quoniam.] *Græcè sic habetur*, ἐπειδὴ ἐν τῇ ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος παραδεδόσθαι διέγνωμεν, *i.* Quoniam in Romana ecclesia loco canonis traditum esse cognouimus, &c. *Hanc vero Ecclesiæ Romanæ traditionem non solum B. Hieronymus contra Iouinianū, Humbertus supracitatus, & alij Latini scriptores defendunt, sed etiam Balsamon in explanatione huius canonis satis aperte probat. Verum de omnibus huiusmodi canonibus, qui sextæ synodo adscribuntur, quid sit sentiendū, ad caput, Habeo librum d. 16. satis explicatum fuit.*

Hoc autem ex loco intelligendum est, orientalis. n. ecclesia (cui sexta synodus regulam uiuendi præscripsit) uotum castitatis in ministris altaris non suscepit.

supradictā obiectionem: & dicit, quod hæc duo cap. intelliguntur de clericis orientalis ecclesiæ, qui non susceperant votum castitatis, cui sexta synodus præfuit: licet occidentalis sic: & hoc probatur per sequens cap.

Aliter.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod alia est traditio orientalis ecclesiæ, & alia occidētalis. Nam in orientali ecclesia oēs clerici indistincte possunt uti matrimonio contracto. In occidentali vero ecclesia aliter seruatur.

a ¶ Copulantur.] Idest, copulato vtuntur. Multi ex hac litera dixerunt, quod orientales possunt contrahere in sacris ordinibus, sed eis obstat infra d. proxi. si quis eorū. sed ipsi dicunt, quòd ibi sexta synodus nobis præfixit regulam.

SIMILITER. CASVS. In hoc §. ostendit Grat. qualiter intelligantur tria cap. in 28. dist. scilicet, consulendum, & presbyterorum, & si quis discernit. & vnum c. in 34. dist. si subdiaconus. Dicit. n. quod illud cap. consulendum locale fuit, quia Bulgari nondum susceperant votum continentiæ. in cap. presbyterum. non legitimæ nuptiæ intelliguntur secundæ scilicet, si quis discernit, locale fuit: vel intelligitur de vxore, quæ ducta fuit in minoribus ordinibus. Similiter cap. illud si subdiaconus. de secunda vxore intelligitur.

Vnde Stephanus Papa, ait in prima actione synodi ab ipso in Basilica Lateranensi congregata.

¶ Occidentalis, non orientalis ecclesia castitatis obtulit votum. Cap. XIIII.

Pann. l. 3. c. 84.

ALiter se orientalium traditio habet ecclesiarum, aliter huius sanctæ Romanæ ecclesiæ. Nam earum sacerdotes diaconi, atque subdiaconi matrimonio a copulantur, istius autem ecclesiæ, occidentalium nullus sacerdotum a subdiacono usque ad episcopum licentiā habet coniugium sortiendi.

a ¶ Matrimonio.] *Idest possunt simul esse in sacris ordinib. & matrimonio iuncti. Nā neq; illis, postq̄ ad sacros ordines ascendissent, licebat contrahere matrimonium.*

sup. 28. d. c. vlt.

Similiter & capitulum Nicolai [b] ex loco consideratur, quid gens Bulgarorum nouiter ad fidem conuersa, propositum sacræ religionis ex integro assumere nondū didicerat. ¶ Quod autem in c. 6. synodi [c] presbyter non legitimis nuptijs detentus punitur, non legales nuptiæ secūdæ intelligendæ sunt, a quib. auctoritate canonica sacerdos quilibet debet esse immunis. Illud autem Gangrensis concilij. [Si quis [d] discernit presbyterum coniugatum, &c.] similiter intelligendum est, vel localiter traditum, vel coniugatum ab ea appellatum, quam ante tempus ordinationis suæ duxerat. Illud quoque Martini Papæ.] si subdiaconus [e] secundam duxerit vxorem] non dissimiliter intelligendum est. Primam enim uxorem ante subdiaconatum habere permittitur: qua defuncta, vel castitatem professa, promouetur iste ad subdiaconatum. Promotus autem si secundas desiderauerit nuptias, sententiæ Martini Papæ subiacebit.

sup. 28. d. c. presbyterum. sup. 28. d. c. si quis.

Infra 34. d. c. si subdiaconus ex Martino Bracarensi.

b ¶ Nicolai.] 28. d. consulendum.
c ¶ Synodi.] 25. dist. presbyterum.
d ¶ Si quis.] sup. 28. d. si quis.
e ¶ Si subdiacon⁹.] inf. 34. dist. si subdiaconus.

SEruāda.] hæc dist. diuiditur in sex partes: In prima parte probat. quod in sacris nullus pōt habere vxorem: in minoribus autem potest: & etiam habere beneficium. hoc probat per tres auctoritates. Secunda ibi, [Nullus.] Tertia ibi, [Verū.] Quarta ibi. [Prohibetur] Quinta ibi, [Interdixit.] Sexta ibi. [Presbyteram.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 32. d. in qua dicitur, quod in occidētali ecclesia clerici in sacris ordinib. constituti debent continentiam seruare, ut probatur p sequens cap. Sed in minorib. ordinib. non coguntur: & hoc per c. inf. ea. seriatim.

Clerici in quatuor sacris ordinib. constituti cōtinere tenentur.

f ¶ Seruāda est.] In hac 32. d. adhuc prosequitur de continētia clericorū. Dicit ergo, quod cōstituti in quatuor sacris ordinib. tenenf continere: & q non fuerint continentes, priuātur officio & beneficio: & si habent publicas concubinas, nullus Missam eorū audiat 2 & vt facilius possint, seruare continentiā, præcipit eis, ut extraneaerū fœminarum familiaritatem vitēt 3 Io. Sed nunquid quilibet ordo est sacer? Et certe vr, quod sic: nam dr in lib. 4. sententiarum, 22. d. c. 1. in prin. quod ordo est sacrum signaculum in quo traditur spiritualis potestas ordinato, & officium, & in quolibet ordine confertur gratia si digne sumatur, ut ibi dicit. Solut. reuera quilibet ordo 4 sacer est: sed quatuor præcipue dicuntur sacri a sanctimonia, idest, castitate, & continentia, quam indicunt sup. 28. d. nullum. & cap. decernimus.

DISTINCTIO XXXII.

SEruanda est [f] ergo continentia ab omnib. in sacris ordinibus constitutis.

Vnde Leo Papa ad Anastasium epist. 82. c. 3. & 4. ait.

Burc. l. 2. c. 5. & l. 2. c. 148. Ans. l. 7. c. 137. & l. 6. c. 18. in fi. Iuo p. 5. c. 59. & par. 6. c. 98. & 221. Pann. l. 3. c. 100.

1 Idest, carnaliter commiscētur. sæpè. n. inueni tur copulari pro carnaliter cōmisceri & copulatio pro carnali commistione, ut s. c. pxi. 30. q. 1. §. nosse, 27. q. 2. Agathosa. & c. priusq̄ fm Hug.

a Vt inf. ea. nullus, &c. præter hoc. Arch.
3 Inf. ea. interdixit. & c. seq.
4 Hic quæro an ordo sit vnum sacramentū? Dic fm Petr. quod vnum dr pfectione unius finis: qa constituitur ex diuersis ordinib. specialibus, qui oēs ordinant ad vnū actum consecrationis, sicut & domus una di. Arch.

¶ Neque etiam subdiaconis connubium conceditur. Cap. I.

OMnium sacerdotū tam excellens est electio, ut hæc,

OMnium.] CASVS. Quæsitum fuit a Leone, an subdiaconi possint habere vxores. Et respondet, quod clerici in minoribus ordinibus constituti si contrahant immunes sunt a culpa: sed hoc subdiaconis non licet. Vnde

Vnde qui habēt, sint tanquam non habentes: & qui nō habent, permaneāt singulares. Et si hoc custoditur i subdiacono, multo fortius in diacono, presbytero & episcopo custodiri oportet.
a ¶ Quæ in alijs.] Idest, laicis.
b ¶ Clericorum.] Sacrorum.
c ¶ Singulares.] Idest, diuisi ab eis.
d ¶ In hoc ordine.] Idest, subdiaconali.
e ¶ A capite.] Idest, ab episcopatu. & sic videtur, q episcopatus sit ordo. 54. dist. si seruus. & 93. dist. diacones. & dist. 21. cleros. sic 28. d. nullū.
f ¶ Item.] Hic habēt quidam ca. quod est 27. quæstio. 2. multorum. &c.
SI qui vero. CASVS. Quæsiuit Aug. Anglorum episcopus à Greg. quid deberet fieri de clericis in minoribus ordinib. constitutis, qui continere non possunt. & respondet Greg. quod ipsi debēt vxores accipere. & stipēdia sua recipere exterius. Et hoc pbat exemplo patrum, qui diuidebant singulis prout cuique opus erat. Et debent uiuere sub regula sua ecclesiastica, & lingua. & corde à malo abstinere.
g ¶ Exterius.] Signatur contrarium. 12. quæst. 1. necessaria. & de cōsec. distin. 5. in omnibus. vbi dicitur, quod omnes clerici simul dormiant. Sed dic, vt not. 12. q. 1. qa tua.
h ¶ Inuigilēt.] Licet enim sint vxorati, tñ abstinebant, a nego cia

quæ in alijs [a] membris ecclesiæ vacant † à culpa: in illis tamen habeantur illicita. Nam cum extra clericorum [b] ordinem cōstitutis, nuptiarum societati, & procreationi filiorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen pfectæ continentiæ puritatem, nec subdiaconis quidem cōnubium carnale cōceditur: vt & qui habent, sint tanquā non habentes; & qui non habent, permaneant singulares [c]. Qđ si in hoc ordine [d], q quartus est à capite [e] dignū est custodiri, quāto magis in primo, vel in secūdo, tertioue seruādū est, ne aut leuitico ministerio, aut presbyterali honore, aut episcopali excellētia quisquā idoneus æstimet, q se à voluptate vxoria ß necdū frænasse detegitur?

† alias censentur ad culpam.

ß ¶ Vxoria.] *Sic emendatū est ex epistola Leonis, & cæteris collectoribus præterq̄ Iuone in parte 6. c. 98. nam ibi est ut antea apud Gratianum,* luxuriæ. *Ex isto aūt epistola loco ostenditur eo quoque tpe in multis ecclesiis eā fuisse cōsuetudinē, ut subdiaconi à pprijs uxoribus abstinerent. Quod tamē ante B. Gregoriū non erat generatim oībus ecclesiis præceptum, quippe cū in Sicilia aliter obseruaretur. c. nullū. sup. dist. 28. & c. ante trieniū. dist. 31.*

[*Item* [f] *Gregorius Leoni episcopo Catin. lib. 3. epist. 34.*]

PALEA Cap. II.

MVltorum relatione comperimus, hanc apud vos olim consuetudinem tenuisse, vt subdiaconi suis licite miscerentur vxoribus: quod ne denuo quisquam præsumeret, à Seruo dei sedis nostræ diacono ex auctoritate nostri decessoris est isto modo prohibitum, vt eodem tempore, ij qui iam vxoribus fuerant copulati, vnū è duobus eligerent, idest, aut à suis vxoribus abstinerēt, aut certe ministrare nulla ratione præsumerent. Et quātum dicitur, Speciosus tunc subdiaconus pro hac re ab administrationis se suspendit officio, & vsque in obitus sui tempus, notarij quidem gessit officium, & à ministerio, quod subdiaconum oportuerat exhibere, cessauit. *& post aliqua.*

Infra 27. q. 2. Ans. l. 7. c. 138. Poly. l. 4. tit. 31.

¶ De cætero vero fraternitas tua sit omnino solicita, vt quos ad hoc iam officium contigerit promoueri, hoc quam maxime diligenter inspiciat, ne si vxores habent, miscendi se cum eis licentia potiantur; sed ad similitudinem Apostolicæ sedis, eos cuncta obseruare sua nihilominus districtione constituat.

Item Gregorius Augustino Anglorum episcopo, ca. 2. ad secundam interrogationem.

¶ Extra sacros ordines cōstituti ducant vxores, & ab ecclesia stipendia accipiant. Cap. III.

SI qui vero sunt clerici extra sacros ordines constituti, qui se continere non possunt, sortiri vxores debent, & stipendia sua exterius [g] accipere; quia & de eisdem patribus, de quibus præfati sumus, nouimus scriptum, quod diuidebatur singulis, prout cuique opus erat, De eorum ergo stipendio cogitandum, atque prouidendum est, & sub ecclesiastica regula sunt tenendi, vt bonis moribus viuant, & canendis psalmis inuigilent [h], & ab omnibus illicitis cor, & linguam, & corpus Deo auctore conseruent.

Infra 12. q. 1. quia tua. §. si qui. Iuo par. 6. c. 86. Pan. l. 3. c. 108. Act. 2.

Item Nicolaus Papa Odoni † *Viennensi archiepiscopo.*

† al. Adoni.

cussione, & irmis. ut 88. dist. fornicari. 20. q. 3. cos. sic extra de elect. transmissam. & 81. dist. dictum.

DE illo.] CASVS. Quidam episcopus permisit alicui subdiacono ducere vxorem, de quo Nicolaus Papa eum reprehendit, cum tantum clericis infra sub- quia contra constitutiones ecclesiæ bene dispensat 25. q. 1. sunt quidam Ioan. Ego credo ꝙ Papa possit* dispensare, cum hoc non sit contra articulos fidei. 2 & ipse habeat plenitudinem potestatis, ut 2. q. 6. decreto & cap. seq. B.

*Vide B. Th. 2. 2. q. 88. ar. 7. & 11. & Caiet. ibidem.

2 Nec etiam pôt dispensare contra Apostolum. 25. q. 1. sunt quidam. Io. de Fan. sed hic videas ꝙ Io. & no. extra de uoto. c. nõ est.

Iuo. p. 6. c. 119.

† al. Alnico.

¶ Subdiacono vxorem ducere non licet. Cap. IIII.

DE illo clerico, Aluerico † nomine, quem per ordines ecclesiasticos vsque ad subdiaconatum castè [vi xisse dicitis, cur vestra auctoritate vxorem duxerit, miramur; eo quòd nulli vnquam (exceptis illis, quibus ecclesiastica regula habere permittit) vxorem ducendi † licentiam damus.[a]

† al. habendi.

In synodo Romana cxiij. eporum in basilica Constantiniana.

Item Nicolaus Papa omnibus episcopis.

¶ Non audiatur Missa presbyteri concubinam habentis. Cap. V.

Panor. l. 3. c. 135.

2 NVllus Missam audiat [b] presbyteri, quē scit [c] concubinā indubitanter habere, aut subintroductam mulierē. Vnde etiam ipsa sancta synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit, dicens. [Quicunq; sacerdotum, & diaconorum, &c.] [*Sicut in subsequenti* a *capitulo Alexandri secundi continetur.*]

a ¶ Sicut in subsequenti.] *Hæc clausula est Gratiani omittentis referre ex capite Nicolai ea, quo proximè ex Alexādro relaturus erat. Sunt enim eadem uerba. Nam Nicolaus secundus in epis. quae xtat, omnibus episcopis catholicis scripsit se in concilio, quod Romæ habuit centum tredecim episcoporum, hunc canonem edidisse, quem postea Alexan. secundus (ut ipse etiam testatur in epist. manuscripta) in cōcilio à se habito iisdem uerbis repetiuit. Quare in Pannormia appellatur decretum Nicolai iunioris, & Alexādri.*

In epis. prima notat. indicata.

Item Alexander secundus.

¶ Non est audienda Missa presbyteri, qui concubinam habet. Cap. VI.

Pann. ibidem, & li. 3. c. 142.

PRæter hoc autem præcipiendo mandamus, ut nullus Missam audiat presbyteri, quem scit concubinam habere indubitanter, vel subintroductam mulierem. Vnde etiam sancta synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit, dicens; ¶ Quicunq; sacerdos, diaconus, subdiaconus post constitutū beatæ memoriæ prædecessoris nostri sanctissimi Papæ Leonis, ac Nicolai de castitate clericorum, concubinam palam duxerit, uel ductā non reliquerit ex parte omnipotentis Dei, & auctoritate Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli præcipimus, & omnino contradicimus, ut Missas nō cantet, nec Euangelium, aut epistolam ad missam legat, neq; in presbyterio ad diuina officia cum his qui præfatæ constitutioni obedien-

Leo ix. in conc. Romano.

NVllus.] Hæc est secūda pars distinct. in qua dicitur quod in duob. c. seq. cōtinetur. Io. de Fa. CASVS Præcepit Nicolaus Papa in hoc ca. ut nullus audiat Missam sacerdotis, quem scit indubitā ter habere concubinam, aut subintroductam mulierem. Synodus ēt hoc sub excommunicatione ꝑcipit. quod sequitur est §. Gratiani.

b ¶ Audiat.] Cōtrarium legitur 28. dis. cōsulendū. 15. q. ul. c. vlt. Sed hic loquitur de illo, cuius crimē nototium est, uel p sntam, uel p ꝓpriā cōfessionē, ut extra de cohab. cle. & mu. uestra. Immo si adhuc post sententiam corrigi uoluerit, nō dicam eum suspensum ipso iure, ut 81. dist. si qui sunt presbyteri, extra de cohab. cleri. & mulier. cap. sicut. B. tā dicit hunc canonē fuisse quandoq; latæ sententiæ: sed hodie nō esse: & hoc quod dixi speciale est in hoc crimine fornicationis, ut notorius fornicator sit suspēsus ipso iure. & etiā simoniacus, ut §. uers. sed in alijs criminibus nō est: expresū & ideo licet notoria sint, non est ꝑpter illo abstinendū ab officijs ipsorum. uel dic ꝙ licet notorius fornicator ipso actu sit suspensus; tamē ꝑ cōtrarium actū ipso iure restituitur ei officium. 81. distin. si q sunt. unde quam cito pœnitet, licitè celebrat. Io. Sed certè quidquid dicat Io. hoc tene pro certo, siue sit notorium per sententiam, siue per confessionem, uel per rei euidētiam de fornicatione ipsius, quòd uitari debet, ut ext. de cohab. cler. cap. ult. B.

Concubinarij an sint in officio fugiendi.

c ¶ Quem scit. Scientia iuris, non facti. Io. 3.

Subdiaconus an de licentia Papæ possit cōtrahere.

subdiaconatum liceat contrahere matrimonium.

a ¶ Damus.] Sed nunquid Papa dare potest subdiacono licentiam contrahendi? Vr ꝙ sic. Nam dispensat ecclesia cum consanguineis, 1 & dispensat in alijs uotis, ut extra de uot. & uoti. redemp. ex multa. & in iuramentis ut 15. q. 6. auctoritatem. ubi dr; dissolue obligationes impietatis. Econtra vr, ut extra de statu mona. cum ad monasterium. in fi. Solu. si uotum ipsum obliget ordinatum, Papa non potest dispensare sed si constitutio obliget, & non uotum. tunc potest Papa dispensare

1 Scilicet ut contrahant. 35. q. 3. quidam & c. ꝙ scripsi.

PRæter.] CASVS. Capitulum hoc diuiditur in duas partes. In prima parte dr, ꝙ nullus debet audire Missam presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, uel subintroductam mulierem. Hoc idem statuit synodus sub excōicatione seruandum, præcipiens.

3 Et ꝙ sic debeat intelligi, probatur 20. q. c. 1. ibi de hoc I gl. arg. ꝙ, & c. ubi ita not. Archid.

vt talis sacerdos Missam non cantet, nisi cessauerit, nec alia diuina celebret, cum his qui obediunt huic constitutioni, nec aliquid ab ecclesia percipiat. In sc̃da parte quæ incipit ibi. [Præcipientes etiam statuimus.] dr̃, ꝙ illi qui seruant castitatē, simul manducent & dormiant & decimas, & primitias, & oblationes ꝑcipiāt à laicis, quas qui non dederit, excommunicetur.

stiones scribit, & solutiones ponit. Diuiditur ergo hoc cap. uel hæc epistola I duas partes. In prima parte ponuntur duæ quæstiones: quarum prima est, utrũ sacramenta sint recipienda à criminosis? Rñdet Vrbanus, ꝙ uera sunt sacramenta in sui essentia a quocunq; fiant, dum-

tés fuerint, maneat, neque partem ab ecclesia [a] suscipiat. ¶Præcipientes etiam statuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui eisdem prædecessoribus nostris obedientes castitatem seruauerint, iuxta ecclesias, quibus ordinati sunt, (sicut oportet religiosos clericos) simul mãducẽt, & dormiant, & quidquid eis ab ecclesijs competit communiter habeant. Et rogantes [α] monemus, vt ad Apostolicã, communem scilicet vitã, summopere peruenire studeant: quatenus perfectionem cum his cõsecuti, qui centisimo fructu ditantur, in cęlesti patria mereãtur adscribi. Deinde, vt decimæ, & primitiæ, seu oblationes uiuorum & mortuorum ecclesijs Dei fideliter reddantur à laicis; & ut in dispositione [b] episcoporum sint, quas qui retinuerint, à sanctæ ecclesiæ communione separentur. [c]

Matth. 13.

α ¶[Et rogantes,] *Hac vsque ad vers.* deinde, *addita sunt ex epistola non scripta Alexandri, quorum aliqua etiam sunt in concilio Nicolai, in quo est præterea sequens Versiculus,* Deinde. *qui in epistola Alexandri non est.*

3 *Verum* [d] *principia harum auctoritatũ contraire uidentur Hieronymo,* [e] *& Augustino,* [f] *& cæteris, qui Christi sacramẽta neq; in bono, neq; in malo hoĩe fugienda ostendunt; sicut subsequens causa; simoniacorũ plenius demonstrat. Sed Vrbanus secundus in* [g] *epistola destinata præposito Sancti Iuentij* [h] *hanc contrarietatẽ determinat dicẽs.* [*Ab* § *hoc* [i] *vero quod subiungitur in eadem epistola, id est, utrum sit vtendũ ordinationibus, & reliquis sacramentis à criminosis exhibitis, vt ab adulteris, uel sanctimonialium violatoribus, uel huiusmodi: Ad hoc, inquam, ita respondemus. Si schismate, uel hæresi ab*

1. q. 1. neque in homine.

a ¶[Ab ecclesia.] Hoc concedo in suspẽso à canone. Idẽ est in excõicato. extra de appel. pastoralis nõ ita dico in suspenso ab hoĩe, ꝙ ibi statim debeat amittere beneficiũ. 1 quia re legato ad tẽpus bona non adimuntur, nisi hoc in sentẽtia exprimat. C. de pęn. deportatorum, quia dũ alijs rationibus quis constringi põt, non sunt ei subsidia subtrahenda. C. de execu. rei iud. stipendia. Io. immo dico, ꝙ nec hæc admitterentur, nisi in sñia exprimeretur, quid de hoc iuris sit, notatur in quęstionib. B.

b ¶[In dispositione] arg. pro cõi uita clericorum. 2 ut 1. q. 2. sacerdos Sed. contra variæ sunt consuetudines ĩ. ca. placuit. extra de consti. cum omnes, & de elect. cũ ecclesia Vulterrana.

c ¶[Separẽtur.] Arg. ꝙ laici excommunicandi sunt qui decimas uel oblationes soluere nolunt. 16. q. 1. statuimus. &c. reuertimini. 13. q. 2. qui oblationes. 12. q. 1. duo sunt genera.

VERVM. Hæc est tertia pars dist. in qua ponit cap. Vrbani in quo dr̃ quæ differentia sit inter sacramenta celebrata a malis catholicis, vt in necessitate possint sumi. & sacramenta ab hæreticis, quę nullo modo possunt sumi, præter baptisma. Io. de Fan.

CASVS. Dictum est sup. in c. nullus. & cap. præter hoc ꝙ nullus debet audire Missam sacerdotis quem scit concubinã indubitanter habere. sed hoc uidetur contradicere Hieron. & Augu. & multis alijs, qui dicunt sacramenta non esse spernanda in bono uel malo prælato, ut 1. q. 1. in multis cap. Sed hæc contrarietas soluitur in epistola Vrbani, quæ epistola infra sequitur statim.

d ¶ Verum.] Hic §. diuiditur in tres partes.

e ¶ Hieronymo. & 1. q. 1. sicut Christus.

f ¶ Augustino.] 1. q. 1. si fuerit &c. neque in homine.

g ¶ In epistola.] 1. q. 3. saluator.

h ¶ Præposito Sancti Iuentij.] Epistola destinata fuit ab hæretico, in qua multa. 3. obijciebantur ei, s. utrum uera essent sacramenta uel sacrificia hæreticorum. cui cum non respondere posset, misit eam Papæ, Vrbano, ut responderet: ipse uero respondit ad singula.

AD HOC VERO. CASVS. Quidam misit epistolam quandam pręposito Sancti Iuentij, in qua duę quæstiones continebantur. quas cum nesciret soluere, Vrbanum super hoc consuluit. Vrbanus uero ei easdem quę-

dummodo fiant in forma ecclesiæ, & ab his qui potestatem habent conficiendi, & recipienda sunt ab eis nisi sint hæretici, uel schismatici: & hoc probat auctoritate Aug. Nicolaus tñ & Greg. præceperunt ab officijs simoniacorum & iacentium in fornicatione manifesta abstinendum esse. Secunda quęstio fit complexiue: Aut non sunt uera sacramenta quæ conficiuntur ab istis, nec hñt uirtutis effectũ; aut sunt uera. Si non sunt uera, ergo neq; agentibus, neq; suscipientibus obsunt. Si sunt uera, ergo sperni nõ debent. Et rñdet Vrbanus, ꝙ uera sunt. Veruntñ contra statuta Grego. & Nicolai non sunt recipienda de manibus eorum. In necessitate tñ ab istis, s. simoniaco, & notorio fornicatore potest baptisma suscipi, & etiam eucharistia. In secunda parte, quæ incipit ibi.] Hæc de malis, dicitur, ꝙ sacramenta schismaticorum, & hæreticorum uera sunt, ut dicunt doctores ecclesiæ, sed non habẽt effectum donec fuerint reconciliati ecclesię uel ipsi, uel ordinati ab ipsis per manus impositionem; sed non sunt recipienda ab ipsis, in mortis tamen articulo tantum baptisma ab eis recipi potest. Cyprianus tamen, & lxxx. epi cum eo dixerunt baptisma hæreticorum esse lauacrum diaboli. Sed reprehensi sunt ab Augustino, Stephano, Cornelio, & alijs Pontificibus Romanis, cum melius sit a talibus baptismum recipere, quam in æternum perire. Et hanc sententiam sequitur tota ecclesia.

i ¶ Ad hoc.] Hic incipit cap. Vrbani.

Clerico excõicato est subtrahẽdũ beneficium.

1 Fortè non bene dicit Io. quia qui nõ facit officium, non debet percipere beneficium. extra de cle. coniug. quod a te. & ca. diuersis. Arch.

2 12. q. 1. necessariũ. de consec. dist. 5. in omnibus ubi de hoc.

Excõicari possunt qui decimas nõ soluunt.

3 Quæ continetur 1. q. 3. saluator.

a ¶ Et veneranda.] Et etiam suscipienda, & per hoc respondet duabus quæstionibus, scilicet, quod ipsa sacramenta veneranda sunt, & præterea, quod suscipienda sunt: & ita facias vim in verbo illo, veneranda.

b ¶ Malus.] Nõ sufficienter probat hoc, cum aliud dici po-

g ¶ Officium.] Hug. istud intelligit de notorio simoniaco, sicut de notorio fornicatore, melius credo, quod etiam occultus simoniacus suspensus sit, si est simoniacus in ordine, vt 1.q.1. reperiuntur. suspensus est enim quo ad se, & quod ad alios. Hoc ideo dicit: quia quilibet peccator suspẽsus est quo ad se, licet non quo ad alios. 1 præter notorium fornicatorem, & occultum simoniacum, vnde ab occulto simoniaco in ordine, quem scis esse simoniacũ, nõ debes recipere sacramenta; vt dixi 1. q. 1. si quis a simoniacis. & probat extra de simo. per tuas, sed a quolibet alio, qui adhuc toleratur, potes recipere, quia licet quilibet peccator sit quo ad se suspẽsus, ut 1.q.1. sacerdotes nõ tñ quo ad alios, vt hic patet, & 55.q. vlt. c. ult. sic qñque aliquis est suspẽsus quo ad alios, & non quo ad se, ut extra de elec. peregri. tue.

Simoniacus an sit suspensus.

1 De hoc etiã not. sod. de his uero: in glo. ult. ibi iudeas.

Tract. 5. ad c. 1. Ioãnis, circa medium.

ecclesia non separãtur, eorundẽ ordinationes, & reliqua sacramenta sancta, & veneranda [a] *non negamus, sequẽtes Beatum Augustinum, qui super Ioannẽ de huiusmodi tam copiose, quã veraciter dixerit. Ait enim:* [*Baptizat seruus bonus, siue seruus malus:* [b] *non sciat se ille, qui baptizatur baptizari, nisi ab illo, qui sibi tenuit baptizãdi potestatẽ.*] *& paulo post;* [*Non horreat colũba* [c] *ministerium malorum, respiciat Domini potestatem.*] & infra. [¶ *Attamen* [d] *decessores nostri Nicolaus, & Gregorius a Missis sacerdotũ, quos tales re vera esse constiterit* [e] *fideles abstinere decreuerunt, vt peccandi licentiam cæteris auferrent, & huiusmodi ad digna pænitẽtiæ lamenta reuocarẽt. Scribit hoc pdecessor noster Gregorius Rodulpho duci* [f] *Sueuiæ, & Rodulpho duci Carentanorum inter cætera:* [*Officiũ* [g] *simoniacorũ, & in fornicatione iacentium scienter nullo modo recipiatis, & quantũ potestis, tales a sanctis ministerijs, † vt oportuerit, prohibeatis, &c.*] ¶ *Porro* [h] *ad hæc, quæ tibi syllogistice in eadẽ epistola obijciũtur, idest, si corpus & sãguis Christi non sũt, & alia, quæ prædiximus, proprias non habent virtutis dignitates quid agentib. obsunt? quod si habent, cur spernũtur, si* [i] *ab indigno præsumuntur?* [k] *Ad hæc inquam, ita respondemus: proprias quidem habent virtutis dignitates, vt præfatus Augustinus ait super Ioannem contra Donatistas; sed agentib.,* [l] *vel suscipientib. eadem sacramẽta contra præfatorũ* [m] *Pontificũ † instituta* [n] *(nisi forte sola morte interuenẽte, vt pote ne sine baptismate, vel cõione* [o] *quælibet humanis reb. excedat) eis, inquam, in tantũ obsunt, vt vere † idololatræ sint cum talib.* [p] *& ordinationum,* [q] *& sacramentorũ confectio & aliter quã præmissum est scienter susceptio, vehementer a sanctis canonib. prohibantur. Ait enim Samuel propheta: Quoniã quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.*] ¶ *Hæc de malis* [r] *catholicis, qui intra ecclesiã sunt. Cæterũ schismaticorũ, & hæ-*

Gregorius. vij. l. 2. reg. epist. 45.

† *Misterijs*] orig.

† *al. fere.*

1. Reg. 15.

h ¶ Porro.] Hęc sunt uerba Vrbani.

i ¶ Si.] Exponitur, idest, quamuis.

k ¶ Præsumuntur.] idest, præsumptiue conficiuntur.

l ¶ Sed agẽtibus. Ab illo loco usq; ad illũ locũ, cęterũ, agit de simoniaco, & de fornicatore, & ab illo loco usq; ibi sufficiẽdũ, loquitur de hæretico, & schismatico, & tres innuũtur differẽtiæ inter hos duos, s. simoniacũ, & fornicatorẽ, & inter illos duos, schæreticũ & schismaticũ. Prima est, quod simoniacus & fornicator tpe necessitatis cõferũt duo sacramenta s. baptismum & corpus Christi: sed illi 2. baptismum tantum. Secunda est, quod isti conferunt sacramentũ & effectum sacramenti, illi tantum sacramentum [*] 3. Tertia: quia ordinati ab istis recipiuntur sine manus impositione, sed ab illis non. 1. q. 1. manus. & ca. quod quidam.

Simoniacus & fornicator tripliciter differũt. a Scilicet hæreticus & schismatic[*].

* *Nisi in casu necessitatis : quia qui a præciso accipit sacramentum in casu necessitatis, peccat: non tñ qui a malo. B. Th. p., q. 64. ar. 6. ad 2. & art. 9. ad 2. & q. 6[.] art. 5.*

; E. nõ corpus Christi 34. q. [.] c. ul. & quæ sic ra tio. not. sup. ead. q. 5. sed illud. Arch.

4 Et hoc est pper ipsius Eucharistiæ reuerẽtiam. arg. de consec. d. st. 4. pp regulam.

ci potest in baptismo, aliud in cæteris, nã & a pagano conferri potest. de conse. d. 4. a quodam. sed melius probat per sequens, non abhorreat. &c.

Baptizare potest Paganus

c ¶ Columba.] idest, bonus Christianus.

d ¶ Ad tamen. Hucusque intelligit de malis occultis, & de illis qui tolerantur.

e ¶ Constiterit. Per sententiam, vel per confessionem vel per rei euidentiam, ut supra dixi in c. nullus.

f ¶ Duci.] Arg. hic quod laicus de mandato superioris potest suspendere clericos, & excommunicatio est iurisdictionis potius quam ordinis. arg. extra de elec. trãsmissam nam electioni possunt interesse laici 64. distin. Hadrianus. & c. in synodo. & ar. 96. distin. bene quidam & c. nos ad fidẽ. & causis matrimonialibus. 35. quæst. 5. ad sedem. circa me. 2. q. 5. Mennam. Ioan. Hęc tamen uidetur alienum a laico, cum de rebus spiritualibus se non intromittat, ut extra de iudi. decernimus, immo ut ibi dicitur, prohibetur prælatis, ut talia laicis non committant, tamen dominus Papa, qui habet plenitudinem potestatis, eis posset committere, ut excommunicarent, 2. q. 5. Mennam. Bar.

Laicus quãdoq; potest clericos suspendere, & excõicare.

m ¶ Contra præfatorum.] Nicolai & Gregorij. Et sic patet, quod hic tñ loquitur de simoniacis, & fornicatorib.

n ¶ Instituta.] Scilicet obsunt.

o ¶ Vel communione. Sic ergo ab istis recipitur Eucharistia, sed non ab hæreticis, vt 24. q. 1. si quis dederit 4.

p ¶ Talibus. Sacerdotibus.

q ¶ Et ordinationum.] idest, ordinum.

r ¶ Et sacramentorum.] Aliorum.

s ¶ Confectio.] Improprie dicuntur ordines confici.

t ¶ De malis.] Hæc litera bene innuit, quod ab illo loco, porro ad hæc, &c. vsque huc, tantũ de malis catholicis intelligitur; non de præcisis, nec contradicit illud contra Donatistas, quia Vrbanus inducit auctoritatem Greg. a minori. Nam hic dicit de sacramentis Donati-

flatum.& quòd habent proprias virtutes.&c.
a ¶ Formam.] idest,uirtutem habent;quia uera & integra sunt.1.q.1.quod quidam. & de conse. d. 4. ostenditur.& cap.sicut in sacramentis.
b ¶ Initiari. Idest consecrati.si de consecr.d.2. quia corpus.12.q.2.aurum. 28.q.1.catc. Sed aliter accipitur. 27. q. 2.cum initiatur.
c ¶ Per manus.] 1.q. 1.hi qui.Sed quid de eis de pœnitentia? nunquid est ab istis præcisis accipienda? Respon. in casu necessitatis eis possumus confiteri. nam & cuilibet de pœn. d.1.quem. pœnitet. sed licet eis confiteamur, tamen non debemus recipere ab illis pœnitentiam: quia nec in eo casu imponenda est pœnitentia, sed innotescen.26. q. 7. ab infirmis.uel dic. quod non debemus confiteri. 24. q. 1. §. sed istud in fi. de pœni. d.6.c.qui vult.& illud ne inducant nos in desperationem sicut Iudæi Iudam. cũ ei pœnitẽti dixerũt qui ad nos tu uideris.de pæn.d.1.is potestatis.
d ¶ Apostolorũ.] Id est, qui sub nomine Apostolorum facti sunt, sed sũt apocryphi.15.d.sancta Romana.16.d.canones Hi.
e ¶ Quorum.] Simplex est hæc relatio.
f ¶ Ex parte.] 1. d. aliter.
g ¶ Diaboli.] Si quo ad effectũ dixissent in detestationẽ criminis hæreseos.bene dixissent: sed hoc dixerunt.quia non credebant esse sacramentorũ veritatem apud hæreticos, & ideo reprehensi fuerunt ab Aug.H.
h Appellãt. inf.de cõse.d.4. quomodo.
i ¶ In baptismo.] Videtur, ꝙ nec baptismus in necessitate ab hæretico sit accipiendus. nam cordis contritio sufficit,ut de conse.dist.4.baptismi uicem. sic nec corpus Christi.24.q.1.c.penul.& ult.quia qui credit manducat de consecra. dist. 2. ut quid paras? Resp. hæc est rõ, quia baptismus necessarior est, nam in eo delentur oĩa peccata. adeo ꝙ ẽt ignis purgatorij pœna non sentietur. de conse.dist.4.fine:non autẽ ita est in cordis contritione,uel pænitentia: nam per ea non potest purgatorium euitari 1, quod excedit omnem pænam quem hic quis possit sustinere,sm quod hæc colliguntur.de pœn.dist. ult.c.ult.& 25.d.qui in aliud.

Pœnitentia an possit ab hæreticis recipi.

¶ Vt continetur in pd. c. nullus. De hoc legit & not.24.q.1. §. sed illud ubi uideas

Purgatorij pæna est acerbior omni mũdanæ.

k ¶ Necessarior.] Immo est ianua omnium sacramentorum.1.q.1.si quis confugerit.de consecr.dist. 4. hi uero extra de presby.non baptiza.veniens.

PROHIBENTVR. Hæc est 4. pars dist. in qua probatur qualiter debeant puniri omnes qui in sacris recipiunt

reticorum sacramenta, quoniam extra ecclesiam sunt, iuxta sanctorum Patrum traditiones, scilicet Pelagij, Gregorij, Cypriani, Augustini, & Hieronymi: formã [a] *quidem sacramentorum, non autem virtutis effectum habere profitemur, nisi cum ipsi, vel eorum sacramentis initiati* [b] *per manus* [c] *impositionem ad catholicam redierint vnitatem. Sciendum verò, quòd canones Apostolorum,* [d] *(quorum* [e] *authoritate orientalis, & ex parte* [f] *Romana vtitur ecclesia) & insignis Cyprianus martyr, & lxxx. episcopi cum eodem baptisma hæreticorum, lauacrum diaboli* [g] *appellãt.* [h] *Stephanus verò, & Cornelius martyres, & pontifices Romani, & venerabilis Augustinus in libro de baptismo eundem Cyprianum, & præfatos episcopos ob hanc causam vehementer redarguũt, affirmãtes baptisma siue ab hæretico, siue schismatico, ecclesiastico more celebratum ratũ esse, & meritò: quia alia in baptismo,* [i] *& alia in reliquis sacramentis consideratio est, quippe cum & ordine prior, & necessarior* [k] *sit. Subito enim morituro prius baptismate, quã Dominici corporis communione, vel alijs sacramentis consulitur, & dum forte catholicus non inuenitur, satius est ab hæretico baptismi sacramentum sumere, quam in æternum perire. Et hanc sententiam præscriptorum Pontificum, Cornelij, Stephani, & Augustini, secuti sunt Innocentius, † Syricius, Leo Anastasius, & magnus Gregorius, & omnis catholica ecclesia.* 4. ¶ *Probibentur ergo de manibus talium sacerdotum sacramenta suscipi, non quia sint vera quantum ad formam, & effectum: sed quia, dum huiusmodi sacerdotes se a populo contemptos viderint, rubore verecundiæ facilius ad pœnitentiam prouocentur.*

Cap.45.46.47.

lib.1.epist.12.ad Ianuarium,& epist.ad Iubaianum,quæ ante illius concilium posita est.
In conc. Steph. 1. Aug. l. 7. cõtra Donatistas.

Inn.Victricio epist. 2.c.15. Syricius Himerio.c.1.
Leo de cons. d.4. hi de quib. Anastasius dis.19.c.secundum.

§ ¶ [Ad hoc.] *Hinc vsque ad finem capitis omnia accepta sunt ex epistola Vrbani secundi L. præposito sancti Iuentij apud Ticinum, quæ habetur in vetusto codice Bibliothecæ Vaticanæ, cuius epistolæ initiũ, & magna pars habetur inf.c.saluator..1.q.3. atque in aliquot vetustis Gratiani codicibus est caput distinctũ cum rubrica,* De eodẽ.

Item ex sexta synodo, c.6.

¶ Qui vxorem ducere voluerit, ante ordinem subdiaconatus hoc faciat. Cap. VII.

Extra de ætate qualita.c.a multis.
Pann. l.3.c.102.

SI quis eorum, [l] qui ad clerum accedunt, voluerit nu-

piunt uxores,uel retinent concubinas,& dicis,ꝙ debẽt clero submoueri, & uxores mancipari seruituti:& hoc probat per viij.auctoritates sanctorum patrum.Ioan.de Fant.

CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis, ꝙ sacramenta de manibus hæreticorum simoniacorum, & in fornicatione iacentium nõ sunt recipienda, non quia sint uera sacramẽta:sed ideo fit,ut tales sacerdotes propter uerecundiam facilius ad pænitentiam prouocentur si uiderint se contemni.Casus seq.cap. patet.

SI quis eorum ista d c. euidenter est contra illos qui dicunt,ꝙ Græci possunt, contrahere in sacris ordinibus

Græci in sacris ordinibus nõ possunt contrahere.

1 Argu. ad hoc 31. dist. aliter. ubi et de ; hoc sed H. dicit, quod hoc Nicola' constituit, & secundum Laur. est contra ar. opt. ff. commod. l. 1. & l. incommodato. §. si cut aut. Archid.

nibus, et eum hoc cap. sit sextæ synodi, & sexta synodus præfixit eis regulam viuendi, vt 31. dist. Nicæna. cap. quoniam. §. hoc autem patet etiam quod apud eos in sacris ordinibus non contrahitur matrimonium, nec etiam tempore Apostolorum licitum fuit contrahere in

SVbdiaconis.] CASVS. Quæsiuit Bonifacius an subdiaconi sui episcopatus possint vxores ducere. & respondet Greg. quod non : sed hoc statuit de illis quod decreuit de alijs. nec quod decretum fuit, alicuius temeritate vult violari.

ptiali iure mulieri copulari, hoc ante ordinem subdiaconatus faciat.

Item ex concilio Carthag. 3. c. 19.

¶ Lectores aut vxores ducant, aut continentiam profiteantur. Cap. VIII.

Pann. l. 3. c. 111.

LEctores, cum ad annos pubertatis [a] venerint, cogantur [b] aut vxores ducere, aut continétiam profiteri.

Item Gregorius Bonifacio episcopo Rhegino, lib. 3. epist. 5.

¶ Subdiaconos continentiam seruare oportet. Cap. IX.

Pann. l. 3. c. 99.

SVbdiaconis tuis hoc, quod de Siculis statuimus, decernimus obseruari, nec illam definitionem nostram cuiusdam sinas contumacia [c] aut temeritate corrumpi.

Item Vrbanus ij. in synodo apud Melphiam, c. 13.

¶ Beneficio & officio careant, qui post diaconatum vxoribus vacant. Cap. X.

Pann. l. 3. c. 101.

EOs, q. [d] post subdiaconatú [α] vxoribus vacare volút, ab omni sacro ordine remouemus, officioque, atque beneficio ecclesiæ carere decernimus. Quòd si ab episcopo commoniti non se correxerint, principibus indulgemus licentiam, vt eorum fœminas mácipient seruituti: Si vero episcopi consenserint [e] eorum prauitatibus; ipsi officij interdictione mulctentur.

α ¶ Subdiaconatum.] *Antea legebatur*, diaconatum. *Sed emédatum est ex aliquot vetustis Gratiani exéplaribus, & ex ipso concilio. cuius unum exemplar est in bibliotheca Vaticana, & alterú missum est à Gallia Diaconis enim nunquam in Latina ecclesia legitur permissum fuisse coniugium, aut usum ipsius quos Siricius, & Innocentius semper eadem continentiæ lege cum episcopis, & presbyteris coniunxerunt. Subdiaconis quoque post B. Gregorium, & prohibitionem illam quæ continetur in cap. ante triennium supra dist. 31. eadem lex fuit cóstituta quá Vrbanus secundus hic innouádá statuit.*

Item Dominico Patriarcha Gradensi.

c ¶ Cótumacia.] quia nó est fauore alicuius personę omittédum quod statutis generalib. cótinet. 61. dist. miramur.

EOs q.] CASVS. Quidá diaconi contrahebant de facto, vel vxores quas duxerát ante sacros ordines cognoscebat. Quæsitum fuit quid de eis deberet fieri, & de vxoribus eorum? Et respódet Vrbanus, quod clerici ab officio & beneficio suspendantur, & si incorrigibiles fuerint, datur licentia principib. vt eorum feminas mancipiét seruituti, & si episcopi huic prauitati cósenserint, suspendantur.

d ¶ Eos qui.] Quod hic dicit, intelligo quando quasi matrimonialiter [2] ducút vxores, & I eo casu filij rediguntur in ecclesiæ seruituté, vt 15. q. vlt. cú multæ. primo tamé ipse episcopus rediget in seruitutem eas si potest, vt 81. dist. quidá clerici: sed si ipse nó sufficit, túc itur ad brachium sæculare, ut hic dicitur. Sed obijcitur, nonne principes habent iurisdictionem super istas, cú sint laicæ? quare ergo eis, indulgeť istud, cú ipsi eas per se possunt punire? Si legitima esset uxor ista, túc planú esset, quia legitima uxor sortitur forú

2 Hanc sententiá sequitur Vinc. & Inno. ext. de cohabi. cler. c. 2. in fi. ubi ét de hoc. Archid.

in subdiaconatu, ut 84. dist. cum in præterito.

LEctores.] CASVS. Clerici quidá in pubertate xviij. ann. positi uolebant ad subdiaconatum non promissa continentia promoueri. Quæsitum fuit in concilio Carthag. quid de hoc fieri deberet, & responsum fuit, quod isti aut ducant uxores, aut cogantur continentiam profiteri, si uolunt subdiaconi fieri.

a ¶ Pubertatis.] plenæ, quæ est 18. ann. in sæcularib. clericis ; sed 25. in monachis. 20. q. 1. illud. 77. distinct. de his. hic enim dr plena pubertas, ut Institu. de adopt. §. minorem. Sed quantum ad matrimonium contrahendum, dicitur plena pubertas 14. anni in uiro, uel 12. anni in muliere, ut extra de spon. imp. puberes.

b ¶ Cogantur.] inf. eod. placuit. contra. Sed illud quádo ecclesia penuriam non patitur. argumen. 55. dist. cap. 1.

ex persona uiri, ut ff. de iur. om. iud. cum quædam. Sed illa quæ non est legitima, non, ut ff. ad munici. de iure. §. ult. Ad hoc potest dici, quod cú sit de familia sacerdotis, est de foro ecclesiæ, sicut & alij, qui sunt de familia eius, ut 89. dist. indicatum. & 12. q. 2. ecclesiarú seruos. uel ideo confertur de foro ecclesiæ, quia deliquit in persona ecclesiæ ; quia ratione delicti dicitur in me princeps habere iurisdictionem: & ratione delicti fit quis de foro alterius, ut 3. q. 3. placuit.

e ¶ Consenserint.] hodie deponitur, ut extra de usu, & honesta. cleric. & clericorum mores. & 83. distinct. si quis episcopus. & extra de simo. nemo. Sed illud, uerum quando prece uel pretio consensit, ut ibi dicitur in illa constitutione, ut clericorum. Si autem episcopus negligens esset, suspendatur per duos menses, ut 3. q. 1. quidquid.

Vxor clerici est de foro ecclesiæ.

3 Idest qđ dr in illis cpdictis Gradensi patriarchæ, iste sub noie archiepiscopi continet, ut patet 21. dist. in cap. 1. uers. si ordo.

¶ Excludendi sunt à suorũ graduũ dignitate subdiaconi, & deinceps, si continentes esse nolunt. C. XI.

ERubescant impij, & aperte intelligant iudicio spiritus sancti eos, qui in sacris ordinib. presbyteratu, diaconatu, subdiaconatu sunt positi, nisi mulieres abiecerint, & caste vixerint, excludendos ab omni eorundẽ graduum dignitate. De manifestis quidem loquimur: secretorum [a] autem & cognitor Deus, & iudex est.

In c. à multis erubescant. extra de ætа. & qual. Pann. l. 3. c. 103.

Idem in Melphiensi synodo præsidens dixit, c. 12.

¶ Ad sacros ordines non accedat, nisi virgo, aut probatæ castitatis. Cap. XII.

NEmo ad sacrum ordinẽ permittatur accedere, nisi aut virgo, [b] aut probatæ sit castitatis, & qui vsq; ad subdiaconatũ vnicã, & virginem vxorem habuerit.

In c. à multis extra de ætа. & qual. Pann. l. 3. c. 104.

Item in concilio Carthaginensi. 5. c. 3.

¶ In tribus gradibus constituti etiam ab vxoribus abstineant. Cap. XIII.

PLacuit episcopos, presbyteros, diaconos α secundũ priora statuta β etiam ab vxoribus abstinere, [c] quod nisi fecerint, ab ecclesiastico remoueantur officio: cęteros vero clericos ad hoc non cogi, sed secundum vniuscuiusque [d] ecclesiæ consuetudinem obseruari debere.

Pann. l. 3. c. 105.

α ¶ Diaconos.] *sequebatur*, subdiaconos. *quæ vox sublata est. quoniam abest ab originali, & ab Africano, cap. 37. & a Carthaginensi Græco, c. 71. & infra dist. 84. c. cum de quorundam: quamuis habeatur in Carthaginẽsi codicis canonum, c. 5.*

β ¶ Secundum priora statuta.] *Græcè est* κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους. *& Balsamon interpretatur*, tempore uicis suę: *quod ab originalis sententia alienum est.*

Item Leo IX. contra epistolam Nicetæ abbatis.

Humbertus Cænomanen. legatus Leonis IX. in responsione contra Nicetam.

¶ In minoribus ordinibus constituti vxorem ducant; nisi voto, aut religioso habitu prohibeantur. Cap. XIV.

SEriatim, & aperte prosequemur, quid sãcta Romana ecclesia in gradibus clericorũ agat. Clericos tãtum, ostiarios, lectores, exorcistas, acolythos, si extra votũ, & habitum [e] monachi inueniantur, & continentiã profiteri noluerint, uxorẽ ducere virginẽ cũ benedictione sacerdotali permittit; non aũt viduam, aut repudiatam: quia propter hoc deinceps nec ad subdiaconatũ prouehi poterunt: quia nec laicus nõ virginem sortitus uxorẽ, aut bigamus ad clericatum põt ascendere. Quod si quis ex

Pann. l. 3. c. 107.

ERubescant.] CASVS. Quæsiuit Patriarcha Grãdensis quid debeat fieri de his qui erant in sacris ordinibus positi: nihilominus tñ mulierculas sibi habebant. Et respon. Vrbanus: nisi eas abiecerint, & vixerint continenter: si est manifestum, sunt ab omni dignitate ecclesiastica remouẽdi: si aũt occultũ, diuino iudicio reseruentur. Sequẽtia duo cap. plana sunt.

a ¶ Secretorum.] ex hoc patet q̄ ecclesia nõ iudicat de occultis. sic 32. q. 5. Christiano. 2. q. 5. cõsuluisti. & 6. q. 1. si oia. Et est ar. pro opinione illorũ, qui dicũt q̄ occultum delictũ non irrogat irregularitatem. Id quod est expressum hodie extra de temp. ord. cap. vlt. nisi i homicidio & simonia i ordine. 1. q. 1. reperiũtur. B.

Ecclesia nõ iudicat de occultis.

b NEmo. virgo.] quid si credit se contrahere cũ virgine, & ẽ corrupta? Dico eũ nõ promouendum, cũ sit maritus corruptæ, vt 51. d. qui i aliquo. quia ibi nec error nec violentia excusat, vt 32. quæst. 1. ille autem. sicut nec casus excusãt, vt 15. q. 1. cap. vlt. Quid si primo corrupi virginem, & post eam desponsaui? Argu. q̄ promoueri non possum, si volo eam ducere, vt 50. q. 5. qualis & infra. d. proxi. maritum hoc notaui in q̄stio. B.

Bigamus est cũ corrupta etiam ignoranter concumbens.

ADDITIO. Quæstio dominicalis est: & incipit. Aliquis cognouit virginem, &c.

c PLacuit. & abstinere.] Idest, non contrahere.

d Sed secũdũ vniuscuiusque.] nota consuetudinem seruandam i matrimonio, vt hic, & inf. ead. quoniam. & extra d cog. spi. cap. 2. Sed contra extra de spõ. duorum. tua. & ex hoc videtur quod episcopus in sua diœcesi possit statuere ne acolythi contrahant. Sed credo hanc consuetudinem referendam ad beneficia, vt si consuetudo sit vt acolythi vxorati habeant beneficia, ipsa seruetur, sed hodie corrigitur per decreta, extra de cler. coniug. Ioannes. & cap. cum de corep.

Consuetudo est obseruanda in matrimonio.

SEriatim.] CASVS. Abbas Niceta dicebat clericos in sacris ordinibus posse cognoscere vxores suas. Leo autem Papa reprehendẽs eius epistolã dicit, quòd clerici in minoribus ordinibus, si sunt extra votum vel habitum monachalem, possunt vxores sortiri virgines, nõ viduas vel repudiatas alioquin nec ipsi nec bigami potuerũt promoueri postea. Si autem postea uoluerint promoueri, debet hoc etiam fieri de consensu vxoris: quæ postea nec maritis nec alijs debet carnaliter copulari viuente marito, vel post mortem. Sequen. ca. plana sunt vsque ad cap. presbyter.

e ¶ Votum & habitum.] Bene dicit, habitum, & votum: quia solus habitus non solemnizat votum. vt ext. de reg. porrectum.

Vxor professa an matrimonium cõtrahere possit.

a ¶ Post

a ¶ Post mortem.] De ista vxore promoti dic. q eo ipso q dat licentiam, intelligitur vouere: similiter etiam ea cuius maritus suscepit habitũ religionis: vnde neutra debet contrahere. si tamen contraxerit, tenet secundum quosdam: nam votum non fuit solennizatum 1. Distin. gg votum, sed gg constitutionem ecclesiæ. s. vt non se matrimoniũ si contrahat. & vi. expressum. s. 28. dist. qa sunt. H. dicit. q. in vtraq; vxore promoti, & ingressi votum de præsenti dirimit. Ioan. Faber dicit aliud esse in vxore ingressi, aliud in vxore promoti: qa illa post mortem.

1 Arg. 27. q. 2. multorũ. ubi de uxore promoti loquitur, q qa uotũ nõ fecerat. post uiri mortem nubere nõ prohibetur, sed illud fm sua tga. 32. dist. c. 1. Dic ergo fm Ioan. de Fan. q illud nõ est uerũ in uxore p. moti. 38. di. qa & c. seq. Archid.

præfatis ordinib. desiderat ad subdiaconatum ascẽdere, nequibit hoc sine consensu vxoris suæ: vt fiat de carnali deinceps spirituale cõiugiũ, nemine eos ad hoc cogẽte. Neq; permittitur postea vxor iungi eidẽ marito suo carnaliter, nec cuiquã nubere i vita, aut post mortẽ [a] illius.

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 14.

¶ Non liceat clericis alterius sectæ vxorem accipere. Cap. XV.

Fann. lib. 3. c. 110.

† ἑτεροδόξου.

QVoniam in quibusdam prouincijs cõcessum est lectoribus & psalmistis vxores ducere, [b] statuit sancta synodus, nõ licere cuiquam ex his accipere sectæ [c] † alterius vxorem.

Item in concilio Niceno, c. 3.

¶ Non habitent cum clericis mulieres, nisi quæ naturali fœdere omnem suspicionem excludunt. Cap. XVI.

† magna.

Burch. li. 2. c. 109. Ansl. li. 7. c. 133. & 6. c. 202. Iuo p. 6. c. 186. Fann. li. 3. c. 112.

5 INterdixit per omnia sancta † synodus non epõ nõ presbytero, non diacono vel alicui omnino, qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem, nisi forte, aut matrem, aut sororẽ, [d] aut amitam, aut etiam α eas idoneas [e] personas, quæ fugiant suspiciones. [f]

α ¶ Aut etiam.] *Græcè est,* ἢ ὁμιλα πρόσωπα ἃ πάσαν ὑποψίαν διαπέφευγε *id est,* vel eas tantũ personas, quæ omnem fugerint suspicionem.

[*Item Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorum, & alibi.*]

PALEA. Cap. XVII.

In epist. ad Ocea. Ibidem. In epist. ad Nepotianum prope fi. In epist. ad Rust. In epist. ad Ocea. li. 1. contra Iouin.

HOspitiolum α tuum aut raro, aut nunquam mulierum pedes terant. ¶ Quia non põt β toto corde cũ Deo habitare, qui fœminarum accessibus copulatur. ¶ Fœmina γ conscientiam secum pariter habitantis exurit. ¶ Nunquam de formis mulierum disputes. ¶ Fœminæ nomen tuum nouerint; δ vultum nesciant. ¶ Fœminam, quam bene videris conuersantem mente dilige, non corporali frequentia. ε Si bonum est mulierem non tangere, malum est [g] ergo tangere.

α ¶ Hospitiolum.] *Caput hoc habetur in multis manuscriptis, & sine Paleæ nomine. Est autem collectum ex varijs B. Hieronymi locis in quibus de vitanda mulierum consuetudine agitur.*

β ¶ Non potest.] *In epistola ad Oceanum, quæ non putatur esse B. Hieronymi legitur,* Mihi crede, non toto corde cum Domino habitare, &c.

γ ¶ Fœmina.] *Ibidem Paulo superius:* flammigero igne percutit fœmina conscientiam pariter habitantis, exuritque fundamenta montium.

õtrahit, sed vxor promoti non. & qua est ratio diuersitatis: quia dignior est clericatus quam monachatus: nam etiã bigamus pot esse monachus. 16. q. 1. legi. sed mirum est, quod tantus vir hoc dixerit, cum manifestè obuiet 27. q. 2. Agathosa, & c. si quis cõiugatus. & 33. q. 5. q uxorem. posset autẽ dici, q uotũ vxoris solennizatur ex uoto viri promoti: & ita vir uxori communicat uotum, ut 28. dist. qa sunt. de hoc not. in d. ca. qui uxorem.

ADDITIO. Idẽ no. Host. extra de regu. ad apostolicam. Archidiac.

b QVoniam.] 5 Vxores ducere. i. retinere.

c ¶ Sectæ.] inf. 28. q. 1. caue. & c. non oportet. 1

1 Illud c. nõ oportet potius cõtradicit: sed hic, q loquitur in sponsalib. de futuro: q inter tales pñt contrahi, ut ibi nota. Hug.

INterdixit.] Hæc est quinta pars huius dist. i qua vt clerici facilius continẽat, supponit Gratianus auctoritatẽ horũ cap. q clerici dẽnt vitare familiaritatem & cohabitationem fœminarum extranearum. Ioan. de Fan.

d ¶ Aut sororẽ.] In quib. nil sæui criminis existimari fœdus naturale pmittit, vt ext. de coh. cle. c. pe.

e ¶ Idoneas.] Vt vxores seniori suorũ, vt 81. dist. uolumus. & c. cum omnibus.

f ¶ Suspiciones.] Quia suspectas mulieres hẽbat, vt ext. de coha. cle. c. 1. & 2.

g HOspitiolum tuũ.] ¶ Malũ ẽ.] Ar. a cõtrarijs. si vnũ est bonum reliquũ est malũ, fallit in prodigalitate & auaritia. Item duo contraria qñque inueniuntur bona, vt nubere, & non nubere: quotidie cõicare, & non cõicare. 18. q. 1. sic enim de consecr. dist. 2. quotidie. & arg. C. de procur. exigendis, ibi, sed multo iustius fuit.

Contraria duo qñque sunt bona.

Distingue tñ, utrum huius uxor sciat ius vel dicatur sibi, quia tunc uouere intelligit, nõ tñ solennizatur uotum. Si uero ignorat, nec ei dicatur non intelligitur uouere, in uxore tamen promoti secus posset dici non

Pref-

Presbyter.] CASVS. Quidam de consensu vxoris suæ factus fuit presbyter: quem Gregorius valde commendat: quia & si eam post sacerdotium diligeret, vt sororem: tñ quo ad carnis officium vitabat vt hostem: nec appropinquabat ad eam. Quæ autem postea sequantur, plana sunt vsque ad distinctionẽ: & per te videbis.

a ¶ Presbyterum.] Cum qua in minoribus ordinibus cõtraxerat.

b Mulieres.] ¶ Et matricuriæ.] idest, habentes curã de reb. eccl.

Ecce.] Hæc dist. diuidit i quatuor partes. In prima ponuntur x. impedimenta quę impediunt promouẽdos. Secunda ibi, [Communiter.] Tertia ibi, [Laici.] Quarta ibi. [Cæterum.] Io. de Fan.

CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis ꝙ in sacris ordinib. cõstituti uxores nõ possunt hře: nec bigami possunt ad sacros ordines ꝓmoueri. In hac vero 33. dist. queritur, an ille, qui præter uxorẽ. concubinam habuit, possit promoueri? Et rñdet ꝙ nõ. Et accipitur hic concubina quę habetur loco vxoris. Additur etiam in hac dist. de arreptitiis, dęmoniacis, & caducis maximè.

c ¶ Sed quæritur.] Hic intitulatur 33. dis. in qua magister ostendit ꝙ bigami, corpore vitiati, vsurarij, publicè pęnitẽtes, lusores, in scena ludẽtes, furiosi, arreptitij, accipiẽtes meretrices i vxores, habẽtes cõcubinas, nõ possunt promoueri: qñque tñ dispensat in concubinarijs. ꝭ. ea. c. vlt. 1 Et nota, ꝙ in primis duob. cap. magister accipit concubinã pro uxore. 2 ꝗ quis duxit sine solennitate, ut ꝭ. 34. dis. §. concubinã. sed H. intelligit de vera cõcubina: ꝗ si qs habuit post baptismum promoueri, non debet, vt 25. dist. c. vlt. Io.

Vsurarij & alij multi nõ possunt promoueri.

1 Ad idẽ 34. di. fraternitatis. Arch.

2 Idẽ tenet Goffr. prout po. inf. c. 1.

Si quis.] CASVS. Quidã post baptisma duas habuit vxores, vel vnam vxorem, & aliam concubinam: quæsitum fuit ab Apostolis, vtrũ talis possit promoueri & rñ. ꝙ non põt talis promoueri ad ordinem clericalem.

d ¶ Post acceptum.] Maxime. Idem. n. est, si ante baptisma habuit vnã, & post aliam vxorem vel concubinam: vel determinat uerbum infra positum habuerit.

3 26. di. captius.

e ¶ Aut concubinam.] Post primam vxorẽ: talis tamen ex

a ¶ Nouerint.] *Antea legebatur,* fœminæ nomen tuum nesciant. *Emendatum est ex aliquot manuscriptis, & ex epistola Hieronymi ad Rusticum monachum.*

s ¶ Frequentia.] *In epistola ad Oceanum est,* frequentes ornatu.

Item Gregorius in dialogo, lib. 4. c. 2.

¶ Presbyter vxorem suam quasi sororem diligat, & quasi hostem fugiat. Cap. XVIII.

Presbyter quidam sibi commissam regebat ecclesiam cum magno timore Domini; qui ex tempore accepti ordinis presbyteram [a] suã, vt sororẽ diligens, sed quasi hostem cauens ad se propius accedere non sinebat; eamque sibi appropinquare nulla occasione permittens, ab ea sibi communionem funditus familiaritatis abscidit.

Pann. li. 3. c. 144.

Presbyteram vero quam debeamus accipere Laodicense concilium. c. 11. ostendit dicens.

¶ Viduæ, vel seniores presbyteræ appellantur. C. XIX.

Mulieres, [a] quæ apud Græcos presbyteræ appellãtur, apud nos viduæ, seniores, vniuiræ, & matricuriæ [b] appellantur, in ecclesia tanquam ordinatas constitui non debere.

a ¶ Mulieres.] *Sic habet prisca versio Græce:* περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰς λεγομένας πρεσβύτιδας, ἢ τοις προκαθημένας ἐν ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι *idest,* quod non oportet eas, quæ presbyteræ, vel præsidentes dicuntur, in ecclesia collocari, *quæ est Dionysii versio præterquam in vltimis verbis. Ille enim habet,* ecclesiis ordinari. *Et videndus est Balsamon ad eum locum.*

DISTINCTIO XXXIII.

Ecce, quòd in sacris ordinibus constituti vxores habere non possunt, vel si bigami aliqui fuerint inuenti ad sacros ordines ascendere non valent. Sed quæritur, [c] *si quis præter vxorem concubinam habuerit, vtrum in sacerdotem promoueri valeat. Talis a sacris ordinibus auctoritate canonum Apostolorum prohibetur, in quibus can. 17 sic statutum legitur.*

¶ Secundis nuptijs post baptisma copulatus, aut concubinam habens ad sacrum ordinem conscendere non valet. Cap. I.

Si quis post acceptũ [d] baptisma secundis nuptijs fuerit copulatus, aut cõcubinam [e] habuerit, non potest fieri episcopus, nõ presbyter, aut diaconus, aut prorsus eorum, qui ministerio [a] sacro deseruiunt.

Ans. lib. 6. c. 143. Iuo p. 8. c. 367. al. 151.

a ¶ Ministerio.] *Græcè:* τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, *idest,* qui sunt in catalogo sacerdotali.

† al. esse.

ex dispensatione quandoque promouetur. inf. ead. habuisse, & 34. d. fraternitatis.

DESERVIENTES.] Exponit modo Gratianus qui dicantur sacro ministerio deseruire, & dicit ꝙ subdiaconi, & acolythi, & qualiter deseruiant, dicit. Exponit etiam

punitur quis & meretur. ut ff. qui ut indig. l. 1. I.

c Vel iniusto.] idest, ex indignatione, uel ex nimia cōmotione. secus si propter necessitatem faceret, ut 55. d. si quis a medicis.

d ¶ Illum,] Talis etiam deponitur. 47. d. de Petro. & ca. quoniam.

Deseruientes sacro ministerio intelliguntur subdiaconi qui calicem diacono offerunt, & acolythi, qui cum cereis diaconos praecedunt, vnde, & ceroferary dicuntur: qui etiam vinum, & aquam praeparando calici subministrant Concubina intelligenda est praeter v. orem. vt iste sit sensus capituli: Si quis post acceptum sacrum baptismasecundis nuptijs fuerit copulatus aut concubinam duxerit:] distinguendum est, antequam vxorem duxerit siue post mortem vxoris.

Vnde B Gregorius a ait.

a Gregorius.] *Hoc caput sumptum est ex c. 72. libelli de ecclesiasticis dogmatibus qui inter opera B. Aug. editus est; atque ex eo alibi sapissime ab ipso Gratiano citatur. A Tritbemio autem adscribitur Alcuino, ab alijs Isidoro. Sed plures, & maioris auctoritatis Gennadio tribuunt, vt Valfridius Strabo, lib de rer. eccles. c. 20 Petrus Lombardus sent. 2 d. 5. S Thomas quolib. 12. art. 20. Platina in Simmacho. & aly.*

¶ Duarum matronarum maritus post baptismum, clericus non ordinetur. C. II.

Aug. li. 7. c. 22. al. 26. Iuo p. 8. c. 209. Poly. l. 2. tit. 31.

MAritum duarum post baptismum matronarum clericum non ordinandum, neque eum qui vnam quidem sed concubinam [a], non matronam habuit nec illū, qui viduam, aut repudiatam, vel meretricem [b] in matrimonium assumpserit: nec eum, qui semetipsum quolibet corporis sui membro indignatione aliqua, vel iusto, uel iniusto [c] timore superatus truncauerit: nec illum [d], qui vsuras accepisse conuincitur, aut in scena lusisse dignoscitur: nec eum, qui publica pœnitentia [e] mortalia crimina defleuit †: neque illum qui in furiam [f] aliquando versus, insaniuit, vel afflictione diaboli vexatus est: neq; eum, qui per † ambitionem ad imitationem Simonis magi pecuniam obtulerit. †

† *defleuit.* [orig. † *al. pro ordinatione.* † *offert.*] orig.

Item Pius Papa.

¶ Areptitij, vel epileptici sacris altaribus non ministrent. Cap. III.

Burc. l. 3. c. 72. Iuo p. 2. c. 125. Poly. l. 4. tit. 31.

COmmuniter diffinimus, vt nullus de ijs [g], qui aut in terram arrepti a dęmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incursibus efferūtur, vel sacris audeāt

e ¶ Pęnitentia.] Vt 51. d. qui in aliquo, & 50. d. de his.

f ¶ In furiam.] Tamen promotus non deponitur, ut 7. q. 1. quamuis.

COmmuniter.] Hæc est secūda pars huius distin. in qua probatur p tres auctoritates sanctorum patrum, ꝙ dæmoniaci, & epileptici, & furiosi non debent promoueri. Io. de Fan.

CASVS. Sequitur in hoc capit. ꝙ illi qui dæmonibus arrepti eliduntur, nō dēnt. sacris altaribus ministrare, nisi suspēsi per annū inueniantur ab incursu demonum liberati. Illi vero qui morbo epileptico, uel caduco laborant, non ministrent nisi prius inquiratur qualiter illi laborent. qui si in terram cadunt, non ministrent. Alijs uero ægritudinibus laborantes non prohibentur. Et no. ꝙ hoc cap. loquitur de iam promotis. Sequens cap. patet.

g ¶ De ijs.] Qui ita vexantur, distinguēdum est: nam si frequenter cadunt, non debent ministrare, ut inf. 7. quęst. 2. ca. 2. si uero raro, & emittunt uoces cōfusas similiter nō debent ministrare, ut j. 7. q. 2. ca. 2. si autē raro nec emittūt uoces cōfusas, possunt sed habere debēt coadiutores, ut 17. q. j. illud promoueri aūt

Punitur quis & meretur ex 1 eodem facto.

1 Dic melius: illud nō contradicit: nam quantū ad legem promotionis reus est, vt hic: sed quantum ad gratiam innocens, ut argu. 10. q. 3. c. si. 32. q. 5. ca. ille. Arch.

Morbo caduco laborātes an ministrare possint. Dęmoniacorū promotorum, & promouendorū distinctio.

2 Ad huius verbi declaratione dic. qđ epilesia Græcæ apprehensio dr: eo ꝙ mentē appēdet, pariter, & corpus possideat fit aūt ex melācholico humore quoties exsuperauerit, & ad cerebrum cōuersus fuerit. Arch.

etiam, ꝙ concubina intelligitur illa, quæ ante uxorem ducta fuit, uel post mortem uxoris.

MAritum.] CASVS. In hoc c. 10. enumerantur impedimēta pro quibus aliquis repellitur a promotione, ut si māritus fuit duarum matronarum: uel præter uxorem concubinam, uel meretricem in matrimonium assumpsit, &c.

a ¶ Concubinam.] Arg. ꝙ si quis habuit virginem concubinam licet postea sumat eam in uxorem, ꝙ non potest promoueri, ut 34. d. curandum, & c. præcipimus, & 30. q. 5. qualis.

b ¶ Vel meretricem.] 32. q. 1. cap. nō est culpandus. arg. contra. Sol. Illud in figura, & ita ex uno codemq; facto

non possunt tales ex quo passi sunt semel. ut sup. ca. ca. maritum. Et hæc est opinio. H. nec in hoc habet contradictionem. In dæmoniacis similiter nulla est contradictio inter H. & alios quoad promotionē: quia omnes dicunt, ꝙ nullus talis debet promoueri, ut cap. maritum. & c. clerici. In promotis autem distinguitur inter H. & alios. Nam dicunt alij, ꝙ sicut non debet promoueri qui semel est arreptus a dæmone, ita nec officium pōt exercere etiam si iam promotus sit: & qui hoc dicunt, illam literam, (qui tamen aliter intelligunt quam H. nam dicunt, ꝙ hoc relatiuum, qui, refertur ad proxime positum. s. epilepticos, 2 & est sensus literæ. Epileptici nō debent se ingerere diuinis sacramentis, exceptis illis qui

sine

fine passionibus. Idest, qui fine vocis confusæ emissione & spumę iactatione, qui tamen & ipsi, idest, isti qui hoc non faciunt, sed tantum cadunt, debent esse tandiu suspensi, donec appareat eos per annum liberatos, idest, non occupatos incursu dæmonum, idest, appareat, quod ista passio non est dæmoniaca, sed epileptica. H. vero dicit in dæmoniacis ꝑmotis, quod si p annũ steterũt, & non fuerunt passi supradicta, possũt exercere diuina officia, vnde dicit, quod illud relatiuũ, qui, refert proprie pro dæmoniacis, & improprie secundum eum ponitur in si. liberati.

a ¶Vel indiscussè.] idest, temere.

b ¶Exceptis illis.] epilepticis, qui raro cadunt.

c ¶Passionibus.] id est, fine spuma, &c.

d ¶Qui tamen.] .s. dæmoniaci. H.

e ¶Spatio. 7.q.2.c. vlt. contra. Sed ibi fuit dubiũ hic certũ.

f CLerici.] Sacri regiminis.] Ex hoc, quod dicit, sacri regiminis, videtur quod ad minores ordines bene possunt promoueri. Lau.

VSq; adeo.] CASVS. Quidam episcopi ꝑmittebãt dæmoniacos presbyteros, caducos, & furiosos, ministrare diuina: quos Gelasius reprehendit, & probat quod hoc fieri non debet, ne per hoc generetur scandalum Christianis. & ꝓbat hoc a minori, quia lex Mosaica nõ ꝑmittebat ægros corpore tangere sacra: multo ergo minus in nouo testamento dæmoniacis, caducis, & furiosis, debet hoc permitti.

g ¶Opere.] idest, diuino obsequio.

h ¶Necessitatis.] id est, infirmitatis.

i ¶Ne quibuslibet.] Prima ratio.

k ¶Sauciatũ.] idest, debilitatum, vt 49. d. cap. 1.

l ¶Diuina.] idest, Mosaica.

m ¶Quanto magis.] q.d. ex quo uitiati corpore remouentur, multo magis uitiati mente. arg. 38. d. sedulo. 1

LAici. CASVS. Fœlix episcopus quæsiuit ab Innoc. an laici qui tempore maximè baptismi uxores habuerunt, possint promoueri. Et resp. quod sic, si bonæ fuerint opinionis, nisi præter vxorem, concubinam, vel meretricem vxoris affectu cognouerint.

n ¶Instituerunt.] Idest, informauerunt.

o ¶Non pellicem.] Pellicem uocat quam quis ad tempus habet causa saturandæ libidinis.

CÆTERVM. CASVS. Supra dictum est, quod ille qui præter vxorem habuit concubinam, ꝓmoueri non potest. Nunc uero dicit, quod multi inueniuntur concubinas habuisse, quos canones non reijciunt, si post sacrum ordinem se immaculatos custodiunt.

altaribus ministrare, uel indiscussè [a] se ingerant sacramentis diuinis, exceptis illis [b], qui corporis incommoditatibus dediti sine huiusmodi passionibus [c] in terram probantur elisi, qui tamen [d] & ipsi tamdiu erunt ab officij sui ordine, & loco suspensi, quousque vnius anni spatio [e] per discretionem episcopi inueniantur ab incursu dæmonum liberati. †

† *alieni.*] cæteri collectores. Iuo p. 11. c. 104.

Item Nicolaus Papa.

¶De eodem. Cap. IV.

CLerici, qui in adolescentia a dæmonibus cognoscuntur obsessi, ad superiorem sacri regiminis [f] gradum ascendere non possunt.

¶Simile quiddam habetur in concilio Arausico 1. c. 16. Iuo citat Nicolaum Aluuino Iouansi archiepiscopo, ad quem etiam fortasse scribitur c. quorundam. infra d. 34.

Item Gelasius Papa epist. ad vniuersos episcopos per Lucaniam constitutos, c. 21.

¶De eodem. Cap. V.

VSque adeo sanè cõperimus illicita quæq; prorumpere, vt dæmonibus, similibusq; passionibus irretitis ministeria sacrosancta tractare tribuatur. Quibus si in hoc opere [g] positis, aliquid propriæ necessitatis [h] occurrat quis fidelium de sua salute cõfidat, vbi ministros ipsos curationis humanæ, tanta perspexerit calamitatẽ vexari: Atque ideo necessario remouendi sunt, ne quibuslibet [i], pro quibus Christus est mortuus, scandalum generetur infirmis. Postremo, si corpore sauciatum [k] fortassis, aut debilem nequaquam sancta contingere lex diuina [l] permisit; quanto magis [m] doni cœlestis dispensatores esse non conuenit (quod est deterius) mente perculsos?

Burch. l. 2. c. 20. Poly. l. 3. tit. 9. c. vlt. Iuo p. 2. c. 88. & p. 6. c. 40.

Leuit. 21.

Item Innocentius Papa I. Fœlici episcopo Nucerino, epist. 4. c. 4.

¶Qui tempore baptismi vxores habent, si postea religiose vixerint, clerici fieri non prohibentur. Cap. VI.

Ansl. l. 7. c. 29. al. 34. Iuo p. 6. c. 95. Pan. l. 3. c. 45.

3 LAici qui habentes vxores baptizati sunt, ac sic se instituerunt [n], vt opinio eorũ in nullo vacillet, vt aut clericis iuncti sint, aut monasterijs, ex quo baptizati sunt, adhæserint, si non concubinam, non pellicem [o] nouerint, si in omnibus bonis operibus vigilauerint, non prohibentur huiusmodi ad clericatus sortem assumi.

4 *Cæterum ante susceptum sacrum ordinem quosdã legimus concubinã habuisse, quos tamen sacri canones non*

1 At ad hoc 44. d. nulli clerico. 16. q. 1. [illegible] ramur. [illegible]

Habuisse.]

HAbuisse.] CASVS. Andrea Tarentinus episcopus habuit concubinam antequam esset eps. & hoc Greg. bene nouerat. Sed quidam dicebant post episcopatum eum habuisse accessum ad eam Greg. autē hoc audiens, cum dubium esset, certam noluit ferre sntam, sed

Presbyter fornicans, plus punit, quā legitimè contrahens.

sententia, ut 5.q.1.quidam.

b ¶Committendum.] Sed quare non indicit ei hęc purgatio: quia exilis fuit infamia: 1 & sic quandoque aliquis propriæ conscientiæ committitur: 2 ut 5.dist.4.c. denique.& 15.q.8.c.1.& 33.q.4. vir cum propria.

reijciunt, si post sacrum ordinem ab eius commistione se se immaculatos custodiunt.

Vnde Gregorius Andreæ Tarentino episcopo, lib.2. epist.44. siue c.83.

¶De quodam episopo, qui ante sui episcopatus apicem concubinam habuit. Cap. VII.

Burch.li.1.c.195. Iuo p.5.c.310. Polyc.li.4. tit.39.

HAbuisse te concubinam manifesta veritate comperimus a, de qua etiā contraria est quibusdam nata suspicio. Sed quia in rebus ambiguis [1] absolutum non debet esse iudicium, hoc tuæ conscientiæ eligimus committendum [b]. Qua de re, si in sacro ordine constitutus eius te permistione esse recolis maculatū, sacerdotij honore deposito [c] ad ministrandū nullo modo pręsumas [d] accedere, sciturus in animę tuæ periculo † te ministrare, & Deo nostro te sine dubio reddere rationem, si huius sceleris conscius in eo, quo es ordine, celans veritatem permanere volueris.

† al. periculum.

a ¶Comperimus.] *Sequebatur*, & te illius criminis participationem habere: *quæ verba sunt etiam in editione operum B. Gregorij Frobeniana. Verum sublata sunt, quoniam absunt & ab alijs editionibus, & a cæteris collectoribus, & a Ioanne diacono lib.3 num.43 uitæ eiusdem Gregorij omninoq; sententiam perturbant.*

e ¶Deposito.] .i. suspenso ad tempus quousq; satisfaciat. sic ponitur 21. q. 2. quoniam.

d ¶Præsumas.] Arg. ꝙ occultū delictum reddit hoīem irregularē. Arg. ꝓ d. proxi. erubescant. Dic ut ibi. hoc forte in eo casu qñ non pœnituit super crimine.

1 Sed tunc habet locum circa hoc qđ legit & no. 2.q.5. quanto. Arch.

2 Ad idē 15. q6.6. si duo ext. de not. postulastis. ubi de hoc.

DISTINCTIO XXXIIII.

DOmesticarum [e] *quoque personarū immoderatam familiaritatem episcopum vitare oportet.*

Vnde Nicolaus Papa ad Albinum † archiepiscopum.

† al. Alcuinum.

¶Etiam consanguinearum immoderatam familiaritatem episcopum vitare oportet. Cap. I.

Iuo p.5.c.353.

QVorundam relatione fideliū, nostris auribus intimatū est, quod Lāfredus episcopus, qui & iuuenis esse dicitur, venationi sit deditus, quod vitium plurimos etiā de clericali catalogo, genere duntaxat Germanos [f],

DOmesticarū.] Hæc d. diuidit 19. partes. In quarū prima reprehendit Gratianus quendā epm, q erat venator. & cum filia nimiā familiaritatem habebat. secunda ibi, [Concubina,] Tertia ibi, [Cęterū.] Quarta, [Qđ ergo.] Quinta ibi, Similiter. Sexta ibi, [Quæ autē.] Septima ibi, [Sed postea.] Octaua ibi, [Quib. autē.] Nona ibi, Vidua. [.đ Fā.] CASVS. In hac 34. dist. ostēdit Gratianus abstinendū esse a nimia familiaritate domesticarū mulierum. Addit etiam qualiter in superiorib. c. accipiatur concubina, & de qbusdam personis, quæ a promotione repelluntur.

e ¶Domesticarum.] In hac 34. dist. ostendit, ꝙ clerici etiam domesticis personis non exhibebunt nimiam familiaritatem. & ꝙ clerici non intererunt uenationibus aut aucupationibus. Secundo ostendit qualiter accipiatur concubina in superioribus, c. si qs post. c. maritum. c. habuisse. quę c. sunt sup. dist. proxi. Tertio adiungit de multis non promouendis, & quod bigami qnque promouentur ad subdiaconatum, ut inf. c. lectos. Quarto ostendit ꝙ clerici non debent interesse conuiuijs nuptiarum. In fine ostendit propter cuius viduę copulam quis impeditur a promotione.

sed eum suæ cōscientiæ committens præcepit ei, vt nullo modo accederet administrandum, si commistione illius concubinæ se post episcopatū sciret esse maculatū.

a ¶Ambiguis.] sup. 14.d. sicut cōtra. Sed dic. ꝙ triplex est ambiguitas: ambiguitas iuris. ambiguitas facti. ambiguitas personæ: ubi ambiguitas iuris est, ibi de similib. ad similia proceditur, ut 20. distinc. de libellis. & de tali ambiguitate loquitur illud cap. 14. dist. sicut; sed ubi factum ambiguum est. tunc nunquam ferenda est sententia in alicuius præiudicium, ut 11.q.3. graue. hoc ideo dico, quia si nulla fit præiudicium, ut in baptismo, consecratione, vel ordinatione: bene fertur in dubio certa sententia, scilicet ut baptizetur, uel ecclesia consecretur, uel denuo ordinetur, ut de consecra. dist inct. 4. paruulos. & dist. 1. solennitates. & 68. d. presbyteri. tamen quandoque dubitatur de facto, & fertur sententia in pręiudicium alterius, ut extra de spon. iuuenis. sed illud est propter periculum animæ. Vbi autem est ambiguitas personæ, sed factum est certum, bene fertur certa

Ambiguitas est triplex.

QVorundam.] CASVS. Lanfredus episcopus in duobus peccabat, scilicet in uenatione more Germanorum & Gallorum, & immoderata filiæ suæ familiaritate propter quæ mala fama erat orta de ipso: & ideo sæpe correptus ab Albino & eius suffraganeis fuit: nullatenus tñ emendatus fuit: quare Nicolaus præcepit ut concilio episcoporum conuocato moneant illum, ut a supradictis se abstineat: quod si non fecerit, excommunicetur, tandem si contumax fuerit deponatur.

f ¶Germanos.] idest, Theutonicos qui sunt verē germani.

Germani vnde dicuntur.

men, vel verè nobiles. Arg. ext. de elec. venerabilem. & de præben. venerabilis.
a ¶ Venatorem.] Existentem uenatorem: ne obijciatur de Eustachio. 86. d. Esau.
ADDITIO. Sub qui prius fuit uenator, postea fuit sanctus: potest tñ aliquis simul esse uenator & sanctus. Archid.
b ¶ Fama.] Nõ quod aliquid ibi sæui criminis existimaretur propter fœdus naturæ. 1 s. quia corã omnibus eã nimis osculabatur, & ponebat manus in gremium eius: & ideo fuit ei indicta purgatio. sic extra. de pur. cano. ca. cum in iuuentute.
c ¶ Episcopis.] Arg. quod solus metropolitanus nõ potest audire causam. 2 episcopi, etiam ciuilem. vt 11. quæst. 1. si clericus. & 6. q. 4. si inter.
d ¶ Bestiarum.] Infra 86. dist. qui venatoribus.
e ¶ Excommunicatus abscedat.] Vt nõ intersit cum eis negotijs cõmunibus.

1 Idest propter sanguinis ꝓpinquitatem extra de præsump. eã in iuuentute. C. de episc. & cler. cũ qui. Arch.

Archiepũs solus causam epĩ audire non potest.
2 Scilicet mixtã vt hic erat. nam de uitio hic agitur. Archid.

& Gallos irreuerenter implicat. Verum iste (si ita est, vt audiuimus) merito iuuenis dicitur; qui iuuenilibus desiderijs occupatus nulla † grauitate constringitur. *& inf.* Nam (vt Beatus dicit Hieronymus) venatoré[a] nunquam legimus sanctum. *& infra.* Nihilo minus autem de hoc episcopo relatum est apostolatui nostro; quod cum quadam filia sua immoderatam teneat familiaritatem; & ob id mala fama [b] ei orta sit: pro qua re a sanctitate tua cæterisq; coepiscopis suis commonitus, atq; correptus est, sed nullatenus emendatus: quæ res in hoc maximè displicet, & magis ac magis deteriorẽ de se reddit opinionem, in quo beatitudinis tuæ, & cæterorum coepiscoporum suorum rationibus non obedit; & per inobedientiam in culpam protoplasti relabitur. Oportet ergo fraternitaté tuam synodale cum episcopis [c], & suffraganeis tuis conuocare conciliũ, & hũc salutaribus eloquijs episcopum conuenire, atq; illi pastorali auctoritate præcipere, quatenus ab omnium bestiarum, [d] vel uolucrum venatione penitus alienus existat; atq; ab immoderata filiæ suæ familiaritate semet omnino coerceat. quod si parere contempserit, & tã pro venationis declinatione, quàm pro immoderata filiæ suæ conuersatione vitanda vobis admonentibus obedire distulerit; a vestro collegio excommunicatus abscedat [e]. Quòd si in hoc contumax adhuc apparuerit, a ministerio cessare debebit.

† *nulla firmum grauitate.*] Iuo. ad c. 5. Michee & in psal. 90.

[*Ex concilio Aurelianensi* a 4.]

PALEA. Cap. II.

Episcopum, presbyterum, aut diaconum canes ad venandũ, aut accipitres, aut huiusmodi res habere non licet. Quod si quis taliũ personarũ in hac voluptate† sæpius detentus fuerit: si episcopus est, tribus mensibus a communione [b] suspendatur: diaconus vero ab omni officio & communione suspendatur.

Extra de cler. vẽ. c. 1. Burc. l. 2. c. 213. Iuo p. 5. c. 366. & p. 6. c. 288. & p. 13. c. 30. Pann. li. 3. c. 167.
† *al. voluntate sæpius detentus.*

a ¶ Aurelianensi.] *Hæc palea etiam in decretalibus tit. de cler. uen. c. 1. citatur ex concilio Aurelianensi, & in Pannormia ex c. 8. Sed in Aurelianensibus, quæ extant non est inuenta: Burchardus, & Iuo p. 6. ca. 288. citant ex Meldensi. Eadem uero sententia est in Agathensi, c. 55. (quod etiam citat Iuo p. 5. c. 366. & p. 13. c. 30.) & in Epaunensi, c. 3.*

b ¶ A cõmunione.] *In decretalibus legitur* a cõione si presbyter, duobus; si diaconus, ab omni officio suspendat. *Apud Burch. est,* Te a cõione suspendat, presbyter duobus. diaconus vno ab omni officio & † cõione suspendatur: *neq; multo aliter apud Iuonẽ p. 6. & in conc. Epaunensi. In Agathensi aũt, & apud Iuonẽ p. 5.* Se a cõione suspendat, presbyter duobus mensibus se abstineat: diaconus vero ab omni officio, & communione cessabit. *Verũ apud eundẽ Iuonẽ p. 13. ex conc. itẽ Agathensi hoc modo legitur,* se a communione abstineat †: presbyter duobus mensibus se abstineat: diaconus vno ab omni officio, vel communione cesset.

† *al. vel.*

† *al. suspendat.*

PALEA. Cap. III.

Omnibus seruis Dei venationes, & siluaticas vagationes † cum canibus; & vt accipitres, aut falcones habeant, interdicimus.

Ext. de cler. uen. c. 2. Burch. li. 2. c. 214. Iuo p. 6. c. 289.

† *al. fatigationes.*

¶ *Hac etiã Palea habetur eo. tit. de cler. ven. c. 2. vbi ex eod. concil. Aurelianẽsi citatur quemadmodũ & apud Burchard. & Iuonem. Sententia ijsdem penè uerbis est in synodo Francica sub Zacharia Papa, quæ & conciliorum tomis est inserta, & habetur lib. 5. capitular. c. 2. & manuscripta etiam inter epistolas Zachariæ in codice sæpe memorato monasterij Dominicanorũ.*

Concubina [a] *aũt hic ea intelligitur, quæ cessantib. legalib. instrumẽtis unita est, & cõiugali affectu asciscitur,* [b] *hanc coniugẽ facit affectus, concubinã vero lex* [c] *noĩat.*

De hac dicitur in concilio Toletano 1. c. 17.

¶ Qui non habet vxorem, sed loco illius concubinam, a communione non repellitur. Cap. IV.

Iuo p. 8. c. 64. Pann. l. 6. c. 49. † al. tantum.

IS, [d] qui nõ a hēt vxorẽ, & pro vxore concubinã hẽt, a cõione nõ repellatur: tamen † vt vnius mulieris, aut vxoris, aut concubinæ sit coniunctione [e] contentus.

a ¶ Is qui non.] *Integer concilij canon, qui apud Iuonem quoq; & ĩ Pannormia refertur, est hic.* Si q̃s habẽs uxorẽ fidelis, concubinam habeat; non cõmunicet. Cæterũ is, qui non hẽt vxorem, & pro vxore concubinam hẽt; a cõione non repellatur: tamen, † vt vnius mulieris, aut vxoris, aut concubinæ (vt ei placuerit) sit coniunctione contentus. Alias viuens abijciatur, donec desinat, & ad pœnitentiam reuertatur. *Neq; uero omne concubinarum genus eo ẽt t̃pe permittebatur. De quibus quid in legibus gentilium Imperatorũ legatur, nihil opus est referre. Certe Iustinianus nouella 18. c. 5. (vt est apud Iulianum antecessorẽ) quasdam concubinas cõparat quodãmodo uxoribus: quæ sine dotalium tabularũ solemnitate ductæ fuerant. Ad q̃d concubinarum genus referendum est quod scripsit B. Aug. in lib. de bono coniugali, & refertur inf. 32. q. 2. c. solet. In quibus hæc tria erant necessaria: primũ, vt uterq; esset solutus: deinde fides mutua, q̃d alteri non iungerentur, neq; a procreatione filiorũ abhorrerent: tertium, vt usq; ad mortẽ in ea victa coniunctione manendũ sibi proponerent. Et in his quidem scribit B. Aug. posse aliquo modo dici, nuptias esse & cõnubium: quãuis sic habitam non audeat appellare uxorem: quia non interuenerant instrumẽta dotalia, & alia, quæ iure ciuili, & canonico requirebantur, ut esset legitima uxor: quod habetur in prædicta nouella 18. & inf. 30. q. 5. c. aliter. Itaque huiusmodi mulieres, cum non essent uxores, uocabantur cõcubinæ: sed ob illa tria, ac præcipue, q̃d in affectu maritali permanere statuerant, permittebatur ipsis communicare: habebanturq; tanquam uxores minus solemniter ductæ. Et hoc est; quod hic, & in seq. cap. dicitur pro uxore, & loco uxoris habere concubinam. Idque Gratian. ipse ad finẽ capitis antecedentis, §. cõcubina. indicauit. Nã concubinarũ ad t̃ps adhibitarum, etiam si filiorum procreandorum causa haberentur, plane illicitus erat concubinatus: quod asserit idem B. Aug. c. audite. infra ead. & in eodem libro de bono coniugali, c. concubina. infra 32. q. 2.*

† al. fidelem.

† al. tantum.

CONCVBINA. CASVS. Dicitur hic q̃ in præcedẽti dist. accipitur concubina q̃ cognoscitur vxoris affectu: sed non fuit ducta cum solẽnitate, & talem lex concubinam vocat. Duo sequentia capitula plana sunt.

a ¶ Cõcubina.] Hic respicit id quod dixi sup. proxi. d. c. 1.

b ¶ Asciscitur.] i. amplectitur.

c ¶ Lex.[1]] Canonica, vt inf. cap. proxi. vel ẽt lex ciuilis: q̃a concubinatus a lege nomen accepit, ut ff. de concu. in concubinatu.

d ¶ IS qui.] 30. q. 5. aliter. cõtra. Sed ibi loquitur quando non constat de mutuo consensu.

e ¶ Coniunctione.] Secundum leges ita est, quod si impares sunt personæ cõtrahentium, non præsumitur matrimoniũ, nisi dotalia instrumenta interueniãt. C. de nup. Imperialis. §. imo. & illud. ff. de do. donationes, secus si pares. ff. de ritu nupt. l. liberæ. s̃m canones s̃p præsumitur adulteriũ nisi appareant legales solẽnitates ut 30. q̃o. 5. aliter [2] ext. de cl̃de. despõ. cum inhibitio.

f ¶ CHristiano.] ¶ Concubinã.] Idest, mulierẽ non solemniter ductam: si t̃n mutuus consensus interuenit. alias concubinam non licet habere, ut 32. q. 4. nemo. [3]

CÆTERVM

1 Nam & ea non lex appellatur. 31. dist. Nicæna Arch.

2 De hoc nostra. q. nostrates. in fin. & 3. q. 4. cõsanguineorum. in prin.

3 Et 35. q. 3. de cõsanguinitate. nam nulli fornicari licet 88. d. fornicari. Hug.

† Cum hoc tex. cõcordat Alex. de Im. in l. & si post tres. circa prin. ff. si q̃s cau. & gl. in authent. de trien. & se. §. & q̃ sæpe in ver. filiorũ. & ibi no. Ange. col. 3. ad hoc q̃ dictio, plurimas, importet numerũ trium. Item adde Bart. in l. si gemma. ad fi. ff. arb. fur. eq.

Item Isidorus de distantia † noui & ueteris testamenti.

† al. consonantia.

¶ De eodem. Cap. V.

Iuo p. 8. c. 66. Pann. l. 6. c. 50.

CHristiano [f] non dicam plurimas, † sed nec duas simul habere licitum est nisi vnam tantum aut vxorem, aut certe loco vxoris, si (coniux deest) concubinam.

[*Ex dictis Augustini in lib. 50. homiliarum, homilia 49.*]

PALEA. Cap. VI.

Burc. l. 9. c. 15. Poly. l. 6. tit. 8. Iuo p. 8. c. 153. Pann. l. 6. c. 43.

AVdite charissimi mẽbra Christi, & matris catholicæ ecclesiæ filij. Q̃d dico competentib. a & fidelib. audiant pœnitentes. Quod dico fideli

CAETERVM. Nec est tertia pars dist. in qua dicitur, quod vero concubinario ex causa potest dispensari. Io. de Fan.
CASVS. Dictum est supra, quod si quis praeter vxorem habuit vxoris affectu cōcubinam promoueri nō potest: sed si fornicariā habuit, nec habet suspectus de incōtinētia in futurum, poterit promoueri.
F Raternitatis.] CASVS. Clericus quidā mortua vxore in subdiaconum est promotus, qui secundas nuptias non contraxit, verumtamē cū Micęna ancilla sua fornicationē commisit: modo volebat in diaconum ordinari: vnde quęsiuit Florētinus episcopus an possit? Et respondet Pelagius Papa quod sic, duabus rationibus. Vna est, quia defectus nostri temporis nō patitur rigorem antiquorum canonū valere: & quia aetas istius subdiaconi suspicionē incontinētiae a se remouere videtur: Micaena vero ancilla, de qua cōfessus est filios habuisse, monasterio tradatur. Plana sunt quę sequuntur, vsque ad §. quod ergo.
a ¶ Non patitur.] Ecce casus vbi plus iuris habet luxuria quā castitas quia castus repelleret si duxisset cum secunda, sed fornicator non: ad idem facit extra de biga. quia circa. Item per istud cap. quidam dicūt derogatum esse illi 25. dist in. cap. vlt. quia hic istud sit aequitas: & illud rigor, merito ęquitas praeponit rigori. vt 45. dist. licet. 50. dist. ponderet. extra de fur. cap. vlt. C. de iud. placuit
b ¶ Professura.] Alibi dicitur, quod debet vēdi, vt 10. d. quidā alibi dicitur, quod redigit in seruitutem, vt 32. d. cor. Sed dic quod diuersitas penarū episcopo dat optio-

Luxuria quandoque plus iuris habet quam castitas.

Imo fuit dispensatum vt infra. §. proxim. & not. sup. d. prox. cap. 1.

bus, & dico competentibus, & poenitentibus. Audiant catechumeni; audiant oēs, omnes timeant; nemo contēnat, sit mihi in cōsolationem vester auditus, ne vobis sit in testimonium dolor meus. Competentibus, dico, fornicari vobis non licet: sufficiant vobis vxores β: audiat Deus: si vos surdi estis audiant Angeli, si vos contemnitis. Concubinas vobis habere non licet, & si non habetis vxores; tamen non licet vobis habere concubinas, quas postea dimittatis, & ducatis vxores, tanto magis damnatio vobis erit, si volueritis habere vxores, & concubinas.

α ¶ Competentibus.] *Hoc loco verba sunt ex originali ī suū ordinē restituta. Qui aūt vocarentur cōpetentes, declarat B. Augustinus in sermone ad competentes, atque intelligi etiā potest ex eodē B. Augustino alibi, & ex alijs.*
β ¶ Vxores.] *In hac praecipue parte nō sunt relata ꝓpria verba B. Augustini, sed nonulla omissa, ac mutata. Nā ipse ita scribit:* Sufficiāt vobis vxores, aut nec vxores: cōcubinas vobis habere nō licet: Audiat Deus, si vos surdi estis: audiāt Angeli eius, si vos cōtēnitis: cōcubinas vobis habere nō licet: si audiāt cōpetētes, quod dico fidelibus, nō habetis vxores, nō licet vobis habere cōcubinas, quas postea ducatis vxores; q̃to magis dānatio vobis erit, si hr̄e volueritis, & cōcubinas, & vxores dimittatis?

§ *Caeterum, si non talis concubina fuerit, & aetas illius, de quo agitur, futurae incontinentiae suspicionem auferre dinoscitur, apostolica concessione ad ordinem diaconatus prouehi potest.*

Vnde Pelagius Papa scribit Florentino † episcopo.

† al. Florentio.

¶ Qui post mortem vxoris habuerit de ancilla filios, diaconus fieri permittitur. Cap. VII.

FRaternitatis tuae relatione suscepta, eius latorem secundas quidē nuptias expertū nō fuisse didicimus; castitatem tamen eū † priori non seruasse coniugio designasti, & quāuis multa sint, q̃ in huiusmodi casibus obseruari canonice iubeat sublimitatis † auctoritas: tū quia defectus nostrorum temporū, quibus non solum merita sed corpora ipsa hominum defecerūt, districtionis illius non patitur a in omnibus manere censurā, & aetas istius de quo agitur, futurae incōtinentiae suspicionem auferre dinoscitur, vt ad diaconatum possit prouehi, temporum vt dictū est, conscendentes defectui concessisse nos noueris. *& infra.* ¶ Micęnam † vero ancillā eius, de qua se post transitum vxoris filios habere confessus est, iubemus vt tua dispositione cuiquam monasterio continentiam professura b tradatur γ.

Ans. l. 6. c. 68. al. 73. Poly. l. 2. tit. 1.
† al. cum.
† al. subtilitatis.
† al. Micinam.

γ ¶ Tradatur.] *Apud Anselmū sequitur:* vt meliori sorte ad quod ꝓmouetur officium, sub bonae possit famae merito ministrare: nec aliqua opinionis eius maculandae relinquatur occasio. *neque multo aliter in Polycarpo.*

Hoc ex dispensatione misericordiae: caeterum ex rigore disciplinae intelligitur illud Aurelianensis δ concilij.
δ ¶ Aurelianensis.] *Haec ad uerbum habentur in conc. Gerundensi. c. 8.*

1 De hoc no. 21. q6. 2. in sum. Religionem qsiq; cogitur quis intrare.

optione, 2 vt ext. de off. deleg. de causis. Vel distinguas an sint publicæ ductæ quasi vxores, vel non. 15. q. vlt. cum multæ. Sed qualiter præcipit isti intrare religionē, cum hæc res non sit pcepti, vt 32. q. 1. integritas? Dic q̄ rōne delicti cogit intrare monasteriū q̄nque aliq as ad agendam seruant: vel quia corruptæ erant cum quibus contraxerunt, vel meretricari non cessant, licet in vxores ducantur, & hoc probatur per c. quæ sequuntur.

b ¶ Meretricari.] Hæc ratio non valet: quia nunquam maritus corruptæ promouetur.

¶ Non admittatur ad clerum, qui præter vxorem, aliam cognouerit. Cap. VIII.

Burc. l. 2. c. 38. Iuo p. 6. c. 139.

SI quis de laicis post vxorem, aliam cuiuscunque conditionis cognouerit mulierem, in clericum nullatenus [a] admittatur.

4 *Quod ergo de pellice, & meretrice apud Greg. & Innocentiū scribitur; propter spem futuræ incontinentiæ constitutum creditur: quia difficile continēt: iam seruat, qui se illicito concubitu maculare non metuit. Vel † prohibetur ordinari, qui pellicem, vel meretricē cognouerit maritali affectu: vel quia corrupta florem virginitatis amiserit, vel quia meretricari [b] non desinit, licet in vxorem ducatur. Vtrumque. n. impedimentum cuilibet præstat, quominus ad sacros ordines pertingere valeat.*

† al. &.

Vnde Hilarius Papa in synodo Romana, c. 2. scribit dicens.

¶ Qui virginem non duxerit vxorem, ad sacros ordines non accedat. Cap. IX.

Ans. l. 7. c. 22. al. 15. Pann. l. 3. c. 50. † forte] *Syllacino.*

[*Curandum*] orig. [*gradus*] orig.

CVrandum † ergo in primis est, ne ad sacros ordines † (sicut gestis prioribus ante præscriptum est) quisquam, qui vxorem non virginem duxit, [c] aspiret.

Item Gregorius vrbis Romanæ præsul Squilatino. † episc. lib. 2. epist. 25.

¶ Bigamus, vel pœnitens, corpore vitiatus, literas ignorans, curiæ vel conditioni obnoxius, clericus non fiat. Cap. X.

Ans. l. 7. c. 35. al. 42. Poly. l. 2. tit. 32. Iuo p. 8. c. 288. † *al. pænitentem. al. publice pænitentē. al. solenniter pænitentem.*

PRæcipimus, ne vnquam illicitas ordinationes facias; nec bigamum, aut qui virginem non est sortitus vxorem, aut ignorantem literas, [d] vel in qualibet parte corporis vitiatum, [e] vel pœnitentiæ † vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium ad sacros ordines permittas accedere, sed si quos [f] huiusmodi repereris, non audeas promouere.

Item in Neocæsariensi concilio, c. 8.

¶ Non fiat sacerdos cuius vxorem euidenter constat adulterium admisisse. Cap. XI.

Ans. l. 7. c. 19.

SI cuius vxorem adulterium cōmisisse, cū esset laicus, euidēter fuerit comprobatum, hic ad ministerium ecclesiasticū admitti [g] nō potest. Quòd si in clericatu iam

CVrandum.] CASVS. In hoc c. di. q̄ ad sacros ordines promoueri non pōt q̄ vxorē virginē sortitus non fuerit: c ¶ Virginē duxit.] 30. q. 5. qualis.

PRæcipim⁹.] CASVS. Septē gña hominum in hoc c. enumerantur q̄ a ꝓmotione repellunt, vt bigamus, &c.

d ¶ Ignorantem literas.] Scilicet prorsus, vt 36. d. illiteratos. 3

e ¶ Vitiatū.] Enormiter.

f ¶ Sed si quos.] Iā ordinatos suppl. aliter idem repeteret.

SI cuius.] CASVS. Aliquis accepit virginem in uxorē: ipsa postea adulterium cōmisit: quærebatur vtrum talis deberet promoueri, vel remanere in ordine iā suscepto. Et videt, q̄ si laicus est nō pōt postea ad ecclesiasticum ordinē promoueri: si clericus est, dimittat eā, alioquin sit a ministerio alienus. Idem est ex toto casu sequentis capituli.

g ¶ Admitti.] Sed nōne hic vr̄ nimius rigor, q̄ aliquis sine culpa sua puniat? 4 Propter hoc intelligunt quidam quod hic dicitur, qñ maritus patronus est turpitudinis, & leno: sed certe tunc repelleretur pp̄ propriū delictum, vt 32. q. 1. c. 1. &c. Dic ergo q̄ ideo prohibetur, q̄a est marit⁹ corruptæ:

3 Et 1. q. 1. §. ecce si clericus uer. hoc sol. ex. l. 6. de temp. or. nullus. uer. pœna imponit talē ordinatā.

4 Sub. quod fieri nō dēt, ut ui 16. q. 7. inuentū, 56. d. satis. 74. d. gesta. Arch. Maritus sine metu bigamiæ an uxori debitū red dere possit pendente accusatione adulterij.

dam pœnitentiam, vt 50. d. si ille. & 81. d. si quis clericus: vel expone, iubemus, idest, consulimus.

a SI quis. ¶ Nullatenus.] Hic de stricto iure loquitur, vt 2 illud 25. d. primum.

Sub. & illud. 1. q. 7. si quis omnē.

QVOD ERGO. Hæc est quarta pars huius dist. quæ probat per sex auctoritates sanctorum patrū, quod nullus episcopus debet ordinare bigamum, vel viduæ maritum, illiteratum pœnitentem, obnoxium curiæ: nec illum qui cognouit vxorem suam postquam sciuit illam adulteram. Ioan. de Fan.

CASVS. Dictū est supra c. fraternitatis, q̄ ille qui fornicatus est, pōt promoueri, sed quia videbat contrariū ei, qd dictum est, s. in 33. d. in c. maritum, & cap. laici. ideo constitutū est, q̄a tales cū difficultate continentiā

tñ si non cognouit eam post adulterium perpetratum, promouetur, vt inf. ead. c. vlt. Sed pone q̄ vir accuset vxorem de adulterio: nunquid pendēte accusatione tenetur ei reddere debitum, si talis est, qui vult ꝓmoueri? Dicunt quidā q̄ nō: q̄a si reddit, fit ei præiudiciū: sicut nec cogitur reddere debitū ei quam audiuit esse ancillam, ut extra de coniugio seruorum, proposuit. 5 Sed tñ ibi alia ratio est: quia cum serua non est matrimonium, sed hic est matrimonium. vnde melius videtur q̄ sibi præiudicet cognoscendo eam, q̄ q̄ illi iniuriam faciat, s. denegando ei debitum, & sm̄ hoc sequitur q̄ aliquis punitur ex eo, qđ tenetur facere ex necessitate: & est contra id 2. q. 3. Nabuchodonosor 6 ubi dicitur, quod nemo puniendus est, ex eo, qđ necesse hēt facere,

5 Vbi de hoc & ext. de adul. c. ult. ibi uideas.

6 Alias incipit uasis iræ.

Item ex hoc sequeretur, q aliquis pro vno facto mereretur pœnã & præmiũ: quod est contra id 8.q.1. sciendum. Itẽ ex hoc sequitur, q aliquis pro vno facto & meretur & demeretur: quod est contra id ff. de neg. gest. siue meretur enim dum cognoscit vxorem, vt 33. q.5. cap.1. Et q vna res habet contrarios effectus: quod est contra id ff. de sol. qui hoĩem. §. ult. Ioan. Posset tñ dici, quòd si maritus reddat debitũ uxori corruptæ, non præiudicet sibi q̃n possit promoueri: quia tunc potius dicitur cognosci ab uxore, q̃ cognoscere ipsam ut 32. q. 5. ita ne. sicut nec facit sibi p̃iudiciũ quin possit eã accusare de adulterio: licet sit argu. contra 32. q. 1. si qua ff. sol. mat. cũ mulier. ff. de adulte. si uxor. §. ult. qd iuris sit de hoc, in q̃stione notaui, ibi Videns. &c. Posset tñ probabiliter dici, q sibi præiudicat quo ad legẽ p̃motionis, quæ factum solũ requirit, non quo ad legem Mosaicam, ut 32. q.1. §. fi. non obstat, q inuitus hoc fecit, uel passus fuit arg. 26. dist. acutius. hoc totum determinat decre. extra ut lite pen. c.2. Barth.

a De hoc 32. q. c. 1. & 33. q. 2. placuit.

SI laici. PRAEMISSIS. CASVS. Ex supradictis infert Gratianus, q bigami, & qui virgines non habuerunt uxores: promoueri non possunt. Nunc incidenter quærit, an ille, q ante baptisma uiduã duxerit uxorem, possit p̃moueri: & probatur, quod non, per sq. c.

SI quis uiduam.] CASVS. Quidam dicebat, quod si quis ante baptisma uiduã duxerit in uxorẽ, q propter hoc non debet repelli a promotione: quia illa uxor non reputatur: quare Victricius Rothomagen. episcopus quæsiuit, an hoc esset uerum? Et respondet Innoc. siue ante baptisma, siue post uiduam duxit uxorem, repelli debet a promotione: quia eadem causa uidetur exclusus qui ante baptisma duxit eam, qua is qui post baptisma. Nam in baptismo uitia dimittuntur, & non consortium uxoris: alioquin qui ante baptisma nati sunt, non debent filij reputari. Omnia quæ sequuntur usque ad c. si subdiaconus per te uidere potes.

a ¶ Si quis.] Hoc bene habes in Authen. de san. episco. §. clericos autem non aliter ordinari. coll. 9.

b ¶ Laicus.] Ideo dicit de laico, quia minus uidetur de eos vel ideo quia si clericus hoc faceret, non solum non promoueretur, sed omni priuilegio ecclesiasticæ dignitatis priuaretur, ut 84. d. quisquis.

c ¶ Vitio.] Idest, defectu. 2 si. 56. d. quia simpliciter. & 26. dist. acutius.

d COgnoscamus. ¶ Et presbytero.] Supple & diacono. 81. d. c. 1.

e ¶ Addidisse.] Aug. tamen dicit, q secundum interpretationem Apostolus intellexit. 3 de quolibet ordine, ut 31. d. c. 1.

SIMILITER. Hæc est 5. pars distinct. in qua dicit quod qui contrahit cum ancilla, uel cum ioculatrice, non potest fieri episcopus, uel presbyter. Ioann. de Fan.

---

eo constituto, adulterauit, dato repudio, dimittere eam debet. Si vero retinere eius consortium velit, non potest, suscepto ministerio perfrui.

Item ex concilio Martini Papæ. — Apud Martinũ Bracarensem, cap. 28.

¶ De eodem. Cap. XII.

SI laici † vxor in adulterio fuerit deprehẽsa, hic talis ad ministerium ecclesiasticum nullo modo adducatur. Si autem post ordinationem alicuius clerici vxor adulterata fuerit, dimittat eam. Si autem cum ipsa voluerit permanere, a ministerio alienus fit.

† *alicuius laici*] orig.

Præmissis auctoritatibus, bigami, & qui virgines non sunt sortiti vxores, a sacris ordinibus prohibentur. Sed quæritur, si quis ante baptisma viduam duxerit vxorem, an propterea sit prohibendus a sacris ordinibus?

De his ita scribit Innocentius Papa Victricio Rothomagen. episcopo, epist. 2. c. 5.

¶ Qui ante baptisma, seu post baptisma viduam duxit vxorem, non admittatur ad clerum. Cap. XIII.

SI quis [a] viduam (licet laicus [b]) duxerit vxorẽ, siue ante baptismum, siue post baptismum, nõ admittatur ad clerum: quia eodẽ vitio [c] videtur exclusus. In baptismo enim crimina dimittũtur, non acceptæ vxoris consortium relaxatur. *& infra.* ¶ Quòd si non putatur vxor esse computanda, quæ ante baptismum ducta est, ergo nec filij, qui ante baptismum geniti sunt, pro filijs habeantur.

Ans. l. 7. c. 11. Iuo p. 6. c. 55. C. 6. eiusdem epist.

Prohibentur etiam bigami a quolibet ordine clericatus, iuxta illud Amb. epi. 82. ad Vercellensem ecclesiam.

¶ Qui secunda coniugia sortitur, clericus non fiat. Cap. XIIII.

COgnoscamus non solum hoc de episcopo, & presbytero [d] Apostolum statuisse; sed etiam Patres in concilij † Nicæni tractatu addidisse, [e] neque clericum quemquam debere esse, qui secunda cõiugia sortitus sit.

Iuo p. 8. c. 290. Pann. l. 6. c. 63. † *concilio Nicæno tractatus*] orig.

5 *Similiter etiam viduarum mariti, vel ancillarum, vel meretricum, clerici fieri non possunt.*

Vnde in canonibus Apostolorum, c. 18. legitur.

2 Vel idest, impedimento.

3 Et lex dicit, quod ex mente legis est per inde accipiendum ac si ex verbis legis esset ff. de uerbor. signific nominis. §. uerbum.

a SI quis.] ¶ Ancillam.] Sed quare hic prohibetur, cũ tamen eo ipso ꝙ aliquis ducit ancillam suam in uxorem, ipsa libera efficiatur? ut C. de la. li. tol. authen. ad hoc. & C. de oper. lib. libertę. similiter tenet matrimonium cum aliena ancilla, ut 29. q. 2. cap. 1. & 2. Rñdeo propter prærogãtiuã sacerdotii. Vel ideo quia non uidetur ibi esse plenum matrimonium, ut 32. q. 2. sicut non omnis, & ideo non uidetur ibi esse plenum sacramentum. 1 Vel hoc ideo contingit: quia vilis persona præsumitur qui contrahit cum ancilla.

Ancilla cum dño contrahens libera efficitur.

1 Idest, tale m̃rimonium non vr̃ plenè designare Christi & ecclesiæ sacramentum, secũdũ Lau. & Hug.

b VIdua est.] Vt hoc melius intelligas, dic quod vidua dicitur quæ a uiro idua, idest, diuisa uel separata est. Nam iduo, uas, dicitur separare uel diuidere & dicitur sic ab idus quod est diuisio vel separatio, secundũ Poly. & dic uidua, scilicet ex cuius copula quis impeditur. Hug. Ioan. de Fan.

c ¶ Maritus.] Qui in eam gessit maritationem, tam carnaliter cognoscendo. Lau.

d ¶ Meretrix.] Alibi dicitur meretrix cuius turpitudo publice uenalis est. 32. q. 4. meretrices. 2

2 Adde glo. de spon. inter opera gl. & Cyn. in leg. mercalẽ. C. de con. ob tur. causam. Bal. in l. neq; natales C. de prob.

e ¶ Quæ multorum.] Quæ admiserit plures quàm 23. milia hominum, vt 45. dist. disciplina. uel quæ admisit 60. ut extra de clerico excommun. cap. latores.

¶ Spectaculis publicis mancipatam vel eiectam, vel ancillam ducens vxorem, diaconus non fiat. Cap. XV.

SI quis viduam, aut eiectam acceperit, aut meretricẽ, aut ancillã, a vel aliquam de ijs, quæ publicis spectaculis mancipantur: nõ potest esse episcopus aut presbyter, aut diaconus, aut ex eorum numero, qui ministerio sacro deseruiunt.

6 *Quæ autem sit vidua, quæ eiecta, vel meretrix, Hieronymus epist. 128. ad Fabiolam de veste sacerdotali ostendit dicens.*

¶ Quæ sit vidua, vel eiecta, vel meretrix. Cap. XVI.

Iuo p. 8. c. 297. Pann. l. 6. c. 68.

VIdua est, b cuius maritus c est mortuus: Eiecta est, quæ à marito viuente proijcitur; Meretrix, d quæ multorum e libidini patet.

Apud Martinum Braca. c. 44. Ex concil. Toletano 2. c. 4.

† Hæc verba. *non regulam præfigendo.* absunt ab aliquot exemplarib.

7 *Sed postea temporum defectui condescendens Papa Martinus in minoribus ordinibus eos constitui permisit, non † regulam præfigendo, dicens.*

¶ Inter lectores, vel ostiarios deputetur subdiaconus secundam ducens vxorem. Cap. XVII.

SI subdiaconus f secundam vxorem duxerit, inter lectores g vel ostiarios habeatur, ita vt Apostolum nõ legat.

Necessitate tamen exigente bigamus vsque ad subdiaconatum potest promoueri.

Ibidem. c. 43. Ex conc. Tole. 2. c. 3.

Vnde Martinus Papa ait.

¶ Viduam ducens vxorem subdiaconus, si necessitas exigat, fieri potest. Cap. XVIII.

LEctor, si viduam alterius, vxorem acceperit, in lectoratu permaneat; aut si fortè necessitas, sit, subdiaconus fiat; h nihil autem supra. Similiter si bigamus fuerit.

8 *Quibus autem propria coniugia prohibentur, interdicitur etiam nuptialibus conuiuijs interesse.*

Vnde in Agathensi concilio, cap. 39. legitur.

¶ Nuptiarum conuiuijs presbyteri interesse non debent Cap. XIX.

Burc. l. 2. c. 134. Iuo p. 6. c. 208. Poly. l. 4. tit. 31.

PResbyteri, diaconi, subdiaconi, vel deinceps, quibus

SED POSTEA. Hæc est vij. pars huius d. in qua ponit quemodo olim cum bigamis dispensatum fuit vt subdiaconi essent. Io. de Fan.

SI subdiaconus.] CASVS. Quidam promotus ad subdiaconatum secundam duxit uxorẽ. quærebatur quam pœnam pati deberet? Et respõdet Martinus Papa, ꝙ dẽt redigi inter minores ordines: epistolã vero postea legere nõ debet. Sequens autẽ §. patet.

f ¶ Si subdiaconus.] Collige casum ex eo quod habetur sup. 31. dist. §. similiter. in fine.

g ¶ Inter lectores.] Hoc ex dispensatione, sed de iure communi perdit priuilegium clericale, vt 84. dist. c. si quis, ideo fit hoc ex dispensatione, ꝙ remanet in sacris minoribus ordinibus.

LEctor.] CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ si aliquis in minoribus ordinibus cõstitutus uiduam duxit in uxorem, uel bigamus fuerit, ex dispensatione poterit ad subdiaconatũ promoueri, aliàs nõ.

Dispensatio utrum possit cũ bigamo fieri.

h ¶ Fiat.] Sic ergo Papa * dispensat cõtra Apostolũ, ut hic, & 32. d. presbyter. Innocentius tamen dicit, ꝙ non licet dispensare cum bigamo, ut extra de bigamis, nuper & hoc idẽ dicit Martinus. 50. dist. in. si quis uiduam. Lucius tamen dispensauit cũ Pannormitano archiepiscopo, qui fuit bigamus. Item habes hic, ꝙ licet sit dispensatum in uno ordine, non ideo intelligitur dispensatum in cæteris, ut 12. dist. nos consuetudinem. & 50. dist. quicumque pœnitens sic dispensatur in primo matrimonio, & non in secundo, vt 26. quæst. 2. si autem.

* *Non est absurdum, cum ad ius p̃ sit unum. Vide Beatum Iuo. c. dist. 2. q. 3.*

PResbyteri.] CASVS. Dicitur hoc c. ꝙ illi quibus non est licitum contrahere matrimonia conuiuijs nuptiarum interesse non debent, ne propter motus obscœnos & turpia cantica, uisus & traditus eorum contaminentur.

a ¶ Etiam alienarum.] Et si clerici fuerint in aliquo conuiuio, & aduenian ioculatores, surgant, & recedāt de mensa, vt de consecr. distinct. 5. non oportet.

VIDVA. CASVS. Dictum est supra ꝙ qui uiduam habuit uxorem, repellitur a promotione. Nunc uero dicit, ꝙ uidua est cui⁹ uir post copulam carnalē est defunctus. Veruntamē si antequā cognoscatur à uiro suo, mortuus fuerit uir eius, non debet ꝑ hoc uidua appellari, licet traducta fuerit & uelata. Et si ꝗs cū tali contraxerit, non repellitur a promotione, qđ probatur seq. cap.

Valentino.] CASVS. Valentinus duxit quandam in uxorem, quæ antea fuit altari desponsata, & cum illo uelata sed nō fuit ab eo cognita, qa fuit morte præuentus, & sic uirgo permansit. Dicitur hic, ꝙ propter hoc Valentino nullum impedimētum generatur quin ualeat promoueri post mortem uxoris, uel ea uiuente de consensu ipsius.

b ¶ Valentino.] Hūc casum habes extra de biga. debitum.

A Quibus.] CASVS. Dictū est supra a ꝗbus ordinibus bigami prohibeantur, & utrum bigami reputētur, ꝗ ante baptismum vnam, & post baptismum alterā, uxores habuerunt, & an liceat sortiri uxores in sacris ordinibus cōstitutis. In hac uero 35. dist. prosequitur Gratianus tertiū c. Apostolicæ regulæ, scilicet oportet ordinandum nō esse uinolētū, sed sobriū: quia in uet. test. ministris tēpli prohibebat uinū & siceram bibere, ne propter ebrietatem corda eorum grauarentur: & qa uenter mero æstuās despumat in libidinem. & hoc probatur exemplo Noe, & exemplo Loth: & dicit quod uinolentus est qui frequenter uino repletur. Sequens cap. pater.

a ¶ A quibus.] Hic agitur de tertio cap. apostolicæ regulæ. oportet ordinandum non esse uinolentum, sed sobrium, & introducit multa in commendationem abstinentiæ, & in reprobationē ebrietatis. interserit etiam de pœna illorū, qui frequenter indulgent ebrietati, & dicit ꝙ minores corporaliter puniuntur, maiores post admonitionē xxx. dieb. cōione priuātur, ut ff. ea. c. ul. 1

d ¶ Quia uen ter.] Pinguis uenter grossum generat sensum. 44. dist. §. si ergo.

ducendi vxores licentia nō est, aetiam alienarū a nuptiarū euitent cōuiuia: nec his cętibus misceātur, vbi amatoria cantantur, & turpia; aut obscæni motus corporum choreis, & saltationibus efferuntur; ne auditus, aut obtutus sacris mysterijs † deputati turpium spectaculorū, atque verborum contagione polluantur.

† al. ministeriis.

a ¶ Licentia non est.] *In codicibus impressio legebatur, licentia modo non est. Expuncta est dictio, modo. quæ neque in originali, neque in vetustis exemplaribus Gratiani, aut Burch. Iuone, cōcilio Venetico. c. xi. (vbi de hoc idem reperitur) habetur. At presbyteris quidem nunquam ne apud Græcos quidem licuit ducere vxores.*

Vidua uero intelligenda est, si post solenne fœdus nuptiarum, morte interueniente, a viro suo diuisa fuerit. Cæterum si antequam conueniant fatali necessitate ab alterutro diuisi fuerint; licet ex sponsalibus vxor sit appellata, non tamen post mortem sponsi, etiam si in propria si ducta, & cum eo velata, vidua appellatur, nec ex eius copula a sacris ordinibus aliquis prohibetur.

Vnde Pelagius Papa scribit.

¶ Qui cum alia velatam, non tamen illi nuptam, vxorē duxit, sacerdos fieri non prohibetur. Cap. XX.

Simile 27. q. 2. c. ꝙ autem. §. item si sponsa.
Iuo p. 6. c. 113.
† al. sponso.
† al. iterum.

VAlentino b clerici, cui mulier cum alio ante velata, non tamen ei nupta, sed virgo permanens, post mortem eius, cum quo velata erat spōsa, † coniugali est copula sociata, quia iterum † velamen accepit, nullum in promouendo generetur obstaculum, quia nihil est (quantum ad hunc articulum pertinet) quod ei de canonicis obuiet institutis.

DISTINCTIO XXXV.

AQuibus c ordinibus bigami prohibeantur, & vtrum reputentur bigami, qui ante baptismum habuerunt vnam, & post baptismum alteram, & an liceat sortire vxores in sacris ordinibus constitutis, multorum auctoritatibus breuiter monstratum est. ¶ Sequitur autem in descriptione illa Apostolica, vt sit sobrius, qui ordinandus est, non vinolentus: quod ex auctoritate veteris testamenti introductum est. Ministri enim templi prohibentur uinum, & siceram bibere, ne ebrietate grauentur corda eorum, & ut sensus eorum uigeat semper, & tenuis sit, uel quia uenter d mero æstuans facile dispumat in libidinem: Vnde Noe in ebrietate nudauit fœmora: Loth, quem Sodoma non uicit, uina uicerunt. ¶ Quod tamen † uinolen-

Prima Tim. 3. & in glossa ad eum locū hņr hæc omnia ex Hiero. epist. 83.
1. Tim. 3.
Leuit. 10.
inf. ea. c. uenter.
Gen. 9. & 19.
Gl. interlinearis.
1. Tim. 3.
† al. autem.

1 ¶ Et qui nec sic resipuerint, deponūtur, ut J. c. eps. Hug.

a ¶ Episco-

Clerici ludere aut lusores spectare non debent. Ludo perditum an repeti possit.

a Episcopus.] Alea.] Clerici non debent ludere, uel ludibus interesse, ut ex de ui.& honest.cler. nec participes erunt ludentibus, nec inspectores ludi, ut in Auth.de sac.episc.§. interdicimus, collatio 9. Sed nunquid potest repeti id, quod in alea perditur? Dicunt quidam, 1 quod non, sed pauperibus est eroganda pecunia illa arg.14.q.5.non sane. cum enim turpitudo uertitur ex parte utriusque, melior est conditio possidentis. ff. de cond.ob tur.cau.l. si ob turpem. 2 melius credo, quod possit repeti, ut ff.de aleatorib. l. vlt. in fi. etiam usque ad quinquaginta annos, ut dicit Græca constitutio. C. de relig.& sump. fun. & de alea. Et si quis existens in alea rem suam uendiderit, tenetur de euictione, ut ff. qua.rerum actio non da.si filio.§.1. licet autem hic prohibeatur ludus, tamen pro conuiuio habendo potest ludi.ff.eod.l.ult.

b ¶ Deseruiens.] Idest, ualde seruiens, ut illa præpositio.de,augmentet.ff. deposi. l. 1. in princ. quandoque priuat.ut ibi.

Sæpe precor mortem, mortem quoque deprecor idē.

c ¶ Aut desinat. Non ergo pro quolibet delicto statim episcopi debent fulminare,ut uel excommunicent, uel deponāt.3 ad idem facit 67.dist.episcopus,& 92. distin. c.ult.Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat Iupiter,exiguo tempore inermis erit.

d ¶ Priuetur.] Aut uerberetur,ut inf.ea.c.ult.

A B exordio.]C A S V S. In hoc cap.triplex status humani generis denotatur. Nā a principio mūdi carnes nō comedebam⁹, nec dabamus libellū repudij, nec circūcidebamur, post diluuium uero data lege uinū cum carnibus est assumptum⁹ & repudij duritia est concessa, & cultellus circumcisionis est dat⁹. Post quā uerò Christus uenit ω. reuoluit ad α. idest, finis ad principiū: quia hodie nō circūcidimur, nec damus repudij libellum, nec carnes omni die comedimus, dicēte Apostolo, Bonum est uinū non bibere, & carnes non comedere.

e ¶ Nec carnibus.] tamen Lamec fuit uenator, sed illud fuit propter pelles, non propter carnes. 31.q.1.quomodo.

Lamech fuit uenator.

f ¶ In signum.] Vt per eam fideles discernerent ab alijs, uel fuit signum interioris circūcisionis,uel fuit signum futuri baptismi: quia tūc per circumcisionem tollebātur peccata, sicut nunc per baptismum, ut inf. de consec. d.4. quod autem apud nos.

Circumcisio quare fiebat.

g ¶ Implere.] Sup. d.4.erit contra. Sed dic, quod facile nō pōt impleri. Vel dic, quod tunc nullus potuit eā implere quo ad hoc,vt adipisceretur uitā æternā: quia per circumcisionem nō aperiebatur ianua cœli, licet ianua inferni etiam esset pclusa. secus hodie per baptismū ext.de baptis.maiores.Vel ideo istud dicit, quia contrarietas fuit in lege.Cum enim præceptum fuit,quod sabbati die nō fieret aliquod opus,4 item præceptum fuit,quod viij. die circumciderretur puer,5 potuit contingere, quod sabbatum esset dies viij. ab ortu pueri sed tamen in hoc non peccabant, quia excusabantur propter impossibilitatem: ad eo autem fuerunt eis data dura præcepta, quia ex superbia eorum dixerunt, nō deest qui impleat, sed deest qui iubeat. 6

Circumcisio, & baptism⁹ differunt.

h ¶ Duritiæ.] tū peccatū erat,ut ext.de diuor.gaudem⁹.

i ¶ Et ω.] Quæ est ultima litera Græcorum.

K ¶ Ad α.] Quæ est prima eorundē Græcorū,ac latinorū & est ar.quod restituta re ad pristinū statū, priora iura restituūtur, ut 26.q.6.si quis de corpore.7.ff.de ser.rust.pd. hi qui,alias,& Attilicinus.Itē arg.quod nō fit iniuria rei, si restituitur ad pristinum statum ff.de pac. si vnus. §. quod & in specie dotis.

l ¶ Nec comedimus.] Idest, suademus, non comedere, consilium est.

m ¶ Dedicatum est.] Idest,in usum assumptum.

tus esse prohibetur,non semel, sed frequenter vino repletus debet intelligi.

Hinc etiam in canonibus Apostolorum can. 42. & 43. legitur.

¶Diaconus,presbyter, & episcopus ebrietati,& aleę deseruientes,nisi desierint,deponantur.†

Cap. I.

Burc.l.14.c.5. Polyc.l.6.tit.17. Iuo p.13.c.73. Pann.l.3.c.170. Rab.pœn.c.28.

E Piscopus,aut presbyter,aut diaconus aleę, [a] atque ebrietati deseruiens [b] aut desinat, aut certè damnetur. † Subdiaconus, aut lector, aut cantor similia faciens aut desinat,aut communione priuetur.[d] Similiter etiam laicus.

† [illegible] idest de [illegible]. † communione priuetur.

Item Hieronymus lib.1.contra Iouinianum.

¶Esus carnium,& vini potus, post diluuium concessus legitur,post Christi aduentum inhibitus. Cap. II.

Matth.19. Act.15. Gal.5. Rom.14.

A B exordio conditionis humanæ nec carnibus [e] vescebamur, nec dabamus repudium, nec præputia nobis eripiebantur in signum.[f] Hoc cursu ad diluuium vsque peruenimus: Post diluuium autem cū datione legis,quam implere[g] nullus potuit,carnes ingestæ sunt ad vescendum,& repudia cōcessa duritiæ,[h] & cultellus circumcisionis appositus, quasi Dei manus plus in nobis creauerit,quam necesse est.Postquam autē Christus venit in fine temporum,& ω.[i] reuoluit ad.α.,[k] & extremitatem retraxit ad principium, nec repudium nobis dare permittitur,nec circūcidimur,nec comedimus [l] carnes, dicente Apostolo:[Bonum est vinum non bibere, & carnes non comedere.] Et vinum.n.cū carnibus post diluuium dedicatum est[m].

Item lib.2.contra Iouinianum.

Prou.24.

¶Alienum est a sapiente potationibus & ebrietatibus vacare. Cap. III.

L Vxuriosa res vinum,& tumultuosa ebrietas,omnis, qui cum his miscetur,non erit sapiens.

1 Secundum Laurent. 2 ff.de.condi. ob tur.cau.l. ubi autem. hæc fuit opi. Pla. & Baz. 3 Ad hoc extra de cler. peregr.ca. 1. ubi de hoc. sed cōtra 46. d.qm. & no. 27. q. 1. nec aliqua.in gl. not.quod.

4 Vt Exo.20. cap. 5 Gen.18. 6 Hoc sententialiter pōt sumi de 1.li. Reg.c.8. 7 Vbi de hoc & facit, qd no.13.q.7. de natum.

Ecclesiæ principes. CASVS. Quidam prælati cum populum admonere deberent ad ieiunia seruanda, fartis corporibus & rubentibus buccis prædicabant: contra quos inuehitur Hieron. & auctoritate Micheæ prophetæ probat eos deijciendos a prælaturis suis in tenebras exteriores: quas uitare possunt, si imitentur apostolos nō solum sermone, sed etiā uitæ conuersatione. Quæ autem sequuntur, plana sunt usque ad ca. sexto die.

a ¶ Principes.] Idest prælatos, vt de cōse. d. 1. corpora.

b ¶ Propheticus.] Scilicet Micheæ.

c ¶ Lautisq.] idest, delicatis.

d ¶ Epulis conquisitis.] idest, terrenis delicijs, quæ multo labore quæruntur. de consecr. dist. 5. ne tales.

e ¶ Exteriores.] idest ex toto extra lucem. arg. 40. d. quælibet.

f ¶ Buccas.] Plenus uenter facile de ieiunijs disputat. 11. q. 2. gloria episcopi. Arg. ¶ Archidiacono, cū uisitat parochias, nō est exilis præstanda procuratio, ut 10. q. 1. illud. Hoc uerum est ante uisitationem factam. extra de censi. exigit. Greg. X.

Sexto die.] CASVS. Secundum H. c. istud diuidit in tres partes. In 1. parte Ambr. detestatur uitium gulæ, & cōmendat abstinentiā in cibo: & hoc probat per Adā, qui dū uoluit abstinere a cibo uetito, perseuerauit in bono, sed postquam nō abstinuit, spoiatus est oī bono gratuito, & vulneratus est in naturalib. In 2. parte quę incipit ibi, [Et inf.] detestat ebrietatem: & hoc per Noe, qui propter ebrietatem nudatus est: ex qua ebrietate seruit[?] est secuta, & per Loth, qui propter ebrietatem commisit incestum cum duab. filiabus suis. In tertia parte, quæ incipit ibi, [At non Abraham,] Commendat sobrietatem in uino: & hoc per Abraham, qui angelis hospitalibus suis non uinum: sed lac. apposuit. Et per Ioannem Baptistam, qui nec uinum bibit, nec panem comedit. Beneuentanus aūt sic ponit casū. In hoc cap. probat. Ambr. vij. rationib. & exēplis esse abstinendum

Idem in Micheam ad c. 2.

¶ Ignominiosum est sacerdoti affluere delicijs, epulis, atque lasciuijs. Cap. IIII.

Ecclesię principes, [a] qui delitijs affluūt, & inter epulas, atque lasciuias pudicitiam seruare se credūt, propheticus [b] sermo describit, quòd eijciendi sint de spatiosis domibus lautisque [c] cōuiuijs: & multo labore epulis cōquisitis, [d] & eijciendi propter malas cogitationes, & opera sua. Et, si vis scire, quo eijciendi sunt; Euangeliū lege: in tenebras scilicet exteriores, [e] vbi erit fletus, & stridor dentium. An nō confusio; & ignominia est, Iesum crucifixum, magistrum pauperem, atq; esurientem fartis prędicare corporibus? ieiuniorumque doctrinam rubētes buccas, [f] tumentiaque ora proferre? Si in Apostolorum loco sumus, non solum sermonem eorum imitemur, sed conuersationem quoque, & abstinentiam amplectamur.

Micheæ 2.

Math. 22.

[*Idem ad Oceanum, epistola 83.*

¶ De eodem. PALEA. Cap. V.

Venter mero æstuans cito despumat in libidines. Vbi obrietas libido dominatur, & furor.

Sup. initio dist. Hieron. in epist. ad Titum ad c. 1.

[*Idem ad Nepotianum de vita clericorum.*]

¶ De eodem. PALEA. Cap. VI.

Vinolentium sacerdotem & Apostolus dānat, & vetus lex prohibet. Sacerdotes qui ministrant † in templo Dei, prohibentur vinum; & siceram bibere, ne in crapula, & ebrietate aggrauentur corda eorum. Sicera hæbreo sermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare potest *& infra.* ¶ Quidquid inebriat, & statum mentis euertit, fuge similiter, vt vinum. [Nolite, ait Apostolus, inebriari vino, in quo est luxuria.) *& supra.* ¶ Qui altario deseruiunt, vinum & sicerā non bibant. Spōsa Christi vinum fugiat, vt venenum: vinum & ebrietas incendium est.

† altario deseruunt, osi.

In epist. ad Oceanum.

Leu. 10. nu. 6. Ad Nepotianum Ephes. 5. Ad Eustochium. Epist. 22.

a ¶ [Sponsa Christi.] *In epistola ad Eustochium sic habetur:* Hoc primum moneo, hoc obtestor, vt sponsa Christi vinum fugiat pro veneno. *& paulo post:* vinum & adolescentia duplex est incendium voluptatis.

Item Prosper de vita contemplatiua, lib. 2. c. 22.

¶ De eodem. Cap. VII.

Luxuriam facit, & nutrit vini perceptio nimia, non natura.

Item Ambrosius in libro de Elia, & ieiunio, c. 4. & 5.

¶ In Paradiso abstinantia, post Paradisum edendi lasciuia incœpit. Cap. VIII.

Sex-

dum à superfluitate ciborum & vini: quia multa mala inde proueniunt. Prima ratio est prin. cap. Secunda ibi, [Vt sciamus.] Tertia ibi, [In prin.] Quarta ibi, [Manebat.] Quinta ibi, [Legimus.] Sexta ibi, [At non Abraham.] Septima ibi. [Denique annunciauit.]
a ¶ Sexto.]

a ¶ Sexto die.] Idest, die veneris. nam Dominico die Dominus cœpit facere mundum, vt 75. distinctio. Die quod die. Alij dicunt, quod omnia simul creauit. vnde Salomon. 1 Qui viuit in æternum, omnia simul creauit: sed licet omnia simul facta fuerint, non simul dici omnia poterãt: & ideo scriptura vtitur tali distinctione, extra de summa trinita. cap. 1.

Dominico incœpit Dominus mundũ facere.

1 Ecclesiastici 18. c.

to [a] die bestiæ [b] sunt creatæ, & cum bestijs orta edendi potestas est, & vsus escarum. Vbi cibus cępit, [c] ibi finis factus est mundi: ibi † cępit sua incremẽta nescire, vbi † cęperunt diuina opera circa eum feriari [d]. Quo indicio declaratum est, quòd per cibos mundus haberet imminui, per quos desijt [e] augeri. *& infra.* ¶ Et vt sciamus nõ esse nouum ieiunium [f], primam illic legem constituit de ieiunio. *& infra.* ¶ Eo vsque nemo præuaricari nouerat, vt adhuc orta nõ esset, quæ prima est prçuaricatio. Indictum ieiunium, abstinentiæ lex à Domino Deo, prçuaricatio [g] legis à diabolo; culpa per cibum, latebra [h] post cibum; cognitio infirmitatis in cibo, virtus firmitatis in ieiunio. *& infra.* ¶ Serpens gulæ persuadet, Dominus ieiunare decernit. Itaq; gula de paradiso regnantem expulit. abstinẽtia ad paradisum reuocauit [i] erranté. *& infra.* ¶ In principio generis humani ignorabatur ebrietas: primus Noe vineam plãtauit; dedit naturam, sed ignorauit potentiam. Itaque vinum nec suo pepercit auctori. *& infra.* ¶ Sed illius ebrietas nobis suadet sobrietatem. Semel enim inebriatus est Noe. Vbi enim malum ebrietatis agnouit, iumẽtum † suum ad remedium temperauit: non effudit ad vitium. ¶ Manebat, antequam vinum inueniretur, omnibus inconcussa libertas; nemo sciebat à consorte naturæ suæ obsequia seruitutis exigere. Nõ esset [l] hodie seruitutis, si ebrietas non fuisset. Obrepserat quidem iam fraternæ prælationis inuidia [m], manebat tamen adhuc paternæ pietatis reuerẽtia. Læsa pietas [n] est, dum ridetur ebrietas [o]. Non illis itaque solis nocent vina, quos tentant [p], sed & illis amplius, & quorum oculis temulenta ebriorum membra nudantur. ¶ Legimus etiã, quod patrem Loth inebriauerint filiæ in monte, ad quẽ timentes incendium Sodomitarum confugerant, & habitabant in spelunca. *& infra.* ¶ Fuit itaque ebrietas origo incesti, pessimæ regenerationis partus [q] deterior. ¶ At non Abrahã vina in suo conuiuio ministrabat: sed immolabat vitulum: butyrum, & lac etiam angelis hospitibus exhibebat. Cœli dominum, mundi agnoscebat auctorem. Vinum ergo exhibere non poterat. Sed rectè illic deerat materia peccati [r], vbi erat remissio [s] peccatorum. Denique annunciauit eum Ioannes non manducans panem, neque bibens vinum. Qui enim Christum annunciat, ab omni vitiorum incentiuo præstare se debet alienum.

† *vbi*] orig.
† *ibi*] orig.

Ibidem. c. 5.

† *Iumentum*] uetã lectio.

Gen. 19.

Gen. 18.

Math. 11.

b ¶ Bestiæ.] Idest, animalia in terra. nam quinto die fuerunt creata volatilia & pisces. Gen. 1.
c ¶ Cœpit.] mundus.
d ¶ Feriari.] Idest cessare.
e ¶ Desijt.] tũc fuit homo spoliatus gratuitis, & vulneratus in naturalibus. de pœniten. d. 1. Adam.
f ¶ Ieiuniũ.] Idest, abstinentia.
g ¶ Præuaricatio.] Scilicet fuit.
h ¶ Latebra.] Quia abscondit se Adam a facie Domini, de pœniten. distinct. 1. & uenit.
i ¶ Reuocauit.] Argum. quod primi parentes saluati sunt, ut de pœnit. distinctio 1. sicut primi & de consecr. distin. 1. hic duo.
k ¶ Iumẽtum.] Id est, carnem suam quam pascit homo quasi iumẽtum. Vel dicitur corpus iumentum, quasi iuxta mentum.
l ¶ Non esset.] Supra distin. 1. ius gentium. contra sed ibi soluitur.
m ¶ Prælationis inuidia.] Quia Cain interfecit fratrem suum.
n ¶ Pietas.] Paterna.
o ¶ Ebrietas.] Idest ebrius.
p ¶ Tentãt.] Idest, inebriant.
q ¶ Partus.] Idest, effectus. istud uult dicere quod vinum ex se duos producit effectus. primo ebrietatẽ; deide incęstũ. & ebrietas fuit deterior effectus vini 1 Vel aliter: ex ebrietate processit seruitus. Item ex ea processit incęstus, qui deterior est. Vel illud vult dicere, q filia est deterior, quam mater: quia Moabitæ & Ammonitæ, quæ ab illis processerunt, fuerunt deteriores, quam matres.
r ¶ Materia peccati.] Scilicet vinum.
s ¶ Remissio.] Idest, Deus remittens peccata.

Corpus est iumentum.

Effectus vini est duplex.

1 Et secundũ hoc expone regeneratrieis, idest, vini quod generauit ebrietatem in incęstũ. Arch.

Item ex concilio Agathensi, c. 41.

a ¶ Sexto.] Illud inducitur ad detestandam ebrietatem siue gulam. Primo, quia per eam degenerauit humana conditio. Secundo, exemplo Noe. Tertio, quia seruitus est inducta propter eam. Quarto exemplo Loth. Deinde commendat sobrietatem exemplo Abrahę, qui cibum ministrauit angelis sine vino: & exemplo Ioan. Baptistæ.

Ebrietatis mala.

ANte omnia.] CASVS. Dictum fuit in concil. Agathen. vt prius a clericis vitetur ebrietas, quam alea, quæ cunctorum nutrix est vitiorum. si quis clericus fuerit inebriatus, si est in sacro ordine, xxx. diebus a communione remoueatur: si est in minorib. ordinib. verberibus subijciatur.

a ¶ Aut corporali.] Recipiat 40. ictus, sed episcopus nõ verberabit clericũ per laicum, vt extra de senten. excom. vniuersitatis. nisi sit incorrigibilis, vt extra de sent. excõ. vt famę. [1]

Episcopus per laicum non verberet clericum.

[1] De hoc ẽt nota. 23. q. 5. c. 1. in fin.

OPortet igitũ. CASVS. Hic intitulatũ 36. d. in qua prosequitur quartum c. s. oportet episcopum esse prudentem, ꝙ verum est nõ solum in literatura, sed etiam in secularib. negotijs. Et hoc dictum est propter eos, qui sub nomine simplicitatis stultitiã sacerdotum excusãt. De literatura tractatur in his tribus dist. continuis. De peritia vero secularium negotiorum tractatur in 39. dist.

b ¶ Oportet.] Ab hoc loco vsque ad 40. d. ostendit quam peritiam debeant habere clerici: & in hac ostẽdit, ꝙ habebunt peritiam literarum sacrarum in prox. distin. ostendit, quod etiam habebunt peritiam secularium scientiarum. & inde sumpta occasione ostendit in 38. distinct. quod ignorantia est periculosa clericis. in 39. distinct. dicit quod habebunt peritiam secularium negotiorum. Et agit hic de quarto cap. apostolicæ regulæ.

c ¶ Simplicitatis.] Nec simplicitas, nec aliud potest excusare sacerdotis imperitiam, vt 38. dist. si in laicis.

Sacerdotis imperitia est inexcusabilis.

d ¶ Secularium.] Cũ enim episcopus sit iudex animarũ & corporũ, vt 11. q. 1. de personis. & 12. q. 1. principimus, & animarũ. 10. q. 1. quæcunque, oportet ipsum tã spiritualis, quam secularis scientia ornari 20. distin. circa prin.

Episcopus est iudex corporum & animarum.

ILliteratos.] CASVS. Quæsitum fuit a Gelasio, vtrum illiterati & corpore vitiati, qui se ipsos sponte absciderunt, possint promoueri. & respondet ꝙ non: quia secundum legem Moysi nihil vitiosum Deo debet offerri.

e ¶ Illiteratos.] Scilicet penitus. Sufficit tamen mediocris scientia, vt extra de elec. cũ nobis olim. non enim requiritur in clerico summa perfectio. sic ff. de ædi. edi. sciendum. § aliud. & l. si quis venditor. licet sit arg. contra extra de pur. ca. cõstitutum. Sed quid si penitus laicus ordinaretur. nũquid reciperet characterem? Sic arg. 1. q. 1. ventum ibi. sed dicitur. De hoc not. 40. dist. sicut, & extra de cle. per sal. promo. cap. vno.

Scientia mediocris sufficit.

[2] De hoc ẽt no. 40. di. sicut. & 52. di. c. 1. & extra de cle. p sal. promo. c. 1.

f ¶ Imminutos.] Enormiter.

g ¶ Se ipsos.] Ex indignatione. Ioan.

¶ Triginta diebus à communiono abstineat clericus, quem ebrium fuisse constiterit. Cap. IX.

Burc. l. 14. ca. 41. Iuo p. 13. c. 79.

ANte omnia clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes, ac nutrix est. Itaque eum quem ebrium fuisse constiterit, (vt ordo patitur) aut triginta dierum spatio à communione statuimus submouendũ, aut corporali [a] subdendum supplicio.

DISTINCTIO XXXVI.

Glo. ordinaria. 1. Tim. 3.

OPortet [b] etiam ordinandum esse prudentem. Quod contra eos notandum, qui sub nomine simplicitatis [c] excusant stultitiam sacerdotum. Prudentem autem episcopum oportet intelligi non solum literarum peritia, verum etiam secularium [d] negotiorum dispositione.

† al. dispensatione.

Vnde in epist. Gelasii Papa ad episcopos per Lucaniã, cap. 18. & 19.

¶ Illiterati, & corpore vitiati non promoueantur ad clerum. Cap. I.

Burch. l. 2. c. 18. Iuo par. 6. c. 37. & 75. Leuit. c. 21. Ibidem c. 19. Pann. l. 3. c. 46.

ILliteratos [e], aut aliqua parte corporis vitiatos, α vel imminutos [f] nullus presumat ad clericatus ordinem promouere; quia literis carnes sacris non potest esse aptus officijs: & vitiosum nihil Deo prorsus offerri legalia precepta sanxerunt. ¶ Similiter qui seipsos [g] abscindunt.

α ¶ Vitiatos.] *vel iste dua voces absunt a plerisque vetustis exemplaribus Gratiani, & originali, cuius expressa est potius sententia, quam verba relata.*

Item Zozimus Papa epist. ad Isichium episcopum Salonitanum.

¶ Ad summum sacerdotium non aspiret, qui diuinis stipendijs, vel disciplinis non est eruditus. Cap. II.

Infra di. 59. c. 1. Ans. l. 6. c. 28. Iuo p. 5. c. 102.

QVi ecclesiasticis disciplinis per ordinẽ nõ est imbutus, & temporum approbatione diuinis stipẽdijs [h] eruditus, nequaquam ad summum ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumat; & non solum in eo ambitio inefficax hebeatur, verum etiã ordinatores eius careãt eo ordine [i]

QVi ecclesiastici.] CASVS. Quidam archiepiscopus promouit quendam ad episcopatum, qui non erat literis eruditus, nec disciplinis ecclesiasticis imbutus. Quæsitum est de eo, & de ordinatoribus, quam pœnam debeant pati. Et respondet Zozimus, ꝙ ordinatus debet remoueri ab ordine, quem suscepit: ordinatores vero careant potestate ferendi eundem ordinem, quem illicite tradiderunt.

h ¶ Stipendijs.] Idest, officijs.

i ¶ Ordine.] Hic habes ꝙ qui iniuste confert aliquem ordinem, priuatur potestate conferendi illum. 1. q. 1. si qui episcopi, alibi suspenditur a celebratione missæ per annum.

Ordinans iniustè punitio.

annum, vt 55. distinct. nullus alibi deponitur, vt 51. distinct. cap. 1. & 62. distinct. c. vlt. & 81. distinct. tantis. cum in hoc sit pœnarum varietas, fortè minor amplectitur. 50. distinct. eos vel dic, vt no. 21. quæstio. 2. in summa, in fi. Consueuit distingui, quód si ex negligentia

hoc §. probat Gratianus xiiij. rationibus, vel auctoritatibus, quod episcopus debet esse peritus in literis. Prima est in principio. Secunda incipit ibi, [Hinc etiam vestes.] Tertia, [Hinc etiam Dauid.] Quarta, [Salomon quoque.] Quinta, [Hinc etiam Dominus.] Sexta. [Hinc etiam Malachias.] Septima, [Hinc etiam idem Saluator.] Octaua, [Hinc etiam Salomon.] Nona, [Hinc idẽ Dominus.] Decima, [Hinc etiam prius.] Vndecima. [Hinc Petrus.] Duodecima. [Hinc etiã Paulus.] Decimatertia. [Vnde sacerdotes.] Decimaquarta, [Hinc etiam in canticis.]

quem sine ordine contra præcepta patrum crediderant præsumendum.

Ecce ꝙ sacrarum literarum oportet ep̃m habere peritiã: vnde in veteri testõ inter cætera ornamenta, Pontifex rõnale ferebat in pectore, in quo scribebatur manifestatio, & veritas: quia in pectore Pontificis manifesta dẽt esse cognitio veritatis. ¶ *Hinc ẽt vestes, quibus arca portabatur, iugiter annulis erant inserti, vt cũ arca esset portanda, nulla fieret mora de intromittendis vestibus: quia prædicatores, per quos Ecclesia circumfertur, sacris literis semper debent insistere, ne tunc quærant* [a] *discere, cùm ex officio alios debeant docere.* ¶ *Hinc ẽt Dauid prius ex gratia Spiritus sancti donũ sciẽtiæ percepit, & postea administrationẽ regni assecutus est.* ¶ *Salomon quoq; nõ diuitias, non longa tempora huius vitæ, sed sapientiam à Deo petijt, & impetrauit.* ¶ *Hinc ẽt Dominus prius ponit verba sua in ore prophetæ, & postea constituit* [b] *eum super gentes, & regna, dicens ad Hieremiã: [Ecce dedi verba mea in ore tuo; ecce constitui te hodie super gentes, & super regna.]* ¶ *Hinc ẽt Malachias ait: [Labia sacerdotis custodient* [c] *scientiã, & legem requirẽt de ore eius; quia Angelus Domini exercituũ est.]* ¶ *Hinc ẽt Saluator noster prius in medio Doctorũ sedit audiens illos, & interrogãs, & postea p̃dicare cepit: quia prius quisq; discere, & postea p̃dicandi officium vsurpare dẽt.* ¶ *Hinc ẽt Salomon prius ait [tp̃s tacendi] & postea [tp̃s loquendi;] quia veritas prius tacendo discitur, & postea loquendo prædicatur.* ¶ *Hinc idem Dominus ait. [Qui audit,* [d] *dicat, veni.* [e] *]* ¶ *Hinc etiam prius Apostolos docuit, deinde eos ad prædicandum misit, dicens [Estote ergo prudentes, sicut serpentes,* [f] *& simplices* [g] *sicut colũba.] Sic etiam post resurrectionem prius illis sensum aperuit, & scripturas explanauit; & postea dixit eis [Euntes in mundum vniuersum, &c.] Vnde cum de quinque panibus quinque millia hominum vellet reficere, prius panes accipiens fregit, & postea discipulis dedit, & per eos demum turbis apposuit: quia sacramenta legis, & prophetarũ prius disserendo exposuit, & postea eorum scientiã discipulis dedit, & per eos tandem illam fidelibus dispensauit.* ¶ *Hinc, & Petrus, cũ rectoribus ecclesiæ scribere, ait: [Parati esse debetis reddere rationem omni poscenti vos satisfactionem* [h] *de ea fide* [i] *& spe,* [k] *q̃ in vobis est.]* ¶ *Hinc etiam Paulus scribens ad Timotheum ait: [Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ.] Ex quibus omnibus liquido colligitur, quòd non sufficit*

Exo. 28.] ex interpr. lxx. — Exo. 25. — 3. Reg. 5. — 3. Reg. 3. — 2. Paral. 1. — Hier. 1. — Malac. 2. — Luc. 2. — Eccles 3. — Apocal. 2. — Matth. 10. — Marc. 16. — Matth. 14. — 1. Pet. 3. — 1. Tim. 4.

a ¶ Quærant.] Nec enim episcopus debet egere doctrina aliorum, quoniam alios debet instruere, ut 1. quæst. 7. conuenientibus. 16. q. 1. sic viue. Ioan. in Authen. de sanct. episcop. circa princ.

Ep̃s aliorum doctrina nõ debet egere.

ADDITIO. Si tamẽ episcopus minus sit eruditus, ab alio doceri nõ contemnat, vt patet 18. distinc. non oportet. & 22. d. de Constantinopolitana. & 20. q. 3. si habes.

b ¶ Cõstituit.] No. ex ordine loquendi probari ordinem factorum. sic 43. d. sit rector. & 20. dist. §. 1. Io. At. 1. q. 1. vt cuidenter.

c ¶ Custodiẽt.] Quia videre debet quibus prædicet, & quibus non, vt 43. d. in mãdatis, & 32. q. vlt. c. penult.

d ¶ Qui audit.] Discendo.

e ¶ Veni.] Docẽdo.

f ¶ Serpentes.] Ne eorum dolis supplãtemini.

g ¶ Et simplices.] Ne alijs [1] dolos machinemini. Ioan. ut 16. q. 1. si cupis.

1 16. q. 1. si cupis.

h ¶ Satisfactionẽ.] Scilicet respondendo eis satisfaciatis. Et est arg. ꝙ prælati tenentur respõdere

tia ordinat quis indignum, tunc suspenditur: si ex certa scientia, tunc deponitur. Vel aliter, aut ordinat eũ, cum quo de facili dispensare potest, vel cum quo dispẽsare non põt, vt s̃m hoc magis vel minus puniatur. hodie tñ mitius agitur cum talib. ut ext. de præb. grauæ.

ECCE. CASVS. Boneuẽ. sic ponit casum huius §. in

ad omnes quæstiones: nam tantum debent differre prælati a subditis, quantũ granum a palea. vt 25. dist. §. nomine, aut criminis. 1. q. 1. vilissimus. & 8. q. 1. licẽt. Io.

i ¶ De ea fide.] .i. de articulis: quod creditis & tenetis. Ioan.

k ¶ Spe.] idest, de his quæ speratis.

a ¶ Ocu-

bus,& dico competentibus, & pœnitentibus. Audiant catechumeni; audiant oës, omnes timeant; nemo contẽnat: sit mihi in cõsolationem vester auditus, ne vobis sit in testimonium dolor meus. Competentibus, dico, fornicari vobis non licet: sufficiant vobis vxores β: audiat Deus: si vos surdi estis: audiant Angeli, si vos contemnitis. Concubinas vobis habere non licet, & si non habetis vxores; tamen non licet vobis habere concubinas, quas postea dimittatis, & ducatis vxores, tanto magis damnatio vobis erit, si volueritis habere vxores, & concubinas.

α ¶ Competentibus.] *Hæc loco verba sunt ex originali ĩ suũ ordinẽ restituta. Qui aũt vocarentur cõpetentes, declarat B. Augustinus in sermone ad competentes, atque intelligi etiã potest ex eodẽ B. Augustino alibi, & ex alijs.*

β ¶ Vxores.] *In hac præcipue parte nõ sunt relata ꝓpria verba B. Augustini, sed nõnulla omissa, ac mutata. Nã ipse ita scribit:* Sufficiãt vobis vxores, aut nec vxores: cõcubinas vobis habere nõ licet: Audiat Deus, si vos surdi estis: audiãt Angeli eius, si vos cõtẽnitis: cõcubinas vobis habere nõ licet: si audiãt cõpetẽtes, quod dico fidelibus, nõ habetis vxores, nõ licet vobis habere cõcubinas, quas postea ducatis vxores: q̃to magis dãnatio vobis erit, si hẽc volueritis, & cõcubinas, & vxores dimittatis?

3 *Cæterum, si non talis concubina fuerit, & ætas illius, de quo agitur, futuræ incontinentiæ suspicionem auferre dinoscitur, apostolica concessione ad ordinem diaconatus prouehi potest.*

Vnde Pelagius Papa scribit Florentino † episcopo.

† al. Florentio.

¶ Qui post mortem vxoris habuerit de ancilla filios, diaconus fieri permittitur. Cap. VII.

FRaternitatis tuæ relatione suscepta, eius latorem secundas quidẽ nuptias expertũ nõ fuisse didicimus; castitatem tamen eũ † priori non seruasse coniugio designasti, & quãuis multa sint, q̃ in huiusmodi casibus obseruari canonice iubeat sublimitatis † auctoritas: tñ ꝗa defectus nostrorum temporũ, quibus non solum merita sed corpora ipsa hominum defecerũt, districtionis illius non patitur a in omnibus manere censurã, & ætas istius de quo agitur, futuræ incõtinentiæ suspicionem auferre dinoscitur, vt ad diaconatum possit prouehi, temporum vt dictũ est, condescendentes defectui concessisse nos noueris. *& infra.* ¶ Micęnam † vero ancillã eius, de qua se post transitum vxoris filios habere confessus est, iubemus vt tua dispositione cuiquam monasterio continentiam professura b tradatur γ.

Ans. l. 6. c. 68. al. 73. Poly. l. 2. tit. 1.

† al. cum.

† al. subtilitatis.

† al. Micinam.

γ ¶ Tradatur.] *Apud Anselmũ sequitur:* vt meliori sorte ad quod ꝓmouetur officium, sub bonæ possit famæ merito ministrare: nec aliqua opinionis eius maculandæ relinquatur occasio. *neque multo aliter in Polycarpo.*

Hoc ex dispensatione misericordiæ: cæterum ex rigore disciplinæ intelligitur illud Aurelianensis δ concilij.

δ ¶ Aurelianensis.] *Hæc ad uerbum habentur in conc. Gerundensi. c. 8.*

CAETERVM. Hæc est tertia pars dist. in qua dicitur, ꝙ vero concubinatio ex causa potest dispensari. Io. de Fan.

CASVS. Dictum est supra, ꝙ si quis præter vxorem habuit vxoris affectu cõcubinam promoueri nõ potest: sed si fornicariã habuit, nec habet suspectus de incõtinẽtia in futuro, poterit ꝓmoueri.

FRaternitatis.] CASVS. Clericus quidã mortua vxore in subdiaconum est promotus, qui secundas nuptias non contraxit, verumtamẽ cũ Micęna ancilla sua fornicationẽ commisit: modo volebat in diaconum ordinari: vnde quęsiuit Florẽtinus episcopus an possit? Et respondet Pelagius Papa quod sic, duabus rationibus. Vna est, ꝗa defectus nostri temporis nõ patitur rigorem antiquorum canonũ valere: & quia ætas istius subdiaconi suspicionẽ incontinẽtiæ a se remouere videtur: Micæna vero ancilla, de qua cõfessus est filios habuisse, monasterio tradatur. Plana sunt quę sequuntur, vsq; ad §. quod ergo.

a ¶ Non patitur.] Ecce casus vbi plus iuris habet luxuria quã castitas quia castus repelleretur si 3xisset cum secunda, sed fornicator non, ad idem facit extra de biga. quia circa. Item per istud cap. quidam dicũt derogatum esse illi 25. distin. cap. vlt. quia cũ istud sit æquitas. & illud rigor. merito ęquitas præponit rigori. vt 45. distinct. licet 50. dist. ponderet. extra d̃ fur. cap. vlt. C. de iud. placuit

Luxuria quãque plus iuris habet q̃ castitas.

Imo fuit dispensatum vt infra. §. ꝓxim. & not. sup. d. prox. cap. 1.

b ¶ Professura.] Alibi dr̃. ꝙ debet, vẽdi, vt 10. d. quidã alibi dr̃. ꝙ redigit ĩ seruitutem, vt 32. d. cos. Sed di. ꝙ diuersitas pęnarũ episcopo dat optio-

2 De hoc no. 21. qō. 2. in sum. Religionem qūq; cogitur quis intrare.

optionē. 1 vt ext. de off. deleg. de causis. Vel distinguas an sint publicæ ductæ quasi vxores, vel non. 15. q. vlt. eū multæ. Sed qualiter præcipit isti intrare religionē, cum hæc res non sit pcepti, vt 32. q. 1. integritas? Dic q̄ rōne delicti cogit intrare monasteriū q̄nque aliqs ad agendam

seruant: vel quia corruptæ erant cum quibus contraxerunt, vel meretricari non cessant, licet in vxores ducantur, & hoc probatur per c. quæ sequuntur.
b ¶ Meretricari.] Hæc ratio non valet: quia nunquam maritus corruptæ promouetur.

¶ Non admittatur ad clerum, qui præter vxorem, aliam cognouerit. Cap. VIII.

Burc. l. 2. c. 38. Iuo p. 6. c. 139.

SI quis de laicis post vxorem, aliam cuiuscunque conditionis cognouerit mulierem, in clericum nullatenus [a] admittatur.

4 *Quod ergo de pellice, & meretrice apud Greg. & Innocentiū scribitur; propter spem futuræ incontinentiæ constitutum creditur: quia difficile continētiam seruat, qui se illicito concubitu maculare non metuit. Vel* † *prohibetur ordinari, qui pellicem, vel meretricē cognouerit maritali affectu: vel quia corrupta florem virginitatis amiserit, vel quia meretricari* [b] *non desinit, licet in vxorem ducatur. Vtrumque enim impedimentum cuilibet præstat, quominus ad sacros ordines pertingere valeat.*

† al. &.

Vnde Hilarius Papa in synodo Romana, c. 2. scribit dicens.

¶ Qui virginem non duxerit vxorem, ad sacros ordines non accedat. Cap. IX.

Ans. l. 7. c. 12. al. 15. Pann. l. 3. c. 50. † forte] *Syllacino.*

† [*Cauendum*] orig. † *gradus*] orig.

CVrandum † ergo in primis est, ne ad sacros ordines † (sicut gestis prioribus ante præscriptum est) quisquam, qui vxorem non virginem duxit, [c] aspiret.

Item Gregorius vrbis Romanæ præsul Squilatino. † *episc. lib. 2. epist. 25.*

¶ Bigamus, vel pœnitens, corpore vitiatus, literas ignorans, curiæ vel conditioni obnoxius, clericus non fiat. Cap. X.

Ans. l. 7. c. 35. al. 42. Poly. l. 2. tit. 31. Iuo p. 8. c. 288. † *al. pœnitentem. al. publicæ pœnitentiæ. al. solenniter pœnitentem.*

PRæcipimus, ne vnquam illicitas ordinationes facias; nec bigamum, aut qui virginem non est sortitus vxorem, aut ignorantem literas, [d] vel in qualibet parte corporis vitiatum, [e] vel pœnitentiæ † vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium ad sacros ordines permittas accedere, sed si quos [f] huiusmodi repereris, non audeas promouere.

Item in Neocæsariensi concilio, c. 8.

¶ Non fiat sacerdos cuius vxorem euidenter constat adulterium admisisse. Cap. XI.

Ans. l. 7. c. 19.

SI cuius vxorem adulterium cōmisisse, cū esset laicus, euidēter fuerit comprobatum, hic ad ministerium ecclesiasticū admitti [g] nō potest. Quòd si in clericatu iam

CVrandum.] CASVS. In hoc c. dī, q̄ ad sacros ordines promoueri non pōt q vxorē virginē sortitus non fuerit.
c ¶ Virginē duxit.] 30. q. 5. qualis.

PRæcipim⁹.] CASVS. Septē gn̄a hominum in hoc c. enumerantur q̄ a ꝓmotione repellunt, vt bigamus, &c.
d ¶ Ignorantem literas.] Scilicet prorsus, vt 36. d. illiteratos. 3
e ¶ Vitiatū.] Enormiter.
f ¶ Sed si quos.] Il ordinatos suppl. aliter idem reperceret.

3 Et 1. q. 1. §. ecce si clericus uer. hoc sol. ex. l. 6. de temp. or. nullus. uer. pœna imponit talē ordinanti.

SI cuius.] CASVS. Aliquis accepit virginem in uxorē: ipsa postea adulterium cōmisit: quærebatur vtrum talis deberet promoueri, vel remanere in ordine iā suscepto. Et rñdet, q̄ si laicus est nō pōt postea ad ecclesiasticum ordinē promoueri: si clericus est, dimittat eā, alioquin sit a ministerio alienus. Idem est ex toto casu sequentis capituli.
g ¶ Admitti.] Sed nōne hic vr̄ nimius rigor, q̄ aliquis sine culpa sua puniatur? 4 Propter hoc intelligunt quidam quod hic dicitur, q̄n maritus patronus est turpitudinis, & leno: sed certe tunc repelleretur ꝑ propriū delictum, vt 32. q. 1. c. 1. &c. Dic ergo q̄ ideo prohibetur, q̄a est marit⁹ corruptæ:

4 Sub. quod fieri nō dēt, ut uī 16. q. 7. inuentū. 56. d. satis. 74. d. gesta. Arch. Maritus sine metu bigamiæ an uxori debitū r[e]ddere possit pendente accusatione adulterij.

dam pœnitentiam, vt 50. d. si ille. & 81. d. si quis clericus: vel expone, iubemus, id est, consulimus.
a SI quis. ¶ Nullatenus.] Hic de stricto iure loquitur, vt 2 illud 25. d. primum.

Sub. & illud. 1. q. 7. si quis omnē.

QVOD ERGO. Hæc est quarta pars huius dist. quæ probat per sex auctoritates sanctorum patrū, quod nullus episcopus debet ordinare bigamum, vel viduæ maritum, illiteratum pœnitentem, obnoxium curię: nec illum qui cognouit vxorem suam postquam sciuit illam adulteram. Ioan. de Fan.

CASVS. Dictū est sup. in c. fraternitatis, q̄ ille qui fornicatus est, pōt promoueri, sed quia videbat contrariū ei, qđ dictum est, ī. in 33. d. in c. maritum, & cap. laici. ideo constitutū est, q̄a tales cū difficultate continentiā

est si non cognouit eam post adulterium perpetratum, promouetur, vt inf. ead. c. vlt. Sed pone q̄ vir accuset vxorem de adulterio: nunquid pendēte accusatione tenetur ei reddere debitum, si talis est, qui vult ꝓmoueri? Dicunt quidā, q̄ nō: q̄a si reddit, fit ei præiudiciū: sicut nec cogitur reddere debitū ei quam audiuit esse ancillam, ut extra de coniugio seruorum, proposuit. 5 Sed tū ibi alia ratio est: quia cum serua non est matrimonium, sed hic est matrimonium. vnde melius videtur q̄ sibi præiudicet cognoscendo eam, q̄ q̄ illi iniuriam faciat. s. denegando ei debitum, & 6 in hoc sequitur q̄ aliquis punitur ex eo, qđ tenetur facere ex necessitate; & est contra id 2. q. 3. Nabuchodonosor 6 ubi dicitur, quod nemo puniendus est, ex eo, qđ necesse hēt facere.

5 Vbi de hoc & ext. de adul. c. ult. ibi uideas.

6 Alias incipit uasis ir[æ].

Item ex hoc sequeretur, quod aliquis pro vno facto mereretur pœnā & præmiū: quod est contra id 8.q.1.sciendum. Itē ex hoc sequitur, quod aliquis pro vno facto & meretur & demeretur: quod est contra id ff. de neg. gest. siue meretur enim dum cognoscit vxorem, vt 33. q.5.cap.1. Et quod vna res habet contrarios effectus: quod est contra id ff. de sol. qui hoīem. §.ult. Ioan. Posset tñ dici, quòd si maritus reddat debitū uxori corruptæ, non præiudicet sibi quin possit promoueri: quia tunc potius dicitur cognosci ab uxore, quam cognoscere ipsam ut 32. q.5. ita ne. sicut nec facit sibi præiudiciū quin possit eā accusare de adulterio: licet sit argu. contra 33. q.1. si qu 1 ff. sol. mat. cū mulier. ff. de adulte. si uxor. §. ult. qd iuris sit de hoc, in qstione notaui, ibi videas. &c. Posset tñ probabiliter dici, quod sibi præiudicat quo ad legē promotionis, quæ factum solū requirit, non quo ad legem Mosaicam. ut 15. q.1. §. si. non obstat, quod inuitus hoc fecit, uel passus fuit arg. 26. dist. acutius. hoc totum determinat decre. extra ut li te pen. c.2. Barth.

§. clericos autem non aliter ordinari. coll. 9. b ¶ Laicus.] Ideo dicit de laico, quia minus videtur de eos vel ideo quia si clericus hoc faceret, non solum non promoueretur, sed omni priuilegio ecclesiasticæ dignitatis priuaretur, ut 84. d. quisquis. c ¶ Vitio.]

eo constituto, adulterauit, dato repudio, dimittere eam debet. Si vero retinere eius consortium velit, non potest, suscepto ministerio perfrui.

Item ex concilio Martini Papæ.

Apud Martinū Bracarensem, cap. 28.

¶ De eodem. Cap. XII.

SI laici † vxor in adulterio fuerit deprehēsa, hic talis ad ministerium ecclesiasticum nullo modo adducatur. Si autem post ordinationem alicuius clerici vxor adulterata fuerit, dimittat eam. Si autem cum ipsa voluerit permanere, a ministerio alienus sit.

† *alicuius laici*] orig.

Præmissis auctoritatibus, bigami, & qui virgines non sunt sortiti vxores, a sacris ordinibus prohibentur. Sed quæritur, si quis ante baptisma viduam duxerit vxorem, an propterea sit prohibendus a sacris ordinibus?

De his ita scribit Innocentius Papa Victricio Rothomagen. episcopo, epist. 2. c. 5.

¶ Qui ante baptisma, seu post baptisma viduam duxit vxorem, non admittatur ad clerum. Cap. XIII.

SI quis [a] viduam (licet laicus [b]) duxerit vxorē, siue ante baptismum, siue post baptismum, nō admittatur ad clerum: quia eodē vitio [c] videtur exclusus. In baptismo enim crimina dimittūtur, non acceptæ vxoris consortium relaxatur. *& infra.* ¶ Quòd si non putatur vxor esse computanda, quæ ante baptismum ducta est, ergo nec filij, qui ante baptismum geniti sunt, pro filijs habeantur.

Ans. l.7. c.11. Iuo p.6. c.55.

C.6. eiusdem epist.

a De hoc eo. q. c. 1. & 33. q. 2. placuit.

Prohibentur etiam bigami a quolibet ordine clericatus, iuxta illud Amb. epi. 82. ad Vercellensem ecclesiam.

¶ Qui secunda coniugia sortitur, clericus non fiat. Cap. XIIII.

COgnoscamus non solum hoc de episcopo, & presbytero [d] Apostolum statuisse; sed etiam Patres in concilij † Nicæni tractatu addidisse, [e] neque clericum quemquam debere esse, qui secunda cōiugia sortitus sit.

Iuo p.8. c.290. Pann. l.6. c.63. † *concilio Nicæno tractatus*] orig.

§ *Similiter etiam viduarum mariti, vel ancillarum, vel meretricum, clerici fieri non possunt.*

Vnde in canonibus Apostolorum, c. 18. legitur.

SI laici.] PRÆMISSIS. CASVS. Ex prædictis infert Gratianus, quod bigami, & qui uirgines non habuerunt uxores: promoueri non possunt. Nunc incidenter quærit, an ille, qui ante baptisma uiduā duxerit uxorem, possit promoueri: & probatur, quod non, per hoc c.

SI quis uiduam.] CASVS. Quidam dicebat, quod si quis ante baptismū uiduā duxerit in uxorē, quod propter hoc non debet repelli a promotione: quia illa uxor non reputatur: quare Victricius Rothomagen. episcopus quæsiuit, an hoc esset uerum? Et respondet Innoc. siue ante baptisma, siue post uiduam duxit uxorem, repelli debet a promotione: quia eadem causa uidetur exclusus qui ante baptisma duxit eam, qua is qui post baptisma. Nam in baptismo uitia dimittuntur, & non consortium uxoris: alioquin qui ante baptisma nati sunt, non deberent filij reputari. Omnia quæ sequuntur usque ad c. si subdiaconus per te uidere potes.

a ¶ Si quis.] Hoc bene habes in Authen. de san. episco.

c ¶ Vitio.] Idest, defectu. 2 fi. 56. d. quia simpliciter. & 26. dist. acutius.

d COgnoscamus. ¶ Et presbytero.] Supple & diacono. 81. d. c.1. ¶ Addidisse.] Aug. tamen dicit, quod secundum interpretationem Apostolus intellexit. 3 de quolibet ordine. ut 81. d. c.1.

SIMILITER. Hæc est 5. pars distinct. in qua dicit quod qui contrahit cum ancilla, uel cum ioculatrice, non potest fieri episcopus, uel presbyter. Ioann. de Fan.

a Vel idest, impedimento. 3 Et lex dicit, quod ex mente legis est per inde accipiendum ac si ex verbis legis esset ff. de uerbor. signific. nominis. §. uerbum.

a SI quis.] ¶ Ancillam.] Sed quare hic prohibetur, cũ tamen eo ipso ꝙ aliquis ducit ancillam suam in uxorem, ipsa libera efficiatur? ut C. de la. li. tol. authen. ad hoc. & C. de oper. lib. libertę. similiter tenet matrimonium cum aliena ancilla, ut 29. q. 2. cap. 1. & 2. Rñdeo liter cognoscendo. Lau.

d ¶ Meretrix.] Alibi dicitur meretrix cuius turpitudo publice uenalis est. 32. q. 4. meretrices. 2

e ¶ Quæ multorum.] Quæ admiserit plures quàm 23. milia hominum. vt 45. dist. disciplina. uel quæ admisit 60. ut extra de cleri co excommun. cap. latores.

Ancilla cum dño contrahens libera efficitur.

2 Adde glo. de spon. inter opera gl. & Cyn. in leg. mercalē. C. de con. ob tur. causam. Bal. in l. neq; natales C. de gb.

¶ Spectaculis publicis mancipatam vel eiectam, vel ancillam ducens vxorem, diaconus non fiat. Cap. XV.

SI quis viduam, aut eiectam acceperit, aut meretricē, aut ancillã, [a] vel aliquam de ijs, quæ publicis spectaculis mancipantur: nõ potest esse episcopus aut presbyter, aut diaconus, aut ex eorum numero, qui ministerio sacro deseruiunt.

6 Quæ autem sit vidua, quæ eiecta, vel meretrix, Hieronymus epist. 128. ad Fabiolam de veste sacerdotali ostendit dicens.

¶ Quæ sit vidua, vel eiecta, vel meretrix. Cap. XVI.

Iuo p. 8. c. 297. Pann. l. 6. c. 68.

VIdua est, [b] cuius maritus [c] est mortuus: Eiecta est, quæ à marito viuente proijcitur; Meretrix, [d] quæ multorum [e] libidini patet.

Apud Martinum Braca. c. 44. Ex concil. Toletano 1. c. 4.

† Hæc verba. *non regulam præfigendo.* absunt ab aliquot exemplarib.

7 Sed postea temporum defectui condescendens Papa Martinus in minoribus ordinibus eos constitui permisit, non † regulam præfigendo, dicens.

¶ Inter lectores, vel ostiarios deputetur subdiaconus secundam ducens vxorem. Cap. XVII.

SI subdiaconus [f] secundam vxorem duxerit, inter lectores [g] vel ostiarios habeatur, ita vt Apostolum nõ legat.

Necessitate tamen exigente bigamus vsque ad subdiaconatum potest promoueri.

Ibidem. c. 43. Ex conc. Tole. 1. c. 3.

Vnde Martinus Papa ait.

¶ Viduam ducens vxorem subdiaconus, si necessitas exigat, fieri potest. Cap. XVIII.

LEctor, si viduam alterius, vxorem acceperit, in lectoratu permaneat; aut si fortè necessitas, fit, subdiaconus fiat; [h] nihil autem supra. Similiter si bigamus fuerit.

8 Quibus autem propria coniugia prohibentur, interdicitur etiam nuptialibus conuiuijs interesse.

Vnde in Agathensi concilio, cap. 39. legitur.

Burc. l. 2. c. 134. Iuo p. 6. c. 208. Poly. l. 4. tit. 31.

¶ Nuptiarum conuiuijs presbyteri interesse non debent Cap. XIX.

PResbyteri, diaconi, subdiaconi, vel deinceps, quibus

SED POSTEA. Hæc est vij. pars huius d. ĩ qua ponit quomodo olim cu bigamis dispensatum fuit vt subdiaconi essent Io. de Fan.

SI subdiaconus.] CASVS. Quidam promotus ad subdiaconatum secundam duxit uxorẽ. quærebatur quam pœnã pati deberet? Et respõdet Martinus Papa. ꝙ det redigi iter minores ordines: epistolã vero postea legere nõ debet. Sequens autẽ §. patet.

f ¶ Si subdiaconus.] Collige casum ex eo quod habetur sup. 32. dist. §. similiter, in fine.

g ¶ Inter lectores.] Hoc ex dispensatione, sed de iure communi perdit priuilegium clericale, vt 84. dist. q si quis. ideo fit hoc ex dispensatione, ꝙ remanet in sacris minoribus ordinibus.

LEctor.] CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ si aliquis in minoribus ordinibus cõstitutus uiduam duxit in uxorem, uel bigamus fuerit, ex dispensatione poterit ad subdiaconatũ promoueri, aliãs nõ.

h ¶ Fiat[1].] Sic ergo Papa [*] dispensat cõtra Apostolũ, ut hic, & 32. d. presbyter. Innocentius tamen dicit, ꝙ non licet dispensare cum bigamo, ut extra de bigamis, nuper & hoc idẽ dicit Martinus.

Dispensatio utrum possit cũ bigamo fieri.

* *Non est absurdum, quod ad sus'p. [illegible] nam. Vide Beatum [illegible] dist. 2. q. 3.*

deo propter prærogãtiuã sacerdotii. Vel ideo quia non uidetur ibi esse plenum matrimonium, ut 32. q. 2. sicut non omnis, & ideo non videtur ibi esse plenum sacramentum. 1 Vel hoc ideo contingit: quia vilis persona præsumitur qui contrahit cum ancilla.

1 Idest, tale mr̃monium non vr̃ plenè designare Christi & ecclesiæ sacramentum, secũdũ Lau. & Hug.

b VIdua est.] Vt hoc melius intelligas, dic quod vidua dicitur quæ a uiro idua, idest, diuisa uel separata est. Nam iduo, uas, dicitur separare uel diuidere & dicitur sic ab idus quod est diuisio vel separatio, secundũ Poly. & dic uidua, scilicet ex cuius copula quis impeditur. Hug. Ioan. de Fan.

c ¶ Maritus.] Qui in eam gessit maritalem tam carnaliter cognoscendo. Lau.

50. distin. si quis uiduam. Lucius tamen dispensauit cũ Pannormitano archiepiscopo, qui fuit bigamus. Item habes hic, ꝙ licet sit dispensatum in uno ordine, non ideo intelligitur dispensatum in cæteris, ut 12. dist. nos consuetudinem. & 50. dist. quicumque pœnitens sic dispensatur in primo matrimonio, & non in secundo, vt 36. quæst. 2. si autem.

PResbyteri.] CASVS. Dicitur hoc c. ꝙ illi quibus non est licitum contrahere matrimonia conuiuijs nuptiarum interesse non debent. ne propter motus obscænos & turpia cantica, uisus & traditus eorum contaminentur.

a ¶ Etiam alienarum.] Et si clerici fuerint in aliquo conuiuio,& aduenient ioculatores, surgant, & recedãt de mensa,vt de consecr.distinct.5.non oportet.

VIDVA.CASVS. Dictum est supra ꝙ qui uiduam habuit uxorem,repellitur a promotione.Nunc uero dicit, ꝙ uidua est cui⁹ uir post copulam carnalē est defunctus. Veruntamē si antequā cognoscatur à uiro suo, mortuus fuerit uir eius, non debet ꝓp hoc uidua appellari, licet traducta fuerit & uelata.Et si qs cū tali contraxerit,non repellitur a promotione,qđ probatur seq.cap.

Valentino.] CASVS.Valentinus duxit quandam in uxorem, quæ antea fuit altari desponsata,& cum illo uelata sed nō fuit ab eo cognita,qa fuit morte præuentus, & sic uirgo permansit.Dicitur hic, ꝙ propter hoc Valentino nullum impedimētum generatur quin ualeat promoueri post mortem uxoris,uel ea uiuente de consensu ipsius.

b ¶ Valentino.] Hūc casum habes extra de biga.debitum.

A Quibus.] CASVS. Dictū est supra a qbus ordinibus bigami prohibeantur,& utrum bigami reputētur,q ante baptismum vnam,& post baptismum alterā, uxores habuerunt,& an liceat sortiri uxores in sacris ordinibus cōstitutis.In hac uero 35.dist. prosequitur Gratianus tertiū.c.Apostolicæ regulę, scilicet oportet.ordinandum nō esse ui nolētū, sed sobriū: quia in uet. test. ministris tēpli prohibebāt uinū & siceram bibere, ne propter ebrietatem corda eorum grauarentur:& qa uenter mero estuās despumat in libidinem.& hoc probatur exemplo Noe, & exemplo Loth:& dicit quod uinolentus est qui frequenter uino repletur.Sequens cap.patet.

c ¶ A quibus.]Hic agitur de tertio cap. apostolicæ regulæ.oportet ordinandum non esse uinolentum, sed sobrium,& introducit multa in commendationem abstinentiæ, & in reprobationē ebrietatis, interserit etiam de pœna illorū qui frequenter indulgent ebrietati, & dicit ꝙ minores corporaliter puniuntur, maiores post admonitionē xxx.dieb.cōione priuātur,ut īf.ea.c.ul.

d ¶ Quia uenter.]Pinguis uenter grossum generat sensum.44.dist.5. si ergo.

ducendi vxores licentia nō est,ᵃetiam alienarū ᵃnuptiarū euitent cōuiuia;nec his cętibus misceātur, vbi amatoria cantantur,& turpia;aut obscæni motus corporum choreis,& saltationibus efferuntur;ne auditus, aut obtutus sacris mysterijs† deputati turpium spectaculorū, atque verborum contagione polluantur.

† al. ministeriis.

α ¶ Licentia non est.] *In codicibus impressio legebatur, licentia modo non est. Expuncta est dictio,modo. quæ neque in originali, neque in vetustis exemplaribus Gratiani,aut Burch.Iuone,cōcilio Venetico.c.xi.(vbi de hoc idem reperitur) habetur. Ac presbyteris quidem nunquam,ne apud Græcos quidem licuit ducere vxores.*

Vidua uero intelligenda est, si post solenne fœdus nuptiarum, morte interueniente, a viro suo diuisa fuerit.Cæterum,si antequam conueniant fatali necessitate ab alterutro diuisi fuerint; licet ex sponsalibus vxor sit appellata,non tamen post mortem sponsi, etiam si in propria si ducta,& cum eo velata, vidua appellatur, nec ex eius copula à sacris ordinibus aliquis prohibetur.

Vnde Pelagius Papa scribit.

¶Qui cum alia velatam,non tamen illi nuptam, vxorē duxit,sacerdos fieri non prohibetur. Cap. XX.

Simile 27.q.2. c. ꝙ autem. §. item si sponsa.
Iuo p.6.c.113.
† al. sponso.
† al. interim.

Valentino ᵇ clerici, cui mulier cum alio ante velata,non tamen ei nupta,sed virgo permanens, post mortem eius,cum quo velata erat spōsa,† coniugali est copula sociata,quia iterum † velamen accepit, nullum in promouendo generetur obstaculum, quia nihil est (quantum ad hunc articulum pertinet)quod ei de canonicis obuiet institutis

DISTINCTIO XXXV.

A Quibus ᶜ ordinibus bigami prohibeantur, & vtrum reputentur bigami, qui ante baptismum habuerunt vnam, & post baptismum alteram, & an liceat sortire vxores in sacris ordinibus constitutis, multorum auctoritatibus breuiter monstratum est. ¶ Sequitur autem in descriptione illa Apostolica, vt sit sobrius,qui ordinandus est, non vinolentus: quod ex auctoritate ueteris testamenti introductum est. Ministri enim templi prohibentur uinum, & siceram bibere, ne ebrietate grauentur corda eorum, & ut sensus eorum uigeat semper, & tenuis sit, uel quia uenter ᵈ mero æstuans facile dispumat in libidinem: Vnde Noe in ebrietate nudauit fœmora: Loth,quem Sodoma non uicit, uina uicerunt. ¶ Quod tamen † uinolen-

Prima Tim. 3. & in glossa ad eum locū hīt hæc omnia ex Hiero.epist.83.
1.Tim 3.
Leuit.10.
inf.ea.c.uenter.
Gen.9.& 19.
Gl.interlinearis.
1.Tim.3.
† al. autem.

1 ¶ Et qui nec sic resipuerint, deponētur, ut 3. c.eps.Hug.

a ¶ Episco-

Clerici ludere aut lusores spectare non debent. Ludo perditum an repeti possit.

a Episcopus.] Alea.] Clerici non debent ludere, uel ludibus interesse, ut ex de ui. & honest. cler. nec participes erunt ludentibus, nec inspectores ludi, ut in Auth. de sac. episc. §. interdicimus, collatio 9. Sed nunquid potest repeti id, quod in alea perditur? Dicunt quidam, 1 quod non, sed pauperibus est eroganda pecunia illa arg. 14. q. 5. non sane. cum enim turpitudo uertitur ex parte utriusque, melior est conditio possidentis. ff. de cond. ob tur. cau. l. si ob turpem. 2 melius credo, quod possit repeti, ut ff. de aleatorib. l. vlt. in fi. etiam usque ad quinquaginta annos, ut dicit Græca constitutio. C. de relig. & sump. fun. & de alea. Et si quis existens in alea rem suam uendiderit, tenetur de euictione, ut ff. qua. rerum actio non da. si filio. §. 1. licet autem hic prohibeatur ludus, tamen pro conuiuio habendo potest ludi. ff. eod. l. ult.

1 Secundum Laurent.
2 ff. de condi. ob tur. cau. l. ubi autem. hæc fuit opi. Pla. & Bar.

b ¶ Deseruiens.] Idest, ualde seruiens, ut illa præpositio, de, augmentet. ff. deposi. l. 1. in princ. quandoque priuat, ut ibi.

Sepe precor mortem, mortem quoque deprecor idē.

c ¶ Aut desinat. Non ergo pro quolibet delicto statim episcopi debent fulminare, ut uel excommunicent, uel deponāt. 3 ad idem facit 67. dist. episcopus, & 92. dist in c. ult. Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat Iupiter, exiguo tempore inermis erit.

3 Ad hoc extra de cler. peregr. ca. 1. ubi de hoc. sed cōtra 46. d. qui. & no. 27. q. 1. nec aliqua. in gl. not. quod.

d ¶ Priuetur.] Aut uerberetur, ut inf. ea. c. ult.

A B exordio.] CASVS. In hoc cap. triplex status humani generis denotatur. Nā a principio mūdi carnes nō comedebam^9, nec dabamus libellū repudij, nec circūcidebamur, post diluuium uero data lege uinū cum carnibus est assumptum? & repudij dastitia est concessa, & cultellus circumcisionis est dat^9. Post quā uerò Christus venit ω. reuoluit ad α. idest, finis ad principiū: quia hodie si circūcidimur, nec damus repudij libellum, nec carnes omni die comedimus, dicēte Apostolo, Bonum est vinū non bibere, & carnes non comedere.

e ¶ Nec carnibus.] tamen Lamec fuit uenator, sed illud fuit propter pelles, non propter carnes. 31. q. 1. quomodo.

Lamech fuit uenator.

f ¶ In signum.] Vt per eam fideles discernerent ab alijs, uel fuit signum interioris circūcisionis, uel fuit signum futuri baptismi: quia tūc per circumcisionem tollebātur peccata, sicut nunc per baptismum, ut inf. de consec. d. 4. quod autem apud nos.

Circumcisio quare fiebat.

g ¶ Implere.] Sup. d. 4. erit contra. Sed dic, quod facile nō pōt impleri. Vel dic, quod tunc nullus potuit eā implere quo ad hoc, vt adipisceretur uitā æternā: quia per circumcisionem nō aperiebatur ianua cœli, licet ianua inferni etiam esset p̄clusa. secus hodie per baptismū ext. de baptis. maiores. Vel ideo istud dicit, quia contrarietas fuit in lege. Cum enim præceptum fuit, quod sabbati die nō fieret aliquod opus, 4 item præceptum fuit, quod viij. die circuncideretur puer, 5 potuit contingere, quod sabbatum esset dies viij. ab ortu pueri sed tamen in hoc non peccabant. quia excusabantur propter impossibilitatem: ideo autem fuerunt eis data dura præcepta, quia ex superbia eorum dixerunt, nō deest qui impleat, sed deest qui iubeat. 6

Circumcisio, & baptisma differunt.

4 Vt Exo. 20. cap.
5 Gen. 18.
6 Hoc sententialiter pōt sumi de 1. li. Reg. c. 8.

h ¶ Duritiæ.] Ita peccatū erat, ut ext. de diuor. gaudem^9.

i ¶ Et ω] Quæ est ultima litera Græcorum.

K ¶ Ad α.] Quæ est prima eorundē Græcorū, ac latinorū & est ar. quod restituta re ad pristinū statū, priora iura restituūtur, ut 26. q. 6. si quis de corpore. 7 ff. de ser. rust. pd. hi qui. alias, & Attilicinus. Itē arg. quod nō fit iniuria rei, si restituitur ad pristinum statum ff. de pac. si vnus. §. quod & in specie dotis.

7 Vlt. de hoc & facit, q. 1. q. 7. de natum.

l ¶ Nec comedimus.] Idest, suademus, non comedere, consilium est.

m ¶ Dedicatum est.] Idest, in usum assumptum.

tus esse prohibetur, non semel, sed frequenter vino repletus debet intelligi.

Hinc etiam in canonibus Apostolorum can. 42. & 43. legitur.

¶ Diaconus, presbyter, & episcopus ebrietati, & aleę deseruientes, nisi desierint, deponantur. †

Cap. I.

Burc. l. 14. c. 5. Polyc. l. 6. tit. 17. Iuo p. 13. c. 73. Pann. l. 3. c. 170. Rab. pen. c. 28.

† communione priuentur.

† καθαιρέσθω idest deponantur.

EPiscopus, aut presbyter, aut diaconus aleę, a atque ebrietati deseruiens b aut desinat, aut certè damnetur. † Subdiaconus, aut lector, aut cantor similia faciens aut desinat, aut communione priuetur. d Similiter etiam laicus.

Item Hieronymus lib. 1. contra Iouinianum.

¶ Esus carnium, & vini potus, post diluuium concessus legitur, post Christi aduentum inhibitus. Cap. II.

Matth. 19. Act. 15. Gal. 5. Rom. 14.

A B exordio conditionis humanæ nec carnibus e vescebamur, nec dabamus repudium, nec præputia nobis eripiebantur in signum. f Hoc cursu ad diluuium vsque peruenimus: Post diluuium autem cū datione legis, quam implere g nullus potuit, carnes ingestæ sunt ad vescendum, & repudia cōcessa duritiæ, h & cultellus circumcisionis appositus, quasi Dei manus plus in nobis creauerit, quam necesse est. Postquam autē Christus venit in fine temporum, & ω. i reuoluit ad α., k & extremitatem retraxit ad principium, nec repudium nobis dare permittitur, nec circūcidimur, nec comedimus l carnes, dicente Apostolo: [Bonum est vinum non bibere, & carnes non comedere.] Et vinum. n. cū carnibus post diluuium dedicatum est m.

Item lib. 2. contra Iouinianum.

Prou. 24.

¶ Alienum est a sapiente potationibus & ebrietatibus vacare. Cap. III.

LVxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas, omnis, qui cum his miscetur, non erit sapiens.

Ecclesiæ principes. CASVS. Quidam prælati cum populum admonere deberent ad ieiunia seruanda, fartis corporibus & rubentibus buccis prædicabant: contra quos inuehitur Hieron. & auctoritate Micheæ prophetæ probat eos deijciendos a prælaturis suis in tenebras exteriores: quas uitare possunt, si imitentur apostolos nõ solum sermone, sed etiã uitæ conuersatione. Quæ autem sequuntur, plana sunt usque ad ca. sexto die.

a ¶ Principes.] Idest prælatos, vt de cõse. d. 1. corpora.

b ¶ Propheticus.] Scilicet Micheæ.

c ¶ Lautisq.] idest, delicatis.

d ¶ Epulis conquisitis.] idest, terrenis delicijs, quæ multo labore quæruntur. de consecr. dist. 5. ne tales.

e ¶ Exteriores.] idest ex toto extra lucem. arg. 40. d. qualibet.

f ¶ Buccas.] Plenus uenter facile de ieiunijs disputat. 11. q. 2. gloria episcopi. Arg. ¶ Archidiacono, cũ uisitat parochias, nõ est exilis præstanda procuratio, ut 10. q. 1. illud. Hoc uerum est ante uisitationem factam. extra de censi. exigit. Greg. X.

Sexto die.] CASVS. Secundum Hier. istud diuidit in tres partes. In 1. parte Ambr. detestatur uitium gulæ, & cõmendat abstinentiã in cibo: & hoc probat per Adã, qui dũ uoluit abstinere a cibo uetito, perseuerauit in bono, sed postquam nõ abstinuit, spoiatus est oĩ bono gratuito, & vulneratus est in naturalib. In 2. parte quę incipit ibi. Et inf.] detestat ebrietatem: & hoc per Noe, qui propter ebrietatem nudatus est: ex qua ebrietate seruit° est secuta, & per Loth, qui propter ebrietatem commisit incestum cum duab. filiabus suis. In tertia parte, quæ incipit ibi, [At non Abraham,] Commendat sobrietatem in uino: & hoc per Abraham, qui angelis hospitalibus suis non uinum sed lac. apposuit. Et per Ioannem Baptistam, qui nec uinum bibit, nec panem comedit. Beneuentanus aũt sic ponit casũ. In hoc cap. probat. Ambr. vij. rationib. & exẽplis esse abstinendum

Idem in Micheam ad c. 2.

¶ Ignominiosum est sacerdoti affluere delicijs, epulis, atque lasciuijs. Cap. IIII.

Ecclesię principes,[a] qui delitijs affluũt, & inter epulas, atque lasciuias pudicitiam seruare se credũt, propheticus[b] sermo describit, quòd eijciendi sint de spatiosis domibus lautisque [c] cõuiuijs: & multo labore epulis cõquisitis,[d] & eijciendi propter malas cogitationes, & opera sua. Et, si vis scire, quo eijciendi sunt; Euangeliũ lege: in tenebras scilicet exteriores, [e] vbi erit fletus, & stridor dentium. An nõ confusio, & ignominia est, Iesum crucifixum, magistrum pauperem, atq; esurientem fartis prędicare corporibus? ieiuniorumque doctrinam rubẽtes buccas, [f] tumentiaque ora proferre? Si in Apostolorum loco sumus, non solum sermonem eorum imitemur, sed conuersationem quoque, & abstinentiam amplectamur.

Michea 2.

Math. 22.

[*Idem ad Oceanum, epistola 83.*

¶ De eodem. PALEA. Cap. V.

Venter mero æstuans cito despumat in libidines. Vbi obrietas libido dominatur, & furor.

Sup. initio dist. Hieron. in epist. ad Titum ad c. 1.

[*Idem ad Nepotianum de vita clericorum.*]

¶ De eodem. PALEA. Cap. VI.

Vinolentium sacerdotem & Apostolus dãnat, & vetus lex prohibet. Sacerdotes qui ministrant † in tẽplo Dei, prohibentur vinum, & siceram bibere, ne in crapula, & ebrietate aggrauentur corda eorum. Sicera hæbreo sermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare potest *& infra.* ¶ Quidquid inebriat, & statum mentis euertit, fuge similiter, vt vinum. [Nolite, ait Apostolus, inebriari vino, in quo est luxuria.) *& supra.* ¶ Qui altario deseruiunt, vinum & sicerã non bibant. Spõsa[a] Christi vinum fugiat, vt venenum: vinum & ebrietas incendium est.

† *altaris deseruiunt Iosi.*

In epist. ad Oceanum.

Leu. 10. nu. 6.
Ad Nepotianum
Ephes. 5.
Ad Eustochium.
Epist. 22.

a ¶ Sponsa Christi.] *In epistola ad Eustochium sic habetur:* Hoc primum moneo, hoc obtestor, vt sponsa Christi vinum fugiat pro veneno. *& paulo post:* vinum & adolescentia duplex est incendium voluptatis.

Item Prosper de vita contemplatiua, lib. 2. c. 22.

¶ De eodem. Cap. VII.

Lvxuriam facit, & nutrit vini perceptio nimia, non natura.

Item Ambrosius in libro de Elia, & ieiunio, c. 4. & 5.

¶ In Paradiso abstinantia, post Paradisum edendi lascicia incœpit. Cap. VIII.

Sex-

dum à superfluitate ciborum & vini: quia multa mala inde proueniunt. Prima ratio est prin. cap. Secunda ibi, [Vt sciamus.] Tertia ibi, [In prin.] Quarta ibi. [Manebat.] Quinta ibi. [Legimus.] Sexta ibi. [At non Abraham.] Septima ibi. [Denique annunciauit.]

a ¶ Sexto.] Idest, die veneris. nam Dominico die Dominus cœpit facere mundum, vt 75. distinctio. Die quod die. Alij dicunt, quod omnia simul creauit. unde Salomon. 1 Qui viuit in æternum, creauit omnia simul: sed licet omnia simul facta fuerint, non simul dici omnia poterant: & ideo scriptura vtitur tali distinctione, extra de summ. trinita. cap. 1.

Dominico incœpit Dominus mundū facere.

1 Ecclesiastici 18. c.

a ¶ Sexto.]

to[a] die bestiæ[b] sunt creatæ, & cum bestijs orta edendi potestas est, & vsus escarum. Vbi cibus cœpit,[c] ibi finis factus est mundi: ibi † cœpit sua incremēta nescire, vbi † cœperunt diuina opera circa eum feriari[d]. Quo indicio declaratum est, quòd per cibos mundus haberet imminui, per quos desijt[e] augeri. *& infra.* ¶ Et vt sciamus nō esse nouum ieiunium[f], primam illic legem constituit de ieiunio. *& infra.* ¶ Eo usque nemo præuaricari nouerat, vt adhuc orta nō esset, quæ prima est prœuaricatio. Indictum ieiunium, abstinentiæ lex à Domino Deo, prœuaricatio[g] legis à diabolo; culpa per cibum, latebra[h] post cibum; cognitio infirmitatis in cibo, virtus firmitatis in ieiunio. *& infra.* ¶ Serpens gulæ persuadet, Dominus ieiunare decernit. Itaq; gula de paradiso regnantem expulit. abstinētia ad paradisum reuocauit[i] erranté. *& infra.* ¶ In principio generis humani ignorabatur ebrietas: primus Noe vineam plātauit; dedit naturam, sed ignorauit potentiam. Itaque vinum nec suo pepercit auctori. *& infra.* ¶ Sed illius ebrietas nobis suadet sobrietatem. Semel enim inebriatus est Noe. Vbi enim malum ebrietatis agnouit, iumētum † suum ad remedium temperauit: non effudit ad vitium. ¶ Manebat, antequam vinum inueniretur, omnibus inconcussa libertas; nemo sciebat à consorte naturæ suæ obsequia seruitutis exigere. Nō esset[l] hodie seruitutis, si ebrietas non fuisset. Obrepserat quidem iam fraternæ prælationis inuidia[m], manebat tamen adhuc paternæ pietatis reuerētia. Læsa pietas[n] est, dum ridetur ebrietas[o]. Non illis itaque solis nocent vina, quos tentant[p], sed & illis amplius, & quorum oculis temulenta ebriorum membra nudantur. ¶ Legimus etiā, quod patrem Loth inebriauerint filiæ in monte, ad quē timentes incendium Sodomitarum confugerant, & habitabant in spelunca. *& infra.* ¶ Fuit itaque ebrietas origo incesti, pessimæ regenerationis partus[q] deterior. ¶ At non Abrahā vina in suo conuiuio ministrabat: sed immolabat vitulum: butyrum, & lac etiam angelis hospitibus exhibebat. Cœli dominum, mundi agnoscebat auctorem. Vinum ergo exhibere non poterat. Sed rectè illic deerat materia peccati[r], vbi erat remissio[s] peccatorum. Denique annunciauit eum Ioannes non manducans panem, neque bibens vinum. Qui enim Christum annunciat, ab omni vitiorum incentiuo præstare se debet alienum.

† vbi] orig.
† ibi] orig.

Ibidem. c. 5.

† Iumentum] uetus lectio.

Gen. 19.

Gen. 18.

Math. 11.

Item ex concilio Agathensi, c. 41.

b ¶ Bestiæ.] Idest, animalia in terra, nam quinto die fuerunt creata volatilia & pisces. Gen. 1.

c ¶ Cœpit.] mundus.

d ¶ Feriari.] Idest cessare.

e ¶ Desijt.] tūc fuit homo spoliatus gratuitis, & vulneratus in naturalibus. de pœniten. d. 1. Adam.

f ¶ Ieiuniū.] Idest, abstinentia.

g ¶ Præuaricatio.] Scilicet fuit.

h ¶ Latebra.] Quia abscondit se Adam a facie Domini, de pœniten. distinct. 1. & uenit.

i ¶ Reuocauit.] Argum. quod primi parentes saluati sunt, ut de pœnit. distinctio 1. sicut primi & de consecr. distin. 1. huc duo.

k ¶ Iumētum.] Idest, carnem suam quam pascit homo quasi iumētum. Vel dicitur corpus iumentum, quasi iuxta mentum.

Corpus est iumentum.

l ¶ Non esset.] Supra distin. 1. ius gentium. contra sed ibi soluitur.

m ¶ Prælationis inuidia.] Quia Cain interfecit fratrem suum.

n ¶ Pietas.] Paterna.

o ¶ Ebrietas.] Idest ebrius.

p ¶ Tentāt.] Idest, inebriant.

Effectus vini est duplex.

q ¶ Partus.] Idest, effectus. istud uult dicere quod vinum ex se duos producit effectus. primo ebrietatē; deinde incestū. & ebrietas fuit deterior effectus vini 1 Vel aliter: ex ebrietate processit seruitus. Item ex ea processit incestus, qui deterior est. Vel illud vult dicere, quod filia est deterior, quam mater: quia Moabitæ & Ammonitæ, quæ ab illis processerunt, fuerunt deteriores, quam matres.

1 Et secundū hoc expone regeneratrixis, idest, vini quod generauit ebrietatem in incestū. Arch.

a ¶ Sexto.] Illud inducitur ad detestandam ebrietatem siue gulam. Primo, quia per eam degenerauit humana conditio. Secundo, exemplo Noe. Tertio, quia seruitus est inducta propter eam. Quarto exemplo Loth. Deinde commendat sobrietatem exemplo Abrahe, qui cibum ministrauit angelis sine vino: & exemplo Ioan. Baptistæ.

Ebrietatis mala.

r ¶ Materia peccati.] Scilicet vinum.

s ¶ Remissio.] Idest, Deus remittens peccata.

Ante omnia.] CASVS. Dictum fuit in concil. Agathen. vt prius a clericis vitetur ebrietas, quam alea, quæ cunctorum nutrix est vitiorum. si quis clericus fuerit inebriatus, si est in sacro ordine, xxx. diebus a communione remoueatur: si est in minorib. ordinib. verberibus subijciatur.

a ¶ Aut corporali.] Recipiat 40. ictus, sed episcopus nō verberabit clericū per laicum, vt extra de sententen. excom. vniuersitatis. nisi sit incorrigibilis, vt extra de sent. excō. vt famę. 1

Episcopus per laicum non verberet clericum.

1 De hoc ēt nota. 23. q. 5. c. 1. in fin.

tra extra de pur. ca. cōstitutus. Sed quid si penitus laicus ordinaretur. nūquid reciperet characterem? Sic arg. 2. 1. q. 1. ventum ibi. sed dicitur. De hoc not. 40. dist. sicut, & extra de cle. per sal. promo. cap. vno.

f ¶ Imminutos.] Enormiter.

2 De hoc ēt no. 40. di. sicut. & 52. di. c. 1. & extra de cle. p sal. promo. c. 1.

g ¶ Se-

¶ Triginta diebus à communione abstineat clericus, quem ebrium fuisse constiterit. Cap. IX.

Burc. l. 14. c. 41. Iuo p. 13. c. 79.

Ante omnia clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes, ac nutrix est. Itaque eum quem ebrium fuisse constiterit, (vt ordo patitur) aut triginta dierum spatio à communione statuimus submouendū, aut corporali [a] subdendum supplicio.

DISTINCTIO XXXVI.

Oportet igit. CASVS. Hic intitulatur 36. d. in qua prosequitur quartum c. s. oportet episcopum esse prudentem, quod verum est nō solum in literatura, sed etiam in sæcularib. negotijs. Et hoc dictum est propter eos, qui sub nomine simplicitatis stultitiā sacerdotum excusāt. De literatura tractatur in his tribus dist. continuis. De peritia vero sæcularium negotiorum tractatur in 30. dist.

b ¶ Oportet.] Ab hoc loco vsque ad 40. d. ostendit quam peritiam debeant habere clerici: & in hac ostēdit, quod habebunt peritiam literarum sacrarum in prox. distin. ostendit, quod etiam habebunt peritiam sæcularium scientiarum. & inde sumpta occasione ostendit in 38. distinct. quod ignorantia est periculosa clericis. in 39. distinct. dicit quod habebunt peritiam sæcularium negotiorum. Et agit hic de quarto cap. apostolicæ regulæ.

c ¶ Simplicitatis.] Nec simplicitas. nec aliud potest excusare sacerdotis imperitiam, vt 38. dist. si in laicis.

Sacerdotis imperitia est inexcusabilis.

d ¶ Sæcularium.] Cū enim episcopus sit iudex animarū, & corporū, vt 11. q. 1. de persona. & 12. q. 1. prīcipimus, & animarū. 10. q. 1. quæcumque oportet ipsum tā spiritua li, quam sæculari scientia ornari. 2. distin. circa prin.

Episcopus est iudex corporum & animarum.

Oportet [b] etiam ordinandum esse prudentem. Quod contra eos notandum, qui sub nomine simplicitatis [c] excusant stultitiam sacerdotum. Prudentem autem episcopum oportet intelligi non solum literarum peritia, verum etiam sæcularium [d] negotiorum dispositione.

Glo. ordinaria. 1. Tim. 3.

† al. dispensatione.

Vnde in epist. Gelasii Papæ ad episcopos per Lucaniā, cap. 18. & 19.

¶ Illiterati, & corpore vitiati non promoueantur ad clerum. Cap. I.

Burch. l. 2. c. 18. Iuo par. 6. c. 37. & 75. *Leuit. c. 21. Ibidem c. 19.* Pann. l. 3. c. 46.

Illiteratos [e], aut aliqua parte corporis vitiatos, vel imminutos [f] nullus pręsumat ad clericatus ordinem promouere; quia literis carnes sacris non potest esse aptus officijs: & vitiosum nihil Deo prorsus offerri legalia pręcepta sanxerunt. ¶ Similiter qui seipsos [g] abscindunt.

¶ Vitiatos.] *vel iste duæ voces absunt a plerisque vetustis exemplaribus Gratiani, & originali, cuius expressa est potius sententia, quam verba relata.*

Item Zozimus Papa epist. ad Isichium episcopum Salonitanum.

Illiteratos. CASVS. Quæsitum fuit a Gelasio, vtrum illiterati & corpore vitiati, qui se ipsos sponte absciderunt, possint promoueri. & respondet quod non: quia secundum legem Moysi nihil vitiosum Deo debet offerri.

e ¶ Illiteratos.] Scilicet penitus. Sufficit tamen mediocris scientia, vt extra de elec. cū nobis olim. non enim requiritur in clerico summa perfectio. sic ff. de ædi. edi. sciendum. §. illud. & l. si quis venditor. licet sit arg. con-

Scientia mediocris sufficit.

¶ Ad summum sacerdotium non aspiret, qui diuinis stipendijs, vel disciplinis non est eruditus. Cap. II.

Infra di. 59. c. 1. Ans. l. 6. c. 28. Iuo p. 5. c. 101.

Qui ecclesiasticis disciplinis per ordinē nō est imbutus, & temporum approbatione diuinis stipēdijs [h] eruditus, nequaquam ad summum ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumat; & non solum in eo ambitio inefficax habeatur, verum etiā ordinatores eius careāt eo ordine [i]

g ¶ Se ipsos.] Ex indignatione. Ioan.

Qui ecclesiastici.] CASVS. Quidam archiepiscopus promouit quendam ad episcopatum, qui non erat literis eruditus, nec disciplinis ecclesiasticis imbutus. Quæsitum est de eo, & de ordinatoribus, quam pœnam debeant pati. Et respondet Zozimus, quod ordinatus debet remoueri ab ordine, quem suscepit: ordinatores vero careant potestate ferendi eundem ordinem, quem illicite tradiderunt.

h ¶ Stipendijs.] Idest, officijs.

i ¶ Ordine.] Hic habes quod qui iniuste confert aliquem ordinem, priuatur potestate conferendi illum. 1. q. 1. si qui episcopi, alibi suspenditur a celebratione missæ per annum.

Ordinandis iniustè punitio.

annum, vt 55. distinct. nullus alibi deponitur, vt 51. distinct. cap. 1. & 62. distinct. c. vlt. & 81. distinct. tantis. cum in hoc sit ponatur varietas, fortè minor amplectitur. 50. dist. ... ct. cos vel dic, vt no. 21. quæstio. 2. in summa, in fi. Consueuit distingui, quód si ex negligentia

quem sine ordine contra præcepta patrum crediderant præsumendum.

Ecce q sacrarum literarum oportet epm habere peritiã: vnde in veteri testõ inter cætera ornamenta, Pontifex rõnale ferebat in pectore, in quo scribebatur manifestatio, & veritas: quia in pectore Pontificis manifesta dẽt esse cognitio veritatis. ¶ *Hinc ẽt vestes, quibus arca portabatur, iugiter annulis erant inserti, vt cũ arca esset portanda, nulla fieret mora de intromittendis vestibus: quia prædicatores, per quos Ecclesia circumfertur, sacris literis semper debent insistere, ne tunc quærant* [a] *discere, cũ eis ex officio alios debeant docere.* ¶ *Hinc ẽt David prius ex gratia Spiritus sancti donũ sciẽtiæ percepit, & postea administrationẽ regni assecutus est.* ¶ *Salomon quoq; nõ diuitias, non longa tempora huius vitæ, sed sapientiam à Deo petijt, & impetrauit.* ¶ *Hinc ẽt Dominus prius ponit verba sua in ore prophetæ, & postea constituit* [b] *eum super gentes, & regna, dicens ad Hieremiã: [Ecce dedi verba mea in ore tuo; ecce constitui te hodie super gentes, & super regna.]* ¶ *Hinc ẽt Malachias ait: [Labia sacerdotis custodient* [c] *scientiã, & legem requirẽt de ore eius; quia Angelus Domini exercituũ est.]* ¶ *Hinc ẽt Saluator noster prius in medio Doctorũ sedit audiens illos, & interrogãs, & postea pdicare cœpit: quia prius quisq; discere, & postea pdicandi officium vsurpare dẽt.* ¶ *Hinc ẽt Salomon prius ait [tps tacendi] & postea [tps loquendi;] quia veritas prius tacendo discitur, & postea loquendo prædicatur.* ¶ *Hinc idem Dominus ait. [Qui audit,* [d] *dicat, ueni.* [e] *]* ¶ *Hinc etiam prius Apostolos docuit, deinde eos ad prædicandum misit, dicens [Estote ergo prudentes, sicut serpentes,* [f] *& simplices* [g] *sicut colubæ.] Sic etiam post resurrectionem prius illis sensum aperuit, & scripturas explanauit; & postea dixit eis [Euntes in mundum uniuersum, &c.] Vnde cum de quinque panibus quinque millia hominum uellet reficere, prius panes accipiens fregit, & postea discipulis dedit, & per eos demum turbis apposuit: quia sacramenta legis, & prophetarũ prius differendo exposuit, & postea eorum sciẽtiã discipulis dedit, & per eos tandem illam fidelibus dispensauit.* ¶ *Hinc, & Petrus, cũ rectoribus ecclesiæ scribere, ait: [Parati esse debetis reddere rationem omni poscenti nos satisfactionem* [h] *de ea fide* [i] *& spe,* [k] *q̃ in vobis est.]* ¶ *Hinc etiam Paulus scribens ad Timotheum ait: [Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ.] Ex quibus omnibus liquido colligitur, quód non sufficit*

Exo. 28.] ex interpr. lxx.
Exo. 25.
3. Reg. 5.
3. Reg. 3.
2. Paral. 1.
Hier. 1.
Malac. 2.
Luc. 2.
Eccles. 3.
Apocal. 2.
Matth. 10.
Marc. 16.
Matth. 14.
1. Pet. 3.
1. Tim. 4.

hoc §. probat Gratianus xiiij. rationibus, vel auctoritatibus, quod episcopus debet esse peritus in literis. Prima est in principio. Secunda incipit ibi, [Hinc etiam vestes.] Tertia, [Hinc etiam Dauid.] Quarta, [Salomon quoque.] Quinta, [Hinc etiam Dominus.] Sexta. [Hinc etiam Malachias.] Septima, [Hinc etiam idem Saluator.] Octaua, [Hinc etiam Salomon.] Nona, [Hinc idẽ Dominus.] Decima, [Hinc etiam prius.] Vndecima. [Hinc Petrus.] Duodecima. [Hinc etiã Paulus.] Decimatertia. [Vnde sacerdotes. Decimaquarta. [Hinc etiam in canticis.]

a ¶ Quærant.] Nec enim episcopus debet egere doctrina aliorum, quoniam alios debet instruere, ut 1. quæst. 7. conuenictibus. 16. q. 1. sic viue. Ioan. in Authen. de sanct. episcop. circa princ.

Eps aliorum doctrina nõ debet egere.

ADDITIO. Si tamẽ episcopus minus sit eruditus, ab alio doceri nõ contemnat, vt patet 18. distinc. non oportet. & 22. d. de Constantinopolitana. & 20. q. 3. si habes.

b ¶ Cõstituit.] Not. ex ordine loquendi probari ordinem factorum. sic 43. d. sit rector. & 20. dist. §. 1. Io. Ar. 1. q. 1. vt euidenter.

c ¶ Custodiẽt] Quia videre debet quibus prædicet, & quibus non, vt 43. d. in mãdatis, & 32. q. vlt. c. penult.

d ¶ Qui audit.] Discendo.

e ¶ Veni.] Docẽdo.

f ¶ Serpentes.] Ne eorum dolis supplãtemini.

g ¶ Et simplices.] Ne aliis r dolos machinemini. Ioan. ut 16. q. 1. si cupis.

r 16. q. 1. si cupis.

h ¶ Satisfactionẽ.] Scilicet respondendo eis satisfaciatis. Et est arg. q prælati tenentur respõdere ad omnes questiones: nam tantum debent differre prælati a subditis, quantũ granum a palea, vt 25. dist. §. nomine, aut criminis. 1. q. 1. vilissimus. & 8. q. 1. licet. Io.

i ¶ De ea fide.] .i. de articulis: quod creditis & tenetis. Ioan.

k ¶ Spe.] idest, de his quæ speratis.

tia ordinat quis indignum, tunc suspenditur: si ex certa scientia, tunc deponitur. Vel aliter, aut ordinat illũ, cum quo de facili dispensare potest, vel cum quo dispẽsare non põt, vt sm hoc magis vel minus puniatur, hodie tñ mitius agitur cum talib. ut ext. de præb. graue.

ECCE CASVS. Beneuẽ. sic ponit casum huius §. in

a ¶ Ocu-

a ¶ Oculi.] Scilicet sponsæ.

b ¶ Plenissima.] Sic semper prælati sedebūt iuxta fluenta Euangeliorum & sacræ scripturæ: & sicut columba sedet ex natura iuxta aquam, vt videat in ipsa aqua vmbram superuenientis accipitris, & sic sibi præcauere consueuit; sic prælatus sibi per scripturam præcauebit contra hæreticos. 10. d. in fi. 11. dist. nolite.

Prælatus columbā imitetur.

SI quis vult. CASVS. Tria sunt opera, quæ Moyses & Aaron faciebant, scilicet legere, docere populū & orare. hęc tria opera debet episcopus facere, si vult imitari Moysen & Aaron. & si orauerit episcopus, vincet populus eius dæmones, sicut populus Israel vicit Amalechitas, orante Moyse.

c ¶ Non vadit.] Nūquid ergo epi nō interierunt bellis? immo 1 quia etiā pōt alios hortari ad bellū, ut 23. q. 7. igitur. & c. hortatum. io.

1 Not. in c. hic alleg. 23. q. 8. igitur. I fi. Arch.

d ¶ Indesinenter.] Omnino, uel horis statutis. sic 21. qō. 3. hi qui. de cōsec. d. 5. nunquam. 31. dist. si laicus. ff. de cond. & demonst. si quis ita. 22. distin. sacrosancta.

SEd queritur.] Hæc distinctio diuiditur in quinque partes. Secūda ibi, [Cur ergo.] Tertia ibi, [Relatum.] Quarta ibi, [ideo.] Quinta ibi, [vt itaque.] CASVS. Ponitur hic 37. dist. in qua quæritur, an oporteat clericos esse eruditos literis sæcularibus, scilicet libris gentiliū: Et primo pbat eos non esse legendos, vsq; ad §. sed ecōtra. deinde probat contrarium. postea dat solutionem. inf. eo. §. 1. cur ergo. Prima duo cap. plana sunt.

e ¶ Sed quærit.] In hac 37. d. quærit. 2 G. an ordinādus debeat habere peritiā sęcularium scientiarum. Primo autem ostēdit, q clerici nō debent respicere libros gentiliū. 3 Secundum ponit argu. in contrarium, & talem dat solutionem, q quidam legunt libros gentilium causa delectationis & voluptatis, & hoc est prohibitum: quidā legunt ad eruditionem, & illud licitum est, ut per eos sciant rectè loqui & discernere uerum a falso. Io. ut infra eo. §. cur ergo. Et no. quod in omnibus vsque ad §. sed contra. videtur sola voluptas prohiberi.

2 Scilicet incidenter. H. Clerici an libros gētiliū respicere possint.

3 Et hoc facit vsque ad contr. eo. sed contra.

prælatis bona conuersatio, & morum honestas, nisi addatur scientia doctrinæ. ¶ Vnde sacerdotes ingressuri tabernaculum, prius lauabantur in labro æneo, quod fecerat Moyses ex speculis mulierum. ¶ Hinc etiam in canticis canticorum oculi, [a] per quos prælati ecclesiæ intelliguntur, assimilantur columbis, quæ resident iuxta fluenta plenissima. [b]

Exo. 38.

Cant. 5.

Hinc etiam Hieronymus [*a] *in Leuit.*

¶ Sacerdotis est legis scientiam habere, non bellis, sed orationibus vacare. Cap. III.

SI quis vult Pontifex non tam vocabulo esse, quā merito, imitetur Moysem, imitetur Aaron. Quod. n. dicitur de eis? q non discedunt de tabernaculo Dñi. Erat ergo Moyses indesinenter in tabernaculo Dñi. Quod autē opus eius erat? vt, aut a Deo aliquid disceret, aut ipse populum doceret. Hæc duo sunt Pontificis opera, vt, aut a Deo discat legendo scripturas diuinas, & sæpius meditando: aut populum doceat. Sed illa doceat, quæ a Deo ipse didicerit, non ex proprio corde, vel humano sensu, sed quæ Spiritus sanctus docet. Est & aliud opus, quod facit Moyses: ad bella non vadit, [c] non pugnat contra inimicos. Sed quid facit? orat, & donec ille orat, vincit populus eius; si relaxauerit, & demiserit † manus, populus eius vincitur, & fugatur. Oret ergo & sacerdos ecclesiæ indesinenter, [d] vt vincat populus, qui sub ipso est, hostes inuisibiles Amalechitas: qui sunt dæmones impugnantes eos, qui volunt pie viuere in Christo.

Leuit. 8.

Exo. 17.

† al. admiserit.

a ¶ Hieronymus.] Citatur ex B. Hieronymo, & extat in homilia 6. Origenis in Leuiticum: quas quidem homilias cū alijs multis B. Hieronymus latinas fecit, sed ita, vt noxia quæque detruncarit, vtilia transtulerit, Quod ipsemet ad Theophilum epist. 62. ad Vigilantium epist. 75. & in prologo secūdi libri in Michaam professus est. Ac frequenter Gratianus ea, quæ sunt Origenis, Hieronymi nomine citat, vel quia præcipui ecclesiæ doctoris auctoritas maius pondus habet, vel quia Hieronymus eo, quo dictum est, modo illa vertendo, pene sua fecerat.

DISTINCTIO XXXVII.

SEd queritur, [e] an sæcularibus literis oporteat eos esse eruditos.

De his ita scribitur in concilio Carthaginensi, 4. c. 16.

¶ Libros gentilium non legat episcopus. Cap. I.

EPiscopus gentilium [f] libros non legat: hæreticorū autem pro necessitate, aut tempore.

Ansel. l. 7. c. 202. Burch. li. 1. c. 95. Iuo p. 4. c. 160. & p. 5. c. 197. Pann. li. 2. c. 130. Polyc. li. 4. tit. 7.

f ¶ EPiscopus gentilium.] Ergo nec leges audire debent, nam opprobrium est eis, si se velint esse peritos

Episcopis an liceat leges audire.

Idem Hieronymus ad Damasum Papam de filio prodigo. epist. 146.

¶Reprehenduntur sacerdotes, qui omissis Euangelijs comœdias legunt. Cap. II.

Iuo p. 4. c. 162. Pann. l. 2. c. 131.

SAcerdotes Dei omissis Euangeliis, & prophetis videmus comœdias legere, & amatoria bucolicorum versuum verba canere, Virgiliũ tenere †, & id, quod in pueris necessitas [a] est, crimen in se facere voluptatis.

† al. tenere in manibus.

Idem ad c. 4. epist. ad Ephesios, lib. 2. comment.

¶In vanitate, & obscuritate sensus ambulant qui sæcularibus disciplinis occupantur. Cap. III.

Ephes. 4.

NOnne vobis videtur in vanitate sensus, & obscuritate mentis ingredi, qui diebus ac noctibus in dialectica arte torquetur? qui physicus perscrutator oculos trans cœlum leuat, & vltra profundũ terrarum, & abyssi †, in quoddam inane demergitur, qui iambum ferit α? qui tantam † metrorum siluam in suo studiosus corde distinguit, & congerit? & (vt ad alteram partem transeam) qui diuitias per fas, & nefas quærit? qui adulatur regibus, hæreditates captat alienas, & opes congregat, quas in momento, cui sit relicturus, ignorat?

† al. abyssi quoddam immane demergit.
† al. tantum.

α ¶Ferit.] *Antea legebatur*, iambum feruet. *In originali autem impresso est*, Iambum struit. *Emendatum vero est ex antiquo Gratiani exemplari. Nam Terentianus de Iambo sic scribit.*

Iambus ipse sex enim locis manet,
Et inde nomen inditum est senario;
Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quòd pedes coniungimus. *Ac de ijsdem senarijs Isidorus l. 1. Etymol. c. 38. ait*, hos Græci, quia geminos feriunt, trimetros dicunt.

Idem lib. 9. ad c. 28. Esaiæ.

¶Qui scripturas sacras male intelligit, vel sæculari sapientia abutitur, vino inebriatur, & sicera. Cap. IIII.

VIno inebriantur, quando scripturas sanctas male intelligunt [b], atque peruertunt, sicera, quando sæculari abutuntur sapientia, & dialecticorum tendiculis, quæ non tam vincula † sunt appellãda, quam phasmata, idest, vmbræ quædam, & imagines, quæ cito pereunt, atque soluuntur. *Idem.* ¶Secundum tropologiam [c] pseudoprophetas eos debemus accipere, qui aliter scripturarum verba accipiunt, quàm Spiritus sanctus sonat, & diuinos eos qui coniectura mentis suæ incerta futurorum quasi vera pronnnciant absque diuinorum auctoritate verborum. *Idem.* Quicunque scripturas non ita intelligit, vt rei veritas habet, vuam acerbam comedit.

† al. tendiculas.

Hier. l. 5. ad c. 29. Ier.

Hier. l. 6. comment. ad c. 31. Ier.

Idem lib. 3. ad c. 6. epist. ad Ephes.

¶Reprehenduntur episcopi, qui filios suos sæcularibus erudiunt literis. Cap. V.

Iuo p. 4. c. 166.

LEgant episcopi, atq; presbyteri, qui filios suos sæcularibus literis erudiunt, & faciunt illos comœdias

peritos discipl. iuris forensiũ. C. de test. consulta diualia. Sed contra leges sunt pcora principum diuinitus pmulgatę. vt 16. q. 3. nemo. 1 Dic quod ad hoc licet audire leges, ut per eas melius intelligantur canones, arg. j. ca. d. §. sed sęculares. Io.

1 Ad idē C. de long. tēp. prescrip. l. fi. 25. q. 1. ideo. Archid.

a SAcerdotes.] ¶Necessitatis.] Vt sciant recte loq.

NOnne. CASVS. Quatuor genera hoĩum in hoc ca. reprehenduntur .s. dialectici, qui quotidie in arte dialectica torquenẽ, & physici, qui oculos trãs cęlum leuant. & versificatores, & cupidi, q diuitias per fas & nefas acquirunt. quas ĩ momẽto cui sit relicturi, ignorãt.

VIno. CASVS. In hoc c. exponit quinque Hiero. Dicit .n. quod illi inebriantur vino, q sacras scripturas male intelligunt, atq; peruertũt. Secũdo inebriãtur sicera, q sæculari scia abutuntur. Tertio exponit, qui dicantur pseudo prophetæ. Quarto q sint diuini. Quinto, quòd ille comedit vuam acerbam, qui aliter exponit scripturã, quam veritas habet, etsi non contra fidem.

b ¶Intelligũt.] Talibus qui male intelligũt dicta magistri, essent aures præscindendæ, ut 24. q. 1. si Petrus.

Aures male intelligentibus sunt pręscindendæ.

c ¶Secundum tropologia] idest, sm moralem intellectũ a tropos, quod est conuersio 2 quãdo uerba nostra conuertimus ad mores informandos, 43. d. sit rector.

2 Et longo sermo. inde tropologia, idest cõuersio sermonis Hug. de hoc no. 76. d. ieiuniũ. in fi.

ADDITIO. Isti contrarium faciebãt. & facit de pę. d. super tribus. Arch.

LEgant.] CASVS. In hoc c. reprehenduntur sacerdotes ab Hieronymo, q filios suos & nepotes & faciebãt legere comœdias

legere, & minorũ turpia scripta cantare, de ecclesiasticis [a] forsitan sumptibus eruditos. Et quod in corbonã ꝓ peccato virgo, vel vidua, vel totam substantiã suã effundẽs quilibet pauper obtulerat, hoc in Kalendariã strenã [b], & saturnalitiam sportulam [c], & Mineruale munus grãmaticus, & orator, aut in sumptus domesticos, tẽpli stipes, aut in sordida scorta conuertit. Heli sacerdos, ipse sanctus fuit: sed quia filios [d] suos nõ erudiuit in omni disciplina, & correptione, supinus cecidit. & mortuus est.

1. Reg. 2.

[Item ex responsione Hadriani a Papa ad Carolum, cap. 49.]

PALEA. Cap. VI.

Omnem vim venenorũ † suorũ in dialectica disputatione constituunt hæretici, quæ, philosophorum sententia, definitur non adstruendi vim habere, sed studium destruendi. Sed non in dialectica complacuit Deo saluum facere populum suum. Regnum enim Dei in simplicitate fidei est, non in contentione sermonis.

Iuo p. 4. c. 119.
† al. inuentorum.

a ¶ Hadriani.] *Hoc caput antea tribuebatur Vrbano. Sed est in scripto Hadriani de imaginibus ad Carolum magnũ, c. 49. & inde emendatũ est. Eadem vero habentur apud B. Ambrosiũ lib. 1. de fide ad Gratianũ Imper. c. 3. Item Rabanus de pressuris ecclesiasticis.*

¶ Beatus Hieronymus ab Angelo verberatur, quia Ciceronis libros legebat. Cap. VII.

Legimus de beato Hieronymo, quod cum libros [e] legerit Ciceronis, ab Angelo est correptus, eo quòd vir Christianus paganorum figmentis intendere.

Ex Hieronymo ad Eustochium de custodia vir.
Iuo p. 4. c. 164.
Pann. l. 2. c. 131.

Hinc etiam filius ille prodigus in Euangelio reprehenditur, qui de siliquis, quas porci manducabant, ventrem suum replere cupiebat. ¶ Hinc etiam Origenes a ciniphes, & ranas, quibus Aegyptij sunt percussi, vanam dialecticorum garrulitatem, & sophistica argumenta intelligit. Ex quibus oĩbus colligitur, ꝙ non est ab ecclesiasticis secularium literarũ quærenda peritia. Sed cõtra legitur, ꝙ Moyses, & Daniel omni scientia Aegyptiorum, & Chaldæorum eruditi fuerunt. Legitur etiam, ꝙ præcipit Dominus filijs Israel, ut expoliarent Aegyptios auro, & argẽto, moraliter instruens, vt siue aurũ sapientiæ, siue argentum eloquentiæ apud poetas inuenerimus, in vsum salutiferæ eruditionis vertamus. ¶ In Leuitico ẽt primitias β mellis. i. dulcedinem humanæ eloquentiæ, Domino iubemur offerre. ¶ Magi quoque tria munera obtulerunt Domino, in quibus nonnulli tres partes philosophiæ volunt intelligi. Deniq; (vt in expositione psalterij Cassiodorus testatur) oĩs splendor rhetoricæ eloquentiæ, oĩs modus poeticæ locutionis, qualibet uarietas decoræ pronunciationis a diuinis scripturis sumpsit exordiũ. ¶ Hinc, & Ambrosius ait super epistolam Colossensium. (Omnis ratio sciẽtiæ supernæ, uel terrenæ creaturæ in eo est, qui est caput earũ, & auctor: vt qui hunc nouit nihil vltra quærat, q̃a hic est perfecta uirtus, et sapiẽtia, quidquid alibi quæritur,

Act. 7.
Dan. 1.
Exo. 3. & 11.
Leu. 2.
Math. 2.
Raba ad hũc locum Matth.
cap. 2.

mœdias, & poetica carmina, & quia ad hoc pecuniam ecclesiasticam, & ad alios turpes vsus conuertebant: vnde dicit eos presbyteros puniendos ad instar Heli, quia cecidit de sella supinus, & mortuus est, quia suos filios non correxit. Quæ sequuntur plana sunt vsque ad §. sed contra.

a ¶ Ecclesiasticis.] Arg. contra. sup. 37. d. omnino.

b ¶ Strenam.] Strena est primũ donũ, quod datur in principio Kalendarum, & datur ꝓ augurio. 26. q. vlt. non obseruetis. & dicitũ strena quasi sine threna. i. sine lamentatione.

c ¶ Sportulã.] Quæ datur pro fabulis Saturni vel pro festis Saturni celebrãdis, vel pro ludis Saturni bonæ fortunæ.

d ¶ Sed quia filios.] talis repellitur a testimonio, vt 6. q. j. § crimen. Item nec potest esse episcopus, ut 48. d. §. necesse, imò potius dicitur canis, quam eps, ut 2. q. 7. qui nec. Io.

e Legimus.] ¶ Libros.] Quia legit eos cã delectationis, nõ causa eruditionis, vt de cõsec. d. 5. non mediocriter.

f ¶ De siliquis.] id est, sæcularib. scientijs, quæ inflant, nõ satiant. 1

Scientiæ sæculares non satiant.

1 Sicut eñi siliquæ onerant, ventrẽ & inflãt, sed non satiant, sic, & illæ a spirituali famẽ non liberãt nec cęcitatem expellũt, sed onerare peccatorũ, & gehennæ reatu grauant, quicũque ergo ad remouẽdam cęcitatem ignorantię illas artes, & scientias discere appetit, quasi siliquis ventrẽ suum repie[re] cupit, fam[...] h[...]

SED CONTRA. CASVS. Amodo ꝓbat Gratianus, ꝙ clerici sæcularib. scientijs debẽt esse erudi[t]i. Et hoc probat sex rationib. Prima est in principio. Secũda ibi, [Legitur etiã.] Tertia ibi, [In Leuitico.] Quarta ibi, [Magi.] Quinta ibi, [Deniq;.] Sexta ibi, [Hinc ẽt Ambros.]

g ¶ Vt expoliarent] 14. q. 5. dixit.

h ¶ Tres partes.] s. moralem, naturalẽ, rationalem.

a ¶ De-

a ¶Despecta.] Respectu aliarum scientiarum. Ioan.
TVrbat.] CASVS. Quidam prohibebant Christianos ne legerent libros gentilium, quos Beda reprehendit, dicens, quòd bene possunt legi sine peccato, ut vtilia inde sumant, ad instar Moysi & Danielis, & etiam Pauli,

b ¶Si qua.] Argum. quòd utile non vitiatur per inutile, ut 17.q.4.quæst.sup. distin.9. si ad scripturas contra. Ioan.
c ¶Magister.] Nam legitur quòd cum Paulus uenisset Athenas, vidit aram ignoti Dei, in qua erat scriptum, Hæc est ara ignoti Dei. 1 in quo viuimus, mouemur, & sumus, a qua scriptura Apostolus incepit prædicationem suã, & aperuit illis Atheniensibus sẽsum illius scripturæ, prosequens de Deo nostro, & dicẽs: Quem vos dicitis ignotũ, ego prædico, & colo tunc Dionysius Areopagita videns quendam cæcũ trãseuntẽ dixit illi: Si illuminaueris istũ cæcum, credã tibi, qui statim inuocato nomine Christi illuminatus est, & ille credidit.

1 Alias, ignoto Deo datiui casus.

Dionysius prædicatione Pauli fuit cõuersus.

hic perfectè inuenitur. In Daniele, & Salomone ostendit infidelibus se totius auctorem sapientiæ. Quod infideles non putant, quia non legunt in Euangelijs, & Prophetis astrologiam, geometria, & alia huiusmodi: quæ ideo despecta sunt a nostris, quia nihil valent ad salutem, sed mittunt in errorem; & dum his student, curam animæ non habent. Qui vero Christum nouit, thesaurum sapientiæ, & scientiæ inuenit; quia id nouit, quod vtile est.]

α ¶Origenes.] *In homilia 4. ad cap. 7. Exodi, ranas quidem comparat poetis, cinipbes autem dialecticis.*

β ¶Primitias.] *Leuitici c. 2. probibetur fermentum, ac mel adoleri in sacrificio Domini: primitiæ tamen eorum iubentur offerri, sed non super altare imponi. Vbi in glo. ordinaria mel exponitur gentilis eloquentia, ab Isychio autem paganorum doctrina, cuius primitiæ ad imitationem Beati Apostoli Pauli possunt Deo offerri.*

γ ¶Cassiodorus.] *In prologo psalterij, ca. 15: & sequenti multis verbis Cassiodorus diuinæ scripturæ eloquẽtiã explicat, et cõmẽdat. Sed quod affert in principio explanationis Psal. 6. ualde videtur his, quæ nunc referũtur, conuenire.*

δ ¶Ambrosius.] *Ex Beati Ambrosij principio expositionis capitis secũdi epistolæ ad Colossenses, hæc summatim collecta sunt, referunturq; in glossa ordinaria, & ab Anselmo ad idem caput secundum, cuius Anselmi uerbis Gratiani uerba magnopere sunt similia.*

Hinc etiam Beda libro 2. Regum, c. 9. in Samuelis allegoricis expositionibus.

¶Non prohibeantur clerici sacras literas legere.

Cap. VIII.

TVrbat acumen legentium, & deficere cogit, qui eos a legendis sæcularibus literis omnimodo æstimat prohibendos; in quibus † si qua [b] inuenta sunt vtilia, quasi sua sumere licet. Alioquin nec Moyses, & Daniel sapientia, vel literis Aegyptiorum paterentur erudiri; quorum tamen superstitiones simul & delitias horrebant. Nec ipse magister [c] gentium aliquot versus poetarum suis vel scriptis indidisset [d], vel dictis.

Iuo p. 4. c. 85. Pann. li. 2. c. 135. † al. quibus vbi libet inuenta vtilia.

d ¶Indidisset.] In epistola Pauli ad Titum illud Epimenidis poetæ, Cretenses semp mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri. 1. q. 1. Dñs declarauit. Interseruit ẽt in 1. epist. ad Corin. illud Menandri, Sæpe bonos mores corrũpũt colloqa praua. 28. q. 1. sępe. Itẽ vsus est illo versu. *Odero si potero, si nõ, inuitus amabo.* sed Hieron. de consec. d. 5. nonnunquã vsus est versibus Virgilij, & Aug. illo Lucani, mẽs hausti nulla. & c. 26. q. 5. nec mitũ, & iurisperitus auctoritate Virgilij. ff. de rerum diuis. intantũ. §. cenotaphiũ. & Homeri. Inst. de cõtrahen. empt. §. pretiũ.

Apostolus vsus est sententijs poeticis.

2 *Cur ergo legi prohibentur, quæ tam rationabiliter legenda probantur? Sed sæculares [e] literas quidam legunt ad voluptatem, poetarum figmentis, & verborum ornatu delectati: quidam uero ad eruditionem eas addiscunt, vt errores gentiliũ legendo detestentur, & utilia, quæ in eis inuenerint, ad usum sacræ eruditionis deuote conuertant. Tales laudabiliter sæculares literas addiscunt. Vnde B. Gregorius quendam episcopũ non reprehendit, quia eas didicerat; sed quia contra episcopale officium pro lectione Euangelica, grammaticam populo exponebat.*

CVR ERGO. CASVS. Soluit Gratianus contrarietatem hanc, dicens quòd sæculares scias debet qs addiscere nõ ad voluptatem, sed ad eruditionem, vt quę in eis utilia inueniuntur, ad vsũ sacrę eruditionis conuertantur, unde Gregorius quendã epm reprehendit, nõ qa sęculares scias didicerit: sed qa ad voluptatẽ grammaticã loco Euãgelij exponebat.

Lo. reg. epist. 48. J. 86. dist. 1. cap. cum multa.

Pauli, qui suis epistolis inseruit versus poetarum, scilicet, Cretenses, &c.

e ¶Sed sæculares.] Vnde Beatus Gregorius inf. 89. dist. cum multa.

LEgimus aliqua.] CASVS. Totum hoc cap. legi pōt, de secularibus scientijs, sm H. & ostenditur ratio triplex quare legantur, scilicet ne negligantur, ne ignorentur, & ut repudientur. Vel sic: legimus aliqua vt nouum & vetust. testa. ne negligamus. Legimus aliqua, vt artes, ne ignoremus. Legimus aliqua, ut scripturas hereticorū, ut repudiemus.

a ¶ Ne negligātur.] Vt uetus testm̄.

b ¶ Ne ignoremus.] Nā quamuis nullus sit vsus, tamē scientia necessaria est, vt sup. d. 7. c. ult.

c ¶ Repudiemus.] Vt libros hereticorum, vt 24. q. 3. c. vlt.

SI quis.] CASVS. Cap. istud diuidit in duas partes. In 1. parte dr̄, ꝙ non est reprobandum, si qs addiscit grammaticam vel dialecticā, vt inter verum & falsum descernat. In secunda parte, quę incipit ibi: [Geometria,] dicitur ꝙ quadriuiales sciētię ueritatem in se habēt: sed non sunt sciētię pietatis, & assumendę. Sed vetus & no. test. sunt sciētię pietatis, & assumendę, & grammatica in bonos usus assumpta proficere potest.

d ¶ Geometria.] De astronomia nō facit mentionē: quia hæc abijt in desuetudinem, ut 26. q. 2. §. his ita.

QVi de Mensa.] CASVS. Duæ quæstiones factę fuerūt Hieronymo. Prima fuit, an sit peccatum discere doctrinam & sciētiam paganorum? Et respondet Hieronymus. ꝙ non: & hoc probat exēplo quatuor puerorum. s. Danielis, Ananiæ, Azarię, Misalis, & exēplo Moysi: qui sciuissent esse peccatum, nunquā didicissent. Discebant enim, vt cōuincerent incredulos, aliter risui paterēt, si de dogmatib. eorum cum eis disputarent, cum inde nihil scirent. Secunda quæstio fuit, an sit peccatum recordari secularisū legum in prędicatione vel disputatione? Et respondet, ꝙ non; quia hoc fit ex necessitate, ut probemus ea, quæ sancti dixerunt in libris gentilium contineri.

e ¶ Qui de mensa.] Daniel, Ananias, Misael, Azarias, [1] nam turpe est alicui decretāti ius in quo versatur ignorare, ut ff. de origine iuris, l. 2. §. Seruius.

f ¶ Scirent esse peccatum.] Ex eo, ꝙ Hieronymus hic inducit exemplum Danielis, colligitur arg. ꝙ in dubiis recurrendū est ad exempla maiorum & aliorum. 16. q. j. sunt nonnulli. 22. q. 3. ut noueritis. 1. q. 7. cōuenientib. 12. q. 2. quęst. 16. q. 3. prǽsulum 24. q. 1. c. ult. 26. q. 2. nō statutū, & c. non exemplo. C. de sen. & interlo. nemo [a] contra Sol. ubi iura deficiunt, recurrendum est de similibus ad similia alias non 20. dist. de quib. dic. ut ibi. Itē arg. præsumi eo ipso bonum, ꝙ ab aliquo bono sit factū, ut 7. q. 1. oīs q & 34. q. 1. cū beatissimus 9. q. 2. Lugdunensis. 12. q. 1. expedit. 28. q. j. sic em̄. 31. dist. oīno. Ioa.

Daniel & socij sui.

1 Ibi alio noīe dicti sunt Balthasar, Sidrac, Misac, & Abdenago, sm Hug. & Lau.

a Vt no. 23. d. c. si. Recurritur qñque de similibus ad similia.

Hinc etiam Ambrosius scribit super Lucam in explanatione proœmij.

¶ Sæculares literæ legendæ sunt, ne ignorentur. Cap. IX.

LEgimus aliqua, ne negligantur [a] α; legimus, ne ignoremus [b]; legimus, non ut teneamus, sed ut repudiemus [c].

Pann. l. 2. c. 34.

α ¶ Negligantur.] *Sic etiam in Pannormia, sed in originali, & in uno Gratiani manuscrip.* ne legātur. *Ibi enim agitur de pseudeuangelijs. Sed nō est mutatū ob glossam.*

Item Hieronymus ad c. 1. epist. ad Titum.

¶ Grammatica legenda est, vt per eam sacræ scripturæ intelligantur. C. X.

SI quis artem grammaticam nouerit, vel dialecticam, vt rationē rectè loquendi habet, & inter falsa & vera dijudicet, non improbamus α. ¶ Geometria [d] quoque, & arithmetica, & musica habent in sua scientia veritatem: sed non est scientia illa, scientia pietatis. Scientia pietatis est nosse legem, intelligere prophetas, Euāgelio credere Apostolos nō ignorare. ¶ Grammaticorum β autem doctrina etiam potest proficere ad vitam, dum fuerit in meliores vsus assumpta.

Pann. l. 2. c. 135.

Iuo p. 4. c. 167.
Pann. li. 2. c. 136.

α ¶ Non improbamus.] *Absunt ista dua voces ab originali. Exponens enim B. Hieronymus verba illa ex principio epistolæ ad Titum,* & cognitionem veritatis, quę est iuxta pietatem, *ita scripsit:* Est planè veritas, quę non habet pietatem, si quis grammaticam, &c.

β ¶ Grammaticorum.] *Hæc non sunt B. Hieronymi, sed Isidori lib. 3. de summo bono, c. 13. ex quo citat Iuo.*

Item Hieronymus in primum caput Danielis.

¶ Exemplo Danielis probatur non esse peccatum sæcularibus literis erudiri. Cap. XI.

QVi de mensa [e] regis, & de vino potus eius nolunt † comedere, ne polluantur, vtique si ipsam sapientiā, atque doctrinam Babyloniorum scirent esset peccatū [f], nunquam acquiescerent discere, quod non licebat. Discunt autem, non vt sequantur, sed ut iudicent, atque conuincant, quomodo si quispiam aduersus mathematicos velit scribere imperitus mathematis, risui pateat: & aduersus philosophos disputans, si ignorat dogmata philosophorum. Discunt ergo ea mente doctrinam Chaldæorum, qua & Moyses omnem sapientiam Aegyptiorū didicerat. *Idem.* ¶ Si quando cogimur literarum sæcularium recordari, & aliqua ex his dicere, quæ olim omi-

Poly. li. 4. tit. 7.
† non uult.] orig. & Poly. & sic deinceps.

Act. 7.
Hier. in prologo in Danielem.

a ¶ Pra-

Virgilius. a ¶ Prædicta.] Scilicet de incarnatione, vt illud Virgilij.

Iam noua progenies cœlo dimittitur alto.

Ouidius. b ¶ Contineri.] Vt illud Ouidij.

Odero si potero: si non inuitus amabo.

De

simus nõ nostræ est voluntatis, sed, vt ita dicam, grauissimæ necessitatis, vt probemus ea, quæ a sanctis prophetis ante sæcula multa prædicta [a] sint, tam Græcorum, quam Latinorum, & aliarum gentium literis contineri. [b]

Item ex synodo Eugenij [a] *Papæ secundi.*

¶ Magistros, & Doctores episcopi congruis locis constituant. Cap. XII.

Iuo p.4.c.214. Ans.l.7.c.2. Poly.l.4. tit.31.

DE quibusdam locis ad nos refertur neq; magistros, [c] neq; curam inueniri post studio literarum. Idcirco in vniuersis episcopijs, subiectisque [d] plebibus, & alijs locis, in quib. necessitas occurrerit, omnino cura, & diligentia adhibeatur, vt magistri [e] & Doctores constituantur, qui studia literarum, liberaliumq; artium dogmata assidue [f] doceant, quia in his maxime diuina manifestantur, atque declarantur mandata.

a ¶ Eugenij.] *Apud Anselmum citatur ex synodo habita Rom. in consist. Lateranen. a Beato .... In Polycarpo eodem modo, & additur nomen Eugenij: ex quo et citat Iuo. Inuentum vero est in synodo Eugenij Papæ II. & in synodo Leonis IV. quarum synodorum, vt alibi dictũ est, exemplaria sunt in Vaticana bibliotheca. In codice etiam synodi a Gregorio VII. Romæ habita, talis cuiusdam capitis hæc ponitur summa.* Vt omnes episcopi artes literarum in suis ecclesijs doceri faciant.

† sed ibi fusius.

Item Augustinus contra Faustum Manichæum, libro 13. c. 15. †

¶ Auctoritatibus gentilium, eorum vanitas retunditur; atque conuincitur. Cap. XIII.

SI quid veri [g] de Deo Sybilla, vel Orpheus, alij ve gẽtiũ vates, aut philosophi ꝓdixisse perhibentur, valet

norem adipiscendum legunt: non propter vtilitatem aliorum, quare tanquam suorum negotiorum gestores nihil ab auditoribus petere debent, vt ff. de neg. gest. si pupilli. §.2. Sed contra: qui pro tempore præstat obsequium, debet consequi beneficium, vt 12.q.2. charitatẽ. Item quare non posset magister vẽdere doctrinam suam, sicut iurisperitus consiliũ, vt 14.q.5. non sane? Item nõne testis gratis testatur, & tamen recipit procurationem, i. pecuniam procurationis nomine, ut 4. q. 3. cap. venturis, & episcopus gratis consecrat ecclesiam: tamẽ recipere potest procurationem: vt ext. de simo. cum sit, & officium magistri remunerandum est, vt ff. de donatio. Aquilius? Sol. tunc petat magister collectam cum ei sua plenissime nõ sufficiunt, ut 10.q.3. priscis, & 12. q.1. episcopus ecclesiarum rerũ Io. Ego credo quidquid dicat Ioã. ꝙ magister potest facere collectam de qua viuat, & procuretur, etiã si abundet [a] quia episcopus cum consecrat ecclesiam, & cũ visitat, recipit ꝓcurationẽ et si abundet, ut in decr. de si. cum sit Romana. & extra de censi. cum Apostolus, & eo. tit. sopire, nec vẽdit magister scientiam, quæ æstimari nõ potest sed ꝓ labore suo ꝑmittitur ei præmiũ. nam prædicator nõ dicitur vendere prædicationem, & tamen petere potest sustentationem, vt extra de præscript. cum ex officii, & de censi. cum venerabilis, & 13. q. 1. §. quia ergo, & §. his ita Bar. [3]

a Arg. cõtra. 10.q.5. cauẽdum. iux. fi. vbi de hoc. & ibi dicam. &c. Arch.

DE quibusdam.] CASVS. Relatum fuit Eugenio in synodo sua, ꝙ in quibusdam locis non erant magistri, qui erudirent alios in liberalibus artibus, & ideo præcipit omnibus episcopis, vt in congruis locis magistros constituant, qui quotidie in doctrinis liberalibus alios doceant.

c ¶ Neque magistros.] Arg. ꝙ scholares [1] in scholis de ecclesijs suis debent habere præbendas. ĩ. d. 32. si qui. ff. ex quib. cau. maio. in integ. nec non. ff. de neg. gest. l. 1. extra de cler. non residen. inter quatuor. 1. q. 2. sacerdos. Sed contra 1. q. 2. placuit. inf. de consec. d.1. nemo. inf. 12. q. 2. concessa. 16. q. 1. generaliter.

[1] Intelligo aliquem esse in scholis, licet aliquando diuertat [illegible] eundi [illegible] curiã Romanã, vel alibi, statim reuersurus: nã tũc non diuertisse vĩ de pœ. d.1. diuortiũ Arch.

d ¶ Subiectisque.] Idest, baptismalibus ecclesijs.

e ¶ Vt magister.] Quid iuris sit de magistris, habes ext. de magist. quia nonnulli, & extra de magist. cap. 1. quia a clericis ipsius ecclesiæ, & a pauperibus nihil petent, vt ibi dicitur. Sed nunquid magister iure licito potest facere collectam? Videtur quod non: quia scientia donum Dei est: vnde vendi non potest, ut 1. quæst. 3. nõ solum. quia professores iuris, & si honeste accipitur, tamen inhoneste petunt, vt ff. de var. & extraor. cogn. gl. 1. § est quidem. Item quia potius debent proijcere pecuniã exemplo Cratis. 12. q. 2. gloria. § Crates. Itẽ quia propter ho-

Magister ꝓducendo an possit collectam facere.

f ¶ Assidue.] Idest, horis competentibus. sic sup. 31. distinct. sacerdotibus. ff. de cond. & demon. si quis ita legauerit.

[3] De hoc et no. ..q.1. uẽdẽtes, & plene extr. de magistris. quia Arch.

SI quid veri.] CASVS. Manichæi dicebant, quod si Orpheus, & Sybilla, & alij vates, & philosophi gẽtilium de Deo aliquid dixerunt, tãtę est auctoritatis quãtæ sunt verba prophetarum. Et respondet Aug. dicens, quod si quid veri ibi reperitur, ualet ad conuincendum eos: sed non ut habeatur in auctoritate sicut verba prophetarum. Et hoc probat similitudine Dæmonum, & Angelorum, qui Dæmones, licet vera dixerunt de Christo non tamen sunt tantæ auctoritatis quantæ verba Angelorum.

g ¶ Si quid veri.] Argum. quod testes, vel instrumẽta possunt pro parte rata haberi, pro parte non, ut dixi supra d. .. ad sacras. sed illud verum est, quando reprobantur ratione personæ: secus si reprobentur propter dicta. Item argum. ꝙ si aliquid induxero pro me, ꝙ non teneor recipere contra me. 1. d. 19. [2] Romanorum.

Instrumenta possunt pro parte approbari, & pro parte reprobari.

contra

contra Io. Sol. si vtor aliquo cõtra me, & pro me vti debeo: nisi in casibus specialibus. 2. q. 7. si hæreticus. Dic vt ibi. Bart.

a ¶ Valet quidem.] Arg. esse argumentandũ ab exemplis paganorum, & in dubijs ad ea recurrẽdum inf. 13. q. 2. quæsta, sup. d. 21. submittitur.

b ¶ Demoniorum.] Cum dixerunt filio Dei, ad quid venisti ante tẽpus torquere nos? Apostolus tñ in epist. ad Cor. vr contrarium dicere, cum dicit. Si cognouissent eũ nunquã Dominum gloriæ Crucifixissent. Dic q̃ sic perfecte eum nõ nouerunt: tamẽ credebant eum filiũ Dei, cum viderunt eum ambulantẽ super aquas: cum viderunt eũ esurire, non credebant.

Diaboli utrũ cognouerũt Chim esse filium Dei.

16. q. 1. si clericatus, &c. sic vide. & 38. d. §. ecce.

g ¶ In pueritia.] Arg. q̃ aliquis põt testificari de eo, q̃d vidit in puerili ætate, vt hic, & de consec. d. 4. cum itaq; & c. placuit. & 26. dist. deinde. nã & liber factus põt testificari de eo q̃d vidit, cum esset seruus, vt ff. de ver. signif.

Testificari põt quis de eo q̃d uidit in ætate puerili.

quidem [a] aliquid ad paganorum vanitatem reuincendã: non tamen ad istorum auctoritatem amplectẽdam. Quãtum enim distat de Christi aduentu inter prædicationẽ Angelorum, & confessionem dæmoniorum [b], tantum inter auctoritatem prophetarum, & curiositatem sacrilegorum.

Ibidem infra.

Item Clemens Papa 1. epist. 5. ad suos discipulos.

¶ Ad intelligentiam sacrarum scripturarum, sæcularium peritia necessaria ostenditur. Cap. XIV.

3 RElatum est nobis, quod quidam in vestris partibus commorantes aduersantur sacris † doctrinis: & prout eis videtur, nõ secundum traditionem [c] patrũ, sed iuxta sensum suum, docere videntur. Multas. n. quidã vt audiuimus, vestrarum ingeniosi homines ex ijs, quæ leguntur, verisimilitudines [d] capiũt. Et ideo diligẽter obseruandum est; vt lex Dei cum legitur non secundum propriam ingenij intelligentiam legatur, vel doceatur. Sunt .n. multa verba in scripturis diuinis, q̃ possunt trahi ad eum sensum, quem sibi vnusquisq; spõte præsumpsit, sed fieri non oportet. Non enim sensum † quem extrinsecus adulteretis, alienum [e], & extraneum debetis quærere, aut quoquo modo ipsum scripturarum auctoritate confirmare, sed ex ipsis scripturis sensum capere veritatis. Et ideo oportet ab eo intelligentiam discere [f] scripturarum, qui eam a maioribus secundum veritatem sibi traditã seruauit, vt ipse possit ea, quæ recte suscepit, competenter asserere. Cum. n. ex diuinis scripturis integram quis, & firmã regulam veritatis susceperit; absurdum non erit, si aliquid etiam ex eruditione communi, ac liberalib. studijs, quæ forte in pueritia [g] attigit, ad assertionẽ veri dogmatis cõferat: ita tamen, vt vbi vera didicerit, falsa, & simulata declinet.

† al. sanis.

† secundum ingenium hominum.] orig.

† al. sensum extrinsecus alienum.

RElatum.] Hæc est 3. pars huius d. in qua dicit, q̃ a sapientib. debemus audire, quæ legũtur in sacra scriptura. Io. de Fan.

CASVS. Quidam erãt, qui cum veritatis doctorem nõ haberent, diuinã scripturam exponebant pro suæ voluntatis arbitrio: & non secundum traditionẽ sanctorum patrum: ex suo ingenio quasdam similitudines capiẽtes: quos Clemens reprehendit, ostẽdens quod diuina scriptura nõ debet intelligi secundum arbitrium alicuius, nec extraneus sensus debet quæri, vel a litera alienus: licet multa sint i diuinis scripturis, q̃ possunt trahi ad varios, & diuersos intellectus. Et ideo docet scientiam esse discẽdã ab eo, q veritatẽ a suis maiorib. recepit: vt possit postea veritatem prædicare, & alios recte docere, & ad assertionem veri dogmatis artibus liberalibus poterit vti, vt falsa, & simulata declinet. seq. c. patet.

Itẽ Isidorus in lib. 3. sententiarũ de summo bono, c. 13.

¶ Quare prohibetur Christianus poetica figmenta legere. Cap. XV.

4 IDeo prohibetur Christianus figmẽta legere poetarum, quia per oblectamenta inanium fabularũ mentem excitant ad incentiua libidinum. Non. n. solum thura [h] offerendo, dæmonibus immolatur, sed etiam eorum dicta libentius capiendo.

Iuo p. 4. c. 167. Pann. l. 2. c. 137.

† Ad hoc extra de const. translato. & de rescr. inter. & de transl. inter. ext. de app. una. ff. ad l. Aq. illud. Arch.

c ¶ Traditionem.] Tales dicuntur transferre terminos patrum, vt 24. q. 3. transferunt.

d ¶ Verisimilitudines.] idest, statim volũt per similitudines procedere in alijs, & licet per similia licitũ sit argumentari 1 vt 20. d. de libellis. non tamen semper, vt 17. q. 1. nuptiarum, & 28. q. 1. sic enim.

e ¶ Alienum.] Nisi illud reperiatur in auctoritate, ut cũ inuenimus annum poni pro die, vel econtra, ut 31. d. tenere. 33. q. 1. hoc ipsum.

f ¶ Discere.] Prius enim debet discere quam docere, ut gnif. nationem. §. ult. 2 Arg. cõtra, quia hæc ætas nescit quid agat, ut C. de falsa moneta. l. 1. & impubes nihil intelligitur scire, ut ff. de iur. & fac. igno. l. ult. Dic quod si fuerit capax doli, bene potest de eo quod tunc uidit testari de puro facto: sed de circumstantijs, s. qualiter quid factum sit nõ. quia in hoc facile potuit falli memoria. Io. q̃d satis credo. argu. Instit. de inut. stipu. §. pupillus ff. de reg. iur. l. in negotijs. Bar.

2 Ad idem facit expresse, ut ur. ff. ad Syllã. l. excipiunt. Arc.

IDeo prohibetur.] Hęc est 4. pars huius dis. in qua dicit causam quare fuit prohibitum studere in libris gentilium. Io. de Fan.

h ¶ Thura.] q. d. non refert an quod fiat, an eius simile, vt 11. q. 3. existimãt. & 86. distinct. pasce. ff. man. l. ul.

VT ITAQVE. CASVS. Cõcludit Gratia. ex supradictis, ꝙ sacerdotes debent ignorantiam omnino vitare: quia si sacerdotes cæci & ignorantes velint docere subiectos, ambo in foueam cadunt; quod probatur auctoritate psal. Et licet quis, velit se excusare auctoritate

sed nõ est ita: q̃a in oẽm terrã exiuit sonus eorum 19. dist. ita dñs. nec excusatur qs ꝑ ignorantiã, q pōt habere copiã peritorũ. ff. de iuris & facti ignorãtia l. regula, vel si sua prudẽtia facile potuit illud scire, C. de ingenuis manumissis. l. 3. & ff. quis ordo in bonorũ possessione seruetur. l. 2. §. in bonorum.

Excusantur ne hi ad quos Apostolorũ pdicatio non peruenit?

Ex Greg. in l. 1. pastor. c. 1.

Vt itaque ex pmissis apparet, imperitia sacerdotib. semper esse debet aduersa: quia cum per ignorantiam cæcati alijs ducatum præstare cœperint, ambo in foueam cadunt inde dicitur in psalmo: Obscurentur oculi eorũ,[a] ne videant, & dorsum [b] eorum semper incurua.] Cum enim obscurantur illi, qui præeunt, ad ferenda onera peccatorum, facile sequentes inclinantur. Elaborandum est itaq; sacerdotibus, vt ignorantiam a se, quasi quandam pestem abyciant. Licet enim seruus nesciens voluntatem domini sui, & non faciens, dicatur vapulare paucis, nõ tamen hoc de omnib. generaliter intelligitur. Ait enim Apostolus [Qui ignorat,[c] ignorabitur.] Quod de eo intelligendum est, qui noluit [d] intelligere, vt bene ageret.

Matth. 15. Psal. 68. Luc. 12. 1. Cor. 14.

Vnde Augustinus ait in lib. quæst. veteris, ac noui testamenti, quæst. 67.

Psal. 35.

Cap. XVI.

NOn omnis ignorans immunis est a pęna. Ille enim ignorans potest excusari a pęna [e], qui a quo disceret, non inuenit. illis autem hoc ignosci petit, qui habẽtes a quo discerent, operam non dederunt. Huiusmodi non licet ignorare, accipiant ergo veniam, si conuertantur.

¶ *Caput hoc in plerisque vetustis Gratiani exemplaribus coniunctum est superiori. Est autem responsio ad quæstionem, quam præmisit B. Augustinus his verbis.* Quid est qđ in carne positus Saluator ait: Pater ignosce illis; non enim sciũt quid faciunt? Si enim nesciunt: quid est, quod ignoscitur? maxime cum dicat rex Abimelech ad Deum; Nunquid gentem ignorantem perdes. Non omnis ignorans immunis est, &c. [*In extremo autem addita sunt nonnulla ex ipso B. Augustino, quo sententia sit integrior.*

Luc. 23. Gen. 20.

e ¶ NOn omnis.] ¶ A pęna.] idest, a peccato pro quo debet pęna, vel a pęna ęterna: aliter nõ cõgrue diceret, nec verum, ẽt cum in quolibet ignorãte sit pœna eo ipso, ꝙ ignorat, secũdum Hugo.

CVm itaq;] Hæc dist. diuiditur ĩ tres partes. In prima intẽdit probare, quod omnes sacerdotes, & alij maiores & minores d bent esse instructi in lege diuina, & præcipue in canonica, & probat hoc per 10. auctoritates. Secunda ibi, [Quis is.] Tertia ibi, [Sed licet] Ioa. de Fan. CASVS. Facta mentione su. de ignorantia in §. vt itaque. & in cap. non omnis. supponit Grat. 38. dist. in qua ostendit, quod ignorantia periculosa est, maxime sacerdotibus.

f ¶ Cũ itaque.] Superiori d. facta fuit mentio de ignorantia: iõ magister annectit istã 38. dist. in qua ostendit, qđ ignorãtia periculosa est, maxime sacerdotibus. Notãdum est ergo, quod ignorantia iuris alia est iuris naturalis, alia ciuilis, vel canonici. Ignorantia iuris naturalis neminẽ excusat. si est adultus, vel discretus: quia in his parũ interest decipere, vel decipi posse, vt 16. q. 1. si cupis. de hac dicitur, Ignorans ignorabitur. Ignorantia iuris ciuilis, vel canonici neminem excusat, vt infra ea. si in laicis. &c. quæ ipsis aliquos tamen excusat, vt milites, mulieres, 1 rusticos, minores. Io. In damno tamen vitando nulli nocet, vt ff. de iuris & facti ignor. error, in fi. nisi in ijs quæ introducta sunt ad rigorem iuris conseruandum, vt in constitutione, si quis in tantam. C. vnde vi. & præscriptionibus. Barto. Ignorantia facti alia probabilis. & hæc excusat: quia etiam peritissimos fallit, vt infra 1. quæst. 1. si quis a simoniacis & 9. quæst. 1. ordinationes alia est crassa & supina, vt cum quis ignorat id quod publice factum est in ciuitate. hæc neminem excusat. vt 16. dist. quod dicitis. 12. quæst. 2. qui & humanus. Hoc plenius inuenies 1. q. 4. §. vlt. in fin.

Ignorãtia iuris est multiplex.

1 De hoc legi. & no. 22. q. 4. §. illicitũ. fęminas tñ nõ ī cib. excusat ignorantia: sed ĩ quibusdã, vt no. ff. de iuris & fa. ig. l. regula. in princ. & C. eo. tit. l. si. Ignorantia facti est multiplex.

DISTINCTIO XXXVIII.

CVm itaque [f] voluntaria ignorantia omnib. noxia sit, sacerdotibus est periculosa. *Vnde in concilio Tolet. 4. c. 24. legitur.*

I. I[s]

ctoritate Euangelij dicentis, Seruus nesciens voluntatem domini, &c. non tamen prodest, & hoc probatur auctoritate Apostoli. Qui ignorat. &c. quod debet intelligi de eo, qui inuenit a quo potuit discere: alias punitur. quod probatur auctoritate Augustini. Non omnis, &c. Sequens capitulum patet.

a ¶ Oculi eorum.] idest, prælati, 1 qui regunt alios. ADDITIO. vt 36. d. §. ecce in fi.

1 Alias oculi eorum. f. prelatorum, qui, &c.

b ¶ Dorsum.] idest, subditos qui sustentari debent a prælatis quasi in dorso: vel quia sequuntur dorsum ipsorum. vndecima q. 3. præcipue.

c ¶ Qui ignorat.] i. q negligit scire, vel contẽnit scire. ADDITIO. Nam ignorantia quę est ex culpa, nocet. 28. q. 1. §. ex his.

d ¶ Qui noluit.] Vñ ergo, ꝙ illi sint excusati ad quos pdicatio Apostolorũ non peruenit, vt 81. d. ꝓposuisti.

¶ Sacerdotibus maxime ignorantia vitanda est. Cap. I.

IGnorantia mater cunctorum errorum maxime in sacerdotib. Dei vitãda est, qui docendi officium in populis susceperũt. Sacerdotes enim legere sanctas scripturas frequẽter admonet Paulus Apostolus dicẽs ad Timotheum [a] Attẽde lectioni, exhortationi, & doctrinæ; & [semp permane in his. Sciãt igitur sacerdotes scripturas sanctas, & canones, vt omne opus eorum in prædicatione, & doctrina consistat: atque ædificent cũctos tam fidei scientia, quam operum disciplina.

Burc.l.1.c.110. Iuo p.5.c.201. Ans.l.7.c.134. 1. Tim. 4. Ibidem inferius. Conc. Are. l. 4. c. 3. Burc.l.2.c.157. Ans.l.7.c.113.

Item ex eodem Tolet. 4. c. 25.

¶ Officialem libellum, ab episcopo accipiant presbyteri, cum ordinantur. Cap. II.

QVando presbyteri in parochijs ordinantur, libellũ officialem [b] a suo sacerdote [c] accipiant, vt ad ecclesias sibi deputatas instructi succedant; ne per ignorantiam etiam in ipsis diuinis sacramentis offendant. Cum vero ad Litanias [d], vel ad concilium [e] venerint, rationem episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium celebrent, vel baptizent.

Iuo p.3.c.119. Ans.l.7.c.113. Iuo p.3.c.129. Pann.l.3.c.23.

Item Leo episcopus ad clerum, & plebem Constantinopolitanæ vrbis epist. 22.

¶ Inscitia sacerdotum nec excusatione digna est, nec venia. Cap. III.

SI in laicis [f] vix tolerabilis videtur inscitia; quanto magis in ijs, qui præsunt, nec excusatione digna est, nec venia?

Ans.l.7.c.119. Poly.l.4.tit.4.

† al. suo can ... † al. digna.

Item Cælestinus vniuersis episcopis per Appuliam, & Calabriam constitutis, epist. 3.

¶ Canones non licet sacerdotibus ignorare. Cap. IIII.

NVlli sacerdotum liceat canones [g] † ignorare, nec quicquam facere quod patrũ possit regulis obuiare. Quæ enim a nobis res digne † seruabitur; si decretaliũ norma constitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permissa, frangatur?

Burc.l.2.c.160. Iuo p.6.c.251. Ans.l.7.c.170. Poly.l.4.tit.4.

Item ex dictis Augustini.

¶ Quæ sint sacerdotibus necessaria ad discendum. Cap. V.

QVæ ipsis sacerdotib. necessaria sunt ad discendũ; [h]

Burc.l.2.c.2. & l.19. cap.8. Ans.l.7.c.109. Poly.l.4.tit.31. Iuo p.6.c.22. Pann.l.3.c.24.

IGnorantia.] CASVS. Docet hic concilium Tolet. ꝙ ignorãtiam sacerdotes Dei debent vitare, quæ mater est cũctorũ errorũ: & id maxime in sacerdotib. est vitanda. Vnde sacras scripturas legere debent, quibus populos sibi commissos valeant erudire tam in scientia fidei quam in moribus: & hoc ꝓbatur auctoritate Apostoli dicentis: Attende lectioni, &c.

a ¶ Ad Timotheũ.] Arg. quod vni dĩ ad omnes extenditur, vt 24.q.1. quodcunque & 16.q.1. prędicator. 61.d. miramur de pœnit. d. 1. §. his auctoritatibus. 1 C. de diuer. resc. l. 1. ff. de pac. iurisgẽtium. §. pactorũ. argum. cõtra 25. distinctio. qualis.

1 Versic. nũc aũt. alias est c. ad idem de consecr. dist. 4. proprie.

QVãdo. CASVS. Docet concilium Toletan. quod quando episcopi ordinant presbyteros in capellis, debent eos docere qualiter officia debeãt celebrare, ne per ignorantiam in diuinis sacramentis offendãt. & cum ad litanias venerint, vł ad cõciliũ, debent episcopo suo reddere rationẽ qualiter baptizauerint, vel officia celebrauerint. Sequens cap. patet.

b ¶ Officialem.] In quo cõtinetur officium ecclesiasticũ.

c ¶ A sacerdote.] Id est, episcopo.

d ¶ Ad litanias.] id est. i rogationibus. Et sic patet, ꝙ omnes sacerdotes veniẽt ad cathedralẽ ecclesiã in festo rogationũ sic infra de conse. d. 3. c. 3. de cõse. d. i. & hoc.

Processiones rogationum.

e ¶ Vel ad cõciliũ.] Sic patet, quod conuentus quem habet episcopus cum clericis suis, dicit conciliũ. vt 18.q.2. abbates. 2. q. 2. placuit 18. d. propter, &c. placuit.

Laici iuris peritiam debent habere.

2 Vel dic, ꝙ hoc potest intelligi de illis laicis, q in dignitate sunt constituti, de quibus habetur exẽpli. 50. distin. si officia. Arch.

f SI in laicis.] Videt ergo quod laici habebunt peritiam iuris maxime ꝗ sint iudices, cum teneantur ferre sententiam in scriptis, vt dixi 20.d. §. 1. Sed potest intelligi de iure cõsuetudinario, vel de iure naturali, in quo periculosa est ignorantia, vt 16. q. 1. si cupis. 2

NVlli sacerdotum.] CASVS. Multi populi normam canonum & decretorum non seruabant, & episcopi cum canones ignorarent, eos non corrigebant. Præcepit ergo Cœlestinus, vt nulli episcoporum liceat canones ignorare quatenus cum fuerit necesse, corrigant delinquentes.

g ¶ Canones.] Pœnitentiales. ꝗ intelligis de sacerdotibus, vt 26.q.7. tempora. si intelligis de episcopo, planũ est, vt 23.d. qui episcopus. 3

3 Ad idem 61. dist. statuimus. & extra de cõsan. & affi. c. 1. in fin. & inf. eo. c. 1.

QVæ ipsis. CASVS. Octo exponit in hoc capitulo Augustinus, quę sunt sacerdotibus necessaria, ad hoc, vt ignorantiam uitent: scilicet libri sacramentorum, &c. de quibus octo ꝗ vnum defuerit, vix sacerdotis nomen habebit.

h ¶ Ad discendum.] Supple hæc sunt.

a ¶ Se-

a ¶ Sacramentorum.] Idest, Missale.
b ¶ Computus.] Quo ad dies & menses.
c ¶ Si vnum.] Arg. quod ubi plura requiruntur ex necessitate, si vnum ex his deest, nihil agitur, ut de consec. dist. 4. in synodo, 22. q. 2. animaduertendum, sic qui offendit in vno factus est reus omnium, ut de pæn. dist. 5. consideret. & est simile. 1 C. de testa. si vnus. & ff. de transa. cum his. §. si prætor. Arg. contra 30. q. 5. aliter. ff. de vent. inspicien. l. 1. in fi. 2
d ¶ Vix.] Quia ubi res deest, nec nomen habebitur, vt 68. d. chorepisco pi. 7. q. 1. factus. C. de fer. à nullo. 35. q. 2. 7. quid est.

1 Scilicet a principio gl. 2 Hic adde quod leg. & not. 23. q. 5. c. 1. in glo. 2. 2. dist. quo rúdá. Arch.

idest liber sacramétorum,[a] lectionarius, antiphonarius, baptisterium, computus,[b] canon pœnitentialis, psalterium, homiliæ per circulum anni Dominicis diebus, & singulis festiuitatibus aptę. Ex quibus omnibus si vnú[c] defuerit; sacerdotis nomen vix[d] in eo constabit: quia valde periculosæ sunt euangelicæ minæ; quibus dicitur. [Si cæcus cæco ducatum præstet: ambo in foueam cadunt.]

Matth. 15.

¶ Cæteri etiam collectores Augustinum citant. Fere aũt omnia hæc habentur in pœnitentiali Bedæ, & in libro de officijs ecclesiasticis, & alibi.

Item ex 7. synodo, c. 2.

¶ Quæ oportet scire eum, qui episcopus est ordinandus. Cap. VI.

Mutatus est periodi ductus. *Psal. 118.* Iuo p. 5. c. 372.

OMnes psallentes repromittimus[e] Deo, [In iustificationibus tuis meditabor; non obliuiscar sermones tuos.] Quod omnes quidem Christianos obseruare saluberrimum est; sed præcipue hos, qui hierarchiam consecuti sunt dignitatem, Vnde definimus omnem, qui ad episcopatus prouehendus est gradum, modis omnibus psalterium[f] nosse; vt ex hoc & omnis clerus, qui sub ipso fuerit, ita moneatur, & imbuatur. Inquiratur auté diligenter à metropolitano, si in promptu habeat legere scrutabiliter, & non transitorie tam sacros canones, & sanctum Euangelium, quàm diuini Apostoli librum, & omnem diuinam scripturam; atque secundum mandata Dei cõuersari, & docere populum sibi commissum. Substantia[g] enim summi sacerdotij nostri sunt eloquia diuinitus tradita, idest vera diuinarum scripturarum disciplina, quemadmodũ magnus perhibet Dionysius. Quod si disceptauerit,[h] & ita libenter facere, & docere minime spoponderit; nullatenus consecretur. Ait enim prophetice Deus: [Tu scientiam repulisti; & ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.]

Cap. 1. ecc. Hierarchiæ. *Osea. 4.*

Oẽs psallentes.] CASVS. in hoc capitulo statuit synodus, ut omnis qui ad episcopatum promouendus est psalteriũ sciat, ut ex eo omnis clerus, q sub eo fuerit, instruatur: & tẽpore suæ ordinationis debet metropolitanus ordinãdum episcopum interrogare, si sciat legere canones sacros: & omnẽ diuinam scripturam: & si inuenitur ignorans, repellatur. Et hoc probatur auctoritate prophetæ dicentis: Tu scietiã repulisti, &c. Si uero legere & alia supradicta scierit, nisi promittat se secũdum illa uicturũ, non ordinetur. Quæ sequuntur, plana sũt usque ad capitulum, quamuis.
e ¶ Repromittimus.] Idest, uidemur nos obligare, cum dicimus illa uerba. In iustificationib. tuis meditabor.
f ¶ Psalterium.] 85. dist. archidiaconum 3. 22. distinctione. qui episcopus.
g ¶ Substantia.] Idest. de substantia sacerdotij uidet esse, quod ordinandus habeat scientiam.
h ¶ Si disceptauerit.] Idest, si contradixerit.

3 al. incipit. Florentinũ.

Item ex concilio Carthaginensi, 3. c. 3.

¶ De eodem. Cap. VII.

PLacuit †, vt ordinandis episcopis, vel clericis prius ab ordinatoribus suis decreta conciliorum auribus eorum inculcentur;[i] ne se aliquid contra statuta concilij fecisse pœniteat. †

† Pro declaratione huius cap. uide Ale. de Imo. in l. si quis. C. de pact. & §. igitur ordinandus. in authen. non opor. episc.

† al. pœniteant.] al. asserant.

i Placuit.] Inculcentur. similiter cum nouum celebratur conciliũ, ut 18. distinctio. decernimus. 11. quæst. 3. curæ.

Item Zepherinus Papa epist. 1 ad episcopos Siciliæ.

¶ Sacræ scripturæ inhærentes non obscurantur iniquitate mundana. Cap. VIII.

SIcut stellas cęli non extinguit nox; sic mentes fidelium, firmamento[k] inhærentes sanctæ scripturæ, nõ obscurat mundana[l] iniquitas.

k Sicut stellas.] Firmamẽto.] Idest, meditationi & lectioni. Hug.
l ¶ Mundana.] Vnde dicitur. Ama scientiam scripturarum, & carnis uitia. non amabis, de consecr. dist. 5. nunquã. Hug. & Lauren.

Item Hieronymus ad Eustochium in proœmio comment. in Esaiam.

¶Igorantia scripturarum est ignorantia Christi. Cap. IX.

SI iuxta Apostolum Paulum, Christus Dei virtus est, Deique sapientia, & qui nescit scripturas, nescit Dei virtutem, eiusque sapientiam, [a] ignoratio scripturarum, ignoratio Christi est.

1. Cor. 1.

Item Gregorius in pastorali, par. 1. c. 1.

¶A Domino sciuntur, vel ignorantur, qui ea quę Dei sunt sapiunt, vel ignorant. Cap. X.

QVi ea, quę Dei sunt [α], sapiunt à Dño sapiuntur: [b] & qui ea, quę Dei sunt nesciunt, à Deo nesciuntur, Paulo attestante, qui ait, [Si quis ignorat, [c] ignorabitur, *Idem.* Quicũq; stultus est in culpa, erit sapiẽs in pœna

1. Cor. 14.
Lib. Moraliũm 25. c. 23. mutato uerborum ordine.

α ¶ Dei sunt.] *In loco indicato legitur:* Qui ea, quę sunt Domini nesciunt, à Domino nesciuntur, Paulo attestante, &c.

Item Augustinus in Enchiridio ad Laurentiũ, c. 17.

¶ Non qui aliquid nescit, sed qui putat se scire, quod nescit, errare probatur. Cap. XI.

2 QVamuis errare, † [d] quanta possumus cura, cauendum sit, non solum in maioribus, verum etiam in minoribus rebus, nec nisi rerũ ignorantia possit errari; non tamen est consequens, vt continuo erret quisquis aliquid nescit, sed quisquis se existimat scire quod nescit. Pro vero quippe approbat falsum: quod est erroris proprium. Veruntamen in qua re quisque erret, interest plurimũ. Nam in una eademque [e] re, & nescięti sciẽs, & erranti non errans recta ratione præponitur. In diuersis autem rebus; id est, cum iste scit alia, ille alia; & iste vtiliora, ille minus utilia, vel etiam noxia: quis non in eis, quæ ille scit, ei præferat nescientem? sunt enim quædam, quæ nescire quam scire [f] sit melius.

Senten. l. 3. dist. 38. c. illud.
† al. errare q. p. c. cauendum est, orig.

3 *Sed licet per ignorantiam grammaticæ artis aliquid vitiosum proferant episcopi, vel presbyteri, non tamen ideo à scholasticis sunt despiciendi; quia morum vitia magis quam verborum sunt præcauenda.*

Vnde Augustinus in libro de catechizandis rudibus, cap. 9.

¶Non contemnant scholastici ecclesiasticam simplicitatem. Cap. XII.

SEdulo monẽdi sunt scholastici, [a] vt humilitate īduti-

Iuo p. 6. c. 383.

a SI iuxta. ¶Sapientiam.] Sic argumentatur Christus est scientia, ergo qui ignorat scientiam, ignorat Christum. 1 & intellige de tali ignorantia, quæ contemnit discere. su. proxi. cap. fi. Ioan.

b QVi ea. [¶Sapiuntur.] Idest, approbantur.

c ¶ Ignorat.] Intellige de eo qui contemnit scire, uel de eo qui de facili scire posset, si habuisse tractatũ cum peritis, vt C. de inge. ma. l. 3. sup. d. proxi.

QVamuis.] Hæc est secunda pars huius dist. in qua dicit, quod illi errant, qui falsa pro uero approbant, uel econtrario. Io. de Fan.

CASVS. Quidam cõtra Aug. ita argumětabãtur: non potest quis errare nisi ignorantia rerum. sed oĩs ignorãtia est nesciẽtia; ergo quicunque nescit errat. Dicit August. ꝙ ignorãtia est vitanda in maioribus: & ĩ minoribus. nõ tamen sequitur, ꝙ quicunque nescit, errat. Sed ille dicitur errare, qui putat se scire quod nescit. vt qui falsum pro uero asserit. Veruntamen multum refert in quib. rebus quis erret. Nam si in re honesta, & quæ ad salutem animæ proficiat quis erret, sciẽs præponitur nescienti, & non errans erranti. In rebus autem diuersis si ista sint vtilia, illa inutilia & noxia: in noxijs nesciens præponitur scienti: quia talia melius est nescire quam scire.

d ¶ Errare.] Errare enim est aliud pro alio putare, ut 22. q. 2. in quibus. 2

e ¶ Eademque.] in his quæ spectant ad salutem animę nihil interest decipi vel decipere, ut 26. q. 1. si cupis.

f ¶ Quam scire.] Hic uidetur quod bonũ sit ignorare mala, vt 34. dist. hospitiolum. Sed contra. omnis scientia a Deo est, 3 ut 37. dist in. §. hinc. & bonum est scire mala, ut ea uitemus, ut sup. d. proxi. qui de mensa, &c. si quid ueri. Dic ꝙ omnis scientia bona est. sed dicitur aliqua scientia mala, quia mala est, illi, cui dat occasionem peccandi: sicut Adæ fuit malum pomum paradisi, ut 2. q. 3. quid ergo, & Iudæ buccella, ut 1. q. 1. §. opponitur. uersic. mirum de consecra. dist. 2. & sancta.

SED LICET. Supra dictum est, ꝙ presbyteri debent ignorantiam euitare: sed licet quandoque per ignorantiam peccent grammatica, non tamen propter hoc sunt à grammaticis, idest, scholasticis despiciendi, quoniam vitia sunt magis præcauenda quam verba.

SEdulo.] CASVS. Quidam prælati per ignorãtiã grammaticę lectionis Deum cum solœcismo & barbarismo inuocabãt; & pp hoc à peritis scholasticis despiciebantur: quare q̃situm fuit ab Augustino, an hoc debe rent facere? Et rñdet ꝙ non. & hoc probatur tribus rõnibus: Prima est, quia diserta lingua scholasticorum casto cordi non debet præponi. Secunda est, quia scientia præponitur uerbis, sicut animus corporis: & sicut

prudens

1 Adde quæ tenent scire Christiani ad beatitudinem consequendum. not. Bald. in gl. sup rubr. C. de sum. trini. Inno. & Io. And. in c. 2. §. pro defectu. de renuncia.

2 Adde qualiter errare, ignorare, nescire titubare differunt, no. gl. sup. rubr. ff. de iur. & fac. igno. & in l. de stat. ff. de testa.

3 Arg. cõtra. 26. q. 2. qui fine. & q. 5. epi. in prin.

Scientia aliqua dicitur mala.

Christiana, discant non contemnere, quos cognouerint morum vitia, quam verborũ amplius deuitare, & cordi casto linguam exercitatam nec conferre audeant; quam etiam præferre consueuerant. *& infra.* His etiam maxime vtile est nosse ita esse præponendas verbis sententias,[a] vt præponitur animus corpori. Ex quo fit, vt ita malle debeant veriores, quam disertiores audire sermones; sicut malle debent prudentiores, quã formosiores[b] habere amicos. Nouerint etiam non esse vocem ad aures Dei, nisi animi affectum. Ita enim non irridebunt, si aliquos antistites, & ministros ecclesię forte animaduerterint, vel cum barbarismis, & solœcismis Deũ inuocare; vel eadem verba, quę pronunciant non intelligere,[c] perturbareque distinguere: non quia ista minime corrigenda sunt; vt populus ad id, quod plane intelligit, dicat,[d] Amẽ:[e] sed quia † piè toleranda sunt ab eis, qui didicerunt, vt sono[f] in foro, sic voto in ecclesia benedici. Itaq;[g] forensis illa[h] nonnunquam forte bona dictio,[i] nunquam tamen benedictio dici potest.

† al. tamen.] orig.

a ¶ Scholastici.] *Vox ista abest ab originali. Sed in eo hæc præcedunt.* Sunt item quidam de scholis vsitatissimis grammaticorum, oratorumque venientes; quos neque inter idiotas numerare audeas, neque inter illos doctissimus quorum mens magnarum rerum est exercitata quęstionibus. His ergo, qui loquendi arte cęteris hominib. excellere videntur, cum veniunt, vt Christiani fiãt, hoc amplius, quam illis illiteratis impartire debemus, quòd sedulo admonendi sunt, vt humilitate, &c.

Item Gregorius ad Leandrum episcopum Hispalensem, in præfat. Moral. ad finem.

¶ De eodem. Cap. XIII.

INdignum vehementer existimo, vt verba cœlestis oraculi restringam sub regulis Donati.

¶ Hoc, & duo sequentia capita absunt a multis antiquis exemplaribus, neque glossam habent.

[*Item Augustinus de vera religione, c. 49. & 50.*

PALEA. C. XIIII.

LOcutio diuinarum scripturarum secundum cuiusquæ linguæ proprietatem accipienda est. Habet enim omnis lingua sua quædam propria genera locutionum; quę cum in aliã linguam transferuntur, videntur absurda.

[*Item Hieronymus ad Pammachium, epist. 52. cuius initium est, Cristiani interdum pudoris est.*]

PALEA. Cap. XV.

ECclesiastica interpretatio, etiam si habet eloquij venustatem, dissimulare eam debet, & fugere; † vt non otiosis philosophorum scholis, paucisque discipulis; sed vniuerso loquatur hominum generi.

† al. non fugere.

Item Clemens Papa, epist. 3.

¶ Propter opprobrium senectutis, a paruulis, & a minimis non erubescat discere episcopus.

Cap. XVI.

NVllus episcopus † propter oppro-

† abest ab originali.

prudens amicus formoso pręponit. Tertia est q a Deus magis inspicit affectum q̃ uocem, ignorãtia tñ talis est reprehendenda sed ab his toleranda q didicerũt. quia sicut sonus in foro, ita votũ in ecclesia benedicitur.

a ¶ Sententias.] Nota, q magis cõsideranda est snia quam uerba, vt 1. q. 1. marchion, 22. q. 5. humanæ. de consecr. di. 4. retulerunt & si non sanctificatur, & potius mens est cõsiderãda q̃ verba, vt 22. q. 1. paratus. Arg. cõtra extra de sponsa. ex literis. Solu. non est a uerbis recedendum, nisi ex uerbis prauus generet intellectus: & tũc verba sunt interp̃tãda.

Snia potius quam uerba attendi dẽt.

b ¶ Quam formosiores.] Vñ Seneca. Infirmus nõ q̃rit medicum eloquentem, sed curare scientem.

Seneca.

c ¶ Intelligere.] Ar. q nõ est deponẽdus aliqs pp imperitiã[2] ut 10. q. 1. placuit.

Imperitia nõ faciat quem deponi.

2 Ad idem 73. d. episcoporum in fi. 25. q. 2. i Galliarũ in fin.

d ¶ Dicat.] Arg. contra extra de fi. p̃sbyte. pposuit. 7. q. 1. illud. sed nec hic populus rñd. Amen, officiãdo ecclesiam uel Missã. Et ita vř,[3] q nec sine ministro põt presbyter Missam dicere, licet H. dixerit, q bñ posse cum populo tãtum ecclesiam officiare.

3 Presbyter an sine ministro possit celebrare.

e ¶ Amen.] Videtur ergo sufficere, si populus respondeat sacerdoti in Missa.[4] & sic est cõtra 7. q. 1. illud. Sed dic, q ñ respõdet populus officiando Missam.

4 Dicit Hu[illegible], q quidẽ verũ est, sed hoc nõ colligitur hic, non. n. dicit q populus sic respondeat officiãdo, &c. vt sequitur. de hoc sup. in glo. præced. Archid.

f ¶ Vt sono.] Hoc est dicere, sicut ĩ cõcione laici compositos sermones & politos considerant: sic uiri ecclesiarum uotũ & intentionẽ cõsiderare debẽt sacerdotis.

g ¶ Itaque.] i. q̃uis.

h ¶ Illa.] Cancio.

i ¶ Bona dictio.] Nominetur: non tamẽ põt dici benedictio. 28. d. presbyterum.

NVllus.] CASVS. Quidã episcopi de-

dedignabantur discere à iuuenibus, vel ignobilibus propter opprobrium senectutis, vel nobilitatem generis à quos Clemens reprehendit, dicēs: ꝙ potius sunt mēbra diaboli quā Christi: & potius sunt infideles ꝗ̄ fideles. a ¶ Opprobriū.] Et dicit Augustinus. Ego senex à puero nōdum anniculo paratus sū edoceri, ut 24. q. 3. si habes. & stult⁹ est, q bona quæ videt discere, cōtempsit, ut 22. dis. de Cōstātinopolitanę. & si unum pedē haberem in sepulchro, aliam extra, adhuc vellē discere, ut ff. de fideicom. lib. apud Iulianū. Vnde Seneca. Nulla ætas sera est ad discendum.

g Extrinseca.] Debet. n. cautus circa sua negotia esse, vt 23. dis. qui episcopus. & est simile. 86. dist. fratrem. Ioannes.

Portet.] Hæc dist. diuiditur in sex partes, in quarum prima probat primo & principaliter.

Incitatio optima ad discendum.

Seneca.

briū [a] senectutis, vel nobilitatem generis à paruulis, vel minimis† eruditis, si quid forte est utilitatis, aut salutis, inquirere negligat. Qui enim rebelliter viuit, & discere, atque agere bona recusat; magis diaboli, quam Christi membrum esse ostenditur, & potius infidelis, quam fidelis monstratur.

† al. minus.

DISTINCTIO XXXIX.

Ecce [b] plenarie monstratū est, quod sacerdotes oportet literarum tam sacrarum, quā sæcularium esse peritos. Nūc quæritur, an sæcularium negotiorū oporteat eos habere peritiam.[c] Hæc p̄latis esse necessariā multis rationibus probatur. Debet namque prælati subditis non solū spiritualia, sed etiā carnalia subsidia ministrare, exemplo Christi, qui turbas sequentes non solum uerbo docebat, sed etiam virtute sanabat, & corporalibus alimentis reficiebat. Vt autem prælati hæc omnia planè possint perficere, sæcularium negotiorum oportet eos habere solertiam:[d] vt eorum cautela & ecclesia seruentur indemnes, & cuique necessaria pro suo modo [e] ministrentur. Vnde quidam in episcopum electus, a Beato Gregorio pro sua simplicitate repellitur, ne eius occasione res ecclesiæ dilapidarentur. Sic enim scribit Gregorius clero, & nobilibus Neapol. lib. 8. epist. 40.

Ecce.] hæc dis. breuis ē: & ideo nō diuidit. b ¶ Ecce.] In tribus supradictis dist. demonstratum est, episcopum debere esse prudentē in literis, tam diuinis, ꝗ̄ sæcularib. Nunc uero in hac 39. dist. ostendit, ꝙ oportet epm̄ esse prudentem in negotiis sæcularibus, ut sua cautela reddant ecclesiæ indēnes, & cuique necessaria ꝑ suo modulo ministrent: & hoc exēplo Dñi, q turbas sequētes nō solum uerbis spiritualibus, sed ēt corporalibus alimētis reficiebat: quam peritiā, quia Petrus, diaconus nō habuit est à dignitate repulsus, ad quam fuerat electus, ut probat sequens c. quod per se patet. c ¶ Habere peritiā.] g Et ita hoc est adhuc de illo capitulo, de quo tractatur 36. di. scilicet, oportet episcopum esse Prudentem: secundum Hug. & Lau.

Eps debet esse prudēs in negotijs sæcularibus.

¶ Sæcularium negotiorum imperiti non sunt in episcopos ordinandi. Cap. I.

PEtrus diaconus, quem a vobis electum asseritis omnino (vt dicitur) simplex est,[f] & nostis, quia talis hoc tempore in regiminis debet arce cōstitui, qui nō solū de salute animarum, verum etiam de extrinseca [h] subiectorum vtilitate, & cautela sciat esse solicitus.

Ans. l. 6. c. 13. Poly. l. 2. tit. 1.

DISTINCTIO XL.

Portet [h] quoq; episcopum esse ornatū, &

1. Timoth. 3.

d ¶ Solertiam.] Idest, industriam. & solicitudinem. Solers enim antiquitus dicebatur qui erat omni bona arte instructus. Et dicit solers, quod sit solicitus in arte & vtilis, secundum Papiam.

e ¶ Pro suo modo.] Quia plus quandoque conferendum est uni quā alterius 1. q. 2. clerici. 12. q. 2. Vulterranæ. extra de præb. de multa in fi.

f PEtrus.] Simplex est. Quædā est simplicitas, quæ est contraria dolori. & illa est bona, ut 16. q. 1. si cupis. sed hic uocat simplicitatem negligentiæ, siue stultitiam, vt 36. dist. in prin. illa enim impedit promouendum, ut hic. & arg. 74. dist. episcoporum. sed promotum non deijcit: sed datur ei coadiutor, ut 7. q. 1. quia frater. & 12. q. 2. uobis. tamen iste Petrus non tantum propter simplicitatem fuit remotus, sed etiam quia solidos dedit ad usuram, ut 47. dist. de Petro.

Simplicitas est duplex. 12. q. 7. sācta quippe rusticitas, i. simplicitas. Aliquando est simplicitas cōtraria difficultati. C. de fid. ... in fin. Inst. de fideicō. hę. ... di. §. quia

ter, quòd ornatus debet esse sacerdos, & omnes alij clerici, ut honorem faciant suis cathedris & dignitatibus. & hoc probat per quatuor aucto. Secunda ibi, [Homo Christianus.] Tertia ibi, [Si Papa:] Quarta ibi] Ante omnia.] Quinta ibi, [Illud] Sexta ibi, [Multi,] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 40. distin. in qua prosequitur quintum c. Apostolicæ regulæ, scilicet, oportet episcopū esse ornatum. sed per ornamenta uirtutes intelliguntur, & hoc probatur auctoritate Psal. & exemplo sacerdotum ueteris testamenti, qui uarijs uestibus vtebātur, ꝗ designant vestes interiores, scilicet uirtutes, & bonos mores, quibus suæ cathedrę conferant decorem, quem ab eo non accipiunt: nec intelligant sibi licentiam peccandi cōcessam ex dignitate sibi data, sed necessitatem bene uiuendi; quod probat seq. ca.

h ¶ Oportet.] Hic prosequitur cap. 3. Apostolicę regulę opor-

oportet episcopum esse ornatum. Est autem duplex ornatus, exterior, & interior. Exterior ornatus cõsistit in grauitate, & in incessu, & in habitu, & in temperantia cibi & potus. de isto ornatu agitur in proxima seq. dist. Interior ornatus est uirtus, & de hoc agitur hic: & ostẽdit

tiæ, quã per bona opera acquisiuit: ueruntamẽ nullus debet dubitare sanctum esse, quem apex tantę dignitatis attolit: in quo si bona propria desint, suffi iunt merita Petri, ut bonæ opinionis habeatur. Quæ sequuntur usq. ad cap. si Papa. plana sunt.

hospitalem. Ornamenta episcopalia virtutes debẽt intelligi, quæ a Domino eis repromittũtur, cum dicitur.] *Sacerdotes eius induam salutari.*] *Vnde in veteri testamẽto varijs vestib. ex præcepto Domini sacerdotes ornati leguntur, quia multimodis virtutibus debet splendere vita pontificis, vt gradui conferat decorẽ, quem ab eo nõ accepit, Non enim loca, sed vita, & mores sanctum faciũt sacerdotem. Vnde ex suscepto officio non licẽtiam peccãdi, sed necessitatem bene viuendi se nouerint assecutos.*

Psal. 131. Exo. 28.

Vnde Symmachus Papa ait.

¶ Officium sacerdotij non confert, sed adimit peccandi licentiam. Cap. I.

Poly. l. 3. tit. 7.

NOn nos beatum Petrum, sicut dicitis, à Domino cũ sedis priuilegijs, vel successores eius, peccãdi iudicamus licentiam suscepisse. Ille perennem meritorum [a] dotem cum hæreditate [b] innocentiæ misit ad posteros. Quod illi cõcessum est pro actuum luce [c]. ad illos pertinet, quos [d] par conuersationis splendor illuminat. Quis enim [e] sanctum dubitet esse, quem apex tãtæ dignitatis attollit? In quo desunt bona acquisita per meritũ, sufficiũt, quæ à loci decessore præstãtur. Aut enim claros ad hæc fastigia erigit; aut, qui eriguntur illustrat [f].

¶ *Caput hoc, quod citatur ex Symmacho, est in libro, quẽ pro Symmacho Ennodius diaconus scripsit: iureq. Symmachi nomine citatur, quod eum librum Symmachus, & vniuersa quinta synodus pro causa Symmachi habita sic approbarunt, vt parem ei cum synodis, & Apostolicis decretis auctoritatem tribuerint.*

Item Hieronymus ad Heliodorum, epist. 1.

¶ Filij sanctorum sunt, qui exercent opera eorum. Cap. II.

Infra 2. q. 7. c. non omnes. Poly. l. 3. tit. 8. Burc. l. 1. c. 207. Iuo p. 5. c. 321.

NOn est facile stare [g] loco Pauli, tenere gradum Petri iam cum Christo regnantium: quia hinc [a] dicitur; non sanctorum filij sunt, qui tenent loca sanctorum; sed qui exercent opera eorum [h].

a ¶ Quia hinc.] *Hæc vsque ad finem non sunt inuenta apud B. Hyeronimum, ex quo tamen, aut ex eius dictis, citant etiam cæteri collectores.*

Item Gregorius.

¶ Morum nobilitas, non loci, vel generis sacerdotes notificet. Cap. III.

Burc. l. 1. c. 208. Iuo p. 5. c. 322. Poly. l. 3. tit. 7.

NOs qui præsumus, non ex locorum [i], vel generis di

a ¶ Perennem meritorũ.] Id est, apostolicam dignitatẽ per bona merita acquisitam. 1

b ¶ Cum hæreditate.] Id est, hoc trãsmisit, ut essent hãdes bonitatis suę.

c ¶ Pro actuum luce.] Id est, per bonos actus.

d ¶ Quos.] Id est, quia eos.

e ¶ Quis eñi.] Quasi dicat, & si quãq. forte Apostolici nõ essent boni, tñ semper pſumuntur esse boni. q s enim, &c. Sed nonne cõtrariũ est 19. dist. Anastasius 21. dist. nũc autem? Sed nõ dr hic, quod sancti sint: sed quod sancti præsumũtur, donec cõtrariũ cõstet: quia hæreditatẽ innocẽtię recipiũt, ut hic dr. Sed quid si constet de ipso, quod adulteriũ cõmisit, uel homicidium? Dicit Hug. quod licet nõ possit accusari, inde tamen peccat: & quod hic dicitur, bene facere, intelligitur de his, quæ possũt æque retorqueri ad bonum, uel ad malũ: quia semper in dubio pro ipsius facto pſumitur. Sed hoc certe idẽ est in quolibet sacerdote, vt 11. q. 3. absit. & 41. dist. ca. 1. & 16. q. 1. si clericatus? Respõ. hoc uerũ est. sed tamen magis pręsumit pro Papa, ut 93. dist. c. 1. uñ sacrilegij instar esset disputare de facto. 2 suo, ut 17. q. 4. 5. q autẽ. Vel dic quod facta Papæ accusant, ut homicidia Sampsonis, & furta Hebręorum, & adulterium Iacob, ut extra de diuor. gaudemus. Ioan.

1 Arg. 14. q. 1. pudenda.

Papa siue Apostolicus semper præsumitur bonus.

Papa de homicidio uel adulterio accusari nequit.

2 Ista fuit sñia Laur. dicentis quod qui de alijs pſumit, uel dubitat, peccat uenialiter, qui de Papa mortaliter. argu. huius. §. hic alleg. qui autem.

dit, quod locus non dat uirtutem, nec dignitas: sed uitę meritum. Ioan.

NOn nos.] CASVS. Quidam dicebant, quod Petrus & successores eius licentiam peccandi à Domino receperunt cum priuilegio dignitatis. Symmachus autẽ Papa dicit, non esse uerũ: quia Petrus transmisit ad posteros apostolicã dignitatem cum hæreditate innocen-

f ¶ Illustrat.] Id est, dat eis occasionem bene uiuendi. ut 81. dist. ualet.

g NOn est.] Stare.] Digne, sicut exigit eminentia dignitatis. Hug.

h ¶ Opera eorum.] 35. dist. c. ecclesiæ.

i NOs.] ¶ Non ex locorum.] tantum ne sit contra. 81. dist. ualet.

a ¶ Morum.] C. de episc.& cler.si quemquam.
b ¶ Nobilitate.] Sic inf.1.q.1.uilissimus.
c ¶ Non loca,uel ordines.] Tantum,quia per ordines confertur gratia,vt 1.q.1.quidquid.& est simile 23.q.4.sicut.2.

sed licet iudicari non possit, nihilominus punietur cũ ipso diabolo in æternum.
e ¶ Taciturnus.] Taciturnitas.mortalis est in prælato, vt 43.dist.c.1.
f ¶ Mancipio.] Id est, diabolo, qui mancipatus est gehennę.

Homo.] Hec est secũda pars huius dist. ĩ qua ꝓbat ꝙ unus in eodẽ genere peccati magis puniẽ quã alius: & hoc probat ꝑ istud c.Ioan.de Fan.
d ¶ Cadit.] Id est,cadere vñ ab ecclesia. Ex hoc capitulo plurimi dñt, qđ circũstãtię loci, & tpis, & dignitatis,& sciẽtię aggrauant peccatũ: 1 vt magis peccet cleric⁹, q̃ laic⁹ ĩ eodẽ genere delicti. & magis literat⁹, q̃ nõ literatus, & magis peccat in loco sacro vel tẽpore. q̃ ex tra.arg.50.dist.nulli. & 50.di. qa tua. & 11.q.3. ꝓcipuæ: & 25.q.1. nulli de pęn.dist.5.consideret. & 12.q.1.q viderit, & augeẽ peccatũ dignitate peccãtis, 2 vt ff.q̃ste milit.oẽ.§.aụter. Alij dñt, ꝙ circũstãtię cũ sint bonæ, & a Deo nõ debẽt esse alicui occasio mali. vnde dicũt,ꝙ circunstantiæ non aggrauant peccatum, sed solus contemptus.si ergo laicus ex maiori cõtemptu peccat, magis peccat quam clericus. Sed quia non constat ecclesię qualiter quis peccat,an ex cõtẽptu vel alio mõ, 24.q.3.Deus. ideo nõ potest iudicare de peccato ſm cõtemptum:& ideo iudicat per circũstãtias, quasi ꝑ quasdã ꝑsumptiones:& magis puniẽ clericus q̃ laicus: quia magis præsumitur contra ipsum. & licet hic duæ causæ tãtum enumerentur,quę videntur aggrauare peccatum,tamẽ plures sunt.de pœ. dist.5.consideret.

Circũstãtię peccata aggrauantes.

1. Adde ad hoc tex. glo. & Doct.in l. & facta.§.1. ff. de pęn.& de hoc satis not. Gof. in su. de pæn. §& re. §.cõfitetur qs,&c.

2 Ad hoc 5. q.6. presbyteri.C.de ep. & cle.presb.

Prælati tacere non dẽnt.
Papa iudicatur a nemine.

gnitate,sed morum [a] nobilitate [b] innotescere debemus: nec urbium claritate,sed fidei puritate.

Item Gregorius ad Anastasium presbyterum. li.6. epist.29.vel c.193.

¶ Non loca, vel ordines, sed merita nos Deo iungunt. Cap. IIII.

Non loca, vel ordines [c] creatori nostro nos ꝓximos faciunt, sed ei nos merita bona iungunt, aut mala disiungunt. — Poly.ibidem.

Item Io. Chrysostomus, [*Idest auctor operis imperfecti in Matthaeum,homil.40.ad c.21.*]

¶ Magnitudo peccati, uel dignitatis quemque fortiter deijcit. Cap. V.

2 Homo Christianus fortiter cadit [d] in peccato ꝓpter duas causas,aut propter magnitudinem peccati,aut propter altitudinem dignitatis. †

† al.gestis.

Item ex dictis † *Bonifacij* [a] *martyris.*

¶ Damnatur Apostolicus,qui suæ,& fraternæ salutis est negligens. Cap. VI.

† Concord. tex.il. nemo C. de su. tri. & l. oẽs. §. qui manu. ff.de re mili.

3 Si Papa suæ & fraternæ salutis negligens deprehenditur inutilis & remissus in operibus suis, & insuper a bono taciturnus,[e] quod magis officit sibi,& omnibus; nihilominus innumerabiles populos cateruatim secũ ducit,primo mãcipio [f] gehennę,cũ ipso plagis multis ĩ ęternũ vapulaturus. † Huius culpas istic redarguere ꝑsumit mortaliũ nullus; quia cunctos ipse iudicaturus a nemine [g] est iudicandus; nisi deprehendatur a fide deuius: [h] pro cuius perpetuo statu vniuersitas fidelium tãto instantius orat,quanto suam salutem post Deum ex illius incolumitate animaduertit propensius pendere. — Iuo p.5.ca.23.

† al.vapulaturos.

a ¶ Dictis Bonifacij.] *Nauclerus gen. 26. testatur hoc fuisse dictũ Bonifacij martyris. Verũ Deus dedit presbyter Cardinalis, titu. Apostolorum in Eudoxia, tempore Victoris Papa III. libros quatuor de rebus ecclesiasticis cõposuit,qui ĩ bibliotheca Vaticana seruatur. Et libro primo,ca.231.ex gestis(sic hẽnt ẽt multi Gratiani codices,& Iuo) Bonif. martyris,& Archiepiscopi Moguntini sedis Apostolicæ legati, hæc sanctissimi illius uiri de Romano Pontifice, ac sede Apostolica uerba refert,in*

Si Papa.] Hæc est tertia pars huius dist. in qua probat,quod Papa magis punitur quam alij,si male regit ecclesiam Dei.& hoc probat ꝑ hoc cap. Io. de Fan. CASVS. Bonifacius martyr consultus fuit, an Papa ab aliquo possit iudicari,si inueniatur negligens & remissus in operibus suis,cum noceat sibi & omnib.subditis suis: & similiter multos secum trahit. Et rñdet quod non cum debeat omnes alios iudicare: nisi hæreticus deprehendatur, pro cuius salute, cum ipse sit caput ecclesiæ post Deum, uniuersitas fidelium instantius orat.

hennæ.de pen.dist.1.mancipium.
g ¶ A nemine.] Papa a nemine potest iudicari, vt 9.q.3.nemo. quod intellige nisi ipse se subijciat alij 2.q.7. nos si incompetenter. Sed contra 24. q.2. sanè profertur. versiculo, item Romanorum. vbi dicitur, quod Dioscorus Papa Romanus fuit excommunicatus, quãuis in fide non peccauerat. Sed ibi appellat Papam patriarcham Constantinopolitanum. Item adhuc obstat 11.q.2. non liceat. ibi, vnus papa iudicat de suo successore.Sed ibi non iudicat de ipso,sed dicit quod nõ liceat ei alienare res ecclesiæ.
h ¶ A fide deuius.] Quod intelligit Hugo, cum Papa non vult corrigi, si enim paratus esset corrigi, non posset

quibus est hoc caput: & quidã ex antecedentib. & sequentib. valde illustratur Sãcta Romana Ecclesia priuilegio speciali auctoritatis diuinitus, & humanit^9 caput oium ecclesiarũ post Christũ Iesum effecta secũdũ Antistitis, vel rectoris sui qualitatẽ, & valetudinẽ, afficit totius Christianitatis membra, vt illius incolumitati sua rñdeant incolumitate, & congaudeant: & nihilo minus eius languorib. suo languore cõsentiant: & sicut eius gloria iuxta Apostolũ conglorificantur: sic eius deiectione deijciuntur, vt illud ꝓpheticũ in eo ꝑcipue cõpleri deprehendat: Oẽ caput languidũ, & oẽ cor mœrẽs: a plãta pedis vsq; ad verticẽ nõ est in eo sanitas] Et reuera tãta reuerẽtia apicẽ ꝑfatæ Apostolicæ sedis oẽs suspiciunt, vt nonnullã sanctorũ canonũ disciplinã, & anteq̃ Christianæ religionis institutionẽ magis ab ore pectoris eius, q̃ a sacris paginis, & paternis traditionib. expetant: illius velle, illius nolle tñ explorant, vt ad eius arbitriũ suã conuersationem & ipsi remittant, aut intẽdant. Qđ si, vt summopere sibi, & oĩbus expedit, zelo domus Dei sine intermissione tabescens, fidelis dispensator & prudens existens, Deo & hoĩb. opere & sermone irreprehensibilẽ sese conseruare studuerit, vt verè fatear, vniuersum pene mũdũ secum attonitũ, & solicitũ post Deũ currere facit: ex vtroq; sexu populos diuersæ professionis, condĩonis, & ætatis cateruatim Dño suo suꝑ oĩa bona ipsius cõstituendus ducit. Si vero suæ, & fraternæ salutis negligens deprehendit, inutilis, & remissus in operib. suis, & insuꝑ a bono taciturnus (ꝙ magis officit sibi & oĩb.) nihilo minus innumerabiles populos cateruatim secũ ducit, primo mãcipio gehennæ cũ ipso plagis multis in æternũ vapulaturus: cuius culpas istic redarguere ꝑsumit mortaliũ nullus: q̄a cũctos ipse iudicaturus a nemine est iudicãdus, nisi forte deprehendat a fide deuius: ꝓ cuius perpetuo statu vniuersitas fideliũ tãto instantius orat quãto suã salutẽ post Deũ ex illius incolumitate aĩaduertũt ꝓpensius pendere. Saluo. n. diuinæ oĩpotentiæ mysterio, vt dignũ est, loco ab ipsa sedꝭ illud B. Iob. non incongrue aptari S.R.E. põt: [Si destruxerit, nemo est q̄ ædificet: & si incluserit hominẽ, nullus est qui aperiat ei: si cõtinuerit aquas oĩa siccabunt, & si emiserit eas: subuertent terrã; nec immerito: cũ ipsa specialius in Petro cœli terræq; retentet habenas. Hæc cũ oium fideliũ in Christo spiritalis sit mater nemo dẽt renuere illius ferini disciplina, vel emendari censura, iuxta illa ꝓuerbia Salomonis: [Ne dimittas legem matris tuæ, liga eã in corde tuo iugiter: qui. n. abijcit disciplinã, i fœlix est, & stultus hõ despicit matrẽ suã] & rursus Est maledictus a Deo, q̄ exasperat mrẽm: & maledictio matris eradicat fundamẽta; illa vtiq; q̃ arrogãt, † diuersa a sede illius, cui dictũ est: Tu es Petrus, & suꝑ hãc petrã ædificabo ecclesiã meã.] & suꝑ arenã cõcupiscentiæ carnalis, seu humanæ ꝑsumptionis ꝓbantur posita: cursus riui minime prosperatur, si a suo fonte diuidatur.

2. Cor. 1.
Isa. 1.
Iob c. 12.
Prouer. 1. 6. 31.
Eccles. 3.
† *forsasse*] arroganter.
Matth. 16.

Item Augustinus ad Valerium epist. 148.

¶ Non ordines, sed vitæ merita nos Deo commendãt.

Cap. VII.

Ans. l. 6. c. 196.
Iuo p. 6. c. 389.

a ANte oĩa peto, vt cogitet religiosa prudentia tua

possit accusari, ut 24. q. 1. aperte. & ca. ait. & c. hec ẽ fides. & 2. q. 7. dixit Apos. Sed quare nõ potest accusari de alio crimine? ponamus qđ notorium sit crimẽ eius, vel ꝑ cõfessionẽ, uel per facti euidentiam quare non accusatur, vel de crimine simoniæ, uel adulterij: etiam cũ admonetur, incorrigibilis est, & scãdalizat ecclesia per factum eius? Certè credo, ꝙ si notoriũ est crimen eius, quãdocunque, & inde scandalizatur ecclesia, & incorrigibilis sit: ꝙ inde possit accusari. Nam contumacia dicitur hæresis. 1 ut 81. d. si qui presbyteri. & contumax dr infidelis, vt 38. dist. nullus. Hic tamen specialiter fit mẽtio de heresi, ideo quia & si occulta esset hęresis de illa posset accusari: sed de alio occulto crimine nõ posset. Itẽ nunquid potest denũciari crimen Papæ secundũ regulã istam. Si peccauerit in te frater tuus. 2 cũ nomine fratris qlibet Christianus dicat, ut 11. q. . ad mensam. Sed dico ꝙ non põt denũciari crimẽ de ipso nisi inde posset accusari. nã inutilis esset denũciatio. 3 Itẽ nũqđ Papa possit statuere, ꝙ ñ possit accusari de heresi? Rñd. ꝙ nõ, q̄a ex hoc periclitaret totum ecclesia: qđ non licet inf. 25. q. 1. sunt qdẽ. q̄a hoc sit in eo casu quo desinit esse caput ecclesię, & ita nõ tenet cõstitutio. Sed pro quo peccato, potest Imperator deponi? pro quolibet, si est incorrigibilis, vnde deponitur, si est minus utilis, ut 15. q. 6. alius.

Papa an de crimine accusari possit.

1 Dic. ꝙ hæreticus dicit̃ dis, vt not. 24. q. 3. in ter. & extra de hære. firmissimè.

2 Vt 2. q. 1. si peccauerit.

3 Sub. nã denũciatio fit ad correctionem, ad quã compelli nõ põt: cum superiorẽ non habeat. Arc.

Imperator ꝓ quo peccato deponi possit.

ANte oĩa.] Hæc est quarta pars huius d. in qua dicit ꝙ difficile est bñ regere sacros ordines & ecclicas dignitates, sed facile est male re-

le regere,& periculosum: & hoc probat per hoc c.& c. seq. Io.de Fan.

CASVS. Aug. factus fuit episcopus Hipponensis ecclesiæ. Vnde Valerius referebat gratias creatori. Aug.dicit, quòd si quis vtatur officio epi,presbyteri,diaconi trãsitoriè & semiplenè, nihil est leuius & facilius: sed nihil est ei dãnabilius apud Deũ: sed si qs militet eo mõ,quo Christus iubet,nihil est difficilius, sed nihil beatius apud Deũ. Et oñdit, qđ ad tãtã dignitatẽ eligi non debuit,cum minora officia nõ didicerit gubernare. Et hoc pbat nauigantis exẽplo, cui cura nauis ĝ mitti nõ dẽt,qui remũ tenere ñ nouit.

a ¶ Si perfunctoriè] idest, negligenter.

b ¶ Periculosius.] Quia q epatum desiderat in terra, inueniet confusionẽ in cęlo 8.q.1. q epatũ. & inf.ea. c.multi.

c ¶ M hi.]Et sic aliqs põt cogi, ut fiat ẽps,qđ verum est,si ab initio cogitur, ut fiat de nolente uolẽs,ut 23.q.4. displicet.sed si perseuerapet in voluntate, nõ esset cogendus, ut 74.dist.vbi ista.

d ¶ Vt secundus locus.] Quia primˀ locus est Papatus,secũdus locus est episcopatus. Vel ideo hoc dixit,quia factus est episcopus aliter, ut 7.q.1. non autem.

Epatum desiderare valde periculosum est.

Papatus est primus locus.

nihil esse in hac vita,& maximè hoc tempore facilius,& lętius,& hominibus acceptabilius,episcopi,aut presbyteri; aut diaconi officio,si perfunctoriè [a] atq; adulatoriè res agatur, sed nihil apud Deum miserius, & tristius, & damnabilius. ¶Itẽ nihil esse in hac vita, & maximè hoc tempore difficilius,laboriosius,periculosius [b] episcopi, aut presbyteri,aut diaconi officio: sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur,quo noster Imperator iubet.Quis autem iste sit modus,nec a pueritia,nec ab adolescentia mea didici;& eo tempore, quo discere cęperã, vis mihi [c] facta est merito peccatorum meorum. Nam quid aliud existimem nescio,vt secundus locus [d] gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere non noueram.

Ans.li.6. c.186.

Item Isidorus.

¶ Corrumpitur, & ad terram sacerdotium trahitur, nisi legaliter,& iustè seruetur. Cap. VIII.

SIcut viri & mulieris digna cõiunctio vnum facit matrimonium, & sicut duorum copulatio unum perficit corpus; ita clericatus [e] & sacerdotium unum faciũt presbyterum; & electio [f] & consecratio unum faciunt episcopum: quę omnia vnum efficiunt corpus: quod citius corrumpitur,& ad terram trahitur, nisi legaliter seruetur,nisi iustè viuendo laudetur.

Item Ambrosius lib.de Paradiso, c.4.

¶ Gratia,non locus saluat animam. Cap. IX.

5 ILlud † autem animaduerte, quia extra Paradisum [g] vir factus est, & mulier intra Paradisum, vt aduertas,quòd non loci, [h] non generis nobilitate, sed virtute vnusquisque gratiam sibi comparat. ¶ Deniq; extra Paradisum factus hoc est in inferiore loco,vir melior inuenitur;& illa,quę in meliore loco,hoc est in Paradiso, facta est,inferior reperitur.

† Quo loci illud aduerte.] orig.

Item Gregorius lib.6.reg.epist.5.seu c.169.

De eodem. Cap. X.

QVęlibet † occulta [i] loca sine gratia Dei animã sal-

† al. Quamlibet.

Sicut viri.] CASVS. In hoc c.notat similitudo inter matrimoniũ carnale, & spirituale: qa sicut legitima cõiunctio.s.duorũ, unum facit matrimoniũ; & sicut duorũ commixtio vnũ facit corpus, ita clericatus, & sacerdotium unum faciunt presbyterum,& electio,& consecratio faciunt unum episcopum. Et hæc omnia supradicta vnum corpus efficiunt, idest, ecclesiam. quod cito rumpitur, nisi legaliter obseruetur.

e ¶ Clericatus.] i. minor ordo hic videtur, q si laicus promoueretur in sacerdotem, nullum reciperet characterem: sed si haberet aliquem minorem ordinem, & per saltum reciperet superiorem, bene reciperet characterem,ut 52.dist.solicitudo. Alij dicunt,q laicus verũ ordinem reciperet, dum tamen baptizatus fuerit. arg. 1.q.1.ventum.Io.quod verum. 1 credo B.

f ¶ Electio.] Cõuenit istud induci,q ex sola electione non consequit aliquis ius,vt de hoc dixi 63.dist.quãto.

ILlud.] Hæc est quinta pars huius distin.in qua probatur, quod non est ita magnus, quin cadere non

† Idem no. 36. dist. c.1. in glo.

posset,si gratiam non haberet. & hoc probatur per hoc c.& duo c.seq.Io.de Fan.

CASVS. Quidam nimis gloriabantur de loci nobilitate, sed Ambr. probat non esse gloriandum,quia in loco nobili potest esse malus, & in vili loco bonus inueniri.& niri, & hoc probat exemplo Adæ & Euæ. nam Adam creatus fuit in agro Damasceno, & tamen melior est inuentus Eua,quæ in Paradiso est creata.

g ¶ Extra Paradisum.] in agro Damasceno.

h ¶ Nõ loci.]Arg.q rõne loci vel dignitatis,vel nobilitatis pro aliquo non præsumitur, ut 12.q.2.gloria.arg. cõtra 24.d. qñ. Et certe p mobilib. semp dẽt psumi in ijs,quę spectant ad nobilitatem.ar.ff.de fid.inst.l.fi.Io.

QVælibet.] CASVS.Quidam dicebant q aliquis non poterat saluari,nisi in locis solitarijs: sed Greg.dicit hoc non esse verum. & hoc probat exemplo trium. Nam Loth in ipsa ciuitate fuit iustus, & in monte peccauit. Adam in Paradiso deliciarum peccauit,quo nihil est iucundius. Et angelus de cœlo per peccatum descendit. Cap. quod sequitur patet.

i ¶ Occultæ.] Arg.contra heremitas.

a ¶ Extra-

a ¶ Erratibus.] Idest peccatis, uel delictis.
b ¶ Peruersa ciuitate.] Arg. quod non nocet bono malorum conuersatio, vel cohabitatio.
c ¶ In monte.] 15.q.1. inebriauerunt. 1
d ¶ Cecidit.] Nam ex uarietate locorum nullam discrimen

e Adam.] ¶ Electus est.] Gen.4. de pœn. dist.1. Adam, & priuatus, ut de pœn. dist.1. c. serpens. & ca. sicut primi.

Multi.] Hæc est sexta pars huius dist. in qua dicit, quod nomen sacerdotis debet consistere in re, & non tantum in nomine, vt per hoc c. probatur. Io. de Fan. CASVS. Reprehenduntur hic quidam, qui erant presbyteri, vel sacerdotes nomine tantum, & nõ re, uel vita, qui propter cathedrã se sanctificatos putabant, sed male, quia locus nõ sanctificat hominẽ, sed homo locum, vnde dicit Io. Chryso. quod si bene docẽt, & bene viuunt, populum instruunt, & bene habebunt, & si bene docent, & male viuunt, seipsos cõdemnant.

f ¶ Sed homo locũ.] Sed res accedere debet hominib. & nõ homo rebus. ff. de æ. dil. edic. iustissime.

IDEM QVICVNQVE. CASVS. Quidam describebant dignitatem, ut præsent tantum, & non ut prodessent, sed dicit Io. Chryso. quod tales inuenient confusionẽ in cœlo, nec inter seruos Christi computabantur. Nõ enim debet aliquis festinare qualiter appareat maior alijs: nam qui iustior est, maior est, & non qui maior est dignitate, est iustior.

g ¶ Desiderauerit.] Ad hoc, vt præsit, nõ ut prosit, ne obsit. 8.q.1. qui episcopatum.

h ¶ Tractauerit.] Not. quod eo solo quod aliquis loquitur de episcopatu, punitur: sic eo ipso, quod quis loquitur ambitiosè de minimis, peccat 16. q.1. si cupis, & qui loquitur de mulieribus, ut 32. d. hospitiolum.

i ¶ In honore.] Quia non gradus elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur. 23.q.4. sicut hi. & 16. quæst.1. sunt nonnulli. Et est hic arg. quod illa pars quæ iustiori rationi innititur, maior dicitur, licet sit minor, sic 31. dist. Nicæna. 10. distin. in canonicis. 4.q.3. §.2. extra de testib. in nostra. § & 20. dist. §.1.

[1 Et 35. dist. c. ecce dic.]

uare non possunt; quod aliquando in ipsis quoque conspicimus erratibus [a] electorum. Nam Loth in ipsa peruersa ciuitate [b] fuit iustus, in monte [c] peccauit. Sed ista cur dicimus, cum maiora nouerimus? Quid enim Paradiso iucundius? quid cœlo securius? & tamen homo ex Paradiso, & Angelus de cœlo peccando cecidit.

[Gen. 19.]

Idem.

¶ De eodem. Cap. XI.

[Burc. l.1. c.206. Iuo p.5. c.320.]

Adam primus homo pro peccato de Paradiso eiectus est: hoc est, quia Dei nobilitatem a se deiecit, nobilitate loci priuatus est.

¶ *Primo libro B. Gregorij in Ezechielem homil. 9. leguntur hæc verba, quæ nonnihil ad hanc rem facere videntur.* Quia autem loca mentem non muniunt, ipse humani generis primus testatur parens, qui & in Paradiso cecidit.

Item Ioannes Chrysostomus, [idest auctor operis imperfecti, in Matthæum, hom. 43. ad c. 23.]

¶ Non est verus sacerdos omnis, qui nominatur sacerdos. Cap. XII.

Multi sacerdotes, & pauci sacerdotes multi nomine, pauci opere. Videte ergo, quomodo sederis super cathedrã, quia nõ cathedra facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram, nõ locus sanctificat hominem, sed homo locũ [f], nõ omnis sacerdos sanctus, sed omnis sanctus sacerdos. Qui bene sederit super cathedram, honorem accipit ab illa, qui male sederit, iniuriã facit cathedræ, ideoque malus sacerdos de sacerdotio suo crimen acquirit, non dignitatem. In iudicio enim sedens, si quidem bene vixeris, & bene docueris, omnium iudex es: si autem bene docueris, & male vixeris, tui solius condemnator eris. † Nam bene viuendo, & bene docendo, populum instruis, quomodo debeat viuere: bene autem docendo, & male viuendo, Deum instruis, quomodo te debeat cõdemnare. *idem.* ¶ Quicunque desiderauerit [g] † primatum in terra, inueniet confusionem in cælo, nec inter [a] seruos Christi computabitur, qui de primatu tractauerit [h]; nec vnusquisque eorum festinet, quomodo alijs maior appareat; sed quomodo omnibus inferior videatur: quoniam non qui maior fuerit in honore [i], ille est iustior: sed qui fuerit iustior, ille maior. Conuersatio ergo melior est desideranda, non dignior gradus.

[1. Pet. 5.] [† al. et.] [Ibid. ho. 35. ad c. 20.] [† al. desiderat.]

a ¶ Nec inter.] *In hoc loco indicato legitur,* vt iam inter seruos Christi non sit de primatu certamen, nec vnusquisque, &c. *Sed obstitit glossa, ne mutaretur.*

[Peccat qui de minimis ambitiose loquitur.]

discrimen inducitur. C. de temp. in integ. restit. l. vlt. argu. contra 32.q.5. qui uiderit.
d ¶ Cecidit. 2. Et hæc est causa, quare nõ persequitur, quia nos illuc debemus ascendere, vnde ipse descendit 16.q.2.c.1.

[Demũ quare nos persequitur.]
[1 De casu eius habetur de pœn. d. 2. in pri. Lau.]
[3 Ext. de ele. ecclesia vestra 2. ibi videas, & dixi plene 31. di. Nicæna. Arc.]

E Cce.] Supra in præcedenti dist. dictum est, ꝙ oportet episcopum esse ornatum moribus & uirtutibus. In hac vero 41. distin. dicitur, ꝙ oportet episcopum esse ornatum in exterioribus, & in habitu scilicet, & incessu, in habitu, ne fulgidis, uel sordidis vestibus se exornet: quod probat auctoritate Hieronymi dicentis. Nec affectatę sordes, nec exquisitæ deliciæ laudes pariunt, quod tã de uestibus quã de cibis est intelligendum. Et ad hoc inducit sequens cap. De incessu autem dicet inf. ea. §. ult.

Ornatus exterior clericorum.

a ¶ Et incessu.] Vt grauitate itineris ostendat grauitatem mẽtis, ut j. ea. §. vlt.

QVisquis.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ nullus debet uti reb. transitorijs strictius uel abũdantius quam socij cũ quib. uiuit, quia remissius utẽdo aut hypocrisim significat, aut intemperantiam: abundantius utendo, uel laudem significat, uel q͞a est gulosus, uel ꝓdigus. In secunda parte q̃ incipit ibi, [In omnibus.] ostendit usum ciborũ pretiosorũ nõ esse repudiandum, si trãquille, & sine turpitudine, uel uoracitate assumantur. Et hoc probatur exẽplo Chri, q͞ cibũ delicatum .s. piscem comedit, & reprehẽditur usus uilium ciborum, si nimis ardẽter, & cũ uoracitate assumanẽ, q͞d probatur exemplo Esau & iumentorum.

b ¶ Viuit.] Nota ꝙ quilibet se cõformabit socijs suis in cibo & in moribus, ut d. 8. quæ contra. 12. d. illa. Et est arg. ꝙ rõne societatis toleraẽ excõicatus, quia excõicatus rõne cõtractus ad cõionem admittitur. extra de sent. excom. si uere.

Excõicatus ratione societatis toleraẽ.

g ¶ Sed libido.] q. d. potius considerabimus causam facti, quam ipsum factum. sic 23. q. 8. occidit, & 29. d. sciendum arg. contra. inf. 32. q. 4. origo.

h ¶ Flagitia.] id est, non statim dicamus aliquid esse uitiosum. nam dubia in meliorem partem sunt interpretanda.

DISTINCTIO XLI.

E*Cce quibus oporteat sacerdotem esse ornatum moribus, sed præterea oportet illum esse ornatum in exterioribus, habitu videlicet, & incessu* α*, habitu, ut nec fulgidis, nec sordidis se vestibus ornet. Vt enim ait Hieronymus nec affectatæ sordes, nec exquisitæ deliciæ laudem pariunt, quod tam de uestibus, quam de cibis intelligendum est.*

α Hieronymus.] *Ad Eustochium de custodia virg. sic scribit:* nec affectatæ sordes, nec exquisitæ munditiæ conueniunt Christiano. *Ad Nepotianum quoq; in eandem ferè sententiam,* vestes pullas æquè deuita, vt candidas, ornatus, vt sordes pari modo fugiendæ sunt, quia alterũ delicias, alterum gloriam redolet.

Vnde Aug. ait, lib. 3. de doctrina Christiana, c. 12.

¶Pro moribus eorum, cum quibus viuimus, etiam vti debemus alimentis. Cap. I.

Ivo p. 4. c. 24. Pann. l. 2. c. 195.

QVisquis rebus prætereuntibus restrictius vtitur, quam sese habent mores eorum cum quibus viuit[b] aut intemperans[c] α, aut superstitiosus[d] est. Quisquis vero sic eis vtitur, ut mẽtas cõsuetudinis bonorum, inter quos versatur, excedat, aut aliquid significat[e] aut flagitiosus[f] est. In omnibus enim talibus nõ vsus rerum, sed libido[g] vtentis in culpa est. *& infra.* ¶Quid igitur locis, & temporib. & personis conueniat, diligenter attendendum est, ne tenere flagitia[h] reprehendamus. Fieri enim potest, ut sine aliquo vitio cupidinis, vel voracitatis, pretiosissimo cibo sapiens vtatur, insipiens auté fœdissima gulæ flamma in vilissimum olus ardescat, & sanius † quisq; maluerit, more Domini, pisce vesci[i], quàm lenticula more Esau nepotis Abrahæ, aut ordeo, more iumentorum. Non enim propterea continentiores nobis sunt pleræq; bestiæ, quia vilioribus aluntur escis. Nam in omnibus huiusmodi rebus non ex earum rerum natura, quibus vtimur, sed ex causa[k] vtendi, & modo appetendi, vel probandum, vel improbãdum quod facimus.

† al. sanct. Luc. 24. Consl. 2

β ¶Intemperans.] *Apud sanctum Aug. & Iuonem legitur.* temperans. *Sed ob glossam non est mutatum.*

Idem super epistolam Ioannis.

¶Non cibus, sed appetitus in culpa est. Cap. II.

DElicíæ quælibet, si absq; desiderio percipiantur, nõ

c ¶ Aut intemperans.] .s. nolens conformare se alijs.

d ¶ Superstitiosus.] .i. inanis gl͞iæ cupidus, uel hypocrita.

e ¶ Significat.] Forte habet uentrem insatiabilem, uel ... firmitatis hoc facit.

f ¶ Aut flagitiosus.] Prodigus, uel hypocrita.

tanda. extra de reg. iur. estote.

i ¶ Pisce vesci.] Hãc historiã habes de pe. d. 2. §. oppenit.

k ¶ Sed ex causa. Vt inf. 21. q. 4. omnis iactantia.

DElicíæ.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod si quis utitur cibo delicato sine immenso desiderio, non peccat

peccat, vt Helias, qui carnes comedit. Si quis autem vilem cibū nimis ardenter appetit, reprehendit, vt Dauid, qui aquā de cisterna Bethleē, cōcupiuit nimis ardenter.

NOn cogantur.] CASVS. Quæsitum fuit ab August. quid debeat fieri de diuitibus, qui tempore pœnitentiæ

officiunt: & viles cibi appetenter accepti impediūt profectum abstinentiæ. Dauid enim aquam malè concupitam effudit, & Helias carnes comedit.

2. Reg. 23. 3. Reg. 17.

¶ In operibus B. Augustini aut impressis, aut manuscriptis, quæ hactenus ad manus venerint, hæc non sunt inuenta. Cæterum apud Prosperum de vita contemplatiua lib. 2. cap. 22. eadem ferè leguntur: Nec delitiæ quælibet, si absq; desiderio percipiantur, officiunt: & viles cibi plerumque abstinentiæ profectum, si appetenter accipiantur, impediunt. Hinc est, quòd sanctus Dauid aquæ in se concupiscentiam castigauit, atque eam sibi a suis oblatam, ne desiderio suo ex ea satisfacere videretur, effudit: & Sancto Heliæ perceptio carnium non concupita non nocuit.

Idem de verbis Domini secundum Matthæum, sermo 5. †

† *ad illa verba*] petite & dabitur uobis] *sed paulo aliter.*

¶ Contra suæ infirmitatis consuetudinem, aliquibus cibis diuites vti non cogantur. Cap. III.

NOn cogantur [a] diuites [b] pauperū cibis vesci: vtantur consuetudine infirmitatis suæ, sed doleant aliter se non posse: si consuetudinem [c] mutant, ægrotant. Vtantur superfluis [d], dent inopibus necessaria. Vtantur pretiosis, dent pauperibus [e] vilia.

Idem lib. 2. quæst. Euang. c. 11.

Iuo p. 4. c. 23. *Matth. 11. & Luc. 7.*

¶ Aequanimitas tolerandi, non vsus vel abstinentia cibi iustitiam facit. Cap. IIII.

QVod dicit Dominus in Euangelio [f]; [Iustificata est sapientia ab omnibus filijs suis.] ostendit filios sapientiæ intelligere nec in abstinendo, nec in manducando esse iustitiam, sed in æquanimitate tolerandi inopiā, & in temperantia per abundantiam non se corrūpendi, atque opportunè sumendi, uel non sumendi ea, quorum non vsus, sed cōcupiscētia reprehendenda est. Non. n. interest omnino, quid alimentorū sumas, vt succurras necessitati corporis, dūmodo cōgruas in generibus alimentorum his, cum quibus tibi viuendū est. Neq; quantum sumus interest multum: cum uideamus aliorum stomachum citius saturari, & eos tamen illi ipsi [g] paruo quo satiantur, ardenter, & intolerabiliter, & omnino turpiter inhiare, alios autē plusculo quidem satiari, sed tolerabilius inopiā perpeti, & vel ante ora positas [h] epulas, si id in tpe [i] opus sit, cum tranquillitate aspicere, neq; [k] tangere. Magis ergo interest, non quid, vel quantum ali-

26. q. 7. tpa. Arg. cōtra 23. q. 5. qui cōpulsus. Dic φ ignobiles magis puniuntur corporali pœna, quam nobiles: sed pecuniariter magis punitur nobilis quā ignobilis, vt 24. q. 1. qui 5. & ff. de pœ. si quis aliquid. & l. quædā.

b ¶ Diuites.] Cum sunt in pœnitentia.

c ¶ Si consuetudinem.] Arg. φ cōmutationes pœnarum possint fieri in spiritualibus. 82. distin. presbyter.

d ¶ Superfluis.] idest pretiosis.

e ¶ Pauperib. vilia.] Arg. contra inf. 49. d. c. vlt. in fi.

QVod dicit.] CASVS. Aug. exponit hic illum locum Euāgelij sup Matt. venit Ioānes nō mā ducans, neq; bibēs: & dicunt, demoniū hēt. Venit filius hominis māducans & bibēs: & dnt Iudęi: Ecce hic homo uorator est, & potator vini. Sed iustificata est sapientia a filijs suis. i. Chrs iust° est ostensus a suis Apostolis. Est ergo cas°. Quæsitū fuit ab Augu. vtrum sit virt° in abstinēdo, vel mā ducando, & respondet quod non: sed iustitia est in æquanimitate tolerādi inopiam, & tēperandi, se in abundantia ciborū: & non se corrumpendi. Et hoc pbat exēplo Apostoli dicentis: scio esurire, & scio abundare: in cibis. n. nō multū interest siue parum siue multum sumat quis: cū ille qui parum sumit, & ardēter, reprehendat, & is qui paulo plus & ante horā cum oporter sumit sine audi tate, commendetur.

f ¶ In Euangelio.] Tangit hic qd Christus in Euang. Mat. 11. dicit de Iudæis: Venit Ioannes non māducās carnes neque bibens vinū, & dixistis, dæmonium hēt. venit Iesus māducans, & bibēs, & dixistis, ecce uorator & potator vini, sed licet alij malè opinarent de ipso: ti iustificatus est ab Apostolis suis. 2

g ¶ Ipsi.] Datiui casus.

h ¶ Positas.] Coram alijs.

i Si id in tempore.] idest pro tempore, scilicet, cum coram aliquibus tempore necessitatis citius proponitur cibus.

k ¶ Neque.] idest nō ideo debet quis statim comedere, quod

tentiæ non possunt uti cibis vilibus & aridis, vt alij pœnitentes? Rūdet August. φ non debent ad hoc cogi, sed vtantur pretiosis, & dent pauperibus vilia: quia si consuetudinem mutant, ægrotant: dolere tamen debent φ non possunt sicut alij abstinere.

a ¶ Non cogantur.] Argum. φ mitius agēdum est cum diuitibus & nobilibus, quam cum pauperibus. 1 vt 86. dist. non satis, & 84. dist. peruenit. 50. dist. contumaces.

Nobiliū & ignobilium pœna nō est æqua.

Pęnę in spiritualib. possunt commutari.

Abstinentia Chri & Io. Baptistę diuersa fuit.

2 Idest Chrs iustus est ostēsus a suis discipulis siue Apostolis sm Bar. Bri. φ ipsum ola iuste facere Itellexerūt.

1 Ad idē qd legit & no. ß. de vo. 4. j.

mentorum pro congruentia hominum, atq; personæ suę & pro suæ valetudinis necessitate quis capiat, sed quāta facilitate, & serenitate animi careat cum [a] his [b] vel oportet, vel necesse est carere, ut illud in animo Christiani cōpleatur, quod Apostolus dicit: [Scio [c] & minus habere: scio & abundare: vbique & in omnibus imbutus sum, et satiari, & esurire, & abundare: & penuriam pati; omnia possum in eo, qui me confortat.

Philip. 4.

Item ex concilio Gangrensi, c. vlt.

¶Temperantia ciborum, & vestium, non dissolutio eorum laudatur. Cap. V.

Parsimonia

PArsimoniam [d] cū ueste humili non reprobamus, sicut etiam ornatum præter corporis [α] diligentiā [e] infucatum [f] laudamus. Dissolutos autem & fractos in uestibus incessus non recipimus, & domos Dei honoramus, & conuentus, qui in his fiunt, tanquam sanctos & vtiles recipimus: pietatem in priuatis [g] domibus non concludentes, sed omnem locum in nomine Dei ædificatum honorantes & congregationem in ecclesia factam ad vtilitatem cōmunem recipimus, & bona opera, quæ supra [h] vires [β] in fratres pauperes exercentur, secundum ecclesiasticas traditiones beatificamus, & omnia, quæ conueniunt traditionibus Apostolicis, & sanctarum scripturarum præceptis, in ecclesia fieri exoptamus.

Iuo p. 8. c. 321.

Orate publicè quā clam melius.

[α] ¶Præter corporis.] *Ex prisca versione Græce est:* παρὰ τὴν ἐπιμέλειαν μόνον τοῦ σώματος ἀπερίεργον, *idest,* propter corporis tantum in curam minime superuacaneam atq; operosam, *sed ob glossam non est mutatum.*

[β] ¶Supra vires.] *In prisca illa versione est* iuxta vires *Dionysiana habet, vt Grat. Græce autē:* τὰς καθ' ὑπερβολὴν εὐποιίας τῶν ἀδελφῶν τὰς κατὰ παράδοσιν διὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς τοὺς πτωχοὺς γινομένας *idest,* eximias, atque excellentes fratrum beneficentias, quæ secundum traditiones per ecclesiam in pauperes fiunt.

Item Gregorius Ioanni Constantinopolitano, libro 1. reg. epist. 24.

¶Sub specie virtutis sæpè se vitia ingerunt. Cap. VI.

SAepè se vitia [i] esse virtutes mentiuntur, ut tenacitas, parsimonia, effusio, largitas, crudelitas, zelus iustitiæ, remissio, pietas velit uideri.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 15.

¶Meritis fidei, & vitæ, non diuitijs episcopalis auctoritas quæritur. Cap. VII.

EPiscopus vilem supellectilem [k], & mensam, ac victū pauperem habeat, & dignitatis suę auctoritatem fide & vitæ meritis quærat. ¶Hospitium quoque non longe ab ecclesia habeat.

Ibidem c. 14.

Item ex eodem, c. 45.

¶De eodem. Cap. VIII.

CLericus professionem suam & habitu, & incessu probet, & ideo nec vestibus, nec calceamentis decorem quærat.

Burc. li. 2. c. 209.
Iuo p. 6. c. 284.
Ansel. li. 7. c. 202.

---

quod videt alios necessitate exigente comedere, & proponitur cibus.

a ¶Cum.] idest, quando.

b ¶His.] idest, eis.

c ¶Scio.] Sic faciēt episcopi, cū venient ad pauperes ecclesias: ne breuis hora consumat victū longi temporis. ext. de censi. cum Apostolus.

PArsimoniam.] CASVS. Octo enumerantur in ca. quorū sex commendantur, & duo reprobanī, & scire debes, quod parsimonia est usus rerum temporalium cum moderatione.

d ¶Parsimoniam.] idest, temperatum usum.

e ¶Diligentiam.] idest, voluptatem.

f ¶Infucatum.] id est, ptiosum, vel infucatum, idest, non pretiosè fucatum.

g ¶In priuatis.] Arg. cōtra illos, qui dicunt melius esse orādum in priuato loco, & non coram hominibus, quam in ecclesia, ex illa auctoritate: Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuū, & clauso ostio ora Patrem: sed illud de cubiculo mentis intelligitur.

h ¶Quæ supra.] Nam quidquid supererogaueris, reddam tibi, sic 86. dist. non satis.

SAepè.] CASVS. Dicit hic Grego. ꝙ uitia diligēter sūt præcauēda, ꝗa sæpè sub spē uirtutū uitia latenter subintrant.

i ¶Sæpè se uitia.] Stulti dū uitāt uitia in cōtraria currunt.

K EPiscop.] Supellectilem.] Hoc hodie nō tenet: ꝗa mō hñt amplas possessiones, ut 12. q. 1. expedit. & sic nō est. 3. de ꝯsec. d. j. vasa. & ex. de censi. cū Apostolus. vbi dicitur quod archiepiscopi quinquaginta equitaturas habebūt in visitationibus,

SICVT

SICVT ERGO. Concludit Gratianus ex supradictis, quod sicut mores eorum cum quibus viuimus, seruandi sunt in cibis: sic etiam in indumentis, & in incessu etiã debet esse sacerdos ornatus, vt grauitate itineris mentis ostendat maturitatem. Si enim incomposite, & nõ decenter

sequitur vsque ad c. quiescamus. Secunda ibi. [Quiescamus.] Tertia ibi. [Sed licet.] Quarta ibi. [Non oportet] Io. de Fan.

CASVS. In hac 42. distinct. prosequitur Grat. sextum cap. Apostolicæ regulæ: scilicet, oportet sacerdotem esse hospitalem, quod probat 8. rationib. Prima est in principio. Secunda incipit ibi. [Qui enim Apostolũ.] Tertia ibi. [Si enim sacerdos.] Quarta, & quinta incipiũt ibi. [Ordinãdus itaque.] Sexta ibi. [Quo modo etiam secundum Hieron.] Septima ibi. [Vnde Apostolus.] Octaua ibi. [Si enim vidua.] Casus autem sequentis cap. planus est.

Sicut ergo in cibis mores eorum cũ quib. viuimus, obseruare monemur, sic & de indumentis intelligendum est. Vt. n. alibi dicitur, [Quisquis contemptis his, cum quibus viuit, lautiora sibi, vel austeriora præcæteris indumenta vel alimenta quærit, aut intemperans sui aut superstitiosus est.] [In incessu aũt dẽt esse sacerdos ornatus, vt grauitate itineris, mentis maturitatem ostendat. Incompositio. n. corporis (vt August. ait) inæqualitatem indicat mentis: Vnde historiographus [a] ille cum eius mutabilitatem [b] describeret cuius conscientia excita † curis mentem vastabat, † inter cætera hoc etiam notabile iudicauit, dicens [Citus modo, & modo tardus incessus.]

sup. ea. c. quisquis.

Epist. 109. ad Monachas habetur sẽsus.

Sallustius de Catilina.

† al. excitatam.

† al. exagitatam.

† al. vexabat.

DISTINCTIO XLII.

1. Gratianus.

Hospitalem [c] vero sacerdotẽ esse oportet, ne sit in numero eorum, quibus in iudicio dicetur [Hospes erã, & nõ suscepistis me.] Qui. n. Apostolum secutus alios ad hospitalitatẽ debet inuitare, quomodo hospitalitatis exhortator poterit esse, qui domum propriam hospitibus claudit? Si. n. sacerdos primum a seipso, [d] & a domestica ecclesia sua debet exigere quod postea populis imperet: si primum imitãdo Christum, ipse debet facere quæ postea populum doceat, necesse est, vt pauperes hospitio recipiat, quo ad hospitalitatem facilius suo exemplo subditos attrahat. ¶ Ordinandus itaque sacerdos ad memoriam reuocet, quomodo Abraham, & Loth per hospitalitatis opera, Deo placuere, & Angelos hospitio meruerunt recipere, quõ Angeli Sodomis hospitalem domum ingressi, Loth cum familia sua liberauerunt, quomodo clausas domos cum hospitibus ignis ingressus perdiderit, quõ etiam secundum Hieronymum aliena [e] rapere conuincitur, qui vltra necessaria sibi retinere probatur: ac sic per opera pietatis se instruat, vt & p̃sentis vitæ subsidia, & æternæ claritatis præmia a Deo percipiat, vtrũque. n. pietati promittitur. ¶ Vnde Apostolus scribens ad Timotheum ait: [Exerce teipsum ad pietatem. Nam corporalis [f] quidẽ exercitatio ad modicum vtilis est, pietas autem est vtilis ad omnia, [g] habens promissionẽ vitæ quæ nunc est, & futuræ.] Ab hac [h] quisquis alienus [i] fuerit in sacerdotẽ ordinari nõ poterit. ¶ Si. n. vidua [k] in ecclesia recipi prohibetur, quæ pauperes non recipit hospitio, quæ pedes sanctorum non lauit, quæ omne opus bonũ

Math. 25.

Gen. 18. & 19.

Glo. ord. gen. 19. ex Alcuino.

In regula Monacharũ c. de paupertate.

1. Tim. 4.

1. Tim. 5.

31. q. 1. quomodo.

c ¶ Hospitalem.] In hac distin. ostendit Gratianus, quod hospitalis erit ordinandus, quia non haberet frontem inuitandi alios ad hospitalitatẽ, si domum suã hospitib. clauderet. & quia hæc pietas remuneratur æternaliter, & temporaliter. Item exẽplo Abrahæ, & Loth, quoniã hospitales erãt Angelos hospitio recipere meruerũt. 1 Addit ẽt quod in hospitalitate non erit electio, vel delectus personarũ 2 adiungit etiam de conuiuijs in ecclesia non faciendis. 3 In fine breuiter tangit 7. c. Apostolicæ regulæ, s. oportet episcopũ esse pudicum. 4

1 Vt inf. §. 1.

2 Et inf. ea. quiescamus.

3 Vt. j. c. nõ debet, & ca. seq.

4 Scilicet in §. pudicus.

d ¶ A seipso.] Sic. ff. de neg. ge. si pupilli. §. vlt. ff. de fideius. tuto. ff. de pa. cũ in cod. 47. d. §. necesse in princ.

e ¶ Aliena.] 47. dist. sicut inf. 93. distin. diaconi. inf. 14. quæstio. 4. quid dicam sic ext. de rest. spol. sæpe. & 16. q. 1. decimæ.

f ¶ Corporalis.] Sine operibus pietatis.

ADDITIO. Et quod dicit ad modicum, dicas respectu eorum per quæ habetur vita æterna. vtilis tamen est, quia opportunitatem peccandi aufert. de consecra. distinctio, 5. nunquam. Laur.

center incedit (vt dicit Aug. mentis inæqualitas indicatur. Et hoc probatur exemplo Catilinæ, qui propter varium incessum fuit a Sallustio notatus.

a ¶ Vnde Historiographus. Sallustius.

b ¶ Mutabilitatem.] Catilinæ.

Hospitalem.] Hæc dist. diuiditur in quattuor partes, in quarum prima dicitur, quod sacerdotes debẽt esse hospitales, & recipere pauperes Christi, & hoc probatur per id quod

g ¶ Ad omnia.] idest, ad temporalia, & æterna, ut 16. q. 1. decimæ.

h ¶ Ab hac.] Hospitalitate.

i ¶ Alienus.] Vt 85. d. Archidiaconum.

k ¶ Vidua.] 31. q. 1. quomodo.

SI quis.] HINC ETIAM. Adhuc probat Gratianus hospitalitatem esse tenendam, & qui eam non habuit, abijcitur ab ecclesia, sicut Ioan. eiecit quendam Diotrephem, qa pauperes non recipiebat. Et ostendit et ꝙ oibus indifferéter, quib. possumus demus hospitalitaté exhibere: quod probat sequenti capitulo.

a ¶ Diotrephē.] Proprium nomen, vel idest, sacerdotem.

QViescamus. Hec est secūda pars huius dist. in qua dicit, quod in eleemosynis dandis nō debet esse differentia, cum petitur pro nutrimento, si autem peteret causa prædicationis, tūc esset discernendū. Hoc autē intelligo de eleemosynis quotidianis, non aūt de præmeditatis, alias cōtradiceret Hiero. 16. q. 1. c. si. vbi dicit, ꝙ in paupere magis est attendenda religio, quā paupertas. Io de Fan.

CASVS. Quidam dicebāt, ꝙ in omnib. hospitib. recipiēdis faciēda erat examinatio, sed dicit Ioā. Chrys. nō esse verū. Nam si petat aliqs tāquam prælatus, facienda est examinatio, qa forte nō recte petit, vel ē intrusus, vel excōicatus. Non. n. datur tantū temporale, sed etiā accipitur spirituale. Si vero petit amore Dei, indifferēter est omnibus dandum, exemplo Abraham, qui meruit Angelos recipere, qd forte non fecisset, si distinxisset personas. Quæ sequuntur, patent vsque ad distinctionem.

religio est attendenda, ut 16. q. 1. quoniam quidquid, & Aug. dicit, Vtilius esurienti panis tollitur, quā de cibo securus, &c. vt 5. q. 5. non omnes. 23. q. 4. nimiū. Distingue ergo: eorum qui petunt eleemosynam, alij sunt cogniti, alij non. Item alij petūt quasi ex debito, vt prædicatores

non est executa: multo magis sunt prohibendi a sacerdotio qui ab opere pietatis probantur alieni. Vnde † hospitalitatis opera despicientes, in Gangrensi concilio excommunicantur. Sic enim in eo statutum est, c. 11.

† al. vnde quidam.

Vel hoc dixit ꝟm interpretat. lxx. Itterpretū. dicit Rodo. ꝙ ista auctoritas, desudet, &c. sumitur ex c. precedēti, ubi dī sic, si bñfeceris, scito cui benefeceris, & erit gratia ī occulis tuis multa. Arch. † vide ī hūc locum Alci. lib. prætermissorum. i. in dictione Agapes. Opinatur. n. Alci. ilapinas hic legendū non Agapes.

¶ Non sunt despiciendi, qui conuiuia pauperibus exhibent. Cap. I.

SI quis despicit eos, qui fideliter agapas, † idest conuiuia pauperibus exhibēt, & propter honorem Dei conuocant fratres, & noluerit communicare huiuscemodi vocationibus, parui pendens quod geritur, anathema sit.

Burc. l. 19. c. 124. Iuo p. 15. c. 136. Ans. l. 5. c. 76.

Hinc etiam Ioannes Euangelista in epistola sua quēdam Diotrephem [a] *excōmmunicat, qui nec pauperes recipiebat, & recipientes de ecclesia eijciebat. In hospitalitate autem non est habēdus delectus personarum; sed indifferenter quibuscunque sufficimus, hospitales nos exhibere debemus.*

Epist. 3.

Vnde Ioannes Chrysostomus in epist. ad Hebræos homil. 11. ad c. 6.

¶ In recipiendis hospitibus nulla debet esse distinctio. Cap. II.

2 QViescamus ab hac absurda curiositate, [b] & diabolica, & peremptoria. † Si. n. in clero se electum esse dicat, si sacerdotem se nominet, scrutare. non enim sine periculo in talibus indiscussa communicatio est: circa maiora periculum [c] vertitur; non enim das, sed accipis. Si vero pro nutrimento postulat, [d] nihil in his examines. Inquire, quomodo Abrahā hospitalē se circa omnes ostēdebat. Si scrutator fuisset circa refugientes ad se, nunquam Angelos hospitio recepisset. Fortassis. n. non putans eos Angelos esse, cum reliquis, & hos repulisset: Sed qm̄ omnes [e] recipiebat, suscepit & Angelos. Non. n. ex vita eorum, quos accipis, mercedem tibi retributurus est Deus; sed ex voluntate tua, ex liberalitate, ex honorificentia multa, ex misericordia, ex bonitate.

† al. perniciosa.

Discretione maiore ī maiorib. opus est.

b ¶ Curiositate.] Non enim semper erimus curiosi, nam multa sunt dissimulanda, ff. de noua. l. doli. in fi.

c ¶ Periculum.] Si. n. in minorib. adhibenda est discretio, fortius in maiorib. sic 7. q. 1. c. vl. ff. ad Carb. l. 1. §. 2.

Eleemosyna quibus est danda.

d ¶ Postulat. Ergo indistinctè oibus est danda eleemosyna, ut 5. ca. c. proxi. & 8. 4. prox. & 86. d. pasce. & 1. q. 2. quā pio. & 11. q. 3. qm̄ multos. & 16. q. 1. si cupis. & 23. q. 4. duo. alibi dicitur: omni petenti retribue. Sed cōtra dñs dicit, 1 Desudet eleemosyna in manu tua, donec inuenias iustum cui des. Et in Canticis, ubi dicitur: Ordinauit in me charitatem, ut dicit Ambros. Ordinata est charitas. vt primo Deus, secundo parētes, deinde filij, postea domestici. vltimo extranei diligantur. Et alibi dicit Ambros. ꝙ delectus personarum debet esse in misericordia impendenda, ut 86. dist. non satis, & Hierony. dicit, ꝙ in pauperibus non tam paupertas, quam

H. d. ꝙ hoc dixit in Euāgelio: sed nescio, vbi, Sed potest sumi eccles. 12.

catores, & plati, alij pro sustentatione corporis. Si ergo quis petat ex debito, & ratione officij, quia dicit se ad hoc missum, vt ibi prædicet, & tale officium constat ei commissum esse, recipiendus est: si est incognitus, est examinandus an ita sit vt in hoc cap. Si aūt quis petit pro nutrimento, tunc indistinctè omnibus est danda, ut hic, & 1. q. 2. quam pio. & 11. q. 3 quoniam. nisi quis p securitatem cibi negligat iustitiam, quia tunc subtrahēda est ei, ut 5. q. 5. non omnis. nisi iam fame moriatur, vt 86. dist. pasce. si autem non possumus omnibus sufficere, tunc danda est potius bono, quam malo consanguineo, quam extraneo, & sic loquitur illud, Desudet eleemosyna, &c. & illud, Ordinauit in me charitatem, ut 86. d. non satis.

e ¶ Sed quoniam omnes.] Arg. ꝙ ratione dubitationis melius est ex abundāti aliquid facere, q̄ aliquid dimittere.

tere, vt 11.q.3. nolite 33.q.2. nō æstimemus 24.q.3. corripiantur. Et est arg. ad quæstionem cum dubitatur quis ex duobus occiderit hominem, quod potius ambo admittantur ad ordines, q̃ ambo repellātur. 1 arg. cōtra 23.q.vlt. si quatuor. Quid iuris sit de hoc notat in quæstionibus.

Dubitatio notabilis.
1 Argum. ad hoc 33.q.4. quam magnum. Lau.

& est contra episcopos qui nolunt prouincias visitare, & tamē petunt redimi procurationes, vt 10.q.1. relata.
b ¶ Propter iniuriam.] Idest, infamiam.
N Vlli.] ¶ Transeuntes.] Sic in tabernis possunt clerici comedere causa necessitatis, vt 44. distin. clerici. de vi. & hon. cle. clerici.

Clerici in tabernis pñt qñque comedere.

Sed licet ipsa conuiuia despicienda non sint, non tamen in ecclesiis celebrari, nec clericos ad ea conuocatos ex eis partes sibi tollere oportet.

Vnde in Laodicensi concilio c.27.

¶ Clerici ad agapem vocati partes sibi non tollant. Cap. III.

Ansl.l.5.c.77. Iuo p.3.c.128.

† Vide quod no. And. Alcia. lib. prætermissorū. 1. in dictione, agapes.

NOn oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos a ad agapem † vocatos, partes a tollere propter iniuriam, b quæ ex hac occasione ecclesiastico ordini possit deputari.

a ¶ Clericos.] *In concilio Græco, & prisca etiam versione additur*, vel laicos.

¶ Propter iniuriam.] *Græcè est:* διὰ τὸ τὴν ὕβριν τῇ τάξει προσρίπτεσθαι τῇ ἐκκλησιαστικῇ, i. eo quod ecclesiastico ordini inuratur contumelia.

Item ex eodem, c.28.

¶ In locis Deo sacratis, nec comedere, nec accubitus sternere liceat. Cap. IIII.

Burc.l.3.c.82. Iuo p.3.c.32. Ansl.l.5.c.78.

4 NOn oportet in basilicis, seu in ecclesijs agapem facere, & intus γ manducare, vel accubitus sternere.

γ ¶ Et intus.] *Græcè est*, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ: *quod Dionysius vertit*, nec intra domum Dei: *sed apud Balsamonem abest vox Dei.*

Item ex concilio Carthag.3. c.30.

¶ Nisi necessitate coacti clerici in ecclesia non conuiuentur. Cap. V.

Burc.l.3.c.83. Iuo p.3.c.74.

NVlli episcopi, vel clerici in ecclesia conuiuentur, nisi forte transeuntes c hospitiorum necessitate illic reficiantur. Populi etiam ab huiusmodi conuiuijs, quantum potest fieri prohibeantur.

In reg. B. Benedicti, cap.52.

[*Item ex dictis B. Benedicti abbatis.*]

De eodem. PALEA. Cap. VI.

Burc.l.3.c.81. Iuo p.3.c.71.

ORatorium d hoc sit, quod dicitur, nec ibi quidquā aliud e geratur, vel condatur, quam quod diuinis ministerijs † conueniat.

† al. laudibus.

Item Augustinus epist. 109. de regula monachorum.

De eodem. Cap. VII.

Sensus non verba, Isidorus. Etym.l.15.c.4. Smaragdos in reg. B. Benedicti, c.52. Burch.l.3.c.80. Iuo p.3.c.72.

IN oratorio præter orādi, & psallendi cultum penitus nihil agatur, vt nomini huic & opera iugiter impensa concordent.

d ¶ Oratorium.] Ab orando quippe dicitur, vt in eo nihil aliud, quam oretur & psallatur. inf. ea. in oratorio.
e ¶ Quidq̃ aliud.] Tñ ecclesiasticæ causæ. 2 pñt & debet tractari in ecclesia, vt 2.q.2. præceptū.

2 Sed nō sæculares. ext. de immunit. eccle. c.1. ubi de hoc.

PVdicus quoq;.] Hęc dist. diuidit i quattuor partes, in quarū prima dicit, q̃ rector ecclesiæ debet esse discretus in silentio, & utilis in verbo, ne aut tacenda dicat, aut dicēda subticeat, & ad hoc probandum inducit c. seq. Secunda ibi. [In mandatis.] Tertia ibi, [Scimus autem.] Quarta ibi. [Pariter quoque.] Ioan. de Fan.

CASVS. In hac dist. 41. prosequitur Gratianus 7.c. Apostolicæ regulę. s. oportet epm esse pudicum: qd verū est non solū factis, sed et verbis, ut probatur per cantica cāticorum.

f ¶ Pudicus.] Hic breuiter tāgit 7.c. Apostolicę regulę, oportet epm eē pudicū.

g ¶ Genæ.] Sicut. n. p genas cibi, 3 sic p pdicationes ecclesię fideles incorporantur, vt de consecr. d. 2. quia passus.

3 Scilicet masticantur, masticando incorporantur. Hug.

DEBET. In hoc §. prosequitur Gratianus c.8. Apostolicæ regulę. s. oportet episcopū esse Doctorē .i. talē q̃ sciat docere. Nāq̃ tum prodest bonis p exempla bonæ vitæ, tñ nocet malis si sileat. Nam prædicatione prælatorum mali sunt arcēdi & corripiēdi. sed in sua prædicatione dēt prælatus esse discretus, ne uel tacenda proferat, uel dicenda taceat. Quod sequentibus, cap. probatur.

h ¶ Debet, &c.] Hic prosequitur viij. cap. Apostolicæ regu-

DISTINCTIO XLIII.

PVdicus f quoque debet esse sacerdos, vt & moribus, & verbis pudorem indesinenter exhibeat. Vnde in canticis canticorum genæ g sponsæ, idest prædicatores, turturi comparantur. ¶ Debet h etiam gratiam

Cant. 5. ex glo. interlin. ibi.

N stionibus, & est expressum de hom. significasti.
a. N On oportet, &c. [a Partes.] Et domum mittere.

regulæ, oportet, ordinandum esse Doctorem: id est, talem, qui sciat docere, & prædicare, considerabit autem prius quibus & quæ prædicet, 1 quia non omnia oibus sunt prædicanda: hæreticis enim secreta fidei non sunt pandenda, 2 nec nimis alta dicet minus capacibus. & si subditi non obediunt prædicati. nõ ideo cessabit a doctrina & correctione eorum. 3

1 Vt inf. ea. dist. in mandatis.
2 11. q. 3. nolite. in fine.
3 Vt inf. ea. d. sancimus. cum duob. c. seq.

a ¶ Silentio.] Expone negatiuè. sic 2. q. 7. sancta.
b ¶ Nam latratu.] Idest, prædicatione.
c ¶ Canum.] Infra 2. q. 7. qui nec.
d ¶ Et baculo.] Cõminationis.

Sit rector.] Hoc c. diuidit in tres partes. In prima parte dicitur, quod rector dẽt esse discretus, ut sileat, uel loquatur cum viderit expedire. Nam sicut incauta locutio ponit hominem in errorem, sic indiscretum silentiũ in errore relinquit. & hoc probatur ix. auctoritatibus. In 2. parte, quę incipit ibi, [Sed cũ rectori] Dr̃ prædicator dẽt esse utilis in verbo, i. talia proferat, per q̃ corda audientium non lædantur. & hoc p̃batur tribus auctoritatib9. In tertia q̃ incipit ibi. [Prouidẽdum quoque est] dr̃ quod etiã vtilia nõ debet nimis effundere, quia loquacitas nimia leuis apud hoies reputat. & hoc probatur tribus auctoritatibus. CASVS. Primo dicit ꝙ p̃dicator, vel rector nec silẽda p̃feret, nec proferẽda silebit. & hoc p̃bat ix. auctoritatib. Secundo dicit, ꝙ talia p̃ponat, q̃ non deducant homines in errorem: & hoc probat trib. auctoritatibus. Tertio ostẽdit ꝙ ẽt utilia non debet nimis effundere. & hoc probat tribus auctoritatibus.
e ¶ Veniente.] Iuxta illud.
Nam siluisse nocet, multosque silentia damnant.
f ¶ Latrare.] Propter pigritiam.
g ¶ Hinc rursus.] Primo conquerit, & primo ponit verba prophetæ, deinde eã exponit, & sic p̃cedit p totũ c.
h ¶ Dicere.] Idest, dicitur.

i ¶ Tacendo.] Not. ꝙ tacens & timens fugere dicitur vnde etiam tacens pro contumace habetur, vt 65. dist. si forte. & ff. de interro. act. de ætate. §. qui tacuit.
k ¶ Qui dum fugitiua.] Idest transitoria.
l Quos.] Simplex relatio, nõ refert ad imediate dictũ.
m ¶ Securitate.] Eo ipso, ꝙ tacetur, promittitur securitas delinquentibus, vt 83. dist. error.
n ¶ Sermo.] Doctoris.
o ¶ Nescit.] Scilicet esse peccatum ille cui prædicatur, vel cum eius pœnitentia auditur, quæritur ab eo locus, &c.

docendi habere: quia vt Hieronymus ait: [*Innocens, & absque sermone conuersatio, quantum exemplo prodest, tantum silentio* [a] *nocet. Nam* [b] *latratu* [c] *canũ, & baculo* [d] *pastorum, lupi sunt arcendi.*] *In ipsa autem doctrina discretum oportet esse rectorem, ne aut tacenda proferat, aut proferenda taceat.*

Ad Oceanum epist. 83. & gl. ord. 1. Tim. 3. in ver. 1. Doctore.

a ¶ Baculo.] *In epistola B. Hieronymi legitur*, baculoque pastoris luporum rabies deterrenda est. *Sed glossa ordinaria cum Gratiano concordat.*

Vnde Gregorius par. 2. sui pastoralis, c. 4. ait.

¶ De discretione prædicationis, & silentij. Cap. I.

Sit rector discretus in silẽtio, utilis in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticescat. Nam, sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretũ silentiũ eos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sæpę namque rectores improuidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui libere recta pertimescũt, & iuxta veritatis vocem nequaquam iam gregis custodiæ, pastorũ studio, sed mercenariorum vice deseruiunt: quia veniente [e] lupo fugiunt, dum se sub silentio abscondunt. Hinc namque eos per prophetam Dominus increpat dicens, Canes muti, non valẽtes latrare. [f] Hinc rursus [g] queritur, dicens. [Non ascendistis ex aduerso, neq; opposuistis murum pro damno Israel, vt staretis in prælio in die Domini.] Ex aduerso quippe ascendere, est pro defensione gregis, voce libera, huius mũdi potestatibus contraire. Et in die Domini in prælio stare, est prauis decertantibus ex iustitiæ amore resistere. Pastorem. n. recta timuisse dicere, [h] q̃d est aliquid; quã tacẽdo [i] terga præbuisse? qui nimirũ si pro grege se obijcit, murũ pro domo Israel hostibus opponit. Hinc rursus delinquẽti populo dicit Prophetę tui viderunt tibi falsa, & stulta, nec aperiebãt iniquitatem tuã, vt te ad pęnitentiã prouocarent. Prophetę quippe in sacro eloquio nonnunquã Doctores vocantur, qui dum fugitiua [k] esse præsentia indicant, quæ sunt ventura manifestãt, quos [l] diuinus sermo falsa videre redarguit, quia dũ culpas corripere metuunt, incassum delinquentibus promissa securitate [m] blandiuntur, qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt, quia ab increpationis voce cõticescunt. Clauis quippe aperitionis est sermo [n] correctionis, quia increpatio culpam detegit, quam sæpe nescit [o] ipse etiam, qui perpetrauit. Hinc Paulus ait, Vt potẽs sit in doctrina sana exhortari, & eos, qui cõtradicunt, redarguere. Hinc per Malachiã

Ioan. 10.
Esa. 56.
Ezech. 13.
Thren. 2.
Ad Tim. 1.

& tempus, & personam eius qui deliquit quæ fortè peccator propter verecundiam vult occultare, ut de pœniten. distinct. sexta. capitul. 1. in fin. 1 Tamen in quæstionibus ubi sit præiudicium alij, non fient speciales interrogationes, ut ff. de quæst. lo. l. prima. § qui quæstionem.

a ¶ Custodiunt.] Id est, custodire debent.

b ¶ Quia Angelus.] Id est, nuncius Domini.

1 Et de po. dist. 3. c. 1. in princ.

dicitur Labia sacerdotis custodiunt[a] scientiam, & legem requirūt ex ore eius: quia Angelus[b] Dn̄i exercituū est.] Hinc per Esaiam Dn̄s admonet dicēs: [Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocē tuam.] Præconis[c] quippe officiū suscipit, quisquis ad sacerdotiū accedit, vt ante aduētū iudicij, q̄ terribiliter sequitur, ipse scilicet clamādo gradiatur. Sacerdos ergo si prædicationis est nescius, quam clamoris vocē daturus est p̄co mutus? Hinc est enim, q̄ super pastores[d] primos in linguarum specie spiritus sanctus insedit; quia nimirū, quos repleuerit, de se protinus loquentes facit. Hinc Moysi præcipitur, vt tabernaculū sacerdos ingrediens tintinabulis[e] ambiatur; vt videlicet prędicationis voces hēat; ne superni inspectoris iudiciū ex silētio offendat: scriptum quippe est: [vt audiat sonitus, quando ingreditur, vel egreditur sanctuarium in cō spectu Domini: & non moriatur[f].] Sacerdos namq; ingrediens, vel egrediens moritur, si de eo sonitus non auditur; quia iram contra se occulti iudicis exigit, si sine prædicationis sonitu incedit. Apte autem tintinabula vestimentis illis describuntur inserta. Vestimenta enim sacerdotis quid aliud, quam recta opera debemus accipere; propheta testante, qui ait: [Sacerdotes tui induantur iustitia.] Vestimentis itaque illius tintinabula inhærēt; vt vitæ viam cum linguę sonitu ipsa quoque bona opera[g] sacerdotis clament. Sed cum rector se ad loquendum præparat, sub quanto cautelæ studio loquatur, attendat; ne si inordinatè ad loquendum rapitur, erroris vulnere corda audientium feriatur: & cum fortasse sapiens videri desiderat, vnitatis compagem insipienter abscindat: Hinc namque veritas dicit [Habete sal in vobis, & pacē habete inter vos.] Per sal quippe, verbi sapientia designatur. Qui ergo loqui sapienter nititur, magnopere metuat, ne eius eloquio audientium vnitas confundatur Hinc Paulus ait. [Non plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere[h] ad sobrietatem[i]]. Hinc in sacerdotis veste iuxta diuinam vocem tintinabulis mala punica coniunguntur. Quid enim per mala punica, nisi fidei vnitas designatur: Nam sicut in malo punico, uno exterius cortice multa interius grana muniuntur; sic innumeros sanctæ ecclesiæ populos vnitas fidei contegit, quos intus diuersitas meritorum tenet. Ne igitur rector incautus ad loquendum proruat; hoc, quod iam præmisimus, per semetipsam veritas discipulis clamat. [Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos.] ac si figurate per habitum sacerdotis dicat; mala punica tintinabulis iungite, vt per omne, quod dicitis, vnitatem fidei cauta obseruatione teneatis. Prouidendum quoque est solicita intentione rectoribus, vt ab eis non solum praua nullo modo, sed ne recta quidem nimiè[k] & inordinatè proferātur: quia sæpè dictorum virtus perditur, cum apud corda audiētiū loquacitatis incauta importunitate leuigatur:[l] & auctorem suum hæc eadem loquacitas inquinat, quæ

Malach. 2.

Esa. 58.

Act. 2.

Exo. 28.

Psal. 131. al. s.

Mar. 9.

Rom. 12.

Exo. 28.

Mar. 9.

c ¶ Præconis.] Infra de consecratio. distinctio. quarta, baptismus.

d ¶ Pastores.] Id est, Apostolos.

e ¶ Tintinabulis.] Octoginta tintinabula, & totidem mala punica in inferiori margine tunicæ sacerdotalis pendebāt.

f ¶ Non moriatur.] Anima scilicet peccando, uel ut fama eius non sit mortua

g ¶ Opera.] Argum. q̄ si aliqua permiserit se desponsari uel arrhari, licèt expressè non consentiat, uidetur q̄ sponsalia sit contracta. argumen. 30. quæst. 4. fœminæ. 27. q. 2. si quis desponsauerit, 32. quæstio. 2. honoratur. ff. desponsa. Sed ca. 2 Nam opera probant, ut 46. distinctio. cap. 1. 11. quæst. 3. existimant, 22. quęst. 5. cauete, ut extra de his, quæ fiunt à ma. part. cap. ex ore argumen. ff. de mino. si filius. ff. de inoffi. testamen. l. ult. ff. de ædil. edict. si tamen. §. ei qui. Ioann. Ego dico, quòd si contrahentes possunt loqui, exprimere debent cōsensum suū: alioquin nō iudicaretur pro matrimonio, cum necessaria sint uerba quantum ad ecclesiam, ut extra de spons. tuę fraternitatis. quia etiā mutus si contrahit, signis debet exprimere consensum, ut extra de spon. cum apud. Bart.

2 Dicas q̄ si parentes contrahant cum filijs, sufficit eorum taciturnitas, ut in iuribus prædictis & extra de despo. impub. accessit. & cap. de illis Archid. Verba in cōtrahēdo matrimonio an sint de necessitate.

h ¶ Sed sapere.] Ad hæc quæ hic dicuntur, bene facit extra de hæret. cum ex iniuncto.

i ¶ Ad sobrietatem.] Id est, sine præsumptione.

k ¶ Nimiè.] Id est, in multiloquio.

l ¶ Leuigatur.] Id est, leuis, & inanis ab auditoribus iudicatur.

a ¶ Est.] Scilicet usque ad uesperam, ut supra dist. 6. testamentum.

Seminiuerbius quis dicatur.

b ¶ Seminiuerbius.]A presbyteris. Atheniensium dictum est de Apostolo, quid tibi vult iste seminator verborum? & secundum hoc erit hic seminiuerbius. sed si habes semiuerbius, tunc dic quod obscurus erat, uel quia (vt dicitur) uitium linguę habebat.

ADDITIO. Seminiuerbius, idest seminās verba, uel idest, abbreuians uerba, secundum Laur. Itē Paulus in quadam sequentia: dicit spermologus sperma enī Græcè, latinè dicit semen, & logos sermo, secundum Hug.

c ¶ Præmisit.] Argumentum quod ab ordine 1 uerborum est argumentādum 20. dist. c. 1. & 23. q. 3. displicet & 1. q. 1. vt euidenter. & 3. q. 7. in grauibus. extra de rescript. cū dilecta. E. si præcedens uerbum est dubium, & sequens manifestum, sequens clausula est sequenda. ff. de petit. hæred. utrū autem: quandoque etiam secūdum præcedentem exponitur sequens. ff. de leg. 1. si seruus plurium. in fin.

Argūm ab ordine uerborum sumi. 1 Alias dī quod de ordine scripturę nō est curandū. ff. de sol. nec enim. Arch.

d ¶ Importunitas.] Nota quod propter tria consueuit induci cap. scilicet quod tacens & timens uidentur fugere. Item quod æquè aliquid probatur factis ut dictis. Item ordinem uerborum attendendum, ut per notata sup. posita patet.

IN mandatis.]Hæc est secunda pars huius dist. in qua dicitur, quod hæreticis & paganis non sunt secreta nostræ fidei manifestanda. & hoc cap. ad hoc probandum inducitur. Si tu quæras quæ dicta Origenis recipiantur? Resp. recipit ecclesia tanquam sua ea, quę ex dictis eius Hiero. recipit. alias sunt cum suo auctore damnata per Papam Gelasium. 15. distinct. Sancta Romana. versic. item Origenis. Io. de Fan.

CASVS. Quæsitum fuit ab Origene, utrum indifferenter secreta fidei sint cuilibet reseranda? & Respondit quòd non duabus rationibus. prima est, quia Christus pręcipit ut intrantes ciuitatē examinemus, quis sit in ea dignus, ut apud eum cibum sumamus, multo fortius est hoc faciendum in cibo spirituali, cum non debeamus proijcere margaritas nostras ante porcos. Secunda est: quia si fidelis est, & bonus paratus corrigi, reserare sibi debemus, vt quod in eo deficit, per nos suppleatur, vt si qua in eo macula fuerit, emendetur: si autem perfidus est & incorrigibilis, nulla secreta fidei ei sunt reuelanda, sed monendus est ut resipiscat. Si uero nos prouocet dicere quod non decet ipsum audire, debemus eum prudenter eludere: ne si nil respondeamus, putent auditores inopia responsionis nos declinare certamen.

e ¶ In mandatis.] Scilicet Euangelicis. Matth. 10. c. & Mar. 7. ubi Dominus præcepit discipulis suis: In quamcumque ciuitatem intraueritis, interrogate quis in ea dignus sit, & sic ibi manete. Ex uerbis illis arguitur hic a minori. Lau.

f ¶ Non potest.] Nam timor in dubijs deteriora canit. & Lucanus. Pessimus in dubijs augu. timor.

g ¶ Quòd] Idest, quia bona sint.

h ¶ Virtutum. Ergo uidetur, quod qui non habet fidem possit habere uirtutem, quod non est uerum, ut 24. q. 1. ubi.

seruire auditoribus ad vsum profectus ignorat. Vnde bene per Moysem dicit: [Vir, qui fluxum seminis patitur, immundus est [a]]. In mente quippe audientium, semen secuturæ cogitationis est qualitas auditæ locutionis; quia dum per aurem sermo concipitur, cogitatio in mente generatur. Vnde & ab huius mūdi sapientibus prędicatos egregius seminiuerbius [b] est vocatus. Qui ergo fluxum seminis patitur, immundus asseritur: quia multiloquio subditus, ex eo se inquinat, quod si ordinatè promeret, prolem rectę cogitationis edere. in audientium corda † potuisset: dumque incautus per loquacitatem defluit, non ad vsum generis, sed ad immundiciam semen effundit. Vnde Paulus quoque, cum discipulum de instantia prædicationis admoneret, dixit: [Testificor coram Deo, & Christo Iesu, qui iudicaturus est viuos & mortuos, per aduentum ipsius, & regum eius prædica verbum, insta opportunè, importune:] dicturus [importunè,] pręmisit [c] [opportunè:] quia scilicet apud auditoris mentem ipsa sua vtilitate se destruit, si habere importunitas [d] opportunitatem nescit.

Leuit. 15. Act. 17. † al. corde. 2. Tim. 4.

Item Clemens epist. 3. in extremo.

Porcis, & canibus sacra non sunt committenda. Cap. II.

Matth. 10. Mar. 7. Matth. 7.

2 IN mandatis [e] habemus, vt venientes ad ciuitatem discamus prius, quis in ea dignus sit, vt apud eum cibum sumamus; quanto magis nosse conuenit, quis, qualisue sit is, cui immortalitatis verba credēda sunt? Soliciti enim, & valde soliciti esse debemus, ne margaritas nostras mittamus ante porcos. Sed & ob alias causas vtile est viri huius habere me notitiam. Si enim sciam, quia in his, de quibus nō potest [f] dubitari, quod [g] bona sint, emēdatus est, & inculpabilis, hoc est, si sobrius, si misericors, si iustus, si mitis, & humanus (quæ vtique bona esse nullus ambigit) tunc consequens videbitur, vt ei qui obtinet bona virtutum, [h] etiam quod deest fidei, & scientiæ, conferatur: & in quibus maculari eius vita videtur, quæ est in reliquis probabilis, emendetur. Si ue-

i ¶ Quæ

a ¶ Quæ palam.] idest, dubitanter sunt mala.
b ¶ Permanet.] Sæpius admonitus.
c ¶ De secretioribus.] Sed ea quæ spectant ad admonitionem, non autem secreta fidei: quia si illa sciret: facilius non inde impugnaret, ut 11.q.3.nolite.
d ¶ Pru-

& recta æmulatione. i. dilectione: quia beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam.
g ¶ Perdant.] idest, confundant.
h ¶ Aemulatione.] Idest, dilectione. Vnde no. Versum qui valet ad multas expositiones.

ro in ijs, quæ palā [a] sunt peccatis inuolutus permanet, [b] & inquinatus, non me oportet ei aliquid de secretioribus, [c] & remotis diuinę scientię proloqui, sed magis ꝓſtrari, & cōuenire eum, vt peccare desinat, & actus suos a vitijs emendet. Quòd si ingesserit se, & prouocauerit nos dicere, quæ eum minus rectè agentem non oportet audire, prudenter [d] eum debemus eludere. [e] Nam nihil omnino respondere, auditorum causa, vtile nō videtur, ne forte existiment nos respōsionis penuria [f] declinare certamen, & fides eorum lædatur non intelligentium propositum nostrum.

Item Anacletus, epist. 1. omnibus episcopis.

¶ Verba prædicationis persecutoribus suis prælati non subtrahant. Cap. III.

Iuo p.5. c.237. circa medium.
† al. institutis.
Matth. 5.

3 SCimus autem multos ob id infestare Doctores, vt eos perdant, [g] & placita proprię voluntatis adimpleant. Non propterea tamen Doctores (inquantum vires suppetunt) a recta æmulatione, [h] & bona intentione † recedere [i] debent, scientes, quia beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam.

Item Gregorius Venantio. lib. I. epist. 33.

¶ Non est mundus a sanguine subiectorum, qui Dei consilium illis non annunciat. Cap. IIII.

Act. 20.

EPhesijs Paulus [k] dicit; [Mundæ sunt manus meæ a sanguinæ [l] omnium vestrum, non enim subterfugi, Quominus anunciarem [m] omne consilium Dei vobis.] Mūdus [n] ergo a sanguine eorum non esset, si eis Dei cōsilium annunciare noluisset; quia cum increpare delinquentes noluerit, eos proculdubio tacendo [o] pastor occidit.

Item Nicolaus ad Michaelem Imperatorem in epist. cuius initium est [Proposueramus.]

¶ Aeternę damnationis pœnam incurrit prædicator, qui semen diuini verbi non spargit. Cap. V.

† Dispensatione nobis iorig.

DIspensatio † est nobis cœlestis fæminis iniuncta:

Aemulor. Instatur, amat, inuidet, ac imitatur. Bar.

Aemulor varia significata habet.

i ¶ Recede.] Not. ꝙ ꝑ subsannationem, uel persecutionē non cessabit Doctor a docendo, uel prælatus a prædicando, ut hic. & 11.q.3. nolite: quia & si illi non proficiant, tñ ipse faciat quod suũ est, ut 47. dist. quod apud nos. & 23.q.4. sicut non est. nec obstat sup. ca. prox. ubi dicit, ꝙ prudenter debemus eludere tales nec etiam illud ob. 24. qō. 3. dixit Apostol[9]. ubi dicit, hęreticū hominem post primā & secundam correctionē deuita. quia vtrumque illorū obtinet in secretiorib. fidei, quæ non debemus pādere illis: sed ab illis ꝗ faciunt ad correctionē nunquam cessandum est, vt 1.q.7. cōuenientib. lo. Hodie aūt si hæretici non corrigant, statim tradendi sunt curiæ sæculari ad puniendū: si aūt corrigātur, & iurent stare mādato ecclesiæ, in perpetuo carcere debēt detrudi ad agendā pœnitētiam, vt extra de hęret. c. penul. Bar.

Prælatus ꝑ persecutionem non deserat prædicationem.

EPhesijs.] CASVS. Venantius eṗs suos subditos corrigere nolebat, uel negligebat. de quo eū Grat. reprehēdit: ꝗa peccata subditorum nisi eos corrigat, si-

Dolus quando bonus.

3 Dic, ꝙ ibi loquitur de hæreticis dānatis: hic de occultis: vel dic ꝙ eū eis possumus loqui quātum ad ea ꝗ possunt eos reducere ad fidem, ut not. inf. ca. prox. Archid.

d ¶ Prudenter.] Transferendo nos callide ad alienam materiam: cum nec ipsi debeant alieni regni scrutari arcana. C. de cōmer. mercatores. & extra de elect. quod sicut. immo subtili ingenio debemus a barbaris extorquere aurum, ut C. de commercijs, l. 2. & 14.q.4. ab illo. & q.5. c. dixit.
e ¶ Eludere.] Nota dolum esse bonum contra hostem. sic 23.q.2. vtilem. & ff. de do. l. 1.
f ¶ Penuria.] Arg. contra infra. 24.q.3. cum quibus. 3
SCimus.] Hæc est tertia pars huius dist. in qua dr̄, ꝙ si prælati non corrigunt suos subditos, sanguis subditorum de prælatorum manib. requiretur. Si autē faciamus, qđ in nobis est, non imputatur nobis malitia subditorum. & hoc probat per ista tria cap. Ioan. de Fan.
CASVS. Quidā prælati cessabant a correctione, & a recta uia, quia infestabantur a suis subditis, sed dicit Anacletus, quòd ꝑ hoc a prędicatione cessare non debēt,

bi imputantur. & hoc probat auctoritate Pauli: & quia pastor vr̄ occidere delinquentes, nisi eos corrigat.
k ¶ Paulus.] In Actibus Apostolorum 20. cap.
l ¶ A sanguine.] idest, a peccato.
m ¶ Annunciarem.] Arg. ꝙ si parte non stat aliqd quo minus fiat, nō est tibi imputandū, ut 24.q.2. admonere. & 47. dist. c. ult. & 5. necesse. & C. de inst. & subst. l. 1. Ar. contra ext. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. ca. 1. Ioan. Sed certe ibi stetit non per petentem possessionem. ff. de reg. iur. l. culpa. Bar.
n ¶ Mundus.] Arg. a destructione antecedentis, ut 24.q. 2. sanè.
o ¶ Tacendo.] Infra 83. d. error.
DIspensatio.] CASVS. In hoc cap. Nicolaus papa reprehendit prælatos, qui nolunt corrigere subditos, & prædicare: quia væ erit eis, si uerba cælestis seminis non prædicauerint, & nō sparserint in subiectos: & hoc pro-

Imputandum non est ei ꝑ quem non stat.

probat auctoritate Pauli. Praeterea sicut magnū est periculū p̄latis silere, sic periculosū est subditis nō obedire.
a ¶ Væ.] Alias uel ęterna mors. 11. q. 3. ut. qui.
b ¶ Et clamet.] Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius sup. d. 5. sed pensandum.
ADDITIO. Vel dic clamet praedicando: vel se timere ęternā damnationē, secundum Hug.
c ¶ Quanto magis.] Arg. a maiori, vt 32. q. 5. si Paulus. 8. q. 1. si ergo tantus.
d ¶ His.] idest, subditis.
e ¶ Parere.] idest, obedire.
PARITER. Hęc est quarta pars huius d. Dictū est sup. in cap. In mādatis, q̄ secreta fidei nō sunt hīsti eis reuelanda. Nunc verò dicit Gratian. q̄ idem est de catholicis indignis, & nō intelligentib. si autem secus fiat, non fit ad eorum vtilitatem, sed potius ad ostentationem, vel adulationem, vel scientię iactationē, vel propter loquacitatem incautam. Et hoc probat per expositionē. Beati immaculati. Ex quibus omnibus patet, q̄ si prælatus in prædicādo discretionem nō seruat, tanquam torto naso, idest, discretione carens, sacerdotis officio videtur indignus.
f ¶ Irreuocabile.] Horatius. [Nam semel emissum manet irreuocabile verbū] extra de uerb. signi. fotus. & Ouidius. Nescit vox missa reuerti. iuxta illud: Vox emissa semel, irredituta volat.
g ¶ Torto.] Infra. d. 49. c. 1. Hinc etenim nasum cōparat discretioni: quia per eum perpenditur odor. & fœtor.

confessationes nouæ non solum sacerdotibus, sed etiā laicis qui dies, festiuos celebrare non putant, nisi comessationibus deseruiant.
CVM AVTEM. Hæc distinct. spectat ad tertium cap. apostolicæ regulæ, quæ tractata est 35. distinct. oportet etc.

ve [a] si non sparserimus: uę si tacuerimus. Quod cum electionis vas formidet, & clamet, [b] quāto magis [c] cuilibet exiguo metuēdum est: Proinde, sicut non leue discrimē incūbit Pontificibus siluisse pro diuinitatis cultu & ecclesię correctione quod congruit, ita his [d] (quod absit) non mediocre periculum est, qui cum debeant parere, [e] despiciunt.

1. Cor. 9.

4 *Pariter quoq; obseruare debet sacerdos, ne indignis, & non intelligentibus secreta mysteria, sua prædicatione reserare incipiat. Qui enim ea docet, q̄ ab auditoribus non valent intelligi, non ad eorum vtilitatem, sed ad sui ostentationem facit. Vnde in expositione. [Beati immaculati] dicitur. [Vitium est secreta mysteria vulgare indignis: quod fit, nel loquacitate incauta, dum sine iudicio velat irreuocabile [f] uerbum, vel adulatione, vt ei placeat, seu secreta reuelat, vel iactatione scientiæ, vt plura scire uideatur.] In quibus omnibus profectò datur intelligi, quanta debeat esse discretio in prædicatione sacerdotis: qua si fortè caruerit, tanquam torto [g] naso, sacerdotalis officij indicatur indignus.*

Glossa ord. ex Amb. ser. 2. in psal. 118. in ver. [Abscondi eloquia tua.

† Tex. est in fi. in l. 1. C. de stat. & imag. ubi uide quid sit adulatio.

DISTINCTIO XLIIII.

CVm autem uinolentus esse prohibetur, gulæ intemperantiam nequaquam habere permittitur. Neq; enim ebrietas prohibetur, & uoracitas permittitur. Vtrumq; [h] enim inter opera tenebrarum Apostolus connumerat scribens Romanis: [Non in comessationibus, & ebrietatibus.] Ventris namque ingluuies ad luxuriam prouocat facile, & omne opus bonum dissoluit. Vnde [uenter, & genitalia sibimetipsis uicina sunt: vt ex uicinitate membrorum cōfœderatio intelligatur uitiorum.] Hinc etiam Nabuzardam princeps coquorum muros Hierusalem destruxisse legitur, quia uenter, cui multitudo coquorum deseruit, ædificia uirtutum ad solum redigit. Sacerdos itaq; de altari uiuere, [i] nō luxuriari quã

Rom. 13.

Hierony. in epist. ad Amandum, & Aug. de Temp. serm. 65. Grego. in pastor. par. 3. cap. 20.

4. Reg. vlt. secundum 70.

Conuiuia et probata.
1 Infra. ea. c. 1. cōuiuia & ca. multi.
3 Vt inf. ead. non oportet cum duob. c. sequēti. Et concor. gl. in c. nōnulli. in gl. 1. d. 42. d. Ordo purgat infamiam.
4 Arg. C. de his qui not. in fam. le. 3. Idem sentit Hug. Victus & uestitus sufficiūt clerico.

1 Ad idem 5. q. 5. qui ambulat. ff. de ra. & post li. gener. in bal. l. 5. fact. in authē. de aqua. do. §. hic igitur in d. Arch.

CVm autem.] Hæc dist. diuiditur in tres partes: in quarum prima probat de temperantia gulæ, & hoc probat per quatuor auctoritates sanctorum patrum. Secunda ibi, [Multis.] Tertia ibi, [Non oportet.] Io. de Fan.
CASVS. Sup. in 35. d. st. dictum est, q̄ sacerdos non debet esse uinolentus, sed sobrius: quia comessatio & uoracitas ebrietatis sunt cohærētia, ideo prohibita ebrietate, prohibetur in hac 44. dist. uoracitas, & gulæ intemperantia. Et probatur tribus rationibus. Prima est, quia comessatio & ebrietas ab Apostolo enumerantur inter opera tenebrarum dicens: non in comessationibus, &c. Secundo est: quia uentris ingluuies facile prouocat ad luxuriā: & omne opus bonum dissoluit. Tertiò probat exemplo Nabuzardam, qui destruxit muros Hierusalem quia ei multitudo coquorum deseruit. Sunt autem ordinandum esse non uinolentum, sed sobrium, sed nō tractauit ibi nisi de sobrietate potus: ideo resumit eam hic, & tractat de temperantia & sobrietate cibi. Annectit, q̄ laici & clerici qui faciunt magna conuiuia causa lasciuiæ delinquunt. 2 Item addit, q̄ clerici non debent comedere, uel bibere in tabernis, nisi necessitas cogat 3 Deinde dicit, q̄ cibum clericorum semper præcedet, & sequitur oratio. Itē quod in sacerdotali conuiuio semper debet legi lectio sacræ scripturæ.
h ¶ Vtrumque.] Argument. quòd uno prohibito, uel permisso, idem erit in connexio sibi, ut sup. dist. 4. deni que. & 1. q. 1. sicut Christus. Et est hic argum. quòd si Papa, uel episcopus scienter aliquem ordinat, uidetur restituere ipsum famæ, a cum fama & sacerdotium sibi sunt annexa. Ioan. Quod falsum est, vt extra de schisma. ca. 2. vbi dicitur quod probare debet secum fuisse dispensatum. Bar.
i ¶ Viuere.] Sufficere debet ergo clerico, quòd uiuat, idest,

est, sola necessaria habeat: & arctatur illa necessitas tñ ad victum & vestitũ in 12. q. 1. episcopus. Qualiter tamen hoc intelligendum est, dixi 12. quæst. 1. cap. 1.

COmessationes.] CASVS. Quæsiuit Aurelius ab Augustino, vtrum laici, qui in diebus festiuis deseruiunt

disciplinæ non est exercenda: sed monendi sunt non imperiose, sed benigne, vt Deus i nostro sermone timeatur, & non nos: & vt cetera multitudo frangatur, incipiẽdum est à spiritualibus, vel spiritualibus proximis.

a ¶ Putantur.] à stultis videlicet.

1 Quod legitur & no. 24. q. 1. resecandæ. & 32. q. 2. sic nõ sunt. in gl. vlt.

In Michæam c. 3. in extremo.

rat, vt ait Hieronymus. [*Tibio sacerdos de altario viuere, non luxuriari permittitur.*] *Sunt autem comessationes non solum sacerdotibus, sed etiam laicis noxiæ: qui festiuos, & solennes dies non aliter se digne celebrare putant; nisi comessationibus deseruiant.*

Vnde Aug. scribit ad Aurelium episcopum epist. 64.

¶ Non est vacandum commessationibus, & ebrietatibus. Cap I.

Iuo p. 13. c. 68.

COmessationes, & ebrietates ita concessæ, & licitæ putantur, [a] vt in honorẽ etiã beatissimorũ martyrum non solum per solennes dies, (quod ipsum quis nõ lugẽdum [b] videat, qui hęc nõ carneis [c] oculis inspicit?) sed etiam quotidie celebrentur. *& post pauca:* Non ergo aspere, quantum existimo, non duriter, non modo imperioso ista tolluntur; magis docendo, quã iubendo: magis monendo, quam minando. Sic enim agendum est cũ multitudine [d] [peccantium.† Seueritas autem exercẽda est in peccata paucorum. Etsi quid minamur, cum dolore fiat, de scripturis comminando vindictã futuram; ne nos ipsi in nostra potestate, sed Deus i nostro sermone timeatur. Ita prius mouebuntur spiritales aut spiritalibus proximi; quorum auctoritate, & lenissimis quidem, sed instantissimis admonitionibus cętera multitudo frãgatur.

† abest ab orig. Iuo. & aliquot manuscriptis exemplaribus.

b ¶ Lugẽdum.] Id est nõne vnusquisque hoc lugendum videat.

c ¶ Carneis.] Scilicet spiritualibus.

d ¶ Cum multitudine.] Multi sunt xl. vt ext. de cle. excom. latores. Aliqñ a multa sunt pauci: vt 45. d. disciplina. Et habes hic q propter multitudinẽ detrahit seueritati, vt 50. d. vt constitueret & 1. q. 7. quotiens. 33. q. 4. ipsa pietas. &c. non põt. Qñq; & cũ paucitate mitius agẽdum est, cũ timetur scandalum 23. q. 4. cũ quisq;. 5 Vbi ergo aliqd male fit & quasi ex auctoritate defendit, tunc nõ debet dormire seueritas. quãdo vero non defenditur, tũc dissimulari potest propter scandalum, vt de pœnit. dist. 6. cap. 1. in fi. & 82. distinct. plurimos & 50. dis. domino sancto. sed propter scandalum, nunquam debet deseri veritas ipsa, vt extra de reg. iu. qui scandalizauerit. 6 sed seueritas pœnarũ põt deseri, vt hic. Io. Item vbi nõ habet locum dispensationis remedium, vt in matrimonio: propter multitudinem nõ est recedendũ à seueritate canonica. vt extra de transact. ex parte. Bar. 7

Seueritati an propter multitudinẽ uel paucitatem detrahatur.

5 Concor. textus in I. decretum [illegible] & ibi gl. & Doct. C. de pœn.

Item ex concilio Laodicensi, c. 24.

¶ Nulli clericorum, aut continentium licet tabernas intrare. Cap. II.

Conc. Aquisgran. c. 60. Burc. l. 2. c. 131. Iuo p. 6. c. 205.

NOn oportet clericos seruientes [α] à presbyteris vsque [e] ad diaconos, & deinceps ordinis ecclesiastici omnes vsq; ad ministros aut lectores, aut exorcistas, aut ostiarios, aut psalmistas, aut etiam eos, qui in proposito [f] continentiæ sunt, tabernas [β] intrare.

α ¶ Clericos seruientes.] *Græcè est* ἱερατικοὺς *quod Dionysius vertit,* sacro ministerio deditos: *quam versionem concilium Aquisgranẽse, Burchardus, & Iuo attulerũt.*

β ¶ Tabernas.] *sequebatur in impressis,* nisi causa necessitatis. *quæ sunt expuncta, quia neque in plerisque manuscriptis, neque in Burchardo, & Iuone, neque in ipso concilio Laodicensi, aut Aquisgranensi (vbi c. 60. hoc idẽ repetitur) leguntur: videntur tamen accepta ex can. Apost.* 54.

NOn oportet.] CASVS. Clerici omnes generaliter, & qui uotum cõtinentiæ fecerũt, prohibẽtur ingredi tabernas, nisi causa necessitatis, ut ifra. cap. sequenti. Sequẽtia duo capitula plana sunt.

e ¶ Vsque.] Improprie ponitur hic, usque, cum nulli sint in medio.

6 Vbi de hoc, & extra de tempor. ord. sanc. ibi videas.

7 Scilicet, & tacet quandoque prælatus non propter scãdalum, sed propter maius malum quod posset ecclesia præuenire, ut cum Rex aliquid facit in rebus ecclesiæ, secundum. Lau.

Item ex sexta synodo, c. 9.

¶ Deponatur clericus, qui tabernam, aut ergasterium habere voluerit. Cap. III.

NVlli clerico licet tabernã, [α] aut ergasteriũ [g] habere.

piunt comessationib. & ebrietatibus, propter hoc debeant suspendi. uel excommunicari. Et respondet quod non: quia multitudo est in causa, in quam seueritas

f ¶ Qui in proposito.] Vt Deo deuoti conuersi. 12. q. 1. duo, &c.

NVlli clerico licet.] g ¶ Ergasteriũ.] Id est stationẽ.

 a ¶ Quia-

Si enim huiusmodi, tabernam ingredi prohibetur; quanto magis [a] alijs ministrare in ea? si quis vero tale quid fecerit, aut cesset, [b] aut deponatur.

α ¶ Tabernam, aut ergasteriũ. *Graecè est, καπηλικὸν ἐργαστήριον, idest,* cauponariam tabernam.

Item ex concilio Carthagin. 3. c. 27.

¶ Nisi necessitate compulsi clerici tabernas non ingrediantur. Cap. IV.

CLerici, edendi vel bibendi causa tabernas nõ ingrediãtur, nisi peregrinationis [c] necessitate compulsi.

Aquisgr. conc. c. 90. Burc. l. 2. c. 130. Iuo p. 6. c. 204.

Item Gregorius Natali episcopo, lib. 2. reg. indict. 10. epist. 14.

¶ Corripiendus est episcopus, qui conuiuijs occupatur. Cap. V.

a MVltis ab vrbe tua venientibus, frater charissime, didici, pastorali cura derelicta, solis te cõuiuijs occupatũ, quæ audita nõ crederem, nisi hæc actionũ † [d] tuarum experimentis ad probarem. Nã quia nequaquam lectioni studeas, nequaquã exhortationi inuigiles, [e] sed ipsum quoque vsum ecclesiastici ordinis ignores, hoc est in testimonium, [f] quod eis, sub quibus es positus, seruare reuerentiam nescis.

† Adde q actio hic accipitur pro actu. simile. l. magistratuum. C. de ado. & in l. 3. ff. de offi. procons. & infra 100. d. rationis.

Idem ad eundem, lib. 2. epist. 37.

¶ De eodem. Cap. VI.

COnuiuia, quæ ex intentione impendendę charitatis fiũt, rectè vestra fraternitas † in suis epistolis laudat. Sed tamen sciendum est; quia tũc ex charitate veraciter prodeũt, cum in eis nulla absentium vita mordet, [g] nullus ex irrisione reprehenditur; nec in eis inanes sæcularium negotiorum fabulæ; sed verba sacræ lectionis audiũtur, cum non plus, quàm necesse est, seruitur corpori; sed sola eius infirmitas reficitur, vt ad vsum exercendę virtutis habeatur. Hęc itaque si vos in vestris conuiuijs agitis abstinentium, † [h] fateor, magistri estis.

† al. sanctitas.

† al. abstinentia.

[Item ex concilio Nannetensi.]

PALEA Cap. VII.

NVllus presbyterorum, quãdo ad anniuersariũ diem trigesimum aut septimũ, vel tertiũ alicuius defuncti, aut quacumq; vocatione ad collectam presbyteri cõuenerit, se inebriare vllatenus præsumat, nec precatus amore † sanctorũ, vel ipsius animę bibere, aut alios ad bibẽdum cogere, vel se aliena precatione ingurgitare; nec

De consec. dist. 5. c. nullus. Burc. l. 2. c. 161. Iuo p. 6. c. 252.

† al. in amore.

a ¶ Quanto magis.] Cui non licet minus, non licebit & maius, vt hic, & 24. q. 1. miramur. & 74. dist. gesta. 14. q. 5. pęnale. 1 sicut in casu conuerso, scilicet cui licet maius, & minus. 26. q. 2. visis.

1 Ad idem 30. q. 3. pytacium. ff. de inter. & rele. l. relegatorũ. §. ult. Arch.

b ¶ Aut cesset.] Sic 35. dist. c. 5.

c CLerici.] ¶ Nisi peregrinationis.] No. q permittitur viatori, qd alij nõ permittit, Arg. simile inf. 11. qõ. 3. quoniam multos.

MVltis.] Hæc est 2. pars huius d. in qua reprehendit quidam Natalis episcopus, qui semper erat in comessationibus. ita q officiũ suum nesciebat, & ita alijs detrahebat. & hoc probatur per hoc c. & per c. seq. Io. de Fant.

CASVS. In hoc cap. reprehendit Grego. Natalem episcopũ, qui tãtum cõuiuijs deseruiebat, in quibus vita absentium reprehendebatur, & inanes fabulæ cantabantur: quod ex eo apparebat, quia neque lectioni, neque exhortationi insistebat: neque suis maioribus reuerẽtiam exhibebat.

d ¶ Actionũ.] Arg. præsumi contra aliquem quãdoq; propter crimẽ præteritũ 18. di. peruenit, 2 34. q. 1. cũ p bellicam. Quandoq; ex præsenti circa præsens, ut hic quãdoque circa futurum. 50. d. si quis diaconus. Quandoque ex præterito circa præteritum. 22. q. 1. nõ est. quãdoq; ex præterito circa futurũ 23. q. 5. si apud. & 82. dist. plurimos.

2 Vbi de hoc & extra de præsu. scribã & C. de adul. l. qui. 32. quæ. 1. si quis inuentę. extra de elect. officij Archid.

e ¶ Inuigiles.] Quæ duo, scilicet lectioni studere, & exhortationi inuigilare, sũt opera pontificis. 36. dist. c. ult.

f ¶ In testimoniũ.] Hic unum factum probat aliud, vt 1. q. 1. constat. &c.

COnuiuia.] CASVS. Idẽ Natalis eps excusabat se, q a reprehensus fuit p cõuiuia, q faciebat, dicẽs q bona intentione & causa impendendæ charitatis hoc faciebat. Sed Gregorius dicit, q tunc fiũt ex charitate, cum vita absentium non reprehenditur, nec inanes fabulæ recitantur. sed verba sacræ lectionis, & cum infirmitas sola reficitur: & qui hæc in suis conuiuijs facit, magister est abstinentiæ, quæ autem sequuntur vsq; ad distinctionem, plana sunt, & per se patent.

g ¶ Mordetur.] Vnde versus. Quisquis amat dictis absentium rodere vitam. Hanc mensam vetitam nouerit esse sibi.

h ¶ Abstinentium.] Nota quod abstinens dicitur qui bene

plausus,& risus inconditos, & fabulas inanes ibi referre;aut cantare presumat,aut turpia ioca,vel vrso vel tornatricibus ante se fieri † patiatur: nec laruas dęmonū ᵃ ante se ferri consentiat:quia hoc diabolicum est, & a sacris canonibus prohibitum.

† *al. facere permittat.*

ᵃ ¶ Dęmonum. *Burchardus addit*, quas vulgo Talamascas dicunt.

[*Item ex eodem.*]

¶ De eodem. PALEA. Cap. VIII.

Burch. l.2.c.162. Iuo p.6.c.253. † *decanus, aut aliquis.* Burchar.

QVando autem conuenerint presbyteri ad aliquod conuiuium, aliquis † prior illorum, versum ante mensam incipiat,& cibum benedicat: & tunc secūdum ordinem sedeant,alter alteri honorem præbentes, & per vices cibum & potum benedicant,& aliquis de illorum clericis aliquid de sancta scriptura legat. Et post refectionem similiter sanctum hymnum dicant ad exemplū Domini; sicut in cœna fecisse legitur: & sic se contineant omnes presbyteri,maximè in talibus locis,vt non vituperetur ministerium illorum.

Matth.26.

[*Item ex eodem.*]

¶ De eodem. PALEA. Cap. IX. C. XII.

Burch.lib.2.c.164. Iuo p.6.c.255. † *al. ministerium.*

QVando presbyteri per Kalendas simul conueniunt post peractum diuinum mysteriū, † ad necessariā collationem, non quasi ad plenam refectionē, sed quasi ad prandium,ibi ad tabulas residean:ne per talia inhonesta conuiuia se inuicem grauent: quia indecens est, & onerosum; sæpè etiam tardè ad ecclesiam redeuntes maius damnum de reprehensione cōsequuntur,quod † de grauedine mutua contrahunt,quàm lucrum ibi † faciant. Nam de huiusmodi conuentu Paulus Corinthios reprehendit: qui inconuenienter cœnam Dominicam manducare conueniebant.Sic & qui ad cęnam Dominicam, idest ad collationem verbi sub occasione conueniunt,& ex veritate † ventris causa coniunguntur; reprehensibiles coram Deo & hominibus habentur.Et ideo peractis omnibus,qui voluerint, panem cum charitate in domo fratris sui simul cum fratribus frangant,& singuli singulos bibere faciant;& maximè vltra tertiam vicem poculum non contingant,& sic ad ecclesias redeant.

† *&* † *al. cibi.* *1.Cor.11.* † *al. ingluuitate.*

Item ex concilio Laodicensi,c.55.

¶ Christiani ex symbolis conuiuia non celebrent. Cap. X.

Conc. Aquisgr.c.83. Rab.in pę.c.27. † ista sunt addita loco cuiusdā glossæ.

ᶦ NOn oportet ᵃ ministros altaris, vel quoslibet clericos, aut etiam laicos Christianos ex symbolis, ᵇ [quæ † vulgus comessalia appellat] conuiuia celebrare. ᶜ

Item ex concilio Toletano 3.c.7.

¶ Sacrarum scripturarum lectio sacerdotalibus semper conuiuijs misceatur. Cap. XI.

Burc.li.2.c.169. Iuo p.6.c.260. Rab.in pęn.c.28.

PRo reuerentia ᵈ Dei, & sacerdotum id vniuersa sancta constituit synodus,vt (quia solent crebro mensis otiosæ fabulę interponi)in omni sacerdotali conuiuio lectio diuinarum scripturarum misceatur.Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum; & fabulæ non necessariæ prohibentur.

Item ex concilio Martini Papa,c.61.& 66.

Apud Martin. Brac.

benè conadit, & cōtinēs dicitur qui tamen cognoscit vxorem suam,vt 31.dist. Nicæna.

NOn oportet.] Hæc est tertia pars dist.in qua dicitur, q̄ nullus debet facere cōuiuium de confertis.i. de symbolis: quod in vulgari dicitur, eschot. & ad hoc probandū ista tria c. inducuntur. Ioan.de Fant.

a ¶ Non oportet.] Hic habent quidam ca. nullus.quod est, ĭ.de confect. dist.5. nullus.

b ¶ Ex symbolis.] Symbolum est quādo plures conferūt ad conuiuia facienda. idem est confertum.

c ¶ Celebrare.] Nã vt ait Iuuenalis. Miserum est aliena viuere quadra.

d PRo reuerētia.] infra de consecra.distin.5. in omnibus.

Non

NOn liceat.] ¶Hymno.] inf. de consecr. dist. 2. panis, & calix. & c. didicimus.

SEquitur.] Hæc distinct. diuiditur in quatuor partes. In quarum prima probatur per septem auctoritates, quòd prælati non debent esse accensi ad iram vel perturbationem. Secunda ibi, [Salomon.] Tertia ibi, [Ex his.] Quarta ibi. [Percussor.] Io. de Fan.

CASVS. In hac 45. d. prosequitur 9. ca. Apostolicæ regulæ, oportet episcopum nõ esse percussorẽ: quia nõ debet esse irascibilis, & perturbati sensus, sed patiens exẽplo Christi, qui dorsum posuit ad flagella. Et primo probat quòd prælati non debent aliquẽ percutere vsque ad §. Salomõ postea allegat in contrariũ vsque ad §. [Ex his.] Not. ergo quòd est percussio spiritualis: & est percussio corporalis. Spiritualis est cũ quis indiscreto sermone corrigit aliquos, ista prohibet vt inf. c. vlt. Corporalis est illa, quæ manu fit. & ista vbi fit ex ira, vel odio, vel ad hoc vt magis timeatur, peccatũ est, vt infra ea. c. 1. sed si fit causa correctionis, [1] licita est ei qui habet potestatem in eũ, vt infra ca. cum beatus. & 35. d. ante omnia hoc tamen scias, quòd episcopus suis manibus neminẽ verberabit, vt 86. d. non liceat. sed per aliũ põt, ut 5. q. 5. illi, non tamen per laicũ, sed per clericum, si clericus fuerit verberãdus, vt extra de sent. excõ. vniuersitatis. nisi penitus sit incorrigibilis. tũc etiam per laicũ põt, ut extra de sent. excom. c. ut famę. Itẽ distinguẽdũ est circa qualitatem ipsarum personarum, quæ corrigẽdæ sunt, & etiã circa quantitatem criminum. nam qui sunt in minoribus ordinibus constituti, licite verberantur etiam pro minoribus criminibus, vt inf. ea. §. Salomon. & 35. d. ante. sed maiores non sunt verberandi nisi pro maiorib. uel enormibus criminibus, ut inf. ea. cum beatus. & 35. distin. ante. Sunt tamen alij casus, in quibus licitè percutitur clericus, ut no. 16. q. 4. si quis suadente.

Percussio est duplex.

[1] De hoc membro dic ut leg. & no. ext. de sent. excom. cum voluntate. ver. quòd etiam de his.

Corrigens debet multa attendere.

Clericus an possit verberari.

QVidam autem.] CASVS. Quidam prælati erant, qui vt magis timerentur, suos clericos verberabant. Et præterea homines ad fidem verberibus, & non prædicatione cogebant: sed dicit Gregor. in hoc capit. quòd hoc facere non debent. & hoc probat auctoritate Pauli dicentis: Argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Et auctoritate concilij, in quo statuitur, vt nullus clericus percutiatur: qui contrafecerit, triduo suspendatur.

¶ Canones.

¶ De confertis nec conuiuia facere, nec ante horam diei tertiam clericis comedere licet. Cap. XII.

Burch. l. 2. c. 165. Iuo p. 6. c. 236. c. 66.

NOn liceat sacerdotes, vel clericos, sed nec religiosos laicos conuiuia facere de confertis. ¶Nec oportet clericos, vel laicos religiosos ante sacram horam diei tertiam inire conuiuia, nec aliquando clericos, nisi hymno [a] dicto, comedere panem; & post cibos gratias auctori Deo referre.

Si ergo laicis comessationes damnabiles sunt, multo magis sacerdotibus imputantur ad gehennam. Venter enim pinguis (vt Hieronymus ait) crassum sensum generat: cum sacerdotalis sensus contra vigil esse debeat, & tenuis: atq; ideo edacitatis vitio obnoxij in sacerdotes ungi non debent. Hi enim (vt ait Gregorius in moralibus) qui adhuc vitiorum bello subiacent, nequaquam per prædicationis usum præesse magisterio cæterorũ debent.

Epist. ad Nepotianum.

Lib. 23. c. 10.

DISTINCTIO XLV.

SEquitur, [non percussorem.] Non enim oportet episcopum ita esse irascibilem, & perturbati sensus, ut percutiat, qui debet esse patiens: sed sequatur eum, qui dorsum posuit ad flagella.

1. Tim. 3. & ibi glo. ordin. & Ansel. et Hier. ad Oceanum.

Vnde Gregorius scribit Ioanni episcopo Constantinopol. lib. 2. epist. 52. al. c. 91.

¶ Verborum correptione, non verberibus timeri debet episcopus. Cap. I.

Io. Diac. li. 3. c. 9. Polyc. li. 4. tit. 9.

QVid autem de episcopis, qui verberibus timeri volunt, canones [b] dicãt, † benè fraternitas vestra nouit. Pastores etenim facti sumus non percussores: & egregius prædicator dicit: [Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina.] Noua vero, atq; inaudita est ista prædicatio, quæ verberibus exigit fidem. [c]

2. Tim. 4.

† Ar. quòd sufficit allegatio generalis nõ expresso li. de quo per gl. in verbo, continebat, in c. continebatur. de desp. impub.

Item in concilio Romano sub Syluestro c. 17.

¶ De eodem. Cap. II.

NEminem † [d] quisquam peccantem clericum cæde attingat, non presbyter, non diaconus non episcopus clericum, vel seruitorem ecclesiæ ad cædem perducat. Sed si ita causa exigit clerici triduo [e] priuetur honore, vt pœnitens redeat ad matrem ecclesiam.

† Nemo] orig.

b ¶ Canones.] 86. dist. non liceat.

c ¶ Fidem.] Ad fidem enim nemo cogendus est, ut 23. q. 5. ad fidem, & inf. c. de Iudæis. sed fidem receptam cogitur quis retinere, & sic non obstat 23. q. 4. quia nos. & q. 6. iam vero.

Fidem suscipere nemo cogitur.

d NEminem.] ¶ Peccantem.] Dum tamen non nimis enormiter excedat, vel intellige quòd clericus in sacris ordinibus constitutus non est grauiter & immoderate verberandus. & sic non obstat extr. de sent. excom. vniuersitatis. Ioan. de Fan.

2 Et sic non ob. extra de sent. excom. vt famæ. Io. de Fan.

e ¶ Triduo.] Similis suspensio est 5. q. 3. in loco ßis.

Qui

QVi fincera.] CASVS. Neapolitani verberabāt Iudęos vt ad fidem conuerterentur: nec permittebant eos suas festiuitates celebrare. De hoc conquesti fuerunt Iudæi Papæ. Præcipit ergo Papa Neapolitano archiepiscopo, ne hoc fieri permittat: quoniam non asperitatibus, sed rationibus, & auctoritatibus veter. testamen. sunt commouendi, & admonitionibus ad fidem sunt conuertendi. alias eorum conuersio erit inutilis. si autē conuerti noluerint, in ferijs, & festiuitatibus suis, quas ipsi & parentes eorum hactenus coluerunt, inquietari, nō permittat. sed liberam habeant licentiā celebrandi.

a ¶ Blandimentis.] Vel ēt munerib. ut 23.q.4.c. vlt. licet arg. sit contra. 1.q.1. quam pio. 22.q.2. primum.

b ¶ Cæremonias.] Cæremoniæ dicuntur sacrificia Iudæorum, quia cereis exercebantur supra d.6.§.his ita.

c ¶ Licentiam.] Sed nonne Iudæi mortaliter peccant ista faciendo? quomodo ergo dat eis licentia peccādi mortaliter? Item si peccant mortaliter, quare nō puniuntur, cum ipsi in alijs delictis puniantur, vt 17.q.4. cōstituit. ext. de vsu. post miserabilē? Sed dic quod non dat eis hic licentiam peccandi: sed liberationem a pęna, & est simile 4.d. deniq; & 21.q.2. placuit. 23.q.1. paratus. Ad aliud rňdeo. quod si Iudæi ab hoc prohiberētur, ergo iam cogerentur ad fidem & hæc vera sunt dūtamen ipsi in contēptū nostrę fidei non exerceāt talia, vt C. de Iudæ. Iudæos, & extra de Iudęis, & si Iudęos.

Ecclesia quare permittit Iudęos mortaliter peccare.

1 Nam celebrare, & exercere illa cæremonialia ē peccatū mortale, unde Hier. Cultus legis ab aduentu Chri non differt ab idololatria. Arch.

Item Gregorius Paschasio episcopo Neapolita. lib. 11. epist. 15.

¶ Non asperis, sed blandis verbis ad fidem sunt aliqui prouocandi. Cap. III.

QVi sincera intentione extraneos a Christiana religione ad fidem cupiunt rectam perducere, blandimentis [a] non asperitatibus debent studere, ne quorum mentē reddita ad† planum ratio poterat reuocare, pellat procul aduersitas. Nam quicunq; aliter agunt, & eos sub hoc velamine a consueta ritus sui volunt cultura suspendere, suas illi magis, quam Dei causas probantur attendere. ¶ Iudæi siquidem Neapoli consistentes questi nobis sunt, asserentes, quòd quidam eos a quibusdam feriarum suarū solemnitatibus irrationabiliter nitātur arcere, ne illis sit licitum festiuitatum suarū solemnia colere, sicut eis nunc vsque, & parentibus eorum longis retro temporibus licuit obseruare. Quòd si ita se veritas habet, super uacuæ rei videntur operam dare. † Nam quid vtilitatis est, quando, & si contra longum vsum fuerint vetiti, ad fidem illis, & cōuersionem nihil proficit? Aut cur Iudęis qualiter cęremonias [b] suas colere debeant, regulas ponimus, si per hoc eos lucrari non possumus? Agendum ergo est, vt ratione potius, & mansuetudine prouocati sequi nos velint, non fugere, vt eos, ex eorū codicib. ostendentes, quæ dicimus, ad sinum matris Ecclesię Deo possimus adiuuāte cōuertere. Itaq; fraternitas tua eos monitis quidem, prout potuerit, Deo adiuuante, ad conuertēdum accendat, & de suis illos solemnitatibus inquietari denuo non permittat. Sed omnes festiuitates, feriasque suas, sicut hactenus tam ipsi, quàm parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberam habeant obseruandi, celebrandique licentiam [c].

† al. aplanū.

Iuo p.13.c.105.

† al. adhiberet.

Item Gregorius iiij. in epistola episcopis per Galliam, & Germaniam constitutis.

¶ Non seueritate, sed beneuolentia subditos prælati corripiant. Cap. IV.

LIcet plerumq; accidant in sacerdotibus, quæ sunt reprehendenda, plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia [d], quam seueritas, plus cohortatio, quam cōminatio † plus charitas, quam potestas, cum nemo nostrum sine reprehensione, aut sine peccato [e] viuat. Nam si Dominus statim post trinā negationem beatū Petrum apostolum præceptorem nostrum iudicasset, non tātum ex eo fructum, sicut fecit, recepisset. Expectandi [f] ergo,

Inf. ea. c. licet. Iuo p.5.c.168.

† al. commotio.

Matt.26.

Licet plerumque accidant.] CASVS. Episcopi, in Gallia, Germania, Europa statim cum perpendebant clericos suos delinquere, eos iudicabāt, & eijciebant de ecclesia sua: de quo Papa eos reprehendit, & docet, quod si aliqui clerici delinquant, nō statim fulminēt illos: sed supportēt cum nec ipsi sint sine reprehēsione, & peccato, & hoc probat exemplo Christi: qui si Petrū post trinam negationem statim iudicasset, nō tantum fructum ex eo recepisset. Et auctoritate Euangelij dicentis. Quod tibi non vis fieri, &c.

d ¶ Beneuolentia.] nam sententia, quæ misericordiā uetat, fugienda est 50. dis. ponderet.

e ¶ Sine peccato.] Vt 81.d. Apostolus. & 25. dist. 1. nunc autem.

f ¶ Expectandi. Argu. quod semper iudex potius sequeratur misericordiam quam iudicium, vel æquitatē quam rigorem, ut 86. distinct. non satis. 50. distinct. ponderet.

Sententia sit cōiuncta misericordiæ.

Iudex sit amator equitatis & misericordię.

ret 26.q.7.allegant,& 35.q.9.veniam. Ad idem.9.dist. sana.
a ¶Iudicandi.] id est,damnandi.
b ¶Scandalorum.] nam scandalum est, clericū statim puniri post delictum. sic 11.q.3.rursus.
c ¶Non vult.]Sic 1.q.6.qui se scit.

alterius iniuriam,vt extra de eccles.ædif.c.3.& ext.de app.reprehensibilis.
h ¶Concordiam.] Scilicet,ut vnus præesset alijs, ne fie-

atque corrigendi magis sunt rectores ecclesiæ,quàm statim iudicandi [a];cum maiora negotia,& difficiliores causarum exitus,sanctorum patrum canones spiritu Dei cō diti, & totius mundi reuerentia consecrati iubeant sub nostræ sententiæ expectatione suspendi,nostroq; moderamine finiri. Vnde necesse est hæc, & alia ecclesiastica quæque negotia post multarum experimenta causarum solicitus perspici †,& diligentius præcaueri : quatenus per spiritum charitatis,& pacis,omnis materies scandalorum [b],& præsumptio inuidorum [æ] atq; oppressio simplicium fratrum de ecclesijs Domini auferantur.Et sicut non vult quisquam fratrum se aliorum iudicio prægrauari;ita non audeat alij inferre, quod sibi non vult [c] fieri : Iudæi non sunt cogendi ad fidem:quam tamen si inuiti susceperint,cogendi sunt retinere.

† *prospici*] orig.

æ ¶Inuidorum.] *In epistola Gregorij iiij.(quæ est in sæpe memorato codice bibliothecæ Dominicanæ)& aliquot vetustis exemplaribus Gratiani legitur,* Iudæorum.

Vnde in concilio Toletano 4.c.56.statutum est.

DE Iudæis.] CASVS.Quidā cogebant Iudæos ad fidem,& ideo statutū fuit in concilio Toletano, ne de cętero ad fidē, per vim adducantur: quia cui vult, Deus miseret: & quem vult indurat. Admonēdi ergo sunt,& nō cogendi. Veruntamen si iam coacti sunt ad fidē, sicut factū fuit temporibus principis.Sisebuti : quia iam sacramenta diuina receperunt, cogendi sunt ea seruare: ne nomen Domini blasphemetur in eis:& fides quam susceperunt, cōtemptibilis habeatur. Sequens c.satis planum est.
d ¶Saluandi sunt.] quia nullus inuitus fit bonus,vt 23.q.6.vides.
e ¶Coacti sunt.] Coactio conditionalis de qua hic loquit nō impedit sacramētū baptismi nec etiā sacramentū ordinis, vt 74.dist.vbi. impedit tñ sacramentum matrimonij, [2] vt extra de spon. cū locū, sed si fuerit absoluta coactio, nullus character imprimit, ut extra de bapt.maiores,sed in dormiētibus & amentibus distinguitur, ꝙ si prius habeāt propositum baptizandi,recipiūt characterem : aliter non, vt ibidem dicitur in fine.eo.ꝙ dormiens possessionem nō acquirit, ut ff.de acq. poss.l.1.§.1.
f ¶Vilis.]No.pp vilitatem uitandā aliquid fieri.100.d.prisca,& c.seq.

Coactio est duplex.

[2] Arg.cōtra 22.q.4.inter vbi de hoc. ibi videas.

¶Sicut non sunt Iudæi ad fidem cogendi:ita nec conuersi ab ea recedere permittuntur. Cap. V.

DE Iudæis aūt pręcipit sancta synodus nemini deinceps ad credendū vim inferri.[Cui enim vult Deus miseretur,& quem vult indurat.] Non enim tales inuiti saluandi sunt [d], sed uolētes,ut integra sit forma iustitię. Sicut enim homo proprij arbitrij volūtate serpenti obediens perijt,sic vocante se gratia Dei propriæ mentis cō uersione homo quisque credendo saluatur.Ergo non vi, sed liberi arbitrij facultate vt conuertantur, suadendi sunt,non potius impellendi. Qui autem iampridem ad Christianitatem coacti sunt [e] venire(sicut factum est tēporibus religiosissimi principis. Sisebuti)quia iam constat eos sacramentis diuinis sociatos baptismi gratiam suscepisse,& chrismate vnctos esse, & corporis, & sanguinis Domini extitisse participes; oportet, vt fidem, quam etiam vi,vel necessitate susceperunt,tenere cogantur,ne nomen Domini blasphemetur, & fides, quam susceperunt,vilis [f], & contemptibilis habeatur.

Burch.l.4.c.82. Iuo p.1.c.276.& p.13.c.94. Pann.l.1.c.72. Rom.10.

Item Leo Papa, epist.82. ad Anastasium episcopum Thessalonicensem,c.1.

¶Beneuolentia plus quàm seueritas erga corrigendos agat. Cap. VI.

LIcet nonnunquam accidant, quæ in sacerdotalibus sunt reprehendenda personis,plus tñ erga corrigēdos agat beneuolentia,quam seueritas, plus cohortatio quàm comminatio †:plus charitas,quam potestas. Sed hi, qui quæ sua sunt,quærunt, non quæ Iesu Christi, facile ab hac lege discernuntur, & dum dominari magis, quàm consulere subditis quærunt, placet honor, inflat superbia,& quod prouisum est [g] ad concordiam [h], tendit ad noxam.

sup.ead.c.licet plerumque. Poly.l.4.tit.29.
† *al.commotio.*

g LIcet.] Et quod prouisum est] simile est quod dicit decre.qd alicui proprietate cōcedit. nō debet redundare in

fieret schisma, ut 63. dist. legimus. & 89. dist. in. ad hoc.
Episcopum.] CASVS. Statutum fuit in canone Apostolorum, ut nullus episcopus, presbyter vel diaconus percutiat fideles delinquentes, uel infideles uolens ab eis timeri, quod si fecerit, deponatur: quia Dominus hoc nisi pro grauioribus, & mortalibus culpis. Et hoc probat auctoritate Apostoli, qui pcipit arguere & obsecrare in patientia & una rõne: qa si quis incaute honorabiliora mẽbra pcutit, sibi debitã subtrahit reuerentiã: iuxta illud Sapiẽtis, Leuiter castigatus reuerentiam exhibet castigãti: & q secus fecerit iuxta uerberũ modum pœnam excõmunicationis & exilij sustinebit.

Item ex canone Apostolorum, cap. 28. iuxta priscam versionem.

¶Deijciantur ab officio presbyter, & diaconus & episcopus verberibus timeri quærens.

Cap. VII.

Ansel. li. 6. c. 159. Polyc. li. 4. tit. 9.

EPiscopum, aut presbyterum, aut diaconũ percutientem fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, & per huiusmodi volentem timeri, deijci ab officio suo præcipimus; quia nusquam nos, docuit [a] hoc Dominus. Econtrario vero ipse cum percuteretur, non repercutiebat: cum malediceretur, non remaledicebat: cum pateretur, non comminabatur.

1. Petri 2.

Item ex concilio Bracarensi 3. c. 6.

¶Non verberibus, sed verbis subditos episcopi corripiant. Cap. VIII.

2. Tim. 4.

CVm beatus Apostolus arguere, obsecrare, vel increpare in omni patientia præcipiat, extra hanc doctrinam nouimus quosdam ex fratribus tãtis cędibus in honoratos subditos † efferuescere, quantas poterant latrocinantium promereri personę. Et ideo, qui gradus iã ecclesiasticos meruerunt, idest presbyteri, abbates, & leuitę, qui exceptis grauioribus [b] & mortalibus culpis, nullis debent verberibus subiacere, non est dignum, vt passim vnusquisque prelatus honorabiliora membra sua, prout voluerit, & ei placuerit, verberibus subijciat, & dolori: ne, dum incaute subdita percutit membra, ipse quoque debitam sibi subditorũ reuerentiam subtrahat [c] iuxta illud, quod quidam sapiens dixit: Leuiter † [d] castigatus reuerentiam exhibet castiganti: asperitatis aũt nimiæ increpatio nec correctionẽ recipit, nec salutem.] Et ideo; si quis alter, quàm dictum est, prædictos honorabiles subditos, licentia perceptæ potestatis elatus, malitia animi tantum, crediderit verberandos; iuxta modũ verberum, quæ intulerit, excommunicationis pariter & exilij [e] sententiam sustinebit.

† sic in codice regio.

† *Leuiter*] orig.

Prouerb. 23.
lib. 2. dial. c. 4.
Ioan. 2.

3 *Salomon vero contra admonet dicens: [Percute filiũ tuum virga: & liberabis animam eius a morte.] Hinc etiam B. Gregorius scribit in dialogo B. Benedictum, quendam monachum virga percutiendo sanasse; quem crebra admonitione curare nõ poterat. Hinc etiã Dominus flagello facto de funiculis, male versantes in templo*

b ¶ Grauiorib.] Hic patet φ maiores clerici non sunt uerberandi, nisi pro maioribus culpis: sed minores etiã uerberãtur p minoribus, vt 35. d. ante & 2 1. d. c. denique. 5. q. 5. illi q sunt. & aliç psonæ, q habent coerctionem verberum, sed temperatam, ut pater, dominus, mater, pater familias, magister, marit[9], 1 ut 23. q. 4. duo ista. & q. 5. c. 1. & 7. q. 1. sicut. vn de si pater uerberat filium clericum in minorib. ordinibus constitutum, nõ est excõicatus: idem est de aliis propinquis, uel de ijs qui familiam habẽt, ut ext. de sent. excom. cum uoluntate. in fi. Io. Tancredus tamen respondit, φ si pater animo corrigendi uerberat filium in sacris ordinibus constitutum, quod non est excõicatus: quia manus illa nõ est iniuriosa: cũ non faciat animo iniuriandi, ut extra de sent. excommu. c. 1. hoc etiam notaui in quæstionibus. B. 2
c ¶ Subtrahat.] Arg. φ ex quo prælatus non seruat reuerentiam subdito, nec subditus tenetur ei seruare, vt 45. dist. c. fto. 22. q. 5. de forma. 32. q. 5. iniqui.
d ¶ Leuiter.] ff. ad leg. Aquiliam. præceptoris.
e ¶ Exilij.] No. clericum posse relegari in exilium, vt 2. q. 1. in primis. & notatur. 1. q. 3. hi qui.

Clerici non sunt ęqualiter uerberãdi.

1 Adde glo. in l. iurisgentibus. ff. de iurisd. om. iu. & in Auth. de nupt. §. si uero. coll. 3.

2 Qõ uenerabilis est. & incipit φritur vtrũ pater, &c.

Clericus potest relegari.

hoc non docuit: immo cum percuteretur, non repercutiebat; sed patiebatur.
a ¶ Docuit.] Sed nonne Dominus flagellis percussit, vt 1. q. 3. saluator? Sol. Sic: sed non fecit hoc ut timeretur, seu causa correctionis, vt sup. eodem. in summa.
CVm beatus.] CASVS. Quidam epi odio inflammati fratres suos honorandos scilicet abbates, presbyteros, & diaconos sic verberabant cũ delinquebant, sicut consueuerunt verberari latrones quod reprehendit concilium Bracarense, & ostendit hoc non esse faciendum,
SALOMON.] Hæc est secunda pars huius distinct. in qua probatur, quod subditi sunt castigandi: & tunc eos prælati diligunt cum eos castigant. & hæc probantur per istum §. & per quinque auctoritates Sanctorum. Ioan. de Fan.
CASVS. Hactenus probauit, φ episcopus percutere non debet. Modo probat Gratianus contrarium in hoc §. septem auctoritatib. & exemplis: quod etiam per sequentia capitula probat.

a ¶ Fla-

a ¶ Flagellauit.] Vt 1.q.3.Saluator.
b ¶ Fornicatorem.] infra 2.q.1.de manifesta.
c ¶ Et magnum.] Infra 23.q.8.legitur.
d ¶ In canonibus.] In hoc libro non inuenio illos canones, sed verba correctionis inueniuntur 28.d.de his. & 12.q.1.c.1.
e ¶ Ergastulis.] inf. 27.q.1.impudicas & c.peruenit.

i ¶ Dele. Sed quare hoc petijt Moyses? cum nemo deleri possit nisi pp peccatum propriũ: q. Spiritus sãctus nulli ingerit immeritã pęnã, vt 11.q.3. illud? Dicunt q-dam q impetu mentis hoc dixit. Alij dicunt, q ex magna confidentia hoc dixit: q. d. impossibile est, q me deleas.

1 Sub. licet & idem petijt 23.q.4. iuxta finem. Archid.

flagellauit [a] *: & de orationis domo eiecit. Hinc etiam Apostolus fornicatorem* [b] *illum satanæ corporaliter vexandum tradidit, & magum* [c] *illum corporali cæcitate damnauit. Hinc etiam in canonibus* [d]*, pueri, qui ante rationalis annos irrationabiliter uersantur, verberibus castigari iubentur. Virgines quoque, si religionis veste deposita alijs se copulauerint, ergastulis* [e] *retrudi præcipiuntur.*

1.Cor.5. Act.13.

Siricius Papa epist. 1.cap.6.

Hinc etiam Gregorius in moralibus, 20 lib. p.4 c.6.

lib.20. c.6. ad c.29. Iob. Past.par.2.c.6.lib.9. reg.epist.24.

¶ Disciplina non est seruanda, sine misericordia, nec misericordia sine disciplina. Cap. IX.

DIsciplina.] CASVS. In hoc capit. probat Gratianus (alias Greg.) q prælatus circa correctionem subditorũ debet in se habere misericordiã & disciplinam. Et hoc probat quinque rationibus vel exẽplis. s. Samaritani, q vulnerib⁹ semiuiui apposuit vinum & oleũ, & arcæ, in qua virga erat, & manna: & Dauid, q virga & baculo sanatus est: & Moysi, q circa populũ exercuit misericordiã & seueritatẽ: & exemplo Iob, qui cũ sederet quasi Rex exercitu circũstante, erat tñ mœrentium cõsolator. Et quid hęc supra dicta significent, dilligenter in hoc c. exponitur.

f ¶ Disciplina.] i. rigor siue pœna.

g ¶ Miscenda.] No. q iudices semper sequentur mediocritatem, ut arg. extra de cens. ex parte. ff. de pig. act. si seruus. ff. de iur. & fa. ign. nec supina. extra de off. cust. c. j. & ff. de ver. obl. continuus. §. cũ ita. 1 Arg. contra. ff. de neg. gest. Nessennius. in fi. lo. Sol. iudex potius sequatur æquitatem, quàm rigorem, ut C. de iud. placuit. ubi certum est ius ab æquitate dissentire, ut in restitutione minorũ: nisi ex cã magis sequerẽ rigorẽ: vbi s. multis grassãtibus opus est exemplo, vt ff. de pœn. aut facta in fi. ubi autem ius scriptum non est, iudex sẽper sequetur ęquitatem, ut extra de transac. c. ult. Bart.

Iudex mediocritatem sequatur.

1 Ad idẽ ff. de ser. leg. l. gñaliter. nã si legaui tibi seruum. nec expressi de quo: de mediocri intelligendũ est. Laur.

DIsciplina [f], vel misericordia multũ destituitur, si vna sine altera teneatur. Sed circa subditos suos inesse rectoribus debet, & iuste cõsolans misericordia, & pie sęuiens disciplina. Hinc est, q semiuiui illius vulneribus, qui a Samaritano in stabulum ductus est, & vinum adhibetur, & oleũ: ut per vinũ mordeantur vulnera, per oleũ foueantur: quatenus vnusquisque, qui sanãdis vulnerib. pręest, in vino morsũ districtionis adhibeat, in oleo mollitiem pietatis: per vinum mundẽtur putrida, per oleum sananda foueantur. Miscẽda [g] est ergo lenitas cũ seueritate, faciendumq; quoddam ex utraq; temperamentum, ut neque multa asperitate exulcerentur subditi, neq; nimia benignitate soluãtur. Hoc nimirum illa tabernaculi arca significat, in qua cũ tabulis virga simul & mãna est, quia cũ scripturę sacrę scientia, in boni rectoris pectore sit, si est virga districtionis, sit & mãna dulcedinis. Hinc etiam Dauid ait: [Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Virga etenim percutimur, & baculo sustẽtamur. Si ergo est districtio virgæ, quæ feriat, sit & consolatio baculi, quę sustentet. Sit itaque amor, sed non emolliens; sit rigor, sed nõ exasperans: sit zelus, sed nõ immoderate sæuiẽs: sit pietas, sed nõ plus, quàm expediat, parcẽs. Intueri libet in Moysi pectore misericordiã cũ seueritate sociatã. Videamus amantem piè, & districtè sęuientẽ. ¶ Certè cũ Israeliticus populus ante Dei oculos penè inueniabile cõtraxisset offensam, ita ut eius rector audiret, [descende; peccauit populus tuus] ac si ei diuina vox diceret: qui in tali peccato lapsus est, iam meus nõ [h] est; atq; subiungeret, Dimitte me, ut irascat furor meus contra eos, & deleã eos, faciamq; te in gentẽ magnã.] Ille semel & iterũ pro populo, cui præerat, obicẽ se ad impetũ Dei irascẽtis opponẽs ait: [Aut dimitte eis hãc noxã: aut si non facis, dele [i] me de libro tuo, quẽ scripsisti.]

Luc.10.

Hebr.9.

Psal.22.

Exod.32.

h ¶ Meus non est.] Argu. quod de uno conceditur, de alio negatur. sic 1.q.1. per Esaiam. 33. q. 5. qui sitit. & 23.q.4. fortè. sic 25. dist. qualis similiter cum iudicatur rem meam esse per consequens iudicatur tuam non esse, ut ff. de procur. Pomponius. §. 2.

deleas. Aug. tamen dixit, q hæc dictio, aut, ponitur hic conditionaliter, idest si non dimittis eis hanc noxam, dele me cum eis. postea destrue consequens: sed nõ deles me: ergo dimittes eis hanc noxam. & Gregorius hic conditionaliter exponit. Alij intelligunt hoc de mon-

te

te temporali, prout videtur sonare litera sequens.

a ¶ Obtinuit.] inf. 50. dist. si quis post. ea. cōtra. ibi dicitur, q veniam petijt, sed non obtinuit. Respondeo. Obtinuit ad tempus, vel ne punirentur æternaliter, sed non vt nunquam punirentur. Puniti enim sunt pro illo peccato in Romana, & Babylonica captiuitate, vt 76. dist. ieiunium, vel obtinuit veniam quo ad vitam æternam, non quo ad temporalem: sicut & Dauid remissum fuit peccatum quo ad vitam æternam: sed tamen punitus fuit temporaliter, vt de pęnit. dist. 1. sicut primi.

Moysis oratio pro populo 1 quo fuit exaudita.

Pensemus ergo, quibus visceribus eundem populū amauit, p cuius vita de libro vitæ deleri se petijt. Sed tamē iste, qui tanto eius populi amore constringitur, contra eius culpas pensemus, quāto zelo rectitudinis accēdat. Mox.n. vt petitione prima, ne delerentur, culpæ veniam obtinuit,[a] ad eundem populum veniens ait, [Ponat vir gladium suum super fœmur suum, ite & redite de porta vsque ad portam per mediū castrorum, & occidat vnusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum, cecideruntque in die illo quasi viginti tria æ millia hominū.] Ecce qui vitam omnium etiam cū sua morte petijt, paucorū[b] vitā gladio extinxit. Intus arsit ignibus amoris, foris accensus est zelo seueritatis. Tāta fuit pietas, vt se pro illis coram Domino morti offerre non dubitaret, tāta seueritas, vt eos, quos diuinitus feriri timuerat, ipse iudicij gladio feriret. Sic amauit eos, qbus præfuit, vt p eis nec sibi parceret, & tamē delinquētes sic persecutus est, quos amauit, vt eos etiam Domino parcente prosterneret. Vtrobiq; legatus fortis, vtrobiq; mediator admirabilis, causam populi apud Deū precibus, causam Dei apud populū gladijs allegauit.[c] Intus amās diuinę iræ supplicando obstitit, foris sæuiens culpam feriendo cōsumpsit. Succurrit citius oībus ostēsa morte paucorum. Et idcirco omnipotens Deus fidelem famulum suum citius exaudiuit agentem pro populo, quia vidit, quid su per populum acturus esset ipse pro Deo. In regimine ergo populi vtrūq. Moyses miscuit, vt nec disciplina deesset misericordiæ, nec misericordia disciplinæ. Vnde hic quoque iuxta vtramque virtutē dicitur, [Cumq; sederem quasi rex circūstante exercitu, eram tamen mærentium cōsolator. Sedere quippe circumstante exercitu, vigor est, ac disciplina regiminis, mærentium vero corda consolari, ministerium pietatis.

Ibidem.

Iob. 29.

æ ¶ Viginti tria.] *Sic etiam legitur in codicibus B. Gregorij, sed in hebrais paraphrasi Caldaica, versione septuaginta, & vulgata est,* tria millia.

b ¶ Paucorū.] Nota 23. milia dici pauca 1 quia pauci fuerūt respectu aliorum. si mi. ff. de ver. sig. maiorem.

ADDITIO. Et 23. quæst. 4. §. quod autem.

1 Adde regulariter quot dicātur pauci, no. gl. i l. senatus ff. de do. cau. mor. & in c. cupiētes. §. cæterū in gl. in ver. contradicentiū paucitas. de elect.

c ¶ Allegauit.] Arg. quod idē potest esse aduocatus vtriusque partis: & nunc inducere iura pro vna parte, nūc p altera: qd est falsum 2 & sic tutor duorum litigātium pro vno agit, & pro altero respondet, vt ff. de auct. tut. accipientis. Ex hoc loco sumit causa quare episcopus accedens ad altare deponit mitrā & baculū. sed cū cōuertit se ad populum, resumit cōminationis suæ insignia, vt de cōsecra. distin. 1. nullus episcopus.

2 Adde de hoc late per Io. Andr. in mercu. l re. cōtractus in lib. 6.

Episcopus qñq; sumit. & qñq; deponit mitrā & baculum non sine cā

Item Isidorus libro 3. sententiarum de summo bono, cap. 54.

¶ Iuste iudicans misericordiam cum iustitia seruat. Cap. X.

Omnis, qui iuste iudicat, staterā i manu gestat, & in vtroq;[d] penso iustitiam, & misericordiā portat,[e] sed per iustitiam reddit peccanti sententiam, per misericordiam, peccanti temperat pœnam, vt iusto libramine quædam per æquitatem corrigāt, quędam vero per miserationem indulgeat. Qui Dei iudicia oculis suis proponit, semper timēs, & tremēs in omni negotio formidat; ne de iustitiæ tramite deuians cadat, & vnde non iustificatur, inde potius condemnetur.

Burc. l. 16. c. 25. §. omnis.

Item Augustinus in Enchiridio. c. 72.

Omnis.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod omnis. q rectē iudicat, debet in manu gestare statera, vt iudicet, & absoluat iuste, & in vtroque penso, idest, in cōdēnatione, uel absolutione dēt habere simul iustitiā & misericordiā, ut per iustitiā peccati sententiā reddat, & per misericordiam peccati tēperet pęnam in omni negotio timēs ne de iustitię tramite deuians cadat.

d ¶ In utroque. Idest, in absoluendo & condemnando.

e ¶ Portat. Sed qualiter istud stare potest, q iudex habeat misericordiam, & rigorem? Primum ea ratione, quia iudex nō potest mitigare pęnā, & a canone latam, vel lege inflictam, ut 2. quæst. 3. §. notandum 2. sed illud ibi expeditum est. Itē qualiter misaretur iudex illius, quem

Iudex qualiter potest habere rigorē, & misericordiam.

1 Nō iudex iuste & licite interficit. 23.q.5.miles nam non est crudelitas crimina pro Deo punire, sed pietas.23. q. 8. legi. Arc.

quem occidit? 1 Item quæ misericordia manet circa illum, qui deponitur? Item quæ misericordia fit ibi, vbi filius punitur pro delicto patris? vt 6.q. 1. §.verum. 2 Solu.ideo dicitur iudex seruare rigorem, & misericordiam: non ꝙ simul exerceat ea circa aliquem: sed quia si opus fuerit, & cã subest, dēt esse misericors in dispēsando.si causa non subest,debet eē rigidus in iudicãdo.Vel dic ꝙ iudex semper habebit misericordiã etiam occidēdo hominem: etsi nō per mitigationē pœnæ, saltem per compassionem,vt inf.ca.vera.Item ex hoc facit misericordiam,cum facit, vt ille conteratur inter flagella, & ne fiat deterior. Vñ eo ipso ꝙ iudex punit aliquem, misericordiã facit,vt infra ead.ca.proxi. & iste itellectus patere potest ex illis cap. 23. q.4.duo ista.& c.ea vindicta. qui enim facit finem peccato, misericors est,vt de pen.d.vlt.c. vlt.i fi.

non. 3 Contraria vero iura in casibus specialib.loquuntur,in quibus quis cogitur.

SVNT ENIM. Dictũ est supra in cap. proxi.quòd qui corripit & punit, dat eleemosynam: ideo ponit quot sunt genera eleemosynarum, & ad hoc alleg. duo cap.

3 Sup.c.et l. de Iudæis.

¶ Qui remittit, & qui corripit, vterque miseretur. Cap. XI.

4.sent.d.15.

ET qui emendat verbere, in quem potestas datur, vel coercet aliqua disciplina, & tamen peccatum eius quo ab illo læsus, aut offensus est, dimittit [a] ex corde, vel orat, vt ei dimittatur, nō solũ in eo, qđ dimittit, atq; orat, verum etiã in eo, quod corripit [b], & aliqua emendatoria pœna plectit, eleemosynam dat, quia misericordiam præstat. Multa enim bona præstantur inuitis [c], quando eorum consulitur vtilitati; non voluntati, quia sibi ipsi inueniuntur esse inimici.

Sunt enim multa genera eleemosynarum, de quibus Albinus † ait.

† al. Alcuinus.

¶ De multiplici genere eleemosynarum. Cap. XII.

Pann.l.2.c.192.

TRia sunt genera eleemosynarũ: vna corporalis, egēti dare, quidquid [d] poteris: altera spiritualis, dimittere [e] a quo læsus fueris; tertia, delinquentes corrigere, & errantes in viam reducere veritatis.

Item Augustinus lib. 5 o. hom. 6.

¶ Eleemosynæ pecuniæ præfertur eleemosyna cordis. Cap. XIII.

Pan.l.2.c.193.

DVæ sunt eleemosynæ, vna cordis, altera pecuniæ. Eleemosyna cordis est dimittere ei, a quo læsus es. Nam dare aliquid indigenti aliquando quæris, & non habes: indulgere peccanti, quantum volueris redundat [f] tibi. *& infra.* ¶ Eleemosyna cordis multo maior est quam eleemosyna corporis. *& infra.* ¶ Charitatis eleemosyna sine substantia terrena sufficit sibi; Illa vero, quæ corporaliter, datur, si non benigno corde [g] tribuitur omnino non sufficit.

3 *Ex his omnibus apparet, quòd nec lenitas mansuetudinis sine rectitudine seueritatis, nec Zelus rectitudinis sine*

ET qui emēdat.] CASVS. In hoc ca.ostendit Augustinus. ꝙ eleemosyna dupliciter fit a plato s.dimittendo ei a quo lęsus est: & orãdo pro ipso, vt ei dimittatur, vel verberando, vel corrigendo delinquentes etiam inuitos: quia multa bona præstãtur inuitis, quando ipsi sunt sibi inimici Capitulum quod sequitur planũ est.

Rancorē dimittere tenemur.

a ¶ Dimittit. Quilibet potest, & tenetur dimittere rancorē, sed nō tenetur dimittere satisfactionem, vt 90.d.si quis contristatus.& 23. q.4.si illic.

b ¶ Corripit.] Hic videtur ꝙ aliquis pōt verberare, vel excōicare aliquem pro propria iniuria, sic 23.q.4.si illic.& 2.q.7.si quis.Sed contra inf.dist.proxi.seditionarios. 2 vbi dr. ꝙ clerici non debent esse vltores propriæ iniuriæ.similiter est contra 23.q.4.inter.vbi dicitur, ꝙ nullus debet alium excommunicare pro propria iniuria. similiter est contra 23.q.5.de occidendis,vbi dr. ꝙ iudex pro sua iniuria non debet reum occidere.Sed solue,vt dixi 2.q.7.si quis episcopus Ioan.Sol.pro propria iniuria potest prælatus aliquem punire,dummodo non faciat hoc animo vlciscendi, vt inf. d.proxi.seditionarios,vel vt magis timeatur,vt sup.ca.d.c.1.sed si animo corrigendi hoc facit,& nō ex indignatione,bene licet, vt in hoc c.dicitur.Bar.

2 Ad idē adde ext. de homi. significasti.2.in fi.de hoc no. ext. de cle. male. cap.1.ibi uidees. Arch.

Beneficium inuito confertur.

c ¶ Inuitis.] Argu. ꝙ inuito conferri beneficium,vt 23. q.4.displicet.& q.5.non vos.74.dist.placuit.& c.cōsuluit.ff.de neg.gest.soluendo.ff.de lib.cau.l.1.& 2.& ff. de appell.non tãtum.arg.contra 20.q.3.præsens.& 23. quest.5.ad fidem.ff.de reg.iuris inuito.Solu.ad bonum semel receptũ bene cogitur aliquis illud retinere: alias

cap.seq.Io.de Fan.& Hug.

d TRia sunt.] ¶ Quidquid.] Hęc est magna eleemosyna qui dat vltra id quod potest. 4 ut 42.d. per simoniam.

Eleemosyna magna.

4 Dñs non uult opes fūdi,sed dispēsari,76.d.nō satis. Arch.

e ¶ Dimittere.] Quãtum ad rancorem ad minus,vt 90. d.c.si quis contristatus.

DVæ sunt.] CASVS.Dicit Augustinus in hoc ca.qđ duæ sunt eleemosynę, vna cordis, scilicet dimittere,& parcere inimicis.alia corporis.s.pecuniæ, sed eleemosyna cordis maior est, quam eleemosyna corporis, qñque enim uolo facere, sed non possum,cũ nō habeã cuidem,uel pauperes non inueniam.eleemosynam uero cordis semper facere possum, quæ sine terrena substantia sufficit.

Eleemosynæ dator potest uenialiter peccare.

f ¶ Redundat.] idest abundat.

g ¶ Benigno corde.] Quia qui dat pauperi eleemosynã non ex charitate, sed ideo ut remoueat a se importunã petitionem, rem perdit, & meritum, & uenialiter peccat. 5 ut 25.d.§.criminis.

5 Sic etiam peccat q dando eleemosynam ad uanam gloriã. ar.§.1.q.1.ui de quãtum.

EX HIS OMNIBVS. Hæc est tertia pars huius d. in qua probatur, quòd in correctionibus debet semper iudex declinare in partem minorem, & tamen punire:

& hoc probat per quatuor auctoritates. Ioan. de Fan. CASVS. Cõcludit Gratianus ex supradictis, ꝙ seueritas cum mansuetudine, & econuerso sp est habẽda. Et soluit supradictam contrarietatem dicens, quod in capitulis supradictis vsque ad §. Salomon. illi percussores erant misericordes, ꝙ omnino rigorem iustitiæ negligebant. Alij erãt intantum rigidi, ꝙ nullam misericordiam, vel mansuetudinem habebãt, quos Greg. in hoc cap. reprehendit, dicens ꝙ circa delinquentes, & iustitiã & misericordiã seruare debẽt, ita ꝙ rigor nõ sit rigidus, neq. mansuetudo sit dissoluta.

mansuetudine in prælatis debet inueniri. Percussores ergo, qui præmissis auctoritatibus ab episcopali officio remouentur, non quilibet corporaliter flagellantes: sed prætermissa mansuetudine ad verbera semper parati intelligendi sunt: qui per flagella non vitia corrigere, sed timeri appetunt, quibus Petrus scribit: [*Ne sitis dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo.*] *Hinc etiam Gregorius scribit in moralibus, lib. 19. par. 4. c. 23.*

1. Pet. 5.

In c. 29. Iob. c. 16.

¶ Mansuetudo, & districtio ab inuicem non separentur. Cap. XIIII.

SVnt namque nonnulli ita districti, vt omnem etiam mansuetudinem benignitatis amittant: & sunt nonnulli ita mansueti, vt perdãt districti iura regiminis. Vnde cunctis rectoribus vtraque summopere sunt tenẽda, vt nec in disciplinę vigore benignitatẽ mansuetudinis, nec rursum in mansuetudine districtionem deserant disciplinæ, quatenus nec a compassione pietatis obdurescant, cum contumaces corrigunt: nec disciplinę vigorẽ molliant, cum infirmorum animos cõsolantur. Regat ergo disciplinæ vigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem; & sic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta.

Item homilia 34. in Euangel.

¶ Vera iustitia miseris compatitur, delinquentibus indignatur. Cap. XV.

VEra iustitia compassionem habet; falsa vero [a] † dedignationem: quamuis & iusti soleãt rectè peccatoribus dedignari. Sed aliud est, quod agitur typho superbiæ; aliud, quod zelo disciplinæ. Dedignantur † etenim, sed non dedignantes. *& post pauca.* ¶ At contrahi, qui de falsa iustitia superbire solent, cæteros quosque despiciunt, nulla infirmantibus misericordia condescendunt, & quo se peccatores esse non credunt, eo, deterius peccatores sunt.

† iustitia] orig.

† al. indignantur.

Rabani sunt, non Hiero. ij. commentarij.

Item Hieronymus ad c. 4. Threnorum.

Thren. 4. Esa. 52.

¶ Peccantes mansuetudine prouocentur, non austeritate abijciantur. Cap. XVI.

REcedite, [b] inquiunt, polluti: recedite, abite; nolite nos tangere; nolite in aliquo nobis cõicare. Talis loquela non illuminat cæcum, non sanat ægrotũ, nõ curat infirmum; sed magis occidit, atq; in desperationem periclitantem mittit. Boni etenim rectores ex sua infirmitate [c] aliorũ infirmitates pẽsantes magis per humilitate, sicut Paul[9] faciebat, q dixit: Fr[illegible] infirmus? & [illegible] non infirmor.

VEra iustitiã cõpassionẽ. CASVS. In hoc ca. assignatur differẽtia inter veros iustos, & falsos hypocritas, qm̃ veri iusti cõpassionem habẽt, & indignãtur aduersus delinquẽtes, eos corrigendo. Falsi vero iusti despiciũt peccatores, & dedignãtur eos, & nullã misericordia, vel compassione delinquẽtibus cõdescendũt, & inquãtum se extollũt, intantũ deteriores fiunt.

a ¶ Falsa vero.] Vnde falsa iustitia nõ ẽ iustitia, & iudex si iustitia in eo nõ est, nõ est iudex. sicut nec iniusta misericordia, vt 23. q. 4. est iniusta. sicut fals[9] denari[9], 1 nõ ẽ denarius: & falsus tutor nõ est tutor, vt ff. de ver. sign. Paulus. Et nota, ꝙ facit hic differẽtiã inter idignari, & dedignari, vt 2 idignatio spectet ad malos. & dedignatio ad bonos: & illud odiũ ẽ bonũ, quo qs odit peccata, nõ hoies, vt 86. dist. odio. & iustus irasceẽ peccatis populorum, vt 7. q. 1. §. cum vero.

Iudex falsus non est iudex.

1 Sic dr̃ falsa virtus. 28. q. 1. §. ex his. In lingua [illegible]. 2 Vnde dicas, ꝙ dedignari propter est cum superbia irasci, & corripere, & increpare, sm̃ Hug.

REcedite. CASVS. In principio huius c. ponit Hier. verba hypocritarũ scripta i Hieremia, q h. veni hypocritę eijciẽdo peccatores a sua coione, dicendo: Recedite, &c. Sed dicit Hier. ꝙ talis loq̃la nõ sanat. imo peccãtes i desperatõnẽ inducit. Bonus ãt pastor cõpatiei delīquẽti, & p humilitatẽ conat eũ ab errore reuocare.

ab episcopali officio repelluntur, qui verberant, non vt vitia corrigant, sed ut magis timeantur: & qui prætermissa mansuetudine semper sunt ad verbera parati, de quibus dicit Petrus. Ne sitis dominantes, &c.

SVnt namque. CASVS. Quidam prælati intantum

b ¶ Recedite.] Hęc sunt verba illorum, qui habent falsam iustitiam: sed hæc verba non de corporali, sed de spirituali recessu intelligenda sunt, vt sup. ea. Recedite.

c ¶ Infirmitate.] Ideo enim Dominus permisit Petrũ cadere

Petrus cecidit non sine causa.

tatis, & mansuetudinis leuamentum [a] student peccãtes ab erroris laqueo eruere, quã per austeritatem in foueã perditionis nutantes propellere. Vnde Doctor gẽtium; [Factus sum, inquit, infirmus infirmis.]

1. Cor. 9.

Item ex Origene, homilia 7. in Iosue.

¶ In populum ira Dei desæuit, cum prædicator delinquentes palpat, non corripit. Cap. XVII.

SEd illud non otiose trãsmittendum est, quod vno [b] peccante ira Dei super omnem populum venit: Hoc quando accidit? quãdo sacerdotes qui populo præsunt, erga delinquentes benigni videri volũt, & verẽtes peccantium linguas, ne forte male de eis loquãtur, sacerdotalis se veritatis immemores nolũt complere quod scriptum est. [Peccantem coram omnibus argue, vt cęteri [c] timorem habeant. & iterũ: [Auferte malum ex vobis ipsis.] nec zelo Dei succensi imitantur Apostolum dicentem: [Tradidi huiusmodi hominem Satanæ in interitũ carnis, vt spiritus saluus fiat.] Neque illud Euãgelij implere student, vt si viderint peccãtem; primo secrete cõueniãt: post etiam duobus, [d] vel trib. adhibitis; † quod si contempserit, & post hæc ecclesiæ correctione nõ fuerit emendatus, de ecclesia expulsum velut gentilem habeant, ac publicanum: & dum vni parcunt, vniuersæ ecclesiæ moliuntur interitum. Quæ ista bonitas? quæ ista misericordia? vni parcere, & omnes in discrimen adducere? Polluitur enim ex vno peccatore populus. Sicut ex vna oue morbida [e] vniuersus grex inficitur; sic vno fornicante, vel aliud quodcunque scelus committente plebs vniuersa polluitur.

1. Tim. 5. 1. Cor. 5. Ibid. Matth. 18. † al. arbitris.

Hinc etiam alibi [f] *dicitur.* [*Rectorem subditis pietas matrem disciplina verò patrem exhibeat.*] 4 ¶ *Percussor quoque dicitur, qui sermone inutili infirmorum conscientiam vulnerat.*

Greg. past. 2. p. c. 6.

Vnde Anacletus Papa epist. 2. ad episcopos Italiæ.

¶ Qui sermone incauto conscientiam percutit infirmorum, percussor vocatur. Cap. XVIII.

SAne percussor ille dicit Doctor, q sermone inutili conscientiam percutit infirmorum. Ideo tenere vos, & omnes fideles oportet eum, qui secundum doctrinã est, fidelem sermonem, vt potens sit cõsolari in doctrina sancta, † & cõtradicentes redarguere; & recte viuentes, atque rectam fidem tuentes consolidare.

Ad Titum 1. † al. sana.

DISTINCTIO XLVI.

Equi-

eadere, ut ex sua infirmitate sciret qualiter deberet aliorum infirmitatibus compati. ut 50. d. considerandum.

a ¶ Leuamentum.] Debet enim prælatus singulos iuuare pro posse. ut 8. q. 1. Clemens.

SEd illud. CASVS. Quidam sacerdotes uolebant uideri beneuoli inter suos subditos. & qa timebant ne homines male loquãtur de ipsis, negligunt corrigere delinquẽtes, quos Hieronymus redarguit: & q debẽt esse uigiles, & corrigere peccatores. probat quatuor auctoritatibus. scilicet. Peccantem corã omnibus, &c. Ostẽdit etiã quãtum malum ex negligentia prelatorũ sequatur, scilicet uno peccante uniuersa plebs polluit. Quod pbat duob. exemplis, scilicet Achor, & ouis morbidæ.

b ¶ Vno.] Scilicet Achor, qui furatus fuerat regulam auream de Hiericontino anathemate, ut 2. q. 4. §. item peccato ciuium.

c ¶ Vt cęteri.] Nota. q cũ qs delinquit publice, publice est arguẽdus, & nõ occulte, 1 ut sic cęteris metus incutiat, & etiã scandalũ auferat, ut 2. q. 5. si mala. & q. 7. qua pp. & 23. q. 4. itapiane. 28. q. 2. puenit. & 11. q. 3. c. vlt. & multis psonis grassãtib. c ẽplo op⁹ est, vt ff. de pę. aut facta. §. ult.

1 Pone, q aliquis peccauit publice & satisfacere uult in occulto, nũquid sufficit? Non. Nã dicit canon ubi malum contingit, ibi moriatur. 2. q. 1. si peccauerit. Ad hoc de pen. d. 1. §. hic ergo. Archid.

d ¶ Dub⁹.] Ex hoc ca. uidetur q illa auctoritas si peccauerit, intelligat ẽt de manifesto delicto. Quid iuris sit, dixi 2. q. 1. si peccauerit.

e ¶ Morbida.] infra 3. q. 1. scrt. 24. q. 3. resecandæ.

f ¶ Hinc etiã alibi.] arg. q possumus uti iure aliquo, cui⁹ nõ habem⁹ auctorẽ, ut sup. ea. neminem. & extra de frig. & malef. c. 1. de consec. d. 4. sanctũ. arg. cõtra. ff. de fal. l. ult. ubi dicitur, quod falsarius est q allegat leges, quarum non habetur auctor. Ioann. Hoc ideo contingit in legibus; quia nulla sine auctore certo inuenitur. B.

Iure cuius non est auctor utrum possum⁹ uti.

PERCVSSOR. Hæc est quarta pars dist. in qua prosequitur de percussione spirituali, quia supra dixit de corporali. Arch.

CASVS. Hactenus exposuit de peussore corporali: Nunc intendit tractare de spirituali, de illo scilicet qui inutili sermone infirmorum animos uulnerat. Hoc probat, per

Sane percussor.] Hoc est caput, cuius casus facilis est, & per te uidebis.

Equitur.] Hęc distinct. diuiditur in tres partes, in quarum prima reprehendit superbos Doctores. Secun-

Secunda ibi.[Ecce quare.] Tertia ibi,] Non licet.]Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 46.dist. in qua prosequitur decimum cap. Apostolicæ regulæ, s. oportet epm esse non litigiosum. Nihil enim deterius est arrogantia prælatorū incompositorum: unde rusticis comparantur, qui garrulitatem auctoritatem putant: & parati ad lites, tumide in subditos intonant: quod ex superbia prouenit, Et ad hoc inducit sequens cap.

a ¶ Sequitur.] In hac 46. dist. exequitur. cap. Apostolicæ regulę, s. oportet epm esse non litigiosum. talis autem duplici de cā prohibetur ordinari. Vna, quia cum talis sit arrogans, nescit humiliter docere: vnde subditi uilipendunt eius doctrinam. 1 Item alia ratione: quia consueuerunt tales distemperati esse in moribus solent em esse adulatores, proditores, & detractores, maledici, inuidi, scurriles, ad ulciscendas iniurias suas prompti: quę secundum ordinem hic exequitur. 2

1. ad Tim. 3. & ibi glossa ordi. & Ans. ex Herony. in epist. ad Oceanum.

tur, a *[non litigiosum.] Nihil est enim impudentius arrogantia rusticorum, qui garrulitatem auctoritatem putāt & parati ad lites, in subiectos tumidi intonant: quod ex arrogantia, & superbia prouenire manifestum est.*

Vnde Gregorius scribit in moralibus, lib. 23. par. 5. c. 12. ad cap. 33. Iob.

¶Arrogantes nesciunt inferre humiliter quæ docent. Cap. I.

HOc habet proprium doctrina arrogantiū, vt humiliter nesciant inferre quod docent, & recta, quæ sapiunt, recte ministrare non possint. In verbis b enim eorū proditur; quod cum docent, quasi in quodam sibi videntur sublimitatis culmine residere: eosq. quos docent, vt longe infra se positos, veluti in imo respiciunt†; quibus non consulendo loqui, sed vix dominando dignantur. recte autem his per prophetam Dominus dicit, [Vos autē cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia.] Cum austeritate enim, & potētia imperant, qui subditos suos non tranquille ratiocinando corrigere, sed aspere inflectere dominando festinant. At contra vera doctrina tanto vehementius hoc elationis vitium fugit per cogitationē:† quanto ardentius verborum suorum iaculis ipsum magistrum c elationis insequitur. Cauet enim, ne eum magis elatis moribus prædicet, quem in corde audientium sacris sermonibus insectatur. d

† al. despiciunt.

Ezech. 34.

Ibid. c. 21.

† al. cogitationem.

a *Ecce quare litigiosi prohibentur in episcopos ordinari. Est & alia causa huius prohibitionis Litigiosi namque vel adulationibus animos principum sibi conciliant: vel fratribus suis detrahēdo, infamiæ notam ingerunt; vel inter fratres discordiam seminando, seditionem nunquam facere cessant: quæ omnia in prælatis damnabilia esse probantur.*

Vnde Gregorius scribit in moralibus, lib. 18. par. 4. c. 3. ad cap. 27. Iob.

¶De ijs, qui peccatoribus adulantur. Cap. II.

SVnt nonnulli, qui dum malefacta hominum laudibus efferunt; augent e quę increpare debuerunt,† Hinc enim per prophetam dicitur, [Væ qui cōsuunt puluillos sub omni cubito manus; & faciunt ceruicalia sub capite

Ezech. 13.

† adde tex. in l. captatorias. ff. de hære. insti. gl. l. 1. & ibi Cy. si quis ali. testa. prohi. Litigiosus duplici rōne ordinari nō debet.

2 Vt inf. ea. cap. 1.

HOc habet, CASVS. In hoc cap. dicitur ꝙ duo genera sunt prælatorum. Nam alij sunt arrogantes: alij sunt humiles. Arrogantes sunt, qui humiliter nesciunt proferre quod docent: qui quasi in quodam sublimitate residentes, quos docent tanquā in imo positos despiciunt: & vix dominādo eis loqui dignantur. Ex hoc probat auctoritate prophetæ dicentis: Vos autem, &c. Humiles uero sunt qui tāto uehementius vitium elationis fugiūt, quāto ardentius uerborum iaculis ipsum magistrum elationis id est. diabolum persequuntur.

b ¶ In uerbis.] Ex uerbis em perpendimus alicu' stultitiā vt 93. d. legim'. & extra de succes. ab inte. cū dilectus. & ex verbis perpenditur quāta fides adhibeāt testib. ut ff. de qōn. de minore. qnq; etiam per signa perpendit: quia impudicus oculus &c. ut 32. q. 5. nec solo. & de pœn. dis. 1. in actione.

c ¶ Magistrum.] Id est diabolum.

d ¶ Insectatur.] Id est, persequitur.

ECCE, Hæc est secunda pars huius distin. in qua reprehēdit auaros adulteros maledicos, murmuratores seditionarios. & iniuriarū vltores & hoc probat per octo auctoritates. Io. de Fan.

CASVS. Dictum est supra ꝙ litigiosi nō debent in episcopos ordinari. quia nesciunt humiliter docere Ponit Gratian' alias causas: quia tales cōsueuerunt esse adulatores & detractores. & īter fratres discordias seminantes: q̄ oīa sūt dānabilia in plātis. Et ad hoc inducunt sequentia capitula.

SVnt nonnulli,]CASVS. Quidam prælati cū deberent redarguere peccatores, laudabant illos in peccatis: quos Greg. in hoc cap. reprehendit. Primo auctoritate prophetæ dicētis: Væ qui consuunt, &c. quam auctoritatem Greg. diligenter exponit. Secundo quadam similitudine, quæ incipit ibi, [Hinc rursus.] Tertio exemplo Iob, quod incipit ibi, [Sed sanctus vir.]Cuius uerba, hic exponit Gregorius. Quæ autem sequuntur usq; ad cap. sicut plana sunt, & per te formabis.

e ¶ Augent.] Non enim oportet laudando augere malitiam serui, ut ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere in fi.

a Tertia qa cū ipse sit litigiosus, & p consequētiam prouocet alios ad discordiam, non posset ad concordiam reuocare: ꝙ tñ tenetur ex officio facere, 93. distin. c. 1. per totū, sm Host.

Stultitia per uerba ac signa perpenditur.

vniuersæ ętatis.] Ad hoc quippe puluillus ponitur; vt mollius quiescatur. Quisquis ergo male agentibus adulatur, puluillum sub capite, vel cubito iacentis ponit, vt q corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus, molliter quiescat. ¶ Hinc rursum scriptum est: [Ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum.] Parietis quippe nomine, peccati duritia designatur. ædificare ergo parietem, est contra se quæ piam obstacula peccati construere. Sed parietem liniũt, qui peccata perpetrantibus adulantur, vt quod illi peruersè agentes ædificant; ipsi adulantes quasi nitidum reddant. ¶ Sed sanctus [a] vir sicut mala de bonis non æstimat, [b] ita iudicare bona de malis recusat, dicens; [Absit à me, vt iustos vos iudicem: donec deficiam, non recedem ab innocentia mea.]

Ibidem. *Iob.27.*

Hinc etiam in concilio Carthaginiensi, 4.c.56. legitur

¶ Adulator, vel proditor clericus ab officia degradetur. Cap. III.

CLericus, qui adulationibus, [c] & proditionibus [d] vacare deprehenditur, ab officio degradetur.

Burc.l.2.c.1.76. Iuo p.6.c.267. Pann.l.3.c.173.

Item ex eodem concilio, c.55.

¶ Excommunicentur ab episcopo qui fratribus non probanda obijciunt. Cap. IV.

ACcusatores [e] fratrum episcopus excommunicet, qui non probanda fratribus obijciunt. α Et si emendauerint vitium, recipiat eos ad communionem, non ad clerum. [f]

α ¶ Qui non probanda fratribus obijciunt.] *Verba ista neque in originali, neque in multis Gratiani antiquis codicibus habentur.*

Item ex eodem concilio, c.57.

¶ Remoueatur ab officio clericus maledicus, scurra, fratrum profectibus inuidens non promoueantur.

Cap. V.

¶ *Rubrica hæc pertinet simul ad caput, & duo sequẽtia.*

CLericus maledicus (maximè in sacerdotibus) cogatur [g] ad postulandam veniẽ: si noluerit, degradetur, nec vnquam ad officiũ absq; satisfactione reuocetur. [h]

Burc.l.10.c.66. Iuo p.11.c.21. & p.13.c.69.

Item ex eodem concilio, c.60.

¶ De eodem. Cap. VI.

CLericum scurrilem, & verbis turpibus ioculatorem ab officio retrahendum censemus.

Ansl.l.7.c.163. Burc.l.2.c.172. Iuo p.6.c.263. & p.11.c.79. Pann.l.3.c.172.

Item ex eodem, c.54.

¶ De eodem. Cap. VII.

CLericus inuidens fratrum profectibus, donec in vitio est, non promoueatur.

Burch.l.2.c.16. Iuo p.6.c.35.

Item ex eodem, c.67.

¶ Non sunt ordinandi, qui seditionibus vacant.

Cap. VIII.

SEdit seditionarios statuimus nũq ordinãdos [i] clericos sicut nec vsurarios, [k] nec iniuriarum, [l] suarum vltores.

Agat.conc.c.69. Burc.l.2.c.17. Iuo par.6.c.36.

Item ex concilio Laodicensi, c.5.

¶ Vsuras exigere clericis minimè licet. Cap. IX.

NOn licèt fęnerari ministris altaris, vel ĩ sacerdotali

---

a ¶ Sed sanctus.] Scilicet Iob: cuius verba Gre. hic exponit. b ¶ Non æstimat.] quia dubia in meliorem partẽ interpretantur, ut extra de regulis iuris, estote.

c CLericus. ¶ Qui adulationib.] triplex est adulatio, ut dixi 25.d.5.aliàs. d ¶ Proditionibus.] Proditor dr q pp timorem nõ defendit ueritatem & qui tacet eã, ut 11.q.3.nolite. 1 Item qui crimẽ alterius sibi soli notum manifestat. 2 ut 2.q.1. si peccauerit. Item qui malitiose circumuenit aliũ, & callidè seducit, ut in periculum salutis trahat. 26.q.1. si cupis. Itẽ qui rẽ sibi cõmissam exponit hostibus 22.q.5. de forma. Itẽ qui iussũ ueritatis contẽnit. 11.q.3. abijt. Item qui secretum sibi commissum reuelat. 13.dist. nerui.

Proditor multipliciter dicitur. 1 Et ubi de hoc. 2 Item prodit qui non pbanda defert, 2.q.7.§. de his. in prin. Item qui secreta sibi cõmissa reuelat, de pæ.dist.6. sacerdos. Archid.

e ACcusatores.] Idest, detractores.

f ¶ Non ad clerum.] Optimũ est hic argu. pro H. qui dicit, q semel fuit excõmunicatus, amodo non admittatur ad actus legitimos. 3 ut dicã 4.q.1. in princi.

g CLericus. ¶ Cogatur.] Per excommunicationẽ ut 6.q.1. illi qui & 22.q.1. prædicandum.

3 Hoc cap. nil vi facere ad hoc, quia nõ refert se ad excõmunicationem; quæ est pæna medicinalis: sed ad uitiũ quod est crimen. Archi.

h ¶ Reuocetur.] Argu. q episcopus possit depositũ restituere. de hoc dixi infra q.6. ideo. uel dic degradet, idest, suspendatur, & reuocetur per Papam.

i SEditionarios.] ¶ Ordinãdos.] Et ordinatos deijciẽdos.

k ¶ Vsurarios.] Quia tales propter auaritiam pro minimo litigant.

l ¶ Nec iniuriarũ.] De hoc dixi su. dist. proxi. & q emẽdat.

NOn licet.] Hęc est tertia pars huius dist. in qua ost[e]ndet & prohibet usuras præcipue clericis prohi-

prohibet dico per duas auctoritate.Ioan.de Fan.
a ¶ Sescupla.]Hic ponitur sescupla pro sesquialtero.q̃ continent totum, & eius medietatem. Sescuplum, 1 ſm quod per ſ.ſcribitur,dicitur a ſeſqui,quod eſt totũ, & plica: vnde ſeſcupla uſura dicitur cum datur ſumma ali-

Sescuplum 1 Vide Bud. in lib. de asse & partib. eius. I prin.

†al.sesquipla.

usuræ.Io.Vnde ſi aliquis tutor a me recipit uſuras nomine pupilli:finito officio poſſum petere uſuras a tutore:quia pro alio peccare non debuit. ut dicitur hic: ſecus in aliis contractibus:quia finito officio non conuenitur tutor,uel curator,ut C.de admi.tut.ſi nõ ſubſcripſiſti.& C.qñ tutor. vel curator.eſſe deſi. 3. l. 1. licet ſecus ſit in procuratore,4 ut ff.de procu.procurator qui pro euictione. quia tutor ſit ex neceſſitate,procurator voluntate. ff. de procura.l.1. Bar.
c ¶ Cõmodis.] Quia periculoſa eſt talis compẽſatio.14.diſt. quod ait.

Alias, qñ mi. ex facto tuto. l. 1.
4 Adde Paulum de Castro, & Alexandrum de Imola in l. ſi quis iniquum. §. ſi procurator. ff. qd quiſque iur.glo. tamen in l.ſi ſciente, ff.de pari.ui detur tenere contrarium, quam ſequitur ibi Bart. & Ange.per l. ordinem. §.in fraudẽ. ff. ad muni. Idem etiam tenet Bar.in l.1.§. icidit. in fin. ff. ad Turpil. & Franciſc. Tigri.in d.§.in fraudem. facit text.in l. 1. C. ut nemo ad ſuum pa.lib.11. & ibi Ange.

ordine conſtitutis,vel vſuras,vel lucra,quæ ſeſcupla† a dicuntur,accipere.

Item Leo Papa epiſcopis per Campaniam, epiſ.1.c.4.

¶Nec ſuo nomine,nec alieno clericus fœnerator exiſtat. Cap. X.

Sicut non ſuo, b ita nec alieno nomine aliquis clericorum exercere fœnus attentet. Indecens eſt enim, crimen ſuum commodis c alienis,impendere: Fœnus autem hoc ſolum aſpicere † & exercere debemus, vt quod hic miſericorditer tribuimus,ab eo Domino,qui multipliciter,& in perpetuum mãſura tribuit, recipere valeamus.

Anſ.l.7.c.150. Burc.l.2.c.121. Iuo p.6.c.150.

al.accipere.

DISTINCTIO XLVII.

Qvod autem d in fine huius capituli, vſurarij ordinari prohibentur; inde eſt, quod vſuram exercentes cupiditati de ſeruire probantur:cupidi autem ab Apoſtolo ordinari prohibentur: quia tales facile a iuſto deuiarent.

1. Tim. 3.

Vnde in canonibus Apoſtolorum,c.44 legitur.

¶ Diaconus, presbyter,& epiſcopus exigens vſuras niſi deſierit, deponatur. Cap. I.

Epiſcopus, aut presbyter,aut diaconus vſuras a debitoribus exigens, f aut deſinat,aut certe deponatur.

Burc.l.2.c.119. Iuo p.6.c.195. & p. 13.c.15. Pann.l.3.c.157.

Item ex concilio Nicæno,c.17.

¶ Vſuras exigens ſiue clericus, ſiue ſubiectus regulæ, deijciatur. Cap. II.

Qvoniã multi ſub regula cõſtituti auaritiã,& turpia lucra ſectantur, oblitiq; diuinæ ſcripturæ dicẽtis: [Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram.] mutuũ dantes,centeſimas g exigunt,iuſtè cenſuit ſancta,& magna ſynodus,vt ſi quis inuẽtus fuerit poſt hanc definitionem vſuras accipiens,] aut † ex adinuentione ali-

Infr. 14. q. 4.c. 8.ex alia uerſione. Poly.l.4.tit.31. Rab.l.pen.c.32. Burc.l.2.c.129. Anſ.l.7.c.153. Iuo p.6.c.196. & p. 13.c.8. Pſal.14. † redundat iſta particula.

2 Vt ſenarius ad quaternarium eſt ſeſcuplex: ergo ſi quis daret mutuo 4. ſolidos, & poſtea pro uſura ſuſciperet 6. illa uſura eſt ſeſcupla,quaſi ſeſquiplica à ſequi quod eſt totum,& plica, quaſi aliquid totũ,i. medietas. & ſcribitur per ſ. nõ per x.ſecundum Hug.
Tutor pupilli nomine non dẽt uſuras exigere.

Q Vod autem] Hæc diſt. diuiditur in quatuor partes. In quarum prima principaliter prohibet uſuras: & hoc facit per quinque auctoritates.Secunda ibi,] Vitum.] Tertia ibi, [Neceſſe ẽ. Quarta ibi. [Qd tunc. Ioan. de Fan.
CASVS. Dictum eſt ſup.in illo c. ſeditionarios. quod vſurarii prohibẽtur ordinari. In hac uero d. 47.dicit,ꝙ ideo hoc. cõtingit, quia tales cupiditati deſeruiũt. cupidi aũt ab Apoſtolo ordinari prohibentur.quia cito. & facile a iuſtitia deuiãt.& proſequitur 11.ca. Apoſtolicæ regulę,ſcilicet, oportet epm nõ eſſe cupidũ Sequens c.patet.
d ¶ Quod aũt.] Hic proſequitur 11. cap. Apoſtolicæ regulæ, non cupidũ,& continuatur illi c. ſeditionarios. & ideo prohibetur cupidus. qa facile a uero deuiat.

aliqua, & recipitur ſumma illa cum ſua plica,ideſt,medietate. 2 Sexcuplum ſcriptum per x. dicitur quælibet res ſexies multiplicata.
Sicut non.]CASVS. Quidam quæſiuerunt a domino Papa utrum liceret alicui clerico tutorio.uel curatorio nomine uſuras exercere.Et rñdet,ꝙ ſicut non ſuo, ita nec alieno nomine debet quis facere vſuras. Incongruum enim eſt pro aliorum commodis perpetrare delicta.Sed illam ſolam vſuram facere debemus. ut quod in hoc ſæculo miſericorditer operamur, a Domino in futuro ſæculo multiplicatum recipere valeamus.
b ¶ Non ſuo.] Arg. qd quis non poteſt facere ſuo nomine,nec alieno,ut 23.q.6.his a q b.& ff.de admi.tu.ad ci.per l.2.in prin.Arg.cõtra.88.diſ. eps.& 2.q.6.ſi eps. 5.q.3.cap.ult.ff.quæ res pi.obli.poſ.Ariſt. Et eſt hic argu.ꝙ ſi aliquis quaſi procurator. uel tutor qñque.recipit uſuras, quod non poſſit petere, ut ſibi reddantur

e ¶ Prohibentur.] Scilicet in epiſtola ad Timotheum.
f Epiſcopus.] ¶ Exigens [Sed non ſuſcipiens. tu ne enim deponeretur,vt inf.ea.ſi quis.contra ubi de accipiente dr̃,uel exigens cum effectu, 5 Vel illud pro tempore datum eſt.& nõ habet locũ hodie, ſed habuit locũ tpe Apoſtolorũ propter nouitatem Eccleſiæ.Et habes hic, ꝙ nõ quodlibet mortale peccatum deijcit iam promotum,ut 35. diſt.c.1.& 5.q.4.in loco.
Qvoniam multi. CASVS. Quidam clerici obliti diuinæ ſcripturæ dicentis, Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram.uſuras centeſimas faciebãt, quæ in fine anni ſorti æquiparantur. Ideoque ſynodus ſtatuit.vt ſi quis inuentus fuerit uſuras, uel hemiolia de extero exercere.uel aliquam machinationem circa hoc facere,deponatur.
g ¶ Centeſimas] Centeſima dicitur vſura, quæ ſorti æquiparantur in anno, 6

5 Iſta ſententia & præcedens fuit Goff. & Hu. ſm iſtã expoſitio nem dic exigens .i. exactum recipiens.
Peccatũ mortale nõ ſemp deijcit iã promotum.
6 Immo, in cẽtum menſibus.

a ¶ Transigens.] Idest, quodcunque nonum pactum, vel contractum inueniens in fraudem usurarum, ut si sumat rē in pignore, & nō cōputat fructus i sortē. c. 1. & 2. extra de usuris.

ADDITIO. Vel dic transfigens, idest, turpia lucra p negotiū transactionis petēs, idest, uel transformans, ut qa uendit granum cētum solidos. secundum Goff.

b Excogitās. Arg. q sola cogitatio punitur. 1. ut 6. q. 1. si qs cum. qd uerū est quo ad Deū, etsi nō procedit ad actū. ut 27. q. 1. nec aliquo.

¶ Adde en & qā sola cogitatio punitur no. in c. 1. in glo. in verb. nos tū studio som de en qui mi.in poss.

OMnes. CASVS. Capitulum istud diuiditur in tres partes. In prima parte inuehitur Greg. cōtra cupidos, q in terrenis sunt fortes, & in cælestibus debiles, qm circa terrena sunt ardentius insudantes, sed pro uita æterna vix p momentū laborant. In scda parte, q incipit ibi. Hi itaque, dicitur, q cupidi & mundanorū amatores assimulantur arborib. quibusdam, q deorsum uastę sūt, & sursum tenues. Nā hi tales circa terrena sunt fortes, & i superiorib. deficiunt. Boni uero palmę comparant q deorsum est tenuis, & sæpius ampla. Nā hi tales in cælestib. magni sunt, in terrenis debiles. In tertia parte quæ icipit. ibi, ¶ Nam cum quibusdā. Hortat nos Greg. q saltē ita simus fortes circa bona, sicut fuimus circa uitia corpori seruiēdo

c ¶ Palmarū. Secundum illud: Iustus ut palma florebit.

d ¶ Amplius. Tantum faciatis boni, qtū fecistis mali, nō intelligas q tā diu debeat pœnitere, quādiu fuit malus, qa tāte posset esse contritionis mo mentanea pœnitentia si fieret. de pen. sec. dist. in sic. baptismi.

¶ Peccator an tan diu debeat pœnitere, quan diu fuit malus.

e ¶ Tales. Videtur hic q aliquis possit tantum crescere in malitia, quātum in bonitate, quod non est uerum, quia charitas potest in infinitum extendi. iuxta illud. Bonum nobis lex oris tui super millia. &c. sed malitia non, quia aliquis non potest

qua, vel quolibet modo negotiū trāsigēs,[a] aut hemiolia. idest, sescupla α † exigens; vel aliquid tale prius excogitans[b] turpis lucri gratia, deijciatur a clero, & alienus existat a regula.

† al. sesquipla.

α Sescupla †] *Hoc sesqui alterarū vsurarū genus, quamuis grauissimū in frugib. humidis, vel are. ib. Const. lege pmiserat, q̄ nūc extat in codice Theodosiano, lib. 2. ti. vi. de vsuris l. 1. Eodē ptinet, qđ scribit B. Hieronymus in cōmētarijs in Ezechiele, lib. 6. c. 18. his verbis.* Solet in agris frumēti & milij, vini, & olei cæterarumq; specierū vsurę exigi, siue, vt appellat sermo diuinus, superabūdātię: verbi gratia, vt hiemis tēpore demus decē modios, & i messe recipiamus quindecim, hoc est, amplius partē mediā, *Quamobrem hoc canone, quo Patres illi oēs pecuniarias vsuras clerici interdicūt, voluerūt et sescupla frugū expresse ijsdē interdicere. Postea vero in alijs cōcilijs, & a Romanis Pontificibus, genus omne vsurarū tanquā iuri naturali, ac diuino cōtrariū tā clericis, q̄ laicis fuit interdictū: q̄madmodū apparet in Decre. lib. tit. de vsur.*

† al. sesquipla.

Hinc etiam Gregorius in 19. lib. Moralium, c. 25 in 26 c. Iob scribit dicens.

¶ Temporalibus lucris deseruientes, Deo nequaquam militare probantur. Cap. III.

OMnes huius sæculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt, in cælestibus debiles. Nam pro temporali gloria vsque ad mortem desudare appetunt: & pro spe perpetua, ne parum quidem in labore subsistunt: pro terrenis lucris quaslibet iniurias tolerant, & pro cœlesti mercede, vel tenuissimi verbi ferre cōtumelias recusant: terreno iudici toto etiam die assistere fortes sunt: in oratione verò coram Domino, vel vnius horæ momēto lassantur: sæpe nuditatem, deiectionem, famem pro acquirendis, diuitijs atque honoribus tolerant: & earum rerū se abstinentia cruciant, ad quas adipiscendas festinant; superna autem laboriose quærere tanto magis dissimulant, quanto ea retribui tardius putant. ¶ Hi itaque quasi aliarum arborum more deorsum vasti sunt, sursum angusti: quia fortes in inferiora subsistunt, sed ad superiora deficiunt. At cōtra ex qualitate palmarum[c] designatur proficiēs vita iustorum, qui nequaquam sunt in terrenis studijs fortes, & in cœlestibus debiles; sed longius, atq; distantius studiosos se Deo exhibent, quā sæculo fuisse meminerunt. ¶ Nam cum quibusdam per prædicatorem nostrum dicitur:] Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibuistis mēbra vestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nūc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in santificationē:] eorum proculdubio infirmitati condescenditur, ac si eis apertius diceretur, si nequaquam amplius[d] potestis, saltem tales[e] estote in fructu bonorum operum, quales fuistis dudum in actione vitiorum, ne debiliores

Rom. 6.

potest esse fame malus, ut de poen. distin. 1. c. si sermo. §. econtrario.*

a ¶ Aeris. Id est, cælestis conuersationis. 1

DE Petro.] CASVS. Petro quem Neapolitani elegerunt in archiepiscopum, de quo confirmando supplicauerunt Papæ, duo obijciebantur, scilicet quod solidos dederat ad vsuras, & quod nimis erat simplex. De usura scribit Gregorius Neapolitanis, ut de hoc veritas inquiratur, quo inuento recedant ab eius electione, & alium eligant. Si aût hoc falsum fuerit quia persona eius sibi nota non erat, & vtrum sit ita simplex, vt dicitur: præcipit, vt de cætero Romã ueniat, ubi si aptus inuentus fuerit iuuante Dño consecrabitur. Sed c. patet

* In cod. eadem iudicium sit de utroque.

1 Quæ ideo dr aer, quia in ea sæpe boni penna contẽplationis eriguntur ad sublimia sicut aues in aere. 23. q. 4. cum in lege. Archid.

vos habeat sancta libertas aeris, a quos in carne validos habuit vsus terrenæ voluptatis.

a Aeris.] *apud B. Gregorium legitur*, sancta libertas hæredes: *vel* sancta libertas charitatis, quam in carne, *in uno autem exemplari Gratiani Vaticanos*, cælestis conuersationis; *quod in glossa ad explanandam dictionem*, aeris, *affertur.*

Item Gregorius clero, & ciuibus Neapolitanis, lib. 8. epist. 40.

Ansel. l. 6. c. 9. Poly. l. 2. tit. 1.

¶ Ad sacros ordines vsurarij promoueri non debent. Cap. IV.

DE Petro [b] insuper ad nos peruenisse [c] cognoscite, quòd solidos dedit ad vsurã, quod vos oportet cũ omni subtilitate [d] perquirere, & si ita constiterit, alium eligite, & ab huius vos persona sine mora suspendite. Nam nos amatoribus vsurarum nulla ratione manus imponimus. Si vero subtili habita inquisitione hoc falsum esse patuerit) quia psona eius nobis ignota [e] est, & vtrũ ita sit de simplicitate eius, quod ad nos platum est ignoramus) cum decreto [f] à vobis facto ad nos eum venire necesse est; vt vitam moresque illius solicitius inquirentes, sensum quoque pariter agnoscamus, vt si huic iudicio aptus extiterit, vestra in eo (adiuuante Domino) desideria compleamus.

Item ex concil. Eliberitano, c. 20.

Iuo p. 13. ca. 22. Pann. l. 3. c. 156.

¶ Degradetur clericus, qui vsuras accipere detegitur. Cap. V.

SI quis clericorum detectus fuerit vsuras accipere; placuit degradari, [g] & abstinere. [h]

Item Leo Anatolio episcopo Constantinopolitano epist. 51.

Ans. l. 6. cap. 149.

¶ Nec implicari errore, nec cupiditate violari sacerdotem oportet. Cap. VI.

Eccle. 18.] *al pecunias.*

VIrum catholicum, & præcipuè Domini sacerdotẽ, 2 sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari, dicente sancta scriptura, [Post concupiscentias tuas non eas.] Mens [i] enim potentiæ [k] auida nec abstinere nouit à vetitis, nec gaudere cõcessis, nec a pietati adhibere consensum.

a Nec pietati.] *Hoc postremum orationis membrum haest ab originali: sed habetur etiam apud Anselmum.*

Item Gregorius, lib. 7. epist. 110.

b ¶ De Petro. De eo dẽ Petro habes 29. di. Petrus. & 61. dis. studij. De hac materia notaui sup. 28. di stin. priusquam.

c ¶ Peruenisse. Iste repulsus erat ꝑpter duo, s. pp vitiũ vsurarum. & pp simplicitatẽ, & in neutrũ fuit ei forte oppositũ. & ita est argu. ꝙ iudex ex officio suo potest aliqd obijcere. extra de electio. cum nobis.

Iudex ex officio potest aliquid obijcere.

d ¶ Subtilitate.] no. ꝙ alicui cõmittitur inquisitio de ꝑprio facto: sed hæc inquisitio erit summaria, non plena, alias non committeretur.

e ¶ Ignota. Per hoc patet, ꝙ q ẽ notus, non examinatur, ut 94. dis. valde 35. q. 9. veniam. vnde & notus sine probatione recipitur vt extra de regu. Ad Apostolicã sed dum consecratur, bene examinetur, vt 23. d. sti nc. qui episcopus.

Notus non examinatur.

f ¶ Cum decreto.] omnium subscriptionibus roborato, vt 61. dis. episcopus. & 63. dist. quanto. 2

2 Extra de elect. innotuit. vbi de hoc.

g SI quis clericorum. ¶ Degradari. inf. 14. q. 4. qui.

h ¶ Et abstinere. a sacramẽtis quousque pœnitet.

VIrũ catholicũ] hæc est secũda pars huius distin. in qua ꝓbat p tres auctoritates: ꝙ alias ẽt nõ debemus esse cupidi. Io. de Fan.

CASVS. Leo Papa hortatur clericos, & præcipuè sacerdotes ne allegent vitio cupiditatis, dicẽte scriptura Post concupiscẽtias tuas nõ eas. Nam mens potẽtiæ auida, nec abstinere nouit a vetitis, nec vti cõcessis, nec pietatem habet. Sequẽs c. patet.

Cupidus deuiat à uetitis.

i ¶ Mens.] Allegata uitio cupiditatis cito deuiat a uero ut 96. dist. bene in prin. & 81. dist. nihil.

K ¶ Potentiæ.] Id est humanæ dignitatis.

¶ Qui cupiditatem à se non abscindit, bonorum auctori inhærere non valet. Cap. VII.

BOnorum auctori inhærere aliter non valemus, nisi cupiditatem à nobis, (quæ omnium malorum radix est) abscindamus.

Item Ambrosius de eo, quod scriptum est in euangelio; [*Hominis cuiusdã diuitis fructus vberes ager attulit.*]

¶ Auari est hominum bona inuadere, quorum necessitatibus subuenire valet. Cap. VIII.

SIcut ij, qui per insaniam mente translati sunt, nõ iam res ipsas sed passionis suæ phantasias vident; ita etiã mens auari semel vinculis cupiditatis adstricta, semper aurum, semper argentum videt, semper reditus computat; gratius aurum intuetur, quàm solem, † ipsa eius oratio, & supplicatio ad Dominũ, aurũ q̃rit, *& post pauca.* ¶ Interdum etiã vsuræ arte nequissima ex ipso auro aurum nascitur. Sed quid agis; Nec satietas [a] vmquam, nec finis aderit cupiditati. *& infra.* ¶ Sed ais, quid iniustum est, si cũ aliena [b] non inuadã, propria diligentius seruo? O impudens dictum. Propria dicis? quæ? ex quibus recõditis in hunc mũdum detulisti? Quãdo in hac ingressus es lucẽ, quando de vẽtre matris existi? quibus, quæso, facultatibus, quibusq. subsidijs stipat⁹ igressus es? *& post pauca.* ¶ Proprium nemo dicat, quod est commune [a] [c] quod plus quam sufficere, sumptum; etiam violenter [d] obtentum est. *& infra.* ¶ Nunquid iniquus est Deus, ut nobis non æqualiter distribuat vitæ subsidia? vt tu q̃dẽ esse affluens, & abundans; alijs vero deesset, & egerent? An idcirco magis, q̃a & tibi voluit benignitatis suę experimẽta conferre, & alium per virtutem patiẽtiæ coronare? Tu vero susceptis Dei muneribus, & si in sinũ tuũ redactis, nihil te putas agere iniquum; si tam multorum vitæ subsidia solus obtineas? Quis enim tã iniustus, tã auidus, tam auarus, quam qui multorum alimenta suũ † nõ vsum, sed abundãtiam, & delicias facit? Neque enim minus [e] est criminis habenti tollere; quam cũ possis, & abundes, indigentibus denegare. Esuriẽtium [f] panis est, quem tu detines: nudorum indumentum est, quod tu recludis, miserorum redemptio est, & absolutio, pecunia, quam tu in terram defodis. Tot † te ergo scias inuadere bona, quot possis præstare, quod velis.

a ¶ Commune.] *Apud beatum Ambrosium legitur.* Proprium nemo dicat, qđ ẽ cõmuni plus quã sufficere, sumptũ, & violẽter obtẽtũ est. *sed ob glossam nõ est mutatũ.*

1. Tim. 6.

Serm. 81.

Luc. 12.

Ex basilij homilia ad eundem Euangelij locum.

solem videt.] orig.

† *al. non suum.*

† *al. Tantorum.*
† *al. quantis.*

Auarus est insatiabilis.

SIcut. CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte inuehitur Ambro. contra aurũ, & eum cõparat insano: quia sicut insanus non uidet rei ueritatem, sed suæ passionis phantasias, sic auarus non uidet quod debet, semper usuræ, & cupiditati deseruiens, & gratius aurũ q̃ solẽ contemplatur. In secũda parte, quæ icipit ibi. Sed ait.] Respõdet Ambro. obiectioni auari dicẽtis. Nõ pecco si propriũ seruo diligẽtius; cũ nõ inuadam aliena. Sed dicit Ambrosi⁹ eum non habere propria, sed communia sunt indigẽtib. quæ cũq. possidet ultra propriũ usum. In tertia parte q̃ incipit ibi. Nunqd iniqu⁹ est Deus? responde tur alij obiectioni, q̃ auarus faciebat. Dicebat. n. si non sunt mea, quę possideo, & pecco retinẽdo, ergo Deus est iniquus, qui tãtum mihi dedit, & multis alijs egẽtibus nihil uel parũ. Sed respõdet Ambrosius, Jo uoluit Deus diuitias dare, ut p usum diuitiarũ diuitẽ, & p uirtutẽ patientiæ coronaret egẽtẽ; q̃a q̃dquid ultra necessitatem detinet aliquis totum pauperibus rapit; q̃a nõ minus peccat q̃ aufert: q̃ q̃ indigẽtibus subtrahit necessaria.

a ¶ Satietas.] q̃a totus mũdus nec obolus uidetũ auaro, ut 14. q. 4. quid dicã unde illud, Sẽper auarus eget; & illud:
Aeris seru⁹ eris: si te species trahat æris.
unde in Tobia.
Desit auaritiæ fex. cui sua deesse stupescit.
Copia nuda, sitis ebria, plena fames.
Diues habere cupit quãto plus omnia sumit.

b ¶ Aliena.] Quasi dicat, circa re propriã nõ potest quis peccare, sed certe expedit rei publicę, ne quis re sua male uitatur, ut institu. de ijs qui sunt sui uel alieni iuris §. sed hoc tempore.

a Hoc est falsum. nam oẽ quod & cap. 24. q. 4. quid dicam. in fi. 42. dist. §. 1. vers. quomodo. Arch.

c ¶ Commune.] Id est, communicandum tempore necessitatis, ut 12. q. 1 duo. & q. 2. aurũ. 86. dist in. non satis. & lex dicit, quod cibaria tempore necessitatis sunt omnibus communicanda, ut ff. ad leg. Rhod. de iact. l. 2. §. cum in eadem. in fi.

d ¶ Etiam uiolenter.] Dicitur hic q̃ p uiolentiam dẽ auferre q ultra necessaria sibi retinet. a & 12. q. 1. nolo. q. 2. aurum. quod uerum est si hoc fiat tpe necessitatis. nam alias põt quis sibi ultra necessaria retinere, ut 12. q. 1. expedit. & c. habebat. & q. 2. aureum.

a Ad hoc 42. dist. §. 1.

e ¶ Minus.] Alibi inuenitur, q̃ magis delinquit qui aufert, quam qui non dat, ut 12. q. 2. & si illi.

f ¶ Esurientium. Nunquid ergo pauperes ipsum possunt petere? non directo iudicio: sed denunciare possunt ecclesiæ illius, qui non dat; & sic ecclesia potest eum cogere ut det. argumen. extra de simo. ad Apostolicam.

Ecclesia quæ quæ cogit ad eleemosinã dandam.

NECESSE. Hæc est tertia pars huius dist. in qua dicitur & probatur, quod prælatus debet bene esse præpositus domui suæ. Io. de Fan.

CASVS. Hic prosequitur 12. c. apo. regulæ, scilicet, oportet episcopum esse domui suæ bene præpositum, scilicet ut vxorem & filios, si quos in laicali habitu habuerit, verbo & exẽplo prouocet ad virtutes, vt prius a domesticis exigat quod erit postea populis præcepturus. Et quod debeat esse bene præpositus domui suæ, probat Gratianus duabus auctoritatibus Pauli, & uno exẽplo, s. Iob. qui pro filijs suis quotidiana sacrificia offerebat. Si vero nõ sit bene præpositus, & filios suos negligit corrigere, ordinari prohibetur. Et hoc probat duobus exemplis, scilicet Hely, & Dauid, & duabus auctoritatibus, scilicet Pauli, & Hieremiæ.

Hier. Oceano. 1. Tim. 3. & ibi glo. ord.

3 *Necesse est* [a] *ẽt vt ille, qui ordinandus est, [sua domui sit bene præpositus,* i. *si in laicali habitu uxorẽ habuit vel filios, a vitijs ad virtutũ studia, & verbo, & exẽplo prouocet, vt quod postea præcepturus est populis, prius exigat a domesticis.* [b] *Vnde Apostolus Ephesijs scribit, ut uxores suas: sicut sua corpora diligãt, & filios suos non ad iracundiã prouocent, sed enutriant illos in oĩ disciplina, & correctione Domini. Vnde cum Paulus ad Timoth. scribens dixisset, [sua domui bene præpositũ statim subiungit, [habentem filios sibi subditos in omni castitate,] [nõ in accusatione luxuriæ.] non. n. talium cohabitator frontem hẽt alios redarguendi. Vnde de B. Iob legitur, ꝙ pro filijs suis quotidiana offerebat Deo sacrificia, offerens holocausta per singulos, quos tanta charitatis perfectione in vnum cõstrinxit, vt quisq; eorũ in suo die conuiuium fratribus pararet, & ad epulandum secũ tres sorores suas pariter inuitaret. Quod quia Heli facere dissimulauit, ac falsa pietate superatus delinquentes filios ferire noluit, (sicut in lib. Regum legitur) apud districtũ iudicem semetipsum cũ filijs crudeli damnatione percussit: vnde ei diuina voce dicitur: [Honorasti filios tuos magis, quam me.] Hinc ẽt Dauid erga filios benignitatem, non disciplinæ seueritatẽ exercens eorum iuuẽtutem experimento didicit perniciosam, quorum pueritiam vaga licentia permisit esse voluptuosam. Vnus* [c] *quippe eorum sororem* [d] *suã stupro corrumpens, a fratre eius. Absalone videlicet, inter epulas, quas fratrib. suis fraudolenter parauerat, obtruncatus est. Absalon, vero postquam veniam a patre obtinuit, de regno illum expulit, & ad concubinas eius ingressus est, demum per inuia deserti patrem persequens, quercui inhæsit, atq; ita suspensus interijt. Hinc ẽt Paulus ad Timotheum scribit dicens: [Qui suorum, & maximè domesticorum curam non habet fidem negauit, & est infideli deterior.] Iure ergo qui domui suæ nescit praeesse in episcopum ordinari prohibetur: quia qui in re minima, de qua sibi* [e] *familiarior debet* [f] *cura inesse fidelis non est, quomodo in ecclesia Dei, (vbi tot sunt, & alieni) solicitam diligentiam adhibebit; vnde Hieronymus: [Non enim* [g] † *iustus polluitur ex vitijs filiorum, sed libertas* [h] *ab Apostolo ecclesiæ principi* [i] *reseruatur, vt talis fiat, qui nõ timeat, propter vitia liberorum extraneos reprehendere.]*

Ephes. 5. — 1. Tit. 3. — Tim. 1. — Iob 1. — 1. Reg. 2. — 2. Reg. 13. — 2. Reg. 16. — 2. Reg. 18. — 1. Tim. 5. — In comm. ad ca. 1. epist. ad Titum. † Æquus.] orig.

4 *Quod tunc* [k] *fiet si non erit, quod sibi imputetur*

a ¶ Necesse est.] Hic prosequitur 12. c. Apostolicæ regulæ oportet ordinandum esse domui suę bene præpositũ. Tũc dicitur quis bene præpositus, domui suæ, qñ familiam suã bene gubernat verbo & exẽplo: 1 qa qui negligẽter suos gubernauit, præsumit contra eum, ꝙ circa extraneos sit magis negligẽs. 2 nec haberet frontẽ redarguẽdi alios qui suos noluit corripere: tamẽ si per eũ non staret quin familia eius emendaretur, nõ imputaretur ei, inf. ea. cap. pen. & vlt.

Domui suæ bene præpositus quis dicatur.

1 Et crimen negligentiæ adeo magnũ est, ꝙ inducit depositionem 8. d. dicta. Ray.

b ¶ Domesticis.] Vxor vero dr̃ domestica, vt 33. q. 6. c. vl. C. de re mili. quicũque lib. 12. ff. ad Syl. l. 1. §. verum.

c ¶ Vnus.] Ammon.

d ¶ Sororem.] Thamar.

e ¶ Sibi.] Sic 8. q. 1. quid autem.

f ¶ Debet.] i. consueuit. Hoc ideo dico: quia nemo dẽt præferre res suas rebus sibi cõmodatis, ut 8. q. 1. quod autem, & ff. commod. si ut certo. §. commodatum.

ADDITIO. Ad idem 12. q. 4. quicunq;. ff. de admi. tut. tutor. & C. arb. tut. l. quid quid.

g ¶ Non enim.] Sic 2. q. 7. qui nec regiminis.

h ¶ Sed libertas] Corrigendi 2 alios, cũ corripit suos.

2 Melius diceret, corripiendi, & ĩ. ibi corrigit, melius diceret corripit, ut eo ibi corripere quidem, &c.

i ¶ Principi.] i. prælato, &c. Io.

QVOD TVNC. Hęc est 4. pars huius dist. in qua probatur, ꝙ non imputatur patri peccatũ filiorum nec prelato peccatũ subditorum, si per eum non stetit, & hoc probat duabus auctoritatibus. Ioã. de Fan.

CASVS. Dictum est ſ. in §. necesse. ꝙ ordinandus suæ domui debet esse bene præpositus, quod tunc fiet, si non sit quod possit ei imputari. Nam si corripiat quantum in se fuerit filios, licet non corrigãtur, quia non sunt in eis viæ domini, nec gressus eorum a Dño diriguntur, non est ei imputandum, quia pulsare potest non aperire, nec eorum animum mutare. Et hoc probat Gratianus sequenti cap.

k ¶ Quod tunc.] s. ꝙ domui suæ sit bene præpositus.

Quan-

Cum enim gressus hominis à Domino dirigantur, nec sint in homine eius via, corripere quidem potest, corrigere autem non valet: pulsare potest non aperire: manus comprimere, non animum mutare.

Vnde August. clero, & populo Hipponensi epist. 137.

¶ Bonorum hominum disciplina mores immutare non valet. Cap. IX.

QVantumlibet vigilet disciplina domus meæ, homo sum, & inter homines viuo: nec mihi arrogare audeo, vt domus mea melior, sit quam arca Noe: vbi tamen inter octo [a] homines vnus [b] reprobus inuentus est, aut melior sit, quam domus Abrahæ, vbi dictũ est: [Eijce ancillã, & filiũ eius,] aut melior sit, quam domus Isaac: cui de duobus geminis dictum est: [Iacob dilexi, [c] Esau autẽ odio [d] habui.] *& infra.* ¶ Simpliciter autẽ fateor charitati vestræ coram Domino nostro, qui testis est super animam meã, ex quo Deo seruire cœpi quomodo difficile [e] sum expertus meliores, quàm qui in monasterijs profecerunt; ita nõ sum expertus peiores, quam qui in monasterijs ceciderunt, † ita vt hinc arbitrer in Apocalypsi scriptũ: [Iust[us] iustior fiat; & sordidus sordescat adhuc.]

Item Cyprianus, lib. 1. epist. 3. Cornelio Papæ.

¶ conuitia perditorum à via rectitudinis nos mouere non debent. Cap. X.

QVod ad nos attinet, conscientiæ nostræ cõuenit, frater, dare operam, ne quis culpa nostra de ecclesia pereat, si quis autẽ vltro, & crimine suo perierit, & penitentiam agere, atq; ad ecclesiam redire noluerit, nos in die iudicij inculpatos [f] futuros credimus, qui cõsulimus sanitati; † illos solos in pęnis remansuros, qui noluerint consilij nostri salubritate sanari; nec mouere nos debẽt conuitia perditorum, quo minus [g] à via recta, & à certa regula non recedamus; [h] quando & Apostolus instruat dicens] Si hominibus placerem, Christi seruus non essem.

DISTINCTIO XLVIII.

PRohibentur [i] etiam neo-

QVantumlibet.] CASVS. August. corrigebat Vincentium Donatistam. sed obijciebat ei Vincentius tu non debes me corrigere, cum monachos tuos corrigere non possis. Et respondet August. dicens: non inueni meliores, quàm qui in monasterijs profecerũt: nec deteriores quã qui in monasterijs defecerunt, quos licet corrigere non ualeam meis verbis, mihi tamen imputari non debet. Et hoc probat tribus exemplis, scilicet arcę Noe, & domus Abrahę, & domus Isaac, vbi inter bonos inuenti sunt ualde mali.

a ¶ Inter octo.] Ipse pater, & tres filij, & quatuor ipsorũ vxores.

b ¶ Vnus.] s. Cham.

c ¶ Dilexi.] id est, diligendum præuidi.

d ¶ Odio.] Quia scilicet præuidi, quod esset futurus malus. [1]

e ¶ Difficile.] idest, vix, quandoque ponitur pro non, vt 1. q. 1. principatus. sic 2. q. 8. §. biduum.

e ¶ Difficile.] No. q; difficile aliqui inueniantur meliores, q̃ monachi. unde hic euidẽter colligit ratio, quare ille, q ex natalibus maximè est irregularis, per monachatũ fiat regularis. vt 56. dist. c. 1. quia cum sit perfectus i virtutibus, non requiritur quãtum ad alia tanta perfectio i ipso. 16. q. 1. legi. in fi. & adde id quod est 19. q. vlt. nõ liceat, in Authen. de monachis. circa pri. coll. 1. ubi dicitur q; monachatus malitiã omnem tollit: & sicut presumit hic pro illis, q in monasterio pfecerunt. ita præsumitur contra illos qui in monasterio defecerũt. vnde patet, q; ratione loci non præsumitur pro aliquo, vt 40. dist. nõ loca. & 12. q. 2. ecclesia in fi. & hoc verum est vbi persona est nota, sed vbi est ignota semper presumitur pro ipsa ratione loci. 24. dist. quando.

QVod ad.] CASVS. Ostendit Cornelius Papa in hoc cap. q; prælatus debet esse solicitus in correctione subditorum, & si nõ corrigantur ad eius monitionem, nihil sibi imputabitur in die iudicij: ipsi autem: in poenis perpetuis remanebunt, nec propter perditorum cõuitia à recta via debet prælatus recedere, dicente Apostolo: Si hominibus placerem, seruus Dei non essem.

f ¶ Inculpatos.] Quia illud non est ex vitio nostro, sed aliorum, sicut alibi vitium materiæ non imputatur artifici. Vel aliàs inculpatos. arg. bonũ si per aliquẽ non stat quo minus aliquid fiat, id non est ei imputandum simile 22. q. 2. faciat homo, & 23. q. 5. de occidendis 43. dist. Ephesijs. sufficit enim utiliter inchoari. licèt non habeat effectum. ff. de neg. gest. sed an vltro. §. 1.

g ¶ Quo minus.] Si supra dist. 43. scimus.

h ¶ Non recedamus.] Nota hic, minus, & non, faciunt vnam affirmationem 2. v. ff. de verb. sign. duobus.

PRohibentur.] Hic intitulatur 48. distinct. in qua prosequitur Gratianus 12. c. Apostolicæ regulæ, s. non neophytum. Neophytus enim idest, nouiter ad fidem conuersus, ordinari prohibetur, ne crederet; q; Christiana religio plurimum eo indigeret. Momentaneus enim sacerdos humilitatem nescit, & personarum modos: & sepe in arrogantiam incidunt facta magistri, qui discipuli esse non nouerunt.

i ¶ Prohibentur.] Hic intitulatur 48. dist. in qua prosequitur

---

Psal. 36. Hier. 10.

Gen. 9.

Gen. 21.

Mala. 1.

1 Fuit. n. hispidus tam mente q̃ corpore. 56. dis. nasci. in fin. Hug.

¶ Monachorum laus.

† al. defecerunt.

Apoc. 22.

† Infero, q; inducit de eo quod est in actu, inducetur de eo quod est in potentia. concor. lex & post rem. ff. de transa. & l. qui in vtero. ff. sol. matr.

2 Secundum hoc expõe, minus, i. nõ magis. quo prout, aliàs siue nõ: sm Hugo.

Gal. 1.

sequitur 13. & vlt. cap. Apostolicæ regulæ, scilicet, oportet ordinandum non esse neophytum. Dicitur autem neophytus nouellus in fide 1 vel in religione 2 prohibentur autem tales ordinari duplici de causa, scilicet, ne incidant in superbiam, putantes quod fides Christiana multum eis 3 indigeat, vel quia nondum est expertus statum ecclesiæ, vnde nescit se alijs conformare. Verum autem in aliquo casu talis valeat ordinari, dicetur inf. d. 61. §. his omnibus.

c ¶ Momentaneus.] Longo enim tempore debet esse aliquis probatus. vt 24. d. episcopi in auth. quomodo oportet episcopos, §. sancimus. coll. 1. & graue est inexpertos. &c. 19. q. 1. monasterijs.

d ¶ Miserum est.] Miserum n. est eum fieri magistrum, qui nondum fuit a discipuli assumpsit. 7. 61. d. miserum 4.

1 Vt inf. c. 1.
2 Vt inf. c. 2.

2. Tim. 3. gl. or. ibi. & Hier. Oceano.

phyti [a] *in episcopos ordinari, vt qui heri erat cathecumenus, hodie non fiat episcopus, qui heri erat in theatro,* [b] *hodie non sedeat in ecclesia: qui vespere erat in circo, hodie non ministret altario: qui dudum fuerat fautor histrionum, hodie non sit consecrator virginum. Causa autem huius prohibitionis est secundum Apostolum, ne elatus in superbiam, quam religio Christiana plurimorum eget, incidat in ruinam diaboli. Momentaneus* [c] *namque sacerdos nescit habere humilitatem, obseruare modos personarum, vel se contemnere: non ieiunauit, non fleuit, non se correxit, non pauperibus erogauit. In arrogantiam (quæ est ruina diaboli) incidunt, qui puncto hora nec dum discipuli fiunt magistri: & sicut Innocentius ait: [Miserum est* [d] *eum fieri magistrum, qui necdum didicit esse discipulus.]*

Leo apud Ans. l. 6. c. 30.

Epi. 12. ad Aureliũ.

Vnde in Niceno concilio, c. 2. legitur.

¶ Neophytus in episcopum non est ordinandus. Cap. I.

Martij. Brac. episco. cap. 22.

QVoniam multa siue per necessitatem, [e] siue ex quacunque α causa, cõtra regulam gesta sunt, ita vt homines ex vita gẽtili nuper adhuc catechizati, vel instructi statim ad spiritualem baptismum venissent [f], & continuo, cum baptizati, etiam ad episcopatum, vel presbyterium prouecti sunt, recte igitur visum est de cetero nihil tale debere fieri. Nã & tẽpore [g] opus est, vt sit catechumenus, & post baptismũ multa probatione indiget. Euidens namq; est apostolicum præceptum dicens. Nõ neophytum, ne forte elatus in iudiciũ incidat, & laqueũ diaboli. [Si vero præcedente† β tempore [h] aliquod† mortale γ peccatum admiserit, & cõuictus duobus, vel trib. testibus fuerit, cesset [i] a clero, qui huiusmodi est. Si qs vero præter hæc fecerit [k] tanquam cõtraria statutis sancti † cõcilij, gerens, ipse præcipitabitur de statu sui cleri.

1. Tim. 3.

† al. procedente] orig.

† al. magni.

α ¶ Quacumq; causa.] *Græce est,* ὑπὸ ἄλλως ἐπειγομένων ἀνθρώπων: *quod Dionysius vertit*, aut alias cogentibus hominibus.

β ¶ Præcedẽte.] προϊόντος, idest. procedente, *sed ob glossam non est mutatum.*

γ ¶ Mortale.] *Abest vox ista a prisca versione. Græce est.* ψυχικόν τι ἁμάρτημα, *quod Dionysius vertit*, delictũ aiç.

QVoniã multa.] CASVS. Duo in hoc cap. per Nicænum concilium statuuntur. Primum est, quod neophyti non ordinẽtur, licet quondam ex quadam necessitate cõtra regulam fuerint ordinati: quoniã opus est mora tpis, & multa probatione indigẽt antequam tales debeant promoueri, ne elati in superbiã incidant in laqueũ Diaboli. Et hoc probatur auctoritate Apostoli. Secũdũ est, quod si quis post baptisma conuictus fuerit duobus vel trib. testibus mortaliter peccasse, a promotione repellitur. & qui contra prędicta fecerit, ipse etiam deponetur.

4 Vt ext. de elect. officij. & c. cũ in magistrũ. Arc.

e ¶ Necessitatem.] Si propter necessitatẽ aliquid fit, vr̃ qd illud licite fit: quia quod non est licitũ in lege, necessitas facit licitum, extra de reg. iu. quod non est licitum 5. Itẽ necessitas legem nõ hẽt infra de consec. dist. 1. sicut non. ergo fit contra regulam? Respon. necessitas quæ reperit in auctoritate, vt necessitas vitæ, excusat. vt extra de fur. si quis per necessitatem. de consecr. di. 5. discipulos. sed in adulterio necessitas nõ excusat ff. de ritu nup. palã. §. nõ est Nã potius debemus quælibet mala tolerare, &c. 32. q. 5. ita ne.

Necessitas quãque excusat, quãq; nõ.

5 Concord. tex. in l. aliqñ. ff. de off. procõ. & de fica. l. furẽs.

3 Vt in hoc §. ver. causa.

a ¶ Neophyti. Non facile est tyroni committenda custodia nam culpa prodita, is culpæ reus est, qui ei commisit. ff. de eu. teo. non est facile.

ADDITIO. Et est argum. contra nouos magistros. Archid.

b ¶ In theatro.] Hæc sunt verba Hiero. super epistolã ad titum. Io.

f ¶ Venissent.] inf. de consec. d. 4. neophyti.

g ¶ Et tempore. d. 50. ponderet, & tempore. per interstitia temporum, vt 77. d. in singulis.

h ¶ Tempore.] idest, ante ordinationem, & post baptismũ 6. & sic intelligitur inf. q. 7. si quis omnem. hoc ideo dico, quia pro crimine commisso ante baptismum non deponitur, vt 26. d. vna. & c. deinde opponitur.

i ¶ Cesset. idest, non ordinabitur. Vel sm alios etiam ordinatus degradabitur, & sic vi. quod crimen ciuiliter probatum inducit depositionem. sic 24. d. c. vlt.

k ¶ Fecerit.] Promouendo tales, &c.

6 Sub. & sic ordinatus eo ipso debet deponi 50. d. ex pęnitẽtib. 81. d. quicunque. Crimen ciuiliter pbatũ depositionẽ inducit.

Sicut

Neophyti vero hodie appellantur, propositum sacræ religionis nouiter assumentes.

Vnde B. Gregorius scribit Syagrio episcopo, & alijs episcopis. l. vij. epist. 110.

Et l. 5. epist. 51. Vigilio episcopo Arela.

¶Quis dicatur Neophytus. Cap. II.

SIcut neophytus tunc dicebatur, qui initio † sanctæ [a] fi dei erat eruditione plantatus, sic modo neophytus habendus est, qui repente [a] in religionis habitu plantatus ad ambiendos honores † sacros irrepserit †. ¶Ordinate, ergo ad ordines accedēdum est. Nam casum appetit qui ad summi † [b] loci fastigia post positis gradibus [c] per abrupta quærit ascensum. Scimus autem, quòd ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, nisi a nouitatis suæ humore siccentur; ne si ante pondera, quam solidentur, accipiant, cunctam simul fabricam ad terram deponant.

† al. in initio.

Poly. l. 2. tit. 1. Ans. l. 6. c. 16. Iuo p. 5. c. 131.

† Adde tex. in fi. in l. fi. ff. ad le. Iul. de ambi. & ibi Doct. de ambitiosis tractant.

† al. ordines.

† al. summa.

a Initio sanctæ.] *In lib. 7. epist. 110. vbi habetur prior pars huius capitis vsque ad vers.* Scimus autem *legitur,* in sanctæ fidei erat conuersatione plantatus, *lib. 1. autem 5. epist. 51. siue c. 95. (ubi & eadem fere ijsdem uerbis habentur: ac præterea sequens pars usque ad finem) legitur hoc loco,* qui adhuc nouiter erat plantatus in fide.

DISTINCTIO XLIX.

ECce [d], *a quibus vitijs debeant esse immunes, qui in episcopum sunt ordinandi. Qui enim intercessores [e] pro populo ad Deum parantur, necesse est, ut eius gratiam bene uiuendo mereantur. Vnde Gregorius ait in pastorali.* ¶ *Solicite formidandum, ne qui placare posse iram Dei creditur, hanc ipse ex proprio reatu mereatur. Cuncti enim liquido nouimus: quia, cum is, qui displicet [f], ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Qui ergo adhuc desiderijs terrenis adstringitur, caueat, ne districti iram iudicis grauius accendens, dum loco delectatur gloriæ fiat subditis auctor ruinæ. Solerter ergo se quisque metiatur, nec † locum regiminis assumere audeat si in se adhuc [g] vitium damnabiliter regnat, nec is, quem crimen deprauat proprium, intercessor fieri appetat pro culpis aliorum.*

par. 1. c. 11.

† ne] orig.

Idem in eod. pastorali eod. c. 11. continentur.

SIcut neophytus.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod neophytus est qui de nouo ad fidem est conuersus, uel qui de nouo intrauit religionem. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Ordinate ergo.] dicitur, quod neophytus ordinari non debet ante quàm in fide, solidetur, aliter enim causam appetit cum per abrupta. i. præcipitanter quærit ascēsum. Et probatur similitudine parietū: quod nisi prius solidentur, & a nouitatis suæ humore siccentur, tignorum pondera non accipiunt, & si apponantur, fabrica tota diruitur.

a ¶Repente.] idest, nouiter in monachali habitu talis enim nō est eligendus in prælatum, ut extra de ele. cum causam. & ext. de ele. officij. quæ autem debeant esse interstitia [1] habes 87. d. in singulis. &c. monachus.

1 Scilicet quoad ordines suscipiēdos a nouiter monachato.

b ¶Qui ad summi.] infra 1. q. 1. pueri. & si quis episcopus pro pecuniam, & 61. d. statuimus.

c ¶Gradibus.] idest, interstitijs, nec ob. 52. d. solicitudo.

ECce.] CASVS. Hactenus ostēdit Gratianus per 13. c. Apostolicæ regulæ, a quibus ordinandus debeat esse immunis. Nunc aūt supponit 49. dist. in qua generaliter ostendit, quod nō debet esse criminosus: quia cum is ad intercedendum mittitur, qui displicet, cum intercedit irati animus ad deteriora prouocatur, & fit subditis auctor ruinæ: quare cauere debet ne regiminis locum assumat aliquis, ut pro culpis aliorum oret, si in se damnabile vitiū recognoscit.

d ¶Ecce.] A 25. distin. hucusque tractatum est de decimotertio cap. Apostolicæ regulæ. Hic magister in his duobus cap. sub compendio tractat de eisdem.

e ¶Intercessores.] Videtur hic, quod orationes factæ a sacerdotibus malis, noceant subditis, quod intellige cum ipsi ex certa scientia eligunt malum, & conformem suis moribus: alias. s. quæ operatur remissionem per malum ut per bonum sacerdotem, ut inf. 1. q. 1. si fuerit. ad hoc arg. 6. q. 1. ex merito, arg. 8. q. 1. audacter.

f ¶Displicet.] 3. q. 7. in grauibus.

g ¶Si adhuc.] Arg. quod quis non potest accusari de crimine, de quo pœnituit [2] & quòd non impeditur a promotione. 26. q. 5. quicunque supra 46. distin. clericus & 8. q. 1. in scripturis. Arg. cōtra 33. q. 2. admonere. Sol. accusari potest si commissum est post baptismu, ut 25. dis. primum. B.

2 Adde ad hoc tex. in l. qui ea mēte de furt.

Hinc

¶Sacrificium Deo non offerat, qui vitijs est maculatus. Cap. I.

Leuit. 21.

HInc [a] etenim superna voce ad Moysem dicitur: [Loquere ad Aaron. homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offerat panes Domino Deo suo; nec accedat ad ministerium eius.] Vbi & repéte subiungitur: Si cęcus fuerit, si claudus, si vel paruo, vel grãdi, & torto naso, si fracto pede, vel manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiẽ, si impetiginem in corpore, vel ponderosus [b]. Cæcus quippe, est qui supernæ cõtemplationis lumen ignorat: qui præsentis vitæ tenebris pressus, dum venturam lucẽ nequaquam diligendo conspicit, quo gressus operis porrigat †, nescit. Hinc etenim prophetante Anna dicitũ, [Pedes sanctorum suorũ seruabit [c], & impij in tenebris [d] conticescẽt.] ¶Claudus vero est, qui quidẽ, quo pergere debeat, aspicit; sed per infirmitatem mentis, vitę viam perfectę † non valet tenere, quam videt; quia ad virtutis statũ dum fluxa cõsuetudine non erigitur, quo per desideriũ innititur, illuc gressus operis efficaciter non sequuntur. Hinc etenim Paulus dicit: [Remissas man⁹, & dissoluta genua erigite, & gressus rectors facite pedibus vestris, vt non claudicãs quis erret, sed magis sanetur.] ¶Paruo aũt naso, est qui ad tenendam mensuram discretionis idoneus non est. Naso quippe odores, fœtoresque discernimus. Rectè ergo per nasum disςretio exprimitur; per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Vnde & in laude sponsæ dicitur: [Nasus tuus, sicut turris, quæ est in libano.] Quia nimirum sancta ecclesia, quæ ex causis singulis tentamenta prodeant, per discretionem conspicit; & ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. Sed sunt nonnulli, qui dum æstimari hebetes nolunt, sæpè se quibusdam exquisitionibus plus quam necesse est, exercentes, ex nimia [e] subtilitate falluntur. Vnde hic quoq; subditur: [vel grandi, & torto naso.] Nasus enim grandis, & tortus est, discretionis subtilitas immoderata, quę dum plus quam decet, excreuerit, actionis suę rectitudinem ipsa confundit. ¶Fracto autem pede, vel manu est, qui viam Dei pergere omnino non valet; atque a bonis actibus funditus exors vacat: quatenus hęc, non vt claudus, saltem cũ infirmitate teneat; sed ab his omnimodo alienus existat. ¶Gibbus vero est; quem terrenæ solicitudinis pondus deprimit, ne vnquam ad superna respiciat; sed solis his, quæ infimis calcantur, intendat: qui & si quando aliquid ex bono patriæ cęlestis audierit, ad hoc nimirum peruersę consuetudinis pondere pręgrauatus cordis faciem [f] non attollit: quia cogitationis statũ erigere non valet; quem terrenæ solicitudinis vsus curuum tenet. Ex horũ quippe specie psalmista dicit: [Incuruatus sum, & humiliatus vsquaque.] Quorum culpam quoq; per semetipsam veritas reprobans ait; [Semen autem, quod in spinis cecidit, hi sunt, qui audiunt verbum, & a solicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus vitæ euntes suffocãtur, & nõ referunt fructum.] Lippus vero est, cuius quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat; sed tamen hoc carnalia opera obscurant. In lippis quippe oculis pupillæ sanæ sunt, sed humore defluente infirmantes † palpebræ grosse-

† herniosus] vulgatum.

† al. diriget.

1. Reg. 2.

† al. perfectã.

Hebr. 12.

Cant. 7.

Psal. 118.

Luc. 8.

† infirmata] orig.

HInc etenim.] CASVS. Probat Gregor. in hoc cap. quod illi qui vitijs subiacent, panes Domino non ualent offerre: nec ad ministeriũ eius accedere, cum aliena peccata non possint diluere: quia in veteri testamẽto corpore vitiati & maculati repellebantur a ministerio. Et hoc probatur xij. exemplis vitiorũ quę vitia figuraliter intellecta in nouo testamẽto repellunt. Vnde exponit G. quid per vnum quodque vitiũ designetur & quare repellant a promotione. Sequẽs cap. patet.

a ¶Hinc.] Probat Greg. in hoc c. quod vitiosi non possunt offerre panes Domino, nec aliorum peccata diluere: quia in veteri testa. corpore vitiati repellebãtur & hoc probat xij. exemplis: quæ vitia figuraliter intellecta in nouo testamẽto repellunt.

b ¶Vel põderosus.] idest, criminosus.

c ¶Seruabit.] Ne labatur in hæresim.

d ¶In tenebris.] Peccatorum.

e ¶Ex nimia.] Nimia subtilitas in iure reprobat. ext. de iudi. dilecti. & sic fit aliquid in iure contra rationem gratia disputandi. ff. ad legem Aquil. ita vulneratus in fi. & magis valet simplicitas quã difficultas Inst. de fideicom. hæred. §. sed quia stipulatio es.

f ¶Faciem.] idest, rationem, quæ est facies cordis.

a ¶Et

a ¶ Ereo.] i. ideo.
b ¶ Q[illegible].] i. quia.
c ¶ Auarum.] Improprie ponitur. sic supra 26. distinct. deinde. ibi cum cęteris criminibus.
d ¶ Pōderosus.] Per immundam cogitationem.
e ¶ Ad opus.] Ex hoc videtur quod occultū peccatum impedit promouendū, 1 & ex eo sequitur ibi, grauat in abditis. Sed contra argum. 50. dist. sacerdotes. quia latentia peccata non habent vindictā quo ad ecclesiam militātem, vt 32. q. 5. Christiana & 32. dist. erubescant.

1 Hoc hodie determinat extra de tēpo. ord. c. 5.

scunt: quę quia infusione crebra atteruntur: et acies pupillę vitiatur. Et sunt nonnulli, quorum sensum carnalis vitę operatio sauciat: qui videre recta subtiliter per ingenium poterant: sed vsu prauorum actuum caligant. Lippus itaque est, cuius sensum natura exacuit, sed cōuersationis prauitas cōfundit. cui bene per Angelum dicitur: [Collyrio inūge oculos tuos, vt videas.] Collyrio quippe oculos, vt videamus, inungimus, cum ad cognoscendam veri luminis claritatem intellectus nostri aciem medicamine bonæ operationis adiuuamus. ¶ Albuginem vero habet in oculo, qui veritatis lucem videre nō sinitur: quia arrogantia sapientiæ, seu iustitiæ cæcatur. Pupilla namque oculi nigra videt: albuginem tolerans nihil videt, quia videlicet sensus humanę cogitationis, si stultū se peccatorem, quæ intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehendit. Si aūt candorem sibi iustitiæ, siue sapiētiæ tribuit; a luce se supernæ cognitionis excludit: & eo [a] claritatem veri luminis nequaquā penetrat, quo [b] se apud se per arrogantiā exaltat, sicut de quibusdā dicitur: [Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.] ¶ Iugem vero habet scabiē, cui carnis petulantia sine cessatione dominatur. In scabie etenim feruor viscerum ad cutem trahitur, per quam rectè luxuria designatur, quia si cordis tentatio vsque ad operationem prosilit, nimirum feruor intimus usq; ad cutis scabiem prorupit, & foris iam corpus sauciat, quia dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quasi enim cutis pruriginem Paulus curabat abstergere, cum dicebat: [Tentatio vos non apprehendat, nisi humana:] ac si apertè diceret. Humanum quidem est tentationem in corde perpeti; dæmoniacū vero est in tentationis certamine in operatione superari. ¶ Impetiginem quoque habet in corpore, quisquis auaritia uastatur in mente: quæ si in paruis non compescitur, nimirum sine mensura dilatatur. Impetigo quippe sine dolore corpus occupat, & absque occupati tædio excrescens membrorum decorem fędat: quia & auaritia captiuam animam, dum quasi delectat, exulcerat: dū adipiscenda quæque cogitationi obijcit, ad inimicitias accedit, & dolorem in vulnere non facit, quia æstuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur: quia aliarum [c] quoque virtutum per hāc pulchritudo deprauatur; & quasi totum corpus exasperat; quia per vniuersa vitia animum supplantat, Paulo attestante, qui ait: [Radix omnium malorum est cupiditas.] ¶ Ponderosus [d] vero est, qui turpitudinem non exercet opere; sed tamen ab hac cogitatione continua sine moderamine grauatur in mente: qui nequaquam quidem vsque ad opus [e] nefarium rapitur; sed eius animus voluptate luxuriæ sine vllo repugnationis obstaculo delectatur. Vitium quippe est ponderis, cum humor viscerum ad virilia labitur; quæ profecto cum molestia dedecoris intumescunt. Ponderosus ergo est, qui totis cogitationibus ad lasciuiam defluens, pōdus turpitudinis gestat in corde, & quamuis praua non exerceat opere, ab his tamen euellitur mente, nec ad vsum boni operis in aperto valet assurgere; quia grauat huc in abditis pondus turpe. ¶ Quisquis ergo quolibet horum vitio subigitur; panes Domino offerre prohibetur, ne profecto [α] diluere aliena delicta non valeat is, quem adhuc propria deuastant. ¶ Quia igitur paucis ad magisterium pastorale dignus qualiter veniat, atq; hoc indignus qualiter pertimescat, ostendimus; nunc is, qui ad illud dignè peruenerit, in eo qualiter viuere debeat, demonstremus.

Apoc. 3.
Rom. 1.
1. Cor. 10.
1. Tim. 6.
Sic. & Arnobius.

α ¶ Ne profecto.] *Sic etiā in originali impresso in aliquot Gratiani manuscriptis legitur.* Nec ꝓfecto diluere aliena delicta valetis, quē adhuc ꝓpitia deuastant.

SAcerdotes.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte reprehenduntur sacerdotes, qui nomen Domini despiciũt: & quantum in se est, panem pollutum offerunt: quod fit cum quis indigne ad altare accedit, vel sacerdotium simoniacè acquisiuit cum doctrinam populo male dispergit, despicit pauperẽ, honorat potentẽ. In 2. parte, quæ incipit ibi, [Si offeratis.] reprehenduntur qui indignos instituũt, & hoc facit auctoritate veteris testam. in qua reprehẽduntur sacerdotes vete. testa. qui Dño offerebant animalia cæca, clauda, & languida, & etiam pigra. quæ vitia hodie figuraliter intellecta repelluntur in nouo testamento.

a ¶ Ad se.] Not. ꝙ aliquid dicitur malum quo ad se. sic 1. q. 1. quod quidam, & q. 3. saluator. sic matrimonium dicitur solui quo ad socerum, qui repudium misit: non quo ad quo coniuges. ff. de dona. inter vi. & vxo. cũ hic status. & §. si socer. & facit qꝫ aliqd ũtũ i seipso est. 11. q. 3. inter verba. sic 22. q. 2. §. vlt. i f. de cõse. d. 4. quæris.

b ¶ Potentem.] In eo quod potens est.

c ¶ Pauperem.] inf. 11. q. 3. pauper.

d ¶ Locat.] in dignitate.

e ¶ Vsquequo.] Dictum fuit ab Helia fugiente irã Reginæ Iezabelis vniuerso populo colenti Baal. 3. Regũ. 18. nam deficit ambobus qui vult seruire duobus, & 26. d. acutius. 1

f ¶ Illum.] idest, alium.

g ¶ Indignum est.] contra sup. 41. dist. nõ cogantur. sed ibi de rebus: hic de personis.

Helias Iezabel fugiens quib. verbis vsus est ad populum.

1 Conc. tex. in c. 1. de eo. q ar. bel. depo. & de feu. c. 1. coll. 10.

Item Hieronymus super Malachiam ad c. 1.

¶ Indoctus, terrena lucra sectans, vitiosus ordinari non debet. Cap. II.

Sensus aliqua ex parte.

SAcerdotes nomen Domini despiciunt, & quantũ ad se, [a] panem pollutum offerunt, qui ad altare indigne accedunt, quique dato munere sacerdotium præsumunt. Panem quoq; polluit, qui doctrinam Domini in populo male dispergit, † & qui honorat potentem, [b] & despicit pauperem. [c] † *& infra.* ¶ [Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est? &c] superius accusati de panibus nunc accusantur de victimis. Cæcum animal offert, qui ordinat indoctum loco docti, magistrumq; facit, qui vix discipulus esse poterat. Claudũ offert, qui lucra terrena quærentem locat, [d] vtpote pedem in diuersa ponentem, vnum in diuinis, alterum in carnalibus, cui potest inferri illud de libro Regum, [Vsquequo [e] claudicatis in duas partes?] Languidũ offert, qui vitiosum habet pro religioso; quique tardum, & pigrum probat ⍺ patientem, dicens illum [f] negligentiæ redarguendum. Indignum est enim [g] dare Deo, quod dedignatur homo.

† al. dispertit.

† Concord. tex. in l. 1. C. de vete. iure enu. & in auth. de mona. §. 1. coll. 1.

3. Reg. 18.

⍺ ¶ Probat patientem.] *Sic interpungitur etiam in manuscriptis, & in glossa, cum tamen ita posset etiam distingui,* & pigrum probat, patientem dicens illum, &c.

DISTINCTIO L.

EX præmissis.] Hæc dist. diuidit 1 7. partes in quarum prima dicit, ꝙ lapsi non possunt reparari, & hoc probat per 12. auctoritates. Secunda ibi, [Econtra exemplis.] Tertia ibi, [Quõ igitur.] Quarta ibi, [De lapsis.] Quinta ibi, [Qđ vero] Sexta ibi, [Itẽ obijcitur.] Septima ibi, [Apostatæ.] Ioan. de Fan.

CASVS. Supra monstratum est, ꝙ crimĩ nosi ordinari non pñt. In hac vero 50. d. quæritur, an tales post pœnitentiã possint in suis ordinib. remanere, & ad superiores ordines ascendere probat multis auctoritatib. ꝙ ipsi prohibent, nec pñt ascendere, & hoc facit vsq; ad §. [Econtra.] Demum pbat contrarium vsq; ad §. [Quomodo.] & ibi incipit soluere.

h ¶ Ex præmissis.] Tractauit hucusque magister de qualitate ordinandorũ. In hac d. 50. tractat primo de iã promotis, an ipsi postquã lapsi sunt, valeant reparari? Et primo allegat, ꝙ non pñt reparari: postea allegat ꝓ parte contraria, & hoc bene soluit inf. c. 5. [Quõ.] & ꝓ parte prima allegat vsq; ad §. [Ecõtra.] & postea inducit multa c. ad probandã solutionem suam. vsq; ad §. sed illud vbi aliam ponit. & eam probat per c. seq. vsque ad §. [Quod vero.] & postea adiungit de lapsis in hæresim. 2 quod non sit eis communicandum ante reconciliationem. Ab illo §. [Quod vero.] subiungit tractatum de homicidijs vsque ad illum §. [Præmissis.] Deinde addit de solemniter pœnitentibus, ꝙ non debeant ordinari, vel ad militiam sæcularem redire: & quod clericis talis pœnitentia non sit imponenda, & pro quibus culpis sit imponenda. Vltimo subdit de apostatis, qui nec ad habitum sæcularem, nec ad clericatum ascendere possunt post pœnitentiam. Circa lapsos tres regulæ sunt notandæ 3 quæ continentur inf. ead. dist. vt constitueretur. Prima regula secundum H. hæc est, vt. Qui mortaliter peccauit post baptismum, non promouen-

2 Scilicet in §. de lapsis. Laur.

Lapsorũ reparatio trib. regulis declaratur.

3 Scilicet in c. cõtinentes. Laur.

EX præmissis [h] auctoritatib. liquido monstratum est: quod varijs criminib. irretiti in sacerdotes ordinari non possunt. Nunc autem de eisdem quæritur, vtrum post peractam † pœnitentiam, vel in proprijs ordinibus remanere, aut ad maiores gradus conscendere valeant. Multorum auctoritatibus, varijs criminibus irretiti a proprijs ordinibus deijciuntur, & ab accessu maiorum prohibentur.

† al. actam.

Vnde Gregorius ait Constantio Mediolanensi episcopo, lib. 4. epist. 37. siue c. 61.

moueatur, vt 25. dist. primum. 2. q. 7. si quis omnem. Secunda est. Promotus si mortaliter peccat deiiciendus est infra cap. qui semel. Tertia est. Qui ab ordine deponitur amodo nõ restituitur. inf. ca. c. 1. & 2. & c. peruenit. & vbicunque mitius agitur, dispensatio est. Istæ autẽ tres regulę secũdum tres opiniones recipiũt interpretationem. Quidam. n. dicũt, ꝙ omne peccatũ mortale impedit promouendũ, & deiicit iã promotum. 1 & si talis sit promotus, & egerit pœnitẽtiã: tamen nõ potest ministrare sine dispensatione. Alij intelligunt de magnis criminibus prædictas regulas: quia minora post pœnitentiam non repellunt, nec deiiciunt, vt 81. dist. c. Apostolus, & dist. 46. clericus, 5. q. 4. in loco 68. dist. c. 1. quia nec omne publicum crimen animæ mortẽ irrogat. Instit. de pub. iud. §. vlt. Tertij intelligũt prædictas tres regulas de manifestis. occulta. n. post pœnitentiam non repellunt, nec deiiciunt, imò iure communi promouetur. & si promotus est, remanet in ordine suo ĩ. ca. c. de his vero. & ca. præcedenti. & hæc opinio verior est. & benignior. hoc tñ excepto, quod maxima peccata etiam occulta repellunt. vt de hoc plene dixi sup. 25. d. c. vlt. De adulterijs autem, & similibus potest eps simplex dispẽsare. extra de iud. at si clerici inf. ea. cõtumaces. de maioribus non inf. ea. minor. & in simonia. 1. q. 1. erga, & secundum quosdam in omnibus criminibus dispensat vbi non prohibetur. ext. de sent. excõ. nuper. & de pœn. d. 6. §. 1. in fi. & 82. dist. presbyter. & in pluribus casibus inuenio epm posse dispensare, vt notaui. 1. q. 7. §. nisi rigor. Petrus Hispanus cõtrariũ dixit. nam cum in quibusdam certis casib. ei permittitur dispensare, ergo in alijs prohibetur: arg. 25. dist. qualis. & C. de procu. maritus. 2 Quis aũt cum deposito possit dispensare dixi. 7. q. 5. ideo. Cũ suspenso aũt, vel pœnitente ẽt in hæresi bene dispensat eps. inf. ea. presbyteros. Io. Istæ opiniones hodie terminantur per decre. Greg. in extrauag. de temp. ord. quęsitum vbi. reprobatur opi. Io. & credo, ꝙ episcopus semper possit dispensare, nisi ei prohibeatur expresse a iure, ut 27. q. 2. lex diuinæ in fi. & extra de sent. excom. nuper B.

1 Mortaliter peccat ꝙ post baptismum peccauit, si se promoueri permittit: vel si iam susceepto remanet, ꝙ tum cũ que egerit pniam: nisi cum eo fuerit dispensatum.

Isti intelligũt regulas prout sonãt. L.

Eps in quibus criminibus dispensẽt.

2 Extra de transl. epi c. 2. ver. nec ꝙ de cessione. &c. fm Lau.

Eps an possit semper dispensare.

SI lapsis. CASVS. Constantinus Mediolan. eps quęsiuit a Gregorio, an cuilibet lapso debeat licẽtia dari ad suum ordinẽ reuertendi? Et respondet ꝙ non, triplici ratione, quia si hoc fieret, vigor ecclesiasticæ disciplinæ frangeretur: & quilibet propter spem reuersionis praua desideria concipere non formidaret, & præterea vindictam sibi inflictam putaret esse temporalẽ, & non perpetuam sequens c. patet.

a ¶ Si lapsis.] Hoc cap. loquitur de deposito, ut patet per fin.

b ¶ Spe.] Quia facilitas veniæ. &c. vt 23. q. 4. est iniusta. & ext. de vi. & hon. cler. vt clericorum.
c ¶ Supplicatio.] Carnalis, sed spũalis bñ ĩ. ea. clerico.
d ¶ Reuocare.] inf. 23. q. 4. est iniusta.
e ¶ Non statuta.] Perpetuo. Qui enim deponitur, perpetuo

Depositio est perpetua.

¶ Lapsi in suum ordinem reparari non possunt. C. I.

SI lapsis [a] ad suum ordinem reuertendi licentia cõcedatur vigor canonicę proculdubio frangitur disciplinæ: dum pro reuersionis spe, [b] prauæ actionis desideria que concipere non formidat. *& post pauca.* ¶ Illud igitur præ omnibus studete, vt lapsos, in sacrum ordinem nullius vobis supplicatio [c] aliquo modo reuocare [d] suadeat, ne huiusmodi non statuta, sed temporaliter dilata credatur esse vindicta.

Ans. l. 8. c. 35. & lib. 11. c. 13. Iuo p. 6. c. 80. Pann. l. 3. c. 145.

Item Martinus Papa I. Amando episcopo.

¶ Qui post suam ordinationem labitur depositus permanebit. Cap. II.

QVi semel post suam ordinationem in lapsum ceciderit, deinceps iam depositus erit, nullumq; gradum sacerdotij poterit adipisci. [f]

Pann. l. 3. c. 141.

Item Gregorius Papa Sabiniano episcopo, lib. 7. epistola 25.

¶ Presbyter post lapsum nulla ratione in sacro ordine reputari valet. Cap. III.

PResbyterum, de quo nos fraternitas tua latoris pręsentiũ legatione † consuluit, nulla rõne in sacro ordine post lapsum, aut permanere [g] aut reuocari posse cognoscas. Circa quem tamen mitius [h] agendum est: quia cõmissum facinus facili [i] dicitur professione confessus.

Ans. l. 8. c. 26. Pann. l. 3. c. 146. † al. relatione.

Item Ioannes 8. Cænomantico † Vticensi episcopo.

† al. Cenomano Vticensi.

tuo deponitur, vt hic. 3 & 81. d. si quis clericus, & C. de pœ. seruus. Arg. contra 33. q. 4. nõ oportet 2. ibi simpliciter ponitur, separentur: & tamen separantur ad tẽpus, non perpetuo, ut extra de const. ex literis. in fi. Sed certe illa nõ sunt cõtraria: quia ibi nulla fuit depositio & est hoc ideo statutum, ne leges ludibrio fiant, ut C. de bon. quæ lib. l. vlt. §. fi. & est si. quod lex dicit, ꝙ dãnatus de crimine ad militiam non recipitur, ut ff. de re mili. qui cum vno. §. adulteri.

3 Nĩ verbũ statuere, rem perfectam signat. de pe. d. 1. §. hoc ãt fm Laur. ff. qd quisque iuris. l. 1.

QVi semel.] ¶ Adipisci.] Hoc c. intelligitur de rigore 25. d. primum. inf. ead. maior. vel in maioribus, vel de manifestis criminibus, ext. de temp. ord. c. fin. sic non ob. 82. d. presbyter. & 15. q. vlt. hi qui.

PResbyterum.] CASVS. Sacerdos quidam fuit lapsus in crimine, de quo postea in iudicio fuit sponte cõfessus, quare quæsiuit episcopus Fabianus, an posset in sacro ordine remanere, vel reuocari deberet? Et respondet Gregorius, ꝙ non. Sed quia sponte cõfessus est, mitius est agendum cum ipso. s. vt nomen sacerdotis retineat, vel in minoribus ordinibus remaneat.

g ¶ Aut permanere.] Simile sup. 24. d. c. vlt. inf. 15. q. vlt. si quis presbyter. contra. Sol. in inferiori ministrauit, vt ibi: sed in superiori. ut hic.

h ¶ Mitius.] Arg. ꝙ mitius agitur cum confesso, quàm cum conuicto, 4 vt inf. eo. de his vero & 15. q. vlt. Si quis presbyter. Si 61. d. quia simpliciter. 1. q. 5. præsentium. Arg. contra 24. d. c. vlt. Sed ibi timore probationũ est confessus hic sponte.

4 Cõcor. tex. in l. 1. & ibi gl. & Do. C. quæ appell. non recip.

i ¶ Facili.] idest, sponte, vt extra de homic. lator.

Maior.]

Miror.] CASVS. Quidam episcopus volebat cũ quodam sacerdote homicida dispensare: & persuadebat dño Papæ, vt ei post perpetratũ homicidium concederet ministrare. Sed Io. Papa eum reprehendit, dicens hoc fieri non posse post quantamcunque pœnitentiam: sed dispensatione. & 13. q. 1. noli. in fine.

b ¶ Homicidium.] Sponte, vt extra de homic. lator.

c ¶ Suadere.] Plus enim est suadere, quam compellere. ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere & plus punitur suasor, quam faciens. 89. dist. tanta. Ioan.

¶ Post perpetratum homicidium sacerdotale officium ministrari non potest. Cap. IIII.

Ivo p. 6. c. 114. & p. 10. c. 51. Panu. l. 3. c. 153.

Miror [a] minus doctam scientiam tuam sacerdotẽ putare post perpetratum homicidiũ [b] posse in sacerdotio ministrare, imò (qđ est ineptius) nobis suadere [c] velle, vt ipsi tali præsumptioni pberemus assẽsum. Quis enim tam demẽs, tamque peruersi sensus, tale quid æstimaret, vel post quantamcunque pœnitentiam concedẽdum, cum omnino sit canonicæ disciplinæ contrarium? Debet ergo sacerdotio priuatus lachrymarum fonte flagitium tam immane diluere, vt talibus saltem remedijs curatus, salutis possit inuenire suffragium.

Item Nicolaus Papa.

¶ Ad maiorem gradum clericus prouehi non potest, qui paganum occidit. Cap. V.

Ivo p. 6. c. 120.

Clericum, qui paganum occiderit, [d] nõ oportet ad gradum maiorem prouehi, qui carere etiam debet acquisito: homicida enim est. Nam cum discreti sint milites sæculi a militibus ecclesiæ, non conuenit militibus ecclesiæ militare [e] sæculo, per quod [f] ad effusionem sanguinis necesse sit peruenire.

Clericum. CASVS. Cleric⁹ qdã occidit paganũ. postea volebat ad ordines ꝓmoueri maiores, quæsiuit quidã episcop⁹ an posset? Et rñdet Papa, quod non: imo carere debet etiam acquisito. Nam milites ecclesiæ non debẽt sæcularẽ militiã exercere, per quã necesse sit ad sanguinis effusionem peruenire.

d ¶ Occiderit.] Spõte. B.

e ¶ Militare.] Per hoc patet qđ loqtur de illo, qui in bello fuit. hortari tñ põt clericus aliquos ad defensionem suæ ecclesiæ. 23. q. 8. vt pridem. arg. ff. de his q not. infa. ob hęc verba. §. vlt.

f ¶ Per quod.] Arg. quòd ratione vnius delicti imputantur omnia delicta, quæ sequũtur ex illo, vt 15. q. 1. si quis insaniẽs. 22. q. 4. iter. ff. qđ met. cau. si mulier. Argu. cõtra ext. de spon. veniens. ADDITIO. Et facit qđ not. inf. ca. quãtũ. in glo. hic patet, ibi dicam. Sed Ber. contra loquitur in matrimonio, in quo licet quis sua culpa cadat in metum, non nocet, ut no. extra quod metus cau. Abbas. Arch.

Imputantur multa pp vnũ delictũ.

Item Osbaldo chorepiscopo Quadrantino.

¶ Qui defendendo se paganum occiderit, sacerdotali careat officio. Cap. VI.

De his [g] clericis, ꝓ quibus consuluisti, scilicet qui se

sed diluat tam immane flagitium lachrymis; vt possit inuenire suffragium salutis.

a ¶ Miror.] Hic habes quòd eps non põt dispensare 1 cum homicida: item nec cũ simoniaco, vt 1. q. 1. erga. nisi quandoque, vt 1. q. 5. c. 1. & vlt. Ioan. De simoniaco est exp̃ssum extra de elect. c. penul. vbi dr, qđ si aliquo ignorante sit commissa simonia, eps cum eo potest dispensare, si in simplici beneficio sit commissa simonia: secus si in prælatura si aũt eo sciẽte sit facta: episcopus non potest dispensare cũ eo. ext. de simo. nobis. B. Item nec cum deposito ꝫm quosdam. vt 2. q. 6. ideo. Item nec cum eo qui excõicatus, celebrat. vt 11. q. 3. si quis eps. & 7. q. 1. si quis presbyter. licet sit arg. contra 2. q. 5. quãto. Sed illud de mandato Papæ. Item nec cum eo qui accedit ad iudicum sæculare, vt 21. q. 5. si quis eps. Item nec cum bigamo, vt ext. de big. c. de bigamis. & 34. dist. lector. Io. Nec dispensat hodie cũ filijs presbyterorum, vt ext. de fil. presby. c. pen. vbi scilicet ministrauit pater immediate. B. Dispẽsat autem in plerisque criminib. vt notaui 1. q. 7. §. nisi rigor. & generaliter vbi non prohibetur epo dispensatio, semp dispensare põt, vt extra de sentẽ. excom. nuper. licet quidam dicant, q in illis solis casibus dispensabit vbi a iure ei permittitur; quia cum in quibusdam criminib. ei cõceditur dispensatio, vt extra de iud. at si clerici. ergo in alijs ei prohibetur. argu. 25. dist. qualis. & C. de procu. maritus. Et licet dispensatio sit ius, quod peti non potest: tamen qñque eps tenetur dispensare, vt infra ca. vt constitueretur. in fi. &c. si quis diaconus, & cap. domino sancto, & 1. quæst. 7. di-

1 Scilicet in ordine, sed 1 beneficio sic ext. de cler. pugn. in du. Hericus, infra. eo. psbyteros. & ca. studeat. Dici põt, q hoc ca. miror. loquitur in homicida notorio, siue manifesto, & voluntario. de hoc, leg. & not. inf. eod. de his vero. Ar.

De his.] CASVS. Quidam clerici defendendo se, paganum occiderunt: quare quæsiuit Quadrantinus episcopus, an peracta pœnitentia possint ad pristinum gradum redire, vel ascendere ad altiores? Et respondet q non, quia Papa non dat eis licentiam aliquem hominem occidendi; & ideo melius est illis in gradu inferiori irreprehensibiliter famulari, quam alta indebite appetendo in profundum inferni demergi.

g ¶ De his.] Circa illos, qui cõmittũt homicidiũ, distingue sic: quia aut cõmittit homicidiũ ex necessitate, aut ex casu, aut ex volũtate. Si ex necessitate: aut illa necessitas est euitabilis: aut ineuitabilis. Si est euitabilis, ad superiores ordines non potest ascendere: sed in iam susceptis toleratur. 2 ut inf. ead. de his clericis. Si fuit ineuitabilis necessitas, sine omni dispensatione potest ministrare in ordine iam habito sed ad superiores habẽdos petet dispensationem, vt extra de homicid. suscepimus. &c. 2 Nec obst. ext. eod. lator. vbi dr q ad superiores talis licitè promouetur: qa hoc intelligo ex dispensatione. 3 Ioan. Sed certè quidquid dicat Ioan. de necessitate ineuitabili, capitulum videtur expresse dicere q talis necessitas in nullo obsit, vt inf. ca. quia te quasi ob noxium. De hoc notaui in quæstionibus. B. Si uero casu committitur homicidium: aut dedit operam rei licitæ, aut non. Si dedit operam rei licitæ, ei non imputatur: sed potest ministrare in suscepto, & ascendere ad su-

Homicidiũ vtrum impediat promouendos, & deijciat iam promotos.

2 Scilicet de mĩa, ut not. ext. de hom. sicut. ubi plene de hoc.

3 Vel dic q ibi fuit casus fortuit⁹, ut not. inf. ca. de his clericis. in glo. 1. in fi. Arch.

1 Et c. hi q & ca. si duo. nisi forte grande scandalum inde oritur: qa tunc inducitur ei purgatio. ext. eod. ex literis 1. & no. ext. de homic. cum dilectus i gl. qui tñ. & c. q fuit gl. uin.

superiorẽ, vt extra eo. c. vlt. & inf. ea. sæpe. 1 & ext. eo. Ioannes. Sed si illicitæ rei operam dedit, tunc nec in suscepto potest ministrare, nec ad superiorem ascendere, vt inf. ea. clerico. & c. si quis voluntate. Si vero voluntate occidit nunquam dispensandum est cum eo secundum quod loquitur ca. mitor. H. tamen cũ suo rigore dixit q i nullo casu pōt homicida pmoueri: qa potius debet quilibet permittere se occidi, quã aliũ occidere, vt 32. q. 5. ita ne. & dicit quòd hoc uerbum, consulendi, ponitur p verbo præcipiendi, vt 28. q. 1. sic enim. Item secundum H. etiam si crimẽ homicidij sit occultũ: tñ post pænitẽtiam nō pōt exequi suũ officiũ. secus est i alio crimine alio. vt inf. ea. de his. nisi i simonia. Io. Ex hoc expresse dr ext. de tẽp. ord. ca. vl. & ita duo crimina tñ excipit: scilicet simoniam, & homicidium. Argu. ext. de accus. inquisitionis. B. Alij autẽ plerique di ũt q siue sit homicidiũ, siue aliud crimen, dummodo sit occultũ, post penitentiã bene exequit officiũ suum sine omni dispẽsatione licet nō possit pmoueri. Sꝫ i simonia post nullam pęnitẽtiam potest exequi officiũ suũ. 1. q. 1. ergo. Hodie aũt obtinet opinio H. circa crimen occultum, vt ext. de accus. inquisitionis. B.

a ¶ Defendẽdo. Incaute sine moderamine. cuilibet eñi licitũ ẽ se defendere cũ moderamine, vt su. di. 1. ius naturale. & extra de app. c. significauit. C. vnde vi. l. 1.

d ¶ Si quis.] Iudex executor & assessor in causis criminalibus non possunt promoueri. hoc non est ratione peccati: quia non peccant ista faciendo. 2 vt 23. qō. 4. quæsitum & 5. quæst. miles. sed propter irregularitatem, quam ex tali facto contraxerunt.

2 Ideo dicebat Ber. q istud c. intelligebatur de illis qui nō peccauerũt.

defendendo, [a] paganum occiderit, si postea per pęnitẽtiam emẽdati possint ad gradum pristinũ redire, aut ad altiorem cōscendere, scito nos nullam occasionem dare, nec vllam tribuere eis licẽtiam quemlibet hominẽ quolibet modo occidendi. Verum si contigerit, vt clericus sacerdotalis ordinis saltem paganum occiderit, multum sibi cōsulit, si ab officio sacerdotali recesserit; satiusq; est illi in hac vita Domino sub inferiori habitu irreprehẽsibiliter famulari, quam alta indebite appetendo damnabiliter in profundum demergi.

Item ex concilio Agathensi, c. 50.

¶ Cadat ab officio episcopus, presbyter, aut diaconus capitale committens crimen. Cap. VII.

SI episcopus, presbyter, aut diaconus capitale crimen commiserit, aut chartam [b] falsauerit, aut falsum testimonium [c] dixerit, ab officij honore depositus in monasterium retrudatur, & ibi quamdiu vixerit, laicam tantummodo communionem accipiat.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 26.

¶ Qui homicidij, facto, aut præcepto, aut consilio post baptismum conscius fuerit, clericus non ordinetur. Cap. VIII.

Apud Mar. Brac.

SI quis [d] viduam, aut ab alio dimissam † duxerit, nō admittatur ad clericatum. Quod si irrepserit, deijciatur. Similiter, si homicidij aut facto, [e] aut pcepto, [f] aut consilio, [g] aut defensione α [h] post baptismum [i] cōscius fuerit, & p aliquam subreptionem ad clericatum venerit, deijciatur, & in fine vitæ suæ † laicam communionem tantummodo recipiat.

Ansel. l. 7. c. 11. Ex cā. 14. Apost. † al. relictam.

† al. sua communionem recipiat.

α ¶ Defensione. *In codice Lucensi Regio, (in quo sunt etiam hac capitula a Martino Bracarensi episcopo collecta) & apud Anselmum, & in editione conciliorum tribus tomis in margine legitur,* assensione. *cui lectioni conuenit quod legitur in concilio Triburiensi, c. 11. circa finem.*

Item Gregorius Ianuario episcopo Calaritano, lib. 3. epist. 26.

SI eps.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Agathen. quam pœnam deceat pati eps, presbyter, vel diaconus, qui capitale crimen commiserit, vel chartam falsauerit, uel falsum testimonium dixerit? Et respondet, q deponi debet, & detrudi in monasterium ad agendam pœnitentiam: vbi donec uiuit, non nisi laicam tantummodo communionem accipiat.

b ¶ Aut chartam.] Dic ut sup. 19. dist. in memoriam.

c ¶ Testimonium.] Infra 3. q. 9. presbyteri. 2

SI quis viduam. CASVS. Statutum fuit in concilio Martini Papæ, q si quis duxerit in vxorem uiduam uel relictam: aut homicidium commiserit facto præcepto, consilio, uel defensione, post baptisma promoueri non potest: & si irrepserit, deponatur & eijciatur. & in fine suæ vitæ communionem accipiat.

e ¶ Aut facto.] Vt miles.

f ¶ Aut præcepto.] Vt iudex.

g ¶ Aut consilio.] Vt assessor. & ita ex cōsilio punitur aliquis. contra illud. ff. man. l. 2. in fi. & l. denique. Sed nunquid addi debet de uolũtate? arguitur quod sic 1. q. 4. quia præsulatus. in fine. quod non concedo licet ante quam fiat, uellet illud factum esse: uel post factum, gratum habeat.

h ¶ Defensione.] Euitabili. B.

i ¶ Post baptismum.] Ergo si ante baptismum, potest. Bazianus dixit: si ante baptismum occidit non peccando, ut iudex, non potest promoueri quia non tollitur irregularitas: sed si occidit peccãdo tollitur totum Io. Et sic melioris conditionis est peccans quam non peccãs. De hoc quid iuris sit, notaui in quæstionibus. 36. dist. in gl. uidetur. B. 3

Consilium facit ut quis puniatur.

Homicida ante baptismum an promoueri possit.

3 Quæstio uenialis est: de qua habuisti 2 1. di. in pri. & ibi de hoc. & 51. dist. in sum. & 26. d. dein de Arc.

PEruenit.]CASVS. Episcopus Caralitanus restituebat clericos lapsos in crimen fornicationis ante pœnitentiã, uel post: prohibet Greg. dicens quòd tales carere debent sacris ordinibus: & ad altaris ministerium nunquam accedere.

a ¶ Fue-

¶De sacris ordinibus lapsi reparari non possunt. Cap. IX.

Poly. l. 4. tit. 39. Ansel. l. 8. c. 20. Iuo par. 6. c. 78. Pann. l. 3. c. 133.

PEruenit ad nos, quosdam de sacris ordinibus lapsos, vel post pœnitentiam, vel ante, ad ministerij sui officium reuocari: Quod omnino prohibemus, & in hac re sacratissimi quoq; canones cõtradicunt. Qui igitur post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccatũ carnis fuerit;[a] sacro ordine ita careat, vt ad altaris ministerium vlterius non accedat.

Idem Venantio Lunensi episcopo, libro 4. epist. 5. seu cap. 49.

¶De eodem. Cap. X.

Poly. ibidem. Ansel. l. 8. c. 21. Iuo par. 6. c. 83.

ACcedens ad Gorgonam insulã fraternitas vestra discutiat id, quod ad nos de Saturnino presbytero[b] perlatum est. Peruenit namque ad nos, quia postquã pro crimine lapsus sui, à sacerdotij ordine est deiectus, ad explendum ministerium sacerdotijs præsumit accedere, & omnipotenti Deo hostias immolare. Quod si ita factum fraternitas vestra repererit; eum sacri corporis, & sanguinis Dominici participatione priuatũ in pœnitentiã redigat: ita vt vsque ad diem obitus sui in eadem excommunicatione permaneat, & viaticum tantũmodo exitus sui tempore percipiat. Sin autem eum fraternitas tua talem pœnitentiam agere cognouerit, vt ei iustè ad recipiẽdã inter laicos communionẽ, & ante exitum debeat misereri: hoc in tuę[c] fraternitatis ponimus potestate: *& infra.*

Eodem li. 4. epis. 16. seu c. 60. Pann. lib. 3. c. 132.

¶Præterea ad fraternitatis tuæ consulta respõdentes statuimus, diaconũ, & abbatem[d] de portu Veneris,[e] quem indicas cecidisse,[f] ad sacrum ordinẽ nõ debere, uel posse vllo modo reuocari. Quem quidem sacro ordine priuatum in pœnitentiam deputare te cõuenit: cuius si postea actus, cõuersatioque meruerit; priorem[g] inter alios monachos, (vbi tu tamẽ decreueris) standi locum obtineat.[h] Subdiaconi quoq; quos similis culpa cõstringit, ab officio suo irreuocabiliter depositi, inter laicos communionem accipiẽt. In portu autem Veneris, loco lapsi diaconi, aliũ, qui hoc officiũ implere debeat, ordinabis. Saturninum vero presbyterum, vt nũquã ad sacri ordinis ministeriũ p̄sumat accedere, scriptis cauere decreuim⁹: sed eũ i insula Gorgon, atq; Capraria solicitudinẽ[i]

a ¶ Fuerit.]De quo fuerit conuictus, vel confessus. & hoc 1 uerum est nisi episcopus cum eo dispensasset, ut extra de iudi. at si clerici. Sed cõne canonista prohibet episcopo dispẽsare in hoc casu? non: sed redarguitur indiscreta dispensatio, ut dixi extra de præb. de multa.

1 Scilicet q canones contradicunt in hac re, &c.

ACcedens.]CASVS. Hoc cap. loquitur de quodam presbytero Saturnino, & de quodam diacono abbate, & de quibusdam subdiaconis. presbyter Saturninus propter suum delictũ depositus fuit: & tamẽ post depositionem Missas celebrauit. Diaconus uero abbas & subdiaconi mortaliter peccauerunt, crimen fornicationis cõmittendo. Vñ Lunẽ eps quæsiuit quã pœnam isti pati deberent. Et rñdet Greg. q Saturninus presbyter careat communione corporis & sanguinis Christi donec uixerit. in fine tamen uiaticum accipiat: nisi antea episcopo uisum fuerit ei esse miserendum. & in scriptis caueat, ut de cætero Missam non cãtet: & gerat curam monasteriorũ in insula Gorgonia & Capraria sine p̄iudicio alicuius. Diaconus uero abbas semper ab ordine sacro depositus erit; qui tñ poterit inter alios monachos priorẽ locum obtinere. si eius conuersatio meruerit; sed ordinẽ nõ obtinebit, in cuius loco debet ali⁹ ordinari. Subdiaconus uero irreuocabiliter deponetur: laicam tñ cõionem accipiat.

b ¶ Præsbytero.] Ergo clericus degradatus nõ retinet ordinem arg. 54. dist. ex antiqs. & 11. q. 3. episcopus: & 15. q. vl. si qs presbyter. & 23. q. vl. clerici. & idem uidetur p hoc quod dicitur inf. inter laicos communionẽ. Sed tñ dico q characterẽ semp retinet. per id quod habes 1. q. 1. qd quidam. & 32. q. 7. licite. arg. 81. dist. dictũ. Vnde qui percutit ipsum incidit in canonem: saltem in memoriam pristinæ dignitatis, vt ff. de decur l. vl. & ff. de quęst. vnius. §. seruus & de cõsecr. dist. 4. ostẽditur. 2 quod non credo cũ careat omni priuilegio clericali: 2 nec credo q conficiat. 3 quia omnẽ potestatem amisit. B.

Degradatũ percutiẽs incurrit excõicationem.

2 Adde quæ no. in addi. c. 2. de pen. lib. 6. & ca. dominus in gl. in uers. sacrilegiũ. inf. 93. dist.

3 Hæc fuit opin. Rayn. quam rec. Goff. & B. extra de cle. excom. mi. cap. 1.

c ¶ In tuæ.] Ergo episcopus potest remittere pęnitentiam iniunctam a Papa sic. 33. q. 2. latorem.

ADDITIO. Vel de hoc ut ibi. Argu. cõtra 15. dist. c. 2. in fi. ibi uideas. De hoc etiam not. 26. q. 7. tempora.

Abbas quem ordinem debeat hẽre.

d ¶ Abbatem.] Ergo abbas potest esse diaconus: quia abbas potius est nomẽ officij quàm dignitatis. 18. q. 2. c. 1. immo in minoribus ordinibus cõstitutus potest esse. 4 abbas extra de ætate & quali. tuam.

4 Verum est dispẽsatiue: & sic loquit decre. tuam. ibi: ex tua, &c.

e ¶ Veneris.]Existentem.

f ¶ Cecidisse.]Per crimen.

g ¶ Priorem.]Idest, ut sit monachus, ut prius fuit: non tamen erit abbas.

h ¶ Obtineat.]non ordinem, uel dignitatem.

i ¶ Solicitudinem.]Vt sit procurator loci, licet sit infamis: quia infames non excluduntur a ciuilibus muneribus.

1 Ista opin. efficitur tenetur per glo. & Docto. in c. cum deputati de iudi. &c. imperatorum de iuram. calum. Spec. in tit. de procu. §. 1. uer. item quod è infamis & Alexáder de imo. in l. reum crimi nis. in fi. C. de procur. Infamis potest esse procurator.

ribus. 1 sed honorib. Argu. C. de his qui non imple. sti. facra. soluti sunt. l. 1. lib. 10. & ext. de aeta. & qualit. etiã, & sic procurator monasterij potest esse infamis: sed nõ procurator episcopi. 5. q. 3. quia eps. quia non requiritur summa in eis perfectio integritatis. ut 16. q. 1. legi.

vt inf. ea. considerãdum. VII. non fuit penitus immunis. vt extra de homicid. c. sicut. §. illi quoque: tñ hoc exemplum non competit. quia istud fuit ante baptismum. f ¶ Augustinus. Qui fuit Manichæus. 3 sed ante baptismum: & ideo non competit exemplum, &c.

3 Arg. contra. 22. q. 6. vides. ubi de hoc.

Ponde-

POstquam.] CASVS. Episcopus qdã depositus fuit: canonici uolebãt alium eligere. Archieps uel primas disturbabat eũ restituere nolens: qđ dicit Greg. de iure fieri nõ posse: & cum ecclesia vltra tres menses vacare non debeat. præcipit Greg. Archiepo, ut deprecationi canonicorum consentiat. & loco depositi alium ordinet.

a ¶ Tres menses.] Tres dantur ad electionem à die mortis: & alij tres menses ad consecrationem petendã. inf. 100. d. qm. & 63. d. obeuntibus, & ext. de elec. ne pro defectu. nisi per necessitaté prorogetur ut 28. d. de Syracusanæ.

Electio an fieri debeat intra tres menses.

2 De hoc 61. d. Ofius. &c. bene nouit. ibi de hoc.

ECONTRA. Hæc est secũda pars huius distinctionis, in qua magister probat cõtrariũ eius, quod supra probatũ est: scilicet, quod post lapsum possunt reparari, probat inquã per exépla, & per nouẽ auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Supra probatum est, quod lapsi post pœnitentiã nõ sunt restituendi. Mõ Gratianus probat cõtra, scilicet quod possunt restitui, & ad altiora cõscendere: & probat octo exemplis; scilicet Mariæ, & Aaron, Dauid, Achab, Petri & Pauli, Augustini, & aliorum, quorum nomina in sequenti palea ponuntur: qui omnes post peccatũ sunt restituti.

b ¶ Econtra.] Maria, &c. de hoc dicitur 2. q. 7. §. itẽ obijcitur.

c ¶ Aaron.] Hæc historia habetur 45. d. disciplina.

d ¶ David. Hæc historia dicitur 2. q. 7. §. item cũ Balaam.

e ¶ Lapidauit. Idest, lapidantib. cõsensit, custodiendo vestes,

de monasterijs gerere, & in eo, in quo est statu, sine cuiusquam aduersitate manere permittimus.

a ¶ Presbytero.] *In vetusto codice epistolarum B. Gregorij, & aliquot antiquis exemplaribus Gratiani legitur*, ex presbytero; *itemque inferius in hoc eodem capite*. Saturninum vero ex presbyterum. *siue vt in impressis B. Gregorij*. ex presbytero. *Depositos enim presbyteros, ex presbyteros, & eos, qui monasteria deseruerant, ex monachos appellabant, sicut illi qui consulatum, aut quæsturã gesserant, exconsules, aut exquæstores vocari soliti fuerant.*

Item Mariniano episcopo Rauennati, lib. 6. epist. 39. seu, c. 203.

¶Loco lapsi alius ordinandus est. C. XI.

POstquam quemquam criminaliter abscedentem, † in locũ, de quo lapsus est, nulla permittit ratio reuocari; & ultra tres menses a ecclesiam vacare Pontifice statuta sacrorum canonum non permittũt: ne cadéte pastore dominicum gregem antiquus (quod absit) hostis insidiando dilaniet; fraternitas vestra deprecationi eorum consentire, & in loco lapsi debet episcopum ordinare.

Ansel. li. 8. c. 25.

† *al: cadentem.*

dist. 75. quoniam.

Item Martinus Papa I. in epistola ad Amandum.

¶Qui post ordinationem suam in lapsum ceciderit, sacra mysteria non debet tractare. C. XII.

SI post ordinationem suam quispiã in lapsum ceciderit, & præuaricationis peccato fuerit † deprehẽsus, obnoxius, omnimodo prohibendum est, eum manibus lutulentis, atque pollutis mysteria nostræ salutis tractare.

† *al. deprehendatur.* orig.

2 *Econtra* b *exemplis, & auctoritatibus probatur, post actam pœnitentiam proprios gradus licite posse administrare, & ad maiores conscendere. Maria enim soror Aaron postquam lepra percussa est, quia in Moysem murmurauerat, acta pœnitentia a peccato mundata, & sanata est, & pristinam gratiam prophetandi recepit. Aaron* c *autem post conflatum vitulum, etiam in summum sacerdotem consecratus est. Dauid* d *post adulterium, & homicidium spiritum prophetiæ recepit, & in proprio* † *gradu permansit. Achab quoque post mortem Nabuthæ viri sanctissimi per pœnitẽtiam humiliatus in regia sede remansit. Et vt prætereamus multa exempla noui testamenti, Petrus negauit Christum, & tamen postea Princeps Apostolorum factus est: Paulus Stephanum lapidauit,* e *& tamen a Deo in Apostolum electus est. Multi quoque ab hæresi ad vnitatem catholicæ fidei reuertentes in suis ordinibus sunt recepti; alij vero ad episcopalem etiam gradum sunt promoti, vtpote Augustinus,* f *& alij complures.*

33. q. 2. c. hoc ipsũ.

Num. 12.

Exo. 32.

2. Reg. 11. & 12.

† *al. pristino.*

3. Reg. 21.

Matth. 26.

Ioan. 21.

Act. 7. & 9.

Burc. l. 1. 235.

Iuo in prologo.

Pann. in prologo & c. 31.

I ¶De eodem, PALEA. C. XIII.

IOãnes Chrysostomus a duabus synodis orthodoxorũ

episcoporum fuit dijudicatus, † sed iterum fuit restitutus Marcellus episcopus Ancyræ Galatiæ depositus fuit, sed postmodum proprium recepit episcopatũ. Asclepius diiudicatus a synodo, ecclesiam suam postea recepit. Lucius episcopus Adrianopolites dãnatus a Papa Iulio recepit ecclesiam sui episcopatus. Cyrillus episcopus Hierosolymitanus depositus fuit, postea recõciliatus est ecclesiæ suę. Simili modo Polychronium eiusdem ecclesiæ. Hierosolymitanæ pontificem Sixtus Papa damnauit, & iterum ipse eum reconciliauit. Innocentius Papa Photinum episcopum damnauit, sed postea eum in proprium locum restituit ecclesię suæ. Misenum a episcopũ a Fœlice Papa damnatum Gelasius Papa successor illius reconciliauit, † & ecclesiæ suæ restituit. Leontius dũ esset presbyter, depositus fuit, sed postea in Antiochia Patriarcha extitit. Gregorius vero quartus Papa Theodosium, quẽ Eugenius eius antecessor presbyterij honore priuauerat, sanctæ ecclesiæ Signinæ consecrauit episcopum. Ibas namque episcopus dijudicatus fuit, sed sãcta synodus canonica suam illi restituit ecclesiam. Rothadũ vero episcopum sanctæ Suessionensi ecclesiæ a synodo, cui Carolus interfuit, condemnatum, & Sophronium† Placentinum episcopum merito reprobatum, Nicolaus Papa ambos reconciliauit.

¶ *Caput hoc vetustioribus codicibus abest: in vulgatis inscribebatur,* Item ex Epistola Cyrilli ad Ioannem Antiochenum: *quæ inscriptio sublata est, quoniam quæ in hoc capite tractantur, ex varijs historijs sunt collecta, & aliqua longe post Cyrillum, & Hierosolymitanum, & Alexandrinum contigerunt. Neque apud Burchardum, & Iuonem vlla talis inscriptio est, sed tantũ in Pannormia.*

a ¶ Misenum.] *Antea legebatur,* Nicænum, *Emendatum est ex Burchardo, Iuone, & c. Gregorius. inf. 35. q. 9. Atque in Põtificali Romano manuscripto in vita Nicolai primi hæc legũtur.* Sicut Beatus Papa Fœlix Vitalem, & Misenum episcopos, qui in Petro Alexandrino hæretica fæce coinquinato coacti consenserant, sacerdotali gradu, ecclesiastica immo communione priuauit.

Præterea Calixtus Papa I. de huiusmodi scribit, ita epis. 2. ad episcopos Galliarum.

¶ Clerici post lapsum in suis ordinibus reparari possunt. C. XIIII.

PONderet[a] vnusquisq; sermones suos, & qđ sibi loqui non vult, alteri nõ loquatur. Vnde bene sacra ait scriptura. (Quod tibi[b] nõ vis fieri, alteri ne facias. Nos enim tempore[c] indigemus, vt aliquid maturius agamus. Nec præcipitemus consilia, & opera nostra, neque ordinem corrũpamus. ¶ Sed si aliquis lapsus quocũq; modo fuerit portemus† eũ, & fraterno corripiamus affectu: sicut ait Beatus Apostolus: ([d]Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, q spiritales estis, istruite huiusmodi ĩ spiritu lenitatis, cõsiderãs teipsum, ne & tu tẽteris. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legẽ Christi.) ¶ Porro sanctus Dauid[e] de criminib. mortiferis egit pęnitentiã & tamen in honore permansit. ¶ Beatus quoq; Petrus amarissimas lachrymas fudit, q̃do Dñm negasse pænituit: sed tamẽ Apostolus per-

---

Margin (left): † al. induratus. — sim. Papa dij. — 35. q. 9. c. Gre. — † al. & communicauit. — † al. Suffrenum.) vel Suffredum, vt j. 6. q. 3. denique Suffredus. — Tob. 4. Burc. l. 19. c. 42. Ivo par. 6. c. 48. — † non perdamus ibi, sed fra. orig. — Gal. 6.

Gloss (right): PONderet. CASUS. In hoc c° ostẽdit Calixtus Papa, q clerici post lapsum peracta pœnitẽtia possunt in pristinum statum restitui. Et hoc pbat auctoritatib. & exemplis xj. Prima est in principio capituli. Secunda pbatio incipit ibi. (Sed si aliqui lapsus.) Et adhoc inducit auctoritatem Apostoli: Si præoccupatus, &c. Tertia ibi. (Porro sãctus Dauid.) Quarta ibi. (Beat° quoq;) quinta ibi, (Peccator.) Sexta ibi. (Errant itaq.) Septima ibi. (Nũquid q dormit.) Octaua ibi (Redde mihi.) Nona ibi. (Vade, & amplius noli peccare.) Decima ibi. (Nõ ego.) Vndecima ibi. (Susam.)

a ¶ Ponderet.) Grauis erit q libet ĩ uerbis, Vt 4. q. 3. §. item in criminalib. ver. ĩ testib. & qui cito fatur ad pniam ꝓperat, vt dicit Seneca. & potest quis in ꝓprio facto petere inducias ad respõdendũ, ut ff. de Itetrog. act. q interrogat. an hæres sit: nã testis repentinus, &c. 5. q. 5. sed aliud.

b ¶ Quod tibi.) In Tobia.

c ¶ Tempore.] Nã ratio temporis mutat constitutionẽ. vt 34. di. fraternitatis.

d ¶ Apostolus.] Ad Galatas.

e ¶ Dauid.] Hoc exẽplum nõ competit, nã nihilomin° fuit dictum ei: Nõ ædificabis mihi domum: quia vir sanguinum es. inf. de conse. dis. 1. c. 1. & 1. q. 7. si qs omnem.

Dauid prohibitus est ædificare.

a ¶ Mini-

mansit. Et Dominus per prophetam peccãtibus pollicetur, dicens: (Peccator in quacunque die conuersus ingemuerit omnium iniquitatum illius non recordabor amplius:) Errant enim qui putãt Domini sacerdotes post lapsum, si condignam egerint pœnitentiam, Domino ministrare [a] nõ posse; & suis honoribus frui, si bonã deinceps vitam duxerit, & suum sacerdotium condigne custodierint. Et ipsi, qui hoc putant, non solum errant, sed etiam contra † traditas ecclesiæ claues disputare, & agere vidétur: de quibus dictũ est: (Quæcunque solueritis in terra, erunt soluta & in cœlo.) Alioquin hæc sententia aut Domini non est, aut vera est. ¶ Nos uero indubitanter tam Domini sacerdotes, quam reliquos fideles post dignã satisfactionem posse redire ad honores credimus; testante Domino per Prophetam: (Nunquid [a] qui dormit, [b] non adjiciet [c] vt resurgat [d]?) Et propheta Dauid pœnitentiã agens dixit: (Redde mihi lętitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me.) Ipse namque post pœnitentiã, & alios docuit, [e] & sacrificium Deo obtulit, dans exemplum Doctoribus sanctæ ecclesiæ, si lapsi fuerint, & condignam pænitẽtiam Deo gesserint, vtrumque facere posse. Docuit enim q̃do dixit: (Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur.) Et sacrificium Deo prò se obtulit, dum dicebat: (Sacrificium Deo spiritus cõtribulatus:) Videns enim Propheta scelera sua mũdata per pęnitentiam non dubitauit prędicando, & Domino libãdo curare aliena, *& infra.* ¶ Mundatur ergo homo a peccato: & resurgit gratia Dei lapsus, & in pristino manet officio iuxta prædictas auctoritates, Videat, ne amplius peccet, vt sentẽtia Euãgelij maneat in eo: (Vade, & amplius noli peccare) Vnde ait Apostolus: Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentijs eius.) *& infra.* ¶ Sententiam, fratres, quæ misericordiã [f] vetat, non solum tenere, sed & audire refugite, quia potior est misericordia omnibus holocaustomatibus, & sacrificijs.

¶ Nunquid.] *In epistola Calixti, & apud collectores indicatos legitur:* nunquid, qui cadit, non adjciet, vt resurgat? & qui auersus est, non reuertetur? *& alibi:* nolo, inquit Dominus, mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. *Quæ duæ sententiæ habentur Hier. 8. & Ezech. 33. Sed ob glossam nihil est mutatum.*

Ezech. 18.

Poly. l. 4. tit. 33. Pann. l. 3. c. 148.

† al. traditas ecclesiæ claues despicere videntur) infra ex Aug. c. vt constituer ret.

Matth. 18.

Greg. l. 7. epist. 53.

Psalm. 40.

Psal. 50.

Rom. 6.

Item. 8.

Item Hieronymus ad c. 3. Malachiæ.

¶ In pristinum gradum per pænitentiam reuocari possunt sacerdotes. C. XV.

ET purgabit [g] filios Leui; tempus [h] est enim vt iudiciũ incipiat a domo [i] Dei. (& alibi [k] scribitur:) A san-

Malach. 1. Pet. 4.

a ¶ Ministrare.] dispensatiue si crimen est manifestum: vel ipso iure, si crimen est occultum. extra de tempor. ord. c. Vlt.

b ¶ qui dormit.] In peccato.

c ¶ Non adijciet.] i. non conabitur bene operando.

d ¶ Vt resurgat.] Per pœnitentiam.

e ¶ Docuit.] i. doctorum se promisit: & sic eo ipso q̃ quis promittit se uelle docere, Deo obligatur. sic. 21. dist. in nouo, ubi similiter arguit: Anacletus ex illa auctoritate: Dabo tibi claues. i. dabo. in corpore mortali: & sic futurum ponitur p̃ præsenti. Vt de consecr. d. 2. in Christo. ff. de ver. sig. uerbũ erit B. simile 23. q. 5. §. hic notãdum ibi. da. &c.

Docere se velle promittens. Deo obligatur.

f ¶ Miam.] Si enim in aliquo redarguendi sumus, melius est miæ reddere rõnẽ, q̃ crudelitatis. 35. q. 9. veniã. & j. 26. q. 7. alligãt & 11. q. 3. nemo. j. 86. d. nõ satis. inf. 1. q. 7. exigũt. su. dist. 9. sana quippe.

Excedẽdum ẽ potius circa miam, q̃ circa crudelitatem.

ET purgabit filios.] CASVS. Probat Hier. post pactam pniam sacerdotes posse Deo placere, & sacrificare sibi sicut ante peccatũ faciebant. Et hoc probat auctoritate Malachiæ dicẽtis, sacerdotes vete. testa. purgãdos esse & colãdos, ut puri remaneãt, sicut aurũ & argentũ, vt Deo digne offerãt. Ita & alij dt Gre. cũ emẽdati fuerint poterũt offerre, & placebit Deo sacrificiũ eorũ, sicut dies sæculi, & anni antiqui Dño placuerãt, i. sicut ante peccatũ Domino placuerãt, ita & post peccatũ emendati placẽt, & placere debent.

g ¶ Et purgabit. Verba Malachiæ sũt. Ecce ueniet Dñs exercituũ, & quis potest cogitare diem aduẽtus eius, & q̃s stabit ad uidendum eum? Ipse eñ quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum, & sedebit conflans, & emundans quasi aurũ, & argentũ, & purgabit filios Leui, & colabit eos quasi aurũ, & argẽtũ, & erũt offerẽtes Dño iusta sacrificiũ, & placebit Domino sacrificiũ. Iuda & Hierusalem sicut dies sæculi, & anni antiqui.

h ¶ Tempus. n. &c.] Verba Petri in epistola canonica. ADDITIO. Primæ Petri 4. c.

i ¶ A domo.] idest, sacerdotibus. Omnia enim * mala a sacerdotibus processerunt. 24. q. 3. transferunt.

** Vide glossã in capite iste allegato.*

k ¶ Et alibi.] In Ezechiele c. 9.

l ¶ Vnde

a ¶ Omnem.] Arg. quod de vno dicitur, de omnibus intelligitur, vt 61. dist. miramur & 24. quæst. 1. quodcunque.
b ¶ Antiqui.] Id est, patres sancti.
c ¶ In principio.] Id est, ante peccatum. arg. inf. prox. c.
d ¶ Sic post peccatum.] Immo plus, infra ead. cap. fidelior.

Ezechiel. 9.

ctis meis incipite] In filijs autem Leui omnem [a] sacerdotalem intellige dignitatem. Si autem sacerdotes purgādi sunt, & colandi, vt purum aurum remaneat & argentū; quid de cæteris est dicendum? Qui cum emundati fuerint, & colati; tūc offerent Domino iusta sacrificia, & placebit sacrificium eorum, quod offerunt pro Iuda, & Hierusalem, hoc est pro ijs, qui Dominum confitentur, & pacem eius mente conspiciunt (sicut dies sęculi, & sicut anni antiqui [b]:) vt quomodo in principio [c] placuerūt Deo, sic post peccatum [d], & pœnitentiam placere incipiant, cum omni fuerint peccatorum sorde purgati.

Item Gregorius Secundino, lib. 7. epist. 53.

¶ Lapsi reparari possunt; C. XVI.

Rub. in pœ. c. 1. Burc. l. 10. c. 43. Ivo par. 6. c. 85. Pann. l. 3. c. 147.

QVia sāctitas tua hoc a nobis requisiuit, vt sibi de sacerdotali officio post lapsum resurgendi auctoritates scriberemus; dum se dicit de hoc canones diuersos legisse, & diuersas sententias inuenisse, alias resurgendi, alias nequaquam posse: Ideo nos a generales synodos à Nicæna incipiētes, hanc cum reliquis quatuor [e] veneramur; quia ipsam sequentes cæteræ in cunctis canonicis sententijs vnanimiter concordant. Nos vero præcedētes patres sequi debemus, qui auctore Deo à sacra doctrina illorum non discordamus. A capite [f] itaque incipientes vsque ad quartum [g] altaris ministrum, hanc formam seruandam cognoscimus, vt sicut minorem maior præcedit in honore: ita & † in crimine [h], & quem maior sequitur culpa, maiore plectatur vindicta; & sic postea † pęnitentia credatur esse fructuosa. ¶ Quid enim prodest triticū [i] seminare, & fructum [k] illius non colligere? aut domum construere, & non illic habitare? Post dignam igitur satisfactionem credimus posse rediri ad honorē. *& infra.* ¶ Ad fontem misericordiæ recurrentes Euangelij proferamus sententiam (Gaudeo [l], inquit, super vno peccatore pęnitentia agente, magis quam supra nonagintanouē iustis, qui non indigent pœnitentia.) Et ouem perditam, nonagintanouē [m] nō errantib. relictis in deserto [n] †, humero pij pastoris ad ouile reportatam Dominus ipse testatur. Si ouis perdita errans post inuentionem ad ouile humero reportatur; cur post pœnitentiam ad ecclesiæ ministerium lapsus nō reuocetur? Sicut β in Apocalypsi dicitur de ministro ecclesiæ. (Memento vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima [o] opera fac. Quid enim est grauius, aut carnale delictum admittere, sine quo pauci [p] inueniuntur: aut Dei filium iureiurando negare? In quo tamen hunc ipsum beatum Petrum Apostolorum principem, ad cuius sacrum corpus indigni sedemus; lapsum esse cognoscimus. Sed post negationem pœnitentia secuta est, & post pœnitentiam misericordia data est; quia postea ab apostolatu eum non expulit, qui ante quidem ipsum se negare prędixit.

† al. & crimine.
† al. vindicta, quæ post pœnitentiam.
α Luc. 15.
† in deserto.] abest ab ori.
β Apoc. 2.

QVia sanctitas tua.] CASVS. Secundinus inueniebat cōtrarias auctoritates de reparatione lapsorū, quare supplicauit Greg. vt solueret ei has contrarietates: & scriberet sibi de clericis lapsis, vtrū possint post pęnitentiā reparari. Greg. vero ei satisfaciēs ostendit lapsos pacta pęnitētia, posse in statū pristinū reduci, sequens concilia & antiquos patres, & hoc probat exēplis & rationib. sex. Prima rō est ibi.) Quid enim. Secundū exēplū vel ratio est ibi. (Aut domum.) Tertia ibi. (Gaudeo,) Quarta ibi. (Et ouem.) Quinta ibi, (Sicut in Apocalypsi.) Sexta ibi. (Quid enim grauius.
e ¶ Quatuor.] Scilicet Cōstātinopolitana, Ephesina, Chalcedonensi, & Ancyrana, de qua habes inf. ea. domino 1.
f ¶ A capite.] idest, episc. opo.
g ¶ Vsq. ad quartū.] i. subdiaconatum.
h ¶ Ita & in crimine.] Inf. 24. q. 1. non afferamus.
i ¶ Triticum.] idest, pœnitentiam.
K ¶ Et fructum.] id est, restitutionem.
l ¶ Gaudeo.] Ideo dicit, gaudo, quia post pęnitentiam fortior resurgit homo, vt infra ea fidelior 2.
m ¶ Nonagintanouē.] Per hunc numerū designātur nouē ordines Angelorū, de quib. habes. ſ. de pę. dist. principiū.
n ¶ In deserto.] id est, in cęlo: qp diabolus p casu deseruit.
o ¶ Et prima.] Arg. q restituti possunt accusare & testificari. ar. ſ. ea. ferrum. & ea. dño sancto.
p ¶ Pauci.] difficile n. est continere, vt 28. d. de his & 33. q. 5. qui sitit: nec tñ ideo minus delictū est, vt 2. q. 1. multi. in fi. & 32. q. 7. flagitia, & licet istud sit naturale, non tamē excusat. vt ff. ad leg. Aquil. si seruus. §. si fornicarius. ...

1 De istis habet 15. d. c. 1.
2 Secundum hunc intellectum istud, magis, quod est in textu tenetur comparatiuè, & legitur de re iis iustis & loquit quadam similitudine vulgari Archid.

Qvid est.] CASVS. Probat Greg. in hoc ca. ꝙ prælati post lapsum peracta pœnitentia, ex officio suo prædicare possunt & hoc probat exemplo Ezechielis prophetæ, qui cum staret & videret similitudinē quatuor animalium, & quatuor rotarum, cecidit in faciem suā, & Dn̄s dixit ei: Fili hominis, ista supra pedes tuos & loquar tecum. Iacenti ergo in pctō prophetę dr̄ vt resurgat per pęnitentiam, & post pęnitentiam ad prædicandū mittitur, prę-lati similiter in peccato iacentes prædicabūt, sicut fecit ꝓpheta. Nam cū stant in peccato superbiæ prælati, dignum est, vt ad bona opera cōsurgant per pn̄iam. Et no. ꝙ in prædicta auctoritate stare dupliciter sumitur. Nā primo accipitur in mala significatione, postea in bona.

a ¶ Prophetæ. Ezechieli, Ezechie. 2.

b ¶ Stans.] Hic stans accipitur in mala significatione, & prīº in bona. & ita est hic arg. ꝙ aduocatus varijs modis pōt iura exponere, sicut hæc auctoritas, Verbum caro factum est. vel illud: veritas de terra orta est, quandoque exponitur, id est. Christus de virgine natus est, vt 35. q. 10. c. 1. quandoque exponitur, idest, cōsilio de pœnitente. de pę. d. 1. quicunq; argu. contra 23. q. 7. quod autē. Sed hæc diuerso respectu.

| Iura vario modo possunt exponi.

ADDITIO. Ad idem ext. de ap. solicitudinē. in fi. vbi de hoc.

c ¶ Timore.] Seruili. s. cum quo charitas dedignatur habitare. inducit tamē iste timor filialem sicut seta filium, Vt inf. de pę. d. 2. si quis tātū.

Timor est duplex.

Ferrum.] CASVS Legit̄ In Iob, Habet argentū venarū suarum principia, & locus est auro, in quo cōflatur, ferrum de terra tollitur, & lapis calore solutus in æs cōuertitur. Per hanc auctoritatem vult Greg. probare ꝙ postquam prælatus separatus est per pęnitentiā a peccatis, debet lucidus reputari: nec debet cōspici in eo id quod fuit, sed quod modo est ad instar ferri, quod donec est sub terra, obscurum est: sed postquam separatur à terra, fit lucidum, & vtile ad secandum. Sic prælatus ad prædicandum, & ad verba diuina declarandum.

d ¶ Ferrum.] In Iob. continetur ita: habet argentū venarum suarum principia, & auro locus est, in quo conflatur: ferrum de terra tollitur. lapis calore solutus in æs conuertitur.

e ¶ Incipit.] Arg. ꝙ post pęnitentiā reuertitur quis ad priores 1 actus 11 32. q. 1. cum renunciatur, & q. 5. præceptum. in fi. & 6. q. 1. illi q. & sup. eo. c. qa sanctitas tua. in fi.

1 Ad hoc ī. eo. quia tuaver. sicut in. vbi de hoc: & 23. q. 7. vides, iuxta fi. vbi etiā de hoc.

a ¶ Ideo nos.] *In duabus editionibus epistolarum B. Gregorij legitur.* ideo generalissima, quę à Niceno cōcilio incipiunt cum reliquis quatuor inuenimus concordantia. Nam & nos præcedentes, &c. *In vno manuscripto codice est,* generalissime *reliqua eodem modo. Apud Burchardum, Iuonem. Pannormiam.* Nam nos generaliter; *cætero qui parum à Gratiano discordant.*

ß ¶ *Sicut.*] *Hinc vsque ad vers.* Quid enim. *in aliquot Codicibus epistolarum excusis, & duabus manuscriptis, Burchardo, Iuone, & Rabano non habentur.*

Item super Ezechielem, hom. 9. ad c. 2.

¶ Post acerrimam pœnitentiam lapsi reparantur. C. XVII.

Qvid est hoc, quod prophetæ [a] iacenti dicitur: [Sta supra pedes tuos, & loquar tecum.] Qui enim iacenti loquebatur, cur nō se, nisi stanti promittit esse locuturū? Sed sciendū, quia alia sunt, quæ iacentes; alia, quæ stantes audire debeamus. Iacenti. n. dicitur, vt surgat stāti autem præcipitur, vt ad prædicationem proficisci debeat. Adhuc enim nobis in infirmitatis confusione iacētibus præberi non debet auctoritas prædicationis. Sed cum iam in bono opere surgimus, cum iam recti stare cęperimus, dignum est, vt ad lucrandos alios in prædicationem mitti debeamus. Stās [b] ergo propheta visionem spiritalem vidit, & cecidit; cadens vero iam monitionis verbum suscepit, vt surgeret: surgens autem præceptum audiuit, vt prædicaret: Nam qui adhuc ex superbiæ vertice stamus cum iam de æternitatis timore [c] aliquid sentire cæperimus, dignum est, vt ad pęnitentiam cadamus. Et cum infirmitatem nostram subtiliter cognoscentes, humiliter iacemus, per diuini verbi consolationem surgere ad fortiora opera iubemur.

Ezech. 2.

Item lib. 18. Moralium c. 16. ad c. 28. Iob.

De eodem. C. XVIII.

Ferrum [d] de terra tollitur, cum fortis propugnator ecclesiæ à terrena, quā prius tenuit, actione separatur. Non ergo in eo debet despici, quod fuit; quia iam incipit [e] esse, quod non fuit [f] †.

† Concor. text. in fi. in l. 1. §. in summa. ff. de aqua plu. arc. & in le. prouinciale. ff. de verb. sign.

Item Hieronymus ad c. 3. Michea.

in fi. ff. de ædil. edi. q̄ ita ar. contra 61. d. in sacerdotib. Resp. ꝙ nunquā per penitentiam reuertitur res ad priorem statum, vt 23. q. 2. admonere. & 81. distinct. Romanus, & c. si quis clericus sed per dispensationem, vt 2. q. 3. §. notandum. in fi. Ioan. nisi in occultis criminibus, vt extra de temp. ordinan. c. vlt. B.

f ¶ Quod non fuit.] idest, qualis nō fuit, & sic non est hic aliqua fictio iuris. Vel dic quòd ius fingit eum esse nouum hominem sicut baptizatū. 26. dist. c. 1. de pœn. dist. 2. §. Romanos, & c. quomō. versi. expoliantes. alteratus tamen est. :. quæ. l. 7. §. quia ergo. sic fingit nū esse homici-

Ius multa fingit.

homicidam qui post homicidia 23.q.5.si homicidiũ.similiter fingit aliquē nō transisse qui transiuit,ut 7.q.1.mutationes,& non esse epm qui est eps,vt 2.q.7.non omnes.& c.qui nec.& esse virginē,quæ non est virgo,vt 32.q.5.proposito.& nō esse matrimoniũ quod est,vt 30.q.5.

alienigenis compellebantur idolatrare, quas postea admonitionem Esdræ dimiserunt. De isto Iesu Zacharias propheta vidit visionem quandam, quam recitat sic a Ostendit mihi Dominus, sacerdotem magnũ Iesum coram Angelo Dei,& Satã,i.vxor idololatra, stabat a dextris eius, & Iesus erat indutus sordidis vestibus. Dixitq; Angelus ad eos q corã se stabãt: Auferte ei sordida uestimenta, & date ei cãdida vestimēta.& posuerũt super caput eius cidarim, induerunt q; eũ candidis uestib.

¶Post condignam pœnitentiam pristina recipiuntur officia. C. XIX.

CVm exaudiero [a] eos,dabo eis virtutem spiritus mei, & implebo eos iudicio meo, & fortitudine.] Animaduerte in presenti loco posse docere aliquē post peccatum;si tamē uitia pristina,pœnitentia digna diluerit. Vnde Dauid post adulterium, & homicidium loquitur in psalmo.] Asperges me hyssopo, & mundabor; lauabis me,& super niuem dealbabor.]Nec sua tantum puritate contentus est; sed infert: Redde mihi lætitiam salutaris tui,& spiritu principali confirma me.]cumq.hoc fecerit,]docebo,ait,iniquos vias tuas,& impij ad te conuertentur.

Psal.50.

Item Hieronymus lib.2.contra Iouinianum.

¶De eodem. C. XX.

IEsus filius Iosedech sacerdos magnus, quamquam in typo [b] præcesserit Saluatoris, qui nostra peccata portauit, & alienigenã sibi ex gentibus copulauit ecclesiã; tamen secundum litterã post sacerdotium sordidatus [c] inducitur,& stat diabolus [d] à dextris eius: & candida [e] illi deinceps uestimenta redduntur.

Inf.de pæn.d.2.c.si enim.§.Iesus.

Item ex concilio Agathensi.cap.2.

¶Per Penitentiam clerici correcti gradum suum, & dignitatem recipiant. C. XXI.]

Et capitular. lib.7. cap.311.

Ivo p.6.c.366.

COntumaces clerici, ꝓut dignitatis ordo [f] permiserit,ab episcopis corrigantur; & si qui prioris [g] gradus elati superbia,communionem [h] fortasse contempserint,aut ecclesiam frequentare,vel officium suum implere neglexerint, [i] peregrina [k] eis cõmunio tribuatur;ita, vt cum eos penitentia correxerit, rescripti in matricula [l] gradum suum,dignitatemq; [m] recipiant.

Apud Martinũ Bracarensem.

Item ex concilio Martini Papæ,c.17.

b ¶ In typo.] Quia duxit alienigenam: sicut Christus ecclesiam.

c ¶ Sordidatus.] Quia dimisit uxorem.

d ¶ Diabolus.] idest, vxor, quæ idola coluit.

e ¶ Candida.] Quando ad consilium Esdræ reliquit illam, 28.q.1.§.1.& 2.

COntumaces.) CASVS. Quidam clerici cõmunionem fratrum, & intrare ecclesiam contemnebant, officia sua penitus negligētes: quæsitum fuit in concil. Aga. quam pœnam pati dēnt:& rñdet, q puniri dēnt ꝓut ordo permiserit, id est, maiores suspendantur officio & beneficio:& eis pegrina cõio tm̃ tribuat. minores uero acrius puniantur: qui tñ si postea resipuerĩt & penitētiam egerint, in matrice ecclesia rescribentur, & in statum pristinum reuertentur.

Clerici maiores aliter puniuntur, q minores.

2 Lau. dicit cõionem, i. cõem obseruantiam & conuersationem. Arch.

Prælatorum ecclesias negligentium punitio.

30.q.5.aliter.Sed nunquid per tales fictiones præiudicabitur iuris ueritati: ita ut nō admittatur probatio in cõtrarium?vř q sic,ut extra de regularibus.vidua.Videtur contra ut extra de renunc.super eo.& ff.quod met.cau. non est uerisimile.& una præsumptio per aliã præsumptionem tollitur.ff.de in integ.restit.l.diuus. Ego dico breuiter,q contra oēm præsumptionem admittit ꝓbatio,nisi ubi ius de iure alicuius non tm̃ p̃sumit, sed ēt certũ qd statuit. 1 nec multũ appretio illam distinctionē quorundã q est q̄dã p̃sumptio iuris,q̄dam hominis q̄dam naturæ;de quibus habes extra de despons.is qui.qa lex dicit, q per fictionē iuris ueritas non confunditur,nec deletur,ut C.de iuris dotium.in rebus.in prin.

Probatio uerā contra p̄sumptionē ad mittatur.

1 Aliàs secus. ff. de re. du. qui duos 1.3.& 4. sm Laur. q hãc sniam tenet cum Io.

CVm exaudiero.] CASVS. Probat.Aug.in hoc ca.q prælatus si diluat peccata sua per pñam, docere potest sicut prius.Et hoc probat auctoritate Esaiæ,quæ est in principio c.& exemplo Dauid.

a ¶ Cum exaudiero.]Esaias propheta 37.cap.

IEsus.]CASVS. Iudæi uenientes de Ægypto per desertũ,cũ viderent uxores suas ualde squalidas ex labore itineris,abiecerunt eas,& superinduxerũt alienigenas, qđ fecit Iesus filius Iosedech sacerdos magnus, a qbus

f ¶ Prout dignitatis ordo.]Alio.n.modo sunt puniendo clerici minorum ordinum,& alio maiorum,ut 35.d.ante omnia & 11.q.1.si clericorum.& 12.q.2.fraternitas.

g ¶ Prioris.]idest,altioris.

h ¶ Communionem.]idest, nolunt esse inter alios. 3.

i ¶ Neglexerint.]Aufertur eis officium & beneficium. Ioan.per suspensionem.secundum Hug.

K ¶ Peregrina.]Quæ aliàs dicit laica.extra de elec.c.2.

l ¶ In matricula.]Sic 2.q.1.nomen.

m ¶ Dignitatemq;.]Si enim a vigilijs deest, auferendũ est ei stipendium,ut 91.dist.clericus victum.sed si prælatus per tres hebdomabas deest,per triennium suspenditur:vel etiam si diebus solennibus deēst.ut 7.q.1.si quis in clero,si per duos menses,priuatur ecclesia, ut 7.q.1.præsentium.nisi uelis dicere hodie correctum, vt extra de cler. non residen.ex tuæ. 3 Sed an possit repetere fructus postea cum reuertitur;non videtur.C.de re milit.l.prima,libro 12. alioquin spe restitutionis facilius delinqueret,ut supra ea.dist.cap.1. Item quia pœnæ non solent repeti.ff.de condictio.indeb.pœnę,& pęnam quam quis ex suo delicto prestitit, non repetit. 4 ff.de procur. qui proprio §.pœnam. Item hic & in sequen-

3 De hoc plene no. ex. at lite nō cõte. qm̃.§.si uero.& 7.q.1.ambitionis. ibi dicã. Arc.

4 Dic quod si iustã cãm absētiæ hēt, oĩa recuperat. ff. de re milit. ex cã. [illegible] & snia rescindit ꝓbata iusta cã absentiæ.extra de re iudi.cũ Berthac.

quen. c. vf ꝙ eps possit dispensare cum deposito. Nam & Senatus restituit. ff. de postu. l. 1. §. de qua autē. & Senatus æquiparatur principi. ff. de aqua plu. arcen. quod princeps. & ecclesia habet suum senatū, vt 16. q. 1. ecclesia. argum. ad hoc 11. q. 1. epus & C. de epis. & cler. placet. Arg. contra extra de cler. nō residen. ex tuę. in fi. & dixi de hoc 2. q. 6. ideo. Ioan. Solut. cum deposito solenniter solus Papa dispensat, vt de pœn. d. 6. c. 1. in fi. B.

Papa solus cum solenniter disposito dispensat.

SI quis.] CASVS. Quæsitum fuit in cōcilio Martini Papę quam pęnam deberet pati presbyter vel diaconus, q in casu illicito calicē, vel librum ecclesiæ alienat: & respondet ꝙ non debet haberi in ordine clericorū: vel debet ab administratione causæ remoueri in iudicio .n. epi dimittitur, si cū eo voluerit dispensare.

Episcopus in hæresi dispēsat.

a ¶ Iudicio tñ episcopi.] Hic ergo permittitur episcopo dispēsare in sacrilegio. sic & in hæresi, vt infra ea. presbyteros qui. & in occultis etiam magnis. infra, de his vero. & hoc verum est nisi sit enorme sacrilegium, vt 12. q. 2. de viro.

QVOMODO. Hæc est tertia pars huius distinctionis. in qua concordant iura & dicit quod qui verè pœnitent, possunt reparari: & qui fictè pœnitent, non sunt reparandi, & hoc probat ex aucto. Io. de Fan.

CASVS. Probauit supra Gratianus, ꝙ lapsi reparari non possunt. postea probauit contrarium. Nunc vero ponit solutionem, dicens ꝙ illi qui agunt fictè pęnitentiā, nō odio criminis, sed timore vtilitatis, vel affectione honoris, non dēnt restitui: sed q verè pœnitentiam agunt, restitui pñt. Et hanc solutionem probat per sequētia c. vsque ad §. quicūque.

VT constitueretur.] CASVS. Quæsiuit Bonifa. ab Augusti. quare in ecclesia sit statutum vt clerici post pniam de criminibus non promoueantur, vel deijciantur.

¶ De eodem. C. XXII.

Bruc. lib. 3. c. 179. ex Bracarensi. Iuo p. 3. cap. 173. ex Martino, & 240. ex Bracarensi.

SI quis presbyter aut diaconus α inuētus fuerit aliqd de ministerijs ecclesiæ venundasse; quia sacrilegium cōmisit, placuit eum in ordinatione ecclesiastica non haberi. In iudicio tamē episcopi [a] dimittendum est, siue dignus sit, siue indignus in suo recipi, vt debeat gradu: qa multoties hoc ipsum, quod de sacrosancto altario contaminatum est, in episcopi potestate dimissum est.

α ¶ Diaconus.] *Sequebatur:* aut subdiaconus. *quæ duæ dictiones ex punctæ sunt, quia neque apud Martinum, aut Burchardum, aut Iuonem, neque in antiquis Gratiani codicibus habentur.*

[*Item Augustinus ad Bonifacium.*]

PALEA C. XXIII.

β ¶ Palea.] *In aliquot vetustis exēplaribus Gratiani hæ duæ paleæ non habentur: sed post finē capitis:* si quis presbyter *sequitur continenter;* Quomodo igitur: *sunt tamen in multis, atq; in ijs quidem, a quibus plerunque paleæ absunt. Ac videntur summa quadam partim precedentium capitum,* ponderet. & quia sanctitas *partim sequentis,* vt cōstitueretur *quod refertur ex Augustino ad Bonifaciū. Atq; inde potuit in has paleas hac eadē irrepere citatio.*

BEne valet sacerdos restitui ad honorem suum post peractam pœnitentiem: licet in hoc diuersi diuersa sentiant, dicentes, non posse restitui ad honorem. Sed sic dictum est propter simulatas pœnitentias quorundam; & propter affectatas honorum dignitates.

PALEA C. XXIV.

SAcerdos quidem si cadit, valet, & habet restitutionis locum post dignam peractam pœnitentiam, in honorem suum, propheta attestante, qui ait: [Nunquid qui cadit, non adijciet, vt resurgat?] Et B. Gregorius hoc dicit ad Secundinum inclusum, amicum suum. Etiam ab ipso propheta in hoc argumentum habemus: qui cum post peractum adulterium, & homicidium perpetrauit; tamē postea peracta digna pœnitentia per Dei gratiam ad pristinum officium restituitur.

Hiere. 8.

Greg. li. 7. epi. 53.

3 *Quomodo igitur huiusmodi auctoritatum dissonātia ad concordiam reuocari valeat, breuiter inspiciamus. Sunt quidam, quos non odium criminis, sed timor vtilitatis, & amissio proprij gradus, & ambitio celsioris ad pœnitentiam cogit. Hos sacri canones irrecuperabiliter† deijciunt: quia qui simulatione pœnitentiæ, vel affectione honoris, a Deo non consequitur veniam, nec ab ecclesia reparationem meretur.*

† al. irreparabiliter.

Vnde Augustinus scribit ad Bonifacium, epist. 50.

¶ Quare constitutum est in ecclesia, ne post pœnitentiā quis ad clericatum redeat. C. XXV.

In capitular. adiectis. c. 132. Poly. lib. 6. tit. 20. Ans. lib. 8. c. 1. Iuo in prologo. & p. 6. c. 386. Pann. in prolog. c. 8.

VT cōstitueretur in ecclesia, ne quisquā post alicuius criminis pœnitentiam clericatum accipiat, vel ad

tur, uel non reuocentur, & respondet. Augu. φ hoc nõ est constitutum propter desperationem indulgentiæ, id est, quod ecclesia dispensare nõ possit: sed propter fictè pœnitentes est constitutum, ut deposita spe temporalis altitudinis, non superbo, sed humiliter agerent pœnitentiam.

m ¶ Detrahendum est.] Hic habes, φ dispensatio quandoque est debita, scilicet ubi strages multorum iacet, & alibi. ut 45. dis. licet. & 1. q. 7. dispensationes. & 1 1. q. 3. plerumque. 23. q. 1. noli. in fine. & infra. ead. considerandum cũ. n. dispensatio sit quasi quædam misericordia: & est certum quod quilibet tenet esse misericors, ut 86. d. ñ satis. & licet debita sit tñ peti nõ potest: sicut episcopatus debet bono. & tamen nõ põt cum petere, ut 8. q. 1. qui episcopatum. quandoque autem prohibetur dispẽsatio, ut 1. q. 1. erga. & §. eo. miror. quandoque etiã permittitur dispensatio, ut inf. ea. domino. & sup. ea. § qs presbyter. Et not. φ aliud est rigor, aliud est ius, aliud est dispensatio. Rigor est quidã excessus iuris, & quã austeritas facta ad terrorẽ, sm qd dicit canon, quod pœnitentia imponitur cõtrahenti secũdas nuptias, ut 31. q. 1. c. hac ratione, & c. præcedenti, & quod communio non est danda etiam in fine vitæ his qui defecerunt in accusatione clericorum, hoc est episcoporũ, ut 2. q. 3. si qs episcoporũ. & rigor ñ est seruãd[9] 1, nisi ubi timet exemplum mali, ut 45. dist. sed illud. qñque tamẽ rigor est idem quod subtilitas iuris. ut extra de rest. spol. in litteris, & extra de noui oper. nun. intelleximus. Dispẽsatio est idem qd iuris relaxatio: & ea non est vtendum, nisi sit necessitas, vel vtilitas, ut 1. q. 7. tali. Ius autem media strata incedit inter rigorem & dispẽsationem. ff. de iurisd. om. iud. qui iurisdictioni, & 24. q. 2. legatur.

Dispensatio quandoque est debita.

Rigor dispẽsatio, & ius differunt.

1 Et dic φ iuris rigor ex causa multiplici mitigatur, ut not. ext. de sent. excõ. pueris Archid.

clericatũ redeat, vel in clericatu maneat non desperatione [a] indulgẽtiæ, sed rigore [b] factum est disciplinæ. Alioqui contra claues datas ecclesiæ disputabitur, de quib. dictum est,] quæ solueritis in terra soluta erũt & in cœlo.] Sed ne forte etiã de cęteris † [c] criminibus, spe honoris ecclesiastici animus intumescens superbe ageret pœnitentiam, seuerissime placuit, vt post actam de crimine damnabili pęnitentiam, nemo fit clericus: vt desperatione tẽporalis altitudinis, medicina maior, & verior esset humilitatis. Nã & sanctus Dauid de criminibus mortiferis pęnitentiam agit, & tamen in honore suo perstitit. Et Beatum Petrum, quãdo amarissimas lacrymas fudit, vtique Dominum negasse penituit, & tamẽ Apostolus mãsit. Sed non ideo [d] superuacua putanda est posteriorum diligentia, qui vbi saluti nihil detrahebatur [e], humilitati aliquid [f] addiderunt [g], quo salus totius muniretur, experti, credo, aliquorum fictas pęnitentias per [h] affectatas honorum potentias [i]. Cogunt eñ multas inuenire medicinas, multorum experimenta [k] morborum. Verum in huiusmodi causis, vbi per graues dissensionum, scissuras nõ huius, aut illius hominis est periculum, sed populorum strages [l] iacent, detrahendum est [m] aliquid seueritati, vt maioribus [n] malis sanandis charitas sincera subueniat.

† al. detersit.

¶. 23. q. 4. ipsa pietas §. uerum.

Extat Iter opera B. Cypriani li. 2. epi. 7

Item ex epistola Cleri Romani [o] missa Papæ Cypriano. [p]

¶ Reparationis beneficium non nisi post pœnitentiam potest concedi. Cap. XXVI.

Ansel. li. 8. c. 20.

ABsit a Romana ecclesia vigorem [q] suum tam profana facilitate dimittere, & neruos seueritatis euersa fidei [r] maiestate dissoluere, vt cum adhuc non tantum

tiam. & licet possint reparari post lapsum, ut David & Petrus: non tamen canones, qui prohibent reparationem, inutiliter sunt constituti: quoniam facti sunt propter fictè pęnitentes, vt secundum varia genera morborum varias medicinas inuenirent: rigor quorum canonum non est seruandus vbi multitudo est in causa.

a ¶ Non desperatione.] Idest, ob hoc quod ecclesia desperet se posse restituere tales.

b ¶ Sed rigore.] Hic manifeste colligitur, quòd canones qui dicunt lapsos non esse reparandos vel restituendos, de rigore loquuntur.

c ¶ Etiam de cæteris.] Idest, omnibus, nomine enim cæterorum omnes intelliguntur. ff. de ver. sign. cæterorum.

d ¶ Sed nõ ideo.] q. d. licet possint restitui aliqui secundum rigorem.

e ¶ Nihil detrahebatur.] idest, vbi non timetur periculum.

f ¶ Aliquid.] idest rigorem, ut nõ restituerentur, vt fierent magis humiles.

g ¶ Addiderunt.] i. vt non possint restitui.

h ¶ Per.] idest, propter.

i ¶ Potentias.] idest dignitates.

k ¶ Experimenta.] Sic 29. dist. sciendum, vel aliter vt quandoque fiat restitutio, quandoque non.

l ¶ Strages.] Supra 44. dist. comessationes.

ADDITIO. Dicit Hug. idem. s. φ rigor non est ius: immò est iuris excessus in austeritate. Ius autem est equitas. i. æqualitas ius suum vnicuique tribuens, bonis præmia, malis supplicia; hoc debet iudex semper obseruare: arg. C. de iud. placuit. Arch.

n ¶ Maiorib.] Sic dist. 4. denique.

o ¶ Cleri Romani.] Vel Cornelij Papæ.

p ¶ Cypriano.] In chronicis non inuenitur φ aliquis Papa dictus fuerit Cyprianus: tñ φ fuit Papa, habes infra ea. de eo. tñ: sed forte hic & ibi est mendosa litera.

ABsit.] CASVS. Cyprianus suasit Cornelio Papæ, ut Nouatianos & schismaticos facile reciperet, sed respondet Cornelius: absit ut eos recipiamus tam profana facilitate, cum adhuc iaceant in peccatis, & quotidie cadant de peccato in peccatum, quia per hoc daretur eis & alijs occasio delinquendi, nam prælatus qui omissa penitentia delinquentibus parcit, non curat, sed potius occidit.

q ¶ Vigorem.] idest, rigorem.

r ¶ Fidei.] idest, disciplinæ.

a ¶ Sed etiam cadant.] ulterius.
b ¶ Ruinæ.] idest euersi & ruentes fratres.
c ¶ Properata.] Quia quæ committuntur in Deum, remitti non possunt sine pænitentia. & quia facilitas veniæ incentiuū tribuit delinquendi, ut infra. 23. q. 4. si is qui. & c. est iniusta.
d ¶ Intercepta.] idest dimissa.

SI quis.] CASVS. Cyprianus reprehendit hic quosdam presbyteros, qui ad mādatum aliquorū martyrum, idest, eremitarum, & religiosorum virorum etiā impœnitentibus remittebant pœnam peccatorum, & dicit quod si quis hoc facit, prouocat Deum ad iracundiam contra delinquentes Itē ostēdit, quod si martyres præcipiant ea, quæ scripta sūt, & licita facienda sunt, quia non sunt cōtra Deum, sed ut dispensetur cum eo qui vere pęnitet, & non ficte. Si vero pręcipiāt ea, quæ scripta non sunt, expectandum est donec probentur ea Deo placere, quoniam non statim cōcedit Deus quod postulat martyr, sicut Moyses non statim impetrauit veniam peccatorum populorum cum petiit.
e ¶ Remissionē peccatorū.] Quæ enim in nos delinquūtur, possumus remittere sine pænitentia, sed non quæ in Deum. 23. q. 4. si is qui.

Delicta commissa in Deū remittere nō possumus.

f ¶ Sententiā.] Qui ergo non seruat sententiā iudicis offendit iudicem, & iniuriam facit iudici, qui frustratorie appellat ab ipso. C. qn̄ puoc. nō est necess. l. ul. in fin. & hæc pōt esse causa, quare iudex debeat esse suspect⁹ ei, qui appellauit ab ipso, ut extra de appell. ad hæc.

Appellās frustratoriè iudicem offendit.

g ¶ Martyres.] idest Christi sacerdotes.
h ¶ Vt sciamus.] Per signa exteriora considerata in pœnitentibus.
i ¶ Videri.] Arg. q̄ non statim tenetur quis credere etiā bono viro, ut 9. dist. ego solis. ff. quod cum fal. tuto. l. 2. immo imputatur alicui. q̄ nimis est credulus. 9. q. 3 non solum. 86. dist. si quid uero. ff. de eo per quem fac. l. 1. §. 1. Non obstat 23. q. 1. quid culpatur. vbi in dubio obeditur, quia ibi loquitur dum prælatus præcipit quod est dubium; hic de martyribus, qui non erant prælati. 26. q. 5. nec mirum.

Credulus non debet quis esse primis.

DOmino sancto.] CASVS. Massanus episcopus inuenerat in concilio Ancyrano, quod lapsi in fornicationem post pniam poterant restui. Alibi inuenerat eos non esse restituendos, & ideo rogauit Isidorum vt hanc contrarietatem ei solueret. Et respondet, q̄ illi qui uere pænitent, ad gradum pristinū restituuntur & honorem, qui uero ficte pœnitent, non restituuntur & hoc p̄bat auctoritate Ezechielis & Io. Euangelistæ. In fine dicit, quod vbicunque inuenitur discors conciliorum sententia, illa suscipiatur, quæ est antiquior, & potior pietate, idest, misericordior.
k ¶ In epistolis.] Massanus rogat Isido. vt solutionem cano-

iaceant: sed & cadant [a] euersorum fratrū ruinæ [b], properata [c] nimis remedia communicationem vtiq; nō pro futura præstentur, & noua per misericordiā falsam vulnera veteribus transgressionis vulneribus imprimantur, vt miseris ad euersionem maiorem eripiatur & pænitentia. Vbi enim poterit indulgentiæ medicina proficere †, si etiam ipse medicus intercepta [d] pænitentia indulget periculis? si tantummodo operit vulnus, nec finit necessaria temporis remedia conducere cicatricem? Hoc non est curare; sed si dicere verum volumus, occidere.

† al. prodesse.

¶ *Locupletatum est caput hoc ex originali.*
Item Cyprianus in sermone de lapsis.

¶ Impænitentibus venia concedi non potest.
Cap. XXVII.

SI quis prępropera festinatione temerarius remissionē peccatorum [e] dare se cunctis putat posse, aut audet Domini præcepta rescindere, non tantum nihil prodest, sed obest lapsis. Prouocasse est iram, non seruasse sententiam [f] nec misericordiam prius Dei deprecandam putare; sed contempto Domino de sua facilitate præsumere. *& infra.* ¶ Mandant aliqua martyres [g] fieri; si iusta, si licita, si non contra ipsum Dominum a Dei sacerdote facienda; sit optemperantis, facilis, & prona consensio, si petentis fuerit religiosa moderatio. Mandant aliquid martyres fieri, sed si scripta non sunt in Domini lege, quæ mandant, ante est, vt sciamus [h] illos de Deo impetrasse quod postulant, tunc facere quod mandant. Neque enim statim videri [i] potest de diuina maiestate concessum, quod fuerit humana pollicitatione promissum. Nā & Moyses pro peccatis populi petijt, nec tamen peccantibus veniam cum petijsset, accepit.

Ans. lib. 8. c. 33.

Item Isidorus ad Massanum † episcopum.

† al. Masonem. al. Masanum. orig.

¶ Qui sunt reparandi post lapsum, vel qui non. Cap. XXVIII.

DOmino sancto, meritisq; beato fratri Massano episcopo salutem. Quod in epistolis [k] venerabilis fraternitas tua innotauit, videlicet, qđ in canone a Ancyrano, ca. xix. † legitur; post lapsum corporalē restaurandum honoris gradum post pænitentiam, alibi vero legiť, post huiusmodi delictum nequaquam reparādū antiqui ordinis meritū, hæc diuersitas hoc modo soluitur. Illos enim ad pristinos gradus redire canones præcipiūt, quos pœ-

Ans. li. 8. c. 37. Poly. l. 4. tit. 39. Iuo p. 6. c. 397. p. 15. 57. & 86. Burc. l. 19. c. 43. & 73 Pann. l. 3. c. 149. Rab. pę. l. 1. c. 1. Cōcil. Neocæsar. c. 1

canonum contrariorum circa restitutionem lapsorum ei rescriberet.

a Vendicare.] Idest, defendere. sic etiam econtra ponitur.

b Superstitiosa.] Contra.8.dist. quo iure.

c Ne-

sat. vbi patet ratio dispensandi, vt 34.distinct. fraternitatis.argu.1.quæst.5. quanto. tamen cum superiore agi potest officio iudicis, ut fiat dispensatio, ut extra de iure patro. nullus. licet non possit peti iure actionis, sicut potest dici de eleemosyna pauperi debita. 47. distinct. sicut.

Eps̃ quãque peccat si nõ dispensat.

† al. a operis.

nitentiæ præcessit satisfactio, uel condigna peccatorum confessio. At contra hi qui neque a vitio corruptionis † emendantur, atque hoc ipsum carnale delictum, quod admittunt, vẽdicare [a] quadã superstitiosa [b] temeritate nituntur; nec gradum vtique honoris, nec gratiã communionis recipiunt. Ergo ita est determinanda sententia, vt necesse [c] sit illos restaurari in locũ honoris, qui per pœnitentiam reconciliationem recepisse merentur diuinæ pietatis. Hi enim non immerito consequunt ademptæ † dignitatis statum; qui per emendationem pęnitentiæ recepisse noscuntur remedium vitæ. Id autem ne fortè magis sit ambiguum, diuinæ auctoritatis sententia cõfirmetur. Ezechiel quidem propheta sub typo pręuaricatricis Hierusalem ostendit post pęnitentię satisfactionem pristinum posse restaurari honorem: [Cõfundere, inquit, ò Iuda, & porta ignominiam tuam.] & post paululum: [Et tu, inquit, & filię tuæ reuertimini ad antiquitatẽ tuam.] ¶Quod dixit: [Confundere. ostẽdit post † peccati opus debere quenque erubescere, & post confessionem pro admissis sceleribus verecundam frontem humi prostratam demergere, pro eo ꝙ dignum cõfusione pperrauerit opus. Deinde præcepit, vt post ignominiam, & deiectionẽ nominis sui, siue dignitatis reuertatur ad suã antiquitatẽ [d]. Ergo dum quisq; post opus cõfessionis suæ cõfunditur, atq; ignominiam [e] portas, depositionem [f] suã cũ humilitate luget; reuocari secundum prophetam ad priorẽ statum poterit. Item Ioannes Euangelista Angelo Ephesi ecclesiæ inter cætera quædã similia scribit: [Memor esto vnde cecideris, & age pęnitẽtiã, & prima opera fac; alioqui veniam tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco eius.] ¶Ecce ß, in quãtum valui, concilij Ancyrani antiquam planè, & plenã auctoritatẽ sacris testimonijs explanaui, ostendens eum posse restaurari in pprio gradu, qui per pęnitentiæ satisfactionẽ nouerit propria delicta deflere. Qui vero negligit, nec luget q̃ gessit, & lugẽda sine vllo pudore religionis uel timore iudicij diuini cõmittit; eũ nullo modo posse ad pristinũ gradũ restaurari cognoscas. In fine autem huius epistolæ hoc adijciẽdum putaui, ut quotiescunq; in gestis conciliorum discors [g] sẽnia inuenitur, illius concilij magis teneatur sententia, cuius aut antiquior [h], aut potior extat auctoritas.

† al. adepta.

Ezech. 16.

† al. post confusionẽ, idest peccati.

Apoc. 2.

Inf. 33. q. 2. cap. hoc ipsum.

a ¶*Sic habet hoc caput in epistola, qua nuper unà cũ alijs Isidori operib. est impressa Parisijs: & ita inscribitur,* Isidori Hispalensis archiepiscopi epistola ad Massanum episcopũ Domino sancto, meritisq; beato, &c. *In epistola aut longiore, eodem argumento, & ijsdẽ penè uerbis, (quæ & ibidem & antea Antuerpiæ cũ libris de summo bono*

d Antiquitatem.] idest, mores antiquos.

e Atque ignominiã.] Ex hoc verbo, & ex illo verbo, depositionem, est arg. quod episcopus põt depositũ & infamẽ restituere, 2 quia ignominia idem est quod infamia, vt ff. de iis qui not. infa. l.2. ignominię. & sic patet, ꝙ potest tollere infamiã, quod cõcedo 3 vbicumq; potest dispensare, vt dixi 2. q. 3. §. hinc colligitur.

f Depositionem.] idest, suspẽsionem. sic 46. dist. clericus.

g Discors. Nonne illa sententia est potius sequenda, q̃ maiorem cõtinet pietatem? vt 9.d. sana. licet enim canõ Apostolorum potior sit, quia antiquior sit alijs canonib. tamẽ præiudicatur, 4 ei p posteriores, vt 82.d. presbyter. idem patet in canone Hieronym. vt 26. distinct. deinde. & c. acutius. Item quãdoq; præiudicat ille canon, q non est potior, vt 25. q. 1. contra statuta, quod ergo dicit hic, intellige cũ ambę cõstitutiones sũt particulares, & locales: & de illis loquitur c. 10. distinct. in canonicis. sed si ambę sunt gñales semper posterior præiudicat, ut extra de cogna. spirit. cap. 1. ff. de leg. non est nouum. Sed qualiter præfertur vnus canon alteri, cum omnes sint promulgati instinctu spiritu sãcti. 16. q. 3. nemo. 5 Resp. quod duo canones possunt esse contrarij, & tamen vterque est iustè institutus, quod enim

Infamiã potest episcopus tollere.

2 De hoc l. gi. & not. 7. cad. contumaces.

3 Idem Io. de Fant. qui approbat illam totã gl.

Canon canoni an præiudicet.

4 Videas q̃ leg. & not. 28. dist. quoniam quidẽ.

5 Et mel. 25. q. 1. violatores, & inf. cap. prox. in prin. & inf. eod. si ille. Archid.

1 Ad hoc 7. 23. q. j. noli. vbi de hoc, & inf. eo. si quis. ver. ꝙ si. vbi d hoc arg. j. c. considerãdum. Archid.

c Necesse.] Ex hoc verbo, necesse, & ex illo uerbo, præcipiunt, quod supra ponitur, patet dispensationem quandoque esse debitam, 1 vt sup. eadem. ut constituerctur, & sic patet, quod episcopus peccat si non dispen-

vnus statuit, & iustè alter cõtrarium potest statuere, & iustè 63. d. §. verum. extra de consang. & affi. non debet.

h Cuius aut antiquior.] Si ambo sunt æquales pietatis. 19. dist. in canonicis.

QVI-

QVICVNQVE. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis breuiter epilogando solutionem, quæ est supra in §. quomodo. Sed huic solutioni objicit c. sequens, & alia vsque ad §. sed illud.

blicè deprehenduntur, sine iudicio damnantur, ut C. de defen. ciu. l. defensores lex septima est.

e ¶ Non possunt.] De iure.

f ¶ Pietate.] ironicè loquitur.

g ¶ In sancto.] Supra ead. miror.

h ¶ Re-

impressa est) non fit hoc loco mentio concilij Ancyrani: sed tamen in editione Parisiensi titulus hic est: Isidori Hispalensis archiepiscopi epistola de restituendis in pristinam dignitatem clericis pœnitentibus *seu*, Explanatio canonum aliquot Ancyrani concilij. *Veruntamen in canone illo xix. versionis Dionysij: (qui apud Græcos, & in alijs versionibus vigesimus est) vbi legitur*, perfectionem consequi secundum pristinos gradus. *Græcè est*, κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς προάγοντας .i. secundũ gradus, qui eo deducunt. *& Balsamon longe aliam sententiam elicit, quam Isidorus.*

ß Ecce.] *Hic in epistola longiore multa interijciuntur.*

γ ¶ In fine. *Hæc nunc leguntur in longiore epist. non autem in alia, quam cætero qui Gratianus videtur secutus.*

Quicumq; igitur pro criminibus suis dignè Deo pœnitentiam obtulerint, auctoritate Gregorij, Augustini, Hieronymi, & Isidori gradũ pristinæ dignitatis recipere possunt. Qui aũt non odio criminis, sed timore vilitatis, uel ambitione honoris falsas Deo pœnitentias offerũt, in pristini honoris gradum reparari minime poterunt.

Sed obijcitur illud Hormisdæ Papæ, qui scribit omnibus episcopis per vniuersas prouincias.

¶ Diaconus, aut presbyter in adulterio deprehensi reparari non possunt. C. XXIX.

SI quis *a* diaconus, aut presbyter post acceptam benedictionem leuiticam cum vxore sua incontinẽs inuenitur, ab officio suo deijciatur. † ¶ Ecce *b* manifestè cõstat, quia secundum titulos antiquorum Patrum sancto spiritu *ß* suggerente conscriptos, & secundum sententias cccxviij. *c* episcoporum, quas etiam Gallicani canones continere videntur, clerici in adulterio deprehẽsi *d*, aut ipsi cõfessi, aut ab alijs cõuicti ad honorẽ redire nõ possunt *e*. Sed quia fortè nõ desunt, quib. pro nimia pietate *f* suprascripta sanctorum patrũ seueritas minimè placeat; sciant se cccxviij. epõrum, qui fuerunt congregati in cõcilio Nicæno, & reliquos statuerunt canones, snias reprehendere, vel damnare. Sed fortè maior est in illis pietas, quàm in suprascriptis trecentis decẽ & octo episcopis? maior est in illis misericordia, quã in sancto *g* Ioanne apostolico Papa? maior charitas, quàm in reliquis sanctis sacerdotibus, qui hoc † exemplo remedia *h* ecclesiarum suis diffinitionibus deliberauerunt? Et ideo aut prompta † voluntate pręceptis illorum cõsentiant; aut si non fecerint, omnibus *i* illis contrarios se, & inimicos *k* esse cognoscant. Quę est ista iustitię inimica benignitas,

Arausicum, c. 23. & Aurel. 5. c. 4. Pann. l. 3. c. 98. Ans. l. 11. c. 67.

sup. c. miror.

† *al. pro exemplo & remedio. Ans.*

† *al. prona.*

S I quis.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte probat Hormisda, ꝙ si aliquis clericus fuerit in adulterio dephẽsus, vel cõuictus, vel confessus: nõ potest ad suũ honorẽ redire. Et hoc ꝓbat per verba Nicęni cõcilij ccc. & xviij. epõrũ, & reprehẽdendo deridet eos, qui dicebant rigorẽ nõ esse seruandum circa delinquentes. In secũda parte, quę incipit ibi: (Quod si eos.) dr̃, ꝙ si clerici delinquentes verè pœnitẽt, restitui possunt exemplo Dauid. Si vero nõ resipiscunt, nõ est eis indulgendum, cum Deus nõ indulgeat, & si eis falso indulgeamus, in die iudicij dicturi sunt ꝯ nos, ꝙ nos nõ debuissemus eis indulsisse, nec pmisisse eos in delictis ꝑ blanditias permanere, vel minas eorum. Et no. ꝙ prima pars facit contra solutionẽ Gratiani. sed secunda pro eo. sequens cap. patet.

a ¶ Si qs diaconus.] Prima pars cap. facit contra solutionem Gratiani. idem facit ꝓ ea in secunda parte, quæ incipit ibi: (Quod si eos.)

b ¶ Ecce.] Vsque ad hunc locũ sunt verba Nicæni concilij.

c ¶ Cccxviij.] Ergo videtur, quod hoc sit statutum Nicęni concilij, cui tot interfuerunt, vt 15. d. canones licet Damasus Papa de ccc. tantum loquatur. 10. quæst. 1. hanc consuetudinem. sed minor numerus non excludit maiorem.

d ¶ Deprehensi.] Aliquo sequentium modorum. Videtur ergo, quod sola deprehensio sufficit, ut hic, & 81. distinct. presbyter. & habes infra ex. de his, sed non est ita: nisi sint conuicti vel confessi, ut sequitur inf. 2. q. 1. nos in quemquam. & 32. q. 1. non dicatis. Vel intellige, deprehensi ita ꝙ factum sit notorium ex facti euidentia. 1 vt extra de cohab. cleri. & mulie. tua. tales enim qui in maleficio pu-

h ¶ Remedia.] i. pęnas ꝯ illos, qui non seruant statuta.

i ¶ Omnibus.] Arg. quod qui vni facto contradicit, omnibus contradicit: sic supra 4. dist. denique. de pœn. dist. 5. fratres, & extra de reg. iur. deficat. de consecr. dist. 2. comperimus.

K ¶ Et inimicos.] Not. ꝙ eo ipso, ꝙ aliquis non obedit prælato.

† Concor. cũ hoc text. in l. si adulterium. cum ibi. not. per Bart. ff. de adult.

1 Sola deprehẽsio sufficit ad notã infamiæ inducendam, ff. de ri. nup. palã. §. quæ in adulterio ſm Goffr. q ita not. extr. de iud. cum non ab homine. Arch.

Inobediens prælato est ei inimicus.

prælato eius est inimicus, ut 24. q. 1. quoniam vetus. sup. ead. si quis præpostera.
a ¶ Palpare.] idest, adulari.
b ¶ Deberemus.] No. dispensationem esse debitam, vt supra ea. vt constitueretur. & 11. q. 3. plerumque.

ADDITIO. Dicas breuiter, quod vbicunque persona, res, & locus eã exigit, debita est. 10. d. c. 1. & 2. sup. ea. dist. duo ver. percipiunt & ver. necesse. & inf. ea. considerandũ. Quod dic vt plene not. in Spec. de legato. §. genera autem, & not. ext. de sent. excom. pueris. Arch.

palpare [a] criminosos, & vulnera eorum vsque in diem iudicij incurata seruare? ¶ Quòd si eos durissimam pęnitentiam per plures annos videremus agere: tunc nos & saluti eorum possemus consulere, & statuta canonum deberemus [b] temperare. Cum vero in aliquibus nec compunctio humilitatis, nec instantia orandi, vel plangendi appareat, nec beatum Dauid imitentur, qui dicit: (Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo.) & illud: (Cinerem tanquam panem mãducabam, & potum meum cum fletu miscebã.) nec eos ieiunijs: vel lectionibus vacare videamus, possumus agnoscere, si ad pristinos honores redirent, cum quanta negligentia, & cum quanto corpore, & aïæ suæ inimica securitate permanerent; credentes, quòd sic eis, non acta pęnitentia digna, [c] dimiserit [d] Deus, quomodo sacerdotes indulsisse videtur. Verè dico, quia illi ipsi, quibus cum periculosa, & falsa misericordia indulgere videmur, cum ante tribunal Christi pro tantis peccatis damnandi aduenerint, cõtra nos causam dicturi [e] sunt, dicentes, quòd dum aut asperitatem linguæ eorum expauimus, aut falsa blãdimenta, & periculosas adulationes ipsorum libenter accepimus, in eisdem permanere peccatis, eis inutiliter indulgemus, [f] aut ipsa peccata augere permittimus, [g] non recolentes illud, quod in vetere testamento scriptum est; quia vno [h] peccante, contra omnes ira Dei desæuijt.

Psal. 6. Psal. 101. Num. 16.

α ¶ Si quis. *Hinc vsque ad ver.* Ecce, *sunt ex c. 23. concilij Arausici, quod uidetur citatum fuisse ab Hormisda, siue alio quisquis fuerit huius capitis auctor. Anselmus quidem & ipse Hormisdam citat.*

β ¶ Sancto spiritu.] *Apud Anselmum legitur,* a sancto Ioanne Papa transmissos, & cccxviij. episcoporum sententias, *quod uidetur conuenire cum his, quæ paulo inferius habentur.* Maior est in illis misericordia, quam in sancto Ioanne Apostolico Papa.

† al. ex dictis Hieronymi.

Item Hieronymus.

¶ Difficile est post lapsum ad pristinum gradum redire. C. XXX.

Poly. l. 4. tit. 39. Burc. l. 19. c. 78. Iuo p. 15. ca. 91.

QVicumque dignitatem diuini gradus non custodiunt, contenti fiant animam saluare. Reuerti. n. in pristinum gradum (post lapsum † difficile [k] est.)

† *post lapsum*] desunt fere in omnib. exemp.

¶ *Simile quiddam priori parti huius capitis habetur in can. 27. Basilij ad Amphilochium, & in can. 26. synodi in Trullo.*

Item Basilius. α

¶ Lapsus post pęnitentiam altario tantum ministret. C. XXXI.

Burc. l. 19. c. 80. Iuo p. 15. c. 93. † a suo gradu.

QVi sub gradu [l] ceciderit, post pœnitentiam con-

c ¶ Digna.] Quod nulli facit. 24. q. 3. legatur.
d ¶ Dimiserit.] Nõ. n. tam cito dimittit Deus sicut sacerdos absoluit. de pœn. d. 1. quam pœnitet.
e ¶ Dicturi.] Nunquid uoce tunc loquent. cũ Apostolus dicat, quod tũc linguæ cessabũt licet propheta contrarium dicat: Exultationes Dei in gutture eorum. Sed q. d. qd fit, tũc nullus accusabit aliũ sed sola cõscientia accusabit quemlibet 9. qõ. 4. aliorum.

Conscientia sola dãnandos accusabit.

f ¶ Indulgemus.] Idest, indulsimus.
g ¶ Permittimus.] idest, permisimus.
h ¶ Quia vno.] Scilicet Achor. 8. q. 1. audacter. §. 1. q. 4. §. itẽ peccato Achor. Io.
i QVicunque.] ¶ Diuini.] idest ecclesiastici.
k ¶ Difficile.] Tale difficile habes. 47. d. quantumlibet. alias ponitur pro nõ. 2. q. 6. §. biduũ. uer. si ad uersus. & 47. dist. c. fin.

QVi sub gradu.] CASVS. Aliquis existẽs in gradu sacerdotali mortaliter peccando cecidit. dicitur quod iste talis debet esse contẽtus baptizare cõionem infirmis dare, & diuina officia celebrare: sed ad superiores ordines nõ ascẽdat, vel diuina officia celebrabit tãquam clericus, sed nõ sacrificabit. Alia litera habet: Qui ceciderit a gradu. & sm hoc sic pones casum: Aliquis sacerdos depositus fuit pp peccatum: qui acta pœnitentia uolebat restitui, quæritur an possit? rñdetur, quod non: sed in necessitate põt baptizare, & cõionem dare, & altario ministrare, non tamen Missam cantabit.
l ¶ Sub gradu.] Idest, in gradu.

¶ a Ba-

Baptizare solenniter laicus non pōt.

2 Etiam poterit rōne ordinis qđ nō poterit laicꝰ. Io. de Fa.

3 Dispensatiue. Hug.

3 Secundum hunc intellectum poterit conficere, & corpus Chri. & alia facere, & ea sola pęna hic imponit in eū, quia non potest amplius promoueri, ſm hoc non eſt contra 1. queſ. 1. ſicut Chriſtus.

a ¶ Baptizare.] Sed nonne iſtud laicō conceditur, vt 1. q. 1. quod quidam? Sed dic ꝙ iſte poteſt ſolenniter baptizare, 1 quod laicus non pōt, vt 81. diſt. ſi diaconus. Item obiicitur, ꝙ ſi iſte poteſt baptizare, ergo & ſacrificare, vt dicit Hie. 1. q. 1. ſicut Chriſtus. Sed ibi loquitur de adhuc tolerato.

b ¶ Miniſtrare.] Sed non celebrare. Vel dic, quod poteſt remanere 2 in officio ſacerdotali, 3 ſed non poteſt eſſe eps.

ctionem non eſt eis licitum offerre. & ſic non eſt contra 93. diſt. peruenit.

k ¶ Penes. Hic patet ꝙ epiſcopus diſpenſat in hereſi. & cum ſchiſmatico. vt s. vt conſtitueretur. non tñ cum excommunicato miniſtrāte. 11. q. 3. ſi quis epiſcopus.

tentus fiat baptizare [a] communionem infirmis pare, & altario tantummodo miniſtrare. [b]

a ¶ Baſilius.] *Iuo citat ex dictis Augu. Habetur nonnihil ad hanc rem faciens in epiſtola Baſilij ad amphilochium, can. 27. Sed proprius etiam ad hanc ſententiam accedit can. 14. concilij Aurelianenſis primi, & canon nonus concilij Neocaſarienſis (qui habetur inf. 15. q. 8. qui admiſit.) pracipue ſi hic legatur quemadmodum in pleriſque Gratiani codicibus*, communionem infirmis dare, non autem ſacrificare, & altario miniſtrare. *Similem quandam ſententiam refert ex nouella Leonis Balſamon ad canonem 21. ſynodi in Trullo.*

Item ex concilio Ancyrano, c. 1. & ſequentibus.

PResbyteros. CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte loqtur de quibuſdam presbyteris, & diaconis, qui coacti coactione conditionali dæmonibus immolauerunt: de quibus quęſitū eſt quomodo debeant puniri, & reſpondet; presbyteri & diaconi, qui coacti fuerunt coactione cōditionali, ſi vere pœnitet eos feciſſe, & poſtea fideliter & nō ficte paganos impugnauerūt, honorem ſuum retineāt, ſed in ſuis officijs nullo modo miniſtrent, niſi epiſcopus laboris eorū poſtea conſcius, cū eis duxerit diſpēſandum. In ſecūda parte, quæ incipit ibi. (Qui aūt fugiētes.) dicitur, ꝙ illi qui fugientes comprehēſi ſunt, & coacti coactione violenta dæmonib. immolare, nec peccauerunt: & nullo modo sūt puniendi, nec laici ꝓpter hoc debent a ꝓmotione repelli. In tertia parte, quę incipit ibi, (De his autem.) dicitur, ꝙ illi q ſponte hoc fecerunt, ſic. t factū fuit ſub tyrāno Licinio, admitti debēt ad pęnitentiam & cōmunionem eccleſiæ.

¶ De ſacerdotibus, diaconis, & laicis, qui idolis thurificatn. C. XXXII.

PResbyteros, qui immolauerūt, [c] & poſtea certamen iterū inierunt, [d] ſi [e] ex fide luctati ſunt, & non ex compacto [e] ad oſtentationem, vt caperentur, ipſi fecerūt: hos placuit honorē [f] quidem ſedis proprię retinere, offerre [g] autem illis, & ſermonem ad populū facere, aut aliquibus ſacerdotalibus officijs fungi [h] nō liceat. ¶ Diaconi ſimiliter, qui immolauerūt, poſtea vero iterum reluctati ſunt, aliās † quidem honorem habere oportet: ceſſare autem debēt ab omni ſacro miniſterio, ita vt nec panem, nec calicem [i] offerant, nec Euangeliū pronunciēt: niſi forte aliqui epiſcoporum conſcij ſint laboris eorū, & humilitatis, & manſuetudinis, & voluerint eis aliqd amplius tribuere, vel adimere. Penes [k] ipſos ergo erit de his poteſtas. ¶ Qui aūt fugientes comprehenſi ſunt, vel a domeſticis traditi, vel ademptis facultatibus ſuſtinuere tormenta, aut in cuſtodiā intruſi proclamauerunt ſe Chriſtianos eſſe, & uſq. adſtricti ſunt, vt manus eorum comprehendentes violenter attraherēt, & funeſtis ſacrificijs admouerēt, aut aliquid polluti cibi per neceſſitatem [l] ſumere cogerentur, cōfitentes iugiter ſe Chriſtianos eſſe, & luctū rei, quę cōtingit, inceſſabiliter oſtēdentes omni deiectione & habitu, & humilitate vitæ, hos velut extra delictum conſtitutos, a cōionis gratia non prohiberi decernimus. ¶ Si vero prohibiti ſunt ab aliquibus propter ampliorem cautelam, [m] vel propter quorundam ignorantiam, ſtatim recipiātur. ¶ Hoc autē ſimiliter, & de clericis, & de laicis cæteris obſeruari cōuenit. ¶ Perquiſitū eſt autem & illud, ſi poſſunt ēt laici, qui in has neceſſitatis anguſtias inciderūt, ad clericatus

Burch. l. 5. cap. 40. & 41.
Iuo par. 2. c. 49. & 50.
Poly. l. 6. tit. 12.

Cap. 2.

† *illum*] priſca verſio.

Cap. 3.

4 Dic plani offerre. i. in altari conficere q. d. beneficiū retinebit, ſed nō officium: ſic J. ea. ſtudeat in fi. 28. diſt. presbyterū. extr. de cler. pugn. in du. Henricus. ſic contra retinet quis officium, ſed nō beneficium. 1. q. 5. c. 1. Io. de Fa.

c ¶ Qui immolauerunt. Coacti conditionaliter.

d ¶ Inierunt.] Scilicet ſuperbiæ cauſa.

e ¶ Et non ex cōpacto.] ideſt, ſignēto.

f ¶ Honorem.] Scilicet beneficium.

g ¶ Offerre. Ideſt, officium non retinent. 4

h ¶ Fungi.] Hic diſpenſatur in beneficio, ſed non in officio, vt extra de cler. pugnan. in du. Henricus. & inf. ea. diſt. ſtudeat.

i ¶ Nec calicem.] Ante cōfectionem, quia poſt confe-

l ¶ Per neceſſitatem.] Famis. imò potius debent mori fame, quā veſci idolothytis. 32. q. 4. ſicut ſatius. & J. 32. q. 5. ita ne. Vel vocat hic neceſſitatem coactionem.

m ¶ Ampliorem cautelam.] Quandoque enim ad cautelam imponitur alicui pęnitentia, ut 34. q. 2. in lectum.

¶ Scilicet si digne pœnitreant.

a ¶ Cōmodari.] Quia restituuntur ad communionem, non ad officium uel beneficium: tamen dabitur sustentatio eis, 15.q.6.de lapsis. Io.de Fant.

ADDITIO. S.d videtur contra, quod nota. 1. q.7. maximum. & 21.dist.5.non autem in gl. sed videtur. in fi.

SED ILLVD. CASVS. Modo respondet Gratianus tribus. c. supradictis, scilicet illis cap. si quis diaconus. & duobus sequentibus; & cuilibet dat suā solutionem, & generalem solutionem ad omnes supradictas contrarietates, dicens ꝙ ea, quæ prohibent restitutionēm lapsorum, intelligēda sunt cū crimina sūt manifesta ante ordinationē, vel post: quæ vero permittunt, de occultis intelliguntur, quib. per occultam pœnitētiā purgatis i suis ordinib. remanere possunt. Et hoc probat duobus cap. seq.

ordinem promoueri. ¶ Placuit ergo & hos, tāquam qui nihil peccauerunt, si & præcedens eorum vita ꝓbabilis fit, ad hoc officium prouchi. De his autem, qui negauerunt prețer necessitatem, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculū, vel aliquid huiuscemodi (quòd factum est sub tyranide Licinij) placuit sanctæ synodo, quamuis humanitate probentur indigni, tamē eis beneuolentiam commodari.[a]

Conc. Nicænum 1. c.11.

α ¶ Si ex fide.] *Hic verba concilij sunt in compedium redacta: omnino autem verso Dionysii, quam attulerūt Burchardus & Iuo propius accedit ad verba Græca Sūt tamen nonnulla in hoc capite emendata. & locupletata ex versionibus, quas Gratianus videtur secutus.*

β ¶ Nec Euangelium pronūcient.] *In versione antiquiore est,* nec pronuncient, *in alia quā Burcardus attulit,* vel prædicando, *Græce* κηρύσσειν, *quod proprie significat. Euangelium, & fidei doctrinam prædicare.*

Sed illud Hormisda[b] Papa desidiosos, & negligentes non vere pœnitentes reparari prohibet. ¶ *Illud autem Hieronymi[c] fatetur hoc esse difficile, non impossibile.* ¶ *Basilius[d] autē circa delinquētes rigorem iustitiæ seruandum ostendit, quem circa pœnitentes alij relaxandū misericorditer affirmāt.* ¶ *Possunt & aliter distingui p̄missæ auctoritates: Quorum enim crimina manifesta sunt ante vel post ordinationem a sacris ordinibus deijciendi sunt: quorum autem peccata occulta sunt, & satisfactione secreta secundum sacerdotis edictum purgata; in proprijs ordinibus remanere possunt. Vnde Nicolaus Papa Carolo archiepiscopo, & eius suffraganeis.*

Rabba. pœn.c.1.

In gestis concilij Vermaciensis, c.11. Vide Iuonem par. 20.c.180.

b ¶ Sed illud Hormisde.] Supra ea. si quis diaconus.

c ¶ Hieronymi.] Sup. ead. quicunque.

d ¶ Basilius.] Sup. ea. qui sub gradu.

SAcerdotes.] CASVS. Carolus archiep̄s q̄siuit a Papa vtrū sacerdotes quorū fornicatio ē manifesta rei euidētia, vel p testes, possint habere honorē sacerdotij. Et rn̄det, ꝙ nō, secundū canonicam institutionē.

e ¶ Manifestus. Per euidentiam facti.

f ¶ Nō possunt.] Sine dispensatione. ² sed si est occultū post sunt sine dispēsatione post pœnitētiā. forte cum

² Ad hoc St. dis. ministri. extra de big. quia, &c. &

¶ Non potest restitui in sacerdotem, cuius crimen fuerit manifestum. Cap. XXXIII.

Pann.l.3.c.136. † al. aut.

SAcerdotes, si in fornicationis laqueū ceciderint, & † criminis manifestus,[e] siue ostēsus fuerit actus; sacerdotis non possunt[f] † habere honorem secundum canonicæ institutionis auctoritatem.

† Adde ad hunc text. ꝙ not. Bart. in l. si adulterium. ff. de adul.

DE his vero.] hoc potest CASVS. Quidā dispensare ein sacris ordinibus piscopus. seconstituti fecerunt eundum, id periurium, furtum quod no. In vel fornicationem, no. extra de vel huiusmodi: quare cler. per. ire quæsiuit Heribal ca.1. in gl. 1. d° ab archiepiscopo in probatio- Rabano, an tales de- ne. beāt cadere a primo gradu. Et rn̄det ꝙ sic, si publica sūt eorum delicta: q scādalum est tales præesse, & laici inde detrahūt sacrificio Dei sicut factum fuit p filios Heli. Si autem peccata eorū sint occulta, & per occultā pœnitentiam deleātur, ad consilium sacerdotis in suis gradib. remanētes indulgētiam a Domino consequuntur.

Itē Rabanus archiepiscopus scribit ad Heribaldum, lib.pœn.c.1.

¶ Qui valeant reparari post lapsum, vel non. Cap. XXXIIII.

Bur.l.16.c.150. Iuo p.6.c.400. Pann.l.3.c.152.

DE his vero visum est nobis scribēdum, qui sacros ordines habentes, ante vel post ordinationē cōtaminatos se esse in capitalibus criminibus cōfitentur. In q̄bus, vt mihi videtur, hæc distātia esse debet; vt hi, q. dephēsi[g], vel capti fuerint publice in periurio, furto, atque fornicatione, & cæteris huiusmodi criminibus; s̄m canonū sacrorū instituta, a proprio gradu decidant: quia scādalū est populo Dei tales personas supra † se positas habere quas vltra modū vitiosas esse cōstat. Nempe inde

† al. superpositas.

g ¶ Qui deprehensi.] Et conuicti. Vt 15.q.vlt. cap. vlti. & extra de iudi. cum non ab homine. & aduocabit testes,

Deprehensus in crimine potest p 20. horas detineri. per quos probabit ipsum in crimine deprehensum, & detineat eum per viginti horas. ff. de adul. capite.

a ¶ Seruato.] Secundum quosdam iure communi & promouetur, & manet in ordine suscepto occultus peccator post peractam pœnitentiam 1, vt etiam sentit Gratianus. su. ea. §. sed illud. nisi in simonia, vbi qs ordinē emit, qui quantū ad se & ad alios ē suspēsus, vt 32. dist. §. verum & extra de si. tāta. licet sit arg. contra extra de si. ex tuæ. sed ibi non dī ꝙ dispēsabatur cū eo sed dī ꝙ prohiberi non potest, cum sit occultum. Sed obijcitur istis quod dicit ī fi. de spe veniæ. Sed ipsi intelligūt de spe veniæ quātum ad peccatum. H. vero dicit, ꝙ in occulto peccato non potest dispēsari: quia de illo nō potest quis accusari vel puniri: quia occulta peccata nō habent vindictam, vt 32. q. 2. Christiana. 2 Ad hoc ergo ꝙ occultus peccator possit promoueri, confitebitur epo crimē suum; & nō ei soli, sed corā aliquibus personis & sic poterit dispēsare secum sed vt dixi sup. 25. dist. cap. vlt. peccatū siue sit occultum siue manifestū, dum tamē sit enorme sē ꝙ impedit ne possit sine dispēsatione promoueri: licet possit exequi susceptū ordinē cū est occultū peccatū, & ꝙ occultum peccatū impediat promouendum habes extra de tēpo. ord. ex tenor. Io. Sed hæ opiniones hodie sublatæ sunt per decret. extra de tēpo. ordi. c. vlt. B. Sed nunquid sacerdos tempore pœnitentiæ potest exequi officium suum? vꝫ ꝙ non, vt su. dist. 6. testamentum. & de consec. dist. 2. si non sunt & cap. quotidie. & sup. ea. quid est hoc: cum quilibet sit suspensus quantum ad se propter mortale peccatum, vt 1. q. 1. sacerdotes, & facit ad hoc extra de celebra. missa. de homine. Dico ꝙ melius est si abstineat, si credit se indignum. si autem contentur, dico quod potest 3 celebrare non obst. supra. dist. 33. habuisse. quod est contra. sed illud intelligitur de eo quem nō pœnituit ad huc. de pœnit. d. 3. inter hæc. hircum.

1 Hoc facit quod talis solum Deū habet vltorem. 6. q. 1. si omnia. 1. 32. quæst. 1. apud. Et Deus non sanat aliquē nisi ex toto sanet. de pœni. distin. 3. sunt plures. extra de bapti. maiores.

2 Concor. l. 3. §. mittantur. cū not. ff. de ven. in spic. & l. ab Anastasio. C. manda.

Sacerdos tēpore pœnitētiæ an possit suum officium exercere.

3 Sub. nisi sit tale peccatū ꝙ acta pnia nō possit in ordine remanere. extra de tēpo. ordi. capitulo vl. &

DE LAPSIS. Hic incipit quarta pars huius dist. in qua loquitur de hæreticis, qui olim sine cōcilijs non reconciliabantur. Ioan. de Fan.

CASVS. Supra dictum est de alijs lapsis, nunc vero de lapsis in hæresim dicit, ꝙ non est communicādum, eis ante reconciliationem: quod probatur sequenti cap.

DE eo autem CASVS. Quosdam hæreticos debebat Cyprianus ecclesiæ reconciliare: sed differebat. quæsiuit ergo Antonianus quare differt? Et rñdet, ideo, vt congregato consilio episcoporum de communi consilio reconcilientur. ante vero reconciliationem nullus eis communicare debet.

de sct. inquisitionis tamen de occulto peccato. non facies manifestum. Io. de Fan. & facit ad hanc materiā quod legi. & not extra de tēpo. ordin. ex tuarū & de fur. cap. fin. Archid.

retrahūtur homines a sacrificio Dei (sicut quondā, Heli filijs peccantibus, fecisse leguntur) & rebelles hinc atq; cōtrarij existētes, eorum prauis exemplis quotidie peiores fiunt. Qui autē de prædictis peccatis abscondite a se admissis, per occultam confessionem coram oculis † Dei præsente etiam sacerdote, qui eis indicturus est pœnitētiam: confitentur, & semetipsos grauiter deliquisse queruntur; si se per ieiunia a, & eleemosinas, vigiliasque, & sacras orationes purgare certauerint, his etiam gradu seruato, [a] spes veniæ de misericordia Dei promittenda est.

1. Reg. 2.

† al. angelis.

a ¶ Si se per ieiunia.] *Sic etiā in manuscriptis, & apud Iuonem & Pannormiam. In originali autem legitur* si veraciter pœnituerint, & se per ieiunia. *Itemque Burchardus, qui cap. hoc citat ex concilio Ilerdensi.*

4 *De lapsis etiam in hæresim hoc obseruādum est, vt ante sententiam concilij nullus eis communicet.*

Vnde Cyprianus Papa Antoniano ait inter cætera, lib. 4. epist. 2.

¶ A Communione abstineant, qui lapsi ante restitutionem communicant. Cap. XXXV.

Ans. l. 9. c. 82.
† al. statim.

DE eo autem, † quod statuendum esset circa causam lapsorū, distuli; vt cū quies, & tranquillitas data esset, & episcopis in vnū conuenire indulgentia diuina permitteret, tunc communicato, [b] & liberato de omniū collatione cōsilio, statueremus, qd fieri oporteret: Si qs vero ante consilium nostrum, & ante sententiam de omnium consilio statutam lapsis temere communicare voluisset, ipse a communicatione abstineretur.

5 *Quod vero* [c] *supra de homicidijs statutū legitur, intelligendum est, quando facultas fugiendi datur, nec necessitate clauditur obsidionis. Cæterum, cum necessitate angustati effugere non possunt, si tunc homicidium admiserint purgati per pœnitentiam, & officio, & communioni reddentur,*

Supra ea. c. clericū. & c. de his clericis. & c. miror.

Vnde in concilio Ilerdensi, c. 1. legitur.

b ¶ Communicato.] Olim enim episcopus solus non poterat sine consilio reconciliare hæreticum, ut 1. q. 7. si quis episcopus. sed hodie secus 4 extra de hæreti. ad abolendam. §. præsenti.

QVOD VERO. Hæc est quinta pars huius distin. In qua ponitur quid iuris sit de homicidijs uolūtarijs vel casualibus, uel necessarijs. Ioan. de Fan.

CASVS. Iste §. respicit illa, miror. clericum. & de his. in quibus dicitur, ꝙ clerici homicidæ carere debēt officio percepto quod Gratianus dicit esse verū de illis. qui poterant homicidium euitare. Cæterum si necessitate obsidionis angustiati fecerunt homicidium, pœnitentia purgati remaneant in officio. vt probatur sequenti capitulo.

c ¶ Quod vero.] Supra eo. cap. clericum. & c. de his clericis. & c. miror.

Hæreticum reconciliare pōt episcopus hodie sine concilio.

4 Sub. & hoc pp periculū, qd hodie etiā nimis inualuit. ad idē extra de purga. c. inter. secundū Host.

De his clericis.] CASVS. Quidam sacerdotes Leuitæ & subdiaconi in obsidione positi hostes interfecerunt: unde quæsitum fuit de his, an possint in suis ordinibus remanere? Respon. concilium quod quilibet clericus, uitare debet sanguinis effusionem, sed si in hoc de ante aduentum Paganorum: si enim esset ineuitabilis necessitas non imponeretur eis pnia. vnde dicas, quod si est necessitas ineuitabilis, sine omni dispensatione potest celebrare in ordine habito: sed non debet promoueri sine dispensatione, ut extra de ho. c. continebatur.

¶Post duorum annorum pænitentiam officio, & communioni restituantur clerici, qui in obsidionis positi necessitate sanguinem fuderunt. Cap. XXXVI.

DE his clericis, qui in obsessionis necessitate positi fuerint, id statutum est, vt quia altaria ministrant, & Christi corpus, & sanguinem tradunt, vel vasa sacro officio deputata contrectant, ab omni humano sanguine, etiam hostili se abstineant. Quòd si in hoc [a] inciderint, duobus annis, tam officio, quàm communione corporis Domini priuentur, [b] ita vt his duobus annis vigilijs, ieiunijs, orationibus, & eleemosinis pro uiribus, quas Dominus donauerit, expientur: & ita demum officio, vel communioni reddantur: ea tamen ratione, ne vlterius ad officia potiora prouehantur. Quod si in definito tempore negligentiores, circa salutem suam extiterint, protelandæ ipsius pœnitentiæ tempus in potestate maneat sacerdotis.

Casu quoque si clericus homicidium fecerit in proprio gradu ex dispensatione remanere permittitur.

Vnde Vrbanus II. scribit Guernerio Narbonensi episcopo.

¶Qui casu homicium facit, ex dispensatione in ordine suo permaneat. Cap. XXXVII.

Pann. l. 3. c. 154.

CLerico [d] iaciete lapidem puer dicitur interemptus: Nos pro amore [e] tuo in suo ordine eum permanere permittimus: vt tamen semper in pœnitentia [f] & timore permaneat.

Item Staphanus V. Sichiberto Corsicæ episcopo.

¶De eodem. Cap XXXVIII.

Pann. l. 3. c. 155.

QVia te quasi obnoxium iudicat, [g] eo quòd à Sarracenis captus homines interfecisse uideris; bene facis. Sed quoniam non tua sponte id fecisse cognosceris, inde canonicè [h] nullo modo iudicaris.

Si vero ira presbyter commotus aliquem interfecerit, & si animum occidendi non habuerit; perpetuo tamen depositus erit.

Vnde Nicolaus Papa scribit Hosbaldo chorepiscopo a Quadrantino.

a ¶Chorepiscopo.] *Antea legebatur, coepiscopo; emendatum est ex omnibus, quæ collata sunt vetustis Gratiani exemplaribus, optimeque conuenit verbis Nicolai.*

Sed ob. extra eo. lator. ubi dicitur, quod sic licitè potest promoueri ad superiores ordines. Ioan. Sed illud est dispensatio. & hoc dixi supra e. c. de his. Sed melius dicas, quod ibi fuit casus fortuitus. B.

c ¶ Sacerdotis.] Vide quomodo circa canones pœnitentiales habet ipse sacerdos plenam potestatem: ut 26. q. 7. tempora. secundum leges duplicatur tempus pænitentiæ eis qui non seruant pœnam, & pænitentiam iniunctam, vt ff. de pœ. aut damnum. §. inter eos.

Sacerdos plenam ptãtem hẽt circa canones pænitentiales.

a Ad idem de pæn. dist. 1.] mensurã. ibi de hoc.

d ¶ CLerico.] Si iste dedit operam rei licitæ expellendo porcos de agro suo: tunc intellige, quod minus diligenter fecerit: alias in nullo puniretur, ut dixi supra ead. de his.

e ¶ Pro amore.] Spirituali talis. n. amor nõ inducit simoniã ut 1. q. 1. filium. &c. latorem. & 35. q. 9. ueniam.

f ¶ In pænitentia.] Interiori: quia sacerdos non facit publicã pænitentiam nisi pro enormi crimine vt de pæn. dist. 6. sacerdos. & 28. d. presbyter.

Sacerdos non qñq; publicam pniam facere.

QVia te.] CASVS. Sichibertus episcopus Corsicæ inter angustias, & iacula Sarracenorũ positus, ut periculũ euitaret quosdam interfecit ex illis. Super hoc consuluit dominum Papam: qui respondet quod bene fecit quia se obnoxium putat: sed quia non sponte hoc fecit, secundum canones non condemnabitur.

de necessitate inciderit, officio, cõione corporis Christi duobus annis priuetur, in quibus pœnitentiam agat: qua peracta officio suo reddãtur: ita tñ quod ad altiora non promoueatur. Si autem in prædicto tpe negligenter pænitẽat: in potestate episcopi erit prolongare tempus pænitentiæ. Sequens §. cum seq. c. patet.

a ¶ In hoc.] Ex necessitate.

b ¶ Priuentur.] Ad cautelam, secundum H. 1. clerico in nulla necessitate licitum est occidere: immo potius dẽt permittere se occidi: sed nos intelligimus istud de necessitate euitabili: quia poterat bene exiuisse castrum

Sic est antiqua gl. Ioan. quauis pauci hoc hẽant Archid.

Occidere vtrum liceat clerico in necessitate.

g ¶ Iudicas.] Cum non sit.

h ¶ Inde canonicè.] i. non secundum rigorẽ canonũ: qa tunc nullo modo, ut sup. ea. miror, nunc autem misericorditer toleratur. Vel intellige quando ineuitabili [3] necessitate hoc fecerit.

SI VERO. CASVS. Dictum est sup quod illi qui necessitate obsidionis vel casu aliquos occiderint, possũt in suis ordinibus remanere. Nunc uero dicit, quod si quis ira commotus aliquem occiderit, licet non habeat animum occiden-

3 Hãc solam teneas: quia de ea intelligitur hoc c. vt no. ext. de hom. inf. in c. sicut. 1. gl. not. dic et. 1. fi. & sup. ea. de his.

occidendi, perpetuo tamen depositus erit: quod seq. ca. probatur.

Studeat.] CASVS. Quidam presbyter percussit quendam diaconum equitantem: diaconus uero de equo cecidit, & fracta ceruice interijt. unde Nicolaus Papa pcipit Hosbaldo chorepo Quadrantino vt suadeat epo suo associare sibi sex uicinos epos: quis in simul cum Hosbaldo cognoscant, & si inuenerint q diacon a sacerdote non est percussus ad morte: nec ex percussione ipsius, sed ex ceruicis fractione mortuus est: iniuncta sacerdoti competenti pœnitentia suspēdatur ad tps a celebratione Missarum: & postea ad sacerdotale redeat officiū. Si uero ex qualicumq; presbyteri percussione diaconus mortu est: licet non habuit animum occidendi, tamen deponetur: ita ut si obediēs apparuerit, assignetur ei beneficium de ecclesia sua, de quo ipse & sui possint habere solatium sustētationis.

a ¶ Studeat.] Bar. intellexit hoc c. prout litera sonat. q licet ex percussione ceciderit & confregerit ceruicē, nō ideo est sacerdos reponēd. arg. inf. ea. quātū nā si seruum tuum vulneraui, & illa postea exictu alterius perijt, nō teneor de occiso. ff. ad l. Aqu. hinc scripturæ. ff. si seruus. & l. ita vulnerat. Et hāc regulā, Qui occasionē damni dat, damnū dedisse vr. intelligit s occasionē proxima & sufficiēti. Sed expsse est contra. extra eo. presbyterū. & ff. ad leg. Cor. de sic. nihil interest unde intelligitur, q si non cecidit ex percussione, sed alio modo cecidit, tunc non tenetur de morte eius, sed de eo quod prius ipsum incaute percussit.

b ¶ Sex.] Quia tot non erant in prouincia illa. 1

c ¶ Cadens.] Postea.

d ¶ Interijt.] Non ex causa percussionis: sed ex alio casu, quia cecidit.

e ¶ Percusione.] Siue directa, siue occasionali.

f ¶ Et si uoluntatem.] Directam.

g ¶ Prodijt.] Et sic pp unum delictum imputantur oīa quæ sequuntur ex illo. inf. ead. sæpē. & sup. ea. clericū.

h ¶ Vt tale beneficium.] Hic dispensatur in beneficio, non in officio. ut 28. d. presbyterū. debet 2 autem de iure carere. a utroque quia cui interdr unum, interdr & reliquū: cum sint connexa, ut 81. d. si quis, nā male meriti continua egestate laborare debēt, ut ff. deposi. bona fides. Sed ideo dispensatur, ne propter necessitatem victus ad turpia lucra conuertatur, ut 81. d. ad reatum.

i ¶ Et sui.] Sui. n. filij & ipse eadē persona intelliguntur. vt 35. q. 3. §. hac auctoritate. in princip. & uxor dicitur pars uiri. 33. q. 4. admonere. unde vr. q licet clericus sit suspensus ab homine, uel canone, q tamen ei relinqui debeat unde se & suos possit sustentare. & est si. arg. ff. de preca. l. penultim. ff. de usu. & habi. l. 2. maxime cum

1 Vel dic, p:uinciis, id est, diœcesibus, sicut econtra ponitur. 11. q. 3. epi q secundum Laur. & Hug.

Dispensatur qñ.: in beneficio, non in officio.

2 Per sententiam, nō ipso iure. Archid.

¶ Perpetuo careat officio presbyter, qui ira commotus licèt extra animum, aliquem interfecerit.

Cap. XXXIX.

Studeat [a] sanctitas tua persuadere episcopo tuo, sibi canonicum sociare numerum collegarum, id est sex [b] ex vicinis puincijs fratres, & coepiscopos suos: quibus tecum iunctis, & decernētibus, diligenter inuestigate, & omni nisu scrutari pcurate, quatenus inuenire valeatis; vtrum percussione iam nominati presbyteri, an ceruicis fractione idem diaconus, vt fertur, extinctus est. Et siquidem à sæpèfato presbytero non ad mortē percussus est, sed ex equo cadens [c] ceruice fracta interijt; [d] secundū arbitrium vestrum pro percussione, incautè agēti psbytero pœnitentiam competentem indicite: & aliquāto tēpore à Missarum solēnijs suspēdatur; denuo post hęc ad sacerdotale rediturus officium. † Quòd si veraciter qualicumq; pcussione [e] istius presbyteri, ille mortuus est diaconus; nulla hūc ratione ministrare sacerdotis more decernimus: quoniam etsi voluntatem [f] occidendi nō habuit; furor tamē, & indignatio, ex quibus motio illa mortifera pdijt, [g] in omnibus, sed præcipuè in Dei ministris multipliciter inhibentur, atq; vbiq; damnātur. Verū si presbyter adeo uestro studio obnoxius † fortè claruerit; præcipimus, ut tale beneficium [h] sibi ecclesiæ suæ concedatur; quo & ipse, & sui [i] sufficienter possint habere suæ sustentationis solatium.

Iuo p. 10. c. 24.

† Adde an excōicatus absolutus pcipiat fructus medij tpis. argu. q non. in l. 1. & l. si vt allegas. C. de testa. mili. & in Authē. vt cum d app. cog. §. si uero. coll. 8.

† al. noxius ut] Iuo.

Item ex concilio Maticen. a c. 6.

a ¶ Maticensi.] *Burchardus, & Iuo citant ex concilio Moguntino: in nullo tamen eorum, quæ extant, habetur. Simile vero aliquid legitur in concilio Vormac. a 27.*

¶ De eodem. PALEA. Cap. XL.

Qui vero odij meditatione, vel propter cupiditatē, Iudæū, vel Paganum occiderit; quia imaginē Dei, & spem futuræ conuersionis exterminat, † quadraginta dies in pane & aqua pœniteat.

Burch. l. 6. c. 35. Iuo p. 10. c. 161.

† al. extinxit.

¶ De eodem. PALEA. Cap. XLI.

Si quis homicidium fecerit, si episcopus est, xv. annos pœniteat, & deponatur, cūctos quoque dies vitę suę peregrinando finiat. presbyter xii. annis pæniteat, tres † ex his pane & aqua: & deponatur superioris sententia: Diaconus x. annis pęniteat, tres ex his in pane, & aqua: clericus & laicus septem annis pœniteat, tres in pane

Ans. l. 11. c. 34.

† al. quatuor.

Vxor & filij de bonis ecclesiæ pasci possunt.

cum etiam vxor & filij de bonis ecclesiæ pasci possunt, vt 32.dis.omnino. nec totum extorquendum est a debitore quod habet: sed habenda est ratio, ne egeat. ff. de re iud.inter eos.in fi.ille autem qui excõicatur.nihil percipiet nomine ecclesiæ. extra de appell. pastoralis. Bos.

talis minister Dei dicitur, vt 15.q.1.nec is.

b ¶ Humana.] ideo magis est tenẽda, ut sup.9.dis. sanc. Io. Quid iuris sit de hoc.notaui plenè in quæstionib.B.

SI qua.] CASVS. Quædam domina furore iracundiæ accensa, ita acriter ancillam suam flagellauit, quod infra diem tertiũ expirauit quæsitũ fuit in cõcilio Elibertino quãdo possit ad communionem admitti. & r̃ñdet quod si voluntariè fecit.post septem ann. pœnitẽtiam: si casu, post v. poterit ad cõionem admitti: & non antea: nisi intra hoc tẽpus fuerit infirmata. Sequentem casum per te uidebis.

& aqua; & ad gradum cuiuslibet sacerdotij accedere non præsumat.

Ex prisca versione. Et Tribur.c.52.

Item ex concilio Ancyrano,c.22.§.eos vero.

¶Quinquennio à communione abstineat, qui casu homicidium faciunt. C. XLII.

Poly.l.6.tit.10. Burc.l.6.c.15. Iuo p. 10.c. 25. & 244.

EOs vero, qui non volũtate, sed casu [a] humicidium fecerint, prior quidem regula post septem annorum pœnitentiam communioni sociauit, secundum gradus cõstitutos: hæc vero †humana[b] quinquennij tẽpus tribuit.

† al. humanior.

a ¶Hęc vero.] *Gracè est, ὁ δὲ δεύτερος τὸν πενταετῆ χρόνον πληροῖ, id est:* Secunda uero quinquennij tempus explebit. *Atque ita fere Burchardus, & Iuo ex Dionysij versione. & infra ead.cap si quis voluntate.*

Et in conc. Vormac.c.39.

Item ex concilio Eliberitano,c.5.

¶ Quibus temporum spacijs a communione abstineat, quæ voluntate, vel casu ancillam suam interfecerit. C. XLIII.

Rab.pœn.c.14. Burch.l.6.c.19. Ansl.11.c.36. Iuo p.10.cap.22. & 245.

SI qua fœmina zeli furore accensa, flagellis verberauerit ancillam [c] suam, ita vt infra tertium diem animam cum cruciatu effundat; eo quòd incertum sit, voluntate, an casu occiderit; si volũtate, post septem annos; si casu, post quinq; annorum tempora (acta legitima pœnitentia) ad communionem placuit admitti. Quòd, si intra tempora constituta fuerit infirmata, accipiat communionem.

c ¶ Ancillam.] Hic habes quod æquè punitur dñs occidens seruũ suum sicut alienum, ut ff. de is qui sunt sui uel alieni iur.l.1.in fi.modica tamẽ castigatio permittit domino. ff. de iis q sunt sui uel alie.iur.l.2. vñ se. si dum iura nostra seruus potest conqueri de domino, si sæuiat in ipsũ, vt 23. q.4. si ecclesia &c. qui peccat.i fi. Et dic, vt no. super illo c. si ecclesia.2.q.7.quæritur.

Dñs non potest in seruum sæuire.

d SI quis.] ¶ Semper.]id est, horis statutis. sic 22.d. sacrosãct 1. & 16. d. si quis vult. & de cõsec.d.5. nunquam.

Item ex capitulis Martini Bracarensis episcopi,c 78.

¶De his, qui voluntate, vel casu homicidium faciunt. C. XLIIII.

Iuo p.10.c.39.

SI quis [d] voluntariè homicidium fecerit, ad ianuam ecclesiæ catholicæ semper subiaceat, & communionem in exitu [e] vitæ suæ recipiat: Si autem non voluntariè, sed casu aliquod homicidiũ fecerit: prior canon septem annis agere pœnitentiam iussit: secundus canon quinque mandauit.

e ¶ In exitu.] Supple, si moritũ añ finitũ tps pœnitentiæ: quia post tẽpus pœnitentię licite communicat, vt 26. q.7. si quis de corpore. ADDITIO. Hoc fit in quibusdã criminibus: & præsertim si qs pœniteat solẽniter 26.q.7. si quis. secundum H.

Item ff.tit.de furtis. L.qui saccum.

¶De eodem. C. XLV.

1 Alias ei non imputatur. argu. 15. q. 1. si quis insaniens. & no. sup. ea. clerico. dum tamen daret operam rei licitæ, ut in decret. hic inf.alle. dilectus. & eod. tit. Ioa. &c. Archi.

Pandect.l.47. titu.2.le.79.

QVi saccum habentem pecuniam surripuerit: furti actione, etiam sacci nomine tenetur: quamuis non sit ei animus [f] sacci surripiendi.

QVi saccũ.] CASVS. Quidam furatus fuit saccum cum pecunia. Quæsitum fuit an possit conueniri actione furti nomine sacci. Et respondet quod sic: licet non habuit uoluntatem furandi saccum principaliter.

EOs vero.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Neocæsarien. quanta pœnitentia deberet iniungi eis, qui casu fecerunt homicidium. Et respondet quod secundum antiquam regulam septem annorum pœnitentia iniungetur post quam reddetur communioni. Hæc uero est noua regula, quæ humaniorem imponit pœnitentiam quinque annorum tantum.

a ¶ Seu casu.] Dum tamen culpa præcesserit casum 1 aliquis etiam clericus posset promoueri. extra eod. ex parte. &c. significasti. & cap. dilectus. in fin. immo

f ¶ Animus.] Sed contra furtum sine affectu furandi non committitur 13.q.ult.cap.ult.& Inst.de usucap.§. item si is Sed dic quod ratione accessionis cõmittit furtũ: & quę commodatis, uel depositis reb. accedunt deposita uel commodata intelliguntur. ff. commo.l.si ut §. usque adeo. Vel dic animus, scilicet principaliter: sed secundario & indirectè p quandã consequentiam fuit ei animus saccum furandi: & sic non est contrarium. ff. de fur.

Furtũ committitur ratione accessionis.

fur. si quid fur. §. 1. sic & ff. qđ metus cau. l. si mulier. §. pen. 15. q. 1. merito 23. q. 4. displicet.

CONTRA. CASVS. Dictum est supra in c. studeat. ꝙ si quis faciat homicidium sine Voluntate, tamen punitur. Modo probat contrarium: scilicet ꝙ voluntas punitur, nō opus. Et hoc probat vsque ad §. Tramissis.

a ¶ Cōtra.]Hucusq; ostendit opus sine animo puniri: nunc ostēdit contrarium.

Occidens in ludo an sit puniendus.

EVm q. CASVS. Quidā ludendo ictu calcis suum socium percussit, adeo ꝙ mortuus est. Iudex loci ꝓp hoc delictu eū uoluit puni re. consultus est Imperator, an ille dēat puniri. Et respondet quod nō dēt puniri immo debet liberari ab omni suspicione, & pœna legis Corneliæ: & hoc si probauerit se casu, non uoluntate hoc crimen commisisse

b ¶ Cū calcis.] Quoniā fecit ludi causa.

c ¶ Si hoc.] Scilicet ꝙ in ludo occidit. & illud obtinet cū ludus licitus est. ff. ad leg. Aquil. nā ludus. Sed si est illicitus ludus, nō excusat. 1 vt extra de præsump. c. 2. ex quo autem cōstat ꝙ in ludo mortuus est, non est necesse probare ꝙ casu occiderit. vt ff. ad leg. Aquil. l. in lege extra de sen. excom. super eo. alias q casum allegat, ipsum probare tenetur, vt C. de pign. act. quæ fortuitis. & C. de in stātijs. si non conuitij. Ergo si aduersarius dixit, ꝙ ipsum dolo occiderit, hoc ꝓbabit: quia qui dolum objicit, ipsum ꝓbabit. ff. de proba. quoties, & intellige ꝙ ludus fuit licitus: secundum hoc intellige quod non punitur talis lege Cornelia, ex quo nihil fecit dolo: punitur tamen l. Aquil. in qua venit leuissima culpa. ff. ad leg. Aql. in lege.

1 Si ludus noxius, id est, nocens, imputatur. ff. ad l. Aquil. nam ludus. nam omne maleficium præsumitur actū. hęc tamen præsumptio ex varijs circūstātijs colligitur 22. q. 2. qđ ait, &c. ne quis, & de conse. distin. 4. solet. ff. de act. & oblig. l. 7. §. uerborū. ff. de iniu. illud. §. post. 25. q. 1. illud extra de sē. excom. c. 1. secundum Goff. qui ita no. extra de præsump. c. 1. Archid.

d ¶ Adnotatione.]idest, lege.

QVantum.]CASVS. Cum Placidus traheret caballos de stabulo, vxor sua inter caballos fortuito casu collisa est: & fecit abortum confracta: & ideo iudex eum punire uolebat tanquam homicidam. Consultus Papa super hoc respondet, quod super hoc puniri non debet secundum leges postquam uoluntas eius perniciosa non fuit: sed de furto potest puniri, si alienos caballos furatus est. Potest tñ legi totum illud capitulū de vxore Placidi, quæ dum trahere caballos, collisa est fortuito casu, & fecit abortū, quā dicit Papa nō esse puniendā de abortu, nō sua spōte facto: sed de furto si fecit, pt puniri. Et ita dupliciter H. & Bñ. posuerunt casū.

e ¶ Quantum.]idest, sicut.

f ¶ Alienos. Si uis dicere, ꝙ iste furabatur caballos, & ducendo eos collisit mulierem: tunc quod dicit in fine non puniri per leges, verum est. l. Cornelia de sicar. in qua uenit dolus, non lata culpa. ff. de sica. in lege. tamē de culpa bene punitur, ut supra eadem causa. studeat.

Culpa lata in l. Cornelia nō venit.

g ¶ Culpabilis.] Et sic patet, quod licet aliquis de furto teneatur, non tamen tenetur de ijs quæ sequuntur ex furto. sic 15. quæst. 1. sane: supra. 5. dist. ad eius. ff. de furtis, verum: extra de sponsa. veniens. Argum. contra supra ead. clericum.

h ¶ Non agnoscitur.] Quando eam præmonuit H.

HI, qui.]CASVS. Quidam arbores incidebant, eis cadentibus, quidam homines sunt oppressi ab eis: Quærebatur an essent homicidæ, qui arbores incidebant. Et respondetur: si non est factum eorum voluntate, & debitam cautelam adhibuerūt, inculpabiles sunt. Si uero eorum culpa uel negligentia mortui sunt, deponendi sunt, & non suscipiendi de cætero. Idem est casus sequentis cap. Casus illius c. si duo fratres est, & per te formabis.

i ¶ Inculpabiles.] Si fecit in priuato loco, tunc. n. non potuit

Contra[a] animum, non opus puniri, lib. 9. eo. tit. ad leg. Cornel. de sicarijs, exemplo sacrarum litterarum Diocletiani, & Maximiani colligitur.

¶De eodem. C. XLVI.

EVm, qui asseuerat homicidium se non voluntate, sed casu fortuito fecisse, cū calcis [b] ictu mortis occasio præbita videatur; si hoc [c] ita est, neque super hoc ambigi poterit, omni metu, ac suspicione, quam ex admisse rei discrimine sustinet, secundum id, quod adnotatione [d] nostra comprehensum est, volumus liberari.

[*Item Imperator Antoninus C. ad leg. Cor de sica. l. 1.*]

PALEA. C. XLVII.

FRater vester rectius fecerit, si se ꝑsidi prouinciæ obtulerit. Qui, si probauerit nō occidendi animo hominem a se esse percussum, remissa homicidij pœna secūdū militarem disciplinam sentētiam proferet. Crimē enim contrahitur, si & voluntas nocendi intercedat. Cęterum ea, quæ ex improuiso, casu potius, quam fraude accidunt; fato plerumque, non noxæ imputantur.

Hinc, & Gelasius † Papa.

†al. Pelagius.

¶De eodem. C. XLVIII.

QVantum [e] dicit iste Placidus, † anno præterito dictum est de vxore illius; quia subito inter caballos inuenta est, & dum traherētur caballi, collisa est illa, & abortum fecit. ¶Quod si ita est; forte si caballos alienos [f] tulerit, inde est culpabilis. [g] Nam de muliere, quę casu inter caballos confracta est, vbi voluntas illius non agnoscitur [h] perniciosa fuisse, non potest, nec debet addici per leges.

†al. Placidius.

Item Nicolaus Papa.

¶De eodem. C. XLIX.

HI, qui arbores incidere videntur si contigerit, vt cadens arbor occiderit hominem, inculpabiles [i] sūt,

potuit diuinare, vt ff. ad le. Aquil. si putator. & extra vt ecclesi. benefi. vt nostrum. Si in publico, debuit clamare, caue, caue vt infra ead. si duo.

a Saepe contingit.] ¶ Vel negligentia.] Arg. q qui occasionem dãni dat, & c. 1. sic. 86. dist. palee 16. q. decimae. & ext. de homic. presbyterorũ 27. q. 2. si tu & 31. q. 2. de neptis, & 2. q. 1. placuit 3. B. argu. cõtra 15. q. 1. inebriauerunt. & ff. de ser. corru. Neratius. §. si seruo. ff. de furtis verũ de eo q fregit ostium meretricis sed non ideo punitur amplius, quia satis est punitus propter ignominiam. 1 Sub. damnum dedisse videtur. imo plus quoque peccat, vt patet in eo qd legit & no. 23. q. 5. cum homo Ioan. de Fan.

atque innoxij; quia nec voluntate eorum, nec desiderio. homicidium perpetratum est. Si vero aliqua culpa eorũ, vel neglectu moriẽtis hominis interitus cognoscitur aduenisse; abijciendi sunt a gradu, & in sacro ordine, nullatenus suscipiendi.

Item ex concilio Vormaciensi, c. 29.

¶ De eodem. C. L.

Barc. l. 6. c. 21. Iuo p. 10. c. 150.

SAepe contingit, dum quis operi necessario insistẽs arborẽ inciderit, vt aliquis subtus ipsam veniens deprimatur: Et idcirco, si voluntate, vel negligentia [a] incidentis arborem factum est; vt homicida pęnitẽtiæ debet omnino submitti. Quod si non voto, non incuria illius, non denique scientia contigit; sed dum ille operi necessario fortassis incumberet, iste insperatus [b] occurrens sub arbore improuisus deuenit, & sub ipsa oppressus est, incisor arboris non tenetur pro homicida.

I, nominia satis punit. Casus fortuiti non possunt praeuideri.

b ¶ Insperatus. Fortuiti enim casus nullo hominum cõsilio pręuideri possint. ff. de admi. tut. ad ciui. perti. l. 2. C. de pign. act. l. quae fortuitis.

c SI duo.] ff. ad legem Aquiliam si putator.

Item ex concilio Triburiensi, c. 36. [Sed ibi copiosius.]

¶ De eodem. C. LI.

Barch. l. 6. c. 22. Iuo p. 10. c. 151.

SI duo [c] fratres in silua arbores succiderint, & appropinquante casura ipsius arboris frater dixerit fratri caue, & ille fugiens in pressurã arboris inciderit, & mortuus fuerit, viuẽns frater innocens de sanguine germani dijudicetur.

Premissis [d] auctoritatibus, lapsis permittitur [e], vt post pœnitentiam in suis ordinibus reparari valeant: ad maiorem autem conscendere post lapsum nulla eis auctoritate permittitur, immo penitus prohibetur.

PRAEMISSIS. CASVS. supra in illo c. de his clericis, qui in subdiaconis, & in capitulo illo clerico dictũ est q clericis lapsis permittitur in suis ordinibus ministrare, ad maiores vero ascendere nõ possunt. Idẽ dicitur in hoc §. q hoc probat per sequens cap. Sed postea exemplo beati Petri probat, quod lapsi post pęnitẽtiã ad maiora possunt promoueri.

d ¶ Premissis.] Sup. ea. de his clericis.

e ¶ Permittitur.] Alleeã do dicit propter sequen. cap. Ioan.

Vnde in Ilerdensi concilio, c. 5 legitur.

¶ Lapsi in suis ordinibus reparari possunt, sed non ad maiora conscendere. C. LII.

15. q. 8. c. hi qui. Rabanus pęn. c. 1. Barc. l. 19. c. 74. Iuo p. 15. c. 87.

HI, qui [f] altario Dei deseruiũt, si subito in flenda carnis fragilitate corruerint, & Domino respiciente, dignè pęnituerint, ita vt mortificato corpore, cordis contriti sacrificium Deo offerant; maneat in potestate pontificis, vel veraciter afflictos non diu suspendere, vel desidiosos prolixiore tempore ab ecclesiæ corpore segregare: ita tamen, vt sic officiorum suorum loca recipiant, ne possint ad altiora officia vlterius promoueri. ¶ Quod si iterato α velut canes ad vomitum reuersi fuerint, & veluti sues in volutabris luti iacuerint β, non solum dignitate officij careant, sed etiam sanctam communionem, nisi in exitu, non percipiant.

HI, qui. CASVS. Quidam clerici in sacris ordinibus constituti fornicati sunt; quęsitum fuit, vtrum ad sua officia redire possint, & ad maiora promoueri. Et respondet concilium: si digne pęnituerint, in potestate sit episcopi vel veraciter afflictos non diu suspendere vel desidiosos prolixiori tẽpore ab ecclesiæ corpore segregare: ita tñ, vt sua loca retineãt, & ad altiora non promoueantur. qui si iterum ipsi lapsi fuerint, omni dignitate carebũt nec habebunt nisi in fine communionem.

f Hi qui.] Hoc cap. habes. 15. q. vi. hi q.

α ¶ Quod si iterato.] *Hinc vsque ad finem absunt à codicibus illis Gratiani, a quibus palea abesse solent. In alio autem hic prapositum est nomen palea.*

β ¶ Et veluti sues in volutabris luti iacuerint.] *Hac non leguntur in antiquis editionibus conciliorum, Coloniẽsi, ac Parisiensi, duobus codicibus Vaticanis, Lucensi Regio, neque infra 15. q. 8. c. Hi qui. Sunt autem apud Iuonem & in editione Colon. 4. volum.*

SED EXEMPLO. CASVS. Dictum est supra quod lapsi post pœnitentiam non possunt ad altiora conscendere. Modo dicit Gratianus contrarium: scilicet quod lapsi non solum restitui possunt ad antiquum statum, sed etiam ad altiora promoueri: quod probat exemplo beati Petri, qui post trinã negationem non solum permansit apostolus, sed etiam factus est pastor totius ecclesiæ quod probatur duobus sequen. cap.

ITEM OBIICITVR. Hæc est sexta pars huius dist. in qua loquitur de pœnitentibus cum solennitate, & de Bigamis: & mistim ponit xiiij. auctoritates. Ioan. de Fan.

CASVS. Adhuc obijcit Gratianus, quod lapsi non possunt

Sed exemplo B. Petri, (qui postquam trinæ negationis maculas confessione diluit amoris; non solum in gradu sui apostolatus remansit, verum etiam in pastorẽ totius ecclesiæ à Christo institui meruit) probantur lapsi post dignam pœnitentiam non solum propria officia retinere, sed etiam ad maiora posse conscendere. Quod autem beatus Petrus post negationem pastor ecclesiæ à Domino sit institutus, probatur auctoritate beati Gregorij, qui in homilia Dominicæ resurrectionis de eodẽ principe Apostolorum scribit, dicens.

Homil. 21. in Euang.

¶ Petrus post culpam negationis princeps Apostolorum a Domino est institutus. Cap. LIII.

CONsiderandum nobis est, cur omnipotẽs Deus eum quem cunctæ ecclesiæ præferre disposuerat, ancillæ vocẽ pertimescere, & se ipsum negare permisit [a]. ¶ Quo nimirum magnę actum esse pietatis dispensatione cognoscimus, vt is, qui futurus erat pastor ecclesiæ, in sua culpa disceret, qualiter alijs misereri debuisset [b]. Prius itaque eum ostendit sibi, & tunc præposuit [c] cæteris; vt ex sua infirmitate cognosceret, quàm misericorditer aliena infirma toleraret.

Item Ambrosius in serm. 47. de fide Petri.

¶ Post negationem in fide, & gradu Petrus profecit. Cap. LIV.

FIdelior factus est Petrus, postquã fidem se perdidisse defleuit; atq; ideo maiorem gratiam [d] repperit, quam amisit. Tanquam enim bonus pastor tuendum gregem accepit, vt qui sibi antea infirmus fuerat fieret omnibus firmamentum; & qui ipsa interrogationis tentatione nutauerat, cæteros fidei stabilitate fundaret. Denique pro soliditate deuotionis ecclesiarum petra dicitur; sicut ait Dominus: [Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.] Petra enim dicitur, eo quod primus in nationibus [e] fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxum immobile totius corporis † Christianitatis compagem, molemque contineat.

Math. 16.

† *operis Christiani.*] orig.

† *al. solenniter pœnitentes.*

6 Item obijcitur pœnitentes † ad sacros ordines promoueri non debent: non ergo lapsi post pœnitentiam ad maiora pertingere possunt.

Vnde in concilio Carthaginensi 4. c. 68. & 69. legitur.

Poly. l. 2. tit. 31. Ansel. l. 7. cap. 20. & 23. Burch. l. 2. c. 35. Iuo p. 6. cap. 136. & par. 15. c. 5. Pann. l. 3. c. 60.

¶ Non ordinetur clericus ex pęnitentibus. C. LV.

EX pœnitentibus, quamuis sit bonus, clericus nõ or-

CONsiderãdum.] CASVS. Quæritur, hic quare Christus permisit Petrũ peccare negando se ipsum ad vocem ancillæ quem facere disposuerat pastorẽ ecclesiæ. Et respondet Gregor. hoc esse pmissũ ex magnę pietatis dispensatione scilicet, vt Petrus suã fragilitatẽ cognosceret, & in sua culpa disceret qualiter aliorum delictis parcere deberet, & alijs misereri posset.

a ¶ Permisit.] idest non prohibuit.

b ¶ Debuisset.] Arg. dispensationem esse debitam.

c ¶ Præposuit.] Hoc verbo, Pasce oues meas, factus est princeps. i. extra de elec. significasti, nõ illo. Tu es Petrus & sup hãc petrã, &c. quia illud fuit ei dictum ante passionẽ 22. distin. sacrosancta.

Petrus per quæ uerba fuit factus Papa.

¶ De hoc plenius 21. distin. in nouo testamẽto. Arch.

FIdelior.] CASVS. Dicit Ambros. in hoc ca. quod Petrus post negationẽ fortior resurrexit, & fidelior factus est, & maiorẽ gratiã recepit, quam perdiderat. Factus est enim pastor ecclesiæ, vt q infirmus fuerat in fide, cæteros in fidei stabilitate firmaret. Et pro solida deuotione quam habuit circa ecclesiã, & circa homines conuertendos, dictus est petra quod probat auctoritate Euangelij.

d ¶ Gratiam.] Arg. quod potius est eligẽdus qui peccauit & pœnituit, quam qui semper fuit bonus quia magis scit compati peccatoribus, vt supra, e. pro. nam infirmus fortior resurgit de pœn. distin. 1. potest. & ibidem dist. 3. ille. Argu. contra 11. dis. nos consuetudinem. & 16. q. 1. legi.

Eligendus potius est q peccauit, & q penituit, qui nunquã peccauit.

e ¶ In nationibus.] idest, gentilibus.

possunt ascendere ad maiora nam penitẽtes promoueri non debent: ergo nec ad maiora ascendere possunt, quod probat sex sequentibus ca. quæ loquuntur de solenniter pęnitentibus.

EX pœnitentibus. CASVS. Quidam episcopus ordinauit quendam solenniter pęnitentẽ; querebatur quam

quasi pœnam deberet pati episcopus uel ordinatus. & respondet ꝙ si eps ordinauit talem ignoranter, tātum ordinatus deponitur: quia tempore ordinationis suæ, suum impedimentum non manifestauit epo. Si uero eps ordinauerit eum scienter, etiam ipse potestate ordinandi

cumque modo potest. 2.q.3.§.notādum.& ff. de bo.eo. qui ante sentē.l.1.sic & honorem suum. Sed nūquid clerico promouendo præiudicat confessio sua, ut inde debeat puniri? uidetur quod sic, ut extra de elect. per inquisitionem. immo idem etiam vi si extra iudicium fieret cōfessio, ut extra de exces. prælat. quā sit graue. Dico quod nō nisi in solo quod nō admittitur ad ordines, ut 25. dis. quādo. in fi. sic extra de exce. denique. & est ea ratio: quia licet confessus fuerit, tamen non punitur: quia ad hoc non agebaē, vt dixi 3. qō. 6. hoc quippe. idē dico si testis cōfitetur crimen suum, ut probatur extra de accus. inquisitionis. Ioan.

c ¶ Priuetur.] Hic signantur contraria, q soluta sunt 36. dist. qui ecclesiasticis.

Q Vicunque.] CASVS. Quidam pœnitentes, & bigami, & uiduarū mariti ordinati fuerūt in minoribus ordinibus, uel forte usq; ad subdiaconatū qsitū fuit a Siricio Papa, utrū possint promoueri ad superiores ordines; Et rñdet Papa, ꝙ nō imò pro maximo beneficio debēt reputare, si tolerentur in ordinibus, in quibus, inueniuntur, omni spe promotionis eis adempta.

dinetur. Si per ignorantiam [a] episcopi factum fuerit; deponatur a clero: quia se ordinationis tempore nō prodidit [b] fuisse pœnitentem. Si autem sciens episcopus ordinauerit talem; etiam ipse ab [α] episcopatu suo ordinandi duntaxat potestate priuetur. [c] Simili sententiæ subiacebit episcopus, si sciens ordinauerit clericum eum, qui viduam, aut repudiatam, vxorem habuit, aut secundam.

Cap.69.

α ¶ Ipse ab.] *In originali legitur,* ipse ab episcopatus sui ordinandi duntaxat potestate priuetur *al.* ipse episcopatus sui. *quemadmodum & apud Inonem, par.* 15.c.5.

Item Siricus Papa Himerio episcopo, epist. 1.c.15.

¶ Bigamus pænitens, viduę maritus, sacræ militiæ se ingerens sine spe promotionis in suo ordine permaneat. Cap. LVI.

Ansel.lib.7.cap.17. to.21.

QVicunque pœnitens, quicunque bigamus, quicūq; viduæ maritus, ad sacram militiam indebitè, & incompetenter irrepserit; hac sibi conditione a nobis veniam intelligat relaxatam, vt in magno debeat computare beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis, in hoc, quo inuenitur, [d] ordine perpetua stabilitate permaneat.

Item ex concilio Gerundensi, c.9.

¶ Non prohibeatur à clero, qui pressus languore per cōmunionem pœnitentiæ benedictionem accepit. Cap. LVII.

† Is vero] manuscri. & orig.

SI † α vero, [e] qui ægritudinis languore depressus pęni-

dinandi priuabitur. Eandem pœnam patiatur episcopus qui scienter ordinauit bigamum, uiduæ uel repudiatæ maritum.

a ¶ Si per ignorantiā.] Bene enim potest ignorare cum non ipse, sed alij examinent, 24. distin. quando. extra de offic. Archid. ut nostrum.

b ¶ Non prodidit.] Ex hoc cap. vř ꝙ quilibet ordinandus teneatur prodere crimen suum. 1 ut 24. dist. c. qñ. & c. ult. & 81. dist. tantis. & c. quicūque. & 8.q.3. Artaldus in fi. sic uidetur ꝙ in iure teneatur quilibet confiteri delictum suum si interrogatus fuerit, ut 11.q.3. quisquis. & 35.q.6. si duo. & 15.q.vl.c.1.& penul. Quod H. concedit, & dicit ꝙ quilibet in examinatione & in iudicio tenetur cōfiteri crimen suum sed in examinatione sufficit ut dicat ꝙ in gñe confiteatur se criminosum: & sic petat dispēsationem. Sed si specialiter pro aliquo crimine fuerit interrogatus: tunc respōdebit, & dicet se fecisse inde pœnitentiam nec obst. inf. de pœn. dis. 1. §. his auctoritatibus. ubi dř. non tibi dico prodas. quia illud loquitur de pœnitente, qui se non debet publice prodere: nisi enim occultus peccator prodat crimen suum, dicit H. non posse dispensari secum & coram pluribus debet dicere, & prodere se: quia prodere est in publico dicere, vt 2.q.1. si peccauerit. sicut enim episcopus non potest audire causam. 2 criminalem, nisi cum clericis suis, vt 15.q.7. episcopus sic nec solus potest dispensare, qualiter enim probaret aliquis secum dispēsatum esse, nisi coram pluribus factum esset, vt extra de schismat. fraternitatis? Alij dicunt ꝙ nec in iudicio nec in examinatione tenetur aliquis prodere se: quia Deus occultat peccatū. de quo aliquis penituit. vt 32.q.1. apud. & sic licitum est alicui redimere sanguinem suum, quocumque

Crimen suū in ordinatione, uel in iure, an teneatur quis prodere.

1 Hic nō ꝓbatur hoc; qa tex. dicit, pœnitentē, nō dicit criminosū: nec hoc probant c. hic inducta. Archid. Prodere est in publico dicere.

2 Scilicet criminalē, cū agit̄ ad depositionem: secus si esset cā ubi ageretur ad priuationē beneficij, ſm illud quod leg. & no. 15.q.vlt. inuentum. Archid.

nibus, in quibus, inueniuntur, omni spe promotionis eis adempta.

d ¶ Inuenitur.] Sic ergo facilius dispensatur in ordine sumpto q̄ in suscipiendo, vt extra de renunc. nisi cū pridem: quia turpius. &c. vt extra de iureiur. quemadmodum: Vel vocat hic sacram militiā minores ordines, ad quos pōt ꝓmoueri, vt ĵ. ea. placuit. & 6.q.1.c. infames.

S I vero.] CASVS. Quidam in extremis laborans: pœnitentiā postulauit, cui sacerdos solennem penitentiā iniunxit, præbendo sibi cōionē corporis Chři. Postquam vero conualuit, pniam solennem sibi iniunctam non egit. quæritur an valeat promoueri? Et respō. ꝙ ex quo caput solenni pniæ non supposuit, bene potest promoueri, si aliàs est dignus. ita posuit Beneuen. hunc casum, sed qa hoc contra iura vř, cū ille ante ægritudinē mortaliter ſm hoc peccasset, & postea similiter non adimplendo pænitentiā: ideo ego Bar. Brix. cum H. intelligo casum hunc de illo q nō accipit corpus Chři vsq; ad articulum mortis: vñ nō uidebat uere pænitens. Qui tñ si non egit pniam solēnē, nec modo est criminosus, ꝓmoueri pōt. Vel forte de illo intelligitur, qui ꝓ occulto, & paruo crimine solēnē pęnitētiā. facere promisit.

e ¶ Si uero. Quidā ita ponunt casum. 3 Aliquis tempore ægritudinis tale recepit mādatum à sacerdote, vt post restituta cōquam conualesceret, solēnē faceret penitētiam. talis nō prohibeť à ꝓmotione, dum tamē nō steterit inter pœnitentes. Sed iste casus non placet: quia postquam sanatus est, talis tenetur stare in ordine penitentiū, vt 26. dis. q. 6. qui recedunt. 4 Item cum pnia talis non iniungitur, nisi pro graui peccato mortali: ergo post mortale peccatum non dēt promoueri, vt 25. q.6.c. vlt. Alij sic illa ponunt casum, Quidam communionem non accepit

quousque

Dispensatur facilius in sumpto, q̄ in suscipiendo ordine.

3 Vt Benedicti.

4 Sicut qui iniecit manus uiolentas in clericum: & ꝓpter inualitudinē uel aliud impedimentū nō potest accedere ad curā absoluitur ab īferiori tñ tenetur accedere cessante infirmitate uel opportunitate cum sēt. excō. de caetero. & in decre. ꝑ-

quousque fuit in periculo mortis. dubitabatur de tali vtrũ posset promoueri post sanitatem: quia non videbatur tunc verè pœnitens, qui timore mortis pœnituit. Et respondetur quod põt: & hæc fuit causa dubitationis: quia sicut non potest promoueri qui in ægritudine baptizatur, quia potius præsumit ex timore, quã ex volũtate libera baptizatus, vt 57. dist. si quis in ægritudine. idem videbatur de pœnitẽte tali, sed non est simile: qa multi omittũt ex deuotione, ꝙ nõ cõicant vt. de cõsecr. dist. 2. quotidie sed quicunq; differt baptizari, in mora est, & etiã in culpa.

a ¶ Pœnitentiæ.] Pœnitẽtia infirmis nõ est imponẽda, sed innotescẽdã. 26. q. 7. ab infirmis loã. Tu autem videas casum quem notaui supra ibi, alii.

b ¶ Benedictionẽ.] .i. communionem.

SI ille.] CASVS. Duæ quæstiones factæ fuerunt Hormisdæ Papæ. Prima fuit talis. An ille q perfectè egit solennem pœnitentiam, possit episcopus vel presbyter fieri. Et respondet ꝙ non: & si fuerit ordinatus, & de hoc conuincatur debet deponi. Secunda quæstio fuit, an ille qui inuitus detrusus est in monasterium ad agendã pœnitentiam, possit ad sacerdotium promoueri. Et respondet ꝙ nõ: quia nihil aliud dicendum est, quam solenniter pœnitẽs secundũ decreta sedis Apostolicæ & canones ccc. & xviij. episcoporũ. Si aũt cõtra factũ fuerit, non solum temerarium, sed etiam periculosum esse nõ dubito.

c ¶ In monasteriũ.] Ergo pro aliquo delicto, aliàs. n. non cogeretur ibi manere. 20. q. 1. sicut & dic vt ibi notaui, & 26. q. 6. de lapsis.

Pœñia infirmis non est imponenda.

ad eundem potest redire, vt ibi dicitur.

NOn confidat.] CASVS. in hoc c. nouem impedimenta ponuntur, quæ repellunt a promotione. Sequens cap. patet.

e ¶ Vel sine litteris.] Supra 36. d. c. illiteratos.

f ¶ Con-

tentiæ [a] benedictionem [b], quam viaticum deputamus, per communionem acceperit, & postmodum reconualescens caput pœnitentiæ, in ecclesia publicè non subdiderit, si prohibitis vitijs non detinetur obnoxius, admittatur ad clerum.

Item Hormisda Papa omnibus episcopis per vniuersas prouincias constitutis.

¶ Qui ad pœnitentiam agendam in monasterio retruditur, presbyter, non ordinetur. Cap. LVIII.

SI ille, qui vltro petit pœnitentiam, quamuis eam perfectè agat, nõ potest episcopus, aut presbyter ordinari; ita vt etiam si per ignorãtiam ordinatus fuerit, & postea conuincitur pœnitentiam accepisse, deijciatur: ille ergo qui inuitus ad pœnitentiam agendam mittitur in monasterium [c], (qui vtrique nihil aliud, quàm pœnitens dicendus est [d]) qua conscientia ad sacerdotium venire permittitur: nemo mihi alia quælibet contra auctoritatem sedis Apostolicæ, vel cccxviij. episcoporum, vel reliquorum canonum constituta, obijciat: quia quidquid contra illorum definitionem (in quibus Spiritum sanctum credimus locutum) dictum fuerit recipere non solum temerarium, sed etiam periculosum esse non dubito.

Supra c. ex pœnitentibus.
Poly. lib. 2. tit. 31.
Ansel. lib. 7. c. 22. & lib. 11. cap. 87.

Item Gelasius vrbis Romæ episcopus omnibus episcopis per Lucaniam, &c. cap. 5.

¶ Bigamus, vel quilibet post pœnitentiam sacris non applicetur ministerijs. Cap. LIX.

NOn confidat quisquam pontificum bigamos †, aut coniugia sortientes ab alijs derelicta, siue quoslibet post pœnitentiam, vel sine litteris [e], vel corpore vitiatos, vel conditionarios, aut curiæ, publicarumque rerũ nexibus implicatos, aut passim nulla temporis congruẽtis [f] expectatione discussos, diuinis seruituros applicare ministerijs †.

Ansel. lib. 7. c. 18.
† al. fas, esse bigamos.
† al. mysterijs.

Item Innocentius Agapito, & cæteris, epist. 6.

¶ Pœnitentes nec etiam clerici fieri possunt. Cap. LX.

CAnones apud Nicæam constituti, pœnitentes [g] etiã ab infimis [h] officijs clericorum excludunt [i].

In Concil. Nicæno cap. 10.

Hoc non de quibuslibet pœnitentibus intelligitur, sed de illis tantum: qui post actam pœnitentiam sæcularis militiæ cingulum accipiunt.

De quibus Innocentius episcopus, scribit Victricio Rothomagensi episcopo, epist. 2. c. 2.

d ¶ Dicendus est.] Propter similitudinem in ieiunijs & vigilijs: aliàs enim differt publica pœnitentia ab ingressu monasterij, vt inf. 33. q. 2. admonere. 2. q. 1. in primis. Contra. ibi episcopi missi in monasterium ad agendam pœnitentiam, post sex menses restituuntur ordini suo: sed ibi temporaliter fuerunt missi, hic perpetuo. Vel dic, ꝙ ad superiorem non potest promoueri, vt hic: sed

f ¶ Congruentis.] Infra 77. dist. in singulis. &c. 1.

g ¶ Canones.] Pœnitentes. Scilicet solenniter.

h ¶ Ab infimis.] Sic. 24. dist. c. vlt.

i ¶ Excludunt. Nisi in necessitate, vt inf. ead. c. placuit.

HOC NON DE QVIBVSLIBET. CASVS. Dicit Gratianus in hoc §. quod prædi. capitu. loquuntur de pœnitentibus non ordinandis, qui post pœnitentiam cingu-

i In hoc c. innuitur, ꝙ interuallum dẽt esse inter ordinem & dic, congruentis .i. canonib. cõstituti: secũdum Hug.

cingulum sæcularis militiæ susceperunt, qui promoueri non possunt, vt probatur seq. cap. Alia ponitur solutio. inf. seq. §. potest. qui §. patet, & per se planus est.

Pœnitentia solennis impedit clericatum.

SI quis post remissionem.] Qui semel egit pœnitentiam solennem, non potest fieri clericus, nec etiam miles, vt 33. q. 2. admonere. nec laiacalem habitum pōt deferre, ut inf. ead. c. vl. tamen secundum regulam ecclesiasticam viuet, vt de pę. dist. 5. contrarium. & c. falsas. & est tamen conuenendus sub iudice ecclesiastico, vt 11. q. 1. aliud Ioan.

a ¶ Remissionem peccatorum.] idest. baptisma 1. vt 51. dist. si quis post acceptum. & intellige de officiali, qui sæpe executus est præcepta, vt 52. d. c. 1.

1Et sm hoc non facit ad propositum Gratiani. H.

ADDITIO. Vel dic quod intelligit de illa pœnitentia in qua prohibitum est ei ne ad militiam redeat. de pœ. distinct. 5. contrarium. & hoc ideo quia forte in ipsa militia commiserat peccatum propter quod egerat pœnitentiam, vt ead. dist. falsas.

POTEST ET ALITER. CASVS. Ponit hic aliam solutionem Gratianus, scilicet quod est quędam pœnitentia solennis, quę reiterari non potest, sicut nec baptismus. Et hoc probat auctoritate Ambrosij.

¶ Non debet fieri clericus, qui post remissionem peccatorum, militiæ cingulum habuit. Cap. LXI.

Ansel. l. 7. c. 23.

SI quis post remissionem a peccatorum, cingulum militiæ sæcularis habuerit, ad clericatum admitti omnino non debet.

Potest & aliter intelligi. Est quadam pænitentia, quæ solennis appellatur, quæ semel tantum in ecclesia conceditur: de qua Ambrosius ait:] Sicut vnū est baptisma, ita vnica est pnīa.] Item. [Non est secundus locus pœnitentiæ.] Marito reprehēduntur α, qui sæpius agendam pœnitentiam putant, quia luxuriantur in Christo. Nam si vere agerent pœnitentiam, iterandam postea non putarent.

lib. 2. de pe. c. 10. De pę. d. 3. c. reperiūtur, & c. fi. Hu. li. de sacer. p. 14. cap. 3. Ambros. ibidem.

α ¶ Reprehenduntur.] *Legebatur*, reperiuntur. *Emendatum est hoc ex originali: quod tamen fieri non potuit inf. cap. reperiūtur de pæniten. dist. 3. quia vox*, reperiuntur, *ibi est initium capitis.*

Item Augustinus ad Macedonium, epist. 54.

¶ De eodem. C. LXII.

Inf. de pęn. d. 3. cap. quamuis. Magister li. 4. d. 14. c. 3. Iuo p. 15. c. 24.

QVamuis caute, & salubriter prouisum sit, vt locus illius humillimæ pęnitentię semel tantum in ecclesia concedatur, ne medicina b β nimis vtilis vilis c habeatur, tamen quotidie peccantibus nunquam per pœnitentiam d venia negatur.

β ¶ Ne medicina.] *In aliquot vetustis exemplarib. Gratiani caput hoc est coniunctum superiori. Locū enim B. Augustini suo modo aptat. Apud illum quidem hoc loco ita legitur.* Ne medicina vilis minus vtilis esset ęgrotis, quæ tanto magis salubris est, quanto minus contemptibilis fuerit: quis tamen audeat dicere Deo, quare huic homini, qui post primā pœnitentiam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis? &c.

Cap. l. 5. c. 58. & l. 7. c. 310.

Hæc autem pænitentia quomodo imponēda sit, in Agathensi concilio legitur, in quo sic statutum est, c. 15.

¶ Quomodo pænitentes ad pœnitentiam accedant. C. LXIII.

Burc. l. 19. c. 27. Iuo p. 15. c. 27.

POenitentes tempore quo pænitētiā petunt, impositionē e manuū & ciliciū sup caput a sacerdote (sicut vbique constitutum est) consequātur. Si autem comas f

QVamuis.] CASVS. Macedonius inuenerat, quod pęnitentię nō est secundus locus, & quod vnica est pænitentia sicut baptisma, dubitauit an quotidie peccantib. deberet pœnitentia denegari, & ideo quæsiuit ab Augusti. quid iuris esset? qui rńdit quod licet solennis pœnitentia semel tātū concedatur ne vilis reputetur, tñ priuata pœnitentia non dēt quotidie peccātib. denegari. Seq. §. patet, & quod in eo dicitur, pbat duob. cap. seq.

b ¶ Ne medicina.] Hæc est vna rō quare nō iteratur. s. ne villis habeatur solēnis pænitentia, quæ est medicina, vt hic. Secūda qa est sacramentū, & significat electionē Adę de paradiso 2. j. ea. in capite, & nō est facienda iniuria sacramento, ut de consec. d. 4. ostenditur. & 1. q. 1. sacramenta. Gratia. tñ dixit, quòd scđm cōsuetudinem quarūdam ecclesiarum iteratur, ut de pæn. dist. 3. §. ex persona.

Pœnitentia solennis nō iteratur.

2 Sub. quæ semel tantū facta est.

c ¶ Vilis.] Nota quod pp fugiendam vilitatem multa statuūtur, vt hic. & 45. dis. de Iudęis. 80. dist in. episcopi. 27. q. 2. istitutum.

Vilitas est fugienda.

d ¶ Pænitentiam.] priuatam.

POenitētes.] CASVS. Dr in hoc cap. quod sacerdotes debēt imponere super capita pœnitētium manum exclusoriā vel benedictoriam, & cilitium, & tunc ipsi pœnitentes debent deponere comas, & mutare vestes. quod si non fecerint, abijciantur. Iuuenibus autem solennis pœnitentia non facile imponantur propter fragilitatem ætatis, viati cum autem omnibus in morte datur.

e ¶ Impositionem.] Ab episcopo ad quem solum spectat imponere solemnem pœnitentiam, vt inf. c. Proxi. & reconciliatio ad solum eum spectat nisi in necessitate, vt 26. q. 6. c. 1. & vlt.

f ¶ Comas.] Sed nunquid deponet mulier comā, cum etiā ei solennis pęnitentia imponitur, vt 33. q. 2. de his. Respond. non, quia habet eam in signum subiectionis. 30.

Mulieri quare permittatur coma.

Quod de tõsura. & non vestib. intelligitur, Lau.

20.dist.c.2. ideo autem comam deponet vir, quia amodo in habitu veniet clericali i.inst. de cōsc. dist. 5. dictū & 81. dist. dictum. & 33.q.2. admonere, & inf. ead. c. vl.

a ¶ Iuuenib.] Et si fuerit imposita, nō ideo prohibentur contrahere. 33.q.2. in adolescentia. Alij autem non possunt contrahere. 33.q.2. de his. Idē di co de decrepitis: q̃ ætatis ratio habēda est i pnia. 26.q.7. tēpora. & c. hoc sit. Sic præsumit magis ꝓ sene, quàm ꝓ iuuene, vt 4. dist. fraternitatis.

Ætatis rō in pœnitentijs est habenda

b ¶ Omnib.] 2.q.5. si quis epm contra: illud terroris est, vł hoc de pænitētibus digne ibi fictè, 24.q.2. legatur.

ADDITIO. Vel viaticū non cōceditur. extra de pę. & remi. q̃d in te. in princi. & de sent. excom. ꝓ mittum⁹, & adde q̃ legitur & not. 27.q.1. impudicas. in fin. Arch.

non debet eps reuocare sententias excommunicationis iuste latas ab eorum prælatis sine corū consensu ꝫ.

ADDITIO. De hoc not. 11.q.3. qui resistit. Arg.

h ¶ Benedictam.] Vt per eā tollantur venialia peccata vt de consc. d.3. aquam. & d.4. nec quemquam.

i ¶ Mi-

nō deposuerint, aut vestimenta non mutauerint abijciātur, & nisi dignè pænituerint, non recipiantur. Iuuenibus [a] etiam pænitentia non facile committenda est propter ætatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus [b] in morte positis non est negandum.

Item ex eodem [α].

¶ Quæ sint seruanda in solenni pęnitentia.

Cap. LXIV.

IN capite Quadragesimæ omnes pęnitentes, qui publicā suscipiunt, aut susceperunt [c] pænitentiam ante fores ecclesiæ se repræsentent episcopo ciuitatis, sacco [d] induti nudis pedibus, vultibus in terram demissis, reos se esse ipso habitu, & vultu protestantes. Ibi adesse debēt decani, idest archipresbiteri [e] parochiarum, & presbyteri [β] pænitentium, qui eorum cōuersationem diligēter inspicere debent, & secundum modum culpæ pænitentiam per pręfatos † [f] gradus iniungere [g]. Post hæc eos in ecclesiam introducant, † & cum omni clero septem pœnitentiales psalmos in terra prostratus episcopus cum lachrymis pro eorum absolutione decantet: tunc resurgens ab oratione, iuxta quod canones iubent, manus eis imponat, aquam benedictam [h] super eos spargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum operiat, & cum gemitu & crebris suspirijs denūciet eis, quòd sicut Adam proiectus est de paradiso, ita ipsi pro peccatis ab ecclesia abijciuntur: post hæc iubeat ministris, vt eos extra ianuas ecclesiæ expellant: clerus vero prosequatur eos cum responsorio: [In sudore vultus tui vesceris pane tuo; &c.] vt videntes sanctam ecclesiā pro facinoribus suis tremefactam; atque commotam, non paruipendant pœnitentiam. In sacra autem Domini cæna [k] rursus ab eorum decanis, & eorum præsbyteris, ecclesiæ liminibus repræsententur.[l]

Burc. l. 19. c. 26. Iuo p. 15. c. 45.

† al. præfixos. † al. introducat.

Gen. 3.

α ¶ Ex eodem.] *Ex Agatensi etiam citant Burchardus & Iuo, & Rhebaldus Cardinalis (qui tempore Paschalis Pontific. claruit) in libro suo de pœnitentia publice nō iteranda. In vno tamen manuscripto Burchardi exemplari citatur ex Pænitentiali Romano. Sententia verò huius capitis magna ex parte habetur in Pontificali, & ordine Romano a pag. 24 vsque ad 30.*

β ¶ Et presbyteri.] *Apud Burch. legitur.* i. presbyteri.

IN capit.] CASVS. Dicitur hic q̃ volētes sollēniter pœnitere, debent in capite Quadragesimæ secum archipresbyteris, & presbiteris suis episcopo ciuitatis ante fores ecclesiæ representare in tristi habitu nudis pedibus, & eis in ecclesia introductis, eps septem psalmos pœnitentiales decātet, deinde manum eis imponat, cineres & cilicium super capita eorum ponat, eos aqua spargendo benedicta, demū expellantur de ecclesia, sicut Adā fuit de paradiso eiectus, & tot⁹ clerus eos cū responsorio prosequat, & I cæna Dñi a suis archipresbyteris & p̃sbiteris liminibus ecclesiæ præsentētur.

c ¶ Susceperūt.] Ergo alio tpe pōt pænitētia imponi a sacerdote, & postea hæc solennitas fiat ab episcopo.

d ¶ Sacco.] Sicut fecit Achab de pæn. d.3. §. ecce.

e ¶ Archipresbyteri.] vř ergo quòd alius sit decanus, alius archypresbyter. & sic est contra 60. d. c. 1. sed ibi ponitur hæc dictio, aut, subdisiunctiue. Vel loquitur hic de rurali decano.

f ¶ Per pręfatos.] in parte cap. quæ hic non est. ad hoc facit 33.q.2. latorum.

g ¶ Iniungere.] Arg. q̃ eps non potest iudicare de subditis suorum prælatorū, vt extra de offic. ordi. cum ecclesiarum. Ioan. quod non est verem, cum sit iudex ordinarius oīum clericorum suę diœcesis, sed dr ibi quod

Eps utrū sit iudex oīum clericorū suę diœcesis.

i ¶ Ministris.] idest, ostiarijs, ad quorum hoc spectat officium, vt 21.d. cleros, & 25.d. perlectis.

k ¶ Cœna.] inf. de consec. d.2. in cœna.

l ¶ Repræsentātur.] ita fit quolibet anno. s vt tali die immittantur in ecclesiam, & licet stent in ecclesia, non tñ communicabunt cum alijs in eucharistia vel osculo, & sic erunt vsque ad octauam Paschę, & tūc iterum exibunt de ecclesia, & erunt extra ecclesiā vsq; ad talem diē sequentis anni, & hoc fiet vsq; ad finem pęnitentię. & etiam si bene pœnitet, secūdo vel tertio anno pōt ei reddi ingressus ecclesię, vt 12.q.2. de viro & 33. q.2. latorem. Quandoque etiam vsque in finem vitę manebit extra

a Sed quare hęc fiant in die cęnę Domini, not. de consc. d.1. de pænitentib. ibi uideas in gl. sed pone, &c.

Pęnitentes solēniter q̃to tēpore debēat esse extra ecclesiā.

extra ecclesiam, vt 33.q.2. admonere, & hæc intromissio fit a proprio sacerdote nisi solenniter debeat reconciliari ecclesiæ, scilicet finito tempore pœnitentiæ: vel etiam ante si epo uisum fuerit expedire: hanc. n. solus eps potest facere, ut 26.q.6.cap. 1. Item solennis pœnitentia tamen propter hoc eis solennis pœnitentia iniungatur sicut laicis consueuit imponi: In fine dicitur, quod re baptizati ordinari non permittuntur.

a ¶ Pœnitentibus. Nisi sit depositus: tunc potest solennem pœnitentiam facere. & sic intelliguntur contraria de pen.dist.6. sacerdos. i tamē publicā pœnitentiam potest facere sacerdos, ut 28.dis.presbyter 50. di.si quis presbyter. & 81.dis.si quis episcopus & hoc pro publico crimine non pro priuato.

i Et hoc contingit propter scandalū, qd subditis immineret. ar. sup.c. de hiero.51.dis. in sacerdotibus Ioan. de Fan.

¶ Hanc pœnitentiam nulli vnquam clericorum agere conceditur, atque ideo huiusmodi pœnitentes ad clerum admitti prohibentur.

Vnde in Carthaginensi concilio 5. c. xj. statutum est.

¶Clericis non imponatur manus, tanquam pœnitentibus. Cap. LXV.

Burc.lib.19.c.72. Iuo p.15.cap.85. Capitu.l.5.c.66.

† al. confirmatum. 7oti.

Confirmandum† est, vt si quando presbyteri, vel diaconi in aliqua grauiori culpa conuicti fuerint, qua eos a ministerio necesse sit remoueri, non eis manus tanquam pœnitentibus,[a] vel tanquam fidelibus laici imponatur; neque vnquam permittendum, vt rebaptizati[b] ad clericatus gradum promoueantur.

Vnde Siricus Papa Himerio, epist. 1. c. 14.

¶Nec clerico pœnitentiam agere, nec pęnitenti ad clericatum accedere permittitur. Cap. LXVI.

Ansel.l.7.c.29. Burc.l.19.c.40. Iuo p.6.c.45.& par. 15.c.65.

Illud quoque nos par[c] fuit prouidere, vt sicut pœnitentiam agere cuiquam non cōceditur clericorū: ita & post pœnitudinem, ac reconciliationem, nulli unquam laico liceat honorē clericatus adipisci: quia quāuis sint omnium peccatorum cōtagione mundati, nulla tamen debent gerendorum sacramentorum instrumenta[d] suscipere, qui dudum[e] fuerunt uasa vitiorum.

Item Leo Papa Rustico Narbonensi, epist. 90. † c. 2.

¶Presbyteris, & diaconis tanquam pœnitentibus non debent manus imponi. Cap. LXVII.

Poly.l.4.tit.39. Burc.li.19.c.71. Iuo par.6.c.67.

Alienum est[f] a consuetudine ecclesiastica, vt qui in presbyterali honore, aut in diaconij gradu fuerint consecrati: ij pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiāt pœnitendi: quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit, secundū quòd scriptum est: Sacerdos[a] si peccauerit, quis orabit pro eo?] Vnde huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiā Dei priuata est expetēda secessio[g]: vbi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

a ¶Sacerdos.] *Vulgo sapè īdicat in margine locus iste ex. 1. Reg. c. 2. vt inf. de pœn. d. 1 c. si sacerdos. cū tñ in eo scriptura loco in vulgata legatur.* Si aūt in Deū peccauerit, qs orabit p eo? *Verū B. etiā Greg. ad illū locum in morali interpretatione, talē sententiam elicit*, Quis ei intercedet? [illegible]

b ¶ Rebaptizati.] Scienter, vt infra de cōse.d.4.qui bis. & in habitu clericali, uel regulari semper erunt, ut de consecr. dist.5. dictum.

Illud.] CASVS. Quæsitum fuit an laici, qui solennem pœnitentiā egerūt mundati a cōtagione peccatorum omniū, valeant promoueri? Et respōdet Siricius Papa, q sicut clericis non permittitur agere solēnem pęnitentiam, sic nullus laicorum post solennē pœnitentiam potest promoueri, cum dudum fuerit vas vitiorum.

c ¶ Par.] i. æquum.

d ¶ Instrumēta.] Idest, ordines, uel vtensilia.

e ¶ Qui dudum.] Si. infra.61.dis. in sacerdotibus argu. contra sup. eo. ferrū. & 33. q.2. admonere.

ADDITIO. Itē argu. cōtra.23.q.6.vides, iuxta fi. ubi de hoc. Arch.

Alienum.] CASVS. Quidam quæsiuit a Leone Papa, an presbytero, vel diacono solennis pęnitētia sit imponenda? Et respondet quod non, quia sic est traditum ab Apostolis, uel Apostolicis: sed hmōi lapsis secretus locus est requirēdus, scilicet monasteriū, ubi si dignè pęnitcant, valeant ad pristinum statum reduci. Quod dicitur in seq.§.patet.

tentia non est imponenda, nisi pro crimine manifesto & enormi, quod totam vrbem commouit.26.q.6.c. vlt.

HANC. CASVS. Dicit Gratia. in hoc §. q nulli clericorum permittitur agere solennem pœnitentiam: & iō huiusmodi pœnitentes non admittuntur ad clerum.

Confirmandum. CASVS. Dicitur in hoc cap. quod si presbyter uel diaconus aliquid commiserit, propter quod debeat a ministerio ecclesiæ remoueri; non

f ¶ Alienum est.] Hæc omnia capitula loquuntur de solemni pœnitentia.

g ¶ Secessio.] Nec tamen credendum est statim, q causa pœnitentię sit in monasterio. nam quandoq; boni uiri ingrediuntur monasterium: quia meritum augere desiderant, 17.q.2. sunt qui dicunt.

Fla-

Placuit.] CASVS. Statutũ fuit in concilio Toletano, vt sollõniter pœnitentes nõ promoueantur, si tñ necessitas, vel utilitas exegerit, ad minores ordines poterunt promoueri, ita ꝙ ad maiores non promoueantur, in quibus epistolam, vel euangelium legere possunt: si qui tñ eorum promoti fuerint in diacones, inter subdiacones religant: ita tñ, ꝙ manum altari nõ imponant, nec sacra contingant. Item cũ dubitaretur quis esset sollẽniter pœnitens, respõsum fuit in concilio, vt solenniter pœnitens diceretur, q post baptisma pro homicidio, vel ꝑ alio graui crimine publicam gerens pœnitẽtiã sub cilicieo diuino altari fuerit reconciliatus. Quod sequitur in §. patet.

a ¶ Aut vsus.] i. vtilitas: hæc enim inducunt dispensationẽ. 1. qõ. 7. tali, vel vsus, idest, consuetudo. Sic est arg. ꝙ consuetudo attendit circa ordinandos, ut dixi 12. di. nos consuetudinem.

Consuetudo attendit q̃n que circa ordinandos.

b ¶ Epistolã.] Arg. ꝙ difficilius dispẽsatur cum pœnitẽte, quàm cum bigamo: 1 vt 34. dist. lector.

Dispensatur cum bigamo facilius, quã cum pœnitente.

1 Dicit Lau. hoc non est verum: sed est arg. quod magis est dispẽsandum. Sed dictum hoc est verũ in quo consentit. Ioan. de Fan.

c ¶ Nõ imponant.] Idest, nõ ministrent in officio subdiaconatus, sed tñ nomẽ habeant; & habeant locũ subdiaconorũ in choro, & in cibo. & est si. 15. q. 8. qui admisit. & c. si quis presbyter.

APOSTATÆ. Hæc ẽ septima pars huius dist. in qua tractat de apostatis. Io. de Fan.

d ¶ Apostatę.] Apostatæ dicuntur retro abeuntes a fide, religione, uel clericatu. 26. q. vlt. non obseruetis. Io.

Apostatæ q dicuntur.

tem retinendo ecclesiam dimitteret tonsuram & abitum, vel religiosus religionem. a suam, apostata iudicatur, vt extra de aposta. c. 1. & vlt.

a Sub dimittat, q̃d intelligere, ut dixi sup. §. proxi. Archid.

f ¶ Secularẽ.] q̃dq̃d interim acquisierint, cedet monasterio. 18. q. 2. abbates. & C. de epi. & cle. l. vl. §. hoc ẽt.

g ¶ Ab

cessor remanet, cum ille se transgrediendo præcipitat, qui ad intercedendum pro alijs ordinatus est?

β ¶ Secessio.] *Sic emendatum est ex antiquis codicibus, & epistola ipsa, & hanc lectionem habuit auctor glossæ, quod ex manuscriptis glossis cõstat: idcirco & in ea emẽdandum. Antea legebatur,* est expetanda successio,

Probatur etiam auctoritate Toletani concilij primi huiusmodi pœnitentes ad clerum nõ admittendi; in quo, capite 2. sic statutum est.

¶ Causa necessitatis ad clerum pœnitentes admittantur. Cap. LXVIII.

In cap. Martini Bracaren. c. 23.

Placuit, vt pœnitentes nõ admittantur ad clerũ; nisi tãtum si necessitas, aut vsus [a] exegerit; & tunc inter ostiarios deputentur, vel inter lectores, ita ut euangelia aut Epistolam [b] † non legant. ¶ Si qui autem ante ordinati sunt diacones, inter subdiacones habeantur, ita vt manum nõ imponant, [c] nec sacra cõtingant. Eum † vero pœnitentem dicimus, qui post baptismũ, aut pro homicidio aut pro diuersis criminibus, grauissimisque peccatis publicam pœnitentiam gerens sub cilicio † diuino fuerit reconciliatus altario.

Poly. lib. 2. tit. 31. Burc. li. 2. c. 37. Ansl. li. 7. c. 31. Iuo par. 6. c. 138. Pann. l. 3. c. 61.

† al. Apostolum, orig.

† Ex pœnitentem] in c. Mar. Brac.

† al. concilio.

§ *Apostata* [d] *quoque ad clericatus officium admitti non debent.*

Vnde in concilio Arelatensi 2. c. 25.

¶ Ad clericatus officium non admittantur apostatæ. Cap. LXIX.

Hi, qui post sanctam religionis professionem apostatant, & ad sæcularem [e] † redeunt cõuersationẽ, & postmodum pænitentiæ remedia nõ requirunt; sine pœnitentia cõmunionẽ penitus non accipiant. Quos etiã iubemus ad clericatus officium nõ admitti. Et quicunq; ille sit, post pœnitentiam sęcularem [f] habitum accipere non præsumat. Quod si præsumpserit, ab ecclesia [g] alienus habeatur.

Rab. pœn. c. 33. Bur. li. 10. c. 67. Iuo p. 15. c. 82.

† saculum redeunt] orig.

DISTINCTIO LI.

Ecce ꝙ criminosi, vel non verè pœnitentes, vel publicã pœnitentiam agentes, a sacris prohibentur ordinibus. Adjecit quoque [h]

Hi q.] CASVS. Quidã clerici relicto clericali habitu ad seculum redierunt: quare quæsitum fuit in concilio Arelatensi, an debeant admitti ad cõmunionẽ corporis Christi? Et rñdet, ꝙ nõ, nisi resipiscant, nec ẽt ad clericatus officiũ admittantur. Post pænitentiam uero habitum sæcularẽ non assumant. quod si fecerint, excommunicentur.

e ¶ Ad sæcularem.] Quod fieri non licet: quia qui semel habuit tonsuram clericalem, semper vtetur ea, ut 32. di. si quis clerici. 20. q. 1. cos. Io. Hoc tene pro certo, q̃d in minoribus ordinibus constitutus põt cõtrahere, & ad seculum redire, nec tunc debet ferre tonsurã: nec apostata iudicatur, vt extra de cle. coniu. Ioannes Si au-

Tonsuram ferre non tenetur, q in minoribus contrahit.

g ¶ Ab ecclesia.] Vt sup. ea. dist. si quis post remissionẽ.

Ecce.] CASVS. Supra ostensum est, ꝙ criminosi, & solenniter pœnitentes promoueri non possunt. In hac uero 51. dis. ostendit Gratianus, quòd curiales, & armata militia utentes, & aduocati promoueri non possunt, quod probat cap. seq.

h ¶ Adiecit quoque.] Triplex assignatur ratio, quarè officiati, siue curiales non promouentur. Vna est rõ. q̃a frequenter cõtrahunt irregularitatem ex officio suo, vt inf. c. 1. & 2. Secunda quia multum molestatur ecclesia, cũ tales repetunt, vt inf. c. 2. & 3. Tertia rõ. q̃a præsumi-

sumitur contra eos, ꝙ non causa religionis ordinentur, sed vt fugiant ratiocinia. 53. distin. legem 1. Quidam addunt duas alias rationes, & scilicet, ꝙ ecclesia tristatur de eis cum repetuntur, de quibus gaudere deberet. Itẽ propter voluptates, quas forte habuerũt in suis officijs vt

tũ prohibet ne de cætero tale fiat, & si contra factum fuerit ordinati cum suis ordinatoribus deponentur.

a ¶ Qui post.] Hoc ideo dicit, quia quæcunque peccata quis fecerit ante baptismum non imputantur ei postea, ut j. ead. si quis post, & su. dist. proxi. si quis viduã & cap. placuit, & 26. dist. vnus.

1 Adde qđ obligatus ad ratiocinia, nullatenus potest promoueri not. in l. officiales. C. de episco. & cleric.

sancta mater ecclesia, vt curiales, aut post baptisma militantes, aut in foro decertantes a sacris probibeantur ordinibus.

Vnde ait Innocentius Papa episcopis in Toletana synodo constitutis, epist. 24. c. 2.

¶ Post baptismum militantes, vel in foro decertantes, à sacris prohibentur ordinibus. Cap. I.

ALiquantos † ex his, qui post[a] acceptam baptismi gratiã in forensi exercitatione[b] versati sunt: & obtinendi pertinaciam susceperunt, accitos ad sacerdotium[c] esse comperimus; è quorum numero Rufinus, & Gregorius prohibentur; aliquantos ex militia[d], qui cum potestatibus obedierũt, sæua † necessario præcepta sunt executi: aliquantos ex curialibus[e], qui dum parent potestatibus, quæ sibi sunt imperata, fecerunt. aliquantos, qui voluptates[f], & editiones[g] populo celebrarunt, ad honorem summi sacerdotij peruenisse; quorum omnium neminem, ne ad societatem quidem ordinis clericorum oportuerat peruenisse. Quæ[g] singula discutienda[h] mandemus non modicos motus, aut scandala Hispaniẽsibus prouincijs, quib. mederi cupimus, de studio emendationis inducemus: idcirco remittenda[i] potius hęc putamus. Sed ne deinceps similia committantur, dilectionis vestræ maturitas prouidere debebit, vt tantæ vsurpationi saltem nunc finis necessarius imponatur: eo videlicet constituto, vt quicunque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus suis dẽponantur.

† Quantos enim.] orig. & per interrogationem.

† Forma.] oti.

Idem Fęlici episcopo Nuceriano, epist. 4. c. 3.

Poly. l. 2. tit. 31. Ansel. l. 7. c. 10. Iuo. p. 6. c. 95.

¶ De quibus laicis aliqui ad clericatum non possunt peruenire. Cap. II.

DEsignata sunt genera laicorũ, de quib. ad clericatum

b ¶ Exercitatione.] vt aduocati.

c ¶ Ad sacerdotiũ.] Quicunque fuit accusator, aut aduocatus, aut iudex, aut testis, vel etiam notarius in causa sanguinis, non potest promoueri, vt supra dis. proxi. si quis viduã. nam constat, quod 3. clericus nõ potest esse accusator in causa sanguinis. vt 2. q. 7. sicut. & c. sacerdotes 4. nec iudex 23. q. vl. his a quib. nec testis. 11. q. 1. testimoniũ. nec notarius 23. q. 7. illud, & in extra uag. ne cler. vel mona. sententiã. Baz. tñ intelligit hoc de aduocato accusatoris nã cuilibet licitũ est defendere reũ. 23. q. 5. reos. & C. de epis. audi. addictos. Et si obijciatur ei nõne si accusator deficit, punietur pęna talionis & sic videt hoc imponẽdum aduocato q obtinẽdi pertinaciã suscepit? Sed ipse rñdet, qa ad hoc nõ agit aduocatus, vt accusator puniret, sed vt reus absolueretur 5. Itẽ quia alio iudicio agendum est de calumnia accusatoris. & dicit clericum appellare posse pro conuicto in causa sanguinis: quia ibi quilibet auditur appellans, vt ff. de appellatio. l. non tantum, & sic causam appellationis potest exercere. Prior opinio est magis tuta, vt nec pro accusatore, nec pro reo possit clericus aduocare 6. nec obstat 23. q. 5. reos, quia ibi non dicitur, ꝙ aliquis possit patrocinari pro damnatis, sed possumus intercedere pro eis, licet enim aduocatus rei non intendat ad hoc, ꝙ accusator puniatur: tamen per quandam consequentiam tendit ad hoc, vt 15. q. 1. merito. & arg. 1. q. 3. si quis obiecerit ad idem argu. opti. supra. d. prox. clericum.

d ¶ Ex militia.] idest, milites.

e ¶ Ex curialibus.] idest officiatis.

f ¶ Voluptates.] idest, ludibria, quibus voluptatibus excitabantur homines.

g ¶ Et editiones.] Quæ narrabantur voluptatis causa. s. ea quæ edita erant ab hominibus. s. turpes fabulas vel cantus.

h ¶ Discutienda.] idest, corrigenda.

i ¶ Remittenda.] Arg. ratione scandali aliquid tolerari, sic sup. d. 4. deniq; 28. d. de Syracusanæ. & notaui. 44. d. comessationes 7. Item ꝙ aliquid prohibetur fieri, factum tamen toleratur 8. 7. q. 1. episcopus in diœcesi. supra d. prox. quicunque. Ioan.

Causa sanguinis multos impedit promoueri.

3 Alias vt 2. q. 7. sicut sacerdotes nec iudex, & c. alias, vt 2. q. 7. si quis & c. sacerdotes.

4 11. q. 1. clericũ nullus.

5 Præterea, aduocatus nec agit, nec accusat, vt ff. de bon. l. cũ maior §. penul.

6 Adde ad hoc text. in c. 1. & ibi Io. And. de post. & in c. fuiã. ne cler. vel mo. Scandali rõne aliqua tolerantur.

7 Concor. tex. in l. si oleum, ff. de don. & in l. equissimum. ff. de usuf.

8 Ad hoc 45. d. de Iudæis. Hugo.

Curiales qui dicuntur.

a Sub. siue quodcũque officium habentes honestum, vel inhonestum. Quandoque uero stricte dicuntur curiales, qui honesta curiæ officia procurant, vt decuriones. Quandoque strictius dicuntur curiales illi qui erant officiales in causa sanguinis, a maiore dicti secundum laur.

vt inf. ead. præter. Dicuntur aũt large curiales omnes, qui aliquo modo sunt obligati curiæ siue milites, siue aduocati forẽses, siue iudices, siue officiati, siue histriones 2. sed isti prohibentur a promotione, vt sequitur. nullus ergo officialis promoueatur, nisi prius absolutus a curia postea sic, dum tñ sæua non exercuerit nec effuderit sanguinem humanũ, nec turpia & inhonesta facta fecerit, vt histriones. De iudicibus aũt & aduocatis est dicendum, ꝙ si tantũ interfuerunt ciuilibus causis, non repelluntur, vt 61. dist. Osius, & hoc est uerũ, si post baptisma huiusmodi officium exercuerunt, secus si ante, ut inf. ca. e. si quis. Baz. tamen dicit, ꝙ si ante baptismũ aliquis ex officio occidit hominẽ, talis post baptismũ no põt promoueri, quia baptismus tm crimina tollit, ut 26. dist. deinde, & cap. una. B. dicit, ꝙ põt quia non debet esse melioris conditionis peccans, quam non peccans ad hoc facit, ff. quod ui. aut clam. l. Seruius.

ALiquantos.] CASVS. Quatuor genera hominum notantur in hoc capitulo, scilicet aduocati, milites, curiales, idest, officiales, & histriones: qui postquã exercuerunt officia sua, sunt in sacerdotes ordinati ab episcopis Hispaniæ. Quidam etiam ex eis qui histriones fuerant facti sunt episcopi. Scribit ergo Innocentius Papa cuidam archiepiscopo, & dicit, ꝙ tales nõ debuerunt promoueri, sed propter scandalum quod inde fieret in prouincijs Hispaniarum, patienter tolerat eos. Verum

DEsignata.] CASVS. Quærebatur vtrũ illi qui sæua exer-

exercuerunt iudicibus obtemperando, possint promoueri? Et respondet Innocentius. Si hoc fecerunt postquam fideles sunt facti promoueri non possunt. Idem dicit de curialibus, quorum quidam etsi de iure promoueri possint, tamen quia ecclesiæ tribulationem sustinent, cum a curia repetuntur, promoueri non debent.

do religionis ingressu, vt 19.q.3.cap.2. Sed contra videtur quod etiam mortuus debitor non potest sepeliri inuito creditore, nisi satisfaciat ei, vt extra de appell. qua fronte. Satis videtur quod possit intrare, & quod monasterium non in amplius tenetur, quam ad ipsum peruenerit, nisi po-

peruenire nõ possunt, idest si quis fidelis [a] militauerit, si quis fidelis cautas egerit, hoc est postulauerit; si quis fidelis administrauerit [b]. De curialibus autem manifesta ratio est: quoniam & si inueniantur huiusmodi viri, qui debeant [c] clerici fieri tamen quoniam sæpius a curia † repetuntur, cauendum ab his est propter tribulationem, quæ sæpè [d] de his ecclesiæ prouenit.

† al. ad curiam.

a ¶ Fidelis.] idest, post baptismum.

b ¶ Administrauerit Curiæ in fæuis actibus.

c ¶ Qui debeant.] Ex merito vitæ. Et est argumētum hic quod si aliquid est pro me, & aliud cōtra me, magis nocet mihi, quod est contra me, quam prosit id quod est pro me. sic 56.dist. Ismael & ff. quib. ad liber. proclam. non licet. l. vl. 1. & extra de off. dele. super quæstionū. §. si vero. in fi. arg. contra. ff. de iure fis. nō intelligitur. §. 1. & extra de sen. & re iu. dicausam in fi. Sol. primū regulare propter promptitudinē ad malū. 12.q.1. omnes alias casualia ꝓpter restrictionē doli ma. extra de do. & cōtu. finem, & quia non est delegatus a principe.

1 Ad idē ff. ad Syl. si qs in graui. & ita quod nocet ꝓualet vt ibi potest dici quod valet preualet. ff. de sena. emancipatū. §. vlt. secundum Laur.

d ¶ Sæpe.] Arg. aliqd statui pp cautelā futurorum, vt 27.d. de Syracusanę. 54.d. generalis. 23. d. in nomine Domini.

Item Victricio episcopo Rothomagensi, ep. st. 2. c. 11.

¶ Non admittantur curiales ad clericale officium.

Cap. III.

Iuo p. 6. c. 349.

PRæterea frequenter quidam ex fratribus nostris, curiales, vel quibuslibet publicis functionibus [e] occupatos clericos facere contendunt, quibus postea maior tristitia, cum de reuocādis eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quàm gratia nascitur de accito †. ¶ Constat. n. eos in ipsis muneribus [f] † etiam voluptates exhibere, quas a diabolo inuentas esse non dubium est, & ludorū, & † mimorum apparatibus, aut præesse, aut forsitan interesse. Sit certè in exemplum solicitudo, & tristitia fratrum, quam sæpè pertulimus Imperatore præsente, cum pro his sæpius rogaremus, quam ipse nobiscum positus cognouisti: quibus † non solum inferiores clerici ex curialibus, verum etiā in sacerdotio constituti ingens molestia, vt redderentur, instabat. [g]

† al. adscitis.
† al. muniis.
† al. vel munerum.
† al. ex quib.] orig.

Item ex concilio Toletano primo, cap. octauo.

¶ Non promoueatur ad diaconatum, qui post baptismum ad fidelem necandum accinctus fuerit. Cap. IIII.

SI quis [h] post baptismum militauerit [i], & clamydem

PRæterea.] CASVS. Quidā volebāt promouere curiales, consultus fuit Papa super hoc a quodam archiepō scilicet, an possent promoueri? Et respondet quod non propter tres rationes. Prima est: quia maiorem tristitiā habet ecclesia de eis reuocandis, quam habuit gaudium de aduentu eorum. Nam imperator præsens quandoque institit supradicto archiepiscopo præsente, vt tales in minoribus non solum ordinibus ordinati, sed etiam ad sacerdotium promoti reducerentur. Secūda ratio est: quia tales in suis officijs voluptates turpes exercuerunt. Tertia ratio est: quia præfuerunt vel interfuerunt apparatibus & ludis mimorum.

e ¶ Functionibus.] idest, officijs, & intelligitur de his qui alicui officio obligati sunt, ut tutores & curatores vel procuratores, qui finito officio suo licite promouentur, ut extra de obligat. ad ratiocin. cap. unico. Nam qui ex administratione aliqua est obligatus reipublicæ, non potest prouehi ad honores. ut ff. de muner. & honor. rescripto. §. debitore. secus si obligatus est pro aliquo debito, ut ibi dicitur, & C. de epis. & cler. quisquis emeriis. Sed quid si aliquis est obligatus ad scribendum aliquid, forte iuramēto: nunqd talis potest cōuerti in monasteriū? Dicit Hug. quod sic: nec fit iniuria illi cui seruire tenetur, quia instinctu Spiritus sancti fit: sic 14.q.5. dixit argumen. pro eo extra de uoto scripturæ. & extra de conuers. coniuga. ex publico. & capit. ultim. 33. quęst. 2. cap. admonere. 29. quæst. 2. duæ. sicut soluitur ingratitu-

Obligatus ad aliquid faciendum non impedit ingredi monasterium.

postea ratione sui ad pinguiorem fortunam perueniat per successionem aliquam ut. 29.q. Vlti. si qua 2. Vel dic quod in monasterio existens potest exequi tale officium, dum tamen non negligat diuinum obsequium, ut 91.d. clericus.

2 Sub. vel aliques libros scripsit, quod tamen intelligo deductis expensis eiusdem, 16. q. 6. de lapsis ff. de ces. bo. his qui bonis. secundū Lau. Milites an promoueri possint.

f ¶ Muneribus.] idest officijs munerum mimorum.

g ¶ Instabat.] Tamen facti sacerdotes non restituūtur 54 dist. ex antiquis.

SI quis post.] CASVS. Aliquis ex præcepto vel auctoritate maioris post baptisma cingulum militare accepit ad vexandum fideles, & necauit: quæsitum fuit in Concilio Toletano, an possit promoueri. Et respondet quod de iure promoueri non potest: & si non peccauerit, & dispensatiue ad minores ordines fuerit promotus: diaconus tamen fieri non potest. Vel aliter. Aliquis accinxit gladium ad necandum fideles: non interfecit tamē, sed per eum nō stetit: quæritur vtrum possit promoueri? & respondet quod non, nisi dispensatiue in minorib. ordinibus ita quòd diaconus non fiat.

h ¶ Si quis.] Pone casum inf. de pœn. d. 1. si quis cum te lo. Al.] ponunt casum de officiali.

i ¶ Militauerit.] Milites (vt videtur) non possunt promoueri sine licentia Papæ. 19.q.3. monasterijs. sed intelligo illud de his qui irregularitatē cōtraxerunt. 3. vñ nō cōcedo quod hoc solum impediat promotionem, quod gladium assumpsit, & militiam: nisi sæua facta exercuit, vt ins. 53.

3 Et in hoc casu loqtur hoc c. si qs. vt no. inf. 2 1. q. 3. ꝑsens. in glo. argu. quod & c.

infra 53.dist.legem.si uero sæpe interfuit bellis, & per eum non stat quin occidat aliquem: licet non occidat, tamen propter ambiguum duplicitatis admitterem talem ad clerum arg.23.q.5.excommunicatorum.
a ¶ Aut cingulum.) idest, characterem militarem, ut 1. q.1.

sumpserit, aut cingulum [a] ad necandos fideles α, etiam si grauia non admiserit, si ad clerum [b] admissus fuerit [c], diaconij non accipiat dignitatem.

α ¶ Ad necandos fideles.] *Verba hæc non sunt in codice Lucensi Regio.*

Item ex concilio Toletano 4.c.18.

A quibus debeat esse immunis, qui in episcopum ordinatur. Cap. V.

QVi in aliquo [d] crimine detecti sunt, qui infamiæ [e] nota aspersi sunt, qui scelera aliqua per publicam pœnitentiam admisisse confessi sunt, qui in hæresim lapsi sunt, vel qui in hæresi baptizati, aut rebaptizati esse noscuntur, qui semetipsos absciderunt, aut naturali defectu membrorum, aut decisione aliqua [illegible] minus habere noscuntur, qui secundæ vxoris coniunctionem sortiti sunt, aut numerosa coniugia frequentauerunt, qui viduam, vel a marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt, qui concubinas, [f] aut fornicarias β habuerunt, qui seruili conditioni obnoxij sunt, qui ignoti sunt, qui neophyti, vel laici [g] sunt, qui sæculari militiæ dediti sūt, qui curiæ nexibus obligati sunt, qui inscij literarum sūt, qui nondum ad triginta annos peruenerunt, qui per gradus ecclesiasticos nō ascenderunt, qui ambitu honorem quærunt, qui muneribus honorem obtinere moliuntur, qui a decessoribus [h] in sacerdotium eliguntur. ¶ Sed nec ille deinceps sacerdos erit, quem nec clerus, nec populus propriæ ciuitatis elegit, vel auctoritas metropolitani, vel comprouincialium sacerdotum assensus non exquisiuit. Quicunque ergo deinceps ad ordinem sacerdotij postulatus, & in his, quæ prædicta sunt, exquisitus, in nullo horum deprehensus fuerit, & examinatus, probabili vita, & doctrina extiterit; tunc secundum synodalia, vel decretalia constituta, cum omnium clericorum, vel ciuium voluntate, ab vniuersis comprouincialibus episcopis, aut certe a tribus, in sacerdotem die Dominica [i] consecrabitur; conuenientibus † cæteris, qui absentes sunt, litteris suis, & magis auctoritate, vel præsentia eius, qui est in metropoli constitutus. Episcopus autem comprouincialis ibi consecrandus est, vbi metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem non nisi in ciuitate metropoli [k], † comprouincialibus ibidem conuenientibus [l] ¶ Si quis autem deinceps contra ca consecretur auctoritate metropolitani: & ubi ipse elegerit. Metropolitanus uero in ciuitate metropol. ab episcopis suæ puinciæ cōsecrabit. Et si ordinati, uel ordinatores cōtra hoc egerint, honoris sui piculo subiacebunt.

† al. conuenientibus.

† al. à comprouincialibus.

d ¶ Qui in aliquo.) Primo ponit 26. impedimenta quæ impediūt promouēdū epm. Sēdo dicit, q eps ad min⁹ à tribus epis est cōsecrādus ibi. (Vbi metropolitano placuerit.) Metropolitanus aūt est consecrandus in ciuitate metropoli a suis suffraganeis.
a ¶ Infamiæ.) etiam de facto, ut dixi 2.q.7.c. ipsi apostoli.
f ¶ Qui cōcubinas.) Ex hoc uidetur, q eps ipso facto nō dispenset, si enim ipso facto dispensaret, [illegible] promoueri [illegible] cum ipso posset dispensare ipso facto: ut extra de iud. at si clerici, & [illegible] ad hoc 81.d. si qui. & extra de [illegible] fraternitatis, & extra de ph. referēte. Itē s̄m hoc eps ip diceret se dispēsasse, ut sic nō puniretur. Quod autē ipso facto dispēset, probatur ext. de fil. presbyt. ueniens. & 28.di. diaconi. & extra. qui matri. accus. nō pos. per tuas. 54. dist. si seruus, & extra de testib. [illegible] litteras. §. opinioni. ubi habes, q ecclesiæ mādando uel dissimulādo dispensat. Et hoc credo, q circa notum solo facto dispēsat: sed non circa ignotum: quia noti examinatione non egēt, ut 47.d. de Petro. Consulo tñ q testes uel litteras habeant super dispensatione facta sibi. Vel dic, q hic redarguuntur illi qui ex cōtemptu ordinant aliquos non examinando eos, ut 81.di. dictum, & c. quicunque, & tantum indiscreta dispensatio redarguitur hic, & in omnibus similibus, extra de præben. de multa.

Episcopi, & archiepiscopi, vbi, & a quot quibusue sunt consecrandi.

Concubinariam promouens, an videtur eū ipso dispēsare. [illegible] presbyt. [illegible] dicit, cū aliquib. clericis dispensasti, [illegible] go [illegible] rio etsi qui bus dispensatum non est, possunt procedere iudices illi secundum, q eis datū est in mandatis extra de rescrip. si qñ & c. cum dilecta. secundū Ho.

q.1. quod quidam in fi.
b ¶ Si ad clerum.) idest, subdiaconatum.
c ¶ Admissus fuerit.) Ex dispensatione.

QVi in aliquo.) CASVS. Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte assignantur 26. impedimenta, quæ repellunt ab episcopatu, vel archiepiscopatu, vel etiam ab alia dignitate. In secunda parte, quæ incipit ibi, (Sed nec ille.) Dicitur quod episcopus debet eligi a clero, & a populo ciuitatis auctoritate metropolitani: qui postea legitime examinatus ab omnib. epis de prouincia, vel a trib. de consensu aliorum, die Dñica consecretur

g ¶ Laici.) Non enim repente de laico fiet episcopus. 61. dist. c. 1. & 2.
h ¶ Qui à decessoribus.) Nisi in hoc Papa dispensauerit, vt 7.q.1. petisti.
i ¶ Dominica.) Hora tertia. 75. dist. quod die.
K ¶ Metropolit.) In propria ciuitate consecrandus est metropolitanus, vt hic, & 63. dist. metropolitano.
l ¶ Conuenientib.) Hic habes, quod metropolitanus con-

Metropolitanus in propria ciuitate est consecrādus. Archiepiscopus a quibus est cōsecrādus.

conſecrandus eſt a ſuffraganeis, vt 66. diſtin. cap. 1. extra de tempo. ordi. ſi archiepiſcopus, & in Auth. de eccleſia. tit. §. 1. coll. 9. Arg. contra 24. q. 1. pudenda, vbi dicit, quod a Papa ſit conſecrandus, ſed primum eſt de iure. Papa tamen iam præſcripſit contra ius illud.

tem habet[a]. vt extra de elec. per ſal. promo. cap. 1. & hoc dummodo ſit baptizatus, nec decret. illa, ex litteris, in aliquo cōtradicit B. Vriales autem. CASVS. Aſſignatis ſupra quatuor rationibus in 51. diſtinct. in cap. deſigna-

prædicta vetita canonum, ad gradū ſacerdotij indignus aſpirare contenderit, cum ordinatoribus ſuis adepti honoris periculo ſubiacebit.

α ¶ Aut deciſione aliquid.] *Addita hæc ſunt ex concilijs olim Coloniæ, ac Lutetiæ impreſſis In nouiſſima vero Colonienſi editione legitur*, vel defectione, *pro*, vel deſectione.

β ¶ Aut fornicarias.] *In codice Lucenſi Regio legitur*, ad fornicationes: *quod videtur intelligendum de concubinis ad tēpus adhibitis, vt ſup. d. 34. c. is qui, eſt adnotatū.*

DISTINCTIO. LII.

QVi vero prætermiſſis aliquibus gradib. non ſuperbia, ſed negligentia ad maiorem aſcēderit tandiu à maiorib. abſtineat, quouſq́ congruo tempore prætermiſſos accipiat.

Vnde Alexander ſecundus ſcribit † Grimaldo Conſtantinenſi † epiſcopo.

¶ De eo, qui ſubdiaconatus ordine poſtpoſito, diaconus & presbyter eſt ordinatus. Cap. I.

SOlicitudo dilectionis tuæ ſtuduit cōſulere, vtrū portitor iſtarum litterarum, diaconatus, & presbyteratus officium idoneus ſit peragere, nec ne; cum ad id præpoſtero † curſu, ſubdiaconatus [a] ordine poſtpoſito, negligentia potius, quam ſuperbia cognoſcatur aſcendiſſe. Vnde nos conſulendo charitati tuæ mandamus, vt ab officio ſacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporū ieiunio ſubdiaconatus miniſterium ſibi rite imponas; & ſic deinceps ad maiora officia eum redire concedas.

¶ *In libro peruetuſto eſt epiſtola eiuſdem Alexādri ad Geruaſium Rhemenſem archiepiſcopum: cui hoc idem cōſilium dat, quod Rumaldo Conſtantienſi epiſcopo ſe dediſſe narrat.*

DISTINCTIO. LIII.

CVriales [b] autem, vt ſupra ſcriptū eſt, ideo ordinari prohibentur, quia frequēter, dum ab eccleſia repetūtur, plurima incommoda eccleſia conſequitur: vel quia ijdem curiales non voto religionis, ſed vt officiorū ſuorum ratiocinia fugiant, ad eccleſiam ſe transferunt.

QVi vero. CASVS. Supra in proxi. cap. dicitur, quod qui per gradus eccleſiaſticos non aſcenderunt, non debent eſſe epiſcopi, cuius verbi occaſione ſupponitur hic 52. diſt. in qua oſtenditur, quod ſi quis prætermiſſo ordine minori aſcēderit ad maiores non ſuperbia, ſed negligentia abſtinere debet a maioribus donec præter miſſum ordinem ſuſcipiat: quod probatur ſequenti capitulo.

SOlicitudo.] CASVS. Quidam clericus ordine ſubdiaconatus prætermiſſo, neg[illegible] potius q[illegible] cō[illegible] factus eſt diaconus, & presbyter. quare quæſiuit Conſtantien. epiſcopus an poſſet in officio diaconi vel presbyteri miniſtrare? Et reſpōdet Alexan. Tādiu ceſſet ab officio ſacerdotali, donec in proximo quatuor tēporū ieiunio recipiat ſubdiacon.

a ¶ Subdiaconatus.] Videtur ergo, quod aliquis promouetur in ſacerdotem, qui nullum habuit ordinem, vt laicus, qui fit ſacerdos ſecundū Hug. ſed huic ob. 40 diſtin. ſicut 1. & extra de presbyt. non bapti. veniens. Sed contra extra de elec. per ſal. promo. cap. vnico epiſcopus autem non poteſt eſſe niſi fuiſſet ſacerdos 2. vt extra de exceſ. prælat. ex litteris in ſi. de hoc dixi 40. d. ſicut. Si vero non baptizatus promoueretur vel chriſmaret, nullum reciperet ſacramentum: quia baptiſmus eſt ianua ſacramentorum, ut 32. diſtinct. §. uerum, niſi enim poſitum ſit fundamentum nihil poteſt ſuperædificari, ut 1. q. 1. cum Paulus. Et eſt arg. ꝙ præpoſteratio facti non uitiat factum. Arg. contra 7. q. 1. nihil 23. diſt. quorundam. de conſecr. diſt. 4. omnis. Ioan. Sol. dicas ꝙ laicus recipit ordinem ſacerdotij, & etiā epiſcopatus 3. quia character imprimitur, ſi conferetur in forma eccleſię ab eo qui poteſtatem

ſignata, & in cap. præterea. & in capit. 1. quare curiales a promotione repelluntur. ſubiungit 53. diſtinct. in qua aſſignat quintam rationem: quia ſcilicet non uoto religionis fiunt eccleſiaſtici, ſed ut officiorum ſuorum ratiocinia fugiant, & hoc probatur ſequenti capitulo.

b ¶ Curiales.] Hic aſſignat tertiam cauſam quare curiales non promouentur. Ioan.

a ¶ Legem

ext. de ordi. ab epo qui renuncia. epiſc. cap. 1. Archid.

† al. Rainaldo.) al. Rumaldo.
† al. Conſtantienſi.

Iuo p. 6. c. 409.

† al. præpoſtero.

diſt. 51. deſignata.

Sacerdos qs non efficitur ſine alijs ordinibus.
1 Vbi contrario ſtandum ē ſecūdū H.
2 Idē ſentit Hug. & Lau.
3 Si intelligas ꝙ primo recipiat ſacerdotium, & poſt epiſcopatum verum dicit.
Alias falſum eſt: quia nec in eōrum imprimit character ſecundū quoſdā. Sed alij contra ar. extra de renunc. poſt tranſlationē. §. vlt. vbi de hoc

Legem.] CASVS. Hoc capitu. diuiditur in duas partes. In prima parte ostendit Greg. ꝙ qui militiæ uel qui rationibus sunt publicis obligati, nec in clero, nec in monasterio suscipi debent, quia vitam sæculi nolunt fugere sed mutare, cum eodem modo viuant in ecclesia sicut in sæculo: & hoc Probatur per legem Mauritij Imperatoris: sed si voluerint causa religionis intrare monasterium, non recipiantur, nisi prius a publicis ratiocinijs fuerint absoluti. In secunda parte, quæ incipit ibi, (Si qui vero.) Dicitur, quod milites non sunt proprie in monasterijs suscipiendi nisi vita eorum subtiliter inuestigetur, & per triennium in habitu laicali fuerint probati.

Vnde Gregorius Papa scribit lib. 7. reg. epist. xi. episcopis Siciliæ de lege Mauritij Augusti.

¶Quare sit constitutum, ne curiales ordinentur. Cap. I.

Iuo p. 10. c. 124.

Legem quam pijssimus[a] Imperator dedit, ne fortasse hi, qui militiç, vel rationibus sunt publicis obligati, dum causarum suarum periculum fugiunt, ad ecclesiasticũ habitum ueniant, vel in monasterijs cõuertantur, vestrç studui fraternitati transmittere; hoc maxime exhortans, quod hi, qui sçculi actionib. implicati sunt, in clero ecclesiæ prçpropere suscipiendi non sunt; † quia dum in ecclesiastico habitu non dissimiliter, quàm vixerant, uiuunt; nequaquã studẽt sæculũ fugere sed mutare. Quod si etiam tales quoque monasterium petũt; suscipiẽdi nullo modo sunt, nisi prius a ratiocinijs † publicis absoluti fuerint: ¶ Si q. vero ex militaribus[b] viris α in monasterijs conuerti festinant; non sunt temere suscipiendi; nisi eorum vita fuerit subtiliter inquisita. Et iuxta normã regularem debent in suo[c] habitu per triẽnium[d] probari; & tunc monachicum habitum Deo auctore, suscipere.

† Adde quæ not. in dist. 51. in sum. in glo. vnica.

† al. astinib.] orig.

α ¶ Viris,] *In aliquot uetustis Gratiani exemplaribus, & apud Iuonem legitur*, numeris, *vt significentur milites in breuiculo, seu matricula descripti.*

DISTINCTIO LIIII.

Serui[e] *autem ordinari prohibentur, nisi a proprijs dominis libertatem legitimam consequantur.*

Vnde Leo episcopus scribit epist. prima omnibus episcopis per Campaniam, &c.

Poly. l. 2. tit. 31. Ans. lib. 7. c. 28.

¶Seruus clericatus officium non promoueantur. Cap. I.

Nullus β episcoporum seruum alterius ad clericatus

a ¶ Legem, quã pijssimus No. qualiter ex sequẽti facto & præcedenti probatur medium, ut 28. dist. quia. Nam ex bona uita pcedente & sequente psumitur medium scilicet, ꝙ bono zelo petierit habitum monachalem.

ADDITIO. Ad idem 33. q. 1. c. 1. secundum Hug. 18. dist. peruenit Laur.

b ¶ Ex militarib.] Milites non impedit religio sacramenti; Quia & clerici sacramento tenetur episcopis, ut 23. dist. quamquam. & tamen eis inuitis possunt intrare religionem. 19. q. 2. duæ.

Religionis asperitas in quo habitu probanda est.

c ¶ In suo.] Not. ꝙ in suo habitu quisque probandus est, ut hic, & 54. d. multos. & extra de reg. super eod. & 17. q. 2. si quis incognitus: Dicũt tamen quidã, quod potius in monachali habitu probandus sit, quia non solum alij ipsum probabunt: sed et ipse probabit asperitatem ordinis & habitus ipsorum, quod non potest facere in sua Veste. Io. Sed certe licet iura quædam dicant, ꝙ in proprio habitu sit probandus quis, consuetudo tamen se in contrarium habet, & decretũ cõtradicit extra de reg. statuimus. d ¶ Per triennium.) incognitus probabitur per triẽnium, vt hic & 17. q. 2. si qs incognitus. sed laicus cognitꝰ vel clericus ĩ notus per biẽnium. 19. q. 3. monasterijs. clericus notus per annũ 14. q. 2. Consaldus. 1 uel forte notus statim põt recipi. extra de reg. ad apostolicam. Sed hodie nõ debet p decret. Alexand. iiij. extra eod. nõ solum. In cruce signatis statuit dimidius annus extra de reg. cap. j. 2.

Probati qs quanto tempore debet.

1 Vbi de hoc videas.

2 Not. Ho. ꝙ dicit H. ꝙ si uita & conditio hominis sit nota probatur per annum, & sic loquitur præce. c. Consaldus. Si uero conditio nota est, sed uita ignota, tunc per biẽniũ. & sic loquitur præce. c. monasterij. ꝙ si utraq; scilicet conditio & vita sit ignota, uel saltem cõditio tũc trienniũ est spectãdum. & sic loquitur præce. c. si quis ignotus. & istud c. legem. & inf. dis. pr. multos. Archid.

Serui.] Hæc distinctio diuiditur in quinque partes. In prima principaliter tractatur de seruis nõ ordinandis, qd probatur per decẽ auctoritates sanctorum. Secunda ibi, Hoc tunc) Tertia ibi, (Si seruus absente. (Quarta ibi, (De seruis.) Quinta ibi, (Quod autem.) Io. de Fan. CASVS. Hic intitulatur 54. dist. in qua dicit, ꝙ serui ordinari non debent nisi prius a dominis suis plenã libertatẽ fuerint cõsecuti. Ostenditur secundo quid iuris sit si serui fuerint promoti nõ adepta libertate. Tertio qualiter serui Iudæorum, siue pagani, siue Christiani ab eorum dominio debeant liberari.

e ¶ Serui. Primo ostendit, quod nec priuatorum, nec ecclesiarũ serui sunt promouendi, nisi libertatem sint consecuti. Secũdo ostendit qd iuris sit si aliter sint ordinati. Tertio qualiter serui Iudæorum a domino ipsorum valeant liberari. Nota ergo, ꝙ nunquam seruus priuati est promouendus nisi plenam libertatem sit cõsecutus, ita quod nihil iuris retineat in eo, dominus, vt inf. ead. quicunq. & in c. nullus. Si uero sunt ecclesiarum non possunt similiter promoueri nisi primo consequantur libertatem. inf. ead. cap. 1. ecclesia tamen nõ potest manumittere seruos suos pleno iure, nisi det prælatus duos eiusdem meriti. 12. q. 2. episcopus. qui nec tũc pleno iure manumittit. vt ibidem colligitur. De hoc distingue vt extra de ser. non ordin. eo libentius, & de rebus eccle. non alienan. consensus.

Seruus priuati sine libertate non potest promoueri.

Nullus.] CASVS. Prohibet hic Leo Papa ne quis episcopus ordinet seruum aliquem, nisi prius eorum

rum volūtas accesserit, qui in eo seruo sibi aliquid uendicant potestatis, ne postea in seruitutem redigatur, cum immunis esse debeat ab omni vinculo, qui castris dominis applicatur.

a ¶ Eorum petitio.] i. istius vel illius, distributiue. sufficit enim uni⁹ volūtas si plures sunt domini, vt institut. de dona. §. erat olim. C. de communi ser. manu. l. 1. §. si autē.

b ¶ Aut voluntas.] Etiā si tacita, vt inf. ead. si seruus.

b ¶ Qui aliquid.] Argumētum, ꝙ omniū cōsensus est requirēdus, quorum iuri in aliquo detrahit, vt hic & 85. dist. archidiaconū. & extra de offic. d. l. super eo. C. de auctorit. præstā. l. vl. & ff. d aqua pluuia arcen. l. in concedendo. 66. dist. in. archiepiscopus. 8. q. 1. licet.

NVlli.] CASVS. Quæritur tunc in cōcil. Triburiē. si, vtrū seruus sit promouendus? Et respōdet quod non, nisi prius a domino plenam libertatem cōsequatur: charta cuius libertatis eius publice legatur, & si nullus cōtradixerit ordinet. Si uero aliquis seruus, per obreptionem fuerit ordinatus, deponatur & eiusdem sit cōditionis cuius ipse ante fuit.

d ¶ Cuius &c. in ambone publicè legatur. Argumentum, quod si aliqua sunt publicè facta, nemo postea audiatur contradictor. 2. q. 1. licet. & 16. dist. quod dicitis. & 12. q. 2. qui & humanis. fin. extra qui m. accusa. pos. cap. ulti. argum. contra 15. quæst. 6. c. 1. in fi.

c ¶ Ciciderit.] Ita fit seru⁹ sicut prius: nisi sit pꝛsbyter, vel diaconus, vt inf. ea. ex antiquis. Sed nunquid gaudebit talis priuilegio clericali quātum ad canonē si quis suadente. 17. q. 4. ar. ꝙ non extra de foro comp. c. 2. & 17. quæst. 4. si quis deinceps. arg. contra ff. de decur. l. 6. Ad hoc dico, ꝙ iste in omnibus caret priuilegio clericali, præterquā in eo solo, ꝙ non potest verberari sine sacrilegio: quia illud priuilegium datum est clericis non tantū fauore, ipsorū, sed etiam odio laicorum: vnde in odiū laicorum vtitur eo, ut extra de sent. excom. contingit. & c. vniuersitatis, sed aliàs accusari potest à bigamis, & iudicari a laico. 1 licet secus sit in clerico deposito. 91. dist. dictū. & hoc iō est, quia iste fecit furtum corporis sui. & C. de seru. fug. l. 1. Item nunquid potest contrahere matrimoniū? Non, quia noluit quod facere potuit. extra de conuers. coniug. quidam. Ioan. non credo excōmunicatū qui depositum percussit, cum sit priuatus omni dignitate, & priuilegio quod hebat, arg. ad hoc 84. dist. quicquis. P.

1 Et est rō qa ista priuilegia data sunt, & i sui fauorē quilibet renunciare pōt. & quibus fecit indignum argu. C. de pac. l. si quis lo. de Pant.

officiū promouere pręsumat, nisi forte eorū petitio ª aut volūtas ᵇ accesserit, ꝗ aliquid ᶜ sibi in eo vendicant potestatis. Debet enim esse immunis ab alijs, qui diuinę militię est aggregādus, vt a castris dominicis, quib. nomen eius adscribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur.

Burc. l. 2. c. 22. in fine. Iuo p. 6. c. 64.

β ¶ Nullus.] *Caput hoc videtur confectum ex titulo, qui in codice canonum præponitur primo decreto Leonis primi, & ex parte posteriore ipsius decreti, in qua exceptio eorum quæ prius statuit continetur: prior autem pars quæ hic deest, habetur infra ead. ca. admittuntur.*

Item ex concilio Triburiensi. α

¶ De seruili conditione nullus ad sacros ordines deueniat. Cap. II.

Poly. ibidem. Burch. l. 2. c. 21. Iuo p. 6. c. 31. Pann. l. 3. c. 48.

NVlli de seruilli conditione ad sacros ordines promoueantur, nisi prius à proprijs dominis legitimā libertatem consequātur: cuius libertatis charta ante ordinationem in ambone publicę legatur, ᵈ & si nullus cōtra dixerit; rite consecrabuntur. Porro seruus non canonicè consecratus, postquam de gradu ceciderit, ᵉ eius conditionis sit; cuius fuerat ante gradum.

α ¶ Concilio Triburiensi.] *Huius capitis in conc. Tribur. c. 29. sententia potius habetur, quam verba; quæ aliqua ex parte uidentur conuenire cum ijs, quæ scribuntur primo libro capitularium, c. 88. de ordinatione seruorum. vers. & quandocunque.*

[*Ex concilio Carthaginensi β primo, c. 8.*]

PALEA. C. III.

MAgnus episcopus Astiagēsis dixit, quid dilectionis vestrę videtur, procuratores, actores, & executores seu curatores pupillorū si debeant ordinari? Gratus episcop⁹ dixit, si post deposita vniuersa, & reddita ratiocinia, actus vitæ ipsorum fuerint cōprobati in omnibus; debēt, & cum laude, cleri, si postulati fuerint honore munerari. Si enim ante libertatem negotiorū, vel officiorū ab aliquo sine cōsideratione fuerint ordinati; ecclesia infamatur γ Vniuersi dixerūt; rectè omnia statuit sanctitas tua, ideoque ita est, & nostra ista quoque sententia.

Extra de oblig. ad ratioc. non ordin. c. magnus. Burch. l. 2. c. 39. Iuo p. 6. c. 137.

Publicè facta nemo contradicere potest.

β ¶ Cartag.] *In codicibus impressis citatur ex Moguntinensi Emendatum vero est ex Burchardo, & Iuone, decretal. in cap. vni. de oblig. ad ratioc.*

γ ¶ Ecclesia infamatur.] *Sic emendatum est ex concilio, & decretal. & Burchardo, & Iuone. Antea legebatur, ab ecclesia infirmentur.*

Qui

QVi ex.] CASVS. Hoc capitulo loquitur de seruis ecclesiarum, qui ordinari nō debēt, nisi prius libertatem ab epis consequantur, & si honeste in clericatu vixerint, poterunt ad minores ordines promoueri: si uero ingrati extiterint, in seruitutem redigantur.

a ¶ Re-

Item ex concilio Toletano nono, cap. 11.

¶Post donum libertatis famuli ecclesiæ reuocentur in clerum. Cap. IIII.

Iuo p.6.c.173.
†al. famulis.

QVi ex familijs† ecclesiæ seruituti deuocantur in clerum ab episcopis suis necesse est, vt libertatis percipiant donum: & si honestæ vitę claruerint meritis, tunc demum maioribus fungantur officij. Quos vero flagitij sordidauerit incorrigibilis noxa, perpetua seruitus conditionis religet [a] in catenam.

Qui autem ordinandi, a dominis suis libertatem consequuntur, ab eorum patrocinio penitus debent esse alieni, vt in nullo eorum obsequijs inueniantur obnoxij.

Vnde in concilio Toletano quarto, c. 72. legitur.

Poly.l.2.tit.31.
Burc.l.2.c.25.
Iuo p.6.c.126.
Pann.l.1.c.46.
†al. crimine capitali. orig.

¶Ad cleticatum suscipiuntur qui nullo obsequio retento a dominis suis libertatem percipiunt. Cap. V.

QVicunque libertatem a dominis suis ita percipiunt, vt nullum sibi in eis obsequium [b] patronus retentet, isti si sine crimine † sunt; ad clericatus ordinem liberi suscipiātur: quia directa manumissione absoluti noscūtur. Qui vero retento obsequio manumissi, sunt pro eo, quòd adhuc patroni seruitute tenentur obnoxij, nullatenus sunt ad ecclesiasticū ordinem promouendi: ne, quādo voluerint eorum Domini, fiant ex clericis [c] serui.

Capit.l.1.c.88.
Extra de seru. non ordi. c.2.
Burch.l.2.c.31.
Iuo p.6.c.132.
Pann.l.1.c.163.
† indiscrete promoueantur r.] capitulo.

[*Ex concilio Toletano 4, 82. cap.*]

PALEA. Cap. VI.

DE seruorū ordinatione qui passim ad gradus ecclesiasticos promouētur, † placuit omnibus cum sacris canonibus concordari debere: & statutum est, vt nullus episcoporum deinceps eos ad sacros ordines promouere præsumat nisi prius a dominis proprijs libertatem consecuti fuerint. Et si quilibet seruus dominum suum fugiēs, aut † per litteras, aut adhibitis testibus munere conductis, vel corruptis, aut qualibet calliditate, vel fraude ad gradus ecclesiasticos peruenerit; decretū est, vt deponatur: & dominus eius eum recipiat. Si vero auus vel pater ab alia patria in aliam migrans in eadem prouincia filium genuerit, & ipse filius ibidem educatus, & ad gradus ecclesiasticos promotus fuerit, & vtrum seruus sit, ignotum † sit; & postea veniens dominus illius legibus eum acquisierit; sancitum est, vt si dominus eius illi libertatem dare voluerit, in gradu suo permaneat. ¶ Si uero eum catena seruitutis a castris dominicis abstrahere

† aut latitans.] capitulo.

† ignorauerit] capitulo.

Serui ordinati possent quandoque; propter ingratitudinē in seruitutē reuocari.

1 Concor. text. in l. 1.

a ¶ Religet.] Hoc obtinet in serui. ecclesiæ tantum, ut propter ingratitudinem reuocentur in seruitutē. 12. q. 2. octaua. 1 etiā si presbyter sit. q. 2. diaconi. sed in laici, secus. nam illi omne ius quod habent in seruos, tenentur remittere. vnde non possunt reuocare in seruitutem & 1. C. de li. nec tenet lex. C. de epis & cler. seruus. vbi habes, quod & post h. & domino redditur seruus si deserit monasterium, per id quod habes extra de cond. app. ca. 2. sed si vult transire ad aliud monasterium, tunc distinguitur, vt extra de ser. non ordi. eo. libentius.

1 & post h. & Auth. ut cū. de ap. cog. §. aliud quoqs colla. 8. & 7. Spec. in tit. de iurisf. om. iud. §. 1.

QVi AVTEM. CASVS. Dicitur in hoc §. qđ illi serui qui promoueri debēt, a dominis suis plenam debent consequi libertatē, ita quod ipsi in nullo teneantur suis dominis obnoxij.

QVicuque.] CASVS. Statutum fuit in concilio Toletano, quod illi liberti ordinētur, q a dominis suis directa manumissione sunt dati libertati: ita q nullū i eis obsequiū domini sui retineāt, & illi sine crimine appareāt. si vero i eis obsequiū retineatur, ordinari non debent, ne possint sm voluntatē dominorum in seruitutem reuocari.

b ¶ Nullum sibi in eis obsequiū. Dīt quidam, quod obsequium, quod consistit in nō faciendo scilicet de non vocādo in ius, vel quod in reuerentia consistit. vt đ assurgēdo, nō potest patronus remittere: qa illud naturaliter debet, vt C. de bo. lib. l. vl. C. de in ius voc. l. 2. Sed hoc non est uerum: quia super eo potest libertus trāsigere. ff. de cōdi. in debit. l. si nō fortē, §. libertus. & bene cōcedo, quod generali remissione non tollitur (verbi di.) sed speciali . . pōt. Nec tenet quod . . st extra de ser. non or. ca. nullus. Non enim in eo retineri pōt . . . quamuis, licet sit arg. contra . . f. cad. fre . . uētes. in fi. Ioā. Vel . . . dic, qđ honesta . . . fuit . . . , quam . . . non . . . bat, degredari iubetur in illa decreta. nullus. Bar.

Patronus q̄ iura potest libertis remittere.

2 V. ff. de cōdi. & d . . nō. no . . quā in fine.

c ¶ Ex clericis. Quod tamen facere non possunt, nisi probata causa ingratitudinis, ut 15. quæst. 7. ep. scopus sacerdotibus.

SI quis.] CASVS. Dicitur hic, quod neque adscripititius, neque originarius, neque libertus ordinari debet: nisi probatæ vitæ fuerit, & consensus patroni accesserit

DE rebus. CÆTERVM. CASVS. Dicitur hic, quod si serui sine libertate ad ecclesiasticos honores irrepserint, presbyter amissione peculij mulctetur, diaconus det vicarium, vel in seruitutē reuocetur Cæteri uero ab istis in seruitutē reuocētur: quod probatur: seq. cap. Et est iste secundus articulus huius distinctionis.

a ¶ Cæterum si.) Hic agitur quid iuris sit si seruus ordinatur non adepta libertate. Vnde no. quod si sciente & eo tradicente domino ordinatur, reuocatur in seruitutem, etiam si sacerdos factus sit secūdum quosdam, licet Hugo. hoc neget 1 vt inf. eo. quis aut Si sciente & non cōtradicente domino in clerum fuerit ordinatus ex hoc ipse liber sit, & ingenuus vt inf. eo. si seruus secūdo. Si autem Domino nesciēte distinguitur: aut episcopo sciente, aut ignorante. Si sciēte episcopo vel eo qui præsentat ipsum ordinetur, duplū restituet domino episcopus vel pr̄sentās ī. eo. si seruus absente. Si uero episcopo & præsentato re ignorāte, tunc locum habet hoc cap. proxi. infra.

EX antiqs.) CASVS. Quidā episcopus seruos Amādi eo inscio, & ignorāte: ordinauit quosdā in clericos quosdā i diaconos, quos idē Amandus in seruitutē reuocare volebat: & sic quæstio delata est ad sedem Apostolicam. quare Dominus Papa committit causam istam duob. episcopis. scilicet Martino, & Iusto, redarguēdo episcopos, q tales ordinant cōtra canones, & cōcilia: cū ex hoc plurime quæstiones ad sedē Apostolicā deferātur. Postea pr̄cipit eis, vt si pr̄fati Amandi procuratores

habuerint aliquos de seruis suis non canonice promotos sub hac forma procedant, vt si presbyter est amissione peculij mulctetur, & in suo remaneat ordine: Diaconus verò det uicariū, vel reuocatur in seruitutem: cæteri vero reddantur dño, & nulla gaudebunt defensione.

a ¶ Ante

Serui siue libertate ordinati, an sint in seruitutē reuocandi.

1 Infra cap. xxi. de hoc extra de ser. nō ord. c. 2.

voluerit, gradum amittat: qui iuxta sacros canones, vilis persona manens sacerdotij dignitate fungi non potest.

a ¶ Toletano.] *Sic etiam citatur apud Burchardum, & Iuonem. In Pannormia vero a vers.* si quilibet seruus. *citatur ex primo libro capitularium, vbi integrum extat hoc caput, atque etiam caput post hoc, secundum.* De rebus vero illorum.

Item ex concilio Martini Papæ] *i. ex ca. Mart. episcopi Bracarensis, c. 46.*

Ex conc. Tolet. 1. c. 10.

¶ Sine patroni consensu non ordinetur, qui patrocinio cuiuslibet est obligatus. Cap. VII.

SI quis obligatus est tributo seruili, vel aliqua conditone, vel patrocinio cuiuslibet domus non est ordinandus clericus: nisi probatæ vitæ fuerit, & patroni consensus accesserit.

[*Ex concilio Toletano a capitulo secundo.*

PALEA. Cap. VIII.

DE rebus vero illorum, vel peculiari, † qui a proprijs dominis libertate donātur vt ad gradus ecclesiasticos iure promoueāntur, statutum est, vt in potestate dominorum consistat quidquid ante libertatem habuerūt, vtrum illis concedere, an sibi retinere † voluerint.

Burc. l. 2. c. 23. Iuo p. 6. c. 38. † *al. peculio.*

† *vendicare. capit.*

a ¶ Toletano.] *Hæc palea in capitularibus habetur coniunctè cum palea antecedente.* De seruorum, *sed apud Burchardum, & Iuonem ex eodem Toletano separatim referuntur.*

Cæterum si [2] *à Dominis suis libertatem consecuti nō fuerint, & ad ecclesiasticos ordines aliquo modo irrepserint; presbyter peculij amissione mulctetur; diaconus vero aut vicarium pro se præstabit, aut in seruitutem reuocabitur; cæteri vero gradus non possunt quenquam à nexu seruitutis absoluere.*

Vnde Gelasius scribit Martino, † & Iusto episcopis.

¶ Seruus si latenter irrepserit ad sacerdotium peculij amissione mulctetur. Cap. IX.

† *al. Martyrio.* Sensus in epist. ad episcopos per Lucaniam, &c. c. 16. Polyc. l. 2. tit. 31. Ans. l. 7. c. 27. † *al. culpa.*

EX antiquis regulis, & nouella synodali explanatione cōprehensum est, personas obnoxias seruituti, cingulo cælestis militiæ nō præcingi. † Sed nescio, vtrum ignorantia, an voluntate rapiamini, vt ex hac causa † nullus pene episcoporum videatur extorris. Ita enim nos frequēs, & plurimorū querela circumstrepit, vt ex hac parte nihil penitus putetur constitutum. ¶ Actores si quidē illustris viri filij nostri Amandi grauiter cōquerūtur homines suo iuri debitos, alios iam clericos, alios iā diaconos ordinatos, cum non solum post modernum cōcilium (quod tantorum collectione † Pontificum sub omniū sa luberrimæ prouisionis assensu constat esse perfectū) huiuscemodi personæ suscipi non deberent: verum etiam

Iuo p. 6. c. 353. Pann. l. 3. c. 164.

† *al. collatione.*

† Adde an omissio dñi seruitio possit religionē ingredi. no. in Authen. de mo. §. cū aūt. coll. 1. & glos. in uer. nec seruus in sum. 19. q. 2.

Adde, ... ¶ Ante fuerint.] Arguitur constitutionem extendi ad quãdo id præterita 1.3.q.4.omnes.& 10.q.1.sic quædam arg.con flat, not. in tra extra de constitutio.cognoscentes 2. l. iubemus. b Religioso priuilegio] Ergo vñ, q auferatur eis priuilegium clericale, de hoc arg. 84. dist.quisquis. C.de test. ubi

¶ Pecu- ... uide no. in c. addi.e. fi. de constit.text. ... & Bar. in l. leges. C. de legibus. De hoc ... sup. ea. c. Ad hoc facit.sup.50 dist. ut cõsti tueretur. in prin.&c. accedens. Arch.

Requens.] CASVS. Sabinus Marcellianensis vrbis eps ordinauit duos seruos Placidæ, s. Antiochum in presbyterum,& Leontium in clericum. Conquesta est Placida Papæ per suos procuratores. Papa vero reprehendendo eos, qui talia faciũt, committit causam tribus episcopis, s. Herculẽtio, Stephano, & Iusto, sub hac forma, vt Leontiũ omnino domine suę reddant, si iuste nõ poterant refragari: Antiochũ vero, qui iã gaudet sacerdotij prærogatiua, si dñа vult eum in sua ecclesia collocare, habeat illũ nõ velut seruũ, sed pro ministeriorum celebratione ... e ¶ Actores.] idest, procuratores, & sic in causa liberali interuenit procurator cõtra id 2.q.6.si quã. Sed ibi loquitur de eo qui impetit: hic de eo q impetit. hic habes, q ciuiliter agitur, & sic ad depositionẽ, sic 47. dist. quũ cõtra regulã illã ff. de mu. & hon. rescripto. & extra de accusatio. qualiter. Sed hoc ideo est, quia aliter non posset restitui domino, nisi deponeretur.

si qui forte in diuinæ cultu militiæ ante fuerint [a] ignorãtia faciente, suscepti, eliminati prorsus, & exuti religioso priuilegio [b] ad dominorum suorum possessiones iusta debuerint admonitione compelli. Et ideo fratres charissimi, eos, quos supradicti viri actores in clericatus officio monstrauerint detineri discussos, & obnoxios approbatos, custodito legum tramite, sine intermissione restituite: ita vt si quis iam ex his presbyter, reperitur, ĩ eodem gradu peculij [c] sui † amissione mulctatus maneat. Diaconus vero aut vicarium [d] præstet, aut si non habuerit, ipse reddatur. Reliqua vero officia sciant neminem posse ab hac obnoxietate, si conuincitur, vẽdicari; quatenus hoc ordine custodito, nec dominorum iura, nec priuilegia vlla ratione turbentur.

† al. sui sola.

Procurator in causa liberali interuenit.

Idem Herculentio, Stephano, & Iusto episcopis.

¶ Seruus, clericus factus, seruituti obnoxius maneat. Cap. X.

Polyc. ibidem. Ansel.l.7.c.30. † al. possessoribus. Iuo p.6. c.354. Pann.l.5.c.165. † al. Consilinatis.

Requens equidem, & assidua nos querela circumstrepit de his pontificibus, qui nec antiquas regulas, nec decreta nostra noniter directa cogitãtes, obnoxias possessionibus †, obligatasque personas venientes ad clericalis officij cingulũ non refutant.† Nuper enim actores [e] illustris fœminæ Placidæ, petitorij oblatione conquesti sunt, Sabinum Marcellianẽsis, siue Clusitanæ † vrbis antistitẽ, Antiochium seruum iuris patronæ suæ (absentis dominę occasione captata) ad presbyterij honorem vsque perduxisse, eiusque fratrem Leontium clericalis officij priuilegio decorasse. Et ideo, fratres charissimi, inter supradictos actores, & eos, qui extremæ cõditionis repetũtur obiectu, cognitionẽ vobis nostra auctoritate deputamus, vt omni veritate discussa, si reuera obiectã sibi maculã, iustæ refragationis non poterit ratione diluere, [f] Leõtium clericum, quem gradus præfinitus legib. non defendit, ad sequendam cõditionis suæ necessitatem modis omnibus reddi [g] iubeatis: Antiochum vero, quia propter sacer-

f ¶ Diluere. Hic habes, q incubit onus probationis 3. reo, cõtra id 6.q.vlt.ca.vlt. Præterea ei, q est in possessione libertatis, probatio incubit. Sed dic, q nõ licet iõ cõmodũ possessionis quia ... in possessione ... C. de probatio. l. ... Vel dic q ideo probat, quia seruus non põt intueruenire possessionem suã, licet sit fugitiuus. ff. de acquire. possessi. ... rerum quæ nobis.

Probatio quandoque reo incubit.

Potest dici, q nõ ... possessione libertatis, alias cõtra ... ea. si seruus ... de monacho, ut ibi no. secũdum Pet.

e ¶ Peculij.] Sed nonne peculium domini est? 12.q.2. illud quæ ergo est hæc pœna? Dic peculij, id est, rerum quas post sacerdotium est lucratus, vel forte habuit vsum peculij, & ille auferetur ei.

d ¶ Aut vicarium.] Sed vnde dabit, cum nihil habeat? Sed dic, q suum videtur esse quod inuenitur apud ipsum, & lucratur conniuẽtibus oculis domini. ff. de ma. l.3. Dominus enim recipiendo rem a seruo ipsius videtur approbare dationem. vt C. de conditioni, ob turpem causam. l. ultima similiter seruus republicæ cum manumittitur, dabit uicarium pro se, ut C. de serui. reipub. ma. l.1.

d ¶ Vicarium.] Arg. q quis dando uicarium liberat se. sic 20.q.1. de raptoribus. Sed quid si ad præsens nõ potest hab. re uicarium, nunquid postea dando pretiũ liberat se? satis credo, quod sic. arg. C. de patri. qui fil. distra. l. secunda.

Sed quare non conuenit istos coram seculari iudice, cũ seruus fugitiuus, & gerens se pro libero ... ad forum domini, licet alibi inueniatur? ... C. ubi. & apud quem causa sta. leg. 1. Sed hoc facit priuilegium ordinis.

ADDITIO. Dicas, q in spiritualibus, nec incidenter, nec principaliter põt laicus iudex cognoscere, extra de ordin. cogn. ... qui fil. sint leg. lator. cognos. et tamẽ summatenus an sit uxor, an non: & hanc sedes, quã dic ut extra de sent. excõ. si iudex. l. b.6. & ibi uideas. Arch.

g ¶ Reddi.] Quæritur, quare seruus alienus cõsecratus dominæ reddatur, & non res aliena consecrata, ut 14.q.ult. comperimus? Rñdeo, quia in rebus inanimatis nullus perpenditur dolus. sic 7.q.1. episcopus. Itẽ quia ibi est consecratio in superficie, sed in homine est in anima, & lex dicit, quod alia est ratio in homine, quã in alia re. ff. de leg. 1 si domus. s. cum alicui. in fin.

Consecratio rei animatæ, & inanimatæ est diuersa.

QVis.] CASVS. Maxima illustris fœmina conquesta est domino Papæ per procuratores suos, quod Lucerinus episcopus duos seruos originarios, Siluestrũ.s. & Candidum contra canones, & ea contradicente, in diacones ordinauit, de quo Papa eum reprehendit, & præcipit Rufino, & Aprili episcopis, ut si uera sunt, a sacris officijs repellātur, cum non sint legitimè ordinati.

a ¶ Repellātur.) id est, restituatur ei. Et sic habes hic quod plus ualet cōtradictio, quam absētia, cōtra regulam extra de elec. quod sicut 1. Item habes hic, quod id quod post probabilē contradictionē factū est, cassatur, nunquid eodē modo eo ipso quod aliquid post probabilē appellationē factum est cassandum est statim quod uidetur, ut 2.q.6. quoties, in fi. Dico quod nō, nisi probetur causa appellationis, ut extra de testi. ex parte Adæ. extra de restit. spo. audita. cum distinctione. extra de appe. interposita, uel dic ut ibi, uel hoc est in optione petētis, quod maluerit. 2.q.1. in primis. Sed nonne est contrariũ? inf. ea. si seruus ibi. n. episcopus sciens condēnatur in duplũ. Sed potest esse, quod episcopus condemnetur, & seruus restituatur.

1 Et c. bonæ me. 2. dicūt quidā istam regulam locum habere in his quorũ pſentia, uel contradictio non potest per totum quod agitur cōfirmare, uel infirmare seu infringere, alias secus, ut hic Archid.

lib. 11. & tales sine glebe non possunt uendi, ut C. de agri. quemadmodum. nec uidetur esse differentia inter eos, & seruos. ut C. eod. ne diutius. Adscriptij autem sunt qui per 30. annos fuerunt in solo. C. eodem. cum satis. Io. Adscriptitij enim duobus modis sunt: aut præscriptione,

A scriptidij dupliciter sunt.

dotium recōciliari † non potest, si in sua ecclesia in hoc, in quo est, honore collocare desiderat domina, nō velut redditum sibi habeat, sed pro mysteriorum celebratione susceptum.

† al. refulsi.

α Reddi iubeatis.] *In plerisque vetustis exemplarib. Gratiani, Anselmo, Iuone, & Polycarpo legitur*, redhibere, *sed ob glossam non est mutatum*.

Item Rufino, & Aprili episcopis.

¶ De eodem. Cap. XI.

QVis aut leges principum, aut patrũ regulas, aut admonitiones modernas dicat debere contemni; nisi qui impunitum sibi tantum æstimet transire commissũ? Actores si quidem filiæ nostræ illustris, & magnificæ fœminæ Maximæ petitorij nobis insinuatione conquesti sunt, Siluestrum, atq; Candidum originarios suos contra constitutiones, quæ supradictæ sunt, & contradictione prœeunte à Lucerino pontifice diacones ordinatos. Ideo, fratres charissimi, tantæ prœuaricationis excessus noueritis sagacius inquirendos; & si constiterit querelam veritate fulciri; continuo, qui contradictione prœeunte nō legitime sunt creati, à sacris officijs repellantur.[a]

Sup. distin. 10. c. 11. Iusti. nouel consti. 123. circa fi. Deusdedit p. 4. Iuo p 6. c. 104. & p. 4. c. 179. Pann. l. 2. c. 130.

Item episcopis per Lucaniam, & c. epist. 1. c. 16.

¶ Nec ad religiosæ vitæ propositum, nec ad clericatus officium serui sine dominorum consensu admittantur. Cap. XII.

GEneralis etiā querelæ vitanda præsumptio est, qua propemodũ causantur vniuersi passim seruos, & [b] originarios dominorũ iura, possessionũq. α fugientes, sub religiosæ conuersationis obtentu, vel ad monasteria sese conferre, vel ad ecclesiasticum famulatum, conniuentib. quoque prœsulibus indifferēter admitti. Quæ modis omnibus est amouenda pernicies, ne per Christiani nominis institutum [c], aut aliena peruadi, aut publica videatur disciplina subuerti: præcipuè cum nec ipsam ministerij clericalis ab obligatione fuscari cōueniat dignitatem; cogaturque pro statu militantium sibi, conditioneque iurgari [d], aut videri (quod absit) obnoxia: Quibus solicita cōpetēter interdictione prohibitis, quisquis episcopus, prœsbyter, aut diaconus, vel eorũ; qui monasterijs prœesse noscuntur, huiusmodi personas apud se tenētes nō restituēdas patronis, aut deinceps vel ecclesiasticæ seruituti [e],

Poly. l. 4. tit. 34. Ansel. l. 7. c. 196. Iuo. p. 6. c. 100.

Iuo p. 16. c. 47.

GEneralis querelæ.) CASVS. Multi conquesti sūt Papæ Gelasio de episcopis & abbatib. qui ordinauerant, uel receperant seruos suos originarios I monasterij suis: & eos indifferenter ad clericatum admittebant quos & reddere contradicebant, propter quæ clericalis dignitas obfuscatur, & ideo prœcipit Papa episcopis, ut tales de cætero non ordinēt; & abbatib. ne eos ī monasterijs suis recipiāt nisi de uolūtate dominorū ipsorum, & si quos habent ordinatos vel in monasterijs receptos, restituant, vel legitimè cum dominis transigant. Nam nihil ecclesiæ deperit si ea quæ sunt aliena reddantur. Si vero contra fecerint, pœnam depositionis & excommunicationis subibunt.

Originatij qui sunt.

b ¶ Et originarios.) Originarij sunt qui ex adscriptijs nati sunt in ipso solo, vt C. de agri. & censi. l. colonus. ptione, aut duplici confessione per scripturam bis factam, vt C. de agri. & censi. cum scimus. Ber.

c ¶ Institutum.) Idest, ne fauore ecclesiæ aliquid iniuste statuatur 2. quia prætextu pietatis non est facienda impietas, vt 14. q. 5. forte. & 1. q. 1. non est putanda.

d. ¶ Iurgari.) idest litigari.

e ¶ Seruituti.) idest clericatui.

2 Facit ad hoc text. in l. 2. C. ī ind. vidui in leg. meminerint

a ¶ Tran-

Simonia utrum cōmittatur, si quis emat seipsū ut promoueatur.

a ¶ Transactione.] Et nonne hoc est simonia, vt quis se emat, vt promoueatur, imò, ut promotus maneat in ordine, vt sup. ead. ex antiquis. Sed dic, quòd hic non fit transactio super ordine, sed super libertate, vel super ipso seruo, & super seruitio potest fieri transactio, 36. qō. 1. de

lus, idest ex propria ancilla natus, aut emptitius. Si est emptitius, aut emit eum antequā fuit Christianus, aut post. Item si emit eum ante: aut emit eum causa seruiendi, aut causa mercimonij. Vernaculus, si vult fieri Christianus, statim eripitur in libertatem nullo pretio dato, vt C. de epis. & cle. Deo nobis. §. vl.

Serui Iudęorū si uolunt baptizari, an eripiātur statim in libertatem.

† al. scripturis.

1. Ad Tim. 6.

vel religiosis congregationibus putauerint applicādas, nisi voluntate forsitan dominorum sub scripturę † testimonio primitus absolutas, vel legitima transactione [a] concessas; periculum se proprij honoris non ambigant, communionisq; subituros, si super hac re cuiusquam verax nos querela pulsauerit. ¶ Magnis quippe studijs, secū dum Beatum Apostolum præcauendum est, ne fides, & disciplina Domini blasphemetur. *Idem* C. ¶ Nihil perire credimus, ecclesiasticis vtilitatibus, si, quæ sunt aliena [b], reddantur [c].

α ¶ Possessionumque.] *Emendatū sic est ex decreto Gelasij, cum antea legeretur*, possessionemque. *Nam originarij nō solum dominis, sed fundis, ac possessionibus addicti erant. l. quemadmodum, & l. originarios. lib. 11. eo. tit. de agricol. Ac propterea supra in c. frequens. non est mutata vox*, possessionibus, *quamuis in plerisque vetustis codicibus legatur*, possessoribus.

β ¶ Idem.] *Hæc non sunt inuenta apud Gelasium, neque apud cæteros collectores.*

3 *Hoc nō obseruandū est cum dominus & seruus eiusdem professionis inueniuntur. Cæterum si Iudæus [d] mancipium Christianum emerit; iudicis, vel episcopi auctoritate, etiam eo inuito ad libertatatem debet perduci.*

Vnde Gregorius Libertino præfecto Siciliæ, lib. 2. epist. 37. seu c. 76.

¶ Ad libertatem perducantur mancipia Christiana a Iudæis comparata. Cap. XIII.

C. ne Iudæus Christianum mancipiū. §. nulla.

Mancipia Christiana [e] quæcunque Iudęum comparasse patuerit, ad libertatem [f] iuxta legum pręcepta sine omni ambiguitate perducite [g]; ne, quod absit; Christiana religio Iudæis subdita polluatur.

Item ex concilio Toletano 3. c. 14.

Si enim emptus ad seruiēdum, sine pretio liberatur, si vult fieri christian⁹: multo magis qui natus est ex ancilla ꝓpria, sine ꝑtio liberatur, si vult fieri Christianus. Dicit enim Gregorius pro illo solo dandū pretium, qui cā mercimonij est emptus, vt infra ea. fraternitatem. Si autem est emptus post quā fuerit Christianus, liber efficitur nullo pretio dato q̄a commercium Christiani penitus est ei interdictum, vt inf. ead. mancipia. Si autem esset emptus dū esset paganus: & causa seruitij est empt⁹ & vult fieri Christianus, liber efficitur sine pretio, vt inf. ea. fraternitatem. Si autem causa mercimonij est emptus, si cū venalem non exponit intra tres menses, postea sine oī ꝑtio liberatur: quia præsumitur, ꝙ ad seruiendū eum emerit, vt ea. cap. fraternitatem. Si autem intra tres menses cū exponit venalem, & forte eū vendere nō potest: si vult fieri Christianus, liberatur relicto ꝑtio duodecim solidorum, extra de Iudę. c. 1. Idem per omnia in seruis Paganorum: licet Hugo dicat, quod si uernaculus Pagani fiat Christianus, tenetur seruire Domino suo 1. secundum illud Apost. Quicunque serui sunt sub iugo infidelium dominos suos omni honore dignos arbitrentur. Et alibi, Serui subditi estote dominis, &c. Et secundum hoc potest Paganus esse dominus Christiani: sed non fieri.

1 Vnde dicit illud esse in uernaculis Iudeorū ꝓp eorū perfidiam, & magis suspectā eorū cohabitationem. Sed ut pręditū est, idē dicendū est, in utrisq; C. de episco. & cle. Deo nobis, quia hodie pagani ferè oēs Iudaizant discernēdo cibos, & alios ritus exercēdo sm Lau.

2 Ad idē est tex. in l. si. & ibi Bar. & g totum. C. de iud.

1. de rapt. nec est magis simonia, quàm si quis emeret terrā, vt ibi ædificaret ecclesiam: sed cū ipse seruus nō potest transigere cū dn̄o, ut C. de transac. interpositas.

b ¶ Aliena.] Infra 12. q. 2. fraternitas. infra 14. q. 6. si res aliena propter quam.

Prelatus qd debet facere de re, q̄ scit non esse ecclesię suę.

c ¶ Reddantur.] Postquam scit ecclesia ea esse alterius. Sed pone, ꝙ prælatus sciat rem nō esse ecclesiæ: nunquid statim tenetur restituere? ut hic, ꝙ sic, & extra de simo. per tuas. in fin. & extra de postula. bonæ 2. quia bonam fidem debet agnoscere, ut. ff. mandat. quintus. Dico, ꝙ si diffidit de iure ecclesiæ: denunciabit illi, quem credit dominum, ut rem petat: nec in hoc facit fraudem, ut ff. de neg. gest. atqui natura. §. cum me absente. & de hoc inuenies 3?. q. 2. si uero.

HOC TVNC. CASVS. Tangitur hic tertius articulus huius dist. dictum est sup. ꝙ serui non debent ordinari inuitis, uel ignorantibus dominis, & si ordinati fuerint, sunt eis restituendi: quod uerū est cum dn̄s. & seruus sunt Christiani. Sed si Iudæus mācipiū Christianū emerit iudicis, uel epi auctoritate debet eo inuito ad libertatem perduci. Et hoc probat per sequentia capitula.

d ¶ Iudæus.] Distingue, aut seruus Iudęi est uernaculus,

MAncipia Christiana.] CASVS. Quidā Iudęi quosdam seruos Christianos emerūt: quęsiuit Libertinus episcopus, quid inde esset faciendum, & mandat ei Papa Gregorius, ut eos ad libertatē perducat, ne Christiana religio subiecta iudęis polluatur.

e ¶ Mancipia Christiana.] Ante emptionem.

f ¶ Ad libertatem.] infra 17. qō. 4. Iudas qui contra 2. Sed hic de eo agitur quem constat esse Christianū; ibi de eo qui mentitur esse Christianum, ut euadat iugum seruitutis.

g ¶ Perducite.] i. perductos ostendite, quia statim liber est extra de Iudę. cap. 2. tamen coloni possunt esse Iudęorum, ut ibi dicitur. Sed nunquid Christianus potest emere Iudęum mancipium? Sic tamen ut cum illo non moretur, ut 28. q. 1. sępè. & cap. nullus. Ioan.

Nulla

NVlla officia.] CASVS. In hoc capitulo duo dicuntur. Primum est, quod publica officia non sunt committenda Iudæis, occasione quorum possint offendere Christianos. Secundū est, quod serui Christiani ab eis circumcisi, vel iudaico ritu maculati, pretio nullo reddito ad libertatem perducantur.

a ¶ Nulla officia.] 17.q.4. constituit.

b ¶ Occasio.] Arg. quod nemo cogitur sibi eligere exosum, vt 63.dist.ca.vlt. Ioan. arg.54.dist.c.1.

c ¶ Nō reddito.] Secundum legem decapitatur. C.ne Iudæus Christianum man.l.vnica.

d ¶ Venditi fuerint.] i.debent vendi, & tunc cum emptor non inuenitur non perdit serui pretium.arg.16.q.3.placuit. vel fortè venditi fuerant: Sed emptor abscentauit se aliqua de causa.

ADDITIO. Et tunc dic emptor, scilicet Iudæus, qui eos emerat.

¶ Officia publica Iudæis non sunt committenda. Cap. XIV.

NVlla officia [a] publica Iudæis † iniungātur, per quæ eis occasio [b] tribuatur Christianis pœnam inferre. Si qui vero Christiani ab eis iudaismi ritu sunt maculati, vel etiam circumcisi, non reddito [c] pretio ad libertatem, & religionem redeant Christianam.

† al. Iudæis opus est agere.

De his autem, qui infidelitate empti, ad gratiam baptismi venire desiderant, quid fieri debeat Gregorius Papa scribit Fortunato Neapolitano episcopo lib. 5. epist. 31. seu cap. 131.

Io.diac. lib.4. n.47.

DE HIS AVTEM. Supra ostensum est quid fieri debeat de seruis Christianis, quos Iudæi emerūt, Nunc ostēdit qd iuris sit de seruis infidelibus, & emptis ab eis. Et de hoc scribit Gregorius Fortunato Neapolitano episcopo.

¶ In libertatem vendicentur serui, qui ab infidelitate ad fidem accedunt. Cap. XV.

FRaternitatem vestram de his oportet esse solicitā. Et si de Iudæorum seruitio non solum Iudæus, sed etiam quisquam paganorum fieri voluerit Christianus postquā voluntas eius fuerit patefacta ne hunc sub quolibet ingenio, vel argumento, cuipiam Iudæorū venundandi facultas sit, sed is, qui ad Christianā conuerti fidem desiderat, defensione vestra in libertatem modis omnibus vendicetur. ¶ Hi vero, quos huiusmodi oportet seruos amittere, ne forsitan vtilitates suas irrationabiliter æstiment impediri, solicita vos hæc conuenit consideratione seruare, vt si paganos, quos mercimonij cā de externis † finib. emerint, intra tres mēses: dū emptor, cui † vēditi fuerint [d], non inuenitur, fugere ad ecclesiā fortè contigerit, & velle se fieri dixerint Christianos, vel etiam extra ecclesiam hanc talem voluntatem prodiderint; pretiū eorū à Christiano, scilicet emptore percipiant [e]. Si autem post præfinitos tres mēses quisquam huiusmodi seruorū velle suum edixerit, † & fieri voluerit Christianus: nec aliquis eum postmodum emerit † [f] nec dominus qualibet occasionis specie audeat venūdare: sed ad libertatis procul dubio præmia perducatur, quia hunc non ad vēdendum, sed ad seruiendum sibi dicitur † [g] comparasse †.

Iuo p.13.c.106. Poly.li.7.tit.14.

† al. extraneis.
† eos vendi debeāt.] orig.

† al. dixerit.
† emere.] orig.
† intelligatur.] orig.
† al. reseruasse.

FRaternitatem.] CASVS. Iudæi Neapolim habitantes emerunt seruos paganos vel Iudæos cā mercimonij de extraneis finibus, quos Neapoli habebāt, qui volebāt fieri Christiani: sed eorū dñi non permittebant, imo eos vēdebāt. Quæsiuit Fortunatus eps Neapolitanus, qd de hoc esset faciendū. Et rñ Grego. vt sua solitudine in libertatē vēdicentur. nec alijs vendi patiatur: hac tñ cōsideratione seruata circa Paganos, vt intra tres menses ab eo tpe quo Neapolim ducti sunt venales eos exponāt emptores Iudæi: intra quos si dum emptor cui vendantur non inuenitur, ad ecclesiam confugerint, Christiani fiant, & pretiū recipiant à Christiano emptore, vel alius recipiat pro eis si absentes sunt: idem est, & si extra ecclesiam dixerint se velle fieri Christianos. Si vero intra tres menses eos venales non exposuerint, & nolunt fieri Christiani: nullus de cætero emat eos ad seruiendum, & nullo reddito pretio ad libertatem perducantur, quia præsumitur, quod tñ ad seruiendum sibi emerunt, & nō ad vendendū: ita posuit Beneuen. casum, & ita etiā sentit Hu. in summa sua. Probabiliter tñ potest dici, quod principium cap. vsque ad locum illum, (Hi vero) intelligitur de Iudæis, vel Paganis seruis, qui causa mercimonij non habebantur: qui indistinctè perueniunt ad libertatem, si volunt fieri Christiani. Reliqua vero pars loquitur de illis, qui causa mercimonij emuntur. Tu tñ prudens lector deliberabis casū in melius cōmutando, sicut tibi videbitur.

e ¶ Percipiant.] Datis duodecim solidis pro meliori mancipio. vt extra de Iudæis. cap.1. Sed quid si nemo ipsum vult redimere? quærat pretium ostiatim, vt ff. de manu. l. [illegible] aut seruiat quinque annis. C. de cap. l. vlt. & 36.q.1. de raptoribus.

e ¶ Percipiant.] Sic ergo aliquis cogitur vendere rem suam, vt 14.q.6. competimus.

f ¶ Emerit.] Idest emet. sic quandoque ponitur futurum pro præterito, vt 62. distin. nosse [illegible] ponitur fore peruentum pro peruenisse. sic. ff. de verbor. signif. verbum erit. & ff. de leg. 3. etiam. & supra dist. [illegible] o. ponderet.

g ¶ Dicitur.] Id est, præsumitur: & hæc est præsumptio iuris, & dicunt quidam, quod contra hanc præsumptionem non admittitur probatio: cum hic non tñ præsumat, sed etiā statuat ius, vt extra de reg. vidua. ext. de condit. app.

Vēdere quisq; quis cogitur rem suam. Futurum pro præterito ponitur. Probatio admittatur cōtra præsumptionem.

¶ Adde an & qñ cōtra præsumptionē iuris, & de iure admittatur probatio, vel nō not. in auth. sed [illegible] necesse. C. de don. ante nup. gl. in l. in[illegible] gen tiū. §. quod ferè. ff. de pa.

app. per totũ. Et istud concedo ꝙ vbicunque non tantũ præsumit ius, sed etiam aliquid certi statuit, ꝙ non admittatur probatio in contrarium, licet. H. contrarium dicat, vt 27.q.1.nec aliqua. & 35.q.3.extra ordinaria.i.f. 17.q.4.in uenditionibus.Ioan.Ego credo, ꝙ semper admittitur probatio in contrarium, nisi lex statuat, quod non admittatur.ut inf.17.q.4.in uenditionibus.De hoc habes 50.dist.ferrum B.

SI seruus.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Aurelianensi, quam pœnam deberet pati episcopus, qui ordinauit quendam seruum dño absente siue ignorante. Et respõdetur, si eps ordinauit eum sciẽter in presbyterum, vel diaconum, ipso in ordine permanẽte duos dño reddat. Si autẽ ignorãter ordinauit illi qui eum represẽtauerunt episcopo, simili pœna teneant.

a ¶ Absente.] Videtur.n. episcopus tũc cum eo dispensasse. si.28.distin.diaconi. Et est argum.adhoc, quod episcopus dispẽsat ipso facto circa notum.ut dixi.51 d.qui in aliquo.

b ¶ Officio.] De dispẽsatione fauore libertatis. dẽret enim deponi:quia furtum cõmisit corporis sui, vt C. de ser. fug.l.1. Sed quid si isti non habent vnde soluãt? tunc dico istum reddendum domino, ut s.ca. ex antiquis ar. ff.de eo per quem factum est.l.vlt.

Furtum sui ipsius quis committit.

c ¶ Compenset.] Si habet propriũ. alioquin non:quia delictum persone, &c. vt 16.q.6.si episcopum extra de appel.reprehensibilis.

d ¶ Supplicauerint.] & sic patet, ꝙ nõ sẽper deponitur ordinatus, q occultat crimẽ suũ. 1 quod est contra H. vt dixi d. 50.ex pœnitentibus.

1 Scilicet defectum, qa seruitus nõ est crimen, sed est defectus: sed ordinãdus peccat non manifestando defectũ vnde si bene inspicias, non est contra, Hug.

e ¶ Teneantur obnoxij.] Itẽ patet hic ꝙ eps non tenetur prouidere ordinato cũ alter eũ examinat, vt s.24.dist.quãdo.

Ordinato qñ non tenetur eps prouidere.

SI seruus.] CASVS. Hoc cap.habetur ex auth. de sanctiss. epis.§.si seru⁹.& diuiditur in quatuor partes in prima parte dr, ꝙ si dñs sciat seruum ordinari, & non contradicat statim eripitur in libertatem. Si vero ignorat, intra annum, recuperabit illum, si probauerit seruilem fortunam. In secunda parte

Ioan. Diaconus.l.4. 4.nu.46.

[*Idem Ianuario Caralitano episcopo.lib.3.epist.9.*]

PALEA Cap. XVI.

Iuo p.13.c.102.

SI quilibet Iudæorum seruus ad venerabilia loca confugerit causa fidei, nullatenus eum patiamini præiudicium sustinere: sed siue olim Christianus, siue nunc fuerit baptizatus, sine vllo Christianorum a pauperum damno religioso ecclesiasticæ pietatis patrocinio in libertatem modis omnibus defendatur.

a ¶ Christianorum.] *Ioãnes diaconus in vita B.Gregorij, lib.4.nu.46. referens hanc epistolam, & Iuo p.13.c.102. habent hanc vocem: quæ tamen abest a codicibus epistolarum S. Gregorij tam impressis, quàm manuscriptis, qui sunt collati.*

[*Item ex concilio Toletano 12.c.9.*]

PALEA Cap. XVII.

Burch.l.4.c.86. Iuo p.1.c.280. † Vt si] orig.

ETsi † Iudæorum serui nec dum adhuc conuersi ad Christi gratiam conuolauerint, libertate donentur.

[*Item ex concilio Matisconensi 1.c.16.*]

PALEA Cap. XVIII.

Burch.l.4.c.86. Iuo p.1.c.281.

Præsenti a cõcilio, Deo auctore, sancimus, vt nullum Christianum mãcipium Iudęo deinceps seruiat, sed datis pro quolibet bono mancipio duodecim solidis, ipsum mancipium quicunque Christianus, seu ad ingenuitatem, seu ad seruitium licentiam habeat redimendi. Et si Christianus fieri desiderat, & non permittitur, similiter faciat; qa nefas est, quẽ Christus Dominus sanguinis sui effusione redemit, blasphemum Christianæ religionis in vinculis tenere. Quòd si acquiescere his quę statuimus, quicunque Iudæus noluerit, quamdiu ad pecuniã constitutam venire distulerit; liceat mancipium † ipsum cum christianis, vbicunque voluerit, habitare.

† Q. mancipiis ipsi.

a ¶ Præsenti.] *Caput hoc eodem modo refertur a Burchardo, & Iuone: in concilio tamen ipso paulo aliter habetur, & nonnulla desunt.*

Item ex concilio Aurelianensi primo, c.10.

¶ De eodem. Cap. XIX.

Poly.l.2.tit.31. Burc.l.2.c.24. Iuo p.6.c.125.

SI seruus, absente, a vel nesciente domino, episcopo tamen sciente, ꝙ seruus sit diaconus, aut presbyter fuerit ordinatus; ipso in clericatus officio b permanente, episcopus eum domino duplici satisfactione compenset. c Si vero episcopus eum seruum nescierit; qui testimonium perhibent, aut eum supplicauerint d ordinari, simul redhibitioni teneantur e obnoxij.

Iustin.de sãctis.epis §.si seruus. & in Authẽtica.si seruus. C. de epis.& clericis.

Item noua constitutio.

¶ De eodem. Cap. XX.

SI seruus.

parte dicitur, ꝙ si per triennium probatus monachus efficitur, euadit iugum seruitutis. In tertia dicitur, quod ordo episcopalis, liberat a patria potestate, & a serüili fortuna, uel adscriptitia, sed non a curiali. In quarta dicitur, ꝙ adscriptitij possunt clerici fieri inuitis dominis, ita ut agriculturam adimpleant.

a ¶ Sciēte.] Argumētū de taciturnitate. 2 extra de his, quę fiūt a prçla. cap. 2. & dixi 27. d. diacon^o. & 28. d. diaconi.

b ¶ Vnius.] Sed qualiter hoc stare potest in presbytero, uel diacono? nam episcopus debet seruare interstitia temporum, quę sunt infra. 77. dist. in singulis. sed si obseruauit, cōstat qđ plus stetit, quam per annum. Respon. dicunt quidam, ꝙ iste fuit ordinatus sine examinatione, & nō obseruatis iterstitijs, uel dic qđ, erat grandęuus: vnde vsq; ad annum potuit promoueri ī diaconem. vt 77. dis. monachus. Vl' dic ꝙ annus iste incipiat non a tpe ordinationis, sed a tpe sciētię argum. 17. q. 2. si qs incognitus.

1 Alias tacens habet pro contumace. If. 65. d. c. vl. in gl. vlt. eps inter ordinādum dēt obseruare interstitia temporum.

scienter,[a] & non contradicente domino in clero fuerit ordinatus; ex hoc ipso, quod constitutus est, liber, & ingenuus erit. Sed si ignorante domino; licèt ei intra spatium vnius[b] anni & seruilem[c] fortunam probare, & seruum suum[d] accipere. Verum etiam si legitimo probato experiméto monachus efficiatur, euadit iugum seruitutis. Debent enim per triennim,[e] antequam monachi efficiantur, in monasterio permanere? postea vero si monachi effecti fuerint, liberi efficiūtur, Episcopalis[f] enim ordo liberat a fortuna seruili: vel adscriptitia, sed non a curiali[g], siue officiali: nam & post ordinationem durat. Sed & ius patriæ potestatis soluit episcopalis dignitas. Adscriptitios vero in ipsis possessionibus clericos etiam præter voluntatem dominorum fieri permittimus: ita tamen, vt clerici facti impositam sibi agriculturam adimpleant.[h]

Auth. de monachis. §. Hic autem.

Tit. de sāctiss. epi. §. fe & quidam. Auth. epistolis, de episcopi. & cler. in. Authē. sed epistolis eod.

¶ *Extat hoc caput ad verbum in epitomis nouellarum constitutionum ab Irnerio descriptis; quæ post codicem poni solent, itemque in nouella 123. c. 26. per Iulianum antecessorem. Verba autem, quæ addita erant in titulo,* Leo Imperator omnibus episcopis, *videntur illuc irrepsisse ex sequenti titulo.*

Item Leo Papa omnibus episcopis, epist. 1. c. 1.

¶ De eodem. Cap. XXI.

Ansel. l. 7. c. 25. Burc. l. 2. c. 21. Iuo p. 6. c. 64.

ADmittuntur passim ad ordinem sacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur: & qui a dominis suis libertatem consequi minime potuerunt, ad fastigium sacerdotij (tāquam seruilis vilitas hūc honorem iure capiat;) proueuntur. *& infra.* Ab his itaque fratres charissimi, omnes vestræ prouinciæ abstineāt sacerdotes: & non tantum ab his, sed etiam † ab alijs originarijs,[i] vel qui alicui conditioni obligati sunt, volumus temperari; nisi forte eorum petitio, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vendicant potestatis.

† *& ab alijs qui aut originali, aut alicui.*] orig.

4 *De seruis monasterij quæritur an ecclesiasticis officijs possint aggregari, an non. Sed famuli ecclesiarum non sunt ordinandi, sicut supradictum est, nisi a proprijs episcopis libertatem consequantur. Porro seruus monasterij libertatem consequi non valeat a: non ergo ad clericatū sibi accedere licet. Quod autem liber fieri non possit, probatur auctoritate octauæ synodi, in qua sic statutū legit.*

a Non valet.] *In primo vaticano post hæc verba sequitur: qui* enim sunt monasterij in nullius ius transire possunt. Vnde nec abbas potest dicere, hoc meum est non ergo; &c. *Caput autem:*

3 Ad ordinestū non admittentur sine licentia dñorum, ut hic, Nec tenet qđ leg. & no. su. ca. prox. ī fine. Nam illud hic corrigitur Io. de Fan.

c ¶ Seruilem.] Plus enim valet ordo, q̃ sciētia & militia, ut ff. de libe. cau. qui de libertate. in fi.

Ordo prefertur scientię, & militiæ.

d ¶ Seruum suum.] cum dis. su. ea. ex antiquis.

e ¶ Per triennium.] ad monachatum datur triēnium ad clericatum annus, quia clerici sunt in publico, & monachi latēt.

Monachi latent.

f ¶ Episcopalis.] Et ēt sacerdotalis, ut s. ea. ex antiquis.

g ¶ Sed non a curiali.] Quidam dicunt, ista uerba nō esse in ipsa lege: & uerū est ꝙ in illa nō ponuntur sed alibi, vt in authē. de sanctiss. epis. §. sed hoc quidam coll. 9. sed secūdum hæc iura canonica hoc non tenet: quia cū ordo liberat a seruili fortuna multo forti[2] a curiali soluit episcopalis dignitas, quæ autem dignitas liberat a potestate patria habes in auth. constitutio quæ de dig. coll. 6. C. de decu. l. vlt. lib. 10. & in auth. ut ordinariæ præfec. coll. 5.

2 Et ideo subijcit ca. seq. qđ hoc corrigit. Io. de Fant.

h ¶ Adimpleant.] Hoc nō tenet, ut su. ea. quicunque. 2

ADmittantur.] CASVS. Quidam episcopi admittebant indistinctè ad sacros ordines seruos, & originarios, & alijs conditionibus obligatos quos Leo Papa reprehendit, & mandat eis, ꝙ de cætero hoc non faciāt nisi voluntates eorum, qui in eis habent aliquid potestatis, accesserint.

i ¶ Originarijs.] Tales enim liberi sunt, vt C. de agri. l. diffinimus. li. 11. & l. ne diutius, & extra de Iudæ. cap. 2. 3. Ioan.

DE SERVIS. CASVS. Hic mouet Gratianus quandam quæstionem, An serui monasterij, possint ordinari? ¶ Probat sophisticè ꝙ non possunt, quia serui ecclesiarum promoueri non possunt, nisi ab episcopis suis libertatem consequantur, sed serui monasterij libertatem

tatem consequi non possunt: ergo ad clericatū promoueri non possunt: & ꝙ nō possunt cōsequi libertatem, probatur seq. cap. cuius casus patet, & per te videbis.

Abbas nihil proprij habet.

a ABbati.] Liberum.] Quia si manumittitur seruus ecclesiæ, duo dabuntur loco illius, ut 12. q. 2. eps, sed

ui monasteriorum non prohibentur fieri liberi, & ordines recipere, dummodo non recedant ab obsequio monasteriorum, sed prohibentur libertatem nancisci, si ab eorum seruitio recedere velint: quia turpe est ut monachi laborent, & serui sui otio torpeant. sicut habetur in quadam cōstitutione 17. q. 4. i uenditionibus. & quod serui monasteriorum possunt promoueri probatur seq. cap.

quod nunc à Gratiano citatur, alibi repertum non est quam apud Isidorū Hispalensem in reg. monach. ca. de famil. vita.

Isidorus Hispa. in reg. monach. ca. de famil. vita.

¶ Monasterij seruum abbati, vel monacho non licèt liberum facere. Cap. XXII.

ABbati, vel monacho monasterij seruum non licebit facere liberum [a] Qui enim nihil proprium [b] habet; libertatem rei alienæ dare non potest. Nam sicut etiam sæculi leges sanxerunt, nō potest possessio alienari, [c] nisi à proprio [d] domino.

Hac auctoritate prohibentur serui adipisci libertatē recedendi ab obsequijs monasterij: sed non prohibentur nancisci libertatē promouendi ad sacros ordines. Potest enim in sacris ordinibus cōstitutus, monasterij obsequijs perpetuo deseruire, ac sic seruus monasterij & libertatē adipisci, & sacris officijs associari valet. Vnde in alio capitulo [e] p̄susa cōstitutionis hæc causa redditur. Iniustum a est enim, ut monachis rurale opus facientibus, serui eorum otio torpeant, ac delitijs affluant.]

a Iniustum.] *Infra 17. q. 4. c. in venditionibus uers. iniustum. hoc ipsum citatur ex concilio Agathensi, ubi etiā extat, c. 56.*

Quod autem serui ecclesiarum (quo nomine etiam monasterij seruos significari intelligimus) ad sacra religionis propositum debeant assumi; auctoritate Gregorij probatur, qui in generali synodo residens † dixit.

† al. præsidens.

¶ Si conuersationis probatæ fuerit famulus ecclesiæ, potest ordinari. Cap. XXIII.

Ex decretis B. Gregorij i extremo 12. li. registri, & aliqua ex parte l. 4. epi. 44. Ioan. diac. l. 2. c. 16. In cōc. Tribu. c. 29. Ansel. li. 7. c. 184. Poly. li. 6. tit. 16.

† al. ex.

MVltos de † ecclesiastica familia, seu sæculari militia nouimus ad omnipotentis Dei seruitiū festinare, vt ab humana seruitute liberi in diuino seruitio valeant familiarius in monasterijs conuersari. Quos si passim dimittimus, omnibus fugiēdi ecclesiastici iuris dominium occasionem præbemus. Si vero festinantes ad omnipotētis Dei seruitiū incautè retinemus, illi inuenimur negare [f] quædā, qui dedit omnia. [g] Vnde necesse est, vt quisqs ex iuris ecclesiastici seruitute, vel sæcularis militię [h] ad Dei seruitiū conuerti desiderat; probetur prius in laico habitu cōstitutus. Et si mores illius, atq; conuersatio bono desiderio illius testimonium fuerint; absque vlla

e ¶ In alio capitulo.] inf. 17. q. 4. in venditionibus.

MVltos.] CASVS. Quæsitum fuit ab Augustino, an serui ecclesiarum uel sæcularium virorum si velint fieri monachi, sint indifferenter admittēdi. Et respondet quod non: quia si indifferenter eos admittimus, damus eis occasionem fugiendi dños suos, & ad ecclesiam transferendo. Si autem indifferenter repellantur, Deo negamus q̄dam, idest, eos q hoc petūt propter Deū, qui dedit omnia: & ideo prius in laicali habitu diligenter cōgruo tempore probati, si eorū vita in ueniat honesta, monachi fiant. & si postea irreprehēsibiliter vixerint potuerunt ad sacros ordines ꝓmoueri per temporum interualla: dūmodo non sint illis criminibus maculati, quæ lege ueteri morte puniebantur. Quod postea sequitur, planū est usque ad distinctionem.

f ¶ Negare.] Ex hoc vides, ꝙ serui ecclesiarum secūdum præscriptum modū probari, impediri non possunt, si uelint ꝓmoueri: est opus sit pietatis manumitte re seruos, 12. qō. 2. cum redemptor. Sed dic quod Gregorius

Seruos manumittere est opus misericordiæ.

sed abbas nihil habet proprij, ut 12. q. 1. non dicatis. vnde non potest facere hanc recompensationem.

b ¶ Propriū.] Quia nemo potest plus iuris in aliū, &c. vt extra de donat. inter virum & vxo. nuper. & ff. de regu. iuris nemo. 1. q. 7. Daibertū. sed fallit extra de elect. suffraganeis. ff. de acq. rerum domi. non est, nouum. 1

1 De hoc ex tra de iure patr. curat. i. ibi videas.

c ¶ Alienari.] 11. q. 3. si quis a proprio, nisi in casibus, vt ff. de pig. act. si conuenerit. & Instit. quibus ali. non licet §. 1. ff. de vsufruct. l. quod nostrum.

d ¶ Proprio.] Sim extra de iure patr. quod autem.

HAC AVCTO. CASVS. Dicit Gratianus in hoc §. in quo casu intelligitur supradictum cap. Et dicit ꝙ ser-

non dat potestatem hic seruis conuertendi. 2 & se subtrahendi: sed prælatos instruit, ut non aliter manumittant quam probatione adhibita. Vel dic quod loquitur de iam manumissis. 3. ut etiam tales indistinctè nō sint recipiendi, nisi probentur per trienium in laicali habitu.

2 Alias trāsferendi.

3 Ita intelligit. Lau.

g ¶ Omnia & ita non debemus omnes refutare: nec etiam omnes admittere: & sic media uia tenenda est, vt 45. distinctio. disciplina. ff. de offic. proconl. l. solent.

Media uia est tenenda.

h ¶ Militiæ.] Non obst. 19. q. 3. monasterijs & dixi. 53. dist. legem.

a ¶ Mor-

a ¶ Morte.] Non tñ oĩa nec sola, quæ tunc puniebantur morte, 1 hodie repellunt à promotione. qa furtum, & simplex fornicatio non puniebantur morte, ut 36.q.2. idemq; & aliis multis, vt 22.q.2. si quis per vetus. hæc tñ hic repellunt à promotione, 49. distin. hinc etenim propter hostilem rabiem, vt pauci vel nulli sacerdotes inuenirentur, qui populis ministrarent diuina ministeria: quæsitum fuit a Gelasio, an de monachis vel laicis possint aliqui promoueri. Et respondet ꝙ sic, necessitate instante, dummodo sint honestæ vitæ: salua tñ honorificentia

1 De furto probatur de consec. dist. 4. discipulos & extra de furtis. si qs Hodie ista proprie sumẽdo repellũt a promotione. 81. distin. c. 1.

b ¶ Prohibẽdũ est.] b ¶ Fuerint.] i. vixerint: vel etiã eorũ heredes. vt C. de lib. & eo. li. libertinę. filius tñ liberti. potest vt ff. de obsequiis liber hæredes. C. de operis libertorum. q̃ ex liberta. secus tñ est in libertis ecclesiarum, vt sup. ead. q̃ ex famulis. qa eorũ dña. s. ecclesia. nunquam moritur, ut 12.q.2. liberti.

Ecclesia nũquam moritur.

retractatione seruire in monasterio omnipotenti Deo pmittatur, vt à seruitio humano liber recedat, qui diuino amore districtiorẽ subire appetit seruitutem. Si autem & in monastico habitu secundum Patrum regulas irreprehensibiliter fuerit conuersatus: post præfixa sacris canonibus tempora licenter iam ad quodlibet ecclesiasticum officium prouehatur. si tamen illis nõ fuerit criminibus maculatus, quę in testamento veteri morte[a] mulctantur.

Ecce quomodo serui ad clericatum assumi valeant, vel quomodo non admittantur, Liberti quoque non sunt promouendi ad clerum, nisi ab obsequijs sui patroni fuerint absoluti.

Vnde in concilio Eliberitano, c. 80.

¶ Absque patroni assensu liberti non promoueantur ad clerum. Cap. XXIV.

PRohibẽdum est, vt liberti, quorum patroni in sęculo fuerint[b], ad clerum non prouehantur.

DISTINCTIO. LV.

COrpore. Hęc distinctio diuidit in duas partes. Et principaliter ĩ hac distinctio. tractat ꝙ corpore uitiati. s. impotẽtes vł magnis membris. & apparentibus unde deformarentur, uel minoribus p culpã suam, promouendi non sunt. Si autem à barbaris, uel dñis, vel ab inimicis secti fuissẽt, vł à medicis vel casu, possent promoueri: & hoc pbat ĩ prima parte p xij. auctoritates sctorũ. secunda ibi. Hoc autem. Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 55. d. in qua ostẽdit, ꝙ corpore uitiati promoueri nõ possunt: & quæ pęna ordinatoribus talium sit imponenda.

Corpore uitiati sunt a promotione repellendi.

c ¶ Corpore uero uitiati.] Hic agitur de corpre uitiatis: & q̃ pęna debeatur ordinatoribus taliũ. Notandum ꝙ sponte vitiati in quocunque membro, repelluntur a promotione & deijciuntur iam promoti, ut inf. eadem. pœnitẽtes sunt. n. sui homicidæ. inf. eadem. si quis, & cap. qui partem. si autem casu uitiati sunt corpore, s. ab hostibus inuiti, uel p ægritudinem uoluntarij: siue a se siue a medicis, non obstat eis. inf. ea. si quis a medicis. Si autem alias sunt uitiati: aut ipsi insistebãt operi licito, aut operi illicito. Si illicito, repellũtur: si licito, & sunt uitiati in minimis mẽbris, siue occultis, non repelluntur a promotione, ut ĩ. ead. qui partem & c. eunuchus. Sed si in magnis, & manifestis, non promouentur: ut infra ea. si Euangelica. Si ergo aliquis in principalibus membris. s. in oculo uel manu habet enorme uitium, non promouetur: secus si modicum, & quod non generet scandalum, ut extra de cler. ægro. uel debili. cap. presbyterum, extra de corpo. vitia. c. 1. & 2. 2. Ioan.

2 Et c. vl. ubi de hoc & in præced. cap. presbyterorũ. Archid.

COrpore vero vitiati[c] similiter à sacris officijs prohibentur.

Vnde Gelasius Papa episcopis per Lucaniam & Brutios constitutis, epist. 1. c. 2. & 3. scribit dicens.

¶ Qui de monasterialibus disciplinis ad clericale munus accedit, & de laicis, ante acta eius vita examinentur. Cap. I.

PRiscis igitur pro sui reuerentia manẽtibus cõstitutis (quæ vbi nullã vel rerum, vel temporũ perurget angustia, regulariter conuenit custodiri) eatenus ecclesijs quæ vel cunctis sunt priuatæ † ministris, vel sufficientibus[d] vsque adeo despoliatæ seruitijs, vt plebibus ad se pertinẽtibus diuina munera supplere nõ valeant, tã instituẽdi quàm promouẽdi clericalis obsequij sic spatia dispẽsanda cõcedimus: Vt si q̃s monasterialib⁹ [e] disciplinis

Iuo p. 3. cap. 142. & 141. Poly. l. 2. tit. 31. Ansel. li. 7. c. 46.

Ibidem c. 3. inf. d. 77. si quis.

† Concor. text. in l. generaliter. & ibi Cyn. C. de episc. & cle. gloss. & Bar. in l. 2. §. fin. ff. de don.

PRiscis. CASVS. Tempore Gelasij in quadam prouincia ecclesiæ erant ita desolatæ officio clericorum tam ob paucitatem clericorum, quàm etiã ex eo... rificentia priscorum canonum, qui tales prohibent, nisi ex necessitate p ecclesias ordinari. & hoc in prima parte. In secunda parte quæ incipit ibi, (Ne fit.) ponit undecim impedimenta quæ prohibent supradictos promoueri etiam instante necessitate.

b ¶ Vel sufficientibus.] Vbi. n. non est copia aliorum, bene assumuntur minus legitimi, ut ff. de decu. generaliter. §. pen. sic alias in defectum probationum admittitur minus idoneus testis, ut 4. q. 3. §. item in criminali. ver. item serui. 14. q. 2. c. 2.

Legitimis deficiẽtibus assumuntur minus legitimi.

c ¶ Monasterialibus.] Hic uidetur ꝙ monachi nõ possunt esse prælati ecclesiarum sæcularium, nisi ex dispensatione, extra de capel. mona. c. in ecclesijs extra de sta. mona. c. 2. Hug. dicit, ꝙ de iure possunt: dum tñ habeant & abbatis & epi consensum. 16. q. 1. cum pro utilitate, & cap. doctos. De regularibus habes, quod licitè possunt, ut extra de stat. monac. cap. quod Dei. Ioan. credo quod de iure communi possunt promoueri, si possunt secum habere socium sui ordinis, ut extra eo. tit. mona-

x Et ista fuit monachi sola Tan. & Gof. Dicunt enim ꝙ in ista decret. monachi. cōtinetur ius cōc. ex dispē satione tamē ... cum cō... sensu abba... pōt mona ... is præfici ecclesiæ paro chial. 16. q. 2. in parochia c. doctos, cū pro utilitate. c. si monachus. Et hoc de pauperib. dicunt intelligi. Arch.

1 B De hoc ad plenum. 16. q. 1. in summa.

NVllus.] CASVS. Antiquitus facta fuit constitutio, vt nullus episcopus ordinaret pœnitentē, vel bigamum, vel viduæ maritum, vel corpore vitiatum, quam episcopi male seruabāt. & ideo Arelaten. conciliū nunc statuit regulam seueriorem, vt quicunque amodo tales ordinauerit, anno integro cesset a celebratione Missarum, & si celebrauerit, post excommunicationem deponetur. Sequens capitulum patet.

a ¶ Seueriorem.] Et nōne seuerior fuit illa constitutio, quæ priuat tales potestate ordinandi, vt 36. di. qui ecclesiasti cis. sic & hic adijcitur alia pœna.

eruditus ad clericale munus accedit, etiam de laicis ante acta eius vita requiratur. ¶ Ne sit aliquo facinore infectus, vel illiteratus, vel bigamus, vel ab adolescentia sordidatus, vel corpore vitiatus, vel seruilis, vel originariæ conditionis, vel curiæ, vel publicarum rerum nexibus implicatus, vel publica penitentia notatus, vel nulla congruentis temporis expectatione discussus.

α ¶ Eatenus ecclesijs.] *Restitutus est hic locus ex epistola Gelasii, & Iuone.*

β ¶ Monasterialibus.] *Hic de industria videntur Gelasii verba mutata, & in compendium redacta: integra autem referuntur infra dist. 77. c. si quis. & ibi legenda.*

Item ex concilio Arelatensi. 3. c. 3.

¶ Annuæ suspensioni subiaceat, qui præter canonum formam aliquem ordinat. Cap. II.

NVllus pœnitentem, nullus bigamum, nullus viduarū maritos in prædictis honoribus audeat ordinare. Et licet hoc iam prope omnium canonum instituta contineant; tamen ne cuiquam sacerdotum supplicantium (sicut iam diximus) importunitas, vel suggestio iniqua subrepat; necesse fuit, vt nunc seueriorem [a] regulam sibi velint Domini sacerdotes imponere. Et ideo, quicūque ab hac die contra ea, quæ superius sunt comprehensa, clericum ordinare præsumpserit; ab ea die, qua ei potuerit hoc approbari, anno [b] integro Missas facere † non præsumat. Quam rem si quis obseruare noluerit, & contra constitutum fratrum faciens Missas celebrare præsumpserit; ecclesiæ communione priuetur, γ & ab omnium fratrum communione † nouerit se alienum: quia dignum est, vt seueritatem ecclesiasticæ disciplinæ sentiat, qui toties salubriter a sanctis patribus instituta obseruare contemnit.

† al. celebrare.

† al. charitate.

γ ¶ Ecclesiæ communione priuetur.] *Hæc verba non sunt in ipso concilio, & videntur idem significare ac sequentia: sunt tamen in vetustis quoque Gratiani codicib.*

Item Hilarius in concilio Romano ab ipso habito, c. 3. [paulo tamen aliter.]

¶ Non ordinentur pœnitentes, vel illiterati. Cap. III.

Ansel. l. 7. c. 26.

POenitentes vel inscij litterarum, aut aliqua mēbrorum damna perpessi ad sacros ordines aspirare non audeant. Quisquis autem talium consecrator extiterit; factum suum ipse dissoluet [c].

Ex prisca versione.

Corpore autem vitiati intelliguntur non casu, sed propria voluntate abscissi.

Vnde in canonibus Apostolorum, c. 22. & 23. legitur.

¶ Qui semetipsum absciderit, non ordinetur. Cap. IV.

Ansel. 7. cap. 37.

SI quis.

b ¶ Anno.] Nō hic annum computari a tempore scientiæ, vt 17. q. 2. si quis incognitus. 2. q. 6. c. biduū. Quid si annus sit bissextilis, in quo aliquis suspēsus est, nunquid sufficit abstinere ccclxv. dieb. nō vi: quia illi duo dies habentur pro vno 2. vt extra de ver. sig. quesitum, sed non est ita, vt ff. de stat. lib. cū hæres. §. Stichus. quia hoc c. loquitur de vitiatis in anno 3. & quantum ad hoc facit ad propositū magistri.

Annus bissextilis duos dies facit haberi ꝓ uno.

2 Adde hic ad hoc an. bissex. us cō... putetur ī nu mero dierū & mēsium. no. in gl. fi. in l. 2. ff. de liuer. & tē porū præsc. & gl. in l. bis sextus. ff. de ver. sig. 3. r. dist. usque.

POenitentes.] c ¶ Dissoluet.] Arg. aliquem venire contra factum proprium si. 35. q. 9. quod quis. 12. q. 1. certe 4. ext. de elect. nosti. arg. contra de elec. cū diuersis fallacijs. extra de cōcess. præben. cum super quæstione. extra de fil. presby. veniens. Vel dic quod ipse dicitur dissoluere, quia ob ignominiam sui dissoluitur. sic 70. distinct. neminem. & 21. quæst. 2. capit. 1. cum enim ipse ob hoc sit dignus depositione, ipse met non dissoluet. Ioā. Solu. de iure communi non potest aliquis venire contra factū suum, nisi in casib. expressis ī iure 5. B.

4 Vbi ꝗ hoc. ex. d: præ... cū nō ignorescat huc.

CORPORE. CASVS. Dicit Gratianus hic, quòd illi corpore vitiati ordinari prohibentur, qui non casu, sed voluntate propria se absciderunt: quod probat sequentibus capitulis.

5 Adde an & qñ quis possit cōtra factū propriū uenire. & not. in l. post mort. ff. de adop.

SI quis.] CASVS. In hoc cap. dicitur, ꝙ si quis laicus sibi virilia absciderit, ad clericatū promoueri non potest: cum

cum sit sui ipsius homicida. Si vero abscinderet, debet deponi, quia sui est homicida. Sequen. cap. patet.

a ¶ Abscindit.] Ex indignatione, vel etiam causa continentiæ.

b ¶ Clericus.] Sed quid dices de Origene, qui se eunuchũ fecit, vt liberius i occulto posset prędicare tẽpore persecutionis ecclesię mulierib. tamen postea apud Cæsaream factus est sacerdos? Itẽ Marcus præscidit sibi pollicem, vt sic fieret indignus sacerdotio: & tamen postea factus est sacerdos: vt legitur in historia ecclesiastica. Sed hæc nõ sunt trahenda ad consequẽtiã. 4. q. 1. c. vlt. 7. q. 1. petisti 1.

Origines se eunuchum fecit.

Marcus sibi pollicẽ præscidit.

c ¶ Homicida.] Non quod homicida tũc sit factus: sed ꝓpter homicidij periculũ, quod sequi poterat sectionẽ, dicitur homicida: sicut qui infantẽ exponit, homicida dicitur. 87. dist. cap. vlt. Et est arg. ꝙ non est considerandũ quid eueniat, sed quid euenire possit, vt 22. q. 1. ĩ nouo 21. dis. denique. 23. q. 5. relegentes. ff. de his qui deiec. vel effu. l. si vero. §. pen. & C. de vsufr. ambiguitatẽ. Arg. cõtra 23. q. 5. de occid[e]ndis.

a Ad hoc 7. q. 2. §. is ita, 4. q. 3. c. ult.

d HI qui vi[t]io.] supra 33. dist. maritum, &c.

QVi partem.] CASVS. Duo fuerunt homines, qui semetipsos absciderunt: vnus sponte, alius casu, cum rusticano operi curam impẽderet. quæ fiuit Nucerianus episcopus, an valeant promoueri? Respondet Felix Papa, ꝙ ille q̃ se abscidit spõte, nõ potest: ille vero qui casu se abscidit, potest promoueri: & si clericus est, non deponetur: quia casus veniam meretur: sed voluntas propria vindicanda est.

e ¶ Digiti.] Forte si haberet superfluos digitos, eos posset præcidere: sicut vngues, vel dentes nimis prolixos præcidere posset. & Hieronymus fecit sibi secari dentes: & Esaias suam linguã amputauit, vt 8. q. 1. in scripturis. Arg. contra 35. dist. ab exordio. vbi dicitur. ꝙ Deus nihil superfluũ creauit in nobis, & est arg. ad hoc sup. ea. quis. vbi dicitur ꝙ Dei conditionis est inimicus.

Membra potest quis quãque diminuere. ut Hieronym. & Esa.

a Concor. tex. in l. 1. ff. de don. facit tex. i. l. tutor ff. de suspe. tuto.

f ¶ Præcipiunt.] idest, permittunt. sic 3. q. 1. hac rõne.

g ¶ Casus. Sic simplicitati & ignorantiæ venia tribuatur. inf. de consec. dist. 2. c. 3. & extra de re. permu. cum vniuersorum 2. tamen casus non excusat in amotione terminorum. ff. de termi. mo. l. 2.

SIMILITER. CASVS. Nunc dicit Gratianus, ꝙ illi qui à medicis secantur, vel a barbaris, vel qui castrantur a dominis, possunt promoueri, & ad hoc inducit sequens capi.

h ¶ Similiter.] Istud respicit vltimam partem ꝓced. cap. Si

Cap. 23.

abscidit [a] semetipsum: [idest †, si quis amputauit sibi virilia.] non fiat clericus [b], quia sui est homicida [c], & Dei cõditionis inimicus. ¶ Si quis cũ clericus fuerit, absciderit semetipsum, omnino damnetur: quia sui est homicida.

† Ista est glossa in vetere versione.

Item ex concilio Arelatensi 2. c. 7.

¶ Non producantur ad clerum, qui seipsos abscindunt. Cap. V.

HI †, qui se carnali vitio [d] repugnare nescientes, abscindunt, ad clerum peruenire non possunt.

† *Si qui*] orig.

Item Innocentius scribit Fœlici Nuceriano episcopo, epist. 4. c. 1.

¶ Non est ordinandus, qui partem digiti volens sibi abscidit. Cap. VI.

In cõc. Tribur. c. 33. Poly. l. 2. tit. 31. Burch. l. 2. c. 14. Iuo par. 6. c. 58. Ansel. l. 7. c. 35. Pann. l. 3. c. 43.

QVi partem cuiuslibet digiti [e] sibiipsi volens abscidit; hunc ad clerum canones non admittũt. Cui vero casu aliquo contigit, dum aut operi rustico curã impendit, aut aliquid faciens se non spontè percussit; hos canones pręcipiunt [f] & clericos fieri, & si in clero fuerint reperti non abijci †. ¶ In illis enim voluntas est iudicata † quæ sibi ausa fuit ferrum inijcere α: in istis vero casus [g] veniam meruit.

† Infertur ex isto text. ꝙ aliquid impedit faciendũ quod factum tenet. l. non dubium. C. de leg. & l. 1. §. biduũ. ff. q̃n app. sit.

† *al. vindicata.*

α ¶ Inijcere.] *In originali sequitur,* quòd scilicet & alij id facere dubitari non possit, in istis, &c.

Similiter [h] *vero intelligendum est de ijs, qui per languorem a medicis secantur, aut a barbaris abscenduntur, aut a do minis castrantur.*

Vnde in Nicano concilio, c. 1. legitur.

¶ Qui per languorem a medicis desecatur ad clerum valet admitti. Cap. VII.

SI quis a medicis [i] propter languorem defectus est [k], aut a barbaris excisus, hic in clero permaneat. Si quis autem seipsum sanus abscidit; hunc & in clero constitu-

In Tribur. ibi. Ansel. l. 7. c. 36. Poly. ibidem.

SI quis à medicis.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ si quis per languorem a medicis sectus fuerit, vel casu a barbaris abscisus, vel a domino castratus, poterit promoueri si alias est dignus, & si est clericus, non repelletur. Si quis vero cum sanus esset, seipsum sponte abscidit, non promouebitur, & si promotus est, debet repelli. Sequens. c. planum est.

i ¶ A medicis.] Medicus licite promouetur, si eum non remordet conscientia. extra de ætate, & qualit. ad aures ei enim non imputatur euentus mortalitatis. ff. de offic. præsid. illicitas. §. sicut. & tamen imperitia eius culpę annumeratur. ff. ad legem Aquil. idem iuris. circa medium.

Medicus potest promoueri.

K ¶ Defectus est.] Vt tamen non pariat nimiam deformitatem, vt extra de cler. ægro. presbyterum.

a ¶ Auda-

a ¶ Audentes.] Qui enim sibi audet manum inferre, multo potius alijs auderet. 41. ff. de aedi. edi. cum autem. §. excipitur. 23. q. 5. si non licet.
ADDITIO. Et miles, qui se ipsum vulnerauit, punitur secundu id quod habetur. ff. de re milit. omnes. §. qui se.
b ¶ Aut dominis.] Qui autem seruum castrat, capite punitur. & seruus [illegible] ff. de [illegible] & locus in quo hoc factum est, confiscatur. [illegible]

E Vnuchus. [illegible] cũ autem. & qũq. praecessor. ff. ad leg. [illegible] Aquil. [illegible]

d ¶ Si in persecutione. Non est [illegible] cesse seruare [illegible] illam, vel [illegible] vt dicunt [illegible]
e ¶ Natus. [illegible] dus.

tum† abstinere conuenit, & deinceps β nullum debere talium promoueri. Sicut autem hoc claret, quod de his, qui hanc rem affectant, audentque a semetipsos abscindere, dictum sit; sic eos, quos aut barbari, aut domini b castrauerunt, si inueniuntur alias ‡ dignissimi; tales ad clerum suscipit regula.

† ἐξεταζόμενον.
‡ ἄλλως ἄξιοι.

β ¶ Et deinceps.] *His verbis nihil respondet in Graeco vulgato codice, sed optime apud Balsamonem: quemadmodum, & in Carthaginensi 6. in capitulis Nicaenae synodi a Teilone, & Thearisto versis.*

Item ex canone Apostolorum vigesimo primo.

¶ Licite ordinetur episcopus, qui per hominum insidias eunuchizatur. Cap. VIII.

EVnuchus c, si per insidias α hominũ factus est, vel si in persecutione d, eius sunt amputata virilia, vel si ita natus e est, & est dignus, fiat episcopus β.

α ¶ Per insidias.] ἐξ ἐπηρείας, idest, ex insultu, & iniuria.
β Episcopus.] *In Graecis exemplaribus non habetur vox ista, & videtur subintelligi, κληρικός.*

Item ex Martino Bracarensi episcopo in capitulis synod. Graec. c. 21.

¶ Non excluduntur a clero, qui à medicis, vel à barbaris vel à dominis suis castrantur. Cap. IX.

Iuo p. 6. c. 374.
Pann. l. 3. c. 56.

SI quis pro aegritudine naturalia à medicis secta habuerit, similiter, & qui a barbaris, aut dominis suis fuerint castrati, & moribus digni fuerint visi, hos canon admittit ad clericatus officium promoueri. Si quis autem sanus, non per disciplinam f religionis, & abstinẽtię, sed per abscissionem plasmati a Deo corporis existimans posse a se carnales concupiscentias amputari, castrauerit se; non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus officium. Quod si iam ante fuerit promotus ad clerum; prohibitus a suo ministerio deponatur.

SI quis pro aegritudine. CASVS. [illegible] citur in hoc ca. q si quis propter infirmitaté a medicis sectꝰ fuerit vel a barbaris vel a domino suo castratus fuerit, si alias dignus est, poterit ꝑmoueri. Si quis vero cũ sanus esset, [illegible] sibi virilia amputauit, vt a carnali concupiscentia abstineret; ꝓpter hoc, & nõ propter abstinentiã nõ poterit promoueri, & si promotus est, dẽt deponi. Sequens cap. patet.
f ¶ Non per disciplinã.] Vt videatur coram hominib. eius continentia, & forte hoc facit propter hypocrisim: sic 35. dist. ecclesiae principes.

Concordat Tiburiense. c. 33.

Item ex concilio Ilerdensi.

¶ Non prohibetur a sacris ordinibus, qui à medicorum incisione claudus efficitur. Cap. X.

Burch. l. 2. c. 15.
Iuo par. 6. c. 34.
Pann. l. 3. c. 42.

SI quis in infirmitate positus clericus, medicorũ incisione claudus g efficitur, promoueri ad sacros ordines eum non denegamus.

g SI quis claudus.] Nõ tñ vt oporteat ipsum ire cũ baculo ad altare, vt de consecra. dist. 1. nullus episcopus. tamẽ secundũm legem veterem claudus non ꝑmouebatur, 49. di. c. 1. & vlt.

Claudus an possit promoueri.

Item Stephanus Roberto Metensi episcopo.

¶ Non prohibetur a clero, qui digitum sibi casu abscidit. Cap. XI.

al. Flauia-nus.
Iuo p. 6. c. 118.
Pann. l. 3. c. 44.

LAtor praesentium Flauius] scilicet clericus ad sanctã sedem Apostolicam veniens detulit a te nobis directam epistolam, qua indagare studuisti, cum a Normannis h nuperrime captum sinistrę i manus digitum habere

LAtor praesentiũ.] CASVS. Flauius clericus captus a Normãnis amisit digitũ sinistrę manus. & ꝓpter hoc Robertus episcopus suus misit eum ad Papam cum litteris suis: & quaesiuit si posset promoueri. Verũ. Papa se vi[illegible] qd acciderat. Vnde commendans ep̃m de sua sollicitudine dicit. q si a barbaris sic ẽtus fuerit & alias dignus est, poterit ꝑmoueri cum canones in similib. casib. idem dicant.

Normanni feroces sũt.

h ¶ A Normannis.] de istorũ ferocitate habes infra. 7. q. 1. sciscitatus es.
i ¶ Sinistrae.] Idẽ si dextrae

i De Vngatis habes de consec. dist. 1. concedimus Arch.

dextræ dum tamen non sit deformitas magna, extra eodem c. 1. & extra de cleric. ægrotan. presbyterum maxime si non amisit aliquem de illis, per quos fit signum crucis.

oculum eius eruit. Ideo Rufinus episcopus priuauit eum officio presbyterij, post hoc factũ postulabat diaconus in sacerdotem promoueri duabus rationibus. Tum quia inuitus oculum amiserat. Tum quia in recompensationem suæ ingiuriæ, quod totum Rufinus episco-

abscissum: sciscitans si ob hoc ad ecclesiasticum ordinem valeat promoueri, an nõ. ¶ Quod & nos reperiẽtes, quia solertia tua magis super hoc solicita à sede Apostolica doceri flagitat, normam iustitiæ semper sequi exoptans, studium tuæ sanctitatis merito collaudamus, reuerentiam tuam scire volentes, quoniam si ita est quod a Normãnis digitum ipsum habeat abscissum, ad promouẽdum (si alias dignus fuerit) nil ei nocebit, eo, quod quid de his, q̃ a dominis vel medicis, siue a paganis non sponte tale quid patiuntur, sacri cẽseãt canones, dilectionem tuam latere non credimus.

Item Gelasius Papa Palladio episcopo.

¶ Tempore sinceritatis dignitas accepta sequente debilitate non amittitur. Cap. XII.

PRæcepta canonum, quibus ecclesiastica regitur disciplina, sicut ad sacerdotium debiles [a] corpore non patiuntur venire; ita & si quis in † eo fuerit constitutus, ac tunc fuerit sauciatus, amittere nõ potest, quod tempore suæ sinceritatis accepit. ¶ Stephanus si quidem presbyter petitorio nobis defleuit oblato, quod habetur [y] in subditis, [Olim sibi ante annos plurimos collatã presbyterij dignitatem, quam re vera immaculati corporis iudicio † suscepisset; sed nuper propter prouinciæ vastitatem (quã Thusciæ præ omnibus, Barbarorum † feritas diuersa sectantium, & ambiguitas inuexit animorum) dũ imminẽtes gladios euadere fugæ præsidio niteretur, acutis sudibus occurrentia sibi septa transiliens, inferiores [b] partes corporis inseruisse suggessit, quæ vix adhibita curatione biennio potuissent abstergi †.] Et ideo frater charissime supradicto locum suum, dignitatemque restitue, quatenus sacrosancta mysteria, sicut consueuit, exerceat. Neq; enim conuenit, ob hoc auferri ante susceptum ordinem, in quo postmodum [c] in inualitudinem corporis casu probatur faciente collapsus.

Anſel. l. 7. c. 30. Iuo p. 6. c. 107. Pann. l. 3. c. 55. Poly. l. 2. tit. 31.
† *in eo actu*) Iuo.
† *al. indicio.*
† Adde qui de iure dicantur barbari. no. glo. in prox. insti. § quorũ. verb. barbari ex gentes.
† *al. abstringi.*

[y] Quod habetur.] *Sic est emendatum ex Anselmo, & antiquis codicibus Gratiani. Nam hæc est vsitata forma in epistolis Romanorum Pontificum, vbi propria verba petitionum subiungunt. Antea legebatur*: quod haberet.

[2] *Hoc autem non de omnibus membris intelligendum est. Qui enim oculum casu amiserit licet desit voluntas; tamen sacerdotium adipisci non possunt.*

Vnde Gelasius † scribit Rufino episcopo.

† *al. Pelagius.*

¶ Non sunt præstanda iura sacerdotij cui oculus erutus est. Cap. XIII.

Polyc. ibidem. Anſ. l. 11. c. 169. *Math.* 5.

SI euangelica admonitio iracũdiã nec vsque ad verbũ furẽtẽ prosilere permittit, ne si Racha fratri suo quis dixerit, reus sit gehẽnæ ignis: quali putamus pœna plectẽ

PRæcepta.] CASVS. Presbyter Stephanus inter acutas sudes amisit bursam testiculorũ, dum præsidio fugæ niteret euadere imminẽtes gladios Barbarorũ qui Thusciã præ omnib. prouincijs deuastabant: & propter hoc Palladius eps priuauit eũ officio, & beneficio. Stephanus vero conquestus est Papæ de facto episcopi, præcepit ergo Gelasius Palladio episcopo, vt sibi restituat vniuersa quia sicut canones non patiuntur debilitatos per culpam suam in magnis mẽbris promoueri: ita promoti per casum fortuitum debilitati in membris, non debent repelli.

a § Debiles. Scilicet voluntate, non casu.

b § Inferiores. Videbatur quod iste non posset esse sacerdos, quia nec miles esse posset nisi haberet ad minus vnum testiculũ. ff. de re mil. qui cum vno.

Miles esse non potest qui caret testiculis.

c § Postmodũ.] Arg. q̃ licet quis peruenit ad statũ a quo si potest icipere, tamẽ toleratur 29. q. 2. prælatũ. 30. q. 1. ad limina. 32. q. 7. hi, q̃ &c. neq; arg. cõtra extra de ætat & qual. c. 1. Solũ hic nõ fuit in culpa ibi sic. 15. q. 1. c. fi.

[2] HOC AVTEM. Hæc est secũda pars dist. in qua dr̃ qđ in prox. cõtinetur. Ioã de Fan. & sic continuatur, dictũ est supra in pluribus capitulis quod nõ repellit a promotione q̃ casu vel ægritudine vel persecutione perdidit membrũ. Nũc vero dicit Gratianus q̃ hoc non intelligitur de quolibet mẽbro. Nam qui oculum qualitercunque amisit, promoueri non debet ad sacerdotium.

[2] Adde hoc quod le. & not. 1. q. 1. cap. 1. in fin. in gl. in cad. ecclesia. Archid.

SI euangelica.] CASVS. Quidam diaconus ad tantam iracundiam quendam sacerdotem prouocauit, q̃ ille sacerdos nõ solum percussit diaconum fuste, sed etiam

episcopus Papæ significauit, præcipit ergo Gelasius Papa, vt presbyterum detrudat in monasterium: & loco eius aliũ ordinet, nec diaconum in sacerdotẽ promoueat quia

quia sacri canones nullum casum in monoculo excipiunt, vt promoueri possit, nec ei prodest. quod oculum inuitus amisit: maxime cum ad tantam iracundiam sacerdotem prouocauerit, vt ille officium, & iste promouendi facultatem amitteret.

a ¶ Inui-

bijs uel canonica regulari, & hoc probat per ca. Vrbani. quod solum. cap. continet ius commune. Secunda ibi. [Sed hoc.] Tertia ibi.] Contra.] Ioan. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur. 56. dist. in qua agit Gratianus de filijs presbyterorum, & ostendit qui eorum promoueri possunt, & qui non, allegando pro vtraque parte, & solutionem ponendo.

dum esse, qui nō solum pugno impie percussit in leuitici hominem officio ministerio seruientem; sed quasi nō sufficeret ad cædē manus, ita (instigante se diabolo) raptus est ad iracundiam, vt fuste non solum percuteret, sed ēt erueret oculum fratris? Et quamuis huiusmodi excessus grauiori esset pęna plectendus; bene tamen fraternitas tua fecit ab officio eū presbyterij remouere. Hoc tamen solicitudinis tuæ sit, vt locum ei pœnitētię cōstituas, & in aliquo eum monasterio retrudas, laica tantummodo sibi communione concessa. In loco autem illius alium te necesse est ordinare presbyterū. Nam illi, cui erutus est oculus, non possunt secundum canones sacerdotij iura concedi. Neque enim aliquid ei prodest, quòd oculū inuitus [a] amisit; cum nec volens quisquam oculū amisisse credēdus est; nec sacratissimos canones aliquē casum in amissione oculi, qui ad sacerdotium adipiscendum non impediret, suis excepisse [b] regulis inuenimus. sed hoc tātummodo ad prohibitionem suffecisse videmus patribus, vt qui careret oculo, sacerdotij officium adipisci nō possit. Sed nec illi vllatenus quasi in compēsationem iniuriæ [c] sacratus ordo concedi poterit: qui ad tantam sacerdotem proprium potuit iracundiam prouocare, vt & ille officium, in quo erat, amitteret, & iste prouectus sui perderet facultatem.

Iuo p.6.c.111.

DISTNCTIO LVI.

PResbyterorum [e] etiam filij ad sacra officia non sunt admittendi.

Vnde Vrbanus Papa secundus, ait.

¶ Filij presbyterorum à sacris prohibentur officijs. C. I.

PResbyterorum [f] filios [g] à sacris altaris ministerijs remouemus; nisi aut in cœnobijs, [h] aut in canonijs † religiose probati fuerint conuersati.

In concilio Claramontensi, c. 25. & Melphiensi, & in concilio. Inno. 2. c. 19. Setētia est in conc. Lateran. sub Alex. iij. p. 19. c. 2. Ex decret. Gregor. 7. & Vrbani 2. † al. canonicis. Ans. l. 6. c. 150. Iuo p. 6. c. 410. Pann. l. 3. c. 51.

al. canonicis. regularibus.

e ¶ Presbyterorū.] de legitimis filijs nō est dubium quin licite promoueātur. infra ead. §. cum ergo. sed illegitimi non: si tamē sint in monasterijs, vel canonijs regularib. licitè promouentur. vt ĵ. ead. c. 1. & ext. eo. c. 1. & c. ad abolēdā. quia ingressus monasterij tollit irregularitatē. [2] vt 16 q. 1. legi. 19. q. vlt. ca. vlt. & ī auth. de monachis in prin. coll. 1. Licet qdā cōtrariū dicāt. & dāt, quod religio circa eos nō plus operat, nisi quod facilius cū eis dispēsat arg. per eis. 55 dis. c. priscis. & 50. dis. c. si. ille. Et dico epm posse dispensare circa tales, vt ext. eo. veniēs. & ca. ex trāsimissā. [3] sed solus Papa dispēsat cū eis in epatu, vt ext. de elect. Inotuit. Dicūt tñ quidā, quod circa paternas ecclesias īmediate habēdas sol⁹ papa possit dispensare. arg. ex. eo. ex tua. [4] quod non credo, per illā decr. ueniens Io. Sed certe solus Papa dispēsat ī hoc casu, vt extra eo. c. dilectus filius: & extra eod. c. vlt. vbi de hoc traditur B.

Filij presbyterorum duplices sunt.

2 Arg. contra extra q. cler. uel uouentes. ca. 2. & de apost. ca. 2. ubi de hoc: & ibi uideas.

3 Innoc. intelligit istā decr. de dispensatione Papæ. Aliq cōtra eo. tit. conquerēte. Archid.

4 Dicas secundū Rayne. & Host. quod in talibus ecclesijs potest episcopus dispēsare cum filio illegitimo, ut probatur in hac. decr. ex tua. cum ibi respondeat ad consultationē. Arch.

a ¶ Inuitus.] Arg. est ad qōnē, quod si sponsa est oppressa à sponso, nō posset. [1] intrare religionē, quia non prodest ei, quod inuita est passa. Quid de hoc sit, in quęstionibus dixi B. Dic, quod ingredi poterit non obstante corruptela: quia non debet esse melioris conditionis malus quàm bonus, nā nemo ex suo delicto, &c. vt ff. de reg. iur. non fraudatur. tamen qui oculum amiserit, remanet tutor, vt C. de excusa. tuto. frater tuus.

1 Arg. contra. 5. dist. ad eius, secundum. H.

b ¶ Excepisse.] Arg. quòd ubi canon non excipit, nec nos excipere debeamus 2. q. 5. consuluisti.

c ¶ Iniurię.] Quia pæna vnius non debet conuerti in præmium alterius ff. ad Sylla. l. si sequens. ff. quod met. cau. sicut in exceptione. §. Pedius.

Pæna unius non debet esse pmium alterius.

d ¶ Prouocare.] Grauius delinquit qui me ad iracundiam prouocat, quàm ego. C. ad l. Iul. de vt priua. quoniam. & 23. q. 5. cum homo.

PResbyterorum.] Hæc dist. diuiditur in tres partes. In prima parte probat, qd nullus illegitime natus promouetur, nisi in cœnobijs uel canonica regulari, & hoc probat per ca. Vrbani.

PResbyterorum. CASVS. Quæsitum fuit an filij presbyterorum sint promouendi? Et rñdet, qd nō, nisi in monasterio vel regulari canonia fuerint conuersati.

f ¶ Presbyterorum.] Idem de diaconis & subdiaconis, quia non est alia causa prohibitionis, nisi quia timentur in eis exempla paterni criminis. vt 6. q. 1. si quis cū & etiam propter odium paternum, vt 15. q. vlt. cū multæ & 24. dist. quando.

g ¶ Filios.] Sed nunquid hoc ad nepotes extenditur? & videtur quod sic: quia nomine filiorum nepotes continentur. ff. de uerb. sign. liberorum. & argu. ff. ad Maced. filium. Sed non est ita: quia odia sunt restringenda, vt de pæn. dist. 1. pœnę. ff. de liber. & posthu. cum quidā. tollitur enim uitium per successionem, ut inf. ead. dñs & licet senator non possit ducere illam cuius pater vel mater artem ludicram fecit: tamen potest illam ducere cuius auus, vel auia artem ludicram fecit, ut ff de ritu. nup. l. lege Iulia §. 1.

Filiorū appellatione nepotes cōtinentur.

h ¶ Cęnobijs.] Sed hoc ad facilitatē dispēsationis referas, vt

Locus non sanctificat. tas, vt quidam dicunt. Item est vbicunque conuersen tur religiosi: quia locus non sanctificat hominem, ut 40. dist. non loca. nam conuersi in monasterijs sæpe deteriores sunt alijs, ut 47. dist. quantumlibet.

b ¶ Nulla est. Similis locutio: Vestes quas geritis, sordida lana fuit.

a ¶ Sic

SED HOC. Hæc est secunda pars huius distinctionis in qua probare vult, quod si boni fuerint, non mo erunt illis natales parsiti. & hoc vult probare per sacerdotes. Ioan. de Fan. CASVS. Dicit Gratianus, quod sanctadicta intelligunt de filijs sacerdotum qui paternam incontinentiam imitantur. Sed si sunt boni viri non solum sacerdotes, sed etiam Papæ fieri possunt. Quod probat exemplo Bonifacij & Felicis & Agapiti, & multorum aliorum qui fuerunt filij sacerdotum & tamen ad summum sacerdotium fuerunt prouecti.

a ¶ Sed hoc intelligendum est. Illud spectat ad principiū capituli.

OSius. Alias Ozosius. Omnia ista exempla intellige de his, qui laicali statu et minoribus ordinibus orationibus parentum suscepti sunt: quando his parentibus licebat uti vxoribus suis usq. a co. ut ex 30. An. m.

VNdecunq. CASVS. Ab hoc loco vsque ad §. Contra. Probat Gratianus peccata parentum filijs non imputari. est ergo casus istius capitulis. Duæ quæstiones factæ fuerunt Augustino. Prima fuit, an peccata parentum filijs imputentur. Et respondet, quod non, si paterna uitia non sequantur. Semen enim hominis ex quocunque homine bonum est, & Dei creatura est. Secunda fuit, an mali sint coniugatorum opera vituperans: & respondet, quod non: sicut nec boni filij adulterorum eos excusant ...

a Sed hoc intelligendum est de illis, qui paternæ incontinentiæ imitatores fuerint. Verū si morū honestas eos commēdabiles fecerit; exemplis & auctoritatibus non solum sacerdotes, sed etiam summi sacerdotes fieri possunt.

[Vnde Damasus Papa scribit.]

In Pontifica.

PALEA. Cap. II.

OSius Papa fuit filius Stephani subdiaconi. Bonifacius Papa fuit filius Iucūdi presbyteri. Felix Papa filius Fælicis presbyteri de titulo fasciolæ. Agapitus Papa filius Gordiani presbyteri. Theodorus Papa filius Theodori episcopi de ciuitate Hierosolymæ. Siluerius Papa filius Siluerij episcopi Romę. Deusdedit Papa filius Stephani subdiaconi. Felix enim tertius, natione Romanus, ex patre Felice presbytero fuit. Item Gelasius natione Afer, ex patre episcopo Valerio natus est. Item Agapitus natione Romanus, ex patre Gordiano presbytero originē duxit. Cōplures etiam alij inueniūtur, qui de sacerdotibus nati Apostolicæ sedi præfuerunt.

Tal. Hormisda. Iuo in prolo. Panorm prolo. m. & 30. & lib. 3. c. 52.

¶ *In nullo vetusto Gratiani codice adscribitur hic nomē Palea. In decimo Vaticano, & alijs quibusdam habetur coniuncte cum verbis superioribus Gratiani a vers. Felix enim tertius, vsq. ad finē. In alio autem sunt etiam eadē dicto illo etiā cohæret cum superioribus; sed post illa verba, ex patre Gordiano presbytero originē duxit, sequitur:* vnde Damasus Papa scribit Deusdedit Papa filius Stephani subdiaconi, Bonifacius Papa filius Iucūdi presbyteri, Fælix Papa filius Fælicis presbyteri de titulo fasciole, Agapitus Papa filius Gordiani presbyteri, Theod. Papa filius Theodori episcopi de ciuitate Hierosolyma. Siluerius Papa filius Hormisdę episcopi Romę. Complures etiam. &c. *Nec vero magnopere mirandum est, hæc omnia ex Damaso citari, qui vixit ante istos qui hic enumerantur. Liber enim qui Pontificalis dicitur, vbi hæc scripta suis locis leguntur, a Damaso cœptus est scribi; idcoque licet ab alijs multa deinde sint addita, retinuit tamē primi auctoris nomen: Iuo quidē eadē fere ista refert ex Gestis Roman. Pontificum. Omnino partem aliquam huius capitis, saltem illam, quæ in decimo Vaticano habetur, ab ipso Gratiano scriptam esse constat ex verbis Gratiani in extremo præcedente capite, & capite penultimo huius distinctionis. Auctor vero Paleæ dum vnum per se caput cōficere voluit, ordinem perturbauit, præsertim in repetitione Fælicis tertij, & illud Osio temere adduxit, quod nulli Romanorum Pontificum nomen fuit.*

Hinc Augustinus ait libro de bono coniug. cap. 16.

¶ Vitia parentum, filijs non imputantur. Cap. III.

Sen. 4. dist. 41. in fine. 32. q. 4. ¶ Sunt & vndecunque. Iuo in prologo. & p. 6. c. 415. Panor. in prologo. c. 2.

VNdecunque homines nascātur, si parentū vitia non sectentur, & Deū recte colāt; honesti & salui erunt. Semen enim hominis ex qualicunque homine, Dei creatura est: & eo male vtentibus male erit, nō ipsum aliquando malum erit. Sicut autē boni filij adulterorū, nulla est

tris delictũ an noceat filio.

a ¶ Sic mali filij.]Nota ꝙ bonum præcedens non excusat malum sequens: nec bonu sequens purgat malum præcedens, ut 23.q.5.relegentes.& 14.q.5.forte & cap. neque. Sed verum est, ꝙ non nocet delictum patris filio quantum ad uitam æternam, nocet tñ quod ad ordines item quo ad successionem, ut 6. q. 1. si quis cum. item quo ad alias pœnas, ut 1.q.4. §. item peccato Mitius tamen loquitur lex de illis, qui spurij sunt, ꝙ non obsict eis hoc, quin possint eligi ad decurionatum, quia non est impedienda dignitas eius, qui nihil admisit, 1 vt ff. de decu. spurij. in prĩc. & l. generaliter. §. spurios. & Boetius; quid genus aut proauos. &c. & Iuuenalis.

Tolle tuum Hannibalem. Malo pater tibi sit Tersites, dummodo tu sis Eacidæ similis, Vulcaniaque arma capessas: Quam te Tersite similem producat Achilles.

† al. adulteriorum) orig.

Ad illa uerba, *Iudas aũt genu it, &c.*

defensio adulterij, † sic mali filij[a] coniugatorum nullum est crimen nuptiarum.

Item Ioannes Chrysostomus homilia tertia in Mattheum.

¶ De eodem. Cap. IIII.

Sent. ibidem. Iuo p.6.c.414.

NVnquam de vitijs erubescamus parentum, sed vnũ illud quæramus, α & amplectamur, virtutẽ videlicet. Huiusmodi enim etiam si alienigenam quis habeat matrem, etiam si fornicatione pollutã, vel quolibet eiusmodi de decore sordidatã; nihil tamen de eius aut vilitate fuscabitur, aut crimine polluetur. Quod si fornicatorẽ ipsum ad meliora conuersum nequaquam prior vita cõmaculat, multo magis ex meretrice natus, & adultera si propria virtute decoretur, parentum suorum nõ decoratur opprobrijs. *Item infra.* ¶ Nõ est omnino nec de virtute, nec de vitio parentũ aut laudandus aliquis, aut culpãdus: nemo ĩde vere aut obscurus aut clarus est: immo etiam (si quiddam a communi, 6 opinione abhorrens dicẽdum est) nescio [b] quomodo ille magis resplendet qui ex parentibus [c] a virtutibus prorsus alienis, ipse tamen fuerit virtute mirabilis.

α ¶ Quęramus.] *In uersione, quæ nunc vulgata est legitur,* atq; omnibus studijs assequamur nobilitari propriarum honore virtutũ. *Græce integer locus ita habet,* παιδεύων καὶ ὑμᾶς διατελούντων μηδέποτε ἐγκαλύπτεσθαι ἐπὶ τῇ τῶν προγόνων κακίᾳ, ἀλλ' ἓν μόνον ἐπιζητεῖν τὴν ἀρετήν

6 ¶ Si quiddam a communi.] *Sic est emendatum ex Græco* εἰ δὲ ἔχοντι καὶ παράδοξον εἰπεῖν *Antea legebatur, quemadmodum fere & in vulgata versione, & apud Iuonem,* vt consideratius aliquid dicamus, aut expressius.

NVnquam.] CASVS. Dicit Ioa. Chryso. quod nunquã filius debet erubescere de uitijs parentum, dummodo sit uirtuosus. Nam quãtumcũque quis matrem habeat vilẽ & pollutã, nũquã de eius uilitate obfuscabitũ uel pollueũ: q̃a si fornicatrix, vel fornicator post pęnitẽtiã ex uita nõ maculatur, multo minus maculaũ filius de meretrice natus, si uirtute propria decoratur: imò magis laudãdus est quam natus ex bonis & nobilib. parẽtibus: si malitiam sequatur, & malus sit.

b ¶ Nescio.] Hoc vult dicere, ꝙ ille, q natus est ex parentibus prorsus alienis a virtutibus, dum tamen ipse sit bonus, melior est quã ille q natus est de bonis parẽtibus, licet ipse etiam sit bonus. 2

2 Magis. n. admirabilis est, qui exẽplar non habuit, & bonus est. quã qui habuit, & bon⁹ est. arg. 96. dis. in scripturis. Archid.

c ¶ Parentib.] idest ratione parentum.

Item Hieronymus in epistola ad Pammachium contra errores Ioannis Hierosolymitani.

¶ Non parentum, sed propria culpa quemque condemnat. Cap. V.

Iuo p.6.c.413.

NAsci de adulterio, non est eius culpa, qui nascitur, sed illius qui generat. Quomodo in seminibus non peccat terra, quæ fouet; nõ semen, quo in sulcis iacitur, non humor & calor, quibus temperata frumenta in germen pullulãt; sed uerbi gratia, fur & latro, qui fraude, & vi eripit semina; sic in generatione hominũ recipit terra, idest vulua, quod suum est, [d] receptum confouet, confotum corporat, corporatũ in mẽbra distinguit, & inter illas secretas ventris Angustias Dei manus semꝑ operaẽ idéq; est corporis creator & animę. Noli despicere bonitatẽ figuli tui, qui te plasmauit, & fecit, ut voluit. Ipse est Dei virtus, & Dei sapiẽtia, q in utero virginis ędificauit

Eccle. 33. 1. Cor. 1. 2. Iud. 11.

1 Nĩ mala parentum filijs non imputantur. ff. de docu. l. 2. §. 2. & ul. & filius fugitiui. fugitiuus filius non est. ff. d fug. l. 1. secundũ Laur.

NAsci.] CASVS. Rufinus natus fuit ex adulterio, & iõ despiciebat creatorem, qui sic eũ formauerat, & culpabilem & peccatorẽ se propter hoc reputabat. Sed Io. Chrysostomus, scribit cõtra eũ, & docet, ꝙ propter hoc non debet despicere Dominũ, nec se peccatorẽ reputare quia nõ ipse, sed q eum de adulterio generauit, peccauit, semine abutẽdo: sicut nec peccat semẽ, quod in sulcis nascitur, sed peccat fur qui rapit: & cõsolatur cũ duobus exemplis. s. Iepte, q licet fuerit filius meretricis, tñ sanctus fuit. Et exẽplo Esau. q licet natus fuerit de legitimo coniugio, tñ malus fuit & pessimus.

Mulieres ad quid producuntur.

3 Et est maximum in mulieribus concipere, &c. ff. de ædil. edi. quæritur. §. 1.

d ¶ Quod suum est.] Mulieres enim ad hoc natura genuit, ut partus ederent. 3 ut C. de indict. uidui. l. 2. & pudor est fœminis nuptiarum præmia non habere, ut 32. q. 2. pudor.

a ¶ Sanctos.] Tamen in hoc non fuit sanctus, ꝙ temerarium iurm voluit seruare, vt 22.q.4.vnusquisque. ADDITIO. Ibi inuenies hanc historiam, secundum Hu.
b ¶ Triticum 24.q.1.quoniam vetus.

Sponsus. CASVS. Dr in hoc c. ꝙ Christus, qui quotidie vocat bonos malos ad nuptias suas nasci uoluit ex bonis & malis parētib. vt eius exemplo discamus, uitia parentum nobis non obesse.

c ¶ Sponsus.] Ecclesia uocatur sponsa Christi: quia adhuc per delictum separari * potest ab ipso. sicut spōsa a sponso ante cōsummatum matrimonium, sed in futuro sæculo dicetur vxor, quæ modo sponsa dicitur. 7. q.1. sicut vir.

Ecclesia est Christi spōsa, & non vxor.
* Non tota, sed in partib.

Satis. CASVS. Quidam episcopus volebat priuare quosdā clericos officio & beneficio propter peccata parentū. Sed dicit Greg. satis esse peruersum, ut deiiciatur ab officijs uel gradu, quē ꝓpria facinus, vel culpa non deiicit.

d ¶ Satis peruersum.] Istud est intelligitur de iā promotis. talis enim ꝑ delictum alterius non priuat iure suo. non enim priuādus est qs iure suo, nisi pro grauissimo delicto. vt 26.q.7.inuentum & 73.dist. gesta. excipit quidem casum in eo, qui ignoranter adeptus est beneficiū pecunia patris, vt 1.q.5.cap.1. Sed illud iō perdit ꝗa furtiuū est. Sed quid si pater cōmisit crimen lęsę maiestatis, nonne filius priuādus est beneficio, cum fit infamis facto? ut 6.q.1. si qs cum. & infames ꝓmoti etiā deijciūt, vt 6.q.1. infames. Nō, quia cum clericus sit, est a iurisdictione principis exemptus † ut 96.dist. duo. 1.q.4.5. eccōtra. in fi. Itē fallit illud extra de eccle. ædi. ad. ad audientiam. & ext. de cle. ægro. c.2. vbi quis sine culpa, priuatur iure suo: hoc tamen scias, ꝙ multoties quis punitur sine culpa, sed non sine causa. ut extra vt lit. nō contest. quoniam supra 14.dist. si cuius vxorem.

Patris delictum etiam grauissimū non tollit filio beneficium.

† Exēptus. Idē Alber. l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. Lud. Ro. sin. 686. Ang. tracta. malc. uerbo che hai tra-

Dominus noster. CASVS. Hiero. fuit interrogatus an ille qui nascitur de adulterio, repellatur a sacerdotio. E. respōdet ꝙ nō, si sit bonæ uitæ. Et hoc probat exemplo Christi, qui nasci uoluit de adulterinis commistionibus & alienigenis, dans nobis fiduciam vt vndecunque nascamur, si boni erimus, quod non repellimur a sacerdotio, & quod Christus natus fuerit de adulterinis commistionibus probat per genealogiam, incipiens a Iuda Patriarcha, qui cum Thamar a nuru sua incestum & adulterium commisit, & ex illa generatione plures nati sunt, post quos Dauid, ex quibus Christus originem duxit.

e ¶ A sacerdotio.] Nō intelligas, ꝙ ipso iure possit promoueri: sed hoc ideo dicit: quia eps tenetur in hoc casu dispensare, quia dispensatio quandoque est debita, vt dixi 50. dist. vt constitueretur.

f ¶ Repellitur.] Sed nonne filij sacerdotum serui sunt eccle-

dito In tua patria col. 7. Gem. cap. vt cōmissi. de hær. in 6. Pa. c. cum laicis de iu. pa. sed Ioa. Imo. l. in insulā in prin. so. ma. Phi. Fran. c. Felicis. §. si quis. in glo. ver. Pontificalē. de prenis in 6. & Præpos. hic dicunt gl. esse ueram in maiestate tēporali. secus in ecclesiastica idē Hēti. Bohic. in ca. uergētis. de hæret.

Filij sacerdotum an sint serui ecclesiæ.

sibi domum Iepte inter viros sanctos[a] Apostoli voce numeratus meretricis est filius. Sed audi. Esau de Rebecca, & Isaac genitus hispidus tam mente, quā corpore, quasi bonum triticum [b] in lolium, auenasque degenerat: quia non in seminibus, sed in voluntate nascentis causa uitiorum est atque uirtutum.

Item Augustinus contra Faustum, lib. 22. c. 64.

¶ Iniquitates parentum filijs obesse non possunt. Cap. VI.

Sponsus [c] ille, qui vocaturus erat ad nuptias bonos & malos, suis congruens inuitatis, nasci etiam voluit de bonis & malis: quo exemplo discant fideles parentum suorum iniquitates sibi obesse non posse.

Math. 22.

¶ *Apud B. Augustinum, lib. 22. contra Faustum, c. 64 sic legitur.* Fideles enim eius venturi ex omnibus gentibus, etiam exemplo carnis ipsius discere debuerunt, parentū suorum iniquitates sibi obesse non posse. Proinde sponsus ille suis congruens inuitatis, qui vocaturus erat ad nuptias bonos & malos, etiam nasci voluit de bonis, & malis. *Et ex his compositum est hoc caput.*

Item Gregorius ad Columbum episcopum Numidiæ, lib. 10. epist. 8.

¶ Non aliena culpa, sed propria aliquem ab eo, quo fungitur, deijcit gradu. Cap. VII.

Satis peruersum, [d] & contra ecclesiasticam probatur esse censuram, vt frustra pro quorūdam voluntatibus quis priuetur, quem sua culpa, vel facinus ab officio, quo fungitur gradu, non deiicit.

Item Hieronymus.

¶ Ex adulterinis nati coniunctionibus a sacerdotio non prohibentur. Cap. VIII.

Dominus noster Iesus Christus voluit non solum de alienigenis, sed etiam de adulterinis commistionib. nasci nobis magnam fiduciam præstans, vt qualicunque modo nascamur dum tamē eius vestigia imitemur, ab ipsius corpore non separemur cuius per fidem membra effecti sumus. Et sicut ille uerus est pōtifex ex adulterinis natus coniunctionibus, ita qualicunque ordine natus sit aliquis tantum † ut perfectam fidem habeat, & quod fide tenet, operibus impleat, sitque litteratus, & vir unius uxoris, nequaquam a sacerdotio[e] repellitur.[f] Iudas enim

Ans. l. 6. c. 140. Poly. l. 2. tit. 31.

† al. tamen.

ecclesiæ, vt 15. q. vlt. cum multæ, qualiter ergo promouentur non adepta libertate? Sed dic, quòd illud loquitur de his, qui quasi legitimè, & solenniter ducunt 1. Vel derogatum est ei contraria consuetudine. 4. dist. §. leges. rreas imagines, & alias sibi nocendo.

a ¶ Fraterna discordia.] Quam habuit contra Isaac. 32. q. 4. recurrat.

b ¶ Potestas.] Hanc olim habuerunt potestatem mulieres, vt de licentia, vel præter ipsarũ viri possent accedere ad ancillas suas 2. & filij ita nati dicebantur potius filij dñæ quã ancillæ: sed erat legalis filius dominæ, & carnalis filius ancillæ. ita secundũ legem Mosaicã mulieres poterant adoptare filios 3. sed secundum legem Iustiniani non possunt, nisi filij eius sint in acie amissi, vt Instit. de adop. §. fœminæ.

1 Scilicet ut uxores, non ut concubinas, & ita ét intelligitur. 81. d. quidã [illegible] Vincen. Goff. & Inno. qui ita [illegible] extra de cohabi. cler. & cap. 2. De hoc no. 23. distin. cos. Arch.

Ismael. Gen. 38. Ruth. 4.

patriarcha concubuit cum Thamar nuru sua, & ex illo concubitu nati sunt Phares, & Zaran, inde postea Salmon, qui fuit dux in deserto: inde Obeth α; inde quoque Booz, inde postea Isai, qui fuit pater David. Ex illa ergo progenie origo ducitur Christi, qui verus sacerdos est: ideoque si filij eius sumus; quæ ipse fecit, nos imitari debemus.

α ¶ Inde Obeth.] *In primo capite Euangelij S. Matthæi, Booz dicitur genuisse Obeth.*

Item Augustinus de vnico baptismo contra Donatistas, lib. 1. c. 15.

¶ A populo Dei non separat aliquem materna conditio, sed propria culpa. Cap. IX.

Iuo p. 8. c. 61. Pann. l. 6. c. 47.

ISmael, vt separaretur a populo Dei, non obfuit mater ancilla, sed obfuit fraterna discordia [a]: nec profuit potestas [b] vxoris, cuius magis filius erat; quia per ipsius iura coniugalia, & in ancilla seminatus erat, & ex ancilla susceptus.

3 *Contra Bonifacius martyr scribens Echeldobaldo Regi Anglorum.*

¶ Vitia parentum etiam ad posteros transferuntur. Cap. X.

Iuo p. 8. c. 224.

SI gens Anglorum (sicut per istas prouincias diuulgatũ est, & nobis in Frãcia, & in Italia improperatur, & ab ipsis paganis improperium est) spretis legalibus connubijs, adulterando, & luxuriando ad instar Sodomiticæ gentis fœdam vitam duxerit; de tali commistione meretricum æstimãdum est degeneres [c] populos, & ignobiles & furentes libidine fore procreandos, & ad extremum vniuersam plebem ad deteriora, & ignobiliora vergentem, & nouissimè nec in bello sæculari fortem, nec in fide stabilem: & nec honorabilẽ hominibus, nec Deo amabilem esse venturam: sicut alijs gentibus Hispaniæ, & Prouinciæ, & Burgundionũ populis contigit: quæ sic a Deo recedentes fornicatæ sunt, donec iudex† omnipotens talium criminum vltrices pœnas per ignorantes legem Dei, idest† per Sarracenos venire, & sæuire permisit [d].

† al. vindex. † al. etiam.

β ¶ Per ignorantes.] *In epistola B. Bonifacij martyris, quæ vna cum multis alijs extat manuscripta in codice sæpe memorato bibliothecæ Dominicanæ) legitur:* per ignorantiam legis Dei, & per Saracenos, &c. *cum qua lectione concordant aliquot vetusta Gratiani exemplaria, & fere etiam Iuo.*

sup. ead. c. presbyterorum.

Vnde [e] *Vrbanus in fine superioris capitis distinguendo subiunxit.*

CONTRA. Hæc est tertia pars huius disti. in qua probat contrariũ eius quod præmittitur. Ioa. de Fan.

CASVS. Hactenus probauit quod peccata parentu filijs nõ imputantur. Nũc vult probare contrarium per sequens cap.

SI gẽs. CASVS. Improperabat Bonifacio I Italia, & Frãcia, & etiam ab ipsis paganis, quod gẽs Anglorum ducebat fœdam vitã adulterando, & fornicãdo ad instar Sodomiticæ gentis. Scribit ergo Bonifacius martyr. Regi Anglorũ, dicẽs non esse mirum, si nuper fuit in bello deuictus: cũ ex tali cõmistione vilis gẽs oriat, & libidinosa, nec Deo amabilis: & hoc probat exemplo Hispanorum & Prouincialiũ & Burgũdiorũ, qui tã diu fornicati sũt donec per Sarracenos puniti & deuicti fuerũt.

c ¶ Degeneres. Quo ad fortitudinẽ & nobilitatem, vt 35. q. 3. quædam.

d ¶ Permisit.] Not. quod pp delictũ pmittit Deus i ferri 4. pœnas ut 5. q. 5. nõ omnis 16. q. 1. & tẽporis. & c. reuertimini & 7. q. 1. sciscitaris. Vnde. Istud unde, ita continuatur: pec

2 Vt 32. q. 3. dixit.

3 Alij sacerdotes habere ide ius cum mulieribus, nota. in l. 2. C. [illegible] & in l. si pater. §. si. & in l. si arrogator, penu. ff. de adop.

4 Ad hoc 23. q. 5. remittuntur, & §. hinc notandum [illegible] & quæst. [illegible] [illegible]uos. Arch.

ISmael. CASVS. Abraham auctoritate, & licentia uxoris suæ, scilicet Saræ cognouit Agar ancillã, & ex ea genuit Ismaelem: qui repulsus fuit a populo Dei, non ideo quia natus fuerat de ancilla, sed quia faciebat iniuriam fratri suo Isaac, compellendo ipsum adorare terreas imagines... cata parentum nocent filijs: unde non possunt promoueri nisi in cœnobijs: uel nisi dispensetur cũ eis. Quod sequitur, planum est usque ad cap. apostolica.

e ¶ Vnde.] Istud unde, continuatur ei quod dixi supra in illo. §. sed hoc in prin.

a ¶ Morte.] Non tñ oĩa nec sola, quæ tunc puniebantur morte. 1 hodie repellunt à promotione. qa furtum, & simplex fornicatio non puniebantur morte, ut 36.q.2. idemq; & alijs multis, vt 22.q.2. si quis per vetus. hæc tñ hic repellunt à promotione, 49. distin. hinc etenim propter hostilem rabiem, vt pauci vel nulli sacerdotes inuenirentur, qui populis ministrarent diuina ministeria: quæsitum fuit a Gelasio, an de monachis vel laicis possint aliqui promoueri? Et respondet ꝙ sic, necessitate instante, dummodo sint honestæ vitæ: salua tñ honoricentia

1 De furto probatur de consec. dist. 4. discipulos & extra de furtis. si qs Hodie ista proprie sumẽdo repellũt a promotione. 81. distin. c. 1.

PRohibẽdũ est.] b ¶ Fuerint.] i. vixerint: vel etiã eorũ heredes, vt C. de lib. & eo. li. libertinę. filius tñ liberti, potest vt ff. de obsequijs liber hæredes. C. de operis libertorum. qđ ex liberta. secus tñ est in libertis ecclesiarum, vt sup. ead. q̃ ex famulis. qa eorũ dña. s. ecclesia. nunquam moritur, ut 12. q. 2. liberti.

Ecclesia nũquam moritur.

retractatione seruire in monasterio omnipotenti Deo pmittatur, vt à seruitio humano liber recedat, qui diuino amore districtiorẽ subire appetit seruitutem. Si autem & in monastico habitu secundum Patrum regulas irreprehensibiliter fuerit conuersatus: post præfixa sacris canonibus tempora licenter iam ad quodlibet ecclesiasticum officium prouehatur. si tamen illis nõ fuerit criminibus maculatus, quę in testamento veteri morte[a] mulctantur.

Ecce quomodo serui ad clericatum assumi valeant, vel quomodo non admittantur, Liberti quoque non sunt promouendi ad clerum, nisi ab obsequijs sui patroni fuerint absoluti.

Vnde in concilio Eliberitano, c. 80.

¶ Absque patroni assensu liberti non promoueantur ad clerum. Cap. XXIV.

PRohibẽdum est, vt liberti, quorum patroni in sęculo fuerint [b], ad clerum non prouehantur.

CORpore. Hęc distinctio diuidit in duas partes. Et principaliter i hac distinctio. tractat ꝙ corpore uitiati. s. impotẽtes vł magnis membris, & apparentibus unde deformarentur, uel minoribus ꝑ culpã suam, promouendi non sunt. Si autem à barbaris, uel dñis, vel ab inimicis facti fuissẽt, vł à medicis vel casu, possent promoueri: & hoc ꝓbat ĩ prima parte ꝑ xij. auctoritates sctõrũ. secunda ibi. Hoc autem. Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 55. d. in qua ostẽdit, ꝙ corpore uitiati promoueri nõ possunt: & quæ pęna ordinatoribus talium sit imponenda.

Corpore uitiati sunt a promotione repellendi.

DISTINCTIO. LV.

COrpore vero vitiati [c] similiter à sacris officijs prohibentur.

Vnde Gelasius Papa episcopis per Lucaniam & Brutios constitutis, epist. 1. c. 2. & 3. scribit dicens.

¶ Qui de monasterialibus disciplinis ad clericale munus accedit, & de laicis, ante acta eius vita examinentur. Cap. I.

PRiscis igitur pro sui reuerentia manẽtibus cõstitutis (quæ vbi nulla vel rerum, vel temporũ perurget angustia, regulariter conuenit custodiri) eatenus ecclesijs quæ vel cunctis sunt priuatæ † ministris, vel sufficientibus [d] vsque adeo despoliatæ seruitijs, vt plebibus ad se pertinẽtibus diuina munera supplere nõ valeant, tã instituẽdi quàm promouẽdi clericalis obsequij sic spatia dispẽsanda cõcedimus: Vt si qs monasterialib⁹ [c] disciplinis

Iuo p. 3. cap. 142. & 143. Poly. l. 2. tit. 31. Ansel. li. 7. c. 46.

† Concor. text. in l. generaliter. & ibi Cyn. C. đ episc. & cle. gloss. & Bar. in l. 2. §. fin. ff. de don.

Ibidem c. 3. inf. d. 77. si quis.

c ¶ Corpore uero uitiati.] Hic agitur de corpre uitiatis: & q̃ pęna debeatur ordinatoribus taliũ. Notandum ꝙ sponte vitiati in quocunque membro, repelluntur a promotione & deijciuntur iam promoti, ut inf. eadem. pœnitẽtes sunt. n. sui homicidæ. inf. eadem. si quis, & cap. qui partem. si autem casu uitiati sunt corpore, s. ab hostibus inuiti, uel ꝑ ægritudinem uoluntarij: siue a se siue a medicis, non obstat eis. inf. ea. si quis a medicis. Si autem alias sunt uitiati: aut ipsi insistẽbãt operi licito, aut operi illicito. Si illicito, repellũtur: si licito, & sunt uitiati in minimis mẽbris, siue occultis, non repelluntur a promotione, ut ĩ. ead. qui partem & c. eunuchus. Sed si in magnis & manifestis, non promouentur, ut infra ea. si Euangelica. Si ergo aliquis in principalibus membris. s. in oculo uel manu habet enorme uitium, non promouetur: secus si modicum, & quod non generet scandalum, ut extra de cler. ægro. uel debili. cap. presbyterum, extra de corpo. vitia. c. 1. & c. 2. Ioan.

2 Et c. vl. ubi de hoc & in preced. cap. presbyterorũ. Archid.

PRiscis. CASVS. Tempore Gelasij in quadam prouincia ecclesiæ erant ita desolatæ officio clericorum propter hostilem rabiem, vt pauci vel nulli sacerdotes inuenirentur, qui populis ministrarent diuina ministeria: quæsitum fuit a Gelasio, an de monachis vel laicis possint aliqui promoueri? Et respondet ꝙ sic, necessitate instante, dummodo sint honestæ vitæ: salua tñ honorificentia priscorum canonum, qui tales prohibent, nisi ex necessitate ꝑ ecclesias ordinari. & hoc in prima parte. In secunda parte quæ incipit ibi, (Ne sit.) ponit undecim impedimenta quæ prohibent supradictos promoueri etiam instante necessitate.

b ¶ Vel sufficientibus.] Vbi. n. non est copia aliorum, bene assumuntur minus legitimi, ut ff. de decu. generaliter. §. pen. sic alias in defectum probationum admittitur minus idoneus testis, ut 4. q. 3. §. item in criminali. l. ver. item serui. 15. q. 2. c. 2.

Legitimis deficiẽtibus assumuntur minus legitimi.

c ¶ Monasterialibus.] Hic uidetur ꝙ monachi nõ possunt esse prælati ecclesiarum sæcularium, nisi ex dispensatione, extra de capel. mona. c. in ecclesijs extra de sta. mona. c. 2. Hug. dicit, ꝙ de iure possunt: dum tñ hẽant & abbatis, & ẽpi consensum. 16. q. 1. cum pro utilitate, & cap. doctos. De regularibus habes, quod licitè possunt, ut extra de stat. monac. cap. quod Dei. Ioan. credo quod de iure communi possunt promoueri, si possunt secum habere socium sui ordinis, ut extra eo. tit. mona-

1 Et ista fuit monachi sntia Tan. & Gof. Dicunt enim ꝙ in ista decret. monachi. cõtinetur ius cõe. ex dispẽsatione tamẽ ... i cum cõsensu abbatis pôt monachus præfici ecclesiæ parochiali. 16. q. 1. in parochia. c. doctos, cũ pro utilitate. c. si monachus. Et hoc de pauperib. dicunt intelligi. Arch.

1 B De hoc ad plenum. 16. q. 1. in summa.

NVllus.] CASVS. Antiquitus facta fuit constitutio, vt nullus episcopus ordinaret penitentẽ, vel bigamum, vel viduæ maritum, vel corpore vitiatum, quam episcopi male seruabãt, & ideo Arelaten. conciliũ nunc statuit regulam seueriorem, vt quicunque amodo tales ordinauerit, anno integro cesset a celebratione Missarum. & si celebrauerit, post excommunicationem deponetur. Sequens capitulum patet.

a ¶ Seueriorem.] Et nõne seuerior fuit illa constitutio, quæ priuat tales potestate ordinandi, vt 36. di. qui ecclesiastici: sic & hic adijcitur alia pœna.

b ¶ Anno.] No. hic annum computari a tempore scientiæ, vt 17. q. 2. si quis incognitus. 2. q. 6. c. biduũ. Quid si annus sit bissextilis, in quo aliquis suspẽsus est, nunquid sufficit abstinere ccclxv. dieb. nõ vi: quia illi duo dies habentur pro vno 2. vt extra de ver. sig. quæsiuit, sed non est ita, vt ff. de stat. lib. cũ hæres. §. Stichus. quia hoc c. loquitur de vitiatis in anima 3. & quantum ad hoc facit ad propositũ magistri.

Annus bissextilis duos dies facit hebere ꝓ uno.

2 Adde hic ad hoc an. bissextus cõputetur ĩ numero dierũ & mẽsium. no. in gl. fi. in l. 2. ff. de liuer. & tẽporũ præsc. & gl. in l. bissextus. ff. de ver. sig. 3. 1. dist. usque. 4 Vbi d hoc. ex. de præb. cũ nõ ignorantes. in fine.

eruditus ad clericale munus accedit, etiam de laicis ante acta eius vita requiratur. ¶ Ne sit aliquo facinore infectus, vel illiteratus, vel bigamus, vel ab adolescentia sordidatus, vel corpore vitiatus, vel seruilis, vel originariæ conditionis, vel curiæ, vel publicarum rerum nexibus implicatus, vel publica pœnitentia notatus, vel nulla congruentis temporis expectatione discussus.

α ¶ Eatenus ecclesijs.] *Restitutus est hic locus ex epistola Gelasii, & Iuone.*

β ¶ Monasterialibus.] *Hic de industria videntur Gelasii verba mutata, & in compendium redacta: integra autem referuntur infra dist. 77. c. si quis. & ibi legenda.*

Item ex concilio Arelatensi, 3. c. 3.

¶ Annuæ suspensioni subiaceat, qui præter canonum formam aliquem ordinat. Cap. II.

NVllus pœnitentem, nullus bigamum, nullus viduarũ maritos in prædictis honoribus audeat ordinare. Et licet hoc iam prope omnium canonum instituta contineant; tamen ne cuiquam sacerdotum supplicantium (sicut iam diximus) importunitas, vel suggestio iniqua subrepat; necesse fuit, vt nunc seueriorem a regulam sibi velint Domini sacerdotes imponere. Et ideo, quicũque ab hac die contra ea, quæ superius sunt comprehensa, clericum ordinare præsumpserit; ab ea die, qua ei potuerit hoc approbari, anno b integro Missas facere † non præsumat. Quam rem si quis obseruare noluerit, & contra constitutum fratrum faciens Missas celebrare præsumpserit; ecclesiæ communione priuetur, γ & ab omnium fratrum communione † nouerit se alienum: quia dignum est, vt seueritatem ecclesiasticæ disciplinæ sentiat, qui toties salubriter a sanctis patribus instituta obseruare contemnit.

† al. celebrare.

† al. charitate.

γ ¶ Ecclesiæ communione priuetur.] *Hæc verba non sunt in ipso concilio, & videntur idem significare ac sequentia: sunt tamen in vetustis quoque Gratiani codicib.*

Item Hilarius in concilio Romano ab ipso habito, c. 3. [paulo tamen aliter.]

¶ Non ordinentur pœnitentes, vel illiterati. Cap. III.

Ansel. l. 7. c. 16.

POenitentes vel inscij litterarum, aut aliqua mẽbrorum damna perpessi ad sacros ordines aspirare non audeant. Quisquis autem talium consecrator extiterit; factum suum ipse dissoluet c.

Ex prisca versione.

Corpore autem vitiati intelliguntur non casu, sed propria voluntate abscissi.

Vnde in canonibus Apostolorum, c. 22. & 23. legitur.

¶ Qui semetipsum absciderit, non ordinetur. Cap. IV.

Ansel. 7. cap. 37.

SI quis.

POenitentes.] c ¶ Dissoluet.] Arg. aliquem venire contra factum propriũ si. 35. q. 9. quod quis. 12. q. 1. certe 4. extra de elect. nostri. argu. contra de cler. coniu. diuersis fallacijs. extra de cõcess. præben. cum super quæstione. extra de fil. presby. veniens. Vel dic quod ipse dicitur dissoluere, quia ob ignominiam sui dissoluitur. sic 70. distinct. neminem. & 21. quæst. 2. capit. 1. cum enim ipse ob hoc sit dignus depositione: ipse enim non dissoluet. Ioã. Solu. de iure communi non potest aliquis venire contra factũ suum, nisi in casib. expressis ĩ iure 5. B. CORPORE. CASVS. Dicit Gratianus hic, quòd illi corpore vitiati ordinari prohibentur, qui non casu, sed voluntate propria se absciderunt: quod probat sequentibus capitulis.

5 Adde an & qñ quis possit cõtra factũ propriũ uenire. & not. in l. pe. ff. mort. ff. de adop.

SI quis.] CASVS. In hoc cap. dicitur, ꝙ si quis laicus sibi virilia absciderit, ad clericatũ promoueri non potest: cum

cum sit sui ipsius homicida. Si vero abscinderet, debet deponi, quia sui est homicida. Sequen. cap. patet.
a ¶ Abscindit.] Ex indignatione, vel etiam causa contingentiæ.
b ¶ Clericus.] Sed quid dices de Origene, qui se eunuchũ fecit, vt liberius i occulto posset prędicare tẽpore persecutionis ecclesię inu lierib. tamen postea apud Cæsaream factus est sacerdos? Itẽ Marcus præscidit sibi pollicem, vt sic fieret indignus sacerdotio: & tamen postea factus est sacerdos: vt legitur in historia ecclesiastica. Sed hæc nõ sunt trahenda ad consequẽtiã. 4.q.1. c.vlt.7.q.1.petisti 1.
c ¶ Homicida.] Non quod homicida tũc sit factus: sed ꝓpter homicidij periculũ, quod sequi poterat sectionẽ, dicitur homicida: sicut qui infantẽ exponit, homicida dicitur. 87.dist. cap.vlt. Et est arg. ꝙ non est considerandũ quid eueniat, sed quid euenire possit, vt 22.q.1.ĩ nouo 21. dis.denique. 23.q.5. relegentes. ff.de his qui deiec.vel effu.l. si vero. §.pen.& C. de vsufr. ambiguitatẽ. Arg. cõtra 23.q. 5.de occidendis.
d HI qui vitio.] supra 33.dist. maritum, &c.
QVi partem.] CASVS. Duo fuerunt homines, qui semetipsos absciderunt: vnus sponte, alius casu, cum rusticano operi curam impẽderet. quæsiuit Nucerianus episcopus, an valeant promoueri? Respondet Felix Papa, ꝙ ille qui se abscidit spõte, nõ potest: ille vero qui casu se abscidit, potest promoueri: & si clericus est, non deponetur: quia casus veniam meretur: sed voluntas propria vindicanda est.
e ¶ Digiti.] Forte si haberet superfluos digitos, eos posset præcidere: sicut vngues, vel dentes nimis prolixos præcidere posset. & Hieronymus fecit sibi secari dentes: & Esaias suam linguã amputauit, vt 8.q.1.in scripturis. Arg. contra 35.dist. ab exordio. vbi dicitur. ꝙ Deus nihil superfluũ creauit in nobis, & est arg. ad hoc sup. ca. quis. vbi dicitur ꝙ Dei conditionis est inimicus.
f ¶ Præcipiunt.] idest, permittunt. sic 3.q.1. hac rõne.
g ¶ Casus.] Sic simplicitati & ignorantiæ venia tribuatur. inf. de consec. dist. 2.c.3. & extra de re.permu. cum vniuersorum 2. tamen casus non excusat in amotione terminorum. ff. de termi. mo. l. 2.

SIMILITER CASVS. Nunc dicit Gratianus, ꝙ illi qui à medicis secantur, vel a barbaris, vel qui castrantur a dominis, possunt promoueri, & ad hoc inducit sequens capi.
h ¶ Similiter.] Istud respicit vltimam partem pced. cap. Si

Origines se eunuchum fecit.

Marcus sibi pollicẽ præscidit.

a Ad hoc 7. q.2.§. is ita, 4.q.3.c.ult.

Cap.23.

abscidit a semetipsum: [idest†, si quis amputauit sibi virilia.] non fiat clericus b, quia sui est homicida c, & Dei cõditionis inimicus. ¶ Si quis cũ clericus fuerit, absciderit semetipsum, omnino damnetur: quia sui est homicida.

† Ista est glossa in vetere versione.

Item ex concilio Arelatensi 2.c.7.

¶ Non producantur ad clerum, qui seipsos abscindunt. Cap. V.

HI †, qui se carnali vitio d repugnare nescientes, abscindunt, ad clerum peruenire non possunt.

† *Si qui*] orig.

Item Innocentius scribit Fœlici Nuceriano episcopo, epist.4.c.1.

¶ Non est ordinandus, qui partem digiti volens sibi abscidit. Cap. VI.

In cõc. Tribur. c.33. Poly. l.2.tit.31. Burch. l.2.c.14. Iuo par. 6.c.58. Ansel. l.7.c.35. Pann. l.3.c.43.

QVi partem cuiuslibet digiti e sibijpsi volens abscidit; hunc ad clerum canones non admittũt. Cui vero casu aliquo contigit, dum aut operi rustico curã impendit, aut aliquid faciens se non spontè percussit; hos canones pręcipiunt f & clericos fieri, & si in clero fuerint reperti non abijci †. ¶ In illis enim voluntas est iudicata † quæ sibi ausa fuit ferrum inijcere α: in istis vero casus g veniam meruit.

† Infertur ex isto text. ꝙ aliquid impedit faciendũ quod factum tenet. l. non dubium. C. de leg. & l.1.§. biduũ. ff. qñ app. sit.

† *al. vindicata.*

α ¶ Inijcere.] *In originali sequitur,* quòd scilicet & alij id facere dubitari non possit, in istis, &c.

Similiter h vero intelligendum est de ijs, qui per languorem a medicis secantur, aut a barbaris abscenduntur, aut a dominis castrantur.

Vnde in Nicano concilio, c.1. legitur.

¶ Qui per languorem a medicis desecatur ad clerum valet admitti. Cap. VII.

SI quis a medicis i propter languorem defectus est k, aut a barbaris excisus, hic in clero permaneat. Si quis autem seipsum sanus abscidit; hunc & in clero constitu-

In Tribur. ibi. Ansel. l.7.c.36. Poly. ibidem.

SI quis à medicis.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ si quis per languorem a medicis sectus fuerit, vel casu a barbaris abscisus, vel a domino castratus, poterit promoueri si alias est dignus, & si est clericus, non repelietur. Si quis vero cum sanus esset, seipsum sponte abscidit, non promouebitur, & si promotus est, debet repelli. Sequens. c. planum est.
i ¶ A medicis.] Medicus licite promouetur, si eum non remordet conscientia. extra de ætate, & qualit. ad aures ei enim non imputatur euentus mortalitatis. ff. de offic. præsid. illicitas. §. sicut, & tamen imperitia eius culpę annumeratur. ff. ad legem Aquil. idem iuris circa medium.
K ¶ Defectus est.] Vt tamen non pariat nimiam deformitatem, vt extra de cler. ægro. presbyterum.

Membra potest quis qñque diminuere, ut Hieronym. & Esa.

a Concor. tex. in l.1.ff. de don. facit tex. in l. tutor ff. de susp. tuto.

Medicus potest promoueri.

a ¶ Auda-

a ¶ Audentq;] Qui enim sibi audet manum inferre, multo potius alijs auderet. vt ff. de adi. ed. cum autem. §. excipitur. 23. q. 5. si non licet.
ADDITIO. Et miles, qui se ipsum vulnerauit, punitur secundū id quod habetur. ff. de re milit. omnes. §. qui se.
b ¶ Aut domini.] Qui autem seruum castrat, capite punitur. & seruus & medicus. ff. de [illegible] & [illegible] quo hoc factum est, confiscatur. [illegible]
E Vnuchus. Talis [illegible] cū autem & qñq. pretiotior. ff. ad leg. [illegible]

tum† abstinere conuenit, & deinceps *ε* nullum debere talium promoueri. Sicut autem hoc claret, quod de his, qui hanc rem affectant, audétque a semetipsos abscindere, dictum sit; sic eos, quos aut barbari, aut domini b castrauerunt, si inueniuntur alias ‡ dignissimi; tales ad clerum suscipit regula.

† ἐξεταζόμενον.
‡ ἄλλως ἄξιοι.

ε ¶ Et deinceps.] *His verbis nihil respondet in Græco vulgato codice; sed optime apud Balsamonem: quemadmodum, & in Carthaginensi 6. in capitulis Nicænæ synodi a Teilone, & Thearisto versis.*

Item ex canone Apostolorum vigesimo primo.

¶ Licite ordinetur episcopus, qui per hominum insidias eunuchizatur. Cap. VIII.

E Vnuchus c, si per insidias *α* hominū factus est, vel si in persecutione d, eius sunt amputata virilia, vel si ita natus e est, & est dignus, fiat episcopus *β*.

α ¶ Per insidias.] ἐξ ἐπηρείας, idest, ex insultu, & iniuria.
β Episcopus.] *In Græcis exemplaribus non habetur vox ista, & videtur subintelligi*, κληρικός.

Item ex Martino Bracarensi episcopo in capitulis synod. Græc. c. 21.

¶ Non excluduntur a clero, qui à medicis, vel à barbaris vel à dominis suis castrantur. Cap. IX.

Iuo p. 6. c. 374. Pann. l. 3. c. 56.

S I quis pro ægritudine naturalia à medicis secta habuerit, similiter, & qui a barbaris, aut dominis suis fuerint castrati, & moribus digni fuerint visi, hos canon admittit ad clericatus officium promoueri. Si quis autem sanus, non per disciplinam f religionis; & abstinētię, sed per abscissionem plasmati a Deo corporis existimans posse a se carnales concupiscentias amputari, castrauerit se; non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus officium. Quod si iam ante fuerit promotus ad clerum; prohibitus a suo ministerio deponatur.

Concordat Tuburiensis c. 33.

Item ex concilio Ilerdensi.

¶ Non prohibetur a sacris ordinibus, qui à medicorum incisione claudus efficitur. Cap. X.

Burch. l. 2. c. 35. Iuo par. 6. c. 34. Pann. l. 3. c. 42.

S I quis in infirmitate positus clericus, medicorū incisione claudus g efficitur, promoueri ad sacros ordines eum non denegamus.

Item Stephanus Roberto Metensi episcopo.

¶ Non prohibetur a clero, qui digitum sibi casu abscidit. Cap. XI.

† al. Flauia nus. Iuo p. 6. c. 118. Pann. l. 3. c. 44.

L Ator præsentium Flauius† scilicet clericus ad sanctā sedem Apostolicam veniens detulit a te nobis directam epistolam, qua indagare studuisti, cum a Normannis h nuperrime captum sinistrę i manus digitum habere

[illegible] nus. [illegible] & [illegible]
d ¶ S[illegible] re. [illegible] [illegible] vt dicunt vulgare.
e ¶ Natus. [illegible] des.

S I quis pro ægritudine. CASVS. Dicitur in hoc capite, quod propter infirmitatē a medicis sectus fuerit vel a barbaris vel a domino suo castratus fuerit, si alias dignus est, poterit promoueri. Si quis vero cū sanus esset sibi virilia amputauit, vt a carnali concupiscentia abstineret; ꝓpter hoc, & nō propter abstinentiā nō potest promoueri, & si promotus est, dēt deponi. Sequens cap. patet.
f ¶ Non per disciplinā.] Vt videatur coram hominib. eius continentia, & forte hoc facit propter hypocrisim: sic 35. dis. ecclesiæ principes.
g S I quis claudus.] Nō tñ vt oporteat ipsum ire cū baculo ad altare, vt de consecra. dist. 1. nullus episcopus. tamē secundum legem veterem claudus non ꝓmouebatur. 49. di. c. 1. & vlt.

L Ator præsentiū.] CASVS. Flauius clericus captus a Normannis amisit digitū sinistre manus, & ꝓpter hoc Robertus episcopus suus misit eum ad Papam cum litteris suis: & quæsiuit si posset promoueri. Vrrū. Papa se vidisse qd acciderat. Vnde commendans epm de sua sollicitudine dicit. ꝙ si a barbaris sectus fuerit & alias dignus est, poterit ꝓmoueri cum canones in similib. casib. idem dicant.
h ¶ A Normannis.] de istorū ferocitate habes infra. 7. q. 1. scisertatis 1.
i ¶ Sinistræ.] Idē si dextræ

Claudus an possit promoueri.

Normanni feroces sūt.

De Vngaris habes de consec. dist. 1. concedimus Arch.

dextræ dum tamen non fit deformitas magna, extra eodem c. 1. & extra de cleric. ægrotan. presbyterum maxime si non amisit aliquem de illis, per quos fit signum crucis.

PRæcepta.] CASVS. Presbyter Stephanus inter acutas sudes amisit bursam testiculorũ, dum præsidio fugæ niteretur euadere imminẽtes gladios Barbarorũ qui Thusciã præ omnib. prouincijs deuastabant: & propter hoc Palladius epũs priuauit eũ officio, & beneficio. Stephanus vero conquestus est Papæ de facto episcopi, præcepit ergo Gelasi⁹ Palladio episcopo, vt sibi restituat vniuersa quia sicut canones non patiuntur debilitatos per culpam suam in magnis mẽbris promoueri: ita promoti per casum fortuitum debilitati in membris, non debent repelli.

a ¶ Debiles.] Scilicet voluntate, non casu.

Miles esse non potest qui caret testiculis.

b ¶ Inferiores.] Videbatur quod iste non posset esse sacerdos. quia nec miles esse posset nisi haberet ad minus vnum testiculũ. ff. de re mil. qui cum vno.

c ¶ Postmodũ.] Arg. ꝙ licet quis peruenit ad statũ a quo nõ potest icipere, tamẽ toleratur 29. q. 2. ꝑ latũ. 30. q. 1. ad limina. 32. q. 7. hi, q &c. neq; arg. cõtra extra 3 æta & qual. c. 1. Solũ hic nõ fuit in culpa ibi sic. 15. q. 1. c. fi.

HOC AVTEM.] Hæc est secũda pars dist. in qua dr̃ qđ in prox. cõtinetur. Ioã de Fan. & sic continuatur. dictũ est supra in pluribus capitulis quod nõ repellit a promotione q casu vel ægritudine vel persecutione perdidit membrũ. Nũc vero dicit Gratianus ꝙ hoc non intelligitur de quolibet mẽbro. Nam qui oculum qualitercunque amisit, promoueri non debet ad sacerdotium.

1 Adde hoc quod le. & not. 1. q. 1. cap. 1. in fin. in gl. in ead. ecclesia. Archid.

oculum eius eruit. Ideo Rufinus episcopus priuauit eum officio presbyterij, post hoc factũ postulabat diaconus in sacerdotem promoueri duabus rationibus. Tum quia inuitus oculum amiserat. Tum quia in recompensationem suæ ingiuriæ, quod totum Rufinus episco-

abscissum: sciscitans si ob hoc ad ecclesiasticum ordinem valeat promoueri, an nõ. ¶ Quod & nos reperiẽtes, quia solertia tua magis super hoc solicita à sede Apostolica doceri flagitat, normam iustitiæ semper sequi exoptans, studium tuæ sanctitatis merito collaudamus, reuerentiam tuam scire volentes, quoniam si ita est quod a Normánis digitum ipsum habeat abscissum, ad promouẽdum (si alias dignus fuerit) nil ei nocebit, eo, quod quid de his, q a dominis vel medicis, siue a paganis non sponte talẽ quid patiuntur, sacri cẽseát canones, dilectionem tuam latere non credimus.

Item Gelasius Papa Palladio episcopo.

¶ Tempore sinceritatis dignitas accepta sequente debilitate non amittitur. Cap. XII.

PRæcepta canonum, quibus ecclesiastica regitur disciplina, sicut ad sacerdotium debiles [a] corpore non patiuntur venire; ita & si quis in † eo fuerit constitutus, ac tunc fuerit sauciatus, amittere nõ potest, quod tempore suæ sinceritatis accepit. ¶ Stephanus si quidem presbyter petitorio nobis defleuit oblato, quod habetur [1] in subditis, [Olim sibi ante annos plurimos collatã presbyterij dignitatem, quam re vera immaculati corporis iudicio † suscepisset; sed nuper propter prouinciæ vastitatem (quã Thusciæ præ omnibus, Barbarorum † feritas diuersa sectantium, & ambiguitas inuexit animorum) dũ imminẽtes gladios euadere fugæ præsidio niteretur, acutis sudibus occurrentia sibi septa transiliens, inferiores [b] partes corporis inseruisse suggessit, quæ vix adhibita curatione biennio potuissent abstergi †.] Et ideo frater charissime supradicto locum suum, dignitatemque restitue, quatenus sacrosancta mysteria, sicut consueuit, exerceat. Neq; enim conuenit, ob hoc auferri ante susceptum ordinem, in quo postmodum [c] in inualitudinem corporis casu probatur faciente collapsus.

Ansel. l. 7. c. 30. Iuo p. 6. c. 107. Pann. l. 3. c. 55. Poly. l. 2. tit. 31.
† in eo astu) Iuo.
† al. indicio.
† Adde qui de iure dicantur barbari. no. glo. in proœ. insti. §. quorũ. verb. barbaricæ gentes.
† al. abstringi.

1 Quod habetur.] *Sic est emendatum ex Anselmo, & antiquis codicibus Gratiani. Nam hæc est vsitata forma in epistolis Romanorum Pontificum, vbi propria verba petitionum subiungunt. Antea legebatur:* quod haberet.

2 *Hoc autem non de omnibus membris intelligendum est. Qui enim oculum casu amiserit licet desit voluntas; tamen sacerdotium adipisci non possunt.*

Vnde Gelasius † scribit Rufino episcopo.

† al. Pelagius.

¶ Non sunt præstanda iura sacerdotij cui oculus erutus est. Cap. XIII.

SI euangelica admonitio iracũdiã nec vsque ad verbũ furẽtẽ prosilere permittit, ne si Racha fratri suo quis dixerit, reus sit gehẽnæ ignis: quali putamus pęna plectẽ

Polyc. ibidem. Ansl. l. 11. c. 169. Matth. 5.

SI euangelica.] CASVS. Quidam diaconus ad tantam iracundiam quendam sacerdotem prouocauit, ꝙ ille sacerdos nõ solum percussit diaconum fuste, sed etiam episcopus Papæ significauit, præcipit ergo Gelasius Papa, vt presbyterum detrudat in monasterium: & loco eius aliũ ordinet, nec diaconum in sacerdotẽ promoueat quia

quia sacri canones nullum casum in monoculo excipiunt, vt promoueri possit, nec ei prodest, ꝙ oculum inuitus amisit: maxime cum ad tantam iracundiam sacerdotem prouocauerit, vt ille officium, & iste promouendi facultatem amitteret.

a ¶ Inui-

dum esse, qui nõ solum pugno impie percussit in leuitici hominem officio ministerio seruientem; sed quasi nõ sufficeret ad cædẽ manus, ita (instigante se diabolo) raptus est ad iracundiam, vt fuste non solum percuteret, sed ẽt erueret oculum fratris? Et quamuis huiusmodi excessus grauiori esset pęna plectendus; bene tamen fraternitas tua fecit ab officio eũ presbyterij remouere. Hoc tamen solicitudinis tuæ sit, vt locum ei pœnitẽtię cõstituas, & in aliquo eum monasterio retrudas, laica tantummodo sibi communione concessa. In loco autem illius alium te necesse est ordinare presbyterũ. Nam illi, cui erutus est oculus, non possunt secundum canones sacerdotij iura concedi. Neque enim aliquid ei prodest, quòd oculũ inuitus [a] amisit; cum nec volens quisquam oculũ amisisse credẽdus est; nec sacratissimos canones aliquẽ casum in amissione oculi, qui ad sacerdotium adipiscendum non impediret, suis excepisse [b] regulis inuenimus. sed hoc tãtummodo ad ꝓhibitionem suffecisse videmus patribus, vt qui careret oculo, sacerdotij officium adipisci nõ possit. Sed nec illi vllatenus quasi in compẽsationem iniuriæ [c] sacratus ordo concedi poterit: qui ad tantam sacerdotem proprium potuit iracundiam prouocare, vt & ille officium, in quo erat, amitteret, & iste prouectus sui perderet facultatem.

Iuo p.6.c.111.

DISTNCTIO LVI.

Pars 1

Presbyterorum [e] etiam filij ad sacra officia non sunt admittendi.

Vnde Vrbanus Papa secundus, ait.

¶Filij presbyterorum à sacris prohibentur officijs. C. I.

Presbyterorum [f] filios [g] à sacris altaris ministerijs remouemus; nisi aut in cœnobijs, [h] aut in canonijs† religiose probati fuerint conuersati.

In concilio Claramontensi, c. 25. & Melphiensi, & in concilio. Inno.2.c.19. Setẽtia est in conc. Lateran. sub Alex. iij. p.19.c.2. Ex decret. Gregor. 7.& Vrbani 2. † al. canonicis. Ansi.l.6. c. 150. Iuo p.6.c.410. Pann.l.3.c.51.

al. canonicis. regularibus.

a ¶ Inuitus.] Arg. est ad qõnẽ, ꝙ si sponsa est oppressa à sponso, nõ posset. [1] intrare religionẽ, quia non prodest ei, ꝙ inuita est passa. Quid de hoc sit. in quęstionibus dixi B. Dic, ꝙ ingredi poterit non obstante corruptela: quia non debet esse melioris conditionis malus quàm bonus, nã nemo ex suo delicto, &c. vt ff. de reg. iur. non fraudatur. tamen qui oculum amiserit, remanet tutor, vt C. de excusa. tuto. frater tuus.

1 Arg. contra. 5. dist. ad eius, secundum. H.

b ¶ Excepisse.] Arg. quòd ubi canon non excipit, nec nos excipere debeamus 2.q.5. consuluisti.

c ¶ Iniurię.] Quia pæna vnius non debet conuerti in præmium alterius ff. ad Sylla. l. si sequens. ff. ꝙ met. cau. sicut in exceptione. §. Pedius.

Pæna unius non debet esse ꝓmium alterius.

d ¶ Prouocare.] Grauius delinquit qui me ad iracundiam prouocat, quàm ego. C. ad l. Iul. de vt priua. quoniam. & 23.q.5. cum homo.

Presbyterorum.] Hæc dist. diuiditur in tres partes. In prima parte probat, qđ nullus illegitime natus promouetur, nisi in cœnobijs uel canonica regulari, & hoc probat ꝑ ca. Vrbani. quod solum. cap. continet ius commune. Secunda ibi. [Sed hoc.] Tertia ibi. [Contra.] Ioan. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur. 56. dist. in qua agit Gratianus de filijs presbyterorum, & ostendit qui eorum promoueri possiunt, & qui non, allegando pro vtraque parte, & solutionem ponendo

Filij presbyterorum duplices sunt.

e ¶ Presbyterorũ.] de legitimis filijs nõ est dubium quin licite promoueãtur. infra ead. §. cum ergo. sed illegitimi non: si tamẽ sint in monasterijs, vel canonijs regularib. licitè promouentur, vt j. ead. c. 1. & ext. eo. c. 1. & c. ad abolẽdã. quia ingressus monasterij tollit irregularitatẽ. [2] vt 16 q. 1. legi. 19. q. vlt. ca. vlt. & ĩ auth. de monachis in prin. coll. 1. Licet qdã cõtrariũ dicãt, & dñt, ꝙ religio circa eos nõ plus operat̃, nisi ꝙ facilius cũ eis dispẽsat̃ arg. ꝑ eis. 55 dis. c. priscis. & 50. dis. c. si. ille. Et dico epm posse dispensare circa tales, vt ext. eo. veniẽs. & ca. ex trãsmissã. [3] sed solus Papa dispẽsat cũ eis in epatu, vt ext. de elect. Inotuit. Dicũt tñ quidã, ꝙ circa paternas ecclesias ĩmediate habẽdas sol⁹ papa possit dispensare. arg. ex. eo. ex tua. [4] ꝙ non credo, per illã decr. ueniens Io. Sed certe solus Papa dispẽsat ĩ hoc casu, vt extra eo. c. dilectus filius: & extra eod. c. vlt. vbi de hoc traditur B.

2 Arg. contra extra q cler. uel uouentes. ca. 2. & de apost. ca. 2. ubi de hoc: & ibi uideas.

3 Innoc. intelligit istã decr. de dispensatione Papæ. Aliq cõtra eo. tit. conquerẽte. Archid.

4 Dicas secundũ Rayne. & Host. ꝙ in talibus ecclesijs potest episcopus dispẽsare cum filio illegitimo, ut probatur, in hac. decr. ex tua. cum ibi respondeat ad consultationẽ. Arch.

Presbyterorum. CASVS. Quæsitum fuit an filij presbyterorum sint promouendi? Et rñdet, qđ nõ, nisi in monasterio vel regulari canonia fuerint conuersati.

f ¶ Presbyterorum.] Idem de diaconis & subdiaconis, quia non est alia causa prohibitionis, nisi quia timentur in eis exempla paterni criminis. vt 6.q.1. si quis cũ & etiam propter odium paternum, vt 15.q. vlt. cũ multæ & 24. dist. quando.

g ¶ Filios.] Sed nunquid hoc ad nepotes extenditur? & videtur ꝙ sic: quia nomine filiorum nepotes continentur. ff. de uerb. sign. liberorum. & argu. ff. ad Maced. filium. Sed non est ita: quia odia sunt restringenda, vt de pæn. dist. 1. pœnę. ff. de liber. & posthu. cum quidã. tollitur enim uitium per successionem, ut inf. ead. dñs & licet senator non possit ducere illam cuius pater vel mater artem ludicram fecit: tamen potest illam ducere cuius auus, vel auia artem ludicram fecit, ut ff de ritu. nup. l. lege Iulia §. 1.

Filiorũ appellatione nepotes cõtinentur.

h ¶ Cęnobijs.] Sed hoc ad facilitatẽ dispẽsationis refe-

 ras, vt

Locus non sanctificat.

res, vt quidam dicunt. Idem est vbicunque conuersentur religiosi: quia locus non sanctificat hominem, ut 40. dist. non loca. nam conuersi in monasterijs saepe deteriores sunt alijs, ut 47. dist. quantumlibet.

SED HOC. Haec est secunda pars huius distinctionis in qua probare vult, quod si boni fuerint, non nocent illis natales parentum. & hoc vult probare per 3. auctoritates. Ioan. de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus, quod supradicta intelligunt de filijs sacerdotum, qui paternam incontinentiam imitantur. Sed si sunt bonae vitae, non solum sacerdotes, sed etiam Papae fieri possunt. Quod probatur exemplo Bonifacij, & Felicis & Agapiti, & aliorum, qui fuerunt filij sacerdotum, & tamen ad summum sacerdotium sunt assumpti.

a ¶ Sed hoc intelligendum est. Illud refer ad principium capituli.

OSius. Alias Ozius. Omnia ista exempla intellige de his, qui laicali statu, vel minoribus ordinibus orationibus parentum suscepti sunt: quando suis parentibus licebat uti vxoribus suis infra eo. ut in ergo. Archi.

VNdecunq. CASVS. Ab hoc inco vsque ad § Contra. Probat Gratianus peccata parentum filijs non imputari. est ergo casus istius capitalis. Duae quaestiones factae fuerunt: Augu. Prima fuit, an peccata parentum filijs imputentur. Et respondet, quod non si paterna vitia non sequantur, Semen enim hominis ex quocunque homine bonum est. & Dei creatura est. Secunda fuit, an mali filij contumeliam culpas vituperentur. & respondet, quod non: sicut nec boni filij adulterorum eos ab adulterio excusant.

b ¶ Nulla est. Similis locutio: Vestes quas geritis, sordida lana fuit.

a ¶ Sic

a Sed hoc intelligendum est[a] de illis, qui paternae incontinentiae imitatores fuerint. Verũ si morũ honestas eos commẽdabiles fecerit; exemplis & auctoritatibus non solum sacerdotes, sed etiam summi sacerdotes fieri possunt.

In Pontifica.

[Vnde Damasus Papa scribit.]

PALEA. Cap. II.

OSius Papa fuit filius Stephani subdiaconi. Bonifacius Papa fuit filius Iucũdi presbyteri. Felix Papa filius Faelicis presbyteri de titulo fasciolae. Agapitus Papa filius Gordiani presbyteri. Theodorus Papa filius Theodori episcopi de ciuitate Hierosolymã. Siluerius Papa filius Siluerij episcopi Romę. Deusdedit Papa filius Stephani subdiaconi. Felix enim tertius, natione Romanus, ex patre Felice presbytero fuit. Item Gelasius natione Afer, ex patre episcopo Valerio natus est. Item Agapitus natione Romanus, ex patre Gordiano presbytero originẽ duxit. Cõplures etiam alij inueniũtur, qui de sacerdotibus nati Apostolicae sedi praefuerunt.

†al. Hormisda. Ivo in prolo. Pannor. in prolo. & c. 56. & lib. 3. c. 51.

¶ *In multo vetusto Gratiani codice adscribitur hic nomẽ Paleae. In decimo Vaticano, & alijs quibusdam habetur coniunctẽ cum verbis superioribus Gratiani ad verba, Fęlix enim tertius, vsq; ad finẽ. In alio autem satis etiam emẽdato ista eadẽ cohaerẽt cum superioribus; sed post illa verba,* ex patre Gordiano presbytero originẽ duxit, *sequitur:* vnde Damasus Papa scribit Deusdedit Papa filius Stephani subdiaconi, Bonifacius Papa filius Iucũdi presbyteri, Faelix Papa filius Faelicis presbyteri de titulo fasciolę, Agapitus Papa filius Gordiani presbyteri, Theod. Papa filius Theodori episcopi de ciuitate Hierosolyma, Siluerius Papa filius Hormisdę episcopi Romę. Complures etiam, &c. *Nec vero magnopere mirandum est haec omnia ex Damaso citari, qui vixit ante istos qui hic enumerantur. Liber enim qui Pontificalis dicitur, vbi haec scripta suis locis leguntur, a Damaso coeptus est scribi: ideoque licet ab alijs multa deinde sint addita, retinuit tamẽ primi auctoris nomen: Iuo quidẽ eadẽ fere ista refert ex Gestis Roman. Pontificum. Omnino partem aliquam huius capitis, saltem illam, quae in decimo Vaticano habetur, ab ipso Gratiano scriptam esse constat ex verbis Gratiani in extremo praecedente capite, & capite penultimo huius distinctionis. Auctor vero Paleae, dum vnum per se caput cõficere voluit, ordinem perturbauit, praesertim in repetitione Faelicis tertij, & illud Osio temere adiunxit, quod nulli Romanorum Pontificum nomen fuit.*

Hinc Augustinus ait libro de bono coniug. cap. 16.

¶ Vitia parentum, filijs non imputantur. Cap. III.

VNdecunque homines nascãtur, si parentũ vitia non sectentur, & Deũ recte colãt; honesti & salui erunt. Semen enim hominis ex qualicunque homine, Dei creatura est: & eo male vtentibus male erit, nõ ipsum aliquãdo malum erit. Sicut autẽ boni filij adulterorũ, nulla[b] est

Sen. 4. dist. 33. in fine 32. q. 4. nonne. vndecunque. Ivo in prolog. & p. 6. c. 415. Pann. in prologo. c. 2.

teis deli- ſi an no- ceat filio.

a ¶ Sic mali filij.]Nota ꝙ bonum ꝓcedens non excuſat malum ſequens: nec bonu ſequens purgat malum præcedens, ut 23. q. 5. relegentes. & 14. q. 5. forte & cap. neque. Sed verum eſt, ꝙ non nocet delictum patris filio quantum ad uitam æternam, nocet tñ quod ad ordines item de decu. ſpurij. in prſe. & l. generaliter. §. ſpurios. & Boetius; quid genus aut proauo s. &c. & Iuuenalis.

Tolle tuum Hannibalem. Malo pater tibi ſit Terſites, dummodo tu ſis Eacidæ ſimilis, Vulcaniaque arma capeſſas: Quam te Terſite ſimilem producat Achilles.

† *al. adulteriorum*) orig.

Ad illa uerba, *Iudas aūt genu in*, &c.

defenſio adulterij, † ſic mali filij[a] coniugatorum nullum eſt crimen nuptiarum.

Item Ioannes Chryſoſtomus homilia tertia in Matthaeum.

¶ De eodem. Cap. IIII.

Sent. ibidem. Iuo p. 6. c. 414.

NVnquam de vitijs erubeſcamus parentum, ſed vnũ illud quæramus, a & amplectamur, virtutẽ videlicet. Huiuſmodi enim etiam ſi alienigenam quis habeat matrem, etiam ſi fornicatione pollutã, vel quolibet eiuſmodi de decore ſordidatã; nihil tamen de eius aut vilitate fuſcabitur, aut crimine polluetur. Quod ſi fornicatorẽ ipſum ad meliora conuerſum nequaquam prior vita cõmaculat, multo magis ex meretrice natus, & adultera ſi propria virtute decoretur, parentum ſuorum nõ de decoratur opprobrijs. *Item infra.* ¶ Nõ eſt omnino nec de virtute, nec de vitio parentũ aut laudandus aliquis, aut culpãdus: nemo ĩde vere aut obſcurus aut clarus eſt: immo etiam (ſi quiddam a communi b opinione abhorrens dicẽdum eſt) neſcio [b] quomodo ille magis reſplendet qui ex parentibus [c] a virtutibus prorſus alienis, ipſe tamen fuerit virtute mirabilis.

a ¶ Quęramus.] *In uerſione, quæ nunc vulgata eſt legitur,* atq; omnibus ſtudijs aſſequamur nobilitari propriarum honore virtutũ. *Græcè integer locus ita habet*, παιδὶ μὴ καὶ ἡμᾶς διασοῦτον μηδέποτε ἐγκαλύπτεσθαι ἐπὶ τῶν προγόνων κακίᾳ, ἀλλ᾽ ἓν μόνον ἐπιζητεῖν τὴν ἀρετὴν

b ¶ Si quiddam a communi.] *Sic eſt emendatum ex Græco* εἰ δὲ ἔχει τι καὶ παράδοξον εἰπεῖν *Antea legebatur, quemadmodum fere & in vulgata verſione, & apud Iuonem,* vt conſideratius aliquid dicamus, aut expreſſius.

Item Hieronymus in epiſtola ad Pammachium contra errores Ioannis Hieroſolymitani.

¶ Non parentum, ſed propria culpa quemque condemnat. Cap. V.

Iuo p. 6. c. 413.

NAſci de adulterio, non eſt eius culpa, qui naſcitur, ſed illius qui generat. Quomodo in ſeminibus non peccat terra, quæ fouet; nõ ſemen, quo in ſulcis iacitur, non humor & calor, quibus temperata frumenta in germen pullulãt; ſed uerbi gratia, fur & latro, qui fraude, & vi eripit ſemina; ſic in generatione hominũ recipit terra, ideſt vulua, quod ſuum eſt, [d] receptum confouet, confotum corporat, corporatũ in mẽbra diſtinguit, & inter illas ſecretas ventris Anguſtias Dei manus ſemp operaẽ idẽq; eſt corporis creator & animę. Noli deſpicere bonitatẽ figuli tui, qui te plaſmauit, & fecit, ut voluit. Ipſe eſt Dei virtus, & Dei ſapiẽtia, q in utero virginis ędificauit

Eccle. 33.
1. Cor. 1.
2. Iud. 11.

1 NI mala parentum ſi lijs non imputantur. ff. de docu. l. 2. §. 2. & ul. & filius fugitiui. fugitiuus filius non eſt. ff. d̃ fug. l. 1. ſecundũ Laur.

NVnquam.] CASVS. Dicit Ioa. Chryſo. quod nunquã filius debet eru beſcere de uitijs parentum, dummodo ſit uirtuoſus. Nam quãtumcũque quis matrem habeat vilẽ & pollutã, nũquã de eius uilitate obfuſcabiẽ uel polluẽ: q a ſi fornicatrix, vel fornicator poſt pęnitẽtiã ex uita nõ maculatur, multo minus maculaẽ filius de meretrice natus, ſi uirtute propria decoratur: imò magis laudãdus eſt quam natus ex bonis & nobilib. parẽtibus: ſi malitiam ſequatur, & malus ſit.

b ¶ Neſcio.] Hoc vult dicere, ꝙ ille, q natus eſt ex parentibus prorſus alienis a virtutibus, dum tamen ipſe ſit bonus, melior eſt quã ille q natus eſt de bonis parẽtibus, licet ipſe etiam ſit bonus. 2

c ¶ Parentib.] ideſt ratione parentum.

NAſci.] CASVS. Rufinus natus fuit ex adulterio, & iõ deſpiciebat creatorem, qui ſic eũ formauerat, & culpabilem & peccatorẽ ſe propter hoc reputabat. Sed Io. Chryſoſtomus ſcribit cõtra eũ, & docet, ꝙ propter hoc non debet deſpicere Dominũ, nec ſe peccatorẽ reputare quia nõ ipſe, ſed q eum de adulterio generauit, peccauit, ſemine abutẽdo: ſicut nec peccat ſemẽ, quod in ſulcis naſcitur, ſed peccat fur qui rapit: & cõſolatur eũ duobus exemplis. ſ. Iepte, q licet fuerit filius meretricis, tñ ſanctus fuit. Et exẽplo Eſau, q licet natus fuerit de legitimo coniugio, tñ malus fuit & peſſimus.

2 Magis. n. admirabilis eſt, qui exẽplar non habuit, & bonus eſt, quã qui habuit, & bon' eſt. arg. 96. diſ. in ſcripturis. Archid.

Mulieres ad quid produ cuntur.

3 Et eſt maximum in mulieribus concipere, & c. ff. de ædilit. ed. quæritur. §. 1.

item quo ad ſucceſſionem, ut 6. q. 1. ſi quis cum. item quo ad alias pęnas, ut 1. q. 4. §. item peccato Mitius tamen loquitur lex de illis, qui ſpurij ſunt, ꝙ non obſtet eis hoc, quin poſſint eligi ad decurionatum, quia non eſt impedienda dignitas eius, qui nihil admiſit, 1 vt ff.

d ¶ Quod ſuum eſt.] Mulieres enim ad hoc natura genuit, ut partus ederent, 3 ut C. de indict. uidui. l. 2. & pudor eſt fœminis nuptiarum præmia non habere, ut 32. q. 2. pudor.

a ¶ Sanctos.] Tamen in hoc non fuit sanctus, ꝙ temerarium iurm voluit seruare. vt 22.q.4. vnusquisque. ADDITIO. Ibi inuenies hanc historiam, secundum Hu.

b ¶ Triticum 24.q.1. quoniam vetus.

SPonsus. CASVS. Dr in hoc c. ꝙ Christus, qui quotidie vocat bonos malos ad nuptias suas nasci uoluit ex bonis & malis parētib. vt eius exemplo discamus, uitia parentum nobis non obesse.

c ¶ Sponsus.] Ecclesia uocatur sponsa Christi: quia adhuc per delictum separari * potest ab ipso. sicut spōsa a sponso ante cōsummatum matrimonium, sed in futuro sæculo dicetur vxor, quæ modo sponsa dicitur. 7. q. 1. sicut vir.

Ecclesia est Christi spōsa, & non vxor.

* Non tota, sed in partib.

SAtis. CASVS. Quidam episcopus volebat priuare quosdā clericos officio & beneficio propter peccata parentū. Sed dicit Greg. satis esse peruersum, ut deijciatur ab officiis uel gradu, quē propria facinus, vel culpa non deijcit.

d ¶ Satis peruersum.] Illud est intelligitur de iā promoto. talis enim pp delictum alterius non priuat iure suo. non enim priuādus est qs iure suo, nisi pro grauissimo delicto. vt 16.q.7. inuentum. & 71. dist. gesta. excipiūt quidam casum in eo, qui ignoranter adeptus est beneficiū pecunia patris, vt 1.q.5. cap. 1. Sed illud nō perdit qa furtiuū est. Sed quid si pater cōmisit crimen læsę maiestatis, nonne filius priuā dus est beneficio, cum sit infamis fact? ut 6.q.1. si qs cum. & infames pmoti etiā deijciūt, vt 6.q.1. infames. Nō, quia cum clericus sit, est a iurisdictione principis exemptus † ut 96. dist. duo. 1.q.4.5. ecōtra tamen si. Itē fallit illud extra de eccle ædi. ad. ad audiētiam. & ext. de cle. ægro. c. 2. vbi quis sine culpa, priuatur iure suo: hoc tamen scias, ꝙ multoties quis punitur sine culpa, sed non sine causa. ut extra vt lit. nō contest. quoniam. supra 34. dist. si cuius vxorem.

Patris delictum etiam grauissimū non tollit filio beneficium.

† Exēptus. Idē Alber. l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. Lud. Ro. sin. 686. Ang. tracta. male. uerbo che hai tra-

DOminus noster. CASVS. Hiero. fuit interrogatus an ille qui nascitur de adulterio, repellatur a sacerdotio. E. respōdet ꝙ nō, si est bonæ uitæ. & hoc probat exemplo Christi, qui nasci uoluit de adulterinis commistionibus & alienigenis, dans nobis fiduciam vt vndecunque nascamur, si boni erimus, quod non repellimur a sacerdotio, & quod Christus natus fuerit de adulterinis commistionibus probat per genealogiam, incipiens a Iuda Patriarcha, qui cum Thamr a nuru sua incestum & adulterium commisit, & ex alia generatione plures nati sunt, post quos Dauid, ex quibus Christus originem duxit.

e ¶ Sacerdotio.] Nō intelligas, ꝙ ipso iure possit promoueri: sed hoc ideo dicit: quia eps tenetur in hoc casu dispensare, quia dispensatio quandoque est debita, vt dixi 56. dist. vt constituerētur.

f ¶ Repellitur.] Sed nonne filij sacerdotum serui sunt eccle-

dito la tua patria col. 7. Gem. cap. vt cōmissi. de hær. in 6. Pa. c. cum laicis de iu. pa. sed Ioa. Imo. l. in insulā in prin. so. ma. Phi. Fran. c. Fęlicis. §. si quis. in glo. ver. Pontificalē. de pœnis in 6. & Præpos. hic dicunt gl. esse ueram in maiestate tēporali. secus in ecclesiastica idē Hēti. Bohic. in ca. uergētis. de hæret.

Filij sacerdotum an sint serui ecclesiæ.

sibi domum Iepte inter viros sanctos[a] Apostoli voce numeratus meretricis est filius. Sed audi. Esau de Rebecca, & Isaac genitus hispidus tam mente, quā corpore, quasi bonum triticum [b] in lolium; auenasque degenerat: quia non in seminibus, sed in voluntate nascentis causa uitiorum est atque uirtutum.

Item Augustinus contra Faustum, lib. 22. c. 64.

¶ Iniquitates parentum filijs obesse non possunt. Cap. VI.

SPonsus [c] ille, qui vocaturus erat ad nuptias bonos & malos, suis congruens inuitatis, nasci etiam voluit de bonis & malis: quo exemplo discant fideles parentum suorum iniquitates sibi obesse non posse.

Math 22.

¶ *Apud B. Augustinum, lib. 22. contra Faustum, c. 64 sic legitur.* Fideles enim eius venturi ex omnibus gentibus, etiam exemplo carnis ipsius discere debuerunt, parentū suorum iniquitates sibi obesse non posse. Proinde sponsus ille suis congruens inuitatis, qui vocaturus erat ad nuptias bonos & malos, etiam nasci voluit de bonis, & malis. *Et ex his compositum est hoc caput.*

Item Gregorius ad Columbum episcopum Numidiæ, lib. 10. epist. 8.

¶ Non aliena culpa, sed propria aliquem ab eo, quo fungitur, deijcit gradu. Cap. VII.

SAtis peruersum, [d] & contra ecclesiasticam probatur esse censuram, vt frustra pro quorūdam voluntatibus quis priuetur, quem sua culpa, vel facinus ab officio, quo fungitur gradu, non deiicit.

Item Hieronymus.

¶ Ex adulterinis nati coniunctionibus a sacerdotio non prohibentur. Cap. VIII.

DOminus noster Iesus Christus voluit non solum de alienigenis, sed etiam de adulterinis commistionib. nasci nobis magnam fiduciam præstans, vt qualicunque modo nascamur dum tamē eius vestigia imitemur, ab ipsius corpore non separemur cuius per fidem membra effecti sumus. Et sicut ille uerus est pōtifex ex adulterinis natus coniunctionibus, ita qualicunque ordine natus sit aliquis tantum† ut perfectam fidem habeat, & quod fide tenet, operibus impleat, sitque litteratus, & vir unius uxoris, nequaquam a sacerdotio [e] repellitur. [f] Iudas enim

Ans. l. 6. c. 140. Poly. l. 2. tit. 31.

† al. tamen.

ecclesiæ, vt 15. q. vlt. cum multæ, qualiter ergo promouentur non adepta libertate? Sed dic, quòd illud loquitur de his, qui quasi legitimè, & solenniter ducunt 1. Vel derogatum est ei contraria consuetudine. 4. dist. §. leges.

reas imagines, & alias sibi nocendo.

a ¶ Fraterna discordia.] Quam habuit contra Isaac. 32. q. 4. recurrat.

b ¶ Potestas.] Hanc olim habuerunt potestatem mulieres, vt de licentia, vel ptate ipsarũ viri possent accedere ad ancillas suas 2. & filij ita nati dicebantur potius filij dñæ quã ancillæ: sed erat legalis filius dominæ, & carnalis filius ancillæ: ita secundũ legem Mosaicã mulieres poterant adoptare filios 3. sed secundum legem Iustiniani non possunt, nisi filij eius sint in acie amissi, vt Instit. de adop. §. fœminæ.

1 Scilicet ut uxores, non ut concubinas, & ita et intelligitur. 81. d. quidã Fm Vincen. Goff. & Innoc. qui ita no. extra de cohabi. cler. & cap. 2. De hoc no. 23. distin. cos. Arch.

2 Vt 32. q. 3. dicit.

3 A sic sacerdotes habere uteris cum mulieribus, nota. in l. c. Iust. & in l. si pater. §. si. & in l. si arrogator, penult. ff. de adop.

Ismael. Gen. 38. Ruth. 4.

patriarcha concubuit cum Thamar nuru sua, & ex illo concubitu nati sunt Phares, & Zaran, inde postea Salmon, qui fuit dux in deserto: inde Obeth α; inde quoque Booz, inde postea Isai, qui fuit pater Dauid. Ex illa ergo progenie origo ducitur Christi, qui verus sacerdos est: ideoque si filij eius sumus; quæ ipse fecit, nos imitari debemus.

α ¶ Inde Obeth.] *In primo capite Euangelij S. Matthæi, Booz dicitur genuisse Obeth.*

Item Augustinus de vnico baptismo contra Donatistas, lib. 1. c. 15.

¶ A populo Dei non separat aliquem materna conditio, sed propria culpa. Cap. IX.

Iuo p. 8. c. 61. Pann. l. 6. c. 47.

ISmael, vt separaretur a populo Dei, non obfuit mater ancilla, sed obfuit fraterna discordia [a]: nec profuit potestas [b] vxoris, cuius magis filius erat; quia per ipsius iura coniugalia, & in ancilla seminatus erat, & ex ancilla susceptus.

CONTRA. Hæc est tertia pars huius disti. in qua probat contrariũ eius quod præmittitur. Ioa. de Fan.

CASVS. Hactenus probauit ꝙ peccata parentu filijs nõ imputantur. Nũc vult probare contrarium per sequens cap.

3 *Contra Bonifacius martyr scribens Echeldobaldo Regi Anglorum.*

¶ Vitia parentum etiam ad posteros transferuntur. Cap. X.

Iuo p. 8. c. 224.

SI gens Anglorum (sicut per istas prouincias diuulgatũ est, & nobis in Frãcia, & in Italia improperatur, & ab ipsis paganis improperium est) spretis legalibus connubijs, adulterando, & luxuriando ad instar Sodomiticæ gentis fœdam vitam duxerit; de tali commistione meretricum æstimãdum est degeneres [c] populos, & ignobiles & furentes libidine fore procreandos, & ad extremum vniuersam plebem ad deteriora, & ignobiliora vergentem, & nouissimè nec in bello sæculari fortem, nec in fide stabilem: & nec honorabilẽ hominibus, nec Deo amabilem esse venturam: sicut alijs gentibus Hispaniæ, & Prouinciæ, & Burgundionũ populis contigit: quæ sic a Deo recedentes fornicatæ sunt, donec index† omnipotens talium criminum vltrices pœnas per ignorantes legem Dei, idest† per Sarracenos venire, & sæuire permisit [d].

† al. vindex.

† al. etiam.

SI gẽs. CASVS. Improperabat Bonifacio I Italia, & Frãcia, & etiam ab ipsis paganis, ꝙ gẽs Anglorum ducebat fœdam vitã adulterando, & fornicãdo ad instar Sodomiticæ gentis. Scribit ergo Bonifacius martyr. Regi Anglorũ, dicẽs non esse mirum, si nuper fuit in bello deuictus: cũ ex tali cõmistione vilis gẽs oriat, & libidinosa, nec Deo amabilis: & hoc probat exemplo Hispanorum & Prouincialiũ & Burgũdiorũ, qui tã diu fornicati sũt donec per Sarracenos puniti & deuicti fuerũt.

c Degeneres. Quo ad fortitudinẽ & nobilitatem, vt 35. q. 3. quædam.

d ¶ Permisit.] Not. ꝙ pp delictũ pmittit Deus i ferri 4. pœnas ut 5. q. 5. nõ omnis 16. q. 1. & tẽporis. & c. reuertimini & 7. q. 1. scissitaris.

Vnde. Istud unde, ita continuatur: peccata parentum nocent filijs: unde non possunt promoueri nisi in cœnobris: uel nisi dispensetur cũ eis. Quod sequitur, planum est usque ad cap. apostolica.

β ¶ Per ignorantes.] *In epistola B. Bonifacij martyris, quæ vna cum multis alijs extat manuscripta in codice sæpe memorato bibliothecæ Dominicanæ) legitur:* per ignorantiam legis Dei, & per Saracenos, &c. *cum qua lectione concordant aliquot vetusta Gratiani exemplaria, & fere etiam Iuo.*

4 Ad hoc 23. q. 5. remittuntur, & §. hinc notandum, & quæst. 4 si quos. Arch.

sup. ead. c. presbyterorum.

Vnde [e] *Vrbanus in fine superioris capitis distinguendo subiunxit.*

ISmael. CASVS. Abraham auctoritate, & licentia uxoris suæ, scilicet Saræ cognouit Agar ancillã, & ex ea genuit Ismaelem: qui repulsus fuit a populo Dei, non ideo quia natus fuerat de ancilla, sed quia faciebat iniuriam fratri suo Isaac, compellendo ipsum adorare terreas imagines, & alias sibi nocendo.

e ¶ Vnde.] Istud unde, continuatur ei quod dixi supra in illo. §. sed hoc in prin.

Apostolica.] CASVS. In quadam ecclesia episcopali duo fuerunt clerici: vnus fuit electus ab ecclesia, & canonicè, qui dignior erat, altero electo ab ecclesia, & digniori obiiciebatur, quod erat filius sacerdotis. Super hoc fuit consultus Papa, qui mandat electum canonicè consecrandum, non obstante eo quod dicitur filius sacerdotis: si alias dignus inueniatur.

a ¶ Ab ecclesia.] Nota quòd dicitur ab ecclesia electus, qui à maiori parte capituli est electus, ut extra de elect. cum nobis. ff. ad munici. q. maior. extr. de elec. cum inter. in prin.

b ¶ Cæteræ.] impropriè ponitur, sic 26. dist. deinde 1. uel nomine cæterorũ omnes 2. comprehẽduntur, ut ff. de uer. sig. cæterorum.

HOC AVTEM. Dicit Gratianus, quòd supradicta cap. in quibus dictum est quòd filij presbyterorũ possunt promoueri, ex dispẽsatione loquũtur, nec faciunt regulam generalẽ, quod probat seq. cap.

Coenomanẽsẽ.] CASVS. In ecclesia Cœnomanen. electus fuit in episcopum quidam filius sacerdotis: quare quæsiuit Barth. Turonẽ. archiepiscopus, an propter hoc eum deberent repellere. Et respõdet Papa, quod non, si alias bonus est: non tamen uolumus ut in posterum hæc regula recipiatur, sed ut ad tempus necessitati ecclesiæ consulatur.

c ¶ Electum.] Hodie non sunt tales eligẽdi, sed postulãdi a solo Papa, quia metropolitanus cum electo in episcopũ non posset dispensare, ut extra de electio. innotuit.

d ¶ Sed ad tempus.] inf. 1. q. 7. tali Ioan.

CVM ERGO. Iste §. respicit illũ §. sup. sed hoc intelligẽdũ. Et dicit Gratianus, quòd illi qui dicuntur ibi esse promoti in summos Põtifices, intelliguntur esse nati non de fornicatione, sed de coniugio legitimo: quod olim fuit licitum omnibus sacerdotibus: nunc autem licet tantum orientalibus.

e ¶ Cum ergo.] Respicit primum §. huius dist.

f ¶ De fornicatione.] Non dicit bene: quia si essent legitimi sine dispensatione promouerentur.

QVOD AVTEM CASVS. Obijcit Gratianus sibi in hoc. §. & postea soluit dicens, quòd illud quod dictum est sup. in c. undecumque, quòd uitium originis non imputatur semini: uidetur contrariũ ei, quod dicitur in Ecclesiastico, quòd adulterorum filij abominatio sunt Domino. Sed dicit illud sic esse intelligendum, sicut intelligitur quod supra dictum est de filijs presbyterorum, vt illi tãtum dicantur abominatio esse Domino, qui paterna vitia vel flagitia eorum sequuntur.

g ¶ Negatur.] Supra ead. vndecumque.

Electus à maiori parte capituli dicitur electus ab ecclesia.

1 Sic infra c. proxi.

2 De hoc ẽt leg. & not. 50. dis. ut cõstitueretur. & secũdum hoc dic, cæteræ, id est, si oẽs, Arch.

Illegitimi sunt postulandi.

¶ Si religiosi inuenti fuerint filij sacerdotum, ordinentur. Cap. XI.

¶ *Rubrica huius capitis abest ab aliquot vetustis (neque enim est vlla capitis distinctio.) & præponitur sequenti capiti,* apostolica.

Nisi aut in cœnobijs; aut in canonijs † religiosè probati fuerint conuersari.

† al. canonicis.

Item Alexander II.

¶ De eodem. Cap. XII.

Apostolica auctoritate præcipimus vobis, vt si eum, qui ab ecclesia [a] electus est, altero digniorem esse, canonicamq; eius electionem probaueritis; fulti nostra auctoritate consecretis. Nam pro eo, quòd filius sacerdotis dicitur, si cæteræ [b] virtutes in eum cõueniant, nõ reijcimus; sed suffragantibus meritis conniuendo eum recipimus.

Ansel. l. 6. c. 29.

Hoc autem, quod de filijs sacerdotum dicitur, ex dispensatione ecclesiæ introductum videtur, & quod ex dispensatione introducitur, ad consequentiam regulæ trahi non poterit.

Vnde Vrbanus Papa II. scribit Bartholomeo Turon. archiepiscopo.

¶ Filij sacerdotum non prohibentur ab episcopatu, si cæteræ virtutes in eis inueniantur. Cap. XIII.

Coenomanensem electum [c] pro eo, quòd filius sacerdotis dicitur, si cæteræ virtutes in eum cõueniunt, non reijcimus: sed suffragantibus meritis patienter suscipimus: non tamen, vt hoc pro regula in posterum assumatur: sed ad tempus [d] ecclesiæ periculo consulitur.

Ansel. l. 6. c. 29. Pann. l. 3. c. 53.

Cum ergo [e] ex sacerdotibus nati, in summos Pontifices supra leguntur esse promoti, non sunt intelligendi de fornicatione [f], sed de legitimis coniugijs nati: quæ sacerdotibus ante prohibitionem vbique licita erant, & in orientali ecclesia vsque hodie eis licere probatur.

Supra c. Osius.

Quòd aũt vitiũ originis semini imputari negatur. [g], videtur esse contrarium illi sententiæ: [Adulterorum filij abominatio sunt Domino.] Sed sicut supra dictum est de presbyterorum filijs; ita & hoc de filijs adulterorum intelligendum videtur, vt illi dicantur esse abominatio Domino, ad quos paterna flagitia hæreditaria successione descendunt. Similiter & illud Vrbani intelligendum est, quod ipse scribit Petronio Legionen. episcopo.

Sapien. 3. sed paulo aliter.

Quia.]

Quia.] CASVS. Hoc e. intelligitur ex dispensatione, sicut illud cap. Cœnoma. Petronius qui de adulterio natus est, fuit in episcopum Legion. electus: qui post electionem ad Apostolicum veniens humiliter est confessus: Papa vero audiens ipsum esse bonæ famæ, & bonæ

Item qui in ægritudine.] CASVS. Hic intitulatur 57. dist. in qua dr̃ hominē in ægritudine baptizatum non promouendum.

d ¶ Aegritudine.] In hac dist. traditur, q̃ qui baptizat in ægritudine, nō est promouendus: & est intelligendum de tali, q cū sanus esset, distulit baptizari: sed timore mortis petijt baptismū, causa aūt huius cōstitutionis est, quia præsumitur nō verè pœnitens, qui mortis causa est pœnitēs, & sic præsumūtur peccata non esse ei dimissa: si nō statim morerentur, præsumeret ecclesia peccata ei dimissa esse, vt de pen. dis. 7. nullus. & sic ecclesia circa idem factū habet cōtrarias præsumptiones, sed diuerso respectu de consecr. distin. 4. perlatum.

Baptizatus in ægritudine non est promouendus.

a ¶ Sacerdotibus ante.] *Hic ostendit apertè Gratianus se in ea fuisse opinione, aliquādo in Latina ecclesia p̄sbyteris etiam licuisse vti coniugio, quod in ecclesia Græcorum & olim, & nunc permissum est. Id vero minimè ita esse superius initio dist. 31. est ad notatum. De illis vero, quos antea narrauit creatos fuisse summos Pontifices, dicendum est eos, antequam patres ipsorum vllo sacro ordine essent decorati fuisse generatos.*

Pann. lib. 3. c. 54.

¶ De eodem. Cap XIV.

Quia simpliciter ad sedem Apostolicam veniens humiliter peccatum confessus es, quod pontificij tui videbatur officium impedire; videlicet, quòd ex matre non legitima procreatus sis, quam viuente propria vxore pater tuus cognouisse dignoscitur † a: Nos Apostolicæ mansuetudinis gratia admonēte, à cæteris, quæ sacerdotium impediūt, criminibus, tam tui professione, quàm fratrum testimonio, qui tecum sunt, immunem te agnoscentes, & vitam b tuam religiosam audientes, ab huius te peccati vinculo absolutum in suscepto sacerdotali officio confirmamus c.

† al. dicitur.

DISTINCTIO LVII.

Item, qui in ægritudine d constitutus baptizatur, presbyter ordinari non debet.

Vnde in Neocæsariensi concilio, cap. 12. legitur.

¶ Non ordinetur, presbyter, qui in ægritudine constitutus baptizatur. Cap. I.

Polyc. li. 2. tit. 31. Burch. li. 4. c. 13. Iuo p. 1. c. 227. & p. 6. c. 101.

Si quis e in ægritudine constitutus, fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius voluntaria, sed ex necessitate est f: nisi fortè postea g ipsius studium, & fides probabilis fuerit, aut † hominum raritas h exegerit.

† al. &

¶ *Quod canon hic statuit, videtur multo ante in Romana ecclesia obseruatum, quemadmodum ex epistola Cornelij Papæ de Nouatiano patet, cuius verba relata ab Eusebio Historiæ Eccles. lib. 6. c. 35. istuc spectantia hæc sunt:* Qui quidem, vbi exorcistarum præsidio, spiritu illo malo esset liberatus, & post in tam grauem morbum, vt iam fermè mori putaretur, incidisset: in lecto, in quo decumbebat, aqua circumfusus baptismum accepit: *& paulo post, cum de ipsius ordinatione agit, adiungit:* Qui quidem episcopus, non solum ab vniuerso clero; sed etiam à

Si quis.] CASVS. Quæsitum fuit in cōcilio Neocæsarien. an ille, q est in ægritudine baptizat⁹ debeat ordinari presbyter. Et rñ. quod nō: quia fides illius non præsumitur voluntaria, sed metu mortis facta: si tamē postea bonæ vitę apparuerit, aut raritas hominum exegerit, poterit promoueri.

e ¶ Si quis.] Intellige adultus: nam pueri ab hæreticis baptizati promouentur, vt 1. q. 4. placuit.

f ¶ Sed ex necessitate est.] Præsumitur. & sic canō præsumit hoc in deteriorē partē 2. similiter 30. q. 5. aliter. Sed cū hæc irregularitas proueniat à peccato & baptismus tollat peccatum: quare nō tollit irregularitatē ipsius? Rñd. qa baptismus inducit hanc irregularitatē: vnde nō potest eā tollere: quia eadē res nō pōt hic contrarios effectus. arg. extra de bap. maiores. vltra medium, ibi: sed hæc tāquā impossibilia. sic sup. 26. dist. deinde. sic eadē causa nō pōt parere obligationem & liberationem, vt ff. de sol. qui hominē. c. vlt.

Baptismus, an tollat irregularitatem.

: Scilicet, q̃ peccata non sunt ei dimissa: & hec præsumptio nō pōt tolli per baptismū: cū sm̃ Laur. & Io. eā inducat: sed tollitur per aliā præsumptionē. s. per sequentē bonā conuersationē, ut in c. cōtinebatur. At. h.

bonæ vitæ ab his qui secum erant, ipsum confirmauit in dignitate ex dispensatione.

a ¶ Dignoscitur.] Arg. contra ff. de acq. hæred. sed & si de sua.

b ¶ Et vitam.] Ex quo plura fecerunt pro ipso, & tantum vnum faciebat contra ipsum, & non debuit impediri eius promotio. 28. dist. de Syracusanæ. & 13. distin. duo mala 1.

Vbi de hoc. Sed si aliqd est pro in, &c. ut not. 71. dist. c. 2.

c ¶ Confirmamus.] Et hoc fit ex dispensatione. Ioan.

g ¶ Postea.] Et ita per sequens factum eliditur præcedens præsumptio. sic de cōsecr. distin. 4. tunc valere 35. q. 1. cum per bellicam, sic quandoque præsumptio sequens elidit præcedentem, ut ff. de in integ. restit. diuus.

h ¶ Raritas.] Arg. q̃ propter raritatem hominum aliqua conceduntur, ut 55. dist. cap. priscis. 1. q. 7. talis.

Item ex monachali.] CASVS. supra in 54. distinct. dictum fuit, quod serui ordinari non debent, nisi voluntas dominorũ accesserit. Sed quia in quibusdam locis monachis seruis comparantur, cum non habeant proprium, nec sint suæ voluntatis, vt 12. quæstio. 1. non dicatis. ideo Gratia. ponit hanc 58. dist. in qua ostẽdit monachũ ad ecclesiasticũ officiũ non promoueri nisi de volũtate proprij abbatis, & etiam de consensu conuentus.

a ¶ Item ex monachali.] Supra 55. d. c. priscis. dixerat, quod monachi possunt pˢ̃fici parochialibus ecclesijs: sed ne crederet aliqs, ꝙ hoc posset fieri sine licentia abbatis: ideo ponit hanc dist. &c.

Clericus sine sui prælati licẽtia nõ est transferendus.

Nullus.] CASVS. Quæsitum fuit a Gregorio, an episcopus possit monachum promouere ad officium clericatus, vel ad dignitatem. Et respondet, ꝙ nõ, nisi eum abbas obtulerit ꝓpria volũtate sibi. Quod sequitur, planum est, vbi dicitur, quod fit ex dispensatione, ad consequentiam trahi non debet ad quod inducit seq. cap.

b ¶ Abbas.] Nota. ꝙ nullus monachus potest promoueri ad ecclesiasticos honores, nisi cum licentia abbatis, vt 16. q. 1. si qs monachus. &c. cum ꝓ vtilitate. idẽ intelligẽ de quolibet clerico, vt sine licentia prælati sui nõ possit ab episcopo transferri [1] ad alium locũ, cum nec clericus episcopi ab archiepiscopo, quia omnium consensus est requirendus quorum ius læditur, vt 54. distin. nullus. 9. q. 3. per singulas. Et non solum voluntas abbatis est requirenda, sed ẽt monachorum, vt 19. q. 3. statuimus, Nam hæc est quædam alienatio. vnde non potest fieri sine consensu omnium. vt 12. q. 2. sine. Ioan. & quod dicitur de episcopo, credo falsum si causa subest. extra de exces. præla. sicut.

[1] Idem not. hic Hug. & Lau. in vtroque dicto. Ad qđ facit quod lig. & not. 7. q. 1. eps̃ de loco. & idẽ sentit hic Ioan. de Fant.

Si quis.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ eps̃ non potest alienum monachum promouere ad clericatum, vel facere abbatem in suo monasterio, nisi de voluntate proprij abbatis: quod si fecerit, communione suæ plebis sit contentus, & promotus remouebitur ab eo qđ accepit.

c ¶ Maiorẽ.] Ex hoc loco vr̃, ꝙ monachus possit esse prælatus in ecclesia sęculari, ꝙ eps̃ possit esse. nõ est dubiũ, vt 18. q. 1. statutũ. Item ꝙ plebanus possit esse, habes 16. q. 1. monachos. & c. in parochia. Itẽ ꝙ canonicus secularis possit esse. vt 74. dist. quorundã. Itẽ ꝙ vice dñs epi possit esse, vt quia eps̃ debet habere testimoniũ à monachis, vt 2. q. 7. cum pastoris. sed œconomũ debet hr̃e eps̃, vt sit ei testis, vt 16. q. 7. qm̃ in quibusdam ergo põt esse œconomus, vel vicedominus episcopi. & istud H. admittit. arg. contra 16. q. 1. de præsentium. De hac materia notaui 16. q. 7. in nona. põt tñ intelligi [2] qđ hic dicitur, de ecclesia monachali, quæ episcopalis etiam fuit.

Monach. põt esse in ecclesia sæculari esse prælatus.

d ¶ Suæ. Si supra dist. 18. placuit. Sed contra infra 4. q. 5. c. 1. Dic vt in dicto c. placuit.

Item qui.] CASVS. Supra dist. 51. in aliquo fecit mentionem de illiteratis & promotis sine interstitijs temporum, & inde sumpta occasione specialem ponit Gratianus tractatum de his, docens tales non esse promouendos. Casus istius c. habetur i. o. 56. dist. qui ecclesiasticis.

e ¶ Itẽ.] Dictum fuit sup. dist. 50. non confidat. & 55. d. priscis.

[2] Et verè sm̃ Laur. secundum quem iste intellectus, qui sequitur est verus: sic etiã intelligit 74. d. Quorundã sm̃ Laur.

multis laicis vetitus; quoniam minimè licebat quenquã in lecto propter morbum baptizatum, sicut huic contigerat, in clerũ assumi, magnopere postulabat, sibi potestatẽ dari, huic soli manus in sortem presbyterij imponendi.

DISTINCTIO LVIII.

Item ex monachali [a] *habitu nullus assumitur ad ecclesiasticum officium, nisi fuerit oblatus voluntate proprij abbatis.*

Vnde Gregorius scribit Mariniano episcopo Rauennati, lib. 7. epist. 18. — paulo aliter.

¶ Monachus non ordinetur clericus, nisi voluntate abbatis episcopo fuerit oblatus. Cap. I.

Nullus ad ecclesiasticum officium ex monasterio producatur monachus; nisi quem abbas [b] loci admonitus propria voluntate obtulerit episcopo. — & in Afri. c. 47.

¶ *Item ex concilio Carthaginensi 5. c. 13.*

¶ De eodem. Cap. II.

Si quis de alterius monasterio repertum α, vel ad clericatum promouere voluerit, vel in suo monasterio maiorem [c] monasterij constituere β: episcopus, qui hoc fecerit, a cæterorum communione seiunctus, suæ [d] tantũ plebis communione cõtentus sit; & ille neq; clericus γ, neque præpositus perseueret.

α ¶ Repertũ.] *Græcè legitur*, ἐάν τις ἀπ' ἀλλοτρίου μοναστηρίου ὑποδέξηται τινα. i. si quis ab alieno monasterio receperit aliquem.

β ¶ Constituere.] *Antea sequebatur*, sine licentia abbatis, & monachorum, *quæ verba sunt expuncta: quia absunt à concilio Cartag. & Africano, & plerisq; vetustis Gratiani codicibus.*

γ ¶ Clericus. *Sequebatur*, neque canonicus, *quæ ob easdem causas sunt sublata.*

DISTINCTIO LIX.

Item [e], *qui ecclesiasticis disciplinis imbuti, & temporum approbatione discussi non sunt, ad summum sacerdotium non aspirent.*

Vnde ait Zozimus Papa ad Isichium Salonitanum episcopum. epist. 1.

3 Vel aliter su. 51. d. quę in aliquo fecit métionē de illiteratis & de promotis sine interstitijs tēporum, inde sumpta occasione ponit Grat. tractatū de his, docens tales nō esse promouendos sm B.

priscis, ꝙ nullus ordinandus est nisi seruatis interstitijs temporum, ideo ostendit hic, ꝙ ad instar sæcularium dignitatum nullus per saltum est ordinandus. 3

SI officia.] CASVS. Quæsitum fuit an episcopi debeant promouere aliquos in episcopos vel presbyteros.

gradatim aliquis promouetur. & reprehendit quosdam episcopos qui quærentes pompam in multitudine presbyterorum, ordinabant eos in locis solitarijs, vt eis ordines conferrent, quibus aliud conferre non possunt.

a ¶ Si officia sæcularia.] idest, sæculares non deferunt principem locum ingressis, &c.

¶ Nō aspiret ad summum sacerdotium, qui ecclesiasticis disciplinis non est imbutus. Cap. I.

Ansel. l. 6. c. 28. Iuo p. 5. c. 102. † tempus.] orig. † al. ordinatores eius careant.

QVi ecclesiasticis disciplinis imbutus per ordinem non est, & temporum † approbatione diuinis stipēdijs eruditus, nequaquam ad summum ecclesiæ sacerdotiū aspirare præsumat: & non solū in eo ambitio inefficax habeatur, verum etiam in † ordinatores eius: vt careant eo ordine, quem sine ordine contra præcepta Patrum crediderant pręsumendum.

Idem a eadem epistola.

¶ Ad sacerdotale officium nullus, nisi per singulos gradus probatus accedat. Cap. II.

Ansel. l. 6. c. 28. † al. plurimos. orig.

SI officia sæcularia a principem locum, nō vestibulum actionis ingressis, sed per singulos † gradus examinatis, temporibus deferunt, quis b ille tam arrogans, tam impudens inuenitur, vt in cœlesti militia, quæ propensius pōderanda est, & sicut aurum, repetitis ignibus exploranda, statim dux esse desideret, cum tyro ante non fuerit, & prius velit docere, quam discere? Assuescat in Domini castris in lectorum primitus gradu diuini rudimenta seruitij, nec illi vile sit exorcistam, acolythum, subdiaconum, diaconum per ordinem fieri; nec hoc saltu, c sed statutis maiorum ordinatione temporibus. Iam vero ad presbyterij fastigium talis accedat, vt & nomen ætas impleat, & meritum probitatis stipendia d ante acta testentur. Iure inde summi Pontificis locum sperare debebit. Facit hoc nimia remissio cum sacerdotum nostrorū, qui pompam multitudinis quærunt, & putant ex hac turba aliquid sibi dignitatis acquiri. Hinc passim numerosa popularitas etiam his locis, vbi solitudo est, talium reperitur, dum † parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præstare non possunt, diuinos ordines largiuntur. Quod oportet districti semper esse iudicij. Rarum e est enim omne, quod magnum est.

† al. dum per parochias.

a ¶ Idem.] Caput hoc antea tribuebatur Vrbano. Emendata est Inscriptio ex plerisque vetustis Gratiani exemplaribus; habetur. n. in eadem epistola.

Item Gregorius lib. 7. Reg. epist. 110.

¶ Cuiuslibet meriti laicus ad summum non aspiret sacerdotium. Cap. III.

Ansel. l. 6. c. 32. Poly. l. 2. tit. 4.

HOc ad nos peruenisse nō dissimili dignū detestatione complectimur, ꝙ quidam desiderio honoris inflati, defunctis episcopis tonsurantur f, & fiunt repente

b ¶ Quis. Nota modum argumentandi, ex quo ita est apud sæculares iudices eodē modo erit apud ecclesiam. s. 31. dist. tenere. &c. si laicos 3. q. 5. quia 19. q. 3. monasterijs. sic 12. q. 2. cū deuotissimā. Et est argum. ad quęstionem illā, ꝙ si aliquis est legitimatus a principe, ꝙ apud ecclesiam est legitimus. qd non credo. arg. ad hoc ext. q. fi. sint legi. per venerabilem. de hoc not. 10. di. c. 1. ibi videas. Arch.

Legitimatus a principe sit apud ecclesiam legitimatus.

c ¶ Saltu.] Gradatim .n. deferēdi sunt honores, ut 93. di. legimus. & in fi. & ff. de mu. & ho. vt gradatī. nā casum appetit ꝙ p abrupta ascensum quærit. vt 48. d. sicut

Gradatim ascenditur ad honores.

d ¶ Stipendia.] Nota ꝙ magis præsumit̄ ꝓ illo qui plura stipendia hēt in ecclesia: qa is gradus cæteros antecedit, quē labor ꝓlixior, & stipendia lōgiora fecerūt anteire, vt C. de off. ma. off. nemo. & 61. dist. miramur.

Præsumitur plus ꝓ illo qui plura habet stipēdia.

e ¶ Rarum.] Sic inf. 93. d. legimus. 2.

2 Et 2. q. 7. in fancta. & sub hoc, & ideo cum hoc nō sit rarum, nō est magnum. Laur.

HOc.] CASVS. Quidam ex laicis honoris desiderio inflāmati repēte fiebāt sacerdotes, & epi: qui licet nondū didicissent in ecclesiastica militia famulari: tamē duces esse volebant, & locum regiminis obtinere: qd reprehēdit Gregorius, & prohibet ne fiat.

f ¶ Tōsurant.] Arg. ꝙ nullus debet tōsurari ad hoc, ut digni tatē assequat.; vt 16. q. 7. per laicos. Quid iuris sit de hoc, iā notaui: licet sit arg. contra 62. d. bene. Io. H. dicit ꝙ ipsa spes non inducit simoniam, dum tñ non interueniat pact oquia sola animi destinatio non inducit simoniā, vt extra. vt ecclesia. bene, ut nostrum. Alij contrarium dicunt, vt arg. 8. q. 7. Artaldus. Io. & certe decretalis vr dicere, ꝙ solā spes inducat symoniam, extra de symon. c. vlt.

3 Ad hoc ex. de elec. cum ad nostram. Spes vtrum inducat simoniam.

teros, qui in minorib. ordinib. non sunt examinati, vel sine temporū interstitijs promoti. Et rñdet Vrbanus, ꝙ non sed docet esse per ordinē assuescendum, vt primo assuescat in minoribus ordinibus, qui ad maiores voluerit promoueri, ne dux esse desideret cum tyro prius non fuerit. Et hoc probat ad instar curiæ sæcularis, vbi

c. vlt. & talis simonia per solam pœnitentiã aboletur, vt ibi dicitur. hoc tamen credo. q spes pro honesto seruitio non inducit simoniam.

a ¶ Inculpati.] Nota, q semper præsumitur, q in fraudem receperit ordinem. qui subito recipit, licet bene meritus sit, alias sic presumit, q libertas in fraudem data sit qñque, licet seruus sit bene meritus: ut ff. qui & a quib. ma. l. 1. in fi. arg. ad hoc 61. d. miramur. 1

1 Et hoc facit arg. quod ẽ: in persona probata, & exercitata non est permittendum, quod in statutis genera lib. continetur. vt ibi dicitur. Item. 81. d. c. 1. secundum H.

ORdinatos.] CASVS. Quidã archiepiscopi ex laicis & parum literatis ĩ episcopos ordinabãt quod Papæ innotuit ex confessione cuiusdam eorũ: unde presumit Celestinus alios similia fecisse: & iõ prohibet, ut ad tantam dignitatem non promoueãtur, qui per singula non creuerint officia, & qui non fuerint eruditi. Nã prius debet esse discipulus ante quã sit magister, ut possit docere quod didicit.

b ¶ Ordinatos.] No. q cõfessio vnius nocet alij. 2 qđ est cõtra id 2. q. 5. interrogatũ, sed hoc est propter causæ connexionẽ. vt 81. di. tãtis, & no. 3. q. 6. hęc q ppe. Vel dic, q nõ nocet, nisi quo ad pręsumptionẽ, sicut dictum vnius nocet quo ad præsumptionem, ut 86. dist. tanta.

Confessio vnius qñque nocet alteri.

2 Sequuntur istam gl. Cy. Alc. & Imo. Mod. in l. si duo. ff. de iureiur.

c ¶ Rõne.] Vtprius sit discipulus.

d ¶ Cõfirmat.] Idest confirmare debet.

e ¶ Difficilius. sup. 40. d. ante omnia.

ECce.] CASVS. Supra ostẽsum ẽ q possint ad sacros ordines promoueri, & qui non in hac vero 60. distinct. ostendit ex quib. ordinibus sit aliquis eligẽdus in archipresbyterum vel pręposítum, vel episcopũ, vel archiepiscopum.

f ¶ Ecce.] Hic ostendit ex quibus ordinibus aliquis eligendus sit in præpositum, uel decanum uel archipresbyterum, uel episcopum, & dicit. q nullus eligẽdus est in pręposítum nisi sit diaconus, uel presbyter, nullus in archidiaconum, nisi sit diaconus, nullus in decanum uel archipresbyterum, nisi presbyter, nullus in episcopum, nisi ad minus sit subdiaconus.

Eligendus in quo ordine dẽt esse.

NVllus.] CASVS. Prohibetur in isto c. vt episcopus non faciat aliquem archidiaconum, nisi sit diaconus: nec aliquem faciat archipresbyterum, vel decanum nisi sit presbyter.

g ¶ Nullus.] Hæc duo ca. dicit H. abrogata per id quod est inf. c. pe. & vlt. ext. de ele. cum in cunctis 3. vbi dicit, q qui est in sacris, ordinibus, potest eligi in præpositũ vel archidiaconum. Sed subdiaconatus est hodie sacer. ordo extra de ætate & qualitate, a multis. §. verum. & hoc satis sustineri potest, cum acholythus etiã possit eligi ad prælaturam, ut extra de ætat. & qual. præterea. vbi dicitur, q dispensatiue potest eligi. Vel dic q exponitur hæc dictio. sit, idest, fiat sufficit enim si talis sit q in breui possit promoueri ad istos ordines, vt extra de ætat. & qua. præterea non enim refert an iam sit, an cito fiat, vt extra de ver. sig. ca. 3. & de cõse. dist. 4. qñ. Sed quare statuitur istud de istis dignitatibus, cum in ep̃m possit eligi subdiaconus, vt inf. ead. c. vlt. Sed huius rationem assignat

3 §. inferiora, & in hoc facit, quod ibi de sacro ordine nulla habetur mentio: sed tantum de ætate, moribus & scientia, vt ibi p̃misit.

Ecclesia parochialis potest conferri existenti in minoribus.

Subdiaconus in ep̃m potest eligi.

ex laicis sacerdotes: atq; inuerecunde religiosi propositi † ducatum arripiunt qui nec esse adhuc milites didicerũt. Quid putamus quod isti subiectis præstaturi sunt, q antequam discipulatus limen attingant, tenere magisterij locum non formidant? Qua de re necesse est, vt quamuis inculpati [a] quisque sit meriti; ante tamen per distinctos ordines ecclesiasticis exerceatur officijs.

† al. præposi.

Item Cælestinus episcopis Galliorum, epist. secunda, c. tertio.

¶ Nõ aspiret ad summum sacerdotium, qui ecclesiasticis disciplinis non est imbutus. Cap. IV.

Burch. l. 1. c. 12. Iuo p. 5. c. 72.

ORdinatos [b] vero quosdam, fratres charissimi, episcopos, qui nullis ecclesiasticis ordinibus ad tantæ dignitatis fastigium fuerint instituti, contra Patrum decreta, huius vsurpatione, qui se hoc recognoscit fecisse, didicimus, cum ad episcopatum his gradibus, quibus, frequẽtissimè, cautum est, debeat perueniri, vt minoribus initiati officijs ad maiora firmentur. Debet enim ante esse discipulus, quisquis doctor esse desiderat, vt possit docere, quod didicit: omnis vitæ institutio hac ad id, quo tendit, se ratione [c] confirmat. [d] Qui minime litteris operam dederit, præceptor non potest esse literarum. Qui non per singula stipendia creuerit, ad meritum ordinẽ stipendij non potest peruenire. Solum sacerdotium inter ista, rogo, vilius est, quod facilius tribuitur, cum difficilius [e] impleatur.

DISTINCTIO LX.

ECce [f] ostensum ex parte est, qui possint ad sacerdotij ordinẽ promoueri, & qui non. Nunc autem considerandum est, ex quibus ordinibus in archipresbyterum, vel præpositum, uel episcopum, uel archiepiscopum sint eligendi.

De his ita statutum est in concilio Vrbani Papæ celebrato Aluernia.

¶ Archipresbyterĩ, vel decanus, aut archidiaconus non nisi diaconus, aut presbyter ordinetur. Cap. I.

NVllus [g] epi-

signat Gratia. infra ead. dist. §. horum. & de con. inf. ea. §. alterum. s. p p ordinis dignitate. In quo autem ordine debeat esse, antor, uel primi certus, constet. dum relinquo. 32. dist. placuit. Licite ergo potest quis in minoribus ordinibus eligi ad has dignitates: dum tamen habeat

a ¶ Episcopus. Supra ergo collatio archidiaconatus spectat ad episcopum. 24. dist. episcopum & 25. dist. cap. 1. & 21. dist. c. 1. & ... volumus. Sed contra 93. dist. legimus. & ... extra de elect. cum in cunctis. vbi dicitur, quod canonicos spectat. Dic, quod ad episcopum tantum spectat confirmatio, ad canonicos electio de iure: in talibus tamen consideranda est consuetudo. ut extra de elect. ... ecclesia. b ¶ Nisi presbyteri. 1 ... 23. q. ... sicut excellentiam, contra. vbi dicitur quod non gradus eleganter, sed vitæ melioris, &c. Sed dic quod non tantum ordo consideratur, sed ordo & meritum.

Archidiaconatum quis conferre potest.

scopus[a] in ecclesia sua, nisi diaconus sit, archidiaconum instituere, nec archipresbyterum, aut decanũ, nisi presbyteri[b] sint, ordinare præsumat. Quod, vt districtius teneatur, apostolica auctoritate prohibemus, & interdicimus.

¶ *In capitibus manuscriptis concilii Claramontensis habiti ab Vrbano II. (quæ non sunt decreta ipsius concilii, sed summa quædam ipsorum) in tertio hæc leguntur, quæ ad præsentem canonẽ faciunt:* vt nullus fiat decanus in ecclesia, nisi presbyter, nullus archidiaconus, nisi leuita.

Item Calixtus Papa.

¶ Nullus in præpositum, vel archipresbyterum, nisi presbyter; nullus in archidiaconum, nisi diaconus ordinetur. Cap. II.

NVllus in præpositum, nullus in archipresbyterum, nullus in decanum, nisi presbyter, nullus in archidiaconum, nisi diaconus ordinetur.

Concordat Eugenius II. in concil. Rhemensi c. ... Pann. li. 8. c. 140.

¶ *Et rubrica, & caput emendata sunt ex manuscriptis codicibus.*

Item Innocentius secundus in concilio Romano, c. 10.

De eodem. Cap. III.

INnouamus aũt, & præcipimus, vt nullus in archidiaconum, vel decanum, nisi diaconus, vel presbyter[c] ordinetur. Archidiaconi vero, vel, decani, vel præpositi, qui infra ordines prænominatos existunt, si inobedientes ordinari[d] contempserint, honore suscepto priuentur. Prohibemus autem, ne adolescentibus,[e] vel infra sacros ordines cõstitutis, sed qui prudentia, & merito vitæ clarescunt, prædicti concedantur honores.

Horum vnum propter procacitatem quorundam statutum est, qui nomine præpositurae adepti, officiũ contemnunt nolentes fieri sacerdotes: aliud cum inane esset, cum etiam in episcopum eligi possint in subdiaconatu constituti, iuxta illud Vrbani Papæ.

a ¶ Vrbani. *In c. multis extra de ætat. & qualit. tanquam decretum Vrbani primi citatur: Apud Iuonem vero, & in Pannormia ex synodo Beneuentana, quæ tempore Victoris tertii, cui Vrbanus secundus successit, habita fuit: Nam Vrbanus primus centum, plus minus annis Nicænum synodum antecessit.*

¶ Non eligatur in episcopum, nisi in sacris ordinibus constitutus. Cap. IIII.

Ivo par. 5. c. 2. Pann. li. 3. c. 5.

NVllus in episcopum eligatur, nisi in

NVllus. CASVS. Dicit Calixtus, quod nullus in præpositum, vel archipresbyterum, vel archidiaconum eligatur, nisi sit diaconus: nec aliquis in decanum uel archipresbyterum eligatur, nisi sit presbyter.

INnouamus. CASVS. Quidam erant electi in archidiaconos, qui non erãt diaconi: quidam in archipresbyteros, uel decanos, qui nõ erãt presbyteri. Innoc. ergo secundus cõfirmans antiqua decreta prohibet ne hoc de cætero fiat, & si qui inf. prænominatos ordines existentes promoueri ... spreuerint ordinari, suscepto priuentur honore. Itẽ prohibet, ne adolescentibus, & i minoribus ordinibus constitutis, & indignis prædicti conferantur honores.

c ¶ Vel presbyter. ...

d ¶ Ordinari. Cogitur ergo ... recipere ordines. ... est contra ... rationem ad ... 74. dist. ...

e ¶ Ne adolescentibus. Infra XXV. an. ... ut extra de elect. cum in cunctis. §. inferiora.

Quidam ... potest episcopus eligere archidiaconum aliunde, nisi de ecclesia cathedrali, & hoc 2 decet. extra. de his quæ fiunt a prælato ... in princ. ... affirmatur.

Ordinari recipere cogatur quis.

1 Vt extra. lib. 6. de ætat. & quali. ... mittimus.

beat ætatem. 1 Sed his obstat extra de elect. dudum. 2. in fi. si ... sustinere ... in H. ... quod dicit ... præterea dispensatione ... ex dispensatione canonis. Non ... 6. ... In si quis potest intelligi de ... qui ... promouendum ad talem dignitatem ... vnde dicitur, ... fit ... ad illam dignitatem ... ut dicere littera ... intelligenda.

HORVM CASVS. Dicit Gratianus, quod illud quod dictũ est de clericis non promouendis in archipresbyteros, vel decanos, nisi sint presbyteri, & in archidiaconos, nisi sint diaconi, statutum fuit ex causa. Nam illi ... mouere contemnebant adeptis dignitatibus. Nam ... in episcopos diaconi promouentur, quod probatur in se.

NVllus in episcopum. CASVS. Statuit hic Vrbanus, vt nullus eligatur in episcopũ nisi fuerit i sacris

3 Necesse ... ferendi est ... legitima ... C. de legit. ... vlt. ... de ...

etis ordinibus constitutus. Sacros autẽ ordines dicimus diaconatum, & presbyteratum, quos solum legitur primitiua ecclesia habuisse. Subdiaconi uero necessitate exigente de licentia Romani pontificis, uel archiepiscopi, si bonæ uitæ fuerint, possunt in episcopos eligi.

SAcerdotale.] CASVS. Brunichilda Regina Francorum faciebat laicos in episcopos promoueri. vnde Gregorius ipsam redarguit, & reprehendit.

f ¶ Subito.] Et ita iniquè, & malè. Iniquitas.n. omnia præcipitat, ut infra de pœn. dis. 3. inter hæc hircum. si tamen

Iniquitas omnia præcipitat.

sacris [a] ordinibus religiosè viuens fuerit inuentus. Sacros autem ordines dicimus diaconatum, & presbyteratum. Hos siquidem solos † primitiua legitur habuisse [b] ecclesia: subdiaconos vero, quia & ipsi altaribus ministrant, opportunitate exigente concedimus; si tamen spectatæ sint religionis & scientiæ. Quod ipsum non sine Romani Pontificis, [c] vel metropolitani [d] licentia † ß fieri permittimus.

† al. sacros.

† al. scientia.

Alterum vero, vt in episcopum, vel archiepiscopum, nisi in sacris ordinibus constitutus non eligatur, propter dignitatem ordinis statatum est.

ß¶ Licentia.] *Sic mutatum est ex dicto cap. a multis. Iuone, & Panormia, quamuis etiam in vetustis Gratiani codicibus legatur*, scientia.

DISTINCTIO LXI.

ITem laici [e] non sunt in episcopos eligendi: sed per singulos ordines prius sunt probandi.

Vnde Gregorius Brunichildæ Reginæ Francorum, lib. 7. reg. epist. 113.

¶ Sacerdotes ex laicis non sunt ordinandi. Cap. I.

Ansel. li. 6. c. 77. Poly. li. 2. tit. 1.

SAcerdotale officium vestris in partibus in tantã (sicut didicimus) ambitionem perductũ est, vt sacerdotes subito, [f] quod graue nimis est, ex laicis ordinentur.

Item Hormisda Papa episcopis per Hispaniam constitutis, epist. 3. cap. 1.

¶ De eodem. Cap. II.

IN sacerdotibus eligendis curam oportet esse perspicuam. Irreprehensibiles enim esse cõuenit, quos præesse necesse est corrigiendis [g] *& infra.* ¶ Longa [h] debet vitam suam probatione monstrare, cui gubernacula committuntur ecclesiæ.

Poly. ibidem. Ansel. li. 6. c. 22.

Item eodem loco continentur.

Laicus in epm postu-lari potest.

a ¶ In sacris.] Postulari tñ potest in episcopũ laicus. 61. dist. cap. Osius. & 63. dis. c. Valentinianus.

b ¶ Habuisse.] Supple sacros nã ẽt subdiaconatus fuit tpe Apostolorum, ut 35. dist. episcopus.

c ¶ Romani pontificis.] Hodie licitè eligitur, ut extra de æta. & qual. à multis.

Metropolitanus, an possit circa ordinem dispensare.

d ¶ Metropolitani.] Sicut ergo olim metropolitanus potuit dispensare circa ordinem, sic uidetur. ꝙ adhuc possit, cum nõ auferatur ei hæc dispensatio, siue iurisdictio, argu. extra de sent. excom. nuper. 1

1 Et iõ dñt quidam, ꝙ auctoritate mẽtis istius iuris adhuc hodie possit dispensare, cũ acolytho eadem rõne, & hanc sententiam videtur sequi Tanc. Vinc. Gof. & B. extra de ætate & qualit. a multis.

ALETRVM VERO. CASVS. Respicit hoc illũ. §. horũ vnũ. ubi dictũ est aliquẽ non esse eligendum in archidiaconũ, nisi sit diacon⁹. vel in archipresbyterum, nisi sit presbyter. hoc fuit statutũ ꝑꝑ cõtumaciã illorũ, qui ꝓmoueri nolebãt. Nũc aũt dicit, ꝙ alterũ est statutũ ꝑꝑ ordinis dignitatem. s. ut non eligatˀ in episcopũ, nisi sit in sacris ordinibus.

ITem laici.] hæc dist. diuidit in quatuor partes in quarũ prima probat per xvij. auct. sanctorũ, ꝙ ex laicis, licèt sint boni, non debet creari eps. Scda ibi, Econtra.] Tertia ibi, sed aliud. Quarta ibi. [Item clerici.] Io. de Fan.

CASVS. Hic ponitur 61. dist. in qua dr, ꝙ laici non sunt in episcopos eligẽdi, nisi prius ꝑ singulos ordines fuerint probati. & hoc ꝓbatur vsq; ad §. [His omnibus.] Postea probatur cõtrariũ in eod. §. & ibi dat solutionẽ. Et additur ẽt ꝙ clerici alterius ecclesiæ non sunt præferendi clericis de propria ecclesia benemeritis in electione. Tractatur etiam in vlt. c. di. de uisitatione eccl.

e ¶ Item laici.] Hic ostendit, ꝙ laici non sunt eligendi in epos, sed possunt postulari. 2 Item ostendit, ꝙ ũn de propria ecclesia facienda est electio. Deinde ostendit de visitatore, ꝙ nihil debet præsumere de rebus illius ecclesiæ, cui datus est uisitator. Et not. ꝙ uocat hic laicos illos, qui non sunt ordinati, & illos qui repente sunt ordinati, & nec isti, nec illi sunt eligendi. Ioan.

2 Vt inf. ea. §. his omnibus in c. Osius §. sed aliud.

men necessitas est, in anno, & dimidio potest laicus recipere omnes ordines, ut 77. distinctio. monachus. cap. sequen.

IN sacerdotibus.] CASVS. Duo prohibet Hormisda in hoc cap. Primum est, laicos in episcopos non esse eligendos, etiam si fuerint probatæ uitæ, & bonæ conuersationis. probatus enim debet esse quis antequam eligatur, & discere antequam doceat. Nam reprehensibilis & emandatus esse debet, qui præfertur, & orat pro populo. Secundum est, quòd pœnitẽtes ad gradum episcopalem aspirare non possunt: nam præferens memorandi criminis labem non habet lucidam sacerdotij dignitatem.

g ¶ Corrigendis.] Sic 3. q. 7. iudicet & c. seq.

h ¶ Longa.] Sic supra 28. dist. priusquam.

Non

a NOn negamus.] ¶ Præstare.] Vnde non petere exẽplum, sed dare dignus erat ad idem. 16.q.1.prædicator.
b ¶ Emendatiorẽ.] Sic 8.q.1.qualis.1.q.1.c.vilissimus.
c ¶ Humilitatis.] Quia nihil ita splendet in pontifice sicut.

e ¶ Memorandi.] Et hoc propter memoriam præteriti delicti.si.25.dist.cap.vlt. & 48.dist.c.1. & 3.q.4.c.2. & ff.de vecu.l.vlt.
f MIserum est.] ¶ Qui nunquam.] sup.59.dist.ordinatos.2.

Pontifex debet esse humilis.

¶ De eodem. Cap. III.

Ansel.ibidem. Polyc.ibidem.

NOn negamus esse in laicis Deo placitos mores; sed milites suos probatos sibi quærunt instituta fidelium. Discere prius quisque debet, antequam doceat, & exemplum religiosæ conuersationis de se potius alijs pręstare a quàm sumere. Emendatiorem b esse conuenit populo, quem necesse est orare pro populo. Longa obseruatione religiosus cultus tradatur, vt luceat: & clericalibus obsequijs erudiendus inseruiat, vt ad venerandi gradus summam perductus, quis sit fructus humilitatis c, ostendat. *& infra.* ¶ Nec tantum de laicis consecrari inhibemus; sed nec de pęnitentibus quidem quisquam ad huiusmodi gradum profanus temerator aspiret. Satis illi postulanti sit venia: qua conscientia absoluat reum, qui se peccata sua populo scit teste d confessum? Quis enim quem paulo ante vidit iacentem, veneretur antistitem? Præferens memorandi e † criminis labem, non habet lucidam sacerdotij dignitatem.

† al. ministrãdi.]orig.

¶ *In plerisq; vetustis Gratiani codicib. caput hoc coniunctum est superiori, quemadmodum est in ipsa Hormisdæ epistola.*

Item Innocentius Papa ad Aurelium Carthaginensem episcopum, epist. 12.

¶ De eodem. Cap. IV.

Polyc.ibid. Ansel.l.6.c.34.

MIserum est, eum magistrum fieri, qui nunquam f discipulus fuit; eum summum fieri sacerdotem, qui nunquam in vllo gradu obsecutus fuerit sacerdoti.

Item Leo episcopus ad episcopos Africanos epist. 85. al. 87. c. 1.

¶ De eodem. Cap. V.

Iuo p.5.c.105.

MIramur tñ apud vos per occasionẽ tpis impacati aut ambientium pręsumptionem, aut tumultum g valuisse popularẽ, vt indignis quibusque, & longe extra sacerdotale meritum constitutis, pastorale fastigium, & gubernatio ecclesiæ crederetur. Non est hoc consulere populis, sed nocere, nec præstare regimen, sed augere discrimen h. Integritas.n. præsidentium i salus est subditorum; & vbi est incolumitas obedientię, ibi sana est forma doctrinæ. ¶ Principatus k. a autem quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupauit, ẽt si moribus, atque actib. nõ offendit, ipsius † tñ initij sui est perniciosus exẽplo. Et difficile est, vt bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. ¶ Quod si in quibuslibet ecclesię gradibus prouidenter, scienterq; curãdum est, vt in Dñi domo nihil sit inordinatum l, nihilq; præposterum; quanto m magis claborandũ est, vt in electione eius, qui supra

1.q.1.c.principatus. Polyc.ibid. Ansel.l.6.c.2. † al. ipse.

a Nam peccantem publice, & c. 45. d. sed illud. 32. q. 5. nemo.

MIramur.] CASVS. Quidam archiepi quosdã laicos in epo promouebant occasione guerræ sedandæ, & popularis tumultus remouendi: quare Leo Papa eos ex hoc reprehendit, dicens, quod pro nullius persona faciendum est contra decreta sanctorũ patrum. Et quod archiepi hoc facere nõ dẽant, pbat quatuor rationibus. Prima est quia qui tales sublimat, nõ cõsulit populo, sed nocet. Secũda est, qa qd habet malũ initium, vix est vt bono peragat exitu. Tertia est quia si minores ordines non dantur sine discussione, multo minus ordo episcopalis est sine discussione dandus. Quarta est, quia si laicus laboris inexpertus notari solet ambitus, si dignitatem appetat sęcularẽ multo magis ei9 notari ambitus solet, q ambit administrationem diuinorum.
g ¶ Aut tumultum.] Arg. q non est deuiãdum a iure communi propter tumultũ popularem, nec propter sedandã discordiam, vt 62. distinct. docendus. 18.q.2. si quis abbas 8. q. 1. licet. sic. C. de pœ. l. de curionum, & argu. extra de appe. consti tutus argum. contra. ff. ad l. Cor. de sica. l. pen. & 28. distin. de Syracusanæ, & 11. q. 3. antecessor. & 50. d. vt constitueret. extra de reg. iu. qui scãdalizauerit.
h ¶ Discrimẽ.] idest periculum.
i ¶ Præsidentium.] idest, sacris officijs deputatorum.
k ¶ Principatus.] Prima. q. 1. principatus
l ¶ Inordinatũ.] Scilicet Eligẽdus est ille qui diu militauerit in ecclesia, vt j. eo. qd pderit, vel ẽt ille qui est in maiori ordine cõstitutus, vt 75. d. c. vl.

2 Ad idẽ 48. distinct. §. 1. Sed vñ sufficere si per duos mẽses sit apud magisterũ. ff. de leg. 3. seruis. §. ornatricib. Io. de Fan.

Ius cõe pp tumultũ populi non est violandum.

sicut humilitas, vt 100. dist. contra morem.
d ¶ Teste.] Quia publica dicta publico egent remedio delicta vt de pę. d. 1. §. hoc ergo. & cap. quamuis. 1.

cet, vt poti9 eligat il- magis exercitatus.
z 89. d. episcoporum.
m ¶ Quanto.] Nota quanto res est maior tanto maior

est

[illegible] capituli [illegible] extra de his quæ fiunt à prælatis. g Multo.] Sic supra d.59.cap.vlt.& [illegible] dotibus.

Quid omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familiæ Domini status, & ordo nutabit; si quod requiritur in corpore, non inuenitur in capite. Vbi est illa Beati Pauli Apostoli per spiritum Dei emissa præceptio? quâ in persona Timothei omnium a sacerdotum Christi numerus eruditur; & proinde vnicuique nostrum dicitur: [Manus cito nemini imposueris, neq; communicaueris peccatis alienis.] Quid est b cito b manus imponere nisi ante maturitatem ætatis, ante tempus examinis, ante maritum laboris †, ante experientiam disciplinæ sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis: nisi talem effici ordinantem, qualis ille est, qui non meruit ordinari. Sicut enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum tenet † in eligendo sacerdote iudicium; ita graui semetipsum afficit damno qui ad suæ dignitatis collegium sublimat indignum. Non enim cuiusquam personæ prætermittendū est, quod institutis generalibus continetur: nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerit contra † diuinæ legis præcepta collatus. & infra. ¶ Merito sanctorum Patrum venerabiles sanctiones, cum de sacerdotum electione loquerentur, eos demum idoneos sacris administrationibus censuere, quorum omnis ætas à puerilibus exordijs vsq; ad perfectiores † annos per disciplinæ ecclesiasticæ stipendia cucurrisset: vt vnicuique testimonium prior vita præberet, nec posset de eius prouectione dubitari; cui pro laboribus d multis, pro moribus castis, pro actibus strenuis celsioris loci præmium deberetur. ¶ Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris indignū est peruenire, & notari ambitus solent; quos probitatis documenta e non adiuuant; quam diligens, & quam prudens habenda est dispensatio diuinorum munerum, & cęlestium dignitatum?

Anic. l.6.c.75.

1. Tim. 5. inf. dist. 78. quid est manus.

† al. euidentia.

Polyc. ibidem.

† al. sestatur.

† de præuaricatione collatus. Polyc.

† al. prouectiores.

a] Principatus. *In plerisque manuscriptis Gratiani codicib. legitur.* principatus, & cætera: & infra. Quòd si, &c. *Id autem factū videtur, quia inf. 1.q.1.c. principatus. citatur hic versiculus prout notatur in glossa, quæ in illis etiam vetustis exemplaribus est: in quibus aliæ glossæ non habentur.*

b] Quid est.] *Sic in ijsdem manuscriptis legitur.* Quid est cito manus imponere, &c. & infra: Sic vt enim. & *in margine citatur*, inf. dist. 78. c. quid est manus.

Item ex concilio Laodicensi, c. 12.

¶ Non sunt eligendi ad episcopatum, nisi quos probabilis vita commendat. Cap. VI.

EPiscopum non oportet præter iudiciū metropolitanorum, & finitimorum episcoporū constitui f ad ecclesiæ principatū. Nec eligantur, nisi hi, quos multo g ante nota probabilisq; vita commendat; & nihilominus, si in sermone fidei, & † recta operatione per suam conuersationem fuerint probati.

su. di. 24. c. episcopi.

† καὶ τῇ τοῦ εὐθέος λόγου πολιτείᾳ.

est inquisitio facienda, vt 52. dist. ordinatos. & 47. dist. [illegible] quod dicit, q in causis matrimonialibus [illegible] ... a ¶ Omnium. Arg. quod verba [illegible] ad alios extendantur, vt dist. 78. [illegible] & C. de [illegible] ... b ¶ [illegible] ... c ¶ Personam. Nota quod pro personam [illegible] non recedit [illegible] ad nostram [illegible] recedatur a iure [illegible] personam, vt [illegible] non [illegible] pp fundamentum quod [illegible] in persona, vt 2. [illegible] non potest. Similiter pro miseratione personæ, vt 76. dist. tanta. Sed dic [illegible] a iure [illegible] prouenientem ex persona. d ¶ Pro laborib. Nota quod eo ipso q quis electus est, præsumitur esse melior aliis vt dist. 23. c. 1. & dist. 59. c. [illegible] & [illegible] Sequitur [illegible] e ¶ Documenta. [illegible] vita probata aliquē [illegible] premisse ad dignitatē: [illegible] merita alicuius excusare ipsum de ambitione, vt 1. q. 1. quibusdam 2. Episcopum. CASVS. Dicitur in hoc cap. quod episcopus consecrari non debet sine consensu & iudicio metropolitani, & [illegible] suffraganeorum. & [illegible] non debet eligi nisi probatæ vitæ & qui ante longo tēpore probatus fuerit in sermone fidei, & conuersatione. f ¶ Constitui. [illegible] non debet consecrari [illegible] solus ipsum possit confirmare. vt 63. d. [illegible] & [illegible] dist. c. vlt. [illegible] adsit [illegible]

Ius cōsueto propter personā non est relinquendum, sed quandoque [illegible] ... debet recedi [illegible] pro persona.

Electio facit quem præsumi meliorē.

2 Et est bonū. sed hoc quod hic di. 1. q. 7. sancimus. [illegible] fo. C. de re. mili. ad fi. Io. de Fan.

QVid proderit.] CASVS. Cælestinus redarguit omnes, qui laicos eligunt vel ordinant in ep̃os, quia si hoc heret, nihil prodesset clericis diu in castris Dominicis militasse: quare prohibet, ne hoc de cætero fiat, si contra fiat, pœnam depositionis minatur promouen-
suluit. Arg. contra. 8. q. 2. sunt in ecclesia. & 12. q. 1. habebat. 2. Sed dic quòd sperare potest, dum tamen non principaliter ad hoc seruiat. vt 77. distin. in singulis, & 8. q. 1. qui episcopatum.
b ¶ Alienum.] Id est, alijs debitum: sic supra 13. distin. c. 1. ff. de adop. l. si.

1 Itē argu contra extra de elec. cum ad nostram. ibi de hoc, & adde quod not. 59. dist. hoc ad nos Arch.

Item Cælestinus ad episcopos Apuliæ, & Calabriæ, epist. 3. c. 2.

De eodem. Cap. VII.

Nicol. ad Mic. Imp. in epistola, q̃ incipit. *Principatum* Polyc. ibidem. Ans. l. 7. c. 33. † *al. præposteræ.*

QVid proderit [a] per singula clericos stipendia militasse, & omnē egisse in Dominicis castris ætatem? si hi, qui prefuturi sunt, ex laicis requirantur? qui vacantes sæculo, & omnem ecclesiasticum ordinem nescientes, saltu præpropero † in alienum [b] honorem ambiunt immoderata cupiditate transcendere, & in aliud vitæ genus (calcata reuerentia ecclesiasticæ disciplinæ) trāsire. Talibus itaque fratres charissimi, qui iuris nostri, id est canonum gubernacula custodimus necesse est obuiemus; hisque fraternitatem vestram epistolis communemus ne quis laicum ad ordinem clericatus admittat, & sinat fieri; vnde, & illum decipiat, & sibi causas generet, quibus reus constitutorum † decretalium fiat.

† *constitutis decretalibus, orig.*

Item Leo, epist. 85. al. 87. c. 1. ad episcopos Africanos.

¶ Rudibus, & imperitis gubernacula ecclesiæ non sunt committenda. Cap. VIII.

Polyc. Ibidem Ans. l. 6. c. 138. Iuo p. 5. c. 205. in fine.

† Concor. text. in authen. de defen. ciuita. cū bon. gl. in uer. maximorum, in §. quæ igitur, coll. 2.

STatuimus [a], ne in aliquo Apostolica, & canonica decreta violentur; & ne his ecclesia Domini regēda credatur, qui legitimarum institutionum nescij †, & totius humilitatis ignari, non ab infimis [c] sumere, incremētum, sed à summis volunt habere principium, cum valde iniquum sit, & absurdum, vt imperiti magistris, noui [d] antiquis, & rudes præferantur emeritis.

a ¶ Statuimus.] *In epistola ipsa coniunguntur verba huius capitis cum extremis verbis capitis*, Miramur, *supra eo hoc modo*: quam diligens, & quam prudens habenda est dispensatio diuinorum munerum, & cœlestium dignitatum; ne in aliquo apostolica, & canonica decreta violentur, & his ecclesia Domini &c. *totaque oratio per interrogationem profertur.*

His omnibus [e] auctoritatibus laici prohibentur in episcopatum eligi.

2 *Econtra Beatus Nicolaus ex laico electus est in episcopū: beatus Seuerus ex lanificio assumptus est in archiepiscopū: beatus Ambrosius, cū nondum esset baptizatus, in archiepiscopum est electus.* ¶ *Sed sciendum est, quod ecclesiasticæ prohibitiones proprias habēt causas, quibus cessantibus cessant, & ipsæ †. Vt enim laicus in episcopum nō eligeretur, hæc causa fuit, quia vita laicalis ecclesiasticis disciplinis per ordinem non erudita nescit exempla religionis de se præstare alijs, quæ in seipsa experimento nō didicit. Cum ergo quilibet laicus merito suæ pfectionis clericis*

† Concor. l. generaliter. C. de epis. & cle. & l. si pater. G. de hę. instit. Ecclesiæ seruire spe stipendiorū licet.

STatuimus.] CASVS. Dr̃ in hoc c. q̃ illis ecclesia regēda non debet committi, qui nesciūt legitimas institutiones, & q in minoribus ordinibus incremētū non susceperunt, sed a summis volūt habere principium; cum absurdū sit, ut imperiti magistris, & noui antiquis præferantur.
c ¶ Ab infimis.] Sic 48. dist. sicut.
d ¶ Noui] Seniores in ecclesia sēp præponendi sunt iunioribus i electione 2. s responsione, in subscriptione, ut 75. dist. ca. ult. & 74. dist. episcoporū. & 17. dist. §. hinc etiam & c. sequenti. 96. dis. bene quidem.

2 De hoc. no. 85. dist. Arch.

HIS OMNIBVS. CASVS. sup. probatū est laicos nō esse eligendos. Nunc autē probatur contrariū tribus exemplis. s. Nicolai, Seueri, & Ambrosij, sed hanc contrarietatē soluit Gratianus, dicens, ideo esse prohibitū laicos promoueri, quoniam laici inscij esse consueuerunt, & imperiti; sed si periti sūt & clericos in bonitate transcēdunt, eligi possunt & promoueri exemplo Nicolai, Seueri & ambrosij. Et hāc solutionem probat sequens cap.
e ¶ His omnibus.] Hæc solutio non ualet, qa laicus quantumcunque sit pfectus, non est eligendus, sed tantum postulandus, ut inf. ca. obitum. & sup. ca. in sacerdotibus. & sup. dist. 59. hoc ad nos, quod autem dicitur de his tribus, nō obstat, quia diuina inspiratione fuit factū 4. q. 3. §. ult. 3. uel dic

3 Suba 3. cui nemo [illegible] relistet pōt. 19. q. 2. c. 2.

uentibus & promotis.
a ¶ Proderit.] Nota, quod licitū est alicui seruire in ecclesia spe stipendiorū, ut su. 59. dist. officia, & 74. dist. con-
quòd isti postulati fuerunt.
ECONTRA. Hæc est 2. pars, in qua probat contrarium supradictis. Ioan. de Fan.

Neophytus.] CASVS. Vercellenses vituperabant electionem Ambrosij; quia neophytus erat, & neophytos Apostolus prohibuit ordinari. Sed respondet Ambrosius hoc ideo esse prohibitum ab Apostolo, quia neophyti consueuerunt propter honores superbire: sed si humiles inueniãtur, possunt ordinari, quia cessante causa cessare debet effectus, vnde occidentales episcopi electionẽ suã legitimã esse iudicauerunt: & orientales eam exẽplo approbauerunt: qui multos tales elegerunt.

a ¶ Superbiam.] su. 48. d. quoniam.

b ¶ Causa. Videtur ergo quod vbi prohibetur electio ex causa, quod cessãte illa causa possit fieri electio, vt hic. & 28. dist. de Syracusanæ. 1. q. 1. quod pro necessitate. Arg. contra 32. q. 1. dixit, & 19. q. 2. duæ sunt. Vno modo sic potest exponi, cessante causa cessat, & constitutio, id est, quando causa cessat actu, & exemplo, id est, vt non possit trahi in perniciem exempli 1. 64. dist. §. verum. Vel dic, quod cessat circa personã illam ad hoc tantum, vt dispensari possit secũ. Vel dic, quod tunc cessat, quãdo hoc in iure exprimitur, quod cessare debeat: vel dic, quã omnis causa cessat, & impulsiua & finalis, & efficiẽs & occasionalis: tunc cessat constitutio. ff. de post. l. 1. §. sexũ.

c ¶ Iudicio.] id est, per sententiam.

d ¶ Exemplo. Similes ordinãdo: sed dispensatiuè, & sic planum est.

Constitutionis causa cessante an cesset ipsa cõstitutio.

Arg. ff. de pœnis l. si quis aliquid. §. abortionis. 1. q. 1. principatus.

k ¶ Presbyteri.] Hoc totum non potest fieri intra tres menses: & ita differri potest consecratio episcoporum, quandoque vltra annum, vt 7. q. 1. constitutum, & 28. d. de Syracusanæ.

Consecratio episcoporũ quandoque differtur vltra annum.

SED ALIVD. Hæc est tertia pars distinct. in qua distin

calem vitã transcendit; exemplo beati Nicolai, & Seueri, & Ambrosij, eius electio potest rata haberi.

Vnde idem Ambrosius in epistola 82. ad Vercellenses ait de se ipso.

Cap. IX.

Neophytus prohibetur ordinari, ne extollatur in superbiã[a] Sed si non deest humilitas competẽs sacerdotio; vbi causa[b] non hæret, vitium nõ imputatur. Itaq; ordinationem meam occidẽtales episcopi iudicio[c] orientales etiam exemplo[d] probarunt †.

† Concor. l. 1. § sexum. cũ ibi, not. ff. de postu. & l. si milit. testa. cum gl. C. de condi. ob. cau.

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus caput hoc coniunctũ est superiori. Nam Gratianus (quod sæpe facit) sententiã potius beati Ambrosij afferre voluit: quam ipsa omnino atque eodem seruato ordine verba referre: locus enim integer sic habet.* Quum resistebam, ne ordinarer; postremo cum cogerer, saltem ordinatio protelaretur, Sed non valuit præscriptio, valuit impressio. Tamen ordinationem meam occidentales episcopi iudicio; orientales etiam exemplo probarunt. Et tamen neophytus prohibetur ordinari, ne extolatur superbia. Si dilatio ordinationi defuit; vis cogentis est: si non deest humilitas competens sacerdotio, vbi causa non hæret, vitium non imputatur.

Item obijcitur illud Sardicensis concilij, c. 13.

¶ Scholasticus ex foro; aut ex administratione postulari potest episcopus. Cap. X.

Osius episcopus dixit. Et hoc necessariũ arbitror, vt diligẽtissime tractetur: si forte aut diues laicus[e] α, aut scholasticus[f] de foro[g] aut de † administratione[h] β episcopus fuerit postulatus; vt non prius ordinetur, nisi ante & lectoris[i] munere, & officio diaconi, aut presbyteri[k] fuerit perfunctus: & ita per singulos gradus (si dignus fuerit) ascendat ad culmen episcopatus.

Burc. l. 1. c. 27. Iuo. p. 5. c. 71.

† *al. ex administratore.*

α ¶ Laicus.] *Abest vox ista a concilio: sed ob glossam non est inducta.*

β ¶ De foro, aut de administratione.] *Graecè tantummodo est, ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς.*

3 *Sed aliud est*[l] *postulari, aliud eligi: postulatur nexibus curiæ adscriptitius ab Imperatore; clericus alterius ciuitatis a suo episcopo; sed non eligitur aliquis nisi in sacris ordinibus constitutus. Fit enim electio cũ solẽnitate decreti omniũ subscriptionib. roborati; postulatio vero simplici pe*

In ordine Romano.

Osi°.] CASVS. dicitur in hoc ca. quod si diues, vel literatus laicus, vel qui curialis fuit in episcopum postulatus, nõ debet cõsecrari, nisi per singulos ordines fuerit legitimè approbatus, deinde poterit ad episcopatum ascendere.

e ¶ Aut diues laicus.] Qui de suis facultatibus aliquid dedit ecclesiæ, nõ tamen est recipiendus ideo; nisi alias dignus sit, vt 1. q. 15. ex multis, nec enim diuites sunt rejiciendi: vt 30. dist. hæc scripsimus.

f ¶ Scholasticus.] Id est, literatus.

g ¶ De foro. Scilicet causarum ecclesiasticarum.

h ¶ De administratione.] Ciuili vel curiali.

i ¶ Añ & lectoris.] inf. 77. d. quicunque & 28. q. 2. § fit.

distinguit, & bene. Ioan. de Fan.

CASVS. Nunc assignat Gratianus differentiam inter postulare & eligere. Nam postulatur qui est alteri subditus laicus vel clericus, & fit hoc simplici petitione. Ille vero eligitur qui est in sacris ordinibus constitutus & hæc electio fit cum solennitate decreti. Vt hæc differentia probatur sequenti capitulo.

l ¶ Sed aliud est.] Postulatio fit his verbis, petimus vt facias te promoueri, quia volumus te eligere. & tunc dicitur postulari à seipso. Ab alio autem fit postulatio,

Postulatio qualiter fit 2. De hoc sentis no. Inn. extra de postu. c. fi. ibi videas. 2.

vt

vt si clericus, vel laicus, sit de eṗatu alterius: tunc postulatur ab eṗo loci, ut 71. dist. primatus. & etiā a seipso, quia vnius consensus non sufficeret. Si autē laicus diceret: nolo tonsurari, nisi certus sim de electione, vel clericus diceret: nolo ordinari, nisi certus sim de eṗatu: de hoc.

Et alibi sæpe. & infra ead. c. obitu.

titione. Quam distinctionem B. Gregorius innuit in registro, lib. 2. epist. 19. scribens Benenato episcopo.

¶ Electio episcopi debet fieri cum solemnitate decreti, omnium subscriptionibus roborati. Cap. XI.

EPiscopus,[a] dum fuerit postulatus, cū solemnitate decreti subscriptionibus [b] omniū roborati, & dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrādus occurrat.

Sic beatus Ambrosius [a] *ante susceptum baptismu ab Imperatore est postulatus, non electus.*

a ¶ Ambrosius.] *Quid synodus elegerit Ambrosium, & non Imperator; ostenditur in c. Valentinianus. infra. dis. 63. Ac de sua electione ipsemet Ambrosius refert aliqua lib. 1. offic. cap. 1. & de pœnit. lib. 2. cap. 8. & in epistola ad Vercellenses.*

4 *Item clerici alterius ecclesiæ non sunt præferendi in electione ijs, qui benè militant in propria ecclesia. Vnde Cælestinus Papa ad episcopos Galliæ, epist. 2. c. 4.*

Poly. ibidem.
Ansel. l. 6. c. 11.
Deusdedit p. 1.

¶ Extranei emeritis in suis ecclesijs non præponantur. Cap. XII.

NEc emeritis [c] in suis ecclesijs clericis, peregrini, & extranei, & qui ante ignorati sunt, ad exclusionem eorum, qui benè de suorum ciuium merentur testimonio, præponantur.

Deusdedit ibi.
Polycar. ibidem.
Ansel. l. 6. c. 25.
Burch. l. 1. c. 7.
Iuo par. 5. c. 61.
Pann. l. 3. c. 7.

Idem ead. epist. c. 5.

¶ De eodem. Cap. XIII.

NVllus.

bonæ. 2 Itē clericus alterius ecclesiæ bene potest eligi sed post electionem est postulandus, vt 76. dist. dilectionis. 63. dist. litteras. 85. dist. Florentinū. Sed laicus primo est postulādus: deinde eligēdus ext. de ele. in causis.

EPiscopus.] CASVS. Quidā canonici volebant quendam clericum alterius ciuitatis postulare in episcopum. præcepit ergo Gregorius cuidam eṗo visitatori illius ecclesiæ, ut prius postulet, & postea eligat: deinde Romā cum solēnitate decreti, & cum epistola visitatoris consecrandus occurrat.

a ¶ Episcopus.] idest, dum aliquis postulatur, ut fiat eṗs, vt 63. dist. literas.

b ¶ Subscriptionib.] in qbus cōtinetur de vita electi. vt j. ea. Catinensis. & 7. q. 1. qualiter. Sed nūquid adeo requiritē hoc decretum, vt electio sine decreto facta sit nulla? Videtur, ꝙ sic, ut hic, & 47. dist. de Petro. & 2. q. 1. legū. & 7. q. 1. qualiter. & 8. q. 3. talia. & 12. q. 2. sine exceptione. & 63. dis. quanto. Sed dico, ꝙ licet i electione requiratē decretum cū subscriptionibus canonicorū: tñ electio facta sine ipso tenet. Duab. n. de causis fit subscriptio: vna causa ut si quis vellet variare uota sua, inciperet ei obuiare propria confessio, vt 1. q. 7. saluberrimum. alia rōne, ut per subscriptionem sciatur, an omnes canonici fuerint presentes in electione, arg. extra de his, quę fiunt à prælat. quanto. in fi. licet ergo scriptura requiratur in electione: tñ si fiat sine ipsa, tenet. & est simile. Nam in matrimonio multa requiruntur interuenire, & tñ si non interueniāt, tenet matrimonium. 30. q. 5. nostrates. Io. contra extra de elect. innotuit. B.

blicatū, ab ea postulatione recedere non possunt, & ita no. Hu. ext. de postul. c. vlt. de elec. in causis in glo. vlt. &c. publicato.

Electio facta sine decreto tenet.

Beneficij spe ordinē recipiēs nō peccat.

de hoc nullum pactum est interponendum, vt 59. dist. hoc ad nos & 16. q. 7. per laicos. nec peccat, qui hac spe recipit ordinem, dum tñ principaliter eo proposito nō ordinetur: sed ad hoc vt possit prodesse 8. q. 1. sunt in ecclesia. Si ergo clericus est de eodem eṗatu, ille non postulatur, & est monendus, & ēt cogendus suscipere sacros ordines, vt infra ea. bene. sed laicus de eodem eṗatu a seipso postulai, vt su. ea. Osius. Ille aūt à quo postulatur, nō cogitur dare postulatū nisi uelit, ut 63. d. literas. 85. d. archidiaconū. 76. dist. dilectionis. in auth. de san. epis. §. nullū. coll. 1. pōt tñ per superiorē cogi, vt ipsum det qñ non subest iusta cā omittendi. arg. extra de iure patr. nullus. Sed quæro ad quem titulum ordinetur iste, cum adhuc non sit electus, nec aliquod habet beneficium? dico ad titulum ecclesiæ, ad quem est postulatus. Pone ergo, ꝙ alium postea eligant, hoc enim facere pñt, quia per postulationē non est ius quæsitum postulato, ut extra de postula. bonæ. & ea. postulationē. & ita tenebit electio alterius. Dico, ꝙ licet nil iuris sit quæsitum postulato, tñ potest eos conuenire, vt prouideant ei in stipendio conuenienti, ut extra de iure pat. pastoralis. non enim debuerunt mutare consilium in alterius iniuriam, vt 22. q. 2. primum. ff. de reg. iur. nemo. si autem nondum elegerunt alium, potest eos conuenire, vt eligant ipsum ad illum episcopatum, & hoc modo potest dici, ꝙ possunt uariare, si aliquis a seipso postulatur: si uero postulatur a superiore, & postulatio præsentata 1 est ei, & ille consentit; satis potest dici, ꝙ non possunt variare postulationem, ut extra de postu.

Postulatus potest postulantes cōuenire, ut sibi prouideant.

1 Maximè postquam fecit Scrutinium pu-

SIC BEATVS. CASVS. Dicitur hic, ꝙ supradicto modo fuit Ambr. postulatus ab Imperatore, & non electus. Et contradicit iste §. illi. §. sup. his omnibus. Item probat Gratianus, ꝙ clerici alterius ecclesiæ non sunt præferendi illis, qui in propria ecclesia benè militauerunt, quod probat per sequentia capit.

ITEM CLERICI. Hæc est 4. pars distin. in qua probat quandam incidentiam. & dicitur, ꝙ nullus alterius ecclesiæ debet eligi, nisi primò omnes clerici illius ecclesiæ fuerint reprobati. Ad secundum inducit septem auctoritates supple hic, nisi maior pars eligat aliunde quia licitum est eis renunciare iuri suo. extra de elect. cum inter. Ioan. de Fant.

NEc emeritis.] CASVS Dicitur in hoc c. ꝙ ignoti & extranei non debēt ꝑponi benè in sua ecclesia militantibus, & qui habent bonū testimoniū ciuiu corū.

c ¶ Emeritis.] Idest, benè meritis in vita & scientia. 1. q. 1. utilissimis.

NVllus.] CASVS. Quæsitum fuit à Cœlestino, an clericis inuitis episcopus dari debeat de aliena ecclesia?

eclesia? Et respondetur ꝙ non, ne alter subripiat honorem alterius. Clerici enim debent habere liberam electionē; & tunc de aliena ecclesia eligantur: qñ in propria nullus inuenitur idoneus, & clerici, se viderint in hoc prægrauari, sit eis facultas appellandi, & contra dicendi.

de hoc not. extra de elect. cum inter canonicos. Sed quid si omnes eligunt de aliena ecclesia præter vnū, qui eligit de propria? Hic dico non valere electionem vnius: quia nullum de propria potest eligere cum quilibet eorum consensit in alium: vnde in seipsum non potest con-

Episcopus an inuitis possit dari.

inuitis [a] detur episcopus. Cleri, & plebis, & ordinis consensus, & desiderium requiratur. Tunc autem alter de altera eligatur ecclesia; si de ciuitatis [b] ipsius clero, cui est episcopus ordinandus, nullus dignus (quod euenire nō credimus [c]) poterit reperiri. Primum enim illi reprobandi sunt; vt aliqui de alienis ecclesijs meritò præferantur. Habeat vnusquisque fructū [d] suæ militiæ in ecclesia, in qua suam per omnia officia trāsegit ætatem. In aliena stipendia minime alter obrepat: nec alij debitam alter sibi vendicare audeat mercedem. Sit facultas clericis retinēdi, si se viderint ꝑgrauari, & quos sibi ingeri ex trāuerso agnouerint: non timeāt refutare. Qui etsi non debitū præmium, [e] vel liberum [f] de eo, qui eos recturus est, debent habere iudicium.

a ¶ Nullus inuitis.] à principio. sed si ꝑ negligentiam neminē elegissent, benè daretur eis inuitis ut 83. dis. volumus. similiter vbi minor pars cōtradicit, nec habet iustam causā contradictionis, benè datur eis episcopus inuitis. Idē potest dici de laicis, ꝙ eis inuitis non est dandus episcopus si hñt iustā causām cōtradictionis, vt 63. dist. si forte. De hoc no. 23. dis. c. illud

Electio an possit fieri de eo, qui non est de gremio.

b ¶ Ciuitatis.] Nunquid per hoc intelliges prius clericos totius ciuitatis vel diœcesis esse reprobandos? Vī ꝙ sic, ut ī. 63. dist. sacrorum & c. plebs. & c. nosse. & extra de vsu. pal. cū sag. illi enim vidētur esse de aliena ecclesia, cum totū nō sit aliud a parte, ut ext. de elect. cū nobis olim. & q incōtinentibus ędificijs demorantur Romæ morari videntur, ut ff. de verb. sig. l. qui incontinentibus. & l. ędifica. & l. pupillus. §. incola. sicut ī tutela reprobandi sunt oēs de ciuitate antequam eatur ad vicinas ciuitates, vt ff. de tut. & cur. l. diuus. & pręses debet esse de diœcesi, ut C. de incol. l. verum. li. 10. & hoc concedit H. Sed credo sufficere, quod reprobati sunt omnes de maiori capitulo. arg. extra de uerb. sig. cum clerici. & de rescript. cum Rodulphus. Sed quid, si maior pars eligit extraneum, & minor eligit de gremio suo? [1] Videtur quod hic præualebit electio paucorū, ut 7. q. 1. denique. nam in postulatione omnes erant concordes, vt 63. dist. literas. Io. Sol. hoc falsum est. sufficit enim, ꝙ duæ partes consentiant in postulatione de elect. scriptum. B. Item minor pars iustam habet causam contradicendi. Vnde licet sint pauciores, auditur eorum contradictio, ut extra de his quę fi. à maior. par. cap. cum in cunctis 31. dist. Nicena. Arg. cōtra extra de elect. cū nobis olim. & c. cum inter. Dico tenere electionem minoris partis, cum eligant secundum formam canonum de suo gremio. Vnde si diuersi sunt clerici: prius examinatur ille, qui est de propria, ꝙ̄ qui est de aliena ecclesia, vt dist. 35 archidiaconum Florentinum. Nec obstant præmissæ decre. Ideo enim tenuit ibi electio maioris partis, qa nullus fuit ibi ex aduerso electus. Sed adhuc ob. extra eo. tit. in causis. ubi præualet postulatio trium de aliena ecclesia electioni duorum de propria. Sed hoc fuit propter formam mandati: quia ita conuenerant, vt in quem maior pars conueniret, ille esset potior, & consentire. Item quid si data est aliquis potestas vt eligant, & ipsi postulant extraneum? Tenet postulatio, vt extra de renunc. post translationem. extra de elect. in causis. de postul. bonæ. licet, autem apertè sint egressi fines mandati, tñ fecerunt id, quod est vicinum mandato, ut ff. iudi. sol. iam tñ §. ult. Ioan. Quicquid dicat Ioan. eius opinio non seruatur de electione. a minoris partis de eadem ecclesia. vnde cum totum capitulum facere uideatur, quod fit à maiori parte capituli, vt extra de his quæ fi. à maio. par. cap. cum in cunctis: tenebit electio extranei, vt dicit T. per decre. superius allegatas: quia multa fieri non debent, tamen facta tenent: nam melior eligi debet, ut 8. qō. 1. licet tñ nō sufficit si bonus eligatur, ut extra de elect. cum nobis. & cap. cum dilecti. & C. de statu. & ima. l. ult. Bar.

1 Ad hoc extra de electio. c. ecclesia 2. ubi de hoc plene ꝑ Phi. Arg. cōtra eo. tit. licet. in fi. De hoc not. 23. dist. cap. 1. in glo. ergo aliquis, ibi uidetur.

2 Idē sentit Goff. ext. de elect. in causis.

c ¶ Non credimus.] No. benignam præsumptionem. ꝙ semper præsumitur, ꝙ aliquis sit dignus in ecclesia, ut in ⁊. ea. obitum.

d ¶ Fructum.] Sic. ff. de adopt. nec ei. §. præterea.

e ¶ Præmium.] Scilicet obtinet, ut aliquis de ipsis eligatur. Per hoc uidetur, quod licet aliqui perdiderint ius eligendi, quod possunt excipere contra illum, qui datur eis: videtur tamen, quòd excipere non possunt, sed tantum agere, ut extra de app. constitutus, in fi.

f ¶ Vel liberum.] Vel, id est, saltem.

a ¶ Cleri.] *Hinc vsque ad vers. Tunc sunt addita ex orig. & feruntur infra 63. c. cleri.*

PALEA Cap. XIIII.

Ex regula S. Benedicti, c. 64.

IN ordinatione pręponsiti illa semper cōsideretur ratio, vt hic constituatur, quem sibi omnis concors cōgregatio secundum timorem Dei, siue etiam pars congregationis (quamuis parua) saniori consilio elegerit. Vitæ autem merito, & sapiētia eligatur, qui ordinandus est, etiā si ultimus fuerit in ordine congregationis. Quòd si etiā omnis congregatio vitijs suis (quod absit) consentientē personam pari cōsilio elegerit, & vitia ipsa aliquatenus in notitiā episcopi, ad cuius diœcesim pertinet locus ipse, vel † ad alios vicinos pręposítos, vel Christianos claruerint; prohibeant prauorum pręualere consensum, & domui Dei constituant dignum dispensatorem.

† *vel abbatibus, vel Christianis vicinis claruerint.*

Studij]

Studij. CASVS. Neopolitani elegerũt Petrum in episcopũ: sed quia dicebatur simplex & vsurarius, mandat Gregorius, vt alium elipant cũ illo de eadem ciuitate, vt si ille fuerit reprobatus, secundus confirmet, sic dixit H. in summa. Beneuen. sic dixit: Neapolitani elegerunt. Primum minus idoneum: & quia idoneus non inuenitur, præcipit Greg. ut alium inueniant de eadem ciuitate, in quem electio eorum ualeat declinare. quẽ si non inuenerint, graue ipsius cleri erit opprobrium. Potest tamen dici, ꝙ antequam inuentus esset minus idoneus, mandauit eis, vt alium inuenirent in eadem ciuitate, & hoc videtur melius literæ consonare.

c ¶ Declinare.] Argu. ꝙ ecclesia pôt in duos consentire, vt si vnus nõ obtineat, 1 alter saltem obtineat. ar. g. 85. dist. archidiaconum, & 8. q. 1. in scripturis. maxime ubi diffidũt de iure suo, vt extra de postu. bonæ. Sed nõ ne priuati debẽt esse iure suo. Vt extra. de elec. cũ in cũctis? Sed hæc & similia loquunt in eo casu, quñ eligẽtes latebat vitiũ electi. sic 28. dist. de Syracusanę. ſm alios secũdus pôt eligi sub cõditione, vt si primus non obtineat, secundus maneat, vt 85. dist. Archidiaconũ Florentinum, sl extra de electio. cũ terra. sic 7. q. 1. quamuis. & ca. pastoralis. Hodie euacuatur totum per cap. Inno. 4. quod incipit, in electionibus. de ele. lib. 6.

Ecclesia potest in duos consentire.

1 Dicas ꝙ hic non dr quod alium debeat eligere antequã Petrus reprobetur: sed dicit, ut quidam alium quem Petro re, pbato eligant & hoc planum est. Archid.

a ¶ Palea.] *Hæc palea abest ab omnibus vetustis exemplaribus Gratiani, quæ sunt collata. Extat autem in regul. S. Benedicti, ex qua nonnulla sunt emendata.*

Item Gregorius clero, & nobilibus ciuibus Neapolitanis lib. 8. reg. epist. 40.

¶ De eodem. C. XV.

Ansl. l. 6. c. 13.

† vt si forte huic ordini hic non videatur idoneus.] orig.

† quo] orig.

STudij vestri, sit etiã alium, qui aptus sit, prouidere, vt † si forte Petrus; quem à vobis. electum asseritis, huic ordini non videatur idoneus; sit in quem † se vestra declinare[a] possit, electio. Nam graue cleri illius erit opprobrium, vt si hic fortasse approbatus non fuerit, aliũ se dicant, qui eligi debeat, non habere.

Item Gregorius Barbaro episcopo, lib. 11. epist. 16.

¶ De eodem. Cap. XVI.

Io. dia. l. 3. c. 22. Deusdedit p. 1. Ansel. l. 6. c. 26.

OBitum Victoris Panormitanæ ciuitatis antistitis directa relatio patefecit. Quapropter visitationis destitutæ ecclesiæ fraternitati tuæ operam solemniter[b] delegamus. Quam ita te conuenit exhibere, vt nihil de prouectionib. clericorũ, redditu, ornatu, ministerijsque, vel quidquid est in patrimonio eiusdem a quoquam prę sumatur, ecclesiæ. Et ideo dilectio tua ad prędictã ecclesiam properabit, & assiduis adhortationibus clerum, plebemque eiusdem ecclesię admonere festinet, vt remoto studio,[c] vno eodemque consensu talem sibi præficiẽdũ expetant sacerdotẽ, qui & tãto ministerio dignus valeat reperiri, & à venerandis canonibus nullatenus respuat. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat. ¶ Commonemus etiam fraternitatem tuam, ut nullũ de altera eligi permittas ecclesia; (nisi forte inter clericos ipsius ciuitatis, in qua visitationis impẽdis officium, nullus ad episcopatum dignus, quod euenire non credimus, potuerit inueniri (prouisurus ante omnia; ne ad hoc, a cuiuslibet conuersationis, vel meriti laicę personę aspirare præsumãt: ne & conatus eorũ habeatur inefficax, & in periculum[d] ordinis tui (quod absit) incurras. Monasteria autẽ, si qua sunt in ipsius constituta parochia,[e] sub tua cura, dispositioneque; quousque illic proprius fuerit ordinatus episcopus, esse concedimus.

Polyc. ibidem.

a ¶ Ne ad hoc.] *Similis clausula est ẽt eodẽ lib. proxima epis. 17. & lib. 2. indist. 10. epist. 19. Benenato episcopo, &*

OBitũ.] CASVS. Mortuo epõ Panormitano Gregorius posuit ibi quendam visitatorẽ, cui quatuor commisit, vt admoneat clerũ & plebem dignã ꝑsonã in episcopum eligere: & vt de alia ecclesia nullũ ibi eligi patiatur, nisi i ea nõ inueniretur idoneus. Nec aliquis laicus ad hoc officium aspirare ꝑsumat: & vt omnia monasteria eius dispositione regãtur, quousq; illis ꝑprius episcop⁹ fuerit ordinatus.

b ¶ Solenniter.] Idest ita plene quasi episcopus omnia disponet, vt 12. q. 1. quoniam Velina.

c ¶ Studio.] Idest. dissẽsione, vel inuidia.

d ¶ Et in periculũ.] Et ita videt ꝙ si vitiosa sit electio, imputat visitatori. Et per hoc. c. dicit Hu. visitatorem habere ius i electione, vt ĩ. c. proximo. & 63. d. plebs. alias non vñ quare paterẽ pœnã. Sed dico, ꝙ non plus habet iuris, q̃ ꝑ canonẽ exprimat. arg. 18. q. 2. hoc tantum. vnde non dico ipsũ posse eligere. vt 63. di. §. ex his. ea autem facit visitator, quæ per sacerdotes non possunt expediri, ut 7. q. 1. pontifices. Item nisi intra annũ procuret, ꝙ sit ibi eps ipse remouetur. 8. q. 1. constitutum. & uiuet de rebus ecclesiæ. 12. q. 1. charitatem. & c. ecclesiasticis. Item uisitator dare potest præbẽdas & ecclesias uacantes, ut hic inuenit in fi. c. & 12. q. 2. nõ liceat.

Visitator an ius habeat ĩ electione.

a ¶ Parochia.] In tota diœcesi habebit iste ꝑuisionem ut 12. q. 1. quoniam Velina. ut patet in fine capituli.

Catinēsis ecclesiæ.] CASVS. Defuncto episcopo Catinēsi Pelagius commisit Eucarpo episcopo illius ecclesiæ uisitationem,& negotia gubernanda donec ibi per ipsum pastor dignus eligatur: præcipit ergo ei vt illuc pergat,& de eodem clero talem eligi faciat,qui nec vxorem habeat, nec filios,& qui non sit criminosus:& eo electo Romam veniat consecrandus. ne pro defectu. nã non currit præscriptio contra illum qui non poterat eligere, ut extra de conces. præben.& eccle. non uacan. quia diuersitatem.& argu. C. de anna. excep. l. 1. in fi. C. de inoffi. test. contra. ff. ex quibus causis ma. l. quod quidam.4

epist. 26. Ioanni episcopo Scyllaceno,& lib. 7. indict. 2. epist. 25. Fortunato episcopo Neapolitano. Ex quibus locis, collatis veteribus codicibus harum epistolarum emendatus est hic locus, ut non multum discrepet ab antiqua lectione Gratiani. Verum in recentioribus editionibus epistolarum. B. Gregorij in epistola hic citata legitur. ne ad id cuiuslibet conuersationis, vel meriti laicam personam aspirare permittas.

Item Pelagius Papa Eucarpo Messanensi episcopo.

¶De eodem. Cap. XVII.

Catinensis ecclesię visitationem tibi iniungimus, cuius episcopum de hac luce transisse suscepta cleri relatione didicimus. Impossibile [a] enim est, vt nos in prouincia illa dũtaxat in Syracusanis partibus alij cuilibet causas,quę ad Deũ pertinēt,committamus, nisi fortè talem per te Deus nũc in Catinēsi ecclesia eligere voluerit; de cuius cōscientia possimus esse securi,vt à te labores istos paulum remouere possimus. Mox ergo dilectio tua ad supradictam Catinensem ecclesiam pergat, & hominē de clero, qui nec vxorē habeat, nec filios, [b] nec crimē aliquod canonibus inimicum, eligi cum auxilio Dei compellat, [c] atque suadeat: & statim eũ ad vrbē Romam cum decreto, & testificatione relationis tuæ transmitte.

Polyc. ibidem. Ansel. l. 6. c. 44.

Item Gregorius Passiuo episcopo, lib. 10 epist. 13.

¶Qui in episcopum eligitur, non sit reus criminum, quę sacra lex morte punit. Cap. XVIII.

Bene nouit fraternitas vestra, quàm longo sit tēpore Aprutium† pastorali solicitudine destitutum: † vbi diu [d] quęsiuimus, qs ordinari debuisset,& nequaquã potuimus inuenire. Sed qa Opportunus mihi in moribus suis,i psalmodiæ studio,in amore orationis valde laudatur,& religiosam vitam omnimodo agere dicitur; hunc volumus, vt fraternitas vestra ad se faciat venire, & de anima sua admoneat, quatenus in bonis studijs crescat. Et si nulla ei crimina, quę per legis sacrę regulam morte mulctãda sunt,obuiant, tunc hortandus est, vt vel monachus [e] vel a vobis subdiaconus fiat: & post aliquãtum temporis, si Deo placuerit ipse ad pastoralem curam debeat promoueri.

† *Aprutium ciuitas.* orig. † *destituta.* orig.

Cui autem uisitatio iniungitur, nihil de rebus eiusdem ecclesia a quoquam præsumi patiatur.

Vnde Gregorius Gaudentio episcopo, lib. 4. epis. 12. seu cap. 56.

a ¶ Impossibile.] id est, non cōmode aliter fieri potuit: quia iste erat uicinus. 1 sic sumit. ff. de ver. sign. nepos proculo. Item dicitur impossibile quod non est honestum. ff. de cōditionibus instit. l. filius. Itē quod non iuste sit. 24. q. 2. sane. 22. q. 2 faciat homo.

b ¶ Nec filios. Tamen alias quãtũ ad sæculares honores psumit filiũ, vbi filius pro anno computat. ff. de minor. l. 1. Sed nũquid istud est cōtra preceptum Apostoli, q dixit vnius vxoris virum? Solu. hic loquitur quãdo psumptio est, q ppter filios dilapidet bona ecclesiæ. sic 28. dist. de Syracusanę. & tũc dabit cautionē,& faciet inuētarium 22. quæst. 1. sint manifestæ. Idē dico d nepotibus, vt in authe. quomodo oportet episcopos. §. 1. coll. 1.

c ¶ Compellat. Ergo aliquis potest cogi ad episcopatũ. 2 sicut ad alios ordines; vt 40. dist. ante omnia. 92. distin. si quis episcopus per manus. 74. dist. placuit. Ioan.

Bene nouit. CASVS. Aprutiana ecclesia diu fuit destituta pastore,& lõgo tēpore quæsiuit Gregorius, nec ibi dignũ potuit inuenire. Tandē inuentus est ibi quidã Opportunus laudabilis vitæ quare præcipit Gregorius Passiuo epõ, vt illũ Opportunum moneat, ut in bonis studijs crescat: & si nulla crimina ei obstant, monachus vel diaconus fiat: & demum episcopus consecretur.

d ¶ Vbi diu.] Argumentum, quòd differri potest electio. 3 cum non inuenitur idoneus & licet aliqui intra tempus statutum iusto impedimento detenti non eligant, non priuantur electione, ut extra de electione pro defectu.

e ¶ Vel monachus.] Sed quare monachus? forte quia erat monasterium cui deerat prælatus. Vel dico quia si est monachus, citius potest promoueri ad sacros ordines, vt 77. distinctio. monachus. Sed nonne hic diutius expectabitur, quàm per tres menses: quod esse nõ debet, vt 50. dist. postquam. sic su. eod. Osius. & 7. quęst. 1. constitutum.

Impossibile multipliciter dicitur. 1 Ad hoc C. de cur. fur. l. penu. ff. de ele. & effu. cum scne. ff. locati. eũ in plures, §. 2.

Filius quãq; facit quem præsumi maiorem.

Episcopatũ suscipere potest quis cogi. 2 Hoc non habetur hic sed potius clerici sunt impellendi ad faciendam electionem secundum Hugo. & sic nõ bene arguit gl. Arch.

¶ Electio ex causa potest differri. 3 Etiã cuiuscunq; beneficij. Laur. Et p hoc uide quod leg. & not. 83. d. c. 52.

4 Ex pdictis patet, q tēpus deputatum ad electionem celebrandam est vtile non continuum: nam nõ currit iusto impedimento detētis; nec etiam ignorantibus. Archid.

Quoniam

QVoniam Festus.] CASVS. Capuanus archiepiscopus Romæ defunctus est, & ideo Papa præcipit cuidam episcopo, vt illuc visitator accedat, & nil de rebus ecclesiæ minui patiatur, sed, & clerum, & plebem illius loci moneat, vt in vigilijs mortuorum, & in obsequio.

¶ Non patiatur à quoquam præsumi de rebus ecclesiæ, cui eius fuerit iniuncta visitatio. Cap. XIX.

Ans.l.5.c.11.

QVoniam Festus Capuanæ ecclesiæ episcopus in Romana ciuitate positus de hac luce migrauit; curæ nobis fuit (quæ vniuersis ecclesijs a nobis impenditur) ad fraternitatem tuam præsentia scripta dirigere, vt memoratæ ecclesiæ visitator [a] accedas; sic tamen, vt nihil de prouentionibus† clericorum, reditu [b], ornatu, ministerijsque, vel quidquid præfati loci esse patuerit, à quoquam præsumi patiaris; sed omnem vigilantiam, atque cautelam circa clerum, plebemque eiusdem ecclesiæ exhibere te conuenit, vt in vigilijs, obsequioque ecclesiastico sedulò, ac deuotè debeant deseruire.

† al. prouenti ionibus.

DISTINCTIO. LXII.

BReuiter [c] monstratum est, ex quibus ordinibus in quos gradus sunt eligendi. Nũc videndum est, à quibus sunt eligendi, & cõsecrãdi. Electio, clericorũ est & petitio plebis.

Vnde Leo Papa Rustico Narbonensi episcopo, epist. 90. al. 92. c. 1.

a ¶ Est.] *In vulgatis codicibus sequebatur*; consensus principis. *In manu scriptis verò partim legitur*, consensus plebis, *partim*, petitio plebis: atque ita est emendatũ.

¶ Non sunt habendi inter episcopos, qui nec à clericis eliguntur, nec à plebibus expetuntur. Cap. I.

Poly.l.1.tit.1. Burch.l.1.c.2. Ans.l.6.c.74. Iuo.p.5.c.65. † al. comprouincialibus.

NVlla ratio sinit, vt inter episcopos habeantur, q nec à clericis sunt electi; nec à plebibus [d] expetiti, nec à prouincialibus † episcopis cum metropolitani iudicio consecrati. Vnde cum sæpe quæstio de malè accepto honore nascatur, quis ambigat nequaquam istis esse tribuendum [e], quod nec† docetur [f] fuisse collatum? Si qui [g] autem clerici ab istis pseudo episcopis in eis ecclesijs ordinati sunt, *&c. vt infra in causa simoniacorum*.

† al. non. infra 1. qõ. 1. si qui.

Item Cœlestinus, Papa ad episcopos Appuliæ, & Calabriæ, epist. 3. c. 3.

Polyc.l.6. tit.1. Burch.l.15. c.13. Iuo p. 16. c. 14. Deusdedit p.1.

¶ Populus non debet præire, sed subsequi. Cap. II.

DOcendus est populus non sequendus: nosque, si ne-

ri, & quod laici non debeant in epos eligi. Nũc vero docet, quod clericorum est eligere, & populi consentire. c ¶ Breuiter.] Nunc hic ostendit, q clericorum sit eligere, populi cõsentire. Ostẽdit et q si aliquis fuerit cõsecratus sine auctoritate metropolitani, deponitur 51. dist. qui i aliquo, ver. si.

NVlla rõ.] CASVS. Quidã episcopi nõ fuerunt electi à clericis, nec à populo expetiti: nec metropolitani iudicio consecrati. Quæritur de istis talibus episcopis, & de ordinatis ab eis, an debeant inter episcopus, & ordinatos reputari? Et rñ. Leo papa q non: potest tñ dispẽsari cũ clericis ab eis ordinatis, ut infra 1. q. 1. si qs à pseudo episcopis. d ¶ Nec a plebib.] Consensus plebis requirit in electione, & eo ipso cõsentiũt q perhibent ei testimonium, quia testimonium plebis æquiualet electioni, ut 24. dist. c. 1. & 67. di. reliqui. Sed qd si aliqs est cõsecratus, q non habuit cõsensũ plebis, nunquid cassabitur consecratio? ni q sic, in odium cõsecrantium & eligentium cũ contẽptus est: licet ex gratia populus sit reqrẽdus uel uocãdus, ut 16. qõ. 7. decernimus. 21. q. 2. c. 1. & 70. d. c. 1. Nã semp consensus plebis est requirẽdus, ut 8. q. 1. licet. Item quia laicus potest excipere cõtra electũ, & dicere q ei inuito nõ est dandus eps, ut infra 63. di. c. si fortè. &c. Hadrianus. H. dicit si oritur scandalum ex hoc, q cassanda sit electio, & consecratio, sed dico 1. nõ iõ cassandã, licet nõ affuerit, quia plura exiguntur, quæ tñ omissa non vitiant factum, argum. 30. qõ. 5. nostrates, quia huiusmodi leuia omissa non vitiant rem, vt ff. de ventre inspicien. l. 1. in fi. eo ipso autem intelligitur laicus consentire, si non dissentit, ut 54. dist. si seruus. ff. solut. matr. l. 2. §. ult.

Consensus plebis est in electione requirendus.

1 Et bene secundũ Iã. & Io. de Fa.

quio diuino sedulè seruiat & deuotè.

a ¶ Visitator.] Hic habes, q Papa visitationis committit officium. Sed an metropolitanus possit visitatorem constituere, sicut præses curatorem, vt Institu. de curat. §. vlt. Non credo. Ioan. Ego dico, quòd sic, cum non inueniam prohibitum argumentum, extra de sent. excom. nuper. B.

Visitatorem quis constituere potest.

b ¶ Redditu.] A quo custodiri debent, bona vacantis ecclesiæ, notaui infra 2. q. 2. charitatem, &c. illud.

BReuiter.] CASVS. Supra dictum est, ex quo ordine, & in quem debeat quis promoue-

e ¶ Tribuendum.] Isti tamen dant ordinem, q habent eum: sed nõ iustè, ut inf. de consec. dist. 4. nullus autem.

f ¶ Nec docetur.] Si extra de iure pat. quòd autem.

g ¶ Si qui.] 1. qõ. 1. sacerdotes, & cap. si qui à pseudo episcopis.

DOcendus.] CASVS. Quidam populus nolebat episcopum eligere, nec pmittebat eligere clericos; quasi-

quæsitum fuit à Cœlestino quid in hoc casu sit faciendum. Et respondet, populum esse docendum, vt prohibita non attentet: qui si non corrigitur, punietur ecclesiastica seueritate, scilicet excommunicatione.

a ¶ Perseueritatem.] Scilicet excommunicationem. ferro.n.resecāda sūt uulnera, &c. ut 16. q.1. in canonibus.

quicūque laicus canonicam electionem voluerit disturbare. debet Anathematizari donec obediat.

d ¶ Communem.] Cum ergo hæc tria requiruntur .s. communis, consonans, & canonica, si unum istorum deest, uitiosa est electio. ut arg. 38. dist. quæ ipsis, non .n. sufficit

Electio sit cōis, consonans, & canonica.

sciunt eos quid liceat, quidve non liceat, commonere, nō his cōsensum prębere debemus. Quisquis verò conatus fuerit tentare prohibita: sentiet censuram sedis Apostolicæ minimè defuturam. Quæ enim sola admonitionis auctoritate nō corrigimus, necesse est, vt per seueritatem [a] congruentem regulis vindicemus. Per totas ergo hoc, quæ proprijs rectoribus carent, ecclesias, volumus innotescat, vt nullus sibi aliqua spe forsitā blanditus illudat.

Nisi autem canonicè electus fuerit, cōsecrari non debet. Vnde Calixtus Papa secundus.

¶ Non consecretur in episcopum, nisi canonicè electus. Cap. III.

NVllus [b] in episcopum, nisi canonicè electum consecret. Quod si præsumptum fuerit, & consecrans, & consecratus absque recuperationis spe deponatur.

In Pontificali est mentio huius decreti.

DISTINCTIO. LXIII.

LAici [c] verò nullo modo se debent inserere electioni.

Vnde Hadrianus Papa in octaua synodo Constantinopoli sub ipso celebrata.

¶ Laici electioni Pontificum non se inserant. Cap. I.

NVllus laicorum principum, vel potentum semet inserat electioni, aut promotioni Patriarchæ, metropolitæ, aut cuiuslibet episcopi, ne videlicet inordinata hic, & incongrua fiat confusio, vel contentio; pręsertim cum nullam in talibus potestatem quenquam potestatiuorū, vel cæterorum laicorum habere conueniat, *& infra.* ¶ Quisquis autem sæcularium principum, & potentum, vel alterius dignitatis laicus aduersus communem [d], & consonantem, atque canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere tentauerit: anathema sit, donec obediat, & cōsentiat, quidquid ecclesia [e] de electione, & ordinatione proprij præsulis se velle monstrauerit.

Ansel. l.6.c.23. & 72. Iuo.p.5.c.222. Pann.l.3.c.8. Deusdedit p.1.

inf.c. proximo. Poly.l.2.tit.1.

NISI CASVS. In hoc §. & seq. c. dr, q episcopus cōsecrari nō debet, nisi fuerit canonicè electus, & casum p te uidebis.

b NVllus.] ¶ Deponatur.] 1. q.1. si quis episcop⁹ &c. si qui episcopi. sup. dis. 50. ex penitētib. sup. 36. distin. qui ecclesiasticis.

LAici.] Hæc dist. diuiditur in quatuor partes. In prima pbat p 8. auctoritates sanctorum, quòd laici non debent eligere, nec electioni interesse nisi uocati. Secunda ibi, [Cōtra.] Tertia ibi, [Principib.] Quarta ibi, [Verum qa.] Ioan. de Fan.

CASVS. Supra dictū est, q electio est clericorū. Sed quia laici uolebāt interesse electionibus clericorum, ideo supponit hanc 63. dis. in qua primo ostendit, qd laici non debent interesse electionibus usque ad §. [His omnibus.] Deinde probatur contrarium. Deinde in §. [Electiones] ponit solutionem.

c ¶ Laici] In pręcedenti dist. ostensum est, quòd laici tantū debent cōsentire electioni plenius hic psequitur, q nullo modo debent interesse 1. & hoc facit vsque ad illum §. [His omnibus.] deinde probat contrarium vsque ad illum. §. [Electiones.] & ibi soluit, deinde ostendit q priuilegia fuerūt Imperatoribus data circa electiones, quæ postmodum fuerunt eis ex causa ablata. Vltimo dicit, qd religiosi viri non sunt excludendi ab electionibus, ergo hęc veritas, quod nullus laicus debet interesse electioni, etiam in cōuentuali ecclesia, nisi hoc habeat ex cōsuetudine præscripta, vt extra de iure pat. nobis 2. licèt. H. dixerit, q ibi potest benè patronus interesse, vt 18. q.2. abbatem, & hoc c. dicit intelligi de non patronis: æqualiter autem est patronus, qui minus dat, sicut qui plus, qa vnus potest supplere per operam, quod ei deest in patrimonio. ff. pro. solut. l.5. & plenius no. 16. q.7. pte.

NVllus.] CASVS. Hadrianus Papa prohibet in hoc c. vt nullus laicus, etiam in maxima positus dignitate se inserat electioni Patriarchæ, & archiepiscopi; &

1 Vel facias continuationem non ad proximā distin. sed ad 61. dist. vbi dicit, q laici non debent eligi, sic nec eligere, vt in hac dist. Io. de Fan.

Electione nullus laic⁹ debet interesse.

1 Idem not. infra ea. dis. Reatina.

sufficit electionem esse communem, nisi sit canonica, vt hic, & 79. dist. c.1. & c. antepen. 3. Item est hic arg. quod si aliqui separatim consenserunt in aliquem, quod talis consensus non valet, quia nominatione citra concilium publicum factæ non valent, vt 2. qō. 6. nominationes, & priuata conuenticula in electionibus prohibentur, vt 79. distin. cap. 1. & c. nullus. H. arg. contra 63. dist. quāto, extra de electio. quod sicut. & extra de postu. bonæ 2. in fi. & seruitus separatim conceditur. ff. de serui. rustico. prædi. per fundum. Dico nullā talem esse electionem, cum sit clandestina, vt extra de electio. quia propter. ad finem. Ioan. Hoc hodie determinatum est extra de elect. in Genesi. vbi dicitur, quod singulares electiones non valent. Bar.

e ¶ Ecclesia.] Ecclesiam hic vocat viros ecclesiasticos; quandoque vocatur congregatio fidelium, ut infra de consecra. dist. 1. ecclesia. De hoc dixi. 7. q.1. scire.

§ Argu. ad hoc 92. dist. ca. pe. & ibi de hoc. arg. ad hoc 18. qō 2. si quis abbas.

Hadria-

HAdrianus Papa.] CASVS. Ignatius Patriarcha Constātinopolitanus iniustè fuit depositus, & Photius loco eius substitutus quam præsumptionem Nicolaus voluit remouere, sed morte præuentus non potuit, sed Hadrianus successor eius misit nuncios tres Constantinopolim ad Basilium Imperatorem, & ad filios eius, cū quibus fuit Cancellarius Romanæ sedis, & ibi octaua synodus congregata, duo fecit. Primo Photium deposuit, & Ignatium restituit. Secundo constituit, ut clericorum sit electio tantū, & q nullus laicus inserat se electioni Patriarchæ metropolitani, vel episcopi, sed silere debet, & attendere quis clerus faciat, nisi à clericis inuitaretur ad remouendos, & impugnandos malos.

a ¶ Disposuerat.] Arg. successorem debere consummare quod antecessor inchoauit, vt hic [1]. & 12. q. 2. hęc huius. & q. 5. quia. ADDITIO. Ad idem extra de rescrip. litteris. vbi de hoc & 11. q. 3. si episcopus ante damnati. Papa tamen non tenebatur ad hoc, nec hoc dicitur quod teneretur: bene tamen fecit. B.

¶ Hic citantur partes quædam vigesimi secundi canonis octauæ synodi sub Hadriano Papa II. habita, et ab Anastasio Bibliothecario latinitate donata.

Item ex octaua synodo, actione prima.

¶ De eodem. Cap. II.

Anf. li. 6. c. 23. Iuo p. 5. c. 121. Pann. li. 3. c. 8. Deusdedit p. 1.

Cap. 22.

HAdrianus Papa secundus (quod Nicolaus prædecessor eius disposuerat [a]) missos suos, Donatum. s. Hostiensem episcopum, & Stephanum Nephesinum episcopum, & Marinum diaconum sanctæ Romanæ ecclesiæ ad Basilium Imperatorē, & ad filios eius Cōstantinū & Leonem Augustos [b] Constantinopolim direxit, cum quibus & Anastasius bibliothecarius [c] Romanæ sedis, vtriusq; linguæ Gręcę & Latinę peritus perrexit, & synodo congregata (quam octauam vniuersalem synodum illuc cōuenientes appellauerunt) ex ortū schisma de Ignatij depositione, & Photij ordinatione sedauerunt, Photium anathematizantes, & Ignatium restituentes. In qua sic statutum est: Consecrationes † [d], & promotiones episcoporum concordans prioribus cōcilijs clericorum electione, ac decreto episcoporum collegij fieri sancta hęc & vniuersalis synodus diffinit & statuit: atque iure promulgat, neminem laicorum [e] principum, vel potentum semet inserere electioni, vel promotioni Patriarchæ, vel metropolitæ, aut cuiuslibet episcopi; ne videlicet inordinata hinc, & incongrua fiat confusio, vel cōtentio; pręsertim cum in talibus nullam potestatem quemquam potestatiuorum, vel cęterorum laicorum habere cōueniat. sed silere, & attendere sibi vsquequo regulariter à collegio ecclesiæ suscipiat finem electio futuri pōtificis. Si vero quisquam laicorum ad cōtractandum † [f], & cooperandum inuitatur [g] ab ecclesia, licet huiusmodi, cum reuerentia, si fortè voluerit, obtemperare se ascisscentibus. Taliter enim dignum pastorem sibi regulariter ad suam ecclesia † salutem promouet [a].

Poly. li. 2. tit. 1.

† Promotiones & consecrationes.] orig.

† al. concertandum. orig. & alij collect.

† al. & Ecclesia.

a ¶ Promouet.] *Si hic additur ver.* Quisquis. *ex capite antecedēte, erit integer 22. canon 8. synodi. In vulgatis sequebatur vox,* clerus, *quæ in vetustioribus est glossa interlinearis.*

Caput est collectoris arbitratu compositum.

Item ex historia Tripartita, lib. 7. c. 8.

¶ Electioni episcoporum Imperator interesse non debet. Cap. III.

VAlētinianus Imperator veniēs ab oriēte ad Hesperias partes (vt refert historia ecclesiastica) mortuo. Auxētio Arrianę perfidię magistro, qui Mediolanensem

b ¶ Augustos.] Nō. q filij Imperatorū dicuntur etiā Augusti, quia sperabatur, q essent futuri Imperatores, & quasi p augurium hoc sperabatur. Vel sicut Imperator dicitur Augustus, qa illius propositi debet esse, q augeat; sic & filius pōt dici Augustus, quia & hoc propositū debet hr̄e, cum habebit imperium [2].

c ¶ Bibliothecarius.] .i. cācellarius, supra 21. dist. submittitur.

d ¶ Cōsecrationes.] hæc sunt uerba concilij.

e ¶ Laicorum.] Infra 96. dist. bene quidē.

f ¶ Ad contractandum.] idest, simul tractandum.

g ¶ Inuitatur.] Hinc inuitantur laici ad electionem, alibi ad sermonē faciendū, vt 23. distin. mulier. quandoq; ad causas mrīmoniales, vt 35. q. 5. ad sedem causis autem fidei interfuerunt etiam nō uocati, ut 96. di. ubi nam. Sed nunquid subscribent laici? arg. q sic 7. q. 1. eps de loco [3].

VAlentinianus.] CASVS. Cū ecclesia Mediolan. vacaret pastore, mortuo Auxentio hæretico, qui Mediolan. ecclesiā, ut lupus dilaniarat, uenit ab Oriente Valentinianus Imperator, & suasit epis cōgregatis, ut talē in archiepiscopū eligerēt. cui etiā ipse Imperator se syncere submittere possit: episcopi uero cum rogarēt Imperatorem, ut eligeret, ipse noluit assentire. demum Ambrosium elegerunt nondū baptizatum. unde Imperator gratias referens, quod electus esset ad saluandas animas; cui curam corporum commiserat, confortauit eum.

1 Et 18. q. 2. dudum.

Imperator quare dicat Augustus.

2 Hoc ualet ad solutionē eius qd̄ habetur 21. dis. nūc autem. 7. q. 1. in apibus. L.

Laici ad aliqua spūalia inuitantur.

3 Ad idem quod leg. & no. inf. ead. quanto. in gl. ex hoc loco. in fi. &c.

ecclesiam, vt lupus dilaniauerat, cũ vellet catholicũ, Deo ordinate, ibi consecrare episcopum, euocans episcopos a hæc eis locutus est. Nostis apertè, eruditi quippe diuinis eloquijs, qualem oporteat esse pontificem, & quòd non deceat eum verbo solo b, sed etiam conuersatione gubernare deiectos, & totius semetipsum imitatorem virtutis ostendere, testemque c doctrinæ conuersationem bonam habere. Talem itaque in pontificali cõstituite sede, cui & nos, qui gubernamus imperiũ, sincerè nostra capita submittamus d, & eius monita, dum tanquam homines delinqueremus necessariò, velut curãtis medicamenta suscipiamus. Hęc cum dixisset Imperator, petijt synodus, vt magis ipse decerneret sapiens, & pius existens. At ille, super vos α e est, inquit, talis electio. vos enim gratia diuina potiti, & illo splendore fulgentes, melius poteritis eligere. Tunc sacerdotes egressi de episcopali sede tractabant. *& infra.* ¶ Cum autem ordinatione diuina Ambrosius nondũ baptizatus, electus f fuisset; exultans Imperator ait. Gratias ago tibi domine Deus omnipotens, & saluator noster, quoniam huic viro ego quidem cõmiseram corpora g; tu autem animas, & meam sententiam ostendisti tuæ iustitiæ conuenire. Cumque S. Ambrosius contristaretur de hoc quod acciderat (vt idem ipse in suis epistolis scribit) confortauit eum Imperator, & ait: Noli timere, quia Deus, qui te elegit, semper te adiuuabit, & ego adiutor, & defensor tuus (vt meũ ordinem h decet) semper existam.

In epist. ad Vercellense.

α ¶ Super vos.] *Vera lectio est,* supra nos, *μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς Sed ob glossam non est restituta.*

Item Nicolaus Papa I. Lothario Regi.

¶ Auctoritate apostolica, non Regio fauore episcopus est eligendus. Cap. IV.

PОrrò scias, quia relatum est nobis, quòd quicunque ad episcopatum in regno tuo prouehendus est; non nisi fauentem i tibi permittas eligi. k Idcirco Apostolica auctoritate sub diuini iudicij obtestatione iniungimus tibi, vt in Treuerensi vrbe, & in Agrippina Colonia nullum eligi patiaris antequam relatum super hoc, nostro apostolatui fiat.

Iuo p.5.c.357.

Item ex concilio Parisiensi 1.c.8.

eum vt non timeret, dicens; Deus te adiuuabit, & ego te semper defendam, & pro te pugnabo.

Electio ad quẽ spectat de iure cõi. 1 Vt est ecclesia Rauẽnas.

a ¶ Episcopos.] Ergo electioni metropolitani intersunt omnes epĩ comprouinciales, vt inf. eo. metropolitano, & 66. dist. c. 1. Io. sed in his non attendo 1. nisi cõsuetudinẽ, vt extra de ele. cum ecclesia. & extra de postu. bone. Io. De iure cõmuni omnis electio spectat ad capitulum, vt extra de cau. poss. & ppriæ. cũ ecclesia. B.

b ¶ Solo.] Sic magistri moribus, & facũdia alios dẽnt præcedere, vt C. de ꝓfes. & me. magistros li. 10.

c ¶ Testẽque.] Nota, ꝙ conuersatio ꝓbet alicui testimonium, vt 2. q. 7. cum pastoris.

Imperator põt ab episcopo excõmunicari.

d ¶ Submittamus.] Arg. ꝙ Imperator est minor quolibet episcopo, & excõicari põt ab epõ, vt hic innuitur, & 18. dis. qm quidem. 96. dist. duo tñ. Imperator est maior in tpalibus illis, qui ab eo recipiunt temporalia, sed minor est in spiritualibus. extra de ma. & obed. solitę. 2. q. 7. §. item cum Dauid.

Electio est periculo eligentium. 2 Vt 61. dist. quid proderit. & c. obitum.

e ¶ Sup vos.] Idest, ad vos spectat. sic respõdit Theodoricus 17. distin. §. hinc. vel ideo hic dicit, super vos; quia electio est periculo eligẽtiũ 2. si quis enim malum nominat, tenetur de omni damno, & dispẽdio, quod per eũ acciderit. C. de periculo noiatorum. l. 1. lib. 11. Item si inhabilẽ nominat, & appellatur, tenetur dare sumptus, quos fecerant aduersarij. C. de decur. l. 2. li. 10. 3

3 Et de sũp. recu. l. vna. lib. 10. Arch. 4 Sic ẽt no. inf. c. quãto in glo. 1. Ad idem ext. de elec. in causis.

f ¶ Electus.] Et ita maledicit G. ꝙ fuerit postulatus. s. 61. di. §. his oib. & §. sic btús. in fi. Sed potes dicere, ꝙ fuit elect⁹ in postulãdũ 4. vt extra de renunc. post translationem. Io. & dicit T. ꝙ clericus alterius ecclesię in sacris ordinibus constitutus eligi potest. Ita not. in illa decret. post translationẽ. nisi sit eps, vt vi dicere dec. ext. de ele. cũ inter canonicos. & postea dẽt postulari B.

Electio tñ sic celebrata non est initialis, sed ꝓparatoria ad electionẽ faciendam ẽm Io. & Goff. 5 Adde Bal. plenè hoc

g ¶ Corpora.] Et ita fuit curialis, sed absolutus fuerat, nec ex officio contraxerat irregularitatem, alioquin nõ promoueretur. 51. dist. si quis post.

h ¶ Ordinem.] Ex hoc verbo dixerunt quidam, ꝙ Imperator debet habere ordinem subdiaconalem, sed non est verũ 5. quia habet militatẽ characterẽ, vt 1. q. 1. quod quidã. gerit tñ officium subdiaconi cum ministrat epo.

examinãtẽ, & tenentem pro opinione gl. in ꝓe. G. & doc. in c. venerabilem. ext. de elec. & Spec. in tit. de leg. §. nũc ostendendũ. vers. 39.

PОrro.] CASVS. Lotharius Rex non permittebat aliquẽ ad episcopatum eligi in regno suo, nisi fauentem sibi, idest, nisi esset amicus suus, vel nisi sibi iuraret ideo præcipit ei Nicolaus, vt in ecclesia Treuerẽsi, & in Agrippina Colonia nullum eligi patiatur in episcopũ, nisi prius sedi Apostolicæ referatur.

i ¶ Fauentem.] In crimine adulterij cum Gualdrada. Vel fortè fecit eos iurare ei fidelitatẽ quod clerici non debent facere laico. 22. q. vlt. c. vlt. nisi habeant ab ipso regalia 22. q. 5. de forma.

6 Sic ẽt exponitur 8. q. 1. episcopo. 2. in fine.

K ¶ Eligi.] Videtur ergo, ꝙ in illis duabus ecclesijs non possit fieri electio, nisi voluntas Papæ requiratur. sicut est in ecclesia Rauennate, vel istud pro tempore fuit statutum. Vel dic eligi, idest, consecrari 6. vel institui.

Ecclesiã recipiens a laico, est excõicandus.

Si per

¶ Non recipiatur ac omprouincialibus, qui regia ordinatione, episcopale culmen est adeptus. Cap. V.

Iuo p.5.c.123. Pann.l.3.c.9. † al. episcopus.

SI per ordinationem regiam honoris istius culmen peruadere aliquis nimia temeritate præsumpserit, a comprouincialib. loci ipsius episcopis † recipi [a] nullatenus mereatur, quem indebitè ordinatum cognoscunt. Si quis de comprouincialibus recipere eum contra interdicta † præsumpserit, sit a fratribus omnibus segregatus, & ab ipsorum omnium charitate semotus.

† al. indicta.] orig.

Item ex concilio Laodicensi, c.13.

¶ De eodem. Cap. VI.

Burc.l.1.8. Iuo p.6.c.28. Ans.l.6.c.38.al.43. Deusdedit p.1. & 4.

NOn est permittendum turbis, electionem eorum facere, qui sunt ad sacerdotium promouendi.

Item ex septima α *synodo qua est secunda Nicana, eccl. episcoporum. c. 3.*

¶ Irrita sit electio episcopi, vel presbyteri, vel diaconi a principibus facta. Cap. VII.

Can.apost.31.§. 16. q.7.c. si quis. Iuo p.5.c.120. Ansel.l.6.c.8. Burc.l.3.c.105. Deusdedit ibidem.

OMnis electio episcopi, vel presbyteri, vel diaconi a principibus facta, irrita maneat, secundum regulam,[b] quæ dicit: [Si quis episcopus sæcularibus potestatib. vsus ecclesiam per ipsos obtinuerit, deponatur; segregentur β ab ecclesia omnes, qui illi communicant.

α ¶ Ex septima.] *Citabatur antea ex secūda actione sextæ synodi. Restitutus est locus ex Iuone.*

β ¶ Et segregentur.] *In aliquot vetustis Gratiani exemplarib. est:* segregetur. *Sed plerisque cum vulgata lectione conuenit. In canone 31. Apostolorum Græcè sic legitur.* καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες, *& infra 16.q 7.cap. si quis episcopus vbi hic idem canon ex alia refertur versione, legitur:* & segregetur, omnesq; qui illi communicant *eodemque modo est apud Anselmum, verum in versione Anastasii bibliothecarij legitur quemadmodum apud Gratianum, & conuenit cum versione prisca, ac Dionysiana.*

Apud Martinum. Bracharensem.c.1.

Item ex concilio Martini Papæ, c.1.

¶ Non eligantur à populo, qui sunt promouendi ad clerum. Cap. VIII.

Su.d.24.epi & d.61. episcopum. Burch.l.1.c.10. Iuo p.5.c.64. Ansel.l.6.c.8.al.12.

NOn licet populo electionem facere eorum, qui ad sacerdotium promouentur: sed in iudicio episcoporum sit, vt ipsi eum probent, si in sermone, & fide, & spirituali vita edoctus sit.

His omnibus auctoritatibus laici excluduntur ab electione sacerdotum, atque iniungitur eis necessitas obediēdi, non libertas imperandi.

a *Contra* [c] *verò scribit B. Gregorius Ioani episcopo primæ* [d] *Iustinianæ* † *Illyricæ, lib 4 epist.15. seu c.59.*

† Et prima Iustiniani magni, qui est Tauresio natali solo vili Dalmatię ; a se metropolim fecit, & de suo nomine nuncupari iussit in nouel. constit. 131. de eccle festi. cano. I unic.

¶ Voluntas principis in ordinatione Pontificis desideratur. Cap. IX.

Ansel.l.6.c.95.

QVia igitur suscepta fratrum, & coepiscoporum nostrorum relatio ad locum vos sacerdotij, totius

SI per ordinationem.] CASVS. Statutum fuit in cōcilio Parisiensi, ut nullus per regiā potestatem ad honorem ascendat prælaturæ: & si quis præsumpserit, ab aliis episcopis non recipiatur & qui eum receperit, ab aliorum epōrū cōione segregabit. Sequentia tria cap. per se patent.

a ¶ Recipi.] tñ ille q recipit ecclesiā a laico, non est excōmunicatus, sed est excōicādus vt extra de iure pat. præterea nisi a sacramentis. 16.q. vl.c. qm, & c. si quis deinceps. si tñ post donationē laici, accesserit asensus, epi, cōfirmat donatio 1, vt extra d iure pat. cura pastoralis. Ioā. hodie etiā talis itelligibilis fit, vt extra de electio. quisquis. Bar.

1 Scilicet facta ab ipso laico, ut donatario, ñ ut a prelato puta quia ius dat patronatus nō enim intelligo, q8 pscribat ecclesia quam quis habeat a laico, ut a prælato: secundū Lau.

b OMnis electio.] Regulā.] 16. q.7. quis deinceps.

NOn licet.] his.] CASVS. Hactenus probauit, & laicus nō debet interesse electioni. Modò vult Gratianus probare contrarium. CONTRA. Hæc est secunda pars dist. in qua probat sophisticè, φ laici possunt & debent interesse electioni episcopi & archidiaco. Ioā. d Fan. dicit c. ad hoc inducta esse intelligenda quòd tantum debēt consentire, non aūt eligere, nisi hoc habeant ex priuilegio speciali: vel sunt vocandi ad tempus ex causa.

c ¶ Cōtra.] Tu dicas, φ laici debent interesse nō ad eligendū sed ad continendum inf. ead. nosse. 2

2 Vt §. ea. §. electionis.

d ¶ Primæ Iustinianæ.] Idest. Salonitanæ, quæ sic dicta est quia Iustinianus ibi natus est. Alij dicūt d Rauēna, q̄ vtraq; est Illyrica, vel adiacet Illyrico mari.

QVia.] CASVS. Ioannes de cōmmuni voluntate

lantate totius concilij & principis electus est in episcopum primæ Iustinianæ: quod cum audisset Grego. retulit gratias Deo, & confirmauit eundem: & rogauit Deũ, vt ipsum custodiret.

iuris acquiratur nominato? videtur quod sic, vt 16.q.7.contra sanctorum, & 2.q.6.nominationes, & 72.distin. placuit, & extra de elec. auditis. Arg. cõtra extra de elec. quod sicut, & cap. innotuit Dico quod 2. si nominatio est tractatus præcedens electionẽ, per nominationem nihil iuris acquiritur:

2 Ista etiam fuit hic sententia H. quam fouet Goffr. extra de trãslatio.

Metropolitanos confirmare ad quẽ pertinet.

a ¶ Concilij.] idest collegij.

b ¶ Consentimus.] confirmãdo electionem tuam: & ita Papa confirmat omnes metropolitanos, ut infra. ead. quanto, & c. Salonitanę, & 100. distincti. quoniam, quod verum est, cũ non habent primatem sed ei nullo medio subsũt, vt ∫. ead. cum longe. & infra. dist. proxim. quia per ambitiones. nisi velis dicere, quod eo ipso quod quis recipit palliũ a Papa intelligitur cõfirmari ab ipso. imò & plerique archiepiscopi non confirmãtur. nec cõsecrãtur, nisi a suis subditis: nec petitur cõfirmatio à Papa, sed tantũ pallium, vt dixi. De hoc 51. distin. qui in aliquo.

concilij [a] vnito consensu, & serenissimi principis voluntate declarat accersiri, gratias omnipotenti Deo creatori nostro magna cum exultatione retulimus, qui vitam actusq; vestros ita de præteritis fecit esse probabiles, vt oíum vos; quod est valde laudabile, faceret placere iudicio. Quibus nos quoq; in personam fraternitatis tuæ per omnia consentimus: [b] atq; omnipotentem Dominũ deprecamur, vt charitatem vestram, sicut sua gratia elegit, ita in omnibus sua protectione custodiat.

Idem Gregorius Ioanni subdiacono, lib. 2. Indict. 11. epist. 30. seu c. 69.

¶ Clerus, & populus Pontificis electioni intersint. Cap. X.

Anſel. l. 6. c. 26. Poly. l. 1. tit. 5.

QVantò Apostolica sedes, Deo auctore, cũctis prælata cõstat ecclesijs: tantò inter multiplices curas & illa nos valde solicitat, vbi ad consecrandum antistitem, nostrum expectatur arbitriũ. Defuncto igitur Laurentio ecclesiæ Mediolanẽsis episcopo, sua nobis relatione clerus innotuit, in electione de filij nostri Costantini diaconi sui vnanimiter consensisse. Sed quoniam eadem non fuit subscripta relatio, [c] ne quid, quod ad cautelam pertinet omittamus; huius idcirco præcepti auctoritate suffultũ Genuã [d] te proficisci necesse est. Et quia multi

QVantò.] CASVS. Laurentio Mediolanensium archiepiscopo sublato de medio, Cõstãtinus diaconus electus est in eius locum vnanimi consensu a clericis, qui supplicauerunt Papæ, ut ipsum confirmaret. Sed quia in petitione eorum non continebantur clericorum subscriptiones, ideo Gregorius præcipit Ioanni subdiacono, vt Genuam proficisceretur: & voluntates Mediolanensiũ, qui illic coacti barbarica seueritate detinebantur inuestigaret, & si omnium voluntatis in electione eius perdurare cognosceret, auctoritate apostolica faceret ipsum a suffraganeis consecrari.

c ¶ Relatio.] Ex hoc loco quidam dixerunt, quod electio posset variari vsque ad subscriptionem: sed post non, arg. 1.q.7. saluberrimum, & 27.q.1. omnes fœminæ, & argu. pro eis extra de cen. olim. Alij dicunt vsque ad cõfirmationem esse ambulatoriã voluntatem eligentium, vt extra de prebẽ. cũ non ignores, & ex eo quod dicit hic, perdurare. inf. ea. Salonitanæ. 28. dist. de Syracusanæ 71. dist. studij, vnde & propria stipẽdia retinet electus vsq; ad confirmationem, ut extra da electio. cum in cunctis. nec cogitur inscribere qui excipit contra electum non confirmatum, quia non deijcitur ab obtento, sed ab obtinendo ut extra de accusa. super his. Item quia ante cõfirmationem non renunciat electus episcopatui, cum adhuc nihil iuris sit consecutus, ut extra de transla. inter. Sed tu dicas, quod per consensum eligentiũ ius est acquisitum electo: dum tamen ipse consentiat, 1 uel consentire velit ut extra de electio. cum inter canonicos. in fine. Ioan. nec possunt post electionem variare: sed ante publicationem scrutinij possunt, ut extra de elec. publicato. B. Si quæras quale ius acquiritur electo per electionem, dico quod ius prælaturæ, & ius administrandi: sed nõ exercitium prælaturæ uel administrationis: per confirmationem enim nihil iuris non acquiritur, sed tantum exercitium: extra de rescrip. pastoralis in fine. 16.q.1. §. ecce. electio enim facit Imperatorem, ut 93. dist. legimus. Sed quæritur utrum per nominationem aliquid acquiritur: nam per talem nominationem exprimitur consensus de futuro, & est sensus; nomino talem, idest, nomino eum eligendum sicut etiam aliquis eligitur in postulãdũ, ut extra de renun. post translationẽ, & ∫. ea. Valentinianus, sicut non contrahitur matrimoniũ carnale per hæc verba; nomino te in mulierem, sed si per denominationem exprimitur consensus de præsenti, tunc denominato ius est acquisitum: quia non refert quibus uerbis quis exprimat consensum. vt 22.q.5. humanæ: maxime. si consuetudo est alicuius ecclesiæ, quod per talia uerba celebretur electio: tunc in talibus ad communem intelligentiam uerborum est recurrendum, ut extra de spon. ex litteris. 2 Quid de postulatione iuris sit, dixi. su. 61. dist. §. sed aliud. Sed quare reprobatur hic electio propter defectũ subscriptionis? sed intellige quod hic nõ erant duæ partes præsentes. 3 quæ ad minus debent esse in electione, & ideo in fraudem nolebant subscribere, ne eorum paucitas reprehenderetur. unde cum ab initio non fuerit consensus eorum legitimus bene dicit Papa si perdurat sic su. 28. d. de Syracusanæ & 39. d. Petrus. Sed uidetur, quod non esset denuo requirendus eorum consensus, ut ff. de ser. ru. præd. per fundum. sed illud non est simile. quia seruitus concedi potest separatim, sed electio debet esse communis, vt hic dicitur, & su. ead. c. 1. sed cum Gratianus intelligat hoc c. quod cõsensus laicorum hic requirebatur. quare ergo dicit subscriptam relatione. cum laici non subscribant? Videtur quod subscribant, ut 7.q.1. episcopus de loco, & 1.q.6. si quis aũt episcopatum. Item subcriptio non est de electione, sed de solennitate, ut 61. dist. episcopus.

d ¶ Genuã.] Not. quod uocantur absentes a Mediolanò vsque ad Genoam: sed non vsque ad 12. dietas, ut extra de elect. cum inter. Quid de hoc iuris sit dixi 7.q.1. factus. extra de elect. in genesi.

Electo ius acquiritur per consensum eligentium.

1 Intellige secundum id quod habetur extra lib. 6. de elect. quam fit. Greg. 10.

Electus quid ius habet.

Nominatio an tribuat aliquod ius nominato.

3 Vel eligãt indignũ: secundum Vincen. & B. quod dic vt no. extra de postu. bonæ. 2. glo. ideo dicit, &c.

Absentes vnde vocantur ad electionem.

a ¶ Bar-

a ¶ Barbarica.] Propter hoc verbum inducit magister cap. ut etiam consensus laicorum, requiratur.
b ¶ Perdurare.] Arg. quod non est consensus, nisi duret, ut de pen. dist. 1. diuortium extra de verb. sign. nam & ego ff. de in rem ver. si pro patre. §. versum.
c ¶ As-

tatores illius ecclesiæ reprobauerūt; quod cum audisset Gelasius, præcepit visitatoribus, ut omni turba clericorum, & laicorum conuocata moneant eos talem personam eligere in prælatum, quæ non possit pati repulsam.

illic Mediolanensiū coacti barbarica [a] feritate consistūt, eorum te voluntates oportet cōuocatis eis in commune perscrutari. Et si nulla eos diuersitas ab electionis vnitate disterminat, siquidem in prædicto filio nostro Cōstātino omnium voluntates, atque consensum perdurare [b] cognoscis; tunc eum a proprijs episcopis, sicut antiquitatis mos exigit, cum nostræ auctoritatis assensu [c] solatiante & auxiliante Domino, facias consecrari, quatenus huiusmodi seruata consuetudine, & Apostolica sedes proprium vigorem retineat. & à se concessa alijs sua iura nō minuat.

† al. Gerontio.

Item Gelasius Papa Philippo, & Geruntino† episcopis.

Ans. l. 5. c. 50.

¶ In electione episcopi populus debet adesse. C. XI.

PLebs Diotrensis data nobis petitione defleuit diu se sine rectoris proprij gubernatione dispergi. Ac sicut asseritur; is qui à uobis iam probatus dicitur, à paucis, & tenuibus [d] putatur electus, cum ad vos † pertineat, vniuersos assidua admonitione cōpellere, vt omnes in vnū, quem dignum sacerdotio viderint, & sine aliqua reprehensione, consentiant. Et ideo fratres charissimi diuersos ex omnibus [e] sæpè dicti loci parochijs presbyteros, diaconos, & vniuersam turbam vos [f] oportet sæpius conuocare, quatenus non prout cuilibet libuerit, sed concordantibus animis talem, vobis admonentibus [g], si quærāt sola diuinitatis attentione personam, quam nulla cōtrarietas, à constitutis possit reuocare præscriptis.

† al. nos.

Item Stephanus episcopus seruus seruorum Dei Romano archiepiscopo Rauennati.

¶ De eodem. C. XII.

Ans. l. 6. c. 36.

NOsse tuam fraternitatem volumus ad nostras aures fore peruentum, Imolensem [h] episcopum ab hac luce migrasse, in cuius successoris electione populi diuisionem prouenisse audiuimus. Quod quia sæpè [i] contingere solet (quærentibus singulis, quæ sua sunt, nō quæ Iesu Christi) nō adeo miramur. Veruntamen in hoc tuam plurimum oportet adhiberi solicitudinem, vt conuocato clero [k] & populo, talis ibi eligatur per Dei misericordiam; cui sacri non obuient canones. Sacerdotum quippe est electio, & fidelis populi consensus adhibendus est; quia docendus est populus, non sequendus.

Philip. 2.

sup. 62. dist. cap. docendus.

Item Nicolaus Papa Ioanni Rauennati archiepiscopo.

De eodem. C. XIII.

EPiscopos per Aemiliam [l] non consecres, nisi post electionem cleri, & populi.

d ¶ Et tenuibus.] Id est, modicæ auctoritatis. & sic non tantum numerus, sed etiam auctoritas eligentium consideratur. argum. 19. distinctio. in canonicis. Argum. contra extra de elect. dudum.
e ¶ Ex omnibus.] Ergo in electione episcopi totus clerus ciuitatis interesit, ut hic, & inf. ea. obeuntibus. & 8. q. 1. licet. sed verum est, quod intersunt ad consentiendum, non ad eligendū, uel intersunt si est consuetudo lōga. extra de cau. pos. & propriet. cum eccl. sit.
f ¶ Turbam.] Hoc c. & omnia quæ dīt laicos vocari ad electionē, intelligit H. de patronis. Dic ut sup. in prin. huius di.
g ¶ Admonētibus.] Ergo patet hic, quòd visitator non eligit, vt dixi 61. dist. obitum.

NOsse. CASVS. Defuncto Imolensi episcopo uota populi se diuiserunt in partes in electione successoris. Vnde præcipit Stephanus archiepō Rauēnati, vt clero, & populo conuocato monente eo talis in epm eligatur, cui non possint canones obuiare. Dicit ēt quod clericorū ē eligere: populi verò consentire. Sequens cap. patet.
h ¶ Imolensem.] Tēpore Stephani nō erat Imola sedes episcopalis. sed iuxta, in castro sācti Cassiani: 1. Et sic est arg. quod non uitiatur rescriptum, licèt quis nominet episcopus nō nomine cathedræ, sed hoc ideo fecit, quia locus ille celebrior erat.

Electiōni episcopi qui debent interesse.

1 Tpe Imperatoris Friderici antiqui, & Othonis quarti episcop° Imolensis. appellabatur episcopus Corneliensis. sic uidi contineri in priuilegio prædicti Othonis, qui est ipsius episcopi Imolē. & ecclesia uocabatur ecclesia Cornelien. Arch.

c ¶ Assensu.] Hic habes, quòd Papa confirmat electionem metropolitani, ut dixi supra cap. proximo.
PLebs. CASVS.] Vacante ecclesia Diotrensi, electus est ibi quidam a paucis, & tenuibus, cæteris discordantibus, cuius electionem Philippus, & Gerūtius visi-

i ¶ Sæpè.] Infra ea. cap. vlt. & infra 8. q. 1. nec nouum.
k ¶ Clero & populo.] Et nota uerbum semel hic positum, æquiuoce poni: sic 28. dist. presbyterorum.
l EPiscopos per Aemiliam.] Aemilia dicitur a Rauenna usque ad Placentiam.

Lit-

LIteras. CASVS. Iulianus episcopus Grumentinus significauit Pelagio, ꝙ clerus, & populus Marcellian. ecclesiæ postulabat in episcopum Latinum diaconum suum. Papa verò rescribit, quod gaudet, si vult ipsum concedere. & deinde si potest electus occurrat ante Pascha, ut & tunc in sabbato immediatè post Pascha ordinet.

a ¶ Omnes. Hic colligitur, ꝙ omnes cōsentire debent in postulatione extranei, vt dixi sup. 61. dist. nullus. & ideo dicit decret. ꝙ postulatio nō admittitur in discordia, ut ext de postul. præ. bonę. quod tamen uerum est secundum distinctionem eius, quod legitur extra de electio. scriptum est.

b ¶ Et vis.] Hic habes quod clericus alterius epi est postulandus. ut 61. dist. §. sed aliud. & c. Osius. & laicus etiā est postulandus, ut ibi dicitur. & illegitimus, vt extra de elect. innotuit. Item hic habes, quòd episcopus non cogitur dare postulatum, ut 85. dis. Florentinum Nemo enim cogitur emancipare filium suū, ut Institu. qui. mo. ius. patr. potc. sol. §. vlt. Sed pone quod eligatur talis clericus, & episcopus eius postea non consentiat, nunquid isti sunt priuati electione, quia elegerunt eum, quem non poterant habere: vel nunquid consensus illius a quo erat postulandus. confirmat electionem? argu. ꝙ non confirmat extra eod. auditis. Argum. quod sic, extra eo. quod sicut. & extra de iure pat. cura pastoralis. Ad hoc dico, ꝙ si eligitur in postulandum, 1 bene tenet talis electio, vt extra de renunc. post translationem. Vel dic, quod si elegerunt eo proposito, ut statim debeat tenere electio, non ratificatur per sequentem consensum illius a quo esset postulandus. Si uero sciebant electionem per se inualidam esse, sed sperabant, quòd Dominus Papa eam ratam haberet: tunc ratificatione Domini Papæ confirmatur sic 9. quæst. 2. Lugdunensis. Similem distinctionem facit lex. ff. de sol. si quis offerenti. Vel dic, ꝙ non est inconueniens. sic clericus alienus eligatur, quia talis primò debet eligi, & postea postulari, ut dixi 61. dist. §. sed aliud. Item objicitur, cum clericus contradicente episcopo possit fieri Monachus. ut 19. q. 2. c. 1. ergo multo fortius potest promoueri ad episcopale regimē, cum illa transeat pro priuata utilitate, iste pro communi, quæ præiudicat priuatæ, ut 7. qō. 1. scias. & 8. quęstio. 1. in scripturis. extra de postu. bonæ 1. Respon. monachus transit ad locum deiectionis ubi nulla præsumitur ambitio: hic uerò præsumitur ambitio ex eo, quod nolente episcopo ultro se ingerit, qui potius trahi deberet, ut 8 qō. 1. sciendum, 2 male tamen fecit episcopus, si eum absque iustitia negat, ut 7. quæst. 1. omnis qui. & per superiorem cogi potest. argum. extra de iure patr. nullus principali.

Electio uel postulatio ð clerico alteri subdito facta an ualeat.

1 Idē si simpliciter eligitur, ut satis patet 76. dis. dilectionis. extra de ele. ecclesia 2. & extra lib. 6. eod. tit cap. quam sit.

2 Et c. ēpatum. 1. qō. 5. sicut. C. de epis. & cler. si quemquā 8m lean. de Fa. q sequitur hæc oīa supradicta.

¶ *In vetusto codice Mutunensi sex cōcilij Romæ habiti referuntur capitula, quorum secundum est hoc: Et de hac eadem re habentur multa in pontificali manuscripto in gestis Nicolai primi.*

Item Pelagius Papa Iuliano episcopo Grumentino.

¶ De eodem. C. XIIII.

infra dist. 76. c. vlti. Poly. l. 2. tit. 29. Ans. l. 6. c. 60. Iuo p. 6. c. 111.

LIteras charitatis tuæ suscepimus, quibus significas, Latinum diaconum tuum ad episcopatum Ecclesiæ Marcellianensis à clero & omnibus, qui illic cōueniūt, postulari. *& infra.* ¶ Sed nunc, & hoc dicimus, vt si eum omnes [a] eligunt, & vis [b] eum concedere, gratum nobis esse cognosce; & si potest, ante diem sanctum festinet occurrere; vt vel sabbato ipso noctis magnæ post baptismū cum Dei gratia valeat ordinari.

Item Laurentio episcopo Centumcellensi.

¶ Ex sacra principis quis ordinatur. C. XV.

Ans. l. 7. c. 94.

PRincipali [c] deuotissimorum militum, qui illic in ciuitate Centumcellensi consistunt, relatione ad nos directa sacrā insinuant se clementissimi principis [d] impetrasse, quæ eis presbyterum, diaconum, & subdiaconum fieri debere præcepit. Ideo hortamur dilectionem tuam, vt personas ipsas videas, & diligēter inqras, ne aliquid contra canones cōmisissent; & si eos inculpabiles repereris,

PRincipali.] CASVS. Milites Centumcellenses impetrarunt rescriptum a principe, in quo dabat eis licētiā, ut in ecclesia Centūcellēsi ordinaretur vnus presbyter, & vnus diaconus, & subdiaconus: quod cū Papæ significassent, præcepit Laurentino episcopo, ut si personas illas inculpabiles inueniret, & bonæ uitæ, & laudabilis testimonij, adueniente mediana hebdomada vnū quemque per præfata officia promoueret. Et dicit Hu. ꝙ ista 4. c. intelliguntur de ecclesijs, in quibus Imperator habebat iuspatronatus, uel isti erant curiales, qui postulati fuerunt ab Imperatore. Nota ꝙ ista tria seq. c. s. Reatina. nobis. & electis. de vno, & eodem clerico loquuntur. s. Colono. & illud c. lectis. præcedit alia duo cap. & primo debet legi secundum naturā rei gestæ. Est ergo casus illius. c. lectis. Reatina ecclesia pastore destituta, Colonus diaconus ab oībus unanimiter est electus pro quo ordinando, & consecrando Cuido comes Stephano Papæ supplicauit. Stephanus vero noluit eum ordinare: quia Imperialem epistolam absolutionis iuxta morem non detulerat. & ideo ne molestaretur Imperialis animus, eius petitionem non admisit, sed suadet comiti, ut acquirat epistolam Imperialem, & tūc habita licentia iuxta eius uoluntatem consecrabitur.

c ¶ Principali. Ex cap. isto & sequen. dicit H. patronum debere eligere cum alijs in ecclesia conuentuali: alij dicunt quod ecclesia episcopalis non habet patronum.

d ¶ Principis.] Sed quare petebatur istud ab Imperatore quia fortè isti curiales erant, uel fortè patronus erat. Et ita est argum. ꝙ patronus. non tantum prçlatum, sed etiam subdiaconum, & diaconū potest instituere. argu. 18. q. 2. Eleutherius. 16. qō. 2. si quis epōrum. in auth. de san. epi. §. si quis oratorij domum, coll. 9. & extra de fil. presby. ex transmissa. dum tamen hoc fiat cum cōsensu prælati. ut extra eod. tit. preposuit. Sed verius credo hoc spectare ad ipsum. 3 prælatum, ut ipse possit ministros præficere, quos uelit, ut extra de iure patr. postulasti. Quid iuris habeat in electione patronus, dicit decre. extra de iure patro. nobis. B.

3 Istā sniam sequitur H. 16. q. 7. decernimus, ubi dixit, Non credo, ꝙ patronus dēt. eligere nisi prælatū: vel interesse electioni nisi prælati. Ar.

a ¶ Me-

† al. hebdomada.

& vitæ ipsorum laudabile testimonium videris, veniente mediana septimana [a] † Paschæ, si Dominus voluerit, & si vixerimus [b] vnumquemque per officia, quæ prædiximus, non differas promouere.

α ¶ Ex sacra.] *Emendata est hac rubrica, vt indicet illũ de quo agitur fuisse ad petitionem Imperatoris ordinatum: sacra enim epistolam Imperatoris significat.*

Item Leo quartus Lothario, & Ludouico Augustis.

¶ Papa rogat Augustos, vt Reatinam ecclesiam cuidam electo dignentur concedere. Cap. XVI.

Reatina [c] ecclesia, quæ per tot temporum spatia pastoralibus curis destituta consistit; dignum est, vt brachio amplitudinis vestræ subleuetur, ac gubernationis tegmine protegatur. Vnde salutationis alloquio præmisso vestram mansuetudinem deprecamur, quatenus Colono humili diacono eandem ecclesiam ad regendum concedere dignemini; vt vestra licentia [d] accepta [e] ibidem eum, Deo adiuuante, consecrare valeamus episcopum. Sin autem in prædicta ecclesia nolueritis †, vt præficiatur episcopus, Tusculanam † ecclesiam, quæ viduata existit, illi vestra serenitas dignetur concedere, vt consecratus a nostro præsulatu Deo omnipotenti, vestroque imperio grates [f] peragere valeat.

† al. volueritis.
† al. Asculanam.

Item Rita Comitissa.

¶ Regio præcepto ab Apostolico Colonus Reatinæ ecclesiæ ordinatur episcopus. Cap. XVII.

Nobis dominus Imperator [g], & Imperatrix per suas epistolas direxerunt, vt Colonum in Reatina ecclesia, quæ pastoris officio per longa iam tempora destituta videbatur, episcopum facere deberemus, sicut & fecimus.

S. Ant. p. 3. tit. 6. c. 1. §. 1.

Item Stephanus Guidoni Comiti.

¶ Imperatoris epistola in electionis confirmatione desideratur. Cap. XVIII.

Lectis sagacitatis vestræ apicib. qui defuncto ecclesiæ Reatinæ antistite, clerum, & plebem eiusdem ecclesiæ elegisse sibi futurum antistitem, nobisq; consecrandum vestro studio directũ esse, ne ipsa ecclesia diu [h] sine proprio constet pastore, fatebâtur; nos de obitu prioris dolentes, nunc ipsum electũ vnanimitate, † & canonica ipsius ecclesiæ electione, vt mandastis, tã citissimè ordinare omisimus, quòd imperialem nobis, vt mos, est absolutionis minimè detulit epistolam. Pro qua scilicet reambiguum est nobis: ideo voluntati vestræ in hoc parere distulimus; ne Augustalis animus durissimè hoc quocũque modo perciperet. Sed scientes ecclesiam Dei sine ꝓprio diu pastore non debere cõsistere, gloriæ vestræ mãdamus, quõ aliter nos agere non debuimus vt vestra † solertia, Imperiali, vt prisca consuetudo dictat, percepta licentia, & nobis, quemadmodum vos scire credimus, imperatoria directa epistola, tunc voluntati vestræ de hoc parebimus eundemque electum, Domino adiuuante,

† al. vnanimi.

† al. vt à vestra.

a ¶ Mediana septimana.] Scilicet cum cantat, Sitientes. Io.
b ¶ Si vixerimus.] Si habes: vixeritis, planum est: si habes vixerimus, est argu. ꝙ mãdatũ & præceptũ morte mandantis, reintegra [1] soluitur extra de offi. deleg. gratum. Io.

1 De hoc 15. 1. 1. vlt. dic vt ibi.

Reatina.] CASVS. Leo Papa præmisso salutationis alloquio rogauit Imperatorem Lotharium, & Ludouicũ, vt ecclesiam Reatinam dudũ destitutã pastore concederet gubernandam Colono diacono, ꝙ si nollet facere cõcederet ei Tusculanam ecclesiã, quæ diu vacauit vt consecratus Deo, & sibi gratias agere possit.
c ¶ Reatina.] Hoc c. & duo seq. loquunt in eadem materia.
d ¶ Licentia.] Consensus principis est requirẽdus electione celebrata, vt extra de elect. ꝙ sicut, nisi aliud suadeat scãdalũ. extra eo. q. vel præscripta consuetudo [2], vt extra de iure patr. nobis.
e ¶ Accepta.] 26. q. 7. decernimus.
f ¶ Grates.] Spirituales, nõ carnales. 1. q. 1. filiũ hoc enim esset simonia, vt 1. q. 1. sunt nonnulli, & q. 2. sicut. Immo videtur, ꝙ non sit simonia, dũmodo ex post facto mere, sine aliqua ambitione petatis. 1. q. 2. sicut episcopum.

Principis cõsensus est electione celebrata requirendus.

2 Idem notatum est sup. eod. in summa, dic quod ius eligendi in collegiata ecclesia non cadit in laicum. secus 16. q. 1. in parochia. & q. 7. decernimus. Arch.

Nobis.] CASVS. In hoc ca. dicitur qualiter Imperator misit literas suas Papæ, in quibus dedit ei licentiã consecrandi dictũ Colonum in ecclesia Reatina, quod & Papa fecit.
g ¶ Dominus Imperator.] Ex humilitate hoc fecit, cũ ipse sit filius ecclesiæ, vt 96. d. si Imperator.
h Lectis. [3] Diu.] idest, vltra tres menses, vt 50. distin. postquã: nisi causa

causa necessitatis 1. vt 75. dist. quoniã & 7. q. 1. constitutum. Et ita restringitur quandoque vaga significatio alicuius verbi, vt 65. d. de persona.

Metropolitano.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ defuncto metropolitano omnes suffraganei debent ad se- dẽ archiepiscopalẽ cõuenire, vt omniũ ciuium, & clericorũ volũtate discussa, ex presbyteris, vel diaconis eiusdem ecclesię optim9 ordinet.

a ¶ Ad ciuitatem metropolim.] ibi enim cõsecrandus est metropolitanus, vt 51. d. q in aliquo. Et est arg. hic ꝙ prouinciales episcopi intererunt electioni metropolitani. 2. vt su. eo. Valentinianus.

b ¶ Ex presbyteris.] presbyterũ pręmittit, qui enim prior est in ordine, erit prior ĩ electione 3. 75. dist. c. vlt. & 61. dis. statuimus, vnde hęc dictio, vel nõ dat illis optionẽ sic, vel sic eligendi, sed ordo verborum ostendit quo ordine debeant eligere sic ĩ. de consec. dist. 2. in Christo 2. & optime hoc dĩ. ff. ad Tre. l. hæredes. in fi.

c ¶ Vel diaconis.] hodie ex subdiaconis pt eligi, ext. de ætate & quali. a multis

d ¶ Optimus.] Si. in Auth. de monachis §. ordinationẽ col. 1. Sed qs diceẽ optimus? q & principalem locũ tenet, qd enim per superabũdantiam dicitur, vni soli cõuenit, vt ff. de verb. oblig. ubi autẽ nõ apparet 1. respõ. ff. de ædil. edic. si vẽditor. §. ul. Qualiter istud intelligat, inuenies. 8. q. 1. licet.

Si in pl. bib.] CASVS. Isidorus docet hic, ꝙ ad officiũ archidiaconi pertinet, ut defuncto, vel deposito archipsbytero alicuius loci archidiaconus illuc uadat, & a clero, & populo facit electionem fieri, & ipsam plebem regat donec archipresbyter ibi ordinetur.

e ¶ Proficiscatur.] Speciali auctoritate episcopi, aliàs non liceret 4. ut extra de offi. archid. cum satis. nisi hoc habeat consuetudine pręscripta: & sic intelligo extra de exces. prẹlat. ad hoc. & extra de appel. bone. & extra de instit. cum uenissent. Quid tamen de hoc iuris sit dixi 25. d. perlectis.

Agatho.] CASVS. Consuetudo erat, ꝙ electio Papę subscripta repræsentaretur imperatori Constantinopoli, & tunc temporis electus dabat quandã summam pecuniæ Imperatori, ad quam summam releuandam misit Agatho Ioannẽ episcopum Portuen. Cõstantinopolim, qui in octaua Paschæ in ecclesia sanctæ Sophiæ latinè Missam coram Patriarcha & principe celebrauit, & ad suam postulationem accepit imperiale rescriptum, per quod solita quantitas est ei relaxata: ita tamen, ut electio pontificis Imperatori semper repræsentaretur, ut cum imperatoris conscientia, & iussione pontificis ordinatio deberet prosperè fieri; sicut factũ fuit de Vitaliano, cuius electio fuit præsentata ipsis principibus, sicut consuetudo erat.

f ¶ Quæ solita.] Quilibet. n. episcopus dare consueuit aliquid Imperatori in electione, ut infra. ead. quia dummodo redditus episcopales excederent duas libras auri, ut in Authen. de sanct. episco. §. 4. & fortè tunc cũ mos

1 Ad hoc su. 61. d. Osius, & c. bene. & ibi de hoc. extra de elect. ne pro defectu.

...bat, qui sequitur in cõmissione curę animarũ, hoc autẽ est in plebibus. loquitur de custodia uacantis ecclesiæ, quod dic ut not. 10. q. 7. cap. nullo. Arch.

consecrabimus, quod, charissime fili, molestè nullo modo suscipias.

Item Leo Papa primus ad Anastasium Thessalonicensem episcopum, epist. 82. alias 84. cap. 6.

¶ Clericorum, & ciuium voluntate metropolitanus est ordinandus. Cap. XIX.

Ansel. l. 6. c. 19. al. 15. Iuo p. 5. c. 348. Deusdedit p. 1.

METropolitano defuncto, cũ in loco eius alius fuerit subrogandus, prouinciales episcopi ad ciuitatem metropolim † [a] conuenire debebunt, vt omnium clericorum, atq; ciuiũ volũtate discussa ex presbyteris [b] eiusdem ecclesiæ, vel diaconis [c] optimus [d] ordinetur.

† al. metropolitana.

2 Faci ad hoc 63. dist. cap. 1.

Item Isidorus in lib. officiorum.

¶ Cum clero, & populo archipresbyteri fiat electio. Cap. XX.

3 idest, ut prius eligatur argu. ad hoc 64. dist. epõrum, sm Laur.

SI in plebibus archipresbyteri obierint, aut pro aliquo reatu exinde eiecti fuerint, archidiaconus, quanto ocius proficiscatur [e] illuc, & cum clericis, & populis † ipsius plebis electionem faciat, quatenus dignus pastor domui Dei constituatur, & dum ordinatur, eius prouidentia ipsa plebs custodiatur.

† al. presbyteris.

In Põtificali Vaticano. in decretis Agathonis, & Tomo. 2. cõc. in decretis eiusdem.

Item ex gestis Romanorum Pontificum.

¶ Electus in Romanum Pontificem non ordinetur, nisi eius decretum Imperatori primum præsentetur. Cap. XXI.

AGatho natione Siculus, cuius legatione fungens Ioannes episcopus Portuensis Dominico die octauarum Paschæ in ecclesia S. Sophiæ publicas Missas coram principe, & patriarcha latinè celebrauit, hic suscepit diualem † secundum suam postulationem, per quam releuata est quantitas, quæ solita [f] erat dari pro ordinatione pontificis facienda †; sic tamen vt si contigerit post eius transitum electionem fieri, non debeat ordinari, qui electus fuerit, nisi prius decretum generale introducatur in regiam † vrbem secundum antiquam consuetudinem, vt cum eius scientia, & iussione debeat ordinatio prouenire †. ¶ Item Vitalianus natione Signiensis direxit responsales suos cum synodica epistola iuxta consuetudinem in regiam vrbem ad pijssimos principes significans de ordinatione sua.

† al. iussionẽ.] orig.
† al. faciendo.

Quod per superabundantiam dĩ, uni soli cõuenit.

† al. regia vrbe.

† al. prosperari.
In Pontific. in gestis uitaliani Papæ.

4 Arg. opin. 94. d. c. vl. in fi. decre. hic alleg. cum satis. non pro

mortem,crimen non erat ? ut 32.quæst.4. obijciuntur. Sed nonne Imperator commisit simoniam relaxando illud ius sub hac conditione, ut consensus eius requiratur in electione? Sed dic, quod non, quia prius utrumque ius habuit, unde modo alterum potuit 2 remittere. ideo

ut 23.q.5.princeps,& si nollent eam defendere, possunt excommunicari.23.q.5. administratores. Ioan.

b ¶ Patriciatus.]Vt puniret crimina, & secundum hoc potest intelligi.2.q.6.omnis oppressus. Et ita iudex ecclesiasticus alij potest committere causam sanguinis. Vel intellige q̃ est aduocatus Romæ,ut extra de elect.venerabilem.

1 Ad hoc facit, q̃ not. Ioan. B. & H. extra de simo. siam, & infr. ead. quia.

2 Ad hoc adde, quod leg. & not. extra de rerum dom. constitutione.

Item ex historia ecclesiastica.

¶ Imperator ius habet eligendi Pontificem. Cap. XXII.

Pann.l.8.c.135.

HAdrianus Papa Romam venire Carolum Regem ad defendendas [a] res ecclesiæ postulauit. Carolus verò Romam veniēs Papiam obsedit: ibique relicto exercitu in sancta resurrectione ab Hadriano Papa Romæ honorifice susceptus est. Post sanctam vero resurrectionem reuersus Papiam cepit Desiderium Regem: deinde Romam reuersus constituit ibi synodum cum Hadriano Papa in Patriarchio Lateranēsi in ecclesia sancti Saluatoris: quæ synodus celebrata est a CLIII. episcopis religiosis,& abbatibus. Hadrianus autem Papa cum vniuersa synodo tradiderūt Carolo ius,& potestatem eligendi Pontificem,& ordinandi Apostolicā sedem. Dignitatem quoque patriciatus [b] ei cōcesserunt. Insuper archiepiscopos, & episcopos per singulas [c] prouincias ab eo inuestiturā accipere diffiniuit: & vt nisi a Rege laudetur, & inuestiatur, episcopus a nemine consecretur: & quicunque contra hoc decretum ageret, anathematis vinculo eum innodauit,& nisi resipisceret, bona eius publicari [d] præcepit.

Item Leo Papa.

¶ Electio Romani Pontificis ad ius pertinet Imperatoris. Cap. XXIII.

Pann.l.8.c.136.

IN synodo α congregata Romæ in ecclesia sancti Saluatoris. Ad exemplum beati Hadriani Apostolicę sedis antistitis, qui domino Carolo victoriosissimo Regi Frācorum,& Longobardorum; Patriciatus dignitatem, ac ordinationem Apostolicæ sedis,& inuestituram episcoporum concessit: ego quoque Leo episcopus seruus seruorum Dei cum toto clero, ac Romano populo constituimus,& confirmamus [e], & corroboramus,& per nostram Apostolicam auctoritatem concedimus, atque largimur domino Othoni primo [f] Regi Teutonicorum, eiusq; successorib. huius Regni Italię in perpetuū facultatē eligendi successorem [g], atque summę sedis Apostolicę Pontifi-

c ¶ Per singulas.]Ergo in Francia, & in Hispania. vnus 3. est enim Imperator, vt 7.q.1.in apibus: q̃d cōcedo, nisi probant se exēptos ab Imperatore, vt 23.q.8.§. ecce. vnde adhuc de capite suo dabāt tributū Imperatori omnes, cum nō probēt se exemptos ab Imperatore, vt ff.ā cēs. l.vlt. si enim dicunt se nō subesse Romano Imperio, per consequens dicūt se nō habere aliquid proprij, vt su. dist. 1. ius Quiritiū fateamur 4. ergo Imperatorē esse dñm mundi; vt ff.ad legē Rhod. deprecatio. Obstat 5. q̃ Reges Hispaniæ cū nō subessent Imperio, Regum ab ostium fauoribus eruerunt.

d ¶ Publicari.]Hic ecclesia publicat bona laicorum,& q̃nq̃ deponit laicos a dignitatibus. 32.q.5.præceptorū in fi. vel dic q̃ hic docet ecclesia quid fieri debeat, sic 24.q.2.de illicita.& 5.q. vlt. delatori.

IN synodo.]CASVS. In hoc c. cōtinetur, quod sicut Hadrianus concessit priuilegiū Carolo: ita Leo Papa in synodo Romæ congregata concessit idem priuilegiū Othoni primo Regi Teutonicorum, & eius

3 Vnus est. Soli. intelligitur per singulas prouincias sui Imperij.

4 Itam gl. sequuntur Cyn. Bart. & Bald. Sali. & Iaso in l.1.col. 2.C.de Summa Trin.

5 Adde hic an Reges Franciæ subijciantur Imperio, gl. in cap. 1. In prin. de pa. iuram. fir. tenet, quod sic Communiter tamen tenetur cōtrarium p text. in cap. per uenerabile, extra qui fil. sint legi. Spe. in ti. de app §. hunc tractemus. in princ. Bert. i l. hostes, in 2.col. ff.de cap. & Bal. in d.c.1. de pa. iur. fir. reprobata ibi glo. & etiā ibi ponit And. de Ysér. itē pro hoc adde cōcor. in apostil.ad las. in l.1.C.de sūma Trinit. Idem de rege Hispaniæ glo. magna ad fi. in c. & necesse d donat. int. uir. & uxo. Tan. c.uenerabilē col.2.de elec. l.f. l. Id q̃d apud hostes de leg. 1.

Ideo aūt petijt a Papa hanc consuetudinem tolli, quia continebat speciem mali, vt 1.q.1. emendari.

HAdrianus.]CASVS. Desiderius Rex morabatur Papiæ, qui totam Italiam stimulauit: propter quē repellendum Hadrianus Papa fecit Carolum venire: qui Papiæ dimisso exercitu, Romam iuit. ibique honorifice receptus, Papiam redijt: & tandiu eam obsedit, donec Desiderium Regem cepit. Deinde Romam reuersus synodum congregauit, vbi Hadrianus cum centum quinquaginta tribus episcopis dedit Carolo potestatem eligendi Papam, & ordinandi sedem Apostolicam, & confirmandi omnes episcopos, & archiepiscopos per prouincias: & quicunque contra hoc priuilegium veniret, anathema esset: & nisi resipisceret, bona eius publicari præcepit.

Iudex ecclesiasticus causam sanguinis al j committere potest.

a ¶ Defendendas. ¶ Ad hoc tenentur omnes principes,

successoribus, ut ipse eligat sibi successorem, & ordinet Romanorum Pontificem, & epos & archiepos. ut ab eo inuestiturā accipiāt: nisi aliquorum inuestitura cōcesserit Romanis pontificib. uel archiepis, & q̃ cōtra uenerit decreuit excōicationi subiacere, & nisi resipisceret, irreuocabiliter exularet: uel si laicus est, ult. supplicio affici.

e ¶ Confirmamus.]Arg. q̃ idē potest dare, & confirmare 23.dist. in nomine, extra de elec. cum inter. Arg. cōtra extra de fi. instr. c. inter dilectos 6. dic q̃ nō potest idē respectu: sed diuersis, ut ind. c. cū inter. & ff. de iurisd. om. iud. & q̃a q̃nq; ēt dī dare, id est, datē ostendere, ut 25.q. 5.§. hinc notandum. ff. de testa. heredes. §. si quid.

f ¶ Primo.]Non dicas primo Regi: sed primo Othoni, id est, ante quem nullus alius fuit, sic extra de uerb. signifi. Ioseph. & ff. de uerb. signifi. proximus.

g ¶ Successorē.]Hoc speciale fuit cōtra id. 8.q.1. Moyses sic

6 Ibi dist. singu lar utrū esset ibi donatium uel confirmatiuum, nam non potest.

donare si iã donatũ erat ut in hac decre. in fi. Institu. de do. circa fin. nec idẽ dare, & confirmare simul, & semel, nisi ostẽdatur cõcessio principalis primo. ff. de iu. om. iudic. L. & quia Arch. Papa dat gladij potestatem.

sic 7. q. petisti. hic patet, quod maximam habet potestatem Papa circa Imperium Sed dic quod tantum in Italia permittit ei facere successorem.

a ¶ Ac per hoc.] Quasi dicat: ex quo in Romana ecclesia hoc permittitur: ergo, & in minoribus. Et est argu. quod idẽ iuris est in membris, quod in capite, ut 16. q. 2. ca. 1. 12. q. 2. cognouimus, & q. 1. præcipimus, & 1. q. 3. si quis episcop. 24. q. 1. rogamus.

b ¶ Concessit.] Videtur ergo quòd imperator possit dare priuilegiũ libertatis, ut extra de restit. in integr. auditis.

c ¶ Sit patricius.] Et sic Papa dat hic gladij potestatẽ: cuius tamẽ exercitium ipse nõ habet. Io. extra de electio. suffraganeis B.

d ¶ Apostolicam.] Sed nunquid Papa posset ei potestatem dare ut deponeret ipsum? sic in heresi. & de cõsensu Cardinalium: immo in omnibus se põt subijcere ei, ut 2. q. 7. nos si

e ¶ Exilio.] Not. ecclesiã posse aliquem mittere in exilium, ut 3. q. 4. hi qui.

Imperatores multa perdiderunt priuilegia.

f ¶ Affici.] Cum hęc priuilegia fuerint omnibus successoribus data, quare non utuntur eis? Respõ. qa Imperatores eis renunciauerunt, ut infra. ead. tibi. Item quia per abusum ea perdiderunt, ut infra ca. 5. uerum. Itẽ quia ex causa fuerũt eis concessa, unde cessante causa, ipsa cessauerunt, ut in 1. q. 7. quod pro remedio. Nec obst. quod hic di de successoribus: quia hoc intelligendũ est de illis successoribus, q hoc impetrare possunt, ut 23. dist. in nomine.

qcunq; & 16. q. 1. in canonibus. Io. Sol. in malo nulli est obediendum, nec aliquis excusatur, ut 11. q. 3. si dñs. B.

Obediendum non est alicui in malo.

h ¶ Sub excõicationis.] Ex hoc videtur quod per talia verba fiat excõicatio: cum sic dr: præcipio tibi hoc sub pœna excõicationis. Et est arg. ad idem extra de eo qui or. fur.

Excommunicatio an feratur per hęc uerba præcipio sub pena excommunicationis.

cem ordinandi, ac per hoc [a] archiepiscopos, seu episcopos, vt ipsi ab eo inuestituram accipiant, & consecrationem, vnde debent, exceptis his, quos Imperator Põtificibus, & archiepiscopis concessit [b]: & ut nemo deinceps cuiusque dignitatis, vel religiositatis eligendi, vel patricium, vel Põtificem summæ sedis Apostolicæ, aut quemcumque episcopum ordinãdi habeat facultatem absque cõsensu ipsius Imperatoris. (quod tamen fiat absque omni pecunia) & vt ipse sit patricius [c], & rex. Quod si a clero, & populo quis eligatur episcopus, nisi a supradicto rege laudetur, & inuestiatur, non consecretur. Si quis contra hanc regulam, & Apostolicam [d] auctoritatem aliquid molietur, hunc excommunicationi subiacere decernimus: & nisi resipuerit, irreuocabili exilio [e] puniri, vel vltimis supplicijs affici [f].

α ¶ In synodo.] *Initiũ huius capitis videtur esse istud*: Ad exẽplũ, &c. *verba autem, quæ antecedunt, ipsa quoque pertinere ad titulũ, vt integer titulus ita habeat*: Leo Papa in synodo cõgregata Romæ in ecclesia S. Saluatoris: *Et autem Leo octauus, de quo multa scribit Luitprãdus in fine libri sexti, & S. Antoninus par. 2. tit. 16. c. 16.*

Item Gregorius lib. 4. reg. epist. 34. seu cap. 78. ad Constantiam Augustam.

¶ Præcepto principum Maximo remittitur, quod absque auctoritate Apostolica ordinatur.

Cap. XXIIII.

Poly. l. 1. tit. 5.

SAlonitanæ ciuitatis episcopus, me, ac responsali meo nesciente, ordinatus est; & facta res est, quæ sub nullis anterioribus principibus euenit. Quod ego audiens, ad eundem præuaricatorem, qui inordinate ordinatus est, protinus misi, vt omnino Missarum solẽnia celebrare nullo modo pręsumeret, nisi prius a serenissimis dominis cognoscerem, si hoc fieri ipsi iussissent [g]. Quod ei sub excõmunicationis [h] interpositione mãdaui. Qui† contempto me, atque despecto, in audaciam quorũdam sæcularium hominum, quibus, denudata sua ecclesia præmia multa præbere dicitur, nunc vsq; Missas facere præsumit, atque

† al. Et] orig.

SAlonitanæ.] CASVS. Maximus dicebatur in quatuor deliquisse. Primò; quia per simoniã archiepatum Salonitanæ ciuitatis acquisierat. Secundò: quia ordinatus fuerat Papa irrequisitio, uel eius rñsali. Tertiò: qa cõtra excõicationẽ a Papa latam sub conditione si diuina celebraret, eo quod si fuerat ordinatus, Missas cantare præsumpsit audacia quorũdam sæcularium, quibus multa pręmia, sua ecclesia spoliata, dare dicebat. Quartò, quod fornicationis uitio laborabat. Sed ad praeces principum Constantinopolitanæ ciuitatis ratam habuit eius ordinationem. Alia uero mala illius indiscussa relinquere noluit: ideoque pręcepit sibi, ut Romam uenire non differret: & si non uenerit, districtione canonica ferietur.

Etiam in atrocioribus, quo ad qd ut not. 86. d. an putatis.

g ¶ Iussissent.] Arg. quod auctoritas maioris excusat 1. ut 14. q. 5. dixit. 28. d. diacon. 23. q. 5. miles: Ar. cõtra 12. q. 2. fur. rece. c. 1. Arg. cõtra extra de iure patro. relatũ. in fin. & de sagitarijs. c. uno ubi de hoc. H. dicit quod si talis prohibitio fiat a canone, nõ fit excõicatio per illa uerba, ut 30 dist. in. per totum, secus si ab homine 2. quia canon mitius agit, quam homo, ut 26. q. 7. alligant. & ff. de arbit. Celsus. Alij dicunt, quod refert an diffiniendo illa uerba proferantur: ut tunc per ea fiat excommunicatio an constituendo ius. & tunc non fiat excommunicatio per illa uerba. Sed hęc ueritas est, quod illa uerba non hẽnt uim sententiæ, sed tantum comminationis, ut C. commina. epistolas. per totum. Hoc autem scias, quod sub conditione potest quis excommunicari 1 & taliter hic intelligo latam sententiã: unde existente conditione ligat excõicatio, & nõ prius: & tamẽ a tali excõicatione potest appellari, licet H. contrariũ scripserit, ut extra de app. pręterea 2. & hoc ideo, quia excõicatio tunc non trahit secun suam

2 Quia tunc est ligatus, ut hic, & extra de appe. præterea, & de eo q fur. ordi. rece. c. 1. secundum Lau. qui hic sequitur hãc sententiam. Hug.

Excommunicari potest quis sub cõditione.

ad me venire, secundum iussionem dominorum noluit. Ego autem præceptioni pietatis eorũ obediens,[a] eidem Maximo, qui me nesciente ordinatus est, hoc, quod in ordinatione sua me, vel responsalem meum prætermittere præsumpsit, ita ex corde laxaui,[b] ac si me[c] auctore fuisset ordinatus. Alia vero peruersa illius, scilicet mala corporalia, q̃ cognoui,[d] vel quia cum pecunijs est electus, vel quia oxcommunicatus Missas facere presumpsit, ꝓpter Deum irrequisita relinquere non possum. *& infra.* ¶Et si ad me diu venire distulerit, in eo exercere districtionem canonicam nullo modo cessabo.

Item ex concilio Toletano, 12. c. 6.

¶ In electione episcoporum, principis desideratur assensus. Cap. XXV.

CVm † longe lateq. diffuso tractu terrarum, commeantium impeditus celeritas nunciorum, quo aut non queat regis auribus decedentis præsulis transitus innotesci, aut de successore morientis episcopi libera principis electio præstolari; nascitur sępe, & nostro ordini de relatione talium difficultas; & regiæ potestati,[e] dum consultum nostrum pro subrogandis pontificibus sustinet, innumerosa † necessitas. Vnde placuit omnibus pontificibus Hispaniæ, atq. Galliciæ †[f], vt saluo priuilegio[g] vniuscuiusq. prouincię, licitum maneat[h] deinceps Toletano pontifici, quoscumque regalis potestas elegerit, & iam dicti Toletani episcopi iudicium dignos esse probauerit, in quibuslibet prouincijs, & in præcedentium sedibus præficere præsules, & decedentibus episcopis[i] eligere successores; sic tamen, vt quisquis ille fuerit ordinatus, post ordinationis suæ tempus infra[k] trium mensium spatium proprij metropolitani præsentiam visurus accedat.

Electionis quoq; summorũ Pontificum, atque aliorũ infra præsulum quondam Imperatoribus repræsentabã-

Excõicatur quis a mortuo.

1 Arg. contra 27. q. 1. c. 1. in prin.

† Dum] orig. in quo hæc oratio pendet ab alio principio.

† al. iniuriosa.

† al. Galliæ.

Eps̃ an possit iniuriam sibi factam remittere.

2 Adde ad hanc gloss. tex. in l. si q̃s in hoc sua Authẽ. C. de san. epis.

3 Et sic nota, ꝙ cõsentit aliqd saluo iure suo.

4 Sub. immo potius concordat, cum hic dr̃ intra trium mensiũ, &c. In duobus mensib. impletis, quod idem est, secundum. Io.

suam executionem, quia non cedit, nec uenit dies ante existentem conditionẽ, ut ff. de ver. sig. cedere. Sed q d si excommunicans moritur priusquã existat conditio? tunc dico excõicatum qñ extat conditio; & ita aliquis excommunicatur a mortuo.[1] Vtrum autem conditione existente intelligatur retro fuisse excommunicatus, per id quod legitur. ff. qui pot. in pign. hab. l. potior. & ff. de manumis. test. Necatius. Vel tantum a tempore conditionis extantis, per id quod est. ff. de ędil. edi. bouẽ. §. si. sub cõditione, disputationi relinquo. Ioan. Ego credo, ꝙ à die existentis conditionis, per decre. illã, præterea. extra de appel. B.

a ¶ Obediens.] Hoc dicit ex humilitate, quia ei præcipere non poterant. H.

b ¶ Laxaui.] Not. episcopũ remittere posse q̃ ad ipsum spectant, non quæ ad Deum,[2] arg. 23. q. 4. si is qui prælatus. Sed nonne, quæ fiunt in personã episcopi, uel alterius prælati, fiunt in contemptum ecclesiæ, & ideo in Deum vtique: sed principaliter in prælatum, supra. dis. 45. & qui emendat. & 23. q. 4. inter.

c ¶ Ac si me.] Arg. ꝙ ratihabitio sequens facit aliquid legitimum, quod ab initio factum fuit illegitime, extra de iure pat. cura. 18. q. 2. de monachis. 9. q. 2. Lugdunẽ.

d ¶ Cognoui.] Per auditum. 2. q. 5. quanto. 22. q. 5. hoc videtur non tanquam iudex. 2. q. 1. §. quando.

CVm longe.] CASVS. Consuetudo erat in Hispania, ꝙ quoties moriebatur eps̃, omnes ep̃i comprouinciales congregabantur, vt regi de obitu præsulis significarent. Sed quia q̃nq; nunciorum impediebatur celeritas, ita ꝙ sine magno incõmodo electio principis non ualebat expectari: & si recederet, oportebat eos iterum cõuenire ad consecrationem electi. & sic eis difficultas maxima incumbebat: similiter, & regi imminebat difficultas, cũ alijs negotijs impeditus nõ posset tacito cõsulto ep̃orũ rũdere, quod cõsultũ numerosa necessitas expectabat: ideo placuit omnib. ep̃is Hispaniæ, vt archiepiscopus Toletanus haberet potestatẽ ꝯfirmandi, & ordinãdi in q̃buslibet ꝓuincijs ep̃os, ꝙ regalis potestas eligat saluo priuilegio cuiuslibet ꝓuincię: ita tamen vt quicũque fuerit ordinatus, post suã ordinationem intra spatium trium mensium proprio archiepiscopo se præsentet.

e ¶ Potestati.] Nihil tamen hic regi subtrahitur, quia sicut prius eligebat, ita & modo post priuilegium Toletano ep̃o concessum. B.

f ¶ Atque Galliciæ.] cõnumerat hic Galliciam Hispaniæ, cũ tamẽ sit pars eius, & ita pars cõnumerat suo toti. sic inf. ead. ego. & C. d̃ excu. tu. exactores. ubi dr̃ oneribus & tutelis. ADDITIO. cum tamẽ omnis tutela sit onus. & ita ius non recipit talem connumerationem, Vel locus est: sicut loquũtur peregrini. uel non est pars eius secundum Laur.

g ¶ Priuilegio.] Idest, iure. sic 9. q. 3. saluo.[3] ff. quibus. mod. pig. uel hypo. sol. si debitor. §. 1. potius ergo onus q̃uis primatię concessum fuit huic Toletano epis. cum enim rex eligeret olim de consilio omnium episcoporum, hoc consilium conceditur ei hic.

h ¶ Maneat.] Arg. propter loci & temporis difficultatem electionem fieri à quo non debeat: sic extra de iure pat. si verò. & 24. q. 1. puderda. 93. dist. iuxta.

i ¶ Episcopis eligere.] Idest, à rege electos consecrare, & confirmare.

K ¶ Infra.] dist. 93. iuxta extra de iure pat. si. verò infra 65. dist. si quis contra. sed non est contra.[4]

ELECTIONES. CASVS. Iste. §. respicit proximum ca. cum longe. Non solum in Hispania eligebatur episcopi per reges, sed etiam electiones summorum pontificũ & episcoporum quondam Imperatoribus repræsentabantur, sicut factum est de Ambro. & Greg. Vnde appa

ret laicos ab electione non esse excludendos. Hanc uero contrarietatẽ soluit Gratianus dicẽs ꝙ laici non debent vocari ad electionẽ faciendã, sed ad præbendum electioni consensum. Nam clericorum est eligere, & populi consentire, sicut supra in cap. nosse. in fi. Et ꝙ laici vocẽt ad electionẽ, nõ ut eligant, sed vt cõsentiãt electioni, probat per duo sequẽtia capitula, quorum primum patet.

a ¶ Et beati Gregorij.] Non in hoc uolumine, nisi arg. su. ead. Agatho.

b ¶ Stephani.] supra dist. nosse.

Vota.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quę debeant in electione concurrere scilicet conniuentia, & consensus ciuiũ, bona fama populi, maiorum laicorum arbitriũ & uolũtas & electio clericorũ, & subscriptio.

c ¶ Vota.] idest, cõniuentia, & consensus, vt sup. dist. 24. episcopus.

d ¶ Ciuium.] Nõ rusticorum extra ciuitatem consistentiũ.

e ¶ Honoratorum.] Scilicet maiorum de populo, & clero. su. ea. Hadrianus in fi.

f ¶ Arbitriũ.] sup. dist. 23. c. 1. 24. dist. c. nullus.

g ¶ In ordinationibus] i. electionib.

h ¶ Ordinis consensus. Quia dicitur ordo cerdonum, pel lipariorum, uel alterius corporis.

i ¶ Et plebis. Nomine plebis cẽsent illi, q nõ sunt collecti ad aliquod corpus i faciendum: de quo corpore habes ff. ꝙ cuiusq. uniuer. l. 1. & est ad hoc bonũ simile. C. de episco. aud. l. iubemus.

PRINCIPIBVS. Hæc est tertia pars huius dist. i qua reddit rõnẽ, quare uocabant principes ad electiones. Arch.

CASVS. Hic duplex ratio redditur, quare quondam Regib. & Imperatorib. electiones repsentabã tur, s. vt nullus hæreticorũ & schismaticorum electioni cõtrauenirent, pro quibus sæpe ecclesia periclitabatur, & ut ipsi principes tanquam filij deuotissimi consentirent in electum, quem sibi viderint in patrem eligi: sicut de Ambro. fecit Valentinianus. Et quod principes interessent propter hæreticos, & schismaticos, probat per sequens capitulum.

k ¶ Legibus.] 23. q. 7. c. 1. & dist. 8. quo iure.

Plebis nomine q censeantur.

1 [De hoc le. & no. extra de exces. prę lat. dilecta. & p Innoc. extra, de off. ord. cum ab ecclesiarum. Arch.

Quia.]

tur; sicut de electione beati Ambrosij, & beati Gregorij[a] *legitur. Quibus exemplis, & præmissis auctoritatibus liquidò colligitur laicos non esse excludendos ab electione, neq; principes reijciendos ab ordinatione ecclesiarũ. Sed quod populus iubetur electioni interesse: non præcipitur aduocari ad electionem faciendam, sed ad consensum electioni adhibendum. Sacerdotum n. (vt in fine superioris capituli Stephani*[b] *Papæ legitur) est electio: & fidelis populi est humiliter consentire. Desideriũ ergo plebis requiritur, vt clericorũ electioni concordet. Tũc nam ecclesia Dei rite præficietur antistes, cum populus pariter in eũ acclamauerit, quem clerus communi voto elegerit.*

Sup. ead. c. nos. sc.

Vnde Cœlestinus Papa ait ad eps Galliæ, epist. 2. c. 5.

¶ Plebis non est eligere, sed electioni consentire. Cap. XXVI.

Cleri, plebis, & ordinis consensus, & desiderium requiratur.

Sup. dist. 61. ca. nullus. Poly. l. 2. ti. 1. & ceteri, ut sup.

Item Leo primus ad episcopos Viennensis prouinciæ. epist. 87. al. 89. Sed paulo aliter, & copiosius.]

¶ De eodem. Cap. XXVII.

Vota[c] ciuiũ,[d] testimonia populorũ, honoratorũ[e] arbitrium,[f] electio clericorum in ordinationib.[g] sacerdotum expectantur. *& infra.* ¶ Per pacem, & quietem sacerdotes, qui præfuturi sunt, postulẽtur: teneatur subscriptio clericorum, honoratorum testimonium, ordinis consensus,[h] & plebis.[i]

1 *Principibus verò, atque Imperatoribus electiones Romanorum Põtificum, atque aliorũ episcoporũ referẽdas vsus, & constitutio tradidit pro schismaticorum, atq. hæreticorum dissensionibus; quibus nonnunquam ecclesia Dei concussa periclitabatur. Contra quos legibus*[k] *fidelissimorũ Imperatorũ frequenter ecclesia munita legitur. ¶ Repræsentabatur ergo electio Pontificũ catholicorum principibus, vt eorũ auctoritate roborata nullus hæreticorum, vel schismaticorum auderet contrariare, & vt ipsi principes tanquam deuotissimi filij in eum consentirent, quem sibi in patrem eligi viderent, vt ei in omnibus suffragatores existerent: sicut Valentinianus beato Ambrosio supra legitur dixisse: [Noli timere: quia & Deus, qui te elegit, semp te adiuuabit, & ego adiutor, & defensor tuus, ut meum ordinem decet, semper existam.]*

sup. c. Valentinianus.

Vnde Stephanus Papa statuit dicens.

¶ Prȩsentibus legatis Imperatoris ordinetur Pontifex Romanus. Cap. XXVIII.

Quia sancta Romana ecclesia, cui auctore Deo, præsidemus, à pluribus patitur violentias, Pontifice

Pann. l. 3. c. 15. Stephanus Papa.

Quia.] CASVS. Romana ecclesia sæpe patiebatur molestias in obitu Papæ, & in electione successoris, quia

quia nuncij Imperatoris defuerant: ideo statuit Stephanus, q electio Papæ non fieret nisi præsente populo, & Senatu, & Imperatore, vel eius legatis: scandala remoueantur, & eis præsentibus consecretur: & nullus audeat extorquere iuramenta, vel promissiones, nisi quæ fuerint seruetur talis consuetudo, vt dicit illa constitutio, ad apostolicam. H. tamen dicit, q istud referatur ad legatos Imperatoris, vt non aliud Romana ecclesia petat ab eis, q ipsi soliti sunt facere, scilicet vt Papa non cogat eos aliud iuramentum facere Papæ, quàm iuramentū fidelitatis, quod Imperator cōsueuit præstare, vt inf. ea. ti. & hoc indicat illud verbum, minuatur.

VERVM. Hæc est quarta pars huius dist. in qua dicitur, quare principes postea fuerūt prohibiti, scilicet, qa impedimētum præstabant: & quia ipsi renunciauerunt. Ioã. de Fan.

extra de simon. tuam & facit ad hoc q consuetudo factum, quod erat non delictum, alias esset delictum. 32. q.4. obijciūtur. Ad idem habes argu. opt. extra de tēp.ord.cap. 2. ibi uideat Arch.

obeunte; quæ ab hoc inferuntur, quia absque Imperiali notitia Pōtificis fit consecratio; nec canonico ritu, & cōsuetudine ab Imperatore directi intersunt nūcij, qui scādala fieri vetent, volumus vt cum instituendus est Pōtifex conueniētibus episcopis, & vniuerso clero eligatur præsente [a] Senatu, & populo, qui ordinãdus est; & sic ab omnibus electus præsentibus legatis Imperialibus cōsecretur; nullusq; sine periculo sui iuramēta,[b] vel promissiones aliquas noua adinuētione audeat extorquere: nisi quæ antiqua exigit consuetudo:[c] ne vel ecclesia scandalizetur; & Imperialis honorificentia minuatur.

4 *Verum quia Imperatores quandoq; modum suum ignorantes non in numero consentientium, sed primi distribuentium, imò exterminantium esse voluerunt, frequenter ēt in hæreticorum perfidiam prolapsi catholicæ matris ecclesiæ vnitatē impugnare conati sunt; ideo sanctorum Patrum statuta aduersus eos prodierūt, vt semet electioni non insererent: & quisquis eorum suffragio ecclesiam obtineret; anathematis vinculo innodaretur: sicut scriptura quoque diuina dicit, quod Ezechias dissipauit excelsa* [d] *& cōtriuit statuas, & succidit lucos, & fregit serpentem aneum, quem fecit Moyses, videlicet, quia illum serpentem Deus fieri iusserat, ne serpentina morte populus interiret, ideo* [e] *ipse populus colere, & venerari eum cœperat; & idcirco destruxit* [f] *iste, quem iubēte Deo fecerat ille: Ac per hoc magna auctoritas ista est habenda in ecclesia: vt si nōnulli ex prædecessoribus, & maioribus nostris fecerunt aliqua, quæ illo tempore potuerūt esse sine culpa, & postea vertuntur in errorem, & superstitionem, sine tarditate aliqua, & cū magna auctoritate a posteris destruātur.* [g] *8 Postremo præsentibus legatis Imperatorum, & inconsultis, electionis Romanorum Pontificum leguntur celebratæ, & tandem ijdem Imperatores religioso mentis affectu præfatis priuilegijs renunciauerunt, multa insuper donaria ecclesiæ conferentes.*

4. Reg. 18.

Vnde Gregorius [a] *scribit.*

CASVS. Dictum est supra in cap. quia quòd constitutio facta fuit quondam, quod Imperatores deberent interesse electioni papę & episcoporum, vt supra patet in multis cap. Nūc verò dicit Gratianus in hoc. §. q postea statutū fuit contrarium pp tres rationes. Prima ratio est, qa Imperatores abutebant priuilegio suo: quia non solum cōsentire volebant, sed etiā electionibus se ingerebant. Secunda ratio fuit, qa in heresim labebantur, & sępe ecclesiam impugnabant. Et q Apostolici potuerunt in contrarium statuere, & destruere constitutiones, quas antecessores fecerunt pro bono, pbat exēplo Ezechię, qui serpentem ęneum, quē fecerat Moyses pro liberatione populi, destruxit, cum populus illum coleret: sicut Deum. Tertia ratio est, quia Imperatores suis priuilegijs renunciauerunt: & postea electiones Apostolicorum celebratæ sunt præsentibus & inconsultis legatis Imperatoris: quod probat sequens capi.

fuerint de antiqua consuetudine.

a ¶ Præsentes.] Infra 79. dist. nullus.

b ¶ Iuramenta.] Vidatur ergo, quod ante electionem non sit præstandum iuramentum de indemnitate ecclesiæ, vt, 8. q. 3. Artaldus. & su. 28. dist. Syracusanæ. præsumetur enim hoc ideo facere vt eligeretur. Dicunt tamē quidam, q si est consuetudo, quod præstetur, præstari potest: & sic intelligunt qđ dicitur hic in fi. Quid tamē iuris sit de hoc, habes 8. q. 3. in summa.

Iurãdum ne est de indemnitate ecclesiæ ante electionem.

c ¶ Consuetudo.] Per hoc videtur, quòd in spiritualibus seruanda sit consuetudo in recipiendis muneribus [r] vt su. ea. Agatho. & in auth. de sanct. episco. §. 4. coll. 9. & 1. q. 3. q̃situm. & 9. q. 3. cōquestus. & extra de simo. ad apostolicam. Arg. contra extra de simon. cum in ecclesiæ. & c. sicut. Ad hoc dicunt quidam, quòd licitum est aliquid petere, in spiritualibus, sed non pro spiritualibus, vt non petatur pro consecratione, sed pro consuetudine. Vel dic quòd si consuetudo illa pietatem continet, non potest peti: tamen superior cogere potest, vt bene.

Consuetudo an possit inducere, vt aliquid recipiatur in spiritualibus.

r Quia hoc assertiue ponunt. Ioa. B. & Hosti.

d ¶ Excelsa.] idest, templa idolorum in excelsis posita.

e ¶ Ideo.] Quia iussu domini factus erat: & quia eum respicientes, liberabantur.

f ¶ Destruxit.] Hic Ezechias commendatur ex destructione imaginis, quæ erat occasio superstitionis. quare ergo Massiliensis episcopus condemnatur, qui destruxit imagines, in quibus populus idololatriā committebat. vt de consec. dist. 3. perlatum? Dic q serpēs iste fuit tēporalis ad sanandū vulnera. vnde cessante causa cessare debuit effectus: sed causa imaginum perpetua est, vt habeatur in eis memoria Dei.

Ezechiæ commendatio.

g ¶ Destruantur.] Argu. successores debere mutare facta & instituta prædecessorū etiā bona, si viderint esse ea perniciosa exēplo. 7. q. 1. vidētes. 35. q. 1. c. 1. & 96. di.

Successores, prædecessorum statuta mutare possunt.

bō.in fi.d.68.chorepiscopi.& extra de dec.suggestum: vbi est arg. ꝙ priuilegium quod est exemplum mali.removendum est Inst.vi bon.rap.§.sed nedum talia.

quietè possederãt. In secunda parte dicitur, ꝙ qñ Papa de hoc mundo migrauerit, nullus electionem successoris cuiuscunque sit gentis impediat, uel electioni b. contradicat scilicet Cardinalibus: sed eo electo & consecrato nuncij dirigantur ad Regem Francorum ad pacem & ...

CVm Hadrianus.] CASVS. Hadrianus secundus ab ecclesia sanctæ Mariæ maioris deportatus est a clero & populo & proceribus certatim ad patriarchiū Lateranense. quod audientes nuncij Ludouici Imperatoris, moleste tulerūt ꝙ cum presentes essent, vocati non fuerunt: qui audientes ꝙ nō fuit factum in cōtēptum eorum, sed ad cautelã futuri temporis, omnē īdignationem medullitus sedauerunt, & accesserunt humiliter ad salutandū electum.

a ¶ Traheretur. Debet enim ire quasi inuitus, vt argu. 1. q. 6. sicut is. C. de epis. & cle. si quēquã. licentiam appellant quasi propria nomine: & quia portat Papa in manibus, ne offendat ad lapidem.

b ¶ Tēporis.] Nota quę nō sūt mala, intuitu debēt omitti, ne sint exēplo pnitiosa. vt supra dis. 23. in nomine supra d. 21. denique. 12. q. 2. liberti. 2. q. 7. accusatio. & 20. q. 1. c. 1. Institu. ui bon. rap. §. sed nedum.

c ¶ Et ad salutãdū.] Arg. eos consensisse electioni ex quo interfuerunt, & cū salutauerunt, & nō reclamauerunt, sic extra de his quæ fi. à mai. par. cap. ex ore. in fi. & extra de priuile. cū olim. in fi. & extra de sent. excō. si aliquando. 1 & eo ipso ꝙ qs salutat alium, videtur ei cōsentire ei. vt 24. d. 1. omnis. Sic ex eo ꝙ quis non vult salutare aliū presumitur inimicus, vt ex de offi. dele. cū super. in parte decis. & eo ipso ꝙ Stephanꝰ dixit perlegatur, intelligitur cōsensisse, vt 96. dist. bene. sic inf. de cōsec. dis. 2. pacem.

Electum salutans electioni eius præbet consensum.

1 Ad hoc facit quod le. & not. extra de præbend. dilecto in gl. ad hoc uidebatur. Sed pōt dici, ꝙ ibi episcopus ignorabat illū minus canonice fuisse receptum: & ideo non obfuit argu. ff. de interrog. ac. de ætate. §. vlt. Archi.

¶ Inconsultis legatis Imperatoris Hadrianus. II. ad Pontificatum eligitur. Cap. XXIX.

Iuo p. 5. c. 16.

CVm Hadrianus secūdus ad Romanum Pontificatū ab ecclesia Dei genitricis Dominę nostrę, quę dicitur ad presepe, traheretur [a] ad Lateranēse patriarchium: certatim à clero, & proceribus, & plebe deportatus est. Quod audiētes missi Ludouici Imperatoris moleste tulerunt, indignati scilicet, quòd dum prȩsentes essent, non fuerūt inuitati, nec optatę à se futuri prȩsulis electioni interesse meruerunt. Qui accepta ratione, quòd non causa contemptus Augusti, sed futuri temporis [b] prospectu omissum hoc fuerit † (ne videlicet legatos principū in electione Romanorum præsulum expectandi mos, per huiusmodi fomitem inolesceret) omnem indignationē medullitus sedauerunt, & ad salutandum [c] electum etiã ipsi humiliter accesserunt [β].

† Concor. text. in l. si exhæredatus. & in l. si ponas. §. 1. ff. de ino. testam.

α ¶ Gregorius. *Hoc antea citabatur ex Gregorio quarto, cuius esse non potest, cum Hadrianus secundus, de quo hic mentio fit, posterior sit Gregorio quarto: In pontificalibus vero manuscriptis inter gesta Hadriani secundi, itemque in collectione manuscripta decretorum Romanorum Pontificum in decretis eiusdem Hadriani secundi habetur.*

β ¶ Accesserunt.] *In üsdem pontificalib. hac continentur sequuntur.* Audiens hoc Ludouicus Imperator Christianissimus: mox Imperialem scribēs epistolam, cūctos Romanos, qui dignum tanto peregissent officio præsulem collaudauit: per quam epistolam videlicet innotuit, nulli quidpiam prȩmij fore pro consecratione Romani Pōtificis quoquomodo pollicendum, cum ipse hanc nō suorum suggestione, sed Romanorum potius vnanimitate ardētissime cuperet prouenire, maxime cum reddi, quæ ablata fuerant, non auferri à Romana ecclesia vel deperire quidquam se diceret anhelare.

Item pactum constitutionis Imperatoris primi Ludouici cum Romanis Pontificibus.

¶ Electio Romanorum Pontificum à Ludouico conceditur Romanis. Cap. XXX.

S. Antoninus p. 2. tit. 16. c. 1. §. 2. volater. l. 3. Ansel. l. 4. c. 35. Iuo p. 5. c. 51.

EGo Ludouicus Imperator Augustus statuo, & concedo per hoc pactū cōfirmationis [d] nostrę tibi beato Petro principi Apostolorum, & per te Vicario tuo domino Paschali summo Pontifici, & vniuersali Papæ, & successoribus eius in perpetuum; sicut à prædecessoribus nostris usque nunc in vestra potestate & ditione tenuistis, & disposuistis Romaná ciuitatem cum ducatu suo, & suburbanis, atque viculis † [e] omnibus & territo-

† al. villulis.

EGo Ludouicus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes in prima parte dicit ꝙ Imperator Ludouicus concessit & confirmauit Paschali & eius successoribus Romam cum toto suo Ducatu & territorio in perpetuum tenere, & habere quietè, sicut sui antecessores & amicitiam inter eos sociandam. Secunda pars incipit ibi. Idem quando diuinæ. Sequens cap. patet.

d ¶ Confirmationis.] Argu. quod aliquid simul datur & confirmatur, vt no. sup. ca. in synodo.

e ¶ Viculis.] Idest Villulis. ff. ad muni. qui ex vico nec possit

posset Imperator illam donationem reuocare, nam dicit lex, quod sola immensitas est mensura rerum donatarū in ecclesia. C. de sacrosan. eccl. authen. sed hodie immo nec concedit hic: sed concessa confirmat. nam omnia hæc, & alia plura iam prius fuerant ecclesiæ concessa. infr. 96. dist. Constantinus. Præterea quia Imperator potest alienare 1. res Imperij, vt ff. de leg. 1. apud Iulianū. §. vl. Itē quia per hanc concessionē non leditur imperium, ex quo res redit ad primum statum, vt ff. de pac. si vnus. §. pactus, & 35. dist. ab exordio, non ob. 12. q. 1. non liceat. quia ille nō poterat legē imponere suo successori extra de elect. innotuit.

Imperator imperij res alienare potest.

1 Ad hoc facit opt. quod le. & no. 16. qō. 3. placuit 2 secundum Ioan.

rijs [a] eius montanis, & maritimis littoribus, & portubus seu [b] cūctis ciuitatibus, castellis, oppidis, ac villis in Thusciæ partibus. *Item infra.* ¶ Quādo diuina vocatione huius sacratissimæ sedis Pontifex de hoc mundo migrauerit [c]; nullus ex Regno nostro, aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo sub nostra potestate cōstitutus, licentiam habeat contra Romanos aut publice, aut priuatim veniendi, aut electionem faciendi, nullusq; in ciuitatibus, aut interritorijs ad ecclesiæ beati Petri Apostoli potestatem pertinentibus aliquod malum ꝓpter hoc facere præsumat: sed liceat Romanis cum omni veneratione, & sine qualibet perturbatione honorificam suo Pōtifici exhibere sepulturam, & eum, quem diuina inspiratione, & beati Petri intercessione omnes Romani [d] vno consilio, atque concordia sine qualibet promissione ad Pontificatus ordinē elegerint, sine aliqua ambiguitate, vel contradictione more canonico consecrare; & dū consecratus fuerit; legati ad nos, vel ad nostros successores Reges Francorum [e] dirigantur; qui inter nos, & illum amicitiam, & charitatem, ac pacem socient.

[*Item Leo quartus Lothario, & Ludouico Augustis.*]

¶ Electio, & consecratio Romani Pontificis non nisi iuste, & canonice fiat. PALEA, Cap. XXXI.

S. Antoninus ibidē. Iuo. p. 5. c. 14.

INter nos, & vos pacti serie statutum est, & cōfirmatū, quòd electio; & consecratio futuri Romani Pontificis non nisi iustè, & canonicè fieri debeat.

[*Item constitutio a primi Henrici, & primi Othonis cum Romanis pontificibus.*]

¶ Ab Imperatore, vel nuncijs eius, electioni Romani Pontificis nullum obstaculum generetur. PALEA. Cap. XXXII.

Ansl. l. 4. c. 37. & l. 6. cap. 7. Iuo p. 5. c. 32.

In legib. Longob. l. 5. titu. de Pontifi. leg. 3.

COnstitutio primi Henrici, & primi Othonis cū Romanis Pontificibus. Vt nullus missorum nostrorum cuiuscunque impeditionis argumentum in electione Romani Pontificis cōponere audeat, omnino prohibemus. *Item.* In electione Romanorum Pontificum neque liber, neque seruus ad hoc venire præsumat, vt illis Romanis, quos ad hanc electionem per constitutionem sanctorum Patrum antiqua admisit cōsuetudo, faciat aliquod impedimentum. Quòd si quis contra hanc nostram cōstitutionem facere præsumpserit, exilio tradatur.

Abest a Grat. & Iuo.]

a ¶ Constitutio] *Ex antiquo exemplari Gratiani restitutus est hic titulus: in quo exemplari post titulum istum, interposita rubrica, incipit caput,* vt nullus &c. *vt etiam apud Iuonem. Verum, quia receptum est, vt initium huius capitis sit à dictione,* Constitutio *relicta sunt hæc verba etiam in principio ipsius. Extat verò hoc capitulum vetustis quoque exemplaribus, in quibus palea esse non solent.*

d ¶ Et territorijs.] Quid sit territoriū, quid sit oppidū, qd vrbs, habes. ff. de verbor. sign. pupillus. §. territoriū. Et sic est arg. quod noīe ciuitatis non comprehēduntur eius territoria. vt 12. q. 2. c. vlt. & ff. de ver. sig. ha. & ff. de arb. si cum dies. §. si arbiter. Argum. cōtra. de verb. sig. qui in continenti, & l. ædificia. ff. de iudi. insulæ. ff. de offi. præ. vrb. l. 1. ibi. [Cum vrbem.]

Ciuitatis appellationem eius territoria nō comprehendūt.

b ¶ Seu.] Hæc dictio seu, potius auget donationē, quā distingat inter res donatas. vt ff. d aut. & arg. leg. si quis ita

c ¶ Migrauerit.] Olim enim nullus audebat tractare de electione Papæ ante tertiū diē post sepulturā præmortui, vt inf. di. 79. nullus. sed per contrariam consuetudinem hoc hodie abrogatum est. ADDITIO. Idē sentiunt hic Hug. & 1. quorum fuit hæc gl.

Papæ electio olim ꝑ triduum differebatur.

d ¶ Oēs Romani.] nota, quod olim oēs Romani intererant electioni ex cōsuetudine. i. s. c. px. & c. seq.

e ¶ Francorū.] Nota imperium prius Francorum 2. fuisse: sed postea Theutonici virtutib. promouerūt imperiū, vt 2. q. 1. §. ex his. in quos hodie translatū est imperium, extra de elec. cap. venerabilem.

Imperium Franci primo, deinde Theutonici habuerunt.

2 Nota hic, quod tunc Franciam tenebat Romanus. Imperator.

COnstitutio] CASVS. Dī hic, quod primus Hēricus, & primus Otho cōstituerunt cum Romanis pontificibus, vt nullus eorum nuncius, vel alius cuiuscūque sit gentis vel cōditionis in electione Romani pontificis audeat contradi-

cere, & qui contradicere voluerit, exilio perpetuo tradatur.

Tibi domino. CASVS. In hoc cap. continetur qualiter Otho iurauerit fidelitatem Ioanni Papæ per suum procuratorem: in quo dicitur. quod i 8. c. tenetur.

pater, & filius censentur vna persona, vt 35. q. 3. §. hac auctoritate. Ioan.

c ¶ Meo.] Aliàs, meorum: sed quare cautionem potest de hoc facere, quòd sui non dent damnum. cõtra id ff. commod. ad eos? Vel qualiter potest se obligare ad alienum factum,

pulatio ista in princ. & in l. cum filius. §. 1. cum ibi no. ff. de uerb. obl.

Item constitutio Othonis.

¶ Iuramentum Othonis, quod fecit domino Papæ Ioanni. Cap. XXXIII.

Tibi domino [a] Ioanni Papæ ego rex Otho promittere, & iurare [b] facio per Patrem, & Filium, & Spiritũ sanctum, & per lignum hoc viuificæ crucis, & per has reliquias sanctorum, quòd si permittente Domino Romam venero, sanctam Romanam Ecclesiam, & te rectorem ipsius exaltabo secundum posse meum; & nũquam vitam, aut membra, & ipsum honorẽ, quem habes, mea voluntate, aut meo [c] consilio, aut meo consensu, aut mea exhortatione perdes, & in Romana vrbe nullum placitum, aut ordinationem faciam de omnibus, quæ ad te, aut ad Romanos pertinent, sine tuo consilio, & quidquid de terra sancti Petri ad nostram potestatem peruenerit, tibi reddam: & cuicunque Italicum regnum cõmisero, iurare faciam illum, vt adiutor tui sit ad defendendum terram sancti Petri secundum suum posse. Sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia.

S. Antoninus. p. 2. t. 16. c. 1. §. 16. in medio.
Ans. l. 1. c. 90. & l. 4. cap. 36.

α ¶ Sic me Deus.] *Addita hæc sunt ex Centio Camerario, in cuius libro habentur multa forma iuramentorum & extat manuscriptus Romæ.*

Item ex primo libro Capitulorum † Caroli, & Ludouici Imperatorum, c. 84.

† al. capitularium.

¶ Liberum sit clero, & populo de propria diœcesi episcopum eligere. Cap. XXXIIII.

Ans. l. 6. c. 6.

Sacrorum canonum non ignari, vt in Dei nomine sancta ecclesia suo liberius potiretur honore, assensum ordini ecclesiastico præbuimus, vt scilicet episcopi per electionem [d] cleri, & populi, secundum statuta canonum de propria diœcesi [e], remota personarum [f], & mune-

Vasallus ecclesiæ cui debet fidelitatis iuramentũ præstare.

a ¶ Tibi domino.] arg. quòd qui feudũ recipit ab ecclesia, iuramẽtum fidelitatis non solum ecclesię, sed etiã prelatis pręstare debet, vt extra de iureiurã. Ego. N. episcopus. 1. sup. di. 23. quanquã, & 22. q. 5. de forma. immo etiam ipsi capitulo, vt extra de ver. sig. cum clerici. cum ipsi sint pars corporis sui, ut 6. q. 1. si quis cum 2. Non ob. extra de simo. ex diligenti, quia ibi non erat ius feudi, de quo iure plene habetur i cõstitutione Friderici, de feudis.

1 Melius eo. tit. ea. te. §. nunc igitur, in princ. & de præscri. cum non liceat. §. ideo que in prin. Arch.

2 Aliàs, §. uerum. Oeconomus, & procurator diuersimode iurant.

b ¶ Et iurare.] No. quòd œconomus, siue syndicus iurat in animã ppriã: ext. de iura. c. in pertractandis, sed procurator iurat in animam dñi, ut hic, & 100. distin. optatum, & 17. q. 4. metuẽtes, & extr. de offi. leg. nouit. i parte decisa. Fit autem hoc iuramẽtum sub talibus uerbis. Ego iuro in animam dñi mei, quòd ipse hoc seruabit 3. Vel sic iurat. Dñs meus iurat per me, quòd hoc seruabit: sic ipsum Deus adiuuet. Sed qualiter obligat aliquis alium per iuramẽtũ, cõtra id, quod legit Instit. de inuti. stip. §. si quis alij? Sed dic, quòd dominus semet obligat, sed per aliũ, ut extra de sent. excom. mulieres. ff. de admin. tut. ita autem. §. gessisse. Sed quid si dominus reuocet mandatum 4. nunquid intelligitur obligatus per talẽ iuramentum; ita, si non peruenit reuocatio ad procuratorem, sicut id quod facit iudex, tenet, donec ignorat reuocatum mandatum, ut extra de appell. si duob. & ratione ignorantiæ tenet snia, ut 3. q. 7. §. tria in princip. & 9. q. 1. ordinationes ff. de offic. præsi. si forte. ff. de procur. si procuratorem, in fi. ff. mand. si mandassem. Ioan. Si autem lis esset contestata, oporteret. quòd reuocatio perueniret ad iudicem uel aduersarium: alioquin firmum est, quod fit cum procuratore, ut extra de procura. mandato. Si autem non sit lis contestata, uidetur sufficere si reuocatio peruenit ad procuratorem, ut dicis expresse decre. extra de procur. ex insinuatione, & cap. sequent. B. sunt tamen speciales casus, in quibus requiritur perseuerantia: sicut cum matrimonium contrahitur per nuncium, si dominus reuocat mandatum, non dico dominum obligatum, licet nuncius ignoret reuocatum 5. & cum pater mandat filio, ut aliquem manumittat, ff. de manu. uind. si pater, & hoc ideo, quia factum, contra id Insti. de inuti. stip. §. si quis alij? nec enim tenetur quis de facto familiæ suæ, si ipse non mandauit, nec ratum habuit, ut 1. q. 4. quia præsulatus. ext. de resti. spol. cum ad sedem. ff. de ui, & ui arma. l. 1. §. ait prętor. Sed dic, quòd intelligitur obligasse. 6. se curaturum, ne ab eis damnum daret. 22. q. 5. de forma, sicut est cũ quis promittit aliũ sisti in iudicio: tantùm ad hoc tenetur ut operam det quã potest. ff. de uerb. oblig. quoties quis. Sed litera illa, meorum, non est in libro meo. Ioan.

3 De consimili. mat. no. Inn. in l. 6. de test. pręsentium. quæ est Inn. in glo. scilicet toti, &c.

Procurator reuocatus si aliqua facit, an teneant.

4 Idem no. Inno. extra de spons. super rubr. & satis etiam no. j. 30. q. 6. nec illud. ibi uideas, & hæc sẽtentia etiam hodie approbatur extra lib. 6. de proc. cap. procurator.

5 Concor. text. in l. stipulatio ista in princ. & in l. cum filius. §. 1. cum ibi no. ff. de uerb. obl.

Familiæ delictũ, an dominum obliget.

6 De hac. ma. no. extr. de spon. sicut. Arch.

Sacrorum. CASVS. Carolus, & Ludouicus constituerunt, ut episcopi à clero, & populo de sua diœcesi eligerentur ob uitæ meritum, & sapientiores remota acceptione munerum, & personarũ: quatenus uerbo & exẽplo suis possint prodesse subiectis.

d ¶ Per electionem.] Hoc nomen propriè, & impropriè sumitur hic cum illis genitiuis, cleri, & populi: argum. ff. commo. si ut certo. §. commodatum.

e ¶ Diœcesi.] Nota pro Hug. quod examinandi sunt omnes de diœcesi prius quam eligatur extraneus, ut dixi. 61. dist. nullus.

f ¶ Personarum.] Sic. 8. q. 1. dilectissimi, & extra de instit. ad decorem.

a ¶ Ex

a ¶ Et munerum.] Cum talis eligatur: a Deo dicitur eligi. 8. q. 1. si ergo. Hug.
b ¶ Vt exemplo.] Nam cœpit Iesus facere & docere. vt 26. dist. ecce. & §. ex his.

EX HIS. CASVS. Concludit Gratianus ex supra dictis,

rum [a] acceptione, ob vitæ meritum, & sapientiæ donum eligantur, vt exemplo [b], & verbis sibi subiectis vsquequaque prodesse valeant.

Ex constitutionibus his, & pacto Ludouici Imperatoris deprehenditur, Imperatores illis renunciasse priuilegijs, quæ de electione summi Pontificis Hadrianus Papa Carolo Imperatori, & ad imitationem eius Leo Papa Othoni primo regi Theutonicorum fecerat. Cum ergo præmissis auctoritatibus cunctis liqueat electionē clericorum tantummodo esse: quæritur, quorum sit ipsa electio: an clericorum maioris [c] ecclesiæ tantum, an etiam aliorum religiosorum, qui in eadem ciuitate fuerint. Sed (sicut in breuiatione canonum Fulgentij Carthaginēsis ecclesiæ diaconi inuenitur) in septimo capitulo † Nicæni concilij, & Gangrensi statuum est, vt ad eligendum episcopum sufficiat ecclesiæ matricis arbitrium. Nunc autē sicut electio summi Pontificis non à Cardinalibus [d] tantum, verum etiam ab alijs religiosis clericis auctoritate Nicolai Papæ est facienda: ita & episcoporum electio nō à canonicis tantum, sed etiam ab alijs religiosissimis clericis, sicut in generali synodo Innocentij Papæ Romæ habita constitutum est. Ait enim.

† al. septimo Nicæno concilio.

Nicolaus ij. al. 1. in conc. Ro. c. 1.
Innoc. ij. c. 28.

¶ Absque religiosorum virorum consilio canonici maioris ecclesiæ episcopum non eligant. Cap. XXXV.

OBeuntibus sanè episcopis, quoniā vltra tres menses vacare ecclesiam sanctorum patrum prohibent sanctiones: sub anathematis [e] vinculo interdicimus, ne canonici de sede episcopali ab electione episcoporū excludant [f] religiosissimos [g] viros, sed eorum consilio honesta, & idonea persona in episcopum eligatur. Quod si, exclusi [h] eiusdem religiosi electio fuerit celebrata, quod absque assensu [i] eorum [k], & conniuentia [l] factum fuerit, irritum habeatur & vacuum.

Nunc ergo quæritur [m], *si vota eligentium in duas se*

dictis, ꝙ Imperatores renunciauerunt priuilegijs, q̄ sibi concessa fuerant de electione summi Pontificis. Et cum constet ex supradictis, ꝙ electio est clericorum tantummodo, tunc quęritur incidenter, an sit tm̄ canonicorum matricis ecclesiæ, an etiam aliorum religiosorum eiusdem ciuitatis. Cui quæstioni respondens primo probat auctoritate Nicæni & Gangrensis concilij, ꝙ sufficiant clerici matricis ecclesię ad epm̄ eligendum. Postea uidetur hoc corrigere per auctoritatem Nicolai, dicens, ꝙ sicut electio Papæ non fit a Cardinalibus tantum, sed et ab alijs religiosis: sic & electio episcopi non a canonicis tantum, sed etiam a religiosis fieri debet, quod probat auctoritate Innocentij Papæ.

Nomen clericorum qn̄que restringitur.

c ¶ Maioris.] Sic ergo nomen clericorū restringitur ad maioris ecclesiæ canonicos 1. ut 10. q. 1. antiquos. 8. q. 1. c. 2. extra de uerb. sign. cū clerici benigne est in talibus seruanda consuetudo, ut extra de cā poss. cum ecclesia.

Adde, ꝙ etiam aliqñ ad prælatos. gl. est nota. in auth. de san. episc. §. presbyterorum coll.

d ¶ Non a Cardinalibus.] Vt sup. dist. 23. cap. 1. &c.

OBeuntibus.] CASVS. Constituit in hoc cap. Innocen. Papa, quod, cum ultra tres menses a tempore vacationis episcopalis ecclesia vacare non debeat: canonici sub vinculo excommunicationis non faciant electionem episcoporum religiosis exclusis, vt eorum consilio idonea eligatur persona. Si autem fuerit aliter factum, irritum erit & vacuum. Nunc quærit Gratianus incidenter, si duo a partibus eligantur, quis sit alteri præferendus, quod per sequen. c. declaratur.

e ¶ Sub anathematis.] Quid de hoc tenere dēas, dixi sup. ead. Salonitanæ.

f ¶ Excludant.] Dicit, H. istos tripliciter excludi tūc propriè excludunt, cum nō vocant, vel si vocati nō audiunt, vel si sponte veniāt, nō admittantur. Credo hoc cap. non tenere a aliud enim seruatur, & religiosi hic uocantur clerici ciuitatis, uel prælati episcopatus arg. 79. dist. si quis pecunia.

Electione dicitur, q's tripliciter excludi.

a Cum hoc dicto uř concor. Hug. q̄ no. hoc, q̄a in multis ecclesijs derogatū est huic canoni ex cōtraria cōsuetudine, quā Papa scit, & non improbat, & sic uidetur tacite approbare. Archid.

g ¶ Religiosissimos.] idest, prælatos aliarum ecclesiarum.

h ¶ Exclusis.] Quia inuitæ nuptiæ, &c. 31. q. 2. §. 1.

i ¶ Assensu.] Videtur, ꝙ non tantum cōsilium religiosorum, sed etiam consensus ipsorū requirendus est, & ita uidetur quod religiosorum personæ faciant partem in electione. arg. extra de electio. cū in ueterinam sequaces sunt aliorū in electione, ut 79. dist. ca. 1. & c. si q̄s pecunia. & 23. dist. c. 1. & satis pōt dici, ꝙ nisi consiliū ipsorū fuerit requisitū, quòd nulla sit electio: si tamē fuit habitum consilium, & non consensus, tenet electio, ut extra de arbitr. cum olim. & est si ff. de administr. tuto. quidam decedens. §. Papinianus. & extra de regu. licet. C. de iure emphy. l. ult. Et expone consensu requisito, licet non habito.

Religiosorū cōsensus, an sit in epōrū electione requirendus.

k ¶ Eorum.] Arg. quòd non sufficit religiosorum præsentia, nisi habeatur consilium. arg. inf. 10. q. 2. casellas. arg. 12. q. 2. sine exceptione. §. 1.

l ¶ Et cōuenientia.] Arg. q̄d aliquorum consensu fieri debet; eorum dissensu impeditur faciendum, & dissoluitur factū, ut sup. dist. 51. qui in aliquo. & 31. q. 2. si uerū sup. dist. 62. nulla ratio 1. q. 1. ordinationes. 10. q. 2. casellas. 12. q. 2. alienationes. & cap. sine 15. q. 7. episcopus nullius. 33. q. 5. q̄d Deo. & c. manifestū. 20. q. 2. puella.

m ¶ Nunc ergo quęrit.] Super isto. §. posui H. dist. quia cum eligentes dissentiunt, tria consideranda sunt, auctoritas, numerus, & bonus zelus. Auctoritas consideratur in dignitatibus. zelus consistit in animo, ut sine carnali amore eligant, sed s̄m meritū p̄sonæ. De numero patet, & dicit, ꝙ ubicunque duo ex istis concurrunt præ-

Collatio numeri ad numerum &c. est in electione facienda.

præponderant tertio, vnde si ex vna parte est auctoritas, & bonus zelus, & ex altera numerus: pro priore iudicatur, vt 23. dist. c. 1. & 93. dist. miratus 7. q. 1. deniq. Item si ex vna parte est numerus & auctoritas, & ex altera est bonus zelus, pro primo iudicatur. arg. 28. dist. de Syracusanæ. Ibi. n. bono zelo contradicebant, qui significabant Papæ electum habere vxorem, & filios: sed tamen, q̄a plures erant ex alia parte, & maioris auctoritatis, consensit Papa illis. Item si numerus, & bonus zelus est ex vna parte, & ex altera parte auctoritas, statur primo. 65. dist. c. 1. & 2. Hanc dist. non approbo. quia licèt ex vna parte sit auctoritas & melior zelus, ex altera numerus: statur pro numero, vt extra de elect. dudū 1. & extra de appel. constitutus. nisi numerus esset l parmo maior: & auctoritas aliorū longe præcelleret: & posset eo casu fieri compensatio, vt extra de testi. in nostra. nā vbi est par debitum, & dispar numerus creditorum, semp numerus p̄fertur. vt C. qui bo. ced. pos. l. vl. §. 1. tunc enim decurritur ad dignitatem cum par numerus est hincinde. ff. de pact. maiorem. Similiter dico ad zelum decurrendum, cum par vel fere par numerus est hincinde. Sed quid si par est zelus, numerus & auctoritas hincinde? tūc recurratur ad meritum personæ, vt inf. c. proxi. Sed si omnia sunt æqualia, tunc cassetur 1 vtriusque electio, & nouus eligatur, vt 79. di. si duo. Vel iudex cogat eos ad concordiam, vt Instit. de satisda. tut. §. sin autē. Vel res sorte dirimatur, vt in Matthia, vt 21. dist. cleros. & C. cōmu. de leg. l. vlt. in princ. & ff. de iudi. sed cū ambo. Vel metropolitanus gratificet cui velit. ut extra de paroch. c. 1. & arg. ff. ad Sylla. l. 3. §. si cum omnes. & ff. de relig. l. ult. Vel præferatur ille, qui prius ordinatus est, ut 75. dist. c. ult. uel senior præferatur, ut 35. q. 6. c. 1. ff. de fide instr. l. ult. Vel ille qui prius nominatus est, ut in auct. de mona. §. pen. coll. 1. Vel præferatur ille, qui quandoque deliquit, illi qui semper bonus fuit. Vel præferatur ille qui diutius militauit in ecclesia, ut 61. dist. quid proderit. Si autem utraque electio est uitiosa: vtraque cassatur, ut extra de elect. considerauimus.

Electis duobus æqualiter, quis alteri præfertur.

1 Planè tene tanquam ueriorem. De hoc nota. extra de elect. ecclesia uestra 2. ibi uideas, & q̄d 10. Goff. in sum. de iur. patr. §. si plures. uers. sed si præsentata.

b ¶ Iudicio.] Sed quid si metropolitanus non vult ipsum consecrare? videtur q̄ tūc a suffraganeis petenda sit consecratio, vt 89. dist. volumus. Sed melius est, q̄ a superiore petatur 2. vt 9. q. 3. nunc vero. & 8. qo. 3. Attaldus. extra de iure patron. nullius.

2 De hoc not. inf. 65. dist. c. 1.

diuiserint partes, quis eorum alteri sit præferendus.

De his ita scribit Leo episcopus ad Anastasiū Thessalonicensem episcopū, epist. 82. al. 84. c. 5. sed paulò aliter.]

¶Cum vota eligentium in duas se diuiserūt partes, quis sit præferendus alteri. Cap. XXXVI.

SI forte [quod nec reprehensibile α, nec irreligiosum iudicamus] vota eligentium in duas se diuiserint [a] partes; metropolitani iudicio [b] is alteri præferatur, qui maioribus & studijs [c] iuuatur, & meritis; tantum, vt nullus [d] inuitis, & nō petentibus ordinetur; ne ciuitas † episcopum non optatum, aut contemnat, aut oderit.

Poy. li. 2. tit. 1. Ansel. li. 6. c. 19. Iuo p. 5. c. 347. Pann. li. 3. c. 6.

† al. plebi inuita.

α ¶Quod nec reprehēsibile, nec irreligiosū iudicamus.] *Hæc verba, quæ à cæteris collectoribus non referuntur, non sunt inuenta apud Leonem, sed apud Gregorium, ex quo referuntur infra 8. q. 1. nec nouum.*

DISTINCTIO. LXIIII.

HInc considerandum [e] est, à quibus, vel quo tempore sacri ordines sunt tribuendi; vel quib. in locis patriarchæ, primates, archiepiscopi, episcopi, chorepiscopi, & reliqui sacerdotes sint ordinandi.

A quibus ordinentur episcopi, in Nicæno primo concilio definitum est, in quo sic legitur, cap. 4.

SI fortè.] CASVS. Quæsitum fuit a Leone, si duo ad episcopatum eligantur, quis sit alteri præferendus? Et respondet q̄ iudicio metropolitani præfertur ille, qui maioribus iuuatur meritis & studijs, & licet possit archiepiscopus alterum alteri præferre; tamen omnibus canonicis inuitis, uel plebe non potest episcopum dare: ne quem nolunt, odiant, & contemnant.

a ¶ Se diuiserint.] Quia natura hominis prona est ad dissentiendum. ff. de arbi. item si unus. §. ult. ar. 22. q. 3. procliuius. Et præsumit hic canon. q̄ licèt discordia sit in electione, q̄ utraque pars bono zelo moueatur, ut 8. q. 1. nec nouum. Sed contra, sup. ea nosse. Illud est frequentius, hoc autem rarum. 12. q. 1. omnis ætas.

c ¶ Studijs.] Eligentiū, quia magis appetitur iste q̄ ille.

d ¶ Tantum ut nullus. Quasi dicat, si timetur scandalum, tunc utriusque electio cassabitur. ut 79. dist. si duo. tunc, enim est aliquid detrahendum seueritati, ut 50. dis. ut constitueretur.

Electio utriusque electi cassatur timore scandali.

HInc considerandum.] Hæc dist. diuiditur in tres partes. In prima probat, q̄ eps̄ debet cōsecrari in loco vbi mandauerit metropolitanus. Secunda ibi. [Quia per ambitiones. Tertia ibi, Epm, lo. de Fan. CASVS. Supra ostensum est, à quibus epi sint eligendi. Amodo vult ostendere Gratianus. à quibus sacri ordines sint cōferendi: & quo tempore sint tradendi; & in quibus locis patriarchę, primates, archiepiscopi, episcopi, chorepiscopi & reliqui sacerdotes sint ordinandi. Et durat tractatus vsque ad 8.. dist. videlicet à quibus ordinentur episcopi, in Nicæno concilio diffinitum est. Vnde in hac 64. dist. docet, q̄ episcopi sunt ordinandi ab archiepiscopo cum omnibus suffraganeis, vel saltem a tribus possunt ordinari de mandato archiepiscopi.

3 Et in sequenti usq; ad 75. dist.

e ¶ Hinc considerandum. Hic depingitur 64. distin. In præcedenti distinctione docuit ad quos pertineat epōrum electio. in hac ordiatur tractatum suum vsq; ad 81. distinct. ostendendo à quibus sacri ordines sunt distribuendi. & quo tempore, & in quibus locis. A quibus, hoc facit in hac distinctione 3. Ex quo tempore. hoc facit in 75. dist. In quibus locis. hoc facit in 80. dist. Primo dicit de consecratione episcoporum. Nota ergo, quod electus in episcopum confirmatus debet consecrari à suffraganeis, metropolitano cum suis suffraganeis: ubi autem metropolitanus adesse non potest, uel etiam non vult, præstabit auctoritatem hoc faciendi 4. tribus ad minus alijs omnibus per literas suas cōsensum præbentibus. Item, metro-

Electus confirmatus à quo dēt consecrari.

4 Qui metropolitan[9] hoc delegare possit, probatur extra de elec. suffraganeis, & de trāsla. c. 1. & de off. ord. quod sedem.

metropolitanus ab omnibus suis suffraganeis debet cõsecrari, aut saltem a tribus.

EPiscopi. CASVS. Quæsitum fuit in concilio a quot episcopis sit aliquis ordinandus in episcopum? Et respondet, quod ab omnibus comprouincialibus episcopis aut

¶ Ab omnibus comprouincialibus episcopi ordinentur. Cap. I.

In concilio Nicæno 1.c.3. Ansel.l.6.c.14.& 54. Iuo p.5.c.117. Burc.l.1.c.27.concordat.

EPiscopi ab omnibus, qui sunt in prouincia sua, debet ordinari. Si verò hoc difficile fuerit, vel aliqua vrgente necessitate, vel itineris longitudine, certe tres episcopi [a] debent in vnum congregari; ita vt etiam cæterorũ, qui absentes sunt consensum in literis [b] teneant, & ita faciant ordinationem. Potestas [c] sane, vel confirmatio pertinebit per singulas prouincias ad metropolitanum episcopum.

Item Anacletus ad episcopos Italiæ, epist. 2.

De eodem. Cap. II.

Dist.75.c.ordinationes. Ansel.l.6.c.53. Burc.l.1.c.25. Iuo p.5.c.69. Pann.l.3.c.12.& 17. Poly.l.2.tit.6.

ORdinationes epõrum auctoritate [d] Apostolica ab omnibus, qui in eadem fuerint prouincia, episcopis sunt celebrandæ. *& infra* ¶Quòd si simul omnes cõuenire minime poterunt; assensum [e] tamen suis apicibus [a] præbeant, vt ab ipsa ordinatione animo non desint.

a ¶ Apicibus. *In epistola est*, precibus. *Apud Iuonem, & Burchardum.* precibus, scriptis.

[*Ex concilio Arausicano primo, c.21.*

PALEA Cap. III.

Burc.l.1.c.20. Iuo p.5.c.141. Pann.l.3.c.20. † al. vestris. † al. consecrare.

DE abiectione eius, quem duo præsumpserint ordinare episcopi in nostris † prouincijs, placuit de præsumptoribus, vt sicubi contigerit duos episcopos tertium ordinare; † & ipse [a], & auctores damnabuntur, quò cautius ea, quę sunt antiquitus instituta, seruentur.

¶ *In concilio ipso hoc est initium huius capitis*, Duo si præsumpserint, ordinare episcopum, &c. *ac deinde tota res plenius exponitur. Apud cæteros verò collectores eodem fere modo habet. atque hic & in multis vetustis Gratiani codicibus adest.*

a ¶ Et ipse] *Sic emẽdatum est ex originali, & cæteris collectorib. Antea legebatur*, & episcopi, & auctores.

Item Anicetus in epistola ad episcopos Galliæ.

¶ Cæteris assentientibus cum tribus prouincialibus ordinetur episcopus. Cap. IV.

Poly.l.2.tit.8. Burc.l.1.c.28. Pann.l.3.c.10. Iuo p.5.c.139.

COmprouinciales episcopi, si necesse fuerit, cæteris consentientibus, à tribus iussu [f] archiepiscopi cõsecrari possunt episcopis.

Item Innocentius Papa ad victricium episcopũ Rothomagen. epist 2.c.1.

aut a tribus saltem præsente metropolitano, vel eo mãdante, ita, ut illi qui interesse nõ possunt, suum consensum literis præbeant. Potestas autem cõuocandi, uel confirmandi episcopos, spectat ad metropolitanum. Duo capitula sequentia plana sunt.

a ¶ Tres episcopi.] Absq; metropolitano extra de tẽp. ord. cap. nec episcopi. Vel dic, quod duo sufficiunt cum metropolitano, & secundum hoc dic, quod hæc dictio, præter, ibi ponitur inclusiue. sic 15. quæst. 7. felix. argu. ad hoc inf. ea. c. 3. Ioã. Sed certe ibi non est præter, nec litera contradicit. B.

b ¶ Literis.] Argu. quod in quocunque contractu, vel causa consensus aliquorum desideratur, nil refert, an præsentes consensum exprimant, an absentes per literas consentiant, [1] vt 100. d. optatum Et est arg. de consensu absentium, vt dist. 63. quãto. & dist. 28. placuit Et est arg. matrimonium contrahi inter absentes, vt 3. [?]o. q. 5. nec illud. & extra d cõuer. cõiu. ex parte. ff. de sponsa. l. vl. Nam in cõsensu nõ exigitur verborũ solẽnitas ff. d actio. & obli. consensu. Sed licèt ita sit in cõsecratione, secus est i electione, nisi per procuratorẽ fieret electio vt extra de elect. qa propter. Io.

c ¶ Potestas. Quoad confirmãdum. nam cõsecrare nõ potest episcopum contempto minimo episcopo, qui in prouincia sit, nec ille reciperet executionẽ: nec dico: cum plus posse hoc casu, quàm alium epm. arg. 2. q. 3. c. 1. & 2. Confirmare autem debet statim vel infirmare, si ei notus est electus, etiam simplici verbo. & in camera extra de appel. qua fronte. Sufficit enim si est notus, vt dicat: eligatis magis idoneũ, argumen. 28. distin. prius quam. 39. di. Petrus. vbi est ignotus, examinet eum. in consecratione vero semp examinet, vt 23. dis. qui episcopus.

Absentes possunt per literas consentire.

1 Adde ad hoc nota. per Barto. in l. si quis mihi bona. §. iussum ff. de acquir. hæred.

b ORdinationes.] ¶ auctoritate. generali, vt hui⁹ ca. & similium.

Ius vniuersitatis penes vnum stat.

e ¶ Assensum.] Sed quomodo prestabũt assensum, cum eis forte notus non sit, qui eligitur, nec eũ viderent vnquam, vel audierunt aliquid de eo? Sed dic, quòd sufficit si non contradicant. Vel dic, quòd quem indignum esse non nouit quis, dignum debet æstimare, & ei testimonium ferre, vt extra de seru. in ordi. fa. ex parte.

Metropolitanus neminẽ contẽnat cũ suffraganeũ consecrat.

f COmprouinciales.] Iussu.] Sed si ecclesia archiepiscopo vacat, cuius auctoritate hoc facient, & cõuenient? Respon. Apostolici, uel capituli matricis ecclesiæ. extra de hæred. ad abolendam, & extra de elect. quia diligentia. Nam & penes vnum stat ius vniuersitatis.

tis 12.q.2.non liceat alicui.ff. quod cuiusque vniuer. si cut.& 65.d.si forte.

Extra conscientiam.] CASVS. Innocentius duo prohibet in hoc capitulo. Primum est, vt nullus in episcopum ordinetur præter conscientiam metropolitani: quia integrū est iudicium,&c. Secundū est, ut vnus episcopus alium ordinare nō præsumat episcopum. Et hoc probat auctoritate Nicænæ synodi.

a ¶ Plurimorum.] nam dicit lex, ꝙ per ampliores homines pfecta veritas reuelatur. C.de fideic.l.vl. & est simile extra. de offic.delega. prudentiam. 1. respon. in fine.

b ¶ Ne furtiuū.] Ideo dicit furtiuū, qa qđ ad oēs spectat, isti subripiunt, nil tñ vnus iure cōfert.66. dist.c.2. potius ergo hoc dicēdo respexit similitudinem facti, quàm rei essentiam. Laur.

Quia p ambitiones.] Hęc est secunda pars distin. in qua probat, quod metropolitanus dēt a suis suffraganeis consecrari & nō ab alijs licèt litera sit obscura, ab isto intellectu nō recedatur. Ioan.de Fan.

CASVS. ab antiquo fuit statutum, vt archiepiscopus cū omnibus suis suffraganeis ordinaret & cōsecraret suos episcopos: & suffraganei ꝯsecrarēt suum archiepm. Sed hoc male I Dardania seruabaī: immo archiepiscopus alienos suffraganeos,& suffraganei archiepiscopum alienum consecrabant. Et ideo Gelasius monet omnes episcopos p Dardaniam, vel quamlibet prouinciam constitutos, ut ob antiqua cōsuetudine non recedant, ita ꝙ nullus archiepiscopus ordinare psumat alterius suffraganeos, & nulli episcopi consecrarent archiepiscopum alienum, & præcepit eis vt regulas veterum seruent sicut patres nostri fecerunt. Sequens capit. eundem habet casum cū primo cap. huius distin.

c ¶ Ambitiones.] idest, dissensiones.

d ¶ Illicitas.] Dimitte, quia, & incipe ibi, non pudet.

e ¶ Metropolitanis.] in consecrandis episcopis.

f ¶ Episcopis.] in metropolitanis consecrandis.

g ¶ Antiquitas.] Nota ꝙ consuetudo priuilegium inducit 9.q.3. conquestus & præstationes, quæ fiunt a rusticis tempore acquiruntur. C.de agri.litibus l.11. Argum. contra 10.q.3. quia & dixi 16.q.2. seruitium.

Priuilegium a consuetudine inducitur.

h ¶ Vel impune.] idest, saltē de facto. Laur. aliàs est in tex. velut impune.

i ¶ Sinceritatis.] Quia catholicam sinceritatem non obseruant.

K ¶ Duximus.] Hic resume, quia, quasi dicat: qa hoc & hoc est ideo duximus eam. &c.

l ¶ Meministis.] Et ideo debitum honorem eis exhibeatis.

m ¶ Et.] idest, etiam.

n ¶ Decernentes.] in cōmune, communem vtilitatem considerantes, & ad scrutinium venientes: vos omnes in quam vnanimiter.

o ¶ Statuatis.] & hoc fieri.

p ¶ Antistites.] Substitui loco defunctorum, sicut vetus.&c.

q ¶ Et uicissim.] Omnibus modis censeatis. metropolitanum subaudi.

r ¶ Sacrari.] a comprouincialibus epis, si metropolitanus de hac uita, &c. hic est uerus intellectus huius literæ: nec hēt contrarium. Alij intelligunt sic, ꝙ mortuo metropolitano suffraganei possunt interim aliquē electū consecrare, fm hoc hæc dictio, sacrari, ponit passiue & nō subaudit ibi metropolitanus. 65. dist. si forte. Sed contra 100.d. qm. ibi. dicit ꝙ uacante sede metropolitana non debent episcopi ordinari, nec enim ecclesia sustinet semper vicem defuncti episcopi, vt 12.qō. 2. si qua & extra de præs.c.1. Sed illud c. qm potest intelligi quando ille fuit in mora petendi pallium. Io.

Ecclesia non semper uicē defuncti sustinet.

s ¶ Patiamini.] Et ita resistere pōt qs p iure suo 1. arg. C. vnde vi. l.1. ff. ad leg. Aquil. l. sciētia. §. pen. arg. Vnde versus. Cuilibet est homini licitū sua iura tueri. Quod que resisto tibi: nō potes inde queri. 23.q. vlt. igitur cū sæpe. ff. de peti. hæredi. illud, 61.d. nullus.

Vim ui repellere licet. 1 Argu. ad idem. 7. q. 1. quia frater ibi spiritu contumaci. sumpto ar. a cōtrario sen su. đ hoc no. 11.q.3. non debet.

¶ Non ordinetur episcopus extra conscientiam metropolitani. Cap. V.

Extra conscientiam metropolitani episcopi nullus audeat ordinare episcopum. Integrum .n. est iudicium quod plurimorum [a] sententijs confirmatur. Nec vnus episcopus ordinare præsumat episcopum, ne furtiuum [b] pręstitum beneficium videatur. Hoc enim & synodus Nicæna constituit, atque definiuit.

Polyc. ibidem. Iuo p.5.c.113. Ansel.l.6.c.56.

Item Gelasius vniuersis per Dardaniam constitutis.

¶ Episcopi a suo metropolitano, & ipse ab eisdem consecretur. Cap. VI.

2 Quia per ambitiones [c] illicitas [d] nō pudet quosdā ecclesiarū iura turbare, ac priuilegia, quæ metropolitanis, vel prouincialib. episcopis [f] decreuit antiquitas [g] temeraria præsumptione peruadere: propter quod ēt communionis Apostolicæ desiderant dissidiū tenere, quo.s. ab eius auctoritate diuisi, vel impune [h] proprias vsurpationes exerceant; nō respicientes, quia æterno iudici rationem tā de catholicæ sinceritatis [i] iniuria, quā de traditionum præiudicijs paternarū, nō sine perpetuæ sint dānationis interitu reddituri, si in hac obstinatione permanserint; charitatem vestram duximus [k] instruendam, † vt vos omnes in cōmune fratres, siue per Dardaniam, siue per quamq; contiguam prouinciam constituti, qui vos sub metropolitanis vestris esse meministis [l], & [m] ab eisdem substituti decernentes, † [n] sicut vetus cōsuetudo deposcit, vnanimiter statuatis [o] antistites, [p] & vicissim [q] si metropolitanus humanæ cōditionis sorte decesserit, à cōprouincialib. episcopis, sicut forma trāsmisit sacrari [r] modis omnib. censeatis: nec quemquam sibi, qđ vobis antiqua dispositione concessum est, patiamini [s]

Ansel.l.6.c.41. al.39. ex Gelasio ad Natalē epm prope idem.

† decedentes] vera lectio.

† Concor. l. præses. C. de ser. & l.2. C. vt ne. prima.

A D-

ADDITIO. Nota tamen, ꝙ quis dicitur mouere controuersiam etiam resistendo. ff. de procur. non solum. §. si datus. C. de euict. si controuersiam. & not. ff. ad Senatusconsul. Trebel. Lucius Titius. §. 1. Archid.

EPiscopum.] Hæc est tertia pars dist. in qua idem dicit

vendicare: quatenus & inter ipsa aduersantium voluntatum procellas, veterum regulas nullatenus custodire cessetis, sicut persecutionum tempore diuersarũ patres nostros constanter fecisse non dubium est.

Item ex Concilio Martini Papæ.

De eodem. Cap. VII.

In capitulis Martini Braca. cap. 4. ex concil. Nic. 4. c.

EPiscopum oportet [a] maxime quidem ab omni concilio cõstitui. Sed si hoc pro necessitate, aut ꝑ longiquitate itineris difficile [b] fuerit, ex omnibus tres eligantur,† & omnium præsentium, vel absentiũ subscriptiones teneantur; & sic postea ordinatio fiat. ¶ Huius autẽ rei potestas in omni prouincia ad metropolitanum pertineat episcopum.

† al. colligantur.

Item ex concilio Nicano, 1. c. 6.

¶ Non erit episcopus, qui præter metropolitani sententiam fuerit ordinatus. Cap. VIII.

Ansel. lib. 6. c. 42. Deusdedit p. 1.

ILlud generaliter est clarum; quòd si quis [c] præter sententiam metropolitani fuerit factus episcopus, hunc magna synodus diffiniuit episcopum esse non oportere.

DISTINCTIO. LXV.

COmprouincialium [d] episcoporum vniuersaliter desideratur cõsensus in ordinatione episcopi. Quod si aliqui animositate ducti contradicere voluerint, obtinet sententia plurimorum.

Vnde in Nicano concilio, c. 6.

¶ Si cæteris consentientibus ordinationi episcoporum, duo, vel tres contradicant, obtineat sententia plurimorum. Cap. I.

In c. Martini Brac. c. 3. ex conc. Antioch. c. 19.

SAne si communi omnium consensu [a] rationabiliter probato secundùm ecclesiasticam regulam, duo, vel tres animositate [e] ducti per contentionẽ contradicant, [f] obtineat plurimorum sententia sacerdotum.

a ¶ Cõsensu.] *Græcè legitur,* ψήφω εὐλόγω ὄυση καὶ κατὰ κανόνα ἐκκλησιαστικόν. *qđ Dyonisius vertit,* decreto rationabili, & secundũ ecclesiasticam regulam comprobato.

Item ex concilio Martini Papæ.

COmprouincialium.] Hæc distinctio diuiditur in tres partes. Secunda ibi: [Si autem] Tertia ibi. [His auctoritatib.] Io. de Fan. CASVS. Dictum est supra, ꝙ comprouinciales epi debent interesse consecrationi episcopi. Nũc uero in hac 65. dist. dicit, ꝙ si aliqui cõtradixerint, obtinere debet sententia plurimorum. & est primus articulus huius distinctionis, quæ quatuor habet articulos: qui per quatuor §. distinguuntur.

d ¶ Comprouincialium.] Hic intitulatur 65. distin. in qua quatuor articuli ponũtur [2] Primus est, qđ iuris sit in ordinatione si aliq. epi dissentiunt. Secundus, ꝙ metropolitanus non debet consecrare episcopũ prę ter conscientiã primatis, ubi primas est. Tertius, ꝙ episcopus nõ consecratus in præsentia archiepiscopi dẽt cum intra spatium trium mensium visitare. Quartus est, ꝙ si vnum tantũ epm contingit in prouincia superesse, inuitare dẽt vicinæ puinciæ episcopos, & cũ eis consecrare comprouinciales episcopos: aut si ipse negligit, episcopi cõuenient ipso contradicente, & consecrabunt episcopos In primo ergo articulo obtinebit sententia plurimorum.

Hæc dis. quatuor articulos comprehendit.

2 Concor. l. nominationum. C. de decu. lib. 10. & l. nulli cũ seq. ff. ꝙ cuiusque vniuersi.

SAne.] CASVS. In Nicæno concilio quæsitũ fuit si in ordinatione episcopi duo, uel tres contrãdicãt pluribus, quorum snia obtineat? Rñdet, ꝙ plurimorum snia obtinebit.

e ¶ Animositate.] Per hoc patet eos malo [3] zelo duci: nã cũcta mala minitrat impetus. de pen. dist. in. 3 inter hæc hircum. alias secus. idem si non animositate. ; 1. dist. Nicæna.

3 Aliàs hoc verbum sumitur in bona significatione, ut 87. dist. quis. s. Metropolitanus, & sui suffraganei, si dissentiãt in consecratione episcopi quis præfertur.

[1] Sic punitur 25. q. 1. cap. 1.

cit quod iam dictum erat, scilicet ꝙ eps sine consensu archiepiscopi ordinari non debet. Ioan. de Fan.

a ¶ Oportet.] id est, congruum & oportunũ est. Laur. [1]

b ¶ Difficile.] sup. dist. 61. Catinensis. ibi, vt impossibile. &c. Laur. ita sumitur hic difficile, vt ibi im possibile.

ILlud generaliter. CASVS. Statuitur in hoc cap. ꝙ si quis præter cõscientiam metropolitani fuerit ordinatus in episcopum debet deponi, uel melius ab executione episcopalis officij remoueri.

c ¶ Si quis.] Infra dist. prox. c. 2. & 3. & 1. q. 1. ordinationes. & q. vlt. quoniam quidquid. §. 1.

f ¶ Contradicant.] Sed quid si archiepiscopus solus contradicat, nec vult consecrare, & omnes alij volunt vel ipse vult, & ipsi nolũt? Dico archiepm præferẽdum, nisi ille malo zelo moueretur, vel nisi ipsi causam dissensus assignarent, & ordinabit ipsum cũ episcopis vicinæ prouinciæ, secundũ Hug. Tu dic, ꝙ si archiepiscopus causam non assignet suæ contradictionis, pro consentiente habetur: arg. ff. soluto matrimo. dotem. extra de his, quæ fiunt à maio. parte capit. cum in cunctis. ff. de leg.

de lega.1 filius familias.§. diuus. extra de iure patr. pastoralis. & vnus omnibus resisteret, si causam assignauerit.31. distin. Nicæna. immo si non audiretur, deponeretur.& ordinator, & ordinatus.81.dist. tantis. & in auth.de sanct.epis.§.1.colla.9. Vel dic, quod petetur consecratio à superiore.1 vt dixi 63.dist.c.vlt.

epi,ut 6.q.4.c.1.& 2.& in re cõl.ut ff.cõ. diui. Sabinus. & in iudicibus delegatis à principe.4 Vt. C.de appella. in offerendis:& in causa liberali,ut C.de com.ser.ma.l.1.§.2.& dum quis plus iuris habet in re,vt C. de dona. sancimus.§.ne autem. Item dum quis facit hoc, quod religio

1 Hæc fuit snia Hu. qui itelligit hoc esse verum vbi metropolitanus non vult cõsecrare. & omnes alij volunt. Archid.

4 De hoc vide quod no.2. q.6.§. itē si plures. in gl. 1.

¶ De eodem. Cap. II.

NOn debet ordinari episcopus absque consilio, & præsentia † metropolitani episcopi. Adesse autem oportet omnes, qui sunt in prouincia sacerdotes; quos per suam debet epistolam metropolitanus conuocare. Et quidem si omnes occurrerint, † bene; si autem hoc difficile fuerit, plures oportet occurrere.[a] Qui autem non conuenerint, præsentiam [b] sui per epistolas faciāt; & sic oīum facto cõsensu, ordinationem episcopi fieri oportet. Si autem aliter, præter quod terminatum est à nobis, fuerit factum; talem ordinationem nihil valere decernimus.2

† al. conscientia.

† al. concurrerint.

¶ Si autem secūdum canones ordinatio episcopi fuerit facta; & aliquis cum malitia in aliquo cõtradixerit, plurimorum consensus obtineat.

Item ex concilio Antiocheno.c.19.

¶ De eodem. Cap. III.

Cap. 18.

EPiscopus non est ordinandus, sine cõcilio, & præsentia metropolitani episcopi; cui melius erit, si ex omni prouincia congregentur epi. Quod si fieri non põt: hi, qui adesse non possunt, proprijs literis [c] cõsensum suum de ipso designent: & tunc demum post plurimorum, siue per præsentiam, siue per literas consensum, sententia cõsona ordinetur. Quòd si aliter, quàm statutū est, fiat; nihil valere huiusmodi ordinationem. ¶ Si verò etiam secundū definitas regulas ordinatio celebretur, contradicant aūt aliqui propter proprias, & domesticas simultates; his cõtemptis; [d] sententia de eo obtineat plurimorum [e].

¶ Verbis Græcis multò melius respondet altera versio, quæ Dionisij est, ideoque illa consulenda.

Si autem prouinciam primatem habere constiterit, nec etiam a metropolitano absque eius conscientia episcopum [f] consecrare licebit. Vnde Leo Papa Anastasio episcopo, epist. 82. al 84.c.6.

¶ Absque primatis cõsensu metropolitanus episcopum non ordinet. Cap. IIII.

DE persona autem consecrandi episcopi, & de cleri, plebisq; cõsensu metropolitanus episcopus ad fragio requirit, vel natura rei, vt Inst. de rer. diu. §. religiosū.

Deusdedit p.1. Iuo p.5.c.348.

N On dēt.] Quæsitū fuit qualiter debeat fieri ordinatio episcopi. Et respondet, quod debet fieri ab omnibus cõprouincialibus episcopis, & metropolitano præsentè, qui per suam epistolam conuocabit omnes comprouinciales episcopos, & si oēs interesse non pōt, saltē tres conuenire debent, cæteris præstantib. consensum per suas literas, & si aliter fiat ordinatio nō ualebit. Si vero duo, uel tres malitiosè contradicant, obtineat snia plurimorū. Idē est casus cap. sequen.

a ¶ Oportet concurrere.] Duos ad minus.66. dist. porro.

b ¶ Præsentiam.] Exibet ergo quis per suas literas tm præsentiā suā. & exoneratur procurator à satisdatione, ac si præsens esset cū literis de rato. ff. de procu. si procuratorem. Arg. cõtra de pœn. dis.1. què pœnitet. in fi. In stit. de aucto. tuto.§.2.& ff. de aucto.tut. obligari.§. pupillus. similiter per l. gratū repræsentatur superioris auctoritas.93. dist. c.1. & extra de ap. cum parati. Lau.

SI AVTEM Hæc est secunda pars dis. secundū Io. de Fant. & dicit hic Hug. quod generaliter non seruatur quod hic dr.

E Piscopus.] c ¶ Proprijs literis.] Si etiam oēs contradicerent, & unus consentiret, nō potest ille vnus reuocare consensum suum ff. quorū lega. l. 1. §. si alter contrarium not. supra. 63. dist. quanto.

SI VERO. Hic est secundus articulus huius dist. vbi dicitur, quod si prouincia primatem habeat, archiepiscopus sine eius conscientia epm consecrare non debet.

d ¶ Contemptis.] id est, omissis. ff. de mino. si index. 11. §. 3. qui resistit. nam neminem debemus contemnere.

e ¶ Plurimorum.] Regulare est, quod præiudicet consensus maioris partis, vt hic dicitur, 3 nisi in casu, vt extra de rescript. pastorali. & in causa patronorum, vt extra de iure pat. quoniā, & cū examinatur causa criminalis

Præsentari dicitur quis per literas.

2 De hoc articulo no. extra de procur. accedens. in glo. 2. & ca. mandato in gl. de mādato, &c. adde quod dicam 16.q.1. monachi. in additio. de canone. Arch.

3 Concor. text. in l. & suū hæredē. §. fi. & l. seq. ff. de pac. & l. quod maior. ff. ad munic.

f ¶ Epm.] Ex quo ergo primatē hēt archieps, sp consulat eū super consecratione epi. & si Primas fortè non vult consentire, dicit H. cum superiore esse agendum. arg. 8.q.3. Artaldus. Vel fortè ex tunc Archieps poterit consecrare. In confirmatione autem facienda non dico primatem consulendum, quia non inuenio expressum, 5 nec Primas consulat Papam super consecratione sui suffraganei, vt arg. 63. dist. cum longè. aliàs nulla vel modica esset auctoritas primatis. Quid iuris primas habet, dixi supra 18. dist. cap. 1. &c.

Archiēs. in confirmatione non tenetur pmatē consulere.

5 Sul & dif finitum est, primates, vt Patriarchas nil, & c. 9. q. 3. conquestus extra de off. ordin. du. sic 1. q. 1. ja cognouimus. 16. q. 1. nulli epo-rum & 18. q. 3 hoc tm. 2. q. 2. amputato. Archid.

DE persona.] CASVS. Anastasius Patriarcha quæsiuit

...sulta Leone, vtrum archiepiscopus sine eius consensu debeat episcopum consecrare. Et respondet quod non: sed archiepiscopus de electione, & consecratione epi sibi debet notificare, & quod in prouincia factum est, vt sua fraternitas ipsum confirmet, & approbet sine mora, ne gre- ... episcopi electionem, vt no. 63. d. quia igitur, alias nō reperitur, quod maiorem habeat iurisdictionem in eum: nam concilium sine eo celebrare potest arg. 93. d. c. pe. 18. d. c. 1. vbi not. Ioan. de Fan.

b ¶ Confirmet.] infra. 16. q. 7. nullus omnino.

ternitatem tuam [a] referat, quodq; in prouincia bene placuit scire te faciat, vt ordinationem rite celebrandam tua quoq; confirmet [b] auctoritas. Quæ rectis dispositionibus nihil moræ [c], aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum.

c ¶ Moræ.] Sic 2. q. 1. sicut & extra de sēt. & re. iud. iurgantiū imo, & vbi pena est imponēda, nulla mora debet interuenire de pę. di. 1. Adā. arg. contra 11. q. 3. cum apud negotia ergo cum celeritate: expediendā sunt.

Pena est imponenda sine mora.

Item ex concilio Carthaginensi 2. c. 12.

¶ De eodem. Cap. V.

PLacet omnibus, vt incōsulto primate cuiuslibet prouinciæ, tam facile nemo præsumat, licèt cum multis episcopis, in quocunque [d] loco sine eius, vt dictum est, præcepto, episcopum ordinare. ¶ Si autem necessitas fuerit [e], tres episcopi, in quocunque loco sint, cum primatis præcepto ordinare debeant episcopum.

PLacet.] CASVS. hoc ca. duas hēt partes in prima dr. quod archieps inconsulto primate nō debet epm cōsecrare. In secūda dicitur, quod si archiepiscopus abest ex pcepto primatis, tres episcopi possūt episcopū ordinare. Secunda pars incipit ibi, Si autem.]

d ¶ In quocunque.] dum tn honesto. nā dicit lex, quod cum dr, quidā sunt alijs preferendi, intelligēdū est si sint honesti. ff. de mun. & ho. vt gradatim. ff. de recep. arbit. si cū dies. §. si arbiter.

e ¶ Si autem necessitas fuerit, idest, si archiepiscopus nō est in prouincia.

Item ex concilio Nicano, c. 6.

¶ Vnicuique ecclesiæ proprius honor seruetur. Cap. VI.

Ansel. l. 4. c. 26. poly. l. 2. tit. 22.
† Perduret.] κρατείτω.

MOs antiquus [f] perduret † in Aegypto, vel Libia, & Pentapoli [g], vt Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem: quandoquidem & episcopo Romano parilis [h] a mos est, ¶ Similiter autē, & apud Antiochiam, cæterasq; prouincias honor suus vnicuiq; seruetur ecclesiæ [i].

a ¶ Parilis.] *Græcè legitur, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο συνηθές ἐστιν idest*: quoniam, & Romæ Pontifici hoc visitatum est. *Quibus verbis nulla paritas Romani & Alexandrini Patriarchatus inducitur vt quidam male interpretati sunt. De qua re optime Nicolaus primus in epistola ad Michaelem Imperatorem, quæ incipit*, Proposueramus, *sic scripsit* Nicæna synodos nouerat Romanæ ecclesiæ omnia Domini sermone cōcessa si omnia, ergo defuit nihil quod non illi concesserit. Denique si instituta Nicænæ synodi diligenter inspiciantur; inuenietur profectò, quia Romanę ecclesiæ nullum eadem synodus contulit incrementum, sed potius ex eius forma quod. Alexandrinæ ecclesiæ tribueret, particulariter sumpsit exemplum. *Hactenus Nicolaus. Statutum igitur fuit ita in Alexandrina ecclesia obseruandū, quia sic fieret in Romana.*

MOs antiquus.] CASVS. Dicit in hoc c. quod secūdum antiquam consuetudinē honor proprius reseruatur p suas prouincias Alexādrino patriarchæ: qui similis est Romano. Idē dicit de Antiocheno & alijs patriarchis. In sequē. ca. dicit quod honor proprius deferat Hierosolymitano patriarchæ, ita quod non fiat preiudiciū metropolitano.

f ¶ Mos antiquus.] arg. pro consuetudine seruanda vt 9. q. 3. conquestus.

g ¶ Et Pētapoli.] Regio est.

h ¶ Parilis.] idest. similis † quibusdā: q a vterque deponit epos. Vel dic 1 Romano, idest, Constantinopolitano sic ponitur 24. q. 2. sane profertur. hæc. n. subest Papæ sicut aliæ. 9. q. 3. cuncta. & 24. q. 1. quotiens.

i ¶ Ecclesiæ.] infra d. 99. ecce.

Item ex eodem, c. 7.

¶ De eodem. Cap. VII.

† al. Hierusalem.

QVoniam mos antiquus obtinuit, & vetusta traditio vt Aeliæ [k]. idest Hierosolymorum † episcopo ho-

1 Melius. & planius secūdum Hu. Hierusalem varia habet nomina.

2 Quæstore immo ab Helio Hadriano Imperatore. Euseb. hist. eccles. l. 4. c. 6.

gregibus Domini diu desit cura pastoralis.

a ¶ Fraternitatem tuam.] O Anastasi Patriarcha.

ADDITIO. Subaudi. cui Papa loquitur, scilicet, vt ei assensum præbeat. in hoc enim versatur primatus iurisdictio. Similiter quod a metropolitano ad eum appellatur: & quod maiores causæ ad eum deferuntur. 9. q. 3. conquestus. 2. q. 7. cap. 2. distinct. c. 1. Similiter confirmat archi-

k ¶ Vt Aeliæ.] Aelia vocata est ciuitas Hierosolyma ab Helio quæstore 2, qui situm ciuitatis mutauit cum primò dicta fuit Salem, postea

QVoniam.]

Hiebus

Hiebus, postea Salomnia a Salomone, inde dicta est Hierosolyma a Hieron. quod est sacra, & Salomon, quasi ciuitas a sacra Salomonis.

a ¶ Manente.] Vt nō minuatur ab eo: electio enim episcoporum ad solum metropolitanum est referenda, sed consecratio non debet fieri sine notitia primatis.

QVI VERO. CASVS. Hic est tertius articulus, vbi dr, ꝙ eps consecratus de metropolitani licentia absente, tñ eius se cōspectui p̄sentet intra tres menses.

S I quis.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ si eps in sede metropolitana non fuerit ordinatus, intra tres menses a tēpore ordinationis cōspectui metropolitani se repræsentet, vt ab illo doceat qd dēat obseruare: ꝙ si negligat episcopus, in synodo corrigatur. Si verò ire non potest, hoc suis literis studeat indicare.

b ¶ Non fuerit.] Vbi enim vult metropolitanus, ibi ordinandus est episcopus, vt 51. d. qui in aliquo.

c ¶ Impletis.] Sic ergo eps cōsecratus p̄ter cōsciētiā 1 metropolitani eius conspectui debet præsentari intra tres mēses, vt su. d. 63. cū longe, sed ordinati a Papa dēnt se præsentare conspectui eius singulis annis 93. dist. iuxta sanctorum.

d ¶ Duobus.] supra d. 63. cum longe. cōtra. sed potius consonat 2 quia ibi & hic intra tertiū mensem hoc facit.

Episcopi inscio metropolitano cōsecrati quid facere dēnt.

1 Quidam dicūt, ꝙ hoc dictum non est verum, qa hic non loquitur, de eo, qui præter conscientiā est ꝓmotus ad ordines, sed loqtur qñ ordinat ex mādato archiepiscopi confirmati nō cōsecrati. & sic est simile extra de elect. suffraganeis & hoc hic tenebat Ia. de Alu. Arch. tū contra.

¶ vniuersitas stet in vno. vt ff. quod cuiusq; vni l. sicut immo potius in contrarium potest induci, cum iste solus non possit id, quod vniuersitas potuit, vnde dico, ꝙ vniuersitas petijt cum redigitur ad vnum caput. arg. ff. de leg. 1. si grege. Vnde satis dici potest, ꝙ si omnes delin-

---

nor deferatur, habeat, consequenter honorem: manente [a] tamen metropolitanæ ciuitati propria dignitate.

Qui verò a comprouincialibus suis cum metropolitani licentia fuerit ordinatus, infrà constituta tempora eius se repræsentet aspectibus.

Vnde in Tarraconensi concilio. cap. 5. legitur.

¶ Metropolitano se repræsentet nuper factus episcopus. Cap. VIII.

S I quis in metropolitana ciuitate non fuerit [b] episcopus ordinatus, postquam suscepta benedictione per metropolitani literas honorem fuerit episcopi adeptus: id optimum esse decreuimus, vt postmodum statuto tēpore, idest impletis [c] duobus [d] mensibus, se metropolitani sui repræsentet aspectibus; vt ab illo monitis ecclesiasticis instructus plenius, quod obseruare debeat, recognoscat. Quòd si forte hoc implere neglexerit, in synodo increpatus a fratribus corrigatur. Et si forte infirmitate [e] aliqua, ne hoc impleat, fuerit præpeditus, hoc suis literis metropolitano indicare procuret.

3 *His auctoritatibus datur intelligi, quòd episcopi a cōprouincialibus suis debeant ordinari. Sed quæritur, si in prouincia plurimi episcopi fuerint † & contigerit forte vnum remanere episcopum, quid fieri debeat. ille, quia solus est, ordinare non potest episcopum: comprouinciales enim non habet, cum quibus episcopum consecrare valeat. Cum ergo talis necessitas fuerit, quid faciendum sit, in Sardicensi concilio desinitur; in quo cap quinto sic statutum legitur.*

† al. nō fuerint.

¶ Si forte vnus tantum in prouincia remanserit episcopus; ad consecrationem episcopi de vicinia prouincia conuocentur. Cap. IX.

S I forte [f] in prouincia vnū tantum cōtigerit remanere episcopum; superstes [g] eps conuocet [h] episcopos

Burc. l. 1. c. 26. Iuo p. 5. c. 137.

---

e ¶ Et si forte infirmitate.] Simile su. d. 18. episcopus ad synodum 5. q. 3. c. 1. vbi de hoc tractaui. & ff. de leg. 1. si grege. §. fi. idem est in alijs impedimentis. & hoc ponitur gratia exempli.

HIS AVCTORITATIBVS. CASVS Supra dictum est, ꝙ episcopi a comprouincialibus episcopis debent ordinari sed nunc quæritur quid fieri debeat, si tantū vnus episcopus in prouincia remanserit cæteris defunctis. Et de hoc quid fieri debeat. in sequen. cap. dicetur.

S I forte.] CASVS Quæsitū fuit in concilio Sardicensi si cōtingat, ꝙ omnes episcopi prouinciæ sunt defuncti præter vnum, & aliquis velit in episcopum promoueri siue ordinari, a quibus sit ordinandus. Et respōdet ꝙ ille superstes debet episcopos vicinæ prouinciæ conuocare, & cum ipsis ordinet. Si autem hoc negligat facere, populi conueniant episcopos vicinæ prouinciæ & illum solum episcopum, qui in prouincia remansit, ipsi episcopi citabunt, vt ueniat. Si vero nō venerit ipsi nihilominus eum ordinabunt.

f ¶ Si forte.] Hoc cap. semper ad hoc consueuit induci, linquant in eligendo preter unum, ꝙ ille solus non pōt eligere, cum non consistat in eo ius uniuersitatis. Io. qđ credo falsum, ut ff. quod cuiusq; uniuer. l. sicut municipij, in fi. & extra de elect. bonæ memoriæ 2. Vnde dico ꝙ si omnes peccent præter vnum, ꝙ ille solus potest eligere per iura superius posita.

g ¶ Superstes.] Et ita ius uniuersitatis deuoluitur ad unum. insti. de leg. 5. si grex. ff. qđ cuiusq; uniuer. sicut. §. in decurionibus. B. Sed quis dabit ipsis episcopis expensas? Ecclesia quæ uacat. arg. 4. q. 3. uēturis, & 10. q. 3. cauendū, & 12. q. 2. charitatē. si est tenuis, comedent. de suo, ut extra. de uita & honesta. cler. cum ab omni.

h ¶ Conuocet.] Sed nunquid tenentur illi conuenire ad conuocationem illius? Tenentur quidem, & nisi uenirent peccarent, arg. 11. q. 3. sicut enim arg. d. 90. precipimus. & debent tunc cogi. ab ipsorum prælato. Vel Papa. H. dicit ꝙ ab isto compelli possunt auctoritate huius canonis nam quandoque par in parem 2 habet imperium, ut 2. q. 6. placuit 2. q. 6. q. 4. c. 2.

h ¶ Cōuocet.] Arg. ꝙ uacāte ecclesia clerici possunt uicinos

Ius eligendi pōt in vno remanere.

Par. in parē qñq; imperium habet.

2 Certe in hoc casu iste episcopus si est par. imò est superior quoad vocationem auctoritate huius canonis.

vicinæ prouinciæ, & cum eis ordinet comprouinciales sibi episcopos. Quod si facere neglexerit [a], populi [b] conueniant episcopos prouinciæ vicinæ, & illi prius commoneant episcopum, qui in eadem prouincia commoratur, & ostendant, quòd populi petant sibi episcopum rectorem, & doceant iustum esse, vt veniat ipse α, & cũ eis ordinet episcopum. Quòd si literis conuentus tacuerit [c], & dissimulauerit, nihilq; rescripserit; tunc satisfaciendũ est populis, vt conueniant ex vicina prouincia episcopi, & ordinent episcopum.

¶*Capitulum hoc, quomodo refertur à Gratiano, præcipuè in priore parte, neque cum Latino, quod geminum est in tomis conciliorum, multoque minus cum Græco canone conuenit: quinetiam apud Burchardum, & Iuonem variè legitur. Huius verò cõcilij canones à Latinis Latinè, & à Græcis Græcè à principio scriptos fuisse Nicola⁹ Papa Photio scribens in epistola, quæ incipit,* Innumerabilium, *his verbis indicat.* Quomodo autem non esse apud vos Sardicenses canones, tu solus adstruere poteris, quãdo non solum à Latinæ, verum etiam cum alijs à Græcæ linguæ hominibus statuti sunt, & promulgati? Qua de re credibile non est, quòd ibi diffinitum est, vnumquemque ipsorum minimè propriæ linguæ tradidisse. *Dionysius quoque exiguus in epistola ad Stephanum episcopum, qua ei suam Græcorum canonum interpretetionem obtulit, Sardicense concilium à principio inter Latinos Latinè editum fuisse his verbis significat:* Tunc sancti Chalcedonensis concilij decreta subdentes, in his Græcorum canonum finem esse declaramus, ne quid præterea notitiæ vestræ credamur velle subtrahere. Statuta quoque Sardicensis concilij, atque Africani quæ Latinè sunt edita, suis à se numeris cernuntur esse distincta.

α ¶ Vt veniat ipse.] *Tam in concilio, quod est in codice canonum, quàm, quod in collectione Isidori, & apud Burchardum, & Iuonem legitur,* vt & ipsi veniant, & cum ipso ordinent episcopum. *Græcus autem canon ita habet.*

Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπεν· ἐὰν συμβῇ ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ, ἐν ᾗ πλεῖστοι ἐπίσκοποι τυγχάνουσιν, ἕνα ἐπίσκοπον ἀπομεῖναι, κἀκεῖνος κατά τινα ἀμέλειαν μὴ βουληθῇ συνελθεῖν καὶ συναινέσαι τῇ καταστάσει τῶν ἐπισκόπων, τὰ δὲ πλήθη συναθροισθέντα παρακαλοῖεν γίγνεσθαι τὴν κατάστασιν τοῦ παρ' αὐτῶν ἐπιζητουμένου ἐπισκόπου, χρὴ πρότερον ἐκεῖνον τὸν ἀπομείναντα ἐπίσκοπον ὑπομιμνήσκεσθαι γραμμάτων τοῦ ἐξάρχου τῆς ἐπαρχίας (λέγω δὴ τοῦ ἐπισκόπου τῆς μητροπόλεως) ὅτι ἀξιοῖ τὰ πλήθη ποιμένα αὐτοῖς δοθῆναι. ἡγοῦμαι καλῶς ἔχειν καὶ τοῦτον ἐκδέχεσθαι, ἵνα παραγένηται. εἰ δὲ μὴ διὰ γραμμάτων ἀξιωθεὶς παραγένηται, μήτε μὴν ἀντιγράψοι, τὸ ἱκανὸν τῇ βουλήσει τῶν πληθῶν χρὴ γενέσθαι. χρὴ δὲ καὶ μετακαλεῖσθαι καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας ἐπισκόπους, πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου.

Idest, Osius; episcopus dixit. Si qua in prouincia, in qua plurimi sunt epi, contigerit, vnũ episcopũ morari absentem, neque is propter negligentiam quandã conuenire voluerit, neque episcoporũ creationi consentire; populi vero congregati postulent eum, quem ipsi expetũt, episcopum cõstitui: primũ oportet episcopũ illum, qui absens moratur, admoneri literis primatis prouinciæ (nimirum episcopi metropolitani) de populorũ postulato, pastorem sibi dari petentium: rectè autem se habere puto, cum quoque, vt intersit

cinos episcopos conuocare, vt 7.q.1. Pontifices.

a ¶ Neglexerit.] Argum. quod si subditi negligũt facere quæ debent, ea debeant suppleri à maiori, vel per se, vel per alium, & econuerso. arg. 9.q.3. cũ simus arg. 89.d. volumus. 8.q.3. Attaldus.

b ¶ Populi.] Largè sumitur hic popul⁹ quia causa cõis est, & ita nõ est contra. 9.q.3. cum simus

Præsumitur in multis cõtra tacentẽ.

c ¶ Tacuerit.] Hic tacens pro contumace hr. Alibi pro fugiente. 63. dis. sit rector. Alibi pro contradicente, ut ff. de proc. filius familias. §. inuitus. 86. dist. tanta. Alibi pro consentiẽte. 54. d. si seruus. ff. de interrog. act. de ætate. §. qui tacuit. Alibi pro neutro. ff. de regul. iur. qui tacet.

At-

A Rchiepiscopus.] Haec dist. diuiditur in duas partes. Secunda ibi.] De episcopis.] Ioan. de Fant.

CASVS. Supra in duab. proximis dist. dictum est de ordinib. episcoporum: nunc vero dicit Gratianus de ordinatione archiepiscoporum in hac 66. dist. in qua dicitur, quod debet ab omnibus episcopis prouinciae ordinari, & repetit de ordinatione episcoporum.

Consecratio epi. & archiepi differűt.

a Archiepiscop⁹.] Hic depingitur 66. dist. in qua ostendit magister duo: scilicet q debeāt interesse in consecratione metropolitani: quia omnes suffraganei, & q nullus debeat consecrari in episcopum à paucioribus, quam à tribus. Dicit ergo Hu. referre inter consecrationem episcopi, & archiepiscopi: quia in cōsecratione archiepiscopi omnes episcopi interesse nisi vrgentissima necessitas, in consecratione episcopi etiā si non sit grauis, dū tamen aliqua sit necessitas, sufficit per literas consentire. 51. dist. c. fi.

A Rchiepiscopus ab omnibus.] CASVS. Anicetus Papa statuit in hoc ca. vt archiepiscopus ordinetur ab omnibus episcopis suę prouinciæ: nec debet hoc mutari: qa qui omnibus episcopis debet præesse, dēt ab omnibus approbari & consti ui: quod si aliter factum est, vel fuerit, irritum erit. Sequens. §. patet. in quo dicitur, quòd episcopus debet ordinari, saltem à tribus episcopis.

Iacobi Hierosolymitani archiepiscopi, qui fuit ordinatus à tribus: scilicet à Petro, Iacobo, & Ioanne. Et in hoc dederunt formam suis successoribus, vt ad minus à tribus episcopis cæteris consentientibus consecretur episcopus.

Iacobus fuit primus archiepūs. Iacobus frater Dñi nūcupabaī.

sit, expectari †. Quòd si neque per literas rogatus affuerit, ac ne rescripserit quidem; satisfaciendū populi voluntati est. Cōuocari autem oportet ex vicina etiam prouincia episcopos ad metropolitani episcopi creationem.

f ¶ Ar-

† al. admitti.

DISTINCTIO. LXVI.

A Rchiepiscopus [a] *autem ab omnibus sua prouincia episcopis debet ordinari.* †

† Sic Iustin. nouell. 131. in prin.

Vnde Anicetus Papa in epist. ad episcopos Galliæ.

¶ Ab omnibus suffraganeis suis archiepiscopus ordinetur. Cap. I.

A Rchiepiscopus [b] α ab omnibus suæ prouinciæ episcopis ordinetur, *& infra.* β ¶ Illud tamen, quod de archiepiscopi consecratione prædictum est, atque præceptum, i. est, vt omnes suffraganei eum ordinent, nullatenus immutari licet: quia qui illis præest, ab omnib. [c] episcopis, quibus præest, debet constitui. Sin aliter præsumptum fuerit; viribus carere non dubium est; quia irrita [d] erit eius secus acta ordinatio.

Ext. de temp. ord. c. si archiepiscopus. Poly. l. 2. tit. 8. Ans. l. 6. c. 39. Burch. l. 1. c. 28. Iuo p. 5. c. 130. Pann. l. 3. c. 10.

α ¶ Archiepiscopus.] *Hac prior pars in epistola ipsa, & apud cæteros collectores fusius exponitur.*

β ¶ *Hic in epistola cum multa alia sunt interiecta, cum cap.* comprouinciales *supra dist. 64.*

De episcopis autem non ordinandis à paucioribus quā tribus [e] *episcopis; Anacletus epist. 2. ad episcopos Italiæ scribit, dicens.*

¶ Episcopus non minus, quàm à tribus episcopis ordinatur. Cap. II.

Idem repetitur in epi. Aniceti. Poly. ibidem. Ans. l. 6. c. 53. Burc. l. 1. c. 15. Iuo p. 5. c. 139. Pann. l. 3. c. 17.

P Orrò, & Hierosolymitarum primus archiepiscopus [f] beatus Iacobus, qui iustus dicebatur, & secūdùm carnem Domini nuncupatus [g] est frater, à Petro, Iacobo, & Ioāne Apostolis est ordinatus [h], successoribus videlicet.

b ¶ Archiepiscopus.] Arg. quod si eligitur abbas alicuius monasterij, qui præest alijs monasterijs, omnes abbates illorum monasteriorum debent consentire, & electioni interesse.

Electioni abbatis qs consentire dēt.

c ¶ Ab omnibus.] Arg. quòd omnes tangit, ab omnibus debet approbari, vt 8. quæst. 1. licet C. de auctoritate præstan. l. vlt. & 54. dist. . 1.

d ¶ Irrita. Quo ad officij executionem.

e ¶ Quàm tribus.] Sed quare tres episcopi debent interesse? quia in tribus est fidei fundamentum: quam puris & simplicibus verbis confiteri tenemur. 23. dist. qui episcopus. & 24. dist. quando.

P Orrò. CASVS. Quæsitum fuit ab Anacleto vtrum episcopus posset ordinari à paucioribus quàm à tribus episcopis. Et respondet quod non, & hoc exemplo

f ¶ Archiepiscopus.] Supra 21. dist. cleros, contra. Sed Matthias fuit primus ordinatus in clericum; iste prim⁹ in archiepiscopum.

g ¶ Nuncupatus.] Quia filius fuit sororis matris Domini: vel quia fuit ei similis prorsus in persona: vel qa mater sua fuit filia fratris Ioseph, qui putabatur pater Domini 1. 27. q. 2. coniunx.

h ¶ Ordinatus.] Idest, ad certi loci administrationem electus: vel ordinatus simpliciter. Sed nōne omnes apostoli erant episcopi? Videtur quòd sic: quia Petro primò fuit datus pontificatus: & omnes alij fuerunt pari potestate præditi, vt 21. dist. in nouo 2. Item episcopi successerunt in locum apostolorum, vt 68. distin. quorum ergo Apostoli fuerunt episcopi. Item legitur de Iuda, quod episcopatum eius accipiat alter. Ad hoc dicunt quidam, quòd omnes apostoli erant simplices sacerdotes, & tamen consecrare poterant, nam Moyses simplex sa-

1 Ar. 21. q. 2. quæritur. Apostoli oēs vtrū fuerunt episcopi. 2 Et 24. q. 1. loquit. iuxta princ.

1 Ad hoc vt facere quod dt Ps. Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. Dic secundũ d. Hu. Cardi. ꝙ reuera nõ legitur quod Moyses fuerit sacerdos nisi q a aliqua fecit q̃ pertinent ad sacerdotem, iõ Psal. dicit Moyses & Aaron, &c.

sacerdos erat. 1 & tamen consecrauit Aaron, ut 12. dist. §. 1. nec tunc differentia erat inter episcopum & sacerdotem, vt 95. dist. olim. Vel dic ꝙ tantum visibile unctione hi tres consecrauerũt eum: sed prius erat inuisibiliter vnctus à Domino, vel dic, ꝙ non ordinauerunt eum:

ordinatio à ieiunantibus fiat. In ordinatione verò cæterorũ sufficiũt tres testes, & episcopi approbatio. Quod sequitur planum est.

b ¶ Vt ciues.] Quibus debent præesse.

c ¶ Sacerdotes.] Quibus dẽt associari: vel de quorum collegio est. Vel de clericis maioris ecclesię dicit sine quorũ cõsẽsu episcopus clericos ordinare ñ debet, vt dixi 24. d. episcopus.

suis dantibus formam, ut non minus, quàm à tribus episcopis, reliquisq; omnibus assensum præbentibus, vllatenus episcopus ordinetur, & communi uoto ordinatio celebretur.

DISTINCTIO LXVII.

Presbyteri [a] *vero, & chorepiscopi ab vno episcopo ordinari possunt.*

Vnde Anacletus epis. 2. ad episcopos Italiæ

Polyc. ibidem. Ansel. l. 6. c. 53.

¶ Sacerdotes ab vno episcopo possunt ordinari. Cap. I.

RElíqui sacerdotes a proprio ordinẽtur episcopo, ita vt ciues [b] & alij sacerdotes [c] assensum prębeãt, & ieiunantes [d] ordinationem celebrent. Similiter & diaconi [e] ordinẽtur. Cęterorum autem gradum distributioni trium [f] veracium testimonium, cum episcopi scilicet approbatione, sufficere potest.

15. q. 7. c. sexta. & c. episcopus.

Item in Hispalensi concilio secundo capite 6. legitur.

¶ De eodem. Cap. II.

EPiscopus sacerdotibus, ac ministris solus [g] honorem dare potest, solus auferre [h] non potest.

DISTINCTIO LXVIII.

QVæritur [i] *de illis, qui ordinantur ab his, quos non constat fuisse episcopos, an sint iterum consecrandi, an non. Quòd verò consecrandi non sint, probatur auctoritate Gregorij. qui scribens Ioanni Rauennati episcopo, lib. 2. epist. 32. ait.*

d ¶ Ieiunantes.] Tã ordinãtes, quàm ordinati, vt inf. de cõsecr. dist. 5. vt episcopi. inf. d. 75. quod a patribus.

e ¶ Diaconi.] Nam ecclesię pręcipue cõmittũtur presbyteris & diaconis. 12. q. 2. diacona.

f ¶ Trium.] infra 2. q. 1. placuit vt de ordinatione ver. inultorũ. cõtra. Sed ibi multi possunt dici tres. insti. de iure g. so. §. vlt. sup. dist. 23. episcopus. cõtra, supra d. 23. lector. contra. Sed hoc de notis intelligitur: illud de ignotis. Vel hic, cũ occulte ordinat, & sine solemnitate: illud cũ publicè, &c.

Tres dicuntur multi.

EPiscopus &c.] Hæc est secunda pars distinctionis. & habes hoc 15. q. 7. capitu. 1. Ioan. de Fan.

g ¶ Solus.] idest, sine alijs episcopis potest ordinare aliquos: sed sine alijs episcopis nõ põt deponere, vt 14. q. 7. felix. nõ autem excluduntur clerici: quia nec sine illis potest beneficia conferre, nisi hoc habeat ex consuetudine, vt extra de his, quæ fiunt à maiori parte cap. ca noscitur.

Episcopus solus beneficia conferre non potest cessante consuetudine.

eum: sed tantum formam ordinandi alijs ostenderunt: Vel dic, ꝙ non in episcopum, sed in archiepiscopum eũ ordinauerũt. Vel dic, ordinauerunt, idest, inthronizauerunt eum ad administrationem certi loci. prius enim erat episcopus sine titulo.

PResbyteri.] Hæc dist. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, [Episcopus.] Ioan. de Fan. CASVS. Expedito tractatu de ordinatione episcoporum & archiepiscoporum: nunc in hac 67. dist. ostendit Gratianus a quib. presbyteri, chorepiscopi, & reliqui clerici sunt ordinandi. Et quod ab vno episcopo sunt ordinandi, & non à pluribus.

a ¶ Presbyteri.] Hic depingitur 67. distin. ostenso quòd episcopus non potest ordinari nisi a pluribus: ostendit hic quod reliq sacerdotes & clerici ordinari possunt ab uno solo episcopo. In ordinatione tamen sacerdotum & diaconorum alij sacerdotes & ciues assensum debent pręstare. In reliquorum ordinatione sufficit testimonium trium.

REliqui.] CASVS. Dicitur hic. quòd reliqui sacerdotes & diaconi à proprio episcopo sunt ordinandi: ita quod ciues & alij sacerdotes consentiant: ita quod

h ¶ Auferre.] Inf. 21. q. 3. episcopus & 15. q. 7. c. vlt.

QVæritur.] Hæc distin. diuiditur in quattuor partes, in quarum prima quæritur si aliqs fuerit ordinatus ab eo, de quo dubitatur, an esset episcopus, vtrum debeat iterum ordinari. & primo probatur quod non. superficialiter. Secunda ibi, [Inter episcopos. Tertia ibi, [Hi vero.] Quarta ibi, (Quod autem.) Io. de Fant.

CASVS. Supra ostendit Grat. de ordinatione eorum, quos constat esse episcopos, in hac vero 68. dist. quæritur, an illi sint recõsecrãdi qui ordinãtur ab illis, quos non constat esse episcopos. Et primo probat ꝙ nõ sunt reconsecrandi qui ordinãtur ab illis, quos cõstat nõ esse episcopos. Postea probat contra. Tandem dat solutionem inf. in §. (Quod ergo.)

i ¶ Quæritur.] Hic depingitur 68. dist. in qua magister ostendit quid iuris sit de clericis, qui ordinantur ab eis, quos non constat esse ẽpos: & quę dĩa sit inter ẽpos & chorẽps. 2 & quare chorẽpi recesserunt ab aula domini. quartò ostendit, qui successerũt in loco Apostolorũ.

2 Quia magister. su. distin. 1xx. in prin. fecerat mentionem d chorẽpis ideo de ipsis interserit in hac distinctione secũdum H.

Sicut.] CASUS. Ioan. archiepi Rauennæ de duobus quæsiuit. Primò vtrum sacerdotes semel consecrati essent iterum consecrandi. Et rñt q non: sicut non sunt rebaptizandi. Secundo vtrum illi, qui cum leui culpa sunt ordinati presbyteri, debeãt deponi. Et rñdet quod nõ sed, eis debet penitentia imponi.

a ¶ Sicut.] Hoc c. nõ facit ad propositum Gra. qui hoc c. loquitur de illis, q sũt ordinati à talib. quos cõstat esse episcopos: & illud cõt. qd sequit, similiter male inducitur: q a nullo mõ est cõtrariũ: & ita superficialis est argumentatio magistri.

b ¶ Consecratus.] Prima q. 1. si qs cõfugerit. cõt. & 1. q. 7. Daibertũ cõt. ibi dr q ordinatus male vel baptizatus iterũ ordinat. Sed illud verũ est, cũ ext. formã ecclesiæ e ordinat vel baptizatus: aliàs secus. de cõsec. dist. 4. ostenditur. ver. si. & c. quomodo.

Ordinatus semel, an possit iterũ ordinari.

c ¶ Cum leui culpa.] Dicit quidam, veniali. arg. 25. dist. §. criminis. Alii leui, idest, mortali præcedẽte, non tñ permanẽte: nã peccauit, sed pænitet. Sed quia post talẽ culpã se p misit, pmoueri, aliã culpam cõtraxit, cũ qua pmotus est: de qua hic loquit. Tu dic, q promoueri pt cum culpa existẽte & manẽte mortali, dũ tñ leui. De hmõi culpis collige exempla 5. qõ. 4. in loco. 21. q. 4. c. vlt. 18. dist. cap. vlt. de cõsecr. dist. 2. relatũ. Sed hic nota, quod omnes concordantiæ istæ de promotis loquũtur, sed si enorme peccatum tacuisset, secus esset, vt 50. dist. ex penitentibus. Io. nisi esset occultum peccatũ, vt extra de temp. ordin. quæsitum nisi in homicidio, ut ibi. B.

1 Hæc fuit sola H. & L. & hic videas quod no. 15. q. vlt. in summa & quòd quædã mortalia sint grauiora, qdam leuiora, habetur de cõ. se. d. 1. de pœnitẽtib. Ar.

ECONTRA. CASUS. Modo vult probare contrarium scilicet, quod sunt reconsecrandi.

Presbyteri.] CASUS. Quidam cum putarentur epi, quosdam presbyteros ordinauerunt: sed postea dubitabatur, vtrum fuerint epi in veritate, aut non: unde fuit quæsitum à Gregorio, utrum illi sint iterum à proprio episcopo ordinandi & consecrandi. Et rñdetur q sic, ex quo scilicet dubitabatur: si tamen sint bonæ uitæ, & eruditi in ministerio Christi, & in lege diuina.

d ¶ Qui ordinant. Vera litera est ordinant, ad hoc facit 5. q. 4. omnes quos.

e ¶ Et Consecrentur.] Hic in dubio potius præsumitur non ordinatus q̃ ordinatus, similiter in dubio præsumitur potius non baptizatus, q̃ baptizatus ut de consecr. dist. 4. paruulos & in dubio potius præsumitur ecclesia nõ consecrata q̃ consecrata, ut de consecrati: dist. 1. solẽnitates. Sed cum ita præsumitur in his sacramentis: quare in sacramẽto matrimonii potius præsumitur, p ipso, q̃ cont. ipsũ vt 33. q. 1. si quis acceperit? Rñ. sine omni periculo est, si sacramenta illa iterentur. Sed periculum esset, si iudicaretur nõ esse matrimoniũ vbi est. item quare nõ creditur hic verbo illius, qui se, dicit ordinatum: sicut creditur ei q se dicit baptizatũ, ut de potius consecra. dist. 4. placuit. & cap. de infantibus? Respon. q a sola fides confert alicui sacramentũ baptismi, ut ext. de presby. nõ bapt. l. potius c. 2. sed sola fides nõ dat ordinẽ: ad hoc facit 1. q. 1. ca. spiritus sanctus. 2 §. ecce. qñque. Item licèt in viuo psumatur aliquis potius nõ baptizatus, tñ in mortuo præsumitur. 3 baptizatus, ut de conse. dist. 4. c. si eos. supple ut suffragia ecclesiæ ei proficiant. 13. q. 2. non estimemus. & cap. animæ.

Sacramenta non præsumuntur, excepto matrimonio.

Baptizatum sed diceti creditur.

2 al. 1. q. 1. §. cũ honoris

3 In hoc pũcto uideas qd not. 3. q. 4. consanguineorum. & extra de præsum. illud. in glos. sed quare, & extra qui fil. sint legi lator. in gl. sed vs. Arch.

QVOD ERGO. Soluit Gratianus contrarietatẽ prędictam, dicens q illud c. sicut. intelligitur de eo quem constabat esse epm. & ideo nõ deberet reordinari ordinatus ab eo. Illud aũt c. psbyteri. intelligitur de eo, quẽ non constabat fuisse episcopum: & ideo ab eo ordinati reordinãtur: qui si prius non fuerint ordinati secunda ordinatione uerè recipiunt ordines: si uerò in prima ordinatione ordines receperũt, in secũda nihil recipiũt nisi solã unctionem. Et hoc probat ad instar baptismi. & idem dicit esse faciendum de ecclesijs.

f ¶ Non reiteratur.] Hæc solutio est canonica. dixit tñ C. q si miles ordinatur presbyter, tot presbyterales ordines recipit quot recipit sacerdotia. Idẽ dicit de baptismo. aliter. n. quomodo fieret iniuria sacramento, vt inf. de

Baptizatus vel ordinatus plaries, an plures recipiat characteres.

¶ Semel consecratus iterum consecrari non debet. Cap. I.

Sicut[a] semel baptizatus iterum baptizari nõ debet; ita qui consecratus[b] est semel, in eodem iterum ordine nõ debet cõsecrari. Sed si quis forsitan cum leui culpa[c] ad sacerdotium venit, pro culpa, pænitentia indici debet, & tamen ordo seruari.

4. sent. dist. 25.
Poly. l. 2. tit. 36.
Ans. l. 7. c. 104.
Pann. l. 3. c. 76.
Iuo par. 6. c. 81.

Contra Gregorius tertius ad Bonifacium episcopum, epistola 2. scribens testatur.

¶ De presbyteris, qui ordinantur ab eis, quos constat, episcopos non fuisse, Cap. II.

Presbyteri, quos ibidẽ repperisti, si incogniti fuerint illi, q † ordinãt,[d] & dubiũ est, eos episcopos fuisse, an nõ, qui eos ordinauerũt; si bonę actionis, & catholici uiri sunt ipsi presbyteri, & in ministerio Christi, omnique lege sãcta edocti, ab episcopo suo benedictionem presbyteratus suscipiant, & consecrentur:[e] & sic ministerio sacro fungantur.

Ans. l. 7. c. 115.
Iuo p. 6. c. 117.
† *à quibus fuerint ordinati.* orig.

Quòd ergo consecratus, in eodem ordine iterum consecrari prohibetur, de eo intelligendũ est, q. cõsecratus est ab illo, quem certum erat consecrandi ius habere. Qui autem ab illo consecratur, quem nõ constat ius consecrandi habuisse, iterum consecrandus est; quia si ille consecrãdi ius nõ habuit, iste ex olei effusione nil cõsecrationis accepit. Et quia in ipso ordine consecratus nõ erat, nũc quasi primum ad cõsecrationẽ veniens ab episcopo sacerdotalem benedictionem, & consecrationẽ consequitur. Si autem ius consecrãdi habuit, in prima unctione cõsecutus est consecrationẽ: in secũda verò non reiteratur[f] cõsecratio, sed sola unctio: sicut, de quo dubiũ est, an sit baptizatus, vel nõ, dẽt baptizari: q si prius baptizat nõ fuerat,

ut inf. de consecra. dist. 4. ostenditur, uel quando diceretur quis bis baptizari, ut inf. de consecrat. dist. 4. qui bis. et eos. Item cum dicatur, accedat verbū ad elementū, &c. 1. quæst. 1. detrahe. ergo quoties dicuntur verba illa, & apponitur elementum, fit nouum sacramentum. † Nam

b ¶ Semine.] Fornicatio. nam dicit G. quod etiam in ecclesia vir vxori tenetur debitum reddere. sed male. arg. ff. de sol. quod dicimus.

c ¶ Propter eas.] Adde aliū casū de cōse. dis. 1. si motum.

INTER EPISCOPOS. Hæc est secunda pars distinctionis, in qua ponit differentiam inter episcopos, & chorepiscopos. Io. de Fan.

† Dixit quod secundum sa. dicuntur iterari quo ad opinionem uel quo ad facti speciē. arg. C. de adult. cū qui. Nam ibi secundū matrimoniū nullū est, & dicit lex, quod res mea nō pōt amplius esse mea. Institu. de act. §. sic itaque. extra de fi. instru. inter dilectos. Arch.

† latine.

consequitur gratiam baptismi; si autem baptizatus erat, nihil accipit in secūda unctione; † nec pertinet hoc ad reiterationem baptismi, sed ad cautelam salutis. Hoc & de ecclesiis consecrandis similiter obseruandum est.

Vnde in Nicano concilio legitur.

¶ Non debet iterum consecrari ecclesia semel consecrata. Cap. III.

De consecr. dist. 1. c. ecclesijs.

ECclesijs [a] semel consecratis Deo, non iterū debet cōsecratio adhiberi, nisi aut ab igne exustæ, aut sanguinis effusione, aut cuiuscunque semine [b] fuerint pollutę: quia sicut infans à qualicūque sacerdote in nomine patris, & filij, & spiritus sancti semel baptizatus, non debet iterum baptizari; ita nec locus Deo dicatus est iterū consecrandus, nisi propter eas [c] causas, quas superius nominauimus, si tamen fidem sanctæ Trinitatis tenuerunt, qui eum consecrauerunt.

a *Inter episcopos [d] & chorepiscopos autem hæc est differentia, quod episcopi non nisi in ciuitatib. chorepiscopi et in vicis ordinari possunt: episcopi formatas [e] tribuunt; chorepiscopi non nisi commēdatitias, [f] & pacificas dare valēt. Episcopi ius consecrandi habent, chorepiscopis tātum minores ordines tribuunt; leuiticam [g] autem & sacerdotalem benedictionem non valēt præstare de his ita scribit Leo I. ad episcopos Germaniæ, & Galliæ, epist. 86. al. 88.*

¶ In quibus chorepiscopi ab episcopis differant. Cap. IIII.

Ivo p. 6. cap. 71. Ans. l. 7. cap. 122. Poly. l. 4. tit. 16.

QVamuis chorepiscopis, & presbyteris plurima [h] cū episcopis ministeriorum communis sit dispēsatio, quædam tamen auctoritate veteris legis, quędā nouellis, & ecclesiasticis regulis sibi prohibita nouerint: sicut est presbyterorū & diaconorum, aut virginum consecratio, sicut constitutio altaris, ac benedictio, vel vnctio. Siquidem nec erigere [i] eis altaria, nec ecclesias: vel altaria

CASVS. In hoc c. assignat Gratianus differentiam triplicem inter epos & chorepiscopos. quia epi ponuntur tantum in ciuitatib. chorepiscopi in vicis. episcopi formatas tribuunt literas chorepiscopi commendatitias siue pacificas tantū. Item episcopi conferunt sacros ordines, chorepiscopi tantū minores.

d ¶ Inter epos.] Ponit tres differentias inter episcopos, & chorepiscopos. Isti autem chorepiscopi aliquid habebant supra presbyteros, sed non bened. terminat quid.

Chorepi aliquid habebant ultra presbyteros.

e ¶ Formatas.] Formatæ siue dimissoriæ dicunt literæ, quibus quis eximitur a iurisdictione sui episcopi, quæ olim cū solemnitate magna fiebant, ut 73. dist. c. 1. Commendatitię siue pacificę dicūtur, quæ dantur clerico viatori, quib. commēdatur ut pacifice possit exequi officiū suum. Et licet Gratianus dicat, quod chorepiscopi dare tales poterant: illud non credo. ‡ sed solus episcopus, ut de cōsecr. dist. 5. nō oportet. 71. di. extraneo.

Formatæ siue dimissoriæ.

‡ Et bene Io. de Fan. & ita est arg. quod chorepis no potest dare licetiam clericis, uel laicis, ut cāt in peregrinationem, quia non possunt formatas dare secundum L. & Hug.

Nam & sæpius sumit aliquis corpus Christi: & sæpius ex cōicat aliquē, & ex plurib. causis aliquis possidere rē aliquā, ut ff. de acq. pos. possideri, §. ex plurib. Sed certè secundum hoc si centies aliquis contraheret cū aliqua. tot essent matrimonia, quod falsum est. 31. q. 1. quō. Item posset secundum hoc deponi ab vnō sacerdotio, & retinere aliud. Dicas ergo quod nō iteratur nisi vnctio exterior, & sicut secunda manumissio nihil adijcit primæ, vt C. de manumis. uindi. l. 2. sic in facto. Vltima opinio verior est.

ECclesijs.] CASVS. Quæsitum est in Nicæno concilio, vtrum ecclesiæ semel consecratæ sint iterum reconsecrandæ. Respondetur, quod non, si in forma ecclesiæ sint consecratæ, nisi alicuius semine, vel sanguinis effusione sint pollutæ, uel combustæ. Nam sicut semel baptizatus non debet iterum baptizari, sic locus in forma ecclesiæ consecratus non debet iterum consecrari, nisi propter supradictas causas.

a ¶ Ecclesijs.] Quid iuris sit de hac materia, notaui de consecr. dist. 1. ecclesijs.

Quod archidiaconus eas dare non possit, habes extra de offic. arch. significasti.

f ¶ Commendatitias.] Arg. contra 71. dist. extraneo.

g ¶ Leuiticam.] Nec subdiaconalem, nisi tantum lectoratum, vt infra prox. dist. c. 1. in fi. Sed G. fuit deceptus ex c. seq. ubi non dicitur nisi de duob. ordinibus tantum. Ioan. de Fan.

QVamuis.] CASVS. In hoc cap. 10. enumerantur, quæ pertinent ad officium episcoporum, quæ chorepiscopi sibi vsurpare non debent, licèt multa sint communia chorepiscoporum, & presbyterorum cum episcopis.

h ¶ Plurima.] Quo ad minores ordines conferendos, quo ad prædicationem, quo ad confessionem, ita tamē quod nō possit conferre nisi lectoratum, & inferiores, ostiariatum, & psalmistatum.

i ¶ Erigere.] In ecclesia consecrata, nam ante consecrationē licet presbyteris cōstituere altaria, sed post non nisi de consensu episcopi: quod si fecerit, deportatur. arg.

Altaris ante consecrationem erigi possunt.

arg. inf. de consec. dis. 1. nullus presbyter. hæc expositio est illius verbi, constitutio altaris.

a ¶ Fidelibus baptizatis.] Hugo. intelligit literam sic. baptizatis, scilicet extra ecclesiam, & redeuntibus ad eã. vt de consec. dis. 4. ab antiqua. quod postea sequitur, de hereticis intelligit. in ecclesia baptizatis. Vel dic, quod idẽ reperit I seq. litera. Alij intelligunt de insolemniter baptizatis. in necessitate à patre, vel à matre. 30. quæst. 1. ad limina. quibus postea episcopus in confirmatione debet ea conferre, quæ collata eis non fuerunt. vt hic 1. q. 5. ecce. sequens vero litera intelligitur de baptizatis nõ in necessitate. & ita non reperit idem. Io. sed litera hoc non patitur, quia quamuis.

tum, si nõ subest causa, vel si [illegible] est, [illegible] est, vt 12. dist. omnia. inf. de consec. dist. 1. plerumque. 10. q. 1. hanc, & 63. dist. 6. verum. extra de censi. peruenit.

h ¶ Et quod ratione. Institutionis. Et est [illegible] pro ratione reddenda. & ut extra de censi. peruenit. & C. de

consecrare licet, nec per impositionem manuum, si fidelibus baptizatis,[a] † vel conuersis hæreticis ¶ [b] paraclelum Spiritumsanctum tradere, nec chrisma cõficere, nec chrismate baptizatorum frontes signare, nec publice [c] quidẽ in missa quenquam pœnitentem recõciliare, nec formatas cuilibet epistolas mittere. Hæc enim oĩa illicita sunt chorepiscopis, qui ad exemplum, & formã 72. † discipulorum esse noscũtur, vel presbyteris, qui eandem gestãt figuram: quoniam quamquam consecrationem habeant, pontificatus tamen apicem non habent.

† baptizandis. orig. & Iuo.
† ex hæresi. orig.
† al. 70.

3 Hi verò propter insolentiam suam, qua officia episcoporum sibi vsurpabant: ab ecclesia hodie prohibiti sunt. Vnde Damasus [d] Papa ait ad episcopos Africæ, epist. 4.

¶ Ordo chorepiscoporum à sacra sede reprobatur.

Cap. V.

CHoriepiscopi tam ab hac sacra sede, quàm à totius orbis fuerãt episcopis prohibiti. Nimis ergo eorum institutio improba, nimis est praua, quia: vt hi de sũmo sacerdotis ministerio aliquid præsumãt, omni auctoritate caret. *& infra.* ¶ Nã non amplius, quàm duos ordines inter discipulos Domini esse cognouimus, idest duodecim Apostolorum, & septuaginta † discipulorum. Vnde [e] iste tertius processerit,[f] funditus ignoramus.[g] Et quod ratione,[h] caret, extirpari necesse est.

Polyc. ibidem. Ans. l. 7. c. 113.
† al. 72.

4 ¶ Quòd autem † episcopi non sint, qui minus, quàm à tribus sũt ordinati episcopis, & omnibus patet: quoniã, vt bene nostis, prohibitum à sanctis est patribus, vt qui ab vno, vel à duobus sunt ordinati episcopis, nec nominentur episcopi. Si nomen non habent,[i] qualiter officiũ habebunt?

† al. enim.

Item Vrbanus secundus.

Apostolorum in ecclesia locum episcopi teneant.

Cap. VI.

QVorũ vices [k] in ecclesia habeant episcopi, & quis eis hanc dignitatẽ dare debeat, sanctus Augustinus ostendit, inquiens:] Pro patribus tuis nati sunt tibi filij.

In psal. 44.

b ¶ Hæreticis. inf. de consec. distin. 4. quamuis.

c ¶ Nec publice. quod solus episcopus potest. 50. dist. in ca. nisi in necessitate, vt 26. q. 6. c. vlt. & c. 1.

HI VERO. Hæc est tertia pars dist. in qua probat, quod chorepiscopi recesserũt ab aula. Io. de Fant.

CASVS. Dicitur in hoc §. quod chorepiscopi episcoporum officia vsurpabant, & ideo ordo eorũ est hodie extirpatus.

d ¶ Vnde Damasus.] Sed tamẽ hũc Nicolaus est secutus, & sic est contra di. 50. studeat, sed iã tempore Nicolai aboleuerat constitutio Damasi, vel fuerunt prohibiti, nõ quod essent, sed ne essent, ut prius.

CHorepi.] CASVS. Quæsitum fuit à Damaso Papa quare ordo chorepiscoporũ sit hodie prohibitus. Et rñdet propter duas rõnes. Prima est, quia sibi improbe vsurpabãt officia epõrum. Secunda est: quia tantum duos fuisse ordines legitur inter discipulos Christi, s. duodecim Apostolorum, & septuaginta duorum discipulorum, & cũ non possit ratio reddi, vnde iste tertius ordo processerit, ideo merito extirpari debet. Et illud quod postea sequitur, est pars c. ut dicit Hug. Alij tamen dicunt, quod est. §. Casus patet per se.

e ¶ Vnde.] idest, ex qua causa.

f ¶ Processerit. Quo ad talem præsumptionem.

g ¶ Ignoramus.] Sed nonne per totum orbem fuerunt chorepiscopi, ergo præsumendum est, quod fuerũt ab apostolis vel concilijs instituti, ut 12. dist. illa. Sed hic non negat illos ab apostolis institutos, sed causam institutionis ignorat. Et est hic argu. quod à quocunque auctore aliquid sit institutum, & quamuis [illegible]

C. de codicillis. l. pen. ff. sol. mat. dotem.

QVOD AVTEM. Hæc est quarta pars dist. in qua probat, quod filij ecclesiæ possunt fieri patres scilicet possunt fieri episcopi loco Apostolorum. Io. de Fan.

i ¶ Nomen non habent. Argu. Si re careris, nec nomen, 3 habere mereris. 12. q. 2. careat. in fin. C. de ser. à nullo. arg. 86. dist. fratrem. 16. q. 1. si cupis.

QVorum vices.] CASVS. Quæsitum fuit ab Vrbano quorum locum episcopi hodie teneant in ecclesia, & quorum vice fungantur. Et respondet, quod locum tenent apostolorum, & eorum vice funguntur. Et hoc probatur auctoritate Augustini dicentis: Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, &c. quæ auctoritas durat vsque in finem.

k ¶ Quorum vices.] infra ac q. [illegible] videntes. sup. dist. 21. in nouo.

1 Hoc dicit Io. sed litera hoc non patitur, quia aperte loquitur de hæreticis Ioan. de Fant.

2 Ad idem extra de præscrip. si quibus. vbi de hoc. & 24. q. 1. de typis

3 Vide Nicol. Fuerat. de loc. leg. ab etymologia, coll. vlt.

Chorepi an fuerint ab Apostolis instituti.

a ¶ Eo-

a ¶ Ecclesia.] Ergo est ecclesia mater, & filia. Item ecclesia quandoque dicitur vxor. 7.q.2. sicut, & 21. qō 2. sicut, quandoque mater. 12.q.1. qui obtulerit, quandoque dicitur filia, vt de consec. distin. 1. ecclesia, nam catholicorum collectio, quæ est ecclesia, per episcoporum prædicationem

Ecclesia est mater, vxor, & filia.

CASVS. Hic intitulatur 69. dist. in qua ostendit, quod non solum episcopi possunt conferre minores ordines, sed etiam abbates in proprijs monasterijs possunt conferre lectoratum: quibus abbatibus ab episcopo manus impositio facta est.

Quid est pro patribus tuis nati sunt tibi filij? Patres missi sunt Apostoli: pro Apostolis filij nati sunt tibi, cōstituti sunt episcopi. Hodie enim episcopi, qui sunt per totū mūdum, vnde nati sunt? Ipsa ecclesia [a] patres [b] illos appellat, ipsa illos genuit [c], & ipsa illos [d] constituit in sedib. patrum. Non ergo te putes desertam, quia non vides Petrū quia non vides Paulum; quia non vides illos, per quos [e] nata es [f], de prole tua tibi creuit paternitas. Pro patribus tui nati sunt tibi filij; constitues eos principes super omnem terram, & infra [filios genuit ecclesia; constituit eos pro patribus suis Principes super omnem terram.]

DISTINCTIO. LXIX.

Tonsura vero [g] clerici de manu abbatis suscipi potest, si eidem abbati manus impositio ab episcopo facta noscatur.

Vnde in septima synodo cap. quartodecimo legitur.

¶ Abbates, quibus ab episcopo manus imponitur, aliquos tonsurare possunt. Cap. I.

Iuo 1.p.5.c.376.

QVoniam videmus sine manus impositione à paruula ætate tonsurā [h] cleri, quosdam accipientes, nōdū q; ab episcopo manus impositione pcepta super ambonē irregulariter in collecta legentes, præcipimus a modò id minime fieri Idipsum quoque obseruandum est etiam inter monachos. 2. ¶ Lectoris [i] autem manus impositione † [k] licentia est abbati solummodo in proprio monasterio [l] faciendi; si duntaxat eidē abbati manus impositio [m] facta noscatur ab episcopo, [secundum † morem [n] præficiendorum abbatum dum constet illum esse præsbyterum. 3. ¶ Simili etiam modo secundum antiquam consuetudinem, chorepiscopos pręceptione [o] oportet episcopi promouere lectores.

† al. impositionem.
† Hæc non sunt in Græco canone.

Tonsura quãque tres ordines comprehendit.

g ¶ Tonsura verò.] in hac 69. d. tractat de collatione minorū ordinū vsque ad lectoratū. Et nomine tonsuræ, accipe hic tres minores ordines, psalmistarū, ostiariorū, & lectoratum, & hoc licet abbati tantùm in suo monasterio exorcistam tamen facere, vel acolythum non licet. inf. ea. c. vlt.

QVoniam.] Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte prohibetur ne aliquis super pulpito I ecclesia. vel monasterio legat epistolā vel lectionem, nisi primo fuerit ordinatus, & tonsuram habeat ad modū clerici. In secunda parte dicitur, quod abbates & sacerdotes, quib. ab episcopo manus impositur iuxta morē præficiendorum abbatum conferre possunt in suis monasterijs lectoratum Id' dicebat quondam chorepiscopis. Et nota, quod legere epistolam pertinet ad subdiaconum, legere lectiones ad lectorem pertinet.

h ¶ Tonsuram.] id est coronam. nā aliā tonsuram posset, fœmina dare.

i ¶ Lectoris.] Vel etiam ostiarij nō autem t. exorcistæ. vel acolythi faciendi ius habet: licet sit arg. contra ext. de or. ab episcopo, qui renū. episc. 1. sed & si abbas ex priuilegio habeat, ut oēs minores coferat bene potest. Sed nunquid hodie abbas potest conferre istos ordines? Credo 1. quod sic, si et manus ei est imposita extra de æta. & qualit. ord. cum contingat. Ioan. Ego nō credo, quod possint conferre tales ordines abbates, nisi lectoratu. n. ut ui dicere hoc cap. & decre. cum cōtingat. Si autem esset sacerdos, abbas posset et conferre psalmistatum ut 23. dist. psalmista. quia psalmistatum dat simplex sacerdos, ut 23. dist. psalmista.

k Manus impositione. sup. 23. d. subdiaconus. cōtra 3.

l ¶ Monasterio.] Sed & monachos alterius monasterij pōt ordinare, si inuitatus fuit. 9. q. 2. Lugdunensis.

m ¶ Impositio.] Quæ non est, nisi benedictio, ut 1. q. 1. manus.

n ¶ Secundū morē.] De quo habes 12. qō. 2. alienationes, nec hoc postulabit à superiore. nā sufficit semel à iure concedi. ff. de condi. institu. l. quæ sub conditione. §. fi.

o ¶ Præceptione.] Generali, arg. 16. q. 1. cunctis. 64. distin. ordinationes, & 75. dist. ordinationes.

1 Hæc fuit sētētia H. & Lau. qui dicunt idem quod prox. sequi.
2 Credo. An. Clauas. ner. ordo. 2. §. 1. semper requirit iurisdictionē quasi episcopalem in omni ordine conferendo.
3 Hoc c. nō obstat, quia hic loquitur de impositione manus ordinaria, sed contrarium de consecratoria, sm H. & idem sentit Gof. extr. de ætat. & qual. cum cōtingat. Arch.

nem generatur, vt 23. q. 4. recurrat. Item ecclesia etiam dicitur locus, vbi Deum timentes veniam postulant. in Auth. vt liceat ma. & auiæ. §. quia verò. coll. 8.

b ¶ Patres.] Quia eam protegunt, & defendunt.

c ¶ Genuit.] Per baptismum, & ita ecclesiæ filius datur ei curator, quod etiam lex dicit. ff. de tuto. & curat. datis ab his qui. dic vt notatur 12. q. 1. c. ult.

d ¶ Illos.] In hoc comparatur patri episcopus, & ecclesia filio, quia sicut filius non pōt sine auctoritate patris litigare, ut C. de bonis. quæ lib. l. ul. sic. ecclesia sine auctoritate prælati, ut extra de iud. causam, & 16. qō. 1. monachi. Item sicut filius non cōuenit sed pr̄ nomine filij, Vt C. de bo. mat. l. 1. C. de anna. excep. l. 1. sic ipse pl̄atus est cōueniēdus, non ecclesia, nisi negotia ecclesiæ distincta sint a negotijs prælati, ut ext. de rescr. c. edoceri.

Episcopus patri, & ecclesia filio cōparatur.

e ¶ Per quos.] Per eos pullulauit, & creuit, cum nulla esset tunc temporis.

f ¶ Nata es.] idest, augmentata.

TOnsura.] Hæc dist. diuiditur in tres partes. Secunda ibi, [Lectoris,] Tertia ibi, [Simili modo. Ioan. de Fan.

Non oportet.] CASVS. Dicitur hic, quod non debent exorcizare in ecclesijs, vel in domibus priuatorum qui non sunt ab episcopis consecrati. Et nota, quod vnum vel dun, neque superabundant.
a ¶ Exorcizare.] Id est, legere exorcismos.
b ¶ Promoti.] Ad ordinem exorcistæ.
c ¶ In domibus.] Id est in ecclesijs nō sacratis. Superfluunt duo, neque. Ioan.

h. ¶ Absolutè.] Id est, sine titulo.
i ¶ Ciuitatis.] Hoc ideo dixit, quia potius est præferendus clericus, qui est de ciuitate, quàm extraneus. vt infra dist. proxi. hortamur. C. de episc. & cler. in ecclesijs
K ¶ Siue possessionis.] Id est, si ordinatur ad titulum patrimonij.

Clericus ciuitatensis est extraneo præferendus.

Item ex Concilio Laodicensi, cap. 26.

¶ Non exorcizent, qui ab episcopo prouecti non sunt. Cap. II.

NOn oportet exorcizare [a] eos, qui necdum ab episcopis sunt promoti † [b], neque in ecclesijs, neque in domibus [c].

† al. prouecti.

Ab episcopis.] CASVS. Supra ostensum est, quod clerici sunt a proprio episcopo ordinandi, nunc autē vult ostēdere Gratianus, quod nullus episcopus debet ordinare clericū alterius, sine eius licentia, quod ostendit, inf. 71. distin. Et ostēdit, quòd nullus debet ordinari, sine titulo: & si ordinetur irrita erit talis ordinatio quo ad executionem: quā ostendit in hac 70. distinctio. in ca. 1. & 2. Io. de Fant.
d. ¶ Ab episcopis.] Hic depingitur. 70. distin. Quia dixerat presbyteros, & reliquos clericos ab episcopo debere ordinari: vñ sumpta occasione ostēdit, quod nullus ordinandus est sine titulo. i. sine ecclesia, vel ecclesiastico bñficio. & si fuerit ordinatus, dēt deponi tam in iniuriā ordinanti quàm ordinati) quia pmisit se sic promoueri. 16. q. 7 decernimus 21. q. 2. cap. 1. sed quia episcopi hanc pœnam nullam reputabant, hodie prouisum est, ut remaneant promoti & eps, vel etiā eius successor, eis prouideat. extra de præb. episcopus extra eod. tit. cum secundum.

Ordinatus sine titulo deponi debet.

DISTINCTIO. LXX.

AB episcopis [d] alterius [e] ciuitatis clericus ordinari nō poterit; nec etiam a proprio [f] absolute ordinandus est; absoluta enim ordinatio Chalcedonensi concilio prohibetur, & vacuam habere manus impositionem præcipitur.

In quo sic statutum est can. 6.

¶ Nemo ordinandus est absolute. Cap. I.

NEminem [g] absolute [h] ordinari presbyterū, vel diaconū, vel quemlibet in ecclesiastica ordinatione cōstitutū, nisi manifeste [α] in ecclesia ciuitatis [i], siue possessionis [k], aut in martyrio [l] aut in monasterio, qui ordinatur, mereatur ordinationis publicatæ vocabulū. Eos autem, qui absolutè ordinatur, decreuit sancta synodus vacuam [m] habere manus impositionem, & nullum tale factum β valere ad iniuriam [n] ipsius, qui eum ordinauit.

Ans. l. 7. c. 105. Poly. l. 2. tit. 31. Burch. l. 2. c. 6. Iuo p. 6. c. 26. Pann. l. 3. c. 27.

α ¶ Nisi manifeste.] *Græce legitur* μιμώς ἐπὶ ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως ἢ κώμης ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττηται *hoc est:* nisi proprie in ecclesia ciuitatis, vel pagi, aut martyrio, aut monasterio, qui ordinatur, pronūcietur. *In ordine autem Romano fit mentio talis pronunciationis, episcopi nomine per archidiaconum facta.* De titulo S. Stephani eligimus Petrum ad lectorem ad eundem titulum.

β ¶ Nullum tale esse factum.] *Græcè:* μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν, *id est,* nunquam posse operari.

Item ex concilio Vrbani XI. habito Placentia.

¶ Irrita sit ordinatio sine titulo facta. Cap. II.

SAnctorum canonum statutis consona sanctione decernimus, vt sine titulo facta ordinatio irrita habea-

S. Antoninus p. 3. c. 1. §. 22.

e ¶ Alterius.] Hoc exequitur in dist. sequenti.
f. ¶ A Proprio.] Hoc exequitur in dist. &c.
NEminem.] CASVS. Statutum fuit in Niceno concilio, ut nullus eps ordinet aliquem clericum, sine certo titulo alicuius ecclesiæ in ciuitate uel extra ciuitatem, & si ordinauerit aliquem clericum, sine titulo, in opprobrium ordinantis officij, executione carebit.
g ¶ Neminem.] Etiam in minoribus ordinibus non debet ordinari. arg. 12. q. 2. videntes. 32. distin. si qui verò, cum enim habeat officium in ecclesia, ergo, & beneficium debet habere extra de præben. dilectus. extra de fil. presbyt. proposuit ne dicatur, Mendicat in plateis infelix clericus, vt 93. dist. diaconi.

Clericus infelix esurit in plateis.

trimonij sui, vt extra de præben. cū tuis. Vel hoc ideo dicit, quia potius sunt illi clerici instituendi, de quorū bonis fundata [l] est ecclesia, ut extra de rescrip. cum adeo.
l ¶ In martyrio. Vbi sunt reliquiæ martyrū, vel loquitur de regulari ecclesia. Colligitur ēt hic ex eo, quod dicit siue possessionis, arg. quod si quis habet patrimonium sufficiēs, ordinari potest sine titulo, extra de præben. episcopus.
m ¶ Vacuam.] Quo ad executionem.
n ¶ Ad iniuriam. Et etiam suum delictum: quia se sic permisit promoueri, alias alterius odio non debet alius prægrauari. C. de inoffic. testam. si quis in suo. extra de his quæ fiunt a maio. parte capit. c. quæ fuit, in fine.
SAnctorum.] CASVS. In hoc capi. quinque per concilium

l Fundata. Idem Arch. Præpos. hic vide Rochū Curt. de iure patr. ver. honorificum q. 18.

alium V rbani statuuntur. Primum est, vt ordinatio sine titulo facta irrita habeatur. Secundum est, vt clericus perpetuo perseueret in ecclesia, in qua est intitulatus. Tertium est, vt clericus non intituletur in duab. ecclesijs: qa licèt ex dispẽsatione episcopi clericus possit duabus

re prius stipendium. vt ibidẽ dr extra de preben. quia in tantum. de cle. non resi. quia nonnulli ergo dispensare non potest. Non sequitur: quia eps punitur qui ordinat clericum concubinatium, vt 51. dist. qui in aliquo. & tñ cum ipso dispensare potest; sed ideo punitur: qa in discrete dispensat.

tur, & in qua ecclesia quilibet titulatus est, in ea perpetuò [a] perseueret.

¶ Omnino autẽ in duabus [b] aliquem titulari non liceat, sed vnusquisq; in qua titulatus est in ea tantũ canonicus habeatur. Licet enim episcopi dispositione vnus diuersis [c] præesse possit ecclesijs, canonicus tamen præbendarius, nisi vnius ecclesiæ, in qua conscriptus est, esse nõ debet.

¶ Si quæ tamẽ capellæ sunt, quæ suis redditibus clericos sustentare nõ possunt; ea cura [d] ac dispositio præposito [e] maioris ecclesiæ, cui capellæ subditæ esse videntur, immineat; & tam de possessionibus [f], quàm de ecclesiasticis capellarum officijs ipse prouideat [g].

In eodem etiã concilio antiquis nouem [h] præfationib. decima addita est, quæ ita se habet; [Aequũ, & salutare & te in ven. vel assumptione B. Mariæ collaudare, benedi. & prædi. qua, & vnigenitum tuum S.S. obumb. concep. & virginitatis gloria permanente lumen ater. mundo effudit; Iesum Christum Dominum nostrum.]

DISTINCTIO LXXI.

DE clericis [i] verò non ordinandis ab episcopo alterius ciuitatis, in Sardicensi cõcilio, c. 18. & 19. statutum est.

In quo Ianuarius ẽpus dixisse legitur:

Si obijcis, quòd dicitur ibi per sedem apostolicã: ergo nõ potest per aliũ, non sequitur: quia eodem modo decretum dicit, ꝙ ordinationes episcoporum faciendę sunt auctoritate apostol. 64. distin. ordinationes & tamẽ propria auctoritate fieri possunt. Sic etiam alibi dicitur, ꝙ quilibet presbyter potest & debet baptizare, vel celebrare de licentia epi, vt 16. q. 1. cunctis. & tñ suo iure potest baptizare: sed ideo dicit hoc, quod eius auctoritate saltẽ generali dẽat fieri dispensatio. Vel dic. ꝙ tunc solus Papa dispẽsat, cũ qs diuersa bñficia in diuersis episcopatibus vult hñe, ꝑpter repugnantiã, quæ ex hoc proueniret: quia nemo duob⁹ dominis põt seruire 4. vt 21. q. 1. cap. 1. Ioan. Hæc gloss. nihil valet: qa

duabus ecclesijs præsidere, canonicus tamen præbendarius in duabus ecclesijs esse non potest. Quartum est, vt præpositus maioris ecclesiæ curam habeat de ecclesijs pauperibus, quæ clericos suos sustentare non possunt. Quintum est, vt præter nouem præfationes decima dicatur, quæ incipit: Aequum & salutare.

a ¶ Perpetuo.] Idest, dum viuit 1. ff. pro so. l. 1. filius. n. non debet esse temporalis. nec hæres. ff. de adop. quæsitum 2. & Instit. de hære. insti. §. hæres.

b ¶ In duabus.] Qui. n. titulum habet in vna ecclesia, si recipit secundam ecclesiam, vel præbendam ꝓ titulo, perdit primam, vt extra de concess. præben. & eccles. non vacan. literas. sed si recipit ipsam quasi beneficium, & quasi commendatam siue stipendium, tunc secus ꝙ tũc non est canonicus secundæ præbendæ, nec cum eis põt eligere. Si quæras quare canon iste permittit episcopo dispensare in ecclesijs, & nõ in præbendis: dico ꝙ ęque põt dispensare in præbendis, sicut in ecclesiis, dummodo sint de eodẽ episcopatu. Est ergo hæc veritas, ꝙ de iure cõi non potest quis habere duas ecclesias, vel præbendas in eod. episcopatu, vel in diuersis: nisi in casib. notatis. 21. q. 1. in summa. Sed nunquid hodie beneficium huius canonis est sublatum episcopis per illã nouã constitutionem, de multa. in tit. de præben. ex eo, ꝙ dr ibi, per sedem apostolicam poterit dispensari 3? Dico, ꝙ non: sed tantum vaga & indiscreta dispensatio est ablata ab eis, non probabilis, sicut per remotionem appellationis non remouetur necessaria appellatio, vel probabilis, extra de appell. pastoralis. sic cum dñs ꝓhibuit iurare, non prohibuit iuramentum necessarium sed temerarium, vt 22. q. 1. cap. ita. sic cum dñs prohibuit vxorem separari à viro intelligendum est tantum de illa separatione, quæ fit sine ratione, vt 33. q. 2. quos Deus. Si obijcias, ꝙ punitur episcopus qui permittit ipsum habe-

Papa tñ dispensat circa plures ecclesias habentes curam animarum, & plures dignitates. vt expresse dicit decret. de multa. sed circa plura beneficia simplicia non videtur episcopo dispensare prohibitum.

b ¶ In duabus.] Nec iure ciuili quis in duobus collegijs potest connumerari. ff. de coll. l. 1. §. 1. nec duas militias habere. C. qui mili. nõ pos. l. 5. §. in posterum. nec duos honores. ff. ad munic. l. libertus. §. præscriptio.

c ¶ Diuersis.] Non conuentualibus: cum enim nec canonicus in diuersis cõuentualibus esse possit, ergo multo magis, nec prælatus, ita quod sit in eis canonicus.

d ¶ Cura.] 12. q. 2. bonæ rei. Lau.

e ¶ Præposito.] Idest, episcopo, qui est ordinator in ecclesijs, vt in contrario hic assignato. 25. dist. c. 1. Vel dic præposito, idest, archidiacono. arg. extra de uerb. sig. quamuis. & sic nec illud erit contrarium.

f ¶ Tam de possessionibus.] Arg. pro capel. vt decimæ, debitæ maiori ecclesię sic communicentur illis. Argum. contra 12. q. 1. videntes. 5. q. 1. c. 1.

g ¶ Prouideat.] Vt dentur vni, vel simul vniantur, vt 10. quæst. 3. unio. de consecr. distinct. 1. cap. 2. & extra de preb. exposuisti.

h ¶ Nouem.] De consec. dist. 1. inuenimus.

DE clericis.] CASVS. Hic ponitur 71. dist. in qua ostendit Gratianus, ꝙ clericus unius episcopi non est ab alio episcopo ordinandus, vel in ecclesia recipiendus sine licentia & literis sui episcopi: alioquin irrita erit ordinatio & receptio, nisi causa hostilitatis fuerit ab ecclesia sua eiectus clericus: quia tunc dum durat hostilitas, recipi potest, vt 7. q. 1. pastoralis. Ioan. de Fant.

i ¶ De clericis verò.] In hac dist. 71. ostendit Gratianus, ꝙ clericus unius epi nõ est ab alio ordinãdus epo, vel in aliqua ecclesia instituendus sine literis sui epi. quod

An plures ꝓbendę possint alicui cõferri, iuxta princ. §. sed est, &c. Archid.

4 De hoc ẽ not. 21. q. 2. c. 1. & idem sentit. Hu. ca. causa. qõ. 1. in prin. & Goffred. & Vinc. extra de prebend. de multa. Archid.

5 Et 16. q. 1. quicunque ubi de hoc. extra de pre. sers. ex trãsmissa ubi de hoc. Archid.

1 Adde quid propriè dicatur ꝑpetuũ, & quid æternũ: not. in l. eum debere columnam. ff. de ser. vrb. prædio.

2 Alias incipit si tibi.

Episcopi vtrum hodie possint circa beneficiorũ pluralitatem dispensare.

3 Sed nunquid in casu poterit legatus Cardinalis? Dicit Roffe. bene ꝙ curia tenet, ꝙ non: quia hoc specialiter sedi apostolicę reseruatur. & hoc ipse notat in suo libello iuris canonici. B.

quod si factum fuerit, irritabitur, nisi hostilitatis causa clericus exularet. infra eod. clericos.

Illud. CASVS. Quidam epi ordinabāt & recipiebant in suis ecclesijs aliorum eporum clericos, eis irrequisitis: vnde contentiones & discordiæ nascebantur: & ideo statutum fuit in cōcilio Sardicen. ne hoc de cætero fieret, nisi cum licētia suorum episcoporū. alioquin irrita erit talis ordinatio. Duo sequentia cap. plana sunt, quæ ferè idem dicunt cum isto.

a ¶ Contentionib.] Nā cōmunitas mater discordiæ est. ff. de leg. 2. cum pater. §. dulcissimis.

b ¶ Et sine voluntate.] Arg. expressum ad id quod dixi 7. q. 1. placuit.

c ¶ Ordinatio.] Nisi postea ratum habeteret suus episcopus 1 vt 63. distin. Salonitanæ.

d De aliena. ¶ Exoratus.] Sed nunquid sufficeret, vt dissimularet 2? Non, vt 85. dist. Florentinum & 63. distin. literas. vt no. infra 7. q. 1. cap. placuit.

e Si quis ausus. ¶ consensum.] Ergo cum consensu eius poterit. C. de sacrosanct. eccles. qui sub prætextu. & expresso cōsensu, nō tacito. ff. de procur. filiusfam. §. inuitus.

Clericos.] CASVS. Quæsitum fuit in Calcedon. cōcilio, vtrū episcopo liceat ordinare ī sua ciuitate clericos alterius ciuitatis? Et diffinitū est, q non: sed vnusquisq; clericus pseueret ī ea ecclesia, in qua ab initio consueuit: exceptis illis, q eā hostilitatis & necessitatis suas ecclesias perdiderūt & ciuitates, & quicunq. epā cōtrafecerit, excōicatus pmanebit cū eo, quē suscepit donec ad suā ecclesiā reuertatur clericus.

f ¶ Sed quiescant.] Nisi vocentur, & eligantur ad alias ecclesias: tunc enim auctoritate maiores possunt transire ad alias. vt 7. q. 1. episcopus de loco.

g ¶ Ex necessitate.] Sed pone q presbyter amisit ecclesiam suam, ep̄s ciuitatē suā; tn̄ remanet in aliqua parte sui episcopatus: nunquid clericus recedet, quo voluerit sine literis epi? Dicunt quidā, q non, nam adhuc prælatus remanet amissæ ecclesiæ. Alij dicūt contrariū, vt dixi 7. q. 1. pastoralis. Sed verior est rō prior, quia episcopus adhuc non desinit esse suus prælatus, quia non tantum ratione beneficij, sed etiam ratione ordinis est prælatus suus. Alij dicunt in pendenti esse vtrum sit prælatus, nā si postea liberatur ecclesia, remanet ecclesiæ prælatus alias non. 7. q. 1. pastoralis. Et arguitur ad hoc extra de cleri. non residen. fraternitati. 3 Item pone, q eps dat ei licentiam transeundi ad alium episcopatum sub ea conditione, vt si redierit prior ecclesia ad libertatem, redeat ad eā; nunqd episcopus interim est p̄latus eius? Sic non tū pōt eum reuocare, nisi forte ecclesia liberata, non velit redire, licèt enim interim sit eius prælatus ligatam tū habet executionem. Item si ad aliam ecclesiam vellet eum reuocare, non posset nisi ad suam, ex quo ei licentiam dedit, nisi ei sub hac conditione licentiam dedisset, vt possea eum qūq. vellet reuocare. Item si totus episcopatus occupatus est a Saracenis: nunquid remanent clerici istius episcopi, cum omnes sint in episcopatu alterius? Dico, q remanēt, sed non hēt iurisdictionem

Communitas discordiā parit.

1 Ex ista gl. infertur, q ratihabitio retrahitur. Cōcor. text. in l. vero. §. sed & si. & ibi Bar. ff. de solu. q in l. obseruare. §. si. ff. de offic. procon.

2 Dicit ibi Laur. sufficeret facere, vt canonicū, nō vt prælatū.

3 Ad idē 7. q. 1. pastoralis. nā multa sunt in pendenti. ff. si cer. pet. proinde. Sed argum. contra. C. de senten. pas. l. ult. Archid.

Clerici an obedire teneatur epo, qui ciuitatē suam amisit.

¶ Clerici ab episcopo alterius ciuitatis non ordinentur. Cap. I.

Illud quoq; sanctitas vestra statuat, vt nulli episcopo liceat alterius ciuitatis ecclesiasticum hominem a solicitare, & in sua diœcesi clericum ordinare. Vniuersi dixerunt, Placet: quia ex his contentionibus a solent nasci discordiæ, & ideo prohibet omnium sententia, ne quis hoc facere audeat. ¶ Osius episcopus dixit Et hoc vniuersi constituimus, vt quicūque ex alia parochia voluerit alienum ministrum sine consensu episcopi ipsius, & sine voluntate b ordinare, non sit rata ordinatio c eius.

Cap. 19.

a ¶ Hominem.] *In concilio latino legitur:* ecclesiasticum ministrum solicitare; & in suis parochijs clericum, &c. *Infra ea. c. primatus. (vbi huius canonis sententia videtur referri) legitur,* vt nemo alterius plebis hominē vsurpet. *Græcè autem caput istud, quod in latino decimum octauum est, non habetur.*

Item Innocentius ad Victricium Rothomagensem episcopum, epist. 2. c. 7.

De eodem. Cap. II.

De aliena ecclesia ordinare clericum nullus præsumat †, nisi eius episcopus precibus exoratus d concedere voluerit.

Pann. l. 3. c. 64.

† *al. vsurpet.*

Item ex Nicano concilio, c. 16 in fine.

¶ Qui sine episcopi consensu ordinatur, irrita sit eius ordinatio. Cap. III.

Si quis ausus fuerit, aliquem, qui ad alterum pertinet, in sua ecclesia ordinare, cum non habeat consensum e illius episcopi, à quo recessit clericus; irrita sit huiusmodi ordinatio.

Burc. li. 2. c. 109. Iuo p. 3. c. 12. ex alia versione.

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 20.

¶ Clericus vnius ecclesiæ in alia non ordinetur. Cap. IIII.

Clericos in suis ecclesijs cōstitutos, sicut iā diffiniuimus, nō liceat ī alterius ciuitatis ecclesijs ordinari: sed quiescāt f in ea, in qua ab initio ministrare meruerūt: exceptis illis, qui proprias ciuitates perdiderūt, & ex necessitate g ad alias ecclesias migrauerūt. Si verò quicunq.

Ansel. 6. c. 125. & li. 7. c. 100. Iuo p. 6. c. 361.

ctionem liberam in eos. Item nunquid possunt eos uicini episcopi recipere sine literis eius? Sic: ipse tamen si episcopatus eius esset liberatus, posset eos reuocare, etiam si eis licentiam dedisset: nisi forte licentiando eos absolueret. Vel dic, quod prior desinit esse Prælatus ipsorum.

episcopus post definitionem istam, ad alium episcopum pertinentem clericum, susceperit; placuit sanctæ synodo, & eum, qui suscepit, & eum, qui susceptus est, tamdiu [a] excommunicatos manere, quamdiu ipse clericus reuertatur ad propriam ecclesiam.

Item Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano, l. 5. epist. 11. seu c. 111.

¶ Apostolica permissione vnius ecclesiæ clericus in altera valeat ordinari. Cap. V.

FRaternitatem tuam a nobis petijsse recolimus, vt Gratianum ecclesiæ Benafranæ diaconum tuæ concederemus ecclesiæ cardinandum. [α] Et quoniam, nec episcopum, cui obsecundare, nec propriam habet ecclesiã, hoste. s. prohibente, quo suum debeat ministerium exhibere; petitionem tuam non præuidimus differendam. Idcirco scriptis tibi præsentibus eum necessariò duximus concedendum, habituro [b] licentiam [c] diaconum illum, nostra interueniente auctoritate, ecclesiæ tuæ, Deo propitio, constituere Cardinalem.

Io. diac. l. 3. c. 20. Poly. l. 1. tit. 7. Ans. l. 7. c. 80.

α ¶ Cardinalium.] *Antea legebatur,* ordinandum. *Emendatum est ex ipsa epistola. Cardinare verò seu Cardinalem constituere, (quod est in fine huius capitis) ita videtur B. Gregorius accepisse, vt canonicam translationem significet. Nam cum tempore B. Gregorij canon sextus concilij Chalcedonensis accurate obseruaretur, vt nullo modo daretur alicui locus in ecclesia (qui nunc titulus vocatur) nisi simul ad eum locum ordinaretur, cum aliquis iam ordinatus, necessitate aliqua in aliam ecclesiã transferebatur, vt in illa in eodem gradu, quo in prima ordinatus erat, deseruiret: in secunda dicebatur incardinari: quod ex isto nunc indicato loco patere potest, ex lib. 3 epist. 14. & alibi. Quod etiam in episcopis B. Gregorius faciebat, lib. 2 indict. 10. epist. 6. & epist. 25. (quod refertur infra. 7. q. 1. ca. pastoralis, & in dist. 11. epist. 13. & seq. quod habetur inf. 21. q. 1. c. relatio. De hac re Ioannes diaconus, lib. 3. c. 8. & 11. & 16. Gregorium verò Ioan. 8. & facto ipso, & vocabulo in eadem notione accepto, est imitatus: quod ex aliquot manu scriptis ipsius epistolis constat.*

Item ex concilio Carthaginensi. 1. c. 5.

¶ Sine literis episcopi sui in aliqua ecclesia clericus non suscipiatur. Cap. VI.

PRimatus † episcopus Vegeselitanus dixit. Suggero sanctitati vestræ, vt statuatis non licere clericũ alienum ab aliquo suscipi sine literis [d] episcopi sui, † neq; apud se retinere; nec laicum vsurpare sibi de plebe aliena, vt eum obtineat † [e] sine conscientia eius episcoporum, vt no. 7. q. 1. pastoralis.

Barc. l. 2. c. 43. Iuo p. 6. c. 144. Ansel. l. 6. c. 124.

† al. Primatus.
† ordinet. orig.

† Ex isto text. infertur, quod literæ episcopi sũt authenticæ: cũ (vt hic) faciant fidem. Concor. tex. in l. monumentorum, & ibi glo. & Doc. & C. de reli. & sump. fu. No. Bal. Pet. de B. l. perti. & Cy. in l. si qua p. calũniã. C. de epis. & cler.

a ¶ Tamdiu.] inf. 21. quæst. 4. episcopi. Argum. inf. 7. q. 2. cap. 2. &c.

FRaternitatem.] CASVS. In ecclesia Benafrana erat quidam diaconus nomine Gratianus, quem Fortunatus eps volebat in sua ecclesia ordinare. Et cum propter hoc postulauit a Papa, & quia in ecclesia Benafrana nõ erat episcopus hostilitate faciẽte, a quo peti posset diaconus ille. Papa cum sibi sine mora concessit.

b ¶ Habituro.] Absolute ponit sine ver. 63. d. Agatho.

c ¶ Licentiam.] Sed nunquid capitulum dñi ecclesia vacat. possit ipsum licẽtiare? Non: quia quædam alienatio est, q non pot fieri vacante ecclesia 12. q. 2. si quã. de hac materia hẽs 24. distin. c. 2. Io. Sed quid si ecclesia hẽt visitatorem? Videtur q iste possit alienare, ut Instit. de cur. §. vlt. nã auctoritate metropolitani debet constitui visitator. Sed videtur contra. qđ dicit lex: quia ad ea quæ solemnitatẽ iuris desiderant, tutore opus ẽ. ff. de cõsensu & auct. præst. l. curatorẽ, unde nõ credo hæc fieri posse per visitatorem, cũ solemnitatem exigant. 10. q. 2. hoc ius. Ioan.

Capitulum non potest licẽtiare clericum sede vacante.

1 Sub. quoniam debet constitui auctoritate metropolitani. Laur. quod dicit, ut plene dixi 61. d. c. vlt. & ibi de hoc.

PRimatus.] CASVS. Eps Vegeselitanus surrexit in concilio Carthagini. & suggessit cõcilio, vt statueret ne alq eps vsurparet clericum, uel parochianũ alterius nec apud se retineret sine alterius epi licentia: cuius dictum Gratus eps approbauit: & per concilium. Sacri cen. confirmauit: & autorizauit. Sequẽs c. patet.

d ¶ Sine literis.] Infra, px. dist. c. 2. & 3. & inf. 76. di. c. vlt. & sup. c. px. & sup. 61. dist. Osius & 83. dist. Florẽtinũ, in fin. & sup. 63. dist. literas.

d ¶ Sine literis.] Credere in ẽtestes suff. cere. C. de fi. instr. in exercendis, & ext. de cle. pere. tuæ. Lau.

e ¶ Obtineat.] Sed nõne extraneus eps pot ordinare laicũ de alterius episcopatu, cũ laicus possit trãsferre domiciliũ quo voluerit? Dico q sic; sed domicilio nõ translato non pot eum ordinare: sicut nec alia sacra-

Laicus an possit ordinari a non suo episcopo.

sacramenta ab extraneo recipere possent, vt de poen. dist. 6. placuit. de consecrat. dist. 2. tribus. nec peregrinari potest laicus sine licentia episcopi. de consecra. dist. 5. non oportet.

a ¶ Eius episcopi.] Sic C. de offi. ma. mi. milites. vbi dicitur, quod sine licentia. Imperatoris, &c.

b ¶ A collega suo.] sed pone quod eum concedat. vbi dicitur iste habere domicilium? Dic quod si vtrunque beneficium retinet, vtrobique. 1. ff. ad munic. l. Labeo. & l. assumptio. §. a viris prudentibus.

x Ad hoc C. de incol. ciues, l. 10.

c Extraneo clerico.] ¶ Commendatitijs. inf. de consec. dist. 2. trib. extra de cler. pereg. ca. tue. & 20. q. vl. cap. vl. & 19. q. 2. dux. & C. de episc. & cler. si quis.

Hortamur.] CASVS. In hoc ca. monet Augu. patronos, ne aliquem clericum in suis ecclesijs eligant, nisi fuerit ordinatus ab episcopo, in cuius dioecesi sita est ecclesia: vel nisi recipiat ab eo per literas commendatitias. Sequens c. patet per se.

d ¶ Veniens.] Hoc verum est, cum ille qui clericum presentat, laicus est: quia quamdiu idoneus est in suo episcopatu, non prestabit extraneum. episcopus enim vndecumque posset praesentare, vt infra 16. q. 2. si quis episcoporum. z

Clerici de dioecesi sunt extraneis praeferendi.

Nullum absque.] e ¶ Peregrinorum.] Clerici peregrini large possunt appellari omnes, qui non sunt de episcopatu ordinantis: siue sint clerici, siue laici. quia nulla talium debent recipi ab aliquo episcopo ad dignitatem, vel ordines, uel alia sacra ecclesiastica. supra ead. distin. per totum, & specialiter. eo. tit. primatus, & hoc extra de cle. peregri. c. 2. & 3. & quod omnes tales dicantur peregrini, & extranei, est. arg. 3. q. 6. peregrina. 6. q. 3. c. 1. & 2. Ignoti dicuntur quorum origo, uita, & singularitas sunt ignota episcopo, non distincto. sint de eodem episcopatu, vel alio. 24. d. quando. 24. distin. quiescamus. ver. si enim in clero. &c. Arg. 2. q. 7. querendum, ver. quorum vita, secundum Ra. & Gof.

z Quod nota. extra de iure patr. significasti. sed quod supra dictum est per Ioan. per omnia a Laur. approbatur cuius fuit ista gl. & idem per omnia sentit Hugo. & Io. de Fant.

scopi,[a] de cuius plebe est. Gratus episcopus dixit. Haec obseruantia pacem custodit: Nam, & memini in sanctissimo concilio Sardicensi statutum, vt nemo alterius plebis hominem vsurpet: Sed si forte erit necessarius, petat a collega [b] suo & per consensum habeat.

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 13.

¶ Sine literis commendatitijs clericus extra suam ecclesiam non ministret. Cap. VII.

Extraneo clerico, & lectori & extra ciuitatem suam sine commendatitijs [c] literis proprij episcopi nusquam penitus liceat ministrare.

Burc. l. 2. c. 139. Ansel. l. 7. c. 162. Poly. l. 4. tit. 31.

Item ex sermone S. Augustini ad populum.

¶ De eodem. Cap. VIII.

Hortamur Christianitatem vestram iuxta sanctorum canonum instituta, vt in ecclesijs a vobis fundatis aliunde veniens [d] presbyter non suscipiatur; nisi a vestrae fuerit ecclesiae consecratus episcopo, aut ab eo per commendatitias literas suscipiatur.

Burc. l. 15. c. 30. Iuo p. 16. c. 31.

Item ex concilio Antiocheno, c. 7.

¶ Absque formata clerici peregrini non suscipiantur. Cap. IX.

Nullum absque formata, α quam Graeci epistolam dicunt, peregrinorum [e] clericorum suscipi oportet.

α ¶ Formata.] *Graece est.* μηδένα ἄνευ εἰρηνικῶν δέχεσθαι τῶν ξένων. *quod Dionysius vertit.* nullus peregrinorum sine pacificis; idest commendatitijs suscipiatur epistolis, *atque ita Burc. & Iuo habent.*

DISTINCTIO LXXII.

Dimissorias [f] vero literas episcopus; nisi rogatus non tribuat; sicut statutum est in synodo habita Romae.

Vnde Leo Papa ait.

¶ Nisi eodem petente, nulli dimissoriae literae praestentur. Cap. I.

Episcopus [g] subiecto sibi sacerdoti, vel alij clerico, nisi ab ipso postulatus, [h] dimissorias non faciat; ne ouis quasi perdita, aut errans inueniatur.

Ansel. l. 6. c. 118.

Dimissorias.] CASVS. Supra in proxi. distinctio. dictum est, qui clericus alienus sine literis dimissorijs, vel commendatitijs sui epi. & sine eius licentia recipi, non debet: ideo supponit hanc 72. dist. in qua ostendit, quod clerico non debet patere licentia sine litteris dimissorijs: quas episcopus non debet dare, nisi rogatus. Et casus omnes plani sunt.

f ¶ Dimissorias.] Hic depingitur 72. dist. Dixerat supra magister, clericum sine commendatitijs literis sui episcopi non esse recipiendum: nunc ostendit, quod episcopus non debet eas dare nisi instanter rogatus.

g Episcopus.] ¶ Nisi ab ipso.] s. qui eum habere desiderat, & postulat, sicut cum quis transit in familiam alterius. vt ff. de adop. l. 2. sic supra 70. d. c. 2.

Concedenda sunt quaedam cum instantia.

h ¶ Postulatus.] Sunt enim quaedam, quae non conceduntur

Item ex concilio Carthaginensi 3.c.21.

¶ De eodem. Cap. II.

Burc.li.2.c.42. Iuo p.6.c.149.

CLericum [a] alienum, nisi concedente eius episcopo, nemo audeat vel retinere, vel promouere in ecclesia sibi credita, Clericorum [b] autem nomen etiam lectores, & psalmistæ, & ostiarij retinent.†

† al. retineant.

Item ex concilio Mileuitano, c.15.

¶ In vna ecclesia ordinatus, in alia non suscipiatur.† Cap. III.

† al. teneatur.

Conc. Africanum, cap.57.

PLacuit, vt quicunque in vna ecclesia, vel semel eligitur; [c] *α* ab alia ecclesia ad clèricatum non teneatur.

α ¶Eligitur. *In cõcilio Mileuitano est*, vel semel legerit; *itemque in concilio Cartaginensi Græco, c.92.* καν ἅπαξ ἀναγνῷ *In Africano autem c.57.* vel semel suscepto officio legerit.

DISTINCTIO. LXXIII.

Ex Attico ad finem concilij Chalcedonensis. Ans.l.6.c.121. Iuo p.6.c.433.

QValiter verò commendatitia, vel dimissoria, seu formata epistola facienda sit, videndum est. Debent namq; literæ Græcæ interponi in ea epistola, & nõ sine causa. Græca enim elementa literarum, numeros etiam exprimere, nullus qui vel tenuiter Græci sermonis notitiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis epistolis canonicis, quas mos Latinus formatas vocat, aliqua fraus falsitatis temere præsumeretur, hoc à patribus cccxviij. Nicææ congregatis saluberrime inuentum est, & cõstitutum; vt formatæ epistolæ hanc calculationis, seu supputationis habeant rationem, idest, vt assumantur in sui supputatione prima Græca elementa Patris, & Filij, & Spiritus sancti, hoc est π, υ α: quæ elementa octogenarium, & quadringẽtesimum, & primũ significant numerum. Petri quoq; Apostoli prima litera, idest, π, quæ numerũ octoginta significat: eius quoque, qui scribit, episcopi † prima litera cui scribitur, secunda litera; accipientis, tertia litera ciuitatis quoq; de qua scribitur quarta, & indictionis, quæcunque est illius † temporis, numerus assumatur. Atque ita his omnibus Græcis literis, quæ, vt diximus, numeros exprimunt, in vnum ductis, vnã, quæcumq; fuerit collecta, summam epistola teneat: hanc qui suscipit, omni cum cautela requirat expressè.† Addat præterea separatim in epistola etiã nonagenarium, & nonum numerum, qui secundum Græca elementa significat ἀμήν.

† al. epistolam.

† al. id.

† al. extrassam.

¶ Exemplar formatæ epistolæ, quæ in Nicæna synodo à cccxviij. Patribus facta est. Cap. I.

Burc.li.2.c.227. Iuo p.6.c.434. simile quidam multoq. magis.c.435. Matt.10.

Rom.12.

IN nomine Patris, π. & Filij, υ. & Spiritus sancti. α. π. Vualterio Spirensi episcopo. Ego Burchardus sanctæ Vuormaciensis ecclesiæ deuotus, gregis Christi famulus, in Deo vero summæ fælicitatis beatitudinẽ. Cũ sancta catholica ecclesia prompta sit sequi documenta Euangelica; q̃ dicũt: Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, accipiet mercedẽ prophetę: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet; &c. & Apostolus iubeat hospitalitatem sectari, & necessitatibus sanctorum virorũ cõicare; tamen

duntur nisi cum instantia, vt pallium. 100. distin. prisca & apostoli, 2.q.6. post appellationem. bene accedit ad hoc, quia qui præest, parcissime debet commeatum dare. ff. de re milit. officium.

a CLericũ.] ¶ Episcopo.] Sic C. de emãcip. iubem⁹.

b ¶ Clericorũ autẽ.] sup. dis. 21. cleros. ergo & qui eos verberat, incidit in canonem. 17.q.4. si quis suadente.

c PLacuit.] Eligitur. Arg. ex electione ius acq͂ri [1] quidã tñ dicunt contrariũ, & exponunt, semel. i. perfectè, ita q̃ confirmatus sit, arg. extra de off. deleg. in literis. & etiã si nondum est trãslatus, vt est arg. ff. d̃ dona. qui saxum,

[1] Quod dic. vt no. 63. dist. quãto. & 16. q. 7. cont. sanctorum ibi lo. itelligit hoc ca. in nominatione. Acquiri, dic vt in ele. 1. vt lite pend.

QValiter.] CASVS. Hic intitulatur 73. dist. quæ in scholis non legitur: quia ea quæ ibi continentur, in desuetudinem abierunt: nec modò locum habent: ibi eñi continetur qualiter & quibus literis vel Græcis, vel Latinis formatæ debent fieri: sed hunc non sic fiunt, & ideo quia in ea nulla vel modica vtilitas continetur, ideo membranas occupare nõ debet. 19. dis. si Romanorum.

Quæ-

tamen propter eos, qui cauteriatam habent suam conscientiam, dicentes se esse simplices, cũ sint astutia diabolica repleti; & ꝓ opere pietatis, dicũt, se de loco ad locum trãsire, cum sint, sua malitia faciente, fugitiui: & dicũt, se esse ministerio sacro insertos, cum nõ sint; statutũ est a sanctis patribus, neminẽ clericum alienum, & ignotum recipi ab aliquo episcopo, & inthronizari in sua ecclesia. nisi habeat a ꝓprio episcopo epistolam, quæ in canonibus nominatur formata. Ideo notum facimus fraternitati † vestræ; ꝙ præsens frater noster harum literarum portior nomine Hermannus, † non pro sua nequitia expulsus est à nobis; sed postulatibus fratribus, eo quòd ex familia nostra fuit, & noster baptizatus, fecimus ei libertatẽ receptã in † cornu altaris canonicè, & ordinauimus eum ad gradum ꝑsbyterij. Cui ẽt has dimissorias, siue commẽdatitias literas facimus: & eum ad vestram dilectã fraternitatẽ dirigimus, vt in vestra parochia sub vestro sacro regimine, & defensione cõsistere valeat. Ego, inquam, Burchardus humilis episcopus in nomine Patris, † & Filij, & Spiritus sancti, & in vnitate sanctæ ecclesiæ, in qua Petro datũ est ius ligãdi, atq; soluendi, absoluo Hermannum ꝑsbyterum de ciuitate Vuormaciensi indictione x. & licentiã do vobis intronizandi eum in quacumq; ecclesia vultis vestræ parochiæ. ¶ Hanc ergo epistolã Græcis literis hincinde munire decreuimus, & annulo nostræ ecclesiæ firmare censuimus. Fraternitatẽ vestrã Christus nobis incolumem conseruet. α π.υ α π.β ι.ζ.ξ. ἀμὴν. Data Vuormaciæ Idibus Martij, anno Dominicæ incarnationis M X I I. Indictione X.

† al. paternitati. † Ecmannus.] Burch.

† al. à

† al. Patris π & Filij υ. & Spiritus sancti α.

Iuo par. 6. c. 434. simile.

α Conseruet.] *In hoc & sequenti capite ea tantùm sunt emendata, quæ exẽplarium auxilio restitui poterant. Cæterùm quæ hoc loco sequuntur, etiam apud Burchardum sunt deprauata. Facilè autem restitui possunt ex regulis initio distinctionis traditis, Quibus quidem regulis optime respõdet exẽplum ab Iuone allatum, par. 6. c. 435. si literæ in extremo 434. capitis positæ, ponantur loco earum quæ in ipso 435. afferunt. Addita enim illis dictione, ἀμὴν. resultat numerus ibi notatus idest IↃCCLXXVIII. Bene etiam procedet exemplum c. 434. si vbi nunc summa est 1539 fiat 1439. satis sit locum indicasse.*

¶ Incipit epistola formata à cccxviij. episcopis, & ab Attico constantinopolitanæ vrbis episcopo edita. Cap. II.

Ansel. li. 6. c. 112.

SAnctissimo in Christo fratri summa dulcedine charitatis amplectendo. A. illius ciuitatis episcopo, υ. llius ecclesiæ præsul perpetuæ beatitudinis optat in Christo salutem. π.υ.α.π. De cætero nouerit sancta fraternitas vestra, ꝙ iste clericus Hermannus nomine, nostra in parochia instructus, ac detonsus paruitatem nostram rogauit, quatenus illi commendatitias literas conscriberemus; quibus vestræ celsitudini commendatus sub tuitione vestri regiminis degere posset: cuius voluntati cõsentientes, secundùm canonicam auctoritatem literas ei dimissorias dedimus; per quas & ipsi cõcedimus, vt sub vestro magisterio diuinæ seruituti insistens suæ deseruiat vtilitati; & vobis licentiam tribuimus, vt, si dignum eum iudicaueritis, ad sacros ordines promoueatis. Commendatum ergo eum curæ vestræ, suscipite; & nostris ex partibus absolutum in vestrarum ouium numero custodite. Quas literas, vt vigore veritatis firmatæ, indubitàter à vobis suscipiãtur; literis Græcis; vt canonica docet auctoritas, confirmare sategimus. Sancta Trinitas vestram beatitudinem ad regimen sanctæ suæ ecclesiæ perpetualiter bene valere concedat. ἀμὴν, vel sic, ϡ (quę eandem summã exprimũt) indictione x. Cõtinet hęc formata epistola sũmã numeri MCCCXV. † Y. Gręcam in nomine illius primam ponimus, quia Gręci eam in quibusdam locis pro, u, consonante ponunt; sicut est Δαβὶδ & εὐαγγέλιον.

† al. Mcccxxv.

α ¶ Ab Attico] *Antea legebatur*, abbatibus. *Restitutus est locus; ex cõiectura (quod perraro factum est) quoniam euidenti ratione nitebatur.*

¶ ϡ ἀμὴν.

Q Varitur.] Hæc dist. diuiditur in tres partes, in quarum prima probat magister, ꝙ clerici non sunt ad ordines cōpellendi. Secunda ibi, [Sane.] Tertia ibi. Verū. Io. de Fant. CASVS. Supra in pluribus locis, facta est

mentio

β ¶ ἀμήν, vel sic, ˥ϑ] *Addita sunt hæc ex aliquot vetustis exemplaribus, & vtrisque istis notis idem numerus nonagesimusnonus significatur. In codicibus verò impressis, vel nihil erat; vel dictio, amen, latine scripta; in qua nulla est numeri significatio.*

DISTINCTIO LXXIV.

† al. ordinari.

Q Varitur [a] de his, qui ab episcopis suis promoueri † contemnunt, an inuiti sint sublimandi, an non.

De his ita statutum inuenitur in concilio Aurelianensi 3. c. 7.

Annuæ suspensioni subiaceat episcopus, qui inuitum ordinare præsumit. Cap. I.

EPiscopus, qui inuitum [b], aut reclamantem [c] præsumpserit ordinare, annuali pęnitentiæ subditus Missas facere non præsumat [d].

Item Gregorius Natali episcopo Salonitano, in primo lib. reg. epist. 19.

¶ Nullus promoueatur inuitus. Cap. II.

Poly. l. 2. tit. 33. Iuo p. 6. c. 360. † al. adducitur.

GEsta [e], quæ nobis in concilij vestri cōfecta secretario [f] direxistis, in quib. archidiaconus Honoratus addicitur, † plena esse cognouimus semine iurgiorū, cum

mentio de promotione clericorum. Sed quia clerici quandoque nolunt promoueri: ideo Gra. annectit hāc 74. d. in qua quæritur, an aliquis inuitus sit promouendus. Et hoc ordine procedit. Primo probat, ꝙ clerici inuiti promoueri non debent, per duo prima. c. postea probat contrarium. deinde solutionem dat. inf. ea. §. verum.

Ordinandus est quis inuitus suadente aut utilitate aut necessitate.

a ¶ Quæritur.] Hic depingitur 74. dist. in qua quęritur an quis inuitus sit ordinandus: & præcise continetur in quibusdam ca. ꝙ non, in quibusdam quòd sic. vt scilicet de nolentibus sint volentes, cum ergo nec aliquis vult promoueri, nec necessitas vel vtilitas ecclesiæ exigant: non est cogendus, vt infra. ead. c. 1. & 2. si autem necessitas ecclesiæ hoc exigit, cogi. iuxta illud qđ habes inf. e. c. 3. & 4. & 23. q. 4. displicet: si autē exigat vtilitas ecclesiæ, tunc debet cogi iuxta id quod habes inf. ea. c. vlt. 1. Hæc tamen distinctio videtur reprobari inf. ea. c. episcoporum. & extra de ęta. & quali. ord. quæris. & ideo dici potest omnia hęc referendo ad arbitrium iudicis. Præterea quando dices ꝙ utilitas sit, & non necessitas? tunc dico utilitatem esse tantum, cum ecclesia indiget promotione aliquorum, qui nolunt promoueri, & tamen aliqui sunt in eadem ecclesia, qui promoueri possunt, vt inf. ea. c. vlt. Tūc autem dico necessitatem esse, quādo ecclesia indiget promotione aliquorum: nec alij sunt in ecclesia qui digne possint promoueri, vt inf. ead. c. 4. Si vis distinguere ſm distinctio. H. s. quis sit promouēdus: dic qđ promouēdus ad dignitatē cogitur per subtractionem beneficiorum. Alij dicunt, ꝙ per attractionem etiā corporis ad ordines, vt inf. 1. q. 6. c. vlt. 7. quęst. 1. in scripturis. 23. q. 4. displicet. si tamen sit semper inuitus, non cogitur. 20. q. 1. præsens. inf. ead. c. ubi. Inuitis enim nō dantur honores. ff. de decur. l. 2. & 3. §. ult. Sed promouēdus ad ordines, vel honores suadente vtilitate, tantum cogitur secundum quod habes inf. ea. c. vlt. s. ꝙ maiores sunt pluribus beneficijs honorandi, vt ibi dicet. Necessitate cogēte cogitur suspensione ab officio: inf. ea. si qui. & cap. placuit, in quo intelligo & priuationem beneficij. regulariter enim vno subtracto, & reliquū est subtractū, vt 81. dist. si qs amodo. Credo tñ ꝙ debeat præcedere suspēsio ab officio, quasi quædam excōmunicatio: quam si contēnit, sequit beneficij subtractio, vt 60. dis. innouamus. 23. q. 4. c. forte. Si vero, nec necessitas, nec vtilitas exigit, non est cogendus. & si episcopus eum cogat, videtur causa odij, & ingratitudinis eum cogere. inf. c. episcop°. & c. gesta. Quidam tamen volunt remouere distinctionē de necessitate, & vtilitate arg. inf. ea. episcoporum. & dicunt, ꝙ diuersi canones diuersas pœnas imponūt nolētibus promoueri: & est in arbitrio episcopi q̄ imponat. Aliter tñ soluit hęc contrarietas ext. de ęta. & quali. quæris. Ioā. Quidquid dicat Ioan. decret. illa. quæris, dicit, quòd cogi possunt. si vtilitas, vel necessitas exigat, per subtractionē officij & beneficij. & tūc dico utilitatem esse ecclesiæ, cum ille qui promoueri petitur, utilior est in officio quam alter, qui iam est promotus: & utile est plures esse in ecclesia in eodem officio. Necessitas est cum iam promotus non sufficit: uel non est aliquis promotus. B.

Officio subtracto subtrahi debet beneficium.

1 Vbi de hoc in gl. 1.

Honores nō dantur inuitis dandi.

EPiscopus. CASVS. Dicitur in hoc ca. quod episcopus non debet promouere aliquem inuitum, uel reclamantem: quod si fecerit à celebratione Missarum suspensus, annuæ pœnitentiæ subiacebit.

b ¶ Qui inuitum.] Aliquo iudicio alio quàm uoce uoluntatem ostendente.

c ¶ Aut reclamantem.] Voce uel signo. 50. d. si quis diaconus, quamuis enim esset inuitus: si nec uoce, nec aliquo indicio reclamaret, præsumeretur uoluntarius. 54. d. c. si seruus. aut reclamantem signo saltem. nam & per signa ita appareret uoluntas, sicut per uocē 2. 32. q. 5. nec solo. 20. q. 1. c. 1. & 2. Et sic no. differentiam inter inuitum & reclamantem, ut ff. de serui. urb. præd. inuitū.

Volūtas manifestatur signis & uoce.

d ¶ Nō pręsumat.] Nihilominus deponet. Vt inf. ea. ubi.

GEsta.] CASVS. Natali. episcopus cum haberet archidiaconum suum exosum nomine Honoratum, quia contradicebat sibi, ne vasa sacra parentib. largiret illum inuitum uno eodemque tempore in sacerdotem promouit: & ab archidiaconato remouit. Quod cum significatum esset Grego. & cum deprehenderet, quòd hoc malo zelo factum fuisset, reprehendit episcopum, dicens, quòd sicut nemo compellitur promoueri inuitus, ita aliquis ab ordine non debet ejici sine culpa.

2 Ad idem ext. de spon. cum apud. Item adde Bal. in l. quisquis. C. de impu. & ali. subst.

e ¶ Gesta.] Hoc cap. & c. Honoratus loquuntur de eadem materia: & idem est casus utriusque.

Indignus minoribus ad maiora non permoueatur.

f ¶ Secretario.] Aliter sumitur 23. d. non oportet.

a ¶ Perso-

a ¶ Persona.] Arg. non debere promoueri ad maiora, qui minoribus indignus iudicatur arg. 24. q. 1. miramur, & d. 44. nulli liceat. ff. de Senatuscon. qui indignus, & cui interdicitur pomerium, &c. ff. de ser. export. cui pacto. ff. de interdict. & releg. l. relegatorum. §. vlt.

b ¶ Quæ tanquam.] id est, & illa. Arg. q contraria allegās nō. est audiendus. 13. q. 2. quàm præposterū. de consecratio. dist. 1. reuera. 23. quæst. 7. capitu. 23. extr. de appellatio. solicitudinem.

Contraria allegans audiri non dēt.

vno eodemque tempore vna persona [a] nolens ad sacerdotij ordinem prouehitur, quæ tanquam [b] immerita a diaconatus officio remouetur. Et: sicut iustum est, vt nemo crescere [c] compellatur inuitus; ita censendum puto similiter, ne quisquam insons ab ordinis sui ministerio deijciatur iniustè.

In codice canonum.

c ¶ Crescere.] Argu. q monachis, vel canonicis inuitis districtior vita nō possit 1. imponi. ar. 15. q. 1. non est, & 20. q. 3. præsens. 10. 32. q. 1. integritas. B.

Monachis inuitis an districtio vita possit imponi.

1 Hoc assertiuè ponunt T. & B. ext. ne cleri. uel monach. relatū, sed hoc dictum forte uerum est in clericis nō professis. Archid.

CONTRA. CASVS. Hucusque probauit, quòd aliquis non sit promouendus inuitus. mō vult probare contrarium per qnatuor sequentia cap.

Contra inuenitur in conc. Carth. c. 31.

¶ Qui ab episcopis suis promoueri contemnunt, a locis suis deijciantur. Cap. III.

In p. 6. c. 41.

SIqui [α] clerici ab episcopis suis promoueri contempserint; nec illic maneant, vnde recedere [d] noluerūt.

α ¶ Si qui.] *Verba huius capitis sunt titulus sequentis capitis.* Placuit. *qui est proprius canon trigesimusprimus concilij Carthaginensis in codice canonum, & apud Græcos.*

SI qui.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Carthaginensi, quam pœnam debeat pati clericus, qui ꝓpter necessitatem ecclesiæ suæ ad maiores ordines recusat ascendere. Et respondet, quod debet remoueri ab officio illius ordinis, a quo recedere noluit. Idem est casus sequ. cap.

¶ De eodem. Cap. IV.

Burc. l. 2. c. 178. Iuo p. 6. c. 42. Ans. l. 6. c. 103.

PLacuit, vt quicunq; clerici, vel diaconi pro necessitatibus [β] ecclesiasticarum † rerum non obtemperauerint episcopis suis volentibus eos ad honorem ampliorem in ecclesia sua promouere; nec illic ministrent in suo gradu, vnde noluerunt recedere.

† *ecclesiarum non obtemperauerint.*

β ¶ Pro necessitatibus.] *Græcè est*, διά τινας ἀναγκαστικὰς αἰτίας τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν. *Idest*, ob quasdam cogentes causas suarum ecclesiarum.

Item ex concilio Agathensi, c. 23.

¶ Posteriores prioribus episcopi non præponant. Cap. V.

EPiscoporum [e] ēt, quorum vita non reprehenditur, posteriorē priori nullus præponat, nisi † forte superbia elatus, quod pro necessitate ecclesiæ episcopus iusserit, implere contemnat. 2. ¶ Sanè [f] si officium archidiaconatus † propter simpliciorem [g] naturā implere, aut expedire nequiuerit, illè loci sui nomē teneat, & ordinationē [h] [α] ecclesiæ, quem elegerit episcopus præponendum.

† *al. ne.*] orig.

† *al. archidiaconus.*

d ¶ Recedere.] Non quòd amittat, quis ordines inferiores, si promoueatur ad maiores: sed dicitur recedere quo ad executionem solemnē, qa nō ita solēniter, exequitur quis inferiores ordines: vel recedit quò ad appellationem. Quod recedat a priore, est argum. 17. distinctio. qui de mēta. 92. distinct. c. in sancta. Sed (vt prædixi) recedit quo ad onus [a], non ergo ad honorem argu. opti. ff. ad muni. l. municipes. Sed quid si se dicit criminosum, est ne ei credendum? videtur quòd non; quia mota iam sibi controuersia hoc dicit. arg. extra de testi. licet. extra qui maio. accus poss. cū in tua. & cap. peruenit. Sed dic ei credendū. extra de æta. & quali. quæris a nobis. Similiter si se dicit insufficientem, audiendus est. arg. inf. ead. eporū. aliàs si non auditur eius excusatio, pt appellare C. de app. ciues. & l. q ad ciuilia.

a Onus unde nō imminēte necessitate non posset compelli in inferiori ministrare. Panc. c. 2. de ui. & ho. cle. Criminosū. se dicēti, an sit credēdū.

EPiscoporum.] CASVS. Quidam episcopi, vel prælati præponebant clericos posteriores tempore, vel ordine clericis prioribus: & ideo prohibitum fuit in concilio Agathen. ne hoc de cætero fieret, nisi in duab. casibus, scilicet si prior contemneret ordinari, vel nimis esset simplex, in quibus casibus ille minor præponetur, quem episcopus elegerit præponendum. Vel aliter, hoc ca. duas habet partes. prima loquitur de promouendo, in quo casu minor maiori, vel posterior priori non est præponendus, nisi prior obedire contēnat. Secunda pars loquitur de archidiacono iam promoto. qui si est nimis simplex, habebit tātum nomē archidiaconatus, & alius quem episcopus elegerit præponendum, habebit administrationem. Secunda pars incipit ibi, Sanè.]

e ¶ Episcoporum.] Sic construe. Nullus episcoporum proponat posteriorem priori, quamuis posterior sit de numero eorum, &c. Et nota secundum opi. H. q prior debet semper eligi, & de priori, vt dicit, sufficit ne malus existat, licèt posterior melior sit, vt inf. 75. d. c. vlt. Alij dicunt semper meliorem præferendum: etiam si posterior sit arg. 16. synodus. vers. prima.

Posterior in duobus casibus est priori præferendus.

f ¶ Sanè.] Hanc literam intelligunt quidam de promouendo, & etiam totum cap. & ita assignantur duo casus, in quibus posterior prefertur priori. s. cum renuit prior promoueri, vel cum est simplicior quàm esse debeat in officio ad quod eligitur, & tunc lege, ille. s. posterior. tenebit nomen loci sui, i. debiti sibi priori, vel debiti ratione prioritatis.

g ¶ Propter simpliciorem.] 7. q. 1. quia, & c. petisti. contra su. d. 30. Petrus, & d. 47. de Petro.

h Et ordinationem.] idest administrationem, & dicit Archid. s. dandi, & ita simplicitas impedit promouendum

Simplicitas promouēdū impedit.

1 Adde quis dicatur simplex no. in l. 1. in prin. C. de ædilit. act.

dum 2. sed nō deijcit iam promotū. Si vis intelligere de iam promoto, dic ille scilicet simplex tenebit, idest, habebit honorē & dignitatē: q a non remouebitur, sed dabitur ei coadiutor, & hoc est, quod dicit, & ordinationem, idest, administrationem teneat ille, quem elegerit. pæ, vt pristino loco restitueretur. Scribit ergo Papa Ioanni successori Maximiani, quatenus eum in pristinū statum reducat, nisi iusta causa sit iratus contra episcopum & si est aliqua causa culpæ præcipit sibi, vt eam sibi insinuando manifestet.

a ¶ Et ordinationem.] *Quamuis in recentioribus conciliorum editionibus Coloniensibus legatur*, & ordinationi, ecclesiæ, quem elegerit episcopus, præponatur: *tamen in vetere Coloniensi, duobus Parisiensibus, & duobus codicibus conciliorum Vaticanis est eodem modo, atque apud Gratianum.*

Item Gregorius Ioanni episcopo Syracusano, lib. 11. epistola 34.

¶ In quo loco quisque ordinatus est, inuitus teneri non debet. Cap. VI.

Quorundam ad nos relatione peruenit, Cosmam, qui ex monacho monasterij sanctæ Luciæ à decessore vestro memorandæ† memoriæ Maximiano in ecclesia Syracusana [a] factus subdiaconus, atque à vobis postea in possessione, quæ Iuliana dicitur, presbyter est ordinatus, ita nimia tristitia, & loci qualitate [b] vehementer afflictū, vt vitam sibi pœnam existimet, & contritionis † suæ fugam quærat auxilium. Et ideo [c], quia tales erga subiectos nostros [d] debemus existere, quales nobis, si subiecti fuissemus, nostros volueramus esse præpositos † magnæ benignitatis est, si eum in ecclesiam, vbi subdiaconi est functus officio, sanctitas vestra reducere atque illic presbyterum voluerit constituere cardinalem. Quod, & facere, quantum arbitramur, debebitis, si tamē nihil est, quod iustè cōtra ipsum animos vestros exasperet. Si verò aliqua culpa est, suis nobis hoc epistolis vestra fraternitas, vt scire possimus, insinuet.

† Adde tex. in l. iustitia. §. iuris præcepta. ff. de iust. & iur.

† al. venerandæ.

† al. contristationis.

3 *Verum illud Gregorij de his intelligendum est, qui non causa necessitatis, sed causa ingratitudinis callide ab episcopis suis promoueri quæruntur, Illud autem Carthaginensis concilij de his intelligitur, qui nolunt obtemperare episcopis suis propter necessitatem ecclesiæ volentibus eos ad altiora promouere.*

Hanc distinctionem ex decreto Symplicij Papæ quilibet corroborare valet, qui scribens Ioanni episcopo Rauennati, epist. 2. ait inter cætera.

¶ Non est aliquis inuitus ad episcopatum pertrahendus. Cap. VII.

Vbi ista didicisti, quæ in fratrem, & coepiscopum nostrum Gregoriū non delictione† sed, inuidia perpetrasti? quem inexcusabili violentia pertrahi ad te passus es, atque vexari, vt ei honorē [e] tantū, non per animi tranquillitatem, sed per amentiā, sicut dicendū est, irrogares?

Poly. l. 2. tit. 33. Ans. l. 6. c. 66. & 67. Burc. l. 1. c. 29. Iuo p. 5. c. 140.

† al. dilectione.

2 Secundum istā sententiā, vlt. videtur, q coadiutor nō sit prælatus, & sic videtur contra, quod legitur, & no. extra de cle. egr. c. 3. vbi dicunt Tan. Gof. & B. q coadiutor est prælatus, ex quo habet curam animarū ut ibi, & codē ti. tua. ibi latius vide.

rit episcopus 2.

Quorundam.] CASVS. Maximianus episcopus Syracusanus ordinauit in ecclesia sanctæ Luciæ Cosmam monachum in subdiaconum. Postea Ioan. fecit eum presbyterum, qui successor Maximiani fuit, & posuit eum in possessione, quæ dicitur Iuliana, vbi ex loci qualitate, & tristitia affligebatur in tantum, vt vitam sibi pœnam existimaret propter, quod supplicauit Papæ, de quo conquestus est Papæ, quare Papa scribit archiepiscopo, & redarguit eum super hoc, & si de cætero talia fecerit, priuabit eum ordinatione Rauennatis, & Aemilien. Ecclesiæ. Nam priuilegium meretur amittere, &c.

e ¶ Honorem.] Hic patet, q licet, quis coactus ordinetur, tñ recipit ordinem, arg. 1. q. 1. quod quidam, & 45. dist. de Iudæis. Sed si absoluta esset coactio, tunc nullum reci-

a ¶ Syracusana.] Quæ monachorum est, sicut, & Cantuariēsis. Et ita nō est argum. hic quod monachus possit esse sæcularis canonicus: licet enī possit esse prælatus, tamen non potest præbendam habere, quæ priuatæ est vtilitatis. H. contra sentit, vt dixi 63. distin. c. 2. & 16. q. 7 in nona.

b ¶ Qualitate.] Arg. q si quis trāslatus ē d vna ecclesia i aliā ecclesiā, & deceptus est qualitate loci restituendus est. Et ita error qualitatis dissoluit matrimoniū spirituale 3. & adde quod dixi. 23. dist. c. communis.

c ¶ Et ideo.] Vt in Auth. vt cum. de appel. cog. §. considerare, coll. 8.

d ¶ Subiectos nros.] sic. 95. d. esto. 22. q. 5 de forma.

VERVM. Hæc est tertia pars huius distin. in qua soluit & dic, q præcise non est quis compellendus ad aliquā dignitatem, & hoc ꝓbat tribus auctoritatib. Io. de Fan.

CASVS. Soluit Gratianus prædictā contrarietatē, dicēs, q illud capitul. gesta intelligitur de his, qui non causa necessitatis, sed causa odij volūt clericos promouere. Illa vero c. si q. & placuit intelligūtur de his clericis, q causa necessitatis contēnunt promoueri. Et hanc distinctionem probat sequens cap.

Vbi. CASVS. Io. episcopus Rauēnas consecrauit quēdam Gregorium inuitum in episcopū,

Monachus non pōt esse sæcularis canonicus.

Error qualitatis dissoluit matrimonium spirituale.

3 Idem dicetem in socio Laur. & facit pro restitutione illius argu. ff. de adop. & si puber. Io. de Fant.

Ordinatus coacte an ordinem recipiat, & cōtinere debeat.

reciperet ordinem vt extra de baptismo, maiores. Sed nunquid ille qui conditionali coactione ordinatus est, tenetur cõtinere? Videtur ꝙ sic, vt 45. dist. de Iudæis. Itẽ quia coacta voluntas est voluntas, vt 15. q. 1. merito maxime secundum illos qui dicunt, quòd ordini sit votum annexum, vt 27. dist. diaconus 84. dist. cũ in præterito. Dicunt quidam [1] ꝙ talis teneat continere, & licet, non debeat quis cogi ad recipiẽdum ordinem, tamẽ receptũ cogitur seruare. Sed hoc non credo, vbi metus talis est, qui cadit in constantem virum, vt extra quod metus causa, c. perlatum, &c. cũ dilectus. qa integritas est res uoti, & nõ ꝑcepti. 32. q. 1. c. integritas, & continẽtia nõ debet esse nisi uoluntaria, ut 31. di. c. ante triẽniũ, & 20. q. 3. c. exigens nec dico talē in aliquo habere priuilegiũ clerici, si tamẽ nult uti eo, potest; sed tũc cõtinere tenetur. Secus autem in baptismo; qa illud est sacramẽtum salutis, & necessitatis, ideo illud cogitur retinere, ut in c. de Iudæis.

[1] Vt Lau. de hoc satis no. Goff. & Raynu. in suis summis, ut dixi sup. 45. dist. de Iudæis, ibi uideas, & not. ext. de ba. maiores. §. ult.

a ¶ Inuitum, inf. 23. q. 4. ca. dis, licet tibi contra, inf. 1. q. 6. sicut is. & cõtra, & if. 7. quæst. 1. c. scias. 2. C. de episc. & cler. l. si quemquam cõtra. Sed dico, ꝙ semper ab initio debet esse inuitus, ut dixi if. 8. q. 1. in scripturis Io.

2 Vbi de hoc plene habetur.

Honoratus.] CASVS. Archidiaconus Honorat⁹ cõtradicebat episcopo Natali, ne sacra uasa cõsanguineis daret, propter quod, ut eũ callide degradaret, uolebat ipsum inuitum cõpellere ad sacerdotium, quod antecessor Greg. prohibuit sibi ꝑscripta ad supplicationem dicti archidiaconi, ipse uero contemnes eius prohibitionem, & etiam Gregor. Honoratum inuitum in sacerdotem ordinauit, & ab archidiaconatu eum eijciens, alium loco eius substituit, qui suis moribus obtemperaret, propter quod Honoratus conquestus est postea Greg. Gregorius uero cum sæpe citasset Natalem, ut Romã ueniret, & ipse sp cõtẽneret, commisit Antonino subdiacono, ut pergens in Saloniam moneat episcopum Natalem, quatenus Honoratum in archidiaconatu restituat: quod si facere contempserit auctoritate Apostolica primo ei usum pallij auferat, & si adhuc contumax fuerit, communione corporis, & sanguinis Christi priuetur.

b ¶ Salonitanæ.] Infra 93. dist. miratus.

c ¶ Sed causa ingratitudinis.] Qui alium propter odiũ, vel ingratitudinem nominat ad dignitatem, tenetur ei ad omne damnum, quod ei inde accidit. C. si propter inimicitias creatio facta sit, l. prima, lib. 10.

d ¶ Honorem. Nam dicit lex. ꝙ ex quo quis promouetur ad maiorem dignitatẽ: amittit priorẽ. C. de primicc. l. 1. lib. 12. Et est arg. ff. ad municip. l. municeps.

e ¶ Conscius.] Arg. ꝙ qui uocatus non uenit, hoc ipso uidetur diffidere de causa. 11. q. 1. Christianis. 3. q. 9. decernimus.

f ¶ Tot scriptis.] Arg. hic ꝙ nemo puniendus est pro prima contumacia. 92. distin. cap. ult. & 84. dist. c. 1. sed fieri debet prout canon. dicit. 32. q. 4. forte, quod non est uerum, ut dixi. 4. quæst. 5. quisquis [3]. In hoc conueniunt T. Hug. & Lac. ꝙ puniri dẽt in expensis citatus si in prima cita-

Contumacia prima an faciat aliquẽ puniri.

3 In glos. sed obijcitur ibi uideas propter id quod sequitur.

Neque enim talia potuissent fieri sanitate consilij. Nolumus exaggerare, quod gestum est, ne cogamur iudicare, quod dignum est. Nam priuilegiũ meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, *& infra*†. ¶ Denunciamus autem, quòd si post hac quidquam tale præsumpseris, & aliquem seu episcopum, seu presbyterum, seu diaconum, inuitum [a] facere fortè credideris; ordinationes tibi Rauennatis ecclesiæ, vel Aemiliensis noueris auferendas.

11. q. 3. cap. priuilegium.
25. q. 2. c. denunciamus autem.

† Concor. tex. in l. qui sint ff. de neg. gest. & in l. Iudæos. C. de pa. sacri. & temp.

Item Gregorius Antonino subdiacono, lib. 2. epistol. sextadecima indictione X.

¶ De eodem. Cap. VIII.

Honoratus archidiaconus ecclesiæ Salonitanæ [b] à sanctæ memoriæ decessore meo, missa supplicatione popoſcerat, vt ab antistite suo inuitus prouehi ad fortioris gradus ordinẽ contra morẽ nullatenus cogeretur. Hoc enim fieri sibi nõ prouehendi gratia, sed causa ingratitudinis [c] perhibebat. Pro qua re tũc iam sanctæ memoriæ decessor noster scriptis suis Natali fratri, coepiscopoque nostro interdixerat, ne prædictum Honoratum archidiaconum inuitum proueheret, neve dolorem conceptæ ingratitudinis diutius in corde retineret. Cumq; & à nobis hæc idem summopere fuerint interdicta; non solum mandata Dei negligens, sed & scripta nostra cõtemnens, præfatum archidiaconum quasi ad fortiorem honorem [d] prouehens conatus est arte callida degradare. Vnde actum est, vt eo de archidiaconatus loco summoto, alium asciſceret, qui eius obtemperare moribus potuisset. Quem Honoratum archidiaconũ arbitramur antistiti suo aliunde displicere non potuisse; nisi, quòd, cum vasa sacra suis dare parentibus prohibebat. Quam causam, subtili voluimus, & tũc sanctæ memoriæ decessor meus; & nunc ego indagatione discutere; sed ipse suorum sibi actuum conscius [e], personam ad iudicium postposuit, destinare. Proinde experientiam tuam præsentis præcepti auctoritate duximus fulciendam, quatenus conueniens in Salona, Natalem fratrem, coepiscopumq; nostrũ saltẽ tot scriptis [f] admonitum studeat adhortari, vt supra memoratum archidiaconum in suo statim loco suscipiat

Ans. l. 7. c. 75.

ma citatione non veniat, licet ius ei concedat trinam citationē: vt 24.q.3.de illicita.& C.quomodo & qñ iudex. Auth. qui semel. nec dicitur antea contumax quantum ad excommunicationem, 1 vel missionem in possessionem: puniri tamen debet in expensis, si in prima citatione

1 Arg. contra infra 24. q.4. si quis. de potentib. vbi de hoc.

contemnens promoueri, doleat minores sibi esse plates in ordine, & præbenda: & sic de nolente fiat volēs.

CONsuluit. CASVS. Victor episcopus consuluit Gelasium quid esset sibi faciendum, cum diaconi sui pro utilitate & necessitate ecclesiæ, promoueri in sacerdotes cōtemnant: q rñdet dicēs, q inuiti cōpellendi non sunt: sed debet acolythos, & subdiaconos (si digni sūt) in psbyteros ordinare, eis maiora beneficia assignando, ut hac ratione cōstricti & honorē quærant, & quæstum.

Quòd si facere hoc contumaciter, vt consueuit, forte distulerit, vsum ei pallij, qui ab hac sede cōcessus est, ex auctoritate sedis Apostolicæ interdices † a. Quem si etiam amisso pallio adhuc b in eadem pertinacia perseuerare perspexeris; dominici quoq; corporis & sanguinis eundem antistitem participatione priuabis.c

† al. contradicito.] orig.

Adhibenda est etiā disciplina, qua nolentes promoueri ad sacros ordines, ad obedientiam episcopis suis prouocentur. In minoribus si quidem ordinibus constituti paulatim per singulos gradus sunt prouehendi, vt contemnētes suis obedire episcopis, doleant sibi esse prælatos, quos prius habebant subiectos.

† al. episcopo Alexandrino.

Vnde Gelasius scribit Victori episcopo.

¶ Cum maiores ordinari contempserint, de minorib. promoueantur ordinibus.

Ansel.l.7.ca.101. Iuo p.6.ca.106. Poly.l.2.tit.31.

COnsuluit dilectio tua de suorum promotione clericorū, perhibēs, quòd diaconi ad presbyterij gradū (quo ecclesiam tuā memoras indigere d) venire detrectant. Quapropter qa inuitos fieri ecclesiastica moderatio, grauitasque non patitur; vt ex nolentibus fiant volētes, ordinatio illa potest perficere; † si † quos habes uel in acolythis, vel subdiaconis maturiores ætate, & quorum sit vita probabilis, hos in presbyteratū studeas promouere, vt qui in suis ordinibus proficere noluerint, reddātur suis inferioribus, post, minores †; ipsaque commoda e presbyteri propensius, f quàm diaconi consequantur, vt hac g saltem ratione h constricti & honorem, quem refugerant, appetere nitantur, i & quæstum.

† al. proficere.
† al. quia scilicet si quos.
Iuo p.6.ca.43.
† al. posteriores.

d ¶ Indigere.] Hoc verbum tēperat H. ita q sonat in vtilitatem, non in necessitatem. Dicitur. n. quis indigere eo qđ bonū & vtile est sibi habere. si enim necessitas esset, cōpelleret per subtractionē beneficij vel officij. sup. ea. c.3.4. & 5. licēt sit arg. cōtra su. ea. cporū. ex. de æta. & qual. quęris s̄m quàm potes soluere canones istos. illa tñ loqtur de his q hñt plura bñficia, prout ipsa litera dicit, & quod ibi dicit, priuabis, dic parte stipendiorū, nō cibus. Io. qđ quid dicatur: illi decret. qui stabis. B.

e ¶ Commoda.] Nā exhortatione pmiorum, &c. ff. de iusti. & iur. l. 1. & 23. q. 4. c. vlt. Ioan.

Presbyteri plus in decimis habeāt quàm diaconi.

citatione non venit. 2 ff. si quis ius dicenti nō obtemp. l. vna. & ita in publico conuentu responderunt Ia. T. & H. Et est arg. contra H. sententiam, quam not. 4. q. 1. in summa. Nam si post contumaciam infamis esset, non retineret ecclesiasticam dignitatem. C. de digni. l. 2. lib. 12. extra de excess. prælato. inter.

2 Adde ad hoc Bar. & Bald. & Alber. de Rosa. in l. sācimus C. đ iuridic.

a ¶ Cōtradices.] Attende archiepiscopum à subdito excommunicari posse. & eiusdem censuræ similitudine posse deponi illius auctoritate personę, à quo fuit destinatus, vt 2. q. 6. si episcopus Bar.

b ¶ Adhuc.] Arg. q crescente cōtumacia debet crescere & pœna. ff. de inter. & releg. relegatorū. Et iste ordo est seruandus, cum aliquis punitur pro contumacia, ut post admonitionē suspendatur, secūdo excommunicetur, tertio deponatur, quarto curiæ tradatur, ut 23. q. 4. fortè. in fi. 34. dist. quorundā. Sed si pro crimine quis punitur, tunc primò deponitur, postea excommunicatur, vt 81. dist. dictū. extra de iud. cum non ab homine. 3

Contumax quo ordine punitur.

c ¶ Priuabis.] idest, priuatum esse ostendes: nam eo ipso, quòd contumax erat, priuatus erat. uel priuabis quo ad hoc, vt possit vitari ab alijs in sacramentis.

3 Vbi de hoc, & ext. de test. cog. cum super.

ADHIBENDA EST. CASVS. Supra in c. placuit. & sup. c. si qui. ostensum est qualiter in tempore necessitatis volens promoueri sit puniendus. Nunc uero docet Gratianus. q si est vtilis ecclesiæ, & non vult pmoueri qualiter puocetur, ut episcopo suo in hoc obediat. Dicat enim, q minores paulatim sunt promouendi: ut

f ¶ Propensius.] Sed quomodo hoc pcedet, ubi pbendę omnes æquales sunt, potest dici quod decurrentur præbendæ eorum. Vel dic consequantur spe, non re.

f ¶ Propensius. Est hic argumen. de iure cōmuni plus presbyteros, quàm diaconos de oblationib. & decimis debere habere. argumen. 32. dist. præter hoc, qđ uerum est: sed de specialitate quandoque aliter fit. 1. q. 2. cap. ult.

ADDITIO. De hoc etiam not. 1. q. 2. c. ulti. ubi uideas. 16. q. 7. c. 1. Archid.

g ¶ Vt hac.] Hic, ut consecutiuum est. 1. q. 1. quisquis. si enim esset causatiuum, simoniam cōmitteret, qui pter quæstū Deo seruiret. Deo enim propter Deum seruiendum est principaliter, vt 8. q. 1. sunt in ecclesia. & 1. qō. 1. non est. & si esset causatiuum, uideretur eos inuitare ad inuidendum alijs. Item argum. beneficium sicut priuilegium quandoque concedi. 4 alicui odio alterius.

Deo pter Deū est seruiendum.

4 Dic quod hoc totum, ideo est, qa habetur respectus ad vtilitatē ecclesiæ: alias in odium alterius nō esset priuilegium conferendum alicui. C. đ sta. & ima. l. fin. Argum. ff. ad T. b. si cum ad her. ff. de admi. tut. im pub. 1. §. tēpus Ioan. de Fan.

h ¶ Ratione.] Graue enim uidetur, quòd plus detur socio q sibi etiam fratri. C. de bon. qua lib. cū oportet. 1. responsio nec de eadem societate debet vnus plus quàm alius consequi. ff. pro soc. verum. §. si cum tres. nec est alicui conferēdum unde alij scrupuloso corde moueantur, ut 16. q. 7. c. 1.

i ¶ Nitantur.] Argu. qòd fit quandoque secundario quod principaliter fieri nō potest, ut hic, & ff. de postula. l. 1. §. pen. & ult.

TEmpus autem.] Hæc distin.diuiditur in quinque partes: in quarum prima dicitur, quod die Dominica, & hora tertia, & ieiuni debent episcopi, & consecrari quocunq; tempore: & hoc probat per c. seq. Secunda ibi: [Tempus autem.] Tertia ibi, [Ceterorum.] Quarta ibi, [Quod die.] Quinta ibi, [Ordinationes. Io. de Fā.

CASVS. Ostēso qualiter. & à quibus sit clericorum ordinatio facienda, nunc ostendit Grat. quo tempore sit ordinatio facienda. Et primo de ordinatione epōrum, postea de ordinatione cætero rū explicat, & dicit hic, ꝙ in consecratione epi certum tēpus non eligitur: dūmodo in die Dominica, & hora tertia, & ieiunātibus fiat, vt ꝫ. ea. c. 1. Cæterorum vero ordinationes fiūt in certis tēporib. vt ꝫ. ea. c. vlt.

a ¶ Tempus autē.] Hic depingit 75. dis. I qua agit magister de cōsecratione episcoporum, & de tēporib. ordinationū. subiungit etiā de ordinatione aliorū clericorū. Debet aūt ordinatio episcoporū fieri hora tertia, die Dominica. ꝫ. ea. c. 1. & cap. quod die. cęterorum vero in sex partibus anni. scilicet in quatuor temporibus, & in subbato mediæ hebdomadæ quadragesimæ, & in sabbato sancto infra ea. c. ult. extra de temp. ordi. c. 3. & 63. dist. literas.

stantia vnctio ipsa, de qua magis videtur, ꝙ sit de substantia. immo si omissa est, suppletur, ext. de sacra auct. c. 1. in princ. Alij tamen dicunt omnia ista esse de substantia: arg. 23. dist. quorundam præter tempus: vel horam, quia quocunque tpe, ordinatur, recipit ordinem. arg. ext. de elec. ꝙ sicut ubi idē dicitur.

secundū Hug. & Lau. cuius fuit glo. iste. de hoc plenè not.

DISTINCTIO LXXV.

TEmpus autem [a] consecrationis, sicut in ordine Romano habetur, ad episcopi benedictionem non eligitur [b]. Omni enim tempore [c] benedicuntur; dummodo ieiuni, & hora tertia benedictionem accipiant.

Vnde Anacletus Papa scribit ad episcopos Italiæ, epist. 2. in princ.

¶Ordinatione episcoporum qua hora fieri debeant. Cap. I.

ORdinationes [d] episcoporum auctoritate [e] Apostolica ab omnibus, qui in eadem fuerint prouincia, episcopis sunt celebrandæ. Qui simul cōuenientes scrutinium [f] diligenter agant, ieiuniunque cum omnibus celebrent precibus, & manus [g] in sanctis Euangelijs, quæ prædicaturi sunt imponētes, Dominica die, hora tertia [h] orantes, sacraque vnctione, exemplo † [i] prophetarum, & Regum capita eorum, more Apostolorū, [k] & Moisis [l] vngentes; quia omnis sanctificatio [m] constat in spiritu sancto: cuius virtus inuisibilis, sancto chrismati [n] est permixta; & hoc ritu solennem celebrent ordinationem.

sup. dist. 64. ordinationes episcoporū. Burch. l. 1. c. 15. Iuo par. 5. c. 69. Ans. l. 6. c. 53. Pann. l. 3. c. 12. Poly. l. 2. tit. 6. De prophetis. 3. Reg. 15. De Moyse Exo. 29. De regibus. 1. Regum. 10.

† *al. prophetarum exemplo regum capita perungentium, ex more, &c.*

2 *Tempus autem cōsecrationis, trium mensium spatio clauditur: vltra quod, nisi necessitate cogente, episcoporū*

b ¶ Non eligitur.] Id est, non electum, vel determinatum in canone.

c ¶ Omni enim tempore.] i. omni mense, uel septimana similiter restringitur de consec. dist. 4. omni tempore: ibi exponitur, id est, omni anno.

ADDITIO. De hoc etiam no. 31. dist. tenere. Archi.

ORdinationes.] CASVS. Anacletus docet in hoc c. quod ordinationes, id est, consecrationes episcoporum debent fieri ab omnibus comprouincialibus episcopis die Dominica, & hora tertia, sacra vnctione interueniente, exemplo prophetarum, & Apostolorū, & Moy. Nam Samuel inunxit Dauid & Helisæus Iehu Regem. Apostoli Iacobum, & Moyses. Aaron.

d ¶ Ordinationes.] CASVS. Ostenditur a quibus, qualiter, qua hora, qua die, episcopus debeat ordinari.

e ¶ Auctoritate.] Generali. extra de elect. cum in cunctis 16. q. 1. cunctis.

f ¶ Scrutinium.] Id est, examinationem, de qua habes dist. 23. qui episcopus.

g ¶ Manus.] Duo ponent super caput consecrandi codicem Euangeliorum: tertius fundet benedictionem: alij omnes ponent manus super caput eius ut 23. dist. epīs.

h ¶ Tertia.] Multiplex est ratio de hora tertia: quia debet tunc Missa publicè celebrari: ut de consec. dist. 1. nocte. sine qua Missa non potest consecrari: quia nec ecclesia sine Missa consecratur: de consecr. dist. 1. oēs. licèt quidam dicant contra. ꝙ scilicet non sit de substātia cōsecrationis: quibus ego assentior, 1 quia non est de substantia [illegible] arg. inf. 77. dis. subdiaconus. extra de temp. ord. sane. nā qñque citius, qñque tardius Missa celebratur. Itē ideo est facienda consecratio hora tertia: quia Spiritus sanctus in igneis linguis hora tertia, &c. de cōsec. dis. 1. nocte. quorum loco succedunt epī, 21. di. in nouo. & quia hora illa dominus est crucifixus, ut ibidem dicitur. & tali hora Apostoli consecrauerunt Paulum, & Barnabam, &c. infra ead. quod die.

i ¶ Exemplo.] Quia Samuel inunxit Dauid, & Saulem; Helisæus Iehu in Regem Israel.

K ¶ More Apostolorum.] Qui inunxerunt Iacobum. supra 66. dist. porro.

l ¶ Et moisis.] Qui inunxit Aaron, & filios eius. 21. distinct. §. 1.

m ¶ Sanctificatio.] Id est, omnis unctio sanctificans & efficax est. 2 a Spiritu sancto. Et sic patet, ꝙ in collatione sacramenti confertur gratia: & illa gratia inuisibiliter operatur. 1. q. 1. multi, & si sacramentum aliquod confertur digno, tunc corroborat uirtutem priorem, ut de consec. distinct. 5. nouissimè, & augetur in eo gratia de consec. dist. 4. non ex quo. Sed si sacramentum cōfertur indigno, solum sacramentum recipit, & illud recipit ad sui malum: sed non recipit rem sacramenti. Hæc materia optime tractatur, extra de sacra unctio. cum uenisset.

n ¶ Chrismati.] Et ita chrisma est sacramentum: quod concedo, sic & aqua. 1. q. 1. detrahe. &c. multi.

TEMPVS. Hæc est secunda pars dist. in qua dicitur, ꝙ ecclesia episcopalis ultra tres menses uacare non debet; & postquam electus fuerit usque: ad alios tres menses consecratur. interim ecclesia per œconomum gubernatur. & hoc probat per c. seq. Ioan. de Fan.

Episcoporū consecratio fit hora tertia.

Ecclesia potest sine Missa cōsecrati.

1 Et bene secundū Hug. & Lau. cuius fuit glo. iste. de hoc plenè not. ext. de elec. ꝙ sicut ubi idē dicitur.

Samuel inunxit Dauid.

Gratia confertur i collatione sacramenti.

2 Id est hēt esse constās & efficax a spiritu sancto significat. n. gratiā, q̄ a spiritu sancto est, nec talis effectus. i. significatio vnctionis pt esse aliquid in aliquo, nisi à spiritu sancto ueniat: quia gratia sibiit unctioni. hoc est a spiritu sancto. Hug.

CASVS. Supra dictum est qua die: & qua hora debet episcopus consecrari. nunc autem dicit intra quod tempus à tempore electionis & confirmationis debeat consecrari. Et dicit Gratianus, quod intra tres menses, nisi per necessitatem differetur.

b ¶ Necessitas.] Propter quam quisque posset differri per totam vitam electi, maximè confirmati, vt si vitietur in corpore argu. extra de elect. cum in cunctis, licèt sit arg. contra. extra de æta. & quali. c. 1. vel si non reperiretur idoneus in ecclesia, nisi in minoribus ordinibus, vt 3.7. q. 1. constitutū. sup. d. 61. Osius. 28. d. de Syracusanæ.

Quo- *consecrationes post electionem differri non licet. Vnde Chalcedonensi concilio, c. 25. legitur*

Vltra tres menses non differratur episcoporum ordinatio. Cap. II.

Poly. l. 2. tit. 10. Burch. l. 1. cap. 24. Ans. l. 6. cap. 40. Iuo p. 5. c. 135.

QVoniam quidā metropolitanorū, sicut ad nos perlatū est, negligunt creditos sibi greges, & differunt ordinationes facere episcoporū; placuit sanctę synodo intra tres [a] menses fieri ordinationes episcoporū, nisi fortè inexcusabilis necessitas [b] coegerit tēpus ordinationis † amplius protelari. Si autem quis α episcoporum [c] hęc non obseruauerit, ipsum debere ecclesiasticæ cōdemnationi subiacere; redditus verò eiusdē vidnatæ ecclesiæ integros reseruari apud œcononum [d] eiusdem ecclesiæ placuit.

† ἀτῆς ἀναβολῆς.

α ¶ Si autem quis.] *Sic est in prisca versione. Graecè est*: εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσοι ὑποκεῖσθαι αὐτὸν (al. αὐτῷ) ἐκκλησιαστικῷ ἐπιτιμίῳ *qua alter interpres vertit.* Quod si hoc minime fecerit, correptioni ecclesiasticæ subiacebit. *De metropolitano enim loquitur.*

c ¶ Episcoporū.] Vel metropolitanorū, vel electorū, q episcopi sūt destinatione. cōtra vtrosq. n. pena est statuta 100 dist. quoniam.

d ¶ Apud œconomū.] de hac materia dixi inf. 12. q. 2. illud.

CÆTERORVM. Hæc est tertia pars huius dist. in qua dicitur, q ordinationes clericorum non debēt fieri nisi congruo tempore. Icā. de Fan.

3 *Cæterorum verò ordinationes non nisi in temporibus certis, & diebus, maxime sacerdotum; & leuitarum fieri debent; vespera videlicet sabbati, vel mane diei Dominicæ continuato ieiunio.*

CASVS. Supra dictū est, quo tempore ordinentur episcopi. Nunc vero docet Gratianus quo tempore cæteri debeant ordinari. Et dicit, quòd certis tēporibus, scilicet sex, s. in quatuor temporib. anni, & in sabbato sancto, & in sabbato, qd est ante Dominicā de passione Dñi, vt inf. eo. ca. vl. Minores etiam ordines possunt cōferri in die Dominica ab episcopis, vt extra de tem. ordi.

Vnde Zepherinus Papa scribit ad episcopos Aegypti, epist. 2.

¶ Ordinationes presbyterorum, vel leuitarum qua hora fieri debeant. Cap. III.

¶ Casus seq. cap. planus est.

Poly. l. 2. ti. 28. Ans. l. 7. cap. 43. Burc. l. 2. cap. 3. Iuo p. 6. c. 23. & 47.

ORdinationes [e] presbyterorum, leuitarumque, tempore [f] congruo, multis coram adstantibus, solemniter agite; & probabiles, ac doctos viros ad hoc opus prouehite, vt de eorum societate, & adiumento plurimū gaudeatis.

ORdinationes.] e ¶ Leuitarum.] Hoc idem in subdiacono: nisi in Papa tātum. extra de temp. ord. c. 1. sed sin hæc decreta nōdum subdiaconatus erat sacer ordo. ar. inf. c. e. pœn. 60. dist. c. fi.

Item Leo episcopus Dioscoro Alexandrino episcopo, epist. 79. c. 1.

¶ Presbyteri, & læuitę qua hora ordinandi sunt. Cap. IIII.

f ¶ Tempore.] Et in maiori ecclesia, vt arg. 3 d. 67. relig. & arg. 24. dis. c. vlt. minores autē ordines, vbi, & qñ libuerit pōt episcopus cōferre, vt extra eo. c. & omnes simul si consuetudo habeat hoc in prouincia, extra de eo qui fur. or. rece p. eum H. lator.

Polyc. ibidem. Ans. l. 7. cap. 44. Iuo p. 6. c. 71.

QVòd à patrib. nostris propensiore cura nouimus esse seruatū, à vobis quoque volumus custodire: vt nō passim diebus oīb. sacerdotalis, vel leuitica ordinatio

† Al. idē in fri quantū plena est.

QVoniam.] CASVS. Duo dicuntur in hoc c. Primum est, q nullus archiepiscopus differat ordinationes episcoporum ultra tres mēses. nisi necessitas compulerit amplius protelari. Secundum est, q redditus viduatę ecclesiæ debent esse in potestate œconomi, donec episcopus eligatur, & confirmetur.

a ¶ Tres.] vsque ad tres menses sit electio. 50. dis. postquam. & vsque ad alios tres menses consecratio, vt hic dicitur, & 100. dist. quoniam.

Electio dēt fieri intra trimestre.

QVòd à patrib.] CASVS. Quæsiuit Dioscorus Alexandrinus patriarcha à Leone, verum indifferenter omnib. diebus sacri ordines possint, vel debeāt conferri. Et respondet q nō: sed tantum post diem sabbati, & post exordia noctis, quæ lucescit in prima sabbati, vel in Dominica in mane continuato ieiunio sabbati vsque ad diem Dominicam, in quibus, idest intra

sacramenta ab extraneo recipere posset vel de poen. dist. 6. placuit. de consecrat. dist. 2. tribus. nec peregrinari potest laicus sine licentia episcopi. de consecra. dist. 5. non oportet.

a ¶ Eius episcopi.] Sic C. de offi. ma. mi. milites. vbi dicitur, φ sine licentia. Imperatoris, &c.

b ¶ A collega suo.] sed pone φ eum concedat. vbi di iste habere domic. lũ? Dic φ si vtrunq; beneficiũ retinet, vtrobiq; 1. ff. ad munic. l. Labeo. & l. assumptio. §. a viris prudẽtib⁹.

c EXtraneo clerico.] ¶ Commẽdatitijs.] inf. de consec. dist. 2. trib. extra de cler. pereg. ca. tuę. & 20. q. vl. cap. vl. & 19. q. 2. duæ. & C. de episc. & cler. si quis.

HOrtamur.] CASVS. In hoc ca. monet Augu. patronos, ne aliquẽ clericũ i suis ecclesijs eligant, nisi fuerit ordinatus ab epo, in cuius diœcesi sita e ecclesia: vel nisi recipiat ab eo p literas commendatitias. Sequẽs c. patet per se.

d ¶ Veniẽs.] Hoc verum est, cũ ille qui clericum presentat, laicus est: quia quãdiu idoneus est in suo epatu, non prestabit extraneũ. eps enim vndecumque posset præsentare, vt infra 16. q. 2. si quis episcoporum. 2

NVllum absq;.] e ¶ Peregrinorum.] Clerici peregrini large posũt appellari oẽs, qui non sunt de episcopatu ordinantis: siue sint clerici, siue laici: q, nulla talium debent recipi ab aliquo episcopo ad dignitatẽ, vel ordines, uel alia sacra ecclesiastica. supra ead. distin. per totũ, & specialiter. eo. tit. primatus, & hoc extra de cle. peregri. c. 1. & 3. & φ omnes tales dicantur peregrini, & extranei, est. arg. 3. q. 6. peregrina 6. q. 3. c. 1. & 2. Ignoti dicuntur quorũ origo, uita, & singularitas sunt ignota episcopo, non distincto. sint de eodem episcopatu vel alio. 24. d. quando. 24. distin. quiescamus. ver. si enim in clero, &c. Arg. 2. q. 7. querendum, ver. quorum vita, secundum Ra. & Gof.

DImissorias.] CASVS. Supra in proxi. distinctio. dictum est, qui clericus alienus sine literis dimissorijs, vel commẽdatitijs sui epi. & sine eius licentia recipi, non debet: ideo supponit hanc 72. dist. in qua ostendit, φ clerico non debet patere licentia sine litteris dimissorijs: quas episcopus non debet dare, nisi rogatus. Et casus omnes plani sunt.

f ¶ Di-

1 Ad hoc C. de incol. cives, l. 10.

scopi,[a] de cuius plebe est. Gratus episcopus dixit. Hæc obseruantia pacem custodit: Nam, & memini in sanctissimo concilio Sardicensi statutum; vt nemo alterius plebis hominem vsurpet: Sed si forte erit necessarius; petat a collega [b] suo & per consensum habeat.

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 13.

¶ Sine literis commendatitijs clericus extra suam ecclesiam non ministret. Cap. VII.

EXtraneo clerico, & lectori & extra ciuitatem suam sine commendatitijs [c] literis proprij episcopi nusquam penitus liceat ministrare.

Burc. l. 2. c. 139. Ansel. l. 7. c. 162. Poly. l. 4. tit. 31.

Item ex sermone S. Augustini ad populum.

¶ De eodem. Cap. VIII.

HOrtamur Christianitatem vestram iuxta sanctorũ canonum instituta, vt in ecclesijs a vobis fundatis aliunde veniens [d] presbyter non suscipiatur; nisi a vestræ fuerit ecclesiæ consecratus episcopo, aut ab eo per commendatitias literas suscipiatur.

Burc. l. 15. c. 30. Iuo p. 16. c. 31.

Item ex concilio Antiocheno, c. 7.

¶ Absque formata clerici peregrini non suscipiantur. Cap. IX.

Clerici de diœcesi sũt extraneis pferendi.

NVllum absq; formata, α quam Græci epistolam dicunt, peregrinorum [e] clericorum suscipi oportet.

α ¶ Formata.] *Græcè est.* μηδένα ἄνευ εἰρηνικῶν δέχεσθαι τῶν ξένων. *quod Dionysius vertit.* nullus peregrinorũ sine pacificis; idest commendatitijs suscipiatur epistolis, *atque ita Burc. & Ivo habent.*

2 Quod nota. extra de iure patr. significasti. sed quod supra dictũ est per Ioã. per oĩa a Laur. approbatur cuius fuit ista gl. & idẽ per oĩa sentit Hugo. & Io. de Fant.

DISTNCTIO LXXII.

DImissorias [f] verò literas episcopus; nisi rogatus non tribuat; sicut statutum est in synodo habita Romæ.

Vnde Leo Papa ait.

¶ Nisi eodem petente, nulli dimissoriæ literæ præstentur. Cap. I.

EPiscopus [g] subiecto sibi sacerdoti, vel alij clerico, nisi ab ipso postulatus, [h] dimissorias non faciat; ne ouis quasi perdita, aut errans inueniatur.

Ansel. l. 6. c. 128.

f ¶ Dimissorias.] Hic depingitur 72. dist. Dixerat supra magister, clericum sine commendatitijs literis sui episcopi non esse recipiendum: nunc ostendit, φ episcopus non debet eas dare nisi instanter rogatus.

g EPiscopus.] ¶ Nisi ab ipso.] .f. qui eum habere desiderat, & postulat, sicut cum quis transit in familiam alterius. vt. ff. de adop. l. 2. sic supra 70. d. c. 2.

Concedẽda sunt quædã cum instantia.

h ¶ Postulatus.] Sunt enim quædam, quæ non conceduntur

Item ex concilio Carthaginensi 3.c.21.

¶ De eodem. Cap. II.

Burc.li.2.c.42. Iuo p.6.c.149.

CLericum [a] alienum, nisi concedente eius episcopo, nemo audeat vel retinere, vel promouere in ecclesia sibi credita, Clericorum [b] autem nomen etiam lectores, & psalmistæ, & ostiarij retinent.†

† al. retineant.

Item ex concilio Mileuitano, c.15.

¶ In vna ecclesia ordinatus, in alia non suscipiatur.† Cap. III.

† al. teneatur.

Conc. Africanum. cap.57.

PLacuit, vt quicunque in vna ecclesia, vel semel eligitur; [c] α ab alia ecclesia ad clericatum non teneatur.

α ¶ Eligitur. *In cõcilio Mileuitano est*, vel semel legerit; *itemque in concilio Cartaginensi Græco, c.92.* καν ἅπαξ ἀναγνῶ *In Africano autem c.57.* vel semel suscepto officio legerit.

dicatur nisi cum instantia, vt pallium. 100. distin. prisca & apostoli, 2.q.6. post appellationem benè accedit ad hoc, quia qui præest, parcissime debet commeatum dare. ff. de re milit. officium.

a CLericũ.] ¶ Episcopo.] Sic C. de emãcip. iubem⁹.

b ¶ Clericorũ autẽ.] sup. dist.21. cleros. ergo & qui eos verberat, incidit in canonem. 17.q.4. si quis suadente.

c PLacuit.] Eligitur. Arg. ex electione ius acq̃ri. [1] quidã tñ dicunt contrariũ, & exponunt, semel. i. perfectè, ita q̃ confirmatus sit, arg. extra de off. de leg. in literis. & etiã si nondum est trãslatus, vt est arg. ff. de dona. qui saxum.

1 Quod dic. vt no. 63. distin. quãto. & 16. q. 7. cont. sancto rum ibi lo. itelligit hoc ca. in nominatione. Acquiri, dic vt in ele. 1. vt lite pend.

DISTINCTIO. LXXIII.

Ex Attico ad finem concilij Chalcedonensis. Ans. l.6.c.121. Iuo p.6.c.433.

QValiter verò commendatitia, vel dimissoria, seu formata epistola facienda sit, videndum est. Debent namq́, literæ Græcæ interponi in ea epistola, & nõ sine causa. Græca enim elementa literarum, numeros etiam exprimere, nullus qui vel tenuiter Græci sermonis notitiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis epistolis canonicis, quas mos Latinus formatas vocat, aliqua fraus falsitatis temere præsumeretur, hoc à patribus cccxviij. Nicææ congregatis saluberrime inuentum est, & cõstitutum; vt formatæ epistolæ hanc calculationis, seu supputationis habeant rationem, idest, vt assumantur in sui supputatione prima Græca elementa Patris, & Filij, & Spiritus sancti, hoc est π, υ α: quæ elementa octogenarium, & quadringẽtesimum, & primũ significant numerum. Petri quoq́; Apostoli prima litera, idest, π, quæ numerũ octoginta significat: eius quoque, qui scribit, episcopi † prima litera cui scribitur, secunda litera; accipientis, tertia litera ciuitatis quoq́; de qua scribitur quarta, & indictionis, quæcunque est illius † temporis, numerus assumatur. Atque ita his omnibus Græcis literis, quæ, vt diximus, numeros exprimunt, in vnum ductis, vnã, quæcumq́; fuerit collecta, summam epistola teneat: hanc qui suscipit, omni cum cautela requirat expressè.† Addat præterea separatim in epistola etiã nonagenarium, & nonum numerum, qui secundum Græca elementa significat ἀμήν.

† al. epistolam.

† al. id.

† al. extrassam.

QValiter.] CASVS. Hic intitulatur 73. dist. quæ in scholis non legitur: quia ea quæ ibi continentur, in desuetudinem abierunt: nec modo locum habent: ibi eñ continetur qualiter & quibus literis vel Græcis, vel Latinis formatæ debent fieri: sed hunc non sic fiunt. & ideo quia in ea nulla vel modica vtilitas continetur, ideo membranas occupare nõ debet. 19. dis. si Romanorum. Quæ-

¶ Exemplar formatæ epistolæ, quæ in Nicæna synodo à cccxviij. Patribus facta est. Cap. I.

Burc.li.2.c.227. Iuo p.6.c.434. simile quidam multoq. magis. c.435. Matt.10. Rom.12.

IN nomine Patris, π. & Filij, υ. & Spiritus sancti. α. π. Vualterio Spirensi episcopo. Ego Burchardus sanctæ Vuormaciensis ecclesiæ deuotus, gregis Christi famulus, in Deo vero summæ fælicitatis beatitudinẽ. Cũ sancta catholica ecclesia prompta sit sequi documenta Euangelica; q̃ dicũt: Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, accipiet mercedẽ prophetę: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet; &c. & Apostolus iubeat hospitalitatem sectari, & necessitatibus sanctorum virorũ cõicare;

tamen

tamen propter eos, qui cauteria tam habent suam conscientiam, dicentes se esse simplices, cũ sint astutia diabolica repleti; & ꝓ opere pietatis, dicũt, se de loco ad locum trãsire, cum sint, sua malitia faciente, fugitiui: & dicũt, se esse ministerio sacro insertos, cum nõ sint; statutũ est a sanctis patribus, neminẽ clericum alienum, & ignotum recipi ab aliquo episcopo, & inthronizari in sua ecclesia. nisi habeat a ꝓprio episcopo epistolam, quæ in canonibus nominatur formata. Ideo notum facimus fraternitati † vestræ; ꝙ præsens frater noster harum literarum portior nomine Hermannus, † non pro sua nequitia expulsus est à nobis; sed postulãtibus fratribus, eo quòd ex familia nostra fuit, & noster baptizatus, fecimus ei libertatẽ receptã in † cornu altaris canonicè, & ordinauimus eum ad gradum ꝑsbyterij. Cui ẽt has dimissorias, siue commẽdatitias literas facimus: & eum ad vestram dilectã fraternitatẽ dirigimus, vt in vestra parochia sub vestro sacro regimine, & defensione cõsistere valeat. Ego, inquam, Burchardus humilis episcopus in nomine Patris, † & Filij, & Spiritus sancti, & in vnitate sanctæ ecclesiæ, in qua Petro datũ est ius ligãdi, atq; soluendi, absoluo Hermannum ꝑsbyterum de ciuitate Vuormaciensi indictione x. & licentiã do vobis intronizandi eum in quacumq; ecclesia vultis vestræ parochiæ. ¶ Hanc ergo epistolã Græcis literis hincinde munire decreuimus, & annulo nostræ ecclesiæ firmare censuimus. Fraternitatẽ vestrã Christus nobis incolumen conseruet. α π.υ α π.β ι.ζ.ξ. ἀμὴν. Data Vuormaciæ Idibus Martij, anno Dominicæ incarnationis M X I I. Indictione X.

† al. paternitati.
† Ecmannus.] Burch.
† al. à
† al. Patris π & Filij υ & Spiritus sancti α.
Iuo par. 6. c. 434. simile.

α Conseruet.] *In hoc & sequenti capite ea tantùm sunt emendata, quæ exẽplarium auxilio restitui poterant. Cæterùm quæ hoc loco sequuntur, etiam apud Burchardum sunt deprauata. Facilè autem restitui possunt ex regulis initio distinctionis traditis, Quibus quidem regulis optime respõdet exẽplum ab Iuone allatum, par. 6. c. 435. si literæ in extremo 434. capitis positæ, ponantur loco earum quæ in ipso 435. afferunt. Addita enim illis dictione, ἀμὴν. resultat numerus ibi notatus idest IↃCCLXXVIII. Bene etiam procedet exemplum c. 434. si vbi nunc summa est 1539 fiat 1439. satis sit locum indicasse.*

¶ Incipit epistola formata à cccxviij. episcopis, & ab Attico constantinopolitanæ vrbis episcopo edita. Cap. II.

Ansel. li. 6. c. 121.

SAnctissimo in Christo fratri summa dulcedine charitatis amplectendo. A. illius ciuitatis episcopo, υ. illius ecclesiæ præsul perpetuæ beatitudinis optat in Christo salutem. π.υ.α.π. De cætero nouerit sancta fraternitas vestra, ꝙ iste clericus Hermannus nomine, nostra in parochia instructus, ac detonsus paruitatem nostram rogauit, quatenus illi commendatitias literas conscriberemus; quibus vestræ celsitudini commendatus sub tuitione vestri regiminis degere posset: cuius voluntati cõsentientes, secundùm canonicam auctoritatem literas ei dimissorias dedimus; per quas & ipsi cõcedimus, vt sub vestro magisterio diuinæ seruituti insistens suæ deseruiat vtilitati; & vobis licentiam tribuimus, vt, si dignum eum iudicaueritis, ad sacros ordines promoueatis. Commendatum ergo eum curæ vestræ, suscipite; & nostris ex partibus absolutum in vestrarum ouium numero custodite. Quas literas, vt vigore veritatis firmatæ, indubitàter à vobis suscipiãtur; literis Græcis; vt canonica docet auctoritas, confirmare sategimus. Sancta Trinitas vestram beatitudinem ad regimen sanctæ suæ ecclesiæ perpetualiter bene valere concedat. ἀμὴν, vel sic, ϛ (quę eandem summã exprimũt) indictione x. Cõtinet hęc formata epistola sũmã numeri MCCCXV.

† al. Mcccxx v.

† Y. Grę cam in nomine illius primam ponimus, quia Grę ci eam in quibusdam locis pro u, consonante ponunt; sicut est Δαβίδ & εὐαγγέλιον.

α ¶ Ab Attico] *Antea legebatur*, abbatibus. *Restitutus est locus; ex cõiectura (quod perraro factum est) quoniam euidenti ratione nitebatur.*

¶ β ἀμὴν.

Qvaritur.] Hæc dist. diuiditur in tres partes: in quarum prima probat magister, quod clerici non sunt ad ordines cōpellendi. Secunda ibi, [Sane.] Tertia ibi. [Verū.] Io. de Fant. CASVS. Supra in pluribus locis facta est mentio

dus ad ordines, vel honores suadente vtilitate, tantum cogitur secundum quod habes inf. ca. c. vlt. S. quod maiores sunt pluribus beneficijs honorandi, vt ibi dicet. Necessitate cogēte cogitur suspensione ab officio: inf. ca. si qui. & cap. placuit, in quo intelligo & priuationem beneficij. regulariter enim vno subtracto, & reliquū est subtractū, vt 81. dist. si qs amodo. Credo tñ quod debeat præcedere suspēsio ab officio, quasi quædam excōmunicatio: quam si contēnit, sequitur beneficij subtractio. vt 60. dis. innouamus. 23. q. 4. c. forte. Si vero, nec necessitas, nec vtilitas exigit, non est cogendus. & si episcopus eum cogat, videtur causa odij, & ingratitudinis eum cogere. inf. c. episcop. & c. gesta. Quidam tamen volunt remouere distinctionē de necessitate, & vtilitate arg. inf. ca. episcoporum. & dicunt, quod diuersi canones diuersas pœnas imponūt nolētibus promoueri: & est in arbitrio episcopi q̃ imponat. Aliter tñ soluit hæc contrarietas ext. de æta. & quali. quæris. Ioā. Quidquid dicat Ioan. decret. illa, quæris, dicit, quod cogi possunt, si vtilitas, vel necessitas exigat, per subtractionē officij & beneficij. & tūc dico utilitatem esse ecclesiæ, cum ille qui promoueri petitur, utilior est in officio quam alter, qui iam est promotus: & utile est plures esse in ecclesia in eodem officio. Necessitas est cum iam promotus non sufficit: uel non est aliquis promotus. B.

Officio subtracto subtrahi debet beneficium.

ß ¶ ἀμήν, vel sic, ϟϑ] *Addita sunt hæc ex aliquot vetustis exemplaribus, & vtrisque istis notis idem numerus nonagesimusnonus significatur. In codicibus verò impressis, vel nihil erat; vel dictio, amen, latine scripta; in qua nulla est numeri significatio.*

DISTINCTIO LXXIV.

† al. ordinari.

Qvaritur [a] de his, qui ab episcopis suis promoueri † contemnunt, an inuiti sint sublimandi, an non.

De his ita statutum inuenitur in concilio Aurelianensi 3. c. 7.

Annuæ suspensioni subiaceat episcopus, qui inuitum ordinare præsumit. Cap. I.

EPiscopus, qui inuitum [b], aut reclamantem [c] presumpserit ordinare, annuali pęnitentiæ subditus Missas facere non præsumat [d].

Item Gregorius Natali episcopo Salonitano, in primo lib. reg. epist. 19.

¶ Nullus promoueatur inuitus. Cap. II.

Poly. l. 2. tit. 33. Iuo p. 6. c. 169. † al. adducitur.

GEsta [e], quæ nobis in concilij vestri cōfecta secretario [f] direxistis, in quib. archidiaconus Honoratus addicitur, † plena esse cognouimus semine iurgiorū, cum

mentio de promotione clericorum. Sed quia clerici quādoque nolunt promoueri: ideo Gra. annectit hāc 74. d. in qua quæritur, an aliquis inuitus sit promouendus. Et hoc ordine procedit. Primo probat, quod clerici inuiti promoueri non debent, per duo prima. c. postea probat contrarium. deinde solutionem dat. inf. ca. §. verum.

Ordinandus est quis inuitus suadente aut utilitate aut necessitate.

a ¶ Quæritur.] Hic depingitur 74. dist. in qua quæritur an quis inuitus sit ordinandus: & præcise continetur in quibusdam ca. quod non, in quibusdam quod sic, vt scilicet de nolentibus sint volentes, cum ergo nec aliquis vult promoueri, nec necessitas vel vtilitas ecclesiæ exigant: non est cogendus. vt infra. ead. c. 1. & 2. si autem necessitas ecclesiæ hoc exigit, cogi. iuxta illud qd habes inf. e. c. 3. & 4. & 23. q. 4. displicet: si autē exigat vtilitas ecclesiæ, tunc debet cogi iuxta id quod habes inf. ea. c. vlt. 1. Hæc tamen distinctio videtur reprobari inf. ea. c. episcoporum. & extra de æta. & quali. ord. quæris. & ideo dici potest omnia hęc referendo ad arbitrium iudicis. Præterea quando dicis quod utilitas sit, & non necessitas? tunc dico utilitatem esse tantum, cum ecclesia indiget promotione aliquorum, qui nolunt promoueri, & tamen aliqui sunt in eadem ecclesia, qui promoueri possunt, vt inf. ea. c. vlt. Tūc autem dico necessitatem esse, quādo ecclesia indiget promotione aliquorū: nec alij sunt in ecclesia qui dignè possint promoueri, vt inf. ead. c. 4. Si vis d. singulare in distinctio. H. si quis sit promouēdus: dic qd promouēdus ad dignitatē cogitur per subtractionem beneficiorum. Alij dicunt, quod per attractionem etiā corporis ad ordines, vt inf. 1. q. 6. c. vlt. 7. quest. 1. in scripturis. 23. q. 4. displicet. si tamen sit semper inuitus, non cogitur. 20. q. 1. præsens. inf. ead. c. ubi. Inuitis enim nō dandi honores. ff. de decur. l. 2. & 3. §. ult. Sed promouē-

1 Vbi de hoc in gl. 1.

Honores nō sunt inuitis dādi.

B. Piscopus. CASVS. Dicitur in hoc ca. quod episcopus non debet promouere aliquem inuitum, uel reclamantem: quod si fecerit à celebratione Missarum suspensus, annuæ pœnitentiæ subiacebit.

b ¶ Qui inuitum.] Aliquo iudicio alio quàm uoce uoluntatem ostendente.

c ¶ Aut reclamantem. Voce uel signo. 50. d. si quis diaconus, quamuis enim esset inuitus: si nec uoce, nec aliquo indicio reclamaret, præsumeretur uoluntarius. 54. d. c. si seruus. aut reclamantem signo saltem. nam & per signa ita appareret uoluntas, sicut per uocē 2. 32. q. 5. nec solo. 30. q. 2. c. 1. & 2. Et sic no. differentiam inter inuitum & reclamantem, ut ff. de seru. urb. præd. inuitū.

Volūtas manifestatur signis & uoce.

d ¶ Nō presumat.] Nihilominus deponet. Vt inf. ca. ubi.

2 Ad idem ext. de spon. cum apud. Item adde Bal. in l. quāuis. C. de imp. & ali. subst.

GEsta.] CASVS. Natali. episcopus cum haberet archidiaconum suum exosum nomine Honoratum, quia contradicebat sibi, ne vasa sacra parentib. largiret: illum inuitum uno eodemque tempore in sacerdotem promouit: & ab archidiaconato remouit. Quod cum significatum esset Grego. & cum deprehenderet, quòd hoc malo zelo factum fuisset, reprehendit episcopum, dicens, quod sicut nemo compellitur promoueri inuitus, ita aliquis ab ordine non debet eijci sine culpa.

Indignus minoribus ad maiora non permoueat.

e ¶ Gesta.] Hoc cap. & c. Honoratus loquuntur de eadem materia: & idem est casus utriusque.

f ¶ Secretario.] Aliter sumitur 23. d. non oportet.

a ¶ Perso-

a ¶ Persona.] Arg. non debere promoueri ad maiora, qui minoribus indignus iudicatur arg. 24. q. 1. miramur. & d. 44. nulli liceat. ff. de Senatuscon. qui indignus, & cui interdicitur pomerium, & c. ff. de ser. export. cui pacto. ff. de interdict. & releg. l. relegatorum. §. vlt.

in quo casu minor maiori, vel posterior priori non est præponendus, nisi prior obedire contẽnat. Secunda pars loquitur de archidiacono iam promoto, qui si est nimis simplex, habebit tãtum nomẽ archidiaconatus, & alius quem episcopus elegerit præponendum, habebit administra-

vno eodemque tempore vna persona [a] nolens ad sacerdotij ordinem prouehitur, quæ tanquam [b] immerita a diaconatus officio remouetur. Et: sicut iustum est, vt nemo crescere [c] compellatur inuitus; ita censendum puto similiter, ne quisquam insons ab ordinis sui ministerio deijciatur iniustè.

In codice canonum.

Contra inuenitur in conc. Carth. c. 31.

¶ Qui ab episcopis suis promoueri contemnunt, a locis suis deijciantur. Cap. III.

In p. 6. c. 41.

SI qui α clerici ab episcopis suis promoueri contempserint; nec illic maneant, vnde recedere [d] noluerũt.

α ¶ Si qui.] *Verba huius capitis sunt titulus sequentis capitis.* Placuit. *qui est proprius canon trigesimusprimus concilij Carthaginensis in codice canonum, & apud Græcos.*

¶ De eodem. Cap. IV.

Burc. l. 2. c. 178. Iuo p. 6. c. 42. Ans. l. 6. c. 103.

PLacuit, vt quicunq; clerici, vel diaconi pro necessitatibus ecclesiasticarum † rerum non obtemperauerint episcopis suis volentibus eos ad honorem ampliorem in ecclesia sua promouere; nec illic ministrent in suo gradu, vnde noluerunt recedere.

† *ecclesiarum non obtemperauerint.*

β ¶ Pro necessitatibus.] *Græcè est*, διά τινας ἀναγκαστικὰς αἰτίας τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν. *Idest*, ob quasdam cogentes causas suarum ecclesiarum.

Item ex concilio Agathensi, c. 23.

¶ Posteriores prioribus episcopi non præponant. Cap. V.

EPiscoporum [e] ẽt, quorum vita non reprehenditur, posteriorẽ priori nullus præponat, nisi † forte superbia elatus, quod pro necessitate ecclesię episcopus iusserit, implere contemnat. 2. ¶ Sanè [f] si officium archidiaconatus † propter simpliciorem [g] naturã implere, aut expedire nequiuerit, illẽ loci sui nomẽ teneat, & ordinationẽ [h] α ecclesiæ, quem elegerit episcopus præponendum.

† *al. ne.*] orig.

† *al. archidiaconus.*

b ¶ Quæ tanquam.] id est, & illa. Arg. ꝙ cõtraria allegãs nõ est audiendus. 13. q. 2. quàm prępósterũ. de consecratio. dist. 2. reuera. 23. quæst. 7. capitu. 23. extr. de appellatio. solicitudinem.

Contraria allegans audiri non dẽt.

c ¶ Crescere.] Argu. ꝙ monachis, vel canonicis inuitis districtior vita nõ possit 1. imponi. ar. 15. q. 1. non est, & 20. q. 3. præsens. 10. 32. q. 1. integritas. B.

Monachis inuitis an districtio vita possit imponi.

1 Hoc assertiuè ponunt T. & B. ext. ne cleri. uel monach. relatũ, sed hoc dictum fortè uerum est in clericis nõ professis. Archid.

CONTRA. CASVS. Hucusque probauit, quòd aliquis non sit promouendus inuitus. mõ vult probare contrarium per quatuor sequentia cap.

SI qui.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Carthaginensi, quam pœnam debeat pati clericus, qui ꝓpter necessitatem ecclesiæ suæ ad maiores ordines recusat ascendere. Et respondet, quod debet remoueri ab officio illius ordinis, a quo recedere noluit. Idem est casus sequ. cap.

d ¶ Recedere.] Non quòd amittat, quis ordines inferiores, si promoueatur ad maiores: sed dicitur recedere quo ad executionem solennẽ, quia nõ ita solẽniter, exequitur quis inferiores ordines: vel recedit quò ad appellationem. Quod recedat a priore, est argum. 17. distinctio. qui de mẽsa. 93. distinct. c. in sancta. Sed (vt prædixi) recedit quo ad onus 2, non quo ad honorem argu. opti. ff. ad muni. l. municipes. Sed quid si se dicit criminosum, est ne ei credendum? videtur quòd non; quia mota iam sibi controuersia hoc dicit. arg. extra de testi. licet. extra qui maio. accus poss. cũ in tua. & cap. peruenit. Sed dic ei credendũ. extra de æta. & quali. quæris a nobis. Similiter si se dicit insufficientem, audiendus est. arg. inf. ead. epõrũ. aliàs si non auditur eius excusatio, pt appellare C. de app. ciues. & l. q ad ciuilia.

2 Onus unde nõ imminẽte necessitate non posset compelli in inferiori ministrare. Panc. c. 2. de ui. & ho. cle. Criminosũ se dicẽti an sit credẽdũ.

EPiscoporum.] CASVS. Quidam episcopi, vel prælati præponebant clericos posteriores tempore, vel ordine clericis prioribus: & ideo prohibitum fuit in concilio Agathen. ne hoc de cætero fieret, nisi in duab. casibus. scilicet si prior contemneret ordinari, vel nimis esset simplex, in quibus casibus ille minor præponetur, quem episcopus elegerit præponendum. Vel aliter, hoc ca. duas habet partes. prima loquitur de promouendo, nistrationem. Secunda pars incipit ibi, Sanè.]

e ¶ Episcoporum.] Sic construe. Nullus episcoporum proponat posteriorem priori, quamuis posterior sit de numero eorum, &c. Et nota secundum opi. H. ꝙ prior debet semper eligi, & de priori, vt dicit, sufficit ne malus existat, licèt posterior melior sit, vt inf. 75. d. c. vlt. Alij dicunt semper meliorem præferendum: etiam si posterior sit arg. 16. synodus. vers. prima.

Posterior in duobus casibus est priori præferendus.

f ¶ Sanè.] Hanc literam intelligunt quidam de promouendo, & etiam totum cap. & ita assignantur duo casus, in quibus posterior prefertur priori. s. cum renuit prior promoueri, vel cum est simplicior quàm esse debeat in officio ad quod eligitur. & tunc lege, ille. s. posterior, tenebit nomen loci sui, i. debiti sibi priori, vel debiti ratione prioritatis.

g ¶ Propter simpliciorem.] 7. q. 1. quia, & c. petisti. contra su. d. 20. Petrus, & d. 47. de Petro.

h Et ordinationem.] idest administrationem, & dicit Archid. s. dandi, & ita simplicitas impedit promouendum

Simplicitas promouẽdũ impedit.

1 Adde quis dicatur simplex no. in l. 1. in prin. C. de ædili. act.

dum 1. sed nõ deijcit iam promotũ. Si vis intelligere de iam promoto, dic ille scilicet simplex tenebit, idest, habebit honoré & dignitatẽ: qa non remouebitur, sed dabitur ei coadiutor, & hoc est, quod dicit, & ordinationem, idest, administrationem teneat ille, quem elegerit,

pæ, vt pristino loco restitueretur. Scribit ergo Papa Ioãni successori Maximiani, quatenus eum in pristinũ statum reducat, nisi iusta causa sit iratus contra episcopum & si est aliqua causa culpæ præcipit sibi, vt eam sibi insinuando manifestet.

a ¶ Et ordinationem.] *Quamuis in recentioribus conciliorum editionibus Coloniensibus legatur*, & ordinationi, ecclesiæ, quem elegerit episcopus, præponatur: *tamen in vetere Coloniensi, duobus Parisiensibus, & duobus codicibus conciliorum Vaticanis est eodem modo, atque apud Gratianum.*

Item Gregorius Ioanni episcopo Syracusano, lib. 11. epistola 34.

¶ In quo loco quisque ordinatus est, inuitus teneri non debet. Cap. VI.

† Adde tex. in l. iustitia. §. iuris præcepta. ff. de iust. & iur.

† al. venerandæ.

† al. contristationis.

QVorundam ad nos relatione peruenit, Cosmam, qui ex monacho monasterij sanctæ Luciæ à decessore vestro memorandæ† memoriæ Maximiano in ecclesia Syracusana [a] factus subdiaconus, atque à vobis postea in possessione, quæ Iuliana dicitur, presbyter est ordinatus, ita nimia tristitia, & loci qualitate [b] vehementer afflictũ, vt vitam sibi pœnam existimet, & contritionis † suæ fugam quærat auxilium. Et ideo [c], quia tales erga subiectos nostros [d] debemus existere, quales nobis, si subiecti fuissemus, nostros volueramus esse præpositos † magnæ benignitatis est, si eum in ecclesiam, vbi subdiaconi est functus officio, sanctitas vestra reducere atque illic presbyterum voluerit constituere cardinalem. Quod, & facere, quantum arbitramur, debebitis; si tamẽ nihil est, quod iustè cõtra ipsum animos vestros exasperet. Si verò aliqua culpa est, suis nobis hoc epistolis vestra fraternitas, vt scire possimus, insinuet.

3 *Verum illud Gregorij de his intelligendum est, qui non causa necessitatis, sed causa ingratitudinis callide ab episcopis suis promoueri quaeruntur, Illud autem Carthaginensis concilij de his intelligitur, qui nolunt obtemperare episcopis suis propter necessitatem ecclesiæ volentibus eos ad altiora promouere.*

Hanc distinctionem ex decreto Symplicij Papæ quilibet corroborare valet, qui scribens Ioanni episcopo Rauennati, epist. 2. ait inter cætera.

1 Secundum istã sententiã, vlt. videtur, ꝙ coadiutor nõ sit prælatus, & sic videtur contra, quod legitur, & no. extra de cle. egr. c. 3. vbi dicunt Tan. Gof. & B. ꝙ coadiutor est prælatus, ex quo habet curam animarũ ut ibi, & codẽ ti. tua. ibi latius vide.

Poly. l. 2. tit. 33. Ans. l. 6. c. 66. & 67. Burc. l. 1. c. 29. Iuo p. 5. c. 140. † al. electione.

¶ Non est aliquis inuitus ad episcopatum pertrahendus. Cap. VII.

VBi ista didicisti, quæ in fratrem, & coepiscopum nostrum Gregoriũ non dilectione† sed, inuidia perpetrasti? quem inexcusabili violentia pertrahi ad te passus es, atque vexari, vt ei honorẽ [e] tantũ, non per animi tranquillitatem, sed per amentiã, sicut dicendũ est, irrogares?

rit episcopus 2.

QVorundam.] CASVS. Maximianus episcopus Syracusanus ordinauit in ecclesia sanctæ Luciæ Cosmam monachum in subdiaconum. Postea Ioan. fecit eum presbyterum, qui successor Maximiani fuit, & posuit eum in possessione, quæ dicitur Iuliana, vbi ex loci qualitate, & tristitia affligebatur in tantum, vt vitam sibi pœnam existimaret propter, quod supplicauit Pa-

de quo conquestus est Papæ, quare Papa scribit archiepiscopo, & redarguit eum super hoc, & si de cætero talia fecerit, priuabit eum ordinatione Rauennatis, & Aemilien. Ecclesiæ. Nam priuilegium meretur amittere, &c.

e ¶ Honorem.] Hic patet, ꝙ licet, quis coactus ordinetur, tñ recipit ordinem, arg. 1. q. 1. quod quidam, & 45. dist. de Iudæis. Sed si absoluta esset coactio, tunc nullum reci-

a ¶ Syracusana. Quæ monachorum est, sicut, & Cantuariẽsis. Et ita nõ est argum. hic quòd monachus possit esse sæcularis canonicus: licèt eni possit esse prælatus, tamen non potest præbendam habere, quæ priuatæ est vtilitatis. H. contra sentit, vt dixi 63. distin. c. 2. & 16. q. 7 in nona.

Monachus non põt esse sæcularis canonicus.

b ¶ Qualitate.] Arg. ꝙ si quis trãslatus ẽ de vna ecclesia i aliã ecclesiã, & deceptus est qualitate loci restituendus est. Et ita error qualitatis dissoluit matrimoniũ spirituale 3. & adde quod dixi. 23. dist. c. communis.

Error qualitatis dissoluit matrimonium spirituale.

3 Idem dicerem in socio Laur. & facit pro restitutione illius argu. ff. de adop. & ff. de puber. Io. de Fant.

c ¶ Et ideo.] Vt in Auth. vt cum de appel. cog. §. considerare, coll. 8.

d ¶ Subiectos nr̃os.] sic. 95. d. esto. 22. q. 5 de forma.

VERVM. Hæc est tertia pars huius distin. in qua soluit & dic, ꝙ præcise non est quis compellendus ad aliquã dignitatem, & hoc ꝓbat tribus auctoritatib. Io. de Fan.

CASVS. Soluit Gratianus prædictã contrarietatẽ, dicẽs, ꝙ illud capitul. gesta intelligitur de his, qui non causa necessitatis, sed causa odij volũt clericos promouere. Illa vero c. si q & placuit intelligitur de his clericis, q causa necessitatis, contẽnunt promoueri. Et hanc distinctionem probat sequens cap.

VBi. CASVS. Io. episcopus Rauẽnas consecrauit quẽdam Gregorium inuitum in episcopũ,

Ordinatus coacte an ordinem recipiat, & cõtinere debeat.

reciperet ordinem vt extra de baptismo, maiores. Sed nunquid ille qui conditionali coactione ordinatus est, tenetur cōtinere? Videtur ꝙ sic, vt 45. dist. de Iudæis. Itē quia coacta voluntas est voluntas, vt 15. q. 1. merito maxime secundum illos qui dicunt, quòd ordini sit votum annexum, vt 27. dist. diaconus 84. dist. cū in præterito. Dicunt quidam [1] ꝙ talis teneat continere, & licet non debeat quis cogi ad recipiēdum ordinem, tamē receptū cogitur seruare. Sed hoc non credo, vbi metus talis est, qui cadit in constantem virum, vt extra quod metus causa, c. perlatum, & c. cū dilectus. q. a integritas est res uoti, & nō pcepti. 32. q. 1. c. integritas, & continētia nō debet esse nisi uoluntaria, ut 31. di. c. ante triēniū, & 20. q. 3. c. præsens nec dico talē in aliquo habere priuilegiū clerici, si tamē uult uti eo, potest; sed tūc cōtinere tenetur. Secus autem in baptismo; q a illud est sacramētum salutis, & necessitatis, ideo illud cogitur retinere, ut in c. de Iudæis.

a ¶ Inuitum. inf. 23. q. 4. ca. dis. licet tibi contra, inf. 1. q. 6. sicut is. & cōtra, & inf. 7. qua st. 1. c. si ias. 2. C. de episc. & cler. l. si quemquam cōtra. Sed dico [2], ꝙ semper ab initio debet esse inuitus, ut dixi i f. 8. q. 1. in scripturis lo.

Christi priuetur.

b ¶ Salonitanæ.] Infra 93. dist. miratus.

c ¶ Sed causa ingratitudinis.] Qui alium propter odiū, vel ingratitudinem nominat ad dignitatem, tenetur ei ad omne damnum, quod ei inde accidit. C. si propter inimi-

[1] Vt Lau. de hoc satis no. Goff. & Raynu. in suis summis, ut dixi sup. 45. dist. de Iudæis, ibi uideas, & not. ext. de ba. maiores. §. ult.

[2] Vbi de hoc plene habetur.

Neque enim talia potuissent fieri sanitate consilij. Nolumus exaggerare, quod gestum est, ne cogamur iudicare, quod dignum est. Nam priuilegiū meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, *& infra* †. ¶ Denunciamus autem, quòd si post hac quidquam tale præsumpseris, & aliquem seu episcopum, seu presbyterum, seu diaconum, inuitum [a] facere fortè credideris; ordinationes tibi Rauennatis ecclesiæ, vel Aemiliensis noueris auferendas.

11. q. 3. cap. priuilegium.
25. q. 2. c. denunciamus autem.

† Concor. tex. in l. qui sint ff. de neg. gest. & in l. Iudæos. C. de pa. sacri. & temp.

Item Gregorius Antonino subdiacono, lib. 2. epistol. sextadecima indictione X.

¶ De eodem. Cap. VIII.

Ans. l. 7. c. 75.

HOnoratus archidiaconus ecclesiæ Salonitanæ [b] à sanctæ memoriæ decessore meo, missa supplicatione poposcerat, vt ab antistite suo inuitus proueli ad fortioris gradus ordinē contra morē nullatenus cogeretur. Hoc enim fieri sibi nō prouehendi gratia, sed causa ingratitudinis [c] perhibebat. Pro qua re tūc iam sanctæ memoriæ decessor noster scriptis suis Natali fratri, coepiscopoque nostro interdixerat, ne prædictum Honoratum archidiaconum inuitum proueheret, neve dolorem conceptæ ingratitudinis diutius in corde retineret. Cumq; & à nobis hæc idem summopere fuerint interdicta; non solum mandata Dei negligens, sed & scripta nostra cōtemnens, præfatum archidiaconum quasi ad fortiorem honorem [d] prouehens conatus est arte callida degradare. Vnde actum est, vt eo de archidiaconatus loco summoto, alium asciseeret, qui eius obtemperare moribus potuisset. Quem Honoratum archidiaconū arbitramur antistiti suo aliunde displicere non potuisse; nisi, quòd, eum vasa sacra suis dare parentibus prohibebat. Quam causam, subtili voluimus, & tūc sanctæ memoriæ decessor meus; & nunc ego indagatione discutere; sed ipse suorum sibi actuum conscius [e], personam ad iudicium postposuit, declinare. Proinde experientiam tuam præsentis præcepti auctoritate duximus fulciendam, quatenus conueniens in Salona, Natalem fratrem, coepiscopumq; nostrū saltē tot scriptis [f] admonitum studeat adhortari, vt supra memoratum archidiaconum in suo statim loco suscipiat

HOnoratus.] CASVS. Archidiaconus Honorat⁹ cōtradicebat episcopo Natali, ne sacra uasa cōsanguineis daret, propter quod, ut eū callide degradaret, uolebat ipsum inuitum cōpellere ad sacerdotium, quod antecessor Greg. prohibuit sibi pscripta ad supplicationem dicti archidiaconi, ipse uero contemnes eius prohibitionem, & etiam Gregor. Honoratum inuitum in sacerdotem ordinauit, & ab archidiaconatu eum eijciens, alium loco eius substituit, qui suis moribus obtemperaret, propter quod Honoratus conquestus est postea Greg. Gregorius uero cum sæpe citasset Natalem, ut Romā ueniret, & ipse sp cōtēneret, commisit Antonino subdiacono, ut pergens in Saloniam moneat episcopum Natalem, quatenus Honoratum in archidiaconatu restituat: quod si facere contempserit auctoritate Apostolica primo ei usum pallij auferat, & si adhuc contumax fuerit, communione corporis, & sanguinis

inimicitias creatio facta sit, l. prima, lib. 10.

d ¶ Honorem.] Nam dicit lex, ꝙ ex quo quis promouetur ad maiorem dignitatē: amittit priorē. C. de primice. l. 1. lib. 12. Et est arg. ff. ad municip. l. municeps.

e ¶ Conscius.] Arg. ꝙ qui uocatus non uenit, hoc ipso uidetur diffidere de causa. 11. q. 1. Christianis. 3. q. 9. decernimus.

f ¶ Tot scriptis.] Arg. hic ꝙ nemo puniendus est pro prima contumacia. 93. dist. in. cap. ult. & 84. dist. c. 1. sed fieri debet prout canon. dicit. 32. q. 4. forte, quod non est uerum, ut dixi. 4. quæst. 5. quisquis [3]. In hoc conueniunt T. Hug. & Iac. ꝙ puniri dēt in expensis citatus si in prima cita-

Contumacia prima an faciat aliquē puniri.

[3] In glos. sed obijcitur ibi uideas propter quod sequitur.

ma citatione non veniat, licet ius ei concedat trinam citationẽ: vt 24.q.3.de illicita.& C.quomodo & qñ iudex. Auth.qui semel. nec dicitur antea contumax quantum ad excommunicationem, 1 vel missionem in possessionem: puniri tamen debet in expensis, si in prima citatione

1 Arg. contra infra 24. q.4. si quis. de potentib. vbi de hoc.

contemnens promoueri, doleat minores sibi esse platos in ordine, & prębenda: & sic de nolente sit volẽs.

CONsuluit] CASVS. Victor episcopus consuluit Gelasium quid esset sibi faciendum, cum diaconi sui pro vtilitate & necessitate ecclesiæ, ꝓmoueri in sacerdotes cõtemnant: q ſñdet dicẽs. ꝙ inuiti cõpellendi non sunt: sed dbet acolythos, & subdiaconos (si digni sũt) in psbyteros ordinare, eis maiora beneficia assignando, ut hac ratione cõstricti & honorẽ quærant, & quæstum.

Quòd si facere hoc contumaciter, vt consueuit, forte distulerit, vsum ei pallij, qui ab hac sede cõcessus est, ex auctoritate sedis Apostolicæ interdices † [a]. Quem si etiam amisso pallio adhuc [b] in eadem pertinacia perseuerare perspexeris; dominici quoq; corporis & sanguinis eundem antistitem participatione priuabis.[c]

† al. contradicito.] orig.

Adhibenda est etiã disciplina, qua nolentes promoueri ad sacros ordines, ad obediendum episcopis suis prouocentur. In minoribus si quidem ordinibus constituti paulatim per singulos gradus sunt prouehendi, vt contemnẽtes suis obedire episcopis, doleant sibi esse prælatos, quos prius habebant subiectos.

† al. episcopo Alexandrino.

Vnde Gelasius scribit Victori episcopo.

¶ Cum maiores ordinari contempserint, de minorib. promoueantur ordinibus.

Ansl.l.7.ca.101. Iuo p.6.ca.106. Poly.l.2.tit.31.

COnsuluit dilectio tua de suorum promotione clericorũ, perhibẽs, quòd diaconi ad presbyterij gradũ (quo ecclesiam tuã memoras indigere [d]) venire detrectant. Quapropter qa inuitos fieri ecclesiastica moderatio, grauitasque non patitur; vt ex nolentibus fiant volẽtes, ordinatio illa potest perficere; † si † quos habes uel in acolythis, vel subdiaconis maturiores ætate, & quorum sit vita probabilis, hos in presbyteratũ studeas promouere, vt qui in suis ordinibus proficere noluerint, reddãtur suis inferioribus, post, minores †; ipsaque commoda[e] presbyteri propensius,[f] quàm diaconi consequantur, vt hac [g] saltem ratione [h] constricti & honorem, quem refugerant, appetere nitantur, [i] & quæstum.

† al. proficere.
† al. quia scilicet si quos.

Iuo p.6.ca.43.
† al. posteriores.

d ¶ Indigere.] Hoc verbum tẽperat H. ita ꝙ sonet in vtilitatem, non in necessitatem. Dicitur. n. quis indigere eo qđ bonũ & vtile est sibi habere. si enim necessitas esset, cõpelleret per subtractionẽ beneficij vel officij. sup.ca.c.3.4. & 5. licèt sit arg.cõtra su.ca.cꝑorũ. ex. de æta.& qual. quęris sm quàm potes soluere canones istos. illa tñ loqtur de his q hñt plura bñficia, prout ipsa litera dicit. & quod ibi dicit, priuabis, dic parte stipendiorũ, nõ oibus. Io. qd quid dicatur; illi decret. q̃ris stabis. B.

e ¶ Commoda.] Nã exhortatione pmiorum, &c. ff. de iusti. & iur. l. 1. & 23.q. 4.c.vlt. Ioan.

citatione non venit. 2 ff. si quis ius dicenti nõ obtemp. l.vna. & ita in publico conuentu responderunt Ia.T. & H. Et est arg. contra H. sententiam, quam not. 4.q. 1. in summa. Nam si post contumaciam infamis esset, non retineret ecclesiasticam dignitatem. C. de digni. l.2. lib. 12. extra de excess. prælato. inter.

2 Adde ad hoc Bar. & Bald. & Alber. de Rosa. in l. sãcimus C. đ iuridic.

a ¶ Cõtradices.] Attende archiepiscopum à subdito excommunicari posse. & eiusdem censuræ similitudine posse deponi illius auctoritate personę, à quo fuit destinatus, vt 2.q.6. si episcopus Bar.

b ¶ Adhuc.] Arg. ꝙ crescente cõtumacia debet crescere & pœna. ff. de inter. & releg. relegatorũ. Et iste ordo est seruandus, cum aliquis punitur pro contumacia, ut post admonitionẽ suspendatur, secũdo excommunicetur, tertiò deponatur, quarto curiæ tradatur, ut 23.q. 4. fortè. in fi. 34. dist. quorundã. Sed si pro crimine quis punitur, tunc primò deponitur, postea excommunicatur, vt 81. dist. dictu. extra de iud. cum non ab homine. 3

Contumax quo ordine punitur.

c ¶ Priuabis.] idest, priuatum esse ostendes: nam eo ipso, quòd contumax erat, priuatus erat. uel priuabis quo ad hoc, vt possit vitari ab alijs in sacramentis.

3 Vbi de hoc, & ext. de test. cog. cum super.

ADHIBENDA EST. CASVS. Supra in c. placuit. & sup. c. si qui. ostensum est qualiter in tempore necessitatis volens promoueri sit puniendus. Nunc uero docet Gratianus. ꝙ si est vtilis ecclesiæ, & non vult ꝓmoueri qualiter ꝓuocetur. ut episcopo suo in hoc obediat. Dicit enim, ꝙ minores paulatim sunt promouendi: ut

f ¶ Propensius.] Sed quomodo hoc ꝓcedet, ubi pbendę omnes æquales sunt, potest dici quod decurrentur prębendæ eorum. Vel dic consequantur spe, non re.

f ¶ Propensius.] Est hic argumen. de iure cõmuni plus presbyteros, quàm diaconos de oblationib. & decimis debere habere. argumen. 32. dist. præter hoc. qđ uerum est: sed de specialitate quandoque aliter fit. 1.q. 2. cap. ult.

ADDITIO. De hoc etiam not. 1.q.2.c. ulti. ubi uideas. 16.q.7.c.1. Archid.

g ¶ Vt hac.] Hic, ut consecutiuum est. 1.q. 1. quisquis. si enim esset causatiuum, simoniam cõmitteret, qui ꝓpter quæstũ Deo seruiret. Deo enim propter Deum seruiendum est principaliter, vt 8.q. 1. sunt in ecclesia. & 1. qõ. 1. non est. & si esset causatiuum, uideretur eos inuitare ad inuidendum alijs. Item argum. beneficium sicut priuilegium quandoque concedi. 4 alicui: odio alterius.

h ¶ Ratione.] Graue enim uidetur, quòd plus detur socio q̃ sibi etiam fratri. C. de bon. quæ lib. cũ oportet. 1. responso: nec de eadem societate debet vnus plus quàm alius consequi. ff. pro soc. verum. §. si cum tres. nec est alicui conferẽdum unde alij scrupuloso corde moueantur, ut 16.q.7.c.1.

i ¶ Nitantur.] Argu. quòd fit quandoque secundario quod principaliter fieri nõ potest, ut hic, & ff. de postu. la. l. 1. §. pen. & ult.

Presbyteri plus in decimis habeãt quàm diaconi.

Deo ꝓpter Deũ est seruiendum.

4 Dic quod hoc totum, ideo est, qa habetur respectus ad vtilitatẽ ecclesiæ: alias in odium alterius nõ esset priuilegium conferendum alicui. C. đ sta. & ima. l. fin. Argum. ff. ad T... b. si cum ad her. ff. de admi. tut. im pubert. §. tẽpus Ioan. de Fan.

TEmpus autem.] Hæc distin. diuiditur in quinque partes: in quarum prima dicitur, quod die Dominica, & hora tertia, & ieiuni debent episcopi, & consecrari quocunq; tempore: & hoc probat per c. seq. Secunda ibi: [Tempus autem.] Tertia ibi, [Ceterorum.] Quarta ibi, [Quod die.] Quinta ibi, [Ordinationes. Io. de Fa. CASVS. Ostēso qualiter. & à quibus fit clericorum ordinatio facienda, nunc ostendit Grat. quo tempore sit ordinatio facienda. Et primo de ordinatione epōrum, postea de ordinatione cæterorū explicat, & dicit hic, q in consecratione epi certum tēpus non eligitur: dūmodo in die Dominica, & hora tertia, & ieiunātibus fiat, vt j. ea. c. 1. Cæterorum vero ordinationes fiūt in certis tēporib. vt j. ea. c. vlt. a ¶ Tempus autē.] Hic depingit 75. dis. I qua agit magister de cōsecratione episcoporum, & de tēporib. ordinationū. subiungit etiā de ordinatione aliorū clericorū. Debet aūt ordinatio episcoporū fieri hora tertia, die Dominica. j. ea. c. 1. & cap. quod die. cæterorum vero in sex partibus anni. scilicet in quatuor temporibus, & in sabbato mediæ hebdomadæ quadragesimæ, & in sabbato sancto infra ea. c. ult. extra de temp. ordi. c. 3. & 61. dist. literas.

b ¶ Non eligitur.] Id est, non electum, vel determinatum in canone.

c ¶ Omni enim tempore.] i. omni mense, uel septimana similiter restringitur de consec. dist. 4. omni tempore: ibi exponitur, id est, omni anno.

ADDITIO. De hoc etiam no. 31. dist. tenere. Archi.

ORdinationes.] CASVS. Anacletus docet in hoc c. quòd ordinationes, id est, consecrationes episcoporum debent fieri ab omnibus comprouincialibus episcopis die Dominica, & hora tertia, sacra vnctione interueniente, exemplo prophetarum, & Apostolorū, & Moy. [Nam Samuel inunxit Dauid & Helisæus Iehu Regem. Apostoli Iacobum, & Moyses Aaron.

d ¶ Ordinationes.] CASVS. Ostenditur a quibus, qualiter, qua hora, qua die, episcopus debeat ordinari.

e ¶ Auctoritate.] Generali. extra de elect. cum in cunctis 16. q. 1. cunctis.

f ¶ Scrutinium.] Id est, examinationem, de qua habes dist. 23. qui episcopus.

g ¶ Manus.] Duo ponent super caput consecrandi codicem Euangeliorum: tertius fundet benedictionem: alij omnes ponent manus super caput eius ut 23. dist. eps.

h ¶ Tertia.] Multiplex est ratio de hora tertia: quia debet tunc Missa publicè celebrari ut de consec. dist. 1. nostrę. sine qua Missa non potest consecrari: quia nec ecclesia sine Missa consecratur: de consecr. dist. 1. oēs. licèt quidam dicant contra. q scilicet non sit de substātia cōsecrationis: quibus ego assentior, 1 quia non est de substantia vnctio ipsa, de qua magis videtur, q sit de substantia. immo si omissa est, suppletur, ext. de sacra auct. c. 1. in princ. Alij tamen dicunt omnia ista esse de substantia: arg. 23. dist. quorundam præter tempus: vel horam, quia quocunque tpe, ordinatur, recipit ordinem. arg. inf. 77. dis. subdiaconus. extra de temp. ord. sane. nā qnque citius, qnque tardius Missa celebratur. Itē ideo est facienda consecratio hora tertia: quia Spiritus sanctus in igneis linguis hora tertia, &c. de cōsec. dis. 1. nocte. quorum loco succedunt epi, 21. di. in nouo. & quia hora illa dominus est crucifixus, ut ibidem dicitur. & tali hora Apostoli consecrauerunt Paulum, & Barnabam, &c. infra ead. quod die.

i ¶ Exemplo.] Quia Samuel in unxit Dauid, & Saulem; Helisæus Iehu in Regem Israel.

K ¶ More Apostolorum.] Qui inunxerunt Iacobum. supra 66. dist. porro.

l ¶ Et moysis.] Qui inunxit Aaron, & filios eius. 21. distinct. 5. 1.

m ¶ Sanctificatio.] Id est, omnis unctio sanctificans & efficax est. a Spiritu sancto. Et sic patet, q in collatione sacramenti confertur gratia: & illa gratia inuisibiliter operatur. 1. q. 1. multi, & si sacramentum aliquod confertur digno, tunc corroborat uirtutem priorem, ut de consec. distinct. 5. nouissimè. & augetur in eo gratia de consec. dist. 4. non ex quo. Sed si sacramentum cōfertur indigno, solum sacramentum recipit, & illud recipit ad sui malum: sed non recipit rem sacramenti. Hæc materia optime tractatur, extra de sacra unctio. cum uenisset.

n ¶ Chrismati.] Et ita chrisma est sacramentum: quod concedo, sic & aqua. 1. q. 1. detrahe. &c. multi.

TEMPVS. Hæc est secunda pars dist. in qua dicitur, q ecclesia episcopalis ultra tres menses uacare non debet: & postquam electus fuerit usque ad alios tres menses consecratur. interim ecclesia per œconomum gubernatur. & hoc probat per c. seq. Ioan. de Fan.

CASVS.

Episcoporū consecratio fit hora tertia.

Ecclesia potest sine Missa cōsecrati.

1 Et bene secundū Hug. & Lau. cuius fuit glo. iste. de hoc plenè not. ext. de elec. q sicut ubi idē dicitur.

DISTINCTIO LXXV.

TEmpus autem [a] *consecrationis, sicut in ordine Romano habetur, ad episcopi benedictionem non eligitur* [b]. *Omni enim tempore* [c] *benedicuntur; dummodo ieiuni, & hora tertia benedictionem accipiant.*

Vnde Anacletus Papa scribit ad episcopos Italiæ, epist. 2. in princ.

¶Ordinatione episcoporum qua hora fieri debeant. Cap. I.

ORdinationes [d] episcoporum auctoritate [e] Apostolica ab omnibus, qui in eadem fuerint prouincia, episcopis sunt celebrandæ. Qui simul cōuenientes scrutinium [f] diligenter agant, ieiuniunque cum omnibus celebrent precibus, & manus [g] in sanctis Euangelijs, quæ prædicaturi sunt imponētes, Dominica die, hora tertia [h] orantes, sacraque vnctione, exemplo † [i] prophetarum, & Regum capita eorum, more Apostolorū, [k] & Moysis [l] vngentes; quia omnis sanctificatio [m] constat in spiritu sancto: cuius virtus inuisibilis, sancto chrismati [n] est permixta; & hoc ritu solennem celebrent ordinationem.

sup. dist. 64. ordinationes episcoporū. Burch. l. 1. c. 15. Iuo par. 5. c. 69. Ansl. 1. 6. c. 53. Pann. l. 3. c. 12. Poly. l. 2. tit. 6. De prophetis. 3. Reg. 15. De Moyse Exo. 29. De regibus. 1. Regum. 10.

† al. prophetarum exemplo regum capita perungentium, ex more, &c.

2 *Tempus autem cōsecrationis, trium mensium spatio clauditur: vltra quod, nisi necessitate cogente, episcoporū*

S. m vel Iusxit Dauid.

Gratia confertur ī collatione sacramenti.

2 Id est hēc esse constās & efficax a spiritu sancto significat. n. gratiā, q̄ a spiritu sancto est. nec talis effectus. i. significatio vnctionis pt esse aliquid in aliquo, nisi à spiritu sancto ueniat: qui a q gratia sibiit unctioni, hoc est a spiritu sancto. Hug.

CASVS. Supra dictum est qua die: & qua hora debet episcopus consecrari. nunc autem dicit intra quod tempus à tempore electionis, & confirmationis debeat consecrari. Et dicit Gratianus, quod intra tres menses, nisi per necessitatem differetur.

b ¶ Necessitas.] Propter quam quandoque posset differri per totam vitam electi, maxime confirmati, vt si vitietur in corpore argu. extra de elect. cum in cunctis, licet sit arg. contra, extra de ætate & quali. c. 1. vel si non reperiretur idoneus in ecclesia, nisi in minoribus ordinibus, vt 7. q. 1. constitutū. sup. d. 61. Osius. 28. d. de Syracusanæ.

Quo-

consecrationes post electionem differri non licet. Vnde Chalcedonensi concilio, c. 25. legitur

Vltra tres menses non differratur episcoporum ordinatio. Cap. II.

Poly. l. 2. tit. 10. Burch. l. 1. cap. 24. Ans. l. 6. cap. 40. Iuo p. 5. c. 135.

QVoniam quidā metropolitanorū, sicut ad nos perlatū est, negligunt creditos sibi greges, & differunt ordinationes facere episcoporū; placuit sanctę synodo intra tres [a] menses fieri ordinationes episcoporū, nisi forte inexcusabilis necessitas [b] coegerit tēpus ordinationis †amplius protelari. Si autem quis α episcoporum [c] hęc non obseruauerit, ipsum debere ecclesiasticæ cōdemnationi subiacere; redditus verò eiusdē vidnatæ ecclesiæ integros reseruari apud œconomum [d] eiusdem ecclesiæ placuit.

† ἀτῦς ἀναβολῆς.

c ¶ Episcoporū. Vel metropolitanorū. vel electorū, q episcopi sūt destinatione. cōtra vtrosq; n. pęna est statuta 100 dist. quoniam.

d Apud œconomū.] de hac materia dixi inf. 12. q. 2. illud.

α ¶ Si autem quis.] *Sic est in prisca versione. Gracè est: εἰ δέ μὴ τοῦτο ποιήσοι ὁ ποιήσας δεῖ αὐτὸν (αὐτῷ) ἐκκλησιαστικῷ ἐπιτιμίῳ qua alter interpres vertit.* Quod si hoc minime fecerit, correptioni ecclesiasticæ subiacebit. *De metropolitano enim loquitur.*

3 *Cæterorum vero ordinationes non nisi in temporibus certis, & diebus, maxime sacerdotum; & leuitarum fieri debent; vespera videlicet sabbati, vel mane diei Dominicæ continuato ieiunio.*

CÆTERORVM. Hæc est tertia pars huius dist. in qua dicitur, quod ordinationes clericorum non debēt fieri nisi congruo tempore. Io. de Fan.

CASVS. Supra dictū est, quo tempore ordinentur episcopi. Nunc vero docet Gratianus quo tempore cæteri debeant ordinari. Et dicit, quòd certis tēporibus, scilicet sex, i. in quatuor temporib. anni, & in sabbato sancto, & in sabbato, qd est ante Dominicā de passione Dñi, vt inf. eo. ca. vl. Minores etiam ordines possunt cōferri in die Dominica ab episcopis, vt extra de tem. ordi.

Vnde Zepherinus Papa scribit ad episcopos Aegypti, epist. 2.

¶ Ordinationes presbyterorum, vel leuitarum qua hora fieri debeant. Cap. III.

¶ Casus seq. cap. planus est.

Poly. l. 2. ti. 28. Ans. l. 7. cap. 43. Burc. l. 2. cap. 3. Iuo p. 6. c. 23. & 47.

ORdinationes [e] presbyterorum, leuitarumque, tempore [f] congruo, multis coram adstantibus, solemniter agite; & probabiles, ac doctos viros ad hoc opus prouehite, vt de eorum societate, & adiumento plurimū gaudeatis.

ORdinationes.] e ¶ Leuitarum.] Hoc idem in subdiacono: nisi in Papa tātum. extra de temp. ord. c. 1. sed tūc hæc decreta nōdum sub diaconatus erat sacer ordo. ar. inf. e. c. pœn. eo. dist. c. fi.

f ¶ Tempore. Et in maiori ecclesia, ut arg. 5 d. 67. relig. & arg. 24. dis. c. vlt. minores autē ordines, vbi, & qñ libuerit pōt episcopus cōferre, i vt extra eo. c. · t Al idē (ni)si quan(do) plena est.

Item Leo episcopus Dioscoro Alexandrino episcopo, epist. 79. c. 1.

¶ Presbyteri, & læuitę qua hora ordinandi sunt. Cap. IIII.

Polyc. ibidem. Ans. l. 7. cap. 44. Iuo p. 6. c. 71.

QVòd à patrib. nostris propensiore cura nouimus esse seruatū, à vobis quoque volumus custodire: vt nō passim diebus oīb. sacerdotalis, vel leuitica ordinatio

QVoniam.] CASVS. Duo dicuntur in hoc c. Primum est, quod nullus archiepiscopus differat ordinationes episcoporum ultra tres mēses. nisi necessitas compulerit amplius protelari. Secundum est, quod redditus viduatę ecclesiæ debent esse in potestate œconomi, donec episcopus eligatur, & confirmetur.

a ¶ Tres.] vsque ad tres menses fit electio. 50. dis. postquam. & vsque ad alios tres menses consecratio, vt hic dicitur, & 100. dist. quoniam.

Electio debet fieri intra trimestre.

& omnes simul si consuetudo habeat hoc in prouincia. extra de eo qui fur. or. recep. eum H. later.

QVòd à patrib.] CASVS. Quæsiuit Dioscorus Alexandrinus patriarcha à Leone, vtrum indifferenter omnib. diebus sacri ordines possint, vel debeāt conferri. Et respondet quod nō: sed tantum post diem sabbati, & post exordia noctis, quæ lucescit in prima sabbati, vel in Dominica in mane continuato ieiunio sabbati vsque ad diem Dominicam, in quibus, idest intra

quæ tempora ieiunis, & à ieiunantib. debet fieri consecratio. sic ut uidetur Beneuen. & etiam mihi casus ponendus: licèt non seruetur de consuetudine.

a ¶ Sabbati.] Quidam intelligunt hoc capit. de sabbato paschali, ut si quis tunc velit conferre ordines, debeat eos cõferre in occasum solis: qa Missa tunc non est cantanda, nisi illa finita: 1 ut inf. de cõsecra. dis. 3. sabbato, quod patet ex eo quod dicit tunc: Deus, q hanc sacratissimam noctē. H. dicit ꝙ oēs ordines sunt conferendi die Dñico. Et dicit ꝙ vespera præcedentis noctis trahitur ad diē sequentem. 2 vt siue de vespere in sabbato, siue de mane in Dñico conferantur, semper in die Dominico videantur conferri: & certè secundū hoc nō esset necessaria continuatio ieiunij. Preterea omnia iura dicunt, quod tātū in sabbato conferēdi sūt ordines. ut extra. c. c. 3. Alij dicūt, quod omnes ordines sabbato cōferuntur, & dicūt, ꝙ mane Dñicæ diei potius trahitur ad uesperam præcedētē, quā vespera ad mane. Et ita siue conferātur vesperę in sabbato, siue in mane sequenti, semper fictione canonica conferentur sabbato: & secundum hoc de iure debet continuari ieiunium. Innoc. autem non determinat, an mane trahatur ad vesperam præcedentem, an vespera ad mane. de temp. ordi. literas. consuetudo tamen habet, ꝙ tantum circa horam nonam sabbati fiunt ordinationes. secundum H. exponitur post diem sabbati. i. post finitum diem sabbati. Alij exponunt post diē sabbati. id est, post inceptum diē sabbati. Io. certè. H. opinio vera uidetur: & malè reprehenditur de cõtinuatione ieiunij: quia iam incepta est dies Dominica: & ideo est necessarium ieiunium, licèt non seruetur de cõsuetudine, nisi velis dicere, ꝙ hæc cap. sint abrogata p decre. extra eo. tit. c. 3. B. in consecratione autem episcopi non est necessaria continuatio ieiunij: cum tantum die Dominico consecretur; & in mane quilibet intelligatur ieiunus, ut extra eod. lit ras. sed licèt quis possit ordinare aliquem in sacerdotem in sabbato, & in mane in episcopum, 3 tamen alium ordinem non posset eidem conferre in mane, cui vnum contulerat in sabbato. extra eo. literas. Sed nunquid Dominico die in mane potest quis ordinari in sacerdotem, & eadem die hora tertia in episcopum? H. dicit ꝙ sic, quia nunquam inuenitur prohibitum.

b ¶ In prima.] id est, mane die Dominico.

c ¶ Eligantur.] id est, electi consecrentur. Hypallage. 18. q. vlt. c. diffinimus.

d ¶ Quod eiusdem.] id est, consecrantur ordines.

e ¶ Continuato.] Ab ordinatoribus vel ordinandis. Lau.

f ¶ Ieiunio.] Quid si pransus conferat ordinem? nunquid confertur ordo? H. dicit ꝙ sic, & idē dicit in aliis sacramentis, præterquam in Eucharistia. & fortè idem posset dici de Eucharistia. arg. de consec. dist. 2. liquido. quod concedo, quia pransus bene potest conficere, licet non debeat, arg. illius c. l. quido.

g ¶ Declaratur.] Legitur enim in quadam homilia Bedæ, quæ legitur nocte illa super Euangelio illo. Vespere autem sabbati, ubi dicit Beda, ꝙ in die ista noctes incipiūt præcedere dies, ideo, a forte, ut tres dies & noctes haberi possint, in quibus Dominus fuit in vētre terrę, quod, nec ti habetur nisi synecdochicè. 5. uel declaratur, quia Missa non decantatur in sabbato, sed in principio sequentis noctis, & dicitur: Deus, qui hanc sacratissimam noctem, &c. & ita est de die Dominica nox illa. Lau.

Marginal glosses:

1 Ad hoc de consecr. d. 1. §. i ieiunis. ibi videas.

2 Adde qualiter accipiatur dies pro isto intellectu habes gl. Bart. in l. 2. ff. de verb. sign. & in l. more Romano ff. de feri. & l. s. t facta. §. tempus. ff. ad Sylla.

Episcoporū consecratio fi tantū die Dominico.

3 Hoc etiam de plano cōcedunt Vin. & Ion. vt no. extra de tēp. ord. literas.

Sacramenta cōferri possunt post cōmestionem.

---

celebretur; sed post diem sabbati [a] eius noctis, quæ lucescit in prima [b] sabbati, exordia † cõsecrandis eligantur [c] in quibus his, qui consecrandi sunt, ieiunis, & à ieiunātibus sacra benedictio conferatur. Quod eiusdem [d] obseruātiæ erit, si mane, ipso Dominico die continuato [e] ieiunio [f] sabbati celebretur: à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quod † ad diem resurrectionis (sicut etiam in Pascha Domini declaratur [g]) pertinere non dubium est.

† *Exordia deligantur, hoc est sub tege diuini officij subsistantur.*) orig.

† *quam*) orig.

Item eodem capite.

¶ Quare die Dominico sacerdotum ordinationis celebrentur. Cap. V.

QVòd *a* die [h] Dominico † ordinationes sacerdotum [i] celebrentur, non tantum ex consuetudine, sed etiam ex Apostolica nouimus venire doctrina; scriptura manifestante, quòd cum Apostoli Paulum & Barnabam ex præcepto spiritus sancti, ad Euangelium gentibus mitterent prædicandum, ieiunantes, & orantes imposuerunt eis manus; vt intelligamus, quātā & dātium, & accipiētium deuotione curādum sit, ne tantę benedictionis sacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo pie, & laudabiliter Apostolicis morem gesseris institutis; si hanc ordinandorum sacerdotum formam per ecclesias, quibus Dominus præesse te voluit, etiam ipse

Iuo p. 6. c. 70. Pann. l. 3. c. 13.

Act. 13.

† Ex isto tex. infer. ꝙ dies Dominicus nō accipitur generaliter. fi. in l. 1. 6. hoc autem. & ibi Bart. ff. de ope. no. nu. 4 Aliàs adeo sed non est bona litera & sic etiam ponit Laur. & Io. d Fār. 5 Ista est figura tribuēs toti, qd est partis, ut cū dr Ethiops est albus, pter dentes, quos habet albos. Nec n. Dominus fuit, siue fuit in vētre terræ tres dies, & noctes, nisi sic loquendo: nam & aliàs totum ponitur p parte. vt 1. dist. §. scire. immo totū non est aliud à suis partibus, ut no. 6. d. nullus. p. Io. de Fan 6. Argum. ad hoc 9. 4. c. olim Io. d. Fan.

QVod dic.] Hæc est quarta pars huius distinctionis, in qua probat, ꝙ epi semper debet consecrari esse Dominico more Apostolorum, qui de mandato Domini imposuerunt manus Paulo & Barnabæ, & quia eodē die Dominus resurrexit Io. de Fan.

CASVS. Leo Papa in hoc ostēdit, ꝙ ordinationes sacerdotum dēnt tātum in die Dominica fieri, quæ dies Dominica initium habet à vespera sabbati: quod probat per consuetudinē, & etiam per doctrinā Apostolorū, qui die Dominica Paulum, & Barnabam consecrauerunt. Nam in hac die mundus sumpsit exordium, & vita principium, & mors interitum habuit.

h ¶ Quod die.] H. ponit fundamentum suæ opinionis in casu, ꝙ scilicet in die Dñico possint ordines cōferri, quod patet p hoc qd dicit ordinationes sacerdotum, & per id quod dicit initium, & c. nos qui contrariū dicimus, exponimus, ordinationes sacerdotū, idest episcoporū cōsecrationes sex. p quo itellectu bene facit ꝙ infra subijcit, ex Apostolica, &c. Nam Paulus & Barnabas episcopi fuerūt, vnde per eorū exemplum nihil probat, nisi de episcopis: & quod dicit, cui initium. &c. dic nihil facere ad rem, sed dicit incidenter, immo adscribitur ei fictione canonis, non in veritate.

i ¶ Sacerdotum.] Idest episcoporū. sic non erit pro H.

a ¶ Vt

a ¶ Vt quidquid.] 16.q.1.c.vlt.de consecr.dist.4.quæris. ADDITIO. Ex hoc colligitur, quod generalis sermo non accipitur generaliter, vt ibi not. Archid.

ORdinationes.] CASVS. Duo dicuntur in hoc cap. Primum est, quod ordinationes sacerdotũ, diaconorum

f ¶ Medianæ.] In qua cantatur, Sitientes, quæ præcedit Dominicam de Passione.
ADDITIO. Et extra de temp.ord.cap.3.
g ¶ Seu presbyterum.] De hoc dixi sup.74.dist.episcoporum.8.q.1.licet ergo.

seruaueris, vt his, qui consecrandi sunt, nunquam benedictio †, nisi in die Dominicę resurrectionis tribuatur: cui a vespera sabbati initiũ constat adscribi *; & quę tãtis diuinarum dispensationum † mysterijs est consecrata, vt quidquid[a] est à Domino insignius constitutum, in huius diei dignitate fit gestũ. In hac mundus sumpsit exordiũ: in hac per resurrectionem Christi, & mors interitum, & vita accepit initium. In hac, &c.

* Concor. text. in l. more Romano, ff. de ferijs. Bar. in l. aut facta. §. ipsa. ff. ad Sylla.
† al. benedictiones tribuantur. orig.
† dis. ejusmumm.

a ¶ Quòd dic.] *Sumptum est caput hoc ex eodem loco, vnde, & antecedens, mutato tamen verborum ordine, & nonnullis initio adiectis. In ipsa enim epistola post vltima verba præcedentis capitis, equitur continentur.* Nam prĕter auctoritatem consuetudinis, quam ex Apostolica nouimus venire doctrina, etiam sacra scriptura manifestat, quòd cum Apostoli, &c.

[*Item ordine Romano, c. de gradibus ecclesiæ.*]

¶ Deo eodem. PALEA Cap. VI.

Ans.l.7.c.61.
† al. non.
Et Gregorius.2. epist.5.

QVando, & vbi libitum fuerit, vsq; ad subdiaconatus officium ordinantur clerici: diaconi vero, atq; presbyteri nunquam † nisi in publica ordinatione.

Item Gelasius ad episcopos per Lucaniam, epist.1.c.13.

¶ De temporibus ordinationis. Cap. VII.

Poly.l.2.tit.28.
Ans.l.7.c.45.
Iuo p.6.c.7.
Pann.l.3.c.25.
† mediana quadragesima die sabbati ieiunio. orig.

ORdinationes presbyterorum, & diaconorum, nisi certis temporibus, & diebus exerceri non debent; id est quarti [b] mensis ieiunio, septimi [c], & decimi [d], sed & etiam quadragesimalis [e] initij, ac medianę † [f] hebdomadę, & sabbati ieiunio circa vesperam nouerint celebrandas, nec cuiuslibet vtilitatis causa, seu presbyterũ [g], seu diaconum his prĕferre [h], qui ante ipsos fuerint ordinati.

h ¶ Præferre. Ecce hic, habes q̃ pri⁹ ordinati præferũtur 1. alijs, vt i habẽdis honoribus, & in alijs, vt 17.dist.§.hinc. & extr. de ma. & obed. c.1. & 74. dist. episcoporum etiam, licet posteriores sint meliores, nõ obstat 23. q.4. sicut 7.q.1. licet vt ibi notatur, licet sit argu. contra sup. d.16. sexta 2. ver.1. Io. Hodie sufficit si electus a maiori parte capituli sit bonus vt extra de electeum nobis. B.

1 Et ita attenditur hic tẽpus prioritatis, 17. d. c.vlt. extr. de ma. & obed. c. 1. & aliter ex essentia ordinantis. ff. de albo. scrib. l. ult. extra de maio. & obed. per tuas. Arch. 2. Al. Sancta.

DISTINCTIO. LXXVI.

QVibus temporibus [i] ieiunia celebranda sint Calixtus Papa determinat scribens Benedicto episcopo, epistola prima.

¶ Quibus temporibus ieiunia celebrentur. Cap. I.

Poly.l.3.tit.15.
Iuo p.4.c.27.
Pann.l.2.c.175.

IEiunium, quod ter in anno apud nos celebrare didicisti, conuenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus; vt sicut annus per quatuor voluitur [k] tẽpora,

QVibus temporibus] Hæc distinct. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur quando debent fieri ieiunia quatuor temporum, & hoc probat per sex auctoritates. secũdum ca. in fin. non tenet, neq; prima pars tertij cap. tenet. sed secunda pars tenet secundum Io. de Fan. Secũda ibi. [Primum] Tertia ibi. [Non autem. Io. de Fant. CASVS. Supra facta ẽ mẽtio de quatuor tpibus, & ideo Gratianus supponit dis. 7.i qua primo ostẽdit quando quatuor tpa sunt celebrãda, & vnde originẽ habuerunt. Addit etiã quod iter Pascha, & Pentecostem nõ sũt ieiunia indicenda: nec genua flectẽda.
i ¶ Quibus tpibus.] In hac dist. 76. agit magister de temporibus ieiuniorum. Ostẽd t etiam diuersas origines eorum. Postea ponit differẽ

rum, & subdiaconorum non sunt faciendæ, nisi in sex tpibus anni. s. in quatuor tpibus, & in sabbato ante Dominicam de Passione Dñi, & in sabbato sancto. Secundum est, q̃ nullus eps debet præferre posteriorẽ priori.
b ¶ Quarti.] Id est. ieiunij, hoc semper in omni septimana Pentecostes occurrit, & loquitur secundum antiquam computationem Latinorum, qui incipiebant annum a Martio.
c ¶ Septimi.] Id est, Septembris.
d ¶ Decimi.] Id est, Decembris.
e ¶ Quadragesimalis.] Id est in prima septimana quadragesimæ.

Annus a Martio quãdoque incępit.

tiã inter nos, & Hebræos in computatione mensium 3. Ostendit etiam, quod non sit ieiunandum a Pascha Domini vsq; ad Pentecostem, nec esse flectenda genua. 4.
IEiunium.] CASVS. Quæsiuit Benedictus episcopus a Calixto quoties quatuor tempora essent in anno celebranda, qui respondit dicens, quod hactenus ter celebrata fuerunt: sed melius est, vt quater in anno celebretur solemne ieiunium. ad instar quatuor temporum anni, per quæ voluitur annus.
K ¶ Voluitur.] Lex tamen in æstatem, & hyemem annum distinguit. ff. de aqua quotidiana, & æstiua, l.1.§. hoc interdictum.

3 Vt inf. ca. ieiunium.
4 Vt inf. ca. scire, & cap. seq.

Annus in æstatẽ, & hyemem diuiditur.

sic & nos quaternum solenne agamus ieiunium per anni quatuor tempora.

Item ex concilio Moguntino primo, cap. 34. [sed ibi fusius; hic summatim.]

De eodem. Cap. II.

Capitul. 5. c. 86. Burch. l. 13. c. 2. Iuo par. 4. c. 35. Pann. l. 2. c. 180.

CONstituimus [a], vt quatuor tempora anni ab omnibus communi † ieiunio obseruentur, idest in mense Martio, hebdomada prima; in Iunio, secunda; in Septembri, tertia; in Decembri, quarta.

† al. cum.

¶ *Auctor Micrologi, cap. 24. & 25. de hoc ipso Moguntini concilij canone disputans, aperte ait hoc ex ignoratione traditionis ecclesiasticæ fuisse profectum. Vnde Leo Papa ait,* Huius obseruatione, &c. *quod refertur infra ead. dist. cap. 6. Et ne quis occasione horum conciliorum Germanicorum deciperetur; Gregorius septimus (quod in eodem Micrologo narratur) veterem Romanæ ecclesiæ consuetudinem renouauit. De qua re in concilio Claremontensi Vrbani secundi: canone primo sic statuitur.* primum ieiunium quatuor temporum semper fiet prima hebdomada Quadragesimæ; Secundum in hebdomada Pentecostes absque genuum flexione, cum alleluia, & Gloria in excelsis Deo, & vestibus solennib. fiet; tertium plena hebdomada ante Natale Domini vigilia eiusdem excepta. *Et idem repetitur in altero concilio Placentiæ postea habito, quod est in bibliotheca Vaticana, & citatur infra ead. cap. Statuimus.*

Item ex concilio Salegunstæ habito, cap. 2.

¶ De eodem. Cap. III.

Burch. in fine. Iuo. p. 4. c. 35. Pann. l. 2. c. 180.

DE ieiunio autem incerto quatuor tēporū hanc certitudinem statuimus, vt si Kalēdæ Martię [b] in quarta feria, siue antea euenerint, eadē hebdomada ieiuniū celebretur. Si aūt Kal. Martiæ in 5. feriam, aut 6. aut sabbatū distenduntur: in sequentē hebdomadā ieiuniū differatur. Simili quoq; modo, si Kal. Iunij [c] in 4. feria, aut antea euenerint; in subsequēti hebdomada ieiuniū celebretur: & si in 5. aut 6. feria, aut sabbato cōtigerint: ieiuniū in tertiā hebdomadam reseruetur. Et hoc sciendum est, [d] ꝙ si quā ieiunium mensis Iunij in vigilia Pentecostes secundum prędictam regulam euenerit: non ibi celebrandū erit, sed in ipsa hebdomada solenni Pentecostes: [quia vigiliæ simul, & ieiunium celebrari [e] non debēt, & tunc propter solennitatē spiritus sancti, diaconi dalmaticis induātur, & alleluia cantetur; & flectamus genua, non dicatur. ¶ Eodem modo de Septembris ieiunio cōstitutum est, vt si Kalendæ Septēmbris in quarta feria euenerint, aut antea; ieiunium [f] in tertia hebdomada celebretur; & si in quinta, aut sexta, aut sabbato cōtigerint, in quarta hebdomada ieiunandum erit. ¶ In Decēbri [g] vero illud obseruandum erit, vt proximo sabbato ante vigiliā natalis Domini celebrētur ieiuniū, quia si vigilia in sabbato euenerit, simul vigiliam, & ieiunium celebrare non conuenit.

a ¶ Quia vigiliæ.] *Hæc vsque ad verbum,* debent, *non sunt in ipso concilio impresso ex Burchardo: eadem vero sententia repetitur in fine capitis.*

a COnstituim⁹.] Hoc c. est abrogatum.

DE ieiunio.] CASVS. Hoc c. habet duas partes. Prima est abrogata, qa non habet locū, qđ in ea dicitur. Secūda est authētica, vbi dicitur, ꝙ ieiuniū æstiuum celebrandū est in prima hebdomada post Pentecostē: in quo tpe diaconi dalmaticis induant, & alleluia cantetur, sed genua nō flectim⁹. ieiuniū vero autūnale celebratur in Septembri in 3. die Mercurij Septēbris, cōputando à prima die Mercurij eiusdē mensis. Hiemale autem ieiunium celebrandum est in mēse Decēbri ante vigil. natiuitatis Dñi. Secūda pars incipit ibi, & hoc sciendū.

b ¶ Martiæ.] Non semper, imò prima septimana quadragesimæ.

c ¶ Iunij.] Nec hoc semper immo in septimana Pētecostes.

d ¶ Et hoc sciendū est.] Quod abhinc dicitur; manet immutatū, superiora p sequētem canonē mutantur. s. statuimus, & ita vtile nō viciatur per inutile, contra. 9. dist. si ad sacras. Lau.

e ¶ Celebrari.] Cedit ergo in ieiunio min⁹ dignū digniori arg. ff. de mino. vetū. §. vlt. ext. d cōse. eccl. vel alta. c. qd in dubijs. Et est arg. ꝙ si festū alicuius Apostoli die lunæ euenerit, sabbato, vigilia ieiunāda est, quia ieiunium, & Dnica simul concurrere nō possunt, ext. de obser. ieiu. c. 1. arg. cōtra extra de verbor. sig. quæsiuit. Lau.

Dominica, & ieiunium simul cōcurrere non possunt.

f ¶ Ieiuniū.] Inf. de cōse. dist. quoniam.

g ¶ In Decembri.] Prima quadragenæ seruat ieiunia Veris Pneumatis hebdomada seruare secūda iubetis. Tertia Septēbris cultū fert mercuris istum. Sabbata ieiu-

Ieiunia quatuor temporum.

a Nominatiuus casus, & fœminini generis.

ta ieiunent vigilent præeuntia Christum.] Lau.

STatuimus.] CASVS. In hoc c. rectè cōtinetur in quibus temporibus ieiunia quatuor temporum sunt celebranda: & corrigit & emendat illud c. constituimus, & primam partem illius capituli, de ieiunio. a ¶ In

HVius.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ ex doctrina sancti spiritus constitutum est, vt quaternum ieiunium celebretur in quatuor tpībus anni, s. in vere, & æstate, & autumno, & in hiem: ad instar quatuor elementorum, & quatuor Cardinum mundi, & quatuor Euangeliorū. Et primū est ieiunium in Quadragesima. Secundū. s. æstiuū post Pentecostē. Autumnale est in Septembri. Hiemale ī Decēbri. PRIMVM. Hæc est secunda pars huius dist. in qua dr̄ vnde habuerunt ortum ieiunia Iudæorum, q. aliter cōputāt quàm nos. Io. de Fan.

Contra Vrbanus in concilio Placentino, c. 15.

¶ De eodem. Cap. IV.

Poly. li. 3. tit. 15.)

STatuimus etiam, vt ieiunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur: primum in initio Quadragesimę: secundum in hebdomada Pentecostes: tertium verò in Septembri [a]: quartum in Decembri more solito fiat.

Item Leo Papa, sermone primo de ieiunio Pentecostes.

¶ De eodem. Cap. V.

Poly. ibidem.

IGitur post sanctæ lætitiæ dies, quos in honorem Domini à mortuis resurgentis, ac deinde in cœlos ascendētis exegimus, postque acceptum sancti spiritus donū, salubriter, & necessariè consuetudo est ordinata ieiunij, vt si quid fortè inter ipsa festiuitatum gaudia negligens libertas, & licentia inordinata præsumpsit, hoc religiosæ abstinentiæ censura castiget.

Item sermone octauo de ieiunio decimi mensis.

¶ De eodem. Cap. VI.

HVius obseruantię vtilitas, dilectissimi, in ecclesiasticis præcipuè est constituta ieiunijs; quæ ex doctrina Sancti spiritus ita per totius anni circulum distributa sunt, vt lex abstinentiæ omnibus sit adscripta tēporibus. Si quidem ieiunium verum in Quadragesima, æstiuum in Pentecoste, autumnale in mense septimo, hyemale aūt in hoc, qui est decimus, celebramus; intelligētes diuinis nihil vacuum esse pręceptis, & verbo Dei ad eruditionē nostram omnia elementa seruire, dum per ipsius mundi cardines, quasi per quatuor Euangelia incessabili tuba discimus, quod & prædicemus, & agamus.

2 *Primum [b] verò mensem, quartum, septimum, & decimum, non Hebræorum ratione, sed nostra debemus accipere. Primus enim mensis apud illos est Aprilis, quartus Iulius septimus October, decimus Ianuarius. In quibus, & præterea in quinto mense, qui est Augustus, quæ fuerit eis causa ieiunij. Hieronymus in commentarijs ad c. octauum Zachariæ exponit dicens:*

¶ Quare in suprascriptis mensibus ieiunia lex imperauit. Cap. VII.

Poly. ibidem.

IEiunium [c] quarti, & ieiunium quinti, & ieiuniū septimi, & ieiuniū decimi (ἀπὸ κοινοῦ enim subauditur mensis) domui Iudę, & Hierusalem in dies festos vertetur, &

CASVS. Iste 6. respicit illud c. ordinationes. sup. 75. dist. in quo facta est mētio de primo mense, quarto, septimo, & decimo. Et dicit Gratianus, ꝙ debemus ibi intelligere primum mensem, & cęteros s̄m computationem nostram, & non s̄m cōputationem Hebræorum, apud quos Aprilis est primus mensis, quartus Iulius: septimus October: & Ianuarius decimus. Sed Romani olim primum mensem dicebant Martium: nūc vero Ianuariū. Præterea quare Hebræi ieiunabant in Augusto, qui est eis quintus mensis, rationem assignat Zacharias in seq. cap. b ¶ Primū.] Accipe in superiori dist. c. vl.

IEiuniū.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima ponit Hiero. verba Zachariæ, vbi dicitur, ꝙ Hebræi ieiunant in quarto, quinto, septimo, & decimo mēse, & ostēdit, ꝙ Latini expositores hunc locū varijs modis exposuerunt, & dissonantibus. In scda pre ponit multiplices causas quare ieiunāt Iudæi in p̄dictis mensibus. In tertia parte primò exponit verba Zacharię s̄m litteram: postea s̄m anagogicum intellectum. Secunda pars incipit ibi. [Cogimur.] Tertia ibi. Hoc igitur est omne.] Et verba sunt ꝓphetę vsq; illud. [In hoc loco.] & quod dr̄ ibi, [Quarti, &c.] subauditur mensis. [In hoc loco,] verba sunt Hier. inserta illi auctoritati. c ¶ Ieiunium quarti.] Subauditur mensis. & arg. sumi potest

a ¶ In Septembri.] s̄m distinctionem, c. superioris. in fi.

IGitur.] CASVS. Docet Leo, ꝙ post quinquaginta dies lætitiæ, computandos à die resurrectionis, quos in honorem Domini celebrauimus, inducitur ieiuniū, vt si quid per abundantiam lætitię deliquimus, abstinētia ieiunij castigetur.

Precepta etiam moralia sunt per ecclesiam mutabilia.

potest ex hoc c. quod etiam ea, quę moralia sunt, immutantur per ecclesiam hodie. Nam alijs temporibus celebrabantur olim hæc ieiunia, alijs nunc.

a ¶ In hoc loco. Verba Hiero.

b ¶ Dixerunt. Ostendendo causas constitutionis talis, vel talis ieiunij.

l ¶ Hierosolymis.] Legitur 1 in psalterio. Vt quid Deus repulisti. quod Hierusalem capta est eo tempore, quo interfecerunt Iesum Christum, in Pascha possumus dicere, quod tunc fuerit capta: sed illæsa conseruata in se vsque ad Augustum, quando fuit accensa ab Ismael, qui

1 Dic legitur, id est habetur in Iosepho: secundum Goff. Hierusalem quando fuit capta.

gaudiũ: veritatem tantum Deus quęrit, & pacem. In hoc loco [a], nostrorũ multi multa dixerunt [b], & inter se dissonãtia. *& paucis interiectis.* ¶ Cogimur igitur ad Hebręos recurrere; & sciæ veritatem de fonte [c] magis, quàm de riuulis [d] quærere [e] †. *& paulo post.* ¶ Ieiunium quarti [f] mẽsis, qui apud latinos vocatur Iulius, die septima, & decima eiusdẽ mensis illud arbitrantur, quando descendens Moyses de monte Sinã tabulas legis abiecit [g] atque cõfregit, & iuxta Hieremiã muri primũ rupti sunt ciuitatis [h]. In 5. mense, qui apud latinos appellatur Augustus, cũ propter exploratores terræ sanctę seditio orta esset in populo, iussi sunt montẽ nõ ascẽdere, sed per quadraginta annos longis à † terra sancta circumire dispendijs, vt exceptis duabus, Chaleb, & Iosue, oẽs [i] in solitudine caderẽt. In hoc mense, & à Nabuchodonosor, & multa [k] post sæcula a Tito, & Vespasiano templum Hierosolymis [l] incẽsum est, atque destructũ: capta vrbs Bethel, ad quam multa millia confugerant Iudæorum: aratum tẽplum in ignominiam gentis oppressæ à Tito Annio Rufo. In septimo verò, qui apud nos appellatur October, sicut supra diximus, occisus est Godolias, & Iudæ tribus, ac Hierusalem reliquiæ dissipatæ. Legamus Hieremiam. Mense decimo (qui apud nos Ianuarius dicitur, eo quòd ianua anni sit, atque principium) Ezechiel in captiuitate positus audiuit, & cunctus populus captiuorum, quinto mense templum esse subuersum: quod plenissime in eodem propheta cognoscimus. Hoc est igitur omne [m], quod dicitur. Dies planctus, & ieiuniorum, quos hactenus habuistis in luctum, sciatis vobis (quia cogitaui, vt benefaciã Hierusalem, & domui Iuda) in lætitiã & gaudium, & solemnitates esse vertendos: ita duntaxat, si veritatem diligatis, & pacem. Iuxta anagogẽ [n], quia tunc ieiunamus, quã do sponsus aufertur à nobis, & non meremur eius habere præsentiam: cum reuersus fuerit Dominus ad nos, & cogitauerit, vt bene faciat nobis; omnis tristitia vertetur in gaudiũ, & fames [o] pristina sermonis Dei pręsentia doctrinarum eius, & cęlestis panis saturitate pẽsabitur.

Exod. 32.
Hier. 52.
Num. 14.
† ad terram sanctã. orig.
4. Reg. 25.
Hier. 39. & 41.
Hier. 52.
Ezechiel. 33.
Ioan. 16.

Magistro plusquam discipuli credendum est.

c ¶ De fonte.] Collige in dubijs ad rei originem recurrẽdũ: & plus magistro quã discipuli credendum. vt dixi dist. 9. vt veterum. & dist. 20. de quibus 24. q. 1. loquitur. sup. d. 12. præceptis. Argum. contra nunquã ad rei originem recurrẽdum. ff. de leg. & senatusc. & lõ. nã dicit lex, quod non de omnibus, quæ cõstituta sunt reddi ratio potest. Sed sufficit eo. non omnium.

Transcriptũ an valeat sine originali.

d ¶ De riuulis. Arg. nõ valere sumptum sine originali. C. de eden. Authen. ibi posita. arg. cõtra ext. de fide instr. pręsentis. Dicit Albericus quod si est transcriptũ per manũ tabellionis valet: arg. ff. de admin. tu. chyrographis. Azo dicit non valere, nisi per iudicẽ fiat translatio, vt in authen. vt fratrũ filij. § illud. coll. 9. C. de test. publicati. Io. Hæc quod determinatur hodie per decre. quã habes extra de fide instr. cap. vlt. vbi dicitur quod exẽplata instrumenta aliqua iusta cã auctoritate iudicis scripta eandem vim habeãt cum authenticis, & originalibus. B.

ADDITIO. De hoc not. 100. dist. contra morem. & extra de verborum significat. abbate. Archid.

e ¶ Quærere.] Sup. dist. 9. vt veterum.

† Ex isto tex. infertur, quod quandoque magis consideratur accidentale. concor. l. 2. § ex actis. ff. de orig. iur. & l. 3. bestias. ff. de postul.

2 Historia secundum Isi. in 1. l. etym. dicitur ab histore in Grecè, quod est Latinè cognoscere, vel uidere. apud ueteres enim nullus scribebat historiam, nisi qui interfuisset. Alij dicunt, quod dicitur ab historon Græcè, quod est gesticulatio, id est gestiuum repræsentatio: vñ & histrio uocatur gesticulator, id est aliorũ gestorum recitator, & repręsentator. Archidiac.

Scriptura diuina quadrupliciter exponi potest.

f ¶ Quarti. Mensis. scilicet secundum Hebraicam comparationem.

g ¶ Abiecit.] Cum inuenisset Iudæos conflasse vitulũ, vt 35. dist. disciplina. inf. de pę. dist. 2. §. item opponitur.

h ¶ Ciuitatis.] A Nabuchodonosor, qui cum Chaldæis cepit ciuitatem Hierusalem 23. q. 5. hinc. in fine.

i ¶ Omnes.] Qui diffidere cęperunt, sed cum Moyses non diffideret, & esset maior xx. annis, quare non intrauit terram promissionis? rationem habes 23. q. 4. §. his omnibus. Et dic, omnes, quia xx. annis, & supra exiuerunt de Aegypto.

K ¶ Multas.] Sed quare inducit hoc de Tito, & Vespasiano, cum ante per multa tẽpora fuit illud ieiunium constitutum? & dicimus, quod istud non facit ad propositum: vnde est arg. quod quandoque aliqua inseruntur decretis, quæ non faciunt ad propositum principale. arg. sup. [illegible]

qui Iudæus erat, & a quibusdam alijs.

m ¶ Hoc igitur est omne.] Id est, hoc signat apud nos: nam apud Græcos decimus inuenitur October, vt supra dist. 18. propter.

n ¶ Anagogen. Id est, superiorem, & spiritualem, vel moralem intellectum: nam ana, supra: goge, ducere: inde pedagogus quasi ductor. hoc modo exponitur. hic est enim quidam intellectus historicus 2, allegoricus, moralis, siue tropologicus, & anagogicus: sicut diximus supra. distinctio. 37. vino, sic hæc vox, Hierusalem, historice signat ciuitatem illam terrestrem: allegorice ecclesiam: moraliter animam fidelem: anagogicè cœlestem Hierusalem. Moralis intellectus attendit, quæ iuxta nos sunt. allegoricus, quæ intra nos: anagogicus, quæ supra nos. hic ergo ponitur anagogicus pro allegorico.

o ¶ Et fames.] Infra. 8. q. 2. audacter.

NON

NON AVTEM. Hæc est tertia pars huius dist. in qua dicitur, ꝙ a pascha vsque ad penteconstem nõ debemus de necessitate ieiunare. Io. de Fan.

CASVS. Dictum est supra in c. de ieiunio, ꝙ post pentecostem ieiuninum quatuor temporum est celebrãdum: modo vult hic Gratianus ostendere, quare non ante. §. quia a Pascha resurrectionis vsq; ad penteconstẽ nõ indicuntur ieiunia ex necessitate. & hoc probat per seq. c.

a ¶ Non autem videntur.] Improbat quod dictum est sta. ĩ ieiuniis. su. ea. c. statuimus, & c. de ieiunio. in prin.

b ¶ Ieiunia.] inf. de consecr. dist. 3. rogationes. cõtra Sol. licet ibi fe. ... trib⁹ diebus, nihilominus tñ est ibi cõtinuata festiuitas. Nã dicit lex ꝙ perẽnis est siue cõtinuus fluuius, licet quãdoq; exarescat. ff. de flu. l. 1. resp. Vel dic consuetudinem sequendam. 1. 12. dist. illa.

Fluuius etiã nũque arescẽs dicitur perennis.

3 *Non autem videtur* [a] *ieiunia quarti mensis posse celebrari ante diem Penteconstes. A die enim Dominicæ resurrectionis vsque in diem Pentecostes nõ inducuntur obseruanda ieiunia.* [b]

Vnde Ambrosius in eiusdem diei sermone sexagesimoprimo, qui sic incipit.

¶ De eodem. Cap. VIII.

SCire debet α sanctitas vestra. Per hos quinquaginta dies nobis est iugis, & cõtinuata festiuitas: ita vt hoc omni tempore neq; ad obseruãdum indicamus ieiunia, neq; ad exorandum Deum genib. succedamus †[c]. *& infra.* ¶ Instar ergo Dñicæ, tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes isti dies, velut dominici deputantur. Resurrectio.n. Dominica est. Nam in Dominica resurgens saluator reuersus ad homines est, & post resurrectionem tota quinquagesima [d] cum hominib. commoratus est. Aequalis ergo eorum [e] necessariũ, vt esset festiuitas, quorum æqualis esset sanctitas †. Sic.n. disposuit Dñs, vt sic eius passione in quadragesimæ ieiunijs contristaremur; ita eius resurrectione in quinquagesimæ ferijs lætaremur. Nõ igit ieiunamus in quinquagesima; quia in his dieb. nobiscum Dominus commoratur. ¶ *Item in Apologia* [f] *Dauid*. Hunc numerũ [quinquagesimum videlicet] læti celebramus post Dñi passionẽ remisso culpæ totius debito, chirographo quoq; [g] euacuato, [h] ab omni nexu liberi, & suscipimus aduenientẽ in nos gratiam Spiritus sancti: die Pentecostes vacante ieiunio laus dicitur Deo, alleluia cantatur. [i]

† *succidamus.*] orig. & aliquot Gratiani exẽplaria vetusta, & recentes editiones.

† *sic quantitas.*] ori.

c. 8. Glossa. 1.

α ¶ Scire debet.] *In multis manuscriptis exemplaribus a capite,* ieiunium. *vsque ad c.* post Phasca. *in aliquot etiam vsque ad vltimum, nulla est distinctio capitum. Tanquam.n. vnico contextu continentur multa auctoritates a Gratiano citatæ: Ideo verba ista,* Scire debet sanctitas vestra. *coherent cũ extremis verbis Grat. ad finem præcedentis capitis atq; ita legendum,* Vnde Ambrosius in eiusdẽ diei sermone 61. qui incipit, Scire debet sanctitas vestra; *ac deinde subiungẽdũ,* Per hos quinquaginta, &c. *Suo enim modo aptauit hunc locum Gratianus. Nam apud B. Ambrosium paulo aliter habetur.*

Necessariò ergo ecclesia constituit, vt post diem Pentecostes ieiunia celebrentur. Sed quid in illis quinquaginta diebus ieiunandum esse negatur; ex obseruantia [k] *necessitate intelligitur.*

Scire debet.] CASVS. Docet Ambro. ꝙ quinquaginta dies a pascha resurrectionis vsque ad penteco. reputantur velut dies resurrectionis. & dies Dominici: quia resurrectio die Dñica fuit: & hos dies cum hominibus & discipulis suis stetit, & ideo sicut in resurrectione gaudendum est, & non ieiunamus: sic & in his quinquaginta dieb. gaudendum est, nec ieiunia sunt indicãda: nec genua flectimus.

1 Scilicet in illis tres dies, de quib. loquit prædic. rogationes sint ieiunandi. Io. de Fã.

c ¶ Succedamus.] quia vnum genu succedit alij: & ita factũ notat.

Christus post dies 40. ascendit in cœlum.

d ¶ Quinquagesima] si quadragesimã dixisset, melius dixisset nã post quadraginta dies ascẽdit in celũ. de cõsecr. dist. 5. ieiuniũ. & sic ponitur totũ pro parte. sic 2: q. 4. cũ superna. sic econuerso pars ponitur pro toto. 14. q. 5. pœnale.

e ¶ Eorum.] Arg. ꝓ omnib. vigilijs Apostolorum ieiunãdis, vel pro nullis: quod falsum est: ecclesia tamen Romana cõsueuit ĩ vigilijs omniũ ieiunare. extra de obser. ieiunio. cõsilium. nisi Ioannis, Philippi, & Iacobi, vt ibi Laur.

Ieiunãdum est ĩ vigilijs omnium Apostolorum nisi Ioannis Philippi, & Iacobi.

f ¶ In apologia.] id est sermone excusatorio de adulterio, quod Dauid commisit cum Bersabeæ ab apo, qđ est re: & logos, quod est sermo: quasi responsio pro aliquo.

g ¶ Chirographo quoque.] idest, peccato quo tenebamur diabolo obligati tanquam chirographo.

h ¶ Euacuato.] vt C. de plus pe. l. vna. & est arg. ꝙ cancellato instrumento liberatur debitor. 2 quod verum est nisi creditor probet cõtrariũ. ff de prob. si chirographum.

2 De hoc no. extra de renunc. sanè in glo. & sic. & extra vt lite pen. eccles. a 10 si. Arch.

i ¶ Cãtatur.] inf. de consec. d. 3. ne quis. & c. ieiunium.

NECESSARIO CASVS. Conclusit Gratianus ex supradicto cap. dicens ꝙ ecclesia necessario instituit ieiunium post pentecosten: quod dicitur non esse ieiunandum in his quinquaginta diebus, intelligitur ex necessitate: de facto tamen ieiunamus in vigilia pẽtecostes, sicut in vigilia resurrectionis, & ad hoc inducitur sequẽs cap.

Vigilia pentecostes est necessario ieiunanda.

k ¶ Obseruantiæ.] Hic malè dicit, & in seq. §. immo vigilia

gilia pentecostes necessario ieiunanda est, vt infra cap. nosse. & su.cap.ieiũnio.non obstat c.scire,quia pro vno die,nec plus nec minus;[1] sed ꝙ ieiunare debeat hoc habet ecclesiæ consuetudo generalis.

f ¶ Auferam.] Dicendo tunc esse ieiunandum. ADDIDIO. q.d. Nolo his diebus indicere ieiunium. Archid.

g ¶ In suo.] Vt morem obseruet in ieiunijs,sicut dicitur de vigilia Bartholomæi.extra de obser.ieiu. consilium.

h ¶ Apo-

Vnde idem Ambrosius in eiusdem diei sermone 60. qui sic incipit.

¶ De eodem. Cap. IX.

NOsse credo.α vos fratres. Non minore lætitia celebramus diem Pentecostes, quam sanctum Pascha curauimus. Tunc.n.sicut modo fecimus, ieiunauimus sabbato, vigilias celebrauimus: orationibus pernoctantes [a] † institimus; vnde necesse est, [b] similem † obseruantiam similis lætitia subsequatur.

α ¶ Nosse credo.] *Idem euenit in hoc capite: quod in superiore euenisse notatum est. Cohæret enim cum superioribus, prima sermonis periodo, quasi in summam redacta.*

Obseruantia verò similis dicitur quo ad factum, non quo ad necessitatem.

Vnde Isidorus lib. 1. de ecclesiasticis officijs, c. 42.

¶ De eodem. Cap. X.

POst Pascha vsq; ad Pentecostem, licet traditio ecclesiarum abstinentiæ rigorem prandijs relaxauerit; [c] tamen si qui monachorum, vel clericorum, ieiunare cupiunt, nõ sunt prohibendi; quia Antonius, & Paulus, & cæteri patres antiqui etiam his diebus in eremo leguntur abstinuisse, neque soluisse abstinentiam, nisi tantum die Dominico.

Item Hieronymus ad Lucinium, epist. 28.

¶ De eodem. Cap. XI.

VTinam omni tempore ieiunare possimus; quod in actibus [d] Apostolorum diebus Pentecostes, & die Dominico Apostolum Paulum, & cum eo credentes fecisse legimus. *& infra.* ¶ Nec hoc dico quòd Dominicis † diebus ieiunãdum putem, & contextas [e] quinquaginta † diebus ferias auferam: [f] sed vnaquæque prouincia abundet in suo [g] sensu: & præcepta maiorum, leges Apostolicas, [h] arbitretur.

Item Pelagius Papa Petro episcopo Potentino.

¶ Sabbato magno post horam baptismi episcopus valet ordinari. Cap. XII.

DIlectionis tuę scripta suscepimus, quibus significas Latinum ecclesiæ Grumentinæ diaconũ ad episcopatũ Marcellianẽsis ecclesiæ, siue Clusitanę † ab omnib. fuisse electũ: quod iam ante hoc tẽpus retulisti, & iussi-

† *pernoctantes.*] orig.
† *similis obseruantia similem lætitiã subsequatur.*] orig.

Poly. l. 3. tit. 23.
Act. 13. 20. & 27.

† *al. festiuis.*
† *al. sexaginta.*] orig.

su. d. 63. literas.
Poly. l. 2. tit. 28.
Ans. l. 6. c. 59.
† *al. Consilinatis.*

[1] De conse. di. 3. reuera, & vide quod dixi 65. d. c. j.

[a] Adde glo. concor. in l. de pupil. §. meminisse, ff. de no. op. nun. & in l. de offi. ... præ... ...

NOsse credo. [CASVS. Docetur hic, quòd cum tanto gaudio celebrandus est dies pentecostes, quanto dies resurrectionis. Et hoc probat per similẽ obseruantiam, quia vigilia Pentecostes celebratur sicut vigilia resurrectionis, vnde similis obseruantia simili debet gaudere lætitia.

a ¶ Pernoctantes.] per totam noctem significat. ff. de verb. sign. vrbana. §. pernoctare.

b ¶ Necesse est.] Idest cõueniẽs est à secundum G. nam cõsilium est non enim quidquid consulitur, iuris necessitati subijcitur. de pœn. dist. 6. c. 1. in fi. ff. de iudic. non quidquid.

OBSERVANTIA. CASVS. dicit Gratianus, quòd similis obseruantia est, quo ad factum, & non quo ad necessitatem, consuetudo tñ ecclesiæ præiudicat ei quod Gratianus dicit.

POst Pascha. CASVS. Quæsitum fuit ab Isidoro, vtrũ monachi, vel clerici vel laici possint ieiunare a resurrectione vsque ad pentecosten? qui respondet dicens, quod licèt ecclesia relaxet ieiunia, & abstinẽtię rigorem, si quis tamẽ vult ieiunare, põt ad instar Antonij & Pauli, & cæterorũ patrũ qui in his diebus in eremo ieiunauerũt, exceptis diebus Dominicis.

c ¶ Relaxauerit.] Interdicendo ieiunia.

VTinã. CASVS. Lucinius quæsiuit a Hyeronimo an sit peccatum ieiunare in co. dieb. post Pascha resurrectionis, & in diebus dominicis. Et respondet ꝙ non. Et hoc probat exemplo Pauli, & aliorum credentium, qui in illis diebus ieiunauerunt: non tamen cogitur quis ieiunare, sed vnaquęque prouincia in sensu suo abundat & leges maiorum interpretatur.

d ¶ In actibus.] su. eo. d. si quis tanquam, contra.

e ¶ Contextas.] idest, interfertas solemnitates, vel contextas idest, iuges & continuatas supra. ea. scire.

h ¶ Apostolicas.] Consuetudo enim interpretatur legẽ ff. de verb. sig. anniculus.

DIlectionis.] Hoc c. inducitur ad ostendẽdum varietatẽ computationis inter Latinos, & Hebræos. Nã secundum Latinos quartus est mensis Iunius: secundũ Hæbreos Iulius: & ita facit ad propositum Gra. est ergo casus. Latinus diaconus ecclesiæ Grumentinæ fuit electus ab omnibus in episcopum Marcellianẽsem, quod negotium

gotium totum Petrus Pontinus episcopus Papæ significauit? Rescribit ergo Pelagius, ꝙ iam iusserat Latinum prædictum Romam venire, credens eum habere literas dimissorias à suo episcopo: quod si verum est, mādat Petro, ut faciat eum venire ad Vrbem in Sabbato sancto: quicumq; alia in monachis, quia monachus ex dispensatione intra annum promouetur, laicus intra annum & dimidium, ut infra ea. monachus & docet 1.c. huius dist. quod gradatim debet fieri ordinatio.

d ¶ His temporibus.] Hic intitulatur 77. distin. in qua tractatur de interstitijs temporū obseruandis. No. ergo, ꝙ si quis ab infantia sit mancipatus militiæ clericali, anno 7. pōt ordinari clericus, ostiarius, lector, & exorcista, & sic stabit vsq; ad annum 12. exinde acolythus vsque ad annum 20. & postea in 21. subdiaconus, in 25. ann. diaconus, in 31. presbyter, exinde potest esse episcopus, ut inf. ead. in singulis. & c. quicunque. 28. dist. de his. sed si adultus velit ordinari, sic potest fieri ordinatio, vt per 7. annos recipiat ordines omnes in duob. primis quatuor minores, i. reliquis quinque ordinetur acolythus, subdiaconus, diaconus, presbyter, & eps si electus fuerit. 7. ea. quicunque. Si autē secus factum fuerit, deponi debet. 7. ead. dist. subdiaconus, ex generali tamen consuetudine his omnibus capitulis derogatū est. ubi uero maior necessitas ecclesiæ incumbit, laicus p annū & dimidiū, monachus verò per annum potest recipere oēs ordines, vt infra ead. c. vlt.

Temporum interstitia sunt in ordinib. obseruanda.

quia sup. dist. 54. ca. frequens.

mus, vt veniret;[a] credentes eos de persona eiusdem ab episcopo[b] suo dimissorias accepisse. Quòd si modo fecerunt, facite eum velociter ad vrbem Romam occurrere, vt si Deus iusserit, in Sabbato magno post horā baptismi ordinetur. Quòd si ante memoratum diem non occurrerit, cogetur vsque ad quarti[c] mensis ieiunia sustinere.

DISTINCTIO. LXXVII.

Epist. II. Anastasio.

HIs temporibus[d] secūdum Anacletum, Zepherinum, Gelasium, & Pelagium, episcopi, presbyteri, & diaconi sunt ordinandi. Metropolitanus aūt iuxta Leonē ex presbyteris eiusdem ecclesiæ, vel ex diaconis optimus ordinetur. Ex monachis autem, vel laicis nullus nisi per gradus ecclesiæ, debet ad summum sacerdotium peruernire.

Vnde Caius Papa Fœlici episcopo, epist. vnica in extremo.

¶ Non nisi per distinctos gradus quisquam ad sacerdotium aspiret. Cap. I.

ILlud nos statuentes vobis, & omnibus seruare mādamus, vt ad ordines ecclesiasticos sic ascēdant in ecclesia, qui ordinari merentur: idest, si quis episcopus esse meretur; sit primū[e] ostiarius, deinde lector, postea exorcista, inde sacretur acolythus, demū verò subdiaconus, deinde diaconus, & postea presbyter; & exinde, si meretur, episcopus ordinetur.

Vnde Zozimus episcopus vrbis Romæ ait ad Isychium, epist. 1. c. 3.

Ans. lib. 7. cap. 49. Rabanus de instit. cler. l. 1. c. 13.

¶ Quæ interualla temporis in singulis gradibus seruanda sint. Cap. II.

IN singulis gradibus hæc tempora sunt obseruanda

ILlud.] CASVS. Docet Gelasius in hoc c. quod si quis vult ad episcopatum ascendere, debet gradatim promoueri, ut primo ostiarius, deinde lector, &c. quod oportet per interstitia temporum fieri.

quia si tunc non venerit, cogetur subsistere, vsque ad ieiunia quarti mensis, idest, Iulij.

a ¶ Vt veniret.] Quia forte suberat Papæ iste episcopus nullo medio.

b ¶ Ab episcopo.] Arg. quòd clericus alicuius episcopi in alia prouincia non debet eligi: nec ipse debet consentire, nisi habeat literas dimissorias, quibus absoluatur ab obnoxietate sui episcopi. arg. 85. distin. Florentinum archidiaconum. & dist. 71. fraternitatem. arg. contra, quòd scilicet non exigatur consensus episcopi, instit. de adopt. §. sed si quis nepotis. De hoc dixi supra. 61. dist. §. sed aliud.

c ¶ Ad quarti.] Supra 75. dist. ordinationes.

HIs temporibus. CASVS. Ostenso quibus temporibus sint clerici ordinandi, nunc in hac 77. distin. ostendit quæ vel quanta interstitia temporum in singulis ordinibus sint seruanda, & super hoc triplex regula seruatur. Nam alia seruatur in pueris, qui per interstitia promouentur, quæ sunt inf. ea. in singulis. & quicunq; alia in grādæuis, qui intra 7. ann. recipiunt ordines, vt inf. ea.

e ¶ Primū.] Supra 21. dist. cleros. cōtra. sup. dist. 32. seriatim. contra 5. 44. dist. non oportet. 1 contra 59. dist. si offic. cōtra. nā ibi colligit, ꝙ psalmistatus sit ordo primus: sed melius colligitur ext. de æta. & qual. cū contingat. Sed dic, ꝙ hęc dictio, primū, sequētia respicit, nō ꝙ sit prim⁹ ordo ostiarius. sed primus est respū sequētiū. ADDITIO. Ista fuit sententia Laur. Vel potest dici, ꝙ ideo tacet de psalmista hic, & 92. distin. à subdiacono. quia ille ordo à simplici sacerdote potest conferri. 23. distin. psalmista. & noluit enumerare, nisi illos, qui ab episcopis conferruntur secundum Hug.

1 Psalmistatus est primus ordo.

IN singulis.] CASVS. Zozimus docet hic. tēpora esse seruanda in ordinibus suscipiendis, vt si ab infantia literas didicerit à septennio vsque ad annos duodecim, recipit tres minores ordines. post annū 12. fiat acolythus. in 21. subdiaconus fiat. post 25. diaconus. post triginta presbyter; deinde mereatur episcopus ordinari. Eadem interstitia seruentur in defensoribus, idest, patronis

patronis ecclesiæ, si uoluerint ad clericatũ promoueri.
a ¶ Si ab infantia.] Idest septimo anno. C. de iure delib. l. si infanti. Ioan.
b ¶ Nomẽ.] Vt scribat in matricula. 50. di. contumaces.
c ¶ Quinquennio.] Post septẽniũ. inf. e. c. subdiaconus.
d ¶ Exinde.] Post xij. annos cũ voluerit.
e ¶ Vel subdiaconus.] Vel pro, idest, hoc probatur in ca. seq. arg. C. de verbo. sign. l. ult. arg. extra de eo qui fur. or. re. cap. 2.
f ¶ Xiiij. annis.] Cõputatis a tempore septennij hoc respicit qđ dicit de infantia, idest septennio, & ita in xxj. an. subdiaconus fiat.
f ¶ Xiiij. annis.] Hec determinatio xiiij. ann. non respicit, nisi tantùm subdiaconatũ. quod patet ex cap. seq. ubi dicitur, quod ab accessu adolescentiæ. vsque ad xx. annum fiat acolythus, & subdiaconus, sed in xv. anno acolythus, in xxj. subdiaconus.
g ¶ Pontificatum.] inf. de consec. dist. 5. de his verò. sup. dis. 18. si episcopus. & distin. 50. si officia.
h ¶ Defensores.] Idest aduocati castaldi. 1. q. 3. saluator. 1
i ¶ Ex laicis.] infra dist. 89. indicatũ. cõtra. Sed hic isti laici erant de foro ecclesiæ, ibi non & cõstitui debent isti quò ad temporalia, non quò ad spiritualia. 16. q. 7. in nona.
k ¶ In ordine.] Contra. Nonne. isti sunt grandæui, cũ eis cõmittat administratio. ergo per septem annos tm̃ possunt ascendere ad omnes ordines, ut infra c. prox. quare ergo hic dicit, supradicta obseruatione. Respon. ideo ut gradatim omnes ordines recipiant, & nullum pertermittant. nec tamen per tanta interstitia, vel hoc corrigitur. Io.

1 Adde, hic, ꝙ defensor appellat patronus siue aduocatus ecclesiæ ext. de elect. venerabilem. Item reus dĩ defensor. 4. q. 4. ca. 1. Itẽ custos patroni Romanæ ecclesiæ. 28. dis. quia sũt culpæ. Item custos cuiuslibet ecclesiæ, vt hic. Item exorcista. inf. ead. monachus nouitius. Archid.

si ab infantia [a] α ecclesiasticis ministerijs nomẽ [b] dederit, vt inter lectores & exorcistas quinquennio [c] teneat, exinde [d] acolythus, vel subdiaconus [e] xiiij. annis [f] fiat; & sic ad benedictionem diaconatus, si meretur, accedat: in quo ordine quinque annis, si inculpate se gesserit, hęrere debebit. Exinde suffragantibus stipẽdijs, per tot gradus datis propriæ fidei documentis, presbyterij sacerdotium poterit promereri: de quo loco (si eum exactior ad bonos mores vita perduxerit) summum Pontificatum [g] sperare debebit. *& infra.* ¶ Defensores [h] etiam ecclesię, qui ex laicis [i] fiunt, supradicta obseruatione teneantur, si meruerunt esse in ordine [k] clericatus.

α ¶ Si ab infantia.] *Prior hac huius capitis pars summatim refertur. Integre locus si habet.* Si ab infantia ecclesiasticis ministerijs nomen dederit, inter lectores vsq; ad vigesimum ætatis annum continuata obseruatione perduret. Si maior iam, & grãdæuus accesserit, ita tamen vt post baptismum statim se diuinæ militiæ desideret mancipari, siue inter lectores, siue inter exorcistas quinquẽnio teneatur; exinde acolythus, vel subdiaconus quatuor annis: & sic ad benedictionem, &c. *Ac sanè in vno etiam peruetusto Gratiani codice, & apud Rabanum, lib. 1. c. 13. de instit. cler. legitur*, quatuor annis *non*, quatuordecim. *Sed ob glossas nihil mutatum; additumve est.*

Item Syricius Papa ad Hymerium Tarraconensem, epist. 1. cap. 9.

¶ De eodem. Cap. III.

Quicunque itaq; se ecclesiæ vouerit obsequijs à sua infantia; ante pubertatis [l] annos baptizari, [m] & lectorum debet ministerio sociari. Qui ab accessu adolescentię, vsq; ad vigesimũ α ætatis annum; si probabiliter vixerit, vna tantùm, & ea quam virginem communi, per sacerdotẽ bñdictione percepit, vxore cõtentus, acolythus, [n] & subdiaconus esse debebit: posteaque ad diaconij [o] gradum (si seipsum primitus, cõtinentia præeunte, dignũ probauerit) accedat. Vbi si vltra β quinque annos

Iuo p. 6. c. 91. & 92.

Qvicunque.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima prosequitur de pueris: in secunda de grãdæuis. In prima igitur dicitur, ꝙ pueri ante pubertatis annos baptizari debẽt, & fieri ostiarij, lectores, & exorcistæ. deinde, vsque ad xx. ann. ita quod, vsque, teneatur inclusiue: inde fiat acolythus, & subdiaconus: post xxv. diaconus: post xxx. presbyter, post decennium computãtum a xx. ann. fiat episcopus, quia postquam est presbyter statim potest fieri episcopus. In secũda verò parte dr̃, ꝙ si quis est grandis ætatis, prius baptizet, & in primo biennio fiat ostiarius, lector & exorcista. In sequenti quinquennio fiat acolythus & subdiaconus, postea diaconus, postea presbyter, postea ep̃s. Sc̃da pars incipit ibi, Qui verò iã.] Sed duo sequentia ca. plana sunt.
l ¶ Pubertatis.] Idest annum xiiij. secundum quosdam sm̃ H. ante xij. Insti. quib. mo. tute. fin. in prin. extra de despõ. impub. puberes. 20. q. 1. illud vbi incipit adolescẽtia, ex sufflatur & exulat pubertas. Ioã. quod dicit H. de xij. annis, non est verum in masculo, sed in puella, ut Instit. quib. mod. fi. tute. in prima colum. B.
m ¶ Baptizari.] Sed quare dicit, ꝙ tunc debeat baptizari, cum sit dubium & periculosum intantùm differri baptisma, ut de consec. dist. 4. qñ quis. &c. ne qđ absit? ideo dicit, quia cum baptisma sit ianua omnium sacramentorum, vt 32. dist. §. verum. in fi. nõ posset ordinari si non esset baptizatus, ext. de presbyt. nõ bapti. c. 3. nõ ꝙ debeat differri. sed si casu dilatum est, baptizari dẽt.
n ¶ Acolythus.] Et ita uidetur, ꝙ de iure non debeant minores ordines simul conferri: quod credo, nisi dispensatiuè: vel nisi sit consuetudo, vt extra de eo. qui fur. or. re. cum H. lator
o ¶ Ad diaconij.] Continentia præeunte: ideo hic non dixit de subdiaconatu, quia nundum erat sacer ordo tempore Syricij, qui antiquissimus fuit. 32. dist. erubescant. hodie vero est sacer ordo.

Pubertas q̃ñ finitur.

Bapt'ismus est omnium sacramentorum ianua.

Ordines minores an simul conferri possint.

a ¶ Exin-

a ¶ Exinde.] inf.ea.d.episcopus contra. Sed referas hoc ad 20.annum.de quo sermo præcessit.non ad quinquennium proximum.& sic erit in 30.anno. vt ibi dicitur. & extra de elect.cum in cunctis. vel dicas esse constitutionum varietatem.Hug.

b ¶ Gran- in canone 16.d.qui sine.distingue tñ inter ordinem, & ordinem, & ita arbitrio boni viri relinquitur. extra de offi.deleg.de causis.ff.de iure delib.l.1.

c ¶ Aliud.] a biennio si esset in 35. anno. nec refertur ad antecedens quinquennium:quia non præcessit aliud. sic. C.quomodo, & quãdo iudex. Auth. qui semel.

laudabiliter ministrauerit, congrue presbyterium consequatur. Exinde [a] post decennium episcopalem cathedram poterit adipisci: si tamen per hæc tempora integritas vitæ, ac fidei eius fuerit approbata. Qui vero iam ætate grandæuus [b] melioris propositi cõuersatione prouocatus, ex laico ad sacram militiam peruenire festinat, desiderij sui fructum non aliter obtinebit, nisi eo, quo baptizatur, tempore, statim [c] lectorum, aut exorcistarũ numero societur: si tamen, eum vnam habuisse, vel habere [d], & hanc virginem accepisse, constet vxorem. Qui dũ initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud [e] acolythus, & subdiaconus fiat; & sic ad diaconatum (si per hæc tempora dignus iudicatus fuerit) prouehatur. Exinde iam accessu temporum, presbyterio, vel episcopatui, si eum cleri, ac plebis euocauerit electio, non immerito societur.

Ibidem c.10.

α ¶ Vigesimum.] *In plerisque vetustis exemplaribus, & Gratiani, & epistola, atque apud Iuonem legitur, trigesimum. Sed in epistola Zozimi, cuius pars relata est in antecedente notatione,* vigesimum.

β ¶ Vltra.] *Sic legitur in omnibus manuscriptis, & in originali ipso. In vulgatis erat,* intra.

Item ex sexta synodo, c.15.

¶ De eodem. Cap. IV.

SVbdiaconus nõ minor viginti annorum [f] ordinetur. ¶ Si quis verò in aliquo ordine sacerdotali præter cõstituta tempora ordinatus fuerit, deponatur.

Item ex concilio Carthaginensi 3.c.4.

Et conc.Carth.codicis can.16. Burc.l.2.c.11. Iuo p.6.c.31. Pann.l.3.c.30. Poly.2.l.ti.27. Ansl.l.7.c.96.

¶ De eodem. Cap. V.

PLacuit [g], vt ante vigintiquinque annos ætatis, nec diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur, & vt lectores populum non salutent [h].

Item ex concilio Agathensi, c.16. & 17.

¶ Minoribus 25. annis leuitica non præstetur benedictio. Cap. VI.

EPiscopus benedictionem diaconatus minorib. quã 25. annorum penitus non committat. ¶ Sanè si coniugati iuuenes [i] consenserint ordinari, etiã vxorum vo-

Iuo p.5.c.135.

f ¶ SVbdiaconus.] nõ minor 20. annorum. Ita, vt cõpleuerit 20. annum. hoc enim requiritur in [1] honoribus ecclesiasticis, vt extra de elec.cum in cunct.s. licèt secus sit in honoribus ciuilibus [2]: vbi sufficit attigisse 25. annum, vt ff.de mu.& ho.ad rem.licèt sit arg.cõtra inf. distin. prox. c.presbyter. In vsucapioni bus sufficit attigisse vltimum diem, ut ff. de diuersi.& tempo. præsc.ip.in usucapione.& similiter quãtum ad factionem testamenti sufficit attigisse ultimum diem 14.anni.ut ff.de testamen. qua ætate. Sed quantum ad excusationẽ ciuilium munerũ requiritur, qđ annus sit cõpletus, vt ff. de iure immuni. maiores. Sed quantũ ad beneficium restitutionis sit computatio de momento ad momentum, ut ff.de mune. l.3.§.minorem. Sed in temporalibus actionib. oportet, ut ultimus dies sit completus, ut ff.de actio. & ob. l.in omnibus temporalibus.Ioan.

1 Aetas in honoribus, & multis alijs necessarias.

3 Etiã fortè est ratio, qa honores ecclesiæ potius spectant ad onus quàm honorem 8. q. 1. illud. Io.de Fant.

g PLacuit inf.20. q.1.placuit.

h ¶ Salutent.] Solebant forte lectuti in pulpito aliquam salutationem nob s signe tam præmittere, uel dicebant. Dominus uobiscum, ubi modo dicunt: Iube domne benedicere.21.distinct.denique.

1 Hanc literam ponit Laur. cuius fuit hæc gl. Sed Hug.ponit 18.c.1 28. dist. de his. 32.dist.lectores. Sed hoc fm Hug. nõ ualet, quia tunc in septennio non posset recipere omnes ordines.

2 Concor. tex. cum gl. l.non aliter. ff. de leg. 3. & in l.1. ff. de mino.

b ¶ Grandæuus.s.xxiij.anno 1.nel xxx quia hæc est uirilis ætas.inf.ca.e.episcopus 2. ætas enim multum facit ad eruditionem.16.q.7.hoc fit. & si sit xxiij.annorũ.ita recipit omnes ordines intra xxx. annum.sicut quilibet alius.qui a pueritia deseruuit ecclesiæ. Vel grandæuus. s.xviij.annorum.arg.28.dist.de his.& 32.dist.lectores.

c ¶ Statim.] sup.dist.47.§.1.argum.contra.Sed nõ dicit statim, id est, incontinenti: sed statim, id est, paulo post tale statim habes ff.de procura.qui procuratorem, uel ibi non prohibetur, nisi de episcopatu & presbyteratu:

d ¶ Vel habere.] Ita tñ, qđ dudum iam promiserit continentiam.nam præire debet continentia.ut 28.dist.cap. priusquam. præterea de isto grandæuo non exprimitur

EPiscopus benedictionem.] CASVS. Hoc.c.diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, qđ minor xxv. annorum fieri diaconus non debet. In secunda parte, dicitur, qđ si coniugatus iuuenis uoluerit ordinari, requirenda est uxoris uoluntas: & sequestrato, cubiculo & religione promissa, ordinetur. In tertia parte dicitur, quod ante xxx. annum presbyter, uel episcopus non ordinetur. Secunda pars incipit ibi, [Sanè.] Tertia ibi, [presbyterum uero.]

i ¶ Iuuenes.] Idem est de alijs regulariter. arg.32.q.5. per totũ.si sunt senes bene pot.[illegible] : & alter in seculo remanere extra de conuer.coniug.cum sis.

a ¶ Sequestrato.] Infra 81. distin. volumus contra. Sed hic de suspectis. Vel dic quod thalamus tantum debet sequestrari, non autem mansio 1. & hoc obtinet in vxore promouendi: secus est in vxore illius, qui vult cõuerti: quia tunc vxor intrabit religionem. vel si est senex promittet continentiam, vt extra de cõuer. cõiu. cum sis. & de illa materia not. 28. dist. quia sunt culpæ. Quid si vxoratũ promouet episcopus ad minores ordines, debet ne ab eo exigere continentiam, cum sine titulo, cũ nõ debeat promouere & beneficium simul cũ vxore habere nõ possit, extra de cler. cõi. c. 1. & c. diuersis? Sic: si tñ promouet, nec exegerit, habebit beneficiũ: ar. 32. dis. si qui. ab eo autẽ qui vxorẽ nõ habet non est exigenda cõtinentia. 15. q. 3. §. cũ autem. Ioan.

1 Vt litera idem dicere cum dicat se q̃strato mãsionis cubiculo de hoc le. & no. extra de cõuer. coniug. coniugatus: ibi uide.

i ¶ Leuitæ.] Omnes qui in templo seruiebant dicebant Leuitæ, quia de tribu Leui assumebantur. Sed nunquid conferebat eis tunc character? Sic: argu. de consecratio. distinct. 1. c. 1. sed non idem qui hodie. argum. extra de sacra. vnct. cum venisset. in fin. 21. distinct. c. 1. quod est con-

Leuita à le. ui dicitur.

lūtas ita requirenda est, vt, sequestrato [a] mansionis cubiculo, religione [b] promissa, posteaquam pariter conuersi fuerint, ordinentur. ¶ Presbyterum vero, vel episcopum ante triginta annos, id est antequã [c] ad viri perfecti ętatem perueniat, & diaconos ante vigintiquinque, nullus metropolitanorum ordinare præsumat: ne per ætatem [d] (quod aliquoties euenit) aliquo errore culpentur.

C. 17. Burc. l. 2. c. 9. Iuo p. 6. c. 29. Pann. l. 3. c. 28.

Item ex concilio Toletano 4. c. 19.

¶ De eodem. C. VII.

IN veteri lege ab anno vigesimoquinto leuitæ [e] in tabernaculo [f] seruire mandantur cuius auctoritatem in canonibus & sancti patres secuti sunt. Nos [g] & diuinæ legis & conciliorum præcepti immemores, infantes, & pueros [h] leuitas facimus ante legitimam ætatem, ante experientiam vitæ: ideoque, ne vlterius fiat à nobis, & diuina lege, & canonicis admonemur † sententijs, vt † à vigintiquinque annis ætatis læuitæ [i] consecrentur, & à triginta presbyteri ordinentur.

Poly. l. 2. tit. 27. Burch. l. 2. c. 12. Iuo p. 6. c. 31. Pann. l. 3. c. 31. Num. 8.

† In codice regio.] admonemus exiplis. † al. sed.

Coniugati an possint promoueri.

Item Gelasius Papa ad episcopos per Lucaniam, epi. prima, c. tertio.

¶ Per quæ interualla temporum ordinetur, qui de monachis in clericatum eligitur. C. VIII.

SI quis de religioso proposito, & disciplinis monasterialib. eruditus ad clericale munus [k] accedat; in primis eius vita præteritis acta temporibus inquiratur, si nullo graui facinore probatur infectus, si secundam nõ habuit fortassis vxorem, nec à marito relictam sortitus ostẽditur; si pœnitentiam [α] publicam fortassis non gessit, nec vlla corporis parte vitiatus apparet si seruili, aut originariæ non est conditioni obnoxius, si curię iam probatur nexibus absolutus, si assecutus est literas, sine quibus vix fortassis ostiarij possit implere ministerium.

sup. dist. 55. c. 1. Ansl. l. 7. c. 47. Iuo p. 3. c. 143.

α ¶ Si pœnitentiam] *Hinc vsque ad finem addita sunt ex epistola ipsa, vt melius percipiatur nexus sequentis capitis. Nam post verbum,* ministerium, *continenter apud Gelasium sequitur:* vt filius omnibus, quæ sunt prędicta, fulcitur; continuo lector, &c.

b ¶ Religione.] i. castitate: q̃ qualiter permitti debet, dixi 32. dis. seriatim. nec cũ ista debet religionẽ intrare: quia nec vir eius intrat. secus est 1 vxore monachi, vel episcopi. extra de cõuer. coniug. tane.

Aetas uirilis diuersimode interpretat.

c ¶ Antequam.] Nõ. q canon aliter interpretatur virilem ętatẽ, aliter interpretat lex. ff. d minorib. l. 1. C. de his q veni. æta. impe. l. vlt. sed diuersificãt: quia diuersos habẽt respectus. Pretor nõ habuit respectum nisi ad rerum suarum administrationem.

d ¶ Ne per ętatem.] Argu. ratione ætatis p̃sumi pro aliquo, vel cõtra, ut su. 34. dist. quorundam 33. q. 2. antiqui.

Item eodem capite, & sequenti.

¶ De eodem. C. IX.

MOna-

IN veteri.] CASVS. Quidam epi ante xxv. annũ. leuitas ordinabãt. sed Toletanũ concil. prohibet ne hoc de cætero fiat: sed post xxv. annum leuitæ ordinentur; & presbyteri post xxx. quod probat auctoritate legis Mosaicæ & canonicæ.

e ¶ Leuitæ.] In ueteri lege à xxv. anno Leuitæ deseruiebant tabernaculo, & custodiebant uasa tabernaculi aurea: antea non.

Leuitæ officium.

f ¶ Tabernaculo.] Quid sit tabernaculum, habes ff. de uerb. sig. l. inde tabernacula.

Tabernaculum.

g ¶ Nos.] Commiscet se alijs, ut citius reprehendat.

h ¶ Pueros.] Puer quandoque seruũ, quandoque puellam significat. ff. de uerb. sig. pueri. quandoque dicitur Puer, 18. annorum, ff. de ali. & ci. le. l. Mela.

Puer quid significat.

contra opi. Hug. quam dixi su. 75. dist. c. 1. q scilicet sine Missa conferatur character. Sed hodie immutata est forma per Christum: unde nec Aaron sine Missa conferret hodie characterem.

Character hodie sine Missa nõ cõfertur.

SI quis.] CASVS. Dicitur hic q si quis monachus uoluerit promoueri, uita eius præterita requiri debet, si fuerit criminosus, uel irregularis, contrahendo cum secunda uxore, uel repudiata.

K ¶ Munus.] id est si vult ad ordinem promoueri. Archidiaconus.

MOnachus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima loquitur de monacho. In secunda de laico.

laico. In prima ergo dr, q monachus nouitius, si bonæ vitæ, & bonæ conuersationis fuerit, intra annum potest omnes ordines recipere per interstitia breuia in ca. assignata, vt deuotio sancti propositi legitima suppleat interstitia. In secunda parte dicitur, q laicus intra annum

dius tñ scripsit litteras non esse notas. ff. de bon. possess. sed cum patrono. §. notis. Notæ autem quandoq; dicuntur cicatrices, vñ lex dicit, quod notæ, & nomina fugitiuorum ad magistratus sunt referenda. ff. de ser. fug. l. 2. iuxta illud. Folijsque notas, & nomina mandat.]

chus α [a] vero nouitius [b] morum honestate fulcitus, continuo lector, vel notarius [c], aut certe defensor [d] effectus, post tres menses existat acolythus: maximè si huic ætas etiã suffragatur: sexto mense subdiaconi nomen accipiat; ac si modestæ conuersationis, honestæque voluntatis existit, nono mense diaconus, completoque anno sit presbyter: cui tamen, quod annorum interstitia fuerant collatura, sancti propositi sponte suscepta doceatur præstitisse deuotio [e]. ¶ Si verò laicus quispiam ecclesiasticis est aggregandus officijs; tanto solicitius in singulis, quæ superius comprehensa sunt, huiusmodi decet examinari [f] personam; quantum inter mundanã, religiosamq; vitam constat esse discriminis: quia vtique conuenientia [g] ecclesiæ ministeria reparanda † sunt, non inconuenientibus meritis ingerenda: tantoque magis, quod sacris aptum possit esse seruitijs, in eorum quærendum est institutis, quantum de tempore, quo fuerant hæc assequẽda, decerpitur; vt morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior consuetudo non contulit: ne † per occasionem supplẽdæ penuriæ clericalis, vitia [h] potius diuinis cultibus intulisse †, non legitimæ familiæ Domini computemur procurasse compendia [i]. Quorum [k] promotionibus, super animetas [l], sex menses nihilo minus subrogamus: quoniam, sicut dictum est, distare [m] conuenit inter personam diuino cultui deditam, & de laicorum conuersatione venientem. Quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, vt β ecclesijs ab hac occasione cessantibus [n] canonum paternorum vetus forma seruetur.

Ibidem. cap. 4.

† al. deputanda.

† al. non.

† al. intulisse indicemur.

α Monachus.] *Quomodo hic locus in originali habeat proxima superiore notatione indicatum est.*

β ¶ Vt ecclesijs.] *Hæc multo plenius a Gelasio exponuntur:* Vt illis, inquit, ecclesijs, quibus infestatione bellorum, vel nulla penitus, vel exigua remanserunt ministeria, renouentur: quatenus his, Deo propitio, restitutus, in ecclesiasticis gradibus subrogandis canonum paternorum vetus forma seruetur. nec contra eos vlla ratione preualeat, quod pro accidentis defectus remedio prouidetur, non aduersus scita maiorum noua lege proponitur; cæteris ecclesijs ab hac occasione cessantibus, quas non simili clade vastatas, pristinam faciendis ordinationib. conuenit tenere sententiam.

d ¶ Defensor. Exorcista. nã prius fit ostiarius, post exorcista. su. ea. c. 1. di. exorcista defensor q a defendit corpus a dæmonibus.

e ¶ Deuotio.] Sicut enim ingenium supplet tempus in bene studente, sic, & bonitas ætatem: & ita compensatur probitas cum tempore. Ec ergo bonitas supplet ætatem sicut tempus, vt C. de preposi. sacro scrin. l. 1. l. 12. sic & malitia dicitur ætatẽ supplere. C. si mi. ma. se. dixe. l. 3. extra de despõsa. impuberum de illis. ita pbitas, & honestas supplet tẽpus. C. de his qui ve. eta. imp. l. omnes, & ff. de decre. ab or. fa. l. 1. sic aliquid quod est minus, æquiparaẽ alij, qđ est maius, facta compẽsatione hinc inde. 7. q. 1. quæro & 10. dist. in canonicis Illud idẽ considerat in testib. quia fit cõpẽsatio auctoritatis ad numerũ. extra de testi. in nostra.

Ingenium & alia tempus supplere possunt.

f ¶ Examinare.] Argu. q si laicus inducitur in testẽ, diligẽtius est examinãd⁹, quã clericus, ppter maiorem duritiem. 12. q. 1. duo.

g ¶ Conuenientia.] idest, conuenientib. ministris.

h ¶ Vitia.] Idest, vitiosos clericos.

i ¶ Compendia.] id est vtilitates, vel vtiles ministros.

k ¶ Quorum.] Argumẽtum potest colligi ex hoc, q tantum valeat testimonium quatuor clericorum, quantum sex laicorum, nam in sesquialtera proportione videtur, quod se habeant, sicut se habent sex, & quatuor; quia tantum potest clericus facere per annum, quantum laicus per annum, & dimidium. 46. distinct. cap. penul.

Clericus laico pæferi.

2 Secundum hoc expone, vel notarius vel, p idest, & sic exponunt Gra. & Hug.

num, & dimidium poterit promoueri ad omnes ordines, si fuerit commendabilis vitæ, vt quod deest tempori, & quod prolixior consuetudo non contulit, suppleat in eo morum probitas, & hæc omnia fiunt de dispensatione propter necessitatem: qua cessante vetus forma seruetur, secunda pars incipit ibi. [Si verò laicus.]

a ¶ Monachus.] Hoc cap. loquitur secundum casum illum sup. dist. ve. pristinæ. de dispensatione, procedente de iure communi.

b ¶ Nouitius.] Quia de nouitio maior dubietas videbatur esse.

c ¶ Vel notarius.] A notis, idest, litteris legendis 2. Po-

l ¶ Metas.] sup. dist. ead. quicunque. contra: Sed ibi de neophyto. hic de renato ab infantia loquitur. Vel illud regulariter & de iure communi: hoc specialiter ex dispensatione vnde subijcit, quæ tamen. &c.

m ¶ Distare.] inf. 8. q. 1. nec sufficere 2.

n ¶ Cessantib.] Cessante causa concessionis, cessare debet paratet & concessum vt 11 quest. 7. quod pro remedio.

2 Ad idem 61. dist. in sacerdotibus. sup. 2. d. statuimus, & eadem q. 1. vnius.

dro.& c. exigunt. su. dist. 55. priscis. 56. dist. ismael. argu. contra. C. fami. ercis. l. 2. Lau.
ADDITIO. Dic vt not. 61. distin. neophytus. & 29. q. 2. dux. Archid.

Qva verò ætate.] CASVS. Supra in proxima d stin. in cap. episcopus benedictionem dictū est quod qui ordinatur in presbyterum debet esse 30. annorum. Nunc vero in hac 78. dist. idem repetit, vt addat causam quare tunc, & non ante: scilicet quia Christus in 30 anno baptizat⁹ fuit, & postea cœpit prædicare, vt inf. ca. f. presbyter. Et omnia plana sunt vsque ad c. quid est.

a Qva verò. Hic intitul. tur 78. d. in qua ost ndit magister, quo d bere ordinari sacerdotes de iure cōi ante triginta annos completos: quia in tali ætate Dñs baptizat⁹ est, & prædicare cœpit, & quidā alij prophetæ. sed quia & ante hoc tēpus prophetæ ad prædicādum missi sunt, possent necessitate imminente a 25. anno ordinari ss. ea. d. c. vl. arg. ff. ad Treb. filium §. 1.

b Si quis.] Non impleuerit. Extra de elec. cum in cunctis.

c Sit dignus.] Ar. est non debere derogari iuri cōmuni propter personā. sup. d. 50. ex penitentib. d. 61. miramur. Sed propter necessitatē, vel vtilitatē derogat iuri. licet nō propter digni tatem tātum, vt 1. q. 7. cap. tali. 1.

Qvid est man⁹.] CASVS. Super epistolam ad Timotheum habetur. Manus cito nemini imposueris, nec communicaueris peccatis alienis. Nunc verò Leo Papa exponit literam Apostoli, & dicit, quod ille cito manum imponit, qui ordinat aliquem ante congruam ætatem, & ante examinationem, & antequam sit disciplinatus. Et ille communicat peccatis alienis, q. efficitur malus: sicut est ille, quem ordinat, & in malo est ei similis.

d Quid est.] Hoc est in epistola ad Timotheum: Manus cito nemini imposueris: neque communices peccatis alienis.

e Communicare.] Communicat peccatis alienis, qui illis consentit. arg. dist. 86. c. 1. & culpam, & c. facientis. 83. dist. cap. (?)idem enim, & c. error.

Presbyter ante.] CASVS. Dicitur hic, quod presbyter ante xxx. annos ordinari non debet, licet sit vitæ probabilis: quia Christus tantum in trigesimo anno cœpit prædicare, & baptizatus est.

f Ante triginta.] Pōt tamen ei concedi in vigesimo quinto anno regimen parochialis 3. ecclesiæ, extra de electio. cum in cunctis. Sed cui incumbet probatio de ætate, si dubitatur de ætate? Dico, quod ei qui asserit se qui petit ordinem, vnde maior est actor, ipse probabit se maiorem, siue minorem 4. vt C. de proba. cū te. C. de in integ. restitu. minor. si minorem. ff. de minor. ex aspectu. Sed si minor est reus, tunc aduersarius probabit, vt C. qui & aduersus quos. l. 1. ff. de mino. de ætate.

g Prædicauit.] Sed sacerdotis officium est prædicare vt 16. q. 1. adijcimus. Vñ est hic arg. contra id quod diximus, quod debeat implere trigesimū annū. Dicit Io. Chrysost. quod de trigesimo anno nondū attigerat Iesus nisi 10. dies, sicut in Euangelio continetur: Erat Iesus quasi annorū 30. Sed est arg. superficiale 5. sed probatur per hoc quod ante 30. annum non possit promoueri.

DISTINCTIO LXXVIII.

Qva vero [a] *ætate sacerdotes ordinari debeant, Bonifacius Papa diffiniuit dicens.*

a ¶ Bonifacius.] *Cæteri collectores citant ex decretis Fabiani. Extat apud Martinum Bracarensem episcopum in ca. græc. synod. cap. 20. ex Neocæsarien. c. 11.*

¶ Ante annos triginta presbyter non ordinetur.
Cap. I.

Si quis [b] triginta ætatis suæ annos non impleuerit, nullo modo presbyter ordinetur, etiam si valde sit dignus [c].

Item in nouellis in Authentica de sanctis. episcopis §. clerico. apud Iulian. Ante c. const. 123 cap. 19.]

Poly. l. 2. tit. 20. Burc. l. 2. c. 10. Iuo p. 6. c. 30. Pann. l. 3. c. 26.

¶ De eodem. PALEA. Cap. II.

Nemo presbyter consecretur, qui minor triginta annis sit: nemo diaconus, vel subdiaconus fiat, qui minor vigintiquinque annis sit: nemo lectoribus connumeretur, qui minor 18. annis fuerit: nemo inter diaconissas consecretur sacrosanctæ ecclesiæ, quæ minor 40. annis, vel ad secundum matrimonium peruenerit.

Poly. l. 2. tit. 27.

Item Leo Papa ad episcopos Africanos, epist. 85. c. 2.

¶ Non est ordinandus sacerdos, nisi longo sit probatus examine. Cap. III.

Qvid est manus [d] cito imponere, nisi ante ætatē maturitatis, ante tempus examinis, ante meritū obedientiæ †, ante experientiam disciplinæ, sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare [e] peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis ille est, qui non meruit ordinari?

su. d. 61. c. miramur. uers. quid est cito.] Ans. l. 6. c. 34. Iuo p. 5. c. 105.

† al. laboris.

Item ex concilio Neocæsariensi, c. 11.

¶ Ante triginta annorum ætatem presbyter non ordinetur. Cap. IV.

Presbyter ante xxx. [f] annorum ætatem nō ordinetur; quamuis sis probabilis vitæ: sed obseruet vsq; ad prefinitum tempus. Dominus enim noster Iesus Christus trigesimo anno baptizatus est; & tunc prędicauit. [g]

Poly. l. 2. tit. 27. Ans. l. 7. c. 95. Pann. l. 3. c. 29.

Christ⁹ qua ætate baptizatus est.

1 Ad idem 15. q. ult. c. ul. & de hoc etiam not. inf. ca. c. ult.

2 Cap. 1.

3 Hoc forte intelligitur de conuentuali secundum Laur. sed intelligas indistinctæ, ut habatur extra li. 6. de elec. licet canon. qđ ... onciliū. Greg. x.

Aetatis probatio, cui incumbit.

4 Adde an de ætate filij credat libro patris, uel eius assertioni: no. gl. in l. etiā. ff. de proba. Bald. in l. neque natales. C. eo. tit.

5 Nā f. ... domini non est trahendū ad consequentiam sm B.

HOC

HOC REGVLARE EST. CASVS. Dicit nunc Grat. quod hæc quæ dicta sunt sup. de 30. ann. uera sunt, & seruanda de iure cōmuni. Et hoc probat exemplo Christi, & Ioannis Bap. & Ezechielis, qui tantum in 30. anno prædicare cœperunt, sed dispensatiue ante tale tempus Et hoc probat per sex auctoritates. Secunda ibi.] Nullus Pontifice.] Tertia ibi. [Sed quæritur.] Quarta ibi. [Hoc autem.] Quinta ibi. [Electio.] Sexta ibi. [Sicut supra.] Ioan. de Fan.

S. Greg. in Ezechiele hom. 2.

Hoc regulare est: unde & Christus, & Ioannes Baptista, & Ezechiel, & nonnulli prophetarum non leguntur ante hoc tempus prophetasse, vel prædicasse. a *Verū, quia Hieremias, & Daniel ante iuuenilem ætatē spiritū prophetiæ accepisse leguntur: Dauid, & Salomon in adolescentia uncti inueniuntur, Ioannes etiam Euangelista; cum adhuc esse adolescens, à Domino in Apostolum electus; & cum alijs ad prædicandum missus inuenitur; Paulus quoque apostolus in adolescentia à Domino electus, & ad prædicandum missus asseritur; ecclesia similiter, necessitate exigente, nōnullos ante triginta annos ordinare consueuit.*

Hier. 1. Daniel. 1. Matth. 4. Act. 7.

Vnde Zacharias Papa Bonifacio episcopo, epist. 6. cuius initium [Benedictus Deus.]

¶ Necessitate exigente 25. annorum presbyteri ordinentur. Cap. V.

SI triginta annorū non reperiuntur, & necessitas b † exposcit, à vigintiquinque annis & supra leuitæ, & sacerdotes ordinentur.

† Ex isto tex. infertur quod plura fiūt necessitatis causa: quæ aliàs nō fierent. [illegible] non solum. §. [illegible] ff. de excu. tut.

DISTINCTIO LXXIX.

A*Postolicus autē* c *non nisi à Cardinalibus, & religiosis clericis est inthronizandus. Vnde Nicolaus Papa II. ait in epistola qua synodum à se Romæ habitam refert, cap. 1.*

¶ De eo, qui sine concordi Cardinaliū electione inthronizatur. Cap. I.

Poly. l. 1. tit. 4. Ansel. l. 6. c. 15. inf. ea. c. si quis pecunia.

SI quis a Apostolicæ sedi sine concordi, & canonica d electione Cardinalium eiusdem ecclesiæ, ac deinde sequētium e religiosorum f clericorum inthronizatur, nō

CASVS. Supra in 23. dist. c. 1. tractatum est de electione & cōfirmatione Papæ: nūc vero in hac 79. dist. idem repetit. ut aliquid addat. Continet enim hæc dist. quatuor articulos. In primo dicit, quod Papa non debet eligi nisi à Cardinalibus. In secūdo dicit quid iuris sit si duo apostolici eligātur. In tertio dicit, quod electio successoris debet fieri cū deliberatione prædecessoris. In quarto dicit, quod electio Apostolicorū soli Deo reseruatur: quæ omnia per suos §§. patebunt.

a ¶ Apostolicus autē.] Hic depingitur 79. dist. in qua specialiter magister agit de electione sūmi Pōtificis, ostendens à quibus dēat eligi: & dicit, quod à Cardinalibus, & quia die tertia post depositionē defuncti, ut j. eo. nullus. subdit etiā quid iuris sit, cū duo malo zelo eligūtur, ut j. e. si duo. vel cū simoniace aliqs eligitur, ut inf. ea. si qs pecunia. 1 & dicit, quod à solo Deo potest deijci. 3 ordinatione eius non tractatur hic, quia de ea dictū est sup. 23. dist. in nomine.

Papa à quibus & quando est eligēdus.

1 Et inf. ea. cap. 2.

ADDITIO. Istud enon fuit ibi introductum, nisi propter ordinationem: & ideo repetit hoc de electione & inthronizatione, & nō de ordinatione, secundum Hug.

pus potest aliquis ad dignitatem presbyterij promoueri: & hoc probat sex exemplis: scilicet Hieremiæ & Danielis, Dauid & Salomonis, Ioannis euangelistæ & Pauli, qui omnes ab adolescentia acceperunt officium prædicandi, & gubernationem super alios. Et ad hoc probandum: inducit sequens cap. cuius casus per se patet.

a ¶ Prædicasse.] Ante hoc tempus.

b SI 30. annorum.] ¶ Necessitas.] Vel vtilitas, cum illa etiam inducat dispensationem, vt 1. q. 7. tali. immo de iure cōi. (vt vr.) cū enim in 25. anno ad regimē ecclesiæ possit assumi, vt extra de elect. cum in cunctis. & quilibet prælatus debeat esse presbyter. 11. q. 2. sicut cum etiam talis debeat eligi, qui per breue tempus possit promoueri, vt extra de æta. & quali. præterea. Et breue tempus est, ut non vacet ecclesia, nisi per tres mēses ad plus, vt 50. dist. postquam. ergo prædicta ca. uidentur correcta. Ioan. quod non credo, vt extra de elect. dudum & extra de præben. cum iam dudum. in fi.

Prælatus quilibet presbyter esse dēt.

A ¶ Postolicus.] Hæc dist. diuiditur in sex partes in quarum prima dicitur, quod nullus debet eligi in ecclesia Romana nisi à Cardinalibus: nec ante mortem Papæ aliquo verbo, uel facto de Papatu dēt promitti.

SI quis.] CASVS. Statuit Nicolaus in hoc c. quod si quis sine concordi & canonica electione Cardinalium & aliorum religiosorum; clericorum fuerit electus, vel inthronizatus, nō habeatur apostolicus, sed apostaticus.

d ¶ Et canonica.] Quam electionem uocas canonicam? nunquid dices idem esse, quod in aliorum electionibus, saltem quo ad hoc, vt debeat esse de eadem ecclesia, 2 uel, ut melior eligi debeat: 3 vel etiam prior, 4 vel, vt non sit aliquo modo irregularis? Sed breuiter dico, quod si est electus à duabus partibus, amodo nulla admittitur cōtra ipsum exceptio, nec de vitio eligentiū uel electi: qa nō esset corā quo iudice exceptiones illæ proponerētur. vñ si tertia pars vellet probare electionē esse simoniacam, 5 non audiretur. ut extra de elect. licet. qui tamen sic eligunt, peccant: & electio talis vitiosa est.

e ¶ Sequentium.] Hi consentire debent. non tamen uocandi sunt de necessitate.

f ¶ Religiosorum.] Sup. dist. 23. c. 1. contra. sed ibi dicit religiosos uiros prædiuces, non respectu Cardinalium, sed respectu laicorum.

Electio Papæ habet aliqua specialia.

2 Vt 61. dist. nullus. 3 Vt 63. dist. metropolitanus. 4 Vt 25. dist. c. vlt. in fi. 5 De hoc if. c. si quis pecunia. Arch.

SI quis Papa. [CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dr, ꝙ ille debet deponi qui Papa uiuo & incolumi præstiterit fauorem carnalem pro Romano Pontificatu: vel qui eo inconsulto subscriptionẽ fecerit: vel sacramentum dederit alicui, uel suum suffragium polliceatur propter hoc: vel qui hac de causa priuata cõuēticula facit. In secunda parte dicit quòd quicunq; huiusmodi coniurationes & isidias patefecerit & probauerit, indulgētiam promerebitur, & præmiũ. Secũda pars incipit ibi, [Propter occultas fraudes.]

a ¶ Pro Romano.] maximè: argum. infra ead. nulius Pontifex.

b ¶ Aut subscriptionem.] Alias subscriptiones.

c ¶ Pyctacia.] Pyctacia hic dicũtur scripta obligatoria. 30. q. 1. pyctaciũ. & secũdum hoc dicitur pyctacium a pingēdo, vel dicitur munera quędam. & secundum hoc dicitur à petendo.

ADDITIO. Quidam dicũt ꝙ est generis fœminini: vnde I quibusdã libris inuenitur hę pyctacia: sed dico esse literã corruptam: vel esse accusatiuum pluralē. & qd dicitur pyctaciolas. if. 1. q. 2. nõ obseruetis dico nõ esse verum: sed debet esse pyctaciola. Hug.

d ¶ Districtionis.] idest, districtę cõstitutionis sententia.

e ¶ Pertulerit.] Arg. in simonia aliquem de se cõfessum audiri contra socios eiusdem criminis. 1 Sed est argu. contra 15. q. 3. neminis. sed subintelligendum est ibi cum simonia: & ita per hoc ca. determinatur & suppletur illud. vnde colligitur ꝙ crimen simoniæ, & crimen læsæ maiestatis æquiualent, & æquis passibus ambulant, ut 15. q. 3. sanè. & quidem quæcunque personæ recipiuntur in accusatione in crimine læsæ maiestatis recipiuntur in crimine simoniæ: & cum ibi recipiũtur socij tantæ factionis cõtra se, similiter & hic. Itē hic habetur ꝙ aliquis illũ cũ quo simoniã commisit, de simonia põt accusare: & illa punitur, & iste non: quòd Hug. intelligit vbi res non processit ad actũ: scilicet ad donationẽ, vel receptionẽ pecuniæ. Tunc. n. vterq; debet deponi. Io. quod ego non credo: cũ crimen istud, pcedat ad instar criminis lęsæ maiestatis, vt 15. q. 3. sane. in quo si socius criminis probat crimen, remuneratur, ut 6. q. 1. si quis. 2 B. arg. extra de testi. veniens. Dicunt tñ quidam, ꝙ nunquam in simonia socius sociũ accusare, nemini nisi qñ simul committitur crimē læsæ maiestatis, vt hic. Et ad c. sanè, respondeo ꝙ quo ad quædam, non quo ad omnia simonia ęquis passibus ambulat cum crimine læsæ maiestatis. Sed vr ꝙ ille qui accusat illum, quem dicit fuisse socium in crimine, non esse audiendus: tum ideo, quia statim puniendus esset, ex quo sponte confessus est crimen suum, ut 2. q. 1. nos in quenquam, tum quia turpitudinē suã allegans non auditur, ut extra de don. inter dilectos. Sed dic esse speciale in hoc crimine, ut allegans suam turpitudinem audiatur, & ut confessio eius nõ puniatur, 3 tum quia nõ est directa confessio, qñ quis ideo confitetur ut accuset. Sed licet cõfessio accusatoris non puniatur in simonia, tñ confessio testis punitur, ut extra de elect. p inquisitionem. Sed quid si confessus nõ potest probare crimē quòd intendit? Vr ꝙ tunc puniendus sit: qa tacere debuit crimen quod probare non potuit, vt 2. q. 7. plerique 6. q. 2. si tantum. quod concedo. Io.

f ¶ Remuneratione.] Non ipso facto, sed a iudice eam impetret, vt C. quib. ex cau. ser. pro præmio li. acci. l. 1. & ita inuitatur aliquis per præmium ad accusandum, vt 6. q. 1. §. verum. & l. si quis cum.

1 Adde tex. cũ ibi. no. in l. qũi. C. de test.

2 al. §. verũ. Simoniacus an sociũ accusare possit.

3 Itē qa nõ agit ad hoc vt crimen suũ publicetur: ergo nõ fiat ei piudicium, vt ff. de li. agn. l. 1. in fi. Arc. Accusatoribus qñq; p̄miũ datur.

¶ Papa, vel apostolicus, sed apostaticus habeatur.

α ¶ Si quis.] *Verba Nicolai in epistola, quæ in uoluminibus conciliorum impressis post decreta Nicolai primi habetur, hæc sunt.* Primo namq; inspectore Deo est statutum, vt electio Romani Pontificis in potestate Cardinaliũ episcoporũ sit ita; ut si quis Apostolicæ sedis sine præmissa concordi & canonica electione eorũ, ac deinde sequentiũ ordinem religiosorum, clericorum, & laicorum consensu inthronizatur, &c. *Idem ferè habetur ad finem illius synodi, & refertur inf. c. si quis pecunia.*

Item Symmachus Papa in synodo Romana prima, c. 3. & 5.

¶ Papa superstite, eo inconsulto, de electione futuri Pontificis nemo audeat loqui. Cap. II.

SI quis Papa α superstite, pro Romano a Põtificatu, cuiquam quolibet modo fauorem præstare cõuincitur; loci sui honore, vel cõmunione priuetur. β Si quis presbyter, aut diaconus, aut clericus, Papa incolumi, & eo incõsulto, aut subscriptionẽ b pro Romano põtificatu cõmodare, aut pyctacia c promittere, aut sacramẽtum prębere tẽtauerit, aut aliquod certè suffragiũ pollicere, vel de hac causa priuatis cõuenticulis factis deliberare, atq; decernere, loci sui dignitate, atq; † communione priuetur. *& infra.* ¶ Propter occultas fraudes, & coniurationũ secretas insidias, quas, huius sentẽtia districtionis d cõsequitur, † si quis ad ecclesiasticam pertulerit e notitiã consilia eorũ, qui cõtra hanc synodum de pontificali egerint ambitu, & rationabili probatione cõuicerit; particeps actionis huiusmodi nõ solum purgatus ab omni culpa sit, sed etiam remuneratione, f quæ non indigna sit subleuetur. Vniuersa synodus, &c.

Burc. l. 1. c. 223. Iuo p. 5. ca. 336. Poly. l. 1. titu. 4. Ans. l. 6. c. 1.

† al. vel. C. 5. Poly. ibidem. † al. persequitur.

α ¶ Si qs Papa.] *Initiũ hoc vsq; ad versiculũ.* Si qs psbyter. *est caput scdm suggestionis Fulgẽtij archidiaconi Romanæ ecclesiæ: ꝙ una cũ tribus alijs capitulis in tomis cõciliorũ, pcedit primã, vel secũdã synodũ sub Symmacho, cum hac inscriptione:* Capitula primę synodi Romanæ

Opor-

sub Symmacho Papa. *In codice verò canonũ ꝓnotant̃ his verbis*: Tituli decretorũ Papę Symmachi num. quatuor. β ¶ Si quis presbyter.] *Hæc sunt propria uerba capitis tertij ipsius synodi; quod est secundum in codice canonũ.*

Item ex Concilio Stephani Papæ III.] *Deusdedit addit, habito in basilica Constantiniana, act. 3.*]

¶ In apostolatus culmen nullus, nisi ex Cardinalibus promoueatur. Cap. III.

Deusdedit p. 1. Ans. l. 6. cap. 25. Poly. l. 1. tit. 4.

OPortebat, vt hæc sacrosancta domina nostra Romana ecclesia (iuxta quod à beato Petro, & eius successorib. institutũ est) rite ordinaret; & in Apostolatus culmen vnus de Card. presbyteris, aut diaconis cõsecraret.

Item ex eodem.

¶ De eodem. Cap. IV.

S. Ant. l. 6. cap. 4. Deusdedit. ibi. Polyc. ibidem. Ans. l. 9. cap. 24.

NVllus vnquam laicorum, neque ex alio ordine præsumat, nisi per distinctos, gradus ascendens, diaconus, aut presbyter Cardinalis factus fuerit, ad sacri Pontificatus honorem promoueri.

¶ *In Põtificalibus manuscriptis vno vaticano, & altero Cardinalis Sirleti in vita Stephani Papæ III. referendo synodum ipsius tempore habitam, hæc leguntur ad caput hoc pertinẽtia.* Tunc allatis sacratissimis canonibus, eisque liquido perscrutatis, prolata est sententia ab eodem sacerdotali concilio, sub anathemate interdicẽtes, ne vllus vnquam præsumat laicorũ, neq; ex alio ordine, nisi per distinctos gradus ascẽdens, diaconus, aut presbyter Cardinalis factus fuerit, ad sacri Pontificatus honorem promoueri: & alia plura, quæ canonica indigebãt correctione, in eodem concilio statuerunt emendanda.

Item ex eodem.

¶ Anathematizetur episcopus, monachus, vel laicus Romanam ecclesiam inuadens & in gradum filiorum eius prorumpens. Cap. V.

Deusdedit ibi. Ans. l. 6. c. 26. & 27. In Pontificali Roma. manusc.

3 SI quis ex episcopis, vel presbyteris, vel monachis, vel laicis contra canonũ, & sanctorũ patrum statuta prorumpẽs, in gradum filiorũ sanctæ Romanæ ecclesiæ, idest presbyterorum [a] Cardinalium, & diaconorum ire præsumpserit, & hanc Apostolicã sedem inuadere quilibet ex supradictis tẽtauerit, & ad summum Pontificalem honorem ascendere voluerit; ipsi, & sibi fauentibus fiat perpetuum [b] anathema. ¶ *& infra.* ¶ Si quis resistere præsumpserit sacerdotibus, atq; primatib. ecclesię, vel cuncto clero ad eligendum sibi Romanum Pontifice secundum canonicam † traditionem, anathema sit.

† al. hanc canonicam.

¶ *Deusdedit pre. byter Cardinalis tituli Apostolorum in Eudoxia, par. 2. c. 131. refert multa ex synodo habita a Stephano tertio; in quibus caput integrum continetur.*

Item ex Concilio Leonis Papæ IIII.

¶ Anathema sit, qui canonicę electioni Romani Pontificis contradicere præsumpserint. Cap. VI.

Deusdedit ibi. Ans. l. 6. c. 28.

4 SI quis ex sacerdotibus, seu primatibus [c] nobilibus, seu cuncto clero sanctę Romanę ecclesię, electioni Romani Pontificis contradicere præsumpserit, sicut in concilio Bonifacij, & Stephani Papæ legitur statutum, anathema sit.

Item ex Concilio Bonifacij Papæ III.

OPortebat. CASVS. Hoc ca. & sequẽs idem dicũt: scilicet quod nullus debet eligi in Papã nisi de Cardinalibus presbyteris vel diaconis, dummodo inter eos idoneus inueniatur.

SI quis ex episcopis. CASVS. Hoc c. & sequẽs fere eundem habent casum. Dicit enim hic, ꝙ si qs clericus, vel laicus electioni Cardinalium contradixerit, vel sedẽ apostolicam voluerit vsurpare, anathema sit: & nõ solũ ipse, sed etiam oẽs ei fauentes. In sequẽti c. dicitur, ꝙ si quis cõtra dixerit eligentibus Romanum Pontificem, anathema sit.

a Presbyterorum.] Arg. Cardinales pꝛesbyteros maiores esse diaconis. [1] & ex illis primo debere eligi, & postea ex diaconis, si in illis nõ inueniatur idoneus arg. supra d. 23. in nomine. Arg. cõtra sup. cap. proxi. quia ibi prius dicit diaconus, &c. Sed omnium literę nõ est hãdum. ff. de legib. nec enim.

1 Adde no. per Albe. de Ros. in rub. C. de sum. trin. Spe. infra. de li. cõtc. §. iã nunc videndum. ver. si uero omnia.

ADDITIO. Et videas, quę de hac materia not. 63. d. c. metropolitano. Arch.

b Perpetuum.] Donec pœniteat. 10. q. 1. quã sacerdotes. simile extra de const. ex literis. & in. locati. §. adeo. Alter limitatur. ff. p soci. l. 1. & 20. q. 2. ꝑpetua. ext. de iureiu. veritatis.

ADDITIO. De hoc no. 3. d. distin. sancto. rum. in regi. & 1. q. 1. repertiuntur. Arch.

c Si qs.] [c] Seu primatibus.] Primates appellat quosdam forte nobiles, qui intersunt, vt populum arceãt, qui si iuste mouerẽtur, exaudirentur.

2 Ad hoc ar. 73. dist. quia sancta. 63. d. quia ꝑ ambitiones. Archid.

Nullus.

NVllus.] CASVS. Mortuo Apostolico, vel epo aliquo, Cardinales, vel Canonici intantu festinabat, quod nihil curabant de sepultura defuncti: quare statutu fuit, quod nec Papa, nec episcopo viuente, nec etiam eo defuncto, electio fiat successoris, nisi tertia die post sepulturam.

a Viuente. Idem dicit extra de elec. bonæ. Sed nunquid mortuo Papa ecclesia erit mõstru sine capite, vel nunquid vniuersitas Cardinalium erit caput? Si ho. dicas Cardinales tũc tpris possunt deponere episcopũ: ea dem ratione canonici mortuo episcopo possunt deponere clericum aliquẽ. D ergo & ecclesiam tũc viuere, & tamen ea re te capite. Arg. tamẽ est qa Cardinales supplicat do stũ mortui Papæ infra. si qs. Ia. n l us extra de maior. & obedient. his q ræ. & e. cum olim. B.

Cardinales an suppleãt def ctũ mortui Papæ.

SED QVÆRITVR. CASVS. Hic est secundus articulus, vbi quæritur quid iuris sit, si duo Apostolici eligantur temeritate certãtiũ: et qs alteri sit preferẽdus: & quid de hoc fit, lesit sequẽti c. b Honorius. Sed quid spectat ad Imperatorem statuere aliquid de electionib. contra i l. 96. dist. bene? Sed istud fecit rogatu ecclesiæ. Et est ar. ad quæstionẽ illam, quod laicus de reb° ecclesiasticis vel spiritualib. possit iudicare. Arg. contra sit. d st. 96. denique. sed ibi intelligitur preter auctoritatem ecclesiastici prelati. De hoc dixi extra de arbi. contingit.

Laicus an possit de rebus ecclesiæ iudicare.

SI duo. CASVS. Bonifacius Papa rogauit Imperatorẽ Honoriũ, vt conced ret legem, qua doceretur quid esset faciendum si duo Ap stolici temeritate certantiũ eligantur. Constituit ergo Honorius, quod neuter illorum duorum sit Papa, sed noua electione communi consensu tertius eligatur.

c Contra fas. Et ideo neuter obtinet, vt extra de ele. considerauimus. nec priuantur Cardinales hoc casu potestate eligendi, contra ns, extra de elec. cum in cunctis. Sed quis erit Iudex de hoc, an electio sit contra fas? Non ipsi Cardinales quia ipsi essent iudices in propria causa... nisi... vt extra de elect. licet in fin. Dic ...habere quando cõtra fas neuter est electus a duabus partibus. Vel dic quod concilium conuocabitur.

Electio facta per Cardinales si dicatur contra fas quis erit iudex.

d Nullum. Supra dist. 63. si forte contra. Sed quod hic dicitur, sic cum vtraque pars ducitur malo zelo. ibi cum vtraque pars bono zelo ducitur, & hoc patet per hæc verba: contra fas.

HOC AVTEM. CASVS. Dicit nunc Gratianus, quod c. si duo intelligitur quando vterque male est electus: & non intelligitur quando vnus per apostasiam ordinatur, & alter canonice: cuius electio facta fuit extra Vrbem propter intrusionem alterius.

SI quis pecunia. CASVS. Constituit Nicolaus Papa quod

¶Nullius episcopi fiat electio, nisi post diem tertium depositionis alterius. Cap. VII.

2 NVllus, Pontifice Romano viuente, a aut episcopo ciuitatis suæ, præsumat loqui, aut partes sibi facere; nisi tertio die depositionis eius, adunato clero, & filijs ecclesiæ: & tunc electio fiat.

In Põtificali Romano manu sc. Ans. l. 6. c. 11. Deusdedit p. 1.

3 *Sed quæritur, si duo concertantium temeritate, electi fuerint; quis eorum alteri præferendus sit?*

De his ita scribit Honorius b Augustus ad Bonifacium Papam.

In tomis conciliorum inter epistolas Bonif.

¶Si temeritate concertantium duo fuerint ordinati. Cap. VIII.

SI duo forte contra fas c temeritate concertantium † fuerint ordinati, nullum d ex his futurum penitus sacerdotem, sed illum solum in sede apostolica permãsurum, quem ex numero clericorum, noua ordinatione diuinum iudicium, & vniuersitatis consensus elegerit.

Infr. dis. 97. c. victor Honorius. Ans. l. 6. c. 17. † cer orig.

4 *Hoc autem capitulum, nõ de eo intelligendum est, qui vno per apostasiã ordinato, a Cardinalibus, & religiosis clericis Apostolicæ sedi inthronizatur; etiam si ille apostaticus ita cathedram beati Petri violenter tenuerit, vt canonica electio intra Vrbem fieri non valeat.*

Vnde Nicolaus Papa II. in concilio Romano statuit, dicens.

In fine.

¶De eo, qui per pecuniam, vel populari tumultu, non canonica electione ordinatur. Cap. IX.

5 SI quis pecunia, vel gratia humana, vel populari, seu militari tumultu, sine concordi, & canonica electione, ac benedictione Cardinaliũ episcoporum, ac deinde sequentiũ ordinum religiosorum clericorũ, fuerit Apostolicæ sedi inthronizatus, non Apostolicus, e sed apostaticus habeatur, liceatque Cardinalibus episcopis,

Su. fere idẽ dist. eadem c. si quis Apostolicæ. Ans. l. 6. c. 16. Poly. l. 1. tit. 3. Iuo p. 4. c. 8.

quod si quis pecunia, uel alio modo illicito vsurpet sedem apostolicam, nõ apostolicus, sed apostaticus habeatur: & liceat Cardinalibus cũ anathematizare, & laicorum auxilio eum repellere: & si electio successoris intra urbem fieri non potest, fiat extra: & electus habeat plenã potestatem disponendi res in vtilitatem ecclesię, & faciendi omnia quasi esset inthronizatus.

Papa verum possit accusari de simonia.

e Non apostolicus.] Videtur per principium istius c. quod Papa de simonia possit accusari: quia non est Apostolicus, sed apostaticus, & quia simonia hæresis est 1. q. 1. eos qui. & ca. fertur. & ca. liqueat. & per primum cap. huius dist. quod nõ credo. & loquitur hic de eo qui per simoniã electus est ab illis, qui non habebant potestatẽ eligendi, nõ a Cardinalibus. Simonia autem licet dicitur hæresis, non tñ quod Papa, vel alius de hæresi potest accusari, cum scilicet errat aliquis in articulo fidei, sed antequam eligatur Papa, exceptione cuiuslibet criminis repelli poterit. Sed pone quod aliquis accusat Cardinales, quod simoniace elegerint Papam (hoc enim licite potest fieri vt inf. cap. proxi.) nunquid si probata fuerit simonia, Papa deponetur? Non, arg. 2. quæst. 5. at ero rogatum. ff. de adult. e. de miras. Sed quid si dum vxor tua credatur mortua, eligeris in Papã, & consecratis, & vxor

Simonia dicitur hæresis.

vxor tua te repetit, an ei reddendus est vel si tu neges eam tuam vxorem esse, apud quem cognoscetur, cum Papa iudicari non possit, nisi de hæresi? Resp. si est notorium in dubiũ, non est cogẽdus stare iudicio aliorum, imo excipere potest, Dominus est qui me iudicat. 2. q. 5. alio-

in quo non sufficit altera pœna 23. q. 5. cap. quid ergo
b ¶ Inthronizatus. Si 23. dist. in nomine.
c ELECTIO CASVS. Hic est tertius articulus, vbi dicitur, quod electio successoris debet fieri cum deliberatione antecessoris.

cum religiosis, & Deum timentibus clericis, & laicis [a] inuasorem etiam cũ anathemate, & humano auxilio, & studio à sede Apostolica repellere, & quem dignum iudicauerit, præponere. Quòd si hoc intra vrbem perficere nequiuerint, nostra auctoritate Apostolica congregati in loco, qui eis placuerit, eligant, quem digniorem, & vtiliorem Apostolicæ sedi perpenderint; cõcessa ei auctoritate regendi, & disponendi res, & † vtilitatem sanctæ Romanæ ecclesiæ, secundum quod ei melius videbitur, iuxta qualitatem temporis, quasi iam omnino inthronizatus [b] sit.

† al. in.

5 *Electio vero Romani Pontificis etiam cum deliberatione prædecessoris fieri debet.*

Vnde Symmachus Papa ait in synodo Romana prima, cap. 4.

Deusdedit ibi. Polyc. ibid. Ans. l. 6. cap. 1. Pann. l. 3. c. 2.

¶ Si Papa de electione sui successoris ante decernere non potuerit Cap. X.

SI transitus Papæ (quòd absit) inopinatus euenerit, vt de sui electione successoris (vt supra placuit) non possit [c] ante decernere; si quidem in vnum totius inclinauerit † ecclesiastici ordinis electio, consecretur electus episcopus. Si autem vt fieri solet, studia cœperint esse diuersa eorũ, de quibus certamen emerserit, vincat sententia plurimorum [d]; sic tamen, vt sacerdotio careat [e], qui captus promissione; & non recto iudicio de electione decreuerit Synodus dixit, Placet, &c.

† al. conuenerit.

6 *Sicut supra monstratum est, electio summorum sacerdotum à Cardinalibus, & religiosis clericis fieri debet; electio vero eorum, iudicio diuino reseruata est.*

Vnde Anacletus Papa ait ad epos Italiæ, epist. 2. cap. 2.

Iuo. p. 5. c. 238.

¶ Summorum Pontificum electionem sibi Dominus reseruauit. Cap. XI.

ELectionem [f] verò summorum sacerdotum sibi Dominus reseruauit, licet electionem eorum bonis sacerdotibus, & spiritualibus populis concessisset.

a ¶ Summorum.] *sequebatur*, Pontificum vel sacerdotũ, *Sublatæ sunt duæ priores voces, quia neq; in originali, neq; apud Iuonẽ neq; in vetustis Gratiani exẽplaribus leguntur.*

DISTINCTIO LXXX.

1 ps L O-

Coniugatus in Papã electus, an debitũ reddere debeat.
1 Aliàs prohibetur in malis, hoc specialiter, &c.
2 De hoc 16. q. 1. statuimus.

aliorum. Si autem certum est, tenetur ei reddere debitum, nisi mulier induci possit ad continentiam obseruandam, vel abrenunciabit papatui, & satisfaciet vxori, &c.

a ¶ Laicis. Infra d. 96. c. 1. contra. Sed illud generaliter prohibetur tamen alijs quod specialiter cõtra inuasorẽ Apost. sedis permittitur, vel singulis referẽda sunt singula. licet clericis anathematizare, & laicis humano auxilio a sede Aposto. pellere. Et sic aliquis punitur simul pœna canonica, & ciuili 2. contra id extra vt lit. non contest. quoniam, in fi. Sed hoc speciale est in intruso.

SI transitus.] CASVS. Symmachus Papa statuit, vt si mors inopinata cõtingat, ita vt antecessor, non possit ante decernere de electione sui successoris, si quidẽ ab omnibus fuerit canonice electus, consecretur. Si autem (vt fieri consueuit) duo eligãt, electus à plurib. preferatur, nisi fuerit simoniace electus.

c ¶ Non possit. Inf. 8. q. 1. episcopo nõ. cõtra. Solutio. aliud ẽ de suis successoris electionẽ cũ fratrib. deliberare, quod posset fieri, vt hic permittitur, & aliud est ex testamento quasi dignitatis suæ heredẽ substituere, quod ibi penitus prohibetur. quia nec Papæ licet 3. quia hoc nec Moyses potuit 8. quæst. 1. Moyses, nec est trahendũ ad consequẽtiam factũ Petri Clementẽ substituẽtis sibi. 8. q. 1. c. 1. quia & ad eius vmbrã curabantur infirmi. de hoc dici cõsueuit. 1. q. 1. Petrus.

d ¶ Sententia plurimorum.] s. duarum partium. extra de elect. licet.

e ¶ Careat.] Accusabitur ergo iste de simonia, nec præiudicabitur Papæ, arg. 2. q. 5. interrogatũ est.

SICVT CASVS. Hic est quartus articulus in quo dicitur, quod Deus summum eorum Pontificum sibi Deus reseruauit licet electio à Cardinalibus fiat. Quod probatur sequenti. cuius casus planus est.

Papa an de suo successore possit cũ Cardinalib. deliberare.

3 Sed nunquid Papa potest dare licẽtiã alij ut eligat sibi successorẽ; certe sic. 7. q. 1. petisti. quare ergo non potest sibi eligere? Rñdet H. quod multa sunt quæ alijs indulgemus licite, nobis tamen talia indulgere non licet. Eps enim sæpe cum alijs dispensat priuilegium, uel honorem dat alijs. Sed nũquid talia potest sibi impendere? nõ, quia nemo assumit sibi honorem 8. q. 1. in scripturis secundum H.

f ELectionem. Et ita fallit regula, ad quem spectat institutio, & destitutio. 16. q. 2. visis, qui benedicere potest, & maledicere, qui ligare, & absoluere potest, vt 23. dist. inferior, &c. denique.

LOca vero.] Hæc dist. in. diuiditur in duas partes, in quarum prima quæritur vbi debeat fieri sedes patriarchalis, vel primatum vel metropolitanorum, vel episcoporum, vel aliorum minorum. Secunda ibi.] Sedes autem. Io. de F.
CASVS. Supra ostendit quando, & à quibus clerici debeant ordinari, nunc vero in hac 80. distin. ostendit in

quibus locis debeant ꝑponi Patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, & presbyteri. Patriarchæ debent poni in capitibus prouinciarum, ut inf. 99. d. prouinciæ, archiepi in singulis prouincijs, ut inf. 6. q. 3. scitote. epi uero in ciuitatibus, Presbyteri per castella, & uillas, ut if. eo. epi.

f ¶ In fide.] Inf. 24. q. 1. quoties contra. inf. 16. q. 1. frater noster, contra vbi dr. ꝙ tantum ad Petrum est referenda quæstio fidei. sed expone hoc in fide, id est, fideliter Vel possunt agitare causas fidei, sed non procedere ad sententiam. Vel distingue qui sint qui dubitant; nam

Fidei quæstio est referenda ad sedem Petri.

a ¶ Loca.] Hic intitulatur 80. d. supra magister ostendit à quib. & quando sint ordinādi clerici, nūc subdit in quibus locis ordinādi debeāt ordinari, & quidem primates bi constituūtur, ubi olim ponebātur protoflamines gētiliū, archiepiscopi ubi archiflamines, episcopi ubi eorū flamines, & hoc ex maxima parte factū est institutione beati Petri; ut if. eo. cap. 1. & 2.

Protoflamines. Archiflamines. Flamines.

Loca a vero in quibus primates, Patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, presbyteri sunt ordinandi; hæc sunt secundum Lucium Papam, & Clementem, atque Anacletum. Ait enim Lucius Papa.

Extat apud Stephanum 1. epist. 2. c. 5.

¶ In quibus locis primates, vel patriarchæ debeant ordinari. Cap. I.

Ans. l. 6. c. 118.

VRbes & loca, quibus primates præsidere debent, nō à modernis, sed etiam multis ante aduentum Christi sunt statutæ b temporibus; quarum primates etiam gētiles, pro maioribus etiam negotijs appellabant c. In ipsis vero vrbibus post Christi aduētum, Apostoli, & successores eorum, patriarchas d, vel primates posuerūt, ad quos episcoporum negotia (salua in omnibus Apostolica auctoritate) & maiores causæ, post Apostolicam sedem sunt referendæ.

VRbes.] CASVS. Hoc c. loquitur de primatibus gentilium, & Christianorum. Est ergo casus. Lucius cōsultus fuit in quibus locis primates Christianorū sunt collocandi: qui respondet dicens, ꝙ multo tēpore ante aduentum Christi urbes sunt statutæ, in quibus erant primates gentilium, ad quos ipsi gentiles ꝓ maioribus negotijs appellabāt. & in eisdem locis post aduētum Christi Apostoli, & eorū successores posuerūt primates Christianorum, ad quos (Salua apostolica auctoritate) episcoporum maiora negotia sunt referendi.

Item Clemens Papa ad Iacobum, epist. 1.

¶ De eodem. Cap. II.

IN illis verò ciuitatibus, in quibus olim apud ethnicos primi † flamines eorū, atque primi legis Doctores erant, episcoporum primates poni vel Patriarchas B. Petrus e præcepit, qui reliquorum episcoporum causas †, & maiora, quoties necesse foret, negotia in fide f agitarent. *& paulo post.* ¶ In illis autē ciuitatibus, in quibus dudū apud prædictos erant archiflamines, quos tamē minores tenebant g, quàm memoratos primates, archiepiscopos institui præcepit: *& infra.* ¶ In singulis verò reliquis ciuitatibus † singulos h, & non binos, vel ternos, aut plures episcopos constitui præcepit, qui non primatum, aut archiepiscoporum; aut metropolitanorū nomine, quia matres ciuitatum non tenent, sed episcoporum tantum vocabulo potirentur: quoniam nec inter ipsos Apostolos par k institutio fuit: sed vnus omnibus præfuit.

Leo. 9. epist. 3. Poly. l. 2. tit. 22. Burc. l. 1. c. 155. Ans. l. 6. c. 113. † *iudicia*] oti.

† *al. archiflamines.*

† Adde quid sit ciuitas, quid uilla, & quid castrum. not. Bart. in l. 1. §. si aūt. ff. de no. ope. nūc & in l. si hæres. ff. de leg. 1.

Idem est Clementis in epist. proxime citata. Burch. l. 1. c. 4. Iuo p. 5. c. 58. & 98.

Item Anacletus epist. 3. c. 2.

¶ De eodem. Cap. III.

EPiscopi.

b ¶ Statutæ.] A gentibus: & ita est arg. ꝙ cōstitutiones gētilium sunt authenticæ arg. 99. d. cap. 1. Necest contra 11. q. 1. cap. 1. nā illud de parochijs. hoc de ciuitatibus.

c ¶ Appellabāt.] Ergo bene dicitur, appello Papam, appello sedem Apostolicam, & Apostolus dixit, Cæsarem appello.

d ¶ Patriarchas.] Repetitio est eiusdem, quia idem est primas, & patriarcha. 99. dist. c. 1. sicut, & dicit lex. differentia tantum nominis est inter pignus & hypothecam ff. de pign. rex hypothecæ. §. inter pignus.

Primas, & patriarcha idem.

IN illis. CASVS. Gentiles habebant tres ordines sacerdotum. scilicet primiflamines, archiflamines, & flamines. Loco primiflaminū Petrus iussit poni patriarchas, qui de maioribus aliorū epōrum causis cognoscunt. Loco archiflaminum, archiepōs. Loco flaminum epōs, qui in singulis ciuitatibus singuli esse debent.

e ¶ Petrus.] Argu. à tempore Petri esse limitatas prouincias.

si laici, uidetur, ꝙ episcopi possint determinare extra de hære. ad abolendam § clerici. Papa extra eodem tit. cum Christus.

g ¶ Tenebant.] idest, reputabant.

h ¶ Singulos. Arg. in una ciuitate non plures esse debere episcopos 1. de Augustino, & Valerio fuit speciale, ut inf. 7. q. 1. non autem. Sed quid de Venetis, qui patriarcham, & episcopum habent? Sed dic ꝙ non est Patriarcha Venetorum, sed Gradēsis, qui locus differt multum à Venetijs.

1 Ad hoc extra de off. ord. quoniā. 22. q. 2 sicut.

i ¶ Vocabulo. Nam olim, & c. 95. dist olim.

k ¶ Par.] Sap. dist. 21. in nouo, contra 24. q. 1. loquitur. contra. Sed par fuit quo ad consecrationem, non quo ad administrationem.

Veneti patriarcham, & episcopū habent.

EPiscopi.] CASVS. In hoc cap. notatur duplex differentia inter epōs & presbyteros, Prima est, quia habent. episcopi

episcopi nō debent poni in ciuitatibus, quin etiam sint magnæ, & non paruæ. presbyteri vero per castella. Secunda differentia est, quia episcopus non potest consecrari ab vno episcopo, sed presbyter sic.
a ¶ Non in castellis.] Quandoq; tamen episcopus est in

d ¶ Vilescat.] Quantum ad vulgi opinionem. nam propter hoc non est vilior episcopus, vt 93. di. legimus. Similiter sponsa non est statim tradenda, ne vilescat desideranti, vt 27. q. 2. institutum est. simile in fide suscepta per vim, vt 45. dist. de Iudæis. Sic eps non erit solus ne vilescat per hoc. Episcopus 93. dist. diaconi. qui. nō debet esse solus. Idē est in pœnitētia se non iteranda. de pe. ni. dist. 3. quamuis. 50. d. quamuis.

non in castellis [a], aut modicis [b] ciuitatibus debent cōstitui: sed presbyteri per castella, & modicas ciuitates, atq; villas debent ab episcopis ordinari, & poni: singuli [c] tamen per singulos titulos suos. Et episcopus non ab vno, sed à pluribus debet episcopis ordinari, & vt dictum est, non ad modicam ciuitatem, ne vilescat [d] nomen episcopi: sed ad honorabilem vrbem titulandus, & denominandus est. Presbyter verò ad qualemcunque † locum, vel ecclesiam in eo constitutam est præficiendus.

† quamcunque.] orig.

Illud.] CASVS. Statuitur in hoc cap. vt in minoribus locis, & vbi est paucitas hominum ponantur presbyteri, & eorum cura sufficiat: episcopi vero in frequentibus ciuitatibus, & maioribus populis.
e ¶ Et vbi.] Vt & ṡ. 16. q. 1. felix episcopus & c. multis cōcilijs. & 16. q. 1. plures.
f ¶ Consecrentur.] nisi multitudo excreuerit, vel gens de nouo sit cōuersa ad fidem, vt inf. 16. q. 1. præcipimus. argu. de 99. nulli archiepiscopi extra de eccl. ædif. ad audientiam 3. [3]

Item Leo Papa ad episcopos Africæ, epist. 85. cap. 2.

De eodem. Cap. IIII.

Poly. lib. 2. tit. 23. Burc. li. 1. c. 32. Iuo p. 5. c. 107. 143.

ILlud sanè, quòd ad sacerdotalem pertinet dignitatē, inter omnia volumus canonum statuta seruari, vt nō in quibuslibet locis, neque quibuslibet castellis, & vbi [e] ante non fuerunt, episcopi cōsecrentur [f]: cum vbi minores sunt plebes, minoresque conuentus presbyterorum cura sufficiat: episcopalia autem gubernacula, non nisi maioribus populis, & frequentioribus ciuitatibus oporteat præsidere; ne, quod sanctorum Patrum diuinitus inspirata decreta vetuerunt; viculis, & possessionibus, vel obscuris, & solitarijs municipijs tribuatur sacerdotale fastigium.

ext. de priuil. cap. 1.

3 Idem & in alio casu 7. q. 1. temporis. 12. q. 2. abbatibus.

NOn dēre.] CASVS. Laodicēse concilium statuit, vt episcopi nō ponantur per vicos & villas, sed visitatores idest archipresbyteri, qui debent visitare parochias; qui sine concilio & conscientia episcopi ciuitatis nihil agere debent.
g ¶ Sed visitatores.] i. archidiaconos, vel archipresbyteros.
h ¶ Similiter etiam presbyteri.] inf. 12. q. 2. abbatibus.
i ¶ Sine præcepto.] si volunt res ecclesiæ alienare, 12. q. 2. abbatibus. vel intellige de præcepto generali, vt 16. q. 1. in cūctis.

Item ex concilio Laodicensi, cap. 57.

¶ De eodem. Cap. V.

† al. castellis.

NOn debere in vicis, & villis † episcopos ordinari; Sed visitatores [g] α, idest, qui circumeant, cōstitui: hos autem, qui ante hac ordinati sunt, nihil agere censemus sine conscientia episcopi ciuitatis. Similiter etiam presbyteri [h] nihil sine præcepto [i], & consilio episcopi agant.

† ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου.

α ¶ Sed visitatores.] *In codice Græco impresso legitur, ἤπερ εἰ δ' αὐτὰς, in tribus autem manuscriptis, ἀλλὰ περιοδευτάς.*

2 *Sedes autem episcoporum non longo interuallo debent disiungi, vt ad consecrationem sui comprouincialis sine difficultate possint occurrere.*

Vnde Gregorius Augustino Anglorum episcopo in responso octauo.

4 Sic etiam not. 75. dist. cap. 1. & hoc ratione officij ecclesiastici secūdū H.

SEDES AVTEM. Hæc est secūda pars dist. in qua dicitur quod episcopales sedes debent esse vicinæ. Ioan. de Fant.

¶ Episcopales sedes non longo interuallo à se debent Disiungi. Cap. VI.

Pann. lib. 3. c. 16.

FRaternitatem tuam ita volumus in Anglia episcopos ordinare, vt ipsi sibi episcopi lōgo [k] interuallo mini-

FRaternitatem tuam.] CASVS. Præcepit Gregorius Augustino Anglorum episcopo, vt ordinaret episcopos non longo interuallo inter se distantes, vt leuiter possint conuenire ad episcoporum ordinationem faciendum: quæ ad minus cum tribus episcopis, vel quatuor fieri debet, & conuenit.
k ¶ Longo.] Dāt quidam longo, vt xx. miliariū. arg. ff. de

Leges vbi debent legi. 1 Concor. l. 1. C. de stu. li. vrba. Ro. l. 11. 2 70. distin. sanctorum.

in castro. 16. q. 1. & temporis. vbi dicitur, Cumani castri sacerdos.
b ¶ Aut modicis.] Similiter leges in maioribus ciuitatibus & regalibus tm̄ sunt docēdæ, vt in proœmio. ff. 1.
c ¶ Singuli.] Argum. nullum debere in duabus ecclesijs intitulari 2.

de verbor. sign. l. 3. melius hoc relinquitur arbitrio boni viri: idest, iudicis. ar. ff. de iure delib. l. 1. extra de offic. iudi. de leg. de causis. Vnde si multum distant ciuitates illæ inter se, in locis intermediis debet poni eps, conuenienti ergo internallo debet distingui. habita cōsideratione stat? & qualitatis regionis ipsius, & difficultatis viarum. sic 16. q. 1. & temporis.

Prouatus sunt distinguēdi internallo cōuenienti.

a ¶ Tribus.] Ad minus. 1. d. 51. c. vlt. 5. dist. 64. [illegible] piscopum.

sticum officium. & ita patet, quod criminosus etiam à minimo ordine prohibetur, vt hic, & 33. distin. cap. 1. & 3. 34. dist. cognoscamus. [illegible] dist. c. vlt. hoc h. die terminatur. extra de tem. p. ord. [illegible] vlt.

f ¶ Reprobaretur. inf. de p[illegible] d. 3. [illegible] septies. 5. Nimirum. g ¶ Ordi-

Criminosus etiam à minimo ordine prohibetur.

me disiungantur: quatenus nulla sit necessitas, vt in ordinatione alicuius episcopi conuenire non possint. Nā episcoporum ordinatio sine aggregatis tribus [a], vel quatuor episcopis fieri non debet.

DISTINCTIO. LXXXI.

Haec de ordinandis. In hac dist. incipit sexta pars tractatus distinctionū, & protenditur vsque ad 93. dist. Et diuiditur hæc distinct. in quatuor partes: in quarum prima probat qualiter intelligitur illud verbum, [Oportet episcopū esse sine crimine.] Secunda ibi. [Quolibet.] Tertia ibi, [Clericus.] Quarta ibi, [Oportet.] Io. de Fan.

CASVS. Egit supra Gratianus de ordinationib. & officijs singulorum. Ab hoc vero loco vsque ad 93. dist. [illegible] quædam c. apostolicæ regulæ, vt addat quædā quæ prætermiserat. Et continuans dicta dicēdis, primo ponit de primo c. apostolicæ regulæ, s. oportet epm esse sine crimine, id est, sine peccato mortali: quod verum est nō solum de episcopis, sed etiam de quolibet [illegible] quod probat per seq. cap.

Haec de ordinādis [b] & ordinatoribus, atq; de singulorum graduum distinctionibus, & officiis dixisse nos sufficiat. Verum quia aliquantulum diffusius in his immorati sumus, quædam præcedentibus cohærentia sub epilogo [c] ad memoriam subijciamus. Debet ordinandus in episcopum (vt Apostolus scribit) esse sine crimine, idest sine peccato mortali: quod non solum de episcopo, sed etiam de quolibet electo ad aliquam præposituram ecclesiæ oportet intelligi.

Ad Titum. 1.

Vnde Augustinus scribit tractatu 41. ad c 8. Ioannis.

¶ Sine crimine, & graui peccato debet esse, qui ordinatur episcopus. Cap. I.

APostolus Paulus quando elegit [d] ordinandos, vel presbyteros, vel diaconos, & quicunque ordinandus est ad præposituram [e] ecclesię; nō ait, si quis sine peccato est (hoc enim si diceret, omnis homo reprobaretur [f], nullus ordinaretur [g]:) sed ait: [si quis sine crimine est.] sicut est homicidium, adulterium, aliqua immūditia fornicationis, furtum, fraus [h], sacrilegium, & cætera huiusmodi. *Item.* ¶ Crimen autem est peccatum graue accusatione, & damnatione [i] dignissimum.

Beda ad Tit. 1.

Ad Titum 1. & 1. Tim. 3.

Aug. ibid. sup. d. 25. ca. vnum orarium.

2 *Quolibet itaque horum implicatus ordinari non debet; vel si iam ordinatus, ante tempus, vel post tempus suæ ordinationis aliquod eorum admisisse conuincitur, suscepti gradus officio priuabitur.*

Vnde Symmachus Papa ait.

Ex libello Ennodij pro defensione synodorum Romanarum.

b ¶ Hæc de ordinandis.] A 25. dist. vsque ad 50. tractauit magister [illegible] cap. apostolicæ regulæ. Sed quia quędā omisit, [illegible] ab hac 81. dist. vsque ad 93. dist. nouem cap. apostolicæ regulæ repetit: non ordine illo. Et quo illa executus est in hac exequitur illud: oportet epm esse sine crimine addit etiam de incontinentibus: in quo includitur secundū c. apostolicæ regulæ. & quod qui priuatur officio, debet priuari beneficio 1 & quod archidiaconus solus non debet accedere sub prætextu humilitatis ad tabernacula matronarum 2.

1 Vt inf. c. si quis sacerdotum. Arch.

2 Vt inf. ca. clericus. & c. sequentib.

c ¶ Sub epilogo. Idest, breuiter petitione superiorum. ADDITIO. Et dicitur ab epi. quod est supra: & logos, quod est sermo. Archid.

APostolus.] CASVS. Paulus apostolus docuit, quod [illegible] ad aliquam dignitatem debet esse sine crimine, quod sit dignum accusatione, & depositione, vt homicidium, & adulterium & [illegible]. Sed non ait sine peccato: quia si hoc dixisset, omnis homo repelleretur.

d ¶ Quando elegit.] Idest, eligi præcepit. 6. q. 1. si sacerdos.

e ¶ Ad præposituram.] idest, ad quodcumque ecclesia-

g ¶ Ordinaretur.] Simile de pœn. dist. 3. ca. pen. & dist. 2. si enim.

h ¶ Fraus. Hoc verum est, cum fraudi dolus inest: nam omnis dolus est fraus: sed non conuertitur. ff. de p. [illegible] ntisgentium. §. dolo. & sic sumitur extra de [illegible] script. cæterum, quandoque largè sumitur fraus. ff. de reg. iuris. fraudis.

Fraus est genus doli.

i ¶ Et damnatione.] Solet quæri propter quę crimina quis deponi debet: non enim pro quolibet deponitur 5. q. 4. in loco. Et est super hoc duplex opinio. Quidam dicunt, quod pro quolibet crimine deponitur, nisi expressum sit in contrarium, quod pro eo deponi non debet. alij dicunt, quod nunquam deponi debet pro aliquo, nisi expressum sit. pro quo ego dico, quod pro quolibet crimine, in quo quis est incorrigibilis, deponi debet. [illegible] statim tamen non deponitur aliquis pro prima contumacia. vt 45. dist. licèt & 74. dist. honoratus. illud autem non est crimen. 5. quæst. 4. in loco. nec illa quæ ad exempla posui 63. dist. cap. 1. & multa exempla de hoc posui. 15. q. 8. in summa.

Crimina digna depositione q̄ sūt. Ad hoc extra de [illegible] cum non ab homine. Archid.

QVOLIBET. Hic incipit secunda pars huius distinct. in qua

in qua probat per 16. auctor. sanctorum patrum, quod si clericus ceciderit in lapsum criminis post ordinationē, debet deponi. [illegible]

CASVS. Supra dictum est in ca. Apostolus, quod ordinandi debēt esse sine crimine, vt homicidio, & adulterio, & simili-

accusator per annū tacuerit, postea potest promoueri electus, vt ff. de mune. & hon. reus sed in episcopatu [illegible] tum tres menses dantur, vt in auth. de sanct. ep. [illegible] collat. 9. nisi iudex breuius tempus fuerit moderatus, vt 4. q. 5. quisquis. arg. ext. de fide instr. acceptimus extra de appell. personas, in fi.

e Conuicto.] Determine: vel quod post accusationem fuerit ordinatus.

f Sociabitur.] Sic ergo sententia lata cōtra ordinatū præiudicat ordinatori, vt hic, & 50. dist. ordinatos. & hoc videtur propter causæ cognitionem, vt dixi 3. q. [illegible] hæc quippe. Vel dic, quòd tunc præiudicat ordinatori sententia lata contra ordinatum, quando præsens est, & scit causā agi ordinati, cum enim quasi sua causā agi videat, & [illegible] defendit causam, sibi præiudicat, vt extra de [illegible] & re iudi. quæ [illegible] & ff. de reg. iur. sæpè.

Gof. quod si aliquis potenter [illegible] citatione, vel denū citatione promoueat, promoueri dēt. [illegible] innox. [illegible] fit de re iud. q. statu. & l. qui cū vno. §. reus.

¶ Monitoris personam non rectè suscipit, qui verbis, nō operibus docet. Cap. II.

NEmo rectè monitoris [a] personam suscipit, nisi qui actibus suis errata [b] condemnat, & amorem innocentiæ conuersatione demonstrat.

Item celestinus ad episcopos Galliæ, epist. 2. c. 3.

¶ Careat ordine, quem præstat, qui indignum sublimare non metuit. Cap. III.

TAntis Daniel grauatus testimonijs, tāta facinorum accusatione pulsatus, sacrarum, vt dicitur, virginū pollutus incestu, episcopus asseritur ordinatus. Et, vt in nostri libellis scrinij continetur, quorum ad vos quoque exemplaria direximus, in pontificij dignitatem, hoc tempore, quò ad causam dicendam, missis à nobis literis, [c] vocabatur, obrepsit. [d] Sacro nomini absit iniuria. Facilius est, vt hanc dignitatem tali dādo, ipse amiserit ordinator, quàm eam obtineat ordinatus. Cui conuicto [e] sociabitur [f], qui sibi eum credidit, largiendo pontificium, sociandum. Qualis enim ipse sit, quisquis tales ordinauerit, ostendit.

Item ex concilio Nicæno, c. 9.

¶ Non recipit ordo ecclesiasticus eum, qui sine examinatione, vel postea confessus ordinatur. Cap. IV.

Rab. lib. pe. c. 1. Burc. li. 2. c. 12. Iuo par. 6. c. 33. Ansel. lib. 8. c. 13. sup. dist. 24. c. vlt.

SI qui sine examinatione [g] promoti presbyteri sunt, & postea examinati [h] confessi sunt peccata sua: & cum

SI qui. CASVS. Quidam presbyteri promoti sunt sine examinatione, & postea cū examinarent, ipsi in iudicio cōfessi sunt oīa peccata sua. Alij ante ordinationem cū examinarentur, cōfessi sunt peccata sua & tamen epī promouerunt eos, quæsitum est in Nicæno concilio, vtrum isti debeant recipi & defendi in suis ordinibus? Et respondet quod non. Sic ponit casum Beneuen. Hu. verò intelligit de eisdem personis casum sic. Aliqui sine examinatione in presbyteros sunt promoti: postea examinati in iure, confessi sunt peccata sua: nihilominus tamen promoti sunt ad episcopatum, vel ad aliam dignitatem: quæsitum est in concilio vtrum tales debeant recipi? Et respondet quod non.

& similibus. Nunc autem dicit, quod si his criminibus aliquis est obnoxius, promoueri non debet, nec ordinari, & si est ordinatus, & talia cōuincitur cōmisisse ante ordinationē, vel post, dēt deponi, sicut probatur per seq. ca.

NEmo. CASVS. Dicit Symmachus in hoc cap. quòd nullus debet assumere prædicandi officium, nisi qui suis actibus errata condemnat, & amorem innocentiæ sua conuersatione demonstrat.

a Monitoris. idest, prædicatoris.

b Errata. [illegible] maiora. 1. 68. d. c. 1. alias contradicere! proposito Gratia. sic 25. d. c. vlt. & 3. q. 7. iudicet.

TAntis. CASVS. Daniel cum esset electus in episcopum, accusatus fuit apud Cælestinum de multis criminibus, & præcipuè de incestu cum monialibus: propter quæ crimina inuestiganda citatus fuit, vt Romam veniret, qui contemptis literis Papæ, in episcopum est promotus. committit igitur causam quibusdam Cælestinus, & præcipit eis, vt de his cognoscant, quæ si vera esse inuenerint, ipsum, & ordinatorem ipsius deponāt: quia qui talem ordinat, ostendit se esse similem illi.

c Literis. & ita res iam erat litigiosa. extra de offi. iudic. [illegible]

d Obrepsit.] Ex quo autem se promoueri fecit, lite pendente deponendus est, etiam si innocens inueniatur. extra de accus. Deus omnipotēs. 3. ff. de li. causa. qui de libertate. Io. quod falsum credo, prout notaui in quæstionibus. B. de hoc notaui. 6. q. 4. nonne. Ioan. si autem

1 Hæc est vera litera secundum Laur. & Io. de Fan.

Accusatus lite pendente promotus an sit deponendus.

2 Cum ista gl. [illegible]

3 Ibi not.

g ¶ Sine examinatione.] Sed quid de episcopo, qui sine examinatione tales ordinat? Dicit lex & canon, eum deponendum. in auth. quemodo opor. epis. §. oportet. & 1. q. 1. si quis episcopus. & sup. dis. 24. §. vlt. 5. dis. 50. de his verò. & c. ex pænitentib. Item quid si dicat episcopus se dispensasse cum eis? non est ei credendum, nisi probet se cum eis dispensasse: vel nisi sibi bonas literas dederit. nam hæc res commissa est episcopo quærenda, non negligenda. ff. de transactio. cum hi. §. si prætor. 4 debet ergo probari dispensatio, vt est expressum extra de schismat. c. 2. maxime cum episcopus dispensare non debeat sine consensu capituli, vel maioris partis: alias post errores suos semper mentiretur episcopus se cum eis dispensasse: quod uerum credo etiam circa notum. hoc tamen. 5 non nego, quin circa notam personam solo facto dispensat episcopus, vt dixi sup. dist. 51. cap. vlt. punitur tamen episcopus si indiscretè dispensat.

h ¶ Examinati.] cum ad maiora promouentur, scilicet ad episcopatum.

Epi clericos sine examinatione ordinantes, puniri.

4 Et sic intelligitur extra de filiis presbyt. veniens. secundum Laur.

5 Licet ita habeatur in antiquis apparatibus: tamen secundum istā correctionē B. Brix. non est de gl. sed ita debet esse, vt hic est posita cum additione B. Brix. sed Io. de Fant. hoc ponit in suo apparatu sicut iacet.

a ¶ Contra

a ¶ Contra regulam.] Quæ interdicit tales ordinari.

QVicunque.] CASVS. Quidam criminosi ordinati sunt ignoranter ab episcopis. quidam verò scienter. Quæritur, an debeant deponi? Et respon. quòd sic.

b ¶ Per ignorantiam.] Ordinantium: & dic ignorantiā iuris vel facti, secundum Hug.

c ¶ Vel contemptu.] idest eis scientibus.

d ¶ Nō præiudicat.] Factū enim prætoris iuri publico non derogat. ff. de fer. l. 1.

e ¶ Compertū.] Arg. quòd quādocunque de veritate constat, sequenda est 8. dist. q. contempta. nam diuturnitas tēporis &c. extra de simo. nō satis. inducit tamen dispēsationem. 35. q. 8. de gradibus 1. & extra qui ma. accu. poss. per tuas.

MAximianus.] CASVS. quidā presbyteri ex concubinis filios habuerūt: quos Maximianus zelo Dei accensus, coram Apostolico accusauit. commisit ergo causā Innocentius quibusdam, & præcepit eis, si hæc vera inuenerit, remoueāt eos ab officio sacerdotali.

f ¶ Maximianus.] 3. q. 2. quia ea.

g ¶ Qualem querelam.] Subaudi criminalem. nam clericus erat iste. nō. n. laicus posset istos accusare 2. q. 7. per totū: nisi forte patronus prælatū de dilapidatione: quia tūc sua interest. ar. 16. q. 7. filijs. aliàs laicus non audit de hoc crimine, vt 28. dist. consulendum.

h ¶ Libelli. Per hoc quòd dicit, libelli, & postea presbyteris, argumentatur, quòd quis in eodē libello plures accusare possit Ioan. Quid iuris sit de hoc no. plene. 2. q. 1. prohibentur in glo. quæ incipit, quæstus.

h ¶ Libelli.] id est, chartæ, quā papa misit 30. q. 1. Pyctaciū. B.

i ¶ Perspecto. Videtur ergo, quòd non sufficiat si authēticè ipsum exhiberet; sed vt etiam teneatur exhibere libellum quem porrexerat Papæ, vt 7. q. 1. præsentium. & 55. dist. præcepta. & maximè vbi procurator impetrauerat literas, & dubitatur an ille de hoc habuit speciale mandatum. ut extra de rescrip. nonnulli, vel an fuerit excommunicatus. ut extra de proba. cap. post cessionem.

k ¶ Remoueantur.] Ergo presbyter propter simplicem fornicationem deponitur. vt 27. q. 1. vt lex. cōtra. & inf. 82. dist. cap. presbyter. & 34. dist. fraternitatis. Io. Communiter autem dicitur, quòd pro simplici fornicatione quis deponi non debet, cum pauci sine illo vitio inueniantur, vt 50. dist. quia sanctitas tua.

l ¶ Polluerunt.] Quantum ad se 49. dist. cap. vlt.

SAcerdos. CASVS. Dicit in hoc ca. quòd si sacerdos de aliquo crimine cōuincatur, deponi debet, & eps ei locum prouidere debet, in quo pœnitentiam agere possit.

m ¶ Si in eo.] Ergo pro omni causa non deponitur. B.

n ¶ Prouiso loco.] idest monasterio, vt cap. seq.

Aliqui habēt hoc extra qui ma. accus. poss. per tuas, ut hic habetur: sed non debet esse: quia illa decreta, est remota: fuit tamē in tertia cōpilatione. eo. tit.

Patronus prælatum de dilapidatione accusare potest.

Accusari possunt plures simul.

Presbyter an pro simplici sit fornicatione deponēdus.

confessi fuissent, cōtra regulam [a] venientes homines eis manus imposuerunt: hos ecclesiasticus ordo nō recipit. In omnibus enim, quod irreprehensibile est, sancta † defendit ecclesia.

† al. catholica) sic in epi. 1. Cali. 1.

Item eisdem concilij, c. 10.

¶ Lapsi per ignorantiam, aut contemptu ordinantium, ordinati deijciantur. Cap. V.

QVicunque ex his, qui lapsi sunt, per ignorantiam, [b] sunt ordinati, vel contemptu α [c] eorum, qui eos ordinauerunt; hoc non præiudicat [d] regulæ ecclesiasticæ. Cum enim compertum [e] fuerit, deponuntur.

α ¶ Contemptu.] *Græce est in concilio vulgato, ἢ καὶ προειδότων τῶν προχειρισαμένων. Idest*, vel etiam ijs antea scientibus, qui ordinauerunt.

Item Innocentius ad Maximum, & Seuerum, epist. 5.

¶ Alienus fiat ministerio, qui illud, viuendo illicite, polluit. Cap. VI.

Poly. l. 4. tit. 39. Ansel. l. 8. c. 15. Iuo par. 6. c. 96.

MAximianus † [f] filius noster agens in rebus huiusmodi, qualē [g] querelā detulerit, libelli [h] eius series annexa declarat. Qui zelo fidei, & disciplinæ ductus, nō patitur ecclesiā pollui ab indignis presbyteris, quos in presbyterio filios asserit procreasse. Quod non licere exponere, nisi nossem vestram prudentiā legis totius habere notitiā. Et ideo fratres charissimi, libelli, qui subiectus est, tenore perspecto, [i] eos, qui talia perpetrasse dicūtur, iubebitis in medio collocari; discussisque obiectionibus, quæ ipsis presbyteris impinguntur, si conuicti fuerint à sacerdotali remoueantur [k] officio (quia, qui sancti non sunt, sancta tractare non possunt) atque alieni efficiātur à ministerio, quòd viuendo illicite, polluerunt. [l]

† al. Maximilianus.

Item Eugenius Papa.

¶ Cuilibet ab ordine deposito; episcopi prouidentia, locus pœnitentiæ deputetur. Cap. VII.

Ansel. l. 5. in prin.

SAcerdos, aut quiuis alius in ordine ecclesiastico prouectus, si in eo [m] scelere inuenitur, quo abijciendus comprobatur; depositus, prouidentia episcopi, bene prouiso [n] loco constituatur; vbi peccata lugeat, & vlterius non committat.

Dictum

D Ictum.] CASVS. Dicitur hic, φ si sacerdos pp delictum, vel negligentiam suã fuerit degradatus, detrudi debet in monasterium, uel canoniam regularem ad pniam agendam, nec debet amodo uiuere sæculariter, & si contra facere præsumpserit, excõicari debet.
a ¶ Negli-

c ¶ Sæculariter.] Hic patet, φ depositus fm regulam ecclesiasticam tenetur uiuere. arg. ad hoc. 32. dist. nec. si qui vero. & 20. q. 3. eos. unde uerberans eos incidit in canonem: & ecclesia eos tueri debet, nisi sint incorrigibiles, ut extra de iud. cũ non ab homine. Io. quod saltum credo, cũ sit exauctoratus, & nudatus oĩ priuilegio 2. B Sed nũquid q hoc modo detrudit i monasterium, ibi cogitur esse ppetuo, qd videi d. 50. c. 1. 7. ea. si q s clericus. Sed dic. hoc esse in arbitrio iudicis, & fm qualitatẽ d'licti; nã qnq; ad tẽpus detrudit, vt 2. q. 1. in primis. qnq; iubet peregrinari per orbẽ, ut de pę. d. 6. sacerdos qnq; traditur curiæ sæculari, ut 11. q. 1. statuimus: alias nũquã cogit quis inuitus ingredi monasterium, nisi ,ppter delictum, ut 20. q. 1. sicut & 55. d. si euãgelica. Ioan.

Clericũ depositũ uerberans incidit in canonem.
2 Argu. ad hoc 54. dist. c. 2. in fi. vbi de hoc.

Detrusus in monasteriũ an cogatur ibi perpetuo esse.

¶ Retrudantur in monasterium presbyteri, qui pœnitentiam agere contemnunt. Cap. VIII.

In conc. Cabilonensi, c. 40. Burc. l. 2. c. 191. Iuo p. 6. c. 236.

D Ictum est nobis presbyteros propter suã negligentiam [a] canonicè degradatos, & sæculariter, gradu amisso, viuere, & pœnitentiæ agendæ bonum negligere. Vndæ statuimus, vt gradu [b] amisso, agendæ pænitentiæ gratia, in monasterium, α aut in canoniam regularem mittantur. ¶ Si verò hoc fieri causa quælibet prohibuerit, vbicumque sint, pœnitentiam agere non desistant. Si autem amisso gradu sæculariter [c] viuere voluerint, & pœnitentiam agere neglesserint, ab ecclesiæ communione separentur.

α ¶ In monasterium.] *In cõcilio Cabilonensi, vbi hic canon habetur (licèt Burchardus etiam, & Iuo ex Moguntino citent) & apud cæteros collectores legitur*, in monasterio, aut canonico aut regulari: *in vno autem peruetusto Gratiani codice*, in moasterio iuxta canonicam regulam.

Item Isidorus, sententiarum de summo bono, lib. 2. c. 10.

¶ Mutatio loci aliquando valet conuersis ad pœnitentiam. Cap. IX.

V Alet [d] interdum [e] cõuersis pro animæ salute mutatio loci. Plerumq; enim dum mutatur locus [f], mutatur & mentis affectus. Congruum est enim inde etiam corporaliter auelli, vbi quisque illecebris deseruiuit. Nã locus, vbi quisque praue vixit, hoc in aspectu [g] mentis apponit, quod sæpè ibi vel cogitauit, vel gessit.

Item ex tertia synodo Aurelianensi, c. 7.

¶ Clericus adulterasse conuictus, vel confessus, in monasterium detrudatur. Cap. X.

Iuo p. 8. c. 285. Pann. li. 3. c. 143.

[j] S I quis clericus adulterasse, aut cõfessus, aut cõuictus fuerit, depositus ab officio, communione [h] cõcessa, in monasterium toto vitę suæ tempore detrudatur.

Item Pelagius Papa Constantino defensori.

¶ De eodem. Cap. XI.

Pann. li. 3. c. 144.

R Omanus ecclesiæ Tæanensis clericus pro crimine adulterij, quod admisisse perhibetur, à clericatus ordine depositus, in monasterio hic in vrbe Romana [i] ad agendam pęnitentiam ex nostra iussione detrusus est.

Item ex canone apostolorum 25.

V Alet.] CASVS. Statuitur hic, φ si aliquis đ crimine fuerit cõuictus, debet separari à loco I quo cõmisit delictũ ad pniam peragendã. Nã interdum ualet loci mutatio cũ affect⁹ mentis sæpè cũ loco mutet, cũ ñ videat, ubi malè gessit. Sequẽtia duo c. plana sunt, q de hac materia loquũtur.
d ¶ Valet.] Gratia cooperante.
e ¶ Interdũ.] Interdũ nocet, ut sup. d. 74. quorundã. & C. quomodo, & quãdo iud. l. 5. sed ualet si fiat ex charitate.
f ¶ Mutatur locus.] J. 35. q. 6. ab isto die inf. d. 86. fratrem.
g ¶ In aspectu.] Memoria delictorũ, q est cõcupiscẽtia, detestabilis ẽ 3. 15. q. 1. mulier. quæ autẽ est ad cõpunctionẽ, illa bona est. Nullũ enim tale delictorũ remedium est, sicut eorum continua memoria. de pœ. dist. 3. Iudas. de pœ. dist. 1. §. his auctoritatibus. uer. non tibi dico, & uer si. nunc autem. & quandoque bona est memoria rei ad terrorem, ut 7. q. 1. denique, in fi.

Delictorum memoria an sit bona.
3 Ad hoc 32. q. 7. non solum in princ. vbi de hoc.

Negligentia qñque dolo cõparatur.

1 Arg. cõtra 1. q. 1. quod qdam. vers. si forte.

a ¶ Negligentiam.] No. φ aliquis æquè deponitur pp negligentiam, sicut pp dolum. 86. dist. cap. 1. & 11. q. 3. placuit. & 100. dist. qm. & extra de statu. mona. cum ad monasterium. in fi. C. de offic. præfe. ori. si quos. & ff. de cust. & exhib. re. l. carceri. & l. milites. quod intelligo cum crassa est negligentia, ut 1. q. 1. quidquid. & ff. de verb. signif. magna.
b ¶ Gradu.] Arg. pro illis, qui dicunt exauctoratũ priuari sacramẽto, 1 unde colligitur talem posse uerberari sine sacrilegio. arg. est ad hoc 50. dist. accedens.

h S I quis clericus. communione. s. fidelium & sacramentorum. H. Alij dicunt. s. fidelium, non autem fratrum arg. infra eod. si diaconus. Archid.
i R Omanus. Romana. Sed qua ratione detruditur ibi, cum aliunde est? quia ibi forte commodius esse vt in auth. vt nulli iudi. §. si vero.

Presbyter.] CASVS. Quæsitum fuit ab Apostolis, quam pœnam pati debet presbyter, vel diaconus, qui publicè in adulterio, uel fornicatione, periurio, vel homicidio fuerit deprehensus. Et respondet, quod debet deponi, sed excommunicari non debet, cum non debeat duplici contritione flagellari: more tamen laicorum debet pœnitentiam agere, cum eius crimen sit manifestum.

a ¶ Aut furto.] Sed qualiter laici probabunt istud esse, cum non possint testificari contra clericum. 2.q.7. episcopi.

b ¶ Captus est.] Et cõuictus ext. de iud. cum non ab homine. de hoc dixi 50.d. de his 1. & c. si quis diaconus. 1 unde cũ capitur, detineri dēt p xx. horas diurnas, & nocturnas, ut videatur, vt ff. de adul. capite. sed nec testibus admissis credit, nisi a principio clericum in adulterio viderint, nec laicis credetur de hoc: quia laici oppido nobis infesti sũt. 2.q.7. laici. Vel dic, captus per sententiam, vel per cõfessionē. 2 propriã, uel rei euidentiam, vt extra de cohab. cler. vestra. & c. vlt.

c ¶ Scriptura.] Extra de iudi. at si clerici. de pœn. d.3.§. auctoritas. ff. nau. caup. licèt. §. vlt.

d ¶ Bis.] i. perfectè.

SI quis episcopus.] e ¶ Inter laicos.] hoc intellige, quando crimen uenit in notitiam populi, vt supra 27. distinctio. presbyter. 3

SI diaconus.] CASVS. Dicit hic, quod si diaconus, vel presbyter commisit crimē aliquod dignum depositione, ab officio, & cõione debet repelli: si vero non est depositus, sed se pro delictum ab altaris ministerio remouit more pænitētis, si alij presbyteri desunt, poterit in necessitate baptizare.

f ¶ A cõmunione.] corporis Christi, vel ad tempus, & sic soluitur contra illud c. presbyter. uel expone, idest beneficio, & sic soluitur contra, sup. ca. c. presbyter. 4

g ¶ Necessitatis.] Argu. alicui licere causa necessitatis baptismum conferre, cui non licèt aliud sacramentum conferre, infra de consec. distinct. 4. constat. 1.q.1. sicut Christus. contra. supra dist. 50. c. qui sub gradu.

h ¶ Liceat.] Cum solennitate, alias ēt laicus hoc posset.

i ¶ Baptizare.] Dic, vt 50. dist. qui sub gradu.

SI qui.] CASVS. In Italia & Theutonia presbyteri, diaconi &

Laicus contra clericum testificari nequit.

1 Adde qualiter probatur adulterium vel fornicatio no. Bar. in l. 2. §. fin. ff. de adult. & in l. quærebatur. ff. de test. mil.

2 Non. n. sufficit si capiatur, nisi alias cõiungatur, vel confiteatur. arg. 12. q.1. nõ dicatis. 15. q. ult. cap. vlt. licèt cõtra videatur, hic dici, vt 50. dis. de his verò, &c. si quis diaconus. fm Hu.

3 Vel cũ ex hoc magnũ scandalũ ortum est, ut 50. distin. sacerdotes.

4 Nõ est extranea ista expositio, quia beneficia clericorũ cõia sunt 32 dist. c. pter hæc. 16. q. 1. cap. fi.

¶ In crimine captus presbyter, vel diaconus deponatur, non tamen communione priuetur. Cap. XII.

PResbyter, † aut diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto,[a] aut homicidio α captus est,[b] deponatur: non tamen cõmunione priuetur. β Dicit enim scriptura: [c] [Non vindicabit Dominus bis [d] in idipsum.]

α ¶ Aut homicidio.] *Hac dictio nõ est in canone 25. Apostolorũ. Sed in conc. Triburiēsi, cũ patres illi ita dixissent*, legimus in canonibus Apostolorum, quod epus, presbyter, & diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto captus est, deponatur: *hinc argumentantur, idē multo magis statuēdũ esse de homicida: quæ fortasse caussa fuit, quamobrē à Gratiano, & alijs collectorib. ea dictio huic canoni adiecta sit. In canone aũt 32. Basilij idem statuitur de clericis peccantibus peccatũ ad mortem, quod etiã de fornicatoribus expositum erat in canone tertio.*

β ¶ Priuetur.] *In codicibus impressis sequebatur*, si paruerit sentētię, *qua verba sunt expuncta, quia neq; in originali, neque in vetustis Gratiani exēplaribus leguntur.*

Item.

¶ De eodem. Cap. XIII.

ij SI quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus post diaconij gradum acceptum, fuerit fornicatus, aut mœchatus, deponatur: & ab ecclesia proiectus, inter γ laicos [e] agat pœnitentiam.

¶ *Proprius auctor huius capitis non est inuentus; sed simile habetur in concilio Neocæsariensi, cap. primo, & in capitul. Martini Bracarensis, c. 27.*

γ ¶ Inter laicos.] *Hæ duæ dictiones non leguntur in cap. 1. concilij Neocæsariensis citato supra dist. 28. cap. presbyter, (vt ibi notatum est) neque in capitulis Martini Bracarensis.*

Item ex concilio Aurelianensi primo, c. 11. & 14.

¶ De eodem. Cap. XIV.

SI diaconus, aut presbyter crimen capitale cõmiserit, simul & ab officio, & à communione [f] pellatur. Si verò pro reatu suo se ab altaris communione sub pœnitentis professione submouerit; is † quoque si alij defuerint, & causa certæ necessitatis [g] exoritur † poscentem baptisma liceat [h] baptizare.[i]

Item Gregorius septimus omnibus per regnum Italicum, & Theutonicorum debitam S. Petro obedientiam exhibentibus.

¶ Non ingrediantur ecclesiã presbyteri, diaconi, subdiaconi, qui in fornicationis crimine iacent. Cap. XV.

iij SI qui sũt presbyteri, diaconi vel subdiaconi, qui in crimine fornicationis iaceant, interdicimus eis ex

In conc. Trib. c. 11. Raban. l. pœnitent. c. 1. Ansel. li. 11. c. 29. Burc. li. 2. c. 189. Iuo p. 6. c. 2; 4. Poly. lib. c. tit. 31.

† Epi aut presbyter, aut diaconus.] orig.

† ἐκδικήσει δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ. Naum 1 secundũ lxx.

sup. dist. 28. c. presbyter. Ans. lib. 11. c. 31.

Iuo p. 6. c. 361. & p. 15. c. 18. c. 14.

† al fit.

† Concord. tex. in l. si libertus. ff. de bo. lib. & l. sed. & hæ. §. prætor. ff. de procur.

Ansel. li. 6. c. 177. Pann. l. 3. c. 134.

coni, & subdiaconi publicè tenebant concubinas, quibus omnibus Greg. officium interdixit, donec pœnitentiam agerent. & si vellent in crimine perseuerare, præcepit omnibus, vt eorum officia non audirent: quia eorum benedictio in maledictionem conuertetur, & hoc probat

b Emendent. Ex hoc. Videtur, quod sicut tales ipso facto suspenduntur, sic ipso facto per contrarium restituitur eis officium. vt dist. 32. dist. nullus. argu. ad hoc 15. q. 6. nos sanctorum. & 16. q. si quis deinceps 1.

c Audire. supra 32. dist. nullus, &c. præter hoc. sed 3. 15. q. 8. [illegible] contra sed ibi soluam.

d Maledicam. id est, reputabo maledictionem ea quæ benedixerint 2. vobis.

e Paganitatis. Id est, infidelitatis.

f Contemnit. Qualiter sit hoc intelligendum dixi 22. dist. omnes. [illegible] in memoriam & ca. nulli. fo.

1 Dicit Lau. hoc speciale esse in notorio.

2 Vel dic vt not. 2. q. 1. in cap. maledicta & c. multi. Archid.

parte Dei omnipotentis. & sancti Petri auctoritate, ecclesiæ introitum vsque dum peniteant [a], & emendent [b]. Si qui verò in suo peccato perseuerare maluerint, nullus vestrum officium eorũ audire [c] præsumat: quia benedictio eorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatũ, testante Domino per prophetam: [Maledicam [d], inquit, benedictionibus vestris.] Qui verò huic saluberrimo præcepto obedire noluerit, idololatriæ peccatũ incurrit, Samuele testante, & beato Gregorio adstruente: Peccatum ariolandi est non obedire, & quasi scelus idololatriæ, nõ acquiescere.] Peccatum igitur paganitatis [e] incurrit, quisquis dum Christianum se asserit, sedi Apostolicæ obedire contemnit [f].

Malach. 2. Ian. 5. c. 36. lib. 5. moral. c. 12. 8. q. 1. sciendum. 1. Reg. 15.

¶ In regesto epistolarum Gregorii septimi, non est inuenta hæc epistola, in qua sint omnia prorsus verba huius capitis. Sunt tamen in eo multa; quæ huius decreti faciunt mentionem. Libro primo epistola 30. episcopo Salzburgensi, & lib. 2. epist. 61. Leodiensi episcopo, & sequenti epistola Sicardo Aquilegiensi. De quo decreto, vt ipsum exequi omnino curarent, eodem lib. 2. epist. 66. Burchardo Halberstatensi episcopo, & epist. sequenti, Annoni Coloniensi archiepiscopo diligentissimè scribit, & lib. 3 epist. 4. Sigifredo archiepiscopo Moguntino idem mandat, & libr. 4 epist. 10. comitissa Flandriensi & sequenti comiti de eadem re scribit. Inter decreta etiam Innocentii II. fit istius decreti mentio. Verum propria verba huius capitis: vsque ad vers. Qui verò huic saluberrimo, Marianus Scotus refert in fine suorũ chronicorum. Sequentia autem verba valde sunt ipsi Gregorio 7. familiaria.

SI quis. CA V. Hec quatuor onsequentia cap. eundẽ habẽt casum in quibus dicitur, quod si qui in sacris ordinibus fuerint constituti, ad cõcubinas, vel vxores accedere non debent: quòd si contumaciter fecerint, officio & beneficio carere debent.

g Diaconus. Vel subdiaconus, vt in c. sequenti.

Pann. l. 3. c. 138.

Item Alexander II. episcopis, & regi Dalmatiarum.

¶ Officio & beneficio priuetur episcopus, presbyter, vel diaconus fœminam accipiens, vel acceptam retinens. Cap. XVI

3 SI quis amodo episcopus, presbyter, aut diaconus [g] fœminam acceperit, vel accepta retinuerit, proprio gradu decidat [h] vsque dum ad satisfactioné veniat: nec in choro psallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus ecclesiasticis habeat.

h Decidat. Quo ad executionẽ: vt patet in sequenti litera. sed nec statim debet suspendi, sed expectari debet per quadraginta dies. extra de coha. cler. sicut ad extirpandam, sed illud dispensatio est: ius enim erit, quòd statim deponatur su. ead. c. 1.

Clericus qui vxorem accepit, an statim sit suspendẽdus.

Pann. l. 3. c. 139.

Idem clero Mediolanensi.

¶ De eodem. Cap. XVII.

4 SI quis sacerdotum, vel diaconorum, vel subdiaconorum officium [i] contumaciter deserens fœminam sibi potius eligit: sicut sponte ob fornicationem dimittit officium; ita ob præuaricationem dimittere cogatur [k] etiam inuitus beneficium.

Idem Panto Mediolanensi.

i SI quis sacerdotum. Officiũ. Ex his duobus capitulis habes, quod cui interdicitur officium, & beneficium quandoque tamen permittitur beneficium, & nõ officiũ, vt 50. dist. studeat. & 28. dist. presbyterũ. quãdoque econuerso, vt 1. q. 5. c. 1. quãdoque etiã punitur in persona, & nõ in rebus. vt 16. q. 6. cognouimus. & c. illud.

Beneficium quandoque permittitur & non officiũ.

K Cogatur. Ergo per electionẽ vnius, vel per renunciationem intelligitur alii abrenũciatum. su. 8. dist. quo iure. C. de furt. l. 1. ff. de tribut. qd in hæredem, §. eligere. ff. de reg. iu. l. nemo. §. quoties Arg. contra. ff. quo leg. l. 1. §. 1. & arg. plura de hoc inuenies. 13. q. 1. in fi. Io. Sol. vbi sunt aliqua repugnantia, eligendo vnũ, renũtiat alteri. aliàs secus. 8. de pen. d. 1. §. itẽ si antequã.

Eligens vnũ renunciat alteri.

probat auctoritate prophetæ dicentis: Maledicam inquit. &c. Et quicunque preceptis nostris non obedierit, peccatum idololatriæ, & paganitatis incurret.

a ¶ Dum peniteant. Ex hoc determinantur contraria sup. dist. 61. miramur. versi. sicut enim.

a Eos

a EOs beneficio.] inf.16.q.6.illud arg. ff.de pecu.l.1. C.de usuris.l.ult.

b MInistri.] Propriæ uxoris.] maxime: quia idem est in aliena. Et no. q dicit inuadere, quia iam non est vxor quo ad debitum reddendum sup.77.dis.episcopus. cū qua votum emisit 1.& si eam cognoscat, incestū cōmittit, & filij erunt illegitimi. & seruis.q. vlt. cū multæ. est tamen vxor quo ad administrationē. 31.d.lex.& plus peccat cum ista, quam cum soluta. Hic ar. contra infra.d.. ,pxi. proposuisti.

c ¶ Sacrarij.] Idest, sacrorum vasorum.

d ¶ Ab offerentibus.] Idest sacerdotibus, qui offerunt, id est, conficiunt. Vel expone: nec ad oblationē alijs porrigendam: quasi dicat: nec ipsi sumant corpus Christi, nec alijs porrigant. Vel melius hoc vult dicere: diaconi nec exerceāt officiū diaconale, nec presbyteri p̄sbyterale. Vel expone nec ab offerentibus, idest, subdiaconis, q offerre solent diacono patenam cum eucharistia.

ADDITIO. 93.dist. cleros.

e ¶ Holocausti.] idest eucharistiæ, & dic intransitiue.

f ¶ Accedant.] Presbyteri, idest non cōficiant.

g ¶ Minora.] idest, minorum ordinum officia sine licentia superioris: & planū est capitulum, vt 16. q.61. illud. Arc.cōtra C.de vsufru. l.vlt.& ff. de supel.leg. l.1.

CLericus. Hęc est tertia pars dist. qua dicitur, q archidiaconus non debet frequentare domos matronarū, vel aliarum mulierum, nec mittere xenia p clericos, & hoc probatur in seq. cap. Ioan. de Fan.

Vxorem cognoscens cū qua votum emisit, incestum cōmittit.

1 Ad hoc 33. q.5. qd Deo, sed videas, quod no. 10. q. 1. nosse. in gl. ille tamen in fi.

Offerentes q dicuntur.

de quo si conuincitur, & ille deponatur, & illa excommunicetur.

h ¶ Fęmina.] Arg. ex solicitudine, vel societate presumi pro aliquo. vel contra. infra.ea. in omnibus, & c.clerici. arg. 28.q.2. in decima. & c. diffinimus.

Præsumptio sumitur ex solitudine, & societas.

i ¶ Hu-

¶ De eodem. Cap. XVIII.

EOs etiam, qui vt fornicari eis liceat, diuinum officium derelinquunt, & a Deo recedentes, diabolo & operibus eius seruiunt; sicut se iustissimè ab officio alienos faciunt; ita beneficio [a] ecclesiarum priuatos esse adiudicamus.

Pann.l.3.c.140.

Item Lucius Papa.

¶ De eodem. Cap. XIX.

MInistri altaris presbyteri, siue diaconi ad Dominica tales eligantur officia, qui continentiā seruent. ¶ Si verò post ordinationem suam ministros contigerit propriç vxoris [b] inuadere cubile, sacrarij non intrent limina, neque sacrarij [c] α portitores fiant, neq; altare contingant; neq; ab offerentibus [d] holocausti [e] oblationem suscipiant; neque ad Dominici corporis portionem † accedant [f]; neq; propinent β, neque sine maioris natu auctoritate minora [g] gerant officia: vrceum sanè ad altare, vel calicem ne suggerant.

Habēt in epistola.1. Clementis ad Iacobum fratrem Dñi. Ansl.8.c.2. Poly.l.4.tit.31. Iuo p.6.c.87.

† *al. portationem.*

α ¶ Sacrarij.] *In epistola secunda Clementis (vnde caput hoc sumptum videri potest, & vnde citat Iuo) legitur:* sacrificij. *in vno autem vetusto Gratiani codice,* sacri.

β ¶ Neque propinent.] *In epistola Clementis est:* nec aquā sacerdotibus porrigat ad manus; ostia forinsecus claudat, minora gerat officia, vrceum, siue calicem ad altare non sufferat.] *Apud Iuonem vero.* Sed aquam tantū sacerdotum manibus porrigat, ostia forinsecus claudat, minora gestet officia: vrceum sanè ad altare suggerat.

† *al. suggerat.*

Idem.

¶ Clericus matronarum domicilia frequentans. deponatur. Cap. XX.

[a] CClericus solus ad fęminæ tabernaculum non accedat, nec properet † sine maioris natu sacerdotis † iussione γ; nec solus presbyter, cum sola fœmina [h], fabulas misceat. Nec archidiaconus sub prætextu humilitatis [i], aut officij frequentet [k] inter domicilia matronarū, aut forte per clericos, aut domesticos † matronæ mādet aliquid † secrete [l]. Si agnitum fuerit; & ille deponatur, & illa a liminibus arceatur ecclesiæ.

Clemens Papa ibidē paulo inferius. Iuo p.6.c.85. Ansl.7.c.147. Poly.l.4.tit.31.

† *al. domesticos eius.*
† *al secrete aliquid.*

† *al. frequētet*
† *al. ac sacerdotes.*]
† *al. principi.*
a Concor. tex. in l. cū alius, C.de curat. fu. & in l.fi. §.pe. C. de bonoquę lib.

γ ¶ Iussione. *In epist. Clementis sequitur.* Nec presbyter solus cū sola adiungatur: sed duob. adductis testib. visitet infirmam: nec solus cū sola fęmina fabulas misceat; nec

CASVS. Hoc cap. de tribus personis loquitur, scilicet de clerico, presbytero, & archidiacono. Dicitur ergo hic, q clericus solus non debet intrare tabernaculum mulierum: nec etiam cum socio sine iussu prælati, nec presbyter cum sola fęmina confabuletur. Archidiaconus vero sub prætextu officij sui non frequenter domicilia matronarum: nec illis per clericos suos, vel domesticos aliquid secrete mittat:

i ¶ Humilitatis.] Prætextu enim pietatis non est committēda impietas. ff. depo. si hominem. & 30.q.1. nosse. & 14.d. quod ait.

K ¶ frequentet.] Ratione frequentiæ pro aliquo, vel contra aliquem præsumitur a. similiter ex longa mora. arg. 34.d. quorundam. 19.d. Anastasius.

l ¶ Secrete.] Magis enim peccat occultè peccans, quàm manifeste

Peccare vt ex magis dī oc cultè, an manifeste delinquens.

archidiaconus, aut diaconus sub prætextu officij humilitatis frequentet, &c.

Idem.

¶ De eodem. PALEA Cap. *XXI.*

Clemens ibidem cõtinenter. Polyc. ibidem.

SEd si forte aliqua intercessio fuerit, episcopo suggeratur. Et si talis est, ad quam debeat ire pio interuẽtu, ipse pergat: sin autem, de latere suo dirigat a, cum duobus, aut tribus testibus. Nemo tamẽ cum extranea habitet fęmina, nisi proxima, aut soror fuerit. Et hoc cum magna solicitudine fiat. Non enim ignoramus malitias Satanæ.

2. Cor. 2.

¶ *Hæc Palea in plerisque vetustis exemplaribus habetur coniuncta capiti antecedenti.*

a ¶ Dirigat.] *In epistola S. Clementis sequitur*: cum duobus, ac tribus, qui hoc sanare † debeant. Sanè ad visitandum mulierem infirmam nullus clericus ingrediatur, nisi cum duobus, aut tribus. Nemo tamen, &c.

† *ab. firo.*

[*Ex decreto β Eugenij Papæ.*]

¶ De eodem. PALEA. Cap. XXII.

Poly. l. 4. tit. 31. ex Lucio. Ans. l. 8. c. 9. ex pa. Romano.

SI quispiam sacerdotum, idest presbyter, vel diaconus, vel subdiaconus de quacunque fœmina crimine fornicationis suspectus, post primam, secundam, & tertiam admonitionem γ inueniatur fabulari cum ea, vel aliquo modo conuersari, excommunicetur: fœmina verò canonice iudicetur a.

β ¶ Ex decreto.] *Hic canon in concilio Romano primũ ab Eugenio secundo editus, & postea à Leone quarto etiam in concilio fuit repetitus, & citatur in decretalibus tit. de cohab. cler. & mul. Et in plerisque vetustis exemplaribus est sine nomine.*

γ ¶ Admonitionem.] *In eodem canone sequitur*, metropolitani, vel alterius episcopi, aut eius, cui subiacere videatur.

Item Gregorius.

¶ Simul cum mulieribus sacerdotes habitare Non licet. Cap. XXIII.

Luc p. 6. c. 76. Poly. l. 4. tit. 31.

4 OPortet sacerdotes, quibus Domini populus commissus est, cum magna animi constantia vigilare super dominicas oues, ne lupinis morsibus, idest diaboli stimulis lanientur. ¶ Neque enim hoc silere debeo, quod cum graui animi tristitia dico: sacerdotes cũ fęminis habitare conspicio: quod nefarium b est dicere, vel audire. & cõtra sanctorum canonum sancita. Vbi enim talis fuerit cõmorantium cohabitatio, antiqui hostis stimuli c nõ desunt. Ideoq. admonendi sunt, vt nõ antiqui hostis d decipiantur fraude: quatenus iuxta Apostoli vocem, non vituperetur ministerium nostrũ. Cauere enim nos oportet, fratres, ab illicitis, vt mundas valeamus, ad dominũ leuare manus: scriptum est enim: [Sãcti estote, quoniã sãctus ego sum Dominus Deus vester. Si quis verò pręsumpserit aliter agere, sacerdotij sui honore priuetur. Vnde omnimodo cauẽdũ est, fratres, ne fallamus d populũ, & illud prophetæ dictũ impleatur in nobis: Sacerdotes mei contaminãt sancta, & reprobãt legẽ.] quos & alius propheta increpat dicẽs. [O vos sacerdotes, q fallitis e nomẽ meũ,

2. Cor. 6. 1. Tim. 3. Leuit. 20. Soph. 3. secundum 70. Malach. 1. secundum 70.

manifestè, ut 10. di. Anastasius. Sed contra ff. de ri. nup. l. vl. ff. de auct. tut. pupillus. §. vlt. qui enim male agit, odit lucẽ. 18. q. 2. perniciosã, extra de offi. iud. de leg. cõsuluit. & ext. ut eccl. benefi. ut nostrũ. Ioã. Sol. * ubi quis magis cõtẽnit ibi magis peccat, siue secrete siue palã. De hoc 40. dist. homo Christianus. 1.

* *Textus hic non loquitur de peccato publico vel secreto; sed damnat ea, quæ secrete facta afferunt suspicionem, non antẽ facta palam.*

SI quispiam.] Hęc palea habetur extra coha. cle. & mul. ca. ibi exponitur.

a ¶ Iudicet.] Not. ꝓ rõne delicti, mulier efficitur de foro ecclesiæ. Archid.

1 Et extra de cel. missar. de homine, & 32. dist. nemo ibi et ideo as.

OPortet.] Hęc est quarta pars di. in qua ꝓbat per 10. cap. sanctorum patrum, quod cum clericis non debent cohabitare suspectæ mulieres, nec solum cum sola debet cõfabulari. Io. de Fan.

CASVS. Gre. monet hic presbyteros esse uigilantes super gregẽ sibi commissum: ne lupi morsibus, id est, diaboli lanietur, & reprehẽdit eos de cõsortio mulierum quia ubi fuerit cum mulieribus cohabitatio, antiqui hostis stimulus nõ deerit, cum quibus si fornicentur, sacrificare nõ debẽt. Quod probat tribus auctoritatib. ꝓphetarũ, scilicet Moysi, Sophonię & Malachię. Sequẽs cap. patet.

b ¶ Nefariũ.] id est, horribile, nã si nefariũ esset dicere, male faceret Greg. dicendo.

c ¶ Stimuli.] Nam ex cohabitatione pręsumitur accessus. 18. q. 2. diffinimus.

d ¶ Ne fallamus.] Publicũ. n. testimoniũ & opinio nõ est fallẽda C. d la. li. tol. l. 1. §. sed & q lcim ar. 27. d. qđ iterrogasti.

e ¶ Qui fallitis.] Dicuntur. n. fallere, ex quo habẽt uolũtatẽ fallẽdi 2, nec minus peccãt de pę. d. c. 1. si cui. aliãs aũt nõ fallunt.

2 Adde glo. in l. uendicatio. ff. de rei uendi. Bart. in l. quæ de tota. co. tit.

sunt 12.q.3. Deus mentiri enim Deo. &c. de consec. distin.2. panem.

a ¶ Pollutio.] Quantum ad sacerdotes 49 dist. c. vlt. ADDITIO. Ad hoc 49. dist. c. vlt. de consec. dist. 4. quaeris, & 1. q. 1. quod quidam. Archid.

b Volumus.] Quod dicitur in istis cap. videtur corrigi extra de coha. cle. & mul. cap. 1. Vel intellige illud quando personae sunt suspectae, vel secum habet suspectas. Sed vsque ad quem gradu licet clericis cum consanguineis habitare? Dici potest, quod vsque ad finem in linea transuersali infra ea cu omnib. sed in ascendente vel descedente vsque ad septimu vel hodie vsque ad quintu: quia cu his naturale foedus nihil sequi criminis. &c. vt extra de coha. bi. cle. a nobis, & C. de episc. & cle. cu qui etiam si illae personae iuuenes sint. Vltra secudu vero distingue, aut suspectae sunt quia iuuenes sunt: aut non, quia sunt senes; & tunc potest, in primo casu non: sic etiam distingue in ancillis, & sic intellige de ea foeminas. Sed contra non ne clerici debent simul dormire. 12. q. 1. necessaria? sed hoc de aliis, qui simul non viuunt lo. Et no. quod illi decre. a nobis est standu quia vltima est de illa materia, & corrigit decre. primam illius tituli. B.

c ¶ Vel vxore.] su. d. 77. episcopus, argu. contra: sed hoc de senibus: illud de suspectis. Vel loquitur secundum antiqua tempora, vel solue, ut ibi dixi. & quod dicit caste. quia castitas, &c. 31. dist. Nicaena.

Clerici cum mulieribus consanguineis habitare possunt.

tum, vt clericus cum talibus personis, & in tali loco, & tempore, cum mulieribus loquatur, vt omnis suspicio remoueatur. Nam si clericus vult ire ad domum alicuius foeminae, melius vadat cum alio, quam solus: ne si ceciderit, non sit qui subleuet eum.

g ¶ Vt

& dixistis, in qua re fallimus nomen tuum? quibus responsum est: offerentes ad altare meum panes pollutos [a]. Non est mihi volutas in vobis, dicit Dominus, & sacrificium non accipiam de manibus vestris; quia polluti estis.

Ibidem.

Item Symmacho defensori, lib. 1. reg. indict. 9. epist. 50.

¶ De eodem Cap. XXIIII.

Volumus [b], vt sacerdotes † prohiberi debeant, ne cum mulieribus conuersentur: excepta duntaxat matre, sorore, vel vxore [c], quae caste regenda est.

Iuo p.6. & c.81.
† *sacerdotes, qui in Corsica commorantur.*] Apud Possidonium in vita Augustini.

Idem lib. 7. epist. 39.

¶ De eodem. Cap. XXV.

Legitur [d], quod beatus Augustinus, nec cum sorore habitare consenserit † dicens: *quae cum sorore mea* [e] sunt, sorores meae [f] non sunt. Docti ergo viri cautela, magna nobis debet esse instructio.

† *al. consenserit.*

Item ex 7. synodo.

¶ De eodem. Cap. XXVI.

In omnibus obseruare conuenit, vt certus [g] quis, & certo tempore, & certo loco [h], & certis personis, vel apparere clericus, vel loqui debeat mulieribus, vt excludatur omnis nefanda suspicio. Certe solum, & ad solam accedere, nulla religionis ratio permittit. Melius est enim duos [i] esse simul, quam vnum. Simul enim & fidelius, & tutius res regitur. [Vae enim vni; quia si ceciderit, non est qui erigat eum.]

Eccl. 4.
Ibidem.

¶ *Caput hoc etiam in aliquot manuscriptis citatur ex septima synodo, in cuius sane postremo capite aliqua huc spectantia habentur. Caeterum in plerisque citatur ex octaua; & sententia videtur sumpta ex cap. 83. Asceticorum B. Basilij cuius regulas sub nomine octaua synodi saepe citari alibi notatum est.*

Item ex concilio Carthaginensi 3. cap. 17.

¶ De eodem. Cap. XXVII.

Cum omnib. omnino clericis extraneae foeminae non cohabitent, sed solae matres, auiae, & materterae, ami

Legitur.] CASVS. Dicitur hic, quod sacerdotes non debent cum mulieribus habitare. Et hoc probatur exemplo Augu. qui etiam cum sorore noluit habitare propter alias mulieres, quae cum sorore erant.

d ¶ Legitur.] Arg. quod etiam a licitis debemus abstinere si eorum occasione peruenitur ad illicita, arg. dis. 63. §. uerum 11. q. 1. priuilegium & 21. dist. denique.

e ¶ Mea.] Et hoc intellige cum tales sunt consanguineae, quae sine aliis esse non possunt. Vel intellige de episcopo, cui non licet aliquam habere secum. C. de episc. & cler. Authen. episcopo. Laur.

f ¶ Sorores meae.] Quia socius socij mei, socius meus non est. ff. pro socio. nam socij, nec uasallus mei uasalli, meus uasallus est: sicut nec libertus mei liberti, libertus meus est. ff. de uerb. sign. Modestinus, nec frater fratris mei, frater meus. ff. de rit. nup. gnali. §. iter priuignos.

In omnibus.] CASVS. In octaua synodo fuit constitu-

Abstinere a licitis, quandoque debemus.

Episcopus nullam secum habeat mulierem.

Socij mei socius non est meus socius.

g ¶ Vt certus.] idest, ille ad cuius spectat officium. 18. q. 2. in decima.

h ¶ Loco.] In hoc cap. habes praesumi contra aliquem, & pro aliquo ratione numeri, loci, temporis, ratione etiam personae, & causae. 23. q. 8. occidit & 29. dist. sciendum & 15. q. 2. diffinimus.

i ¶ Duos.] Arg. quod melius est esse duos simul, quam unum, ut 7. q. 1. illud 11. q. 2. nobis arg. contra. ff. de admi. tut. l. 3. §. quod in tutorib. ss. ff. de exerc. act. ne in plures. & Adam dum solus fuit, non peccauit, ut de poen. dist. 2. quando Adam. arg. contra 21. dist. sicut. 7. q. 1. in apibus. Solu. horum. brocardorum est, ut referas te ad id de quo agitur: licet enim binarius reprobetur. 32. q. 1. nuptiae, non tamen quo ad omnem significationem. 28. q. 1. saepe, idest, non quo ad omnem locum, in quo ponitur, & solue per cap. saepe.

Cum omnibus.] CASVS. Statuitur in hoc cap. quod clerici non habitent cum mulieribus, nisi sint sibi coniunctae in primo gradu, uel secundo consanguinitatis, ut amitae, sorores, & amitae, & cu ancillis, S. p. dissecus.

Praesumptio sumitur ratione numeri, loci, temporis, & personae.

quis quę cum eis erant antequam ordinarentur. Item cum nuribus, & vxoribus seruorum suorum.
a ¶ Ex familia.] Quis enim ferret coniuges à viris, vel patres à filijs separari? C. cõm. vtriusq. iud. possessionũ. arg. ad hoc 11. q. 3. quo. multos. dura enim esset talis separatio

Personarum coniunctarum separatio dura est.

N On oportet.] CASVS. Prohibetur hic ne aliquis clericus, vel continens, nec etiam aliquis Christianus communia lauacra cũ mulieribus habeat: quia etiã gentiles hoc maximè reprehendunt.
c ¶ Omnino.] Vnde si vir accedit ad balneum extraneę mulieris, priuatũ donatione propter nuptias, & mulier dote, si cũ viro alio habuit balneum. C. de repu. l. vlt. Immo etiã infamis est, q tenet mulieres custodientes balneatorũ uestes, ut ff. de ijs q not. infam. athletas.

Balnea multis periculosa sunt.

tę, sorores, & filiæ fratrum, aut sororum, & quæcunq. ex familia [a] domestica necessitate, etiam antequã [b] ordinarẽtur, iam cũ eis habitabãt; vel si filij eorũ iam ordinatis parẽtibus, vxores acceperunt; aut seruis non habẽtibus in domo, quas ducant, aliunde ducere necessitas fuerit.

Item ex concilio Laodicensi, c. 30.

¶ De eodem. Cap. XXVIII.

NOn oportet ministros altaris, vel etiã clericos quoslibet, aut cõtinentes se, aut omnem omnino [c] Christianum cum mulieribus lauacra habere cõmunia. Hæc est enim apud gentiles prima reprehensio.

Item Gregorius ad Ianuarium episcopum Caralitanum, lib. 3. epist. 26.

Ans. l. 6. c. 136.

¶ De eodem. Cap. XXIX.

ARchidiaconum tuũ, vt audio, habitare cum mulieribus prohibuisti: & nũc vsque in ea prohibitione despiceris; qui nisi [d] iussioni tuæ paruerit, eum sacro ordine volumus esse priuatum. [e]

Item ex concilio Toletano quarto, c. 42.

Ans. l. 7. cap. 148. Poly. l. 4. tit. 36.

¶ Venundentur ab episcopo, quæ appetunt consortia clericorum illicita. Cap. XXX.

QVidam clerici legitimum non habentes coniugiũ, extranearum mulierum, [f] vel ancillarum suarum interdicta sibi consortia appetunt. Ideo, quæ coniunctæ taliter cum clericis sunt, ab episcopo auferantur, & uenundentur; [g] illis pro tempore relegatis ad pęnitẽtiam, quos sua libidine infecerunt.

Item Syricius Papa Himerio episcopo. epist. 1. ca. 12.

¶ Non habitent fœminæ cum clericis, nisi quas necessitudo excusat. Cap. XXXI.

Poly. l. 4. tit. 37. Burc. l. 2. cap. 110. Iuo p. 6. c. 52. & 187. Ans. l. 7. cap. 149. C. 3.

FOeminas nõ alias esse patimur in domibus clericorũ nisi eas tantum, quas propter solas necessitudinũ causas habitare cum ijsdem synodus Nicæna [h] permisit.

Item ex concilio Africano, c. 5.

Concord. Carthag. 3. c. 25.

¶ Nisi maiorum iussione ad fœminarum domicilia clerici non accedant. Cap. XXXII.

Ans. l. 7. c. 151.

CLerici, vel cõtinentes [i] ad viduas, vel virgines, nisi ex iussu, vel permissu episcoporũ, aut presbyterorum, non accedant. Et hoc non soli faciant, sed cum conclericis, vel cũ quibus episcopus, aut presbyter iusserit Nec ipsi episcopi, & presbyteri soli habeãt accessum ad

A Rchidiaconũ.] CASVS. Ianuarius episcopus b: s: prohibuerat archidiacono suo ne cũ mulieribus habitaret. Sed ipse propter hoc nõ dimittebat: pręcepit ergo Grego. ut eum tertio admoneat, & si contemnit, eum ab officio deponat.
d ¶ Qui nisi.] Vt 24. q. 3. de illicita.
e ¶ Priuatum.] Post trinam cõmonitionem. 1 ut extra de cohab. cle. & mulie. si quispiam.

1 Et dicunt quidam, q non; est canõ latæ sententiæ, sed ferendæ, ut patet in decret. hic alleg. si quispiam. Arch.

QVidã.] CASVS. Quidam clerici cum non haberẽt vxores, appetebant extranearum mulierum, vel suarum ancillarum consortia. Quare Tolet. concilium statuit, vt episcopus uendat tales mulieres, clericis p tempore ad pęnitentiã relegatis. Casus sequentis c. patet.
f ¶ Mulierum.] Idest, ancillarum.
g ¶ Et venundẽtur.] Et hoc si filios habuerint. Si aũt filios nõ habuerint, clauduntur in monasterio, vt dist. 34. fraternitatis. ne filij pereãt propter eorum absentiam. itẽ hic subaudi: quãdo contrahunt cum eis tanquam cũ vxoribus, alias non concedo. q uenũdari deãnt, vel in seruitutẽ redigi propter simplicem fornicationem arg. 15. q. ult. c. ult. ut no. 32. distin. eos. & 34. dist. fraternitatis.

Mulierum cum clericis contrahentiũ punitio.

paratio. ff. de fun. instru. quæsitum. §. saltuarium.
b ¶ Etiam antequam ordinarentur.] Idem si post: sed ideo dicit, qui a forte non haberet necesse tot personas recipere iam ordinatus, ut filius duceret vxorẽ in domũ patris clerici: sed si prius ante ordinationem patris iam eam habebat in domo, non debet eam eijcere. Nam, Turpius eijcitur, quam non admittitur hospes. extra de iureiurando, quemadmodum.

h ¶ FOeminas.] Synodus Nicæna.] Quæ est sup. ca. in omnibus.
CLerici. CASVS. Idem fere est casus istius cap. cum illo sup. eo. clericus solus. Duo cap. seq. plana sũt.
i ¶ Continentes.] Vt sunt conuersi & deuoti.
ADDITIO. 2. q. 2. duo 27. q. 1. vt lex.

a ¶ Aliqui.] Hoc non pōt intelligi, nisi de laicis propter literam præcedentem. Sed quid si duo clerici dicunt, me commisisse fornicationem cū aliqua, tali die, duo laici dicunt me fuisse secum tota die in alio loco: dico præponendos laicos: 1 quia stant pro reo. & ita patet hic, ꝙ clericus pōt se purgare quandoque cum laicis. vt 18.q.2. in decima. vt ibi dixi.

Testes præferendi sunt qui pro reo deponunt.

1 Ad hoc facit quod not. in authen. de hære. & fal. §. si non absunt. vbi dicitur, ꝙ talis assertio habet in se implicitā affirmatiuā. Arch.

f ¶ Non possunt.] Ei qui potest laborare, non debet ecclesia prouidere: integritas enim & robur membrorum in conferenda eleemosyna est attendenda. C. de mendi. val. l. 1. lib. 11. quia robusti de cibo securi sine labore, frequenter iustitiam negligunt, vt 5.q.5. non omnis. & dicit

huiusmodi fœminas; sed vbi aut clerici præsentes sunt, aut graues aliqui [a] Christiani.

Item ex concilio Carthaginensi. 4. c. 102.

¶ Episcopi prouideant, ne occasione temporalium, clericorum familiaritatibus virgines socientur. Cap. XXXIII.

AD reatum episcopi pertinet, vel presbyteri, qui parochiæ præest, si sustentandæ vitæ [b] præsentis causa adoloscentiores uiduę, vel sanctimoniales clericorum familiaritatibus subijciantur.

Poly. l. 4. tit. 37. Burc. l. 7. c. 55. Iuo p. 7. c. 73.

Item ex eodem. c. 103.

¶ De eodem. Cap. XXXIIII.

VIduæ, [c] quæ stipendio ecclesię sustentantur, tā assiduę in Dei opere esse debēt, ut & meritis, & orationibus suis ecclesiam adiuuent.

Polyc. ibidem. Iuo p. 8. c. 327.

DISTINCTIO LXXXII.

GEneraliter [d] *etiam pauperibus, & ijs, qui suis* [e] *manibus laborare non possunt,* [f] *episcopus necessaria prouideat.*

Vnde in concilio Aurelianensi 1. ca. 18. legitur.

¶ De eodem. Cap. I.

EPiscopus pauperibus, [g] vel infirmis, qui, debilitate faciente, non possunt suis manibus laborare, uictū, & vestitum (inquantum † sibi possibile fuerit) largiatur.

† possibilitas habueris. orig.

Item Innocentius [h] *Exuperio Tolosano episcopo, epist. 3. cap. 1.*

¶ Qui voluptatem officio pręposuerit, modis omnibus submoueatur. Cap. II.

PRoposuisti, quid de his obseruari debeat, quos in

Pann. l. 3. c. 137. Iuo p. 6. c. 57. Poly. l. 4. tit. 31. Ansel. l. 8. c. 8.

b AD reatū.] §. Vitię.] Coguntur enim quandoq; sanctimoniales propter defectum rerū, operas aliquas facere clericis, vel alijs, & ꝑ talē familiaritatē, & propter rerum defectum coguntur aliqua turpia facere. ꝑcipit ergo hic, ꝙ si aliquæ sint paupes, ꝙ episcopus eis prouideat, & hoc faciat de quarta pauperū. Si obijcias ꝫ. de cōsec. dis. 5. nunquam vbi nunquam pmittitur. immo iubetur ne sint otiosæ, sed faciant calathos, vel similia, illud intellige, ꝙ ecclesię possūt facere operas, nō extraneo. 54. dist. si seruus in fin.

Sanctimonialib. pauperibus debet prouidere eps.

Moniales otiosæ esse non debent.

c VIduæ.] Inf. 87. dist. cap. 1.

GEneraliter.] Hęc d. diuiditur in tres partes, in quarū prima dicitur, ꝙ episcopus debet ꝓuidere pauperibus secūdū posse suū, scilicet illis qui laborare nō possunt. Secunda ibi, [Proposuisti.] Tertia ibi, [Qui autē.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur dist. 82. in qua ostendit, ꝙ clerici in sacris ordinibus constituti, nec suis vxoribus, nec cum alienis mulieribus debent commisceri carnaliter. & qualiter sint puniendi, qui post promissam continētiam fornicantur, vel de facto contrahunt, vel suis vxoribus commiscētur, & quæ pœnitentia iniungātur presbytero fornicanti. Et spectat hoc ad cap. apostolicę regulę: oportet episcopum esse sine crimine, vel ad hoc, oportet episcopum esse monogamum. In principio tamen ponit de hospitalitate. Et primum capitu. huius dist. planum est.

d ¶ Generaliter.] Hic depingitur 82. distin. in qua tractat adhuc magister de continentia ministrorum. & addit, ꝙ si quis ministrorum fornicationem cōmittit, & agat pænitentiam, ex dispensatione pōt remanere in ordinibus, vt inf. ea. c. vlt. & referuntur hæc duo, quæ dicuntur in hac distin. ad id; oportet episcopum esse sine crimine: & ad id; oportet episcopum esse monogamū. tamen permittit cap. 1. qualiter episcopi pauperibus. & infirmis debeant prouidere.

e ¶ Qui suis.] Pauper enim qui laborare potest, si se immiscet eleemosynę Imperatoris, redigitur in seruitutē. C. de mendi. vali. l. 1. lib. 11.

dicit glos. super Matthæum. Iustius feceris si iniuste petentem correxeris, quam si ei dederis. &c.

g EPiscopus pauperibus.] inf. dist. 87. cap. 1. & 2.

h Innocentius.] Qui fuit tertius à Syricio.

PRoposuisti. Hæc est secunda pars dist. in qua dr, ꝙ puniātur sacerdotes & diaconi, qui non seruauerūt sententiam Syricij de castitate. Ioan. de Fan.

CASVS. In archiepiscopatu Tolosano sacerdotes, & leuitæ incontinenter viuebant: quod manifestabant filij ab eis generati, quod cum vidisset Exuperius archiepiscopus Tolosanus, quæsiuit ab Innocentio quid esset de his faciendum. Sed antequam respondeat; dicit super hoc, constitutionem factam à Syricio, quæ tales præcipiebat ab omni honore ecclesiastico remoueri. Deinde ostendit, quod sacerdotes, & leuitæ debent uiuere continenter, ita etiam ut cum uxoribus carnaliter non commisceantur. Et hoc probat vno exemplo, scilicet sacerdotum, & leuitarum ueteris testamenti, qui in hebdomada sua uiuebant continenter, ita etiam ut cum vxoribus nō commiscebantur carnaliter: nec discedebant à templo: quibus propter sobolis successionem vxoris usus fuerat relaxatus. Multo magis sacerdotes debent abstinere: cum quotidie sacrificent, & possint eligi de qualibet natione: Et una auctoritate Pauli Apostoli, Postea docet, quod illi clerici, qui

qui in sacris ordinibus contraxerunt, vel suis uxoribus se iunxerunt: si possunt probare constitutionē Syricij non peruenisse ad eos, in suis ordinibus remaneāt: sed ad altiores non ascendant: de cætero tamen abstineāt. qui aūt cōtra Syricij constitutionē scienter cōtraxerint de

g ¶ Cum vxore.] Multo ergo fortius si cum alia. ADDITIO. Dicit q̄ pp reuerentiam sacramentorū, vult eos esse sanctos, idest mūdos ab omni labe mortali, vel veniali: spirituali, vel corporali: quod non pōt esse qn̄ carnaliter vxoribus commiscentur, secundum Hug.

diaconij [a] ministerio, aut in officio presbyterij positos, incontinentes esse, aut fuisse, generati filij [b] prodiderūt. De his & diuinarum legum manifesta est disciplina, & beatę recordationis viri Syricij episcopi monita euidentia cōmearunt, vt incontinentes, in officijs talibus positi, omni ecclesiastico honore priuarentur, nec admittantur ad tale ministerium, quod sola [c] continētia oportet impleri. Est enim vetus admodum sacrę legis auctoritas jam inde [d] ab initio custodita, quòd in tēplo, [e] anno vicis [f] suæ habitare præcepti sunt sacerdotes, vt seruientes sacris oblationibus, puros † & ab omni labe purgato sibi vendicent diuina ministeria, neque eos ad sacra † officia fas sit admitti, qui exercent; vel cum vxore [g] carnale cōsortium: quia scriptū est: [h] [Sancti estote, [i] quia & ego sanctus sum, Dominus Deus vester.] Quibus vtique propter sobolis successionem; vxoris vsus fuerat relaxatus: quia ex alia tribu, & pręterquam ex semine Aaron, ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere. Quo † magis [k] hi sacerdotes, vel leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est; nec præterit dies, [l] qua vel à sacrificijs diuinis, vel baptismatis [m] † officio vacent. Nam si beatus Paulus apostolus ad Corinthios scribit dicens: [Abstinete vos ad tempus, vt vacetis orationi. & hoc vtique laicis pręcepit; [n] multo magis sacerdotes, quibus & orandi, & sacrificādi iuge officium est, semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere: & qui, † si contaminatus fuerit carnali cōcupiscentia, a quo pudore, vel sacrificare vsurpabit, aut qua conscientia, quoque merito exaudiri se credit, cū dictū sit: (Omnia munda mundis, coinquinatus autē, & infidelibus nihil mūdum?) Sed fortasse hoc licere credit, q̄a scriptū est; (vnius vxoris [o] uirum.) Non ꝗ dixit hoc, vt permaneret [p] in concupiscientia generandi, sed propter incontinentiam [q] futuram. [r] Neque enim integros corpore non admisit, qui ait. (Velle autem omnes sic esse, sicut & ego.) Quod & apertius declarat dicens: (Qui autem in carne sunt, [s] Deo placere non possunt. Vos autē iam non estis in carne, sed in spiritu.) Et (habentem filios,) non, generantem dixit. Sed ea plane, [t]

inf. c. sequen. — *Luc. 2.* — *Paralip. c. 24.* — † *al. puri, & purgati.* — † *al. sacrificia* sup. d. 31. c. eos. — *Leuit. 11. & 20.* — *Num. 18.* — † *Quanto.*] orig. — † *al. orationis.* — *1. Cor. 7.* — † *al. quid.* — *Tit. 1.* — *1. Tim. 3.* — *1. Cor. 7.* — *Rom. 8.* — *1. Tim. 3.*

h ¶ Scriptum est.] Sufficit ergo ita scriptū esse, licet sit durū. arg. 19. d. in memoriā. ff. q & a q li. ma. l. prospexit.
i ¶ Estote.] Arg. cōtra 31. dist. Nicæna. nam castitas est cū propria coniuge.
k ¶ Quo magis.] i. quanto magis.
l ¶ Nec pterit dies.] pręter sabbatum magnū, & diem præcedētem, vt de conse. di. 3. in sabbato. Vel dic, sacrificijs idest officijs diuinis.
m ¶ Vel baptismatis.] cum necessitas exigit. aliàs baptismus q fit cū cerei benedictione, & 9. lectionibus, bis in anno tātum fit. de cōsec. d. 4. proprie.
n ¶ Præcepit.] Idest persuasit, ut 33. q. 4. Christiano. Vel pcepit vxoribus nolentib. cōtinere. Vel dic pceptū esse cū vir accipit corp' Christi ut scilicet nō exigat sed reddere tenetur omni tempore.
o ¶ Vxoris.] Idest, nōn iō dicit eum esse virū vxoris vnius, vt ea utatur tempore sacerdotij.
p ¶ Vt permaneret.] Arg. voces affirmatiuas resoluēdas in negatiuas. arg. sup. dis. 26. una tantum. & cap. vnius. 3
q ¶ Sed pp incōtinētiam.] idest, ut ea mortua cōtineat. & secūdam nō ducat, & sic negatiue legitur, vnius, idest non plurium: arg. extra de test. i. licet.

Sufficit ita esse scriptū.

Idem tenet Specu. in tit. de cō. q ini. in pos. uer. porro. & Bar. in l. mulier. §. ppo nebatur. ff. ad Turp.

a De hoc le. & no. de cō. sec. d. 2. omnis homo.

Affirmatiua in negatiuā resoluitur. 3 Concor. tex. in l. non debet. ff. de don. & in l. nam etiam. ff. de inoffi. testa.

de facto, vel se proprijs uxoribus miscuerit, deponant.
a ¶ Diaconij.] Ideo non dicit de Subdiaconis, quia non erat * tunc sacer ordo: non tamen poterant contrahere. 32. dist. si qui.
b ¶ Filij.] Filius enim est argumentum ambulās super terram de incontinentia patris. 28. dist. priusquam.
c ¶ Quod sola.] Idest a solis continentibus, vt 84. dist. cum in præterito.
d ¶ Iam inde.] idest de hoc articulo.
e ¶ Quod in tenplo.] Sufficit ergo scholari ad hoc, ut stipendium consequatur, ut sua uice seruiat ecclesiæ, scilicet cum ibi est.
f ¶ Vicis.] idest septimanæ. aliàs est dies pro anno, ut 33. q. 2. hoc ipsum.

* *Vide supra dist. 32. in princ. in glo. uerbo subdiaconus.*
Filius ambulans super terrā testat patris incontinentiam.
Dies pro anno inuenitur.

r ¶ Futuram.] idest quam timebat.
s ¶ In carne sunt.] idest carnaliter uiuentes.
t ¶ Sed ea plane.] Hic rñdet consultationi, & reuertitur ad cōstitutionem Syricij, de qua dixerat. Dicit aūt Hug. & alij q Syricius bis emisit constitutionē: primo illam quæ erat data ab Apostolis, scilicet ut in sacris ordinib. nullus cōtraheret, & si cōtraheret, deponeret, ut 84. d. cū in pterito. hæc fuit primo ab Apostolis statuta: sed qa aboleuerat, renouata est a Syricio, pcedente tpe retrectabat quæstio de talibus de quibus Innoc. hic loquitur. sed quia quidam prætendebant ignorantiam primæ constitutionis Syricij, inde sumpta occasione Syricius aliam edidit humaniorem: mitigando rigorem primæ, scilicet ut ignorantes excusarentur, ut inf. ead. plu-

Clericis cōtinentiam quis primo indixit.

dispar,& diuisa [a] sententia est. Nam si ad aliquos forma illa ecclesiasticę vitę pariter & disciplinę, quę ab episcopo Syricio ad prouincias [b] cōmeauit, nō probatur [c] †peruenisse; his ignorātibus [d] † venia non negabitur: [e] ita vt de cætero penitus incipiāt abstinere: & ita gradus suos, in quibus inuenti fuerint, retentent, vt eis non liceat ad potiora conscendere: quib. in beneficio esse debet; quòd hunc ipsum locum, quem retinēt, non amittunt. ¶Si qui autem scisse formam viuendi missam à Syricio deteguntur [f] †, neque statim cupiditates libidinis abiecisse, illi sunt modis omnibus submouendi: quia post admonitionem cognitam, præponendam arbitrati sunt voluptatē.

† *probabitur.*]orig.
† *al. ignorationis.*
† *al. detegentur.*

α¶ Cōcupiscētia.] *Emendatus, & locupletat⁹ est hic locus ex ipsa ep. s. Innoc quēadmodū & multa alia in hoc capite, vbi per glosā licuit. In epis. aūt Syricij, q̄ refertur in cōc. Teleptēsi (ita n. p Tollēsi legēdū videtur) sic legitur.* Quid faciet? excusabit? quo pudore? qua mente vsurpabit? qua conscientia, quo merito hic exaudire se credit?
β¶ Non dixit hoc.] *In originali sic legitur,* non ad permanentem in concupiscentia generandi hoc dixit.

Item Syricius Papa ad Himerium Tarracon. episcopum epist. 1. c. 7.

¶De eodem. Cap. III.

PLurimos sacerdotes Christi, atq; leuitas post longa

Iuo p. 6. c. 50.
Poly. l. 4. tit. 31.

plurimos. & hanc formam scribit. scilicet secundæ Innocētius. Exuperio, & quòd scripsit bis Syricius, patet ex hoc cap. & sequen. ubi dicitur, q̄ quidam excusantur ignorantia constitutionis Syricij. Sed qualiter hoc dicetur in prima constitutione. Quidam dicunt, q̄ non dedit de hoc facto nisi semel constitutionem. renouando cōstitutionem Apostolorum. & mutādo eam cum sua distinctione. & secundum hoc eadem est causa decisionis Innocētij: nisi quod Innocentius vtitur distinct. hic circa cōstitutionē Syricij: & Syricius circa cōstitutionem Apostolorum. Tertij dicūt, q̄ Syricius duas emisit cōstitutiones, sed in nullo renouauit Apostolorū cōstitutionem: quia Apostoli nihil cōstituerūt de continentia arg. 32. d. quoniam. & dicit Hu. q̄ q̄dā constituit ecclesia, quæ nō fuerunt statuta ab Apostolis, vt 3 cōtinētia ministrorū. 35. q. 1. §. hic itaq; in fi. Quod autē dicitur in f. 32. di. cum in pterito. quod scilicet Apostoli docuerūt: verum est exēplo. 31. distinct. omnino. non constitutione. sed de hoc dixi 28. dist. diaconi. Prima ergo cōstitutio Syricij fuit de continentia, vt quicunque uellet promoueri ad sacros ordines, faceret hoc non tantum promissa, sed ēt præeunte continentia. hoc innuitur. 77. di. quicunque. Sed quia illa nō seruabatur à quibusdam prætendentibus ignorātiam, ideo aliam fecit cum distinctione. infra ead. plurimos nec fecit prima nisi in promouendis. promotos enim. non posse adstringere sine suo velle, sicut nec posset Papa constituere de acolythis iā promotis ne cōtraherent. arg. 32. q. 1. integritas. Io. quod falsum est 1 cum habeat plenitudinem potestatis 2. q. 6. decreto. nec legibus adstringitur. ut ff. de legib. & constitutio, princeps. & C. eod. digna vox. Bar. nec in primo vel in secūdo capitu. habes, q̄ Syricius aliquam constitutionem fecerit: sed innuitur in secundo cap. contra incontinentes: de quib. consultus fuerat, distinguendo, immo potius dispēsando, quod patet ex verbo. monita, in principio cap. & per verbum. admonitionē in fi. & dic commeauit non cōstituendo, sed ignoscendo & dispensando. vt infra. ead. præsbyter.

a ¶ Et diuersa.] Diuersa & bimembris nam recipit diuisionem. id est. distinctionem & hoc de secunda.

b ¶ Prouincias. Pro maiori parte.

c ¶ Non probatur.] Ex hoc vr̄ q̄ dicit citationem ad se non peruenisse, q̄ hoc non tenetur probare: sed potius aduersarius tenetur probare q̄ peruenerit ad eum: cum talis negatiua non possit probari, vt extra de elec. bone. Sed non est verum. quia credendum est verbo nuncij, donec contrarium probetur. ut not. 4. q. 3. §. item in criminali. ver. itē testes, q ios. sic ergo expone, nō pbatur peruenisse. i. est probatur non peruenisse: cum enim constitutio sit publice promulgata, quilibet eā tenetur scire. ut 16. distin. quod dicitis. extra de postu. præla. ad hac 12. q. 2. qui & humanis, & secundum leges tenetur eam quilibet scire vsque ad duōs menses. vt in authen. vt fact. e noue cōstitutiones. §. 1. colla. 9. secundum canones vsque ad sex menses, vt 18. dist. decernimus, quia ergo præsumebatur peruenisse ad istos, tenebantur ipsi probare ignorantiā: & hoc est generale qđ propter præsumptionem cogitur probare aliquis ignorantiam, vt hic, & extra de elec. innotuit. & 1. q. 1. si q à simoniacis. & C. de peri. tut. l. penul. alias qui dicit aliquē sciuisse, hoc tenetur probare. 2 ut 3. q. 9. indicas. & ff. de administr. tuto. l. hoc autē. quid enim peccat, q preſentis legis inscius pristinam sequitur obseruantiam? vt C. de testi. iubemus. in fi. Sed qualiter. probat se aliquis ignorasse? dico suo sacramento. 3 vt 34. q. 2. in lectum extra de senten. excom. si vero. vt no. 4. q. 5. quisquis, in fi. 4. Ioan. Vel etiam alio modo si potest probare se fuisse in alio loco: & forte si præsumptio est contra eum, nō crederem iuramento suo. B. Sed quid si collegium, uel aliquis conuentus dicit se ignorasse, nunquid tunc omnes iurabunt? dico, quod sufficit, si episcopus cum maioribus de capitulo iurat, ut ff. de condi. & demonst. municipibus. Alij dicunt, q̄ eo ipso probatur ignorantia, quod non probatur scientia, vt C. qui mili. non pos. super seruis lib. 12.

d ¶ Ignorantibus. Decretum non ligat ignorantes. ff. de decre. ab ordi. fac. l. vlt. ff. loca. l. si ignorans.

ADDITIO. Ad idem 12. q. 2. de laicis, ubi de hoc. Dic q̄ decretum secundum canones ligat ignorantes, ut dixi, 10. dist. 1. super summa. ibi videas. Archid.

e ¶ Negabitur. Arg. neminem ligari antequam constitutio ad eum perueniat: arg. d. 1. ante triēnium. 35. q. vlt. si autē. 12. q. 5. sicubi. & 47. dist. quoniam. 14. q. 4. si quis oblitus. 54. dist. ex antiquis.

f ¶ Deteguntur.] Eo ipso, quod non probant ignorantiam. cum ad omnes commeauerit.

PLurimos sacerdotes. CASVS. Quidam significauerunt Syricio Papæ, q̄ plurimi sacerdotes post lōga tempora suæ ordinationis filios habuerint tam ante sacros ordines, quam de vxoribus, quas postea de facto duxerunt: quorum quidam allegabant, hoc sibi licere ad instar sacerdotum, & leuitarum veteris testamēti.

Quidam

Apostoli de continentia nihil constituerunt. sed solo exēplo illam docuerunt.

1 Argum. ad hoc su. 32. distin. placuit. vbi de hoc sed dictum hoc oīno falsum est, nisi intelliges de promouēdis & sic no. H. 28. dis. de his in si.

Probare tenetur qui dicit se non citatum.

Constitutio publice promulgata sa

ita qđ tempus ligat.

Ignorātiam pbare quis cogitur propter psumptionem.

2 Dicunt quidam iuris apicibus inuigilant, regulare esse ignorantiam nō debere probari: sed sciētiam.

3 Ad hoc facit quod leg. & no. ext. de sen. ex. ō. si vero, & de homic. significasti 1. & de iur. calum. c. 2. Idem late Ias. §. sed istæ. Inst. de act.

4 Cōcor. glo. fi. in l. si cui & ibi Parto. ff. de accusa.

Collegium nunquid iurare possit.

Decretū nō ligat ignorantes.

Quidam verò dicebant se per ignorantiam lapsos: & inde dolebant: quare Syricius Papa reprehendit eos, qui suum crimen defendebant exẽplo sacerdotũ veteris testamenti: cum alia causa fuerit in illis q in istis: & dicit eos esse deponendos: cum ex certa scientia deliquerint. Illi uerò qui per ignorantiã dolẽt, se lapsos fuisse, ad altiora non ascendant: sed in suis ordinib. remaneant ita tñ q de cætero uiuant continenter. Sequens, §. patet.

a ¶ Solius successionis causa.] Præcipuè, nam, & causa incontinentiæ. 32. q. 2. §. his ita.

consecrationis suæ tempora, tam de cõiugibus proprijs, quàm etiam de turpi coitu; sobolem didicimus procreasse, & crimen suum hac præscriptione defendere, quia in veteri testamento sacerdotibus, ac ministris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc, quisquis ille est sectator libidinũ, præceptorque vitiorum, si æstimat, quòd in lege Moysis passim sacris ordinibus à Deo nostro laxata sunt fræna luxuriæ, cur eos, quibus committebantur sancta sanctorum, pręmonet dicens: [Sancti estote, quia & ego sanctus sum Dominus Deus vester?] Cur etiam procul à suis domibus, anno vicis suæ, in templo habitare iussi sunt sacerdotes? Hac videlicet ratione, ne vel cum vxoribus possint carnale exercere commerciũ, vt conscientiæ integritate fulgẽtes, acceptabile Deo munus offerrent. Quibus, etiam expleto, deseruitionis suæ tempore, vxorius vsus solius successionis causa [a] fuerat relaxatus: quia non ex alia, nisi ex tribu Leui, quisquam ad Dei ministerium fuerat præceptus admitti.

Leuit. 20. Luc. 1.

Item Paulo inferius.

Polyc. ibidem. Iuo p. 6. c. 50. §. qa. † *ignorantiæ.*] orig. † *al. deiecti.*

¶ De eodem. Cap. IIII.

QVia aliquanti, de quibus loquimur, vt tua [b] sanctitas retulit, ignorantia † se lapsos [c] esse deflent; his hac conditione misericordiam [d] dicimus non negandam, ut sine vllo honoris augmento in hoc, quo deiecti † [e] sunt, quamdiu vixerint, officio perseuerent: si tamen post hac cõtinentes se studuerint exhibere. Hi vero, qui illiciti priuilegij [f] excusatione nituntur, & sibi asserunt veteri hoc lege concessum; nouerint se ab omni ecclesiastico honore, quo indigne vsi sunt, Apostolicæ sedis auctoritate deiectos: nec vnquam posse veneranda attrectare mysteria, quibus se ipsi, dum obscęnis cupiditatibus inhiant, priuauerunt. Et quia exempla pręsentia cauere [g] nos pręmonent in futurum; si quilibet episcopus, presbyter, atq; diaconus (quòd non optamus) deinceps fuerit talis inuẽtus iam nunc sibi omnem per nos indulgentię aditum intelligat obseratum; quia ferro necesse est, vt abscindantur [h] † vulnera, quæ fomentorum non senserint medicinam.

† *excidantur.*] orig.

¶ *Caput hoc in aliquot manuscriptis Gratiani exemplaribus coniunctum est superiori.*

3 *Qui autem propter peccata iubentur deponi; post condignam pœnitentiam in suo ordine poterunt reparari.*

Vnde in concilio Hybernensi a.

a ¶ Hybernensi.] *Caput hoc citabatur ex concilio Gangrensi, in quo non legitur. Emendatum est ex Polycarpo, & alio libro manuscripto peruetusto, in quo libro sunt multi canones pœnitentiales: & hic refertur ex Theodoro archiepiscopo Hybernensi.*

Poly. l. 4. tit. 39. Cau. 2. post. 25.

¶ Quæ pęnitentia sit imponenda sacerdoti, qui de fornicatione conuictus fuerit. Cap. V.

PResby-

b QVia aliquãti.] ¶ Et tua.] Cum ergo hic scribat uni: & in præcedenti cap. dicatur, q cõstitutio Syricij Papæ ad omnes prouincias commeauit: patet q duas omisit Syricius cõstitutiones: & etiã qa hic dicit ignorantiã respectu primæ.

c ¶ Lapsos. Respectu scilicet secundæ constitutionis.

d ¶ Misericordiam.] Quia illa ignorãtia iuris nõ eos excusat 1 a toto: sed quia facilius cum eis dispẽsatur. Alij dicunt q unam tãtum emisit: & dicunt, ignorantia Apostolicæ constitutionis.

1 Adde q quãque iuris ignorantia excusat à pęna pp. rusticitatem, nõ autem excusat à nullitate actus, ut not. I. I. t. C. de interdict. matri. inter pup.

e ¶ Deiecti.] idest lapsi.

f ¶ Priuilegij.] Arg. contra eos, qui prætendunt se nõ debere dare decimas, q a predecessores sui nõ dederũt: & sic utiuolũt priuilegijs suorũ antiquorũ. extra de deci. c. 2. & c. quã uis. Item arg. contra illos, qui pro sui iuris tuitione consuetudines antiquas allegant ut 32. q. 4. nemo. & 1. q. 4. c. ult.

Consuetudo antiqua non excusat.

g ¶ Cauere. Arg. ex pręsentibus futura pũmi, arg. dis. 50. si quis diaconus. d. 51. præterea.

Præsumitur e: præsentibus circa futura.

ADDITIO. Hoc no. 18. dist. peruenit.

h ¶ Vt abscindãtur.] sic 16. q. 1. in canonibus 24. q. 3. ecce.

QVI AVTEM. Hic icipit tertia pars huius d. in qua quæritur, qualiter pęnitẽtia imponatur: sacerdoti lapso in fornicationem, ita q possit postea celebrare. Et resp. quod decem annis debet pęnitere. Ioan. de Fan.

PResbyter. CASVS. Hoc ca. loquitur de manifesta fornicatione, p qua in tẽpore Apostolorũ, cler. ci deponebãtur

tur, sed sancti patres in Gangrensi concilio congregati hunc rigorem temperarunt, statuentes, vt si presbyter sponte confiteatur delictum suum, & velit pœnitere, decem annis pęnitcat iuxta modum, qui in hoc cap. exprimitur: postea poterit in honorem pristinum reuocari. Eadem pœnitentia erit sacerdotibus imponenda pro singulis delictis, quę depositionē inducūt.

Iulia de ambitu, locum habet in Romana ciuitate immo spirituale datur hic tantum, scilicet eleemosina pro spirituali bene facit ad hoc, quia sicut ære peccatorum iste se vendidit, vt 15. quæst. 1. non est, quod cuiquam ita & pecunia sua se redimat de pœn. distin. 1. medicina. Et est arg.

ter [a], si fornicationem fecerit, quamquam secundū canones Apostolorum [b] debeat deponi; tñ iuxta auctoritatē [c] beati Papæ Siluestri, si in vitio non perdurauerit, sed sua sponte confessus adiecit, vt resurgat; decē annis [d] in hūc modum pęniteat; tribus quidem mēsibus priuato loco à cęteris remotus pane, & aqua à vespera in vesperā [e] vtatur: tātū aūt diebus Dñicis, & pręcipuis festis modico vino, & pisciculis, atq; leguminibus recreetur sine carne, & sagimine, ouis, & caseo [β]: sacco indutus humi adhæreat: die ac nocte iugiter misericordiā Dei omnipotentis imploret: finitis trib. mēsibus cōtinuis exeat: tñ in publicū nō ꝓcedat, ne grex fidelis in eo scandalum patiatur. Nec enī † debet sacerdos publice pęnitere [f], sicut laicus. Postea aliquātisper resumptis viribus, vnum annum, & dimidiū in pane & aqua expleat, exceptis Dominicis, & ꝓcipuis festis, in quibus vino, & sagimine [g] †, ouis, & caseo iuxta canonicam mensuram vti poterit. Finito primo anno, & dimidio, corporis & saguinis Domini, ne induresc at, particeps fiat, & ad pacem veniat: psalmos cum fratribus in choro [h] vltimus cātat: ad cornu altaris nō accedat: iuxta beati Clementis vocem [i], minora gerat officia. Deinde vero vsque ad expletionem septimi anni, omni quidem tēpore, exceptis paschalibus diebus, tres legitimas ferias [k] in vnaquaq. hebdomada in pane, & aqua ieiunet. Expleto [l] septimo anni circulo: si sui confratres, apud quos pęnituit, eius condignam pęnitentiam collaudauerint: episcopus in pristinum honorem, iuxta beati Calixti Papæ auctoritatem, eum reuocare poterit. Sanè sciendum est, ꝙ secundam feriam vnum psalterium canendo, aut vnū denarium [m] pauperibus dando (si opus † est) redimere [n] poterit. Finitis autem septem annis, deinde vsque ad finem decimi anni, sextam feriam [o] (nulla interueniente

† al. etiam.

† al. sanguine.

Epist. 2.

Epist. 2.

† al. operarius.
Polyc.

Fornicationis causa hodie nemo est deponēdus.

Concilium contra Apostolum dispensat.

Sacerdotis fornicarij pęnitentia.

Ieiunantes in uespere comedere debent.

Sagimen, & lardum die ueneris comedere licet

Feriæ legitimæ sūt tres.

a ¶ Presbyter.] Hoc c. intelligunt quidā de dispēsatione, alij de iure: q a epūs post peractam pœnitentiā tenetur dispēsare: arg. 50. d. dño sancto. & c. vt constituetur, vnde dicūt hodie pro fornicatione neminem deponendum, nisi in ea perduret, & ideo quia hodie fragiliora sūt corpora nostra, quā olim erant. 34. dist. fraternitatis, licet eadem ratione debes dicere de quolibet crimine, vt inf. eo. c. vers. eademquoque. & not. sup. prox. di. c. Maximianus.

b ¶ Apostolorum.] Hic conciliū dispensat contra Apostolū in pęnis, vt sup. dis. proxi. presbyter. sic sup. 34. d. cognoscamus, & c. lector.

c ¶ Auctoritatem.] Hanc non habemus in corpore canonū B. Siluestri.

d ¶ Decē annis.] Alibi dicitur, ꝙ sacerdoti pro fornicatione imponitur pęna xij. annorū, & episcopo xv. 30. q. 1. si quis sacerdos, & c. nō dēt. alibi. vij. vt 33. quæst. 2. hoc ipsum. Sed varietas delicti inducit varietatem pęnę: scilicet cum fornicatio est simplex, vel incestuosa, poterit sacerdos mitigare pœnam pro quantitate criminis, & qualitate personæ, 26. q. 7. tempora.

e ¶ In vesperam.] Nam ea hora debent comedere ieiunantes, de consec. dist. 1. solent.

f ¶ Pęnitere.] Supra dist. proxi. si quis episcopus contra, & 28. dist. presbyter. contra. Sed expone publice, id est, solenniter.

g ¶ Sagimine.] Arg. ꝙ licet comedere de sanguine illis diebus quibus oua, & caseum licet comedere. 4. distinct. denique.

h ¶ In choro.] Vt ibi ministret.

i ¶ Vocem.] Quam non habemus in hoc corpore.

k ¶ Tres legitimas ferias.] Scilicet 2. & 4. & 6. feria, vt infra ead. annuitur, de consec. distin. 3. ieiunia. & 22. q. 5 cap. 1.

l ¶ Expleto.] Ergo reconciliandus est quis per acta parte pœnitentiæ: etsi tota finita non sit, vt 12. q. 2. de uiro. extra de fur. ex literis.

m ¶ Denarium.] Et ita potest dare denarium pro ieiunio, quod spirituale est: nec tamen simoniam committit: quia cum Deo intelligitur contrahere; sicut nec lex est argu. pro commutatione pęnæ, 36. q. 1. de rap. Nunquid autem potest hic ieiunare per alium? ꝙ uidetur 2. quia denarium potest dare ut se redimat a ieiunio; ergo multo fortius per alterius ieiunium potest liberari. Itē quia ieiunium uiui liberat mortuum, ut 13. q. 2. animæ. de pęn. dist. 6. c. 1. quod concedo si per propinquam personam ieiunet. & debet iste denarius esse talis, quod nō euincatur ab eo cui donatur. aliàs non contingeret liberatio, ut C. de sent. ꝙ inter libera. ff. de lega. 3. qui cōcubinam. §. si hæres. quia non intelligitur datum, quod euinci potest, ut ibi dicitur; argu. 14. q. 5. immolans. Sed nunquid pœnitens sua auctoritate potest hanc commutationem facere? Dicunt quidam ꝙ sic. 3. quod non concedo in pœnitentia imposita ab homine 4. ut extra de uo. & uo. redemp. ex multa, in fin. Ioan. Sed certe, quod hic dicitur de denario, auctoritate huius canonis facere potest pęnitens: nec decret. illa in aliquo contradicit Bart.

n ¶ Redimere.] Argu. ea quæ facere tenemur, alia æquiualentia faciendo posse recompensari, & ita commutatione pęnarum posse fieri: argum. 36. quæstio. 1. de raptorib. distr. 12. non cogantur, contra 1. q. 1. nullus episcopus 2.

o ¶ Sextam feriam.] Ergo quartā posset redimere. quę enim

1 Adde nec ēt simoniæ. not. glos. & Bar. in l. Barbarius. ff. de offi. præt. & in l. 1. glo. 1. ff. ad leg. Iulia de ambi. Ieiunari potest per aliū.

2 Ad hoc facit quia liberatur quis iurando per aliū, ut not. 63. dist. tibi. argu. contra ext. de offic. de leg. c. fin. cum similibus Arch. Pœnitentia imposita auctoritate ꝓpria mutari non potest.

3 Adde bonū text. in l. plerumq; ff. de iu. dot. & in l. 1. ff. de li. l.

4 Videtur innuere, ꝙ sit secus in ieiunijs indictis ab ecclesia. Sed pōt dici sm Inno. ꝙ licet ieiunia indicta ab ecclesia nō debeāt cōmutari, uel redimi sine causa tñ ea possunt mutari sicut ieiuniū festi, quod ē in die lunæ fiat in sabbato, & dicitur ꝙ in quibusdā locis Franciæ, s. ubi sūt ecclesię sācti Quintini nō ieiunat in uigilia omniū sāctorū, sed tertia ꝓcedēti die secūdū Inn. Arch.

enim de vna negatur, de alia concedi videtur. 25. distin. qualis.

a ¶ Eadem.] Non tamen eadem dispensatio est in omnibus, quia in aliquibus prohibibetur. 50. dist. miror.

Proui-

redemptione) obseruet in pane & aqua. Eadem [a] quoq; pœnitentia erit sacerdoti, de omnibus alijs peccatis, & criminibus, quæ eum in depositionem inducunt. Neque quo cuilibet videatur onerosum, si sacerdos post lapsū, digne, vt supra dictum est, pœnitens, ad pristinos redeat honores.

α ¶ Et caseo.] *In vulgatis, sequebatur, vtatur: quæ vox sublata est auctoritate omnium ferè exemplarium Gratiani manuscriptorum, & Polycarpi, & libri manuscripti in superiore notatione indicati.*

DISTINCTIO LXXXIII.

In libello Ennodij.

Prouidendū [b] quoque est, ne his, qui ad ordinandum eligitur, & si a proprio vitio videatur alienus, cōsentiendo alienis, inquinetur. Vt enim Symmachus Papa ait; non est grandis differentia, an lethū inferas [c], an admittas. Mortem enim languentibus probatur infligere, qui hanc, cum possit, non excludit.

Hinc Gregorius VII. ait in reg. lib. 6. c. 12. Romanæ synodi celebratæ Anno Domini 1080. al. 1078.

Ans. li. 6. c. 177.

¶ Suspendatur episcopus ab officio, clericorum suorum fornicationi consentiens. Cap. I.

SI quis episcopus fornicationem presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum α, vel crimen incestus in sua parochia, pretio [d] interueniente, vel precibus cōsenserit, vel commissum, sibique compertum auctoritate officij sui non impugnauerit; ab officio suspendatur [e].

α ¶ Subdiaconorum.] *Additū hoc est ex originali, et Anselmo queadmodū et paulò post verba illa, sibiq; compertum. Notum aūt est a tempore Gregorij primi subdiaconos eadē lege cōtinentiæ, qua presbyteros, adstrictos fuisse.*

Item Gregorius prima parte pastoralis, c. 2.

Poly. li. 4. tit. 31. Burc. li. 1. c. 209. Iuo p. 5. c. 323.

¶ Maximè ecclesiam lædit, qui sub nomine sanctitatis delinquit. Cap. II.

NEmo quippe in ecclesia nocet amplius, quàm qui

PRouidendum.] Hæc dist. diuiditur in duas partes: in quarum prima punit negligentes prelatos. & qui gaudent adulationibus: & hoc probat per 7. auctorit. Secunda ibi, Quāquam Ioan. de Fan.

CASVS. Hucusque tractauit Gratianus, q̄ oportet prælatum esse sine crimine, quod in faciendo consistit. sed quia consentiens malo aliorum dicitur committere crimen, ideo subiungit hanc 83. d. in qua ostendit, q̄ prælatus etiam consentire non debet peccatis alienis: quia parum differt, vtrum quis homicidium committat propria manu, vel facienti consentiat? quia mortem probatur inferre, qui hanc cum potest, non excludit.

b ¶ Prouidendum.] In duabus superioribus distinctionibus tractauit magister, quòd ordinandus debet esse sine crimine proprio. In hac distinctione ostendit, q̄ non debet alienis criminibus consentire.

c ¶ Inferas.] Simile est inf. 86. d. pasce. & extra de sent. excommu. quantæ. & patet hic, q̄ medicus gratis tenetur curare pauperem infirmum: quia plus debet valere apud eum vita illius, quàm propria pecunia, vt 86. dist. non satis. Sed quid si infirmus diues est, & nihil vult dare medico: nunquid gratis tenetur eum curare? Videtur q̄ non: cum nemo de suo cogatur facere beneficium, vt 10. q. 2. precariæ, cum etiam medicus licitè potest recipere mercedem 1, vt 14. quæst. 5. non sane. Dico q̄ tenetur eū curare suis impensis 2. & si conualuerit, repetat expensas: quia vtiliter gessit negotiū eius, vt ff. de negot. gest. Pomponius. etiam si moriatur æger, pt petere impensas: qa sufficit si vtiliter cœpit gerere, licet euētus nō sit secutus, vt ff. co. ti. sed an vltro. ff. de off. præsid. illicitas. §. sic. nec potest ei obijci, q̄ causa pietatis fecerit sūptus illos, nisi esset propinquus infirmo 3, vt C. eo. alimenta. Sed quid si infirmus prohibet ne aliquæ medicinæ dētur ei? tunc dicunt quidā, quod medicus nullam habet actionē, vt C. de nego. gest. l. vlt. Sed dico, quòd eum inuitum potest curare: sicut inuitū posset extrahere de domo ruitura 23. q. 3. ipsa pietas. Inuito enim potest conferri beneficium, vt 45. dist. & qui emendat 4, immo præsumo ipsum fuisse furiosum, cum illa verba dixit in ægritudine, vt ff. de condit. insti. quidam. & extra de success. ab intesta. c. fina. Sed quid dices, si quis vult me interficere nisi dem ei pecuniam, nunquid teneor ei dare vt me liberem à morte? ita videtur, per hoc quod hic dr̄. & 86. distin. non satis. in princ. Dicunt tamen quidam, solos prælatos ad hoc teneri, vt 12. q. 2. gloria. & 16. q. 1. c. vlt. Alij dicunt, q̄ quilibet tenetur redimere vitam alterius. Vtrum autem quilibet teneatur defendere alium, dixi 23. q. 3. non in inferenda.

1 De hoc no. 1. q. 1. q studet. ibi videas.

2 Adde arg. ad hoc bonū in l. non tantum. ff. de app. & ff. de reli. & sūptu. fu. l. at si qs. §. Labeo.

3 Si est coniuncta persona vī donasse, nisi protestetur. secus si esset extraneus: in funere eodem modo distinguitur. ff. de relig. & sūp. fun. si qs. §. sed interdū. Archid.

4 Adde ad hoc not. in l. soluendo. in glos. 2. ff. de neg. gest. & in l. solutionē. ff. de solu.

SI quis eps.] CASVS. Quidam episcopi pretio interuenientibus, vel precibus consentiebant clericis suæ diœcesis in fornicatione stare, vel incestu: & eos nō puniebant. Quæsitū fuit a Gregorio quā pœnam pati debeāt? Et rn̄det q̄ suspendi debent ab officio & beneficio.

d ¶ Pretio.] De hac materia inuenies 16. q. 7. decimas. & 1. q. 1. c. vlt. & cap. nullus episcopus. infra 23. q. 4. c. si his qui & cap. si illic.

e ¶ Suspendatur.] idest deponatur. 1. q. 3. si quis episcopus alias esset contra 11. q. 3. Teuzualdum.

ADDITIO. Vel dic, q̄ ponit pœnam solius consensus secundum L. cuius etiam fuerant verba. quæ præcedūt. De hoc legitur & not. sup. 32. dist. eos. in fi. ibi videas.

NEmo.] CASVS. Dicitur hic, quod nemo magis in ecclesia nocet, quam prælatus delinquens: quia nullus

nullus audet eum redarguere propter ordinis reuerentiam: & alij sumunt ab eo exemplum delinquendi: & ideo episcopus qui tales non corrigit, magis dicendus est canis impudicus, quàm episcopus.

a ¶ Redarguere.] Sup.dist.40.si Papa.6.q.1.oues.quia vult magis placere silendo, quàm displicere redarguendo.

b ¶ Extenditur.] Delicta enim maiorum trahuntur ab alijs in exemplum, vt 11.q.3.præcipuè.

c ¶ Nō corrigit.] Cū est clamor de talibus ext. de si. licet Heli.

ERror.] CASVS. Dicitur hic, quod si possum resistere errātibus, & perturbare peruersos, & negligo: mala eorum videor approbare per cōsensum: & socius criminis sum, cum manifesto facinori non obuiem. Sequētia autem duo c. plana sunt.

d ¶ Cum possis.] Ex officio. hoc enim intelligunt quidam de prælato. arg.23.q.4. ita plane. Sed H. de quolibet. 24.q.3. tā sacerdotes.

e ¶ Societatis.] Impropriè sumitur hoc nomē societatis: quia inhonestarū rerum societas nulla est. ff. pro socio. nec præter mittendum.

f QVid enim.] ¶ Non pollui.] directæ. nam occasione alterius bene polluitur, si ei consenserit.

g ¶ Qui.] infra 22.q.5. si quis.

h ¶ Consensum.] De triplici consensu dr 2.q.1. notum, in fi.

i COnsentire vr.] ¶ Corrigi. inf. 11.q.3. qui cōsentit. & s.23.q.3. ostēdit. & 24.q.3. qui aliorum.

k ¶ Non occurrit.] si. ff. de iure pat. adigere. ff. de noxa. si seruus. in fi. ff. de ijs qui no. insa. quid ergo. §.1.

SICVT AVTEM. CASVS. Hucusque ostendit, quod aliquis peccatis alienis consentire non debet. Nunc vero ostendit, quod laudib. malorum aliquis gloriari non debet, nec gratulari.

NIhil.] CASVS. Quidam prælati gloriabantur laudibus malorum. Sed dicit Anacletus, quod ex hoc facto maxima pernicies oritur circa subiectos, quia prælatus, qui laudibus gloriatur, timet corrigere delinquentes: & sicut nouerca odit priuignum, ita negligentia, correctionem & disciplinam.

Delicta maiorum alios corrūpunt.

peruersè agens nomē, vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem namq. hunc nemo redarguere [a] præsumit; & in exēplum culpa vehementer extenditur [b]; quando pro reuerentia ordinis, peccator honoratur. Episcopus α itaque, qui talium crimina non corrigit [c], magis dicendus est canis impudicus, quàm episcopus.

Bur.li.1.c.203. Iuo p.5.c.317. ex Gregorio.

α Episcopus.] *Hæc non sunt ibi apud B. Gregorium. Similia citantur infra 2.q.7.c. qui nec regiminis, ex Augustino (cui etiam reliqua huius capitis antea tribuebātur) & ex eodem à Burchardo, & Iuone citantur, Cæterum ijdem collectores, Burchardus quidem li.1.c.13. Iuo autē parte 5.c.67. referunt aliqua ex Origene, quæ cum his aliquantulum conueniunt.*

Item Innocentius.

¶ Qui non resistit erroribus, consentit. Cap. III.

ERror cui non resistitur, approbatur; & veritas, cum minimè defensatur, opprimitur. Negligere quippe, cum possis [d] deturbare peruersos, nihil aliud est, quàm fouere. Nec caret scrupulo societatis [e] occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare.

Deusdedit p.2. Eleuterius Papa ad Galliæ prouincias, & oriētales in epis. ad Iulium, & Aegyptij in epist. ad Fœlicem II.

Item Pius, epist.1. ad omnes Christi fideles.

¶ Non prodest suo errore non pollui, qui alieno consentit. Cap. IV.

QVid enim prodest illi suo errore non pollui [f], qui [g] consensum [h] præstat erranti?

Item Gregorius α.

¶ Qui non occurrit, consentit erranti. Cap. V.

COnsentire videtur erranti, qui ad resecanda, quæ corrigi [i] debent, non occurrit [k].

Poly.lib.4.tit.31.

α ¶ Gregorius.] *In epistolis impressis Beati Gregorij non habetur. Verum lib.7. epist.117. Syagrio episcopo Augustudunensi post ea verba,* qui non restiterit, *in regesto manuscripto peruetusto, & in Polycarpo, vbi ipsa epistola integra refertur, hæc sequuntur.* Nam consentire videtur erranti, qui corrigenda, vt resecari debeant, non occurrit. Quia vero, &c.

Sicut autem aliorum vitia palpare non debet, ita nec malorum laudibus delectari.

Vnde Anacletus Papa epist.1. episcopis omnibus.

¶ Miserrimus est episcopus, qui malorum laudibus gloriatur. Cap. VI.

NIhil illo est pastore miserius, qui luporū [l] laudibus gloriatur. Quibus si placere voluerit, atque ab his amari delegerit, erit hinc ouib. magna pernicies. Nullus

Ans.li.6.c.154. Iuo p.5.c.237. in fi.

l ¶ Luporum.] idest laicorum 1: qui quandoque dicuntur oues, vt 2.q.7. oues.

1 Scilicet malorum: lupi sunt qui in ecclesia esse videntur cū non sint, & cum possunt nos infestāt. de consec.d.4. qūo. vers. nō ob aliud. in fi. secundum I.

a ¶ Pla-

a ¶ Placere.] Sic 11.q.1.cap.1.simile extra de cleri.coniug.cap.diuersis.simile.ff.de oper.liber.duorum.
b ¶ Labiorum.] id est, prędicandi, uel etiam redarguendi.
c ¶ Obligata.] Si.infra.8.q.2.c.vlt.& cap. dilectissimi.
d ¶ Ne-

S Olicitum.] Hæc distin.diuiditur in quatuor partes: quarum prima reprehendit desides episcopos, & hoc per duo.c.Secunda.ibi [Quam autem.] Tertia ibi. Similiter.] Quarta ibi, [Presbyterorum.] Io.de Fan.

ergo pastorum, placere [a] lupis, & gregibus ouium pôt. Perdit enim labiorum, [b] α memoriam mẽs terrenis obligata [c] carceribus. Sicut † artium in suo quoque opere inuenitur mater instantia; ita nouerca eruditionis est negligentia.[d]

† al. Sicut autem.

α ¶ Labiorum. *In epistola Anacleti legitur*, laboris: *apud Anselmum & in vno ex vetustis codicibus Gratiani*, laborũ, *vnde potuit irrepsisse mendum: quod tamen ob glossam non est sublatum.*

2 *Quamquam sacerdotem, tam à suis, quàm ab alienis criminibus, oportet esse immunem; tamen si aliorsum sese habuerit, non ideo verba suæ prædicationis debent cõtemni. Sicut enim Hieronymus ait, vt lixiuium per cinerem humidum fluens lauat, & non lauatur; ita bona doctrina per malum doctorem, animas credentium lauat a sordibus peccatorum.*

Burc.l.1.c.204.ex dict. s.Hier.
Iuo p.5.c.318.

CASVS. Supra ostensum est, ꝙ prælatus debet esse sine crimine. Nũc verò supponit 84.distin.in qua ostẽdit Gratia. quod prelatus debet habere sollicitudinem circa subiectos. Et habet hęc dist. 4.articulos. In primo dicit, quod episcopus debet esse solicitus circa tutionem pauperum & monasteriorũ. In secũdo agit de mũditia sacerdotũ. In tertio, ꝙ ẽps debet eẽ monogamus. In quarto vnde dicatur presbyter.

e ¶ Solicitũ.] Tria.c. apostolicę regulę hic breuiter tãgit. ꝙ episcopus dẽt esse prudens.1 cõtinens monogamus.

DISTINCTIO. LXXXIV.

S *Olicitum [e] quoque, & vigilantem oportet esse episcopum, circa defensionem pauperum, releuationem oppressorum, tuitionem monasteriorum. Quod si facere neglexerit, aspere corripiendus est.*

Vnde Gregorius Anthemio subdiacono Campaniæ, lib.11.epist.29.

¶ Corripiatur episcopus, qui circa officium suum negligens extiterit. Cap. I.

P Eruenit ad nos, fratrem, & coepiscopum nostrum Paschasium ita desidem, negligentemque in cunctis existere; vt in nullo, quia est episcopus, agnoscatur: adeo vt neque ecclesia ipsius, neque monasteria, siue filij ecclesiæ, vel oppressi pauperes † [f] eius erga se dilectionis studium sentiant; nec aliquam supplicantibus sibi † in quibus iustum est, opem defensionis, accommodet; & (quod adhuc dici est grauius) consilia [g] sapien-

† al. vel pauperes.
† bus; orig.

P Eruenit ad nos.] CASVS. Paschasius ẽps in duobus deliquebat, scilicet, ꝙ nõ curabat defendere monasteria, & pauperes, & oppressos; & prætereа cõsilia sapiẽtum audire nolebat. Scribit ergo Greg. Anthemio subdiacono reprehẽdẽdo eũ, ꝙ talia permittebat, & mandat ei, vt eum corrigat coram alijs episcopis, vel coram quibusdã de nobilibus subiectis, ꝙ si se nõ corrigat, Romã est transmittendus: vbi saltẽ discat qualẽ conueniat esse sacerdotẽ, vel p̃latum ecclesiasticũ.

f ¶ Pauperes. Quorũ curã non p se, sed per archipresbyterũ vel archidiaconũ gerere debet, ut inf. 88.d. episcopus gubernationem.

1 Prudentia consistit in scientia literarum: sed non videtur esse astutus qui in his q̃ debet agere peruigil nõ est, & solicitus. & ita patet, ꝙ eẽ solicitũ refertur ad esse prudentem s̃m Hug.

d ¶ Negligentia.] Supra 38.d. ignorantia.
QVAMQVAM. Hæc est secunda pars huius d. in qua dicit, ꝙ licet mali sacerdotes sint culpandi: tamen non despiciendi. Io. de Fan.
ADDITIO. Et nota, hic malum prælatum lixiuio comparari: alibi lapideo canali, vt in prædic. cap. si fuerit. Alibi monetario. 1.q.1. quod quidã, & uide ꝙ dixi. 44.d. cap.1.& in summa, & dic, lauat, scilicet conditionaliter, secundum Hug.
CASVS. Dictum est supra, ꝙ prælatus debet esse immunis a suis peccatis, & alienis, sed quamuis sit peccator: non tamen eius doctrina debet contemni: quia sicut lixiuium per cinerem fluens lauat sordes, & nõ lauatur: sic doctrina per malum sacerdotem ministrata lauat auditores a sorde delictorum.

g ¶ Consilia.] Vnde Aug. dicit, ꝙ a puero nondum anniculo paratus est doceri: ut 24.q.3. si hẽs. alias stultus esse conuincitur, ut 22.d. de Constantinopolitana. Qui n. bono cõsilio non acquiescit, amittere debet dignitatẽ exemplo Roboam, qui senioribus non acquieuit. 8.q.1. denique, vel ad instar vxoris Loth, quæ conuersa est in statuam salis. & dicit lex, ꝙ ea firmitate nituntur, q̃ cõsilio geruntur. C. de repu. l. rerum etiam consilio clericorũ debeat ẽps disponere de rebus ecclesiæ. extra de his quæ fi. a præla. sine cõse. cap. nouit. & iste nõ excusatur quia potuit scire, sed noluit. 2. 38. dist. qui ea nec iudici licet deuiare a responsis prudentum. instit. de iure nat. §. responsa. & dicit lex: quod tunc non prodest alicui ignorantia, quũ potuit scire per se, vel per alium. ff. de bono. poss.

Doctrina est ab oib. accipienda. Consilio bono ẽ acquiescendum.

2 Ad hoc. 37.d.§. vlt.c. non omnis.

Ignorantia non excusat illũ qui scire potuit per se, vel per alium.

poss. in bonorum. ff. de iuris & facti ign. regula.
a ¶ Sapientum.] Prima q. 1. estote.
b ¶ Ab altero.] Supra, dist. 38. c. vlt.
c ¶ Possit.] Nam omne artificium, & c. ff. de leg. 3. seruis legatis, §. ornatricibus.

Cum in præterito.] Hæc duo cap. intelligit H. & B. de matrimonio non contrahendo in tribus sacris ordinibus, & in ecclesia orietali. Esto ergo casus. In primo concilio Carthaginen. constitutũ fuit, vt epi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi abstinerent a matrimonio cõtrahen-

d ¶ Distulisti.] Hoc ideo, quia iste erat legatus istius prouinciæ.
e ¶ Sacerdotalis.] id est, episcopalis.
ADDITIO. Hoc iõ, vt magis uerecundetur. Hug. & hoc si publicè peccauit. 45 distinct. sed illud alias, secus vt in glo. seq. alleg. 15. q. 5. c. 1 secũdum Io. de Fan.
f ¶ Discere.] 15. q. 5. cap. 1.
g ¶ Dei timorẽ.] 28. d. quia sunt.

tum, [a] & recta suadentium nulla patiatur ratione suscipere, vt quod per se nequit attendere, ab altero [b] saltem possit [c] addiscere. ¶ *& infra.* ¶ Quod si ita est, nõ sine culpa tua esse cognoscas, qui eum obligare, atque coercere, vt dignum est, distulisti [d]. Quia ergo hoc totum non solum ipsum reprobat, sed etiam ad sacerdotalis [e] officij pertinere probatur opprobrium; volumus, vt eum corã alijs sacerdotibus, & † quibusdam de filijs suis nobilibus contestari pro hac re debeas, & hortari. Si verò (quod nõ credimus) post hanc adhortationem nostram solito adhuc more negligens esse tentauerit; ad nos est modis omnibus transmittendus, vt hic positus discere [f] possit, q̃d, vel qualiter secundum Dei timorem [g] agere conueniat sacerdotem.

Paulo plenius apud B. Greg.

† vel] orig.

Ibidem paulo inferius.

Vigilantib. iura scripta sunt.

Nunciatũ.] CASVS. Episcopi Cãpaniæ negligentes erant circa ecclesias, & monasteria, & circa pauperes, & oppressos. Scribit ergo Grego. Antemio subdiacono, vt episcopos in vnum conuocet, & eos super his reb. ita corrigat, & emendet, q̃ d̃ cætero apud Papã, querela iterari si possit. quòd si negligentes fuerint, Romã transmittantur, vt ibi per districtionẽ sentiãt quã graue sit a prauis non corrigi.
h ¶ Vigilãtes.] Nam vigilãtibus ius ciuile scriptum est, ff. de ijs quę in frau. cred. pupillus in fine.
i ¶ Aliqua excusatione.] Arg. in hoc casu nõ licere appellare 1. Arg. 2. 27. q. 1. si custos. & c. si homo arg. extra de appell. cũ sit Romana. & c. reprehẽsibilis. dic. 1 sufficientiũne sit cõtra extra de offic. de leg. c. ex parte.
k ¶ In se valeat.] Vt si stultus fuit in culpa, sapiens sit in pœna. vt 28. d. qui ea. & 27. q. 1. sic custos & c. si homo.
QVOD AVTEM. Hæc est secũda pars huius distin. in qua probat duab. auctoritatibus q̃ diaconi, presbyteri, & subdiaconi debent esse casti. Io. de Fant.

1 Hoc ideo ga videtur appellatio ĩterponi ad maliciã confouendã. ar. C. de offic. prę. prętor. l. 1. extra de appe. sugge- stum. & c. ad nostra. Sed tu dic excusatione non sufficienti alias secus, extra de offic. de leg. ex parte sedm Io. de Fant.

Idem ad eundem eodem lib. epist. 33.

¶ De eodem. Cap. II.

NVnciatum est nobis Campaniæ episcopos ita negligentes existere, vt immemores honoris sui, neq; erga ecclesias, neque erga filios suos paternę vigilantię curam exhibeant, vel monasteriorum solicitudinem gerãt, seu in oppressorum, & pauperũ se tuitionem impendãt. Ideo hac tibi auctoritate præcipimus; vt eis a † te cõuocatis, ex nostro illos mandato districte commoneas; quatenus desides vlterius esse nõ debeant: sed sacerdotalem se habere zelum, & solicitudinem opere doceant; atque ita in his, quæ eos iuste secundum Deum agere cõuenit, vigilantes [h] existant, vt nullum nos de eis denuo murmur exasperet. Si quem vero eorum post hæc negligentẽ esse cognoueris; ad nos eum sine aliqua excusatione [i] transmitte: vt quàm sit graue, nolle ab his, quæ reprehensibilia, & valdè vituperanda sunt, corrigi; regulari in se valeat [k] districtione sentire.

† al. ad.

2 *Quod autem de munditia castitatis sacerdotibus imperatur, hoc etiam de quibuslibet altari seruientibus intelligendum est.*

Vnde in Cartaginensi concilio 2. c. 2. Aurelius episcopus dixisse legitur.

In Carthag. codicis canon. c. 3. & 4.

¶ Qui sacramentis diuinis inseruiunt, continentiam in omnibus seruent. Cap. III.

CVm in præterito [l] concilio de cõtinentiæ, & castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres cõscriptione † quadam castitati per cõsecrationes annexi sunt Episcopos, inquã, presbyteros, & diaconos ita placuit, vt cum docet sacrosanctos antistites, & Dei sacerdotes,

† al. constrictione castitatis per.

CASVS. Supra in 82. distin. ostensum est de mũditia sacerdotũ, & diaconorum. Nunc vero dicit idẽ esse intelligendum de subdiaconis, & est iste secundus articulus

trahendo sicut a tempore Apostolorum fuit obseruatum. Postea secundo fuit congregatum concilium ab ipsis episcopis: & fortè alij plures etiam prædictam constitutionem confirmauerunt, & approbauerunt.
l ¶ Cum in præterito.] Scilicet in primo Concilio Car-

z Quod est 32. dist. placuit. cui interfuit Aug. vt 26. distin. c. sexta. vers. septima. secundum Io. de Fant.

Carthag.] Hoc cap. & sequens intelligit Hug. de matrimonio contrahendo, quod scilicet non licet presbyteris, vel diaconis.

a ¶ Qui sacramentis diuinis inseruiunt.] idest, subdiaconi, & quod dicit inf. ea ab vxoribus abstinendum, dicas de

latis, aut de facto. Nā dicunt, ꝙ ista [illegible] ante tps Gregorij, qui introduxit con[illegible] stris. 31. d. ante triennium, idest subdiaco[illegible] ris verò & diaconis Syricius introduxit. [illegible] ꝙ olim sacerdotes potuerūt cōtrahere añ Syricium [illegible] & Moyses cō[illegible]

dist. 31. c. aliter.

necnon & leuitas, vel qui sacramētis diuinis inseruiūt,[a] continentes esse in omnibus; quo possint simpliciter, qđ à Deo postulant, impetrare: vt qđ Apostoli docuerunt,[α] & ipsa seruauit antiquitas[b] nos quoq. custodiamus.[β] Ab vniuersis episcopis dictū est. Omnibus placet; vt episcopi, presbyteri, & diaconi, vel† qui sacramenta cōtrectāt, pudicitiæ custodes, etiam ab vxoribus abstineant. Ab omnibus dictum est; Placet, vt in omnibus, & ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altario deseruiunt.

† al. &

α ¶ Docuerunt.] *In vulgatis codicibus sequebatur*, exemplo, *quod est sublatum: quia neq. in ipso secundo Cartaginiensi, aut impresso, aut manuscripto, neque in vnico codicis canonum, cum quo Græcus canon cōuenit, neque in vetustis Gratiani exemplaribus habetur: & ex glossa uidetur translatum in textum.*

β ¶ Custodiamus.] *In codice canonum cap. 5. vnici Carthaginensis sequuntur hæc*, Faustinus episcopus ecclesię Potentine prouinciæ Piceni, Legatus ecclesiæ Romanæ dixit, Placet vt episcopi, *&c. quæ in recentioribus Coloniensibus conciliorum editionib. adscripta sunt alijs characteribus, Verùm in prisca Coloniensi, duabus Parisiensibus, & codicibus Vaticanis legitur, quemadmodū apud Gratianum.*

Item ex concilio Carthaginensi 5. c. 3.

¶ De eodem. Cap. IV.

In eod. can. cap. 25. In Africa c. 77. dist. 32. cap. placuit. † al. propria.

CVm de quorundam[c] clericorum, quamuis erga vxores,[d] proprias, incontinentia referretur; placuit episcopos, & presbyteros, & diaconos[e] secundum priora† statuta etiam ab vxoribus continere; quòd nisi fecerint, ab ecclesiastico remoueantur[f] officio: cæteros autem clericos ad hoc non cogi; sed secundum vniuscuiusque ecclesiæ consuetudinem[g] obseruari debere.[γ]

γ ¶ Debere.] *In codicibus impressis hæc sequebantur*, contra Martinus Papa, si lector viduam duxerit,] vt supra legitur. Sed illud, vbi necessitas; hoc, vbi nulla necessitas vrget. *Quæ sunt expuncta; quia in vetustis codicibus, aut non habentur, aut sunt adscripta in margine.*

3 *Similiter, quòd monogamus episcopus esse iubetur, etiam ad reliquos ordines ecclesiasticos deriuari oportet. Vnde Syricius Papa Himerio Tarraconē. epo, epi 1. c. 11.*

¶ Laica sit tantùm communione contentus clericus viduam, aut secundam ducens vxorem. Cap. V.

Ansel. lib. 8. c. 5. Iuo p. 6. cap. 51.

QVisquis

Exponut ergo Apostoli docuerunt exēplo & ope. & admonitione. secundum Hug. non institutione, vel cōstitutione secundum alios.

b ¶ Antiquitas.] A tempore Syricij hic vocat antiquitatem. 82. dist. plurimos.

CVm de quorundam.] CASVS. In cōcilio Carthag. 6. relatū fuit, ꝙ quidam clerici cōtinentiam nō seruabant, & ideo statutū fuit, vt epi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi abstineāt ab vxoribus ducendis; & si duxerint, deponantur. Cæteri aūt clerici ad hoc cogi nō debēt, sed vniuscuiusque ecclesiæ cōsuetudo debet seruari. sed ergo Barth. Brixien. satis credo, ꝙ hæc duo ca. intelligi possūt in ecclesia occidentali, & de matrimonio iā contracto, quo vti non debent clerici in sacris ordinibus constituti. Et ita formabis casū, vt supradicti nō vtātur matrimonio iam contracto promissa iam continentia cum vxoribus. & bene ēt dixit quosdam sic intelligere.

c ¶ De quorūdam.] ordo. cū referretur de incōtinentia quorundam clericorum placuit, &c.

d ¶ Vxores.] Cum quibus professi erāt cōtinentiā seruare.

e ¶ Et diaconos. Et subdiaconos. 32. d. c. placuit. ubi sunt eadem uerba.

f ¶ Remoueantur.] sup. d. 81. ministri.

g ¶ Consuetudinē.] 32. dist. cap. placuit. & cap. quoniam in quibusdam.

cas de ducendis: & secundum hoc suppletur hic, qđ dicitur in c. seq. in quo non fit mentio de subdiaconis, ꝑ illud quod habemus 32. distin. placuit. in quo sunt ferè eadem verba, & est similiter Carthag. concil. & hic dicit H. ꝙ Apostoli nō instituerunt de nō vtēdo iā cōtracto: quia si Apostoli hoc instituissent, orientales hoc admisissent.[z] Alij vero intelligūt ea de cōtracto: & qđ dicit infra, etiam ab vxoribus, dicūt ante legitimè sibi copu-

z Vt contra 31. d. aliter.

SIMILITER. Hæc est tertia pars huius distin. in qua probatur, quòd nullus bigamus potest esse clericus. Io. de Fant.

CASVS. Supra 26. dis. dictū est, quòd eps debet esse monogamus. Nunc autem dicit Gratia. idem esse seruandum in alijs clericis, & iste est tertius articulus.

QVisquis.] CASVS. Tarraconensis episcopus quæ-

fuit

clericus, [a] aut viduam, [b] aut certè secundam cõiungem duxerit, [c] omni ecclesiasticæ dignitatis priuilegio mox nudetur; laica sibi tantum cõmunione concessa. Quam [d] ita demum poterit possidere, [e] si nihil postea, propter quod hanc perdat, admittat.

4 *Presbyterorum verò nomen, quamquam à senectute sit sumptum, magis tamen maturitatem [f] indicat sapientiæ, quam caniciem corporis.*

Vnde Anacletus ad episcopos Italiæ, epist. 2.

¶ Presbyteri seniores dicuntur non tam ætate, quàm sapientia. Cap. VI.

PORrò Moysi præcipitur, vt eligat presbyteros [† idest seniores. Vnde & in prouerbijs dicitur Gloria senũ canicies,] hæc † vero canicies sapientiam [g] designat, de qua scriptum est Canicies hominum prudentia est.] Cumque nongentos & amplius annos ab Adam vsq; ad Abrahã vixisse homines legerimus; nullus alius [h] prius appellatus est presbyter, idest senior, nisi Abraham, qui multo paucioribus vixisse annis conuincitur. Non ergo propter decrepitam senectutem: sed propter sapientiam presbyteri nominantur.

Ansel. lib. 7. c. 96. Burch. li. 2. c. 5. Iuo p. 6. c. 25. Prouerbis. 20. † al. hæc. — Num. 11. Exod. 20 † Absunt ista ab orig. Sap. 4. Apud. 70.

DISTINCTIO. LXXXV.

H*Ospitalitas verò vsque adeò episcopis est necessaria, vt si ab ea inueniantur alieni, iure prohibeantur ordinari.*

Vnde Gregorius scribit Ioanni episcopo. lib. 12. epist 6.

¶ Hospitalitatem nesciens nõ fiat episcopus. Cap. I. Io. Dia. li. 3. c. 11.

ARchidiaco-

---

fuit à Syricio Papa quid debeat fieri de clericis, qui ducunt uiduas, vel secundam uxorem. Et respondet, quod debent deponi, & inter laicos redire.

a ¶ Clericus.] In minoribus ordinibus constitutus, quia de alijs non posset intelligi. 1

1 Nam si primo tales cõtraxissent bigamiã, ordinari nõ possent 32. d. si quis uiduarum. 50. dis. non confidat. Arch.

b ¶ Viduam.] sup. d. 34. lector. contra. Io.

c ¶ Duxerit.] Et ita non incidit in canonem, qui cum verberauit. & hoc uerum erat tẽpore Syricij, qui præcessit Innocẽtium, qui edidit illud. 17. q. 4. si quis suadente. Sed quid hodie? H. dicit, ꝙ incidit, quia iste coronam tenetur portare. extra de vit. & hone. cle. clericus. Tu dic ꝙ vbi contraxerit cũ corrupta, uel vidua, statim priuatur omni priuilegio prout hoc. c. dicit. & c. altercationis. consti. Greg. X. de big. lib. 6. Si uero cũ virgine, tũc est in eius optione, an nelit retinere priuilegiũ an nõ. Si vult retinere, portabit coronã, & viuet clericaliter: si non, exuitur omni dignitate & honore clericali, licet quidã cõtradicant. Io. hoc hodie corrigitur per decre. extra de cler. coniug. Ioã. B. Item patet hic, quod priuilegiũ perditur per actum contrarium, vt extra de constit. cum accessissent, & cap. cum M.

Clericus cõtrahens cum corrupta ꝑdit oẽ priuilegium clericale.

d ¶ Quam.] Scilicet communionem.

e ¶ Possidere.] Argu. incorporalia possideri, de hoc dixi 2. q. 2. nullus. 2 & ferè tia possidetur. 2 vt 16. q. 1. reuertimini. imò lex dicit planè, quòd ius possidetur ff. communia præd. l. 2. extra de cau. poss. cum ecclesia: & ita facit ad hoc, quod restitutio communis possit peti, ut charum rerum.

Incorporalia dñr ꝗsiq; possideri.

2 Et iõ ius eligẽdi præscribitur, ꝙ dicitur plene no. Goff. ex. de elect. humana. & hic adde qđ no. 1. q. 1. nullus episcopus.

PRESBYTERORVM. Hæc est 2. pars distin. in qua dicitur, quòd senes presbyteri non uocantur nisi propter sapientiam tantùm, non autem propter ætatem. Ioan. de Fan.

CASVS. Hic est quartus articulus, ubi ostendit, ꝙ licèt presbyter dicatur propter senectutem, magis tamen cõgruè dicatur propter sapientiam.

f ¶ Maturitatem.] idest, sapientia, scientia, & moribus. 1. q. 1. uilissimus.

POrrò. CASVS. Anacletus probat in hoc c. ꝙ dupliciter de causa dicitur presbyter, scilicet propter ætatẽ, & hoc ostendit exemplo Moysi: qui cum nõ posset sustinere laborem ad populũ gubernandũ, legit ex præcepto Domini 70. presbyteros, idest seniores Israel, qui cũ eo populũ gubernarẽt. Similiter ostendit, ꝙ presbyter vel senior dr̃ ꝑ sapientiã. & hoc probatur exemplo Abrahæ, vsq; ad tempus eius, licèt homines vixissent nongentis annis & amplius, nullus tamen dictus est presbyter, idest, senior, nisi Abraham, qui paucioribus annis legitur uixisse.

g ¶ Sapientiam.] inf. 15. q. 6. c. 2. sic. 20. d. de quibus. ff. de iure immu. semper. ff. de fide instr. l. 2. & l. vlt. arg. contra. ff. de ædil. edi. præcipiunt ædiles. si. habes extra de elect. cum nobis olim. 3

3 Vbi patet ꝙ qs repellitur ꝑ defectũ ętatis. Archid.

h ¶ Alius.] Ante Abraham. Melchisedech enim fuit sacerdos contemporaneus Abrahæ.

ADDITIO. Quidam opponunt textui de isto Melchisedech: sed dic secundum Lau. ꝙ non legimus eum appellatum presbyterum, licet sacerdotem. De hoc etiam no. 63. dist. porrò. Archid.

HOspitalitatis.] Hic ponitur 85. dist. in qua de hospitalitate tractatur, quam si quis nõ habuerit, ordinari prohibetur.

ARchidiaconum.] CASVS. Vacante ecclesia Anconitana, tres fuerũt ibi electi, non temeritate concertantiũ, sed bono zelo. Primo, archidiaconus eiusdẽ ecclesiæ, qui dicebatur Florentinus. Scdo, fuit electus Rusticus diaconus eiusdem ecclesiæ. Tertio, Florentius diaconus ecclesiæ Rauẽnatis: sed archidiacono Florentino tria obijciebantur. s. ꝙ erat senex, & nullo mõ ad regimen assurgere posset; & ꝙ fiet erat tenax, ꝙ in domo sua nũquã amicus ad charitatem intrasset, & ꝙ a iurauerat se nunꝗ fore epm. Rustico vero, li-

no, licèt homo vigilans esset, obijciebantur, ꝙ Psalmodiam ignoraret. Florentius vero Rauennatis ecclesiæ diaconus nesciebatur qualis esset, licèt solicitus diceretur. Scribit ergo Gregor. Ioanni episcopo, vna cum episcopo Armenio Anconitanæ ecclesiæ visitatore, vt in-

hoc inquiri, si propter hoc non repelleretur? H. distinguit si iurans hoc intellexit, ꝙ nollet recipere episcopatum quæcunque necessitas instaret, iuramentum tale nullum fuit: nec tenetur illud seruare, vt 7. q. 1. scias. 8. q. 1. in scripturis 2. Sed si alio modo intellexit, venaliter peccauit, quia temere iurauit, vt 22. q. 4. §. illicitum. Sẽper autem intelligitur iuramentum esse temerarium, cum nõ subest necessitas. 3, vt extra de iureiur. & si Christus. Si autem ignoratur, an generaliter intellexit, vel nõ: tũc præsumo, ꝙ tantum de licitis iurauerit, licet generaliter iurauerit. vt extra de iureiu. ad nostram. Sed nunqd tale iuramentũ excludit, electũ? Non vr̃, vt extra de renũ. cũ inter in fine, extra de iureiurã. sicut nostris. Nec temerarium iuramẽtũ repellit a beneficio, vt extra de resti. spo. solicite. nec a testimonio, vt extra đ testim. intimauit. extra de testib. cog. peruenit. cũ pœnitentia vnius anni imponatũ pro temerario iuramento, vt 22. quæst. 4. qui sacramento. E cõtra videtur, quod nõ possit eligi, vt hic patet: sicut nec eligere põt, qui illud iurauit, vt extra quod me. cau. ad aures. Itẽ, quia etsi esset illicitum, tamen propria auctoritate non potest venire contra illud, vt 22. q. 4. innocens. extra de electio. venerabilem. Item quia lex dicit, ꝙ gratia ei facienda est, qui hoc iurauit. ff. [illegible] non interfuturum, vt. ff. ad municip. Imperatores nõ ergo est ius commune. Sol. credo quod possit eligi dummodo pœniteat de tali delicto: quia temerarium iuramẽtum non irrogat perpetuam infamiam i[illegible] meo, sed tantum solemne. Ioan. Ego credo Io. [illegible] benedicere. B.

† al. Florentinum, al. Florentinum archidiaconum.

num † Florentinũ [a] ecclesiæ Anconitanæ, qui ad episcopatum fuerat electus, scripturæ quidem sacræ scientiam habere; sed ita ætatis senio [b] iam confectum accepimus, vt ad regiminis officium non possit assurgere: adijcientes etiam ita illum tenacem [c] existere, vt in domo eius amicus ad charitatem nunquam introeat. Rusticus autem diaconus eiusdem ecclesiæ, qui similiter electus fuerat, vigilans quidem homo dicitur; sed, quantum asseritur, psalmos ignorat. Florentium verò diaconum ecclesiæ Rauennatis, qui ab omnibus [d] electus dicitur, solicitum esse nouimus; sed qualis sit interius, omnino non scimus. Ideoque fraternitas tua vna cum fratre, & coepiscopo nostro Armenio suprascriptæ ecclesiæ Anconitanę visitatore illuc festinet accedere, & diligenter de moribus † singulorum [e] requirere, si de nullo sibi sunt criminę conscij, quod eos ad hoc officium vetet accedere. Pariter etiam requirendum est, si hoc, quod de præfato archidiacono dictum est, quia nunquam amicus domum eius ingressus est, si ita se veritas habeat, & vtrum ex necessitate; an ex tenacia † talis sit; aut si ita senex est, vt ad regendum non possit assurgere: vel si tactis sacrosanctis [f] Euangelijs (sicut nobis nunciatum est) iusiurandum præbuerit, nunquam se ad episcopatum accedere. Sed & de Rustico diacono, quantos [g] psalmos minus teneat, perscrutandum est. Florentio autem diacono Rauennati, si nullum, sicut diximus, crimen est, quod obsistat, apud episcopum [h] eius agi necesse est, vt ei dẽat cessionẽ concedere; non tamen ex nostro mandato, vel dicto; ne cõtra suam voluntatẽ [i] eum cedere † videatur.

† al. de vita, & moribus.

† al. tenacitate.

† al. concedere? in recentioribus editionibus.

2 Ad idem 16. q. 1. §. nos autem secundum Laur.

3 Vel dr̃ temerarium. i. de re illicita s. cl̃õ, vt no. 22. q. 2. diffinitio. Arch.

inquirant ista, & primo de archidiacono. & postea de Rustico: qui si inuenti fuerint indigni, confirment tertium. si crimen ei nõ obsistat, & hoc de voluntate archiepiscopi sui.

a ¶ Archidiaconum Florentinum.] Alias Florentium archidiaconum proprium nomen, vel quia inde fuit.

b ¶ Senio.] Ecce ꝙ senectus impedit promouendum, sed non deijcit promotum, vt 7. q. 1. petisti. extra de renuncia. literas.

c ¶ Ita tenacem.] Nota, ꝙ auaritia impedit promouendum, vt 42. d. §. 1. 1 nam domus clerici erit omnib. communis 16. q. 1. quoniam.

d ¶ Qui ab omnibus. Idest a minori parte capituli. Vel dic, quod hic plures simul fuerunt electi, vt si quis reprobaretur, alter assumeretur, vt 61. d. studij, & 56. d. apostolica.

e ¶ Singulorum. Item hic patet, ꝙ primo examinantur electi de propria ecclesia, quam de extranea: & satis patet hic, ꝙ licèt extraneus electus sit a maiori parte, ꝙ tamẽ præfertur ille qui est de gremio ecclesiæ, vt dixi 61. d. c. nullus inuitis, & c. quid proderit. Item hic prius examinatur archidiaconus tanquam maior, quam diaconus: quia maiores, & seniores semper preferuntur in electione minoribus, vt 74. d. episcoporum, & 75. distinct. cap. vlt.

f ¶ Sacrosanctis.] videtur ergo, ꝙ propter tale iuramẽtum aliquis repellitur ab ep̃atu. quare [illegible] deberetur de-

g ¶ Quantos.] De iure debet totum psalterium scire. 38. d. omnes, & 23. d. qui episcopus. extra de elect. cum nobis olim.

h ¶ Apud episcopum.] Not. ꝙ aliquis ante potest eligi, quam postulari a suo episcopo 76. d. dilectionis, & 63. d. literas, extra de renun. post translationem.

i ¶ Voluntatem.] Arg. ep̃m non debere cogi, vt cõcedat clericum suum sine volũtate sua. arg. d. 63. literas. 76. d. dilectionis. nam nemo cogitur aliquem a sua potestate liberare. C. de emanc. nec auus, nec cogitur quis inuitus mutare familiam, C. de adop. l. pen. §. 1. similiter, nec abbas compellendus est monachum suum concedere. 1. q. 2. quam pio. & 58. d. c. 1. & 2. ita nec episcopus in Auth. de sanctis episcop. §. nullum autem episcopum. Item argum. quod mandatum Papæ sic est interpretandum, vt nulli faciat præiudicium 4. vt 9. q. 3. nunc verò, extra de offic. deleg. super eo. 99. dist. nol. ecce. C. de emancip. nec auus.

Senectus impedit promouendum.

Auaritia promouendum impedit.

1 Adde ad hoc qđ le. & not. extra de præb. cũ iam dudũ 16. q. 7. & hoc. in fi. ver. & arbitror.

Canonicus de gremio p̃fertur. & extraneo.

Maiores minorib. in electione præferantur.

Iurãs ad episcopatũ non accedere, an sit ab episcopatu repellẽdus.

Sublitũ laxare non cogitur quis.

4 Scilicet multum, sic no. Io. & B. extra de verbo. sign. olim. in gl. vl. in fi. Arch.

Docto-

D [Octorem.] Hæc dist. diuiditur in 8. partes; in quarum prima probat tribus auctoritatibus, q episcopus & quilibet prælatus debet subditos corrigere benigne: sin autem, corā peccata imputantur illis. Secunda ibi. [Si autem.] Tertia ibi. [In doctrina.] Quarta ibi. [Liberalē.] Quinta ibi. [In ipsa.] Sexta ibi. [Similiter.] Septima ibi. [Vel percussor.] Octaua ibi. [Prohibetur.] Io. de Fan.

CASVS. Repetit hic Gratianus illud cap. apostolicæ regulę oportet episcopū esse Doctorem, vt inferiorum culpæ in eū non refundentur: quod fieret si nesciret docere, vel negligeret.] Et habet hæc 86. d. 7. articulos, q in suis locis distinguentur.

a Doctorem autē.] In hac di. 86. reperit illud capitulum apostolicæ regulæ: oportet episcopū esse doctorem. Hæc autem doctrina debet consistere in disciplina correctionis, & i sermone prædicationis. In disciplina, vt corrigat ex charitate, & cū lenitate: nō ex odio: nec modū excedat i correctione. sed si excesserit, veniam non cogit a subditis postulare 1. In sermone prædicationis. scilicet, vt prædicet sciētiā sacræ scripturæ, non humanæ. infra ead. cum multa. Replicat etiā in hac distinctione capitulum, oportet episcopum esse hospitalē: sed verbis alijs, scilicet, oportet episcopum esse liberalem. Lau.

Doctrina epi in quo consistat.

1 vt inf. ea. c. quando.

d ¶ Non homines.] 23. q. 4. duo ista. inf. de pœn. d. 1. quamobrem supra d. 45. sunt namque.

e ¶ Non sæuientis.] Quia hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur, &c. infra de pœn. d. 1. importuna. &c. quia diuinatis 24. q. 3. cum sancti.

Vitam hominum corrigi bonum est.

f ¶ Sed

DISTINCTIO LXXXVI.

D *Octorem autem* [a] *episcopum oportet esse, ne inferiorum culpæ in eum refundantur, qui docendi officium accepit, quod exequi nescit; vel negligit.*

Vnde Leo episcopus scribit Aquileiensi episcopo, epist. 3. & 84. seu 86.

¶ Negligentiæ rectorum imputantur culpæ inferiorum. Cap. I.

INferiorum culpæ [b] ordinum, ad nullos magis referendæ sunt, quàm ad desides, negligentesq; [c] rectores: qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum austeriorem [α] dissimulant adhibere medicinam.

Ans. l. 6. c. 155.

α ¶ Austeriorem:] *Sic legitur in epistola 84. Verum in epistola tertia eiusdem Leonis legitur*, necessariam. *Reliqua vtrobique eadem sunt.*

Item Leo episcopus Rustico Narbonensi episcopo, epi. 90. seu 92. in princ.

¶ Homines sunt diligendi peccata odio habenda. Cap. II.

ODio habeātur peccata, non homines [d]: corripiātur tumidi, tolerentur infirmi: & quod in peccatis seuerius castigari necesse est, non sæuientis [e] plectatur animo, sed medentis [f].

Item Ioannes VIII.

¶ Qui negligit emendare quod valet, facientis culpam habet. Cap. III.

FAcientis [g] culpā proculdubio habet, qui, quod potest corrigere, negligit emendare [h]. Scriptum quippe est: [Non solum, qui faciunt, sed etiam qui consentiūt facientibus: participes iudicantur. ¶ Et libat Domino prospera, qui ab afflictis pellit aduersa. Et negligere, cū possis deturbare peruersos, nihil aliud est, quàm fouere.

Greg. l. 7. reg. epist. 114. indict. 2. Pelagius. 2. ep. 3. Eleuterius su. d. 83. c. error. 2. q. 7. negligere & 23. q. 3. ca. qui potest. Iuo p. 6. c. 115.

Rom. 1.

ADDITIO. vt inf. ca. fratrem cum cap. seq. vsque ad §. similiter, vbi repetit cap. non parcus. sed alio modo. in ca. si. repetit cap. non cupidus. Archid.

I Nferiorum culpæ. CASVS. Aquileien. patriarcha nō corrigebat vitia subditorū: vnde Leo ipsum reprehendit: & ostendit, q inferiorum culpæ prælatis negligentibus imputantur: & dum vitia corrigere negligūt, fouent in populo pestilentiam.

b ¶ Inferiorum culpæ.] Nota quòd per culpā subditorum probatur negligentia prælati, vt 18. d. propter, & ca. [illegible]

c ¶ Negligentesque.] Propter negligentiam ergo bene [illegible] ff. ad leg. Aquil. si [illegible] 81. d. dictum. Io.

O Dio. CASVS. Dicitur hic, quod peccatores tumidi sunt corripiendi, & infirmi, qui ex fragilitate peccant [illegible] & cum correctio fit, ex charitate fiat. nō [illegible]

f ¶ Sed medentis.] Vt 23. q. 5. prodest, est etiam opinio similis in auth. de manda. prin. §. non permittas. 2. coll. 3. Laur.

FAcientis.] Alias incipit, culpam proculdubio facientis.

CASVS. Quidam prælati in proprijs personis non delinquebant, sed delinquentes corrigere negligebant: sed dicit Ioan. Papa. Non sufficit prælatos non peccare in propria persona, si delinquentes non corrigant: ideo hortatur eos, vt sint vigiles circa delinquentes corrigendos: ne prælatis culpæ delinquentium imputentur.

g ¶ Facientis.] Hic Io. ligat arenas sine cæmento, & idē decies dicit. B.

h ¶ Aemendare.] Culpam habet facientis qui negligit. hoc exaudi post admonitionem, arg. 27. q. 1. si custos nā alias esset eadem pœna negligentiæ, & cooperationis, quod falsum est. 1. q. 1. quidquid.

2 Aliàs incipit, q si delinquentes.

Arenæ non sunt cæmento ligandæ.

a ¶ Et

Innocentiæ tres sūt gradus.

a ¶ Et primus.] Nam tres sunt innocentiæ gradus.23.q.4. ita planè primus est, malum non facere; secundus est facientibus non consentire: tertius peccantes si potest corrigere.45.dist.c.tria.& c.duæ.

b ¶ Alieno.] inf.6.q.1.qui crimen. in fi.37. dist.legant vnde.

corrigendo. Quæsitum fuit ab Aug. vtrum debeant petere veniam à subiectis respondet, quod non, ne propter nimiam humilitatem prælati vilipendantur a subditis: sed à domino petere debent, qui nouit, quòd ex benignitate hoc fecerunt.

nec caret scrupulo consensionis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. Et probat odisse se vitia, qui condemnat errantes. Nec relinquit sibi locum deuiandi, qui non pepercerit excedenti. Et primus [a] innocentiæ gradus est odisse nefanda. Et latum pandit delinquentibus aditum, qui iungit cum prauitate consensum. Et nihil prodest alicui non puniri proprio, qui puniēdus est alieno [b] peccato.

¶ *Caput hoc ex varijs sententijs hinc inde collectis confectum est: quarum prima vsque ad ver.* emendare *sumpta est ex epistola B. Gregorij 114. lib.7. indic. 2. Theodorico, & Theoberto Regibus Francorum.*

2 *Si autem in corripiendo quis modum excesserit, non à subditis, sed à Domino veniam petat.*

Vnde Augustinus de vita a clericorum.

¶ Veniam à subditis non petat, qui in corripiendo modum excesserit. Cap. IIII.

Iuo p.6. c. 384.
† *In ipsis.*] orig.

QVando necessitas disciplinæ, minoribus coercendis dicere vos verba dura [c] compellit; si etiam ipsi † modum vos excessisse sentitis: non a vobis exigitur, vt ab eis veniam postuletis; ne apud eos [d], quos oportet esse subiectos, dum nimia seruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas [e]. Sed tamen petenda est venia ab omnium Domino, qui nouit etiam eos, quos plus iusto forte corripitis, quanta beneuolentia diligatis [f].

a ¶ De vita.] *Inter opuscula B. Augustini anno Domini 1481. Parmæ impressa, sunt tres sermones de communi vita clericorum; ex quibus in vulgatis tomis operum B. Augustini, tomo decimo referuntur duo sub num. 52. & 53. ad fratres in heremo. Tertius autem cum epistola 109. omnino conuenit: sed quæ in epistola diriguntur ad monachas, in sermone diriguntur ad viros. Ex istis tribus sermonibus de communi vita clericorum multa capita accepit Gratianus (vt suis locis notabitur) & hoc quidam ex tertio.*

3 *In doctrina vero sacræ scripturæ, auctoritatem debet episcopus præferre, non secularium literarum peritiam ostentare. Non enim episcopalis officij est grammaticam exponere, ne laudes* [g] *Iouis personent ore pontificis.*

Vnde Gregorius scribit Desiderio episcopo, lib. 9. epistola 48.

c ¶ Dura.] Nimiū & tūc peccat prælatus venialiter.23.q.4.q peccat.l fi. sic & c.§ pauperem exasperat importunè petētem 25.di.§.criminis infra.2.quæst.7.nos si contra. Sed illud ex humilitatis lenitate hoc ex auctoritate p̄laturæ: vel subaudi, illud est casuale, & volūtarium, hoc autē regulare, & necessarium. Vbi autem p̄latus ex odio modū excessit, debet veniā postulare: quia tenetur iniuriarum. ff. ad legem Aquil. quemadmodum. §. magistratus. Iō autem magis parcitur prælatis, supra in hoc casu, quam in alijs: quia vix potest quis in cura rei familiaris peccatum euitare.25.d.qualis. Vel hoc exaudi vbi modum ignoranter excessit: quo casu nō tenet. ff. vi bo.rap. l.2. §.si publicanus. officiatis enim facilius parcitur quàm alijs, vt ibi patet, vt extra de senten. excom. si verò.

Prælatus modū excedens in correctione, andeāt à subditis veniam petere.

d ¶ Ne apud eos.] 2. q.7. nos si incompetenter, contra.

e ¶ Frāgatur auctoritas.] Augere enim ex ingenio debet dignitatem: quia sæpe nimia familiaritas cōtemptū generat. ff. de officio p̄si. obseruādum. ff. de officio procōs. ne quidquam. §. circa, quod verum est inter fatuos, ita exponebat Azo, vt ab eo audiui. Io. illa ergo auctoritas. Vade prius reconciliari fratri tuo anteq̄ offeras ad altare, de prælatis non intelligitur, nisi quando ex odio procedunt.

Familiaritas nimis parit contēptum.

vnde expone, idest, alieno, de consensu alieni peccati. nā regulariter de alieno peccato nullus punitur, saltem in alio sæculo.1.q.4. iam itaq;. & c. crimen, & 83. dist. quid prodest, & 7. ea. quid prodest. 7. q.1. §. cum ant Io.

SI AVTEM. Hæc est secunda pars huius distin. & secundus articulus, vbi dicitur, quòd si prælatus excedat in corrigendo, non debet petere veniam a subditis, sed à domino.

QVando.] CASVS. Quidam prælati dum ex charitate corrigerent subditos; excesserunt modum in

f ¶ Diligatis.] idest, diligere debeatis.

IN DOCTRINA. Hæc est 3. pars dist. & tertius articulus, vbi continetur, quod prælati debent proferre auctoritates diuinæ scripturæ in sua doctrina, & non grammaticam exponere: quia in ore pontificis non bene sonant laudes Iouis.

g ¶ Ne laudes.] Iupiter ex alto periuria ridet amantum.

CVm multa. CASVS. Multa bona relata sunt Gregor. de episcopo Desiderio: de quibus lætatus est Papa, intantum etiam, ꝙ quicquid dignum peteretur ab eo, concederet. Postea fuit ei significatum, quòd Grammaticam suo populo exponeret, propter quod intantum Gregor. est contristatus, quòd totũ gaudiũ, quod prius habuit, conuertebatur in luctum. Scribit ergo ei Greg. & docet ne de cętero talia faciat: quia laudes Iouis cum Christi laudib. non conueniũt.

scopus: & tota die volebat legere, vt in monasterio faciebat.

i ¶ Mutet.] Supra d. 81. valet infra d. 100. rationis.

K ¶ Vt remotus.] Infra d. 88. episcopus nullam contra. Sed aliud est nulla necessitate faciente curã rei familiaris

¶ Sacram scripturam, non Grammaticam debet episcopus exponere. Cap. V.

CVm multa nobis bona de vestris fuissent studijs nũciata, ita cordi nostro nata est lætitia, vt negare [a] ea, quæ sibi fraternitas vestra concedenda poposcit, minimè valeremus. Sed post hoc peruenit ad nos (quod sine verecundia memorare non possumus) fraternitatem tuam, Grammaticam [b] quibusdam exponere. Quam rem ita moleste suscepimus, ac simus vehementius aspernati, vt ea, quæ prius dicta fuerunt in gemitum & tristitiam verteremus [c]: quia in vno se ore cum Iouis laudibus [d] Christi laudes non capiunt [e]. Et quam graue, nefandumque sit episcopis canere, [f], quod nec laico religioso conueniat, ipse considera.

Burch. l. 1. c. 97. Iuo p. 4. c. 161. & p. 5. c. 199.

4 *Liberalem* [g] *quoque necessitatem patientibus sacerdotem esse oportet: alias autem vacuum portabit nomen episcopi.*

Vnde Gregorius scribit, lib. 5. epist. 29. seu cap. 129. Secundino seruo Dei inter cætera.

¶ Sine liberalitate inane portatur nomen episcopi.

Cap. VI.

FRatrem nostrum Marinianum [h] episcopum verbis, q̃bus vales, excita: q̃a obdormisse eũ suspicor, *& infra* ¶ Dic ergo ei, vt cum loco mutet [i] & mentem. Non sibi credat solam lectionem, & orationem sufficere, vt remotus [k] studeat sedere, & de manu minime fructificare: sed largam manum habeat; necessitatem patientibus [l] concurrat; alienam inopiam, suam credat: quia si hæc non habet, vacuum [m] episcopi nomen [n] tenet.

5 *In ipsa autem liberalitate modus adhibendus est rerum, & personarum: rerum, vt non omnia, vni, sed singulis quadam prastentur: vt pluribus prodesse possimus: iuxta illud Propheta: [Dispersit, dedit pauperibus:] personarum, vt primum iustis, deinde peccatoribus: quibus tamen dare prohibemur, non quia homines sunt, sed quia peccatores.*

Psal. 111.

Preces iustæ sunt exaudiendæ.

a ¶ Vt negare.] Arg. ꝙ si subditus honestus est, plātus eius iustas preces eius debet exaudire, inf. 12. q. 2. religiosam, & 35. q. 9. veniam.

Fabulas poetarum prędicando, moraliter exponere nõ multũ laudatur.

b ¶ Grammaticam.] Sed qũo iste exponebat grammaticã populo, quia fortè dicebat: cum ego dico, homo, itelligatis tã de mare, quam de fęmina; quia communis generis est. ff. de verbo. sign. hominis appellatione. Sed melius dic. ꝙ grãmaticã hic appellat scientiam auctorũ. Recitabat enim in ecclesia fabulas Iouis, & eas moraliter exponebat in prędicatione sua 1.

1 Et hoc patet ibi, cum laudibus Iouis, &c. Lau.

c ¶ Verteremus.]. i. deberemus vertere.

d ¶ Laudibus.] sup. distinct. 37. cap. 1. & 2. cap legimus, & §. cur ergo.

Ouidius.

e ¶ Nõ capiunt.] Vnde Ouidius. [Nõ bene cõueniũt, nec in vna sede morantur Maiestas, & amor, &c.

f ¶ Canere.] Laudes Iouis agmina Christi.

LIBERALEM. Hæc est quarta pars distin. & quartus articulus: vbi dicitur ꝙ episcopus debet esse liberalis circa egentes: alias vanum habet nomen episcopi.

g ¶ Liberalem.] Hic §. respicit illum §. proxi. supra d. 85. hospitalitas.

ADDITIO. Et scias, quòd hospitalitas dicitur in recipiendo & procurando secum in domo: liberalis est alias largus, & munificus, licet non hospitetur alios, secundum Hug.

FRatrem nostrum.] CASVS. Marinianus de monacho factus est episcopus; & nolebat aliud facere, nisi legere & orare, sicut in monasterio consueuit facere: sed de pauperibus, & hospitibus nullam curam habebat. Vnde Greg. scribit Secundino seruo Dei, vt moneat eum quatenus habeat largam manum, & pauperibus prouideat.

h ¶ Marinianum.] Iste de monacho factus fuit episcopus: & tota die volebat legere...

ris suscipere, & lectionum atq; orationum studio tepide inhærere; ꝙ ibi interdicitur: aliud in necessitate alijs subuenire: & propter proximos contemplationis studium temperare: quod hic præcipitur.

l ¶ Patientibus.] Magis tamen religiosis succurrat. 16. q. 1. c. vlt.

m ¶ Vacuum.] Quo ad etymologiam: quia nõ est super intendens. 8. q. 1 qui episcopatum.

Episcopus superintendens dicitur.

n ¶ Nomen.] Immo & nomine & re priuandus est, vt 88. d. quæ ipsis. 68. d. chorepiscopi. 2

2. 2. q. 7. §.

IN IPSA. Hæc est quinta pars dist. in qua dicitur ꝙ episcopus non debet dare histrionibus, nec venatoribus, nec meretricibus: nisi forsan in summa necessitate intuitu naturæ, & hoc probat 10. auctoritatibus, Ioã. de Fant.

quibus ergo C. de fer. a nullo.

CASVS. Hic est quintus articulus, vbi docetur ꝙ in liberalitate habendus est modus rerum, & personarum Re-

Rerum, vt non omnia dentur vni, sed singulis diuidantur, quod probatur auctoritate psalmi. Personarum. vt primo iustis subueniamus, postea peccatoribus, quibus debemus subuenire in eo, quod sunt homines, & nō in eo, quod sunt peccatores: quod per sequentia probat. ¶ Pro-

mulat, qui populum vocibus delectat, ut 91. distinct. in sancta. sed ad laudē Dei bene, vel ob aliam iustam causam: puta recreationis: quia debilis est, vel infirmus. de consec. dist. 3. peruenit. versi. fin.

ADDITIO. Dum tamen obscoenos motus corporum ante se fieri nō patiatur. 34. dist. presbyteri. de consec. distinct. 5. nō opprtet. Archid.

Vnde Augustinus tract. 100. ad c. 16 Ioannis.

Immane peccato est res suas donare histrionibus. C. VII.

Iuo p. 11. c. 84.

DOnare res suas histrionibus [a] vitiū est immane, nō virtus. Et scitis de talibus [b] quàm sit frequēs fama cum laude: quia sicut scriptum est: Laudat peccator [c] in desiderijs animæ suæ, & qui iniqua gerit, benedicetur.]

Psal. 9.

Item in Ps. 102. ad versi. [Faciens misericordias.]

¶ Grauiter delinquunt, qui venatori aliquid donant. C. VIII.

Iuo p. 13. c. 32. † amat. ior. & sic deinceps. † al. publicant

j QVi venatoribus [d] donāt: qnare donāt? dicāt mihi; quare donant venatori? Hoc in illo amāt, † in quo nequissimus est; hoc in illo pascunt; hoc in illo vestiunt ipsam nequitiam publicā † spectaculis omniū. Qui donat histrionibus, qui donant aurigis, qui donant meretricibus, [e] quare donant? nunquid non & ipsi hominibus donant? Non tamen ibi attendunt naturam operis Dei, sed nequitiam operis humani.

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. IX.

Iuo ibidem.

ij QVi venatoribus donant: nō homini donant, sed arti nequissimæ. Nam si homo tantū esset, & venator non esset, non donares: honoras in eo vitium, non naturam.

Idem in Ps. 147.

De eodem. C. X.

Iuo p. 15. c. 32.

VIdent homines venatorem, & delectantur: vę miseris, si nō se correxerint. Qui enim vident venatorē & delectātur, videbunt Saluatorem, & contristabuntur.

Inter opera ad scripta Hieronymo, tomo 7.

Item Hieronymus in Ps. 90. ad vers. [Sperabo in Domino.]

c ¶ Peccator.] infra 23. q. 4. duo.

Venatio est multiplex.

QVi venatorib.] Not. q uenatio quædam oppressiua est, & hęc illicita est, vt supra. distin. 6. §. vlt. quædā arenaria, quædā saltuosa. Arenaria est, cum quis pugnat in arena cum bestia dētata, & ad hoc locat operas suas, hāc qui exercet, peccat mortaliter & qui eā aspicit. & qui eam exercet, infamis est: nisi gratia virium suarum experiendarū. ff. de postulat. l. 1. §. item senatus. De hac loquitur hoc cap. & duo seq. & 3. q. 7. §. tria. Saltuosa est, q fit in siluis & saltibus, & hęc licita est: tamen est illicita ex tempore, vt in Quadragesima, & diebus ieiuniorum. inf. ea. an putatis. nisi in necessitate. argum. inf. 23. q. 8. si nulla. Item ex psona: qa clerico nō est licita, etiam si pauper sit secundū quosdam, vt 34. dis. quorūdam, quia potest aliàs victū q̄rere. 91. distinct. clericus. nā faciat cistas, & calathos, & retia. de consecr. distinct. 5. nūquam. Laico licita est ob necessitatem pro pellibus & carnibus, non ob voluptatem: & hoc de ea, quæ cum clamore fit. Ponere autem laqueum, vel rete sine strepitu & clamore & canibus licet etiam clericis: cum monacho etiam liceat texere linum pro capiendis piscibus. de consec. dist. 5. nunquam. De saltuosa loquitur. infra ead. Esau. & duo seq. cap.

¶ Prohibemur. [Aliter debemus.

Histriones a promotione prohibentur.

Dare turpibus, an sit pmissum.

DOnare.] CASVS. In istis quatuor ca. s. donare, qui venatoribus. vident. reprehendit Augustinus illos qui donant histrionibus, venatoribus, & meretricibus ea tantum causa, ut malam exerceant artem. non attendentes in eis naturam Dei, sed nequissimam artem: sed si donarent eis, quia homines sunt, non esset peccatum.

a ¶ Histrionibus.] Isti histriones prohibentur à promotione. 33. dist. maritum. & a corpore Christi de consecr. dist. 2. pro dilectione. & infames sunt 4. q. 1. c. 1. §. & ff. de ijs. qui no. infa. l. 1. §. ait prætor.

1 Arg. 23. q. 3. duo ista 11. q. 3. quoniam multos in fin. Citharistæ, & alij uarijs utentes instrumentis in peccent.

b ¶ Talibus.] Dare causā vanæ gloriæ p exercitio sui vitij, immane peccatum est, sed in necessitate. 1 non. Idem de uenatoribus & meretricibus: in talibus enim non vitium est fouendum, sed natura sustentanda est. Sed quid de citharistis & alijs, qui varijs utuntur instrumentis nunquid est licitum audire ea, vel tangere, vel talibus personis aliquid dare? Et quidem si ad voluptatem vel luxuriam, non: quia Deum manibus sti-

d ¶ Meretricibus.] Meretrix tamen non turpiter accipit, licet turpiter meretricium faciat. ff. de condi. ob turp. cau. l. 4. §. sed quod meretrici. Sed nonne causa affectionis meretricibus dare possumus. ff. de do. affectionis? Dicunt quidam, q sic, pactione non præcedenti, sed causa remunerandi bene possumus post factum quod non credo, quia semper peccatum est dare. arg. 16. q. 1. legi. ff. de dona. inter vir. & uxor. l. 3. §. 1. Rem autem, quam dedi meretrici, repetere non possum. Sed pignus, non pignoratitia, sed rei uendicatione possum, ut C. de condic. ob tur. cau. l. 2. non in text. sed in glo. Hug. quia conuenitur tunc tanquam quilibet alius possessor. 2 ff. ad exhib. de eo. §. hæres.

Meretricib. sine peccato dari nequit.

2 Arg. cōtra C. de dona. l. 1. ubi d hoc.

Esau.] CASVS. Hęc tria cap. intelliguntur de ijs, qui venantur causa delectationis. Dicitur ergo hic, quod Esau non venaretur, nisi peccator fuisset. Nam piscatorem sanctum inuenimus, sed venatorem non.

a ¶ Venator erat.] Deum venator permanet, ne obijciatur de Eustachio. 50. dist. ferrum.

b ¶ Piscatores.] Sed quare prohibet venari, & non piscari? quia forte piscatio fit sine clamore, venatio non: vel quia maior est delectatio in venatione: dum. n. quis est in venatione, nihil potest de diuinis cogitare.

Venatio prohibetur, sed nō piscatio.

tractantur in cap. præsenti vsq; ibi. pulchra etiam liberalitas. vbi tractatur præcipue de modo. vsq; ibi, super Lucam. exinde ostendit præceptum de misericordia impendenda esse commune & generale omnibus.

i ¶ Domesticos.] Nisi extraneus indigeret ad mortem. &

¶ De eodem. Cap. XI.

Esau venator erat,[a] quoniam peccator erat. Et penitus non inuenimus in scripturis sanctis sanctum aliquem venatorem; piscatores [b] inuenimus sanctos.

Iuo p. 13. c. 33.

Item Ambrosius in homilia 33 de quadragesima.

¶ De eodem. Cap. XII.

Quid prodest ieiunare [c] visceribus, & luxuriare venatibus? abstinere cibis, errare peccatis?

Iuo p. 13. c. 34.

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. Cap. XIII.

An putatis illū ieiunare fratres, qui primo diluculo non ad ecclesiam vigilat, non beatorum martyrum loca sancta perquirit: sed surgens congregat seruulos, [d] disponit retia, canes producit, saltus siluasq; perlustrat? seruulos, inquam, secum pertrahit, fortasse magis ad ecclesiam festinantes, voluptatibus suis peccata accumulat aliena, nesciens reum se futurum tam de suo delecto, quam de perditione seruorum.

Iuo ibidem.

Quid prodest.] CASVS. Dicit hic, quod non prodest abstinentia ad vitā æternam, si quis luxuriari in venationib. velit. Idē dr in sequente capitu. immo (quod plus est) nō solum tenet de suis peccatis, sed ēt de peccatis seruorum suorū, quos secum ducit.

c ¶ Ieiunare.] Efficaciter ad salutem.

d An putatis.] Seruulos.] Non tamen serui debēt ei obedire. 11. q. 3. non semper. excusantur tamē quo ad quid, vt 22. quæst. 5. qui compulsus C. de sepul. vio. l. 2. C. de ijs q sibi in test. asscri l. vlt. non in totum: quia in atrocibus non debēt obedire. ff. de regu. iur. ad ea ff. de ac. & obl. seruus. & dominus tenetur pro omnibus peccatis eorum. extra de test. sicut & 22. quæst. 5. qui compulsus.

Item Ambrosius lib. 1. de officijs, c. 30.

¶ Quæ sint in liberalitate seruanda. Cap. XIIII.

Ansl. l. 13. c. 28. Poly. l. 6. tit. 20.

Non a satis est bene velle,[e] sed etiā benefacere. Nec satis est iterū benefacere: nisi id ex bono [f] fōte, hoc est ex bona [g] volūtate proficiscatur. *& infra.* ¶ Perfecta liberalitas [h] fide causa, loco, tēpore commēdatur, vt primum operis circa domesticos [i] fidei. Grandis culpa, si sciente te fidelis egeat; † si scias eū sine sumptu esse, fame laborare, ærumnam perpeti; qui præsertim egere erubescat: si in causam ceciderit aut captiuitatis suorum, [k] aut calumniæ, & non adiuues: si sit in carcere, & pœnis, & supplicijs propter debitum [l] aliquod iustus excrucie-

Gal. 6.

† Tex. est similis in l. si ob turpem. ff. de cond. ob tur. causam, & in l. 3. §. explurib. cum ibi no. ff. de acqui. pos.

ADDITIO. Argu. ad hoc. C. de accusa. l. non ideo. Archid.

Non satis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, quod non sufficit opera charitatis velle, nisi opus addat exterius, si fieri pōt, & econuerso. in secunda parte ostendit, quod in operibus charitatis nouem sunt cōsideranda, s. fides, causa, locus, tempus, modus, pximitas, ætas, debilitas, & nobilitas. In tertia dicitur, quod illa communis, & generalis est omnibus, & ab ea nullus excluditur. Secunda pars incipit ibi. [Item perfecta] Tertia, ibi. [Nam & si. Sequens c. patet.

e ¶ Velle.] Cum facultas adest, & necessitas Instat. aliàs sufficit bona voluntas cum charitate 45. distin. duæ. s. extra de eo, qui mit. in poss. constitutus.

Volūtas bona sufficit.

f ¶ Ex bono.] Alias non est bonum. arg. ff. mand. l. 1. §. 2. & l. si procuratorem. 32. q. 5. sicut.

1 Vt 32. q. 5. sic. n. sēdm Hug.

g ¶ Ex bona.] Informata. s. charitate. Laut. 1.

h ¶ Liberalitas.] No. in liberalitate esse attēdendam fidem, causam, locum, tempus, modum, necessitudinem, ætatē, debilitatem, conditionē, quæ diligenter & ordine & domestici non: tunc. n. prius extraneo subuenirem. Sed quid, si pater meus est infidelis, & æqualiter indiget cum fideli, cui teneor magis? Pet. Manducator vocauit hanc quæstionem tenebrosam aquam in nubibus aeris. posset tamen dici, quod magis fideli: quia hic dicit, fideli & infra. ead. causam præstat natura, non gratia. Hug. præfert patrem infidelem, ut dixi. 30. di. c. 1. 2. arg. 23. q. 8. §. ecce. in fi.

Patri infideli an potius subueniendū sit quàm extraneo fideli.

2 Et. 52. dist. quęsçamus. ubi uide.

K ¶ Suorum.] Quia quis magis timet in filijs, quàm in se. ff. quod met. cau. isti quidem. §. ult.

l ¶ Propter debitum.] Hic loquitur secundum ea tpa, quando si debitor non erat soluenda dabatur creditoribus ad puniendum ipsum, hodie autem si aliquis conuenitur maleficio, & non est soluendo, puniri: potest 14. quæst. 5. res. ff. de pœn. l. 1. §. 1. 4. & hoc casu non est ei subueniendum, nec redimenda est pœna eius: quia eius pœna pretio remitti prohibetur. 1. q. 1. iubemus. si autem conuenitur ex contractu, non est cruciandus, sed sufficit, quod cedat bonis. C. qui bo. ced. pos. l. 1. & manis est actio &c. ff. de do. ma. l. nā is, tenet tū si post penitentiam.

Qui nō hēt in ære, an sit puniēdus in corpore.

4 Et 5. q. 6. quia. ff. de in. om. iudi. l. si quis id.

tur a (nam etsi omnibus debetur misericordia, tamen iusto amplius:) si tempore afflictionis suæ nihil a te impetret: si tempore periculi, quo rapitur ad mortem b plus, apud te pecunia tua valeat, quàm vita morituri; non est leue peccatum. β

α ¶ Non satis.] *Hinc vsq, ad* c. si quid vero. *in aliquot vetustis Gratiani exemplaribus, & apud Anselmum est vnicum caput.*

β ¶ Non est leue peccatum.] *Verba hæc nõ sunt ibi apud Ambrosiũ, sed tamen apud Anselmũ, & in Polycarpo.*

Idem ibidem paulo inferius.

Poly. ibidem. Ans. ibidem. † al. Deus.] orig. 3. Reg. 19.

De eodem. C. XV.

DOminus † non vult simul effundi opes, sed dispensari, nisi forte, vt Helisæus, qui boues suos occidit & pauit pauperes ex eo, quod habuit: vt nulla cura teneretur domestica; sed relictis omnibus in disciplinam se propheticam daret.

Idem ibidem continenter.

Ans. ibidem. Poly. ibidem.

¶De eodem. C. XVI.

EST probanda illa etiã liberalitas, vt proximos seminis tui nõ despicias, si egere cognoscas. Melius c est enim, vt ipse subuenias tuis, qbus pudor est ab alijs sũptũ deposcere, aut alicui postulare subsidium necessitati: non tamen, vt illi ditiores eo fieri velint, d quod tu posses conferre inopibus: causam enim γ natura e præstat, nõ gratia. f Neque enim propterea te Domino dicasti, vt tuos diuites facias; sed vt vitam tibi perpetuã fructu boni operis acquiras: & pretio miserationis peccata redimas tua. Putant g se parum poscere? pretium † tuum quærunt, vitæ tuæ fructum adimere contendunt: & accusant, † quòd eos diuites non feceris: cum te illi velint æternæ vitæ fraudare mercede?

† al. præmium. † accusat.] orig. & sic deinceps.

γ ¶ Causam enim.] *Apud B. Ambrosium legitur*, causa enim præstat non gratia. *itemque Apud Anselmum, & in Polycarpo. Sed vetusti codices Gratiani, & glossa cum impressis concordant. Alia autem nonnulla ex ipso Ambrosio sunt emendata.*

Idem ibidem paulo inferius.

Poly. ibidem. Ans. ibidem.

¶De eodem. Cap. XVII.

COnsideranda est h etiam in largiendo ætas, atque debilitas, nonnunquam etiam verecundia, quæ ingenuos prodit natales, vt senibus plus largiaris, qui sibi labore iam non queunt victum quærere. Similiter & debilitas corporis, & hæc iuuanda promptius: tum si quis ex diuitijs cecidit in egestatẽ: k & maximè, l si non vitio suo, sed aut latrocinijs, aut proscriptione, † aut calumnijs, quę habebat, amisit.

† al. proscriptione.

Idem libro secundo officiorum, c. 21.

Ans. ibidem. Poly. ibidem.

¶De eodem. Cap. XVIII.

PVlchra m α etiã liberalitas est in ipso quoque pauperis dato, n mẽsuram tenere, vt abundes pluribus, nõ conciliãdi fauoris gratia vltra modum fluere. Quidquid ex affectu puro, & sincero promitur, hoc est decorũ. non superfluas ædificationes aggredi, nec prætermittere necessarias. o Et maximè sacerdoti hoc conuenit, ornare Dei templus honore † p congruo, vt

† decore.] orig.

---

niat ad pinguiorem fortunam. ff. de cess. bo. l. qui. 1

a ¶ Excrucietur.] De facto, nõ de iure extra d pign. c. 2. C. de act. & obli. ob ęs in Auth. vt null. iud. §. q̃a vero. col. 9. Lau.

b ¶ Ad mortẽ.] Qualiter hoc intelligi debeat, inuenies 23. q. 5. reos.

c ¶ EST probanda. Melius.] Ar. C. de seruitutibus. l. reos.

d ¶ Velint.] Nam tãquã pauperib. debes dare, alias nõ 12. q. 2. quisquis.

e ¶ Natura.] Nã omnes fideles proximi sũt nostri. vt de pœ. dis. 1. charitas. versi. proximos.

f ¶ Non gratia.] Vnde supple, & affectio.

g ¶ Putant.] Parẽtes tui, qui volunt te dare bona ecclesiæ illis.

h ¶ COnsiderãda ẽ] hic de ætate.

i ¶ Ingenuos.] Hic de conditione.

k ¶ In egestatẽ. Dicit Boethius. Inter oẽs aduersitates fortunæ infœlicissimũ genus infortunij est fuisse fœlicem.

l ¶ Et maximè.] l. 2 tantum. Nam aliter nõ teneor. 2 ei subuenire, ut ff. depo. l. bona fides & 5. q. 5. non omnis. sed uerum est, quod redimere nõ teneor: sed dare eleemosynam bene.

m ¶ PVlchra.] hic iterum repetit de modo.

n ¶ Dato.] Quãto. n. minora sũt, q̃ sparguntur, tanto plures recipiẽtes erunt in Authẽ. de cõsul. §. si autẽ. coll. 4. unde pauperibus nõ sunt facienda sumptuosa conuiuia, vt 25. dis. §. alias: in fin.

o ¶ Necessarias.] ff. de cu. fu. l. vltim. §. 1. Laur.

p ¶ Honore.] inf. de consec. dis. 1. c. 1. §. 12. q. 2. gloria cõtra. Sed

1 Et C. qui bo. ce. poss. l. qui bonis. extra d sol. Odoardus. Ad idem. C. de re. vxo. act. l. vnica. §. cum autẽ. Arch.

Fideles oẽs sunt p̃ximi nostri.

2 Videas q̃ leg. & not. 12. q. 2. omnino.

poss.in bonorum. ff. de iuris & facti ign. regula.
a ¶ Sapientum.] Prima q.1.estote.
b ¶ Ab altero.] Supra, dist.38.c.vlt.
c ¶ Possit.] Nam omne artificium,&c.ff.de leg.3.seruis legatis, §.ornatricibus.
d ¶ Distulisti.] Hoc ideo, quia iste erat legatus istius prouinciæ.
e ¶ Sacerdotalis.] id est, episcopalis.
ADDITIO. Hoc idem, vt magis uerecundetur. Hug. & hoc si publicè peccauit. 45 distinct. sed illud alias, secus vt in glo. seq. alleg. 15.q.5.c.1 secundum Io. de Fan.
f ¶ Discere.] 15.q.5. cap.1.
g ¶ Dei timorē.] 28. d. quia sunt.

Vigilantib. iura scripta sunt.

NVnciatū.] CASVS. Episcopi Cāpaniæ negligentes erant circa ecclesias, & monasteria, & circa pauperes, & oppressos. Scribit ergo Grego. Antemio subdiacono, vt episcopos in vnum conuocet, & eos super his reb. ita corrigat, & emendet, quòd de cætero apud Papā, querela iterari nō possit. quòd si negligentes fuerint, Romā transmittantur, vt ibi per districtionē sentiāt quā graue sit a prauis non corrigi.
h ¶ Vigilātes.] Nam vigilātibus ius ciuile scriptum est, ff. de iis quę in frau. cred. pupillus in fine.
i ¶ Aliqua excusatione.] Arg. in hoc casu nō licere appellare 1. Arg. j. 2. q.1. si custos. & c. si homo arg. extra de appell. cū sit Romana. & c. reprehēsibilis. dic. 1 sufficienti, ne sit cōtra extra de offic. de leg. c. ex parte.
k ¶ In se valeat.] Vt si stultus fuit in culpa, sapiens sit in pœna. vt 38. d. qui ea. & 27. q. 1. sic custos & c. si homo.

i Hoc ideo quia videtur appellatio interponi ad malitiā confouendā. ar. C. de offic. prę. pręt. or. l. 1. extra de appe. suggestum. & c. ad nostra. Sed tu dic excusatione non sufficienti alias secus, extra de offic. de leg. ex parte secūdum Io. de Fant.

QVOD AVTEM. Hæc est secūda pars huius distin. in qua probat duab. auctoritatibus, quòd diaconi, presbyteri, & subdiaconi debent esse casti. Io. de Fant.

CASVS. Supra in 82. dist. in. ostensum est de mūditia sacerdotū, & diaconorum. Nunc vero dicit idē esse intelligendum de subdiaconis, & est iste secundus articulus

CVm in pterito.] Hæc duo cap. intelligit H. & B. de matrimonio non contrahendo in tribus sacris ordinibus, & in ecclesia oriētali. Esto ergo casus. In primo concilio Carthaginen. constitutū fuit, vt epi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi abstinerent a matrimonio cōtrahendo sicut a tempore Apostolorum fuit obseruatum. Postea secundo fuit congregatum concilium ab ipsis episcopis: & fortè alij plures etiam prædictam constitutionem confirmauerunt, & approbauerunt.
l ¶ Cum in præterito.] Scilicet in primo Concilio Car-

tum, [a] & recta suadentium nulla patiatur ratione suscipere, vt quod per se nequit attendere, ab altero [b] saltem possit [c] addiscere. ¶ *& infra.* ¶ Quod si ita est, nō sine culpa tua esse cognoscas, qui eum obligare, atque coercere, vt dignum est, distulisti [d]. Quia ergo hoc totum non solum ipsum reprobat, sed etiam ad sacerdotalis [e] officij pertinere probatur opprobrium; volumus, vt eum corā alijs sacerdotibus, & † quibusdam de filijs suis nobilibus contestari pro hac re debeas, & hortari. Si verò (quod nō credimus) post hanc adhortationem nostram solito adhuc more negligens esse tentauerit; ad nos est modis omnibus transmittendus, vt hic positus discere [f] possit, quid, vel qualiter secundum Dei timorem [g] agere conueniat sacerdotem.

Paulo plenius apud B. Greg.

† *vel*] orig.

Ibidem paulo inferius.

Idem ad eundem eodem lib. epist. 33.

¶ De eodem. Cap. II.

NVnciatum est nobis Campaniæ episcopos ita negligentes existere, vt immemores honoris sui, neq; erga ecclesias, neque erga filios suos paternę vigilantię curam exhibeant, vel monasteriorum solicitudinem gerāt, seu in oppressorum, & pauperū se tuitionem impendāt. Ideo hac tibi auctoritate præcipimus; vt eis a † te cōuocatis, ex nostro illos mandato districte commoneas; quatenus desides vlterius esse nō debeant: sed sacerdotalem se habere zelum, & solicitudinem opere doceant; atque ita in his, quæ eos iuste secundum Deum agere cōuenit, vigilantes [h] existant, vt nullum nos de eis denuo murmur exasperet. Si quem vero eorum post hæc negligentē esse cognoueris; ad nos eum sine aliqua excusatione [i] transmitte: vt quàm sit graue, nolle ab his, quæ reprehensibilia, & valdè vituperanda sunt, corrigi; regulari in se valeat [k] districtione sentire.

† *al. ad.*

2 *Quod autem de munditia castitatis sacerdotibus imperatur, hoc etiam de quibuslibet altari seruientibus intelligendum est.*

Vnde in Cartaginensi concilio 2. c. 2. Aurelius episcopus dixisse legitur.

¶ Qui sacramentis diuinis inseruiunt, continentiam in omnibus seruent. Cap. III.

In Carthag. codicis canon. c. 3. & 4.

CVm in præterito [l] concilio de cōtinentiæ, & castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres cōscriptione † quadam castitati per cōsecrationes annexi sunt Episcopos, inquā, presbyteros, & diaconos ita placuit, vt cum docet sacrosanctos antistites, & Dei sacerdotes,

† *al. constrictione castitatis per.*

1 Quod est Carthag. 32.dist. placuit. cui interfuit Aug. vt 16.distin. c.sexta.vers. septima. secundum Io. de Fant. 1 Hoc cap. & sequens intelligit Hug. de matrimonio contrahendo, quod scilicet non licet presbyteris, vel diaconis. a ¶ Qui sacramentis diuinis inseruiunt.] idest, subdiaconi, & quod dicit inf. ea. ab vxoribus abstinendum, dicas de dist.31.c.aliter.

necnon & leuitas, vel qui sacramētis diuinis inseruiūt,[a] continentes esse in omnibus; quo possint simpliciter, qđ à Deo postulant, impetrare: vt qđ Apostoli docuerunt,α & ipsa seruauit antiquitas[b] nos quoq. custodiamus.β Ab vniuersis episcopis dictū est. Omnibus placet, vt episcopi, presbyteri, & diaconi, vel† qui sacramenta cōtrectāt, pudicitiæ custodes, etiam ab vxoribus abstineant. Ab omnibus dictum est; Placet, vt in omnibus, & ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altario deseruiunt.

† al. &

α ¶ Docuerunt.] *In vulgatis codicibus sequebatur, exemplo, quod est sublatum: quia neq. in ipso secundo Cartaginiensi, aut impresso, aut manuscripto, neque in vnico codicis canonum, cum quo Græcus canon cōuenit, neque in vetustis Gratiani exemplaribus habetur: & ex glossa uidetur translatum in textum.*

β ¶ Custodiamus.] *In codice canonum cap.5. vnici Carthaginensis sequuntur hæc,* Faustinus episcopus ecclesię Potentinę prouinciæ Piceni, Legatus ecclesiæ Romanæ dixit, Placet vt episcopi, *&c. quæ in recentioribus Coloniensibus conciliorum editionib. adscripta sunt alijs characteribus, Verùm in prisca Coloniensi, duabus Parisiensibus, & codicibus Vaticanis legitur, quemadmodū apud Gratianum.*

Item ex concilio Carthaginensi 5. c.3.

¶ De eodem. Cap. IV.

In eod.can.cap. 25. In Africa c.77. dist. 32.cap.placuit. † al. propria.

CVm de quorundam[c] clericorum, quamuis erga vxores,[d] proprias, incontinentia referretur; placuit episcopos, & presbyteros, & diaconos[e] secundum priora† statuta etiam ab vxoribus continere; quòd nisi fecerint, ab ecclesiastico remoueantur[f] officio: cæteros autem clericos ad hoc non cogi; sed secundum vniuscuiusque ecclesiæ consuetudinem[g] obseruari debere.γ

γ ¶ Debere.] *In codicibus impressis hæc sequebantur,* contra Martinus Papa [si lector viduam duxerit,] vt supra legitur. Sed illud, vbi necessitas; hoc, vbi nulla necessitas vrget. *Quæ sunt expuncta; quia in vetustis codicibus, aut non habentur, aut sunt adscripta in margine.*

3 *Similiter, quòd monogamus episcopus esse iubetur, etiam ad reliquos ordines ecclesiasticos deriuari oportet. Vnde Syricius Papa Himerio Tarraconē. epo. epi 1. c.11.*

¶ Laica sit tantùm communione contentus clericus viduam, aut secundam ducens vxorem. Cap. V.

Ansel.lib.8.c.5. Ivo p.6.cap.51.

QVisquis

latis, aut de facto. Nā dicunt, q̄ [illegible] ante tēps Gregorij, qui introduxit [illegible] stris.31.d.ante triennium, idest subdiaconis [illegible] ris verò & diaconis Syricius introduxit. [illegible] q̄ olim sacerdotes potuerūt cōtrahere añ Syricium [illegible] & Moyses cōtraxit. Exponit ergo Apostoli docuerunt exemplo & ope. & admonitione. secundum Hug. non institutione, vel cōstitutione secundum alios.

b ¶ Antiquitas.] A tempore Syricij hic vocat antiquitatem. 32.dist. plurimos.

CVm de quorundam.] CASVS. In cōcilio Carthag. 6. relatū fuit, q̄ quidam clerici cōtinentiam nō seruabant, & ideo statutū fuit, vt epi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi abstineāt ab vxoribus ducendis; & si duxerint, deponantur. Cæteri aūt clerici ad hoc cogi nō debēt, sed vniuscuiusque ecclesiæ cōsuetudo debet seruari. sed ergo Barth. Brixien. satis credo, q̄ hæc duo ca. intelligi possūt in ecclesia occidentali, & de matrimonio iā contracto, quo vti non debent clerici in sacris ordinibus constituti. Et ita formabis casū, vt supradicti nō vtātur matrimonio iam contracto promissa iam continentia cum vxoribus. & bene ēt dixit quosdam sic intelligere.

c ¶ De quorūdam.] ordo. cū referretur de incōtinentia quorundam clericorum placuit, &c.

d ¶ Vxores.] Cum quibus professi erāt cōtinentiā seruare.

e ¶ Et diaconos.] Et subdiaconos. 32.dist. placuit. ubi sunt eadem uerba.

f ¶ Remoueantur.] sup.d. 81. ministri.

g ¶ Consuetudinē.]

cas de ducendis: & secundum hoc suppletur hic, qđ dicitur in c.seq. in quo non fit mentio de subdiaconis, p illud quod habemus 32.distin.placuit. in quo sunt ferè eadem verba, & est similiter Carthag.concil. & hic dicit H. q̄ Apostoli nō instituerunt de nō vtēdo iā cōtracto: quia si Apostoli hoc instituissent, orientales hoc admisissent:2 Alij vero intelligūt ea de cōtracto: & qđ dicit infra, etiam ab vxoribus, dicūt ante legitimè sibi copu-

2 Vt contra 31.d. aliter.

32.dist.cap.placuit. & cap.quoniam in quibusdam.

SIMILITER. Hæc est tertia pars huius distin. in qua probatur, quòd nullus bigamus potest esse clericus. Io. de Fant.

CASVS. Supra 26. dis. dictū est, quòd eps debet esse monogamus. Nunc autem dicit Gratia. idem esse seruandum in alijs clericis. & iste est tertius articulus.

QVisquis.] CASVS. Tarraconensis episcopus quæ-

fiuit

suit à Syricio Papa quid debeat fieri de clericis, qui ducunt uiduas, vel secundam uxorem. Et respondet, quòd debent deponi, & inter laicos rediri.

a ¶ Clericus.] In minoribus ordinibus constitutus, quia de alijs non posset intelligi. 1

b ¶ Viduam.] sup. d. 34. lector. contra. Io.

c ¶ Duxerit. Et ita non incidit in canonem, qui cum verberauit. & hoc uerum erat tẽpore Syricij, qui præcessit Innocẽtium, qui edidit illud. 17. q. 4. si quis suadente. Sed quid hodie? H. dicit, ꝙ incidit, quia iste coronam tenetur portare. extra de vit. & hone. cle. clericus. Tu dic, ꝙ vbi contraxerit cũ corrupta, uel vidua, statim priuatur omni priuilegio prout hoc. c. dicit. & c. altercationis. const. Greg. X. de big. lib. 6. Si uero cũ virgine, tũc est in eius optione, an uelit retinere priuilegiũ, an nõ. Si vult retinere, portabit coronã, & viuet clericaliter: si non, exuitur omni dignitate & honore clericali, licet quidã cõtradicant. Io. hoc hodie corrigitur per decre. extra de cler. coniug. Iõã. B. Item patet hic, quod priuilegiũ perditur per actum contrarium, vt extra de constit. cum accessissent, & cap. cum M.

d ¶ Quam.] Scilicet communionem.

e ¶ Possidere.] Argu. incorporalia possideri, de hoc dixi 2. q. 2. nullus. 2 & sciẽtia possidetur. 2 vt 16. q. 1. reuertimini. imò lex dicit planè, quòd ius possidetur ff. communia præd. l. 2. extra de cau. poss. cum ecclesia: & ita facit ad hoc, quod restitutio communionis possit peti, ut aliarum rerum.

1 Nam si primo tales cõtraxissent bigamiã, ordinari nõ possent 32. d. si quis uiduarum. 50. dis. non confidat. Arch.

Clericus cõtrahens cum corrupta pdit oẽ priuilegium clericale.

Incorporalia dñr qsiq; possideri.

2 Et nõ ius eligẽdi præscribitur, ꝙ dic, ut plene no. Goff. ex. de elect. humana. & hic adde qđ no. 1. q. 1. nullus episcopus.

clericus, [a] aut viduam, [b] aut certè secundam cõiungem duxerit, [c] omni ecclesiasticæ dignitatis priuilegio mox nudetur; laica sibi tantum cómunione concessa. Quam [d] ita demum poterit possidere, [e] si nihil postea, propter quod hanc perdat, admittat.

4 *Presbyterorum verò nomen, quamquam à senectute sit sumptum, magis tamen maturitatem [f] indicat sapientiæ, quam caniciem corporis.*

Vnde Anacletus ad episcopos Italiæ, epist. 2.

¶ Presbyteri seniores dicuntur non tam ætate, quàm sapientia. Cap. VI.

PORrò Moysi præcipitur, vt eligat presbyteros [† idest seniores.] Vnde & in prouerbijs dicitur Gloria senũ canicies,] hæc † vero canicies sapientiam [g] designat, de qua scriptum est Canicies hominum prudentia est.] Cumque nongentos & amplius annos ab Adam vsq; ad Abrahã vixisse homines legerimus; nullus alius [h] prius appellatus est presbyter, idest senior, nisi Abraham, qui multo paucioribus vixisse annis conuincitur. Non ergo propter decrepitam senectutem: sed propter sapientiam presbyteri nominantur.

Ansel. lib. 7. c. 96.
Burch. li. 2. c. 5.
Iuo p. 6. c. 25.
Prouerbio. 20.
† *al. his.*

Num. 11.
Exod. 29
† Absunt ista ab orig.
Sap. 4.
apud. 70.

DISTINCTIO LXXXV.

HOspitalitas verò vsque adeò episcopis est necessaria, vt si ab ea inueniantur alieni, iure prohibeantur ordinari.

Vnde Gregorius scribit Ioanni episcopo, lib. 12. epist. 6.

¶ Hospitalitatem nesciens nõ fiat episcopus. Cap. I. Io. Dia. li. 3. c. 11.

ARchidiaco-

PRESBYTERORVM. Hæc est 4. pars distin. in qua dicitur, quòd senes presbyteri non uocantur nisi propter sapientiam tantùm, non autem propter ætatem. Ioan. de Fan.

CASVS. Hic est quartus articulus, ubi ostendit, ꝙ licèt presbyter dicatur propter senectutem, magis tamen cõgruè dicatur propter sapientiam.

f ¶ Maturitatem.] idest, sapientia, scientia, & moribus. 1. q. 1. uilissimus.

PORrò. CASVS. Anacletus probat in hoc c. ꝙ dupliei de causa dicitur presbyter, scilicet propter ætatẽ, & hoc ostendit exemplo Moysi; qui cum nõ posset sustinere laborem ad populũ gubernandũ, elegit ex præcepto Domini 70. presbyteros, idest seniores Israel, qui cũ eo populũ gubernarẽt. Similiter ostendit, ꝙ presbyter vel senior dr̃ pp sapientiã. & hoc probatur exemplo Abrahæ, vsq; ad tempus eius, licèt homines vixissent nongentis annis & amplius, nullus tamen dictus est presbyter, idest, senior, nisi Abraham, qui paucioribus annis legitur uixisse.

g ¶ Sapientiam.] inf. 35. q. 6. c. 2. sic. 20. d. de quibus. ff. de iure immu. semper. ff. de fide instr. l. 2. & l. vlt. arg. con. contra. ff. de ædil. edi. præcipiunt ædiles. si. habes extra de elect. cum nobis olim. 3

h ¶ Alius.] Ante Abraham. Melchisedech enim fuit sacerdos contemporaneus Abrahæ.

ADDITIO. Quidam opponunt textui de isto Melchisedech: sed dic secundum Lau. ꝙ non legimus eum appellatum presbyterum, licet sacerdotem. De hoc etiam no. 63. dist. porrò. Archid.

3 Vbi patet ꝙ qs repellitur pp defectũ ętatis. Archid.

HOspitalitatis.] Hic ponitur 85. dist. in qua de hospitalitate tractatur, quam si quis nõ habuerit, ordinari prohibetur.

ARchidiaconum.] CASVS. Vacante ecclesia Anconitana, tres fuerũt ibi electi, non temeritate concertantiũ, sed bono zelo. Primo, archidiaconus eiusdẽ ecclesiæ, qui dicebatur Florentinus. Scđo, fuit electus Rusticus diaconus eiusdem ecclesiæ. Tertio, Florentius diaconus ecclesiæ Rauẽnatis: sed archidiacono Florentino tria obijciebantur. s. ꝙ erat senex, & nullo mõ ad regimen assurgere posset; & ꝙ sic erat tenax, ꝙ in domo sua nũquã amicus ad charitatem intrasset, & qa iurauerat se nunq̃ fore epm. Rustico vero, li-

ro, licèt homo vigilans esset, obijciebantur, quod Psalmodiam ignoraret. Florentius verò Rauennatis ecclesiæ diaconus nesciebatur qualis esset, licèt solicitus diceretur. Scribit ergo Gregor. Ioanni episcopo, vna cum episcopo Armenio Anconitanæ ecclesiæ visitatore, vt inhoc inquiri, si propter hoc non repelleretur? H. distinguit si iurans hoc intellexit, quod nollet recipere episcopatum quæcunque necessitas instaret, iuramentum tale nullum fuit: nec tenetur illud seruare, vt 7.q.1.scias.8.q.1.in scripturis 2. Sed si alio modo intellexit, venaliter peccauit, quia temere iurauit, vt 22.q.4.S. illicitum. Semper autem intelligitur iuramentum esse temerarium, cum nō subest necessitas, 3, vt extra de iureiur. & si Christus. Si autem ignoratur, an generaliter intellexit, vel nō: tūc præsumo, quod tantum delictus iurauerit, licet generaliter iurauerit, vt extra de iureiu. ad nostram. Sed nunquid tale iuramentū excludit electū? Non vr, vt extra de renū. cū inter in fine, extra de iuramētō. sicut nostris. Nec temerarium iuramētū repellit a beneficio, vt extra de resti. spo. solicite. nec a testimonio, vt extra de testim. intimauit. extra de testib. cog. peruenit. cū pœnitentia vnius anni imponat pro temerario iuramento. vt 22. quæst. 4. qui sacramento. E cō tra videtur, quod nō possit eligi, vt hic patet: sicut nec eligere pōt, qui illud iurauit, vt extra quod me. cau. ad aures. Itē, quia etsi esset illicitum, tamen propria auctoritate non potest venire contra illud, vt 22. q. 4. innocens. extra de electio. venerabilem. Item quia lex dicit, quod gratia ei facienda est, qui hoc iurauit, se ceder non inter futurum, vt ff. ad municip. Imperatores nō ergo est ius commune. Sed credo quod possit eligi dummodo pœniteat de tali delicto: quia temerarium iuramētum non inroat perpetuam infamiam in iudicio meo, sed tantum solemne. Ioan. Ego credo Io. [illegible] benedicere. B.

2 Ad idem 16.q.1.[illegible] nos autem secundum Laur.

1 Vel dī temerarium, i. de re illicita f. Ctū, vt no. 22.q.1. diffinitio. Arch.

num † Florentinū [a] ecclesiæ Anconitanæ, qui ad episcopatum fuerat electus, scripturæ quidem sacræ scientiam habere; sed ita ætatis senio [b] iam confectum accepimus, vt ad regiminis officium non possit assurgere: adijcientes etiam ita illum tenacem [c] existere, vt in domo eius amicus ad charitatem nunquam introeat. Rusticus autem diaconus eiusdem ecclesiæ, qui similiter electus fuerat, vigilans quidem homo dicitur; sed, quantum asseritur, psalmos ignorat. Florentium verò diaconum ecclesiæ Rauennatis, qui ab omnibus [d] electus dicitur, solicitum esse nouimus; sed qualis sit interius, omnino non scimus. Ideoque fraternitas tua vna cum fratre, & coepiscopo nostro Armenio suprascriptæ ecclesiæ Anconitanę visitatore illuc festinet accedere, & diligenter de moribus † singulorum [e] requirere, si de nullo sibi sunt criminę conscij, quod eos ad hoc officium vetet accedere. Pariter etiam requirendum est, si hoc, quod de præfato archidiacono dictum est, quia nunquam amicus domum eius ingressus est, si ita se veritas habeat, & vtrum ex necessitate; an ex tenacia † talis sit; aut si ita senex est, vt ad regendum non possit assurgere: vel si tactis sacrosanctis [f] Euangelijs (sicut nobis nunciatum est) iusiurandum præbuerit, nunquam se ad episcopatum accedere. Sed & de Rustico diacono, quantos [g] psalmos minus teneat, perscrutandum est. Florentio autem diacono Rauennati, si nullum, sicut diximus, crimen est, quod obsistat, apud episcopum [h] eius agi necesse est, vt ei dēat cessionē concedere; non tamen ex nostro mandato, vel dicto; ne cōtra suam voluntatē [i] eum cedere † videatur.

† *al. Florentinum, al. Florentinum archidiaconum.*

† *al. de vita, & moribus.*

† *al. tenacitate.*

† *al. concedere* in recentioribus editionibus.

inquirant ista, & primo de archidiacono, & postea de Rustico: qui si inuenti fuerint indigni, confirment tertium, si crimen ei nō obsistat, & hoc de voluntate archiepiscopi sui.

a ¶ Archidiaconum Florentinum.] Alias Florentium archidiaconum proprium nomen, vel quia inde fuit.

b ¶ Senio.] Ecce quod senectus impedit promouendum, sed non deijcit promotum, vt 7.q.1. petisti. extra de renuncia. literas.

c ¶ Ita tenacem.] Nota, quod auaritia impedit promouendum, vt 42.d.§.1. 1 nam domus clerici erit omnib. communis 16.q.1. quoniam.

d ¶ Qui ab omnibus. Idest a minori parte capituli. Vel dic, quod hic plures simul fuerunt electi, vt si quis reprobaretur, alter assumeretur, vt 61.d. studij. & 56.d. apostolica.

e ¶ Singulorum. Item hic patet, quod primo examinātur electi de propria ecclesia, quam de extranea: & satis patet hic, quod licèt extraneus electus sit a maiori parte, quod tamē præfertur ille qui est de gremio ecclesiæ, vt dixi 61. d. nullus inuitis. & quid proderit. Item hic prius examinatur archidiaconus tanquam maior, quam diaconus: quia maiores, & seniores semper præferuntur in electione minoribus, vt 74.d. episcoporum, & 75. distinct. cap. vlt.

f ¶ Sacrosanctis.] videtur ergo, quod propter tale iuramētum aliquis repellitur ab epatu. quære an admittebatur de-

g ¶ Quantos. De iure debet totum psalterium scire. 38. d. omnes, & 23. d. qui episcopus. extra de elect. cum nobis olim.

h ¶ Apud episcopum.] Not. quod aliquis ante potest eligi, quam postulari a suo episcopo 76.d. dilectionis, & 63.d. literas, extra de renun. post translationem.

i ¶ Voluntatem. Arg. epm non debere cogi, vt cōcedat clericum suum sine voluntate sua. arg. d. 61. literas. 76.d. dilectionis. nam nemo cogitur aliquem a sua potestate liberare. C. de emanc. nec auus, nec cogitur quis inuitus mutare familiam. C. de adop. l. pen. & l. similiter. nec ab his compellendus est monachum suum concedere 1. 1. 2. quam pro. & §§. & 2. ita nec episcopus in Auth. de sanctis episcop. § nullum autem episcopum. Item argum. quod mandatum Papæ sic est interpretandum, vt nullū faciat præiudicium 4. vt 9.q. nam verò, extra de offic. deleg. super eo. 99. distinct. ecce. C. de emancip. nec auus.

Senectus impedit promouendum. Auaritia promouendum impedit.

1 Adde ad hoc qd le. & not. extra de præb. cū iam dudū 16.q.7. & hoc. in fi. ver. & arbitror.

Canonicus de gremio præfertur. & extraneo. Maiores minorib. in electione præferuntur.

Iurās ad episcopatū non accedere, an sit ab episcopatu repellēdus.

Sub litū laxare non cogitur quis.

4 Sed et multum. sic no. Io. & B. extra de verbo. signi. olim. in gl. vl. la si. Arch.

D [Octorem.] Hæc dist. diuiditur in 8. partes; in quarum prima probat tribus auctoritatibus, quod episcopus & quilibet prælatus debet subditos corrigere benigne: sin autem, eorũ peccata imputantur illis. Secunda ibi. [Si autem.] Tertia ibi. [In doctrina.] Quarta ibi. [Liberalẽ.] Quinta ibi. [In ipsa.] Sexta ibi. [Similiter.] Septima ibi. [Vel percussor.] Octaua ibi. [Prohibetur.] Io. de Fan.

CASVS. Repetit hic Gratianus illud cap. apostolicæ regulę oportet episcopũ esse Doctorem, vt inferiorum culpæ in eũ non refundantur: quod fieret si nesciret docere, vel negligeret.] Et habet hæc 86. d. 7. articulos, q in suis locis distinguentur.

a Doctorem autẽ.] In hac di. 86. repetit illud capitulum apostolicæ regulæ: oportet episcopũ esse doctorem. Hæc autem doctrina debet consistere in disciplina correctionis, & ĩ sermone prędicationis In disciplina, vt corrigat ex charitate, & cũ lenitate: nõ ex odio: nec modũ excedat ĩ correctione. sed si excesserit, veniam non cogit a subditis postulare 1. In sermone prędicationis, scilicet, vt prædicet sciẽtiã sacræ scripturæ, non humanæ. infra ead. cum multa. Replicat etiã in hac distinctione capitulum, oportet episcopum esse hospitalẽ: sed verbis alijs, scilicet, oportet episcopum esse liberalem. Lau.

Doctrina epi in quo consistat.

1 vt inf. ca. c. quando.

d ¶ Non homines.] 23. q. 4. duo ista. inf. de pęn. d. 1. quamobrem supra d. 45. sunt namque.

e ¶ Non sæuientis.] Quia hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur, &c. infra. de pęn. d. 1. importuna, &c. quia diuinatis 24. q. 3. cum sancti.

Vitam homi num corrigi bonum est.

f ¶ Sed

DISTINCTIO LXXXVI.

D*Octorem autem* [a] *episcopum oportet esse, ne inferiorum culpæ in eum refundantur, qui docendi officium accepit, quod exequi nescit; vel negligit.*

Vnde Leo episcopus scribit Aquileiensi episcopo, epist. 3. & 84. seu 86.

¶ Negligentiæ rectorum imputantur culpæ inferiorum. Cap. I.

INferiorum culpæ [b] ordinum, ad nullos magis referendæ sunt, quàm ad desides, negligentesq; [c] rectores: qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum austeriorem α dissimulant adhibere medicinam.

Ans. l. 6. c. 155.

α ¶ Austeriorem:] *Sic legitur in epistola 84. Verum in epistola tertia eiusdem Leonis legitur,* necessariam. *Reliqua vtrobique eadem sunt.*

Item Leo episcopus Rustico Narbonensi episcopo, epi. 90. seu 92. in princ.

¶ Homines sunt diligendi peccata odio habenda. Cap. II.

ODio habeãtur peccata, non homines [d]: corripiãtur tumidi, tolerentur infirmi: & quod in peccatis seuerius castigari necesse est, non sæuientis [e] plectatur animo, sed medentis [f].

Item Ioannes VIII.

¶ Qui negligit emendare quod valet, facientis culpam habet. Cap. III.

FAcientis [g] culpã proculdubio habet, qui, quod potest corrigere, negligit emendare [h]. Scriptum quippe est: [Non solum, qui faciunt, sed etiam qui consentiũt facientibus: participes iudicantur. ¶ Et libat Domino prospera, qui ab afflictis pellit aduersa. Et negligere, cũ possis deturbare peruersos, nihil aliud est, quàm fouere.

Greg. l. 7. reg. epist. 114. indict. 2. Pelagius. 2. ep. 3. Eleuterius su. d. 83. c. error. 2. q. 7. negligere & 23. q. 3. ca. qui potest. Iuo p. 6. c. 115.

Rom. 1.

ADDITIO. vt inf. ca. fratrem cum cap. seq. vsque ad §. similiter, vbi repetit cap. non parcus. sed alio modo. in ca. fi. repetit cap. non cupidus. Archid.

INferiorum culpæ. CASVS. Aquileien. patriarcha nõ corrigebat vitia subditorũ: vnde Leo ipsum reprehendit: & ostendit, quod inferiorum culpæ prælatis negligentibus imputantur: & dum vitia corrigere negligũt, [illegible] in populo pestilentiam.

b ¶ Inferiorum culpæ.] Nota quòd per culpã subditorum [illegible] negligentia prælati, vt 18. d. propter, & [illegible].

c ¶ Negligentesque.] Propter negligentiam ergo bene [illegible] de cõsecr. d. [illegible] ff. ad leg. Aquil. §. [illegible] s. 81. d. dictum. lo.

ODio. CASVS. Dicitur hic, quòd peccatores tumidi [illegible], & infirmi, qui ex fragilitate peccant [illegible], & cum correctio fit, ex charitate fiat. nõ [illegible].

f ¶ Sed medentis.] Vt 23. q. 5. prodest, est etiam opinio similis in auth. de manda. prin. §. non permittas. 2. coll. 3. Laur.

FAcientis.] Alias incipit, culpam proculdubio facientis.

CASVS. Quidam prælati in proprijs personis non delinquebant, sed delinquentes corrigere negligebant: sed dicit Ioan. Papa. Non sufficit prælatos non peccare in propria persona, si delinquentes non corrigant: ideo hortatur eos, vt sint vigiles circa delinquentes corrigendos: ne prælatis culpæ delinquentium imputentur.

g ¶ Facientis.] Hic Io. ligat arenas sine cæmento, & idẽ decies dicit. B.

h ¶ Aemendare.] Culpam habet facientis qui negligit. hoc exaudi post admonitionem. arg. 27. q. 1. si custos nã alias esset eadem pœna negligentiæ, & cooperationis, quod falsum est. 1. q. 1. quidquid.

2 Aliàs incipit, quod si delinquentes.

Arenæ non sunt cęmento ligandæ.

Innocentiæ tres sūt gradus.

a ¶ Et primus.] Nam tres sunt innocentiæ gradus. 23. q. 4. ita planè primus est, malum non facere: secundus est facientibus non consentire: tertius peccantes si potest corrigere. 45. dist. c. tria. & c. dux.
b ¶ Alieno.] inf. 6. q. 1. qui crimen. in fi. 37. dist. legant vnde. corrigendo. Quæsitum fuit ab Aug. vtrum debeant petere veniam à subiectis respondet, quod non, ne propter nimiam humilitatem prælati vilipendantur à subditis: sed à domino petere debent, qui nouit, quòd ex benignitate hoc fecerint.

nec caret scrupulo consensionis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. Et probat odisse se vitia, qui condemnat errantes. Nec relinquit sibi locum deuiandi, qui non pepercerit excedenti. Et primus [a] innocentiæ gradus est odisse nefanda. Et latum pandit delinquentibus aditum, qui iungit cum prauitate consensum. Et nihil prodest alicui non puniri proprio, qui puniēdus est alieno [b] peccato.

¶ *Caput hoc ex varijs sententijs hinc inde collectis confectum est: quarum prima vsque ad ver.* emendare *sumpta est ex epistola B. Gregorij 114. lib. 7. indic. 2. Theodorico, & Theoberto Regibus Francorum.*

2 *Si autem in corripiendo quis modum excesserit, non à subditis, sed à Domino veniam petat.*

Vnde Augustinus de vita a clericorum.

¶ Veniam à subditis non petat, qui in corripiendo modum excesserit. Cap. IIII.

Iuo p. 6. c. 384.
† *in ipsis.*] orig.

QVando necessitas disciplinæ, minoribus coercendis dicere vos verba dura [c] compellit; si etiam ipsi † modum vos excessisse sentitis: non a vobis exigitur, vt ab eis veniam postuletis; ne apud eos [d], quos oportet esse subiectos, dum nimia seruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas [e]. Sed tamen petenda est venia ab omnium Domino, qui nouit etiam eos, quos plus iusto forte corripitis, quanta beneuolentia diligatis [f].

a ¶ De vita.] *Inter opuscula B. Augustini anno Domini 1481. Parmæ impressa, sunt tres sermones de communi vita clericorum; ex quibus in vulgatis tomis operum B. Augustini, tomo decimo referuntur duo sub num. 52. & 53. ad fratres in heremo. Tertius autem cum epistola 109. omnino conuenit: sed quæ in epistola diriguntur ad monachas, in sermone diriguntur ad viros. Ex istis tribus sermonibus de communi vita clericorum multa capita accepit Gratianus (vt suis locis notabitur) & hoc quidam ex tertio.*

3 *In doctrina vero sacræ scripturæ, auctoritatem debet episcopus præferre, non secularium literarum peritiam ostentare. Non enim episcopalis officij est grammaticam exponere, ne laudes* [g] *Iouis personent ore pontificis.*

Vnde Gregorius scribit Desiderio episcopo, lib. 9. epistola 48.

c ¶ Dura.] Nimiū & tūc peccat prælatus venialiter. 23. q. 4. q peccat. i fi. sic & c. q pauperem exasperat importunè petētem 25. di. §. criminis infra. 2. quæst. 7. nos si contra. Sed illud ex humilitatis leuitate hoc ex auctoritate prælaturæ: vel subaudi, illud est casuale, & voluntarium, hoc autē regulare, & necessarium. Vbi autem prelatus ex odio modū excessit, debet veniā postulare: quia tenetur iniuriarum. ff. ad legem Aquil. quemadmodum. §. magistratus. Iō autem magis parcitur prælatis, supra in hoc casu, quam in alijs: quia vix potest quis in cura rei familiaris peccatum euitare. 25. d. qualis. Vel hoc exaudi vbi modum ignoranter excessit: quo casu nō tenet. ff. vi bo. rap. l. 1. §. si publicanus. officiatis enim facilius parcitur quàm alijs, vt ibi patet, vt extra de senten. excom. si verò.

Prælatus modū excedens in correctione, ne adeat à subditis veniam petere.

d ¶ Ne apud eos.] 2. q. 7. nos si incompetenter, contra.
e ¶ Frāgatur auctoritas.] Augere enim ex ingenio debet dignitatem: quia sæpe nimia familiaritas cōtemptū generat. ff. de officio psi. obseruādum. ff. de officio procōs. ne quidquam. §. circa. quod verum est inter fatuos, ita exponebat Azo, vt ab eo audiui. Io. illa ergo auctoritas. Vade prius reconciliari fratri tuo anteq̄ offeras ad altare, de prælatis non intelligitur, nisi quando ex odio procedunt.

Familiaritas nimis parit contēptum.

vnde expone, idest, alieno, de consensu alieni peccati. nā regulariter de alieno peccato nullus punitur, saltem in alio sæculo. 1. q. 4. iam itaq; & c. crimen, & 83. dist. quid prodest, & 7. ea. quid prodest. 7. q. 1. §. cum aūt Io.

SI AVTEM. Hæc est secunda pars huius distin. & secundus articulus, vbi dicitur, quòd si prælatus excedat in corrigendo, non debet petere veniam a subditis, sed à domino.

QVando.] CASVS. Quidam prælati dum ex charitate corrigerent subditos; excesserunt modum in

f ¶ Diligatis.] idest, diligere debeatis.

IN DOCTRINA. Hæc est 3. pars dist. & tertius articulus, vbi continetur, quòd prælati debent proferre auctoritates diuinæ scripturæ in sua doctrina, & non grammaticam exponere: quia in ore pontificis non bene sonant laudes Iouis.

g ¶ Ne laudes.] Iupiter ex alto periuria ridet amantum.

CVm multa. CASVS. Multa bona relata sunt Gregor. de episcopo Desiderio: de quibus lætatus est Papa, intantum etiam, ꝙ quicquid dignum peteretur ab eo, concederet. Postea fuit ei significatum, quòd Grammaticam suo populo exponeret, propter quod intantum Gregor. est contristatus, quòd totũ gaudiũ, quod prius habuit, conuertebatur in luctum. Scribit ergo ei Greg. & docet ne de cętero talia faciat: quia laudes Iouis cum Christi laudib. non conueniũt.

scopus: & tota die volebat legere, vt in monasterio faciebat.

i ¶ Mutet.] Supra d. 81. valet infra d. 100. rationis.

k ¶ Vt remotus.] Infra d. 88. episcopus nullam contra. Sed aliud est nulla necessitate faciente curã rei familiaris

¶ Sacram scripturam, non Grammaticam debet episcopus exponere. Cap. V.

CVm multa nobis bona de vestris fuissent studijs nũciata, ita cordi nostro nata est lætitia, vt negare [a] ea, quæ sibi fraternitas vestra concedenda poposcit, minimè valeremus. Sed post hoc peruenit ad nos (quod sine verecundia memorare non possumus) fraternitatem tuam, Grammaticam [b] quibusdam exponere. Quam rem ita moleste suscepimus, ac simus vehementius aspernati, vt ea, quæ prius dicta fuerunt in gemitum & tristitiam verteremus [c]: quia in vno se ore cum Iouis laudibus [d] Christi laudes non capiunt [e]. Et quam graue, nefandumque sit episcopis canere, [f], quod nec laico religioso conueniat, ipse considera.

Burch. l. 1. c. 97. Iuo p. 4. c. 161. & p. 5. c. 199.

4 *Liberalem* [g] *quoque necessitatem patientibus sacerdotem esse oportet: alias autem vacuum portabit nomen episcopi.*

Vnde Gregorius scribit, lib. 5. epist. 29. seu cap. 129. Secundino seruo Dei inter cætera.

¶ Sine liberalitate inane portatur nomen episcopi. Cap. VI.

FRatrem nostrum Marinianum [h] episcopum verbis, q̃bus vales, excita: q̃a obdormisse eũ suspicor, *& infra* ¶ Dic ergo ei, vt cum loco mutet [i] & mentem. Non sibi credat solam lectionem, & orationem sufficere, vt remotus [k] studeat sedere, & de manu minime fructificare: sed largam manum habeat; necessitatem patientibus [l] concurrat; alienam inopiam, suam credat: quia si hæc non habet, vacuum [m] episcopi nomen [n] tenet.

5 *In ipsa autem liberalitate modus adhibendus est rerum, & personarum: rerum, vt non omnia, vni, sed singulis quædam præstentur: vt pluribus prodesse possimus: iuxta illud Prophetæ: [Dispersit, dedit pauperibus:] personarum, vt primum iustis, deinde peccatoribus: quibus tamen dare prohibemur, non quia homines sunt, sed quia peccatores.*

Psal. 111.

Preces iustæ sunt exaudiendæ.

a ¶ Vt negare.] Arg. ꝙ si subditus honestus est, p̃latus eius iustas preces eius debet exaudire. inf. 12. q. 2. religiosam, & 35. q. 9. veniam.

Fabulas poetarum pędicando, moraliter exponere nõ multũ laudatur.

b ¶ Grammaticam.] Sed quõ iste exponebat grammaticã populo, quia fortè dicebat: cum ego dico, homo, itelligatis tã de mare, quam de fęmina; quia communis generis est. ff. de verbo. sign. hominis appellatione. Sed melius dic. ꝙ grãmaticã hic appellat scientiam auctorũ. Recitabat enim in ecclesia fabulas Iouis, & eas moraliter exponebat in prędicatione sua 1.

1 Et hoc patet ibi, cum laudibus Iouis, &c. Lau.

c ¶ Verteremus.] i. deberemus vertere.

d ¶ Laudibus.] sup. distinct. 37. cap. 1. & 2. cap legimus, & §. cur ergo.

e ¶ Nõ capiunt.] Vnde Ouidius. [Nõ bene cõueniũt, nec in vna sede morantur Maiestas, & amor, &c.

Ouidius.

f ¶ Canere.] Laudes Iouis agmina Christi.

LIBERALEM. Hæc est quarta pars distin. & quartus articulus: vbi dicitur ꝙ episcopus debet esse liberalis circa egentes: alias vanum habet nomen episcopi.

g ¶ Liberalem.] Hic §. respicit illum §. proxi. supra d. 85. hospitalitas.

ADDITIO. Et scias, quòd hospitalitas dicitur in recipiendo & procurando secum in domo: liberalis est aliàs largus, & munificus, licet non hospitetur alios, secundum Hug.

FRatrem nostrum.] CASVS. Marinianus de monacho factus est episcopus; & nolebat aliud facere, nisi legere & orare, sicut in monasterio consueuit facere: sed de pauperibus, & hospitibus nullam curam habebat. Vnde Greg. scribit Secundino seruo Dei, vt moneat eum quatenus habeat largam manum, & pauperibus prouideat.

h ¶ Marinianum.] Iste de monacho factus fuit episcopus

ris suscipere, & lectionum atq; orationum studio tepide inhærere; ꝙ ibi interdicitur: aliud in necessitate alijs subuenire: & propter proximos contemplationis studium temperare: quod hic præcipitur.

l ¶ Patientibus.] Magis tamen religiosis succurrat. 16. q. 1. c. vlt.

m ¶ Vacuum.] Quo ad etymologiam: quia nõ est superintendens. 8. q. 1 qui episcopatum.

Episcopus superintendens dicitur. 2. 2. q. 7. §.

n ¶ Nomen.] Immo & nomine & re priuandus est, vt 88. d. quæ ipsis. 68. d. chorepiscopi. 2

IN IPSA. Hæc est quinta pars dist. in qua dicitur, ꝙ episcopus non debet dare histrionibus, nec venatoribus, nec meretricibus: nisi forsan in summa necessitate intuitu naturæ, & hoc probat 10. auctoritatibus, Ioã. de Fant.

C. de fer. a nullo.

CASVS. Hic est quintus articulus, vbi docetur ꝙ in liberalitate habendus est modus rerum, & personarum

Re-

Rerum, vt non omnia dentur vni, sed singulis diuidantur, quod probatur auctoritate psalmi. Personatum. vt primo iustis subueniamus, postea peccatoribus, quibus debemus subuenire in eo, quod sunt homines, & nō in eo, quod sunt peccatores: quod per sequentia probat. ¶ Pro-

mulat. qui populum vocibus delectat, ut 91. distinct. in sancta. sed ad laudē Dei bene, vel ob aliam iustam causam: puta recreationis: quia debilis est, vel infirmus. de consec. dist. 3. peruenit. versi. fin.

ADDITIO. Dum tamen obscœnos motus corporum ante se fieri nō patiatur. 34. dist. presbyteri. de consec. distinct. 5. nō oportet. Archid.

c ¶ Peccator.] infra 23. q. 4. duo.

Vnde Augustinus tract. 100. ad c. 16. Ioannis.

Immane peccato est res suas donare histrionibus. C. VII.

Iuo p. 11. c. 84.

DOnare res suas histrionibus [a] vitiū est immane, nō virtus. Et scitis de talibus [b] quàm sit frequēs fama cum laude: quia sicut scriptum est: Laudat peccator [c] in desiderijs animæ suæ, & qui iniqua gerit, benedicetur.]

Psal. 9.

Item in Ps. 102. ad versi. [Facius misericordias.]

¶ Grauiter delinquunt, qui venatori aliquid donant. C. VIII.

Iuo p. 13. c. 31. † amat.] or. & sic deinceps. † al. publicans

j QVi venatoribus [d] donāt: quare donāt? dicāt mihi; quare donant venatori? Hoc in illo amāt, † in quo nequissimus est; hoc in illo pascunt; hoc in illo vestiunt ipsam nequitiam publicā † spectaculis omniū. Qui donat histrionibus, qui donant aurigis, qui donant meretricibus, [e] quare donant? nunquid non & ipsi hominibus donant? Non tamen ibi attendunt naturam operis Dei, sed nequitiam operis humani.

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. IX.

Iuo ibidem.

ij QVi venatoribus donant: nō homini donant, sed arti nequissimæ. Nam si homo tantū esset, & venator non esset, non donares: honoras in eo vitium, non naturam.

Idem in Ps. 147.

De eodem. C. X.

Iuo p. 15. c. 32.

VIdent homines venatorem, & delectantur: vę miseris, si nō se correxerint. Qui enim vident venatoré & delectātur, videbunt Saluatorem, & contristabuntur.

Item Hieronymus in Ps. 90. ad vers. [Sperabo in Domino.]

Inter opera ad scripta Hieronymo, tomo 7.

Venatio est multiplex.

QVi venatorib.] Not. q uenatio quædam oppressiua est, & hęc illicita est, vt supra distin. 6. §. vlt. quędā arenaria, quędā saltuosa. Arenaria est, cum quis pugnat in arena cum bestia dētata, & ad hoc locat operas suas, hāc qui exercet, peccat mortaliter & qui eā aspicit. & qui eam exercet, infamis est: nisi gratia virium suarum experiendarū. ff. de postulat. l. 1. §. item senatus. De hac loquitur hoc cap. & duo seq. & 3. q. 7. §. tria. Saltuosa est, q fit in siluis & saltibus, & hęc licita est: tamen est illicita ex tempore, vt in Quadragesima, & diebus ieiuniorum. inf. ea. an putatis. nisi in necessitate. argum. inf. 23. q. 8. si nulla. Item ex psona: qa clerico nō est licita, etiam si pauper sit secundū quosdam, vt 34. dist. quorūdam, quia potest aliàs victū qrere. 91. distinct. clericus. nā faciat cistas, & calathos, & retia. de consecr. distinct. 5. nūquam. Lanco licita est ob necessitatem pro pellibus & carnibus, non ob voluptatem: & hoc de ea, quæ cum clamore fit. Ponere autem laqueum, vel rete sine strepitu & clamore & canibus licet etiam clericis: cum monacho etiam liceat texere linum pro capiendis piscibus. de consec. dist. 5. nunquam. De saltuosa loquitur. infra ead. Esau. & duo seq. cap.

¶ Prohibemur. [Aliter debemus.

Histriones a promotione prohibentur.

Dare turpibus, an sit pmissum.

DOnare.] CASVS. In istis quatuor ca. s. donare, qui venatoribus. vident. reprehendit Augustinus illos qui donant histrionibus, venatoribus, & meretricibus ea tantum causa, ut malam exerceant artem, non attendentes in eis naturam Dei, sed nequissimam artem: sed si donarent eis, quia homines sunt, non esset peccatum.

a ¶ Histrionibus.] Isti histriones prohibentur à promotione. 33. dist. maritum. & a corpore Christi de consecr. dist. 2. pro dilectione. & infames sunt 4. q. 1. c. 1. & ff. de iis. qui no. infa. l. 1. §. ait prætor.

1 Arg. 23. q. 3. duo ista 11. q. 3. quoniam multos in fin. Citharistæ, & alij uarijs utentes instrumentis in peccent.

b ¶ Talibus.] Dare causa vanæ gloriæ p exercitio sui vitij, immane peccatum est, sed in necessitate. 1 non, Idem de uenatoribus & meretricibus: in talibus enim non vitium est fouendum, sed natura sustentanda est. Sed quid de citharistis & alijs, qui vanijs utuntur instrumentis. nunquid est licitum audire ea, vel tangere, vel talibus personis aliquid dare? Et quidem si ad voluptatem vel luxuriam, non; quia Deum manibus sti-

d ¶ Meretricibus.] Meretrix tamen non turpiter accipit, licet turpiter meretricium faciat. ff. de condi. ob turp. cau. l. 4. §. sed quod meretrici. Sed nonne causa affectionis meretricibus dare possumus. ff. de do. affectionis? Dicunt quidam, q sic, pactione non præcedenti, sed causa remunerandi bene possumus post factum quod non credo, quia semper peccatum est dare. arg. 16. q. 1. legi. ff. de dona. inter vir. & uxor. l. 3. §. 1. Rem autem, quam dedi meretrici, repetere non possum. Sed pignus. non pignoratitia, sed rei uendicatione possum, ut C. de condic. ob tur. cau. l. 2. non in text. sed in glo. Hug. quia conuenitur tunc tanquam quilibet alius possessor. 2 ff. ad exhib. de eo. §. hæres.

Meretricib. sine peccato dari nequit.

2 Arg. cōtra C. de dona. l. 1. ubi d hoc.

ESau.] CASVS. Hęc tria cap. intelliguntur de ijs, qui venantur causa delectationis. Dicitur ergo hic, quod Esau non venaretur, nisi peccator fuisset. Nam piscatorem sanctum inuenimus, sed venatorem non.

a ¶ Venator erat.] Deum venator permanet, ne obijciatur de Eustachio. 50. dist. ferrum.

b ¶ Piscatores.] Sed quare prohibet venari, & non piscari? quia forte piscatio fit sine clamore, venatio nō: vel quia maior est delectatio in venatione: dum. n. quis est in venatione, nihil potest de diuinis cogitare.

Venatio prohibetur, sed nō piscatio.

QVid prodest.] CASVS. Dicit hic, quod non prodest abstinentia ad vitā æternam, si quis luxuriari in venationib. velit. Idē dr in sequente capitu. immo (quod plus est) nō solum tenet de suis peccatis, sed et de peccatis seruorum suorū, quos secum ducit.

c ¶ Ieiunare.] Efficaciter ad salutem.

d AN putatis.] Seruulos.] Non tamen serui debēt ei obedire. 11. q. 3. non semper. excusantur tamē quo ad quid, vt 22. quæst. 5. qui compulsus C. de sepul. vio. l. 2. C. de ijs qui sibi in test. ascri. l. vlt. non in totum: quia in atrocibus non debēt obedire. ff. de regu. iur. ad ea ff. de ac. & obl. seruus. & dominus tenetur pro omnibus peccatis eorum. extra de test. sicut & 22. quæst. 5. qui compulsus.

ADDITIO. Argu. ad hoc. C. de accusa. l. non ideo. Archid.

NOn satis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, quod non sufficit opera charitatis velle, nisi opus addat exterius, si fieri pōt, & econuerso. in secunda parte ostendit, quod in operibus charitatis nouem sunt cōsideranda. s. fides, causa, locus, tempus, modus, pximitas, ætas, debilitas, & nobilitas. In tertia dicitur, quod mīa communis, & generalis est omnibus, & ab ea nullus excluditur. Secunda pars incipit ibi. [Item perfecta] Tertia, ibi, [Nam & si. Sequens c. patet.

e ¶ Velle.] Cum facultas adest, & necessitas instat. aliās sufficit bona voluntas cum charitate 45. distin. duæ. si. extra de eo, qui mit. in poss. constitutus.

Volūtas bona sufficit.

f ¶ Ex bono.] Alias non est bonum. arg. ff. mand. l. 1. §. 2. & l. si procuratorem. 32. q. 5. sicut.

g ¶ Ex bona.] Informata. s. charitate. Laut. 1.

h ¶ Liberalitas.] No. in liberalitate esse attēdendam fidem, causam, locum, tempus, modum, necessitudinem, ætatē, debilitatem, conditionē, quæ diligenter & ordine tractantur in cap. præsenti vsq; ibi, pulchre etiam liberalitas. vbi tractatur præcipuè de modo. vsq; ibi, super Lucam. exinde ostendit præceptum de misericordia impendenda esse commune & generale omnibus.

1 Vt 12. q. 5. sic. n. scdm Hug.

i ¶ Domesticos.] Nisi extraneus indigeret ad mortem. & domestici non: tunc. n. prius extraneo subuenirem. Sed quid, si pater meus est infidelis, & æqualiter indiget cum fideli, cui teneor magis? Per Manducator vocauit hanc quæstionem tenebrosam aquam in nubibus aeris. posset tamen dici, quod magis fideli: quia hic dicit, fideli & infra, ead. causam præstat natura, non gratia. Hug. præfert patrem infidelem, ut dixi. 30. di. c. 1. 2. arg. 23. q. 5. §. ecce. in fi.

K ¶ Suorum.] Quia quis magis timet in filijs, quàm in se. ff. quod met. cau. isti quidem. §. ult.

l ¶ Propter debitum.] Hic loquitur secundum ea tpa, quando si debitor non erat soluendo dabatur creditoribus ad puniendum ipsum, hodie autem si aliquis conuenitur maleficio, & non est soluendo, puniri: potest 14. quæst. 3. res. ff. de pœn. l. 1. §. 1. 4. & hoc casu non est ei subueniendum, nec redimenda est pæna eius: quia eius pœna pretio remitti prohibetur. 1. q. 1. iubemus. si autem conuenitur ex contractu, non est cruciandus, sed sufficit, quod cedat bonis. C. qui bo. ced. pos. l. 1. & inanis est actio &c. ff. de do. ma. l. nā is, tenet tñ si post perueniat.

¶ De eodem. Cap. XI.

ESau venator erat,[a] quoniam peccator erat. Et penitus non inuenimus in scripturis sanctis sanctum aliquem venatorem; piscatores [b] inuenimus sanctos.

Iuo p. 13. c. 33.

Item Ambrosius in homilia 33. de quadragesima.

¶ De eodem. Cap. XII.

QVid prodest ieiunare [c] visceribus, & luxuriare venatibus? abstinere cibis, errare peccatis?

Iuo p. 13. c. 34.

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. Cap. XIII.

AN putatis illū ieiunare fratres, qui primo diluculo non ad ecclesiam vigilat, non beatorum martyrum loca sancta perquirit: sed surgens congregat seruulos, [d] disponit retia, canes producit, saltus siluasq; perlustrat? seruulos, inquam, secum pertrahit, fortasse magis ad ecclesiam festinantes, voluptatibus suis peccata accumulat aliena, nesciens reum se futurum tam de suo delecto, quam de perditione seruorum.

Iuo ibidem.

Item Ambrosius lib. 1. de officijs, c. 30.

¶ Quæ sint in liberalitate seruanda. Cap. XIIII.

NOn α satis est bene velle,[e] sed etiā benefacere. Nec satis est iterū benefacere: nisi id ex bono [f] fōte, hoc est ex bona [g] volūtate proficiscatur. *& infra.* ¶ Perfecta liberalitas [h] fide causa, loco, tēpore commēdatur, vt primum operis circa domesticos [i] fidei. Grandis culpa, si sciente te fidelis egeat; † si scias eū sine sumptu esse, fame laborare, ærumnam perpeti; qui præsertim egere erubescat: si in causam ceciderit aut captiuitatis suorum, [k] aut calumniæ, & non adiuues: si sit in carcere, & pœnis, & supplicijs propter debitum [l] aliquod iustus excrucie-

Ans. l. 13. c. 28. Poly. l. 6. tit. 10.

Gal. 6.

† Tex. est similis in l. si ob turpem. ff. de cond. ob tur. causam, & in l. 3. §. explurib. cum ibi no. ff. de acqui. pos. Patri infideli an potius subueniendū sit quam extraneo fideli.

2 Et. 52. dist. quiescamus. ubi uide. Qui nō hēt in ære, an sit puniēdus in corpore.

4 Et 5. q. 6. quia. ff. de in. om. iudi. l. si quis id.

tur [a] (nam etsi omnibus debetur misericordia, tamen iusto amplius:) si tempore afflictionis suæ nihil a te impetret: si tempore periculi, quo rapitur ad mortem [b] plus, apud te pecunia tua valeat, quàm vita morituri; non est leue peccatum. β

α ¶ Non satis.] *Hinc vsq, ad* c. si quid vero. *in aliquot vetustis Gratiani exemplaribus, & apud Anselmum est vnicum caput.*

β ¶ Non est leue peccatum.] *Verba hac nõ sunt ibi apud Ambrosiũ, sed tamen apud Anselmũ, & in Polycarpo.*

Idem ibidem paulo inferius.

Poly. ibidem. Ans. ibidem. † al. Deus.] orig. 3. Reg. 19.

De eodem. C. XV.

DOminus † non vult simul effundi opes, sed dispensari, nisi forte, vt Helisæus, qui boues suos occidit & pauit pauperes ex eo, quod habuit: vt nulla cura teneretur domestica; sed relictis omnibus in disciplinam se propheticam daret.

Idem ibidem continenter.

Ans. ibidem. Poly. ibidem.

¶De eodem. C. XVI.

ES T probanda illa etiã liberalitas, vt proximos seminis tui nõ despicias, si egere cognoscas. Melius [c] est enim, vt ipse subuenias tuis, qbus pudor est ab alijs sũptũ deposcere, aut alicui postulare subsidium necessitati: non tamen, vt illi ditiores eo fieri velint, [d] quod tu posses conferre inopibus: causam enim γ natura [e] præstat, nõ gratia. [f] Neque enim propterea te Domino dicasti, vt tuos diuites facias; sed vt vitam tibi perpetuã fructu boni operis acquiras: & pretio miserationis peccata redimas tua. Putant [g] se parum poscere? pretium † tuum quęrunt, vitę tuę fructum adimere contendunt: & accusant, † quòd eos diuites non feceris: cum te illi velint æternæ vitæ fraudare mercede?

† al. premium. † accusat.] orig. & sic deinceps.

γ ¶ Causam enim.] *Apud B. Ambrosium legitur,* causa enim præstat non gratia. *itemque Apud Anselmum, & in Polycarpo. Sed vetusti codices Gratiani, & glossa cum impressis concordant. Alia autem nonnulla ex ipso Ambrosio sunt emendata.*

Idem ibidem paulo inferius.

Poly. ibidem. Ans. ibidem.

¶De eodem. Cap. XVII.

COnsideranda est [h] etiam in largiendo ætas, atque debilitas, nonnunquam etiam verecundia, quæ ingenuos prodit natales, vt senibus plus largiaris, qui sibi labore iam non queunt victum quærere. Similiter & debilitas corporis, & hæc iuuanda promptius: tum si quis ex diuitijs cecidit in egestatẽ: [k] & maximè, [l] si non vitio suo, sed aut latrocinijs, aut proscriptione, † aut calumnijs, quę habebat, amisit.

† al. præscriptione.

Idem libro secundo officiorum, c. 21.

Ans. ibidem. Poly. ibidem.

¶De eodem. Cap. XVIII.

PVlchra [m] α etiã liberalitas est in ipso quoque pauperis dato, [n] mẽsuram tenere, vt abundes pluribus, nõ conciliãdi fauoris gratia vltra modum fluere. Quidquid ex affectu puro, & sincero promitur, hoc est decorũ. non superfluas ædificationes aggredi, nec prætermittere necessarias. [o] Et maximè sacerdoti hoc conuenit, ornare Dei templum honore † [p] congruo, vt

† decere.] orig.

niat ad pinguiorem fortunam. ff. de cess. bo. is qui. 1

a ¶ Excrucietur.] De facto, nõ de iure extra ď pign. c. 2. C. de act. & obli. ob ęs in Auth. vt null. iud. §. qa vero. col. 9. Lau.

b ¶ Ad mortẽ.] Qualiter hoc intelligi debeat, inuenies 23. q. 5. reos.

ESt probanda.

c ¶ Melius.] Ar. C. de seruitutibus. l. reos.

d ¶ Velint.] Nam tãquã pauperib. debes dare, alias nõ 12. q. 2. quisquis.

e ¶ Natura.] Nã omnes fideles proximi sũt nostri, vt de pœ. dis. 1. charitas. versi. proximos.

f ¶ Non gratia.] Vnď supple, & affectio.

g ¶ Putant.] Parẽtes tui. qui volunt te dare bona ecclesiæ illis.

h COnsiderãda ẽ] hic de ætate.

i ¶ Ingenuos.] Hic de conditione.

K ¶ In egestatẽ.] Dicit Boethius. Inter oẽs aduersitates fortunæ infœlicissimũ genus infortunij est fuisse fœlicem.

l ¶ Et maximè.] I. l. 2 tantum. Nam aliter nõ teneor. 2 ei subuenire, ut ff. depo. l. bona fides & 5. q. 5. non omnis. sed uerum est, quod redimere nõ teneor: sed dare eleemosynam bene.

m PVlchra.] hic iterum repetit de modo.

n ¶ Dato.] Quãto. n. minora sũt, q̃ sparguntur, tanto plures recipiẽtes erunt in Authẽ. de cõsul. §. si autẽ. coll. 4. unde pauperibus nõ sunt facienda sumptuosa conuiuia, vt 25. dis. §. alias: in fin.

o ¶ Necessarias.] ff. de cu. fu. l. vltim. §. 1. Laur.

p ¶ Honore.] inf. de consec. dis. 1. c. 1. & 12. q. 2. gloria ɔtra.

1 Et C. qui bo. ce. poss. l. qui bonis. extra ď sol. Odoardus. Ad idem. C. de re. vxo. act. l. vnica. §. cum autẽ Arch.

Fideles oẽs sunt pximi nostri.

2 Videas qđ leg. & not. 12. q. 2. omnino.

Sed

Sed ibi notantur illi, qui hoc ita faciunt, ꝙ super Dei paupere non intendunt: hoc non ita fieri præcipitur, vt cura pauperum relinquatur.

ADDITIO. Arg. contra 12. q. 2. gloria. Sed ibi loquitur contra prælatos, ꝙ neglectis pauperibus, templa gemmis & auro ornabat: hic autem ad vtrumque inuitat scilicet ad curam pauperum & ad ornatum ecclesiarum mediocritas enim seruanda est. Omne enim qđ nō pp necessitatem sed pp venustatem accipit, elationis habet calumniā. 5. 1. q. 4. c. 1. H. Idem Laur. & Io. de Fant.

a ¶ Superflua.] Arg. 7. 21. q. c. 1. Laur.

b ¶ Possumus.] Q̃ fit cum nobis necessaria subtrahim⁹: ad qđ nō tenemur. vt 42. dist. §. 1. si autem hoc facimus, cōmendandi sumus. vt 41. dist. parsimoniam. Nā dicit lex, ꝙ tunc tenetur libertus patronū alere, qñ supest sibi, & deē alij, vt ff. de lib. agno. si qs. §. de alimentis. C. de oper. lib. l. 1. & dicit canon, ꝙ intāto debet dare, quantum sibi possibile est 82. d. c. 1. dic ergo hic, quātū possumus, idest quantum debemus, & tenemur ex præcepto.

Libertus patronū qñq; alere tenet.

c ¶ Causas.] Sic sup. dist. 50. ponderet. in fi. & 11. q. 3. nemo. & 26. q. 7. alligant arg. cōtra. ff. depo. si hominem. vbi punitur pietas; sed ibi misericordia dolo proxima fuit. 1 & est qñq; iniusta misericordia. 23. q. 3. est iniusta.

1 Ad hoc argu. ff. de do. l. eleganter. §. idem Labeo Archid. Mia quāque est iniusta.

d ¶ Qui confregerimus.] Infra 12. q. 2. aurum.

e ¶ IN singulis.] Vnū.] infra 23. q. 3. militare.

f ¶ Omnibus.] De misericordia impendenda.

g ¶ Grassetur.] idest, impinguatur rapiendo & spoliando homines L.

h ¶ Pauper.] Arg. ꝙ paupere de eleemosynis quas colligit, debet eleemosynam facere infra. 12. q. 1. habeat.

Eleemosyna de eleemosynis est faciēda.

i ¶ Vt conferant.] Quidquid enim habes vltra id quod tibi sufficit, aliorum est, vt 47. dist. sicut hi.

k ¶ Non habenti.] Quia habenti dare, nihil aliud est quā perdere, vt 1. q. 2. pastor.

Hēnti dare est perdere.

l ¶ CÆterum.] ¶ Quod loco.] idest, qua auctoritate.

m ¶ Insolentē.] Quæ erat, quia ipsi filij sua omnia dabant ecclesijs, vel sacerdotibus, & nolebant pascere parētes. 30. dist. c. 1. Nam etsi impius pater sit, tñ pascēdus est, vt Auth. de incest. nup. §. si verò contingit. colla. 2.

Pater & impius est pascendus.

etiam hoc cultu aula Domini resplendeat; inpensas misericordię conuenientes frequētare; quantum oporteat; largiri peregrinis, non superflua,[a] sed competentia, &c. eod. lib. c. 28.

Idem.

¶Compatiamur alienis calamitatibus: necessitates aliorum, quātum possumus, iuuemus; & plus interdū, quàm possumus.[b] Melius est enim pro misericordia casus[c] pręstare, vel inuidiam perpeti, quàm prætendere inclementiam, vt nos aliquando in inuidiam incidimus, qui confregerimus[d] vasa mystica, vt captiuos redimeremus.

æ¶ [Pulchra etiā.] *Apud B. Ambrosium legitur*: pulchra liberalitas erga ipsos quoque pauperes mensuram tenere. *Sed apud Anselmum, & in Polycarpo habetur, vt apud Gratianum, & adest glossa in voce, dato.*

Idem ad c. 3. Lucæ, in vers. [*Generatio viperarum.*]

¶De eodem. Cap. XIX.

IN singulis quoque generibus hominum conueniens tribuit S. Ioannes Baptista responsum, vnum[e] omnibus,[f] ita publicanis, ne vltra præscriptum exigāt: militibus, ne calumniam faciāt, ne prędam requirant, docens idcirco stipendia cōstituta militię, ne dum sumptus quęritur, prædo grassetur.[g] Sed hęc, & alia officiorum præcepta propria singulorum; misericordia † communis est vsus. Ideo commune præceptum omnibus officijs omnibus ætatibus necessaria, & ab omnibus deferenda. Non publicanus, non miles excipitur, non agricola, vel vrbanus: diues, & pauper,[h] omnes in commune admonētur, ut cōferat[i] non habenti.[k] Misericordia enim plenitudo virtutum est. Et ideo omnibus est proposita perfectæ forma virtutis, ne vestimentis, alimentisque suis parcāt. Misericordiæ tamen ipsius pro possibilitate conditionis humanæ mensura seruetur, vt non sibi vnusquisque totum eripiat, sed quod habet, cum paupere partiatur.

† *Similis quoque.*] orig.

† *al misericordia.*

Idem ad c. 18. Lucæ.

¶De eodem. Cap. XX.

CAeterum Dei traditio est, vt prius paschas parētes. Nam si iuxta diuinum oraculum contumelia parentis morte luitur, quanto magis fames, quę morte grauior est? Quo loco[l] insolentem[m] Dominus infrenat iactantiam, &c.

Matth. 15. Leuit. 20. Exod. 21.

Idem in libro de officijs a.

¶De eodem. Cap. XXI.

PAsce[n] fame morientem. Quisquis enim pascendo hominem seruare poteras, si non pauisti, occidisti[o] †.

Ans. l. 13. c. 28. Poly. l. 6. tit. 20. D. T. 2. 2. q. 32. ar. 5.

† Concord. cum hoc ca. & sua gloss. tex. in l. necare. & ibi gl. ff. de lib. agno.

n ¶ PAsce.] Tempore enim necessitatis cibaria oīa communia sunt. ff. ad legem Rhodiam, de iac. le. 2. §. idem etiam.

Cibaria oīa sunt in necessitate cōmunia.

o ¶ Occidisti.] Occidit quis alium per subtractionem panis

Panem subtrahens aliū occidit.

panis corporalis, vt hic, & 14.q.5. immolans, & spiritualis 1. vt dist. 43. Ephesijs. Detractione occidit quis odio, actu, mente, vt inf. de pœnit. dist. 1. homicidiorum. &c. omnis. Negligentia inf. di. prox. c. vlt. & 55. d. si quis absciderit, & est ii. ff. de lib. agno. necare. inf. 16. q. 1. decimæ. ff.

1 Ad idem 1.q.1. audacter. Arch.

& tunc si cum oportuerit, culpam feriat delinquentis. b ¶ Si quid.] 15.q.7.c.2. Qualiter hoc cap. debeas intelligere, habes extra de simo. licet Hely. c ¶ Non credas.] Inf. 22.q.5. innocēs. cōtra ibi de incredulitate, quæ inter socios habēda non est, loquitur: sed hic de illa, quæ ad iudicem pertinet. Vel refert vtrū bona vel mala de aliqua dicātur. De hac materia. no. 23.q.4. quā magnum. d ¶ Ecclesiæ.] Cum hoc cap. de causa inquisitionis loquatur, ut extra de accusa. qualiter 2. ergo in causa inquisitionis non hēt necesse eps alios cōuocare, nisi canonicos tantum. Nā nomine ecclesiæ tuæ maior ecclesia intelligitur. argum. extra de uerb. sign. cum clerici. Arg. cōtra. 18. q. 2. si quis abbas, & extenditur hoc nomen, ecclesiæ tuæ, ad omnes ecclesias diœcesis. ext. de usupal. ca. 1. Idē, est arg. hic, φ eps non uocatis alijs episcopis possit sacerdotē cōdemnare. Sed dic, quod seniores hic uocat episcopos: quū iste Corinthiorū esset archiepiscopus 2. Vel loquitur tātum de causa pecuniaria, quam potest tractare episcopus tātum cū suis clericis. Vel est derogatum huic p alios canones. Vel canonica districtio dicat pœna suspēsionis 3. quam epscum suis clericis potest inferre. Vel loquitur de clericis infra sacros ordines constitutis: quorum causas etiā criminales pōt eps

Episcopus siqualiter causa inquisitionis quos non debet conuocare.

2 Subaud. & suffraganei si sint de clero metropolitanæ ecclesiæ, ut colligitur 93. d. miratur. Io. de Fan.

3 Scilicet per petuæ secus in tēporalib. φ dic utnot. Inn. extra de excess. pl. c. 1.

a ¶ De officijs.] *Caput hoc non est inuentum apud B. Ambrosium: sed apud Anselmum, & in Polycarpo ex eodem citatur, & Bartholomæus Vrbinas Eremita in Milleloquio, quod collegit ex dictis B. Ambrosii, affert hunc locum ex eodem Ambrosio in libro de alendis pauperibus, qui liber hactenus desideratur.*

Item Hieronymus in commentarijs ad Galatas, cap. 6. in ver. [Alter alterius.]

† adimplebit.] orig.

¶ De eodem. Cap. XXII.

QVi clementiam non habet, nec indutus est viscera misericordiæ, & lacrimarum, quamuis [a] spiritalis sit, non adimplet † legem Christi.

6 Similiter etiam oportet episcopum non esse percussorem idest non ad vindictam facilem.

Vnde Gregorius scribit Ioanni episcopo Panormitano, lib. 11. epist. 49.

15.q.7. si quid.

¶ Ad vindictam episcopus facilis esse non debet. Cap. XXIII.

SI quid [b] vero de quocunq; clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuste possit offendere, facile non credas [c]; nec ad vindictam te res accendat incognita: sed præsentibus senioribus ecclesiæ [d] tuæ, diligenter est veritas perscrutanda: & tunc si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis.

Idem Ianuario episcopo, lib. 7. indict. 2. epist. 1.

¶ De quodam episcopo, qui antequam Missarum solennia celebraret, die Dominico ad exarandam messem cuiusdam profectus est. Cap. XXIIII.

1.q.7. tanta. Burc. l. 1. c. 107. Iuo p. 2. c. 78. & par. 5. c. 312.

TAnta [e] nequitia ad aures meas de tua senectute peruenit, vt eā nisi adhuc humanitus pēsaremus, fixa [f] iam maledictione feriremus. Dictū quippe mihi est, quòd Dominico die, priusquam Missarum solennia celebrares,

me. ff. de re mili l. omnes. §. qui præpositum. 11. q. 3. non solum. 12. q. 2. aurum. sup. dist. 50. sæpe contingit. inf. 30. q. 5. nullum ante. sup. dist. 47. sicut.

a QVi clementiam.] ¶ Quamuis.] idest, quamuis faciant opera spiritualia. Laurent.

SIMILITER. Hæc est 6. pars di. in qua dicit, φ prælatus cum discretione debet punire subditos suos: quod probat duabus auctoritatibus. Ioan. de Fant.

CASVS. Hic est sextus articulus huius distinctionis, in quo prosequitur illud capitulū apostolicæ regulæ, oportet episcopum esse non percussorem. Et exponit alio modo quàm sup. in 45. dist. exposuerit: quoniam hic dicitur, φ non dēt esse percussor, idest, facilis ad uindictam quod probat duobus sequentibus capitulis.

SI quid.] CASVS. Ioan. Eps Corinthiorū statim cum audiebat aliquem deliquisse, causa incognita puniebat de quo Greg. eum reprehendit, & docet, φ si aliquid dicatur sibi de aliquo clerico, non statim credat: sed præsentibus senioribus ecclesiæ suæ ueritatem inuestiget:

cū suis clericis tractare, & decidere. arg. 15. q. 7. si autem. Quid de hoc iuris sit, inuenies 15. q. 7. in summa. Io.

TAnta nequitia.] CASVS. Ianuarius eps cum habuisset rixam cum quodam suo subiecto: consilio quorundam malorum messes illius ante Missarum celebrationem & die Dominica exarauit, & post Missam illuc reuertens, terminos agri euulsit, & amouit. Quod cum Greg. audisset, non credebat; sed postea certificatus est per abbatem Cyriacum. Sed quia Ianuarius nimis erat simplex, & senex, propterea Papa ei pepercit: monēs eū ut de cætero talia non faciat, consiliarios tamen ipsius spatio duorum mensium communione corporis, & sanguinis Christi priuauit.

e ¶ Tanta.] Inf. 1. q. 7. tanta.

f ¶ Fixa.] idest certa. Sed cum iste absens esset, quomodo Papa ferret in eum sentētiam? Dic quod hic loquitur de sententia comminatoria, scilicet comminando ei. Vel citatus fuit, & noluit uenire: & dominus Papa recepit testes eo absente. De uno habes hic. De duobus habes

Papa in absētē an sētētiā ferre possit.

habes 11.q.1.fratris. Alij dicunt sententiam fuisse latã sub conditione, si scilicet constaret de ijs, quæ dicta fuerunt de ipso.

a ¶ Etiam terminos.] In hoc peccauit grauiter, & sm leges talis punitur pœna quinquaginta aureorum, vel relegatione, vt ff. de term.moto.l.2.&3. cũ distinctione vtrũ sit iuuenis, an senex ut ibi dicitur, secundum legem autẽ diuinã maledictus reputatur 12. quæs.2. in legibus.

b ¶ Sed filius.] Arg. ꝙ credit̃ dicto vni[b], ut inf.8.q.3.talia & 97.d nobilissim[b]. In forma iudicij 1.quãtum ad veram ꝓbationem uni testi nõ creditur, ut extra de testibus, licet, in fi. & eo.ti.veniens. sed quãtum ad præsumptionẽ ut C. de reb. cred.in bonæ nisi rsus aliquis specialis inueniat̃, vt extra de in integr.restit.ex literis, & de procu.ex insinuatione, & extraq̃d met.cau.c.ultim.& extra de test. in omni.loã. Similiter vbi non fit præiudicium alij, creditur uni testi, vt de cõse. distinctio.4.cum itaque B

c ¶ Quia simplicitatem. Not.quod parcit senectuti vt 34. distinctio. fraternitatis 26.q.7.hoc fit, & c.tempora. Item parcitur simplicitati, de consecr.dist.2. ca. 3. & extra de re. permu.cum vniuersorum.

d ¶ Tacemus. Non ergo semper qui tacet consentit 2. nec semper idẽ est tacere qđ uoce consentire. arg. de cons.dist. 4.cũ pro paruulis & 65.dist. c.si forte. de hoc 27. distin.diaconus.

e ¶ Eos.] ff.de re.iu. consilij. Lau.

ADDITIO. Videas, quod legitur, & nota. instit. mandati. §. tua gratia.uersic.cuius generis.

f ¶ Excommunicatos.] Arg. quod quandoq; magis puniuntur consiliarij, quam facientes 3. dist. 96.duo.11. q.3.qui consentit. & 24.q.3. qui aliorum. Sed hoc ideo factum est, quia in istis non conueniebant ea propter quæ fieret dispensatio circa eos. Sed licet iste debuit puniri, tamen indultum est ei ratione ætatis, & simplicitatis.

VEL PERCVSSOR Septima pars.

CASVS. Exposuit supra Gratianus, ne episcopus sit percussor, idest, ad vindictam facilis: modo exponit, & alio modo, scilicet ne percutiat aliquem propria manu, vt infra ea proxĩe cuius casus planus est.

g ¶ Non liceat.] Quod tamen potest per alium, & si, non per se, vt 5.q.5.illi qui.& 14.q.6.cap.1. sicut & aliquis gerit, & facit per alium 88.d.episcopus gubernationem, ita tñ ꝙ sit clericus. si n. per laicum percutit, incidit in canonem extra de sent. excom. uniuersitatis Sed quid si clericum non habet? Tunc uerberet per se, ut dixi 45.dist in summa.

h ¶ Manibus.] C.de episc.& cler.Auth.sed neque proprijs manibus.

PROHIBETVR. Hæc est octaua pars dist. in qua dicitur: ꝙ clerici nõ debent tractare res laicorum, nec possessiones eorum conducere, nec esse tutores, nisi suorũ propinquorum, idest, quibus succederent ab intestato, nisi de

---

ad exarandam messem latoris præsentium perrexisti, & post exarationem eius, Missarum solẽnia celebrasti: post Missarũ solennia etiam terminos [a] possessionis illius eradicare minime timuisti. Quod factum quæ pœna debeat insequi, omnes qui audiunt, sciunt. Dubij autem de tanta hac peruersitate fueram[?], sed filius [b] noster Cyriacus abbas à nobis requisitus, dũ esset Caralis, ita se cognouisse perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus hortamur† vt aliquando resipiscas miser senex, atque à tanta te leuitate morum, & operum peruersitate compescas.† Quanto morti vicinior efficeris, tanto fieri solicitior, atque timidior debes. Et quidem pœnæ sententia in te fuerat iaculanda: sed quia simplicitatem [c] tuam † cum senectute nouimus; interim tacemus [d]. Eos [e] vero, quorum cõsilio hæc egisti, in duobus mensibus excommunicatos [f] esse decernimus: ita tamen, vt si quid eis intra duorum mensium spatium humanitus aduenerit; benedictione viatici non priuẽtur. Deinceps autem ab eorum cõsilijs cautus existe: te quoque solicite custodi, ne si eis in malo discipulus fueris, quibus in bono magister esse debuisti, nec simplicitati tuæ vlterius, nec senectuti parcamus.

Vnius dicto qñdoq; creditur.

1 Concord. text. in l. si qs decurio, C. de fal.

† al. hortamur: aliquando resipiscet.

† al. compesce.

† Concor. l. 1.ff.de do.& tutor. ff. de suspect. tut.

7 Vel percussor esse prohibetur, ne videlicet proprijs manibus aliquem cædat.

Vnde in Agathensi a concilio legitur.

¶ Non licet episcopo proprijs manibus aliquem cædere. Cap. XXV.

Bur.li.1.c.202. Iuo p.5.c.316.

NOn liceat [g] episcopo manibus [h] suis aliquem cædere. Hoc enim alienum à sacerdote esse debet.

a ¶ Agathensi.] *Hoc caput non habetur in Agathensi, quod extat Burchardus, & Iuo citant ex decretis Bonifacij Papæ. Habetur autem in nouellis const. 123. cap. 16. apud Iulianum antecess. Non dissimilis etiam est canon 28. Apostolorum, quem interpretatur synodus Constantinopolitana, quæ prima, & secunda dicta est, cap. 9.*

8 Probibetur etiam episcopus turpis lucri esse cupidus, ne aliquo inhonesto negotio victum, vel cætera sibi necessaria quærat. Quod generaliter de omnibus diuino cultui mancipatis, idest clericis, & monachis intelligi oportet.

Vnde in Chalcedonen. concilio, cap 3. legitur.

Clericus per quem castigandus est epo iubẽte.

2 Sit ẽt no.1. q. 7. tanta.

3 Sic aliqñ plus punitur cõsulẽs quã si ipse idẽ faceret ꝙ consuluit, ut. ff. ad l. Pomp. de parrici. utrũ, & not. eo.tit. l. 1.ut patet exemplum in medico qui filio dedit uenenũ ut daret patri. nã in hoc casu plus punitur medicus, q̃ si ipse patrẽ illius filij uenenasset, ut illi patet.

nisi de mandato episcopi egissent causas pauperum. Io. de Fant.

CASVS. Hic ponitur septimus articulus, in quo repetit Gratianus illud cap. Apostolicæ regulæ, scilicet, oportet episcopum non esse cupidum, & turpis lucri sectatorē, quod

Cyprianus. contra. Sed illud Cypriani de testamentaria tutela siue datiua, hic autem de legitima tutela intelligitur. Item 16. q. 1. generaliter contra. Ad hoc dic. quod clerici nō coguntur recipere aliquam tutelam: possunt tamen legitimam recipere tutelam si volunt; vt hic dicitur, & est hoc priuilegiū clericorum, ꝙ licèt ipsi possunt succedere alicui ab intestato. non tamē tenentur recipere tutelā, licèt aliàs illud obtinet. vt inst. de legi. pa. tu. §. 1. Sed episcop⁹ vel monachus etiā volens nō posset recipere legitimā tutelam. in Auth. de sacrosan. epis. §. Deo amabiles. Vel dic. ꝙ illa Auth. prę iudicatē per canonem istū, vt episcopus & monach⁹ si velint possint recipere legitimā tutelā, sed non datiuā, vel testamentariam, sed ad tutelā miserabiliū personarū omnes clerici siue monachi [a] tenētur, vt 88. dist. c. 1. &c. eps gubernationem.

Tutela est triplex.

Tutelā non tenētur clerici recipere.

[a] Vt hic, & su. proxi. dictum est de monachis intelligo cum de commina tione eius qđ hr 16. q. 1. qui vere, &c. monasterio. Arch.

e ¶ Correctioni.] i. suspensioni. Lau.

¶ Qui connumerantur in clero, turpibus lucris non inseruiant. Cap. XXVI.

Burc. lib. 2. c. 145.
Ivo p. 6. c. 218.

PEruenit ad sanctam synodum, quia de ijs, qui in clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam, alienarum possessionum conductiones [a], & causas [b] sæculares † suscipiunt; & à sacris quidem officijs se per desidiam separant; ad domos autem sæcularium concurrunt, & substantiarum eorū gubernationes auaritiæ [c] causa suscipiunt. Decreuit ergo sancta & magna synodus, neminem horum deinceps, hoc est episcopum, siue clericum, aut monachum conducere possessiones, aut misceri sæcularibus procurationibus, nisi fortè, qui legibus ad minorum ætatum tutelas [d], siue curationes inexcusabiles attrahūtur, aut cui ciuitatis ipsius episcopus ecclesiasticarum rerū commiserit gubernacula, vel orphanorum, ac viduarum, quæ indefensæ sunt, & earū personarum, quę maximè ecclesiastico indigent adminiculo propter timorem Dei. Si quis verò transgressus fuerit hæc præcepta, correctioni [e] ecclesiasticæ subiaceat.

† al. sæcularium.

DISTINCTIO LXXXVII.

VIduis [f] autem & orphanis ecclesiæ præsidium implorantibus episcopi debent adesse: & contra improborum violentias protectionis patrocinium eis negare non debent.

Vnde Gelasius Gerontio †, & Petro episcopis.

† al. Leontio.

VIduis autē.] Hæc distinct. diuiditur I tres partes, in quarum prima, ꝓbat per sex auctoritates sanctorū patrū, quod viduis & orphanis debet sustentationis beneficium pręberi ab ecclesia. Secunda ibi, [Libertos.] Tertia ibi, [Si expositus.] Io de Fant.

CASVS. Supra dictū est, ꝙ episcopus debet esse liberalis: sed quia hoc non sufficit nisi miserabiles personas tueatur: ideo subiungit hanc 87. dist. in qua ostendit, quod episcopi debent defendere viduas & miserabiles personas, & etiam libertos, qui sunt ecclesiæ commendati.

f ¶ Viduis.] In hac dist. 87. ostendit magister, ꝙ viduis & pupillis, libertis & oppressis tenetur prælatus patrocinium impendere, & etiam manumissos defendere. Ad vltimum subiungit de expositis, infra ea. c. vlt.

Oppressis debet prælatus patrocinari.

¶ Implorantibus patrocinium, episcopi debent adesse. Cap. I.

LIcèt [g] omnibus de nobis sperantibus nō debeamus, inquantū possumus, nos negare; plus tñ [h] viduarum

quod de omnibus clericis generaliter est intelligendū.

PEruenit.] CASVS. Quidam episcopi clerici, vel monachi possessiones laicorum causa cupiditatis cōducebant, cum suæ possessiones eis sufficerent, & procurationes sæcularium negociorum proptèr lucrum suscipiebant, officia sua penitus dimittentes: præcipit ergo Concil. Chalcedo. ne hoc de cætero fiat, excepta legitima tutela, vel cura miserabilium personarū, quam clerici suscipere debent ad iussionem suorum epōrum, & quicunque contra hoc statutum fecerit, dēt excōicari.

a ¶ Conductiones.] Contra extra de deci. c. dilecti: nam ibi non reprobātur monachi, qui hñt terras ad firmā, sed dic. ꝙ illud est, cum sua eis non sufficiunt, [1] vel cū ipsimet excolunt non vt inde plus lucrentur, sed vt fructibus viuant. Adeo autem hoc prohibet clericis, ꝙ si propter hoc deprehendantur in fraude, non subuenitur eis extra ne cle. vel mon. c. sacerdotibus.

Monachi pñt terras ad firmam habere.

[1] Adde qđ le. & no. extra ne clerici vel mo. c. 2. & 21. q. 3. placuit. Arc.

b ¶ Causas.] De hoc notaui 15. q. 2. in summa.

c ¶ Auaritiæ.] Nam propter necessitatem bene possent. 91. dist. cap. 2.

ADDITIO. Adde quod le. & no. 88. distinct. cap. 1. in princ. ibi videas.

d ¶ Tutelas.] inf. distinct. 88. cap. vlt. cōtra 21. quæst. 3.

LIcèt.] CASVS. Quędam viduæ & quidam orphani conquesti sunt Gelasio Papæ de violentia quorundam, vnde præcipit duobus episcopis, scilicet Petro & Gerontio, vt eas personas tueantur. Et ꝙ hoc facere debent, probatur assertione diuina.

g ¶ Licet.] 11. q. 1. Christianus.

h ¶ Plus tamen.] No. ꝙ etiam causæ pauperum & oppressorum & peregrinorum spectant ad ecclesiā, vt 24. q. 3. si quis de potentibus. & c. seq. & i. c. proxi. extra de verb. sig. super quibusdam in fi. spectant etiam ad iudicium regis, vt 23. q. 5. regum, &c. administratores. Similiter viduis & pupillis cōcessit Imperator magnum priuilegium, scilicet, ꝙ aliquis non possit illos trahere ad iudicium extra prouinciam, ipsi tamen possunt alios tra-

Viduæ & pupilli sunt circa forum priuilegiati.

trahere. C. qñ Impe. inter pup. & viduas. l. vna. Vidua est quæ etiam maritum non habuit. ff. de verb. sig. malum. §. viduam. Pupillus est qui intra pubertatem desijt esse in patris potestate. ff. eo. pupillus respon. 1.

Defensionis.] CASVS. Maximus & Ianuarius clerici paruuli desolati erant auxilio parentũ, & propinquorũ, q cũ non possent violentias quorũdã sustinere, Gelasio sunt conquesti. Præcepit ergo Gelasius Anastasio epo, vt eos tueatur a violentia improborũ, cum diuina auctoritas hoc præcipiat. Seq. duo c. plana sunt.

a ¶ Pupillis.] Pupillo tu eris adiutor.

b ¶ Executionis.] i. defensionis.

c ¶ Commenta.] i. fraudes.

d Quisquis.] ¶ Remedia.] Arg. ꝙ debeat, qs de hoc de quo certꝰ est, vel securus, priuilegium Ro. sedis impetrare, vt hic elicitur, cum omnis teneamur defendere tales specialius. arg. ext. de testi. licet vniuersis. ar. d. 23. quãquam. Lau.

e ¶ Nos.] Vt tamen primo coram suo iudice deferatur querela, vt extra de foro comp. ex trãsmissa. & in defectu iudicis sæcularis.

f ¶ Animositate.] In bona significatione sumitur. alias in mala 65. d. sanè.

Animositas qñq; in bonã, qñq; in malam partẽ sumitur.

g Diuinæ retributionis.] Quia nullum bonum irremuneratum de pœn. d. 1. pium est. nec aliquod malum impunitum de pe. dist. 1. nullus & est. si. 81. d. cap. pen.

Irreligiosum.] CASVS. Olympiꝰ diaconus suscepit curã duorum suorum nepotũ, s. Felicis & Olympij. Sed cũ deberet res illorum fideliter administrare, partem illarum rerum vendidit, & partem sibi retinuit, quare Papa recepit episcopo Fortunato, vt eos defendat, & omnia eis restitui faciat.

h ¶ Irreligiosum. Per hoc cap. & supra proxi. dist. pertinet. colligitur, quod clericus bene potest legitimam tutelam suscipere, sed & etiam extraneorum personarũ si vult. 1. Lau.

Clericus tutor esse potest si vult.

1 Adde ad hoc gloss. in Auth. presbyteros. C.

i ¶ Non omni fide. Et ita videtur, ꝙ tutor teneatur et de leuissima culpa. C. de peric. tuto. & cur. tutorib. argu. contra, quod scilicet nõ teneat nisi de leui. C. arbit. tut. quidquid. Et quod dicit, fide, est ar. contra perfidos aduocatos, qui plena fide clientulos non defendunt. argu. 2. q. 3. §. notandum.

K ¶ Paruulos.] Nota ꝙ si minor ledatur in contractu, habet actionem aduersus dantem, & accipientem 2. C. si tuto. vel cur. inter. l. etiam. si verò lædatur in iudicio, habet actionem aduersus tutorẽ tantum. C. de iud. properandum. in fi. Sed contra ff. de mino. l. etiam. §. 1. Sed illa lex, properãdum, intelligitur quando tantum circa instantiam iudicij læsus est. Illa lex etiam in principali causa loquitur, cum restituatur in iudicijs minor, vt ff. de mino. etiam. §. ex causa. & C. si aduersus rem iud. per totum. In. 1. mino etiam restituitur minor, etsi contumax fuerit, vt. ff. de mino. l. error etiam B.

l ¶ Contra leges.] C. de prædi. mino. per totum.

de episc. & cler. & insti. de exc. tuto. §. idẽ in milite. no. B. in legitimas. §. fi. ff. de legi. tuto.

a Argu. contra. ff. de minor. in causę 2. in prin. sed non ob. qa illud intelligitur qñ cõtra eundẽ hẽt ordinarium auxilium & extraordinarium. secus si contra diuersos. Arc.

& orphanorum causas, & impensius ducimus exequendas: quas tueri à nobis, vel ab omnibus diuina manifestat assertio.

Idem Anastasio episcopo.

¶ De eodem. Cap. II.

Defensionis propriæ desolatis auxilio, & qui suis actibus adesse † pro ætatis infirmitate nõ possunt, exoratum pontificem decet subuenire: quia pupillis a α tuitionem etiam diuinitas iussit impendi. Et ideò Maximo, & Ianuario, clericalis officij (qui se solatio parentum, vel propinquorum asserunt destitutos) auxilium ex nostra delegatione præstabis: vt aduersus improbitates aduersariorum suorum protecti, tuæ executionis b annisu noxia commenta c non sentiant.

† al. prodesse.

α ¶ Pupillis.] *In codicibus impressis sequebatur*, & viduis. *quæ voces expunctæ sunt, quia absunt à plerisque vetustis. Et quæ antecedunt, ac sequuntur, ostendunt agi hic tantum de pupillis.*

Idem Leontio, & Petro episcopis.

De eodem. Cap. III.

Quisquis in negotijs suis nostri nominis intercessione sperat sibi remedia d posse conferri, prona nos e conuenit animositate f præstare.

Idem Honorio episcopo.

De eodem. Cap. IIII.

Diuinæ retributionis g memor ad pontificalem conscientiam non ambigas pertinere, egentium commodis piam solicitudinem non negare.

Idem Fortunato episcopo.

¶ Tueatur ecclesia, quos in sui defensionem suscepit. Cap. V.

Irreligiosum h prorsus, & execrabile iudicamus, si q̃squam α vel extraneos in sua tuitione susceptos, nõ omni fide, i & tota animi sui educauerit sanctitate. Ac cum Olympius diaconus dilectionis tuę, Felicis, & Olympij suggeratur auunculus, eosque paruulos k tutelæ vice susceperit nutriendos; vltra latrocinium esse iudicamus, ꝙ eos boniscũlis † parentum (sicut asserunt) reliquit extorres; alia retinendo, alia contra leges l, & iura vendendo.

Iuo p. 6. c. 109.

† al. bonusculis.

Eos.]

EOs.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, ꝙ qui ad ecclesiam cōfugiunt, propter loci reuerentiam debent ab ecclesia defendi. In secunda parte dicitur, quod si quis mancipia ecclesiæ occupauerit propter sua, quæ ad ecclesiam confugerint, excommunicari

u ¶ Quis quam.] *In vulgatis codicibus sequebatur vox,* clericos. *quæ in aliquot manuscriptis, & apud Iuonem non habetur, ideoque sublata est. Non enim hic clericos cum laicis, sed extraneos cum sanguine iunctis comparat.*

Item ex concilio Arausicano primo, c.5. & seq.

Raba. pæ. c. 22. Burc. l. 3. c. 1. 5. Iuo p. 3. c. 112. Ibidem c. 6.

¶ Confugientes ad ecclesiam extrahere licet. Cap. VI.

EOs, qui ad ecclesiam [a] confugerint, tradi non oportere, sed loci sancti reuerentia, & intercessione defendi. ¶ Si quis aūt mancipia clericorum pro suis mancipijs [b] ad ecclesiā confugientib. crediderit occupāda, per omnes [c] ecclesias districtissima damnatione feriatur. ¶ In ecclesia quoque manumissos, & per testamentum [d] ecclesiæ cōmendatos, si quis in seruitutē, vel obsequium, vel ad colonariam conditionem reuocare tētauerit, animaduersione ecclesiastica coerceatur † [e].

C. 7. Iuo p. 3. cap. 154. & 245. Pann. l. c. 84. 2. † coercebitur] orig.

Item ex concilio Agatensi, c. 29.

Iuo p. 3. c. 159. & p. 16. c. 51. Pann. l. 2. c. 82.

¶ In libertate ecclesia tueatur libertos. Cap. VII.

2 LIbertos legitimè a dominis suis factos, ecclesia, si necessitas exegerit, tueatur: quos si quis ante audientiam aut peruadere, aut expoliare præsumpserit, ab ecclesia repellatur.

Item ex concilio Toletano 4. c. 71.

Burc. l. 3. c. 186. Iuo p. 6. c. 246. & p. 16. c. 52. Pann. l. 2. c. 83.

¶ A sacerdotibus defendantur liberti, ne in seruitutem reuocentur. Cap. VIII.

LIberti, qui a quibuscunq. manumissi sunt, & ecclesię patrocinio commendati existunt, sicut regulæ antiquorum patrum constituerunt, sacerdotali defensione a cuiuslibet insolentia protegantur, siue in statu libertatis eorum, siue in peculio, [f] quod habere noscuntur.

Item ex concilio Arelatensi secundo, c. 32.

municari debet. In tertia parte dicitur, ꝙ si quis vult reuocare in seruitutem, vel ad obsequium, vel ad colonariam conditionem manumissos in ecclesia, & ecclesiæ commendatos, censura ecclesiastica coerceatur.] Secunda pars incipit ibi, [Si quis autem.] Tertia ibi, [In ecclesia.

Manumissi ab ecclesia, ubi sint conueniendi.

a ¶ Ad ecclesiam.] inf. 17. q. 4. reum.

b ¶ Mancipijs.] De istis manumissis ab ecclesia, vel de commendatis ecclesiæ dicit Hu. ꝙ si postea imperantur super libertate, ipsi coram ecclesiastico iudice debent respondere. vnde & si quis eos detinens nollet respondere, nisi sub sæculari iudice, posset statim ecclesia ipsum excōicare. si verò non est manumissus in ecclesia, tunc primo debet conueniri, qui eos molestat, sub sæculari iudice, & si non vult satisfacere p eum, tunc ecclesia eū cōpellet excōicando, vel alio modo. Laur. dicit ꝙ vbicunq; manumittantur, nisi manumittantur in ecclesia, 1 vt clerici fierēt, vt ex. de ser. nō or. c. 1. in parte decisa, ꝙ semper primo conueniendus est, qui eis litem facit sub iudice suo sæculari. Ioan. nisi hoc forte faceret laicus in fraudem. extra de iure patr. relatum. §. ad hæc. B. Sed quæro, ad quid ergo ecclesia recipit libertos sub protectione sua: cum illud ius sit in alijs omnibus. ꝙ si aliquis nō potest habere iustitiam corā iudice sæculari, accedit ad iudicem ecclesiasticū, vt extra de foro comp. ex transmisse? Videtur ergo ꝙ liberti spectāt ad iudicium ecclesię, vt 11. q. 1. Christianis. Vel dic, ꝙ licèt istæ personæ, & aliæ, de qbus hic agitur, recipiātur sub protectione ecclesiæ: non tū eximuntur a iudicio sæculari, vt extra de priu. recepimus. & est expressum in iudicijs extra de foro compe. ex tenore.

1 Quidam. n.

manumittūtur in ecclesia, & charta manumissionis iei tur in ambo ne. 5a d. nulli, & tales generaliter ecclesia defendet, sm Hu.

c ¶ Per omnes.] In vna excommunicet, in alijs denūcietur. Si dices, ꝙ nemo potest pluries excōmunicari. dic vt not. 3. q. 3. c. vlt. & extra de senten. excommunica. officij.

d ¶ Et per testamētum.] Extra de seru. non ordinan. c. 1.

e ¶ Coerceat.] nisi admonitus satisfaciat, & est arg. hic, ꝙ omne crimen est ecclesiasticū. 15. q. 6. episcopus in synodo. ADDITIO. Argu. ad hoc inf. ca. prox. vbi Laur. idem sentit dicens, quòd hoc etiā potest videri per auctoritatem domini, si peccauerit 2. q. 1. si peccauerit. extra de iud. nouit. De hac ma. le. & not. ext. de offi. ord. cap. 1. & de purg. cano. nos quidem. Archid.

Crimē qd libet est ecclesiasticum.

LIbertos.] Hæc est secunda pars dist. in qua dicitur, ꝙ ecclesia debet libertos defendere, præsertim eos qui eius patrocinio commendantur. Io. de Fan. CASVS. Hæc duo c. libertos, & liberti, vt dici Beneuen. loquuntur de libertis ecclesiæ commendatis quos si aliquis inuadere sua auctoritate voluerit, vel in seruitutē reuocare, vel bona eorū auferre conatur, & ecclesia, & episcopus debent eos dispensare.

f LIberti. Peculio.] Sed nunquid liber homo habet peculium? Non: quia sicut seruus non habet bona, ita paterfamilias non habet peculium, ff. de verborum. significatio. paterfamilias, sed loquitur hic fm tempus, quo seruus erat, vel peculium sumitur hic improprie. argu. C. de inoffi. testam. l. vltima. ff. ad Trebellia. l. cogita. t. rū. De peculio autem serui, qui manumittitur, hoc in summa notabis, ꝙ si manumittitur inter viuos, dominus uidetur ei concedere peculium, nisi adimat expresse. Si autem in testamento libertas ei relinquitur

Peculiū seruus hīc pōt. sed non liber homo.

linquitur peculiū apud hæredem remanet, nisi expresse ei concedatur. C. de pecu. eius qui li. me. l. vna.

SI expositus. Hæc est tertia pars distinctionis, in qua ponit de infantibus expositis Io. de Fant.

CASVS. Quæsitum fuit in concilio Toletano, quid fieri debeat cū aliquis colligit puerū expositū ante ecclesiam. Et respondet, quòd debet in publicū duci, vt cuiuscūque sit ille puer, siue sit dominus siue pater, veniat intra decē dies, & puerū recipiat: si autem post decem dies, venerit, audiri nō debet: sed tāquā homicida puniatur.

a ¶ Expositus.] Exponit aūt aliqs a patre uel domino, uel ab extraneo. Si a patre vel domino, aut necessitate, uel sponte. Si spōte, nunquā pōt recolligere eum postea: nec. n. suum dicere poterit quem pereuntem contempsit. C. de infan. expo. l. prima, & secunda. Si necessitate, repetit quandocunque, quia inuitus videtur exposuisse. C. de infan. exposi. l. 1. & in his casibus locum non habet contestatio. quod tamen dixi de necessitate, videtur male dictum, nam dicit lex, quòd si ipse non potest eum alere, debet eum in xenodochium.[1] mittere. C. de lati. li. tol. l. vna. §. sed scimus. Sed quod dixi.[2] intelligas cū nullū talem locum inuenit: & intelligas maximè hoc de filijs: nam de seruo uidetur, quòd potius debeat eum vendere, quàm exponere, & est iste casus, in quo seruus habitus pro derelicto, statim in libertatem eripitur, vt C. de lat. lib. tollen. l. una in authen. de nup. §. hoc amplius, & §. multo magis. coll. 4. aliàs occupanti conceditur. Si autem ab extraneo, & sciente domino, vel patre, [illegible]nc locum habet quod hic dicitur. Si uerò ignorante, semper potest repetere quandocunque uoluerit, C. de infan. expo. l. 1. Hug. dicit, quòd tantum usque ad decem dies auditur pater in hoc casu, quod verius credo,[3] quia de ijs quæ publicè fiunt, non potest prætendi ignorantia, vt 17. dist. quod dicitis. Idem potest dici quando pater propria uoluntate exposuit. Ioannes. Hoc teneas breuiter, quòd si a patre infans exponitur, vel ab alio, eo sciente, uel ratum habente, statim liberatur a patria potestate, & si dominus idem facit; seruus statim eripitur in libertatem, & libertus in ignorantiā. Idem est si alimenta fuerint istis languentibus denegata, aut si isti languentes expositi fuerunt, cuiuscunque fuerint ætatis: & qui eos suscipiunt, nō habent aliquod ius in ipsis, ut extra de infan. uel languentibus expositis, c. 1. Bar.

b ¶ Intra decem dies.] De his decem diebus dic, quòd currunt a tempore scientiæ, & sunt continui, & si in tali loco est, quod uenire non potest, restituitur per clausulā generalē: argum. ff. ex quibus causis maiores. l. prima. Alij dicunt, quod sūt utiles: cum. s. experiri potest. ff. de ædil. edict. cum sex. & de diuer. & temp. præ. l. prima. Si uero alie qui collegit expendit aliqua in puero erudiendo in aliqua arte repetit a recoligente, C. de infantibus expositis, l. 1. quod autem causa alimenti expendit, non repetit nisi in duobus casibus, scilicet cum protestatus est, ff. de nego. gestis, Nelennius, uel ubi collectus non vult ducere filiam suam in vxorem. C. de nuptijs patrem.

c ¶ Habeat.] Non in seruum, C. de infantibus expositis. l. vltima, & ideo dicit iste eum habere, quia alius iam non potest petere puerum, puer tamen bene recedet ab eo cum voluerit, & continebit epistola. s. quòd si quis in eo aliquid iuris sibi uendicet, & exeat, & probet esse suum: aliàs non crederetur ei. Arg. Contra, extra qui filij sint legitimi, transmissæ, vbi creditur patri, & matri dicentibus aliquem non esse filium suum, quia non est præsumendum aliquem denegare filium suum.

Exponens filium, vel seruum an possit illū recolligere.

[1] Idest hospitale.

[2] Scilicet de necessitate.

[3] Adde de ista quæstione, & aliis in mate. expositorū no. in l. 1. & 2. p Albe. de Ro. C. de infan. exposi. & gl. in l. nemini C. de episc. audien.

Expensæ circa infantem expositū factæ an possint repeti.

Pater, & mater filiū denegare non præsumuntur.

¶ Expositos defendat ecclesia, si quis eorum calumniator extiterit. Cap. IX.

3 SI expositus[a] ante ecclesiam cuiuscunque fuerit miseratione collectus, contestationis ponat † epistolam, vt si is qui collectus est, intra decē dies[b] quæsitus, agnitusque non fuerit, securus habeat[c] qui collegit. Sane, qui post prædictum tempus calumniator extiterit, vt homicida, ecclesiastica districtione dānabitur, sicut Patrum sanxit auctoritas.

Capit. l. 6. c. 142. cō cor. Vasense 2. c. 9. Burc. l. 3. c. 201. Iuo p. 3. c. 23. Poly. l. 3. tit. 13.

† al. ponatur epistola.

DISTINCTIO. LXXXVIII.

PRohibentur[d] ergo clerici cupiditatis negotia suscipere, non pietatis curam viduis, & orphanis impendere.

Vnde Melchiades a Papa.

¶ De eodem. Cap. I.

DEcreuit sancta synodus nullum deinceps clericum aut possessionis conducere,[e] aut negotijs sæculari-

In scripto de primitiua ecclesia, & munificentia Constantini ex conc. Chalcedon. c. 3.

PRohibentur.] In hac distinctione prohibetur cupiditas, & mercatio omnibus clericis. Et diuiditur in duas partes: in quarum prima probat per decem auctoritates sanctorum patrum, quòd clerici non debent esse mercatores. Secunda ibi, [Neque apud Ioannes de Fant.

CASVS. Facta interpositione miserabilium personarum in hac 88. d. redit Gratianus ad materiam suam. s. ad capitulum cupiditatis: cuius cupiditatis negocia clerici suscipere prohibentur: sed nō prohibentur opera pietatis orphanis, & uiduis impendere.

d ¶ Pohibentur.] Facta interpositione de uiduis, & libertis, & expositis, reuertitur in hac d. 88. ad propositū suum. s. ad illud capitulum, non cup. dum, & ostēdit clericos causa turpitudinis, & cupiditatis non debere opera exercere, tandem subijcit, quod nullus, presbyterum in testamento debet nominare tutorem, &c.

DEcreuit.] CASVS. Statuit Melchiades Papa in synodo sua, quod clerici causa cupiditatis, & lucri non conducant possessiones, nec negotijs sæcularibus se immisceant: nisi in duobus casibus. s. propter curam miserabilium personarum, & propter curam ecclesiasticam ab episcopi sibi commissam, & quod curam talem debeant suscipere clerici, probat duobus exemplis. s. Moysi, & angelorum ascendentium, & descendentium per scalam, quam vidit Iacob: ad instar quorum, prælati ecclesię debent ascendere contemplando, & descendere curam subditorum habendo.

e ¶ Conducere.] Scilicet causa cupiditatis, ut notaui 89. d. cap. vlt. & semper intelligo causa cupiditatis hoc fieri, nisi necessitas probetur. argumen. q. 12. quęstio. 1. cap. 1.

a ¶ Vbi

a ¶ Vbi liquido patet.] Idest, propter quod patet.
b ¶ Angelos.] Per angelos intelliguntur prædicatores qui pro ingenio auditorum debent se aptare, vt 8.q.1.c. oportet & distin.43. sit rector. §. vl. unde non propter Iacob, sed ꝓpter angelos inducitur hæc auctoritas.

Prædicatores qsique dñr angeli.

† absunt istæ duæ voces fere ab omnibus manuscriptis.

bus se miscere, nisi propter curam pupillorum, & † orfanorum] ac viduarum, aut si forte episcopus ciuitatis ecclesiasticarum rerum solicitudinem habere præcipiat. Vbi liquido patet,[a] quia alia sunt negotia sæcularia, alia ecclesiastica. Nonne Moyses in sæculo erat: cum crebro tabernaculum intraret, & exiret; qui intus cõtemplatione raptus, foris infirmãtiũ negotijs vrgebatur? & *infra.* ¶Sic & Iacob ascendentes, & descendentes Angelos [b] vidit: quia videlicet rectores ecclesiæ non solum Deo contemplando superna appetunt, sed deorsum quoq; ad mẽbra illius miserando descendunt. Et Domini sacerdotes horum facta imitantur, & se custodiunt, & subditorum onera portant.

Exod.33.

Gen.28.

a ¶ Melchiades.] *Caput hoc habetur inscripto de primitiua ecclesia, & munificentia Constantini, quod in antiquis conciliorũ voluminibus continenter sequitur post decreta Melchiadis (quamuis in recentiorib. cõcilium Neocæsariense sit interpositum) & ex illa cõiunctione fortasse factũ est, vt hoc quoq; scriptum olim decreti Melchiadis adnumerari solitum esset, cum tamen in eo de Niceno concilio & alijs, quæ post Melchiadem gesta sunt, mentio fiat: quod ex capite, ad futuram. infra 12. quæst.1. apparet.*

Item Gelasius Papa ad episcopos per Lucaniam, c.17.

¶ De eodem. Cap. II.

Concil. Aquisgranen. ca.93. 14.q.4.c. clerici.
Poly. li.4. tit.31.

CONsequẽs [c] est, vt illa quoq; de Piceni partibus nuper ad nos missa relatio nunciauit, nõ ꝑtercũda putaremus: idest plurimos clericorũ negociationibus inhonestis, & lucris turpibus imminere, † nullo pudore cernẽtes euangelicã lectionẽ, qua ipse Dominus negotiatores è templo verberatos flagellis asseritur expulisse, nec Apostoli verba recolentes, quibus ait: [Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus.] Psalmistam quoque Dauid surda dissimulantes aure; cãtantem:[d] [Quoniam non cognoui negotiationes,[e] introibo in potẽtias Domini.] Proinde huiusmodi aut ab indignis post hac quæstibus nouerint abstinendum, & ab omni cuiuslibet negotiationis ingenio,[f] vel cupiditate cessandum:[g] aut in quocũq; gradu sint positi, mox à clericalibus officijs abstinere cogantur; quoniam domus Dei, domus orationis & esse debet, & dici, ne per † officia negotiationis potius sit latronum spelunca.

† al. inhiare.
Matth.21.
2.Tim.2.
Psal. 70. vide infra ca. quoniam.

Luc.19.
† ne officia negotiationis, & spelunca potius sit latronum] orig.

Item ex septimo canone, Apostolorum.

¶ In sacris ordinibus constitutus sæculares curas assumere non debet. Cap. III.

EPiscopus, aut presbyter, aut diaconus, nequaquam sæculares curas [h] assumat; sin aliter, deijciatur.

Item Gregorius. Romano defensori lib.8. epist.11.

Episcopus sæcularibus causis occupari non debet. Cap. IV.

PErlatum est ad nos reuerendissimum fratrem nostrũ Basilium episcopum, velut vnum de laicis in causis

Ans. lib.6. c.179.

COnsequẽs.] CASVS. Clerici in Picenis partib⁹ turpibus negociationibus & lucris ihonestis immiscebantur: sed Gelasius docet hoc non esse faciendum. & hoc probat exemplo Christi, q negotiatores de tẽplo expulit. Et duabus auctoritatib⁹. s. Pauli, ut nemo militãs Deo, &c. & Dauid quoniã non cognoui, &c. Si qs aũt negotiari voluerit, officio carere debet. Sequẽs c. planũ est.
c ¶ Cõsequẽs.] Quia sacerdotes erant instituti, vt 2.q.7. accusatio. Lau.
d ¶ Cantantem.] idest, metrice deicribẽtem.
e ¶ Negotiationes.] .i. falsam traditionẽ Iudæorum. quia scilicet credebãt se iustificari ex operibus legis, figuras legis sectãtes, à gratia resilientes: vel negociationis. i. vt uilius emẽt, & carius vẽdãt.
f ¶ Ingenio.] Argu. q nec sub qualibet fraude excogitata posiũt exerceri negotiationes. ergo nec causa necessitatis, ut quidã asserũt, nec causa lucri captãdi ad opus pauperũ. 1.q.3. si qs obiecerit. Arg. ꝯtra extra ne cle. vel mona. ca. 1.91. d. clericus. La.
g ¶ Cessandum, aut in, &c.] Videt ergo, q i eius optione sit an uelit abstinere à qstu, aut ab officio. ff. d iure do. plerũq; §. vltimo: quod falsum est. Sed his. aut. cõminatiuum. 1 est 11.q.1. placuit.
h ¶ Piscopus.] ¶ Curas.] Infra 21. q.3. c.1.2. & 3. & 11. quæst.1. te quidem.

Negotiationes per clericos quacũque causa exerceri nõ debent.

1 Et est sensus si moniti cessant: dispensatur cũ eis: aliàs abijciuntur à clero: & nõ minus à negociatione cessabunt. Argu. 3.q.7. c.1. & 81. distin. si quis. Archid.

PErlatũ.] CASVS Basilius eps tam quam aliquis laicus ibat extra suum episcopatum coram iudicibus sæcularibus aduo-

aduocando. Quod cum audisset Gregorius, precipit Romano defensori, ut præfatum Basilium intra quinque dies cogat reuerti: quoniam propter hoc dignitas epalis vilescit. Nam si ibi amplius eum stare permiserit, uterq. grauiter punietur. Sequentia capitula plana sunt vsq. ad paleam: illam. [Eijciens.] quæ in scholis non legitur, sed in ea ratio assignatur quare in domo, vel re con simili non est vsura, sed pecunia sic: & hoc triplici ratione. Prima est: quia pecunia nō est disposita nisi ad emēdum. Secunda est: quia ex agro cum arādo fructum capio, & ex domo vsum mãsionis: & ideo domū locando vel fundū, videor quasi permutare lucrum cum lucro, sed ex pecunia reposita nullum fructum capio. Tertia ratio est: qa ager, vel domus veterascit, sed nō pecunia, & hoc est in prima columna, ubi dicitur, primo qdē.

dere gladium 4. licet. ei non liceat eo uti per se. 23. q. vlt. c. sępè. Similiter inuenitur: quod licet nobis p alios, & per nos, vt dist. 95. illud superfluum. & econuerso, qd non licet nobis per nos, nec per alios. 46. dist. sicut. 23. q. vlt. his à quibus. & consequitur quis per aliū qd non potest.

1. Labeo. ff. de vsuc. Dy. in regula. qp alteri. lib. 6. bonus text. & ibi Bar. & Bal. in l. 1. §. ne aūt. C. de ead. tol. 4. 63. dis. Hadrianus 2.

sæcularibus occupari, & prætorijs [a] inutiliter deseruire. Quę res quoniam & ipsum vilem reddit, & reuerentiam sacerdotalē annihilat; statim vt experientia tua hoc pręceptum [b] susceperit; eum ita ad reuertendū districta executione compellat, quatenus ei illic, te insistēte, quinq; diebus, [c] sub qualibet excusatione, immorari nō liceat; ne si quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiseris; cum ipso, apud nos grauiter incipias esse culpabilis.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 18:

¶ Testamentorum tuitionem, & curam rei familiaris episcopus non suscipiat. Cap. V.

Poly. lib. 4. tit. 5.

ij EPiscopus tuitionem, [d] testamentorum non suscipiat.

Item ex eodem cap. 20.

¶ De eodem. Cap. VI.

iij EPiscopus nullam rei familiaris curam ad se reuocet; [e] sed lectioni, & orationi, & verbi Dei prædicationi tantummodo vacet.

Item ex eodem, c. 17

¶ De eodem. Cap. VII.

iiij EPiscopus gubernationem [f] viduarum, & pupillorum ac peregrinorum non per seipsum, sed per archipresbyterum, aut per archidiaconum agat.

Item Gregorius Quertino ex præfecto, epist. 30. lib. 10.

¶ Ratiociniorum causas clericus suscipere non debet. Cap. VIII.

INutile, & valde laboriosum est, hominem literatum, ratiociniorum causas assumere, & in eis se, quod non expedit, obligare.

Item Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorum.

a [Et pretorijs.] id est, locis iudicij tractandi. Quid sit prætorium habemus. ff. de iust. & iur. l. pen.
b [Præceptum.] Infra 23. q. 4. iustū infra 14. q. 4. clerici.
c [Quinq; diebus.] Arg. morē posse purgari. 1 Item nota. inducias & expectationes quinque dierū: & hoc à tēpore quo suscepit literas. extra de ap. sup eo 4. q. 4. c. 1. & q. 5. c. j. quādoque duorum, 5. q. 2. c. præsenti.
d [EPiscop⁹ tuitionē.] Idest, apertitionem, vt scilicet corā eo non aperiantur: sed coram magistro census. C. de testa. l. cōsulta. Vel dic tuitionē, idest, qp sit aduocatus. alias per eū debet adimpleri 2 quod in testamentis relictū est, extra de test. c. si heredes. & ff. de pet. hæredita. in fi. Ioan. Dico ergo, ut dixi, non suscipiet ex hoc officium aduocationis.
e [EPiscopus.] Ad se reuocet.] Principaliter, vel per se: & tunc non est contra 86. dist. fratrem.
f [EPiscopus gubernationem.] Sed per archipresbyterum, nam partiri debet onera sua. extra de offi. archipresby. c. vlt. arg. per alios nobis licere quæ nobis p nos non licent 3. arg. 5. q. 3. c. vlt. ar. 12. q. 1. pręcipimus. Et valet ad quæstionem qp ecclesia possit alicui concedere ... potest per se. ff. de sta. ho. Imperator. & id per se, quod non per alium. C. de ijs qui ve. æta. imp. l. 2. ff. de adopt. post mortem. §. neque 23. dist. quorundam. & quādoque plus per se valet factum quàm per alium. de consec. dist. 4. illud. Io. Sol. generale est, quod qs potest per se quod potest per alium, & econtra. sed in casibus specialibus fallit quandoque ratione personæ, quæ prohibetur per se facere, ut in hoc cap. sed per alium non prohibetur: 5 vel ratione rei: quia in causa criminali aliquis

1 Adde an & qñ possit mora purgari, uel non: no. Bar. in l. § insulā. ff. de verb. obl. Bald. in l. si post tres ff. si quis cau. gl. & Doc. in c. potuit. de loca.

2 Dic qp ubi psona à testatore deputata est: illa exequit. 12. q. 2. de laicis in fi. Archi. Potest qs p aliū qd non potest p se.
3 An hoc pcedat regulariter.

5 Hic vide qd le. & no. de consec. d. 4. quando 2.

¶ Fugiendus est clericus negociator. Cap. IX.

NEgociatorem [a] clericum,& ex inope diuité ex igno bili gloriosum,quasi quandam pestem fuge.

Item Augustinus in libro quaestionum veteris,& noui testamenti,c.127.

¶ Clerico negociari non licèt. Cap. X.

Iuo p.6.c.89. Pann.l.7.c.26.

FOrnicari omnibus semper non licèt [b] : negociari vero aliquando licèt, aliquando non licèt. Antequam enim ecclesiasticus quis sit, licèt ei negoriari: facto iam, non licet [c].

Item Ioannes Chryst. super Mattheum, [*idest Auctor operis imperfecti,hom.38.c.21.Matt.*]

¶ De eodem. PALEA. Cap. XI.

Paulo aliter.

EIiciens Dominus vendentes,& emétes de templo, significat it,quia homo mercator vix,aut nunquam pôt Deo placere. Et ideo nullus Christianus debet esse mercator:aut si voluerit esse,proijciatur de ecclesia Dei; dicente propheta : [Quia nó cognoui negociationes;introibo in potentias Domini.] Quemadmodum enim qui ambulat inter duos inimicos ambobus placere volés, & se cómendare, sine maliloquio esse nó potest(necesse est enim,vt isti malè loquatur de illo, & illi malè de isto)sic qui emit,& vendit,sine mendacio,& periurio esse nó potest,*& paucis interiectis.* ¶ Sed est nec stabilis substantia eorum, neque ad bonum proficit, quod de malo congregatur. Quemadmodum enim si triticum, aut aliud † tale cernas in cribro; dum huc & illuc iactatur, grana omnia paulatim deorsum cadunt;& tamen in cribro nihil remanet, nisi stercus solum;sic de substantia negociatorum nouissimè nil remanet nisi solum peccatum. Sed omnes homines videntur esse mercatores. Ostendam ergo,quis non est negociator;vt qui talis non fuerit,eú intelligas esse negociatorem. Quicunque rem comparat, non,vt ipsam ré integram, & immutatam vendat; sed vt materia sibi sit inde aliquid operandi; ille non est negociator. Qui autem comparat rem,vt illam ipsam integram, & immutatam dádo lucretur;ille est mercator,qui de templo Dei eijcitur. Vnde super omnes mercatores plus maledictus est vsurarius. Ipse namque rem datam a Deo vendit,non comparatam, vt mercator; & post fœnus rem suam repetit,tollens aliena cum suis;mercator autem non repetit rem venditam. Adhuc dicit aliquis.Qui agrum locat,vt agrariam recipiat,aut domum,vt pensiones recipiat,nonne est similis ei,qui pecuniam dat ad vsuram?Absit. Primum quidem, quoniam pecunia non ad aliquem vsum disposita est,nisi ad emendum.Secundo,quoniam agrum habens,arando accipit ex eo fructum, habens domum,vsum mansionis capit ex ea. Ideo qui locat agrum,vel domum suum vsum dare videtur,& pecuniá accipere, & quodammodo quasi commutare videtur cum lucro lucrum : ex pecunia reposita nullum vsum capis.Tertio ager,vel domus vtendo veterascit: Pecunia autem cum fuerit mutuata,nec minuitur,nec veterascit : [Et mésas nummulariorum subuertit.]Pecunia spiritualiter homines intelliguntur,quia sicut nummus habet,

Psalm.70.

† aliquam bladi speciem.

Matth.21.

charagma.

aliquis agit per se,& non per aliú, vt 5.q.3. In criminalib. B. ADDITIO. Circa hoc dicas, ꝙ quádo aliquis potest aliqd facere sua auctoritate:túc nó est vis siue per se,siue per alium faciat, nisi specialiter prohibeatur : sed vbi sua auctoritate nó potest facere, sed alterius: tunc locum habet, ꝙ non potest alteri committere, extra de off. deleg. quoniam apostolica, vbi Innoc.sic no. Archid.

a NEgociatoré.] Sed nunquid licèt clerico habere tabernam? videtur quod sic. C. de episco.& cler.l.2. sed dicimus, quòd licèt lex concedat, canon tamen non permittit.15.q.3.cú autem. Vel dic, quòd potest habere taberná propter necessariá,& honestam negotiationem.

Clericus tabernâ habere potest.

1 Adde qd veniat appellatione taberne nota. in leg. taberne. ff.de verbo. sign. & in l. qui tabernas ff.de cótrah.

b FOrnicari.[¶ Sëper non licet.] Idest, nunquam.32. q.4. nemo. Ar.cótra 31.q.1. hac ratione, sed licèt aliquádo licétia pene.sed licentia culpæ nó, qa nó euadit culpam. dist. 4.c.denique.2.

2 Dic ꝙ fornicatio nulli vnq̃ impunè conceditur. 27. q.1. nubendi. Archidia.

c ¶ Non licèt.] Arg. quod propter mutationem status, quod ipsi erat licitum, fit illicitú,& cótra. arg. d.31. c.lex continentiæ.Argu.contra 12. q.1.non dicatis.

Neque

charagma Cęsaris, sic homo Habet charagma Dei. Et quemadmodum solidus, qui non habet charagma Cæsaris, reprobus est; & ita & homo, qui non ostendit in se imaginem Dei, reprobus æstimatur. Vnde Esaias dicebat ad Hierusalem: Pecunia tua reproba est; caupones tui miscent vinum cum aqua, &c.] Ideo ergo mensas numulariorum euertit, significans, quia in téplo Dei non debent esse nummi, nisi spirituales, idest, qui Dei imaginem non diaboli portant. Aut certè mensas nummulariorum, sacerdotum dicit scripturas. Nouo enim testamento succedente priori, euersæ sunt scripturæ illorum.

Esa. 1.

¶ *Hac Palea (quemadmodum, & sequens) est in aliquot vetustis exemplaribus, in quibus Palea raro habentur. Est autem sumpta ex auctore operis imperfecti (cuius multa sententia partim reijcienda, partim in bonam partem interpretanda sunt.) & quidem multis locis de industria, quod ibi plenius hic, in summam redactum est, incolumi ferè sententia, Quamobrem ea tantum mutata aut locupletata sunt; qua valdè conducere visum est. Quod etiam in sequenti capite est obseruatum.*

Item ex verbis Augustini: [hinc inde collectis, & in summam redactis ad Psal. 70. versic. Quoniam non cognoui.]

¶ De eodem. PALEA. Cap. XII.

QVoniam non cognoui literaturá.] aliqui codices habent: [negotiationes;] in quo diuersitas interpretum sensum ostendit, non errorem inducit. Ergo si propterea iste tota die laudem Dei dicit, quia non cognouit negotiationes; corrigant se Christiani, non negotientur. Sed ait mihi negotiator: Affero ex longinquo merces; mercedem laboris mei, vnde viuam, peto: dignus est operarius mercede sua. De mendacio, de periurio agitur, nō de negotio. Ego enim mentior, non negotium. Possem enim dicere; tāto emi tanto védam; si placet, eme. Quomodo ergo reuocas a negotiatione? omnes artifices mentiuntur, sutores, agricolæ. Vis, vt optem carum tps, vt possim vendere annonam, quam seruaui? Sed non hoc faciunt, inquis, agricolæ boni: nec illa negotiatores boni. Quid enim? Etiam & filios habere malum est; quia, quádo eis caput dolet, malę & infideles matres ligaturas sacrilegas, & incantationes quærunt? omnia ista hominum, non rerú peccata sunt. Quære ergo episcope (dicit mihi negotiator) quomodo psalmistam intelligas, & noli me prohibere à negotiatione; negotiatio enim me nō facit malum, sed iniquitas mea, & mendacium meum. Quæramus ergo negotiatores, qui prę sumunt gloriari ex suis operibus; si sunt cōtra illam gratiam, quam hic psalmista cōmendat, vt nemo de suis operibus glorietur. Et sicut cōtra medicos superbos salutis pollicitatores vigilat, hoc, quod dictum est: tota die salutem tuam.] sic contra negotiatores de operibus suis gloriantes vigilat, hoc quod dictum est. [os meum annunciabit iustitiam tuam.] Vnde, & Dominus expulsit illos de templo volentes suam iustitiam statuere, & ignorantes iustitiam Dei. Merito dictum negotium, quia negat otium, quod malú est, neque querit veram quietem, quæ est Deus.

Luc. 10.

Psal. 17.
† *iustitiam tuam*] *idest non meam, &c.* Aug. *Psal. 70.*

Item Cassiodorus in eundem Psal. 70 in eundem versiculum.

¶ De eodem. Cap. XIII.

QVid est aliud negotium †, nisi quæ possint vilius cōparari, carius velle distrahere? *& infra.* Negotiatores ergo illi abominabiles existimātur, qui iustitiam Dei minimè considerantes per immoderatum pecuniæ ambitum polluuntur, merces suas plus periurijs onerando, quam pretijs. Tales eiecit Dominus de templo dicens; Nolite facere domum patris mei, domum negotiationis.

† *al. negotiari.*

Io. 2.

Item Cyprianus ad clerum, & plebem Furnitanorum, lib. 1. epist. 9.

Nomine

Neque.] Hæc est 2. pars dist. & est pars illius 21. q. 3. Cyprianus.

CASVS. Statutum fuit in concil. Chalcedon. sup. 86. dist. in cap. peruenit, vt nullus laicus clericum in testamento ad tutelam nominaret: contra quam constitutionem Victor

mittuntur, sed pluribus: sic episcopus in ecclesiasticis officijs obseruabit, singula officia singulis cōmittendo: ita tamen, quod administrationem rerum ecclesiæ laicis nō committat. Et habet hæc distinct. quatuor articulos.

b ¶ Domui.] Hoc c. tractauit magister. su. 47. dist. §. necesse. Sed aliter hic, & aliter ibi. 4. ibi. n. exposuit domui, idest, familiæ suæ: hic aliter, domui suæ, idest, ecclesiæ suæ, & illud est quasi p̄paratorium ad istud vt in hoc §. Inuit G. Ostēdit ergo in hac dist. 89. qualiter, prælatus ecclesiastica beneficia debeat dispē sare: quia plura non debet committere 5. vni: & quod non debet laicos œconomos cōstituere in ecclesia, vel vicedominos 6. & ꝙ ecclesiastica officia propinquis nō cōcedat. La. inf. ead. decenter.

4 Qualiter statutis, & qualiter in legib. capiatur hoc nomē, domus uide p Bart. in l. lex Cornelia. §. domū. ff. de iniur. & l. qui domū. & l. nec Labeo. ff. de adult. 5 Vt inf. c. 1. 6 Vt inf. ca. quia & cap. seq.

¶ Nomine sacerdotis careat, qui Dei ministros à suis auocat officijs. Cap. XIIII.

Iuo p. 6. c. 393.

a NEque apud altare Dei [a] meretur nominari in sacerdotum prece, qui ab altari sacerdotes, & ministros voluit auocare. Et ideo Victor, cum contra formam nuper in concilio a sacerdotibus datam Geminium Faustinum presbyterum ausus sit tutorem constituere; non est, quòd pro dormitione eius apud vos fiat oblatio; aut deprecatio aliqua nomine eius in ecclesia frequentetur: vt sacerdotum decretum religiosè, & necessarie factum seruetur à nobis.

DISTINCTIO LXXXIX.

1 Tit. 3.

Domui [b] quoque suæ oportet episcopum bene esse præpositum, vt quædam inde quodam modo futuræ dispensationis argumenta sumantur. In dispensatione vero ecclesiæ hanc regulam obseruandam nouerit, vt nulli quantumlibet exercitatæ personæ duo simul officia committat: neque sæcularibus viris res ecclesiasticas gubernandas committat.

Vnde Gregorius scribit omnibus episcopis.

Poly. l. 4. tit. 23. Ans. l. 7. c. 108. Iuo p. 6. c. 344.

¶ Vni personæ duo non committantur officia. C. I.

SIngula [c] ecclesiastici [d] iuris officia singulis [e] quibusq; personis singulatim committi iubemus. Sicut enim

Singula.] CASVS. Epi plura officia vni committebant personæ: sed docet Greg. hoc nō esse faciendum. Nam sicut in humano corpore singula mēbra sua habent officium: ita in ecclesia Dei (secūdū Pauli sententiā) singuli singula debent habere officia: nec vni p̄sonæ q̄tūcumque exercitatæ uno tempore sunt plura officia committenda: & sicut uarietas membrorum per officia diuersa p̄stat corpori fortitudinem, & uenustatem, sic personarum uarietas per singula officia distributa ecclesiæ p̄stat fortitudinem, & uenustatem: alioquin esset ibi confusio.

Victor, cum moriebatur, presbyterum Geminium Faustinum in testamento suo fecit tutorem: & ideo præcepit Cyprianus, vt pro eo nullæ orationes in ecclesia fiant, nec oblationes recipiantur.

a ¶ Dei.] Et nonne accusatur iste post mortem, contra id. 2 1. dist. quorundam. C. si reus. vel accu. mor. fue. l. 1. & 2? Sol. dicunt quidā. ꝙ accusari potest, quis post mortem per instrumentum, sicut hic: quia apparebat per instrumentum, idest, per testamentum cum decessisse in mortali peccato. Sed H. dicit, ꝙ iste non accusatur: quia notorium erat eum impœnitentem decessisse 2. alias nō posset accusari post mortem nisi de hæresi. 23. quæst. 2. sanè. & in illo casu. Item & in alijs s̄m quosdam, ut 24. q. 2. in summa. C. ad legem iul. ma. l. ult. Sed nonne dēt præsumi pro isto: quia etiā in ultimo instanti potuit pœnitere, ut 26. q. 6. qui recedunt, &c. cognouimus? Argu. contra de pœn. d. 1. c. agite. Dicit ergo H. ꝙ cum mortaliter p̄ ccauerit, nec pœnituerit, non debet pro eo orari. 13. q. ul. c. ul. & punitur hic in quo deliquit. 22. q. 2. de uiro. uel hoc intelligas quo ad sepulturam tantum extra de tornea. c. 1. Io. Credo 3. hoc ad terrorem institutum: nec modo locum habere. Quod ultimo dicitur, seruatur, de facto 86. dist. c. ult. B.

Accusari potest qs post mortem. 1 Adde quod regulariter non pōt. l. 1. 2. & 3. C. si re. uel accus. 2 Fecerat. n. cōtra. id. q̄d in concilio continet: & ita notoriū erat eum impenitentem decessisse. & ideo non fit pro eo oblatio in altari 13. q. 2. pro obeuntib. Arch. 3 Idem no. hic Lau. & idem credit Arch.

Domui quoque suæ.] Hæc dist. diuiditur in tres partes: in quarū prima dicitur, ꝙ uni personæ non debent committi duæ dignitates, uel officia. Secunda ibi. [Volumus.] Tertia ibi. Propinquis. Ioan. de Fan.

CASVS. In hac 89 dist. repetit illud ca. apostoli: ex regulæ. Oportet ordinandum domum suæ esse bene præpositum. Et ostendit ꝙ in hoc debet esse prouidus, ut sicut in domo sæculari diuersa officia uni personæ non com-

c ¶ Singula.] Nota, ꝙ difficile est, ut unus uicem duorū obtineat 7. ff. de pact. si plures. C. de assesso. nemo. extra de test. ad hæc. C. de testa. consulta. ubi dī, ꝙ absurdum est, si promiscuis actibus rerum turbentur officia. Arg. contra inf. 21. q. 1. c. a. ult. & ff. quod cuiusq; uniuer. sicut. §. ult. Similiter lex dicit, quod non potest, quis per plures ciuitates plures habere potestatis. ff. ad munic. libertus. §. præscriptio. Solu. regulare est, quod una persona non suppleat uicem plurium 8. nisi in causa necessitatis, ut idem sit carnalis, & spiritualis pater 9. 30. q. 1. ad limina. Vel prælatus in diuersis ecclesijs. 10. q. 3. unio. uel idem sit eligens, & confirmans, extra de elec. cum inter. uel ut ipsemet tradat sibi possessionem ff. de contrah. empt. fistulas. §. fundum. uel nisi causa utilitatis, ut cum duæ ecclesiæ uni committantur. 16. q. 1. & temporis, uel ut idem seruus uicem pluriū dominorum sustineat. ff. de stipul. ser. l. 1. §. communis, uel, ut apud semetipsum aliquis emancipetur, uel adoptetur. ff. de adop. si consul. Lau.

ADDITIO. Vbi de hoc, & extra de proba. ex literis. ibi uideas.

d ¶ Ecclesiastici.] Non ordinum, sed dignitatum, unus enim bene habet omnes ordines: licet ab uno tantum denominetur.

e ¶ Singulis.] Infra 21. quæst. 1. c. ult. contra. Sed illud ex speciali priuilegio, hoc ex generali iure. 16. q. 1. hinc. Laur.

7 Ad hoc 2. qō. 1. §. sed sciendum in fin. & c. multi. 16. qō. 1. p̄sbyteros. Vnus uicem plurium supplere nō potest. 8 Concor. tex. l. si plures. cum concor. ibi addi. ff. de pac. 9 Ad hoc ff. de auct. tu. l. accipientis argu. ff. de ma. uio. si conatur §. ult. licet uideatur. contra. ff. d. offi. consul. l. 1. §. fi. fin Io. de Fant.

b ¶ Com-

a ¶ Committendum est.] Alius habebit Archidiaconatum: alius autem archipresbyteratum: & sic de alijs. 1 arg. infra 13. q. 1. c. 1. & 2. Laur.
b ¶ Quantumlibet.] Arg. non esse derogandum iuri generali propter personæ prærogatiuam, supra distin. 61. miramur, supra dist. 78. si quis Laur. ADDITIO. Sed tamen propter personæ vtilitatem bene receditur. 1. q. fi. tali. 15. q. vl. c. 1. Io. de Fant.
c ¶ Oculus.] idest, si omne officium attribuitur, ei, qui dicitur in ecclesia oculus, vbi erit auditus, i. auris: i. officiū qd ei attribuitur, qui dicitur in ecclesia auris? Per oculū intelligūtur maiores in ecclesia, q sibi, & alijs prouidēt. Per aurem in ecclesia discreti intelligunt & sciētes. Vel referas hoc ad illud, qd dixit, φ diuersitas officiorum fit in ecclesia alias nō obstare: qa si totū, &c. quasi dicat, si omnes in ecclesia essent vnius officij, quō impleretur corpus ecclesiæ, cum diuersis opus est?
d ¶ Et pulchritudinē.] Singula quæq; locum teneant sortita decenter. Laur.
VOlumus.] Hæc est secūda pars d. i quā pbat, p quatuor c. φ i qualibet ecclesia debet esse œconom⁹. Io. de Fā.
CASVS. Paschasius episcopus nec vicedñm, nec maiorem domus in sua ecclesia ordinabat, q causis interesset, & hospitibus prouideret. Quare Gregorius pcipit Anthemio subdiacono, vt moneat Paschasiū quatenus vicedominū, & maiorē domus in sua ecclesia ordinet. Si verò hoc negligat, clerus ecclesiæ eligat aliquos, quorū personæ ad hoc valent ordinari.
e ¶ Et vicedominū.] Exponit H. i. œconomum rerum episcopalium, qui rebus episcopalibus, & hospitib. superueniētib. puideat.
f ¶ Et maiorem.] idest, œconomum rerum canonicorum, & iste intellectus habetur ex rubrica quadam. Vel maioratus est quædam dignitas quæ est in quibusdam ecclesijs, vt Vercellis in ecclesia S. Mariæ.
g ¶ Vel hospitibus.] Quia episcopus non potest in propria persona tractare talia negotia. 5. q. 3. quia episcopus. & referas, quod dicitur de hospitibus, ad vicedominum.
h ¶ Clerus.] Arg. φ si prælatus non vult, vel negligit facere ea, quæ debet, debent suppleri p subditos: & econuerso, uerso. arg. inf. 9. q. 3. cum simus, & videtur φ in talibus non sit necessaria admonitio. 2 vt extra de sup. ne præ. c. licet, extra de conces. præb. eccle. non va. quia in fi.
OFFICIVM. CASVS. Hic est secundus articulus: in quo docetur, φ officium vicedñi est epātum disponere.
DIaconum.]CASVS. Clementina patricia postulauit a Grego. Anatolium diaconū: sed quia fecerat cum.

1 Ad hoc plene facit qd no. extra de conces. præbē. literas.

Oculus, & auris quos in ecclesia significant.

Maioratus dignitas est in quibusdā ecclesijs.

Negligentia prælati suppletur per subditos.

in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita in ecclesię corpore secundum veridicam Pauli sententiam, in vno eodemque spiritu alij conferendum est hoc officium, alij committendum est [a] illud: neque vni, quantumlibet [b] exercitatæ personæ, vno tempore duarum rerum officia cōmittēda sunt: quia si totum corpus est oculus [c], vbi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diuersa officia, & robur corporis seruat, & pulchritudinem [d] repræsentat; ita varietas personarū per diuersa nihilominus officia distributa & fortitudinem, & venustatem sanctæ Dei ecclesiæ manifestat. Et sicut indecorum est, vt in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio; ita nimirum noxium, simulque turpissimum, si singula rerū ministeria personis totidem non fuerint distributa.

Rom. 12.

a ¶ Gregorius.] *Caput hoc a collectorib. ita citatur, quasi sint verba alicuius epistolæ B. Gregorij. Verum a Ioanne diacono lib. 2. vitæ eiusdem sancti Pontificis, nu. 54. sic referuntur*. Singula ecclesiastici iuris officia singulis quibusq; personis singulatim committi debere dicebat; asserens, quia sicut in vno, &c. *ex eo autem nonnulla sunt emendata.*

Item Gregorius Anthemio subdiacono, lib. 9. epis. 66.

¶ Quilibet episcopus vicedominum, & œconomum habeat. Cap. II.

2 VOlumus, vt frater noster Paschasio, & vicedominum [e] sibi ordinet, & maiorem [f] domus: quatenus possit, vel hospitib. [g] superuenientibus, vel causis, quæ eueniunt, idoneus, & paratus existere. Si verò, & negligētem eum prospicis, & ea, quæ diximus, implere differentem; omnis clerus [h] eius adhiberi debet; vt communi cōsilio ipsi eligant, quorum personæ ad ea, quę prediximus valeant ordinari.

Poly. lib. 4. tit. 12. Ansl. l. 6. c. 145.

Hinc [a] colligi potest archidiaconi electionem a cūcto clero, si episcopus negligens, vel differens fuerit, canonice fieri posse. Officium vicedomini est episcopatum † disponere.

† episcopum.

Vnde Gregorius Clementinæ patriciæ, lib. 1. epistol. 11. post alia.

a ¶ Hinc.] *Verba hæc vsque ad vers.* officium, *absunt a plerisq; vetustis exemplaribus.*

2 Argu. ad hoc ext. de accu. sicut, & de foro competēt ex transmissa. nam epūs ei est p admonitione C. de iure emphy. l. 2. extra de locato, potuit. Archid.

¶ Quid sit officium vicedomini. Cap. III.

DIaconum verò Anatolium, quē ad nos dirigi poposcistis, hoc nos facere nō posse, causæ magis modus

Ansl. l. 7. c. 77.

cum vicedominum, Vt gubernaret tres episcopatus, nō potuit eum sibi concedere: & magis propter hanc causam, quam propter aliquam aliam duritiam eum sibi non concessit.

Vicedominus.

a ¶ Vicedominum.] Ex hoc cap. patet, ꝙ vice dominus est,

b ¶ Episcopos.] Vel etiam alios prælatos quilibet enim prælatus debet œconomum constituere. C. de episcopis & clericis. omnes. §. hoc nihilo minus arg. 9. q. 3. cū simus. extra de offic. ordi. cum vos. De officio œconomi, syndici, actoris, not. 16. q. 7. quoniā. Arg. ꝙ episcopum posset corrigere œconomus res ecclesiæ dispensantem, sicut & archidiaconus. 1 & argu. dist. 74. honoratus.

c ¶ Testimonio.] Episcopo enim phibent testimonium œconomi suæ administrationis: sed cubicularij sui perhibent testimonium suæ conuersationis, vt 2. q. 7. cum pastoris lo.

Eps œconomus corrigere potest.

1 Immo & patronus: & quilibet alius subditus. 16. q. 7. filius. argumentum Hu.

quàm rigoris austeritas facit. Vicedominum [a] enim eum constituimus, cuius arbitrio episcopum commisimus disponendum.

Item ex concilio chalcedonensi, c. 26.

¶ De eodem. C. IIII.

16. q. 7. quoniam in quibusdam. Ansl. 6. c. 145. Poly. l. 4. tit. 22. Deusdedit p. 4.

QVia in quibusdam ecclesijs, sicut ad nos peruenit, sine œconomo episcopi res ecclesiasticas tractant: placuit omnes ecclesias habentes episcopos, [b] etiam œconomum habere de proprio clero, qui gubernet ecclesiæ res cum arbitrio sui episcopi, vt non sine testimonia [c] sit gubernatio ipsarum rerum ecclesiasticarū, ex hoc eueniat res eiusdem ecclesiæ dispergi, & sacerdotali dignitati obtrectatio generetur. Si uero quis hoc non obseruauerit, diuinis subiaceat regulis.

¶ Hic idem canon refertur infra 16. q. 7. c. quoniam in quibusdam, ex uersione Dionysii. Hic enim est ex prisca, quæ extat in collectione Isidori.

Item Gregorius Ianuario Carolitano episcopo, lib. 7. epist. 66.

Sæcularibus viris res ecclesiasticæ non committantur. C. V.

Ansl. 6. c. 146. † committentes.] orig.

INdicatum est nobis, quòd laici quibusdam curam vestri patrimonij commiseritis, † qui postmodum in rusticorum vestrorum deprędationib. atque ad fatigationibus fuerint deprehensi; & reddere res, quas indecenter retinēt habitas, quasi suę ditionis, quippe vestrę nō suppositi curationi, postponant, vobisque despiciant actuū suorum reddere rationem. Quod si ita est, districte à vobis discuti cōuenit, atq; inter eos, [d] ecclesiæque vestræ rusticos causā examinare subtilius. Et quicquid in eis fuerit fraudis inuētum, cum pœna [e] legibus statuta reddere compellātur. De cætero vero cauendum à fraternitate vestra est, ne sæcularibus viris, atque non sub regula nostra de gētibus, res ecclesiasticæ committantur; sed probatis de vestro officio clericis. In quibus, si quid reperiri

INdicatū est.] CASVS. Ioan. episcopus Carolitanus cōmiserat curā episcopatus in qualibus quidā laici, qui rusticos ecclesiæ suis bonis expoliauerūt: de quo rustici fuerūt Papæ cōquesti. Præcipit ergo Papa Ioanni episcopo. vt rei veritatē inquirat: & si laici inueniātur in culpa cum pœna legali compellantur reddere vniuersa. & de cætero non committat curā episcopatus laicis sed clericis quos corrigere possit.

d ¶ Inter eos.] Sed nōne isti erāt laici? ergo debēt cōueniri sub sęculari iudice, vt 11. q. 1. experiētia? Sed ideo cōueniuntur coram ecclesiastico, quia rapuerunt bona ecclesię, vt ext. de foro compe. c. cū sit generale. & est hoc cōtra rectores ciuitatū qui compellūt rusticos ecclesiarum subire respōdere. 2 Alij dicūt seruos & libertos ecclesiæ seq forū dominę id est, ecclesiæ, vt dixi 11. q. 1. c. 2. rusticos autem non, sed sæculares: nisi ecclesia ab Imperatore consecuta esset iurisdictionem super eos. argu. 63. dist. c. ego. extra de app. si duobus verius dī hic laicos istos conueniri in foro ecclesiæ ratione prædicta, & quia adhuc erāt in administratione, vnde ratione administrationis. rustici conueniri poterant sub episcopo. argu. 2. q. 6. c. ei qui. §. nulli quoq. post depositam administrationem non, nisi forte in breui, vel nisi fugerēt. in authē. vt iu. fine quo quo suf. §. quis autem. & §. necessitatem. Alij dicunt, quòd iste episcopus repr hensus fuerat: quia œconomum fecerat aliquem de istis laicis, qui tātum clericus esse debet: alias bene posset eis committere curam rusticorum & aliorum bonorum epatus. 77. dist. c. 2. in fi.

e ¶ Cum pœna.] Isti committebant crimen concussionis: cuius pœna quadruplum est, vt 18. dist. quoniam. & hoc

Laici coram iudice ecclesiastico possunt quandoque conueniri.

2 Dicit hic Hug. & in hoc punctu ptās Bono. voluit obtinere contra nō epm. sed non potuit. de hoc not. 16. q. 1. cap. gnaliter. §. nouarum. in ver. iuxta. Archi.

Concussionis pœna.

est, qui habet potestatem super res ipsius episcopatus. œconomus, qui super res canonicorum: cui scilicet res ecclesiastica gubernanda mandatur. C. de sacrosanct. eccle. iubemus. in Princip. Et sicut episcopus dispensat res episcopales sub testimonio vicedomini: sic canonici res ecclesiasticas sub testimonio œconomi: & econuerso. vt 16. q. 7. quoniā. & 12. q. 1. manifesta. Iste œconomus in quibusdam ecclesijs appellatur præpositus.

QVia in quibusdam.] CASVS. Dictum fuit in concilio Chalcedonen. ꝙ quidam sine œconomis ecclesia gubernabant. præcepit ergo concilium, ut vnusquisque episcopus habeat œconomum de proprio clero qui arbitrio episcopi res ecclesiæ gubernet, ne propter absentiam œconomi res ecclesiæ dispergātur, & episcopo infamia generetur; & qui contra hoc fecerit, diuinis regulis subiacebit.

& hoc cum ciuiliter agitur. cum vero criminaliter punitur pro arbitrio iudicis, vt 1. q. 1. concussionis. & sic ecclesia suum quandoque potest cum augmento repetere, ut 12. q. 2. c. in legibus. l. sed argum. contra. ead. q. fraternitas.

Ecclesia suum qnq; cũ augmento repetit.

a De hoc le. & no. 18. di. quoniam in sibi uideas.

a ¶ Vt in subditis.] videtur ergo ꝙ p̄dicti laici nõ sint de foro ecclesię: sed ideo hoc dicit, q̃ facilius coercentur Clerici quàm laici.

b ¶ Quàm accusẽt.] Id est accusabiles ostendant.

PROPINQVIS. Hæc est tertia pars d. I qua dicit, ꝙ episcopus hoc officium nõ debet cõmittere suis consanguineis Ioan. de Fan.

CASVS. Hic est tertius articulus, vbi dicitur, quòd episcopus non debet committere cum consanguineis vel fauore sibi coniunctis res ecclesiæ gubernãdas.

DEcenter. CASVS. Q[...] omnia facta fu[...] in cõcilio Toletano, ꝙ q[...] dam episcopi res ecclesię dabant gubernãdas cõsãguineis, vel fauore sibi coniunctis, per quos res ecclesiæ lędebãtur. Ideo statuit cõciliũ, vt talibus administratio non cõm[...]t tat: ꝙ si factũ fuerit, illi ab administratione remoueantur. & ep̃i excõmunicationi annuę subiacebãt. & quę male ablata sunt, reddantur in duplum ab ijs, qui abstulerunt.

c ¶ Aut sanguine.] Sic decima q̃. 2. hoc ius in fin. Vel intellige de ijs, q̃ malæ vitæ sũt. alias videtur esse contra supra distinct. 86. nõ satis. quis enim carnem suã odio habuit. 23. quæst. 2. nõ æstimemus. Sed quare p̄hibet hoc de propinquis? ideo, quia magis proni sunt episcopi ad dandum coniunctis personis quàm alijs. Sic sæpius & fortius prohibetur fornicatio: quia potius peccatur hoc genere peccati 50. distinct. quia tua. Item sicut magis punitur, qui interficit vxorem, quàm matrem: quia pronio res sunt homines ad illud faciendum. ut. 33. quæstio. 2. admonere. Item sicut hac ratione subuenitur mulieri, cum intercedit, nõ tamen cum dat: quia pronior est ad intercedendum, quàm ad dandum. vt. ff. ad Velleian. l. 4. Itẽ & alia ratione prohibetur dare propinquis: quia semper præsumitur, quod res ecclesiæ latenter lędant

Ep̃i citius p̄pinquis, q̃ alijs dant.

Mulieri intercedenti, sed non dãti subuenitur.

per eos 1. q. 3. peruenit. & 10. q. 2. episcopus.

d ¶ In duplum.] Sic 12. q. 2. cap. in legibus.

ADDITIO. Hoc cap. videtur potius contra: sed ibi dicam, & pro contrario hic alleg. Hug.

PORRO. CASVS. Hic est quartus articulus, vbi ratio redditur

poterit prauitatis, vt in subditis,[a] emẽdare quod illicite gestum fuerit, vel eatis: quo videlicet ß apud vos habitus, sui officium magis cõuenienter administrent, quam accusant.[b]

α ¶ Atque fatigationibus.] *In plerisque manuscriptis legitur*, atque ex fatigationibus, *in editionib. epistolarum B. Gregorij*, atque per hoc & fatigationibus, *in vno autem vetusto earundem epistolarum, codice*, atque per hoc ex fugationibus.

ß ¶ Quo videlicet.] *Apud B. Gregorium legitur*, quod apud uos habitus sui magis officium commendet, quàm excuset.

3 Propinquis etiam, vel fauore sibi coniunctis ecclesiastica officia episcopus committere non audeat.

Vnde in Toletano concilio 10 c. 3. legitur.

¶ Ecclesiastica officia non committat episcopus propinquis, vel fauore coniunctis. C. VI.

DEcenter omnibus placet, & in p̄senti tale rescindere factum, & non esse de cætero faciẽdum. Quicũque† igitur pontificum deinceps, aut sanguine[c] propinquis, aut fauore personis quibuscumque sibi coniũctis† talia lucra† cõmendare tentauerit; ad suum nefandæ p̄sumptionis excidiũ, & quod iussum fuerit, deuocet in irritum; & qui ordinauerit, annuæ excommunicationi subiaceat. Quæ vero ablata fortasse fuerint, ab eo, qui tulerit, reddantur in duplum.[d]

† *Nam quisquis*] ori.
† *deuinctis*] orig.
† *al. loca.*

4 Porro ipsa officia, quare ita sint distinguẽda, & nõ vni personæ omnia committenda, ex auctoritate Gregorij, & Bonifacij Papæ datur intelligi: qui sic aiunt.

¶ *Caput hoc penè ijsdem verbis legitur in epistola Bonifacij II. ad Eulalium, & Gregorij I. ad episcopos Galliarum, lib. 4. episto. 52. Sic quoque in alijs epistolis B. Gregorij multa leguntur, quæ in scriptis superiorum Pontificum habentur.*

¶ Graduum & ordinum distributio, ecclesiasticam vnitatem conseruat. Cap. VII.

AD hoc dispẽsationis† diuinę prouisio, gradus diuersos,[e] & ordines, constituit esse distinctos, vt dum

† *al. dispositionis.*

reddit quare vni p̄sonæ nõ sunt danda diuersa officia.

AD hoc dispensationis.] CASVS. Gregorius & Bonifacius dicunt, ꝙ ideo est constitutum, vt diuersa officia diuersis committantur personis, quatenus ex obedientia minorum, & ex dilectione maiorum erga minores, recta fiat administratio singularum officiorum aliter enim vniuersitas rerum rationabiliter gubernari non posset. & quòd in ecclesia Dei debeant esse officia diuersa, probatur ad instar curiæ cœlestis, ubi quidam angeli sunt minores, & quidam maiores.

e ¶ Diuersos.] Inter prælatum & subditum.

a ¶ Et

a ¶ Et potiores.] Hoc erit vsque in diem iudicij tantũ. Dicit. n. Apostolus. Dum mundus iste durabit, homines præerunt hominibus, dæmones dæmonibus, Angeli Angelis. Cum autem Deus erit omnia in omnibus, cessabit omnis prælatio, non tamẽ ordo vel maioritas. ali-

Prælatio qlibet post iudicium cessabit.

recipere, non debet esse talis, vt inter alios discordiã ponat. hæc continuatio mihi placet: & litera hoc videtur velle. Sed Beneuen. & H. sic continuant su. 46. dist. olĩ edit Grat. episcopum non debere esse litigiosum in se. i. ꝙ non debet lites amare Nunc autem aliter repetit, scilicet, vt nõ amet litigia inter alios: sed discordãtes reconciliet. Et est casus primus planus.

reuerentiã minores potioribus exhiberẽt, & potiores [a] minoribus dilectionem impenderent; vera [b] † concordia fieret, & ex diuersitate contextio, [c] & rectè officiorũ gereretur administratio singulorum. Neque enim vniuersitas, [d] alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eã differẽtiæ ordo seruaret. Quia verò quæq; creatura in vna eademque qualitate [e] † gubernari, vel viuere nõ potest; cœlestium militiarum exemplar nos instruit; quia dum sunt Angeli, & sunt Archangeli; liquet, q̃a nõ sunt æquales, sed in potestate & ordine (sicut nostis) differt alter † ab altero.

† vna concordia fieret diuersitate contextio.] orig.

† æqualitate.] Bon.

† al. vnus.

DISTINCTIO. XC.

Litigiosus [f] *quoque prohibetur ordinari; quia qui sua potestate discordantes ad concordiam debet attrahere, qui oblationes dissidentium prohibetur recipere; nequaquam litigandi facilitate alios ad dissidium debet prouocare.*

Vnde in concilio Carthaginensi quarto, c. 59. legitur.

Clerici discordes deijciantur, vel reuocentur ad concordiam. Cap. I.

Bur. l. 2. c. 225. Iuo p. 6. c. 290.

Discordantes clericos episcopus, vel ratione, [g] † vel potestate [h] ad concordiam trahat: inobedientes synodus per audientiam damnet.

Item ex eodem, c. 93. & 94.

¶ Dissidentium fratrum, in ecclesia oblationum dona non recipiantur. Cap. II.

† al. similiter dona eorum.

Bur. l. 5. c. 38. & 39. Iuo p. 2. c. 47. & 48. inf. c. eorum.

Oblationes [i] dissidentiũ fratrũ neq; in sacrario, neq; in gazophylacio [k] recipiantur. *Similiter*. † Dona

f ¶ Litigiosus.] In hac dist. 90. tractat hoc c. nõ litigiosũ, q̃d tractauit 46. dis. sed dissimiliter. ibi. n. ostẽdit, ꝙ episcopus nõ debet esse litigiosus hic verò, ꝙ discordantes debet ad concordiã reuocare. vltimo addit, quòd epi debent sibi vicissim præstare auxilium ad pacem seruandam.

g Discordantes.] Ratione. i. in amicabili cõpositione ext. iudiciũ. & ꝙ Iudex ad cõplano nam iudex ad concordiam laborare debet. 5. q. 2. si prima i Cõcor. textes. i. & litigãtes reco in auth. de ciliare. ff. de vsufr. si mãda. principius. §. equissimũ. §. deinde. & ꝙ of. pñ. illicitas. coll. 3. non §. ne potentiores. Si tñ pot eos ergo inter se cõposi cogere. textionẽ faciãt, remanẽt in §. fin. bũt crimina ĩpuni in Auth. de ta, ꝙ illud ff. ad le. litatu. Aquil. ita vulnerat 2 Et extra 2 sed hoc in crimine de sen. excõ iniuriarũ obtinet, ꝙ mun. vt fa qlibet pt remittere ma. ff. de si. sed si criminaliter dein. [illegible] a ageret, esset falsũ: eo. §. vlt. sed si delictũ tãgeret ecclesiã, ibi ñ posset subditus cõponere cũ prælato, vt 23. q.

aliquis enim maior erit alio. nam in domo patris mei, &c. de pœn. dist. 4. in domo. sed non præerit ei. & vide quomodo prælatus & subditus sibi conectuntur, vt 95. dist. esto. & hæc diuersitas ordinum propter maiorem concordiam est statuta, vt 45. dist. licet. 2
b ¶ Vera.] id est, per veram concordiam. Io.
c ¶ Contextio.] Infra 95. dist. esto. Io.
d ¶ Vniuersitas.] Creaturarum.
e ¶ Qualitate.] Quia qualitas corporum non põt manere in vno statu. de cons. dist. 5. ne tales, & dicit lex, quòd circa statum humanum nihil est stabile, vt in Authen. de non alie aut permu. §. vt autem coll. 2. vel dic, qualitate, id est, æqualitate, quia non omnes possunt esse episcopi.

Status humanus est instabilis.

Litigiosus.] Hęc distin. diuiditur in duas partes. In quarum prima probatur, quod clerici non debent esse litigiosi: quia ex officio suo tenentur alios ad concordiam reuocare, & si talis fuerit ordinari non debet: & hoc probat ex auct. sanctorũ. Secunda ibi, [Præcipimus.] Ioan. de Fant.
CASVS. Repetit hic illud c. Apostolicæ regulæ, non litigiosum, qui ordinari prohibetur. Nam cum discordantes debeat concordare, & oblationes dissidentium non

4. si is qui. potest tamen renunciare accusationi, vt ex. de acc. veniens.
ADDITIO. Ad idem in Auth. de man. princ. §. deinde. coll. 3. Pacis enim turbator capite plectendus est. ff. de re mili. qui metu. Arch.
h ¶ Vel potestate.] Scilicet coerctione. ut ff. de officio præsidis, congruit, & infra eo. placuit.
Oblationes.] CASVS. Dicitur, ꝙ sacerdos non debet recipere oblationes discordãtium fratrum, nec eorum qui pauperes opprimunt.
i ¶ Oblationes.] Cum odium eorum apertũ est, & notorium. hoc intellige de voluntarijs oblationibus, non de decimis, & primitijs. ext. de deci. de terris. 16. q. 1. decimæ. Lau.
K ¶ In gazophylacio.] id est, area, vel locus est ubi reponuntur oblationes, a gaza, quod est diuitiæ, & phylattain, quod est seruare.
l ¶ Dona.] Dicit Hug. hoc generaliter intelligendum esse de quolibet, qui est in mortali peccato. 3 & gratia exẽpli est illud positum, s. dissidentium. Tu melius dic, ꝙ cũ hæc sit pœna, non dẽt extendi nisi quatenus reperitur delictum. nam specialiter de quibusdam personis inuenitur prohibitum, vt hic de isto. Itẽ de eo, qui pauperẽ opprimit. Item de sacrilego, ut 2. q. 1. de ultro.

Item de eo, qui vi extrahi seruum ad ecclesiam confugientem, vt 17.q.4.miror. Itē de raptore.extra.de rapt. super eo. Item de vsurario. extra de vsuris. quia in omnibus, sed etiam pœnitentes quandoque prohibentur oblationes facere, de consec. distin. 4. eos. Idem dico de meretrice. 1

1 Argu. ad hoc bonum in Auth. de leno. in pri. & quod ibi not. coll. 3.

a ¶ Opprimunt.] Si qs tamē officiatus opprimit rusticos; quia fortè debet habere decem, & accipit duodecim: dona eius nō sunt respuēda de iure ſm quosdā: qa trāsfertur dominiū. in huiusmodi, & fieri potest inde eleemosyna: nec est uera rapina. arg. 14.q.5. nō tamē si tamē propterea correctus nollet cessare, debēt respui. Vel dic q̄ inde pōt fieri eleemosyna, non tamen oblatio. Idē dico in meretrice, vt dixi. 14.q.5.in prin.

NEque.] CASVS. Quidam inimici fratri & inuidi cōfisi ō illo verbo Euāgelii: Vbi cunq; fuerint cōgregati duo, vel tres in nomine meo, &c. simul collecti sacrificabāt Domino. Sed dicit Cyprianus. q̄ Deus eorū sacrificia non respicit: sicut ad sacrificia Cain nō respexit: talis enim culpa discordię nō dimittitur, etiā si passionem patiaī pro Christo.

b ¶ Ecclesiā.] Extra quam qui inueniuntur. exterminabuntur. 14. q. 1. quia ex sola. Lau.

c ¶ Nec sanguine.] Si impœnitēs decedat hoc ad exaggerationem huius criminis dī; q̄a idē est in quolibet alio crimine.

d ¶ Abluitur.] Quo ad vitā æternam: sed valet martyriū quo ad minorē pœnam. de pen. d. 4. si qs autem non habens.

e ¶ Inexpiabilis.] verum est post mortē, alias de nemine desperādū est, vt ō pę. dist. nemo. 32.q.2. ancillam. nam qui impœnitens decedit in martyrio, nō saluatur. & de pœn. d. 1. c. vlt. sed mitius punitur, ut ibidem dicitur, & de pœn. dist. 3. §. potest.

Desperandū est de nemine.

eorum, qui pauperes opprimunt,[a] à sacerdotibus refutāda sunt.

Item Cyprianus, de vnitate ecclesia.

¶ Extra ecclesiam esse probatur, qui pacem cum proximo non habet. Cap. III.

NEque ad Cain munera respexit Deus, Neque enim pacatū habere Deum poterat, qui cum fratre pacē per zeli discordiam non habebat. Quam sibi igitur pacē promittūt inimici fratrū? quæ sacrificia celebrare se credūt æmuli sacerdotum? An secum esse Christum cū collecti fuerint, opinantur, qui extra Christi ecclesiam[b] colligūtur? Tales etiam si occisi in confessione nominis fuerint, macula ista nec sanguine[c] abluitř.[d] Inexpiabilis,[e] & grauis culpa discordiæ, nec passione purgatur.

Item ex octaua synodo.

¶ Murmurantes à fratrum vnitate alieni efficiantur. Cap. IIII.

ALienus sit a fratrū vnitate, qui murmurat; & opus eius[f] abijciatur, qui murmurās[α] extiterit: ne pœnā murmurantiū incurrat: de qua Apostolus dicit: Neque[g] murmuraueritis, sicut quidā murmurauerūt,[h] & perierunt ab exterminatore.[i] Iuxta[β] mensuram itaque operis peccator (quod in hac sentētia Apostoli plenius declaratur) sacerdotis iudicio pœniteat.

Burc. l. 10. c. 52. & 54. Iuo p. 13. cap. 55. & 57. ex concil. Moguntino. 1. Cor. 10.

¶ *In libello B. Basilij de institutis monachorum Rufino interprete (qui nuper Coloniæ cum regula B. Benedicti est impressus.) c. 42. in vltima responsione habetur prima pars huius capitis vsque aduer.* abijciatur.

α ¶ Qui murmurans.] *Eiusdem libelli, c. 50. penultima interrogatio sic habet.* Si vero etiam quis murmuret ꝓpter escam, quæ erga eum sententia seruabitur? Resp. Ea, quæ circa eos, qui murmurauerunt in deserto. Dicit enim Apostolus: [Neque murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt & perierunt ab exterminatore.]

β ¶ Iuxta.] *Hæc pars nō habetur in eo Basilij loco. Apud Burchardum verò, & Iuonem (a quibus citatur ex concilio Moguntino) sic legitur.* iuxta mensuram, opusque peccati, quia in hoc sententia, &c.

Item ex eodem.

In regula Isidori c. 17. Burc. l. 10. c. 62. Iuo p. 13. c. 63.

¶ Corripiantur, qui rixas, & contentiones amant. Cap. V.

SI quis monachus,† contentiones, vel rixas amauerit,

† abest a multis exempl.

a Ad hoc vide q. 1. le. q̄ no. 1. q. 1. vide.

ALienus.] CASVS. Dicitur in hoc. q̄ quicunque murmurat & discordat a fratribus, abijciendus est ipse, & factū eius: qui ne exterminetur ab angelo exterminatore (sicut fuerunt exterminati Iudæi murmurantes in deserto) agere debet pœnitentiam ad arbitriū sacerdotis, iuxta magnitudinem peccati sui.

f ¶ Opus eius.] idest, oratio eius si clericus est, opus. n. eius est orare. 36. dist. cap. vlt. vel si est laicus, opus eius, idest, oblatio eius su. ea. dist. oblationes, & 12. q. 1. duo.

g ¶ Neque.] Sic 2. q. 7. §. de his etiam.

h ¶ Murmurauerunt. Et perierunt in deserto illa pœna est, ut citius moriatur. 11. q. 3. episcopi si sacerdotali.

i ¶ Ab exterminatore.] i. ab angelo malo, q̄ exterminauit murmurantes in deserto à terra promissionis.

SI quis monachus.] CASVS. Quæsitum fuit quantam pœnam debeat pati monachus, qui rixatur, vel fratribus

tribus conuitia inferet & respondet, iuxta modum peccati diuturna pœna purgentur ad arbitrium sui prælati. Idē est. & si fuerit murmurator. Sequēs c. planum est.
a ¶ Vel manifestum.] Idest manifeste.
b ¶ Diuturna.] Videtur, φ tanto tempore debeat quis esse in pœnitentia, quanto fuit in peccat. 3. q. 2. c. 1. Sed dicimus hoc ponendum in arbitrio prælati. nam quandoque inuenitur, φ debet esse tanta. de pœ. dist. 1. quamobrem, quandoque minor, de pœ. dist. ult. cap. ult. quandoque maior. de pœ. distinct. 5. productior.
c ¶ Prioris.] Idest, abbatis. abbas enim potest absolue re monachum suum inij. ientem manus in monachum suum, vel alterius, sed non potest si percusserit clericum sæcularem 1. vt extra de sent. excom. cum illorum, &c.

Pœna est arbitraria.

vel manifestum [a] conuitium fratri intulerit, iuxta arbitrium rectoris, modumque peccati, diurna [b] expietur pœnitentia. *Item.* ¶ Qui contentiosus aut murmurans extiterit, secundum arbitrium prioris [c] tandiu β pœniteat, quam diu culpæ qualitas extat.

In lib. sententiarum Patrum. c. 96. ex statutis seniorum. Bur. l. 10. c. 53. Iuo p. 13. c. 54.

α ¶ Si quis monachus.] *Hanc priorem partem Burchardus, & Iuo citant ex concilio Agathensi, in quo etiam habetur ex codice librorum sexdecim, lib. 5. c. 22. abest autem ferè vbique, etiam in multis Gratiani exemplaribus vox,* monachus.

β ¶ Tamdiu.] *Apud Burchardum, & Iuonem (qui citant hanc partem posteriorem ex Moguntino, habetur autem in libro sententiarum Patrum, cap. 96. ex statutis seniorum) legitur,* ita pœniteat, qualiter culpæ qualitas extat.

Item ex concilio Carthaginensi 4. cap 25.

¶ Dissidentes episcopi ad concordiam redire cogantur. Cap. VI.

Bur. l. 1. c. 62. Iuo p. 5. c. 172.

DIssidentes episcopos, si non timor Dei, synodus reconciliet.

Item ex eodem, cap. 26.

¶ De eodem. Cap. VII.

Burc. l. 1. c. 101. Iuo p. 5. c. 203. † *cohortentur.*] uera lectio.

STudēdum est episcopis, vt dissidentes fratres, siue clericos, siue laicos, ad pacem [d] magis, quam ad iudiciū coerceant † [e].

Item ex eodem cap. 94.

¶ Non recipiantur dona eorum, qui pauperes opprimunt. Cap. VIII.

Su. ead. oblationes. Burc l. 5. c. 39. Iuo p. 2. c. 48.

EOrum, qui pauperes opprimunt, dona à sacerdotibus sunt refutanda.

Item ex concilio Agathensi cap. 31.

¶ A cœtu alienentur fidelium, qui ad concordiam redire contemnunt. Cap. IX.

Burc. l. 10. c. 61. Iuo p. 13. c. 62. † *al. diutina intentione.*

PLacuit etiam, vt (sicut plerumq; fit) quicumque odio aut longinqua inter se lite dissenserint, & ad pacem reuocari diuturna † obstinatione nequiuerint, à sacerdotib. ciuitatis primitus arguantur [f]; Qui si inimicitias deponere perniciosa intentione noluerint, de ecclesiæ cœtu iustissima excommunicatione [g] pellantur.

† Diuturna n o. Doc. φ iudex potest iugere ad cōpromittendum eos, qui diu litigauerunt in l. quidā æstimauerunt, ff. cer. peta.

Item Fabianus Papa.

g ¶ Excōmunicatione.] Videtur tamen, quòd primo iudex sæcularis coget 4. eos ad concordiam, & si hoc non sufficiat, quòd tunc excommunicabuntur. 17. quæst. 4. de præsbyterorum, &c.

STudendum. CASVS. Dicitur hic φ episcopus discordātes cleric. vel laicos dēt ad cōcordiā reuocare, potiº quā ad iudicium vocare, & cōsueuit hoc capitulū intelligi in crimine iniuriarū. Seq. cap. patet.

d ¶ Ad pacem.] Hęc & similia intelligo eū ciuiliter agitur de crimine: vel in causa ciuili: secus vbi criminaliter ageret, expedit enim peccata nocētiū nota esse ff. de iniur. cum qui & extra de col. deteg. c. 1. Ioā. vel cū agitur actione iniuriarum, vt dictum est supra ead. cap. 1. B.

e ¶ Coerceant.] Ar. quòd episcopus si quis coram eo accusauerit aliquem, & velit desistere, & ille velit ei remittere, non debeat eos cogere prosequi causam illam 2. etiam lite cōtestata: & φ illi possint desistere cū episcopus dēat magis hortari ad pacē quam ad contentionē. arg. 5. q. 2. si primates. Io. q3 verum credo in crimine iniuriarū, vel cū agit ciuiliter: aliàs nō 3. vt extr. de col. c. 2. B.

PLacuit etiā.] CASVS. Dicitur hic φ si qs habet discordiam cum aliquo, debet moneri, vt ad pacem redeat: & si cōtempserit, debet excommunicari.

f ¶ Arguantur.] Ar. φ admonitio semp debet pręcedere uindictā. arg. 12. q. 2. indignè.

ADDITIO. Ad idē 32. q. 5. pręceptū. ff. de fideicom. li. cum uero §. subiectū, & §. seq. Ad idem 45. distinct. li. et. plerumque, Archidiac.

Abbas monachum excōicatum absoluere pōt.

1 Isto casu dēt absolui a diœcesano episcopo, φ dicitur extr. de sen. excō. religioso. ut ibi uideas.

Accusator pędente accusatione potest desistere.

2 Adde an & qn potest accusator desistere notat Cy. in l. fi. C. de accusa. & in l. 1. C. de exibē. re. B. I l. athletas. § fi. de fal.

3 Et est ratio qui expedit peccata nocentium, &c. ut dī in gloss. præ. secundum R.

4 Coget. Vide legistas l. quidā æstimauerunt ff. cer. pe.

SI quis contristatus.] CASVS. Quidam satisfacere nolebat alicui cui iniuriā fecerat: sed iniuriā passus recōnciliari volebat. Quæsitum fuit, quid de illo fieri debeat? & respondet, quod debet famę macerari, donec de nolēte fiat volēs.

confecra. dist. 4. propter vitandum, vbi tamen consuetudo est diuersa, nihil officit, vt de consecra. distinct. 4. de trina.

e ¶ Concordare.] Cum metropolitana ecclesia. 12. di. c. pen. de conse. dist. 1. altaria, & d. 3. c. literis. Io.

Qui

¶ Inedijs maceretur acerrimis, qui fratri suo reconciliari noluerit. Cap. X.

SI quis contristatus noluerit reconciliari fratri suo, satisfaciente [a] eo qui, contristauit, acerrimis maceretur inedijs, [b] vsque dum gratanti animo satisfactionem recipiat.

Bruc. l. 10. c. 59. Iuo p. 13. cap. 60. ex Fabiano.

Item Innocentius secundus.

¶ Episcopi ad pacem firmiter tenendam vicissim sibi consilium & auxilium præstent. Cap. XI.

2 PRæcipimus [c], vt episcopi ad solum Deum, & saluté populi habentes respectum, omni tepiditate semota, ad pacem firmiter tenendam mutuum sibi consiliū, & auxilium præbeant: neque hoc alicuius amore, vel odio prætermittāt. Quòd si quis in hoc Dei opere tepidus inuentus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

In conc. Lateranen. c. 0. extra de tregua, & pace. c. 1. §. præcipimus ex Alex. 3.

Item Victor Papa ad Afros, epist. 2.

¶ Expellendi sunt à communione fidelium, qui sibi inuicem reconciliari noluerint. Cap. XII.

PErlatum est ad sedem Apostolicam, aliquos vestrum nocere fratribus † velle, & vt cadant, decertare: similiter in sacramentis, discrepare [d], & ob id cōtentiones, & æmulationes fieri inter vos: à quib. dissensionibus vos auertere, & in his omnibus concordare [e], & opem ferre vicissim mandamus. Nam si hoc agere cito neglexeritis, & vicissim reconciliari non studueritis; ab Apostolicæ sedis, & totius ecclesiæ communione vos pelli non dubitetis.

Poly. l. 5. tit. 23. † *al. fratres.*

DISTINCTIO XCI.

Q*Vi autē [f] turpi lucro, vel inhonesto negocio victum sibi quærere prohibentur; de oblationibus ecclesiæ stipendia consequantur. Quod si ecclesia ei sufficere non poterit; proprio artificiolo †, vel agricultura (exemplo Apostoli, qui de labore manuum viuebat) sibi necessaria inueniat: ita tamen, vt occasione sui operis vigilijs ecclesiæ non desit.* Quod *absq;*

† *al. artificio Act. 2. & 1. Cor. 12. Thess. 2. & 2. Thess. 3.*

Rancorem sed non iniuriam tenemur dimittere.

a ¶ Satisfaciēte. Immo etiam non satisfaciente eo, rancorē tenetur dimittere, vt de pę. dis. 5. c. ult. q2 non est licitū nobis aliquē odio habere ut 23. q. 4. c. cū in lege. 11. q. 3. Iter verba sed actionē iniuriarū, idest, satisfactionem, nō tenemur dimittere, nā ad remittēdam iniuriam nullus est cogēdus. 23. q. 4. sic illic. immo bene facit q dimisso rancore agit iniuriarum 45. dist. & qui emendat. 23. q. 5. de occidendis.

1 Et vide q3 not. 1. qō. 4. quia prælatus in gl. ar. q, & c. versi. sed nūquid &c. Archid.

b ¶ Inedijs.] Idest pęnis excommunicationis.

PRæcipim⁹.] hæc est secunda pars dist. I quia probat q episcopi debent sibi præstare consilium, & auxilium ad pacē tenendā. Io. de Fan. CASVS. Dicitur hic, q ad pacem firmiter tenendam & obseruandam, debent episcopi sibi mutuum auxiliū exhibere: & qui hoc non fecerit deponatur.

c ¶ Præcipimus.] Per ista ca. paret, q ad iudicium ecclesiæ spectat facere pacē, ut hic, & extra de tregua & pace treguas. Itē paret hic q episcopi puniūtur, q sibi non pręstant mutuū auxiliū, vt 3. q. 1. nulli, & etiā mortuo episcopo uel infirmo vicini episcopi tenentur supplere defectum epi, vt 7. q. 1. pōtifices. Io. ADDITIO. Hinc eliciunt aliqui quare per diuersa anni tempora treguæ cōstituantur, extra de treg. c. 1. vt scilicet eo tempore paci reformandæ detur opera. arg. C. de seru. l. dies, arg. 33. q. 2. placuit. Io. de Fan. & hic adde, & videas, quod dicam 24. q. 3. illi qui Arch.

Epi sibi mutuū dēnt pstare auxilium.

PErlatum.] CASVS. Quidam conabantur, vt alij ab officio caderent, & ordinibus; in sacramentis, ab alijs discordantes, vt in baptismo, & alijs sacramentis vnde discordiæ ortæ sunt inter eos. Quod cum Victor Papa audiuisset, præcepit vt ad pacē uelociter redirent, & auxilium sibi uicissim conferrent. Si uero contempserint, a communione ecclesiæ repellantur.

Baptismi formā dēt esse simpla.

d ¶ Discrepare.] Hoc dicit canon, ut simplam teneamus baptismi formam propter schisma uitandum, de

QVi autem turpi.] CASVS. Supra in dist. 88. dictum est, quod clerici negociari non debent. Sed quia dubitari posset, unde uiuere debeant: ideo subiungit hanc 91. distinct. Gratianus, ubi docet q uiuere debet de oblationibus & de decimis: quæ si deficient, ad instar Pauli quærant sibi uictum de aliquo artificiolo: dummodo propter hoc officia sua non negligant, nisi essent infirmi.

Clericus proprijs manibus sibi uictum quærere potest.

f ¶ Qui autem.] Dictum est su. 88. dist. clericis non licere negociari: unde ostenditur in hac 91. dist. ex quo debeant sustentari, quia de ecclesiasticis stipendijs, ubi aūt clerico non sufficit ecclesia, proprijs manibus sibi quærere uictum debet iuxta Apostolum: non tamen, q ex hac occasione subtrahatur ab ecclesiasticis officijs. H.

a ¶ Quod

a ¶ Quod absque inæqualitate.] idest, nisi cum inæquale est corpus exuberantia, vel defectu humorum: hoc est ex causa infirmitatis.

Eleutherius.] CASVS. Pelagius quando consecrauit Eleutherium, compulit eum ad præstandam cautionem, vt vigilias quotidianas in ecclesia sua faceret ritè celebrari: in quo cũ clerici sibi non obedirent, sed potius negotiationi intenderent, conquestus est. Papæ: præcipit ergo Papa cuidam, vt illos clericos contumaces compellat vigilijs insistere omnibus modis.

b ¶ Promisit.] promittendo sũt notanda 21. d. qui quoniam. c ¶ Vigiliæ.] idest mortuorum exequiæ: vel generaliter ecclesiastica officia 1. 61. distinct. quoniam festus: & propter causam hæc cautio fuit exacta ab epõ isto: quia clerici sui negligentes erant circa diuina officia: alias de iure cõi huiusmodi cautio non est in ordinatione epi exigenda. Sed videtur, quod Eleutherius hoc modo, pro suis clericis obligari nõ poterit, promittendo eorum factũ 2. insti. de inut. stip. §. si quis aliũ: Sed dic, quod bene potuit, cũ ad eius officiũ spectaret eos ad hoc cogere: & ita sua interfuit 3. preterea per illa verba vt promisit se curaturum, vt illi interfint: sicut cũ quis promittit aliũ iudicio sisti: argu. ff. de verb. oblig. quoties quis aliũ & est si. sup. 61. dis. tibi domino. Itẽ est arg. hic, quod epis põt inducere consuetudinem nouam in sua ecclesia, quò ad officia celebrãda. 12. di. nouit. & de consi. dist. 3. c. 1.

d ¶ Agricultura.] argu. C. de epis. & cler. l. 2. nam mercari nõ potest. 88. dist. fornicari. [illegible]

ADDITIO Subaudi. vt ibi dicitur, sed ipsa mercatio debet esse honestatis conscia, vt ibi etiam dicitur, quod licet secundum Azo. si faceret libros & postea venderet ad hoc 14. q. 4. c. 1. & 10. q. 3. cauendum in fi. quod dic. vt not. 14. q. 3. in summa. in fi. & q. 4. c. 3. & 88. dist. cap. 1. & 2. Archid.

e ¶ Officij.] Ergo clericus nõ põt operas suas per totã diẽ locare, cũ nõ dẽt officio deesse, vt 54. dist. si seruus.

f ¶ Vigilijs.] Nõ tamen videntur puniendi si desinit diuinis

inæqualitate [a] sui corporis nulli impune conceditur.

Vnde Pelagius † Papa.

† *al. Gelasius.*

¶ Corripiantur clerici, qui officijs matutinis, vel vespertinis se subtrahunt. Cap. I.

Ans. lib. 7. c. 165.

Eleutherius frater, & coepiscopus noster queritur clericos suos sibi contra canones superbire; & id, quod nobis iubentibus facta in scrinio cautione promisit [b], vt quotidianis diebus vigiliæ [c] in eius celebrarentur ecclesia, illis contemnentibus implere non posse: sed magis vnumquemque suis (postposito ecclesiæ seruitio) vacare negotijs. Et ideo experientia tua eos, quos tibi esse ostenderit contumaces, debita obiurgatione compesce, & modis omnibus, vigilijs vacare compelle.

1 Vnde enim culpa in eũ redundabat. 45. d. c. 2. episcopus nõ suorum subditorum factũ promittere.

2 Hinc col. di citing. Beix. in suo dicto nam, si verb. factum ad hoc, quod quis nõ potest promittere factũ alienũ.

3 Vnde bene obligabatur. inst. §. ceteris & §. seq. Eps in sua ecclesia nouã consuetudinẽ inducere potest circa officia.

[*Item ex concilio Nannetensi.*]

De eodem. PALEA. Cap. II.

extra de celeb. miss. c. 1. ex Agathensi. Burc. l. 2. c. 104. Iuo p. 6. c. 181. ex Nannetensi.

Presbyter mane, matutinali officio expleto, pẽsum seruitutis suæ canendo primam, tertiam, sextam, nonamque persoluat: ita tamen vt postea horis cõpetẽtib. & signis designãtib. iuxta possibilitatẽ aut à se, aut à scholaribus publicè compleantur. Deinde peractis horis infirmis visitatis, si voluerit, ad opus rurale exeat ieiunus; vt iterum necessitatibus peregrinorum, & hospitũ, siue diuersorũ commeãtium, infirmorum quoq;, atq; defunctorum succurrere possit vsque ad statutam horam pro qualitate temporis, & opportunitate †, *Item ex dictis S. Benedicti.* ¶ Propheta dicente: [Septies in die laudem dixi tibi;] qui septenarius sacratus numerus à nobis sic implebitur, si matutinæ, primæ, tertiæ, sextæ, nonæ, vesperæ, completorijque tempore nostræ seruitutis officia persoluamus quia de his dixit propheta; [Septies in die laudem dixi tibi.] Nã de nocturnis vigilijs idem ipse propheta ait Media nocte surgebam ad confitendũ tibi. Ergo his temporibus referamus laudes creatori nostro super iudicia iustitiæ tuæ.

† *al. opportunitatis.* In reg. S. Benedicti cap. 16. Burc. li. 2. c. 105. Iuo p. 6. c. 182. *Psal. 118.*

Psal. 118.

Cleric.] CASVS. Dicit in hoc ca. quod clericus quærere dẽt sibi victũ de artificiolo, vel agricultura: dũmodo officiũ suũ non negligat. & si clericus (nisi propter infirmitatẽ suã) officium suum dimiserit, excõicari debet. Idẽ dicit in seq. cap. Addit tñ, quod si clericus vadat vagãdo per nũdinas, deponi debet: & quod si propter emptiones ab officio declinet, remouebitur ab officio. Aliud ca. quod postea sequitur, planum est.

Item in concilio quarto Carthaginensi. c. 52. & 49.

¶ Sine officii detrimento, artificiolo sibi clericus necessaria quærat. Cap. III.

Clericus vitum & vestimentum sibi artificiolo, vel agricoltura [d], absq; officii [e] sui duntaxat detrimento, paret †. *Item.* ¶ Clericus qui absq; corpusculi sui inæqualitate vigiliis [f] deest, stipẽdio priuatus excõicetur.

Burc. li. 2. c. 103. Iuo p. 6. c. 180. † *al. preparet. c. 43.*

Clericus locare per totam diẽ operas suas nõ potest.

tanes officijs, cum non possint percipere necessaria ab eccl. sia, cum de altario debeant viuere: secus tamen est, quia fecerunt sibi præiudicium, quando permiserunt se promoueri ad tam tenuem ecclesiam, sicut in matrimonio carnali. arg. 32. q. 5. horrendus. Vnde sicut vir tenetur ministrare necessaria vxori, quæ si est talis, quod ei debitum reddere non valet, vt 32. q. 7. quod proposuisti. & c. 2. quia ita iste tenetur officiare ecclesiã: licet pauper sit, & dicere cũ Apostolo: Scio & abundare, & esurire, & c. 41. d. quod dicit, & ministrent ei manus. 21. q. 1. clericus. in fi. imò vr, quod debeat auferri ei ecclesia, eo quod ad tenue beneficiũ se promouendũ cõsensit, vt dicitur extra de præb. cap. vlt. Sed quid si à principio fuit diues ecclesia cũ ad eã promotus est, sed post venerit ad exiguitatem? Dices clericũ ad hoc teneri? sic. episcopus tamen in hoc casu, & præmisso debet eã vnire ecclesijs alijs. 10. q. 3. vnio. de consec. dist. 1. omnes.

¶ Stipendio priuatus.] Sed cui applicabitur hoc? Potest dici, quòd canonicis insimul cũ epo. Hoc verum est in eo, quod de cõmuni percipiebatur: aliàs videtur, quod tantum canonicis arg. C. de hære. decurio. & naui. l. 1. 2. & 3. nisi cũ iniuste priuatus est. tunc enim omnia ipse recuperat quæ amisit. ff. de re milit. l. pen. C. eo. l. 1. lib. 12. Laurẽtius. Sed certè ego credo, quod suum beneficium debet assignari alicui, qui celebret pro eo donec ipse est excõmunicatus, vt ex. de appe. peruenit. B.

CASVS. Proxima distinctione supra dictum est, quod clerici debent vigilijs insistere, & conuenire ad officia celebranda. Nunc vero in hac 92. dist. ostendit Gratianus qualiter debeant celebrare, cantando scilicet magis corde, quam ore. Et continet quinque articulos.

α ¶ Priuatus.] *In postrema Coloniensi conciliorum editione legitur*, priuetur. *Sed in vetustioribus Coloniẽsibus, duabus Parisiensibus, exemplaribus duobus huius concilij manuscriptis Vaticanis, & vno Soriensi regio legitur quemadmodum apud Gratianum.*

Item ex eodem, c. 51. 53. & 48. & 50.

De eodem. Cap. IIII.

Clericus, quãtumlibet verbo Dei eruditus, artificiolo [a] victũ quærat. *Item.* ¶ Omnes clerici, qui ad operandũ validi sunt, & artificiola & literas discãt. Qui verò nõ pro emendo aliquid in nundinis, vel in foro deambulant, ab officio suo degradentur. Interemptores α [b] autem ab officio declinantes, vel negligentius agentes, ab officio suo remoueantur.

Burc. l. 2. c. 102. Iuo p. 6. cap. 179. & 180. Burc. li. 2. c. 210. Iuo p. 6. c. 285. Burc. li. 2. c. 51. — Cap. 53. Cap. 48. Cap. 50.

¶ *Caput hoc confectum est ex multis capitibus Carthaginensis quarti non suo ordine dispositis.*

α ¶ Interemptores.] *In exemplaribus concilij etiam manuscriptis legitur*, clericum inter tentationes ab officio suo declinantem, vel negligentius agẽtem, ab officio suo remouendum. *Contra enim canone 42. iubent* clericum inter tentationes officio suo incubantem, gradibus sublimandum. *Sed ob glossam non est mutatum. De tentationibus verò, ob quas) præter tyrannorum persecutionem) aliqui clerici officium suum deserebant, agit B. Ambrosius, epist. 17.*

Item ex concilio Aurelianensi, 1. c. 30.

¶ De eodem. Cap. V.

Clerici verò, qui ad opus sanctum adesse contempserint, secundum arbitrium episcopi ecclesiasticã suscipiant disciplinam.

DISTINCTIO XCII.

Cvm autem [d] *ad ecclesiam venerint, corde magis, quam voce Deo cantandum meminerint.*

Vnde Hieronymus lib. 3. commen. ad c. 5. epistolæ ad Ephesios.

¶ Corde, non voce tantum Deum laudare debemus. Cap. I.

Cantan-

Ansel. li. 7. c. 70. *Ephes. 5.*

a Clericus.] Artificiolo.] Ex quali artificio clericus potest sustentare se notaui 14. q. 3. in summa.

b ¶ Interemptores. Idest, aliud secundum quod solet esse interemptores? & sic idem repetit & tunc sunt duæ partes, secundum quod est hic interremptores. est vna pars. & vocat interemptores proxenetas, de quibus habes ff. de proxenet. s. l. 2.

c ¶ Declinantes.] Scilicet clerici. Io.

Cvm autem.] Hæc dist. diuiditur in quatuor partes. in quarum prima dicitur, quod corde Deo est cantandum: non tantum voce: & hoc probat duabus auctoritatibus. Secunda ibi, [A quibus.] Tertia ibi, [Nũc autem] Quarta ibi, [Quod autem.] Ioan. de Fan.

d ¶ Cum autem.] Ostendit magister in præcedenti dist. quod clerici debent celebrare diuina officia in ecclesia. In hac 92. dist. ostendit magister, qualiter quia. s. non debent vocis modulationi insistere. 1. adijcitur et. quod in ecclesia Romana diaconi cantare non debent, sed verbo prædicationis vacare. 2 Postea mouet incidentem q. virum episcopi, qui non recipiuntur in sua ecclesia, possint in alia parochia episcopale officium exercere 3.

1 Vt inf. ea. c. 1. 2 Vt inf. ea. c. 2. 3 Vt inf. ea. §. de epis. cũ cap. seq.

Cantantes. CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Apostoli vsque ibi [Audiant.] In secunda parte ponuntur verba Hieronymi, quibus reprehendit eos, qui in ecclesia voce tantum cantant, & non corde, & vngunt fauces & guttur, vt dulcius resonent in conspectu populi.

a ¶ Can-

a ¶ Cantantes.] Hæc sunt verba Apostoli.
b ¶ Audiant.] Verba Hieronymi exponentis.
c ¶ Non voce.] Tantum. nam & voce decantandum est, vt de cons. dist. 5. nõ mediocriter. & ibi psallite. Deo in iubilatione. tamẽ magis cordis deuotione, quàm vocis

Cordis deuotione magis q̃ vocis iubilatione cantandum.

tando tragœdias. & dicuntur a tragos, quod est hircus: & oda, quod est, laus, quia hirco remunerabantur, propter fœtidam naturam hirci.

Tragœd. vnde dicuntur.

AB OFFICIO. CASVS. Dictum est supra, quòd cor de cantandum est. Nunc vero ostendit, quòd diaconi ab officio cãtandi sunt exẽpti, ne du studẽt cãtilenis, ab altaris officio remoueãtur. Et hic est secundus articulus.

f ¶ Exẽpti.] Hoc intellige quãdo induti sunt in ecclesia ad cantandum Euangelium, & sic intellige sequens cap.

tes,[a] & psallentes in cordibus vestris Domino.] Audiãt hæc adolescentuli: audiant[b] ij, quibus psallendi in ecclesia officium est: Deo non voce,[c] sed corde cãtãdum: nec in tragœdorum modum guttur, & fauces dulci medicamine liniendę † [d] sunt, vt in ecclesia theatrales [e] moduli audiantur, & cantica sed in timore, in opere, in scientia scripturarum.

† al. colliniendum, vt.

Ab officio autem cantandi, & psallendi diaconi inueniuntur exempti,[f] ne dum vocis modulationi student, altaris ministeria negligant.

Vnde Gregorius lib. 4 epist. 44. seu c. 88. & lib. 12. post finem epistolarum in concilio ab ipso habito.

¶ Cantandi officium diaconi sibi non vsurpent. Cap. II.

Ans. l. 7. c. 69.
Poly. l. 4. tit. 31.
Iuo p. 2. c. 79.

IN sancta Romana ecclesia dudum consuetudo est valde reprehensibilis exorta, vt quidã ad sacri altaris ministeriũ [α] cantores eligantur, & in diaconatus ordine cõstituti modulationi vocis inseruiant, quos ad prædicationis[g] officium, & eleemosynarum studium vacare cõgruebat. Vnde fit plerumque, vt ad sacrum ministerium dum blanda vox quæritur, quæri congrua vita negligatur, & cãtor minister Deum moribus stimulet,[h] cũ populũ vocibus delectat. Qua de re præsenti decreto constituo, vt in hac sede[i] sacri altaris ministri cantare non debeãt, solũque[k] Euangelicæ lectionis officium inter Missarũ solẽnia exoluant; psalmos verò, ac reliquas lectiones censeo per subdiaconos, vel si necessitas exigit, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meũ venire tentauerit, anathema sit.

α ¶ Ministerium.] *In impressis sequebatur* constitui, *quæ vox ex puncta est, quoniã neq; in vetustis Gratiani exẽplarib. est, neque apud B. Gregorium, neque apud alios collectores, & videtur addi in glossa ad versi.* ministerium, *quæ etiam glossa non est inter vetustiores.*

2 *A quibus ordinandos oporteat esse immunes, breuiter monstratum est, De quorũ verò manibus ordines suscipere debeant, facile patet. Sacerdos enim, & cuncti infra ipsum constituti ab episcopis suis debent ordinari.*

IN sãcta.] CASVS. In ciuitate Romana cantores assumebantur ad ministrãdum altari: & diaconi du deberẽt insistere officio prædicãdi vel eleemosynatum largitioni, cantibus operã dabant: & sæpè ad iactantiam cãtabant, vt a populo lauderentur, ex quo Deus stimulabat, q̃ Gregorius valdè reprehendit: vnde statuit, ut diaconi tantum Euangelium dicãt: alia verò officia, s. cantandi psalmos & lectiones per subdiacones explicant, & per minores ordines in necessitate. Et dicunt quidã q̃ hoc c. loquitur de diaconis Romanæ curiæ potest tñ intelligi de alijs diaconis, qui dum ministrãt altari, cantibus non debẽt intẽdere, cũ duo officia simul exercere non possint.

g ¶ Prædicationis.] infra 16. quæstio. 1. adijcimus. contra. sed illud ex causa dictũ est propter quosdam improbos, monachos hoc sibi vsurpantes 16. q. 1. peruenit alios etiã diaconi possãt prædicare Vel hoc intellige ex delegatione, aliàs solius sacerdotis officium est prædicare. Vel prædicationem apellat lectionem Euangelicam.

Sacerdotis solius est prædicare.

h ¶ Stimulet.] idest, exasperet contra se.
i ¶ In hac sede.] Apostolica. Ex hoc dicunt quidã hanc prohibitionem in ecclesia Romana tantum locum habere: alij tantum de Cardinalibus intelligunt. H. vero generaliter intelligit esse prohibitum, cum. s. ad legendum Euãgelium induti sunt, quod. patet ex illo uerbo, quod infra dicit inter Missarum, & causa huius constitutionis fuit honestas.
k ¶ Solumque.] Arg. q̃ diaconus nõ nisi causa necessitatis det legere epistolam 25. d. c. 1. & c.

cis iubilatione, vt 38. d. sedulo. Vnde versus.
Non vox sed uotum: non chordula musica, sed cor:
Non clamans, sed amans cantat in aure Dei.
d ¶ Liniendæ.] Vt populum delectent: nam nec ipsa veritas pronuncianda sic est, quis hominibus placeat 22. q. 2. primum. linere autem vt melius cantent, & pronuncient, vel uti electuario, peccatum non est, si ad laudem Dei, & non gratia laudis consequendæ delinientur. arg. 33. q. 4. obiiciuntur procurare. n. debet, vt clara voce non rauca pronunciet. vt 21. distinctio. capit. 1. ut populus planè intelligens dicat, Amẽ. ut 38. distinctio. sedulo.
e ¶ Theatrales.] Tragœdi sic faciebãt in theatro decan-

Vocem aptare ad clarius cantandum, non est peccatum.

A QVIBVS. Hæc est secunda pars dist. in qua dicitur

quod nullus debet cantare in pulpito, nisi sit ordinatus & hoc probat per c. seq. Io. de Fant.
CASVS. Dictum est su. a quibus clerici debent esse immunes. Nunc uerò ostendit, quod presbyteri, & cæteri inferiores a suis episcopis debent ordinari. quod probatur seq. cap. cuius casus planus est: & est tertius articulus.

Laici an possint in ecclesia cantare.

a NOn liceat.] ¶ psallere. Iar. pro laicis, qui nō cātāt i pulpito, sed alibi in ecclesia.
b ¶ Qui ab epo.] Vel abbate. 69. distin. ca. 1. vel etiā a sacerdote, vt 27. distin. psalmista. Sed aliter accipitur ibi psalmista.
DE EPISCOPIS. CASVS. Ostēsum est supra, a quibus, & in quib. locis episcopi sunt ordinandi. Nūc verò incidenter quęrit de episcopis ordinatis, qui a parochianis suis non recipiūtur, uel aliqua d. causa illuc ire nolūt, an in alterius ēpi parochia possint epale officium exercere. Et r. fidet, quod sī, nisi inuitarentur: sed officiū sacerdotale psit exercere. Et est iste quartus articulus.
NVNC AVTEM. Hæc ē tertia pars d. in qua dicit, quod si eps ad parochiā ad quā ordinatus est, nō pt venire ex causa, pōt exercere officiū suū in ecclesia psbyterali, vbi prius fuerat, ita quod non sit epo iniuriosus, in cuius parohia fuerit: & hoc probat per quinque auctoritates sanctorum patrum. Ioan. de Fant.
SI qui ordinatus.] CASVS. Aliqs ordinatus in epm non poterat ire ad ecclesiam, ad quā electus erat, nō sua culpa interueniente, sed pp populi cōtētionē, uel aliam iustam causam. Quęsitū est, an i parochia alterius possit officia celebrare. Et respondet, quod sic tanquam sacerdos, ita tn, vt de rebus ecclesiæ, vbi diuina celebrat, nihil sua auctoritate vsurpet. sed expectet quid synodus de eo statuat. Idem est casus sequentis c. & quod dicitur ibi, honoris, idest honorabilis officij, idest, presbyterij.

d ¶ Pro cōtētione populi.] Arg. cōtra 16. q. vlt. § plures.
e ¶ Aut pro aliqua.] j. s. de iure: quia dicunt se nō elegisse eum, vel dicunt, quod renunciauit episcopatui.
f ¶ Contingere.] s. nō episcopalia, nisi inuitatus sit ar. extra de eo qui renun. epis. c. 1. inf. 7. q. 1. c. episcopi.

Vnde in concilio Martini Papæ legitur.

g ¶ In capitulis Martini Bracarensis. c. 45.

¶ Qui nō sunt ordinati ab episcopo, in pulpito non psallant, neque legant. Cap. III.

NOn liceat in pulpito psallere [a] aut legere; nisi qui ab episcopo [b] lectores sunt ordinati.

De episcopis autem, a quibus vel in quib. locis ordinari debeant, supra definitum est. 3. ¶ *Nunc autem quæritur de his, qui ordinati, a parochijs suis non recipiuntur, vel pro aliqua causa eas adire noluerint, an in alterius parochia episcopale possint officium celebrare.*

De his in concilio Martini Papæ, sic statutum est.

Capit. Martini Bracharensis c. 10.

¶ Sacerdotis tantum officium gerat episcopus, quem sua parochia non recepit. Cap. IV.

Vide Pelag. 11. in epi. ad Benignum. Poly. l. 2. tit. 13. Burc. l. 1. c. 41. Iuo p. 5. c. 151. † *al. ...*

SI quis [c] ordinatus episcopus, α pro contentione β populi, [d] aut pro aliqua [e] ratione, non pro sua culpa in parochiam, quæ ei fuerit data, non ierit; hunc oportet honorem sacerdotij tātummodo contingere; [f] ita vt de reb. ecclesiæ, in quā venit, † nihil sibi præsumat. sustineat autem, quod de eo sanctum concilium iudicare [g] voluerit.

α ¶ Episcopus.] *In vulgatis sequebatur, ad parochiam cuius est electus: quæ inducta sunt auctoritate manuscriptorum, & originalis, ac cæterorum collectorum.*

β ¶ Contentione.] *In duobus vetustis exemplaribus Gratiani, & vno conciliorum Regis catholici legitur, cōtemptione.*

Item ex concilio Antiocheno, c. 18.

¶ De episcopo ordinato, quem sua parochia non recipit. Cap. V.

In epist. Pela. 1. Poly. ibidem. Burc. l. 1. c. 45. Iuo p. 5. c. 152. † *al. cui.*

SI quis episcopus ordinatus ad parochiā, cuius, [h] † est electus, minimè accesserit, non suo vitio, sed quod eum aut populus vetet, α † aut propter aliam [i] causam, non tamen eius vitio perpetratam, hic & honoris [k] sit, & ministerij particeps: dummodo rebus ecclesiæ, vbi ministrare cognoscitur, in nullo molestus existat. Quem etiā obseruare β conuenit; quidquid synodus perfectæ γ prouinciæ [l] iudicando decreuerit.

† *al. vitiis.*

Episcopo debet synodus prouidere qui ad ecclesiā non audet accedere.

c ¶ Si quis.] Hæc tria capitula loquuntur de eadem materia. scilicet cū quis est ordinatus episcopus ad aliquā ecclesiam, sed non audet ire illuc propter scandalum, vel propter hostilitatem, uel quia ibi non recipitur aliqua de causa; sine culpa tamen sua iste non debet aliquid præsumere de rebus ecclesiæ ad quam diuertit, & expectabit quousque prouideat ei synodus alibi. 7. q. 1. pastoralis.

g ¶ Iudicare.] Nam aliam ecclesiam, si uacat, debent ei conferre. 7. q. 1. pastoralis. 1 sed & populus est excōmunicandus, qui eum non recipit, cum istam causam non prætendat; nisi scandalū timeatur, sicut, & ipse excōicatur cum ad ecclesiam illam ire non vult. inf. eo. c. 3. Io.
h SI quis.] ¶ Cuius est.] idest ad quam.
i ¶ Aliam.] Quam forte allegat.
k ¶ Et honoris.] Videtur cōtra su. prox. c. sed dic, honoris. i. honorabilis ministerij: quia in uestibus episcopalibus exercebit sacerdotale officium, non episcopale nisi inuitatus sit, ut dixi su. prox. & maior reuerentia exhibebitur ei, quàm alij presbytero simplici.
ADDITIO. Et hoc in memoriam dignitatis, ut ff. de decu. l. vlt.
l ¶ Prouinciæ.] Que scilicet habet decem, uel undecim episco-

1 Et inf. est c. pe. sed hoc c. pastoralis. hoc non probat quia loquitur in papali concessione. Archidiac.

Excommunicandus est populus suū non recipiēs episcopum.

episcopos & metropolitanum.6.q.3.scitote. Lau.

SI quis.] CASVS. Quæsitum est, qui debeat fieri de illis epis, qui cum suis epatibus, non recipiantur, per seditiones plebes alienas uolũt vsurpare? Et tandem si uolunt pacifice ministrare in ordine psbyterij, in quo nondum eius beneficium sit collatũ. Si non habuit possessionẽ. i tenetur licèt iã alijs concessa fuerint eius bñficia, vt extra de ele.cũ in cunctis.7.q.1.eos C. de repud. hære.l.vlt. Per aliũ dixi quia idẽ est ac si per se.extra de præben.accedens.arg.3.q.1.c.2.in §.1.Io. hæc glo. non adaptat ad textũ. B.

1 Scilicet pacificam, vel per eũ stetit quominus eã habuerit extra lib. 6. de præben. licet episcopus. Archid.

a ¶ Veter. διὰ τὴν τοῦ λαοῦ παραίτησιν, eo q populus recuset.

β ¶ Obseruare.] ἐνδέχεσθαι, *idest* expectare & suscipere.

γ ¶ Perfecta.] *Antea legebatur*, perfectæ, *Restituta est vera lectio ex originali, & Burchardo, & Iuone. Quid autem sit synodus quæ hic perfecta, & paulò post sequentibus capitibus integra dicitur, exponitur infra ead.c. si quis episcopus, tertio.*

Item ex concilio Ancyrano, c.18.

¶ A sua parochia non recepti, alijs molestiam non inferant. Cap. VI.

Poly.ibidem.
Burc.li.1.c.36.
Iuo p.5.c.147.
† ἀφορίζεσθαι. segregari.

SI qui episcopi ordinati sunt, [a] nec recepti ab illa parochia, in qua fuerãt denominati, voluerintque alias occupare parochias, & vim præsulibus earum inferre, seditiones aduersus eos excitando; hos abijci † placuit. Quòd si voluerint in presbyterij ordine, vbi prius [b] fuerant, vt presbyteri residere; non abijciantur [c] à propria dignitate. [d] Si autem seditiones commouent ibidem cõstitutis episcopis, presbyterij quoq; honor talibus auferatur, fiantque damnatione † notabiles.

† ἐκκηρύκτας, i. abdicatos.

Item ex concilio Antiocheno, c.17.

¶ Communione priuetur episcopus, qui sibi commissam ecclesiam adire neglexerit. Cap. VII.

Poly.lib.2.tit.12.
Burc.li.1.c.37.
Iuo p.5.c.148.

iij SI quis episcopus per manus impositionem [e] episcopatum acceperit, & sibi α commissum ministerium subire neglexerit, nec acquieuerit [f] ire ad ecclesiam sibi commissam; hunc oportet communione priuari, donec susceperit coactus officium, aut certè de eo aliquid integra decreuerit eiusdem prouinciæ synodus sacerdotum.

α ¶ Et sibi.] *Ita etiam Burchardus, & Iuo. Sed in versione Dionysii quam in cæteris partibus referunt, legitur:* & præesse populo constitutus ministerium subire, &c. *quod ad verbum de Græco expressum est.*

Item ex eodem, c.16.

¶ Sine concilio integri ordinis vacantem episcopus vacans ecclesiam non adeat. Cap. VIII.

Apud Martinum Bracar.c.9.
Burc.li.1.c.39.
Iuo p.5.c.150.

iiij SI quis episcopus vacans [g] in ecclesiam non habentem episcopum surripiens populos sine concilio

c ¶ Nõ abijciant.] Arg. q nõ debet electus in alia puincia priuari bñficio prio ri antequam transferatur ad aliam.

d ¶ Dignitate.] Sed nũquid est clericus eius epi? Distingue: quia si non vult renunciare epatui ad quem electus est, nõ erit clericus eius: remanebit tñ ei prius beneficiũ, quod conseruauit ei. Si uero renunciauit, eius clericus erit, & ab eo iudicabitur. ext. de renũ. ad supplicationẽ. nisi in criminali causa. tñ non potest eũ deponere in memoriam. pristinæ dignitatis. ff. de decu. l.vlt. Qd ergo dicit, auferatur honor, dic q per Papã: argu. C. vbi sena. uel clariss. l. vlt. circa mediũ. Ratione aũt delicti poterit eũ excõicare si excesserit in sua diœcesi, licèt nõ abrenũciet epatui: qa & posset quẽlibet archiepiscopum non suũ. argum. 6. quęs. 3. placuit. ff. de offi. præsi. præses. Hoc tamẽ tene, q sine licẽtia Papæ non abrenunciabit. extra de transla. episcopo. inter corporalia. Lau.

SI quis episcop⁹.] CASVS. Dicitur hic, quòd si quis episcopus negligit ire ad ecclesiam suam, debet communione priuari, donec coactus vadat: vel donec synodus aliquid decreuerit de ipso.

e ¶ Impositionem.] idest ordinem episcopalem.

f ¶ Nec acquieuerit.] Intra tres menses, infra 100. dist. quoniam sponsa tamen intra duos menses, &c. extra de conuer. coniug. ex publico. Io.

quo prius erant, antequam essent, epi, non sunt repellendi. Si autem facere uoluerint seditiones, repelli debent. sic intelligit casum H. licet Beneuen. in medio aliter intelligat dicens: si uelint pacificè permanere, vt psbyteri in ecclesijs, ut prius fuerãt, nõ abijciantur, &c.

a ¶ Si qui epi ordinati sunt.] idest, si qui clerici ordinati sunt episcopi.

b ¶ Vbi prius.] idest, in quo loco: vel in quo ordine. Sed nũquid prior ecclesia tenetur eos recipere? videt q non 72. di. placuit. arg. cõtra. 21. q. 2. si quis iam translatus. Ad hoc dic, q si habuit corporalem possessionem per se, vel p alium eius ecclesiæ, ad quam modo non recipitur, non tenetur prior ecclesia eum recipere, licèt

Prælatus an sit recipiendus q ad ecclesiã dimissam redit.

SI quis eps.] CASVS. Quæsitum est, quid debeat fieri de epo, qui cum non habeat ecclesiam propriam, surripit sine consilio metropolitani vacantem epatum? Et respondet quòd debet abijci: etiam si populus, quem seduxit, velit ipsum habere.

g ¶ Episcopus uacans.] idest vacans episcopatu vel episcopatum non habens: sicut dicitur mulier uacans, quæ virum non habet. ff. ad legem iuliam de vi publica. qui cœtu. §. qui vacantem. Ioan.

Mulier vacans est quæ virum non habet.

a ¶ Irruerit.]

Intrusus, an recipit quæ ecclesię contulit.

a ¶ Irruerit.] Sed quid si iste intrusus aliqua cõtulerit ipsi ecclesiæ? tenetur ei ecclesia restituere: sicut de simoniaco. extra de simo. veniens. & quia nihil perit ecclesiæ. 54. dist. generalis. Sed si bene promotus esset, ecclesia non tenetur ei restituere: & ideo bonus deterioris est conditionis q̃ malus Io. Sed cõtra ext. de simo. de hoc. Sol. in simoniaco dicunt quidã, ꝙ nihil debet ei restitui: & qđ dicit illa decre. veniens. dispensatio fuit. Alij dicũt, quod propter delictũ abbatis & monachorũ hoc contingit T. dicit, ꝙ clerico in seculo remanenti nil restituit. secus si ad religionem transit, ut 27. q. 1. si quis rapuerit. De clerico autẽ sæculari, qui remouet ab ecclesia, quid iuris sit si aliqua cõtulit. 1 not. extra de cleri. coniung. quòd à te. B.

ADDITIO. Sed aliter ibi exponitur secundùm Laur. vt ibi dicam. Archid.

f ¶ conuenerit.] Nam ex præcepto tenentur clerici ad horas extra de celeb. miss. dolẽtes. in fi. ibi videas. Arc.

g ¶ Castigatus.] Nota, quod pro prima offensa non est quis puniendus, ut 74. dist. honoratus. & extra de offi. custo. cap. 1.

Offensa prima dẽt esse impunita.

integri ordinis irruerit,[a] etiam si populus, quẽ seduxit, desideret [b] illum; alienum eum ab ecclesia esse oportet. Integrum autẽ & perfectum[c] concilium dicimus illud, cui metropolitanus *α* episcopus interfuit.

α Hæc versio, quam & Gratianus, & Burchardus, & Iuo sequuntur, eadem ferè est atque illa Martini Bracarensis. Dionisiana verò longè magis accedit ad verba Græca.

α ¶ Metropolitanus.] *Addendum est*, Metropolitanus etiam. *Sic enim Græcè:* ἐτὺς μητροπολίτου.

sup. dist. 91. c. clericus victum.

4 *Quod autem supra clerici, se vigiliis subtrahentes excommunicari iubentur, de his intelligendum est, qui ab episcopo frequenter admoniti negligentiam suam corrigere contemnunt.*

Vnde in concilio Martini Papæ legitur.

1 In ipso introitu.

¶ Excommunicetur clericus, qui ab episcopo commonitus, matutinis, vel vespertinis horis adesse neglexerit. Cap. IX.

In cap. Martini Bracar. c. 64. ex Tolet. 1. cap. 5.

V SI quis presbyter, aut diaconus, vel quilibet clericus ecclesię deputatus,[d] si intra ciuitatem fuerit, aut in quolibet loco, in quo ecclesia est, & ad quotidianũ psallendi officium † matutinis,[e] vel vespertinis horis ad ecclesiam non conuenerit,[f] deponatur à clero: si tamen castigatus veniam ab episcopo, per satisfactionem noluerit promereri.

† al. sacrificium.

b ¶ Desideret.] Arg. ꝙ quæ malo sunt inchoata principio, nõ cõualescunt, quamuis ad eũ casum deueniant, à quo rectè possent incipi, ut 17. q. 1. episcopum. ext. de elec. auditis 2. Ar. cõtra ext. de iure patro. cura pastoralis: extra de cõuer. coniug. placet. Ioã. Dic, quod ipso iure nullum est, non conualescit. aliàs secus. 3 ext. de elec. auditis. & c. quod sicut. B. Item arg. quod non valet electio cõcors, nisi canonica sit 18. q. 2. si quis abbas. 63. d. c. 1.

2 Dic. ut dixi 61. dist. Salonitanæ. Archid.

3 Concord. tex. in auth. vt. in fine quo. suffra. §. cogitatio. coll. 2.

DISTINCTIO XCIII.

OBedientiam,[h] *autem inferiores ordines*† *superioribus debent. Summo enim Pontifici ea debetur ab omnibus obedientia, vt nulli liceat ei communicare, cui pro actibus suis inimicus ipse extiterit: nec in ecclesia esse poterit, qui eius cathedram deserit.*

† al. ex ordine.

d ¶ Et perfectum.] Et nota ꝙ concilium dicitur perfectum, licet non adsit primas, ut 18. dist. c. 1.

QVOD AVTEM. Hæc est quarta pars dist. in qua dicitur, quòd omnis sacerdos cõpellatur interesse officijs. Joan. de Fant.

CASVS. Supra in capitulo, clericus victum. dist. 91. dictum est, ꝙ clerici debent excõicari, qui vigilijs se subtrahunt, & artificijs se applicant. Nunc autem dicit illud esse intelligendum de illis, qui frequenter ab epis commoniti nolunt obedire. quod probat seq. cap. Et est iste quintus articulus huius distinctionis.

SI quis presbyter.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ si quis clericus noluerit diuinis officijs admonitus interesse, deponi debet.

d ¶ Deputatus.] Per hanc literam dicũt quidam, illum teneri ad hoc tantum qui alicui ecclesiæ intitulatus est: aliàs, non. etiam si ordinatus sit ad titulum suæ possessionis. extra de præb. cps. Tu dic eũ & quemlibet clericum teneri ad hoc: licet nõ teneatur specialiter ad hanc vel illam ecclesiam sic subaudi extra de reg. super eo.

Officia matutina & uespertina.

e ¶ Matutinis.] Matutina dicuntur officia, quæ celebrãtur à mane vsque, 4 ad nonã, vespertina à nona vsq; ad noctem, 11. quæstio. 3. si quis episcopus in concilio,

4 Exclusiuè tenetur: sm Hug.

OBedientiam.] In hac distin. incipit vij. pars tractatus distinctionũ. Et hæc distinctio diuiditur in septem partes; in quarum prima tractat de obedientia, quã debẽt omnes catholici ecclesiæ Romanæ capiti suo. & hoc probat quatuor auctoritatibus. Secunda ibi, [Reliqui.] Tertia ibi, [Vt igitur ex præmissis.] Quarta ibi, [Compagis.] Quinta ibi, [Diaconi.] Sexta ibi [Hoc capitulo.] Septima ibi, [Hoc autem.] Io. de Fant.

CASVS. Supra ostensum est in quibus locis prælati debeant ordinari: sed quia prælatura contemptibilis est sine obedientia minorum: ideo in hac 96. distin. ostendit. quòd minores gradatim debent maioribus reuerentiam exhibere: & primo docet, quòd Papæ omnes subiecti sunt generaliter, intantùm ut nulli liceat ei communicare, cui ipse Papa pro suis malis actibus non communicat.

h ¶ Obedientiã.] Hic intitulatur 93. distinctio. in qua ostendit magister hactenus & qualiter & à quibus & in quibus locis clerici & prælati debeãt ordinari: sed quia dignitas prælatorum sine obedientia contẽtibilis est: ideo

Ideo ostendit hic de obedientia, quam debent inferiores superioribus. Et primo de obedientia, quæ debet Papæ. Secundo de obedientia, quam debent minores maioribus ratione ordinis: postea de obedientia quam subditi clerici debent epis suis, ostendit etiam differentiã inter presby- pro suis actibus non cõicare: sed recederent ab eo sine aliqua cõione, quamuis eis a Clemente non dicatur: ad hoc, vt ille peccator erubescat, & citius ad obediẽtiã reuertatur, & petat recõciliari. Si qs verò contra fecerit, hostis est ecclesiæ, & nequior hostis, q̃ illi q sunt foris.

Clemens epi. 1. Anacletus epi. 3. Alex. epi. 1. Fabianus epi. 1. Conc. Vasen. 1. c. 6. 2. q. 3. c. 5. Iuo p. 14. c. 22. Ansel. l. 1. c. 6. Poly. l. 1. tit. 16.

Vnde Beatus Apostolorum Princeps Petrus in ordinatione Clementis [a] populum alloquens inter cætera ait.

¶ Cui pro actibus suis Apostolicus inimicatur, communicare non debemus. Cap. I.

SI inimicus est [b] iste Clemens alicui pro actibus suis, vos nolite [c] expectare [d], vt ipse vobis dicat [e], cũ illo nolite [f] amici esse: sed prudenter obseruare debetis, & voluntati eius absq; commotione obsecundare, & auertere vos ab eo, cui ipsum sentitis aduersum: sed nec loqui his quibus ipse non loquitur [g]: vt vnusquisque, qui in culpa est, dum cupit omnium vestrum amicitias ferre †, festinet citius reconciliari ei, qui omnibus præest, & per hoc redeat ad salutem, cum obedire cœperit monitis præsidentis. Si vero quis amicus fuerit his quibus ipse amicus non est, & locutus fuerit his, quibus ipse non loquitur; vnus est, & ipse ex illis, qui exterminare [h] Dei ecclesiam volunt, & cum corpore vobiscum esse videatur, mente & animo contra vos est. Et est multo nequior hostis [i] hic quàm illi qui foris sunt, & euidenter inimici sunt. Hic enim per amicitiarũ speciem, quę sunt inimica, gerit, & ecclesiam dispergit, ac uastat. Ideoq; α charissimi his Apostolicis institutis vos monẽtes instruimus, vt effecta certior charitas vestra solicitius deinceps agere studeat, & cautius; ne peruersi, & infideles homines lędendi fideles, ac beneuolos habeant facultatem.

† al. habere.] al. gratiam reparare.

α ¶ Ideoque.] *Hinc vsque ad finem sunt in Fabiani tantummodo epistola. Quamobrem ex ipso potissimum videtur Gratianus cætera etiam sumpsisse.*

Item Gregorius lib. 5. epistola 26. seu c. 126.

¶ A nullo debet suscipi, quem Romana depellit ecclesia. Cap. II.

Ansel. l. 12. c. 11.

MIratus valde sum, quia in tanto Salonitanę ecclesię

b ¶ Si inimicus est.] inimicus dicitur hic quo ad opinionem excõicati: sicut iudex dicit crudelis latroni. 23. q. 5. nõ est crudelis. aliàs Papa neminẽ debet habere odio imo pacẽ cũ omnibus habebit. 11. q. 3. inter verba. Vel inimicus est actibus vt 86. d. odio.

Papa neminẽ odio habeat.

c ¶ Nolite.] Sic 7. q. 1. scire. 11. q. 3. quib. episc. Arg. contra 6. q. 2. si tãtum. sed ibi solutum est.

d ¶ Expectare.] Ergo denunciatio non est expectanda. extra de sen. excõmu. cum non ab homine, tamen sola fama semper non sufficit ad hoc, vt quis vitandus sit, vt extra de exces. prælat. inter. licet sit ar. contra extra de elec. venerabilem. Sed qd si Papa communicauit excõmunicato. Nõ incidit ideo in canonem qu a Papa nõ ligatur a canone, vt extra de elec. innotuit. ff. de recep. l. pen. Nec eo ipso eũ absoluit: ar. extra de sent. excõ. cũ desideres. Si tamen ei cõmunicaret intẽdendo eum absoluere facto, etiam si nõ verbo, habendus est ꝓ absoluto: cũ princeps sola voluntate libertatem concedat. ff. de manumis. l. apud, & facit ad hoc extra de senten. excomm. si aliquando. extra de priuileg. cum olim, C. de fideicommiss. liberta. l. si voluntate.

Fama sola non sufficit, vt excõicatus uitari debeat.

Papa cõicãs excommunicato, nõ incidit in excõicationẽ, nec eum absoluit.

presbyteros, & diaconos: qñque loquens contra istos: qñque contra illos ad vltimum ostendit presbyteros maiores esse diaconis. Nota autem ꝙ obedientia consistit in tribus, in reuerentia exhibenda, in mandato suscipiendo, in iudicio subeundo. Reuerentiam debet minor vt assurgat maiori, & cedat ei primum locũ in sedẽdo, & eundo: nisi minori maior administratio commissa sit, vnde archipresbyter, vel presbyter archidiacono debet reuerentiam, licèt ordine maior sit ratione maioris administrationis. 25. d. c. 1. hac consideratione qñque presbyter tenetur obedire diacono prælato. In mandato autem, & iudicio nemo tenetur obedire, nisi ei qui habet administrationem, vel iurisdictionem super eum: & nisi ab eo absoluatur per appellationem, vel recusationem, vel si ei controuersiam 1 moueat: vel si prælatus deponatur. 8. q. 4. in summa, & c. nonne. Lau.

Obedientia in trib. consistit.

1 idest, si moueatur qõ. inter prælatũ, & clericũ suũ 11. q. 1. de psona ex. tra de foro competen. si quis contra. Archid.

a ¶ Clementis.] In presbyterum. nam Petro viuente nõ fuit Clemens Papa. 8. q. 1. si Petrus.

ADDITIO. Ad hoc 14. q. 6. c. alius, & cap. sequen. Archidiac.

SI inimicus est.] CASVS. Petrus apostolus cum instituit sibi Clementẽ successorem, docuit populos, & oẽs subiectos, vt nulli cõicarent cui viderent Clementẽ

e ¶ Dicat.] Non enim debet certiorari qui non ignorauit. ff. de actio. empt. l. 1.

f ¶ Nolite.] Nam eo ipso quis suspectus est, ꝙ inimicorum est amicus. arg. 3. q. 5. c. 2. & ob hoc filius matrem exheredat. C. de inoffic. test. l. liberi. Et est simile ext. de accus. cum oporteat.

Inimicorum amicus est suspectus.

g ¶ Non loquitur.] Hoc verum est in hoc casu, si qui s. excommunicati sunt: secus si propter priuatum odium alicui non loqueretur.

h ¶ Qui exterminare. inf. 23. q. 1. quoniam vetus.

i ¶ Hostis.] Vnde Boetius. Nulla pestis efficacior est ad nocendum: quam familiaris inimicus. Arg. C. de dolo l. lata. vnde. Nõ est deterior hostis, quam fictus amicus. Non odium grauius, quam simulatus amor, vnde illud etiam Mus in pera, & c. argu. 13. q. 1. §. item præcepit. simi. est. 12. q. 1. certe lo.

Familiares inimici sũt pestiferi.

MIratus valde sum.] CASVS. Gregorius excommunicauit Maximũ archiepm Salonitan. q fuerat simoniace ordinatus, a cuius cõmunione nullus se remouit,

uit, nisi episcopus Paulinus, & Honoratus eius ecclesiæ archidiaconus. Vnde Gregorius omnes alios reprehendit, quia quem Apostolica sede repellit, omnes debent habere repulsum, donec ab illatis criminibus mundetur. Sequens capitulum patet.

g ¶ Præsententur.] Per se, vel per alios, extra de iureiur. ego N.

h ¶ De longinquo.] Argum. ratione loci permittit. q alias non permittitur, argum. 24. q. 1. pudenda su. dist. 63. cum longe. su. dist. 29. c. 1. & 2. su. di. 4. erit. su. d. 63. c. 1. &

a ¶ Clero. Et ita quilibet eps suffraganeus est de clero metropolitani. arg. ext. de postul. pla. bonæ. arg. 86. dist. si q d vero. Fortè iste fuerat canonicus, & adhoc retinebat ibi pbēdā.

b ¶ Vix.] Quod ergo vix fit, tamē fit. ff. de iud. vix. 19. d. in memoriā. arg. cōtra. ff. ad Velleia. tutor, qa ibi dicit vix fieri vt quis pro se apud eūdem intercedat, & ita vix, idest, nunq, sic 2. q. 6. §. biduum, ver. si aduersus.

Quod uix fit, fieri di.

c ¶ Ordinib.] Arg. pro eis, qui multitudinē nō sequunt, vt 7. q. 1. denique, & q multitudo non excusat a delicto, vel pœna. ar. 2. q. 1. multi. su. d. 23. in nomine. arg. contra supra d. 19. in canonicis.

Multitudo non excusat a delicto.

d ¶ Filij.] Qui ergo priuati sunt a sacramētis, filij sūt ecclesiæ, quia sunt episcopi. s. filij, eū certum est, q qui non est cū episcopo, extra ecclesiā est. ar. 7. q. 1. scire. Vel dic, q iam erant absoluti, vel qa causa humilitatis hoc dixit 2. q. 7. non si incompetenter.

Extra ecclesiā est q cū epo non est.

clero [a], vel populo, vix [b] duo ex sacris ordinibus [c] inuēti sunt, fra ter scilicet, & coepiscopus noster Paulinus, & dilectissimus filius meus Honoratus archidiaconus eiusdem ecclesiæ, qui communicare Maximo sacerdotiū rapienti, minimè cōsentirent, & se Christianos esse cognoscerent. Debuistis enim filij [d] charissimi pensare ordines vestros, & quē sedes Apostolica repellebat, repulsum cognoscere; vt prius, si posset, ab illatis criminibus mundaretur; & tunc ei vestra dilectio communicaret, ne particeps obligationis eius existeret.

Item Cyprianus de unitate ecclesiæ.

¶ Non est in ecclesia, qui cathedram Petri non sequitur. Cap. III.

QVi cathedram Petri super quam † fundata est ecclesia, deserit; in ecclesia se esse, non confidat.

Iuo p. 5. c. 361. † al. quem.

¶ *Apud Cyprianū Romæ impressum hæc leguntur.* Hæc ecclesiæ vnitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? Qui ecclesiæ remittitur, & resistit, in ecclesia se esse confidit? *Verum in Vaticana bibliotheca præter octo integra Cypriani exemplaria est etiam aliud, in quo tantum opuscula quædā cōtinētur, & inter ea hic tractatus: Atq; in eo codice, itēq; in altero integro Monasterij S. Saluatoris Bononiæ sūt verba hæc, quæ a Gratiano, et Iuone afferuntur. Ac sanè paulo ante Cyprianus hanc ipsam Petri cathedrā esse ostenderat vnde, vnitas ecclesiæ penderet.*

Episcopi verò, qui Apostolicæ ordinationi subiacent, etiam hanc reuerentiam debent, vt sese singulis annis Apostolorum liminibus repræsentent,

Vnde Anacletus, & Zacharias Papa.

¶ Singulis annis Apostolorum limina visitent episcopi qui ordinationibus Apostolis subiacent. C. IV.

IVxta [e] sanctorum Patrum; & canonum instituta omnes episcopi, qui huius Apostolicæ sedis ordinationi subiacent, qui propinqui [f] sunt, annue, circa † Idus Maij sanctorum principum Apostolorum Petri, & Pauli liminibus præsententur [g] omni occasione seposita: Qui verò de longinquo [h], iuxta [i] chirographum [k] suum impleant. Qui autem huius constitutionis contemptor extiterit, præterquam si ægritudine fuerit detentus; sciat se canonicis [l] subiacere sententijs.

Leo epis. 4. c. 7. Poly. l. 4. tit. 25. Ans. l. 6. c. 164. † al. Idibus Maij.

¶ *Hic est canon quartus synodi Romæ habitæ sub Zacharia Papa, quæ extat in bibliotheca Vaticana, ex qua nonnulla sunt in hoc capite emendata.*

QVi cathedra episcopi. CASVS. Dictum est su. q omnes debent obedire Papæ. nunc autē dicit, quòd episcopi q subsunt Papæ immediate, hanc ei reuerētiam debent, vt singulis annis curiam visitent, & hoc probatur seq. c.

IVxta CASVS. dicitur hic. q epi qui subsunt Rom. eccl. nullo mediāte, si vicini sunt, quolibet anno sedē Apostol. visitēt p se, vel p aliū. Si verò sunt remoti, faciant sicut in chyrographo suo cōtinet. Et q cūq; hoc cōtēpserit, nisi sit valetudine impeditus, canonicis regulis subiacebit.

e ¶ Iuxta. hoc c. loquitur de eis, qui subsunt Domino Papæ nullo medio.

f ¶ Propinqui sunt.] Qui. s. in eadem prouincia sunt illos vocat lex præsentes. C. de præsc. decem ann. l. ult. ADDITIO. Ad hoc extra de maio. & obe. humilis, vbi de hoc.

c. 1. & 2. Et dic de longinquo: ut sunt ultra Italiam constituti, ut extra de elec. nihil est quod ecclesiæ. Vel remotos uocat ultra duas dietas, ut extra de rescrip. non nulli.

Remoti qui dicuntur.

i ¶ Iuxta.] Argu. q expediri per alios sufficit quod iustè impeditum per se facere non potest. 18. d. episcopus.

Impeditus, p aliū expedire pōt officium suū.

K ¶ Chyrographum.] Extra de elec. significasti. in parte decis. supra 65. d. si quis 5. q. 2. si ægrotans.

l ¶ Canonicis.] Supra d. 18. si quis episcoporum.

RELI-

RELIQVI. Hæc est secunda pars huius distin. in qua dicitur, quod omnes minores, in ordine, vel dignitate debent suis maioribus reuerentiam præstare, & hoc probat per 7. auct.
CASVS. Dictum est supra qualiter omnes debent obedire Papæ. Nunc autem dicit Gratianus, quòd in ecclesia ab ostiario vsque ad episcopum gradatim minor debet obedire superiori, quod probat per sequens capitulum.
A Subdiacono.] CASVS. Dicit hic, quod a subdiacono vsq; ad lectores dent oës obedire Cardinali diacono, deinde Pontifici presbyter, presbytero diaconus, &c.
a ¶ Ad lectores. Hic nomine lectorum omnes inferiores ordines comprehendit.
b ¶ Honorem. Ratione ordinis, hæc est. n. iustitia, vt minor seruiat maiori. 33. q. vlt. est ordo, nisi minor in administratione maioris sit 95. di. c. 1. vel nisi obtineat locum superioris, inf. eo. c. vlt.

2 *Reliqui verò in ecclesia minores semper debent maioribus subesse, sicut in synodo Romana S. Siluestri, cap. 7. legitur.*

† Nota ex isto text. quod hæc dictio a excludit, similem text. habes in l. ratione. §. fi. ff. de actio. empt.

Bur. l. 2. c. 224. Iuo p. 6. c. 299. Ansl. l. 7. c. 66.

¶ Minores maioribus obedientiam exhibeant.

Cap. V.

A Subdiacono † vsque ad lectores [a] omnes subditi sint diacono Cardinali vrbis Romæ, in ecclesia repræsentantes ei honorem [b]. Porro Pontifici presbyter, presbytero diaconus, diacono subdiaconus, subdiacono acolythus, acolytho exorcista, exorcistæ lector, lectori ostiarius, ostiario abbas α [c], abbati monachus in omni loco repræsentent obsequium siue in publico, siue in gremio [d] ecclesiæ.

¶ *Caput hoc, & apud Gratianum, & in ipsius synodi editionibus videtur valde mendosum: Burchardus, & Iuo sic habent.* A subdiacono vsq; ad lectorem, omnes subditi sint diacono Cardinali vrbis Romæ; in ecclesia honorem repræsentantes tantum. Pontifici verò presbyter, diaconus, subdiaconus, acolythus, exorcista, lector, abbas, monachus in omni loco representent obsequium, siue in publico, siue in gremio ecclesiæ. *Verum ob magnam codicum varietatem, & propter glossas, ac doctorum dicta nihil fere in textu mutatum est.*

Et l. 1. consti. c. 48.

α ¶ Abbas.] *De abbate, & monacho in synodi editionibus nulla mentio est.*

Item ex epist. 1. Clemẽtis ad Iacobũ fratrẽ Domini.

¶ Quod sit officium diaconorum. Cap. VI.

DIaconi ecclesiæ tamquam oculi [e] sint episcopi, oberrantes [f], & circumlustrantes cum verecundia actus totius ecclesiæ, & perscrutantes diligentius, si quem videant vicinum fieri præcipitio [g], & proximum esse peccato, vt referant hæc ad episcopum, *& infra.* β ¶ Sed & de peregrinis similiter episcopo suggerant refouendis; & cætera his similia, quæ ad cultum ecclesiæ, & disciplinam eius pertinent, diaconis curæ sint.

β ¶ Et infra.] *Sic legitur in plerisque manuscriptis. In vulgatis legebatur, & ita, alia vero nonnulla verba restituta sunt ex originali.*

Ansl. l. 7. c. 67.

Item ex eodem, eadem epistola.

¶ De eodem. Cap. VII.

SAcerdotes verò beatus Petrus sal terræ [h], & mundi lumen docens, præcepit in splendore bonorum operum patrem glorificare Deum; de quibus Dominus ait: [Beati estis, cum maledixerint [i] vobis homines, & rel. & iterum. [Vos estis sal terræ.]

Math. 5.

c ¶ Abbas.] Loquitur secundum ea tẽpora cu monachi non erant clerici, vt inf. 16. q. 1. generaliter. Vel forte quilibet clericus dignior est, quolibet monacho. arg. 16. q. 1. alia est causa & c. legi. hodie maior honor debetur abbatibus, quã alijs clericis, ar. ex. 3 eta. & quali. c. 1. 69. d. c. 1

Monachi olim non erãt clerici. Clericus secularis est dignior monacho.

d ¶ Siue in gremio.] Arg. cõtra 95. di. episcopus 2. nam ibi dicit, quod in domo collega, debet esse prælatus in ecclesia.

DIaconi.] CASVS. Dicit hic, quod diaconi velut oculi episcopi dẽnt omnia considerare, & si viderint aliqua corrigenda, significẽt episcopo, & per hoc ostẽditur, quòd debẽt episcopo obedire.

e ¶ Oculi.] Et no. quod loco diaconorũ successerunt archidiaconi, qui dicunt oculi episcopi, quod perlustrãt, alia causã habet inf. ead. diaconi.

Archidiaconi sunt oculi episcopi.

f ¶ Oberrãtes.] Sunt & alij oculi circũlustrãtes synodales testes 35. q. 6. episcop⁹. in synodo. Vel ibi loquitur de excessibus laicorum, hic clericorum. Hug.

g ¶ Præcipitio.] Ergo non tñ tenet quod denũciare iã cõmissum crimẽ, sed etiã cõmittẽdum, quod verũ est. 22. q. 5. hoc vt ar. extra de cog. spi. tua. de consec. dist. 2. cum omne crimen.

SAcerdotes vero.] CASVS. Probat Clemẽs in hoc capitulo, quod reuerẽtia est sacerdotib. exhibenda, & hoc pbat auctoritate Petri dicẽtis. Vos estis sal terræ, & auctoritate Domini dicentis, Beati estis, &c.

h ¶ Sal terræ.] In omnibus enim operibus nostris sal offerre debemus de consecr. d. st. 4. sal. & per sal sapientia intelligitur 13. dist. sit rector.

i ¶ Maledixerint.] Non, quod ex maledictione benedictionem quis consequatur, sed ex patientia quam sustinet. 11. q. 3. qui iussus. Lau.

NVlla CASVS.] Quæsitum fuit, quid debeat fieri de illis clericis, qui sub nullius episcopi disciplina gubernantur? Et respondet, quod debent à suo officio remoueri. tales enim acephali dicuntur: qui verò suis maioribus rectè obediunt, donum consequuntur a Deo. Sequēs capitulū patet.

huius distinctionis, in qua dicitur, quod diaconi debent subdere se presbyteris, & non præferre, & hoc probat per nouem auctoritates Io. de Fan.

CASVS. Supra in cap. à subdiacono, dictum est, quod sicut, presbyteri obedire dēnt episcopis, sic diaconi presbyteris.

Item ex concilio Parisiensi.

¶ Hi non sunt habendi clerici, qui episcopali prouidentia non gubernantur. Cap. VIII.

NVlla [a] ratione clerici, aut sacerdotes habendi sunt, qui sub nullius episcopi disciplina, & prouidentia gubernantur. Tales enim acephalos [b], idest sine capite prisca ecclesiæ consuetudo nominauit.

Concordat cōc. Mogunt. sub Carolo, cap. 22. Burc. l. 2. c. 226. Iuo p. 6. c. 301.

Item ex epist. 3. Clementis.

¶ De eodem. Cap. IX.

QVi suis episcopis non obediunt, indubitanter rei, & reprobi existunt. Porro ipsi a Deo donum summi muneris consequuntur, qui per institiæ, & præceptorum eius semitas incedētes, doctoribus suis, qui rectè episcopi intelliguntur, libenter obediunt.

Item Anacletus epist. 1.

¶ Illi in Deum scandalizantur, qui suo non obediunt episcopo. Cap. X.

ILle proculdubio scandalizatur [c] in Deum, qui rectè non docet, & qui eius scandalizat episcopum, vel sacerdotem.

Iuo p. 6. c. 245.

Item Euaristus ad episcopos Africanos, epist. 1.

¶ Septem debent esse diaconi in vnaquaque ciuitate. Cap. XI.

DIaconi [d] (qui quasi oculi videntur esse episcopi) in vnaquaque ciuitate iuxta Apostolorum constituta, septem debent esse, qui custodiant episcopum prædicantem; ne aut ipse episcopus † [e] ab insidiatorib. quoquo modo infestetur, aut lædatur a suis: aut verba [f] diuina, detrahendo [g] aut insidiando polluantur, vel despiciantur; sed veritas spirituali redoleat [h] feruore, & pax prædicata labijs, animi cum voluntate [i] concordet.

Poly. l. 2. tit. 31. Ans. l. 7. c. 65.

† Abest ab ori.

Item ex concilio Neocæsariensi, cap. 14.

¶ De eodem. Cap. XII.

DIaconi septem esse debent secundum regulam, quāuis magna α sit ciuitas. Regulæ autem auctoritas ista est, quod & liber actuum [k] Apostolorum idem insinuat.

Ex prisca uersione Ordo Rom. c. 9. Conc. Aquisg. c. 64. Act. 6.

Burc. l. 2. ca. 210. Iuo p. 6. cap. 294. & 295.

α Quamuis magna.] *Antea legebatur*, quamuis non magna. *Emendatum est ex canone Græco, (qui etiam recitatur in sexta synodo, cap. 16. & ex vulgatis etiam versionibus. In canonibus primæ Nicanæ synodi, qui ex Arabico in Latinum conuersi nuper editi sunt, canone 62. multa habentur ad hanc rem pertinentia: quem fortasse canonem significauit Andreas Collossensis septima actio. synodi Florentinæ.*

3 *Vt igitur ex præmissis* [l] *apparet, diaconi debent obe-*

a ¶ Nulla.] infra. 18. q. 2. abbatibus.

b ¶ Acephalos.] Priuilegiati tamen, qui Papæ subsunt, non sunt acephali 1. quia Papa episcopus eorū est. ar. extra de priuileg. recepimus. tales sicut excōicatos debet quilibet excludere ab ecclesia sua ext. de paroch. & alie. pa to... 2. Et ē hic arg. pro prælatis: quod etiā eremita subsunt episcopo, in cuius territorio sunt, vt 16. q. 1. qui vere. Io.

c ¶ ILle proculdubio scādalizatur. Id est scādalizat Deum 8. q. 1. qui vos Io.

ADDITIO. Ad idem 3. q. 1. nulli. su. 21. d. in nouo. Archid.

DIaconi.] CASVS. præcipit Euaristus, vt i qualibet ciuitate sint septē diaconi, q custodiant episcopum à malis hominibus, ne prædicatio eius impediatur, & ne ipse despiciatur. Sequēs capitulū patet.

d ¶ Diaconi.] Hoc capitulū loquitur de episcopali ecclesia, vbi debent esse septē diaconi, vt de cōsecratio. d. 1. episcopus Deo. Et vbi facultates suppetunt, 7. q. 1. illud.

e ¶ Ne ipse episcopus.] Quoquo modo infestetur, aut lędatur ab istis insidiatorib. idest hæreticis: uel ita, ne quoquo modo offēdat ab illis, aut lędatur a suis clericis p oppssionē. Et iō dēnt ei astare, & ab eo auertere huiusmodi oppssiones

f ¶ Aut verba.] Hæc est secunda causa huius constitutionis.

g ¶ Detrahendo.] Timore hæreticorum 2. scilicet subiicēdo.

h ¶ Redoleat.] i. extat in publicū ex frequenti ardore.

i ¶ Cum uoluntate.] infra de consecr. dist. 2. reuera. Io.

K DIaconi.] ¶ Actuum. 6. vbi agitur de septem diaconis ordinatis ab apostolis. Io.

1 Adde quod acephali dicuntur illi q sunt sine capite, ut hic cōcor. gl. in Auth. de appe. §. generalē coll. 4. Eremite sub sunt episcopo.

Diaconi septem debēt esse in ecclesia episcopali.

2 Quia fortè timore hæreticorum non audet solus prędicare, & hæc expositio congruit illi literæ, q habent polluantur, aut. despiciātur.

VT IGITVR EX PRÆMISSIS. Hæc est tertia pars ris. Sed quia diaconi non solum uolebāt adæquari presbyteris, sed etiam præferri; ideo, ut eorum superbia opprimatur, statutum fuit, ut sacerdotibus dignam reuerētiam exhibeant, & sibi nihil usurpent.

l ¶ Ex præmissis.] Ab isto loco incipit magister altercationem

tionem suam inter presbyteros & diaconos. Et primo allegat pro presbyteris, quòd diaconi debeant eis subesse, vsque ad illud cap diaconi. post in illo cap. diaconi. allegat pro diaconis. vltimo In cap. legimus. dabit sententiam contra diaconos. H.

Diaco-*dientiam presbyteri, sicut presbyteri episcopis. Sed diaconi superbientes sacerdotibus æquari, vel potius præferri quærebant: contra quorum insolentiam multorum auctoritates manauerunt, eorum supercilium reprimentes, atque vt sacerdotibus condignam obedientiam exhibeant, decernentes.*

Vnde Gelasius a Papa in epist. ad episcopos per Lucaniam c.9. & 10. ait.

a ¶ Gelasius.] *Sic est in plerisque manuscriptis, & apud Burc. & Iuonem. Nam in impressis erat, Pelagius.*

¶ Nihil eorum quę sunt decreta primis ordinibus vendicent diaconi. Cap. XIII.

Poly. l. 3. tit. 10. Ans. l. 7. c. 63. Burc. l. 4. c. 57. Iuo p. 1. c. 252. & par. 6. c. 99.

Diaconus propriam constituimus seruare mēsuram, nec vltra tenorem paternis canonibus deputatū a quidpiam tētare permittimus. Nihil eorum suo ministerio penitus applicare, quę primis b ordinibus proprie decreuit antiquitas. Absque episcopo, c vel presbytero baptizare non audeant nisi prædictis fortassis ordinibus† longius cōstitutis, necessitas d extrema compellat. Quod & laicis Christianis e facere plerumque conceditur. *& infra.* ¶ Sacri corporis prærogationem † sub conspectu pontificis, seu presbyteri (nisi his absentibus) ius non habeant exercendi.

† officijs. Iori. C. 10. in medio. † al. erogationem.

Item in concilio Nicano, c. 14. seu 18.

In Aquisgr. c. 41.

¶ Inferiores presbyteris se diaconi cognoscant. C. XIV.

Bur. l. 5. c. 26. Iuo p. 2. c. 36.

Peruenit ad sanctorum cōcilium, ꝙ in locis quibusdā & ciuitatibus, presbyteris sacraméta f diaconi porrigant. Hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, vt hi qui offerendi sacrificij nō habent potestatem, his qui offerunt, corpus Christi porrigāt. Sed & illud innotuit, quòd quidam diaconi etiā ante episcopos g sacraméta a sumunt. Hæc ergo omnia amputentur: & in sua diaconi mensura permaneant, scietes, quòd episcoporum quid ministri sunt, inferiores autem presbyteris habētur. Per ordinem ergo post presbyteros gratiam sacræ communionis accipiant, aut episcopo, aut presbytero porrigente. Sed nec sedere in medio h presbyterorū diaconis li-

d ¶ Necessitas.] Not. ꝙ vbi necessitas exigit. & presbyter est absens, potest diaconus etiā iure suo baptizare, & corpus Christi erogare infirmis, si consecratū est: sed in ecclesia in pñtentia presbyteri nō potest, etiam si necessitas exigat, nisi iussus a presbytero: puta cum multi sunt qui indigēt baptismo & presbyter nō potest omnibus suffi cere, similiter si multi sunt qui volūt accipere corp⁹ Christi, nec presbyter sufficit omnibus.

e ¶ Christianis.] Et etiā hæreticis, 1 vt inf. 1. q. 1. quod quidam. &c.

Diaconus pōt baptizare, & corpus Christi ægris erogare.

1 Quod est ergo istorū priuilegiū? Dicit, ut no. 50. dist. qui sub gradu.

Peruenit.] CASVS. Diaconi in tribus delinquebāt: Primo, quia post cōsecrationem porrigebant hostiam sacerdotibus. Secundo ꝗa sumebant sacramenta in Missa prius quam episcopi. Tertio quia sedebant in medio presbyterorum. Statutum ergo fuit in Niceno concilio, vt de cætero talia non faciant: sed in sua mēsura pmaneant: & si quis obedire noluerit, cesset ab officio. Capitula, quę sequūtur, plana sunt vsque ad c. nōnulli.

f ¶ Sacramenta.] Id est Eucharistiam cōfectam: & sanguinē autē bene porrigūt infra ead. diaconi sūt. & ver. sacerdotibus, & hæc est ratio quare sacerdos corpus Christi per se sumat, calicem autem de altari presbyteris sumere nō licet, sed diaconus eis porriget, quia sūptio corporis futuram resurrectionem corporū significat, quā Deus sua virtute faciet sine omni ministerio. Sed sumptio sanguinis significat remissionem peccatorum, quæ fit intercessionibus aliorum 13. q. 3. c. animę, supra dist. 50. presbyteros qui cōtra. ibi in pœnam dicitur de diaconis, panem offerant: quare de iure licitum esse videtur. Ioan. Sed illud intelligitur quando in principio secretorum diaconus accipiens patenam cum pane offert sacerdoti. Imponitur ergo diaconis ad pœnam, ne panem offerant altario ministrando: hic autem prohibetur ne post sacramenta confecta corpus Christi porrigant sacerdotibus, vel sumant. B.

g ¶ Etiam ante episcopos.] Id est, antequam episcopi sumant.

h ¶ In medio.] Secundum consuetudinem diuersorum locorum hęc variantur, 2 in quibusdam enim locis hęc obseruantur: in quibusdam non.

Corporis Christi sumptio, quid significat.

Sanguinis sūptio, quid representat.

2 Arg. ad hoc ff. de offi. procon. l. obseruare. §. antequam. & l. idemq; ff. manda.

Diaconos. CASVS. Diaconi vsurpant officia eporum & presbyterorum. baptizabant enim eis præsentibus. & non præcipientibus: & corpus Domini propria auctoritate populis distribuebāt. quare Pelagius statuit ne de cætero talia faciant sine præcepto eorum, nisi in necessitate presbyteris absentibus.

a ¶ Deputatum. Scilicet diaconis. sic 18. q. 2. hoc tū.

b ¶ Primis. Id est maioribus episcopis scilicet & presbyteralis: & ita episcopatus est ordo, vt 93. d. itcum in prætereto 2. dist. clericos ad idem 21. dist. c. 1.

c ¶ Absque episcopo.] Id est absente episcopo vel presbytero, quibus solum baptizandi ministerium permissum est, vt de conse. dist. 4. constat & dic ꝙ absque episcopo. id est præter auctoritatem eius.

Epatus est ordo.

ceat: quia si hoc fiat præter regulam, & ordinē probatur existere. Si quis autem etiam post has definitiones obedire noluerit, à ministerio cessare debebit.

¶ *Prior pars huius capitis usq; ad ver.* amputentur. *est prisca versione in canone quartodecimo. Reliqua vero pars est ex versione Dionysii in canone* 18. *quam quidē totam afferunt, & codex canonum, & Burchar. & Iuo.*

γ¶Sacraméta sumunt.] *Græce est*, τῆς εὐχαριστίας ἅπτοιντο, *quod Dionysius vertit*, oblata contingant: *quamquam Burchardus, & Iuo hoc vno fere loco discrepantes habent, ille quidem, sacra* oblata contingāt. *hic uero.* sacram oblationem contingant.

*Item ex concilio Laodicensi c.*20.

¶Diaconus honorem exhibeat presbytero, & ipse ab inferioribus honoretur. Cap. XV.

NOn oportet diaconum coram presbytero sedere: sed iussione[a] presbyteri sedeat: similiter au[t]ē diaconus honorem habeat a sequentibus, idest, a subdiaconis, & omnibus clericis.

*Item ex eodem, c.*25.

¶ Calicem benedicere, & panem dare diaconis non licet. Cap. XVI.

ij NOn oportet diaconos α panem [b] dare, nec calicem benedicere.

α¶Diaconos.] *In uetustioribus prisca uersionis additionibus est*, diaconem. *Græce est*, ὑπηρέτας *quod Dionysius uertit*, subdiaconos: *& sic habetur in cōsilio Aquisgranēsi.*

Item ex concilio Carthaginensi quarto β *c.*37.

Sicut episcopis, ita & presbyteris diaconi ministrent. Cap. XVII.

DIaconi ita se [c] presbyteri, sicut episcopi ministros esse cognoscant.

β¶ Quarto.] *Caput hoc cū duobus sequentibus habetur in conc.*4. *Carthaginensi, & in codicibus Grat. etiam manuscriptis, itemq; apud Anselmū titulo huius capitis erat additū:* Carthaginensi quarto, cui Papa Zozimus interfuit per Vicarios. *quod minime cōuenire ostēdūt acta sexta synodi Carthaginensi, ad quā Zozimus Faustinū potentiæ ecclesiæ episcopum, Philippū, & Asellū legatos misit. Nā quarta habita est Honorio iiij. & Eutychiano Coss. sexta uero Honorio xij. & Theodosio viij. Coss. idest anno uigesimo post: Quo anno (prout ex Africano concilio can.*76. *& sequentibus apparet) contra Pelagij, & Celestij hæresim quædam sunt definita; cum Cælestius ad Zozimum Papam appellasset: quod ex nonnullis manuscriptis Zozimi, & episcoporum Africæ ad ipsum epistolis, quæ in bibliotheca Vaticana seruantur, demonstratur. Quare, cum Zozimus in Pontificatu duos tātum annos, & menses aliquot vixerit necessarium est multo ante ipsius Pōtificatum quartam synodum Carthaginensem habitam fuisse.*

*Item ex eodem, c.*38.

¶ De eodem. Cap. XVIII.

PResente presbytero diaconus Eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, iussus eroget.[d]

*Item ex eodem, c.*39. *&* 40. *&* 41.

¶ De eodem. Cap. XIX.

DIaconus sedeat quolibet loco, [e] iubente presbytero. Item Diaconus in conuentu [f] presbyterorum interrogatus loquatur: [g]

---

[a] NOn oportet.] ¶ Sed iussione.] Hoc obseruatur secundum consuetudinem quarundam ecclesiarum cum redit à lectione Euangelii. Laur.

[b] NOn oportet.] ¶ Panem.] Id est corpus Domini. Dare, idest, porrigere, scilicet alijs post confectionem sine licentia sacerdotis. Vel dic, dare, idest conficere: quod ad solum presbyterum pertinet. 1. quæst. 1. dictum. extra de summa trini. firmiter.

[c] DIaconi ita se.] In Missa: nam alibi magis sunt ministri episcopi.

[d] PResente. ¶ Eroget.] Iussus vel non iussus, longe tū positis episcopo vel presbytero supr. ea. diaconus.

[e] DIaconus. ¶ Loco.] idest, in aliquo de omni, 1 tñ honesto. ff. de arbitr. si cū dies. §. si arbiter. & ff. de munc. & hono. vt gradatum. §. 1.

[f] ¶ Diaconus in conuentu.] Vbi conuenerint ad synodum.

[g] ¶ Loquatur.] idest præ-

Marginalia: 1 Sic 1. q. 7. si quis omnē. 15. q. 1. mulier. — ꝙ in Agat. c. 65. & Aquisg. c. 77. — Anf. l. 7. c. 66. Burc. l. 2. c. 221. Iuo p. 6. c. 296. — Aquisgran. c. 7. — Poly. l. 2. tit. 39. — Poly. ibidem. Anf. l. 7. c. 66. Burc. l. 5. c. 13. Iuo p. 2. c. 23. — Anf. ibidem.

prædicet, nam officium prædicandi presbyterorum est. 16.q.1.adijcimus. Hug.
a ¶ Alba.] idest, dalmatica. arg. 11.q.3. episcopus presbyter.
b ¶ Vel lectionis.] Euangelij.
Non.

sis competunt: & hoc probat per duo capitula. Ioan. de Fant.
CASVS. Supra in cap. diaconi prohibitum est, ne diaconi vsurpent officia episcoporum, vel presbyterorum. Nunc verò dicit, quod non debent vti compagis, idest, calceamentis episcoporum, quibus nulli diaconorum vti licet absque apostolica licentia: sicut nec mappulis vti debent absque eiusdem auctoritate, quos concessit Constantinus Cardinalibus, vt inf. 96. d. in illa palea, Constantinus.
e ¶ Compagis.] idest, sandalibus, & dicuntur compagi sandalia, vel caligæ episcopales: & est masculini generis. Ioan.
ADDITIO. Scilicet compagus compagi. Hug.
f ¶ Nec mappulis.] Idest, ornamentis equorum, quæ Constantinus concessit Cardinalib. inf. 96. d. Constantinus: nam mappa ornamentum est equi. similiter in Authen. de consuli. quatenus. 2 & sunt quædam alba linteamina quibus cooperiuntur equi Cardinalium cum processionem faciunt. Alij dicunt, quod mappulæ sunt mitræ episcopales.

Compagi.

Mappulæ quid significent.

2 Idem arg. C. nulli licere. in fœnis. &c. l. vnica. lib. 12.

Alba [a] verò tempore oblationis tantum, vel lectionis [b] vtatur.†

† al. induatur.

Item ex concilio Toletano 4. c. 38.

¶ Diaconi presbyteris se superiores non cognoscant. Cap. XX.

Burc. l. 2. c. 222. Iuo p. 6. c. 297.

NOnnulli diaconi in tantam erumpunt superbiam, vt sese presbyteris anteponant, atque in primo [c] choro ipsi priores stare præsumant, presbyteris in secundo choro constitutis. Ergo, vt sublimiores [d] se † presbyteros agnoscant, tam hi, quàm illi in vtroque *a* consistant.

† al. sibi.

a ¶ In vtroque.] *Licet in vulgatis Gratiani codicibus legatur,* in vtroque ordine *& in tomis conciliorum impressis,* in vtroque choro: *tamen in vetusto codice conciliorum Regis Catholici, & plerisque vetustis Gratiani, etiam impressis neutra vox habetur.*

4 *Compagis* [e] *verò calciari absque Apostolici licentia diaconis non permittitur, sicut nec mappulis* [f] *vti absque eiusdem auctoritate quibuslibet clericis conceditur.*

Vnde Gregorius Ioanni episcopo Syracusano, lib. 7. epist. 28. indict. prima.

Io. diac. l. 4. c. 8.

¶ Absque Apostolica licentia Diaconi compagis vti non præsumant. Cap. XXI.

PEruenit ad nos, diaconos ecclesiæ Cantinensis calciatos compagis procedere præsumpsisse: quod, quia nulli hactenus per totam Siciliam licuit, nisi solis tantummodo diaconis ecclesiæ Messanensis, quibus olim à prædecessoribus nostris non dubitatur esse concessum, bene recolitis. Quia ergo tantæ temeritatis ausus non est leuiter attendendus, cum omni hoc fraternitas vestra subtilitate perquirat: & si ita, *β* sicut ad nos peruenit, inuenerit verum esse; vtrum vel a se, vel alicuius [g] hoc auctoritate [h] præsumpserint, nobis subtiliter innotescat: vt cognita veritate, quid fieri debeat, disponamus. Nam si negligenter ea, quæ male vsurpantur, omittimus, excessus viam [i] alijs aperimus.

Ansel. 7. c. 74.

PEruenit.] CASVS. Apostolicus concesserat solis diaconis ecclesiæ Messanen. vti compagis, quos tamen postea diaconus Catinensis ecclesiæ portare præsumpsit. Præcepit ergo Gregorius Ioanni episcopo Syracusano, vt subtiliter inuestiget, an per se, an alterius auctoritate hoc fecerit: quia si male vsurpat non punitur, via delinquentibus alijs aperitur.

β ¶ Et si ita.] *Hic & paulo inferius addita sunt aliquot verba ex originali.*

Item Ioanni Rauennati episcopo, lib. 2. epist. 54. seu cap. 93.

Io. dia. l. 4. c. 2.

NOnnulli.] CASVS. Quidam diaconi in choro volebant esse in loco digniori, volentes sacerdotibus præferri, sed concilium Toletanum statuit, ut tam diaconi quam presbyteri perseuerent in locis sibi deputatis: ita ut diaconi cognoscant presbyteros esse maiores se.
c ¶ Atque in primo.] idest, in primo ordine, vt sit Parisius.
d ¶ Vt sublimiores. 1] Sic construe. ergo tam illi, quam isti consistant in vtroque or. ita scilicet, vt diaconi agnoscant presbyteros sublimiores, se, scilicet diaconis. & stabunt secundum tempus suæ ordinationis. 17. dist. cap. eps.
COMPAGIS. Hæc est quarta pars huius d. in qua dicitur. quod compagi, idest, sandalia & mappulæ, idest, linteamina, quæ portant Cardinales, solis Romanis clericis competunt ...

1 Idest maiores, quam isti in vtroque choro diuisi, ita quod presbyteri in primo, diaconi in secundo. Pet.

g ¶ Alicuius.] Argu. ex hoc & seq. c. habet, quod illud videtur prohibitum, quod non ostenditur esse concessum. argu. dist. 100. contra morem. arg. 25. q. 2. amputato. arg. 10. quæst. 1. hanc argu. 2. q. 1. consuluisti. 2 Et est hoc uerum in ijs, quæ sunt de iure speciali. alias, quod non est prohibitum intelligitur esse concessum. 27. q. 2. lex diuina. & 30. quæst. 3. illud. & de despon. impu. c. 1. in fi.
h ¶ Auctoritate.] Nam si maiori auctoritate hoc fecisset, hoc esset, vtcumque excusabile. arg. dist. 63. Salonitanæ & dist. 28. diacon. 3
i ¶ Viam.] C. de indi. vidu. l. 2. in fi. C. vnde vi. meminerint. inf. 21. q. 1. c. 2. inf. 23. q. 4. est iniusta. 1. q. 7. exigunt contra. inf. 35. q. 9. loci nostri.

Prohibitum, vt, quod concessum non ostenditur.

2 Et extra ne se. vacan. illa. vbi de hoc & extra. de transl. inter. 3

3 De hoc not. 80. dist. an putatis.

Illud.] CASVS. Ioannes archiepiscopus Rauenas supplicauit Pap. vt liceret suis clericis vti mappulis: sed Papa ei rescripsit dicens, quod Cardinales ei fortiter obniaxerunt, asserentes hoc nulli ecclesiæ fuisse concessum nisi Romanæ, & si esset ab aliquibus vsurpatum, nõ fieret per hoc præiudicium ecclesiæ Romanæ.

tia ei nunquam tot omne patet: & omnis loquitur voluntas, vt 24.q.3. Deus. 1

g ¶ Colloquentes.] Quo ad contemplationem, vel hoc dum sunt in oratione de consecr. d. 1. quando.

h ¶ Patri.] Hoc potest intelligi historicè quando Moyses

1 Cõcor. gl. in l. 1. ff. de don. inter uirum. & vxo.

¶ Mappulis clerici sine Apostolici licentia vti non debent. Cap. XXII.

Illud autẽ, quod pro vtendis a clero vestro mappulis scripsistis, à nostris est clericis fortiter obuiatũ, dicentibus nulli hoc vnquam alij cuilibet ecclesiæ cõcessum fuisse; nec Rauẽnates clericos illic, vel in Romana ciuitate tale aliquid cũ sua cõscientia præsumpsisse, nec si tẽtatum esset, ex furtiua vsurpatione sibi præiudicium generari. Sed etiam, si in qualibet ecclesia hoc præsumptum [a] fuerit, asserunt emendandum, quod non concessione Romani Pontificis, sed sola subreptione præsumitur †.

Ans. l. 7. c. 168.

† al. præsumit.

Item Hieronymus de septem ordinibus ecclesiæ, c. 5.

Inter opera B. Hiero. tom. 4. vel. 9.

¶ Sicut in ministerio, ita in dispensatione sine diacono episcopus non uiuat. Cap. XXIII.

Diaconi sunt, quos in Apocalypsi legimus, septem Angeli [b] ecclesiarum: hi sunt septem candelabra [c] aurea: hi voces [d] tonitruorum. *& infra.* ¶ Virtutum operatione præclari, humilitate præditi, quieti, humiles, euangelizantes pacem, annunciãtes bona, dissensiones, & rixas, & scandala resecantes, [docentes, † [e] soli Deo [f] colloquentes, [g] in templo nihil de mundo penitus cogitantes, dicẽtes patri, [h] & matri, [i] non noui † [k] vos, & filios, [l] suos non agnoscentes. [m] *& paulo post.* ¶ Sine hoc sacerdos nomen † non habet, ortum non habet, [n] officium non habet. Hic minister [o] Dei dicitur, quia scriptum est: [Quis maior est, qui ministrat, an cui ministratur?] Et sicut in sacerdotio ministratio, † [p] ita in ministro est sacramenti [q] dispensatio. *& paulo post.* ¶ Sacerdotibus etiam propter præsumptionem non licet de mensa Domini tollere calicem; nisi eis traditus fuerit a diacono. *& paucis interiectis.* ¶ Ita enim Deus noster omnipotens vniuersa disposuit, vt qui maiorem [r] se esse crediderit, minor sit, & qui videretur minor, maior

Poly. l. 2. tit. 39. Ans. l. 7. c. 72.

Apoc. 1.

† abest ab ord. Deuter. 33. † al. minimus.

† al. nomen habet.

Matt. 20.

† consecratio] vera lectio.

Antiquitas non dat priuilegium.

a ¶ Præsumptum.] Arg. antiquitatẽ, vel longam consuetudinem non dare priuilegium, vt dist. 100. cõtra morẽ, & ar. cõtra. 61. d. q. 1. & 9. q. 3. conquestus. Et est ratio: quia hoc possideri non poterat de iure cõmuni. arg. extra de præscrip. causam. Nam & sunt alia iura, quæ non præscribũtur, vt sublectio, vel procuratio. ext. de præsc. cũ ex officij, vel uia publica. ff. de via pub. viã arg. C. de aquæduc. diligenter. lib. 11. & est si. C. de fũdis rei priua. & sal. diuinæ domus. vsus aquæ. lib. 11.

Prescribi nõ possunt aliqua.

ADDITIO. Dicas, quod sunt multa quæ nõ præscribuntur: quod dic, vt leg. & not. extra de præscrip. cum liceat. in fi. & 16. q. 3. clerici, in fine. Archidiac.

Diaconi.] Hæc est quinta pars huius di. in qua laudat diaconos quatuor modis: scilicet a significatione, quia significant septẽ cãdelabra aurea. A virtute, quia debẽt esse virtuosi. Ab officio, quia sine illis episcopi cantare nõ dẽnt. Ab institutione, quia à Domino fuerunt instituti. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra dictum est diaconos subesse sacerdotib. sed ne sacerdotes nimium insuperbirent, commendat Hieronymus in hoc c. diaconos. Diuiditur ergo hoc c. in tres partes. In prima parte commendat Hieron. diacones quadruplici rõne. Rõne significationis, quia significantur per septem cãdelabra aurea. & septem angelos ecclesiarum. Rõne vitæ & conuersationis. Rõne ministerij: quia sine his sacerdos ministrare nõ potest, & maior est, qui ministrat, quàm cui ministratur. Et rõne institutionis: quia a Deo sunt instituti. in scda parte reprehendit rapacitatẽ epõrum, qui volũt oĩa rapere, & oĩa sibi vendicant. In tertia parte ostendit, quod sicut in hoc mundo raptor punitur a iudice, ita eps qui bona clericorum rapit a Dño punietur, nisi vniuersa reddantur. Scda pars incipit ibi, [Nunc autem. Tertia ibi, [Certè, vt ipse.

b ¶ Angeli.] idest prælati.

c ¶ Candelabra.] Quæ erant in templo Domini.

d ¶ Voces.] Auditæ a Ioanne in Apocalypsi.

e ¶ Docentes.] Populum quo ad vitam actiuam.

f ¶ Soli Deo.] Quod solus Deus nouit eorum conscien-

Dot omne Deo patet.

ses in vltionem idolatriæ a vituli conflati, præcepit leuitis, vt nemini parcerẽt: nec etiam patri: similiter diaconi non deberent eos cognoscere, idest, amori Dei amorem eorum præponere. Vel potest intelligi mysticè de diabolo, & de concupiscentia carnis, & eius motibus, ut in gl. hic depictis.

i ¶ Et matri.] idest, carnali concupiscentiæ.

k ¶ Non noui.] idest, nolo præponere vestrum amorem amori Dei.

l ¶ Et filios.] idest, illicitos motus.

m ¶ Non agnoscentes.] idest, non nutrientes: sed ad petram illidentes.

n ¶ Habet.] Quia sine diacono episcopus Missam celebrare non poterit, nisi necessitate instant. tũc enim etsi non posset habere diaconum, absque eo Missam celebrare, poterit.

o ¶ Minister.] Hic commendant eos a ministerio.

p ¶ Ministratio.] idest, consecratio Eucharistiæ.

q ¶ Sacramenti.] Scilicet præsentibus, sacerdotibus coram eis, ut supra dist. ead. diaconi.

r ¶ Maiorem.] idest, meliorem, uel hoc cum bene administrat.

a Hæc historia not. 45. d. disciplina Diabolus pater dicitur.

Eps sine diacono nõ celebret.

a ¶ Orant.] Idest, prædicant, vt dis. 25. vnum & 11. q. 1. sicut enim. Vnde exponendo subdit tunc demum, quod autem dicitur in altari anteponi, respicit, quod de calice premiserat, calicem non tollere, nisi eis traditus fuerit à diaconis. Vel dic, orant, idest, ad orandum inuitant eum in vete. testa. fuit institutum. 77. dist. in veteri. arg. extra de senten. excom. mulieres.

f ¶ Perijt, lex de sacerdote.] Verba Esaiæ. Idem multi sacerdotes non adimplent legem.

g ¶ Et visio.] Idest, gratia prophetizandi propter auaritiā; quia omnes virtutes patiūtur detrimentum ab vno vitio, &c. de poni. dis. 5. c. 1.

existeret. Denique quàm hoc verum sit, ipse perpende. Leuitæ inferunt oblationes in altari: Leuitæ componunt mensam Domini: Leuitæ cum sacerdotibus, dum sacramenta benedicunt †, assistunt: Leuitæ ante sacerdotes orant [a], vt si distinctio locorum creditur, etiam in altari Dei videant sibi episcopi, si superbi sunt, diaconos anteponi. Si humilitatem diligunt: maiores se esse in eo, quòd sunt humiles, cognoscant. Tunc demum † [b], vt aures habeamus ad Dominum, diaconus acclamat: ipse prædicat [c], ipse hortatur, ipse commonet adstantibus sacerdotibus [d] ne leuiter hanc vocē, quæ loquitur hæc; & pacē annunciat, aut negligenter aspicias, aut contemnendam putes. Sufficit huic [e] ordini, tantum per Dominum fuisse concessum, vt non solus sacerdos in templo totum agere, & implere, videatur, *& infra.* ¶ Nunc autem ex quo in ecclesijs, sicut in Romano Imperio, creuit auaritia; perijt lex de sacerdote [f], & visio [g] de propheta. Singuli quique per † potentiam [h] episcopalis nominis, quam sibi ipsi illicite absque ecclesia [i] vendicarunt *, totū, quod leuitarum est; in vsus suos redigunt; nec hoc sibi, quod scriptum † est, vendicant; sed cunctis auferunt vniuersa. Mendicat infęlix clericus in plateis; & ciuili † operi mancipatus publicam à quolibet deposcit alimoniam †. Et quidem [k] ex eo despicitur cunctis sacerdotale officium, dum misericordia desolatus iuste putatur ad hanc ignominiam deuenisse. *& infra.* ¶ Solus incubat bonis †, solus ministerio vtitur [m], solus vniuersa sibi vendicat, solus partes inuadit alienas [n], solus occidit [o] vniuerso. *& paulo post.* ¶ Hinc propter sacerdotum auaritiam odia consurgunt: hinc episcopi accusantur [p] à clericis; hinc principiū † lites; hinc detractionis † causa; hinc origo criminis. Etenim si vnusquisque ita in hoc mundo visibili aliquid possidere [q] iubetur, vt sua tantum possessione contentus sit, ac res non inuadat alienas, non agrum pauperi tollat, non vineam; non subuectorium † aliquod, non famulos, non fructus; quanto magis, qui ecclesiæ Dei præest, debet ita in omnibus seruare iustitiam, vt sibi [r] hoc tantum vendicet, quod sui iuris esse cognoscit? aliena non rapiat? aliena non contingat? æqualem [s] se cæteris faciat? & sicut sine his in ministerio non viuit, ita in dispensatione [t] non viuat.

† al. benedicuntur.
† deinde.] orig.
† propotentia] orig.
† al. adscriptum.
† al. seruili.
† al. eleemosynam.
† dimittis.] orig.
† al. donis.
† al. principiumlitis.
† desolationum causa] orig.
† hunc mundum visibiliter posits.] orig.
† al. subiectorum.]
† al. subuectorum.

Arch. 7.
* Quod est contra iuris præceptum, vt. ff. de iust. & iure. l. iustitia. §. iuris præceptum. & inst. eod. tit.

Virtutes omnes ab vno vitio detrimentum patiuntur.

Euenientiæ de nouo per quem sunt diuidenda.

Accusatio episcoporū p̄sumitur ex odio fieri.

h ¶ Per potentiam.] Inuehitur in episcopos.

i ¶ Absque ecclesia.] Scilicet in tali modo vt aliena vsurpent aliter videtur contra. infra ead. c. pro. 95. d. olim.

k ¶ Quidem. Supra d. 86. non satis.

l ¶ Iuste.] Idest, suis meritis.

m ¶ Vtit.] Idest, nō vult pati onera administrationis cum fratrib. extra de offi. Arch. c. vlt. & de præsum. mādata. Vel dic, idest, de rebus ecclesiasticis.

n ¶ Alienas.] Cum quod suum non est, scire, debet ad alios pertinere. C. vnde vi. cum quærebatur.

o ¶ Occidit. Hoc refertur ad laicos, qui bus occasionē mortis præstant. 11. q. 3 præcipuè. 86. dist. pasce.

p ¶ Accusantur.] Nā episcopi omnia etiā ea, quæ de nouo eueniūt, in simul, cum alijs debent diuidere arg. 12. q. 2. cognouimus. Item nec ea distribuere debet sine consensu canonicorum, extra, de his quæ fiunt à prela. sine consen. cap. nouit. licet sit precordinator in cunctis, 25. dis. perlectis nisi hoc sibi vendicaret episcopus ex consuetudine, ext. de his q̄ fiūt à prela. ca nosci tur. Et est arg. quòd semper præsumit q̄ accusatio episcoporum fiat ex odio, ut not. 2. q. 7. si quis episcopus Arg. contra. 6. q. 1. si omnia.

cum dicunt; flectamus genua.

b ¶ Tunc demum.] Scilicet circa finem Missæ. cum diaconus clamando dicat populo: Humilitate uos ad benedictionem.

c ¶ Prædicat.] Infra 11. q. 1. sicut enim, scilicet legendo Euangelium.

d ¶ Sacerdotibus.] Quædam hic referuntur, quæ ex toto bene non intelliguntur, quia non in omnibus ecclesijs hæc officia habet diaconus.

e ¶ Huic.] Commendat hic eos ab institutione, inf. ead. dominus contra su. dis. 21. §. 1. contra. Sed intelligas tantum per Deum principaliter, quia eius auctoritate hoc

q ¶ Possidere.] Hoc ad laicos refertur, unde caute dixit in hoc mundo, & in clericis secus, ut infra. 12. q. 1. cap. duo sunt.

r ¶ Sibi.] Arg. pro distributione portionum inter clericos.

s ¶ Æqualem.] Si 95. dist. episcopus 1. & iste est unus gradus humilitatis, ut supra dist. 22. de Constantinopolitana.

t ¶ In dispensatione.] Id est, distributione præbendarum.

¶ Certe, vt ipse nosti, qui visibiliter in hoc mundo ius inuadit alienum; accusatur à paupere, damnatur a iudice: Ita & in ecclesia Dei, cum vnusquisque stipendia sua perdit, clamat ad Deum; exauditur à Christo: nec differtur in hac parte vltionis [a] sententia, si nō reddūtur vniuersa. Moderatio enim Dei †, ac pietas solum nostrum reditum quærit; ac nos cupit sua longa † bonitate saluari. Sed si non conuertimur, si duri corde sumus, si in peccatis vsq; ad mortem illicite perduramus; assidue [b] peccanti, sicut scriptum est, Deus non miseretur.

† *Dei preces, ac solū* orig.
† abest ab orig.

a ¶ Nomen non habet.] *Sic etiam in originali, sed in multis Gratiani manuscriptis, & apud Anselmum est,* nomen habet, officium non habet.

6 Hoc capitulo sacerdotum auaritia reprehenditur, diaconorum dignitas, siue officium commendatur. Sed quia, vt supradictum est, diaconi insolescentes [c] etiam presbyteris se præferendos arbitrati sunt; contra eorum supercilium scribit Hieronymus ad Euagrium episcopum, epist. 85. tomo 2.

¶ Diaconi presbyteris debent subesse.
Cap. XXIIII.

Poly. ibidem,
Ans. l. 7. c. 87.

LEgimus in Esaia [d] Fatuus fatua [e] loquetur.] Audio quendam in tātam erupisse vecordiam, vt diaconos presbyteris, idest episcopis anteferret. Nam cum Apostolus perspicue doceat eosdem esse presbyteros, quos episcopos, quid † patitur mensuram [f], & viduarum minister, vt supra eos se tumidus efferat, ad quorū preces Christi corpus, sanguisque conficitur? Quæris auctoritatem? Audi [g] testimonium: [Paulus, & Timotheus serui Christi Iesu omnib. sanctis in Christo Iesu, qui sūt Philippis [h], cum episcopis [i], & diaconis.] Vis & aliud exemplum? in actibus Apostolorum ad vnius ecclesiæ sacerdotes ita Paulus loquitur: [Attendite vobis, & cūcto gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos [k], vt regeretis ecclesiam Domini, quam acquisiuit sanguine suo.] Ac ne quis cōtentiose [l] in vna ecclesia plures episcopos fuisse cōtendat, audi, & aliud testimonium; in quo manifestissime comprobatur, eundem esse episcopum atq; presbyterum: [Propter hoc reliqui [m] te in Creta, vt quæ deerant, corrigeres, & constitueres presbyteros per ciuitates, sicut & ego tibi mādaui. Si quis est sine crimine, vni⁹ vxoris vir, filios habēs fideles, non in accusatione luxuriæ [n], aut nō subditos. Oportet enim episcopū sine crimine esse, quasi

† *al. quis patiatur.* *Esaia.* 32.
Philip. 1.
Act. 20.
Ad Titum 1.

Vitæ præsentis tps breue dicitur esse.

a ¶ Vltionis.] Ex toto: quod non est differri, quia totum tempus huius uitæ breuissimum reputatur. De pœniten. dist. 5. consideret. Nam quod quandoque pœna differatur, est expressum infra. 23. q. 4. quod Christus. 45. dist. licet 1. & est ratio quare qñq; differatur, ut de pœnit. dist. 3. quid ergo. de pœn. dist. 1. prædixerat.

b ¶ Assiduè.] Idest, iterato non miseret de facili. nā uulnus iteratū tardius sanatur, ut inf. de pœn. d. 3. inanis.

HOC CAPITVLO. Hæc est sexta pars huius d. in qua laudat presbyteros, & humiliat diaconos. Io. de Fant.

CASVS. Supra proximo ca. diaconi sunt cōmendati, sed quia nimis cōtra presbyteros superbiebant, iō Hieronymus contra eorum supercilium scribit.

Laudis præconium superbire facit

c ¶ Insolescentes.] Quia sæpè ex laudis præconio innascitur superbiæ inflatio, ut 6. q. 1. sunt plurimi. superbiebāt fortè ex eo, ꝙ supra c. proxi. commendati sunt.

LEgimus.] CASVS. Euagrius episcopus quæsiuit a Hieronymo, utrū sacerdotes essent diaconis præferendi: Et respondet, ꝙ sic, & probat tripliciter scilicet ratione nominis siue appellationis: quia olim idē dicebatur presbyter. & episcopus. Et hoc probatur septem auctoritatibus Ratione officij, siue institutionis, quia [illegible] maius officium sunt instituti presbyteri ꝙ diaconi: q̃a sacerdotes orant & prędicāt: sed diaconi ministrāt. Et respōdet obiectioni, quam fecit sibi ipsi de diaconis ratione ecclesię, & ratione ꝓmotionis: quia diaconus promouetur in sacerdotem, & non econuerso. & hæc promotio non fit, nisi de minori ad maius. Ratio officij incipit ibi, [Quid enim facit.] Ratio prohibitionis est ibi, [Qui prohibetur a minori.]

d ¶ In Esaia.] 32. cap.

Fatuus est q fatua loquitur.

e ¶ Fatua loquetur.] Nota. argu. ꝙ qui fatua loquitur, fatuus est, ut 23. q. 8. conuenior. & ff. de cond. insti. quidam, infra de pœn. dist. 1. §. potest. & 1. q. 1. ita fit.

f ¶ Mensarum.] Quam iniuriam patitur.

g ¶ Audi.] Ideo dicit testimonium, quia duo sunt per ques probat.

h ¶ Philippis.] Nomen ciuitatis in Macedonia.

i ¶ Cum episcopis.] Cum in una ciuitate plures epi nō debeant esse arg. dist. 80. in illis, & c. epi. & 23. q. 1. c. 1. & ideo hoc ipso nomine presbyteri intelliguntur.

K ¶ Episcopos.] Idest, presbyteros, cum in una ecclesiā episcopi plures esse non debent.

l ¶ Contentiose.] Quia singularum ecclesiarum singuli sunt episcopi, ut 7. q. 1. in apibus.

m ¶ Reliqui.] Verba Apostoli ad Titum cap. 1. post sequitur ad Timotheum.

n ¶ Luxuriæ.] Idest, de luxuria accusabiles, ideo non subditos, quia propter peccata filiorum citius rapitur quis morte 47. dist. §. necesse cum scilicet ipse est negligens.

a ¶ Pax

a ¶ Per propheciam.] idest, per electionem.
b ¶ Presbyterij.] Scilicet presbyterij mei, & sic loquitur de seipso: cum tamen ipse Paulus esset episcopus, cum eum ordinaret.
c ¶ Cōpresbyter.] Ecce petrus se vocat presbyterum, cum

Petrus se vocat presbyterum.

ne erant communia 95. dist. olim. & officium erat commune, sed in secunda primitiua cœperunt distingui & nomina & officia H. dicit 1. quod tantum in nomine fuit facta prælatio. primo enim omnes dicebantur sacerdotes: licet quidam alij prælati essent quantum ad officium. Et quod dicitur 80. dist. in illis, qui tantum episcoporum vocabulo pont... rētu.. expone, idest, nō archiepiscoporum, nec primatum: & ita excluditur superius, non inferius. Tertij plationē. & dicit, quod prælatio hæc in ... facta fuit & quo ad nomē, & quo ad administrationem, & quo ad quędā ministeria, quę spectant ad officiū episcopale: fuit hæc prælatio facta à tempore Petri, & hoc innuit hic litera ibi. Nam & Alexādriæ à Marco euangelista vsque ad Heraclam & Dionysium: quia Marcus fuit cōtemporaneus Petro & Clemēti. arg. 24. q. 1. cum beatissimus. Heracla autem & Dionysius fuerunt cōtemporanei ipsi Hieronymo: & ita est illud cōtra sedatum, 80. dist. in illis. & illud de consec. distin. 5. manus. Ante prælationē ergo ista nomina, presbyter, episcopus erāt prorsus synonyma, & etiā administratio communis erat:

1 Ipse Hug. sic dicit, ego credo, quod ab initio dīta fuit inter cpos & simplices sacerdotes sicut nō est & in administratione, & in plātione. & officijs, & in sacramentis; sed quo ad appellationem nō erat differentia: quam cōtinet & indifferēter illi dicebātur epi & presbyteri. Arch. ¶ *Et hæc Archid. de differentia episcopi & presbyteri sententia tenenda est, vide Cōc. Trid. sess. 23. c. 4. & Can. 7. S. Th. 2. 2. qu. 184. a. 6. 1.* Marcus, Petrus, & Clemens, fuerunt cōtemporanei. Electio sola nō facit verum imperatorem.

1. Tim. 4. *1. Pet. 5.* *Mar. 3.* *2. Ioannis.* *3. Ioannis.*

Dei dispensatorem.] Et ad Timotheum: noli negligere gratiam: quæ in te est, quæ tibi data est per prophetiā[a] per impositionem manuum presbyterij[b]. Sed & Petrus in prima epistola: [Presbyteros, inquit, in vobis precor cōpresbyter[c], & testis passionum Christi, & futuræ glorię, quæ reuelanda est particeps, regite gregē Christi, & inspicite non ex necessitate[d], sed voluntariè iuxta Deum. Quod quidē grecè significātius[e] dicitur ἐπισκοποῦντες, idest superintendentes; vnde & nomen episcopi tractum est. Parua tibi videntur tantorum virorum testimonia? Clangat tuba Euangelica; filius[f] tonitrui, quē Iesus amauit plurimum; qui de pectore Saluatoris doctrinarum fluenta portauit. [Presbyter[g] Electæ[h] dñæ, & filijs eius, quos ego in veritate diligo. Et in alia epistola: [Presbyter Caio[i] charissimo; quē ego diligo in veritate.] Quod aūt postea[k] vnus electus est, qui cæteris præponeretur, in schismatis remediū factum est; ne vnusquisq; ad se trahens Christi ecclesiam rumperet. Nam & Alexandriæ à Marco Euangelista vsq; ad Heraclam, & Dionysium, episcopus, & presbyteri semper vnū ex se electum, in excelsiori gradu collocatum, episcopum nominabant: quomodo si exercitus Imperatorē[l] faciat, aut diaconi[m] eligāt[n] de se; quē industriū nouerint, & archidiaconum vocent. Quid enim facit, excepta ordinatione[o], episcopus, quod presbyter non faciat? Nec altera[p] Romanę vrbis ecclesia; altera totius[q] orbis existimāda est. Et Galliæ, & Britanniæ, & Africa, & Persis, & Oriens, & India, & omnes barbaræ nationes vnum Christum adorant, vnam obser-

cum tamen esset episcopus & summus, sup. d. 75. quòd dic Dominico. ver. sacerdotum.
d ¶ Non ex necessitate.] idest, ex gratia turpis lucri: argum. infra distinctio 95. esto. Et ita est argumen. quod presbyter non debet locare operas suas argum. 21. q. 3. præcipimus.
e ¶ Significantius.] Scilicet, quod episcopus dr̄ presbyter. q. d. vbi pro episcopo dicitur presbyter, significantius diceretur sic: scilicet episcopum: quia magis accedit ad significationem vocabuli episcopus, quam hoc nomen presbyter.

Ioānes dr̄ filius tonitrui.

f ¶ Filius.] idest Ioannes: quia altius intonuit, & quia cum Iacobo assumptus in montem seorsum audierunt vocem nubis: Hic est filius meus dilectus.
g ¶ Presbyter.] Ecce Ioannes vocat se presbyterum, cū tamen esset episcopus.
h ¶ Electæ. Proprium nomen.
i ¶ Caio. Mitto salutem.

Prælatio inter ministros ecclesiæ ad quid facta fuit.

K ¶ Postea.] Hic respondet tacitæ obiectioni quare hoc immutandū est: & ad hoc respondet. Sed quæritur quomodo facta sunt hæc prælatio? Si dicatur, quod in officio; contra, de consec. dist. 5. manus. quia exercere episcopalia nō licuit, nisi his qui successerunt in locū Apostolorum. 68. dist. quorum vices. 2. distin. in nouo. & ita hęc prælatio ab initio facta fuit. Si autem dicatur, quod in nomine, obstat 80. dist. in illis. quia ibi dicitur, quod quidam præpositi sunt qui tantum episcoporum vocabulo, &c. Ad hoc dicunt quidam, quod in prima primitiua ecclesia cōe erat officium episcoporum & sacerdotum, & nomi-

quia cōmuni consilio sacerdotum regebantur ecclesiæ. 95. distinct. olim in schismatis ergo remedium (vt hic dicitur) facta est prælatio, vt vnus præesset & quo ad nomen, & quo ad administrationem, & quo ad quædam sacramenta, quæ modo appropriantur episcopis.
l ¶ Imperatorem.] Ex sola enim electione principum dico eum verum Imperatorem antequam a Papa confirmetur. Argu. hic. licèt non ita appelletur, vt dixi 63. dist. quanto. contrarium est verum, extra de elec. venerabilem 23. dist. in nomine 2.
m ¶ Diaconi.] Supple & quomodo diaconi eligunt. &c.
n ¶ Eligant.] Ecce quod episcopi non est archidiaconum eligere, &c. Arg. contra, 74. dist. episcoporum. Sed variæ sunt consuetudines. 21. dist. §. 1. extra de electio. ecclesia Vulterana.
o ¶ Ordinatione.] In ordinatione cætera intelliguntur quæ non fiunt, nisi ab episcopis. hæc continentur sup. d. 68. quamuis chorepiscopis.
p ¶ Nec altera.] Responsio est ad tacitam quæstionem nonne diaconi Cardinales Romani pręponuntur omnibus presbyteris, exceptis presbyteris Cardinalibus, quibus videntur pacificati? Respon. quod consuetudo Romanæ ecclesię non est trahenda ad consequentiam, vel responsio est hic in princip. cap. 1. ibi, audio quædam. &c. dicebant enim quidam, quod sicut Romæ honorabiles erant diaconi, ita debebant esse vbique locorum.
q ¶ Totius.] Immo fideles sunt vna ecclesia: & hoc est quod sequitur. & Galliæ, &c.

2 Adde Alb. de Rosa. in l. bene a Zeno. argu. C. de quadrup. præscript. & Bar. in extrauag. ad reprimendam. in ver. rege. Diaconi Cardinales verū pręponantur oībus presbyteris.

a ¶ Maior

uant regulam veritatis. Si auctoritas quæritur, orbis maior est [a] vrbe. Vbicunque fuerit episcopus, siue Romæ, siue Eugubij, siue Constantinopoli, siue Rhegij, siue Alexandriæ, siue Tanis; eiusdē meriti [b], eiusdem est & sacerdotij. Potētia diuitiarum, & paupertatis [c] humilitas vel sublimiorem, vel inferiorem episcopum non facit: cęterū omnes Apostolorum successores sunt. ¶ Sed dicis, quomodo Romę ad testimonium diaconi [d] presbyter ordinatur? Quid mihi profers, vnius vrbis [e] cōsuetudinem [f]? Quid paucitatē [g] de qua ortum est supercilium in leges ecclesiæ vendicas? Omne, quod rarum est, plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretiosius [h] est. Diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba cōtemptibiles facit. Cæterùm etiam in ecclesia Romæ presbyteri sedent, & stant diaconi; licèt paulatim increbrescentibus vitijs inter presbyteros absente episcopo, sedere diaconum viderim, & in domesticis conuiuijs benedictiones presbyteris dare. Discant, qui hoc faciunt, non se rectè facere, & audiant Apostolos; [Non est dignum, vt relinquentes verbum Dei ministremus mensis. [i]] Sciant, quare diaconi constituti sint. Legant acta Apostolorum: recordentur cōditionis suæ. Presbyter, & episcopus, aliud ætatis, aliud dignitatis [k] est nomen. Vnde & ad Titum, & ad Timotheum de ordinatione episcopi, & diaconi dicitur: de presbyteris omnino reticetur: quia in episcopo & presbyter continetur [l]. Qui prouehitur, de minori [m] ad maius prouehitur. Aut igitur ex presbytero ordinetur diaconus, vt presbyter minor diacono comprobetur, in quem crescit ex paruo: aut si ex diacono ordinatur presbyter, nouerit se [β] laicis maiorem, sacerdotibus [n] esse minorem.

† al. benedictionem etiam presbyteris.

Act. 6.

α ¶ Per prophetiā.] *Sic in vulgata editione, & grecè διὰ προφητείας: sed hic apud B. Hieronymum,* prophetiæ.

β ¶ Nouerit se.] *In originali est,* nouerit se lucris minorē, sacerdotio esse maiorem. *Quo etiam pertinet, quod idem Hieronymus ad caput vltimum Ezechielis scribit.* Leuitarum multitudinem intelligere se à sacerdotali gradu esse disiunctam, & ad decutiendam superbiam ministrorum, qui ignorantes humilitatem status sui vltra sacerdotes, hoc est presbyteros intumescunt, & dignitatē non merito, sed diuitijs æstimant. *Verùm ob glossam non est mutatum.*

Item Cyprianus lib. 3. epist. 9.

¶ De eodem. Cap. XXV.

Iuo p. 5. c. 355.

DOminus noster ipse Iesus Christus rex, & iudex, & Deus noster vsq; ad passionis diem seruauit hono-

---

g Cōsuetudo generalis est sequenda.

a ¶ Maior est.] Et ideo magis sequenda est consuetudo generalis, vt sup. dis. 12. nouit. supra dist. 40. nos qui. &c. non loca 1. Et est hic ar. q statuta concilij præiudicant statuto Papæ si contradicant, vt dixi. 9. q. 3. nemo.

1 Concord. tex. in l. obseruare ff. de offi. procon. in l. idēque. mandati.

b ¶ Eiusdem meriti.] Quantum ad sapientes & peritos & discretos. Nā idiotæ & vulgares, episcopū paruę ciuitatis contēnere solent arg. d. 40. episcopi.

Eps paruæ ciuitatis cōtemnitur ab idiotis.

c ¶ Et paupertatis.] Nam paupertas ciuitatis nō minuit prærogatiuam regni, vt inf. 96. dis. sicut. nec mulier propter paupertatem dicitur humilis, vel abiecta. C. de incest. nup. l. humilem. Ar. cōtra. in auth. de defen. ci. §. nos igitur. coll. 3. 2.

Paupertas nō facit mulierem abiectam.

2 Ad idem 16. q. 1. sunt nonnulli in fine.

d ¶ Diaconi.] Hoc nō solum Romę, fit, sed etiam aliarū ecclesiarum consuetudo obseruat: sed forte tpe Hieronymi nō fiebat: hodie fit, ext. de seru. or. fa. c. 1.

e ¶ Vrbis.] sup. d. 11. quis nesciat. contra. & c. nolite. contra. Sed ibi de ea consuetudine agitur, quam ecclesia Romana seruat, & alijs mandat seruandam: hic verò de ea, quam sola seruat, nec vult ab alijs seruari. vnde ibi dicitur, quā Romanam ecclesiam viderit sequi & docere. de consecr. dist. 1. basilicas.

f ¶ Cōsuetudinem.] Q. d. non quod fiat, sed qđ fieri debeat considerandū est, vt ext. de elec. c. venerabilem. 12. q. 2. gloria in fi. de offi. præsid. sed licet.

g ¶ Paucitatē.] Quia pauci erāt tales diaconi: & ideò superbiebant. quidquid enim rarò accidit, miraculū est, in authent. de consuet. §. itaque. colla. 3.

Miraculum est quod raro accidit.

h ¶ Pretiosius. Sicut & pretia rerū in quibusdam locis variantur secundū plus & minus. ff. de eo qđ cer. lo. l. ideo.

i ¶ Mēsis.] Viduarū, & pauperum, sed tantum instemus prædicationi.

k ¶ Dignitatis.] inf. 8. q. 1. qui episcopatum contra. sed ibi. iuxta etymologiam vis nominis designatur, hic qđ ex vsu loquendi ex nomine concipitur. Vel dicendum quòd non est nomen honoris tantum, sed etiam oneris. 8. q. 1. illud inferendum.

l ¶ Continetur.] Nam in toto continetur, & pars. vt 14. quęst. 5. pœnale. & ff. de reg. iur. in toto. & est si. ff. quos met. cau. l. 1.

Pars cōtinetur in toto.

m ¶ De minori.] Hoc bene dicitur. ff. de mu. & hon. vt gradatim.

AD-

ADDITIO. extra de transla. cap. 1. & cap. licet.

n ¶ Sacerdotibus.] infra de pœniten. distin. 1. §. ex his itaque.

DOminus.] CASVS. Cyprianus probat, q diaconi debent reuereri sacerdotes, tanquam maiores. Et hoc probat duobus exemplis Christi, qui sacerdotib. & ponti-

pontificibus Iudæorum, licèt mali essent, reuerentiam exhibuit. Et vna ratione: qa sacerdotes a Domino, diaconi verò post Ascensionem ab Apostolis sunt instituti. Primum exemplum est ibi. [Nam cum leprosum.] Secundum est ibi. [Item subditus.] Tertium est, ibi. [Memi-

d ¶ Constituerunt.] Hoc in nouo testamento. nam in veteri uterque a Domino sunt electi. supra ead. c. diaconi. contra. Sed illud in veteri testa. hoc in nouo. vel per dominum fit quod ab Apostolis statuitur, vt 28. q. 1. sic enim. tamen auctoritate eius. de consecra. distinctio. 4. quando.

rem pontificibus, & sacerdotibus; quamuis illi, nec timorem Dei nec agnitionem Christi seruassent. Nam cum leprosum emūdasset, dixit illi: [Vade, & mōstra te sacerdoti; & offer domum. Humilitate ea, qua nos quoque, esse humiles docuit, sacerdotem adhuc appellabat, quem sciebat esse sacrilegum. [a] Item sub ictu passionis cū alapam accepisset, & ei diceretur. [sic respondes Pōtifici?] nihil ille contumeliose locutus est in personam Pontificis: sed magis innocentiam suam tutatus est, dicens: [Si male locutus sum, exprobra de malo: si autem bene, quid me cædis?] quæ omnia ab eo ideo facta sunt humiliter, atque patienter, vt nos [b] humilitatis, ac patientiæ hēremus exemplū. Docuit enim sacerdotes veros legitimè, & plenè honorari dum circa falsos sacerdotes ipse talis extitit.† Meminisse autem diaconi debent; quoniam Apostolos, idest episcopos, & pręposítos† Dominus elegit: [c] diaconos autem post ascēsum Domini in cœlos Apostoli sibi constituerunt [d] episcopatus sui, & ecclesiæ ministros. Quòd si nos aliquid audere contra Deum possumus, qui episcopos facit; possunt, & contra nos audere diaconi, a quibus fiunt. [e]

Luc. 5. — Io. 18. — † al. ministro. † al. presbyteros.

e ¶ A quibus fiunt.] Arg. quòd nemo debet se opponere illi, a quo recipit beneficium, ut 22. q. 5. de forma. & ext. de postu. ca. vlt. ff. de inoffic. testamen. si pars. in fi. §. hoc autem. 8. q. 2. illud. 1

Nemo se opponat illi a quo beneficium recipit.

96. d. si imperator 2. q. 7. §. 1.

HOC AVTEM. Hæc ē septima pars huius distin. in qua dicitur. quòd quando diaconus vel subdiaconus tenet locū patriarchæ, superior est. Io. de Fant.

CASVS. Supra dictum est, quod officium diaconorum minus est, quàm officium Sacerdotum, quod uerū est generaliter, nisi cū diaconus est legatus patriarchæ, vel archiepiscopi, ut seq. cap.

℣ Hoc autem, quod de diaconorum minoritate dicitur, vbique seruandum est, nisi cum locum diaconus habuerit aut proprij patriarchæ, aut sui metropolitani.

Vnde in sexta synodo, cap. 7. legitur.

¶ Diaconus sacerdotibus non præferatur; nisi locum metropolitani sui obtineat.
Cap. XXVI.

Ibo p. 6. c. 113.

PRæcipimus, ne diaconus (quamuis etiā in dignitate hoc est, in officio quolibet ecclesiastico sit (ante presbyterum [f] sedeat, nisi cum locū habuerit ꝓprij patriarchæ, aut metropolitani sui pro aliquo capitulo. Tunc [g] enim sicut illius locum tenēs honorabitur. Si quis verò præsumpserit hoc tyrannice facere, a proprio gradu repulsus, vltimus [h] omnium fiat in ordine suo.

PRecipimus.] CASVS. Statutum fuit ī sexta synodo, quòd diaconus non sedeat ante presbyterum, nisi sit legatus patriarchę, uel archiepiscopi pro aliquo negocio decidendo. In quo casu honorādus est: sicut ille cuius uice fungitur, & si quis diaconus aliter facere præsumpserit, repellitur ab officio suo.

f ¶ Ante presbyterū sedeat.] In concilio 17. dist. episcopos. in fine.

g ¶ Tunc.] Argumē. aliquem tādiu habere priuilegium, quā diu tenet eius locū ✝ 16. quæst. 1. generaliter. C. de testamen. milita. l. vltima, & hæc dictio, tunc, extremitatem, idest, finem iurisdictionis complectitur. argum. ff. de conditio. & demōst. l. quarta. §. si ita. item argumen. quòd quis consequitur ex alterius persona, quod non habet ex sua. ff. quę rer. pigno. obligatio. possunt. l. Aristo. Et dicit lex, quòd si non potest prohibere me euntem per fundum, nec aliquem nomine meo. ff. de verborum obligatione, si stipulatus. tamen ea tantum habet iste, quæ iurisdictionis sunt, non quæ ordinis. argumen. ad primum. extra de offic. delega. sanè. 2

1 Concor. tex. in l. pe. in fin. C. de aquædu. l. 11. & Alex. de Imol. in rub. de offic. eius cui mā. da. est iuris. coll. 4.

h ¶ Vltimus.] Nota. ꝙ qui deliquit in aliquo ordine, in hoc punitur, ꝙ post ponitur alijs suis ordinis, vt 50. d. accedens. & 19. q. 3. mandamus. 25. q. 2. sic decer. 24. d. §. 2. & 2. q. 7. c. 1.

[Meminisse autem.]

a ¶ Sacrilegum.] Arg. quòd si dominus Papa aliquem suis priuilegiis primatem appellat, ex ipsa nominatione ius ei acquiritur. 32. quæst. 4. dicat in fine. 16. q. vlti. contra sanctorum. argu. contra 3. quæstio. 6. hæc quippe extra de præsump. illud. C. de iuris & facti ignoran. non idcirco. Et est argumen. ex hoc, quòd tam bonus quàm malus sacerdos gaudet priuilegio clericali. 11. q. 1. sacerdotibus.

Sacerdos tā bonus quam malus gaudet priuilegio clericali.

b ¶ Vt nos.] Sed debent esse fortes, idest, debent præstare exemplum facti boni ex animo: idest, ex dilectione, & non velint dominari.

c ¶ Elegit.] Not. ꝙ quanto a maiori quis ordinatur, tanto est maioris dignitatis, vt 2. q. 1. filium. extra de maio. & obed. per tuas.

Ordinatus a maiori maioris est dignitatis.

SVbdiacono.] Hæc distinct. diuitur in tres partes, in quarum prima dicitur, ꝙ etiam summus Pontifex potest subdiacono committere vices suas, & hoc probat per capit. sequẽ. secũda ibi, [Legatũ.] Tertia ibi, [Archidiaconus.] Ioan. de Fant.

CASVS. Dictũ est s. ꝙ diacono potest patriarcha, vel archiepiscopus vices suas cõmittere. Nũc autẽ dicit Gratian⁹ I hac 94. d. ꝙ etiã subdiacono põt summus patriarcha committere vices suas. Et iste est primus articulus huius dis. quæ tres habet articulos.

a ¶ Subdiacono.] Hic intitulatur 94. di. in qua magister idẽ dicit d subdiacono, ꝙ dictũ erat in superiori. ca. de diacono, ꝙ scilicet etiã legatus Papæ potest esse. Exponit tres. §§. & I §. singulis, mutatis mutatis. In primo dicit, quod dixi. In secũdo ꝙ si quis impedit legatum dñi Papæ, excõicandus est. In tertio, quòd archidiaconus ultra suum statum exigere non debet. Ioan.

VAlde.] CASVS. Symmachus intra Siciliã prouinciã cõmisit vices suas Petro subdiacono. Vnde pcipit Symmach⁹ vt de eo nõ dubitẽt, quem ipse præuidit præferendum, sed eum recipiant.

b ¶ Omnia.] Supra d. 89. singula contra, sed dic, omnia quo ad cognitionem causarum, non quo ad dignitates, vel officia ecclesiastica, ut ibi.

c ¶ Præsentes.] Arg. ꝙ præsentia non exhibetur per aliũ arg. contra 65. d. c. 2.

d ¶ Precipimus.] Arg. ꝙ Papa etiam laico causam spiritualem committere possit. 32. d. §. verum. & §. ad hoc.

e ¶ Repræsentetur.] Nam idem ipse videtur cognoscere qui dedit iudicem, vt extra de off. deleg. sanè. C. vbi, & apud quem restitutio petit debet. l. 3. C. de iud. l. vlti.

f ¶ Auctoritas.] Not. ꝙ delegatus non hẽt plus iuris, q̃ delegans, siue par sit alias delegatus ar. ff. de dam. inf. q luna. §. sl. siue si maior. ff. de off. eius cui man. est iu. & si prætor. qñq; tñ habet minus quis si ex delegatione cognoscat, quam si ex iure suo. extra de offic. dele. super quæstionum, §. si vero. arg. C. de procu. maritus.

g ¶ Dubitare.] Arg. ꝙ si Papa ex certa scientia dat iudicem, ꝙ ille non potest recusari. ff. de offi. præfe. præto. l. vnica sic inf. 17. q. 4. §. qui autẽ, extra de rerũ permuta. cum olim. & extra de appel. nouit. Sed contra extra de app. cum speciali. & cap postremo. Ioan. Solu. iudex poterit semper recusari iusta causa interueniente. 1 Et si esset legatus Papæ, vt ext. de offi. lega. licet. cum legitimæ exceptiones cuilibet reseruentur, vt extra de officio deleg. ex parte B.

LEGATVM. Hæc est secunda pars huius distinctionis, in qua dicit, ꝙ nullus debet impedire legatos Romanæ ecclesiæ, & si fecerit, excommunicetur, vt in ca. sequentes. Ioannes de Fant.

CASVS. Hic est secũdus articulus, vbi dicitur, quòd qui impedit legatum Apostolicæ sedis, excõicari debet.

h ¶ Patrocinium.] Ergo Sicilia est de patrocinio B. Petri vt ar. 10. q. 3. relatum. 11. q. 1. peruenit.

Sicilia est de patrocinio Petri

Si quis.]

DISTINCTIO XCIV.

SVbdiacono [a] *etiam summus patriarca vices suas committere valet.*

Vnde Gregorius [a] *ad episcopus Siciliæ lib. 1: epist. 1 ait.*

a ¶ Gregorius.] *Restituta est inscriptio ex Polycarpo nam antea legebatur,* Symmachus Papa.

¶ Et etiam subdiaconis vices suas Apostolica committit ecclesia. Cap. I.

Poly. l. 1. tit. 24. Anse. l. 1. c. 26.

VAlde necessarium esse perspeximus, vt sicut prædecessorum nostrorum fuit iudicium, ita vni, eidemq; personæ omnia [b] committamus, vt vbi nos præsentes [c] esse nõ possumus, nostra per eum, cui præcipimus, [d] repræsentetur [e] auctoritas. [f] Quamobrẽ Petro subdiacono sedis nostrę, intra prouinciam Siciliam vices nostras, Deo auxiliante, commisimus. Nec enim de eius actibus dubitare [g] possumus cui Deo auxilante totũ nostræ ecclesiæ noscimur patrocinium † [h] commisisse.

† al. patrimonium.

2 *Legatũ vero Apostolicæ sedis quicunque impedierit vsque ad satisfactionem excommunicetur.*

Conc. Tributiens. cap. 9.

Vnde Alexander Papa 1. epist. 2. omnibus episcopis.

¶ Excommunicetur, qui legatum sedis Apostolicæ impedire tenttauerit. Cap. II.

Burc. l. 15. c. 37.

SI quis autẽ legationem impedit, non vnius, sed multorum [k] profectum auertit †. Et sicut multis nocet, [l] ita a multis arguendus est; & bonorum societate priuandus. † Et quia Dei causam impedit [m] & statum cõturbat ecclesię; ideo ab eius liminibus [n] arceatur. † Ab omnibus

† al. euertit.

† al. arcendus.

† Concor. tex. in §. itẽ l. Iulia. ꝫ vi. cum gl. per quam habes concor. inst. de pu. iud.

SI quis.] CASVS. Dicit Alexander in hoc c. ꝙ quicunque legatum impedit, non vnius, sed multorum profectum turbat, & ideo a multis est arguendus, & a liminibus ecclesiæ arcendus donec resipiscat.

i ¶ Legationem.] Immo qui legatum hostium impedit, tradendus est hostibus, vt ff. de leg. l. vlt.

K ¶ Sed multorum.] Argu. ꝙ qui peccat in multos, grauius peccat. extra de testi. sicut 22. q. 5. qui compulsus. sicut qui circa eandem personam multis modis peccat, grauius peccat. 23. q. 5. relegentes. Sed nunquid qui eum capit potest ab eo absolui? sic, extra de sent. excom. ad eminentiam. Et no. ꝙ legatus huiusmodi non potest episcopum deponere, nec mutare de loco ad locum, nec in manibus eius pt episcopus resignare, nisi ad hoc haberet speciale mandatum. extra de offi. leg. c. quod translationem ar. ff. de offi. eius cui mand. est iur. l. 1. Bar. legebat hoc c. trufando. si quis impedit legatum, non auertit. profectum vnius tãtum. s. Cardinalis: sed multorũ, idest, familiæ suæ, & parentum, & sicut multis nocet ille. s. Cardinalis, ita a multis est redarguendus, & ita usque in finem.

Peccans in multos grauius peccat.

l ¶ Nocet.] Ergo quicumque aliquid nocumenti sentit, admittitur ad agendum, vel accusandum, ut 12. q. 2. non liceat.

m ¶ Impedit.] Nec legatus delegatũ impedire debet extra de offi. leg. studuisti.

n ¶ Liminibus.] Arg. in quo quis delinquit, in eo debere puniri. 12. q. 2. qui & humanis 27. q. 4. frater. & coepiscopus.

punitur qs in eo in quo peccat.

Præsentia non exhibetur per aliũ.

Papa laico etiam spũalẽ committere potest.

Delegatus nõ hẽt plus iurisdictionis, q̃ delegans.

Delegatus a Papa pot recusari.

1 Ad hoc extra de offic. delega. cum ... [illegible]

ARCHI-

ARCHIDIACONVS. Hæc est tertia pars distinctionis, in qua dicitur, ꝙ Archidiaconi non debent facere collectas in subditos; & hoc probatur per c. seq. Io. de Fan. CASVS. Hic est tertius articulus, vbi dicit, ꝙ archidiaconi non debent grauare clericos auferẽdo eis pecuniã & do- dic. l. 2. §. vlt. extra de offic. deleg. ex literis. Illud ergo exaudi cum pecuniaria pœna non timetur. aliàs si illa magis timetur, imponenda est 23. q. 5. prodest. dum tamen pœna pro eodem peccato non infligatur nisi ter in anno. C. de mo. mul. eos.

ex de elec. dudum 2. & de offic. Archid. cap. vlt. Arch.

† al. quoque.

itaque † talis est cauendus, & non in communionem fidelium, vsque ad sanctificationem recipiendus.

a ¶ Legationem] *In epistola ipsa, cōcilio Triburiensi, & apud Burchardum additur, vestram. Ea enim legatio ui detur significari, qua Apostolos & episcopos pro Christo fungi docuit beatus Paulus 2. Cor. c. 5.*

3 *Archidiaconos uerò, quamuis ex officio suo clericorum uitam diligenti examinatione debeat inquirere, & quæ corrigenda inuenit, episcopo nūciare; tamen dominationē super eos exercere, & censum ab eis exigere prohibetur.*

Vnde in Cabilonensi consilio, c. 15. legitur.

Iuo p. 3. c. 134.

¶ Archidiaconi super presbyteros iurisdictionem non exerceant. Cap. III.

1. Pet. 5.

DIctum est, quòd in plerisque locis archidiaconi super presbyteros parochianos quandam exercēt dominationem, & ab eis censum exigunt. Quod magis ad tyrannidem, quàm ad rectitudinis [a] pertinet ordinem. ¶ Si enim iuxta Apostoli [b] sententiam episcopi non debent esse dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo, [c] multò minus facere isti hoc debent; sed contenti sint regularibus disciplinis, & teneant propriam mensuram: & quod ab episcopis eis iniungitur, [d] hoc per parochias suas exercere studeant, nihil per cupiditatem, & auaritiam præsumentes.

b ¶ Apostoli.] id est, Petri: licet aliàs dicat, ꝙ nomine apostoli Paulus designatur. 16. q. 1. prædicator. 10. q. 1. quia cognouimus.

c ¶ Ex animo.] Id est, ex dilectione, vt nō uelit dominari.

d ¶ Iniungitur.] Videtur ergo, ꝙ archidiaconus nō habeat nisi demādatã iurisdictionē. De hoc notatur 25. d. perlectis.

Archid. an habeat iurisdictionem delegatam.

QVod autē. Hęc dist. diuiditur in tres partes, in quarũ prima quæritur vtrũ sacerdotes possint chrismare, siue cõfirmare pueros i frõte? & dicas: ꝙ nō: tñ vult probare p c. Greg. ꝙ possunt, s. 93. dist. a subdiacono. H. Secũda ibi. [Sed q̃ritur.] Tertia ibi.] Chrisma.] Io. de Fan. CASVS. Dictũ est s. ꝙ sacerdotes episcopis debent obedire. Nunc in hac 95. dis. dicit Gratianus, ꝙ hoc nō dēt ita intelligi qn possint Missam corã epo celebrare: sed ꝗa debent eis sicut filij obedire. Et primo ponit quãdã cõtrarietatē: postea soluit eam in §. sed istud. Postea auctoritate Innocentij soluit duas q̃stiones vt. i. ca. illud. Ad vltimu recenit de dignitate presbyterorũ, ostēdens multa esse eis licita etiã in episcoporum presētia.

e ¶ Quod autē.] Hic intitulatur 95. di. in qua ponit Gratian.

DISTINCTIO. XCV.

1. ps

QVòd autem [e] *sacerdotes supra iubentur episcopis tanquam subditis obedire, non ita intelligendum est, quasi non liceat eis, præsentibus episcopis sacra misteria celebrare (sicut episcopali supercilio quidã ab his nolebant presbyteros prohibere:) sed quia presbyteri Pontificibus tanquam filij parentibus debent obedire. Baptizatos etiam chrismate* [f] *eis tangere conceditur.*

Vnde Gregorius scribit Ianuario episcopo Caralitano, lib. 3. epist. 26. indic. 12.

De consec. distin. 4. presbyteri baptizatos. Poly. li. 3. tit. 10. Magister 4. senten. dist. 7. cap. 1.

¶ Vbi episcopi desunt, baptizatos in frontibus presbyteri chrismate tangant. Cap. I.

PEruenit quoq; ad nos, quosdam scandalizatos fuisse, ꝙ presbyteros chrismate tãgere in frõte eos, qui ba-

& dominationē in eos exercendo: licet quę corrigenda uideant, debeant episcopo nunciare.

DIctum CASVS. Quidã archidiaconi dominationem exercebãt in presbyteros, & parochianos suos, & ab eis censum exigebant: quod et epis facere non licet, iuxta Apostoli sniãm: ideo prohibetur ne archidiaconi de cætero illam cupiditatem exerceant; sed teneant ꝓpriã mensurã, & faciant, quod episcopi eis precepetint.

a ¶ Rectitudinis.] Sed nunquid de consuetudine præscripta possunt archidiaconi mulctare? videtur, ꝙ non extra de pre. licet. Sed dic, ꝙ bene possunt, ex quo iudicare possunt de consuetudine præscripta. 1. arg. ff. de iu-

Archidiaconi mulctare possunt.

i Ad hoc

quandam contrarietatem & eam, soluit 2. postea ponit duas quæstiones, & eas soluit auctoritate. Innocentij. Repetit postea de dignitate presbyterorum, ostendens multa licere presbyteris in episcoporum præsentia.

f ¶ Chrismate.] inf. de consecr. d. 5. manus. contra. & c. nouissime. cōtra s. d. 21. cleros. contra. Hoc ad tempus pro sedando scandalo fuit concessum: nunc uerò antiquatum, vel in primitiua ecclesia presbyteri chrismabant, nunc uerò minime extra de consuet. quanto. Ios.

PEruenit.] CASVS. Quidã presbyteri pueros in fronte chrismabant, quod cum Greg. prohibuisset, quidã ex hoc scandalizati fuerunt; & ideo propter scandalum

Papa vtrum possit delegare simplici sacerdoti, ut in fronte chrismet.

lum remouendum concessit presbyteris, vt in absentia episcoporum chrismarent.

a ¶ Concedimus.] Hoc expeditũ est, ꝙ presbyter chrismando si sua auctoritate hoc facit, nihil agit, nec pueri aliquid recipiunt. extra de consue. quanto. Sed nunquid Papa ei demandare hoc potest? Quidam dicũt, ꝙ sic, 1 ex quo omnia sacramenta, quæ recipit presbyter ex delegatione Papę conferre potest. arg. hic unde diaconus potest conferre diaconatũ, & cõfirmare in fronte? sed nõ potest Papa ei demãdare, vt conferat ordinem, quem nõ habet uel etiam ut cõficiat corpus Christi quia solis presbyteris dictum est: Hoc facite in meam cõmemorationem. ar. 1. q. 1. dictum. hoc* dicit H. alij dicũt, ꝙ nõ potest Papa delegare presbytero, vt chrismet in fronte. vnde isti nihil cõferebant. Si obijciatur quare hoc permisit Greg. illis, cũ in hoc videatur eis dare licentiã peccandi? Dicunt quidã, ꝙ hoc iustus pmisit ob nimium scandalũ: nec dabat eis occasionẽ mali? qa iustus hoc concedebat. 35. q. 3. quod scripsi. & 23. q. 2. si quod uerius. Alij dicunt, ꝙ hoc cap. loquitur secundum antiqua tempora, sed hoc nihil est: quia litera huius cap. contradicit, ibi, secundum ueterem usum & quia secundum hoc Gregor. nihil hic concederet. Sed nunquid Papa posset eis concedere, ut chrisma conficerent? H. dicit quod non. Item quæritur, nunquid episcopus demandare potest ea, quæ sunt ordinis episcopalis? Sic. 2 sed ea non potest demandare nisi episcopo. argu. extra de consec. eccl. aqua. Ea uerò quæ iurisdictionis sunt potest etiam demandare presbytero, sicut & reconciliare. 26. q. 6. presbyter. &c. Aurelius. Sed etiam inter ea, quæ iurisdictionis sunt, quædam nõ possunt demandari nisi eis qui ad minus ordinis illa exercere possunt, ut deponere, uerberare clericum. Alia sunt quæ et laicis demandari possent. sicut iudicare in causa ciuili. Item dico ꝙ episcopus nihil habet hodie, quod sit meri imperij, quod demandari non possit. de quo lex loquitur. ff. de offic. eius cui man. est iuris. l. [illegible] qa omnia alij episcopo demandare potest, nisi usum palij. extra de vsu palij ad hoc.

1 Istud dictum cõfirmatur extra de consuet. quanto. §. j. 1. ibi, sua temeritate, &c. quasi dicat ibi ex nostra auctoritate bene possent. & sic ibi intelligit. Ho.

* Vide D. Tho. 3. p. q. 72. a. 11. primum. & 4. sent. d. 7. q.

2 Sub. licet ab apostolis fuerit institutum, ut à solis epis cõficeretur. de cõsec. dist. 5. manus. In multis. n. statutis apostolorũ. licita ẽ dispensatio. sm Hug.

Eps demandat tam ea, quæ sunt ordinis, q̃ ea, quę sunt iurisdictionis.

ptizati † sunt, prohibuimus. Et nos quidem secundum vsum veterem ecclesiæ nostræ fecimus. Sed si omnino hac de re aliqui contristantur; vbi episcopi desunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos† chrismate tãgere debeant, concedimus.[a]

† baptizandi, orig.

† baptizandos] orig. dist. 68.

Supra Leo eps contra: [Quamuis chorepiscopis, &c.]
Item Gelasius Papa epis per Lucamã, &c. epi 1 c. 8.

¶ Vltra suum modum presbyteri tendere non præsumant. Cap. II.

PResbyteros vltra suum modum tẽdere prohibemus: nec episcopali fastigio debita sibimet audacter assumere; non conficiendi chrismatis, nõ cõsignationis pontificalis adhibendæ sibimet arripere facultatem.

Sed istud [b] Gregorii pro scandalo sedando semel concessum legitur. Illud autem Leonis Papæ, & Gelasii, vsu approbante, præualuit; nisi fortè, vbi aliquorum consuetudo hoc admisit, vt in absentia episcopi, extrema necessitate cogente, ex concessione Gregorij, presbyteri baptizatos in fronte liniant. ¶ Prohibitio verò Leonis, & Gelasii in eo casu intelligatur cum episcopi præsentes sunt, vel cum non cogit vltima necessitas. Oleo verò sanctificato [c] permittitur eis vngere infirmos. Vnde Iacobus ait: [Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros ecclesiæ, qui orent super eum, vngentes eum oleo in noĩe Domini; & oratio fidei saluabit infirmum.]

Iacob. 5.

2 ¶ *Sed quæritur, an episcopis liceat eodem oleo vngere*

SVPRA. CASVS. Modo vult probare contrarium: & inducit c. supra 68. dist. cap. quamuis. & ca. sequens: cuius casus patet.

PResbyteros. SED ISTVD. CASVS. Soluit Gratianus dicens, quod illud quod Grego. concessit supra in c. 1. huius dist. factum fuit propter scandalum vitandum. & quod dicitur supra in cap. quamuis. & cap. presbyteros. est generaliter obseruandum. Ponitur & alia solutio, scilicet ubi consuetudo est, absente episcopo & in necessitate possunt presbyteri hæc facere: & ex concessione Gregor. Cap. vero quamuis. & ca. presbyteros. intelliguntur cum episcopi sunt præsentes. sed de iure oleo sanctificato possunt vngere infirmos presbyteri: & hoc probatur auctoritate Iacobi: Sed quæritur an episcopis liceat eodem modo vngere infirmos: & an illa unctio sit impœnitentibus concedenda, quæ quæstiones in proximo cap. soluuntur.

b ¶ Sed istud.] Hoc allegando dicit, aliàs consuetudo non muaret in hoc, ut extra de consue. quanto.

c ¶ Sanctificato.] Quo deficiente admiscetur aliud. extra de consec. eccl. uel alta. c. quod in dubijs. Et est duplex causa quare infirmi inunguntur: scilicet quia uenialia delentur: & præstat augmentum uirtutibus: arg. de consecr. dist. 5. c. 1. & 2. & extra de sacra. vn. c. 1. & qa infirmus citius liberatur ab infirmitate corporali. argu. hic. Sed quid si quis non habet oleum, & inungit chrismate, tenet vnctio? Videtur quod sic: quia propè eadem vsia est: quia chrisma non est nisi oleum balsamo admixtum. extra de sac. vnc. c. 1. sicut & tenet emptio cum acetum venditur pro vino, quia est prope eadem vsia, vt ff. de contrahen. empt. l. in uenditionibus. sed fortè secus, quia non est forte propè eadem vsia. Item? nunquid confert. hoc sacramentum, si quis inungit oleo nõ consecrato vr quod sic, quia & baptismus confertur in aqua non consecrata. de consec. dis. 4. cap. si quis. Alij dicunt contra nec est simile. * quia vis baptismi tota est in uerbis: hæc autem vis est in re ipsa: scilicet in oleo. Sed ista ratio calumniam habet extra de bapt. cap. pen. Sed nunquid potest hoc sacramentum iterari? Dicunt quidam quod non. 1. q. 1. quod quidam de consec. dist. 4. ostenditur. Si obijciatur de matrimonio, non ualet: quia ueritate inspecta matrimoniũ non iteratur. 31. q. 1. hac ratione prius enim unum deletur, quam secundum contrahatur. Alij dicunt, ꝙ potest iterari: quia cũ quis secundo infirmatur, desinit in eo esse istud sacramentum quod prius accepit. *

SED QVÆRITVR. Hæc est secunda pars distin. in qua quæritur, si episcopus potest inungere infirmos, est dicendum quod, sic infra cap. proxi. Ioan. de Fant.

Illud.]

Vnguntur infirmi pp duas causas.

Vnctio extrema an possit fieri sine oleo.

Vngere an possit quis oleo nõ consecrato.

* Vide S. Tho. 3 p. q. 72. a. 3. & 4. sen. dist. 7. q. 1. 2. 3.

Vnctio extrema potest iterari.

* Vide S. Tho. 4. distin. 23. art. 3.

ILlud. CASVS. Quidam episcopus cum legeret in epistola Iacobi, inuenit eum dixisse tantum de presbyteris, vt vngant infirmos: quare quæsitum est ab Inno. an episcopus oleo sanctificato infirmos vngere possit. Et respondet quod sic: & ideo tantum de presbyteris Iacobus

argu. contra 88. d. episcopus gubernationem. arg. si per contrarium. 8. q. 1. si ergo.
b ¶ Dictum.] A Iacobo, vbi dixit, infirmatur quis, &c. quamuis. in hoc nomine presbyteri possunt intelligi epi. ar. contra d. 50. placuit, ver. vt manū nō imponant.

infirmos; vel si impœnitentibus huiusmodi vnctio sit concedenda. De his verò ita scribit Innocentius Papa ad Decentium Eugubinum episcopum, epist. 1. c. vlt.

Alicuius de diuinis officijs, pagi. 94. Conc. Vuormaciense, c. 72. Iuo p. 2. c. 75.

¶ Oleo sanctificato non prohibetur episcopus infirmos tangere. Cap. III.

ILlud superfluum videmus adiectum, vt de episcopo [a] ambigatur; quod presbyteris licere non dubium est. Nā idcirco de presbyteris dictū [b] est; quia episcopi occupationibus alijs impediti ad omnes languidos ire non possunt. Cæterum si episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem a se visitandum; & benedicere, & tangere chrismate [c] sine cūctatione potest cuius est ipsum chrisma conficere. Nam non α pœnitentibus [d] istud infundi non potest [e]; quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur [f], quomodo vnum genus putatur posse concedi? His ergo, frater charissime, omnibus, quæ tua dilectio voluit a nobis exponi, prout potuimus, respondere curauimus.

α ¶ Non pœnitentibus. *In epistolis Innocentij tam impressis, quàm manuscriptis (licet aliter testetur auctor glossæ) in concilio Vuormaciensi, in quo hoc idem reperitur, apud Alcuinum, & Iuonem, & in aliquot Gratiani codicibus legitur sine negatione. Et in gl. (vt est in antiquis exemplaribus) vtraque lectio exponitur.*

3 *Chrisma verò a suis episcopis ad baptismi sanctificationem presbyteri petant.*

Vnde in concilio Carthaginensi 4. c. 36.

¶ Chrisma singulis annis a proprio petatur episcopo. Cap. IV.

De conse. d. 4. presbyteri. Burc. l. 4. c. 76. Iuo p. 1. c. 270. Pann. l. 1. c. 101.

PResbyteri, qui [g] per diœceses ecclesias regunt, non a quibuslibet episcopis [h], sed a suis; nec per iuniorem clericum, sed omni anno β [i] aut per seipsos, aut per illū, qui sacrarium tenet [k], ante paschæ solemnitatem chrisma petant.

¶ *Huic capiti rubrica est præposita ex aliquot vetustis exemplaribus.*

β ¶ Omni anno.] *Verba hæc non sunt in editionibus conciliorum Coloniensibus duobus, & quatuor tomis impressorum: neque infra de consecra. d. 4. vbi hoc idem, sed ex concilio apud Valentias, refertur. Verum & in Coloniensi prisca, ac trium tomorum, & duobus Parisiensibus, duobusque codicibus Vaticanis habentur. Et in cap. literis. de consecrat. d. 3. a Fabiano Papa singulis annis nouum chrisma fieri præcipitur.*

c ¶ Chrismate.] i. oleo, vel vt dicūt quidam episcopus chrismate, presbyter oleo inungit. H.
d ¶ Nō pœnitentib.] Ita continua, verè ei quē episcop⁹ dignū duxerit ad visitādū, & ita in originali habetur, non pœnitentibus: qd intelligit de solēniter pœnitētib.
e ¶ Non potest.] Sic 50. d. c. vlt.
f ¶ Negantur.] Arg. quod excommunicatus vel anathematizatus non possit cōtrahere matrimoniū [1] quod non est verum, vt extra de eo qui du. in matrimonium quā polluit p adu. signifcasti. in fi. H.

1 Adde an possit fieri monachus no. Bal. in l. qui sub prætextu. C. de sacros. eccl.

f ¶ Negantur.] Arg. omnia eiusdē generis eodem iure censeri. arg. su. dist. 4. denique. arg. supra dis. 2. cōperimus. Arg. contra. 50. d. studeat. argu. d. 81. si quis sacerdotum.
CHRISMA. Hæc est tertia pars di. in qua dicitur, quod presbyteri debēt chrisma a suo episcopo recipere: & episcopi debent honorare presbyteros: quia, & ipsi presbyteri sūt. & insimul debent Dei ecclesiam gubernare. Quia autē vnus eps est maior, hoc fuit de consuetudine * & hoc probat per octo capitula. Io. de Fan.

* *Vide notata supra d. 93. cap. legimus, in glos. ad vers. postea.*

CASVS. Nūc verò dicit, quòd presbyteri debent petere chrisma a suis episcopis quolibet anno non per clericum minorē, sed aut per se, aut per sacristā, vt infra seq. cap. cuius casus idem dicit.
g PResbyteri qui.] infra de cōsec. d. 4. presbyteri.

bus fecit mentionem, quia episcopi alijs negocijs impediti, non possunt infirmos visitare. Secundo quæsiuit an hæc vnctio sit impœnitentibus concedenda. Et respōdet quod non, quia, cui negantur cætera sacramenta, non debet istud concedi.

Maiori licet quod licet minori.

a ¶ Vt de epō.] Arg. quod licèt minori ex officio, multo fortius maiori licere, arg. 33. q. 2. historia. 35. q. 6. si duo,

h ¶ Episcopis.] Peccant ergo abbates, qui volunt potius hoc accipere ab alijs, quam a suis: nisi fortè priuilegiati sint, vt possint petere a quibuscunque velint.
i ¶ Omni anno.] Hoc exponitur. de consecr. d. 4. omni tempore.
K ¶ Per illum qui sacrarium tenet.] i. per diaconum 23. dist. non oportet 3. & nota quod ex quo res datur certo nuncio

nuncio, eius est iam periculo cuius est nuncius, si nuncio rem dari voluit secus si misit nuncium 1. vt eum admoneret, quod ei res mitteretur, & hæc colliguntur, ff. com. cum qui rem. §. si rem. & legibus duabus sequentibus, & est arg. ff. de solu. si quis, & l. si solucurus. extra de pig. significante.

1 Si malum misit imputatur, vt leg. & not. 3. q. 7. in grauib. in princ. De hoc et no. in c. consueuit ff. nau. caup. stab. l. fin. §. s. ruorũ, Archid.

e ¶ Duplici.] A clericis. s. & laicis, vel quo ad obedientiam in spiritualibus, & subministrationem in temporalibus. Vel duplici. i. officio prædicãdi & sumendi tympanum, idest, temporalia: iuxta illud. Sumite psalmum, &c.

f ¶ Bene-

O Lim.] CASVS. Nũc repetit Gratianus de dignitate presbyterorũ. Est ergo casus. Infra ostendit Hiero. in hoc ca. ꝙ olim idẽ erat presbyter qđ episcopus, & ecclesiæ regebantur communi eorũ consilio. Postea vero cum schisma ortum esset, & vnus diceret, ego sum Pauli; ego sum Cephæ, ego sum Apollo: quasi sum melior te, quia sũ baptizatus a meliori: ideo statutum fuit, quòd vnus de presbyteris præesset omnibus sicut ergo cõsuetudine, presbyteri episcopis subijciuntur, ita episcopi sciãt se magis cõsuetudine quàm constitutione aliqua p̃ferri: nec sine presbyterorum consensu disponant ecclesias.

a ¶ Pauli.] idest, baptizatus baptismo Pauli 2.

2 Sub. & iõ sũ melior. Hæc dicebãt quidam credentes merita baptizãtiũ aliquid operari in baptismo. ꝙ falsum est. de consec. d. 4. si inter. & cap. baptismus. H.

b ¶ Tollerentur.] Et dicit lex. ꝙ cõmodiꝰ est singulas res singulis nominibus siue appellationibus distingui. inf. q. mo. t. st. i. fi. §. sed qa distinctio nominũ differentiam rerum declarat, vt 21. d. cleros. sic C. de codi. nec codicillos.

c ¶ Cõsuetudine.] Nihilominus ex institutione, vt supra d. 93. legimus, & ita exaudi quod sequitur, magis cõsuetudine communi: argum. extra de his quæ fi. a prælato. nouit.

Item Hieronymus ad caput primum epistolæ ad Titum, ad ea verba: [& constituas.]

¶ Presbyter idem est qui episcopus, ac sola consuetudine præsunt episcopi presbyteris. Cap. V.

Ansf. l. 7. c. 127. Poly. l. 2. tit. 39.

OLim † idem erat presbyter, qui & episcopus. Et antequã diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis: [Ego sum Pauli[a], ego Apollo, ego autem Cephæ.] communi presbyterorum consilio ecclesiæ gubernabantur. Postquam verò vnusquisq; eos, quos baptizauerat, suos putabat esse, non Christi; in toto orbe decretum est, vt vnus de presbyteris electus superponeretur † cæteris ad quẽ omnis ecclesiæ cura pertineret, & schismatum semina tollerentur[b]. *paulo post*. ¶ Sicut ergo presbyteri sciunt se ex ecclesię consuetudine ei, qui sibi præpositus fuerit, esse subiectos; ita episcopi nouerint se magis consuetudine[c], quam dispensationis † Dominicæ veritate presbyteris esse maiores, & in commune debere ecclesiam regere.

† *Idem ergo est presbyter.*] orig. 1. Cor. 1.

† *supponeretur.*] or.

† *dispositionis.*] orig.

Idem ad Rusticum Narbonensem episcopum de septẽ gradibus ecclesiæ.

Inter opera Hiero. tom. 4. vel 9.

¶ Coram episcopis, presbyteris docere licet, †. Cap. VI.

† al. non licet. Ansf. l. 7. c. 128.

ECce a ego dico, præsentibus episcopis suis, atq; adstantibus in altari presbyteros posse sacramenta cõficere. *& infra*. ¶ Sed quia[d] scriptum est: [Presbyteri duplici[e] honore honorentur, maximè qui laborant in verbo Domini.] Prædicare eos decet, vtile est benedicere[f], congruum confirmare[g], conuenit reddere communionem; necesse est visitare infirmos, orare pro inualidis, atque omnia[h] Dei sacramenta complere, *& infra*.

1. Tim. 5.

Presbyter simplex, an possit benedicere epõ præsente.

E Cce ego.] CASVS. Rusticus Narbonen. episcop. non permittebat presbyteros prædicare, nec populum benedicere reprehendit ergo Hieronym. ipsum dicẽs ꝙ presbyteri prædicare possunt. & benedicere. Et hoc probat 4. rationibus: Prima est, quia presbyteri debent honorari dupici honore. idest, officio & beneficio. Secunda est, quia concessum est eis cõficere corpus Christi: cui nihil potest anteponi. multo fortius eis concedi debẽt quæ sunt minora. Tertia est, quia ex hoc maxima calamitas crescit in gregibus Domini. s. si sacerdotes remouentur tãquam vitiosi. Quarta est, quia ab initio presbyteri fuerunt mandati iudices, & etiam appellati sunt episcopi. Quod probat 4. auctoritatibus. Prima est circa principium. Secunda ibi. [Ffenim ob eunribus.] Tertia ibi. Quis igitur hic rogo. Quarta ibi, [presbypteri negociorum.]

d ¶ Sed quia.] Ita continua. Dico ꝙ præsentibus epis possunt conficere: quia non solum hæc, sed alia possunt facere. Ex vi literæ, & etiam probationis videtur, ꝙ episcopi non prohibent presbyteros Missam cantare, sed benedicere, & prædicare, & cætera quæ sequuntur.

f ¶ Benedicere.] Cum episcopus abest. Sed hæc sol. non valet, quia hic loquitur cum præsens est episcopus. Vel intelligas istud, quãdo benedicit priuatim sine solemnitate 3. alias contra 21. dist. denique. item cõtra. 27. q. 6. ministrare. Sed & illud similiter intelligitur de solẽni benedictione. Vel dic quòd quã do cantat Missam præsente episcopo, debet innuere episcopo, vt ipse benedicat. & si vult episcopus benedicere, non benedicet presbyter. argu. de consecra. dist. 1. cum ad celebrandas. aliter presbyter suo iure potest benedicere. nam eo ipso quod ei dat potestatem benedicendi, supponitur ei tanquam minor: & potest ab eo benedici: arg. ff. de iurisdi. omn. iud. l. est receptum, ff. ad Trebell. ille a quo, §. tempestiuum. Hug. Vel dic, quòd eo ipso, quòd permittit ei Missam celebrare, per consequens omnia quæ sine Missa esse non possunt, vt extra de offic. delega. præterea.

g ¶ Confirmare.] In fide. 11. quæstio. 3. quòd prædecessor. vel inungere oleo infirmorum, vel chrismate in vertice.

ADDITIO. Prima expositio præualet secundum Hug. & hoc patet per id Hieron. quod sequitur, exhortentur. Archid.

h ¶ Omnia.] Quæ ad eos pertinent. arg. vocabulum generaliter prolatum non omnia particularia cõprehendere. arg. contra 28. d. de Syracusanæ 4.

3 Sed nec tales benedictiones licẽt p̃sbyteris dare in p̃ñtia epõrum sine licẽtia eorũ, vt in ca. hic alle. 21. dist. denique secundũ Hug.

4 Adde pro cõcordia huius gl. an & q̃ñ verbum g̃naliter prolatũ restringatur. glo. in l. 1. vnusq̃sque. Cod. de sac. fan. ecc. Bar. l. 1. 1. §. hoc autẽ. ff. de no. oper. nunc.

a ¶ Bene-

a ¶ Benedicere.] Idest, absoluere, uel priuatim reconcilia re, non solemniter, ut 26. q. 6. c. 1.

b ¶ Non debet.] Argu. cui licet plus, licet, & minus, ut 16. q. 2. cap. 1. Sed maius tripliciter dicitur, efficacia, ut baptismus, ut 32. di. §. verū. s. qa mortalia tollit & uenialia propter rē subiectā, & sanctitatē, ut corpus Christi, ut hic auctoritate ministrātiū, ut q̄ ad epōs solos ptinēt, ut inf. de cōs. d. 5. manus, & quarto modo pp significationem, ut matrimoniū, quod significat Christi, & ecclesiæ coniunctionē, extra de biga. debitum. quinto pp multitudinē cōuersorū 1. q. 1. iterrogo.

c ¶ Nomen.] Arg. C. de cura. fur. cū alijs. in fin.

d ¶ Damnum gibbi inferatis.] .i. remoueatis presbyteros a cōsecratione & prædicatione, sicut illū, q gibbū hēt, ut sup. dis. 69. hinc etenim, uel demū gibbi, qa non pdicantib. presbyteris incuruat populus in delictis, & quasi gibbos9 efficit.

e ¶ Patrimonij.] .i. rerum ecclesiæ, supra 21. d. in nouo.

f ¶ Negociorū.] Idest, causarum, ut 11. q. 1 relatum. & 2. q. 5. si quis.

g ¶ Sacerdotum.] Id est, epōrum, ergo & omnes intererūt cōcilio metropolitani, ut 18. d. c. pen. & ul.

h ¶ Error. Hic collige, q ea quæ p errorem statuta sunt, ex diuturna utentiū approbatione ius faciunt. Io. qd falsum est, cū cōsuetudo debeat esse rationabilis, & præscripta 1, ut extra de consue. ca. ul. nec ista litera cōtradicit. B. ut ratione multitudinis excusētur a pœna, nō a culpa, ut sup. di. 4. denique. qd eīm factū est, infectū esse nō potest. in Auth. de æqua. do. §. 1. coll. 4. ff. de capt. l. in bello. §. factæ.

1 Adde quæ de consuetudine rationabilis, & præscripta in l. de quib. ff. de legibus.

i ¶ Vel ad præsens.] Idest, a modo.

K ¶ Quod Romæ.] Scilicet ubi minores exercēt sua officia p̄sentibus maiorib.

b¶ Non

¶ Nemo hinc episcoporum inuidia diabolicę tentationis inflatus irascatur in templo, si presbyteri interdū exhortentur plebē, si in ecclesijs prædicent, si plebibus, vt scriptum est, benedicant. Etenim abnuenti mihi ista sic dicam: qui nō vult presbyteros facere, quæ iubētur a Deo; dicat quis maior est Christo? aut quid corporis eius, aut sanguini poterit anteponi? Si presbyter Christum consecrat, cum in altario Dei sacramenta benedicit, benedicere [a] populo non debet [b] qui Christum etiam meruit consecrare? *& paulo post*. ¶ Circa laicos, β ac mulieres iubētibus vobis, ò iniustissimi sacerdotes, presbyter Dei, benedictionis perdit officium, amittit linguæ opus, non habet confidentiam prædicādi, truncatus est omni parte virtutum, solum presbyteri nomē [c] habet, plenitudinem, ac perfectionem, quæ consecrationi eius competit, non retentat. ¶ Quis hic, rogo, ò sacerdotes, honor vester est, vt damnum gibbi † inferatis [d]? Quoniam cum pastoribus per potentiam vestram aufertur Deo digna diligentia, contagium quoddam, & calamitas crescit in gregibus; ac Dominici γ patrimonij [e] damna conquiritis, dum soli vultis in ecclesia potentari, *& paucis interiectis*.

† *gregibus.*] vera lectio.

1. *Tim.* 3.

¶ Presbyteri ab initio, vt legimus, negociorum [f] iudices esse mandati sunt, presbyteri interesse sacerdotum [g] cōcilio †: quoniam & ipsi presbyteri, vt legimus, episcopi nūcupantur, secundum, quod scriptum est ad episcopum δ: [Noli negligere gratiam, quæ data est tibi per impositionem manuum presbyterij & alibi ad maioresnatu: [Qui vos posuit episcopos regere ecclesiā Dei. *& infra*. ¶ Sed oderūt hoc sacerdotes superbi, in presbyteris nomē, qui nolunt esse hoc, quod Christus, qui discipulorum pedes lauit, qui baptizatus est a Ioanne, licet baptizandum se Ioannes a Domino proclamaret. Propterea hæc scribo, vt si præteriti temporis error [h] non potest iam reuocari, vel ad præsens [i] in ecclesijs seruetur humilitas, vt presbyteri hoc in ecclesijs suis faciant, quod Romæ [k], siue quod in Oriente, quod in Italia, quod in Creta, quod in Cypro, quod in Africa, quod in Illyrico, quod in Hispania, quod in Britannia, quod etiam ex parte per Gallias, quod in omnib. locis, vbi humilitas perseuerat, quod in cœlis fit (quod maius est) vbi sedes angelorum † legis esse dispositas.

† *consilio.*] orig.

1. *Tim.* 4.

Act. 20.

Ioan. 13.

Matth. 3.

† *eorum.*

α ¶ Ecce ego.] *Principium huius capitis longe aliter legitur in libello de septem gradibus, & additur negatio*, Nec ego dico præsentibus episcopis, atque adstantibus altari, presbyteros posse sacramenta conficere: sed si forte vsus exegerit, vt venientes ad ecclesiam sacerdotes eisdem horis, quibus aut oblatio parata non sit, aut nō possit offerri, non debere episcopum repudiare Eucharistiam presbyterorum, &c.

β ¶ Circa laicos. *In libello sic legitur*. tamē credēdū est sūmi sacerdotis iudicio, & hoc faciendū, quod iusserit, circa laicos, & mulieres. Iubētibus vobis iniustissime sacerdotibus, non recte presbyter Dei, benedictionis, &c.

Esto subiectus.] CASVS. Quædam consuetudo pessima erat in quibusdam ecclesijs.s.q͞d presbyteri præsentibus episcopis non audebant prædicare, vel loqui. Sed Hierony. ostendit, ꝙ subditi debent obedire prælato, & prælatus non debet subtrahere subditis debita, & hoc probat quinque rationibus. Prima est ibi, Scitū est illud. Secunda ibi, [Quod aūt Aaron.] Tertia ibi, vnus dominus. Quarta ibi, [Recordemur. Quinta ibi, Sed si aliqd, vt inquit. Omnia capitula quæ sequuntur vsque ad dist. plana sunt.

g ¶ Reuelatum.] Supr. dist. 8. frustra. C. de offic. rec. prou. l. potioris.
h ¶ Sedenti.] In loco inferiori.
i ¶ Taceat. Deliberando in sermone, cum non debeat interrumpere verbum eius.

K ¶ Non

γ ¶ Ac dominici.] *Ibidem est*, ac Deo nostro non patrimonij sui damna conquiritis, dum soli vultis in ecclesijs potentari?

δ ¶ Ad episcopum.] *Hoc loco longe plenior est orationi libello, & pro hac auctoritate Apostoli ad Timotheum, multa alia afferuntur.*

Item ad Nepotianum, epist. 2.

¶ Episcopi, & clerici inuicem sibi honorem exhibeant. Cap. VII.

Ansl. 7. c. 131.

Esto subiectus pontifici tuo, & quasi animæ parētem suscipe, *& paulo post.* ¶ Sed episcopi sacerdotes se esse nouerint, non dominos, honorent clericos quasi clericos [a], vt & ipsis a clericis, quasi episcopis honor deferatur [b]. ¶ Scitum est [c] illud oratoris Domitij, Cur ego te inquit, habeam, vt principem [d], cum tu me [e] non habeas, vt Senatorem. ¶ Quod Aaron, & filios eius, hoc episcopum, & presbyteros esse nouerimus. ¶ Vnus Dominus, vnum templum; vnum sit etiam ministerium. ¶ Recordemur sēper, quid Apostolus Petrus præcipiat sacerdotibus: [Pascite eum, qui in vobis est gregem Domini; prouidentes non coacte, sed spontanee, secundum Deum; neq; vt turpis lucri gratia, sed voluntarie; neque, vt dominantes in clerum, sed forma facti gregi † ex animo, vt cum apparuerit princeps pastorum, percipiatis immarcescibilem gloriæ coronam.] Pessimæ consuetudinis est in quibusdam ecclesijs tacere presbyteros, & præsentibus episcopis non loqui: quasi aut inuideant [f]; aut non dignētur audire: [Et si alij, inquit Apostolus Paulus, fuerit reuelatum [g] sedenti [h], prior taceat [i],] *& paulo post.* ¶ [Gloria patris est filius sapiens.] Gaudeat episcopus iudicio suo cum tales Christo elegerit sacerdotes.

1. Pet. 5.

† al. gregis.

1. Cor. 14.

Prou. 10. & 15.

Item ex concilio Laodicensi, c. 56.

¶ Presbyteri episcopos non præcedant; sed comitentur, vel subsequantur. Cap. VIII.

Non oportet [k] presbyteros ante ingressum episcopi ingredi, & sedere [l] in tribunalibus [m], sed cum episcopo ingredi; nisi forte, aut ægrotet episcopus, aut in peregrinationis [n] commodo α eum abesse constiterit.

α ¶ In peregrinationis commodo. *Sic prisca versio: sed Dionysius longe propius ad verba græca,* nisi forsitan infirmitate detineatur aut proficiscatur episcopus.
πλὴν εἰ μὴ ἀρρωστοίη, ἢ ἀποδημεῖ ὁ ἐπίσκοπος.

Epi subditos debent fratres appellare.

a ¶ Quasi clericos.] Hoc est cōtra supercilium episcoporum q̄ subditos appellāt filios cū debeāt eos appellare fratres, vt 8. q. 1. quid aūt, vel socios, vt 10. q. 3. cauendum, caueant tn̄ clerici, ne cū scribūt episcopo, vocēt eum fratrem, prout dicit dominus Imperator q͞d iudices superioribus honorē dēnt facere in salutatione. C. de offi. diuer. iu. l. 2. arg. C. de off. præf. vr. l. 1. vbi hoc idem dicitur.

b ¶ Deferatur.] Sed pone, ꝙ episcopus aliter se habeat contra istum, quam debeat: nūqd iste suo iure potest ei obedientiam negare? Videtur, quod sic, arg. 45. dist. cum beatus. 22. q. 5. de forma. & fides non est seruanda nō seruanti. 1. extra de iureiur. peruenit 2. secus tamen est. 2. cōsulo tamē ei, vt agat per superiorem. arg. 11. q. 3. si episcopis 9. q. 3. nunc vero.

Frangenti fidem fides recte frangatur, eidem.

1 Ad hoc facit, q͞d dr̄ in gl. seq. argu. quod, &c.

2 Adde not. gl. in l. vt responsum. & ibi Bal. C. de transf. glo. in l. cū proponas. C. de pact.

c ¶ Scitum est.] i. sapienter dictum est. H. & ideo sciri dignū Lau. hoc est. ita se debet habere episcopus erga presbyteros, sicut Aaron habuit se erga filios sacerdotes.

d ¶ Vt principem.] Factum respicit, nam de iure tolerandus est prælatus vsque ad sententiam 8. q. 4. nonne.

e ¶ Me.] Argu. ꝙ frustra petit debitum, qui quod debet non impendit, vt 28. q. 1. si infidelis, 32. q. 5. non mœchaberis. & c. si ductam su. dist. 9. neq; in fin. 10. q. 1. placuit 22. q. vlt. de forma. 18. q. 2. abbatibus arg. contra. 11. q. 3. inter verba. 93. d. dominus. 33. q. 5. quod Deo. H.

Epi illiteratos secū habeāt.

f ¶ Inuideant.] Arg. contra episcopos, qui malunt habere illiteratos quàm literatos circa se.

K Non oportet.] Tempore sollennium officiorum, vel cum redeunt à processione ad chorum.

l ¶ Et sedere.] Cōiūgas ingredi & sedere, alias falsū esset.

m ¶ In tribunalibus. Ar. C. de hære. & manichæ. cūcti.

m ¶ In tribunalibus.] id est, in sede iudiciaria, vt iudicent sine eo.

n ¶ In peregrinationis.] De licētia superioris inf. de cōse. dist. 5. nō oportet, & de cōsensu ipsius ecclesiæ extra de vot. & vo. redemp. c. magnæ & etiam domini Papæ.

a ¶ Epi-

a Episcopus.] ¶ Non patiatur.] Ita quod non liceat ei sedere: nisi presbyter assumeret sibi officium standi C. de postula. quisquis. §. vlti.

b Episcopus.] ¶ Collegam. se.] Ita tamen quod nõ cõtẽnatur. ff. de officio præto. obseruandum. Ioan.

d Presbyter.] Non signet.] In vertice: quia in frõte non potest etiam auctoritate episcopi, vt de conse. dist. 4. presbyteri.

Item ex concilio Carthaginensi. 4. c. 34.

¶ Episcopus non dominum, sed collegam se presbyterorum cognoscat. Cap. IX.

Iuo p. 5. c. 337.

Episcopus in quolibet loco sedens stare presbyterum non patiatur. [a]

Item ex eodem, c. 35.

¶ De eodem. Cap. X.

In capitu. Martini Brac. c. 52. de cons. dist. 4. omni tẽpore Mart. Bra. c. 56.

Episcopus in ecclesia, & in consessu presbyterorum sublimior sedeat. Intra domum vero collegam se [b] presbyterorum esse cognoscat.

Item ex concilio Martini Papæ.

Ans. l. 7. c. 188. Burc. l. 3. c. 44. Iuo p. 2. c. 53. ἐν τῷ κυριακῷ.

¶ Sine præcepto episcopi presbyter non signet infantes. Cap. XI.

Presbyter præsente episcopo non signet [d] infantes, nisi ab episcopo fuerit illi præceptum.

Item ex concilio Neocæsariensi, α c. 13.

¶ De eodem]. PALEA. Cap. XII.

Presbyteri ruris, in ecclesia ciuitatis, episcopo præsẽte vel presbyteris ipsius urbis, offerre nõ possunt, nec panem sacrificatum, β dare, calicemque porrigere. Si vero absentes hi fuerint, & ad dandam orationem γ vocentur soli, dare debebunt.

α ¶ Neocæsariensi. *Ante citabatur ex Genuensi. Restituta est inscriptio ex cæteris collectoribus. Est autem hæc fere Dionysij versio.*

β ¶ Sacrificatum.] *Alibi vbique legitur,* sanctificatum, *Græcè est in consilio impresso* ἄρτον διδόναι ἐν εὐχῇ. *Sed Apud Balsamonem* ἄρτον εὐχῆς *i.* panem mysticæ prædicationis.

γ ¶ Ad dandam orationem.] καὶ εἰς εὐχὴν κληθῇ μόνος, δίδωσιν *i.* & solus ad mysticam precationem vocatus fuerit, dat.

DISTINCTIO. XCVI.

Illud autem In hac dist. pba, quod cõstitutiones laicorum nõ præiudicãt ecclesiæ qa nihil est laicis de rebus ecclesiasticis cõcessum nisi solũ defensio: & hoc probat per 12. auctor. Ioannes de Fant.

CASVS. Supra in di. 79. posuit Gratia. cõstitutionẽ Honorij latã super electione Roman: Pontificis: sed ne aliquis crederet, quod laicis esset attributa potestas disponẽdi aliqd de rebus ecclesiæ. & faciẽdi constitutionẽ super ipsis, iõ Gratianus nũc dicit, quod illa constitutio nullius fuit momenti, cum à laico facta fuerit: quia non habet potestatem aliquid disponendi de rebus ecclesiæ: quare constitutio Basilij nihil valebat, vt inf. ead. cap. 1. bene tamẽ dicit, quod cõstitutio Honorij facta fuit auctoritate Papæ: ideo valuit.

d ¶ Illud autẽ.] Hic dipingitur 96. dist. magister posuit constitutionẽ Honorij Augusti latã super electione Romani põtificis 79. d. si duo. Sed ne viderẽtur laici habere potestatẽ constituendi vel disponẽdi de rebus ecclesiæ; ideo reducit hic illam cõstitutionem ad memoriam, vt ostẽdat quod laicus nõ habet potestatẽ de suo iure constituẽdi aliquid de rebus ecclesiæ bene tamẽ possunt laici rogati conciliis interesse. & de rebus ecclesiasticis constituere: non tñ vt ualeat eorum cõstitutio, quia ipsi cõstituerũt; sed qa ratum habet ecclesia, ut dicit Gratian⁹ infra distinctic. proxi. §. 1. &c.

Laici de rebus ecclesiæ nihil possũt constituere.

su. dist. 69. c. si duo.

Illud autem [c] Honorij Augusti, quod de electione summi Pontificis supra cõstituisse legitur, nullius esse momenti probatur: cũ non solum de ordinibus, sed nec etiã de rebus ecclesiasticis legatur aliquando laicis attributa disponendi facultas. Vnde quæcumque à Principibus in ordinibus, vel in ecclesiasticis rebus decreta inueniũtur, nullius auctoritatis esse monstrantur.

in syno. Rom. 3. sub. Symmacho. c. 1. &

Vnde Symmachus episcopus catholicæ ecclesiæ urbis Romæ synodo præsidens dixit.

Bene quidem.] CASVS. Symmachus Papa ęgrotans cum de salute corporis desperaret, timens schisma posse contingere post mortem suam, iniunxit Basilio vt interesset electioni successoris post mortem suam propter schisma remouẽdum. tempore procedente q- dam episcopi tractabãt de electione successoris, Symmacho adhuc uiuente. quo audito Basilius congregauit concilium & fecit cõstitutionẽ ne liceret electionẽ Papæ fieri sine eius ꝯsentia; nec liceret Papæ alienare res ecclesię: & si alienatæ essent, reuocari deberet; & quædã alia, q̃ in capitulo recitantur, constituit. Symmach⁹ aũt postea reconualescẽs post mortẽ Basilij cõgregata synodo oĩa post recitationẽ eorũ retractauit. Et no. q̃ quãq; loquitur Symmachus, vt in prĩcipio: quãq; notarius, q̃ cõtinuat uerba diuersorum g totũ hoc capit. quãq; Synodus, quãq; Basilius: quandoque aliquis de synodo: & ego cum Hugo. ad maiorem intelligentiam aliquãtulum latius posui casum, quam bene. duo ca. seq. perte videbis.

a ¶ Bene.] Symmachus Papa laborabat in extremis, & timuit ne i electione sui successoris pp strepitus hæreticorum schisma interueniret: rogauit Patriciũ Basiliũ, q gerebat uices Odoacris regis, quòd ipse interesset i electione sui successoris. Basilius statim Symmacho uiuẽte fecit quãdã cõstitutionẽ scilicet q̃ sine ei⁹ cõsultatione nõ fieret electio summi Põtificis. Pręterea, q̃ nõ liceret alicui prędiũ ipsius ecclesiæ alienare: q̃ constitutio retractatur hic; tũ quia ibi quædam constituta sunt, quæ à laico non possunt constitui, tum quia res esset mali exempli. 63. dist. §. uerũ.

Basilius à Symmacho rogatus interfuit electioni Papæ

Consensus clericorum non sufficit in contractibus rerum ecclesiasticarum.

De hoc no. 100. dist.

b ¶ Plenitudo.] Intra 6. q. 1. si omnia.

c ¶ Maxime.] Bene diffiniuit, supple.

d ¶ Memorię.] Ergo iam decesserat Basilius tempore huius synodi.

e ¶ Vel subscripsit.] Arg. in contractibus rerum ecclesiasticarum non sufficere consensum clericorum: nec in alienationibus, nisi specialiter subscribant. arg. 10. q. 2. castellas. 12. q. 2. abbatibus. &c. sine exceptione.

f ¶ Inde disputem.] Non est disputandum de eo de quo statim constare potest. Si ergo vxor petat sibi virũ restitui, & uir paratus est incontinenti probare consanguinitatem, non est audienda. ff. ut in possessio. leg. si is a quo, arg. contra de rest. spol. c. literas.

g ¶ Synodus. Verba notarij.

h ¶ In mausoleo.] Verba sunt scriptoris. Mausoleum propriè est sepulchrũ principis. Et dicitur à Mausoleo rege, cui uxor Arthemisia pudicitiæ insignis construxit sepulchrum miræ pulchritudinis. Vnde & alia sepulchra sic sunt appellata.

Mausoleum quid sit.

i ¶ Electione. Non tamen, ut aliquid inde constitueres. Sic ita excessisti finem mandati Basilij.

k ¶ Nã & cũ qd ꝯfusionis.] Prosecutio legis, & ꝯtinuatio uerba sic, non celebretur. de electione Papæ, &c. ac ne.

optatum ibi videas. Item adde in quibus casib. requirat subscriptio not. B. in l. diuus. §. senatus. ff. de fal.

¶ De rebus ecclesiasticis disponendis laicis nulla facultas relinquitur. Cap. I.

Bene [a] quidẽ fraternitas vestra ecclesiasticis legibus obsecuta sub diuini timore iudicij, quę erãt statuẽda definiuit; & ad iustitię cumulũ peruenit, dũ sufficienter vniuersa complectitur; nec adiectione indiget plenitudo, [b] maxime [c] de clericis, quos amor dominationis inuasit, & iugum disciplinę ecclesiasticę fecit respuere, & *paulo post.* ¶ Quorũ excessus enarrare difficile est: vnum tamẽ, quod occurit, venerãdo ordini vestro intimare nõ differo, Dixerunt inter alia, scripturam quãdam illustris memorię [d] Basiliũ, quasi pro ecclesiasticæ amore substantiæ, cõscripsisse; i qua nullus Romanæ ecclesiæ, nec interfuit, nec subscripsit [e] antistes, per quẽ potuisset sortiri legitimam firmitatem. Ne uero ego inde disputẽ, [f] vnde † potest uestrum iudicare concilium: requiratur, & deferatur in mediũ, vt ex lectione cognoscatis, cuiusmodi possit habere substãtiam. ¶ Sancta synodus [g] respõdit, deferatur in medium, vt cuiusmodi sit, possit agnosci. Et dũ diceret Hormisda diaconus recitauit. [Cum in † Mausoleo, [h] quod est apud beatum Petrum apostolorum, resideret † sublimis, & eminentissimus vir præfectus prætorio, atque patricius, agens etiã vices præcellentissimi Regis Odoacris Basilius, dixit: Quãquã studij vestri †, & religionis intersit, vt in episcopatus electione [i] cõcordia principaliter seruetur ecclesiæ: ne tamen † per occasionem seditionis, status ciuitatis † vocetur in dubiũ, admonitionẽ † beatissimi viri Papæ nostri Symmachi † Simplicij, quam ante oculos semper habere debemus, hoc nobis meministis sub obtestatione fuisse mandatum, vt propter illum strepitũ, & venerabilis ecclesiæ detrimentũ, si eũ de hac luce transire contigerit, non sine nostra cõsultatione, cuiuslibet celebretur electio.] Hæc cum legerentur, Cresconius episcopus ciuitatis Tudertinę ecclesię surgens è cõsessu dixit. Hic perpẽdat sancta synodus, uti † pretermissis † personis religiosis, quibus maxime curæ est de tãtõ Põtificẽ, electionem laici in suam redegerint potestatẽ: quod contra canones esse, manifestũ est.] ¶ Item Hormisda diaconus legit: [Nã & cũ quid confusionis, [k] atq; dispẽdij venerabilis ecclesia sustineret, miramur, prætermissis nobis, quidquã de reb. ecclesiæ fuisse tẽtatum, cũ etiã

† *fiat ut possit*] orig.

† *in unum apud beatum*] orig. *resedisset, sublimes*] orig. † *nostri*] orig.

Ibid. c. 1.

Verba Basilij.

† *al. ne per.*
† *al. ciuitatis.*
† *al. tamen admonitione.*

† abest dictio [Symmachi] Symmachi] ab orig. sed auctori casus, & glossæ habuit.

† *al. verum.*
† *prætermissis personas religiosas*] codex can. verba. Basilij.

a ¶ Nobis debuisset.] Hoc dicit propter quosdam, qui viuente priore Symmacho tentauerunt alium eligere, vt dist. 79. si quis Papa. & c. nullus. Io.
b ¶ Præferentes.] Idest, primo statuentes.
c ¶ Rusticum.] Quid sit rusticum prædium, & quid sit vrbanum, habemus ff. de ser. rust. præd. & ff. de ser. vrb. præd. per totum.
d ¶ Titulis.] Siue donationis, siue emptionis.
e ¶ Maximus.] Sic & iurisperiti dicunt quid sentiant. ff. de his, quæ in testamen. delen. l. proximè.
f ¶ Laico.] Nã nõ licuit laico iure suo, sed ex delegatione Papæ bene: argu. 32. distin. §. verum. 10. q. 3. cap. vlti. Sed vtrum episcopus laico possit hoc committere, iam dicemus infra eadem, capit. quòd non. M. tamen dicit contra quia mucro est episcopi; immo nec presbyter hoc potest.

sacerdote nostro superstite nihil sine nobis debuisset[a] assumi. Quare si amplitudini vestræ † vel sanctitati placet, incolumia omnia, quæ ad futuri antistitis electionem respiciunt, religiosa veneratione seruemus, hãc legem specialiter præferentes,[b] quam nobis, hæredibusq; nostris, Christianæ mentis deuotione sancimus: ne vnquã prædium, seu rusticum,[c] seu vrbanum, vel ornamenta, aut ministeria ecclesiarũ, quæ nũc sunt, vel quæ ex quibuslibet titulis [d] ad ecclesiarum iura peruenerint; ab eo, qui nũc antistes sub electione cõmuni fuerit ordinãdus, & illis, qui futuris sęculis sequentur, quocumq. titulo, atque cõmento alienari liceat. Si quis verò aliquid eorum alienare voluerit; in efficax, atq; irritum iudicetur; sitque facienti, vel consentienti, accipientique anathema. ¶ Maximus [e] episcopus Bleranæ ecclesiæ dixit. [Modo sancta synodus dignetur edicere, si licuit laico[f] homini anathema in ordinem ecclesiasticũ dictare: aut si potuit laicus sacerdoti anathema dicere, & contra canones, quod ei non competebat cõstituere. Dicite, vobis quid videtur? De me licuit laico legem dare?] Sancta synodus dixit, Non licuit? & adiecit, lege sequentia. ¶ Hormisda diaconus legit: [Et is, qui prædium rusticum, vel vrbanum iuris ecclesiastici fuerit consecutus, nouerit se nulla lege, vel præscriptione munitum,[g] sed siue is, qui alienauerit, siue qui eum † sequetur; voluntate contraria prædium huiusmodi alienatum reuocare voluerit, id cum fructibus restituat, quos † illic fuerit consecutus.] ¶ Hæc cum legeret; Stephanus episcopus Venusinæ ecclesiæ surgens è consessu dixit, perlegatur.[h] Hormisda diaconus legit: [Qua, pœna placuit accipientis etiam hæredes[i] afficere. In qua re cuilibet clericorum contradicenti libera sit facultas. Iniquum est enim, & sacrilegij instar, vt quæ, vel pro salute, vel pro requie animarum suarum † vnusquisque venerabili ecclesiæ, pauperum causa, contulerit, aut certe reliquerit,[k] ab his quo hæc maximè seruare conuenerat, in alterum † transferatur. Planè quæcumque in gemmis, vel auro, atque argento, necnon & vestibus minus apta vsibus, uel ornatui videbuntur ecclesiæ, quæ seruari, ac diu manere non possunt, sub iusta æstimatione vendantur[l] & erogationi † religiosę proficiant.[m]] ¶ Cumque lecta fuisset: Laurentius episcopus Mediolanensis[n] ecclesię dixit: [Ista scriptura nullum Romanę ciuitatis potuit obligare Pontificem: quia non licuit laicos statuendi in ecclesia, prẹter Romanum[o] Pontificem, habere aliquam potestatem: quos obsequendi

† Vestra sanctitatis.
Verba Basilij.
† al. consequentur.
† al. qui illud.
c. 3. verba Basilij.
† al. suarum.
† al. alienitatem.
† al. erogationi religioni proficiat.

g ¶ Munitum.] Nã si quis emit rem ecclesiæ, vel aliã rem in casu illicito, nõ põt præscribere. Nam dicit lex, q non est dubium cũ malæ fidei possessorem, qui cõtra legum interdicta mercatur. C. de agricolis, & cens. l. 11. quemadmodum: nã nec iuris ignorantia põt eum excusare. ff. de iuris, & facti ignorantia. l. iuris. & hoc benigne statuerat secus tñ est de iure: quia bene præscribit laicus rem ecclesiæ cum fructib. etiam percipiendis, si sit malæ fidei possessor. de restit. spol. grauis.
ADDITIO. Ad hoc extra de præscrip. ad audientiam iuxta finem. Super hoc videas quæstionem B. q incipit, esto, q res ecclesiastica, &c. & qd no. inf. 16. qõ. 3. vniuersa in gl. non dicit Archid.
h ¶ Perlegatur.] ff. de legi. & senatuscõs. l. inciuile.
i ¶ Hæredes.] Turpia enim lucra ab hæredib. sunt extorquenda ext. d vsuris. tua. ff. de calũ. i heredẽ. Sed & alienator posset conueniri, vt no. 12. q. 2. monemus.
K ¶ Reliquerit.] In morte relinquẽdi: a que verbum, &c. ff. de tabulis exhib. l. 1. §. vlt.
l ¶ Vendantur.] Arg. C. de admi. tut. lex.
m ¶ Proficiant.] Hic terminatur lex ipsa.
n ¶ Mediolanensis.] Arg. Mediolanensis prærogatiuam sedis habere ante Rauennatẽ, cum ante eũ respõdet, sicut in alia synodo ante eũ scripsisse legitur. supra distinct. 17. §. hinc, & §. illud igitur. G. tamen aliter hoc soluit. d. 17. §. illud.
o ¶ Præter Romanũ.] i. Papæ auctoritatem, & consensum eius. Sed contra. 16. q. vlt. in nona actione. Sed ibi non prohibet, q eps laico nõ possit cõmittere officiũ advocatię: sed ne iurisdictionem largiatur ei in perpetuum. Et est argumentũ, Papam quamlibet causam ecclesiasticam

Laicus põt excommunicare ex Papæ delegatione.
Laicus vtrũ rem ecclesiæ possit præscribere.
† Et habes hoc qd hic dicit. 16. q. 1. in canonibus. Archid.
Prædium est duplex.
Causa ecclesiastica per Papam laico cõmitti põt.

eam committere posse laico: arg. 23. dist. mulier. & 94. distin. valde. 5. q. 3. qui episcopus. contra. 79. dist. si duo. inf. ca. denique contra. Intelligẽdum est non sua auctoritate. Sed nũquid auctoritate episcopi potest laicus aliquid constituere in ecclesia? videtur, quod prędicare potest inuitatus à clericis, 23 d. mulier. arg. extra de foro compet. nullus iudicium. Dic cũ Hug. quod, nõ potest ex delegatione episcopi causas spirituales tractare nec excõicare, vnde nihil faciũt, qui per pueros excommunicant, & per seruiẽtes. Causam autẽ ciuilem laicis episcopus cõmittere potest, & ita intellige prędictã decretalẽ, in nona. Et quod dicit de prædicatione, speciale est. Quid ergo dices de tẽplarijs? nonne ipsi possunt excommunicare fratrem suum? Dici potest, quod sic: quia ipsi nõ sunt laici. ar. 12. q. 1. duo. Credo, quod nõ possũt nisi sint presbyteri. extra de senten. excom. canonica. tione auctoritatis aliqua repelli, licet sint bona. arg. 16. dist. c. 1. 1. qõ. 1. principatus. ff. de re mili. l. 3. §. in bello. arg. contra. 1. q. 1. Dominus declarauit. argum. contra. 1. q. 1. nonne Sodomitæ.

Laicus an epi auctoritate possit in ecclesia aliquid constituere.

manet necessitas, non auctoritas imperandi:[a] maximè cũ nec Papa Romanus subscripserit, nec alicuius secundũ canones metropolitani legatur [b] assensus.] ¶ Petrus episcopus Rauennatis ecclesiæ dixit: [Scripturam quæ in nostra congregatione vulgata est, nullis eam viribus subsistere manifestum est; quia, nec canonibus [c] conuenit, & a laica persona concepta videtur: maxime, quia in ea nullus pręsul sedis Apostolicę interfuisse, vel propria subscriptione firmasse monstratur: [¶ Eulalius Episcopus Syracusanæ ecclesiæ dixit; [Scripturam, quæ in sacerdotali concilio recitata est, euidentissimis documentis constat esse inualidam. Primum quòd contra Patrum regulas a laicis, quamuis religiosis[d] (quibus nulla de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur vnquam attributa facultas) facta videtur: deinde, quòd nullius præsulis Apostolicæ sedis subscriptione firmata docetur. Quod si cuiuslibet prouinciæ sacerdotes intra terminos suos concilio habito, quidquid sine metropolitani sui auctoritate tentauerint, irritum esse debere [e] sancti Patres sanxerunt; quanto magis, quod in Apostolica sede, non † existente præsule (qui merito † [f] beati Petri Apostoli per vniuersum orbem primatum[g] obtinens sacerdotij statutis synodalibus consueuit tribuere[h] firmitatem) a laicis (licet consentientibus aliquantis episcopis, qui tamen Pontifici, a quo consecrati † probantur pręiudicium inferre non potuerunt) præsumptum fuisse cognoscitur, viribus carere [i] non dubium est, nec posse inter ecclesiastica vllo modo statuta censeri?] ¶ Sãcta synodus dixit: Licet † secundum prosecutionem venerabilium fratrum nostrorum Laurẽtij, Petri, Eulalij, Cresconij, Maximi, vel Stephani,[k] nec apud nos incertum habetur, hanc ipsam scripturam nullius esse momenti; veruntamẽ etiam si aliqua posset ratione subsistere, modis omnibus in synodali conuentu prouida beatitudinis vestrę sententia eneruari conueniebat, & in irritum deduci: ne in exemplum remaneret præsumendi quibuslibet laicis, quamuis religiosis, vel potentibus in quacũque ciuitate quolibet modo aliquid decernere de ecclesiasticis facultatibus; quarum solis sacerdotibus disponendi indiscusse a deo cura commissa docetur.

inf. 9. q. 3. c. 2.

† al. nunc.
† al. prærogatiua.
† al. consecrari.
† al. liquet.

a ¶ Imperandi.] inf. 16. q. vl. nõ placuit.
b ¶ Legatur.] Verũ est, quod nõ legit assensus metropolitanorum sm canones, id est, legitimus: benetamẽ legitur cõsensus episcoporum. ar. inf. ea. c. 1. illa autẽ determinatio, quæ præcedit, sm canones, soluit contra.
c ¶ Nec canonibus.] Coniunctim accipe hęc duo diuisa.
d ¶ Religiosis.] Infra 16. q. vlt. laicis.
e ¶ Debere.] Inf. 9. q. 3. cap. 2.
f ¶ Qui merito.] Supra 20. dis. non vos.
g ¶ Primatũ.] Infra 9. q. 3. nemo. & cap. antiquis.
h ¶ Tribuere.] Supra dist. 16. c. 1. & 2.
i ¶ Carere.] Supra distin. 21. in tantum.
k ¶ Vel Stephani.] Iste tñ Stephanus, nõ dixit, nisi perlegatur, & sic per tale verbum intelligitur aliquis cõsentire, vt not. supra. 63. d. cũ Hadrianus.
l ¶ Ratione.] Ar. ra-

a ¶ Actio-

a ¶ [Cum in Mausoleo.] *Hoc initium scriptura Basilij in tomis cõciliorum, & codice canonum sic habet*, Cum in vnũ apud beatum Petrũ Apostolũ resedissent, sublimis &c. *Omnino autem multa sunt huius capituli varietates in exemplaribus Gratiani, in varijs cõciliorum editionibus, & in codice canonum: ex quib. ea tantum partim indicatæ, partim notatæ sũt, quæ maioris põderis sunt visa.*
g ¶ Reuocare.] *Sic est emẽdatũ ex oibus cõcilij exẽplarib. & impresis, & manuscriptis, cũ antea legeretur*, retinere.
y ¶ Qua pœna.] *In omnibus editionibus conciliorum legitur*. Quam pœnam placuit accipientis hæredes

a ¶ Actione.] Dicitur prima actio: quia fiebat pro prima die in synodo, 16. q. 7. in nona.

b NOs.] ¶ Interesse. Similiter solebat interesse electioni Papæ propter hæreticorum scandalum. argum. dist. 63. quia sancta.

c ¶ Imperatoris. Reprehēdit ergo hic Nicolaus Imperatores, qui conciliis episcoporum interesse volebant, quod non est faciendum, nisi vbi de fide tractatur, quæ communiter pertinet ad omnes tam clericos quam laicos.

f ¶ Vbi nam.] Hæc quatuor cap. [1] loquuntur de materia Ignatij, de quo dicitur su. 21. d. submittitur. Arg. omissum intelligi quod scriptū nō inuenitur, ar. 10. q. 1. hanc consuetudinem, de cons. d. 4. cum itaque, &c. seq. ff. de verb. obli. quid quid.

pro hæredesque respicere. *In codice vero canonum manu scripto non est dictio*, pro, hæredesque.

Vnde in sexta actione [a] *Chalcedonensis concilij Martianus Imperator dixit inter cætera.*

¶ Imperatores ad fidem cōfirmandam, non ad potentiam ostendendam synodo interesse debent. Cap. II.

Ansl. l. 3. c. 107.

NOs ad fidem confirmandam, nō ad potentiam ostēdendam, exemplo religiosissimi principis Constantini synodo interesse [b] voluimus; vt inuenta veritate [c], nō vltra multitudo prauis doctrinis attracta discordet.

Item ex eadem sexta actione, in fine.

¶ De eodem. Cap. III.

Ansel. ibidem. Deusdedit p. 3.

QVædam capitula sunt, quæ ad honorem vestræ reuerentiæ vobis seruauimus [d], decorum esse iudicantes à vobis hæc regulariter potius firmari per synodum, quàm nostra lege sanciri [e].

Item Nicolaus Papa in epistola ad Michaelem Impe. quæ incipit: [*Proposueramus.*]

¶ Synodali conuentui Imperatores interesse non conuenit, nisi vbi de fide agitur. Cap. IIII.

Ansl. l. 1. c. 75.

VBi nam [f] legistis, Imperatores antecessores vestros synodalibus conuentibus interfuisse [g], nisi forsitā in quibus de fide tractatum est, quæ vniuersalis est; quæ omnium communis est; quæ non solum ad clericos [h], verum etiam ad laicos, & ad omnes omnino pertinet [i] Christianos?

Ansl. ibidem.

Idem in eadem epistola.

¶ De præsulibus diuinarum rerum, qui humanis rebus præsunt, iudicare non possunt. Cap. V.

su. d. 10. c. quoniam. Ansl. ibidem.

DEnique [k] hi, quibus tantum humanis rebus, & non diuinis præesse permissum est, quomodo de his per quos diuina ministrantur, iudicare [l] presumāt [m], penitus ignoramus.

Idem paulo inferius.

¶ Nec etiam Imperator iura Pontificis, nec Pontifex iura regia vsurpet. Cap. VI.

CVm [n] a ad verum [o] ventum est: vltra sibi nec Imperator iura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomē

g ¶ Interfuisse.] Nisi rogatos [2]. 63. d. Hadrianus.

h ¶ Ad clericos.] Dic φ hoc nomen, clericos, stricte accipitur vnde per fidē, & ad omnes, &c. comprehendit Deo deuotos & tales personas. Vel dic prout sonat.

i ¶ Pertinet.] Arg. φ omnes tāgit, ab omnibus debere tractari, & ap pbari. [3] ar. d. 66. c. 1. C. de. au. prestan. veterem. de hoc extra de ijs, quę fi. a præla. c. fi.

DEnique. CASVS. Statuit hic Nicolaus, vt Imperatores, qui tantum rebus humanis præsident, se de rebus ecclesiasticis nō intromittāt, nec de clericis iudicent.

K ¶ Denique.] Arg. φ episcopus in causis ecclesiasticis laicum non possit præficere. Arg. cōtra. supra ea. bene quidē.

l ¶ Iudicare.] Infra 17. q. 4. diffiniuit. cōtra. in fi. sed ibi dic, principis, idest principalis personæ: vel idest episcopi. 35. d. ecclesiæ.

m ¶ Presumant.] Ar. φ clericus diffinitio nib. principū & laicorū nō debeat supponi [4]. nisi per reconuentionem.

1 Scilicet istud, & tria seq.

2 Et sm hoc cessat cōtrarium. 35. q. 4. ad eadem. Arch.

Quod omnes tangit, dēt ab oib. approbari.

3 Concor. extra de his quæ fi. a pl. fi. cons. cap. ulti. ibi. videas.

4 Concor. tex. in l. i. C. de sum. trin. & in l. mercatores. C. de con. & merca. & in l. 2. cum gl. C. de eunuc.

c ¶ Inuenta veritate.] Et ita vr̄ φ possit de fide catholica disputari ar. contra. C. de sum. trini. nemo. 24. q. 3. cū quibus. Respondeo: dubitando non licet disputare de ea: quia dubius in fide hæreticus est, ext. de hære. dubius. alias disputatur, infra ca. satis 23. quæst. 6. vides. C. de episc. & cle. quoniam.

Disputari vtrum possit de fide catholica.

QVædam.] Infra ca. satis.

d ¶ Seruauimus.] Confirmanda, & terminanda. Hugo.

e ¶ Sanciri.] q. d. volumus eam per nostram legem siue constitutionem determinari & confirmari. H.

VBi nam.] CASVS. Hæc quatuor cap. de ignatio loquuntur iniustè deposito auctoritate Michaelis Im peratoris. Reprehēdit ergo hic Nicolaus Imperatores, qui conciliis episcoporum interesse volebant...

CVm ad verum.] CASVS. Michael Imperator, authoritatem præstitit, & præcipit, vt Ignatius Constantinopolitanus patriarcha ab epīs deponeretur: qđ factum est, sed dicit Nicolaus Papa, quod hoc facere non potuit, nec debuit: nā cū in veteri testamēto eadem psona Rex erat, & sacerdos, & tpalia simul cum spiritualibus adminiſtrabat. Sed postq̄ Christus venit in mundū, pcepit vt Rex tm̄ terrenis p̄videret: Pontifex uero cęlestia dispensaret: ne pp superbiā dignitatis vtriusq; alteruter supbiret sed sibi inuicem (si necesse fuerit) auxilium prębeāt.

n ¶ Cum.] Hoc cap. expositum est supra. 10. dist. quoniam ideo hic non labores.

o ¶ Ad uerū.] i. ad discussionē ueri: uel. i. ad tps Christi,

Imperatorium vsurpauit[a]: quoniam idem mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus sic actibus proprijs[b], & dignitatibus distinctis, & officia potestatis vtriusq; discreuit[c] ppria volēs medicinali humilitate sursum efferri, non humana superbia rursus[d] in infernum† demergi, vt & Christiani Imperatores pro æterna[e] vita Pōtificib. indigerent, & Pontifices pro cursu tēporalium[f] tantummodo[g] rerum Imperialibus legibus vterentur: quatenus spiritalis actio carnalibus distaret incursibus: & ideò militans Deo minimè se negocijs sæcularibus implicaret; ac vicissim non ille rebus diuinis præsidere videretur, qui esset negocijs sæcularibus implicatus.

† al. infirna. — 2. Tim. 2.

a ¶ Ad verum.] *Post vltima verba capitis antecedentis sequitur continenter in eadem Nicolai epistola.* Fuerunt hæc ante aduentum Christi, vt quidam typice reges simul, & sacerdotes existerent, Quod sanctum Melchisedech fuisse sancta prodit historia; quodq; in mēbris suis diabolus imitatus. (vtpote, qui semper quæ diuino cultui conueniunt; sibimet tyrannico spiritu vendicare contendit) vt pagani Imperatores ijdem & maximi Pontifices dicerentur. Sed cum ad verum ventum est, eundem Regem atq; Pontificem, vltra sibi, &c. *Nihil autem mutatum est, & ob glossam, & quoniam est initium capitis. Nonnulla verò alia huc pertinentia notata sunt supra dist. 10. c. quoniam.*

Gen. 14.

Idem in eadem paucis interiectis.

¶ A sæculari potestate Pontifex prorsus nec solui, nec ligari valet. Cap. VII.

SAtis euidenter ostenditur[h], à sæculari potestate nec ligari prorsus, nec solui posse Pontificē; quem constat à pio principe Constantino (quod longè superius memorauimus) Deum appellatum[i]: nec posse Deum ab hominibus iudicari manifestum est. Sed & Theodosius minor a sanctę synodo scribens Ephesinę primę[k], dixit: [Deputatus est igitur Candidianus magnificentissimus comes strenuorum domesticorum transire vsq; ad sanctissimam synodum vestram, & in nullo quidem ijs quæ faciendę sunt de pijs dogmatibus quæstiones, seu potius[l] expositiones, cōmunicare. Illicitum namq; est eum, qui nō sit ex ordine sanctissimorum episcoporum, ecclesiasticis inter-

Ansel. l. 1. c. 72. — Rufinus in hist. lib. 1. c. 2.

a ¶ Vsurpauit.] Arg. cum istæ potestates sint diuisæ. Imperator non habet gladium a Papa, ut inf. ca. in scripturis, & c. duo & c. si Imperator, & 93. dist. legimus, & qa Imperium a solo Deo est. 23. q. 4. quæsitum. Argu. contra. 63. distin. cap. 1. & c. tibi domino. Item quia Petro sūt datæ claues cęlestis & terreni Imperij. 22. d. c. 1. Itē qa deponit Imperatorē 15. q. 6. alius, & c. iuratos, & 1. q. 4. qa præsulatus 2. quære. 3 de hac materia. 10. d. c. quoniam.

b ¶ Proprijs.] idest, Imperij & sacerdotij: vel proprijs quo ad Christū qdā. n. gessit tanquā Imperator: puta cum eiecit de templo, & c. 2. q. 7. accusatio, & cū coronam de spinis portauit, qđ est signum regni. 12. q. 1. duo quædā gessit, ut sacerdos: quando se ipsum obtulit in ara crucis pro sacrificio.

c ¶ Discreuit.] Imò uidetur contra: quia nō discreuit, sed cōfudit cum ipse unus & idē utrumq; officiū gessit. Sed dic, ꝙ ideo ipse utrūq; officiū gessit per se, ut notaret, ꝙ ex eodē fonte pcesserūt. 21. dist. cleros in fin. nā dicit lex, quod summa nobis dona à Deo concessa sunt, scilicet sacerdotium & Imperium in Authē. quomodo oporteret episcopos. I pri. coll. 1.

d ¶ Rursus.] Primus per superbiā cecidit. unde homines in infernū demergebantur. Christus autem nos humilitate sua sursum erexit: sed si haberēt oēs oīa officia, superbirent, ita, ꝙ iterū demergerentur in infernum.

e ¶ Pro æterna.] inf. de pen. dist. 1. multiplex.

f ¶ Temporalium.] Arg. ꝙ in causis spiritualibus (ut in matrimonio) non sit utendum legibus Imperialibus, arg. 31. q. 2. inter hęc 11. q. 1. continua arg. de consec. dist. 3. celebritatem. Sed in alijs licet eis uti, si nō obuient canonibus 3. arg. d. 10. si in adiutorium. arg. d. 54. ex antiquis. Ber.

g ¶ Tantummodo.] Hoc aduerbium determinat tantum illud adiectiuum, temporalium, non illud uerbum uterentur: & sic est falsum hic notatum ab Hug. arg. quod in causis spiritualibus, &c. Nam bene licet leges allegare in spiritualibus 35. q. 5. ad sedem. 15. q. 3. §. cum autē Lau. 4. uel dic tantummodo, idest, maximè sic econtra. 12. q. 3. si quis episcopus.

Imperator utrum hēat iurisdictionem à Papa.

1 Concord. tex. in Auth. ut ppo. nouo imp. I prin. coll. 6.

2 In princ. sed parum facit.

Christus quędam, ut Imperator, & quædam ut Rex gessit.

Christus officium sacerdotis, & Imperatoris gessit.

Christus humilitate sua omnes erexit.

Legibus an sit utendum in causis spiritualibus.

3 Adde quid quādo contrariantur canonibus not. Cy. in l. fi. C. de Iter. matter pu. & tuto. & in authē. cassa. C. de sacrosanct. eccl.

4 Adde ad

SAtis.] CASVS. Ostendit hic Nicolaus, ꝙ Ignatius auctoritate Michaelis Imperatoris deponi non potuit & hoc probat duobus exemplis, scilicet Constantini, & Theodosij Imperatorum.

h Ostenditur.] In alia parte c. quæ hic non est.

i ¶ Appellatum.] Legitur. n. omnes clericos Deos appellasse, ut 11. q. 1. sacerdotibus 12. [illegible] futurā, secūdū hanc rationem [illegible] ab episcopo [illegible] clerici, sed hoc dixit, ut ostenderet, quanti sint habendi. [illegible] extra de iudi. nouit.

k ¶ Ephesinæ primæ.] Quia secunda non est recepta in auctoritate.

l ¶ Seu potius.] Optimè [illegible] quia quæstiones non debent fieri super [illegible] extra de hæreticis [illegible]. Dogma [illegible] est [illegible] in fide: [illegible] est anguis [illegible] dogmare domus, 23. q. 2. si quis.

4 ¶ Appel- hoc Cyn. & Pet. de Bel. Perti. in l. 1. C. quæ sit lōga consuet. & in l. cum clericis. C. de episc. & cler.

Dubitādum nō ē de fide. Dogma, & doma differunt.

Potest-

IN scripturis.] CASVS. Ludouicus Imperator quando audiebat sacerdotem deliquisse, statim erat paratus credere & punire. Sed Nicolaus docet, hoc non esse faciendum, sed potius esse defendendum, & peccatum eorum celandum: quod probat duobus exemplis, scilicet Constantini, & exemplo filiorum Noë, scilicet Sem & Iaphet, qui verenda patris operuerunt.

a ¶ In scripturis.] 11.q.1.c.sacerdotibus.

b ¶ Et cooperirem.] ff.de iniur. cum qui nocentē. cōtra. Sed hoc de occulto ꝙ nō posset probari: quia talia non habēt vindictam: & sic solue cōtrarium illud 83.di.c.3. illud autē in manifestis, in quibus etiam nō deberet eum prodere, vt no.2.q.1.si peccauerit.

Crimina occulta vindictam nō habent.

misceri tractatibus †.] *& post pauca.* ¶ His itaque manifeste repertis apparet comministrum nostrum Ignatium per Imperialem tantūmodo sententiam, nullo modo potuisse prorsus expelli. In cuius damnatione, quia præsulum quoq; assensus est subsecutus, apparet id causa fuisse patratum adulationis, non legitimæ sanctionis.

† σχήμασιν.

a ¶ Theodosius minor.] *Verba hæc sunt accepta ex epistola Thodosii, ac Valentiniani Imperatorum synodo Ephesinæ per Candidianum missa, quæ est in extremo primæ actionis ipsius synodi. In versione antiqua, quæ seruatur in bibliotheca Vaticana, & quæ Lutetiæ edita est, eadem planè hoc loco habentur verba cum his, quæ refert Nicolaus, & optime conueniunt cum Græcis.*

c ¶ Contegatis.] Et tñ corripiatis 2. q.1. si peccauerit hoc de occultis itelligitur. nā de manifestis cogimur accusare, præmissa tñ admonitione. 2. q.7. quapropter. Ar. cōtra 15. q.2.c.vlt.& q.5.c.1.

Idem Ludouico Imperatori.

Habentur aliqua in ead. epist. ad Michaelem. Ans. ibidem.

¶ Facta Pontificum Imperator iudicare non debet. Cap. VIII.

IN scripturis [a] narratur Cōstantinus Imperator dixisse: [Vere si proprijs oculis vidissem sacerdotem Dei, aut aliquem eorū, qui monachico habitu circumamicti sunt, peccantem, chlamidem meam expoliarem †, & cooperirem [b] eū, ne ab aliquo videretur.] In quibus desideratissime fili necessariò cōmonemini, vt quemadmodum fide, & religione, ac honoris parilitate ei adæquari videmini: ita quoque humilitate, atq; deuotione æquipararì nihilominus anheletis: ita vt in nullo inferior eo, sed potior inueniamini post illius exempla, qui talē se exhibuit ante alia † prorsus exempla. Sed hoc quidam diximus cautos vos reddere cupientes, vt si de Domini sacerdoribus, qui iure Patres dicuntur, aliquid contigerit vos audire, quod confusionem pijs mentibus ingerat, nō infrunitum, sed pudoratos filios Noë imitantes paternam de reliquo verecūdiam contegatis [c], vt affluenti, quemadmodum & illi benedictione repleri, moderante Domino mereamini.

† explicassem, & cooperuissem eum.] Nicolaus in episto. ad Mich.

† al. talia.

Gen.9.

QVis dubitet.] CASVS. Hermanus eps interrogauit, an pōtifices regibus & principibus sint subijciendi. Et rñdet, ꝙ non; & hoc probat duob. similibus, s. filij & discipuli: qui insani reputātur, si velint sibi patrem & magistrum subiugare.

1 Scilicet ad textum capituli.

d ¶ Si filius.] 21. dist. nolite. sic in Auth. de nu. §. si vero. coll. 4. vbi dicit, ꝙ erubescit lex filios esse correctores patrum. sit tñ pater caderet ī furorem, filius daretur tutor: vt eū regeret. ff. de tut. & cura. da. ab his. l. his qui 6.q.1. oues. & c. sacerdotes.

Filius patrē corrigere nō debet.

Item ex epistola Gregorij septimi ad Hermanum Metensem episcopum, lib.8. epist.21.

¶ Regum & principum patres; & magistri sacerdotes esse censentur. Cap. IX.

Ans. li.1.c.84. Iuo p.5.c.378. Pana. li.5.c.108.

Concord. Alc. de Imo. in l. p̄fsoliter col. 2. ff. de in ius voc.

QVis dubitet sacerdotes Christi, regum & principū omniumque fideliū patres, & magistros censeri †. Nonne miserabilis insaniæ esse cognoscitur, si filius [d] patrem, discipulus magistrum sibi conetur subiugare, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subijcere, à quo credit non solum in terra, sed etiam cœlis se ligari posse, & solui?

In eadem epist. Gregor. vii. Cap. li. 5.c.167.

Item Gelasius Papa Anastasio Imperatori.

¶ Auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas, huius mundi gubernacula regunt. Cap. X.

Con. Paris. li.1.c.3. Poly. li.1.tit.27. Ansel. li.1.c.73. Pana. li.5.c.109.

DVo *a*

DVo sūt. CASVS. Gelasius Papa, & Anastasius Imperator contendebant de præeminentia vnius ad alterū, & de præeminentia dignitatum, sed Gelasius ostēdit hic, ꝙ auctoritas pōtificalis longè maior est, quàm culmē Imperialē. Et hoc probat duabus rationibus. Prima ratio est: quia Papa de anima Imperatoris & aliorū redditurus est rationē. Secūda est: quia colla regum & principum submittuntur genibus sacerdotum. Et hoc pbat duob. exēplis, s. Innocentij, & Ambrosij: qui Arcadium, & Theodosiū propter

propter suos excessus excommunicauerunt. Prima ratio est ibi, [In quibus tanto grauius.] Secunda est in fine. Exempla sunt in medio.

les sunt esse ecclesiæ subiectos. Si verò contra hanc Dei dispositionẽ facere voluerit Imperator tanquam ingratus perdat potestatem, quam ab ipso est consecutus.

Duo [a] sunt quippe Imperator Auguste; quibus [b] principaliter hic mundus regitur: auctoritas [c] sacra Pontificum, & regalis potestas. In quibus [d] tãto grauius pondus est sacerdotũ quãto etiã pro ipsis regibus † hominum, in diuino sunt reddituri examine rationẽ [e]. † *& post pauca.* [Nosti itaque inter hæc ex illorum te pendere [f] iudicio [g]; nõ illos ad tuam redigi posse † voluntatem.] ¶ Talibus igitur institutis, talibusque fulti auctoritatibus plerisque Pontificum, alij Reges, alij Imperatores excommunicauerunt. Nam si speciale aliquod de personis principum requiratur exemplum; beatus Innocentius Papa Arcadiũ Imperatorem (quia consensit [h], vt sanctus Ioãnes Chrysostomus a sua sede pelleretur) excommunicauit [i] [β]. Beatus etiam Ambrosius, licet sanctus, nõ tamen vniuersalis ecclesiæ episcopus pro culpa, quæ alijs sacerdotibus nõ adeò grauis videbatur [k], Theodosium magnum Imperatorem excommunicans ab ecclesia exclusit: qui ẽt in suis scriptis ostendit; quòd aurũ nõ tam pretiosius sit plumbo, quàm regia potestate sit altior dignitas sacerdotalis, hoc modo circa principium sui Pastoralis scribens. Honor, fratres, & sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si Regem fulgori compares, & principum diademati; longè erit inferius, quàm si plumbi metallum ad auri fulgorem [l] compares: quippè cum videas regum colla, & principum submitti genibus sacerdotum; & osculata eorum dextera: orationibus eorũ credant se communiri.

† *al. regiminibus.*

† *al. velle.*

Amb. de digni. Sacerd. c. 2.

[α] ¶ Duo sunt.] *Caput hoc sumptũ est ex eadẽ epistola Gregorij septimi, ex qua antecedens: & ab hoc initio vsque ad verb.* voluntatẽ, *sunt verba ipsius Gelasij ex epistola, quæ habetur impressa, citata a Gregorio septimo.*

[β] ¶ Excommunicauit.] *Si hic interponatur caput*, Alius item *infra 15 q. 6. hæc pars epistolæ integra habebitur.*

Item Ioannes Papa.

Imperatores debent Pontificibus subesse, non præesse. Cap. XI.

Poly. li. 1. tit. 19. Ans. lib. 4. cap. 12. ex Ioanne viij.

SI Imperator catholicus est, (quòd salua pace ipsius dixerimus) filius est [m], nõ præsul ecclesiæ. quod ad religionẽ competit, discere ei conuenit, nõ docere: [n] habet priuilegia suæ potestatis, quę administrãdis legib. publicis diuinitus [o] cõsecutus est; vt eius bñficijs nõ ingratus

a ¶ Duo sunt.] In Authen. quomodo oportet episco. in princ. coll. 1. supra dist. 1. humanum.

ADDITIO. Ibi soluitur. facit ad ista 2. q. 8. §. item cum Dauid. Archid.

b ¶ Quibus.] Vt ab eis. sunt autem alia duo quibus aut per quæ regitur, vt s. d. 1. humanum genus.

c ¶ Auctoritas.] Neuter pẽdet ex reliquo & ita est ar. pro Imperatore; qa diuinitus cõsecutus est Imperiũ. inf. ea. ca. pxi.

Imperator Imperiũ diuinitus est consecutus.

d ¶ In quibus.] Id est, per quos. nam dicit lex, quod parum est ius in ciuitate esse. nisi sint per quos ius reddat. ff. de orig. iu. l. 2. §. post originẽ.

e ¶ Rationẽ.] Infra 18. q. 2. cognouimus.

f ¶ Te pẽdere.] Quo ad spiritualia. inf. de pœn. d. 1. multiplex.

g ¶ Iudicio.] Zacharias quoque Papa Regem Francorum deposuit, & in locum eius Pipinum substituit, vt j. 15. q. 6. alius.

Regem Frãcorum Papa deponere potest.

h ¶ Consensit.] Arg. cõsentientem maiori pœna adstringi quam facientem. arg. 24. q. 3. qui aliorum. arg. sup. 86. distin. tanta nequitia.

i ¶ Excõicauit.] No. principem posse excommunicari etiam à quouis episcopo s. dist. 63. Valentinianus arg. inf. 11. q. 3. si autem vobis. videtur tamẽ, quod hoc fecerit ex delegatione synodi: quod innuitur ex illo, pro culpa, quæ ab alijs sacerdotibus. &c. Sed primum est verum.

Princeps & ab episcopo excommunicari potest.

K ¶ Videbatur.] Sed malè: quia licet pro minimis causis non fit quis excõicãdus, vt 11. q. 3. epi. tñ quælibet contumacia digna est excõmunicatione, immo tanto maior videtur contumacia, quanto ex re minori consurgit, 2. q. 7. non potest.

Excõicãdus quis nõ est pro minimis causis.

Cõtumacia tanto maior est, quanto ex re minori consurgit.

l ¶ Fulgorem.] Et quanta est differentia inter solem, & Lunam, tanta est differentia inter Imperium & sacerdotium, extra de maio. & obed. solitæ.

Imperium minus est sacerdotio.

SI Imperator.] CASVS. Imperator volebat iudicare de causis clericorũ & sacerdotum: Sed Papa probat, quod hoc facere non debet: quia ipse filius est ecclesiæ, & nõ præsul: & quia Deus voluit sæculi principes, si fide-

m ¶ Filius est.] inf. 23. q. vlt. conuenior. qui tamen prælati ecclesiarum dicantur. dixi 11. q. 3. præcipuè.

n ¶ Non docere.] infra 16. q. 1. adijcimus.

o ¶ Diuinitus.] Non ergo a Papa. Nam Imperium à solo Deo est, vt 23. q. 4. quæsitum. nam à cœlesti maiestate habet gladij potestatem. C. de vet. iu. enu. l. 1. in prin. quod concedo de vero Imperatore. Sed quis est verus Imperator? Dicunt quidam, quod Cõstantinopolitanus: sed iste alius procurator est siue defensor Romanæ ecclesiæ. arg. de conse. dist. 5. in dic. §. hinc. & hinc Rom. ecclesi. cõcedit gladij ptãtem, & coronam. Sed contra extra de elect.

Imperator verus qs est.

Papa transtulit Imperiũ.

de elec. venerabilem. Dicitur ibi quòd Ro. ecc. transtulit imperium in occidentem a Græcis, & ita iste Romanus est verus Imperator.
ADDITIO. Ad hoc extra de iud. significauerũt. in prin. Archid.
a ¶ Quas. pro talibus personis pro quib. licitum sit ei contra quẽlibet agere: quas habes. ff. de postu. l. hi qui. & 3. q. 7. §. tria. in fin. s. in propria causa, vel parentum suorum, vel pupillorum suorum. Simile est inter vasallum, & Dominum, vt infra. 22. quæstio. vltim. de forma. Simile de aduocatis, C. de aduoc. diuers. iudic. l. 2. C. de reuo. do. l. 1. & 7. q. 1. qa frater. & dixi de hoc 2. qõ. 1. nulli. Hoc tamen exaudio de ecclesia, ad quam intitulatus est, pro qua stare põt contra quãlibet ecclesiã, et in qua habet beneficium; quia saluum fuit ius primæ: immo si aliquod munus ei iniungitur ab ecclesia, nullã excusationẽ potest ptendere, C. de excu. tut. libertos, 23. q. 1. in summa.

contra dispositionem cœlestis ordinis nil vsurpet. Ad sacerdotes enim Deus voluit, quæ ecclesię disponẽda sũt, pertinere, non ad sęculi potestates, quas,[a] si fideles sunt, ecclesiæ suæ sacerdotibus voluit esse subiectas. Nõ sibi vindicet alienum ius,[b] & ministerium, quod alterĩ deputatum est: ne cõtra eum tendat abrumpi, a quo omnia cõstituta sunt, & cõtra illius beneficia[c] pugnare videatur, a quo propriam consecutus est potestatem. Non a legib. publicis, non a potestatibus sæculi, sed a põtificibus, & sacerdotibus omnipotens Deus Christianæ religionis clericos, & sacerdotes voluit ordinari, & discuti,[d] recipique de errore remeantes. Imperatores Christiani subdere debent executiones suas ecclesiasticis prӕsulibus,[e] non præferre.

d ¶ Et discuti.] Ergo antequam esset aliqua cõstitutio, etiã clerici nõ erãt de iurisdictione sęculari, vnde omnes constitutiones, quæ emanauerunt, quod clerici non sunt iudicãdi, nisi ab episcopis, non sunt nisi iuris declaratio. Ioan.

Item Gelasius ad episcopos Orientales.

¶ De eodem. Cap. XII.

In originali hæc pẽdent ex superiorib. Polyc. ibidem. Ans. l. 6. c. 157.

NVnquam de pontificibus, nisi ecclesiam iudicasse; nõ esse humanarum legum de talibus ferre sñiam, absque ecclesiæ principaliter cõstitutis põtificibus, obsequi solere principes Christianos decretis ecclesiæ, non suã præponere potestatem; episcopis caput subdere principem solitum, non de eorum capitibus iudicare.

e ¶ Præsulibus.] Hic benedicit: nam dicit lex, ꝙ si iudex secularis iudicauerit clericũ esse dãnandum, primo debet exui priuilegio clericali, vt 11. q. 1. si qs in Authẽ. vt cler. apud ꝓprios §. illud plane. coll. 6. licet illud hodie nõ teneat. ti. ex. ã iu. at si clerici. &c.

Clerici nunquã fuerunt d iurisdictione sæculari.

Ans. l. 4. c. 22. Deusdedit l. 4. c. 1.

¶ [De eodem.] PALEA. Cap. XIII.

j CONstantinus Imperator coronam, & omnem regiã dignitatem in vrbe Romana; & in Italia, & in partibus occidentalibus Apostolico cõcessit. Nam in gestis beati Syluestri (quæ beatus Papa Gelasius in concilio 70. episcoporum a catholicis legi cõmemorat, & pro antiquo vsu multas hoc imitari dicit ecclesias) ita legitur.

¶ *Apud Anselmum lib. 4. pro rubr. cap. 32. hac habẽtur.* Quòd Constantinus Imperator Papæ concessit coronã, & omnem regiam dignitatem in vrbe Romana, & Italia, & in partibus occidentalibus. *In principio verò eiusdem cap. 32. hac leguntur.* In gestis beati Syluestri, &c. *vsque ad finem huius, & seq. palea, quemadmodum etiã in collectione Deusdedit.*

NVnquam.] CASVS. Decreuit Io. Papa, vt de põtificib. & alijs clericis tũ ecclesia iudicaret, & nõ Imperatores; q subesse debẽt, & non præferri.

COnstantinus Imperator.] CASVS. Palea ista non legitur in scholis, in qua cõtinet priuilegiũ, ꝙ Cõstãtinus ꝯcessit Romanæ ecclesiæ, scilicet vt primatum inter omnes ecclesias obtineret, & in quo possessiones, & insignia dignitatis ei concessit, & hoc fecit eo tempore, quo Cõstãtinus ad partes Orientales se transtulit, cum in eodem loco duo Pontifices non bene morarentur. Et statuit, vt nullus contra hoc priuilegium veniret, & pœnam minatur contrafacientibus.

In edicto Constantini, quod est post cõc. Neocæsariense. Ans. l. 4. c. 32. Deusdedit ibi.

¶ [De eodem.] PALEA. Cap. XIV.

ij CONstantinus a Imperator quarta die sui baptismi priuilegiũ Romanæ ecclesiæ pontifici contulit, vt in toto orbe Romano sacerdotes ita hũc caput habeãt, sicut iudices Regẽ. In eo priuilegio ita inter cætera legi-

a Concor. tex. in l. qui cum maior. §. pen. & fi. cum ibi not. ff. de bo. lib.

a ¶ Quas.] Ergo debet dici bona potestas est ista.
b ¶ Ius.] Supra d. 10. Imperium, & c. certum est 11. q. 1. si tributum.
c ¶ Beneficia.] Arg. clericum stantem contra ecclesiam vnde habet beneficium debere illo priuari. i. nisi forte

tur. [Vtile ß iudicamus vna cum omnibus Satrapis nostris,& vniuerso Senatu, obtimatibusque meis, etiam & cuncto populo Romanæ gloriæ imperio subiacenti, vt sicut beatus Petrus in terris Vicarius filij Dei esse videtur constitutus; ita & Pontifices,qui ipsius principis Apostolorum gerunt vices, principatus potestatem, amplius, quàm terrena Imperialis nostræ serenitatis mansuetudo habere videtur, concessam a nobis, nostroque Imperio obtineant, eligentes nobis ipsum pincipē Apostolorum †, vel eius vicarios, firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostram terrenā Imperialem potentiam, sic eius sacrosanctam Romanam ecclesiam decreuimus veneranter honorari. & amplius quàm nostrum imperium,& terrenum thronum, sedem sacratissimam beati Petri gloriose exaltari; tribuentes, ei potestatem,& gloriæ dignitatem,atque vigorem,& honorificentiam Imperialem. Atq; decernentes sancimus, vt principatum teneat tam super quatuor præcipuas sedes Alexandrinam, Antiochenam, † Hierosolymitanam, Constantinopolitanam, quàm etiam super omnes in vniuerso orbe terrarum ecclesias Dei; & Pontifex, qui pro tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ extiterit, celsior, & princeps cunctis sacerdotibus totius mundi existat; & eius iudicio, quæque ad cultum Dei, vel fidei Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponantur. *& infra*. ¶ Ecclesijs beatorum apostolorum Petri, & Pauli pro cōtinuatione † luminariorum, possessionum prędia contulimus, & rebus diuersis eas ditauimus, & per nostram Imperialem iussionem sacram tam in Oriente, quā in Occidente, vel etiam Septentrionali, & meridiana plaga, videlicet in Iudæa, Græcia, Asia, Thracia, Africa, & Italia, vel diuersis insulis nostra largitate ei † concessimus; ea prorsus ratione, vt per manus beatissimi patris nostri Siluestri summi Pontificis, successorumque eius omnia disponantur. *& infra*. ¶ Beato Syluestro patri nostro, summo Pontifici, & vniuersalis vrbis Romæ Papæ, & omnibus eius successoribus pontificibus, qui vsque in finem mundi in sede beati Petri erunt sessuri, de præsenti contradimus palatium Imperij nostri Lateranense, deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium, † nec non,& superhumerale, videlicet lorum, quod Imperiale circundarè assolet collum; verum etiam, & chlamidem purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia Imperialia indumenta; sed & dignitatem Imperialium pręsidentium, equitum, conferentes etiam, & Imperialia sceptra, simulque cuncta signa, atque banda, & diuersa ornamenta Imperialia, & omnem processionem Imperialis culminis, & gloriam potestatis nostræ. Viris autem reuerendissimis clericis in diuersis ordinibus eidem sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ seruientibus illud culmen, singularitate, potentia, & præcellentia habere sancimus; cuius amplissimus noster senatus videtur gloria adornari, idest patricios ʃ, atque Consules effici, nec non, & cæteris dignitatibus Imperialibus eos promulgamus decorari. Et sicut Imperialis militia ornatur; ita & clerum sanctæ Romanæ ecclesiæ ornari decernimus. Et quemadmodum Imperialis potentia officijs diuersis, cubiculariorum nempe, & ostiariorum, atque omnium excubitorum ornatur, ita, & sanctam Romanam ecclesiam decorari volumus. Et vt amplissimè pontificale decus præfulgeat, decernimus & hoc, clericorum eiusdem sanctæ Romanæ, ecclesiæ, manipulis, & linteaminibus, idest candidissimo colore decorari equos, ita, & equitare. Et sicut noster senatus calceamentis vtitur cum vdonibus, id est candido linteamine illustratis; sic vtantur, & clerici vt sicut cælestia, ita, & terrena ad laudem Dei decorentur. Præomnibus autem licentiam tribuimus ipsi sanctissimo patri nostro Syluestro; & successoribus eius ex nostro indicto, vt quem ζ placatus proprio consilio clericare voluerit, & in religiosorum numero clericorum connumerare; nullus ex omnibus præsumat superbe agere. Decreuimus itaque & hoc, vt ipse, & successores eius diademate, videlicet corona, quam ex capite nostro illi concessimus, ex auro purissimo, & gemmis pretiosis vti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore beati Petri gestare. Ipse verò beatissimus Papa, quia super coronam clericatus, quam gerit ad gloriam Beati Petri, omnino ipsa ex auro non est passus vti corona; nos phrygium candido † nitore splendidum resurrectionem Dominicam designans, eius sacratissimo vertici manib⁹ nostris imposuimus, & tenentes frænum equi ipsius pro reuerentia Beati Petri, stratoris officium illi exhibuimus, statuentes eodem phrygio omnes eius successores singulariter vti in processionibus ad imitationem Imperij nostri. Vnde, vt pontificalis apex nō vilescat, sed magis, quam terreni Imperij dignitas gloria †, & po-

† al. & eius successores.

† Antioc. Alexand.] orig. Impressum.

† al. concinnatione.

† al. eis liberaliter concessimus.

Iuo p.5.c.49. Pan.l.4.c.1.

† al. phrygii idest mitram.

Suidas in hoc verbo [illegible]

† al. candidi nitoris splendidum.

† al. & gloria potentia.

& potentia decoretur, ecce tam palatium nostrum, vt prædictum est, quàm Romanam vrbem, & omnes Italiæ, seu occidentalium regionum prouincias, loca, & ciuitates, præfato Beatissimo Pontifici nostro Syluestro vniuersali Papæ contradimus, atque relinquimus: & a successoribus eius per hãc diualẽ nostrã & pragmaticũ cõstitutũ decernimus disponẽda, atque iuri sãctę Romanę ecclesię cõcedimus permãsura. Vnde cõgruũ perspeximus nostrũ Imperiũ, & regni potestatẽ in oriẽtalib⁹ trãsferri regionibus, & in Byzãtię prouincię optimo loco, nomini nostro ciuitatẽ ędificari, & nostrũ illic cõstitui Imperiũ: quoniã vbi principatus sacerdotũ, & Christianę religionis caput ab Imperatore cœlesti cõstitutum est, iustũ nõ est, vt illic Imperator terrenus habeat potestatẽ. Hęc verò omnia, quę p hanc nostrã imperialẽ sacrã, & per alia diualia decreta statuimus, atque cõfirmauimus, vsque in finem mundi illibata, & incõcussa permanere decernimus. Vnde coram Deo viuo, qui nos regnare pręcepit, & corã terribili eius iudicio obtestamur per hoc nostrum Imperiale cõstitutũ omnes nostros successores Imperatores, vel cunctos Optimates, Satrapas etiam, amplissimũ senatũ, & vniuersum populũ in toto orbe terrarum, nunc & in posterum, cunctis retro temporibus Imperio nostro subiacentẽ, nulli eorũ quo quomodo licere hęc aut infringere, aut in quoq̃ cõuellere. Si q̃s aũt, quod nõ credimus, in hoc temerator, aut contemptor extiterit, ęternis condemnationibus subiaceat innodatus, & sanctos Dei, Principes Apostolorum Petrũ & paulũ sibi in pręsenti, & in futura vita sentiat cõtrarios; atq; in inferno inferiori concrematus, cũ diabolo, & omnibus deficiat impijs. Huius verò Imperialis decreti nostro paginã proprijs manibus roborãtes, super venerãdũ corpus beati Petri principis Apostolorũ posuimus. Datum Romę iij. Kal. Aprilis, Domino nostro Flauio Constantino Augusto quater, & Gallicano v.c. Coss.

¶ *Hæc palea in multis habetur exemplaribus, in quibus aliæ paleæ esse non solent.*

α ¶ Constantinus.] *Verba hæc vsque ad vers.* In eo, priuil. *non solum habentur apud Anselmum, & Deusdedit, sed etiam in gestis B. Syluestri in his, quæ a Cõstantino per octo dies post baptismum acta referuntur.*

β ¶ Vtile.] *Hinc vsque ad finem sumpta sunt ex gestis seu actis sancti Syluestri, in quibus multa p̃cedunt ac multa deinceps plenius narrãtur. Sed hic ea tãtum videntur relata, quæ in collectionibus Anselmi, & Deusdedit habẽtur. Titulus p̃prius huius partis in gestis ipsis est huiusmodi.* Priuilegium sãctę Romanę Ecclesię, quod cõstituit D. Constantinus Augustus sancto Syluestro episcopo vrbis Romę, & omnibus successoribus eius vsque in perpetuum, & obtulit super corpus beati Petri Apostoli. *De quo itẽ priuilegio Leo nonus in epistola prima, seu libello aduersus nouas atque præsumptiones Michaelis Cõstãtinopolitani, & Leonis Acridani episcoporũ, ca. 13. sic loquitur.* Pauca ex priuilegio eiusdem Constantini manu cum cruce aurea super cœlestis clauigeri venerabile corpus posito ad medium proferemus. *De ijsdem gestis, siue actis Gelasius in cõcilio LXX. Episcoporũ (& refertur supra dist 15. in cap. sancta Romana) sic loquitur, vt ea videatur approbare. Et in martyrologio Romano, & Vsuardi in festo Sãcti Sylu. legitur.* cuius actus clari hñr. *Inueniuntur verò etiã hodie peruetustis literis descripta in bibliotheca Vaticana, & Abbatia Nouantula: quorũ interpres in proœmio hæc ait:* Historiographus noster Eusebius Cæsareæ Palestinæ vrbis episcopus cum historiam ecclesiasticam scriberet, pretermisit ea, quę in alijs opusculis sunt, vel quę se meminit retulisse. Nam viginti libros omnium penè prouinciarum, passiones martyrum, episcoporum, & confessorum, & sacrarum virginum, ac mulierum continere fecit. Deinde secutus, & ab Apostolo Petro, omnium episcoporũ nomina, & gesta conscripsit, & earum vrbium, quę arcem pontificatus per Apostolicas sedes tenere noscuntur, vt vrbs Roma, Antiochia, Hierosolyma, Ephesus, & Alexandria. Harum vrbium episcoporum omnium pręteritorum nomina vsque ad tempus suum, & gesta Gręco sermone cõscripsit. Ex quo numero vnum Episcopum vrbis Romæ sanctum Syluestrum me de Greco in Latinum transferre præcipisti domine sancte, ac beate pater. *Quibus verbis, quicũq; sit auctor istius, p̃missa eadẽ gesta ab Eusebio Græcè scripta fuisse clarè profitetur. Quæ etiã in vetustissimis Põtificalibus, & codicibus in quibus sanctorum vitæ sunt descriptæ, in vita Beati Syluestri referuntur. Partem horũ actorum (quod ad baptismum Cõstãtini & imagines sanctorum Petri, & Pauli spectat) refert Hadrianus Papa in epist. Cõstãtino Imperatori, & matri Irenæ scripta. q̃ in sexta actione septimæ vniuersalis synodi h̃etur. Ipsum autẽ priuilegiũ ferè integrũ refert Leo nonus loco superius indicato, & Theodorus Balsamon in Photij nono canone, tit. 9. c. 1. quãquã alijs in rebus (q̃d Græci plerũque solent) Romanæ ecclesiæ*

Sicut quamuis.] CASVS. Hoc cap. habet duas partes. In prima dr, q sicut aliqua parua ciuitas non minuit ꝓrogatiuã regni, etiam si sit ibi sedes regalis; sic Imperator prerogatiuã ecclesię minuere nõ põt. In secũda di. q Pontifex quãtũcunq; sit malus: dummodo nõ sit hęretic⁹, ab Imperatore puniri nõ potest: Secunda pars incipit ibi, [Semp est.] a ¶ Sicut. Sẽsus est: sicut parua ciuitas non potest regnum impugnare: ita nec Imperium sacerdotium. Vel sic, licet episcopus sit in parua ciuitate. Rex tñ non põt iudicare de clericis eius, secũdũ hoc, dic dispensationis religiosæ, idest, episcopi cõstituti in parua ciuitate.

b ¶ Humanitus. idest, cõsuetudine humana, idest, fragilitate humanæ naturæ H.

c ¶ Non tamen contra religionem. Nã in eo casu posset à quocumque redargui. 40. dist. si Papa. vel etiam si schisma faceret. 23. q5. d Ligurib⁹. Et plures casus in q bus laici habent iurisdictionem super clericos, dixi 23. q. 5. principes.

d ¶ Nullatenus.] 63. dist. Valentinianus. Boni

Imperium non põt⁹ sacerdotiu impugnare.

Laici super clericos quãque iurisdictionem habent.

sic non satis aequus. Hanc eandem donationem ante Gratianũ testatarant Anselmus, Deusdedit, suo locis notatis: Quò ea pertinẽt, quæ Petrus Damianus in disceptatione synodali inter regiũ aduocatũ, & Romanæ ecclesiæ defensorẽ scripsit. Lege, inquit, Cõstãtini Imperatoris edictũ, vbi sedis Apostolicæ constituit super oẽs in orbe terrarũ ecclesias principatũ. Nã postquã supra corpus beati Petri basilicam fundator erexit, postquã patriarchiũ Lateranẽse in beati Saluatoris honore ꝯstruxit: mox ꝑ Imperialis rescripti seriẽ Romanæ ecclesię cõstituit dignitatẽ, vbi nimirũ Beato Syluestro, suisq; successorib. obtulit, vt regali more, & aurea corona plecterẽtur in capite, & cæteras regij cultus infulas vsurparẽt: Verũ B. Syluester ornamẽta, q̃ sacerdotali ꝯgruere iudicabat officio, ĩ ꝓprios vsus assũpsit: coronã verò, vel cætera q̃ magis ambitiosa, quàm mystica videbãtur, omisit. Cui ẽt Constantinus Lateranẽse palatiũ, qđ eatenus aula regalis extiterat, ꝑpetuò iure cõcessit, regnũ Italiæ iudicandũ tradidit. Nã ipsius Regis hæc verba sunt, Vnde congruũ, inquit ꝓspeximus nostrũ Imperiũ, & regni potestatem oriẽtalib. trãsferi, ac mutari regionibus, & in Bizantina ꝓuincia in optimo loco nomini nostro ciuitatẽ ædificari, & nostrum illuc constitui Imperiũ: quoniã, vbi principatus sacerdotũ, & Christianæ religionis caput ab Imperatore cœlesti constitutum, est iustum nõ est, vt illic Imperator terrenus habeat potestatem. *De hac eadem rescribit Ado Viennensis in commentario ætatis sextæ, & Gotfredus Viterbiensis in chronicis par 6. c. 2.*

γ ¶ Præsidentium equitum:] *Græcè est apud Balsamonem,* καὶ ἀξιώματα τῶν βασιλικῶν ἀλόγων, *idest,* & dignitates Imperialium equorum.

δ Idest patricios. *Locus hic Græcè sic hẽt* καὶ ἔχειν ἐκείνου τὴν ὑψηλότητα, καὶ μεγαλοσύνην, ἧς κεκόσμηται ἡ μεγάλη σύγκλητος ἡμῶν, ἤτοι εἰ πατρίκιοι, καὶ οἱ κόνσουλες, ἤτοι ὕπατοι, καὶ λοιπὰ ἀξιώματα. *i.* & illã hẽre celsitatẽ atq; amplitudinẽ, qua ornatus est magnus noster senatus, siue patricij & cõsules, siue hypati, & reliq; dignitates.

ε ¶ Cũ vdonibus] *Græcè totus hic locus hẽt paulò aliter,* καὶ ὡς ἡ ἡμετέρα σύγκλητος φορεῖ ὑποδήματα ὅτοι σανδάλια λάκα διὰ ὀθονίων, οὕτως, καὶ τὰ οὐράνια ὡς καὶ τὰ ἐπίγεια πρὸς αἶνον τοῦ θεοῦ. Et quemadmodum senatus noster fert calceos, seu sandalia cum linteis albis; ita etiam cœlestia, sicut terrestria ad Dei laudem.

ζ Quẽ placatus] ἵνα εἴ τις τῆς συγκλήτου βουληθῇ μετὰ ἰδίου θελήματος, καὶ εὐαρέστου γενέσθαι κληρικὸς, καὶ ἐν τῷ τῶν ἁγίων κληρικῶν συναριθμεῖσθαι μήτις τολμᾷ ἀπὸ πάντων ἐμποδίζειν τοῦτο. *i.* vt si quis ex senatu sponte suã, quodque ita ipsi libeat, voluerit fieri clericus, & in sanctorum clericorũ numerum adscribi, ne quis ex omnibus hoc audeat impedire.

η ¶ Hęc verò omnia.] *Hic quoq; est magna uerborũ uarietas, sed eadẽ fere sña.*

Item Gelasius ad episcopos Dardaniæ.

¶ Imperialis auctoritas religiosæ dispensationis mensuram non mutat. Cap. XV.

Sicut quamuis parua ciuitas prærogatiuam præsentis regni nõ minuit, sic Imperialis præsentia mensuram dispensationis religiosæ nõ mutat. *& infra.* ¶ Semper [a] est effectum in sacerdotali concilio de sacerdotibus iudicia prouenire. Nam qualescumque Pontifices sint, & si errore humanitus [b] accidente, non tamen contra religionem [c] vllatenus excedentes, nullatenus [d] videantur à sæculari potestate posse percelli.

Boni principis.] CASVS. Hic dicitur, quod officium principis est, ecclesias destructas restaurare, nouas ædificare, & clericos potius defendere quàm destruere, vel aliquo modo subiugare.

a ¶ Contritas 25.q.1.diuinis, &c.

b ¶ Restaurare.] 27.q.4.diffiniuit. 16.q.1. statuimus.

CASVS. Hic intitulatur 97. dist. in qua concludit Gratianus ex illo capitulo, bene quidē, quod nulli laico de rebus ecclesiasticis iudicare licet sine auctoritate ecclesiæ, & si aliter factum fuerit, irritum erit, nisi ecclesia subscribat, vel auctoritatem præstet. Et ideo videtur, quod constitutio, quam fecit Honorius Imperator su. 79. di. si duo. non valuit, cum fuerit a laico facta: postea soluit dicēs, quod si laicus inuitetur ab ecclesia vt de reb. ecclesiasticis faciat constitutionē, sicut fuit Honorius a Bonifacio inuitatus, valebit constitutio.

a ¶ Semper.] Mutatus est a collectore orationis ductus, ne quæ antecedunt, recitanda essent.

Item Marcellus Papa Maxentio a.

a ¶ Maxentio.] In impressis addebatur, episcopo, quæ vox abest ab omnibus manuscriptis.

Ansl.6.c.192. † al. regis.

¶ Ecclesias restaurare contritas, non Pontifices persequi boni principis est. Cap. XVI.

BOni principis est, ac religiosi † ecclesias cōtritas [a] atque conscissas restaurare [b], nouas ædificare, & Dei sacerdotes honorare, atq; tueri. Vnde sanctos Apostolos, eorumq; successores sub diuina contestatione constituisse legimus, non debere fieri persecutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laborantibus in agro Dominico, neque expellere æterni regis dispensatores.

DISTINCTIO XCVII.

† al. Pontificum. Dist.79. si duo.

HOc capitulo patenter [c] ostenditur, quid, nec Imperatori, nec cuilibet laico licēt decernere, vel de electione Pontificis †, vel de rebus ecclesiasticis. Quæcūque autem ab eis constituta fuerint, pro infectis habenda sunt, nisi subscriptione Romani Pontificis fuerint roborata. Vnde illud Honorij [d] Augusti, vt supra dictum est, vanum esse videtur, quod contra auctoritatem sacrorū canonum de electione summi Pontificis decernere tentauerit. Sed sicut ex eodem capitulo habetur, ecclesiæ precibus Imperator in præsumptores valet decernere: sicut pro defensione fidei quondam decreuisse leguntur, ne hæretici [e] aliquid nomine ecclesiæ possiderent. Ab ea autem non inuitati [f] de rebus ecclesiasticis aliquid disponendi non habent facultatem. Honorius verò Augustus non sua auctoritate, sed beato Bonifacio supplicāte, ecclesiasticæ quieti consulere, & concertantium ambitionem punire curauit.

Vnde idem Bonifacius episcopus supplicationis epistolam Honorio Augusto destinauit, dicens.

Epist.1.ad Honoriū.

¶ Epistola Bonifacij ad Honorium Augustum. Cap. I.

ECclesiæ [g] meę, cui Deus noster meū sacerdotiū, vobis res humanas regentibus, deputauit, nos cura cōstringit ne causis eius, quamuis adhuc corporis incōmoditate detinear, propter conuentus [h], qui a sacerdotibus vniuersis, & clericis, & Christianæ plebis pturbationib. agitātur [i], apud aures Christianissimi principis desim. Si .n secus quàm oporteat, eueniat; non vos id facere [k], qui cuncta æqua moderatione componitis, sed nos per nostrā tacentē † [l] desidiam videbimur, quod ciuitatis quie-

† al. tacentes.

c ¶ Hoc capitulo.] Respicit ad hanc d.97. illud c. bene quidem 96. dis. & assignat in hoc §. quādam contrarietatē, & dat postea solutionem.

d ¶ Honorij.] Supra d.79. si duo.

e ¶ Ne heretici.] su. d.8. quo iure. & 23. q.7.c.1.& 2.& 27.q. 3.c. nimium.

f ¶ Inuitati.] sup.d. 63. Hadrianus, & ca. in synodo.

ECclesiæ.] CASVS. Hæc est epistola Papę Bonifacij in qua supplicat Honorio Imperatori. In prima parte ostēdit Bonifacius, quod ipse ē solicitus de ecclesiastico statu, ne si negligens inueniatur, sit redarguēdus. In secūda rogat Honoriū pro pace, & quiete ecclesiæ seruāda, et multipliciter applaudēdo. In tertio rogat eū, vt suos legatos honorificè recipiat. Secūda ibi. [Ipsa enim ecclesia.] Tertia incipit ibi, [Hēt refugiū.]

g ¶ Ecclesiæ inf. ca. proxi. victor. cōtra. Sed vt ibi dicitur: iā erat in cōualescētia; adhuc tamen erat debilis: vt hic.

h ¶ Conuentus.] .i. conuenticulas. C. de epis. & cle. conuenticulam.

i ¶ Agitātur.] q.d. licet ad huc simus inualidi tū cura ecclesiæ nos compellit: vt inuigilemus ecclesiasticis negocijs, & pro eis intercedamus apud vos, quia multi clerici turbant ecclesiam Dei. Archidiaconus.

HOc capitulo patenter.] Hæc distinctio diuiditur in duas partes. Secunda ibi. [Sine signatus.] Io. de Fant.

k ¶ Facere.] .f. videmini.

l ¶ Tacentem.] Extra de testa. quia ingredientibus. & 63. dist. c. 1.

a ¶ Sub

tem,& ecclesiæ pacem peruertere valeat,admisisse. Cum enim humanis rebus diuinæ cultor religionis domino fauente prouideas †: nostra culpa erit,si non id sub vestra gloria(quam certum est diuinis semper rebus animo promptiore fauisse) firmo,& stabili iure custodiatur,quod per tot annorum seriem,& sub illis [a] etiam principibus obtinuit,quos α nulla nostræ religionis cura cõstrinxit,idest, vt licita seruentur,& sub vestræ Imperio clementiæ minime,quæ sunt illicita,formidentur [b]. ¶ Ipsa enim ecclesia deuotionem tuam Christianissime Imperator, meo † quidem sermone,sed suo venerabili appellat affectu †, q̃ Christus Deus noster, vestri fidus rector, & gubernator Imperij, vni desponsatam sibi,& intactam virginem [c] seruat:ne in eam aliquos patiamini insidiantium procellarum [d] fluctus illidi,& quietam faciem [e] tempestatis insolitę tumore turbari,gloriosissime, & tranquillissime Imperator Auguste †. Ipsa ergo(quę vni desponsata,nostra † tamen mater est) Ecclesia,hac pietatem vestram legatione,quam suis sacerdotibus commisit,appellat,prẹterita [f] prẹsentiaq; repetit [g]. Vobis,inquit,religiose imperãtib. β creuit meus,qui modo tuus est, populus,tam fidus Deo, quam tibi [h],qui es princeps Christianus. Ecce enim inter ipsa mysteria, inter preces suas,quas pro vestri fẹlicitate dependit Imperij,teste(apud quem,& de cuius sede agitur)sancto Petro, solicitis pro religionis obseruantia vocibus clamat; cum solicita petitione miscetur oratio, ne humanas γ res solito tentatore occulte solicitante semel euulsa [i] discordia distrahat. Angeretur plurib⁹,princeps christianissime,mater Ecclesia; nisi apud te suarum esset cura † causarum †,& nisi in oppressionibus idolorum, in hæreticorum correctionibus, fide tua,diuino cultu pariter cum Imperio semper florentę, vicisset. ¶ Habet refugium,pium tuæ mãsuetudinis animum,cum suæ religionis veneratione coniunctum; cum quidquid huic proficiat,vos agatis,& conferatis fratribus,& consacerdotib. meis, probatissimis viris,a me,& ab omnibus(qui ecclesiam faciunt †)legatis: quibus(precamur,)sacræ causam religionis prosequentibus [k],in vrbe vestræ mansuetudinis hoc animo,quo postulatis [l] annuitis,in perpetuuum statui vniuersalis ecclesiæ consulatis.

α ¶ Idest,vt licita.] *In epistola ipsa legitur,* idest,vt fidẽs vtar licitis.

β ¶ Imperantibus.] *Additis aliquot ex epistola vocibus emendatus est hic locus,* creuit meus,qui modo tuus est, populus.

γ Ne humanas.] *In plerisq; vetustis legitur,* ne hos in varias res solito,&c. *In originali verò,* ne hos, *alias,* vos,in varias res semel euulsa distrahat a cultu solito,tentatore solicitante,discordia.

¶ Rescriptum Honorij ad Bonifacium Papam. Cap. II.

VIctor [m] Honorius inclytus triumphator semp Augustus Sancto,ac venerabili Bonifacio Papæ vrbis æternæ. Scripta Beatitudinis tuæ debita reuerẽtiæ gratulatione suscepimus: quibus recensitis egimus omnipotẽti Deo Maximas gratias, quod sanctimoniam tuam post

---

† al. præsideas.

† al. non meo.
† al. affectu.

† al. semper Auguste.
† al. vestra.

† securi.] orig.

† Adde q̃ Imperator ẽ defensor, & filius ecclesiæ.no. i cle. Romani. de iureiur.& in auth. vt oẽs obe. iu. prouin.§.& hoc considerantes.coll.5.

† faciunt istius mẽdi.] origi.

---

a ¶ Sub illis.] Vt 11. q.1.sacerdotibus.
b ¶ Formidentur.] A Christianis.
c ¶ Virginẽ.] Vt 27. q.1.nuptiarũ. in fi.
d ¶ Procellarum.] i. hæreticorum.
e ¶ Faciem.] Ecclesiæ.
f ¶ Præterita.] Scilicet beneficia. sic intelligitur de cõse.di stin.2. panis, q.s.,p omni munere debemus Deo gratias referre,præsenti.s.& p̃terito:nõ futuro,q̃a nec Deus futurũ peccatum indulget. inf. de pœn.distin.3.sane cauendum, nec pactum valet, si fiat q̃ non agam de futura iniuria. ff.de pactis, si vnus.§.pacta.
g ¶ Repetit.] Idest, recolit,& ad memoriam reducit.
h ¶ Tibi.] Ne sis ingratus.
i ¶ Euulsa.] Per effectum: idest, euellens.
K ¶ Prosequẽtibus.] Legationem nostrã Arg. ad quæstionem magistri P.q̃ Archieps Bracaren. potuit eum spoliare.
l ¶ Postulatis.] Datiui casus.

VIctor.] CASVS. Honorius nunc rescribit Bonifacio: & primo salutat eũ referrendo gratias Deo de sanitate sibi reddita, & deprecatur ipsum, vt debeat orare p̃ ipso, cõmẽdans eum in solicitudine sua, & significat ei, q̃ ad postulationem suorũ legatorum, fecit cõstitutionem, per quã satis putat esse prouisum ecclesiasticę quieti. tandem rogat, vt cõstitutionem illam publicet, quatenus omnes clerici sciant ab ambitionib. apostolicæ sedis esse cessandum, quia de cętero ad hoc nullæ dissensiones valebunt.
m ¶ Victor.] Sed qua re [illegible] imperator [illegible]. [illegible] intrã [illegible] inter [illegible]ras. Papa tñ [illegible] 12. q.1.

Peccatum futurum. Deus nõ indulget.

[illegible]

quæst. 1. dilectissimis. Vel forte tunc nouella erat Ecclesia, & adhuc obtinebat illud. Quare fremuerunt gentes, & c. 1. postea autem Imperator subiecit se Papæ, vt 23. q. 4. displicet.

a ¶ Sua studia.] Idem, conspirationes, simile 61. distin. obitum.

olim, in fi. & C. de fide instru. l. vlt. Sed nunquid sufficit mandatum sine literis? Dico, quod legato non sufficit probare mandatum, C. de man. princ. l. 1. quia legati non sine periculo recipiuntur. Vnde maior est in eis facienda examinatio, vt 42. dist. quiescamus. Sed delegatus potest probare mandatum sine literis, vt in authen. delit. §. oem colla. 9. & arg. extra de offi. dele. prudentiam, & extra de rescrip. ex parte Ioan. Tan. & quidam alij dicũt, quod in iudice delegato non sufficit ꝓbare amissionem rescripti, nisi ostẽdat authenticũ, ut extra de offi. del. cũ I iure. 25. q. 2. sancim⁹, & extra de fid. inst. c. 1. Ita notat T. super illa decre. cũ olim. Sed pone, quod partes viderũt, & approbauerunt rescriptum, & postea redactũ fuit in publicã formã per tabellionem nunquid amisso postea rescripto iudex ꝓcedere poterit? Satis credo, quod sic Io. vt notaui in quæstionibus 3. B. Sed cum hic indistincte dicat, quod literæ debeant esse signatę, videtur a quocunque sint signatæ, quod sufficiat ad hoc, vt scriptura dicatur authẽtica, vt extra de appel. personas, & ext. de fideiuss. peruenit. Nã & eps sigillat sigillo ecclesię suæ, vt 71. dist. in nomine Domini in fi. itẽ & alieno annulo põt qs signare testamẽtũ, ut Inst. de test. §. possũt au... & a alienũ sigilli ... etiã ... nõ iudicis sui ... bon. prosc. ... facit, vt inf. d. prox. qs intra. in ca. 1. & 2. Sed dic, quod alienum sigillum facit fidem, si nõ ... habetur proprium: aliàs non, vt extra de appel. significa tu. §. penult. & 65. dist. episcopus. Item literæ nõ dicuntur signatæ si legi non possunt characteres, vt extra de fide instr. inter. & ff. de test. ad testium. §. si signa. & §. signum. Item si filium ruptũ sit, non dicuntur signatæ, ut extra de cri. fal. c. licet. Si autem filium ex toto non est fractũ, bene dicuntur signatæ, vt ff. de bon. poss. secundum tab. l. 1. §. si linum. extra de fide instr. sicut.

2. 23. q. 4. nõ inuenitur.

Ipse Ioan. & H. in præce. decr. de pri. ui. cũ. olim in glos. hoc est, ubi dicũt & Goff. cum eis hoc esse uerum nisi honestus, & notus esset, & tunc põt, & debet ei credi, ut in hoc cap. nobilissimus. Arch.

Delegatus mandatũ sine literis ꝓbare potest.

longum incõmodum optatæ redditam didicimus sanitati. Et ideo reuertentibus venerabilibus viris gaudiũ nostrum sacrorũ apicum attestatione signamus, ac petimus, vti quotidianis orationib. Apostolatus tuus studium, ac votum suum circa salutem, atque Imperium nostrum dignetur impendere. Illud autem pietati nostræ satis placitum esse cognosce, quod sanctimonia tua de ecclesiarũ, aut populi perturbatione solicita est. Quæ, ne aliqua ratione possit euenire, satis clementia nostra credidit esse prouisum. Denique beatitudine tua prædicante id ad cunctorum clericorum notitiam volumus peruenire, vt si quid forte religioni tuæ (quod non optamus) humana sorte contigerit, sciant omnes ab ambitionibus esse cessandum. Ac si duo, *vt supra, Et infra.* ¶ Vnde id obseruandum est, vt omnes tranquillam mentem, & pacificos animos ex serenitatis nostræ admonitione custodiãt, nec aliquid seditiosis conspirationibus tẽtare conentur: cũ certum sit, nulli partium sua studia [a] profutura.

Dist. 79. si duo.

a *Sine signatis apicibus non est mos Romanæ ecclesiæ vndecunque legationem suscipere* α.

Vnde Nicolaus Papa.

α ¶ Suscipere.] *In vulgatis sequebatur*, neque mittere: *quæ absunt a vetustis, neque conueniunt cum his, quæ sequenti capite afferuntur.*

¶ Romana non consueuit ecclesia sine signatis apicibus legationem vndecunque suscipere.

Cap. III.

NObilissimus [b] vir, atque strenuus vestræ sublimitatis legatus, licet nullam epistolam iuxta consuetudinem a vobis nostro Põtificio detulisset, licet nunquam Apostolicæ sedis modus † fuerit absque signatis [c] apicibus vndecunque legationem suscipere; Nos tamen vos in illo honorantes, eiusque grauitatem, & eloquiorum illius veridicas cognoscentes assertiones; nihilominus [d] eum, & sicut decuit, suscepimus, & ei, sicut honestũ fuit, credidimus [e].

† al. mentis.

3 Quæstio dñicalis est & incipit: quidam impetrauit rescriptum, &c. Literas esse a quocunq; signatas an sufficiat.

4 Dum tñ sit authenticũ. Argu. C. de ... bon. prosc. & facit. ... de Atti. ... Arch.

obitum. aliàs in bonam partem ead. dist. studi] Io.

SINE. CASVS. Quia in superiori ca. facta fuit mentio de signatis apicibus: ideo nunc vult ostendere, quod ecclesiæ Romanæ mos est non suscipere legatum sine signatis apicibus.

NObilissimus.] CASVS. Mandat Nicolaus Papa cuidam principi, quod licet mos sit Romanæ ecclesiæ non recipere legatum alicuius sine literis sigillatis: tamen legatum illius principis sine literis recepit honorifice: & verbis eius fidem adhibuit, honorans principem in persona ipsius.

b ¶ Nobilissimus.] Arg. quòd sine literis non est adhibenda fides legatis. 11 q. 2. Lugdunensis.

c ¶ Signatis.] Oportet ergo, quod legatus exhibeat literas legationis suæ ad hoc, vt credatur ei, vt hic, & 63. dist. lectis. C. de man. princ. l. vnica. Sed quid si perdidit literas, & vult probare 2. amissionem? Dico quod potest, non tamen sufficit probare tenorem literæ, nisi, & probetur, quod illa litera fuerit sine vitio, vt extra de priui. cum

Legato sine literis suæ legationis credendum non est.

1 Quod dic. ... notat.

d ¶ Nihilominus.] Ergo, & Cardinali, qui bene notus est in aliqua prouincia, credẽdum esset sine literis: maximè cum non contingat Cardinalem unquam abesse nisi legationis causa. Ioan.

e ¶ Credidimus.] Argu. quod interdum uoci, & assertioni unius credendũ sit, si ꝑsona sit honesta, & authen. 5. ar. 8. q. 3. c. 1. Ar. contra 9. d. ego solis, sic è conuerso ex ꝑsona ꝓferentis instrumentũ minus creditur instrumẽto. ut ff. de edẽ. ll qs. §. 1. sic si malus aliquid dicat, nõ facile ei creditur, ut 24. q. 1. quisquis. Argu. contra 19. d. *In* Quæ

Cardinali non sine literis credi põt. Voci unius quãq; credit.

5 Concor. tex. i l. si qs decurio. C. de fal. & i l. Theopompus ff. de do. præ le. regulariter tñ est cõtra.

QVæ circa ordinandos.] CASVS. Egit. su. Gr. diligẽter de ordinatione, & electione clericorum: sed quia per mutationẽ locorũ veritas occultatur: ideo in hac di. 98. ostẽditur, vt clerici peregrini non recipiãtur, nisi cũ literis quinque episcoporum, cum a proprio episcopo fuerunt commendati.

a ¶ Quæ circa.] Hic depingitur 98. di. in cuius principio vtiẽ Gratia. transitu: in quo ostendit, quid dixerit hactenus, & quid in hac dicturus sit. Nam quia clerici sæpè mittuntur de prouincia ad ꝓuinciam, breuiter ostendit, ꝙ non sunt recipiẽdi in alia prouincia sine literis episcoporum suorum.

Clerici sine literis suorũ ẽporum non sunt recipiẽdi.

NVllus. CASVS. Dicit hic, ꝙ nullus episcopus debet recipere clericũ trãsmarinũ in sua ecclesia, nisi habuerit literas sigillatas quinque episcoporũ, vel eo amplius fuerit cõmẽdatus: qa multa per subreptionem solent euenire. Idem dicitur in seq. cap.

b ¶ Nullus aliqua.] Ista c. introducta sũt ad cautelã: vel legũtur de primitiua ecclesia: & sic secus hodie.

c ¶ Nisi quinq;.] Cõtra 71. dis. cap. 2. Sed hæc capitula loquũtur, quãdo ita remoti sunt, ꝙ sigilla episcoporum, & etiã loca ignota sunt: illud quãdo episcopus ꝓpinquus est, & ei⁹ sigillum bene cognoscitur: & hoc colligitur extra de cler. pereg. tuę. Sed pone, ꝙ nõ habet literas: estne recipiẽdus si probet ꝑ testes? ita. extra de cleri. pereg. c. vlt. Nam magis credendum est viuæ voci, quàm mortuæ, in authen. de fide instru. §. si verò. coll. 6. H. intelligit hæc capitula abrogata, olim enim habuit locum hoc capitulum propter multitudinem hæreticorum. Sed illud capitulum, tuæ, euacuat opinionem istam. Sed certè non vr̃ recipiendus, & si mille sigilla haberet ignota: quia nõ plus fidei præstant mille ignota, quam vnũ ignotum. prçterea in testamento ita inuenis, ꝙ cum signa sunt ignota, conuocantur omnes illi quorum dicuntur sigilla, vt sciatur an recognoscant sua signa: vt ff. quemadmodũ testamenta aperiantur cũ ab initio, ex hoc concedo, ꝙ nisi aliqualis habeatur notitia de sigillis & de illis remotis ecclesijs, quod nõ sit eis credẽdũ, & si mille sint: arg. ext. de fide instr. cap. quod super his

Voci viuæ magis credendum est, ꝙ mortuæ.

Sigillis ignotis fides non est adhibenda.

d ¶ TRansmarinos.] Idem intelligo de quolibet ignoto, quia sigilla repræsentat ignota. Ioan. 1.

e ¶ Chyrographis.] Idest, literis, in quibus continebitur de vita, de moribus, de ordinibus, & de irregularitate sua.

f ¶ Per subreptionem.] Si extra, de procur. cap. 1. & 3. q. 3. induciæ.

1 Cõcor. no. per Bart. in l. Lucius. ff. de fide inst. & l. ad testiũ ff. de test.

AFros.] CASVS. Præcipit Grego. in hoc c. episcopo Squillatino, vt afros, & peregrinos clericos ad ordines non suscipiat, quia quidam eorum sunt hæretici: quidam sunt rebaptizati: quidam verò sunt peregrini: & ordines, quos non habent, se mentiuntur habere.

g ¶ Afros.] Ratione prouinciæ præsumitur contra aliquem, arg. 24. dist. quando, ff. de ædli. edi. quòd si nolit, §. qui mancipia 2.

h ¶ Suscipias.] Vt officient populum, alias bene; extra de cler. pereg. c. pen.

i ¶ Fortiores.] Hæc est vna ratio, quare non admittuntur, aliæ assignantur. 19. q. 2. duæ.

2 Arg. contra ext. de iud. cũ deputati. ext. de insti. ad decoré. Arch.

Omnes.]

DISTINCTIO XCVIII.

QVæ circa [a] ordinãdos sint obseruanda, quæ in eorum electione diligenter sint consideranda, multorum auctoritatibus monstrata sunt. Sed quia veritas rei nonnunquam obscuratur mutatione prouinciæ; decretum est sacris canonibus, vt peregrini, nisi quinque, vel eo amplius suorum episcoporum fuerint commendati chyrographis, non ordinentur.

Vnde Sylvester Papa generali concilio præsidens dixit.

In fine epilogi concilij Romani sub Syluestro, sed paulo aliter.

¶ Nisi quinque episcoporum literis designatum transmarinum hominem ad clericatum nullus suscipiat. Cap. I.

Poly. l. 2. tit. 31. Ans. l. 7. c. 23.

NVllus aliqua [b] ratione transmarinum hominem penes vos † in clericatus gradus suscipiat, nisi quinque [c] aut † eo amplius] episcoporum designatus sit chyrographis.

† al. nos.

† Absunt ab originali & aliquot Gra. codicibus.

Item Anastasius I. urbis Romæ episcopus ad omnes Germaniæ, ac Burgundiæ episcopos, epist. 1. c. 2.

Poly. ibidem. Ans. l. 7. c. 24.

¶ De eodem. Cap. II.

TRansmarinos [d] homines in clericatus honorẽ † nemo suscipiat, nisi quinque, aut eo amplius episcoporum chyrographis [e] sint designati: quia multa per subreptionem [f] solent euenire.

† al. honore nolite suscipere.] orig.

Item Gregorius Romanæ ecclesiæ præsul Squillatino episcopo, lib. 2. epist. 25.

¶ De eodem. Cap. III.

Polyc. ibidem. Ans. l. 7. c. 25. Iuo p. 6. c. 351.

AFros [g] passim, vel incognitos peregrinos, ad ecclesiasticos ordines tendentes nulla ratione suscipias [h], quia Afri quidem aliqui Manichæi, aliqui rebaptizati; peregrini verò plurimi etiam in minoribus ordinib. constituti fortiores α [i] de se prætendisse honores sæpè probati sunt.

α ¶ Fortiores.] *Sic legitur in vetustis Gratiani & B. Gregorij codicibus; verum in Frobeniana, ac Lugdunensi eiusdem B. Gregorij operum editione*, ad fortiores prætendisse honores.

Item ex concilio Eliberitano, c. 24.

Iuo p. 6. c. 352.
† al. in peregrinatione

¶ Non sunt promouendi ad clerum, qui peregre fuerint baptizati. Cap. IV.

OMnes,[a] qui peregre † fuerint baptizati, eo quòd eorum minime sit cognita vita, placuit ad clerum nō esse promouendos in alienis prouincijs.

DISTINCTIO. XCIX.

DE primatibus [b] autem (quorum supra mentionem fecimus) quæritur, quem gradum in ecclesia obtineant, an in aliquo à patriarchis differant; quam obedientiam archiepiscopi eis debeant. Primates, & patriarchæ diuersorum sunt nominum, sed eiusdem officij. Ab archiepiscopis autem quoties necesse fuerit, episcopi ad primates appellant; sed à primatib. ad archiepiscopos appellare non licet. Debent ergo obedientiam primatibus archiepiscopi in omnibus, quæ sibi ab eis iustè fuerint imperata.

Vnde Anacletus Papa ait ad episcopos Italiæ, epist. 2.

Iuo p. 5. c. 53.
Pann. l. 4. c. 23.

¶ Quæ obedientia sit exhibenda primatibus, & patriarchis. Cap. I.

PRouinciæ multo ante Christi aduētum [c] tempore diuisę sunt maxima ex parte, & postea ab Apostolis, & beato Clemēte prędecessore nostro ipsa diuisio est renouata. Et in capite prouinciarum (vbi dudum primates legis † seculi erāt, ac prima iudiciaria potestas, ad quos qui per reliquas ciuitates commorabātur, quādo eis necesse erat, qui ad aulam Imperatoris, vel Regum confugere nō poterant, vel quibus permissum [d] non erat, [e] confugiebant pro oppressionibus, vel iniustitijs suis; ipsosque appellabāt, quoties [f] opus erat sicut in lege eorum præceptū erat;) ipsis [g] quoq; in ciuitatib. vel locis nostros † patriarchas, vel primates, qui vnam formā [h] tenent, licet diuersa sint nomina, leges diuinę, & ecclesiasticę poni, &

† al. leges.
† al. nostris.

OMnes.] CASVS. In hoc cap. statuitur, vt illi qui in peregrinationes sunt baptizati, non promoueātur: quia eorum vita est incognita, & possunt esse irregulares.

a ¶ Omnes.] Hoc cap. loquitur de adultis. Sed nonne baptismus tollit omnē peccati maculam? Vtique sic inf. de pœn. dist. vlt. cap. vlt. hoc ergo ideo quia fortè isti bigami vel alias. irregulares sunt, quia ante baptismum fortè fuerunt bigami.

Baptismus omnē peccati maculam tollit.

DE primatibus.] Hęc distin. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur, quòd vbi erant primates gētilium olim: ibi sunt modo primates, idest, patriarchæ, qui idem habent officium, licet nomina sint diuersa. Secunda ibi. [Nulli archiepiscopi.] Tertia ibi,] Vniuersitatis.] Ioan. de Fant.

CASVS. Quia supra in 80. distinct. c. 1. Gratianus fecerat mentionem de primatibus & patriarchis, nec assignauerat differentiam, inter eos ideo supponit hanc 99. dist. in qua ostendit, quod primates & patriarchæ quo ad officia non differunt, sed quo ad vocabula, ad quos primates uel patriarchas ab archiepiscopis appellant episcopi. Ostendit etiam quòd archiepiscopi debent primatibus obedire in his, quæ iustè fuerint imperata.

b ¶ De primatibus.] Fecerat Gratianus. su. in distin. 80. mentionem de primatibus & patriarchis: sed ne quis crederet propter nominum diuersitatē aliquam esse realem differētiam: ideo ostendit in hac dist. differentiam esse tātū in nomine. Ostēdit etiam de reuerētia, quam debent archiepiscopi suis primatibus. Ostēdit ēt ꝙ nec Romanus Pōtifex debet vniuersalis appellari.

PRouinciæ.] CASVS. Quæsitum fuit ab Anacleto in quibus locis primates instituendi sint: & an archiepiscopi eis debeant obedire. Et respōdet ꝙ leges ecclesiasticę iusserūt poni primates, vel patriarchas, q eādē formā tenent. (licet diuersa sint vocabula) in capitib⁹ ꝓuinciarū, vbi olim erāt primates paganorū: ad quos primates vel patriarchas ab archiepiscopis appellat. In alijs vero ciuitatibus metropolitanis debent archiepiscopi residere, qui debēt ꝓdictis primatib⁹ obedire, nec debēt nominari primates, sed archiepiscopi vł metropolitani.

c ¶ Ante Christi aduentum.] Ergo ante tēpus Gelasij & Dionysij distinctę erant prouinciæ. vnde reprobatur quædam solutio, quę ponitur 10. quęst. 3. nec numerus, quòd scilicet tūc nō erant ꝓuincię limitatę. Sed dic quod prouinciæ fuerunt diuisæ, vt hic, sed diœceses non, nisi a tpe Dionysii. 13. q. 1. c. 1. Vel solue per illam literam, maxima ex parte: quasi dicat, non omnes.

Prouinciæ quo tempore fuerint distinctæ.

d ¶ Quibus permissum.] Quia modica erat summa. 2. q. 6. anteriorum. §. illud.

e ¶ Non erat.] Vt clericis, qui causis ecclesiasticis non possunt appellare ad principem, vt inf. 11. q. 1. placuit

f ¶ Quoties.] Idest, bis ante sententiam: vel post sententiam secundum canones. Et no. ꝙ dicit, quoties, secundum leges sed tamen non licet secundum leges appellare ad principem, nisi in casu ante sententiam: & ita est arg. ad expositionem illius 2. q. 6. omnis oppressus.

Appellare ante sñiam sm leges nō licet.

g ¶ Ipsis.] Repetit quod dixerat.

h ¶ Formam.] Arg. C. de codic. si idem. contra. quia diuersitas nominum debet designare diuersitatem rerum vt 21. dist. cleros.

esse iusserunt ad quos episcopi, si necesse fuerit, confugerent, eosque appellarent; & ipsi primatū nomine fruerentur, & non alij. Reliquæ vero metropolitanæ ciuitates, quæ minores iudices habebant (licet maiores † comitibus [a] essent) haberēt metropolitanos suos, qui prædictis iuste obedirent primatib. sicut & in legibus sęculi olim ordinatum erat: qui non primatum, sed aut metropolitanorum, aut archiepiscoporum nomine [b] fruerentur.

¶ *Hoc caput integrum repetitur à Gregorio VII. lib. 6. reg. epist. 35. Rothomagensi Turonensi, ac Senonensi archiepiscopi scripta, ex qua & originali nonnulla sunt restituta.*

Item Anicetus ad episcopos Galliæ.

¶ Non vocentur primates, nisi qui primas sedès tenent. Cap. II.

NVlli archiepiscopi primates vocentur, [c] nisi illi, qui primas [d] tenent ciuitates; † quarū episcopos Apostoli & successores Apostolorū; regulariter patriarchas & primates esse constituerunt: nisi aliqua gens deinceps ad fidem conuertatur, [e] cui necesse sit propter multitudinem eorum, † primatem cōstitui. [f] Reliqui vero, qui alias metropolitanas sedes adepti sunt, non primates, sed metropolitani nominentur.

Item ex concilio Africano. c. 6.

¶ Primæ sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, vel summus sacerdos. Cap. III.

PRimę [g] sedis episcopus nō appelletur princeps sacerdotū, vel summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi: sed tantum primę sedis episcopus.

3 *Vniuersalis autem nec etiam Romanus Pontifex appelletur.*

Vnde Pelagius II. epist. omnibus episcopis illicitè à Ioanne Constantinop. conuocatis, &c.

¶ Nec etiam Romanus Pontifex vniuersalis est appellandus. Cap. IV.

NVllus patriarcharum vniuersalitatis † vocabulo vnquam vtatur; quia si vnus † patriarcha vniuersalis dicitur, patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed absit hoc, absit à fidelis cuiusquam mente, hoc sibi vel velle quempiam arripere, vnde honorem fratrum suorum imminuere ex quantulacumque parte videatur. Quapropter charitas vestra neminem vnquā suis in epistolis vniuersalem nominet: ne sibi debitum subtrahat, cum alteri honorem offert indebitum.

† al. maiorum comitū

Poly. l. 2. tit. 21. Iuo p. 5. c. 54. Pann. l. 4. c. 25. † al. sedes.

† al. episcoporum.

Et Carthag. 3. c. 26.

Poly. l. 2. tit. 26. Burch. l. 1. c. 3. Iuo p. 5. c. 57.

Poly. l. 2. tit. 20. Ans. l. 6. c. 13. † al. summus] orig.

† al. hoc tam profano vocabulo, orig.

a ¶ Comitibus.] Idest, comitantibus vel sequentibus eos, vel comitatibus, idest episcopis. Committatus enim dicitur, i. districtus alicuius ciuitatis, ubi est episcopus. Vel hoc vult notare, ꝙ archiepiscopus maiorem habet potestatem in prouincia & iurisdictionē ꝗ primas, nā metropolitanꝰ est iudex ordinariꝰ oium episcoporū prouinciæ: primas tantum archiepiscopi, vnde secūdum hoc maior est patriarchis.

a ¶ Comitibus.] Idest, propter cōmites & propter episcopos suffraganeos.

b ¶ Nomine.] Ar. ex nominib. semp res nominum idest res significatus p nomina debere attendi.

NVlli archiepiscopi.] CASVS. Quęsitū fuit ab Aniceto Papa, vtrum archiepiscopi sint appellādi primates vel patriarchę. Et respōdet ꝙ non, nisi multitudo populorū intantum excrescat, vt d archiepiscopo fiat patriarcha.

c ¶ Vocentur.] C. de lib. cau. iubemus. C. de proba. nec epistolis.

d ¶ Qui primas.] Sicut Romanus, Antiochenus, Alexādrinꝰ. supra 21. dis. c. 1. cos. Quid de Veneto? dic ergo qđ est primas respectu inferiorū extra de priuile. c. antiqua.

e ¶ Ad fidem conuertatur.] Nam & apes accrescentes 7. q. 1. in apibus de cō se. dist. 5. nunquam. & iuuentus Romana excrescēs nouam sibi ciuitatem ædificauit: arg. C. de sacrosan. eccl. iubemus. Et bene dicit, conuertatur: nam aliàs vix posset contingere, ꝙ in aliquo loco intantū excresceret populus, vt primate indigeret, ut 34. d. fraternitatis.

f ¶ Constitui.] Arg. infra parochiam alicuius non debere cōstitui ecclesiam, nisi multitudo fidelium excreuerit. Sed nunquid illo inuito cuius est parochia, poterit hoc fieri & irrequisito? Nō, vt 16. q. 1. multis cōcilijs, & 16. q. 1. felix, &c. seq. Sed si requisitus nollet cōsentire: non minus tñ fieret per maiorem, scilicet per Papam, extra de ecclesi. ædi. c. 3. eius tamen consensu primo requisito. Et not. ꝙ huiusmodi requisitio facienda est cum ille locus esset, in quo excreuit multitudo fidelium iam deputatus alicui episcopatui, alias non.

g PRimæ.] Idest patriarchalis.

PVNIVERSALIS. Hæc est tertia pars distinctionis: in qua dicitur, quòd Papa non debet vocari vniuersalis. Io. de Fant.

NVllus patriarcharum.] CASVS. Episcopi in suis epistolis appellabant patriarchas vniuersales: quare prohibet Pelagius omnibus episcopis vt neminem de cætero appellent vniuersalem: quia si vnus appellatur vniuersalis, cęteris honor debitus subtrahitur.

Adde qđ sit comitatus, & in quo differt à ciuitate, districtu. vel territorio tex. in l. 1. C. quando impe. inter. pu. & vidu.

Metropolitani iurisdictio.

Primatis iurisdictio.

Multitudine crescente multa fiunt.

Multitudine excrescēte an possit ecclesia, in alterius parochia sine ipsius consensu const.

Ecce.]

Io.Dia.l.3.c.vlt.

Item Gregorius Eulogio patriarchæ Alexandrino, lib.7.epist 30.indic.1.

Pol.l.3.tit.26. Ansl.l.6.c.131.

¶ De eodem. Cap. V.

Ecce in præfatione epistolæ, quam ad me ipsum, qui prohibui, direxistis, superbæ appellationis verbum, vniuersalem me papam dicêtes imprimere curastis. Qd, peto, dulcissima mihi sanctitas vestra vltra nõ faciat: q̃a vobis subtrahitur,[a] quod alteri plus quam ratio exigit, præbetur.[b] Ego enim non verbis quæro prosperari, sed moribus; nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus namque honor, est honor vniuersalis ecclesiæ: meus honor, est fratrum meorum solidus vigor. Tunc ego vere honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur[c]. Si enim vniuersalem me papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse,[d] quod me fatetur vniuersum. Sed absit hoc. Recedant verba, quæ vanitatem inflant, & charitatem vulnerant.

Apud B. Gregorium, hæc sequuntur. Et quidẽ in sancta Chalcedonẽsi synodo, atq; post a subsequẽtibus partib. hoc decessoribus meis oblatũ vestra sanctitas nouit. Sed tñ nullus eorũ uti vnquã vocabulo voluit, vt dum in hoc mũdo honorẽ sacerdotum diligẽter omnium, apud omnipotentem Deũ custodirent suũ. *Quam non etiã plenius exponit, li.4.epist.32. Refert autem B. Tho. in opusc. cõtra errores Græcorum totam illam synodum sancto Leoni sic acclamasse,* Leo sãctissimus Apostolicus, & œcumenicus, i. vniuersalis Patriarcha p̃ multos annos viuat. *Et Leo ix. Michaeli Cõstãtinopolitano archiepiscopo de hac eadem appellatione scribens ait:* Licet magno Leoni prædecessori nostro, & successorib. ipsius hoc sãcta decreuit Chalcedonẽsis synodus. *Sed in multis quoq. libellis, q̃ actione tertia eiusdẽ synodi h̃tr, hæc ẽ est iscriptio,* Sãctissimo, ac beatissimo vniuersali Patriarchę magnę Romę Leoni. *Et in codicib. multarũ epistolarum ad Rom. Põtifices, quæ manuscripta in Vaticana bibliotheca seruantur (quarũ multa exẽpla sunt penes priuatos) ad Hormisdam papam plus quam trecenti Archimandritæ, ac monachi secũdæ Syriæ sic scribunt.* Sãctissimo, ac beatissimo orbis terræ patriarchæ Hormisdæ cõtinẽti sedẽ principis Apostolorũ Petri, dep̃catio, & supplicatio minimorum Archimandritarum, & cęterorũ Monachorũ secunnæ Syriæ. *Et in media sua epistola.* Quoniã Christus Deus noster principẽ pastorum, & doctorem medicũ animarũ cõstituit vos nostrum sanctum Angelum, dignũ est passione, q̃ nobis contigerunt exponere, &c. *Auitus quoque Galliæ episcopus ad eundem Hormisdam sic scribit.* Dum religionis statui, & plenis catholicę fidei regulis p̃spicitis cõuenire, vt gregẽ p̃ tota uobis vniuersalis ecclesiæ membra cõmissũ, puigil cura me adhortalionib. informat. *Et Ioã. ep̃s Nicopolitanus ad eũdẽ.* Decenter ad vestras orationes cõcurro, ut iuxta cõsuetudinẽ Apostolicæ sedis vestræ cũctarũ ecclesiarũ curã, & Nicopolitanorũ hẽre dignemini, s̃m antiq̃ specialem dispositionem vestrã. *Et in breuiario Liberati, c.22. episcop⁹ Pataræ hæc Imperatori de Sylnerio Papa ait,* multos esse ĩ hoc mũdo reges, & nõ esse vnũ, sicut ille Papa est sup̃ ecclesiam mũdi totius.

Ecce.] CASVS. Eulogius Alexandrinus patriarcha in sua epist. Gregorium vniuersalẽ appellauit, q̃ ipse Gregorius ante prohibuerat. quare præcipit sibi, ut hoc de cætero non faciat: quia nõ verbis, sed moribus quærit prosperari, & ipse vniuersalis appelletur, nullus honor cæteris remanebit, quod ei non placet: quia tunc ipse honoratur cũ alijs honor debitus non negatur.

a ¶ Subtrahitur] arg. q̃ papa per suũ mandatum non vult derogari iuri alicuius inf. 25. q. 2. quod vero dicitis. inf. 9. q. 3. nunc vero. inf. 11. q. 1. peruenit. sup. 63. d. quanto. sup. 85. d. Arch. Florentinum in fi.[1] Arg. contra. 8. qu. 3. Artald. 9. q. 3. conquestus. in fi. sic ext. de offi. dele. super eo. vbi dicitur, non est intentionis nostræ alicui derogare per rescriptum nostrũ. & ita arg. quod uni attribuitur, alij subtrahitur. arg. 45. d. disciplina. ff. de iud. cũ prætor. in fi. & ext. de. 2 resc.[2] olim in fi. 85. d. archid. arg. nemini consulendum cum alterius iactura, ut infra 9. q. 3. si quis vero. not. 22. q. 2. primum. 14. q. 5. denique.

b ¶ Præbetur.] Non enim debent plus esse subditi, quam expedit. 2. q. 7. admonendi. nec prælati ita humiles ut cõtemnãtur. 86. d. q̃ñ ff. de offic. præsi. obseruandum.

c ¶ Non negatur.] C. de ead. tolen. l. 1. §. vlt. C. de nup. imperialis in prin. nec .n. publice prodest, & c. 3. C. de senten. præf. præ. l. 1.

d ¶ Neget se hoc esse. i. esse de uniuersitate. cum tamẽ Romana ecclesia non sit vniuersalis, licet sit de vniuersitate. Ioan.

Papa per suũ mandatũ an iuri alterius derogari velit.

1 Adde ad hoc dubium tex. in l. nec auus. C. de eman. lib. & in l. 3. §. si quis a principe, ff. ne quid in lo. pub.

2 Alias ext. de præsc. cũ olim.

Humilitas nimia prælatorum contemnitur.

3 Singulis legum adminicula denegari. Arch.

Episcopos.] Hęc distinctio diuiditur in quinque partes, & loquitur de pallio, quod est pontificalis officij plenitudo. & ideo posuit in fine. In quarum prima parte dicitur, quod metropolitanus sine pallio, ordinare episcopos nō debet, & hoc probat per cap. seq. Secunda ibi (Prisca.) tertia ibi. [Causatum.] Quarta ibi, [pallium.] Quinta ibi. [priuilegia.] Io. de Faut.

CASVS. Supra tractatū est de patriarchis & archiepiscopis: sed quia eorum dignitas est imperfecta sine pallio, idō supponit hic centesimam distinctionem in qua specialiter de pallio tractatur, ostendens primo, quod patriarchis, uel archiep. sine pallio cōsecrare non licet. Secundo, quod intra tres menses a tēpore consecrationis pallium sit petēdum, ut inf. c. quoniam. Tertio ostēdit quib. palliū sit dandum. s. bene meritis, & instanter postulantib. ut inf. eo. c. prisca. Quarto quo tempore pallio sit vtendum, s. tantū in celebratione missæ, ut inf. ead. palliū. Quinto uero, quod cum donatione pallij noua priuilegia conceduntur vel vetera cōfirmantur, vt infra eadem rationis.

a ¶ Episcopos.] Hic intitulatur 100. d. & quia fecerat mentionem de primatib. & archiepiscopis, & eorum dignitas uidetur esse imperfecta sine pallio, vt ext. de ele. significasti. ideo specialiter tractat de pallio ostendens, quod nisi habeant pallium, non possunt episcopalia exercere officia. Ponit etiam intra quod tempus debeat peti & dari, quia intra tres menses, & quibus, quia bene meritis, & fortiter postulantibus. 1 & quo tempore sit eo vtendum, ut in alio tempore uti eo non possit: quia tantum in celebratione missæ, nisi plus ex priuilegio alicui concessum sit, ut in alio tempore vti possit, & qualiter sit dandum: quia cum donatione noui priuilegij, vel renouatione ueteris, inf. ead. optatum.

Pallių quid refert, & qñ peti debet.

1 Vt in f. ea. c. prisca.

Quoniam quidem.] CASVS. Hoc c. in duas partes diuiditur. In prima dī, quod si archiepiscopus ultra tres menses a tempore consecrationis pallium petere distulerit, carere debet dignitate sibi commissa, & alij metropolitani cum consilio summi Pontificis viduatæ ecclesiæ prouidebunt. In secunda parte, quæ loquitur de episcopo, dicitur, quod episcopus intra tres menses a tempore electionis debet consecrari. Sed si vltra mēses quinque distulerit, nec ibi, nec alibi in episcopum consecrabitur, immo iudicio sui metropolitani cedat; & ab renunciet, vel recedat. Secunda pars incipit ibi, [Si vero consecrandi.

b ¶ Fidem.] i. fidelitatem. vel etiam symbolum, ut infra eadem optatum.

c ¶ Episcoporum.] Sed quare differunt per hoc consecrationes epōrum, cum ecclesia vacante comprouinciales epi aliquem consecrare in eūm possint, ut 64. dist. quia. ext. de elec. quia diligentia? Item etsi ipse non hēat pallium, tñ alijs mandare posset consecrationem, ut extra de elect. suffraganeis 2. Ad hoc potest dici, quod illud ca. loquitur quando electus est in mora petendi pallium. s. post tres menses elapsos: vnde ipse alijs non potest committere consecrationem, nec etiam tunc suffraganei sui possunt consecrare aliquem, ut per hoc maior rubor incutiatur electo, cum uiderit suum suffraganeum consecrari ab extraneis: quia sibi multum curaret, si a suis consecraretur, sed usque ad tres mēses antequam sit in mora petendi pallium satis est, quod comprouinciales episcopi possint episcopalia iura supplere, cum semper vicini episcopi suppleant defectum alicuius vacātis ecclesiæ, ut

Archiepiscopi palliū nō petentis negligentiam quis supplere debet.

2 Quidam dicunt quod ista decr. non tenet. Sed dic, ut nota. ext. de trans la. c. 1. in gl. pen. Arch.

Et Regino Germanus lib. 11. Chronicorū de Nicolao primo loquens, sæpe illum vocat uniuersalem pontificē. Sed istius dictionis, vniuersale, *duæ sūt notiones, quod Innoc. iij. li. 2. epis. a 06. (quæ incipit*, Apostolicæ sedis*) Patriarchæ Cōstātinop. scribens exponit his verbis.* Dicitur enim vniuersalis ecclesia, quę de vniuersis cōstat ecclesiis, quę gręco sermone catholica nominatur, & secūdum hāc acceptionē vocabuli ecclesia Romana nō est vniuersalis ecclesia, sed pars vniuersalis ecclesiæ, prima uidelicet, & præcipua, veluti caput in corpore, quoniam in ea plenitudo potestatis existit, ad cæteras autē pars aliqua plenitudinis deriuatur. Et dicitur vniuersalis ecclesia illa vna, quę sub se continet ecclesias vniuersas. Et secundum hanc nominis rationem Romana tantum ecclesia vniuersalis nuncupatur; quoniam ipsa sola singularis priuilegio dignitatis cæteris est prælata, sicut & Deus vniuersalis dominus appellatur (non quasi iam diuisus in species aut specialissimas, aut etiam subalternas) quoniam omnia sub eius dominio continentur: Est enim vna generalis ecclesia, de qua ueritas inquit ad Petrum, & [Tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo ecclesiam meam.]

Matth. 16.

DISTINCTIO C.

Episcopos [a] *autem ordinare ante pallium acceptum nec archiepiscopo, nec primati, nec Patriarchæ licet. Quod ex auctoritate Pelagij Papæ (licet minus euidenter) datur intelligi. Ait enim Pelagius Papa.*

¶ Intra tres menses fidem suam exponere, & pallium postulare à Romana ecclesia quisque metropolitanus studeat. Cap. I.

Quoniam quidam metropolitanorum fidem [b] suam secundū priscam consuetudinem sanctæ sedi Apostolicæ exponere detrectantes, vsum pallij neque expetunt, neque percipiunt, ac per hoc episcoporum [c]

Poly. l. 2. tit. 10. Burc. l. 1. c. 25. Ans. l. 6. c. 92. Iuo p. 5. c. 136. Pann. l. 3. c. 11.

vt 7. q. 1. pontifices. 65. distin. si fortè. Sed ipse electus licet sit consecratus, iura episcopalia non potest exercere ante receptum pallium: nec virgines consecrare, nec ordinare clericos, nec synodum celebrare, vt ext. de elect. quod sicut. in fi. ext. ca. significasti. Sed nunquid electus in

terminatio post secundam, &c. determinat illud verbum careat. & secundum hoc est hic arg. quod mora pôt purgari. Alij dicunt, quod hæc admonitio debet fieri tantummodo a suffraganeis metropolitani, ad quos (vt dicunt) translata est potestas, cum metropolitanus negligens existat.

Electus in archiepiscopũ, & confirmatus electos in episcopos cõfirmat.

consecratio viduatis [a] ecclesijs non sine periculo protelatur; placuit, vt quisquis metropolitanus vltra tres mẽses [b] consecrationis [c] suæ ad fidem suam exponendam, paliumq; suscipiendum, ad Apostolicam sedem nõ miserit, commissa sibi careat dignitate, sitque metropolitanis alijs licentia post secundam [d] & tertiam commonitionem viduatis ecclesijs cum consilio [e] Romani pontificis ordinando episcopos, † subuenire. ¶ Si vero consecrandi episcopi negligentia prouenerit, vt vltra tres menses [f] ecclesia viduata consistat, communione priuetur quousq; aut loco cedat, [g] aut se cõsecrandum offerre † non differat. Quòd si vltra quinque menses per suam negligentiã retinuerit viduatã ecclesiam; neque ibi, neque alibi consecrationis donum percipiat: immo metropolitani sui iudicio cedat.

† al. episcop. Inno. iij. l. 1. epi. 117. † al. prabere.

¶ Burchardus, Anselmus, & auctor Pannormia citant ex decr. Damasi; Iuo uero citat, ut Gratianus, itemq; Innocentius iij. lib. 1. epi. 117. Bituricensi archiepiscopo (qua incipit, Ne si vniuersi.) *refert paragraphum,* Si vero consecrandi, *ex eodem Pelagio.*

Item Gregorius Papa Brunichilda Regina, lib. 7. epist. 5.

¶ Honor pallij non detur, nisi meritis exigentibus, & fortiter postulanti. C. II.

Ansl. l. 6. c. 93. Poly. l. 2. tit. 14.

2 PRisca cõsuetudo obtinuit, vt honor pallij, nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter [h] postulanti dari non debeat.

Io. Dia. l. 3. c. 5.

[*Idem Ioanni Corinthiorum episcopo, lib. 4. epist. 55. seu c. 99.*]

¶ De eodem. PALEA. C. III.

Ansl. l. 6. c. 90. Poly. l. 2. tit. 1. † al. *fraternitas vestra.*] orig.

NOuit sanctitas † tua; quia prius palliũ, nisi dato cõmodo, nõ dabatur. Quod quoniam incõgruũ erat, facto cõcilio ante corpus beati Petri Apostolorum principis, tam de hoc, quàm de ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus. Oportet ergo, vt neque per commodum, neque per gratiam, aut quo-

1. q. 1. c. de ordinationibus.

Si ergo suffraganei post admonitionem neglexerint cõsecrare vel eligere, vicini metropolitani consecrabunt consilio Papæ. Sed quare aufertur capitulo potestas eligendi? Resp. Quia neglexerunt admonere suum electũ ad petendum pallium: alias dico reuerti ad eos ius eligendi. Sed quare descendit ad metropolitanum, cũ tantũ ad Papã deuoluũtur episcopatus, vt extra de concess. præben. & eccle. nõ va. dilectus? Sed hic ꝑcise non descendit ad Metropolitanũ, sed ad Papã cum eis: vel tũc descendit ad Papã, cũ aliquis est negligẽs in eligẽdo 1 sic est si. 65. d. si forte. Io. Hodie solus Papa facit hoc ꝑ decre. illam dilectus B.

Prælati negligẽtia aufert capitulo ius eligendi.

e ¶ Cum cõsilio.] Dicunt quidam hoc generale esse, quod vbicũque per negligentiã vnius trãsfertur potestas ad aliũ, ille nõ procedet, nisi prius requirat auctoritatẽ superioris: sed hoc nego, & è hic speciale: alias. secus. 6. qõ. 3. cũ simus. arg. ff. de cõdit. instit. quę sub conditione. §. vlti.

1 Hoc est falsum: vt ext. de elec. ne pro defectu. vbi dr̃, quod ad proximũ superiorẽ deuoluitur in hoc casu: qd dic. vt extra lib. 6. eo. ti. quãquam.

f ¶ Vltra tres menses.] Sed quare non dantur nisi tres menses archiepiscopo, vt sup. eo. c. quia maius periculum est in mora metropolitani 42. d. quiescamus.

In archiepiscopum, & confirmatus, post cõfirmare eos qui sunt electi in episcopos? Dico. quod sic. ext. de electio. nosti. & c. transmissam, de transl. cum ex illo immo & capitulum potest confirmare, quia supplet vicem prælati. arg. extra de hære. ad abolendam. & arg. de consec. præben. nulla. Sed dico, quod nec capitulum supplet in hoc defectum prælati, vt ex. ne. se. va. illa. licet sit arg. quod solus Papa possit. 24. d. presbyteri. ext. de concess. præb. quia diuersitatem.

Archiepiscopũ negligentẽ circa pallij petitionẽ quis monere debet.

a ¶ Viduatis.] olim. nã post cõfirmationem electi iam est matrimoniũ inter eũ & ecclesiã. de transl. prælato: inter corporalia. Vel dic. quod vidua est quo ad episcopalia.
b ¶ Tres menses.] Accusatus de hoc corã Papa: alias nõ.
c ¶ Consecrationis.] Id est, confirmationis, si ante erat episcopus.
d ¶ Post secundam.] Dicunt quidam faciendam ipsi metropolitano intra alios duos menses antequam deponatur: sicut post sequitur de episcopis. quod enim dicitur de episcopis inf. hoc exaudi de metropoli. vnde hæc de-

g ¶ Cedat.] Ergo metropolitanus potest deponere electum, contra. 7. q. 1. mutationes. & 3. q. 6. quamuis. ext. de transl. inter. Sed hoc speciale est vt confirmatum possit metropolitanus deponere, & hoc in odium negligentiæ. Alius est casus 93. dist. si quis episcopus per manus. Tertius 23. dist. illud. Sed certè hic non deponitur nisi ab obtinendo, non ab ordine quem habet, vt extra de accusa. c. super his.

Cõfirmatus quãdoq; deponitur.

PRisca.] CASVS. Docet hic Greg. Brunichildam Reginam, quòd pallium non datur nisi bene merito, & fortiter postulanti.

h ¶ Et fortiter.] Sed si fortiter postulet, nonne potest notari ambitio? Non: quia cum quis suo iure vtatur, prodest instantia de pen. d. 1. importuna. 72. d. c. 1. & 2. q. 6. post appellationem.

Petendi instantia prodest.

NOuit.] CASVS. Palea est, in qua præcipitur, vt pro recipiendo pallio nihil detur, sicut olim consuetudo erat, cum hoc habeat speciem simoniæ.

CAVSA-

CAVSARVM. Hæc est 3. pars huius dist. in qua dicitur ꝙ qui pallium accipit, obediētiam iurare debet, & quod canones seruet: quod nisi fecerit, pallium non habebit. & hoc probat tribus cap. Io. de Fant.

CASVS. In hoc §. exponit Gratianus quæ sunt merita causarum, scilicet, vt is q postulat palliū mereat recipere, & fidem suam iuramento adstringat, vt apostolicis decretis & statutis synodalibus obediat. Postea ostendit ꝙ pallio non vtēdū nisi certis diebus & inter missarum solennia. & ad hoc probandum inducit sequentia capitula.

licita, quæ prohibita sunt in synodo ab ecclesia remouere. Item præcipit ei, vt omnem veritatē & ordinē de illa synodo scriptis planis & apertis debeat significare. Capitulum quod postea sequitur, planum est: in quo dicitur quando archiepiscopus, & vbi pallio vti debet.

rundam supplicationem aliquos ad sacros ordines consentiatis, vel permittatis adduci.

¶ *Hac palea habetur in plerisque vetustis exemplaribus.*

3 *Causarum vero merita accipienda sunt ut, & is, qui postulat mereatur accipere, & fidei suæ professionem prius iuramento cōfirmet, & apostolicis decretis, atque synodalibus statutis se obediturum nihilominus caueat. Pallio autem non nisi certis diebus, & intra ecclesiam ad Missarum solemnia cuiquam Metropolitano vti licebit.*

Vnde Ioannes episcopus Vuliberto a *Agrippinensi episcopo.*

a ¶ Vuliberto] *Restitutū est hoc nomen ex Anselmo. Nā antea erat,* Giliberto. *Nam regnio in ea ætate, qua Ioannes octauus Romanæ ecclesiæ præfuit meminit Vuliberti episcopi Agrippinensis: & inter epistolas Ioannis Papæ octaui, q̄ in bibliotheca Vaticana seruantur, est epistola alterius argumenti ad eūdem, & Deusdedit refert integrā eiusdem Ioannis epistolam ad eundem Vulibertum.*

¶ Nisi post consuetam fidei professionem pallium dari non debet. C. IIII.

Ansel. l. 6. c. 91.

OPtatum tibi pallium nūc cōferre nequiuimus: quia fidei tuę paginam minus [a] quàm oporteat, cōtinere reperimus: cū videlicet in ea nullam sanctarum vniuersalium synodorum, in quibus fidei nostræ symbolum cōtinetur, nec decretalium Pontificum Romanorum constitutorum secundum morem feceris mentionem: [b] sed nec illam propria subscriptione [c] munieris, nec aliquē, [d] qui hanc iureiurando [e] firmaret, miseris.

Item Gregorius Aregio Episcopo Francorum, lib. 7. epist. 111.

¶ Qui pallium desiderat accipere, prius a se remouere illicita promittat. C. V.

Ansel. l. 6. c. 90.

IN ea synodo, quam contra simoniacam hæresim per fratrem, & coepiscopum nostrum Syagrium decreuimus congregari, sanctitatem vestram volumus interesse, atq; eidem fratri ita pallium, quod trāsmissimus, [f] tribui, si prius se promiserit illicita, quæ prohibuimus, p defini-

OPtatum.] CASVS. Vulibertus Agrippinēsis episcopus p suū nūcium à Ioanne palliū postulauit, sed ei p p quatuor causas non concessit, s. quia fidē catholicam ad plenum in epistola sua nō exposuit: & q̄a nec vniuersaliū cōciliorum nec decretalium Pōtificum Romanorū vllā fecerat mētionē & p̄terea in illa epistola non subcripserat: item nec aliquē nūcium miserat, qui pro eo iuraret.

a ¶ Minus.] Arg. totū contractū vel rescriptum, vel instrumentū nil valere, & esse irritādum, si aliqua necessaria desint in eo. arg. 38. dis. quę ipsis. 3. qō. 9. pura. & idē facit plus quod minus, vt 9. dis. si ad scripturas sacras. 1 arg. contra: quia superflua non vitiant. vt de consec. dist. 4. si non sanctificatur. ff. de regul. iuris. nō solent.

1 Adde tex. in l. si qs ex argētarijs. §. si initium. ff. de eodē. no. in auth. vt p̄ po. not. imp. in prin. & §. si. qua. colla. 5.

b ¶ Mentionem.] De eis cōseruādis. Quid autem iurare debeat qui pallium petit, habes extra de iureiu. ego. & de elect. significasti. & notatur 23. dist. quanquam.

c ¶ Subscriptione.] Argum. donationem episcopi nihil valere, nisi eius subscriptione firmetur, sicut cum concedit aliquem locum, vel iurisdictionē alicuius loci alicui loco vel hospitali arg. dist. 96. bene. arg. 12. q. 2. sine exceptione. & c. cum redemptor.

Episcopi donatio sine subscriptione nō valet.

d ¶ Aliquem.] Arg. quem per alium iurare. sup. distin. 93. tibi domino. inf. 17. q. 4. metuente.

e ¶ Iureiurando.] Extra de iura. calum. inhærentes.

IN ea synodo quam.] CASVS. Gregorius præcepit Syagrio archiepiscopo, vt deberet contra simoniacam hæresim synodum congregare: Hinc synodo vult Aregium episcopum Francorum interesse. præcipit ergo Grego. episcopo, vt illuc vadat, & pallium quod transmisit Syagrio episcopo concedat, si prius promiserit il-

f ¶ Quod transmisimus.] Arg. pactionem in donatione spiritualium posse interuenire, conditiones argum. contra 1. q. 2. quam pio. Sed ibi intelligitur pactio & conditio illicita, sed hæc est licita: cum ad eam nihilominus teneretur. Vel ante electionem nulla debet esse, sed post electionem ante consecrationem potest esse saltē licita, vt de rebus & consuetudine ecclesiæ & fidei articulis, & huiusmodi obseruādis. & hoc à maiori non à minori exigi potest: arg. 28. d. de Syracusanæ, vt not. 8. q. 3. in summa, vel dic ꝙ hæc dictio, si, non notat hic conditionem, sed quandam modificationem. arg. ff. de tutel. muto, §. secundo, sic ponitur. extra de elect. significasti. 2 immo nec dicitur conditio, cū sub intelligatur. ff. de condi. & demon. conditiones. Arg. contra. quia conditio est. Nam si dico: dare illi si iurauerit: hoc est dicere, non date illi nisi iurauerit. ff. de cond. & demō. quibus diebus.

Actiones interuenire pōt in spiritualium donatione.

Si, non semper cōditionem notat.

2 Immo ibi exponit pro quia, vt not. ext. de spon. du. c. 1. in gl. si de fornicatio. Archid.

bus.5.Io. Ego credo, quod honesta & licita conditio apponi potest in collatione spiritualium, ut extra de eie. significasti. & extra de ser. non or. co libentius. B.

a ¶ Discurrentibus.] idest, cito directis.

P Allium tibi.] ¶ Intra tuam ecclesiam.] idest, ecclesiam

à Gregorio reprehenderetur, defendebat se priuilegijs Apostolicorú: in quibus omnes cõsuetudines suæ ecclesiæ erant confirmatæ. quare Papa scribit ei dicens: Aut defendit se consuetudine generali, aut priuilegio. Generali consuetudine se tueri non potest, quia alij archiepiscopi hoc nõ faciut. Si vero priuilegio se tuetur, necesse est, vt illud ostẽdat, quod si ostendere non potest à tali pṣumptione de cetero cesset ne eius exẽplo alij archiepiscopi talia sibi velint vsurpare.

tioné synodicam à sancta ecclesia remouere. De qua synodo omnem nobis subtiliter ordinem tuam fraternitatem volumus scriptis discurrentibus a nunciare: vt ipse, cuius nobis sanctitas valde experta est, nos reddas de omnibus certiores.

Idem Virgilio episcopo Arelatensi, lib.4. epist. 51. seu cap.95.

¶ Non nisi ad Missarum solennia archiepiscopo vti pallio licet. cap. VI.

Ansel.li.6.c.98.

a PAllium tibi transmisimus, quo fraternitas tua intra ecclesiam ad sola Missarum b solennia vtatur.

[*Item Ioanni Rauennati episcopo, lib.2. epist.54. seu c. 93. indict.*11.]

Ansel.6.c.87.

¶ De eodem. PALEA. Cap. VII.

NOn multũ temporis interuallum est, quod quædam nobis de tua fraternitate fuerunt nunciata, de quib. vobis veniente illuc Castorio notario sanctæ, cui Deo auctore præsidemus, ecclesię, subtiliter nos indicasse meminimus. Peruenerat namq; ad nos quædam in ecclesia vestra contra cõsuetudinis, atq; humilitatis a tramitem geri; quæ sola, vt bene nostis, est officij sacerdotalis erectio. Quę si sapientia vestra mansuete, vel cũ episcopali suscepisset studio, non de illis accẽdi debuerat; sed oportuerat te hæc eadem cum gratiarum actione corrigere.

a ¶ Humilitatis.] *Restitutus est hic locus ex ipsa epistola. Antea enim legebatur*, contra vtilitatem ecclesiæ, & consuetudinis tramitem geri: quę sola vt bene nostis, est officij sacerdotalis ereptio.

Item Ioanni episcopo Rauennati, in eadem epistola.

¶ De eodem. Cap. VIII.

Ansel.li.6.c.95. Poly.li.2.tit.20. † al. correptio.

COntra morem quippè ecclesiasticũ est, si non patiẽtissime c toleratur, (quod à vobis absit) etiã iniusta correctio. † *& infra*. ¶ Illud frater charissime tibi non putamus ignotũ, quòd pene de nullo metropolitano in quibuslibet mũdi partibus sit auditum, extra Missarum tempus, vsum sibi pallij vindicasse. Et quod bene hanc consuetudinẽ generalis ecclesiæ noueritis, vestris nobis manifestissime significastis epistolis: quib' præceptũ beatę memoriæ decessoris nostri Ioãnis Papæ nobis in subditis transmisistis annexũ, cõtinẽs oẽs consuetudines d ex

Prælati præceptũ etiam iniustum est faciendum.

c ¶ Patientissimè.] Arg. quod licet videatur iniustum, quod præcipit prælatus, patiẽter tamẽ ferendum est 5. d. 11. ante triẽniũ & di. 19. in memoriam. 23. q. 1. quod culpatur.

c ¶ Consuetudine.] Sed nunquid valet priuilegium ita generale? Sic ut 10. d. si Romanorum. Et est si. 9. quæst. 2. episcopi. 23. dist. præterea. ff. de leg. 1. l. si quãdo. tamen cum hoc priuilegiũ obscurè loquatur: & faciat mẽtionem alterius priuilegij vel consuetudinis, necesse est, vt illud exhibeatur. vt 76. dist. ieiunium. in princip. & extra de verb. sign. abbate vt not. 5. d. 9. ut ueterum. Ad hoc dicũt quidam, quod si in hoc priuilegio inseritur totus tenor primi, non est necesse primũ exhiberi. extra de iur. ca. l. inhærentes. C. de do. si donatio. ff. de don. ex hac scriptura. ff. d adm. tut. chyrographis. Sed certè illud non sufficit. nam adhuc põt esse falsitas in bulla vel filo, vt ex. de prius. cũ olim, in fi. Alij dicunt, quod si auctoritate iudicis est rescriptũ publicatũ, nõ est necesse exhiberi; secus si per tabellionẽ: quia

Priuilegium exemplatim exhibere vestri sufficiat.

siam quamcunque tuæ diœcesis extra de vsu pal. c. 1. non autem potest uti pallio alterius ut extra eo. cap. ad hæc, nec in alterius diœcesi eo. tit. cap. ad honorem.

b ¶ Missarum. Et in synodo etiam vti potest: sed non potest synodum congregare ad susceptionem pallij, vt extra de elec. significasti. tamen c. proxi. dicere videtur quod tantum in ecclesia debeat uti pallio nec in processione vtetur eo, ut ext. eo. cap. 1.

Archiepš ante pallij susceptionẽ nõ conuocat synodum.

COntra.] CASVS. Ioannes archieps Rauen. ext. Missarum solennis pallio vtebatur: super quo cum

publicatio facta coram iudice fidem facit, licet postea perdatur, ut C. de testa. publicati. & iudex diligentius singula considerat quàm tabellio. Sed istis ob. extra de sent. & re iud. cum inter 1. in fi. Ad hoc dico, quòd sufficit si coram iudice est publicatum: ita ut non teneatur exhibere prius instrumentum nisi aduersarius dicat se velle probare falsum tunc enim debet illud exhibere, licet prius fuerit ei fides imposita: nisi iuret illud se perdidisse. ut C. de fide instr. l. ult. Io. Hoc hodie determinatur extra de fide instru. c. vlt. B.

I In fine. ver ueritate. vb. ff. quod ola gesta præsumuntur perola ritè celebrata, si gesta à tabellio ne scribuntur. Arch.

a ¶ Pri-

priuilegio [a] prædecessorum nostrorum cõcessas, vobis, ecclesiæque vestræ debere seruari [b]. Confitemini igitur, aliam esse generalis ecclesiæ consuetudinem; postquam ea, quæ vos geritis, vobis ex priuilegio vẽdicatis. Nulla ergo vobis in hac re, vt arbitramur, poterit remanere dubietas. Aut enim mos omnium [b] metropolitanorũ etiã à tua est fraternitate seruandus: aut si tuæ ecclesię aliqd specialiter dicis esse concessum, præceptumve à prioribus Romanæ vrbis põtificibus; q̃ hæc Rauẽnati ecclesiæ sunt concessa, a vobis oportet ostendi. [c] Quòd si hoc non ostenditur, [d] restat postquam talia agere neque consuetudine generali, neque priuilegio vendicas, vt vsurpasse te comprobes, [e] quod fecisti, *& infra.* ¶ Decorari pallio volumus, forsan moribus indecori; dum nihil in episcopali ceruice splendidius [f] fulget, quàm humilitas. Oportet igitur fraternitatem tuam, si honores suos sibi quibuslibet argumentis stabili proposuit mente defendere, aut generalitatis vsum ex non scripto [g] sequi, aut scriptis † priuilegijs se tueri. [h] Quòd si postremò nihil horum est, alijs metropolitanis huius te præbere nolumus præsumptionis exemplum.

† *al. scriptis priuilegio.*

§ *Priuilegia quoque cum vsu pallij semper debent concedi.*

Vnde idem Gregorius Syagrio episcopo Augustodunensi, lib. 7. epist. 112.

¶ Cum vsu pallij aliqua priuilegia debent concedi. Cap. IX.

Polyc. li. 2. tit. 28. Ansel. li. 6. c. 86.

RAtionis ordo omnino nos admonet, vt cũ vsu pallij aliqua simul, sicut diximus, largiri priuilegia debeamus. Sed quoniam cum honoris augmento, cura [i] quoq; solicitudinis debet accrescere, vt cultui vestium, actio-

a ¶ Priuilegio.] Vide qualiter argumentatur: ex quo per priuilegium hoc uendicatur, non ergo de iure communi hoc potest vendicari quasi simul nõ possit quis in niti priuilegio, & iuri communi, ut 16. q. 1. hinc est. & ff. ad munic. l. 1. ff. de leg. 1. si quando. Sed certe quandoque nititur q̃s & priuilegio & iure communi, ut ext. de consue. cũ dilectus. nec renũciat quis priuilegio innitari, licet vtatur iure cõmuni. vt ff. d mili. testam. l. 3. sic ff. de priuile. cre. l. antepe. 23. dis. quanquam. in prin. Sic iuri cõmuni, & etiam consuetudini potest quis inniti, vt ext. de censi. c. sopitæ. & 95. d. olim. Io. Sed certè quidquid dicat Io. non dr̃ priuilegiu de eo, quod competit de iure cõmuni, cũ priuilegiũ sit lex priuata. 3. di. 3. priuilegia. nec illa decre. de cõsue. cum dilectus cõtradicit: immo cõcordat: cũ cõfirmatio ad priuilegiũ, & electio ad ius commune pertinere dicatur. ext. de elect. cum inter. al si. B.

Priuilegio, & iuri cõi licet q̃nque inniti.

b ¶ Omnium.] Vide qualiter argumentatur, ex quo aliæ ecclesiæ vtuntur tali consuetudine: ergo & ista debet vti eadem. arg. si extra de censi. ex parte. Sed huic argumẽto posset respõderi, quòd cõsuetudo aliarum ecclesiarum nõ derogat consuetudini istius, vt sup. 12. d. illud. & ext. de capel. mo. dilect⁹ circa fi.

Consuetudo ecclesiarum potest esse vniformis.

Tres regulæ notabiles.

c ¶ Ostendi.] Hoc est contra tres regulas. Vnam, q̃ tenetur possessor dicere titulum suæ possessionis hoc est contra id. 2. q. 5. § 1. Aliam, quòd ab eo, qui ius negat, non requiritur probatio, quod est contra id. ff. de prob. ab ea. Tertiam, quòd actore non probante reus non absoluitur. 4. q. vlt. actor. 1. sed hoc est ideo, quia præsumptio contra ipsum facit.

1 Concord. tex. in l. qui accusare. C. de eden.

d ¶ Non ostenditur.] Qui enim priuilegium allegat, debet probare & ostendere: extra de priuileg. porro. & c. seq. & cap. pastoralis. nullus tamen tenetur edere. nisi illum articulum, qui facit ad rem extra de fide instru. contingit licet alias nemo posset iudicare de priuilegijs sedis Apostolicæ. extra de iudi. cum uenissent. tamen qui defendi per tales priuilegium, oportet ut illud exhibeat, ut extra de fi. instru. accepimus. Sic ergo canonicus, qui possidet duas præbẽdas, cum de iure non possit eas possidere: si contra eum agatur, ipse tenetur probare qualiter habet. secus si conuenjatur super prima tantùm. Dicunt tñ quidam, q̃ canonico indistinctè incumbit onus probandi, scilicet institutionem suam. extra de app. personas. argu. extra de procura. ex insinuatione. arg. 2. q. 1. legum.

Canonicus de cõi iure nõ põt duas præbendas possidere.

e ¶ Te comprobes.] Nonne præscriptione posset iste se tueri? Non, quia nullum ius proditum est, quo talia à talibus taliter possideantur. & quod de iure communi non possidetur, nec præscriptione acquiritur, ut hic, & 93. dist. illud. & cap. peruenit.

f ¶ Splendidius.] Sic nihil est splendidius in principe, quàm recta fides. C. de sum. Trin. inter claras.

Fides recta in principe splendet.

g ¶ Ex non scripto.] infra 25. q. 2. institutionis. supra. dist. 1. consuetudo.

h ¶ Tueri.] Supra distin. 11. catholica. arg. contra Sol. onus potest quis inducere sibi ex consuetudine, non honorem. 8. q. 1. in scripturis.

PRIVILEGIA. Hæc est quinta pars huius dist. in qua ostendit Gratianus, quod priuilegia cum pallio sunt cõcedenda.

RAtionis.] CASVS. Syagrius episcopus à Gregorio pallium postulauit. Gregorius verò palliũ sibi largitus est, & priuilegia. Sed quoniam cum honore debet crescere solicitudo: ideò præcipit sibi, vt solicitus sit circa curam subiectorum. Duo sequentia capitula plana sunt, & per te videbis.

i ¶ Cura.] Arg. ad quem pertinet honor, & onus, ut di. 56. Dominus noster. dist. 86. fratrem. dist. 13. nerui. 40. distinct. ante omnia. distin. 35. ecclesiæ. nam dicit lex quòd vtilitas per dignitatem augmentatur. ff. de iudiciis. l. si longius. in fine. ff. de donationibus filius §. primo.

Dignitas augmẽtat vtilitatem.

a ¶ Subie-

a ¶ Subiectorum.] Supra 87.d.§.1.& c.diuinæ.
b PAllium. ¶ Vices.] Per priuilegium fecerat eum legatū suū, sicut suus prædecessor fuerat. Vel ideo dicit, quia omnes vocantur ab eo in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis, vt 2.quæstio.6.decreto.

confirmatio cum pallio, vt extra de elect. quòd sicut, vt dixi 51.d.c.vlt.
d ¶ Atque priuilegia.] Ista priuilegia fuerunt personalia, & transierunt cū n persona. ff.de regulis iur. priuilegia, & ext.de instit.cum venissent. Sed licet transeant cum persona, tamen debent concedi successori cum petierit: & fit iniuria ei nisi cōcedat sibi: beneficium tamen est si ei cōceditur, ff.de aqua quotid.& æsti.l.1.§.pen. nam si impetraui, vt ducā aquā de flumine publico per prædium meum, & vendo tibi prædiū, priuilegiū non transit ad te 1. sed tamē impetrabile est a te: & iniuria fit tibi si non concedatur. Sed tū multa pōt iudex & deberet facere, ad quæ cōpelli non potest, ff.de iudic.non quidquid, C.quō.& quando iudex.l.1.

Priuilegia quædā licet personalia trāseunt ad successores.

1 Concor. tex. in §. sed quod princi pi.versic.plane.cum glo. in ver.personales.instit. de iu. natur.

† Adde actionē hic capi. pro actu si. in l. 1. ff. de off.pſe. vrb. Alex.& in l. trāsactiones C.de transa. & in auth. hoc ius. C.de sacros. eccle-

nis † quoque ornamenta conueniant, oportet, vt enixius in cunctis se studijs vestra fraternitas exerceat, & circa α subiectorum [a] actus sit cura vigilans, vt vestrum illis exēplum instructio, & vita magistra sit.

α ¶ Et circa.] *Locupletatus est hic locus ex originali.*

Idem Ioanni episcopo primæ Iustinianæ Illyricæ, lib.4. epist.15. seu cap.59.

Ans.l.6.c.99.

¶ Vsus palij conceditur, & antiqua priuilegia innouantur. Cap. X.

PAllium vobis ex more transmisimus, & vices [b] vos Apostolicæ sedis agere iterata innouatione decernimus.

Idem episcopis Epyri, lib.5. epis.7. seu c.107. indict.14.

Ans.l.6.c.100.

¶ De eodem. Cap. XI.

SCriptorum vestrorum insinuatio, fratres charissimi, patefecit Andream fratrem nostrum Nicomedianæ ciuitatis episcopum, Deo propitio solemniter ordinatū [c]. *& infra.* ¶ Suprascripto igitur Andreæ fratri, & coepiscopo nostro pallium nos direxisse agnoscite, atq; priuilegia [d] atq; cuncta concessisse, quæ prædecessores nostri eius prædecessoribus contulere.

IN vna autē.] CASVS. Quia supra facta est mētio de metropolitanis: ideo supponit hic distin. 101. in qua ostēdit, quòd in vna prouincia duo metropolitani esse nō dent: qd verum est, nisi multitudo populi excrescat. vt 16.q.1.præcipimus, & 99. distin. nulli. & hoc non potest fieri nisi de speciali licētia Papæ, vt 7.q.1.mutationes.

PEruenit.] CASVS Relatum est in cōcilio Chalcedonēsi, q quidā episcopi sine auctoritate Papæ per imperialē constitutionem vnā prouinciā diuidebāt in duas: & ita duo metropolitani i vna & eadem prouincia inueniebantur: quare cōciliū statuit, vt episcopi, qui talia de

DISTINCTIO CI.

IN vna autem prouincia duo metropolitani esse non debent: *sicut in Chalcedonensi concilio, c.12. statutum est.*

¶ Duo metropolitani in vna, & eadem prouincia esse non debent. Cap. I.

Poly.l.2.tit.24. Iuo p.5.c.146. Burc.l.1.c.35.

PEruenit [e] ad nos, quòd quidam præter ecclesiasticas ordinationes affectantes potentiam per α pragmaticum sacrum [f]; vnam [g] prouinciam in duas diuidant; ita vt ex hoc inueniantur duo metropolitani episcopi in vna [h] eademque prouincia esse. Statuit ergo sancta synodus deinceps nihil tale attentari a quolibet episcopo;

Archieps suis suffraganeis consecratur.

certo. Vel prius erat legatus, sed esse desijt factus archiepiscopus: arg. ff.de arbi.non distinguemus, §.1.
c SCriptorum vestrorum.] Ordinatum.] A suis episcopis: nam hoc est regulare, vt a suis suffraganeis consecretur archiepiscopus. 63. dist. quanto, & pōt perpendi ex hoc c.& sup.eod. quoniam & 44. d. quia quod metropolitanus etiam sine licentia summi pontificis pōt consecrari, & ad Papam non spectat (vt videtur) nisi datio palij. Alij dicunt istud obtinere, vbi metropolitanus habet primatem, vel cum hoc habet ex consuetudine. hodie tamen vult Papa, quòd petatur ab eo

cætero facere tentauerint, deponantur.
e ¶ Peruenit.] Supra dist. 10.c.1.
f ¶ Per pragmaticum sacrum.] Idest principis rescriptū: pragma.n.causa dicitur. vnde pragmatica sanctio dicitur causa in consistorio principis ventilata coram proceribus sacri palatij: & constitutio principis facta ex cognitione causæ dicitur pragmatica sanctio. Io.
g ¶ Vnam.] Nam ex quo princeps diuidit, duæ sunt prouinciæ, ff.de offi.asses.si eadem.
h ¶ In vna.] Quod fieri non debet nisi excrescat moltitudo populi, vt supra 99.dist.nulli.Io.

Pragmatica sanctio.

a ¶ Tale

eos verò qui aliquid tale [a] attentauerint, cadere de pro-proprio gradu.

a ¶ Tale.] Arg. quod licèt princeps legitimet aliquem 1. non tamẽ erit legitimus quo ad ecclesiam: & ita erit legitimus quo ad vnum forũ non tamen quo ad aliud. ad hoc facit 10. d. c. 1. & 15. q. 3. cum autem.

1 Sequuntur doc. in cap. § venerabilem text. ex. qui filij sint legi. & Cin. In authẽ. ex cõplexu. C. de ince. nu. & Bart. in l. qui in prouincia. de ritu. nuptia.

a ¶ Pragmaticũ sacrum.] *Versiones prisca, & Dionysiana habent*, per pragmaticam formam: *Gracè autem est*, διὰ πραγματικῶν, *quod in eodem capite paulo post dicitur*, διὰ γραμμάτων βασιλικῶν, *idest*, per literas Imperiales.

Hactenus de electione, & ordinatione clericorum tractauimus. Nunc ad simoniacorum ordinationes trãseamus. Et vt facile liqueat, quid super hac heresi sanctorum patrum decreuit auctoritas, causa deducatur in medium: cuius negotium, & de scienter a simoniacis ordinatis, & de ignoranter a simoniacis cõsecratis, & de ordinationibus, qua per pecunias fiunt, contineat.

CAVSA

SECVNDA pars Decreti, quæ prolixa & iuridica serie causas cōplectitur triginta sex: intermisso, de pœnitentia tractatu, septem Distinctiones continente.

QVidam.] CASVS. Expedito tractatu de ordinationibus, promotionibus, & officijs clericorum: accedit Gratianus ad negotia, quorum quædam sunt ciuilia, quædam criminalia, in quorum prosecutione maiora minoribus præponit. Et quoniam omnia crimina respectu simoniæ nihil reputantur, ut inf. ea. q. 7. patet: ideo de ea præmittit, quærens, an sit peccatum spiritualia emere, de quo thema proponit, septem eliciens quæstiones.

CAVSA PRIMA.

QVidam [a] habens filium, obtulit eum ditissimo cœnobio: exactus ab Abbate, et a fratrib. decem libras soluit, vt filius susciperetur, ipso tamen (beneficio ætatis) hoc ignorante. Creuit puer, & per incrementa temporum, & officiorum ad virilem ætatem & sacerdotij gradum peruenit. Exinde suffragantibus meritis in episcopum eligitur. interueniente obsequio, & paternis precibus, data quoque pecunia cuidam ex consiliarijs archiepiscopi; consecratur iste in Antistitē, nescius paterni obsequij, & oblatę pecunię. Procedente verò tēpore nonnullos per pecuniā ordinauit; quibusdā verò gratis benedictionem sacerdotalē dedit: tandem apud metropolitanum suum accusatus, & conuictus sententiam in se damnationis accepit.

1. q. Hic primum quæritur, an sit peccatum emere spiritualia.
2. q. Secundo, an pro ingressu ecclesiæ sit exigenda pecunia, vel si exacta fuerit, an sit persoluenda.
3. q. Tertio, an ingressum, vel præbendas ecclesiæ emere sit simoniacum.
4. q. Quarto, an iste sit reus criminis, quod eo ignorante pater admisit.
5. q. Quinto, an liceat ei esse in ecclesia, vel fungi ea ordinatione, quā paterna pecunia est assecutus.
6. q. Sexto, an illi, qui ab eo iam simoniaco ignoranter ordinati sunt, abijciendi, sint, an non.
7. q. Septimo, si renuncians suæ hæresi, sit recipiēdus in episcopali dignitate, vel non.

QVAESTIO I.

QVòd autem.

Simoniæ definitio.

¶ Quidam.] Quia hic tractatur de simonia, uideamus quid sit simonia, & unde dicat, quib. modis contrahit, quis ad accusandum, uel testificandum in tali crimine admittatur, quæ pœna imponatur, quæ dispēsatio circa tales admittatur. Simonia. n. est studiosa, 1 cupiditas uel uolūtas emēdi, uel uēdendi, aliqd spirituale, ut inf. ea. qui studet 2. nec oportet addi, uel annexum spirituali propter illud c. ī. q. 3. si quis obiecerit, uidetur tamen, quod hoc addi debet. arg. ext. de iur. pat. de iure. licet quidam dicant iuspatronatus spirituale esse, & male. De fructibus verò non est quæstio, quia etiam dari porcis, & vendi possunt, ut extra ne præla. vi. ī. cap. si. & de empt. & vend. c. constitutus. Dicitur aūt simonia a Simone Mago, qui primo in nouo testamento huius sceleris auctor extitit: Sicut enim Giezi in veteri testamēto vendere sanitatē Naaman Syro regi, sic & iste voluit emere donū Dei, vnde Gieziticus est dicēdus, q uendit gratiam: Simoniacus, q emit. vnde simoniaci sūt appellandi emptores. Contrahit aūt trib. modis, a manu, ab obsequio, & a lingua, ut ī. e. sūt nōnulli. Et cōmittitur qñq; ex parte dātis qñq; ex parte accipiētis, qñq; ex utraque, qñq. ex neutra. ext. de sim. & si quēs, & no. ī. e. q. 5. c. 1. Admittitur aūt quilibet cōtra simoniacum, sicut in crimine lęsæ maiestatis. 15. q. 3. sane si tñ clericus accusat, cū distinctione admittit laicus, s. si est bonæ famæ, cōtra cū: non tamen fm distinctionem: extra de si. per tuas. 2. q. 1. in primis. I fi. Imponitur aūt eis pœna quadruplex, qñque excōicatio, qñque in monasteriū detrusio, ut inf. eo. reperiuntur. qñq; spoliatio oīum bonorū, ut 23. q. 5. de Liguribus, qñq; depositio, ut hic, & in multis capitulis. Clerici. n. deponuntur, ut ī. ea. statuimus, & sūt īfames, ut ī. e. q. 3. c. fin. & accepta tenent restituere. ext. d sim. de hoc ī. e. qō. 3. si quis dator. Dispensatur aūt circa tales qñque, ut laicā habeant cōronem, ut inf. ea. q. 7. cap. 1. & ministrant qñq; in minorib. ordinib. constituti, ut ī. ea. q. 5. c. 1. qñq. remanēt in acceptis. ī. e. q. 7. saluberrimū. Quis aūt valeat dispensare; habes inf. ea. q. 5. c. fi. Ioan.

1 Hoc apponitur ad excludendū uoluntatē quæ signis exterioribus nō declaratur, quæ ab ecclesia non punitur, q2 eius pbatio nō habetur. 22. q. 5. c. ul.

2 Adde, q vbicumque in spiritualibus quis inuitatur ad lucrum est simonia. not. Bart. in l. Titio centū. ff. de condi. & demonst.

Simonia dī a Simone Mago.

QVod autem.] Hæc quæstio diuiditur in 15. partes: in quarum prima probatur 16. auctor. quòd pro ministerijs ecclesiasticis nihil debet dari. Ioan. de Fant. Secunda ibi. [Quia ergo.] Tertia ibi. [Sed obijcitur.] Quarta ibi. [Item opponitur.] Quinta ibi. [Sed obijcitur.] Sexta ibi. [Sed notandum.] Septima ibi. [Patet ergo.] Octaua ibi. [Ex his.] Nona ibi. [Sed notandum.] Decima ibi. [Nemo.] Vndecima ibi. [Hoc ergo.] Duodecima ibi. [Ex his.] Tertiadecima ibi. [Sicut ergo] Quartadecima ibi. [Quia ergo.] Quintadecima ibi. [Quolibet.] Io. de Fan.

CASVS. Hic ponitur prima quæstio, in qua quæritur an emere spiritualia sit peccatum, & probatur, quod sic, per sequentia cap.

spiritualia [a] *emere peccatum sit, probatur multorum au ctoritate.*

Ait enim Leo Papa.

¶ Simoniaci gratiam non præstant, quam vendere quærunt. Cap. I.

Deusdedit in tract. de Simonia.

GRatia [a] [b] si non gratis [c] datur, uel accipitur, [d] gratia [e] non est. Simoniaci autem non gratis accipiũt: igitur gratiã, quæ maximè ĩ ecclesiasticis ordinibus operatur, non accipiunt. Si autem non accipiunt, nõ habẽt; si autem non habent, nec gratis nec non gratis cuiquam dare possunt. [f] Quid ergo dant? profecto, quod habent: quid autem habent? spiritum [g] utique mendacij. Quomodo hoc probamus? quia si spiritus veritatis (testãte [h] ipsa ueritate, de qua procedit) gratis accipitur, proculdubio spiritus mendacij esse conuincitur, qui nõ gratis accipitur.

Matth. 10.

a ¶ Gratia.] *Simillima primis verbis huius capitis habentur in epistola Leonis primi Nicetæ Aquileiensi episcopo scripta, quæ est 84. Loquẽs n. de gratia ait,* quę nisi gratis detur, non est gratia sed merces. *Reliqua apud ipsum non sunt inuenta.*

Item Gregorius Syagrio episcopo Augustodunensi, lib. 7. epist. 119.

¶ Inaniter sacerdos dicitur, quicumque simoniace ordinatur. Cap. II.

Poly. l. 2. tit. 1. Ant. l. 6. c. 79.

QVicumque studet [i] pretij datione sacrũ ordinem mercari, dum non officium, sed nomen attendit, sacra dignitas, uel ordo.

Spiritualia trib. modis dicuntur.

a ¶ Spiritualia.] Spiritualia autem dicuntur trib. modis. Vno modo dicuntur gratiæ uirtutum, & dona Dei hæc non possunt emi, vel vendi quantum in eis est, nõ enim cõferuntur nisi gratis. inf. ea. q. 3. Saluator & hic e. 1. Quandoq; dicitur dignitas ordinis, & omne sacramentũ ecclesiasticũ præter * matrimonium. Itẽ & omnia iura ecclesiastica spiritualium rerum, vt administrationes. prębenda, ius decimarũ, cęmiterium, ordo: hæc vẽdita trãsferũtur quo ad hoc characterem tantũ, nõ quo ad vitæ meritum. de facto enim nõ de iure procedit in talibus vẽditio. Quandoq; ipsæ res sacræ, ut vasa, & omnia vtesilia: hęc bene uẽduntur clericis, uel laicis conflata & cõfracta, vt 10. q. 2. hoc ius. In summa ergo scias, quod pro spiritualib. incorporalibus, vt sunt beneficia & ordines, quandoque nummus dat pro digno, nec est peccatum: si est munus a lingua ĩ. e. tibi. sed & obsequiũ tẽporale, dum tñ sine pactione. ext. de clericis nõ re. de cętero. De spirituali obsequio quin quandoque dari possit, no est quæstio, etiam ex cõuẽtione ext. de pręb. significatum, immo semper præmiũ aliquod debet interuenire speciale, scilicet meritũ hominis talis enim simonia spiritualis nõ reprobatur, sicut nec spiritualis usura arg. 24. q. 1. aduocauit. Pecunia autem pro spiritualibus incorporalibus nunquam interuenire debet nisi in quinque casibus. In matrimonio. ĩ. e. quid q. 32. q. 2. honoratur. In operis etiã quas clericus, non debet. vt si sacerdos locat operas suas per annũ. arg. extra ne pręla. vices suas. c. ult. 12. q. 2. charitatẽ. Item est & si sint debitæ, dum tñ ius dicat aliquid dandum, ar. 20. q. 3. relatum. extra de simo. cum sit. Item pro salute æterna. & peccatorũ remissione. de pœn. dist. 1. medicina. 13. q. 2. animæ. Item secundum quosdã pro iure sibi competente, ne uexetur in eo. inf. ea. q. 3. quęsitum. extra de usur. capit. 1. & extra de sim. dilectus Spirituale autem pro spirituali permutari potest extra de rerum permu. ad quæstiones. Pro spiritualibus autem corporalibus pecuniam dare nõ est simonia, ut pro calice, pro libro. 12. q. 2. aurum. nisi inueniatur prohibitum, ut in ecclesia, in cœmeterio & Chrismate, ut inf. e. placuit.

* Vide supra di. 23. c. his igitur in uer pro benefi. q. 1. & Iure eccl. infra super c. 1 ad ..

Res sacræ quandoque possunt uendi.

Dari aliqd pro reb. spiritualibus in corporalib. an liceat.

Pecunia pro spiritualib. incorporalibus non debet nisi quinq; casibus.

GRatia.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod nõ est gratia quæ nõ est gratuita. Simoniaci igitur qui dãt pretium, gratiam non accipiunt, quia gratia in rebus ecclesiasticis operatur, quam si non accipiunt, non hẽnt: si tamen non habent, alijs eam dare non possunt. Quid ergo dant simoniaci? Vtique spiritum mendacij, quem solum habent.

b ¶ Hug. uero sic ponit casum Dicit enim. quod Leo hic intendit dicere, quod simoniaci, qui pretio ordinantur, gratiã cum ordine non recipiunt, & ideo cum alios ordinãt gratiam, quam non habent, cum ordinibus non conferunt, sed sicut cum peccato ordinati sunt, ita cum peccato, alios ordinant. Quod autem gratia non detur cum ordo pretio tribuitur, præmittitur in princ.

b ¶ Gratia.] Idest donum spiritus sancti, uel ecclesiastica

c ¶ Si non gratis] Sine munere aliquo non debito.

d ¶ Accipitur.] Arg. contra. 23. q. 4. ille gladium. quia ille dicitur gladium accipere, qui illicite accipit.

e ¶ Gratia.] Idest, cum gratia, idest, cum charitate, idest, non confertur gratia nisi gratis, &c.

f ¶ Possunt.] Argu. quẽ quam nõ posse dare, quod non habet. 1. q. 7. Daibertum. ff. de reg. iur. nemo de consecr. dist. 4. quomodo. inf. ea. q. qui perfectionem. de conse. d. 3. soiet. Contra creditor distrahit pignus, cuius dominium nõ habet. Vnde arg. contra. ff. de acquir. re. do. nõ est nouum. & extra de elect. suffraganeis. Ioan. Sol. generale est, quod nemo de iure dare potest, quod non habet fallit in certis casibus. B.

Nemo dat quod nõ habet.

g ¶ Spiritum mendacij.] Idest, effectũ diaboli, qui pater est mendacij: quia isti sunt mendaces, cũ sint hæretici. & omnis hæreticus mendax est. ĩ. ea. si quis inquit. uel dic spiritum, idest, characterem sine executione.

Diabolus est pater mendacij.

h ¶ Testante.] Cũ ait, Gratis accepistis gratis date, &c. arg. à contrarijs: contraria enim contrarijs opponũtur, ĩ. d. 9. c. 1. & 25. q. 2. decessorum. & 24. q. 2. sane. 42. d. hospitiolũ. 5. q. 6. delatori. & de pęn. d. 2. c. 1. & vide, quod no. 8. q. 1. sciendum. iuxta finem.

Contraria cõtrarijs opponuntur.

QVicumque.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod quicũque per pecuniam est ad sacerdotium promotus in ueritate non est sacerdos, sed tantum nomen sacerdotis habet inane.

i ¶ Studet.] Hic ergo sola uolũtas facit hominem simoniacũ, ut inf. ea. reperiũtur. & q. 3. non solum. sicut spes sola facit hominem usurarium, ut 14. q. 3. cap. 1. Item hic

Voluntas sola facit simoniacum.

hic voluntas sine effectu imputatur. [1] & dixit Baz. ꝙ huiusmodi peccatum si non processerit ad actum, sola voluntate deletur, sicut & sola voluntate commissum est. arg. extra de regulis iuris, omnis. Vel intellige hoc verbum, studet, cum effectu. inf. 36. q. 2. si quis nō c. A. contra

1 Sub. & punitur, & hoc probat con. vor. §. proxi. ꝙ contrarijs induuntur. De hoc not. 6. q. 1 si quis cum. Arch.

b ¶ Sacerdotij.] Hoc verum est, si in modum accusationis est conuictus: sed si in modum exceptionis, secus, ut extra de accusa. super his 2. Item si in modum inquisitionis conuincitur: tunc priuatur beneficio, & non ordine. extra de sim. dilectus 2. Di. ut in decre. inquisitionis, quique etiam non priuatur omnibus beneficijs in eo casu vt ext. de elec. p inquisitionē. Itē regulariter hæc vera sut. ꝙ perdit ꝑpria beneficia, si eo sciēte fuerit data pecunia; alias sine culpa sua priuaret, eo ꝙ esset legitimè adeptus, vt 16. q. 7. inuētum. Itē nec ipsum beneficiū nec ordinē perdet, si in fraudem ipsius fuerit data pecunia, vt ext. de sim. sicut. & c. nobis. inf. q. 6. §. vlt.

Simoniacus duob. modis pōt. 5 tin. i. [3] A. l. idē ff. de his, q. no. inf. L. ic. us. & cil sō ext. de excep. c. j. §. vit. & de or. cog. cu di lectus. an h.

cerdos non esse, sed dici tantummodo inaniter concupiscit.

¶ Caput hoc ex originali est emendatum, & locupletatū.

Item ex regesto.

¶ Spolietur honore, qui ecclesiam per pecuniam obtinet. Cap. III.

inf. ea. q. 3. c. altare.

PResbyter si per pecuniam ecclesiam obtinuerit, non solum ecclesia priuetur, sed etiam sacerdotij [b] honore spolietur: quia altare, & decimas, & spiritum sanctū [c] emere, uel vendere, simoniacam hæresim [d] esse nullus fidelium ignorat.

¶ Non est inuentum in regesto B. Gregorij, vnde videtur citari. Similia habentur apud Gregorium vij. lib. 6 reg. in indice concilij eo anno habiti, & in concilio Turonensi sub Carolo magno, c. 15. in Remensi, c. 21. Moguntino sub Rabano, c. 12. & altero Moguntino sub Arnulpho, c. 5 & infra ea q. 3. c. altare, quod ibi citatur ex Paschale.

Idem Gregorius primus dicta epist. 110. lib. 7.

¶ De eodem. Cap. IV.

inf. e. cum liquet. Poly. ibid. Ans. l. 6. c. 80. Burc. l. 1. c. 21. Iuo p. 5. c. 75. & 112.

BEnedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc [e], ut fiat hæreticus, promouetur.

¶ In aliquot vetustis exemplaribus caput hoc coniunctum est superiori & præter epist. 110. indicatam, eadem sententia habetur lib. 4. epist. 55. & lib. 5. epist. 107. episcopis Epyri.

Idem in eodem.

¶ Partem habebit cum Simone, qui contra simoniacos vehementer non exarserit. Cap. V.

Conc. Meld. c. 42. Deusdedit p. 2. Poly. l. 2. tit. 1. Iuo p. 2. c. 84. & p. 5. c. 75. Ans. l. 6. c. 77.

QVisquis per pecuniā ordinatur, ad hoc vt fiat hæreticus promouetur. Quisquis ergo contra simoniacam, & neophytorum [f] hæresim pro officij sui loco vehementer non exarserit [g], cum eo se non dubitet habiturum portionem; qui prius commisit hoc piaculare [h] flagitium.

¶ Verba prorsus ipsa huius capitis non sunt inuenta in epistolis B. Gregorij. Verum Paschalis Papa II. (vt est apud Iuonē, ac Polycarpum) citat hæc ex ipso B. Greg. ac simillima prioris partis huius capitis sunt lib. 4. epist. 55. & 56. posterioris uero partis, lib. 10. epist. 33. Victor epō: Et Ioan. diaconus lib. 3. c. 4. scribit generalē sniām a B. Gregorio contra simonia & neophytorum hæresim prolatā in epist. Victori scripta contineri. Capitu-

contra arg. 3. d. 51. si quis post cōtra. 3. d. 19. Anastasius. 3. d. 50. is vero, qui contra 6. q. 1. §. uerum, 50. dis. si quis post. Ioan. Sol. hodie sola pœnitentia sine resignatione quæsitorum sufficit. cum simonia in animo gerebatur vtrinque, ut extra de simo. cap. si. B.

a ¶ Concupiscit.] idest, ex sua concupiscentia, sequitur, ut inaniter dicatur sacerdos.

PResbyter.] CASVS. Dicitur hic ꝙ si quis emit ecclesiam per pecuniam, & eam perdet, & præterea deponi debet: quia emere decimas vel altaria est simonia. Seq. c. patet.

c ¶ Et spiritum sanctū.] Idest, ordinē, & alia officia, quę dona sunt spūs sancti.

d ¶ Simoniacam hæresim.] Arg. inf. ea. q. 3. altare, inf. ea. q. 1. quicunq; sacros, infra ea. q. 5. c. 1.

e BEnedictio illi.] ¶ Ad hoc.] id est, qui sic honorem accepit, hæresim incurrit. Est enim, vt, cōsecutiuū [3] nō causatiuū, ut d. 74. consuluit & 3. q. 7. §. itē & 6. q. 1. ex merito. Et ē simile. Lex subintrauit, vt abundaret delictum. simile C. de obseq. patro. p̄stā. si manumissori. & ff. ad leg. Aquil. l. si ex plagis. §. 1. sic & C. de iudi. l. properandum in prin.

3 Cōcor. tex. in l. Mæuia. cū glo. ff. de leg. 3. & in l. cū delanionis. §. item si fundo. ff. de fundo instruct. & in l. Lucius. §. de collegio ff. de leg. 3.

QVisquis per pecuniam.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ si quis per pecuniā ordinatur, ipsum esse hæreticum est manifestum, & qui cōtra talem vehementer non inuehitur, velut particeps minis, deponatur.

f ¶ Neophytorum.] Quia a neophyto, s. a Simone ortum habuerit: qui de nouo ad fidem conuersus fuit: uel quia neophyti solebant dare pecuniam, ut cito promouerentur: quia aliàs non poterant, ut 48. dist. c. 1.

g ¶ Exarserit.] Vt infra e. quicunq; &c. placuit. hoc verum est si potest probare illud, aliàs non noceret ei taciturnitas, vt 2. q. 7. plerique. sed si non pōt probare faciat, quod dicit Aug. 22. q. 5. hoc videtur. Itē & si probare potest, & si timeatur scandalum: tunc faciat id quod legitur 24. q. 3. tam sacerdotes. 2. q. 3. fortè.

Taciturnitas in puniendo simonia cū nocet.

h ¶ Piaculare.] Ideo dicitur piaculare, quia secundum

Piaculare flagitium.

leges comparatur ei quod morte expiatur. 25. q. 3. sanè. 5. q. 6. delatori. &c.

QVos constiterit.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod cõuicti de simonia deponi dẽnt, non sine pœna simoniam cõmittentes, tam dantes, quàm accipientes cum sint simoniaci, vt lectio actuum Apostolorum testatur.

a ¶ Quos.] Hic vocat arg. a cõtrario sẽsu, in f. ea. q. 1. Saluator versic. quisquis. ibi, pp sua lucra arg. ĩ. e. si quis episcopus. arg. sup. d. 61. sacra lectio miramur.

b ¶ Sacra lectio.] Actuũ Apostolorum, cum dixit: pecunia tua tecum sit in perditionẽ. infra c. proxi. & c. q studet. &c. Petrus. Io.

REperiuntur quã plurimi.] CASVS. Quidam obliti verboru Petri dicentis ad Simonẽ. Pecunia tua tecũ. &c. epatus per pecuniam acquisierũt, & licet de hoc iã pœna fuerit statuta. Ambros. tamen huic vulneri cãceroso ferrũ ignitũ apponit, statuẽs, vt quicunque detectus fuerit simoniã commisisse, a cõmuniõe altaris sit ipso iure suspẽsus: & si p accusationem fuerit depositus, ĩ monasteriũ detrudatur. Venditor vero puniat, ut emptor. Si uero laicus sit, qui simoniam cõmittit, excommunicari dẽt.

c ¶ Velle.] Ita sola voluntate est simoniacus: hoc itelligo de uoluntate ad actum aliquem exteriorem pductã: alias nõ est suspẽsus ab ingressu ecclesiæ. & sic etiam exaudi infra ea. qui studet. & supra ead. quicunque. 24. dist. quando episcopus. extra de simonia. tanta.

d ¶ Quia & vsitatum.] Argu. quòd mos 2. non excusat à crimine. inf. ea. q. 1. c. fin. arg. contra 73. distin. Agatho si. &c. quia, supra d. 4. denique, infra 32. q. 4. obijcitur.

e ¶ Succisum.] Per canones.

f ¶ Inijcimus.] h. d. quia adijcit pœnam. Vel dic inijcimus, id est, inefectum esse ostendimus. &c.

g ¶ Anathematis.] Argu. quod ipso iure sit anathematizatus clericus simoniacus, vt inf. ea. q. quicunq; & c. placuit. Vel dicit anathema separatione à corpore, & sanguine Christi: unde subdit atque, pro, idest. &c. nã postea excommunicandus est infra ea. q. qui studet. & q. 3. ex multis quod est pro quolibet mortali peccato. sed ad detestationem ipsius 3. dicitur, quod gñaliter intelligitur: hoc tamen est speciale: in notorio crimine fornicationis, & simoniæ, qui suspensi sunt, vt dist. 32. 3. verũ. sed argu. tamen est, quod simoniacus non sit ipso iure suspensus, extra ead. ex tuæ. Dicas ergo, quod omnis peccator occultus suspẽs est quo ad seipsum, vt ĩ. c. sacerdotes. sed simoniacus suspensus est quo ad se, & quo ad alios, vt extra de simo. tanta. & hoc uerum est de illo, qui emit ordinem: talis enim pœnitere non potest, cum rem furtiuam habeat, vt 1. quæst. 6. si res.

h ¶ Condemnatum.] A statutis patrum ipso iure ex genere delicti 3. q. 7. 6. porro.

i ¶ Ex quo.] Q. si ex eo tẽpore sit excõmunicatus, uel sciat se condemnatum, ex quo tempore constat uobis, &c. quasi dicat ex eo tempore sit excommunicatus, uel sciat se condemnatum ex quo tempore perpetrauit crimen. & c. 9. Sum crimi. læsæ maiest. argu. ad leg. Iuliam maiest. quisquis. ver. donationes, &c. Et ita illud verbũ, ex quo, determinat verbũ, perpetrasse, & secundum hunc intellectum etiam occultus simoniacus suspensus.

7 De hoc et su. ea. q. quicũque. & dicã infra c. eos, ibi videas. Archid. Simoniacus an qs fiat sola volũtate.

2 Mos. Sed an à pœna gl. Ant. Bu. c. ult. de con s. c. Lu. Ro. in sing. ch. 1.

3 Scilicet crimine simoniæ, & sic anathema sumitur hic proprie.

Simoniacus an sit ipso iure excommunicatus.

Peccator quilibet occultus est suspensus.

liũ. 42. cõcilij Meldẽsis ab Iuone, p. 5. c. 75. citatã, partim cõuenit cum ipsa epistola Victori scripta, & partim cum ijs, quæ Iuo, & Polycarpus citant ex Paschali, & cum his, quæ hoc loco refert Gratianus. De qua hæresi è Gallia eijcienda Gregorius lib. 4. epist. 51. scribit Virgilio Arelatensi, & lib. 7. epist. 110. Syagrio, & alijs episcopis Galliæ.

Item Gelasius Papa ad episcopos per Lucaniam constitutos, epist. 1. c. 26.

¶ Simonis damnatio, dantem, & accipientem pariter inuoluit. Cap. VI.

QVos [a] constiterit indignos meritis sacram mercatos esse pretio dignitatem; conuictos oportet arceri, nõ sine periculo facinus tale perpetrantes; quia dantem pariter, & accipientem damnatio Simonis, quam sacra lectio [b] testatur, inuoluit.

Poly. l. 7. tit. 6. Deusdedit p. 2. Burc. l. 1. c. 22. Iuo p. 5. c. 76.

Item Ambrosius a in libro pastorali.

a ¶ Ambrosius.] *Caput hoc in libro pastorali B. Ambrosij vnde citatur non est inuentum. Habetur tamen in concilio Toletano 8. cap. 3. quem canonem integrum Anselmus lib. 6. c. 85. partem vero ipsius Iuo p. 5. c. 83. ex dicto concilio citant.*

¶ Anathematis sententia damnatur, qui simoniacè ordinatur. Cap. VII.

Ans. l. 6. c. 85.

REperiuntur quamplurimi negocio † muneris perituri, mercari velle [c] gratiã spiritus sancti: dum vile pretium donant, vt pontificalis ordinis sublime culmen accipiãt; obliti verborum Petri, qui dixit ad Simonem: [Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniã donum Dei existimasti per pecuniam possideri.] Proinde, quia & vsitatum [d] est tantum malum, & maiorũ frequenter constat mucrone succisum [e]; nos quoque huic vulneri cãceroso ignitum (quod superest adhuc) inijcimus [f] ferrum, decernentes omnino, vt quicunq; deinceps, propter accipiendam sacerdotij † dignitatem, quodlibet præmium fuerit detectus, obtulisse; ex eodem tempore se nouerit anathematis [g] opprobrio condemnatum [h], atque a participatione Christi corporis, & sanguinis alienum, ex quo [i] illum constat execrabile Christo perpetrasse flagitium.

† al. negotiatione.

Act. 8.

† al. diuini doni. Iuo p. 5. c. 83.

suspensus est. Vel determinant hoc verbum, constat: & tunc est sensus. ex quo constat eum simoniacum, tunc demum erit suspensus. hoc vltimum dicebat Marti. Hispanus.

a ¶ Extiterit.] Hoc verum est, si potest probare illud: aliàs.

f ¶ Defensorem.] Idest, aduocatum, vel iudicem, vel castaldum. Hic collige, quod castaldiam emere est peccatum. nã dispensationẽ religiosæ domus emere est peccatum.

g ¶ Vel quemquam.] Idest, archipresbyterũ, archidiaconum, monachum, vel quemlibet officio ecclesiastico mãcipatum, vt dicitur inf. ea. q. 3. Saluator. hoc exaudi pro id quod legitur. 28. q. 2. quidam in Auth. de sanc. episc. §. sed neque coll. 9.

Castaldiam emere peccatum est.

Quòd si aliquis extiterit,[a] qui accuset; ille, qui hũc ordinem munerum fuerat datione lucratus, & suscepto honoris gradu priuetur, & in monasterio sub perenni pœnitentia retrudatur,† Illi verò, qui hac causa munerum acceptores extiterint; si clerici fuerint, honoris amissione mulctentur: si vero laici, anathemate perpetuo condemnentur.

† al. religetur.

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 2.

Poly. l. 2. tit. 37. Ansl. 6. c. 88. Burc. l. 1. c. 112. Iuo p. 5. c. 118. Pann. l. 3. c. 118.

¶ Damnatur episcopus, qui per pecuniam ordinationem facit. Cap. VIII.

SI quis episcopus per pecuniam ordinationem fecerit & sub pretio redegerit [d] gratiam, quæ vendit non potest, ordinaueritque per pecuniam episcopum, corepiscopum, presbyterum, aut diaconum, vel quemlibet de his, qui connumerantur in clero, aut promouerit per pecunias dispensatorem, [e] aut defensorem, [f] vel mansionarium; vel quemquam[g] omnino, qui subiectus est regulæ pro suo turpissimi † lucri commodo; is, qui hoc attẽtasse probatus fuerit, proprij gradus periculo subiacebit; & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione, vel promotione, quæ est per negotiationem facta, proficiat; sed sit alienus a dignitate,[h] vel solicitudine,[i] quam pecunijs acquisiuit. Si quis verò mediator [k] tã turpibus, & nefandis datis vel acceptis extiterit, & ipse, siquidem clericus fuerit, proprio gradu decidat, si verò laicus, aut monachus anathematizetur.

† al. turpissime.

Item ex octaua synodo.

h ¶ A dignitate.] Idest, a prælatura.

i ¶ Vel solicitudine.] Idest administratione.

K ¶ Mediator.] Item nota infamię isti pellantur, vt j. q. 3. c. vl. hi omnes simoniaci sunt, nec recipiuntur ad testimonium, vt extra de test. veniens. Huiusmodi autem mediator, dum tamen nõ participauerit, recipi testis in crimine simonię, extra de simo. §. quamuis, qd' tñ subaudi cum vita accusati ante talis extiterit ar. 2. q. 1. in primis in fi. In alijs autem contractibus non recipit interuẽtor in testimoniũ, nisi de volũtate partiũ. in auth. de test. §. qm verò. col. 7. Testes in criminibus non exceptis qui dent admitti.

No. ergo, quod in crimi nib. non exceptis, si ptis qui dẽt adulterij, & homicidij & huiusmodi, quicũque admittit ad accusandũ, & ad testificandũ, vt 4. q. 3. c. 1. arg. a contrario sensu. nam tantũ integræ famæ admittuntur in illis. nisi propriam iniuriam prosequantur. 4. q. 6. omnibus in quo casu non admitterentur ad testimonium, vt extra de testi. de cætero, & secundum Hug. eadem seruatur regula in exceptis: quia nec ad accusandum, nec ad testificandum admittuntur testes, nisi sint integræ famę, nisi accusatus antea malæ extiterit opinionis. arg. 2. q. 1. in primis. Sed lex canonica secus in exceptis dicit, nam admittit infamẽ ad accusationem, contra quemlibet clericũ, qui prauæ opinionis est: ut extra de simon. c. tanta. sed non ad testificandum, nisi aliqua præeunte præsumptione. arg. extra de simo. licet. versi. præsertim cum alia, &c. nam testes in his criminibus torquendi sunt. 4. q. 3. §. item in criminali. versi. item si res exegerit. 5. q. 5. illi qui in auth. de testi. §. si vero ignoti coll. 7. sed tormenta sine præsumptione non sunt infligenda extra de regu. iur. cum in contemplatione. ff. de quæst. l. 1. C. eo. tit. milites. §. oportet: Nota tamen, quod non nisi præeunte præsumptione admittitur criminosus testis in exceptis: non tñ quilibet: quia non inimicus, nõ cõspirator. ext. de simo. licet. in fi. licet ibi ageretur nõ criminaliter, sed denunciatiue. ibi & exaudi tales nõ fuisse admissos de rigore iuris, sed ex patientiam æquitatis. preterea ibi accusatus excipiebat de minoribus criminibus cõtra eos, quam de quo ipsi testificabant, maxime cũ de crimine iam essent emendati. ext. de sim. per tuas & de hoc dixi 2. q. 1. in primis. in fi. 15. q. 3. sane. Ioan. ADDITIO. Et 79. dist. si quis Papa. ibi videas. Arch.

Tormenta nõ sunt sine præsumptione infligẽda.

alias non nocet ei taciturnitas, vt 2. q. 7. plerique. 1 Sed si non potest probare, faciat, quod dicit Augustinus. 22. q. 5. hoc videtur. Itẽ & si probare potest, & timeat scãdalum, faciat ad quod legitur 24. q. 3. tam sacerdotes, & 23. q. 4. forte. Ioan.

1 Adde an & qñ taciturnitas noceat, no. in l. filius. ff. de procur. gl. in l. qñ. §. 1. in gl. peruenit. ff. loc.

b ¶ Perpetuo.] s. quousque emendet. si. extra de constit. ex literis. 27. q. 1. de viduis arg. 2. q. 5. quanto. Vel perpetuo. Idest, perpetua separatione a corporis Christi, id est, vsque ad finem vitę, etiam si ante pœniteat, & hoc est in criminis detestationem. argu. ff. pro socio. l. 1. Vel perpetuo, idest, continuo. argum. ff. de serui. vrb. præd. foramen.

Excõicatus perpetuo tripliciter exponitur.

SI quis episcopus.] CASVS. Dicitur hic, si quis episcopus in ecclesia per pecuniam aliquem in clericum cuiuscunque ordinis ordinauerit, aut dispensatorem, aut defensorem per pecuniam fecerit, ordinator conuictus deponatur: & ordinatus similiter locũ suum perdat. Mediator verò si clericus est, deponat: si laicus est, excommunicetur. Sequentia duo c. plana sunt.

c ¶ Si quis episcopus.] Hucusque introduxit capitula de simonia, quæ fit ab accipiente. Nunc introducit vsq; ad §. quia ergo, capitula tam de accipiente, quàm de dante ordinem, vel aliud spirituale per pecuniam.

d ¶ Redegerit.] Quantum in eo est ar. 49. di. cap. vlt. ff. de recep. arbitr. l. Celsus. de consecra. dist. 4. c. quæris.

d ¶ Dispensatorem.] Idest, œconomum, vel quemlibet ecclesiasticarum rerum administratorem, vt præpositũ æconomum, & vicedominum. su. ead. quos constiterit. Infra. ead. q. 3. Saluator Hug.

a ¶ Qui per pecuniam.] ¶ A sacerdotio.] Cuius nomine quilibet ordo ecclesiasticus intelligitur, præsertim sacer. vt su. dist. 81. si quispiam. 23. q. 4. Gulisarius. §. 2. Vel expone a sacerdotio, idest, ab administratione temporalium.

Sacerdotium quemlibet ordinem ecclesiasticum comprehendit.

Qui studet.] Dr in hoc capitulo quod qui spiritualia emit, deponi debet, nec poterit de iure communi amplius reuocari. Quod autem detestabile sit crimen simoniæ, quatuor exemplis probatur. Primo exemplo Giezi, qui propter simoniam, quam commisit, factus fuit leprosus. Secundo, exemplo Iudæ, qui vendidit redemptorem omnium, propter quod laqueo se suspendit. Tertio exemplo Simonis magi, qui propter simoniam, quam committere voluit, fuit a Petro damnatus. Quarto exemplo Christi, qui omnibus peccatoribus in templo dimissis, solos simoniacos in detestationem criminis exclusit. In fi. dicit, quod qui simoniaci sunt, spiritus sancti gratiam habere non possunt. CASVS. Dicit, quod simoniacus non posset in ordine remanere, sed talis a communione remouendus est & quam graue sit peccatum, probat exemplo Giezi, Iudæ Simonis, & Domini, qui vendentes eiecit de templo.

Simonia quatuor exemplis est detestabilis.

b ¶ Studet.] Cum effectu. verba enim sunt recipienda cum effectu. ff. quod quisque iur. l. 1. extra de clericis non resid. relatum, vel sufficit, quod det operam.

c ¶ Ordine.] Bene dicit, ordine, quia si quis emit ordinem, non potest dispensari circa ipsum, vt inf. ea. erga. & ex. de simo. nobis. in fi. nisi a patre suo, & eo ignorante esset emptus ordo, tunc dispensari posset. 1. q. 5. c. vlt. Sed secus est in beneficiorum emptione. cum enim renunciat quis beneficio empto, potest in illo, vel in alio tolerari, vt j. ea. q. 5. c. 1. & in decretali de simo. ex insinuatione. Illa tamen decreta loquitur cum a patre ipso ignorante est commissa simonia.

Simonia committitur & circa ordinem & circa beneficium.

d ¶ Permanere.] Infra ead. si quis ex dispensatione infra ead. q. 3. præsentium.

e ¶ A communione.] Nunquid pro sola voluntate est excommunicandus quis, cum sit simoniacus? Certè non: quia ex voluntate non scandalizatur ecclesia, nisi processerit in actum. Argum. 24. q. 3. Deus. & dist. 32. erubescant. & intellige a communione, scilicet fidelium, ab alia ipso iure separatus est etiam occultus. quod tenendum est; extra de simo. cap. tanta. Ioannes. quod fortè hodie correctum est, extra de temp. or. c. si. R.

Simoniacus ex sola voluntate non est excommunicandus.

f ¶ Capitale.] Idest mortale, vel dignum depositione.

g ¶ Sanitatis.] Nunquid ergo licitum est medico recipere pecuniam pro conferenda sanitate? Sic: quia illud potius dicitur honor, quam pretium, vt 14. q. 5. non sanè unde non recipit pecuniam pro danda sanitate, cum illud sit gratia, sed pro labore suo. & sic magister non recipit pecuniam pro scientia quam dat, sed pro labore, uel honore sicut propheta recipit, vt infra ea. q. indices, sic Deus recipit decimas pro honore, non pro pretio, vt 16. q. 1. decimæ.

Medicus pro sanitate conferenda pôt pecuniam recipere.

¶ A sacerdotio est alienus, qui per pecunias ordinat, vel ordinatur. Cap. IX.

Qui per pecunias quemquam consecrauerit, vel ab alio consecratus est; alienus a sacerdotio [a] fiat.

Nouella 6. cap. 1. & nou. 123. ca. 3. apud Iulianum antecessorem. Ansel. l. 87. c. 7. Iuo p. 5. c. 121.

a ¶ Octaua.] *In aliquod vetustis exemplaribus caput hoc citatus ex septima synodo, in qua, capitulo quinto refertur canon trigesimus Apostolorum ad hanc rẽ faciẽs. In epistola autem Tarasij ad Hadrianum Papam, (quæ in exemplaribus bibliotheca Vaticana, & alijs, est in fine ipsius septimæ synodi) refertur canõ vigesimus secundus, synodi quæ in Trullo, his verbis:* Eos, qui pro pecunias ordinati sunt, siue episcopi, siue quicumque clerici, & non secundum probationem, & vitę optionem, deponi pręcipimus sed & illos, qui hos ordinasse noscuntur. *Extat etiã hac de re epistola Basilij ad episcopos sibi subiectos.*

Item Calixtus Papa.

¶ Nec ordinari, nec promoueri in ecclesia Dei per pecuniam aliquis valet. Cap. X.

Sanctorum Patrum exempla sequẽtes, & officij nostri debito innouãtes, ordinari quemquam per pecuniam in ecclesia Dei, vel promoueri, auctoritate sedis Apostolicę modis omnib. prohibemus. Si quis verò in ecclesia ordinationem, vel promotionem taliter acquisierit, acquisita prorsus careat dignitate.

¶ *Est Calixti secundi; qui paulo ante Gratianum vixit, & aliquot concilijs à se habitis contra Simoniam, & inuestituras ecclesiarum, quas Germanici Imperatores vsurpauerant, multa decreuit: de quibus Abbas Vrspergensis ab anno Domini 1118 in quo electus est Pontifex, vsque ad annum 1124 accurate scribit.*

Item Gregorius Nazanzenus.

¶ De eodem. Cap. XI.

Qui studet [b] donum Dei pretio mercari, in sacro ordine [c] nulla ratione de cętero permanere, [d] aut reuocari posse dubium non est. Talis à communione [e] omnibus modis abscindatur. Nam spiritus sancti donum pretio comparari, quid aliud est, quam capitale [f] crimẽ, & simoniaca hæresis? † quod quàm detestabiliter in vtroque testamento vindicatum sit; multorũ exemplis facile apparet: Giezi † gratiã sanitatis Naaman Syro vendidit, eandem gratiam sanitatis, [g] Helisæo vindicante, leprosus

Deusdedit p. 3. & 4.

4. Reg. 5.

† Concord. text. iuncta sua gl. in l. si quenquã. C. de epi. & cl.

† Idest, Giezi peccauit, quia tunc cõstitutione vel cõsuetudine prohibitũ fuit aliquid accipere in casu in quo ipse accepit: alioquin nõ peccasset, ar. 32. q. 4. dixit. R.

a ¶ Iudas.] Sed nunquid Iudas commisit simoniam? Certum est. Et quidem plagium commisit in eo, quod liberum hominem vendidit. ff. ad leg. Flau. de plagi. l. 1. Simoniam etiam commisit in eo, quod rem sacram uendidit. Dicit H. quod Dominus non potest uendere seruum iam

c ¶ Pecunia tua.] Hoc in detestationem criminis dictum est. 1. q. 3. §. contra.

d ¶ Dimisit.] Arg. expressum contra Baz. dicentem, quod quilibet propter peccatum mortale erat priuatus introitu ecclesiæ. arg. de pœn. dist. 1. quis sanctus sacerdo. 33. q. 4. uir cum propria nam dominus solos simoniacos de corpore ecclesiæ eiecit, relictis, alijs peccatorib. intellige tamen hoc de illis, qui simoniam committunt in ordine accepto: licet auctoritas generaliter loqui uideat. unde dic cum Baz. & M. quod nec talis simoniacus nec publicus fornicator debet ecclesiam ante pœnitentiam intrare. De hac materia notaui 33. q. 4. uir cum propria. Io. tamen dicit, (quod etiam mihi sæpe respondit) quod peccator quilibet & etiam excommunicatus potest intrare ecclesiam causa orandi, dummodo non intersit diuinis officijs cum non inueniatur prohibitum extra de sen. exc. cum nuper. H.

Iudas uendens commisit simoniam, & plagium.

Peccatum mortale an priuet quemlibet ab introitu ecclesiæ.

Matth. 27.

† al. redemptionis.

factus amisit. Iudas [a] omnium redemptorem vendidit [b], mox laqueo suspensus eandem redemptoris † gratiam non obtinuit; & merito, quia nemo potest retinere, quod vendidit. Simon etiam magus cum eandem spiritus sancti gratiam emere vellet, damnationis sententiam à Petro audiuit:] Pecunia tua [c] tecum sit in perditionem, quia, donum Dei existimasti pecunia possideri.] Dominus etiam vt vendentes, & ementes huius gratiæ expertes ostenderet, cunctos peccatores per gratiam in templo dimisit [d]; singulariter vendentes, & ementes increpans, & flagellans de templo eiecit, in quo venditores, & emptores suos gratia spiritus sancti constat destitutos esse, & vacuos. Quos enim Christus eiecit de templo, nunquid spiritus Christi faciet sibi templum?

Act. 8.

Item. 2.

In operibus B. Gregorij Nazianzeni, quæ multa græce, & latine extant, nihil tale repertum est. Habentur autem similia in epistola Tarasij ad Hadrianum.

Deusdedit p. 4. ex Paschali. inf. c. placuit.

Item Gregorius.

¶ Symoniachi, sacerdotes esse non possunt. Cap. XII.

QVicumque sacros ordines [e] vendunt, aut emunt, sacerdotes esse non possunt.] Vnde scriptum est [f] anathema danti, anathema accipienti; hoc est simoniaca hæresis [g].] quomodo ergo, si anathema sunt, & sancti non sunt, sanctificare alios possunt? & cum in Christi corpore non sint, quomodo Christi corpus tradere [h], vel accipere possunt? Qui maledictus est, benedicere quomodo potest?

QVicumque.] CASVS. Dicit hic, quod Simoniaci promoueri non possunt, siue dantes siue accipientes. Nam dantes, & accipientes simoniaci sunt, & cum maledicti sunt, alios benedicere non possunt.

e ¶ Sacros ordines.] Quia si per pœnitentiam recocilientur, quod tamen per pecuniam acquisierint, retinere non possunt, uel quantum ad imprecationum effectum.

f ¶ Vnde scriptum est.] Qui offert alijs uel accipit ab alijs, ut ordinetur, excommunicatus est, ut hic, & inf. ca. c. perlatum.

g ¶ Hoc est simoniaca hæresis.] .i. sic dare uel accipere, simoniaca hæresis est. B.

h ¶ Christi corpus tradere.] Idest, dignè exercere officium sacerdotis.

¶ *Deusdedit in tractatu contra Simoniacos refert hoc ex epistola Paschalis Papæ secundi ad mediolanenses.*

Io. diac. l. 3. c. 4.
Poly. l. 2. tit. 1.
Burc. l. 1. c. 111.
Deusdedit p. 2.
Iuo p. 5. c. 75.
supra c. benedictio.

Item Gregorius Syagrio, & alijs episcopis, lib. 7. epist. 110.

¶ De eodem. Cap. XIII.

CVm liqueat hanc hæresim ante omnes [a] [i] radice pestifera surepsisse, atq; in ipsa origine [k] sua, apostolica esse detestatione damnatam; cur non cauetur; cur non perpenditur; quia benedictio illi in maledictionem conuertitur, quia ad hoc, vt fiat hæreticus, promouetur?

a ¶ Omnes.] *Antea legebatur, omnia sed glossa videtur magis conuenire lectioni restitutæ quæ est in aliquot manuscriptis, & ipso originali.*

iam ordinatum, commutare tamen poterit, uel alio genere contractus alienare. Quidam tamen dicunt contra, ut hic, & 54. dist. generalis.

b ¶ Vendidit.] Nota, quod dicit uendidit: & tamen iste quando exigit munera, iam ille gratiam fuerat consecutus, & ita est argumentum contra eos, qui non exigunt ante collectionem beneficij, sed post. arg. inf. ca. eos, & q. 3. si quis obiecerit. ff. de calum. l. 1. §. qui autem Tamen quidam dicunt Giezi damnatum non pro uenditione, sed pro mendacio, quod mihi non placet.

CVm liqueat.] CASVS. Cum in nouo testamento præ cæteris criminibus simonia, quæ hæresi comparatur sit damnata, cur non præcauetur, cum benedictio in simoniaco in maledictionem conuertatur? duo sequentia capitula plana sunt.

i ¶ Ante omnes.] Contra de consec. dist. 2. prima. sed hoc uerum est post resurrectionem, uel ante, id est, præ omnibus alijs.

k ¶ Origine.] Nota quod dicit origine. Hoc uerum non est

quo ad nouum testamentum: nam Iudas ante commisit 1. Vel dic satis fuisse in origine: quia quam cito hoc fecit, fuit damnatus statim, infra ead. cito.

1 Quod Iudas simoniã cõmisit, pbatur sup. ead. qui studet, vbi de hoc, & ibi dixi. Archid.

a Cum ordinaretur.] Lepra fuit.] Idest peccati vulnere se infectum reddidit.

b Gratiam.] ¶ Nõ meruisti.] Ar. 1.q.4.c.1.

Cito.] CASVS. Tãgit hic quod dicit in quarto lib. Regum, quòd, Naamã Syrus postquam ab Helisæo lepra mundatus esset, recessit: Giezi autem puer Helisæi vidẽs, quod Dominus nihil acceperat ab eo, clam secutus est eum dicẽs duos filios prophetarum venisse ad Dominum suum, mandareque ei Helisæũ, vt mitteret sibi talẽtum argenti, & duo mutatoria vestimentorum, quæ cũ misisset, accepit ea Giezi, & abscondit. Dum autem postea staret coram Domino suo, dixit ei Helisæus, vnde venis Giezi? respondit, Seruus tuus, nõ iuit quoquã, at ille cor meũ erat in pręsẽti nũc autem accepisti argentũ, & vestes, & lepra Naaman adhærebit tibi, & semini tuo in æternum, & egressus est ab eo leprosus sicut nix.

c ¶ Inexpiabilis est.] Quo ad ordinis executionem: vel dic, ꝙ in detestationẽ criminis dr. & sicut culpa discordiæ, quæ forte nec passione purgatur, vt su. dist. 90. neq; ad Cain: vel quia pœnitet vsque ad mortem vt infra ead. si quis.

DENIQVE. CASVS. Dicitur etiam, quòd Ammonitæ, & Moabitæ, qui processerunt ex filijs Loth, restiterunt filijs Israel uenientibus de Ægypto, propter idololatriam, ad quam eos induxerunt, & ideo prohibiti sunt intrare ecclesiam usque ad tertiam & quartam generationem. Casus ergo huius cap. talis est. Intẽdit Ambro. probare, quòd crimen simoniæ sit grauius, quam crimen idololatrię. Nam crimen idololatriæ usque in tertiam, & quartam generationem punitur; cum semen idololatrarum usq; in tertiam & quartam gñationẽ intrare ecclesiam prohibeatur: semen uero simoniacorum in æternum punitur. Semen autem mysticè intelligitur in successione uitiorum, & non successione generis, sicut accipitur ibi: uos ex patre diabolo nati estis. Symoniaci autem & Giezitici hic largè intelliguntur omnes cupidi, & omnes auari. Et poteris prius ponere casum & postea narrare historias, & econuerso.

d ¶ Moabitæ.] Isti Moabitæ, & Ammonitæ idololatræ erant, & cum redirent filij Israel de capitiuitate Ægyptiaca, & scirent isti, quòd sitim patiebantur, obiauerunt eis cum pane sine potu: ducentes secum Balaam ariolum, ut eis malediceret: propter, quod peccatum pręcepit Dominus, ne eos factos proselytos 2. reciperẽt in ecclesiam Dei usque in septimam generationem, licet secundum aliam translationem ꝙ dicatur, usque in x. sed non contradicunt sibi: nam descendentes per sexum masculinum non recipiebantur vsque in septimam: per fœmininum vsque in x. Sed Hebræus dixit, quòd nihil aliud erat recipere eos ad ecclesiam Dei, nisi dare eis nuptui filias suas. historiam de illis Moabitis habes 35. dist.

2 Proselyti erant illi, q venitbãt ad populũ Iudaicũ ritũ q nõ erant oriundi de populo Iudaico. Archid.

Item Ambrosius de ministerijs †, *seu de dignitate sacerdotali, c.5.*

† mysterij.

¶ Qui pretio ordinat, lepram, non officium confert. Cap. XIIII.

Cum ordinaretur episcopus, quod dedit, aurum fuit; quod perdidit, anima fuit: cũ alium ordinaret, quòd accepit, pecunia fuit; quod dedit, lepra fuit [a].

Deusdedit p. 2. Iuo p.5.c.95.

Idem ibidem.

¶ De eodem. Cap. XV.

Gratiam cum ordinareris, non suscepisti; quia gratuito eam non meruisti [b].

Iuo ibidem. Deusdedit ibi.

Idem lib.4. ad c.4. Lucæ.

De eodem. Cap. XVI.

Cito turpem sequitur lepra mercedẽ, & pecunia corpus, animumq. male quæsita commaculat. *& paulo post.* ¶ Vides, q̃ a facto auctoris successio damnatur hæredis †. Inexpiabilis est [c] enim venditi culpa mysterij †, & gratiæ vindicta cælestis transit ad posteros. ¶ Denique Moabitæ [d], & cæteri non intrabunt ecclesiam vsq; ad tertiam [e] & quartã generationẽ, tamdiu videlicet (vt simplicius interpretemur) donec culpam auctorum multiplicis [f] successio generationis aboleret. Sed cum illi; quia in Deum idololatriæ errore deliquerunt, in quartã [g] generationem videantur esse mulctati; profecto durior [h] videtur esse sententia, qua Giezi semen vsque in æternum pdistr[illegible] sexto die.

Iuo p.5.c.131.

† al. ministerij.

Deusdedit p.2.

† Facit ad hoc c.l. cum hæres ff. de diuer. & tẽpo. præscr. & l. Papinian. §.j. ff. de acq. poss. l. vitia, C. eo.

e ¶ Vsque ad tertiam.] Id est, nisi habeant fidem Trinitatis, & quatuor genera uirtutum, uel quatuor Euangeliorum.

f ¶ Multiplicis.] Arg. culpam uel dolum purgari processu tẽporis, ut 2. q. 1. in primis, 35. q. 8. de gradib. ff. de hæ. uel ac. uen. l. [illegible] uenditor. ff. de ac. & ob. is qui. extra de ss. presbiter. per totu. extra qui ma. acq. pos. insuper. arg. contra inf. ead. centum ff. de po.. l. j. §. si rem. ff. de cõd. fur. l. qui furtum. & l. ulti. Sed rei ueritas est, ꝙ licet nõ possit purgari processu temporis, quo ad presentem casum, purgatur tamen per ecclesiæ dispensationem, ut 23. q. 4. ipsa pietas, uel [illegible] est enim. Vnde uersus.

Culpa, & dolus purgatur tempore.

Composito lactẽ [illegible] cibate.

Qui putat exclusum [illegible] per temporis usum, de consue. cap. quanto in gl. [illegible] consuetudinem.

g ¶ In quartam.] Hic non prosequitur. Ambrosius nostram interpretationem, sed [illegible] interpretum. Vel dic, ꝙ refert se hic ad mysticum intellectum, id est, donec habet fidem Trinitatis, & quatuor Euangeliorum.

h ¶ Durior.] Et quis, dubitat sceleratius esse cõmissum quod durius est uindicatum, ut infra 24. q. 1. non affectamus in fi. quod perpetuum est, licet, & propriæ uxoris interfectos [illegible] puniatur (ut inf. 63. q. 2. admonere) quam [illegible] latorem, quod tamen speciale est ob frequentem [illegible] factum, & ob pronam in uxores suas malitiam refrenandam. talia (quia sunt specialia) ad consequentiam trahi non debẽt. Io. ut 27. q. 1. nuptiarum, & dist. 27. [illegible]

Cõmissum est sceleratius qđ punit durius.

a ¶ Præ-

cupiditate habendi, prophetica auctoritate damnatur (præsertim [a] cum Dominus noster Iesus Christus per lauacri [b] regenerationem omnib. remissionem dederit peccatorum) nisi † vitiorũ [c] magis, quàm generis semen intelligas. Sicut enim qui filij promissionis sunt, æstimãtur in semẽ bonum; ita etiam qui filij erroris sunt, æstimãtur in semen malum. Nam & Iudæi ex patre diabolo, non vtique carnis successione, sed criminis. Ergo omnes cupidi, omnes auari Giezi lepram cum diuitijs suis possidẽt, & male quæsita mercede, non tam patrimonium facultatum, quàm thesaurum criminum congregarunt æterno supplicio, & breui fructu.

† al. nisi, vt vitiorum.
Rom. 8.
Ioan. 8.

α ¶ In quarta.] *Antea legebatur*; in tertiam, & quartam: *Sed & à B. Ambrosio, & ab vno vetusto Gratiani codice abest vox*, tertiam *Deuteronomij autem 23. Idumæorum quidem, & Aegyptiorum filij permittuntur tertia generatione intrare in ecclesiam Domini, sed de Moabitis sic scribitur.* Ammonites, & Moabites ẽt post decimam generationẽ non intrabunt ecclesiã Dñi in æternũ.

β ¶ Peccatorum.] *Sequebatur.* cur ergo Giezi semẽ in æternum damnatur? *quæ apud B. Ambrosium non habentur.*

2 *Quia ergo auctoritate Leonis Papæ simoniaci non nisi spiritum mendacij accipiunt, secundum Gregoriũ apud simoniacos sacerdotium non subsistit, benedictio eorum in maledictionem cõuertitur, apud eos manet anathema danti, & accipiẽti cum sancti non sint, nec in Christi corpore, constituti, cum sint maledicti, nec sanctificare alios possunt, nec corpus Christi tradere, vel accipere, nec benedicere alijs valent: secundum † Ambrosium vero anathematis opprobrio condemnantur, atque à participatione corporis & sanguinis Christi alienantur, cum accipiatur aurũ, & lepra detur: cũ inexpiabilis sit culpa venditi mysterij †, secundum Chalcedonense concilium ex tali ordinatione nihil proficere iudicantur, secundum Gelasium Simonis damnatione inuoluuntur, secundum Gregorium Nazianzenum in sacro ordine permanere, aut renouari nulla ratione possunt: ab Helisæo lepra perfunduntur, à Petro in perditionem damnantur, a Christo verè de templo eijciuntur, quid aliud simoniacus simoniaco in sua ordinatione potest conferre, nisi quod Innocentius de cæteris hæreticis testatur dicens, epistola decima octaua ad Alexandrum, c. 3.*

† sup. c. reperiũtur.
† al. ministerij.

γ ¶ Non subsistit.] *Simoniaci recipiunt quidem characterẽ, sed sunt ipso facto suspensi. Ita ratione habita vsus, verè dici potest ipsorum sacerdotium non subsistere, ac propterea rectissime B. Greg. lib. 10. epist. 33. Victori episcopo scribens simoniacam ordinationem vocat illicitã, & effectu carentem.*

¶ Qui spiritus perfectionem non habent, ipsam dare non possunt. Cap. XVII.

QVi perfectionẽ spiritus, quam acceperãt, perdiderunt, non eius dare plenitudinẽ [d] possunt (quæ maximè operatur in ordinationibus) quam per suam perfidiã perdiderũt. *& iterũ.* Qui honorẽ non habuit, honorẽ dare nõ potuit: nec aliquid ille accepit, quia nihil erat in

Ans. l. 6. c. 73.
Epist. 22. c. 5. ad episcopos Macedoniæ, in fine.

a ¶ Præsertim.] Respicit id quod dixerat durior: vel incipit ibi versus, & respicit ad literam sequentem, scilicet cur ergo.

b ¶ Per lauacri.] Sine quo non habet vitam æternam, nisi pro Christi nomine quis fuerit baptizatus sanguine, vt 15. q. 1. c. firmissime, & de consecr. dist. 4. c. firmissimè.

c ¶ Nisi vitiorum.] Sophisticè argumentatur. nã idem est in idololatria: sed in prædictis nõ considerat nisi literalem intellectum.

QVIA ERGO. Hæc est 2. pars quæstionis, in qua latenter supponit de ordinatis ab hæreticis, s. præter formam ecclesiæ, & dicit quod tales non recipiuntur nisi ad damnationem. Io. de Fant.

CASVS. Concludit nũc Gratianus ferè ex omnibus cap. supradictis, dicens quod simoniaci, secundum Leonem, non accipiunt nisi spiritũ mẽdacij, & quia secundum Greg. apud eos sacerdotiũ nõ subsistit, & quia benedictio eorũ in maledictionẽ cõuertitur. & c. nihil aliud potest cõferre simoniacus simoniaco quàm hæreticus hæretico.

QVi pfectionẽ.] CASVS. Hoc c. intelligitur de illis, qui in ecclesia catholica ordinati fuerũt, sed postea labuntur in heresim: & sic gratiam Spiritus sãcti, quam acceperant (quæ maxime in ordinibus operatur) amiserũt. cum ergo eam non habeant, eã dare nõ possunt: qa qui non habet honorem, cũ alii dare non potest: sed damnationẽ dabit, quam cum vero ordine habet.

d ¶ Plenitudinem.] i. executionem ordinis. hic interserit magister de ordinibus hæreticorum 1. Sed quid ad Io. de Fãt. & alij de hac materia dixe- [illegible] que ad §. christ. inf. ead. Eps ẽt hæreticus cõfert ordinẽ, sed non ordinis executionẽ.

dixerunt, istud est tenendũ, ꝙ qlibet eps, siue catholicus siue hæreticus, siue in ecclesia, siue extra conferat ordinem, dũ tñ cõferat ſm formam ecclesiæ, recipit ordinatus ordinem, licet non recipiat executionem ordinis. similiter sit taliter ordinati alios ordinent, idem est, & sic in infinitũ, vt j. ea. quod quidã. o. q. 1. ordinationes. Idẽ dico de conficiendo corpore 1. Christi j. ea. dominus declarauit. &c. nõ nocet. infra de consec. dist. 4. non in vobis loquitur ergo principium capituli de his q in forma ecclesiæ receperũt ordinẽ Secunda pars de illis qui extra formã, illi nihil recipiunt, nec aliqd conferunt: qa nemo dare potest, &c. vt sup. c. 1. & infra. q. 7. Daibertum.

1 De hoc no. 9. q. 1. in sũ. Sed contra. de consec. d. 2. vtrũ, &c. qd sit. vbi contra not. Archid.

ADDITIO. Dicit Lau. de huiusmodi hæreticis multa mẽdacia scripta sunt & inutiliter. Io. de Fãt. & Gos. dicunt, ꝙ hæreticus, qui recipit vltimam manus impositionem extra ecclesiam, nõ confert, sed confundit eos. j. ea. q. 7. cõuenientibus. Archid.

Entũ.] CASVS. Tres qstiones fecerunt epi Macedones Innocentio. Prima fuit, vtrũ ducens viduã in vxorẽ, possit promoueri, vel iam promotus debeat deponi? Secunda fuit vtrum dicendus sit bigamus qui ante baptismum habuit vnam vxorem, & post baptismũ aliã? quibus explicitis, j. 34. dist. si quis viduã. & 26. dist. deinde opponitur. accedit in hoc c. ad tertiã, quæ talis est, scilicet utrum redeuntes ab hæreticis qui apud eos ordinati fuerunt, apud nos ad ordines sunt admittendi? Et respõdet, ꝙ non: quia in reconciliatione imponitur eis pœnitentia, post quam remanet quædam cicatrix, idest irregularitas, quæ eos à promotione repellit. Sed cõtra hoc dupliciter opponitur: si hæreticus aliquem ordinauit q honorem amisit, nihil contulit ordinato, ergo perinde poterit à catholicis ordinari, ac si nunquam ordinatus fuisset. Sed rñdet Innocentius falsum esse: quia damnatio quam accepit, eum non impedit promoueri. Secundo obijcitur, si quam maculam ex ordinatione hæreticorum incurrit ex canonica ordinatione deletur. Et ad hoc rñdet, quòd illud est falsum. nam si ita esset, pro nihilo criminosus ageret pœnitentiam, sed accederet ad ordinationem, vbi omnia crimina delentur. de consuetudine igitur Romanæ ecclesiæ est, vt veniens ab hæreticis, ad laicalem cõionem tñ admittãtur, & non clericalẽ; & ita tres qstiones ponuntur hic vna principalis & duæ incidentes, & ad omnes sufficienter respondet.

a ¶ Ventum est.] Tres namque Macedones epi, quibus hæc scribit Inno. inter alia fecerant qstiones. Prima erat vtrum quis ducẽs viduã 2. in uxorẽ possit ꝓmoueri: vel factus clericus pp hoc debeat deponi? Cuius determinationem ponit j. dist. 34. si quis viduã. Secunda erat, vtrũ dicendus esset bigamus qui ante baptismũ vnam, post baptismum habuit alteram? cuius determinat ionẽ ponit j. 26. dist. deinde. Tertia quæstio erat, an remanerant clerici, idest, an reciperent characterem ab hæreticis ordinati, vel an deberent ad vlteriora promoueri. & dicit ꝙ nunquam: & hanc quæstionem in hoc cap. explicat.

b ¶ Pro sui difficultate.] Quia fuit quæsitum si ordinati ab hæreticis accepissent honorem, & si ad ecclesiam reuersi recipiantur in honorem clericatus.

Tres qõnes. 2 Scilicet primo: ibi tñ scribit archiepo Rothomagen. sed põt esse. ꝙ solutionem eiusdem qõnis misit illis vel illi, Archid.

dante: sed damnationem, quam habuit, per prauam manus impositionem dedit.

¶ *In hoc capite non referuntur ipsa prorsus verba Innocentij, quæ tamen habentur partim infra ead. c. Arrianos partim in capite nunc sequenti;* ventum est; *in versiculo:* Sed econtrario.

Idem Rufo, & alijs episcopis; epist. 22, c. 3.

¶ Simoniacus per prauam manus impositionem, non benedictionem, sed damnationem præstat. Cap. XVIII.

Poly. li. 2. tit. 31. & lib. 7. tit. 7. Ans. li. 6. c. 73. al. 70. Iuo p. 6. c. 59. Pan. li. 3. c. 130.

VEntum est [a] ad tertiã quæstionẽ, quæ pro sui difficultate [b] longiorẽ exigit disputationem. Cũ nos dicamus ab hæreticis ordinatos: vulneratũ, [c] per illã manus impositionem habere caput [d], vbi vulnus [e] infixũ est medicina [f] est adhibenda, qua possit recipere sanitatẽ †. Quæ sanitas post vulnus, secuta, sine cicatrice esse [g] non poterit, atque vbi pœnitentiæ remedium necessariũ est, illic ordinationis honorem locum habere [h] nõ posse decernimus. Nam si vt legitur, quod tetigerit immundus, immundũ erit; quõ ei tribuetur [i]; quod munditia, ac puritas consueuit accipere? ¶ Sed econtrario asseritur, eum qui honorem amisit, honorem dare non posse, nec illum aliquid accepisse [k]: quia nihil in dante erat, quod ille posset accipere. Acquiescimus, & verum est certe, quia quod non habuit, dare non potuit. Damnationem [l] vtique, quam habuit, per prauam manus impositionẽ dedit; & qui particeps effectus est damnato, quomodo debeat,

† Tex. est simi. in l. archiatri. & ibi Bart. C. de profes. & me. li. 10.

inf. ea. Arrianos. *Num. 19. Leuit. 15. & Aggæ. 2.* sup. qui perfectionem, versi. qui honorem.

c ¶ Vulneratum.] idest, capitalẽ & sacramentalẽ dignitatem cum vulnere. i. cum damnatione susceptã tenere.

d ¶ Caput.] Idest, animam culpæ macula vulneratam. & anima punitur pro homine. de consecr. dist. 5. ne tales.

Anima pro hoie ponit.

e ¶ Vulnus.] Vbi enim malum contingit, ibi moriatur. &c. 2. q. 1. peccauerit.

f ¶ Medicina.] Hoc videtur sic exponendum, idest, reiterandum est in his sacramentum. inf. ea. q. vlt. per illicitam. hoc enim videtur intelligẽdum cum omissa fuit forma ag. 1. q. vlt. Daibertum vbi hoc inducitur.

g ¶ Cicatrice esse.] Quia & si pœniteant, tñ irregularitas manet, quæ non abolетur per pœnitentiam, vt 25. d. prim. um. & 50. dist. illud. & 1. d. 7. si quis omnem.

Irregularitas per pęnitentiã nõ abolẽtur.

h ¶ Habere.] infra 23. q. 4. ipsa pietas. contra. Sed ibi de ordinatis catholicis, & post in hæresim labentibus. hic de his quibus hæretici manus imposuerunt. Vel hoc de rigore. illud de misericordia.

i ¶ Quomodo ei tribuetur.] Argum. ꝙ vxor nõ tenetur reddere debitum viro leproso, Arg. contra. 32. q. 7. omnes, & q. 5. si quis vxorem. Vide de hoc cui est standum, extra de coniug. lepro. c. 1. & 2.

K ¶ Accepisse.] Aliàs accipere, & supplere: & ideò non dẽt ei nocere quin ordinari possit, q. d. id qđ nihil est, nõ debet præstare impedimẽtum, vt ext. de iure pat. qđ autem. in fi. Sed hoc fallit ext. de spon. c. ad audientiam.

Vxor viro leproso debitum reddere nõ tenetur. Impedimentum nõ præstat quod nihil est.

l ¶ Damnationem.] idest, Sacramentum quod damnabiliter habuit damnabiliter dedit. & ita factus est particeps damnationis, infra ea. q. 7. si quis, inf. ea. q. 4. 5. cũ ergo, inf. de consecr. dist. 4. ab antiqua.

a ¶ Non

a ¶ Non possum.] De mero iure. nam ex dispẽsatione possum. infra ead. q. vlt. conuenientibus.
b ¶ Sed dicitur.] Idest, obijcitur, & hæc erat secunda obiectio, q̃ fiebat Innocentio. prima fuit ibi, sed contra
c ¶ Benedictio.] Quæ est cum ab hæreticis rediens reconciliatur ecclesiæ. Vel quæ erat secundum illos contra quos hic agit Innoc. quando reuertentes ad ecclesiã iterum ordinantur, vel quandocunque aliquis ordinatur. H.

nis, in qua dicitur, q̃ nõ videtur idem de simoniacis q̃d de hæreticis, & rñdet, q̃ idem est, q̃ simoniaci sunt infideles: & hoc probat p quatuor auctoritates. Io. de Fan. CASVS. Dictum est su. in §. quia, & cap. seq. q̃ simoniaci cõparantur hereticis, obijcit nunc Gratianus dicens. Hæretici fidem non habẽt, sed simoniaci sic, licet gratiã spiritus sancti venalẽ putant, & quod dictũ est in illo, c. qui per fectionem, non põt de hæreticis intelligi. Ad hoc respõdet dicens, q̃ simoniaci etsi fidem habere videantur, tamen infidelitati subijciũtur, quod probatur per capitulum sequens.
h ¶ His.] Dictis a se. Nã sibi ipsi opponit propter comparationem inter simoniacos, & hæreticos in §. quia. in fin. & ita sub alteratione veniet vsq; ad §. constat ergo.

cessitas cogat, ut 24. q. 1. si quẽ forte, sed secus. est: q; a de Sacramẽto ordinis hic loquitur Ioan. de Fan.

conci. ead. epist. c. 4.

honorem accipere, inuenire nõ possum.[a] ¶ Sed dicitur[b] vera ac iusta legitimi sacerdotis benedictio[c] auferre omne vitium, quod a vitioso fuerat iniectũ. Ergo si ita est, applicentur ad ordinationem sacrilegi, adulteri, atq; omnium criminum rei: quia benedictione ordinationis crimina, vel vitia putantur auferri: nullus sit pœnitẽtiæ locus; quia id potest præstare ordinatio, quod longa satisfactio prestare consueuit. Sed nostræ[d] lex[e] ecclesiæ est, venientibus ab heretecis, qui tamẽ illic baptizati sunt, per manus impositionem,[f] laicam tantum tribuere cõmunionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem, vel exiguum[g] subrogare.

Ivo p. 6. c. 6.

Ivo in procemio. Pann. l. 3. tit. 5. c. 17.

3 *Sed obijcitur, alij heretici a fide exorbitant: simoniaci autem, & si gratiam spiritus sancti venalem putant, tamen a fide alieni non sunt: atque ideo, quod ab Innocẽtio de cateris hereticis decernitur, non valet de his consequenter intelligi. His*[h] *ita respondetur. Simoniaci, & si fidem tenere videantur, infidelitatis tamen perditioni subijciuntur.*

Vnde beatus Ambrosius in secundo libro de pœnitentia, c. 4. aduersus Nouatianos scribit dicens.

¶ Simoniaci fidei integritatem nõ habent. Cap. XIX.

PEtrus Simoni, q̃ magicæ artis cõsuetudine deprauatus[i] putasset, quòd gratiã Christi per impositionẽ[k] manus, atq; infusionem spiritus sancti compararet pecunia; ait: [Non est tibi pars, neque sors in hac fidea[l], quia cor tuum non est rectum apud Deum, &c.[Vides. Quòd hunc magica vanitate blasphemantem in spiritũ sanctũ apostolica auctoritate condemnet, & eo magis, quia puram conscientiam[m] fidei[n] non habebat?

Act. 8.

a ¶ In hac fide.] *Vulgata editio habet,* in sermone isto, *Græcè est* ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ.

Item Gregorius lib 9. epi. 53. ad Theodoricum Regẽ.

¶ Simoniacus, infidelis esse probatur. Cap. XX.

CVm omnis auaritia[o] idolo-

Ansel. l. 13. c. 44.

P Etrus.] CASVS. apparet ex historia, q̃ talis est. Legitur in Actib. Apostolorum q̃ cum Simõ magus nuper ad fidẽ cõuersus videret ad vmbrã Petri infirmos sanari, ut hoc donũ carius alijs vẽderet, voluit a Petro emere, & obtulit ei pecuniã, quẽ Petrus damnauit dicens; Pecunia tua sit tecũ in perditionẽ, quia existimasti, &c. & ideo quia cor eius apud Deum rectum non erat, cum dãnauit. Sequens. c. patet.
i ¶ Deprauatus.] Similiter dicit capit. Saule, q̃ deprauatus causa peccati ad hoc se cõtulit, quòd dãnauerat. 26. quæs. 5. nec mirum, vltra medium.

d ¶ Sed nostræ.] s. occidentalis. Hæc est tertia ratio.
e ¶ Lex.] Idest, consuetudo. C. de man. li. l. 1. alibi. ponitur pro regula. inf. ea. q. 7. c. 2. alibi ponitur p ratione. 1. d. consuetudo. alibi pro canone. su. d. 31. Nicæna. 1.
f ¶ Per manus impositionem.] q. d. non solum qui ab hæreticis ordinati sunt, nõ possunt habere honorem in ecclesia: sed etiam qui apud eos baptizati sunt tantum, ita quòd non ordinati, vt inf. ea. q. 7. qui in qualibet.
g ¶ Vel exiguũ.] Secus in orientali ecclesia, quæ illos p vnctionem chrismatis reformat, ut inf. de conse. d. 4. ab antiqua. inf. ea. q. 4. placuit. cõtra. Sed ibi de infantibus, hic de adultis, & discretis de conse. d. 4. sicut. 2
SED OBIICITVR. Hæc est tertia pars quæstio-

Lex tripliciter sumitur.
1 Adde q̃ ẽt aliqñ p pacto. l. legem. C. de pact. & l. si tib. ff. de adopo.
2 Idẽ tñ vt de adulto qd de iis fant, & ultima n

k ¶ Per impositionem.] s. ut cuicumque imponeret manum, acciperet Spiritum sanctum, & ei infunderetur Spiritus sanctus.
l ¶ In hac fide.] s. nostra catholica: sed in actibus Apostolorum habetur in sermone isto, ut ĩ. ea. eos qui. unde potest dici, in fide tua, idest in eo quod credis obtinere. s. ut pecunia infundat Spiritus sanctus. 3 In hoc facit ad propositum Gratiani; quia dicit, non est tibi pars in hac fide, & ita infidelis, ergo hæreticus, & sic exaudi c. seq. &c.
m ¶ Puram conscientiam.] Quæ etiam ad actum progressa est, sic exaudi de pœn. d. 1. c. si cui etiam non contingat.
n ¶ Fidei.] Et in hoc facit ad propositum.
o CVm omnis auaritia.] Ideo dicit auaritia specialiter seruitus idolorum, quia tanquam Deo exhiberamarus nummo reuerentiam, inf. 11. q. 3. pauper.

3 Idest fides & credulitas

Auaritia idolorum seruitus.

a ¶ Ido-

a ¶ Idolorum.] Arg.6.q.1.quæro.
b ¶ Perditioni.] Et ita est hæreticus secundum proposi tum Gratiani.
c ¶ Subijcitur.] Potius enim vocatur. 1 quam sit inf.24. q.2.sane, & infra 22.q.5.cauete 8.q.1.sciendum. infra. 23.q.4.forte.Ioan.

pitur, ut infra.q.3.per totum.
i ¶ Detrahunt.] Sicut enim Iudæi miraculorum operationem tribuebant diabolo, quæ per spiritum sanctum fiebãt; ita isti ordines, qui sunt dona spiritus sancti, per diabolum sibi acquirunt.

1 Scilicet fidelis. 86.dist.in.qui elementiam. Arch.

EOs. CASVS. Sicut beatus Petrus Simonẽ damnauit, ita omnes simoniacos non immerito dãnat, & deponit quod sex rationibus pbat. Prima est, qa deteriores sunt Macedionianis, q spiritum sanctum dicũt esse seruũ patris & filij. Isti uerò seruũ suum faciũt, ipsum vendentes. Secunda est qa blasphemant in Deum, sicut illi, qui dicebant Christũ i Beelzebub eijcere dæmonia. Tertia, quia similes sũt Iudæ pditori. Quarta, quia sunt damnati in canone Apostolorũ. Quinta exemplo Hieroboã, d quo legit in tertio libro Regũ, q ipse dabat sacerdotij pricipatũ implentibus manũ suam. Sexta exemplo Giezi, de quo habet in quarto libro Regum. Sequẽs cap. patet, in quo q iam dicta sunt repetuntur.

d ¶ Diuinus.] In bona significatione a deditate sumitur. 2 vel a diuinitate, sic sup.38.dist. omnes, nõ a diuinatione, ut inf.ea. nunquam.

2 Sic. 16. q. 1.prædicator, in princ.

e ¶ Et eorum.] Idest, sequacium eius.
f ¶ Efficiunt.] Scilicet quãtũ in se est, sicut emere, & uẽdere dicuntur. inf. ea. causa quæstio.3. Saluator. B.
ADDITIO. 40. dist. c.ult.de consec.d.4. c. quæris.7.ea.iudices. Arch.

rum [a] fit seruitus, quisquis hanc, & maximè in dãdis ecclesiasticis honoribus vigilanter non præcauet, infidelitatis perditioni [b] subijcitur, [c] etiam si tenere fidem, quã negligit, α videatur.

α ¶ Quam negligit.] *Sic est emendatum ex manuscriptis exemplaribus, & originali. In vulgatis enim legebatur*, fidem, verbis, quam negat facto, videatur.

Item ex episto. Tarasij Constantinopolitani episcopi missa Papæ Hadriano.

¶ Simoniacorum hæresis, cæteris damnabilior esse probatur. Cap. XXI.

Ans. l.6.c.86.al.75. Deusdedit p.2.

EOs, qui per pecunias manus imposuerunt, vel imponũt, Petrus diuinus [d] Apostolus (cuius cathedrã sortita est sanctitas vestra tãquam Simonem magum deponit. *& infra.* ¶ Tolerabilior est enim Macedonij, & eorum, [e] qui circa ipsum sunt, spiritus sancti impugnatorũ impia hæresis. Illi enim creaturam, & seruũ Dei patris, & filij, spiritum sanctum delirando fatentur. Isti verò eundem spiritum efficiunt [f] suum seruum. Omnis enim dominus, quod habet, si vult, [g] vẽdit, siue seruum, siue aliquid aliud eorum, quę possidet. Similiter, & qui emit, dominus eius volens esse, quod emerit, per pretiũ pecuniæ [h] illud acquirit. Ita, & qui hãc iniquã actionẽ operantur, detrahũt [i] spiritui sancto; æqualiter peccãtes his qui blasphemauerũt dicẽtes Christũ in Beelzebub eijcere Dæmonia; atque, vt verius dicamus, Iudæ cõparantur proditori, qui Iudęis Dei occisoribus Christũ vendidit. Cum ergo [k] spiritus sanctus cõsubstantialis sit Christo, eiusdẽ omnino, & ipsi portionis erunt. Et pculdubio in eis non est gratia spiritus sancti, idest sacerdotij sanctitas. Nã quod nõ acceperũt, non habent. Ait enim Petrus Simoni: [Nõ est tibi pars, neq; sors in sermone isto, quia existimasti donũ Dei pecunia possideri.] *& supra.* ¶ Nã & vicesimus nonus canon sanctorum [l] Apostolorum, & actus eorundem, & tertius, [m] & quartus [n] liber regnorũ alienũ omnino a sacerdotio pronũciant eũ, qui aliquando dederit, vel acceperit pecuniam in aliquo tempore; siue ante manus impositionẽ, siue in ipsa manus impo-

Matth.12. Matth.26. Act.8.

g ¶ Si vult.] Nihil enim tam cõsonum. &c. instit. de re. diu. §. per traditionem. C. de cõtrah. emp. dudum. in fi. nisi ubi lex inhibet venditionem. extra de iure patronatus. de iure. C. de reb. alien. l. vltim. Immo, & quãdoque cõpellitur uendere. C. de cõmuni ser. ma. l. 1. ff. de reli. si quis sepulchrum. & ff. cõmuni diui. l. 1. §. ult. emere autem non compellitur quis. C. de iure delib. nec emere arg. contra. C. de don. sancimus.

Vendere ali que quis cõpellitur. Pretium in emptione debet esse innumerata pecunia

h ¶ Pecuniæ.] Nam pretium in pecunia numerata cõsistit, vt instit. de empt. & ven. §. item pretium. arg. ext. de re. permu. ad quęstiones. nã vbi aliquid pro alio datur in specie; permutatio est ff. de cõtrah. empt. l. 1. Sed tamen hic emptio large, & pecunia similiter large accipitur, ut infra.q.3.per totum.

k ¶ Cum ergo.] Melius diceret, cum enim, &c. secundum quod potest sequitur in litera.
l ¶ Canon sanctorum.] Qui sic se habet: si quis episcopus, presbyter, aut diaconus obtinuerit per pecuniam dignitatem, & ipse & ordinator eius modis omnibus a communione abscindantur, sicut Simon magus a Petro. facit ad hoc infra quæst.3. si quis episcopus, & cap. finali.
m ¶ Et tertius.] Vbi dicitur de Hieroboã, q quicunque volebat implebat manũ suam, & fiebat sacerdos excelsorum: & propter hanc causam peccabat domus Hieroboam, & versa est, & deleta de superficie terræ.
n ¶ Et quartus.] Vbi de Giezi agitur.

a ¶ Acie-

a ¶ Accipere.] Argumen. in electionibus & alienationibus, ut firmæ sint, fieri ex consensu post sequente, sicut ex priori, infra 19. quæstione prima, §. his ita, infra 16. quæstio. prima, capitulo vltimo, & 7. quæstio. capit. decimas, &c. & cap. ecclesias, extra de iure patron. cura pastoralis, argumē. contra. 24. distinct. cap. vlt.

a ¶ Accipere.] Similiter impendere est quandocunque impendere, ut infra eadem quæstio. [illegible] §. [illegible]luator. & capi. [illegible] episcopi [illegible] præbendas. & capit. si quis obijcerit. & est ff. de calum. l. prima, §. quod autem. Est ergo simoniacus, qui ratione ordinis, uel beneficii collati aliquod munus dat, ut dixi de Giezi. supra eadem. qui studet. Ioan.

† Conc. tex. in l. si fraudator. §. si procurator. ff. de his quæ in fraud. cred.

fitione, siue post. Accipere a enim est quandocunque accipere.

¶ *Caput hoc est pars epistola Tarasij ad Hadrianum. Sed immutata est aliquot locis series verborum, & epitoma quadam adhibita; quemadmodum, & apud Anselmum. Integra habetur manuscripta post septimam synodum in Vaticana bibliotheca, & in Græcis eius synodi codicibus, & in Latina ex versione Anastasij bibliothecarij. Extat etiam Latinè impressa apud Balsamonem. Sed in ea versione, aut interpretis, aut exemplaris, quod secutus est, vitio flagitiosum mendum inest. Nam ubi Tarasius Hadrianum mirificè laudat; interpres reprehendentem inducit his verbis,* Fraterna ergo vestra sacerdotalis sanctitas, quæ non iure, nec ex Dei voluntate pontificale munus administrat, magna laborat infamia, *quamuis cum alia multa tum proximè sequentia verba manifesto repugnent: in quibus eum vocat virum desideriorum spiritus, & alijs præclaris titulis ornat. Exemplaria quidem Græca Vaticana, & septima synodi & ipsius Balsamonis optimè habent. Quare necessarium visum est priorem epistolæ partem cum Græcè, tum noua cum versione afferre. Reliqua ex Balsamone impresso peti poterunt.*

Τῷ τὰ πάντα ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρίῳ Ἀδριανῷ πάπᾳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.

Ταράσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως εὐαγγελικῶς καὶ ἀποστολικῶς τε καὶ πατρικῶς διδασκόμεθα ἀφιλάργυρον τὸν τρόπον ἔχειν ἐν τῇ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστείᾳ, καὶ μὴ χρυσίζεσθαι, ἢ ἀργυρίζεσθαι ἤτοι φορτίζεσθαι ἐπὶ χειροτονίᾳ παντὸς ἱερατικοῦ ἀνδρός, ὡς ὑποδείξομεν ἐν ταῖς ὑποτεταγμέναις χρήσεσιν ἀπό τε γραφικῶν θεηγοριῶν, καὶ πατρικῶν διδασκαλιῶν. Οἱ γὰρ ἐπιτιθέντες τὰς χεῖρας ὑπηρέται τοῦ πνεύματός εἰσιν, οὐχὶ πρᾶται τοῦ πνεύματος. Δωρεὰν γὰρ λαβόντες τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, δωρεὰν διδόσθαι τοῖς παρ' αὐτῶν μεταλαμβάνουσιν ἀπεφήναντο ἐκ τῆς κυριακῆς φωνῆς ταύτην τὴν ἐλευθεριότητα εἰληφότες. εἰ δέ τις ἐλεγχθείη χρυσίῳ ταύτην ὠνησάμενος, ἀποκήρυκτον διαγορεύουσι τὸν τοιοῦτον τῆς ἱερατικῆς τάξεως †. Καὶ εἰ καὶ ὀνόματι τὴν ἱερωσύνην κεκλήρωται: ἀλλ' οὐδὲ ἐν ψιλῷ δέχεται ὁ λόγος ἐπὶ τῷ πράγματι, οὐδεὶς γὰρ θεῷ δουλεύειν δύναται, καὶ μαμωνᾷ, ὡς εὐαγγελικῶς ἐμάθομεν. Καὶ ἐπεὶ ἠκούσαμεν προφητικῶς τοῦ θεοῦ βοῶντος, [ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ,] αὖθίς τε ἐπαπειλοῦντος καὶ λέγοντος [ὁ σκοπὸς ἐὰν ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην καὶ μὴ σημάνῃ τῇ σάλπιγγι καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάξηται, καὶ ἐλθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβῃ ἐξ αὐτῶν ψυχήν, τὸ αἷμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω] φόβῳ τοῦ τῆς σιωπῆς κατακρίματος ἀναγγέλλομεν τοῖς προέδροις πᾶσι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιῶν, ἵνα μετὰ παρρησίας κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον εἴπωμεν, καθαροί ἐσμεν ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν παραβαινόντων τὰς κανονικὰς διατάξεις. καὶ πάνυ γε μᾶλλον τῶν ἐπὶ χρήμασι χειροτονησάντων ἢ χειροτονηθέντων. Πέτρου τοῦ θείου ἀποστόλου, οὗ καὶ τὴν καθέδραν ἐκληρώσατο ἡ ἀδελφικὴ ὑμῶν ἁγιότης, ὡς Σίμωνα τὸν μάγον τούτους καθελόντος τούτου ἕνεκεν οὐχ ὑποστελλόμεθα τοῦ ἀγγέλλειν τὴν ἀλήθειαν φυλάττοντες καὶ κρατοῦντες τὰ παρὰ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων καὶ τῶν ἀοιδίμων πατέρων ἡμῶν κανονικῶς ἐκδοθέντα καὶ εἴ τι τούτων παρεκβαίνῃ ὑπεστειλαν, [illegible]τόμεθα.

† ἀξίας

θα. ἡ οὖν ἀδελφικὴ ὑμῶν ἀρχιερωπρεπὴς ἁγιωσύνη ἐνθέσμως καὶ κατὰ θεοῦ βούλησιν πρυτανεύουσα τὴν ἱεραρχικὴν ἁγιστείαν διαβαίνειν ἐψεύσθην δόξαν. εἴρηκε γὰρ διὰ τοῦ προφήτου ὁ πρῶτος καὶ μέγας ἀρχιερεὺς ὁ χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν [ζῶ ἐγὼ ἀλλ' ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω.] οἶδας γὰρ ἄνερ ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος ὅτι φορητοτέρα μᾶλλόν ἐστι Μακεδονίου: καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν πνευματομάχων ἡ δυσσεβὴς αἵρεσις. ἐκεῖνοι γὰρ κτίσμα καὶ δοῦλον τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα ληρωδοῦντες. οὗτοι ἑαυτῶν, ὡς δοκοῦσι δοῦλον αὐτὸν ποιοῦσι. πᾶς γὰρ δεσπότης ὅτι ἂν ἔχοι εἰ βούλοιτο, πιπράσκει εἴτε οἰκέτην, εἴτε ἕτερον ὧν κέκτηται ὡσαύτως καὶ ὁ ἀγοράζων δεσπότης βουλόμενος εἶναι τοῦ ἠγορασμένου διὰ τιμῆς ἀργυρίου τοῦ τοκτᾶται. οὕτως οἱ ταύτην τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν ἐργαζόμενοι καταβιβάζουσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἴσα ἁμαρτάνοντες τοῖς βλασφημοῦσιν ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια τὸν χριστὸν. ἢ τόγε ἀληθέστερον εἰπεῖν, παρεοίκασιν Ἰούδα τῷ προδότῃ, ὃς τοῖς θεοκτόνοις Ἰουδαίοις τιμῆς ἀργυρίου τὸν κύριον ἀπεμπωλήσατο. ὡς γὰρ τὸ ἅγιον πνεῦμα ὁμοούσιόν ἐστι χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν, τῆς αὐτῆς, παντίπα δῆλον, ἔσονται μερίδος, ὡς ἀποδέδεικται. εἰ δὲ οὐ πιπράσκεται, πρόδηλον γὰρ οὐδαμῶς, ἀναμφιλέκτως οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος ἤτοι † ἡ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστεία καὶ ὃ οὐκ ἔλαβον, οὐδὲ ἔχουσι. μνησθήτωσαν τοῦ ἁγίου Πέτρου πρὸς τὸν τοῦτο ἐπιτηδεύσαντα οὑτωσὶ λέγοντος, [οὐκ ἔστι σοι μερὶς, οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ.] εἰ γὰρ ἀπεμπωλεῖται ἡ τῆς ἱερωσύνης ἀξία, ἄρα † περιττὴ παρ' αὐτοῖς ἡ κατὰ τὸν βίον σεμνὴ πολιτεία, καὶ ἡ ἐν ἁγνείᾳ καὶ ἀρετῇ ἀναστροφή. περιττὴ ἄρα κατ' αὐτοὺς καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος διδάσκων δεῖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, σώφρονα, κόσμιον, διδακτικὸν, ἐγκρατῆ νηφάλεον, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. οἴχεται τοίνυν ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ πρατοῦ, καὶ ἀγοραστοῦ τῆς ἱερωσύνης. αἱ οὖν ὑποκείμεναι ἀγιάλεκτοι χρήσεις ἀλλότριον πάντη τῆς ἱερωσύνης ἀποφαίνονται, τὸν ποτε δόντα ἢ λαβόντα ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ εἴτε καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε καὶ ἐν τῇ χειροτονίᾳ εἴτε καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν. λαβεῖν γάρ ἐστι τὸ λαβεῖν ὅτε δήποτε. ἀλλὰ καὶ πάσας σὰς προβολὰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀφορίζουσιν † ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων δόσει.

† εἴτουν. † ἄρα. † ἀφορέσεις.

Fratri, & comministro vsquequaq; sanctissimo, & beatissimo domino Hadriano Papę veteris Romæ.

Tarasius indignus episcopus Constantinopolis nouæ Romæ, in Domino S.

MVltipliciter, multisque modis ex Euangelio, & Apostolorum, Patrumque præceptis docemur in sanctificatione sacerdotij mores ab auaritia longè alienos præstare; neque in vllius sacerdotalis viri ordinatione aurum, argentumve accipere, aut aliud quidpiam nobis vendicare, quod, sententiæ ex diuinis scripturis, & Patrum doctrinis infra subiectæ demonstrabunt. Qui enim manus imponunt, ministri sunt spiritus, non venditores spiritus. Nam cum gratis gratiam spiritus acceperint; gratis etiam ijs, qui ab ipsis accipiunt, dare iussi sunt ex voce Domini hac ipsa libertate, potestateque accepta, Quòd si quis eam auro emisse conuictus fuerit; hunc ex sacerdotali ordine † excidisse pronunciāt; quamquam nomine sacerdotium sortitus est, sed in eum falso nomen illud conferri re ipsa comprobatur. Nemo enim potest Deo, & mammonæ seruire, prout ex Euangelio didicimus. Et quoniam audiuimus Deum per os prophetæ clamantem: Sacerdotes loquimini ad cor Hierusalem.] rursusque minantem, ac dicentem: [Si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, & populus se non custodierit, veneritq; gladius, & tulerit de eis animam; ille quidē in iniquitate sua captus est: sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram.] huius igitur, quæ ex silentio imminet, condēnationis metu, omnibus earum, quæ apud nos sunt, ecclesiarum præfectis annunciamus; ita vt fidenter diuinum Apostolū imitantes, dicamus; mundi sumus a sanguine eorū, qui transgrediuntur canonicas cōstitutiones,

† al. degistere. Matt. 6. Esa. 40. Ezech. 33.

rutiones, & multo magis eorũ, qui ob pecunias ordinauerunt, aut ordinati sunt: quippe cum Petrus diuinus ille Apostolus, cuius, & cathedram sortita est fraterna vestra sanctitas, hos deposuerit, vt Simonem Magum. Propterea non refugimus, quin veritatem prędicemus, seruantes, ac retinentes ea, quę a sanctis, & omniquaque benedictis Apostolis, & ab inclytis patribus nostris canonice sunt tradita. Etsi quid horum ab aliquibus violatum est, auersamur. Fraterna igitur vestra summo sacerdotio congruens sanctitas legitimè, & aptè ad voluntatem Dei sacerdotalem sanctificationem administrans, celebrem adepta est gloriam. Dixit enim per prophetam prius, & magnus Pontifex Christus: [Viuo ego, nisi eos, qui me glorificant, glorificabo.] Nosti enim ò vir eorum desiderium, quæ spiritus sunt, longè tolerabiliorem esse Macedonij, & eorum, qui ab illo, sancti spiritus impugnatorum hæresim. Nam cum illi sanctum spiritum Dei, & patris creaturam, & seruum nugentur, hi suum ipsorum, quantum putant, seruum ipsum faciunt. Omnis enim dominus, quidquid habet, cum libuerit, vendit siue famulum, siue aliquid aliud ex his, quæ possidet. Similiter & qui emit, volens emptæ rei dominus fieri, argenti pretio eam acquirit. ita qui hoc nefarium facinus admittunt, sanctum deprimunt spiritum, æque peccantes, atque illi, qui Christum in Beelzebub eijcere dęmonia ore blasphemo dicebant; vel, vt verius dicam, Iudæ proditori sunt similes, qui Dei interfectoribus Iudæis argenti pretio Dominum vendidit. Quando igitur spiritus sanctus consubstantialis est Christo Deo nostro; perspicuum omnino est eos in eadem parte, ac sorte numerandos esse, vt demonstrauimus. Quòd si non venditur, quemadmodum certè non venditur, compertissimum quoque est in istis sancti spiritus gratiam non esse, aut sacerdotij sanctificationem. Et quod non acceperunt, non habent. Meminerint sancti Petri ad eum, qui id procurarat, hoc modo dicentis: [Non est tibi pars, neque sors in sermone isto.] Nam si venditur sacerdotij dignitas; superuacua igitur apud ipsos est honesta vitæ institutio, & puritatis, virtutisque cultus: superuacuus apud ipsos, & Paulus diuinus Apostolus, docens oportere episcopum esse sine crimine, temperantem, modestum, aptum ad docendum, continentem, sobrium, insistentem fideli, secundum doctrinam, sermoni, vt potens sit, & exhortari in doctrina sana, & contradicentes refellere. Pereunt igitur hæc omnia ex eo, quòd sacerdotium venditur, & emitur. Subiectæ igitur sententiæ ex sanctis collectæ alienum omnino a sacerdotio pronunciant eum, qui quocunque tempore dederit, vel acceperit, siue ante ordinationem siue in ordinatione, siue post ordinationem, Accipere enim est quandocunque accipere. Sed & omnes ecclesiasticas promotiones, in quibus pecunia interuenit, irritas esse iubent.

Act. 20. *1. Reg. 2.* *Act. 8.* *1. Tim. 3. & Tit. 1.*

Item ex concilio Bracarensi 2. capitulo 3.

¶ Et qui dat, & qui accipit, vt ordines sacri præstentur, anathema sit. C. XXII.

PLacuit, vt de [a] ordinatione clericorũ, episcopi munera nulla accipiant: sed sicut scriptum est, quod gratis donante Deo accipiunt, gratis dent. Non aliquo pretio gratia Dei, & impositio manuum venundetur: quia antiqua definitio patrum ita de ecclesiasticis ordinationibus statuit; dicens. [Anathema sit danti, & accipienti.] Propterea, quia aliquanti multis sceleribus obruti, † sancto altario indigne ministrantes, non hoc, testimonio bonorum actuum, sed profusione munerum obtinent; oportet [b] † non per gratiam munerum, sed per diligentem prius discussionem, deinde per multorum [c] testimonium, clericos ordinare.

Iuo p. 5. c. 118. *Matth. 10.* *sup. quicunque.* *† oportet ergo.] orig.* *† al. obnoxij.*

[a] PLacuit ut de.] Argum. propter indignos hanc prohibitionem institutam fuisse: porrigitur tamẽ ad omnes. inf. eadem quęstio. tertia, peruenit infra decimanona. quæstione secũda, duæ.
[b] ¶ Oportet.] Supra dist. 55. capitulo 1.
[c] ¶ Per multorum.] supra distin. 67. reliqui, in fin. contra. sup. 23. dist. lector. contra, & 20. q. 2. oportet. si. sup. dist. 75. capitulo tertio. Solut. hic appellantur multi duo uel tres. Vel hoc intellige cum clerici sunt ignoti.

Ex

EX ILLA. CASVS. Concludit Gratianus ex duobus cap. supra positis. s. cap. Petrus, & cap. cum omnis, quòd simoniaci, sicut hæretici a fide deuiant.

ITEM OPPONITVR. Hæc est quarta pars quæstionis, in qua vult probare sophisticè, ꝙ dare aliquid pro rebus ecclesiasticis, non est peccatum. Ioannes de Fan.

CASVS. In hoc §. & sequēti capitu. probat Gratianus superficialiter, ꝙ vendere spiritualia non sit peccatū. Et hoc facit tribus exēplis. Exēplo Saulis, q nō iuit ad Samuelē sine munere ꝓ vaticinio expetēdo. Exēplo vxoris Hieroboam, quę nō iuit sine munere ad hominē Dei: scilicet Achiam prophetā. Et exemplo Christi, qui venditus auriculam serui sanauit. Sed has obiectiones soluit sequēti ca. §. cū ergo. ca. nunquam. secūdum Hieronymū.

a ¶ Itē opponitur.] Et scilicet, quod ꝓpositū est principaliter: ꝙ scilicet vēdere spiritualia sit peccatū, vel ꝙ ordo vēditus nō habet gratiā spiritus sancti.

b ¶ Iuda. Huius obiectionis solutionē ponit infra. in §. cū ergo. in capitu. nūquàm.

IVdices.] CASVS. Quidam cū de simonia reprehenderentur, excusabāt se exemplo quorundā in ueteri testamēto sed Hieronym⁹ ostēdit simoniacos esse damnandos. Primo, per verba Michææ prophetæ ostendēdis propter hoc Hierusalem fuisse destructam. Secundo per damnationem Petri, quam fecit in Simonem magum. Tertio excusat Samuelem prophetam. Quarto, Achiam, dicēs quòd pecuniam oblatam non receperunt, aut si ponas eos recepisse, non pro munere prophetiæ, sed in stipes templi, & in sumptus necessarios receperunt. Quinto, excusat Helisæum, qui non est credendus ab Azaele aliquid accepisse, quem constat munera oblata a Naamam Syro respuisse. Secunda pars incipit ibi, Poterat. [Tertia ibi, [Nec quemquam moueat.] Quarta ibi, [Hoc ipsum.] Quinta ibi. Vnde in quarto.

c ¶ Iudices.] Alias incipit, Duces. verba Michææ ꝓphetæ, & est talis casus. Quidam cum reprehenderentur de simonia, excusabant se exemplo quorundam in ueteri testamento: quos Hieron. ponit in hoc cap. Primo ergo ponit verba Michææ prophetæ, & exponit ea, ostendēs propter huiusmodi simoniacos Hierusalē fuisse destructā. Secundo ibi, [Poterat Petrus.] ponit verba Petri cū oblata pecunia Simonē condemnantis. Tertio, excusat Samuelem de quarta parte sicli a Saule oblata. Quarto, excusat Achiam de panibus sibi ab vxore Hieroboā oblatis. Quinto, Helisęū de pecunia, quā Azael nūcius Benadab sibi obtulit: quia non est verisimile, ꝙ acceperit.

d ¶ Eius.] Populi Iudaici. Ioan.

Ex illa auctoritate beati Ambrosii, & Gregorij patet, ꝙ simoniaci (sicut & alij heretici) a fide exorbitat: & consequenter de illis intelligitur, quod de alijs decernitur

4 ¶ *Item opponitur,* [a] *quod prophetia donū spiritus sancti est: hæc* † *autē in ueteri testamento a sanctis ꝓphetis vēdi cōsueuerat. Vnde Saul ad Samuelem pro vaticinio expetendo, non nisi cum munere ire præsumpsit. Vxor etiā Hieroboam ad hominem Dei non nisi cum munere accessit. Item Christus a Iuda* [b] *uenditus auriculam serui sanauit. Exemplo itaque Saulis, & uxoris Hieroboam patet, quod donum spiritus sancti emere, uel uendere non est peccatum. Exemplo Christi liquet, ꝙ spiritus sanctus etsi iniuste a simoniacis uenalis putetur, uirtutis tamen suæ non obliuiscitur, nec desinit effectum suæ gratiæ etiā venditus præstare. Sed de prophetia beatus Hieronymus in caput tertium Michææ competenter soluit, malos tantum accepisse, non bonos denuncians.*

† al. hoc. 1. Reg. 9. 3. Reg. 14. Luc. 22.

¶ Mali prophetæ, non boni prophetiam uendebant. Cap. XXIII.

IVdices, [c] inquit, eius [d] in muneribus iudicabāt, & sacerdotes eius in mercede respondebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant, & super Dominū requiescebant [e] dicētes. Nonne Dominus in nobis est? nō veniēt [f] super nos mala. [g] Idcirco propter uos Siō quasi ager arabitur, [h] & Hierusalem vt custodia pomarij erit. [i]] Nemo ambigit Hierusalē propter scelera, quæ in hoc capitulo describuntur, fuisse subuersam. *& infra.* ¶ Poterat vtique Petrus Simoni mago uendere, quod petebat; imò poterat simulare vēdētem (spiritus enim sanctus nec venundari, nec emi potest.) sed oblatam pecuniā cū offerente dānauit. *& paulo post.* ¶ Nec quemquam moueat illud, qđ in primo Regum † libro legimus, Saulem [k] volētem ire ad Samuelē dixisse puero suo, ad eum se ire nō posse; quia pretiū qđ offerret pro vaticinio, nō haberet;

Michææ 3. secundum 70. Act. 8. 1. Reg. 9. † al. regnorum.

e ¶ Requiescebant.] Ille dī requiescere super Dominū qui obtentu. s sacerdotij, uel prophetiæ nō viuit luxuriose: & expone, requiescebant. i. gratiam eius habebāt secum, secundum opinionem suam.

Requiescere super dām quis dicitur. † Alias contemptu. Ian Laur.

f ¶ Non veniēt.] Quasi impunitatē sibi promittebant.

g ¶ Mala.] Quæ minantur nobis prophetæ.

h ¶ Arabitur.] Hostili aratro. i. desolabitur, & esse desinet, ar. ff. quib. mod. usufru. amit. si ususfructus, & hoc factum est a Romanis.

ADDITIO. 76. d. ieiunium. Arch.

i ¶ Pomarij erit.] Custodia enim pomarij collectis pomis deseritur, & ideo hoc dicit.

k ¶ Saulem.] Historia. Legitur in primo libro Regum, quod cum Saul cū quodā seruo suo asinas quæsiuisset patris sui, & nō inuenisset: dixit seruus Saul: Hic est vir Dei, ꝙ sine ambiguitate loquitur: eamus, & quæramus ab eo. & ait Saul. Quid feremus ei? iam panis deficit in sitarchijs nostris, & sportulā nō habemus; ait seruus. Habeo in manu mea quartam partem stateris argenti, &

& ierunt ad prophetam: & iunctus est Saul in regem a Samuele de præcepto Domini.

a ¶ Sed fac.] Idest, pone, & ita secundum canones potest pars ponere falsum, de consecrat. distinctio 4. sanctum.

b ¶ Quin.

tra de simo. ex tue. Sed hæc contraria habent locum quando mens corrumpitur.

d ¶ Quod vxor.] Historia. Legitur in tertio libro Regum, ꝙ cũ ægrotaret primogenitus filius Hieroboam, dixit vxori suę: Tolle tecum munera, & mutato habitu, vade ad Achiam prophetam, ut indicet tibi quid futurũ sit de puero. Quæ cum venisset ad prophetã: etsi pre caligatione oculorum uidere non poterat, dixit tamen. Ingredere vxor Hieroboã: quare te aliam simulas? ego missus sum ad te durus nuncius, & cũ multa renunciasset ventura super domum Hieroboã, subintulit: Vade in domum tuam. In introitu tuo in vrbem morietur filius tuus: qui solus de semine Hieroboam in sepulchra patrũ suorum inferetur. Historia de Helisæo propheta in litera patet.

e ¶ Achiam hominem Dei.] Qui ei prædixit mortẽ filij Abię: & qui ei peccata sua exprobraret, & suã ultionem prædiceret, ut inf. ca. si quis inquit, dicitur 23. qõ. ult. c. ult.

f ¶ In sumptũ.] Ad sumptus enim & sustentationẽ accipere licet. ext. de simon. cum sit. 23. quæst. 5. dicat. ff. de officio proconsulis, solent. ff. de officio p̃sidis, plebiscito. Et ita p̃sbyter * si pauper est, accipere potest ꝓ celebratione missæ. extra de præbendis, significatum. ni si sit proprius sacerdos de conse. dist. 1. sufficit.

* Presbyter pauper pro celebratione Missæ accipere potest. Idest potest locare operas suas.

ADDITIO. Quod no. 21. q. 2. cap. ultimo.

g ¶ Helisæus.] Qui misit signum in aquam, & natauit ferrum. infra de consecr. distinctio. 2. reuera.

& puerum respondisse: [Ecce inuenta est in manu mea quarta pars sicli pecuniæ, & dabo viro Dei, & annunciabit nobis viã nostrã.] Non. n. scriptum est, ꝙ Samuel acceperit, aut ꝙ illi obtulerint; quin potius a propheta pascuntur, & inuitantur ad prandiũ. Sed fac [a] eum accepisse: stipes magis æstimandæ sunt tabernaculi, q̃ munera ꝓphetiæ: siclus. n. viginti obolos hẽt: & quarta pars sicli, quinque sunt oboli. [b] Et nostri igitur sacerdotes, si volunt vendere prophetiam, & columbas in cathedris suis proponere, quas Dñs flagello subuertit, quinque α tantum obolorum sint mercede contenti: qui vtinam [c] non pretia villarum, sed quinque obolos acciperent. ¶ Hoc ipsum sonat, & in tertio Regnorum lib. ꝙ vxor [d] Hieroboam infirmante filio pergit ad Achiam hominẽ Dei, [e] & defert ei decem panes, β & crustulam, & vas mellis; quia γ hæc magis in sumptum [f] prophetæ, quam muneri prophetiæ reputãda sunt. Licet potuerint hi, qui ad ariolos ire consueuerant (quia multi diuini & arioli erant in Israel) mala cõsuetudine æstimasse id ipsum ẽt de ꝓphetis, & voluisse sanctis viris offerre qđ diuinis offerre consueuerãt. ¶ Vnde δ in 4. lib. Reg. † legitur, [ꝙ Helisæus [g] venit Damascum, & Benadad Rex Syriæ ægrotabat, annunciaueruntq; ei dicentes. Venit vir Dei huc: & ait Rex ad Azaelem: [h] Tolle tecum munera, & vade in occursum viri Dei, & consule Dominum per eum, dicens, si euadere de infirmitate hac potero. Iuit igitur Azael in occursum eius, habens secum munera, & omnia bona [i] Damasci, onera quadraginta camelorum.] Sed non est credendum accepisse: sicut de eodem Helisæo legitur, ꝙ Naaman mundatus a lepra obtulit [k] ei munera dicens: [Obsecro, vt accipias benedictionem a seruo tuo. At ille respondit. Viuit [l] Dominus, ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim faceret, [m] penitus non acquieuit.

Ioan. 2.

3. Reg. 14.

4. Reg. 8.
† al. Regnorum.

4. Reg. 5.

¶ *Caput hoc in vno vetusto exemplari coniunctũ est superiori, & loco primæ dictionis,* Iudices, *legitur,* Duces, *quemadmodũ est apud B. Hieronymum in versione 70.*

α ¶ Quinque tantum obolorum sint mercede contenti, qui.] *Ista omnia absunt a recentioribus editionibus B. Hierony. at etiam a vetustioribus, præter dictionẽ,* qui. *Sed non sunt expuncta, quia sententiæ non officiunt.*

b ¶ Quinque sunt oboli.] Argu. in delicto quantitatem rei attendi. inf. 14. q. vlt. c. vl. inf. 17. q. 4. quicunque. inf. 17. q. vlt. quæsti sunt.

c ¶ Qui utinam.] Et hoc negatiuè legas, idest utinam non plus acciperent. simile etiam habes. 23. q. 4. si ea. & 26. q. 5. episcopi. & ideo forte hoc dicit, quia si plus non deberent accipere, nullus esset qui vellet simoniam cõmittere. Vel ideo forte, quia quanto minus quis acciperet, tanto minus peccaret, 1 sm, quod dicitur de abigeo: minus enim punitur pro porco, uel oue quam pro boue. ff. de abigeis. l. 1. 1. respon. Vel posset intelligere secundũ illam decr. extra de simon. & si questiones. Argum. contra. infra 14. q. ult. c. ult. 17. q. 4. quicunque. ex-

1 Conc. tex. in l. aut facta §. quãtitas, ff. de pen. & ibi glo. cum concor.

h ¶ Ad Azaelem.] Suarum rerum dispensatorem.

i ¶ Bona.] Idest, aliqua de omnibus bonis, idest, de omni genere bonorum. ff. de regul. iur. aliud. §. refertur.

k ¶ Obtulit.] Arg. in eodem facto secundum diuersitatem intentionis alterum peccare, & alterum nõ, ut 32. q. 5. proposito.

l ¶ Viuit.] Hæc iuratio erat in ueteri testamento. 22. q. 1. & iurabunt.

m ¶ Faceret.] Arg. contra Cathalanos.

quo ad nouum testamentum: nam Iudas ante commisit 1. Vel dic satis fuisse in origine: quia quam cito hoc fecit, fuit damnatus statim, infra ead. cito.

a C Vm ordinaretur.] Lepra fuit.] Idest peccati vulnere se infectum reddidit.

b G Ratiam.] ¶ Nō meruisti.] Ar. 1.q.4.c.1.

C Ito.] CASVS. Tangit hic quod dicit in quarto lib. Regum, quòd. Naamā Syrus postquam ab Helisæo lepra mundatus esset, recessit: Giezi autem puer Helisæi vidēs, quod Dominus nihil acceperat ab eo, clam secutus est eum dicēs duos filios prophetarum venisse ad Dominum suum, mandareque ei Helisæū, vt mitteret sibi talētum argenti, & duo mutatoria vestimentorum, quæ cū misisset, accepit ea Giezi, & abscondit. Dum autem postea staret coram Domino suo, dixit ei Helisæus. vnde venis Giezi? non iuit, Seruus tuus, nō iuit quoquā, at ille cor meū erat in præsēti. nūc autem accepisti argentū, & vestes. & lepra Naaman adhærebit tibi, & semini tuo in æternum. & egressus est ab eo leprosus sicut nix.

c ¶ Inexpiabilis est.] Quo ad ordinis executionem: vel dic, ꝙ in detestationē criminis dī. & sicut culpa discordiæ, quæ forte nec passione purgatur, vt su. dist. 90. neq; ad Cain: vel quia pœnitet vsque ad mortem vt infra ead. si quis.

1 Quod Iudas simoniā cōmisit, ꝓbatur sup. ead. qui studet, vbi de hoc, & ibi dixi. Archid.

DENIQVE. CASVS. Dicitur, etiam, quòd Ammonitæ, & Moabitæ, qui processerunt ex filijs Loth, restiterunt filijs Israel uenientibus de Ægypto, propter idololatriam, ad quam eos induxerunt, & ideo prohibiti sunt intrare ecclesiam usque ad tertiam & quartam generationem. Casus ergo huius cap. talis est, Intēdit Ambro. probare, quòd crimen simoniæ sit grauius, quam crimen idololatriæ Nam crimen idololatriæ usque in tertiam, & quartam generationem punitur: cum semen idololatrarum usq; in tertiam & quartam gñationē intrare ecclesiam prohibeatur: semen uero simoniacorum in æternum punitur. Semen autem mysticè intelligitur in successione uitiorum, & non successione generis, sicut accipitur ibi: uos ex patre diabolo nati estis Symoniaci autem & Giezitici hic largè intelliguntur omnes cupidi, & omnes auari. Et poteris prius ponere casum & postea narrare historias, & econuerso.

d ¶ Moabitæ.] Isti Moabitæ, & Ammonitæ idololatræ erant, & cum redirent filij Israel de capitiuitate Ægyptiaca, & sitirent isti, quòd sitim patiebantur, obiauerunt eis cum pane sine potu: ducentes secum Balaam ariolum, ut eis malediceret: propter, quod peccatam præcepit Dominus, ne eos factos proselytos 2. reciperēt in ecclesiam Dei usque in septimam generationem, licet secundum aliam translationem ꝙ dicatur, usque in x. sed non contradicunt sibi: nam descendentes per sexum masculinum non recipiebantur vsque in septimam: per fœmininum vsque in x. Sed Hebræus dixit, quòd nihil aliud erat recipere eos ad ecclesiam Dei, nisi dare eis nuptui filias suas. historiam de illis Moabitis habes 35. dist.

2 Proselyti erant illi, q venieb āt ad populū Iudaici ritū q nō erant oriundi de populo Iudaico. Archid.

Item Ambrosius de ministerijs †, *seu de dignitate sacerdotali, c.5.*

† mysterijs.

¶ Qui pretio ordinat, lepram, non officium confert. Cap. XIIII.

CVm ordinaretur episcopus, quod dedit, aurum fuit; quod perdidit, anima fuit: cū alium ordinaret, quòd accepit, pecunia fuit; quod dedit, lepra fuit [a].

Deusdedit p. 2. Iuo p.5.c.95.

Idem ibidem.

¶ De eodem. Cap. XV.

GRatiam cum ordinareris, non suscepisti; quia gratuito eam non meruisti [b].

Iuo ibidem. Deusdedit ibi.

Idem lib.4. ad c.4. Luca.

De eodem. Cap. XVI.

CIto turpem sequitur lepra mercedē. & pecunia corpus, animumq. male quæsita commaculat. *& paulo post.* ¶ Vides, q̃a facto auctoris successio damnatur hæredis †. Inexpiabilis est [c] enim venditi culpa mysterij †, & gratiæ vindicta cælestis transit ad posteros. ¶ Denique Moabitæ [d], & cæteri non intrabunt ecclesiam vsq; ad tertiam [e] & quartā generationē, tamdiu videlicet (vt simplicius interpretemur) donec culpam auctorum multiplicis [f] successio generationis aboleret. Sed cum illi; quia in Deum idololatriæ errore deliquerunt, in quartā [g] generationem videantur esse mulctati; profecto durior [h] videtur esse sententia, qua Giezi semen vsque in æternum ꝓ-

Iuo p.5.c.131.

† al. ministerij. Deusdedit p.2.

† Facit ad hoc c.l. cum hæres ff. de diuer. & rē po. præscr. & l. Papinian⁹. §.j. ff. de acq. poss. l. vitia. C. eo.

dist. capit. sexto die.

e ¶ Vsque ad tertiam.] Id est, nisi habeant fidem Trinitatis, & quatuor genera uirtutum, uel quatuor Euangeliorum.

f ¶ Multiplicis.] Arg. culpam uel dolum purgari processu tēporis, ut 2.q.1. in primis, 35.q.8. de gradib. ff. de hæ. uel actio. uend. creditor. ff. de ac. & ob. is qui. extra de si. presbiter. per tot. extra qui ma. acq. pos. insuper. arg. contra inf. ead. c. ff. de po. l. j. §. si rem. ff. de cōd. fur. l. qui furtum. §. ulti. Sed uera ueritas est, ꝙ licet nō possit purgari processu temporis, quo ad presentem casum, purgatur tamen per ecclesiæ dispensationem, ut 23.q.4. ipsa pietas, uers. est enim. Vnde uersus.

Composito lacte ... quæso cibate.

Qui putat exclusum ... per temporis usum, de consue. cap. quanto in gl. ... consuetudinem.

g ¶ In quartam.] Hic non prosequitur. Ambrosius nostram interpretationem, sed ... interpretum. Vel dic, ꝙ refert se hic ad mysticum intellectum, id est, donec habet fidem Trinitatis, & quatuor Euangeliorum.

h ¶ Durior.] Et quis, dubitat sceleratius esse cōmissum quod durius est uindicatum. ut infra 24. q. 1. non affectamus in fi. quod perpetuum est, licet, & propriæ uxoris interfectos grauius puniatur (ut inf. 63.q.2. admonere) quam ... 23. ... latorem, quod tamen speciale est ob frequentem ... factum, & ob pronam in uxores suas malitiam ... commendandam. talia (quia sunt specialia) ad consequentiam trahi non debēt. Io. ut 27. q.1. nuptiatum, & dist. 27. ...

Culpa, & dolus purgatur tempore.

Cōmissum est sceleratius qꝺ punit durius.

a ¶ Præ-

cupiditate habendi, prophetica auctoritate damnatur (præsertim [a] cum Dominus noster Iesus Christus per lauacri [b] regenerationem omnib. remissionem dederit peccatorum) nisi † vitiorũ [c] magis, quàm generis semen intelligas. Sicut enim qui filij promissionis sunt; æstimãtur in semẽ bonum; ita etiam qui filij erroris sunt, æstimãtur in semen malum. Nam & Iudæi ex patre diabolo, non vtique carnis successione, sed criminis. Ergo omnes cupidi, omnes auari Giezi lepram cum diuitijs suis possidẽt, & male quæsita mercede, non tam patrimonium facultatum, quàm thesaurum criminum congregarunt æterno supplicio, & breui fructu.

† al. nisi, vt vitiorum.
Rom. 1.
Ioan. 8.

α ¶ In quarta.] *Antea legebatur*; in tertiam, & quartam: *Sed & à B. Ambrosio, & ab vno vetusto Gratiani codice abest vox,* tertiam *Deuteronomij autem* 23. *Idumæorum quidem, & Aegyptiorum filij permittuntur tertia generatione intrare in ecclesiam Domini, sed de Moabitis sic scribitur.* Ammonites, & Moabites ẽt post decimam generationẽ non intrabunt ecclesiã Dñi in æternũ.

β ¶ Peccatorum.] *Sequebatur.* cur ergo Giezi semẽ in æternum damnatur? *quæ apud B. Ambrosium non habentur.*

2 *Quia ergo auctoritate Leonis Papæ simoniaci non nisi spiritum mendacij accipiunt, secundum Gregoriũ apud simoniacos sacerdotium non subsistit, benedictio eorum in maledictionem cõuertitur, apud eos manet anathema danti, & accipiẽti cum sancti non sint, nec in Christi corpore, constituti, cum sint maledicti, nec sanctificare alios possunt, nec corpus Christi tradere, vel accipere, nec benedicere alijs valent: secundum † Ambrosium vero anathematis opprobrio condemnantur, atque à participatione corporis & sanguinis Christi alienantur, cum accipiatur aurũ, & lepra detur: cũ inexpiabilis sit culpa venditi mysterij †, secundum Chalcedonense concilium ex tali ordinatione nihil proficere iudicantur, secundum Gelasium Simonis damnatione inuoluuntur, secundum Gregorium Nazianzenum in sacro ordine permanere, aut renouari nulla ratione possunt: ab Helisæo lepra perfunduntur, à Petro in perditionem damnantur, a Christo verò de templo eijciuntur, quid aliud simoniacus simoniaco in sua ordinatione potest conferre, nisi quod Innocentius de cæteris hæreticis testatur dicens, epistola decima octaua ad Alexandrum, c. 3.*

† sup. c. reperiũtur.
† al. ministerij.

γ ¶ Non subsistit.] *Simoniaci recipiunt quidem charactẽrẽ, sed sunt ipso facto suspensi. Ita ratione habita vsus, verè dici potest ipsorum sacerdotium non subsistere, ac propterea rectissime B. Greg. lib. 10. epist. 33. Victori episcopo scribens simoniacam ordinationem vocat illicitã, & effectu carentem.*

¶ Qui spiritus perfectionem non habent, ipsam dare non possunt. Cap. XVII.

QVi perfectionẽ spiritus, quam acceperãt, perdiderunt, non eius dare plenitudinẽ [d] possunt (quæ maximè operatur in ordinationibus) quam per suam perfidiã perdiderũt. *& iterũ.* Qui honorẽ non habuit, honorẽ dare nõ potuit: nec aliquid ille accepit, quia nihil erat in

Ans. l. 6. c. 73.
Epist. 22. c. 5. ad episcopos Macedoniæ, in fine.

a ¶ Præsertim.] Respicit id quod dixerat durior: vel incipit ibi versus, & respicit ad literam sequentem. scilicet cur ergo.

b ¶ Per lauacri.] Sine quo non habet vitam æternam, nisi pro Christi nomine quis fuerit baptizatus sanguine, vt 15. q. 1. c. firmissime, & de consecr. dist. 4. c. firmissimè.

c ¶ Nisi vitiorum.] Sophisticè argumentatur. nã idem est in idololatria: sed in p̃dictis nõ considerat nisi literalem intellectum.

QVIA ERGO. Hæc est 2. pars quæstionis, in qua latenter supponit de ordinatis ab hæreticis, s. p̃ter formam ecclesiæ, & dicit ꝙ tales non recipiuntur nisi ad damnationem. Io. de Fant.

CASVS. Concludit nũc Gratianus ferè ex omnibus cap. supradictis, dicens ꝙ simoniaci, ſm Leonem, non accipiunt nisi spiritũ mẽdacij, & quia ſm Greg. apud eos sacerdotiũ nõ subsistit, & quia benedictio eorũ in maledictionẽ cõuertitur. & c. nihil aliud potest cõferre simoniacus simoniaco q̃ hæreticus hæretico.

QVi p̃fectionẽ.] CASVS. Hoc c. intelligitur de illis, qui in ecclesia catholica ordinati fuerũt, sed postea labuntur in hæresim: & sic gratiam Spiritus sãcti, q̃ acceperant (q̃ maximo in ordinibus operatur) amiserũt. cum ergo eam non habeant, eã dare nõ possunt: q̃a qui non habet honorem, eũ alii dare non potest: sed damnationẽ dabit, quam cum vero ordine habet.

d ¶ Plenitudinem.] .i. executionem ordinis. hic interserit magister de ordinibus hæreticorum 1. Sed quid d Io. de Fãt. & alij de hac materia dixe-

1 Et hoc vsque ad §. constat. inf. ead. Eps ẽt hæreticus cõfert ordinẽ, sed non ordinis executionẽ.

dixerunt, istud est tenendū, q quilibet eps, siue catholicus siue hæreticus, siue in ecclesia, siue extra conferat ordinem, dū tñ cōferat sm formam ecclesiæ, recipit ordinatus ordinem, licet non recipiat executionem ordinis. similiter si taliter ordinati alios ordinent, idem est, & sic in infinitū, vt i. ea. quod quidā. 9. q. 1. ordinationes. Idē dico de conficiendo corpore 1. Christi i. ea. dominus declarauit. &c. nō nocet. infra de consec. dist. 4. non in vobis loquitur ergo principium capituli de his q in forma ecclesiæ receperūt ordinē Secunda pars de illis qui extra formā, illi nihil recipiunt, nec aliqd conferunt: qa nemo dare potest, &c. vt sup. c. 1. & infra. q. 7. Daibertum.

ADDITIO. Dicit Lau. de huiusmodi hæreticis multa mēdacia scripta sunt & inutiliter. Io. de Fāt. & Gof. dicunt, q hæreticus, qui recipit vltimam manus impositionem extra ecclesiam, nō confert, sed confundit eos. i. ea. q. 7. cōuenientibus. Archid.

nit i. 26. dist. deinde. Tertia quæstio erat, an remanerent clerici, idest, an reciperent characterem ab hæreticis ordinati, vel an deberent ad vlteriora promoueri, & dicit q nunquam: & hanc quæstionem in hoc cap. explicat.

b ¶ Pro sui difficultate.] Quia fuit quæsitum si ordinati ab

1 De hoc no. 9. q. 1. in sū. Sed contra. de consec. d. 2. verū, &c. qd sit. vbi contra not. Archid.

dante: sed damnationem, quam habuit, per prauam manus impositionem dedit.

¶ *In hoc capite non referuntur ipsa prorsus verba Innocentij, quæ tamen habentur partim infra ead. c. Arrianos partim in capite nunc sequenti;* ventum est; *in versiculo.* Sed econtrario.

Idem Rufo, & alijs episcopis; epist. 22, c. 3.

¶ Simoniacus per prauam manus impositionem, non benedictionem, sed damnationem præstat. Cap. XVIII.

VEntum est [a] ad tertiā quæstionē, quæ pro sui difficultate [b] longiorē exigit disputationem. Cū nos dicamus ab hæreticis ordinatos: vulneratū, [c] per illā manus impositionem habere caput [d], vbi vulnus [e] infixū est medicina [f] est adhibenda, qua possit recipere sanitatē †. Quæ sanitas post vulnus, secuta, sine cicatrice esse [g] non poterit, atque vbi pœnitentiæ remedium necessariū est, illic ordinationis honorem locum habere [h] nō posse decernimus. Nam si vt legitur, quod tetigerit immundus, immundū erit; qūo ei tribuetur [i]; quod munditia, ac puritas consueuit accipere? ¶ Sed econtrario asseritur, eum qui honorem amisit, honorem dare non posse, nec illum aliquid accepisse [k]: quia nihil in dante erat, quod ille posset accipere. Acquiescimus, & verum est certe, quia quod non habuit, dare non potuit. Damnationem [l] vtique, quam habuit, per prauam manus impositionē dedit; & qui particeps effectus est damnato, quomodo debeat,

Poly. li. 2. tit. 32. & lib. 7. tit. 7. Ans. li. 6. c. 73. al. 70. Iuo p. 6. c. 59. Pan. li. 3. c. 130.

† Tex. est simi. in l. archiatri. & ibi Bart. C. de profes. & me. li. 10.

inf. ca. Arrianos. *Num. 19. Leuit. 15. & Aggæi. 2.* sup. qui perfectionem, vers. qui honorem.

VEntū.] CASVS. Tres qstiones fecerunt epi Macedones Innocentio. Prima fuit, vtrū ducens viduā in vxorē, possit promoueri, vel iam promotus debeat deponi? Secunda fuit vtrum dicendus sit bigamus qui ante baptismum habuit vnam vxorem, & post baptismū aliā? quibus explicitis, i. 34. dist. si quis viduā. & 26. dist. deinde opponitur. accedit in hoc c. ad tertiā, quæ talis est, scilicet utrum redeuntes ab hæreticis qui apud eos ordinati fuerunt, apud nos ad ordines sunt admittendi? Et respōdet, q non: quia in reconciliatione imponitur eis pœnitentia, post quam remanet quædam cicatrix. idest irregularitas, quæ eos à promotione repellit. Sed cōtra hoc dupliciter opponitur: si hæreticus aliquem ordinauit q honorem amisit, nihil contulit ordinato. ergo perinde poterit à catholicis ordinari, ac si nunquam ordinatus fuisset. Sed rñdet Innocentius falsum esse: quia damnatio quam accepit, eum non impedit promoueri. Secundo obijcitur, si quam maculam ex ordinatione hæreticorum incurrit ex canonica ordinatione deletur. Et ad hoc rñdet, quòd illud est falsum. nam si ita esset, pro nihilo criminosus ageret pœnitentiam, sed accederet ad ordinationem, vbi omnia crimina delentur. de consuetudine igitur Romanæ ecclesiæ est, vt veniens ab hæreticis ad laicalem cōionem tm̄ admittātur, & non clericalē; & ita tres qstiones ponuntur hic vna principalis & duæ incidentes, & ad omnes sufficienter respondet.

a ¶ Ventum est.] Tres namque Macedones epi, quibus hæc scribit Inno. inter alia fecerant qstiones. Prima erat vtrum quis ducēs viduā 2. in uxorē possit pmoueri: vel factus clericus pp hoc debeat deponi? Cuius determinationem ponit i. dist. 34. si quis viduā. Secunda erat, vtrū dicendus esset bigamus qui ante baptismū vnam, post baptismum habuit alteram? cuius determinationē po-

ti ab hæreticis accepissent honorem, & si ad ecclesiam reuersi recipiantur in honorem clericatus.

c ¶ Vulneratum.] idest, capitalē & sacramentalē dignitatem cum vulnere. i. cum damnatione susceptā tenere.

d ¶ Caput.] Idest, animam culpæ macula vulneratam. & anima punitur pro homine. de consecr. dist. 5. ne tales.

e ¶ Vulnus.] Vbi enim malum contingit. ibi moriatur. & c. 2. q. 1. peccauerit.

f ¶ Medicina.] Hoc videtur sic exponendum, idest, reiterandum est in his sacramentum. inf. ea. q. vlt. per illicitam. hoc enim videtur intelligēdum cum omissa fuit forma ag. 1. q. vlt. Daibertum vbi hoc inducitur.

g ¶ Cicatrice esse.] Quia & si pœniteant, tñ irregularitas manet, quæ non aboletur per pœnitentiam, vt 25. d. primum. & 50. dist. illud. & 1. d. 7. si quis omnem.

h ¶ Habere.] infra 23. q. 4. ipsa pietas. contra. Sed ibi de ordinatis catholicis, & post in hæresim labentibus: hic de his quibus hæretici manus imposuerunt. Vel hoc de rigore. illud de misericordia.

i ¶ Quomodo ei tribuetur.] Argum. q vxor nō tenetur reddere debitum viro leproso, Arg. contra, 32. q. 7. omnes, & q. 5. si quis vxorem. Vide de hoc cui est standum, extra de coniug. lepro. c. 1. & 2.

K ¶ Accepisse.] Aliàs accipere, & supplere: & ideò non dēt ei nocere quin ordinari possit, q. d. id qd nihil est, nō debet præstare impedimētum, vt ext. de iure pat. qd autem. in fi. Sed hoc fallit ext. de spon. c. ad audientiam.

l ¶ Damnationem.] idest, Sacramentum quod damnabiliter habuit damnabiliter dedit, & ita factus est particeps damnationis, infra ea. q. 7. si quis, inf. ea. q. 4. §. cū ergo, inf. de consecr. dist. 4. ab antiqua.

Anima pro hoie punit.

Irregularitas per penitentiā nō aboletur.

Tres qōnes. a Scilicet primo: ibi tñ scribit archiepo Rothomagen. sed pōt esse. q solutionem eiusdem qōnis misit illis vel illi. Archid.

Vxor viro leproso debitum reddere nō tenetur. Impedimentum nō præstat quod nihil est.

a ¶ Non

a ¶ Non possum.] De mero iure. nam ex dispẽsatione possum. infra ead. q. vlt. conuenientibus.
b ¶ Sed dicitur.] Idest, obijcitur, & hæc erat secunda obiectio. q̃ fiebat Innocentio. prima fuit ibi. sed contra
c ¶ Benedictio.] Quæ est cum ab hæreticis rediens reconciliatur ecclesiæ. Vel quæ erat secundum illos contra quos hic agit Innoc. quando reuertentes ad ecclesiã iterum ordinantur, vel quandocunque aliquis ordinatur. H.
d ¶ Sed nostræ.] s. occidentalis. Hæc est tertia ratio.
e ¶ Lex.] Idest, consuetudo. C. de man. li. l. 1. alibi. ponitur pro regula. inf. ca. q. 7. c. 2. alibi ponitur ꝓ ratione. 1. d. consuetudo. alibi pro canone. su. d. 31. Nicæna. 1.
f ¶ Per manus impositionem.] q. d. non solum qui ab hæreticis ordinati sunt, nõ possunt habere honorem in ecclesia: sed etiam qui apud eos baptizati sunt tantum, ita quòd non ordinati, vt inf. ca. q. 7. qui in qualibet.
g ¶ Vel exiguũ.] Secus in orientali ecclesia, quæ illos ꝑ vnctionem chrismatis reformat, ut inf. de conse. d. 4. ab antiqua. inf. ca. q. 4. placuit. cõtra. Sed ibi de infantibus, hic de adultis, & discretis de conse. d. 4. sicut. 2
SED OBIICITVR. Hæc est tertia pars quæstionis, in qua dicitur. ꝙ nõ videtur idem de simoniacis q̃d de hæreticis, & rñdet. ꝙ idem est. ꝙ simoniaci sunt infideles: & hoc probat ꝑ quatuor auctoritates. Io. de Fan. CASVS. Dictum est su. in §. quia, & cap. seq. ꝙ simonia ci cõparantur hęreticis, obijcit nunc Gratianus dicens. Hæretici fidem non habẽt. s. d simoniaci sic, licet gratiã spiritus sancti venalẽ putant, & quod dictũ est in illo. c. qui per fectionem, non põt de hæreticis intelligi. Ad hoc respõdet dicens. ꝙ simoniaci etsi fidem habere videantur, tamen infidelitati subijciũtur, quod probatur per capitulum sequens.
h ¶ His.] Dictis a se. Nã sibi ipsi opponit propter comparationem inter simoniacos, & hæreticos in §. quia. in fin. & ita sub alteratione veniet usq; ad §. constat ergo.

cessitas cogat, ut 24. q. 1. si quẽ forte, sed secus. est. q. a de Sacramẽto ordinis hic loquitur Ioan. de Fan.

Conci. cad. epist. c. 4.

honorem accipere, inuenire nõ possum.[a] ¶ Sed dicitur[b] vera ac iusta legitimi sacerdotis benedictio[c] auferre omne vitium, quod a vitioso fuerat iniectũ. Ergo si ita est,

Ino p. 6. c. 6.

applicentur ad ordinationem sacrilegi, adulteri, atq; omnium criminum rei: quia benedictione ordinationis crimina, vel vitia putantur auferri: nullus sit pœnitẽtiæ locus; quia id potest præstare ordinatio, quod longa satisfactio prestare consueuit. Sed nostræ[d] lex[e] ecclesiæ est,

Ino in procemio. Pann. l. 3. tit. 5. c. 17.

venientibus ab heretecis, qui tamẽ illic baptizati sunt, per manus impositionem,[f] laicam tantum tribuere cõmunionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem, vel exiguum[g] subrogare.

3 *Sed obijcitur, alij hæretici a fide exorbitant: simoniaci autem, & si gratiam spiritus sancti venalem putant, tamen a fide alieni non sunt: atque ideo, quod ab Innocẽtio de cæteris hæreticis decernitur, non valet de his consequenter intelligi. His[h] ita respondetur. Simoniaci, & si fidem tenere videantur, infidelitatis tamen perditioni subijciuntur.*

Vnde beatus Ambrosius in secundo libro de pœnitentia, c. 4. aduersus Nouatianos scribit dicens.

¶ Simoniaci fidei integritatem nõ habent. Cap. XIX.

Petrus Simoni, q. magicæ artis cõsuetudine deprauatus[i] putasset, quòd gratiã Christi per impositionẽ[k] manus, atq; infusionem spiritus sancti compararet pecunia; ait: [Non est tibi pars, neque sors in hac fidea[l]. quia

Act. 8.

cor tuum non est rectum apud Deum, &c. [Vides. Quòd hunc magica vanitate blasphemantem in spiritũ sanctũ apostolica auctoritate condemnet, & eo magis, quia puram conscientiam[m] fidei[n] non habebat?

α ¶ In hac fide.] *Vulgata editio habet*, in sermone isto, *Græcè est* ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ.

Item Gregorius lib 9. epi. 53. ad Theodoricum Regẽ.

¶ Simoniacus, infidelis esse probatur. Cap. XX.

Anſel. l. 13. c. 44.

Cvm omnis auaritia[o] idolo-

Petrus.] CASVS. apparet ex historia, q̃ talis est. Legitur in Actib. Apostolorum ꝙ cum Sim õ magus nuper ad fidẽ cõuersus videret ad vmbrã Petri infirmos sanari, ut hoc donũ carius alijs vẽderet, voluit a Petro emere, & obtulit ei pecuniã, quẽ Petrus damnauit dicens; Pecunia tua sit tecũ in perditionẽ, quia existimasti, &c. & ideo quia cor eius apud Deum rectum non erat, cum dãnauit. Sequens. c. patet.
i ¶ Deprauatus.] Similiter dicit capit. T Saule. ꝙ deprauatus causa peccati ad hoc se cõtulit, quod dãnauerat. 26. quæs. 5. nec mirum, vltra medium.
k ¶ Per impositionem.] s. ut cuicumque imponeret manum, acciperet Spiritum sanctum, & ei infunderetur Spiritus sanctus.
l ¶ In hac fide.] s. nostra catholicat sed in actibus Apostolorum habetur in sermone isto, ut ſ. ea. eos qui. unde potest dici, in fide tua, idest in eo quod credis obtinere. s. ut peccunia infundat Spiritus sanctus. 3 In hoc facit ad propositum Gratiani; quia dicit, non est tibi pars in hac fide, & ita infidelis, ergo hæreticus, & sic exaudi c. seq. &c.
m ¶ Puram conscientiam.] Quæ etiam ad actum progressa est, sic exaudi de pœn. d. 1. c. si cui etiam non contingat.
n ¶ Fidei.] Et in hoc facit ad propositum.
o ¶ Cvm omnis auaritia.] Ideo dicit auaritia specialiter seruitus idolorum, quia tanquam Deo exhiberamatus nummo reuerentiam, inf. 11. q. 3. pauper.

Lex tripliciter sumitur.
1 Adde ꝙ et aliqñ ꝑ pacto. l. legem. C. de p. ct. & l. si tib. ff. d adopo.
2 Idẽ tñ vide de adulto qd de ii sant. & ultima n.

3 Idest fides & credulitas

Auaritia idolorum. seruitus.

a ¶ Ido-

a ¶ Idolorum.] Arg.6.q.1.quæro.
b ¶ Perditioni.] Et ita est hæreticus secundum proposi tum Gratiani.
c ¶ Subijcitur.] Potius enim vocatur.1 quam fit inf.24. q.2.sane, & infra 22.q.5.cauete 8.q.1.sciendum. infra. 23.q.4.forte.Ioan.
pitur,ut infra.q.3.per totum.
i ¶ Detrahunt.] Sicut enim Iudæi miraculorum operationem tribuebant diabolo,quæ per spiritum sanctum fiebãt; ita isti ordines,qui sunt dona spiritus sancti, per diabolum sibi acquirunt.

1 Scilicet fidelis. 86.dist.in.qui elegentiam. Arch.

Bos. CASVS. Sicut beatus Petrus Simonē damnauit,ita omnes simoniacos non immerito dānat,& deponit quod sex rationibus pbat. Prima est,qa deteriores sunt Macedonianis,q spiritum sanctum dicūt esse seruū patris & filij. Isti uerò seruū suum faciūt, ipsum vendentes. Secunda est qa blasphemant in Deum, sicut illi, qui dicebant Christū I Beelzebub eijcere dæmonia. Tertia, quia similes sūt Iudæ pditori. Quarta,quia sunt damnati in canone Apostolorū. Quinta exemplo Hieroboā,d quo legit in tertio libro Regū, φ ipse dabat sacerdotij pricipatū implentibus manū suam. Sexta exemplo Giezi, de quo habeī in quarto libro Regum. Sequēs cap. patet, in quo q̄ iam dicta sunt repetuntur.

d ¶ Diuinus.] In bona significatione a deditate sumitur, 2 vel a diuinitate, sic sup.38.dist. omnes, nō a diuinatione,ut inf.ea. nunquam.

2 Sic.16. q. 1.prędicator, in princ.

e ¶ Et eorum.] Id est,sequacium eius.
f ¶ Efficiunt.] Scilicet quātū in se est, sicut emere,& uēdere dicuntur. inf. ea. causa quæstio.3. Saluator.B.
ADDITIO. 49. dist. c.ult.de consec.d.4. c. quæris.ĩ.ea.iudices. Arch.

rum [a] fit seruitus, quisquis hanc, & maximè in dādis ecclesiasticis honoribus vigilanter non præcauet,infidelitatis perditioni [b] subijcitur,[c] etiam si tenere fidem, quā negligit,α videatur.

α ¶ Quam negligit.] *Sic est emendatum ex manuscriptis exemplaribus,& originali. In vulgatis enim legebatur,*fidem,verbis,quam negat facto, videatur.

Item ex episto. Tarasij Constantinopolitani episcopi missa Papæ Hadriano.

¶Simoniacorum hæresis, cæteris damnabilior esse probatur. Cap. XXI.

Anf. l.6.c.86.al.75. Deusdedit p.1.

EOs,qui per pecunias manus imposuerunt,vel imponūt,Petrus diuinus[d] Apostolus(cuius cathedrā sortita est sanctitas vestra tāquam Simonem magum deponit. *& infra.* ¶ Tolerabilior est enim Macedonij, & eorum,[e] qui circa ipsum sunt,spiritus sancti impugnatorū impia hæresis. Illi enim creaturam, & seruū Dei patris, & filij, spiritum sanctum delirando fatentur. Isti verò eundem spiritum efficiunt [f] suum seruum. Omnis enim dominus,quod habet, si vult,[g] vēdit,siue seruum, siue aliquid aliud eorum,quę possidet.Similiter,& qui emit, dominus eius volens esse,quod emerit, per pretiū pecuniæ [h] illud acquirit. Ita,& qui hāc iniquā actionē operantur,detrahūt [i] spiritui sancto;æqualiter peccātes his qui blasphemauerūt dicētes Christū in Beelzebub eijcere Dæmonia;atque, vt verius dicamus,Iudæ cōparantur proditori,qui Iudęis Dei occisoribus Christū vendidit. Cum ergo [k] spiritus sanctus cōsubstantialis sit Christo, eiusdē omnino,& ipsi portionis erunt. Et pculdubio in eis non est gratia spiritus sancti, idest sacerdotij sanctitas. Nā quod nō acceperūt,non habent. Ait enim Petrus Simoni:[Nō est tibi pars,neq; sors in sermone isto,quia existimasti donū Dei pecunia possideri.] *& supra.* ¶ Nā & vicesimus nonus canon sanctorum [l] Apostolorum,& actus eorundem,& tertius,[m] & quartus [n] liber regnorū alienū omnino a sacerdotio pronūciant eū,qui aliquando dederit, vel acceperit pecuniam in aliquo tempore; siue ante manus impositionē, siue in ipsa manus impo-

Matt.12.
Matt.26.
Act.8.

g ¶ Si vult.] Nihil enim tam cōsonum. &c.instit.de re. diu.§.per traditionem, C. de cōtrah.emp.dudum.in fi. nisi ubi lex inhibet venditionem.extra de iure patronatus.de iure.C.de reb.alien.l.vltim. Immo,& quādoque cōpellitur uendere. C. de cōmuni ser.ma.l.1.ff.de reli. si quis sepulchrum. & ff. cōmuni diui. l.1.§.ult.emere autem non compellitur quis. C.de iure delib. nec emere arg.contra.C.de don.sancimus.

Vendere oñ que quis cōpellitur. Pretium in emptione debet esse innumerata pecunia

h ¶ Pecuniæ.] Nam pretium in pecunia numerata cōsistit,vt institut.de empt.& ven.§.item pretium.arg.ext. de re.permu.ad quęstiones.nā vbi aliquid pro alio datur in specie; permutatio est ff.de cōtrah.empt.l.1. Sed tamen hic emptio large, & pecunia similiter large accipitur

k ¶ Cum ergo.] Melius diceret, cum enim, &c. secundum quod potest sequitur in litera.
l ¶ Canon sanctorum.] Qui sic se habet: si quis episcopus,presbyter,aut diaconus obtinuerit per pecuniam dignitatem, & ipse & ordinator eius modis omnibus a communione abscindantur, sicut Simon magus a Petro. facit ad hoc infra quæst.3.si quis episcopus, & cap. finali.
m ¶ Et tertius.] Vbi dicitur de Hieroboā, φ quicunque volebat implebat manū suam, & fiebat sacerdos excelsorum: & propter hanc causam peccabat domus Hieroboam,& versa est,& deleta de superficie terræ.
n ¶ Et quartus.] Vbi de Giezi agitur.

a ¶ Accipere.] Argumen. in electionibus & alienationibus, ut firmæ sint, fieri ex consensu post sequente, sicut ex priori, infra 25. quæstione prima, §. his ita, infra 16. quæstio. prima, capitulo ultimo, & 7. quæstio. capit. decimas, &c. & cap. ecclesias, extra de iure patron. cura pastoralis. argumē. contra. 24. distinct. cap. ult.

a ¶ Accipere.] Similiter impendere est quandocunque impendere, ut infra eadem quæstio. 5. § luator. & cap. si in episcopus præbendas. & capit. si quis obijcerit. & est ff. de calum. l. prima, §. quod autem. Est ergo simoniacus, qui ratione ordinis, uel beneficii collati aliquod munus dat, ut dixi de Giezi. supra eadem. qui studet. Ioan.

† Conc. tex. in l. si fraudator. §. si procurator. ff. de his quæ in fraud. cred.

fitione, siue post. Accipere [a] enim est quandocunque accipere.

¶ *Caput hoc est pars epistolæ Tarasij ad Hadrianum. Sed immutata est aliquot locis series verborum, & epitome quædam adhibita; quemadmodum, & apud Anselmum. Integra habetur manuscripta post septimam synodum in Vaticana bibliotheca, & in Græcis eius synodi codicibus, & in Latina ex versione Anastasij bibliothecarij. Extat etiam Latinè impressa apud Balsamonem. Sed in ea versione, aut interpretis, aut exemplaris, quod secutus est, vitio flagitiosum mendum inest. Nam vbi Tarasius Hadrianum mirificè laudat; interpres reprehendentem inducit his verbis*, Fraterna ergo vestra sacerdotalis sanctitas, quæ non iure, nec ex Dei voluntate pontificale munus administrat, magna laborat infamia, *quamuis cum alia multa tum proximè sequentia verba manifestò repugnent: in quibus eum vocat virum desideriorum spiritus, & alijs præclaris titulis ornat. Exemplaria quidem Græca Vaticana, & septima synodi & ipsius Balsamonis optimè habent. Quare necessarium visum est priorem epistolæ partem cum Græcè, tum noua cum versione afferre. Reliqua ex Balsamone impresso peti poterunt.*

Τῷ τὰ πάντα ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρίῳ Ἀδριανῷ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.

Ταράσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Ρολυμερῶς καὶ πολυτρόπως εὐαγγελικῶς καὶ ἀποστολικῶς τε καὶ πατρικῶς διδασκόμεθα ἀφιλάργυρον τὸν τρόπον ἔχειν ἐν τῇ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστείᾳ, καὶ μὴ χρυσίζεσθαι, ἢ ἀργυρίζεσθαι ἤτι φορτίζεσθαι ἐπὶ χειροτονίᾳ παντὸς ἱερατικοῦ ἀνδρός, ὡς ὑποδείξομεν ἐν καθ. ὑποτεταγμέναις χρήσεσιν ἀπό τε γραφικῶν θεηγοριῶν, καὶ πατρικῶν διδασκαλιῶν. Οἱ γὰρ ἐπιτιθέντες τὰς χεῖρας ὑπηρέται τοῦ πνεύματός εἰσιν, οὐχὶ πράται τοῦ πνεύματος. Δωρεὰν γὰρ λαβόντες τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, δωρεὰν δίδοσθαι τοῖς παρ᾽ αὐτῶν μεταλαμβάνουσιν ἀπεφήναντο ἐκ τῆς κυριακῆς φωνῆς ταύτην τὴν ἐλευθεριότητα εἰληφότες. εἰ δὲ τις ἐλεγχθείη χρυσίῳ ταύτην ὠνησάμενος, ἀποκήρυκτον διαγορεύουσι τὸν τοιοῦτον τῆς ἱερατικῆς τάξεως †. Καὶ εἰ καὶ ὀνόματι τὴν ἱερωσύνην κεκλήρωται: ἀλλ᾽ οὐδὲν ψεύδεται ὁ λόγος ἐπὶ τῷ πράγματι. οὐδεὶς γὰρ θεῷ δουλεύειν δύναται, καὶ μαμωνᾷ, ὡς εὐαγγελικῶς ἐμάθομεν. Καὶ ἐπεὶ ἠκούσαμεν προφητικῶς τοῦ θεοῦ βοῶντος, [ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ,] αὖθις τε ἐπαπειλοῦντος καὶ λέγοντος [ὁ σκοπὸς ἐὰν ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην καὶ μὴ σημάνῃ τῇ σάλπιγγι καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάξηται, καὶ ἐλθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβῃ ἐξ αὐτῶν ψυχήν, τὸ αἷμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω] φόβῳ τοῦ τῆς σιωπῆς κατακρίματος ἀναγγέλλομεν τοῖς προέδροις πᾶσι τῶν καθ᾽ ἡμᾶς ἐκκλησιῶν. ἵνα μετὰ παῤῥησίας κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον εἴπομεν καθαροὶ ἐσμὲν ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν παραβαινόντων τὰς κανονικὰς διατάξεις. καὶ πάνυ γε μᾶλλον τῶν ἐπὶ χρήμασι χειροτονησάντων ἢ χειροτονηθέντων. Πέτρου τοῦ θείου ἀποστόλου, οὗ καὶ τὴν καθέδραν ἐκληρώσατο ἡ ἀδελφικὴ ὑμῶν ἁγιότης, ὡς Σίμωνα τὸν μάγον τούτους καθελόντος. τούτου ἕνεκεν ἐχυποστελλόμεθα τοῦ ἀγγέλλειν τὴν ἀλήθειαν φυλάττοντες καὶ κρατοῦντες τὰ παρὰ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων καὶ τῶν ἀοιδίμων πατέρων ἡμῶν κανονικῶς ἐκδοθέντα καὶ εἴ τι τούτων παρεκβαθῇ ὑφιστάναι, ἐθελουσιοπονήμεθα.

† ἀξίας.

θα. ἡ οὖν ἀδελφικὴ ὑμῶν ἀρχιεροπρεπὴς ἁγιωσύνη ἐνθέσμως καὶ κατὰ θεοῦ βούλησιν πρυτανεύουσα τὴν ἱερὰν χειρῶν ἁγιστείαν διαβόητον ἐποίει τὴν δόξαν. εἴρηκε γὰρ διὰ τοῦ προφήτου ὁ πρῶτος καὶ μέγας ἀρχιερεὺς ὁ χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν [ζῶ ἐγὼ, ἀλλ᾽ ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω.] οἶδας γὰρ ἄνερ ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος ὅτι φορητοτέρα μᾶλλόν ἐστι Μακεδονίου: καὶ τῶν μετ᾽ αὐτὸν πνευματομάχων ἡ δυσσεβὴς αἵρεσις. ἐκεῖνοι γὰρ κτίσμα καὶ δοῦλον τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα ληρωδοῦσιν· οὗτοι ἑαυτῶν, ὡς δοκοῦσι δοῦλον αὐτὸν ποιοῦσι. πᾶς γὰρ δεσπότης ὅτι ἂν ἔχοι εἰ βούλοιτο, πιπράσκει εἴτε οἰκέτην, εἴτε ἕτερον ὧν κέκτηται. ὡσαύτως καὶ ὁ ἀγοράζων δεσπότης βουλόμενος εἶναι τοῦ ἠγορασμένου διὰ τιμὴν ἀργυρίου τοῦτο κτᾶται. οὕτως οἱ ταύτην τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν ἐργαζόμενοι καταβιβάζουσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἴσα ἁμαρτάνοντες τοῖς βλασφημοῦσιν ἐν βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια τὸν χριστόν. ἢ τόγε ἀληθέστερον εἰπεῖν, παρεοίκασιν Ἰούδα τῷ προδότῃ, ὃς τοῖς θεοκτόνοις Ἰουδαίοις τιμῆς ἀργυρίου τὸν κύριον ἀπημπολήσατο. ὡς οὖν τὸ ἅγιον πνεῦμα ὁμοούσιόν ἐστι χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν, τῆς αὐτῆς, παντί τῳ δῆλον, ἔσονται μερίδος, ὡς ἀποδέδεικται. εἰ δὲ οὐ πιπράσκεται, πρόδηλον γὰρ οὐδαμῶς, ἀναμφιλέκτως οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος ἤτοι † ἡ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστεία καὶ ὃ οὐκ ἔλαβον, οὐδὲ ἔχουσι. μνησθήτωσαν τοῦ ἁγίου Πέτρου πρὸς τὸν τοῦτο ἐπιτηδεύσαντα οὑτωσὶ λέγοντος, [οὐκ ἔστι σοι μερὶς, οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ.] εἰ γὰρ ἀπεμπολεῖται ἡ τῆς ἱερωσύνης ἀξία, ἄρα † περιττὴ παρ᾽ αὐτοῖς ἡ κατὰ τὸν βίον σεμνὴ πολιτεία, καὶ ἡ ἐν ἁγνείᾳ καὶ ἀρετῇ ἀναστροφή. περιττὸς δὲ κατ᾽ αὐτοὺς καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος διδάσκων δεῖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, σώφρονα, κόσμιον, διδακτικὸν, ἐγκρατῆ, νηφάλεον, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. ἐλέγχεται τοίνυν ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ πρατοῦ, καὶ ἀγοραστοῦ τῆς ἱερωσύνης. αἱ οὖν ὑποκείμεναι ἁγιόλεκτοι χρήσεις ἀλλότριον πάντη τῆς ἱερωσύνης ἀποφαίνονται, τὸν ποτὲ δόντα ἢ λαβόντα ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ, ἔτι καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε καὶ ἐν τῇ χειροτονίᾳ εἴτε καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν. λαβεῖν γὰρ δεῖ τὸ λαβεῖν ὅτε δήποτε. ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς προβολὰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀφορίζουσιν † ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων δόσει.

† εἴτουν.

† ἄρα.

† ἀφορμῇ εἰς.

Fratri, & comministro vsquequaq; sanctissimo, & beatissimo domino Hadriano Papę veteris Romæ.

Tarasius indignus episcopus Constantinopolis nouæ Romæ, in Domino S.

Multipliciter, multisque modis ex Euangelio, & Apostolorum, Patrumque præceptis docemur in sanctificatione sacerdotij mores ab auaritia longè alienos præstare; neque in vllius sacerdotalis viri ordinatione aurum, argentumve accipere, aut aliud quidpiam nobis vendicare, quod, sententiæ ex diuinis scripturis, & Patrum doctrinis infra subiectæ demonstrabunt. Qui enim manus imponunt, ministri sunt spiritus, non venditores spiritus. Nam cum gratis gratiam spiritus acceperint; gratis etiam ijs, qui ab ipsis accipiunt, dare iussi sunt ex voce Domini hac ipsa libertate, potestateque accepta. Quòd si quis eam auro emisse conuictus fuerit; hunc ex sacerdotali ordine † excidisse pronunciãt; quamquam nomine sacerdotium sortitus est, sed in eum falso nomen illud conferri re ipsa comprobatur. Nemo enim potest Deo, & mammonæ seruire, prout ex Euangelio didicimus. Et quoniam audiuimus Deum per os prophetæ clamantem: Sacerdotes loquimini ad cor Hierusalem.] rursusque minantem, ac dicentem: [Si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, & populus se non custodierit, veneritq; gladius, & tulerit de eis animam; ille quidē in iniquitate sua captus est: sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram.] huius igitur, quæ ex silentio imminet, condēnationis metu, omnibus earum, quæ apud nos sunt, ecclesiarum præfectis annunciamus; ita vt fidenter diuinum Apostolū imitantes, dicamus; mundi sumus a sanguine eorū, qui transgrediuntur canonicas cōstitutiones,

† al. degradato.

Matt 6.

Esa. 40.

Ezech. 33.

tutiones, & multo magis eorũ, qui ob pecunias ordinauerunt, aut ordinati sunt: quippe cum Petrus diuinus ille Apostolus, cuius, & cathedram sortita est fraterna vestra sanctitas, hos deposuerit, vt Simonem Magum. Propterea non refugimus, quin veritatem prędicemus, seruantes, ac retinentes ea, quę a sanctis, & omniquaque benedictis Apostolis, & ab inclytis patribus nostris canonice sunt tradita. Etsi quid horum ab aliquibus violatum est, auersamur. Fraterna igitur vestra summo sacerdotio congruens sanctitas legitimè, & aptè ad voluntatem Dei sacerdotalem sanctificationem administrans, celebrem adepta est gloriam. Dixit enim per prophetam prius, & magnus Pontifex Christus: [Viuo ego, nisi eos, qui me glorificant, glorificabo.] Nosti enim ò vir eorum desiderium, quæ spiritus sunt, longè tolerabiliorem esse Macedonij, & eorum, qui ab illo, sancti spiritus impugnatorum hæresim. Nam cum illi sanctum spiritum Dei, & patris creaturam, & seruum nugentur, hi suum ipsorum, quantum putant, seruum ipsum faciunt. Omnis enim dominus, quidquid habet, cum libuerit, vendit siue famulum, siue aliquid aliud ex his, quæ possidet. Similiter & qui emit, volens emptæ rei dominus fieri, argenti pretio eam acquirit. ita qui hoc nefarium facinus admittunt, sanctum deprimunt spiritum, æque peccantes, atque illi, qui Christum in Beelzebub eijcere dęmonia ore blasphemo dicebant; vel, vt verius dicam, Iudæ proditori sunt similes, qui Dei interfectoribus Iudæis argenti pretio Dominum vendidit. Quando igitur spiritus sanctus consubstantialis est Christo Deo nostro; perspicuum omnino est eos in eadem parte, ac sorte numerandos esse, vt demonstrauimus. Quòd si non venditur, quemadmodum certè non venditur, compertissimum quoque est in istis sancti spiritus gratiam non esse, aut sacerdotij sanctificationem. Et quod non acceperunt, non habent. Meminerint sancti Petri ad eum, qui id procurarat, hoc modo dicentis: [Non est tibi pars, neque sors in sermone isto.] Nam si venditur sacerdotij dignitas; superuacua igitur apud ipsos est honesta vitæ institutio, & puritatis, virtutisque cultus: superuacuus apud ipsos, & Paulus diuinus Apostolus, docens oportere episcopum esse sine crimine, temperantem, modestum, aptum ad docendum, continentem, sobrium, insistentem fideli, secundum doctrinam, sermoni, vt potens sit, & exhortari in doctrina sana, & contradicentes refellere. Pereunt igitur hæc omnia ex eo, quòd sacerdotium venditur, & emitur. Subiectæ igitur sententiæ ex sanctis collectæ alienum omnino a sacerdotio pronunciant eum, qui quocunque tempore dederit, vel acceperit, siue ante ordinationem siue in ordinatione, siue post ordinationem, Accipere enim est quandocunque accipere. Sed & omnes ecclesiasticas promotiones, in quibus pecunia interuenit, irritas esse iubent.

Act. 10. *3. Reg. 2.* *Act. 8.* *1 Tim. 3. & Tit. 1.*

Item ex concilio Bracarensi 2. capitulo 3.

¶ Et qui dat, & qui accipit, vt ordines sacri præstentur, anathema sit. C. XXII.

Placuit, vt de [a] ordinatione clericorũ, episcopi munera nulla accipiant: sed sicut scriptum est, quod gratis donante Deo accipiunt, gratis dent. Non aliquo pretio gratia Dei, & impositio manum venundetur: quia antiqua definitio patrum ita de ecclesiasticis ordinationibus statuit; dicens. [Anathema sit danti, & accipienti.] Propterea, quia aliquanti multis sceleribus obruti, † sancto altario indigne ministrantes, non hoc, testimonio bonorum actuum, sed profusione munerum obtinent; oportet [b] † non per gratiam munerum, sed per diligentem prius discussionem, deinde per multorum [c] testimonium, clericos ordinare.

Iuo p. 5. c. 128. *Matth. 10.* *sup. quicunque.* *† oportet ergo.* *] orig.* *† al. obnoxij.*

[a] Placuit ut de.] Argum. propter indignos hanc prohibitionem institutam fuisse: porrigitur tamè ad omnes. inf. eadem quęstio. tertia, peruenit infra decimanona. quæstione secũda. duæ.
[b] ¶ Oportet.] Supra dis. 35. capitulo 1.
[c] ¶ Per multorum.] supra distin. 67. reliqui. in fin. contra. sup. 23. dist. lector. contra, & 20. q. 2. oportet. si. sup. dist. 75. capitulo tertio. Solut. hic appellantur multi duo uel tres. Vel hoc intellige cum clerici sunt ignoti.

Ex

EX ILLA. CASVS. Concludit Gratianus ex duobus cap. supra positis. s. cap. Petrus, & cap. cum omnis, quòd simoniaci, sicut hæretici a fide deuiant.

ITEM OPPONITVR. Hæc est quarta pars quæstionis, in qua vult probare sophistice, ꝙ dare aliquid pro rebus ecclesiasticis, non est peccatum. Ioannes de Fan.

Samuelem de quarta parte sicli a Saule oblata. Quarto, excusat Achiam de panibus sibi ab vxore Hieroboã oblatis. Quinto, Helisęũ de pecunia, quã Azael nũcius Benadab sibi obtulit: quia non est verisimile, ꝙ acceperit.

d ¶ Eius.] Populi Iudaici. Ioan.

Ex illa auctoritate beati Ambrosii, & Gregorij patet, ꝙ simoniaci (sicut & alij hæretici) a fide exorbitãt: & ideo cõsequenter de illis intelligitur, quod de alijs decernitur

4 ¶ *Item opponitur,* [a] *quod prophetia donũ spiritus sancti est: hæc † autẽ in ueteri testamento a sanctis ꝓphetis vẽdi cõsueuerat. Vnde Saul ad Samuelem pro vaticinio expetendo, non nisi cum munere ire præsumpsit. Vxor ẽt Hieroboam ad hominem Dei non nisi cum munere accessit. Item Christus a Iuda* [b] *uenditus auriculam serui sanauit. Exemplo itaque Saulis, & uxoris Hieroboam patet, quòd donum spiritus sancti emere, uel uendere non est peccatum. Exemplo Christi liquet, ꝙ spiritus sanctus etsi iniuste a simoniacis uenalis putetur, uirtutis tamen suæ non obliuiscitur, nec desinit effectum suæ gratiæ etiã venditus præstare. Sed de prophetia beatus Hieronymus in caput tertium Michææ competenter soluit, malos tantum accepisse, non bonos denuncians.*

† al. hæc.
1. Reg. 9.
3. Reg. 14.
Luc. 22.

¶ Mali prophetæ, non boni prophetiam uendebant. Cap. XXIII.

Michææ 3. secundum 70.

IVdices, [c] inquit, eius [d] in muneribus iudicabãt, & sacerdotes eius in mercede respondebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant, & super Dominũ requiescebant [e] dicẽtes. Nonne Dominus in nobis est? nõ veniẽt [f] super nos mala. [g] Idcirco propter uos Siõ quasi ager arabitur, [h] & Hierusalem vt custodia pomarij erit. [i]] Nemo ambigit Hierusalẽ propter scelera, quæ in hoc capitulo describuntur, fuisse subuersam. *& infra.* ¶ Poterat vtique Petrus Simoni mago uendere, quod petebat; imò poterat simulare vẽdẽtem (spiritus enim sanctus nec venundari, nec emi potest.) sed oblatam pecuniã cũ offerente dãnauit. *& paulo post.* ¶ Nec quemquam moueat illud, qđ in primo Regum † libro legimus, Saulem [k] volẽtem ire ad Samuelẽ dixisse puero suo, ad eum se ire nõ posse; quia pretiũ qđ offerret pro vaticinio, nõ haberet;

Act. 8.
1. Reg. 9.
† al. regnorum.

CASVS. In hoc §. & sequẽti capitu. probat Gratianus superficialiter, ꝙ vendere spiritualia non sit peccatũ. Et hoc facit tribus exẽplis. Exẽplo Saulis, q nõ iuit ad Samuelẽ sine munere ꝓ vaticinio expetẽdo. Exẽplo vxoris Hieroboam, quę nõ iuit sine munere ad hominẽ Dei: scilicet Achiam prophetã. Et exemplo Christi, qui venditus auriculam serui sanauit. Sđ has obiectiones soluit sequẽti ca. §. cũ ergo. ca. nunquam. secũdum Hieronymũ.

a ¶ Itẽ opponitur.] Et scilicet, quod ꝓpositũ est principaliter: ꝙ scilicet vẽdere spiritualia sit peccatũ, vel ꝙ ordo vẽditus nõ habet gratiã spiritus sancti.

b ¶ Iuda.] Huius obiectionis solutionẽ ponit infra. in §. cũ ergo. in capitu. nũquàm.

IVdices.] CASVS. Quidam cũ de simonia reprehenderentur, excusabãt se exemplo quorundã in ueteri testamẽto sed Hieronym⁹ ostẽdit simoniacos esse damnandos. Primo, per verba Michææ prophetæ ostendẽ[d]is propter hoc Hierusalem fuisse destructam. Secundo per damnationem Petri, quam fecit in Simonem magum. Tertio excusat Samuelem prophetam. Quarto, Achiam, dicẽs quòd pecuniam oblatam non receperunt, aut si ponas eos recepisse, non pro munere prophetiæ, sed in stipes templi, & in sumptus necessarios receperunt. Quinto, excusat Helisæum, qui non est credendus ab Azaele aliquid accepisse, quem constat munera oblata a Naamam Syro respuisse. Secunda pars incipit ibi. [Poterat.] Tertia ibi, [Nec quemquam moueat.] Quarta ibi, [Hoc ipsum.] Quinta ibi. [Vnde in quarto.

c ¶ Iudices.] Alias incipit, Duces. verba Michææ ꝓphetæ, & est talis casus. Quidam cum reprehenderentur de simonia, excusabant se exemplo quorundam in ueteri testamento: quos Hieron. ponit in hoc cap. Primo ergo ponit verba Michææ prophetæ, & exponit ea, ostendẽs propter huiusmodi simoniacos Hierusalẽ fuisse destructã. Secundo ibi, [Poterat Petrus.] ponit uerba Petri cũ oblata pecunia Simonẽ condemnantis. Tertio, excusat

e ¶ Requiescebant.] Ille dĩ requiescere super Dominũ qui obtentu. [1] sacerdotij, uel prophetiæ nõ viuit luxuriose: & expone, requiescebant. i. gratiam eius habebãt secum, secundum opinionem suam.

Requiescere super dñm quis dicitur.
1 Alias cõtemptu. Ian. Laur.

f ¶ Non veniẽt.] Quasi impunitatẽ sibi promittebant.

g ¶ Mala.] Quæ minantur nobis prophetæ.

h ¶ Arabitur.] Hostili aratro. i. desolabitur, & esse desinet, ar. ff. quib. mod. usufru. amit. si ususfructus, & hoc factum est a Romanis.

ADDITIO. 76. d. ieiunium. Arch.

i ¶ Pomarij erit.] Custodia enim pomarij collectis pomis deseritur, & ideo hoc dicit.

k ¶ Saulem.] Historia. Legitur in primo libro Regum, quod cum Saul cũ quodã seruo suo asinas quæsiuisset patris sui, & nõ inuenisset: dixit seruus Saul: Hic est vir Dei, q sine ambiguitate loquitur: eamus, & quæramus ab eo. & ait Saul. Quid feremus et iam panis deficit in sitarchijs nostris, & sportulã nõ habemus; ait seruus. Habeo in manu mea quartam partem stateris argenti, &

& iuerunt ad prophetam: & iunctus est Saul in regem a Samuele de præcepto Domini.

a ¶ Sed fac.] Idest, pone, & ita secundum canones potest pars ponere falsum, de consecrat. distinctio 4. sanctum.

b ¶ Quin-

tra de simo. ex tuæ. Sed hæc contraria habent locum quando mens corrumpitur.

d ¶ Quod vxor.] Historia. Legitur in tertio libro Regum, ꝙ cũ ægrotaret primogenitus filius Hieroboam, dixit vxori suę: Tolle tecum munera, & mutato habitu, vade ad Achiam prophetam, ut indicet tibi quid futurũ sit de puero. Quæ cum venisset ad prophetã: etsi prę caligine oculorum uidere non poterat, dixit tamen, Ingredere vxor Hieroboã: quare te aliam simulas? ego missus sum ad te durus nuncius. & cũ multa renunciasset ventura super domum Hieroboã, subintulit: Vade in domum tuam, in introitu tuo in vrbem morietẽ filius tuus: qui solus de semine Hieroboam in sepulchra patrũ suorum inferetur. Historia de Helisæo propheta in litera patet.

e ¶ Achiam hoĩem Dei.] Qui ei prædixit mortẽ filij Abię: & qui ei peccata sua exprobraret, & suã ultionem prædiceret, ut inf. ca. si quis inquit, dic ut 23. qō. ult. c. ult.

f ¶ In sumptũ.] Ad sumptus enim & sustentationẽ accipere licet. ext. de simo. cum sit. 23. quæst. 5. dicat. ff. de officio proconsulis, solent. ff. de officio ꝓsidis, plebiscito. Et ita ꝓsbyter * si pauper est, accipere potest ꝓ celebratione missæ. extra de præbendis, significatum. nisi sit proprius sacerdos de conse. dist. 1. sufficit.

* Presbyter pauper pro celebratione Missæ accipere potest. *Idest potest locari operas suas.*

ADDITIO. Quod no. 21. q. 2. cap. ultimo.

g ¶ Helisæus.] Qui misit signum in aquam, & natauit ferrum. infra de consecr. distinctio. 2. reuera.

& puerum respondisse: [Ecce inuenta est in manu mea quarta pars sicli pecuniæ, & dabo viro Dei, & annunciabit nobis viã nostrã.] Non. n. scriptum est, ꝙ Samuel acceperit, aut ꝙ illi obtulerint; quin potius a propheta pascuntur, & inuitantur ad prandiũ. Sed fac [a] eum accepisse: stipes magis æstimandæ sunt tabernaculi, q̃ munera ꝓphetiæ: siclus. n. viginti obolos hẽt: & quarta pars sicli, quinque sunt oboli. [b] Et nostri igitur sacerdotes, si volunt vendere prophetiam, & columbas in cathedris suis proponere, quas Dñs flagello subuertit, quinque α tantum obolorum sint mercede contenti: qui vtinam [c] non pretia villarum, sed quinque obolos acciperent. ¶ Hoc ipsum sonat, & in tertio Regnorum lib. ꝙ vxor [d] Hieroboam infirmante filio pergit ad Achiam hominẽ Dei, [e] & defert ei decem panes, β & crustulam, & vas mellis; quia γ hæc magis in sumptum [f] prophetæ, quam muneri prophetiæ reputãda sunt. Licet potuerint hi, qui ad ariolos ire consueuerant (quia multi diuini & arioli erant in Israel) mala cõsuetudine æstimasse id ipsum ẽt de ꝓphetis, & voluisse sanctis viris offerre qđ diuinis offerre consueuerãt. ¶ Vnde δ in 4. lib. Reg. † legitur, [ꝙ Helisæus [g] venit Damascum, & Benadad Rex Syriæ ægrotabat, annunciaueruntq; ei dicentes. Venit vir Dei huc: & ait Rex ad Azaelem: [h] Tolle tecum munera, & vade in occursum viri Dei, & consule Dominum per eum, dicens, si euadere de infirmitate hac potero. Iuit igitur Azael in occursum eius, habens secum munera, & omnia bona [i] Damasci, onera quadraginta camelorum.] Sed non est credendum accepisse: sicut de eodem Helisæo legitur, ꝙ Naaman mundatus a lepra obtulit [k] ei munera dicens: [Obsecro, vt accipias benedictionem a seruo tuo. At ille respondit. Viuit [l] Dominus, ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim faceret, [m] penitus non acquieuit.

Ioan. 2.

3. Reg. 14.

4. Reg. 8.
† al. Regnorum.

4. Reg. 5.

¶ Caput hoc in vno vetusto exemplari coniunctũ est superiori, & loco primæ dictionis, Iudices, *legitur,* Duces, *quemadmodũ est apud B. Hieronymum in versione 70.*

α ¶ Quinque tantum obolorum sint mercede contenti, qui.] *Ista omnia absunt a recentioribus editionibus B. Hierony. at etiam a vetustioribus, præter dictionẽ* qui. *Sed non sunt expuncta, quia sententiæ non officiunt.*

b ¶ Quinque sunt oboli.] Argu. in delicto quantitatem rei attendi. inf. 14. q. vlt. c. vl. inf. 17. q. 4. quicunque. inf. 17. q. vlt. quæsti sunt.

c ¶ Qui utinam.] Et hoc negatiuè legas, idest utinam non plus acciperent. simile etiam habes. 23. q. 4. si ea. & 26. q. 5. episcopi. & ideo forte hoc dicit, quia si plus non deberent accipere, nullus esset qui vellet simoniam cõmittere. Vel ideo forte, quia quanto minus quis acciperet, tanto minus peccaret, 1 ſm, quod dicitur de abigeo: minus enim punitur pro porco, uel oue quam pro boue. ff. de abigeis. l. 1. 1. respon. Vel posset intelligere secundũ illam decr. extra de simon. & si questiones. Argum. contra. infra 14. q. ult. c. ult. 17. q. 4. quicunque. ex-

1 Conc. tex. ĩ l. aut facta §. quãtitas, ff. de pęn. & ibi glo. cum concor.

h ¶ Ad Azaelem.] Suarum rerum dispensatorem.

i ¶ Bona.] Idest, aliqua de omnibus bonis, idest, de omni genere bonorum. ff. de regul. iur. aliud. §. refertur.

k ¶ Obtulit.] Arg. in eodem facto secundum diuersitatem intentionis alterum peccare, & alterum nõ, ut 32. q. 5. proposito.

l ¶ Viuit.] Hæc iuratio erat in ueteri testamento. 22. q. 1. & iurabunt.

m ¶ Faceret.] Arg. contra Cathalanos.

β ¶ Decem panes.] *Sic in vulgata Latina B. Hier.* hēt, panes, & vuas passas & vasculū mellis. *In Græca aūt vulgata, & crustula, & vuæ passæ commemorantur ἄρτους, inquit, καὶ κολλύρια τοῖς τέκνοις αὐτοῦ καὶ σταφυλάς*

γ ¶ Quia hæc magis.] *Ista vsque ad ver.* Licet *non habētur hic apud B. Hieronymum, sed loco eorum hæc:* Dicitur enim, quid secum illa portauerit: & tamen propheta non scribitur accepisse: quippe cum & corripuerit eā, & venturum luctum prædixerit licet, &c.

δ ¶ Vnde in quarto.] *Hæc vsque ad finem non sunt inuenta apud B. Hieronymum.*

Idem in eodem capite.

¶ Quòd diuinatio in bonum non accipitur.

Cap. XXIIII.

NVnquam [a] diuinatio [b] in scripturis in bonam partem accipitur. [Non est augurium in Iacob, neq; diuinatio in Israel.] Videbantur sibi quidem esse prophetæ: sed quia pecuniam accipiebant; prophetia ipsorum facta est diuinatio.

Num. 23.

¶ *Hoc etiam caput in aliquot vetustis est coniunctum superiori, & legitur in originali,* Nunquam enim.

Cum ergo secundum [c] Hieronymū boni prophetæ non munera prophetiæ accipiebant, sed stipes tabernaculi, malis autem, qui accipiebant, prophetia, quæ Dei erat donū, in diuinationem, quæ diabolica est conuertebatur, quid aliud colligitur, nisi quòd simoniacis (quod superius dictum est) nulla spiritualis gratia cooperatur? Cum. n. in sacramentis neque qui plantat, neq; qui rigat, sit aliquid, sed qui incrementum dat, Deus: quis operatur in eis, si Dominus, qui incrementum dat, in eis non lucet, sed est otiosus? Item, quod dicitur de Christo, quòd sicut Christus venditus auriculam restituit Malcho, & fecit miracula: sic & Spiritus sanctus possit vendi, & in ipsa vēditione suam gratiam operari, non valet hæc similitudo; Non enim hoc operatur Spiritus sanctus spiritualiter in perfidis mercimonijs auaritiæ, quod Christus gessit corporaliter certi mysterij causa, ad exemplum patientiæ. Si enim omnifaria est similitudo, cum credatur posse vendi, sicut Christus, credatur etiam Spiritus sanctus posse crucifigi: quod impossibile est. Potest etiam intelligi (vt a similitudine nō recedamus) ꝙ sicut Christus venditus non vēditori, vel emēti, sed eis, qui nescientes aderant, dona sua gratia contulit, pro quibus ēt in Cruce supplicauit: sic & Spiritus sanctus non vendenti, vel ementi, sed his, qui de manibus eorum, ignorantia ducti, sacramenta Dominica accipiunt, sua gratia effectum largiri probatur. Item obijcitur, [d] quòd et si malum sit ecclesiastica emere, tamen sæpe sinistra principia ad fœlices perueniunt exitus. Vt Iacob per supplantationem [e] peruenit ad benedictionem, vt seges, quæ leprosa manu seritur, mūda tamen metitur, vt ex adulterino concubitu pulchra soboles nascitur sic & pecunia, quæ per simoniam acquiritur, fœlicem habet exitum, cum pauperibus profutura erogatur. Sed nihil horum simoniacis patrocinatur.

1. Cor. 3.

Luc. 22. Ioan. 18.

Gen. 27.

Ait. n. Leo Episcopus ad Mauros ep̄s, epist. 85. al. 87.

NVnquam.] CASVS. Dicit hic, quòd diuinatio raro in bonam partē accipitur. vnde illi, qui pro indicatione futurorū, pecuniam accipiebant, non erant veri prophetæ, sed diuini: licet se crederent esse prophetas.

a ¶ Nunquam.] i. raro, 1 pro maiori enim parte dictum est, aliter falsum est vt sup. ead. eos qui.

1 Cōcor. gl. in l. si hæreditatem, ff. ma. & de cōsec. distin. 5. nunquam.

b ¶ Diuinatio. Hoc enim impossibile est, ꝙ diuinatio sit prophetia. expone ergo sic: facta est diuinatio, i. diuinatio eorum, quæ credebatur esse prophetia eorum. n. prophetia declarata est nō esse prophetia.

Diuinatio non pōt esse prophetia.

ADDITIO. Vt hoc meli⁹ itelligas, scias ꝙ ꝓphetia est rerū latētium præteritarū, præsentium, vel futurarum a diuina inspiratione manifestatio, secundum Papiam.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex ꝑmissis, ꝙ vacua est gr̄a Spiritus sancti in eis q̄ munera accipiūt: non obstante exemplo, ꝙ Petrus venditus fecit miracula, hoc fecit causa mysterij, ad exemplum patiētiæ, vel vt prodesset alijs, & non emēti, vel vēdenti: sicut simoniaci prosunt ignorantib. eos esse simoniacos: & nō obstāte eo, q̄ sæpe ad bonum finem veniunt quæ malo principio inchoant.

c ¶ Secundum.] Et ita docet nos magister resistere. Argu. a simili. 27. qō. 1. nuptiarū. ff. de cōdi. in debi. si reus. 32. q. 7. Apostolus. præterea rūderi pōt p̄ id qd̄ not. sup. eo. eos 2.

d ¶ Item obijcitur] In defensionē simoniacorū vsq. ad §. sed nihil, & ibi statim īcipit ipugnare eos.

2 Bene ibi no. per Lan. cuius fuit ista glo. sed non no. ſm Ioan. & ibi dixi sententiam Lau. in ver. portionis. Arch.

e ¶ Per supplātationē.] tn̄ factā instinctu domini. 7. q. 1. quàm periculosum.

PRincipatus quem.] CASVS. Prelati, qui dignitates male acquisiuerunt, etsi aliis non offendant: malos tamen exitus consueuerunt habere. difficile enim est, vt bono peragantur exitu.&c.Seq.c.patet.
a ¶ Non offendit.] Sic 14.quæst.5.neque.
b ¶ Exem-

de his qui no. infa. quid ergo.& de orig.iur.l.1.Arg.cōtra.ff.de legib. non omniū 16.q.3.§.pōt.su.d. 17.regula. inf.11.q.5.neque.¶.15.q.1.c.vl.& q.3.si sacerdotes. extra de iure patro.cura pastoralis. Ioan. Si quis semper habet malam fidem, nunquam habebit exitum bonum: secus in contrariis.B.

¶Quæ malo inchoantur principio, nō peraguntur bono exitu. Cap. XXV.

Ans.l.7.c.17. Dist.61.c.miramur. † al ipse.

PRincipatus, quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupauit: etiam si moribus, atque actibus non offendit [a]: ipsius † tamē initij sui est perniciosus exemplo [b]. Et difficile est [c], vt bono [d] peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio [e].

Item Gregorius Antiocheno episcopo, lib.7. epist.47. indict.2.

¶Non superædificatur bonum opus, vbi Christus fundamentum non est. Cap. XXVI.

1.Cor.3.

CVm Paulus dicat: [Fundamentum [f] aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus;] consequenter probatur, quia vbi Christus non est fundamentum, nullum boni operis est super ædificium.

¶ *Apud B. Gregorium sic legitur*. Prędicator autem egregius dicit [fundamentum,&c.] Quisquis ergo cum dilectione Dei, & proximi, fidei, quæ in Christo est, firmitatem tenet; eundem Iesum Christum Dei & hominis filium apud se posuit fundamentum Sperandum ergo est. quod vbi Christus fundamentum est, bonorum quoque operum sequatur ædificium.

Ioan.diac.

Idem Syagrio, & alijs episcopis, lib.7. epist.110.

¶Non potest fieri eleemosyna ex pecunia simoniace acquisita. C. XXVII.

Poly.l.2.tit.1. Ans.l.5.c.30. Pann.l.2.c.194. Iuo p.5.c.112.

NOn est putanda eleemosyna, si pauperibus dispensetur, quod ex illicitis [g] rebus accipitur; quia qui hac intentione male accipit, vt quasi bene dispenset, grauatur potius quàm iuuatur *& paulo post*. ¶Vnde etiam illud certum est, quia etsi monasteria, aut xenodochia, vel quid aliud de pecunia, quę pro sacris ordinibus datur construātur, mercedi non proficit. *& paulo post*. ¶Ne ergo sub obtentu eleemosynæ cum peccato aliquid studeamus accipere, apertè, sacra scriptura nos prohibet dicens: Hostiæ impiorum abominabiles, quę offeruntur ex scelere.] Quidquid enim in Dei sacrificio ex scelere offertur, omnipotentis

Prouerb.21.

f CVm Paulus dicat.] ¶ Fundamentum.] Arg.contra. Debile principiū melior fortuna sequei. Et arg.non baptizatum nō suscipere ordinem. 24.q.1. vbi sana ¶.ead.qō.si quis p ignorantiā. & inf.ea.si quis confugerit.extra de presbyt.non bapti. ueniens,&c.si quis.

Ordinem suscipere non potest qui baptizatus non est.

NOn est putāda.] CASVS. Ostendit Greg.in hoc c. ꝙ nullus debet simoniam committere, ut postea ex pecunia velit ecclesias construere, uel eleemosynas facere: tū quia scriptum est. Honora Deum de tuis iustis laboribus. Tum quia dicit Salomon. Qui offert sacrificiū de substantia pauperis &c. Et hæc in prima parte. In secunda parte, instruit clericos ad dignitatem, vt antequam accedant ad dignitatem, vires suas metiātur, vt, ad quā se sufficere, credunt, cum metu accedant. vel sic.
CASVS. In prima parte probatur triplici auctoritate, ꝙ de illicitè acquisitis non est eleemosyna faciēda. Prima auctoritas est illa. [Hostiæ impiorū.] &c. Secūda. [Honora Deū. Tertia. [Qui offert sacrificiū.] &c. In secūda parte dicit, ꝙ si aliqs ad honorē debet accedere, prius vires suas consideret: & etiam si se sufficientem uideat, cum timore accedat. aliter nullo modo accedat.

b ¶Exemplo.] Habetur, & ratio exempli. Nonnulla si quidem in canonibus operantur. Multa enim reprobātur ne sint perniciosa exemplo, quæ possent tolerari, vt 11.q.3.precipuè. ¶.50.dist.de his vero su.dist.82.plurimos.¶.dist.96.bene.& arg.2 1.q.2.si quis iam.arg.27.q.2.nec aliqua.supra.27. quæst.2.institutum est.
c ¶Difficile est.] id est 1.nunquam infra eo.si quis neque qñq; ponitur pro vix.47.d.quantumlibet. 2
d ¶Bono.] Sic.14.q.5.neque.Arg.contra.extra. qui fi. sint legi.tanta.& de matrimonio contracto post votum de futuro.
e ¶Principio.] Arg.initium spectandum, 3 & quantum valeat bona fides a principio, collige ex his arg.3.quest. 10.placuit.20.q.3.propositū.61.dist. miramur. 92.d st. si quis eps.extra de elect. auditis. extra de cen. puenit. ff.de rei vend.si in aliena & de publiciana.de petitio.ff.

Reprobanē, multa ne sint exēplo perniciosa. 1 Concor. tex. in l.absurdum cū ibi no. ff.de iud. & in l. 1.eum gl. in ver. pessimè ff.ad Maced. 2 Sed Hug. dicit, difficile quasi non impossibile. 3 Adhoc extra de elect. dudū. 1. ubi d hoc.& 16. q.3. si sacerdotes. Arch.

g ¶ Ex illicitis rebus.] Hic dī ꝙ de male acquisitis non debet fieri eleemosyna: quod verum est cum dominium non est translatum. uel si repetitio competit, ut dixi in summa. 14. quæstio.5. sed ubi non competit repetitio, bene: unde & meretrix potest facere eleemosynam, sed non latro: arg.ff.de cond.ob tur.cau. l. idem §. quoties. Sed quid si de pecunia simoniaca fundata est ecclesia? Dico ꝙ nō de molieī. 14. q.6. cōperimus & 12.q.2. aurū. Sed quid de iure patronatus 4 illius ecclesię? Dic, ꝙ datur ecclesiæ cui facta est ignominia. ext.de simon.de hoc aūt. in auth.de san.episc.q.§.pro omnibus.ff.de calum. generaliter. §. illud. Item quid si ex pecunia simoniaca quis emit vineam; nunquid de fructu faciet elee-

4 Scilicet empto p pecuniā. Io.de Fan. contra id ext.de iure patro. de iure.

elcemosynæ? Non: quia eodem iure censetur cum pecunia: cum fructus in locum pecuniæ succedant: arg. extra de vsu. cum tu. in fin. ff. de leg. 2. Imperator. §. vlt. & l. seq & supra 94. distinct. cap. 1. Arg. contra ff. de fur. qui vas. §. penult. & vlt. a Facere. Sed opponit. Fac tibi amicos de mammona iniquitatis. sed sic exponit id est, de diuitiis, sollicitu linibus & laboribus acquisitis: uel quib. abstulisti suas restitues, 1 uel eorum parentibus: uel illis mortuis sacerdot. b. offeras. & isti omnes facti tibi amici orabunt pro te ad Dominum. licet enim dictum sit. Quæ in malū acquisisti. in bonū expāde: non tamē id tibi patrocinabit. H. male acquirere propter elcemosynā, & id in bonū expendere. nihil aliud est quàm filium in cōspectu patris mactare. 14. q. 5. Immolātis. aliter autē acquisitū, vt amore filiorum, & in bonum expensum. id tibi patrocinabitur ad præmium. Hug.

b Prius uires suas.] Sumite materiam uestris q scribitis æquā Virib. & uersate diu quid ferre recusent, Quid ualeant humeri. arg. ff. de excu. tu. paupertas. Idem dicit lex in mulione. ff. ad legem Aquil. l. idem iuris. §. 1. & l. qua actio. §. 2.

c Abstineat.] Hic præsumitur 5 indignum prælatum statim q male sit electus. ar. cōtrario sensu. 61. dis. miramur. nerf. nec putandus est honor.

Facere amicos de mammona iniquitatis quis.

Hic videas quod habet 14. q. 5. sed hic ibi exponitur pdicta auctoritas.

Horatius in arte poetica.

intellige post resurrectionem: & sic non est contra de consecra. dist. 2. primas.

f Fides. Professionis scilicet.

g Operibus.] Exterioribus.

h Mortua est.] Si tempus datur uel locus de pœnitentiæ.

Dei nō placat iracundiam, sed irritat. Hic rursus scriptū est: [Honora Dominum de tuis iustis laboribus.] Qui ergo male tollit, vt quasi bene præbeat, constat sine dubio, quia Dominum non honorat. Hinc quoq; per Salomonē dicitur: [Qui offert sacrificium de substātia pauperum, quasi victimat filium in conspectu patris.] Quantus autē dolor patris sit, perpendamus, si in eius cōspectu filius victimetur Et hinc facile cognoscimus, quātū apud Deum, dolor exasperatur, quando ei sacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergo declinandū est, dilectissimi fratres sub obtētu eleemosynæ, peccata simoniacæ hæreseos perpetrare. Nam aliud est propter peccata eleemosynas facere [a]: aliud ꝓpter eleemosynas peccata committere †. *& post pauca*. ¶Quisquis ergo sacerdotium non ad elationis pompam, sed ad vtilitatē adipisci desiderat; prius vires suas [b] cum hoc, quod est subiturus, onere metiatur, ut si impar est, abstineat [c], & ad id cum metu etiam, cui † se sufficere existimat, accedat.

Prou. 3.

Eccl. 34.

† al. perpetrare.

† al. qui.

α ¶Iuuatur.] *Si hic interponatur caput, Eleemosyna. infra 14. q. 5 erit integer hic locus.*

β ¶Committere.] *Hic apud B. Gregorium interijciuntur. c. Hoc quoque. dist. 59. & c. Sicut neophytus dist. 48.*

Item Theodorico, & Theodoberto † Regibus Francorum, lib. 7. epist. 114.

† al. Theodeberto.

¶Pastor simoniacus nullam ouibus præbet medicinam. C. XXVIII.

Poly. ibidem. Ans. l. 6. c. 78. Iuo p. 5. c. 111.

Fertur simoniaca [d] † heresis (quę prima cōtra Dei ecclesiam diabolica plantatione subrepsit, & in ipso ortu [e] suo, zelo† Apostolicę ultionis percussa, atq; damnata est) in regni vestri finibus dominari: cum in sacerdotibus fides sit eligenda cum vita. Si enim vita deest, fides [f] meritum non habet, B. Iacobo attestante, qui ait: [Fides sine operibus [g] mortua est [h].] Quæ enim opera esse valeant sacerdotis, qui honorem tanti sacramenti conuincitur obtinere per premium. *& post pauca*. ¶Hinc igitur nō solum in ordinatoris, & ordinati animam lethale vulnus infligitur, verum etiam excellentię [i] vestræ regnū † episcoporum culpa, quorū magis intercessionibus iuuari debuerat) prægrauatur *. Si enim dignus is sacerdotio creditur, cui nō actionis merita, sed præmiorū copia

† al. simoniacam hæresim. † al. velo.

Iac. 2.

† al. regimen vestrorum episcoporum.

* Sic contingit q a Theodoricus fuit decapitatus apud Coloniā & Theodebertus intoxicatus a B. unichilda Crimen alterius nocet innocenti. a De hoc not. B. extra de pœ. quibusdam.

Fertur.] CASVS. Gregorius reprehēdit hic reges Franciæ eo, q in suis finibus sinunt simoniā uigere. Et ostendit hoc esse damnū regi: quia simoniaci nocēt regimini eorum de suis iniustis orationibus, quorum intercessionibus debuerat adiuuari, quis. n. de ipsorum orationibus confidere potest, quos intus cognoscat esse vulneratos? & qualis fructus producitur cum radix est infecta?

d Simoniaca.] Notat Gregorius primo de negligentia reges istos Franciæ, eo q dominatur simonia in regno eorum. Secundo dicit q ipsorum prælatorum culpa in eorum regimen retorqueatur. Tertio timendum est de his, qui tales apud Deum intercessores habent, qui in se prouocant iram Dei, quam placare debent.

e Et in ipso ortu.] Quo ad nouum testamentum &

Simonia dominatur in Francia.

nitentiæ. dist. 3. cap. vlt.

i Verum etiam excellentiæ.] Ecce quod crimen alicuius nocet innocenti 2. argumen. distinctio. 61. miramur versic. sicut enim. argumen. ead. quæstio. dominus contra. infra ead. quæstio. 4. cap. 1. argum. 8. quæst. 4. cap. 1. contra. distinct. 81. si qui sunt presbyteri. Arg. distinct. 32. §. ut itaque. argu. de consecrat. distinct. 1. in sancta. Arg. contra. 24. q. 1. non turbatur. argu. 6. q. 1. ex merito arg. 40. distinct. §. 1. arg. 2. quæst. 5. cap. sicut 2. argumen. infra ead. quæst. multi. Et est arg. quod res inter alios acta, alijs non præiudicat. infra de pœnitentia distin. 6. c. 1. ff. de re iudi. sæpe. Ioan. hoc breuiter tenet

q res

Res inter alios acta, alijs regulariter nō nocet.

inter ꝙ res inter alios acta, alijs nō nocet generaliter: nec etiamen alterius alij nocet. in casibus tamen specialibus fallit, qui in iure expresse inueniuntur. extra de re iudica. quamuis. & 6. q. 1. §. verum. & alijs similibus casibus, vt 2. q. 6. §. diffinitiua.

a ¶ Suffra-

fuit qui Ioseph comparauit: sic eunuchi sunt, idest, sine humore gratię qui simoniam cōmittunt: & in eis ignis Spiritus sancti non viget. Quod probatur exēplo Antiochi, qui vēdente sacerdotiū ignis, qui vixerat sub aqua septuaginta annis, extinctus est. Et nota duas historias in hoc ca. scilicet de Ioseph, & igne. Legitur. n. in Genesi, ꝙ Ioseph vēditus est a fratrib. suis Ismealitis euntib. in Aegyptum: qui postea vēdiderūt eum Phutifar eunucho Pharaonis Regis: quē existimo miraculose eunuchizatū: iō quia emerat Ioseph, vt eo abuteretur: cū aū constet eū vxorē habuisse & filiā: Itē legitur in lib. Machabęorū, ꝙ filijs Israel in p̄sidiam deductis, Hieremias cū quibusdā alijs ignē sacrificij absconderunt in valle, vbi erat pute⁹ occultus: post multos autem annos ad pręceptū regis Persidis quęsitus est ignis ille: quo inuento hauserūt aquam, qua ligna composita aspergebant, & statim ardebant pro quo miraculo Rex sup puteum illum templū ædificauit. tempore verò procedente cū Rex Antiochus Regnum susciperet, & regnaret i Iudęa, Iason frater summi sacerdotis adito rege obtulit ei talēta xi. & accepit ab eō sūmi sacerdotij principatum: & statim extinctus est ignis sacrificij. Sequentes duo §§. plani sunt.

Ioseph venditio.

Ignis diu occultati miraculosa inuētio.

suffragatur; [a] restat, vt nihil sibi in ecclesiasticis honoribus grauitas, nihil defēdat industria; sed totum auri prophanus amor obtineat. Et dū vitia remunerātur, honore, in locum vltioris; [b] is, qui fortasse fuerat vlciscendus, [c] adducitur: atque hinc sacerdotes nō proficere, sed perire potius iudicātur. Vulnerato namque pastore, quis curandis ouibus adhibeat medicinam? aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui iaculis se hostilibus feriendum exponit? aut qualem de se fructum producturus est, cuius graui peste radix infecta est? Maior ergo metuenda est locis illis fore calamitas, vbi tales intercessores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei in se magis iracundiam prouocant, [d] quàm per semetipsos populis placare debuerant.

Cum ergo secundum Leonem simonia non bono peragatur exitu, secundum Gregorium nullum boni operis sequatur ædificium; nec sit putanda eleemosyna, quæ ex pretio simoniæ erogatur pauperibus; vulnerato pastore medicina non adhibeatur curandis ouibus; de infecta radice fructus non producatur; maior etiam calamitas in futuro metuatur; de tam sinistro principio quis fœlix exitus speratur?

Hinc etiam Augustinus ait.

¶ Simoniacorum sacramenta effectu gratiæ carent.

Cap. XXIX.

Gen. 39.

2. Mach. 1. & 4.

† al. simoniacorum.

Sicut eunuchus [e] fuit, qui Ioseph comparauit, ita qui gratiam mercatur, viuum semen [f] non habet siccis genitalibus. Sic quoque ignis sacrificij, qui p septuaginta annos Babylonicæ captiuitatis sub aqua [g] vixerat, extinctus est, Antiocho [h] Iasoni vēdente sacerdotium: quod significauit Spiritus sancti ignem non lucere [i] in simoniacis † sacramentis.

Quid in his similitudinibus beatus Augustinus notare voluit; nisi quia sacramenta simoniacorum (sicut & cæterorum hæreticorum) licet sint vera quantum ad formam, inania tamen & falsa sunt, quantum ad effectum, cum non possint in cordibus hominum gignere, vel accendere cœlestem gratiam.

e ¶ Sicut eunuchus.] Phutifar, qui primo habuit uxorē filiam Pharaonis: cū postea fuisse ordinatus sacerdos Heliopolis, fuit exectus. Vel vt quidam dicunt, siccauit Dominus genitalia eius, quia ad turpes vsus emerat Ioseph.

Phutifar gener Pharaonis in sacerdotio fit exectus.

a ¶ Suffragatur.] Nam dicit lex: qualiter quisque meretur, non quantum dare sufficiat æstimetur. C. de episcopis, & cleri. si quemquam. Sed quæritur quare scribit Papa regi, cum non habeat potestatem super his. 11. q. 1. sacerdotibus? Ideo, quia participes erāt: vel quia erāt incorrigibiles, ut inf. ca. q. vlt. c. vl. 17. d. nec licuit. extra de ind. cum non ab homine.

b ¶ Vltoris.] idest, prælati, qui uitia aliorum dēt vlcisci.

c ¶ Vlciscendus.] Idest, propter peccata puniendus.

Propria q. d. assumit officium vltoris ille, de quo debet vltio sumi.

d ¶ Prouocant.] In se, non in illos pro quibus supplicant. & ita etiam exaudi. 3. q. 7. in grauibus.

CVM ERGO. Concludit Gratianus ex omnibus suppradictis, ꝙ ex malo initio bonus exitus non speratur.

Sicut.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ sicut eunuchus

f ¶ Viuum semen.] Scilicet boni operis.

g ¶ Sub aqua.] Arg. dist. 81. c. si qui. Argu. tamen contra 28. dist. c. ult. & inf. ca. Dominus Ioan.

h ¶ Antiocho. Iste Antiochus Græcus fuit: & multum Iudæos oppressit, & uēdidit sacerdotium templi. Et est arg. hic quod in uete. test. simonia erat ordinem emere

Antiochus multa fit. nota perpetrauit.

i ¶ Non lucere.] Ignis missus a Hieremia in puteum: qui tamen post nunquam fuit inuentus; sed aqua pinguis lapidi supposita illum comburebat. de isto igne habes de pœnit. dist. 1. inter hæc hircum, & puteus erat in ualle Iosaphat ubi Rex Persarum fecit fieri templum, & appellatum est a Hieremia nepthar, quod interpretatur purificatio. Ioan.

De igne Hieremiæ.

SED OBIICITVR. Hæc est 5. pars huius quæstionis in qua vult probare, quod si catholicus malus, scilicet toleratus, conferat sacramentū aliquod, bene valet, dummodo accipiens non sit in culpa: & idem credo de sacramentis ab hæreticis collatis in forma ecclesiæ. In tali tamē indiget manus impositione propter immanitatē hęresis, & hoc probat 28. autho. Io. de Fā. 28 Sed obijcitur. In defensione simoniacorū probando, quod habēt effectū sacramēti ab eis collati. Io. de sacramentis necessitatis, quæ semper habent effectum nisi culpa suscipientis impediat, & ibi de sacramentis dignitatis, vel hic de ficte ordinatis: ibi de his quos ecclesia tolerat. Vel dic, quod sunt polluta quantum ad illos. vt 49. dist. cap. vlt. 15. q. vlt. c. fi.

Sacramenta sunt duplicia.

5 ¶ *Sed obijciatur* [a] *illud Augustini contra hæreticos tractatu 5. super Euangelium Ioannis.*

¶ Siue bonus, siue malus sit minister, per vtrumque effectus gratiæ confertur. Cap. XXX.

SI iustus [b] fuerit minister, computo eum cū Paulo, qui gloriam suam non quærit, dicens: [Ego plantaui, [c] Apollo rigauit, [d] Deus autem incrementum dedit.] Qui verò fuerit superbus minister, cum diabolo cōputatur: sed non cōtaminatur donum Christi, quia per illum [a] purus fluuius transit, & venit ad fertilem terram. Scio quia lapis ex aqua fructum ferre nō potest: & si per lapideos canales trāsit [e] aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generatur; sed tamen hortus plurimum fructum affert. Spiritalis enim virtus sacramenti, vt lux pura ab illuminandis excipitur; sed per immundos transiens non coinquinatur.

inf. de conf. d. 4. c. aliud. Algerus l. 3. c. 5. Ans. l. 9. c. 30. Poly. l. 3. tit. 10. 1. Cor. 3.

¶ *Ab initio huius capitis usque ad uer.* donum Christi. *Algerus lib. 3. c. 5. citat ex beato Augustino, cuius tamen propria uerba habentur infra de consec. distin. 4. c. aliud. §. si fuerit.*

a ¶ Quia per illum.] *Apud B. Augustinum tractatu 5. legitur.* Quod per illum fluit, purū est; quod per illū transit liquidum, venit ad fertilem terram: puta, quia ipse lapideus est, quia ex aqua fructum ferre non potest: per lapideum canalem transit aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generans; sed tamen hortis plurimum fructū affert. Spiritalis enim virtus sacramenti ita est, vt lux: & ab illuminandis pura excipitur: & si per immundum transeat, non inquinatur.

Idem ad Vincentium Donatistam, epist. 48.

¶ De eodem. Cap. XXXI.

EX Catholica [f] ecclesia sunt omnia [g] Dominica sacramenta, quæ sic habetis, & datis, quemadmodum habebantur [h] & dabantur etiam prius quam inde exiretis.

Algerus l. 3. c. 9. Deusdedit in tract. de simoniacis. Poly. l. 3. tit. 10. Algerus l. 3. c. 2. Iuo p. 1. c. 117.

Idem de baptismo contra Donatistas l. b. 5. c. 19.

¶ De eodem. Cap. XXXII.

SIc † autem Deus [i] adest sacramentis, & verbis suis, [k]

† al. Si.

SI iustus. CASVS. Hic ostendit, quod si sacerdos iustus fuerit, est bonus minister sacramentorū, & nō actor: quod probatur exēplo Pauli. si verò malus est, sua malitia sacramentis non obest; quia sicut aqua sterilis non est, quāuis per canalē sterilē fluat, ita virtus spiritalis etsi per immūdos transeat: tamen ab illuminandis excipitur. Et not. quod ab isto supradicto capitulo vsque ad c. etiā corde: probatur, quod veri sunt sacramenta malorum sacerdotum: & vere ab eis cōferuntur dummodo in forma Ecclesiæ conferantur.

b Si iustus. Ab isto vsque ad illud, et corde, ostēdit magister, quod sacramenta hæreticorum vera sūt, & vere ab eis cōferuntur, si in forma ecclesiæ cōferantur: non tamen quo ad virtutem: cum distinctione tamen: quia sacramēta necessitatis nisi in necessitate quis sumat ab heretico, vel etiam si ignoranter sumat: & virtutē, & veritatē quidē accipit sacramēti. Si verò non necessitate, uel scienter accipit: ueritatem quidem accipit sacramenti, non uirtutem. si tamen ficte accipit, & post agat pœnitentiam, habebit vtrumque. de consecratio. distin. 4. tunc ualet. & §. sed notandum. 2 infra eadem. In sacramento vero dignitatis, ut in ordine, distingue secundum illam distinctionem. 1. q. 1. ordinationes, & in summa ibi posita. In sacramento Eucharistiæ dicimus, quod de manu hæretici summēdum non est. 24. quæst. 1. cap. ult. & 32. distin. 5. uerum. si tamen accipiatur, uerum est corpus, si in forma ecclesiæ est confectum: licet quidam dicant, quod ipsi non conficiunt. 24. q. 1. schisma.

Hæreticorū sacramenta sunt uera.

1 De hoc legi. & no. inf. eo. §. sed notandum est. Arch.

2 Ad idē de pæ. dist. 3. §. illud autem Greg. in fi.

ADDITIO. Arg. de consecr. dist. 2. quid sit. Arch.

c ¶ Plantaui.] Prædicando.

d ¶ Rigauit.] Baptizando.

e ¶ Transit.] infra eadem, sic populus: contra. Sol. hoc

EX Catholica.] CASVS. Dicit Aug. quòd a Catholica ecclesia uera sumpserunt hæretici sacramenta, qui sic habent & conferunt sicut habebant anteq. de ecclesia exirent. Sequentia tria c. plana sunt, & per se patent.

f ¶ Ex catholica.] in hoc, & in duobus cap. sequentib. dicitur, quod uera sunt sacramenta hæreticorum, quæ in forma ecclesiæ celebrantur.

g ¶ Omnia.] idest, omnium sacramentorum ueritas, & forma.

h ¶ Habebantur.] Arg. contra inf. c. extra catholicam. sed ibi expone, idest, extra formam catholicæ ecclesiæ.

i SIc autem Deus.] Deus dicitur adesse talibus sacramentis, ut ueritas subsistat, & ut uirtus præstetur ei, qui accipit ignoranter. supra ea. si iustus.

k ¶ Et verbis suis.] Et ita uerba necessaria sunt: arg. infra ea. detrahe.

Verba in sacramētis sūt necessaria.

a ¶ Sacra-

a SAcramenta.] ¶Non mutastis.] Idest, non extra formam ecclesiæ, tradidistis.

b ¶ Iniuriam.] Arg. propter alterum non debet alteri iniuria fieri, de consec. distin. 4. ostenditur. ff. de reg. iur. non debet. Ioan.

Sicut

cramenta: quæ schismatici, & hæretici in forma ecclesiæ conferunt. Sequens, cap. patet.

c ¶ Ficti.] Sed nunquid dandum est baptisma ei, qui ficte accedit? dic quod * sic, sed post compellendus est fidem obseruare: arg. 45. dist. de Iudæis. Vtrum autem baptizetur ignorans vel inuitus, vel dormiens, habes ext. de bapti. & eius effectu cap. maiores. §. item quæritur.

* Vide S. Th. 3. p. q. 68. art. in cor. & ar. 9. ad 2. & 3. & ar. 5. & 9. & 9. art. 9. &

per quales libet administrãtur, & sacramenta Dei vbiq; recta sunt: sicut † mali homines, quibus nihil prosunt, vbique peruersi sunt.

† al. &

Idem lib. 4. de bapt. contra Donatistas, c. 12.

¶ De eodem. Cap. XXXIII.

NEc foris ergo, sicut nec intus quisquam, qui ex parte diaboli est, potest vel in se, vel in quoquam maculare sacramentum, quod Christi est.

Alias patre diabolo.

Algerus ibidem. Deusdedit in tract. de simoniacis. Ansel. 9. c. 48. Poly. ibidem.

Idem ad Emeritum, epist. 164.

¶ Sacramenta quæ non mutantur, catholicis, & hęreticis communia probantur. Cap. XXXIV.

SAcramenta, quæ non mutastis [a], sicut habetis, approbãtur à nobis: ne forte cum vestram prauitatẽ corrigere volumus, illis mysterijs Christi, quæ in vestra prauitate deprauata non sunt, sacrilegam faciamus iniuriam [b]. Neq; enim & Saul deprauauerat vnctionem, quam acceperat, cui vnctioni tantum honorem rex Dauid pius Dei seruus exhibuit.

Algerus l. 3. c. 9. Poly. l. 7. tit. 10.

1. Reg. 24. & 26.

Idem ad Donatistas.

¶ De eodem. Cap. XXXV.

SIcut ficti [c] veraciter, non ficte recipiunt, nec eorum baptisma reprobatur; sic & illa, quæ schismatici, vel hæretici, si non aliter habent, nec aliter agunt quàm vera ecclesia cum ad nos veniunt, non emendamus [d], sed potius approbamus.

¶ Verba ipsa prioris partis huius capitis vsque ad ver. reprobatur, *non sunt inuenta apud B. Augustinum: sed habetur sententia lib. 1. de baptismo contra Donatistas, cap. 12. Reliqua autem huius capitis pars est in eodem lib. cap. 13.*

Idem contra literas Petiliani, lib. 3. c. 9.

¶ Non fugiantur sacramenta Dei à quocunque ministrẽtur. Cap. XXXVI.

NEq; in homine bono aliquis Dei sacramenta fugiat neque in homine malo [e].

¶ *Libro tertio contra literas Petiliani, vnde videtur sumptum esse hoc caput, sic legitur:* Nemo glorietur nec in homine bono: nemo bona Dei fugiat nec in homine malo. *Hoc autem caput significatur supra dist. 32. c. præter. §. verum principia.*

su. dist. 32. c. præter hoc. §. verum principia. Iuo p. 10. c. 75.

Idem de baptismo contra Donatistas, lib. 6. c. 44.

¶ Hominum malitia sacramenta non profanat. Cap. XXXVII.

NOnne [f] Sodomitæ ethnici erant, idest, gentiles? Peiores [g] ergo erãt Iudæi; quibus Dominus dicit: [Tole

Matth. 10.

d ¶ Nõ emẽdamus.] Infra de cons. dist. 4. ostenditur. & c. solet quæri. infra ea. si qs inquit. Sed cõtra ff. ead. q. sicut vrgeri. Sed hic de fictione accipientis quæ non impedit ibi de fictione dantis, quæ impedit: vel quando non in forma ecclesiæ. 32. distin. §. verum.

e NEque in homine malo. Idest, tolerato 1. vel in necessitate: & sic nõ est contra supra dist. 32. nullus, &c. præter hoc. H.

1 Ad hoc ff. c. quã multi vbi de hoc in gl. ex his Archid.

NOnne.] CASVS. Hic ostendit, quod apud malos erant sacramenta. Nam peiores Sodomitis erãt Iudæi: & tamen Dominus eorum sacramenta vera esse probauit, dum ad ea celebranda leprosos quos mũdauerat misit: & dũ eius angelus Zachariæ in templo ministrãti astitit: & cum exauditum denũciauit, nec etiam gentiliũ verba reprobant sancti patres, vbi verum dixerunt.

Iudæi peiores fuerunt Sodomitis.

f ¶ Nonne.] Vult probare Au. in hoc c. quod apud hæreticos sũt uera sacramenta: qa erant apud Iudæos, qui peiores erant Sodomitis, itẽ, & alia ratione: quia si gẽtiles aliquid boni habuerũt: hoc sãcti viri nõ reprobauerũt. Quod autẽ apud Iudæos essent vera sacramẽta, probat exẽplo Domini, & Zachariæ: Zacharias tamẽ bon9 fuit. vnde ratione personæ nulla ẽ probatio: sed iste eodem modo sacrificabat, quo & alij Iudæi.

Iudæorum Sacramenta fuerunt vera.

SIcut ficti.] CASVS. Dicitur hic, quod sicut si quis adultus ficte vel sine contritione accedit ad baptismum, veruntamen recipit sacramentum: sic & vera sunt sacramenta: quæ schismatici ...

g ¶ Peiores.] inf. 24. q. 1. non afferamus: quia illi tantum naturalem legem transgressi sunt: Iudæi etiam scriptã:

illi prædicatores non habuerunt: isti etiam Iesum Christum: apud illos nulla miracula facta sunt i, apud istos multa facta sunt: & præterea isti Christum crucifixerũt de poe. dist. 1. periculosè.

tus sanctus operatur. 30. q. 1. peruenit.
h ¶ Cum quodam loco.] Idest, in epistola prima ad Corinthios, 12. cap.
i ¶ Vt in Saul.] Et in Caipha. Expedit ut unus moriatur, &c. inf. ea. q. prophetauit.

23. q. 4. c. Nabuchodonosor. §. de Tyris.

Caiphas prophetauit.

a ¶ Iusta.] Idest, minus mala, arg. 8. q. 1. uereor. unde dic, iustificastis, comparatione melioris vitæ, non potestate iudicij.
b ¶ Talia.] Idest, tale sacrificiũ est qualis sacrificans, inf. eo. Dominus declarauit. uer. item nos dicimus.
ADDITIO. Quid dicat non, infra ca. Dominus. Hug.
c ¶ Quæ.] Scilicet sacramenta, ut circuncisionẽ, quãdo cum hostijs in tẽplo fuit præsentatus, de cõsecra. dist. 4. proprie, in fine.
d ¶ Et ea Zachariæ.] Ecce per bonos ostẽdit sacrificium fuisse apud Iudæos.
e ¶ Angelus.] Historia. Narrat historia ĩ nouo testamẽto. qd fuit in diebus Herodis sacerdos nomine Zacharias, & eius uxor nomine Elisabeth. Dauid autem uolens ampliare cultũ Dñi xxiiij. instituit summos sacerdotes, quorũ tñ un⁹ maior erat qui princeps sacerdotum dicebat, quorũ de numero unus fuit Zacharias, qui cũ in die propitiationis incẽsum poneret: prædixit ei angelus filiũ nasciturũ de uxore sua qui usque ad diẽ partus obmutuit, quia credere noluit.
f ¶ Et rectum.] Arg. propter personæ detestationẽ nõ reprobari dicta illius, sup. 37. dist. si quid ueri. & c. turbas. & infra 23. q. 4. qd ergo inf. ea. q. 1. Dñs declarauit, su. 19. secũdũ. 1. q. 1. si de area. cõtra. 9. dist. si ad sacras. contra dist. 16. canones. Dic vt in decret. si ad sacras. Vel dic quod vtile vitiatur per inutile: cum alteri fit præiudicium 65. d. c. 1.

Personæ detestatio an faciat illius dicta reprobari.

rabilius erit Sodomis in die iudicij, quàm vobis.] & quibus propheta dicit, [Iustificastis Sodomam.] Idest in cõparatione vestri † iusta [a] facta est. Nunquid tamen ideo sacramenta diuina, quæ apud Iudæos erant, talia [b] erãt quales ipsi erant, quæ [c] dominus quoque ipse percepit, & ad ea celebranda leprosos, quos mundauerat, misit: & ea Zachariæ [d] ministranti angelus [e] adstitit, eumque in tẽplo sacrificantem exauditum esse nunciauit. Hæc eadem sacramenta & in bonis hominibus illius temporis erant, & in malis peioribus, quàm sint ethnici, quãdo quidem Sodomitis in malitia prælati sunt: & tamen illa sacramenta erant in vtrisque integra, atque diuina. Nam & ipsi gẽtiles, si quid diuinum, & rectum [f] in doctrinis suis habere potuerunt, non improbauerunt sancti nostri †: quãuis illi per suas superstitiones, & idololatriam, & superbiam cæterosque perditos mores detestandi essent & nisi corrigerentur, diuino iudicio puniendi.

K ¶ Boni.
Matth. 10.
Ezech. 16.
† al. vestra Sodoma iustificata est.
Luc. 17.
Luc. 1.
† al. viri.

Idem lib. 3. c. 16.

¶ Sacramenta mali habere possunt, licet virtutem spiritussancti habere non possint. Cap. XXXVIII.

MVltæ autem operationes [g] sunt spiritussancti, quas Apostolus, cum quodam loco [h], quantum sufficere arbitratus est, commemorasset, ita conclusit: [Omnia autem hæc operatur vnus atque idem spiritus, diuidẽs singulis prout vult.] Cum ergo aliud sit sacramentũ, quod habere etiam Simõ magus potuit: aliud prophetia †, quæ in malis hominibus etiam fieri solet, vt, in Saul [i]; aliud operatio eiusdem spiritus, quam nisi boni [k] habere nõ possunt, sicut est finis præcepti charitas de corde puro, & cõscientia bona, & fide nõ ficta; quodlibet hæretici, & schismatici accipiant, charitas quæ cooperit multitudinẽ peccatorum, proprium donum est catholicæ vnitatis, & pacis, nec est in omnibus, quia nec eius sunt omnes.

Poly. l. 3. tit. 10. Ans. l. 9. c. 29.
1. Cor. 12.
Act. 8.
† al. operatio spiritus, quæ non h. c. f. f. sicut Saul habuit prophetiã aliud. &c. orig.
1. Tim. 1.
1. Pet. 4.

Idem eodem libro, cap. 18.

¶ Licet sacramenta mali ministrent, remissionem peccatorum non præstant. Cap. XXXIX.

REmissionem † peccatorum.

Poly. ibidem. Ans. l. 9. c. 33.
† Remissam.] orig.

MVltæ autem.] CASVS. Multæ sunt operationes spiritussancti, quas hic non enumerat Aug. sed nos mittit ad Apostolum, qui enumerans eas subiungit. Omnia autem hæc, &c. Earum operationum quædam sunt in bonis, & malis, quædam in bonis tãtum. In bonis, & malis, ut sacramenta, baptismus in Simone, & prophetia in Saule, quorum uterque malus erat. In bonis tantum, ut charitas, & aliæ uirtutes.
g ¶ Operationes.] Idest multa sunt dona, quæ spiri-

K ¶ Boni.] s. per gratiam inhabitantem. inf. 24. q. 3. de illis, qui, & ea. cau. q. 1. ubi sana. H. Ioan. de Fan.
REmissionem.] CASVS. Dr hic qd cũ aliquis baptizat a quocunq; siue bono siue malo remissionẽ peccatorũ quam consequitur per baptismũ, non dat ei malus, sed meritum ecclesiæ. Nam bonis tantum dictum est; Quibuscunque remiseritis peccata, &c. Illa sola columba pacem habet, & ideo ligat, & soluit, & solus ille soluitur qui cum columba, idest ecclesia habet pacẽ. Vel sic. dictum est, supra quasdã operationes spiritussancti esse in malis, ut baptismũ, quasdã uero non esse in malis, ut remissiones peccatorũ, quæ dant ad preces bonorum ecclesiæ, qui

qui cum columba.i.ecclesia habet pacem: non enim malis,sed bonis d.est i est. Quorum remiseritis peccata,&c.
a ¶ Auari.] idest,idolatræ,idest,quilibet mali.28.q.1. idololatria.
Auari non dant peccatorũ remissionem.
b ¶ Auari non dant.] idest,indigni sunt dare inf.de consecr.

quæ carent officio diuersis ex causis.
c ¶ Sacramenta.] Respicit illud c.si iustus fuerit sup.eo.
f ¶ Et non inania.] Verum est hoc in sacramento necessitatis.24.q.1.si quem forte.
SED NOTANDVM. Hæc est 6.pars quæst. in qua facit differentiã inter sacramenta necessaria & voluntaria. Necessaria enim sacramenta sine quibus nemo saluatur (vt est baptismus) possunt recipi à quocunque. Sed sacramenta voluntaria (vt sunt ordines,) nisi ritè dentur, data non sunt: cessant vel loco, vel ordine, vel promotione: de quib. multa ponit exempla, quæ probat per 6.c. Ioan.de Fant.
g ¶ Sed notandum.] Scilicet cõtra simoniacos respondet ... per distinctionẽ sequentem suæ conclusioni sacramentum enim male acceptum, duplici caret effectu, aut quia in eo pstito nõ percipit gratia, sed arguitur malitia recipientis: & hoc omnibus sacramẽtis est commune: vel quia negatur ex cutio, qđ speciale est in sacramẽtis dignitatis.
h ¶ Necessitatis. Necessitatis quinq; sũt sacramẽta baptism⁹ cõfirmatio, pœnitentia, vltima vnctio, corpus Christi 2. In baptismo tñ hoc est speciale, ꝙ in summa necessitate accipi põt à quocunque 32.d.§.verũ ver.finẽ & idẽ *circa penitẽtiã: nã cõfiteri possunt cuicunq; in necessitate, de pe.d. 1.quem pœnitet. Circa alia sacramenta necessitatis, vel circa ista duo, cum non instat necessitas, hoc est attendendum, ꝙ cum peccat quis accipiendo, acta pœnitentia rata intelliguntur quo ad effectum. In sacramentis uerò dignitatis hoc est de iure, ꝙ non habeant executionem cum pœniteant accipientes, nisi cum eis dispensetur. Et sacramenta dignitatis sunt ordines: & ideo dr in plurali, q̃a sunt plures species ordinis.21.dist.cleros. Et dicuntur dignitatis, quia a dignioribus, idest, episcopis conferuntur: vel quia non nisi digni 3. assumendi sunt. Videtur * etiam ꝙ baptismus non sit necessitatis sacramentum: arg.ff.de consec.dist.4.c.baptismi uicem.
i ¶ Illa.] Hic assignat unam differentiam inter baptismum & alia sacramenta: aliam ponit infra in §.§ ecce si clericus: aliam in illo §.ecce cum honoris.

Sacramẽt male acceptum dupli ci caret effectu.
Sacramenta necessitatis sũt quinq;.

auari [a] nõ dant: quæ per orationes [b] sanctorum idest per columbæ gemitus datur quicunque baptizet, si ad eius pacem illi pertinent, quibus datur. Nõ enim raptoribus & fœneratoribus diceret Dominus: [Si cui dimiseritis peccata, remittuntur illi; si cui tenueritis, tenebuntur.] Foris [c] quidẽ nec ligari aliquid potest, nec solui, vbi non sit qui aut ligare possit, aut soluere: sed soluitur, qui cum columba fecerit pacem; & ligatur, qui cum columba nõ habet pacẽ, siue apertè [d] foris sit, siue intus esse videatur.

Ioan.20.

Si ergo sacramenta [e] in modũ lucis ab immundis coinquinari non possunt, si in modũ puri fluuij per lapideos canales ad fertiles areolas perueniunt; patet, ꝙ simoniaci sacramentũ vnctionis sibi quidẽ inutiliter, & perniciosè habent; alijs autem vtiliter, & salubriter eandem unctionem administrant. Sicut ergo sunt vera sacramenta hæreticorum quantum ad formam; ita sunt vera, & nõ inania [f] quantum ad effectum.

6 Sed notandum [g] est, ꝙ sacramentorũ alia sunt necessitatis [h], alia dignitatis. Quia.n.necessitas non habet legem, sed ipsa sibi facit legem; illa sacramenta, quæ saluti sunt necessaria, quia iterari nõ possunt, cum sint vera auferri, uel amitti nõ debent: sed cum pœnitentia rata esse permittuntur. Illa [i] verò sacramenta, quæ sunt dignitatis, nisi dignè fuerint administrata, ita vt digni dignè à dignis proueĥantur, dignitatis esse desinunt: non vt minuatur veritas sacramẽti, sed ut cesset officium administrandi, uel loco, vel tempore, uel promotione.

3 Extra de pe. & remiss. q uod inte. No. ꝙ istud factum non est necessitatis. Sed contra no.ext.de trãsfœmens ubi de hoc satis nota. Archid.
Sacramenta dignitatis.
* Vide S. Tho.4. distin. 27. q.3. art.4. q.1. & 2. & dist.20.q.1. art.1.q.2 per tot. præcipuè ad 4.arg.
3 Idest, sine crimine, sine infamia, sine irregularitate, cũ ad alia sacramẽta oẽs regulariter admittantur, nisi aliquando causa literatione criminis repellantur. P.

Loco, ut ait Leo ad Rusticum Narbonensem episcopum epist.90. al.92.c.1.

sup.dist.62.c.1. Burc.lib.1.c.11. Iuo p.6.c.65.

¶ De his, qui à pseudoepiscopis ordinantur. Cap. XL.

SI q clerici ab istis pseudoepiscopis [k] i eis ecclesijs or-

secr.dist.4.quomodo. Vel intellige de præcisis, quia non dant in veritate nisi sacramentum in necessitate, & eius etiam virtutem.
b ¶ Quæ per orationes.] Quia facilius pcibus iustorũ, qui sunt in ecclesia, obtinetur remissio i.vt inf.23.q.4. obtineri. Vel quia per vinculum charitatis ecclesiæ dimittuntur peccata inf.de consecr. d.4.ecclesiæ charitas.
c ¶ Foris. Sic intelligas cap.de toleratis. dic foris, i. extra ecclesiam, quæ complectitur tantum grana: sed si de præcisis, dic. foris, idest, extra ecclesiã militantem quæ complectitur grana cum paleis.7.q.1.§.cum vero.
d ¶ Apertè.] Cum sit Christianus ecclesiam impugnãs manifeste sine perturbans ecclesiam occultè 12.q.4.recurrat.vers.ti.
SI ERGO. CASVS. Infert Grat. ex supradicto c.si iustus fuerit, quod simoniacorum sacramenta alijs vtilia sunt, & si istis non prosint, similitudine aquæ currentis per canales, & lucis, quæ immundis non coinquinantur. Sed obijcit de sacramentis hæreticorum, quæ vera sunt quantum ad formam, & quo ad effectum, sed soluit dicens, quòd sacramenta necessitatis cũ effectu cõferunt, sed sacramenta dignitatis, quò ad formã tantum

Iustorũ preces facilius exaudiũtur.
1 De hoc de pœn. dist. 1. multiplex.

SI qui clerici.] CASVS. Dicitur in hoc c.ꝙ si quis cõsensu ab epo qui male fuerit electus, toleratus tamen fuerit promotus, dispensatiue poterit ministrare in ecclesia, ad quàm fuerit ordinatus, sed non in alia. Seq.§.planus, & omnia usque ad §.ecce.
K ¶ Si qui clerici à pseudoepiscopis.] idest non canonicè

* Nõ est semper necessarius baptismus fluminis: nam eius vicẽ interdum supplet baptismus sanguinis, & flaminis. S. Th.3.p.q.68. art.2.

nicè electis. toleratis tamen. sic. 61. d. c. 1. arg. contra 11. q. 1. alienationes. Ibi ius commune: hic misericordia.

a ¶ Ecclesiis.] inf. ea. q. c. 1. contra. Sol. ibi pp scandalū in ecclesia, quā per manifestam adeptus est simoniā, nō permittitur ministrare. hic econtra, s. propter scandalum, cum occultum sit delictum in ecclesia, cui intitulatus est, & nō in alia suscipit. vel hoc, cum emit illū ordinem, illud, cū dignitatem, vel beneficiū. inf. ea. ergo.

i ¶ Munditiæ.] Vt in illo qui contrahit cum ancilla. 34. dist. si quis viduam.

k ¶ Istud solum.] Scilicet ordinem.

dinati sunt, quæ ad proprios episcopos pertinebant, & ordinatio eorum cum consensu, & iudicio præsidentium facta est, potest rata haberi, ita vt in ipsis ecclesijs [a] perseuerent; aliter autem vana est habēda ordinatio, quæ nec loco fundata est, nec auctoritate munita.

¶ Caput hoc emendatum est, ac locupletatum ex ipsa epistola, & refertur supra dist. 62. c. 1. §. si qui.

Ecce aliquis à pseudoepiscopis ordinatus, si locum suæ ordinationis mutauerit, uana est: & sine administratione erit talis ordinatio.

Tempore, ut ait Innocentius epist. 22. c. 5. de ordinatis à Bonoso.

¶ Quæ pro necessitate conceduntur, eadem cessante cessabunt. Cap. XLI.

QVod pro necessitate temporis [b] statutum est, cessante necessitate debet vtique cessare pariter quod [c] vrgebat †: quia alius est ordo legitimus, alia vsurpatio, quam α ad præsens fieri tempus impellit.

α ¶ Quam ad præsens. *Hæc sunt addita ex Innocentio, cuius uerba in hoc capite in summam redacta, infra an. & q. 7. cap. quod pro remedio plenius referuntur.*

Ergo aliquis alio tēpore ab eo, qui Bonoso similis sit, ordinatus cessabit ab administratione, quæ pro necessitate illius temporis fuit permissa.

Item promotione, ut ait Leo epistola 3. ad Iulianum † Aquiciensem.

Iuo in prologo fol. 1. Pan. c. 19. in prologo. inf. ead. q. 7. c. quod pro remedio.

† Concord. princ. C. de ead. tollen. & 9. q. 1. ordinationes.

† al. Ianuarium.

b QVod pro necessitate tēporis, &c. Cessante necessitatē, & dispensatio cessare debet.

c ¶ Quod.] idest, qa dispēsatio vrget, vel qd est accusatiui casus, idest, qd necessitas vrgebat, idest, inducebat. Arg. contra inf. 19. q. 2. duæ, ibi pp criminosos. B. Sol. ibi de causa impulsiua, hic de fi. ff. de postu. l. 1.

d SI quis.] Hoc capitulum non loquit de mero iure.

e ¶ Promotionis.] 5. 34. d. præcipimus. C. depos. si depositi. de hoc enim gratificare debet, vt ibi.

f ¶ Inuenitur.] Nisi in casib. notatis 9. q. 1. in summa 1.

¶ Qui ab hæreticis redeunt, sine spe promotionis in suis ordinibus recipi possunt. Cap. XLII.

SI quis [d] hæreticæ communionis contagione se macularis β, hoc in magno habeat beneficio, si adempta sibi omne spe promotionis [e], in quo inuenitur [f] ordine, permaneat.

inf. ea. c. omnis. & q. 7. cap. saluberrimum.

β ¶ Macularit.] *Hic apud B. Leonem cum alia uerba sunt interiecta, tum cap. saluberrimum, infra q. 7. caput enim hoc est quasi summa quadam, quemadmodum; & c. omnis, infra eadem, tametsi illud paulò plenius sit.*

Ecce [g] si clericus, uel ordinatione, uel quolibet sacramento hæreticis cōmunicat, cessans à promotione uix in suo ordine perseuerat. Nō est enim de sacramento hoc, ut de cæteris. Cætera enim uel ad culpas abluendas dantur, ut baptismus, & pœnitentia: uel pro culpis non in æternum, sed ad horam negantur, ut Eucharistia, quæ in articulo mortis pœnitenti etiam de nefarijs peccatis conceditur; Hoc solum, non solum pro culpa, sed etiam pro infamia [h] interdicitur †, & pro imminuta munditia [i] sua, vel extrinseca, vel intrinseca perfectionis prærogatiua: vt bigamus, uel uidua maritus, uel illiteratus, uel corporis qualibet parte uitiatus denegatur, quibus tamen baptismus, uel Eucharistia non negatur. Potest etiam talis cætera sacramenta administrare; qui istud solum [k] non ualet conferre.

† al. interdum etiam pro.

g Illos casus ponit etiam Hug.

ECCE. CASVS. Hic ostendit Gratianus aliud esse in sacramēto ordinis, vel dignitatis, qd nō cōfertur cū effectu ab hæreticis, aliud in sacramento necessitatis, qd cū effectu cōfertur èt ab hæretico, vt baptismus, pœnitentia, & Eucharistia: quia sacramētū ordinis nō solū propter culpam interdicitur, sed etiam propter irregularitatē, vnde sacramenta necessitatis pōt cōferre, qui istud solum conferre non potest.

g ¶ Ecce.] Ostendit magister in hoc §. differētiam inter sacramēta dignitatis, & alia, & causam differentiæ.

h ¶ Infamia.] Quæ etiam sine culpa cōtrahitur. 6. quæst. 1. §. verum.

SI qui epi.] CASVS. Dr in hoc c. ꝙ si qs ordinauerit indignū, et si depositionē euadat, de cætero nō ordinabit, nec intererit illi ordinationi, q̄ contulit indigno.
a ¶ Talem. extra de temp. ord. literas.
b ¶ Qualem.] Extra. de præben. graue.
c ¶ Aliquo

est contra ext. de tēp. or. literas, quia ibi non indignum sed indigne ordi... alias saperet hæc veritas. quod qui promouet indignum depositionem meretur, vt so. dist. ex pænitentibus, & arg. hic ibi: talem: ita tamen si scienter hoc facit, cum & ille sit in notorio crimine. aliter non posset eū repellere ab ordine suscipiēdo. extra de temp. ord. ex tenore. Vel dic. ꝙ variæ sūt pœnæ, hodie mitius agitur, vt extra de p̄ben. graue.

Ordinantes indignos punitio.

Vnde Leo ait ad episcopos Africæ, epist. 85 al. 87. c. 2.

¶ De episcopis, qui talem consecrant, qualem consecrare non licet. Cap. XLIII.

25. q. 2. c. si qui epi. Ans. l. 6. c. 74. Iuo p. 5. c. 107. † *nec ei sacramento*] orig.

SI qui episcopi talem [a] cōsecrauerint sacerdotem, qualem [b] non liceat; etiam si aliquo modo [c] damnū proprij honoris euaserint, ordinationis [d] tamē ius vlterius non habebunt [e]: nec illi [f] vnquam [g] sacramento intererunt; quod neglecto diuino iudicio, immerito præstiterunt.

e ¶ Non habebunt.] i. cum aliquis punitur in eo in quo deliquit.
f ¶ Illi.] Baz. dicit, ꝙ illū eundem ordinem non potest cōferre, sed minorem vel maiorem bene. arg. ext. de temp. or. literas: quia hęc pœna est, & ideo nō debet amplius extendi quàm inueniatur in dictum: H. contradicit, quòd hæc actio, illi facit simplicem relationem.
g ¶ Vnquam.] Arg. in eo puniendū esse aliquē in quo deliquit. 12. q. 2. ꝺ viro. &c. qui & humanis inf. ca. q. 5. c. 1. su. d. 81. valet 17. q. 4. frater. & 7. q. 1. si qs de ordine. & 13. q. 2. admouere. inf. 27. q. 2. quod dormierit.

Pœna infligetur ſm delictum.

In quo quis deliquit, in eo puniri debet.

Ecce [h] cum honoris periculum euadant, vt cætera sacramenta sacerdotaliter administrare permittantur, ab hoc solo non modo pro hæresi, vel pro qualibet maiori culpa, sed ēt pro negligentia remouentur. In quibus oīb. sollicite notandum est, quod sacramentū sacerdotalis promotionis præ cæteris omnibus magis accurate, & digne dandum, vel accipiendū est, quia nisi ita collatum fuerit, eo desinet esse ratum, quo non fuerit rite perfectum. Cætera enim sacramenta vnicuique propter se datur, & vnicuique talia fiunt, quali corde, vel conscientia accipiuntur. Istud solum non propter se solum, sed propter alios datur: & ideo necesse est, vt vero corde mundaque conscientia, quantum ad se, sumatur; quantum ad alios vero, non solum sine omni culpa, sed etiā sine omnia infamia ꝓpter scandalū fratrum: ad quorum vtilitatem, non solum, vt præsint, sed etiam, vt prosint, sacerdotium datur.

Vnde Hieronymus ad cap. 3. Micheæ.

¶ Simoniaci rei sunt infidelitatis eorum, qui a se scandalizantur. Cap. XLIV.

HI quoscunque [i] de assechlis suis ordināt clericos, & vitam eorum in scandalum [k] populis exponētes, rei sunt infidelitatis eorum, qui scandalizantur.

Reuera enim, qui ad hoc eliguntur, vt cæteris præsint, sicut præordinantur dignitate, sic præeminere dēnt sanctitate. Alioquin, cur cæteris præferuntur, qui nulla meritorum gratia a cæteris assumuntur? Hinc etiam Symmachus Laurentio Mediolanensi episcopo post sextam synodum Romanam.

ECCE. CASVS. In hoc §. ostēdit G. quare sacramentum ordinis magis diligēter conferendum est, q̄ cætera sacramenta: quia alia pro accipiente tātum: istud vero pro alijs cōfertur, vnde debet conferri nō solum sine omni culpa, sed etiā sine omni infamia.
h ¶ Ecce. Adhuc p̄seuerat assignando differētiam, & causam differentiæ.

HI quoscūque.] CASVS. Dicit in hoc ca. ꝙ episcopi, qui seruientes, vel seruos suos indignos ordinant, rei sunt infidelitatis eorum, qui scādalizātur propter hoc. Quæ sequūtur plana sunt vsque ad cap. dedit. Sed sciās, quod §. ille. Patet, respicit supradicta c. scilicet si iustus fuerit, &c. ex catholica.

Prælati in multis excedunt.

c ¶ Aliquo modo.] Dispēsatiue. s. cum punitur aliquis in eo, in quo deliquit. In increpatione, vt 43. d. cum beatus. Item in sciētiæ recognitione. 16. q. 1. reuertimini in fi. Item in potestate ligandi, vel soluendi. 24. q. 3. de illicita. Item in priuilegijs, 11. q. 3. priuilegium. Itē in ordinis collatione, vt in c. præsenti, si quis episcopi. Item in honoris ablatione, vt dixi 99. d. nullus. Item in armorum retentione, vt 1. q. 7. c. 1. H.

1 Et sic vt intelligereGrc. inf. §. 1.

d ¶ Ordinationis. Sup. dist. 50. ex penitentib. cōtra. su. dist. ... qui ecclesiasticis. cōtra sup. 55. d. nullus. sup. di. 51. c. 1. in §. 1. Solu. ibi de his, qui ex pertinacia contra canones ordinant tales. hic de illis qui ex sola negligentia hoc faciunt, intelligitur 1. arg. 2. q. 1. in primis. nec

i ¶ Quoscunque.] Idest, aliquos indignos, quod collige ex illo verbo, assechis, ab assequor, a assequens: vnde & assecla, seruus: aliter si essent digni, plus eis teneretur. arg. 12. q. 2. hæc huius. 36. d. non satis.
k ¶ In scandalum.] Qui ergo occasionem damni dat, damnum, &c. extra de iniur. & dam. si egressus. 3. infra ead. placuit 2 argumen. contra. 23. quæst. 5. de occidendis. §. 1. Dic, prima intelligitur de causa proxima, Se

2 Assecla dī assecutor, ab assequendo, eo ꝙ sequaē aliquem lucri causa ſm Papi.
3 Concor. tex. in l. quæ ad le. cum. ibi not. C. ad legem Iuliā de vi publi.

cum

cum culpa: contraria de causa remota, & sine culpa. ff. de ser.cor.l.Neratius.

a Vilissimus.] Supra d.25.§.nunc autem.

b ¶ Nisi præcellat.] Idest nisi habeat illam discretionem, quæ in prælato exigitur, etsi non eminentem, tamen sufficientem extra de elec. cũ nobis olim. sufficit enim quod sit bonus. 1.65 distinct.ca.vlt. Quid ergo si oẽs sint ualde periti? nõ ideo erit iste vilissimus, quia non est, ut Salamon de hoc octaua q. prima, licet.

putaret aquam sine Spiritu sancto sufficere ad salutem. De hoc etiam Ambrosius. Quidam negauerunt se scire Spiritum sanctum, cum baptizatos se dicerent baptismo Ioannis: quos tamen in aduenientis Iesu non in suo baptizauit nomine. Isti ergo qui nec in Christi nomine

Scientia prælati sit saltẽ sufficiens.

1 Grauitas, & industria in prælato requiritur s. ea. c. fertur, ver.si.n.&c.

¶ Sicut honore, ita & scientia quisque præcellere debet. Cap. XLV.

Vilissimus † [1] computandus, est nisi præcellat [b] scientia, & sanctitate, qui est honore præstantior.

† *Vilissimis computandus*] orig. sup.c.ex catholica, & c.iustus.

7 *Patet ergo* [c] *illud Augustini (sacramenta uidelicet Christi per hæreticos ministrata suo non carere effectu) non de omnibus intelligi generaliter, sed de sacramento baptismi.*

PATET ERGO. Hæc est 7. pars hui[us] quest. in qua dicitur q sacramentum collatũ in forma ecclesiæ a malo catholico tolerato, ratum est. Ioannes de Fant.

c ¶ Patet ergo.] Respicit illud c.ex catholica, & ca.si iustus.

Vnde idem Augustinus ait tract. 5. in Ioannem.

¶ Baptismus siue per bonum, siue per malum ministretur, reitari non debet. Cap. XLVI.

Dedit [d] baptismum Iudas, & nõ baptizatum est post Iudã: dedit [e] Ioannes, [f] & baptizatũ est [g] post Ioãnem; quia q datus est a Iuda, baptismus Christi erat, [h] qui autem a Ioanne datus est, Ioannis erat. Non Iudam Ioanni, sed baptismũ Christi, etiam per Iudæ manus datum, baptismo Ioãnis, etiam per manus Ioannis dato recte præponimus. *& paulo post.* ¶ Quos baptizauit Ioannes, Ioannes baptizauit: quos autem baptizauit Iudas, Christus baptizauit. Sic ergo quos baptizauit ebrius, [i] quos baptizauit homicida, quos baptizauit adulter, si baptisma Christi erat, Christus baptizauit. *Item paucis interiectis.* ¶ Quod sacramẽtum tam sanctum est, vt nec homicida ministrante polluatur.

Alg.l.3.c.10.

Dedit.] CASVS. In cathecumeno baptizando non attenditur meritum dantis, vt probatur exẽplo Iudæ: q a quos baptizauit, non sũt postea baptizati: q a Christus eos baptizauit, sed bene baptizati a Ioanne sunt postea baptizati: quia Ioannis erat baptismus. Sic ergo quos baptizat ebri[us], adulter, & homicida, Christus baptizat.

d ¶ Dedit.] Quia baptismus collatus a Ioãne erat quoddam sacramentale, quo abluebatur corpus exterius tñ. de cons.d.4.baptismus. & valebat ad assuefactionem.

e ¶ Dedit.] In nomine Christi vel in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti, & ideo non fuit, &c. de consecr. d.4.aliud.

f ¶ Dedit Ioannes.] In nomine venturi, &c. & ideo fuit Ioannes.

g ¶ Et baptizatum est.] inf. de consec. d.4. non regenerabantur.

h ¶ Baptismus Christi erat.] In quarto libro sentẽtiarũ legitur. Hic considerandum est: si baptizati sunt baptismo Christi a Ioanne baptizati, & qua forma verborum sit vsus Ioannes. Illi respondẽt, qui baptizati sunt a Ioãne nescientes spiritum sanctum esse, ac spem ponentes in illius baptismo, postea baptizati sunt baptismo Christi. baptismus autem Ioannis tantum dabatur in nomine venturi. vnde Hieron. super Io. Qui dicit se in Christum credere, & non credit in Spiritum sanctum, nondum habet claros oculos. Vnde baptizati a Ioanne. In nomine venturi, idest, domini nostri Iesu Christi, qui dixerunt, sed neque si Spiritus sanctus est audiuimus, re iterum baptizati sunt in nomine Christi explicite. Illi vero qui spem in baptismo Ioannis habebant, & patrem, & filium, & Spiritum sanctum credebant: nõ fuerunt postea baptizati, sed impositione manuum ab Apostolis super eos facta, Spiritum sanctum receperunt. Alij vero qui nõ ita credebant, baptizati sunt baptismo Christi, vt dictum est. Vnde Hieron. Qui Spiritum sanctum nesciebãt cum baptismum a Ioanne acceperunt, iterum baptizati sunt, ne quis ex Iudæis, vel gentilibus nomine, nec cum fide Spiritus sancti baptizati fuerant, non poterant accipere baptismi sacramentum. Baptizati sunt igitur in nomine Christi, nec iteratum est in eis sacramentum, sed innouatum. Sed quæritur, cum in baptismo Ioannis non confertur remissio peccatorum, vt de consec. dist. 4. non regenerabantur. nec ad ueritatẽ baptismi ualeat fides alicuius, uel infidelitas officiat. de conse. dist. 4. quomodo, & seq. cap. cur reiteratur baptismus in quibusdam a Ioanne baptizatis: maximè cum per circuncisionem originale fuisset deletum, ut extra de bap. maiores, §. caute. Nam si dicas baptismum Christi necessarium esse etiam circumcisis, concluditur ergo. quod in omnibus baptizatis a Ioanne necessariũ est, siue bene crederẽt, siue male. Si aũt dicas nõ esse necessariũ: quare ergo baptizati sunt baptismo Christi iã a Ioanne baptizati, cum ijdem essent circuncisi? potest dici forte, q ante passionem Christi nulli erat baptismus necessarius, [2] sed tantum baptizati sunt ab Apostolis ne putarent aliqui baptismum sine Spiritu sancto sufficere ad salutem, quod credo. Vel forte a baptismo Christi, idest, postquã Christus baptizatus fuit omnib. baptismus fuit necessarius, siue Ioannis, * siue Christi: sed baptismus Christi tanquam a seipso ratus, non indiget fidei adminiculo. secus in Ioannis baptismo: vnde baptizati sunt, quibus recta fides non abfuit, quod locũ habuit in baptismo Ioannis. Vide quod no. de conse. d. 4. ex quo.

Baptizati a Ioanne an debuerũt baptizari baptismo Chri.

Baptismus Ioannis non conferebat peccatorũ remissionem.

2 Scilicet q a ianua paradisi nondũ erat aperta. extra de baptis. maiores Arch.

* *Vide B.Tho. p.3.q.38.per totã, & presertim ar.6.*

i ¶ Ebrius.] Ita tamen, quòd sentiat quid faciat, quia intentio baptizati, & baptizantis exigitur, [3] vt infra de consecr. distinct. 4. solet, quia nemo dicit quod non sentit, ff. de sup. le. l. Labeo, & ita nõ ẽ contra. j. ca. §. ecce.

3 Argu. contra de conse. di. 3. baptismus in fi. ca. nõ illud. Ar.

Sicut

Sicut urgeri.] CASVS. Donatista dicebat, quod hæreticus si baptizat, peccata dimittit: quod Augustinus negabat. Sed dicit Aug. ergo eadem ratione auarus, idest, simoniacus dimittit peccata, quod ipsi hæretici negabant: uerumtamen si attendas uim meriti, neuter dimittit. sed si uim sacramenti attendas, uterque dimittit. Nam quo ad merita utrumque membrum mortuum est; & ad hoc ut reuiuiscant, oportet alterum ab hæresi, alterum uerò ab auaritia separari. Seq. §. patet.

a ¶ Dimittit peccata. Supra ea. remissionem.

b ¶ Sic & ego. Arg. sufficere respondenti dare instantiam 1. alibi sufficit assignare rõnem, 28. q. 1. sic enim. Et dicit Aristoteles octauo Topicorum: optima instantiarũ est dicere, quare nõ sic. Sic ordinabis argumẽtũ. hæreticus iustè baptizat. ergo dimittit peccatũ, quod ego nego. & iniusto; auarus baptizat iustè: ergo dimittit peccatum, quod nõ cõcederent ipsi. sed dic instantiã nõ ualere; quia secundũ suam opinionẽ concludit. sic 27. q. 1. nuptiarum.

Instructio respondentis. Instantiæ glo. sing. secundum Iasonem in l. ult. in fi. C. unde lib. Gl. similis in l. creditori. de oper. no. nũ. ubi Alex. & Iason.

α ¶ Ebrius.] *Addita, sublata, & emendata sunt nonnulla in hoc capite ex originali, non tamen vox ista ob glossam. Legendum est enim, ebriosus.*

Idem de baptismo contra Donatistas, lib. 4. c. 4.

¶ De eodem. Cap. XLVII.

Poly. l. 3. tit. 20. Ans. l. 9. c. 35. Iuo p. 1. c. 165. & p. 2. c. 94.

SIcut vrgeri videor, cũ mihi dicitur, ergo hæreticus dimittit [a] peccata? sic & ego [b] vrgeo, cũ dico, ergo qui cœlestia mandata non seruat, auarus, raptor, fœnerator, inuidus, verbis, nõ factis sæculo renuncians dimittit peccata? si per vim sacramenti Dei, sicut & ille, ita & ille: si per meritũ suũ, nec ille, nec ille. Illud. n. sacramentum & in malis hominibus Christi esse cognoscitur. In corpore autem vnicæ columbæ, [c] incorruptæ, sanctæ, pudicæ, nõ habẽtis maculam, aut rugam, nec ille, nec ille inuenitur. [Vt si cuius β manus esset arida, verũ quidem esset mẽbrum: quãuis sine sanguine, & inefficax esset & mortuũ: sic & fides, cum sit vera, tamẽ sine operibus mortua est.] *Item paulo post.* ¶ Sic ergo in hæresi baptizatus in nomine sanctæ Trinitatis, tamen non fit tẽplum Dei, si ab hæresi non recesserit; quomodo neque in auaritia in eodem nomine baptizatus fit templum Dei, si ab auaritia non recedat, quæ est idolorum seruitus.

Ephes. 5. Iacob. 2. Coloss. 3.

β ¶ Vt si cuius.] *Verba hæc vsque ad vers. Item in vulgatis B. Aug. codicibus eo loco non leguntur, neque apud cæteros collectores.*

c ¶ Vnicæ colũbæ.] Quæ complectitur tantum grana sine palea. 32. q. 4. recurrat. §. contra remissionem. in gl. fin.

EX HIS. Hæc est 8. pars q. in qua dicit, quod baptismus in forma ecclesię datus a quocunque tenet: sed præcisus baptizatus non saluatur, sicut membrum præcisum a corpore nõ habet spiritũ uitæ. Ioan. de Fant.

8 *Ex his itaque verbis apparet baptisma quod ab hæreticis tribuitur, virtute sua remissionem conferre peccatorum.*

Sed idem Augustinus econtra testatur lib. 6. de baptismo contra Donatistas, c. 1. dicens.

¶ Baptisma Christi, etsi nulla peruersitate violetur, apud hæreticos tamen caret effectu. Cap. XLVIII.

ETiam [d] corde tardiores, quantũ existimo, intelligũt baptismum Christi nulla peruersitate hominis, siue dãtis, siue accipientis posse violari. Sed quia [e] aliud γ est sacramentum ab effectu sacramenti; cum eos qui in ipsa vnitate ecclesiæ perdite viuunt, cõstet remissionem peccatorum nec dare, nec habere posse: quia non malignis, sed bonis filijs dictum est: [Si cui dimiseritis peccata, dimittuntur ei; si cui tenueritis, tenebuntur.] patet ergo hæraticos [f] tantum dare, vel accipere sacramentum baptismi, & non dare remissionem peccatorum.

Ioan. 20.

ETiam.] CASVS. Ab isto loco probat contrarium: s. quod baptisma hæreticorum non habet effectum. Est ergo casus talis. Dicitur in hoc, quod etiam tardi ad credendum intelligũt, quod malus dat, & accipit uerũ baptisma, sed non dat remissionem peccatorũ, qui est effectus sacramenti; quia tm̃ bonis dictũ est. Cui dimiseritis peccata, &c.

d ¶ Etiam.] Ab isto loco ĩducit magister capitula, quib. uult probare, quod hæretici, etsi sacramentũ conferre possint, non tamen effectum sacramenti: q̃sq; tũ inducit, quod possint effectũ conferre, & sub ista alternatione uenit usq; in finẽ quæstionis fracto freno.

Hæretici nõ conferunt effectum sacramenti.

e ¶ Sed quia.] Sicut aliud est clemẽtum aliud consecratio, ut de consecr. distin. 4. pẽr aquam. & ideò notatus fuit Cyprianus; quia non fecit istam differentiam. infra ea. si quis inquit.

f ¶ Hæreticos.] Sacramentum gratiæ dat Deus etiam per

Sacramentũ gratiæ dat Deus per malos.

γ ¶ Sed quia aliud.] *Hinc vsq; ad finem verbis B. Aug. in summa redactis, snĩa tamen manet incolumis. Integer locus habetur de consec. dist. 4. Quomodo. §. non ob aliud.*

Idem in sermone 11. de verbis Domini, de blasphemia in Spiritum sanctum.

per malos; ipsam uerò gratiam, non nisi per se ipsum, vt inf. de consecr. d. 4. quomodo.

Corporalia.] CASVS. Dicitur in hoc. c. quod sicut membrum amputatum sensu caret & inefficax reputat, sic & corporalis baptismus hæreticorum est ablutio sine effectu.

SED NOTANDVM. Hæc est 9. pars q. in qua dicitur, quod quidam hæretici non baptizant in forma ecclesię, & talis baptismus iteratur. Alij hæretici dant in forma ecclesiæ, & talis non reiteratur. Io. de Fant. CASVS. Soluit tunc Gratianus dicens, quod sup. dic. ca. & & ma-

a ¶ Corporalia.] quia ministerio corporũ, & circa corpora conferuntur, vel quia quędã sunt corporea, ut chrisma, vel formæ corporum sunt, uel quia sub corporalibus speciebus conferuntur 1. Sed nunquid cum corpore peunt. arg. quod non ĩ. eadem. quod quidam. 32. q. 7. tantum ualet.

1 Vel dic. quod hoc dicit ad drĩam spiritualium sacramẽtorũ. Est enim baptismus spiritualis & inuisibilis, ut interior, est & corporalis, & visibilis sicut exterior. Similiter ordo, & confirmatio, & extrema vnctio, Corpus Dñi, & pnia secundum Hug. & Pau.

b ¶ Pietatis.] i. sanctæ religionis, & veritatis: sed ideo dicit, quia tunc est ibi pietas, cum & ueritas, &c.

¶ De eodem. Cap. XLIX.

Corporalia [a] sacramenta, quæ portant, & celebrant etiã segregati ab vnitate corporis Christi, formam possunt exhibere pietatis [b]: Virtus verò pietatis inuisibilis, & spiritalis: ita in eis non potest esse; quemadmodum sensus non sequitur hominis membrum, quando amputatur a corpore.

¶ In aliquot vetustis codicibus hoc & sequens caput sunt coniuncta superiori.

Item Ambrosius in libro de initiandis rudibus.

¶ De eodem. Cap. L.

Non sanat baptismus [c] perfidorum; non mundat, sed polluit [α]; quia in diluuio [d] aquarum multarũ ad Dominum non approximatur; quia, vt per Apostolum dicitur: [Quidquid non est ex fide [e], peccatum est.] & ipsis, qui faciunt, & quibus faciunt, non solum non prodest; sed & ad iudicium est.

Augustius. lib. 3. c. 1. & 13. Esa. 31. Rom. 14.

α ¶ Polluit.] *Hucusque Ambrosius. Sed Algerus lib. 3. cap. 1. referens hunc locum, addit vsque ad ver.* approximatur, *ac deinde, cap. 13. citans etiam eundem librum B. Ambrosij, adiungit reliqua huius capitis vsq; ad finem.*

Non sanat.] CASVS. Dr in hoc c. quod baptisma perfidorum non prodest. Et hoc probat Apostoli auctoritate dicentis, oẽ quod non est ex fide, peccatum est: imò potius nocet assumentibus illud baptisma.

c ¶ Baptismus.] Datus extra formã ecclesiæ, ut inf. eod. §. sed notandum.

d ¶ Qui in diluuio aquarũ.] i. multiplicitate diuersarũ sententiarũ, uel sẽctarũ 2 vel in diluuio tũn, quia solus baptism9 non sufficit, nisi & gratia detur.

Diluuium aquarum.

2 Vel dic in diluuio, in carnalib. cõcupiscẽtijs, uel i. cum inundabunt aquæ, idest, pœnæ, & angustiæ in die iudicij secũdum Hug.

e ¶ Ex fide.] i. cum fide operante per dilectionem.

Item Leo ad Nicetam Aquileiensem episcopum, epist. 77. al. 79. c. 7.

¶ Per manus impositionem confirmentur, qui ab hæreticis baptisma accipiunt. Cap. LI.

Hi qui baptismum ab hęreticis acceperunt, cum baptizati [f] antea non fuissent, sola inuocatione Spũs sancti, per impositionem manuũ confirmandi sunt, quia formam tm̃ baptismi sine sanctificationis virtute sumpserunt. Et hanc regulam, vt scitis, seruandam omnibus ecclesijs prædicamus, vt lauacrũ semel initiũ nulla iteratione violetur, dicente Apostolo: [Vnus [g] Dominus, vna [h] fides, vnum [i] baptisma:] Cuius ablutio nulla iteratione temeranda est: sed, vt diximus, sola sanctificatio sancti spiritus inuocanda est, vt quod [k] ab hæreticis nemo accipit, a catholicis sacerdotibus consequatur.

Poly lib. 3. tit. 10. Inf. ea. c. hanc regulam. Ephes. 4.

Hi q.] CASVS. Dr hic, quod hi q ab hæreticis baptizantur, per impositionem manus epi sunt cõfirmandi, ut sic gratiam Spiritus sancti in ecclesia recipiant: baptisma tñ reiterari non debet, dicente Apostolo, vnus Deus, &c.

9 Sed notandũ est, quod hæretici, ut Arriani, & Sabelliani, quorum [l] alij inequalitatẽ, alij indiscretionem personarũ [m] cõfitebantur, baptisma non in forma ecclesiæ [n], sed sua peruersitatis ministrabant. ¶ De his specialiter

sup. c. non sanat.

f ¶ Baptizati.] Nam tunc nihil acceperunt ab eis. 68. d. §. hi vero.

g ¶ Vnus.] idest, incommutabilis.

h ¶ Vna.] idest, ab uno ueniens.

i ¶ Vnum.] idest, unam habens efficaciam in omnibus siue paruulis, siue adultis: nisi malitia suscipientis impediat, uel unum quia non iterandum.

K ¶ Vt quod.] Scilicet sanctitatis uirtutem, gratiam, remissionem peccatorum: exaudi tamen, ut dicit Gratianus, inf. ca. §. nemo. Nam aliter constitutus in necessitate accipit, 32. dist. §. uerum.

maxime c. non sanat, intelliguntur de his qui non baptizati sunt in forma ecclesiæ, qui debent iterum baptizari. Et hoc probat per seq. c.

l ¶ Quorum.] Vt Arriani, qui dicunt filium nõ coæternum patri. 24. q. 3. c. quidam. ver. Arriani.

m ¶ Personarum.] Vt Sabelliani, qui dicunt eandem personam esse Patris, & Filij, & Spiritus sancti, ut 24. q. 3. quidam. ver. Sabelliani.

Error Sabellianorum.

n ¶ Ecclesiæ.] Quæ necessaria est. 32. d. §. uerum. & inf. ead. c. detrahe.

Si

SI quis cõfugerit.] CASVS. Statutum fuit in Niceno concilio, ut baptizati a Paulianistis, præter formam ecclesiæ, ad nos redeuntes debeant iterum baptizari, eorum clerici, si aliàs fuerint inculpabiles, post baptisma, apud nos ordinentur, si uerò minus idonei inueniantur, repellantur.

Ca taphrygæ, qui non baptizant in forma Ecclesiæ, & sic soluuntur contraria, inf. de consec. dist. 4. qui bis, sed hic non fuit facta iniuria sacramento, cum nullum præcesserit: ibi contra, uel hoc intelligendum est per illud. Nam ibi dicitur, nisi necessitas, &c. Itẽ cõtra inf. ea. si quis p ignorãtiã. sed hoc d dispẽsatione, illud de rigore. Vl' hic loqt de iure, qa, cũ hic nullũ fuit prius baptisma, nec ordo, unde ñ fit hic iniuria alicui sacramento: sed tũ baptizant, & ordinantur, nec tãgit illud c. hoc, quia ibi alius casus. i. qa ibi sunt duæ quæstiones secundum vnũ casum.

Baptismo an fiat iniuria per reiterationem.

Ambrosius locutus est dicens.] Nõ sanat baptismus perfidorum, &c.] Sed etiam, ut rebaptizentur, & reordinẽtur in concilio Nicano, c. 19. statutum est.

¶ Rebaptizentur, & reordinentur, qui de Paulianistis, & Cataphrygis ad Ecclesiam redeunt. Cap. LII.

SI quis cõfugerit ad ecclesiam catholicã de Paulianistis, [a] & Cataphrygis, α [b] statutũ est rebaptizari eos omnino debere. Si qui vero clerici erant apud eos, si qdẽ inculpati fuerint; & irreprehensibiles, rebaptizãdi sunt, & rursus [c] etiam ab episcopo ecclesiæ catholicæ ordinẽtur. Si uero examinati minus fuerint apti deprehensi, deponi [d] eos oportet. Similiter autem, & circa diaconos; β & de omnibus, qui in eodem clero inueniuntur, eadem forma seruabitur.

α ¶ Cataphrygis.] *Legitur hac dictio in prisca uersione, quæ est in uarijs exemplaribus collectionis Isidori impressis. ac manuscriptis: sed non est in Canone Græco, neq; in versione Dionysii, aut alijs recentiorib. Quod autem, & isti baptizandi sint traditum est in concilio Laodiceno, c. 8. in synodo septima seu secunda Nicana, c. 7. & infra. de consec. d. 4. c. hi uero, quod est Gregorij.*

β ¶ Diaconus.] *Græcè est,* περὶ τῶν διακονισσῶν, καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζομένων, *idest*, De diaconissis, & de his omnino, qui in canone connumerantur.

c ¶ Rursus.] Arg. q̃ nõ baptizatus nullum recipit ordinẽ. ext. de presb. nõ ba. ca. si qs presbyter. inf. eo. ti. c. si quis p ignorãtiam. sup. ca. cum Paulus.

Ordinari nequit qui baptizatus nõ est.

d ¶ Deponi.] De facto, 1 vel deponi, id est non admitti.

1 Scilicet de eo ordine quem apud hæreticos videbamur habere. Arch.

Itẽ Innocentius ad Episcopos Macedoniæ, epi. 22. c. 5.

¶ De eodem. Cap. LIII.

PAulianistæ [e] in nomine patris, & filij, & spiritus sancti minimè baptizabant, & Nouatiani ijsdem tremẽdis, venerandisque nominibus baptizant; nec apud istos de vnitate potestatis diuinæ, hoc est patris, filij, & spiritus sancti quæstio aliquando mota est.

e PAulianistæ.] Isti nõ baptizabãt ĩ forma ecclę, sed Nouatiani sic, sed rebaptizãt iã baptizatos. Sed illi, qa ab eis ĩ forma ecclę sũt baptizati, si eis cõicant in hæresi: tũc effectũ sacramẽti nõ recipiunt, quẽ nullus sine fide cõsequi potest.

Alij [f] formam ecclesiæ in baptizando seruant. Sed dum ab eis baptizantur, qui in hæresi, uel schismate eis communicant, sacramentum quidem baptismi ab eis accipiunt, virtutem uerò non consequuntur, quam sine fide nullus consequi potest. Vnde de Domino dicitur, quod in patria [g] sua non poterat [h] facere signum propter incredulitatem eorum.

Luc. 4.

f ¶ Alij.] Hic §. respicit, §. su. positũ, sed notandum.

g ¶ In patria.] Quia nemo pphera ẽ acceptus ĩ patria sua.

h ¶ Nõ poterat.] i. nolebat, uel qa potẽtię suę nõ cõgruebat. ar. 32. q. 5. si Paulos, qa ipsi erãt increduli. Sed nonne poterat facere ne eẽt increduli, & ita facere miracula: nã dicit regula iuris, q̃ q põt facere, vt possit, di posse, vt ff. de re. iur. q põt, sed lex illa intelligit de eo, qui tenet ex necessitate, & adstrictus est ad aliquid faciẽdum.

Vnde Augustinus tra. 80. ad c. 15. Ioannis, & sermone de catechysmo, c. 3. initio.

¶ Dum uerbum accedit ad elementum, fit sacramentum. Cap. LIV.

DEtrahe [i] uerbum, & quid est aqua, nisi aqua? acce-

Error Paulianistarum.

a ¶ Paulianistis.] Qui dicebãt Christum nõ fuisse semper sed a Maria sumpsisse initium, ut inf. 24. q. 3. quidẽ, §. Pauliani.

b ¶ Cataphrygis.] Cataphrygæ dicunt spiritum sanctũ paruulum hominem, &c. ut in prædi. c. quidam, uerbo, Ca taphrygæ...

DEtrahe uerbum.] CASVS. Ostendit hic, q̃ si verbũ Euangelii sub forma debita apponatur ad aquã, ipsa fit sacramentum: in qua tanta uirtus est. ut corpus tangat, & cor abluat, non tamen quia verbum dicitur, sed quia fides adhibetur. Seq. §. patet.

Detrahe verbũ ab aqua, &c. quod signat ibi uerbum.

i ¶ Detrahe.] Idest, si aliquis immergat aliquem, & non

SED OBIICITVR. Hæc est 5. pars huius quæstionis in qua vult probare, quod si catholicus malus, scilicet toleratus, conferat sacramentū aliquod, bene valet, dummodo accipiens non sit in culpa: & idem credo de sacramentis ab hæreticis collatis in forma ecclesiæ. In tali tamē indiget manus impositione propter immanitatē hæresis, & hoc probat 18. auth. Io. de Fā. a Sed obijcitur. In defensione simoniacorū probando, quod habēt effectū sacramēta ab eis collata. Io. de sacramentis necessitatis, quæ semper habent effectum nisi culpa suscipientis impediat, & ibi de sacramentis dignitatis, vel hic de ficte ordinatis: ibi de his quos ecclesia tolerat. Vel dic, quod sunt polluta quantum ad illos. vt 49. dist. cap. vlt. 15. q. vlt. c. fi.

Sacramenta sunt duplicia.

5 ¶ *Sed obijciatur* [a] *illud Augustini contra hæreticos tractatu 5. super Euangelium Ioannis.*

¶ Siue bonus, siue malus sit minister, per vtrumque effectus gratiæ confertur. Cap. XXX.

SI iustus [b] fuerit minister, computo eum cū Paulo, qui gloriam suam non quærit, dicens: [Ego plantaui, [c] Apollo rigauit, [d] Deus autem incrementum dedit.] Qui verò fuerit superbus minister, cum diabolo cōputatur: sed non cōtaminatur donum Christi, quia per illum [a] purus fluuius transit, & venit ad fertilem terram. Scio quia lapis ex aqua fructum ferre nō potest: & si per lapideos canales trāsit [e] aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generatur; sed tamen hortus plurimum fructum affert. Spiritalis enim virtus sacramenti, vt lux pura ab illuminandis excipitur; sed per immundos transiens non coinquinatur.

inf. de conf. d. 4. c. aliud. Algerus l. 3. c. 5. Ans. l. 9. c. 30. Poly. l. 3. tit. 10.

1. Cor. 3.

¶ *Ab initio huius capitis usque ad uer.* donum Christi. *Algerus lib. 3. c. 5. citat ex beato Augustino, cuius tamen propria uerba habentur infra de consec. distin. 4. c. aliud. §. si fuerit.*

a ¶ Quia per illum.] *Apud B. Augustinum tractatu 5. legitur.* Quod per illum fluit, purū est; quod per illū transit liquidum, venit ad fertilem terram: puta, quia ipse lapideus est, quia ex aqua fructum ferre non potest: per lapideum canalem transit aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generans; sed tamen hortis plurimum fructū affert. Spiritalis enim virtus sacramenti ita est, vt lux: & ab illuminandis pura excipitur: & si per immundum transeat, non inquinatur.

SI iustus. CASVS. Hic ostendit, quod si sacerdos iustus fuerit, est bonus minister sacramentorū, & nō actor: quod probatur exēplo Pauli: si verò malus est, sua malitia sacramentis non obest; quia sicut aqua sterilis non est, quāuis per canalē sterilē fluat, ita virtus spiritalis etsi per immūdos transeat: tamen ab illuminandis excipitur. Et nota quod ab isto supradicto capitulo vsque ad c. etiā corde: probatur, quod vera sunt sacramenta malorum sacerdotum: & vere ab eis coferuntur dummodo in forma Ecclesiæ conferantur.

b Si iustus. Ab isto vsque ad illud, et corde, ostēdit magister, quod sacramenta hæreticorum vera sūt, & vere ab eis cōferuntur, si in forma ecclesiæ cōferantur: non tñ quo ad virtutem: cū distinctione tamen: quia sacramēta necessitatis nisi in necessitate quis sumat ab hæretico, vel etiam si ignoranter sumat: & virtutē, & veritatē quidē accipit sacramenti. Si vero non necessitate, uel scienter accipit: ueritatem quidem accipit sacramenti, non uirtutem. si tamen ficte accipit, & post agat pœnitentiam, habebit vtrumque. de consecratio. distin. 4. tunc ualet & §. sed notandum. 2 infra eadem. In sacramento vero dignitatis, ut in ordine, distingue secundum illam distinctionem. 1. q. 1. ordinationes, & in summa ibi posita. In sacramento Eucharistiæ dicimus, quod de manu hæretici summēdum non est. 24. quæst. 1. cap. ult. & 32. distin. §. uerum. si tamen accipiatur, uerum est corpus, si in forma ecclesiæ est confectum: licet quidam dicant, quod ipsi non conficiunt. 24. q. 1. schisma.

Hæreticorū sacramenta sunt uera.

1 De hoc legi. & no. inf. eo. §. sed notandum est. Arch.

2 Ad idē de pæ. dist. 1. §. illud autem Greg. in fi.

ADDITIO. Arg. de consecr. dist. 2. quid sit. Arch.

c ¶ Plantaui.] Prædicando.

d ¶ Rigauit.] Baptizando.

e ¶ Transit.] infra eadem, sic populus: contra. Sol. hoc

Idem ad Vincentium Donatistam, epist. 48.

¶ De eodem. Cap. XXXI.

EX Catholica [f] ecclesia sunt omnia [g] Dominica sacramenta, quæ sic habetis, & datis, quemadmodum habebantur [h] & dabantur etiam prius quam inde exiretis.

Algerus. l. 3. c. 9. Deusdedit in tract. de simoniacis. Poly. l. 3. tit. 10. Algerus. l. 3. c. 2. Iuo p. 1. c. 117.

Idem de baptismo contra Donatistas. l b. 5. c. 19.

¶ De eodem. Cap. XXXII.

SIc † autem Deus [i] adest sacramentis, & verbis suis, [k]

† al. Si.

EX Catholica.] CASVS. Dicit Aug. quod a Catholica ecclesia uera sumpserunt hæretici sacramenta, qui sic habent & conferunt sicut habebant anteq̃ de ecclesia exirent. Sequentia tria c. plana sunt, & per se patent.

f ¶ Ex catholica.] in hoc, & in duobus cap. sequentib. dicitur, quod uera sunt sacramenta hæreticorum, quæ in forma ecclesiæ celebrantur.

g ¶ Omnia.] idest, omnium sacramentorum ueritas, & forma.

h ¶ Habebantur.] Arg. contra inf. c. extra catholicam. sed ibi expone, idest, extra formam catholicæ ecclesiæ.

i SIc autem Deus.] Deus dicitur adesse talibus sacramentis, ut ueritas subsistat, & ut uirtus præstetur ei, qui accipit ignoranter. supra ea. si iustus.

k ¶ Et verbis suis.] Et ita uerba necessaria sunt; arg. infra ea. detrahe.

Verba in sacramētis sūt necessaria.

a ¶ Sacra-

a Sacramenta.] ¶ Non mutastis.] Idest, non extra formam ecclesiæ, tradidistis.
b ¶ Iniuriam.] Arg. propter alterum non debet alteri iniuria fieri: de consec. dist. in. 4. ostenditur. ff. de reg. iur. non debet. Ioan. Sicut cramenta: quæ schismatici, & hæretici in forma ecclesiæ conferunt. Sequens. cap. patet.
c ¶ Ficti.] Sed nunquid dandum est baptisma ei, qui ficte accedit? dic quod fic, sed post compellendus est fidem obseruare: arg. 45. dist. de Iudæis. Vtrum autem baptizetur ignorans vel inuitus, vel dormiens, habes ex. de bapti. & eius effectu. cap. maiores. §. item quæritur.

per quales libet administratur, & sacramenta Dei vbiq; recta sunt: sicut † mali homines, quibus nihil prosunt, vbique peruersi sunt.

† al. &

Idem lib. 4. de bapt. contra Donatistas, c. 12.

¶ De eodem. Cap. XXXIII.

Alias patre diabolo. Algerus ibidem. Deusdedit. in tract. de simoniacis. Ans. l. 9. c. 48. Poly. ibidem.

NEc foris ergo, sicut nec intus quisquam, qui ex parte diaboli est, potest vel in se, vel in quoquam maculare sacramentum, quod Christi est.

Idem ad Emeritum, epist. 164.

¶ Sacramenta quæ non mutantur, catholicis, & hæreticis communia probantur. Cap. XXXIV.

Algerus l. 3. c. 9. Poly. l. 7. tit. 10.

SAcramenta, quæ non mutastis[a], sicut habetis, approbantur à nobis: ne forte cum vestram prauitatē corrigere volumus, illis mysterijs Christi, quæ in vestra prauitate deprauata non sunt, sacrilegam faciamus iniuriam[b]. Neq; enim & Saul deprauauerat vnctionem, quam acceperat, cui vnctioni tantum honorem rex Dauid pius Dei seruus exhibuit.

1. Reg. 24. & 26.

Idem ad Donatistas.

¶ De eodem. Cap. XXXV.

SIcut ficti[c] veraciter, non ficte recipiunt, nec eorum baptisma reprobatur; sic & illa, quæ schismatici, vel hæretici, si non aliter habent, nec aliter agunt quàm vera ecclesia cum ad nos veniunt, non emendamus[d], sed potius approbamus.

¶ Verba ipsa prioris partis huius capitis vsque ad ver. reprobatur, *non sunt inuenta apud B. Augustinum: sed habetur sententia lib. 1. de baptismo contra Donatistas, cap. 12. Reliqua autem huius capitis pars est in eodem lib. cap. 13.*

Idem contra literas Petiliani, lib. 3. c. 9.

¶ Non fugiantur sacramenta Dei à quocunque ministrentur. Cap. XXXVI.

NEq; in homine bono aliquis Dei sacramenta fugiat neque in homine malo[e].

su. dist. 32. c. præter hoc. §. verum principia. Iuo p. 10. c. 75.

¶ *Libro tertio contra literas Petiliani, vnde videtur sumptum esse hoc caput, sic legitur:* Nemo glorietur nec in homine bono: nemo bona Dei fugiat nec in homine malo. *Hoc autem caput significatur supra dist. 32. c. præter. §. verum principia.*

Idem de baptismo contra Donatistas, lib. 6. c. 44.

¶ Hominum malitia sacramenta non profanat. Cap. XXXVII.

NOnne[f] Sodomitæ ethnici erant, idest, gentiles? Peiores[g] ergo erāt Iudæi; quibus Dominus dicit: [Tole

Matth. 10.

* Vide S. Th. 3. p. q. 68. art. 7. ad 2. & art. 1. & 9. art. 3. & 10.

d ¶ Nō emēdamus.] Infra de cons. dist. 4. ostenditur. & c. solet quæri. infra ea. si quis inquit. Sed cōtra is. ead. q. sicut vrgeri. Sed hic de fictione accipientis quæ non impedit ibi de fictione dantis, quæ impedit: vel quando non in forma ecclesiæ. 32. distin. §. verum.

e NEque in homine malo. Idest, tolerato: vel in necessitate: & sic nō est contra supra dist. 32. nullus, &c. præter hoc. H.

x Ad hoc if. c. quā multi vbi de hoc in gl. ex his Archid.

NOnne.] CASVS. Hic ostendit, quod apud malos erant sacramenta. Nam peiores Sodomitis erāt Iudæi: & tamen Dominus eorum sacramenta vera esse probauit, dum ad ea celebranda leprosos quos mūdauerat misit: & dū eius angelus Zachariæ in templo ministrāti astitit: & cum exauditum denūciauit. nec etiam gentilium verba reprobant sancti patres, vbi verum dixerunt.

Iudæi peiores fuerunt Sodomitis.

f ¶ Nonne.] Vult probare Au. in hoc c. quod apud hæreticos sūt uera sacramenta: quæ erant apud Iudæos, qui peiores erant Sodomitis, itē, & alia ratione: quia si gētiles aliquid boni habuerūt: hoc sācti viri nō reprobauerūt. Quod autē apud Iudæos essent vera sacramēta, probat exēplo Domini, & Zachariæ: Zacharias tamē bon[9] fuit. vnde ratione personæ nulla est probatio: sed iste eodem modo sacrificabat, quo & alij Iudæi.

Iudæorum Sacramenta fuerunt vera.

SIcut ficti.] CASVS. Dicitur hic, quod sicut si quis adultus ficte vel sine contritione accedit ad baptismum, verumtamen recipit sacramentum: sic & vera sunt sa-

g ¶ Peiores.] inf. 24. q. 1. non afferamus: quia illi tantum naturalem legem transgressi sunt; Iudæi etiam scriptā: illi

illi prædicatores non habuerunt: isti etiam Iesum Christum: apud illos nulla miracula facta sunt 1. apud istos multa facta sunt: & præterea isti Christum crucifixerunt de pœ. dist. 1. periculosè.

a ¶ Iusta.] Idest, minus mala. arg. 8. q. 1. uereor. unde dicitur iustificastis, comparatione melioris vitæ, non potestate iudicij.

b ¶ Talia.] Idest, tale sacrificiũ est qualis sacrificans, inf. eo. Dominus declarauit. uer. item nos dicimus.

ADDITIO. Quasi dicat non, infra ca. Dominus. Hug.

c ¶ Quæ.] Scilicet sacramenta, ut circuncisionẽ, quãdo cum hostijs in tẽplo fuit præsentatus, de cõsecra. dist. 4. proprie, in fine.

d ¶ Et ea Zachariæ.] Ecce per bonos ostẽdit sacrificium fuisse apud Iudæos.

e ¶ Angelus.] Historia. Narrat historia in nouo testamẽto, qđ fuit in diebus Herodis sacerdos nomine Zacharias, & eius uxor nomine Elisabeth. Dauid autem uolens ampliare cultũ Dñi. xxiiij. instituit summos sacerdotes, quorũ tñ unus maior erat qui princeps sacerdotum dicebatur, quorũ de numero unus fuit Zacharias, qui cũ in die propitiationis incẽsum poneret: prædixit ei angelus filiũ nasciturũ de uxore sua qui usque ad diẽ partus obmutuit, quia credere noluit.

f ¶ Et rectum.] Arg. propter personæ detestationẽ nõ reprobari dicta illius, sup. 37. dist. si quid ueri. & c. turbat, & infra 23. q. 4. qđ ergo inf. ea. q. 1. Dñs declarauit. su. 19. secũdũ. 1. q. 1. si de area. cõtra 9. dist. si ad sacras, contra dist. 16. canones. Dic vt in decret. si ad sacras. Vel dic quod vtile vitiatur per inutile: cum alteri fit præiudicium 65. d. c. 1.

23. q. 4. c. Nabuchodonosor. §. de Tyris.

Personæ detestatio an faciat illius dicta reprobari.

rabilius erit Sodomis in die iudicij, quàm vobis.] & quibus propheta dicit, [Iustificastis Sodomam.] Idest in cõparatione vestri † iusta [a] facta est. Nunquid tamen ideo sacramenta diuina, quæ apud Iudæos erant, talia [b] erãt quales ipsi erant, quæ [c] dominus quoque ipse percepit, & ad ea celebranda leprosos, quos mundauerat, misit: & ea Zachariæ [d] ministranti angelus [e] adstitit, eumque in tẽplo sacrificantem exauditum esse nunciauit. Hæc eadem sacramenta & in bonis hominibus illius temporis erant, & in malis peioribus, quàm sint ethnici, quãdo quidem Sodomitis in malitia prælati sunt: & tamen illa sacramenta erant in vtrisque integra, atque diuina. Nam & ipsi gẽtiles, si quid diuinum, & rectum [f] in doctrinis suis habere potuerunt, non improbauerunt sancti nostri †: quãuis illi per suas superstitiones, & idololatriam, & superbiam cæterosque perditos mores detestandi essent & nisi corrigerentur, diuino iudicio puniendi.

Matth. 10.
Ezech. 16.
† al. vestra Sodoma iustificata est.
Luc. 17.
Luc. 1.
† al. viri.

Idem lib. 3. c. 16.

¶ Sacramenta mali habere possunt, licet virtutem spiritussancti habere non possint. Cap. XXXVIII.

MVltæ autem operationes [g] sunt spiritussancti, quas Apostolus, cum quodam loco [h], quantum sufficere arbitratus est, commemorasset, ita conclusit: [Omnia autem hæc operatur vnus atque idem spiritus, diuidẽs singulis prout vult.] Cum ergo aliud sit sacramentũ, quod habere etiam Simõ magus potuit: aliud prophetia †, quæ in malis hominibus etiam fieri solet, vt, in Saul [i]; aliud operatio eiusdem spiritus, quam nisi boni [k] habere nõ possunt, sicut est finis præcepti charitas de corde puro, & cõscientia bona, & fide nõ ficta; quodlibet hæretici, & schismatici accipiant, charitas quæ cooperit multitudinẽ peccatorum, proprium donum est catholicæ vnitatis, & pacis, nec est in omnibus, quia nec eius sunt omnes.

Poly. l. 3. tit. 10. Ans. l. 9. c. 29.
1. Cor. 12.
Act. 8.
† al. operatio spiritus, qua v. m. h. e. f. sicut Saul habuit prophetiã aliud. &c. orig.
1 Tim. 1.
1. Pet. 4.

Idem eodem libro, cap. 18.

¶ Licet sacramenta mali ministrent, remissionem peccatorum non præstant. Cap. XXXIX.

REmissionem † peccatorum.

Poly. ibidem. Ans. l. 9. c. 33.
† Remissam.] orig.

MVltæ autem.] CASVS. Multæ sunt operationes spiritussancti, quas hic non enumerat Aug. sed nos mittit ad Apostolum, qui enumerans eas subiungit. Omnia autem hæc. &c. Earum operationum quædam sunt in bonis, & malis, quædam in bonis tãtum. In bonis, & malis, ut sacramenta, baptismus in Simone, & prophetia in Saule, quorum uterque malus erat. In bonis tantum, ut charitas, & aliæ uirtutes.

g ¶ Operationes.] Idest multa sunt dona, quæ spiritus sanctus operatur. 30. q. 1. peruenit.

h ¶ Cum quodam loco.] Idest, in epistola prima ad Corinthios, 12. cap.

i ¶ Vt in Saul.] Et in Caipha. Expedit ut unus moriatur, &c. inf. ea. q. prophetauit.

Caiphas prophetauit.

K ¶ Boni.] s. per gratiam inhabitantem. inf. 24. q. 3. de illis, qui, & ea. cau. q. 1. ubi sana. H. Ioan. de Fan.

REmissionem.] CASVS. Dr hic ꝙ cũ aliquis baptizatur a quocunq; siue bono siue malo remissionẽ peccatorũ quam consequitur per baptismũ, non dat ei malus, sed meritum ecclesiæ. Nam bonis tantum dictum est; Cuicunque remiseritis peccata. &c. Illa sola columba pacem habet, & ideo ligat, & soluit, & solus ille soluitur, cum columba, idest ecclesia habet pacẽ. Vel sic. dictum est supra quasdã operationes spiritussancti esse in malis, ut baptismũ, quasdã uero non esse in malis, ut remissiones peccatorũ, quæ dantur ad preces bonorum ecclesiæ, qui

qui cum columba.i.ecclesia habēt pacem: non enim malis, sed bonis dictū est. Quorum remiseritis peccata, &c.
a ¶ Auari.] idest, idolatræ, idest, quilibet mali. 28. q. 1. idololatria.
b ¶ Auari non dant.] idest, indigni sunt dare inf. de consecr.

Auari non dant peccatorū remissionem.

anari[a] nō dant: quæ per orationes[b] sanctorum idest per columbæ gemitus datur quicunque baptizet, si ad eius pacem illi pertinent, quibus datur. Nō enim raptoribus & fœneratoribus diceret Dominus: [Si cui dimiseritis peccata, remittuntur illi; si cui tenueritis, tenebuntur.] Foris[c] quidē nec ligari aliquid potest, nec solui, vbi non sit qui aut ligare possit, aut soluere: sed soluitur, qui cum columba fecerit pacem; & ligatur, qui cum columba nō habet pacē, siue apertè[d] foris sit, siue intus esse videatur.

Ioan. 20.

Si ergo sacramenta[e] in modū lucis ab immundis coinquinari non possunt, si in modū puri fluuij per lapideos canales ad fertiles areolas perueniunt; patet, ꝙ simoniaci sacramentū vnctionis sibi quidē inutiliter, & perniciosè habent; alijs autem vtiliter, & salubriter tandem vnctionem administrant. Sicut ergo sunt vera sacramenta hæreticorum quantum ad formam; ita sunt vera, & nō inania[f] quantum ad effectum.

6 *Sed notandum[g] est, ꝙ sacramentorū alia sunt necessitatis[h], alia dignitatis. Quia.n.necessitas non habet legem, sed ipsa sibi facit legem; illa sacramenta, quæ saluti sunt necessaria, quia iterari nō possunt, cum sint vera auferri, uel amitti nō debent: sed cum pœnitentia rata esse permittuntur. Illa[i] verò sacramenta, quæ sunt dignitatis, nisi dignè fuerint administrata, ita vt digni dignè à dignis proueхantur, dignitatis esse desinunt: non vt minuatur veritas sacramētis, sed ut cesset officium administrandi, uel loco, vel tempore, uel promotione.*

Loco, ut ait Leo ad Rusticum Narbonensem episcopum epist. 90. al. 92. c. 1.

sup. dist. 62. c. 1. Burc. lib. 1. c. 11. Iuo p. 6. c. 65.

¶ De his, qui à pseudoēpiscopis ordinantur. Cap. XL.

SI q. clerici ab illis pseudoepiscopis[k] i eis ecclesijs or-

e ¶ Sacramenta.] Respicit illud c. si iustus fuerit sup. eo.
f ¶ Et non inania.] Verum est hoc in sacramento necessitatis. 24. q. 1. si quem forte.
SED NOTANDVM. Hæc est 6. pars quæst. in qua facit differentiā inter sacramenta necessaria & volūtaria. Necessaria enim sacramēta sine quibus nemo saluatur (vt est baptismus) possunt recipi à quocunque. Sed sacramenta voluntaria (vt sunt ordines,) nisi ritè dentur, data non sunt: cessant vel loco, vel ordine, vel promotione: de quib. multa ponit exempla, quæ probat per 6. c. Ioan. de Fant.
g ¶ Sed notandum.] Scilicet cōtra simoniacos respondet .n. per distinctionē sequentem suæ conclusioni sacramentum enim male acceptum, duplici caret effectu, aut quia in eo pītito nō percipit gratia, sed arguitur malitia recipientis: & hoc omnibus sacramētis est commune: vel quia negatur executio, qđ speciale est in sacramētis dignitatis.
h ¶ Necessitatis. Necessitatis quinq; sūt sacramēta baptism⁹ cōfirmatio, pœnitentia, vltima vnctio, corpus Christi. 2. In baptismo tñ hoc est speciale, ꝙ in summa necessitate accipi pōt à quocunque 32. d. §. verū ver. finē & idē *circa penitētiā: nā cōfiteri possunt cuicunq; in necessitate, de pę. d. 1. quem pœnitet. Circa alia sacramenta necessitatis, vel circa ista duo, cum non instat necessitas, hoc est attendendum, ꝙ cum peccat quis accipiendo, acta pœnitentia rata intelliguntur quo ad effectum. In sacramentis uerò dignitatis hoc est de iure, ꝙ non habeant executionem cum pœniteant accipientes, nisi cum eis dispensetur. Et sacramenta dignitatis sunt ordines: & ideo dr in plurali, qa sunt plures species ordinis. 21. dist. cleros. Et dicuntur dignitatis, quia a dignioribus, idest, episcopis conferuntur: vel quia non nisi digni 3. assumendi sunt. Videtur * etiam ꝙ baptismus non sit necessitatis sacramentum: arg. ff. de consec. dist. 4. c. baptismi uicem.
i ¶ Illa.] Hic assignat unam differentiam inter baptismum & alia sacramenta: aliam ponit infra in sc. §. ecce si clericus: aliam in illo §. ecce cum honoris.

Sacramentum male acceptum duplici caret effectu.

Sacramenta necessitatis sūt quinq;.

1 Extra de pę. & remis. quod inte. No. ꝙ istud factū non est necessitatis. Sed contra no. ext. de trāsfuentens ubi de hoc satis nota. Archid.

Sacramenta dignitatis.

h Vide S. Tho. 4. distin. 37. q. 3. ar. 1. q. 1. & 2. & dist. 10. q. 1. art. 1. q. 2 per tot. præcipuè ad 4. arg.

3 Idest, sine crimine, sine infamia, sine irregularitate, cū ad alia sacramēta oēs regulariter admittantur, nisi aliquando causa literarum criminis repellantur. P.

* Nō est semper necessitatis baptismus fluminis: nam illud uicē interdum supplet baptismus sanguinis, & flaminis. S. Th. 3. p. q. 66. art. 2.

secr. dist. 4. quomodo. Vel intellige de præcisis, quia non dant in veritate nisi sacramentum in necessitate, & eius etiam virtutem.
b ¶ Quæ per orationes.] Quia facilius pcibus iustorū, qui sunt in ecclesia, obtinetur remissio 1. vt inf. 23. q. 4. obtineri. Vel quia per vinculum charitatis ecclesiæ dimittuntur peccata inf. de consecr. d. 4. ecclesiæ charitas.
c ¶ Foris. Sic intelligas capite tolerato, dic foris, i. extra ecclesiam, quæ complectitur tantum grana: sed si de præcisis, dic. foris, idest, extra ecclesiā militantem quæ complectitur grana cum paleis. 7. q. 1. §. cum vero.
d ¶ Apertè.] Cum sit Christianus ecclesiam impugnās manifestè sine perturbans ecclesiam occultè 12. q. 4. recurrat. ver. si.

Iustorū preces facilius exaudiūtur.

2 De hoc de pęn. dist. 1. multiplex.

SI ERGO. CASVS. Infert. Grat. ex supradicto c. si iustus fuerit, quod simoniacorum sacramenta alijs vtilia sunt, & si istis non prosint, similitudine aquæ currentis per canales, & lucis, quæ immundis non coinquinantur. Sed obijcit de sacramentis hereticorum, quæ vera sunt quantum ad formam, & quo ad effectum, sed soluit dicens, quod sacramenta necessitatis quo ad effectu cōferunt, sed sacramenta dignitatis, quo ad formā tantum

SI qui clerici.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ si quis cōsensu ab epō qui male fuerit electus, toleratus tamen fuerit promotus: dispensatiue poterit ministrare in ecclesia, ad quàm fuerit ordinatus, sed non in alia. Seq. §. planus, & omnia usque ad §. ecce.
K ¶ Si qui clerici à pseudoepiscopis.] idest non canonice

dinati sunt, quæ ad proprios episcopos pertinebant, & ordinatio eorum cum consensu, & iudicio præsidentium facta est, potest rata haberi, ita vt in ipsis ecclesijs [a] perseuerent; aliter autem vana est habẽda ordinatio, quæ nec loco fundata est, nec auctoritate munita.

¶ *Caput hoc emendatum est, ac locupletatum ex ipsa epistola, & refertur supra dist. 62. c. 1. §. si qui.*

Ecce aliquis à pseudoepiscopis ordinatus, si locum suæ ordinationis mutauerit, uana est: & sine administratione erit talis ordinatio.

Tempore, ut ait Innocentius epist. 22. c. 5. de ordinatis à Bonoso.

¶ Quæ pro necessitate conceduntur, eadem cessante cessabunt. Cap. XLI.

QVod pro necessitate temporis [b] statutum est, cessante necessitate debet vtique cessare pariter quod [c] vrgebat †: quia alius est ordo legitimus, alia vsurpatio, quam α ad præsens fieri tempus impellit.

Iuo in prologo fol. 1. Pan. c. 19. in prologo. inf. ead. q. 7. c. quod pro remedio.

† Concord. princ. C. de cad. tollen. & 9. q. 1. ordinationes.

α ¶ Quam ad præsens.] *Hæc sunt addita ex Innocentio, cuius uerba in hoc capite in summam redacta, infra cau. & q. 7. cap. quod pro remedio plenius referuntur.*

Ergo aliquis alio tẽpore ab eo, qui Bonoso similis sit, ordinatus cessabit ab administratione, quæ pro necessitate illius temporis fuit permissa.

Item promotione, ut ait Leo epistola 3. ad Iulianum † Aquileiensem.

† al. Ianuarium.

¶ Qui ab hæreticis redeunt, sine spe promotionis in suis ordinibus recipi possunt. Cap. XLII.

SI quis [d] hæreticæ communionis contagione se macularis β, hoc in magno habeat beneficio, si adempta sibi omne spe promotionis [e], in quo inuenitur [f] ordine, permaneat.

inf. ea. c. omnis. & q. 7. cap. saluberrimum.

β ¶ Macularit.] *Hic apud B. Leonem cum alia uerba sunt interiecta, tum cap. saluberrimum, infra q. 7. caput enim hoc est quasi summa quædam, quemadmodum; & c. omnis, infra eadem, tametsi illud paulò plenius sit.*

Ecce [g] si clericus, uel ordinatione, uel quolibet sacramento hæreticis cõmunicat, cessans à promotione uix in suo ordine perseuerat. Nõ est enim de sacramento hoc, ut de cæteris. Cætera enim uel ad culpas abluendas dantur, ut baptismus, & pœnitentia: uel pro culpis non in æternum, sed ad horam negantur, ut Eucharistia, quæ in articulo mortis pœnitenti etiam de nefarijs peccatis conceditur; Hoc solum, non solum pro culpa, sed etiam pro infamia [h] interdicitur †, & pro imminuta munditia [i] sua, vel extrinseca, vel intrinseca perfectionis prærogatiua: ut bigamis, uel uidua maritis, uel illiteratis, uel corporis qualibet parte uitiatis denegatur, quibus tamen baptismus, uel Eucharistia non negatur. Potest etiam talis cætera sacramenta administrare; qui istud solum [k] non ualet conferre.

† al. interdum etiam pro.

nicè electis. toleratis tamen. sic. 61. d. c. 1. arg. contra 12. q. 2. alienationes. Ibi ius commune: hic misericordia.

a ¶ Ecclesijs.] inf. ea. q. 7. c. 1. contra. Sol. ibi pp scandalũ in ecclesia, quã per manifestam adeptus est simoniã, nõ permittitur ministrare. hic ecõtra, s. propter scandalum. cum occultum sit delictum in ecclesia, cui intitulatus est, & nõ in alia suscipit, vel hoc, cum emit illũ ordinem, illud, cũ dignitatem, vel beneficiũ. inf. ea. erga.

b QVod p necessitate tẽporis, &c. Cessante necessitatẽ, & dispensatio cessare debet.

c ¶ Quod.] idest, qa dispẽsatio vrget, vel qđ est accusatiui casus, idest, qđ necessitas vrgebat, idest, inducebat Arg. contra inf. 19. q. 2. duæ, ibi pp criminosos. B. Sol. ibi de causa impulsiua, hic de fi. ff. de postu. l. 1.

d SI quis.] Hoc capitulum non loquit de mero iure.

e ¶ Promotionis.] s. 34. d. præcipimus. C. deposi. si depositi. de hoc enim gratificare debet, vt ibi.

f ¶ Inuenitur.] Nisi in casib. notatis 9. q. 1. in summa 1.

a Illos casus ponit etiam Hug.

ECCE. CASVS. Hic ostendit Gratianus aliud esse in sacramẽto ordinis, vel dignitatis, qđ nõ cõfertur cũ effectu ab hæreticis, aliud in sacramento necessitatis, qđ cũ effectu cõfertur ẽt ab hæretico, vt baptismus, pœnitentia, & Eucharistia: quia sacramẽtũ ordinis nõ solũ propter culpam interdicitur, sed etiam propter irregularitatẽ, vnde sacramenta necessitatis põt cõferre, qui istud solum conferre non potest.

g ¶ Ecce.] Ostendit magister in hoc §. differẽtiam inter sacramẽta dignitatis, & alia, & causam differentiæ.

h ¶ Infamia.] Quæ etiam sine culpa cõtrahitur. 6. quæst. 1. §. verum.

i ¶ Munditiæ.] Vt in illo qui contrahit cum ancilla. 34. dist. si quis viduam.

k ¶ Istud solum.] Scilicet ordinem.

SI qui epi.] CASVS. Dr in hoc. q si qs ordinauerit indignũ, et si depositioné euadat, de cætero nõ ordinabit, nec intererit illi ordinationi, q contulit indigno.
a ¶ Talem.] extra de temp. ord. literas.
b ¶ Qualem.] Extra. de præben. graue.
c ¶ Aliquo

est contra ext. de temp. or. literas, quia ibi non indignum sed indigne ord... alias super est hæc veritas, quod qui promouet indignum depositionem meretur, vt 50. dist. ex pænitentibus, & ara. hic ibi ... ita tamen si scienter hoc facit, cum & ille sit in notorio crimine.

Ordinantiũ indignos punitio.

Vnde Leo ait ad episcopos Africæ, epist. 85. al. 87. c. 2.

¶ De episcopis, qui talem consecrant, qualem consecrare non licet. Cap. XLIII.

25. q. 2. c. si qui epi. Ans. l. 6. c. 74. Iuo p. 5. c. 107.] *nec ei sacramento*] orig.

SI qui episcopi talem [a] cõsecrauerint sacerdotem, qualem [b] non liceat; etiam si aliquo modo [c] damnũ proprij honoris euaserint, ordinationis [d] tamẽ ius vlterius non habebunt [e]: nec illi [f] vnquam [g] sacramento intererunt; quod neglecto diuino iudicio, immerito præstiterunt.

Ecce [h] cum honoris periculum euadant, vt cætera sacramenta sacerdotaliter administrare permittantur, ab hoc solo non modo pro hæresi, vel pro qualibet maiori culpa, sed ẽt pro negligentia remouentur. In quibus oĩb. solicite notandum est, quod sacramentũ sacerdotalis promotionis præcæteris omnibus magis accurate, & digne dandum, vel accipiendũ est, quia nisi ita collatum fuerit, eo desinet esse ratum, quo non fuerit rite perfectum. Cætera enim sacramenta vnicuique propter se datur, & vnicuique talia fiunt, quali corde, vel conscientia accipiuntur. Istud solum non propter se solum, sed propter alios datur: & ideo necesse est, vt vero corde mundaque conscientia, quantum ad se, sumatur; quantum ad alios vero, non solum sine omni culpa, sed etiã sine omnia infamia ꝓpter scandalũ fratrum: ad quorum vtilitatem, non solum, vt præsint, sed etiam, vt prosint, sacerdotium datur.

Vnde Hieronymus ad cap. 3. Michea.

¶ Simoniaci rei sunt infidelitatis eorum, qui a se scandalizantur. Cap. XLIV.

HI quoscunque [i] de assechlis suis ordinãt clericos, & vitam eorum in scandalum [k] populis exponẽtes, rei sunt infidelitatis eorum, qui scandalizantur.

Reuera enim, qui ad hoc eliguntur, vt cæteris præsint, sicut præordinantur dignitate, sic præeminere dent sanctitate. Alioquin, cur cæteris præferuntur, qui nulla meritorum gratia a cæteris assumuntur? Hinc etiam Symmachus Laurentio Mediolanensi episcopo post sextam synodum Romanam.

aliter non posset eũ repellere ab ordine suscipiẽdo. extra de temp. ord. ex tenore Vel dic, q variæ sũt pœnæ, hodie mitius agitur, vt extra de ꝓben. graue.
e ¶ Non habebunt.] i. cum aliquis punitur in eo in quo deliquit.
f ¶ Illi.] Baz. dicit, q illũ eundem ordinem non potest cõferre, sed minorem vel maiorem bene. arg. ext. de temp. or. literas, quia hęc pœna est, & ideo nõ debet amplius extendi quàm inueniatur ... listum: H. contradicit, quod hæc actio, illi facit simplicem relationem.
g ¶ Vnquam.] Arg. in eo puniendũ esse aliquẽ in quo deliquit. 12. q. 2. ꝺ viro. &c. qui & humanis inf. ca. q. 5. c. 1. su. d. 81. valet 17. q. 4. frater. & 7. q. 1. si qs de ordine. & 13. q. 2. ad mouere. inf. 27. q. 2. quod oĩmierit.

Pœna infligetur ẽm delictum.

In quo quis deliquit, in eo puniri debet.

ECCE. CASVS. In hoc §. ostẽdit G. quare sacramentum ordinis magis discrete conferendum est, q̃ cætera sacramenta? quia alia pro accipiente tãtum; istud vero pro alijs cõfertur, vnde debet conferri nõ solum sine omni culpa, sed etiã sine omni infamia.
h ¶ Ecce.] Adhuc prosequitur assignando differẽtiam, & causam differentiæ.

HI quoscũque.] CASVS. Dicit in hoc ca. q episcopi, qui seruientes, vel seruos suos indignos ordinant, rei sunt infidelitatis eorum, qui scandalizãtur propter hoc. Quæ sequũtur plana sunt vsque ad cap. dedit. Sed sciẽs, quod § ille, Patet. respicit supradicta. c. scilicet si iustus fuerit, &c. ex catholica.
i ¶ Quoscunque.] Idest, aliquos indignos, quod collige ex illo verbo, assecl is, ab assequor. 2 assequeris, vnde & assecla, seruus: aliter si essent digni, plus eis tenerentur. arg. 12. q. 2. hæc huius. 56. d. non satis.
k ¶ In scandalum.] Qui ergo occasionem damni dat, damnum, &c. extra de iniur. & dam. si egressus. 3 infra ead. placuit 2. argumen. contra. 23. quæst. 5. de occidendis. §. 1. Dic, prima intelligitur de causa proxima, & cum

2 Assecla dĩ assecutor, ab assequendo, eo q sequat aliquem lucri causa ẽm Papi.
3 Concor. tex. in l. quis ad le. cum ibi not. C. ꝺ legem Iuliã de vi publi.

Præliti in multis excedunt.

c ¶ Aliquo modo.] Dispẽsatiue. s. cum punitur aliquis in eo, in quo deliquit. In inceptione, vt 45. d. cum beatus. Item in scientiæ recognitione. 16. q. 1. reuertimini in fi. Item in potestate ligandi, vel soluendi. 24. q. 3. de illicita. Item in priuilegijs, 11. q. 3. priuilegium. Itẽ in ordinis collatione, vt in c. præsenti. si quis episcopi. Item in honoris ablatione, vt dixi 99. d. nullus. Item in armorum retentione, vt 1. q. 7. c. 1. H.
d ¶ Ordinationis.] Sup. dist. 50. ex penitentib. cõtra. su. dist. ... qui ecclesiasticis. cõtra sup. 55. d. nullus. sup. di. 51. c. 1. in q. 1. Solu. ibi de his, qui ex pertinacia contra canones ordinant tales. hic de illis qui ex sola negligentia hoc faciunt, intelligitur 1 arg. 2. q. 1. in primis. nec

1 Et sic est intelligere Gra. inf. §. 1.

cum culpa: contraria de causa remota, & sine culpa, ff. de ser. cor. l. Neratius.

a ¶ Vilissimus.] Supra d. 25. §. nunc autem.

b ¶ Nisi præcellat.] Idest nisi habeat illam discretionem, quæ in prælato exigitur, etsi non eminentem, tamen sufficientem extra de elec. cũ nobis olim. sufficit enim quod sit bonus. 1. 65 distinct. ca. vlt. Quid ergo si oẽs sint ualde periti? nõ ideo erit iste vilissimus, quia non est, ut Salamon de hoc octaua q. pri ma, licet.

putaret aquam sine Spiritu sancto sufficere ad salutem. De hoc etiam Ambrosius. Quidam negauerunt se scire Spiritum sanctum, cum baptizatos se dicerent baptismo Ioannis: quos tamen in aduenientis Iesu non in suo baptizauit nomine. Isti ergo qui nec in Christi nomine

Scientia prælati sit saltẽ sufficiens.

1 Grauitas, & industria in prælato requiritur 3. ea. c. fertur, ver. si. n. &c.

¶ Sicut honore, ita & scientia quisque præcellere debet. Cap. XLV.

VIlissimus † [a] computandus, est nisi præcellat [b] sciẽtia, & sanctitate, qui est honore præstantior.

† *Vilissimis comparandus*] orig. sup. c. ex catholica, & c. iustus.

7 *Patet ergo* [c] *illud Augustini (sacramenta uidelicet Christi per hæreticos ministrata suo non carere effectu) non de omnibus intelligi generaliter, sed de sacramento baptismi.*

PATET ERGO. Hæc est 7. pars hui⁹ quest. in qua dicitur ꝙ sacramentum collatũ in forma ecclesię a malo catholico colorato, ratum est. Ioannes de Fant.

c ¶ Patet ergo.] Respicit illud c. ex catholica, & ca. si iustus.

Vnde idem Augustinus ait tract. 5. in Ioannem.

¶ Baptismus siue per bonum, siue per malum ministretur, reitari non debet. Cap. XLVI.

DEdit [d] baptismum Iudas, & nõ baptizatum est post Iudã: dedit [e] Ioannes, [f] & baptizatũ est [g] post Ioãnem; quia q datus est a Iuda, baptismus Christi erat, [h] qui autem a Ioanne datus est, Ioannis erat. Non Iudam Ioanni, sed baptismũ Christi, etiam per Iudæ manus datum, baptismo Ioãnis, etiam per manus Ioannis dato recte præponimus. *& paulo post.* ¶Quos baptizauit Ioannes, Ioannes baptizauit: quos autem baptizauit Iudas, Christus baptizauit. Sic ergo quos baptizauit ebrius, [i] quos baptizauit homicida, quos baptizauit adulter, si baptisma Christi erat, Christus baptizauit. *Item paucis interiectis.* ¶Quod sacramẽtum tam sanctum est, vt nec homicida ministrante polluatur.

Alg. l. 3. c. 10.

DEdit.] CASVS. In cathecumeno baptizando non attenditur meritum dantis, vt probatur exẽplo Iudę: q quos baptizauit, non sũt postea baptizati: quia Christus eos baptizauit, sed bene baptizati a Ioanne sunt postea baptizati: quia Ioannis erat baptismus. Sic ergo quos baptizat ebri⁹, adulter, & homicida, Christus baptizat.

d ¶ Dedit.] Quia baptismus collatus a Ioãne erat quoddam sacramentale, quo abluebatur corpus exterius tñ. de cons. d. 4. baptismus, & valebat ad assuefactionem.

e ¶ Dedit.] In nomine Christi vel in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti, & ideo non fuit, &c. de consecr. d. 4. aliud.

f ¶ Dedit Ioannes.] In nomine venturi, &c. & ideo fuit Ioannes.

g ¶ Et baptizatum est.] inf. de consec. d. 4. non regenerabantur.

h ¶ Baptismus Christi erat.] In quarto libro sentẽtiarũ legitur. Hic considerandum est: si baptizati sunt baptismo Christi a Ioanne baptizati, & qua forma verborum sit vsus Ioannes Illi respondẽt, qui baptizati sunt a Ioãne nescientes spiritum sanctum esse, ac spem ponentes in illius baptismo, postea baptizati sunt baptismo Christi. baptismus autem Ioannis tantum dabatur in nomine venturi vnde Hieron. super Io. Qui dicit se in Christum credere, & non credit in Spiritum sanctum, nondum habet claros oculos. Vnde baptizati a Ioanne. In nomine venturi, idest, domini nostri Iesu Christi, qui dixerunt, sed neque si Spiritus sanctus est audiuimus, iterum baptizati sunt in nomine Christi explicite. Illi vero qui spem in baptismo Ioannis habebant, & patrem, & filium, & Spiritum sanctum credebant: nõ fuerunt postea baptizati, sed impositione manuum ab Apostolis super eos facta, Spiritum sanctum receperunt. Alij vero qui nõ ita credebant, baptizati sunt baptismo Christi, vt dictum est. Vnde Hieron. Qui Spiritum sanctum nesciebãt cum baptismum a Ioanne acceperunt, iterum baptizati sunt, ne quis ex Iudæis, vel gentilibus putaret aquam sine Spiritu sancto sufficere ad salutem. De hoc etiam Ambrosius. Quidam negauerunt se scire Spiritum sanctum, cum baptizatos se dicerent baptismo Ioannis: quos tamen in aduenientis Iesu non in suo baptizauit nomine. Isti ergo qui nec in Christi nomine, nec cum fide Spiritus sancti baptizati fuerant, non poterant accipere baptismi sacramentum. Baptizati sunt igitur in nomine Christi, nec iteratum est in eis sacramentum, sed innouatum. Sed quæritur, cum in baptismo Ioannis non confertur remissio peccatorum, vt de consec. dist. 4. non regenerabantur. nec ad ueritatẽ baptismi ualeat fides alicuius, uel infidelitas officiat. de conse. dist. 4. quomodo, & seq. cap. cur reiteratur baptismus in quibusdam a Ioanne baptizatis: maximè cum per circuncisionem originale fuisset deletum, ut extra de bap. maiores, §. caute. Nam si dicas baptismum Christi necessarium esse etiam circumcisis, concluditur ergo, quod in omnibus baptizatis a Ioanne necessariũ est, siue bene crederẽt, siue male. Si aũt dicas nõ esse necessariũ: quare ergo baptizati sunt baptismo Christi iã a Ioanne baptizati, cum ijdem essent circuncisi? potest dici forte, ꝙ ante passionem Christi nulli erat baptismus necessarius, 2 sed tantum baptizati sunt ab Apostolis ne putarent aliqui baptismum sine Spiritu sancto sufficere ad salutem, quod credo. Vel forte a baptismo Christi, idest, postquã Christus baptizatus fuit omnib. baptismus fuit necessarius, siue Ioannis,* siue Christi: sed baptismus Christi tanquam a seipso ratus, non indiget fidei adminiculo. secus in Ioannis baptismo: vnde baptizati sunt, quibus recta fides non abfuit, quod locũ habuit in baptismo Ioannis. Vide quod no. de conse. d. 4. ex quo.

Baptizati a Ioanne an debuerũt rebaptizari baptismo Christi.

Baptismus Ioannis non conferebat peccatorũ remissionem.

2 Scilicet q ianua paradisi nondũ erat aperta. extra de baptis. maiores Arch.

* *Vide B. Tho. p. 3. q. 38. per totũ, & præsertim ar. 6.*

i ¶ Ebrius.] Ita tamen, quòd sentiat quid faciat, quia intentio baptizati, & baptizantis exigitur, 3 vt infra de consecr. distinct. 4. solet, quia nemo dicit quod non sentit, ff. de sup. le. l. Labeo, & ita nõ ẽ contra. 7. ca. §. ecce.

3 Argu. contra de conse. di. 3. baptismus in fi. ca. nõ illud. Ar.

Sicut

SIcut urgeri.] CASVS. Donatista dicebat, ꝙ hæreticus si baptizat, peccata dimittit: quod Augus. negabat. Sed dicit Aug. ergo eadem ratione auarus, idest, simoniacus dimittit peccata, quod ipsi hæretici negabant; uerumtñ si attendas uim meriti, neuter dimittit. sed si uim sacramenti attendas, uterque dimittit. Nam quo ad merita utrumque membrum mortuum est; & ad hoc ut reuiuiscant, oportet alterū ab hæresi, alterum uerò ab auaritia separari. Seq. §. patet.

a ¶ Dimittit peccata.] Supra ea. remissionem.

b ¶ Sic & ego.] Arg. sufficere respondenti dare instantiam 1. alibi sufficit assignare rōnem, 28. q. 1. sic enim. Et dicit Aristoteles octauo Topicorum: optima instantiarū est dicere, quare nō fi. Sic ordinabis argumētu. hæreticus iuste baptizat. ergo dimittit peccatū, quod ego nego. & insto; auarus baptizat iuste; ergo dimittit peccatum, qđ nō côcederent ipsi. sed dic instantiā nō ualere; quia secundū suam opinionē concludit. sic 27. q. 1. nuptiarum.

Instructio respondentis. 1 Instantiā glo. sing. ſm Iasonem in l. ult. in fi. C. unde lib. Gl. similis in l. creditori. de oper. no. nū. ubi Alex. & Iason.

α ¶ Ebrius.] *Addita, sublata, & emendata sunt nonnulla in hoc capite ex originali, non tamen vox ista ob glossam. Legendum est enim, ebriosus.*

Idem de baptismo contra Donatistas, lib. 4. c. 4.

¶ De eodem. Cap. XLVII.

Poly. l. 3. tit. 10. Ans. l. 9. c. 35. Iuo p. 1. c. 165. & p. 2. c. 94.

SIcut vrgeri videor, cū mihi dicitur, ergo hæreticus dimittit [a] peccata? sic & ego [b] vrgeo, cū dico, ergo qui cœlestia mandata non seruat, auarus, raptor, fœnerator, inuidus, verbis, nō factis sæculo renuncians dimittit peccata? si per vim sacramenti Dei, sicut & ille, ita & ille: si per meritū suū, nec ille, nec ille. Illud. n. sacramentum & in malis hominibus Christi esse cognoscitur. In corpore autem vnicæ columbæ, [c] incorruptæ, sanctæ, pudicæ, nō habētis maculam, aut rugam, nec ille, nec ille inuenitur. [Vt si cuius β manus esset arida, verū quidem esset mēbrum: quāuis sine sanguine, & inefficax esset & mortuū: sic & fides, cum sit vera, tamē sine operibus mortua est.] *Item paulo post.* ¶ Sic ergo in hæresi baptizatus in nomine sanctæ Trinitatis, tamen non fit tēplum Dei, si ab hæresi non recesserit; quomodo neque in auaritia in eodem nomine baptizatus fit templum Dei, si ab auaritia non recedat, quæ est idolorum seruitus.

Ephes. 5. Iacob. 2. Coloss. 3.

β ¶ Vt si cuius.] *Verba hec vsque ad vers. Item in vulgatis B. Aug. codicibus eo loco non leguntur, neque apud cæteros collectores.*

8 *Ex his itaque verbis apparet baptisma quod ab hæreticis tribuitur, virtute sua remissionem conferre peccatorum.*

Sed idem Augustinus econtra testatur lib. 6. de baptismo contra Donatistas, c. 1 dicens.

¶ Baptisma Christi, etsi nulla peruersitate violetur, apud hereticos tamen caret effectu. Cap. XLVIII.

ETiam [d] corde tardiores, quantū existimo, intelligūt baptismum Christi nulla peruersitate hominis, siue dātis, siue accipientis posse violari. Sed quia [e] aliud γ est sacramentum ab effectu sacramenti; cum eos qui in ipsa vnitate ecclesiæ perdite viuunt, cōstet remissionem peccatorum nec dare, nec habere posse: quia non malignis, sed bonis filijs dictum est: [Si cui dimiseritis peccata, dimittuntur ei; si cui tenueritis, tenebuntur.] patet ergo hæreticos [f] tantum dare, vel accipere sacramentum baptismi, & non dare remissionem peccatorum.

Ioan. 20.

γ ¶ Sed quia aliud.] *Hinc vsq; ad finem verbis B. Aug. in summā redactis, sñia tamen manet incolumis. Integer locus habetur de consec. dist. 4. Quomodo. §. non ob aliud.*

Idem in sermone 11. de verbis Domini, de blasphemia in Spiritum sanctum.

c ¶ Vnicæ colūbæ.] Quæ complectitur tantum grana sine palea. 32. q. 4. recurrat. §. contra remissionem. in gl. fin.

EX HIS. Hæc est 8. pars q. in qua dicit, ꝙ baptismus in forma ecclesię datus a quocunque tenet : sed pręcisus baptizatus non saluatur, sicut membrum præcisum a corpore nō habet spiritū uitæ. Ioan. de Fant.

ETiam.] CASVS. Ab isto loco pbat contrarium; s. ꝙ baptisma hæreticorum non habet effectum. Est ergo casus talis. Dicitur in hoc, ꝙ etiam tardi ad credendum intelligūt, ꝙ malus dat, & accipit uerū baptisma, sed non dat remissionem peccatorū, qui est effectus sacramenti; quia tm̄ bonis dictū est. Cui dimiseritis peccata, &c.

d ¶ Etiam.] Ab isto loco īducit magister capitula, quib. uult probare, ꝙ hæretici, etsi sacramentū conferre possint, non tamen effectum sacramenti. q̄ñq; tñ inducit, ꝙ possint effectū conferre, & sub ista alternatione uenit usq; in finē quæstionis fracto fræno.

Hæretici nō conferunt effectum sacramenti.

e ¶ Sed quia.] Sicut aliud est elemētum aliud consecratio, ut de consecr. distin. 4. per aquam. & ideò notatus fuit Cyprianus; quia non fecit istam differentiam. infra ea. si quis inquit.

f ¶ Hæreticos.] Sacramentum gratiæ dat Deus etiam per

Sacramentū gratiæ dat Deus per malos.

SI quis cõfugerit.] CASVS. Statutum fuit in Niceno concilio, ut baptizati a Paulianistis, præter formam ecclesiæ, ad nos redeuntes debeant iterum baptizari, eorum clerici, si aliàs fuerint inculpabiles, post baptisma, apud nos ordinentur, si uerò minus idonei inueniantur, repellantur. Cataphrygæ, qui non baptizant in forma Ecclesiæ, & sic soluuntur contraria, ins. de consec. dist. 4. qui bis, sed hic non fuit facta iniuria sacramento, cum nullum præcesserit: ibi contra, uel hoc intelligendum est per illud. Nam ibi dicitur, nisi necessitas, &c. Itẽ cõtra inf. ea. si quis p ignorãtiã, sed hoc d dispẽsatione, illud de rigore. Vl hic loqt de iure, qa, cũ hic nullũ fuit prius baptisma, nec ordo, unde n fit hic iniuria alicui sacramento: sed tm̃ baptizant, & ordinantur, nec tãgit illud c. hoc, quia ibi alius casus. I. qa ibi sunt duæ quæstiones secundum vnũ casum.

Baptismo an fiat iniuria per reiterationem.

Ambrosius locutus est dicens.] Nõ sanat baptismus perfidorum, &c.] Sed etiam, ut rebaptizentur, & reordinẽtur in concilio Niceno, c. 19. statutum est.

¶ Rebaptizentur, & reordinentur, qui de Paulianistis, & Cataphrygis ad Ecclesiam redeunt. Cap. LII.

SI quis cõfugerit ad ecclesiam catholicã de Paulianistis, [a] & Cataphrygis, α [b] statutũ est rebaptizari eos omnino debere. Si qui vero clerici erant apud eos, si qdẽ inculpati fuerint, & irreprehensibiles, rebaptizãdi sunt, & rursus [c] etiam ab episcopo ecclesiæ catholicæ ordinẽtur. Si uero examinati minus fuerint apti deprehensi, deponi [d] eos oportet. Similiter autem, & circa diaconos; β & de omnibus, qui in eodem clero inueniuntur, eadem forma seruabitur.

α ¶ Cataphrygis.] *Legitur hæc dictio in prisca uersione, quæ est in uarijs exemplaribus collectionis Isidori impressis ac manuscriptis: sed non est in Canone Græco, neq; in versione Dionysij, aut alijs recentiorib. Quod autem, & isti baptizandi sint traditum est in concilio Laodiceno, c. 8. in synodo septima seu secunda Nicana, c. 7. & infra. de consec. d. 4. c. hi uero, quod est Gregorij.*

β ¶ Diaconus.] *Græcè est,* περὶ τῶν διακονισσῶν, καθόλου περὶ τῶν ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζομένων, *idest*, De diaconissis, & de his omnino, qui in canone connumerantur.

Itẽ Innocentius ad Episcopos Macedoniæ, epi. 22. c. 5.

¶ De eodem. Cap. LIII.

PAulianistæ [e] in nomine patris, & filij, & spiritus sancti minimè baptizabant, & Nonatiani ijsdem tremẽdis, venerandisque nominibus baptizant; nec apud istos de vnitate potestatis diuinæ, hoc est patris, filij, & spiritus sancti quæstio aliquando mota est.

Alij [f] formam ecclesiæ in baptizando seruant. Sed dum ab eis baptizantur, qui in hæresi, uel schismate eis communicant, sacramentum quidem baptismi ab eis accipiunt, virtutem uerò non consequuntur, quam sine fide nullus consequi potest. Vnde de Domino dicitur, quod in patria [g] sua non poterat [h] facere signum propter incredulitatem eorum.

Luc. 4.

Vnde Augustinus tra. 80. ad c. 15. Ioannis, & sermone de catechysmo, c. 3. initio.

¶ Dum uerbum accedit ad elementum, fit sacramentum. Cap. LIV.

DEtrahe [i] uerbum, & quid est aqua, nisi aqua? acce-

c ¶ Rursus.] Arg. q nõ baptizatus nullum recipit ordinẽ. ext. de presb. nõ ba. ca. si qs presbyter. inf. eo. ti. c. si quis p ignorãtiam. sup. ca. cum Paulus.

Ordinari nequit qui baptizatus nõ est.

d ¶ Deponi.] De facto, 1 vel deponi, id est non admitti.

1 Scilicet de eo ordine quem apud hereticos videbamur habere. Arch.

e PAulianistæ.] Isti nõ baptizabãt i forma ecclę, sed Nouatiani sic, sed rebaptizãt iã baptizatos. Sed illi, qa ab eis i forma ecclę sũt baptizati, si eis cõicant in hæresi: tũc effectũ sacramẽti nõ recipiunt, quẽ nullus sine fide cõsequi potest.

f ¶ Alij.] Hic §. respicit, §. su. positũ, sed notandum.

g ¶ In patria.] Quia nemo ppheta ẽ acceptus i patria sua.

h ¶ Nõ poterat.] i. nolebat, uel qa potẽtię suę nõ cõgruebat, ar. 32. q. 5. si Paulos, qa ipsi erãt increduli. Sed nonne poterat facere ne eẽt increduli, & ita facere miracula: nã dicit regula iuris, q q pot facere, vt possit, dr posse, vt ff. de re. iur. q pot, sed lex illa intelligit de eo, qui tenet ex necessitate, & adstrictus est ad aliquid faciẽdum.

Error Paulianistarum.

a ¶ Paulianistis.] Qui dicebãt Christum nõ fuisse semper sed a Maria sumpsisse Initium, ut inf. 24. q. 3. quidẽ, §. Pauliani.

b ¶ Cataphrygis.] Cataphrygæ dicunt spiritum sanctũ paruulum hominem, &c. ut in prædi. c. quidam, uerbo,

DEtrahe uerbum.] CASVS. Ostendit hic, q si verbũ Euangelicũ sub forma debita apponatur ad aquã, ipsa fit sacramentum: in qua tanta uirtus est, ut corpus tangat, & cor abluat, non tamen quia verbum dicitur, sed quia fides adhibetur. Seq. §. patet.

i ¶ Detrahe.] Idest, si aliquis immergat aliquem, & non

Detrahe verbũ ab aqua, &c. quod signat ibi uerbum.

non proferat uerba, non baptizat: quia nec solum elementum, nec sola uerba ad hoc sufficiunt. Vel aliter; quidam baptizant tantum in nomine patris, & spiritus sancti, & tunc expone. detrahe uerbum, idest, filium: qd est aqua, nisi aqua? quasi dicat, non est ibi baptismus. de consec. dist. 4. l synodo. Vel aliter detrahe uerbũ ab aqua. i. formam, & non erit sacramẽtum baptismi. Et no. ꝙ Gandulphus dixit, ꝙ ipsa aqua fit sacramentũ. s. ipsum elementũ arg. de conse. d. 2. ca. sacrificium, vnde si asinus bibat aquam illã, bibit sacramentum, sicut de mure diximus de consec. distinctio. secunda, qui bene non custodiunt. Alij dicunt, quod impossibile ẽ, quod asinus bibat sacramentum, nam dicũt, quòd aqua illa in eodem instanti ĩcipit, & desinit esse sacramentum. s. in ultima prolatione ipsius formæ, Baptizo te in nomine patris. &c. vt notaui de conse. d. 4. c. 1. sed per alias orationes, quæ primo fundũtur super ipsã aquã, non fit aqua hoc ita verum est ſm eos. ꝙ si in eo instanti quo forma finit. & aqua fit sacramentũ. puer non esset in aqua, puta antequam dixisset, & spiritus sancti, leuasset eum de aqua: non esset baptizatus. Nec est mirum si incipiat, & desinat esse in eodem instanti, cum sit idem: ẽt in alijs casibus, secundum legem. nam si quid mihi debetur sub conditione, & illud accepero, tuli ante existẽtiam conditionis: si post existat conditio, eodem instanti incipit, & desinit esse debitum. ff. de accept. l. antepenul. & l. qd̃ in diem, vt dicit lex. Sed falsum est ꝙ lex dicit. quia intelligitur olim liberatus, ut ff. de solu. sub cõditione. debitor. Melius potest poni exemplũ in seruo dato uxori a uiro, ut eum manumittat. nam in eodem instanti incipit, & desinit habere dominium, ff. de don. inter vir. & uxor. quod autem. §. ult. arg. hic. in fi. cõtra: quia alius est sonus, &c. sed quod dicit, ꝙ uirtus permanet, non intellige in aqua, sed in puero. Item arg. cõtra. ff. de usufru. Tertio cum morietur. Item aliud exemplũ potest poni vbi quis simul incipit, & desinit esse debitor. ut ff. ad Velleia. debitrix. Quidam autem intelligat aliter illam literam.

Aqua baptismi, an sit sacramentum.

Idẽ incipit, & desinit in eod. instãti.

dit uerbum [a] ad elementum, & fit sacramentum.[b] *& infra.* ¶ Vnde ista tãta uirtus aquæ, ut corpus tãgat, & cor abluat; nisi faciente [c] uerbo? non quia dicitur; sed quia creditur. [d] Nam & in ipso uerbo aliud est sonus [e] transiens, aliud [f] uirtus manens.

De his etiam, qui in heresi, uel schismate baptizantur, scribit Augustinus libro de fide ad Petrum diaconum, c. 36. dicens.

Aug. l. 3. c. 27.

¶ Extra ecclesiam baptizati perniciem sibi cumulant, si ad ecclesiam non redierint. Cap. LV.

Firmissime tene, & nullatenus dubites, extra ecclesiã baptizatis, si ad ecclesiam nõ redierint, baptismo cumulari [g] perniciem. Tantum enim valet ecclesiasticæ societatis communio † ad salutem; ut baptismo non saluetur, cui non ibi datur, ubi oportet ut detur.

† vnitas.] orig.

Item tractatu 13. ad c. 3. Ioannis.

¶ Infirma sunt dona, quæ præter vnitatem ecclesiæ habentur. Cap. LVI.

Teneamus [h] fratres mei unitatẽ. Preter unitatẽ, & q facit miracula, nihil est. [i] In unitate. n. erat populus Israel, & non faciebat miracula: præter unitatẽ erant magi [k] Pharaonis, & faciebant similia Moysi. Populus Israel, vt dixi: non faciebat miracula. Qui erant salui apud Deum, qui faciebant, an qui non faciebant? Petrus

Exod. 7.

a ¶ Verbum.] Nam uerba necessaria sunt. arg. in l. 1. ff. de uerb. oblig.

b ¶ Et fit sacramentum.] i. sacramentum fit ibi ex forma uerborum, & aqua: quod est baptismus. Sed quæritur si in litore maris baptizetur, quis, an tota aqua consecretur, an non? Dicendum est, quod illa tãtum quæ puerum tãgit, arg. ff. de relig. l. 2. §. Celsus. nam ibi dicitur, quod sola terra, quæ tangit corpus hominis, est religiosa. Vel potest dici, ꝙ etiam illa, quæ istam tãgit, ut ff. de re. uẽd. quę religiosis, sed exaudi per canonem. 11. q. 3. quoniam multos, quia excommunicatio non transit in tertiam personam: sic nec religio.

Baptismus in maris litore factus nõ consecrat totũ mare.

c ¶ Faciente.] i. in forma Euãgelij: in nomine patris, & filij, & spiritus sancti.

d ¶ Creditur.] Sup. ca. sicut. Vt ergo, quod mutus possit baptizare; quia matrimonium potest cõtrahere: maxime si tres personas potest exprimere; quod concedo si est mutaster, aliter si loqui non potest, nõ baptizabit [1] & quod dicitur, sed quia creditur, hoc ad suscipientem. refertur, quia non exigitur fides conferentis, sed suscipientis. de consec. d. 4. tunc ualere, ab ipso enim dãte sola intentio requiritur, ut dixi sup. ca. sicut.

1 Adde idẽ esse in surdastro. facit gl. in fi. in l. fi. ff. de leg. tut.

e ¶ Sonus.] est Sonus uocalis, & est sonus mentalis.

f ¶ Aliud.] i. efficacia a Deo sibi collata, inf. de consec. d. 4. c. solet. & c. quamuis, & c. ecclesia paradiso.

Firmissime.] CASVS. Dicitur hic quod non prodest baptismus si extra vnitatem ecclesiæ conferatur, nisi baptizatus ad ecclesiam redierit.

g ¶ Cumulari.] Cumulum supplicij. 32. q. 7. vsq; adeo.

Teneamus.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ extra ueritatem ecclesiæ non prosunt dona etiã miraculosa, & hoc probatur exemplo populi Israel, & magorum Pharaonis, qui fecerunt miracula, & tamen damnati sunt, sed populus nõ fecit miracula, & tamen saluabatur, ut quidam Christiani in nouo testamento saluantur, licet miracula non fecerint, sed Simon magus qui damnatus fuit, miracula fecit. Sequens. c. patet.

h ¶ Teneamus.] Probat baptismum posse cõferri a Malis, & ipsi possunt miracula facere inf. ca. prophetauit.

i ¶ Nihil est.] Quo ad uitam æternam.

k ¶ Magi.] Ioãnes, & Mambres isti magi. s. Ioannes, & Mambres tria fecerunt miracula, uirgas in serpentes conuerterunt, & aquam in sanguinem, & fecerunt aquã ranis ebullire, sed Cyniphes [2] non potuerũt educere, ut Moyses, unde dixerunt [3] Digitus Dei est hic, & ita fecerunt in quarto miraculo, scilicet in tertia plaga [4] quia primum non fuit plaga, & ideo quandoque dicuntur, defecisse in tertio miraculo, quia in tertia plaga

Ioannes, & Mãbres magi, triã fecerunt miracula.

2 37. d. c. legimus, §. hinc etiam.

3 Exodi 8. 26. q. 5. nec mirum. uer. nec ideo.

plaga 26.q.5.nec mirum.

a HAnc.]Hoc c.est pars illius c.sup.ea. hi qui,& repetit hic finem illius cap.ut exponat in §. sequenti. NEMO. Hæc est decima pars quæstionis, in qua dr̃, qđ baptismus potest dari a quocunque: & hoc usque ad §. hoc

est bona solutio,& uera, quæ probatur per sequens c.

b ¶ Nemo.] Arg. ad quæst. de inuasore, utrum per eum possit præsentari clericus in ecclesia, & si per hæreticũ sententia iusta detur 1.de cons.dist.2.& dixit dominus. qđ quidam [1] Ioan. quorum utrumque falsum est, quia inuasor non in princ.

1 Arg. inf.

Act. 1. & 9. Apostolus resuscitauit mortuum, Simon magus fecit multa Erant ibi multi Christiani, qui non poterant facere, nec quod faciebat Petrus, nec quod faciebat Simon. *Luc. 10.* Sed vnde gaudebant? quia nomina eorum erant scripta in cœlo.

Item Leo ad Nicetã episcopum, epist. 77. aliàs 79. c. 7.

¶ Baptisma semel traditum non est reiterandum.

Cap. LVII.

sup. ea. c. hi qui. HAnc [a] regulam, vt sciatis, seruandam omnib. ecclesijs prædicamus, vt lauacrum semel initum nulla iteratione violetur, dicente Apostolo: [vnus Dominus, *Eph. 4.* vna fides, vnum baptisma.] Cuius ablutio nulla iteratione temeranda est: sed vt diximus, sola sanctificatio sancti spiritus inuocanda est, vt quod ad hæreticis nemo accipit, a catholicis sacerdotibus consequatur.

20 *Nemo* [b], *in heresi, vel schismate constitutus intelligendus est. Cæterum si cum fidei integritate, & animi puritate de manu hæreticorum in forma* [c] *ecclesiæ aliquis baptisma acceperit; tunc impletur illud Augustini:* *sup. ea. c. si iustus.* [*Per lapideum canalem* [d] *aqua transit ad areolas, & iterum:* [*Spiritalis virtus sacramenti, &c.*] *Idem sermone 11. de verbis Domini, de blasphemia in spiritum sanctum.*

sup. ea. c. ita fit. Iuo p. 2. c. 104. ¶ Etiam per malos boni colliguntur. Cap. LVIII.

SPiritus sanctus in sancta ecclesia, etiam isto tempore, quo velut granum † cũ palea trituratur, sic operatur, vt nullus veram confessionem aspernetur, nullius simulatione fallatur [e], atque ita reprobos [f] fugiat, vt etiam per eorum ministerium probos [g] colligat.

† *area.*] orig.

† *al. quomodo.*]

lib. 10. cap. 14. *Ecce quando † ab hæreticis baptisma cum sua virtute accipitur: cuius tam necessaria administratio est, vt nec etiam a paganis* [h] *datũ possit reiterari. Vnde in ecclesiastica historia legitur, quod Alexander eps Alexandriæ, cũ Petri martyris solẽnia celebraret, post expleta Missarum sacramenta vidit super oram maris puerorũ* [i] *ludũ imitantium, vt fieri solet, episcopum, & gerentiũ ea, quæ in ecclesia geri mos est. Mox eos ad se perduci iubet; & quid egissent percunctatur. Illi rei ordinem pandunt baptizatos à se esse quosdam cathecumenos confitentur per Athanasiũ* [k] *puerũ, qui illis fuerat episcopus simulatus. Vbi ex responsis eorum vidit secundum religionis nostræ ritũ cuncta constare, Statuit, illis, quib. integris interrogationibus* [l], *& responsionibus aqua fuerat infusa, iterari*

toleratur, & hæreticus est excõicatus.

c ¶ forma.] Scilicet in necessitate, vel ignoranter.

d ¶ Per lapideum canalem.] supra c. si iustus.

SPiritus sanctus.] CASVS. Dr̃ hic. qꝫ Spiritus sanctus, & si nulli⁹ fictione fallatur, sic tamen ∫ ∫ ctis vtitur, vt per eorũ ministerium bonos colligat.

e ¶ Fallatur.] Nam mentiri Deo possumus, sed ipsum fallere nõ possumus, de cons. dist. 2. panem. omnia enim certa sũt ei. ff. de iudi. sed & si restituat. §. vlt. arg. contra. 81. dist. oportet. 16. q. 1. reuertimini.

Mẽtiri Deo possum⁹, sed non ipsum fallere.

f ¶ Reprobos.] Arg. non præiudicare alicui in sua causa religionem alterius, nõ enim melius debet alicuiredi, q̃ signa & miracula facit, cũ & bonis & malis sint communia. sup. ea. c. multæ.

Miracula bonis, & malis sunt cõia.

g ¶ Probos.] Quia illud sacramentum puro corde sumunt, inf. eo. non nocet.

ECCE. Iste. §. & historia in eo posita patent ex textu.

h ¶ A paganis. Si in forma ecclesiæ detur, de consec. di. 4. a quodam.

i ¶ Puerorum. Doli capacium, aliter nihil agerent 2. nã tales furiosis cõparantur. ff. de acq. possess. l. 1. §. primo. §. quæstio, illud. Quis autem sit doli capax, lex dicit, scilicet qui est proximus pubertati. ff. de reg. iur. pupillum. ignorans tamen acquirit aliqđ ff. quemadmod. ser. amit. si patrem. §. 2.

2 Quod non sup. ea. q. dedit, in fine.

hoc ergo. Io. de Fant.

CASVS. Supra in quibusdam c. dictum est, qꝫ babtizati ab hæreticis consequuntur effectum baptismatis, & remissionem, ut su. c. si iustus fuerit. & in capitulis sequẽtib. postea dictũ est in quibusdam c. contrarium, ut in cap. etiam, & sequentibus. Nunc Gratianus soluit hanc contrarietatem, dicens, qꝫ illi, qui ignoranter, uel in necessitate, & in forma ecclesiæ recipiunt baptisma ab hæreticis, consequuntur remissionem, alias non, & hæc

K ¶ Per Athanasium.] Proprium nomen est.

l ¶ Integris interrogationibus.] Per hoc, quod dicit, integris, patet per non iocosum factum fuisse: & ita non soluitur hic illa quæstio arg. de conse. d. 4. solet quæri. licet quidam dicant eam hic solui. Sed dico etiã, qꝫ licet formam ludendo accipiat, dum tamen baptizare intẽdat, baptizat. Si autem omnia iocose fiant, non erit baptismus, ar. 22. q. 2. c. qꝫ ait. ff. de act. & oblig. obligationum

Baptizatus iocose nõ est baptizatus.

substantia, §. vlt. extra de sent. excom. si vero.
ADDITIO. De hoc etiam no. in praeced. c. solet, in glo. vlt. ibi videas. Arch.
a ¶ Baptismum.] Argu. non iterari sacramentum, licet non sit perfectum.
b ¶ Non debere.] Ar. simulationem alicui praeiudicare 1. su. d. 27. quod interrogasti. inf. 22. q. 5 ecc.] de consecr. dist. 4. solet quaeri 2, contra. inf. ea. 22. q. 2. quod ait, ff. de act. & obli. obligationum.
c ¶ Sed adimpleri.] Arg. 23. d. quorumdam. 7. q. 1. nihil.
d ¶ Ea quae.] Scilicet, vt in vertice, & pectore, & in scapulis vngatur. extra de sac. non ite. c. 1. in fi. Ioan.

g ¶ Paganus.] Sup. d. 32. §. verum, inf. de consecr. dis. 4. quos a paganis contra, sed ibi praeter formam ecclesiae fuerunt baptizati: hic autem de eo baptismo agitur, quod in forma ecclesiae traditur.
QVOD AVTEM. CASVS. Dictum est sup. quod sacra-

Baptismi sacramentum etiam imperfectum non iteratur.
1 Adde qualiter probabitur simulatio, & an per testes, not. Bald. in l. 1. C. plus valere, quod agi. & in l. sicut §. super vacuum. ff. qui mo. pi. vel hypo. sol.
2 Arg. ad hoc infra. 27. q. 1. mulieres obtentu. ubi de hoc.

baptismum [a] *non debere* [b], *sed adimpleri* [c] *ea, quae* [d] *sacerdotibus mos est. Hinc etiam Isidorus ait.*

¶ De his, qui per ignorantiam ordinantur, antequam baptizentur. Cap. LIX.

Capit. l. 5. c. 4. Burc. l. 4. c. 100. Algerus. l. 3. c. 6. Iuo p. 1. c. 294. Pann. l. 1. c. 95. Mag. l. 4. d. 5. in principio.

SI quis [e] per ignorantiam ordinatur, antequam baptizetur, debent ab eo baptizati iterum baptizari, & ipse vlterius non ordinetur [f]? Sed Romanus Pontifex nõ hominem iudicat, qui baptizat, sed spiritum Dei subministrare gratiam baptismi, licet paganus [g] sit qui baptizat.
¶ *Caput hoc Burchardus, & Iuo citant ex dictis Isidori: ex qua citandi formula solet indicari non esse propria auctoris verba. Videtur autem in priore parte, vel proponi quaestio, vel falsa alicuius opinio recitari, cui deinde in posteriore parte opponatur vera.* Sed Romanus, &c. *quae infra etiam de consecr. dist. 4. cap.* Romanus, *citatur ex Isidoro. Idque clarius lib. 5. capitularium, cap. 4. exponitur his verbis.* Si quis baptizatus est a presbytero non baptizato, & sancta Trinitas in ipso baptismo inuocata fuit, baptizatus est, sicut Sergius Papa dixit; Impositione verò manus indiget Gregorius episcopus Romanus, & Ioannes Sacellarius sic senserunt.

SI quis.] CASVS. Aliquis antequã baptizaretur, fuit ordinatus in presbyterũ, & ante baptisma multos baptizauit. Modo quęrit vtrum baptizati ab eo debeant iterũ baptizari, & an debeat ipse a promotione repelli: Et rñdet Roman⁹ Pontifex, ꝙ nõ dẽnt iterũ baptizari: sed de ordinatione non rñdet. Et legitur ista interrogatione vsq; ibi. Sed Romanus. Pontifex.
e ¶ Si quis.] Quidã ponũt ita casũ istũ. Duæ qõnes sũt hic Isidoro. Prima vtrũ baptizati ab ordinato añ baptisma sint rebaptizandi? Scda, vtrũ ipse dẽat ordinari? Ad primam qõnẽ rñdet ab illo loco, sed man⁹ Secũdæ qõni non rñdet: sed potest decidi per c. sup. ea. si quis confugerit. & secũdum hoc legitur totum sub interrogatione vsq; ad illud. sed Romanus. Sed supplebis secundum hoc in litera, vlterius non ordinetur, sed, id est, quia, &c. Et ita respondet vni quæstioni, non alij, arg. extra de præsumpt. nonne instit. de inut. stipul. §. quoties. C. de diuer. rescrip. l. 1. & hoc uerum est, cum sint connexæ. Alij legunt cap. plane, & dicunt, quod baptizati ab eo debent rebaptizari. Sed male dicunt, unde illud. Sed Romanus est correctionis, & ipse ulterius non ordinetur, & hoc corrigitur sup. ead. si quis confugerit. Vel hic loquitur de rigore secundum Isidorum, secundam casum, quem ponit Isid. secundum falsam quorundam opinionem, ꝙ scilicet tales debent rebaptizari, unde corrigit se statim ibi, sed Romanus, quasi dicat: ita alij dicunt. sed Romanus. &c.
f ¶ Non ordinetur.] De rigore, aliàs secus, ext. de cler. non ord. ministran. c. 1.

PALEA. Cap. LX.

ext. c. 1. de presbytero non bap. l. 6. c. 98 Burc. l. 4. c. 74. Iuo p. 1. c. 268. Pan. l. 1. c. 96.

SI presbyter ordinatus deprehenderit se non esse baptizatum, baptizetur, & ordinetur iterum α.
¶ *Hæc palea, & locis ĩdicatis, & ĩ collectione, quæ est ĩ tomo 3. Conciliorũ post decreta Alexand. 3. & cap. 1. de presbytero nõ baptizato citatur ex Concilio apud Cõpēdium.*
α ¶ Iterum. *Sequebatur,* & omnes quos prius baptizauit: *quæ sunt expuncta, quia non habentur in d. cap. 1. de presbytero non bapt. neque in cap. veniens, eod. tit. ubi refertur, licet habeantur in alijs locis indicatis.*

3 Et est dicẽdũ, ꝙ sic ext. de presbytero non bap. cap. 1. & 2. Arch.

Quod autem cætera sacramenta ab hæreticis ministrari non possint [h]; *testatur Hieronymus in Aggæum prophetam, cap. 2.*

¶ Non placent Deo, quæ ab hæreticis offeruntur. Cap. LXI.

SIc † populus α [i] iste hæreticorum omnium est in conspectu meo, dicit Dominus, oẽ quod fecerint, quod

† al. Si.

cramentum baptismi sumptum ab hæretico in necessitate, uel ignoranter, ualet: cætera uerò sacramẽta ab eis ministrari non possunt: & si fient ab eis, inania sunt, & intelliguntur sequentia c. de sacramentis hæreticorum, in quibus forma ecclesiæ prætermittitur, uel quando recipiuntur ab eis præter necessitatem, & scienter.
h ¶ Non possint.] Cum effectu gratiæ, not. facti gratiã nocere litem not. non quod quis faciat, sed cuius auctoritate quid faciat, considerandum.
SIc populus.] CASVS. Dr in hoc. cap. ꝑ oblationes hæreticorum, uel uota, siue pro pace, siue pro peccatis fiant, item sacrificia, ieiunia, eleemosynæ: & castitas eorum, omnia sunt contaminata in cõspectu Dei. Sequentia c. usque ad c. si quis inquit, plana sunt: quia de eadẽ materia loquuntur, & idem repetunt, & per te uidebis.
i ¶ Sic populus.] Sic, consecutiuum est, & hæc sequentia cap.

cap. loquatur quando forma prætermittitur, vel scienter præter necessitatem sacramenta recipiuntur.
a ¶ Vel Vota.] Gnale est. & postea subdiuidit p partes.
b ¶ Vel pro salute.] Pro salute & p peccato dicit, qua si sint nomina sacrificiorum, 1 quorum vnum ad salutem conse-

d ¶ Vel in holocaustum.] Holon totum, cauma incendium. 50. dist. ponderet. vt ibi. fina.
e ¶ In conspectu meo.] Ecclesiastica enim dignitas non fecit eum Christianū. vt inf. 2. q. 7. nō omnes episcopi.
f ¶ Specie sui.] Quantum ad superficiem.

1 De his sacrificijs plene legitur in Leuitico. Arch.d.

mihi obtulerit, vel vota.[a] β vel p salute,[b] vel pacifica[c] vel pro peccato, vel p delicto, vel in holocaustū,[d] siue eleemosynas, siue ieiunia, siue victus cōtinentiā, & corporis castitatem, contaminata erunt in conspectu meo.[e] Quamuis enim sancta videātur specie sui,[f] quæ offerūtur à talib. tamen, quia facta sunt ab eo, qui pollutus in anima est, omnia polluentur.

α¶ Sic populus.] *In originali legitur.* sic populus iste, *&* sic gens ista. Iudęorum videlicet, atque gentilium, & hęreticorum omnium, &c.

β¶ Vota. *Ibidem habetur,* vel vota pro salute *sed ob glossam non est mutatum.*

Item in Amos prophetam, c. 5.

¶ De eodem. Cap. LXII.

Alg. l. 3. c. 12. Deusdedit p. 2. Ans. l. 9. c. 4. † antea legebatur. *in nomine.*

ODit Deus sacrificia hæreticorum, & à se proijcit; & quotiescunq; sub † nomine Domini fuerint cōgregati, detestantur fœtorem eorum, & claudit nares[g] suas.

Idem in Osea, c 6.

¶ De eodem. Cap. LXIII.

ILli offerunt panem sacrilegum, & dant eleemosynas, & sectari vidētur humilitatē. Quæ ego, si vere[h] sint holocausta interpretor. Cum autem scientiam Dei reliquerint, frustra truncato capite[i] fidei, cætera membra habere se iactant.

Idem in epistolam ad Gal. c. 1.

¶ Sine fide & charitate nec Euangelium habetur, nec prosunt aliqua bona. Cap. LXIIII.

MArcion,[k] & Basilides,[l] & cęteræ hæreticorum pestes, non habent Dei Euangelium; quia non habēt spiritumsanctum, sine quo humanū[m] fit Euangelium, quod docetur; nec putemus in verbis[n] scripturarū esse Euangelium, sed in sensu,[o] nō in superficie, sed in medulla, non in sermonum folijs, sed in radice rationis.

Idem ad c. 5. eiusdem epistolæ.

¶ De eodem. Cap. LXV.

† al. ferimus.

VIde quātum bonum sit charitatis. Si ita martyrium fecerimus, † vt nostras velimus ab hominibus reliquias honorari; si opinionem vulgi sectantes, intrepidi, sanguinem fuderimus, & substantiam nostram vsque ad médicitatem propriam dederimus; huic operi[p] non tā prēmium, quàm pœna debetur, & perfidiæ magis tormenta sunt, quàm corona[q] Victoriæ.

Item ex concilio Laodicensi, c. 32.

¶ Hæreticorum benedictio, maledictio est. Cap. LXVI.

Deusdedit p. 2. & 4. Burc. l. 2. c. 155. Iuo p. 3. c. 260.

NOn oportet hæreticorum benedictiones[r] accipere; qm̄ magis sunt maledictiones, quā benedictiones

g ¶ ODit.] ¶ Et claudit nares. Humana loquit similitudine. vt 24. q. 1. odi.
h ¶ ILli.] Vere.] i. ex charitate & fide de pæn. d. 4. c. penul. & vlt.
i ¶ Trūcato capite.] i. fide. quę est funda mētum omnium bonorum. sup. ca. cum Paulus.

Fides est fundamentū omnium bonorum.

k ¶ MArcion.] Iste Marcion dixit duo esse principia. vnū superiorū, aliud inferiorū 24. q. 3. quidam. versi. & Marcionistæ.
l ¶ Basilides.] Iste negauit Christū fuisse passum. vt 24. quęs. 3. cap. quidam.

Error Basilidis hæretici.

m ¶ Humanum.] Idest. nō diuinum, nō conferens gratiam.
n ¶ In verbis.] Arg. verba rebus, non res verbis deseruire: præfertur enim intētio verbis. ar. 13. q. 2. §. 2. ver. verba. arg. 38. d. sedulo. ar. 22. q. 5. humanę. & q. 2. ne qs ar. 23. q. 1. paratus. & q. 8. occidit. arg. 20. dist. regulæ.
o ¶ Sed in sensu.] ar. 11. q. 3. antecessor. & c. quod predecessor. ar. ff. de leg. & se natusc. scire leges. ar. ext. de ver. sig. ppterea. & c. intelligētia. ar. 22. q. 2. 2. is qui.

Verba rebus deseruiunt.

p ¶ VIde quantū.] ¶ Operi.] ar. q dare eleemosynā ad vanā gloriam sit peccatū. arg. 23. q. 1. militare. 24. q. 1. odi.
q ¶ Quam corona.] supra. dis. 50. neque, in fi. & c. si quis aūt. inf. de pœ. dist. 3. §. pe. contra. ibi dicit Aug. quod si quis nō habens charitatē patit martyrium, & si nō prodest ei ad vitā æternā, prodest tamen ei ad minus supplicium subeundum. Sol. ibi agit de illis, qui bono zelo, etsi non secundum conscientiam martyrium subeunt: hic de illis, qui arroganter. vt hic innuitur. Ioan.

Martyrium non semper prodest ad salutē æternam.

tem conseruandam, alterum ad peccata purganda offerebatur, quidam codices non habent secundum. H.
c ¶ Vel pacificæ.] Sic autem dicebatur sacrificium qd offerebatur pro pace adepta, vel adipiscenda.

r ¶ NOn oportet.] ¶ Benedictiones. Idest, sacramenta, vel dogmata: vel hoc dicit ironice, benedi-

ctiones, i. dignitates, & prædicationes, quæ idiotis videntur benedictiones, vel benedictionum abusiones.

a NOn liceat.] ¶ Schismaticis.] inf. de consec. dist. 1. epis nullum. contra. Solu. istud antiquitus. 1 istud de consuetudine ecclesiæ roboratum H.

ethnicis & publicanis, vt cum eis nõ sumamus cibum, multo fortius ipsi hæretici præcisi. Quinto, quia non tantum ipsi puniuntur, sed etiam eis fauentes, & eorũ sacramentis vtentes. Sexto auctoritate Oseæ prophetæ dicentis, sacrificia eorum esse panem luctus.

g ¶ Exie- In capitulis Martini Brac.

1 Sub. & corrigit. 11. q. 3. excõicatus. &c. cũ excõmunicato. & p hoc ca. Ad idem 21. dist. cleros. in fi. & 25. dist. plectis. versi. ad officiariũ. Arc.

IN ecclesia Dei.] b ¶ Nec vera. Quantum ad habẽdũ rem sacramẽti, & licitam executionẽ. c ¶ In nostræ proprietate.] Id est vera fide incarnationis, qua credimus Christianos Deo reconciliari nascendo, moriendo & resurgendo. &c. 23. d. q. eps. ADDITIO. Vel in sua propria natura humana. q. d. nõ sũt rata & uera quo ad effectũ executionis, vel gratiæ & salutis, sine fide mediatoris, id est, nisi credatur Christus verus Deus: & nos reconciliasse patri. sine hac fide nil ualet offerẽtibus, quo ad uitã, & salutem, & similiter sumentib. Pe.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 70.

¶ Neque cum hæretici, neque cum schismaticis licet orare. Cap. LXVII.

NOn liceat clericis, vel laicis ab hęreticis eulogias accipere; quia maledictiones sunt magis, quàm benedictiones: neq; liceat aut cum hęreticis, aut cum schismaticis [a] orare.

Item Leo ad Anatolium Constantinopolitanum episcopum, epist. 38. c. 2.

¶ Extra ecclesiam non sunt vera sacrificia. Cap. LXVIII.

IN ecclesia Dei, quæ corpus Christi est, aliter nec rata sunt sacerdotia, nec vera [b] sacrificia: nisi in nostrę proprietate [c] naturæ verus nos pontifex reconciliet, verus immaculati agni sanguis emundet.

Lanfran. in l. de Eucharistia. Alg. i. 1. c. 10. Iuo p. 2. c. 9.

Item Leoni Augusto, epist. 73.

¶ Impiorum manibus diuina sacramenta se subducunt. Cap. LXIX.

MAnifestum est per crudelissimam, [d] insanissimamq; sæuitiam † in Alexandrina sede omne cęlestium sacramentorum lumẽ extinctũ [e] intercepta [f] est sacrificij oblatio: defecit chrismatis sanctificatio: & parricidalibus manibus impiorum omnia se subtraxere mysteria.

Aug. l. 9. c. 70. † al. vesaniam.

d MAnifestũ est per crudelissimã.] Scilicet Arrianam. e ¶ Extinctum.] Vt 24. q. 3. resecandæ. f ¶ Intercepta.] i. prorsus quo ad effectum 2 cõsumpta. & ita dicit Ouidius in sexto metamorpho. in fabula ranarũ: Colla intercepta uidentur.

2 Id est salutem. s. ministrorum, & suscipiẽtium. Archid.

Item Beatus Martyr Cyprianus in epistola contra hæreticos.

¶ Sacramenta extra ecclesiam ministrari possunt, salutem vero conferre non possunt. Cap. LXX.

SI quis iniquè de ecclesia, hæretica præsumptione exierit. [g] à semetipso [h] damnatus. [i] Cum huiusmodi, secũdum Apostolũ, nec cibum quidẽ sumere debemus. Declaratur hoc in libro regnorum, vbi cũ homo Dei, ad Hieroboam [k] missus esset: qui ei peccata sua expro-

l. 1. episto. 6. ad Magnum, vbi declarat locum Paul. ad Tit. 3. 1. sen. dist. 25. Tit. 3. 1. Cor. 5. Ibid. paulo in fi. 3. Reg. 13.

SI quis.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima dicit Cyprianus, q̃ si quis sequitur hęresim iam damnatam, seipsum damnare videtur, nec cum eo cibum, uel potum sumere debemus, sicut testatur Apostolus, & hoc etiam probatur per historiam de Abdo, 3 propheta. In secunda dicitur, q̃ sacramenta non sunt ab eis recipienda; quia falsa sunt, cum nec cibus temporalis sit cum eis sumẽdus: & q̃ falsa sint, multipliciter probatur. In tertia parte dicit, q̃ quicunq; eos defendunt, punientur, & non solum duces, & auctores, sed etiam participes. Et hoc probatur auctoritate Moysi, & Oseæ prophetę. Secunda pars incipit ibi. [l] An debet.] Tertia ibi.] Quare qui.] Bo. etiam posuit in suo apparatu casum, & eum videbis.

3 al. Gaddo.

CASVS. Intendit Cyprianus probare, q̃ non debemus vti sacramenti. hæreticorum. Primo auctoritate Apostoli, qui cibum corporalem prohibet cum eis sumi. Secundo auctoritate Domini, qui prohibuit Abdon prophetam cum eis cibum sumere. Tertio, quia hæretici more simiæ imaginem tñ habent sacramentorum, sed nõ habent uera sacramenta. Quarto, quia si mali, qui sunt in ecclesia post unam monitionem comparantur

g ¶ Exierit.] Idest, egerit propter quod meretur exire & damnari. arg. 24. q. 3. si quis non recte.

h ¶ A semetipso.] Id est, ad suum effectum, siue factum cadendo in hæresim iam damnatam, vt infra 4. q. 5. c. 1. inf. 24. q. 1. c. 1. & 2.

i ¶ Damnatus est.] Id est, ipse iniecit se in excommunicationem 4. 7. q. 1. denique.

4 Vel dic dãnatus est, idest ipse fecit unde merito dãnatus est. si. 11. q. 3. placuit vniuerso, &c. ipse ligandi. Ar.

K ¶ Ad Hieroboã.] Historia legitur 3. lib. Reg. q̃ cũ Abdo propheta mitteret ad Hieroboã, ut eũ de idololatria redargueret, dictum est ei ne comederet, vel biberet in Samaria, cum que negotio finito reuerteret, decepit eum propheta, & in Bethel induxit eũ, ut secum comederet, cũ que comedisset, locutus est ei propheta in spiritu dicẽs: quia contra uerbũ Dei in loco prohibito comedisti & bibisti, nõ inferet cadauer tuũ in sepulchra patrũ tuorũ. cũ ergo sedẽs sup asinũ rediret, inuasit eũ leo, & interfecit.

k ¶ Ad Hieroboam.] Vt 7. q. 1. denique, qui fecerat duo Idola, & vnum posuerat in Bethel, aliud in Dan.

a. ¶ Non.

a ¶ Non posse.] Quia scilicet effectus, vel res sacramenti non est apud illos, sed nec veritas sacramenti secundum Cyprianum, ut infra. de conseeratio. distinctione quarta. quomodo supra, distinctio. 32. §. verum. Sed contra cum est infra. ead. quæst. cap. per Esaiam supra. distin. 19. secundum. arg. de consecr. dist. 2. ego Berengarius, Magis tamẽ credo Aug. qui dicit eum errasse.

c ¶ Non statim.] Argumen. quod non omni verbo doctrinæ credendum est, infra. 24. quæst. 1. aduocauit. sup. distin. 19. secundum argum. contra. supra. 50. distinctio. si quis præpostera. inf. 23. q. 4. ille & q. 5. miles, & q. 1. quid culpatur, 9. q. 1. sciendum. argu. 11. q. 3. si quis eps, &c. nõ semper. &c. si dominus. arguinen. H. Hic est arg. contra, sigilla, quę non statim debent recipi. arg. ext. de prob. ca. tertio nã literæ approbandæ sunt. ff. de procura. si procuratorem. ff. ꝙ cuiusque vni. item eorum, §. ꝙ si actor. non tamẽ sigillum reprobatur si nomẽ auctoris non habet extra. de eo. q mit. in pos. cum sicut. in parte decisa.

Sacramẽti effectus nõ est apud infideles, & hæreticos.

Non omni verbo credendum est.

Sigilla non statim recipienda.

† illos] orig.

l. 1. epis. 12. & I cõc. ipsius. c. 1. sub persona Cæcilij.

† schismaticis] orig.

† Nouatianis] orig.

Alg. l. 3. c. 1. Idem ad Iubaianũ.

Ex concilio eodem loco.

Ex epis. 7. l. 1. ad Epistetum.

Ex eadem Epistola ad Magnum.

Ibidem paulo superius.

Ex concilio c. 4.

Ex eadem epi. 12.

Ad Iubaianum.

Ex eadem ad Magnum.

† Nouatiano siue cæteris eiusmodi schismaticis] orig. 24. q. 1. dicimus. §. inuenimus.

Num. 16.

† al. de

braret, atq; vltionẽ futuram prædiceret, panem quoque apud illum sederet, & aquã bibere vetaretur. Quod cum non custodisset; diuina sentẽtia inde rediens, morsu leonis in itinere interijt. ¶ Et audet quisquam dicere aquã baptismi salutarem, & gratiam cælestem communem cũ hęreticis † esse posse, cum quib. nec terrestris cibus, nec sæcularis potus debet esse cõis? Cõstat autem oleum, vnde baptizati vnguntur, sanctificari & Eucharistiam fieri apud illos omnino non posse,[a] vbi spes nulla est; & fides falsa, vbi omnia per mendacium[b] geruntur. Nam hæreticus † simiarũ more, quæ cum homines nõ sint, humana tamen imitantur, vult ecclesiæ catholicæ auctoritatem sibi, & veritatem vẽdicare, quãdo ipse in ecclesia nõ sit. Benedicit a Deo maledictus: vitam pollicetur mortuus; Deum inuocat blasphemus; sacerdotiũ administrat profanus; ponit altare sacrilegus. Ad hęc oĩa accedit & illud malũ: vt antistes diaboli audeat Eucharistiã facere, quãdo nec sanctificari oblatio illic possit ubi spiritus sãctus nõ sit, nec cuiquam Dominus per eius orationes; & preces prosit, qui Dominum ipse violauit. Si enim qui ecclesiã cõtemnunt, & ethnici, & publicani habentur: multo magis vtiq; rebelles, & hostes, falsa altaria, & illicita sacerdotia; & sacrificia sacrilega, & nomina adulterata fingentes, inter ethnicos & publicanos necesse est computentur: quos omnes cõstat a charitate, atque ab vnitate ecclesiæ recessisse. Ergo omnia quæcunque faciunt hæretici carnalia sunt, & inania, & falsa; ita vt nihil eorũ, quæ illi gesserint, a nobis probari debeat. Non statim[c] suscipienda sunt, & assumenda, quæ iactantur in Christi nomine, sed quæ geruntur in Christi veritate. Quomodo enim perficere quę agunt, aut impetrare aliquid illicitis conatib. de Deo possunt; qui contra Deum, quod eis nõ licet, moliuntur? ¶ Quare, qui hęreticis, † & schismaticis patrocinantur, censura æ diuina in eorum probantur facinore, & pœnis non solum duces, & auctores, sed etiã participes destinari, nisi se a communione malorum separauerint,[d] præcipiẽte per Moysem Domino ac dicente: [Separamini a tabernaculis hominum istorũ durissimorum, & nolite tangere ab † omnibus, quæ sunt eis, ne simul pereatis in peccato eorum.] Et quod comminatus per Moysem[e] Dominus fuerat, impleuit, ut quisque se a Chore, & Dathan, & Abyron non separasset, pœnas statim pro impia communione persolueret: sicut

b ¶ Per mendacium.] Hic errauit Cyprian. prout dicit Augustin. & eum corrigit 32. distinct. §. uerum. infra. de consecr. distinctio. 4. quomodo. Quidam tamen volunt eum hic excusare: quia intelligat hoc de hæreticis, qui formam ecclesiæ non tenent. uel hoc uerbum ubi omnia per mendatium, &c. eum excusat. argum. de consecrat. distinctio. 4. solet quæri. Vel hoc dixit contra hæreticos quos semper insequebatur: sicut & Pelagius. 24. quæstio. 1. schisma. & fuit ibi excessus veritatis.

d ¶ Separauerint.] Hic est arg. ꝙ maritus sciẽs se vxori in propinquo gradu cõsanguineũ: licet in probando cõsanguinitatẽ defecerit, dẽt abstinere ab eius toro ẽt iubẽte ẽpo ne abstineat. arg. di. 50. si quis præpostera. Quid ergo si episcopus eum excommunicat? patienter ferat, ne curet. cũ non ligetur apud Deum, vt 11. q. 3. quo. & ca. quid obest. inf. ead. vt euidenter. H.

Maritus quoque abstinere potest ab vxore etiam contra præceptum episcopi.

e ¶ Per Moysen.] Historia legitur in lib. Num. ꝙ Chore, Dathan, & Abyron, & alij ccl. viri de tribu Leui cũ eis volentes habere honorem sacerdotij, surrexerũt cõtra Moysen. & Aaron, & murmurauerunt contra eos spernentes eorũ sacrificia, & conficientes propria. Misit autẽ Moyses, & vocauit eos. q. dixerunt, non venimus, ad quos Moyses: Vos inquit & oĩs congregatio vestra state constituti coram Dño & Aaron. Similiter locutus est Dominus ad Moysen & Aaron: Separamini ab inuicem de medio congregationis huius peruersæ, & cum omnis turba recessisset a tẽtorijs eorũ per circuitũ. & Dathan, & Abyron egressi stetin introitu papilionũ suorum cum filijs, & vxoribus: aperta est terra sub pedib. eorum, & deuorauit eos cum vniuersa familia & substãtia eorũ: sed & ignis egressus est a Domino, qui interfecit ccl. viros tenẽtes thuribula sua & offerentes incensum: præcepitque Dominus per Mosen

Mosen Eleazaro filio Aaron, ut thuribula eorum acciperet, & produceret ea in laminas, & affigeret altari, vt esset in signum filijs Israel, ne quis auderet accedere, & ponere incensum Domini, nisi de semine Aaron. Sequens cap. patet.

K ¶ Arbitramur. Subaudi dici. Non enim uidentur clerici, &c. quia eorum laicos. &c. quasi dicat, cũ hoc alias sit de laicis: merito sic debet esse de clericis nõ. n. clerici simili forma recipientur: & ideo pater, ꝙ sunt digni ecclesiasticis honoribus, & continuatur hoc c. cum fine illius

etiam per Oseę [a] prophetã Spiritus sanctus contestatur, & dicit: [Sacrificia eorum tãquam panis luctus omnes: qui manducant ea, cõtaminabuntur: [docens scilicet, & ostendens omnes omnino cum auctoribus supplicio cõiungi, qui fuerint eorum peccato [b] contaminati.

¶ Caput hoc collectum est ex varijs locis epistolarum B. Cypriani, & cõcilij ab ipso habiti, interdum immutatis, & in summam redactis quæ in margine sunt indicata.

α ¶ Censura.] *In epistola ipsa sic habetur.* Frustra contendunt baptizari, & sanctificari illic aliquem salutari baptismo posse, vbi constet baptizantem baptizandi licentiam non habere. Atque vt magis intelligi posset, contra eiusmodi audaciam, quæ sit censura diuina, inuenimus in tali facinore, non solum duces, & auctores, sed & participes pœnis destinari, &c.

Item Augustinus lib. sententiarum [per Prosperum Aquitanicum episcopum Regien. collectorum, c. 15.

¶ Vera sacrificia non nisi in fide Ecclesię celebrantur. Cap. LXXI.

EXtra catholicam Ecclesiam [c] non est locus veri [d] sacrificij.

Item Greg. in 3. lib. dialog. c. 31. ait de Ermigildo rege Leouigili † filio.

¶ De manu hæreticorum communio non est recipienda. Cap. LXXII.

SVperueniente paschalis festiuitatis die, intẽpestę noctis [e] silentio ad eum perfidus pater Arrianum episcopum misit, vt ex eius manu, sacrilegæ cõsecrationis cõionem perciperet, [f] atque per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir Deo deditus Arriano episcopo venienti exprobrauit, vt debuit, eiusque a se perfidiam dignis increpationibus repulit.

Item Innocentius ad Alexandrinum episcopum, epist. 18. cap. 3.

¶ Sacerdotes hæreticorum, Christi honoribus non habentur digni. Cap. LXXIII.

ARianos [g] præterea, cæterasq; huiusmodi pestes, α quia eorum laicos cõuersos ad Dominũ, sub imagine pænitentię, [h] ac sancti spiritus sanctificatione per manus impositionem suscipimus, nõ videtur clericos eorum cum sacerdotij, aut ministerij cuiuspiã suscipi debere dignitate. Quoniã quib. solum baptismũ ratũ esse permittimus (quod vtique in nomine patris, & filij, & spiritus sancti perficitur) nec spiritum sanctum eos habere ex illo baptismate, [i] illisque mysterijs arbitramur. [k]

Oseæ 9.

† d. Leuigildi.

24. q. 1. c. fin. superueniente. Deusdedit p. 1.

Anf. l. 9. c. 18. Pann. l. 3. c. 129.

a ¶ Sic etiam per Oseæ.] Oseæ 9.

b ¶ Peccato.] Idest, consensu peccati eorum. 8. q. 1. §. cũ autẽ. & 23. q. 4. ita plane. &c. si quis a catholica.

c. EXtra catholicã Ecclesiam.] 1. extra formam, 1 ecclesiæ.

1 Formam. Idẽ B. Th. in 4. sen. di. 13.

d ¶ Veri.] Ratione effectus.

SVperueniente.] CASVS. Pater Ermigildi misit ad filium Arrianũ episcopum hæreticum, ut de sua manu cõmunionem acciperet, quam quia filius accipere noluit, pater eum occidit.

e ¶ Noctis.] Quatuor sunt partes noctis conticiniũ, intẽpestũ, gallicinium, antelucanum. 2

Noctis quatuor sunt partes.

2 Isido. in 5. lib. ety. dicit ꝙ septẽ sunt partes. s. uesperũ crepusculum, cõticiniũ, intempestũ, gallicimiũ: maturinum, & diluculum: ut ad longũ est ui dere in Arc. in hoc loco.

f ¶ Perciperet.] Quare in necessitate possunt ab hæretico baptismum accipere, & non Eucharistiã, dixi rationem. 24. q. 1. si quem.

ARianos.] CASVS. Hoc c. continuã est illi. s. su. e. vẽtum. Di. n. hic. ꝙ licet laici, qui ab hæreticis reuertuntur, per impositionẽ manus recipiãtur, & recõciliẽtur quasi publice pænitẽtes: tamen clerici q. ab eis reuertantur, nõ recipiuntur cũ clericatus, uel sacerdotij dignitate: hoc ideo, q. tantum baptisma ratum est apud ipsos: nec reconciliari possunt nisi tantũ sub imagine publicę pænitẽtiæ, seq. §. s. itẽ legitur, cum seq. patet.

g ¶ Arianos.] Sacerdotes indignos 3 Christi honoribus.

3 Vult hæc gl. inferre, ꝙ sacerdotes magis cæteris peccent: arg. l. prsbyteris. C. de epi. & cler. & l. moris. §. istæ ferr. ff. de pœn.

h ¶ Sub imaginæ pœnitẽtiæ.] Imaginem pœnitẽtiæ appellat publicam recõciliationem, quæ fit per manus impositionem.

i ¶ Baptismate.] Quod fecerant, vel acceperunt, su. ea. q. si quis contam.

illius sup. ea. superueniente. Vel dic quia eorum. i. quãuis: quasi dicat, quãuis laicos eorum ita suscipimus, non tamen clerici ita suscipiendi sunt in honore.

a ¶ Quo-

a ¶ Quoniam.] Hæc ratio non videtur sufficiens: sed facias vim in hoc, quod dicit, auctores eorum, nam tunc sunt auctores eorum, cum illi, & isti sunt extra ecclesiam. Vel dic quod sufficiens est quo ad hoc quod nõ possunt conferre de merito vitæ. 40. dist. multi.

b ¶ Per sup. ea. ca. qui perfectionem.

g ¶ Ex eo.] Non est ratio hæc: quia sunt quædã sacramenta, quæ iterantur: quædam non, vt vnctio infirmorum, & dedicatio ecclesiarũ, de consec. d. 1. solennitates.

h ¶ Impositio.] Reconciliatoria: & intelligas de priuata: quia solennis non reiteratur.

Quoniam [a] cum à catholica fide eorum auctores descifcerent, perfectionem [b] spiritus, quam acceperant, amiserũt; nec dare eius plenitudinem possunt, quæ maxime in ordinationibus operatur, quam per impietatis suæ perfidiam potius, quàm per fidem dixerim, perdiderunt. Propter † quod fieri non potest, vt eorum [c] profanos sacerdotes, dignos Christi honoribus arbitremur; quorum laicos imperfectos [d], vt dixi, ad sancti spiritus percipiẽdam gratiam cum pœnitentiæ imagine recipimus. *Item* ¶ Si, vt legitur. Qui tetigerit [e] β immundum, immundus erit;] quo modo ei tribuetur, quod munditia ac puritas consueuit accipere? *&* *infra.* ¶ Qui particeps effectus est dãnati † [f], quomodo debeat honorem accipere, inuenire non possum.

† al. Quomodo fieri potest.

Innocentius episcopus Macedoniæ, ep. 22. c. 3. inf. ea. c. ventum est.

Num. 19. & Leuit. 22.

† al. damnato.

α ¶ Pestes.] *Antea sequebatur*, detestamur: *quod est sublatum, quia neque in vetustis codicibus, neque in ipsa epistola, neque apud Anselmum, aut in Pannormia habetur.*

β ¶ Qui tetigerit.] *In epistola est*, quod tetigerit immundus: *sed ob glossam non est mutatum, atque huius etiam lectionis sententia habetur iisdẽ indicatis scripturæ locis.*

Ex eo [g] *autem, quod manus impositio* [h] *iterari præcipitur* [i], *sacramentum non esse ostenditur.*

Vnde Augustinus lib. 3. de baptismo contra Donatistas, cap. 16.

¶ Manus impositio non est sacramenti iteratio.

Cap. LXXIV.

Poly. l. 3. tit. 10. Ans. l. 9. c. 24.

MAnus [k] impositio [l] non, sicut [m] baptismus repeti [n] non potest. Quid enim est aliud nisi oratio super hominem?

Cum ergo Innocentius solum baptisma hæreticis ratum esse permittat, cum Gregorius sacrilegam vocet consecrationem Arrianorum, cum Cyprianus quæcumque ab hæreticis fiunt, carnalia, & inania, & falsa iudicet, cum Hieronymus omnia, quæ ab eis offeruntur, contaminata in conspectu Dei asserat, cum Leo extra ecclesiam nec rata sacerdotia, nec vera sacrificia esse testetur; patet, quod sacramenta ecclesiastica præter baptisma, vt supra dictum est, ab hæreticis ministrari non possunt.

Tomo secundo.

Itẽ obiicitur illud Hieronymi aduersus Luciferianos.

¶ Qui in baptismo sanctus est, ad altare peccator non erit.

Cap. LXXV.

SIcut Christus est, qui ba-

i ¶ Præcipitur.] Quotiescũq; reuertũtur ab hæresi. sup. ea. hi q baptismũ, & c. 2.

2 Et c. Arrianos, de cõs. d. 4. antiqua &c.

MAn⁹ ipositio.] CASVS. Dicit hic (Licet obscure) quod manus impositio recõciliatoria qñq; reiterat, & si baptisma reiterari nõ possit, & est similitudo per contrarium.

Arrianos, & secundum H.

k ¶ Manus. Sensus est manus impositio potest repeti, vt inf. de consf. d. 4. quomodo baptismus nõ. 68 dist. sicut.

l ¶ Impositio.] Cõsecratoria 3. sed cõfirmatoria non. Itẽnec ordinatoria: sed curatoria bene iterat, de quadicitur: super ægros manus imponent, &c. vt 96. d. 5. sed illud. Recõciliatoria similiter, vt hic. ipo nit eñ recõciliatoria manus hæreticis reuersis. vt supra ea. Arrianos, de cõs. d. 4. quomodo. & excõmunicatis, vt 9. q. 3. cũ aliquis. & pœnitentibus, vt 50 dist. in capite, & in hæreticis, vel excõmunicatis non est sacramentum: & ideo repetitur in pœnitentibus si est publica * ideo nõ iteratur: & conuenit tãtum episcopis vt 17. q. 6. cap. 1. & 50. dist. in capite. Si est priuata non est sacramẽtũ, & iteratur, & cõuenit etiam presbyteris, vt 26. q. 6. c. presbyteri. 3, et c.

Impositio manus est multiplex. 3 Vnde Apostolus. 1. ad Timo. 5. nemini cito manũ imponas, i. nulli cito consecrabis. Ioã. de Fant. de hoc habetur 23. dist. episcop⁹. Arch.

* Non quia publica fit sacramentũ priuata nõ fit, ideo illa non iteratur: hæc iteratur: sed ob causas quæ afferuntur cap. quamuis de pœnitentia, dist. 3. Vide & Turrecre. ibi.

m ¶ Non sicut.] Id est, licet.

n ¶ Repeti.] inf. ea. q. quod quidam contra. Sol. sed ibi manus impositionem consecrationem nominat: hic uero manus extensionem super pœnitentem cum oratione inuocato sancto spiritu paraclito. Vel ibi prohibet reiterationem manus impositionis fieri in publico: hic autem permittit fieri in occulto.

b ¶ Perfectionem.] i. sanctitatem, & officij executionẽ. ADDITIO. Hic vide quod leg. & no. ea. q. qui, perfectionem.

c ¶ Vt eorum.] Idest, quia eorum, vt sit relatiuum cum causa: & ita per hoc præcedens lectio approbata non videtur, idest, ideo non videtur, quia, &c.

1 Ad hoc uideas quod le. & not. iu. c. uẽtum Arch.

d ¶ Imperfectos.] Quia non receperunt gratiam per illud baptisma.

e ¶ Qui tetigerit.] tactu mentis, extra de sen. exc. nup.

f ¶ Damnati.] idest, damnationis, uel auctoris iam dãnati, & c. 1.

CVM ERGO Concludit Gra. ex quatuor supradictis scilicet Arrianos si quis inquit sic populus, &c. in ecclesia, quod nullũ sacramentum præter baptisma potest ab hæretico ministrari: sed contra hoc obijcitur.

SIcut Christus.] CASVS. Luciferianus dicebat malum sacerdotem uerum baptisma conferre: sed Euchari-

stiam nullo modo conficere, quod Hieronymus reprobat, dicit enim aut utrumque approbet, aut utrumque reprobet. Nam qui profanus est ad unum, non est sanctus ad alterum: & econuerso.

a ¶ Baptizat.] Interius, de consec. dist. 4. nemo. uel cum effectu.

huic in suo officio toleratis. D. in hoc c. quod in traditione ueritatis sacramenti non distinguuntur merita conferentis, uel consecrantis, sed potius uirtus creatoris. Nam sicut Christus est qui baptizat: ita ipse est qui per spiritumsanctum hanc suam carnem efficit. Seq. c. patet.

g ¶ In-

Homicida & adulter, an cõficere possint.

b ¶ Vnde oro te.] Putabat iste eũ, qui homicida, vel adulter fuerat, mũdari in baptismo: nõ ita tamẽ vt dignus esset sacerdotio. Gratianus tamẽ hoc intelligit de occulto peccatore. Nã dicebãt quidam de tali, & male, quod licet posset baptisma dare, nõ tamẽ cõficere. & hic tales reprehẽduntur, & secũdum hoc est arg. cõtra 50. dist. qui sub gradu. Sed ibi de deposito, cum quo dispẽsatur vt baptizet: hic de tolerato.

c ¶ Esse sacerdotẽ.] Idest, sacramẽta posse conficere.

d ¶ Potest fieri.] Arg. quod vno de duobus, quæ sunt eiusdẽ iuris concesso, alterũ conceditur, ex quo enim aliquid alicui conceditur, eius cohærens cõceditur. vt inf. 3. q. 6. hec quippe. & 16. q. 1. si monachus, & q. 2. c. 1. su. & d. quo iure. H.

Concessio alicuius ei⁹ cõhærens conceditur.

1 Cõcor. tex. in l. 1. ff. de jurisd. om. judi. & l. ad rẽ mobilem & l. ad legatum. ff. de procu.

SED HOC. CASVS. Dicit Grat. supra dictum capitulum de malo catholico itelligi: & nõ de heretico, alioquin idẽ Hieronymus esset sibi contrarius, vt probatur sequenti c. & §. sequenti: quæ per se patent.

e ¶ Cooperante.] Illud cooperãte falsũ est quantũ ad dantẽ vel facientẽ, nõ quãtum ad recipiẽtem. infra ea. Dominus.

f Maledicam.] Aliam expositionem huius verbi habes infra ea. multi sæcularium.

HOC ERGO. Hæc est 11. pars huius quæstionis, in qua probat quod malitia sacerdotis non nocet aliis in sacramẽtis, quãuis sibi noceat: & hoc vsque ad §. ex his. Ioan. de Fan.

ptizat a; ita Christus est, qui sanctificat. Vnde oro te b, vt aut sacrificandi licentiam ei tribuas, cuius baptisma probas; aut reprobes eius baptisma, quem non putas esse sacerdotem c. Neque enim potest fieri d, vt qui in baptismo sanctus est, sit ad altare peccator.

Algerus l. 3. c. 10.

¶ *Initiũ huius capitis vsque ad vers. oro te non est eo loco apud B. Hieronymum. Est tamẽ apud Algerũ, lib. 3. c. 10. apud quem etiam nonnulla verba ex iis, quæ sequuntur, eodem modo habẽtur, atque apud Gratianum, licet apud Beatum Hieronymum aliter legantur.*

Sed hoc de peccatore α tãtũ catholico, nõ de heretico intelligẽdũ est. Quicquid .n. cũ fide catholica pro officio suo facit, licet indignus, tamẽ diuina gratia cooperate e ratũ esse creditur. Alioquin si de hereticis dictũ itelligeretur, ipse sibi contrarius esset, cũ dicat ad c. 5. Amos: [Sacrificia eorum odit Dominus.] & alibi in persona Domini.

α ¶ Peccatore.] *B. Hieronymus eo loco argumẽtatur, vt solẽt Dialectici dicere ad hominẽ: neq; id agit, vt constituat, ac sãciat aliquid, sed tãtũ vt aduersariũ modestum reddat. Nã postquã illũ eo adduxit, vt se nõ amplius aduersariũ, sed discipulũ profiteatur, tunc verissima ei rationem exponit, cur ecclesia episcopos recipiat, qui in Ariminensi concilio imprudentes hæreticis consenserant.*

¶ Benedictionibus hæreticorum Deus maledicit. Cap. LXXVI.

MAledicam f benedictionibus vestris] hoc est, quidquid à vobis benedicitur, à me erit maledictum.

Sent. 4. dist. 19. Malach. 2.

¶ *Hæc sunt in glo. interlineari ad eum Malachiæ locum ex Hieronymo.*

11 *Hoc ergo intelligendum est de heretico: illud autem aduersus Luciferianos de ecclesiastico peccatore.*

De quo Augustinus β ait in libro de corpore Domini.

β ¶ Augustinus.] *Caput hoc etiam ab Algero lib. 3. c. 8. citatur ex Augustino in libro de corpore Domini: sed Possidius in indiculo operum B. Augustini nullam huius libri mentionem facit: & ad verbum (excepto vltimo versiculo) hæc leguntur in libro Paschasii abbatis de corpore, & sanguine Domini, cap. 12. ex quo etiam libro sunt cap. iterata cum sequentibus, infra de consecr. dist. 2.*

¶ Boni & mali sacerdotes æquè corpus Christi conficiunt. Cap. LXXVII.

INtra g catholicam ecclesiam in mysterio † corporis & sanguinis Domini nihil à bono maius, nihil a malo minus perficitur sacerdote, quia non in merito consecrãtis, sed in verbo perficit creatoris, & virtute spiritus sancti, & *infra*. ¶ Si enim in merito esset sacerdotis, nequaquã ad Christum pertineret. Nunc autẽ sicut ipse est, qui baptizat; ita ipse est, qui per spiritum sanctũ hanc suã efficit

De consf. dist. 2. vtrũ. Ma. 4. sent. dist. 13. Algerus l. 1. cap. 21. & l. 3. c. 8.

† al. Ministerio.

INtra Catholicam.] CASVS. Hæc omnia cap. usque ad §. sacerdotes loquuntur de malis presbyteris catholicis ad

g ¶ Intra.] Ab isto loco usque ad §. sacerdotes, loquuntur omnia cap. de malis sacerdotibus toleratis ab ec. l. sia.

a ¶ Recrean-

a ¶ Recreantur.] Quo ad sustentationem corporis, & post animæ, vt de consec. dist. 2. non iste panis 1.

Omnia sacramenta. ¶ Et verbum. idest, prædicatio: quæ si fiat ab indigno, alijs prodest: sed sibi nocet, arg. dist. 83. s. quamquam. arg. 15. q. vlt. c. vlt.

1 Scilicet creatur in sustentationé. de consec. d. 2. non iste. § ¶ Di. Archid.

carnem, & transfundit in sanguinem. Credendum est enim, quòd in verbis Christi sacramenta conficiantur. Cuius prius creantur imperio, eius vtique verbo recreatur [a] ad melius.

a ¶ Credendum.] *Hæc eodem modo leguntur apud Algerum. Sed Paschasii verba, cap. 15. hæc sunt:* Cuius ergo potentia creata sunt prius, eius vtique verbo ad melius recreantur: quia nemo creator alicuius rei, aut recreator, nisi vnus Deus catholicè prædicatur. Propterea veniendum est ad verba Christi, & credendum, quòd in eiudé verbis ista conficiantur.

Item August. lib. 2. contra epist. Parmeniani, c. 10.

¶ De eodem. Cap. LXXVIII.

Inf. ea. c. per Esa. 5. hoc planè. Alg. li. 3. c. 11. † *Detestatur.*] orig.

Matth. 23.

Omnia sacramenta cũ obsint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus: sicut & verbum [b] Dei †. Vnde dictum est [c]. [Quæ dicunt facite: quæ autem faciunt facere nolite.

Item in Psalmum 103. vers. [Qui tegis.]

¶ De ijs, qui sanctis male vtuntur. Cap. LXXIX.

Prophetauit [d] & Saul malus rex, & tunc prophetauit, cum Dauid sanctum persequereretur. *& infra.* ¶ Non ergo se iactent, qui forte sine charitate habuerint hoc munus Dei sanctum: sed videant qualem rationem habituri sunt cũ Deo, qui sanctis non sanctè vtuntur. Ex his erunt, qui dicturi sunt: [In nomine tuo prophetauimus. Non illis dicetur, mentimini: sed dicetur, Non noui [e] vos, &c.]

Matth. 7.

¶ *In tractatu 7. in epistolam Ioannis sunt aliqua, quæ ad sententiam huius capitis referri possunt, atque inde antea citabatur. Sed ipsa prorsus verba sunt loco indicato.*

Spiritum ergo prophetiæ dicendi sunt habuisse, non meritum.

Item Hieronymus in c. 2. Aggæi.

¶ Quisque non tam sanctificatur ex hostijs, quàm propeccato polluitur. Cap. LXXX.

O Propheta [f], qui altari tantũ extructo; & domo mea diruta [g] hostias mihi offers in altari, victimis eius sanctificari te putas; scito, quoniam sanctum quidem est, quod offertur in altari: sed non tam sanctificaris ex hostijs, quàm ex mortuis operibus pollueris.

¶ *Apud B. Hierony. sic legitur:* ò popule, qui altari tm̃ extructo, & diructa domo mea hostias mihi offers i altari, & victimis eius, & carnib. te sãctificari putas; scito nõ tã sanctificari te ex hostijs, q̃ téplo diruto tibi ꝓdesse nõ.

tha ad Samuelem: quod cum annunciatum esset Sauli, misit lictores, vt caperent eum: qui cum vidissent cœtum prophetarum, & Samuelem stãtem super eos, factus est in eis spiritus Domini: & prophetare cœperunt etiam ipsi quod cum nunciatum esset Sauli, misit alios nuncios: prophetauerũt autem & illi, rursus misit & tertios, & ipsi prophetauerũt. & iratus Saul abijt. & factus est spiritus Domini sup ipsum: & prophetauit cum cæteris corã Samuele. & cecinit nudus tota die ac nocte. vnde exiuit prouerbiũ, Saul inter pphetas. d ¶ Prophetauit. Hic probatur ꝙ malus sacerdos potest cõficere: quia Saul malus erat, & propheta uit: imò mali habẽt omnia dona spirit⁹ sancti præter charitatem supra c. multæ. Historia autem erit hic pro casu.

Sacerdos malus conficit.

e ¶ Non noui.] id est non approbaui, ita dicũt aliq scholares, qui noti sunt aliquib⁹ in scholis, cũ vident eos in terra sua, dicunt, nõ noui uos, vel quando sunt diuites, dicunt pauperib. a. non noui vos. vel (quod peius est) nolũt loqui cum eis.

Honores mutant mores.

a Adde glos. in l. 2. i ver. mores. ff. de testi.

O Propheta.] CASVS. In hoc ca. mali sacerdotes reprehenduntur, qui etsi verum corpus Christi cõficiant in altari, ex hoc nõ sanctificantur, sed potius ex suis malis operibus polluuntur. f ¶ O Propheta. Ad literam intelligitur de Babylonica captiuitate. Nam Cyro dante licentiã reuertẽdi de Babylonica captiuitate, populus Israel ędificauit altare, & deiecerũt fundamentum templi: sed per litteras Cambysæ ducis militiæ ipsius Cyri prohibitus est in ędificatione pcedere vsq; ad secundum annũ Darij: in quo iussus est

De Babylonica captiuitate.

c ¶ Dictum est. Tales instruunt Deum qualiter eos punire debeat. ... o. dist. multi.

Prophetauit.] CASVS Probatur in hoc cap. ꝙ malus sacer[dos] ministrare potest: quia Saul malus erat, & prophetauit. Legitur enim in 1. lib. Regũ. ꝙ cum Saul persequeretur Dauid, ipse fugiens venit in Rama-

ædificare templum cæptum ab Aggæo propheta ad hoc exhortante populum. Loquitur ergo Hier. de tempore, in quo immolabant in altari: sed domum Dei, scilicet templum reædificare negligebant. cum domos proprias reædificarent: quod in ipso Aggæo planius patet.

g ¶ Domo mea diruta.] Idest, ædificatione virtutum, diruitur

Anima sine uirtutibus corruit.

diruitur enim remotis virtutibus anima. 15.quæstio.1. merito.

ITa fit verbum.] CASVS. Dicitur, quòd tunc peccat hæreticus in Spiritum sanctum, cum de schismate ad vnitatem, & congregationem ecclesiæ redire contemnit: qua ecclesia spiritus sanctus per catholicum & fictũ & reprobum operatur remissionem peccatorum: & mali per talem colliguntur.

a ¶ Ita fit verbum.] .i. blasphemia. infra de pœn. d. 1. §. pôt. & dist. 4. §. siue H.

b ¶ Cõgregationẽ.] idest, vnitatem ecclesiæ.

c ¶ Nunquam.] Et ita peccatum in Spiritũ sanctũ est finalis impœnitentia: de qua dicit Au. de pę. d. 7. c. 1. & fi. & nota ui 25. d. qualis.

e ¶ Et tñ. Hoc dicit: quia ab isto possum accipere etiam sine necessitate.

Impœnitentia finalis est peccatum in Spiritũ sanctum.

VT euidenter.] CASVS. Ostenditur in hoc cap. q̃ non homo, sed Spiritus sanctus peccata remittit: & hoc probat auctoritate Domini dicentis: Si cui dimiseritis peccata, &c. & ideò euenit q̃ ille, quẽ sacerdos tolerat, fit extra ecclesiam, si ei Christus non aperit: & iniustè excommunicatus sit intus.

e ¶ Quodam loco.] Ita & aduocatus potest allegare, vt dicit quędam lex 45. dist. cum beatus.

ADDITIO. Ad idẽ ĩ. ea. multæ. 45. d. §. hinc etiam. & 32. q. 7. quædam. Arch.

f ¶ Et cõtinuò.] Arg. verborum ordinem spectandum esse, vt 20. dist. §. 1. arg. ex serie verborũ aliqd perpendi. inf. 24. q. 3. alienus.

g ¶ Dimiseritis.] Benedixit, dimiseritis: non cui putaueritis dimitti 1.

1 Vt de pœn. dist. 1. quem pœnitet. ar. 50. distin. si quis prępostera. Arch.

h ¶ Hoc est spirit⁹.] ĩ. 1. q. 3. illud. & c. nemo cõtemnat infra ea. q. dictum est. inf. de consec. dis. 4. nemo H.

i ¶ Ostiarius.] idest, Christus. idem est & ostiũ. vt infra ea. q. ordinationes.

Pręiudiciũ, est prauum iudicium.

K ¶ Præiudicio.] idest, prauo iudicio. inf. 24. q. 3. si quis.

& 11. q. 3. si episcopus forte, supra ea. q. remissionem, infra 11. q. 3. quid obest. H.

CVm scriptura.] CASVS. Quis dubitat Spiritum sanctum adesse sacramentis sacerdotum: cum in veteri testamento ad preces tam bonorum, quàm malorum legatur ignis descendisse de cœlo: quorũ utrũque probatur per historiam Hieroboam, qui fuit malus in quos-

poterunt, quam contaminari omnia opera tua, & cũcta, quæ agis, ex eo q̃ negligis, & tuam magis domum, quàm meam extruere conatus es. Sanctũ quidem est, quod offertur in altari; sed non tã sanctificaris ex hostijs, quàm ex eo, q̃ in cõuallibus habitas, & interes mortuis operibus, pollueris. *In duobus etiam Gratiani vetustis codicibus legitur*, ò popule. *Verùm idem Hieronymus continuò ista eadem per anagogem aptat ecclesiastico viro.*

Item Augustinus in lib. de verbis Domini, ser. 11.

¶ Contra Spiritum sanctum, verbum dicitur, cum ex dispersione nunquam reditur. Cap. LXXXI.

ITa fit † verbum [a] contra Spiritum sanctum, cum ex dispersione ad congregationem [b] nunquã [c] venitur, quę ad remittenda peccata accepit Spiritum sanctum. Ad quam congregationem etiam si per malum clericum, sed tñ catholicum ministrum, reprobum, & fictum al quis accesserit corde non ficto; in ipso Spiritus sanctus β operatur remissionem peccatorum; qui in sancta ecclesia ita operatur, vt reprobos fugiat, & tamen [d] per eorum ministerium probos colligat.

Iuo p. 1. c. 140. † dicitur.] orig.

sup. ea. Spiritus sanctus.

β ¶ Spiritus sanctus.] *Hoc loco concisè refertur sententia B. Augustini, plenius autẽ supra ead. c. Spiritus sanctus.*

Idem in sermone de remissione peccatorum.

¶ Non meritis hominum, sed virtute Spiritus sancti peccata remittuntur. Cap. LXXXII.

In lib. 50. homil. hom. 23.

VT euidenter hoc ostẽderet Dominus à Spiritu sancto, quem donauit fidelibus suis, dimitti peccata, non meritis hominum: quodam loco [e] sic ait resurgens à mortuis: [Accipite Spiritum sanctum;] & continuò [f] subiecit, [Si cui dimiseritis [g] peccata, dimittuntur ei,] hoc est, spiritus [h] dimittit, non vos. Proinde γ sicut is, quem sacerdos tolerat in ecclesia est tamen extra ecclesiam, & extra corpus, cuius caput est Christus, si ei ostiarius [i] non aperuerit δ. ita non ideò extra ecclesiam est, & non est de corpore, si quis pastoris præiudicio [k] compellitur foris esse.

Ioan. 20.

γ ¶ Proinde.] *Verba ipsa huius partis non sunt inuenta apud B. Augustinum. Simillima habentur apud Originẽ Hom. 14. ad cap. 24. Leuitici; & referuntur infra 24. q. 3. c. cum aliquis. & c. si quis non recto.*

δ ¶ Aperuerit.] *In nonnullis vetustis codicibus legitur;* aperuit, *in alijs,* aperiat *ab vno autem abest negatio.*

Item Ambrosius de ijs, qui initiantur mysterijs.

¶ Dominus non merita personarum, sed sacerdotum officia considerat. Cap. LXXXIII.

CVm scri-

Alger. li. 3. c. 20.

quosdam. alias Hierobaal, & Heliæ prophetæ, qui bonus fuit.
a ¶ Cum scriptura.] Hic intendit Ambrosius probare, ꝙ spiritus sanctus tẽpore hoc operatur inuisibiliter in sacramentis ecclesiæ, quod ex eo probat, quia olim visibiliter operabatur in legalibus sacramentis.

e ¶ Hieroboam.] Qui fuit malus secundum falsum intellectũ Gratiani alias Hierobaal, quasi sacra Baal destruens. Hieron. enim sacrum dr. sic enim dictus est Gedeon, 1 sed hoc non faceret ad propositũ Gra. Io.

M Viti.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in quatuor partes. In prima parte Gregor. redarguit quosdam, quia peccata propria negligẽtes, vitam sacerdotũ reprehẽdunt, & eorũ sacramenta contemnũt. In 2. parte ostẽdit vnde dicatur mysteriũ, & vnde sacrificium, & vnde sacramẽtum, & vnde Eucharistia. In 3. parte dicit, ꝙ ad preces mysticas malorum sacerdotum vera Christi sacramenta celebrantur. In 4. parte exponit verbũ Oseę prophetæ. s. Maledicam (inquit) benedictionibus vestris. Secunda pars incipit ibi. [Mysteriũ.] Tertia ibi. [Siue ergo] Quarta ibi, [Maledicam inquit, &c.]

Spiritus sanctus olim visibiliter nũc inuisibiliter operatur.

Hierobaal] orig. Ambro. sed scriptura, Hierobaal.
† sacrificium consecrauit.] orig.

Iud. 6.
3. Reg. 18.

Matth. 18.

Hieroboam vñ dicatur. 1 Ab ea nocte qua dñs dixit ei, uesfre aram Baal. quod & fecit exinde Gedeon dictus est Hierobaal Hieron. i. sacrũ. inde Hierobaal, sacra Baal destruens. vel Hieron fortis quasi fortis contra Baal. Arch.

[Scri]ptura [a] tibi testetur, [b] quòd ad Hieroboã † preces, ignis descendit de cœlo, & rursus precãte Helia ignis est missus, qui sacrificia† consumeret; datur intelligi, α ꝙ Deus nõ merita personarum considerat, sed officia sacerdotũ. *& paulo post.* ¶ Ignis illis visibilis mittebatur, vt crederẽt nobis inuisibilis operatur, ꝗ credimus, *& paucis interiectis.* ¶ Crede ergo adesse Dominum Iesum inuocatũ precibus sacerdotum, qui ait: [Vbi fuerint duo, vel tres, ibi, & ego sum.]

α ¶ Datur intelligi.] *In originali nõ sunt hæc verba. Sed cum antecedentia pendeant ex superioribus, hic noua incipit periodus.* Non merita personarum consideres, sed officia sacerdotum. *nonnullæ autem aliæ varietates, & quidem non minimi ponderis in margine sunt indicatæ.*

Item Gregorius.

4. sent. d. 13.

Matth. 7.

¶ Non merita sacerdotum, sed virtus diuina sacramenta sanctificat. Cap. LXXXIV.

MVlti [d] sæcularium hominum, cum plus sacerdotũ vitam, ꝗ̃ suam discutiunt, in magnum contemptionis diuinorum sacramẽtorum crimen incurrunt. Magna enim trabe vulneratos habentes oculos, eamque negligentes, festucam tenuem in aliorum conspiciunt oculis quam dum incautè festinant euellere, erroris in foueam delabuntur: minus quidem considerantes, quòd nõ eos sacerdotum vita læderet, [e] si ipsi humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accommodarent. Sed dũ hypocritarum more plus illorum famam, quàm propriã vitam, vel vitę negligentias dijudicant, spernũt [f] sancta monita, & spiritualia dona. Vnde fit, vt nõ solum ab eis dicta respuant, sed (quod est deterius) diuina etiã mysteria contemnant, vt nec corporis communionem, aut sanguinis Domini nostri Iesu Christi eorum ministerio cõfectam assumant; putantes hanc minus [g] esse sanctificatam, si illorum fiat officio, quorum vita eorũ oculis videtur ignobilis. ¶ Heu in quàm magnum laqueum incidũt, vt diuina, & occulta mysteria plus ab alijs sanctificata posse fieri credãt, cũ vnus idẽq; spiritus sanctus in ecclesia diffusa per totũ orbem terrarũ incomprehẽsibiliter [h] ea misteria, & occultè atq; inuisibiliter, & operãdo san-

d ¶ Multi.] Hoc ca. intelligitur de malis tolerandis, quia generaliter loquitur de omnibus sacramentis. In prima parte reprehendũtur, quidam laici, qui vitam sacerdotũ reprehendendo, diuina sacramenta ab eis collata contemnebant, gerẽtes trabem in oculis suis, & festucam volentes mouere de oculis aliorũ. In secunda parte dicitur, quòd quantumcunque sit sacerdos malus sacramẽta tamẽ eius vera sunt: nec magis sanctificantur a bono. In 3. ostẽdit quid sit mysterium, & quid sit sacrificiũ. Vltimo ponuntur verba Oseæ prophetæ.

e ¶ Læderet.] Argu. alterius crimen non nocere innocenti. a ead. q. 4. c. 1. sup. eo. q. fertur. contra. H.

2 Hoc est generaliter verum nisi noceat occasionaliter. sm Hugo. vel in corpus, & sic loquitur cõtrarium hic signatum. Altaris mysterium est incomprehẽsibile.

a ¶ Cum sciptura.] Quam non habemus: sed est in scriptura lxx. interpretum.

b ¶ Testetur, &c.] Quasi diceret, cũ nullus dubitare hic debet, mẽdaciter apposuit Grat. sicut datur intelligi usque ibi, ignis, nec reddit rõnem Ambrosius quare olim visibiliter, nunc verò inuisibiliter operetur spiritus sanctus: nec fit ibi malorum mentio sacerdotum, vt in c. interposuit: sed duntaxat bonorum, puta Heliæ Hieroboam, & aliorum sanctorũ, quos ibi Ambrosius nominat, vnde ad præsentem materiam nihil operatur. Io. & ita falsa est litera cum Hieroboam, &c.

f ¶ Spernũt.] Ex his conuincitur, ꝙ missa malorum sacerdotũ audiri possit, & si ꝓhibitum sit in casu, vt inf. 15. q. vlt. c. vlt. inf. 8. q. 3. c. vlt. sup. 19. d. c. si. contra sup. d. 32. nullus. d. 81. si quis presbyteri. Sed illud de publico, vel de damnato, sed hic de tolerato. H.

g ¶ Minus.] i. non.

h ¶ Incomprehensibiliter.] Nõ enim a nobis comprehendi potest qualiter trãsubstantiatio sub spec.e panis & vini corpus Christi, & sanguis fiat.

ADDITIO. Vt de consec. d. 2. panis, & intellige, quod dicit Grat.

a ¶ Ira

a ¶ Itaq.] Et quia occulte, & inuisibiliter.
b ¶ Dispẽsationẽ.] Idest virtutẽ, & gratiam à Deo dispẽsatam, & collatam.
c ¶ Quia prece. Sacrificia veteris testamenti non fiebãt quod figurabãt. ar. de consec.d.2. sacrificiũ, & quod dicit, prece mystica consecretur, hoc referas ad speciem facti secundum H. quia nec corpus Christi consecratur, quia, & prius corpus sacratissimũ erat: nec panis, quia ibi desinit esse statim.
d ¶ Quid melius corpore. Certe anima Christi, vnde hoc dictum intelligas dũtaxat amplificationis gratia. simile .1. 32.quæst.6. nihil.& q.7. quid in omnib. Vel dic hoc maius inter sacramenta ecclesiastica quo ad sãctitatem.& reuerentiam, vt inf. de cõse. dist.2. nihil. & cap. qui mãducat, & 95. dist. ecce. Vel inter res eiusdẽ generis, scilicet inter corporalia. Vel intellige de corpore, quod est Christus, argu. infra ea. quæs. interrogo. contra. Sed ibi expone verbum, idest, filium, & sic non est contra. de pœn.d.1. verbum.
e ¶ Attenuat.] Sed cõtra.su.8.1.d. si qui sunt presbyteri.
f ¶ Vel qa. Ista duo vel, respiciunt tãtũ proximũ membrũ, cuius duæ inueniuntur expositiones per sequentia.

Corpus Chri nõ consecratur nec panis.

Corpus Chri excedit alia sacramenta quo ad reuerentiam.

ctificet, & benedicendo † benedicat. ¶ Misteriũ α itaque [a] fratres, ob hoc dicitur, quod secretam, & reconditam habeat dispensationem: [b] sacrificium autem, quasi sacrum factum, quia prece [c] mystica cõsecratur pro nobis in memoriam Dominicæ passionis. *& infra.* ¶ Sacramentum verò est in aliqua celebratione, cũ res gesta ita fit, vt aliquid significare intelligatur, quod sanctè accipiendum est. Sunt autem Sacramenta, baptisma, chrisma, corpus, & sanguis Christi: quæ ob id sacramenta dicuntur, quia sub tegumento corporalium rerũ virtus diuina secretius salutem eorundem † sacramentorum operatur. Vnde & a secretis virtutibus, vel sacris, sacramẽta dicũtur. Quæ ideo fructuosè penes ecclesiam fiunt, quia sanctus in ea manens spiritus eorundem sacramentorum latenter operatur effectum. Cuius panis, & calicis sacramẽtũ Græcè Eucharistia dicit, Latinè bona gratia interpretatur. Et quid melius corpore [d] & sanguine Christi? ¶ Vnde siue p bonos, siue per malos ministros intra Dei ecclesiam dispensetur; sacramentum tamen est: quia Spiritus sanctus mysticè illud viuificat, qui quondã Apostolico in tempore visibilibus † apparebat operibus. Nec in bonorum meritis dispensatorum amplificatur, nec malorum attenuatur: [e] quia neque qui plantat, est aliqd, neq; qui rigat; sed qui incrementum dat Deus. Hoc de corpore, & sanguine Domini nostri Iesu Christi, hoc etiam de baptismate, & chrismate sentiendum est, & tenẽdũ: quia virtus diuina secretius operatur in eis, & diuina solummodo hæc est virtus, siue potestas, nõ humanę efficacię: Polluimus β itaque panem, idest corpus Christi quãdo indigni accedimus ad altare, & sordidi mũdum sanguinẽ bibimus. *& infra.* ¶ Maledicam, γ inquit, benedictionibus vestris, hoc est, ijs quæ nunc meis benedictionib. possidetis, seu quidquid a vobis benedicitur, maledicã: vel quoniam δ non benedicunt sanctis ex verò corde: vel quia [f] qui inique agunt, benedicuntur ab eis, adulãturque peccatoribus, quommodo diuites sint.

† al. sanctificando. Isidorus l.6. Ety.c.19.

† al. eandem.

† al. visibiliter. 1. Cor. 3. Hactenus Isid.

Hier. in c. Malachi.

Idem in c. 2.

¶ *Caput hoc collectum est partim ex sententijs B. Gregory, partim ex uerbis ipsis B. Isidori atque Hieronymi.*

α ¶ Misterium itaque.] *Hac usque ad uers.* hoc de corpore, *sunt apud Isidorum, nõ tamen eodem prorsus ordine.*

β ¶ Polluimus.] *Sumptum est ex B. Hieronymo in commentarijs ad c. primum Malachiæ in illis uerbis,* & dicitis in quo polluimus, &c.

γ ¶ Maledicã. *Apud eũdẽ ad c. 2. sic hẽtur.* & maledicã, inquit, benedictionib. vestris, hoc est, q̃ nũc meis benedictionib. possidetis: siue q̃dquid a vobis benedicitur, a me maledictum erit; & maledicam illis, subaudi, benedictionibus vestris: quoniam noluistis intelligere, quæ dicuntur hoc est enim quod dicitur. [non posuistis super cor.]

δ ¶ Quoniã.] *Sũptũ est ex eodẽ loco paulo inferius, ubi hac legũtur:* vel certe, quia ad sacerdotes proprie mãdatum est, vertuntur benedictiones eorum in maledictionem, quando non benedicunt sanctis ex verò cordis affectu, sicut Isaac Iacob, & Iacob patriarchis, & Moyses duodecim tribubus: sed per dulces sermones, & benedictiones decipiunt corda innocentium: & qui inique agunt, benedicuntur ab eis, adulanturque peccatoribus, dummodo diuites sint, atque eorum vitijs blandiuntur.

SIgnificastis.] CASVS. Hic probatur malos sacerdotes tolerandos duplici exemplo Christi: tum quia Pharisæos & Scribas docuit esse audiendos: sed non in malis operibus imitandos, tum quia misit Iudam traditorem suum ad euangelizandum cum alijs discipulis, & cum ... fieri, nec confici: & hoc per quandam suam quæstionem nitebatur probare. Diuiditur ergo capitulū istud in 5. partes. In prima parte Augu. reprehendit enim de sua stulta quæstione. In secunda parte ostendit apud malos sacerdotes vera esse sacramenta,& si nō sint ueri sacerdotes, cum quæ ratur, vtrū sit verū sacramentum,& nō vtrum sit verus sacerdos: & hoc probat exemplo Caiphæ, qui malus erat, & tamē prophetauit, exēplo Pauli ... monium ... proponit exemplo Dauid, qui ... sacrā vnctionem honorauit in tertio ostēdit quod meritum conferentis nō attenditur in ueritate sacramenti. In quarta parte ostēdit, quod Optati hæretici sacrificium illis tantum nocuit, quibus vita sua non displicebat. In quinta parte refert gratias Deo de victoria quā habuit cōtra Petilianum. Secunda pars incipit ibi, Qui autē solo. Tertia ibi. Itē nos dicimus. Quarta ibi. Per hanc sententiam. Quinta ibi. Item gratias ago.

Item Fabianus Papa episcopis Orientalibus, epist. 2.

¶Non sacerdotum vitam sed quæ docent, & ministrāt, considerare debemus. Cap. LXXXV.

Aug. in hom. 50. de pœn. c. 13.

SIgnificastis insuper plerosq; attendere, multos in ipsis honoribus ecclesiasticis nō congruenter [a] viuere sermonibus,& sacramentis, quæ per eos populis ministrantur. O miseros, homines, qui hos intuendo, Christum obliuiscuntur: qui & multo ante prędixit, vt legi Dei potius obtemperetur, quàm imitādi videantur illi, qui ea, quæ dicunt, nō faciunt: & traditorem suum tolerauit vsque in finem, etiam ad euangelizandum cum cæteris misit. Nam Apostoli talem consuetudinem nō habuerunt, nec habendam docuerunt.[b]

Matth. 23.

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori, in epist. quæ incipit, [Proposueramus.]

¶De eodem. Cap. LXXXVI.

Ansel. li. 1. c. 75. Iuo p. 5. c. 18.

NOn quales sacerdotes Domini sint, sed quid de Domino loquantur, est vobis magnopere præuidēdū: nec in vicarijs B. Petri Apostoli vobis est attendendum, qui sint: sed quid pro correctione ecclesiarum, quid pro salute vestra satagant. Nec enim illos[c] inferiores dicetis Scribis,& Phariseis sedentibus super cathedram Moysi, de quibus Dominus præcepit dicens:] Quæcunque dixerint vobis, obseruate & facite; secundum opera verò eorum nolite facere.] Ergo Imperator considera, si illos dixit audiendos, qui super cathedram Moysi sedebant; quanto potius his, qui super cathedram Petri resident, esse existimetis obaudiendum?

Matth. 23.

Item Augustinus contra literas Petiliani, li. 2. c. 22.

¶Secerdotum immunditia, sacramenta non polluit. Cap. LXXXVII.

Alg. li. 3. c. 11. Iuo p. 2. c. 98. & 99. Eodem lib. c. 30.

DOminus declarauit [d] in vno cœtu [e] hosum eadem sacramenta sumentium, aliquorum immunditiam mundis obesse non posse. *& infra.* ¶Petilianus dixit,[f] Aut si quisquā carmina sacerdotis memoriter teneat, nū quid inde sacerdos est, quod ore sacrilego carmen publicat

d ¶Dominus declarauit.] Nota quod Augustin. in hoc capitulo probat duas opiniones Petiliani. qui Petilianus dicebat, immunditiam malorū mundis obesse: Dicebat etiam, quod mali sacerdotes non cōferebant, vel conficiebant uera sacramenta. Dicit ergo in prima parte, quod immūditia malorū bonis,& mundis nō obest. In secunda ponit quandam obiectionem Petiliani, quę non tangit propositum,& eam soluit. In tertia ostendit, quod sacramenta si in forma ecclesiæ conferantur à quocunque, vera sunt: & hoc ostendit triplici exemplo Caiphæ. Apostoli,& Dauid. In quarta ostendit, quod quales sunt qui sacramenta accipiunt, talia sunt eis ipsa sacramenta. In quarta infert duplicem cōclusionem contra duplicem opinionem Petiliani, gratias agēs Deo, quod acquieuit Petilianus suis rationibus. Ioan.

Errores Petiliani.

eum usque in finem tolerauit: nec Apostoli etiam sacramenta talium despiciebant.

a ¶Non congruenter.] Ideo vitabant eorū sacramenta.

b ¶Docuerunt.] Ergo nec nos prohibere, uel inuenire debemus, vt supra dist. 37. qui de mensa, infra 2. q. 5. cōsuluisti. inf. 1. q. 1. quod si supra dist. 55. si euangelica, sup. dist. 45. cap. episcoporum 1. q. 1. c. 1.

NOn quales.] CASVS. Quidam contemnebant sacra ... sacerdotū. & probat Nicolaus hoc non esse faciendum: quia si mali sacerdotes sedentes super cathedram Moysi sunt audiendi, multo potius regentes cathedram Petri sunt audiendi.

a Hinc eliciunt quidā Petrum esse maiorē Moyse. Arg. cōtra 32. q. 4. quis ignoret.

c ¶Nec enim illos.] No. modum arguendi de malis ad bonos. de consecr. dist. 1. c. 1. inf. 11. q. 1. sacerdotibus, supra dist. 21. submittitur.

DOminus declarauit.] CASVS. Petilianus dicebat, per prauum sacerdotem vera sacramenta non con-

d ¶Dominus declarauit.] In parabolis de zizania separanda à tritico 11. q. 3. nolite. & de hœdis, vt 23. q. 7. c. 1. Vel declarauit sustinendo Iudam. 2. q. 1. vnus ex vobis.

Zizania an a tritico separanda sit.

e ¶Cœtu.] Idest, collectione Apostolorum, vel Ecclesię, vbi sunt boni & mali. 32. q. 4. recurrat.

ADDITIO. De consecr. dist. 4. est vnitas ecclesiæ Arch.

f ¶Petilianus dixit.] Obijciendo, dicebat enim malum sacerdotem non posse conficere: quia non est verus sacerdos; sicut nec laicus potest.

a ¶ Baptiſma.] Quaſi hoc quęrimus,& nō illud.& ideo non valet obiectio.&c.
b ¶ Sacramento.] Ordine & officio,ſine iuſtitia. argu. contra 40.diſt inſt.ſicut viri.Sed ibi agitur de eſſentia ſacerdotis:hic de qualitate.

ſchiſma. ubi dicit, Pelagius : ſi ueritate duce regimur, non eſt Chriſti corpus quod hæreticus conficit . Item quia hoc ſacramentum eſt ſacramentum unitatis vt de conſecratio.diſt.inſtio.ſecunda,quia paſſus.Item quia extra unitatem eccleſiæ confici non poteſt,vt ſup. ead. extra

ſacerdotis? Auguſtinus reſpōdit. Ita iſtud dicis quaſi modo quæramus,quis ſit verus,ſacerdos,& non quid ſit verum baptiſma.[a] Vt enim ſit quiſq; verus ſacerdos,oportet, vt nō ſolo ſacramēto, [b] ſed iuſtitia quoq; induatur, ſicut ſcriptum eſt : [Sacerdotes tui induantur iuſtitia.] *Pſal. 131.* Qui autem ſolo ſacramento ſacerdos eſt, ſicut fuit pontifex Caiphas perſecutor vnius & veriſſimi ſacerdotis; quamuis ipſe non ſit verax;quod dat; tamen verū eſt, ſi non det ſuum [c], ſed Dei . *Item* [d] *paulò inferius* . ¶ Dixit quidam ex ipſis proprius eorū propheta. Cretenſes ſemper mendaces,malæ beſtiæ,ventres pigri.† teſtimonium hoc verum eſt. *Ad Titum. c. 1.*] Si ergo [e] Apoſtolus neſcio cuius alienigenę teſtimonium,quia verum comperit,etiam ipſe atteſtatus eſt ; cur nos apud quemlibet inuenerimus , quod Chriſti eſt,& verū eſt,etiam ſi ille, apud quē inuenitur, peruerſus,& fallax eſt;nō diſcernimus vitium, quod homo habet,[f] & veritatem,quam nō ſuam, ſed Dei habet? & dicimus,ſacramentum hoc verum eſt,ſicut ille ait, teſtimonium hoc verum [g] eſt? Nunquid ideò dicimus,etiā ipſe homo verax eſt,quia dicimus ſacramentum hoc verū eſt? *& paulo poſt.* ¶ Vos aūt neceſſe eſt, vt ſemper erretis,quamdiu propter hominū vitia,Dei ſacramenta violatis,[h] aut nos pp Dei ſacramenta, quę in nobis † violare nolumus,etiam veſtri ſchiſmatis ſacrilegiū [i] aſſumere putatis. *Item.* ¶ Baptiſmi ergo puritas à puritate, vel immunditia cōſcientię ſiue dantis,ſiue accipientis,oīno diſtincta eſt. *Item.* ¶ Memento ergo ſacramentis Dei nihil obeſſe mores malorū hominū,quo illa, vel oīno nō ſint, vel minus ſācta ſint. *Item.* ¶ Quęro,ſi nō habebat Saul [k] ſacramēti ſanctitatem,quid in eo Dauid venerabatur? ſi autem habebat innocentiam,quare innocētem perſequebatur? Nam cū propter ſacroſanctam vnionem & honorauit viuum,& vindicauit occiſum. Et quia vel pāniculum [l] ex eius veſte præſcidit, percuſſo corde trepidauit. Ecce Saul non habebat innocentiam; & tamen habebat ſanctitatē,non vitæ ſuæ (nam hoc ſine innocentia nemo pōt) ſed ſacramēti Dei,quod & in malis hominibus ſanctum eſt; *Item.* ¶ Nos dicimus tale cuiq; ſacrificium fieri, qualis accedit, vt offerat, & qualis accedit, vt ſumat:& eos de ſacrificijs taliū māducare,qui ad illa tales accedūt,quales & illi ſunt. Itaq; ſi offerat Deo malus,& accipiat inde bonus;tale cuiq; eſſe qualis quiſq; fuerit, quia & illud ſcriptū eſt: [Omnia munda mundis.[m]] Per hanc ſententiam veridicam,& catholicā etiam vos, Optati[n] ſacrificio[o] nō eſtis polluti,[p] ſi facta eius diſplicebāt

Ad Titum. c. 1.

† al. vobis.

Eod. lib. c. 35.

Ibidem c. 47.

Ibidem c. 48.

1. Reg. 10. & 24.

Ibidem c. 52.

Tit. 1.

† Poteſt inferri ex hoc text. ex ſua glo. q auctoritates Poetarū & gētilium tam in iure q in cauſis pōt allegari cōcord. tex. in l. antā tum, cū glo. fi. ff. de rerū diuiſio.

c ¶ Si non det ſuū.] i. ſi nō ſua, ſed Dei; in forma, ſ. eccleſiæ.
d ¶ Item.] Verba ſūt Epimenidis illius . Thebani ſacerdotis qui malus fuit . & Apoſtolus ſumit eadem uerba in teſtimoniū in epiſtola ad Titum. 1
e ¶ Si ergo.] Et uerū eſt ſupple : & ideò approbemus.
f ¶ Habet.] Arg. pro teſtimonio alicuiꝰ, qui nō eſt bonus, vt credatur teſtimonio in quo verum dicit, & ſi in alijs mentiatur. ſ. d. 37. turbat. & cap. ſi quid , ſe contra. 2. q. 9. pura.
g ¶ Verum.] Quaſi dicat.non: & ita nō quicunq; uerum dicit, verax eſt 22. q. 2. homines.
h ¶ Violatis.] id eſt, violanda eſſe creditis.
i ¶ Sacrilegiū.] Quaſi comprobare ſchiſma ueſtrum uideamur, ex eo quod ſacramenta ueſtra nō reprobamus.
k ¶ Si non habebat Saul.] Quē dominus elegerat & fecerat Regē. i. fieri iuſſerat vt j. 8. q. 1. audacter.
l ¶ Panniculū.] Qſi præcidit clamydem veſtimenti ſui, vt 2. q. 7. c. plerumq. obijcitur. §. de his, & §. item opponitur .
m ¶ Omnia munda mūdis.] Iuxta illud Qui manib. ſordes : operum prius ablue ſordes. Intus te mūda, quia mundis omnia munda.
n ¶ Optati.] Propriū nomē eſt. & erat malus catholicus , uel hæreticus , ſcilicet occultus.
o ¶ Sacrificio.] Hic patet quod præciſus conficit, vt inf. c. nō nocet, & c. dictum & de conſecr. diſtin. 4. non in uobis præterea , quæ eſſet ratio quare damnatus à Deo poſſet conficere quamdiu toleratur ab eccleſia , ſed damnatus ab homine non ? Dicas ergo q hæreticus excommunicatus depoſitus poteſt hoc ſacramentum & reliqua ſacramenta miniſtrare, per capitula quæ dixi . Quidam tamen contrarium dicunt 2. per id quod eſt 24. queſt. 1. extra eccleſiam, infra ea. ſacerdotes.

ADDITIO . Intellige omnia iſta vltimo allegata quò ad effectum ſacramenti. vel quando non ſeruant formā eccleſiæ ſecundum Ray. qui de hoc ſatis no. in ſumma de hæret. §. item nunquid, &c.

p ¶ Polluti.] Arg. nō imputari ſocio peccatum alterius ſi ei diſplicoat, dummodo eum admoneat, vt 15. ſignificat, vt

Epimedines Thebanus, ſacerdos malus fuit.

2 Cap. 1. de hoc etiam not. 37. diſt. turbat. ibi uideas. Arch.

Optatus malus fuit catholicus.

Sacerdos præciſus cōficere pōt.

a Ad hoc de conſe. diſt. 2. quid. verſic. qualis ubi de hoc.

vt ℨ.ea.q.4.c.1.quod incipit.nullius crimē.& c.crimē. arg.23.q.4.recedite.8.q.1. quid aūt.inf.11.q.3.quod pdecessor.inf.24.q.1.si habes 24.q.1.schisma.contra inf. de cōs.d.1. in sancta contra ℨ.ea.q.5.c.1. contra H.

C Hristus quid fecit.] CASVS. probatur in hoc cap. ꝙ mali

vobis.Nam vtiq; panis illius,panis luctus erat,sub cuius iniquitatibus Africa tota lugebat:sed panem luctus, omnibus vobis communem esse,omnium vestrū malū schismatis facit. *Item.* ¶ Gratias Deo,quia tandē confessus es posse valere inuocatum nomen Christi ad aliorum salutem,etiam si a peccatoribus inuocetur.Hinc ergo intellige,cum Christi nomen inuocatur, non obesse aliorum saluti aliena peccata.

Ibidem c.54.

a ¶ Vitæ suæ.] *Sequebatur*, sed vnctionis: *quæ voces absunt ab omnibus vetustis Gratiani exemplaribus,licet in codicibus etiam B. Augustini impressis legantur.*

Idem in psalmum 10.in vers.[Iustus autē quid fecit?]

¶ Etiam per malum ministrum dona Dei ad hos perueniunt,qui cum fide accipiunt. Cap. LXXXVIII.

Iuo p.2.c.105. Ioan.13.d.& 12. Matth.10.

CHristus quid fecit [a] vobis,qui traditorem suum tanta patientia pertulit, vt ei primam [b] Eucharistiam confectam manibus suis,& ore [c] suo commēdatam,sicut cæteris [d] Apostolis,traderet?Quid vobis fecit Christus, qui eundem traditorem suum, quem diabolum nominauit [e],qui ante traditionem Domini , nec loculis [f] Dominicis fidem potuit exhibere,cū cæteris discipulis ad prædicandum regnum cœlorum misit; vt demonstraret dona Dei peruenire ad eos, qui cum fide accipiunt,etiam si talis sit,per quem accipiunt,qualis Iudas fuit?

Item Gregorius.

¶ Sacramentis, episcopi malitia non nocet. Cap. LXXXIX.

NOn nocet malitia episcopi neque ad baptismun infantis,neq; ad ecclesiæ [g] cōsecrationem [h]:quia baptisma a Deo datur, non ab homine venit.sic & Eucharistia,& omnia, quæcunque in altari ponuntur,non ab homine, sed a Deo sanctificationem accipiunt.

Sed obiicitur [i] illud Hieronymi in Sophoniam,c.3.

¶ Non verba,sed merita sacerdotum Eucharistiam faciunt. Cap. XC.

Iuo p.2.c.110.

SAcerdotes , qui Eucharistiæ seruiunt,& sanguinē Domini populis eius diuidunt, impie agunt in legē Christi, putantes Eucharistiam , imprecantis [k] facere verba , non vitam [l]; & necessariam esse tantum solemnem orationem, & nō sacerdotum merita, de quibus dicitur:[Et sacerdos , in quo fuerit macula [m] non accedet offerre oblationes Domino.]

Leuit.21.

c ¶ Ore.] Cum dixit,hoc est corpus meum.inf.de cons. d.2.accipite .

d ¶ Cæteris.] inf.23.q.4.tu bonus,& c.quàm magnū. inf.de conse.d.2.cum omne contra Sol.sed ibi de bucella panis, quam soli Iudæ tradidit postea : hic de corpore Christi, quod primo tradidit sibi postea omnibus dedit.

e ¶ Nominauit.] Ibi. nescio, sed credo , ꝙ ibi qui intingit mecum manum,& c.arg.inst. de exhæred. lib. §.sed fœminini.

f ¶ Loculis.] Arg.cōtra infideles seruientes, ꝙ sint sicut diaboli. de pœn. d.1.§. hoc idem 1.

1 Ad idē 13. q.1.§.adhoc vbi de hoc§. ꝙ sint sicut diaboli . de pœnit. d.1.§. hoc idem. Arch.

g NOn nocet .] ¶ Ad ecclesię] inf. de cōs.d.2.ecclesijs.contra. sed illud quando forma seruata non est.

h ¶ Consecrationē.] dum tū cesset omnis pactio,vel aliqua turpis ꝓmissio; alioqn execrata potius ꝙ cōsecrata dici debet , vt inf.ead.q.4.ecclesia. sed hoc in odiū cōsecrantis , nam reuera consecrata est 2.

2 Dūmodo forma ecclesiæ fuerit seruata. de cōs. d.1.ecclesijs, quod etiam videt contra Io. de Fant.

SED OBIICITVR.CASVS. Nunc obijcitur Grat.cōtra prædicta,& ita alternatim modo ex vna parte modo ex alia allegādo procedit in hac quæstione, & solutiones inferendo .

i ¶ Sed obijcit. Respicit §.si ergo. ℨ.ꝓpositū. Nam inducit ista sex c. quædā directe: quædā a sensu contrario ad probandum,ꝙ malus sacerdos non possit conficere sacramenta , sed ibi respondet in seq. §.cum vita .

SAcerdotes.] CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ non tm̄ verba : sed etiā merita sacerdotum cōcurrere debēt,quia scriptū est. Nec maculā habens ad sacrificandū accedat.Sequentia tria c. plana sunt, in quib. dicitur. ꝙ mundi debent esse sacerdotes, qui prò alijs intercedunt,quia facilius exaudiuntur.

mali sacerdotes sunt tolerandi, & ꝙ sacramenta sunt ab eis recipienda, & hoc probatur exemplo Domini,qui Iudam tolerauit, & eum cum alijs discipulis ad prædicandum misit.Sequens cap.patet.

a ¶ Christus qd fecit.] Quę signa patiētiæ oñdit nobis.

b ¶ Primam. Idest primo confectam Eucharistiam dedit.nam vna sola est. & ideo non est prima, vel vltima. Vel sic,primam,idest,vnicam,& non plures .

K ¶ Imprecantis.] Idest,inuocantis per preces. H.

l ¶ Non vitam.] Quantum ad rem sacramēti.s.vt digne conficiant,talis vita non exigitur,vt conficiant . ADDITIO. Sub.sed vt proficiant offerenti. inf.ead. cum vita. A.lud.

m ¶ Macula.] Mortalis peccati 3.arg. de cons.d.2.quotidie,vel venialis,& tunc est cōsilium.arg.d.6.testamētum.

3 Hic videas qđ no.s t. d. de his. in gl. vlt. extra de celeb. missa. de homine Arch.

tum H. tamen hæc auctoritas intelligitur de macula corporali, vt 49. dist. hinc etiam, & ita sophistice inducitur §. non accedat. dum enim æstuauerit in pectore precantis ignis alienus, qui exurit, & non satiat: non pōt digne accedere ad altare. de pœn. dist. 3. cap. inter hæc hircum Vnde notatur hic, ꝙ quilibet sacerdos ꝓ macula mortalis peccati suspēsus est quo ad se, quoad accipiētes vero non, nisi vt notatur 32. dist. §. verum, & c. nullus.

Eucharistia est obseruanda, ne in terram decidat negligentia ministrant. s. quia vterq; reus est. f. q. negligēter verbū Dei audit, & qui corpus Christi in terram cadere permittit, & ita sacerdos non debet indigne ministrare. g ¶ Verbum.] Idest, prædicatio, quæ plures conuertit, & plus

Prædicatio est efficacior corpore Christi.

Sacerdos quilibet ꝓ mortali peccato suspensus est quoad se.

Item Alexander, epist. 2.

¶ Tanto facilius sacerdotes exaudiuntur, quanto apud Deum sunt digniores. Cap. XCI.

Iuo p. 2. c. 69. & p. 6. c. 45.

IPsi sacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedunt [a]; quia suis precibus, & oblationibus ea delent, atque consumunt. qui quanto digniores fuerint, tanto facilius pro necessitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur.

a IPsi sacerdotes.] ¶ Comedūt.] Idest, oblata pro peccatis 1. vel dicuntur comedere peccata populi, quia delent, & sic comedunt peccata populi ordinationibus suis, vel forte quia exemplo bonæ operationis, & verbo prędicationis corrigunt homines, & ita quātum in se est delent. 36. dis. 5. ecce ver. ex quibus. solus enim Deus delet peccatum, idest, peccati reatū 2. sacerdos pęnam infligendā pro peccato orationibus minuit 3. pp qđ peccatū delere dicitur. 13. q. 2. animę. H. Vel illi dicūtur comedere peccata populi, q de suis possunt sustētari, & tamen percipiunt de ecclesiasticis 12. q. 2. illud. cū habenti dare, & c. 1. q. 2. pastor.

Sacerdotes comedūt peccata populi. 1 Sic. 1. q. 1. quia.

2 Vt su. e. q. ut euidēter.

3 Vt 13. q. 2. animæ.

Item Gelasius Elpidio episcopo.

¶ Non adest sacramentis spiritus sanctus, quæ per criminosos ministrantur. Cap. XCII.

Iuo p. 2. c. 70. & p. 6. c. 110.

SAcrosancta [b] religio, quæ catholicā continet disciplinam, tantam sibi reuerentiam vendicat, vt ad eā quilibet, nisi pura conscientia, non audeat peruenire. Nā quomodo ad diuini mysterij consecrationem [c] cælestis spiritus inuocatus † adueniet [d], si sacerdos, & † qui, cū adesse deprecatur, criminosis plenus actionibus reprobetur?

† al. aduocatus. † al. etiam.

Item Gregorius in regesto, lib. 1. epist. 24.

Et Pan. p. 2. c. 2.

¶ Manus immunda, tacta inquinat, non mundat. Cap. XCIII.

NEcesse est, vt esse munda studeat manus, quę diluere sordes curat: ne tacta quæq; deterius inquinet, si sordida ipsa stercoris † lutum tenet: scriptum namq; est: [Mundamini, qui fertis vasa [e] Dñi.] Domini etenim vasa ferunt, qui proximorum animas ad interiora [f] † perducendas, in conuersationis suæ exemplo suscipiunt.

† al in seq. Esa. 52. † al. ad internasacrificia. † al. in æterna sacraria.

b SAcrosancta.] Idest, religiosa sacramentorum reuerentia. vel idest, Eucharistia, vel quodlibet aliud sacramentum. sup. ea. vētum. c ¶ Cōsecrationem.] ꝗ diuinum ministerium fecit, nō ministri administratio, vt inf. de cons. distin. 4. non est aqua.

d ¶ Adueniet.] Adueniet quidē magis ad cōficientis detrimētum, ꝗ ad salutē, vt de consec. dist. 2. c. & sancta.

Item Augustinus, lib. 50. homiliarum, homil. 26.

¶ Aeque seruandum est verbum Dei, & corpus Christi. Cap. XCIV.

Iuo p. 2. c. 106.

INterrogo vos fratres, vel sorores: dicite mihi, quid vobis plus esse videtur, verbū Dei, an corpus Christi? Si verum vultis respōdere; hoc vtiq; dicere debetis, quòd nō sit minus verbum Dei, quàm corpus Christi. Et ideo, quanta solicitudine obseruamus, quando nobis corpus Christi ministratur, vt nihil ex ipso de nostris manibus in terram cadat tanta solicitudine obseruemus, ne verbū Dei, quod nobis erogatur, dum aliud aut cogitamus, aut loquimur, de corde nostro pereat: quia non minus reus erit, qui verbum [g] Dei negligenter audierit; quàm ille, qui corpus Christi in terram cadere [h] negligentia sua permiserit.

e NEcesse e. Vasa. i. subditorū animas, qa Dñs ī eis sedet 4. vt 23. q. 4. Nabucudonosor. 32. q. 5. si Paulus. quorum sanguis requiritur de manibus nostris. 43. d. Ephesijs.

4 al. iacet.

Item lib. 4. de Trinitate, c. 14.

f ¶ Ad interiora.] Idest, spiritualia, & cœlestia. Vel dic. id. s. ad vitia, & tunc dic perducendas vapulaturas a primo mancipio gehennæ. eo. d. si Papa.

INterrogo.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ æquali diligentia audiēdum est uerbū Christi, ne de corde labatur, sicut plus facit compungi hominem, ita ut omnia peccata per eam tollantur, sed per corpus Christi tantum venialia tolluntur, ut de consec. d. 2. iteratur, & cap. quotidie, & sic non ob. supra eo. multi.

g ¶ Verbū.] Idest, id quod uerbo significatur, uel per uerbum concipitur.

h ¶ Cādere.] De consec. d. 2. qui bene.

Neque.

NEque.] CASVS. Dicitur hic, quod ad hoc, ut rite, & recte sacrificium offeratur, debet ab honesto ministrari, & a iusto recipi, & hoc dicit litera. Pro quibus offertur, supple digne.

a ¶ Neque.) Nota, quod tria dicuntur hic: scilicet quod sacramenta

quia offertur etiam pro habentibus mortalia i.

f ¶ Mundandis.) idest, uenialis peccati maculam habentibus.

CVM VITA. CASVS. Iste §. respicit illud capit. sacerdotes, ubi dicitur, quod bona uita sacerdotis necessaria est ad cōficiēdū corpus Christi. Modo soluit, & dicit, quod intelligendū est hoc non de consecratione, quia in veritate cōficit etiam malus sacerdos, sed de effectu consecrationis, quia nihil prodest si sumatur ab indigno, & quod malus sacerdos conferat gratiam digne sumentibus, sequenti c. probatur.

1 Scilicet, vt compungantur, & vt mitigetur pœna. 13. q. 2. tēs. Ioan. de Fant.

¶ De eodem. Cap. XCV.

Iuo p. 2. c. 107.

NEque [a] potest id rite [b] offerri, nisi per sacerdotē iustum & sanctum, nec nisi ab eis accipiatur quod offertur, pro quib. offertur [c]; atque id sine vitio [d] fit, vt pro vitiosis [e] mundandis [f] possit offerri. Hoc certe omnes cupiunt, qui pro se offerri sacrificium Deo volunt.

Cum vita [g] *sacerdotum Eucharistia necessaria esse dicitur, non consecrationi, sed effectui intelligendum est. Non enim effectum salutis confert ei, quem merita faciunt indignum: potius completur in eo illud Apostoli;* 1. Cor. 11. *[Qui manducat corpus Domini, & eius sanguinem bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bibit.] Ergo contra eos, qui crebra oblatione sacrificij se putant posse mundari non cessantes impie agere in legem Dei, intelligitur illud esse dictum Hieronymi.* su. ca. sacerdotes. *Quod vero sacerdos, etiam si malus sit, tamen pro officio suæ dignitatis gratiam transfundat hominibus, testatur Augustinus in libro quæstionum veteris test. c. 11.*

Iuo p. 2. c. 100. Panor. l. 3. c. 79. Num. 6.

¶ Sacerdotes nomen Domini inuocant Dominus autem benedictionem præstat. Cap. XCVI.

DIctum est [h] à Deo in Numeris ad Moysem, & Aaron sacerdotes: [Vos ponite [i] nomen meum super filios Israel: ego Dominus benedicam eos,] vt gratiam traditio per ministerium ordinantis transfundat hominibus, nec voluntas sacerdotis obesse, aut prodesse [k] possit, sed meritum benedictionem poscētis. ¶ Quanta autem sit dignitas ordinis sacerdotalis, hinc aduertamus. Dictū est enim de nequissimo Caipha interfectore Saluatoris, inter cætera: Hoc autem a semetipso non dixit, sed cum esset princeps sacerdotum anni illius, prophetauit.] Per quod ostēditur spiritum gratiarum non personam sequi aut digni, aut indigni, sed ordinationē traditionis, vt quamuis aliquis boni meriti sit, non tamen possit benedicere, nisi fuerit ordinatus, vt officium ministerij exhibeat. Dei autem est, effectum tribuere benedictionis.

Io. 11.

Quod verò [l] *per hæreticos sacramēta dignitatis ministrata dicūtur carere effectu, improbatur auctoritate Anastasij Papæ, qui ordinationem Acacij, quamuis hæretici,*

g ¶ Cum vita.] Respicit hoc capitulū sacerdotes, & bene soluit, & ad confirmandū suam solutionē inducit c. sequenti.

DIctum est.] CASVS. Hic primo probatur per verba Domini, & exemplo Caiphæ, quod apud malos sacerdotes vera sunt sacramenta, & quod ex officio suo gratiam hominibus trāsfundunt. Secundo, quod tāta est vis sacerdotij dignitatis, quod sine eo etiā apud bonos non est auctoritas benedicendi.

h ¶ Dictū est.) Probat Aug. quod benedicere non tantū meritum, sed etiam ordinē requirit. In 1. ergo parte ponit auctoritatē Dñi, vsque ibi, (Quāta.) In secūda probat intentionē suā, & auctoritate, & exēplo Caiphę.

i ¶ Vos ponite.) i. inuocate 2.

K ¶ Prodesse.) Hic colligit, quod licet voluntas sacerdotis nō

2 Et loquitur sacerdotibus de his ministerijs siue benedictionibus ubi ordo sacerdotalis exigitur. Arch.

menta Domini non rite, vel recte conferuntur nisi a dignis conferantur, & a dignis sumantur, & in forma ecclesiæ. Primū notatur ibi: Nisi per sacerdotē) Secundum ibi, (Nec nisi.) Tertium ibi, (Atque id, &c. Quidā diuidunt c. in duas partes. In prima fit mentio de sacrificio, quod ab eo accipitur pro quo offertur, & hoc vsque ad illum locum. (Atque id.) In secunda fit mentio de sacramento, quod non accipitur ab eo, pro quo offertur: & dic, sine vitio, idest, sine peccato.

b ¶ Rite) Quo ad offerentem, & accipientem.

c ¶ Pro quibus offertur.) Supple, nec potest rite offerri nisi ab eis.

d ¶ Sine vitio) Idest, non fit citra formam ecclesiæ, sed in ipsa forma ecclesiæ.

e ¶ Vt pro vitiosis.) Expone vt rectè possit offerri pro vitiosis, idest, Venialia habētib. Sed intellige generaliter,

fit, vt prosit: prodest tamen, infra de consec. dist. 4. non illud te. Sed quid si cantet Missam, vt Deus perdat aliquos? conficiet reuera, sed debet puniri, arg. 26. quæst. 2. quicunque.

QVOD VERO. CASVS. Dictum est sup. in §. si ergo quod sacramenta, quod sacramenta dignitatis ab hæreticis collata non habent effectum, contra quod allegat Gra. auctoritatem Anastasij, quam friuolam, esse ostendit auctoritate Gelasij, & Felicis, qui cum Hormisda excommunicauerunt. Acacium antequam excommunicassent Anastasium. Sed H. exponit antequam Anastasium. i. antequam Anastasius esset Papa: quia Acacius mortuus fuit ante Anastasium, & Anastasius successit illi. Et ita cum successerit Gelasio, non fuit excommunicatus ab eo, nec a præcedentibus.

l ¶ Quod verò.) Dictum est sup. in §. si ergo, quod sacramenta

ments dignitatis ab hæreticis collata effectum non habent: contra quod allegat auctoritatem Anastasij. quam ostendit friuolam esse auctoritate Gelasij, & Felicis.
a ¶ In tractatu. Per hoc probatur, quod Gratianus non diuisit per distinctiones hoc opus, argum. 12. q. 3. §. euidenter.

triplicitur, per baptismum datum a laico, quod non iteratur, licet illud iniuste detur per signum publicæ monetæ impressum ab eo, qui non debuit imprimere, & per characterem militiæ, qui non repetitur 1.
d ¶ Dandi.] Scilicet ordinem.

ITEM OBIICITVR. CASVS. Dictum est sup. in c. Arianos. & sup. in §. cum ergo Innocentius, quod solum baptisma ratum est apud hæreticos contra quod obiicitur modo in hoc cap.
b ¶ Item obiicitur.] ei. s. quod dictum est sup. ead. §. cum ergo Innocentius, & c. Arrianos.

ira ratam approbat, ut etiam eis, quos post damnationem suam baptizauit, vel ordinauit, in nullo ream personam nocuisse asserat. Sed hoc eum a *illicite, & non canonice, imo contra decreta suorum prædecessorum fecisse probant Felix, & Gelasius, qui Acacium ante Anastasium excommunicauerunt, & Hormisda, qui ab ipso Anastasio tertius, eundem Acacium damnauit. Vnde etiam ab ecclesia Romana repudiatur, & a Deo fuisse percussus legitur in gestis Romanorum Pontificum hoc modo: [Anastasius secundus natione Romanus, &c.] Require retro in tractatu* a *decretalium epistolarum.*

Sup. d. 19.

a ¶ Sed hoc eum.] *Supra d. 19. c.* Anastasius, *ostensum est immerito reprehensum esse Anastasium, & verissima esse, quæ ipse de Acacio scripsit, & decreuit.*

Item obiicitur b *illud Augustini lib. 2. contra epist. Parmeniani, c. 13.*

¶ Qui recedit ab ecclesia, nec baptisma, nec ius dandi amittit. Cap. XCVII.

Sent. 4. d. 25. Alg. l. 3. c. 10. Pann. l. 1. tit. 2. c. 80.

QVod quidam c dicunt, Baptisma, quod accepit, non amittit, qui recedit ab ecclesia; sed ius tamen dandi d quod accepit, amittit e, multis modis apparet frustra, & inaniter dici. ¶ Primo, quia nulla ostenditur causa, cur ille, qui ipsum baptismum amittere f non potest, ius dandi g, amittere possit. Vtrumque enim sacramentum est, & quadam cõsecratione vtrumque h homini i datur, illud, cum baptizatur; istud, cum ordinatur; ideoq; in catholica ecclesia vtrumq; non licet iterari. ¶ Nam si quando ex ipsa parte k venientes etiam præpositi pro bono pacis, correcto † schismatis errore suscepti sunt; & si visum est opus esse, vt eadem officia gererent, quæ gerebant, non sunt rursus ordinandi †, sed sicut baptismus in eis, ita ordinatio mansit integra; quia in præcisione fuerat vitium (quod vnitate † pacis est correctum) non in sacramentis l, quæ vbicunque sunt m, ipsa vera sunt. Et cum expedire hoc videatur ecclesiæ, vt præpositi eorum venientes ad catholicam societatem, honores sibi suos non administrent,

Iuo p. 2. c. 97. Pann. l. 1. c. 77.

† al. correpto.

† al. ordinati.

† al. vnitatis pace.

c ¶ Quod quidam.] CASVS. Quidam dixerunt, quod catholici ab ecclesia recedentes retinent potestatem conferendi baptisma, sed non potestatem conferendi ordinem, sed eam amittunt. Contra quod probat Augustinus quatuor rationib. hoc esse falsum. Primo, quia qua ratione perditur vnum, & reliquum, cum vtrumque quadam consecratione conferatur. Secundo, quia consuetudo est ecclesiæ, quod tales non reordinantur cum redeunt, ne fiat iniuria sacramento, retinet ergo vtrumq; sed ad perniciem. Tertio, quia si aurum, vel argentum furtiue fuerit signatum, si fur postea deprehensus a principe, punit, sed signum monetæ non reprobat. Quarto, quia character militiæ non reiteratur circa redeuntem, cum miles ad gratiam principis reuocatur. Quinto, concludit ex præmissis, quod non debent iterari s. ia ab eis collata, ne fiat iniuria sacramento. Prima ratio est ibi. Primo, quia.] Secunda ibi, Nam si quando ex ipsa. Tertia ibi, Si enim aliquis. Quarta ibi, Si forte. Quinta ibi, De his qui.]
c ¶ Quod quidam. CASVS. Opinio est quorundam, quod sacerdos, vel episcopus recedens de ecclesia ad hæreticos, sacramentum baptismi non amittit: sed sacramentum ordinis amittit. Istud improbat Augustinus multipliciter. Primo sic: quia cum vtrumque sit sacramentum, non potest assignari ratio, quare potius perdatur vnum, quam aliud. Secundo sic: quia consuetudo ecclesiæ est, quod cum tales redeunt, non solent reordinari, si eos ecclesia vult tolerare. Tertio dicit, quod sicut recedens ab ecclesia vtrumque retinet: sic vult, quod vtrumque potest conferre aliis extra ecclesiam, licet male conferat, & cum quis recipit sacramentum extra ecclesiam, si reuertitur ad ecclesiam, non est sacramentum iterandum in eo. Et hoc probat

e ¶ Amittit.] Characterem enim non potest amittere, licet videatur aliter dici 11. q. 3. episcopus.
f ¶ Amittere. Nam vbi eadem ratio, & idem ius. ff. ad leg. Aquil. illud. An tamen hoc sit uerum, notatur 26. q. 1. sic enim. 32. q. 7. Apostolus, sup. ea. q. §. cum ergo.
g ¶ Ius dandi. Scilicet ordinem de consec. dist. 4. ostenditur. Vel potestatem conferendi baptisma, inf. 32. q. 7. licite.
h ¶ Vtrumque. Scilicet baptismus, & ordo.
i ¶ Homini.] Hoc de baptismo sacerdotis, in quo potestas baptizandi est sacram: in laico est quædam licentia, non sacramentum 2. argu. quod scientia * hæretici ualent, & ligatio, & solutio, cum ius ligandi, iudicandi, atq; soluendi a tempore consecrationis acceperit, sup. d. 48. 3. c. 1.
K ¶ Parte. Collectio enim hæreticorum rectissime pars appellatur, a partiendo, id est, diuidendo.
l ¶ Non in sacramentis.] Fuit uitium scilicet.
m ¶ Sunt.] Quia a quocunque dentur, iterari non debent.

1 Adde pro intellectu huius gl. quod olim figurabantur milites quadam nota seu figura in illius ab aliis discretionem. l. stigmata. C. de fab. li. 11. not. in l. pe. ff. ex qb. cau. maio.

a Scilicet est ius dandi, quia non habet nisi ex permissione: sed si confert est uerum sacram, quod dic, ut legit. & not. de consec. d. 4. sanctum. Arch.

* *Hæretici non possunt ligare, & soluere, & si fecerint, nihil actum, est quia iurisdictionem non habent* *B. Th. 3. q. 19. ar. 3. & 4. d. 19. q. 1. art. 2. q. 3. Al. 63.*

bent, & ideo ipsa sunt, idest; firma & uera sunt, & bona.

a ¶ Manus.] Supra e3. q. e. manus impositio. contra. sed hic de consecratoria.

b ¶ Dandi.] i. consecrandi. vel dãdi ipsam ordinationẽ.

c ¶ Aliud.] Argu. contra illud generale quod est extra de translatio inter corporalia. & 7. q. 1. factus. ff. si quis cau. quoties. arg. 63. dist. Salonitanæ. 45. dist. de Iudæis. 7. q. 1. episcopus.

d ¶ Necessitate.] Hic apertè colligitur, quod laici non habent ius baptizãdi: nisi large dicatur ius vel potestas, id est permissio, vt inf. de cõs. dist. 4. constat. & cap. à quodam. & 30. q. 1. ad limina.

nõ eis tamen ipsa ordinationis sacramenta detrahũtur, sed manẽt super eos. Ideoque non eis in populo manus[a] imponitur, ne non homini, sed ipsi sacramento fiat iniuria, *& infra*. ¶ Sicut autem habent in baptismo, quod per eos dari possit; sic in ordinatione ius dandi;[b] vtrũque quidem ad perniciem suam, quam diu charitatem non habent vnitatis: sed tamen aliud est, prorsus non habere: aliud perniciose habere; aliud[c] salubriter habere. Quidquid non habetur, dandum est, cum opus est dari: quod vero perniciose habetur, per correctionem depulsa pernicie, agẽdũ est, vt salubriter habeatur. Quãquã, & si laicus aliqua † pereuntis dederit necessitate[d] compulsus, quod cum ipse acciperet, dandum esse addidicit; nescio,[e] an pie quisquã dixerit esse repetendũ. Nulla enim cogente necessitate si fiat, alieni muneris vsurpatio est. Si aũt necessitas vrgeat, aut nullũ, aut veniale delictum est.[f] Sed, etsi nulla necessitate vsurpetur, & à quolibet cuilibet detur; quod datum fuerit, non potest dici non datũ, quãuis rectè dici possit & illicitè datũ. Illicitã ergo vsurpationem corrigit reminiscentis, & pęnitentis affectus. Quòd si non correxerit, manebit ad pœnã vsurpatoris quod datum est, vel eius, qui illicitè dedit, vel eius, qui illicitè accepit: non tamen pro non dato habebitur.[g] Neque enim vllo modo per deuotum militẽ, quòd à priuatis usurpatum est, signum regale violabitur. ¶ Si enim aliqui furtim, & extraordinariè non in monetis[h] publicis aurum, vel argentum percutiendo signauerint, cum fuerit deprehensum, nonne illis punitis,[i] aut indulgentia liberatis cognitum regale signum thesauris regalibus cogetur inferri? *& paulo post.* ¶ Si forte illum militiæ characterẽ in corpore suo non militans pauidus exhorreuerit,[k] & ad clementiam Imperatoris cõfugerit, ac prece fusa, & impetrata iam venia militare cœperit; nũquid homine liberato, atq; correcto, character ille repetitur? ac nõ potius agnitus approbatur? An fortè minus hærent sacramenta Christiana, quam corporalis hęc nota; cum uideamus nec apostatas carere baptismate, quibus vtique per pęnitentiam redeũtibus non restituitur, & ideo admitti non posse iudicatur? *& paulo post.* ¶ De ijs,[l] qui ab ecclesię vnitate separati sunt, nulla iam quæstio est, quin & habeant, & dare possint, & quin perniciosè habeant, perniciosęque tradant extra uinculum pacis. *& infra*. Neutri sacramento iniuria facienda est. *& infra*. ¶ Sicut non rectè habent, qui ab unitate discedunt, sed tamen habent, & ideo redeunti non redditur; sic etiam non rectè dat, qui ab unitate discedit; sed tamen dat: & ideo, quod ab eo accepit uenienti ad unitatem non iteratur. *& infra*. ¶ Sicut redeunti non redditur, quod & foris habebat; sic uenienti repetendum non est, quod etiam foris accepit. Vnde consequenter intelligitur peruersitatem hominum esse corri-

† al. alicui pereunti.

Baptizandi ius non habent laici.

Philosophicum temperamentum.

e ¶ Nescio.] Idest, nõ approbo, si quis dixerit repetendum.

f ¶ Veniale delictum est.] Hic philosophicum temperamentũ est, nã i ueritate nullũ est. Et est simile. 22. q. 2. in quibus.

g ¶ Habebitur.] Arg. contra extra de iure patro. quod autem. in fine.

h ¶ In monetis.] Idest, signis, vel sigillis, numismatibus vel instrumẽtis monetam cudendi.

i ¶ Punitis.] Isti varijs pęnis puniũtur. C. de fal. mo. quod totũ parcitur ei, illi, q; formauit, si ante quam signũ imprimat pœniteat. ff. ad le. Corn. de fal. qui falsam. &c.

k ¶ Exhorreuerit.] Qui fortè fugit de bello publico. & ita infamis effectus est de 6. q. 1. infames. & hoc intelligitur de militib. illis. qui iurauerunt se mortem non euitaturos, pro republica, & isti habebant stigmata, vel alia signa de aliquo colore, de quib. dictũ est. Milites nostros arma scire volumus non leges. C. de iure del. sãcimus. Vel sẽsus est huius literæ, quod si aliquis prœter auctoritatẽ principis accept⁹ ẽ militię cingulũ, & post recõciliatũ ipsi pricipi, erit ne i eo iterãdus character? quasi dicat, nõ. ADDITIO. Et tam istã lectură dic, exhorruerit, s. quia à principe non acceperat. & no. hic militibus characterem imprimi. lo. de Fant.

Infamis est de bello publico fugiens.

1 Concor. text. in l. non oẽs. §. item qui desertorum. cũ ibi no. per doct. ff. de re mil.

l ¶ De ijs.] Repetit, quædam dicta sunt, dubitat hic fore. §. sed non est dubitandum: quia non est.

gendam; sanctitatem autem sacramẽtorũ in nullo peruerso esse violandam. Constat enim eam in peruersis, & sceleratis hominibus, siue in eis, q intus sunt, siue in eis, qui foris sunt, impollutam, atque inuiolabilem permanere, & quia dicuntur ea mali polluere, quãtum in ipsis est dicuntur; cum illa impolluta permaneãt: sed in bonis ꝑmanent ad prẽmium; in malis permaneãt ad iudiciũ. & *infra.* ¶ Quomodo catholici non clarificant Deum qui promissa eius nullis hominum sceleribus, quo minus impleientur impediri posse confidunt? qui sacramẽta eius tam debita veneratione prosequebãtur, vt ea, si etiam ab indignis tractata fuerint, illis sua peruersitate damnatis, illa intemerata sanctitate permanere demonstrentur?

Eod. 2. lib. 19.

α ¶ Quod accepit.] *Sic etiam Algerus licet paulo aliter habeat originale.*

β ¶ Neque vllo modo] *Hæc vsque ad uerbum*, violabitur, *addita sunt ex originali, ex quo etiam alijs locis caput hoc locupletatum est.*

γ ¶ Vel argentum.] *In codicibus B. Augustini impressis sequitur,* sed æs, *in duobus autem manuscriptis Vaticanis,* vel æs.

12 *Ex his*[a] *verbis Augustini constat, in omnibus tã apostatis, quã hæreticis, vel damnatis permanere Christi sacramenta vera, quantũ ad se, & sancta; & nisi pænitẽtia, vel indulgentia subuentum fuerit, ad damnationem vsurpatoris peruenirẽ, vel habẽtis, vel dantis, vel accipientis. Quid ergo prodest, quod vera & sancta sunt, cum vsurpatores suos æque perimãt,*[b] *ac si essent mala, & noxia? Crassus aurũ sitiuit, & aurũ bibit æque perijt vero auro, sicut vero veneno.* ¶ *Item aurũ*[d] *æque verum est in arca furis, sicut in thesauris regis. Sed a fure, quia illicite habetur, illicite datur, vel accipitur, a rege autem licite habetur, licite datur, & accipitur: ideo ipse fur: & communicator furti (nisi forte de conscientia furti*[e] *se purgauerit) vt perhibet*[f] *Gelasius ad Anastasiũ Imperatorẽ. vterque iuste, & digne damnabitur.* ¶ *Opponi-*

Alg. l. 3. c. 13.

EX HIS. Hæc est duodecima pars huius quæstionis in qua intendit probare, ꝙ sacramentũ ecclesiæ tale est illi qui accipit, qualis est ille qui accipit: vel qualis est q sacrificat, nec malitia dantis impedit bonitatẽ: & hoc probat per multas similitudines, quas ponit in hoc §. & per nouem auctoritates. & hoc ꝓbat vsque ad cap. statuissmus. 2. Io. de Fan. CASVS. Infert Gratian⁹ ex supradicto capitulo, ꝙ vera sacramenta sunt apud hæreticos quantum in se sed ad damnationem sunt dãtiũ, accipientium, vel habentiũ, nisi redeant sicut verum aurum fuit Crasso nociuũ.

a ¶ Ex his.] Infert ex præcedenti c. ꝙ sacramẽta vera sũt apud hæreticos indistincte vsque ad §. opponitur, & ibi obijcit Augu. prout ipse intelligit Aug. dicere vsq; ad §. sed ne. ibi ponit vnã solutionem. vsque ad §. quamuis. vbi ponit aliam bonam & catholicam, ad quam probãdam inducit quatuor exẽpla, quæ notabo in litera.

b ¶ Perimant.] Illa, id est, eorum abusio 1 ab isto loco dicit Io. de Fant. ꝙ uerba sunt Augu. vsque ad §. opponitur, Hu. cõtra: immo Gratiani, vt in notula hic apparet. inf. ead.

1 Ista fuit expositio H. & L.

c ¶ Crassus.] Iste dictator fuit contemporaneus Iulio Cæsari. & Pompeio: & à Parthis auro feruenti interfectus est.

Marcus Crassus, & Iulius Cæsar & Pompeius fuerant cõtemporanei.

ITEM AVRVM. CASVS. Dicitur hic, quòd æque verũ est aurum in arca furis, & in arca Regis, sed à fure illicite datur, & illicite retinetur: & ideo fur & communicator furti puniuntur: nisi innocentiam suã allegauerint. Et est §. Gratiani ab illo loco, ex his. vsque ad cap. per Esaiam, sicut dicit H.

Concord. tex. in l. vxori. cum ibi not. ff. de vsufru. leg. fur. & cõicator differũt. Furem tenetur quis indicare.

d ¶ Aurum.] Cuius ope, vel consilio furtum committitur, tenetur. ff. de com. fur. proinde. Est autem differentia inter furem. & communicatorem: quia communicator manifestus esse non potest. ff. de fur. is qui opem.

e ¶ Furti.] Videtur ergo & tenetur quis se purgare de conscientia. arg. inst. de obli. q̃ ex delic. §. sed hæ actiones. C. de fur. ciuile. arg. 1. q. 4. quia prælulatus cum suis concor. Et ita est arg. ꝙ quis potest, & tenetur indicare furem. arg. ext. de fur. qui cum fure cum concor. ibi pósitis. arg. contra. ff. de cond. ob tur. caus. idem & si ob stuprum. §. vlt. & ff. de præscri. uer. l. solet. Nam in vtraque dicitur, ꝙ licite possum accipere 2 pecuniam à Domino, ut seruum iudicem fugitiuum. Ioan. Sol. in casu isto uidetur posse dici, ꝙ secundum canones non est licitum accipere: secus secundum leges H.

2 Sub. & si ita accipiatur peccat accipiẽs sm canones. & sic etiã no. Vin. Lau. & Tan. & Ber. in dicto ca. qui cũ fure. Arch.

f ¶ Vt perhibet.] Hic apparet potius hæc esse verba Gratiani, quàm August.

OPPONITVR. CASVS. Opponit hic Gratia. contra supradicta, scilicet ꝙ hæretici non possunt conferre ordines, et si baptizare possint. Nam sacerdos etiam depositus etsi baptizare possit, cõficere tñ non põt: nec eps depositus potest ordines conferre, etsi possit baptizare. Sed huic oppositione opponit duplicem solutionẽ. Prima hæc est. q̃ incipit ibi. (Sed ne.) ꝙ qui extremam manus impositionem recipiũt in ecclesia, eius potentiã retinẽt, et recedentes ab ecclesia: ad similitudinẽ characteris matrimonij, q. post diuortiũ, vel votũ retinet. secus si extra ecclesiã. Ponit & aliã solutionẽ Grat. q̃ incipit ibi. (Quãuis.) vbi dicit, ꝙ sacra hæreticorũ vera sũt dũmõ in forma ecclesiæ sint celebrata, sed non hẽnt effectũ in male ministrantibus, & male suscipiẽtib. Qđ ꝓbat quatuor rõnib. Primo ꝑ verã Eucharistiã traditam ꝓditori. Sc̃do ꝑ verã ꝓphtiã Christi i patria sua, q̃ ibi nõ habuit effectũ; q̃a ibi fidẽ nõ inuenit. Tertio, ꝑ duplicẽ trãsfiguratiõnẽ Xp̃i, quarũ una incredulis nõ ꝓfuit Quarto q̃a ita virginitatẽ habuerunt fatuæ virgines, vt prudentes. Demũ concludit, ꝙ vera sunt hæreticorũ sacra

in

in se: sed obsunt male suscipientibus, & male ministrantibus. Et ad hoc inducit sequens capitulum.

a ¶ Opponitur.] Hoc modo procedit in hoc §. primo ponit obiectionem suam contra August. quam tangit vsque ad §. [Sed ne.] Ibi ponit quandam solutionem suam, quæ protenditur vsque ad §. [Quamuis.] &c. ibi autem ponit aliam, quæ magis communis est, ad quam probandum inducit, quadruplex exemplum, primum ibi. [Ipsa enim.] secundum ibi. [Item Dominus in patria, &c.] Tertium ibi. [Quod vt plane.] Quartum de decē virginibus. quod incipit ibi. [Sic & omnes. &c.] Vltimo concludit ab alio loco: [Scientdum vero.] & ad probandam conclusionem suam inducit c. per Esaiam.

b ¶ Sententiæ.] Cap. præcedētis. vbi dicit, quod vtrumque quadam consecratione datur, & ita videtur parificare ordinem, & baptismum.

c ¶ Pagano.] Supra eadem quæstio. si quis per ignorantiam. supra eodem. §. ecce. quando. infra de consecratio. distin. 4. quos a paganis. inf. de cōsec. distinctio. 4. a quodam.

Opponitur[a] autē huic sententiæ[b] Augustini potestas dandi baptismū, & ius consecrādi Dominicū corpus, & largiendi sacros ordines, plurimū inter se differūt. Suspēso. n. uel deposito sacerdote, nulla ei relinquitur ptās sacrificandi. Sacramentum tamen baptismi, non solum a sacerdote deposito, uel laico catholico, uerum ēt ab hæretico, vel pagano[c] si ministratum fuerit, nulla reiteratione uiolabitur: nulla aūt rō sinit, ut inter sacerdotes habeātur, qui de manib. laici, uel pagani oleum sacræ (imo execrandæ) unctionis assumunt. Non ergo consequēter[d] colligitur, ut si recedentib. a fide ius baptizandi relinquitur, potestas[e] ēt distribuēdi ad sacros ordines relinquatur quāuis utrūque a consecratione proueniat. Degradatus n. eps potestatem[f] largiendi[g] sacros ordines non hēt, facultatē tamē baptizandi non amisit.[h] ¶ Sed ne[i] Augustinū in hac sñia penitus reprehēdamus; intelligamus; aliud esse potestatem distribuendi ordines sacros, aliud esse executionem illius potestatis. Qui. n. intra unitatē[k] catholicæ ecclesiæ constituti, sacerdotalem, uel episcopalem unctionem accipiunt, officium, & executionem sui officij ex consecratione adipiscuntur. Recedentes uerò ab integritate fidei, potestatem acceptam sacramēto tenus[l] retinent, effectu suæ potestatis penitus priuātur; sicut coniugati ab inuicē descendentes, coniugium semel initum nō dissoluūt,[m] ab opere tamē coniugali inueniuntur alieni. ¶ De his ergo, qui accepta sacerdotali potestate ab unitate catholicæ ecclesiæ recedunt, loquitur Augustinus, nō de illis, qui in schismate, uel hæresi positi sacerdotalem unctionem accipiūt. Alioquin esse cōtrarius Chalcedonēsi[n] concilio, in quo ordinati a simoniacis, in nullo proficere iudicātur, & Innocētio,[o] qui ordinatos in cæteris hæreticis, per prauam manus impositionem solam damnationē, & capitis uulnus assecutos testatur. ¶ Quamuis[p] possit generaliter dici sacramēta, quæ apud hæreticos non aliter, quam in ecclesia Dei celebrātur uera, & rata esse, quātum ad se, falsa uerò, & inania, quātum ad effectum, & in ijs a quib. male tractātur, & in illis, a quib. male suscipiūtur. Nec mirum. Ipsa. n. salus nostra buccelam Iudæ dedit: statim cum buccella non bonus, sed malignus spiritus intrauit: quare: nō quia bonus non daret bonū, sed quia malus male accepit bonum, sicq; bonum, effectum bonū nō habuit quia ubi illud feceret, non inuenit. ¶ Item Dominus in patria sua præsens, & uerus affuit: non per malum ministrum, sed per se ipsum nihil potuit, quia fidem non inue-

sup. si quis eps sup. ead. c. qui perfectionem.

Ioan. 13.

Matth. 13.

d ¶ Consequenter.] noli hic rephendere magistrum nam opponendo dicit hoc, vt patet ex solutionibus sequentib. maxime ex secunda.

e ¶ Potestas.] Idest, executio potestatis. & sic uerum dicit. alias mentitur. nam potestas sacrificādi, .i. ordo sacerdotalis in eo remanet.

f ¶ Potestatem.] Nō bene argumentatur quia si vocet potestatē sacerdotalem ordinem, vel sacramētum, nec hic, nec ibi amisit potestatem, sed executionem, & hic & ibi amisit.

g ¶ Largiendi.] sed cum hæreticus præcisus posset cōferre tam baptisma, quā ordinem, quę specialitas erit in baptismo? Dic quod in casu necessitatis non peccat baptizās, quod nunquam est in collatione ordinum.

h ¶ Non amisit.] In necessitate, & cū solemnitatibus. 50. distinctio. qui sub gradu.

i ¶ Sed ne.] Hoc dicit Gratianus ac si Aug. intellexisset, ius dandi habent, idest, executionem, & ita soluit.

k ¶ Vnitatem.] Hic tāgit Gratian. opin. Ioan. de Fant. dicentis, quod qui recipit in ecclesia & vltimam manus impositionem in Ecclesia, & c. 1. hęc opinio videtur expresse cōfirmari, ext. de schismat. ca. 1. sed expresse reprobatur. 9. quęstio. prima. ordinationes. Idest, quod factus est eps in ecclesia & post modum fit hæreticus, ordinē confert. Sed qui ext. ecclesiā, recipit ultimam manus impositionē .i. ext. ecclesiam factus est eps, ordines conferre non pōt: & qui a tali ordinatus est, nihil recipit. fm Hug.

l ¶ Sacramento tenus.] Idest, quia si ordinant, conferunt ordines, licet non debeant, & hoc est, quod sequitur, sine effectu. &c.

m ¶ Dissoluunt.] 32. q. 7. c. 2.

n ¶ Chalcedonensi.] Sup. ea. q. c. si quis episcopus.

o ¶ Innocentio.] Sup. ea. ventum.

p ¶ Quamuis.] Sol. vera est, quam & sup. tetigit, & quæ recitatur inf. 12. q. 1. in prin. & sup. §. si. ergo.

nit, pro perfidia aliorum non caruit sua veritate, sed effectus doni virtute. ¶ *Quod, ut plane in omnibus sacramentis ostenderet, bis* [a] *est transfiguratus, cum esset in carne. In vna transfiguratione, sicut sol* [b] *apparuit mirabilis,* [c] *vt fides credentium augeretur ad contemplandā cælestem gloriam super se eleuatā. In altera, vt peregrinus, & incognoscibilis de se dubitantibus ire longius se finxit, & ne agnosceretur, oculos eorum tenuit: ad quid aliud? nisi, vt quia per fidem non erat in cordib. eorum, longius se ab eis recedere ostenderet, & quia ipsum nō credebant esse, quod erat, uiderent & eum alium,* [d] *quam erat? Ecce in vtraque visione, sua erat præsentia, & veritas: sed in vna exercebatur fides, ut magis crederent, quam credebant: in altera tenebatur incredulitas, ne ēt agnoscerent, quod videbant. Sacramētum ergo corporis, & sanguinis sui alijs est ad salutem, alijs ad iudicium. Fides etiam quamuis, sit vera, tamen sine operib. mortua est. Sic & oēs decem virgines æqualiter erant virgines: sed ex his quinque erant fatuæ, & quinque prudentes. Aequa erat virginitatis veritas, sed pro eiusdem virginitatis intentione non omnib. æqua meriti identitas. Sic etiam est æs sonans,* [e] *aut cymbalum tinniens martyriū, vel eleemosyna, quam nescit charitas.* [f] *Si verò cæcus cæco* [g] *lucerna ministret veritatem, neu'er tamē ideo magis suam illuminat cæcitatem: Sic & malus ministrat malo vera sacramenta; sed non ideo dona spiritualia: quia malis eorum meritis spiritus sanctus impeditur, ne in eis,* [h] *quod suum est operetur. Vnde Innocentius,* [i] *cum hæreticorum baptisma concedat esse ratum: non tamen ex illo baptismate concedit habere spiritum sanctum. Et Leo hos, qui formam baptismatis acceperunt, nō sinit rebaptizari; sed iubet spiritum sanctum, quem ab hæreticis nemo accipit, per eius inuocationem, & manus impositionem a catholicis sacerdotib. consequi. Sciendum verò est, quod sacramenta hæreticorum dicuntur irrita, uel etiam damnanda, falsa, & inania, nō quātum ad se, cum sint sancta, & uera etiā ab hæreticis celebrata: sed quia, cum illicitè dantib. perfidis sint ad iudicium, illicite ab eis accipientib. non conferunt spiritum sanctum. Irrita, & non vera dicuntur; quia quod promittunt, & cōferre creduntur, non tribuunt: & ideo damnanda, ut ea dari, uel recipi ab hæreticis non approbetur, sed interdicatur. Non. n. quātum ad se polluta sunt, quamuis ab hæreticis polluti dicantur. Vnde Gregorius communionem Arrij uocat execrationem, & Innocentius uocat Bonosi ordinationem, damnationem; non quod ita in se sint, sed quia male dantib. uel accipientib. id efficiunt. Sic etiam Hieronymus in Osea sacrificia* [k] *eorum panem luctus uocat, non quantum* [l] *ad se, sed quantum ad effectum; quod ipsemet ostendit, subiungens: [Quicunque comederit ex eo, cōtaminabitur, quia sibi ad iudicium sumet.]*

Hinc etiam Augustinus lib. 2. contra epist. Parmeniani, cap. 5.

a ¶ Sed ne Augustinū.] *Hic Gratianus ita uidetur loq. de B. Aug quasi ipsius hac in re sit dubia, aut incerta snia:*

Marginal references: Math. 5. — Luc. 24. — Iac. 22: Math. 25. — 1. Cor. 13. — sup. ea. c. Arrianos. — sup. ea. c. hi qui. — su. ea. c. superueniēte. c. qui perfectionē c. uentum. In c. 9. Oseæ.]

Side notes: Christus bis in carne trāsfiguratus est. — Cæcus cæco ducatū præstare nō dēt.

a ¶ Bis.] Quantum ad primā, vel quantum ad secundam, prout videbatur duobus discipulis in castellum Emaus euntib. Sed quare dicit in carne, cum etiam modo sit Dñs in carne? Ideo dicunt quidā in carne. s. mortali, sed male nam in carne mortali semel tātum transfiguratus est: post passionē uerò ēt semel & iō potest dici cū esset in carne. i. inter carnales, vbi carnē assumpsit. Vel pōt intelligi in carne. s. mortali, & sic ibi fiet punctus. bis trāsfiguratus est, cū esset i carne in vna trāsfiguratione. &c. quasi diceret in carne mortali. i. in vna trāsfiguratione. s. in monte Thabor, in altera post resurrectionē, in specie. s. peregrini apparens.

ADDITIO. s. duob. Discipulis i Castellū Emaus euntibus. H.

b ¶ Sol. i. s. Christus. & hoc est primum exemplum.

c ¶ Apparuit mirabilis.] Corā Iacobo, Petro, & Ioanne in mōte Thabor.

d ¶ Alium.] Idest, alterius modi.

e ¶ Sonans.] Quia se ipsū constringit alii sonum præstans:

f ¶ Charitas.] su. ea. q. vide.

g ¶ Cæco.] Si Cæcus cæcū conetur ducere secum: In foueā ductor primum cadet, inde secutor.

h ¶ Ne in eis.] Existēdo i hæresi. vel quo ad effectum: nisi in causa necessitatis, vel ignorāter. su. ea. q. superueniente.

i ¶ Innocentius. su. ead. q. qui perfectionē. inf. ea. q. 7. c. 5. §. itē. Inno. &c. quod pro remedio.

k ¶ Sacrificia.] Vt dicitur 5. ea. q. 5. sed hoc sup. ea. illi., & c. Dominus. vers. nos dicimus. & cap. si quis inquit.

l ¶ Non quantum.] d. 49. sacerdotes. inf. ea. q. 3. saluator.

Per

PEr Esaiam.] Hoc ca. diuiditur in tres partes. In prima parte ponuntur verba prophetæ. In secunda dicit Aug. ꝙ vbicunque malus offert sacrificium, sibi perniciem irrogat, sed non illis, qui dignè assumunt In tertia parte dicit, ꝙ Spiritus sanctus disciplinæ effugit fictum, nec operatur per eũ remissionem peccatorum. Secũda pars icipit ibi, [Quilibet.] Tertia ibi, [Spūs sctūs.] CASVS. Primo ponuntur verba prophetæ. Secundo, dicit Aug. ꝙ vbicunq; malus Deo offert sacrificium, sibi perniciem irrogat, non dignè sumenti. Tertio dicitur, quod spirit' sãctus disciplinę scilicet dator effugiet fictum, nam per eũ non operatur remissionem peccatorum, sed per officiũ operatur, & de malis toleratis intelligitur, quod hic dicitur,

cum tamen nemo ipso melius, ac fusius in libro contra Donatistas rem hanc exposuerit, omnino quæ cum Chalcedonensi concilio, & Innocentio concordet.

¶ Sacramenta quamuis obsint indignè tractantibus, prosunt tamen dignè sumentibus. Cap. XCVIII.

Iuo p. 2. c. 27. *Esa. 66.*

PEr Esaiam Dominus dicit: [Facinorosus, qui sacrificat mihi vitulum [a], quasi qui canem occidat: & qui coquit [a] [b] similaginem, quasi sanguinem porcinum, & qui offert thus in memoriam, quasi blasphemus.] *& paucis interiectis.* ¶ Quilibet vbilibet offert sacrificium tali † corde, vel factis, hoc † vt [c] mereatur audire [d]; perniciem sibi infert, non illis bonis [e], qui accipiunt ab eis sacramenta eadem, qui secundum prophetam Ezechielem gemunt, & mœrent peccata, quæ fiunt in medio eorũ, quãuis non se inde corporaliter separent. *& infra.* ¶ Sacrificium impiorum eis ipsis oberunt, qui offerunt impie. Nam vnum atque idem sacrificium propter nomen Domini, quod inuocatur, & semper sanctum est, & tale cuique fit, quali corde ad accipiendum accesserit. [Qui enim manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit.] non ait, alijs [f]; sed, sibi. *& infra.* ¶ Hoc penè in omnibus talibus quæstionibus intelligẽdum admonemus, scilicet quia omnia sacramenta cum obsint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus, *& infra.* ¶ Spiritus sanctus in ecclesiæ proposito, vel ministro sic inest, vt si fictus non est, operetur per eũ spiritus sanctus, & ad eius mercedem [g] in salutem sempiternam, & eorum regenerationem [h], vel ædificationem [i]: qui per eum siue consecrantur, siue euangelizantur. Si autem fictus est, quoniam verissimè scriptum est: Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum,] deest quidem saluti eius, vt auferat se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu: ministerium tamen eius non deserit [k], quo per eum salutem operatur aliorum.

† tale] orig.
† al. hac.
Eze. 9.

eod. l. 2. contra epi. Parme. c. 6.

1. Cor. 11.

eod. lib. 2. c. 10.

Ibidem. c. 11.

Sap. 1.

a ¶ Et qui coquit.] *Apud B. Augustinum legitur,* & qui similaginem, quasi sanguinem porcinum, & qui offert thus, quasi benedicat idolo, *& sic etiã Iuo: nisi quod habet,* & qui ponit similaginem, *sicut etiam B. Augustinus contra literas Petiliani lib. 2. cap. 52. Lectioni Græca vulgata optimè respondet versio B. Hieronymi secundũ* LXX. Iniquus autem, qui immolat vitulum, quasi percutiens virum; sacrificans de grege quasi qui occidat canem: qui offert similam, quasi qui sanguinẽ suillum: qui dat thus in memoriale, quasi blasphemus. *Vulgata autem Latina ex Hieronymo secundum Hebræum exemplar sic habet:* Qui immolat bouem, quasi qui interficiat hominem; qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem; qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat, qui recordatur thuris, quasi qui benedicat idolum †.

† al. idolo.
sup. c. qui perfectionem.

Constat [l] *ergo, vt innocentius ait, de cæteris hæreticis.*

a ¶ Vitulum.] Talis est, & ita agit, quasi &c.
b ¶ Coquit.] Alias colit id est in cultu quasi colendo in sacrificio offert. Et est similago flos farinę de quo fiebat panis propositionis.

Similago est flos farinæ.

c ¶ Hoc vt.] Quod dicit propheta.
d ¶ Audire.] Scilicet sibi dictum esse.
e ¶ Non illis bonis.] Accipientibus ab eis sacramenta.
f ¶ Non alijs.] Argumentum, ꝙ de vno, &c. vt d. 45. disciplina. ibi, meus nõ est. Arg. contra inf. 23. q. 4. fortè.
g ¶ Mercedẽ.] Idest, retributionem æternam.
h ¶ Regenerationẽ.] Vt infantum.
i ¶ Vel ędificationẽ. Vt adultorum.
K ¶ Non deserit.] Supra ea. c. remissionẽ.
CONSTAT ERGO. CASVS. Superius in ca. 1. huius q̃stionis dicit Leo, ꝙ simoniaci nõ accipiunt nisi spiritum mẽdacij & damnationem in c. fertur, dicit Greg. ꝙ simoniaci vulneratã habent animam lethali vulnere. In ca. ventum, dicit Inno. ꝙ ordinati ab hæreticis vulneratum habent caput. per quæ ca. infert Gratianus idem esse de hæreticis & simoniacis: sed suæ conclusioni statim obijcit ibi, [Sed obijcitur.] Et ibi, [Imo.] Concludit tamen quòd sacramẽta non debent simoniacè concedi.
l ¶ Constat. Superius introduxit magister multa capitula per

la per quæ ostendit de hæreticis, & simoniacis idem esse: ex quibus infert conclusionem suam in isto. §. 1. sed suæ conclusioni objicit statim dupliciter, ibi, sed objicitur, & ibi, immo.

a ¶ Sed objicitur.] Ad hoc quod dixit de simoniacis locum habere, quod de alijs hæreticis dicit.

b ¶ Hoc solum.] Quod non est in ordinatione hæreticorum.

c ¶ Reputetur.] Verum est, quantum ad characterem.

BAptizandis.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod nec pro baptismo, nec pro chrismatione det pretium exigi, ne propter paupertatem, vel indigentiam homines suam negligant salutem, & qui hoc de cætero fecerit, deponetur.

d ¶ Consignandisq;] Id est, chrismandis. idem est in quolibet sacramento, ext. de sim. cum in ecclesie. e ¶ Præfigant.] Sic in supra 1. q. 1. ult. nec numerus, secundum quod ibi est in litera nummus, est simile aliàs si est numerus, non est simile.

f ¶ Renascentes.] Id est, renasci volentes voluntate sua, vel parentum.

g ¶ Exigere.] Aliquid tamen sponte oblatum recipi potest, vt sup. distinct. 18. de eulogijs.

h ¶ Moliantur.] Sed quid si sacerdos nullo modo vult baptizare, nisi ei detur pecunia? Dicunt quidam quod si baptizandus est adultus, nihil ei debet dare quia sola fides ei sufficit, de consec. dist. 4. baptismi, vel ipsemet baptizet se arg. ff. de adopt. si consul. argu. contra, extra de baptismo, & eius est, debitum. Ioan. Sed certè si in necessitate tali aliquis seipsum baptizet: non est tamen baptizatus [2] licet ad patriam, si decederet, conuolaret, vt dicit decret. illa, debitum B. Si est puer, baptizet eum offerens, vel pater: sed si illi ita debiles sunt, uel nesciunt formam baptismi, uel nullus est alius, qui baptizet in necessitate, non ideo danda est pecunia, & committenda simonia potius permittatur mori sine baptismo, argum. hic, & infra ca. placuit. Ego tamen potius darem pecuniam, quam eum sic dimitterem mori, & bene licet non deberem facere, arg. hic, & infra ca. placuit.

i ¶ Correxerint.] Relinquendo honorem, & perpetuo pœnitendo, vt infra ea. q. si quis neque. Ioan.

NVllus.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod nullus clericus a percipiente gratiam communionis pretium exigere debet, quod si quis fecerit, deponetur.

k ¶ Diaconus.] inf. de cons. dist. 2. peruenit, contra ibi dicitur, quod presbyter daret Eucharistiam: sed hoc in necessitate, 93. dist. diaconis &c. præsente H.

l ¶ Exigat.] Cum effectu [3]. uel etiam ipse conatus puniendus est in detestationem criminis, supra ea. qui studet, arg. 6. q. 1. 6. uerum, arg. 47. dist. quoniam. H.

Hæretici, & simoniaci æquiparantur [1] Quia su. c. 1. huius quæ. dixit Leo. quod simoniaci non nisi spiritum mendacij accipiunt, & dânationem su. c. fert. Dixit Greg. quod simoniaci vulneratam habent, aiam lethali vulnere. su. ea. ventum dixit Inn. quod ordinati ab hæreticis vulneratum habent caput. vnde infert, & magister idem esse de simoniacis & hæreticis. secundum H. sed suæ conclusioni, &c. vt sequitur Pe. & Bart. Brix.

Baptizare se ipsum nemo potest.

[2] Adde ad hoc quod le. & no. de cõse. dist. 4. baptismi, in glo. poterit.

[3] Deest: exigendo recepit. sic. ff. de rer. diu. l. si. aliàs con. d. pœn. dist. 1. cogitationes. Arch.

ordinatos a simoniacis per prauam manus simoniacæ impositionem vulneratum habere caput. ¶ Sed objicitur, quod in ordinatione simoniacorum hoc solum [b] *reprensibile inueniatur, quod gratia spiritus sancti sub pretio redigi putetur: aliorsum autem in omnibus integra forma sacramentorum seruetur. Cum ergo illicita sacramenti vsurpatio per pœnitentiam correcta fuerit, vt gratia Spiritus sancti gratuita, & non venialis existimetur, integer debet adesse vnctionis effectus: Immo etiam, si non sequatur pœnitentia, licet simoniacè tamen reuera consecratus reputetur* [c]*: sicut illi, qui quondam non, nisi pretio dato, nec ad sacri baptismi regenerationem, nec ad sanctæ communionis participationem admittebantur; licet simoniacè, tamen non ideo minus baptizati, vel sacra communionis participes reputati sunt: sed hoc tantum* † *sacris canonibus constitutum est, ne de cætero Sacramenta Christi simoniacè distribuantur.*

† al. tamen.

Vnde Gelasius ad episcopos per Lucaniam, epist. 1. c. 7.

¶ A baptizandis, vel consignandis pretia non exigantur. Cap. XCIX.

Capit. 6. c. 180. Burc. l. 4. c. 71. Iuo p. 1. c. 72. & 265. *Matth.* 10.

BAptizandis, consignandisque [d] fidelibus sacerdotes pretia nulla præfigant [e], nec illationibus quibuslibet impositis exagitare cupiant renascentes [f]: quoniã quod gratis accipimus, gratis dare mandamur. Et ideo nihil à prædictis prorsus exigere [g] moliantur [h], quo vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione reuocati, redemptionis suæ causas adire despiciant: certum habentes, quod qui prohibita deprehensi fuerint admisisse, vel commissa non potius sua spontè correxerint [i], periculum subituri proprij sint honoris.

Item ex sexta synodo, c. 21.

¶ A percipiente gratiam † communionis pretium exigi non debet. Cap. C.

† al. gratia.

NVllus episcopus, aut presbyter, aut diaconus [k], qui sacram dispẽsat communionem, à percipiente gratiam [a] communionis aliquod pretium exigat [l]. Neque enim vẽditur gratia, neq; pro pretio gratiam Spiritus sancti damus; sed dignis munere sine defraudatione participare concedimus. Si quis vero eorum, qui connumerantur in clero, ab eo, qui sacram communionem dispensat, aliquod pretium exegerit, deponatur, sicut imitator simoniacæ fraudis.

Iuo p. 2. c. 22.

a ¶ Gratiam.] *Sic etiam Iuo. In vno vetusto Gratiani codice est,*

Quidquid]

QVidquid.] CASVS. Dicitur hic, q pro sacramentis, vel ordinibus conferendis aliquid accipi nõ debet, nisi quod sponte fuerit oblatum, & clericus si contra fecerit, deponatur. & si sciente episcopo, & negligente corrigere aliquid fuerit exactum: duobus mensibus communione priuetur. Si verò ipso ignorante clerici aliquid acceperint: pro qualitate personarum & ordinum punientur pœnis hic positis, & nihilominus deponentur.

gratia cõmunis, *quod Græca lectioni magis conuenit:* παρὰ τοῦ μετέχοντος εἰς πρᾶξιν, τῆς τοιαύτης μεταλήψεως χάριν, ὀβολοὺς, ἢ εἶδος τὸ οἱονοῦν, i. ab eo qui percipit cõmunionem eiusmodi participationis gratia, obolos, vel aliam quam quamuis speciem exigat. *Sunt etiam aliæ nõnullæ variantes non magni ponderis.*

Item ex concilio Toletano, 11. c. 8.

¶ Munera inuisibilis gratiæ quæstibus non sunt comparanda. Cap. CI.

Iuo p. 1. c. 73. & par. 5. c. 126. *Matth. 10.*

QVidquid inuisibilis [a] gratiæ consolatione β [b] tribuitur, nuquam quæstibus γ [c], vel quibuslibet prę̨mijs venundari penitus debet, dicẽte Domino: [Quod gratis accepistis, gratis date.] Et ideò quicunq; deinceps in ecclesiastico ordine constitutus, aut pro baptizandis, consignandisque fidelibus, aut collatione chrismatis, vel pro motionibus graduum pretia quælibet, vel præmia (nisi δ voluntarie oblata) pro huiusmodi ambitione susceperit: equidem, si sciente loci episcopo tale quidquã à subditis perpetratum fuerit, idem episcopus duobus mẽsibus excommunicationi [d] subiaceat, pro eo, quòd, scita mala contexit, & correptionem necessariam non adhibuit. Sin autem suorum quispiam, eodem nesciente, pro supradictis quodcunque capitulis accipiẽdum esse sibi crediderit [e]; si presbyter [f] est, quatuor mensium excommunicatione [g] plectatur, si diaconus, trium, subdiaconus verò, vel clericus [h] his cupiditatibus seruiens, & competẽti ζ pœna [i], & debita excommunicatione plectendus est.

β ¶ Consolatione.] *In concilijs olim Coloniæ, ac Lutetiæ impressis duobus ipsorum codicibus Vaticanis, vno regis Catholici, & apud Iuonem legitur,* collatione: *sed ob glossam non est emendatum.*

γ ¶ Nunquam quæstibus.] *In eodẽ codice Regio, legitur* nũmorũ quæstu, vel quibuslibet prę̨mijs venundari penitus non debet: *in alijs verò supra citatis,* nunquã quæstu.

δ ¶ Nisi.] *Ab eodem codice Regio abest dictio ista,* nisi, *ita vt in his casibus voluntarias etiam oblationes prohibeat: sicut de baptismo in concilio Eliberitano est constitutum, infra ead. c. emendari & de sacris ordinationibus in concilio Tridentino sess. 21. cap. 1. In alijs tamen codicibus est ipsa dictio,* nisi.

ε ¶ Quod scita.] *Antea legebatur,* in conscientia mala. *Emendatum est ex codice Regio, & Iuone in concilijs verò impressis variè legitur.*

* *Imò quatenus sacramẽtum tribuit gratiã, vt decernit Conc. Trid. sess. 24. c. 1. & ideo dare pecuniã pro eo, vt est sacramentũ, illicitum est licitum autẽ quatenus est natura officiũ B. Th. 2. 2. q. 100. artic. 2. ad 6.*

a ¶ Inuisibilis.] idest, sacramentum in quo gratia inuisibilis continetur per significationem.

b ¶ Consolatione.] Nota coniugium non * esse de his sacramentis: quæ consolationẽ cœlestis gratiæ tribuũt: & ideo in ipso posse pretium inuenire. 32. q. 2. honorantur. Cætera ita sacræ rei tenent significationem, vt eius pariter habeant uirtutem, istud solam significationem. Cætera verbo, sed istud ex consensu perficitur. Cætera à iure canonum initium habuerunt, hoc a iure naturali initium habuit. extra de biga. debitum. illa autem non est ratio sufficiens, q pecunia interueniat, quia in eo non confertur gratia: quia nec in sepultura. nec in funeratione gr̃a confert: est tñ simonia. 13. q. 2. qsta. Imò dicit lex, matrimonia nõ debent esse venalia. ff. de do. inter virum & vx. l. 1. & dic qd licet quæratur in matrimonio quantũ detur pro dote, hoc non est simonia arg. de cõsec. d. 1. nemo. nam episcopus non consecrat ecclesiam, nisi dos fuerit ei assignata, vt ibi dicitur: & tamen illud non est simoniacum. inf. q. 2. placuit.

Gratia in sepultura nõ confertur.

c ¶ Quæstibus.] A quæro quæris, non à queror quereris.

d ¶ Excommunicationi.] idest, suspensioni. 32. dis. eos. no. episcopũ suspendendũ esse, quia nõ corrigit subditum.

e ¶ Crediderit.] Ad hoc vt occultet illud crimen.

Ep̃s nõ corrigens subditum, est suspendẽdus.

f ¶ Si p̃sbyter.] Hanc leuem pœ̃nã antiqui tus sustinuit. ex posterioribus autẽ decretis, p huiusmodi sui honoris periculo subsunt, & nota infamię percelluntur, vt sup. ea. qui baptizandis, & 1. q. 3. c. vlt.

g ¶ Excõicatione.] Hic grauius punitur sacerdos q̃ ep̃s argu. cont. 40. d. hõ 1. Sed hic presbyter i duobus deliquit, & quia contemnit, & quia simoniam committit. episcopus tãtum in negligentia 2. Et quod dicit, quatuor mensium excommunicatione plectatur, hæc pœna non excludit depositionem. Alij intelligunt hoc capitulum tãtum de negligente 3. non de committente. sed huic intellectui obuiat illud, accipiendum, & illud, cupiditatibus. Sed exaudi hoc per illud, extra de simo. nemo. cum scilicet quis celat crimen alterius pro pecunia: arg. sup. e. c. ibi, contexit. B. Sed adhuc contradicit huic intellectui quod dicit de pœna. quia minor imponitur maioribus. Sed dic, quod maior pœna est episcopo cessare per duos menses, quam presbytero per quatuor. 40. dist. homo Christianus.

Sacerdos grauius punitur q̃ episcopus.

1 Arg. extra de cle. uenal. c. 1.

2 Sic no. J. 24. q. 1. qui contra. in gl. ult.

3 Et talis nõ est simoniacus. quia nil uf emere vel uendere: sed pro tanto dr̃ simoniacus quia simoniã cõmittit, & contegit. extra de simo. nemo. Hug.

h ¶ Clericus.] & secundum hoc clericus in minoribus ordinationibus potest esse prælatus.

i ¶ Competenti pœna.] Depositioni. inf. ea. q. 3. cap. ult. placuit.

Placuit, vt nullus.] CASVS. Statuitur hic, vt nul lus epūs pro chrismate tremissem exigat, sicut olim epī facere consueuerunt, ne ipsi venundantes, sicut Simon magus voluit emere, damnabiliter venundentur.

a ¶ Balsami.] id est, chrismatis. nam post consecrationē chrisma est. Chrisma ergo vendi non potest, nec ēt in necessitate, cū sit sacramētum. 1. q. 1. multi. & 1. q. 3. si qs p̄bendas. & sup. ea. quicquid.

b ¶ Tremissem.] Tertia pars solidi est tremissis. De hoc tremisse habes. C. de veste milit. fortissimis. li. 12. & inde dicitur tremissus s̄m Isidorū, quasi ter missus solidum constituat.

sup. d. 81. in omnibus. inf. 8. q. 3. c. 1. & sup. d. 57. si quis in ægritudine. j̄. 18. q. vlt. Eleutherius. contra extra de simo. cum sit Romana. inf. ea. q. 2. placuit. Sol. exaudi hoc de nummis exactis. nam sponte oblatos accipere possum. arg. inf. c. proxi. Alij dicunt hoc vitandum propter speciem

Chrisma vēdi non pōt.

Tremissis est tertia ps solidi.

¶ Et competenti.] *In vulgatis legebatur*, pro arbitrio competenti pœna, *sublata sunt voces*, pro arbitrio, *quia in vetustis exemplaribus, in concilijs impressis, & manuscriptis, & apud Iuonem nō habentur, neque auctor glossæ eas agnoscit.*

Item ex concilio Bracarensi secundo, c. 4.

¶ *Emendata est inscriptio ex aliquot vetustis codicibus. Nam in vulgatis erat*, ex Carthaginensi quarto, *in quo non habetur.*

¶ Nihil à sacerdotibus exigatur pro balsamo, quod in Chrismate ponitur. Cap. CII.

Placuit, vt nullus episcoporum pro modico balsami [a], quod benedictum pro baptismi sacramento per ecclesias datur; quia singuli † tremissem [b] pro ipso exigere solent; nihil vlterius exigatur: ne fortè, quod pro salute animarum per inuocationē sancti spiritus consecratur, sicut Simon magus donum Dei pecunia voluit emere, ita nos venundantes damnabiliter venundemur.

† al. à singulis tremisses exigi. al. singuli tremisses exigi.

Item ex eodem, c. 7.

¶ Non est aliquid exigendum ab ijs, qui infantes suos ad baptizandum adducunt. Cap. CIII.

Placuit, vt vnusquisque episcopus per ecclesias suas hoc præcipiat, vt hi, qui infantes suos ad baptismum offerunt, si quid voluntariè pro suo offerunt voto, suscipiatur ab eis. Si verò pro necessitatem paupertatis aliquid non habeant, quod offerant, nullum eis pignus violenter tollatur à clericis. Nam multi pauperes hoc timentes, filios à baptismo retrahunt: qui si fortè, dū differunt, sine gratia baptismi de hac vita recesserint, necesse est, vt ab illis eorum [c] perditio [d] requiratur [e], quorum spolia pertimescentes, à baptismi gratia se retraxerunt.

Act. 8.

Placuit.] CASVS. Statuitur in hoc c. vt p̄ baptismi collatione nihil exigat: sponte tamen oblatum potest recipi: & si timore extorsionis aliquis se subtraxerit à baptismo, aīa periclitantis à tali p̄sbytero requiretur.

c ¶ Eorum.] Argu. q̄ in eadē sit perditione & qui damni causam, vel occasionem dat, & qui damnum dedisse videtur. inf. 23. quæst. 5. de occidedis. & c. cū homo. cōtra. 26. q. 6. si presbyter. j̄. 27. q. 2. si tu abstines. sup. d. 55. si qs absciderit. j̄. 17. quęst. 4. diffiniuit. ī. 50. dist. studeat. & c. sæpè. j̄. 16. q. 1. decimæ. Io. Sol. hoc intelligendum est de causa proxima, maximè cum malo zelo causam, vel occasionem præstant H.

Damnū dedisse vr̄, qui occasionem damni dat.

d ¶ Perditio.] Nihil enim interest, an occidat quis, an causā mortis p̄beat. ff. ad l. Corn. de sic. nihil, vnde si p̄stito impunitatis sacramento seruos fugientes ad ecclesiā sacerdos non reddiderit, & postea fugerint: fuga eorum à sacerdote quærēda est, vt inf. 17. q. 4. diffiniuit. qui enim occasionem damni, &c. ff. ad l. Aquil. qui occidit. §. vlt.

[Requiratur.] Not. quòd pro loco, & tempore illicita redduntur, quæ simpliciter licita sunt, vt 27. q. 1. neque viduas.

Item ex concilio Eliberitano, c. 4.

¶ Qui baptizatur, nullos nummos in concham mittat. Cap. CIV.

Emendari placuit, vt qui baptizātur (vt fieri solebat) nummos in concham non mittant [f]: ne sacerdos [g],

Emendari.] CASVS. Dicitur hic, q̄ p̄ baptismo nihil recipiatur, nec pedes baptizandorum lauentur. Sequentia duo cap. plana sunt, in quibus dicitur, q̄ pro sacramentis, vel ordinibus, sepulturis, chrismate, communione, & luminaribus, nihil exigi debet.

f ¶ Non mittant.] Præsumitur enim simonia 1. similis præsumptio est ex tempore, vel loco. inf. 32. q. 1. relatū.

3 Vnde subdit, ne sacerdos, &c.

speciem mali. argum. extra de transact. cōstitutus. ff. ad leg. Iul. de ambitu. l. vna. vbi dicitur, quod accusatus non debet intrare domum iudicis. Hic argue opus per se laudabile ratione temporis reprobari, & ne malignandi occasionem inducat. licet enim nummos in concham mittere opus pietatis sit, tempore tamen suscipiēdi baptismi simoniæ suspicionem inducit arg. est ff. ad l. Iul. de ambitu. l. vna. in fi. ad e 1. vt si etiam sub aliquo prætextu tempore prohibito detur, præsumptio simoniæ non euanescat. arg. 57. dist. si quis in ægritudine 2. 8. q. 1. c. primo.

g ¶ Ne sacerdos.] Arg. non solum abstinendum esse a malis, sed etiam ab omni specie mali. arg. supra 54. dist. generalis.

Opus per se laudabile ratione temporis reprobatur.

2 Et not. inf. 18. q. 2. diffinimus.

Abstinendū est ab omni specie mali.

a ¶ Lauandi sunt.] Quia Mediolanensis primo aqua consecrata puerorum pedes lauant, & postea baptizant & non peccant, quia auctoritate Ambr. hoc faciunt, qa qui est mundus totus, non indiget nisi ut pedes lauet. Tamen in illa auctoritate intelliguntur pedes, idest, affectus.

Latio Mediolanensiū.

pro tempore etiam luminum pretium interdici in extrauag. Alex. 3. de his sane Hug. satis dicitur ext. de simon satis, & c. cum in ecclesiæ.
ADDITIO. Adde ad hoc quod legitur, & not. sup. ead. emendari. Arch.

quod gratis accepit, pretio distrahere videatur. Neq. pedes eorum lauandi sunt [a] a sacerdotibus, vel clericis.

Item ex concilio Triburiensi.

¶Pro perceptione baptismi, vel chrismatis aliquid exigi non debet. Cap. C V.

Pann. l. 4. c. 101. Iuo p. 1. c. 295.

DIctum est solere in quibusdā locis pro perceptione chrismatis nummos dari, similiter pro baptismo, & communione. Hoc simoniacæ hæresis semē detestata est sancta synodus, & anathematizauit, & vt de cætero nec ꝓ ordinatione, nec ꝓ chrismate, vel baptismo, vel ꝓ balsamo, nec pro sepultura, vel communione quidquā exigatur, statuit, sed gratis dona Christi gratuita dispēsatione donentur.

Item ex concilio Cabilonensi tempore Caroli Magni, cap. 16.

¶Nō pro dedicandis basilicis, vel pro cæteris sacramentis, ecclesiæ conferendis aliquid exigi debet. Cap. C V I.

Burc. l. 4. c. 93. Iuo p. 1. c. 287. Pann. l. 1. c. 98.

STatuimus, vt sicut pro dedicandis basilicis, & dādis ordinibus nihil accipiēdum est: ita etiam pro balsamo siue luminaribus [b] emendis, nihil presbyteri chrisma accepturi dent. Episcopi itaque de facultatibus ecclesiæ balsamum emant, & luminaria singuli in ecclesiis suis concionanda prouideant.

13 *Sicut [c] ergo hæc sacramenta [d] licet simoniace ministrentur, tamen benedictionis effectū conferunt accipiēti, & sic sacerdotalis vnctio, licet simoniace ministretur; suo tamē nō dēt carere effectu. Sed sicut supra dictū est, illa sacramenta sunt necessitatis, hæc dignitatis, & ideo priuilegia illorum non possunt generare cōem legem istorum. Habent ergo simoniaci vulneratum caput per simoniacæ manus prauam impositionem. Hoc autem de illis intelligitur, quos nec excusat ignorantia, nec attractionis violentia; qui ab illis ordinantur, quos indubitanter sciunt esse simoniacos; siue simoniace, siue nō simoniace ordinentur ab eis. Vt. n. distinguit Nicolaus Papa alij simoniace ordinantur a simoniacis: alij simoniace a nō simoniacis, allij non simoniace a simoniacis.*

sup. c. remissionem §. sed notandum.

Hanc distinctionem innuit Nicolaus Papa secundus scribens omnibus episcopis.

¶De triplici genere simoniacorum. Cap. C V I I.

STatuimus [e] decretum de simoniacis tripartita hæresi idest, de simoniacis simoniace ordinatoribus, vel ordinatis, & de simoniacis simoniace a non simoniacis, & de simoniacis nō simoniace a simoniacis. ¶Simoniaci simoniace ordinati, vel ordinatores secūdum ecclesiasti-

4. sent. d. 25. Pann. l. 3. c. 127.

SICVT ERGO. Hæc ē 13. pars hui⁹ quæst. in qua itēdit probare magister, ꝙ si aliquis ignorāter ordinatus fuerit a simoniaco, vel etiam compulsus, ꝙ dispēsatur cum tali. Si autem scieter fuerit simoniac⁹, vel ordinatus a simoniaco, nō dispensatur cū illo: & hoc ꝓbat per sex auctorit. Io. de Fan. CASVS. Infert Grat. quod sicut hęc sacramēta. s. baptisma, & chrisma habent effectū, licet simoniace ministrentur, sic & vnctio sacerdotalis. Sed est aliud in illis quā in istis, quia illa sunt sacramenta necessitatis: hæc verò dignitatis. Simoniaci. n. habēt caput vulneratum, quos ignorantia, vel alias causa nō excusat. Vnde Nicolaus distinguit. Alij ordinātur simoniace a simoniacis. Alij simoniace a nō simoniacis. Alij non simoniace a simoniacis, quę distinctio probatur per sequens capitulum.

c ¶ Sicut] Accepit hic finem altercatio Gratiani, quæ quandoq; simoniacos cōparat hæreticis, quandoq; non, vt sup. ca. 5. qa ergo, & §. seq.

d ¶ Hæc sacra.] i. baptisma, & chrisma.

STatuimus.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes In 1. parte idem dicitur, quod dictū ē in distinctione Nicolai, In 2. parte quæ incipit ibi, [Simoniaci. dr. ꝙ simoniaci simoniace ordinati cū suis ordinatoribus debēt deponi. Simoniaci verò simoniace a nō simoniacis ordinati, ab officio malè accepto remouebuntur, sed ordinatores non deponentur: cum non simoniace a simoniacis ordinatis, poterit propter necessitatem dispensari, vt in suo officio permaneant.

Pedes in literis sacris significant affectiones.

ctus. s. vt habeāt cor putum, iuxta illud. Quàm speciosi pedes Euangelizantium pacem, &c.

STatuimus.] ¶ Luminaribus.] Etiam in conficiendo chrisma necessarijs fraudem remouet. Nota

e ¶ Statuimus.] Idem dicitur hic, quod in §. nisi. qa subiun-

iungit quid iuris sit cum sic, vel sic ordinantur.

a ¶ Simoniacos autem non. Illi sola voce non reatu simoniaci dicuntur extra de si. de simoniace. s. propter ordinationem a simoniacis factam, sicut vsurarius quandoque dicitur qui vsuras dat. ff. de vsur. debitor.

recipere ordines secundum plurimos doctores: exequi tamen non possum ordines sine dispensatione Papæ tantum, secundum quosdam, secundum alios cuiuscunque superioris. Ista tamen dispensatio debet fieri in occulto ne infametur ille prælatus, cuius crimen occultum est. huic

b ¶ Misericorditer.] & ita dicitur hic, quod non receperunt executionem.

c ¶ Permanere.] In executione.

SED HOC. CASVS. Dicit Gratianus, quod hoc vltimum membrum intelligitur de illis qui ordinantur non simoniace a simoniacis, quos ignorabant esse simoniacos, quos nō reatus proprius facit simoniacos, sed ordinatio simoniaci.

d ¶ Sed hoc.] Respicit vltimam partem capituli præcedētis, scilicet simoniacos non reatu, sed propter ordinationem, inf. proximo.

SI qui a simoniacis.] CASVS. Dicitur hic, quod si aliquis gratis ab epo, sed aliàs simoniaco fuerit ordinatus: si probauerit illum tunc temporis ab ecclesia toleratum, & nesciuisse illum simoniacum fuisse, poterit cum illo misericorditer dispensari si verò sciuerit illum simoniacū esse, deponi debet. Sequens c. patet, quod est notabile.

cos canones a proprio gradu decidant.† Simoniaci quoque simoniace a nō simoniacis ordinati, similiter ab officio malè accepto remoueantur. ¶ Simoniacos autem nō[a] simoniace a simoniacis ordinatos, misericorditer[b] per manus impositionem pro temporis necessitate in officio concedimus permanere.[c]

† Adde ad hūc tex. not. in l. si quem quam. C. de episc. & cle.

Sed hoc[d] intelligendum est de ijs, qui ordinantur a simoniacis, quos ignorabant esse simoniacos. Hos facit simoniacos non reatus criminis, sed ordinatio simoniaci.

De quibus Vrbanus Papa in concilio Placentino, c. 3. & 4. ait.

¶ De ijs, qui non simoniace a simoniacis ordinantur. Cap. CVIII.

Magister ibi.

SI qui[e] a simoniacis non simoniace ordinati sunt, si quidem probare[f] potuerint se, cum ordinarentur, nesciuisse eos simoniacos esse, & si tunc α[g] pro catholicis habebātur in ecclesia, talium ordinationes misericorditer sustinemus, si tamen eos laudabilis vita commendat. Qui verò scienter se a simoniacis consecrari (imò execrari) permiserint; eorum consecrationem omnino irritam esse decernimus.

C. 4.

α ¶ Et si tunc.] *Antea legebatur, & quod tūc, quasi onus id probandi incumberet volenti se purgare. Emendatum verò est ex duob. manuscriptis istius cōcilij exēplaribus. Idem Nicolaus iunior. Hoc idem Alexander secundus.* ¶ *Verba huius, & sequentis capituli erga simoniacos sūt in epistola Nicolai secundi, in qua concilium a se habitū refert; atq; ea repetiuit Alexander secundus in epistola omnibus catholicis episcopis directa, quæ habetur Romæ manuscripta tribus peruetustis codicibus.*

e ¶ Si qui.] H. intelligit hoc c. de præcisis, qui tamen nesciebantur præcisi esse ab ordinatis. Nam opinio eius est, quod si occultū, est eum ordinatorem esse simoniacum, qui toleratur, ordinatus suscipit executionem, vt 15. q. 7. c. vlt. nisi sit notorium, vt 32. d. 6. verū. Vel nisi testibus hoc probari possit, vt sup. ca. § si quis. & ideo ut locum habeat secundum eum quod hic sequitur, misericorditer, &c. necesse habet legere de præcisis. Nos vero, qui aliter sentimus, arg. inf. ca. quibusdā. & sup. c. reperiuntur, legimus hoc capitulum de occultis. Nam quantumcunque occulti sint, & etiam ignorentur, iste non consequitur executionem, & hoc in simoniaco in ordine, & licet sine culpa istius ordinati contingat, indiget tamen dispensatione, & hoc in detestationem criminis, & iō dicit misericorditer, & licet hoc in ignorante, secus tamen in eo qui coactus est, vt inf. ca. constat. Nā ille de iure admittendus est ad executionem, & ea est ratio quia magis constat nobis de voluntate coacti, quam ignorantis, nec intelligas illud capitulum de absolute coacto, quia non recipiet characterem. ex. de bapt. maiores. §. si autem.

Ordinatus a simoniaco occulto an recipiat ordinis executionem.

f ¶ Probare. Per sacramētum. ext. de sent. excom. si verò. Vel probatur eo ipso, quod non probatur contra. C. qui mili. nō poss. super sermis. lib. 12. Sed pone prælatū meū esse simoniacum, & vult me ordinare, si probare possū non debeo ab eo ordines recipere. si non possum debeo

Simoniacus prælatus si vult subditū inuitum ordinare, quid iuris.

huic tamen obuiat ext. c. per tuas. Io. hoc teneas pro certo, quòd si ego scio simoniacum esse aliquem, licet occultum, non debeo recipere ordines ab eo, vt in præ. de cre. per tuas. & inf. ca. de cætero, & si vellet me cogere, potius debeo pati excommunicationem, vt ext. de sent. excom. inquisitionis.

f ¶ Probare.] Hinc arg. quod qui ignorantiam allegat, eam probare debet, 1 & cum probatio tripliciter fiat, tunc. s. directè cum probatio eo ex quo id quod intendit, necessario aut verisimiliter sequitur: ignorantiæ tamen verisimilis probatio sufficit, quod patet ex eo quod dicitur, tunc pro catholicis habebantur. ex his quoque verbis seq. si tamen eos laudabilior vita commendat, argūi potest præcedentia merita ad delictū post commissū veniā impetrandam prodesse. arg. ff. de re. mili. nō omnis. Io. arg. alegantem ignorātiam debere eam probare, vt inf. 9. q. 1. ordinationes. inf. 34. q. vlt. in lectum. ex. de elect. innotuit. sup. d. 82. proposuisti. cōtra. inf. 3. q. 9. indicas. contra. B.

Ignorantiā allegans, eā probare tenetur.

1 Concord. text. in l. veri°, & ibi gl. & in l. cum de indebito. in gl. in ver. ignorāti. ff. de prob.

g ¶ Et quod tūc. 15. quæst. vlt. c. vlt. arg. inf. 9. quæst. 1. ca. 3. contr. Solu. ibi namque dicitur, quod si qui ab hæreticis nominatim excommunicatis fuerint ordinati, ignorantes illos esse damnatos: eorum ordinationes ratæ habebantur: hic autem dicit tunc ratas esse si eorum ordinatores pro catholicis habebantur, vnde colligi-

Igitur, quod si tunc non catholici, sed dānati habebantur, talium ordinatio non toleratur. sed sciendum est, quod nō semper contrarius sensus auctoritatis pro lege, & certa ratione suscipiendus est sicut in nonnullis decretorum locis diligentia lectoris inueniet. Vel dicatur strictius se

Sensus contrarius non sp pro lege suscipiēdus.

d ¶ In dignitate.] idest, in ordine extra de simo. ... & no. infra ca. q. 5. c. 1. cum enim furtiuus sit ... infra ead. ordinationes. non potest dispensari ...

C dixit extra de simo. ex insinuatione.

Onstat.] CASVS. Dicitur hic, quod si qui ... nem hæ... rint ordinati ... rū cōioni non consenserint, sed statim cessante violētia ad ecclesiam redierint, sufficienter excusantur: at qui post mensem redeunt, rei tūc sunt acceptę dignitatis.

1 Et no. extra de renū. ...

¶De eo, qui ordinatur ab illo, quem scit simoniacum esse. Cap. CIX.

Iuo p. 5. c. 79. Pann. li. 3. c. 126.

DE cætero statuimus, vt si quis in posterū ab eo, quē simoniacū esse non dubitat, [a] se consecrari permiserit, & consecrator, & consecratus non disparem dānationis sententiam subeant: [b] sed vterque depositus pęnitentiam agat, & priuatus propria dignitate persistat.

Item paulò superius.

¶Simoniacis in dignitate seruanda, nulla est impendenda misericordia. Cap. CX.

Magister ibidem. Deusdedit p. 2. Iuo p. 5. c. 79. Pann. li. 3. c. 125.

ERga simoniacos nullam [c] misericordiam, in dignitate [d] seruanda, habendam esse decernimus, sed iuxta canonum sanctiones, & decreta sanctorum Patrum, eos omnino damnamus, ac deponendos esse apostolica auctoritate sancimus.

Subaudiendum est, nisi violenter attracti fuerint. De his enim, & a quibuslibet hæreticis violenter ordinatis ait Innocētius ad ēpos Macedonię, epist. 22. cap. 5.

¶ De ijs, qui inuiti ad hæreticorum ordinationem trahuntur. Cap. CXI.

Eadem] orig. idest, Bonoso.

COnstat multos vim passos atque inuitos, attractos, repugnantesq; ab hæreticis † ordinatos, sed huiusmodi aliquis, si post ordinationem talem nō interfuit, cū illi conficerent sacramenta, si communioni eorū particípatus non est, si statim [a] discendentibus illis a pessimo cōciliabulo eorū abrenūciauit, & ad Ecclesiam redijt [f]: iste talis potest habere colorem aliquem excusationis [g]. Cæterū qui post mensem, [h] aut amplius, [i] redierūt, cum se considerarent ab hæreticis ordinatos: quamuis nihil ab eis acceperunt, rei sunt vsurpatæ dignitatis.

a ¶Illis.] *In editione trium tomorum legitur,* discedens de eius pessimo. *Sed editio quatuor tomorum, & codex canonum habet, vt Grat. multa autem in hoc capite collector arbitratu suo aptauit.*

Tales [k] plerūq; intuitu pietatis reformat catholica ma-

e ¶ Si statim.] Arg. quod si qua alicui tradit inuita & pro viribus renuēs: si statī post traditionē fugerit, non tenet illud matrimoniū: quod præsumitur ex verbo, si statim. maximè si nunquam cōsensit. H. & ita perse quentia deprehenduntur præcedētia. 2. 22. q. 2. quod ait. de pœn. dist. 3. Iudas.

Matrimonium non tenet si mulier in vita statim fugerit.

f ¶ Redijt.] Eo animo vt iterum nō redeāt ad eos: sicut dicit lex, quod is qui fugit ab hostib. eo animo vt iterum ad eos redeat, nō habet postliminiū. ff. de cap. & postli. re. l. nihil interest. C. eo. l. pe. nec enim satis est domū quem redijsse, si mēte alien ... ff. de offi. præsi. l. 1. diuus. & ... q. 9. in fi ...

2 Adde ad hoc quod legi. & not. 7. 44. dist. multis.

g ¶ Excusationis.] Arg. quod coactio excusat in ordinib. sic 50. dist. presbyteros. 15. q. 6. c. 1. 20. q. 3. præsens arg. cōtra 15. q. 1. merito. & inf. de cons. dist. 4. eos, quos.

Coactio in ordinib. excusat.

h ¶ Post mensem.] Ar. quod si aliqua alicui

re habere in simoniacis propter odium ipsius horrendi criminis: & mitigantius in alijs peruersis ordinationibus: quod illo c. demonstratur 9. q. 1. ab excommunicatis. Vel quod hic dicitur catholicis, non ad ordinantes, sed ad ordinatos refertur. B.

a DE cætero. Non dubitat.] Quia est notorium: vel per sententiam. H. sed contradicit litera.

b Sententiam subeant.] Tu intellige de eo quem probare potuit simoniacum, qui est ordinandus. melius intellige secundum quod dixi in glo. supra proxi. ca. in glo. per sacramentum ver. hoc tenens A.

E Rga simoniacos.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod simoniaci ad aliquam dignitatem promoti deponi debent: & nulla cum eis poterit fieri dispensatio. Patet sequens §. ubi excipit violenter attractos: siue à simoniacis, siue ab hæreticis attracti fuerint.

c ¶ Nullam.] infra eod. si quis neque. infra ead. q. 7. requirit. & infra ca. q. 5. c. 1. contra. Sol. hic simonia est in promoto, & promouente.

inuita tradita fuerit, quod aliquanto tempore cum eo in domo manserit, & cum potuerit nō effugerit: si postea virum dimiserit, poterit reuocari ab eo: quia ex tanto temporis cōsensu ratum fuit matrimonium. ar. ... q. 2. de neptis. 63. dist. quanto. 50. dist. presbyteros. & dist. 45. de Iudæis. & extra de spon. ad id quod.

i ¶ Amplius.] Arg. ad probandum consensum interfuisse matrimonio, si non statim diuertit dum poterit. 16. q. 1. reuertimini.

TALES. CASVS. Dicitur in hoc §. quod tales ... ab hæreticis violenter attracti: siue statim redierint, siue non quandoque de misericordia tolerantur: sed cum simoniacis non dispensatur: nec authenticam. ... fructuosam possunt agere pœnitentiam, nisi renunciauerint rei quam sunt simoniacè adepti. & tunc dispensatur cum eis, vt cum minoribus hæreticis dispensatur. Sequen. cap. patet in quo ostenditur qualiter cum hæretico dispensetur.

k ¶ Tales.] Scilicet qui cōsenserint hæreticis, vel statim

recess-

recesserunt, vel non statim. idem intelligo etiam post momentum, si iam consensissent. & idem post centum annos, si non consensissent. Nam semper accusarentur. ff. de re. mil. non omnes. §. qui captus. factum ergo tangit hoc dicendo, ideo tamen dicit, qui post mensem: qa & si intra mésem redierint, semp fuisse inuiti præsumuntur, nisi cótrarium probaretur: sed post mésem præsumerentur consensisse, nisi contrariũ probaretur. & est si. C. ad Velleian. l. si mulier perfectè.

a ¶ Authenticam.] .i. fructuosam: nisi executioni rei. adeptæ renunciauerint, vt infra ea. q. si quis neque.

b ¶ Vsurpatum est.] idest, contra rigorẽ factum est: arg. C. si iur. do. ubi.

c ¶ Nouatianis.] Infra ea. q. 7. Maximũ. & c. Donatum.

d ¶ Minoribus. Nõ enim cũ maioribus hæreticis dispensat, vt infra q. 7. c. 1.

e ¶ Ita etiam.] Cũ simoniacis est dispensandum, vt iam habebitur.

f ¶ Aliorsum.] Q. d. & hoc facit ad dispensationem.

g ¶ Cognoscantur.] Arg. q̃ si instrũm sit falsũ & ĩ aliqua parte verum: vbi verum est, debem⁹ illud recipere. C. de transf. si ex falsis. argu. cõtra 9. distin. si ad sacras, & 42. dist. cap. quiescamus.

Instrũm. Pro parte verum & pro parte falsum esse potest.

h Omnis.] ¶ Habeat.] Si tñ iterata vnctione non fuerit maculatus, vt j. q. 7. saluberrimũ.

i ¶ Inuenitur.] Si tñ illos ordines simoniacè nõ reciperet, & cũ quib. dispẽsẽt, & cũ quibus non, dicunt 1. isti versus.

ff. de his quæ in frau. cred. si pignus. Item nunquid est simonia abrenunciare beneficio, vt alij detur. Non nisi deducatur in pactum: vt extra de præben. dilecto. spem tamen, 2 inde habere non est simonia. extra de ; act. cũ pridem. Item qualiter regnum Dei pecunia possit emi. cum

Beneficij renunciatio. vt alij detur, nõ est sĝ simoniaca.

2 Spẽ not. Pann. Fely. in c. consultationes de simo. Ang. & legistæ in l. sed & si lege. §. consuluit. de petit. hæred.

nus impositio cũ satisfactione, & medicina pœnitentiæ; sed damnationem simoniacorum, & eorum qui eis consenserunt, legimus; medicinam uero authenticam [a] *ex hac hæresi nominatim non legimus: nisi quod sicut usurpatum est* [b] *in Nouatianis,* [c] *uel Donatistis, minoribus* [d] *utique hæreticis non canonicè, sed ex intuitu pietatis, ita etiam* [e] *ex his posse fieri colligimus, ideo etiã, quia aliorsum* [f] *per omnia orthodoxam habent fidẽ, nisi quòd Spiritum sanctum credunt esse uenalem. Et ut ait Beatus Augustinus, hæretici, cum redierint; qua parte se absciderint ab ecclesia, curentur; qua uero parte adhæserint, cognoscantur.* [g]

sup. ea. c. quod quidam. vers. sed sicut.

Hinc & Leo Ianuario a Aquileiensi, epist. 3.

a ¶ Ianuario,] *Sic etiam citatur infra ead. q. 7. c. saluberrimũ. & sic habetur ĩ manuscriptis Leonis codicib⁹, quamuis in excusis sit* Iuliano. *Cæterum verba ipsa epistolæ referuntur in dicto cap. saluberrimum. & ex parte. supra ead. c. si quis hæretica. Nam hic sentẽtia potius affertur.*

¶ Qui ab hæresi ad ecclesiam redeunt, in quo inueniuntur ordine, ex beneficio perseuerent. Cap. CXII.

Omnis cuiuslibet ordinis clericus, qui catholicã deserens vnitatem, hæreticæ, vel schismaticę coniunctionis contagione se maculauerit; si ad ecclesiam redierit cũ legitima satisfactione, & erroris sui damnatione; hoc in magno beneficio habeat, [h] si adempta sibi omni spe promotionis, in quo inuenitur [i] ordine permaneat.

sup. ea. c. si quis hæretica. & inf. ea. q. 7. c. saluberrimum. Poly. li. 7. tit. 5. Pann. li. 3. c. 131.

De his autem, qui ordinantur simoniacè a non simoniacis (vt pote illi, qui data pecunia archidiacono, vel cõsiliarijs episcopi, episcopo ignorante, hoc efficiunt, vt de manu eius sacros ordines accipiãt) ita scribit Gregorius VII. lib. 6. Reg. in synodo Romæ habita, anno Domini 1078. die 19. Nouembris, c. 5.

¶ Ordinationes, quę simoniacè fiunt, falsæ iudicantur. Cap. CXIII.

Ordinationes, quæ interueniente pretio, [k] vel precibus, [l] vel obsequio alicui personæ ea inten-

Poly. li. 2. tit. 38. Iuo p. 5. c. 82.

1 Et not. 9. q. 1. in sum. ibi videas. nam ibi ponantur concord. [illegible] ea. quæ sequuntur. Archid. Versus.

Si bis ordo datur, seu, baptismus repetatur.
Vt subuertatur fidei status ordo petatur.
Vel si præstetur quod utrumque Simon operetur.
Vt dispensẽt, spes irrita prorsus habetur. s. ea. si quis.

DE HIS. CASVS. Prosequitur de his Gratianus hic, qui simoniacè a non simoniacis ordinantur, & casus planus est.

Ordinationes.] CASVS. Dicitur hic, q̃ falsa iudicatur ordinatio, quæ pretio, precib. uel obsequio confertur. Idem dicitur de ordinatione eius, qui canonicè non eligitur: quia taliter ordinatus nõ intrat per ostiũ, sed fur est, & latro. Patet seq. §.

k ¶ Pretio.] Dato, vel retento, vel promisso. C. de transactio. nam remittere, dare est. extra de testi. venien. 1. cũ nihil sit spiritualius. de pę. dist. 1. medicina. & nõ ordo vel honor ecclesiasticus. & est ratio: qia cũ vendẽte regnum cœlorum non potest esse malitia: hic secus sed falsum est regnum Dei emi, sed ex misericordia meritisque præcedentibus acquiritur. 13. q. 2. animæ de pœ. dist. 1. medicina.

l ¶ Vel precibus.] Hoc de precibus pro indigno. & carnali amore impensis, uel à se porrectis: alias non, vt infra eadem latorem.

l ¶ Vel precibus.] Hic habes, q̃ preces inducunt simoniam, vt inf. c. sunt nonnulli. 8. q. 1. Moyses. & hoc verũ est si aliquis pro seipso petat. talis enim se ingerit: quod non licet, vt 8. q. 1. in scripturis. & extra de iure patron. per nostras. Alij dicunt, quod aliquis pro se, si est dignus.

Preces qñq; simoniam inducunt.

dignus, potest petere. nã Petrus dixit. Quid ergo fiet nobis, qui secuti sumus te? & ita pro seipso petijt. Sed si preces porriguntur ab alio, distinguitur, vt 8.q.2. in summa & q.1.c. Moyses. Io.

a ¶ Intentione.] Ergo sine ea intẽtione non est simonia alias

tione.[a] impenso, vel quę non communi consensu cleri, & populi secũdum canonicas sanctiones fiunt, & ab ijs, ad quos consecratio pertinet, non comprobantur, falsas† esse dijudicamus, quoniam, qui taliter ordinantur, non per ostium, idest per Christum intrant, sed, vt ipsa veritas testatur, fures [b] sunt, & latrones.

† *irritas.*] orig. & Polyc. *Io. 10.*

14 *Quia ergo simonia tripliciter in capitulo notatur, videndum est quot modis pretium in hac hæresi detur. Hoc B. Gregorium in Euangeliorum tractatu hom. 4. in fine exponit dicens.*

¶De multiplici genere simoniacorum. Cap. CXIV.

SVnt nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt [c], & tamen sacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem, laudis solummodo retributionem quærunt. ¶Hi nimirum, quod gratis acceptum est, gratis non tribuũt: quia de impenso officio sanctitatis, nummum expetunt fauoris. Vnde bene, cum iustum virum describeret [d] propheta, ait: [Qui excutit manus suas ab omni munere.] Neque enim dicit, qui excutit manus suas a munere, sed adiunxit, [ab omni:] quia aliud est munus ab obsequio [e], aliud munus a manu, aliud munus a lingua †. Munus quippe ab obsequio est subiectio † indebite impensa. Munus a manu, pecunia est. Munus a lingua, fauor. Qui ergo sacros ordines tribuit tunc ab omni [f] munere manus excutit; quando in diuinis rebus, non solum nullam pecuniam, sed etiam humanam gratiam [g] non requirit.

Ans. l. 6. c. 91. Burc. l. 1. c. 113. Ivo p. 5. c. 86. Pann. l. 3. c. 121.

Es. 33.

† Concord. tex. in l. qđ si Meuius ff. de her. insti. & l. 1. a procuratore, & ibi bona glo. C. manda.

† *al. seruitus.*

Idem in regesto.

¶Aeternam damnationem inueniet, qui quolibet munere ad sacros ordines accedit. Cap. CXV.

SI quis neque sanctis pollens moribus, vel neque a clero, populoq; vocatus[h], vel pulsatione coactus, impu-

vult probare in quibus, & quibus modis committatur simonia directe, & dicit, ꝙ tribus. s. in munere a manu, munere a lingua. munere ab obsequio, & hoc vsque ad §. [Quolibet. Io.

SVnt nonnulli.] CASVS. Ostenditur hic, ꝙ non solum si pecunia accipiatur pro ordinatione, cõmittitur simonia: sed si obsequiũ, vel fauor, siue humana gratia ꝓpter hoc accipiatur. & hoc ꝓbatur auctoritate Esaiæ.

c ¶ Accipiunt.] Extra de sim. & si quæstiones.

d ¶ Describeret.] Non est in Esaia id qđ sequitur, sed in psalmo: Iudica me Domine: ibi, in quorum manibus.

e ¶ Ab obsequio.] Et sic vr̃, ꝙ non possim seruire pro beneficio, vt hic, & su. px. ar. contra 12. q. 2. quicunque suffragio, & c. charitatẽ. & de cle. nõ resi. de cætero. licite etiã potest quis sperare, vel appetere dignitates, vt 74. dis. consuluit. 61. d. quid proderit, & extra de pac. cũ pridem. Sol. H. dicit si directe habeat animũ ad hoc, cum seruit, est simoniacus, vt 8. q. 1. sunt quidam. Sed tu dic ꝙ si dignus est, & dignum exhibet seruitiũ, nõ ẽ simoniacus vt hic. & ext. de cle. nõ resi. de cætero. aliàs si indignus est, vel dign⁹, & idigne seruit, simoniac⁹ est, & hoc notauit cũ dixit. Seruitus indebite, &c. & licet dignus seruire possit, nõ tñ

aliàs secus, vt no. extra de simon. nemo. H.

b ¶ Fures. Videtur ergo cum simoniacus furi comparetur, ꝙ cum simoniaco nemo possit dispensare, nisi renũciet ordini male suscepto, vt inf. ca. si quis neq;. & sup. ca. erga. & extra ea. nobis. in fi. quia nec vitium furti purgatur, nisi res furtiua redeat in potestatem Domini, vt 14. q. 6. si res aliena. Illud satis concedi posset, & secundum hoc posset dici, quòd simoniacus nec ẽt characterem reciperet, quia simoniacus debet renunciare rei, q̃ vitiose est adeptus. Constat. ꝙ executioni nõ renunciaret, quia executionem nunquam habuit: charactẽrẽ etiã non [illegible] renunciare. Vnde satis videtur, ꝙ non recepe rit charact. [illegible] vellet dicere, ꝙ recepisset possessionem [illegible] sicut fur dicitur habere rẽ furtiuam. i. possessionem [illegible] tamen [illegible] est, vt dicatur. ꝙ habeat char. [illegible] & quod P. pa possit cum eo dispensare, licet ille non renunciet, nam etiam vitium furti potest [illegible] apud furem manente, ff. de vsuc. si fur. in [illegible] videtur in violento detentore, vt ff. de pre ca. [illegible] lianus. 1.

Simoniacus furi cõparatur Papa dispensare põt cũ simoniace ordinato, licet ordini male suscepto nõ renunciet.

1 Sub. vnde nõ est opus cessione. ar. de pac. l. pe. [illegible] sed sufficit factum confirmari. ff. de succes. [illegible]

QVIA ERGO. Hæc est 14. pars quæstionis, in qua

potest duci in pactionem, nam illud simoniacum est. extra de pa. pactiones. nullũ ergo munus dabit nisi illud quod alias fuisset daturus propter aliquas necessitates, vt ext. ea. & in quæstiones, vel nisi det xenium aliquod, vt ff. de off. procon. solent. §. vlt. vel nisi recipiat illud ad stipes templi, vt sup. ea iudices.

f ¶ Ab omni.] Vt omnia particularia, & singularia comprehẽderet sup. 19. d. sit Romanorum. si inf. 14. q. 3. putãt. [illegible] c. q. 3. saluator. cõtra 11. q. 1. ꝙ si dormierit 2. No. ꝙ dicit indebite, nam si debite impendatur, non ita fit, vt inf. ea. q. ... saluator. Et exponit Gratianus indebite, cũ indebite dignus, vel debite indignus seruit pro beneficio, aliàs non ar. insti. de societate, §. de illa.

2 Par ista iura vr̃, ꝙ illẽ esset si simpliciter dixisset.

g ¶ Gratiam. Sup. 2. d. quando.

SI quis.] CASVS. Si quis per simoniacam prauitatem ordinem, vel dignitatem ecclesiasticam acceperit, nisi in vita reliquerit, & finaliter penituerit, in æternum peribit. Planum est sequens capitulum, & per se patet.

h ¶ Vocatus.] Et etiam licet valde dignus sit, nõ tñ effrænata temeritate, sed trepida deliberatione oportet sacerdo-

denter Christi sacerdotium iam quolibet facinore pollutus, iniusto cordis amore [a], vel sordidis precibus oris, siue comitatu [b] siue mannali seruitio, siue fraudulẽto [c] munusculo episcopalem, seu sacerdotalem, nõ lucro animarum, sed inanis gloriæ auaritia fultus dignitatem acceperit, & in vita sua non spontè [d] reliquerit, cumque insperata α mors [e] pœnitentem non inuenerit proculdubio in æternum peribit.

α ¶ Insperata.] *In aliquot vetustis. Gratiani codicibus legitur*, in aspera mors pœnitentia.

Hinc idem Gregorius Ioanni Corinthiorum episcopo lib. 4. epist. 55. seu c. 99. scribit.

¶ Pro ordinationibus nihil omnino accipiatur. Cap. CXVI.

sup. d. 110. c. nouit. Ans. l. 6. c. 90. Poly. l. 2. tit. 1. † al. decreum.

DE ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus. Oportet ergo, vt neque per commodum †, neq; per gratiam, aut quorundam supplicationem [f] aliquos ad sacros ordines consentiatis; vel permittatis adduci.

Item vniuersis episcopis per Elladem † prouinciam constitutis, eod. lib. epist. 56. seu c. 100.

† al. Helladem. Et eo. l. epi. 51. & 55. & l. 5. epi. 7. Burc. l. 1. c. 21. Iuo p. 3. c. 108.

¶ Nec pretio, nec prece, nec gratia, nec supplicatione aliqui ad sacros ordines cedant. Cap. CXVII.

QVibusdam [g] narrantibus agnoui, quòd in illis partibus nullum ad sacrum ordinem sine cõmodi datione perueniat. Quod si ita est, flens dico, gemens denuncio, q̃a cum sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoq; diu stare [h] non poterit. ¶ Scimus quippe ex Euangelio, quid redemptor noster per semetipsum fecerit: quia ingressus in tẽplum cathedras vendẽtium columbas euertit. Columbas quippe vendere est, de sancto spiritu (quẽ sibi cõsubstantialem Deus omnipotens per impositionẽ manuum hominibus tribuit (cõmodum temporale percipere; Ex quo, vt prædixi, innuitur, quid sequatur: quia, qui in templo Dei columbas vendere pręsumpserunt, eorum [i], Deo iudice, cathedræ ceciderunt. ¶ Qui videlicet error in subditis cum augmento propagatur. Nam ipse quoque, qui ad sacrum ordinem perducitur, iam in ipsa prouectus sui radice vitiatus, paratior [k] est alijs vẽdere, quod emit. Et vbi est, quod scriptum est?) Gratis acce-

Matth. 21.

cerdotij] debet subire, vt su. ead. nõ est putanda. & d. 13. nerui 61. d. miramur.

Beneficium cõferens indigno pp amorẽ simoniacus.

a ¶ Amore.] Ex hoc collige omnem illum esse simoniacum, qui ductus amore alicui indigno beneficium confert, arg. extra de simon. nemo. nam ex quo fauor tertij nimium fauoris inducit: multo magis ipsius q. ordinatur. Vel expone hoc ita q̃ cesset iste intellectus, iniusto cordis amore, i. cupiditate & amitione.

b ¶ Comitatu.] Idest, seruitio.

Munus fraudulentum.

c ¶ Fraudulento.] Fraudulentum est munus cum dicit se alias voluisse hoc ei dare, vt ext. ead. & si quæstiones. Vel q̃n altera pars dicit expẽsas fecisse, & illas petit, vt cedat beneficio, vt ext. de pact. cum pridem.

d ¶ Nõ sponte.] Hoc idẽ de quolibet crimine, sed hoc dr̃ ad terrorem. Et not. q̃ dicit sponte: quia si cogeretur iuris ordinem dimittere: nisi sponte non valeret ei ad salutem.

Pœnitentia nõ ualet ad salutem nisi perseueret usque in finem.

e ¶ Mors.] Ex hoc (vt dixi) in quolibet crimine non valet pœnitentia ad salutem, nisi perseueret animo vsque in fin. de pęn. distinct. 1. §. his autem vers. item illud. Ioannes. Et licet de omnibus alijs criminib. possit quis pœnitere ordine retento, vt 82. dis. presbyter. 50. dist. de his hic non, nisi renunciet ordini. extra de simo. tanta. unde nõ uidetur, q̃ hic locũ habeat admonitio, uel denunciatio. Ar. cõtra. inf. q. ult. c. pater. dis ut ext. de accusat. super his.

f DE ordinationib. ¶ Supplicationẽ.] inf. c. latorem. cõtra, ubi Papa ad supplicationem quorundã ordinat q̃dam. S d distingue [illegible] aliquis petit pro se: aut alius pro ipso. v. sup. ca. [illegible] ordinationes. 8. q. 1. §. his. vel dic, ibi de carnali, hic de spirituali.

QVibusdam narrantibus.] CASVS. Dicitur hic sacros ordines, vel ecclesiasticos gradus non gratis, sed commodi datione acceptos diu stare non posse: cum intus omnes per consecrationem iam decidant. Secundo, quia Dominus cathedras uendentium columbas de templo euertit. Tertio, quia paratiores sunt alijs vendere quod emerant. Quarto, quia ipsorum hæresis in primitiua ecclesia fuit damnata. Secunda ratio est ibi. [Scimus quippe.] Tertia ibi. [Qui videlicet.] Quarta ibi: [Et cum primo Pater c. seq. per se.

g ¶ Quibusdam. Primo dicit Greg. se dolere, q̃ in illis partibus nemo promouet ad sacrũ ordinẽ sine cõmodi datione. Scd̃o ꝓbatur auctoritate Dñi simoniacos, ipso iure esse suspensos. Tertio prohibet hoc de cætero fieri & statuit pœnam in committentes.

h ¶ Stare. Quo ad id in quo nunquã stetit. s. quo ad executionẽ. ar. ff. de cõst. pec. id q̃d. ar. ꝯtra. 32. q. 2. Moyses.

i ¶ Eorum.] Et ita simoniaci ẽt occulti ipso iure sunt suspensi: non tamen uitandi sunt s̃m quosdam, comprobari non potest in eis simonia. 6. q. 2. si tantum. sic exaudi. extra de simo. tanta. & sup. ca. reperiuntur.

k ¶ Paratior.] Quod noua testa. capit, inueterata sapit. [Quo semel est imbuta recens seruabit odorem. Testa diu:] & est. si. in auth. ut iud. sine quoq; suf. §. 1. coll. 2.

Aesopus Horatius in epistolis.

vbi

ubi dicitur: dato enim uno illicito principio, necesse est eum, qui dationem facit, plures manus circuire, &c.

Preces carnales p digno porrectæ simoniã nõ faciunt. Bona quest.

a ¶ Et actionis.] Hic argue carnales preces pro digno porrectas non facere simoniã, secus in pecunia, uel obsequio: quæ loco pretij intercedere solent, quod preces non

sed, & pro indigno magis detestatur ecclesia muneruм dationem, quam precum effusionem. Vel dic, φ hæc dictio, nisi, non excipit a supplicatione, sed a uerbo promouere, sic ponitur su. 38. d. sedulo, uer. nouerit.

b ¶ Nullus.] ¶ Culpetur.] Et puniatur pena centum aureorum: & irrogatur infamia, qui petierit aliquam dignitatem. ff. ad leg. Iul. de am bitu l. 1. & if. q. 7. sacrm. Arg. cõtra. ff. de off. pręt. Barbarius. sed soluitur inf. q. 6. sicut is.

Infamia irrogatur dignitatē petenti.

c ¶ Religiosis.] i. clericis. & p hoc expone illud c. 20. q. 3. p̄sens, in fi. argu. gradum altiorem grauius facere commissum, vt inf. 11. q. 3. præcipue, arg. if. 25. q. 1. nulli, & 8. q. 2. illud quidem.

Gradus altior aggrauat delictũ.

pistis, gratis date.] Et cum primo contra sanctam ecclesiã simoniaca hæresis sit exorta; cur non perpenditur cur nõ videtur quia eum, quem quis cum pretio ordinat, prouehendo agit, vt hæreticus fiat? Ideoq; hortamur, vt nullus vestrum denuo hoc fieri patiatur: sed neque gratia alicuius, neque supplicatione aliquos ad sacros ordines audeat promouere, nisi eum, quem vitæ, & actionis [a] qualitas ad hoc dignum esse monstrauerit. Nam si aliter factum denuo senserimus, districta, & canonica illud noueritis vltione compesci.

Item Symmachus ad Cæsarium, epist. 1. c. 5.

Anſl. l. 6. c. 76.

¶ Ad episcopalem honorem nullus per ambitum accedat. Cap. CXVIII.

NVllus itaque per ambitum ad episcopalem honorem permittatur accedere. Nam cum hic excessus in laica conuersatione culpetur [b], quis dubitat, quin religiosis [c], & Deo seruientibus incutiat opprobrium?

Item Gregorius Adeodato episcopo, lib. 2. indict. 11. epistola 48.

¶ De eodem. Cap. CXIX.

† *ordines aspirare, ni si.*] orig.

ESTote ergo præcipue in ordinatione soliciti, & ad sacros ordines † nisi prouectiores ætate, & mundos opere nullatenus admittatis, ne forte semper esse desinant, quod immature esse festinant. Eorum enim, qui in sacro sunt ordine collocandi, prius vitam moresque discutite, & vt dignos huic officio adhibere possitis, non vobis potentia, aut supplicatio quarumlibet subrepat personarum. Ante omnia autem cautos vos esse oportet, vt nulla proueniat in ordinatione venalitas ne (quod absit) & ordinatis, & ordinantibus periculum maius immineat. Si quando igitur de his tractare necesse est, graues [d] expertosque viros consilijs † vestris adhibete participes; & cum eis communi de hoc deliberatione pensate.

† *al. consilij vestri.*

¶ *Caput hoc duobus locis, vbi visum est expedire, locupletatum est ex originali.*

Item Columbo episcopo, lib. 2. indict. 11. epist. 47.

¶ Neque fauore, neque venalitate ad sacros ordines quisquam promoueatur. Cap. CXX.

PVeri [e] ad sacros [f] ordines nullatenus admittantur, ne tanto periculosius cadant, quanto citius [g] cõscende-

B Stote.] CASVS. Pręcipit hic Gregor. vt epi promoueant mũdos corpore, & prouectiores ætate, & q sunt morib. comendati: nec potentia nec etiam supplicatio aliqua p̄ ualeat, sed merita personarum.

d ¶ Graues.] Sup. 24. dist. quando.

P Veri ad sacros ordines.] CASVS. Dicitur hic, φ pueri ad sacros ordines nõ sunt præponere promouendi. Item dicit φ venalitate, uel potentia, uel supplicatione, uel fauore, nõ debet indignus aliquis p̄mouer. Seq. §. cum seq. c. patet.

e ¶ Pueri.] Pueri dicuntur intra 14. annũ. ex. de eta. & qua. ca. indecorũ, uel pueri. i. Neophyti. 48. d. sicut Neophytus. sit. Hoc uer

f ¶ Ad sacros.] Nam bũ. puer ante xiiij. an. possunt minores accipere, licet non nees. & ita intelligat. 77. dist. c. 3. quia nõ acolythatum. 77. di. in singulis. Tamē si puer ordinetur in sacris ordinibus, bene recipit haracterem.

Pueri quidem 14. ante an hēt significationes in ordinat... ut ... ctis ... 13 ... hic Ioan.

non faciũt, ut in f. eadem. q. 5. c. ult. & licet pro indigno porrectæ facerent simoniam, tamen propter merita digni ab hac excusantur, ut inf. 32. q. 2. quidquid. Ioan. Sed quare minus committitur simonia in precibus oblatis pro digno quam in pecunia? Respondeo: ideo quia in precibus nihil dat de suo: & ideo ibi nullum intelligitur esse commercium, nam perdere uerba leue est: & ita nihil peruenit ad accipientem arg. C. de do. inter ui. & uxor. maritus. ff. de dona. Aristo. sed in alio casu dat,

Perdere verba leue est.

cum possit recipere minores ordines, ut in d. c. in singulis. Sed nunquid tenetur continentiæ? si est doli capax: alias non. 2. Nã & uoto & sacramento se obligare potest doli capax. extra de deli. puc. cap. 1. sed religioni non, ut not. 7. q. 2. §. cum ergo. 20. q. 2. c. 2.

f ¶ Ad sacros. Si tamen ordinentur, ordines suscipiunt sacros, etiam septennes.

g ¶ Quanto citius. Sup. dist. 48. sicut nam. casum appo. sit, &c. Gerendorum. n. honorũ non promiscua facultas est

Fi. ... de ... per ... pro ... mo ... honoribus gerendis.

est, non enim prius gerere debet maiorem honorem, quam minorem. ff. de mu. & honor. §. gerendorum. ADDITIO. Ad idem 58. d. c. 1. & 2.

a Latorem.] ¶ Per intercessionem.] Nam sæpe Papa ad intercessionẽ laicorum ordinat, vel dispensat. vel tolerat, vt 28. d. de Syracusanæ. 50. d. clerico. 63. d. Salonitanæ.

b ¶ Proficere.] Ext. de ma. & obed. per tuas, ext. de tẽp. or. cũ in distribuendis. ADDITIO. Iste concor. probãt ꝙ iste sine licentia Papæ nõ poterat promoueri: & ad hoc inducuntur Arch.

Filium.] CASVS. Helias abbas rogauit Papã, vt quendam suum clericum promoueret, & eum postea sibi transmitteret. Ad cuius ꝑces Papa eum in diaconum promouit, sed eum sibi non transmisit: quia non est consuetudo ecclesiæ Romanæ cũ sit ĩ ea cõsecratus, & q a absentiã illius abbatis in eius pręsentia voluit compensare.

c ¶ Mandastis.] & ita mandat minor maiori sic. 11. q. 3. rogo.

d ¶ Non hẽt.] sine licentia eius 63. dis. literas, & quo ad hoc nihil est speciale in eccl. Ro. vt 21. q. 2. c. 170. d. sanctorũ. Sed ordinati a Papa licet inter alios digni honore sint, subsunt tñ ẽpis. ext. de ma. & obed. per tuas. ff. de albo scri. l. vlt. & ꝑferent eis tñ qui sunt eiusdẽ ordinis. ff. e. l. 1. & ab ẽpo põt deponi 1. ordinatus a Papa.

NON ITAQVE. CASVS. Grat. soluit hic cõtrarietatẽ præmissorũ, c. quam fecit de precibus, & interserit quædã verba i §. ibi, nõ solũ ꝓpter sequens capitulum, cuius casus cũ seq. §. patet.

e ¶ Ordinãdi.] & ita aliquis põt pro se dignas ꝑces offerre, ꝙ H. non concedit 2. in quo nõ credo eũ benedicere: q a multos condemnat arg. 1 Io. 14. q. 5. nõ sane 16. q. 1. reuertimini.

Ordinati a Papa subsũt episcopis.

1 Cõiter no. contra in ꝓœ. decre. per tuas. §. ꝙ nõ põt ẽps talẽ deponere, qđ ibi approbatur per Vin. Inno, Ho. & L. sic sentiũt & cum. Io.

Preces dignas pro se põt quis offerre.

2 In hac sna est Ho. sed La. sentit cũ Io.

f PEr principalem.] Hoc c. habes. 9. q. 3. §. vlt.

g ¶ Potestatem.] Hoc idem potest 3. episcopus. 2. q. 7. cum pastoris, ext. de cler. non resid. de cætero. ADDITIO. Idem tenet Io. de Fãt. de hoc legitur, & ao. 43. dist. c. 1. & 11. q. 3. qui resistit. Arch.

3 Sed contra 26. q. 1. cum pro vtilitate ect. de hoe.

QVO-

re ad altiora festinant. Nulla sit in ordinatione venalitas: potentia, vel supplicatio personarum, nihil aduersus hæc, quæ prohibemus, obtineat. Nam proculdubio Deus offenditur, si ad sacros ordines quisquam non ex merito, sed ex fauore (quod absit) aut ex venalitate prouehitur.

E contra Idem Gregorius quibusdam supplicantibus vnum acolythum, & alterum diaconum legitur ordinasse sicut ipse scribit lib. 7. indict. 1. epist. 2. Petro a *episcopo Corsicæ inter cætera.*

a ¶ Petro.] *In codicibus impressis epistola vnde caput hoc sumptum est, inscribitur* Chrysanto Episcopo. *Verum in codice peruetusto Vaticano earundem epistolarum inscribitur* Petro Episcopo per Corsicam, *Anselmus autem eodem modo habet ac Gratianus. Ad Petrum Episcopum Alexandriæ de Corsica legitur epistola alia quinto lib. c. 122. quamuis sit fortasse mendum in voce,* Alexandriæ, *& scribendum videatur,* Aleriæ.

¶ Episcopo interueniente, Papa quendam acolythum ordinauit. Cap. CXXI.

Ansel. l. 7. c. 79. † *al. pro intercessione.*

LAtorem præsentium per † intercessionem [a] sanctitatis vestræ acolythum fecimus: quem ad obsequia vestra transmisimus, vt si in lucrandis animabus amplius seruierit, proficere [b] amplius possit.

Idem Heliæ presbytero, & abbati, lib. 4. epist. 30. seu cap. 74.

¶ Quisquis in Romana ecclesia sacrum ordinem acceperit, ab ea vlterius egredi non poterit.

Cap. CXXII.

Ansel. l. 7. c. 78. † *nostrum.* orig.

FIlium vestrum † Epiphanium mandastis [c], vt ad sacrũ ordinem prouehere deberemus, vobisque transmittere. Sed in vno vos audiuimus: in alio autem minime audire potuimus. Diaconus quidem factus est, sed quisquis semel in hac ecclesia ordinem † acceperit, egrediendi ex ea vlterius licentiam non habet [d]. Si ergo vos videre non potui; hac ex re consolationem habeo, quia in filio vestro requiesco.

† *al. sacrum ordinem.*

Non itaque quorumlibet precibus ordinationes factæ, falsæ diiudicantur, sed hæ demum, quæ precibus ordinandi [e], *vel eius amici, non spirituali, sed carnali affectu porrectis fiunt, cum alias futuræ non essent: quas non charitas interueniens, sed ambitio supplicans extorquet*[1]. *Non solum autem clericos cuiuslibet episcopi Summus Pontifex in ecclesia Romana valet ordinare, verumetiam opportunitate exigente monachos, & quoslibet clericos conuocare potest, & inuitare.*

Vnde Nicolaus Papa Michaeli Imperatori in epist. quæ incipit. [*Proposueramus.*]

De eodem. Cap. CXXIII.

infra 9. q. 3. c. 2. principium. Ansel. l. 2. c. 73. & l. 1. c. 24.

PEr principalem [f] beatorũ apostolorum Petri, & Pauli potestatem [g] ius habemus non solum monachos,

verum etiam quoslibet clericos de quacunque diœcesi, cum necesse fuerit, ad nos cõuocare, atque ecclesiasticis exigentibus opportunitatibus inuitare.

15 *Quolibet ergo munere interueniente, falsa diiudicatur ordinatio. Sicut autem pretio interueniẽte sacri ordines nõ sunt tribuendi; ita nec restituẽdi. Vt enim ait beatus Ambrosius sacri ordines nec p̃tio sunt emẽdi, nec redimẽdi.*[a] *Hinc etiã Gregorius VII. ait lib. 6. reg. in concilio habito anno Domini 1078. pontificatus sui 6. c. 10.*

Poly. l. 4. tit. 41.

¶Pretio interueniente sacerdotale officium non restituatur. Cap. CXXIIII.

NVllus episcopus grauamen, seu seruile seruitiũ[b] ex vsu[c] cõtra ecclesiasticam normam[d] abbatibus, seu clericis suis imponat: vel interdictũ sacerdotale officiũ pretio interueniente restituat.[e] Quod si fecerit, officij sui periculum subeat.

Qui autem[f] *pecuniam accipiunt, vt ordinandis sacros ordines non tribuãt, vel vt canonicæ electioni assẽsum non præbeant, aut ecclesiis ædificandis, uel consecrandis lapidem benedictum, vel consecrationem subtrahant, multis argumentis acceptæ pecuniæ rei, & infames*[g] *esse probantur.*

Ait enim Paschalis secundus.

¶Sacrilegi sunt iudicandi, qui ecclesiã Dei non permittunt regulariter ordinari. Cap. CXXV.

SVnt quidam, qui vel violentia, vel fauore non permittũt ecclesias regulariter ordinari. Hos etiam decreuimus vt sacrilegos[h] iudicandos.

QVOLIBET. Hæc est 15. pars q. in qua intendit probare, ꝙ sicut ordines pretio non sunt dandi: ita nec pretio restituendi: & ꝙ sic simoniacus (Scilicet indirecte) & sacrileguas qui promotionem vel electionẽ alicuius impedit, vel ecclesiæ consecrationem vel fundatiouem & hoc probat per tres auctoritates sanctorum, & per sex leges principum Ioan. de Fan.

a ¶ Redimẽdi.] Extra de simo. querelam. &c. si nullus.

NVllus episcopus.] CASVS. Præcipitur in hoc ca. vt episcopus prætextu alicuius consuetudinis clericis uel abbatibus grauamen aliquod non inferat, nec pretio interueniente officium restituat: quod si fecerit tanquam simoniacus punietur.

b ¶ Seruile seruitium.] Vocat angariam vel perangariam, quod lex vocat fore sordidum munus 16. q. 1. §. nouarum[1] in l. placet.

1 Adde ꝙ dicantur angariæ & perangariæ. no. gl. in l. 1. C. quemad. ciui. mun. ind. l. 10. in l. neminem. C. de sacrosan. eccl.

c ¶ Ex usu.] Id est, non assuescat. vel ex vsu præter id quod hactenus est constitutum: quasi ratione præscriptionis, ut angarias sacerdotibus non imponat. Cum enim de aliqua rerum præscriptione agitur, inspiciendum est vtrum communi iure talia a talib. possideri valeant necne. Primo casu soli longæ usurpationis detẽtione currit præscriptio,[2] vt 16. q. 3. & 4. per totũ. saluo eo, quod de militibus dicitur ead. causa & q. c. licet. &c. inter memoratos. Secundo casu non currit præscriptio. Præscriptio enim ius aduocat creatum, nouum autem non creat, ut 33. q. 5. quod Deo. & d. st. 100. cõtra morem. & d. 93. illud autẽ. 16. q. 1. c. ult. & q. 3. §. potest etiam & quæst. 7. decimas & inf. ead. quæst. 3. quæsitũ. in his omnibus & in alijs in finitis casibus præscriptio euanescit. quia non est proditum ius commune scriptum. vel non scriptum, quo tales talia valeant possidere. Ioan. Hæc regula fallit extra de causa pos. cum ecclesia, & extra de præscrip. auditis. Io. Sed certe non fallit. quia iura incorporalia quasi possidentur; & interdicta pro eis possessoria constituta sunt. ff. de serui. quoties. B.

2 Dummodo adsit bona fides, ꝙ dic ut plene not. ext. de præscri. si diligenti.

c ¶ Ex usu.] Nam tẽpus nõ est mod? &c. 10. q. 3. q a cognouimus. ff. d act. & obl. obligationem fere. §. Placet. nisi forte cuius nõ extat memoria ar. ff. de aqua quoti. & esti. & ext. d uerb. sig. c. abbate.

Tempus nõ est modus, tollẽdæ obligationis.

d ¶ Ecclesiasticã normam.] Nam iusta d causa bene potest ab eis auxiliũ petere. ext. de censi. cum Apostolus. Et sic nõ est contra 18. q. vlt. seruitiũ, quia illud intelligitur de licitis: hoc de illicitis.

e ¶ Restituat.] Nec absoluere põt, p pretio, nisi sit consuetudo extra de simo. nemo. Item nec reconciliare. extra de sim. c. nemo Sed nũquid ipsi clerico licet redimere, cũ iniuste suspensus est? Videtur ꝙ nõ su. §. proxi. in fi. extra de si. Matheus. Arg. contra scilicet, quod possit redimere ius suum & vexationem suã. inf. q. 3. quęsitum[3] ext. de usu. c. 1. & extra de sim. dilectus. dic vt ibi; immo & si quid dederit, repetere poterit. C. de cõd. ob tur. cau. qđ euitandi Quidam dicunt ꝙ non potest in aliquo casu redimere. Alij contra. scilicet cum iniuste suspenditur. hoc not. 16. q. 7. decimas.[3]

Vexationem redimere utrum licitũ sit.

3 Vbi de hoc: & 1. q. 1. altare. ibi. uideas. Archi.

QVI AVTEM. CASVS. Dictum est supra, quòd simoniam committit, qui pro munere ecclesiastico conferendo pecuniam accipit. Nunc dicit Gratia. ꝙ etiam ille simoniam committit. qui pecuniam accipit ut ordines non conferat, ut munus aliquod ecclesiasticum illi cui esset conferendum & ad probandum utrumq; inducit legis. seq. cap. patet.

f ¶ Qui autem.] Tractauit magister quæstionem istam affirmatiue. Nunc autem vult tractare eam negatiue, scilicet vtrum sit simonia dare pecuniam ut non ordinetur quis. Sed quoniam non habuit canones, induxit leges, quæ, in hoc faciunt ad propositum, ubi in eis aliqui dicitur negatiue. Quòd autem hoc sit simonia cũ habetur extra de simonia. nemo in fine.

g ¶ Infames.] Et simoniaci large. argumen. extra de simo. nemo. argumen. C. de in offi. test. si quando. Sed alij contra propter descriptionem simoniæ: sed mortaliter peccant infra. eadem quæst. 3. uendentes. L. sed certe simoniaci sunt, ut dicit illa decre. nemo. Ioanne.

h SVnt.] Sacrilegos.] Id est, simoniacos. alias non facit ad propositum Gratiani. Et quod sit sacrilegium sic ꝓbatur. Si enim ille, q frãgit immunitatem ecclesię,

Simoniaci dicuntur sacrilegi.

 vel qui

Codicis li. 9. ad legem Iuliam repetundarum Impp. Gratia. Valentin. & Theodosius.

Tit. 27. le. 4. In cod. Theod. lib. 9. eod. titu.

Cap. CXXVI.

IVbemus, [a] & hortamur, [b] vt si quis forte honoratorũ decurionum, possessorum, postremo etiam colonorũ, à cuiuslibet ordinis iudice fuerit aliqua ratione concussus, si quis scit de iure venalem fuisse sententiam, si quis pœnam uel pretio remissam, uel uitio cupiditatis ingestam, si quis postremo quacunque de causa improbũ iudicem potuerit approbare; is uel administrante [c] eo, vel post administrationem depositam in publicum prodeat, crimen deferat, delatum approbet, cum probauerit, & uictoriam reportaturus, [d] & gloriam.

Item in digestis libro. 3. titulo de calumniatoribus, l. 1. [*Vlpianus lib. 10. ad Edictum.*

Tit. 6.

¶ De eodem. Cap. CXXVII.

IN eũ, qui ut calumnię causa negotium faceret, vel nõ faceret, pecuniam diceretur† accepisse; intra annum utilem, α [e] in quadruplum [f] eius pecuniæ, quam accepisse dicetur, post annum simpli† in factum actio competit. [g]

† al. deteginur.

† al. in simplum.

¶ *In hac, & sequentibus legibus, quæ ex ff. citantur, repositi sunt tituli ex vetustis exemplaribus Gratiani, quæ cum Pandectis Florentinis valde conueniunt.*

α ¶ Vtilem.] *Hæc dictio non est in antiquis codicibus Gratiani, neque in Pandectis, sed ob glossam; non est sublata.*

Ibidem lib. 47. tit. 13. le. 2. de concussione.] *Macer lib. 1. publicorum iudic.*]

Cap. CXXVIII.

COncussionis [h] iudicium publicum [i] non est. Sed si ideo pecuniam quis accepit, quòd crimen minatus sit, potest iudicium publicũ esse senatusconsultis, [k] quibus pęna legis Cornelię [l] teneri iubẽtur, qui in accusa-

vel qui inde aliquid eripit, sacrilegus iudicatur. 1 multo fortius qui facit ne ecclesię ordinentur, vel ne ordines tribuantur, vel impediatur alicuius electio, vel promotio.

1 Vt extra de immu. ec. c. inter. & c. ult. 17. q. 4. omnes: & c. seq. Arch.

IVbemus.] CASVS. Dicitur in hac l. ꝙ si quis honorem habẽs sine administratione possessor alicuius de curio vel colonus reipub. ab aliquo iudice fuerit concussus, idest, grauatus ĩ pecunia: itẽ si iudex venalem tulit sentẽtiã: vel ꝓ ptio Pœnã ĩposuerit vel remiserit: vel aliqua ratione improbus repertus fuerit ante administrationẽ vel post, poterit accusari: & si conuictus fuerit remouebitur.

a ¶ Iubemus.] Ad hoc introducit has leges ut ostẽdat pari pęna mulctãdos q ꝓ ptio inducti impediũt fieri quod đ iure fieri debet, & q faciũt, quod de iure fieri nõ deberet.

b ¶ Hortamur.] Forte se temperat, ne uideat quẽ iubere accusare inuitũ. C. vt nemo inuitus. in rubro & nigro.

c ¶ Administrãte.] Si is talis sit, quem in ius vocari liceat. Sed cõtra 2. q. 1. prohibẽtur. Sol. illud de maiorib. magistratibus hoc de minorib. ar. ff. đ iniur. nec magistratib. & ff. de ĩ ius uoc. l. 2. Vel hoc đ ꝑpetuo iudice arg. ff. de re. cred. ꝑ sidis. & l. precedẽti in auth. vt differẽtes iudices §. si tamen. col. 9. & hoc ne crimẽ eius in ultũ remaneat. illud de tpali. Vel hic cũ peccauit in ipsa administratione, ibi de eo qui extra administrationẽ cõmisit ff. de iud. l. 3. §. legatis in auth. vt iud. sine quoquo suffr. §. si quis autem, coll. 2.

d ¶ Reportaturus.] Reportabit enim quadruplum. infra l. prox. 12. q. 2. cum deuotissimam.

IN eum.] CASVS. Qui pecuniam accepit ut controuersiam alicui causa calumniæ faceret, uel non faceret cum iure faceret tenebantur: intra annum tenetur in quadruplum postea in simplum.

e ¶ Vtilem.] à principio: post continuum. ff. de calum. annus.

f ¶ In quadruplum.] In quo continetur rei persecutio, vt tantum triplum sit pœna, ut ff. eo. l. in heredem. §. fi. & hoc est uerum cum ipse idem dat. nam si alius daret pro eo, tunc totum quadruplum est pœna: quia ille qui dedit, repetit pecuniam quam dedit. ff. de calum. si quis ab aliquo huius autem quadrupli medietas dabitur fisco: medietas spoliato. 2

g ¶ Competit.] Non ei qui dedit, cum turpiter dederit sed ei ad cuius læsionem data est, ut ff. de calum. l. generaliter §. illud erit.

COncussionis.] Dicitur hic & in legibus sequentibus, ꝙ illi incurrunt crimen concussionis, & pœnam legis Corneliæ, quia aspirant in accusationem innocentum: vel quia accipiunt pecuniam pro accusando, uel eius cõtrario ꝓ testificãdo, vel eius cõtrario pro iudicando, uel eius contrario, uel pro quolibet officio exercendo uel non exercendo ad qđ gratis tenebantur. His intellectis per te casus singularum legum singulatim pones: in quibus quandoque eadem repetuntur.

h ¶ Concussionis.] Crimen concussionis est, cum quis minatur alicui nisi ita vel ita faciat infra 23. quæst. 1. militare. 3. ff. de concus. l. 1. & 2.

Crimen cõcussionis.

i ¶ Publicum.] Idest ordinarium, & hoc semper: vel non est publicum, nisi cum quis pecuniam extorserit, & hoc est, quod sequitur: sed si ideo. Publicum est ad cuius accusationem quilibet de populo admittitur, nisi infamis sit, ut institu. de publi. iudi. circa principium:

3 De hoc leg. & no. ca. q. paratus, ĩ fin. ibi uideas.

K ¶ Senatusconsultis.] Volusiano & Liboniano. ff. ad legem Corne de fal. l. 1. ff. ad le. iu. de ui pub. ex senatusconsulto.

Pœna legis Corneliæ.

l ¶ Legis Corneliæ.] Cuius pœna in libero homine est depota-

deportatio in seruo vltimum supplicium. ff. ad leg. Cor. de fal. l. 1. §. vlt.

a ¶ Innocentium.] Secus si nocentium. 16. q. 7. sane.

b ¶ Eadem lege tenetur.] Quia reddit quadruplum. & infamis efficitur. ff. eod. l. eadem. §. 1. hoc crimen etiam extraordinarie punitur. ff. eo. l. lex Iul. §. fin.

c ¶ Legendum.] Idest, eligendum, ut eligatur, qui non debet, vel contrarium.

d ¶ Mittendum ve.] Vt mittatur in legationem, qui nō est mittendus, uel non mittatur qui mittendus est.

e ¶ Dandum.] Puta non ad probādos fideiussores, vel loco iudicis secular[i].

f ¶ Aestimandam.] Ne s. æstimet litem minoris, vel maioris pro pecunia: qđ quisque facere tenet. ff. ad leg. Aquil. proinde §. notandum.

tionem innocentium [a] coierint, qui ve ob accusandum vel non accusandum, denunciandum, vel non denunciandum testimonium pecuniam acceperint.

[*Ibidem lib. 48. tit. 11. ad legem Iuliam repetundarum, leg. 3. Macer lib. 1. publ. iud.*

PALEA. Cap. CXXIX.

Lege Iulia repetundarum tenetur, qui cum aliquam potestatem haberet, pecuniam ob iudicandum, vel non iudicandum, ædecernendumve acceperit; [Venuleius Saturninus, l. uel quo, eo. ti.] vel quo magis, aut minus quid ex officio suo faceret.

a ¶ Vel non iudicandum.] *Sic etiam digestis vulgatis: sed a Pandectis Florentinis absunt istæ voces. Est autem Palea ista fere in omnibus vetustis exemplaribus Gratiani. & a c.* sunt quidam. *vsque ad finem quæstioni nulla est distinctio capitum.*

Item eodem tit. lib. 6.

De eodem. Cap. CXXX.

Eadem lege tenetur, [b] qui ob denunciandum, vel nō denunciādum testimonium pecuniam acceperit *β.* *& post pauca.* ¶ Lege Iulia repetūdarum cauetur, ne quis ob militem legendū [c] mittendumve [d] ęs accipiat, neve quis ob sententiam in senatu, consiliove publico dicendam, pecuniam accipiat, vel ob accusandū, vel non accusandum. ¶ Macer. lib. 1. publ. iud. l. 7. Lex Iulia de repetūdis præcipit, ne quis ob iudicem, arbitrumve dandum, [e] mutandum iubendumve, vt iudicet, neve ob non dandū, non mutandum, non iubendum, &c. neve ob litem æstimandam [f] iudiciumve capitis, pecuniæve faciendum, vel non faciendum aliquid accipiat. *& infra.* ¶ Hodie ex lege Iulia repetundarum extra ordinem puniuntur: & plerumq; vel exilio puniūtur, vel ēt durius, prout admiserint Venuleius eo. tit. lib. 6. Hac lege damnatus testimonium publice dicere, aut iudex esse postulareve prohibetur.

β ¶ Acceperit.] *In Pandectis sequitur versiculus.* Hac lege damnatus, *qui reponitur in fine huius capitis.*

QVAESTIO II.

Sequitur.] Hæc est secunda Quæstio, quæ diuiditur in duas partes, in quarū prima quæritur, vtrū pro ingressu ecclesiæ sit dādum aliquid. & primo dicitur, quod non. Secūda ibi. [g] Item opponitur. Ioa. de Fant.

CASVS. Hæc intitulatur secūda quæst. qua quęritur, an pro ingressu ecclesię pecunia sit exigenda, vel exacta persoluēda, & certum est, quod nō. quia simoniacū est. Et primo pbat p duas historias, de Anna scilicet, & Anania, quod pro ingressu ecclesiæ pecunia sit exigenda. Sed statim respondet Grat. quod Annæ nō fuit exacta, sed sponte quędā obtulit. Ananias vero non ideo damnatus est, quod sua nollet conferre, sed quia fuit mentitus.

g ¶ Sequitur.] Hæc quō nō hēt quęstionem ext. de si. cum in ecclesię. melius ext. c. ueniens. & melius ext. c. quoniā simoniaca, unde nec ante nec post pōt peti aliquid, vt sup. ead. q. 2. eos qui. & inf. eo. q. 3. si quis præbendas, nisi forte monasterium ita esset tenue, quod ante posset [h] uidere ei: tūc. n. bene posset dici ei (nec esset simonia) bū recipe[r]emus te si habe[re]s [i] possessiones vnde posses sustētari, sm Laur. in marg. in ead. si quis propter hoc. Hoc tamē [illegible] uidetur re[pro]bare illa constitutio, quæ simo-

h Petendū nihil est, pro ingressu monasterij.

i Al. haberes.

1 *Sequitur* [g] *secunda quæstio, qua quæritur an pro ingressu monasterij, pecunia sit exigenda, vel exacta persoluenda. Hoc vtrūque licite fieri, vtriusque testamenti serie comprobatur. Legitur enim in primo libro Regum, quod Anna detulit secum Samuelem postquam ablactatus fuerat, cum tribus vitulis, & tribus modijs farinæ, & amphora vini ad domum Domini in Silo.* ¶ *In actibus vero Apostolorum legitur, quo*

1. Reg. 1.

Act. 4.

simoniaca, quod praetextu paupertatis possit peti pecunia. Io. Quidquid dicat lo. si ille dicatur simonia est, ut uẽ expresse dicere decretalis, extra de sim. quũ simoniaca.
a ¶ Multitudinis.] 12.q.1.c.2.
b ¶ Aliter.] Hoc non est uerũ: sed allegando dicit hoc.
c ¶ Sponte.] Quod licet 19.q.3. si qua mulier.
d ¶ Ex parte.] Ar. quod non dẽat quis cõicata reuocare ĩ. de pe. d. 3. sunt plures 17. q. 4. sunt qui opes.

Placuit.] CASVS. Statuitur in hoc c. ut ꝓ consecrãdis ecclesijs epi nihil exigãt a patronis, & ꝓpue si pauperes fuerit: spõte tñ oblatum ab eis poterũt epi recipere. Itẽ nullus eps debet ecclesiam consecrare, nisi dotem necessariam habuerit, quæ sufficiat luminarib. & sustentationi eorum, qui eidem ecclesiæ sunt seruituti.
e ¶ Ex debito.] Ar. 1.q.1. placuit. inf. e. q.4. ecclesia. sup. e. q.1. statuimus. inf. 18.q.2. Eleutherius contra. Sol. ibi.
f ¶ Munus aliquid.] aliud a cõuiuio, uel a ꝓcuratione I auth. de man. princ. §. illud. in auth. ut nulli iud. §. nulli. sed bene illã exigit. extra de si. cum sit alia nõ dẽt exigere, sed spõte oblata recipere potest. Vel potest dici quod & illa q cõsueuit percipere ꝑ procurationẽ, exigere potest quasi pro labore, arg. 12. q.2. charitatẽ. ubi hoc diu obtinuit. 18.q. si. seruitium.
g ¶ Dotem.] Immo nec primariũ lapidẽ ponere debuit, ut ĩ. de conse. d. 1. nemo. in auth. ut deter. sit numerus cle. §. inuestigantes igit coll. 1. ĩ. 16.q. ult. pie. &c. Frigentius. sed hic omissum fuit, & nõ est restaurandam uel iam dederat prius. sed hic dẽt facere instrumentum, unde si dotem nõ dedisset prius, nũc est compellendus, quia ibi fecit poni primarium lapidem, sicut in eo qui promisit reipublicæ pecuniam dare. ff. de pollicit. l. 1.
h ¶ Eorum.] Plurib. ergo sufficere debet ecclesiæ, ut 7. q.1. illud. & de conse. d. 1. hoc quoque.
i ¶ Ibidem.] Arg. contra clericos qui alibi quam in ecclesia sua morantur, su. d. 37. de quibusdam, contra. inf. 1. generaliter. inf. 12. q.2. concesso.

Recipere licet quæ non licet exigere. Et ita habes vnũ casum, ĩ quo munus a manu põt recipi. s. pro operib. spiritualib. ad q̃ qs tenetur. Alius casus est pro operibus spiritualib. ad quæ quis non tenetur ex officio. 12. q.2. charitatem. sm Rayn. & Goffred.

Clerici I sua ecclesia morari debent. 16. q.

Quam pio.] CASVS. Cum quoddam monasterium longo tempore caruisset abbate, tandem monachi sibi abbatem de alio monasterio pauperrimo elegerunt; sed ille venire recusabat, vel monachi eum non concedebant, nisi illi monachi suo pauperi monasterio aliqua conferrent unde præfati monachi consuluerũt Papam, si hoc eis liceret, quod penitus prohibet, docens exemplo Apostolorũ neminem ad religionem, fidem, uel ecclesiæ regimen interuentu munerũ debere accedere, cum sit simoniacum, quia nunquam a sanctis patribus talia petita fuerunt. Sed si electus ad eos sponte uenerit, & omni pactione cessante, postea poterũt illi pauperi monasterio aliqua gratis offerre, & hunc casum ponit H. quem ego Bar. Brix approbo magis quam casum Beneuen. qui breuior fuit.

multitudinis [a] *credentium erat cor vnum, & anima vna: nec aliquid eorum, quæ possidebant, quisque proprium esse dicebat: sed erant illis omnia communia. & singuli vendebant prædia sua, & ponebant pretia eorum ante pedes Apostolorum: quorum vnus, Ananias nomine, dum partem sibi reseruaret, cum vxore sua Sapphira, sententia maledictionis accepta, ante pedes Apostoli cecidit mortuus. ¶ Hinc liquido apparet, quod ingressuri monasterium sua debent offerre rectoribus: nec aliter* [b] *sunt recipiendi, nisi sua obtulerint. Sed aliud est, sua spõte offerre, aliud, exacta persoluere. Anna mater Samuelis non exacta, neque petita, sed sponte* [c] *munera sacerdotibus obtulit. Credentes sua sponte offerebant Apostolis, vt indigentium necessitatibus deseruirent, quæ instante persecutione infidelium, eis possidere non licebat. Ananias quoque non ideo damnatus est, quia sua nollet offerre, sed quia spiritui sancto mentitus, pretia eorum, quæ Apostolis obtulerat, ex parte* [d] *fraudabat. Non ergo his auctoritatibus permittitur rectoribus ab ingressuris aliquid exigere, sed sponte oblata suscipere, quia illud damnabile est, hoc uerò minime.*

Act. 5.

Vnde in Concilio Bracarensi secundo, c. 5 legitur.

& in Vuormac. c. 3. fere idem.

¶Pro dedicandis ecclesijs nihil exigatur. Cap. I.

Placuit, ut quoties ab aliquo fidelium ad consecrãdas ecclesias episcopi inuitantur, nõ quasi ex debito [e] munus aliquod [f] a fundatore requirãt, sed si ipse quidem aliquid ex suo voto obtulerit, nõ respuatur: si verò aut paupertas illũ, aut necessitas retinet, nihil exigatur ab illo. Hoc tamen vnusquisque episcoporum meminerit, ut nõ prius dedicet ecclesiã, nisi antea dotem [g] basilicæ & obsequium ipsius per donationem chartulæ confirmatũ † accipiat. Nam non leuis culpa est ista temeritas si sine luminarijs, vel sine substantiali sustentatione eorum, [h] qui ibidem [i] seruituti sunt, tanquam domus priuata, consecretur ecclesia.

Burc. l. 3. c. 37. Iuo p. 3. c. 42.

† al. confirmatam.

Item Bonifacius urbis Romæ episcopus scribit omnibus Caralitanæ ecclesiæ cœnobitis.

¶Ab ijs, qui ad conuersionem accedunt, nihil est exigendum, nec pretio aliquis ad conuersionem est inuitandus. Cap. II.

Qvàm

a ¶ Quam

a ¶ Quàm pio.] Quidā petebant ab alijs vt darent eis abbatē ipsorū sed hoc illi nolebant facere gratis, cum esset eis vtilis, & hęc est consultatio, an eis liceret aliqd dare.
b ¶ Responsum. Non dubitauit Papa quid iuris esset in quæstione, sed ironicè hoc dicit.
c ¶ An-

d ¶ Interuentu.] inf. 23. q. 4. debet. sup. 45. d. qui syncera. contra, sed non videtur prohiberi nisi pactio, nā, & dando, & honorando, & loquēdo possumus blandiri: in fidelibus vt conuertantur 1. H. Sed tu dic simoniacum esse, si pagano vel hæretico detur vt Christianus fiat, extra de simo. querelam. Sed vi cōtra: q cum me possim pecunia redimere, vtde pę. d. 1. me dicina. videtur q & aliū possim, & Syluester promisit omnibus munera q vellent baptizari.

Blādiri possumus in fidelibus.
1 Sub. vt in prę. ed. c. secundū Ioan. de Fan. qui istam gl. sequitur vt in cet.

pio [a] mentis affectu, fratres charissimi, vestræ destitutioni Romana compatiatur ecclesia, vobis fortassis est incognitum; sed cognitori omnium nō incognitum habetur. Dubitationi autem vestræ quod idoneum demus responsum [b], Deum testificor, ipsa quoque me dubitatio reddit anxium [c], & ineptum. Nusquam † enim legimus Domini discipulos, vel eorum ministerio conuersos, quempiā ad Dei cultum aliquo muneris interuentu [d] prouocasse; nisi fortè de pauperum alimento [e] quis in commune [f] proponat; quorum [g] nulli cuiuscunq; professionis esset, victualia negābantur [h]. Scimus equidem, quòd omne datum optimum, & omne donum perfectū desursum est descendens à patre luminum; à quo bonæ voluntatis donū accipit, qui sancto deliberationis arbitrio gratis Deo seruire disponit. Restat ergo, vt qui pro aliqua ecclesiastica susceptione munus accipit, donum Dei, quod à patre luminum descēdere debuit, vendat; munus autem largiēs importunus emat. Quid aūt de diuini doni vēditoribus, vel emptoribus consequatur, concludi necesse non est. ¶ Cauete ergo fratres, quàm sit ambiguum, quòd petistis cōsilium: quod quidem secundum vestræ voluntatis propositum nulla inuenimus ratione confirmatum. Veruntamē, si vestræ necessitati adeo est opportunus, quem reperistis †, dum tamen omnis absit pactio [i]; omnis cesset conuentio [k], nullaque vestræ ecclesiæ fiat distractio, accedat gratis, Deo seruire incipiat, suique regiminis deuotæ gestet obsequium: & postmodum [l] vos quasi subsidij [m] gratia, aliqua suæ ecclesiæ munera largiri fratrum solatio Romana permittit ecclesia.

† al. Nunquam.

Iac. 1.

† al. cepistis.

¶ *B. Thomas citat hoc caput 2. 2. q. 100. in fine articuli tertij, & rem, quam ibi tractat, sola huius capitis auctoritate constituit.*

[*Vnde Vrbanus Papa in concilio apud Melfiam, c. 12.*]

¶ De eodem. PALEA. Cap. III.

Ansl. 1. 6. c. 91.
Pann. l. 3. tit. 2. c. 7.
Iuo p. 5. c. 109.
Poly. l. 2. tit. 1.
B. Gregorius l. 4. ep. 44. & l. 12. post epis.

NVllus abbas pretium sumere, vel exigere ab eis, qui ad conuersionem veniunt, aliqua pacti † occasione præsumat. Regulam antiquam sequens, nulli vnquam de ordinationibus aliquid omnino accipiendum esse constituo, neque ex datione pallij, neque ex traditione chartarum; neque ex ea, quam noua per ambitionē simulatio inuenit, appellatione pastelli. Quia enim [n] in ordinando episcopo Pontifex manum imponit, euangelicam lectionem minister legit, confirmationis autem eius epistolam notarius scribit.

¶ *In nonnullis vetustis exemplaribus, in quibus paucæ sunt paleæ habetur caput hoc vsque vers.* Regulam. *Reliqua vero sunt B. Gregorij locis indicatis.*

e ¶ Alimēto.] Quod dabāt Apostoli pauperibus cōuersis, supra versus princip. quæstionis. ver. sed illud.
f ¶ In concinne.] Elemosyna quia non competit opposítio.
Elemosyna dāda est anathematizato.
g ¶ Quorum.] Idest, quia eorum.
h ¶ Negabātur.] Ar. q anathematizato debet dari elemosyna. su. d. 42. quiescamus. 11. q. 4. qm 21. q. 4. debet. cōtra. Sed illud de iam catholico. 16. q. 1. si cupis. Sed cōtra. 5. q. 5. c. 2.
i ¶ Pactio. Non remouetur, nisi pactio inhonesta nā honesta non remouetur. ar. 23. d. quanquam 2. d. cap. i ea synodo arg. 18. q. 2. Eleutherius, extra de prębē. significatum. 16. q. 7 per laicos, su. di. 59. hoc ad nos. 7. q. 1. mutationes. hocno. 8. q. 3. in summa.
k ¶ Cōuentio.] Nomen cōuentionis generale est. ff. de pa. l. 1. §. 2.
l ¶ Postmodū.] Ar. q licet post, qd non licet antea, vt inf. 8. q. 3. talia & c. Attal- d[o] 2. Ar. q si licet ante 3. nec post, vt su. ea. q. 1. cos ad fi. & licet ante qd nō post, vt su. d. 4. i istis 2. q. 6. quoties epi quo & 8. q. 2. dilectissimi su. ea. q. 1. cos, cōtra Solu. ibi ex pactione datū fuit qdqd datū fuit: hic vero ex mera liberalitate, vel gratia subsidij cōcedit ext. de simo. & si quæstiones. Ioan.
m ¶ Subsidij.] Vel honoris, vt infra ea.

Licet post. quod non licet ante.
1 Cōcor. tex. in l. qd ante & l. sequēr. ff. de his q i frau. cred. 3. Nec i ipso acto su. ea. q. 1. emendati. & facit 8. q. 2. dilectissimi.

c ¶ Anxium.] Quia dubitatis, vtrum ad Dei cultū quispiam interuentu muneris prouocandus sit, sed dubitandum non est: extra de simo. & si quæstiones.

ex multis, & ff. mandati, si remuneranda, & certè hoc casu idem esset ante, & post: sed hoc fit hic propter prę sumptionem vitandā, & hoc soluit cōtrariū su. ead. q. 1. cos.

eos. Sed ex quo ambitio processit, & petitio pecuniæ nocere certe debuit etiam post, vel gratia subsidij debuerunt percipere. ar. inf. ca. sicut epm. in fi. à cõtrario sensu.

SIcut episcopum.] CASVS. Dicitur hic, quod sicut episcopus non debet aliquid accipere pro ordinatione: sic

gressuris, quasi dicat indifferenter omnes debent suscipi, vt pascantur de rebus ecclesiæ, exceptis talib. de quibus loquitur in c. seq. 2.

VIduas honora.] CASVS. Præcipit hic Apostolus, vt ecclesia prouideat viduis: illis scilicet, quæ parentum

a ¶ Quia enim.] *In plerisque exemplaribus quæ habent hanc paleam non sunt istæ duæ voces. Verum apud B. Gregorium leguntur, quoniam pendet adhuc oratio, & coniungitur cum iis, quæ in sequenti capite afferuntur, hoc modo.* Quia enim ordinando episcopo Pontifex manum imponit, Euangelicam lectionem minister legit, confirmationis autem eius epistolam notarius scribit; sicut Pontificem non decet, &c.

Item Gregorius in regesti lib. 4 epist. 44 siue cap. 88. in synodo Romæ habita.

¶ Ab ordinando non debet aliquid exigi, sed nec voluntarie oblata respui oportet. Cap. IIII.

SIcut episcopum non decet manum, quam imponit, vendere; ita minister [a], vel notarius non debet in ordinatione eius vocem [b] suam, vel calamum [c] venundare, & *paulo post.* ¶ Is autem, qui ordinatus fuerit, si non ex placito †, neque exactus, neque petitus, post acceptas chartas, & pallium, aliquid cuilibet ex clero, gratiæ tantummodo causa, dare voluerit; hoc accipi nullo modo prohibemus: quia eius oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ non † ex ambientis [d] petitione processit.

extr. de simo. c. 1. Polyc.] Ans. Ibidem Iuo.]
† al. pacto.
† ex accipientis ambitu nõ processit, oti.

Auctoritate Bonifacij patenter ostenditur, quod sicut nullus pretio est inuitandus ad conuersionem [e]; ita nulli, pecunia interuentu, ecclesiæ largiri oportet ingressum. Auctoritate verò Gregorij datur intelligi, quod pro ingressu ecclesiæ non licet pecuniam exigere; sed spontanee oblatam licet suscipere.

2 ¶ *Item opponitur [f] illud Apostol. 1. ad Timotheum, c. 5.* Cap. V.

VIduas honora [g], quæ vere viduæ sunt [h]. [*Quæ autem non sunt vere viduæ, idest, quæ suis, vel parentum opibus sustentari possunt, non recipiantur [i],*] *vt ecclesia sufficiat [k] iis, quæ vere viduæ sunt.*

¶ *Caput hoc in multis vetustis codicibus est coniunctum superiori.*

Item Hieronymus ad Damasum Papam.

¶ *Infra etiam 16. q. 1. c. fi. citatur ex Hieronymo. Ac similia habentur in regula Monachorum ex dictis Hieronymi, in cap. de paupertate, & in glossa ordinaria ad cap. 5. primæ ad Timotheum ex Hieronymo.*

diaconus non debet aliquid accipere pro Euangelio, quod legit, uel notarius pro scriptura quam fecit ordinato in testimonium suæ ordinationis. Sed post negotium expeditum, si quid sponte offeratur, recipi potest.

a ¶ Minister.] Idest archidiaconus, cum examinat uocando ordinandos 24. d. quã.

b ¶ Vocem.] Idest, lectionem Euangelicã. ext. de simo. c. 1. & ar. in superiori palea. §. regulam, &c.

c ¶ Calamũ.] Idest, scripturã, quam ordinat⁹ recipit ab ordinatore, ne dubitetur de eius ordinatione, ut isi. 2. q. 1. legum. hoc olim H. Vel hoc intelligit cũ habet salariũ de publico alias deputatum 1. hoc tamen dico quod in collatione ordinis nõ est distinguendum an habeat salarium de publico uel nõ: nam dicit, quod in collatione ordinis nec pro labore nec pro charta debet aliquid recipere, sed eps procuret ita ut sine muneris alicuius acceptione scribat nec tenetur lex in Auth. de sanc. episc. §. 4. coll. 9.

d ¶ Ex ambientis.] ubi enim causa non adest, uitium nõ imputatur.

ADDITIO. Ad hoc 61. dist. Neophytus. Ar.

AVCTORITATE. CASVS. Infert Gra. ex hoc c. quã pin. quod sicut nullus est pretio inuitandus ad conuersionem, ita nulli per pecuniam dãdus est ingressus ecclesiæ. Idem probatur per hoc capitulum proximum. Sed statim contra hoc opponit per auctoritatem Apostoli, & per c. sequentia, per quæ probat, quod diuites non debent recipi nisi offerãt sua ecclesiæ.

e ¶ Conuersionem.] Idest, fidem quod cultum Dei 61. d. §. his omnibus.

ITEM OPPONITVR. Hæc est secunda pars q. in qua probat, quod diuites non debent sumere partes de bonis ecclesiæ, quod intelligitur de illis, qui corporaliter nõ seruiunt ecclesijs. & hoc probat per quatuor auctoritates sanctorum patrum. Io. de Fan.

f ¶ Opponitur.] Ad id, quod dixit nihil exigendum ab ingressuris, [...]

tum opibus sustentari non possunt, vt circa pauperes plus abundent, diuites autem non recipiantur.

g ¶ Viduas honora.] Quæ debent sumptibus ecclesiæ sustentari 3. & uidua quandoque dicitur quæ uirum non dum habuit. ff. de uerb. sig. malum. §. uiduam.

h ¶ Quæ uere uiduæ sunt.] Idest, quæ sicut à uiris, ita & à rebus, & amore mundi sunt destitutæ.

i ¶ Non recipiantur.] Vt sustententur sumptibus ecclesiæ, nisi sua dent ecclesiæ. 12. q. 2. illi sup. 42. §. 1. su. d. 4. sicut.

k ¶ Sufficiat.] Argu. quod non teneantur canonici suscipere aliquem ultra quam facultates ecclesiæ sufficiunt, ut de consec. dist. 1. omnes, & extra de instit. cap. 1.

1 Adde ad hoc not. in l. cum multis, & ibi gl. C. de prin. agen. in re. li. 12. Notarius an pro scriptura possit ab ordinato aliqd accipere.

2 Quod loquitur de iã susceptis, nõ de suscipiendis secũdum Hug.

Viduæ sunt sumptib. ecclesiæ sustentandæ.

3 Vt 81. dis. c. pe. & ult. & 31. q. 1. quo, vnde expone, honora. i. de sumptib. ecclesiæ susten ta. Arch.

Suscipiend⁹ non est aliquis ultra facultates ecclesiæ.

CLericos autem.] CASVS. Dicitur hic q clerici, qui de bonis parentum sustentari possunt, si aliquid accipiunt de bonis ecclesiæ, sacrilegium committunt. Idem repetit in sequenti capitulo. Addit tamen, q pauperes accipiunt non peccata, sed alimenta; diuites vero arg. contra [illegible] 2.q.2. charitatem. ff. de reg. iur. Fm naura. Sol. quod hic dr exhortatio est, non præceptum. Vel de his loquitur qui occasione patrimonij ampliandi quod habēt, se diuinis subtrahūt obsequijs: quibus se abstentantibus dandum non est [1]. Vel dic de quarta pauperibus debita [illegible] habeat abundantibus. Pan[illegible] enim [illegible] 12.q. [illegible] Si autem [illegible] de bonis ecclesiæ [illegible] piūt siue absentes siue præsentes sunt, si [illegible] nō debet eis denegari portio, quia nemo cogitur suis stipēdijs militare [illegible] mortaliter tamē peccant [2], præsertim si ex cupiditate sua retineāt. inf. ca. §. verum cū cap. seq. [3].

[1] Arg. 16.q.1. generaliter.

¶ Qui sumptibus proprijs sustentari potest, ab ecclesia stipendia non accipiat. Cap. VI.

16.q.1.c.fin.

CLericos autem illos conuenit ecclesiæ stipendijs sustentari, quibus parentum, & propinquorum nulla suffragantur bona. Qui autem bonis parentum, & opibus suis sustentari possunt; si quod pauperum est, accipiunt [a], sacrilegium [b] profecto committunt, & per abusionem talium, iudicium sibi manducant & bibunt.

In conc. Aquisgr. c.107.

Item Prosper de contemplatiua uita, lib.2.c.9. & 10.

¶ Quibus sua sufficiunt, ecclesiæ alimentis non sustententur. Cap. VII.

PAstor ecclesię ijs, quibus sua sufficiunt, non debet aliquid erogare, quando nihil aliud sit, habētibus dare quàm perdere. Nec illi, qui sua possidentes dari sibi aliquid volunt, sine grādi peccato suo, vnde pauper [c] victurus erat, accipiunt. De clerici quidem dicit per prophetam Spiritus sanctus: Peccata populi mei comedūt. Sed sicut nihil habentes proprium, non peccata, sed alimēta, quibus indigere videntur, accipiunt; ita possessores non alimenta, quibus abundant, sed aliena peccata suscipiūt.

Prosper ibid. c.10.

Osee 4.

Verum his auctoritatibus prohibentur ab ecclesia suscipi [d] non illi, qui quondam fuerunt diuites, postea verò omnia reliquerunt, vt Petrus, & Matthæus, & Paulus: aut pauperibus distribuerunt, vt Zachæus: aut ecclesiæ rebus adiunxerunt, sicut illi, qui prædia sua uendentes ponebant pretia ante pedes Apostolorum, ut essent omnia communia, sed illi, qui in domibus parentum residentes, vel sua relinquere nolentes, ecclesiasticis facultatibus pasci desiderant.

Matth.4. Luc.19. Act.4.

De quibus in eodem lib. Prosperi, c.10. subinfertur.

Et in cōc. Aquisgr. ibidem.

¶ Qui sua relinquere non vult, non debet sumptibus ecclesiæ sustentari. Cap. VIII.

SI quis propter hoc nō vult sua relinquere, vt habeat vnde viuat, vt qd [f] accipit vnde de rationē reddat? vt quid peccatis alienis [g] sua multiplicat? *Idem ibidem paulò superius.* ¶ Non est meum dicere, quali peccato cibos pauperum præsumendo suscipiunt, qui ecclesiam, quam iuuare de proprijs facultatibus debuerant; suis expensis insuper grauant; propter hoc fortassis in congregatione viuentes, ne aliquos pauperes pascant, ne aduenientes excipiant aut ne suum expensis quotidianis imminuant.

[2] Ista est sententia Lau. quā sequitur Io. de Fant. ar. op. 42. distin. §. 1. 48. dist. sicut.

PAstor ecclesię.] c ¶ Pauper.] Panis egētiū vita pauperis est, qui fraudat illū, homo sanguinis est. vt inf. 14.q.5. c.2. & 3.q.1. nulli.

[3] Dic si sunt tales habentes patrimoniū amplū q bñ dispensant dando pauperibus & alijs. quibus debent dare: tales pūt bñ hīe stipēdia ecclesiæ. argu. 12. qō.1. illi qui.

VERVM. CASVS. Cōcludit Gra. ex supradictis quod relinquentes propria pro Deo, sunt recipiēdi, alij verò non: sed H. intellexit de susceptis iā in ecclesia; q non debent alia de bonis ecclesiæ, si aliunde habent. vnde dicit Gratianus non recte procedere.

d ¶ Suscipi.] idest, suscepti alimenti. non enim tantum de suscipiendis loquitur.

e ¶ Petrus.] Non videtur cōpetere exēplū de Petro, q fuit pauper piscator, & ita reliquit paupertatē tm̄ propter amore Dei. & sic faciunt multi tēplarij: & hospitalarij hodie & quasi omnes religiosi. sed Petrus seipsū abnegauit.

Petrus pp Christū abnegauit seipsum.

SI quis.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima reprehēdit illos, qui propria retinentes ideo viuunt in collegijs vt suis sumptib. parcant, & vt pauperes & aduenientes nō recipiāt. In secunda parte reprehendit illos, qui ideò alijs se præferunt, quia in suo ingressu monasterio plus cæteris cōtulerūt. Secunda pars incipit ibi, Quod si.] Seq. §. patet.

nō contra. & hoc c. pars est illius cap. 16.q.1. quoniam quidquid.

a ¶ Accipiunt.] Et in malos vsus conuertunt, & sic intelligere [illegible] sequentia capitula, cum scilicet male dispensat infra 12.q.1. illi qui.

b ¶ Sacrilegium.] Arg. q stipendia ecclesiæ non sunt danda ijs quibus propria sufficiunt. vt 12.q.1. illi qui ar. extra de simonia, cum sit Romana, nec ulla ecclesiastica.

Ecclesiæ stipendia non sunt diuitibus danda.

f ¶ Videtur quid.] 12.q.1. expedit. 23.q.7. quod autem. 12.q.1. illi autem. §.

g ¶ Peccatis alienis.] idest. de oblatis pro peccatis aliorum.

a ¶ Velut

a ¶ Velut pro ipsa expensa sua.] Arg. aliquem posse dare ecclesiæ de proprijs pro sua sustentatione. Hug. hoc non est verum nisi illud fiat sine peccato, vt extra de simon. tua. nec excusat paupertas, vt ext. ea. qm simoniaca.
b ¶ Iactantia.] Nam nocet iactantia. 6. q. 1. imitare.
perent. & sic in prædicatione persisterent. nam ex quo videbãt eũ nõ accipere, verecundabant & ipsi accipere. ADDITIO. De hoc legi. & not. 2. q. 1. iam nunc. in fi.
p ¶ Gloriam.] Quam habeo apud Deum de hoc quod non accipio, vel si acciperem cum scandalo, vel vltra quàm

Ecclesiæ dare aliqua pro sua sustentatione nemini licet.

c ¶ Perfectior.] idest, expeditior ad seruiendum Deo est.
d ¶ Expoliat.] Nam tunc dr in eo manere Spiritus Sanctus, cũ voluntariam diligit paupertatem. de pe. dist. 2. querendũ. diuites tamen cum bonis, &c. 30. distin. hoc scripsimus.

¶Quòd si aliquid de fructibus suis ecclesiæ, velut pro ipsa expensa sua [a] contulerint, non se præferant inani iactãtia [b] illis, quos nihil habentes pascit, & vestit ecclesia: quia perfectior [c] est ille, qui se mundi rebus expoliat [d], aut † qui cum nihil habuerit, nec habere desiderat; quàm ille, qui ex multis, quæ possidet, ecclesiæ aliquid præstat, ac se de eo, quod præstiterit, forsitan iactat.

† al. &

Ecce qui prohibentur ab ecclesia suscipi. Illi vero, qui omnia sua relinquunt, vel pauperibus distribuunt, vel ecclesiæ rebus adiungunt; & ab ecclesia laudabiliter suscipiendi sunt, & eius opibus sustentandi.

Vnde in eodem libro, cap. 11. legitur.

SAcerdos.] CASVS. Dicit hic, quod clerici qui bona sua parentibus, vel pauperibus ecclesijs reliquerunt, vel qui a natiuitate sua pauperes fuerunt, viuere debent de bonis ecclesiæ & probat auctoritate Apostoli dicentis: Qui in sacrario, &c. licet Apostolus noluerit de Euãgelio viuere: sed suis manibus victũ quærere, vt liberius arguere posset. Seq. ca. cum §. patet.
e ¶ Dispensationis.] ĵ. 12. q. 1. c. expedit.
f ¶ Accipit.] idest, accipere debet.
g ¶ Dispensat.] i. dispensare debet tam sibi, quàm alijs, &c.
h ¶ Pauperibus.] Quod ei licet. 12. q. 3. c. 1. 2. & 3.
i ¶ Cũ perfectione.] idest, expeditione ad seruiendum Deo.
K ¶ In domibus.] inf. de cõsecr. d. 5. in omnibus cõtra inf. 12. q. 1. necessaria. cõtra. ĵ. 12. q. 2. nobis. Solu. hic loquitur de clericis indigẽtibus, quibus tenetur prouidere sicut alijs pauperibus. isti tales accipiunt ab ecclesia: non quia clerici, sed quia pauperes ar. canonicis licere beneficia diuidere, vt priuatim pcipiant, qd in communi solti erant habere. vt dist. 32. si qui verò.
l ¶ Sacrario.] inf. 13. q. 1. §. quia ergo. inf. 16. q. 1. c. pen. & vlt.
m ¶ Percipere.] inf. 12. q. 2. charitatem.

Clericis indigentibus est prouidendum.

¶ Qui sua relinquunt, vel pauperibus distribuunt, vel ecclesiæ rebus adiungunt, laudabiliter ecclesiastica dispensant. Cap. IX.

Et in Aquisgr. c. 108.

SAcerdos cui dispensationis [e] cura cõmissa est, non solum sine cupiditate, sed etiam cum laude pietatis accipit [f] à populo dispẽsanda, & fideliter dispẽsat [g] accepta: quia omnia sua aut parẽtibus reliquit, aut pauperibus [h] distribuit, aut ecclesię rebus adiũxit, & se in numero pauperum, paupertatis amore cõstituit, ita vt vnde pauperibus subministrat, inde & ipse tanquam pauper voluntarius viuat. Clerici quoque quos pauperes aut voluntas, aut natiuitas fecit, cũ perfectione [i] virtutis, vitę necessaria siue in domibus [k] suis, siue in congregatione viuentes accipiant: quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, sed cogit viuendi necessitas, & *infra c. 14.* ¶ De talibus dicere vr Apostolus: Qui in sacrario [l] operantur, quæ de sacrario sunt, edunt; & qui in altario deseruiunt cum altario participant.] Qui nisi hoc de contemptoribus facultatum suarum vellet intelligi, nunquã secutus adiungeret: [Ita & Deus ordinauit his, qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere. De Euangelio viuunt, qui nihil proprium habere volũt; qui nec hãbẽt, nec habere aliquid concupiscunt, non suorum, sed communium possessores. Quid est aliud de Euangelio viuere nisi laborantem inde, vbi laborat, necessaria vitæ percipere [m]? Apostolus tamen, qui sic Euangelium prædicauit, vt nec de Euangelio viueret, sed necessaria sibi suis manibus [n] ministraret, de se cõfidenter eloquitur: [Ego autem nullo horum vsus sum [o].] Et quare hoc dixerit, secutus aperuit dicens: Expedit mihi mori magis, quàm vt gloriam meam quis euacuet.] Euacuari dicit gloria [p] suam, si ab eis, quibus prędicabat uoluisset accipere vitæ temporalis † expensam. Nolebat quippe in præsenti laboris sui fructum, sed in futuro recipere.

In Aquisgr. c. 111. 1. Cor. 9.

† al. corporalis.

18. q. 1. sunt in ecclesia, vel quã hẽo ex eo, quod malos p prędicationem meã ad bonũ conuerto. Hug.

n ¶ Manibus.] inf. 10. q. 3. cauendũ. inf. 21. q. 1. clericus.
o ¶ Vsus sum.] Ne ea occasione pseudoapostoli accipere
quàm deberem, vel si prædicarem eo obtentu, vt acciperem &.

a Clerici.] ¶ Deseruiunt.] Etiam infirmi seruiunt extra de cle. ægro. c. 1. ff. de sta. lib. l. cum heres. §. Stichus.

b ¶ Meritũ.] 12. q. 2. Vulterranæ. & c. de redditibus, sed inf. 16. q. 7. c. 1. contra. sed ibi soluitur. Vel meritũ, idest, vt ingressu monasterij aliquid sit dandum: quia qui monasterium intrat, non religionem, sed stipẽdia emit. Et respondet Grat. ꝙ simonia est; quia non solum emere spiritualia, sed spiritualibus annexa simoniacũ est, & hoc probatur auctoritate Malachiæ prophetæ.

a ¶ Aut parentibus. *In aliquot manuscriptis Gratiani legitur* aut pauperibus reliquit. *In vetusto autem Prosperi codice, & in concilio Aquisgranensi, legitur,* quia omnia sua aut reliquit, aut ecclesiæ rebus adiunxit. *Sed quoniam multa exemplaria Gratiani, & Prosperi habent vulgatam lectionem, nihil est mutatum.*

Item ex concilio Agatensi, c. 36.

¶ Iusta meritum laboris, ecclesiastica stipendia sacerdotes distribuant. Cap. X.

Clerici omnes, qui ecclesiæ fideliter, vigilanterq; deseruiunt,[a] stipendia sanctis laboribus debita secundum seruitij sui meritum [b] per † ordinationem canonũ a sacerdotibus consequantur.

† al. vel.

Multorum a *auctoritatibus luce clarius constat, quòd ab ingressuris monasterium nõ licet pecuniam exigere; ne, & ille, qui exigit, & ille qui soluit; simonia crimen incurrat.*

a ¶ Multorum.] *In vulgatis codicibus huic.* §. Multorum *præponebatur hic titulus.* Item ex concilio Vrbani Papæ habito Aluerniæ, *qui sublatus est, quoniam abest ab omnibus vetustis exemplaribus collatis, & in plerisque hic §. est initium sequentis tertiæ quæstionis.*

QVAESTIO. III.

Sed adhuc [c] *obijcitur, quòd qui ingressuri monasterium pecunias tribuũt, nõ propositum religionis, sed participationem stipendiorum ecclesiæ emunt. Temporalia ergo, non spiritualia ementes, nequaquam simoniaci habẽdi sunt.* ¶ *His itaq; respõdetur. Non solũ qui spiritualia, sed etiam qui temporalia eis annexa precio accipiunt, vel tribuunt, † simoniaci iudicantur. Vnde Malachias loquẽs ex persona Domini: (Quis est, inquit, in vobis, qui claudat ostia, & incendat altare meum gratuito? Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus nõ suscipiam de manu vestra.) Ostia claudere non est sacri muneris officium sed tantum sibi adiunctum.*

† hæ voces ᵛ vel tribuunt] absunt a plerisque manusc.

Mal. 1.

Item Gregorius scribit uniuersis episcopis Hispanis.

c ¶ Sed adhuc.] Hic depingit 3. quæstio, an scilicet ingressũ, vel præbẽdas emere sit simoniacum, primum membrum expeditũ est s. eo. px. quæst. secundũ expeditur hic No. ꝙ pbẽda 2. dicit quãdoq; ius quoddam spirituale 3. pcipiẽdi ecclesiã, vel ipsam præbendam hoc modo emere simoniacum est. Quandoq; dicuntur ipsi fructus præbendæ: quos emere nõ est simoniacũ, vt extra ne præla. vices suas. c. vltim. nisi qs forte emeret fruct⁹ ab initio suæ ordinationis, vel institutionis ĩ ipsa ecclesia, vt habeat dum vixerit. argumen. infra ea. si quis obiecerit, & c. Saluator. tunc enim ita sunt annexa, vt qui priuetur officio priuet, & illis, vt 81. distinct. si quis sacerdotum.

d ¶ Annexa.] Arg. ꝙ idẽ iuris sit in vno cohętentium, & cõnexorũ, quod in altero, vnde q priuat officio, & beneficio, vt sup. d. 82. decernimus sup. d. 81. si qs sacerdotum, &c. cos sup. dist. 50. studeat. contra ibi de gratia, hic de rigore.

e ¶ Qui claudat ostia.] Idest, qui gerat officium ostiarij. Vnde videtur, ꝙ emere huiusmodi officium ostiarij, vel pulsandi campanas, sit simoniacum: cum illud spectet ad officium primicerij. 25. dist. perlectis, quod concedo: sed emere quãcunque administrationem rerum ecclesię, puta, ꝙ det panem in refectorio uel uinum, uel cuiuscunque alterius rei, dicit Hu. simoniacum esse, argum. contra. sup. ead. quęst. 1. si quis episcopus. prope fin. & inf. ea. quęst. Saluator, & dicit, ꝙ licite potest dari pecunia alicui, ut suscipiat tale officium sed tamen ille non posset dare pecuniam, ut ei daretur, 4 & sic aliquid uendi potest licite, quod non potest emi. Alij dicunt, quod tunc est simonia emere aliquam administrationem ecclesiasticam cum aliquod spirituale habeat annexum, uel talis est, ꝙ per clericum tantũ cõsueuit exerceri, & rõne officij: qđ magis credo.

Prębenda dicitur dupliciter.

2 Præbenda per se profana est. In no. Pan. Fel. ca. cũ Martin. Ferrariensis, de const.

3 Ad istud ius non possunt duo recipi simul vno iure uacãte, extra de præb. dilect. Archi.

Beneficio priuatur qui priuatur officio.

Simoniacũ ẽ emere officiũ pulsandi cãpanas.

Emptio administrationis ecclesiasticæ est simoniaca.

4 Rõ est qa nõ pręsumitur, ꝙ ita fideliter admĩnistret in recompẽsatione eius, qđ dedit arg. ff. de probat. cũ de indebito, Io. de Fant.

1 Sed cõtra. 12. d. præter hoc in fi. & hoc cõtra ẽt ꝙ hat ea. hic allegatum. consuluit, ut ibi not. Arc.

ut presbyter plus quã alij percipiat, 1 ut dis. 74. cõsuluit, quod non est in alia societate. ff. pro socio. uerum. §. sed cum tres.

Sed adhuc obijcitur.] CASVS. Hic tractatur tertia quæstio, in qua quæritur an ingressum ecclesiæ, uel præbendas emere sit simoniacum. Sed de ingressu ecclesiæ est expeditum in prima quæstio. Et certum est, ꝙ emere præbendam secundum, quod dicitur præbenda ius spirituale, simoniacum est: sed præbenda, id est, fructus prębendę emere non est simoniacũ. Sed obijcit hic adhuc, ꝙ pro

Audi-

AVdiuimus.] CASVS. Dicitur hic, quod sacrilegium, & simoniam committunt qui ecclesias, vel ecclesiastica beneficia per pecuniam acquirunt, & qui ea concedunt pro pecunia, vnde præcipitur ne de cętero fiat: & quod factum est in præterito, irritetur.

a ¶ Sacrilegio. Et crimine læsę maiestatis 15. q. 3. sanc. 2. q. 1. in primis.

b ¶ Caufatur.] Idest, in causam ducitur, vel pro causa, scilicet, pro acceptione, vel datione pecunię fit: vel causatur, idest, facit vnde causari, id est, accusari, debeat.

SI quis dator. CASVS. Dicitur hic, quod simoniacus dator & acceptor Simonis perditione, & perpetuo anathemate si perseuerauerit damnatur, & quod iniuste acceptum est, restituatur.

Pecunia simoniaca cui est restituenda.

c ¶ Restituere.] Sed cui dices restituendam talem pecuniam? Videtur, quod ei in cuius ignominiam data est. 17. q. 4. si quis in atrio. 25. q. vlt. cum multę 27. q. 1. si quis rapuerit. extra de simo. de hoc. in Auth. de sanc. epis. §. sed neque coll. 9. & ext. de si. audiuimus. Econtra videtur quod illi qui dedit eam, vt extra. ca. veniens. Item videtur, quod illa pecunia non debet remanere penes ecclesiam, cum Petrus dixerit: Pecunia tua, & c. 1. Item quia fisco competit persecutio eorum, quæ scelere conquisita sunt. ff. de iur. fis. l. locus. ff. de donat. inter virum & vx. cum hic stat. s. si.

1 Supra ea. q. 1. Petrus, & c. qui studet. & Act. 8

SI qs episcopus.] CASVS. di. hic quod si quis eps beneficium, vel dignitatem ecclesiasticam simoniace contulerit, ab officio debet suspendi: quia iustum est, vt qui gratis acceperit episcopatum, minora similiter gratis conferat.

d ¶ Suspendatur.] Idest, deponatur. 83. d. c. 1. Vel dic, vt sup. e. q. 1 quidquid.

e ¶ Membra.] inf. 3. q. 9. [illegible] 12. q. 2. cognouimus in d. 63. in synodo arg. est hic, quod idem iuris est in toto, quod in parte, & in maiori quod in minori 23. q. 1. de forma. ext. de præben. minoribus 95. d. esto. ff. pro derelicto. l. 3.

Ius idem est in toto, quod & in parte.

QVæsitum est.] CASVS. Cum quidam monachi Franciæ quasdam ecclesias ab episcopis haberent, & in illis presbyteros sæculares, toties eas redimere cogebantur, quoties presbyteri morte, vel alia causa mutabantur, ideo præcipit Papa, vt quas spatio xxx. anno. sub hac redemptione possederunt, amodo ea cessante, quiete possideant, saluo annuo censu episcoporum, quem ex eisdem ecclesijs habere consueuerunt. Sequens c. patet.

f ¶ Quæsitum est.] Secundum H. casus talis est. Quidam episcopi contulerant ecclesias quasdam cum omni iure suo quibusdam locis

¶ De ijs, qui sacros ordines munerum acceptione dispensant. Cap. I.

AVdiuimus dilectissimi, quod nos audisse oportuit, sed audisse profecto non libuit: quosdam scilicet esse sacrorum ordinum professores, qui sub munerum datione vel acceptione, Dei ecclesias, vel earum sibi beneficia vsurpant. Quod quidem scelus, vos non iam dudum acriter correxisse, vehementer admiramur. Iuste enim vterque corripiendus est, & a sanctæ liminibus ecclesiæ submouendus, & qui pro ecclesiæ ambitu munera largitur, & qui vt ecclesiam adeat, quidquam præsumit accipere. Iste quidem donum Dei emere, hic autem præsumit vendere. A sacrilegio [a] quoque hoc facinus non dispar dixerim: cum id, quod sponte, & sacro deliberationis arbitrio gratis fieri debuit, sub pecuniæ pactione causatur. [b] Quare fratres charissimi, quæ taliter facta sunt, curiose refellite, infecta prohibete, vestrisque iussionibus resistentes digno anathematis vinculo percutere non dubitate.

Item Rothomagensi episcopo, & Gallicis omnibus.

¶ De ijs, qui ecclesias, vel ecclesiastica beneficia vendunt. Cap. II.

SI quis dator, vel acceptor, Dei ecclesias, vel ecclesiastica beneficia (quæ quidam præbendas vocat) sub pecuniæ interuentu susceperit, siue dando emerit, siue accipiendo vendiderit, a Simonis non excluditur perditione. Sed si perseuerans fuerit, perpetua mulctetur damnatione. Nam qui sub religionis obtentu Deo famulari voluerit, si quid accipit, & meritum perdit, & beneficio accepto frustratur. Rationis ergo vigore cogitur quod iniuste receperit, restituere; [c] & quidquid turpis lucri gratia receperat, non tenere.

Item Gregorius vij. Papa lib. 6. reg. in synodo. c. 4.

¶ Ab officio suspendatur episcopus beneficia, vel ecclesiastica officia vendens. Cap. III.

Poly. l. 2. tit. 4.

SI quis episcopus præbendas, archidiaconatus, præposituras, vel aliqua ecclesiastica officia vendiderit, vel aliter, quam statuta sanctorum patrum præcipiunt, ordinauerit; ab ecclesiæ officio suspendatur. [d] Dignum est enim vt sicut gratis episcopatum accepit; ita membra [e] eiusdem episcopatus gratis distribuat.

Item ex concilio Vrbani Papæ habito Aluerniæ.

¶ Nec altaria, nec præbendas episcopis vendere licet. Cap. IV.

QVæsitum est [f] de episcopis, qui altaria monasterijs

locis religiosis mortuis personis illarum ecclesiarum collatarum episcopi volebant in ecclesijs instituere clericos pro sua voluntate: nisi Abbates darent eis pecuniam. dicitur, q talis datio pecuniæ simoniaca est. 1 arg. ad hoc 17.q.2.c.1. Alij casus inutiles consueuerant hic despon. impu. de illis. & plura simili notaui 32.q. 5. proposito. & licet episcopus peccet recipiendo pecuniam: tamen monachi non peccabant dando, vt 23.q.1. quid culpatur. Contrarium huic signatur inf. 16.q.4. possessiones. sed non est cōtra, quia monachi licite quęsierant illa altaria, vnde non habuerūt ea iure præscriptionis, sed ex iusta donatione.

1 Ex parte episcoporum recipientium, monasteria tñ crimen simoniæ non incurrebāt: qa suis sūā redimebant sm Hug.

data [a] frequēter redimi compellebāt pecunia: quia quidam simoniacę prauitatis vsus in Galliarum partibus iā diutius inoleuit, vt ecclesię, vel decimę (quæ vulgari vocabulo apud eos altaria nuncupantur) monasterijs datę, sæpius ab episcopis sub palliata auaritia vendātur: mortuis nimirū, seu mutatis clericis, quos personas † vocāt. Nos auctore Deo venalitatem omnē tam ex rebus, quàm ex ministerijs ecclesiasticis ꝓpellentes, ꝗ hoc vlterius fieri auctoritate Apostolica prohibemus; sicut etiā prębendas omnes venundandas interdicimus. Porrò quæcunq; altaria vel decimas ab annis triginta, [b] & supra, [c] sub huiuscemodi redemptione [d] possedisse monasteria noscuntur, quiete deinceps, & sine molestia qualibet eis possidenda firmamus. Saluo vtique episcoporum censu annuo, quem ex eisdem altaribus habere soliti sunt.

† al. personatus.

† Adde idē esse etiā pro honorib. cōsequendis, prohibitum cū est. nor. Bal. in l.1. & per totū tit. ff. ad le. Iul. de amb.

¶ *In summis capitulorum Concilij Claramontensis habiti Aluernia (de quib. supra ad cap. 1. dist. 60. dictū est,) c. 6. hæc leguntur, quæ ad caput hoc videtur spectare.* Vt altaria congregationibus canonicorum, vel monachorū per personas data, mortuis personis, libera redeāt in manus episcoporum, nisi fuerint illis per eorū scripta, vel priuilegia confirmata.

Idem in concilio Placentino, c. 1. & 2.

¶ *Antea legebatur.* Item Gregorius, *Sed in aliquot vetustis rectè est,* Idem, *nimirum Vrbanus secundus in cuius synodo hæc habentur.*

¶ Quidquid data vel promissa pecunia in sacris ordinibus acquiritur, irritum habeatur. Cap. V.

Cap. 1.

EA, quæ à sanctis patribus de simoniacis statuta sūt; nos quoque & iudicio sancti spiritus, & Apostolica auctoritate firmamus. Quidquid ergo vel in sacris ordinibus, vel in ecclesiasticis rebus vel data, † vel promissa [f] pecunia acquisitū est; nos irritum esse, & nullas vnquam vires habere censemus.

† al. data, vel accepta, vel promissa.

Item Augustinus de disciplina Christiana, vel de bono disciplina, cap. 1.

c ¶ Et supra.] Hę dictio supra, ad multum tempus refertur. 2 ff. ex qb. cau. maio. ab hostib. §. sed quod. argu. ff. de verbor. signific. hæc adiectio.

2 Sub hoc est verum, aliàs: sed hic non est sicut patet in eo quod no. S. Io. de Fant.

d ¶ Redemptione.] Sed nunquid est licitum redimere ius suum? hoc not. s. q. 3. nulius eps grauamen. & 16. q. vl. decimas 2. Dici enim potest quod vbicunque quis scit aduersariū suum nō credere se ius habere redimat vexationem suam. Sed quare non deponūtur isti episcopi? Dic, quia nō agebatur ad hoc & sententia debet dictari secūdum formam petitionis extra. de accu. & qualiter & qñ.

Snīa dictari dēt sm petitionis formam.

e ¶ Saluo vtique.] Non enim pleno iure omnino videt donasse ecclesias episcopus, nec pōt donare sine consensu capituli. ext. de don. pastoralis.

f ¶ A, quæ.] ¶ Vel promissa.] Tertium casum habes, scilicet, vel retenta, vt extra de transact. super eo. Nam remittere, est dare, extra de testam. veniens. ff. de calum. l. 2. Et ita i spiritualibus non potest interuenire 3. transactio: cum his tribus modis tantum fiat

3 De hoc dixi sup. ea. q. 2. qua pio ibi videas. Archid.

hic notari, quos omitto.

a ¶ Data.] A prædecessoribus suis pro redemptione animarum suarum.

Simoniam nunquid cōmittit dans pecuniā pro spiritualibus sicut accipiēs

b ¶ Triginta.] Propter quod credebant aliquod ius acquisitum episcopo; quia per xxx. annos & vltra recepit huiusmodi redemptionem à monasterijs: sed non est ita, quia furtiue recepit; & ideò non præscripsit. Item licet monachi singulis annis emerent ius instituendi, nō tamen episcopis ex hoc fuit ius quæsitum instituendi. Et licet hic fuerit simonia ex parte Episcoporum: non tamen ex parte monachorum: quia illi quod eorum fuit redimebant, quod licite facere poterant, vt dixi s. ea. q. [illegible] & sic simonia [illegible] potest ex una parte, & non ex [illegible]. Simile fuit in [illegible] ut etiam sponsalia possunt esse ex vna parte, & non ex altera. extra de transactio. C. de transact. l. transactio. ff. eod. l. 1. Sed nec permutatio potest fieri super beneficio habito, vel habendo: aliàs bene ad hoc extra de rerum permut. quæsitum. nec etiam transactio, ut extra de transact. super eo. argumen. contra extra de offi. iudi. deleg. si quando. Sed ibi fuit facta transactio non super beneficio, sed super proprietate: & sic intellige extra de deci. ex multiplici. lo. Item super spirituali tanquam proprietate potest permutatio extra de rer. permutat. ad quæstiones non tamen vt detur temporale pro spirituali. ext. de rerum permut. cap. vlt. illud autem dubium non est, quin amicabilis compositio interuenire possit. extra de transact. c. 2. Item ex auctoritate iudicis potest interuenire pecunia. ext. de præben. nisi in fine. & extra de transact. statuimus. ff. de ijs, qui notan. infa. furti. Ioan.

Transactio in spiritualibus interuenire non potest, sed bū amicabilis compositio.

Totum.]

TOtum.] CASVS. Dicitur hic ꝙ nomine pecuniæ intelligitur quidquid ab hominib. possidetur: & ideo si aliquid tale pro spiritualibus datur simoniacum est.

a ¶ Totum.] Probatur per hoc c. ꝙ sicut in pecunia simonia committitur, ita & in alia re.

b ¶ Pecunia.] Strictius accipitur tãtũ pro pecunia numerata, infra 14.q.3.c.1.2.& 3.

c ¶ Pecunia.] Nomẽ enim pecuniæ etiã iura continet quandoq;. ff. de verb. signifi. pecuniæ. Item q̃nque etiã speciem & rem quamlibet. 1 vt hic. & ff. d leg. 3. quisquis. item quandoque ea tantũ, quæ consistunt in pondere, numero, vel mensura. ff. de leg. 1. l. talis scripturæ. Pretiũ autem non cõsistit nisi in numero tñ, vt instit. de empt. & vendi. §. itẽ pretiũ.

1 Dicit lex ꝙ pecunia est, quidqd pro pecunia accipitur. ff. de calũ. l. 1. §. ult. ꝙ l. 2.

2 Adde not. per Bart. in d. l. talis scriptura. ff. de leg. 1. & l. 2. §. item mutuum. ff. si cer. per.

vt iud. sine quoque suf. §. cogitatio. Nam ibi dr̃, quod fiscus abundare dicitur si vtatur subiectis locupletibus, vt sup. ea. q. 1. contra. sup. ea. q. 2. eos. contra. Sed hoc cũ ex pacto præcedenti.

Fisci interest subiectos habere locupletes.

h ¶ Nec anima.] idest, ipsum collegium, vel ad literã.

¶Quidquid possidetur, nomine pecuniæ intelligitur. Cap. VI.

TOtum [a] quidquid omnes possident in terra, omnia, quorum domini sunt, pecunia [b] vocatur; seruus sit, vas, ager, arbor, pecus; quidquid horum est, pecunia dicitur. *& infra.* ¶Ideo autem pecunia [c] vocata est, quia antiqui totum, quod habebant, in pecoribus habebant.

Item Paschalis Papa.

¶Qui ecclesiastica beneficia emerit, ecclesias quoque emere probatur. Cap. VII.

SI quis obiecerit nõ cõsecrationes emi, sed res [d] ipsas, quæ ex cõsecratione proueniunt, penitus α desipere probatur. Nam cũ corporalis ecclesia. β aut episcopus [e], aut abbas, [f] aut tale aliquid sine rebus corporalibus in nullo [g] proficiat, † sicut nec anima [h] sine corpore corporaliter viuit [i]; quisquis horum alterum vẽdidit, sine quo vel alterum prouenit, neutrum [k] inuenditũ derelinquit. Nullus igitur γ emat ecclesiam, vel præbendam, vel aliquid ecclesiasticum: nec pastellũ, nec pastum [l] antea, vel postea [m] pro huiusmodi soluat. [n]

Mag. ister. l. 4. d. 25. Deusdedit p. 2. Poly. li. 7. tit. 6. Ansel. li. 11. c. 33. Iuo p. 2. c. 84. Pann. li. 3. c. 113.

† Idẽ Host. in summa de reb. eccl. non alien. in prin. Panor. in procem. Dec. fol. 4. col. 4. Matt. Affli. de iure promiscos. col. 72.

α ¶Penitus] *Deusdedit, & Anselmus legũt*, videtur quidem aliquid dicere, nihil autem penitus sapere.

β ¶Corporalis ecclesia.] *Deusdedit sic habet*, cum corporalis ecclesiæ episcopus, vel abbas sine reb⁹, &c. *Reliqui collectores & vetusti codices Gratiani concordant cum vulgata lectione.*

γ ¶Nullus igitur.] *Deusdedit, Polycarpus, & Iuo & codex manuscriptus Decretorum Põtificũ (in quo integra ferè Paschalis epistola, vnde caput hoc acceptũ est, refertur) nõ habent hæc verba: sed post verbum,* derelinquit: *continenter subiungunt,* Quã tñ obiectionẽ facer Chalcedonẽsis canon penitus exterminat, &c. *Auctor verba huius capitis, ac totius illius epistolæ est Paschalis primus. Nam in eo decretorum codice hæc epistola Paschalis est post decreta Hadriani II. cum decreta Paschalis secundi sint post Vrbanum secundum eo planè ordine, quo sibi successerunt, quod etiam ex sequẽti capite indicatur.*

Item Vrbanus II. episcopus seruus seruorũ Dei, dilecto filio L. † præposito ecclesiæ sancti Iuuentij apud Ticinũ, salutem & apostolicam benedictionem.

SI q̃s obiecerit.] CASVS. Quidam simoniac. excusabãt se dicentes se non emere præbendas, sed fructus præbendarum, sed dicit Paschalis, ꝙ si quis pro temporali fructu pecuniam offerat sine quo ecclesiasticum beneficium esse nõ potest, neutrum inuenditum derelinquit, nec solũ pecuniam, sed nec pastũ, vel pastellũ ante vel post licet offerre.

Res spirituales emi non possunt.

d ¶ Sed res.] Non de rebus corporalibus, sed de iure spũalib⁹ cui cohęret officiũ, intelligit. Vel intellige de iure percipiẽdi res, vel de rebus ipsi officio adhęrẽtibus, vel de rebus cõsecratis, vt in syndo ne. arg. 17. q. 4. si forte. ar. 1. q. 6. hęc q ppe. inf. 16. q. 2. c. 1. & vlt. Vel intelligas de rerũ administratione. 3. Et sic in hoc c. de duob. mentio scilicet de cõsecratione & administratione ex ordine proueniente. & facit ad hoc 1. q. 6. §. 1. vel de iure. 4 quo res ipsæ percipiuntur. Vel hoc intellige de rebus ipsis secundum Hug. & tunc qñ quis promouendus est ad ecclesiam uel ordinem fructus prouenientes iure ecclesiæ, uel ordinis non licitè emit perceptos uel percipiendos: tunc enim præsumitur emere ecclesiam uel ordinem. alio autem tempore emere nõ est peccatum, ut extra ne prælati uices suas. cap. 12. q. 2. alienationes.

3 Super hoc vide qđ le. & not. s. ea. §. his ita Archid.

4 Ista expositio approbatur per Bart. & Vin. ext. de test. cõstitutus. in gl. fi in omni. iuxta fi.

e ¶ Aut episcopus.] idest, dignitas episcopalis.

f ¶ Aut abbas.] idest dignitas abbatialis.

g ¶ Nullo.] Bene accedit ad id quod legitur in Authen.

i ¶ Viuit.] Exercẽdo sensus corporeos: aliàs falsum est, cum, antequam sit in corpore, uiuat. sic exaudi 32. q. 2. Moyses.

k ¶ Neutrum.] Argum. idem iuris esse in uno connexorum quod in reliquo. arg. sup. dist. 8. quo iure 3. q. 6. hæc quippe. & 16. q. 2. cap. 1. & ff. de iure im. cum qui. §. si libertus.

l ¶ Pastum.] Arg. contra in Auth. de sanctis. episco. §. pro consuetudinibus colla. 9.

m ¶ Vel postea.] Arg. ff. de pactis. iurisgentium. §. dolo. ibi, ne quid fiat ei quod ante promisit.

n ¶ Soluat.] Non etiam sub obtentu consuetudinis. inf. ea. q. 4. vlt. contra. Dic vt ibi.

Salua-

SAluator.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte ostendit Vrbanus auctoritate Christi, mundi finem imminere ex eo, quod pseudoapostoli, & pseudoprophetæ apparent multos seducentes, quibus a bonis fortiter est resistendum, vt qui probati sunt manifesti fiant. In secunda parte ostendit, quòd rem ecclesiasticam vendere simonia est, quod probat quinque rationibus. Primo per damnationem Simonis donum Dei emere volentis, vt postea venderet, per quod res ecclesiastica intelligitur. Secundo per synodum Chalcedonen. in qua procurator, vel defensor eccl. siæ, vel quilibet regulæ subiectus, fieri per pecuniam prohibetur. Tertio auctoritate Paschalis, quam super habuimus. Quarto auctoritate Aug. qui reprehendit præpositurarū venditiones. Quinto auctoritate Euangelij clamantis contra simoniacos. Vos fecistis domum patris, &c. nec excusat siue in ecclesia siue extra ecclesiam res ecclesiastica vendatur. Secunda pars incipit ibi, Igitur quia. Vel sic.

¶ De eodem. Cap. VIII.

Deusdedit p. 2. Ans. l. 5. c. 42. Matt. 24.

SAluator prædicit in Euangelio circa finē sæculi pseudochristos, & pseudoprophetas surgere, & multos seducere, & fideles suos in mūdo multas habituros pressuras; sed tamen portas [a] inferi aduersus ecclesiam non prę ualituras. Proinde (quia, vt ait Apostolus, oportet [b] hæreses esse, vt qui probati sunt, manifesti fiant) oportet nos cum propheta ex aduerso consurgere, & murum opponere pro domo Israel, & cum eodem Apostolo per multas tribulationes intrare in regnum Dei: quoniam non sunt condignę passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. ¶ Igitur, quia innotuisti nobis, ꝙ tibi obijcitur, vtrum vendere ecclesiasticam [c] rem simoniacum sit, hoc simoniacum esse patenter colligitur ex hoc, quòd beatus Apostolus Petrus ait Simoni: Pecunia tua tecum sit in perditionem: quia existimasti donum Dei pecunia possideri. Donū [d] quippe Dei est spiritus sanctus, & donum Dei est res ipsi ecclesiæ oblata. Et si bene animaduertis, Simō magus, qui ad fidem ficte accessit, non spiritum sanctum propter spiritum sanctū, quo ipse erat indignus (quoniā vt scriptum est, spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum) sed ideo, quantū in ipso erat, emere voluit, vt ex venditione signorū, quæ per eundē fierent, multiplicatam pecuniam lucraretur. Nec Apostolus emptionem Spiritus sancti (quam bene fieri non posse nouerat) sed ambitionem [e] quæstus talis, & auaritiam, quæ est idolorum seruitus, in eodem Simone exhorruit, & maledictionis iaculo perculit. Quisqs [f] igitur res ecclesiasticas (quæ dona Dei sunt; qm̄ a Deo fidelibus, & a fidelibus Deo donantur, quæ ab eodem gratis accipiuntur, & ideo gratis dari dēnt) propter sua [g] lucra vendit, vel emit, cum eodē Simone donum Dei possideri pecunia existimat. Ideo qui easdem res nō ad hoc, ad quod institutæ sunt, sed ad ꝓpria [h] lucra munere linguę, vel idebiti obsequij, vel pecunię largitur, vel adipiscitur, simoniacus est, cū principalis intentio Simonis fuerit sola pecunię auaritia. i. idololatria, vt ait Apostolus Paulus: Alioquin, cur sancta synodus Chalcedonēsis [i] DCXXX. eporum, procuratorem, vel defensorem ecclesiæ, vel quēquā regulę subiectū adeo per pecuniā ordinari prohibet, vt interuētores quoq; tāti sceleris anathematizet, nisi ꝙ eosdem simoniacos iudicet? Quòd si prefati milites [k] ecclesię ob huiusmodi scelus taliter procellūtur, nemo sa-

1. Cor. 11. Ezech. 13. Act. 14. Rom. 8. Act. 8. Sap. 1. Inf. c. res ecclesiæ. Coloss. 3. ¶ al. militantes.

CASVS. In prima parte ostenditur auctoritate Euangelij, hæreses debere circa finem sæculi imminere, vnde oportet nos ex aduerso consurgere cum propheta, & cū Apostolo pro domo Israel. In secunda ostenditur quinque auctoritatibus, quòd vendere ecclesiastica beneficia sit simoniacū.

a ¶ Sed tā portas.] Idest, vitia, & etiam hæreses, quib. intratur in infernū, quæ non præualent ecclesiæ, quia semper aliqui boni sunt in ecclesia 1. 24. quæst. 1. a recta &c. pudēda.

b ¶ Oportet.] Idest, vtile est, vt nos excitent. inf. 24. quæstio. vlt. c. vlt.

c ¶ Ecclesiasticam.] id est, ecclesiasticum bñficium, vel aliquā rem consecratam in casu non concesso, puta calicem 2 secūdum quosdam. Nam & nomen ei generale est. ff. de ver. signific. rei appellatione. & su. ea. quæsitum. Vel dic ecclesiasticam tem, idest, administrationem, & sic bene adaptatur litera Chalcedonensis synodi.

d ¶ Donum.] Idest, officium p quod datur spiritus sanctus, scilicet potestas faciendi miracula.

e ¶ Sed ambitionē.] Arg. effectū, vel conatū sine effectu puniri. arg. 22. d. c. 1.

f ¶ Quisqs.] Hic collige, ꝙ corporales res ecclesiæ emere, vel vendere simonia est in tali casu, cum quis intrat ecclesiā, vt sup. ea. in prin.

Ecclesia sem per aliquos bonos hēt. 1 Pro qua rogauit dns 21. d. §. 2. de pe. d. 2. si. n. ver. Petrus.

Res est nomen gnale. 2 D. hoc nota 10. q. 2. hoc ius. ibi videas ad hoc inf. e. q. res. Archi.

Affect⁹ sine effectu punitur.

Simonia est emere, vel vēdere res corporales ecclesiæ.

g ¶ Propter sua.] Hic uacat argumen. a contrario sensu, vt sup. ea. q. 1. quos constiterit, & c. si quis episcopus 1. 29. q. 2. per latum.

h ¶ Sed ad propria.] Idest, precibus quas pro se quis offerre non potest. secundum H. vt no. sup. ea. q. 1. sunt nō nulli. sed quid teneas ibi dixi.

i ¶ Chalcedonensis.] Si illi qui emunt. uel uendunt res ecclesiasticas non sunt simoniaci. cur. &c.

K ¶ Milites.] Clerici scilicet, qui tales milites sunt, quorum

Clericorum arma quæ sunt.

piens negabit non militantes [a] ecclesię multo damnabilius [b] ob hanc causam, idest emptionis, vel venditionis, debere percelli. Sed, & beatus prædecessor noster Paschalis [su.ead.c.si quis.] de consecratione affirmat, quòd quisquis eorum alterum vendiderit, sine quo alterum nō prouenit, neutrū inuenditum derelinquit: ac per hoc, eum, qui rem ecclesiæ vendit, vel emit, simoniacum esse intelligitur † [al. intelligit.] Nomine verò procuratoris [c] intelligit præfata synodus quēlibet ecclesiasticarum rerum administratorem, vt verbi gratia, præpositum [d], œconomum [e], vicedominum: defensoris nomine aduocatum [f], siue castaldum [g], & iudicem [h]: in subiecto verò [i] regulæ archipresbyterum, archidiaconum [k], canonicum, monachum, vel quemlibet ecclesiastico mancipatum officio. Quòd verò spiritum sanctum, quantum in se est, vendat, vel emat, qui præposituram, vel aliquid huiusmodi vendit, vel emit, audi Augustinum super Ioannem. [Trac.10.in c.2. Ioannis.] [O quot præposituras fecerūt. Alterum præpositum habet Carthagine Primianus, alterum habet Maximianus, alterum habet in Mauritania Rogatus, alterū habet in Numidia illi, & illi quos iam nec nominare sufficimus. Circuit ergo aliquis emere columbā: vnusquisq; laudat [l] præpositum suum, quod vēdit, &c.] Ecce venerabilis Augustinus de præpositurę distractione agens, nomine columbæ sancti spiritus venditionem, vel emptionē accipit, sicut, & omnes huius Euāgelici capituli tractatores. Pensandum verò est, qua pęna mulctentur, qui iam Deo, & ecclesię suæ oblata vēdunt, vel emunt: si cū flagellis a Dei tēplo eiecti sunt, q. q̃ Deo erant offerenda, vendebant, vel emebāt. Si de offerendorū venditorib. vel emptorib. dictū est? [Ioan.2.] [Vos fecistis domū patris mei, domū negotiationis, & speluncā latronū,] [Matth.21.] qd dicetur de ecclesiæ iam oblatorum vēditoribus, vel emptoribus?

rum arma lachrimæ sunt. 23. q. vlt. conuenior, vel oratio nes. 23. q. 8. c. reprehensibile, vel excommunicatio 16. q. 2. c. 1. & castra eorum sunt ecclesiæ. 54. d. c. nullus.

a ¶ Non militantes.] Contra supra distinctio. 19. nulli fas. infra 8. quæstio. 1. illud. & 32. quæstio. 5. qui viderit. sup. dist. 40. homo. inf. 11. quæst. 3. precipue. inf. 25. quęs. 1. nulli fas, infra ca. q. peruenit contra Sol. potest dici, quod ideo dicitur laicus peccare magis, quia peccat in duobus, & qa rē ecclesiæ emit, & qa suo officio non debitum: argum. ff. de re. i. culpa clericus autem in vno, qa emit tantum.

b ¶ Damnabilius. Id est damnabiliter, arg. 27. q. 2. cōiuges. Vel hic appellat non militantes ecclesiæ, non laicos, sed clericos, qui ecclesiæ non seruiunt. illi. n. qui emunt, & nō seruiūt magis peccant: quoniam in plurib. quā qui emūt, & seruiūt, & secundū hoc non sunt contraria, quæ hic signantur.

c ¶ Procuratoris.] Generaliter sumitur hic nomen 1 procuratoris. arg. ff. de procu. l. 1.

1 Sic ext. de procu. petitio. Arch.

ADDITIO. Aliquando procurator actoris vocatur responsalis, vt extra de restit. spol. ex conquæstione. in fin.

Præpositus, & œconomus differunt.

d ¶ Prepositum.] Sed quam differentiā facit inter ista noīa, pōt dici, quod nomen præpositi generale est, & continet alia sub se. argumen. extra de verb. signific. quamuis. Vel dic, quod præpositus, & œconomus nomina diuersa sunt, sed idem significāt sicut primas, & patriarcha. 99. dist. c. 1. vel bene possunt esse in eadem ecclesia præpositus, & œconomus. De vicedomino planum est, quia ille est, qui præest rebus episc. 89. d. c. volumus. vicedominus in rebus episcopi œconomus 2 in rebus canonicorum: sæpe tamen vnū ponitur per alio.

2 Adde glo. & Bar. in l. 1. §. aduocates ff. de var. & extraor. cog.

e ¶ Oeconomum.] Oeconomus est cui res ecclesiastica gubernanda mandatur, C. de sacrosanct. eccles. iubemus.

f ¶ Aduocatum.] Scilicet qui præest tantum causis tractandis, qui alias dicitur syndicus.

g ¶ Castaldum.] s. qui habet curam externarum rerum, qui dicitur aliàs maior domus. 89. d. volumus.

h ¶ Et iudicem.] Sicut in ecclesia Bon. sed nōne isti tres possunt esse laici. sic sine dubio. Qualiter ergo in istis officijs, quę nihil spiritualitatis habēt annexum, simonia cōmittitur? dicit H. quod in omni administratione rei ecclesiasticę committitur simonia, si ematur, sicut no. sup. eo. in prin. & hoc est simoniacum, quia prohibitū, non ideo prohibitum, quia fuit ante simoniacum, sed alij non ita late extendunt simoniam, inhærentes consuetudini generali. dicunt enim, quod tunc tantum est simonia in empta administratione, idest, dignitate, si talis est quæ habeat aliquod spirituale annexum sibi, alias non.

Emere administrationē rei ecclesiasticæ simoniacum est.

i ¶ In subiecto vero.] Nonne etiam œconomus, clericus debet esse? vtique prout concilium Hispalēn. interpretatur. 16. q. 7. in noua. Dic ergo, quòd istud vero, potius aduersatur officio, quam ordini. nam circa alia consistit officium œconomi. & circa alia archipresbyteri, & aliorū hic sequētium. Quidam autem intelligunt hoc totum de clericis, in quibus dicunt simoniacum esse huiusmodi officia emere? & qd dicit in subiecto vero, &c. ideo dicit, quia illi magis sunt subiecti regulę ecclesiasticæ, quàm isti: licet omnes sint clerici. nam dum illi versantur circa exteriora, & administrationes, isti circa diuina officia: & ideo dicit, mancipatum officio, & non dicit, ordini. vel ideo, dicit in subiecto, &c. vt notetur, quod isti habent curam animarum annexam, & quod dicit de canonico, vel monacho, non referas ad administrationē sed ad emptionem præbendæ, vel ingressus monasterij. Vel ideo dicit, in subiecto regulæ, quia eos ligat illa constitutio, Nemo militantes Deo, &c. 3 Superior autem administratio circa temporalia, & eos non ligat illa cōstitutio, Nemo militans Deo.

Oeconomus dēt esse clericus.

3 21. q. 3. c. 1. & 2. ad Tim. 2. c.

ADDITIO. Hic adde quod not. infra ead. q. 7. si quis omnem Arch.

K ¶ Archidiaconum.] Hoc totum intellige de dignitatibus ipsis.

l ¶ Laudat.] In eo, quod laudat, non cōmittit simoniā, sed in eo, qd vendit: qa qd cōmēdandi causa dr, pro non dicto hr. ff. de dolo. qd venditors sed hoc verum est, dum cōmendatio consistit in genere. Nā vbi descēdit ad specialia,

cialis, teneretur ex eo, quod commendando plus uendidit, nisi quod commendando, dicit, sit in euidenti. ff. de contrah. em. ea quæ.
a ¶ Indefinite.] Not. ex indefinita colligi uniuersalem, ut su. q. 1. eos qui. ff. de aleato. l. 1. §. quod autem ex quo. n. a canone nil excipitur, nec nos excipere debemus, ut 31. q. 1. quòd si dormierit. inf. 2. q. 5. consuluisti. su. d. 10. si Romanorum. ar. su. dist. 55. Euangelica. su. ca. q. 1. sunt non nulli. ar. contra. inf. 27. q. 1. de idololatria 1.
b ¶ Hæc circa.] Hæc particula de capitulo non est. &c.

Vniuersalis, ex indefinita colligitur.

1 Immo est argu. pro de hoc not. ext. de coniu. lepro. c. 2.

ptoribus? Et ne quis insanus obijciat merito hoc Dominum tam acerbe vindicasse, quia tunc illa in Dei templo vendebātur; ecclesiasticæ verò res modo extra templum distrahuntur; attende superius Augustinum nō determinantem locum vēditionis, vel emptionis præpositorum; sed tantum indefinite [a] dicentem: [Circuit aliquis emere columbam; vnusquisque præpositum suum laudat, quod vendit.] nō adijciens, in templo, vel extra templum. Hæc circa [b] vēditores, vel emptores rerum sacrarum sufficiāt.

¶ *Integram epistolam Vrbani II. dilecto filio L. præposito ecclesiæ B. Iuuentij apud Ticinum refert Deusdedit in sua collectione.*

α ¶ Propter spiritum sanctum.] *Addita sunt hæ duæ voces, & totus hic locus emendatus ex ipsa epistola, quemadmodum, & alia nonnulla.*

β ¶ Paschalis.] *Antea legebatur,* Paschasius libro de consecratione: *restitutus autem est locus ex vetustis codicibus, & originali. Citatur enim hic, quod habetur in capite antecedente ex epistola Paschalis Papæ.*

γ ¶ O quot præposituras.] *Apud B. Augustinum (cuius multi vetusti codices hoc loco collati sunt) legitur,* ò quot proposita fecerunt: alterum propositum, &c. *Apud Vrbanum vero vbique est,* proposita, & propositum.

δ ¶ Præpositum suum.] *Apud B. Augustinum legitur,* vnusquisque ad propositum suum laudat, quod vendit. *In epistola verò Vrbani,* vnusquisque propositum suum laudat, quod vendit, *Nomine autem propositi apud B. Augustinum interdum significari sectam quandam constat ex 2. lib. contra Cresconium, cap. 56.*

Itē Alexāder II. episcopus seruus seruorum Dei Lucensis ecclesiæ clero, & populo salutem perpetuam.

Deusdedit p. 2.

¶ Ministri, & seruitores ecclesiæ absque vlla venalitate ab episcopis ordinentur. Cap. IX.

EX multis temporibus hoc detestabile malū intra vestram ecclesiam inoleuisse cognouimus, vt nulli vnquam clerico, quamuis religioso, quamuis sciētia, & morib. prędito ecclesiasticum beneficium concederetur; nisi ei [c], qui profano pecuniæ munere illud emere studuisset: fiebatq; ecclesia, & res eius ita venalis, veluti quædā terrena, & vilis merx a negotiatorib. ad vendendum exposita. Quod malū, quam detestabile, quantū Deo, sanctisque sit contrariū, & sacri canones docent, & fere omnib. manifestum existit. ¶ Chalcedonense namq; cōcilium vnum ex principalibus [d], simili pœna cōdemnat eos, qui ecclesiæ beneficiū interuentu pecuniæ acquirūt, & eos, qui sacrā manus impositionē (per quam spiritus sanctus cōfertur) mercari dinoscuntur. Vtrosque. n. auctoritate inexpugnabili [e], illos [f] a beneficio, istos [g] a sacro ordine iubet expelli. Vnde humani generis redemptor omnes ementes, & vendentes de templo eijciens, cathedras vēdentiū columbas euertit, nūmulariorum effudit æs, præcepti sui auctoritate denunciās, & dicens. [Nolite facere domum

C. 2. su. ea. q. 1. ca. si quis episcopus.

Matth. 21.

EX multis.] In hoc capitulo Alexander reprehēdit Lucēses, qui nō nisi per pecuniā clericis quāuis dignis ecclesiastica beneficia cōferebant, quod Alexāder detestatur, & auctoritate Chalce. concilij ostēdit eos deponendos, & auctoritate Christi eos de ecclesia deijciendos, & ne tm̄ malū de manib. Alexādri requirat, statuit, & decreuit, ne de cætero aliqs pro ecclesiastico beneficio cōferendo pecuniam sumat, nec aliqs pro eo habēdo cōferat: & q cōtra hoc fecerit, deponat, & ecclesia priuet, & nisi resipuerit, anathematizet. CASVS. In 1. parte reprehendit Alexander omnes simoniacos, & spāliter Lucēses, inducēdo auctoritatē Chalcedonēsis cōcilij, & Dñi q uendentes, & ementes eiecit de templo. In 2. cōstituit, quod nullus committat simoniam. In 3. cōstituit pœnam depositionis contra transgressores huius constitutionis.
c ¶ Nisi ei.] Simile habes 32. d. interdixit.
d ¶ Ex principalib.] Papa tamē bene potest dispensare contra, si non sit in articulis fidei. 15. dist. sicut sancti. uel de uniuersali statu ecclesiæ, ut no. 25. q. 1. c. sunt quidam. sup. d. 16. sancta.

Papa non dispensat in duob. casib.

e ¶ Inexpugnabili.] quātum ad ordines retinendos.
f ¶ Illos.] i. s. ementes ecclesiasticum beneficium.
g ¶ Istos.] i. s. ementes sacram manus impositionem.

a ¶ Corripiendi.] Argu. simoniacos sine præcedenti admonitione esse puniendos, quod H. non concedit: quia secundum eum etiam in accusatione necessaria est admonitio propter euangelium. 2. q. 1. si peccauerit 1. Itē vt volens accusare si defecerit, subeat pœnam, quam cōuictus aduersari[9]. subiret. Itē vt aduersarius non grauet in expēsis. & vt disciplina ecclesiæ nō deseratur. 23. q. 5. excommunicatorum. argu. contra Hu. ext. de simon. licet Hely. Io. Quidquid dicit H. ille decret. licet. stabitur B.

Accusatione admonitio dēt pcedere.

1 Arg. ea. ca. q. 7. accusatio in fi. ubi de hoc. & de hoc not. inf. q. 7. requiritus. Arch.

b ¶ A Sancta ecclesia.] Idest, a consortio fidelium per anathema. nam ipsi fideles sunt, domus Dei, vt inf. de pœ. dist. 4. in domo, nam alias ipso iure sunt suspēsi, vt not. sup. ea. q. 1. reperiuntur.

Fideles sunt domus Dei.

c ¶ Sanguis.]. i. vindicta, vel proditio, vel peccatum infra, 9. q. 3. episcopo.

d ¶ De manu.] Nota prælatum ex negligētia sua teneri. 81. dist. dictum.

Prælatus ex negligentia sua tenetur.

ADDITIO. Ad hoc 18. q. 2. cognouimus 83. d. inferior. 81. d. dictum. vbi de hoc. Arch.

e ¶ Conferre.] Isti volebāt facere fraudem legi: quia nec etiam tali prætextu debet quis aliquid accipere, vel dare extra de usu. c. sup eo. & hoc est fraudulentū munus, ut su. ea. q. 1. si quis neque. Arg. contra sup. ead. q. 1. iudices.

f ¶ Scriptura.] su. ea. q. 1. nō est putanda. 14. q. 5. forte.

g ¶ In Chalcedonē.] Sup. ea. q. 1. si quis episcopus.

h ¶ Possit.] Arg. cum simoniaco nō posse dispēsari in ordine, uel beneficio simoniace acquisito. arg. j. ea. q. 7. requiritis. sup. ea. q. c. si qs neque. Ioan. tamē cum eo qui scienter committit simoniam, solus Papa dispensat. 25. q. 1. §. his itaque. sic & sūmæ. sed si eo ignorāte simoniacō missa sit, uel si tātū in animo, episcopus dispensat, ut extra de simon. de regularibus, &c. ex insinuatione, & c. fina. immo cum solo animo committitur simonia, sola pœnitentia sufficit, extra de simo. c. fin. & ita dixit T. super decr. de simo. nobis. Io. Vel sic. in prælatione non potest episcopus dispensare, nec in ordine per simoniam acquisito, sed in beneficio sic 2, vt innuit illa decre. nobis. B.

Dispensare cum simoniaco quis potest.

2 Dicunt quidam m. q cū simoniacis q adepti sunt beneficium per simoniā in nullo casu pōt epūs dispensare ar. ext. end. nobis. Arch.

patris mei domum negotiationis.] Illud quoque in eodē facto, solicite considerate, quòd per totum textum sanctum Euangelij nusquam reperitur Dominum tanta seueritate, tam districta censura iustitiæ, peccantes corripuisse, cum non solum eloquio increpans, verum etiam facto flagello de funiculis verberans omnes eliminauit de templo, aperte demonstrans, quòd tales negotiatores, non sicut cæteri peccatores sunt corripiendi [a], sed a templo Dei, idest a sancta ecclesia [b] longius sunt proijciendi. Nam sicut per columbarum venditores illi denotantur, qui sacram manus impositionem vendere conantur; sic per nūmularios ecclesiastici beneficij venditores designātur, qui domum Dei, teste Euangelio, speluncam latronū efficiunt. Quapropter ego Alexander sanctæ Romanæ ecclesiæ, & Apostolicæ sedis Episcopus (immo minister indignus) tot & tāta mala in multis ecclesijs, & maxime in Lucensi ecclesia, ex iniqua concupiscentia fieri conspiciens, ne sanguis [c] iniquorum a districto iudice de manu [d] nostra requiratur, illa extirpare, & penitus eradicare decreuimus. Constituimus itaque, & præsenti decreto firmamus (sicut olim nostri decessores fecisse noscuntur) vt nullus deinceps episcoporū, beneficiū ecclesiæ (quod q dā canonicam†, vel præbendas, seu etiam ordines† vocant) pro aliquo pretio, vel munere clericis audeat vnquam conferre [e]: sed omnes ministros, & seruitores ecclesiæ gratis, & absque vlla venalitate in sancta ecclesia studeāt ordinare. Nec eligant in domo Domini, qui maiores sacculos pecuniæ conferant; sed eos, qui moribus, & disciplina, atque scientia diuites pro officio suo ipsam valeāt sustentare ecclesiam. Constituimus, & eodem modo firmamus, vt nullus cuiuscumque gradus clericus pro ecclesiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ ecclesiarum, vel donarijs ecclesiarum, seu etiam quod pauperibus sit tribuendum; quia (teste scriptura [α] [f]) qui aliquid male accipit, vt quasi bene dispenset, potius grauatur, quam iuuatur. Quod si aliquis diuinorum præceptorum, & animarum salutis immemor, præfatum beneficiū ecclesiæ, iniqua cupiditate ductus vendere, vel emere temerario ausu præsumpserit, sicut in Chalcedonensi [g] cōcilio definitum est, gradus sui periculo eum subiacere decernimus: nec ministrare possit [h] ecclesiæ, quā pecunia venalem fieri concupiuit, & insuper terribili anathematis mucrone perfossus (nisi resipuerit) ab ecclesia Dei, quam læsit, modis omnibus abscindatur.

Ioan. 2.

Ezech. 3.

† al. canonicas.
† al. ordinationes.

Sup. ea. q. 1. c. non est putanda.

¶ *Extat integra hæc epistola in bibliotheca Vaticana post librum Anselmi Lucensis.*

α ¶ Teste scriptura.] *Hic referuntur verba ipsa B. Gregorij ex epistola ad Syagrium, quæ habentur supra ead. q. 1.* non est putanda.

Item Gregorius homilia 39.

Ven-

VEndentes.] CASVS. Aug. tripliciter exponit euangelij verba, vbi dicitur, ꝙ Christus eiecit de templo vendentes, & ementes. Et dicit primo, ꝙ ementes, & vendentes intelliguntur, qui emunt vel uendunt spiritualia. Secundo, qui contra iustitiam uendunt, quod de iure facere tenentur. Tertio, qui quod debent proximo persoluere nolunt gratis.

¶ Qui dona Dei vendunt, vel emunt, pariter à Deo damnantur. Cap. X.

Iuo p.5.c.88. Pann.l.2.c.119.

VEndentes & ementes è templo eliminat Christus quia vel eos, qui pro munere impositionē manuum tribuūt, vel eos, qui donum spiritus emere nituntur, dānat *Item infra.* ¶ Vendētes in templo sunt, q hoc, quòd quibusdam iure competit.[a] ad premium largiuntur. Iustitiam [b] enim vendere est, hāc pro premij acceptatione †seruare. Ementes vero in templo sunt qui dum hoc persoluere proximo, quod iustum est, nolunt, dumque rem iure debitam [c] facere contemnunt, dato patronis pretio emunt peccatum.

† al. accipiunt. al. præmio.

Item Beda ad c.2. Ioannis.

¶ Qui gratiam, quam à Deo accipiunt, non gratis exercent, venditores columbarum sunt. Cap. XI.

Iuo p.5.c.97. Pan.l.3.c.124.

NOn solum venditores sunt calumbarum, & domū Dei faciunt domum negotiationis, qui sacros ordines, largiendo pretium pecunia, vel laudis, vel etiā honoris inquirunt; verum ij quoq; qui gradum vel gratiam [d] in ecclesia spiritualem, quā Domino largiente [e] perceperunt, nō simplici intentione, sed cuiuslibet humanæ causa retributionis [f] exercent, contra illud Petri apostoli: [Qui loquitur, quasi sermones Dei.[g] qui ministrat, [h] tāquā ex virtute, quam administrat Deus, ut in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum] Quicunque ergo tales sunt, si nolunt uenientes Domino de ecclesia auferri, auferant ista de actibus suis, ne faciant domum Dei domum negotiationis.

1. Pet.4.

Item ex epistola Vrbani Papæ.

¶ Quæ ex consecratione proueniunt, in suum ius vi, vel munere nemo conuertat. Cap. XII.

sup. ea. c. saluator.

REs ecclesiæ, quæ ex cōsecratione proueniunt in suū ius vel vi, vel aliquo munere aliquem [i] conuertere non debere docens sanctus Vrbanus [k] ait: [Quisquis res ecclesiasticas quæ dona Dei sunt, quoniam à Deo fidelibus, & à fidelibus Deo donantur; quæque ab eodē gratis accipiuntur, & ideo gratis dari debent) propter sua

Snia per pecuniam data est nulla.

a ¶ Competit.] Arg. ꝙ in transactione illicitè pecunia interuenit, cum remittitur alicui, quod de iure erat illi remittendum.

b ¶ Iustitiam.] Arg. ꝙ, sententia etiam iusta si per pecuniam data fuerit, nullius momenti sit, simoniam cōmittit, ut 14.q.5. non sane. 11.q.3. qui recte. 1 Sed qa præmisit expositionem d simoniacis, videtur, quod in his duobus modis nō fit simonia, quod uerum est: aliàs tamen graue peccatum committitur, & sententia non valet 2.quæst.6.§. diffinitiua. ver. venales C. de pœ. iudic. qui ma. iu. l. j. Dicunt tamen quidam: ꝙ si causa est ecclesiastica, ꝙ qui iustitiam emit, simoniam committit nisi in matrimonio. su. e. 1. q. 1. quidquid inuisibilis.

1 Vbi de hoc de pœnis iudicis corrupti, no. 2. quæst. 6. §. hoc etiam. Theologi & Decretistæ, docentes possunt aliquid accipere.

c ¶ Debitam.] Videtur ergo, ꝙ theologi, & decretistæ non possunt aliquid percipere ex eo, quod docent. nam ad hoc tenent ut 43. di. Ephesijs. 16.q.1. reuertimini. ar. contra. 28.q.1. iam nunc 12.q.2. charitatem. Sed dic accipi posse licite 2 ut su. ead. q. 2. qui studet. super ver. sanitatis. Sed pone promissionem factam: quando tenetur sibi soluere? Dico, ꝙ in principio anni. arg. C. de profes. l. medicos. lib. 10. Item aduocatus in principio debet salariū accipere 3. ff. loca. qui operas. argu. contra C. de suffra. l. vna Salarium autem non debet excedere summam centum aureorum. ff. de var. & extra. cog. l. 18. si cui cautum est.

57. distin. de quibusdam. Archid.

3 Nisi sit aduocatus fisci, qui dēt in medio accipere. C. de adue. di. iudic. l. per hanc. Arch.

c ¶ Debitam.] Id est quam iure tenetur soluere. scilicet cum quis aduocato dat pecuniā, ut ipsū defendat sic vacat illa glo. Videtur ergo.

NOn solum. CASVS. Non dicuntur tantum simonia ci qui ordines, vel beneficia ecclesiastica pretio largiuntur sed etiam ij, qui officium suæ dignitatis scientiæ, vel alterius doni nolunt exercere, nisi causa retributionis humanę, quia faciūt cōtra auctoritatē Apostoli dicentis: Qui loqtur, &c. sequens c. patet. in quo dr. ꝙ q res q̄ intuitu consecrationis ecclesię proueniunt illicite alienat, simoniam committit.

d ¶ Vel gratiā.] Alicuius scientię, vel alterius doni.

e ¶ Domino largiēte.] Infra 16.q.1. reuertimini.

f ¶ Retributionis.] cum enim sint literati. & alijs donis p̄diti, nolunt nisi intuitu humanę retributionis hæc exercere in ecclesia, vt sup. e. q. 2. quàm pie. & extra de magistris. c. 1. 2. & 3. nam dicit etiā lex, quod ciuilis iuris sapientia nō sit pretio nummario dehonestāda. &c. ff. de va. & extraor. cog. l. 1. §. 1. dicit tamen lex, quod tutor pro facultate populi debet magistro dare. ff. de admi. tuto. l. cum plures. §. si tutor.

Laus ciuilis sapientiæ.

g ¶ Dei.] Id est, Deo attribuit, non sibi.

h ¶ Qui ministrat.] Id est loqui & ministrare debet.

i ¶ Aliquem.] Et ita videtur ꝙ simoniacus sit violentus raptor vel detentor 4 sicut alias dicitur. committere sacrilegium quia res ecclesiæ promissas non dat arg. 17. q. 4. c. 2.

RES ecclesiæ.]

4 Et sic tanquam violētus tenetur de vi: & verū est quod violentiā cōmittit: quia non gratis accipit, & quodā modo ab initio extorquet, sm Io. de Fant.

k ¶ Vrbanus.] Hic vnus Vrbanus de alio facit mentionem: & ita fuerunt duo. 81. d. & si qui sunt.

lucra vẽdit, vel emit, cum eodem Simone donum Dei pecunia possideri existimat.

a ¶ Quisquis.] *Hac sunt ex epistola Vrbani II. qua refertur supra c. saluator. Verba autem antecedentia nusquã reperta sunt: quamuis similia quadam dissimili tamen sententia, legãtur in epistola B. Vrbani primi. In aliquot vetustis Gratiani exemplaribus caput hoc sic citatur.* Itẽ Beda ex epistola Vrbani Papæ. *quod non coharet.*

Item Gregorius septimus.

¶ Simoniacus est episcopus, qui decimas, & oblationes laicis, non clericis destribuit. Cap. XIII.

Inf. 16. q. 7. c. peruenit. Poly. l. 3. tit. 11.

PEruenit [a] ad nos fama sinistra, [b] quod quidam episcoporum non sacerdotibus propriæ, diœcesis decimas, atque Christianorum oblationes conferant; sed potius laicalibus [d] personis, militum videlicet, siue seruitorum, vel (quod grauius [e] est) consanguineis. Vnde si quis amodo episcopus inuentus fuerit huius diuini præcepti transgressor, inter maximos hæreticos, & inter antichristos non minimus habeatur. & sicut Nicæna synodus de simoniacis censuit, & qui dat episcopus, & qui recipiũt ab eo laici siue pretio, siue beneficio æterni incendij ignibus deputentur.

In canonib. Nicænis ex Arabico versis, c. 49.

¶ *Infra etiã 16. q. 7. c. peruenit. citatur caput hoc ex Gregorio. Ac sane Lambertus Scafneburgensis narrat episcopum quendam Bambergensem, ecclesiam illam cõtra excommunicationem, & priuationem Gregorij septimi fauore militum, quibus multa largiebatur, per aliquod tempus retinuisse: & in ipsius Gregorij regesto lib. 6. epis. 5. simile quidam reprehenditur in Hermanno episcopo Metensi.*

Item Paschalis secundus.

¶ Spiritum sanctum vendit, qui decimas pro pecunia tribuit. Cap. XIIII.

Poly. l. 3. tit. 11.

ALtare, [f] & decimas [g] per pecuniam dare, & spiritum sanctum vendere, simoniacam hæresim esse nullus fidelium ignorat.

¶ *Supra ead. q. 1. cap. presbyter. hoc idem tribuitur Greg. quod hic Paschali secundo. Et Fortasse Paschalis, hoc ut multa alia, accipit à Gregorio septimo, qua ipse annotauit. In Polycarpo lib. 3. tit. xi. citatus ex cõcilio Toletano.*

Item Innocentius secundus in synodo Romana, c. 2.

¶ Careat honore mala acquisito, qui ecclesiastica beneficia pro pecunia inuenire tentauerit. Cap. XV.

Pan. l. 8. c. 138. ex Cabilonensi.

SI quis præ-

PEruenit.] CASVS. Dĩ hic q̃ inter maximos hæreticos debet computari qui laicis extraneis seruientibus vel consanguineis, & non sacerdotibus decimas & oblationes cõcedit: & qui dant & q̃ recipiunt, æterno incendio puniuntur, qđ H. vĩ intelligere, de iure spirituali: sed Bene. itelligit etiam de tẽporali fructu. Sequens cap. patet.

a ¶ Peruenit.] inf. 16. q. 7. peruenit.

b ¶ Sinistra.] Not. de episcopis, q̃ omnia agũt sinistre, vt. 35. dist. ecclesiæ.

c ¶ Oblationes.] 10. q. 1. quia sacerdotes.

d ¶ Laicalib.] Quod fieri nõ debet. vt extra de deci. prohibemus. Vnde nota, q̃ fructus bene possũt dari laico ex causa: sed ius decimale nequaquã: nã aliud est Ius. aliud est ipsa res sicut dicit iurisperitus, q̃ cũ dicimus vitulum esse fructum vaccę. nõ ius. sed corpus demonstramus. ff. de eui. l. vaccę possunt ergo dari decimę, idest, res ipsæ in feudũ, se tamen nõ transibit ad hæredes ext. de deci. ad hoc. vnde forte secundũ q̃ feudum proprie accipitur, non possunt dari in feudum ext. de deci. quamuis. 1 De hoc dixi. 16. q. 1. ca. vlt. Et no. q̃ si dantur decimæ laicis, & aliqua crescãt noualia, non accrescunt eis decimę noualium, sed ecclesijs. ext. đ dec. c. tua. Et dicit Innocẽtius, q̃ in his restringenda est potestas, nõ prroganda. extra de dec. tua. nobis.

Decima nunquid potest dari laico.

1 Vbi de hoc. & 16. q. 3. 6. sic ẽt ibi videas.

e ¶ Grauius.] Not. q̃ minus peccatũ propter adiunctum grauius punitur minus enim peccatũ est dare consanguineo, q̃ extraneo. 86. distin. non satis. hæc est ordinata charitas: sed quia prouidendo cõsanguineis enormiter lęsunt ecclesias idcirco dicit, q̃ peius est dare consanguineis idest, inde grauiorem læsionem sentit ecclesia. ff. inf. 33. q. 2. latorem. Vel dicit grauius. id est, communi s. 32. q. 7. quid in omnibus. nam cæci sunt episcopi circa nepotes. 8. q. 2. dilectissimi. unde tantus impetus in eo omnia fundendi fuit restringendus, ut dicit l. in alio casu. ff. ad le. iul. de adul. nec in ea.

f ALtare.] Id est, quæ in altari offeruntur: vel in administratione altaris: vel in ecclesia.

g ¶ Et decimas.] Scilicet si episcopus ab aliquo milite redimere decimas. non est simoniacum sed rei ecclesiasticæ liberatio. sed si emeret à laicis, cum nollent tribuere simoniacum esset.

ADDITIO. De hoc no. 16. q. 7. decimas ibi videas. Ar.

SI quis præbendas.] CASVS. Dicitur hic quod qui beneficiũ uel dignitatem uel sacramentum ab ecclesia per

fit per pecunia acquirit, acquisito careat: & emptor & venditor & interuentor nota infamiæ percellantur. Vnde statuitur, vt nec pro pastu, nec sub obtentu alicuius consuetudinis aliquid exigatur.
a ¶ Præbendas.] Vel benedictiones nubentium: vel sepultu-

inf.32.q.4.obijciuntur.contra sup.dist.8. & consuetudinem.inf.8.q.2.quæsta est. Io. Hodie prætextu consuetudinis nihil peti pôt, nec ante, nec post, ut extra de sim. Iacobus. B. nisi hoc reperiatur a iure permissum, vt not. sup.q.2.placuit.

bendas, [a] vel prioratum, vel decanatum, aut honoré, vel promotionem aliquam ecclesiasticá, seu quodlibet sacramentum [b] ecclesiasticum, vt pote chrisma, vel oleum sanctum, & cõsecrationes [c] altarium, vel ecclesiarum, interueniente [d] execrabili ardore auaritiæ per pecuniam cóparauerit; honore male acquisito careat; & emptor, atq; venditor, & interuentor nota infamiæ percellantur: [e] & nec pro pastu, nec sub obtẽtu alicuius cõsuetudinis [f] ante, vel post à quoquã aliquid exigatur, vel ipse dare præsumat; quoniam simoniacum est: sed libere, & absque diminutione [g] aliqua, collata sibi dignitate, atque beneficio [ɑ] perfruatur.

ɑ ¶ Beneficio.] *Ex duobus manuscriptis huius concilij exemplaribus in vno sic legitur, in altero vero officio.*

De secunda & tertia quæstione quid sacri canones disponant, auctoritatibus hincinde in medium deductis patefactum est.

QVAESTIO IIII.

1. 2. 3. *NVnc ergo de quarta [h] quæstione est pertractandum, an paternum crimen huic imputetur, quod eo ignorante constat admissum. Quòd ignorantia hunc excuset, multorum auctoritatibus probatur.*

Ait enim Augustinus, epist. 48 ad Vincentium.

¶Alienum crimen, nescientem non maculat. Cap. I.

NVllius [i] crimen maculat [k] nescientem.

Item eadem epistola.

¶De eodem. Cap. II.

QVis locus innocentiæ relinquitur, si alienum crimen maculat nescientem?

¶*Verba B. Augustini sunt hæc,* Quis locus innocẽtiæ reseruatur, si crimẽ est proprium, nescire crimen alienum?

g ¶ Diminutione.] Nisi cũ ex causa detinet fructus epũs: vt extra, ut ecclesiasti. benefi. sine dimi. vt nostrum. Et ita si dignitas deferatur alicui diminuta, insolidum potest eam pete. argu. ext. de insti. cum uenissent.

NVnc ergo.] Hæc quæstio diuiditur in quatuor partes. Et quæritur hic vtrum teneatur filius pro paterno crimine: & in hac prima parte quæstionis probat per 10. auct. ꝙ non tenetur. Scd'a ibi, Sed obijcitur.] Tertia ibi, [hic itaque,] Quarta ibi.] Notandum.] Ioan. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 4. qõ. qua quaritur an quis reus sit criminis, ꝙ eo ignorante pr admisit: & ꝙ ignorantia eum excuset multorũ auctoritatib. probatur. Sequens. c. patet.

h ¶ De quarta.] Ad intelligentiã hui' q̃stionis no. ꝙ triplex est pœna, æterna, corporalis, & spiritualis. Aeterna pœna nunquã punit vnus pro alio, vt sup. ea. c. 1. & c. cũ itaq;. Corporalis pœna duplex est, quędã circa corpus ipsum: & illa sępe punit vnus pro alio. ĩ. ea. §. itẽ peccato quędã circa statum rei, vt est seruitus, vel infamia: & illa etiam punitur filius pro patre, vt 6. q. 1. §. verum. 15. q. vlt. cum multæ. Spiritualis quadruplex est, nam quadam est excommunicationis: & illa nunquã punitur vnus ꝑ alio, vt 24. q. 3. si habes. Alia interdicti: & illa punitur vnus pro alio, ut ext. de spon. non est vobis. Alia est remotio ab oblatione: & illa similiter punitur vnus pro alio. 17. q. 4. miror. Alia est ordinis: & illa similiter punitur vnus pro alio. nam pp delictum vxoris vir remoueatur a promotione, vt 34. d. si cuius. Item si pater nesciente filio emerit ei ecclesiam, ille pro peccato non remouetur a promotione: sed tamẽ perdit ecclesiam, ut inf. q. 5. c. 1. Ioan.

Pœna est duplex.

Vnus an puniat ꝓ alio

Pœna corporalis est duplex.

Pœna spũalis est quadruplex.

pulturas. extra de simo. cum in ecclesiæ.

b ¶ Sacramentum.] In quo confertur gratia aliter sumi potest pecunia. 32. q. 2. honorantur M. tamen cõtrarium dicit. arg. extra de off. deleg. causam. extra de sponsa. du. duobus.

c ¶ Et consecrationes.] Sed nunquid consecratio altaris est sacramentum? Sic, large sumptum, cum sit sacræ rei signum, ut hic, & extra de simo. cum sit Romana. argum. 24. q. 1. §. sed illud.

d ¶ Interueniente.] Militiam sæcularem bene potest quis emere. 1. ff. de act. em. creditor. §. inter uenditoré. §. sed quod ante.

e ¶ Percellantur. Scilicet in perpetuũ. su. ea. q. 3. si quis & c. saluator. sup. ea. q. 1. si quis episcopus.

f ¶ Consuetudinis.] Arg. consuetudinem longã non facere ad licentiã, vel excusationem simoniæ, ext. de sim. cum in ecclesiæ. Arg. contra in Auth. de san. epis. §. pro consuetudinibus. coll. 9. q. 3. conquestus sup. 100. d. cap. nouit. su. ea. q. 1. reperiuntur. sup. d. 4. denique. Ar. cõtra

i NVllius.] Scilicet alterius. nam suum quandoque commaculat, vt de pæn. dist. 2. sciendum. 32. q. 7. quemadmodum. & ita non comprehenditur persona, de qua sit sermo.

K ¶ Maculat.] Inf. 15. q. 1. mulier. & q. vlt. cum multæ. inf. 17. q. 4. miror. 34. d. si cuius. & 6. q. 1. §. uerum 24. q. 1. non turbatur. Ioan.

Consecratio altaris est sacramentum large sumptum.

De hoc inf. 1. q. 6. c. vlt.

Consuetudo non excusat simoniam.

PLacuit.] CASVS. Dicitur hic, quod illi non debent a promotione repelli, qui infantes perfidia parentum ab hæreticis baptizantur, si hæc suo iudicio non fecerunt, nec ex post facto consenserunt.

a ¶ Promoueãtur.] sup. ea.q.1.ventũ est, contra inf. ead. q.7.q in qualibet. cõtra. Sol. illud ex nimio rigore: hoc ex dispẽsatione. Vel ibi de his, q postmodũ in adulta ętate hęretici consentiunt: vel qui adulti ab hæreticis baptizantur: hic de illis, qui non acquiescunt, vel qui pueri baptizantur ab hæreticis.

Item in Africano concilio, c.14. legitur.

¶ De infantibus qui ab hæreticis baptizantur.

Cap. III.

PLacuit de infantibus, qui ab hæreticis baptizantur; ne, quod non suo fecerunt iudicio, cum ad ecclesiam Dei salubri proposito fuerint conuersi, parentum illos error impediat, quominus promoueantur [a] sacri altaris ministri.

Paulo aliter in originali.

Item in eodem, c.24.

¶ De eodem. Cap. IIII.

QVi apud Donatistas paruuli [b] baptizati sunt, nõdũ scire valentes erroris eorum interitum, & postea quam ad ætatem rationis capacem peruenerunt, agnita veritate falsitatẽ eorum abhorrentes, ad ecclesiam Dei catholicam per vniuersum mundum diffusam, ordine [c] antiquo per manus impositionem recepti sunt; tales ad suscipiendum munus clericatus non debet impedire nomen erroris.

Deusdedit p.2.

QVi apud.] CASVS. Dicitur hic, quod paruuli ab hæreticis baptizati, si nõ postquam ad discretionem peruenerunt errori non consenserunt, recepti ab ecclesia poterũt promoueri.

1 Sub. quib. non nocet, ẽt si a parentib. offerant. arg. de cõse. d. 4. quæris. dum tñ suppleatur, qd eis deest. su. e.q.1.§.ecce. de cons.d.4. ab antiqua. Io. de Faut.

b ¶ Paruuli.] i. doli non capaces. de consecratio. dist. 4. paruuli.

c ¶ Ordine.] Idest, sm antiquam regulam ecclesiæ.

Item Leo quartus † Ebrunio, & Adelfrido episcopis.

† al. tertius.

¶ Consanguineorum maleficia in nullo clericis obsunt, nisi conscij fuerint. Cap. V.

QVia præsulatus nostri (quod bene nostris) magisterium non solum de sacerdotum: verũ etiam de sæcularium vtilitatibus debet esse solicitum; propterea fraternitatem vestram scire volumus, hunc præsentem presbyterum ad sedem Apostolicam venisse, nobisque violẽtiam, & excommunicationem suam per ordinem retulisse: quòd etiam sine iusto legis tramite illi sua fuisset ablata [d] ecclesia, similiter indicauit: quam alius dato munere sacerdos zelo ductus inuidiæ vsurpare præsumpsit. Inde parentes eius magno dolore compulsi presbyterum illum, qui suam tenebat ecclesiam, mox comprehenderũt, & ei oculos eruerunt. Tamen ipse sæpe dictus sacerdos dicit, quòd absque sua voluntate, [e] & sine eius consilio hoc sit peractum. Quod si ita est, vt ipse nobis suo ore testatus est, vobis magnopere prouidendum est, vt si canonice [f] ipse excommunicatus non est, canonica super eam fiat remissio. [g]

QVia pſulatus.] CASVS. Quidã pſbyter iniuste fuit sua ecclesia spoliatus, quam alius presbyter simoniace acquirere nõ erubuit, vñ consanguinei primi pſbyteri dolore conuicti sm presbyterũ comprehendentes, ei oculos eruerũt: pro quo facto primus presbyter fuit excõicatus. Sed quia primus sacerdos (vt dicebat) nullo mõ consensit: mãdat de hoc Papa inquiri &, si inculpabilis inueniat absoluatur. Sequẽs lex, &c. quæ sequũtur plana sunt.

d ¶ Ablata.] Et ideo erat ei restituẽda, licet hoc expresse nõ dicatur: sufficit. n. cõqueri de spoliatione, licet expresse nõ petatur restitutio, vt 2.q.1. notum. extra de causa pos. cum ecclesia. hic tamen non respõdet ad hoc: sed respondẽdo eum innocẽtem, ergo & restituendum. arg. C. de diuer. rescr. l. 1. ext. de coniug. lep. c.2.

e ¶ Voluntate.] Arg. quod nudam voluntatem teneatur qs purgare si suspectus habetur: & alibi nuda voluntas legitur grauiter plectenda, ut inf. de pœn. d.1. si quis eũ, & c. si quis pulsatus & 32.q.5. qui uiderit. Arg. cõtra de pœn. d.1. cogitationis. Dicas igit. & pro idest. Vel dic de voluntate in actum producta, alias nõ tenetur purgare

Voluntas nuda est quãq; plectenda.

tam. ar. 23.q. ult. c. ul. & est si. extra de hom. Petrus. extra de testi. constitutis.

f ¶ Canonice.] Argu. quod si consanguinei alicuius clerici absque eius consensu episcopum suum offenderẽt, propter hoc episcopus non potest priuare clericum beneficio, arg. 24.q.3.c.1. ipse tñ ẽps non debet conqueri de consanguineis, si credit, quod ita acerbe eum puniant. Sed nunquid tenetur eis remittere actionem iniuriæ, cumsciat, quod si non remiserit, interficient eum fratres sui? Nam dum tamen ipse eis nihil dicat: sed rancorem tenetur dimittere. 90.d. si quis contristatus.

Eps beneficio priuare non põt clericum, cuius parentes ipsum offendunt.

Et Cart.3.c.48.

g ¶ Remissio.] Nullam enim pœnam patietur iniuste excommunicatus, ut 9.q.3. non debet. absit enim, ut iniuste. & c. C. de pœ. sancimus.

Digestis tit. de pœnis, l. crimen.

Cap. VI.

CRimen, vel pœna paterna nullam maculam filio infligere potest. Namq; vnusquisque ex suo admisso [h]

Lib.48.tit.9.l.26.

CRimen.] ¶ Ex suo admisso.] Non enim debet aliquis

quis alieno odio prægrauari. C. de inoffi. test. si quis in suo. §. legis. & hoc est verum in pœnis: secus in vsu. caponibus: quia vitium transit ad hæredem. ff. de acqui. pos. Pomponius. Item quod hic dicitur, regulare est, vt 56. dist. vndecunque, & c. nasci, & c. satis. in casu tamen quan-

b ¶ Genuit eum.] Siue de natiuitate in vtero, siue de natiuitate ex vtero i.

c ¶ Consensione.] Sed nec tunc dicitur teneri peccato alterius: sed suo, scilicet cum consentit ad peccatum alterius su. dist. 56. vndecunq; inf. 15. q. 8. c. 3. contra inf. 23. q. 4. ita, & c. si quis à catholica.

sorti subijcitur, nec alieni criminis successor cōstituitur. Idque diui fratres Hieropolitanis rescripserunt.

Item ex concilio Toletano. 4. cap. 60.

¶ Perfidia parentum filijs obesse non debet.

Cap. VII.

Ezech. 18.

IVdæi baptizati, si postea preuaricantes in Christū qualibet pena damnati extiterint, à rebus eorum fideles [a] filios excludi non oportebit: quia scriptum est: [Filius non portabit iniquitatem patris.]

Item Augustinus ad Bonifacium, epist. 23.

¶ Non imputantur peccata parentum ijs, qui ab eis personaliter diuisi probatur. Cap. VIII.

Ivo p. 6. c. 417.

IAm itaque cum homo in seipso est, ab eo, qui genuit eum [b], alter effectus peccato alterius sine sua consensione [c] non tenetur obnoxius. Traxit ergo reatum [d]; quia vnus [e] erat cum illo, & in illo, à quo traxit; quando, quod traxit, admissum [f] † est. Non autem trahit alter ab altero quando sua vnoquoque propria vita viuente iam est, vnde dicatur; [Anima [g], quæ peccauerit, ipsa morietur.] Vt autem possit regenerari per officium voluntatis alienæ, cum offertur consecrandus [h], facit hoc vnus spiritus, ex quo regeneratur oblatus.

† al. admixtum.

Ezech. 18.

Hinc etiam Gregorius in lib. 26. Moralium, c. 8. in c. 35. Iob.

¶ Ei qui imitatur, impietas alterius nocet. Cap. IX.

Iobi. 35.

HOmini [i], qui similis tui est, nocebit impietas tua; & filium hominis adiuuabit iustitia tua.] Humana impietas ei nocet [k], quem peruertendo inquinat: & rursus eum adiuuat nostra iustitia, quē à prauis actionibus mutat. Nocere enim vel iuuare nesciunt ea, quæ [l] vel à bono corrumpere, vel à malo permutare non possunt.

Exo. 20.

Econtra Dominus ad Moysem: [Ego sum Deus zelotes, qui visito [m] peccata patrum in filios [n] vsq; in tertiā,

d ¶ Reatum.] Idest, causam reatus, scilicet originale peccatū. ex hoc c. colligitur, quod aliud est in via, aliud i inuio. nam nō potest quis peccare per alium licet possit saluari per alium, vt de pe. distin. 1. tres, & de cons. d. 4. quæris, & bonum simile est in lege. nā dicit lex, ꝙ si quis habet filium & postea creatur decurio; iste non dicetur fili⁹ decurionis: sed illi tantum, qui postea geniti sūt C. de decur. l. vlt. ff. e. l. 2. §. in filijs.

1 De consec. dist. 4. quæris & c. si ad matris, & hic uideas ad not. ex. de tēpo. or. quæsitū. in glo. fi. infra, &c. Arch. In uia, & in inuio differunt.

e ¶ Vnus.] Partus enim pars uiscerum est, ut ff. de uent. inspi. l. 1. §. 1. licet sit arg. contra de consec. distin. 4. si quidquid.

Partus est pars uiscerum.

f ¶ Admissum.] Id est receptum.

g ¶ Anima.] Sicut Dominus, per Ezechielem ait, ut inf. 24. q. 3. si habes.

h ¶ Consecrandus.] Idest, baptizandus. Ioan.

HOmini.] CASVS. Dī hic, ꝙ malitia alteri⁹ nō nocet alij, si per eā non corrūpatur, sed sua tātum. Et primo ponuntur uerba Iob usq; ibi: Humana.] Deinde ponunt uerba Grego. exponentis uerba Iob.

i ¶ Homini.] Verba Iob sunt usque ibi, [Humana.] uerb. Grego. uerba Iob exponentis.

quandoque aliter inuenitur de temporali pena, ut 6. q. 1. §. uerum, & c. ex merito. 15. q. ult. cū multæ. & 14. q. 3. §. is. ita. su. q. 1. fertur. & q. 1. audacter, & dist. 48. §. ecce, cum multis alijs capitulis.

a IVdæi.] ¶ Fideles.] Sed nihil speciale constituitur hic circa Iudæos, idem enim fit in filijs aliorum damnatorum. C. de bo. dam. Auth. bona nisi in damnatis crimine læsæ maiesta. ut 6. q. 1. §. uerum. Præterea si conuertantur filij ad ecclesiam, non possunt eos parentes exhæredare. extra de Iu. Iudæi. Quid iuris sit de filijs hæreticorum, dixi 23. q. 7. in princ. Io.

Iudæi filios suos ad ecclesiam conuersos exhæredare non possunt.

IAm.] CASVS. Dī hic ꝙ ex quo filius à patre suo diuisus est, & alter effectus, patris delictum filium nō grauat, si filius non consenserit: sed peccatum originale filius à patre contraxit; quia tunc non erat alter ab eo; immo unus cum ipso: quod crimen contrahitur ab Adam: & sicut per alienum officium quis nesciens regeneratur, ita nesciens peccato originali coinquinatur.

k ¶ Nocet.] Exemplo.

l ¶ Ea quæ.] Sicut sunt illa, ex quibus exempla non sumimus, ut uenustas corporis, ægritudo.

ECONTRA. CASVS. Hactenus probauit. Gratia. peccata parentum filijs non nocere. Nunc probat Gratia. econtra auctoritate Moysi, ꝙ filius pro peccato patris punitur. Sed statim soluit per Aug. dicentem, hoc non contingere propter inæqualitatem iudicij, sed propter clementiam Dei, qui nō punit alium pro alio etiam corporaliter, nisi tertia uel quarta generatio ueniat.

m ¶ Visito.] Idest, postea uisitando ad pœnitentiam expecto usque ad senium, s. quousque uideatur tertia, & quarta generatio, quod est dicere, usque ad finem uitæ sic Aug. exponit, unde & sic licet mihi exponere.

n ¶ In filios.] Istud potest intelligi ad literam, & hoc ideo dicit, quia homines non consueuerunt ultra uiuere.

vere. Vel potest intelligi mistice, nam prima generatio dr̃ primi motus: & isti non puniuntur, de quibus dictũ est: Beatus qui allidet paruulos suos ad petram. Secunda generatio dicitur cogitatio, quæ non punitur. de pę. dist. 1. cogitationis. Tertia dicitur consensus: & iste punitur, nam facientẽ. & consentientẽ par. pœna constringit 2. q. 1. notum. Quarta est opus: & ista similiter punit in filios cum sint imitatores paterni sceleris: alias nõ su. ea. q. 1. cito turpem. Aliter numerãt istæ quatuor generationes, de pę. d. 1. super tribus.

Delictorum quadruplex est generatio.

a ¶ Redituruм.] Id est, vsque in tempus filiorũ, & vltra eos expectaturum ad pęnitentiam de peccatis suis.

b ¶ Inæqualitate.] vt alij peccẽt, & alij puniantur, prout sequitur: & est vna dictio inæqualitate: & hæc verba licet non inęqualitate, sũt uerba Aug. & auctoritas ista facit ad proposi tum G. expositio vero contra eum.

c ¶ Venerit.] Id est, nisi cum vitã finierit. Ioan.

CVM ERGO. CASVS. Dixit supra Gratia. ꝙ peccatum patris filijs imputari nõ debet, & quod per ignorantiam excusantur. Sed cum Inno. dicat, quod baptizati ab hæreticis scienter promoueri non possint, patet, quòd infãtes ab hæreticis baptizati, cum ipsi iuxta Africanum conciliũ valeant ꝓmoueri, sola ignorantia excusentur. Nã vt ait Aug. peccata parẽtũ filijs non imputãtur: nec spirituali pœna [illegible] hæc puniuntur, quare ab officio, & beneficio ecclesiæ ꝓpter hæc priuari non debent, cum sit pœna spiritualis præterea si excusatur qui ignoranter à simoniaco ordinatur: ergo iste de quo dictum est in themate excusandus est: quia per ignorantiam simoniace ordinatur. Innoc. sup. 1. q. 1. ventum est, in fin. Africanum concilium sup. ead. q. placuit. Sicut Augus. 24. q. 3. si habes. Vrbani. sup. 1. q. 1. si qui à simoniacis.

d ¶ Cum ergo.] Hic ostendit ꝙ ignorantia excusat infantes ab hæreticis ordinatos: & à simili videtur excusandus cui ignoranti pater ecclesiam adeptus est.

e ¶ Ignorantia.] Sed non semper de pœn. dist. 2. sciendum, & inf. c. prox. turbatur. §. notandum.

f NOn imputantur filijs.] Sup. ead. q. placuit.

g ¶ Pœna.] Scilicet excommunicationis infr. 24. q. 3. si habes, sed alia bene extra de fil. presb. c. 1. & inf. eo. q. 1. c. 1. & ideo sophistice procedit de vna ad aliam. Argu. contra. 56. dist. c. 1.

& *quartã generationẽ,] licet nõ inæqualitate iudicij sed magnitudine clemẽtiæ Augustinus asserit hoc dictũ ita dicẽs:* [*In tertia, & quarta generatione peccatũ patrũ se Dominus cõminatur in lege filijs redditurũ*[a]*, nõ inæquali tate*[b] *iudicij, vt alij peccẽt, & alij puniatur, sed magnitudine clemẽtiæ: dũ sẽper expectat ad pœnitẽtiã, & ꝙ in prima generatione delinquitur, nõ prius corrigit, & emẽdat, nisi & tertia, & quarta generatio venerit,*[c]] *Cum ergo*[d] *de baptizatis ab hæreticis Innocentius scribat:*] *Lex est ecclesiæ ijs, qui ab hæreticis baptizati sunt, per manus impositionem laicam tantum communionem præbere, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum subrogare.*] *patet, quod infantes, qui ab hæreticis baptizati sunt, sola excusat ignorantia*[e]*, vt iuxta illud Africani concilij ad suscipiendum clericatus officium non eos impediat nomen erroris.*

sup. q. 1. ventum.

Item sicut Augustinus scribit ad Auxilium episcopum epist. 75.

sup. ea. qui apud.

¶ De eodem. Cap. X.

NOn imputantur[f] filijs peccata parentũ, quæ post eorum natiuitatem à parentibus cõmittuntur; nec ꝓ peccatis parentum spirituali pœna[g] filij sunt plectendi.

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus, & caput hoc, & sequentia vsque ad finem quæstionis coniuncta sunt superiori. Nam sententijs hinc inde acceptis, verba ferre de suo (quod sæpe facit) in his Gratianus affert. Et huius quidem partis sententia est apud B. Augustinum loco indicato. Verba autem ipsa referuntur infra 24. q. 3. si habes.*

Officio autem, vel beneficio ecclesiæ priuari, spiritualis pœna est: non igitur hanc ex peccato patris promeretur filius. Item si excusatur[h] *qui ignoranter à simoniaco ordinatur, vt supra in cap. Vrbani legitur, & iste excusandus est*[i]*, qui per ignorantiam simoniace ordinatur.*

2 *Sed obijcitur illud Gregorij a.*

sup. ea. q. 1. si qui à simoniacis.

a ¶ Gregorij.] *In aliquot vetustis codicibus legitur,* Augustini. *Anselmus vero citat ex Alexandro secundo.*

¶ De ecclesia quæ pactione consecratur. Cap. XI.

ECclesia, quæ pactione[k] consecrata fuerit potius execrata, quam consecrata dici debet.

Ans. l. 5. c. 20.

h ¶ Item si excusatur.] Vt sup. ea. q. 1. si qui à simoniacis.

i ¶ Excusandus est.] Excusantur a reatu criminis: sed non quin priuentur beneficio, infr. ead. q. 5. capit. 1. & cap. præsentium.

SED OBIICITVR. Hæc est secunda pars quæst. in qua probatur contrarium per tres auctoritates. Io. de Fant.

Consecratio an possit fieri interueniente promissione.

K ECclesia.] ¶ Pactione.] Infra. 18. q. 2. Eleutherius. contra. Sol. aliud est non prius cõsecrare nisi aliquid ex pacto detur vel promittatur, quòd hic penitus reprobat, aliud est post dedicationem pacisci de annuo reddit[u]

reddditu ex oblationibus ecclesię suggerente episcopo, & eius ecclesiæ presbyteris pro futuro quod ibi fieri permittitur. H. contra 7. q. 1. episcopus. 5. ea. q. 1. nō nocet. Sed dic, ꝙ hic non fuit consecrata in forma ecclesiæ: & ideo debet consecrari. de consec. dist. 1. ecclesias. Vel dic in lucra sunt ab hæredibus extorquenda. ff. de calum. l. in hæredem. Arg. contra. C. ne ex delect. de fun. l. vnica. sed de canonica æquitate semper tenetur, etiam si nihil ad eum peruenit ex maleficio, vt dixi 16. quæst. 6. si episcopum.

Iosue 6. & 7. *Item peccato* [a] *ciuiū, thesauri Hiericho anathematizati leguntur: Vnde Achan, qui regulam auream, & quadam alia pretiosa furatus est, de anathemate dicitur tulisse.* ¶ *Item peccato Amalechitarum, animalia eorum iussa sunt interfici: quib. quia Saul pepercit, audiuit a Samuele:* (*1. Reg. 15.*) [*Nescis, quia peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere?* ¶ *Item peccato Aegyptiorum possessiones eorum grandini traditæ, iumenta, & primogenita eorum, mortem cōsumpta sunt.* (*Exod. 9.*) ¶ *Item peccato Israelitarum, arca Domini Philistæis tradita est.* (*1. Reg. 4.*) *Si ergo quæ sensu carent, vt ecclesia, altare, arca Domini, lapides Hiericho, vel execrantur, vel peccatoribus traduntur, vel anathematizantur, vel grandine deuastantur; si ea, quæ vim intelligendi non habent, vt animalia Aegyptiorum, & Amalechitarum, peccatis hominum perduntur morte; patet quòd nullum excusat ignorantia criminis; maxime cum ex eo vtilitas deferatur ignoranti; veluti si quispiam de latrocinio, & rapina filio suo ignoranti diuitias congreget, non excusat filium ignorantia; quin post mortem patris cogatur reddere male acquisita* [b]. ¶ *Item peccato Achan* [c] *plebs Israelitica in manibus hostium tradita est.* (*Iosue 7.*) ¶ *Item peccato filiorum Heli, populus in manu* [d] *Philisthinorum corruit.* (*1. Reg. 4.*) ¶ *Peccato quoque plebis electi eorum sæpe sunt impediti, & tandem cum eis prophetæ ducti sunt captiui.* (*Psal. 77.*)

§ *His ita respōdetur. Insensibilia, & irrationabilia peccato hoīum vel execrantur, vel anathematizantur, vel morte perduntur, non participatione peccati, sed causa sacramēti* [e], *vel detestatione peccati, vel flagello* [f] *delinquētium. Causa sacramēti, vt thesauri Hiericho* [g], *et animalia Amalechitarū. Hiericho enim Luna interpretatur & significat mundū istū; Amalechitæ interpretantur lingentes sanguinē, & significant cupidos, & auaros, & dæmones. Israelitæ interpretātur viri vidētes Deū, & significant multitudinē sanctorum. Lapides ergo, & thesauri Hiericho anathematizātur; animalia Amalechitarū* [h]

c ¶ Achan.] Et nōne iam dixit de peccato Achan, sic: sed nō de plebe.

d ¶ In manu.] Ideo repetit, vt addat de populo, de quo nihil dixerat.

HIS ITAQVE. Hęc est tertia pars q. in qua dicitur quod septem de causis aliqui puniuntur propter aliorum peccata. Io. de Fant.

CASVS. Respondet Gratianus, ꝙ ita punitur vnus pro alio: hoc accidit vel ex cā sacramenti, vel ex detestatione peccati, vel ex imperitia patientiæ, vel ꝓpter flagella eorum, qui deliquunt opere, vel consensu. Et ad hāc quadrimembrem diuisionem premissas historias competenter adaptat.

e ¶ Sacramenti.] id est, figuræ.

f ¶ Vel flagello.] Aliter numerat hic istos modos: & aliter exequitur in litera.

g ¶ Hiericho.] Historia: Legitur in libro Iosue, quòd Dominus anathematizauit vrbem Hiericho, & omnia quæ in ea erant, præter metalla, quæ in primitias operū Dei conseruabantur. Capta ciuitate, Achan filius Charmi furatus est clamydem coccineam, & centum siclos argenti, & regulam auream quinquaginta siclorum, & iratus est Dominus contra filios Israel. & cum Iosue mitteret tria millia expugnatorum ad expugnandam ciuitatem Hai, ceciderunt ex eis xxxvj. homines & cæteri fuerunt in fugam conuersi. Relatumque est Iosue prostrato in terram quod populus aliquid tulerat de anathemate: & ideo illud acciderat populo. surrexit itaque ex præcepto Domini: & conuocato populo misit sortes per tribus: cecidit sors super tribum Iuda. Secundò per familias, & cecidit sors super familiam Zare. Tertio super domos: & cecidit sors super domum Charmi. Quartò super capita: & cecidit sors super Achan: & dixit ei Iosue: Fili da gloriam Deo, et confitendo quid feceris, cumque confiteretur, iussit eum lapidari à populo, & familiam eius, quam habebat comburi.

in odium consecrantis hoc dici. simile 24. quæstio. 1. pudenda. & ideo ita interpretatur Gratia. infra §. his ita. versicu. in detestatione, quia reuera est consecrata.

ITEM PECCATO. CASVS. Hic probat quòd vnus punitur pro alio temporaliter: & primo per historiam de Achan. Secundo per historiam de Achab. Tertio per plagas Aegyptiorum. Quartò per arcæ Domini captionem. Quinto per historiam filiorum Heli, quæ habetur 36. dist. in. legāt. Sexto per prophetas propter peccata populi captiuatos.

Punitur tēporaliter vnus ꝓ alio.

a ¶ Item peccato.] Hic probat quòd vnus punitur pro alio temporaliter, primo per historiam de Achan. secundo per historiam de Amalechitis. tertio per plagas Aegyptiorum. quarto per arcæ captionem. quinto per prophetas propter peccata plebis captos.

b ¶ Acquisita.] Idem est de vsura. extra de vsu. cum tu & est ratio, quia in vitium succedunt parentum. ff. de diuers. & tempo. præscript. cum hæres. nam turpia

h ¶ Amalechitarum.] Historia legitur in 1. lib. Regum quod cum Saul ex præcepto Samuelis pugnaret contra Amalechitas, præcepit vt homines & animalia interfi-

interficeret. percussit ergo Saul Amalechitas, & omne vulgus interfecit: & apprehendit Agag Regem pinguissimum: & pepercit ei, & omnibus gregibus ouium & armentorum, & vniuersis quæ pulchra erant visu: nec voluit disperdere ea: quidquid fuit inutile, & reprobũ, hoc destruxit & demolitus est. Dixitq; Dominus ad Samuelẽ. Pœnitet me fecisse Saulem Regem, venitque Samuel ad Saulẽ, & dixit: Quæ nam vox est gregum & armentorum, quę resonat in auribus meis? Et ait Saul. Tulit populus oues & boues pingues ad sacrificãdum, dixitque Samuel, peccasti: quia melior est obedientia quàm victima & ait Saul peccaui, sed hac vice support a peccatum meum. Rediijt ergo Samuel, cum Saule & iussit Agag adduci Regem pinguissimum. & interfecit eum, & in in frusta conscidit.

Iudæorum. Octauò per quatuor successores Achab. Nono per Idumæos, qui descenderunt ab Esau.

K ¶ Ionæ.] Historia. Legitur in Iona, ꝙ cum uellet Dominus Ionã mittere in Niniuem, vt prædicaret: surrexit Ionas vt fugeret à facie Domini in Tharsis: & descẽdit in

interfici iubentur ad examinãdam [a] cupiditatem Israelitica plebis, & vt significaretur, ꝙ muri vitiorum, & huius mundi thesauri, qui per lapides, & thesauros Hiericho designantur, irrationabiles quoq; vitiorum motus, qui per animalia Amalechitarum intelliguntur, non debent transire in sortem sanctorũ. Animalia [b] vero Aegyptiorum [c], & possessiones eorum [d], & primogenita grandine, et morte consumpta sunt, vt in illis punirentur, quorum fœlicitate lætabantur: & vt daretur intelligi, quòd mundus peribit, & concupiscẽtia eius. Sed & terra Israelitarum in salsuginem versa est, & segetibus eorum imbres aduersi sunt, animalia eorũ sterilitate, & morbo cõfecta sunt; vt auctorem suũ, quẽ per beneficia cognoscere noluerunt, saltem inter supplicia sentirent. In detestationem verò peccati, pecunia Simonis damnata est, cui dictum est: [Pecunia tua tecũ sit in perditionem: quia existimasti donum Dei pecunia possideri.] In detestationem quoque eiusdem criminis altare, & ecclesia [f], quæ per simoniam consecrantur, nõ tam cõsecrari, quam execrari dicuntur: quia qui interuentu pecuniæ oleũ consecrationis effundit, non consecrare, sed execrare dicendus est. Hinc est, ꝙ B. Gregorius ecclesias ab Arianis cõsecratas iterum consecrari præcepit: quia sanctificationem [g] consecrationis, quæ non nisi in fide Trinitatis perficitur, præstare non poterant, qui fide carebant [h]. Arca vero, & propheta peccato suorum ciuium hostibus traditi sunt. Electi quoque, qui murmure eorum impediti sunt, non in pœnam criminis, sed in experimentum, & exemplum patientiæ hæc passi sunt. ¶ Item populus [i], qui peccato Achan, & filiorum Heli in manibus hostium traditus est significat subditos corporaliter flagellari, vt inter ipsa flagella, peccata prælatorum feriantur: sicut Acham sorte deprehensus, lapidibus obrutus est.

1. Io. 2. Psal. 106. Act. 8. De consec. dist. 1. Arrianorum.

Sic et nauicula Ionæ [k] periclitatur, vt fugitiuus sorte deprehensus fluctib. immergeretur. Aliquãdo pro meritis [l] prælatorũ deprauatur vita subditorũ, vt prælatis suis subditi fauentes ad malum cum eis simul corruant sicut filij Israel, diu portantes [m] peccata sacerdotum, tandem cum eis ceciderunt in manibus hostium. Item Dauid populum

Ionæ. 1. 2. Reg. vlt.

a ¶ Ad examinãdã.] idest, vt examinẽtur cupidi a nõ cupidis. Alia litera est, ad exterminandam.

b ¶ Animalia.] Hic de flagello delinquẽtium. simi. 16. q. 1. reuertimini.

c ¶ Ægyptiorũ.] Historia. Legit in Exodo, ꝙ cũ Pharao nollet dimittere populũ Israelẽ exire de Aegypto, percussit Dominus Aegyptum x. plagis, quæ in Exodo exponuntur.

d ¶ Eorum.] Simile 16. q. 1. reuertimini.

e ¶ In detestationẽ.] Hęc est detestatio criminis.

f ¶ Ecclesia.] De cõs. di. 1. Arianorũ. & c. ecclesia. ista duo ca. malè inducit Gra. quia Arianorũ ecclesię, non consecrãtur à catholicis in detestationem criminis: sed quia non fuerunt consecratæ in forma ecclesiæ: ergo melius potuisset inducere. sup. ca. q. ecclesia, quæ pactione.

g ¶ Sanctificationem. Supra ca. q. 1. qui studet.

h ¶ Carebant.] idest, extra formam ecclesiæ consecrabant. aliàs falsum esset.

i ¶ Item populus.] Hic addit quartam.

SIC ET NAVICVLA. CASVS. Nunc redit Gratianus ad propositum, vt probet alios puniri pro peccatis aliorum. Et primo per exemplum Ionæ. Secundo per peccatũ Dauid populũ numerantis. Tertiò per paruulos Sodomitarum. Quartò per paruulos Dathan & Abiron. Quinto per Chanaam, qui patre peccante factus est seruus. Sextò per successionẽ Giezi. Septimo per reliquias

in Ioppem, & intrauit nauem euntem in Tharsis. & descendit ad inferiora: & dormiuit sopore graui. cum autem tempestas immineret, miserunt sortes, vt scirẽt cur hoc accideret: & cecidit sors super Ionam. At ille dixit ad eos: mittite me in mare: quia propter me hoc accidit vobis. & miserunt. & statim cessauit tempestas.

l ¶ Pro meritis.] infra 6. q. 1. ex merito, inf. 2. q. 7. c. 1.

m ¶ Portantes.] idest, tolerantes.

n ¶ Dauid. Historia. Legitur in secundo libro Regum, quod Dauid præcepit Ioab principi militiæ. vt populũ numeraret: numerauit ergo. & dedit numerum Regi. & factus est sermo Domini ad Gad prophetam, dicens: Vade & loquere ad Dauid, hæc dicit Dominus; Elige vnum de tribus quod uolueris: aut septem annis

venies

veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies inimicos tuos: aut tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Cum autem Dauid vltimum elegisset, misit Dominus pestilentiam in Israel a mane vsque ad tempus constitutum: & mortui sunt de populo extra Hierusalem lxx. millia hominum. cumque extendisset Angelus manum suam super Hierusalem, vt percuteret eã, aperti sunt oculi Dauid, & videns Angelum exclamauit dicens: Ego sum qui peccaui: conuertatur obsecro manus tua super me, & contra domum patris mei. Tũc autem pepercit ei Dominus, & iussit Angelo, vt manum suam contineret.

g ¶ Etiam reliquiæ eorum.] Idest, isti addicti sunt pœnæ propter mortem Christi.
h ¶ Addictæ.] inf. de pœnit. d. 3. §. ecce.
i ¶ Achab.] Historia. Iste Achab fuit Rex Israel maritus Iezabel nequissimæ mulieris: cuius filiam duxit in vxorem Ioram Rex Iuda filius Iosaphat. cuius filius nepos & pronepos .s. Ochozias, Ioas, & Amazias, qui & ipsi succedentes sibi inuicẽ reges Iuda fuerũt, i generatione Domini a Mattheo prętermittuntur: sed a Ioram transitum facit ad Oziam, qui fuit quartus post eũ. q̃a dictum fuit per prophetam in throno regni, quemquã nõ esse sessurum de domo Achab vsque ad quartam generationem, quod intelligendum est de merito vitę, quia tres pręcedentes fuerunt reges, sed tamen mali fuerunt.
k ¶ Posteri eius.] Euangelista enim trãsitum facit a Iorã vsque ad Oziã, q̃ fuit quartus post eũ: q̃a dictum erat per Heliam prophetam in throno regni, quem quam non esse sessurũ de domo Achab. nisi in quarta generatione. tamen illi tres qui omissi fuerũt bene sederũt in throno: sed dicũtur nõ sedisse ex merito vitę.
l ¶ Esau.] Historia. Legit in Genesi, ꝙ Dñs Iacob dilexit: Esau autem odio habuit. Esau autem dictus est Edom: vnde & Idumęi, q. ab ipso nati sũt: ad quos testante propheta Malachia, transiuit odium Domini.

1 Vnde dic ꝙ exclusi. i. pretermissi à Matthæo in euangelio: vbi isti inter alios non cõnumerãtur. Archid.

Prou. 14. secundum 70.
Gen. 19.

numerauit: quo peccato gladius Domini desæuit in populũ. Sed in lata [a] gente gloria regis est, in diminutione plebis cõtritio principis. Qui ergo de numerositate suæ gentis superbiuit, iure in eius diminutione [b] punitus est. ¶ Itẽ paruulos. [c] Sodomitarum non excusauit ignorantia, quin pro paterno scelere cælesti igne consumerentur: sed igne hoc pœna illis diminuta est; quibus successio paterni sceleris est adepta. Pariter [d] etiã demõstratũ est peccatis parentũ, paruulos aliquando corporaliter flagellari. [e] Illud idem intelligendum est de paruulis, qui peccato Dathan, & Abiron viui descenderũt ad inferos ¶ Item Chã peccante, Chanaã filius [f] eius maledicitur: Giezi delinquente, lepra transmittitur ad posteros. Iudæis clamantibus (Sanguis eius super nos, & super filios nostros.) et reliquiæ eorũ [g] pœnæ mortis Christi addictæ [h] sũt. Achab [i] quoque peccãte, posteri eius [k] regni soliũ amiserũt: & qui de eius semine in regno Iuda nati sũt, vsq; ad purgatã labẽ illius familiæ, a genealogia Domini sũt exclusi. Odium quoq; Esau [l] (vt Malachias testatur) trãsiuit ad Idumæos Ex q̃b. omnib. colligitur, ꝙ ignorãtia peccati nõ excusat aliquẽ. ¶ Sed his exẽplis [m] nõ ꝓbãtur teneri peccato aliorũ; nisi imitatores nequitiæ eorũ. Quicũq;.n. de semine Esau, & cæterorũ ad Deũ conuersi paternam malitiam detestati sunt: non odium, sed Dei clementiam experti sunt.

Num. 16.
Gen. 9.
Matth. 27.
4. Reg. 5.
3. Reg. 21.
Hiero. ad c. 1. Matth.
Malach. 1.

inf. 24. q. 1. non turbatur.

Item vt Ambrosius ait sermone vndecimo.

Cap. XII.

TVrbatur [n] nauicula Petri, in qua erat Iudas: quia, qui suis meritis erat firmus, turbatus est alienis.

¶ *Huius etiam capitis sententia sumpta est ex sermone xi. Ambrosii, & lib. 5. c. 1. comment. ad c. 5. Lucæ. Ipsa autem verba habentur inf. 24. q. 1. c. non turbatur.*

Ignorabat aũt Petrus peccatũ Iudæ. Non ergo ignorantia excusauit illũ. Sed turbatio hæc nõ peccati coin-

a ¶ In lata.] Hoc soluit statim.
b ¶ In diminutione.] Arg. ꝙ in eo punitur quis, in quo deliquit. inf. 17. q. 4. frater inf. 16. q. 1. reuertimini. inf. 32. q. 7. de viro, & c. qui, & humanis. sup. d. 81. valet.
c ¶ Paruulos.] Histo iam habes 42. d. §. 1.
d ¶ Pariter.] Hic habetur alia responsio.
e ¶ Flagellari.] Licet etiam in eis crimen paternum non timeretur.
f ¶ Chanaam filius.] Et ideo maledixit Chanaam, & nõ Cham, quia Dominus benedixit ei. & ideo non fuit ausus ei maledicere, vel ratio in lege est, vt ff. quod metus cau. isti quidem.

l ¶ Esau.] Qui alio nomine dicitur Edom. Inde dicuntur Idumæi, quasi Edomæi.
ADDITIO. Ad istos testãte propheta Malachia trãsiuit odiũ Domini. etenim de Esau legitur ibidem, ꝙ Dominus dilexit Iacob: Esau autem odio habuit. Archid.
SED HIS. CASVS. Respondet illos pro peccatis aliorum puniri, qui sunt imitatores nequitiæ ipsorũ, aliàs non.
m ¶ Exẽplis.] .s. postremis de Chan, Giezi, Achab, Esau, Ioan. de Fan.
TVrbatur nauicula.] CASVS. Adhuc ostendit, ꝙ iustus punitur pro impio, vt Petrus pro Iuda: sed illa turbatio non fuit peccati coinquinatio, sed temporalis persecutio, & ita prædictis auctoritatibus non probantur simoniaci, pro quibus ignorantibus pecunia data sit.
n ¶ Turbatur.] Inf. 24. q. 1. non turbatur. inf. 7. q. 1. aduersitas. inf. de consecr. d. 1. in sancta.

NOTAN-

NOTANDVM. Hæc est quarta pars quæstio. in qua distinguit inter ignorantiam iuris, & facti. Io. de Fan. CASVS. Hic innuit Gra. talem distinctionē. Ignorantia alia facti, alia iuris. Facti, quod scire non oportet, vt si apponatur tibi ignorantia idolothitum ad comedēdū: facti, qđ scire oportet, vt eorum quę dicta sūt per prophetas de aduentu Christi. Ignorātia iuris, alia iuris naturalis, quæ omnib. adultis damnabilis ē. Alia iuris ciuilis, quæ in dāno vitādo nulli nocet. In tali casu, scilicet, si minor filio familias pecuniam dederit mutuā, repetit. sed maior non repeteret, vel si talis casus incidit, vt successionē sine iudice diuidas cū alio, quem putabas cohæredē, cū non sit, vel si solutas per errorem, vel promittas pecuniā indebitā iure naturali tantum, vel tam iure ciuili, quàm naturali: sed in delictis ignorātia iuris nullum excusat.

ciale in istis. Sed tamen not. differentiam inter istas quatuor, quia non concedo, quòd mulieribus, & rusticis noceat in lucro, nisi vbi expresse inuenitur. qđ no.3 nam nocet quandoque, vt C. eo. si emancipata. alias vbi expresse inuenitur, sed vbi non inuenitur expressum, non

3 Cum ista glo. concor. l. fina. & ibi Barto. C. de iur. & facti igno. & Ful. in l. iuris. C. qui admi. & est de mente Bar. in l. 1. in ver. quæritur gl. C. de iur. & fact. ign. & plene per Doc. moder. in l. 1. §. nūciatio. ff. de ope. no. nūc. post Bar. ibi in vlt. col.

quinatio, sed corporalis persecutio intelligitur; quia meritis malorum nonnunquam adeo premuntur boni, vt eorum turbetur firmitas. Non itaq. his auctoritatibus simoniaci probantur, pro quibus ignorantibus pecunia data est. Non ergo potest probari iste reus criminis, cuius non habuit conscientiam.

4 *Notandum quoq. est, quod non omnis ignorantia[a] aliquē excusat. Est.n. ignorātia, alia facti, alia iuris. Facti, alia est eius facti, quod oportuit eū scire: alia, quòd non oportuit eum scire. [Quod non oportuit eū scire: sicut Apostolus ait: [Si quis infidelium vocauerit vos ad cœnam, & vultis ire, quidquid vobis appositum fuerit, comedite, nihil interrogātes. Si quis vobis dixerit[b] hoc idolis immolatū est, nolite comedere[c].] Ecce quod vocatum ad cœnā nō oportuit[d] scire carnes sibi appositas fuisse idolis immolatas. Quod oportuit eū scire, sicut ignorantia Iudæorū,[e] & reliquorū infidelium, quia ea, quæ a prophetis de Christo fuerūt prænūciata, adhuc ignorant esse cōpleta, unde a Iudæis adhuc expectantur ventura. Hæc neminē excusat. ¶ Itē ignorātia iuris, alia naturalis, alia ciuilis. Naturalis omnib. adultis damnabilis[f] est. Ius vero ciuile alijs[g] permittitur ignorare, alijs non. Iuris ciuilis ignorātia nemini obest in damno vitando, si negotium[h] inde contigerit, vt si minor pecuniā dederit filiofamilias,[i] repetit: in*

1. Cor. 10.

Ignorantia est duplex. scilicet facti, & iuris.

a ¶ Omnis ignorantia. Est ignorātia facti, & ignorantia iuris. Ignorantia facti semper excusat, siue ignoret d alieno facto, siue de proprijs, dum tamē probabilis sit. Ignorantia proprii facti excusat, vt 34. q. 2. in lectum, & 1. q. 1. si quia simoniacis. magis tamen excusat error in alieno facto quam proprio, quia probabilis est ignorantia in alieno facto, vt ff. pro suo. l. vlt. sed non est verisimile, quòd quis dubitet siue erret de proprio facto, vel de propria re, vt C. de rescin. ven. quisquis. Licet autem sit ignorantia de alieno facto dum tamen nō sit probabilis, non excusat, vt 12. q. 2. qui, & humanis. 36. d. quod dicitis ad hoc autē, vt quis probabiliter dicatur errare, non requiritur, quod sit nimis scrupulosus, & diligens, & curiosus in inquirendo: nec quod sit nimis negligens, & dissolutus non inquirendo, vt ff. de iur. & facti ignor. nec supina. Ignorantia iuris, alia est iuris naturalis, alia iuris canonici siue ciuilis. Ignorantia iuris naturalis neminem excusat, quia ibi nihil interest inuitio decipere, vel decipi, vt 16. q. 1. si cupis. & C. de in ius voca. l. 2. & de hac ignorantia dicitur: Ignorans ignorabitur. 1. Cor. 14. 37. dist. §. vlt. 38. dist. n. qui ca 1. Ignorātia iuris canonici siue ciuilis neminem excusat, vt 38. dist. si in laicis, & c. quæ ipsis, & hoc intellige cum ius tale est, quod aliquis de facili per seipsum scire potuit, vel etiam per alios, dum tamen habuerit copiam iurisperitorum, vt ff. de iur. & fac. ign. regula. & ff. de bo. possess. in bonorum, vbi enim de bona fide agitur, non est de iuris apicibus disputādum, vt ff. man. si fideiussor. quædam, & hæc uera sunt, nisi sint milites, 2 rustici, minores, & mulieres istos en in excusat iuris ignorantia. Itē iuris ignorantia, si est de damno vitando, excusat: si est de lucro captando non: vt. ff. eod. iuris. Si quæras ergo quæ sit differentia inter has quatuor personas, & inter alias quantum ad ignorantiam iuris, cum nulli noceat in damno vitādo, vt d. l. iuris. dic, quod licet omnibus alijs noceat in lucro, non tū istis, aliter nō esset aliquod spe-

Ignorantia iuris est duplex.

1 De hac materia no. 27. d. in sum.

Ignorantia iuris quatuor gñα personarū excusat

2 Sub. qui propter rem publ. occupantur in castris, quos magis arma vult scire Imperator, quā leges Arch.

non subuenitur eis. Subuenitur.n. eis ī Velleiano. & in alijs casibus not. C. eod. l. vlt. Sed militibus, & minoribus vbique subuenitur, nisi ubi expressum inuenitur, quod non sit subueniendum. Item ignorantia iuris ciuilis siue canonici nocet omnibus in damno vitando, vt in tēporalibus præscriptionibus, quia præscriptio introducta est ad rigorem iuris conseruandum. idem est in cōstitutione, si quis in tantam. C. vnde vi. H.

b ¶ Dixerit.] Ar. quod ad dictū vnius statim aliquis teneatur, & possit credere, ut 22. q. 4. innocens. Di. hoc no. 23. q. 4. quam magnum. & 11. q. 3. non solum in prin.

c ¶ Nolite comedere. Expressa ergo nocent, non tacita arg. ff. de cond. & demon. nōnunquam. & ff. de euic. seruus venditor, d uersa est.n. causa voluntatis expressæ, & eius quæ inest. ff. de ver. obli. cum qui certarum.

d ¶ Oportuit.] Hæc nō excusat, cum sit iuris naturalis. 38. d. quamuis.

e ¶ Iudæorum.] Hęc ignorantia iuris etiam dici potest, eo quod ignorabāt prophetas, quia si eos intelligerent, nō ignorarent facta eorum, idest, Christum natum.

f ¶ Damnabilis.] Velut de patronis absq; uenia impetrata in ius non uocandis ab eorum libertis: nec.n. in ea re parcēdum est rusticitati, cum naturali rōne huiusmodi personis honor debeatur, ut C. de in ius uoc. l. 2.

g ¶ Alijs. Non in lucro captando, quia in damno uitando omnibus. ff. de iur. & facti igno. l. iuris ignorantia.

h ¶ Negotium.] Id est, si errat in contractu: nam aliter est in maleficio, in quo nec etiam minor excusatur. 4 C. si aduer. delic. l. 1. & 2.

i ¶ Filiofamilias.] Maiori. nam tunc potest repetere ff. de min. uerum. in fi. Si autē filius familias minor esset. non repeteret, si consumpta esset, uel deperdita. ff. eo. tit. si minor.

Liberti patronū in ius sine venia vocantis rusticitatis parcēdum non est

4 Sub nisi quaten⁹ miseratio ætatis. &c. ff. de nuno. auxilium. Archi.

a ¶ Quasi

a ¶ Quasi delictum est.] ff. ad Maced. l. 2. & bene dicit, quasi delictum, nam si verè esset delictum, nec minori subueniretur.

b ¶ Sine iudice.] Secus si per iudicem. ff. famil. ercisc. cũ putarem, & hoc cum fidem & confessionem eius iudex secutus

Si est odiosa, vel sciens soluit, vel ignorans: si ignorans, aut ius, aut factum his duobus casibus non repetit. ff. de condi. inde. qui exceptionem. alias si fauore iuris conseruandi gratia est excepti introducta: hic sciens si soluit, non repetit. ff. de condi. indeb. Iulianus. si ignorans, repetit secundum Pilcum, cum illa exceptio sit perpetua, & non o[illegible]. Alij vero contra, nã & post sententiam remanet debitum naturale: quia sententiæ de iure ciuili est, & ideo ea, quæ iuris naturalis sunt, tollere nõ potest: [illegible] si sol[illegible] non repetit: ar. ff. de cond. indeb. Iulianus. Si autem dubitatur an temporalis, an perpetua, hic repetit. ff. de condi. indeb. sufficit.

d ¶ Repetis. Hoc est, intra biennium & hoc cũ promitt[itur] spe futuræ numerationis.

e ¶ Si quis.] ¶ Poterat.] Et ita dupliciter eũ excusat.

maiore vero quasi delictum est. [a] *¶ Item si successionem etiam tibi maiori delatam cũ alio sine iudice* [b] *diuidas, putans testamentum iure subnixum, cum non esset, solidam successionem obtinebis: vel si id, quod nulli iure debuisti, tamen iure naturali* [c] *non debuisti sed ciuili, a qua ex chyrographo soluat, aut promittas, repetis* [d]*: non ita, si delictum. Nam si putat rem suam sibi per legem licere rapere, incidit in constitutionem ad illam codicis lib. 8. titulo, vnde vi.*

tit. 4. le. 7.

α ¶ Constitutionem.] *In plerisque vetustis codicibus legitur,* incidit in constitutionem, si quis in tantum, *reliqua vacant.*

; Inst. de iure nat. §. vlt.

Imperator Valentinianus Augustus.

PALEA. Cap. XIII.

SI quis in tãtã furoris audaciam peruenerit, vt possessionem rerum apud fiscum, vel apud quoslibet homines cõstitutarum ante euentum † judicialis arbitrij violenter inuaserit: dominus quidem constitutus possessionem, quã abstulit, restituat possessori, & dominiũ eius † rei amittat: Si verò alienarum rerum † possessionẽ inuasit, non solum eam possidentibus reddat, verum etiam æstimationem earundem rerum restituere compellatur.

† al. aduentum.
† al. eiusdem.
† al. alienam possessionem.

In hoc autem non fuit ignorantia iuris, sed facti, & illius quod non oportuit eum scire. A reatu ergo criminis eum ignorantia excusat paterni delicti: quod & si oportuisse scire, infirmitate tantum ætatis deprehendere non poterat. [e]

QVAESTIO. V.

Q*Vod vero quinto loco, quæritur, an liceat ei esse in ecclesia uel fungi ordinatione quã paterna pecunia est assecutus; auctoritate Vrbani definitur, qui scribẽs de simoniacis ait inter cætera in concilio Placentino, c. 5. & sequentibus, item quæ in concilio Romano.*

Q Vod verò hæc quæstio diuiditur in tres partes. In prima parte probat, qđ filij non possunt tenere beneficiũ emptum à patre cum erat puer. Secunda, ibi,]Hoc autẽ.]Tertia ibi, [Ex his.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur quinta quæstio, qua quęrit an liceat ei esse i ecclesia, vel fungi ea ordinatione q̃ paterna pecunia est assecut[us] ignorãter. De primo casu quid iuris sit, dr in primo capitulo. De secundo dicitur in capitulo præsentium.

secutus est. nam aliàs repetere posset. C. de iur. & facti ignor. si post.

c ¶ Iure naturali.] Cum quis soluit debitum, aut indebitum, est iure ciuili tantum: quare est illud, quod potest per Falcidiam retineri. C. ad legem Falci. error. hic super ignorantiam facti soluit, repetit. C. de iur. & facti igno. cum quis. C. ad legem Falcid. error. Si per ignorantiam iuris soluit, nõ repetit, ut in legibus prædictis nisi à minore, vel muliere, vel alia persona priuilegiata soluatur ff. de prob. cum de indebito. §. siautẽ, & ff. de cond. indeb. interdũ. aut alias indebitum. est de iure naturali tantũ, quale est illud ad quod per chyrographum obligamur, vt spe futuræ numerationis, aut indebitum vtroque iure. In his duobus casibus quacunque ignorantia soluat, repetit. ff. de cond. indeb. indebitam, & ff. de proba. cum de indebito. aut per 1. exceptionem tantum & tunc si temporalis est exceptio: dum tamen sit certum debitum, non repetit 2 ff. de cond. inde. sub conditione. l. nam & maritus. Si autem est perpetua & fauorabilis, hic quacunque occasione soluit, repetit, C. ad Vellei. quamuis. ff. de condi. indebi. quia exceptionẽ.

Indebitũ p errorem solutũ an possit repeti.
1 Sub debitum vtroq; iure, sed indebitum per. &c.
2 Sub. nisi solutum per errorẽ facti, non iuris. ff. de cõdi. ind. in diem. ff. man. fideiussor. §. non malè, sed um Ioã. de Fant.

f ¶ Quod verò.] Huius quæstionis duo sunt articuli. Primus an liceat isti esse in ecclesia quam paterna pecunia eo ignorante est assecutus. Secundus est, si pater ei non emit ecclesiam, sed ordinem, an liceat ei illo ordine fungi. De prima quæstione dicas, quod postquam ecclesiam dimisit, ex gratia potest ibidem manere, vt inf. c. 1. & extra de simo. de regularib. In secũda dico, φ si per patris pecuniam adeptus est ordinem, ita tamen quod simonia non fuit in ordinante, postquam ordini renunciat, potest eodem ordine ex misericordia fungi, vt inf. c. c. vlt. si autem ipse dedit, vel simoniæ conscius fuerit, tunc distinguitur, aut accepit ordinem vel dignitatem aliquam, vel aliquod beneficium ecclesiasticum. si ordinem vel prælationem deponitur, nec debet secũ dispensari, vt s. eo. q. 1. ergo & c. si quis neq; & s. q. 7. si quis omnem. & c. requiritis. si verò ecclesiam, vel præbendam, vel simile beneficium, de iure deponitur, vt s. ea. q. 1. presbyter. sed ex dispensatione post renunciationem potest in eodem beneficio manere, vt infra. cap. proxi. Ioan.

Ecclesiam à patre emptã vtrũ qs possit retinere. Ordine quẽ pater emit, an qs possit fungi.

Quicun-

QVicunque.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. in prima dicitur, quod quidam paruuli fuerunt, quibus ignorãtibus parentes emerunt ecclesias, de quibus dicit Vrbanus, quòd post renunciationem possunt ex misericordia in eisdem ecclesijs tolerari, & sacris ordinibus propter hoc non debent repelli. In secunda dicitur, quod adulti sibimet emerunt ecclesias, illis repudiatis de misericordia poterunt in alijs ecclesijs in suis ordinibus ministrare, quod si ad alias transire nõ poterũt in eis de misericordia, poterunt. in minoribus ordinibus ministrare: ita quod ad maiores nõ ascẽdãt. In tertia dicitur quod si ante canonicè ordinati postea ecclesias emũt, eis dimissis in eisdẽ poterũt de misericordia tolerari: sed in eis prælaturas nõ habebunt. Secunda pars incipit ibi, Illi verò. Tertia ibi, Si quis tamẽ. Sequẽs §. cum seq. c. patet.

a ¶ Paruuli.] Hic præsumitur pro ætate. sup. q. 4. placuit.

b ¶ Partes.] idest. præbendas. & sic nõ est contra 21. q. 2. sicut. extra de præbẽ. maioribus.

c ¶ Pro magna.] Et de iure. cũ. n. nõ peccauerint isti. nõ sũt priuandi ordinibus suis arg. §. 5. ex hac.

d ¶ Cõcedimus.] Vt & primũ locum ibi obtinere possint, & illud ibidẽ. nõ respicit nisi quod sequit in fi. cap. secundum vnum intellectum.

e ¶ Si in alijs.] Hic præsumitur contra ætatem, vt infra ea. quæst. 7. qui in qualiber. supra d. 81. valet. cõtra su. ea. q. 1. si qui à pseudoepiscopis. sed ibi illam ecclesiam licitè fuerat adeptus.

k ¶ Permittantur.] In eadem ecclesia. hæc est differẽtia inter istum casum & secundum.

ADDITIO. Ad hoc. ff. de verb. obli. pluribus. §. vlt.

l ¶ Nisi.] Istud nisi, respicit duos articulos. nã in primo casu bene potest ex dispensatione singularẽ locũ obtinere.

¶De paruulis, qui cupiditate parentum ecclesias emunt. Cap. I.

QVicunq; sanè cupiditate parentum, cum adhuc paruuli [a] essent, ecclesias vel ecclesiarũ partes [b] α per pecunias adepti sunt, postquã eas omnino dimiserint, si canonice in eis viuere voluerint pro magna [c] misericordia ibidem posse esse cõcedimus: [d] neq; pro hoc facto à sacris ordinibus remouemus, si aliàs digni inueniantur, ¶ Illi verò, qui p seipsos, cum iam maioris essent ætatis, nefanda ducti cupiditate eas emerunt, si in alijs [e] ecclesijs canonice viuere voluerint, seruatis ,pprijs ordinibus pro magna misericordia [f] ibi eos ministrare ,pmittimus. Quòd si ad aliàs fortassis trãsferri nõ potuerint, & in eis canonice viuere promiserint, minoribus ordinibus cõtẽti ad sacros ordines [g] nõ accedant; salua [h] tamen in omnibus Apostolicæ sedis auctoritate. ¶Si qui tamen ante emptionem [i] catolicæ ordinati sunt, cum ea, quæ emerunt, dimiserint, & vitam canonicã egerint, in suis gradibus permittãtur: [k] nisi [l] forte eiusmodi ecclesia sit, vt ibi primum [m] locum debeant obtinere. Primum enim, vel singularem, vel præposituræ β locum in emptis [n] ecclesijs eos habere non patimur.

Ansel. li. 7. c. 109. Cap. 5.

Cap. 6.

Cap. 7.

Cap. 8.

α ¶Partes.] *In concilio ipso legitur*, beneficia, *sed ob glossam non est emendatum.*

β ¶Præposituræ.] *In concilio subiungitur*, vel officij.

2 *Hoc autem eum non in praiudicium canonum, sed ex misericordia dispensatione dixisse, ex epistola eiusdem colligitur misse Vitali presbytero in hac verba.*

¶ In dignitate seruanda simoniacis misericordia potest impendi, si eos vita commendat. Cap. II.

EOs, qui ecclesiam emerũt, si persona talis fuerit, quã vita commendet; videlicet, vt in canonijs,† vel monasterijs regulariter viuat, in sui honoris officio, misericorditer condescendendo, ministrare concedimus, absq; tamen [o] sanctorum canonum præiudicio.

† al. canonicis.

¶*In libro manuscripto decretorum Põtificum hic canon citatur ex Nicolao ad Vitalem presbyterum Pruuiensem.*

f ¶ Magna misericordia.] Nam ex rigore iuris omnino deponi deberent, ut sup. ea. q. 1. presbyter. & 7. q. 1. præsentium. & c. sancitũ est, & uere de misericordia. nã de iure non potest; & ideo hac misericordia digni sunt qui alieno laborant vitio. C. de natu. lib. l. legem.

g ¶ Ordines.] idest, ad ministerium sacrorum ordinum quos tamen post emptionem ecclesiæ receperant, & ita grauatur eorum pœna in ecclesiarum emptione.

Delictũ superueniens non vitiat legitimè factũ.

h ¶ Salua.] Vt scilicet Papa possit dispensare si uelit, vel hanc reuocet, si iterum ei uidebitur expedire.

i ¶ Ante emptionem.] Arg. superueniens delictum, vel nouam causam non vitiare legitimè factum. 30. q. 1. nosse. & c. dictum. & sup. dist. 55. præcepta 32. q. 7. c. 2. qui infra ea. q. 7. si quis omnem. contra.

nere, sed male dicit, qui hoc dicit: nã cũ ultimo magis dispensatur quò ad executionem ordinis, quam cum medio, unde istud, nisi, refertur ad primum membrum ea. Ego cũ H. dicit, quod istud nisi, respicit omnes tres casus prædictos. nam in nullo ipsorum primum, vel singularem locum in empta ecclesia poterit obtinere, ut in fi. c. dicitur manifestè Phil. additio est.

m ¶ Primum.] Arg. ext. de sim. ex insinuatione. & intelligunt quidã hoc tantum de prælatione. H. intelligit de qualibet dignitate; qa nec archipresbyter, nec decanus.

n ¶ In emptis. Si 12. dist. nos consuetudinem.

HOC AVTEM. Hæc est secunda pars quæst. in qua dicitur, quod de rigore debent deponi simoniaci quocunque modo. Io. de Fan.

o EOs qui.] Absque tamen.] sup. dist. 55. priscis. quasi non de iure communi, sed ex dispensatione.

Ex hac. Hæc est tertia pars qō. in qua dicitur, ꝙ si ordinatus fuerit inuitus simoniace eo ignorante, cum eo dispensatur. Io. de Fant.

CASVS. Infert Gratia. ex illa auctoritate, quicunque, ꝙ ignorantia excusat tales, cum possint ad sacros ordines ascen-

3 *Ex hac itaque auctoritate colligitur, quòd ignorantia tales excusat a reatu criminis, vt supradictum est, non in fructu emptionis; cum in ecclesiis, quas parentum pecunia adepti sunt, non nisi postquam eas, omnino dimiserint* [a], *& ex misericordia, ibidem eis esse conceditur. In quo patet; quòd, & si illis ignorantibus simoniæ peccatum sit admissum, fructum tamen paternæ emptionis reportare* [b] *non possunt. Quòd verò a crimine excusentur, hinc patet, quia pro hoc facto a sacris ordinibus non remouentur. Si enim illius criminis participes essent, ad sacros ordines conscendere non possent. Illud idem intelligendum est de eo; qui per pecuniam est adeptus sacerdotij dignitatem, non episcopo, sed cuidam ex principibus eius datam; vtroque tamen ordinatore videlicet, & ordinato, hoc ignorante.*

Vnde Vrbanus secundus scribit Alberto Metensi episcopo.

¶ De quodam, pro quo incuria parentum pecuniam dedit non episcopo, sed vni principum eius. Cap. III.

PRæsentium [c] portitorem, quem parentū incuria [d] per pecuniam non episcopo, sed cuidam [e] principū eius datam, inuitum [f] sacerdotij dignitatem obtinuisse significasti; licet sancti canones deponendum esse testentur; † tamen, quia culpam [g] istam [h] nesciens, & coactus cōmisit, & quia ab eodē ordine, vt deponeretur, supplicauit [i] vltroneus; ex consideratione discretionis (quæ mater est omnium virtutum) magis, quàm ex rigore canonum, misericordiæ viscera adhibendo, ipsum in eodem ordine esse fraternitati tuæ consulimus: ita tamen, vt si † ecclesia illa cui deseruit † sacerdotum penuriam non patitur, suspensus a sacerdotali officio permaneat. Quòd si fortasse ecclesiæ vtilitas exegerit, vt curam regiminis assumat, liceat ex concessione sui episcopi, fratrumque [k] obedientia sacerdotali officio fungi.

† al. quia.
† al. deseruiuit.

Infamia sequitur depositum.

Eps an dispēsare possit ī simonia ordinis, vel beneficij.

ascendere; sed a fructu emptionis non excusantur. Idē intelligitur de eo, qui sacrum ordinem habuit per pecuniam, eo, & ordinatore ignorantibus.

a ¶ Dimiserint.] Hoc idem; habes extra de simo. de regularibus.

b ¶ Reportare.] Nam ex alieno dolo alius lucrū deportare non debet, ff. de eo per quem fac. erit. l. vt 4. ref. & hoc verum est, nisi in casu. extra de simo. nobis. §. per fraudem alterius.

PRæsentium.] CASVS. Data pecunia cuidam amico, vel familiari principi episcopi, quidam ordinatus est presbyter ab episcopo vtroque ignorante pecuniam esse datam, qui presbyter, ex quo factum cognouit, rogauit episcopum, vt eum deponeret, vnde Papa episcopo super hoc consulenti rescribit dicens, ꝙ ex misericordia (licet de rigore deberēt deponi) toleretur in eodem ordine, & si ecclesia, in qua deseruit, non habet penuriam sacerdotum, a sacerdotali officio cesset. Sed si vtilitas ecclesiæ exegerit, vt locum regiminis accipiat, potest de licentia episcopi sacerdotale officium exercere.

c ¶ Præsentium.] Tria pro isto faciunt: coactio accipiendi illum ordinem. s. sacrum, spontanea confessio, renunciatio. Duo faciunt contra, detestatio criminis, & disciplina ecclesiastica.

d ¶ Incuria.] Idest, negligentia, vel stultitia, vel ignorantia iuris.

e ¶ Cuidam.] Idem si episcopo supra. ea. q. 1. statuimus.

f ¶ Inuitum.] Idest, coactum a parentib. vel inuitum postq sciuit.

g ¶ Culpam.] No. sermonis impropriatatē, nā exponitur culpam, idest, defectum sup. d. 56. c. vlt.

h ¶ Istā.] Hic collige rationem cū qs obijcit aliquid esse culpam, non ꝙ culpa sit, sed solet esse, sic 15. q. 1. mulier.

i ¶ Supplicauit.] Vnde mitius cū eo agēdū fuit inf. 12. q. 1. non dicatis. su. d. 50. quia te. C. ne tu. vel cura. vec. conducant l. vna. Sed nonne male rogabat, cum depositum sequatur infamia. ff. de his qui not. infa. l. 2. §. ignominiæ. nec etiā quis deponi debeat nisi proximo crimine. 81. d. Apostolus. Dic ergo, rogauit, vt deponeretur, id est ab executione suspenderetur.

k ¶ Fratrūque.] Et sic episcopus in tali casu dispensare non potest sine consensu & auctoritate fratrū ar. 15. q. 7. eps nulli⁹. nam in omni dispensatione consensus capituli reqrendus est ꝑterea p̄ c. istud not. dispensari circa simoniā cōmissam in ordine. nā si ipse ordinatus dedit pecuniā, vel alius: dum tamen det episcopo, non poterit episcopus hoc casu dispensare, & hoc notauit cum dixit, non episcopo. q. d. secus si episcopo esset data, vnde strictior erit episcopi potestas dispensandi in simonia commissa in ordine, quā in beneficio. su. e. q. 1. sed h oc non admitto, vnde dico, ꝙ siue simonia fuerit commissa in ordine, siue in beneficio, dum tamen epō fuerit data pecunia, ꝙ episcopus nō possit dispensare, sed in hoc dico esse differentiam, ꝙ si episcopo data fuerit pecunia pro beneficio, tunc nō eps, sed quilibet superior possit dispensare siue in illo beneficio, siue in alio, secundum eum modum, qui traditur sup. eo. c. 1. Sed si fuerit episcopo data pecunia pro ordine, tunc non possit secum dispensari nisi a solo Papa l, vt sup. q. 1. erga. & c. si quis neque, & infra q. 7. si quis omnem, & c. requiritis. Illud autem expeditum est, ꝙ episcopus, vel capitulum potest dispensare cum eo, qui ignoranter est adeptus beneficiū ēt simoniace, vt extra de simo. ex insinuatione. Io. Quid autem iuris hodie seruetur, dixi per decret. sup. q. 3. multis. in vlt. gl. B.

l Ray. dicit cum eo qui recipit simoniacum beneficiū, postquam resignauit, in executione ordinū post legitimā pęnitentiā pōt eps suusā ab illo sit peccato immunis alioquin metropolitanus debita discretione adhibita in pęnitentiali iudicio dispensare. Arch.

Quid

QVid vero.] CASVS. Hic intitulatur sexta quæstio. Sed quia hæc quæstio expedita est supra ea. quæst. 1. si qui a simoniacis ideo ponit hic incidentem quæstionem, quia quæritur de illis, qui dant pecuniam non pro ordinatione, se pro electione, vel vt decretum fiat electionis, vel vt confirmetur, vel vt non resistatur electioni. Et dicit Gratianus, quod tales iudicandi sunt simoniaci, sicut illi, qui pro consecratione, pecuniã dant.

a ¶ Quid vero.] Hæc quæstio determinata est per c. quod G. inducit sup. q. 1. si q a simoniacis.

b ¶ Nunc autem.] hic ponit incidentẽ questionem, que dubia non est.

c ¶ Rerum.] Supra q. 3. si quis obiecerit.

d ¶ Per electionem.] sup. d. 40. sicut viri.

e ¶ Electione.] Si 7. 15. q. 7. sanè.

SI quis.] CASVS. Statuitur in hoc cap. vt nec aliquo timore, nec aliquo pretio, nec potẽtum suffragio episcopus cõfirmetur, aut electioni subscribatur.

f ¶ Pecunia.] inf. 18. q. 2. c. 1.

g ¶ Suffragatrices.] su. e. q. 1. estote 7. 16. q. 7. si quis episcop' sup. d. 55. nullus.

h ¶ Ad subscribẽdũ.] scilicet cum patroni sunt: vel hoc cũ specialiter vocantur laici ad electionem 63. distinct. Hadrianus. Vel dic, quod tactũ prohibet, non ideo dicit, quod de iure subscribere debeant ciues. arcu. extra de elect. c. 1. subscribere tamen debent ciues. nõ vt eligentes, sed vt cõsẽtientes. vt inf. [illegible] episcopus e loco.

i ¶ Timore.] Sed nũ quid timor inducit simoniam? Dic q͂ non [illegible] per timorem obtinet beneficium. argu. contra [illegible] q. [illegible] es ecclesiæ, & [illegible] argu. q͂ non tantum timor [illegible] corporis sed etiam timor ver[illegible] [illegible] 8. contra maior. lo.

k ¶ Maximi.] De isto agitur secunda q. 5. quanto. 63. d. Salonitanæ.

l ¶ Exquiri.] Tunc tenetur prælatus inquirere: cum ad eum peruenit clamosa querelatio. extra de simo. licet Heli.

m ¶ Intercessionis.] inf. 3. q. 7. in grauibus. 25. distinct. cap. vlt.

QVAESTIO VI.

QVid vero [a] de his fieri debeat, qui ignoranter a simoniacis ordinati sunt (quod sexto loco quæsitum est) supra, in capitulo videlicet Vrbani, quod sic incipit: [Si qui a simoniacis, & c.] requiratur. Nunc aũt [b] de illis quæritur, qui non pro ordinatione pecunias offerunt; sed pro electione, vel vt decretum electionis fiat, vel vt subscriptione firmetur, vel vt electioni non resistatur, aliquibus præmia largiuntur; an eorum electio vitiosa sit iudicanda. Non enim videntur spiritus sancti donum emere, qui non pro consecratione, sed pro electione munera largiuntur; cum nullius spiritualis gratiæ aliquos faciat electio participes. Sed sicut ecclesiasticarum rerum [c] emptores simoniaci iudicantur, quia ecclesiasticis officijs ita adiuncta sunt, vt alterum sine altero alicui non proueniat; ita quia per electionem [d] venitur ad consecrationẽ perinde simoniacus habetur, qui pro electione [e] præmia largitur, ac si pro consecratione munera dedisset.

ead. q. 1.

Vnde Symmachus scribit Cæsario episcopo, epis. 1. c. 5.

¶ De ijs, qui muneribus ordinationem faciunt. Cap. I.

SI quis autem episcopatum desiderat, data pecunia [f] potẽtes personas minime suffragatrices [g] adhibeat: nec ad decretum sibi faciendum clericos, vel ciues ad subscribendum [h] adhibito cuiuslibet generis timore [i] compellat, vel præmijs quibuslibet exhortetur.

Poly. l. 2. tit. 1. Ansel. l. 6. c. 69.

Item Gregorius Salonæ † consistentibus, lib. 5. epis. 26.

† al. Salonis.

¶ Simoniacus est qui, vt eligatur, præmia largitur. Cap. II.

EGo autem, & vestræ dilectioni prouidens, & meæ animæ omnipotentis Dei iudicium pertimescens, eiusdem Maximi [k] causam subtiliter exquiri [l] desidero; si nullis criminibus pressus, quæ sacro ordini contradicunt; si non per simoniacam hæresim, idest, præmia quibusdam se eligentibus præbendo, ad sacerdotale pertingere officium conatur. Tunc enim liber pro vobis apud Dominum intercessor erit; si non obligatus de suis ad locum intercessionis [m] venerit.

Ansel. l. 6. c. 76. Poly. l. 2. tit. 3.

Item Gregorius Syagrio episcopo Augustodunensi, & alijs episcopis. lib. 7. epist. 110.

Beneficium per timorẽ ob[illegible] [illegible]

[illegible] CASVS. Quãdam [illegible] Maximus [illegible] de [illegible] constitutus [illegible] potest pro vobis apud [illegible]

SIcut is qui.] CASVS. Dicitur, quod sicut is, qui [illegible] tenuit dignitatem, est promouendus: sic qui se ambitiose ingerit, est repellendus. Vnde statuit Grego. vt in sacerdotibus ordinandis, & eligendis, omnis venalitas cesset, & omne suffragium venditorum. Sequens. §. planus est, & multum utilis est, & per te uidebis.

a ¶ Renun-

a ¶ Renuit.] Dum tamen non esset perseuerans: quia si semper esset inuoluntarius, non esset cogendus, vt 74. d. q. 1. scias ibi. ista, sed faciendum est, vt de nolente fiat volens 1. & sic licite ordinatur, vt 23. q. 4. displicit 40. d. ante omnia. 8. q. 1. in scripturis. & 16. q. 1. vos autem.

1 De hoc 7. q. 1. scias ibi. videas, & c. epis de loco.

b ¶ Re-

tur. ex sententia arg. contra, quod quis potest petere honorem. ff. de decur. l. cos. & pecuniâ pro eo dare. ff. de offi. præ si. Barbarius, arg. 8. q. 1. qui episcopatum ff. de mun. & honoribus, reus. Ad has leges respondent quidam, quod publice peti potest, non in occulto. Alij, vt Py. dicunt, quod meritis pôt quis petere: alias non: quia lex Iulia de am bitu non habet locu Romæ 3. ff. ad leg. Iul. de ambi. l. 1. Vel dic, quòd quôdam a populo potuerût peti: modo verò ab Imperatore, vel aliud in dignitatibus sæcularibus, vnde & militia sæcularis emi potest. ff. de act. emp. l. creditor. §. interuen ditorem. Multû contradicit solutioni huic ex. de si. nobis. vbi semper nocet datio pecuniæ, nisi cû data est ab aduersario. Sed ideo hic excusatur, quia nihilominus erât eum electuri, sic extra e. & si qu. & hoc tenet. H.

Honor an peti possit.

3 De hoc 62. d. presbyter. ingl. & ita, &c.

¶Sicut ordinatio, sic electio, vel consensus sine venalitate debet præferri. Cap. III.

Ans. l. 6. c. 79. Poly. l. 2. tit. 1.

SIcut is, qui inuitatus renuit [a], quæsitus refugit [b], sacris est altaribus admouendus: sic qui vltro ambit, vel importunè [c] se ingerit, est proculdubio repellendus. Nam qui sic nititur ad altiora conscendere: quid agit, nisi vt crescendo decrescat, & ascendêdo exterius, interius ad profunda descendat? Itaque fratres charissimi in sacerdotibus ordinandis sinceritas vigeat: sit simplex sine venalitate cônsensus, pura præferatur electio, vt ad summa α sacerdotij non suffragio venditorum prouectus, sed Dei credatur esse iudicio.

Ans. l. 6. c. 80.

α ¶ Summa.] *In vulgatis codicibus legebatur*, ad summum sacerdotij, vel Pontificij, *Emendatus verò est hic locus ex originali, Anselmo, Polycarpo, & plerisque vetustis Gratiani exemplarib.*

Si autem pecunia promissa fuerit, vel soluta, electo, vel ordinato penitus ignorante, nec eo modo ad electionem, vel ordinationem peruenerit, ei nullatenus obesse videtur; nec ad reatum criminis pertinet, cuius conscientiã non habuit: nec ad electionis, vel ordinationis cassationem; ad quam alias non per prauam illorum cupiditatem peruenisse docetur.

QVAESTIO VII.

N*Vnc autem de septima quæstione tractandum est; an renuncians suæ hæresi sit recipiendus* [d] *in episcopali dignitate.*

De his ita scribit Cyprianus, lib. 2. epist. 1.

¶Qui redeuntes ab hæresi in suis ordinibus recipiantur. Cap. I.

Deusdedit p. 2. & 4. Ans. l. 8. c. 39.

SI qui presbyteri, aut diaconi, qui vel in ecclesia catholica prius ordinati fuerint, & postmodum perfidi, ac rebelles contra ecclesiam steterint; vel apud hæreticos a pseudo episcopis, & antichristis côtra Christi dispositionem profana ordinatione [e] promoti sint, & contra altare vnû, atq; diuinû, sacrificia forte falsa, ac sacrilega offerre conati sint; eos quoq; hac côditione suscipi côuenit α cû reuertuntur, vt communicent laici †, & satis habeant, quòd admittantur ad pacem, qui hostes pacis extiterint;

† al. laici.

NVnc autem.] Hæc quæstio diuiditur in septem partes: in quarum prima probat duabus auctoritatibus, quod non est cum talib. dispensandû. Secunda ibi, Conuenientib. Tertia ibi, ex hac. Quarta ibi [Nisi rigor.] Quinta ibi, Ecce quib.] Sexta ibi. [Breuiter.] Septima ibi, [Sancimus.] Io. de Pont.

CASVS. Hic intitulatur septima quæstio, qua quæritur, an renuncians suæ hæresi sit recipiendus in episcopali dignitate. Et idem intellige de quolibet ordine, & certe de rigore iuris sunt deponendi, sed ex dispensatione tolerati, nisi in casibus, qui consueuerunt notari. 9. q. 1. in summa.

b ¶ Refugit.] Sed mirum est, quod hic dicitur, quod fugere debet, cum alibi dicatur: Qui episcopatû, &c. ut 8. q. 1. qui episcopatum, & c. nam si illud gerit in animo, & aliud exterius indicat, peccat. Nã ita mentitur quis simulatis operibus, sicut ore. 2. 22. q. 5. cauete. & quod peccet, patet 22. q. 2. cum humilitatis. Dicût quidam, quod illud mêdacium non est mortale, licet non sit benignitatis, uel iocositatis, quia caret dolo, & ideo non est mortale. Dico, quod iste debet esse nolens, & debet fugere, idest timere ne forte nô sit sufficiens, ut 40. dist. ante omnia. ut dementiri debet uires suas, su. 1. non est putanda. Vel dic, quod intelligitur fugere qui dignus est, si se nô ingerit: qui quæritur, & non quærit.

2 Mentitur quis operib. & ore. ca. ad hoc. de côse. d. 2. reuera. in fine.

c ¶ Vel importunè. Nam eo ipso, quod se ingerit, est suspectus. ff. de procur. quæ omnia. idem in tutore. ff. de tut.

d ¶ Recipiendus. Non de iure, sed de dispensatione. sic 23. q. 4. ipsa pietas. Sunt tñ quidã casus, in quib. ecclesia non côsueuit dispensare, qui s no. inf. 9. q. 1. in summa. Et determinatur hæc q. inf. ca. 5. ex hac auctoritate. Io.

Ecclesia dispêsat in aliquib. casib.

SI qui presbyteri. CASVS. Dicit in hoc c. Cyprianus, quod si clerici in ecclesia catholica ordinati, postea hæretici facti, ecclesiæ restiterunt, uel apud eos promoti fuerunt, si reuertuntur ad ecclesiam, ad laicam tantum communionem admittantur, ut non retineant arma, quibus contra nos rebellauerunt.

e ¶ Ordinatione. inf. 23. q. 4. ipsa pietas. contra. sed illud ex pietate matris ecclesiæ, illud de rigore paternæ disciplinæ, & ad hoc facit 50. dist. ut constitueretur.

a ¶ Quibus.] Nota puniri aliquem in eo in quo deliquit. ar. 12. q. 2. qui & humanis.
b ¶ Contra.] Arg. q si clericus beneficiatus est in duabus ecclesijs, non potest præstare patrocinium vni contra aliam 1. argum. 96. dist. si Imperator. 3. q. 1. nulli. si tamē habet administrationē in vna, poterit contra aliā stare 1. arg. ff. de in ius vocan. quæsitum. & 3. q. 7. §. si contra. in fi. Ioan.

Clericus duas habens ecclesias, unā cōtra alterā sustinere nō debet.
1 Adde not. in l. ꝗ quis. C. de postu.
2 Facit enim hoc necessitas officij. ff. de his q, ut indig. tutoꝝ cū simi.

pœnitentiam, vt de pœn. dist. 3. talis. nam in quacunque hora ingemuerit peccator, & c. nec tibi dico septies, &c. de pœn. d. 2. adhuc instant.
g ¶ Et quod dixerit.] Et ita synodus inducit hanc auctoritatē, ac si primo peccasset Dauid, & postea Dñs dixisset

nec debere eos reuertentes ea apud nos ordinationis, & honoris arma retinere, quib. [a] cōtra [b] nos rebellauerint.

a ¶ Conuenit.] *In originali non est verbum istud, sed loco ipsius hæc huic capiti antecedunt.* Addimus plane, & adiungimus frater charissime, consensu, & auctoritate communi, vt etiam si qui presbyteri, &c. *Multa verò in hoc capite ex ipso B. Cypriano sunt emendata.*

Item ex septima synodo.

¶ De ijs, qui pro muneribus ordinationem faciunt, & qui redeuntes ab hæresi, in suis ordinibus recipiuntur. Cap. II.

SI quis a omnem [c] traditionem ecclesiasticam scriptā, vel nō scriptam violat, anathema sit. ¶ Omnis [g] eps, vel presbyter, aut diaconus conuictus, quòd pro muneribus ordinationem dederit, vel acceperit, à sacerdotio [d] cadat. ¶ Sed dicunt fortasse quidam, qui pœnitentiā agimus pro peccato, & Deus indulget [e] illud. Ita, & ego dico, quia omnē pœnitentiam [f] recipit Deus, & indulget per pœnitētiam peccata, quæ iam facta sunt. Noui enim quòd Dauid fornicatorem, & homicidā per pœnitentiā receperit Deus, & q dixerit [g] de eo: Inueni virum secundum cor meum, qui faciet omnes volūtates meas:] Noui rursus eundem audientem a Deo: [Non ædificabis mihi domum, quia vir sanguinū es.] Scio Manassem [h] per confessionem dimissam impietatem suam. Scio meretrices, & telonarios per pœnitentiā receptos: nullum tamen eorū, qui ante baptismū peccauit [i], sacerdotibus connumeratū. Scio quosdam, dum essent in mundo, in multa fornicatione mā sisse: monachos verò factos quasi luminaria mūdi resplenduisse, nullum tamen ad sacerdotiū ascendisse. Quod [k] etsi raro [l] contigit, nulla [m] tamen lex [n] ecclesię

Ex actione 1. in 7. anathematis. Deusdedit p. 1. Iuo. p. 4. c. 108. Ex epis. Tarasij ad Ioannem. Iuo p. 5. c. 121. Ans. l. 6. c. 87.

1. Par. 22. & 28. 2. Paral. 33. Actorum 13.

Matth. 21. Mar. 2. Luc. 5.

SI quis oēm.] Hoc ca. septem habet partes. In prima. 7. synodus præcipit oēm traditionē ecclesiasticam scriptā, vel non scriptam ob seruar. In secunda dicit, quod clericus conuictus de simonia deponatur ab ordine. Tertio respondet tacitæ obiectioni qua quāuis Deus indulgeat peccatoribus per pœnitentiā, non tamen restituit primā prærogatiuā, quod probat exēplo Dauid, & Manasse, & quorūdā aliorū 2 quib. Deus indulsit, & tū nō sunt post ea sacerdotes facti. Quarto ostendit lapsum in fornicationem post baptismū a promotione repelli. Quinto replicat de ordinatione, quā simoniacā su. dixit, vt addat de electione loci religiosi. Sexto prohibet epm esse percussorē. Septimo ꝙ hibet ecclesiā, vel ordinē p̄ sæcularem ptātem obtineri. Secūda pars est ibi, [Omnis.] Tertia ibi, [Sed dicūt.] Quarta ibi, [Et si in fornicatione.] Quinta ibi, [Item episcopum.] Sexta ibi, Similiter percussor.] Septima in fine capituli, & prima in principio.

CASVS. Intendit 7. synodus probare, q licet per pñiam subueniatur cuilibet peccatori: tñ post pniam non potest de iure promoueri, imò si post peccatum promotus est, vel post promotionē peccauit, deponendus est. & dicit hoc regulare fuisse tam ante institutionem baptismi q̄ post, & hoc probat exēplis tam veteris test. q̄ noui. & hoc sonat litera illa: nullum tamen eorum, qui ante baptismum, &c. nam illi, qui ante baptismum peccāt, promoueri possunt, vt expressum est 26. d. deinde.

c ¶ Omnem.] Idest, aliquam de omnibus simile 15. q. 1. mulier.
d ¶ A sacerdotio.] Arg. q legitime factū superueniente delicto irritatur, inf. 27. q. 2. qui dormierat, inf. 10. q. 1. de eo. & c. ad limina contra, su. ea. q. 5. c. 1. contra inf. 32. q. 7. c. hi qui. & c. neq. contra sup. d. 94. si quis inf. 25. q. si qui epis. opi. 17. q. 4. frater inf. 12. q. 2. & humanis.
d ¶ A sacerdotio.] i. ecclesiastica dignitate, vt sup. ea. q. 1. qui per pecuniam.
e ¶ Indulget.] De pœnit. d. 1. verbum.
f ¶ Pniam. Et adeo hoc verum est, q si quis etiam per uenerit ad summum malorum, subueniatur ei per

Factum legitime irritat delicto superueniente.

set ei: inueni, &c. quod tamen secus fuit, sed synodus nō curauit de ordine, sed de ueritate: quia Dominus sic ei dixit, & ille pœnituit, nec tamen post pœnitentiam permissus est ædificare, in hoc facit ad propositum. Vel retulit synodus ad diuinam præscientiam, ubi iā præsens erat futurum peccatum Dauid.
h ¶ Scio Manassem. Ezechiæ filium, qui acta pnia restitutus est ad regnum. arg. de pœ. d. 2. sic enim inquit.
i ¶ Peccauit.] Arg. per baptismū nō aboleri infamiam. cum etiam post baptismum impediat promouendū, qđ non est uerum: quia omnia crimina, & etiā sequela peccati dimittuntur in baptismo, ut 25. d. primum. 26. d. deinde, & sic nō est obiectio de Paulo, qui ante baptismū peccauit 3. & quod dicitur, refert se ad id, quod tunc accidit: quia tunc non fuit pariū, q aliquis talium promoueretur ante baptismum, sic uacat hic arg. notatum ab H. non aboleri infamiam per baptismum.
k ¶ Quod. Scilicet fuerunt promoti.
l ¶ Raro. Sicut in Matthæo, qui fuit telonarius, & tamen post fuit Euangelista.
m ¶ Nulla.] Arg. q licet aliquid in ecclesia accidat: non tñ lex efficitur, inf. 27. monachus, sup. d. 55. priscis, sup. d. 56. Cœnomanensem, sup. d. 54. multos.
n ¶ Lex.] i. regula, uel ius cōe, alibi dr consuetudo, ut su. q. 1. uentum est, similiter dicitur, i. q. 32. dist. Nic...

Dauid etiā post pniam non est permissus ædificare tēplum

Baptismus, utrum tollat infamiam.

3 Vt testatur de ipso. 1. ad Tim. 1. & in act. 9.

a ¶ Tra-

fui. Nouimus peccatricem prius Mariā: post conuersionem, quamuis sancta, & casta, tamen inter diaconissas non est computata. Sed quid hoc dico? Sequens sanctos Apostolos, & venerabiles patres, cum omni fiducia clamo. Qui per simoniam ordinatus est, siue episcopus, siue presbyter, siue diaconus, alienus est à sacerdotio neque enim venalis est gratia spiritus sancti. Caiphę traditio,[a] & adinuētio Simonis; à sācto sacerdotio est aliena. ¶ Et si in fornicationem [b] lapsus est aliquis post baptismum, in sacerdotium non recipitur. Canones enim hoc prohibent. Si quis vero cum hoc peccato ad sacerdotiū prouectus est; cognitus degradetur. *Item paulo post.* ¶ Episcopum, qui per pecuniam ordinatus est, confiteor, quia per pœnitentiam recipitur. Deus enim bonus est in omnibus; & operta viscera eius omni homini pœnitenti. [c] Sed quoniam iuxta Apostolum, oportet episcopum irreprehensibilem esse; quicunque per pecuniam, vel ordinauerit aliquem, vel ordinatus est, ab omni sacerdotio [d] alienus sit. ¶ Tarasius Patriarcha dixit. Quicunque per pecuniam vel ordinant, vel ordinauerunt, vel ordinati sunt episcopi, vel presbyteri, vel diaconi, vel quilibet de numero sacerdotali; repellantur omnino à sacerdotali honore. sicut Simon magus à Petro. Quicunque per pecuniam ζ dispensationem, uel curam sortiti sunt monasteriorum, vel ecclesiarum, vel religiosarum [e] domorum, gerontocomiorum, xenodochiorum, orphano trophiorum; [f] cum depositione expellantur a dispensatione illa, & cura. Qui post baptismum cadens in fornicationem ordinatus est, si postmodum cōfessus fuerit, cesset à ministerio; si verò conuictus ab aliquo, deponatur omnino. Similiter percussor episcopus, aut presbyter; aut diaconus per se, vel per aliquē aliū quasi per hoc timeri [g] volens, deponatur. *Item* ¶ Qui per sęculares [h] potestates ordinatus fuerit, aut ecclesiam obtinuerit; deponatur: si vero religiosam η domum, expellatur.

Can. 30. Apost.

Io. 11. Act. 8.

Can. 16. Apost. Cō. Neocęs. c. 9. 15. q. 8. c. 1.

1. Tim. 3.

In epis. Tarasij ad Hadrianum. & in 7. syn. ca. 5. ex cano. Apos. 30. In ea. epis. & c. 5. ex conc. Chal. c. 2. nouellat 21. c. 24. apud Iulianum antecess.

Con. Neocæs. c. 9.

Can. 16. al. 28. Aposto. d. 63. omnis elec.

Can Apost. 29. al. 31. & 7 sep. synodo, c. 3.

a ¶ Traditio.] Id est. adinuentitia machinatio, quia per simoniam sacerdotiū obtinuit à Romanis.
b ¶ Et si in fornicationē.] Hoc intelligit G. & M. cū ipso iure infamis est, puta deprehensus in adulterio, & in alijs, quę infamāt. 6. q. 1. §. porro. argu. 25. d. primū & hoc de rigore iuris. sed de misericordia secus, vt 34. dist. fraternitatis. ut ibi no. Dicit tamē Hug. hoc esse verum, qđ dicitur hic, licet durum sit 25. dist. vlt.
c ¶ Pœnitenti.] C. de. sum. trin. liquet igitur.
d ¶ Sacerdotio.] Id est clericatui. arg. extra de cohabi. cler. si quisquam.
e ¶ Religiosarum.] Et ita i hospitali cōmittitur simonia.
f ¶ Orphanotrophiorum.] Arg. simoniā esse dare pecuniam pro administratione pauperum, & hospitalis. inf. 23. q. 8. §. quāuis. in Auth. de sanc. episco. §. sed neque. coll. 9.
g ¶ Timeri.] sup. 45. dist. quid autem.
h ¶ Qui per sæculares.] 7. 16. q. 7. si qs deinceps.

α ¶ Si quis.] *Caput hoc ex magna parte collectum ex varijs locis septima synodi, sed non ex versione Anastasij bibliothecarij, qua alioqui sepe uti solet Gratianus, Initium quidem est in actione prima anathematismo septimo.*
β ¶ Omnis episcopus.] *Hinc vsq; ad uers.* Tarasius Patriarcha, *sumpta sūt ex epistola Tarasij ad Ioānem presbyterū, omissis tamē interdum nōnullis uerbis: quæ qdē epistola ī versione Anastasij est post actiones, & canones septima synodi: sed in noua versione īpressa in tomis cōciliorū, est ante ipsā synodū.*
γ ¶ Ante baptismum.] *Hoc quidem loco perspicuū erratum est, quod auctori glossa negotium exhibuit* οὐ δένα δὲ τούτων εἰς ἱερωσύνην ἀριθμηθέντα. εἰ μὴ πρὸ τοῦ βαπτίσματος τοῦτο πέπραχεν *idest*, neminem vero horū in sacerdotio adnumeratum, nisi forte ante baptismum hoc admisit.
δ ¶ Et si rarò.] *Lōge plenius in noua versione.* Quòd si autem id semel, atque iterum factū est, non tamen cōfestim legem in ecclesia præscribit. *Græcè est.* εἰ δὲ καὶ σπανίως γέγονεν, οὐ νόμος ἐκκλησίας τοῦτο.
ε ¶ Tarasius.] *Hæc videntur sumpta ex epistola Tarasij ad Hadrianum (de qua dictum est, supra q. 1. ad c. eos qui. aut ex quinto capite septima synodi: quibus locis refertur canon trigesimus Apostolorum.*
ζ ¶ Quicunque per pecuniam.] *Hac habētur etiam nouella 123. c. 24. apud Iulianum antecessorem.*
η ¶ Si vero religiosam.] *Hæc non sunt in canone Apostolorum.*

Conue-

Conuenientibus.] Hæc est secunda pars q. in qua ꝓbat ꝙ tales sunt recipiendi de mera consuetudine canonum. Ioan. de Fant. In prima parte huius cap. ponuntur verba notarij. In secundo dicitur ꝙ sancti patres, in Nicæna synodo præsidentes, & de futuro statu domini Papæ, vel eius legati. Hic ergo colligitur ista distinctio: synodorum alia vniuersalis, alia localis: & est arg. ꝙ authenticæ sunt locales sicut vniuersales.

g ¶ Scripto. Hic colligitur. ꝙ illi qui ab hæresi reuertuntur ad fidem catholicam, scripto debent negare hæresim

mitti. 24. q. 3. cum quibus. ubi dicitur, ꝙ cum hæreticis non est synodus ineunda: sed illud intelligitur de manentib. in hæresi, hic autem de reuertentib. ab hæresi. Arch.

ecclesia inquirentes, decreuerunt ab hæresi reuertẽtes ad statum pristinũ esse reparãdos, ita ꝙ per scripturam abnegẽt hæresim, & fidem catholicam confiteantur: illi tamẽ nõ sũt recipiẽdi, qui spõte sunt ab hæreticis ordinati, vel q studio se ad subuersionem nostræ fidei elegerũt ab hæreticis ordinari, & ad robur sui ꝓpositi sancti patres in synodo residẽtes multas auctoritates sanctorum patrum induxerunt. Secũda pars incipit ibi, Dignum est. CASVS. Conuenerunt sancti patres in septima synodo, vt tractarent qualiter episcopi ab hæreticis venientes recipi debeant. In prima parte ponuntur verba notarij. In secunda dicitur sic eos esse recipiẽdos sicut vj. vniuersales synodi receperunt. postea auctoritatib. sanctorum patrum probatur, ꝙ recipiendi sũt, nisi vbi ad fidei subuersionẽ sunt ab hæreticis ordinati.

a ¶ Conuenientib.] verba notarij, quib. credendum est. Arg. ff. quod metus causa. l. merũ. §. sed quod prętor. nam ibi interlocutoria sententia ius facit.

ADDITIO. Ad huius declarationẽ videas qd no. Inn. extra de offi. dele. cum in iure. in gl. hic uidetur. & de ꝓb. quoniam in glo. ꝑpter hoc satis, &c.

[*Item ex concilio Meldensi, c. 43.*]

¶ De eodem. PALEA. Cap. III.

Cauendum est, & summopere studẽdum, †ac per virtutem Christi sanguinis interdicendum & episcopis, & regibus, & omnibus sublimiorib⁹ potestatibus, atque cunctis fautoribus, & electoribus quorumcumque, atque cõsensoribus, seu ordinatoribus in gradu ecclesiastico, vt nemo per simoniacam hæresim, regiminis locũ obtineat, quacunque factione, calliditate, promissione, seu commoditate, aut datione per se, aut per submissam† personam.

Et copiosius in schedis, capitu. de quib. 12. q. 2. præcariæ. Burch. l. 1. c. 21. Iuo p. 5. c. 75.

† al. præcauendum.

† al. transmissam.

Item in eadem synodo septima, actione prima.

¶ Qui redeuntes ab hæreticis recipi possunt, vel non. Cap. IIII.

ij Conuenientibus[a] apud Nicæã Bithyniæ, & cõsidẽtibus Petro archipresbytero, & Petro presbytero, & abbate monasterij sancti Sabæ, locũ tenẽtibus Hadriani Papæ, & Tarasio archiepiscopo Constantinopolis, & Ioanne, [b] & Thoma apochrisarijs [c] Apostolicarũ sediũ orientalium, [d] cæteris episcopis; episcopi Siciliæ dixerunt: Dignũ est, & vt de futuris inquiramus. ¶ Item Basilius [e] episcopus Ancyræ dixit: Constitutio ecclesiastica habet canonice tradita ab antiquo à sãctis Apostolis, & successoribus eorũ, sanctis patribus nostris, & magistris & sanctis vniuersalibus[f] sex synodis, & localibus synodis orthodoxis, vt q ab aliqua hæresi reuertuntur, ad orthodoxam fidem, & traditionem catholicæ ecclesię, scripto,[g] negare debeant hæresim suam, & confiteri catholicam fidem. ¶ Item Tarasius patriarcha dicit: videtur vobis, vt sedes suas recipiant, qui ab hæresi reuertuntur? ¶ Religiosissimi monachi [h] dixerunt: sicut receperunt vniuersales sex synodi ab hæresi reuertẽtes, ita & nos recipimus. ¶ Sancta synodus dicit: placet omnibus nobis. Et iussi sunt Basilius [i] episcopus Ancyræ, & Theodorus episcopus Myrorum† ciuitatis, & Theodosius episcopus Amorij sedere in gradibus, & in sedibus suis. ¶ Item Cõstãtinus ɔ eps Cypri dixit: nõ oportet [k] nos qui episcopi

† al. Myrensis.

b ¶ Et Ioanne.] Qui dixit esse melius iuramentum peierare, quam sacramentũ in fractione sacrarum imaginum seruare, vt 22. q. 4. actione.

c ¶ Apocrisarijs.] apos nuncius, & crisis aurum, quasi deaurati nũcij: tales hodie nõ sũt Papæ, sed apocrisiarij.

d ¶ Orientaliũ.] Alexãdrię, Antiochię, & Hierosolymis.

e ¶ Item Basilius.] Non uidetur ꝙ ille Basilius debebat loqui,ɔ quia erat hæreticus, ut inf. per 11. lineas. ibi, iussi sunt, &c. Sed dic ꝙ loquebatur vt excusaret se. Vel forte adhuc de hæresi non constabat. 2. q. 1. multi.

f ¶ Vniuersalibus.] Vniuersales synodi dicuntur quibus interest Ro. Pontif. vel eius legatus. Locales quas cõgregãt primates, vel metropolitani absque præsentia

ɔ Immo, & videtur ꝙ non debuit interesse cõcilio nec ad aliud ad-

resim suam, ut inf. ea. q. quoties. & c. si quis. inf. de cõs. dist. 2. ego Berengarius. in 26. d. his qui tempore.

h ¶ Monachi.] Et ita monachi interesse debent synodo: quod uerum est in abbatibus, vt 18. dist. episcopus non debet.

ADDITIO. Nota sub nomine monachorum siue fratrum, abbates contineri, vt patet extra de fi. c. vlt. & de priui. cap. ex ore. Archid.

i ¶ Basilius, &c.] isti tres reuertebantur ab hæresi.

k ¶ Oportet. Sed ad quid respondet iste sic? Dic ꝙ reprehendit Tarasium, qui dixerat, videtur vobis, &c. & ideo statim respondet iste Tarasius reprehendendo Constantinum.

a ¶ Sed

† Concor. §. si clericus. §. ipse verò. C. de episc. & cler. & in auth. consti. quæ de dig. §. cum nam que.

sumus, indigere doctrina, sed aliorum [a] esse doctores. † ¶ Item Tarasius episcopus dixit: malorum / doctorum mala est doctrina. Ecclesia de malis doctoribus sacerdotes non recipit. ¶ Item Ioannes † Apochrisarius orientalium sedium dixit hæresis separat omnem hominẽ ab ecclesia. ¶ Item Tarasius episcopus dixit: Ecce multi canonici libri, & synodici, & paterni lecti sũt; & ab hæresi reuertentes docuerunt nos recipere, si aliqua alia [b] causa non est in eis. ¶ Item Petrus † Apochrisarius Papæ dixit: Romę exulatus [c] est Macharius [d] hęreticus a sancta sexta synodo, & quadraginta dierum inducias dedit illi pater noster Benedictus Papa, & quotidie [e] mittebat [f] ad eum Bonifacium consiliarium suum, & instruebat eum commonitorijs verbis ex diuina scriptura, & nullatenus voluit emendari. Hoc autem faciebat, vt eum reciperet in ordine suo. ¶ Item Tarasius episcopus † dixit: quid dicitis de Anatolio? nonne etiam in quarta synodo factus est princeps? [g] & ecce ab ipso Dioscoro ordinatus est? Et nos igitur ita recipiamus eos, qui ab hæreticis ordinati sunt, sicut & Anatolius receptus est. ¶ Item. Vere [h] vox Dei est, quoniam non moriuntur filij pro patribus? sed vnusquisque in peccato suo morietur. [i] addatur, quoniã ex Deo est ordinatio. [k] ¶ Item Tarasius patriarcha dixit: audiuimus paterna mandata. Quid igitur? Oportet recipere ab hæreticis ordinatos? [l] ¶ Sancta synodus dixit: audiuimus domine; & oportet nos recipere. ¶ Tarasius patriarcha dixit; Plures eorum, qui in sexta synodo conuenerunt, a Sergio, Pyrrho, Paulo, & Petro ordinati sunt, qui fuerunt principes hæreseos Monothelitarum quoniam isti continuatim † in Constantinopolitana sede sederunt: & ab vltimo eorum, Petro scilicet, vsque ad sextam synodum non fuerũt plures quam duodecim anni. Thomas verò, & Ioãnes, & Cõstantinus ab hæreticis illis archiepiscopi facti sunt, & tamen propter hoc non sunt reprobati. ¶ Sancta synodus dixit, hoc manifestum est. ¶ Constantinus episcopus Cypri dixit: sufficienter ostẽsum est, quòd ab hęreticis veniẽtes recipiendi sunt. Si verò quis spõte ad hęreticum vadit, & accipit ordinationem non recipiatur. [m] ¶ Item Tarasius Patriarcha dixit: Et ego refuto eos, qui ob huiusmodi causam ad fidei subuersionem ordinati sunt: & maxime cum præsentes essent orthodoxi episcopi, a quibus poterant ordinari. Sic est enim paternus intellectus. Si verò synodalis consonantia fuerit, & vnitas ecclesiarum de orthodoxis, qui præsumpserint ab immundis hæreticis ordinari, depositioni subiaceant. Sancta synodus dixit: hoc est iustum iudicium.

† al. patriarcha.

Ezech. 18. 4. Reg. 14.

† al. successiuè.

¶ *Hoc etiam caput collectum est ex varijs locis primæ actionis eiusdem septimæ synodi, omnino que opera pretium est integrã illam actionem perlegere: nonnulla tamen notabuntur.*

α ¶ Dignum] *Locus est post recitationem nominum episcoporum qui conuenerant: sed valde concise refertur: quod in alijs etiam locis huius capitis euenit.*

ξ ¶ Constitutio.] *Verba quæ proxime huic parti antecedunt, sunt hæc, ἀποβάλλων αὐτοὺς οὕτως idest, vt interpretatur*

a ¶ Sed aliorum.] vt j. ea. q. 1. vilissimè. & est argu. cont. malos doctores. nam q. alios docere debent. & c. ff. de edẽ. si quis ex argẽtarijs §. prior.
b ¶ Si aliqua alia.] quę impediat dispẽsationem. su. q. 5. c. 1. in fi.
c ¶ Romę exulatus.] Idest, per excõmunicationem exilio cõdemnatus. sup. d. 16. sexta.
d ¶ Macharius.] Pronunciatus.
e ¶ Quotidie.] j. 24. q. 3. dixit Apostolus. ADDITIO. Nam ibi dicitur post secundã & tertiã admonitionem hęreticum esse vitandum. Sed illud intellige quãtum ad secreta fidei nostræ. nõ quantũ ad admonitionem. 42. dis. in mandatis. Archid.
f ¶ Mittebat.] su. d. 19. Anastasius cons.
g ¶ Princeps.] Idest, promulgator vel auctor canonum, vt d. 16. sexta. uer. quarta. Ioan.
h ¶ Item vero.] Quasi dicat, licet parentes, s. episcopi hæretici fuerunt, non tamẽ filij in hæresi suscepti & ordinati cũ ad ecclesiarum redierunt minus recipiẽdi sunt in ordinib[us]. vt s. d. 19. Anastasi[us].
i ¶ Morietur.] Quasi dicat, tandiu morietur, quamdiu pęnitẽtiam non agit. & sic facit ad propositũ.
k ¶ Ordinatio.] Facta per hęreticos in forma ecclesię: & idõ non est reiteranda. vt s. ea. q. 4. Iudæi. j. 24. q. 1. §. his ita.
l ¶ Ordinatos.] Arg. pro opinione dicentium, q ille, qui recipit vltimam manus impositionem extra ecclesiã, ordines cõfert. q est cõi. Ioan. de Fant. vt dixi 9. q. 1. summa nã recipiũtur hic in ordinibus ordinati ab illis, qui receperũt in hæresi epalem vnctionem, vt a Sergio, Petro, Paulo, Pyrrho.
m ¶ Nõ recipiat.] In casu seq. vel de iure.

EX HAC. Hæc est tertia pars quęst. in qua dicitur, quod si simoniacus in ordine in perpetuum est suspensus, & hoc probat per c. Leonis. Io. de Fan.

CASVS. Infert Gratian⁹ ex supradictis capitulis 7. synodi, & ex 1. c. huius quǫnis, quod qui spōte sunt ab hereticis ordinati, vel in subuersionē fidei nostrę, ab eis ordinem receperunt, vel q in ecclesia ordinati postea ecclesię rebelles fuerunt nō sunt in suis ordinib. recipiendi: sed cū simoniaci p̄dicta non faciāt, videtur aliud esse de eis dicendum. infert tā per multa capitula, q simoniaci reparari non debent Sed dicit Gratianus verū esse hoc, nisi fiat ex dispensatione, quæ dispensatio propter multas causas hic enumeratas fieri potest. sicut quandoq; dispēsatū fuit, vt de monachis, vel laicis clerici assumantur.

a ¶ Auctoritate verò Cypriani.] Sup. eo. si qui presbyteri.

a ¶ Si

Anastasius, ex libello legit ita. *Nō enim sententiā dicit nūc Basilius, sed abiurat hæresim, in quā cum alijs lapsus fuerat & quam abiurationem, vna cum professione catholicæ fidei oportuit ipsum ex libello, quod nunc etiam in more positum est, recitare. Libellus verò hic incipit*, Constitutio, &c.

γ ¶ Cōstātinus.] *Post receptionem Basilij, Theodori, & Theodosij accesserūt alij episcopi, qui in eandē hæresim lapsi, admitti se a sancta synodo eodē modo postulabāt, & cum vnus ipsorū excusationis gratia, dixisset, se a malis magistris seductum fuisse, Cōstantinus episcopus Constantiæ, quæ in Cypro est, hoc ei exprobrauit. Exprobratio græce sic hēt* [Greek text, partly illegible] *quæ sic Anastasius vertit*, Oportebat vos, cum essetis episcopi, discendendi nullam necessitatem habere: sed magistros esse potius aliorum.

δ ¶ Malorum.] *Cum Hypatius, & alij episcopi, qui a sancta synodo admitti petebant, dixissent, a malis magistris malas se doctrinas accepisse, respondens ei Tarasius Patriarcha inquit:* [Greek text, partly illegible] *idest.* Quando quidem dixistis, malorū doctorū malæ disciplinæ, ecclesia, vt ex malis doctoribus sacerdotes admittat, non facile adducitur. *Ex quo apparet Tarasiū nō contradicere Cōstantino, vt auctor glossæ putauit.*

ε ¶ Item Ioannes.] *Post recitata verba Tarasii cū in synodus dubitaretur, an etiam hi, sicuti tres priores recepti erant, statim essent recipiendi, Ioannes Apocrisarius Patriarchæ Antiochiæ, & Constantinus episcopus Constantiæ Cypri, petierunt, vt canones, & sanctorum Patrum libri eo spectantes legerentur, vt maturius posset constitui, quomodo redeuntes ab hæresi ad ecclesiam catholicam essent recipiendi & cum de octano canone primæ Nicænæ synodi (in quo de Chataris recipiendis agitur) differeretur. Ioannes hæc est interlocutus.*

ζ ¶ Si aliqua alia causa.] *Græce est*, [Greek text, partly illegible] *quæ Anastasius vertit*, nisi forte in eis maligna fuerit noxa reperta, *& paulo post*, si non est, in illis aliqua causa nefaria.

η ¶ Petrus. *Post multos canones lectos, & multas sanctorū Patrū auctoritates recitatas, cū Tarasius ex illis collegisset, ab hæresi reuertētes esse recipiēdos in catholica ecclesia, Petrus legatus Hadriani Papæ, exēplo Benedicti Papæ id cōfirmat.*

θ ¶ Vsque ad sextam.] *Græce est.* [Greek text, partly illegible] *idest*, vsque ad sextam synodum non intercesserunt anni plures quam quindecim.

ι ¶ Si verò synodalis.] *Græce legitur.* [Greek text, partly illegible] *Quæ Anastasius vertit.* Si autem synodica promulgatio, & concordia ecclesiarum, causa orthodoxiæ facta fuerit, qui præsumpserit a prophanis hæreticis ordinari, depositioni succūbet.

§ *Ex hac auctoritate datur intelligi, quod qui ab vnitate catholicæ fidei in hæreticorum societatem transierit, vel de manibus eorum, ecclesiasticæ dignitatis sacramenta percipiat; vel qui contemptis orthodoxis ab hæreticis ordinari desiderauerit, & si postea sua abrenuntians hæresi ad ecclesiam redierit, officio tamen accepto fungi non poterit. Auctoritate verò Cypriani* [a] *prohibentur administratione ecclesiastica, qui intra catholicam ecclesiam ordinati ad fidei impugnationem dilabuntur. Porrò simoniaci nec ab hæreticis ordinantur ad fidei subuersionem. nec intra ecclesiam catholicam ordinati aduersus fidem armantur. Quamuis enim nonnullos per pecuniam ordinent; non tamen fi-*

1. sup. ea. si qui presbyteri.

1 Et ca. presbyter si per pecuniam, &c. qui studet. & q. 3. si qs dator, &c. si quis epus. H.

a ¶ Si quis.] Sup. ead. q. 7. si quis 2.
b ¶ Et Innocentij.] Sup. ead. q. 3. cap. vlt. sup. ead. q. 1. Arrianos.
c ¶ Et aliorum.] Sup. ea. q. 1. si quis confugerit, cap. qui studet, &c. si quis episcopus per pecuniam.
Requi-

bus, vt dixi 82. d. presbyter de simonia verò pœnitere nō pt. nisi prius dimittat ordines. vt su. e. q. 1. si qs neq;
g ¶ Subuenire.] Nisi gradibus suis, vel dignitatibus taliter adeptis prius amissis. vt su. ea. q. 1. si quis omnē, &c sup. ea. q. 1. si quis neq; inf. 27. q. 1. quæ Christo, &c. nec aliqua inf. 32. q. 7. fidelis.
h ¶ Obuiare.] Inf. 25. q. 1. sunt quidā, &c. contra statuta.
i ¶ Sed in illorum.] vt s. de iure deponēdi. vt sup. ea. si quis omnem.

1 forte su. ea. q. 1. q per pecunias, aut q. 7. c. si quis omnē. §. quicumque per pecuniam.
2 sup. ead. q. 7. si qs q. 3. ca. vlt. q. 1. c. Arrianos. 3. eo. q. 1. c. si qs confugerit, & c. qui studet, & c. si qs episcopus per pecuniam.

dem impugnant, nec gratiam spiritus sancti venalē prædicant. Vnde veraci pœnitentia, cum hæresim suam detestati fuerint, præmissis auctoritatibus non prohibentur recipi in suis gradibus. Veruntamen capitulo illo Nicænæ synodi 1, si quis per pecuniam, &c. & illo alio septimæ synodi 2, si quis [a] omnem traditionem, &c. & Innocentij [b], & aliorum [c] 3 multorum auctoritatibus irreparabiliter damnari iubentur.

Hinc etiam Leo 4. episcopis Britanniæ.

¶ In ordine male accepto simoniaci pœnitentiam agere non possunt. Cap. V.

Iuo p. 5. cap. 115.

REquiritis de ijs, qui turpissimo lucro columbas in templo Domini vendere [d] non pertimescunt, & sua facta, improba temeritate Simonis hæresi coniungunt, vtrum possint [e] in ordine [f] pœnitentiam agere, an tantummodo extra ordinē, & sacerdotalem facere gradum. Quod nos quidem conuictis, & ijs, qui tam detestabile nefas (quod iam multis est damnatum cōcilijs) peregisse noscuntur, nulla possumus pęnitentia subuenire [g], & tot spiritualibus patribus obuiare [h]; sed in illorum [i] patrum me sententia conuenire omnibus certum sit.

¶ *Epistola huius Leonis, quarti ad episcopos Britanniæ magna pars (in qua etiam est hoc caput) habetur in codice peruetusto.*

4 *Nisi rigor disciplinæ quandoque relaxetur ex dispensatione misericordiæ. Multorum enim crimina sunt damnabilia, quæ tamen ecclesia tolerat pro tempore, pro persona, intuitu pietatis, vel necessitatis, siue vtilitatis [k], & pro euentu rei. Pro tempore: sicut Gelasius, qui cum necessitate temporis videret Italicam ecclesiam propter belli famisq; incursionem fere omnium clericorum officio destitutam, adeo vt plerisq; [l] populis subsidia regendarum*

NISI RIGOR. Hæc est quarta pars quæst. in qua probatur per 17. auctor. q dispensationes fiunt sex modis. Io. de Fā.
k ¶ Vtilitatis.] Sicut etiā ius ciuile quædam admittit propter vtilitatem. ff. de pign. sed an viæ.
l ¶ Vt plerisq;.] Hic incipit tractare de dispensatione, vnde videndū est quid sit dispensatio, quid dispēsare, & quod ius sit dispensabile, & quis possit dispēsare. Dispēsatio est iuris cōis relaxatio facta cū causæ cognitione ab eo, qui ius hēt dispēsandi. arg. 12. q. 1. ex his. Dispēsare est diuersa pēsare. Nam omnia hæc de quibus fit mētio in hoc. §. pēsare debet qui dispensare vult. Scias ergo, q vbicūq; decoloratur status ecclesiæ, non pt dispēsari, vt inf. e. & si illa. Dicūt quidā indistincte, q cōtra quatuor concilia non possit dispēsari. ut sup. 15. dist. sicut. nec cōtra Euāgeliū, uel præceptum Apostoli, ut 25. q. 1. sunt quidam, ut ibi notaui. De dispensatione episcoporum dico, q ubicūq; non est eis prohibita dispensatio, ibi possunt dispensare 4. ut extra de cler. pug. in duel. ca. 1. & de sen. exc. nuper. In quibusdam tamen casibus inuenio eis permissam dispensationem, in quibusdam prohibitam, quandoque enim dispensant cum sacrilego, ut 50. dist. si quis presbyter: Item cum hæretico. 50. dist. presbyteros, qui. Item cum adultero, ut extra de iud. ac [illegible] clerici. Item cum simoniaco dispensant, quandoque in beneficio. qñque in ordine, ut sup. ea. q. 5. c. 1. & cap. ult. Item cum schismatico, ut 50. d. ut constitueretur. In maioribus autem criminibus etiam dispensant in beneficijs, si sunt occulta 5. ut 50. dist. de his uero. Item cum homicida dispensant in beneficio, ut extra de cler. pug. in duel. Henricus, & de homi. interfecisti. 50. dist in. studeat, sed non in officio, ut 50. dist in. miror. Item quādoque cum aliquo dispensant in matrimonio contrahendo, ut 3. q. 2. antiqui. Item in ordinibus, & dignitatibus, nisi tantū in episcopatu, ut extra de elec. innotuit. Item dispensant cum excommunicato ministrante, ut 2. quæs. 5.

Dispensari quandoque non potest.

d REquiritis.] ¶ Vendere.] Idest, emere nam veteres indifferēter utebātur his uerbis, ff. de actio. emp. ueteres. Nam de uenditore non uidetur dubium qui non remanere possit, unde loquitur de emptoribus, quia agere pœnitentiam non possunt in ordine empto, nisi purgetur uitium rei furtiuæ, idest, nisi dimisso, quod simoniace acquisierunt 2, sed uendentes possunt, si uitium occultum est. Vel indifferenter de emptoribus, & uenditoribus intelligitur, q non possunt agere pœnitentiam remanendo in ordinibus suis, nisi ex dispensatione, si crimen simoniæ sit notum. Loquitur enim de conuictis, & quorum crimina sunt publica. de talibus quidem interrogatus est Papa, & de talibus respondet.
e ¶ Vtrum possint.] Idest, utrum possint retinere ordines post pœnitentiam 3. & hoc notat sequens litera, an tantummodo, &c. & exaudi de conuictis, ut inf. sequitur, nam cum sponte confesso mitius est agendum.
f ¶ In ordine.] Hinc collige subditum posse accusare prælatum de simonia non præmissa priuata admonitione arg. contra inf. ea. q. ult. patet. & hęc est ratio, quia de alij criminibus potest quis pœnitere, & esse in ordini-

Ordinū emptores, & uēditores qualiter pœnitere debent.
2 Arg. insti. de usuc. §. furtiuæ. I si. & nota sup. ea. q. 1. ordinationes Ar.
3 Sub ut sic per dignam pęnitētiam possint uel mereantur in ordinib. ministrare, an oīno deij[ci]. Arch.

4 Et idē no. 50. d. in summa, &c. miror. ext. de temp. ord. dilectus. Arc.

Ēpi cū multis dispēsāt.

5 Sic & notat Vin. ext. de iud. at si. & hoc p illud c. hic alleg. de his uero. Archid.

quanto, licet sit contrarium 11.q.3. si quis episcopus. Fit autem dispensatio cum hoc requirit necessitas, vel vtilitas. infr. ca. tali. Itē fit quandoque dispensatio, quia timetur magis malum, sicut cum Angelicis fuit dispensatum, vt 35.q.3. quod scripsit, &c. quædam lex. Item quandoque propter futurum bonum, vt quando dispensatur cu hæreticis, vt alij facilius reuertantur ad ecclesiam, vt 23. q.4. ipsa pietas. Item quandoque propter multitudinē, & propter scandalum vitādum 50. dist. constitueretur.

episcopus. sup. ead. q. conuenientibus. arg. contra inf. de pœn. dist. 1. quem pœnitet, nam ibi dicitur, q viua voce debet confiteri. Sed illud verum est, sed nihilo minus postea per scripturam debet confiteri.

i ¶ Vt fateantur.] Inf. 23. q. vlt. pessimam.

K ¶ Con-

dessent animarum; concessit de monachis a *vel de laicis clericos assumi, ita dicens episcopis per Lucaniam, epist. 1. c. 1.*

¶ Pro tempore necessitate Apostolicæ sedis decreta temperantur. Cap. VI.

Necessaria rerū dispensatione cōstringimur, & Apostolicæ sedis moderamine cōuenimur sic canonum paternorum decreta liberare, & retro præsulum, decessorumque nostrorum præcepta metiri, vt quæ præsentium, necessitas temporum in restaurandis ecclesijs relaxanda deposcit, adhibita diligenti consideratione (quantum potest fieri) temperemus.

Poly. l. 7. tit. 15. Ans. l. 2. c. 34. Iuo p. 3. c. 141.

Item. Priscis igitur, &c. [*Require supra in tractatu ordinandorum.*] *Item Innocentius Papa cum pro necessitate temporis, ne nimium scandalum esset in ecclesia, ordinatos à Bonoso hæretico susciperet, ait in decretis suis, epist. 22. ad episcopos Macedoniæ, c. 5.*

distin. 55.

¶ Cessante necessitate debet cessare quod vrgebat Cap. VII.

Qvod pro remedio, ac necessitate temporis statutum est; constat primitus non fuisse, *& infra.* Quod ergo necessitas pro remedio reperit; cessante b necessitate c debet vtique cessare pariter quod vrgebat d †: quia aliud α est ordo legitimus; aliud, quod vsurpatio e ad præsens fieri tempus impellit.

sup. ea. q. 1. quod p necessitate. Iuo in prologo.

† Concor. tex. in l. hbe rorum, cum gl. ff. de his qui no. inf. & Bart. in l. 2. ff. sol. matrimo.

α ¶ Quia aliud.] *In originali, & apud Iuonem, & in multis manuscriptis Gratiani legitur*, alius est ordo legitimus; alia vsurpatio, quam ad præsens fieri tempus impellit.

Similiter ex dispensatione etiam in Nicano concilio, cap. 8. de Nouatianis statutum est, vt ad ecclesiam redeuntes ordinentur f.

¶ Iterum ordinentur, qui ex Nouatianis ad ecclesiam redierint. Cap. VIII.

Si qui voluerint g venire ad ecclesiam catholicam, & Apostolicam ex Nouatianis; placuit sancto concilio, vt ordinentur, β & sic maneant in clero. Ante omnia autem hanc ab eis confessionem per scripturam h exigi oportet, vt fateantur i se communi consensu k ecclesiæ catholicæ, & Apostolicæ statuta obseruaturos.

β § Vt ordinētur.] *Græce est*, ὥστε χειροθετουμένους αὐτοὺς μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ. *Dionysius vertit*, vt impositionē manus accipiens sic in clero permaneāt. *At Tarasius Patriarcha Cōstantinopolitanus in actione prima septima synodi post recitationem istius canonis istā vocem*, χειροθεσία, *interpretatur benedictionem, non ordinationem.*

Item Gregorius lib. 10. reg. epist. 31.

a ¶ De monachis.] vt sup. 55. dist. c. 1.

Necessaria.] CASVS. Dicit hic, quod propter necessitatem quādoq; rigor canonū relaxatur. vnde propter necessitatem ex monachis, uel laicis clerici eliguntur, & ordinati ab hæreticis tolerantur.

Qvod pro remedio.] CASVS. Dicitur hic, quod dispensatio, quæ facta fuit ex necessitate, de iure cōmuni non fuit. unde cessāte necessitate cessare dēt dispensatio Aliud enim est quod legitime & de iure fit, aliud dispensatione. Sequēs. 6. cū c. patet.

b ¶ Cessante.] Arg. eā sublata tolli constitutionem ex eadē causa ortam, cessāte .n. necessitate cessare debet id qđ 1. urgebat. ut su. d. 18. de Syracusanæ. su. e. q. 1 quod p remedio. & su. d. 61. §. his omnibus. &c. neophytus sup. q. 1. quę p necessitate. su. dis. 48. quoniā multa Is. 9. q. 1. ordinationes, & 63. dist. §. uerum.

c ¶ Necessitate.] futura: sed nō iam facta.

d ¶ Quod urgebat.] Arg. ff. de adop. iomni fere iure ar. ff. de statu ho. hō liber. e ¶ Vsurpatio.] Idest dispēsatio, uel iuris derogatio impellit ut promoueantur.

f ¶ Ordinentur.] Id est, ut promoueātur uel ordinentur, si ante non fuerint ordinati, uel forte extra formam ecclesiæ.

Cessante cessat constitutio ex ea orta.

1 Quod hic le. & no. infra ead. & si illa, tene intellige, ut uidelicet cessante necessitate similis dispensatio non fiat. Nam dispensatio semel facta nō est amplius renocanda. extra de fi. psby. sicut, nec in iure remissio. 23. q. 4. si illic. Ar.

g Si qui uoluerint.] Sup. ead. q. 1. si quis confugerit.

h ¶ Per scripturam.] Inf. ea. q. Maximū, & cap. si quis

K ¶ Consensu.] Aliud est ergo iurare stare mandatis ecclesiæ, aliud episcopi: & ex hoc soluitur contrarietas illorum c. extra, de appel. quæstioni. & cap. preterea. immo idem est extra de sent. excom. ex tenore. Io.

2 Ar. contra 7. q. 1. scire. & extra de his quæ ui. me. cau. c. 1. §. ult. & de hoc, & de sen. exc. ex tenore. Arc.

Quoties

QVoties.] CASVS. In hoc c. continetur qualiter iurare debeant reuertentes ab hæresi. Dicitur. n. ꝙ episcopus reuertens ab hæresi ad ecclesiam, iurat propter cautelam futurorum summo Pontifici pariter cum suis socijs, ꝙ ab vnitate ecclesiæ, & communione Romani

potest apud se aliquis obligari. ff. de adeu. l. si quis pro eo. §. 1.

d ¶ Et per te.] Arg. contra inst. de inutil. stip. §. si quis alij. quia ibi dr. ꝙ alteri stipulari, vel pacisci n mo potest, nisi sit seruus eius, vt ibi, vel procurator præsentis. ff. de verb. obli. si cu ratori psens. Dic ergo ideo hoc fieri, qa Papa seruus est S. Petri. vnde dicit de se in epistolis suis, seruus seruorum Dei. Vnde versus.

Serui erãt tibi Roma prius domini dominorum.

Seruorũ serui nũc tibi sunt domini.

Vel hoc fit fauore religionis: sed credo iure canonico me teneri 1. si ego promitto tibi me daturum Titio x. arg. 22. q. 5. iuramenti maxime si interuenerit sacramentũ arg. ff. de consti. pec. l. 1. & l. cũ q. e ¶ Euangelia. inf. 11. q. 3. Imperatores. arg. contra inf. 22. q. 1. §. sic etiã. inf. cau. prox. q. 5. qua de causa inf. 22. q. 1. clericũ &c. mouet. contra. Dic. vt 22. quæst. 1. si aliqua.

f ¶ Salutem.] id est, per eum, cuius iudicio salus dominorũ meorum cõsistit. sic enim iurãdo per has creaturas respectum habebat ad creatorẽ & ideò nõ peccabat. & sic itelligitur 22. q. 1. §. sic ẽt. ff. de iureiuran. qui per salutẽ. Et quod dicit in manibus, &c. est ar. ꝙ episcopus cum iurat, tãgere debet Euãgelia, & sic est cõtra 1. q. 1. nec honore. lo. & est expressũ hodie, quod episcopus cum iurat, non debet tangere librũ, vt extra de iur. cal. c. vlt. B.

ADDITIO. Huic decreto. bene standum est nisi forte hoc in abiuratione hæresis sit speciale in detestationem criminis. Ioan. de Fan.

Papa dicitur seruus seruorum.

1 Hanc glos. dicit Raph. Cuma. singularẽ ad hoc. ꝙ de æquitate canonica alter possit alteri stipulari.

Eps iurans non dẽt tangere librũ.

2 Al. 3. q. 5. c. serum. Iurare cogunt presbyteri 1 sex casibus.

3 Extra de maiorita. & obed. cũ in ecclesijs. & de iureiurã. ego. Sed dic, vt no. 23. d. quamq̃. ext. de maior. & obed. legebatur. Arch.

¶ Iuramentum a schismate redeuntium. Cap. IX.

Ansel. lib. 6. c. 161. Poly. li. 7. tit. 6.

QVoties cordis oculus nube erroris obductus, supernæ illustrationis lumine fit serenus; magna cautela [a] nitendam est, ne latenter auctor schismatis irruat, & ab vnitatis radice eos, qui ad eam reuersi fuerant, telo iterum erroris abscindat. Et ideò postquam ego ille α ciuitatis illius eps, comperto diuisionis laqueo, quo tenebar, diutina mecum cogitatione pertractans, prona, & spontanea voluntate ad vnitatem sedis Apostolicæ diuina gratia duce reuersus sum; & ne non pura mente, sed simulata reuersus existimer; spondeo sub ordinis [b] mei casu, & anathematis [c] obligatione, atq; promitto tibi, & per te [d] sancto Petro Apostolorum principi, atq; eius vicario Beatissimo Gregorio, vel successoribus ipsius me nunquam quorumlibet suasionibus, vel quocunque alio modo ad schisma, de quo redemptoris nostri misericordia liberante ereptus sum, reuersurum; sed semper me in vnitate sanctæ ecclesiæ catholicæ, & communione Romani Pontificis per omnia permansurũ. Vnde iurans per Deum omnipotentem & hęc sancta quatuor Euãgelia [e], quæ in manibus meis teneo, & salutem [f] dominorum [g] nostrorum Rempublicam gubernantium, me in vnitate, sicut dixi ecclesiæ catholicæ & cõmunione Romani Pontificis semper, & sine dubio permanere. Quòd si (quod absit) aliqua excusatione, vel argumento ab hac me vnitate diuisero, periurij reatum incurrens, æternæ pœnæ obligatus inueniar, & cum auctore schismatis habeã in futuro sæculo portionem: Hanc autẽ professionis, promissionisque meæ chartulam notario illi cum consensu presbyterorum, & diaconorum, atque clericorum, qui me in hac vnitate obligantes in suprascriptis omnibus prona simul voluntate secuti, atque proprijs manibus subscripturi sunt, scribendam dictaui, & propria manu subscribens tibi tradidi. Acta in loco illo, & cõsulibus [h] suprascriptis. Subscriptio episcopi illius. Ego ille, episcopus ciuitatis illius, huic confessioni, promissionique meæ, præstito de conseruandis subscriptis omnibus sacramento [i] subscripsi [k].

† al. salutem gratiũ, atque illustrium dominorum.] al. gratiũque illustrium] Ans.

α ¶ Ego ille.] *Reposita est antiqua nota ille, ex codicib. epistolarũ B. Gregorij impressis, ac manuscriptis, quæ quidẽ nota in hoc capite multoties repetitur. Pro ea i vulgatis Gratiani exẽ-*

mani Pontificis nunquam recedet, & iuramento per manum notarij scripto, tam ille, quàm socij pro voluntate subscribant.

a ¶ Magna cautela.] Arg. ꝙ cum abundantiori cautela faciendum est, in quo timetur regressus. sup. dist. 28. de his infra. 20. q. 2. c. vlt. & q. 3. c. 1. sup. d. 23. quamquam.

b ¶ Sub ordinis.] Similiter obligatur aliquis sub pœna beneficij sui, vt extra de elect. cum dilectus. in fi. & extra de crim. fal. c. fi.

c ¶ Anathematis.] Imprecatio est, non enim quisquam potest se excommunicare. Similis est imprecatio de consecr. dist. 2. ego Berengarius. & 11. q. 3. si is qui. Nec

Excõicare seipsum nemo potest.

g ¶ Dominorum.] inf. 22. q. 1. clericũ. & c. mouet cõtra.

h ¶ Consulibus.] Hoc non habet hodie locum. nam sufficit apponere nomen Papæ, & Imperatoris, ut no. 2. q. vlt. 2. c. vlt.

i ¶ Sacramento.] Hæc sex presbyterum faciunt iurare coactum. Vt sit recta fides, vt obediat 3. vt bona fama. Nec verum pereat, ne res sacra, vel data damna. 28. distin. de Syracusanæ.

k ¶ Subscripsi.] Scilicet hoc quod statutum est in concilio Niceno. supra ead. q. si voluerint.

CATE-

CÆTERVM. CASVS. Dictum est s. q. cum tales recipiuntur (vt in c. si qui voluerint. & sequenti) fit ex dispensatione: cum aliud sit de rigore canonum, vt probat per sequentia cap.

Qvi in qualibet.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod si quis in quacunque ætate doli capax fuerit baptizatus apud hæreticos, aut rebaptizatus, nunquã debet ad clericatum admitti. & qui talẽ receperit, vel iã promotum non reiecerit in se vult ferre dãnationem. [Ex eius cœtu.] idest, ex cœtu hæreticæ prauitatis.

a ¶ Aetate.] Discreta. & sic soluitur contrarium. sup. ea. q. 4. § apud & c. placuit.

b ¶ Baptizati.] Hic dispẽsari consueuit: sed non in casu sequenti: cũ s. rebaptizatur. vt de cõse. dis. 4. qui bis. & non. o. q. 1. in summa. in prin.

c ¶ Aut rebaptizati.] s. ea. q. 1. vetum est. & sup. dist. 50. cõfirmandum. sup. e. q. 4. placuit contra. sol. ibi. inf. de conse. dis. 4. qui bis supra. dist. 51. cap. vlt.

d ¶ Ex eius cœtu.] vel si in adulta eorũ ætate consenserint, vel fidem impugnauerint. Vel d adultis in adulta ætate baptizatis loquitur.

PRO PERSONA. CASVS. Gratia. dicit hic. quod intuitu personæ rigor canonum tẽperatur. Et ad hoc inducit sequẽs. c. cuius casus patet. & q sequuntur vsque ad cap. quoniam.

e ¶ Pro persona.] Arg. 56. dis. miramur. sed verum est quod hic dr̃, quod propter morem, &c.

¶ Pro persona.] id est, propter simplicitatem personæ.

f Tanta nequitia. Supra distinct. 86. tanta.

g ¶ Tacemus.] Arg. qui tacet, non consentit 1. ff. commu. diuid. Sabinus. ver. sicut prohibere, & c. ff. de procur. filius familias. § inuitum. infra de cõsec. dist. 4. cum pro paruulis.

h ¶ Pietatis.] Dicitur autem pietas quandoque respectu naturæ 1. vt quia nostra natura hodie fragilis est, exercenda est pietas, vt 34. dist. fraternitatis. Item alias propter fragilitatem, vel pietatis intuitu dispensatur. 33. q. 2. antiqui. Item adhibetur pietas propter innocentiam. sic puer baptizatus ab hæretico admittitur ad sacros ordines propter pietatem innocentiæ, vt sup. ea. q. 4. placuit.

i Si qui.] ¶ Tales.] Pro quibus supponit istud tales, non potest haberi ex c. nisi ex §. præcedenti. sed credendum est Gratiano, qui vidit originale, & est simile infra c. tali. & 33. q. 5. c. 2.

k ¶ Necessitatis.] Vt 50. d. de eo.

l ¶ Metropolitani. Supra d. 65. c. 2. & 3.

Qvoniam.] CASVS. Quidam episcopus præter notitiam sui metropolitani fuit ordinatus. Sed propter graue scandalum, quod propter hoc ab vtraq; parte fiebat, Papa tolerat quod factum est, ita quod de cætero simile non fiat.

m ¶ Ab alterutra.] idest, ab altera. Sed tamen aliter intel-

1 Sic & no. 80. dist. tanta. sed plenius 65. d. si fortè. ibi videas. Arch. Pietas multa facit.

2 Et quãque respectu honestatis ecclesiæ, vt ius Archid.

pluribus erat: N. aliqua verò alia, quæ parum ab originali discrepab ãt, nihil causæ visum est, cur mutarentur.

Cæterum ex canonum rigore contra scribit Fœlix Papa tertius omnibus episcopis epist. 1. c. 5.

¶ Qui extra ecclesiam baptizati fuerint, vel rebaptizati, ad ecclesiasticam militiam non admittantur. Cap. X.

Qvi in qualibet ætate [a] alibi, quàm in ecclesia catholica aut baptizati [b] aut rebaptizati [c] sunt; ad ecclesiasticam militiam prorsus non † permittantur accedere. Quibus satis esse debet, quòd in catholicorum numero sunt recepti. Quoniam de suo ordine, & communione videbitur ferre iudicium, quisquis hoc violauerit institutum; vel, qui non remouerit eum, quem ex † eius cœtu [d] ad ministerium clericale obrepsisse cognouerit.

Ansel. lib. 7. c. 17. Burc. li. 4. c. 293. Iuo p. 1. c. 294. † *ne vnquam.* orig. † *ex eis adminis.* orig.

Pro persona [e]: sicut B. Gregorius scribens Ianuario episcopo, lib. 7. indict. 2. epist. 1. ait.

¶ Rigor canonum pro persona aliquando relaxatur. Cap. XI.

Tanta nequitia [f] ad aures meas de tua senectute peruenit, vt eam, nisi adhuc humanitus pensaremus, fixa iam maledictione feriremus. *& infra.* ¶ Et quidem pœnæ sententia in te fuerat iaculanda: sed quia simplicitatem tuam cum senectute nouimus, interim tacemus [g].

sup. dist. 86. tanta. Burc. li. 1. c. 197. Iuo p. 5. c. 78. & par. 5. c. 312.

Pietatis [h] intuitu: sicut de illiteratis, & corpore vitiatis Gelasius episcopis per Lucaniam, epist. 18.

¶ Canonum decrata pietatis intuitu nonnunquam relaxantur. Cap. XII.

Si qui, vel temeritate propria, vel in curia præsidentiũ tales [i] ante suscepti sunt; in his, in quibus constituti sunt, locis eatenus perseuerent, vt nihil vnquam promotionis accipiant, satisque habeant hoc ipsum sibi pro nimia miseratione concessum.

su. d. 36. illiteratos.

Necessitatis [k] intuitus, sicut Hilarius Papa, qui cum de quodam episcopo præter notitiam atque consensum metropolitani [l] ordinato loqueretur; ne in vtroq; graue scandalum fieret, ait in epistola sua ad Ascanium, & vniuersos episcopos Tarraconensis prouinciæ.

Ante cap. 1.

¶ Necessitatis causa quædam in ecclesia tolerantur. Cap. XIII.

Qvoniam quidquid ab alterutra [m] parte est indica-

intellexit G. vt patet per præcedentem. §. vnde potest di ci ab alterutra proprie, quia iam forte metropolitanus aliquid fecerat vnde scandalum esset ortum.

a ¶ Vel cōsensum.] su. 64. d. c. vl. 7. 65. d. c. 1. 2. & 3.

Q Voties.] CASVS. Dicitur hic, quòd propter multitudi-

tur multi. extra de cler. excommu. latores. aliàs 23. millia dicuntur pauci. 45. dist. in. disciplina præterea. Argu. contra, extra de reg. iur. qui scandalizauerit. de pœn. di. 6. c. 1. in fin. 25. quæst. 2. ita nos. vbi non parcitur multitudini. Solu. videtur haberi per id quod legitur. 23. q. 4. cum quisque. vel per fin. illius de pœn. di. 6. capit. 1. vt ex tunc is non parcat, cum ex auctoritate volūt illud defendere, vt 82. distin. plurimos. & 40. dist. Domino sancto.

tum, omni videmus peruersitate confusum; temporū necessitate perspecta, hac ratione decreuimus ad veniam pertinere quod gestum est, vt nullus α deinceps præter notitiam, atque consensum [a] metropolitani ordinetur † antistes.

† al. consecretur] orig.

α ¶ Nullus.] *Hoc loco verba Hilarij summatim referuntur.*

Item Innocentius episcopis Macedoniæ, epist. 22. c. 6.

¶ De eodem. Cap. XIV.

In prima actione sep primæ synodi.

QVoties a populis aut turba [b] peccatur, quia in omnes pp multitudinem [c] non potest vindicari, i nultum solet transire. Priora ergo dimittenda dico Dei iudicio, & de reliquo [d] maxima solicitudine præcauendum.

Item ex epistola Cyrilli missa Maximo diacono Antiocheno.

Iuo in prologo. Pan. in plogo c. 23.

¶ Ex dispensatione quædam tolerantur, quæ canonum rigor condemnat. Cap. XV.

DIdici a diligēdo mihi paulo monacho; quia recusat pietas tua vsq; hodie cōmunionem reuerendissimi episcopi Ioannis amplecti, pro eo, quòd quidā in Antiochena ecclesia male adhuc cum Nestorio, vel sentiāt, vel iam senserint quidem, sed forsitā resipuerint. Probet igitur tua modestia; vtrum aliquando hi, qui dicūtur colligi, nude, ac irreuerenter cum Nestorio sentiant, & inuicem colloquantur[e]: licet aliquando cauteriatam [f] habuerint conscientiam: colligantur autē nunc acta pœnitētia super ijs, in quib. subrepti sunt: [g] quamuis cōfiteri [h] fortassis reuereantur excessum. *& infra.* ¶ Vt autē non æstimemur amare contentionem; amplectamur episcopi reuerendissimi Ioannis communionem, indulgentes ei; & causa dispensationis eius negotium nō subtilius, vel districtius, [i] siue vehementius erga se recognoscat agitari. Dispensationis enim gratia, sicut dixi, eget negotium multum. [k]

Iuo ibidem. Pan. ibidem c. 24.

¶ *Hac epistola beati Cirilli refertur in actione prima septima synodi. Et quoniam in magni ponderis argumento versatur, ac prudentissime scripta est; multa autem in hac versione corrigenda fuissent; placuit græcam ipsam epistolam cum interpretatione noua afferre.*

d ¶ Et de reliquo.] Id est, de cetero. 96. d. in scripturis. ff. de legib. cum lex.

DIdici.] CASVS. Paulus monachus significauit patriarchę Alexādrino ꝙ Io. de quo hic fit mētio, fuit episcop. Antiochenus qui in Nestorij hęresim incidens, ecclesiā suā in candē hęresim induxerat tandē Io. rediit ab hęresi. sed populus ecclesiæ suæ, quē subuerterat, nō est toto adhuc rediturus, & ideo Maximus diaconus nolebat adhuc cōicare Ioanni quare Cyrillus patriarcha Alexādrinus monet eu, vt q̄uis aliqui de Antiochena ecclesia secuti fuerint, vel adhuc sequant hęresim Nestorianā, nihilominus tñ amplectatur communionem Io. Mandat tamē inquiri, vtrū aliqui hęresim illā sequātur, & colligātur ad vnitatē. ¶ Colligi.] i. cōgregari, & cōsētire. ¶ Nude.] i. manifeste & publice. Irreuerēter.] i. inuerecūde ¶ Sentiant.] ꝗa alioquin nō sūt vitādi. e ¶ Colloquantur.] Arg. ex collocutione præsumi consensū. 27. quæst. 1. nec aliqua.

f ¶ Cauteriatā.] id est, vulneratam, vel adustā ignito erroris cauterio.

tudinem, dictum sine multū remittitur propter scādalum quod timetur, & Dei iudicio relinquitur. Sed ne de cætero tale quid accidat, præcauendum est.

b ¶ A turba.] Extra de cleri. excommu. latores.

c ¶ Propter multitudinem.] Arg. ꝙ parcendum est multitudini. vt 44. dist. comessationes. 50. dist. vt cōstitueretur. 23. q. 4. ipsa pietas, & ca. non potest. q. q. 1. ordinatores. Sed quot dicentur multi? Dic quantum ad hoc, ꝙ multi dicuntur, quo ad respectum. nam aliàs 40. dicun-

Multitudini est parcēdū

g ¶ Subrepti sunt.] id est, surrepserunt. & est antiqua grammatica. Vel id est, corrupti. ff. de ser. corru. l. si quis seruum.

h ¶ Confiteri.] Publice. & in hoc est dispensatio, nam de iure publice debet confiteri. sup. ca. quoties. de consec. d. 2. ego Berengarius.

i ¶ D. strictius.] Non vult aliquid exaggerare, &c. 74. d. vbi.

k ¶ Multum.] id est, magnum.

a ¶ Archi-

τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Μαξίμῳ διακόνῳ Ἀντιοχείας, ὑπομνηστικόν.

Ἔμαθον παρὰ τοῦ ἀγαπητοῦ μονάζοντος Παύλου, ὅτι παραιτεῖται ἡ σὴ θεοσέβεια μέχρι σήμερον τὴν κοινωνίαν τὴν πρὸς τὸν εὐσεβέστατον Ἰωάννην, διὰ τὸ τινὰς ἐν τῇ Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ ἢ φρονοῦντας ἔτι τὰ τοῦ Νεστορίου, ἢ πεφρονηκότας μὲν, ἀπεσχομένους δ' ἴσως εἶναι. δοκιμασάτω τοίνυν τὸ σὸν ἐπιεικές. πότερόν ποτε οἱ λεγόμενοι συνάγεσθαι, γυμνῶς καὶ ἀναισχύντως τὰ τοῦ Νεστορίου καὶ φρονοῦσι καὶ λαλοῦσιν ἑτέροις, ἢ κεκαυτηριασμένην μὲν ἐσχήκασί ποτε τὴν συνείδησιν, συνάγονται δὲ νῦν μεταμεληθέντες ἐφ' οἷς συνηρπάγησαν, αἰσχυνόμενοι δ' ἴσως ὁμολογεῖν τὸ ὀλίσθημα. συμβαίνει γάρ τινα τοιαῦτα περὶ τοὺς ἀπατηθέντας γίνεσθαι. κἂν εἴδῃς αὐτοὺς συντρέχοντας νῦν τῇ ὀρθῇ πίστει, ἀμνησικάκει τῶν παρελθόντων· βουλόμεθα γὰρ μᾶλλον ἀρνουμένους αὐτοὺς ὁρᾶν, ἢ ἀνεπιλήπτῳ γνώμῃ συνηγοροῦντας ταῖς Νεστορίου κακίαις. ἵνα δὲ μὴ δοκῶμεν τιμᾶν τὸ φιλόνεικον, ἀσπασώμεθα τὴν πρὸς τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην κοινωνίαν, συγχωροῦντες αὐτῷ καὶ οἰκονομίας ἕνεκα μὴ ἀκριβολογούμενοι σφόδρα περὶ τοὺς μεταγινώσκοντας. γὰρ, ὡς ἔφην, δεῖται τὸ πρᾶγμα πολλῆς.

Sancti Patris nostri Cyrilli archiepiscopi Alexandrini ad Maximum diaconum Antiochenum ad monitio.

COgnoui ex dilecto monacho Paulo pietatem tuam vsque ad hunc diem recusare communionem religiosissimi episcopi Ioannis: eo quòd aliqui sunt in ecclesia Antiochena, qui vel adhuc cum Nestorio sentiunt, vel senserunt quidem, nunc autem ab eo fortasse abstinent. Perpendat igitur æquitas tua, vtrum tandem, qui dicuntur conuenire, palam, atque impudenter Nestoriana, & sentiant, & cum alijs etiam loquantur: an aliquando quidem cautheriatam habuerint conscientiam: nunc autem ideo conueniant, quòd ipsos pœnituerit erratorum, quibus simul abrepti fuerant: pudeat autem fortasse lapsum suum fateri. Solet enim fere tale quidam ijs, qui decepti sunt, vsu uenire. Quòd si illos nunc ad rectam fidem conuersos videas malorum præteritorum memoriam depone. Malumus enim eos videre negantes, quam defendentes Nestorij vicia. Cæterum, ne videamur contentionis cupidi, religiosissimi Ioannis communionem amplectamur, indulgentes ei, atque vt conueniens in his rebus moderatio teneatur, non nimium diligenter in eos, qui resipiscunt, inquirens. Res enim, vt dixi, magnæ eget moderationis.

¶ In eandem sententiam scribit Ioanni Antiocheno patriarchæ in epistola, quæ habetur tomo 5 Act. concilij Ephesini nuper. Ingolstadij impressi his verbis.

Optamus autem, vt omnes, res suas agant, neque turbas ecclesijs per Christi gratiam, doctorumque vbilibet agentium prudentiam vt cumque iam sedatas denuo excitent, nec; vel sibi ipsis, vel alijs negotia facessant. Cæterum si sunt, quia Nestorio aliquando steterunt; nunc vero ex animo resipiscentes a nugis illis discedere, mutataque voluntate rectam, inculpatamque fidem complecti cupiunt; eos placide suscipere oportet; nec cuiquam illorum, præteritorum gratia, conuicium facere: ne qua ratione ansa quibusdam præbeatur, vt cunctãtius ad meliora festinent.

Item ad Gennadium presbyterum, & archimandritam. [a]

¶De eodem. Cap. XVI.

DIspensationes rerum nonnunquam cogunt parum quidem a debito [b] quosdam foras exire, vt maius aliquid lucri faciant. Sicut enim ij, qui mare nauigant, tempestate vrgente, nauique periclitante anxiati quædam exonerant, [c] ut cætera salua permaneant; ita & nos cum non habemus saluandorum omnium pe-

a ¶Archimãdritã.] Archos princeps: mandros ouis. vnde archimandrita, princeps ouium. 1

DIspẽsationes.] CASVS. Dicit hic, quod oportet quosdam excommunicari, & eijci extra ecclesiam, ne multitudo pereat: sicut in naufragio quædam merces abijciuntur vt cætera salua permaneant. patet seq. §.

b ¶A debito.] idest a iure communi, quod omnibus æqualiter debetur. & ita dispensatio non est ius, vt 31. q. 1. hac ratione quandoque tamen dispensatio debetur 2 vt 50. d. constituetur.

c ¶ Exonerãt.] 7. 22. q. 4.

1 Archimandrita erat. n. princeps A[...] tio. Hug. Ead. act. 1. Septimæ synodi ex versione Anastasij suo in prologo Pan. in prologo c. 35.

2 Ad hoc 18. dist. in de his. in fine.

q.4.nõ solum.inf.13.q.vlt. animæ.ff.si quis cau.l.4.ff. ad legem Rhodiam.qui iettandæ.

a ¶ Despicimus.] idest, committimus quia easdem res non habent pro derelicto. Vnde male faciunt Reges Hispaniæ, qui naues fractas occupant.nã dicit lex,ꝙ fiscus

Regum Hispaniæ reprehensio.

inter raptorem & raptam non esse matrimonium, si d verior est opinio,quod inter eos sit verũ matrimoniũ. c ¶ Tali coniugio.] Sed nonne inter raptam & raptorem tenet matrimonium,vt 36.q.2.tria? Quare ergo filij cum legitimi sint, repelluntur.à promotione? Resp. hoc non tenet. Vel dic, ꝙ hic loquit de monialib. raptis, cũ quib⁹ matrimoniũ non tenet. & dic, cõiugio,idest coniunctione,vel coniugio de facto aliàs legitimi essent,nisi forte quò ad episcopatũ. extra de elect.innotuit. Sed certè illa decretalis loquitur tãtum in concubina.

Matrimoniũ tenet inter raptam & raptorem.

gociorum a penitus certitudinem; despicimus a ex ijs quædam,ne cunctorum patiamur dispendia. β b

a ¶Negotiorum.] *Græcè est*, οὕτω καὶ ἡ τοῖς πράγμασιν ... *idest*,Sic & nos in negotijs vbi nõ licet exquisitissimã illum rationem seruare,despicimus quædam.

β ¶ Dispendia.]*Omisit hic Gratianus ex hac epistola ea referre,quæ ad propositã quæstionẽ maximè faciũt. Sũt autẽ hæc,quæ Iuo etiã recitat:* Et hęc scribo cognoscens, ꝙ pietas tua tristetur in sanctissimum, & Dei cultorem, & fratrem, & comministrum nostrum Proclum episcopũ, eo ꝙ admiserit in communionem Aeliensium Hegumenum, quẽ quidem ecclesiæ leges Palestinæ præpositum nõ nouerunt.*& infra.* Igitur ne refugiat pietas tua sanctissimi, & Deo amicissimi Procli episcopi cõmunionẽ. Vna enim fuit cura mihi, & sanctitati eius; & dispensationis modus nulli sapientium displicuit. *Vocem autem* Hegumenon,*i.præpositum,videtur suplesse Anastasius, vt exprimeret locutionem Græcam,* τὸν τῶν αἰλιέων, *aut fortasse illam in suo codice habuit.*

Vtilitatis intuitu,sicut in Meldensi cõcilio,c.64.perhibetur de filijs virginum vi raptarum, & sic ad coniugium raptorum applicatarum.

HVIC PETRVS. Hoc adaptatur ad ꝗ xiii è dictum: quasi diceret, non est mirum,si spurius promouetur,cum Deus non sit personarum acceptor.

d ¶ Huic.]s.vt necessitate, vel utilitate ꝓmoueãtur tales.

e ¶ Petrus ait &c.] quia apud Deum non est personarum acceptio.

f ¶ Pro euentu.] Et hoc ad necessitatẽ, vel vtilitatẽ refert.

¶Vtilitatis intuitu quædam in ecclesia tolerantur. Cap. XVII.

TAli coniugio c generati,ecclesiasticis ordinibus nõ applicentur:nisi fortè eos aut maxima ecclesię vtilitas; vel necessitas postulet, vel euidens meritorũ prærogatiua commendet.

Huic d *petrus concordans ait:* e ¶ *In veritate cõperi, quia non est acceptor personarum Deus,&c.*¶*Pro euentu* f *etiam rei quædam in ecclesia tolerãtur: sicut Leo in decretis suis de laicis subito contra decreta canonum ordinatis episcopis ait,epist.85.al.87.c.1.episcopis Africæ.*

Act.10.

EXigũt.] CASVS. Quidam de laicis nõ seruatis interstitijs ꝓmoti sũt in episcopos nimis pręcipitãter. quia debebãt de iure deponi: sed ex misericordia Leo dicit.eos tolerãdos,in quibus aliud reprehẽsibile nõ inuenit, nisi ꝙ nimis festinanter promoti fuerint,ita quòd ex hac remissione non sumãt licẽtiam delinquẽdi, & ꝓhibet, ne de cætero hoc fiat: ne cogat iustè punire,quod nũc ex misericordia inultũ dimittitur.

¶ Laicis,qui contra decreta canonum ad episcopatũ promouentur,ex misericordia susceptum officium relinquitur. Cap. XVIII.

EXigunt causæ a 8,vt non solum in tales pręsules,sed etiam in ordinatores eorũ vltio cõpetẽs proferatur. Sed circumstant nos,hinc mãsuetudo clemẽtiæ,hinc cẽsura iustitiæ, vt credamus quædã delicta vtcũque tole-

g ¶ Causę.] Cũ ergo hic sit rigor, & ibi misericordia: potius debet iudex seq misericordiam,ꝙ rigorem.1 vt ext.de fortil ca.2.& C.ẽ ind.

Mia est rigori anteponenda.

1 Ad hoc q. d.sana. vbi & hoc videas.

Dispensatio est q̃nq; debita.

2 Vt 47.dist. sicut.86. dist. pasce. 16. q. 1.qñi. Auth.

ꝗus non debet ditescere calamitatibus miserorũ. C. de naufra.l.1.lib.11.committit etiam furtum, si quis inde quid accipit,cum distinctione tñ. ff.de fur.falsus.§.ult.

b ¶ Dispẽdia.]Esse solent magno damna minora bono.

TAli.] CASVS. Si raptor ducat raptam, in quem rapta nunquam consensit, filius de tali contubernio natus non potest promoueri, nisi propter necessitatem, vel vtilitatem, vel propter personæ prærogatiuam. Vel intellige c. loqui secundum eos, qui dicunt placuit.& sic iam videtur,quòd dispensatio sit debita, quia præceptum misericordiæ omnibus est commune,vt 86 dist.inct.non satis.& sententia,quę misericordiam vetat,fugienda est,vt 50.dist.ponderet.in fi.quod concedo.ꝙ quandoque sit debita & iudex peccaret si non dispensaret:non tamen est proditum ius per quod pẽtatur dispẽsatio: sicut ad eleemosynã tenemur pauperi. 2 pauper tamen eam nullo iure petit. tamen ad petendam dispensationem potest implorari officium iudicis.

iudicis.& si nollet episcopus dispensare, petet hoc à superiore.& est si.extra de iure patro.nullus.

a ¶Quod ex laicis.] Supra 77.dist.monachus.sup.59.distin.si officia. contra supra dist. 61. quid proderit. contra, sup.d.61.c.1.& 2.contra. Sol.ibi ius commune, hic dispensatio.

reuersus recuperet ius pat.quod habebat? Argum.quod sic extra de elect.quia diligentia. ff. de in ius voc. l. sed si. ff.de bo.lib.l.3.§.si deportatus.Ioan.tamen si lata fuisset sententia cõtra eum de amissione iuris patronatus, amplius non recuperet extra de diuor. de illa. extra de con-

randa.quędam vero penitus amputanda, Illos ergo, quorum prouectio hoc tãtum reprehensionis incurrit, quòd ex laicis[a] ad officium episcopale delecti sunt, locũ suum tenere permittimus, non præiudicãtes Apostolicæ sedis statutis, nec beatorum Patrum regulas soluẽtes: quia remissio[b] peccati non dat[c] licentiam delinquẽdi: nec qđ potuit aliqua ratione concedi, fas erit amplius impune committi: ne quod ad tempus β pia lenitate cõcessimus, iusta post hac vltione plectamus.

α¶Exigũt causę.] *In ipsa epistola Leonis hæc antecedũt,* Cum ergo inter vos tãtum valuerint aut studia popularium, aut ambitus superborũ, vt non solum laicos, sed et secũdarũ. *(sic enim recte legitur in epistolis cũ alijs beati Leonis operibus Coloniæ impressis nõ sæculariũ, vt in tomis conciliorum)* vxorum viros, aut viduarum maritos ad officiũ cognoscamus pastorale prouectos; nõne aptissime exigũt causæ, vt ecclesiæ, in quib. ista cõmissa sunt, iudicio seueriore purgentur, & non solum tales præsules, &c. *Est vero caput hoc multis locis in summam redactum, omissa narratione delictorũ illorum, quibus minime sanctissimus ille Pontifex ignoscit.*

β¶Ne, quod ad tempus.] *Hæc, quæ repetũtur infra, cap. Conatum sumpta sunt ex secundo capite eiusdem epistolæ.*

Idem in eadem epist.c.3.

¶Donatistæ, & Nouatiani, quamuis reprehensibiliter ordinati, tamen ex necessitate tolerantur. Cap. XIX.

MAximum quoque ex laico,[d] licet reprehẽsibiliter, ordinatum, tamen si Donatista iam nõ est, & à spiritu scismaticæ prauitatis alienus, ab episcopali,[e] quamquoquo[f] modo adeptus, est nõ repellamus dignitate:[g] ita vt & ipso libello[h] ad nos directo † catholicum se esse manifestet.

† al. edito.

Idem ibidem initio, c.3.

¶De eodem; Cap XX.

DOnatum autem Salicinensem † ex Nouatiano cum sua (vt cõperimus) plebe conuersum, ita Dominico volumus gregi præsidere, vt libellũ fidei suæ ad nos meminerit dirigendum: quo & Nouatiani dogmatis dãnet errorem, & plenissime confiteatur catholicam veritatẽ. Quæ enim nunc certarum remisimus cõsideratione causarum,[i] antiquis[k] deinceps custodiẽda sunt regulis; ne,

† al. Seminacensem.

Salua Apostolica auctoritate.

b ¶Quia remissio.] inf. 23.q.4. est iniusta in fi. cõtra, s.d. 93. peruenit. & 35. q.9.loci, j. 21.q. 2. placuit. Sol. ibi factũ respicit, hic ius. Sc expone qđ seqtur.

c ¶Non dat.] idest. nõ debet dare. nam leges, quæ periuria puniunt, &c. C. de ind.vidu.l.2.arg.C. vnde vi, meminerit, inf.de cons.d.4.quæris arg.de pœ.dis.3. §.sed verba.& c. sanè. Sed aliud est impunitatis occasionẽ amplius peccãdi cõfidentiam sumere: qđ ibi dicit, aliud pro vno cõcesso reliqua similia vsquequaque concedere. quod hic negatur. Vel dic non dat, id est, non dare debet. VDDITIU. Sub. & nõ dẽt qs inde sumere audaciã, & cõfidentiam delinquẽdi. Dic ergo, remissio, idest, impunitas: idest. dipẽsatio qua impune peccata dimittuntur, non dat licentiam, idest laxamentum delinquendi in similibus. secũdum Io. de Fant.

MAximum.] CASVS. Maximus Donatista fuit: sed postea conuersus ad fidem ex laico est in episcopũ promotus. Leo Papa eũ tolerat: mandat tñ sibi, vt in libello ad Papã misso se esse catholicũ manifestet. Sequens c. patet. in quo tolerat Donatum cum sua plebe conuersum. mandat tamen ei, vt mittat libellũ in quo confiteatur fidem, & abneget hæresim illam. & mandat Leo, vt hoc de cætero non fiat.

d ¶Ex laico.] Iste fuerat factus episcopus non seruatis interstitijs temporũ in minoribus ordinibus.[1] & ideo dicit tex. ex laico. arg. superficiale pro illiteratis. sup. 61. dist.c.1.2.& 3.& c.quid proderit, contra. Io.

e ¶Ab episcopali.] infra 16.q.vlt. inuentum.

f ¶Quoquo.] idest, non legitimo, sicut illud: Quos genuit quocunque thoro.

g ¶Dignitate.] Quid si patronus labitur in hęresim: an

1 De quib. hf 77. dist. in singulis. & cap. seq. Archid.

conuer.coniug.cap.vlt.Ber.

h ¶Libello.] infra 7.q.1.§.ecce.& c.qualiter.sup.ea.q. si qui voluerint.

i DOnatum autem.] ¶Causarum.] Collige ex hoc intelligentiam eius quod dici solet in literis. salua apostolica auctoritate.

k ¶Antiquis.] idest, secũdum antiquas regulas. & ita nisi exprimeretur hoc, videretur constitutio perpetua. arg. C. de pœn. seruus.[2] Sed tamen quid iuris sit super hoc,

2 Vt sit glo. planior sub. sic dẽt enim lex esse perpetua & cõmunis. 4. di. erit. nisi ex aliqua illarũ causarum 29. dist. sciẽdum. facta fuerit. quo casu cessante cã, &c. Io. de Fant.

hoc not.61.distinct.§.ex his omnibus.

Saluberrimum.]CASVS. Dicitur in hoc cap. q̄ si quis clericus ab hæresi ad ecclesiam reuertatur, profiteatur in scriptis hæresim suam cum auctore eius esse dānatam, ne amplius corrumpatur, cum suæ professioni non

nem fidei adhæserunt hæreticis 1. sup. ea. q. conuenientibus.

SI quis.]CASVS. Si quis pro aliqua hæresi excommunicatus fuerit, non debet ad communionem admitti, nisi prius cum debita satisfactione fuerit in concilio reconciliatus.

quod ad tempus pia lenitate concessimus, iusta post hæc vltione plectamus.

† al. Iuliano.

Idem Ianuario † episcopo Aquileiensi, epist. 2.

¶ Redeuntes ab hæresi, post publicam professionem, in suis ordinibus recipi possunt. Cap. XXI.

Idem epist. 83. ad Septimum. Ans. l. 12. c. 19. Iuo p. 6. c. 37. 1. q. 1. omnis cuiuslibet.

SAluberrimum enim, & spiritualis medicinæ vtilitate plenissimū est, vt siue presbyteri, siue diaconi, aut cuiuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam iampridem miserāt, rursum reuerti ambiūt; prius errores suos, & ipsos auctores errorum damnari a se sine ambiguitate fateantur: vt sensibus [a] prauis etiam peremptis nulla sperandi supersit occasio, ne vllum membrū talium possit societate violari: cum per omnia illis professio [b] proprie cęperit obuiare. Circa quos etiam illam canonum constitutionem præcipimus custodiri, vt in magno habeāt beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis, in quo inueniuntur ordine, stabilitate perpetua maneant: si tamen iterata tinctione non fuerint maculati [c].

Item ex concilio Martini Papæ, c. 36.

In c. Martini Braca.

¶ Ab hæresi redeuntes, hæresim, & eius auctores publicè detestentur. Cap. XXII.

SI quis episcopus, siue alicuius episcopi presbyter, aut diaconus, in alicuius hæresis opinionem offenderit, & ob hanc causam fuerit excōmunicatus; nullus episcopus eum in communionem recipiat, nisi prius in communi concilio [d], porrecto fidei suæ libello [e], satisfaciat omnibus, & ita liberam suam teneat purgationem [f]. Hoc idē, & de fidelibus laicis sit decretū, si in aliqua hæresis opinione [g] fuerint nominati.

5 *Ecce quibus de causis quędā in ecclesia tolerātur, quæ eisdem cessantibus pia seueritate vindicantur. Quando aūt toleranda sint, quando resecanda, Gelasius Papa distinguit [h] dicens episcopis per Lucaniam, epist. 1. c. 11.*

¶ Quando in ecclesia, aliqua sint toleranda. Cap. XXIII.

ET si illa [i] nonnunquam sinenda sunt [k], quę, si cæterorum [l] constet integritas, nocere sola nō valeant: illa [m] tamē sunt magnopere præcauenda, quę recipi, nisi manifesta decoloratione [n] non possunt. Ac, si ea ipsa [o],

d ¶ Cōcilio.] Hodie sufficit solus episcopus. extra de hæret. ad abolendam. §. quā verò.

d ¶ Concilio.] Sup. 50. d. de eo.

e ¶ Libello.] Sup. ea. q. si qui voluerint.

f ¶ Purgationem.] idem est. ā si de simonia suspectus sit ext. de purg. cano. quoties.

g ¶ Opinione.] Sup. d. 50. c. vlt.

ECCE QVIBVS. Hæc est quinta pars q. in qua queritʳ, qualiter debeat dispensari, quod probat p̄ c. sequēs. Io. de Fan.

h ¶ Distinguit.] Et protinus agit de illis, quę dispensari solent.

ET si illa.] CASVS. Hugo. sic ponit hunc casum. Quāuis dispēsabilia ex causa qñque relaxantur. indispensabilia: tamen nulla causa sunt relaxāda, & si illa nūquā relaxari debent, nisi ex magna causa, quāto magis ista ex nulla cā sunt relaxanda? h ¶ Beneuenta.] sic ponit casum. Quāuis toleremus, quæ per exempla non nocēt, in illis tamen dispēsare non debemus, quæ scandalum, vel deformitatem inducunt. nam si in præmissis tātum pro necessitate, vel vtilitate dispensamus: quare his causis absentibus iura communia mutilamus, quæ nisi ex necessitate mutilari non debent?

i ¶ Et si illa.] Vt dispensabilia.

k ¶ Sinēda sunt.] Id est dispensanda 2: & ita cęterorum improprie sumitur. arg. ff. de mino. patri, 26. d. deinde.

1 In istis casib. Papa sibi reseruat dispēsationē: & i casu quē habes. ex. de aposta. c. vlt. vbi de hoc Arch.

2 Loquit. n. in prin. ð his q̄ dispensari possunt Ioā.

3 Sub. de q̄bus non est in benignio rem partem interpretandum. cu sint manifesta. Hug.

non possit de cætero obuiare, & pro magno beneficio habeat, si adempta omni spe promissionis, in quo inuenitur ordine permaneat: dum tamen iterata tinctione non fuerit maculatus.

a ¶ Sensibus.] Idest, opinionibus hæreticorum.

b ¶ Professio.] C. de non nu. pecu. generaliter. inf. 2. q. 1. legum. inf. 27. q. 1. omnes feminæ. ext. de app. personas.

c ¶ Maculati.] Idem est si fuerunt rebaptizati. ar. de cōsecr. distinct. 4. qui ius, & c. eos quos. Vel si ad subuersio-

l ¶ Quæ si cæterorum.] i. quæ dispensari possunt.

m ¶ Illa.] Hoc de illis, quæ dispensari non possunt.

n ¶ Decoloratione.] Puta si esset latro, vel ebriosus 3, vt extra de reg. iur. c. ex ...

o ¶ Et si ea ipsa.] Et sic forma constructionem, si illa nullatenus sunt mutilanda, quæ nullo detrimento. &c. quanto magis nec illa sunt mutilanda, & est sensus: si

in

in dispensabilibus non debet iudex dispensare nisi ex magna causa, quanto magis in iis quæ sunt indispensabilia, nullo modo debet iudex dispensare 14.d.c.2.
a ¶ Vel rerum temporumque. Vel personarum. nam pro qualitate personarum, & actio formatur, & condēnatio moderatur. ff. de neg. gest. Pomponius in negotijs Habes ergo hic causas, propter quas est dispensandum, scilicet causa vtilitatis, & necessitatis. Sed nunquid ex causa probabili, vt arg. ꝙ sic. 57. dist. cap. 1. quod concedit Alanus. Ego cōtra 1. Nec obstat 57. d. c. 1. qa si post fides eius appareat probabilis, aboletur irregularitas ibi ꝑsumpta, & promouetur de iure communi.

Dispēsandū est ceteris ex ansis.

1 Istud fuit dictum L. & in hoc ēt residet. Io. de Fant.

b ¶ Vel acceleratæ.] Nam quæ de nouo emergunt, &c. ff. de interrog. act. de ęta.
c ¶ Mutilanda.] Dispensationes, quas extorquet necessitas cessante necessitate mutilandæ sunt: quę vero regulariter fiūt non, vt inf. e. quęst. 1. ab excōicationis. su. d. 50. placuit. i. 7. q. 1. mutationes.

Dispensationes quędam mutilandæ sunt.

d ¶ Præcepta. Quędam, non omnia

BREVITER. Hæc est 6. pars q. in qua quæritur, si ordinati ab hæreticis sint iterum reordinandi, & dic, quòd non, si fuerint ordinati in forma ecclesiæ, & hoc probat per tres auctoritates. Ioann. de Fant.

CASVS. Hic mouet Gratia. incidentem quæstionem, vtrum scilicet ordinati ab hæreticis debeāt iterum ordinari. Et primo probat, ꝙ nō, auctoritate Greg. & Aug. & postea soluit, & male, dicens, vt circa baptizatos. & i ordine sacerdotali, vel episcopali inuentos, sacramentum non reiteretur. Ea vero quæ cum quadam distributione vasorum, vel indumentorum præstantur interueniente episcopali benedictione, vt ordo leuitarum, & inf. eum, ordines positi, reiterari possunt, cum ab hæreticis conferuntur: nec dicitur aliquid iterari, cum nihil ab eis sit acceptum ad quod inducit sequens c.
e ¶ Ordinibus. Scilicet illi, qui coacti sunt, vel ignorāter ab hæreticis ordinati sunt.
f ¶ Vtrum in eodem ordine. Et dic. ꝙ non, si in forma ecclesiæ ordinati sunt. extra de apost. ex literis nec benè soluit hic Gratianus.
g ¶ Vt ait beatus Gregorius.] Sup. d. 78. c. 1.
h ¶ Augustinus.] Sup. ead. q. 1. quod quidam.
i ¶ Reiterari.] Vt sup. ea. q. 1. ventum.

DAibertum. CASVS. Nezelon ordinatus fuit ab hæreticis in episcopum præter formam ecclesiæ, & sic ordinem epalem non recepit, qui postea Daibertum præter formam ecclesiæ, vel cum forma (non refert) in diaconum ordinauit. Sed quia illum ordinem conferre non potuit, Daibertus nihil accepit ab eo. vnde Vrbanus cum dispensaret cum eo fecit illum ordinari auctoritate Damasi Papæ, & Innocentij.
k ¶ Daibertum.] Per hoc c. probat Io. opinionem suam: s. ꝙ baptizatus ab eo qui recepit vltimam manus impositionem extra ecclesiam, nihil recipit. Nos qui dicimus cōtrarium, hoc intelligimus cum non ordinabat in forma ecclesiæ.
l ¶ Et beati.] Et ita cum facit hic mentionem de illo c. supra 1. q. 1. ventum est. intelligendum est illud, sicut & istud de non ordinatis in forma ecclesiæ.

quę nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, vel rerum temporumq; [a] cogit intuitus, vel acceleratæ [b] prouisionis respectus excusat; quanto magis illa nullatenus mutilāda [c] sunt, quę nec vlla necessitas, nec ecclesiastica prorsus extorquet vtilitas?

Aliquando enim pro necessitate, vel vtilitate ecclesiæ mutilantur, & laxantur præcepta [d] canonica.

6 *Breuiter ostendimus, qui reuertentes ab hæresi, in suis ordinib.* [e] *valeant recipi, vel qui non. Nunc autem quæritur de ijs, qui ab hæreticis ordinati sunt, si ad vnitatē catholicæ matris ecclesiæ redierint; vtrum in eodē ordine* [f] *iterum valeant ordinari. Semel enim consecratus (vt ait beatus Gregorius* [g]*) iterum consecrari non debet. ¶ Item sacramenta, quæ ab hæreticis in forma ecclesiæ ministrātur (sicut Augustinus* [h] *testatur) reiterari* [i] *non dēnt; ne homini, sed sacramēto videatur iniuria fieri. ¶ Sed illud Gregorij de his intelligitur, qui consecrationē sacerdotalē, vel episcopalem acceperunt; qui aut per manus impositionem, cum ad ecclesiam redeunt, effectum suæ vnctionis † accipiunt, aut ab eius administratione perpetuo cessare iubentur. Similiter illud Augustini de eadem mystica vnctione, & de sacramento baptismatis intelligitur. ¶ Sunt autem in ecclesia alij ordines, qui sine sacramentali vnctione, sola episcopi benedictione, cum quadam vasorum, vel indumentorum distributione præstantur, vt sunt leuitæ, & cæteri infra eos constituti. Hi quāuis ab hæreticis ordinantur, tamen ad ecclesiam redeuntes in eodem ordine (si aliàs digni fuerint) ab ecclesia ordinantur; nec fiet in eis reiteratio muneris, cum ab hæreticis nihil doceatur eis fuisse collatum.*

sup. d. 68. c. 1.

su. ea. q. 1. quod quidam.

† al. ordinat̄ionis.

Vnde Vrbanus secundus scribit Petro Pistoriensi episcopo, & Rustico abbatis Vallis Vmbrosæ.

¶ Redeuntes ab hæreticis sunt ordinandi.

Cap. XXIIII.

DAibertum [k] a Nezelone æ, licet simoniaco, nō simoniace eiusdem confessione reperimus in diaconū ordinatum: & beati [l] Innocentij Papæ sententia constat declaratum, quòd Nezelon (quem constat ab hæreti-

Pan. l. 3. c. 81.

sup. 1. q. 1. ventum.

a ¶ Quia

a ¶ Quia nihil.] Sup.ea.q.1.gratia.inf.de cons.d.4.quomodo,arg.sup.ea.q.1.qui perfectionem.
b ¶ Dare.] Arg.qui nihil habet, nihil dare potest. Argu. contra extra de elect. suffragancis 1. Item arg. ꝙ pro nõ dato habetur quod datur ab eo, qui de iure dare non potest.

f ¶ Per illicitam.] Idest, non iustam.
g ¶ Vulneratum caput.] i. mentẽ macula culpæ, infectã.
h ¶ Medicinam adhibere.] i. reiterari, ut ita, & illud intelligatur de ordinatis in forma ecclesiæ.
i ¶ Reiterari.] Not. hanc expositionem, &c. & hæc expositio est subintelligenda sup. ead. q. ventum, vbi eadem sunt verba.

cis ordinatum) quia nihil [a] habuit, nihil dare [b] potuit ei, cui manus imposuit. Nos igitur tãti Pontificis auctoritate firmati, & Damasi Papæ testimonio roborati, qui ait: [Reiterari [c] oportet, quod male actum est;] Daibertum ab hæreticis corpore & spiritu digressum, atq; vtilitatib. ecclesiæ pro viribus insudantem, ex integro [d] (ecclesię necessitate ingruente) diaconum [e] constituimus. Quod non reiterationem existimari censemus, sed tantum integram diaconij dationem: quoniam, vt prædiximus, qui nihil habuit, nihil dare potuit.

α ¶ Nezelone.] *Marianus Scotus in vita Gregorij VII. mentionem facit archiepiscopi Magdeburgensis hoc nomine appellati.*

Item Damasus Papa, epist. 4. de chorepiscopis.

¶ De eodem. Cap. XXV.

PEr illicitam [f] manus impositionem vulneratum caput [g] illi, qui videbantur aliquid accepisse, habebãt: & vbi vulnus infixum est, necesse est medicinam adhibere [h]: qua infixa sanetur macula: idest reiterari [i] necesse est, quod legitimè [k] actum, aut collatum minimè probatur β. Nam quomodo [l] honorem possit retinere, qui ab illo acceperit, qui potestatem dare legitimè non habuit, inuenire non possum.

β ¶ Probatur.] *In originali hæc adduntur,* si perfectum esse debebit.

Item libro nono Cod. titulo ad legem Iuliam repetundarum, Impp. Theodosius, ac Valentinianus AA. Florentio.

Cap. XXVI.

7 SAncimus [m] eiusmodi viros ad prouincias regendas accedere, qui ad honoris insignia non ambitione [n], vel pretio, sed probatæ vitæ, & amplitudinis tuæ † [o] solẽt testimonio promoueri: ita sanè, vt quib. hi honores per sedis tuæ, vel per nostram fuerint electionem commissi, iurati [p] inter gesta depromant, se pro administrationib.

Marginalia (left): ...ui nihil habet nihil dat. Et ext. de ...neg. prel. ...p. 1. ubi de ...oc pro. & ...ontra ibi ui...leat. — c. sequenti per illicitam. — 9. q. 1. per illicitam. — † al. sua.

K ¶ Legitimè.] Ar. ex hoc loco, ꝙ si potestas trãslata est in aliquẽ, vt eligat episcopum, & ipse minus bonũ eligit, iterum possit eligere. ar. 7. q. 1. factus 3. d. quæ contra. nam reproba pecunia non liberat debitorem. ff. de pig. act. eleganter. §. qui reprobos. & est arg. ad hoc extra de elec. in causis in fi. 3. Arg. contra. extra de off. dele. in literis. nã functus ẽ officio suo. Nam ẽt ipsi canonici male eligẽdo priuãt ptãte eligẽdi. ex. de elec. cũ in cunctis. & no. 4. 61. d. studui. Quid iuris sit. not. in quæstionibus Bar.
l ¶ Quomodo.] Sup. lo. d. 1 m contra. Sed illud cum auctoritate sua generaliter est prohibitum: istud ĩ ecclesia catholica cõfirmatum. nam pro non dato habetur, & c. extra de iure patron. quod autem. & ff. si quis can. l. quoties. Arg. cõtra. ext. de iure patro. consultationibus.

Marginalia (right): 3 Itẽ arg. ad hoc qđ not. sup. prox. c. I gl. quoadipe cieus. Itẽ ar. ad hoc. ff. de op. le. l. 2. ꝑterea cũ non tenuit electio perinde est ac si non elegisset Ar. 4 Adde qđ not. Bart. & gl. in l. cum quidam. ... ff. de leg. 2.

SAncimus.] Hæc est 7. pars q. 1 qua ponitur pœna simoniacorũ, quæ est infamia, & depositio, & dãnatio pecuniaria. Ioan. de Fant.

test, vt extra de iure patro. quod autem, in fi.
c ¶ Reiterari.] Quo ad speciem factinon rei essentiam. Nã sæpe, quod male fit, vel minus plene, ex integro est agendum: sicut in satisdatione. ff. qui satisd. cog. de die. §. si seruus. & in iuramento. ff. de iureiuran. qui per salutem. & in libelli confectione. 2. quæst. vlt. c. vl. ar. ff. qui satis. cog. si ab arbitro. §. quod & si. Nam in his omnibus non est aliquid iterãdum: sed quod omissum est, restaurandum est. ext. de sacra. non ite. c. vno. Io. male dicit 2. Ioannes hic: cum quo ad rei essentiam sit iterum ordinatio facienda: quia prima ordinatio non erat in forma ecclesiæ. Ber.
d ¶ Ex integro.] Sup. ea. q. 1. si quis confugerit, infra de consec. dist. 4. si nulla ext. de censi. scientes.
e ¶ Diaconum.] Iste Daibertus extra formam ecclesiæ fuerat ordinatus a Nezelone.

PEr illicitam.] CASVS. Quidam fuerunt ab hæreticis præter formam ecclesiæ ordinati: vnde mandat Papa, vt iterum tales ordinentur, cum nihil acceperint ab hæreticis.

Marginalia (left): ...llud minus ...lene fit, est ...terandum. — 2 Idẽ sentit ...ic lo. q. 1 ...et quod ...fiatur. Arc.

CASVS. Hanc legem inducit Gratianus ad probandum, ꝙ honores ecclesiastici per pecuniam dari non debent: quia pro honoribus sæcularibus adipiscendis dari pecunia prohibetur. Dicitur ergo in hac lege, quòd ad prouincias regendas eligi non debent, nisi homines probatæ vitæ: & qui prætio, vel ambitione nõ adipiscantur honores, qui cum electi fuerint, iurabunt se nihil dedisse, & ꝙ non dabunt per se, vel per mediam personam pro administratione sibi concessa, vel cõmissa: & ꝙ durãte administratione, vel post, occasione sui officij nihil præter salarium accipient. Et licet nullus immemor suæ salutis esse credatur: tamen si quis contra prædictum sacramentum tam dator, quam acceptor de hoc cõuictus fuerit, pœna quadrupli puniatur.
m ¶ Sancimus.] Lex est canonizata.
n ¶ Non ambitione.] Sup. ea. q. 1. nullus, itaque.
o ¶ Tuæ.] Loquitur præfecto.
p ¶ Iurati.] Sup. 23. d. quamquam inf. 8. q. 3. Attaldus. & cap. talia.

a ¶ Sortiendis.] Dignitates enim non debent venales 1: sicut nec matrimoniũ. ff. de don. inter vi. & vx. l. 2.
b ¶ Postmodum.] Sup. 1. q. 1. eos qui su. d. 46. sicut non suo.
c ¶ Per se.] Extra de pecu. cler. inquirendum, extra de sentẽtia excom. mulieres.
d ¶ Cuiusque.] Sed vř cõtra. ff. de pol. l. 1. §. 1. Sed aliud est publice promittere aliqd Reipublicæ: aliud occulte alicui, vt eius suffragio promoueatur.
ADDITIO. Et si soluitur aliud, quod vř contra. ff. de do. hoc iure. in prin. de hoc no. sup. ea. q. 6. c. vl. Io. de Fan.
e ¶ Salarijs.] inf. 23. q. 1. militare sup. d. 86. non satis. Ioã. de Fant.
f ¶ Arbitremur.] Argum. pro teste præsumendum esse, quòd nolit pietate, ext. de test. cum tu fili. & dicit canon, quos scimus nolle peierare, & c. 2. q. 5. si mala fama. Sed licet præsumatur, est tamen nomm dignũ, quòd lex nõ stat huic præsumptioni: immo subijcit pœnam in peierationes. if. ca. ibi. quadrupli, &c.
g ¶ Publicũ crimen.] inf. 6. q. 1. §. ult.
h ¶ Conuictus.] Nã post depositã administrationem debet esse præsens per 50. dies. C. vt omnes iudi. tam ciuil. quam mil. l. 1. & conuenitur sub episcopo loci. in auth. vt iu. fine quoquo suff. §. necessitatem collat. 2. Sed ex contractu nõ potest iudex conueniri post depositam administrationẽ, si cõtractum aliquem fecit nomine ciuitatis, vt. ff. de admi. rerũ ad ciui. perti. curatores. §. in eũ. et ff. de euic. illud. §. 2. sed procurator negotiorum bene conuenitur post. 2. depositum officium, vt de procu. pro curator. Ber.
ADDITIO. De hoc not. extra de immun. eccles. aduersus. §. ult. Et est ratio quare aliud in iudicio, aliud in cõtractu, quia qui contrahit, solam intuetur personam uẽditoris: cum rem alienam uendere possumus. ff. de contrahen. emp. l. rem alienam. In iudicio autem potius psona domini inspicitur, secundum Io. de Fant.

Dignitates esse & matrimonia non debent esse uenalia.

1 Conc. tex. in l. 1. ff. ad leg. Iul. & ibi glo.

Testis præsumitur nolle peierare.

sortiendis [a] neque dedisse quidpiam, neque daturos vmquam postmodum [b] fore, siue per se [c], siue per interpositã personam in fraudem legis, sacramentique, aut donationis, venditionis ve titulo, aut alio velamento cuiusque [d] contractus: & ob hoc (exceptis salarijs) [e] nihil penitus, tã in administratione positos, quam post depositum officiũ, pro aliquo præstito beneficio tempore administrationis, quam gratuito meruerint accepturos. Et licet neminem diuini timoris, contemnendo iusiurandum, arbitremur [f] immemorem; vt saluti proprie vllum commodum anteponat; tamen vt ad salutis timorem etiam necessitas periculi subiungatur, si quis ausus fuerit præbita sacramenta negligere, nõ modo aduersus accipientem, sed etiam aduersus dantem, accusandi cunctis, tanquam publicum crimen [g], concedimus facultatem; quadrupli pœna eo, qui conuictus [h] fuerit, modis omnibus feriendo.

Item Paschalis Papa.

¶ De eodem. Cap. XXVII.

PAtet simoniacos, veluti primos, & præcipuos hæreticos ab omnibus fidelibus respuendos, & si commoniti non resipuerint, ab exteris [i] potestatibus opprimẽdos. Omnia enim crimina ad comparationem simoniacæ hæresis; quasi pro nihilo [k] reputantur [l].

¶ *In tribus vetustis exemplaribus post caput,* Sancimus. *omissa inscriptione Paschalis, & capite isto,* Patet. *sequuntur cõtinẽter subiecta Gratiani verba,* His breuiter, &c.

His breuiter præmissis ad ea veniamus, quæ ecclesia, seueritate disciplinæ parata est vlcisci, ostendentes, quibus accusantibus, vel testificantibus, quilibet sint conuincendi; quo iudice quisque debeat condemnari, vel absolui; si causa vitiata fuit, quo remedio possit subleuari; si accusatores defecerint, an reus sit cogendus ad purgationem. Et vt facilius pateat quod dicturi sumus, exemplum ponatur sub oculis, in quo auctoritates hinc inde controuersantes distinguantur, & quid sanctorum Patrum sentiat auctoritas, liquido intimetur.

2 Post falsũ est nisi se nomine suo obligauerit, uel nisi ut doceat demãdato, quod negatur.

PAtet.] CASVS. Cum omnia crimina ad comparationem simoniæ pro nihilo reputentur, patet q simoniaci sunt ab omnib. respuendi. & ab extraneis potestatibus opprimendi, si non resipuerint.
i ¶ Ab exteris.] idest, laicis, qui extra ecclesiam habent hanc potestatem, vt sup. d. 17. nec licuit. inf. 23. quæst. 5. principes.
k ¶ Pro nihilo.] Hoc in detestationẽ huius sceleris dicitur, sup. d. 90. neque. & sup. ea. q. 1. cito. infra 32. q. 7. quid in omnibus, &c. non solum, & ext. de sim. tanta.
l ¶ Reputantur.] Hoc dicitur in detestationem criminis, & ad terrorem: sicut illud, Omnis peccator, &c. extra de simo. tanta. Vel est grauius, quia facilius dicitur hoc crimen committi in Deum. 3. quam aliud: quia donũ Dei uolunt emere pecunia. sũ. 1. q. 1. eos. & ideo grauius dicitur argu. 17. q. 4. sicut. 12. q. 2. mouet. Vel ideo hoc dicitur, quia nulla certa pœnitentia pro hoc crimine inducitur, nisi q usque ad mortem aspere pœniteat. sup. ea. q. 1. si quis neque. Ioan.
HIS BREVITER. CASVS. Transitu utitur, scilicet colore rhetorico, quo dicta dicendis continuat, & dicenda dictis, summatim dicenda perstringens.

3 Sub. [illegible] ter. 1. [illegible] specialit[illegible] sunt de[illegible] ta & de[illegible] ta. f. res[illegible] gnitate[illegible] facia & [illegible] cia eccl[illegible] fticea. a[illegible] q. 4. [illegible] qõ. 1. [illegible] rum A[illegible] Simon[illegible] catum [illegible] teris g[illegible]

Q Vidam.] CASVS. In superiori causa actum est de crimine simoniæ: & prius de eo, quod grauissimum est: sed quia crimina sine ordine iudiciario puniri non debent, ideo congruè hanc causam anectit, in qua de

CASVS. Hic ponitur prima quæstio, in qua probatur, quod præter iuris ordinem non est aliquis condemnandus præter quam in notorio crimine.

a ¶ Quod autem.] Tu dicas, quod in manifestis requiritur ordo iuris 11. quæstio. 3. eorum sed non in notorijs, vt dicam infra ea. manifesta. & habes extra de iureiurand. ad nostram 3. Et notandum, quod quędam sententia est diffinitiua, quędam interlocutoria, quædam præcepti. Quolibet istarum requirit ordinem iuris. & si diffinitiua sententia fuerit lata, omisso ordine iuris, ipso iure nulla est, vt infra ead. quæstio. sexta, §. diffinitiua. Hoc tamen scias, quòd duplex est ordo iuris. Vnus qui est de natura, siue de substantia iudiciorum, scilicet, vt quis post citationem habeat inducias, vt fiat litis contestatio, & testes recipiatur, & quòd sententia feratur in scriptis, si contra hunc ordinem feratur sententia, non tenet, dicto §. diffinitiua. Est alius ordo, qui non est de substantia iudiciorum, scilicet vt sententia non feratur sub conditione, & non prius pronũcietur de possessione, quàm de proprietate. si tamen hoc non seruatur, nihilominus tenet sententia, infra ea. quæstio. 6. biduũ. & C. de appel. l. 1. Item sententia interlocutoria siue sit excommunicationis, vel suspensionis, vel missionis in possessionem, requirit ordinem iuris. De ordine excommunicationis sententiæ, habes infra ead. nemo. & 34. quæst. 3. de illicita: & melius extra de senten. excommun. sacro. De ordine suspensionis habes infra ca. nomen. Si tamen iste ordo non fuerit seruatus, tenet excommunicatio vel suspensio, vt 11. quæstio. 3. si episcopus. Item in sententia missionis in possessionem requiritur semiplena causæ cognitio, vt extra, vt lit. non contest. quoniam frequenter. in fi. Et siue talis ordo fuerit seruatus, siue non, si absens potest probare se non fuisse contumacem sententia talis retractatur, vt extra de sen. & re iud. c. Bertholdus. & ff. quib. ex cau. in pos. ea. Fulcinius. §. quid sit autem latitare, & ff. de priui. cred. Imperatores. Sententia præcepti est, cum iudex sine causæ cognitione præcepit alicui, vt soluat alij decē, quæ petit. si ille soluat, & pecunia illa debita est, licet iudex præceperit iniustè, tamen non potest repeti pecunia, ut ff. quod met.

Sententia est triplex.

Ordo iuris est triplex.

Sola missionis ĩ possessionem requirit semiplenã causæ cognitionẽ.

1 De ista sola etiã hic. ext. de verb. sig. ex parte 1. in gl. vlti. ibi videas & de elec. dudũ 2. in glo. sed pone, & 11. q. . . in sũma. Archi.

CAVSA SECVNDA.

Q Vidam episcopus de lapsu carnis à laico impeditur. Duo monachi. vnus subdiaconus, & duo leuitæ aduersus ipsum. testimonium ferunt. A metropolitano suo sentit se pragrauari. In ipsa ventilatione causæ tres ex testibus deficiunt, siue promissione decepti, † siue canonica examinatione reprobati. Expoliatur tamen episcopus, quia crimen eius notorium erat.

† al. aelecti.

q. 1. Hic primum quæritur, an in manifestis iudiciarius ordo sit requirendus.

2. Secundo an expoliatus ab aliquo sit iudicandus.

3. Tertio, quæ pœna sint feriendi, qui in accusatione, vel testificatione defecerint.

4. Quarto, an duorum testimonio sit condemnandus.

5. Quinto, si deficientibus accusatoribus, sit cogendus ad purgationem.

6. Sexto, si remedium sit dandum ei, qui causa dilationis vocem appellationis exhibuerit.

7. Septimo, si laici, monachi, vel quilibet inferiorũ ordinum in accusatione maiorum sint audiendi.

8. Octauo, quomodo debeat fieri accusatio, an in scriptis, an sine scriptis.

QVAESTIO PRIMA.

1 ps Q Vòd autem a nullus sine iudiciario ordine damnari valeat, auctoritatibus multis probatur.

De eo namque ait Augustinus homilia quinquagesima, de vtilitate pœnitentia.

de ordine iudiciario tractat, ostendens quòd nemo condemnandus est nisi conuictus vel confessus, & quòd spoliatus præter iuris ordinem sit restituendus, & qualiter puniantur qui in accusatione deficiunt, qualiter obiecta crimina non probata purgentur, & qualiter sententia releuetur per appellationem, & vtrum laici admittantur ad accusationem clericorum, & qualiter fit accusatio facienda. Vt autem competentius agat, proponit thema, de quo octo elicit quæstiones.

Q Vòd autē.] Hęc quęstio diuiditur in quinque partes, in quarum prima probat per 13. auctoritates, quod nullus sine iudice debet damnari. i. nisi canonicè sit damnatus. Secunda ibi. [His omnibus. Tertia ibi. [Sed sciendum.] Quarta ibi. [Quando vero.] Quinta ibi. [Quando autem. Ioan. de Fant.

met.cau.l.vlt. A prædicta regula plerique doctores excipiunt infamatos, circa quos non requiritur ordo iuris, vt infra ead.q.5. presbyter, & extra de simon. quoties. quod non admitto, vt dicemus in loco suo in illo ca. presbyter, & in illa decret. quoties. habita fuit interrog.actio.de ætate. Ius fit, extra de iud. at si clerici. Hostis, ff.de interrog.act.l.vlt. Nec natura neget. ff. de interrog.act.confession ib. Fauor. C.de libe.cã interrogatum. Et lis.ff.ad leg. Aquil.inde Neratius. §. vlt. Ius ve repugnet, ff.de pact.si vnus, §. pacta. Melius, ff. de interro. inf. ead.multi.

¶Damnari non valet, nisi aut conuictus aut sponte confessus. Cap. I.

NOs in quemquam sententiam ferre non possumus, nisi aut conuictum [a] aut sponte confessum. [b]

In capitulis per Hadrianum collectis.c.57. Capit.5.c.156. Burch.l.16.c.6. Pann.l.4.c.111.

Item Constantinus Imperator.

¶De eodem. Cap. II.

IVdex criminosum [c] discutiens, non ante sententiam proferat capitalem, quàm, aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes [d] testes conuincatur.

¶Habetur caput hoc Cod.Theodos.l.9.tit.40.in legis prima interpretatione, itemque in capitulis Hadriani, cap.57.& capitul.5.cap.156.

Hoc α Idem testatur Augustinus, & eisdem verbis.

α¶Hoc.] *Absunt ista ab vno ex per uetustis exẽplaribus.*

Item Gregorius libro octauo epistola 50.

¶De eodem. Cap. III.

Ans.l.3.c.30.

SIcut sine iudicio quemquam nolumus condemnari, ita quę iuste β [e] diffinita fuerint, nulla patimur excusatione [f] differri.

β¶Iuste.] *Abest vox ista ab originali. In vna autem manuscripto Gratiani est*, Iusta sunt diffinita sententia.

Item Eleuterius episcopus ad episcopos Galliæ.

Ans.l.3.cap.54. Polyc.l.5.tit.1. Pann.l.4.c.115. † absunt ista ab originali.

¶De eodem. Cap. IIII.

NIhil [cõtra † quemlibet accusatum] absque legitimo, & idoneo accusatore fiat: Nam & Dominus noster Iesus Christus Iudam furem esse sciebat: sed quia non est accusatus, ideo non est eiectus.

Item Fœlix Papa 1 ad Paternum episcopum.

causę cognitio. Item excipiũt dilapidatores, vt 3.q.2. qa ca. quod nõ est verum. quia hodie propter solã suspicionẽ non remouetur quis ab administratione, vt extra de simo. licet Hely. Ioan. de Fant.

NOs in quemq̃.] CASVS. huius ca. est, quod non debemus aliquem condemnare, vel in aliquem ferre sententiam, nisi probationibus vel confessione sua conuincatur. Idẽ est casus sequentis cap.

Conuincitur qs quadrupliciter.

a ¶ Conuictũ.] Quatuor sunt modi conuincendi, aut iure scilicet instrumẽtis vel testibus; aut facti euidentia, vt extra de coha.cle. tua. & infra eadẽ quęst. quæ Lotharius, aut iuris interpretatione, vt sæpius citatum esse reum, vt 3.q.9.decernimus, aut violenta suspicione seu præsumptione. 32.q.1.dixit, & C.de adulter.authentica, si quis.

Sententia in confessum ferenda est.

b ¶ Confessum.] Habes ergo hic, ꝙ sentẽtia ferenda est in cõfessum. hoc verũ est etiam si aduocatus alicuius cõfiteatur, nec reuocat cõfessionem suã, ut extra de sen.c.olim. & est ferenda sententia in confessum in causa ciuili, vt ff. de confes.l.Iulianus. & etiam in criminali, ut ff.de custo. & exhi.reo.si confessus. Nisi aliquis metu tormentorum aliquid confiteatur, dum est in carcere. tali enim confessioni non statur, vt ff.de quæstio.l.1.§. diuus. & §. si quis. ultro. nisi post tormenta in confessione perseueret, ut ff.de quæstioni.l.1.§. quæstio. mentitur ergo lex:: quæ dicit quod nullæ sunt partes iudicis in confitentem. ut ff. ad leg. Aquil. proinde. §. ulti. Sed dic quod nullæ sunt, quantum ad examinationem causæ, sunt tamen aliquæ quantum ad prolationem sententiæ. Vel dic, quod si post receptionem libelli & inducias datas, reus confitetur, tunc iudex fert sententiam, sed sine omni correctione libelli. Si ex abrupto confiteatur, tunc non est ferenda sententia: sed iudex simpliciter pręcipiat ei ut soluat. ff.de iud. si debitori. Quæ autem confessio præiudicet, his uersibus collige.

Confessioni metu tormẽtorum factæ non statur.

Maior, sponte, sciens, contra se, ius fit & hostis.
Nec natura neget, fauor & lis, ius ve repugnet.

Maior. ff.de confes.certum.in fi. Sponte. 31.q.2. Lotharius. Sciens. C.de iur.& facti igno. error. Cõtra se. ff. de interro.act.l.si is cuius. 32.q.2. solet quæri.

Confesio confitenti non nocet, nisi multa conueniant.

c ¶ IVdex criminosum.] Id est, causam criminalem.

d ¶ Per innocentes.] Id est, bonos.

SIcut.] Casum sic pone. Sicut non debemus aliquem sine ordine iudiciario, & causa cognita condemnare; ita & sententia iuste lata contra eum, statim debet executioni mandari.

e ¶ Quæ iuste.] Id est, secundum ordinem iuris. licet enim sciat eam executionem iniustam quantum ad ius litigatoris, tamen eam exequitur. 1 ut extra de offi. dele. pastoralis. nisi sit lata per falsa instrumenta. C. si ex fal.instru.vel testi.l.iudicati. extra de re iudic. de cætero. & de cri.fal. super. eo.

1 Nam quãtum ad ipsos litigantes ius ex sn̄ia factum fuit post quã in rem transijt iudicatam. extra de re iud. cũ inter in fi. Arch.

f ¶ Excusatione.] Nisi incontinẽti obijciatur exceptio, ut extra de testi. veniẽs 2 & ext.de rest.spo. litteras. Dic ut notaui 11.q.3. cũ apud extra de of.de leg. quærenti. ADDITIO. Et not. extra de in inte.rest. scisitata. Archid.

NIhil.] CASVS. Dicitur hic in c.isto ꝙ nullus debet absque accusatore damnari & hoc probatur exemplo Domini, qui licet sciret Iudam esse furem, tamen eum non eiecit, cum accusatus non fuisset.

Primates.]

PRimates.CASVS.Dicitur hic, quod si causa coram primatibus agitatur de crimine, quod non debet accusatus condemnari nisi cõuictus, vel confessus. Quòd si aliter factum fuerit, snia irritabitur & retractabit à synodo.
a ¶ Primates.]Idest, episcopi.5.q.2.si primates.
b ¶ Sen-

ti debet, alioquin est tolerãdus: & loquitur hoc c.de In da, & c.superius scilicet,[Nihil,&c.] Secunda pars incipit ibi,[Bene dixit.
d ¶ Vnus ex vobis.]Arg.qđ de vno dr, de alijs negatur vt 45.dist.disciplina.sic.ff.de iud.cum pretor.sup.25.d. qualis.C.de procur. maritus.
e ¶ Sustinete.] Etiã in publica cõione, vt ext.de off.ordi.si sacerdos.& 6.q.2.si tantam episcopus.

sup.c. in sin ver. hoc tamen.Arch.

¶De eodem. Cap. V.

Et Zepherin⁹ epis. 1. ad epos Siciliæ, vsq; ad vers. Aliter. Ans.l.3.c.68. Burch.l.1.c.157. Iuo p.5.c.245.& 247. Pan.l.4.c.15. 11.q.3.irritam.

† Abest ab epis. Zepherini.

PRimates [a] accusatum discutientes episcopum, non ante sententiam [b] proferant damnationis; quam Apostolica freti auctoritate,α aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes, & [canonice † examinatos regulariter testes conuincatur. Aliter irritam esse censemus; & iniustam episcoporum damnationem; & idcirco a synodo retractandam,[c] ita ut oppressis ab omnibus in cunctis subueniatur causis.

α¶ Apostolica freti auctoritate.] *Hac addita sunt ex epistola Felicis, & Zepherini. Nam damnari episcopi sine consensu, & auctoritate Romani Pontificis nec tunc poterant, nec nunc possunt. 3.q.6.c.discutere. & alibi.*

Zepherinus loco proxime indicato.

Item decreuit Zepherinus Papa.

*Item Augustinus.*β

β¶ Augustinus.] *Sic in multis vetustis exemplaribus, quamuis uerba huius capitis apud sanctum Augustinum non sint inuenta.*

Multi per tolerantiam sustinendi sunt, quamuis sententia diuini iudicij sint condemnati. Cap. VI.

Matth.26.

VNus ex vobis [d] me traditurus est. ¶ Bene dixit, ex vobis, & non ex nobis. Ex vobis enim est, a quibus per iudiciariam potestatem confessus, aut conuictus, exclusus non est: A me verò, qui nullis indigeo argumentis, & omnia certissime noui, separatus & diuisus est: Tale enim est, ac si diceret; etsi ego eum per occulti iudicij sententiam damnatum habeo; vos tamen adhuc illum per tolerantiam sustinete. [e]

Item Gregorius Ioanni defensori eunti in Hispaniã, lib.11.epist.50.

¶Nullum seruetur iudicium, nisi rationabiliter habitum. Cap. VII.

Ans.l.3.c.93.

IN pri-

IN primis.] CASVS. Presbyter quidam, & duo episcopi.s.Ianuarius & Stephanus dicebantur iniuste cõdemnati: quare Dominus Papa committit negotiũ istud Ioanni defensori eunti in Hispaniam. Diuiditur ergo c. istud in quatuor partes in 1. parte mãdat inquiri de persona presbyteri hoc modo, vt si inuenerit eum iniuste damnatum, restituatur. Si autẽ aliquid obijciatur cõtra eũ, cognoscatur de hoc eo pñte, & pro se rõnem reddente, & quęratur diligẽter, vtrũ in exilio dẽat demorari, vel an debeat ad suã ecclesiã reuocari. In 2. parte mandat Papa inquiri de persona Ianuarij epi. vtrũ cõmiserit crimen dãnatione dignum: & si nõ cõmiserit, ecclesiæ suę & honori suo restituat. Eps aũt, qui in loco eius substitutus fuerit, ab omni honore ecclesiastico deponatur, & tradatur eidẽ Ianuario custodiendus, vel ad sedẽ Apostolicã transmittat. Si uerò mortuus est, & alius loco eius substitutus, remoueať ab ecclesia: ita tamen, quod in alia ecclesia possit eligi, nunquam ad illam reuersurus, de qua remotus est. Ipsi verò qui substitutũ ordinauerũt, per sex mẽses in monasterio detrudantur à communione suspensi, nisi in mortis articulo. Sed si metu ipsius principis, se dixerit fecisse, tempus pœnitentiæ abbreuietur. Insuper compellatur Comitiolus restituere omne damnum eidem episcopo, qđ scilicet per illius violentiam est passus, præstito prius iuramento ab eodem Ianuario. In tertia parte mandat Papa inquiri de Stephano, vtrum crimina, quæ ei obijciebantur, essent uera, uel nõ vera, & si ordo iudiciarius fuerit in eo seruatus, & quales accusatores, & quales testes fuerunt, & qualiter sententia lata fuerit. Si uerò crimina falsa fuerunt, ecclesię suę restituatur, & illi qui iniuste damnauerunt eum, sex mensibus in monasterio detrudantur excõmunicati. De pœna substituti, & ordinantium eum, & de pœna Comitioli idem dicitur, qđ dictum est in persona Ianuarij. In quarta parte probat,

Epm damnare quis põt 1.al.pceptis. 2 Snia nulla an possit retractari. 2 Nam snia lata contra iuris ordinẽ iudiciarium ipso iure nulla & irrita ẽ. nec indiget retractatione maiore, qa nouit est sm Hug. & addie qđ no.

b ¶ Sententiam.]Excommunicationis, quam ferre possunt in epm: sed nõ damnare, vt sup.dist.12.de his. 1 in fi.inf.q.3.si quis eps.inf.3.q.6.quamuis,&c.seq.nisi sit synodus congregata auctoritate Papæ, vt 5.q.4.c.1.
c ¶ Retractandam.]Sed qualiter retractatur sententia, quæ nulla est ipso iure? nam nec in sentẽtia excõicationis necessaria est absolutio, si snia nulla est, vt ex.de off. deleg.c.cum cõtingat.& extra de sent.excom. per tuas. & id quod nullũ est, rumpi nõ potest.ff.de iniu.& rup. testam. nam & sub cõditione. & vbi nulla est obligatio, ibi nulla est liberatio.ff.de ver.oblig.decem stipulatus. sed hic retractatur de facto: 2 sicut aliquis absoluitur de facto.extra de appel.ad præsentiam, sicut depositus de facto restituitur, ut 16.q.1.frater noster.

VNus ex vobis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Dñi ad discipulos, scilicet. Vnus ex vobis me traditurus est. in secunda parte ponũtur verba Augustini exponẽtis verba Dñi quibus probat, quod conuictus, uel confessus cõdẽna-

bat, quod circa ea non fuit ordo iudiciarius obseruatus. Nam sacerdos tantum coram suo episcopo erat conueniendus, vt probatur causa 11. Similiter de Ianuario actum est contra leges, cum fuerit de ecclesia sua violenter abstractus. Nam qui hoc faciunt, capite puniuntur, vt probat lege seq. si quis in hoc. Deinde multipliciter probat, quod circa personam Stephani nō fuit ordo iudiciarius obseruatus: quia fuit à non suo iudice condemnatus, & si metropolitanū non habuit, erat ad sedē Apostolicam remittendus. Item quia fuit a seruis accusatus, quod fieri non debuit etiā in crim. læsæ maiestatis, cū. s. fuerit bonæ opinionis. & quia eo absente uilissimi testes contra eum recepti sunt, nec etiā sñia lata fuit in scriptis: quòd fieri non debuit. Et hoc probatur duab. legibus. & seq. c. Secunda pars incipit ibi. [De epi persona.] Tertia ibi. [Quia igitur Stephanus.] Quarta ibi. [De persona presbyteri.

Causa pauperis est tractanda prius quā diuitis.

a ¶ In primis.] Arg. quod prius est cā paupe ris tractanda quā diuitis, vt 16. q. 6. c. lapsis. & C. de episc. & cler. si quis ad declinādā. Sed dic, quod hic vltimo iubet tractari causa episcopi, ut eo melius memoriæ commēdetur, vt inf. de cons. d. 2. liquido.

1 Vel dic, quod aliquis dēt esse ordo postulantium, ne si honori postulantiū locus detur mediocres desideria sua non profe- rāt. ff. de off. proc. nec q. l. quam. §. obseruare *Io. Laur.*

1 Sed quare iubet inquiri. s. an ordo iuris fuerit seruatus, cum ipsi depositi essent a non suo iudice, unde statim deberet restitui? Dic quòd hoc fuit propter scandalum Comitioli, & est si. 3. q. 6. hęc quippe.

querelam. Sed dic modus probationis, idest, an excipiēdo, uel denunciando, uel alio modo probatū sit crimē: quia si excipiendo, uel denunciando, nō est remouēdus, vt ex. de acc. sup his. Si aūt directo agatur de crimine, licet ciuiliter, bene remouetur ab administratione: sed non

nis [a] requirendum est, de persona presbyteri dilectissimi † [b] fratris, & coepiscopi nostri Ianuarij, & si ita se veritas habet, sicut eiusdem episcopi petitio cōtinet, in ecclesia, atque in loco suo, modis omnibus idem presbyter reuocetur. Si autem dictum fuerit; quia contra ipsum causa aliqua mota, siue probata [c] est, subtiliter ipso præsente, [d] & pro se rationem reddente, quærendum est & genus causæ, [e] & modus probationis, [f] vt ex hoc colligere valeas, vtrum adhuc in exilio debeat demorari, an certe in ecclesia sua, & officio suo debeat reuocari. ¶ De episcopi supradicti persona hoc statuendum est, vt si nulla, contra eum criminalis causa, quæ exilio, vel depositione digna est, mota siue probata est, is qui eo superstite episcopus peruerse, [g] ac contra canones in ecclesia eius ordinari præsumpsit, sacerdotio priuatus, ab omni ecclesiastico ministerio repellatur. [h] Qui etiam eidem dilectissimo Ianuario fratri, & coepiscopo nostro tradendus est, vt ab ipso [i] in custodia habeatur, aut certe ab eo ad nos per omnia transmittatur. Episcopi verò, qui eum ordinauerunt, vel ordinationi eius consentientes interfuerunt; sex mensibus [k] Dominici corporis & sanguinis communione priuati, agere pœnitentiam decernantur in monasterio, & supradictus Ianuarius loco, & ordini suo modis omnibus reformetur. Si verò communione priuatis, mortis contigerit imminere periculum, benedictio eis viatici non negetur. Si autem episcopi in præiudicium condemnationis, vel depositionis memorati Episcopi, se metu iudicis consensisse, ac talia fecisse non sua sponte, [m] fassi fuerunt; & tempus eis abbreuiandum est, & modus pœnitentiæ temperendus. Si verò ille, qui locum eius inuasit, de hac fortasse luce migrauit, & alter est ordinatus, quia leuioris† [n] culpæ videtur (cū non quasi isti superstiti, sed suc-

† forte legendum.] & dilectissimi.

† al. leuior culpa.

b ¶ Presbyteri dilectissimi.] Transitiue ponitur.

c ¶ Mota siue probata. Siue, pro &: & tūc planum est. non enim eo solo, quod quis est accusatus, reus est, ut 15. q. vlt. c. vlt. Vel dic, mota, ita quod sit infamatus, & in purgatione defeciat. hoc enim solum sufficiat ad depositionē, vt ext. de sim. de hoc. & c. insinuatum. hoc uerum est, quādo crimen, in quo deficit, inducit depositionem.

d ¶ Præsente.] Et intelligēte. alias nō diceret pñs. ff. de ver. sig. cont. Io. Quid iuris sit de hoc habes. 3. q. 9. in su.

e ¶ Et genus causæ.] Scilicet an sit ciuilis, an criminalis, quia alij testes admittuntur tam in una quam in alia, ut 14. q. 2. super prudētia. Vel dic, genus causæ. i. an tale sit crimen quod inducat depositionem, uel non quia non omne crimen inducit depositionē. d. 81. Apostolus. & 5. q. 4. in loco. 15. q. 8. in sum.

Criminis probatio an sēper remouerat promotum.

f ¶ Modus probationis.] Non intelligas, vt inquiratur, an ciuiliter an criminaliter agatur. nam propter crimen ciuiliter probatum remouetur quis a beneficio, ut ext. de off. cust. c. 1. extra de fideiuss. peruenit de iureiurand.

non a dignitate. vt extra de simo. per tuas. in fi.

g ¶ Peruerse.] Quod iuris de hoc sit, habes 3. quæst. 7. in summa.

ADDITIO. De hoc etiam no. extra de do. & contu. ueritatis. Et no. quod præsentia & absentia dicitur multis modis, prout not. ff. de procu. præsens.

h ¶ Repellatur.] Nisi fecisset ignoranter, ut inf. 7. q. 1. præsentium. & c. eum qui.

i ¶ Ab ipso.] Non vt ab ipso iudicetur, ut inf. .q. 5. quia suspecti.

k ¶ Sex mensibus.] Post hoc tempus forte ipso iure restituuntur, arg. ff. de postu. l. Imperator. sup. d. 50. si ille. contra, sed ibi erant detrusi in monasterium, ut ibi perpetuo essent.

l ¶ Metu.] Metus hic attenuat peccatum, ut ext. quod met. cau. sacris. quandoque penitus excusat, ut 50. d. presbyteros. quandoque in nullo excusat, ut inf. de consec. d. 4. cos. & 11. q. 3. quisquis.

Metus quādoque attenuat peccatū. Fides mala defuncti, an noceat successori.

m ¶ Sua sponte.] Arg. quod mitius agit cū spōte confesso, quod cum conuicto, ut 50. d. c. 3. arg. ext. de elect. innotuit.

n ¶ Quia leuioris.] Cum enim sit singularis successor, mala fides defuncti non nocet successori. Secus si esset vni-

vniuersalis successor. C. de acquir. poss. l. vitia. & ff. de di. & temp. præscr. l. an vitium. & l. cum hæres, purgatur ergo hoc vitium per successorem. sic extra de fil. presbyter. ex transmissa, vnde dicit lex, quod non videor vi possidere, si recipiam possessionem ab eo, qui possidet, licet ille.

suum, vt C. de fi. instr. l. vlt. eodem modo probat sibi aliquas mobiles esse ablatas. C. vnde vi. si qn. extra, quod me. cau. c. vlt. Hoc tñ teneas pro certo, quod nullus in principali causa condemnatur in expensis postquam iurauit de calumnia, cum postea præsumatur bona fide litigare a. vt ff. de leg. 2.

cessisse defuncto videatur) episcopatus illi officiũ in illa ecclesia tãtummodo interdicatur, vt in alia ecclesia, quæ sacerdote vacauerit, si electus fuerit, possit esse eps; ad Malachitanam tamẽ ecclesiam nunquã aliquo modo reuersurus a. ¶ Gloriosus aũt Comitiolus; quidquid prędictus eps per violentiã, atq; insecutionem ipsius expẽdisse b, vel damnũ pertulisse dato sacramẽto c firmauerit, eidẽ episcopo restituere compellatur †. Si aũt aliter, quàm antefati episcopi petitio continet, actum esse forsitã perhibetur, subtiliter quærendũ est, & veritate cognita, cũ Dei timore, quod iustitiæ ordo suaserit, iudicãdũ. ¶ Quia ergo Stephanus episcopus odio† sui quædam ficta, & de falsis se capitulis accusatum neque aliquid ordinabiliter factum, sed iniustè se asserit condemnatum, diligenter quærendum est primo, si iudicium ordinabiliter est habitum, idest†, si alij accusatores d, atque alij testes fuerunt. Deinde causarum qualitas est examinanda; si digna exilio, vel depositione fuit; si eo† prẹsẽte e, qui accusatus est iureiurando contra eum testimonium dictum est, si scriptis actum est, vel si ipse licentiam respondendi, & defendendi se habuit. Sed & de personis accusantium, ac testificantium subtiliter quærendum f est, cuius conditionis, cuiusve opinionis, aut ne inopes sint, aut ne fortè aliquas contra prædictum episcopum inimicitias g habuissent: & vtrum testimonium ex auditu h dixe-

† al. condemnatur.

Ivo p. 6. c. 343. Pann. l. 4. c. 82.

† al. in odio suo.

† al. aut si alij accusatores, alij testes fuerunt.

† al. aut si.

qui solidũ. & in hac opi. fuit Ioã. Cremonẽs. & alij doctores legũ, unde dixit Bulgarus, exceptionem facit contumacia ab sentis actoris, & iusta ignorantia. Ioan. Et ita seruatur de facto in hac ciuitate Bononiensi. Sed in cã appellationis indistinctè quilibet cõdemnatur. ut 2. q. 6. omnimodo. Bart.

c ¶ Dato sacramento.] Si aliter nequit probare. C. unde ui. l. si quando. Io.

d ¶ Accusatores.] Id est, accusator non. n. plures accusatores admittuntur 3. quia posset esse, quod unus probaret, & alter deficeret in probatione: sed si plures sũt, iudex eliget magis dignũ, ut ff. de acc. l. si plures tamen in accus. tantum præiudicabit, quod qui semel apparuerit inter accusatores, non poterit testis postea in illa causa testificari, ut extra de accusa. c. cum P.

a Contrariũ tñ tenẽt Pe. de Bel. & Cy. & Bar. in auth. generaliter. C. de epis. & cl. & Bartol. & Imol. in l. q solidũ. §. et. ff. de le. 1. & Bart. in l. cũ quẽ temere. ff. de iudi. & in l. 1. uer. uenio, & c. ad Tur. & Ioã. A. in c. calũniã de pœ. Idem tenet Gul. de Cu. in l. 3. ff. de iu reiu. & B. a. in dicta. auth. generaliter. post Oldra. 3 Idem tenet gloss. & ibi Pet. de Bel. perti. & Cy. in l. si accusatoribus. C. de accus. Bar. in l. 3. §. si plures. ff. de sepul. uiola. licet sit cõtra ext. de col. detegen. c. 1. ubi de hoc. & extra de pur. cano. quoties vbi de hoc. Arc. 4 Istã gl. sequitur Alex. de Imo. in l. is apud. col. 2. C. de edẽ. & addẽ In. in c. p tuas. de testi. & Spe. tit. de testib. §. iã de interrogatorijs.

ille uitiosè possideat, ut ff. uti po. l. si duo. & si extra de rest. spol. cum ad sedem. in fi. Ioan. Hodie tamen spoliatus potest conuenire quemlibet possessorem condictione ex canone, ut extra de rest. spo. sæpè contingit. Ba.

ADDITIO. Ad huius glo. declarationem uide quod le. & not. extra de iud. quia. V.

a ¶ Reuersurus.] Arg. quod dignitas non conualescit in infasore, si eiectus moritur, arg. infra 21. q. 1. relatio.

b ¶ Expendisse.] De expensis consueuit notari extra de pœ. calumniam. immo melius de do. & contu. cum dilecti. sed hic aliqua adiiciam. Dico ergo, quod omnes expensæ soluuntur, quæ factæ sunt in eũdo, & redeundo extra de elec. ut pteritæ, ẽt circa aduocatum, ut C. de iud. l. sancimus. & hoc obtinet cum uictus succumbit uictori: secus est si quis condẽatur pro contumacia 1. tunc. n. tm soluit expensas factas à tempore contumaciæ, ut extra de do. & contu. cum dilecti. illas tñ expensas dico deducendas, quas domi consueuit facere, ut ff. ad exhi. sed & si. §. 1. & ff. de pe. hæ. l. sed & si. §. qd aũt. ff. de rei uendi. si res. nec illas petit, quæ casu fortuito factæ sunt, ut ff. mand. l. inter causas. §. non omnia. Item istæ expensæ erunt mediocres, & non delicatæ, ut ff. de pig. ac. l. si seruos in fi. & ff. de dam. infec. inter quos 1. §. 2. & l. seq. solas enim illas præstabit, quæ pp ipsam causam factæ sunt, ut extra de seq. & po. & fructu ad hoc in fi. & solas necessarias non utiles præstabit, ut extra de eo qui mit. in poss. cum uenissent, in fi. Illud aũt non obstat ei, quod minores facere potuisset, ut ff. man. l. si quis. §. impendia. Item iudex prius taxabit expensas, quam pro eis iuretur, ut 3. q. 3. §. spatium, uer. quod fieri & est istud speciale, quod probatur aliquid proprio iuramento, & hoc ideo est: quia res talis aliter nequit probari, sic per sacramentum suum probat se aliquis perdidisse instrumẽtũ

Expẽsarum materia.

1 Cõe est in quolibet cõtumace, ut i expensis cõdemnetur: si ue uincat in cã pricipali, siue succumbat. C. de iu. prope rãdũ. §. sin aũt ex gestis, & sic no. Inn. ext. lib. 6. de ap. cordi. in fi. Archid. Ius in de calumnia pstarata cõdemnatione expensarum.

e ¶ Si eo præsente.] Testes iurare debent præsente utraque parte, uel altera p contumaciã absente. extra de testi. in nomine Domini. sed testimoniũ nõ debent dicere coram partibus, exẽplo Danielis, qui solus secrete quærebat a testibus 2. q. 7. §. his ita uer. item Daniel. Ego crederem, quod quæcunque pars uelit interesse interrogationib. quod potest, quia partes melius nouerunt quærere omnes circunstantias, & hoc probatur. ff. de adul. l. si postulauerit. §. quæstioni. sed hoc sciant partes, quod quæcũq; pars semel interfuit, a modo non potest alios testes producere super illo articulo, ut extra de testi. fraternitatis. in auth. co. §. quia uero coll. 7. Ioan. Sed certe sicut testimonium dicitur in secreto, ita & interrogationes fiũt in secreto, & dantur in scriptis: & ita seruatur de facto. Barth. Brix.

f ¶ Quærendum.] Sed non uidetur hoc mõ esse quærendum: cum exceptio, quæ testi. est obiicienda, ante publicationem debeat opponi, ut extra de testib præsentium, & quia non refert cuius opinionis testis sit, dummodo eo tempore quo tulit testimonium, nihil fuit obiectum testi, ut C. de testi. l. 1. Respond. reus bene obiicit, quod testes tales non essent admittendi, sed iudex spretis istis exceptionibus admisit eos 5. unde in hoc casu post sententiam debet inquiri de opinione testiũ. 6. ut extra de testib. ex parte Adæ. uel reo absente fuerunt ibi testes inducti: & cum iudex de suo officio deberet inquirere de opinione testium non quæsiuit.

g ¶ Inimicitias.] Capitales, ut extra de simo. per tuas & in auth. de testi. §. si quis uero odiosus, instit. de excus. tuto. §. inimicitiæ, infra 3. q. 5. c. 2.

h ¶ Ex auditu.] Inf. q. 9. testes, tamen de auditu, & de credulitate quæritur a teste, extra de testi. cum causam.

Exceptio in testẽ qñ est obiicienda.

5 Adde Bal. in l. criminis. C. de ac. & Alex. & Im. in l. ita demũ. col. 2. de procur.

6 Vt If. ea. q. 7. quærẽdũ.

iudicis. & si nollet episcopus dispensare, petet hoc à superiore. & est si. extra de iure patro. nullus.
a ¶ Quod ex laicis.] Supra 77. dist. monachus. sup. 59. dist. in. si officia. contra supra dist. 61. quid proderit. contra, sup. d. 61. c. 1. & 2. contra. Sol. ibi ius commune, hic dispensatio.

reuersus recuperet ius pat. quod habebat? Argum. q sic extra de elect. quia diligentia. ff. de in ius voc. l. sed si. ff. de bo. lib. l. 3. §. si deportatus. Ioan. tamen si lata fuisset sententia cōtra eum de amissione iuris patronatus, amplius non recuperet extra de diuor. de illa. extra de con-

b ¶ Quia remissio.] inf. 23. q. 4. est iniusta in fi. cōtra, s. d. 93. peruenit. & 35. q. 9. loci, s. 11. q. 3. placuit. Sol. ibi factū respicit, hic ius. & expone qđ sequitur.
c ¶ Non dat.] idest. nō debet dare. nam leges, quæ periuria puniunt, &c. C. de ind. vidu. l. 2. arg. C. vnde vi. meminerit. inf. de cons. d. 4. quæris arg. de pœ. dis. 3. §. sed verba. & c. sanè. Sed aliud est impunitatis occasionē amplius peccādi cōfidentiam sumere: qđ ibi dicit, aliud pro vno cōcesso reliqua similia vsquequaque concedere. quod hic negatur. Vel dic non dat, id est, non dare debet. VDDITIO. Sub. & nō dēt qs inde sumere audaciā, & cōfidentiam delinquēdi. Dic ergo, remissio, idest, impunitas: idest. dipēsatio qua impune peccata dimittuntur, non dat licentiam, idest laxamentum delinquendi in similibus. secūdum Io. de Fant.

Maximum.] CASVS. Maximus Donatista fuit: sed postea conuersus ad fidem ex laico est in episcopū promotus. Leo Papa eū tolerat: mandat tñ sibi, vt in libello ad Papā misso se esse catholicū manifestet. Sequens c. patet. in quo tolerat Donatum cum sua plebe conuersum. mandat tamen ei, vt mittat libellū in quo confiteatur fidem, & abnegēt hæresim illam. & mandat Leo, vt hoc de cætero non fiat.

randa. quędam vero penitus amputanda, Illos ergo, quorum prouectio hoc tātum reprehensionis incurrit, quòd ex laicis[a] ad officium episcopale delecti sunt, locū suum tenere permittimus, non præiudicātes Apostolicæ sedis statutis, nec beatorum Patrum regulas soluētes: quia remissio [b] peccati non dat [c] licentiam delinquēdi: nec qđ potuit aliqua ratione concedi, fas erit amplius impune committi: ne quod ad tempus β pia lenitate cōcessimus, iusta post hac vltione plectamus.

α ¶ Exigūt causę.] *In ipsa epistola Leonis hac antecedūt,* Cum ergo inter vos tātum valuerint aut studia popularium, aut ambitus superborū, vt non solum laicos, sed ēt secūdarū. *(sic enim rectè legitur in epistolis cū alijs beati Leonis operibus Coloniæ impressis nō sæculariū, vt in tomis conciliorum)* vxorum viros, aut viduarum maritos ad officiū cognoscamus pastorale prouectos; nōne aptissime exigūt causæ, vt ecclesiæ, in quib. ista cōmissa sunt, iudicio seueriore purgentur, & non solum tales præsules, &c. *Est vero caput hoc multis locis in summam redactum, omissa narratione delictorū illorum, quibus minime sanctissimus ille Pontifex ignoscit.*

β ¶ Ne, quod ad tempus.] *Hæc, quæ reperiūtur infra, cap. Conatum sumpta sunt ex secundo capite eiusdem epistolæ.*

Idem in eadem epist. c. 3.

¶ Donatistæ, & Nouatiani, quamuis reprehensibiliter ordinati, tamen ex necessitate tolerantur. Cap. XIX.

Maximum quoque ex laico, [d] licet reprehēsibiliter, ordinatum, tamen si Donatista iam nō est, & à spiritu scismaticæ prauitatis alienus, ab episcopali, [e] quam quoquo [f] modo adeptus, est nō repellamus dignitate: [g] ita vt & ipso libello [h] ad nos directo † catholicum se esse manifestet.

† al. edito.

Idem ibidem initio, c. 3.

¶ De eodem; Cap XX.

Donatum autem Salicinensem † ex Nouatiano cum sua (vt cōperimus) plebe conuersum, ita Dominico volumus gregi præsidere, vt libellū fidei suæ ad nos meminerit dirigendum: quo & Nouatiani dogmatis dānet errorem, & plenissime confiteatur catholicam veritatē. Quæ enim nunc certarum remisimus cōsideratione causarum, [i] antiquis [k] deinceps custodiēda sunt regulis; ne,

† al. Seminacensem.

Salua Apostolica auctoritate.
a Vt sit ¶ lo. planior rub. sic dēt enim lex esse perpetua & cōmunis. 4. di. erit. nisi ex aliqua illarū causarum 20. dist. sciēdum. facta. fuerit. quo casu cessante cā. &c. Io. de Fant.

d ¶ Ex laico.] Iste fuerat factus episcopus non seruatis interstitijs temporū in minoribus ordinibus. a & ideo dicit tex. ex laico. arg. superficiale pro illiteratis. sup. 61. dist. c. 1. 2. & 3. & c. quid proderit. contra. Io.
e ¶ Ab episcopali.] infra 16. q. vlt. inuentum.
f ¶ Quoquo.] idest, non legitimo, sicut illud: Quos genuit quocunque thoro.
g ¶ Dignitate.] Quid si patronus labitur in hęresim: an

a De quib. hī 77. dist. in singulis. & cap. seq. Archid.

uer. coniug. cap vlt. Ben.
h ¶ Libello.] infra 7. q. 1. §. ecce. & c. qualiter. sup. ea. q. si qui voluerint.
i Donatum autem.] ¶ Causarum.] Collige ex hoc intelligentiam eius quod dici solet in literis. sal dum ua apostolica auctoritate.
k ¶ Antiquis.] idest, secūdum antiquas regulas. & ita nisi exprimeretur hoc, videretur constitutio perpetua. arg. C. de pœn. seruus. a Sed tamen quid iuris sit super hoc,

hoc not. 61. distinct. 5. ex his omnibus.

SAluberrimum.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q si quis clericus ab hæresi ad ecclesiam reuertatur, profiteatur in scriptis hæresim suam cum auctore eius esse dānatam, ne amplius corrumpatur, cum suæ professioni non

nem fidei adhæserunt hæreticis 1. sup. ea. q. conuenientibus.

SI quis.] CASVS. Si quis pro aliqua hæresi excommunicatus fuerit, non debet ad communionem admitti, nisi prius cum debita satisfactione fuerit in concilio reconciliatus.

1 In istis casib. Papa sibi reseruat dispēsationē: & I casu quē habes. ex. de aposta. c. vlt. vbi de hoc Arch.

quod ad tempus pia lenitate concessimus, iusta post hæc vltione plectamus.

† al. Iuliano.

Idem Ianuario † episcopo Aquileiensi, epist. 2.

¶ Redeuntes ab hæresi, post publicam professionem, in suis ordinibus recipi possunt. Cap. XXI.

Idem epist. 83. ad Septimum. Ans. l. 12. c. 19. Iuo p. 6. c. 27. 1. q. 1. omnis cuiuslibet.

SAluberrimum enim, & spiritualis medicinæ vtilitate plenissimū est, vt siue presbyteri, siue diaconi, aut cuiuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam iampridem miserāt, rursum reuerti ambiūt; prius errores suos, & ipsos auctores errorum damnari a se sine ambiguitate fateantur: vt sensibus [a] prauis etiam peremptis nulla sperandi supersit occasio, ne vllum membrū talium possit societate violari: cum per omnia illis professio [b] proprie cęperit obuiare. Circa quos etiam illam canonum constitutionem præcipimus custodiri, vt in magno habeāt beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis, in quo inueniuntur ordine, stabilitate perpetua maneant: si tamen iterata tinctione non fuerint maculati [c].

Item ex concilio Martini Papæ, c. 36.

In c. Martini Braca.

¶ Ab hæresi redeuntes, hæresim, & eius auctores publicè detestentur. Cap. XXII.

SI quis episcopus, siue alicuius episcopi presbyter, aut diaconus, in alicuius hæresis opinionem ostenderit, & ob hanc causam fuerit excōmunicatus; nullus episcopus eum in communionem recipiat, nisi prius in communi concilio [d], porrecto fidei suæ libello [e], satisfaciat omnibus, & ita liberam suam teneat purgationem [f]. Hoc idē, & de fidelibus laicis sit decretū, si in aliqua hæresis opinione [g] fuerint nominati.

§ *Ecce quibus de causis quedā in ecclesia tolerātur, quæ eisdem cessantibus pia seueritate vindicantur. Quando aūt toleranda sint, quando resecanda, Gelasius Papa distinguit [h] dicens episcopis per Lucaniam, epist. 1. c. 11.*

¶ Quando in ecclesia, aliqua sint toleranda. Cap. XXIII.

ET si illa [i] nonnunquam sinenda sunt [k], quę, si cæterorum [l] constet integritas, nocere sola nō valeant: illa [m] tamē sunt magnopere præcauenda, quę recipi, nisi manifesta decoloratione [n] non possunt. Ac, si ea ipsa [o],

d ¶ Cōcilio.] Hodie sufficit solus episcopus. extra de hæret. ad abolendam. §. quæ verò.
e ¶ Concilio.] Sup. 50. d. de eo.
e ¶ Libello.] Sup. ea. q. si qui voluerint.
f ¶ Purgationem.] idem etiā si de simonia suspectus sit ext. de purg. cano. quoties.
g ¶ Opinione.] Sup. d. 50. c. vlt.

ECCE QVIBVS. Hæc est quinta pars q. in qua quæritur, qualiter debeat dispensari. quod probat p c. sequēs. Io. de Fan.
h ¶ Distinguit.] Et protinus agit de illis, quę dispensari solent.

ET si illa.] CASVS. Hugo. sic ponit hunc casum. Quāuis dispēsabilia ex causa quāque relaxantur. indispensabilia: tamen nulla causa sunt relaxāda, & si illa nunquā relaxari debent, nisi ex magna causa, quāto magis ista ex nulla cā sunt relaxanda?
h ¶ Beneuenta.] sic ponit casum. Quāuis toleremus, quæ per exempla non nocēt, in illis tamen dispēsare non debemus, quæ scandalum vel deformitatem inducunt. nam si in præmissis tātum pro necessitate, vel vtilitate dispensamus: quare his causis absentibus iura communia mutilamus, quæ nisi necessitate mutilari non debent?
i ¶ Et si illa.] Vt dispensabilia.
k ¶ Sinēda sunt.] Id est dispensanda 2. &

2 Loquitur in prin. & hic q dispensari possunt Ioā.
3 Sub. de quibus non est in benignio rem partem interpretandum cū sint manifesta. Hug.

non possit de cætero obuiare, & pro magno beneficio habeat, si adempta omni spe promissionis, in quo inuenitur ordine permaneat: dum tamen iterata tinctione non fuerit maculatus.
a ¶ Sensibus.] Idest, opinionibus hæreticorum.
b ¶ Professio.] C. de non nu. pecu. generaliter. inf. 2. q. 1. legum. inf. 27. q. 1. omnes feminæ. ext. de app. personas.
c ¶ Maculati.] Idem est si fuerunt rebaptizati. ar. de cōsecr. distinct. 4. qui ius. & c. eos quos. Vel si ad subuersio-

ita cęterorum improprie sumitur. arg. ff. de mino. patri, 26. d. deinde.
l ¶ Quæ si cæterorum.] i. quæ dispensari possunt.
m ¶ Illa.] Hoc de illis, quæ dispensari non possunt.
n ¶ Decoloratione.] Puta si esset latro, vel ebriosus 3, vt extra de reg. iur. si forte.
o ¶ Et si ea ipsa.] Et sic forma constructionem. si illa nullatenus sunt mutilanda, quæ nullo detrimento &c. quanto magis nec illa sunt mutilanda, & est sensus: si in

quę nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, vel rerum temporumq; [a] cogit intuitus, vel acceleratæ [b] prouisionis respectus excusat; quanto magis illa nullatenus mutilāda [c] sunt, quę nec vlla necessitas, nec ecclesiastica prorsus extorquet vtilitas?

Aliquando enim pro necessitate, vel vtilitate ecclesiæ mutilantur, & laxantur præcepta [d] canonica.

6 *Breuiter ostendimus, qui reuertentes ab hæresi, in suis ordinib. [e] valeant recipi, vel qui non. Nunc autem quaritur de iis, qui ab hæreticis ordinati sunt, si ad vnitatē catholicæ matris ecclesiæ redierint; vtrum in eodē ordine [f] iterum valeant ordinari. Semel enim consecratus (vt ait beatus Gregorius [g]) iterum consecrari non debet. ¶ Item sacramenta, quæ ab hæreticis in forma ecclesiæ ministrātur (sicut Augustinus [h] testatur) reiterari [i] non dēnt; ne homini, sed sacramēto videatur iniuria fieri. ¶ Sed illud Gregorij de his intelligitur, qui consecrationē sacerdotalē, vel episcopalem acceperunt; qui aut per manus impositionem, cum ad ecclesiam redeunt, effectum suæ vnctionis † accipiunt, aut ab eius administratione perpetuo cessare iubentur. Similiter illud Augustini de eadem mystica vnctione, & de sacramento baptismatis intelligitur. ¶ Sunt autem in ecclesia aliq; ordines, qui sine sacramentali vnctione, sola episcopi benedictione, cum quadam vasorum, vel indumentorum distributione præstantur, vt sunt leuitæ, & cæteri infra eos constituti. Hi quāuis ab hæreticis ordinantur, tamen ad ecclesiam redeuntes in eodem ordine (si aliàs digni fuerint) ab ecclesia ordinantur; nec fiet in eis reiteratio muneris, cum ab hæreticis nihil doceatur eis fuisse collatum.*

Vnde Vrbanus secundus scribit Petro Pistoriensi episcopo, & Rustico abbatis Vallis Vmbrossæ.

¶Redeuntes ab hæreticis sunt ordinandi.
Cap. XXIIII.

DAibertum [k] a Nezelone, licet simoniaco, nō simoniace eiusdem confessione reperimus in diaconū ordinatum: & beati [l] Innocentij Papæ sententia constat declaratum, quòd Nezelon (quem constat ab hæreti-

sup. d. 68. c. 1.

su. ea. q. 1. quod quidam.

† al. ordinat' ...

Pan. l. 3. c. 81.

sup. 1. q. 1. ventum.

Dispēsandū est ceteris ex causis.

1 Istud fuit dictum L. & in hoc ēt residet. Ioā. de Fant.

Dispensationes quędam mutilandæ sunt.

in dispensabilibus non debet iudex dispensare nisi ex magna causa, quanto magis in iis quæ sunt indispensabilia, nullo modo debet iudex dispensare 14. d. c. 2.

a ¶ Vel rerum temporumque. Vel personarum. nam pro qualitate personarum, & actio formatur, & condēnatio moderatur. ff. de neg. gest. Pomponius in negotijs Habes ergo hic causas, propter quas est dispensandum, scilicet causa vtilitatis, & necessitatis. Sed nunquid ex causa probabili, vř arg. ꝙ sic. 57. dist. cap. 1. quod concedit Alanus. Ego cōtra 1. Nec obstat 57. d. c. 1. qa si post fidem eius appareat probabilis, aboletur irregularitas ibi pšumpta, & promouetur de iure communi.

b ¶ Vel acceleratæ.] Nam quæ de nouo emergunt, &c. ff. de interrog. act. de ęta.

c ¶ Mutilanda.] Dispensationes, quas extorquet necessitas cessante necessitate mutilande sunt: quę vero regulariter fiūt non, vt inf. c. queſ. 1. ab excōicationis. su. d. 50. placuit. ī. 7. q. 1. mutationes.

d ¶ Præcepta. Quędam, non omnia

BREVITER. Hæc est 6. pars q. in qua quæritur, si ordinati ab hæreticis sint iterum reordinandi. & dic, quòd non, si fuerint ordinati in forma ecclesiæ. & hoc probat per tres auctoritates. Ioann. de Fant.

CASVS. Hic mouet Gratia. incidentem quæstionem, vtrum scilicet ordinati ab hæreticis debeāt iterum ordinari. Et primo probat, ꝙ nō, auctoritate Greg. & Augus. & postea soluit, & male, dicens, vt circa baptizatos, & ī ordine sacerdotali, vel episcopali inuentos, sacramentum non reiteretur. Ea vero quæ cum quadam distributione vasorum, vel indumentorum præstantur interueniente episcopali benedictione, vt ordo leuitarum, & inf. eum, ordines positi, reiterari possunt, cum ab hæreticis conferuntur: nec dicitur aliquid iterari, cum nihil ab eis sit acceptum ad quod inducit sequens c.

e ¶ Ordinibus. Scilicet illi, qui coacti sunt, vel ignorāter ab hæreticis ordinati sunt.

f ¶ Vtrum in eodem ordine. Et dic, ꝙ non, si in forma ecclesiæ ordinati sunt. extra de aposta. ex literis nec bene soluit hic Gratianus.

g ¶ Vt ait beatus Gregorius.] Sup. d. 78. c. 1.

h ¶ Augustinus.] Sup. ead. q. 1. quod quidam.

i ¶ Reiterari.] Vt sup. ea. q. 1. ventum.

DAibertum.] CASVS. Nezelon ordinatus fuit ab hæreticis in episcopum præter formam ecclesiæ, & sic ordinem epalem non recepit, qui postea Daibertum præter formam ecclesiæ, vel cūm forma (non refert) in diaconum ordinauit. Sed quia illum ordinem conferre non potuit, Daibertus nihil accepit ab eo. vnde Vrbanus cum dispensaret cum eo fecit illum ordinari auctoritate Damasi Papæ, & Innocentij.

K ¶ Daibertum.] Per hoc c. probat Io. opinionem suam: s. ꝙ baptizatus ab eo qui recepit vltimam manus impositionem extra ecclesiam, nihil recipit. Nos qui dicimus cōtrarium, hoc intelligimus cum non ordinabat in forma ecclesiæ.

l ¶ Et beati.] Et ita cum facit hic mentionem de illo c. supra 1. q. 1. ventum est. intelligendum est illud, sicut & istud de non ordinatis in forma ecclesiæ.

a ¶ Quia

a ¶ Quia nihil.] Sup. ea. q. 1. gratia. inf. de consf. d. 4. quomodo, arg. sup. ea. q. 1. qui perfectionem.
d ¶ Dare.] Arg. qui nihil habet, nihil dare potest. Argu. contra extra de elect. suffraganeis 1. Item arg. ꝙ pro nõ dato habetur quod datur ab eo, qui de iure dare non potest.

Qui nihil habet nihil dat. 1 Et ext. de su. neg. prel. cap. 1. ubi de hoc pro. & contra ibi uideas.

f ¶ Per illicitam.] Idest, non iustam.
g ¶ Vulneratum caput.] i. mentē macula culpæ, infectā.
h ¶ Medicinam adhibere.] i. reiterari, ut ita, & illud intelligatur de ordinatis in forma ecclesiæ.
i ¶ Reiterari.] Not. hanc expositionem, &c. & hæc expositio est subintelligenda sup. ead. q. 1. ventum, vbi eadem sunt verba.

c. sequenti per illicitam.

cis ordinatum) quia nihil [a] habuit, nihil dare [b] potuit ei, cui manus imposuit. Nos igitur tāti Pontificis auctoritate firmati, & Damasi Papæ testimonio roborati, qui ait: [Reiterari [c] oportet, quod male actum est;] Daibertum ab hæreticis corpore & spiritu digressum, atq; vtilitatib. ecclesiæ pro viribus insudantem, ex integro [d] (ecclesię necessitate ingruente) diaconum [e] constituimus. Quod non reiterationem existimari censemus, sed tantum integram diaconij dationem: quoniam, vt prædiximus, qui nihil habuit, nihil dare potuit.

α ¶ Nezelone.] *Marianus Scotus in vita Gregorij VII. mentionem facit archiepiscopi Magdeburgensis hoc nomine appellati.*

Item Damasus Papa, epist. 4. de chorepiscopis.

9. q. 1. per illicitam.

¶ De eodem. Cap. XXV.

PEr illicitam [f] manus impositionem vulneratum caput [g] illi, qui videbantur aliquid accepisse, habebāt: & vbi vulnus infixum est, necesse est medicinam adhibere [h]: qua infixa sanetur macula: idest reiterari [i] necesse est, quod legitimè [k] actum, aut collatum minimè probatur β. Nam quomodo [l] honorem possit retinere, qui ab illo acceperit, qui potestatem dare legitimè non habuit, inuenire non possum.

β ¶ Probatur.] *In originali hæc adduntur,* si perfectum esse debebit.

Item libro nono Cod. titulo ad legem Iuliam repetundarum, Impp. Theodosius, ac Valentinianus AA. Florentio.

Cap. XXVI.

† al. tua.

7 SAncimus [m] eiusmodi viros ad prouincias regendas accedere, qui ad honoris insignia non ambitione [n], vel pretio, sed probatæ vitæ, & amplitudinis tuæ † [o] solēt testimonio promoueri: ita sanè, vt quib. hi honores per sedis tuæ, vel per nostram fuerint electionem commissi, iurati [p] inter gesta depromant, se pro administrationib.

K ¶ Legitime.] Ar. ex hoc loco, ꝙ si potestas trāslata est in aliquē, vt eligat episcopum, & ipse minus bonū eligit, iterum possit eligere. ar. 7. q. 1. factus 8. d. quæ contra. nam reproba pecunia non liberat debitorem. ff. de pig. act. eleganter. §. qui reprobos. & est arg. ad hoc extra de elec. in causis in fi. 3. Arg. contra. extra de off. dele. in literis. nā functus ē officio suo. Nam et ipsi canonici male eligēdo priuāt ptāte eligēdi. ex. de ele. cū in cunctis. & no. 4. 61. d. studui. Quid iuris sit, not. in quæstionibus Bar.
l ¶ Quomodo.] Sup. 10. d. sin contra. Sed illud cum auctoritate sua generaliter est prohibitum: istud i ecclesia catholica cō firmatum. nam pro non dato habetur, & c. extra de iure patron. quod autem & ff. si quis can. l. quoties. Arg. cōtra. ext. de iure patro. consultationibus.

3 Itē arg. ad hoc qd̄ not. sup. prox. c. § gl. quoadspeciem. Itē ar. ad hoc. ff. de op. le. l. 2. p̄terea cū non tenuit electio perinde est ac si non elegisset Ar.
4 Adde qd̄ not. Bart. & gl. in l. cum quidam. ff. de leg. 2.

SAncimus.] Hæc est 7. pars q. I qua ponitur pœna simoniacorū, quæ est infamia, & depositio, & dānatio pecuniaria. Ioan. de Fant.

test. vt extra de iure patro. quod autem. in fi.
c ¶ Reiterari.] Quo ad speciem facti, non rei essentiam. Nā sæpe, quod male fit, vel minus plene, ex integro est agendum: sicut in satisdatione. ff. qui satisd. cog. de dic. §. si seruus. & in iuramento. ff. de iureiuran. qui per salutem. & in libelli confectione. 2. quæst. vlt. c. vl. ar. ff. qui satis. cog. si ab arbitro. §. quod & si. Nam in his omnibus non est aliquid iterādum: sed quod omissum est, restaurandum ext. de sacra. non ite. c. vno. Io. male dicit 2. Ioannes hic: cum quo ad rei essentiam sit iterum ordinatio facienda: quia prima ordinatio non erat in forma ecclesiæ. Ber.
d ¶ Ex integro.] Sup. ea. q. 1. si quis confugerit, infra de consec. dist. 4. si nulla ext. de censi. scientes.
e ¶ Diaconum.] Iste Daibertus extra formam ecclesiæ fuerat ordinatus a Nezelone.

Quod minus plene fit, est iterandum.

2 Idē sentit hic Io. q. i e net quod sequitur. Atc.

PEr illicitam.] CASVS. Quidam fuerunt ab hæreticis præter formam ecclesiæ ordinati: vnde mandat Papa, vt iterum tales ordinentur, cum nihil acceperint ab hæreticis.

CASVS. Hanc legem inducit Gratianus ad probandum, ꝙ honores ecclesiastici per pecuniam dari non debent: quia pro honoribus sæcularibus adipiscendis dari pecunia prohibetur. Dicitur ergo in hac lege, quòd ad prouincias regendas eligi non debent, nisi homines probatæ vitæ: & qui prætio, vel ambitione nō adipiscantur honores, qui cum electi fuerint, iurabunt se nihil dedisse. & ꝙ non dabunt per se, vel per mediam personam pro administratione sibi concessa, vel cōmissa: & ꝙ durāte administratione, vel post, occasione sui officij nihil præter salarium accipient. Et licet nullus immemor suæ salutis esse credatur: tamen si quis contra prædictum sacramentum tam dator, quam acceptor de hoc cōuictus fuerit, pœna quadrupli puniatur.
m ¶ Sancimus.] Lex est canonizata.
n ¶ Non ambitione.] Sup. ea. q. 1. nullus, itaque.
o ¶ Tuæ.] Loquitur præfecto.
p ¶ Iurati.] Sup. 23. d. quamquam inf. 8. q. 3. Attaldus. & cap. talia.

sortiendis [a] neque dedisse quidpiam, neque daturos vmquam postmodum [b] fore, siue per se [c], siue per interpositã personam in fraudem legis, sacramentique, aut donationis, venditionis ve titulo, aut alio velamento cuiusque [d] contractus: & ob hoc (exceptis salarijs) [e] nihil penitus, tã in administratione positos, quam post depositum officiũ, pro aliquo præstito beneficio tempore administrationis, quam gratuito meruerint accepturos. Et licet neminem diuini timoris, contemnendo iusiurandum, arbitremur [f] immemorem; vt saluti proprie vllum commodum anteponat; tamen vt ad salutis timorem etiam necessitas periculi subiungatur, si quis ausus fuerit præbita sacramenta negligere, nõ modo aduersus accipientem, sed etiam aduersus dantem, accusandi cunctis, tanquam publicum crimen [g], concedimus facultatem; quadrupli pœna eo, qui conuictus [h] fuerit, modis omnibus feriendo.

Item Paschalis Papa.

¶ De eodem. Cap. XXVII.

PAtet simoniacos, veluti primos, & præcipuos hæreticos ab omnibus fidelibus respuendos, & si commoniti non resipuerint, ab exteris [i] potestatibus opprimẽdos. Omnia enim crimina ad comparationem simoniacæ hæresis; quasi pro nihilo [k] reputantur [l].

¶ *In tribus vetustis exemplaribus post caput*, Sancimus. *omissa inscriptione Paschalis, & capite isto*, Patet. *sequuntur cõtinẽter subiecta Gratiani verba*, His breuiter, &c.

His breuiter præmissis ad ea veniamus, quæ ecclesiæ, seueritate disciplinæ parata est vlcisci, ostendentes, quibus accusantibus, vel testificantibus, quilibet sint conuincendi; quo iudice quisque debeat condemnari, vel absolui; si causa vitiata fuit, quo remedio possit subleuari; si accusatores defecerint, an reus sit cogendus ad purgationem. Et vt facilius pateat quod dicturi sumus, exemplum ponatur sub oculis, in quo auctoritates hinc inde controuersantes distinguantur, & quid sanctorum Patrum sentiat auctoritas, liquido intimetur.

Dignitates esse non debent uenalia.

1 Conc. tex. in l. 1. ff. ad leg. Iul. & ibi glo.

Testis præsumitur nolle peierare.

a ¶ Sortiendis.] Dignitates enim non debent venales esse [1]: sicut nec matrimoniũ. ff. de don. inter vi. & vx. l. 2.

b ¶ Postmodum.] Sup. 1. q. 1. eos qui su. d. 46. sicut non suo.

c ¶ Per se.] Extra de percu. cler. inquirendum, extra de sentẽtia excom. mulieres.

d ¶ Cuiusque.] Sed vr cõtra. ff. de pol. l. 1. §. 1. Sed aliud est publice promittere aliquid Reipublicæ: aliud occulte alicui, vt eius suffragio promoueatur.

ADDITIO. Et si soluitur aliud, quod vr contra. ff. de do. hoc iure. in prin. de hoc no. sup. ea. q. 6. c. vl. Io. de Fan.

e ¶ Salarijs.] inf. 23. q. 1. militare sup. d. 86. non satis. Ioã. de Fant.

f ¶ Arbitremur.] Argum. pro teste præsumendum esse, quòd nolit peierare. ext. de test. cum tu fili. & dicit canon, quos scimus nolle peierare, & c. 2. q. 5. si mala fama. Sed licet præsumatur, est tamen notã dignũ, quòd lex nõ stat huic præsumptioni: immo subijcit pœnam in peieratione. if. ea. ibi, quadrupli, &c.

g ¶ Publicũ crimen.] inf. 6. q. 1. §. ult.

h ¶ Conuictus.] Nã post depositã administrationem debet esse præsens per 50. dies. C. vt omnes iudi. tam ciuil. quam mil. l. 1. & conuenitur sub episcopo loci. in auth. vt iu. sine quoquo suff. §. necessitatem collat. 2. Sed ex contractu nõ potest iudex conueniri post depositam administrationẽ, si cõtractum aliquem fecit nomine ciuitatis. vt. ff. de admi. rerũ ad ciui. perti. curatores. §. in eũ. et ff. de cur. illud. §. 1. sed procurator negotiorum bene conuenitur post [2] depositum officium, vt de procu. procurator. Bar.

2 Post falsũ est nisi se nomine suo obligauerit, uel nisi ut doceat demã dato, quod negatur.

ADDITIO. De hoc not. extra de immun. ecclesi. aduersus. §. ult. Et est ratio quare aliud in iudicio, aliud in cõtractu, quia qui contrahit, solam intuetur personam uẽditoris: cum rem alienam uendere possumus. ff. de contrahen. emp. l. rem alienam. In iudicio autem potius psona domini inspicitur, secundum Io. de Fant.

PAtet.] CASVS. Cum omnia crimina ad comparationem simoniæ pro nihilo reputentur, patet q̃ simoniaci sunt ab omnib. respuendi. & ab extraneis potestatibus opprimendi, si non resipuerint.

i ¶ Ab exteris.] idest, laicis, qui extra ecclesiam habent hanc potestatem, vt sup. d. 17. nec licuit. inf. 23. quæst. 5. principes.

k ¶ Pro nihilo.] Hoc in detestationẽ huius sceleris dicitur, sup. d. 90. neque. & sup. ea. q. 1. cito. infra 32. q. 7. quid in omnibus, &c. non solum, & ext. de sim. tanta.

l ¶ Reputantur.] Hoc dicitur in detestationem criminis, & ad terrorem: sicut illud, Omnis peccator, &c. extra de simo. tanta. Vel est grauius, quia facilius dicitur hoc crimen committi in Deum, [3] quam aliud: quia donũ Dei uolunt emere pecunia, su. 1. q. 1. eos. & ideo grauius dicitur argu. 17. q. 4. sicut. 22. q. 1. mouet. Vel ideo hoc dicitur, quia nulla certa pœnitentia pro hoc crimine inducitur, nisi q̃ usque ad mortem aspere pœniteat, sup. ea. q. 1. si quis neque. Ioan.

3 Sub. spoliter. 1. his q̃ specialiter ei sunt deputata & dedicata. s. res & dignitates, & sacra & officia ecclesiastica. arg. 17. q. 4. sicut & qõ. 1. nuptarum Arch. Simoniæ peccatum dr cæteris grauis.

HIS BREVITER. CASVS. Transitu utitur, scilicet colore rhetorico, quo dicta dicendis continuat, & dicenda dictis, summatim dicenda perstringens.

Quidam.]

Q Vidam.] CASVS. In superiori causa actum est de crimine simoniæ: & prius de eo, quod grauissimum est: sed quia crimina sine ordine iudiciario puniri non debent, ideo congruè hanc causam anectit, in qua de ordine Iudiciario tractat, ostendens quòd nemo condemnandus est nisi conuictus vel confessus, & quòd spoliatus præter iuris ordinem sit restituendus, & qualiter puniantur qui in accusatione deficiunt, qualiter obiecta crimina non probata purgentur, & qualiter sententia releuetur per appellationem, & vtrum laici admittantur ad accusationem clericorum, & qualiter sit accusatio facienda. Vt autem competentius agat, proponit thema, de quo octo elicit quæstiones.

CAVSA SECVNDA.

Q Vidam episcopus de lapsu carnis à laico impeditur. Duo monachi. vnus subdiaconus, & duo leuitæ aduersus ipsum testimonium ferunt. A metropolitano suo sentit se prægrauari. In ipsa ventilatione causæ tres ex testibus deficiunt, siue promissione decepti,† siue canonica examinatione reprobati. Expoliatur tamen episcopus, quia crimen eius notorium erat.

† al. allecti.

q. 1. *Hic primum quæritur, an in manifestis iudiciarius ordo sit requirendus.*

2. *Secundo an expoliatus ab aliquo sit iudicandus.*

3. *Tertio, qua pœna sint feriendi, qui in accusatione, vel testificatione defecerint.*

4. *Quarto, an duorum testimonio sit condemnandus.*

5. *Quinto, si deficientibus accusatoribus, sit cogendus ad purgationem.*

6. *Sexto, si remedium sit dandum ei, qui causa dilationis vocem appellationis exhibuerit.*

7. *Septimo, si laici, monachi, vel quilibet inferiorũ ordinum in accusatione maiorum sint audiendi.*

8. *Octauo, quomodo debeat fieri accusatio, an in scriptis, an sine scriptis.*

QVAESTIO PRIMA.

1 ps. *Q Vòd autem* a *nullus sine iudiciario ordine damnari valeat, auctoritatibus multis probatur.*

De eo namque ait Augustinus homilia quinquagesima, de vtilitate pœnitentiæ.

Q Vòd autẽ.] Hæc quæstio diuiditur in quinque partes, in quarum prima probat per 13. auctoritates, ꝙ nullus sine iudice debet damnari. i. nisi canonicè sit damnatus. Secunda ibi.[His omnibus. Tertia ibi.[Sed sciendum.] Quarta ibi.[Quando vero.] Quinta ibi.[Quando autem.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic ponitur prima quæstio, in qua probatur ꝙ præter iuris ordinem non est aliquis condemnandus præter quam in notorio crimine.

a ¶ Quod autem.] Tu dicas, quod in manifestis requiritur ordo iuris 11. quæstio. 3. eorum sed non in notorijs, vt dicam infra. ea. manifesta. & habes extra de iureiurand. ad nostram 3. Et notandum, ꝙ quędam sentẽtia est diffinitiua, quędam interlocutoria, quædam præcepti. Quælibet istarum requirit ordinem iuris. Et si diffinitiua sententia fuerit lata, omisso ordine iuris, ipso iure nulla est, vt infra ead. quæstio. sexta. §. diffinitiua. Hoc tamen scias, quòd duplex est ordo iuris. Vnus qui est de natura, [b]siue de substantia iudiciorum, scilicet, vt quis post citationem habeat inducias, vt fiat litis contestatio, & testes recipiatur, & quòd sententia feratur in scriptis, si contra hunc ordinem feratur sententia, non tenet, dicto §. diffinitiua. Est alius ordo, qui non est de substantia iudiciorum, scilicet vt sententia non feratur sub conditione, & non prius pronũcietur de possessione, quàm de proprietate. si tamen hoc non seruatur, nihilominus tenet sententia, infra ea. quæstio. 6. biduũ. & C. de appel. l. 1. Item sententia interlocutoria siue sit excommunicationis, vel suspensionis, vel missionis in possessionem, requirit ordinem iuris. De ordine excommunicationis sententiæ, habes infra ead. nemo. & 34. quæst. 3. de illicita: & melius extra de senten. excommun. sacro. De ordine suspensionis habes infra ea. nomen. Si tamen iste ordo non fuerit seruatus, tenet excommunicatio vel suspensio, vt 11. quæstio. 3. si episcopus. Item in sententia missionis in possessionem requiritur semiplena causæ cognitio, vt extra, vt lit. non contest. quoniam frequenter. in fi. Et siue talis ordo fuerit seruatus, siue non, si absens potest probare se non fuisse contumacem sententia talis retractatur, vt extra de sen. & re iud. cũ Bertholdus. & ff. quib. ex cau. in pos. ea. Fulcinius. §. quid sit autem latitare, & ff. de priui. cred. Imperatores. Sententia præcepti est, cum iudex sine causæ cognitione præcepit alicui, vt soluat alij decẽ, quæ petit. si ille soluat, & pecunia illa debita est, licet iudex præceperit iniustè, tamen non potest repeti pecunia, ut ff. quod met.

Sententia est triplex.

[b]Ordo iuris est triplex.

Sñia missionis ĩ possessionem requirit semiplenã causæ cognitionẽ.

1 De ista sñia etiã hẽ ext. de verb. sig. ex parte 1. in gl. vlti. ibi videas & de elec. dudũ 2. in glo. sed pone, & 11. q. ... in sũma. Archi.

met.cau.l.vlt. A prædicta regula plerique doctores excipiunt infamatos, circa quos non requiritur ordo iuris, vt infra ead.q.5. presbyter, & extra de simon. quoties. quod non admitto, vt dicemus in loco suo in illo ca. presbyter, & in illa decret. quoties. habita fuit causę cognitio. Item excipiũt dilapidatores, vt 3.q. 2. q2 ca. quod nõ est verum. quia hodie propter solã suspicionẽ non remouetur quis ab administratione, vt extra de simo. licet Hely. Ioan. de Fant.

interrog.actio.de ætate. Ius sit, extra de iud. at si clericus. Hostis, ff. de interrog.act.l.vlt. Nec natura neget. ff. de interrog.act.confession ib. Fauor. C. de libe.cã interrogatum. Et lis. ff. ad leg. Aquil. inde Neratius. §. vlt. Ius ve repugnet. ff. de past. si vnus, §. pacta. Melius, ff. de interro. inf. ead. multi.

¶Damnari non valet, nisi aut conuictus aut sponte confessus. Cap. I.

NOs in quemquam sententiam ferre non possumus, nisi aut conuictum [a] aut sponte confessum. [b]

In capitulis per Hadrianum collectis, c.57. Capit.5.c.156. Burch.l.16.c.6. Pann.l.4.c.111.

Item Constantinus Imperator.

¶De eodem. Cap. II.

IVdex criminosum [c] discutiens, non ante sententiam proferat capitalem, quàm, aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes [d] testes conuincatur.

¶ Habetur caput hoc Cod. Theodos. l.9. tit.40. in legis prima interpretatione, itemque in capitulis Hadriani, cap. 57. & capitul.5. cap.156.

Hoc α Idem testatur Augustinus, & eisdem verbis.

α¶Hoc.] *Absunt ista ab vno ex per uetustis exẽplaribus.*

Item Gregorius libro octauo, epistola 50.

¶De eodem. Cap. III.

Ansel.l.3.c.30.

SIcut sine iudicio quemquam nolumus condemnari, ita quę iuste β [e] diffinita fuerint, nulla patimur excusatione [f] differri.

β¶Iuste.] *Abest vox ista ab originali. In vna autem manuscripto Gratiani est,* Iusta sunt diffinita sententia.

Item Eleuterius episcopus ad episcopos Galliæ.

Ansel.l.3.cap.54. Polyc.l.5.tit.1. Pann.l.4.c.115. † absunt ista ab originali.

¶De eodem. Cap. IIII.

NIhil [cõtra † quemlibet accusatum] absque legitimo, & idoneo accusatore fiat: Nam & Dominus noster Iesus Christus Iudam furem esse sciebat: sed quia non est accusatus, ideo non est eiectus.

Item Fœlix Papa 1 ad Paternum episcopum.

NOs in quemq̃.] CASVS. huius ca. est, quod non debemus aliquem condemnare, vel in aliquem ferre sententiam, nisi probationibus vel confessione sua conuincatur. Idẽ est casus sequentis cap.

Conuincitur qs quadrupliciter.

a¶Conuictũ.] Quatuor sunt modi conuincendi, aut iure scilicet instrumẽtis vel testibus; aut facti euidentia, vt extra de coha.cle. tua. & infra eadẽ quæst. quæ Lotharius. aut iuris interpretatione, vt sæpius citatum esse reum, vt 3.q.9. decernimus. aut violenta suspicione seu præsumptione. 32.q.1. dixit, & C. de adulter. authentica, si quis.

Sententia in confessum ferenda est.

b¶Confessum.] Habes ergo hic, q sentẽtia ferenda est in cõfessum. hoc verũ est etiam si aduocatus alicuius cõfiteatur, nec reuocat cõfessionem suã, ut extra de sen.c.olim. & est ferenda sententia in confessum in causa ciuili, vt ff. de confes.l.Iulianus. & etiam in criminali, ut ff. de custo. & exhi. reo. si confessus. Nisi aliquis metu tormentorum aliquid confiteatur, dum est in carcere. tali enim confessioni non statur, vt ff. de quæstio.l.1.§. diuus. & §. si quis. ultro. nisi post tormenta in confessione perseueret, ut ff. de quæstioni.l.1.§. quæstio. mentitur ergo lex: quæ dicit quod nullæ sunt partes iudicis in confitentem. ut ff. ad leg. Aquil. proinde. §. ulti. Sed dic quod nullæ sunt, quantum ad examinationem causæ, sunt tamen aliquæ quantum ad prolationem sententiæ. Vel dic, quod si post receptionem libelli & inducias datas, reus confitetur, tunc iudex fert sententiam, sed sine omni correctione libelli. Si ex abrupto confiteatur, tunc non est ferenda sententia: sed iudex simpliciter pręcipiat ei ut soluat. ff. de iud. si debitori. Quæ autem confessio præiudicet, his uersibus collige.

Confessioni metu tormẽtorum factæ non statur.

Confessio confitenti non nocet, nisi multa concurrant.

Maior, sponte, sciens, contra se, ius sit & hostis.
Nec natura neget, fauor & lis, ius ve repugnet.

Maior. ff. de confes. certum. in fi. Sponte. 31.q.2. Lotharius. Sciens. C. de iur. & facti igno. error. Cõtra se. ff. de interro.act.l. si is cuius. 32.q.1. solet quæri.

c¶ IVdex criminosum.] Id est, causam criminalem.

d¶ Per innocentes.] Id est, bonos.

SIcut.] Casum sic pone. Sicut non debemus aliquem sine ordine iudiciario, & causa cognita condemnare; ita & sententia iuste lata contra eum, statim debet executioni mandari.

e¶ Quæ iuste.] Id est, secundum ordinem iuris. licet enim sciat eam executionem iniustam quantum ad ius litigatoris, tamen eam exequitur. 1. ut extra de offi. dele. pastoralis. nisi sit lata per falsa instrumenta. C. si ex fal. instru. vel testi.l. iudicati. extra de re iudic. de cætero. & de cri. fal. super. eo.

1 Nam quãtum ad ipsos litigantes ius ex snĩa factum fuit post quã in rem transijt iudicatam. extra de re iud. cũ inter in fi. Arch.

f¶ Excusatione.] Nisi incontinẽti obijciatur exceptio, ut extra de testi. veniẽs 2 & ext. de rest. spo. litteras. Dic ut notaui 11.q.3. cũ apud extra de of. de leg. quærenti. ADDITIO. Et not. extra de in inte. rest. scisitata. Archid.

NIhil.] CASVS. Dicitur hic in c. isto, q nullus debet absque accusatore damnari & hoc probatur exemplo Domini, qui licet sciret Iudam esse furem, tamen eum non eiecit, cum accusatus non fuisset.

Primates.]

PRimates. CASVS. Dicitur hic, quod si causa coram primatibus agitatur de crimine, quod non dēt accusatus condemnari nisi cōuictus, vel confessus. Quod si aliter factum fuerit, snīa irritabitur & retractabit à synodo. a ¶ Primates.] Idest, episcopi. 5. q. 2. si primates. b ¶ Sen-

ri debet, alioquin est tolerādus: & loquitur hoc c. de Iuda, & c. superius scilicet, [Nihil, &c.] Secunda pars incipit ibi, [Bene dixit.

d ¶ Vnus ex vobis.] Arg. qd de vno dr. de aliis negatur vt 45. dist. disciplina. sic. ff. de iud. cum prętor. sup. 25. d. qualis. C. de procur. maritus.

sup. c. in sū ver. hoc tamen. Arch.

¶ De eodem. Cap. V.

Et Zepherin⁹ epis. 1. ad epos Siciliæ, vsq; ad vers. Aliter. Ans. l. 3. c. 68. Burch. l. 1. c. 157. Iuo p. 5. c. 245. & 247. Pan. l. 4. c. 15. 11. q. 3. irritam.

†] Abest ab epis. [Zepherini.

PRimates [a] accusatum discutientes episcopum, non ante sententiam [b] proferant damnationis: quam Apostolica freti auctoritate, α aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes, & [canonice † examinatos regulariter testes conuincatur. Aliter irritam esse censemus; & iniustam episcoporum damnationem; & idcirco a synodo retractandam, [c] ita ut oppressis ab omnibus in cunctis subueniatur causis.

α ¶ Apostolica freti auctoritate.] *Hæc addita sunt ex epistola Fœlicis, & Zepherini. Nam damnari episcopi sine consensu, & auctoritate Romani Pontificis nec tunc poterant, nec nunc possunt. 3. q. 6. c. discutere. & alibi.*

Item decreuit Zepherinus Papa.

Zepherinus loco proxime indicato.

Item Augustinus. β

β ¶ Augustinus.] *Sic in multis vetustis exemplaribus, quamuis uerba huius capitis apud sanctum Augustinum non sint inuenta.*

Multi per tolerantiam sustinendi sunt, quamuis sententia diuini iudicij sint condemnati. Cap. VI.

Matth. 26.

VNus ex vobis [d] me traditurus est. ¶ Bene dixit, ex vobis, & non ex nobis. Ex vobis enim est, a quibus per iudiciariam potestatem confessus, aut conuictus, exclusus non est: A me verò, qui nullis indigeo argumentis, & omnia certissime noui, separatus & diuisus est: Tale enim est, ac si diceret; etsi ego eum per occulti iudicij sententiam damnatum habeo; vos tamen adhuc illum per tolerantiam sustinete. [e]

Item Gregorius Ioanni defensori eunti in Hispaniā, lib. 11. epist. 50.

¶ Nullum seruetur iudicium, nisi rationabiliter habitum. Cap. VII.

Ans. l. 3. c. 93.

IN pri-

e ¶ Sustinete.] Etiā in publica cōione, vt ext. de off. ordi. si sacerdos. & 6. q. 2. si tantam episcopus.

IN primis.] CASVS. Presbyter quidam, & duo episcopi. s. Ianuarius & Stephanus dicebantur iniuste cōdemnati: quare Dominus Papa committit negotiū istud Ioanni defensori eunti in Hispaniam. Diuiditur ergo c. istud in quatuor partes in 1. parte mādat inquiri de persona presbyteri hoc modo, vt si inuenerit eum iniuste damnatum, restituatur. Si autē aliquid obijciatur cōtra eū, cognoscatur de hoc eo pñte, & pro se rōnem reddente, & quęratur diligēter, vtrū in exilio dēat demorari, vel an debeat ad suā ecclesiā reuocari. In 2. parte mandat Papa inquiri de persona Ianuarij epi, vtrū cōmiserit crimen dānatione dignum: & si nō cōmiserit, ecclesiæ suę & honori suo restituat. Eps aūt, qui in loco eius substitutus fuerit, ab omni honore ecclesiastico deponatur, & tradatur eidē Ianuario custodiendus, vel ad sede Apostolicā transmittat. Si uerò mortuus est, & alius loco eius substitutus, remoueat ab ecclesia: ita tamen, quod in alia ecclesia possit eligi, nunquam ad illam reuersurus, de qua remotus est. Ipsi verò q substitutū ordinauerūt, per sex mēses in monasterio detrudantur à communione suspensi, nisi in mortis articulo. Sed si metu ipsius principis, se dixerit fecisse, tempus pœnitentiæ abbreuietur. Insuper compellatur Comitiolus restituere omne damnum eidem episcopo, qd scilicet per illius violentiam est passus, præstito prius iuramento ab eodem Ianuario. In tertia parte mandat Papa inquiri de Stephano, vtrum crimina, quæ ei obijciebantur, essent uera, uel nō vera, & si ordo iudiciarius fuerit in eo seruatus, & quales accusatores, & quales testes fuerunt, & qualiter sententia lata fuerit. Si uerò crimina falsa fuerunt, ecclesię suę restituatur, & illi qui iniuste damnauerunt eum, sex mensibus in monasterio detrudantur excōmunicati. De pœna substituti, & ordinantium eum, & de pœna Comitioli idem dicitur, qd dictum est in persona Ianuarij. In quarta parte, probat,

Epm damnare quis pōt 1. al. pceptis. § Snīa nulla an possit retractari. 2 Nam snīa lata contra iuris ordinē iudiciarium ipso iure nulla & irrita ē, nec indiget retractatione maiore, qa noui est ſm Hug. & adde qd no.

b ¶ Sententiam.] Excommunicationis, quam ferre possunt in epm: sed nō damnare, vt sup. dist. 12. de his, 1 in fi. inf. q. 3. si quis eps. inf. 3. q. 6. quamuis, &c. seq. nisi sit synodus congregata auctoritate Papæ, vt 5. q. 4. c. 1.

c ¶ Retractandam.] Sed qualiter retractatur sententia, quæ nulla est ipso iure? nam nec in sentētia excōicatio nis necessaria est absolutio, si snīa nulla est, vt ex. de off. deleg. c. cum cōtingat. & extra de sent. excom. per tuas. & id quod nullū est, rumpi nō potest. ff. de iniu. & rup. testam. nam & sub cōditione. & vbi nulla est obligatio, ibi nulla est liberatio. ff. de ver. oblig. decem stipulatus. sed hic retractatur de facto: 2 sicut aliquis absoluitur de facto. extra de appel. ad præsentiam, sicut depositus de facto restituitur, ut 16. q. 1. frater noster.

VNus ex vobis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Dñi ad discipulos, scilicet. Vnus ex vobis me traditurus est. in secunda parte ponūtur verba Augustini exponētis verba Dñi quibus probat, quod conuictus, uel confessus cōdena-

nis [a] requirendum est, de persona presbyteri dilectissimi † [b] fratris, & coepiscopi nostri Ianuarij, & si ita se veritas habet, sicut eiusdem episcopi petitio cõtinet, in ecclesia, atque in loco suo, modis omnibus idem presbyter reuocetur. Si autem dictum fuerit; quia contra ipsum causa aliqua mota, siue probata [c] est, subtiliter ipso præsente, [d] & pro se rationem reddente, quærendum est & genus causæ, [e] & modus ꝓbationis, [f] vt ex hoc colligere valeas, vtrum adhuc in exilio debeat demorari, an certe in ecclesia sua, & officio suo debeat reuocari. ¶ De episcopi supradicti persona hoc statuendum est, vt si nulla, contra eum criminalis causa, quæ exilio, vel depositione digna est, mota siue probata est, is qui eo superstite episcopus peruerse, [g] ac contra canones in ecclesia eius ordinari præsumpsit, sacerdotio priuatus, ab omni ecclesiastico ministerio repellatur. [h] Qui etiam eidem dilectissimo Ianuario fratri, & coepiscopo nostro tradendus est, vt ab ipso [i] in custodia habeatur, aut certe ab eo ad nos per omnia transmittatur. Episcopi verò, qui eum ordinauerunt, vel ordinationi eius consentientes interfuerunt; sex mensibus [k] Dominici corporis & sanguinis communione priuati, agere pœnitentiam decernantur in monasterio, & supradictus Ianuarius loco, & ordini suo modis omnibus reformetur. Si verò communione priuatis, mortis contigerit imminere periculum, benedictio eis viatici non negetur. Si autem episcopi in præiudicium condemnationis, vel depositionis memorati Episcopi, se metu [l] iudicis consensisse, ac talia fecisse non sua sponte, [m] fassi fuerunt; & tempus eis abbreuiandum est, & modus pœnitentiæ temperendus. Si verò ille, qui locum eius inuasit, de hac fortasse luce migrauit, & alter est ordinatus, quia leuioris† [n] culpæ videtur (cũ non quasi isti superstiti, sed suc-

† forte legendum.] & dilectissimi.

† al. leuior culpa.

bat, ꝙ circa ea non fuit ordo iudiciarius obseruatus. Nam sacerdos tantum coram suo episcopo erat conueniendus, vt probatur causa 11. Similiter de Ianuario actum est contra leges, cum fuerit de ecclesia sua violenter abstractus. Nam qui hoc faciunt, capite puniũtur, vt probat lege seq. si quis in hoc. Deinde multipliciter probat, quod circa personam Stephani nõ fuit ordo iudiciarius obseruatus: qa fuit à non suo iudice cõdemnatus, & si metropolitanũ non habuit, erat ad sedẽ Apostolicam remittẽdus. Item quia fuit a seruis accusatus, qđ fieri non debuit etiã in crim. læsæ maiestatis, cũ. s. fuerit bonæ opinionis, & qa eo absente uilissimi testes contra eum recepti sunt, nec etiã sñia lata fuit in scriptis: quod fieri non debuit. Et hoc ꝓbatur duab. legibus. & seq. c. Secunda pars incipit ibi. [De epi persona.] Tertia ibi. [Quia igitur Stephanus.] Quarta ibi. [De persona presbyteri.

a ¶ In primis.] Arg. ꝙ prius est cã pauperis tractanda quã diuitis, vt 16. q. 6. đ lapsis. & C. de episc. & cler. si quis ad declinãdã. Sed dic. ꝙ hic vltimo iubet tractari causa episcopi, ut eo melius memoriæ commẽdetur, vt inf. de cons. d. 2. liquido.

b ¶ Sed quare iubet inquiri. s. an ordo iuris fuerit seruatus, cum ipsi depositi essent a non suo iudice, unde statim deberẽt restitui? Dic quòd hoc fuit propter scandalum Comitioli, & est si. 3. q. 6. hęc quippe.

c ¶ Presbyteri dilectissimi.] Transitiue ponitur.

c ¶ Mota siue probata. Siue, pro &: & tũc planum est. non enim eo solo, ꝙ quis est accusatus, reus est, ut 15. q. vlt. c. vlt. Vel dic, mota, ita ꝙ sit infamatus, & in purgatione deficiat. hoc enim solum sufficiat ad depositionẽ, vt ext. de sim. de hoc. &c. insinuatum. hoc uerum est, qñ crimen, in quo deficit, inducit depositionem.

d ¶ Præsente.] Et intelligẽte. alias nõ diceret pñs. ff. de ver. sig. corã Io. Quid iuris sit de hoc habes. 2. q. 9. in su.

e ¶ Et genus causæ.] Scilicet an sit ciuilis, an criminalis, quia alij testes admittuntur tam in una quam in alia, ut 14. q. 2. super prudẽtia. Vel dic, genus causæ. i. an tale sit crimen quod inducat depositionem, uel non quia non omne crimen inducit depositionẽ. d. 81. Apostolus. & 5. q. 4. in loco. 15. q. 8. in sum.

f ¶ Modus probationis. Non intelligas, vt inquiratur, an ciuiliter an criminaliter agatur. nam propter crimen ciuiliter probatum remouetur quis a beneficio, ut ext. de off. cust. c. 1. extra de fideiuss. peruenit de iureiurand. querelam. Sed dic modus probationis, idest, an excipiẽdo, uel denunciando, uel alio modo probatũ sit crimẽ: quia si excipiendo, uel denunciando, nõ est remouẽdus, vt ex. de acc. sup his. Si aũt directo agatur de crimine, licet ciuiliter, bene remouetur ab administratione: sed non a dignitate. vt extra de simo. per tuas. in fi.

g ¶ Peruerse.] Quod iuris de hoc sit, habes 3. quæst. 7. in summa.

ADDITIO. De hoc etiam no. extra de do. & contu. ueritatis. Et no. ꝙ pręsentia & absentia dicitur multis modis, prout not. ff. de procu. præsens.

h ¶ Repellatur.] Nisi fecisset ignoranter, ut inf. 7. q. 1. præsentium. &c. eum qui.

i ¶ Ab ipso.] Non vt ab ipso iudicetur, ut inf. .q. 5. quia suspecti.

k ¶ Sex mensibus.] Post hoc tempus forte ipso iure restituuntur. arg. ff. de postu. l. Imperator. sup. d. 50. si ille. contra, sed ibi erant detrusi in monasterium, ut ibi perpetuo essent.

l ¶ Metu.] Metus hic attenuat peccatum, ut ext. quod met. cau. sacris. quandoque penitus excusat, ut 50. d. presbyteros, quandoque in nullo excusat, ut inf. de consec. d. 4. cons. & 11. q. 3. quisquis.

m ¶ Sua sponte.] Arg. ꝙ mitius agiť cũ spõte confesso, ꝙ cum conuicto, ut 50. d. c. 3. arg. ext. de elect. innotuit.

n ¶ Quia leuioris.] Cum enim sit singularis successor, mala fides defuncti non nocet successori. Secus si esset vni-

Causa pauperis est tractanda prius quã diuitis.

2 Vel dic, ꝙ aliquis dẽt esse ordo postulantium, ne si honori postulantiũ locus detur mediocres desideria sua non profe-rãt. ff. de off. proc. nec q. l. quam. §. obseruare sm. Laur.

Criminis ꝓbatio an sẽꝑ remoueat promotum.

Metus qñq; attenuat peccatũ. Fides mala defuncti, an noceat successori.

vniuersalis successor. C. de acquir. poss. l. vitia. & ff. de di. & temp. præscr. l. an vitium. & l. cum hæres, purgatur ergo hoc vitium per successorem. sic extra de fil. presbyter. ex transmissa, vnde dicit lex, ꝙ non videor vi possidere, si recipiam possessionem ab eo, qui possidet, licet ille. suum, vt C. de fi. instr. l. vlt. eodem modo probat sibi aliquas mobiles esse ablatas. C. vnde vi. si qñ. extra, quod me. cau. c. vlt. Hoc tñ teneas pro certo, ꝙ nullus in principali causa condemnatur in expensis postquam iurauit de calumnia, cum postea præsumatur bona fide litigare 2. vt ff. de leg. 2. qui solidũ, & in hac opi. fuit Ioã. Cremonẽs. & alij doctores legũ, unde dixit Bulgarus, exceptionem facit contumacia absentis actoris, & iusta ignorantia. Ioan. Et ita seruatur de facto in hac ciuitate Bononiensi. Sed in cã appellationis indistinctè quilibet cõdemnatur. ut 2. q. 6. omnimodo. Bart.

cessisse defuncto videatur) episcopatus illi officiũ in illa ecclesia tãtummodo interdicatur, vt in alia ecclesia, quæ sacerdote vacauerit, si electus fuerit, possit esse eps; ad Malachitanam tamẽ ecclesiam nunquã aliquo modo reuersurus [a]. ¶ Gloriosus aũt Comitiolus; quidquid prędictus eps per violentiã, atq; insecutionem ipsius expẽdisse [b], vel damnũ pertulisse dato sacramẽto [c] firmauerit, eidẽ episcopo restituere compellatur †. Si aũt aliter, quàm antefati episcopi petitio continet, actum esse forsitã perhibetur, subtiliter quærendũ est, & veritate cognita, cũ Dei timore, quod iustitiæ ordo suaserit, iudicãdũ. ¶ Quia ergo Stephanus episcopus odio † sui quædam ficta, & de falsis se capitulis accusatum neque aliquid ordinabiliter factum, sed iniustè se asserit condemnatum, diligenter quærendum est primo, si iudicium ordinabiliter est habitum, idest †, si alij accusatores [d], atque alij testes fuerunt. Deinde causarum qualitas est examinanda; si digna exilio, vel depositione fuit; si eo † pręsẽte [e], qui accusatus est iureiurando contra eum testimonium dictum est, si scriptis actum est, vel si ipse licentiam respondendi, & defendendi se habuit. Sed & de personis accusantium, ac testificantium subtiliter quærendum [f] est, cuius conditionis, cuiusve opinionis, aut ne inopes sint, aut ne fortè aliquas contra prædictum episcopum inimicitias [g] habuissent: & vtrum testimonium ex auditu [h] dixe-

† al. condemnatur.

Iuo p. 6. c. 343.
Pann. l. 4. c. 82.
† al. in odio suo.

† al. aut si alij accusatores, alij testes fuerunt.
† al. aut si.

ille uitiosè possideat, ut ff. uti po. l. si duo. & si extra de rest. spol. cum ad sedem, in fi. Ioan. Hodie tamen spoliatus potest conuenire quemlibet possessorem condictione ex canone, ut extra de rest. spo. sæpè contingit Ba.

ADDITIO. Ad huius glo. declarationem uide quod le. & not. extra de iud. quia. V.

a ¶ Reuersurus.] Arg. ꝙ dignitas non conualescit in inuasore, si eiectus moritur, arg. infra 21. q. 1. relatio.

b ¶ Expendisse.] De expensis consueuit notari extra de pœ. calumniam. immo melius de do. & contu. cum dilecti. sed hic aliqua adijciam. Dico ergo, ꝙ omnes expensæ soluuntur, quæ factę sunt in eũdo, & redeundo extra de elec. ut p̃teritæ, ẽt circa aduocatum, ut C. de iud. l. sancimus, & hoc obtinet cum uictus succumbit uictori: secus est si quis condẽatur pro contumacia 1. tunc. n. tm̃ soluit expensas factas à tempore contumaciæ, ut extra de do. & contu. cum dilecti, illas tñ expensas dico deducendas, quas domi consueuit facere, ut ff. ad exhi. sed & si. §. 1. & ff. de pe. hæ. l. sed & si. §. qđ aũt. ff. de rei uendi. si res. nec illas petit, quæ casu fortuito factæ sunt, ut ff. mand. l. inter causas. §. non omnia. Item istæ expensæ erunt mediocres, & non delicatæ, ut ff. de pig. ac l. si seruos in fi. & ff. de dam. infec. inter quos 1. §. 2. & l. seq. solas enim illas præstabit, quæ pp ipsam causam factæ sunt, ut extra de seq. & po. & fructu ad hoc in fi. & solas necessarias non utiles præstabit, ut extra de eo qui mit. in poss. cum uenissent, in fi. Illud aũt non obstat ei, ꝙ minores facere potuisset, ut ff. man. l. si quis. §. impendia. Item iudex prius taxabit expensas, quam pro eis iuretur, ut 3. q. 3. §. spatium, uer. quod fieri & est istud speciale, quod probatur aliquid proprio iuramento, & hoc ideo est: quia res talis aliter nequit probari, sic per sacramentum suum probat se aliquis perdidisse instrumẽtũ extra de accusa. c. cum P.

c ¶ Dato sacramento.] Si aliter nequit probare. C. unde ui, l. si quando. Io.

d ¶ Accusatores.] Id est, accusator non. n. plures accusatores admittuntur 3. quia posset esse, ꝙ unus probaret, & alter deficeret in probatione: sed si plures sũt, iudex eliget magis dignũ, ut ff. de acc. l. si plures tamen in tantum pręiudicabit eis, quod qui semel apparuerit inter accusatores, non potest postea in illa causa testificari, ut extra de accusa. c. cum P.

e ¶ Si eo præsente.] Testes iurare debent præsente utraque parte, uel altera p contumaciã absente. extra de testi. in nomine Domini, sed testimoniũ nõ debent dicere coram partibus, exẽplo Danielis, qui solus secrete quærebat a testibus 2. q. 7. §. his ita uer. item Daniel. Ego credo, ꝙ quæcunque pars uelit interesse interrogationib. 4 ꝙ potest, quia partes melius nouerunt quærere omnes circunstantias, & hoc probatur. ff. de adul. l. si postulauerit. §. quæstioni, sed hoc sciant partes, quod quæcũq; pars semel interfuit, a modo non potest alios testes producere super illo articulo, ut extra de testi. fraternitatis. in auth. co. §. quia uero coll. 7. Ioan. Sed certe sicut testimonium dicitur in secreto, ita & interrogationes fiũt in secreto, & dantur in scriptis: & ita seruatur de facto. Barth. Brix.

f ¶ Quærendum.] Sed non uidetur hoc mõ esse quærendum: cum exceptio, quæ testi. est obijcienda, ante publicationem debeat opponi, ut extra de testib præsentium, & quia non refert cuius opinionis testis sit, dummodo eo tempore quo tulit testimonium, nihil fuit obiectum testi, ut C. de testi. l. 1. Respond. reus bene obijcit, ꝙ testes tales non essent admittendi, sed iudex spretis istis exceptionibus admisit eos 5. unde in hoc casu post sententiam debet inquiri de opinione testiũ. 6. ut extra de testib. ex parte Adæ. uel reo absente fuerunt ibi testes inducti: & cum iudex de suo officio deberet inquirere de opinione testium non quæsiuit.

g ¶ Inimicitias.] Capitales, ut extra de simo. per tuas & in auth. de testi. §. si quis uero odiosus, instit. de excus. tuto. §. inimicitiæ, infra 3. q. 5. c. 2.

h ¶ Ex auditu.] Inf. q. 9. testes, tamen de auditu, & de credulitate quæritur a teste, extra de testi. cum causam.

Expẽsarum materia.

1 Cõe est in quolibet cõtumace, ut i expensis cõdemnetur: si ue uincat in cã prĩcipali, siue succumbat. C. de iu. propterãdũ. §. sin aũt ex gestis, & sic no. Inn. ext. lib. 6. de ap. cordi. in fi. Archid. iusiu de calumnia pscr uata cõdemnatione expensarum.

2 Contrariũ tñ tenẽt Pe. đ Bel. & Cy. & Bar. in au. gñaliter. C. đ epis. & cl. & Bartol. & Imol. in l. q solidũ. §. ẽt. ff. de le. 1. & Bart. in l. eũ quẽ temere. ff. de iudi. & in l. 1. uer. uenio, & c. ad Tur. & Ioã. A. in c. calũniã de pœ. Idem tenet Gul. de Cu. i l. 3. ff. de iureiu. & B. 4. in dicta. auth. gñaliter, post Oldra.

3 Idem tenet gloss. & ibi Per. de Belperti. & Cy. in l. si accusatoribus. C. đ accus. Bar. in l. 3. §. si plures. ff. de sepul. uiola. licet sit cõtra ext. de col. detegen. c. 1. ubi de hoc. & extra de pur. cano. quoties vbi de hoc. Arc.

4 Istã gl. sequitur Alex. de Imo. in l. is apud. col. 2. C. de edẽ. & adde In. in c. p tuas. de testi. & Spe. in tit. de testib. §. iã de interrogato rijs.

Exceptio in testẽ qñ est obijcienda.

5 Adde Bal. in l. criminis. C. đ ac. & Alex. de Im. in l. ita demũ. col. 2. de procur.

6 Vt ss. ea. q.

7. quærẽdũ.

runt, aut certe se scire specialiter [a] testati sunt, si scriptis [b] iudicatum est, & partibus præsentibus sententia recitata est. Quod si forte hæc solenniter acta non sunt, nec causa probata est, quæ exilio, vel depositione digna sit; in ecclesiam suam modis omnibus reuocetur. Hi vero, qui cum contra Dei timorem, & canonũ statuta condemnauerũt, excommunicati in monasterium ad agendam pęnitentiã sex mensibus mittendi sunt: ita sane, vt si cuiquam eorũ mortis contigerit imminere periculũ, viatici benedictio non negetur. Ipse autem, qui eo viuente locũ eius temerarie ambiuit, priuatus sacerdotio, ab omni ministerio ecclesiastico repellatur, atque eidem dilectissimo fratri, & coepiscopo nostro tradatur, vt eum aut ipse ad nos transmittat, aut apud se in custodia habeat. Episcopi vero, qui eum ordinare præsumpserunt, vel peruersæ ipsius ordinationi præbuere consensum, ijdem communione priuati, sex mensibus ad agendam pęnitentiam in monasterio deputentur. Si autẽ episcopi ß in præiudicium cõdemnationis, vel depositionis memorati Stephani se metu iudicis cõsensisse, ac talia fecisse non sua sponte professi fuerint, tempus eis abbreuiandum est, & modus pænitentię temperandus. Si igitur is, qui prædicti Stephani locũ inuasit fortasse defunctus est, atque alius in ecclesia eius episcopus ordinatus est, illud de eo statuẽdum est, quod superius de causa fratris, & coepiscopi nostri Ianuarij diximus. ¶ Quod si forte aliqua de obiectis contra memoratum Stephanum episcopũ probata sunt, aliqua vero doceri minime potuerunt; cauta omnino consideratione pensandum est, vtrum leuiora [c] capitula, an certe grauiora probata sint, vt ex eis, qualiter definitionem tuam formare debeas, possis scire. ¶ Gloriosus vero Comitiolus, si suprascriptus episcopus innocẽs esse claruerit, quidquid de rebus eius, vel ecclesiæ ipsius tulerit, ei sine aliqua restituat dilatione. Sed & quæque se in persecutionem, ac violentiam eius expẽdisse, vel damnum idem episcopus pertulisse iurauerit, idem memoratus Gloriosus Comitiolus reddat, ac satisfaciat. Si autem episcopum antedictum talẽ culpam commisisse cõstiterit (quod absit.) &c. *vt infra in causa monachorum*. De persona presbyteri, &c. *vt inf. in causa*. Clericus aduersus clericum. *Et inf. eadem epist. 54. vndecimi libri*. De persona Ianuarij episcopi sciendum est grauiter omnino, & contra leges esse actum, vt violenter de ecclesia traheretur; dum si quamlibet iniuriam [d] à quocumque episcopus passus fuerit in ecclesia, iniuriãtem lex capitali [e] pęna percutiat, & sicut maiestatis reum omnibus det accusandi illum licentiã, vt huius legis series loquitur Codicis lib. 1. tit. vi. cõstitutione decima: Si qs in hoc [f] genus sacrilegij ꝓruperit, vt in ecclesias catholicas irruens, sacerdotib. & ministris [g], vel ipsi cultui, locoque aliquid importet iniuriæ, &c. *& infra in eadem epistola*. De persona Stephani episcopi hoc attendendum est; quia nec inuitus ad iudicium [h] trahi, nec ab episcopis alieni concilij debuit iudicari [i] *& infr.* ¶ Contra hæc si dictum fuerit, quia nec metropolitanum habuit, nec patriarcham; dicendum est, quia à sede Apostolica (quæ omnium ecclesiarũ caput est) hęc causa audiẽda, ac dirimen-

16. q. 6. ca. si episcopum.
11. q. 1. de persona ex Gre. l. 11. epist. 54.

l. si qs Cod. de epis. & cleri. Cod. Theodos. l. 16. tit. 2. c. 31. 17. q. 4. si quis suadente.

Excõicatio pro modica iniuria non est ferenda.

a ¶ Specialiter.] Id est, assignata cã s sę, vt no. 4. q. 3. §. sola.
b ¶ Scriptis.] Inf. 9. q. 1. si quis cũ clerico. cõtra. sed illud in ciuili, istud in criminali. Vel illud speciale in episcopo.
c ¶ Leuiora.] An grauiora inf. 3. q. 10. placuit. contra. Sed hic non dicitur ꝙ secundo sint admittendi ad accusandum.
d ¶ Quamlibet iniuriam.] Ergo pro modica vt ꝓ magna iniuria potest quis taliter puniri, ar. 14. q. 6. c. ult. tñ ꝓ modica iniuria non excõicatur quis. 11. q. 3. nullus extra de sen. exc. peruenit. Io. Et maledicit Io. quia excõicatus est: sed non debet mitti ad sedem Apostolicã, nisi velit eps, vt dicit illa decre. peruenit B.
e ¶ Capitali.] Hæc ẽ lex Cornel. Sed contra C. de ep. & cl. authẽ. sed nouo ibi. n. dicitur, ꝙ talis verberatur. & in monasteriũ mittitur. Ioa. Sol. potest dici, qđ nouo iuri stabitur. vel stabitur huic legi, cum sit canonizata 11. dist. c. 1.

Et hanc sẽtẽtiã teneas ſm L. sed sequẽs verior est, vt uidet. Arch. Crimẽ sacrilegij, & læsę maiestatis quãdoq; cõparatur.

f ¶ Si quis in hoc.] inf. 17. q. 4. §. qui autem de ecclesia.
g ¶ Et ministris.] No. diligẽter, quod in hoc casu crimẽ sacrilegij comparatur crimini lęsę maiestatis, vt 17. q. 4. si quis suadente. §. qui aũt. immo si laicus extrahatur de ecclesia, tale crimen cõparatur crimini lęsę maiestatis, ut C. de ijs q ad eccl. confu. l. 2.
h ¶ Ad iudiciũ.] Alienũ hoc patet per verba sequẽtia, s. ab episcopis alienis, &c.
i ¶ Iudicari.] Ergo cõprouinciales epi. sunt iudices episcopi, vt 3. q. 6. c. 2.
a ¶ A suo

a ¶ A suo iudice.] infra 11.q.1.c.pen. C.si a nõ compe. iud.l.vlt.

b ¶ Crimine.] No.ꝙ etiam in istis exceptis criminibus non omnis admittitur ad accusationem, vel testimonium, nisi malæ famæ fuerit accusatus, vt hic, & inf.ea. q.7.§. accu. & extra de test. ueniens. Si uero malæ famæ fuerit accusatus, omnes admittuntur, vt extra de si. tanta. & extra de testi. & quoniam, nisi odio venerit ad accusationem, ut extra de sim. licet Hely. & c. per tuas. Alij dicunt speciale esse in episcopo. decre. tamen uidetur dicere, ꝙ contra eum ẽt qui fuit malæ famæ, non admittuntur criminosi in exceptis criminibus cũ criminaliter agit, sed ubi ciuiliter agitur, tũc admittuntur criminosi contra regulares prælatos, sed non contra sæculares: sed si sunt emẽdati de crimine, tũc admittuntur contra eos de æquitate, non de rigore, vt ext. de simo. per tuas. Io.

da fuerat: sicut & prædictus episcopus petijsse dignoscitur, qui episcopos alieni concilij iudices habuit omnino suspectos. Quia ergo sententia non à suo iudice [a] dicta nihil firmitatis obtineat, lectionis huius tenor ostendit libro. Cod. vij. & c. *& infra*. ¶ Quòd autem dicitur à seruis suis accusatus, sciendum est, quia audiri minimè debuerunt. *& infra*. ¶ Si vero de crimine [b] † maiestatis dicitur accusatus, nec ipsum de eo credendũ fuit, si vita, vel opinio eius talis ante non extitit [c]. *& infra*. ¶ Quòd autem dicit idem episcopus, quia se absente, aliqui sint vilissimi testes exibiti; hoc si verum est, nullius esse momenti lege noscendum est. *& infra*. ¶ Testes autem quales, vel cuius opinionis ad testimonium admittendi sunt, plurimæ leges ostendunt, quę penè nulli habentur incognitę; quę etiam sanciũt, vt vilissimis testibus sine corporali [d] discussione credi nõ debeat. ¶ Quod autem dicitur, quia nihil scriptis iudicatum est, legendus est titulus xliiij. libri vij. Codicis, quia scriptis debuit iudicari. Nam ibi inter alia dicitur, atque præcipitur, vt sententia, quæ sine scripto dicta fuerit, ne nomen quidem sententiæ habere mereatur.

† *Si verò dictum fuerit, quòd de hoc accusatus est, quod ad maiestatis crimen attinet. orig.*

α ¶ Exilio.] *In vulgatis sequebatur*, vel deportatione: *quæ voces sublatæ sunt, quia neque in vetustis Gratiani, neque apud B. Gregorium leguntur*.

β ¶ Si autem episcopi in præiu.] *Hac vsq; ad vers.* Quòd si fortè. *addita sunt ex epistola: quemadmodum & paulò inferius a verbo*, dilatione, *vsque ad vers.* Si autem episcopum, *vt orationis cursus sit expeditior. Nam Gratianus referebat se ad superiora, in quibus habentur similia, hoc modo*, & c. vt supra de causa Ianuarij episcopi. *Quorum autem capitum initia citantur ex inferioribus causis: ea sic relicta sunt quemadmodũ antea se habebant, vt modus citandi Gratiano vsitatus agnoscatur.*

Item Codicis libro septimo, titulo de sententijs ex breuiculo recitandis. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA.

¶ Vltima sententia debet de scripto proferri. Cap. VIII.

Statutis generalibus iussimus, vt vniuersi iudices, quibus reddẽdi iuris in prouincijs permisimus facultatẽ, cognitis causis; vltimas definitiones de scripti recitatione proferãt. Huic adijcimus sanctioni, vt sententia [e], quæ dicta fuerit, cum scripta non esset, nec nomen quidẽ sententię habere mereatur, nec ad rescissionem perperam decretorum, appellationis solennitas requiratur [f].

¶ *In duobus vetustis codicibus hoc, & sequens caput non habentur, & hanc legem Codicis B. Gregorius in præcedenti capite manifestè indicauerat.*

Item ex concilio apud S. Medardum. Hincmarus Rhemorum Archiepiscopus dixit.

c ¶ Nõ extitit. Ext. de præsump. mandata. & eo. tit. cum in iuuẽtute. ff. de suspe. tut. l. 3. ff. ad leg. Iul. maie. famosi. 28. dis. quia sunt culpæ. ff. de re. iud. l. nõ oẽs. i.

† Et sic no. ꝙ p̃sumitur ex uita præterita circa p̃sens, siue de p̃senti. extr. de presump. scribam. ubi de hoc. & 44. dist. multis. Arch.

d ¶ Corporali.] inf. 5. q. 5. illi qui.

e ¶ Statutis.] ¶ Vt sẽtentia.] Per hãc legẽ non potest Gre. probare, ꝙ in criminalib. causis debeat interuenire scriptura: quia lex illa tantum de ciuilibus causis loquitur: nã episcopus inter subditos suos sine scriptura iudicat, ut 11. q. 1. si quis cum clerico. & C. de sent. ex. breuic. Auth. nisi. similiter sæcularis iudex in modicis causis, ut ibi dicitur. & in authẽ. de man. prin. §. sit tibi. colla. 3. & ꝙ partes illud mutuo consensu possunt remittere, vt C. de episcop. & cle. Auth. & gñaliter. i fi. & C. de priu. corũ, qui in sacro palatio cõsistũt. l. quoties. in fi. li. 12. Dicas cum Grego. ꝙ in criminalibus causis requiritur scriptura, & ẽt in ciuili. extra de probat. quoniam cont. nisi in casib. su. exceptis, & in cã dilapidationis, vt in auth. vt iudi. sine quoquo suffrag. necessitatem. coll. 2. Io.

f ¶ Requiratur.] Tñ si appellauerit, vĩ ꝙ debeat prosequi appellationem, vt ext. de sẽ. & re iud. sñia. qa appellatio confirmat sñiam. ff. rẽ ra. ha. l. 3. §. falsus. ex. de offi. dele. corã.

LEgum.] CASVS. Probat hic Hincmarus, ꝙ in causis gestorum interuenire debet scriptura, nam Baptizandus nomen suum debet in scriptis dare, & electio, & ordinatio debet fieri cum scriptura, & similiter excommunicatio & reconciliatio, & alia similia, debent fieri cum scriptura.

a ¶Fonte.] Infra de consec. dist. 4. baptizandi. 2.

b ¶Prouehitur.] Supra di. 61. episcopus dum fuerit.

c ¶Societate.] Vt hæreticus, vt supra 1. q. 7. quoties.

d ¶Excommunicatur.] 11. q. 3. debent. & c. curæ.

NOtũ.] CASVS. Quidã presbyter nomine Christophorus nõ cõuictus, vel confessus de aliquo crimine iniustè fuit ab ecclesia sua expulsus, & alius loco eius substitutus: quia non potuit, vel noluit dare, quod substitutꝰ eius æmulus dedit, cum trina facta fuerit contra eum inquisitio, nec culpabilis est inuentus. vnde cõquestus est Christophorus Papæ: quare mandat episcopo, qui eũ expoliauit, vt eũ restituat. nec excusatur, si dicat se nõ facere: cũ fieri permittat. Nam faciens & cõsentiẽs pari pęna puniũt.

e ¶Per tres.] Not. sæpius posse inquiri de eodem crimine.

f ¶Nisi.] Istud, nisi, non ponitur hic exceptiuè.

g ¶Monemus.] Per hoc verbum nõ præcipitur 1. vt inf. 28. q. 1. sic enim. & ff. de leg. 3. fideicõmissa. §. hęc verba. & 11. q. 3. si rogo, & 3. q. 9. reuera. & 2. q. 7. sicut inquit. in gl. 2.

1 Tũ iurisdictio dat. ext. de test. ca. 1. de hoc ẽt ĩ. c. 2. q. 7. sicut. sed hic tenetur præcepti uè Arch.

h ¶Tuę.] Remittitur hæc causa ad eum à quo appellatũ ẽ, non vt ipsum iudicet, sed vt ipsum restituat. & sic non obstat. extra de appell. accepta.

i ¶Restituẽdo.] Causa prius cognita, ne obstet. inf. 7. q. 1. præsentium.

K ¶Et consentientem.] Hoc ideo dicit, quia ipse eum nõ priuauerat, sed alij de consensu suo. Et hoc est notabile, ꝙ potest conueniri, non solum qui deiecit, vel mãdauit, vel ratum habuit, sed etiã qui consensit. extra de restit. spol. cum ad sedem. in fi. Consentire dicitur quis tribus modis, s. vt qui ad hoc cooperatur. vt in simonia. 1. q. 1. si quis episcopus. Et in incestu. 3. q. 4. cõsanguineorũ. Itẽ & in raptu virginis. 36. q. 2. de puellis. In rapina. 17. q. 4. omnes ecclesiæ. Itẽ in iniusta sñia, vt supra eo. in primis. Secundo modo dicitur consentire, cum nõ corrigit quos tenetur ex officio corrigere, vt 83. dist. c. 1. & 2. & 86. dist. inferiorum. Tertiò modo dr̃ consentire cũ defendit peccantẽ, vel qñ sua auctoritate delinquitur. 11. q. 3. qui consentit. 24. q. 3. qui aliorum. & talis magis est puniendus, quam ipse faciens, ut ib. dicitur glos.

poliationis sõne quis cõueniatur. Cõsentit qs triplicitex.

¶De eodem. Cap. IX.

LEgum ecclesiasticarum consuetudo, & auctoritas talis est, vt in causis gestorum semper scripturam requirant, adeò, vt qui ad sacrum fontem [a] accedit, suum dare nomen præcipiatur. Qui ad summum sacerdotium prouehitur [b], decreto manibus omnium roborato eligitur. Ordinatus autem à suis ordinatoribus literas accipere iubetur. Qui etiam ab ecclesiastica societate [c] quolibet excessu discinditur; libelli † inscriptione aut recipitur, aut eijcitur. Sed & qui accusatur, aut excommunicatur [d], seu reconciliatur, per scripturam accusari, vel recõciliari iubetur. Et sic in cæteris huiusmodi, in tantum scriptura deposcitur, vt sicut B. Gregorius in commonitorio ad Ioannem defensorẽ ex Romanis legibus sumens scribit: [Sententia, quæ sine scripto profertur, nec nomen sententiæ habere mereatur †.]

extra de libelli oblat. c. 1.
Burc. l. 2. c. 197.
Iuo p. 6. c. 169.
† *libellari scriptione*] orig.
Cod. lib. 7. tit. 44.
sup. c. in primis.
† *meretur.*] orig.

α ¶Sed & qui.] *In originali est*, sed qui accusatur, vel qui excommunicatur, reconciliatus per scripturam accusari, vel reconciliatus commendari iubetur. Et sic, &c.

Item Nicolaus Papa Girardo † Turonensi Archiepiscopo.

† *al. Airardo.*

¶Restituendus est, quem neque conuictum, neque confessum constat esse eiectum. Cap. X.

NOtum sit tuæ fraternæ charitati, ꝙ iste presbyter pauper, nomine Christophorus de sua angustia ad nostram clementiam lacrymabiliter sit cõquestus: dicens se falsis criminibus impetitum, & ab ecclesia sua non cõuictum, neq; confessum, irrationabiliter fuisse eiectum. Nam, vt ipse refert, tua diligentia per tres [e] vices inquisitione facta, nulla in se neque de fornicationis crimine, neq; de homicidij cõsensione β (de quibus impetebatur) reperiri potuit culpa: nisi [f] quia suæ paupertatis causa, quæ petebantur, aut consentire noluit, aut implere non potuit. Quæ suus tamen æmulus vltroneus egit, qui iniustè illius ecclesiam præripuit. Idcirco magnopere [g] monemus reuerentiam tuam, vt etiam quæ, te fortè ignorãte, gieziaca cupiditate peracta esse videntur, tuæ [h] fraternitatis censura celeri emendatione corrigãtur; scilicet restituendo [i] ecclesiæ proprię iam dictum sacerdotem, atq; ei reddendo tua pietate pristinũm, quem perdidit, honorem; & nullatenus canonica instituta alicuius temeritate cõtemni permittas: quia facientem & consentientẽ [k] par pœna constringit.

Iuo p. 6. c. 429.

β ¶Consensione.] *Sic est emendatum ex plerisque vetustis exẽplaribus. Nam antea legebatur*, confessione. *Iuo autem habet*, consensu.

Nemo

NEmo.]CASVS.Statuitur in hoc cap.ꝙ nullus debet iniuste, & sine causa interueniente ab episcopo. vel archipresbytero excommunicari, quod si factum fuerit, iniuste excommunicatus absoluatur a maiori: & iniuste excõmunicans punietur superioris arbitrio poena

Item de libro constitutionum.

¶Antequam causa probetur, aliquis excommunicari non debet. Cap. XI.

Apud Iulianum Antecessorem no. vel. 123.c.15.24.q.3. de illicita.
Iuo p.5.c.371. & p. 14.c.42.
† al. ea.

NEmo episcopus nemo presbyter excõmunicet [a] aliquem, antequam causa probetur, [b] propter quam ecclesiastici canones hoc fieri iubent. Si quis autẽ aduersus eam † excommunicauerit aliquem; ille quidem, qui excommunicatus est, maioris sacerdotis auctoritate [c] ad gratiam sanctę communionis redeat; is autem, qui nõ legitime excommunicauit, in tantum abstineat tempus sacrosancta communione, quantum maiori sacerdoti visũ fuerit; vt quod iniuste fecit, ipse iuste patiatur.

Item Augustinus in epistola 137. ad clerum, & vniuersam plebem Hypponensem.

¶Incerta, & dubia iudicari non possunt. Cap. XII.

Iuo p.6.c.388.

NOmen presbyteri propterea non ausus sum de numero collegarum eius vel supprimere, [d] vel delere, ne diuinæ potestati, sub cuius examine causa adhuc pendet, facere viderer iniuriam, si illius iudicium meo vellẽ iudicio præuenire, quod nec in negotijs sęcularibus iudices faciunt, quando causæ dubitatio ad maiorem potestatem refertur, vt pẽdente relatione [e] aliquid audeant commutare. Et in episcoporum concilio cõstitutum est nullum clericum, qui nondum conuictus sit suspẽdi [f] a communione debere, nisi ad causam suam examinãdam se non præsentauerit.

Item Melchiades Papa episcopis Hispaniæ.

Poly.l.1.tit.8.
Pan. l.4.tit.11.c.15.
† al. charitate.

¶Nec suspicionis arbitrio, nec ante verum, & iustum iudicium aliquis condemnetur. Cap. XIII.

PRimo semper ante omnia diligenter inquirite, vt cũ iustitia, & veritate † definitis: neminem condemnetis ente verum, & iustum iudicium: nullũ suspicionis [g] arbitrio iudicetis: sed primum probate, & postea charitatiuam proferte sententiam: & quod vobis non vultis fieri, alteri nolite facere.

Tob.4.

poena consimili.

Excõicare põt simplex presbyter.
1 Vbi d̃ hoc & ext.de sẽ. exc.nuper.§. vlt.in fi.9.q. 3.§ merito.

a ¶Excommunicet.] Arg.quòd simplex sacerdos habet potestatem excommunicandi, vt extra de off. ord. cum ad ecclesiam 1.& c. si sacerdos, & de app.reprehensibilis.& extra de eo qui fur.ord.re.cap.1. Nam quilibet sacerdos habet claues ligandi, vt infra ead.q.7.§. itẽ cum Dauid.& 11.q.3.quomodo. Item quia de causis possunt cognoscere, vt extra de iud.c.2.& extra de immun. ecc. non minus.& etiam de matrimonialibus causis. extra de sent.& re iud.tenor.in princ.id est parte decisa. Cum ergo excõmunicatio sit potius iurisdictionis quàm ordinis, vt extra de electio.transmissam, & tales minores prælati habent iurisdictionem, vt dictum est.ergo possunt excommunicare. Sed contra excõmunicatio est mucro episcopalis.16.q.2.visis. Item excommunicatio dicitur maxima poena, vt 24.q.3.corripiantur. Præterea archidiaconi modicã habẽt iurisdictionem, vt extra de off.archid.c.1.& vlt.ergo multo fortius, simplices sacerdotes. Sol. vbi consuetudo est, ibi bene possunt excõicare, cõsuetudo enim dat iurisdictionem, vt 9.q.3. cõquestus. in fine. De hac materia inuenies 11.q.1. de persona. Io. Probabiliter potest dici, ꝙ ecclesiarũ prælati de iure communi possunt excõmunicare, vt ex. de off. ord. cum ab ecclesiarum, licet episcopi iam præscripserunt contra multos pręlatos. Ber.

b ¶Causa probet.] j.11.q.3.nemo episcoporum.

c ¶Maioris sacerdotis auctoritate.] Cũ d.11.q.3.si epũs forte notatum ibi inuenies, & extra de sent. excom.sacro.

NOmẽ.] CASVS. Quidam presbyter fuerat accusatus, & etiam infamatus. Vnde clerus illius loci rogat Augustinũ, vt eum excommunicaret, vel deponere. Respondet August. dicens, quòd nõ potest, nec est ausus eũ supprimere de tabula clericorum, cum occultum sit ei⁹ delictũ, & Dei iudicio reseruetur, cui faceret iniuriam, si eius iudiciũ præueniret. Nã & iudices sæculares hoc faciunt, iudicio pendente nihil immutant. Et præterea in concilio factum est statutum, neminem debere excommunicari nondum conuictum, nisi ipse fuerit contumax.

d ¶Vel supprimere.] Nomina excõicatorum tempore excommunicationis supprimebãtur in matricula, sed nomina depositorum radebantur. sic 50.d.contumaces.

e ¶Relatione.] Similiter.ex.de off.deleg.licet. ex eo ẽt ꝙ iudex dicit se velle referre.nõ potest amplius cognoscere.C.de app.ex illo.& extra de off.deleg.cum super. quod intelligo si relatio fuerit a partibus approbata, vt C.de relat.l.2.

f ¶Suspendi.] Nisi sit infamatus.inf.ea.q.5.presbyter.

PRimo semper.] CASVS. Quicunq; vult sñiam ferre, debet primo causam, & omnia diligẽter inquirere, quibus peractis sententiam ferre debet nõ suspicionis arbitrio, ne alteri faciat quod sibi non vult fieri.

Suspicio est triplex.

g ¶Suspicionis.] Triplex est suspicio. Temeraria, de qua

lux

hic dicitur, quæ expurgationem non inducit. Probabilis, quæ expurgationē inducit, vt inf. q. 5. presbyter. Violenta, quæ ad condemnationem sufficit, vt inf. 32. q. 1. dixit Dominus 1: Tamē quandoq; violenta suspicio, vel præsumptio non sufficit ad condemnationem, vt extra de testib. cog. praeterea. ext. de presump. literis. in fi.

1 Ext. de presum. c. 2.

2 Vbi ꝯ hoc. & 6. q. capi. ones. Arch.

quis eum. versi. sane si quis.

f ¶ Qui falsum testimonium.] Isti repelluntur, licet nō sint infames, ut ext. de ord. cog. cum. dilectus. in fi.

g ¶ Paupertatem.] Propter hoc repelluntur testes, ut 4. q. 3. testium. dum tamen ratione paupertatis sit suspectus

Paupertas qñq; repellit a testimonio

Item, ff. libro 48. tit. de accusationibus, & inscriptionibus l. Qui accusare.

tit. 2. l. 8.

PRohibētur.] Lex incipit, qui accusare possunt. CASVS. Hic enumerātur nouem personæ, quæ propter nouem causas ab accusatione prohibētur ut mulier, pupillus, &c. nisi suā, uel suorum iniuriam prosequantur. Et hic ostē dit Gratianus, qualiter in accusationib. ordo iudiciarius sit seruandus.

a ¶ Propter sacramētū.] Quod præstant, s. se non euitaturos mortem pp salutem reipublicę 3. Milites enim nostros magis uolumus scire arma quàm iura, uel leges ut C. de iure delibe. l. scimus. C. locat. milites.

3 Isti nō admittebantur ad accusationem, ne ob hoc impediti utilitatem Reip. præter mitterent & pp hoc piurium incurrerent.

b ¶ Magistratum.] sed cōtra. sup. 2. q. 1. in illa l. iubemus. Sed illud cum delinquit iudex in administratione sua, ut tunc possit conueniri, 4 ut in auth. ut iud. sine quoquo suffragio. §. illud. Vel hic loquitur de eo, q ante administrationē deliquit. Vel ibi de minorib. iudicib. hic de maioribus, ut ff. de iniu. nec magistratibus. tamē etiam maiores iudices præstabunt cautionem standi iuri post depositam administrationem, vt ff. de adult. si adulterium. §. vlt.

4 Adde ꝯ hoc late per Pet. de Bel. pert. & Cy. in l. ad admi. tut.

¶ Qui ab accusatione prohibeantur, & qui recipiantur. Cap. XIV.

PRohibentur accusare alij propter sexum, vel ætatem vt mulier, vt pupillus. Alij propter sacramentum [a] vt qui stipendium merent. Alij propter magistratum [b] potestatemve: in qua agentes sine fraude [c] in ius vocari† non possunt. Alij propter delictū proprium, vt infames. Alij propter turpe quæstū, [d] vt qui duo iudicia aduersus duos reos subscripta habent, nummosve [e] ob accusandū vel non accusandum acceperint. Alij propter cōditionē suam, vt libertini † contra patronos. Alij propter suspicionem calumniæ, vt illi, qui falsum testimonium [f] subornati dixerunt. Nōnulli propter paupertatem, [g] vt sunt qui minus, quàm quinquaginta aureos habent. Hi tamē omnes, si suam iniuriam exequantur, mortemve propinquorum defendant, ab accusatione non excluduntur. Liberi, libertique non sunt prohibendi suarum rerum defendendarum gratia de facto parentum patronorumve queri, puta † si dicant, vi se de possessione [h] ab his expulsos: scilicet non vt crimen [i] vis eis intēdāt, sed vt possessionem recipiant, Nam & filius quidem non prohibitus est de facto matris queri, si dicat, suppositum ab ea partum, quo magis cohæredem haberet: sed eam ream lege Cornelia facere permissum ei non est. ¶ Ab alio delatum alius deferre non potest: [k] sed eum, qui abolitione publica, [l] vel priuata interueniente, aut desistēte accusatore de reis exemptus est, alius deferre non prohibetur.

† al. euocari.

† al. liberti. lege. 9. lege. 10.

lege. 11.

† al. veluti.

c ¶ Sine fraude.] idest, sine pœna.

d ¶ Quæstum.] idest, quæstus suspicionem. Qui enim duos cœperit accusare, si vult tertiū accusare, præsumitur, ꝙ hoc causa quæstus faciat. Sed huic est contra. ff. de ac. l. hos accusare. §. lege Iulia. ibi dicitur, ꝙ nemo potest duos simul accusare, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur. Sed dic quod in diuersis libellis possunt duo accusari: sed tertius non potest, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur, vt hic dicitur, & C. qui ac. non pos. l. cum rationibus, sed in vno libello non potest duos accusare, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur, vt in illa l. hos accusare. nisi cum crimen commune est, vt ff. de adul. qui pupillam. §. 1. sed in crimine adulterij non possunt duo simul accusari, C. de adult. reos.

Accusare simul plures, an liceat uni

e ¶ Nummosve.] Accusatori licet nobis dare pecuniam in causa sanguinis: sed qui dat pecuniā, & non in causa sanguinis, pro conuicto habetur, vt i. f. q. 3. §. præuaricator. vers. in omnibus causis, sed nō licet accusanti recipere, vt su. 1. q. 1. concussionis. tamen post finitam accusationem quandoque remuneratur accusator, vt sup. 79. dist. si quis Papa, & infra. 3. q. 5. accusatores. 6. q. 1. si

Accusatori causa sanguinis licet pecuniam dare

ctus, vt inst. de suspe. tuto. §. ult. paupertas enim nō est de numero malorum. 15. q. 1. illa in fi.

h ¶ De possessione.] Non tamē ab eis possunt repetere possessionem per interdictum unde vi, 5 licet enim nullum interdictum infamet, tamen diminuit, ꝙ sugillat opinionem eius contra quem proponitur, vt ff. de obse. l. 2. nec etiam in integrum restitutio petitur contra parentes, vel patronos, vt C. qui & aduer. quos integ. rest. l. vltima.

5 Verum est ꝙ cōtra eos nō datur interdictū unde ui, nisi esset uis armata, quia tunc bene daī ff. de ui, & ui ar. l. 1. §. interdictum.

i ¶ Nō vt crimen.] Nisi atrocem iniuriam fecissent, uel nisi nomine alieno conueniantur, ut ff. de in ius vocan. sed, & si §. pe. & vlt. & 12. quæst. 2. §. qui manumittitur. Aliàs non potest agere pro iniuria contra tales personas, vt ff. de iniur. non solum. §. quamquam.

AB ALIO. CASVS. Dī hic, ꝙ accusatus durante accusatione illa ab alio accusari non potest, nisi abolitio interueniat, vel accusator ab accusatione desistat, & hoc in prima parte. In secunda parte dī, quod propter vtilitatem publicam quidam admittuntur ad accusationem fraudatæ annonæ, qui aliàs non admitterentur, ut mulier, infames, milites, & serui. Secunda pars incipit ibi, Mulierem.]

k ¶ Non potest.] Siue enim quis sit condemnatus, sibi absolutus, tamen super eodem crimine sæpius agi non potest, ut extra de accus. de his.

l ¶ Abolitione publica.] Tripliciter fit abolitio, aut publice

Abolitio fit tripliciter.

blicè ob diem insignem, vel ob rem prosperè gestam. 1 aut priuatim accusatore petente: aut ex lege, quando accusator desistit, uel mortuus est. 2 In publica abolitione potest accusator repetere reum finitis ferijs, intra xxx. dies, vt ff. ad Turpil. si quis. & l. seq. Sed in alijs duabus non admittitur ille qui destitit, vt ff. ad Turpil. qui destitit. Sed alius bene admittitur intra xxx. dies infra ead. q. vlt. in fi.

1 Vt puta nato filio principi, uel deuicta ciuitate, & pp hoc feriæ repentinæ inducuntur a principe: & de repentinis ferijs est tm̃ intelligēdū: & tunc sua auctoritate pōt accusator petere reum desistere. Arch.

2 Adde ad hanc gl. no. per Petr. & Cyn. in l. 1. ff. de abo. & in tu. de gene. abo.

lege xiij.

¶Mulierem propter publicam vtilitatem ad annonam [a] pertinentem, audiri à præfecto annonæ, deferentem Diui Verus.† & Antoninus rescripserunt. Famosi quoq; accusantes sine vlla dubitatione admittũtur. Milites quoque, qui causas alienas deferre nō possunt, qui pro pace excubant, vel magis ad hanc accusationem admittendi sunt. Serui quoque deferentes audiuntur.

† *al. Seuerus.* reposita hic sunt aliquot verba ex Pandectis Flo.

2 *His omnibus auctoritatibus datur intelligi, ꝙ nullus est condemnandus, nisi iudicio ordinabiliter habito aut conuincatur, aut reum se ipse confiteatur. Verum hæc de illis intelligenda sunt, quorum crimina sunt occulta: cæterum, quæ manifesta sunt, iudiciarium ordinem non requirunt.*

Vnde Ambrosius.

¶Sine accusatione, manifesta iudicētur. Cap. XV.

MAnifesta, [b] accusatione non indigent.

¶*Iuo in epist. ad Hugonē, quæ incipit.* Literas v. P. *sic ait.* Manifesta aūt, accusatione nō indigere testat̃ B. Ambrosius sup epistolā ad Corinthios, ita dicēs, de eo, qui cum nouerca: Iudicis non est, &c.] *vt infra c. de manifesta.*

Item Nicolaus Papa Ludouico Regi in epistola, qua incipit: [*Syllabarum.*]

¶De eodem. Cap. XVI.

Ansel. li. 11. c. 35. *Gal. 5.*

QVę Lotharius Rex nepos vester facit, accusatore nō indigent. Manifesta [c] quippe sunt (teste Apostolo) opera carnis, fornicatio, immunditia, &c.

¶*Sumptū est ex epistola, quæ hētur in codice sæpè memorato monasterij Dominicanorū: in qua hæc p̃cedūt.* Accusatorē aūt hēre Lotharium non nisi illū, qui accusator fratrum in Apocalypsi appellatur, & opera eius, quæ & ipsa eiusdem antiqui hostis instinctu patrātur, profecto comperimus. Quæ vero Lotharius Rex, &c.

a ¶Ad annonam.] Cum hoc crimen, scilicet fraudatæ annonæ, ponatur inter excepta crimina, & istud crimen æquiparetur crimini dilapidationis, videtur ꝙ ibi quilibet admittatur. Nam & fœmina cuius non interest, si pietate ducitur, admittitur ad crimen suspecti tutoris. Insti. de suspec. tut. §. consequens. Nec in hoc crimine tenetur qui inscribere, ut in Auth. ut iud. sine quoquo suffra. §. necessitatem. coll. 2.

HIS OMNIBVS. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua probat, ꝙ in notorijs nō obseruatur ordo iuris, nec accusator est necessarius. & hoc probat per tres auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis, ꝙ in causis criminalib. semper est ordo iudiciarius obseruandus. nisi sint crimina manifesta: in quibus ordo iudiciarius non seruatur, & hoc probatur tribus cap. seq. & appellat hic Gratianus manifestum, idest notorium.

¶CASVS. seq. cap. patet, & ideo positione non indiget.

b MAnifesta. De notorio loquimur. & quid sit notorium, ignoramus. Scias ergo, quòd aliud est fama aliud manifestum, aliud notorium. Fama quandoque ex scientia, quandoque ex suspicione procedit: quandoque ex certo, quandoque ex incerto auctore, vt de consec. distinct. 4. sanctum. in fi. Manifestum est, quod semper ex scientia, & ex certo auctore procedit: & quod potest probari. 3, vt ff. de test. heredes palam. Item ēt qñq; dr occultū, quod pōt pbari C. de app. eos §. 2. & occultū dicitur qđ quinq; sciūt, vt de pæn. distin. 1. §. hæc ergo secreta. Item notoriū dicitur manifestum; qđ patet vel per confessionē, vel per probationē, vel per euidētiam rei, vt extra de verb. sig. cū oli. Notoriū triplex est: est .n. notoriū facti, notoriū iuris, & notoriū præsumptionis. Notorium facti est, quod exhibet & offert se oculis oium, idest, qđ ita habet facti euidentiam, ꝙ non pōt negari, sup ple probabiliter, vt ext. de coh. cler. tua. & ext. eo. tit. vestra. in tali non auditur appellans. ex. de appell. cū sit Romana. & c. præterea, & c. puenit. & credit. simplici assertioni officialis, vt 4. q. 4. §. ait quādo. Nec requiritur hic scientia omnium, sed plurium, vt infra ead. de manifesta. Est autem quoddam factū continuum siue permanēs. 4, quoddam interpolatum, quoddā statim transiens. In notorio facti continui nullus ordo iuris exigitur, ut in de ere. tua. In notorio facti interpolati semiplena probatio requiritur. vt extra de vsur. cum in diœcesi. Notorium actu nō permanens probabiliter potest negari, vt extra de sorti. ex tuarum. Notorium iuris est de quo aliquis est condemnatus vel confessus, tamen in hoc notorio quandoque cōtra negantem se esse conuictum requiritur probatio, vt extra de sent. & re iud. sicut. Itē quandoque non sufficit, ꝙ quis sit confessus, nisi sit cōfessus & conuictus, vt inf. ea. q. 6. §. sunt etiam quorum ver. in occultis. Notorium præsumptum est, ut si aliquis publicè habitus est pro filio alicuius, ibi nō requiritur aliquis ordo iuris, vt extra de fi. presby. Michael. &c. quoniam. hoc enim ꝙ aliquis sit alterius filius non potest verè probari, ut ff. de condi. & demon. Lucius. sed potius per præsumptiones.

3 Idē Alex. in l. si vero. §. qui pro rei tt. qui satisda. cog. & text. in l. ea. quidem. C. de accus.

4 Puta si eps̃ sine licentia Papæ transit ad aliam ecclesiam. ext. de elect. bonæ 1. & de transla. quāto. Archid.

QVæ Lotharius Rex.] CASVS. Lotharius Thebergam vxorem suam legitimam abiecit, & Gualdradam pellicem accepit, & publicè tenuit. De hoc Nicolaus Papa scribit Carolo Regi dicens, quòd scelus nepotis sui accusatione non indiget, cum sit manifestum, nec potest quis conqueri eum iniustè damnatum.

c ¶Manifesta.] inf. 11. q. 3. eorum. contra. Sed ibi non erat notorium, sed manifestum; & sic non obstat. 3. q. 5. quia

quia suspecti. Etiã si sit notorium, tñ nihilominus hęc citatio fortè. 1 est facienda. 2 inf. ea. §. quando. 24. q. 3. de illicita. & ĵ. e. Deus omnipotens. & sñia ferenda est, vt ext. de app. cum sit Romana. in fi. sed neq; probatio, neque purgatio est requirenda, vt ĵ. e. Deus eps. & extra de purg. can. cum dilectus. sit tamē ꝓbatio quãdoque ex abundanti. extra de elect. bonę 1. & ff. ad ma. causam. ĭ prin. & 24. q. 1. pudenda. in fi. nihil enim tã indubitatũ est, quin solicitam dubitationem admittat, vt in Authen. de tabel. in med. col. 4.

1 Pro illo fortè facit quod not. Vin. & Ber. extra de diuor. porro. 2 Concord. tex. in l. 3. §. si ad diē. ff. de re. milit. no. Bal. in l. cũ fratrē. C. de his quib. vt indig.

IN MANIFESTIS. CASVS. Docet hic Gra. qđ crimē dicatur manifestum, scilicet qđ negari non potest: cum se ingerat oculis omnium: in quo ordo iudiciarius non requiritur qui inuentus est, vt innocentia non dãnetur, & delinquentis culpa puniatur.

D E manifesta.] CASVS. Stephanus ĭ hoc c. inducit auctoritatem Amb. exponentis sñiam Apostoli de Corint. fornicatore, quæ talis est, ꝙ iudex non debet aliquem sine accusatore damnare. Vnde Dominus Iudam furē non cōdemnauit, quia accusatus non fuit. Sed hoc verum est cum est occultũ crimen: sed si crimē est adeò manifestum, ꝙ negari non possit, quale fuit crimen Corinthij: non est opus testibus, vel accusatore: & hoc ideò quia oēs crimē eius sciebant. Ideo Apostolus tradidit eum absentem satanæ, ut spiritus eius saluus fiat.

In manifestis enim calliditate accusantium non opprimitur reus, nec tergiuersatione proprium crimē celatur, cum culpa sua oculis omnium sponte se ingerat: atq; ideo in talibus iudiciarius ordo non requiritur; qui ideo institutus est, vt nec innocētia insidijs pateret aduersantium, nec culpa delinquētium sententiam effugeret iusti examinis.

Vnde Stephanus Papa V. Leoni episcopo Theanensi.

Vide sup. c. manifesta.

¶ Extat integra hac epistola in collectione canonum sine auctoris nomine in Vaticana bibliotheca.

¶ Ordinem iudiciarium manifesta non desiderat causa. Cap. XVII.

Iuo p. 6. c. 431. Pann. li. 4. c. 117. Ambr. ad c. 5. 1. Corinth. 13. q. 4. si quis.

DE manifesta & nota pluribus [a] causa, nō sunt quærēdi testes, vt sanctus Ambrosius in epistola ad Corinthios dixit, de fornicatore, sentētiam exponens Apostoli: Iudicis, inquit, non est sine accusatore [b] damnare: quia & Dominus Iudam, cum fur esset, sciebat: sed quia non est accusatus minimè abiecit: [Vt toleretur de medio vestrum, qui hoc opus fecit.] Cognito opere isto pellendum illum fuisse de cœtu fraternitatis Apostolus censuit. Omnes [c] enim crimen eius sciebant, [d] & non arguabãt. Publice enim nouercam suam loco vxoris habebat. In qua re neque testibus opus erat: neque tergiuersatione [e] aliqua poterat tegi crimē.] *& paulò post*. [Absens facie, præsens autem auctoritate, spiritus, qui nusquam abest, iam iudicauit, [f] vt pręsens eum, qui hoc admisit †, tradi satanæ in interitum carnis.

† Cōcor. in sim. gl. in l. sed interpellatur. §. 1. ff. de arb. Bal. in. l. 1. C. qui admi. ad bono. poss.

3 *Sed sciēdum est, quòd eorum, qua manifesta sunt, alia sunt nota iudici, & incognita alijs; alia sunt manifesta alijs, & occulta iudici; quadam verò sunt nota iudici, & alijs. Qua iudici tantum nota sunt, sine examinatione feriri non possunt: quia dum accusatoris persona assumitur, iudicaria potestas amittitur. In una enim eademque causa nullus simul potest esse accusator & iudex.*

a ¶ Pluribus.] Ergo non requiritur omnium scientia. fortè sufficiũt x. vt 10. q. 3. vnio iudici tñ debet esse notum. 23. q. 4. cum quisque. Vnde potest contingere, ꝙ aliquid est notorium apud delegatum, quod non est notorium apud delegantē, & si causa audiretur corã delegante. illic procederet secundum ordinem iuris, sed delegatus non: vt extra de pur. ca. cum dilectus. Idem est in inquisitione potest enim esse, quod delegans possit inquirere de crimine alicuis, si apud eum est infamatus. sed delegatus non, extra de accus. cum oporteat.

b ¶ Sine accusatore.] No. ꝙ nemo est condemnandus sine accusatore, vt ff. de mu. & hon. rescripto. §. si qs accusatorem. sed fallit in charta suspecta, cui fides non fit. C. de proba. iubemus. & cum testis fraudulenter, & procaciter respondet. C. de test. nullus. & in tutore suspecto. ff. de suspe. tut. l. 3. §. 1. & 3. q. 2. qa ca. & qñ maritus excipiendo condemnatur de lenocinio. ff. de adul. l. 2. §. si publico. & quando calumniator punitur. C. de calum. l. 1. Additur vj. casus quando crimen probatur per inquisitionem. extra de accus. qualiter & quando. Item vij. cum deficit reus in purgatione. extra de simo. de hoc vij. in notorijs. vt hic.

Condemnatur quis aliquando sine accusatore.

c ¶ Omnes.] Scilicet Corinthij.

d ¶ Sciebant.] Eo quòd publicè in domo sua videbant eam, & sic extra. de cohabi. cleri. & mulie. tua. C. de Iudæ. l. ne quis.

e ¶ Tergiuersatione.] id est, dissimulatione.

f ¶ Iudicaui.] Ergo absens excōicatur, vt extra de appel. cum sit Romana. in fi. & extra de simo. accusatum. Sed nunquid absens absoluitur? 3 arg. ꝙ sic inf. eo. q. 5. quanto. arg. cōtra de sen. exc. à nobis. in fi. vbi certa forma absolutionis exprimitur? Respon. sic 4. nō est absoluendus si tamen taliter absoluitur, tenet absolutio, vt ex. de reg. iur. omnis res. 30. q. 5. §. sed objicitur.

3 De materia huius gl. no. in l. absentē. ff. de pœ. & in l. absentē. C. de proc. 4 Et fm formam illius decr. à nobis. Arch.

SED SCIENDVM. Hæc est 3. pars q. in qua probat, ꝙ si qua sunt nota tantum iudici, scilicet tanquam hominius; non debet sine examinatione sententia ferri, & hoc probat duobus cap. seq. Io. de Fant.

CASVS. Dicit Grat. ꝙ eorũ quæ sunt manifesta alia sunt manifesta iudici tantum alia iudici & alijs. In ijs, quæ sunt nota iudici tantum, iudex accusator esse non debet: quia idem non debet esse accusator & iudex, & hoc probatur seq. cap.

Mul-

MVlti corriguntur.] CASVS. Cap. istud diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, quod multi corriguntur, & propter scandalum multi tolerantur: multi autem nesciuntur esse criminosi, qui diuino iudicio reseruantur. In secunda parte, quæ incipit ibi, (Nos vero.) dici- coram ecclesiastico, vitare possumus, vt reddamus singula singulis, & sic non est contra extra de iud. at. si clerici arg. huius c. videtur, ꝙ clericus de crimine ciuiliter conuictus infametur per sententiam latam in ipsum a laico per reconuentionem, vt 6. q. 1. beatus Petrus, &c infra mes. argum. extra, de testi. de cætero. & 3. q. 5. de accusatorib. 35. q. 3. coniunctiones 3. q. 8. casus. imò si coram quocunque in modum exceptionis probatur crimē, cogetur ad pœnitentiam nam vndecunque clarauerint crimina, &c. 24. q. 3. excenam, & iudiciū hæreticorum certificat ecclesiam, vt infra. 24. q. 1. q squis, & c. subdiaconus, & in Auth. de sanct. episc. §. si vero crimē. coll. 9 & sentētia in vno iudicio lata, fidē facit in alio z ff. de in iu. si duo. C. de libe. cau. iubemus. Io. hoc verū est inter easdē personas, quia res inter alios acta, &c. extra de re iu. quam uis. cū similibus. B. similiter fit fides sæculari iudici per iudicem ecclesiasticū, vt 11. quæst. 1. statuimus. & hoc satis potest admitti. Iudex tamen ecclesiasticus non potest clericum ratione illius sententiæ punire, quasi cōuictum, sed tamen infamia crebrescit, ex tali snia pōt eps ip-

Snīa sup crimine in clericū lata in causa reconuentionis p iudicem sæcularem an ipsum infamet.

z Scilicet a depēdenti a primo: aliàs nō facit nisi præsumptionē, & sic intelliguntur istæ leges s. proxi. alleg. Arch.

Beda 1. Cor. 5.

Vnde Augustinus in homilia de pœnitentia (quæ est 50.) cap. 12.

¶Quando aliqui sunt corrigendi, quando tolerandi. Cap. XVIII.

Ans. l. 3. c. 70. Poly. l. 7. tit. 7. 1. Cor. 4.

MVlti corriguntur, vt Petrus: multi tolerantur, vt Iudas, multi nesciuntur, donec veniat Dominus: qui illuminabit abscondita tenebrarum, *& infra.* ¶Nos vero a communione prohibere, quenquā nō possumus [a] (quāuis [b] hęc prohibitio nondum sit mortalis [c], sed medicinalis [d]) nisi aut sponte confessum, aut in aliquo, siue sæculari [e] siue ecclesiastico iudicio nominatum, atq; cōuictum. Quis enim sibi vtrumq; audeat assumere, vt cuiquam ipse sit, & accusator, & iudex [f]? Cuiusmodi regulam etiam Paulus apostolus in eadem ad Corinthios epistola breuiter insinuasse intelligitur, cū quibusdam commemoratis criminibus ecclesiastici iudicij formā ad omnia similia [g] ex quibusdam daret. Ait enim: Scripsi vobis in epistola non commisceri fornicarijs [h]. Non itaq; fornicarijs [i] huius mundi, aut auaris, aut raptoribus, aut idolis seruiētibus: alioquin debueratis de hoc mundo exisse.] Non. n. possunt homine in hoc mundo viuentes, nisi cum talib. viuere: nec eos possunt lucrifacere Christo: si eorū colloquium conuictumq; vitauerint. Vnde, & Dominus cum publicanis & peccatoribus comedens: [Non est opus, inquit, sanis medicus, sed malè habentibus. Non. n. veni vocare iustos, sed peccatores.] Et ideo sequitur Apostolus, & adiungit: Nunc scripsi vobis non commisceri.

1. Cor. 5. 23. q. 4. c. infideles. Matth. 9. 1. Cor. 5.

dicitur, quòd nos non debemus aliquem a communione repellere, nisi spōte confessum, aut in iudicio accusatum, & conuictum. Si enim (sicut dicit Apostolus) vellemus omnes occultos peccatores vitare, nos oporteret de hoc mundo exire, qui tales docet tolerandos vsque ad vltimum ventilabrum, vt possimus eos lucrifacere Christo, nec vitandos nisi essent per sententiam nominati. & sic docet eos tantum iudicio ecclesiæ condemnandos, non arbitrio supplicantis sed ordine seruato. Hoc idem probatur exemplo Domini, qui comedit cū publicanis, & peccatoribus, inquiens; non est medicus necessarius sanis, sed male habentibus. In tertia parte, quæ incipit, [Non ergo.] dicitur, ꝙ illi, qui hortantur ad pęnitentiā non debent gaudere, eo ꝙ multos habeant socios ad supplicium, quia non minus ardebunt. &c.

a Non possumus.] Nominatim, sed in genere, vt 5. q. 1. quidam extra de off. ord. si sacerdos.

ADDITIO. Et dicas, non possumus, de iure, idest, non debemus, H. nam id possumus, quod de iure possumus.

b ¶ Quamuis.] Interpositio est.

c ¶ Mortalis.] Ante contemptum 24. quæstio 3. notandum.

d ¶ Medicinalis. Vt spiritus eius saluus fiat, 11. q. 3. audi, nisi sit incorrigibilis, vt 11. q. 3. nemo episcoporum, & inf. 24. q. 3. corripiantur, & c. notandum. in fi.

e ¶ Sæculari.] idest de rebus sæcularib. vel loquitur de laico 1. q. d. laicum conuictum coram sæculari clericum

1 Laico. Idē Pan. in d. ca. at si clerici.

sum cogere ad purgationem, in qua si defecerit, puniatur, vt ext. de sim. de hoc. nec testes purgationis sunt cōtrarij prioribus testibus, quia isti iurant de credulitate, & illi de scientia, & bene potest esse, quòd isti credant cum innocentem, & illi sciant eum nocentem, nec obest ei illa sententia quo ad beneficium, vel quo ad ordinem. extra de except. denique. de ord. cog. cum dilectus. in fine. Sed forte potest ipsum cogere ad pœnitentiam: nam etiam in causa correctionis tenuis probatio, & scientia sufficit, vt ext. de spo. præterea. 22. q. 5. hoc videtur, imò sufficit vnus testis quo ad sententiam medicinalem animæ, vt extra de test. cog. peruenit. de consec. d. 4. cū itaque, extra de consan. & affi. super eod. & text. de test. super eo.

f ¶ Accusator, & iudex.] Quod fieret si occultos tales accusaremus.

g ¶ Similia.] Argum. quòd licet aliquid specialiter de vno dicatur, tamen extenditur ad omnia similia, vt infra ca. Deus omnipotens 32. quæst. 7. Apostolus 16. quæstio. 3. licet. dist. 61. miramur. & sup. dist. 5. ad eius. ff. de fun. inst. quæsitum, §. vltim. ff. de administr. leg. l. legata. ff. de alie. & cib. leg. l. verba. ff. de suppell. l. legata. 16. quæst. 1. hinc est etiam. argum. contra. C. de procur. maritus.

h ¶ Fornicarij.] Iudæis, vel gentilibus.

i ¶ Fornicarijs.] Scilicet occultis: nisi in casibus, quasi dicat, non est aliqua pars mundi, in qua non sint tales mali.

a ¶ Si

Si quis [a] frater nominatur [b] in vobis, aut fornicator, aut idolis seruiens, aut auarus, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax; cum huiusmodi nec quidem cibũ simul sumere. Quid enim mihi de his, qui foris [c] sunt iudicare [d]? Nõne de his, qui intus sunt, vos iudicatis? De his autem, qui foris sunt, Deus iudicabit. Auferte malum à vobis ipsis.] Quibus verbis satis ostendit non temere, aut quomodolibet, sed per iudicium auferendos esse malos ab ecclesiæ communione, vt si per iudicium auferri non possunt, tolerentur potius; ne peruerse malos quisque † euitãdo, ab ecclesia ipse discedens, eos, quos fugere videtur, vinciat† ad gehẽnam. Quia & ad hoc nobis sunt in scripturis sanctis exempla proposita: velut in messe, vt palea differatur vsque ad vltimum ventilabrũ, vel intra illa retia, vbi pisces boni cum malis vsque ad segregationem, quę futura est in littore, idest in fine sæculi, æquo animo tolerentur. Non enim contrarium est huic loco id, quod alio loco dicit Apostolus: [Tu quis es qui iudicas alienũ seruũ? suo Domino stat aut cadit.] Noluit enim hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis [e], vel extraordinario [f] vsurpato iudicio; sed potius ex lege Dei secundũ ordinem ecclesiæ, siue vltro confessum, siue accusatũ, atque conuictum. Alioquin illud cur dixit? [Si quis frater nominatur aut fornicator, aut idolis seruiens, &c.] nisi quia eam nominationem intelligi voluit, quæ fit in quẽquam, cum sententia ordine iudiciario, atque integritate profertur? Nam si nominatio [g] sola sufficit, multi dãnandi sunt innocentes, quia sæpe falso in quoquam crimina nominãtur. ¶Non ergo illi, quos monemus agere pœnitentiam, quærant sibi comites ad supplicium: nec gaudeãt, quia plures inuenerint. Non enim propterea minus ardebunt, quia cum multis ardebunt.

Idem in sermone 16. de verbis Domini.

¶Peccatum, quod tantum iudici notum est, ab eo damnari non valet. Cap. XIX.

SI peccauerit, inquit, in te [h] frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum solũ. Quare? quia peccauit in te. Quid est. [In te peccauit?] Tu scis, quia peccauit. Quia enim secretum fuit, quando in te peccauit, secretum quære, cum

---

a ¶Si quis.] Quasi dicat, quare hic non dicis de alijs, ...de fratribus? Resp.

b ¶Nominatur.] Per sententiam.

c ¶Qui foris.] ...nõ nostri iuris. 17. q. 4. cõstituit. sup. d. 4... qui syncera. contra dic, vt not. 28. q. 1. sæpe.

d ¶Iudicare.] Quantum ad excommunicationem, sed corporaliter possunt puniri 1. vt 17. q. 4. constituit. arg. quòd excõicatus non potest iterum excommunicari. de hoc inuenies 3. q. 4. Engeltrudam.

e ¶Suspicionis.] Sub audi temerariæ, si violenter: secus 32. q. 1. dixit.

f ¶Extraordinario.] agendo contra eum denunciatiue, vel inquisitiue, q modus nouus est, & extraordinarius ẽm quosdã. Sed dic extra, idest, præter hoc, vel cõtra ordinem iuris, scilicet quia non est de foro suo, cum sit occultus, vnde sequitur vsurpatio. Nam vsurpare quis dicitur, cũ vendicat sibi, quod ad ipsum non pertinet.

g ¶Nam si nõiatio.] Idest, infamatio. inf. 25. q. vl. c. vl. 35. q. 6. § duo. Arg. ꝙ ꝑ famã non probatur aliqd. ext. de cohab. cle. & mulier. tua. ext. de eo qui cog. consang. vxo. suæ, super eo. Sed fama cum alijs adminiculis probat. 4. q. 3. sæpe. extra de presump. illud. de appel. c. 1.

SI peccauerit.] CASUS. In hoc c. exponitur auctoritas Euangelica. Si peccauerit in te frater tuus &c. Capitulum ergo istud diuidit in duas partes. In prima parte dr. ꝙ si frater tuus peccauerit in secreto, cũ in secreto corrigere dẽs: alioquin non esses corrector, sed proditor, si in publico corrigeres. Et hoc probatur exemplo Ioseph, qui cum sciret Beatam Virginem grauidam, ad quam sciebat se non accessisse, eam noluit diuulgare, sed occulte a se dimittere: quare quæ in secreto fiunt, corripienda sunt in secreto: quæ publice, coram omnibus arguenda sunt. Et ita concordant duæ auctoritates, quæ videntur contradicere, vna Domini, scilicet si pecaucrit in te, &c. quæ intelligitur de occultis: alia Apostoli: scilicet, peccantem coram omnibus argue. cuius tenor hic ponitur; quæ intelligitur de manifestis, & hoc intelligendum est non solum quando in nos peccatur, & nobis scientibus, sed etiam quando nescitur, nisi præsumptiue, & hoc in prima parte. In secunda parte, quæ incipit ibi. [Nescio:] dicitur, ꝙ prælati sæpe corrigunt peccatores occultos alijs nescientibus, quia nolunt manifestare eorum delicta: homines tamen credunt, quòd ipsi hoc nõ faciant: & ideo eos reprehendunt.

h ¶In te.] Scilicet læsum, vel testem. Quidam totam hanc auctoritatem intelligunt de occulto peccato, & exponunt, adhibe vnum, vel duos testes, qui sint testes factæ admonitionis, & quod sequitur, dic ecclesiæ, idest sacerdotibus, qui orent pro ipso, vel admoneant eum desistere a peccato, & talibus, qui possint prodesse, & non obesse. 22. q. 5. hoc vr, & qđ sequitur, sit tibi sicut ethnicus. &c. quantum ad priuatam communionem, intellige, sed non in publico. vt 6. q. 2. si tantum. Sed huic opi. contradicit 45. dist. sed illud, & extra de iud. nouit. 11. q. 3. præcipue, vbi habes, ꝙ etiam in manifestis loqtur hęc aucto-

---

Si peccauerit in te. &c. de quo peccato debeat intelligi.

Idem ẽt, & pecuniariter ponit ecclesia, vbi sunt de sua iurisdictione. ex. de rap. de archiepiscopato. Ber.

† *f. quosque.* † *al. mittat.* *Matth. 3.* *Matth. 13.*

Rom. 14.

Vsurpare quis dicitur.

Fama an probet.

† *in quoquam crimina.* Beda in c. 5. 1. ad Cor.

Matth. 18.

auctoritas. Alij intelligunt totum de manifesto: sed eis contradicit August. ibi. si solus nosti, Tertij dicunt quòd principium de occulto, & sequens de manifesto loquitur: sed eis contradicit, quod dicit: distribuite tempora. & concordat scriptura. Ioan. intelligit de tali occulto quod scitur a multis, & potest ab aliquibus probari: & vocantur testes, vt probetur admonitio facta: quia nisi præcessisset admonitio, accusare non posset, vt infra eadem, quæstio septima, accusatio, &c. Si quis erga, nā si post admonitionem ecclesiæ nollet pœnitere, isti possunt esse testes admonitionis factæ, & hoc innuit litera, vbi dicit. forte quod tu scis, & ego scio. Argum. est ad hanc solutionem, extra de iud. nouit. Sed isti opponitur: quare ergo dicit August. tu solus nosti? Respondet hic, solus, & non excludit paucos, sed multitudinem. si distinctio. octaua, si solus, & ibi. Quomodo sedet sola ciuitas, idest cum paucis, sic 15. quæstio. 7. §. solus, infra ead quæst. 7. §. de his Nunc quæritur vtrum hoc sit præceptum omnibus? Videtur, quod istud extendatur ad omnes, infra ead. quæst. 7. quapropter, 11. quæstio. 3. præcipue. 24. quæst. 3. tam sacerdotes. 45. distinct. sed illud quod H. concedit 1. Sed dura est hæc opinio, & cōstituit oēs transgressores. Sed dicit, quod est mandatum ad omnes, qui sunt in magistratu positi, siue sint clerici, siue laici, argum. 23. quæst. 4. duo ista 17. quæstio. 4. de presbyterorum, tamen ad alios est consilium, & hoc est verum de peccato iam facto: sed de peccato adhuc faciendo omnibus est præceptum 22. quæstio, quinta, hoc uidetur, 94. d. diaconi, extra de cog. spi. rua. Et intellige primam partem quando prælatus scit peccatum per se. Secundam, quando ei ab alio denunciatur. Quicunque ergo habet familiam, tenetur corrigere eam. 23. q. 4. duo ista, & q. 5. nō putes. Et quod teneatur præceptiue, quo ad prælatos, quo ad subditos consultiue, est arg. 2. q. 8. c. 1. Item dubitatur, an infames personæ admittantur ad denunciationem, & criminosę? Et ui quod sic: quia oēs ex præcepto ad hoc tenētur. Nam & hęreticus admittitur 24. q. 1. quisquis & alienæ personæ v. les, vt extra de spon. præterea. 2. & vbi agitur ad correctionē non requiritur tantus rigor, vt 22. q. 5. hoc videtur, de bona fide, enim agitur: vnde nō conuenit de apicibus iuris disputare. ff. mā. si fideiuss. §. quædā. Et contra videtur: quia tātum honestiores personę admittūtur. 35. q. 6. episcop⁹ in synodo, & nō infames, vt de testibus cog. præterea, nam etiā ad populares actiones nō admittuntur nisi personæ integri status. ff. de pop. act. popularis. Ego credo quē libet admitti, dum tamē bono zelo denunciet, extra de re iudic. cū I. & A. sed licet infames admittant. & irregulares, non tamen criminosi. Cum enim tales non correxerint sua crimina, credēdum est, quod malo zelo denuncient crimina aliorū. 3. q 7. §. porro. Io. similiter est in teste, qui in ciuili causa non admittitur, nisi post pœnitentiam, extra de testi. testimonium. B.

Op. arg. 16. dist. deinde. sm Ray.

Math. 1.

corrigis, quod in te peccauit. Nam si solus nosti, quia peccauit in te, & eum vis coram omnib. arguere, non es correptor, sed proditor [a]. Attēde, quemadmodum vir iustus Ioseph tanto flagitio, quod de vxore fuerat suspicatus [b], tanta benignitate pepercit; antequam sciret, vnde illa cōceperat, quam grauidam senserat, & se ad illam non accessisse nouerat [c]. Restabat itaque certa adulterij suspicio: & tamen, quia ipse solus senserat, ipse solus sciebat, quid de illo ait Euangelium? Ioseph autem, cum esset vir iustus, & nollet eam diuulgare.] Mariti dolor non vindictam quæsiuit: voluit prodesse peccanti, non punire peccantem: [Cum, inquit, nollet eam diuulgare; voluit eam occultè [d] dimittere.] *& infra.* ¶Ergo ipsa corripienda sunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus. Ipsa verò corripienda sunt secretius, quæ peccantur secretius. Distribuite tempora, & concordat scriptura [e]. Sic agamus, & sic agendum [f] est, non solum, quando in nos [g] peccatur, sed etiam, quando peccatur ab aliquo, vt ab altero nesciatur, in secreto debemus corripere, *& paulo post.* ¶Nouit enim nescio quem homicidā eps [h], & alius illum nemo nouit. Ego nolo † illum publice corripere, & tu quæris inscribere? Prorsus nec prodo, nec negligo: corripio in secreto; pono ante oculos eius Dei iudicium, terreo cruentam conscientiam, persuadeo pęnitentiam. Hac charitate [i] prędití esse debemus. Vel aliquando homines reprehendunt nos, quòd quasi non corripiamus: aut putant nos scire, quod nescimus; aut putant nos tacere, quod scimus. Sed forte quod scis, & ego scio: sed non coram te corripio, quia curare volo, nō accusare. ¶Sunt hoīes adulteri in domib. suis; in secreto peccantes: aliquando nobis produntur ab vxoribus suis, plerumque zelantibus [k],

† *al. volo.*] orig.

a ¶ Sed proditor.] Sed nonne Dominus prodidit crimen Iudæ, cum dixit: Qui intingit manum mecum 2. in paropside supra ead. unus. & Paulus crimen Iudæorum tribuno, ut 23. quæs. 3. Maximianus? Responde, illi quibus dicebatur, poterant tantum prodesse 22. quæst. 5. hoc uidetur. Item contra. ff. de iniu. cum qui. Sed illud intelligitur quando quis directe uult aliquem accusare.

b ¶ Suspicatus.] inf. 32. q. 1. dixit Dominus.

c ¶ Nouerat.] Vnde conceperat.

d ¶ Occulte.] i. non accedere ad eam: non tm̄ uoluit eā a se repellere. 27. q. 2. prius quam. Vel occulte. i. sine probatione: quod hodie non licet, 35. q. 6 multorum.

e ¶ Scriptura.] Euangelica cum Apostolo dicente: Peccantem coram omnibus argue.

f ¶ Et sic agendum.] 6. q. 2. si tantum. 11. q. 3. sancti. ext. de off. ord. si sacerdos.

g ¶ Quando in nos.] idest, uno, uel altero sciente: sed etiam quando nullus scit; dum tamen præsumptio sit contra eum qui peccat.

h ¶ Nouit, &c. episcopus.] De se loquitur Aug.

i ¶ Hac charitate.] Scilicet Euangelica, alias charitate, in originali Augustini.

K ¶ Zelantib.] Argu. malo zelo denunciantem crimen fratris,

Correctio fraterna an sit de præcepto.

1 Et sic intellige hoc si peccauerit, &c. sed dic, quod ibi Matt. 5. loquebat dominus Petro, quod pater, quod prælatis tātummodo dabat hoc præceptum.

Christus nū quid reuelauit crimen Iudæ?

2 De hoc leg. & not. de consl. d. 2. cū oēs in glo. cum dixit. ibi uideas.

fratris audiendum: illoc eſt verum, ſi proſequatur ſuam iniuriam, vt infra q. 7. ſi quis erga.

a ¶ Non prodimus.]Ad querelam earum.

QVANDO VERO. Hæc eſt quarta pars huius quæſtionis, in qua vult probare, quod ſi notum eſt alijs, & non iudici tãquam iudici, nihilominus eſt cauſa examinanda: & hoc probat p cap. ſeq. Io. de Fant.

CASVS. Hic ponit Gratianus ſecũdum membrũ ſuæ diſtinctionis. ſ. quãdo crimen eſt notũ alijs, & non iudici: & in hoc caſu ſeruandus eſt ordo iuris: & hoc oſtẽdit per ſequens capitulum.

dis, & honeſtis, & dec. dicit, vbi de ſimonia agitur, propter immanitatem ſceleris admittũtur criminoſi, & loquitur ibi in cauſa inquiſitionis, & ſic videtur, ꝙ in minoribus criminibus non ſint admittendi criminoſi, vt extra de ſim. per tuas. Sed eſt argum. contra extra de re iudica.

aliquando maritorum ſalutem quærentibus. Nos non prodimus [a] palam, ſed in ſecreto arguimus. Vbi contigit malum, ibi moriatur malum. Non tamen vulnus illud negligimus; ante omnia oſtendentes homini in tali peccato conſtituto, ſauciamque gerenti conſcientiam, illud vulnus eſſe mortiferum.

4 *Quando verò crimen eſt notum alijs, & non iudici, nec tunc ſine examinatione feriendũ eſt; quia in crimen ſibi occultum iudex ſententiam ferre non debet.*

Vnde Euariſtus Papa ait epiſtola ſecunda †.

† Et Gregorius. l. Mor. 10. c. 23. & in conc. Tribur. c. 22. Anſ. l. 3. c. 67. Poly. l. 7. tit. 1. Barc. l. 11. c. 9. Pann. l. 4. c. 116. Iuo p. 5. c. 240.

¶Sententia non præcipitanter ferenda eſt. Cap. XX.

DEus omnipotens, vt nos a præcipitatæ ſententiæ prolatione compeſceret, cum omnia nuda, & aperta ſint oculis eius; mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, priuſquam manifeſte agnoſceret, quæ dicebantur. Vnde ipſe ait: [Deſcendam [b], & videbo, vtrum clamorẽ, qui venit ad me, opere compleuerint; an non eſt ita, vt ſciam.] Deus omnipotens, cui nihil eſt abſconditum, ſed omnia ei manifeſta ſunt, etiam antequam fiant; non ob aliud hæc; & alia multa (quæ hic prolixitatẽ vitantes nõ inſeruimus) per ſe inquirere dignatus eſt: niſi vt nobis exemplum daret, ne præcipites in diſcutiendis, & iudicãdis negotijs eſſemus: & ne mala quocunque prius quiſquam præſumat [d] credere, quam probare [e]. Cuius exemplo monemur: ne ad proferendam ſententiam vnquam præcipites ſimus, aut temere, indiligenterque indiſcuſſa quæq. quoquo mõ [f] iudicemus, dicente veritatis voce: [Nolite iudicare, vt non iudicemini: in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini, *& reliqua*.] Nam mala audita nullum moueant: nec paſſim dicta abſque certa probatione quiſquam vnquam credat: ſed ante audita [g] diligenter inquirat [h]: ne præcipitando quidquam aliquis agat. Si enim Dominus omnium, Sodomorum mala, quorum clamor ad cœlum vſque peruenerat, omnia ſciens prius nec credere, nec iudicare voluit, quam ipſe ea cum fidelibus teſtibus diligenter inueſtigans, quæ audierat, opere veraciter cognoſceret: multo magis nos humani †, & peccatores homines, quibus incognita ſunt oc-

Heb. 4.

Gen. 18.

Matth. 7.

30. q. 5. nullum. eo.

† *al. qui ſumus homines, & peccatores, quibus.*

DEus oĩpotens.] CASVS. Sodomitæ erant in notorio delicto, qa ſeipſis abutebantur: Dominus tamen, licet manifeſta eſſent ei facta Sodomorum, quem nil latet, noluit eos iudicare ſtatim: ſed ipſe cũ fidelib. teſtib. diligẽter veritatẽ inquiſiuit antequã eos iudicaret. Cuius exemplo monemur, ne pcipites ſimus in ſentẽtia ferenda: quia ſi Dominus, q ſciebat factũ, veritatem diligenter inquiſiuit: multo fortius homines iudicãtes, qui veritatẽ neſciunt, debent inquirere diligenter omnia, & neminẽ ante probationẽ condemnare, veritate dicente: Nolite iudicare, & nõ iudicabimini: & Apoſtolo dicente: Tu quis es qui iudicas, &c.

b ¶ Deſcẽdam.]Angelos mittendo, vt infra ſequitur.

c ¶ Sciam. Tanquã iudex ſi habes, ſciã, tunc tranſpone literam ſic, vt ſciam an non eſt ita, ideſt, an non hoc ſit ita, & tunc incipit verſus ibi: Deus omnipotens ſi habes, ſciat: tunc incipies verſum. An non eſt ita vt ſciat: & leges interrogatiue vſque ad locum illum: non ob aliud hæc, &c.

d ¶ Præſumat.] Præſumendum eſt enim quemlibet eſſe bonum, ut 11. q. 3. abſit. extra de præſum. dudum.

e ¶ Quam probare.]ideſt, examinare.

f ¶ Quoquo modo.]ſ. diffinitiue, uel interlocutoriæ.

g ¶ Audita.]Sup. d. 81. ſi qui uerò. inf. 11. q. 3. in cunctis. & extra de præſum. dudum.

Inquirens, quos teſtes admittere debeat.

h ¶ Inquirat.] Cum iſtud c. locum habet tantum in cã inquiſitionis: ut extra de acc. qualiter 2. uidetur ꝙ tantum honeſti teſtes ſint ibi admittendi in cauſa inquiſitionis, eo ꝙ dicit, fidelib. & eadem dec. dicit, de proui-

judica. cum I. & A. Satis poteſt dici, ꝙ ſi extranei teſtes inducuntur in cauſa inquiſitionis, requiritur ꝙ nõ ſint criminoſi. ſed in illis qui ſunt teſtes de ipſa eccleſia, ſufficit qualeſcunque ſint: dummodo non ſint inimici, uel corrupti. Io. Quidquid Io. dicat, ego non credo, quod teſtes criminoſi admittãtur in cauſa inquiſitionis: niſi eſſent de crimine emendati, extra de teſ. teſtimonium. In excep[tion]is tamen criminib. bene admittuntur criminoſi, niſi ſint conſpiratores, uel capitales inimici. extra de ſimo. per tuas 2, quod intelligunt quidam ſi ille contra quem ſit inquiſitio, fuerat malæ famæ, alioquin criminoſi non admitterentur, ut innuit illa decr. per tuas. & ſup. ead. in prima. uer. de perſona Stephani, ibi. quod autem, &c. B.

QVAN

QVANDO AVTEM. Hæc est quinta pars q. In qua dicitur, ꝙ si notorium est omnibus & iudici, scilicet per euidentiam facti: tūc potest iudex illum punire, & hoc probatur per seq. c. Ioan. de Fant.

CASVS. Hic ponit Grat. tertium membrum suæ distinctionis.

to. melius enim probatur aliquid per ipsum factum, quàm per testes. ff. de fer. l. 2. in fi. & extra de app. dilecti. & ff. de min. minor. & 27. q. 1. nec aliqua. Sed pone ꝙ reus negat aliquid esse notorium: nunquid sufficiunt duo testes ad probandum aliquid esse notorium? Sic, sicut duo possunt ꝓbare famam, vt extra de testi. tam literis, & per duos testes ꝓbatur ꝙ sentē interfuerūt. [1] C. d bo. pos. bonorū. & per duos probat subscriptio trium. ut C. de fi. instru. cōparationes, C. de testi. l. testiū.

culta iudicia, Dei; & hæc præcauere, & nullum ante veram, iustamque probationem iudicare, aut damnare debemus, manifeste apostolo dicente Paulo: [Tu quis es, qui iudicas seruum alienum? suo enim Domino stat, aut cadit.

Rom. 14.

§ *Quando autem crimen notum est iudici & alijs, aliquando reus inficiatur factum;] veluti si quis negaret interfecisse eum, quem sub oculis iudicis* [a] *in cōspectu multorum interfecit. Hic, quia se reum negat, sine examinatione feriri nō potest. Aliquādo euidētia ipsa operis reū esse testatur; quando opere publico crimen suum confitetur: tunc post secundā, & tertiā correctionē* [b] *sine examinatione dānādus est, vel puniēdus si incorrigibilis extiterit. In hoc itaq; vltimo casu intelligēda est auctoritas illa Ambrosii, & Nicolai: [Manifesta, accusatione nō indignēt.] Fornicator enim ille, in quem, sine examinatione, sententia Apostolica processerat, publice coram omnibus nouercam suam pro vxore habebat. Lotharius quoque, de quo Nicolaus scribit, similiter publice vxorem suam dimiserat, & aliam superduxerat.*

Su. ea. manifesta. & quæ Lotharius.

Vnde idem Nicolaus Papa scribit archiepiscopis, & episcopis per Galliam, Italiā, & Germaniam cōstitutis.

¶Sine accusatione manifesta ferienda sunt. Cap. XXI.

Iuo p. 8. c. 336. Regino omnia hæc refert li. 2. Chron. nu. 875.

SCelus, quod Lotharius rex (si tamē [c] rex veraciter dici possit, qui nullo salubri regimine, corporis appetitus refrænat, sed lubrica eneruatione magis illicitis eius motibus cedit) in duabus [d] fœminis, Thietberga scilicet, & Gualdrada cōmisit, omnibus manifestum est. ¶Sed & dudum episcopos Thietgandum, & Gūterium in tali facto eum habuisse tutores, atq. fautores pene totus nobis orbis vndiq; ad limina; seu sedem confluens Apostolicā referebat. [e] *& infra.* ¶ Igitur decernente nobiscū sancta synodo in præsentia depositi, & ab officio sacerdotali excommunicati, atque à regimine episcopatus alienati indubitanter existunt.

b ¶ Correctionem.] Arg. admonitionem debere præcedere in notorijs, vt inf. ead. q. vlt. c. vlt. 12. q. 2. indigne. Ioan.

SCelus.] CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. In prima parte dicit, quod scelus Lotharii erat omnib' manifestū, quod ipse commisit, Thietbergam vxorē propriam dimittendo, & Gualdradam super inducendo. In secunda parte quæ incipit ibi: Sed dudum.] Dicitur ꝙ duo episcopi Thietgādus & Gunterius iniquitati eius consenserūt: & quia hoc erat omnibus manifestum, sicut fere totus orbis referebat: ideo à sancta synodo depositi, & ab omni sacerdotali officio vsq; in hodiernum diem excommunicati existunt.

c ¶ Si tamen.] 21. di. cleros.

d ¶ In duabus.] S. Thietbergam repellendo: & Gualdradam sociando sibi.

e ¶ Referebat. Hi episcopi nō fuerūt depositi propter publicā famam, sed quia erant confessi crimē suū, vt 11. q. 3. Thietgādum. sola fama. n. non sufficit ad depositionem, ut ext. de coha. cle. tua, nec propter famam dī aliquid manifestū, vt ext. de consan. & affi. sup eo. & in fama requiritur ordo iuris, vt su. ea. Deus. §. qñ autē. ADDITIO. Tamen Ioan. Fabri dicebat hoc esse vbi per publicam famam aliqui condemnantur criminis cuidentia suffragante Archidiacono.

[1] Concor. dū hac glo. Bar. in l. 1. §. si quis neget. ff. quemadmodū. tes. aper. & i l. 2. C. de erro. Aduo. & Alex. de Imo. in l. bonorū. C. de bo. pos. fm tabu.

2 Ad idem su. 81. distin. si qui sunt Arg. contra 24. q. 3. de illicita. qđ admitto de notorio manēte actu Lau.

Fama sola non sufficit ad depositionem.

QVAESTIO II.

QVod au-

ctionis: scilicet quādo crimen notum est iudici & alijs, & tunc subdistinguit: quia aut negat aut confitetur. vel notorium est ita ꝙ inficiari non potest: si negat, ordo iuris seruari debet licet iudex & alij multi sciant. Si ipse confitetur, vel factum est ita notorium, ꝙ inficiari non potest: tunc post secundam & tertiam admonitionem: si incorrigibilis erit, poterit cōdemnari: & in hoc casu intelliguntur c. manifesta quæ Lotharius, &c. de manifesta. Seq. §. patet. & per te videbis.

Notorium & fama per duos testes probari pñt.

a ¶ Iudicis.] Non sedentis pro tribunali si enim pro tribunali sederet, & contingeret te aliquid ibi facere posset te statim punire, ac si probaretur per testes coram

QVod autem.] CASVS. Hic Intitulatur secunda quæstio, qua quæritur, an expoliatus sit restituendus antequ iudicetur, uel cogatur venire ad causam, & certe ꝙ restituendus sit, multorum auctoritatibus probatur: nisi in modum exceptionis probetur spoliatio.

a ¶ Quod autem.] Hæc est differentia inter quæstionem istam & illam, quæ est inf. 3. q. 1. quia. Hic petitur restitutio in modum exceptionis: ibi in modum actionis.

accusari; nisi prius possessiones, & omnia ablata quacumque fraude, ei fuerint restituta cum fructibus ante accusationem perceptis. & hæc faciant, primates & synodus.

e ¶ Ingenio.] Qui ergo dolo alterius renunciat, iuri suo resti-

ANtiquitus.] CASVS. Statuitur in hoc cap. quòd Iudex possessiones & omnia ablata cũ fructibus ante litem perceptis faciet expoliato restitui, q ante spoliationẽ possessor extiterat. Idẽ fere dicitur in illo capitulo: Oẽs leges de hac materia loquentes.

b ¶ Fructus.] Perceptos & pcipiendos, vt extra de rest. spo. grauis. & restituẽd' est ad omnem causã in qua esset, si ñ fuisset spoliat' ff. de vi. & vi ar. l. 1. §. non solum.

c ¶ Ante litem contestatam.] Ideo autem dicitur ante litẽ cõtestatam, quia exceptio spoliationis est dilatoria, & sic est ante lit. cõte. proponẽda: tamẽ si vult directe agere d spoliatione, etiam post lit. cõte. hoc potest facere. vt extra de cau. pos. pastoralis.

d ¶ Restituat.] Tamẽ si in modũ exceptionis probatur spoliatio non ideo fit restitutio, vt extra de or. co. cũ dilectus. Dico tamẽ decre. illã hic nõ habere locũ: qa vbi excipitur de spoliatione cõtra illum qui crimẽ intendit, bene restituit, si spoliationem probat, p ut intelligo omnia hęc iure. secus vbi vtraque quęstio est ciuilis, vt i illa decre. cũ dilectus. In hoc tamen cautus sis, q si aduersarius tuus cõuenit te sup re aliqua, si vis dicere te spoliatum esse eadẽ re, vtilius est tibi ut directe petas restitutionem: quia si probas spoliationem directe agendo, duo consequeris; & quod prius audieris; quod restitueris, si prius pbes restitutionem, licet aduersarius prius proposuerit actionem suam, ut extra de resti. spo. ex cõ quæstione. Sed si de alio agit aduersarius, & tu super alio dicis te spoliatum, vtilius est tibi ut in modum exceptionis proponas spoliationem, si aduersarius te præuenit in querela. Nam si directe velles agere prius audiretur aduersarius quam tu: secus si excipiendo, ut extra de ordi. co. cum dilectus.

Exceptio spoliationis est dilatoria.

Conuentus sit cautus circa spoliationem opponendam.

tem [a] expoliatus ante iudicem stare non possit, multis auctoritatibus probatur. Ait enim Ioannes Papa I. ad Zachariam archiepiscopum.

Et Eusebius Papa epist. 2.

¶ Ante litem contestatam possessori cuncta sunt restituenda. Cap. I.

ANtiquitus decretum est, vt omnes possessiones, & omnia sibi sublata, atque fructus [b] cunctos ante litem contestatam [c] perceptos [a] episcopus, vel primas possessori restituat. [d]

Pann. l. 4. c. 47.

a ¶ Perceptos.] *In vetustis exemplaribus, & epistola Ioannis, itemque Eusebij est,* perceptos, vel primas possessori restituat.

Item Nicolaus Papa.

¶ De eodem. Cap. II.

OMnes leges tam ecclesiasticæ, quàm vulgares, & publicę præcipiunt, vt omnia sibi ablata restituantur ei, qui suis est rebus expoliatus.

33. q. 2. historia. §. hæc omnes. In præfatione. Isido. in collectionẽ suam.

Item Stephanus Papa, epistola secunda.

¶ Nullus debet accusari, dum suis rebus fuerit spoliatus. Cap III.

NVllus episcoporum, dum suis fuerit rebus expoliatus aut à sede propria, qualibet occasione pulsus, debet accusari, aut à quoquam potest ei crimen objici, priusquam integerrime restauretur, & omnia, quæ illi ablata quocunque ingenio [e] fuerant, legibus redintegrẽtur, & ipse proprię sedi, & pristino statui regulariter reddatur. ita vt omnes possessiones, & cuncta sibi iniuste ablata, atque fructus omnes ante cœptam accusationẽ, primates, & synodus episcopo, de quo agitur, funditus restituant.

Bur. l. 1. c. 141. & 142. Iuo p. 5. c. 155. & 156 Cõcor. Pan. l. 4. c. 49.

¶ *Caput hoc sua integritati ex originali est restitutum.*

Et in decretis Ioannis I.

Item Eusebius fratribus constitutis per Alexandriam, & Aegyptum, epistola secunda.

¶ Nec conuocari ad synodum, nec in aliquo debet iudicari spoliatus. Cap. IV.

IN scripturis vestris reperimus, quosdam episcopos vestris in partibus à proprijs ouibus accusatos, aliquos videlicet ex suspicione, & aliquos ex certa ratione: & id-

Ansel. l. 3. c. 44. Iuo p. 5. c. 149. Pann. l. 4. c. 45.

NVllus episcoporum.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod nullus episcopus potest uel debet ab aliquo

restituendus est, 1 sicut si esset violentiam passus, quia in hoc casu vim & fraudem æquiparat sibi canon. 15. q. 6. c. 1. & infr. cau. prox. q. 1. redintegranda. Io.

ADDITIO. De hoc not. 7. q. 1. suggestum. in gl. vlti. Archid.

IN scripturis vestris.] CASVS. Quidam episcopi à proprijs ciuibus fuerunt accusati: aliqui ex suspicione: aliqui ex certa ratione, sed quia rebus suis fuerant expoliati, mandat. Dominus Papa, quod non vocentur, ante restitutionem, ad causam vel synodum: Idem dicitur in capitulis sequentibus, eo addito quod episcopi recte iudicantes tales causas debent in ecclesia tractare

1 Cũ dolus dedit causã contractui. L. & quo no. ext. de emp. & ven. c. 3. in fi. & 7. q. 1. c. suggestum. in glo. vlt. Arch.

Spoliato a spoliator nullum crimen potest obijci.

stituere, ut ipsi possint esse testes singulorum: nec debent etiam accusati respondere nisi prius restituantur. a ¶ Nec in aliquo iudicari.] A spoliatore nullum potest obijci crimen spoliato. extra. de rest. spol. in literis, &c. item cum quis. nisi suam prosequatur iniuriam: vel

tio, quia inermes non possunt resistere inimicis, ut inf. 3. q. 2. c. 3. & cap. si quis episcopus. & etiam communio hominum est restituenda, si est iniuste excommunicatus, vel suspensus. ar. inf. q. 5. super causa. in fi. quia verbū restituendi, plenam & perfectam habet significationem.

Inermes nō possunt inimicis resistere.

circo quosdam suis esse rebus expoliatos; quosdam verò a propria sede pulsos. Quos sciatis nec ad synodum comprouincialem, nec ad generalem posse vocari, nec in aliquo iudicari,[a] antequam cuncto, quæ ei sublata sunt, legibus potestati eorum redintegrentur.

Item Iulius Papa in epistola ad Orientales, c. 35. & 8.

Burc. l. 1. c. 144.
Iuo p. 5. c. 257.
Pann. l. 4. c. 46.

¶ De eodem. Cap. V.

NVllus potest conuocari, aut iudicari, antequam omnia sibi oblata, & omnia iura [b] ei in integrum restituantur: quia nō habet priuilegium, quo possit exui iam nudatus.

Cap. l. 6. c. 287.
Et in capitulis Hadriani, c. 2.

¶ Caput hoc confectum est ex decretis Iulij trigesimoquinto, & octauo uerbis tamē mutatis, & alio modo depositis.

Item Zepherinus Papa ad episcopos Aegypti, epistola 2.

Iuo p. 5. c. 246.
Pann. l. 4. c. 43.

¶ De eodem. Cap. VI.

PReceptum ergo est in antiquis statutis, episcopos eiectos, atq; suis rebus expoliatos ecclesias [c] proprias recipere, & primo sua omnia eis reddi; & demum, si quis eos iuste accusare voluerit, æquo periculo facere: iudices esse decernentes episcopos recta sapientes, & in ecclesias conuenientes, vbi testes [d] essent singulorum, qui oppressi videbātur: nec prius eos respondere debere, quam omnia sua eis, & ecclesijs eorum, legibus integerrime restituantur.

QVAESTIO III.

In cap. Hadriani c. 24. in epist. 1. Sixti tertij. Cod. Theod. l. 16. ti. 2. cap. 41.

QVa autem [e] pœna feriendi sint, qui in accusatione deficiunt, canonum cēsura definit. Pœnam enim illati criminis cum dispendio existimationis accipient.

Vnde Gaius [a] Papa.

a ¶ Gaius.] *Sic est in plerisq; vetustis, & habetur hoc caput in epistola vnica ipsius, in qua proxime his antecedunt verba capitis.* Si quis episcopus. *infra ead. q. 7. In vulgatis autem hic citabatur Gelasius.*

argum. infra capit. prox. & arg. extra, ut lit. non contesta. accedens. in fin. ff. de vsur. l. videamus. §. in Fauiana.

c ¶ PReceptum.] ¶ Ecclesias.] Extra de appel. qua fronte. inf. 23. q. 8. conuenior. extra de immu. eccl. c. 1. & 6. cum ecclesia.

d ¶ Testes.] Arg. ibi causam tractandam vbi testes possūt haberi. 3. q. 9. hortamus. & extra de appel. ex parte. & extra de off. iud. ord. significauit. & 33. q. secunda, siue Ioan.

QVa autē.] Hæc quæstio diuiditur in quinque partes: in quarū prima probat tribus auctoritatib. quòd accusator calumniose debet feriri pœna talionis. Secunda ibi, [Aliud.] Tertia ibi, [Sed aliud.] Quarta ibi, [Notandū est.] Quinta ibi, [Notandum quoque.] Ioann. de Fan.

CASVS. Hic ponitur tertia quæstio, qua quæritur, qua pœna sint feriendi, qui in accusatione deficiūt. & certum est pœna talionis, cū infamia notentur: quod probatur per sequentia c. nisi errore decept⁹ vel temeritate, vel iracūdia accusauerit.

e ¶ Qua aūt.] Accusator in quinq; peccare pōt: aut errore decipitur, aut temeritate seu calore iracundiæ ad accusandū 2. prouocatur, aut calumniatur, aut præuaricatur, aut tergiuersatur: sed in omnibus his casibus, si desistit impetrata abolitione quacunque, non punitur, nec infamis est, vt C. de abol. l. 1. & 2. Item si non impetrauit abolitionē, parcitur ei in duobus primis casibus, vt inf. ead. §. notandum. secus si est, vel calumniator, uel præuaricator, vel tergiuersator. Calumniator tenetur ad pœnam talionis, vt inf. eadem, c. 2. & 3. Preuaricator postea neminem potest accusare: & extra ordinem punitur, vt inf. ea. §. notandum. in fine. Tergiuersator. 3 punitur in quinque libris auri, ut ff. de præua. l. tertia in fine. Tertius etiam calumniator pœnam talionis sustinet. tertia. questio. nona. nihilominus. 33. quæst. 5. hæc imago. & ẽm Goff.

Accusator in quinque peccare potest. 2 Alia tria membra colligūtur inf. ea. gl. vers. secus. Calūniator. præuaricator. Tergiuersator. 3 Is est tergiuersator, qui terga vertit aduersario: & circa abolitionem desistit. & hic incidit in Tur. & extraordinarie punitur. inf. ea. præuaricatori. uersi. si quis autē. ff. ad Turpi. l. 1. §. si quis

vel nisi sit tale crimē, ad quod quilibet admittatur. ar. 2. q. 1. in primis. Sed ab alio potest accusari de alijs criminibus: sed nō illo pro quo est spoliatus. arg. 5. q. 2. si primates. 1 a contrario sensu. extra de app. ad hoc. & c. proposuit. alioquin delictum eius maneret impunitū, si de nullo crimine posset accusari ab aliquo. l. Ego nō credo, q in aliquo spoliator admittatur contra spoliatum, nisi prius facta restitutione, ut extra de ordin. cog. cum dilectus, & vt dicitur in hac quest. per totū, & inf. 3. q. 1. c. 1. 2. & 3. vbi generaliter videtur dici, quod nullum crimen possit spoliato obijci.

1 Sumpto ar. a contrario ibi: nec vnde re æmulis, L. & ẽm L. & Hug.

b NVllus potest.] ¶ Omnia iura.] Etiam incorporabilia, ut extra vt lit. penden. a memoria. Est ratio, quia inermes ...

C. de testib. l. nullum. & hoc secundũ opi. H. nos tñ dicimus, ꝙ testis nullo modo sustinet, vel se obligat ad pœnam talionis, vt not. 33. q. 5. hęc imago. Si autem tulerit, aliàs falsum testimonium, ponitur extra ordinẽ, 6. q. 1. quicunque. De teste posuit Gratian. in themathe. sed hic omisit.

CASVS. Dictum est sup. ꝙ calũniose accusantes si in accusatione defecerint, sunt puniendi. Nunc dicit Gratianus, quòd aliud est crimen falso obiectum, non ꝓbare & aliud si conuitium non probauerit. primum sine abolitione nulli conceditur: hoc omnibus licet.

De ijs, qui non probanda obijciunt. Cap. I.

SI quis circa huiusmodi personas non probanda detulerit, auctoritate huius sanctionis intelligat se iacturam infamiæ sustinere;[a] vt damno pudoris, & existimationis dispendio discat sibi alienę verecundiæ impune insidiari saltem de cætero non licere.

Item Damasus Papa ad Stephanum archiepiscopum, epistola 3.

¶Si accusator in accusatione defecerit; talionem recipiat. Cap. II.

CAlumniator,[b] si in accusatione defecerit, talionem[c] recipiat.†

β Verba ipsa Damasi referuntur inf. 4. q. 4. c. nullus introducatur.

Item ex decreto Hadriani Papæ in capitulis ab ipso collectis, c. 52. in medio.

¶De eodem. Cap. III.

QVi non probauerit, quod obiecit; pœnam, quam intulerit, ipse patiatur.

Item α.

α¶Item.] *Sic est in plerisq; vetustis codicibus. In vulgatis autem legebatur,* Item Damasus Papa. *Extat autem caput hoc in capitulis Hadriani, c. 62. & in concilio Elibertano, c. 75. Iuo citat ex Cartaginensi. Et in tomis conciliorum adiungitur Cartaginensi tertio.*

¶De his, qui falsis criminibus aliquem impetunt. Cap. IIII.

SI quis episcopum,[d] aut presbyterum, aut diaconum falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit; nec in fine α dandam ei communionem[e] censemus.

α ¶Nec in fine.] *Sic legitur in concilio Eliberitano nõ in hoc tantũ canone, sed etiam in alijs: quam ob causam, atque etiã ob glossam nihil est mutatum. Apud Hadrianũ tamen est,* nisi in fine dãdũ ei nõ esse cõmunionẽ. *Apud Iuonem,* non nisi in fine dandum ei esse communionem.

2 *Aliud est accusationẽ non implere, & aliud est, conuiciũ nõ ꝓbare. Illud enĩ nulli sine abolitione; hoc oĩb. licet.*

Vnde Fabianus Papa ad Hilarium episcopum, epist. 3.

¶Conuicium non est pro accusatione habendum. Cap. V.

SI quis iratus[f] crimen aliquod cuilibet temere obiecerit, cõuicium non est pro accusatione[g] habendũ: sed

---

Marginal glosses (left):

SI quis.] CASVS. Si quis aliquem accusauerit, & crimẽ illatum non poterit ꝓbare, infamis efficitur: & de cętero ad accusandum non admittitur, cum contra eum de calũnia presumatur.

a ¶ Sustinere.] Non tamen ipso iure, sed per sentẽtiam, vt ff. ex qui. cau. irrog. infa. Athletas. §. calũniator. & inf. ead. §. notandum.

CAlumniator.] CASVS. Calumniator si i accusatione defecerit, pœna talionis, idest, pęna simili punietur. Idem dicitur in sequenti capit. si quis episcopum.

b ¶ Calumniator.] Fallit in sex casibus vt 33. qõ. 5. hæc imago. & 3. 5. q. 6. ca. 3. tamen satis punitur qui amittit sacerdotium ꝙ recepturus erat. 3. q. 4. Guilisarius. Itẽ fallit ext. de acc. sup his. & in priuatis criminib. ff. ad Turp. l. 1. & in l. priuatis. & forte in denunciatione, extra de calum. cum dilectus, sed in inquisitione non est pœna ordinaria statuta. & ideo in arbitrio iudicis relinquitur. ext. de off. iud. delegat. de causis.

c ¶ Talionem.] i. aliam pœnam similẽ. vt inf. ead. c. ꝓxi. ff. de iur. deli. l. 1. extra de transa. c. fi. Dic ꝙ pœna, quæ à lege statuitur. retractari nõ potest: quæ ab homine bene potest. ff. de verb. sign. l. pœn.

Outer left margin: ¹ Calũniator non semper punitur talione. — Ans. l. 3. c. 89. Iuo p. 6. cap. 324. Bũ l. 4. c. 74.

Marginal notes (right):

4. q. 4. nullus introducatur.

† Conc. tex. in l. 1. ff. ad Turp. in l. q crimẽ. & ibi Cy. C. qui accus. non poss.

Et ex Fabiano. inf. 3. q. 6. c. 1. & ex Sixtò inf. ea. q. 8. q crimẽ.

Ans. l. 3. c. 92. Iuo p. 6. c. 240. Burch. l. 1. c. 195.

Cod. Theod. lib. 9. tit. 1. l. 1. in interpretatione & in ca. l. 7. ca. 364. & i epis. Sixti tertij, c. 3. & in c. Hadriani, c. 51.

Ira duos hẽt effectus.

2 Cũ probare nõ possit, vel noluit, vt 5. q. 1. c. 1. & 2. in fi. & sic etiã intellexit H. in c. inf. alle. si qs sacerdotũ. quod dic vt not. 1. q. 1. in sum. ita fi. Arch.

SI quis episcopum.] CASVS. Si quis episcopum vel alium clericum falsis criminibus accusauerit: si defecerit, etiam in fine non erit ei communio danda.

d ¶ Si quis episcopum. ff. de re. mil. l. omne. §. 1. extra de sent. excom. à nobis.

e ¶ Communionem.] Nisi resipiscat, vt sup. d. 50. pœnitentes, contra. & 3. q. 10. cos, 27. q. 1. virgines.

ALIVD. Hæc est secũda pars huius q. in qua dicitur, ꝙ si aliquis irato animo uerba contumeliosa dixerit, non est habendum pro accusatione, & hoc probat per c. sequens. Io. de Fant.

SI quis iratus.] CASVS Huius c. talis est. Si aliquis calore iracundiæ alicui conuitium intulerit, hoc non est habendum pro accusatione. Si autem quod iratus obiecerit, noluerit probare: hoc c. faciat per scripturam, sed ad pœnam talionis obligando. Si autem quod per iracundiam dixerit, noluerit probare, reus obiecti criminis non habebitur.

f ¶ Si quis iratus.] Ira rescindit contractum. ff. de publ. licitatio. in princip. & minuit delictum, vt [illegible] adulter. Gracchus.

g ¶ Pro accusatione.] Sed pro iniuria [illegible]. Item apud

apud. §. 1. per totum. inf. 11. q. 1. si quis sacerdotum, contra, vbi deponitur, & curiæ traditur, qui dicit episcopo conuicium. Sed ibi loquitur de eo qui ex deliberatione, & sæpe loquitur conuicia.

a ¶ Tractandi.] Id est, deliberandi. Et per hoc est ar. quod ibi non

b ¶ Iratus.] quod probatur. C. de iniur. si non conuicij animo. si extra de præsum. cap. 1.

c ¶ Iterare.] Hoc ideo dicit, quia si iterauerit conuicium non videtur ex iracundia, sed ex deliberatione dixisse. sic. 2. C. ad Vellei. si mulier 2. in fi.

permisso tractandi [a] spatio id, quod iratus [b] dixit, per scripturam se probaturum esse fateatur, vt si fortasse resipiscens, quæ præ iracundia dixit, iterare [c], aut scribere noluerit; non vt reus criminis teneatur.

3 *Sed aliud est crimen illatum non posse probare α; aliud aliqua promissione accusationem deserere. Huic enim, qui promissione β deceptus accusationem deserit, venia datur, illi vero qui crimen illatum probare non valuerit, infamia irrogatur.*

Vnde beatus Gregorius scribit Ioanni episcopo Corinthiorum, libro quarto, epist. 50. seu. c. 94.

α ¶ Probare.] *In plerisque exemplaribus sequitur*, quia falsum est aliud, &c. *Sed in emendatioribus ea verba vel non habentur, vel alia manu sunt addita.*

β ¶ Promissione.] *Non est simpliciter dicendum illis qui pro aliqua promissione deserunt accusationem, semper veniam dari. Nam in Paulo de quo in subiecto capite loquitur B. Gregorius, alia aderant causa, quæ in ipsa epistola exponuntur his verbis.* Tamen quia plus esse conuenit nos misericordes, quàm districtos; hanc ei culpam ignoscimus, atque eum in ordine, locoq; suo recipiendum esse censemus. Nam ei à tempore prolatæ sententiæ afflictionem, quam pertulit, credimus ad vindictam huius posse culpæ sufficere. *& inferius in eadem epistola refert aliqua à prædicto Paulo in vtilitatem ecclesiæ facta, quæ etiam mouere B. Gregorium potuerunt, vt erga eum esset clementior: Erant autem in ipso capite multa B. Gregorij verba omissa, quorum nonnulla visa sunt addenda.*

Poly. l. 1. tit. 6. Ans. l. 3. ca. 113.

¶ De eo, qui promissione illectus accusationem deserit. Cap. VI.

PAulum itaque diaconum, quamuis culpa sua vehementer confundat, quòd deceptus promissione [d], ab accusatione nuper depositi quondam episcopi sui destiterit; tamen hanc ei culpam [e] ignoscimus. Omnis γ igitur, qui crimen objicit, scribat se probaturum. Re vera ibi semper causa agitur †, vbi crimen admittitur: & qui non probauerit, quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipse patiatur.

† al. agatur.

γ ¶ Omnis.] *Hinc vsque ad finem in vetustioribus, ac melioribus Gratiani codicibus nō leguntur, nec sunt Gregorij, sed Fabiani, & Hadriani Pontificum: quæ infra q. 8. cap. qui crimen, & 3. q. 6. cap. 1. citantur ex Fabiano, & cap. fin. ex capitulis Hadriani.*

Ans. l. 8. c. 36.

Item Gregorius eadem epistola.

¶ De ijs, qui accusationem deserunt, vt ecclesiasticos ordines accipiant. Cap. VII.

EVphemium, atque Thomam, qui pro deserēda [f] accu-

Accusatori andādæ sint induciæ.

1 Adde & §.

ibi non erratur. vbi ex deliberatione aliquid fit. Item ex hoc arg. est, quod etiam accusatori dandæ sunt induciæ, argu. contra 3. quæst. 3. §. spatium 1.

SED ALIVD EST. Hæc est tertia pars quæstionis. in qua dicitur, quod si aliquis est deceptus promissione testium, parcit ei: si autem pecunia defecerit, non parcitur illi: & hoc probat duabus auctoritatibus. Io. de Fant.

CASVS. adhuc distinguit Gratianus, & dicit, quod aliud est nō probare crimen, quia falsum est illatum crimē: quo casu nō parcitur: aliud promissione aliqua deserere accusationem. in quo casu venia datur: quia deceptus fuit promissione pecuniæ: vel quia testes ei promiserūt se veritatem de crimine commisso dicturos.

PAulū.] CASVS. Paulus episcopū suum accusabat: promissione eius deceptus, destitit ab accusatione. Dicit Papa, quod licet valde deberet puniri, tamen ei propter hoc remittimus.

d ¶ Promissione.] Nō promissione pecuniæ, talis .n. non posset petere abolitionem; nam solus ille petit, qui errore vel temeritate, vel calore iracundiæ ad accusādū venit, vel q suā iniuriā psequitur: vel qui suos consanguineos accusauerit. C. de abol. l. 2. ideo dic promissione, scilicet testium, qui ei pmiserāt ferre testimonium contra illū, sed tunc sequēs c. non facit ad propositū magistri.

e ¶ Culpā.] Sed non infamiā vt inf. ead. indulgentia.

EVphemium.] CASVS. Isti duo episcopum suū accusabant: sed ab eodem ad sacros ordines promoti fuerunt, vt ab accusatione desisterent: quare dominus Papa eos deposuit ab omni officio, priuando.

f ¶ Pro deserenda.] Qui ex pacto desistit, fortius incidit

el antē. Sed nō ob. q. a loquitur hic de inducijs deliberatorijs ibi de pparatorijs. Arch.

2 Adde hic Alexand. de Imo. in l. 1. C. de. erro. cal.

3 Quæ sit triplicites, vt not. sup. ea. q. 1. prohibētur. Arch.

satione episcopi sui a sacros ordines acceperunt, eisdem sacris priuatos ordinibus esse, atque ita, sicut depositi, volumus permanere.

a ¶ Episcopi sui.] *Hac est verba in eo epistola loco non sunt: sed ex ijs, qua antecedunt, innitur, eum a quo Euphemius, & Thomas ideo ordinati fuerunt, vt ab ipsius accusatione desisterent, fuisse proprium illorum episcopum.*

Hinc colligitur clericorum infamiam [a] *per Romanū Pontificem aboleri posse contra illud Gelasii: [Quamquam animas per pænitentiam saluare possimus, infamiam tamen abolere non possumus. [Contra illud Stephani, qui cum causas enumerasset, ex quibus infamia irrogatur: [Hos omnes, inquit, sub nota perpetua infamia ad pænitentiam suscipimus.] Vel non fiunt infames lege canonum omnes, quos leges sæculi infames pronunciant, cum Paulus diaconus, qui non impetrata abolitione ab accusatione destiterat, hac auctoritate dignitatem officij sui recuperauit, quem senatusconsultum Turpilianum infamem* [b] *pronunciat. Quod etiam de ea fateri cogimur, qua intra tempus luctus nubit: cum matrimonia hodie regantur, iure poli, non iure fori; & iure poli mortuo viro mulier soluta est a lege viri: nubat, cui uult. Sed idem Stephanus econtra scribit dicens: [Infames dicimus; quoscunque leges sæculi infames pronunciant.] Sed illud* [c] *Gelasij, & Stephani: [Quanquam animas, &c.] &: [Sub nota perpetua infamia, &c.] de illis intelligitur quibus per iudicem ciuilem infamia irrogatur: quorum* [d] *sicut examinatio, & castigatio, ita, & in integrū restitutio non nisi ad ciuilem* [e] *iudicem spectat. De ea vero qua intra tempus luctus nubit, non est contrarium ei, quod Stephanus ait: [Infames dicimus, &c.] Cum enim leges sæculi pracipue in matrimonio sacros canones sequi* [f] *non dedignentur; non videntur pronunciare infamem, qua apostolica, & canonica auctoritate non illicitè nubit.*

4 ¶ *Notandum est quoque, quòd aliud est, cum aliquem pœnituerit criminaliter accusasse, & inscriptionem fe-*

Iuo par. 6. c. 23. omnia hæc ex Calixto, in cuius secūda epistola habentur.

su. proximè antecedenti ca.

l. 1. ff. de senatusc. Turpil.

1. Cor. 7.

6. q. 1. infames. & in cap. Hadriani. c. 22.

a De hoc le. & no. inf. c. preuaricatio ne uer. si qs aũt. & inf. c. si quem dic ut ubi. Arch.

dit in Turpilianum, quàm aliter: quia etiam fœmina in hoc casu incidit, quæ aliàs non incideret, vt C. ad Turpilia. si fœmina. ff. ad Turpilia. mulier.

HINC COLLIGITVR. CASVS. Huius. §. sic ponitur, Dictum est supra in illo c. Paulum, quòd Dominus Papa culpā remisit: & sic per cōsequens videtur quòd infamiā possit remittere. Sed cōtradicit Gelasius: qui dicit, quòd quāquā animas saluare per pęnitentiam possumus: infamiam tamen abolere nō possumus. Similiter Stephanus contradicit: qui dicit: Hos enim sub nota infamiæ ꝑpetuæ ad pęnitentiā suscepim⁹, soluit statim, vbi dicit, vel nō fiunt, & dicit ꝙ nō omnes sunt infames secūdū canones quos sæculi leges infames dicunt, & ita Paulus non fuit infamis secundum canones, licet secus sit secūdū leges. Et hoc probatur exemplo mulieris, quæ nubit intra tempus luctus: quæ nō est infamis de iure canonum, licet sit secus secundum leges. Sed opponit Gratianus huic solutioni, nam dicit Stephanus. Omnes infames dicimus quos sæculi leges infames pronunciat: & ita Paulus, & mulier, quæ nubit intra tēpus, &c. erunt infames secundum canones, sed soluit dicendo, quòd illud Gelasij & Stephani, quā quā animas saluare &c. & hoc, sub nota īfamiæ ꝑpetuæ, &c. intelliguntur de ijs, qb. est infamia irrogata per ciuilem iudicem; quæ aboleri non potest nisi per ciuilem iudicem. Nec est contrariū quod dicitur de muliere quæ nubit intra tēpus luctus, ei, ꝙ dicit Stephanus infames dicimus, &c. quia in matrimonio leges sacros canones imitantur; & ipsa mulier non est infamis nec Paulus: cum ei nondum sit infamia per ciuilem iudicem irrogata.

a ¶ Infamiam.] Non facti 1. sed iuris. Sed videtur ꝙ potest, ut inf. 6. q. 1. illi qui contra extra de simo. ex diligēti inf. 15. q. 6. auctoritatem. su. 1. q. 1. ventum contra. uel supple non possumus nisi post pęnitētiam, vt inf. prox. cap. q. 4. consanguineorum vel non possumus per pœnitentiam, sed per in integrum restitutionem. Vnde bene concedo, quod episcopus possit tollere infamiam in omni crimine in quo potest dispensare. nam & senatus tollit infamiam. ut ff. de postu. l. prima §. de qua. & ecclesia comparatur senatui, ut infra 16. quæstio prima, ecclesia.

b ¶ Infamem. Id est, infamandum per sententiam, non ipso iure, vt ff. ex quibus cau. irrog. inf. l. Athletas, licet H. hic notauerit. [Hic fateor planè te mēti tū Gratiane.] qui enim citra absolutionem desistit, non infamatur, sed punitur 2. in quinque lib. auri, vt ff. de præua. l. 3. §. vlt. sed tantum per sententiam infamatur, ut C. ad Turp. l. 2.

c ¶ Sed illud.] Suæ solutioni obijcit quod est sexta q. 1. infames.

d ¶ Quorum.] Extra qui filij sint legi. per uenerabilem, contra.

e ¶ Non nisi ad ciuilem.] Nisi uelis dicere quod Reges iurisdictionem habebant à Papa.

f ¶ Sequi.] In authentica, ut cler. apud proprios episc. §. penult. colla. 6.

NOTANDVM. Hæc est. 4. pars. huius qō. in qua dī ꝙ si pœnituerit aliquem accusasse, ante litis contestationē potest desistere, & probat per quandam legem Lombardam. Io. de Fant.

CASVS. Soluit quod dictum est, & alio modo, ut locum habeat lex Lombarda, quæ sequitur, ut dicit Gratianus ꝙ est aliud cum quis pœnitet aliquem innocentem criminaliter

r Concor. L. in bello. §. factæ. ff. de capt. & l. 1. C. de sen ten. pas. l. 1. §. de qua. ff. de postu.

Infamiā tollit episcop⁹.

minaliter accusasse, & ab eo absoluitur. aliud est cum pecuniam accepit à nocente, vt ab accusatione desistat. Et ad hoc inducit legem sequentem.

a Si ab innocente.] Et voluntate iudicis, vt C. de abol. l. 2. & vlt.

3. & hanc pœnã nemo præstat, nisi qui desistit a publico crimine, ff. ad Turpil. si quis. §. si Stellionatus 2. sed qui desistit ab accusatione priuati criminis, infamis est, & extra ordinẽ arbitrio iudicis punitur, vt ff. ad Turpil. & in priuatis. & C. eo. l. 2. Sed si accusator absens est, & citatus noluerit procedere in accusatione, tum grauius puniũtur quam pœna 5. lib. auri, vt ff. de pę. absentem. §. 2. Io.

2 Adde usq; ad quod tps desistere licet ab accu. sine pœ. no. Bart. in l. quæsitum. ff. ad Turpil.

cisse si ab innocente [a] *fuerit absolutus: aliud si pecuniam à nocente acceperit, vt a probatione eius, quod obiecerat, desistat.*

Vnde in libro capitularium, c. 175. legitur.

Cod. Theod. li. 9. ti. 37. c. 1. in interpretatione.

¶ De eo, quem pœnitet criminaliter accusasse.

Cap. VIII.

Iuo p. 16. c. 251.

SI quem pœnituerit [b] accusasse criminaliter, & inscriptionem [c] fecisse de eo, quod probare non potuerit; si ei cum accusato innocente conueenerit [d], inuicem se absoluant. Si vero iudex eũ, qui accusatus est, criminosum esse cognouerit, & inter reum & accusatorem per obreptionem a conuenerit de colludio; pœnam accipiat legibus [e] constitutam.

a ¶ Per obreptionem.] *Apud Iuonem legitur*, factum per corruptionem consensum, de colludio pęnam excipiat legibus constitutã. *Sed in interpretationem legis prima, quæ est in Codice Theodosiano, hoc modo*, Per corruptionem de absolutione reatus conuenerit, is qui reus probatur, remoto conludio pęnã excipiat legibus cõstitutam.

Tit. 16. ad senatusconf. Turpill.

5 *Notandum quoq; est, quod sicut digest. libro 48. titulo de abolitionibus criminum l. prima, legitur.* [¶ *Accusatorum temeritas tribus modis detegitur, & tribus pœnis subijcitur. Aut n. calumniantur, aut præuaricantur, aut tergiuersantur. Calumniari* [f] *est falsa crimina intẽdere; præuaricari vera crimina* [g] *abscondere: tergiuersari in vniuersum ab accusatione desistere. Calumniatoribus a pœna legitimè* † *irrogatur. Sed non vtique, qui non probat quod intendit, protinus calumniari videtur. Nam eius rei inquisitio arbitrio cognoscentis committitur: qui reo absoluto* [h], *de accusatoris incipit consilio quærere, qua mente* [i] *ductus ad accusationem processerit: & si quidem iustum eius errorem reperit, absoluit eum; si vero in euidenti calumnia eum deprehendit, legitimam pœnam ei irrogat. Quorum alterutrum ipsis verbis pronunciationis manifestatur. Nã si quidem ita pronuntiauerit; non probasti, pepercit ei; sin aut pronunciauerit; calumniatus*

† al. lege Rhemia. al. Memmia.

NOTANDVM. Hæc est 5. pars quæstionis. in qua facit differẽtiã inter calũniatorẽ, & tergiuersatorem, & præuaricatorem Io. de Fan.

CASVS. Supra in primo, secũdo & tertio ca. huius quæstionis fecit mẽtionẽ de calumniatoribus, & in illo c. Paulũ. de tergiuersatore. & iõ hic dicit, quid sit calumniator, quod præuaricatur, & quid tergiuersator, & qua pęna puniantur.

ACCVSATORVM. CASVS. Accusator tripliciter delinqt. Aut enĩ calumniat, idest falsa crimina intẽdit. Aut præuaricat, idest, vera crimina abscõdit. Aut tergiuersat, idest, in totum ab accusatione desistit sine iudicis auctoritate. Sed q nõ probat, nõ statim calumniari vr, imò iudex inquirere debet, qua mente, & qua intentione ad accusationem prosilijt, & si in eo iustũ errorẽ deprehẽderit, absoluet eũ. si eũ in calũnia deprehẽderit, cõdemnabit, sed si ita pronũciauerit, calũniatus es, cõdemnabit eũ. & si pęnã nõ dixit, præ legis auctoritate imponitur, & non arbitrio iudicantis. Si autẽ ita pronunciauit, non probasti, uel eum temere accusasti, pepercit ei. temeritas enim, &c.

SI quem pœnituerit.] CASVS. Si quem pœnituerit innocentem criminaliter accusasse, & cum eo conuenerit, ad inuicem se absoluant. Si autem nocentem accusabat, & per obreptionẽ, idest, deceptionem accepta pecunia ab accusatione desistit, statuta pœna punietur.

b ¶ Pœnituerit.] Dum tamen non accusauerit 1 fallaciter, vt C. de abo. l. fallaciter.

c ¶ Et inscriptionem.] Nam ante inscriptionem potest desistere. ff. ad Turpil. quæsitum. & extra de accus. licet. in fine.

d ¶ Conuenerit.] Immò etiam eo inuito 30. dies potest: nisi reus iam sit passus aliquam iniuriam, ut C. de abol. l. fallaciter.

e ¶ Legibus.] Pœna 40. solidorum, vt est in Lombardia. nam secundum legem Lombardam qui desistit ab accusatione criminis, condemnatur in 40. soldis: sed secundum legem Romanam qui desistit ab accusatione publici criminis, punitur in 5. lib. auri. ff. de præuar. l.

1 Imò credebat se probaturum: nam si calũniosè accusaretur, non posset impetrare abolitionẽ, vt C. &c. ut sequitur secundum L. Accusationẽ deferẽs qualiter puniatur.

f ¶ Calumniari.] Immo sic uidetur q calumnietur, vt i. ea. q. proxi. qui non probauerit. Sed intellige, in his 3 quos excusat necessitas, pietatis officium, & criminis enormitas, & iustus dolor. C. de adul. quãuis. C. q accu. nõ possunt. l. 2. & C. de fal. mone. l. 1. & C. de calum. l. 1.

g ¶ Crimina.] idest, probationes.

h ¶ Absoluto.] idest, absoluendo 4. ne sit contra. C. de calum. l. 1. Vel dic absoluto quo ad animũ, ut ff. de uerb. sign. fugitiuus. Vel dic quod si iudex ex officio suo vult punire calumniantem, hoc faciat ante sententiam absolutionis: vt C. de calum. l. 1. sed aliquo accusante ipsum de calumnia quandocunque potest, uel idem iudex uel alius, C. de aduo. diuer. iudi. l. 1. & ff. ad Turpill. l. 1. in princ.

i ¶ Qua mente.] idest, quo aĩo venit ad accusandum.

3 Scilicet q non protinus uidetur calumniari P.

4 Adde qualiter proprie capiatur hęc dictio absolutus & absoluo, in l. 1 contraria. ff. de usu. & in l. 1. ff. ad Turpill.

a ¶ Legis.]

es condemnauit eum: & quamuis nihil de pœna subiecerit tamen legis [a] potestas aduersus eum exercebitur. Nã vt Papinianus respondit, facti quidem quæstio in arbitrio [b] est iudicantis: pœna vero persecutio nõ eius voluntati [c] mãdatur, sed legis auctoritati reseruatur. Si autẽ § interloquendã dixerit, Titius temere accusasse videtur, non calumniatorem pronunciauit. Temeritas enim facilitatis veniam continet: & inconsultus [d] calor calumniæ vitio caret; et ob hoc nullam pœnã huic irrogari oportet.] Vlpianus lib. 47. tit. de prauaricatoribus, l. 1. [¶ Prauaricator, est quasi varicator, qui diuersam partem adiuuat prodita causa sua. Quod nomẽ Labeo à varia certatione tractum ait. Nam qui prauaricatur, ex vtraq; parte constitit †, quinimò [e], ex altera. Is autem prauaricator ꝓpriè dicitur, qui publico iudicio accusauerit. Cæterũ aduocatus nõ propriè prauaricator dicitur. Quid igitur de eo fiet? siue priuato iudicio, siue publico præuaricatus est hoc est prodiderit [f] causam, hic extra ordinem solet puniri. ¶ Sciẽdum [g] est, quod hodie ijs, qui prauaricati sunt, pœna iniungitur extraordinaria. & infra. [h] ¶ Accusator de prauaricatione cõuictus, postea ex lege non accusat. ¶ In oibus [i] causis (præterquã in sanguine) qui delatorẽ [k] corrumpit, pro victo habetur. & inf. lib. 48. tit. de abolitionibus criminũ. [¶ Prauaricatorẽ esse eũ ostendimus qui concludit cũ reo, & translatitiè munere accusandi defungitur, eo ꝙ proprias quidẽ probationes dissimularet, falsas vero rei excusationes amitteret. ¶ Si quis aũt ab accusatione citra abolitionẽ destiterit, punitur. Abolitio priuatim [l] à præsi-

Tit. 15.

† al. consistit.

l. 2 Sciendum.
l. 5. Accusator.

l. fin. eod. tit.

d. l. 1. ad Senatuscõs. Turpil. §. præuaricatorem.

Iudex pœnã arctare & ampliare potest.

a ¶ Legis.] Fortè secundum dist. quæ est. ff. de pœn. absentem. in fi.

b ¶ Arbitrio.] idest, inquisitione.

c ¶ Voluntati.] Vt infra 3. q. 7. iudicet. C. de pœ. si operis. C. ad leg. Iul. de pu. seruos. in fi. & ff. ad Turp. l. 1. in princ. Sed contra C. de infam. & si seuerior. 45. dist. oĩs qui cõtra. & infra 23. q. 5. c. 1. contra. de pœ. distin. 1. §. pœnę. In omnibus istis cõtrarijs dicitur, ꝙ iudex potest moderari pœnam. Quidam dicũt istud loqui de ordinarijs pœnis, illud de extraordinarijs. Sed hoc nihil est, qa in illo c. circumcelliones. 23. q. 5. c. 1. loquitur de ordinario crimine .s. homicidio. Sed dic ꝙ ex causa & persona & ætate & rõne scandali, potest iudex arctare vel ampliare pœnã. Ex causa, vt 50. dist. vt constitueretur. & ff. de pę. aut facta. §. vlt. Ex psona, 23. q. 1. qui cõtra. & ff. de pœ. capitaliũ. §. vlt. vbi dicitur maiores puniri minori supplicio, & seuerius seruos quàm liberos famosos quàm integri status. Aetate, 86. distinctio. tanta nequitia. Ratione scandali, vt supra quæstio. 1. in primis. Vel dic, non potest sine causæ cognitione, sed cum causæ cognitione potest. Vel dic, non potest post sententiam, sed ante potest, vel in sententia. C. de pœ. l. pœnam. vbi dicitur sua dicta præsidi reuocare non licet. ff. de re iud. cum quærebatur.

d ¶ Et inconsultus.] Arg. non esse imputandum quod fit cum impetu mentis, vt supra eo. si quis iratus. C. si quis Imperatori maled. l. vna contra, infra 17. q. 4. sunt qui opes. & extra de cler. male. innotuit 1.

PRÆVARICATOR. CASVS. Præuaricator dicitur ille, qui simulat diligere vnam partem & iuuare, & alteram iuuat, & dr̃ propriè præuaricator in publico iudicio. Aduocatus non propriè dr̃ præuaricator, vnde si p̃uaricatus sit in publico iudicio, vel priuato: extra ordinem punietur, omnis autem præuaricator extra ordinem punitur, & de cætero non accusat, sed qui accusatorem suum corrumpit (nisi in causa sanguinis habetur pro conuicto. Ponit etiam aliam acceptionem huius nominis, præuaricator & hoc in prima parte. In secunda parte, quæ incipit ibi, Si quis autem.] dicitur ꝙ nullus debet cessare ab accusatione sine abolitione, alioquin punitur. Dicitur etiam qualiter debeat abolitio impetrari, & quòd de singulis criminibus debet impetrari iudice pro tribunali sedente.

1 Ibi exponitur temeritate, i. pertinacia secundũ oẽs, alias obtinet qđ hic dr̃. De hoc dr̃ extra de cõuer. cõiu. du duin. Arch.

e ¶ Quinimo.] Correctiue ponitur. sic ff. de hære. inst. si ita fuerit scriptum alias pro vel. ponitur. C. de sacrosan. eccl. iubemus. §. œconomus non propriè, sed abusiuè.

Quinimo dupliciter ponitur.

f ¶ Prodiderit causam.] Vel qui reuelant secreta causæ aduersario, vt ff. de re mili. omne. §. exploratores.

g ¶ Sciendum.] Lex secunda.

h ¶ Accusator.] Hæc est lex quinta.

i ¶ In omnibus.] Scias ꝙ in omni crimine capitali qđ irrogat pœnam sanguinis, licet transigi, præterquam in crimine adulterij. Sed in alijs capitalibus, quæ non irrogant pœnam sanguinis, non licet trãsigi, nisi in crimine falsi, vt C. de transact. l. transigere. sed in priuatis criminibus non inuenio prohibitum quin possit transigi. Sed vr̃ ꝙ ẜm canones nõ possit transigi super aliquo crimine, quia secundum canones nullũ crimen irrogat pęnam sanguinis 23. q. 8. his a quibus. & ita super publico crimine non licet transigi. item nec super priuato, quia ẜm canones, omne crimen publicum est 2 in causa ciuili licet qñq; ab accusatione desistere, ẽt sine iudicis auctoritate, siue pecunia accepta, siue gratis, nisi sit actio famosa, vbi requiritur iudicis auctoritas. ff. de ijs qui no. infa. furti. §. pactus. & §. qui iussu. in causa criminali ante inscriptionem semper potest recedere, dum tñ gratis fiat ff. ad Turp. mulier. & l. quęsitũ. & extra de accũs. licet. sed postea nõ licet nisi iudicis auctoritate, & rei cõsensu, si reus fuerit aliqua tormenta passus. sed si nõ fuerit aliquid passus, tũc vsq; ad triginta dies p̃t accusator, eo inuito, deserere accusationẽ. C de aboli. l. 12. & vlt. secundum canones fortè nõ licet recedere ab accusatione pro pecunia, nec transigi: qa oẽ crimen vr̃ secundum canones esse publicum, vt hic, & ext. de collu. dete. c. 1. & 2. arg. tñ est, ꝙ possit auctoritate iudicis. 5. q. 2. si primates. & ext. de off. arch. ea quæ in parte decisa contra. 5. 50. dist. dissidentes. ar. contra. 2. q. 7. qua pp 4. extra de simo. nemo. Sed in causa spirituali nullo modo licet pecunia accepta desistere, qa in ea non licet transigi pro pecunia ext. de rer. permu. c. fi.

Transigi licet in aliquibus criminibus.

3 Vt colligitr ex canone 6. q. 1. ĩfames. vt ibi not. & in seq.

4 Dic ꝙ prima pars verum est, & hoc c. qua pp. intellegitur in cã denunciationis, vbi delinquens pęnitere nõ vult. nõ ob. ext. de collu. c. 2. qa locũ hẽt postquã de crimine constat, qđ vndecunque claruerit, est puniẽdũ 24. q. 3. esse sin Tan.

K ¶ Delatorem.] idest, accusatorem punitur enim talis in 5. li. auri. ff. ad Turpil. l. & in priuatis. ff. de præuar. l. 3. ff. ad Turpil. l. 1. §. abolitio.

l ¶ Priuatim.] idest, priuata.

a ¶ Deman-

a ¶Demandare.] ff. de reg. iur. omnia quæ.
b ¶Singulorum.] Sic extra de senten. excommu. officij, & ff. de app. cum in vna. ff. de ope. no. nun. de pupillo. §. si pluribus.
c ¶Animum.] Præsumitur deposuisse, quia tempore statuto

nubit intra tempus luctus, nō notetur aliqua infamia: in hoc leges non dedignātur sacros canones imitari, vt extra de secun. nup. cap. pen. & fi. nec canon aliquam pœnam imponit sic nubenti. Ioan. & sic non punietur aliqua pœna ex eo, q nubit intra tempus luctus.

Mulier nubens intra tēpus luctus ñ infamatur.

† al. præside.

† al. amiserit.

l. 13. destitisse.

† Adde hoc esse verum, nisi accusator fraudulenter impetret eam. l. 2. cum ibi no. per Cy. C. de abo litio.

† al. accusatione.

tit. 43. l. 3. & in cod. Theod. lib. 9. ti. 38.

ti. 51. l. 1. §. restituo.

dib. postulari, ac impetrari solet: itē p tribunali, nō de plano: nec præses hāc cognitionē alteri demādare [a] *potest. Si plura crimina idē eidem intulerit, singulorū* [b] *abolitionē dēt petere. alioqui, prout quid admiserit †, eius noīe senatus consulti pœnā patietur.) & titulo eodem: (Destitisse eū accipimus, qui in totum animum* [c] *agēdi deposuit, nā qui distulit, accusationē: sed qui permissu Impera. ab † accusatione destitit, impunitus est.) Abolitio* [d] *n. pœnam remittit, † infamiam non tollit. Vnde Imppp. Valētinianus, Valēs, & Gratia. A. A. A. lib 9. Cod. eo. tit. de generali abolitione dixisse legunt. ¶(Indulgētia, Patres cōscripti, quos liberat, notat;* [e] *nec infamiā criminis tollit, sed pene gratiā facit. Si āt, restituo te in integrū, prīceps dixerit, infamiā tollit.) Vnde in eo. lib. tit. de sententiā passis, & restitutis cuidam deportato in insulā Imperator Antoninus dixisse legitur: (Restituo te in integrum prouinciæ tuæ,) & adiecit: (Vt aūt scias, quid sit in integrum restituere, restituo te honorib. & ordini tuo, & omnib.* [f] *cæteris.)*
α ¶Calumniatorib. pœna legitime irrogatur.] *Hæc verba licet in collatis Gratiani manuscriptis exēplarib. non habeātur, tamē qa sunt ēt in Pandectis, nō sunt expūcta.*
β ¶Si autem interloquendo.] *Hactenus retulerat Gratianus verba Iurisconsulti. Hinc autem vsque ad ver. oportet, refert tantummodo sententiam.*

QVAESTIO V.

¶Quintam ponit post tertiam, quia harum quæstionem simillimum est argumentum.
Deficientibus uero accusatorib. reus nō uidetur esse cogendus [g] *ad purgationem. Sicut enim rei possessor deficiente actore, titulum sua*

Deficiētibus hec qstio diuidit in quatuor partes. In prima parte probat per quatuor auctoritates Sāctorum, quod sacerdotes ex leui cā iurare non debent: Secūda ibi, Verum. Tertia ibi, (iuramēto.) Quarta ibi, (Sed q̄libet.) Ioan. de Fan. & pōt suppetadi quinta ibi, (Contra in concilio. Arch.
CASVS. Hic intitulatur quinta quæstio, qua quæritur, vtrum deficiente accusatore reus cogatur ad purgationē, & allegat pro vtroque parte. & primo q non, quia clerici iurare non debent. Et ponitur hic quæstio quinta, vel vitio scriptorum, vel ex obliuione, vel negligentia. Grat. vel quia magis erat affinis tertiæ q̄ quartæ. Dicitur ergo in hoc §. q sicut aliquis non cogitur dicere titulū suæ possessionis, ita deficientibus accusatorib⁹, reus non cogitur ad purgationem, quia clerici iurare nō debent. Et probat hoc per seq. cap.
g ¶Cogendus.] Primo probat, q nō sit cogēdus clericus ad purgationē, quia clerici non debent iurare. Sed not. q vulgaris expurgatio prohibetur: quia fabricante diabolo est inuēta, vt j. ea. Mennam. Et contraria cap. sunt abrogata. cum sint contra præceptum Domini Non tentabis dominum Deum tuum. Canonica purgatio indicitur cum deficiente accusatore reus laborat infamia: aliās non 2 vt 6. q. 5. qd autem. fama autem orta a detractoribus, vel malis non inducit purgationem, vt 11. q. 3. in cunctis. item nec orta ab inimicis. extra de purg. can. cum in iuuentute 3. sed sola illa, quæ ex probabili præsumptione est orta. Quidam tamen dicunt, q vndecumque sit orta, inducit purgationem. arg. extra de acc. accedens. Sequitur videre quota manu sit expurgatio facienda, episcopus xij. sacerdotes, v. j. diaconus iij. sui ordinis, vt inf. ea. si legitimi, & c. presbyter. & c. omnibus subdiaconus, vel inf. non potest sola manu, nam a solo episcopo iudicari potest in crimine. 15. q. 7. felix. hodie sūt arbitrariæ expurgationes, vt inf. ea. omnibus. expurgatio fiet publice corā omnibus, si est publice infamatus. j. eo. presbyter si a plebe. si apud clerum, tunc tantū priuatim. sup. 15. q. 5. cap. 1. Ioan.

tuto non procedit ad accusationem, vt extra qui ma. ac. pos. cum in tua. & C. qui ac. non pos. si ea. nisi cū est protestatus. vel cum bienniū est elapsum, vt C. vt intra certum tempus criminalis quæst. l. vlt.
d ¶Abolitio.] Hic fuit deceptus Gra. ex eo, q legē istā repertā insertā in tit. illo. quā non alia de causa iurisperitus ibi inseruit, nisi propter similitudinem: quia sicut abolitio infamiam tollit, sic indulgentia pœnam.
INDVLGENTIA. CASVS. S. princeps alicui damnato pœnam remittit, non tollit infamiam, secus si dicat, te in integrum restituo. Et hoc probatur lege sequen. cuius casus patet.
e ¶Notat.] Si 1. quæst. 1. ventum. & sup. c. §. hinc colligitur 1.
f ¶Et omnibus cæteris.] Arguū. q rescriptū principis est latissime interpretandum, vt 12. q. 2. §. qui manumittitur. & extra de donat. cum dilecti. in fin. Fallit hoc, vbi licet mulier restituatur famæ, quæ nubit intra tēpus luctus, tamen semissem bonorū tenetur dare filiis prioris matrimonij. C. ad Tertul. si qua mulier. Sed forte hoc falsum est secundum ius canonicum, cum mulier, quæ

Gratianus qñque deceptus fuit.

1 Et expone notat. i. notatos infamia relinquit, nisi specialiter nōatim ei ēt remittat infamiā, vel in integrum ad oīa restituat Arch.

Purgatio est duplex.
2 De hoc inf. e. omnibus. in glo. aut pro. Sec. ibi vide as. sed hoc d. dum hic approbat L. & eadem c. Sed arg. contra. inf. e. si legitimi. & ibi dicam. Arch.
3 al. pœn.

a ¶Non

a ¶ Nõ cogitur.] Vt inf.6.q.5.c.2.& vlt.nisi in casib.q̃ que.s.cum quis, possidet pro herede, vel pro possessore, vt C.de pe.hæ.l.cogi. Et etiam fundata intentione actoris, vt C.de prob.siue. Et cum aliquid possidetur contra ius commune.100.dist.contra morẽ. Et cũ iam est presumptio cõtra eum. C.d̃ fur.ciuile. Et cũ põt probari, ꝙ quãdoque alieno nomine possederit. extra de ꝑscript.si diligenti. C.de ꝑscript.xxx.ann. male. Itẽ & in vj.casu, cũ ordinatus [a] ministrat, vt I̅.ea.q.1.legũ.& extra de appe.personas.alias sẽper obtinet quod hic dicitur, & C.de rei vend.l.vltim. & ff.vti poss.iusta.

[a] id est, si is qui dicit se ordinatũ ministrat sacramenta in aliqua ecclesia ſm Io. d̃ Fã.

secundum consuetudinem quorundam: extra de fur.capet.quod clericis.alias.§ clericus.

e ¶ Consecrationem.] Immo sufficit siue per salutem, siue per aliquid aliud iuretur, 22.quæst.5.c.2.& ff.de iureiuran.nõ erit ratum. Sic ergo aliquis põt se obligare sub poena ordinis sui, vt 1.q.7.quoties, & etiam sub poena anathematis, vt ibi dicitur. Sed nũquid ille, qui obligat se sub poena ordinis, vel beneficij, est priuandus ordine vel beneficio, si nõ sit verum illud ad quod se obligat? Sic extra de elect.cum dilectus in fi.

possessionis probare nõ cogitur [a]; ita qui impetitur, ad innocentiam suam probandã cogẽdus esse nõ creditur.

Auctoritate quoq; Papæ Cornelij, & Triburiẽsis cõcilij sacerdotes iurare probibentur, nisi pro recta fide.

Ait enim Cornelius epist. secunda ad Ruffum episcopum orientalem.

¶ Iuramentum a sacerdotibus non est exigendum. Cap. I.

Burc.l.2.c.191. Iuo p.5.c.308. & p.12.c.77.

SAcramentum [b] hactenus [c] a summis [α] sacerdotibus, vel Dei ministris exigi, nisi pro fide recta, minime cognouimus nec sponte eos iurasse reperimus.

¶ In vetustis codicibus caput hoc coniunctum est cum duobus sequentibus, quæ sunt ex eadem epistola Cornelij Papæ.

α ¶ Summis.] *Sic habet originale, Sed Burchardus, & Iuo in quinta parte*, ab episcopis, & reliquis ordinibus exigi: *idem vero Iuo in parte 12.* a summis sacerdotibus, vel reliquis Dei ministris.

SAcramentũ.] CASVS. Dicit Corn. ꝙ sacramẽtum a sacerdotibus fieri non debet, nisi pro fide. Item prohibet sacramenta incauta fieri, & dicit se nescire sacramẽtum oblatum ab episcopo.

Clerici quã que licite iurant.

b ¶ Sacramentum.] .s.incautum.

c ¶ Hactenus.] Vt C.de epi.& cl. cum clericis.& 22.q.5.c.vl. Sed forte hoc obtinet in sacramẽto calũniæ, quod clerici per se prohibẽtur ꝑstare: sed per alium possunt, vt extra de iura cal.c.1.& 2. sed c.in pertractãdis.cõtra. Iurãt tñ ꝓ recta fide, pro obedientia. & ꝓ pace, & pro indemnitate ecclesiæ. extra d̃ elect. signifi casti. vltra medium. 28.d.de Syracusanę. & cum quis absoluitur ab excommunicatione, vt extra de sen.excom.c.nuper.

Item paulo inferius.

¶ De eodem. Cap. II.

Iuo p.12.c.77.

NOs sanctorum exempla sequentes, sanctorum Apostolorum eorumque successorum iura firmamus, & sacramenta incauta fieri prohibemus.

Item ibidem.

¶ De eodem. Cap. III.

NOs sacramentum episcopis nescimus oblatum; nec vnquam fieri debet [β].

β ¶ Debet.] *Sequebatur*, nisi pro recta fide, *quæ sublata sunt: quia neque in optimis manuscriptis, neque in ipsa epistola hoc loco habentur: sed supra ead.c.1.*

Item ex concilio Triburiensi, c.21.

¶ Si quis presbyter contra laicum, vel laicus cõtra presbyterum querimoniam habeat, episcopo præcipiente terminetur. Cap. IV.

Burc.l.2.c.182. Iuo p.6.c.227. Pann.l.5.c.10.

SI quis presbyter contra laicũ, vel laicus cõtra presbyterum aliquam habet querimoniæ controuersiã, episcopo præcipiente † [d], sine personarum acceptione finiatur*, & laicus per iuramentum † (si necesse fit) se † expurget: presbyter vero vice iuramenti †, per sanctam consecrationẽ [e] interrogetur; quia sacerdotes ex leui causa iurare non debent. Manus enim per quam corpus, & sanguis Christi conficitur iuramento polluetur? absit: cum

† al. regente.
† al. prasuramento.
† al. constringatur.
† al. praiuramento.

* Concord. tex. in l.1.C. de vete. iu. enu.& in Authen. de mona.§.1.coll.1.

Obligare se potest aliq̃s sub pęna beneficij.

SI quis.] CASVS. Si quis presbyter cum laico cõtrouersiã habuerit, laicus iuramento se expurget, presbyter ꝑ suã cõsecrationem adiuretur: quia sacerdotes, qui conficiunt corpus Christi, ex leui causa iurare non dẽnt, cum gerant vicẽ Christi discipulorũ, quibus fuit præceptum ne iurarẽt.

d ¶ Præcipiente.] Sed quare hic actor non sequitur forum rei, contra id 11.q.1.experientiæ, & C.de iurisd.om.iu.l. iuris ordinem. Sed dic, ꝙ loquitur secundum ea tempora [a] quando omnes causæ determinabantur ab ecclesia, vt 11.q.1.relatum, & q.3.cum apud. Vel loquitur

[a] Quando presbyteri iudices negotiorum esse mandati sũt 95.d.ecce.secundũ Bez.

VE-

VERVM. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua probatur contrariū eius quod præmissum est, scilicet, ꝙ ex causa iusta sacerdotes possunt iurare. Io. de Fan. & hoc probat per xiij. auctoritates sanctorum patrum. Ioan. CASVS. Dicitur hic, quod per supradicta prohibentur à sacer-

a ¶ Iusiurandum. inf. 6. q. vlt. c. vlt. contra. Sed hic quando infamatur, ibi quando non infamatur.
b ¶ In medio.] inf. 15. q. 5. c. 1. cōtra. Sed illud verū est, cum non est publicè infamatus. sic 23. d. illud.
HAbet.] CASVS. Leo episcopus erat infamatus, quare Papa de hoc q̄sivit diligēter, & in eo crimen aliquod non inuenit, veruntamē ne sibi aliqua ambiguitas remaneret, cū sup corp⁹ B. Petri fecit iurare. eo sic expurgato mandat Imperatori vt habeat eum pro episcopo. & ei tāquam episcopo reuerentiā præbeat.

Math. 5.

Dominus in Euangelio discipulis suis (quorum vicē nos indigni in sancta gerimus ecclesia) dicat: [Nolite omnino iurare, Sit autem sermo vester, est, est; non, non. Quod autem his abundantius est, a malo est.]

2 *Verum his auctoritatibus non omnimoda iuramenta prohibentur fieri a sacerdotibus; sed tantum incauta, & ea, quæ pro qualibet causa temporali iudicio offeruntur. Cum autem populari infamia sacerdotes opprimuntur; tunc ad innocentiæ suæ assertionem iuramenta debent offerri.*

& l. 7. capit. 181.

Vnde Gregorius Papa tertius ad Bonifacium epist. 1.

¶Sacerdos a populo accusatus, iuramento innocentiam suam asserat. Cap. V.

Ansel. l. 3. c. 79.
Burc. li. 2. c. 186.
Iuo p. 6. c. 231.
Pann. li. 5. c. 9.

PResbyter, vel quilibet sacerdos, si a populo accusatus fuerit, & certi nō fuerint testes, qui criminis illato approbent veritatem; iusiurandum [a] in medio [b] erit, & illum testem proferat de innocentię suæ puritate, cui nuda & aperta sunt omnia.

Item ex regesto Gregorij lib. 2. indict. x. epist. 23. ad Iustinum prætorem a.

a ¶Prętorem. *In codicibus Gratiani est,* Imperatorem, *in epistola excussa, legitur,* Iustino presbytero, *emendatum vero est ex duobus vetustis codicibus epistolarum, & Polycarpo, estque idem Iustinus, ad quem scripta est secunda epistola primi libri, in libris etiam impressis incorrupta inscriptione.*

¶ De Leone episcopo, quem Beatus Gregorius purgationem præbere fecit. Cap. VI.

Poly. li. 6. tit. 11.
Ansel. li. 6. c. 162.
Burc. li. 1. c. 194.
Iuo p. 5. c. 309.
Pann. li. 5. c. 5.

HAbet hoc propriū [c] antiqui hostis inuidia, vt quos in prauorū actuū ꝑpetratione (Deo sibi resistente) deijcere nō valet, opiniones eorū falsa ad præsens simulando, dilaceret. Quoniam igitur quædam cōtra sacerdotale propositum de Leone fratre, & coepiscopo nostro sinister rumor aspersit, vtrū vera essēt, districta diutius fecimus inquisitione perquiri: & nullam in eo de his, quę dicta fuerant, culpam inuenimus. Sed ne quid videretur omissum; quod nostro potuisset dubiū cordi remanere, ad Beati Petri sacratissimum corpus districta eū ex abundanti fecimus sacramenta præbere. Quibus præstitis magna sumus exultatione gauisi, quòd huiuscemodi experimento innocentia eius euidenter enituit. Pro qua re gloria vestra prædictū virum, cum omni charitate suscipiat & reuerentiam ei, qualem sacerdoti decet, exhibeat;

c ¶ Proprium.] Ex abundanti fiūt aliqua ad superandam hominū malitiam. vt C. de iud. Authē. iubemus. 11. q. 3. inter verba. ext. de elc. bonæ. extra de dolo. & contu. cum olim. Et quæ abundant, non solent vitiare cōtractum. ff. de reg. iur. non solent. & ff. de verb. obl. § extrinsecus. Sed quare dicit ex abundanti. Dicūt quidā. 1 ꝙ ita exilis, idest, leuis uel modica fuit ifamia ꝙ nec erat necessaria expurgatio. Certe ſm hoc debuisset facta fuisse inquisitio, qa inquisitio nō est facienda nisi ita publica sit infamia, ꝙ vlterius sine scādalo nō possit tolerari. vt ext. de accus. qualiter. Melius dicas, ꝙ iste nō tenebaī expurgare se. Nā cum inqſitio ꝓcedit expurgationē, si testes ꝑ quos fit inqſitio, dicūt ipsum reū statim punitur, nec auditur expurgatio sua. sed si semiplenè probāt, tunc indicitur expurgatio, vt ex. d pur. cano. Iter. Sed si ꝑ dicta testiū nulla est suspicio cōtra ipsū, tūc non est onerādus expurgatione ut hic. Sed qd si infamatus vult expurgare se. iudex autē vult inqrere d fama eius? Vī ꝙ iudex potius inquirere possit, ut hic & ex. ea. inter. Sed cōtra illud est ordinariū, ꝙ infamatus se expurget: ergo beneficiū illud nō est ei auferendū. 2 ī. ea. q. 1. multi. circa fi. Sed dic, ꝙ eṗs si vult pōt inqrere: quia crimen qn̄que per inquisitionē reuelatur, qđ ꝑ purgatio nē occultatur. Sol. si infamia orta est cōtra eū iudex

1 Vt Lau.

Inquisitio qn̄ fieri dēt.

Inquisitio an possit fieri cōtra nolentē se purgare.

2 28. dist. de his in auth. de nup. §. si autem.

à sacerdotibus fieri incauta iuramenta. sed si essent infamati a populo, iurare debent. Et hoc probat per sequentia cap.

PResbyter.] CASVS. Si presbyter fuerit infamatus, & testes non inueniantur, suo iuramento expurget suam innocentiam.

iudex inquirere potest. extra. de accus. qualiter.

a ¶ Dubietas.] Ergo post expurgationem non potest accusari ab aliquo super illo crimine, vt extra de accus. de his criminibus & 23.q.4. si illic. Nec enim sæpius q̃rendum est de delicto eiusdem hominis. vt ff. nau. cau. stab. licet. arg. cõtra. 33. q. 2. admonere. 25. dist. primum. extra de accus. veniẽs. vbi etiã post absolutionem cogitur ad expurgationẽ. Tu dicas, quod illum, qui semel est absolutus, amplius nullus põt accusare super illo crimine, nisi i duobus casib. 1. scilicet si suã iniuriam prosequatur & probet se ignorasse accusationẽ fuisse ab alio institutã, vt ff. d acc. si cui. §. 1. & cũ vult probare de præuaricatione prioris accusatoris, vt ff. de pœna. l. 3. Iocã. Decretatũ videtur dicere, q̃ solum isti prohibentur accusare, q̃ prius stabant contra ipsum, vt extra de accus. cum P. Manconella.

Ab solutus semel, i duobus casibus accusari potest.

1 Adde glo. & Docto. in l. 3. C. de accu. gl. magistralis in ca. cũ dilectus, de elect.

fit 7. 25. dist. §. verum. Fuit tamen hic nimiũ papaliter dispensatum, quod episcopus expurgatus coram Papa cogitur adhuc coram muliercula se purgare: cum tamen plenissimas debeat habere vires, quod auctoritate Papæ fit, licet per se sit inualidum 4. extra de transa. c. 1.

Papa q̃sque nimium papaliter dispensat.

4 Potest dici s̃m Ioan. q̃ hoc totum iõ fuit, vt fama eius clarior appareret. arg. 5. q. 1. quidam.

nè qua in cordibus remaneat, de his quæ sunt iam purgata, dubietas.[a] Sed ita suprascripto vos episcopo deuotissimè oportet in omnibus adhærere, vt congruè, decenterque Deum in eius persona, cuius minister est, videamini honorare.

Item ex eodem ad Brunichildam Reginam Francorum lib. 11. epist. 8.

¶ Quomodo Beatus Gregorius Mennam episcopum iuramento purgari fecit. Cap. VII.

Poly. ibidem. Burc. li. 1. c. 196. Iuo p. 5. c. 311. Pann. li. 5. c. 6.

† al. reuerentissimum.

MEnnam vero reuerendissimũ † fratrẽ, & coepiscopum nostrũ postquam ea, quæ de eo dicta fuerãt, requirentes, in nullo inuenimus culpabilẽ esse, qui insuper ad sacratissimũ corpus B. Petri Apostoli sub iure iurando satisfaciens, ab his, quæ obiecta eius opinioni fuerant, se demonstrauit alienũ; reuerti illuc purgatum, absolutumque permisimus: quia sicut dignum erat, ut si in aliquo reus existeret, culpã in eo canonice puniremus; ita dignũ nõ fuit, vt eum adiuuante innocentia diutius retinere, vel affligere in aliquo deberemus. ¶ Purgationẽ [a] tñ ante, te, duobus sibi sacerdotibus iunctis, vbi accusator cessauerit,[b] eũdẽ ex se præbere tuo cõmittimus arbitrio. [c] Vulgarẽ deniq;, ac nulla canonica sanctione fultam legem, feruentis scilicet, siue frigidę aquę, ignitique ferri contactũ, aut cuiuslibet popularis inuẽtionis (quia fabricante hæc sunt omnino ficta inuidia) nec ipsum exhibere, nec aliquo modo te volumus postulare, immo Apostolica auctoritate prohibemus firmissimè.

Alex. 2. Raynaldo episcopo. Iuo p. 10. c. 15. Pann. l. 5. c. 8.

a ¶ Purgationem.] *Hic erat grauissimus error. Coniunctè enim hæc legebantur cũ superioribus, quæ Brunichildæ sunt scriptæ: quasi purgatio presbyteri a B. Gregorio mulieri cõmitteretur. Sed nil tale legitur in epistola B. Gregorij, ex qua prior pars huius capitis est accepta. Verũ Iuo p. 10. c. 15. & Pann. li. 5. c. 8. citant hoc ex epistola Alexandri secũdi Raynaldo Cumano episcopo, cuius epistolæ initiũ est infra eadẽ c.* super causa. *Et hic versiculus,* Purgationem *continenter legendus est post extrema verba illius capitis. Ac p̃pter citationes doctorũ hinc quidam motus non est: sed additum est in margine nomen Alexandri secundi. Ita nihil loci relinquitur admirationi auctoris glossæ. Nusquam enim Romani Pontifices, huiusmodi causas mulieribus leguntur commisisse.*

Item Gregorius Castorio Notario Rauennæ, lib. 7. indic. 2. epist. 80.

MEnnam.] CASVS. Beatus Gregor. de crimine Mẽnnæ epi. qui fuerat infamatus, diligenter inquisiuit. & cũ in eo crimẽ non inuenisset, eũ supra corpus B. Petri iurare fecit. & sic eum demum ad reginam Francorum transmisit. & hoc in prima parte. In secũda parte, quæ incipit ibi, [Purgationem.] &c. mandat Greg. eidẽ reginæ vt si accusatores non appareãt indicat eidem episcopo purgationem cũ duobus sacerdotibus: purgationem tamen vulgarẽ non imponat.

b ¶ Cessauerit.] Si dicas, quod verbũ hoc cessauerit, sit præteriti 2 tpis, non procedit obiectio, vel secundum H. cum quis ex purgatur non præcedente accusatione, tunc post purgationem bene admittitur accusator: secus si præcesserit accusatio. Vel dic, quod si accusatore absente & non citato audita est expurgatio, idem accusator potest eũ denuo accusare, vt C. de acc. l. 4. secus si eo præsente. Vel loquitur 3. cum suam iniuriam vult prosequi. Vel ignorabat accusationem ab alio institutam. ff. de præua. l. 3. & ff. de accus. si cui.

c ¶ Arbitrio.] Delegatur hic laico spirituale negocium, c. 1. in fi. C. de test. omnium. Item cum iusiurandum sit maioris auctoritatis quàm res iudicata. ff. de iureiuran. l. 2. & illud obstat omnibus accusare volentibus, etiam in publicis criminibus. ff. de iuretur. cũ qui. §. in popularibus. multo fortius res iudicata obstabit omnib. Quare ergo postea admittitur accusator 5. potest dici, quod fuit absolutus sub conditione, nisi accusator appareret, vel fuit absolutus ab instãtia iudicij; nec ideo lis periit ff. de iudic. & post dictum.

2 Hoc dicebat L. & est sensus, quia destitit accusator.

3 Scilicet lex primè allegata.

5 Adde ad hoc gl. & ibi Bar. in l. aut priuatim, & in l. mulier. ff. ad Turpi. no. in l. 1. C. si reus vel. accus. mor. fuer.

Quan-

QVanto.] CASVS. Maximus eps Salonitanus dicebatur acquisiuisse per simoniam episcopatum. Imponebatur ei, quod fornicationem commisisset, & ideo a Papa fuit excommunicatus. nihilominus tamen excommunicatus celebrauit. Dominus Papa volẽs eidẽ episcopo gratiam facere, præcepit notario suo Rauennæ morãti, vt si per iuramentum suum de simonia se purgauerit, & de fornicatione, & alijs quæ sibi obijciebantur, se responderit innocentem, & de eo, ꝙ excommunicatus celebrauerit, pœnitentiam egerit, reddat ei epistolam, in qua ei gratiam suam reddit, & absolutum ostendit. De eodem loquitur c. 6. 1. dist. Salonitanæ.

a ¶ A nobis.] Maximus Salonitanus episcopus sine licentia Papæ fuit consecratus: propter quod a Papa fuit excommunicatus, & postea missam celebrauit, similiter imponebatur ei simonia, & fornicatio.

1 Propter q̃ non iudicitur purgatio, vt patet in eo, qđ legitur & not. 31. dist. habuisse.

b ¶ Responderit.] Ex illis enim hæc fuit infamia 1 & ideo vnius iuramentum admittitur.

c ¶ Pœnitentiã.] Sed quæro an ei sol. sit credendum? De hoc videtur, ꝙ sic, quia in nullius vergit præiudicium sic. inf. de consec. d. 4. placuit.

d ¶ Epistolam.] Ergo quis potest absolui per literas, & excommunicari 2 vt extra de simo. accusatum, & su. q. 1. de manifesta. Quid si moreretur prius, quàm literæ peruenerint ad ipsũ. Tũc dicam eum absoluẽdum post mortem, vt ext. de sent. excõ. a nobis, & est arg. ꝙ tunc demũ fit quis excommunicatus vel absolutus literis receptis. arg. 4. q. 5. quisquis, & ext. de app. super e. in fi. & su. d. 4. leges. arg. cõt. ff. si cer. pet. eius qui in puincia. ibi, stat⁹ fui ignarus. Sed distinguit, vt ff. de acq. pos. qui absenti, vbi dr. ꝙ si quis manumittit absentẽ, refert an velit eũ esse liberum quando scribit literas manumissionis, vel quando literæ ad eum peruenerint. Probabilius est dici, ꝙ excõicatio non ligat nisi a tempore scientiæ, sicut nec lex. vt d. 4. leges. & 82. d. proposuisti. nec sententia, vt inf. ead. q. 6. biduum. Io. Sed certe si quis absens excõmunicatus statim est excõicatus antequam sciat. quia sententia excommunicationis statim trahit secũ suam executionem. ext. de appe. pastoralis. dummodo sit pura, & non cõditionalis: verum tamen non punitur cum ingerit se communioni hominum anteq̃ sciat. extra de cler. exc. mi. illud. Error enim facti nemini nocet, vt ff. de iur. & fa. ign. error B.

2 Adde ad hoc not. in l. seruum, §. publice, ff. de procur. & in l. absentis. C. de acc.

¶ De Maximo Salonitano episcopo, qui sacramento se ipsum purgauit. Cap. VIII.

QVanto a nobis [a] credi tibi, & necessarias vides causas iniungi; tanto te strenuum debes, & solicitum exhibere. Proinde, si Maximus Salonitanus præstito sacramento firmauerit se simoniaca hæresi non teneri, atque de alijs ante corpus sancti Apollinaris tãtũmodo requisitus innoxium se esse responderit [b], & de inobedientia sua pœnitentiam [c] (sicut deputauimus) egerit; volumus, vt ad consolandum illum, epistolam [d], quam ad eum scripsimus (vbi ei & gratiam nostrã, & communionem nos reddidisse signauimus) experientia tua dare debeat, quia sicut in contumacia persistentibus seruos nos esse conuenit, sic iterum humilitatis, & pœnitentibus [e] negare locum veniæ non debemus [f].

Idem Mariano episcopo Rauennæ, lib. 7 epist. 79.

¶ De eodem. Cap. IX.

Poly. l. 2. tit. 37.

QVæ de causa [g] Maximi sint agẽda, ex epistolis, quas ad vos ante transmisimus, agnouistis. Sed quia, qualis de hac re fraternitatis vestræ voluntas sit, hac magis petitio, a præsentium latore Castorio chartulario nostro renunciante cognouimus; ideo, si idem Maximus coram vobis, & prædicto chartulario nostro, de simoniaca hæresi præstito se sacramento purgauerit, atque de alijs ante corpus sancti Apollinaris (vt scripsimus) tantummodo requisitus liberum se esse responderit, causam ipsius, fraternitatis vestræ, de eo, quod excommunicatus Missarũ solemnia agere præsumpserit, iudicio committimus, qua dẽat pœnitẽtia, talis culpa purgari. Et ideo quidquid [h] vobis secũdum Deum placet, securi disponite: nec aliquod de nobis dubium habeatis. Nam quicquid a vobis de hac causa fuerit ordinatum, nos & grate suscipimus, & libenter admittimus.

Item Sixtus Papa III. epist. ad Orientales episcopos, cap. 1.

d ¶ Epistolam.] De grauibus expurgat 3 se iuramento, de minorib. nuda promissione. Io.

3 Sol. 8. q. 3. cap. vlt. vbi de hoc.

e ¶ Pœnitentibus.] Simile extra de postul. prælat. ad hæc circa fin.

f ¶ Non debemus.] Qui tñ de rigore esset deponẽdus. sup. d. 50. accedens contra. 11. q. 3. si quis eps. & c. penul.

QVæ de causa.] CASVS. De eodem Maximo scribit Rauennati archiepiscopo: & mandat ei, vt si expurgauerit se, vt sup. dictum est, coram archiepiscopo, & notario supradicto, imponat ei pœnitentiam de eo, ꝙ excommunicatus celebrauit, & quidquid de eo disposuerit, ratum habet.

g ¶ Quæ de causa.] De eodem Maximo loquitur hoc capitulum.

h ¶ Quidquid.] Argu. Papam seruaturum quod legatus statuit: & idem honor ei exhibendus est sicut Papæ 93. dist.

Legatus an virtute generalis mandati dispensare possit.

dist.c.vlt.& ff.de offi. præfec.præto.l.vnica.in fi.ibi,credidit enim princeps eos, qui ob singularem industriam explorata eorum fide, & gratia ad huius officij magnitudinem.&c. Item est hic argu. quod generali mandato dispensatio delegatur.arg. cōtra extra de offi.del. quod translationem. cum.n.dispensatio hēat instar restitutionis in itegrū, & restitutio in integrū nō delegatur per generale mādatum,vt ff.de mi.il lud.ergo nec dispēsatio.Io. Ego dico, quod legatus Dñi Papæ generalis oīa pōt, nisi ea sola quę Romano Pōtifici sūt reseruata.extra de sent.exc. nuper de offic.leg. quod translationem. B.

f ¶ Beneficia.] Iste bñficio, & officio fuit priuatus: quia grauiter erat infamatus. extra de purga.cano. inter. Et fructus medij tpis recuperat. ff.de re mil.l.pen. Si vero iste iuste esset depositus,nō recipiet fructus 2, medij tēporis restitutus, nisi hoc exprimeretū in sententia, vt C. de re mili.cum allegatis.lib.12.Io.de Pant.

Spoliatus restitutus: an recipiat fructus medij temporis.

a Io.Gar.in l.Gallus. §. & qd si tantum.de li.& posth.

¶Qualiter Sixtus semetipsum purgauit. Cap. X.

Nic.epist.7.ad Michaelem.

MAndastis [a], vt scriberem vobis,qualiter instans iurgium contra me suscitatum sit, vel a quo,vt vestro adminiculo pelleretur,& causa mea firmaretur. Scitote me criminari a quodam Basso,& iniuste persequi. Quod audiens Valentinianus Augustus nostra auctoritate [b] synodum congregari iussit. Et facto concilio cum magna examinatione satisfaciens omnibus, (licet euadere satis aliter potuissem [c]) suspicionem tamen fugiens corā omnibus me purgaui;me.s.a suspicione,& æmulatione liberans;sed non alijs,qui noluerint,aut sponte hoc non elegerint,faciendo † formam [d],exemplumque dans.

† al. faciendi.

Item Alexander Raynaldo Cumano episcopo.

¶De causa Guillandi præsbyteri. Cap. XI.

Pann.l.5.c.7.

SVper causa [e] Guillandi presbyteri tui de morte episcopi sui,prędecessoris tui infamati,in medium consuluimus; itaq; circunstantium fratrum vnanimi assensu suæ dilectioni rescribimus,præfatum Guillandum presbyterum ante te præsentandum; vbi si certi accusatores defuerint,tunc dictante iustitia sine omni cōtrouersia presbyter, quæcunque ob hoc iniuste amisit,ac sacerdotium accipiat,& integra beneficia [f].

Iuo p.10.c.15.& in epi. ad Vildebertū Cœnomanensem.

α ¶Beneficia.] *In epistola hoc loco sequitur vers.* Purgationem,*supra ead.c.*Mennam,*vt ibi notatum est.*

Item ex concilio Agathensi.

¶De purgatione clericorum,si conuinci non potuerint. Cap. XII.

ext.de pur.can.ca.si quis presbyter. Burc.l.2.c.181. Iuo p.6.c.226. Pann.l.5.c.1.

SI legitimi accusatores crimina β sacerdotis probare non potuerint [g], & ipse negauerit;tunc ipse cum septē socijs sui † ordinis (si valet [h]) a crimine semetipsum expurget. Diaconus vero,si eodē crimine accusatus fuerit,cum tribus semetipsum excuset.

† al. suis eiusdem ordinis.

β ¶Crimina.] *Apud cæteros collectores legitur*: si autem accusatores legitimi non fuerint,qui eius crimina manifestis iudicijs probare contenderint,& ipse,&c.

Item ex concilio Ilerdensi.

Burc.l.2.c.184. Iuo p.6.c.229. Pann.l.5.c.2.

¶De eodem. Cap. XIII.

PResbyter

MAndastis.] CASVS. Papa accusabatur a quodā Basso: cuius auctoritate Valentinianus Imp. synodum congregauit, in qua spōte se purgauit, non dās formam cæteris successorib. suis sic se purgandi,si noluerint, & quia quidam epi quærebant qualiter hoc negotiū processisset, Papa rescribit eis narrando factum.

a ¶Mandastis.] Mandat hic minor maiori. nam precariū verbū est, mando.vt C. cō.deleg. l.2.i prin. sic 1.q.1.filium.

b ¶Auctoritate.] 96.d.vbi nam.

c ¶Potuissem.] Quia Papa a nullo pōt iudicari. vt 9.q.3.aliorū. nec etiam ab vniuersali cōcilio,vt 17.dist. §.hoc etiam,ff. de leg.princeps. præterquam in hæresi. 40.d.si Papa.

d ¶Formam.] 14.q.5.dixit.Ioan.

SVper causa.] CASVS. Guillandus presbyter infamatus fuit de morte episcopi sui, & ppter hoc fuit ab officio, & beneficio spoliatus: committit negotium Dominus Papa hoc modo, vt si accusatores defuerint,restituantur ei omnia ablata,pręstita tamen purgatione.

e ¶Causa. Forte hic non intentabatur possessorium 1, alijàs non obstat crimen petenti restitutionem. vt extra de resti.spol. in literis,&c. item cum quis.nam alij dicunt,cum spoliator obijcit exceptionem,quam vult statim probare,prius est audiendus,quam ille restituatur. arg.11.q.2.Lotharius.in Auth.de test.§.si vero qs.coll.7.& arg.extra de testi. veniens 2.sed hoc non concedo, vt extra de resti.spol.literas,in fi.

1 Sub. & restitutio non datur,nisi petenti.

SI legitimi.] CASVS. Si accusatores crimen sacerdotis non probauerint,si remanserit infamatus,cum septē sacerdotibus se expurget.

g ¶Potuerint.] C.de re.cre.l.in bonæ fidei.

h ¶Si valet.] Quia si non valet, deponitur 3 extra de simon.de hoc. Vel forte sunt inimici sui extra de purg.cano. cum in iuuentute. immo cum fœmina potest se purgare.18.q.2.in decima.Io.

3 De hoc su. ca.q.1.in primis in gl.1.

PResbyter.] CASVS. Si sacerdos fuerit coram suo epō de crimine infamatus, quod probare nō potest per testes,

testes, suspendi debet donec cum septima manu sui ordinis se expurget, & postea suum officium exequatur. a ¶ Plebe.] Idem est si ab episcopo, vel a sacerdotibus, vt inf. ea. omnib. in fi. sup. d. 28. consulendum contra. b ¶ Suspendatur.] Forte secundum distinctionem, ext. de q. 74. Honoratus. Sed contra vt, quia hæc duo sunt connexa. 81. d. si quis sacerdotum, & 32. d. præter hoc. Sed dic, quod non est priuandus beneficio: nisi secundum ordinem iuris, extra de iud. c. 1. nisi forte pp scandalū, sup. ea. super causa, & cum magna laborat infamia, vt ext. de purg. canon. inter.

† al. suspendatur ab officio presbyter vsque.

si a plebe [a] sibi commissa, mala opinione infamatus fuerit, & episcopus legitimis testibus approbare non potuerit; suspendatur † [b] vsque ad dignam satisfactionem; ne populus fidelium in eo scandalum patiatur. Digna verò satisfactio est (sicut a maiorib. cōstitutum α esse docetur) quando siue secundum canones, siue ad arbitrium [c] episcopi septem sibi collegas adiungit, & iurat in sacrosancto β Euangelio coram posito, quòd crimen sibi illatum non perpetrauit. Et hac satisfactione purgatus, secure deinceps suum exequatur officium.

α ¶ Sicut a maioribus constitutum. *Hoc loco sicut, & paulo inferius, plura sunt verba apud cæteros collectores.*

β ¶ Sacrosancto.] *Apud eosdem legitur.* in sacro coram posito Euangelio, *quo facit c. testimonium in vers. nemo clericum infra* 11. q. 1.

[*Item Siluester Papa.*

¶ De eodem. PALEA. Cap. XIIII.

ACcusatum simoniacum necesse habuimus summopere per scripturam prohibere, ne Missarum solennia celebrare debuisset, donec quid esset verius, potuissemus cognoscere.

¶ *Citatur hic ex Siluestro; fere idem est in decretal. tit. de simon. cap. accusatum, & ibi tribuitur Deodato Pontifici. Sed in nullis horum duorum Pontificum scriptis, quæ extent, tale aliquid est inuentum. In regesto B. Gregorij lib. 5 epist. 3. Maximo præsumptori Ecclesiæ Salonitanæ hæc leguntur.* Peruenit itaque ad nos, quòd per simoniacam hæresim fueris ordinatus. Sed & alia de te multa hic dicta sunt, de quibus vnum quam maxime fuit, propter quod necesse habuimus te summopere per scripta nostra prohibere, ne Missarum solennia celebrare debuisses, donec quid esset vere potuissemus addiscere. *Et ex hac epistola videri potest accepta hæc palea; & c. accusatum, & c. quoties, extra de simo. Nam initium ipsius epistolæ est,* Quoties contra, &c.

[*Item in concilio Triburiensi.*

PALEA. Cap. XV.

ext. de pur. can. c. 2. Burc. l. 16. c. 19.

NObilis homo, vel ingenuus, si in synodo accusat, & negauerit; si eum constiterit fidelē esse, cum duodecim ingenuis se expurget, si antea deprehensus fuerit in

Beneficio quis priuari non dēt nisi secundum ordinē iuris

b ¶ Suspendat.] Hic colligitur, quod infamatus statim debet suspendi usq. ad dignā satisfactionē ar. inf. 3. q. 2. quia e. ext. de pur. ca. inter & ext. eod. ex tuarum. Sed cōtra. sup. ea. q. 1. nomē 2. & ext. de acc. qualiter, & qñ. ext. de pur. cā. c. 2. & ul. In his habes, quòd prius inquirendum est de crimine, quā priuetur officio ille qui est infamat9, & ar. 3. q. 2. audiuimus Notādū ergo, quod cū clericus aliquis corā iudice suo est i famatus, præfiget 3. eps certū ips uolētib. accusare ext. de cland. despon. c. ul. & si accusatores apparuerint, canonice audiētur. inf. e. oib. nō bis 15. q. 5. c. 1. extra de pur. can. c. ex tuarū. Si uerò, accusator nō apparet, & mala fama crebrescit, tūc eps uocatis ecclesiæ seniorib. procedat ad inquisitionem. ext. de acc. qualiter. 86. d. si qd uerò. & ipsemet eps induceet cōtra eū testes, si alius non apparet. 2. q. 3. præcipue. in fi. extra de acc. cū oporteat. sū. e. presbyter. & si te non cont. hoc facere pt, ut ext. ut li. nō cont. qñ frequēter. & si fuerit cōuictus, canonice puniatur. Si autē non conuincitur, & adhuc mala fama perdurat admoneat ipsū primo seorsum, postea coram testibus ut se corrigat: quod si non

2 al. notum.

Infamatus super crimine nō est statim suspendendus.

3 Præfiget. Bart. Cæpol. cap. 49.

de pur. cano. c. 2. sup. 33. d. c. vlt. contra dic, quòd ibi fuit exilis infamia.

b ¶ Suspendatur.] 1. hoc est verum secundum distinctionem si fuerit notorium, vel manifestum, vel famosum. extra de cohab. cler. vestra. & c. fi. & tunc refert si fuerit famosum sine scandalo, vel cum scandalo ext. de coha. cler. tua contra. 28. d. consulendum. Sol. ibi non imminebat scandalum, hic sic, puta ex eius celebratione, ext. de coha. cle. tua. & 28. q. 1. si tūc & 3. q. 2. audiuimus. aliter obtinet. lu. ea. q. 1. c. 2. Sed nunquid a beneficio suspenditur? Videtur quod non: quia pœnæ sunt emolliendæ. & quia crescente contumacia crescere debet, & pœna, vt fecerit, tunc demum suspendat eum usque ad dignā satisfactionem, extra de pur. can. c. 2. in quo casu intelligo quod hic dicitur nunquam enim a principio suspendat eū nisi enormitas delicti, uel scandali hoc exposcat, extra ea. inter, & hęc est digna satisfactio, ut purget se adiuncto sibi legitimo numero, uel ad arbitrium sui epi, ut hic, eo. inf. ea. omnibus. & extra ea. ex tuarum. & eo. deficiente in purgatione puniatur: & puniat eum tanquam conuictum, uel confessum, ext. de acc. cum P. ext. de sim. insinuatum, & de pur. can. cum P. & ibi de hoc.

c ¶ Arbitrium.] Hic not. compurgatores arbitrio episcopi sumendos.

1 Hoc obtinet qñ scandalū imminet ex eius celebratione, ut hic dicitur.

SI mala.] CASVS. Idem dicitur in hoc c. quod in præcedentibus, eo addito quod cōpurgatores debent esse tales, de quibus non sit suspicio quod velint peierare. a ¶ Se nolle.) Bonæ opinionis, & qui vitã eius nouerint, & mores, vt extra ead. ca. cum dilectus. sed non fict ricide examinatio testium. extra ead. cap. constitutus. immo frater potest purgare fratrē. extra de præsumpt. c. literas. Io.

furto, aut periurio, aut falso testimonio ad iuramentum non admittatur, sed (sicut qui ingenuus non est) feruenti aqua, vel candenti ferro se expurget.

¶ *Burchardus etiam citat ex concilio Triburiensi, c. 10 & in Triburiensi illo, quod extat impressum, habentur nonnulla ad hanc rem facientia.*

Item Hincmarus Rhemorum episcopus.

¶ De eodem. Cap. XVI.

SI mala fama de presbytero exierit, & accusatores, ac testes legales defuerint †, ne, contra Apostolum, infirmorum corda de mala fama presbyteri percutiantur, & ne vituperetur ministerium nostrum, ne vt securiores presbyteri existentes licentius in peccatum prolabātur, secundum decreta a maiorum cum denominatis sibi vicinis presbyteris, quos scimus se nolle [a] peierare, sacramento famam suam purget.

Iuo p. 6. c. 420. † al. defecerit. 2. Cor. 6.

IN

¶ *In concilio Rhemensi Trosleiano 9. c. refertur synodus ab Hincmaro Rhemorum archiepiscopo habita, in qua habetur hoc caput.*

a Secundum decreta.] *In synodo legitur.* secundum decretum Gregorij iunioris sit iusiurandum in medio, & habeat malæ famæ presbyter in sacramento purgationis suæ eum testem, quem habebit iudicem.

Item Innocentius Aquileiensi Patriarchæ, & Mantuano episcopo.

¶ De eodem. Cap. XVII.

QVoties frater noster Tridentinus eps in nostra præsentia de simonia sit impetitus, prudentiam vestram latere non credimus: cuius causa tandem in nostra præsentia ventilata producti sunt aduersus eum accusatores viua † voce, & scripto asserentes, quod ecclesiam S. Petri de Pado †, presbytero Paulo dederit pro quatuor modijs frumenti † quos ab eiusdem ecclesiæ laicis acceperit. Verum quoniam nec accusatores, nec testes secundū formā canonum, & sanctorum Patrum statuta, in causa ipsa procedere potuerunt, cōi fratrum nostrorum concilio iudicamus, vt tertia manu sui ordinis, & quatuor † abbatum, & religiosorum sacerdotum de supradicta simonia in vestra præsentia se debeat expurgare. Porro purgationis tenor erit huiusmodi. Idem eps super sancta Euangelia primum iurabit, quod pro ecclesia S. Petri de Pado presbytero Paulo danda, neq; ipse per se, neque per submissam personam, neque alius pro eo, se sciente, pretium receperit. Deinde vero purgatores super sancta Dei Euangelia iurabunt, quod sicut ipsi credunt, verum iurauit. Nos itaque causæ huius seriem committentes prudentiæ vestræ, mandamus vobis, vt congruo loco in vnum conuenire curetis, & ita causam ipsam iuxta præsentium tenorem præstante Domino restauretis: quatenus & omnis de cætero huius quæstionis scrupulus auferatur, & vtrique parti sua iustitia conseruetur. Si quis verò de vobis, certa præpediente causa, interesse non poterit, vos, qui adesse poteritis, idem iudicium terminate. Quòd si prædictus frater noster A. prædictam purgationem fecerit, vos ei auctoritate nostra prædictum officium, & Tridentinam ecclesiam restituite. Hanc autem purgationem ante proximam purificationem B. Mariæ Virginis adimplere iubemus.

† al. vna. † al. Palo. † al. farina. † al. quarta manu.

¶ *Caput hoc extat in decret. tit. de purg. canon. & tribuitur Innocentio tertio. Sed visum est ibi esse mendum, vt III. sit positum pro II. Nam collector decretalium solet in Pontificibus hunc ordinem obseruare, vt eos qui antecesserunt prius citet. Ita, cum ibi hoc caput habeatur ante aliquot canones Alexandri, ac Lucij tertij, qui præcesserunt Innocentium iij. non videtur huic posse tribui; quanquam habeatur etiam eidem ad scriptum inter opera ipsius post sermones, & in concilijs, quæ in quatuor tomos sunt diuisa, tomo 3. A plerisque autem manuscriptis Gratiani codicibus, etiam ijs, in quibus paleæ esse solent, totum istud caput abest. A versiculo autem.* Nos itaque, *vsque ad finem abest ab omnibus.*

IN PRÆMISSIS. Hoc allegando dicit Gratianus propter duo cap. scilicet Sixti & Leonis.
a ¶ Se purgare.]Falsum dicit allegando.
ADDITIO. Dic vt inf. ea. c. ult.
b ¶ Sixti Papæ.]Sup. ea. mandastis Io.
c ¶ Et

In præmissis auctoritatibus subintelligitur, si reus se purgare [a] voluerit, ut sacri canones modum, non necessitatem purgandi accusato imponant: sicut apparet ex fine capituli Sixti Papę, [b] & auctoritate Leonis, [c] qui data purgatione ait de se ipso.

¶De Leone qualiter se purgauit. Cap. XVIII.

Burc. l. 1. c. 198.
Iuo p. 5. c. 313.
Pann. l. 5. c. 4.

AVditum est, fratres charissimi, qualiter mali homines in me grauia crimina confinxerunt. Quamobrem ego Leo Pontifex sanctæ Romanæ ecclesiæ purifico me in conspectu vestro coram Deo, & angelis eius: quia istas criminosas, & sceleratas res, quas illi mihi obijciunt, nec perpetraui, nec perpetrari iussi. [d] Hoc autem faciens non legem præscribo cæteris, qua id facere cogantur. [e]

¶*Caput hoc est Leonis tertij. Tota vero historia falsæ accusationis & purgationis ipsius refertur in vetustis Pōtificalibus, ex quibus magnā partē accepit S. Antoninus p. 2. hist. tit. 14. c. 1. §. 8. de qua etiā re meminit Marianus Scotus, & Aymonius lib. 4. c. 90. Apud Burchardū & Iuonē plenius est hoc caput, atq; hæc visa sunt notatu digna* Quamobrem ego Leo Pōtifex S. R. E. à nemine iudicatus, neq. coactus, sed spōtanea mea volūtate, purifico me in conspectu vestro coram Deo, & Angelis eius, qui conscientiam meā nouit, & beato Petro principe Apostolorū, in cuius cōspectu consistimus, q̃a istas criminosas, & sceleratas res quas illi mihi obijciunt nec perpetraui, nec perpetrari iussi. Testis est mihi Deus, in cuius iudicium venturi sumus, & in cuius cōspectu cōsistimus. Et hoc ꝓpter suspiciones malas tollendas mea spōtanea voluntate facio, nō quasi in canonibus inuentū sit, aut quasi ego hāc cōsuetudinem, aut decretum in sancta ecclesia successoribus meis, nec nō & fratribus, & coepiscopis nostris iponā: sed vt melius à vobis abscidatis rebelles cogitationes.

sup. ead. presbyter si à plebe c. sequenti.

Ecce qualiter summus Pontifex semetipsum purgat, nec tamen cæteris necessitatem [f] purgandi præscribit. Unde datur [g] intelligi, quòd satisfactio purgationis in voluntate consistit accusati, non in arbitrio iudicis. Sed cum in Ilerdensi concilio presbyter iubeatur suspendi usque ad dignam satisfactionem, cum etiam decreto [h] Leonis in arbitrio ponatur episcopi, quota manu sacerdos purgare se debeat, patet quòd ad purgationem cogendus est, nec in sua uoluntate, sed in arbitrio iudicis consistit.

Unde Leo Papa scribens ad Carolum Regem ait.

¶Qualiter sacerdotes se purgare debeant. Cap. XIX.

Capit. l. 5. c. 34.
Iuo p. 6. c. 419.
Pann. l. 5. c. 3.

OMnibus vobis visu.

c ¶ Et Leonis.]Hoc est in seq. c. 10.

AVditum.] CASVS. Leo Papa de quibusdam criminibus infamatus se coram multis purgauit, non statuendo ius vt successores sui ad hoc cogantur.

d ¶ Iussi.]Nec consilium dedi, nec defensionem præstiti, nec sciente me factum est, vt extra de purg. cano. quoties. 50. distin. si quis viduam. addunt quidam, nec volui, 1 vt su. 1. q. 4. quia præsulatus, qđ valde durū videtur. Sed nunquid hic iurabo, quia cum sciui prohibere potui, & nō prohibui, & hoc ꝙ non habeam ratū quod factum est, cū etiam in maleficijs ratihabitio mandato ęquiparetur. ff. de vi. & vi arm. l. 3. §. cū procur. & extra de testi. spol. cum ad sedem in fi. sup. ea. q. 1. notum in fi.

Purgans se, quid debet asserere.

1 Dicit Io. de Fan. hoc non credo cum conscientiam suam non teneatur qs purgare, nisi vbi inuenitur expressum. vt in casu illius legis. C. de his qui ad eccle. confu. ꝓsenti. cum si. Arc.

e ¶ Cogantur.] Quia ab æmulis hæc infamia processerat. Vel dic, cęteris Apostolicis.

ECCE. CASVS. Infert ex supradictis duob. ca. ꝙ purgatio voluntaria est, & nō necessaria. Sed statim dicit cōtrarium per alia c. & ad hoc inducit seq. cap.

f ¶ Necessitatem.] extra de elec. innotuit.

g ¶ Datur.]Allegando dicit.

h ¶ In decreto.]Leonis inf. cap. prox. & seq. Ioan.

OMnibus vobis.] CASVS. Leo tertius interrogatus fuit à Carolo Rege, & suis subditis, qualiter sit procedēdum, si crimen sacerdoti obijciatur. Et rńdet Leo, & dicit, quod ista quæstio fuit sæpius ventilata à temporibus multis nōdū tamē fuit ad plenum definita. verū tamen post reclamationes multas habito cōsilio multorū episcoporū, & aliorum prælatorum, & sacerdotum, & aliorum multorum statuit & difiniuit, ꝙ si legitimus apparuerit accusator, & probauerit crimen, puniatur accusatus: & si nō probauerit, puniatur accusator de calumnia, tamen si sacerdos accusatus remanserit infamatus, indicatur ei purgatio cum iij. v. vel vij. manu sacerdotum, uel cum pluribus se expurget,

aut auditu [a] notum esse nō dubitamus, quòd sæpissime, suadente antiquo hoste, sacerdotibus crimina diuersa objiciantur. Sed qualiter † ex his ab his rationabilis examinatio, & satisfactio fiat, licet tempore bonæ memoriȩ Domini genitoris vestri † Pipini, siue priscis temporibus à sanctis patribus, & reliquis bonæ deuotionis hominibus sæpissime ventilatum fuerit; nos tamen pleniter, & ad liquidū definitum reperire minime quiuimus. Nostris quippe temporibus id ipsum, à sanctis episcopis, & reliquis sacerdotibus, & cęteris ecclesiasticæ dignitatis ministris vestris † in regnis, seu in alijs Deo degentibus, nobisq; vna cum eis agentibus sæpissimè propter multas, & nimias reclamationes, quæ ex hoc ad nos ex diuersis partibus venerunt, ventilatum est. Sed qualiter consultu Domini & patris nostri Leonis Apostolici, cæterorumque Romanæ ecclesiæ episcoporum, & reliquorum sacerdotum, siue orientalium, & græcorū patriarcharum, & multorum sanctorum episcoporum, & sacerdotum, nec non & nostrorum [a] episcoporum, omniumque cæterorum sacerdotum, ac leditarum auctoritate, & consensu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum consiliariorum nostrorum consultu definitum est, vos † omnes vtriusque ordinis ministros scire volumus. Statutum est namque ratione, & necessitate, ac authoritate prædicta consultu omnium, vt quotiescumque cuiquam sacerdoti crimen imponitur, si ipse accusator talis fuerit; vt recipi debeat (quia quales ad accusationem sacerdotum admitti debeant in canonibus [b] pleniter expressum est) si autem, vt dictum est, ille accusator, qui canonice est recipiendus, eum cum legitimo numero verorum & bonorum testium approbare in conspectu episcoporum poterit; tunc canonice dijudicetur: & si culpabilis inuentus fuerit, canonice damnetur. Si vero cum suprascripto prætextu approbare ipse accusator minime poterit, & hoc canonice definiatur. Ipse ergo sacerdos, si suspiciosus, aut [c] incredibilis suo episcopo, † aut reliquis suis consacerdotibus, [d] siue bonis [e] & iustis e suo populo, vel de sua plebe hominibus fuerit, ne in crimine, aut in prædicta suspicione remaneat, cum tribus, aut quinque, vel septem bonis, ac vicinis sacerdotibus, exēplo Leonis Papæ, (qui duodecim [β] episcopos in sua purgatione habuit) vel eo amplius, si suo episcopo visum fuerit, aut necesse propter tumultum populi inesse prospexerit, & cum alijs bonis & iustis hominibus se sacramento coram populo super quatuor Euangelia dato purgatum ecclesiȩ reddat. Si quis autem scire desiderat, quales testes ad accusationem sacerdotum recipi debeant, & quidquid † de accusatore faciendum sit, pleniter in canonibus reperire poterit.

¶ Apud collectores caput hoc ita refertur, quasi acceptū sit ex aliqua decretali epistola Leonis ad Carolum. Verum ex lib. quinto capitularium, (ubi hoc ipsum est caput 34.) atq; ex ipsa etiā orationis forma satis constat editum fuisse hoc capitulum nomine Caroli Magni, ipso Leone tertio cōsulto, & cū consilio multorū episcoporū. Quod tamen pius princeps, quia sibi iurisdictionē in presbyteros arrogasse uidebatur, libro septimo capitulariū, cap. 281. emendauit, ita scribens, Omnib. vobis tā præsentib. quā & futuris scire cupimus, quia de cōsultu sedis Aposto-

---

Marginal notes (right):

† al. quatenus] qualiter.

† al. nostri.] c.

† al. nostris.] c.

† vobis omnibus.] c.

† Concor. text. in l. sacrilegij. ff. de ordin. & extraord. co. & in l. Cicero. ff. de pœ.

† al. quid.

Glossa (left):

get, si episcopo videbitur: quales aūt testes in accusationib. recipiantur, est in canonibus diffinitum.

a ¶ Auditu.] Aliquid ergo scitur auditu. 22. quest. 5. hoc videtur.

b ¶ In canonibus.] Inf. eo. q. 7. testes. & c. ipsi.

c ¶ Aut.] Pro &. 1 Nō enim sufficit, ꝙ soli epō sit suspect'. arg. cōtra, extra de offi. iud. or. ex parte. & 30. dist. cap. vlt. & sic 2 nō obst. 6. q. 2. placuit. credo tamē ꝙ si est accusatus, & episcopo est suspectus, quod potest eū cogere ad purgationem, secus si nō est accusatus, secūdum Lau. 3. per illud 6. quæst. 2. placuit. immo inuenio ꝙ propter calumniosam accusationem cogitur quis se purgare, vt extra de accus. ueniens. & argu. ff. de quis eum qui in ius voc. est. l. penul. §. 1.

d ¶ Consacerdotib.] vel etiam abbatib. extra eod. cum in iuuentute.

e ¶ Bonis.] 11. q. 3. in cūctis hic patet quomodo intelligatur illud verbum, à plebe. su. ea. presbyter. qa erant boni & iusti, immo non admittūtur: licet sint boni: si tamē leues fuerint. Nam leues sunt qui ex facili credūt quæ probari nō possunt. 11. q. 3. in cunctis. & est expressum extra eo. cum in iuuentute. aliàs solus, qui esset bonus, sufficeret. ext. de adult. significasti. Ioan.

IVRA-

1 Gloss. est si ma. in auth. sed nouo iure. C. de epi. & cle. in l. 3. C. de obse. pat. præstan.

2 Illud sic respicit pri. gl. non cōtra precedentia.

3 Aliàs, sm leges.

Accusator calumniosus cogitur se purgare.

Leues qui dicantur.

IVRAMENTO.ʼHæc est tertia pars questio. in qua quæritur si parentes debent se purgare igne, vel aqua si hos non oppressisse? Resp. quod non: & hoc probat per c. seq. Io. de Fant.

CASVS. In §. isto dicitur, quod vulgaris probatio induci nō debet. Et hoc probatur per sequens c.

Consuluisti.] CASVS. Quidam paruulos filios suos secum collocabant in lecto: quibus dormientib. filij eorum inuenti sunt mortui. Querebatur vtrum iudicio candentis ferri, vel aquæ feruentis se expurgare deberent filios nō oppressisse? rñdet Stephan⁹, & dicit, quod talis examinatio non approbatur in canone, sed monēdi sūt parentes, vt filios suos secum non habeant in lecto: sed cū occultum sit eos filios oppressisse, puniri non debent, nisi de hoc conuincantur, vel fuerint sponte confessi: & tūc puniātur, quia sunt homicide, cum homicida dicatur etiam qui conceptum in vtero deleuerit per abortum.

a ¶ Homicidij.] Qui hominem occidit, si aīum occidendi nō habuit, non tenet. l. Cornelia de sicar. vt ff. ad legē Corne. de sicar. l. 1. §. diuus. tenet tñ lege Aquilia. licet etiā nocere noluerit, dum tñ fuerit in culpa, licet leuissima. ff. ad le. Aqui. sed & si quēcunq; §. 2. & l. in lege. qd non est in lege Cor. de sica. ff. de sic in l. culpa autem est, quod a diligente potuerit præuideri, & nō est puisum. ff. ad le. Aq. l. si putator, tenetur ēt quātum ad Deū, vt hic, & 50. d. clerico. & 34. quest. 2. in lectum. non tamen punitur ratione homicidij, sed ratione negligētiæ, ut 15. q. 1. inebriauerunt. minor etiam iniūgitur pœna siue pœnitentia ab ecclesia pro negligētia, ut 50. d. eos, &c. si quis volūtate. & 15. q. 1. si qs non iratus.

b ¶ Superstitiosa.] Vtili. n. & necessaria s licet, ut 33. q. 2. quos Deus de cōse. d. 2. liquido. 28. q. 1. sic enim. in prin. tit. Et est. ar. aliquid inhibitū, eo qd nō est cōcessum, 40. d. si [illegible] pa. & ff. de colle. illi. l. 3. §. 1. arg. extra de uo. & vo. redemp. ex multa. Cōtra. ext. de sent.

licæ, & omnium nostrorū episcoporum, ac reliquorū sacerdotum, atq; maxime cunctorum fidelium nostrorum de criminatorū purgatione sacerdotum causam tractauimus, eamq; cum testibus (sicut in anteriori capitulari nostro continetur) fieri decreuimus: quoniā nesciebamus eandē causam, a beato Gregorio Papa esse definitā. Nam cū Vuormaciæ generalem conuentū habuissemus, allata est nobis à Riculfo Magontiacensi metropolitano epist. beati Gregorij Papæ, in qua inter cætera continebantur hęc: [De presbytero vero, vel quolibet sacerdote a populo accusato, si certi non fuerint testes, qui crimini illato approbent veritatem, iusiurandum erit in medio, & illum testem proferat de innocentiæ suæ puritate, cui nuda & aperta sunt omnia: sicq. maneat in proprio gradu.] Ista verò omnia, quia vires nostras excedunt, in iudicio episcoporum iuxta canonicam sanctionem definienda relinquimus, vt hæc, quando orta fuerint, ita definire satagant, vt nec secundum sæculum iustam reprehensionem, nec penes Dominum (quod absit) damnationem, sed æternæ beatitudinis, ipso auxiliante, qui omnia infucata præstat, præmia consequantur.

α ¶ Nostrorum episcoporū. *In vulgatis legebatur*, nostrorū Romanorum episcoporū, *sed uox*, Romanorū, *abest nō modo a capitulari, sed etiā a uetustioribus Gratiani codicibus, & ab Iuone. Pannormia autem habet*, nostrorum episcoporum, omniumque Romanorum sacerdotum.

β ¶ Qui duodecim] *Hæc usq; ad uers.* hubuit, *sunt etiam apud cæteros collectores, sed non in capitulari.*

3 *Iuramento uero, candentis ferri, uel feruentis aquæ purgatio non est adijcienda.*

Vnde Stephanus quintus Humberto † *episcopo Moguntino.*

† al. Lamberto.

¶ Candentis ferri, & feruentis aquæ iudicium in ecclesia fieri prohibetur. Cap. XX.

Iuo p. 10. c. 27.

Consuluisti de infantibus, qui in vno lecto dormientes cum parentib. mortui reperiuntur, vtrum ferro cādente, aut aqua feruēte, seu alio quolibet examine parentes se purificare debeant, eos non oppressisse. Monendi sunt namque, & protestādi parentes; ne tam tenellos secū in vno lecto collocent: ne negligentia qualibet proueniente suffocentur, vel opprimātur: vnde ipsi homicidij [a] rei inueniantur. Nam ferri candentis, vel aquæ feruentis examinatione cōfessionem extorqueri a quolibet sacri non censent canones, & quod sanctorum Patrū documento sancitum non est, superstitiosa [b] adinuentione non est præsumendum. Spontanea enim confessione, vel testium approbatione publicata delicta, habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini nostro iudicare. Occulta verò, & incognita illi sūt relinquēda, qui solus nouit corda filiorū hominum. Hi autem qui probantur,

1. Reg. 8.

1 Magistri tñ aliqñ exponunt, qd nō est expositū. 32. d. relatū. De quo hr. 11. q. 1. §. ex his. ex de postul. c. 1.

vel confitentur talis reatus se noxios, tua eos castiget moderatio; quia, si ille, qui conceptum in vtero per abortum [a] deleuerit, homicida est; quãto magis, qui vnius saltem diei puerulum peremerit, homicidam se esse excusare nequibit?

Hoc autem [b] *vtrum ad omnia genera purgationis, an ad hac duo tantum, qua hic prohibita esse videntur, pertineat, non immerito dubitatur propter sacrificium zelotypia, & illud Gregorij: [Si vir,* [c] *qui frigida natura esse dicitur, per verum iudicium probare potuerit.] vxorem suam nunquam se cognouisse, separetur ab ea.*

33.q.4.c.1.& 2.

Cap. XXI.

IN libro namque Numerorum † legitur Dominum pracepisse Moysi, vt loqueretur filijs Isael, & diceret eis: [Vir, cuius vxor errauerit, maritumque contemnens dormierit cum altero viro, & id maritus deprehendere nequiuerit, sed latet adulterium, & testibus argui non potest, quia non est inuenta in stupro; si spiritus zelotypia cõcitauerit virum contra vxorem suam, qua uel polluta est, uel falsa suspicione appetitur, adducet eam ad sacerdotem, & offeret oblationem pro illa decimam partem sati farina hordeacea: non fundet super eam oleum, nec imponet thus; quia sacrificium zelotypia est, & oblatio inuestigans adulterium; offeret igitur eam sacerdos, & statuet coram Domino, assumetque aquam sanctam in uase fictili, & pauxillum terra de pauimento tabernaculi mittet in eam. Cumq; steterit mulier in conspectu Domini, discooperiet caput eius, & ponet super manus illius sacrificium recordationis, & oblationem zelotypia: Ipse autem tenebit aquas amarissimas, in quibus cum execratione maledicta congessit, adiurabitque eam, & dicet: si non dormiuit uir alienus tecum, & si non polluta es deserto mariti thoro: non nocebunt tibi aqua ista amarissima, in quas maledicta congessi. Si autem declinasti a uiro tuo, atque polluta es, & concubuisti cum altero uiro: his maledictionibus subiacebis: det te Dominus in maledictionem, & exemplum cunctorum in populo suo: putrescere faciat tuum femur, & tumens uterus tuus dirumpatur; ingrediatur aqua maledicta in uentrẽ tuum, & utero tumescẽte putrescat femur tuum. Et respõdebit mulier, amen, amen. Scribetque sacerdos ista maledicta in libello, & delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congessit, & dabit ei bibere: quas cum exhauserit, tollet sacerdos de manu eius sacrificium zelotypia, & eleuabit illud coram Domino, imponetque illud super altare: ita duntaxat, ut prius pugillum sacrificij tollat de eo, quod offertum, & incendat super altare, & sic potum det mulieri aquas amarissimas, Quas cum biberit, si polluta est, & contempto uiro adulterij rea, pertransibunt eam aqua maledictionis, & inflato uentre computrescet femur, eritq; mulier in maledictionẽ, & in exemplum omni populo. Maritus a uero absque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem suam. Quid si polluta non fuerit, innoxia erit, & faciet liberos.]

† al Numeri. Num. 5.

sent.excõ.nuper. j. ea.c. monomachiã. & vbi canõ nõ excipit, nec nos, vt su. d. 22.omnia. 55.dis. si euãgelica. & 31.q.1. ꝙ si dormierit. C.de hęred. vel act. ven. l. vlt. ff. de publ. act. de pretio. ff. de aleato. l. 1. §. quod autẽ. ff. de ritu nup. palã. in fi. ext. deci. ad deci. ad audientiam. 22. q. 5. hoc videtur arg. contra, 27. q. 2. lex diuinæ. Io. Sol. omnia cõcessa intelligũtur de iure communi nisi prohibita in certis casibus inueniantur vt innuit. c. lex diuinę. & ext. de senten. excõ. nuper. B. & ff. de testib. l. quęsitũ. C. de testib. l. sancimus.

'Concessa intelliguntur quæ prohibita non sunt.

a ¶ Per abortum.] Et hoc si puerperiũ est formatũ, vt 32. q. 2. Moyses. &c. q̃d vero. Sed licet s̃m legẽ Mosaicam non sit homicidiũ, tñ punitur lege Cornelia de sicar. ff. ad le. Cor. de sicar. si mulierem, & etiã leg. Aqui. ff. ad leg. Aquil. si seruus. §. si mulier tñ qui opprimunt infantes puniuntur pœnitentia trium annorum, ex. de his qui fil. occ. de infantibus. 2 Itẽ qui pcurat venena sterilitatis, dr̃ homicida. vt ext. de homicid. si aliquis. vbi de hoc.

1 Adde ad hoc. & ad fi. glo. Ba. & ff. 1. in l. necare. ff. de lib. agno. & in l. si qs. §. abortiuus. ff. de pœn.

HOC AVTEM. Dicitur in hoc. §. ꝙ dubitari potest, vtrũ purgatio ferri cãdẽtis, & aquæ feruẽtis sint tantum interdicta, & in alijs concessa. & merito dubitatur, q̃a aliqua mulier probat se virginem per verum iudicium, id est, per aspectũ corporis. Similiter in veteri testamẽto probatur vtrũ mulier commiserit adulteriũ per quasdam aquas amarissimas. & statim respõdet Gratianus in sequenti. §.

b ¶ Hoc autem.] Hic §. legitur.

c ¶ Si vir.] 33. q. 1. c. quod autem. Io.

SED

SED QVÆLIBET. Hæc est quarta pars quæstionis, in qua quæritur vtrum monomachia, vel alia vulgaris purgatio sit concessa? & rñdet ꝙ non, & hoc probat per duas auctoritates sanctorum patrum. Io. de Fant.

4 *Sed qualibet huiusmodi purgatio videtur esse inhibita, cum in præmissa auctoritate Stephani Papæ dicitur [spontanea confessione, &c.]*

¶ *Capiti huic in vulgatis erat præpositũ nomẽ Palea: sed in omnibus, quæ collata sunt manuscriptis habetur sine vllo nomine palea, & quidem coniunctum cum præcedenti capite. Ac certe versiculus,* Sed quælibet, *videtur indicare locum hunc Numerorum ab ipso Gratiano recitatum fuisse.*

α ¶ Maritus vero.] *Hæc vsque ad versi.* quod si, *sunt huc transposita ex extremo eiusdem quinti capitis Numerorum.*

Item ex decretis Nicolai Papæ.

¶ In nouo testamento monomachia non recipitur. Cap. XXII.

Monomachiam [a] vero in lege nõ assumimus †, quã præceptam fuisse non reperimus: q̃a licet quosdã inijsse legerimus, sicut sanctum Dauid, & Goliam sacra prodit historia; nusquam tamen, vt pro lege teneatur, alicubi diuina sanxit auctoritas: cum hoc, & huiusmodi sectantes, Deum solummodo tentare [b] videantur.

† *in legem assumi aut quam præceptum reperimus.*] orig. — Burc. l. 9. c. 51. Iuo p. 8. c. 187. — 1. Reg. 17.

¶ *Epistola scripta Carolo Regi patruo Lotharij (ex qua caput hoc est acceptum) extat Romæ in codice sæpè citato monasterij Dominicanorum. In qua inter alia refertur, Lotharium, cum scire vellet an Theuperga, siue Thietberga (vt vocat Rhegino) ipsius vxor adulteriũ patrasset, voluisse duos homines monomachiam cõmittere: ita, vt, si ille, qui partes Theupergæ tueretur, caderet: ipsa planè adulterij cõuicta censeretur. Hocque valde reprehendit Nicolaus, docens hanc non esse legitimam rationẽ probandi crimina (quãuis in Longobardicis cõstitutionibus, & in capitularibus habeatur) sed potius nihil aliud esse, quã Deũ tentare. Addit vero denegatã fuisse à Lothario Theupergæ iustam purgationem, his verbis;* sed de adulterio illa corã missi nostri præsentia purgare se voluit; sed ipse nõ annuit. *Totam hanc historiam describit Rhegino lib. 2. Chronicorum. Ex his vero ostenditur rubricam huius capitis apud Gratianũ nimis esse generalem, quippe cum Nicolaus hoc tantum velit demonstrare, non esse vtendum monomachia ad purgationem.*

5 *Contra in concilio Vuormaciensi, c. 15.*

¶ Si furta in monasterio fiunt, iudicio monachi se expurgent. Cap. XXIII.

Sæpe [c] contingit, vt in monasterijs furta perpetrẽtur, & qui hæc committãt, ignorentur. Idcirco statuimus, vt quãdo ipsi fratres de talibus se expurgare debuerint †, Missa ab abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipse abbas præceperit, præsentibus fratribus: & sic expleta β Missa, omnes communicent in hæc verba: Corpus Domini sit mihi ad probationem hodie.

Burc. l. 11. c. 66. — † *al. debeant.*

β ¶ Sic expleta.] *In hoc capite addita sunt nonnulla, verba ex concilio, quæ à collectoribus videbantur omissa. Sed hoc loco satis visum est, varietatem indicare. Nam in concilio ipso esse legitur,* & sic in vltima Missæ celebratione, pro expurgatione sua corpus, & sanguinem

CASVS. Dicit ꝙ quęlibet talis purgatio prohibetur, cum Stephanus dicat, Confessione, &c.

Monomachiã.] CASVS. Singulare certamen inter duos prohibetur: quia tales vsũ Deũ tentare. nec est trahẽdum ad consequentiã qđ fecit Dauid cum Golia. cum instinctu spiritus sancti fuerit factum.

a ¶ Monomachiã.] Istos etiã lex Romana condemnat, vt C. de gladiato. l. vna. l. 11. Eucharistia ergo non est danda talib. cum peccent mortaliter. de consf. distin. 2. §. sed si non. Dicũt quidam, ꝙ [*] defendens potest sumere: quia cuilibet licitũ est defendere se. Sed nonne Dauid peccauit? Nõ: quia instinctu spiritus sancti fecit, vt Sãson, & alij. 23. q. 5. si nõ licet. & ext. de diuor. gaudemus. Et est hic ar. ꝙ nõ est arguendũ ab exemplis 26. q. 2. nõ statim. & c. non exẽplo. 14. q. 5. dixit. 22. q. 2. si q̃s p̃ vetus. s. de cõse. dist. 2. liquido ext. de elec. licet. C. de senten. & interlocu. om. iud. nemo.

Eucharistia gladiatorib. nõ est dãda.

[*] *Immo, & iste peccat, quoniam omissa legitima se defendẽdi rõne ad prohibitam se cõfert. Cõc. Tri. sess. 25 cap. 19.*

b ¶ Tẽtare.] 23. q. 8. si nulla vrget. & 22. q. 2. quæritur cur.

CONTRA IN CONCILIO. Hic allegat in contrarium ei⁹ quod p̃mittitur, & intendit probare per quatuor ca. se. ꝙ vulgaris purgatio possit fieri. & potest dici, quòd hic icipit quinta pars. Archid.

Sæpe contingit.] CASVS. Per ista quatuor cap. probat Gratianus posse adhuc fieri purgationẽ vulgarem. Dicit hic, ꝙ si furtũ fit in monasterio, abbas dẽt Missam celebrare: & sine corpus Christi singulis dare, dicẽs: Corp⁹ Domini Iesu Christi sit tibi hodie ad probationem.

c ¶ Sæpe.] Huic c. est dero-

Domini nostri Iesu Christi percipiant, quatenus ita inde innocentes se esse ostendant.

Item in Salegustadiensi concilio, c.7.

¶ Quicunque de adulterio accusatur, probabili iudicio se expurget. Cap. XXIIII.

Burc. in fine operis. Iuo p.15. c. 173.

INterrogatum est, si duo de adulterio inculpati [a] fuerint, & vnus profitetur, [b], & alter negat; quid inde agendum sit. Decretum est à sancto concilio, vt ille, qui negauerit, probabili se iudicio expurget, & qui professus fuerit, dignam pœnitentiam agat.

Item in eodem, c.14.

¶ Cum plures de adulterio accusantur, & vnus cæteros purgare voluerit, omnes rei habeantur, si ipse in iudicio ceciderit. Cap. XXV.

Burch. ibidem. Iuo p.15. c.180.

STatuit quoque sancta synodus; vt si duo [c] de adulterio accusati fuerint, & ambo negauerint, & orant sibi concedi, vt alter illorum [d] vtrosque diuino purget iudicio; si vnus in hoc ceciderit †, ambo rei habeantur.

† *al. deciderit.*

Item in concilio Vuormaciensi, c. 10.

¶ Pro singulis Missa celebretur, qui de aliquo crimine accusantur. Cap. XXVI.

Burc. l.2. c. 199. Iuo p.6. c. 272.

SI episcopo, aut presbytero causa criminalis, hoc est homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit; pro singulis Missam celebrare α debet, & communicare, & de singulis sibi imputatis innocentem se ostendere †. Quod si non fecerit, quinquennio [e] à liminibus ecclesiæ extraneus habeatur.

† *al. reddere.*

α ¶ Celebrare.] *In concilio, & apud Burchardum, & Iuonem sequitur:* & secretam publice dicere.

Illud vero, quod Sixtus, & Leo in fine suæ purgationis addiderunt: ex eorum exemplo intelligendum est: exemplo enim suæ satisfactionis noluerunt cæteris praescribere legem purgandi.

QVAESTIO. IIII.

QVód vero quarto loco quærebatur, an duorum testimonio episcopus sit condemnandus, multorum auctoritate probatur. Sicut enim in Euangelio Ioannis legitur, ait

Io. 8.

---

derogatum [1], quia suspectis non est danda Eucharistia, vt inf. de consec. dist. 2. tribus, extra de purg. can. cum dilectis.

INterrogatum.] CASVS. Si duo adulterium commiserunt, scilicet masculus & fœmina, & vnus confitetur, & alter negat; confitenti pœnitentia imponat: negãs vero probabili iudicio se expurget, id est, candenti ferro, vel aqua feruẽti. Et ita facit ad propositum Gra.

a ¶ Inculpati.] Idest, infamati. Non enim possunt duo accusari simul de crimine. C. de adulte. reos. simile. ff. de inof. testa. nã & si. §. filius.

b ¶ Profitetur.] Notãdum [2] ꝙ uictoria unius prodest alteri sed condemnatio nõ nocet. ff. de adul. denunciasse, extra de adul. significasti. ff. de inoff. test. posthumus. §. si qs ex his. ff. si serui. uẽdi. loci. §. cõpetit. Item arg. quòd cõfessio unius non nocet alteri. 5. quæst. 3. nemini. Argu. cõtra. 59. distin. ordinatos, & 81. dis. tantis. Et est uerum quòd non nocet alij quantum ad cõdemnationem [3] nocet tamen quantũ ad præsumptionẽ, ut ext. de adult. significasti, & c. 3.

STatuit.] CASVS. si duo de adulterio accusantur, & negauerint ambo: si unus de uolũtate alterius alterũ purgat, si in probatione uulgari ceciderit, ambo puniantur.

c ¶ Duo.] Argu. contra. C. de adult. reos. Sed dic ꝙ nõ agitur hic criminaliter, sed ad penitentiam, uel ad thori separationem [4].

d ¶ Alter illorum.] uel ut procurator [5]. 63. di. tibi Domino. Sed si directe ageretur, cum sit cã criminalis, non posset unus alterũ constituere procuratorem, ut 3. q. 9. absit m. Nisi uelis dicere, quòd in causa criminali unus socius auditur, & pro se. & pro alijs, ut est arg. 3. q. 6. hæc quippe, & extra de dolo. & contum. cum dilecti. in princ. [6].

SI episcopo.] CASVS. Si episcopo uel presbytero crimina imponantur, pro singulis Missam celebret, & pro singulis se innocentem reddat, sed ista capitula sunt abrogata: prout, faciunt ad propositum Gratiani.

e ¶ Quinquennio.] Hodie deponitur qui in purgatione deficit, ut extra de simon. de hoc. ubi habes, quid fieri debeat cum uolens purgare se, nequit.

ILLVD VERO. Dictum est supra in c. omnibus. & cap. presbyter, quòd clerici compelluntur ad purgationem: sed illa duo c. mandastis, & auditum, contradicunt ei: ideo magister hoc determinat.

QVod uero.] Hæc quæstio diuiditur in duas partes: in quarum prima quæritur, an ad condemnationem alicuius sufficiant duo legitimi testes & respondetur quod sic. Secunda ibi, [Ex præmissis.] Ioan. de Fant.

CASVS. In hac quarta quæstione quæritur, an duo testes sufficiant ad condemnationem episcopi. Et probat Gratianus quod sic auctoritate Domini, & duabus auctoritatibus Pauli.

f ¶ Duorum.] Sẽper duo sufficiunt. 4. q. 3. §. item in criminali, uersic. ubi numerus, nisi in casibus spiritualib.

---

1 Ad hoc con vor. Ioan. de Fant. dicens quod ibi c. non tenet.

2 Itẽ tenent Cy. Alexan. de Im. & moder. in l. si duo. col. 2 ff. de iureiur. Confessio unius an alteri noceat.

3 De hoc no. 3. q. 6. ca. hæc quippe extr. de præbẽ. dilecto. in fi. & de simo. dilectus. 2. Archid.

4 Istam glo. dicit Bar. singu. in l. reos. C. de adult. ad hoc quod adulter, & adultera possint in eodẽ libello accusari, qñ agit ad thori separationem.

5 Idem no. hic H. qui dicit, quod hoc potest esse in purgatione, pſertim uulgari: sed si directe, &c. ut ſ. q. ſ. in glo.

6 Vbi de hoe & inf. q. 6. si quãdo in gl. regulare est, in fin.

Testis quãq; vnus suffi- cit : quãque plures duo- bus requirũtur.

Sed in isto casu vnus sufficit, vt extra de testib. cog. peruenit. & vbi nulli fit præiudicium de consec. dist. 4. placuit de infantibus, & in causa denunciationis, extra de testib. in omni. & in alio casu : extra de procur. ex insinuatione, & vbi agitur ad impediẽdum matrimonium. extra de spon. præterea. Item quantum ad præsumptionem faciendam. 8. q. 3. talia. ff. de dote prælega. Theopompus. Item plures duobus requirũtur. inf. ea. nullã. & c. præsul. Tres requiruntur in depositione pecuniæ. in auth. de fide instr. §. si quis igitur. coll. 6. Item quinque requiruntur dum contractus excedit libram auri in ciuitate. C. si cer. pet. auth. sed nouo. & in codicillis, & in donatione causa mortis similiter quinque, vt C. de dona. causa mor. l. ult. quandoque xv. ut C. de prox. sac. scri. vnicuique. lib. 12.

a ¶ Et patris. Pater potest esse testis in causa filij in testamento, vt ff. de testa. l. qui testamento. alias non, vt 4. q. 3. dicto c. si teste. §. testes quos. hic autem isti mentiri non poterant. Vel dic testimonium meum, & patris mei, idest, de patre meo & me dictum : scilicet testimonium prophetarum.

Deuteron. 17.

Christus ad Iudæos: *In lege vestra scriptum est, quoniã duorum hominum testimonium verum est.*] *Hinc consequenter contra eos argumentatur dicens.* [*Si duorum hominum testimonium verum est, quare testimonium meum & patris* [a] *non accipitis? Item Paulus in epistola ad Corinthios:* [*In ore duorum, vel trium* [b] *stabit omne verbum.*] *Item in epistola ad Hebræos:* [*Qui præuaricans legem Moysi duobus, vel tribus testibus conuictus, sine miseratione lapidabitur* †.] *Item ex concilio Bracharensi 2. c. 8.*

2. Cor. 13. Heb. 10.

† Et cap. l. 5. c. 140. † al. lapidabatur. Burc. li. 2. c. 202. Iuo p. 6. c. 276. Pann. lib. 4. c. 97. † al. macula fornicationis.

¶Quot testibus quisque clericorum conuinci debeat. Cap. I.

PLacuit, vt si quis aliquem clericorũ in accusatione † fornicationis impetit, secundum præceptum Pauli Apostoli duo, vel tria [c] testimonia requirantur ab illo. Quòd si non potuerit datis testimonijs approbare quod dixit, excommunicationem [d] accusati accusator accipiat.

2. *Ex præmissis itaque colligitur, quòd duorum, vel trium testimonio episcopus conuinci, & damnari potest. Porro Syluester Papa in generali synodo residens contradixit.*

In epilogo concilij Romani. c. 3.

¶Quot testibus episcopus, vel presbyter, vel reliqui clerici sunt conuincendi. Cap. II.

PRæsul [e] nõ damnabitur nisi cum † lxxij. testibus: nec præsul summus [a] à quoquam iudicabitur, quoniam scriptum est: [Nõ est discipulus super magistrum.] Presbyter autem [Cardinalis † nisi cum xliiij. † testibus non damnabitur: diaconus vero Cardinalis vrbis Romæ, nisi cum xxvij. testibus † non condemnabitur. Subdiaconus, acolythus, exorcista, lector, ostiarius, non nisi septem testibus non condemnabitur. Testes [f] autem, & accusatores sine aliqua sint infamia.

al. in Matth. 10. & Luc. 7. † abest ab orig. † al. lxiiij. † al. xxxvij. testib. In c. Hadriani. c. 72. In concil. Mogunt. 2. c. 12. Cap. l. 1. c. 139. Pan. lib. 4. c. 91. Poly. li. 5. tit. 1. Deusdedit p. 3.

a ¶Nec præsul summus.] *Ex concilio Romano sub Syluestro et cæteris locis indicatis (excepta Pannormia) addita sunt hæc vsq; ad ver.* presbyter. *Ac mirandum est de auctore glossæ, qui putauit Pontificem Maximum minore numero testium posse condemnari, quam diaconũ Cardinalem, atque ostiarium: cum tamen ipse Pontifex a generali saltem præsulis nomine minimè esset excludendus.*

Item Leo quartus in epistola episcopis Britanniæ.

¶Episcopi non nisi lxxij. testibus condamnandi sunt. Cap. III.

Iuo p. 5. c. 116.

NVllam damnatio-

b ¶ Vel triũ.] Vt cõprehendant actorẽ pro vno teste. extra de testib. in omni. Illa tamẽ loquitur in cã denunciationis. Vel ideo dicit, triũ, quia quãdoq; secundum canones plures quàm duo requiruntur: sed nunquã pauciores, vt ext. de test. licet. Vnde in testamentis bene requiruntur 7. vt ext. de testa. cũ esses. & c. relatum. Io. Quod dicit Io. de testamẽtis, non credo verũ. vnde dico cum T. decr. illas, cum esses. & relatũ. in quolibet testamento loqui. B.

† In ijs quæ pietatis cã relinquunt, minus solẽnis volũtas sufficit sicut & inter liberos. C. de test. hac consultissima. §. ex imperfecto. Arch.

PLacuit.] CASVS. Dicitur quòd si aliquis accusat aliquẽ de fornicatione, potest probare crimen duobus, vel tribus testibus: & si non probauerit, punietur pœna talionis. pater loquẽs §. c ¶ Tria.] sup. d. 48. quoniam multa.

d ¶ Excommunicationem.] idest damnationem.

EX PRÆMISSIS. Hæc est secũda pars quæstionis, in qua probat contrarium eius quod præmissum est : & hoc probat duabus auctoritatibus: sed nõ sunt contra: quia loquuntur specialiter de clericis Romanæ ecclesiæ. Io. de Fant.

PRæsul.] CASVS. Dicitur hic quot testes sufficiant ad condemnationẽ episcopi, Cardinalis, presbyteri, & aliorũ clericorum Romanæ ecclesiæ. In fine dicitur, quòd testes sine infamia debent esse.

e ¶ Præsul.] idest Cardinalis episcopus. Sed nunquid contra Papam duplicabuntur testes? * non, immo duo sufficiunt, & in hoc est deterioris conditionis: quia ipse sine comparatione aliorum creatus est maior: & ideo sine spe veniæ condemnandus est, vt diabolus. de pœn. dist. 2. principium.

* Vide, quæ dicuntur in notationibus ad hoc caput.

f ¶ Testes.] Extra de testi. personas. & cap. super eo.

NVllam.] CASVS. Si episcopus Cardinalis de crimine accusatur, duodecim episcopi debent de causa cogno-

cognoscere: nec potest conuinci nisi lxxij. testibus. In secunda parte dicitur qualiter testes iurare debent, & quid. In tertia parte dicitur, ꝙ si appellauerit ad Papam, audiri debet: nec alius debet de causa cognoscere. Secunda pars incipit ibi, [Et prius.] Tertia pars ibi, [Et si inter.]

CASVS. Hic intitulatur sexta quæstio, in qua quæritur quo remedio causa vitiata subleuetur: de quo non fecit in themate mentionem: &, si remediū dandū sit ei, qui causa dilationis appellat: de quo fecit in themate mentionem. Causa autem vitiata remedio appellationis suble-

nem [a] episcoporum vnquam esse censemus, nisi aut ante legitimum numerum episcoporum [b] (qui fit per duodecim episcopos) aut certè probata sententia per lxxij. testes idoneos, qui tales sint, qui & accusare possint. ¶Et prius ad sacra Christi quatuor Euangelia sacraméta præstét, ꝙ nihil falsum [c] depromát: sicut nobis [α] B. Syluester tradidit, & Romana sancta videtur tenere ecclesia. ¶Et, si inter eos, quos damnandos esse dixerint homines, fuerit episcopus, qui suam causam in præsentia Romanæ sedis episcopi petierit audiri, nullus super illum definitiuam præsumat dare sententiam: sed omnino eum audiri decernimus.

Zepherinus epist. 1.

α ¶ Sicut nobis] *Hinc vsq; ad dictionem*, ecclesia *non leguntur in epistola L*[...]*is manuscripta: habētur tamē apud* Iuonē.

Sed hoc vel speciali priuilegio de clericis Romanæ ecclesiæ intelligitur, vel propter improbitatem quorūdam; qui cum non sint spectatæ uitæ, & scientiæ; in accusationem ministrorum Dei repente prosiliunt. Quorum uero uita adeo laudabilis est, ut omnibus imitanda appareat, de quorum assertione, nulla dubitatio nasci poterit, eorum testimonio duorum, uel trium testium quilibet iure conuinci, & damnari poterit.

QVAESTIO VI.

Sequitur sexta quæstio, qua quæritur, quo remedio causa uitiata subleuetur: &, si remedium illud sit dandum ei, qui causa dilationis uocem appellationis exhibuerit. Causa uero uitiata remedio appellationis subleuari poterit.

Vnde Fabianus Papa ait ad Hilarium episcopum epistola 3. cap. 3.

Et in decretis Sixti tertij. c. 3. C. Theo. l. 2. tit. de appell. in inter. lc. 15. Ansel. lib. 2. c. 11. & li. 3. c. 88. lib. 7. c. 13. Burc. lib. 2. c. 148. Pann. li. 4. c. 121.

¶Causæ vitiatæ remedium appellationis subueniat. Cap. I.

Liceat appellatori vitiatam causam remedio appellationis [d] subleuare.

[*Idem paulo ante.*]

a ¶ Nullā dānationē.] Epōrū. Sed hoc nō vr̄ posse stare: qa nullus pōt iudicare clericos Romanæ ecclesię, nisi sol⁹ Papa. Itē qa epi epm̄ deponere non pñt, vt 3. q. 6. quamuis. Respondeo quòd loquitur in eo casu, qñ Papa cōmittit alijs causam suorum clericorū, ne ipse suspectus habeatur, vel ne faueret ꝓ eis, vel odio cōtra eos iudicaret. ff. de iurisd. om. iud. l. prætor.

Epi epm̄ deponere non possunt.

a ¶ Nullam damnationem,] inf. 3. q. 6. accusatus. & c. quāuis.

b ¶ Episcoporum.] ⁊. 5. q. 4. duodecim.

c ¶ Falsum.] Quinq; capitula iurabunt testes: scilicet vt dicāt veritatem, vt 3. q. 9. hortamur. & ꝙ testēt pro vtraq; parte ueritatem, vt 14. quęst. 5. non sanè. ꝙ non admisceant falsitatem, vt hic ꝙ nec amore, nec odio, nec proprio commodo testētur, vt extra de testit. quoties. Item quinto requiritur, quòd dicant quidquid de re ipsa nouerint, siue fuerint interrogati, siue nō, vt extra de acc. cum dilectus 1. quod nō credo, nisi hoc liqueat ex forma iuramenti, vt infra.

Testes quinque capitula iurare debent.

1 De hoc ēt no. ext. de testi. fraternitatis. in glo. ul. ubi addit Ho. aliū casū. s. ꝙ neutri patri manifestabunt dicta sua antequam sint publicata. argu. 4. q. 3. itē qui falso. Archid.

SED HOC. Modo dicit quare de tot testibus fuit statutū: ꝓpter scilicet priuilegiū clericorū Romanæ ecclesiæ. & hæc solutio est vera, vel propter malitiam hæreticorum fuit statutum de omnibus clericis, qua cessante cessabit constitutio. Sed uerius est, ꝙ propter malitiam hæreticorum, uel malorum hominum statutum fuit de clericis Romanæ ecclesiæ, quibus hoc priuilegium datum fuit, quod non cessat causa cessante: & hoc innuit B.

SEquitur.] Hæc quæstio diuiditur in octo partes: in quarum prima probat per nouem auctoritates sanctorum patrum, quod quandocunq; quis grauatus fuerit, poterit appellare: & eius appellatio tenebit. Secunda ibi, [Cum ergo.] Tertia ibi, [Qui vero.] Quarta ibi, [Post datam.] Quinta ibi, Non solent. Sexta ibi, Notandum.] Septima ibi: [Si vero.] Octaua ibi, [Diffinitiua.] Ioan.

subleuatur: & hoc probat per sequens cap.

d Liceat.] ¶ Appellationis.] Appellatio est prouocatio iniquæ sententiæ querelam cōtinens. ff. de mi no. ꝑfecti. tñ & in ijs q̄ extra iudiciū aguntur appellatur, ut in electione, ut extra de app. constitutus. Quis appellet, dicetur ⁊. ea. nō solent. & hoc in ciuili cā. In criminali aūt quilibet ēt [...] reo appellat. ff. ad appel. non tantum. & in causa liberali, ut ff. de libe. causa l. 1. & 2.

AD QVEM SIT APPELLANDVM. Appellatur autem a minori ad maiorem, & gradatim, ut inf. ea. anteriorum. C. de appella. præcipimus. excepto Papa, ad quē oībus pretermissis appellatur, ut ⁊. e. c. 1. 4. & 5. Et hoc uerum est in iudicibus ordinarijs. In delegatis aūt distinguitur, si ipsi alijs causam cōmiserint, si tota iurisdictio est delegata, appellatur ad primum delegantem.

Appellans à delegato ad quem appellare dēt.

tem.ext.de off.dele. super quæstionum.§.porro.ff.quis & a quo appell.l.3. sed si non tota causa est delegata, tunc appellatur ad delegantem secundum, vt C.qui pro sua iurisd.l.1.ff.quis,& a quo app.l.fin.& ext.de off.de leg.super quæstionum.

QVO-

vt infra ea.§.diffinitiua.in fi.potest tamen nouas allegationes audire.C.de app.eos.§.1.ff.de appel.scio quæsitum.In fi.extra de fide instrum.cum Ioannes. Quando autem non est necesse appellare, habes infra ead.§.diffinitiua.Inhibetur autem appellatio.quia a principe non appellatur.9.quæs.3.cuncta.nec a præfecto prætorio. C. de off. pf. præt.l.1.nec a senatu, vt ff.quib. app.non licet.l.prima, nec ab arbitro, C.de ar.l.1.nec appellat officiatus. infra ead. §. diffinitiua. ver. nulli. itē propter sceleris magnitudinē nō appellat.C.quorum.ap.nō reci.l.2. extra de appell.cum sit Romana. Item in momentanea possessione,vt inf.eadem. §.diffinitiua 2 ver. de possessione.secūdū leges, sed per canones sic. extra de testib. significauerūt. & de rest. spol.cum ad sedē. Item in re, quæ non capit dilationē.ff. de app. re. l.vlt.& ext.de rapt. in literis.Argu.contra extra de appella. qua fronte.in fi.ibi appellatio nō retardat sententiam, nisi

Appellatio in multis casibus non admittitur.

2 Melius diceret.§. sunt et quorum. ver. de poss. vbi de hoc.

¶De eodem. PALEA. Cap. II.

Sixtus ibidem. Poly.l.1.tit.7. Ansel.l.2.c.11.

APpellantem non debet afflictio vlla, aut detentionis iniuriare custodia.

Item Anacletus Papa, epist.1.in fi.

¶De eodem. Cap. III.

OMnis [a] oppressus libere [b] sacerdotum [c] (si voluerit) appellet iudiciū,& a nullo prohibeatur; sed ab his fulciatur,& liberetur.Si autē difficiles causæ, aut maiora negotia orta fuerint, ad maiorem [d] sedem referantur. Et si illic facile discerni † non poterunt, aut iuste terminari, vbi fuerit summorum congregata congregatio α,(quę per singulos annos bis fieri solet,& debet)iuste,& Deo placite coram Patriarcha [e],aut primate ecclesiastica β negotia,& coram patricio sæcularia [f] iudicentur negotia in commune [g] †.

† al.decerni.

† al.communi.

α ¶Congregatio.] *In vulgatis sequebatur*, sub metropolitano: *quæ sunt, quia in nullo manuscripto neque in originali habentur, & in sequentibus verbis exponitur, corā quibus sit habendum concilium.*

β ¶Ecclesiastica negotia.] *In epistola legitur*, primate ecclesiastico,& coram patritio sæcularia,&c.

QVOMODO SIT APPELLANDVM. Iudice sedente pro tribunali potest viua voce appellari: sed ext.iudicium in libello tantum appellabitur 1 vt inf.ea.§.iudicibus. ver.litigatoribus.ff. de app.a sententia §.vlt.

QVANDO APPELLANDVM SIT. Secundum leges appellatur tantum post diffinitiuam sententiam;nisi in casibus nota.inf.ca.nō ita,extra de ap.super eo.2.Secūdum canones,& ante litem contest.& post, vt ext de app.cum sit Romana inf. ca.non ita. licet hoc sit correctū per constitutionem nouam. ext.eod.vt debitus.vbi dicitur,quod causa appellationis debet assignari. Item secūdum canones appellatur quoties superior iudex inuenitur, vt infra ead.omnes. secundum leges bis tantum, vt inf.ead.post.secundam.Ioan.hoc pro certo teneas,quod ante sentētiam potest appellari quoties pars grauatur, & allegatur causa,vt ext.eod.vt debitus.Sed post diffinitiuam sententiam tantum bis.vt dicūt leges prællegatæ,nec assignat tunc causa: sed dicit, appello ab iniqua sententia. Sententia tamen in causa matrimonij nō trāsit in rem iudicatam,ut ext.de sent.& re iud.lator.& c. consanguinei.B.

INTRA QVOD TEMPVS SIT APPELLANDVM. Item appellatur vsque ad decem dies continuos, ut inf. ead.anteriorum.

INTRA QVOD TEMPVS DEBET APPELLATIO PROSEQVI. Appellanti datur annus vel biennium,ut inf.eadem si quis appellat. Tamē iudex potest moderari tempus præcisius.extra eod.cum sit Romana & c.reprehensibilis.Item appellatione pendente nihil innouādum est,vt inf. ead.§.appellatione, nisi appellans suspectus sit,uel depopulator,ut inf.ead. quoties 1.in causa criminali reus custoditur: uel dabit fideiussorem,si est suspectus.C.de ap.eos ver.super his. Iudicis officium est libellos dimissorios dare. infra eadem.post appellationem. Iudex autem ad quem appellatur: si appellatur a sententia, secundum priores allegationes,uel infirmabit, vel confirmabit sententiam,

1 Dicas quod si se appellet in iudicio, si ue ext.debet obseruari quod di extra lib. 6.de ap. cordi.quę est In no. 4. & hoc cum a iudice appellat ad Papam, & hoc ibi intelligit Ho.

Appellationis tps pōt iudex moderari.

ad tempus.Item sententia maioris partis capituli,extra de his,quæ fiunt a ma.parte, cap.c.1.Item cōtumax nō appellat,ut 24.q.3.de illicita infra ea.§.sunt etiam quorum.C.de iud.properandum.§.fin autem.Item ab executore non appellatur.inf.ead.§.diffinitiua.ver.ab executore.

OMnis.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd si aliquis grauetur,a minori prælato ad sacerdotem, idest, episcopum,debet appellare; & si ibi propter aliquam difficultatem negotium non poterit terminari metropolitanum appellet: & si ibi negotium non fuerit terminatum, uel grauab tur: ad concilium recurrat, in quo patriarcha, uel primas præsidet, & in quo causæ maiores ecclesiasticæ tractari debent,coram patricio sæculari iudices seculares.

a ¶ Omnis.] Pone casum quod appellatur a subdito episcopi 3 ad episcopum:deinde ad metropolitanum, deinde ad concilium metropolitani.

b ¶ Libere.]idest.siue ante sententiam,siue post.

c ¶ Sacerdotum.] Ergo a sæculari iudice ad Papam potest appellari,quod uerum est uacate imperio, ut extra de foro comp.licet.alias non, ut ext.de app. si duobus.

d ¶ Ad maiorem.] sup.17.d.multis.§.1.

e ¶ Coram patriarcha.] Quæ una dignitas est ut.99.d. prouinciæ.

f ¶ Sæcularia.] Scilicet cum ambo sint laici,quia prælati non debent tractare sæcularia iudicia. 11.q.1.te quidem.Vel dic quòd cum laicus iudex non uult facere iustitiam,tunc appellatur ad ecclesiasticum,ut ipsum corrigat & si noluerit facere iustitiam, potest ipsum excōmunicare,ut 23.q.5.administratores.Vel dic quòd cum iudex sæcularis suspectus est pōt adiri iudex ecclesiasticus 4, ut in auth.ut diffe.iud.§.si uero coll.9.uel etiam si decesserit,ut ibi dicitur.Vel si habeatur querela contra ipsum,ut in ead.coll.§.ult.sic ex.de foro compet.ex transmissa & extra eod.licet.

g ¶ In commune.] Idest,publice.

3 Idest,a minori prælato:non ab officiali epi: quo casu, & consuetudo contra hoc nō valet. ex. lib.6. de consue.non putamus. Arch.

Appellatur a iudice sæculari ad ecclesiasticum

4 Sub. qui cū eo cognosceret,& hoc est quod hic dicit litera in fi.in cō. [illegible] Io.de Fant

SI quis vestrum.] CASVS. Ex his quinque ca. colligitur, ꝙ appellari potest ad Papam omnibus medijs prætermissis. Dicitur ergo hic, quod si aliquis aliqua aduersitate pulsatur, ad sedem Apostolicam quasi ad caput appellet.

Appellatur ad papam omisso medio.

a ¶Apostolicã.] Ex hoc, & seq. c. patet ꝙ ad Papam alijs prætermissis, appellat: sed in alijs, secus ē, vt inf. ead. decreta. & q. 7. metropolitanum. & 9. q. 3. conquestus. & 17. dist. multis, & 18. dist. d concilijs. Cum ergo hoc sit priuilegium Papæ, ergo ad legatum nõ appellatur omisso episcopo, vt 11. q. 1. peruenit. Sed contra extra de off. leg. cum nõ ignoretis. Sed dicas, ꝙ ille non fuit tantum legatus, sed metropolitanus. Et si ille legatus non habuisset illud priuilegium, inutile fuisset officium legationis, sed ille qui simplex legatus est, non hēt illud priuilegium, nisi ei specialiter sit datũ Io. Quidquid dicat Ioan. omnibus prætermissis curritur ad legatũ, ut dicit illa decr. & quod facit legatus, Papa facere videtur. 94. d. cap. 1. & ff. de admi. tut. ita autem. §. gessisse. B.

sonas, sed contra ius eum punit, vt C. de ap. a proconsulibus. & C. quorum ap. non reci. ab executore. in fi. vbi in 50. libris auri punitur frustratorie appellās ergo ius non debet eam admittere, vt 23. q. 4. qui peccat. immo non debet per eam negotium impedire. extra eod. pastoralis.

Item Sixtus Papa epist. 2. omnibus rectoribus ecclesiæ scribit dicens.

¶Quisquis pulsatus fuerit Apostolicam sedem appellet. Cap. IV.

Iuo p. 5. c. 5. Ans. l. 2. c. 8.

SI quis vestrum pulsatus fuerit in aliqua aduersitate, licenter hanc sanctam, & Apostolicam [a] sedem appellet, & ad eam, quasi ad caput, suffugium habeat, ne ipse innocens damnetur, aut ecclesia sua detrimentum patiatur.

Item Grato [a] epistola 1.

a ¶Grato.] *Sic est restitutum ex plerisque vetustis (nã in vulgatis erat.* Item Gregorius.) *quamquam in tomis conciliorum hæc epistola tribuatur Sixto secundo: illa uero, ex qua caput antecedens, Sixto primo.*

¶In grauioribus causis pulsati Apostolicam sedem appellent. Cap. V.

Iulius Pap. epi. 2. ad orientales cap. 2. Burc. l. 1. c. 144. Iuo p. 5. c. 257. Pann. l. 4. c. 124. Ans. l. 2. c. 12. Poly. l. 1. tit. 7.

OMnes episcopi, qui in quibusdam grauioribus pulsantur, vel criminantur causis, quoties [b] necesse fuerit, libere Apostolicam appellent sedem, atque ad eã, quasi ad matrem confugiant.

Item Marcellus Papa, epist. 1 ad episcopos Antiochenæ prouinciæ.

¶Ab omnibus appelletur ad Romanam ecclesiam. Cap. VI.

Ans. l. 2. c. 7. Pann. l. 4. c. 125.

1 AD Romanam ecclesiam omnes episcopi, qui voluerint, [c] vel quib. necesse fuerit, quasi ad caput

OMnes.] CASVS. Dicit hic, quòd quoties episcopi criminaliter accusantur, ad sedem Apostolicam quasi ad matrem recurrant, cum est necesse.

Appellare tertio non licet.

b ¶Quoties.] Dum tamen non vltra secundam vicem: ne lites in infinitum extendantur. non enim licet tertio appellare super eodem capitulo, vt infra ead. si quis in quacumque. sic exponitur hæc dictio, quoties. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si quis decem. ff. de eden. veluti. in fine, simile quoties. habes extra de elect. querelã. in parte decisa. secundum H. exponitur quoties. siue ante litem contestatam, siue post. Alij dicunt, ꝙ licet etiam ter appellare, sm canones, vt inf. 31. q. 2. Lotharius sup. ea. omni. sed M. dicit, ꝙ licet a grauamine quandocunque appellare: sed bis post sententiam tantum: & exponit, quoties, idest, in omni grauamine: sed non nisi bis a sententia, vt inf. ea. si quis in quacumque. & extra de app. directe. G. dicit quòd in illo capitulo, omnis tertio fuit relatum: & hoc nõ fuit per appellationem, sed per consultationem, vt sup. dist. 18. c. 1. & extra eodem suanobis.

AD Romanam ecclesiam.] CASVS. Dicitur quòd omnes episcopi, qui volunt, vel quibus necesse est libere sedem Apostolicam appellant absque excommunicatione, vel impedimẽto aliquo damnationis, vel spoliationis, vel custodiæ.

c ¶Qui voluerint.] Ergo frustratoria admittitur, vt ex tra eod. consuluit. ergo audiendus est qui causa dilationis appellat, vt extra de app. cum sit Romana. & ca. pastoralis. Rñ. dubia frustratoria est admittenda: sicut occultus peccator ad Eucharistiam. de cõsec. d. 2. non prohibeat. Hodie autem ipso iure est inhibita appellatio ante sententiam, nisi tam euidens causa proponatur, quæ si probata esset, debeat appellatio legitima reputari, vt ex tra eodem, vt debitus. Sed cũ hodie ipso iure sit inhibita appellatio, quid prodest scribere remota appellatione? Respond. si appellatio remouetur in literis, tunc intelligitur remota etiam post sententiam. Aliàs etiam rationes assignaui super illa constitutione, vt debitus. sed si non apponitur in literis, tantum ante sententiam est remota. Ioan. Ego credo, quod nihil prodest remotio appellationis nisi ad remouendam frustratoriam appellationem 1, vt dicit decret. expresse extra de ap. ex parte B. Hoc scias quòd nisi iudici euidenter pateat appellationem tenere, nunquam deferat ei. vnde si non credit tenere appellationem, non deferat ipsi: licet superior possit retractare quod factum est, vt extra eo. pastoralis. Sed pone quòd iudex dubitat de appellatione: aut defert tali appellationi, aut non. si defert, mentitur ergo constitutio, & decretalis. Nam constitutio dicit, ꝙ nisi tali causa sit proposita, quæ si foret probata, legitima esset appellatio, non est deferendum appellationi. Item decret. pastoralis. dicit, quòd in solis illis casibus deferendum est appellationi, vbi a iure indulgetur expresse, quòd possit appellari. Si dubitatur de appellatione: ergo non debet cognoscere de causa, cum dubitet

1 Sub. & sic remoueĩ q̃ de iure cõi est remotũ. Sed contra hoc est. C. de Thes. l. 1. & ff. ad munic. l. 1. & ideo plus placet q̃d dixit su. Io. de Fantinam si hæc clausula nihil operatur quare decæs ext. eo. inquisitioni. fundatur super cap. ideo his eiectis, vt dic vt ple. not. Ho. in sum. eo. tit. §. quo decr. vt debitus. ver. absque rõnab.

dubitet an sit iudex argu. 11.q.3.graue. Ad hoc dico, quod si iudex dubitat de causa appellationis, summatim potest inquirere de causa: vel seorsum extra formam iudicij inquirendo de causa. Et si uidetur causa probabilis; & præterea talis quod ea probata legitima iudicaretur, & quod iudici iusta videatur.

a ¶ Consecrationem.] Si metropolitanus distulerit. 8. q.3. Artaldus.

b ¶ Custodia.] Qui appellat, nec cogitur dare cautionem de prosequenda appellatione, nec custodiri debet: nisi sit causa criminalis, & suspectus sit, vt C. de appell. eos. §. super his.

suffugere eamq; appellare debent, vt inde accipiant tuitionem, atq; consecrationem α a. Quod omnibus minime conuenit denegare episcopis: sed absque vlla custodia,[b] aut excommunicatione,[c] vel damnatione, vel expoliatione liberè ire concedatur.

α ¶ Atque consecrationem.] *In originali est*, vt inde accipiant tuitionem, & liberationem, vnde acceperunt informationem: atque consecrationem: *sed ob glossam non est mutatum.*

c ¶ Excommunicatione.] Pro alijs tamen bene potest excommunicari, vt extra. de appell. ad hoc. & c. proposuit.

S I qs putauerit.] CASVS. Si grauatur aliquis a metropolitano suo, patriarchã appellet, deinde ad sedem Apostolicam recurrat.

Item Victor ad Theophilum Alexandrinum, epist. 1. cap. 3.

¶ Qui a proprio metropolitano se grauari putauerit, maiorem sedem appellet. Cap. VII.

Iulius ibid. c. 4. In c. Hadriani, c. 6. Poly. ibidem. Burc. li. 1. c. 144. Pann. l. 4. c. 126. Iuo p. 5. c. 257.

SI quis putauerit a se à proprio metropolitano grauari, apud patriarcham, vel primatẽ [d] diœcesos, aut penes vniuersalis Apostolicæ ecclesiæ iudicetur sedem.

d ¶ Vel primatem.] vel pro idest.

A D Romanã ecclesiã. CASVS. istius capituli & sequentis facilis est & planus: quia per superiora patet: & litera plana est.

Item Zepherinus vrbis Romæ episcopus, epist. 1.

¶ Ad Romanam ecclesiam, quasi ad matrem appelletur ab omnibus. Cap. VIII.

Ansel. li. 2. c. 6.

a A D Romanam ecclesiam ab omnibus, maximè tamen ab oppressis appellandum est, & concurrendum quasi ad matrem,[e] vt eius vberibus nutriantur, auctoritate defendantur, & à suis oppressionibus releuentur: quia non potest, nec debet mater obliuisci filium suum.

e ¶ Matrẽ.] Nec presumitur esse mater, nisi diligat filium, vt ext. de præsump. afferte.

f P Lacuit.] ¶ Maior. ff. de app. l. 1. §. si quis. ins. ea. anteriorum.

Item Iulius Papa in decretis, siue in rescripto ad orientales, c. 22.

¶ Quoties aliquis appellauerit, audientia sibi non denegetur. Cap. IX.

In epist. Lucij. & in conc. Carth. 3. c. 10. In cap. Hadriani. Ansel. li. 3. c. 88. Iuo p. 6. cap. 326. ex Lucio.

PLacuit, vt à quibuscũque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos (vbi est auctoritas maior [f]) fuerit prouocatum; audientia non negetur.

I Deo huic sãctæ sedi.] CASVS. Quærebatur quare priuilegia sedi apostolicæ sint concessa: concilia cõgregare, & dãnatos episcopos restituere: & de summis negotijs cognoscere. Et respõdet, ut oẽs oppressi & iniustè dãnati, auxiliũ hẽant, & quod iniustè non damnentur aliqui sine ultione.

Item cap. 30.

¶ Iniustè damnati, restitutionem, & oppressi auxilium à Romana ecclesia debent habere.

Cap. X.

IDeo huic sanctæ sedi præfata priuilegia specialiter sũt concessa, tam de congregandis concilijs[g], & iudicijs, ac restitutionibus [h] episcoporum, quàm & de summis ecclesiarum negocijs; vt ab ea omnes oppressi auxilium, & iniustè damnati restitutionem sumant: Et talia ab improbis ne præsumantur absque vltione, nec exerceantur absque damnatione.

g ¶ Concilijs. Ergo patet, quòd legatus nõ potest facere cõcilium, vt dixi sup. d. 3. §. porro. & dist. 17. regula. &c. huic soli sedi.

h ¶ Ac restitutionibus.] Arg. hic. quòd solus Papa potest restituere clericum depositum. de pẽn. d. 6. q. vult. in fi. & ff. de qst. l. 1. in fi. & d. pẽn. l. diui. Arg. contra 15. quæstio. 3. episcopus in synodo. & 46. dist. clericus maledicus. ad hoc dicas, quod si est solemniter degradatus, solus Papa potest eum restituere. secus si est verbo solo depositus. 1

Papa solus an clericum depositum restituat.

1 De hoc not. 50. dist. contumaces. ibi videas.

tur, defert ei: vnde non sufficit appellanti proponere talem causam, quæ si probata esset, debeat appellatio legitima iudicari; sed etiam requiritur, quod sit probabilis,

CVM ERGO ZEPHERINVS. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua quæritur, an sit licitum frustatoriè appellare. & vera est solutio quòd non: & quæ dicit, superficialiter dicit: & ad hoc probandũ inducit viij. auctoritates sanctorum patrum. Ioan. de Fant.

CASVS. Quia dictũ est supra per Zepherinũ ꝙ appellare posset maximè oppressi, in c. ad Romanã, & p Marcellũ dictum est sup. in c. ad Romanã, ꝙ qui uolunt appellare, possũt: infert Gratian⁹ ꝙ siue qs grauatur, siue nõ in accusatione, appellare potest. Quidam tamen dicunt appellandũ esse frustratoriè: & distinguũt ita dicẽtes, ꝙ dictũ est supra in c. ad Romanã. Vt uolentes, &c. referẽt ad eos, q volunt recipere cõsecrationẽ a sede apostolica, & si ab aliquo impediantur appellabũt. Necessitatẽ patientes refert ad oppressos, & iniustè per sententiã condemnatos, vt isti defendant, & illi accipiãt cõsecrationẽ. Eodẽ mõ intelligit illud Zepherini. Sed certè dicit Gratianus, ꝙ secundũ primam interpretationẽ, idest, opinionẽ, quę est in princ. §. q̃ dicit, ꝙ siue qs grauetur siue non, appellare licet: oppressi intelligunt aliqua iniuria affecti. Sed secundum secundã, qua dictũ est, vt volentes ad consecrationem, necessitatẽ patientes ad tuitionem referatur, oppressi intelligunt p sententiã iniustè damnati. & secundũ hãc vltimam opinionẽ non licet frustratoriè appellare.

2 *Cum ergo* [a] *Zepherinus dicat ab omnibus esse appellandum, maximè tamen ab oppressis, & Marcellus scribat: [Oẽs episcopi qui voluerint, vel quibus necesse fuerit, appellare debent.] patet, ꝙ accusato (siue grauetur, siue non) vox appellationis non est deneganda. Quidã tamen ita distinguunt, vt [volentes] ad consecrandos, [necessitatẽ patientes] ad oppressos referant, ut sit sensus, omnes, qui voluerint a Romana ecclesia consecrationẽ accipere, & ab aliquibus impediuntur, eam debent appellare; quibuscunque in suis oppressionibus necesse fuerit ad eam suffugere; similiter vocem appellationis exhibeant, vt isti tuitionem, & illi consecrationem ab eo accipiant. Similiter & illud Zepherini distinguitur: [Ab omnib. est appellandum ad Romanam ecclesiam;] intelligendũ est, qui ab ea cõsecrationem voluerint accipere, vel qui a prælatis suis aliquam iniuriã passi fuerint, maximè tamen ab oppressis. Secundum primam interpretationem, oppressi intelliguntur aliqua iniuria affecti: iuxta secundam vero, oppressi dicuntur a iudice iniustè condemnati. Secundum hanc distinctionem, qui in aliquibus negotijs non ad releuandum, sed ad differendum, vocem appellationis exhibuerint, appellandi auctoritatem non habent.*

Sed cum Gregorius scribat omnibus per diuersas prouincias.

¶De causa appellationis cognoscere non licet, nisi ei, ad quem appellatur. Cap. XI.

DEcreto nostro vestram rogantes charitatem mãdamus, vt si aliquis, (quod nõ optamus) suorum ęmulorum, [b] Aldricum Cœnomanensis ecclesię episcopũ accusare damnabiliter attentauerit; vt honoretur a B. Petri Apostolorũ principis memoria, ecclesiæq; Romanæ, cui præsedit, priuilegium, nostri nominis auctoritas: liceat illi post auditionem [c] primatum diœceseos (si necesse fuerit) nos appellare, & nostra auctoritate aut ante nos, aut ante legatos [d] nostro † ex latere missos iuxta patrum decreta suas exercere, atque diffinire actiones [e];

Poly. li. 1. tit. 7. Iuo p. 5. c. 349. Ansel. li. 2. c. 19.

† al. nostros.

a ¶Cum ergo.] Magister magis approbat opinionem, quæ dicit, ꝙ frustatoria admittitur. & probat hoc seq. 4. c. & suspenditur constructio vsq; ad illum §. patet ergo unde in titulo cuiuslibet c. ponitur hæc dictio cum.

DEcreto.] CASVS. Aldricus Cœnomanensis episcopus timebat accusari coram suo primate, vel metropolitano: & timebat ne audiretur appellans si ad sedem Apostolicam appellaret. unde Grego. præcepit, ꝙ si Aldricus accusatus fuerit & appellauerit, audiatur: & causa coram summo Pontifice uel eius legato terminetur; interim autem contra eum nihil iudicetur: & qui contra hoc fecerit, punietur. quia alij uocati sunt in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis.

b ¶Aemulorum.] Si æmuli erant, quomodo admittebantur ad accusationem: cum de iure hoc sit prohibitum, ut infra ead. quæst. 7. si qui sunt. & 3. quæst. 5. cap. 2. 3. & 4? Respon. oẽs accusatores vulgo dicũtur æmuli: præsumitur enim ꝙ semper inuidiæ causa fiat accusatio. Vnde canon uocat accusationem illaudabilem intentionem. ut inf. ca. q. 7. si quis episcopus. nam non solum uidetur esse discordia inter, accusatorem & accusatum: sed etiam inter domesticos, & amicos accusatoris & accusati. ut ff. de legi. sciendum §. 2.

Accusatio præsumitur semper inuidiæ cã fieri.

c ¶Auditionem.] Videtur hic quod non licet appellari ad Apostolicam omisso metropolitano, ut inf. q. 7. metropolitanum. & sup. ca. si quis putauerit. & ff. de app. Imperatores. Sed non tenet hoc in foro ecclesiastico. 3. c. si quis. Sed subaudi, maximè.

d ¶Legatos.] Ad hoc destinatos. Vel dic quòd in legato Papæ speciale est secundum quosdam, ut de crimine possit diffinire ut 16. quæst. 1. frater. alias secus. ut ff. de offi. proconsul. l. solent & ff. de eo cui manda. est iurisd. l. 1. immo nec dico legatum Papæ hoc posse facere sine mandato speciali, ut extra de offic. leg. quod translationem.

e ¶Actiones.] Notandum actiones esse promouendas. 11. quæstio. 1. experientiæ. & extra de mutuis pet. ca. 1. extra de iud. examinata. Argumentum contra. extra. eod.

nullusq; illum ante hæc iudicet, aut iudicare præsumat. Sed si quid (quod absit) graue, intolerandumque ei obiectum fuerit, nostra erit expectãda censura, vt nihil prius de eo, qui ad sinum sanctæ Ecclesiæ Romanæ cõfugit, & eius implorat auxilium, decernatur; quam ab eiusdẽ ecclesiæ auctoritate fuerit præceptum: quæ vices suas ita alijs impertiuit ecclesijs, vt in partẽ sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. *& infra.* ¶ Si autẽ (quod non arbitramur) a quoquam secus præsumptum fuerit; ab officio cleri submotus [a], auctoritatis † Apostolicę reus ab omnib. iudicetur: ne lupi, qui sub specie ouiũ subintrauerunt, bestiali sæuitia quoq; audeant lacerare: & quod sibi fieri nolunt, alijs inferre præsumant.

† *al. iniuriarum reus.*

a ¶ Vt honoretur.] *Hinc vsque ad ver.* auctoritas. *addita sunt ex ipsa epistola, quæ extat in bibliotheca Dominicana & videtur esse Gregorij quarti, ex qua etiam sumptum est caput.* Nulli fas. *dist. 19. & apud Iuonem vtrumque caput simul habetur. Istius autem Alrici (vt ex catalogo episcoporum ecclesiæ Canomanensis colligitur) mentio est in concilio apud sanctum Medardum, quod paulo post Gregorium quartum habitũ fuit. Itaque defensio ipsi a Gregorio præstita profuit.*

Item cum Viglius Papa in epistola ad Eutherium, cap. vlt. dicat.

¶ Iudicia appellantium ab eis sunt audienda, ad quos appellatur. Cap. XII.

Ansel. l. 2. c. 20. Poly. l. 1. tit. 24.

QVi se scit [b] alijs esse præpositum, non moleste ferat aliquem esse sibi prælatũ. Ipsa namq; ecclesia, quæ prima est, ita reliquis ecclesijs vices suas credidit largiendas, vt in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Vnde omnium appellãtium Apostolicam sedem episcoporum iudicia, & cunctarum maiorũ negotia causarum, eidẽ sanctæ sedi reseruata esse liquet; præsertim cum in his omnibus semper sit expectandum consultum: cuius tramiti si quis obuiare tentauerit sacerdotum, causas se non sine honoris sui periculo apud eandem sanctam sedem nouerit redditurum.

¶ *Restitutum est caput hoc Viglio antiquorum exemplarium auctoritate. Antea vero tribuebatur Iulio, in cuius etiam epistola prima habetur prior pars huius capitis vsq; ad ver.* Ipsa nãq *(quemadmodũ & apud Leonem epist. 84. quod refertur supra dist. 23. c. quamquam, & in c. seq. qui scit) & etiam sententiam cæterarum partium.*

Item cum Nicolaus Papa in Hincmarum Rhemensem archiepiscopum inuehatur, qui Rhotandum † episcopum appellantem Apostolicam sedem damnare ausus est, ita dicens.

† *al. Rothaldum.* In appẽdice bibliothecę sanctorum patrum.

¶ De Rhemensi archiepiscopo, qui appellantem Romanam sedem iudicare est ausus. Cap. III.

Ansl. l. 2. c. 67.

ARguta sapientia tua, vtinam in bono accepta, fomitem iudicij, & materiam depositionis aduersus Rhotandum assumpsit, & ab itinere Apostolicæ sedis remouit †, & continuatim [c] Apostolicam sedem appellantem damnauit, & carcerali [d] custodiæ mancipauit. *& infra.* ¶ Priuilegia tñ Apostolicæ sedis vos obliuioni tradere nullatenus debuistis; quibus venerandi

† *al. reuocauit.*] *01.*

---

eod. tit. dilecti. Ioã. Sol. fm ius canonicum non teneatur aliquis proponere actionem, vt extra de iud. dilecti. Sed si pponatur incepta cadit a causa proponens, vt ext. eod. tit. examinata. B. 1.

Actio fm canones nõ est de necessitate proponenda.

1 De hoc lege. & no. s. d. quo iure: ibi videas.

a ¶ Submotus.] Ecce pœna illius, qui nõ defert appellationi: sed secundum leges punitur in 30. pondo auri. C. de appell. quoniam.

QVi se scit.] CASVS. Minores prælati obedire debent suo maiori: nec moleste hoc ferre: vnde quilibet potest recipere appellationem ad sedem Apostolicam factã: cũ appellationes episcoporũ & magna negotia ei reseruẽtur: & qui cõtra hoc fecerit, deponatur.

b ¶ Qui se scit, &c.] 3. q. 6. quamuis, &c. ADDITIO. Et cap. multum, & c. dudũ. Laur.

ARguta.] CASVS. Archiepiscopus Rhemen Rhotandũ ad sedem Apostolicam appellantem de facto deposuit, & incarcerauit. Dominus Papa hoc audito eũ restituit: quo restitu to scribit illi archiepiscopo, & inuehitur contra eum, dicens, quod ideo eum restituit, scilicet episcopũ, ne priuilegia sedis Apostolicæ violentur. Casus sequẽtis capituli facilis est: & per te ponere potes.

c ¶ Continuatim.] idest, iterũ, & iterũ.

d ¶ Et carcerali.] Qđ potest fieri in causa criminali, si cõdemnatus appellas est suspectus: nec potest dare fideiussorem, C. de app. eos.

a ¶ Ho-

canones iudicia totius ecclesiæ ad hanc deferri iubêt. *&c infra*. ¶Hæc quippe nos in Rothando idcirco noueritis operatos, vt priuilegia sedis Apostolocæ, quæ male a vobis violata videbantur, & a nobis tot impêsis laboribus, vestra resistente contumacia, recuperari non poterât: auctoritate Apostolica, & cana *a* patrum deliberatione pristino tandem genio, & proprio decorarentur honore [a].

Ans. l. 2. c. 85.

a ¶ Cana.] *Cum antea legeretur*, canonica. *emendatum sic est ex epistola ipsa, quæ habetur manuscripta, & nuper est impressa in appendice bibliothecæ, & in libro Ennodij pro Symmacho legitur*, cana miracula, & canum genium *iuxta illud Virgilij*.

Cana fides, & Vesta, Remo cum fratre Quirinus, Iura dabunt.

Item Leo Papa ad Anastasium Thesalonicensem episcopum, epist. 82. al. 84.

¶Quisque eam obedientiam maioribus exhibeat, quam ab inferioribus desiderat. Cap. XIV.

QVi scit [b] se quibusdam esse præpositum, non molestè ferat aliquem sibi esse prælatum; sed obedientiã, quam exigit [c], etiam ipse dependat: sicut non vult grauis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alij importabile põdus imponere. Discipuli enim sumus humilis, & mitis magistri dicentis: [Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde.]

Matth. 11.

Patet ergo, quòd nulli appellanti sunt induciæ denegãdæ. Cæterum, si causa frustratoriæ dilationis appellauerit, a iudice, ad quem prouocatum fuerit, condemnabitur [d]. Tempus vero appellationis est ante datam, vel post datam sententiam. Quoties enim quis se grauari senserit, libere potest appellare.

Vnde Sixtus Papa II. epist. 2. ad Gratum episcopum ait.

Et Vict. epist. 1. & Iulius sup. eo. cap. si quis putauerit. 1. sup. ca. 7.

¶Qui grauatur a proprio metropolitano primatem, aut vniuersalis ecclesiæ sedem appellet. Cap. XV.

SI quis putauerit se a proprio metropolitano grauari, apud primatem diœceseos, aut penes vniuersalis Apostolicæ ecclesiæ Papam iudicetur.

Poly. l. 1. tit. 6. Ans. l. 2. c. 9. & 11. Pan. l. 4. c. 126.

Item Fœlix II. ad episcopos in Alexandrina synodo congregatos, cap. 19.

¶Romanam sedem appellet, qui iudicem suspectum habet. Cap. XVI.

QVoties episcopi se a suis comprouincialibus, vel a metropolitano putauerint [e] prægrauari, aut eos su-

Ans. l. 2. c. 60.

---

1 Scilicet Rhotandus episcopus.

a ¶ Honore.] Vt sicut de facto fuerat depositus: sic de facto restituatur 1 vt de appel. ad hæc sicut, & c. ad præsentiam. sup. ead. q. 1. primates.

b QVi scit.] Ita facit hoc capitulum ad propositum, quia sicut episcopus, vel alius prælatus ecclesiæ vult deferri appellationibus ad ipsum factis: sic & ipse tenetur deferre appellationibus factis ad sedẽ Apostolicam, & est simile bonum, C. de off. præf. vrb. l. 1. vbi dr̃, quod est societas muneris, quod magistratus gradum superioris agnoscat.

c ¶ Exigit.] Simile 32. q. 6. ca. 1. & 2. & 74. di. quorũdam & d. 9. neque in fi. ff. de ad. si vx. §. iudex. Io.

PATEAT. CASVS. Ab illo cap. decreto. est suspẽsiua cõstructio vsq; ad hunc. §. Ex supradictis ergo infert, quòd appellari potest etiam frustatorie: si tamẽ frustratorie appellauerit, a iudice appellationis punietur. Postea dicit, quòd appellari potest, quoties grauamen infertur, & ad hoc inducit capitula sequen.

d ¶ Cõdẽnabit.] si appellatio alicuius fuerit pronũciata frustatoria, tunc si prior iudex, a quo est appellatũ, nõ admittit appelllationẽ in criminali negotio, lite perdita notatus abscedat, C. de appella. a proconsulibus: sed si prior iudex admisit appellationẽ, pro arbitrio iudicis punitur. vt C. eo. l. eos. §. ne temere. Sed si in ciuili negotio per calumniam appellat, punitur in quinquaginta libris argenti. C. quorũ appel. non reci. ab executore, l. fi. Si sine calumnia, non punitur nisi in expẽsis. ext. de app. sæpe. ext. de eo, qui mittitur in po. causa rei ser. cũ venissent. Item remittitur ad eum a quo appellauit, extra eodem cum in ecclesia. Dicunt tamen quidam, quòd nisi euidens sit, aliquem calumniose appellasse, non debet puniri in expensis. Arg. optimum, ff. de leg. 2. qui solidum, §. etiam, alioquin quilibet metu expensarum relinqueret ius suum indefensum, vt ff. de petitio. hæred. illud. tunc autem præsumitur non fieri calumniose, cum iuratum est de calumnia, vt 2. q. 7. sancimus, sed hoc non credo, imò semper in causa appellationis condemno victum, vt inf. ead. omnino, & in cõstitutio. noua. Innoc. de app. vt debitus 2. & ff. de app. negotiorũ. in princ. & sup. ead. q. 2. in primis. Io.

Appellans per calumniam ad quid puniatur.

2 Hanc sententiam sequtur Go. quod dic, vt plene no. per Bal. Inn. & Ho. ext. de do. & cont. in fi. Arch.

Quo-

QVoties.] CASVS. Si episcopus grauatur a synodo, vel metropolitano, vel eos suspectos habuit, sedẽ Apostolicam appellet, & non excõcetur, nec res auferantur, vel vis fiat ei donec negotium per sedem Apostolicam terminetur. Casus sequentis capituli per se patet.

e ¶ Putauerint.] Licet non grauentur, & sufficit quòd putẽt hoc, & sufficit probare probabilem causam appellandi

Iudi. extra de app. bonæ, in fi. & ff. eo. appellati nisi sit remota appellatio: tunc enim requiritur quod sit probabilis, & quod sit talis, qua probata legitima sit appellatio, ut extra eod. ut debitus. Ioan. ego credo indistincte, quod hodie det esse causa probabilis, & legitima, ut ex-

Non ita. IOA S V S. Aliud est in negotijs sæcularibus quàm in ecclesiasticis, quia in sæcularibus non appellatur ante sententiam: in ecclesiasticis, uerò quando cunque grauatur potest appellari.

d ¶ Non ita.] Secundum leges ante diffinitiuam sententiā non appellatur, vt C. de iu. apertissimi, & inf. ea. nō solent. tñ clericus an te diffinitiuam sententiam appellat, ut C. de epis. aud. l. 2. & cum actorum, vel pronunciationis editio negatur. C. vt l. pēd. l. 2. & cū ab iniuria appellatur, ut demi no. ait prætor. §. per mittitur. Idem dico ubi appellatur a grauamine manifesto, ut C. de ap. si qs pro uocationem. Item. ubicunq; iudex aliquid facit contra legem negādo dilationem, uel quid simile, ut inf. ead. non solēt. Hodie autem secundum ius canonicum non appellatur ante sententiam, nisi euidens fuerit causa grauaminis, ut in cō stitut. Innoc. ut debitus. & sic uf idem iuris secundum leges, & etiam secundum canones, qd falsum est, ut dicunt Docto res legum, & inf. ea. non solent.

e ¶ Non licet.] Alia est ratio negotiorū ecclesiasticorū, alia secularium, ut inf. de consec. di. 1. celebritatem. io. dist. leges. 33. q. 2. admonere. ar. cōtra. 11. q. 1. qui cunq; litem. sed hoc

Appellare ante sniam utrū liceat.

spectos habuerint; mox Romanam appellant [a] sedem, ad quam eis absque vlla detentione, aut suarum rerum ablatione libere liceat ire: & dum prædictam Romanā matrem appellauerint ecclesiam, aut ab ea se audiri [b] poposcerint, nullus eos aut excommunicare [c], aut eorum sedes surripere, aut res eorum auferre, aut aliquam eis vim inferre præsumat, antequam eorum causa Romani Pontificis auctoritate finiatur. Quod si aliter a quoquam præsumptum fuerit, nihil erit, sed viribus carebit.

[Item Iulius Papa in rescripto ad episcopos orientales, cap. 30.

¶ De eodem. PALEA. Cap. XVII.

Sup. ead. c. ideo.

IDeo huic sanctæ sedi præfata priuilegia specialiter cōcessa sunt, vt ab ea omnes auxilium oppressi, & iniuste damnati restitutionem sumant.

¶ *Est summa quadam capitis recitati sup. ead. cap. ideo. & habetur in uetustis exemplaribus, in quibus palea esse non solent.*

Oppressi, & se prægrauari putantes intelliguntur ante datam sententiam: iniustè damnati, post datam sententiam.

Vnde Eutychianus urbis Romanæ episcopus scribit episcopis per Siciliam, epist. 2. cap. 1.

Ans. l. 3. c. 73. Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6. c. 336. Pann. l. 4. c. 100.

¶ Ante exitum causæ per appellationem recedere licet. Cap. XVIII.

NOn ita [d] in ecclesiasticis agēdum est negotijs, sicut in sæcularibus. Nā in sæcularib. legibus, postquam vocatus quis venerit, & in foro decertare cœperit, non licet [e] ei ante peractam causam recedere. In ecclesiasticis vero, dicta causa [f], recedere licet, si necesse fuerit, aut si se prægrauari viderit.

Iudex suspectus dupliciter declinatur. 1 Dicit Inn. Nos concedimus, q a iudice delegato, uel ordinario possit appellari ex ea causa quia suspect⁹ est, cum tunc habeat certum medium recusationis. 3 q. 5. quia suspecti. Archid.

vt extra eo. vt debitus, quod intelligo ante sententiā. B.

a ¶ Appellent.] Nota quod potest a iudice suspecto recedi per appellationem 1. vel etiam per recusationem, vt hic, & extra eod. postremo, & sup. cap. prox. & extra vt lit. non cōtest. accedens 1. & quidquid fit post recusationem, æque cassatur sicut fieret post appellationem, vt ext. de eo qui mit. in possess. cum sicut, in fi. Refert tamen cum dicitur, recuso iudicem, vt suspectum, quo casu loquitur decret. ext. de appellat. secundo requiris. Vel si sic dicatur, habeo iudicem suspectum quo casu non cogitur coram arbitro probare causam suspicionis: quia potest iudicem declinare per appellationem, vt dictum est.

b ¶ Audiri.] Nota nihil interesse utrum dicat quis, quod uelit causam suam audiri a Papa, uel expresse ad ipsum appellauerit, sicut nec refert an appellet quis facto, uel uerbo. extra eo. c. dilecti. in parte decisa.

c ¶ Excommunicare.] Potest tamen de facto ad cautelam petere absolutionē, ut ext. eo. ad præsentiam, si uerò appellatio non tenet, tunc potest talis excommunicari post appellationem arg. ext. eod. quastioni. Io.

OPPRESSI. CASVS. Oppressi dicuntur prægrauati ante sententiam, iniuste damnati post sententiam. Et ad hoc inducit seq. cap.

non tenet, ut ext. de fo. comp. proposuisti. Quidam tamen dicunt, quod ubicunque tam sm leges quam secūdum canones potest fieri appellatio a manifesto grauamine. Alij dicunt, quod ante sententiam secūdum leges non appellatur nisi in casibus in iure expressis.

f ¶ Dicta causa.] Idest, assignata causa appellationis, sed non oportet ibi probari, sed coram iudice ad quem appellat, ut C. de ap. eo. & inf. e. q. in fi. nisi in casu. C. de preci. Imper. offe. auth. quæ supplicatio, & extra de his quæ fiunt a ma. parte Cap. cum in cunctis, nec prius est audiendus appellans a iudice ad quem appellauit, quam constet ipsum appellasse ab aliquo grauamine, aliter enim remittendus est ad eum a quo appellauit, ut extra de ap. cum in ecclesia. Videtur ergo, q quilibet tenetur assignare causam appellandi, vt hic, & extra de appell. constitutus 2. & ff. de ap appellanti. sicut in suspecto iudice causa est assignanda, licet alibi probāda sit, sed quod non sit assignanda, probatur: quia frustratoria appellatio secundum hæc iura est admittenda. Item nō videtur esse necessarium, q allegetur causa, quia potest ab ea recedi. ff. eo. scio quæsitum, in fi. ex eo. t. constitutus. Itē q non sit necesse causam assignare probatur ext. vt lite non contest. accedens 2. Et licet lex, q cum coram iudice appellatur, sufficit dicere, appello, ut ff. de appel. scio,

Appellationis causa utrum sit assignanda.

Dicas ergo, quod semper appellans tenetur assignare causam, vt ex eo. vt debitus 1. tamen si causam non assignat, & postea contra iudicem appellationis probat iustam fuisse causam appellandi, bene cassabitur, quod factum est, vt ext. vt lit. non contest. accedens 2. Et ita prior iudex bene facit non deferendo appellationi, cum causa appellationis non sit expressa. Secundus similiter bene excusat quod factum est, cum iusta causa subfuerit appellandi. Alij exponunt dictam causam idest, lit. non contest. quia ante litem contestatam non est appellandum, vt extra de app. reprehensibilis. nisi fiat apertum grauamen, vt extra eo. consuluit 1. & c. cum sit Romana. Io. Hodie ante sententiam qui vult iudicem recusare, semper proponat causam, vt extra eod. vt debitus, & offerre debet proponens se velle eam probare coram arbitris, si iudex petit, alioquin eius appellatio non valet, vt ext. de appell. interposita. Si verò non recuset iudicem, sed aliam causam proponat, alleget talem, qua probata sit legitima, & eam coram iudice offerat se probaturum, si iudex petit. B.

QVI VERO Hęc est tertia pars quæst. in qua dicitur, quod contumaces sunt puniendi secundum maius & minus: tamen grauatus semper poterit appellare: & hoc probat per tres auctoritates sanctorum patrum. Ioan de Fant.

CASVS. Dicitur hic qualiter puniri debet contumax, & ad hoc inducit sequens cap.

1 Hoc melius habetur eod. tit. cum speciali ubi I. ino. quod sufficit ei qui recusat, causas recusationis legitimę proponere. Arch.

3 *Qui verò ex contumacia iudicib. obtemperare noluerit, communione priuetur.*

Vnde concilio Mileuitano, c. 24.

¶ Excommunicetur, qui iudicibus suis obtemperare non vult. Cap. XIX.

Pann. l. 4. c. 132.

QVisquis [a] probatus fuerit per contumaciam nolle obtemperare iudicibus, cum hoc primæ sedis episcopo fuerit probatum [b], det literas, vt nullus ei communicet episcoporum, donec obtemperet.

Item, quod post datam sententiam appellari possit, Fabianus Papa testatur dicens Hilario episcopo, ep. st. 3. c. 2.

¶ Non denegetur appellatio ei, quem in supplicium sententia destinauit. Cap. XX.

Cod. Theod. l. 11. tit. 30. in interpr. l. 20. Ans. l. 2. c. 11. Burc. l. 1. c. 148. Iuo p. 5. c. 261. Pann. l. 4. c. 122. † *in supplicium*.

LIceat etiam in criminalibus [c] causis appellare: nec appellandi vox denegetur ei, quem supplicio † sententia destinarit.

Quod paulo ante idem affirmat eodem cap.

¶ Ante datam sententiam licet alicui appellare. Cap. XXI.

Iuo p. 5. c. 248. Ans. ibidem. Burc. ibidem. Pan. l. 4. c. 120.

SI quis iudicem aduersum sibi senserit, vocem appellationis exhibeat.

4 *Post datam verò sententiam, qui appellare voluerit, intra quinque dies [d] appellet, & intra eosdem, a quo prouocauit literas dimissorias accipiat: & intra eosdem, ad quem appellauit, iter arripiat.*

Vnde in Theodosianis a legibus [e] sic statutum inuenitur.

a ¶ Theodosianis.] *Hoc, & quatuor sequentia capita, quæ citantur ex legibus Theodosianis, habetur libro quinto, sententiarum Iulij Pauli cum interpretatione. Ex quo apparet Gratiani etiam tempore has sententias coniunctas fuisse cum codice Theodosiano, seu breuiario Alarici. Alaricus autem in præfatione profitetur se volumen illud non ex solo Theodosiano codice, sed ex varijs libris.*

QVisquis.] CASVS. Si aliquis præcepto, vel sententiæ iudicis parere non vult, significet hoc superiori; & ille excommunicabit eum, & faciet euitari donec pareatur sententiæ, vel præcepto.

Delegati inferiorum suas sententias exequi non possunt.

a ¶ Quisquis.] Istud c. intelligunt quidam de delegatis iudicib. quorum sententiam eps loci tenetur mandare executioni, vt extra de off. deleg. significasti. Alii intelligunt de iudicibus datis ab ipso epo, qui suam sententiam non possunt mandare executioni: quia tantum delegati a principe possunt mandare suas sententias executioni. ff. de re. iud. a diuo. sed hoc non est verum, quia subdelegati hoc possunt, vt extra de off. deleg. ex literis. & ext. de sent. & re. iud. cum Bertholdus. Io. Fere oes dicunt, quod sub delegatus non potest sententiam mandare executioni per leg. in. ff. de re. iud. a diuo. & si excoicare possit, vt extra de off. dele. ex literis, quia iubere cauere, & in possessionem mittere, magis est imperii quam iurisdictionis, ut ff. de iurisd. omn. iud. iubere. B. sed quod potest mittere in poss. causa rei seruandæ habetur ext. de eo. qui mit. in poss. causa rei. ser. c. 3.

b ¶ Probatum.] Ergo qui dicit aliquem contumacem, hoc probabit 2. sicut qui dolum obijcit, arg. sup. q. 1. & c. nemo, ext. de restit. spol. audita. Argum. contra. ff. de re iud. contumacia. & 65. d. c. vlt.

2 Scilicet per testes, uel instrumenta, uel citationes, quæ in scriptis redigendæ sunt. ext. de prob. quoniam. Ber.

c LIceat etiam in criminalib.] Immo potius in criminali quam in ciuili. vt. ff. de appel. non tantum, & inf. ea. non solent. & §. est autem quando, ver. nullus.

SI quis.] POST DATAM. Hæc est quarta pars quæst. in qua quæritur intra quod tempus sit appellandum. & dicas, quod intra decem dies. inf. ea. anteriorum. Probat tamen magister in legibus Theodosianis, quod intra triduum sit appellandum. Sed illæ leges sunt correctæ per prædictam l. anteriorum. Io. de Fant.

CASVS. Dicitur in hoc. §. quod intra quinque dies appellari debet, & intra eosdem literas dimissorias accipere, & iter arripere ad iudicem appellationis. Et ad hoc inducit leges abrogatas.

d ¶ Intra quinque dies. Olim statuti fuerunt duo dies. inf. ea. biduum, postea Theodosius dedit quinque, deinde Iustinianus decem, vt inf. ead. anteriorum.

e ¶ Vnde in Theodosianis legibus.] Qui has leges allegat, falsarius est, vt C. de uete. iur. enuc. l. 2. §. hæc igitur omnia, & C. de nouo cod. confirman. in fine.

Pro-

PRopter.] CASVS. Si quis duxerit appellandum, intra quinque dies appellet, & intra eosdem literas accipiat dimissorias, & ad iudicem ad quem appellauit perueniat: & si maius spatium ad iter fuerit necessariũ, dabitur ei.

¶ Quo iter.] Vt semper viginti milliaria pro die computentur, 1 vt ff. si qs cau. l. 1. & si quid su pereri hoc etiam, p die computetur, vt ff. de verb. sig. l. 3.

1 De hoc no. extra de e. le. cũ inter unhier sas & de referi. nõ nulli. in gl. nũquid, &c.

collegisse, & in legum collectione, atq; interpretatione episcoporum præcipue opera vsum fuisse.

In sententijs Iulij Pauli cum interpre. Aniani lib. 5. tit. 33. c. 1. Iuo p. 5. c. 281. Pann. l. 4. c. 127.

¶ Post latam sententiam intra quod tempus quisque appellare debeat. Cap. XXII.

PRopter superfluam appellatorum licentiam, ne in retractandis, vel reuocandis sententijs liberum habere arbitrium videantur, & tempore appellationis, & pœnæ constitutæ sunt; quicumque apud iudicem, qui causam eius audiuit, appellare, & ad alium iudicem appellare † voluerit, intra quinque dies appellet, & his ipsis quinque diebus ad iudicem, ad quem prouocauerit, sine aliqua dissimulatione perueniat: & ipse dies, quo accepit literas, in his quinque diebus specialiter computetur, Quòd si longius iter sit, exceptis his quinque diebus, spatium dierum, quo iter [a] agi possit, computetur.

† al. prouocare.

Cap. XXIII.

ff. si quis cau. l. c.

HAbita dinumeratione xx. millium diurnorum per singulos dies, computetur.

¶ Caput hoc abest à vetustioribus Gratiani codicibus, & ab originali, & Iuone, & Panormia. In vno autem Gratiani valde emendato est in margine superioris capitis tanquam glossa quedam.

Item ibidem tit. 34.

¶ A quo appellatur, ad quem appellatum fuerit, dimissoriæ literæ dirigantur. Cap. XXIV.

Iuo p. 5. c. 282. Pan. l. 4. c. 128.

† al. quarum. † al. facienda. Sunt verba interpretis.

AB eo, à quo appellatum est, ad eum, qui de appellatione cogniturus est, dimissoriæ literæ dirigantur, quæ vulgo apostoli appellantur, quarum † postulatio, & acceptio intra quinq; [b] dies & officio finiẽda † est. [¶ Ista iam superius sub titulo de cautionibus, & pænis appellationum interpretata sunt,] ¶ Qui intra statuta [c] tempora dimissorias non postulauerit, vel acceperit, vel reddiderit; præscriptione ab agendo submouetur, & pænam appellationis ferre cogitur.

Item ibidem, tit. 35. c. 2.

¶ De his, qui causa dilationis appellant. Cap. XXV.

Ex interpretatione. Iuo p. 5. c. 283. Pann. l. 4. c. 129. † antea legebatur, abijciatur, uel, abijciatur.

QVicunque [d] non confidentia iustæ causæ, sed causa afferendæ moræ, ne contra eum sententia proferatur, appellauerit, vel si de facto suo confessus, ne addicatur, appellare uoluerit; huiusmodi appellationes non recipiuntur.

Item ibidem, tit. 36. c. 1.

¶ Cum possessor appellat, dum euẽtus causæ dubius est, possessionis fructus sequestrentur. Cap. XXVI.

Ex interpretatione. Iuo p. 5. c. 284. Pan. l. 4. c. 130.

QVoties post auditam causam iudici possessor appellat; fructus possessionis, de qua agitur, dum secun-

ABeo. CASVS. Dicitur hic, q literæ dimissoriæ porrigi debent iudici ad quem appellatur intra quinque dies, & intra eosdem peti & accipi: & si hoc appellans non fecerit, cadit à causa, & verba ista, scilicet [Ista. iam. vsq; ibi. [Qui intra.] Et c. non sũt de lege, sed Gratiani vel alterius. [Superius.] Idest. in codice Theodosiano, & hoc similiter est abrogatum.

b ¶ Intra quinq;] Hodie. xxx. vt infra ea. q. in fi. §. pen.

c ¶ Statuta.] Sic & hoc hodie nõ tenet, vt C. eo quoniam.

QVicunque.] CASVS. Non auditur frustratorie appellans, 2 vel qui in iure confessus fuit contra se.

d ¶ Quicunque.] Qd obtinet in ciuili, ut cõfessus non audiatur appellãs. in criminali aliud vt, j. ea. sũt quorum. 3 nisi alia probatio iudicem instituat. ff. d quæstio. l. prima. §. diuus secundo. Ioan.

2 Sub nisi uellet probare errorẽ. nam tũc auditur ext. de consti. c. ult. & nota. ext. d verb. sig. ex parte Arch. 3 Concor. l. 2. cũ gl. & ibi Bart. C. quo. ap. non recipi. & l. creditor. §. iussus ff. de app.

QVoties post auditã causam.] CASVS. Dicitur hic, qđ si possessor rei immobilis cõfessus fuit & cõdemnatus fuit ad restitutionem rei, si appellauerit, causa pendente fruct9 sũt sequestrãdi quod in petitione fieri non posset, cũ nihil possideat. Sed si propter prędia vrbana, idest, domus vel mancipia, vel iumẽta fuerit appellatum, pensiones, mercedes & usuræ debent sequestrari: qđ intelligi debet. & si propter nauem naulum fuerit acquisitum, q datur nautis propter aliqua in naue ferenda.

a ¶ Sequestrantur.] Hoc non tenet hodie, vt inf. 16. q. 4. volumus. infra ead. appellatione pẽdente & extra de sequest. ad hoc. Vel tenet in casu, qui est ff. de ap. Imperatores. scilicet quando possessor dilapidat fructus, vt ibi dr. hoc expresse patet de sequest. c. pen. & fi. Vel dic qđ si appellatum ab executore, ꝙ tũc sequestrantur fructus, sed non res ipsa, vt C. quorum app. nõ recip. ab executore.

sed contra dies in quo fit diuortium, computatur inter sexaginta dies, qui dantur accusatori à tempore diuortij. vt ff. de adulte. pater. §. 1. Item licet dicat intra decẽ dies, tamen decimus dies comprehenditur intra illud tempus, ut ff. de success. edi. l. 1. §. quod dicimus. & ff. de verb.

Appellatio ab executore facit fructos sequestrati.

dæ audientiæ euentus dubius est. merito sequestrãtur.[a] Nam si petitor appellauerit, hoc ab eo postulari non potest; quia non potest sequestrari quod non habet. Si propter prædia vrbana, vel mancipia appelletur, pensiones eorum, vel mercedes, vecturæ etiam; si de nauis naulo agatur deponi solent.

Ex Paulo ibid.

Item ibidem, tit. 37. c. 1.

¶ Iniuste appellans omnino puniendus est.

Cap. XXVII.

Omnino puniendus[a] est, vt quoties iniusta appellatio pronunciatur, sumptus,[b] quos dum sequeretur aduersarius, impendit, reddere cogatur non simplos, sed quadruplos.[c]

Iuo p. 5. c. 285.
Pann. l. 4. c. 131.
Ex Paulo.

a ¶ Omnino puniendus.] *In sententijs Pauli legitur,* omnimodo probandum est &c. *Sed quia est initium capituli, & de huiusmodi punitione multa sunt a doctoribus adnotata, non est mutatum. Tantummodo ductus orationis est emendatus, addita particula,* vt.

Præmissis auctoritatibus intra quinque dies post datam sententiam cuique appellare permittitur. Quod postea Iustinianus in constitutionibus suis corrigens, intra decem dies appellationis remedium cuique dandum decreuit dicens.

Imperat. Iustinianus Augustus.

¶ Intra decem dies remedium appellationis conceditur. Cap. XXVIII.

Anteriorum[d] legum acerbitati plurima remedia imponẽtes, & maxime hæc circa appellationes facientes, & in præsenti ad huiusmodi beneficiũ peruenire duximus esse necessarium. Antiquitate etenim cautũ erat, vt si quis per se litem essercuerit, & fuerit cõdemnatus, intra duos dies tantummodo licẽtiam appellationis haberet: sin autem per procuratorẽ causa vẽtilata sit, & in triduũ proximum eam extẽdi. Ex rerum autẽ experiẽtia inuenimus hoc satis esse dãnosum; Plures enim homines ignaros legũ subtilitatis, & putãtes in triduũ esse prouocationes porrigendas, in promptum periculũ incidisse, & biduo trãsacto causas perdidisse. Vnde necessariũ duximus huiusmodi rei competenter mederi: Et sancimus omnes appellationes, siue per se, siue ꝑ procuratores, seu per defensores, vel curatores, & tutores vẽtilẽtur, posse intra decem dierum[e] spatium à recitatione[f] sententiæ

Nouella 23. apud Iulianum antecessorẽ.

Omnino.] CASVS. Si aliquem iniuste appellasse ꝓnũciatum fuerit, aduersario condemnabitur in expẽsis, nõ tãtum in simplum, sed in quadruplum.

Appellantis iniuste punitio.

b ¶ Sumptus.] Secundum canones punitur in expẽsis, vt hic & extra eo. reprehẽsibilis. secundum leges punitur in ciuili causa in 50. libris argenti. C. quorum appellatio. nõ recip. ab executore. in criminali īfamis est, & litem perdit, vt C. de app. à procõsulibus. nisi primus iudex admisisset appellationem, quia tunc arbitrio iudicis punietur C. de ap, eos. §. nec temere.

c ¶ Quadruplos.] Hodie simplos, vt C. de fruc. & li. expen. nõ ignorat. & l. terminato. Vel forte duplos. vt 3. q. 4. libellum. Dic vt extra de dolo. finem.

PRÆMISIS. CASVS. Repetit supradicta Gratiani vt corrigat, & ad hoc inducit sequens authenticum, anteriorum legum.

Anteriorũ.] CASVS. In lege veteri cauebatur, vt q propriam causam ꝑ se agit, intra biduũ appellet: qui vero ꝑ procuratorem intra tertiã diem. Sed qdã legum ignari ꝓpter hoc decipiebãtur, putãtes sibi licere semꝑ posse intra triduum appellare, & sic à causa cadebant, quare hoc corrigit Imperator, & statuit, ꝙ cuilibet liceat appellare à sententia intra decem dies in quacũque causa, & a quocumque iudice, excepto præfecto prætorio.

d ¶ Anteriorum.] In authen. de appell. & intra quæ tẽpora debent appella. coll. 4. in princip.

e ¶ Dierum.] Sed nunquid ille dies in quo appellatur, computabitur inter illos decem dies? Non videtur: quia dies illa, in qua promissio aliqua fit, non computatur cum illo tempore, nisi excipiatur, ut ff. si quis cau. l. 1. verb. sig. si quis sic dixerit. immo idem uideretur. si diceret ante decem dies, ꝙ adhuc in decimo die posset appellare, ut ff. de uerb. ob. l. cum qui. §. qui ita. & facit ꝙ ad hoc sup. ea. propter. Respon. ꝙ si tantum superest de die, ꝙ potest deliberare condemnatus, tũc illa dies computatur pro uno die. Io. Ego credo, ꝙ semper computetur. & ita seruatur de facto.

f ¶ A recitatione.] Nunquid hoc tempus utile est sicut fuit tempus bidui? quod uidetur, aliter enim uideretur esse diminutum beneficium antiqui iuris, maxime cum

Appellationis dies cõputatur in decendio, ꝙ datur ad appellendum.

Appellationis tempus an sit utile, an cõtinuũ

cum lex noua nihil exprimat. de hoc ergo veteri iuri standum est, C. de appellat. præcipimus, in fine, & quod non mutatur, quare stare prohibetur vt C. de testamen. sancimus, quare ergo dicit hic, a recitatione sententiæ cum secundum legem antiquam a tempote sententiæ com-

imputandum, 43. distinctio. Ephesijs. C. de cond. infer. l. vltima.

e ¶ Sed si quid tale.] Vnde sic non potest terminus pre figi, vt die tali sit appellans reuersurus, vt extra de app. ex insinuatione.

enumerandum, iudicibus ab his, quorū interest, offerri, siue magni, siue minores sūt, excepta videlicet sublimissima prętoriana pręfectura, vt liceat homini intra id spatium plenissime deliberare, siue appellandum ei sit, siue quiescendum: ne timore instante, opus appellatoriū frequētetur, sed si omnibus inspectionis copia, quę & indiscussos hominum calores potest refrenare: ¶ Ad hęc sancimus, si quando lis [a] speratur inferri in nostrum consistorium, si forte contigerit Imperatoriam maiestatem occupatam publicis causis ex mundanis prouisionibus nō posse cōuocare patres, quatenus causa agitetur, nō ex hoc litem periclitari. Quod enim vitium est [b] litigantium, si culmen Imperatorium occupetur? vel quis tantæ est auctoritatis, vt nolentem principem possit ad conuocandos patres, cæterosque proceres coarctare? Sed si quid tale [c] euenerit, causa intacta pmaneat, donec Imperator. [d] sua sponte motus, & conuocari proceres iusserit, & litē inferri patiatur, & omnia secundum morem procedere. ¶ Illud etiam in tertio capitulo disponendum est, quod antiquitas bene statuit, nostitas autē neglexit. Cū enim ueneranda vetustatis auctoritas† ita magistratus digesserit, vt alij maiores, alij medij, alij minores sint, & appellationibus a minorib. iudicib. nō solū ad maximos iudices remitterentur, sed ad spectabilium iudicum tribunal, quatenus & ipsi sacro auditorio adhibito litem exercerent, nouitas autem hoc dereliquerit; euenit, vt super minimis causis [e] maximi nostri iudices inquietentur, & homines pp minimas causas magnis fatigentur dispendijs, vt forsitan totius litis ęstimatio ad sumptus [f] iudiciales non sufficere. Ideoque sancimus, si qñ ex Aegyptiaco tractu, vel adiuncta ei vtraque Lybia prouocatio speratur vsq; ad decem librarum [g] auri [h] quantitatem; non in hanc regiam vrbem eam venire, sed ad præfe-

† Con. l. sp. ff. de iu. immu. & l. testamenta. C. de test.

d ¶ Imperator.] Idē est si alius iudex impediatur ad quē appellatur: in Auth. vt spō. larg. §. hoc quoque. coll. 9. hoc verū est in causa appellationis: in principali enī causa secus est: qa ibi perit lis triēnio. C. de iud. properandum. Item quod dixi est verum, si ipse appellans impediatur, 2 per causam necessariā: puta per vim fluminis, vel simile. extra de appe. ex ratione. si autem alter impediret eū, hoc ei noceret: Sed posset agere contra impedientem. ff. de dolo. l. arbitrio. §. si dolo. Sed si ille non esset soluendo, tunc ei lis restituit. ff. de eo per quem factū erit, ex hoc edicto. arg. contra. extra de in integ. restit. ex literis. ibi enim nō datur actio contra decipientē. sed restituitur contra sententiam. sed hoc fuit quia impediens nō poterat soluere qd petebatur. Ioan. Hodie. secundum canones non perit instantia iudicij, si ppter impedimentum causa intra triennium terminari non potuit, vt ex de iud. venerabilis B.

Appellanti īpedito quo succurritur.

2 Scilicet per principem, uel per iudicē, & sic intellig[illegible] ita decr. ex rō ne. & probatur co. tit. ex insinuatione, fm Ioan. de Fan.

computentur, 1 hi decem dies, vt inf. ead. biduum? Dic ergo, quod quantum ad sui initium vtile est: sed continuum quantum ad sui progressum: quia tempus hoc computabitur a tempore scientiæ. vt C. quomodo & quando iudex, ab eo. & ff. de ędili. edic. cum sex. & inf. ead. cap. biduum. Cum enim illi decem dies dentur ad deliberandum, an uelint stare sententiæ: vel non: qualiter posset ignorans deliberare? Currit ergo hoc tempus a tempore scientiæ. & etiam a tempore quo potest agere. inf. ead. biduum. §. palam. ver. si aduersus. extra de app. ex ratione. H. tamen dicit hoc tempus esse continuum: sed postea dicit restituendum eum, qui agere non potuit.

1 Sic etiam no. extra de app. sup eo. §. ult. & de exce. pia. in gl. sic dicas. Archid.

AD HOC SANCIMVS. CASVS. Aliquis ad principem appellauit: sed propter occupationes principis nō potuit causam prosequi intra tempus concessum appellantibus a lege dicitur hic, quod non cadit a causa propter hoc: sed causa tractabitur cum placuerit Imperatori. Nullus enim potest compellere principem, vt de causa cognoscat. vel vt patres conuocet aut proceres.

a ¶ Lis.] Extra eo. ex ratione.

b ¶ Vitium est.] Arg. quod per me non stat, mihi nō est

ILLVD ETIAM. CASVS. Iudicum quidam maximi sunt: & dicuntur illustres. quidam minores, & appellantur clarissimi: quidam medij, & spectabiles nuncupantur.] Appellabant homines aliter quam antiquitus seruabatur. Nam pro minimis causis ad maximos iudices appellabant, ita vt totius litis æstimatio vix ad sumptus iudiciales sufficeret. ideo statuitur hic, ut in Aegypto & in vtraq; Lybia vsque ad decem libras auri non appelletur ad vrbem regiam, sed ad præfectum Augustalem, qui cognoscat de causa appellatione remota. In Asia vero & ponto vsque ad prædictam quantitatem appelletur ad spectabiles, qui de causa cognoscant sine appellationis remedio. In oriente vero usque ad prædictam quantitatem appelletur ad comitem orientis, virum scilicet spectabilem.

e ¶ Causis.] Quod fieri non debet, ut in Auth. ut omnes obed. iud. §. hoc considerantes. coll. 5.

f ¶ Ad sumptus.] i. ad uictualia, quę dantur iudicibus, ut ext. de ui & hon. cle. cum ab omni.

g ¶ Ad decē librarū. Not. x. lib. auri minimū qd dici.

h ¶ Auri.] Hic uocat minimam summam usque ad x. lib. auri: alibi vsque ad xx. marcas; alibi usque ad duos aureos

Appellans secundo. multis casib. nō auditur.

aureos. ff. de dolo. si oleum. alibi quinquaginta solid. C. de defen. ciui. l. 1.

a ¶ Post diffinitiuam sententiam.] No. casus in quibus secundo non auditur appellans. C. de epis. aud. Authen. si quis litigantiū. C. de asser. tol. l. 1. C. de app. iubemus. & l. 1 offerēdis ī Auth. de sanc. epis. §. si quis verò. coll. 9. 1.

b ¶ Sacri cognitoris. i. principis.

ILLVD VIDELICET. CASVS. Statuit hic, vt a minori iudice ad maiorē appelletur. vnde a spectabilib. ad spectabiles non est appellandum in quacunq; quātitate: sed ad illustrissimā praefecturam, qui simul cū quaestore cognoscant: ita tamen q a ducib. vel a spectabilib. qui priuati sūt, .i. sine administratione, ad spectabiles nō appellet licet. habeāt administrationē, & videantur maiores nō habentib. sed vbi delegatur cā psidialis alij minori iudici nō spectabili, ad spectabilē appelletur. Vbi vero cā a principe delegaī illustri, vel spectabili, q hēt ducatū, vl' spectabili, q est sub ducatu, & si ñ est dux. in regia urbē ad cōpetētē iudicē appelletur. Sic mihi Bart. vr casus ponendus sine praeiudicio hominis prudētioris: & prudens lector, si ei videbitur casum in melius reformabit.

a Dicit L. q ista lex corrigitur p auth. de defen. ciui. de hoc et no. ext. de appellationibus. Archid.

c ¶ Quae una cū.] Scilicet praefectura illustrissima.

d ¶ Vtroque.] s. praetoris & quaestoris. quaestor. n. qui praefuit scrinijs Imperatoris, audiuit causas appellationis.

e ¶ Subministrāte.] idest, cognoscente.

f ¶ Ita tamen.] Sensus est, nō est appellandum a iudicibus qui sunt illustres, ad spectabiles, qui minores; nec a spectabilibus ad alios spectabiles, cum sint pares, sed a praesidibus, qui sunt minores, appellandum est ad spectabiles.

Appellare non licet a maiori ad minorem.

g ¶ Priuati.] Quando delegatur eis causa: sed pendente iudicio fiunt spectabiles, ut C. de app. pcipimus in fi. & sic nō semper consideratur principiū accepti iudicij: sic. 3. q. 7. §. tria, in fi. sic ff. de pig. act. l. si rem. §. fi. argu. cont. extra de prob. c. post cessionem. de elect. dudum.

Iudicij principium non semper consideratur.

h ¶ Non gradatim.] C. de app. praecipimus.

i ¶ Sed a praesidibus.] Qui sunt clarissimi & minores.

K ¶ Datis.] Non tamen delegatis.

l ¶ Refertur. Appellatio ad iudices spectabiles.

m ¶ Sub quacumque.] Hoc verum est cum appellatur a spectabilibus, sed si a clarissimis, tunc non appellatur ad urbem, nisi sit supra decem lib. auri, ut sup.

n ¶ Ad cōpetentes.] Per hoc not. appellationem ad aliū fieri quam delegantē. contra id. ff. quis. & a quo app. l. 2. & extra de off. deleg. super quaestionum. sic infra ea. placuit, ut presbyteri.

o ¶ Quae in appellationibus.] i. ad principem, ut C. de excus. tuto. quinquaginta. ff. quando app. sit l. 1. §. si qs.

ctum Augustalem, qui audiat, & causam dirimat vice sacri cognitoris, nulla ei penitus post diffinitiuam [a] sententiam appellatione porrigenda. Similique modo quoties in Asiana dioecesi, vel Pōtica tale aliquid emerserit vsq; ad predictam quantitatem decem librarum auri; appellationes ad viros spectabiles, comites forte, vel proconsules, vel pretores, vel moderatores, quib. specialiter easdē lites peragendas deputauimus, remittātur: quatenus & hi ad similitudinem prefecti Augustalis, vice sacri cognitoris [b] intercedant, & causas sine spe quidem appellationis, Dei tamen, & legum timore proferant decidendas: Orientalem autem tractum causas appellatione suspensas, & vsque ad decem librarum auri quātitatem limitatas, ad virū spectabilem comitem orientis mittere, simili modo audientiam, & finē eis imposi turū sancimus: Illo videlicet obseruando, vt viri spectabiles duces, vel alij spectabiles iudices nō ad alios eadē spectabilitate decoratos iudices, suas transmittāt appellationes in litibus, quātaecumq; sint quantitatis (cum non oporteat ad cōpares iudices appellationes referri, sed a minori iudicio in maius tribunal ascendere:) sed illustrissimam praefecturam illorum appellationes, cuiuscumque sint quantitatis (vt dictum est) dirigantur, quae† vna cum [c] viro excelso pro tempore quaestore eas dirimat, vtroque [d] officio subministrante, [e] idest tam ex sacris scrinijs more solito, quam praefectorio. Ita tamen [f] haec sancimus, ut nec a ducibus, vel alijs spectabilibus iudicibus) quibus forte, & si priuati [g] sint, imperialis maiestas causas iniūxerit) appellatio ad memoratos spectabiles iudices currat, ne causa non gradatim [h] procedere, sed perperam videatur; sed a presidibus [i] quidem prouinciarum, & iudicibus a nobis datis, [k] si nō sint spectabiles iudices, intra memoratam quātitatem refertur. [l] Si autem vel illustres sint dati a nobis iudices, (quibus apices dignitatum super spectabilitatem sunt) vel duces, qui omnimodo spectabilitate sunt decori, vel hi, qui a principe delegati sunt spectabilem habeant dignitatem; eorum appellationes sub quacumque [m] quātitate in hanc regiam vrbem ad competentes [n] antiquo more iudices referuntur: omnibus alijs, quae in appellationibus [o] statuta sunt, vel ab antiqua prosapia, vel ab auctoritate anteriorum constitutionum, vel a nostra humanitate, intactis, illibatisque custodiendis.

† qui.] orig.

Biduum

Biduum. CASVS. Dicitur hic, quod biduu, vel triduum computandum sit à tempore latæ sententiæ ad appellandum: sed vbi sententia lata est sub conditione, quæ tamen sic ferri non debet, similiter à die sententiæ & non existentis conditionis est appellandum intra biduum. re conditionis existentis currit præscriptio. ff. quando actio de pecu. est annalis. l. 1. §. annus. & C. de præscrip. xxx. anno. cum notissimi. §. illud. Sed obijcitur hæc sententia non continet in se absolutionem vel condemnationem, ergo nulla. vt C. de senten. & inter locu præsens.

Item lib. 49. ff. titu. quando appellandum sit, lege prima, §. Biduum.

¶ Quando appellandum sit primo, vel secundo. Cap. XXIX.

Biduum, vel triduum appellationis ex die sententiæ latæ computandum erit. ¶ Quid ergo, si sententia fuerit sub conditione a dicta, vtrum ex die sententiæ latę tempus computamus ad appellandum, an vero ex die, quo conditio sententiæ extitit? Sane, quidem non est [b] sub conditione sententia [c] dicenda. Sed si fuerit dicta, quid fiet? Et est vtile statim [d] tempora ad appellandum commutari debere. ¶ Quod in sententijs receptum † est; vt vel altera die, vel tertia prouocetur; hoc etiam in cęteris obseruandum est, ex quibus sententia quidem non profertur [e], appellari tamen oportere, & posse supra relatum est, *vt a cum quis ad tutelam, vel ad alia ciuilia munera nominatur, & eius excusatio [f] non admittitur.* ¶ Dies autem istos, in quibus appellandum est, ad aliquid vtiles esse oratio diui Marci voluit, si forte eius à quo prouocatur, copia non fuerit, vt ei libelli dentur. Ait enim, is dies seruabitur, quo primo facultas adeundi erit. Quare si forte statim post dictam sententiam copiam sui non feceritis, qui pronunciauit (vt fieri assolet,) dicendum est nihil nocere appellatori. Nam vbi primu copiam eius habuerit, prouocare poterit. Ergo si statim se subduxit, simili modo subueniendum est. Quid igitur, si conditio horæ effecit, vt se reciperet (Si forte dicta sit sententia iam suprema hora; [g] vtiq; non videbitur se subtraxisse. ¶ Adeundi autem facultatem semper accipimus, si in publico sui copiam fecit. Cæterum, si non fecerit; an imputetur [h] alicui, quòd ad domum eius non venerit, quòdq; in hortos non accesserit, & vlterius quòd ad villam suburbanam? Magisq; est, vt non debeat imputari. Quare si in publico eius adeundi facultas non fuit

† al. præceptum.

ergo nec ab ea appellari é necesse, ut inf. e. §. diffinitiua. uer. est aut qñ. Rñdet. licet mo nulla sit, speratur tamen & timetur, quod sit ualitura 2. ra in conditionalibus obligationibus spes est debitum iri, ut ff. de uer. signi. cedere die. insti. de uerb. oblig. §. ex cōditionali. vnde licet appellatio nō fueniat quid extinguat 3. tamen conditione existēte retro fingitur extitisse, ut ff. de sol. sub cōditione, debitor. & effectus inię retrotrahit quandoque, ut ff. de ijs qui no. Ifa. furti. e ¶ Non profertur.] ut in electionib. & præsentationib. ut extra de app. cōstitutis &c. reprehensibilis. & extra de off. d. le. super e. & est hic arg. quòd à tempore electionis usq; ad decē dies pt appellari. f ¶ Excusatio.] nota quod qnquaginta dies dantur ad excusandum se illi, qui nocatur ad munus ciuitatis: similiter ad munus tutelę, sed si excusatio nō fuerit admissa, tūc poterit appellare, ut inst. de ex cu. tut. §. quia autē. ff. quādo appella. sit l. 1. §. si quis tuto. C. de excu. tuto. l. quinquaginta, nec tenet

Sententia absolutionem aut condemnationē continere debet.

2 Concor. tex. in l. 1. §. biduum. ff. quæ sen. sine ap. rescin.

3 Nam per appellationem extinguitur pronunciatum. ff. ad Tur. l. 1. §. vlt.

duum uel triduum, quòd seruandum est non solum in sententia: sed etiam extra sententiam, ut puta cum quis ad tutelam, uel ad alia munera nominatur, hoc etiam intelligas, ut hoc tempus computetur à tempore sententiæ, si potuit copiam iudicis habere, uel illius à quo appellauit, uel ad quem appellauit.

a ¶ Sub conditione.] De futuro: tunc suspenditur sententia ff. si certum peta. respiciendum, conditio autem de præsenti, uel præterito non suspendit sententiam. ff. si certum pet. cum ad præsens, & l. seq. tamen sententia excommunicationis lata sub conditione tenet. 1. 63. distinctio. Salonitanæ extra de senten. exc. à nobis. 2. & ext. de appel. præterea. 2. ff. de uerbo. signific. cedere diem.

b ¶ Non est.] Prohibetur quid fieri, quod tamen factum tenet. fic. 45. dist. de iudæis. ff. de interdictis. §. de releg. relegatorum. §. ad tempus.

c ¶ Sententia.] Diffinitiua, sed interlocutoria sic, ut inf. 17. q. 4. si quis suadente, & extra de ap. præterea 2, quæ est huic legi contraria.

d ¶ Statim.] In alijs præscriptionibus non nisi à tempo-

tunc appellare, cum nominatur tutor, sed tunc cum excusatio eius non admittitur, vt ibidem dicitur, sed cum aliquis eligitur ad dignitatem aliquam, statim tenetur appellare ante, quàm se excuset, vt ff. quando appel. l. 1. §. si quis tutor. nisi elegatur, vt sit defensor ciuitati, ibi non habet locum appellatio, vt in authen. de defen. ciu. §. Item illud. coll. 3.

g ¶ Suprema hora.] Videtur, quod iudices vsq; ad supremam horam tenentur expectare partem aduersam, sicut totus dies, quo pecunia debetur, cedit arbitrio soluentus 4. Instit. de verb. obli. §. 2. & dicit lex: Audient iudices vespere, mane, & meridie, vt in auth. de iud. §. sedebunt. coll. 6. & quia ante Kalendas promisit, idem ac si in Kalendis promisisset, ut ff. de verb. obl. qui ante, argume. contra ff. de orig. iur. l. 2. §. & quia magistratibus, vbi dicitur, quòd incongruum est, quod iudices vespere præsideant. sed distingue, vt dicitur extra de offic. iud. deleg. consuluit.

h ¶ An imputetur.] Propter hoc verbum dicunt quidam, quod non possit appellari, nisi in præsentia iudicis? quia si eo absente potest appellari, ergo non refert, siue

Excommunicatio lata sub conditione tenet.

3 Non tamē nisi in euentum cōditionis, vt i l. hic alleg. cedere de hoc no. su. ead. q. 5. quanto. & in f. ea. in gl. in alijs. Ar.

Iudex vsque ad quam horam expectare debet.

4 Hoc est verum in contractib', sed in iudicijs secus, vt colligitur extra de offic. de leg. c. consuluit. iuxta fi. extra vt lit. non contes. c. 1. & de dolo. prout.

subtrahat se iudex. sine non, & est arg. pro eis extra eo. cum sit Romana. Sed contra extra eod. suggestum ext. de alie iud. mutan. cap. 1. C. quomodo, & quando iudex. ab eo. & C. de iud. l. vlt. 1.

tatus propter suum delictum, tunc si potuit constituere procuratorē non subuenietur ei, vt ff. de mino. Papinianus ait, sed si abest ex iniusta causa nūquā auditur appellans, nec subuenitur ei. quia contumax non auditur appellans, vt 24. q. 3. de illicita, & inf. ead. §. sunt quorum. nisi

Appellādū ne est iudice præsente?

1 Et ff. quando app. sit. l. 1. & ideo dicebat.

Co. ꝙ app. emissa in absentia iudicis bene excusat si non fit fraudulenter, hoc ipse not. in pdic. ca. suggestum Arc.

2 Concor. text. in l. 1. §. libelli. & ibi Bart. ff. de appell.

a ¶ Appellauit.] Id est appellare voluit.

b ¶ Libellos daret] ipse iudex scilicet dimissorios, vel intellige de libellis appellationis, quos appellans vult dare iudici.

c ¶ Quòd eum.] Facto enim sicut uoce quis appellat, ut ext. de appell. dilecti. 2.

ET PALAM. CASVS. Illa causa dicit propria alicuius, cuius damnū, uel emolumentum principaliter ad eum spectat. sed si sententia contra absentem lata sit nō currit ei tempus nisi à tempore scientiæ, nisi per procuratorem fuisset defensus: quia tunc difficile audiretur.

d ¶ Palam est eam.] pōt enim dānū pertinere ad aliquē, & fieri non suo nomine. 12. q. 2. §. qui manumittit. 14. q. 2. super prudentia.

e ¶ Scit.] Simile ext. de appella. super eo. her. si. C. quomodo & qn̄ iudex. ab eo.

Difficile dupliciter sumitur.

f ¶ Difficile.] Id est, non: nam alibi ponitur hæc dictio difficile pro uix. 47. dist. quantumlibet.

g ¶ Audiatur.] No.

melius dicetur facultatem non fuisse adeundi. ¶ Si quis ipsius quidem, à quo appellauit [a] adeundi facultatem non habuerit, *vt* † *ei libellos daret*. [b], eius aūt, ad quem appellauit, habeat copiam; videndum est, vt † ei præscribi possit, quòd eum [c] non adierit. Et hoc iure vtimur, vt si alterutrius audeūdi fuerit copia, præscriptio locum habeat. In propria causa biduum accipitur. Propriā causam ab aliena quemadmodum discernimus? Et palam est eā [d] propriam esse causam, cuius emolumentum, vel damnū ad aliquem suo nomine pertinet, *& infra*. ¶ Si aduersus absentem fuerit pronunciatum, biduum, vel triduum, ex quo quis scit, [e] computandum est, non ex quo pronunciatum est. Quod autem dicitur absentem posse prouocare, ex quo scit, si accipit † : si non in causa per procuratorem defensus est. Nam si ille non prouocauit, difficile [f] est, vt hic audiatur [g]. ¶ Si quem † in insulam deportandum [h] adnotauerit [i] præses prouinciæ, & Imperatori † scripserit, vt deportetur; videamus, quando sit prouocandum, vtrum cum Imperator rescripserit † vt deportetur, an cui ei scribitur. Et puto tunc esse appellādum, cum recipi eum præses iubet sententia † prolata, Imperatori scribendū, vt deportetur. Cæterum verendū est ne sero sit vt tunc prouocetur, cum Imperator insulam ei assignauerit. Comprobata enim sentētia præsidis, tunc solet insulam assignare. ¶ Rursus illud verendum est, si mendacijs apud principē onerauit eum, quem deportandum laborabat, intercludi illi viam prouocandi. Quid ergo est? Recte dicetur humanitate suggerente; vt & hoc, & illo tempore non frustra prouocaretur: quia non aduersus principem, sed aduersus [k] iudicis calliditatem prouocauit. *& infra*.

† *al. eū.*

† *al. accipimus.*
† *al. quidem.*
In principio eiusdē legis primæ.
† *al. scripserit.*

Absēti vtrū subueniat.

3 Sed non ad totā causam. & ita intelligi ff. ex qb. cau. ma. i. s. § vbi dicit in integrū. aliàs esset contra. ff. eo. sed, & fi. §. vlt. Ar.

cum aliquis est absens post lit. contest. aut abest ex iusta causa, aut ex iniusta. Ex iusta tripliciter potest abesse, quia aut abest ex causa necessaria, & probabili, aut ex causa necessaria tantum, aut ex probabili tantum. Si abest ex causa necessaria, & probabili, ut ex causa reipubli. tunc si est legitime defensus restituitur, ad appellandum 3. ut ff. de in integr. resti. l. ult. si uero nullo modo est defensus uel fuit minus legitime, ad totam causam restituitur, ut C. ex quibus cau. maio. l. 1. & C. de proc. quia. Si abest ex causa probabili tantum ut causa peregrinationis uel studiorum, tunc si est legitime defensus, ad nihilum restituitur: & ita loquitur hæc lex. ff. ex quibus cau. maio. l. nec non. Si autem non est legitime defensus, tunc si constituit procuratorem, uel potuit constituere, ad nihilum restituitur, nisi ille procurator quem reliquerat, mortuus sit, uel forte soluēndo non sit, ut ff. ex quibus cau. maio. sed & si. §. 1. decre. tamen dicit indistincte retractandum, quod factum est, si probatur iusta causa absentiæ, ut extra de sent. & re iudi. cum Bertoldus, nec distinguitur an potuerit constituere procuratorem, an non, uel an absuerit, ex probabili causa, an non, & est arg. ad hoc. C. quomodo & quando iudex. l. ab eo, ibi .n. uidetur quod non sit opus restitutione, sed quod de iure communi possit appellare, si abest ex causa necessaria tantum, ut cum quis sit depor-

nisi ueniat iudice adhuc sedente pro tribunali, ut ff. de in integ. resti. l. diuus, sed si est absens ante lit. contesta. tunc vel excommunicatur, vel fit missio in poss. vt distinguitur extra ut lit. non contest. tur, & cap. quoniam frequenter.

SI QVEM IN INSVLAM. CASVS. Si præses iussit aliquem deportandum rescripsit Imperatori, & Imperator rescripsit vt deportetur, quæritur quando appellandum sit: & certe dicitur, quod vtroque tempore appellandum est, scilicet cum præses præcipit eum recipi inter condemnatos, & rescribit Imperatori, nec appellat aduersus principem, sed aduersus calliditatem iudicis: quia forte eum mendacijs apud principem onerauit, sed si cum Imperatori scriberetur, ostensum fuit exemplum literarum litiganti: si tunc non appellauit, consensisse videtur nec postea auditur appellans.

h ¶ Deportandum.] Præses enim deportare non potest, vt ff. de lega. 3. l. 1. §. deportatur. Sed relegare potest. ff. de iniu. rup. test. l. si quis. §. eius qui. & §. sequ. & ff. de interdict. & releg. l. relegatorum.

i ¶ Adnotauerit.] Id est, iudicauerit Arg. ꝙ metropolitanus potest cognoscere de causa criminali episcopi, & talem ferre sententiam, iudico te esse deponendum, sicut hic præses iudicat deportandum.

K ¶ Aduersus.] Ergo qui appellat à grauamine, iuste appellat, licet remota sit appellatio in rescripto: quia non aduer-

Metropolitanus de crimināli episcopi cognoscere pt.

Appellans à grauamine iuste appellat.

aduersus literas principis, sed aduersus malitiam iudicis appellat. sic extra de offi.iud.deleg.cap. sane in fi.ff. de cust.reo.l.diuus.C.de rela.l.2.

ILLVD QVOQVE. Hæc est vltima lex istius tit.

a ¶ Imperatori.] Consulendo ipsum, vel referendo. H. & tunc

l.vlt.eo.tit.

¶Illud quoque videamus, si cum Imperatori [a] scriberetur, exemplum literarum litigatori editum sit, neque is appellauerit, & postea contra eũ rescriptum sit, an appellare à literis pridem sibi editis possit? ε quia, qui tunc [b] appellauit vera esse, quæ scripta sunt, cõsensisse videtur: nec est audiendus, si dicat euentum sacri rescripti se sustinuisse.

α ¶Vt cum quis.] *Hinc vsque ad ver.* non admittitur, *nõ sunt in Pandectis: sed quia superius in eadem lege sententia ipsorum exprimitur, non sunt expuncta, sed descripta alijs characteribus.*

β ¶Vt ei libellos daret.] *Verba hac non sunt in Pandectis sed ob glossa sunt inducta.*

γ ¶Imperatori scripserit.] *Sic est emendatum ex pandectis. Antea legebatur,* Imperator rescripserit.

δ ¶Sententia prolata.] *Hic vsque ad vers.* Cæterum *sunt addita ex Pandectis.*

ε ¶Possit.] *In vulgatis codicibus sequebatur*, certe non potest: *qua neque in vetustis, neque in pandectis habetur.*

Item Vlpianus lib. 49. in tit. de recipiendis appellationibus, vel non l. 1.

Cap. XXX.

§ NOn solent audiri appellantes, nisi hi quorum interest [c], vel quibus mandatum est, vel qui negociũ alienum gerũt, quod mox [d] ratum [e] habetur. Sed etsi mater α cum filij rem sententia versam animaduerteret, prouocauerit [f], pietati dans, dicendum est & hanc audiri debere, & si litem [g] præparandã curare maluerit, intercedere non videtur, licet ab initio [h] defendere non potest. ¶ *Scæuola libro quarto regularũ.* Ante sententiam appellari potest, si quæstionem [i] in ciuili negocio habendã iudex interlocutus sit vel in criminali, si cõtra leges [k] hoc faciat. ¶ *Macer lib. primo de appellationibus l. quarta.*

lege 2. ibidem.

& tunc litigatoribus edi debet consultatio, vt C. de rela.l.2. extra de app. intimasti.

b ¶ Qui tunc.] Hic manifestè vr, ꝙ si quis non appellat a suspecto iudice cum recipit literas iudicis, vel si quis non protestatur causa suspicionis vel appellationis, ꝙ postea nõ possit appellare vel recusare, vt argum. ext. de sent. & re iud. quod ad consultationem. & extra de offi. deleg. gratum. sed cõtra periris indicijs à iudice potest ipsum recusare etiam allegata causa absentiæ coram eo, vt extra vt lit. non contest. accedens immo & post præstitam cautionem standi iuri potest appellare, vt extra de eo qui mit. in poss. cum venisset. & 3.q.3.§. offeratur & non uidetur consensisse in iudicem, qui postulat sibi edi genus actionis. ff. de iudic. non uf. & post receptas literas iudicis, quas remittit Papæ, possem iudicem recusare, ut extra de off. deleg. cum olim 2. item argum. extra de rest. spol. ex conquestione. Dic ꝙ semper potest à grauamine appellari, ut ext. de appell. ut debitus.

Appellare aut iudicem recusare no semp. licet.

NOn solent.] Hæc est quinta pars quæstionis, in qua ponit sex casus diuersos. Io. de Fant.

CASVS. Dĩ hic, ꝙ põt appellare is ad quem negocium pertinet, vel verus eius procurator, vel negociorũ gest. Similiter mater pro filio potest appellare, nec tunc intercedere videtur, licet ab initio eũ defendere non possit.

c ¶ Interest.] Sic extra de off. deleg. super eo. ff. de inoff. testa. si suspecta. immo etiam si non interest, dũ modo quelecunq; timetur preiudicium fieri, vt ff. eo. à snia. in pri. & ext. de sent. & re iudicatum super.

d ¶ Mox.] idest, intra decem dies. quia ratum debeo habere quod meo nomine factũ est cum adhuc agere possim. ff. rem rat. habe. l. pen. Vel dic mox, idest, modico tpis spatio, qđ magis intellectu ꝗ locutione exprimi põt, vt ff. de sol. ratum. ff. rem rat. habe. quo enim.

e ¶ Ratum.] Sed nõne si aliquis appellat ꝓ altero, ille cogit habere ratã appellationẽ cũ negocium eius vtiliter sit gestum vt ff. de neg. gest. Pomponius? Argu. contra quod tantũ in criminibus appellatur inuito condemnato, vt ff. de app. non tantum.

Appellationem pro me factam an tenear ratificare.

f ¶ Prouocauerit.] Pro filio condẽnato vel pro consanguineo etiam possunt appellare aliqui, vt ext. de reg. iur. cũ in contemplatione in parte decisa melius de reg. cum simus in parte decisa.

Appellat cõiunctus pro coniuncto.

g ¶ Litem.] Appellationis: quia si ab initio defenderet, oporteret eam satisdare: quia in aliena re nemo idoneus est defensor sine satisdatione. ff. de procur. qui proprio. sed hoc est utile officiũ. C. de proc. alienã.

h ¶ Ab initio.] Pro filio non potest mater agere, uel ipsum defendere, quia hoc est uirile officium. C. de proc. alienam. potest tamen postulare pro parentibus ualetudine detentis ff. de procur. fœminas. sed aliena negocia potest mulier gerere extra iudicium. ff. de neg. gest. l. 3. §. 1. Si tamen uis recipere mulierem intercedentem pro aliquo, facias eam renunciare auxilio Velleiani, ut C. quando mulier in offi. fungi. l. ult.

Mater pro filio agere non potest.

Cautela ad obligandas mulieres.

ANTE SENTENTIAM. Hic ponit tres casus, in duobus appellatio conceditur. quis satis sunt faciles, & in tertio prohibetur.

i ¶ Si quæstionem.] In criminibus tantum fit quæstio, ut 5.q.5. illi. ff. de quæst. l. 1. in princ. sed in pecuniarijs causis non facile, nisi cum aliter ueritas non potest liquere. ff. de quæst. Diuus pius. liberi etiam torquentur si facto interfuerint. ff. eo. unius. §. testes. aliàs nõ. C. de q. decuriones.

Qñ in quib. causis fit.

k ¶ Si contra leges.] idest, si vult torquere aliquem nulla

nulla præsumptione præcedente: quod non licet, vt extra de reg. iur. cum in contemplatione.

a ¶ Eius qui.] Hoc intelligunt omnes cum nuncium misit. Sed aliud est si per se in propria persona & ante citationem iter arripuit, vt extra de appel. meminimus. & c. suggestū. Sed contra hāc distinctionē est arg. ext. de offic. dele. cum causa. vbi differtur cā propter missionem nūcij. & est hodie expressum in dec. de appell. ad hoc. sic nō obstat eo. tit. vt debit[us] honor. illud. n. intelligit qn̄ hoc tantum dicit & non probat & ibi dicitur qd̄ primo conuenit qui primo literas dedit iudici. hodie statur decret. vt debitus.

appellationē esse iustā, vt extra de app. cum in ecclesia. Cū ergo appellationi qnq; non deferat, patet q; differt à nunciatione noui operis, quia post illam, siue ipsa sit iusta siue iniusta, nihil est innouandū. vt extra de noui operis nunc. c. cum ex iniuncto. iudex ergo a quo appellatur.

Appellatio & nūciatio noui operis differunt.

Eius, qui [a] ideo causam agere frustratur, quòd dicit se libellum principi dedisse, & sacrum rescriptum expectare, audiri desiderium prohibetur: & si ob eam causam prouocauerit; appellatio eius recipi sacris constitutionibus vetatur.

a ¶Mater.] *Ante breuius legebatur*, sed & si mater ex pietate prouocauerit, dicendū, &c. *Multa uero alia in hoc, & sequenti capitulo ex ipsis pandectis sunt emendata.*

Item Martinus lib. 2. de appellationibus, tit. de libellis dimissorijs, l. vnica.

lib. 49. digest. tit. 7.

¶De dimissorijs libellis. Cap. XXXI.

Post appellatione.] CASVS. Dicitur, q; iudex à quo appellat dēt dare literas dimissorias appellāti ad eū ad quē appellauit, cōtinentes qualiter appellauit. & si appellās instanter petat, licet iudex ei non dederit, non nocebit ei.

b ¶ Post appellationē.] Similiter si appellationē non recipit, dabit literas appellāti, vt eas det superiori, in quibus significabit, ei quare appellationem non recipit, vt ff. de appel. reci. vel nō, sciēdum.

Post appellationem [b] interpositam literæ dandæ sunt ab eo, à quo appellatū est ad eum, qui de appellatione cogniturus est, siue principem, siue quem alium: quas literas dimissorias, siue apostolos appellant. Sensus autē literarum talis est; appellasse, puta, Lucium Titium a sententia illius, quæ inter illos dicta est. Sufficit autem petijsse intra tempus [c] dimissorias instanter [d], & sæpius: vt & si non accipiat, id ipsum contestetur. Nam instantiam repetentis † dimissorias, cōstitutiones desiderant. Aequū est igitur, si per eū steterit [e], qui debeat dare literas, quominus det; ne hoc accipienti † noceat. ¶ *Vlpianus libro quarto de appellationibus, titulo nihil innouari appellatione interposita lege vnica.* Appellatione [f] interposita [g], siue ea recepta fuerit, siue non medio [h] tempore nihil [i] nouari oportet. *& infra.* ¶Si quis [k] ex pluribus facinoribus condemnatus, propter quædā [l] appellauit, propter quędam non, vtrum differenda pęna eius sit, an nō, quę-

† al. potentia.

Cod. li. 49. tit. 7.

† Adde q; accipiēti exponitur. hic. i. accipere uolenti simi. in l. si. ff. de min. & in l. si creditores ff. de pact.

Apostolos non petens intra ips 30. dierū, vr renunciare appellationi.

c ¶ Tēpus.] xxx. dierum, vt inf. ca. §. vlt. in fi. & si intra id tempus non petierit, vr renunciare appellationi, vt s̄. ea. ab eo. §. ista. & C. eo. quoniā. nec iudex ad quem appellauit, eum audiet: iudex tamen etiā nō petenti tenetur offerre apostolos, vt C. eo. eos. in fi.

d ¶ Instanter.] Supra 100. dist. prisca.

e ¶ Per eum steterit.] Ergo si per ipsum stet, hoc ei nocebit, vt iudex superior ipsum nō audiat sine apostolis, hoc autem hodie in paucis locis seruatur tamen Innoc. iiij. hoc idem statuit.

Sequestratio fit in aliquib. casib.

f ¶ Appellatione.] Planus est iste casus, nec eget expōne.

g ¶ Interposita.] Ita quod teneat.

h ¶ Medio.] Dum tamen sit recipienda.

i ¶ Nihil.] Nisi cum appellatur ab executione, tunc siue sit mobilis res, siue immobilis, fructus sequestrantur 1. C. quorum app. non re. ab executore. Item in alio casu cum dilapidat fructus. ff. eod. Imperatores. extra de sequestra. pos. ca. vlt. & cum appellans est in notorio crimine, extra eo. cum sit Romana. vel est inuasor ecclesiæ. inf. ea. §. sunt etiā. Item si hæres conuictus delegato, vel fideicommisso pstando appellat; tunc non deferetur appellationi, cauebit tn̄ de eo restituendo. ff. ut legatorum, uel fideicō. nomine caueatur. l. postquam. §. 1. ita ēt est in supplicatione. C. de precib. Imper. offer. authen. quę supplicatio. Item pōt nouas probationes inducere post publicationem testium, quas prius nō poterat habere. C. de tempo. app. per hanc extra de fide instrumen. cum Ioannes. Item de reo fit actor, & tenetur probare visus

1 Sub. & res de qua agit si sit mobilis amouet a possessore sm̄ Inn. qui ita not. ext. de app. nomit.

latur, si non recipit, superiori mandabit opinionem suā & causam, quare non recipit appellationem, vt ff. de appel. re. sciendum. Ioan.

SI QVIS EX PLVRIBVS. CASVS. Si quis de pluribus criminibus fuerit condemnatus, si propter grauiora appellauerit, non est mandanda sententia tunc executioni: si propter leuiora est mandanda executioni.

k ¶ Si quis.] Hanc legem intelligunt quidam, qn̄ crimina sunt connexa, vt ff. de mi. etiā si. sed hoc falsum est, quia non potest quis simul accusari de criminibus pluribus descendentibus ex eodem facto. C. de accu. qui de crimine. Verū est ab vno, secus si a diuersis. itē si ex diuersis factis, posset ēt ab vno s̄. q. 8. §. libellorum. sed intellige qn̄ minor pœna præiudicat maiori. Vel dic q; si maior pęna includit in se minorē, vt depositi priuationē officij, defertur etiam pœna in minori. nam; satis est si punitur in maiori pęna arg. ad hoc 23. q. 5. relegēt es.

Accusari qs nō pōt similiter de pluri b. criminibus.

l ¶ Quædam.] Sententia ergo pro parte tenet, pro parte non, vt ff. de mino. etiam si. §. ex causa. C. de transact. si ex falsis. extra de præb. dilectus. extra de testa. Raynutius. & c. Raynaldus. sed sñia arbitri non pōt pro parte tenere, & pro parte non. ff. de arb. diem quidam habent qualem pro lege. §. sed. & si licet. contrarium inueniatur extra de arbi. cum tempore. Hoc tamen scias, q; rerum pluralitas non facit plures sententias. licet secus sit qnq; in stipulationibus. ff. de verborum oblig. quod dicitur. & l. scire. & ff. familiæ ercisc. in hoc iudicio. ff. ad calū.

ad exhi. Celsus. §. item Celsus, Ioan. Probabiliter potest dici, quod tot sunt sententiæ, quot sunt articuli expressi. arg. ff. de verb. oblig. scire. C.

a ¶ Grauiora.] Quid si sunt æqualia? idem credo. Et sic patet hic, quod magis dignum trahit ad se minus dignum.

e ¶ Si aũt vnus.] Si plures condẽnati sunt, & volunt appellare, libellus appellationis omnium nomina cõtinebit: sed si unus est ex pluribus condemnatus, si vnũ in libello nõ expressit, illi nõ nocebit, ut. ff. e. scio ꝗsitum.

d ¶ Syndici.] Possunt ergo esse duo syndici, vel procuratores, ut hic, & extra de test. insup. & extra de do. & cõt. cum dilecti. & extra de sent. & re. iud. cã I. & A. melior tamẽ erit cõditio occupãtis, vt ff. de pcu. plurib. I. arg. tamen cõtra. ff. de admin. tut. decreto. in fi. & ff. d procura. si quis cum Tu dicas, quod bene possunt esse plures procuratores, sed tantũ vnus aget cãm, quia si ambo agerent, forte quod vnus concederet, alter negaret, imò. & si plures sũt qui agũt, omnes debent cõstituere vnũ procuratorem, ne cã spargatur in plures aduersarios. vt ff. familię erc. si familię. ff. de ædil. edic. quod si nolit. §. si plures. Melius potes distinguere, quia si plures sunt rei, qui conueniũtur, omnes tenẽtur dare vnum procuratorem, ne causa spargatur in plures aduersarios sẽ si plures sunt illi, qui conueniunt aliquẽ, non habet necesse dare vnum procuratorẽ. sic distinguit lex ff. iud. sol. iam tamen, §. vlt. Io. H. tamẽ dixit, quod plures pcuratores possũt simul agere, sicut notauit i distinctionib. suis. B.

e ¶ In scriptis.] Si coram iudice appellat sufficit si dicat, appello. ff. eo. l. 2. sed si appellat sine iudice, tunc scribet qs. & a quo, & ꝯ quẽ appellet, & a qua snia, ff. eo. l. 1. in fi. Idem videtur si a grauamine appellat. immo sufficit si dicat, appello. extra e. cordi.

Appellatio plurimum.

Procuratores possũt esse plures.

1 Extra de pcur. nõ iniuste. vbi de hoc, & ibi notat Goff. quod ille dr occupare q prius ad litis contestationem peruenit. ff. de lega. 1. si plurib. Arc.

Appellans absente iudice, quid dẽt facere.

ritur. Et si quidẽ grauiora [a] sunt crimina, ob quę appellatio interposita est, leuius autem, id propter quod non appellauit; recipienda est omnino appellatio, & differenda pœna. Si vero grauiorẽ sentẽtiã meruit ex ea specie, ex qua nõ est appellatũ: omnimodo pęna imponẽda est.

Forma apostolorum hac est. Ego ille sanctæ Bononiẽsis ecclesiæ episcopus te presbyterum Rolandum capellanum sancti Apollinaris ad Apostolicã sedẽ quam appellasti; ab obseruatione mei iudicij his apostolis dimitto. Forma vero appellantis ante sententiam hac est. Ego Adelinus sanctæ Rhegina ecclesiæ minister (licet indignus) sentiens me prægrauari a Domino Gualterio sanctæ Rauennatis ecclesiæ archiepiscopo, Romanam sedem appello, & apostolos peto. ¶ Si vero post datam sententiã appellare voluerit; hic erit ei modus appellandi. Ego A. sanctæ Rhegina ecclesiæ minister (licet indignus) contra sententiam Domini G. S Rau. ecclesiæ archiepiscopi iniuste in me latam pridie Kal. Maij, Anno Domini incarnationis Mcxli. [a] [b] indictione quarta, Romanam sedem appello, & apostolos peto. ¶ Si autem vnus [c], vel duo pro pluribus appellare uoluerint: sic appellabunt. Ego P. & G. syndici [d] canonicorum S. R. E. sentiẽtes nos pregrauari, vel contra sententiam, &c. Romanam sedem appellamus, & apostolos postulamus. Et huiuscemodi appellationes in scriptis [e] fieri debent.

a ¶ Mcxli.] *In vulgatis erat.* Mclxi. *qui numerus, vt recte in glossa dicitur, cõstare non potest. Quod hinc etiã confirmatur; quia quarta indictio, de qua hic est mentio, nõ cõuenit cũ anno illo. In manuscriptis autem cũ varia sit lectio, hac visa est melior, q̃ notarũ tantũ transpositione restitui potuit, & quarta indictio cũ hoc anno cocurit.*

Ad iudicium autem alterius fidei, catholico appellare non licet.

Vnde in concilio Carthaginensi quarto, c. 87.

¶ Excommunicetur catholicus: qui cõmittit causam suã iudicio alterius fidei. Cap. XXXII.

CAtholicus, qui causam suam siue iustam, siue iniustam ad iudicium alterius fidei iudicis [f] prouocat, excommunicetur [g].

6 *Notandum vero est, quòd quidam iudices sunt, a quibus appellari non oportet.*

Et in Afric. c. 89.

Vnde in concilio Mileuitano, c. 24 legitur.

simi. extra de consect. eccle. vel altquod in dubijs.

FORMA. CASVS. Ponit hic magister qualiter formari debeãt libelli appellationum, dicens: Ego N. sanctæ Bononien. &c. Postea dicit, quod huiusmodi libelli fieri debent in scriptis.

b ¶ Mxli.] Dicit Hugo, quod hic est falsa litera, quia non sũt tot anni, quod liber iste compositus fuit: fuit enim olim us docente Iacobo Bononiensi in legibus, & Alexandro in Theologia. qui fuit postea Papa Alex. tertius, & fuit anno domini Mcl. vt ex chronicis patet.

Decretum fuit editum anno Mcl.

CAtholicus.] CASVS. Dicitur, quod si catholicus condẽnatus ad iudicem alterius fidei appellauerit, debet excommunicari.

f ¶ Fidei iudicis.] infidelibus enim sunt interdicta officia publica. C. de Iude. l. ult. 17. q. 4. constituit.

g ¶ Excommunicetur.] Nisi sit sub rege infideli. vt Paulus, qui appellauit ad Cæsarem. 23. q. 1. paratus, 10. d. si in auditorium 11. q. 3. Iulianus.

NOTANDVM. Hæc est sexta pars quæstionis, in qua probat, quod ab arbitris nõ est appellandũ, & licet verum

rũ dicat, tñ superficialiter inducit canones, quia loquũtur in iudicibus ordinarijs electis a patribus ex causa, excepto c. seq. qđ intelligitur in arbitro. fm Io. de Fan. CASVS. Modo dicit Gratianus a quibus appellari non licet. Et hoc ꝓbat per sequens c. cuius casus facilis est, & intelligit de arbitris, ut dr sequẽ §.

d ¶ Ordinarij.] Secundum canones credo, ꝙ & ordinarius, & delegatus possit esse arbiter. Quod possit ordinarius est extra de arb. cum tẽpore, & extra de elect. causam. Quod est delegatus, extra de præsump. literas. extra de arbit. cum olim. extra de præben. nisi. Et licet nõ possit

Ordinarius & delegatus possunt esse arbitri.

¶ A quibus iudicibus prouocari non licet.
Cap. XXXIII.

A Iudicibus [a], quos communis consensus [b] elegerit, non liceat prouocare.

In epist. Nic. 1. Iuo p. 6. c. 395. Pann. l. 4. c. 131.

Quod arbitris intelligendum est. Iudicium enim alij sunt ordinarij, alij arbitrarij. Ordinarij vero sunt, qui ab Apostolico, vt ecclesiastici, vel ab Imperatore, vt potestates sæculares, legitimam potestatem accipiunt. Arbitrarij sunt, qui nullam potestatem [c] *habentes, cum consensu litigantiũ in iudices eliguntur, in quos compromittitur, ut eorum sententiæ stetur. Horum alij sunt ordinarij, & arbitrarij, alij arbitrarij tantum. Ordinarij* [d] *& arbitrarij sunt, qui legitimam potestatem habentes, ab eis eligũtur ad arbitrãdũ, q̃ nõ sunt sua ditioni suppositi. Ab his, etsi ut arbitrarij † sedeãt, & non vt ordinarij, priuilegio tñ ordinariæ dignitatis grauat⁹ aliq̃s appellare ualebit* [e].

† al. arbitri.

& Afric. 89.

Vnde in concilio Carthaginensi 3. c. 10.

¶ A iudicibus, qui eliguntur communi consensu, prouocare licet. Cap. XXXIV.

Iuo p. 6. c. 361. Ans. l. 3. c. 123.

SAne, si ex cõsensu partium iudices electi fuerint, etiã a pauciore numero, quàm constitutum est, liceat, α [f] prouocari.

α ¶ Liceat. *Hũc canonẽ citat Gratianus (qđ ipsemet apte ꝓfitetur) ut ostẽdat ab hmõi iudicib. licere appellari. Verũ in cõcilio Carthaginẽsi tã impresso, q̃ manu scripto cũ varijs exẽplaribus collato, & unico codicis canonũ ẽt impresso, ac manuscripto, & Græco, quod ipso cõcordat, & Africano vbi hoc repetitur, & apud Iuonẽ legitur,* nõ licet. *Et q̃ ipso canone antecedũt, & referuntur inf. ead. c.* hoc etiam. *ostendunt omnino cũ negatione legendũ esse.*

Item ex concilio Mileuitano, c. 22.

& Afric. c. 92.

¶ Qui de episcoporum iudicijs queruntur a vicinis episcopis audiantur, vel ab alijs ex consensu eorum adhibitis. Cap. XXXV.

17. q. presbyteri.

PLacuit, vt presbyteri, diaconi, vel cæteri inferiores

a A Iudicibus.] Si consensisti in iudicẽ aliquem. propter iniquitatẽ personæ nõ potes appellare, ut hic, & ex. de off. deleg. super quæstionum. sed ab iniqua sententia potes appellare, quia licet reprobare dicta, sed nõ personam, ut 4. q. 3. si quis testib. vnde appellatur si vocauerit litigatores ad inhonestũ locũ, ff. đ arb. si cũ dies. §. si arbiter. vel ad periculosum locũ. extra đ app ex parte 1. Dicas ergo, ꝙ nisi remota sit appellatio, bene appellatur a iudicibus de cõmuni consensu electi. nisi sint electi. ut arbitri vt ff. de app. ex consensu, uel ẽt si sunt arbitri tales, qui electi sunt ex necessitate quia a talib. appellatur, vt C. de iud. l. vlt. Itẽ scias, ꝙ duo sunt genera arbitrorũ. quidã sunt arbitratores, qui componũt inter partes. & talisq; arbitriũ si est iniquum, est reducẽdum ad arbitriũ boni viri. ut ff. pro socio. si societatẽ. Sed arbitrium illorũ, q̃ eliguntur sub pœna, licet sit iniquum tñ tenet. ff. eo. diẽ §. stari, sed a superiori pt retractari, vt ext. de arbit. non sine Itẽ si per dolum sententiam tulerunt, licet non retractetur p appellationem, tamen per exceptionem retractatur, ff. eo. tit. non distinguemus, §. cum quidam.

Appellare a iudice cõiter electo an licitum sit.

Arbitrorum duo sunt genera.

b ¶ Communis cõsensus.] Secus in causa criminali, ubi consensus rei sufficit. 11. q. 1. c. 3.

QVOD DE ARBITRIS. CASVS. Nnt. ꝙ iudicium alij sunt ordinarij, vt potestates dati a Principe, vel a lege. Alij arbitrarij, in quos cõpromittitur, nullam tamẽ habent potestatem. sed istorum arbitrorum alij sunt ordinarij, & arbitrarij, ut potestates qui legitimam potestatẽ habentes, ad arbitrãdum eliguntur. Alij arbitrarij, tantũ. Ab his qui sunt ordinarij, & arbitrij appellari licet ratione ordinariæ potestatis, & iurisdictionis. Et ad hoc ĩducit cap. seq.

c ¶ Potestatẽ.] Eius rei de qua est ordinarius iudex, pt amicabiliter componere, vt 23. q. 8. si quis membrorum in Auth. coll. 9. vt dif. iud. §. si uero. 5. q. 2. si primates, sed di non potest in se recipere arbitrium secundum vnam lecturam, ut 3. q. 7. §. tria. circa fi. Io.

possit appellari a sententia arbitris supplicari tamen potest 1. extra de arb. non sine.

e ¶ Valebit.] Hoc falsum est. quia a cõpromissario nũquam appellatur, siue alias sit iudex, siue non C. de arb. l. 1. & nisi 2 exprimatur, ꝙ eligitur ut arbiter, tenebit eius sententia, ut iudicis, C. de iurisd. omnium iud. l. 1. & appellatur, ut ff. qui satisd. cogan. l. arbitrio. Io.

SAne.] CASVS. Tres iudices erant electi a partib. duo illorum tertio absente pronunciant, & forte cõtra dicente, dicitur, quod ab illis duobus appellari potest. Vel pone quod duo pronunciabant de mãdato tertij. & casus est quasi idem.

f ¶ Liceat.] Licet sit remota appellatio: tamen quia tertius deest, qui posset alios reuocare, põt appellari 3 extra de eo qui mit. in possessio cum sicut. in parte decisa. Vel intellige qñ vnus delegauit alijs vices suas. Tũc. n. appellatur. extra de offi. delegati super quæstionum.

PLacuit. CASVS. Quidã clerici conuenti coram episcopis suis, iusta de causa recusabãt eos. Dicitur. ꝙ vicini

1 Idẽ Specu. in tit. đ arb. §. 1. ver. arbitrator. & no. Bal. & Sal. in l. 1. C. de arb. & ff. de leg. 2. l. cum quidam. la. secũda. & ibi per Im. & Bal. in l. si seru⁹ plurium. §. fi. de leg. 1. & Pe. de Anch. in cle. sæpe. de ver. sign. per Pau. de Cast. in l. nam & postea. §. si mino. de iureiur.

2 Sub. imò bene dicit Gra. q̃a nisi &c. fm L.

3 Sub. maximè cum appellatio sit tpe peritura non dẽt expectare cũ iudicẽ. arg. ff. de adminis. tuto. tutor § §. 1. fm L.

vicini episcopi electi a partibus de consensu suorum episcoporum cognoscant de causa, a quibus non appellatur, nisi ad Africana concilia, vel primates. si ad concilia transmarina appellauerint, excommunicentur, sed dicit Gratianus, hoc verum est, nisi ad sedē Apostolicā appel-

clerici in causis, quas habuerint si de iudicijs episcoporū suorū questi fuerint,[a] vicini[b] episcopi eos audiant, & inter eos quidquid est, finiant, adhibiti ab eis ex consensu[c] episcoporum suorū. Quòd si & ab eis prouocādum putauerint, non prouocent, nisi ad Africana concilia[d], vel ad primates prouinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putauerit appellandum, à nullo intra Africā in communione suscipiatur.

Nisi fortè α Romanam sedem appellauerint. Is autē qui appellauerit, ad eum, a quo appellauit, remitti non debet.

Vnde in Sardicensi concilio, c. 7.

α ¶Nisi fortè.] *Hæc in antiquis codicibus scribuntur tā quam Gratiani verba. Et ad hāc sententiam demonstrā dam affert sequens caput ex concilio Sardicensi.*

¶De eodem. Cap. XXXVI.

SI quis eps accusatus fuerit, & omnes iudicauerint cōgregati episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum deiecerint; si appellauerit qui deiectus fuerit, & cōfugerit ad beatissimum Romanæ ecclesiæ episcopū, & voluerit se audiri α, si iustum putauerit, vt reuocetur β[e], vel renouetur examen, scribere episcopis dignetur his, qui in finitima,[f] & propinqua[g] prouincia sunt, vt ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quòd si is, qui rogat γ causam suam iterū audiri, deprecatione sua mouerit episcopum Romanum, vt de latere suo presbyteros mittat, erit in potestate eius, & quid velit, & quid æstimet. Et si decreuerit mittendos esse, qui præsentes cum episcopis iudicent, vt etiam habeant auctoritatem[h] personæ illius, à quo destinati sunt; erit in eius arbitrio. Si vero crediderit sufficere episcopos δ, vt negocio terminum imponant, faciat quod sapientissimo consilio suo iudicauerit.

Nicol. in epist. ad Michaelem quæ incipit] Proposueramus; & I epi. ad episcopos apud Conuicinum cōgregatos. Iuo p. 5. c. 27. Conc. Afric. c. 101.

α ¶Se audiri.] *Græce est, καὶ βουληθείη αὐτοῦ διακοῦσαι, idest* si Romanus episcopus voluerit ipsum audire.

β ¶Reuocetur, vel. *Hæc absunt ab concilio tā impresso, quam manuscripto cum varijs exemplaribus collato, & legitur tantū modo,* renouetur *quemadmodum Græce est, ἀνανεώσασθαι, & sic refertur a Nicolao: & Iuone: sed ob glossam non sunt inducta.*

γ ¶Quod si is, qui rogat.] *Græce est, εἰ δέ τις ἀξιοῖ καὶ πάλιν αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα ἀκουσθῆναι, idest.* Si quis autē postulet, & rursus negocium suum audiri, *vt sit secunda appellatio, quæ etiam significatur in capite.* Gaudentius. *quod apud Græcos proxime antecedit huic capiti.*

δ ¶Episcopos.] *Sequebatur in codicib. Gratiani, et ī ma-*

c ¶Consensu. Maximè Vel ideo dicit, quia sine licentia eius non potest clericus renunciare foro. extra de foro compet. si diligenti. sed de licentia episcopi potest adire iudicem ecclesiasticum, vt extra de foro compet. significasti. vel ideo dicit ex consensu, quia episcopus delegabit ei causam: tamen ille non cogitur eam recipere: quia par in parem nō habet potestatem vel imperium. & est simile 6 q. 4. si quis episcopus.

d ¶Concilia.] Casus vbi non appellat ad delegantē, hoc ideo fit, quia est suspect' & est simile sup. eo. anteriorum in fine.

Suffraganei qñque supplēt defectū archiepiscopi.

HIS AVTEM. CASVS. Dicit Gratia. quod appellator non debet remitti ad eum à quo appellauit. Et hoc probat seq. cap.

SI q̄s episcopus.] CASVS. Aliquis episcous damnatus fuit ab epis suę prouinciæ: appellatum fuit ab eis ad Romanū pōtificē. Et certè dicitur hic, quod si Papa receperit appellationē suā, & æquam reputauerit, vt causa reuocetur vel renouetur, cōmittat causā episcopis vicinæ prouinciæ, q cognoscant de causa cum aliquo legato Domini Papæ, si ei placuerit aliquem destinare: alioquin soli episcopi procedent in causa.

e ¶Vt reuocetur.] Alia est ergo cā appellationis quā prīcipalis, ut 6. quæst. 4. Otius.

f ¶Infinitima.] Nō ergo remittitur causa ad eū, à quo appellatū est: nisi partes s. hoc petant. vt ex. de ap. accepta. & c. interposita. §. 2. nisi velit ei deferri a quo appellauit, vt reuocet, nō vt cognoscat. vt ex. de sen. excom. per tuas. & extra de matri. contracto cōtra interdictū ecclesiæ. literæ. & quādo frustratoria ē appellatio, ut extra de appel. cum in ecclesia.

Appellationis cā non est ad iudicē a quo remittenda.

1 Idest, pars extra de appel. interposita §. 2. nisi pars appellata peteret, quod appellans instructus & cum suis munimentis ad sedem Apostolicā accederet, vt lib. 6. eo. tit. cordi. secundum Innoc.

appellauerint, vt in sequenti §. dicitur.

a ¶Fuerint.] Recusando eos, & intra triduum alios eligendo. 3. q. 5. §. offeratur.

b ¶Vicini.] Fortè erat metropolitanus. & ideo prouinciales episcopi supplent defectum metropolitani.

g ¶Et propinqua.] Vt nec sit vltra duas dietas, vt extra de rescript. nonnulli sic infra 3. q. 6. neminem. extra de off. deleg. prudentiam. §. sexta. & extra de appel. cap. vltimo.

h ¶Auctoritatē.] Et sic videtur quod episcopi vicinę prouinciæ

uinciæ ordinario iure cognoscant.arg.7.ca.proximo.& sic ordinarius,& delegatus simul poteruñt cognoscere de causa. Quid ergo iuris est,si isti dissentiant in sententia? Dic vt inf.c.6.si plures.ext.de sent.& re iud.c.fi.

ARBITRARI. Iste §.diuiditur in duas partes. In prima dicitur, arbitri tantum sunt qui nō habent potestatē, a quibus nō appellat: & imputet sibi q tales elegit. Secundo dicitur, quod si sententia iudicum a quibus appellatur, fuerit retractata,nō obest eis, nisi conuincantur iniustam tulisse sententiam, inimicitia vel gratia, depravati: & hoc probat persequens cap.

Statutum.] CASVS. Appellatū fuit a sententia iudicis,alter litigatorū corā iudice appellationis volebat ducere in testimoniū iudicē,a quo appellatū ē:similiter assessorem vel aduocatū, quæritur verū possit? Et rndet q nō. In fi.dī, q clericus ad testimoniū cōpelli non pōt.

nuscriptis quemadmodum & apud Iuonem, comprouinciales, *uox non est in concilio,neque apud Nicolaū.Græce,legitur, ὑπὸ ἀφ' ὧν ὁμοίως τοῦ ἐπισκόπου.i.*& ipsius episcopi sententiam *Balsamon tamē videtur legisse, τῶν ἐπισκόπων.& primum interpretatur de episcopis prouincialibus,deinde de alijs.*

Arbitrarij[a] *tantum sunt, qui nullam legitimam potestatem acceperunt,à quibus appellari nō licet,;quia eis imputandum est,quod sibi tales elegerunt. Si vero sententia eorū,à quibus appellatur,soluta fuerit per eū ad quem appellatū est,nihil eis oberit;nisi fortè uel inimicitia,vel pecunia deprauati iniustam probentur tulisse sententiā.*

Vnde in concilio Cartaginensi 3.c.10.legitur.

a ¶Fuerit.] Sequebatur *in vulgatis*:per eum ad quem appellatum est: *quæ sunt expuncta;quia in vetustis codicibus non habentur.*

¶Cum per appellationem sententia soluitur, non debet obesse ei,qui non iniquo animo iudicauit.

Cap. XXXVII.

Iuo p.6.c.263. Pann.li.4.c.135.

HOc etiam placuit, vt à quibuscunq; iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos, vbi est maior auctoritas,fuerit prouocatum,non eis obsit,quorum fuerit soluta sententia, si conuici[c] non potuerint, vel iniquo†[d] animo iudicasse,vel aliqua cupiditate,aut gratia deprauati.

† inimico.] vera lectio.

Quæritur autem de eo,a quo appellatur,an sit euocandus in testimonium apud eum,ad quem appellatur, super negotio,cuius cognitionem suscepit.

De hoc ita statutū est in cōcilio Carthaginensi 5.c.1.

Et in Afric.c.26.

¶Clericus non deuocetur in testimonium illius causæ, cuius primum cognitionem suscepit.

Cap. XXXVIII.

STatutū † est,vt qui forte in ecclesia quamlibet causam iure Apostolico[e] ecclesijs imposito agere voluerit; & fortasse decisio[f] clericorū[g] vni parti displicuerit[h]; non liceat clericum in iudicium ad testimonium deuocari eū,qui præses[i] † vel cognitor[k] fuit, & nulla ad te-

Iuo p.6.c.230.

† al. statuendum] orig.

† al.cognitor,vel præsens] orig.

a ¶Arbitrarij.]Hæc verba habes.ff.de arbi.l.diē.§.stari.nisi cōtra ius sit quod profertur. inf. ca. 5. est autem quando.

HOc etiam.]Hæc est 7.pars qō. in qua ponit x. diuersus casus in x. c. Io. de Fant.

CASVS. Dubitabat vtrum iudices puniri debeāt,quorū sententia per appellationem fuit retractata: & statuit in cōcilio q pp hoc puniri nō debent, nisi cōuicti fuerint odio,vel gratia,vel pecunia sententiam protulisse.

b ¶Obsit.]Nisi quātum ad hoc quod in alijs causis possint suspecti recusari.extra de app. ad hæc. &c. proposuit.

Præsumitur pro illo, qui aliquid facit ex officio.

c ¶Sic conuinci.]Argumentum,q cōtra aliquē ex officio suo facientē aliquid nō sit malū præsumendum nisi conuincatur 11.q.3. absit. & c. si episcopus forte 9.q.2. Lugdunēsis. extra de renunc.in præsentia de sen.& re.iud.sicut Hodie non præsumitur pro solo iudice, nisi hoc legitimis constiterit documentis,ut extra de proba. quoniam cōtra falsam.

Iudicis male iudicantis punitio.

d ¶Vel iniquo.] Si iudex per suam imprudentiam iudicauerit male,punitur quantum iudici uidetur æquū. ff.de var.& extraor.cog. l. vlt. sed si per imprudentiam vel assessoris,tūc assessor tantū punitur,vt ff.quod quisq; iur.l.2.1 Sed si iudex p dolū, vel p gratiā, vel p odium pro pecunia male iudicauerit,punitur in veram litis æstimationem: & etiam infamis fit.C.de pœna iudi.qui male iud.l.2.& instit. de obli.quæ ex quasi delic. nas. §.1.Si autem iudex non vult iudicare, facit litem suam, vt 32.q.1.dixit Dominus. dic vt ibi dixi.

1 Ad le per Doc. de hac materia in l. argentarius. §.fi.cū gl. ff. de eden. & q̄ no.in cap. 1. de re. iud. lib.6.

QVÆRITVR. CASVS. Mouet hic Grat. q. an iudex à quo appellatur,possit esse testis in causa propter quam est appellatum ab eo:& probat q non, sequenti.cap.

e ¶Apostolico.]idest,canonico.

f ¶Decisio.]idest,sententia.

g ¶Clericorum.] idest.iudicum.

h ¶Displicuerit.] Et ideo appellauerit.

i ¶Præses.] idest, præsidium ferens, 1. aduocatus 2.uel assessor. præses enim dicitur defensor.32.q.4.nemo.

k ¶Cognitor instrumento tamen iudicis creditur super his quæ acta sunt coram eo: & etiam dicto suo creditur ut extra de restitu.spol.olim in fi. & c.cum ad sedem extra de senten. & re iud.cum super. & cap. sicut. & extra de eo, qui mit.in pos.c.2.& de testi.cum a nobis.C.de contrahen.stipu.optimam.C.de fal. si quis decurio. Arg.contra C.de reli.l.1.C.de arbi.ne in arbitris. ff.de custo.re.diuus 5.ea.biduum. in fin. extra de cōdi. appo. per tuas. extra de accus.cum dilecti. in fi.Credit tū iudici cum alijs adminiculis.extra de tes.cū a nobis.

24.q.3.testes. extra l. 6.de test. ca. Romana q̄ est Inn. iiij. Iudicis. instrumēto & dicto credit.

¶ ¶ Vel cognitor.]Prohibetur ergo ne iudex,vel aduocatus.

Iudex aduocatus assessor, & executor nõ possunt esse testes in causa appell.

catus. vel assessor fiat testis in causa illa: iudex em offensus, & suspectus est appellanti, vt extra ead. proposuit, Item quia iudex semper vellet tueri suam sententiam: & ita non esset ex vtraque parte, quod est officiũ testis, vt 14. q. 5. non sane. instruere tamen potest eum, qui cognoscit

causa dicitur appellationis cũ principali. sic su. ea. si episcopus. & 16. dist. habeo. Arg. contra 6. q. 4. Ossius. Sol. eadem est causa. idest negotium: sed non est idem iudiciũ: quia alij sunt iudices Io. & pronunciant appellationẽ iustam, vel iniustam, vt su. ea. §. vlt. sed in priori causa pronunciat de ipso principali: & hoc notaui in quæstionibus meis. B. 1.

Appellationis causa est eadem cum principali.

† al. ecclesiastici cuiuslibet ordinis.

stimonium [a] dicendum ecclesiastici † cuiuslibet persona pulsetur [b].

Ab eis quoque, ad quos prouocatum fuerit (sicut in Africano concilio, cap. 63 legitur) vlterius prouocare non licet.

¶ Non liceat prouocari ab his, ad quos prouocatum fuerit. Cap. XXXIX.

SI autem [c] prouocatum fuerit, eligat qui prouocauerit, iudices, & cum eo, & ille, cõtra quem prouocauerit, ab ipsis [d] deinceps nulli liceat prouocare.

Tit. 2.

Post secundam prouocationem intelligendum est: tertio enim in vna eademq; [e] causa super eisdem capitulis procurare non licet. Vnde in vij. libro Codicis titulo, ne liceat in vna eademque causa tertio prouocare, lege vnica Imperator Iustinianus scribit. ¶ [*Si quis in quacunque lite iterum prouocauerit, non liceat ei tertio in eadem [f] lite super eisdem 2 capitulis prouocatione vti, vel sententias excellentissimorum præfectorum prætorio retractare; licentia danda litigatoribus arbitro [h] dato, ipsius audientiam qui eũ dedit [i], ante litis cõtestationem [k]*

SI QVIS. CASVS. Tria dicũtur in hac lege. Primũ est, ꝙ in vna causa & sup eodem articulo non licet tertio prouocare. Secundum est, ꝙ sententia præfecti prætorio retractari non potest. Tertium est, ꝙ si in causa, in qua secundo appellatum est, datus fuit iudex delegat⁹: licet ab eo appellari nõ possit, recusari tamen potest ante lit. contest. & implorari audientia delegantis.

f ¶ Tertio in eadem] Ergo qui bis appellauit, non audiẽ tertio appellans. hoc ideo, quia præsumitur, ꝙ toties iuste condẽnatus sit, & nõ grauet. vnde idem põt dici

2 Q. generalis, est, & incipit, quæriẽ utrum in cã appellatiõis ubi dr. ꝙ in cã appellationis iterũ est iurandũ extra de ap. interposita. Arch.

gnoscit de appellatione, vt 18. d. c. 2. licet sit arg. su. ff. de iud. cum qui. Nec etiã assessor potest esse testis: quia ipse libellis, & sententijs, & cognitionibus præest. ff. de asses. l. 1. licet sit arg. ꝙ possit. ff. quod metus cau. l. metũ §. sed quod prætor. in fi. Item aduocatus 1 executor negotij non potest esse testis, vt ff. de testi. l. vlt. & 4. q. 3. testes quos. circa medium. sicut nec aduocatus iudex potest esse: nedum aduocationis suæ memor, &c. C. de assesso. nemo. Io. Quidam dixerunt, ꝙ in principali negotio non admittuntur hæ personę: sed super his, quæ acta sunt in causa, sic extra de accusa. cum dilecti. hoc tenet Hug. Alij vero contra. B.

1 Adde pro hoc tex. in l. desertæ. §. ij. dem, decreuerũt & ibi Bar. & gl. ff. de iure fisc. no. Inno. & moder. in c. 2. de arbi.

a ¶ Ad testimonium.] Regulare est, ꝙ in ciuilibus negotijs cogi potest quilibet testificari. 11. q. 3. quisquis metu. C. de testi. si quando. sed clerici non coguntur ad testimonium: sicut nec ad alia officia publica, vt 16. q. 1. generaliter. quia clerici non de facili debent iurare. 2. q. 5. si quis presbyter. Sed si aliter veritas non potest manifestari: tunc per episcopum possunt cogi clerici ad testificandum. 14. q. 2. quamquam. Item & si gratia, odio, amore, vel timore se subtrahunt extra de testi. cog. c. 1. &c. delictorum.

b ¶ Pulsetur.] idest, cogatur.

AB EIS. CASVS. Modo probat Gratianus, ꝙ non licet tertio super eodem negotio appellare.

SI autem.] CASVS. Quæsitum fuit vtrum ei quibus appellauit super eodem articulo, liceat super illo tertio appellare. Et respondet ꝙ non: sed eligãtur iudices de consensu partium, a quib. non prouocetur. Et quod ita intelligi debeat c. probat Gra. §. sequenti. qui per se patet. & l. sequen.

c ¶ Si autem.] Pone casum sup. ea. a iudicibus.

d ¶ Vt ab ipsis.] Si hæc dictio, vt, ponitur consecutiue, vt Gra. vult, tunc intelligas prout dixi su. c. a iudicibus. sed si ponitur modaliter. nihil est hic iuris: quia taliter bene possunt eligi iudices, vt non liceat prouocari, vt C. de tempo. appel. l. vltima.

Vt dupliciter ponitur.

e ¶ Eademque.] Argum. contra aduocatos; quia eadem

secundum canones. extra de ap. sua nobis. Sed quid est quod dicit hic, aliquis potest recusari, non tamen appellari ab eo: cum tamen a suspecto iudice possit appellari, vt extra vt lit. non contest. accedens 2 su. ead. quoties. Item ſm decre. vbicunque inhibetur appellatio, & recusatio, vt extra eo. super eo 2. &c. consuluit. Sed dic ꝙ inhibetur simplex, & vaga recusatio ubicumq; inhibetur appellatio tamen expresse non potest inhiberi remediũ recusationis, vt C. de senten. & interlo. om. iud. l. vlt. Potest dici quod tertio appellatur non a sententia, sed a suspecto iudice. Sed qualiter potest hæc lex stare: quia si iste qui appellauit, impetrauit iudices: ipse non potest eos recusare, ut dixi sup. ead. a iudicibus, si aduersarius eos impetrat, aut ante terminum appellationis, aut post terminum. si ante terminum. tunc literæ non ualent, ut extra de ap. oblatæ, &c. sæpe. sed si post terminum, stultus est impetrans, si vtitur literis illis, cum sententia iã tenat, vt inf. ea. eu qui. Dicas & intelligas quãdo aduersarius impetrat literas, & ante terminũ appellationis. non ante terminum datum ab homine: sed ante terminum appellationis datum a lege: quod facere potest, vt inf. ea. appellatore. Vel intellige quando idem qui appellauit, impetrauit iudicem illum quia eum potest recusare propter nouam causam superuenientem, ut extra de offic. d. le. consinuante.

Recusari põt quis, non tñ ab eo appellari.

g ¶ Super eisdem.] sup. ea. omnes. in prin.

h ¶ Arbitro.] idest, iudice delegato 3. Vel intellige de arbitro coram quo probanda est causa recusationis.

3 Sc. dato eo in quo secundo appellatum est secundum B.

i ¶ Qui eum dedit.] Per hoc patet, ꝙ cum delegatus recusatur, & recusatio sit probata. statim euanescunt literę, & remittitur negotium ad delegantẽ, sed si ordinarius recusatur, tunc tenet illud quod est in illa constitutione speciali ext. eo. ad hæc 1. & inf. 11. q. 1. peruenit. Io.

K ¶ Litis contestationẽ.] Quia est dilatoria exceptio, ut 3. q. 6. §. exceptio. sic 3. q. 5. ꝙ suspecti de hoc dicemus. inf. 3. q. 3. offerat. Et sic patet, ꝙ in cã appellationis est lis contestanda. extra de testa. Raynaldus. ergo & libellus est porrigendus: tamen aliter fit de consuetudine. Ioan. Certe immo de consuetudine porrigitur libellus talis.

Libellus est in cã appellationis porrigendus.

talis: Peto sententiã confirmari, vel infirmari latam inter me, & talem. B.

a ¶ Inuocare.] Et istum recusare.

CVM AVTEM. CASVS. Dicit Gratianus, quod causa status: vel criminalis si appellatum fuerit, non agitur per procuratorē. Et hoc probatur sequēti ca. cuius casus planus est. H. tamen intellexit idē ante appellationē, vt dicit in summa.

b ¶ SI quando in causa capitali.] 5. quæst. 3. in criminalibus.

c ¶ Status.] In causa status non constituitur procurator, nisi ille qui cōstituit, sit in possessione libertatis. vt 54. distinct. frequens. & C. de asser. tol. l. 1. in prin.

d ¶ Per exploratores.] idest, procuratores. sed in causa appellationis in his casibus admittitur procurator etiam in causa criminali 1 & in causa status, vt ff. de appell. non tantum. & ff. de lib. cau. l. 1. vbi filius: pro patre, & econuerso, potest appellare, etiā ipsis inuitis, qa interest filiorum parētes habere liberos, & econuerso, vt ibi.

1 De hoc no. ff. de accu. l. ult.

ADDITIO. De hoc dic vt not. in prædictis cap. cum sit Romana.

f ¶ Annus.] Si appellatur ad alium quàm ad principem tunc videtur sex menses dandi. Item si appellatur a delegato qui non recipit appellationem, dantur tres menses.

Appellanti diuersa tpa dantur ad prosequendum.

inuocare [a], *& huiusmodi petitione minime prouocatio nisi vim obtinente.*] ¶ *Cum autem in causa capitali, vel status interpellatum fuerit: non per procuratores, sed per seipsos appellantes causam suam agere oportet.*

Vnde Hadrianus Papa ait in capitulis a se collectis, cap. 44.

In Cod. Theod. in lib. 5. sententiarum Pauli, tit. 35. c. 1. in interpretatione. Capit. l. 7. c. 357. Ans. l. 3. c. 88.

¶ Appellationem in causa capitali, vel status interpositã, per procuratorem exequi non licet. Cap. XL.

SI quando in causa capitali [b], vel causa status [c] interpellatum fuerit, non per exploratores [d] †, sed per seipsos est agendum.

† *procuratores.*] vera lectio.

Tempus autem exequendæ appellationis annus est; vel si iusta causa intercesserit, biennium.

Vnde in Authenticis, constit. 11. coll. 5. legitur.

C. de tem. & repa. appellat. Authen. ci quilib. 7. tit. 63.

¶ De eodem. Cap. XLI.

EI, qui appellat, impertitur annus, intra, quē, secundū se, communiter cum aduersario litē exequatur; aut, si iusta causa intercesserit, alius [e] ann[f] indulgeatur: quo transacto, lite non completa, rata manet [g] sententia. ¶ Appellatore cessante, cum vnus mensis [h] superest ex biennio, licet victori ingredi, vt reos quæratur: quo siue

d ¶ Per exploratores.] Regulare est, ꝙ per procuratorē non agitur de crimine: sed fallit de crimine iniuriarū, vt 3. q. 9. §. nisi. Item quis se excusare potest de crimine conuentus, & accusatus per procuratorem 5. q. 3. reos. Item excipere. extra de accusa. veniens. & c. super his. Item in leuibus criminibus. ff. de accus. leuia. Item si crimen non excedit pœnam relegationis, vt ff. an per aliū causæ appellationis exerceri possint l. 1. Item si agatur ad pecuniariam pœnam licet infametur reus, vt in eadem lege. Item in crimine suspecti, ff. de procu. non solum. §. vlt. Item vbi quis aliū n vult accusare de ingratitudine, ff. de procur. sed & hæ. §. 1. Item in actione populari interuenit procurator ad defendendum, sed non ad agendum. vt ff. de popul. act. qui populari. Item secundum quosdam per nuncium potest agi in causa criminali. vt extra de restit. spol. literas. Item cum causa non est pure criminalis, vt extra de procuratore. Item per socium litis agitur in causa criminali, ut 2. quæstio. 6. hæc quippe. & extra de do. & contum. cum dilecti. in princ. & 2. q. 5. statuit.

Procurator i causis criminalibus interuenit qñque.

TEMPVS. CASVS. Modo ostendit, ꝙ annus vel biennium datur ad prosequēdam appellationem, & hoc probatur l. seq.

EI qui appellat.] CASVS. Quæsitum fuit intra quod tempus debeat quis appellationem suam prosequi. Et certe respondetur, ꝙ intra annum, & iusta causa interueniente dabitur ei biennium. Sed si intra hoc tempus suam appellationem nō fuerit persecutus solus, vel cum aduersario, rata manet sententia.

e ¶ Alius.] idem beneficium dant antiquæ decre. vt extra de appellatio. ex ratione. & c. cū sit Romana. Similiter nouæ. extra eo constitutus. hoc tñ tempus iudex pōt arctare. extra eo. reprehensibilis. & c. cum sit Romana. licet sit arg. contra ff. de re iud. l. 4. §. si quis. vbi dicitur, ꝙ iudex beneficium legis non potest diminuere.

ses. C. eod. si appellationem. sed si à delegato principis: tūc nouem menses. C. de temp. ap. l. 2. §. ꝙ si secundū. si a pedaneis iudicibus, tūc duo menses. in auth. de iud. §. audiant ergo. coll. 6.

g ¶ Maneat.] Quia fingitur nō prouocasse, ut C. de tēp. appel. l. ul. circa fi. fuit tamen extincta sententia per appellationem, ut ff. ad Turpil. l. 1. in fin. sed ante sententiam appellans si non prosequatur appellationem, stabit iudicio eius à quo appellauit. extra eod. personas. nec post auditur appellans, vt extra eo. reprehensibilis. & c. consuluit, & ca. personas. Io. nisi iterum grauetur, vt extra eo. vt debitus. & c. directe. B.

APPELLATORE. CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ si appellator non prosequatur intra biennium, victor in vltimo mense debet adire iudicem: & requisito reo, siue inueniatur siue non, procedatur in causa: absentem omnino in expensis condemnando. Si vero neuter adiuerit iudicem intra biennium, rata manet sententia.

h ¶ Vnus mensis.] Hic habes, ꝙ victor potest præuenire legalem terminum appellationis per mensem, vt C. de temp. appell. l. vlt. §. in his aūt casibus. sed victa pars potest quatuor dictbus præuenire. vt ead. l. §. præced. Et not. ꝙ triplex est terminus appellationis. qñq; statuitur terminū ad iter arripiēdū. vt extra de sen. & re iud. cum ex causa. extra de app. peruenit. qñq; statuitur terminus ad pñtandum se 2 iudici appellationis. vt extra eo. cū sit. & c. significauit. tertius terminus est, qui statuitur a lege, scilicet annus, vel biennium, & intra illū debet esse finita causa appellationis. vt hic, & C. de tem. app. l. nemo. & l. ult. circa mediū; & in auth. de app. circa mediū. coll. 4. Hoc aūt scias, ꝙ terminum statutum ab homine non pōt altera pars pṽenire, ut extra eo sæpe. sed terminum legalem pt pṽenire, cum modicū superest de tpe, ut hic dicitur, & extra eo. oblatæ. Secundum legem antiquam poterat, & debebat elapsa medietate termini legalis uictor se exhibere iudici appellationis, ut C. de temp.

Appellationis termin[9] est tripex.

2 Obtinuit in curia qd is cui talis terminus est præfixus a iudici ad quē appellauit cōstitutus non uult agere, nō cogitur. Archid.

tem app. nemo. sed tamen (ut patet ex illa decr. oblatæ) quandoque ante terminum potest altera pars prosequi causam appellationis, dum tamen altera pars non præueniat diligentiam alterius, arg. 16. q. 3. placuit 2. & extra de app. ut debitus.

a ¶ In-

dicitur hic, quod talis nominatio non ualet, nec ab ea necesse est appellare.

c ¶ Publicum.]Et cleri. & populi, ut 24. dist. episcopus, etiam absentibus ad xij. dictas uocatis, ut ext. de elect. cum inter, si sine periculo possunt uocari, ut extra de elec. quod sicut Hodie q non pōt interesse, hoc iurabit 3, & sic pōt cōmittere uices suas alicui de ecclesia sua, ut ex. de elec. qa pp. De hac materia notat 7. q. 1. factus est, & uocabuntur qui sunt in prouincia, ut ex. co. coram. Hodie statur consuetudini, extra de elect. in Genesi. Item patet hic. q licet omnes canonici elegerint aliquem seorsum non conuocato concilio. quod electio nō ualet. 63. dist. c. 1.

3 Intellige si a capitulo iuramentum requiratur: alias non est necesse, put ibi oēs not.

f ¶ Appellare. Appellatio tñ tuetur electionē minus bene factā, ut ext. de elec. considerauimus.

inuento [a], siue non, suas afferat allegationes, vt vel confirmetur, vel rescindatur sententia, omni casu [b] absente expensis † condemnando secundum tempora fatalium dierum. Neutro verò cōcurrente post secundum annum fatalem permaneat sententia rata. *Constitutione secunda in collatione quarta.* ¶ Sed lis, quæ speratur in consistorium principis inferri, absque damno moræ maneat intacta, donec ipse faciat eam introduci, & a proceribus secundum morem dirimi.

† al. in expensis. sup. ea. anteriorum. Deo. tit. Auth. sed & lis, l. 2.

Si verò is, qui appellauit, pœnitentia ductus [c] ab appellatione desistere voluerit, non prohibetur: sicut in 7. li. Codicis, tit. de appellationibus leg. 28. Impp. Arcadius, & Honorius statuisse leguntur. ¶ *Si a quis libellos appellatorios ingesserit: sciat se habere licentiam arbitrium commutandi [d], & suos libellos recuperandi: ne iusta pœnitudinis humanitas amputetur.* ¶ *Est autem quando appellationem interponi non est necesse. In eodem namque libro, & eodem tit. le. 27. ijdem Impp. decreuerunt.* ¶ *Nominationes verò libellis, vel edictis factæ citra conciliū † publicum [e] non valent, de quibus nec appellare [f] necesse est: si solennitas deest.*

8 *Diffinitiua [g] * quoque sententia, quæ condēnationem, vel absolutionem non continet, pro nulla habetur.* ¶ *Itē * sententia citra solitum ordinē [h] iudiciorum a præside prolata, auctoritatem rei iudicatæ nō obtinet.* ¶ *Item * si sententia lata fuerit contra res prius iudicatas [i], a quibus*

* Li. 3. C. de sent. & interlo. ex l. 3.
† al. consiliū.
Leg. prolata. C. de sent. le. 1. C. quando prouocare non est necesse.
* Le. prolata. C. de sent.
* Le. 1. C. qñ prouocare non est necesse.

DIFFINITIVA. Hæc ē 8. pars. ī qua ponit xx. cas⁹ diuersos. Ioa. de Fan.

CASVS. Dī hic, q sententia, quæ absolutionē, uel cōdemnationem nō continet, nulla est ipso iure. Idem dicitur de snīa lata contra solitum ordinem iudiciorum. Idem dicitur de sentētia lata contra sententiam a qua non fuit appellatum: nec in his casibus appellatio necessaria est.

a ¶ Inuento.]Hic patet, q etiam in causa ap. partes sunt citandæ 1. si tñ altera pars non uenerit, iudex ea absente pōt procedere, vt hic dicitur: quia priuilegium eius est qui de ap. cognoscit, q possit vna parte absente litem audire, vt C. de temp. app. l. vlt. §. pen. Si tñ absens probat iustam causam absentiæ, bene retractatur, quod factum est, vt ext. de sent. & re iud. cum Bertholdus.

Citādæ sunt partes in appellationis causa.

1 Ad idē ext. de appel. per tuas, & not. eo. tit. sæpe. in glo istud. no. &c.

b ¶ Omni casu.] .i. siue vincat, siue vincatur, vt ext. de app. reprehensibilis, & c. sæpe. & C. de iud. properandū. § si autem, & 3. q. 3. libellum.

SED LIS. Casus istius legis habetur sup. ea. c. anteriorum. §. ad hoc.

SI VERO. CASVS. Modo ostendit Grat. q quilibet potest suæ appellationi renunciare, etiam si libellos appellatorios receperit, & hoc probat lex sequens, quæ satis plena est: & per te casum formabis.

c ¶ Pœnitentia ductus. ff. de dona. qui saxum. ff. de rep. si pœnituit. ff. locati. l. si in lege. §. penult. ff. de in ius voc. quamuis. ff. de mino. quod si minor. §. Scæuola.

c ¶ Pœnitentia ductus.] Intellige si pœnitet cum adhuc nihil interest aduersarij. ff. de cond. ob cau. si pecuniā. potest tamen iterum appellare 2. ext. de app. directe.

2 Si in alio nouo articulo grauetur. & ita loquitur ista dec. sm. Vin Tā. & Go. quamuis Lau. ibi not. q non teat decre.

d ¶ Commutandi.] Sic ext. de app. c. directe, quod tamen verum est re adhuc integra: quia si aduersarius iā recessisset, non posset iste mutare consilium in iniuriā alterius ff. de reg. iur. nemo.

EST AVTEM. CASVS. Supradictum est, q licite quis appellat. Nunc ostendit in quibus casibus non exigitur appellatio.

NOMINATIONES. CASVS. Aliquis nominatur ad aliquam dignitatem præter publicum concilium,

g ¶ Diffinitiua.] Diffinitiua sententia est, quæ finem imponit negotio. ff. de arb. qualem & 11. q. 3. summopere, alia omnis est interlocutoria, sufficit tamen proferre verba, quæ habent vim condemnationis, vel absolutionis, vt ext. de ver. si. in his, & ff. de arbit. quod tamē. §. si arbiter. Item si continet condemnationem. sed tamen incertam, non valet, ut si iudex præcipiat solui debitū, ut C. de sent. quæ sine certa quantitate profertur, per totum, quandoque etiam tenet sententia, licet non contineat condemnationem, uel absolutionem, ut in sententia sub conditione lata, ut sup. ea. biduum.

Sententia est duplex.

h ¶ Citra solitum ordinem. Scilicet generalem nam si primum sententiatum fuerit de proprietate quam de possessione: licet hoc fieri non debuerit, tamen nisi appelletur, sententia tenet, C. de app. l. 1. T.

i ¶ Iudicatas.]Nisi in causa matrimoniali 25. quæst. 9. §. quia ergo. Et in crimine falsi. C. de fal. l. querela. Et ubi negatur iudicatum. ff quæ sententiæ sine app. re. l. 1. in prin. Et cum dolo omisit exceptionem, quæ competebat ex prima sententia, ut extra de sent. & re iud. inter. quæ huic legi uidetur contraria, sed decr. intelligo 4. cum aliquis ex certa scientia & ex dolo omisit exceptionem, uolens decipere aduersarium, argum. ff. ad Vell. si decipienti. hæc autem lex loquitur cum ex ignorantia omisit exceptionem rei iudicatæ: uel etiam si ex certa scientia omisit, sed ideo omisit, quia non poterat eam tunc temporis probare: hoc enim non præiudicat, ut inf. ead. quæst. 7. plerumque. Item fallit. ff. de iureiur. admonendi, ubi retractatur prior sententia propter

Snīa contra res prius iudicatas quādoque ualet.

4 Et bene secūdum Vin. & Ho. put ibi not. nam deceptis non decipientib. &c. ext. de rerum permu. c. pe. Arch.

Sſ per-

Periurium. Io. ego intelligo decr. inter cum prima sententia non valebat, vt ibi dicitur: quod poterat esse ex multis causis. B.

ITEM SI SENTENTIA. CASVS. Di hic quod si snia lata fuerit cōtra ius scriptū, nulla est ipso iure, nec ab ea necesse ē appellari: veluti si pronūcietur defunctū fuisse minorē 14. an. & rite testamentum fecisse. Si autē fertur sententia contra ius litigatoris, tunc est appellatio necessaria: veluti si pronunciētur minorem 14. annum impleuisse, & rite testamētum fecisse.

a ¶ Cōtra ius.] N. si iudex estimet leges illas nō iuuare cām. vt ff. de re iud. cū ꝓlatis. Sed hoc est falsum: quia error iudicis non dēt excusare sniā, vt ff. quæ sniæ sine appellat. re. l. 1. in prin. & illa lex cū ꝓlatis, loquitur quū cōtra ius litigatoris sentētiarū fuit. Et sic patet ꝙ snia lata cōtra ius litigatoris quātum ad litigatores, trāsit in rē iudicatam, vt hic. & extra de sent. & re iud. cum inter. in fi.

Snia contra ius litigatoris lata ualet.

pronocatum non est; sententia auctoritatem non obtinebit, & ideo appellare non est necesse. ¶ Item si sententia contra ius ^a scriptum feratur; veluti dum defunctus, & minor 14. annis fuisse, & testamentum iure fecisse dicitur, nullas vires obtinet: nec contra eam est necessarium auxilium reuocationis. ¶ Si vero contra ius litigatoris sententia dicatur, veluti dum minor 14. annis, annum 14. impleuisse, ac per hoc testamentum iure fecisse pronunciatur; ad prouocationis remedium oportet confugere. ¶ Item si plures iudices ^b dati sunt, & vnus tantum ex eis pronūciasse proponitur: non videtur appellandi necessitas fuisse, cum sententia firmitatem iure non obtineat. ¶ Item cum certa ^c ratione, & fine iudices mulctare possunt; si aliter contra statutum legis modum mulctā irrogauerint; quod contra ius gestum videtur, firmitatem non tenet, & sine appellatione potest rescindi. ¶ Venales ^d quoq; snias, quæ in mercedem à corruptis iudicib. proferuntur, & citra interposita prouocationis auxiliū infirmas esse decretū est. ¶ Item si propter infirmitatē ætatis ad honorem, ad quem nominatus es, inhabilē te esse probaueris, prætermissa appellatione, iniqua nominatio remouebitur. ¶ Sunt etiam, quorum appellationes non recipiuntur. Nō enim potest recipi eius appellatio, qui per contumaciam ^e absens, cum ad agendā causam vocatus esset, negotio prius summatim ^f

Le. 2. si cum ibi.

Ea. l. 5. quod si.

Le. 4. ibidem.

Le. 5.

Le. 7. l. 8. si pater.

Le. 1. C. quorum appel. non recipia.

c ¶ Item cum certe.] Quidam enim iudices possunt punire vsque ad duos aureos, quidā plus, vt C. de mo. mul. illustres, & l. seq. & tamen propter inopiam condēnati, pōt iudex sniam moderari 2, vt ff. de off. præsid. illicitas. §. pen. & 23. q. 5. ca. 1. & C. eod. eos. in fine. sed nunquid vsque

2 No. tñ. ꝙ si iudex min⁹. iudicat quā sit lege statutū: illud qd est min⁹ pōt declarare. ff. de i iu. diu⁹. quia pœnæ prosecutio⁹ non iudicis, sed legis auctoritati reseruatur. su. ea q. 3. § notādum. uer. & quamuis, & Arch.

ITEM SI PLVRES. CASVS. Si plures iudices dati sunt, & vnus tantum pronunciauerit, nulla est sententia ipso iure: nec exigitur appellatio ipso iure. Item si iudex punit aliquem vltra modum sibi à lege præfixum, penam maiorem quā debeat irrogando, talis sententia non valet: nec ab eo appellari oportet.

b ¶ Iudices.] Siue iudices sint ordinarij, siue delegati, siue arbitri, & omnes sint præsentes: quidquid maior pars statuit, illud tenet, vt 65. dist. si forsitan c. 1. & 2. & ff. de re iud. duo ex tribus. ff. de arbitr. sitem si. §. vlt. & l. diem. §. si plures. nisi in solo casu, quem habes extra de refer. pastoralis. Sed si impari numero dissentiant, tunc si sint arbitri neutra sententia tenet, vt ff. de arbitr. diem. §. si plures, & tunc iudex ordinarius, coget arbitros aliquam personam eligere, cuius auctoritati stetur, ut ff. de arb. item si. §. principaliter. In delegatis autem iudicibus tenet utriusque sententia sed suspenditur quousque altera confirmetur a superiore. ff. de re iu. duo iudices. nisi uelit dicere aliud esse in delegatis a principe 1, ut C. de appel. in offerendis. ubi dicitur, ꝙ si dissentiunt, eligant tertium. In ordinarijs uero si dissentiant in pari numero, tenet sententia pro reo lata, nisi in causa liberali, ut extra de prob. ex literis. ff. de re iud. inter pares. similiter tenet sententia lata pro testamento. ff. de inoff. testa. si pars. Tertius casus pro matrimonio, ut 33. q. 1. si quis acceperit, & extra de præsump. illud. Quartus in dote, ext. de senten. & re iud. c. si. unde uersus.

Iudices plures si in snia discordent, quid iuris?

1 Non est in hoc uis, ut patet in eo, quod le. & no. ext. de re iud. c. fina. Sed quod sit in hoc uis uf in eo ꝙ no. su. 65. d. ecc. in gl. si. Arc.

Stat testamentum, libertas, coniugium, dos:
Si sunt æquales qui pro ducuntur utrinque.

Et hæc quæ supra dixi, uera sunt, quando omnes iudices sunt præsentes si autem quis abest. & non per contumaciam, sententia aliorum nulla est, ut hic, & ff. de arb. item si. §. ult. & l. seq. & extra de off. de leg. quāuis, &c. causam. Io. & ponit hodie dec. totam hanc distinctionē, de senten. & re iud. c. ult. B.

usque ad modum legitimum [illegible] non. arg. ff. fa. ercis. in hoc iudicio. arg. contra. C. de do. sancimus. & extra de præb. dilectus 1. & c. nisi. & 12. q. si quos.

VENALES. CASVS. Venales sententiæ, quæ à corruptis iudicibus proferuntur nullæ sunt ipso iure. Similiter si aliquis nominatus est ad honorem decurionatus, qui esse non poterat propter infirmitatem ætatis, puta quia minor erat 15. annis, uel forte nimis grandæuus: extra appellationem, si probauerit se inhabilem, excusatur.

d ¶ Venales.] Sed si arbiter tulit sententiam per gratiā, tenet: sed datur doli exceptio. C. de arb. l. 3. ff. ad Treb. seruo sicū prætor. sed si corruptus tulerit, nulla est sententia, ut hic, & C. si ex fal. all. l. ult.

SENTENTIAM QVORVM. CASVS. Modo ostenditur, quia non admittuntur ad appellandum: & numerantur hic personæ, quæ appellare non possunt: scilicet contumax: homicida: ueneficus: maleficus: adulter, raptor publicus, fur. similiter conuictus testibus, & confessus suum scelus non auditur appellans. Si autem conuictus sit, & non confessus, uel confessus metu tormentorum auditur appellans. Et sunt hæc omnia. C. quorū app. nō recip. l. 2. hæc autem uerba, & hoc in notorijs, in occultis autem, sunt uerba Gratiani: postea quæ sequuntur, uerba legis.

e ¶ Per contumaciam.] Sic inf. 24. q. 3. de illicita, nisi ueniant iudice sedente pro tribunali. ff. de in integ. restit. diuus. Item bene auditur appellatio contumacis, qui præsens est, ut ff. de app. cred. tor. Senissus.

f ¶ Summatim.] Id est, semiplene, inquiret iudex de negotio cum aduersario absente, non enim statim absente aduersario mittet præsentem in possessionem: sed faciet ipsum iurare quod credebat se iuste litigare: & si intelligitur quod est extra ut lite non contesta. quoniam frequenter, in fine.

Missio i possessionē nō est statim faciēda.

NVL-

NVLLVS. Verba legis. C. quorum appel. non rec. l. 2.
a ¶ Veneficorum.]Idem est in alijs, vt extra de spon. ex literis. 2
b ¶ Et hoc in notorijs.]Illud de suo ponit Gratianus, & male. in notorijs enim non est opus testibus supra ea dem

f ¶ Calculi.]Idest, computationis.
g ¶ Publici.]Idest fisci.
h ¶ Priuati.]Idest, de proprio patrimonio Imperatoris: quod respectu fiscalium priuatum dicitur.
i ¶ Et.]Proindest.

Notorius nō conuincitur testibus nec appellare potest.

Le. obseruare. eod.

perscrutato, condemnatus est. ¶ *Nullus etiam homicidarum, veneficorum,* [a] *maleficorū, adulterorum, itemq; eorum, qui manifestam violentiā cōmiserunt, argumentis conuictus, testibus superatus, voce etiam propria vitium, scelusq; confessus* † *audiatur appellans.] & hoc in notorijs.* [b] ¶ *In occultis autē.[ex testibus productis, instrumētis prolatis, alijsq; argumentis præstitis sententia contra eum lata sit, & ipse, qui condēnatus est, aut minimè voce sua confessus sit, aut formidine* [c] *tormentorū territus cōtra se aliquid dixerit, prouocandi licentia ei non denegatur.* ¶ *Nulli quoq; officialium* [d] *a sententia proprij iudicis prouocatio tribuatur: nisi in eo tantū negocio, quod ciuili rōne super patrimonio fortè apud proprium iud. cē inchoauerit.* ¶ *Quoties etiam fiscalis* [e] *calculi* [f] *satisfactio postulatur, aut tributum exposcitur, aut publici,* [g] *vel etiam priuati* [h] *debiti euidentis, &* [i] *conuicti redhibitio flagitatur, appellatione exclusa necessario in contumacem vigor iudiciarius exercetur.* ¶ *Ab executione sniæ appellari non pōt,* [k] *nisi forte executor sniæ modum iudicationis excedat.* ¶ *Si quis etiam ausus fuerit prouocare, ne voluntas defuncti* [l] *testamento scripta referetur; vel ne ij, quos scriptos patuerit* [m] *hæredes, in possessionem* [n] *mittantur, & is, cuius de ea re notio, erit, appellationem receperit, & iudex, qui tam ignauam* [o] *conniuentiā adhibuerit, & litigator, qui tā importune appellauerit, viginti libris argenti mulctentur.* ¶ *De possessione etiam,*

† Concor. l. constitutiones. & ibi Barto. ff. de app. & in l. creditur. §. iussus eo. tit.

§. sicut. ead. leg.

Le. 3.

Le. 4.

Le. 5.

Le. 6.

Le. vnica. C. si demonem. poss.

AB EXECVTORE. CASVS. Iudex mandat officiali suo, vel alij vt mādetur snia executione. Quæritur vtrum a tali executore sit appellandū? Et certè dicitur ꝙ non, nisi modum in exequendo excedat. Similiter si aliquis appellat ne testamentu aperiatur, vel ne hæredes scipti mittātur in pōssessionem, non auditur: & appellatur & iudex qui recipit talem appellationem, puniuntur in xx. libris argenti.
k ¶ Non pōt.]Distingue tū: quia aut executor hēt merā executionē, aut mixtā. Si merā, nō appellatur ab eo nisi mādati fines excedat, vt hic dicitur: & si suspectus est, nō appellatur ab eo, vt ext. de app. nouit. nisi obijciatur crimen falsi coram eo: tunc enim supersedebit executioni, vt extra de crimine falsi super eo. & C. si ex falsis instr.

Executor an possit recusari, & ab eo appellari.

dem quæst. 1. de manifesta. nec in notorijs appellari potest, vt extra eod. cum sit. & cap. peruenit. Si ergo hæc dum conuictio & confessio concurrunt, non auditur appellans: quia sola confessio in criminali non nocet, nec etiam in ciuile secundum quosdam quin possit appellari. ff. de confes. cum fideicommissium. sed contra, supra ead. quicunque.
c ¶ Formidine tormentorū territus.]infra 15. q. 6. c. 1.
NVLLI. CASVS. Officialis præsidis prouinciæ, vel alterius præsidentię in administratione, vel officio suo deliquit: de quo postea conuictus, & condemnatus a proprio iudice volebat appellare. Quæritur an possit? & certè dicitur ꝙ non potest: si tamen condemnatus esset in causa ciuili super patrimonio suo, bene admittitur ad appellandum.
d ¶ Officialium.]Vt executori, vel tabellioni quando delinquunt circa suam administrationem. quia præsumitur, quòd iudicem offenderint: & quia non præsumitur quòd iudex iniustè contra eum aliquid faciat. Item quia non potest abesse a curia.
QVOTIES. CASVS. Ponuntur hic quatuor casus, in quibus non appellatur. scilicet cum ratio computationis postulatur a procuratore fisci: vel cum petitur tributum: aut cum debitum publicum, idest, fisci; vel priuatum idest Cæsaris, de quo aliquis est euidenter conuictus flagitatur.
e ¶ Quoties etiam fiscalis.]Idest, quoties ab aliquo rō administrationis requiritur: & intellige quando euidens est tributum: alioquin secus, vt C. de app. quā nōnulli. Patet ergo ꝙ in tributis non appellatur: ergo nec in decimis: cum decimæ sint tributa egentium aīarum, vt 16. q. 1. decimę, & est expresū extra de deci. tua. in fi.

Appellari nō pt in tributis & decimis.

iudicati. & de tali executore loquitur lex. C. de executione rei iud. si vt proponis. & extra de sententia & re iud. de cætero. Qūq; dicitur executor, qui habet mixtam executionem: & talis potest recusari propter suspicionem. extra de offi. dele. super quæstionem. §. si vero de tali loqtur 25. q. 2. & si nō cognitio. & talis executor audiet, & admittet exceptiones rationabilis, quantumque absolute ei scribatur, vt ext. de offi. deleg. ex parte, & extra de ætat. & qual. cap. eam te. & extra de rescriptis, cum adeo. Item licet mixtus sit executor, non potest appellari a grauamine vel iniuria, vt C. d ap. si q. Item videtur ꝙ differenda sit executio si incontinenti volo probare sententiam iniustam, vt extra de test. veniens 2. & ff. de iud. si prætor. De hac materia plenè inuenies 25. q. 2. & si non cognitio.
l ¶ Defuncti.]Ar. contra extra de app. quа fronte. in parte decisa. sed ibi debitum erat liquidum: vnde ibi valebat appellatione corpus sepeliretur ante satisfactionē.
m ¶ Patuerit.]Nota quòd dicit, patuerit: ex hoc est ar. quòd satis est pro illo qui intētauit possessorium, quòd aliquam præsumptionem pro se habeat, licet non perfectè probet.
n ¶ Possessionem.]Quia ibi non auditur appellans, vel aliqua exceptione, nisi prius fiat missio in possessionē. ut C. de edic. diui. Hadria. tol. l. 2.
o ¶ Ignauam.]Nota iudicem puniri, qui recipit friuolas appellationes.
DE POSSESIONE. CASVS. Si pronunciatum fuit de aliquo mittendo in possessionem causa restitutionis, vel alia de causa, appellari non debet & si fuerit appellatum, nihilominus mandabitur sententia executioni.

† Argu. ad hoc 61. dist. nullus inuitis circa fi. lo. de Fant.

Appellationes friuolas recipiēs, punitur.

Poſſeſſio momentanea.

a ¶ Momento.] Id eſt, de momentanea poſſeſſione momentaneam poſſeſſionem uocat illam, quæ reſtituitur ei qui ſpoliatus eſt, & vocatur momentanea, quia apta eſt per momentum durare, ſi aduerſarius in momēto probet de proprietate. Io.

etiam ex nouis, vt C. de tempo. ap. per hanc. C. de app. eos. §. 1. nouas enim cauſas appellationis poteſt audire iudex, ut extra de app. conſtitutis in fin. ff. de app. ſcio. in fin.

i ¶ Pronunciare.] Pone ergo ꝙ alicui ſit commiſſa cauſa ap.

b ¶ Effectum.] Sm canones tamen appellatur a momētaneæ poſſeſſionis ſnīa, ut extra de teſti. ſignificauerūt. ubi ab interlocutoria intra x. dies appellandum, extra de elec. cum dilectus extr. de appe. ſuper eo 2. & ext. de teſti. ſpo. ex conqueſtione.

QVANDOQVE. CASVS. Dī in hac lege. ꝙ ſi plures ſuper eadē re vna ſnīa cōdemnentur, & omnes appellauerīt: uno tantum illorum proſequente appellationē & obtinente, prodeſt omnib. Idē eſt ſi unus illorū tātum proſequitur appellationem, & obtinet. Nam ſi appellatio iuſta pronuncietur, uictoria unius prodeſt omnibus. Si autem aliquis illorum, qui eſt minor 25. annis, fuerit reſtitutus ratione minoris ætatis: hoc non prodeſt maiori q nō appellauit, & qui cū minore ſimul fuerat condemnatus.

& eius momento,[a] ſi cauſa dicatur (quæ ſententia interlocutoria appellatur) quāuis prouocatio interpoſita fuerit, tamen lata ſnīa ſortiatur effectum.[b] ¶ Quandoque vnam, & eamdem plures ſimul reportant condemnationem, nec diuerſitas factorum ſeparationem accipit, quo caſu[c] ſi oēs appellauerint, & vno ex his agente, eorum appellatio iuſta pronunciata fuerit, emolumentum victoriæ ēt ad alios pertinebit.[d] Si aūt vnus tantum appellauit, eiuſque appellatio iuſta pronunciata eſt, ei quoq; prodeſt, qui nō appellauit. Quod ſi ætatis[e] auxilio vnus contra ſnīam reſtitutionem impetrauerit, maiori qui ſuo iure non appellauit, hoc reſcriptum non prodeſt. Iudicibus aūt non ſolū ſuſcipiendæ appellationis neceſſitas videtur impoſita, verum etiam 30. dierum ſpatia ex die ſententiæ definita ſunt, intra quæ, geſta[f] vna cum relatione[g] litigatoribus conuenit præſtari.[h] ¶ Similiter arbiter appellationem ſuſcipere, & relationem dare compellitur, ſi delegatus fuerit. ¶ Litigatorib. vero copia eſt ēt non ſcriptis libellis illico voce appellare, cum res iudicata popoſcerit tā in ciuilibus, quā in criminalibus cauſis. ¶ Ab eo autem, qui de appellatione cognoſcit non poteſt fieri recurſus ad iudicem, à quo fuerit prouocatum. Quapropter remittendi litigatores ad prouincias remotam ſibi occaſionem, atque excluſam penitus intelligāt: cum ſuper omni cauſa interpoſitam prouocationem, uel iniuſtam tantū liceat pronunciare,[i] vel iuſtam. ¶ Hæc omnia in 7. lib. Codicis inuenies a tit. de appellationibus uſque ad tit. ne liceat in una eademque cauſa.

Le. 1. C. unus ex pluribus. appe.

Le. 2. eo. tit. ibidem.

l. ſi appellationem in fi. cod.

Le. litigator. ea.

L. hos, qui co.

α ¶ Si quis libellos.] *Hinc vſque ad finem huius capitis varias leges codicis Gratianus refert, quorum non retulit eadem omnino verba: ſed quæ ad quæſtionem ſuam facere iudicauit.*

c ¶ Quo caſu. Vt in duob. reis debendi.

d ¶ Ad alios pertinebit.] Vt ſu. e. q. 5. ſtatuit. &c. Interrogatū.

e ¶ Ætatis.] Niſi ſint connexa. ff. de minoribus, etiam & l. tutor. & ff. quēadmodum ſeruitus amitti communem.

QVAESTIO. VII.

QVod.

IVDICIBVS. CASVS. Dicitur hic ꝙ officium eſt iudicis ordinarij appellationem recipere, & intra 30. dies a tempore ſententiæ computandos geſta cauſæ litigatoribus præbere unà cum relatione. Item dicitur in iudice delegato. Et dicitur relatio ipſi apoſtoli, quibus iudex eximit appellantem à ſua iuriſdictione: uel reſponſiones utriuſq; partis. Dicitur etiam ꝙ ſi litigator ſtatim poſt ſententiam uolluerit appellare, hoc poteſt facere uiua uoce, & ſine ſcriptis. & hoc tam in ciuili negotio, quàm in criminali.

f ¶ Geſta.] id eſt, allegationes. C. de rela. l. 2.

g ¶ Relatione. Id eſt, reſponſionibus partium.

h ¶ præſtari.] Etiam non appetentibus. C. de app. eos in fi. §. 1.

AB EO. CASVS Dicitur hic, ꝙ a iudice appellationis non debet remitti cauſa ad iudicem à quo fuerit appellatum: cum iudex appellationis pronunciare debeat appellationem eſſe iuſtam vel iniuſtam, quod vix faceret iudex à quo appellatur.

i ¶ Pronunciare.] Etiam ex prioribus inſtrumentis, vel

ſa ap. iudex ille pronunciat appellationem iuſtam, numquid incipiet de nouo cognoſcere de principali negotio? hæc lex uidetur velle quod non, ſed quod poſſit, eſt arg. extra de teſta. Raynutius in fin. & C. de re. cre. generaliter. §. ſin autem. in fi. & in authen. de ſan. epi. §. ſi quis contra aliquem. coll. 6. & extra de app. vt debitus. in fin.

Iudex appellationis an poſſit de principali cognoſcere.

QVod vero.] Hæc q. diuiditur in 7. partes. In prima parte probat per 12. auct. ſanctorum patrum, quod laici clericos accuſare non poſſunt & quia ſunt minores & quia ad eundem ordinem promoueri non poſſunt: & quia eos non recipiunt in ſua accuſatione: & (quod eſt validius) quia oppido eis ſunt infeſti. Secunda ibi, [His auctoritatibus.] Tertia ibi, [Huic oppoſitioni.] Quarta ibi, [De his.] Quinta ibi, [Item pœnitentes.] Sexta ibi. [Item cum Ballam.] Septima ibi, [Itē illud.] Io. de Fa.

CASVS. Hic intitulatur 7. q. qua quæritur. an laici ſint admittendi ad accuſationem epiſcoporum, vel clerici inferioris, vel monachi: & allegat G. pro vtraque parte.

parte. & primo, q non admittantur: & postea, q admittantur opin. plures faciendo, & inferendo solutiones. Quid autem iuris sit de hoc, in summa huius quæstionis inuenitur.

a ¶ Quod uero.] Secundum Bar. laici si sunt bonæ famæ, & ultra. si autem bonæ uitæ, tunc tantum laici bonæ uitæ. ext. de sim. per tuas. Clerici uerò contra clericos admittuntur nisi sint criminosi, uel irregulares, ut inf. c. qm̃ sumunt. & c. lator. & c. ipsi Apostoli. tales tñ, qui sunt eiusdem ordinis cum eis, uel inferioris. ut inf. ead. ipsi Apostoli. & c. testes. similiter monachi audiuntur. ext. de accus. ex parte. & cap. olim. & hæc uera sũt de solẽni accusatione. Sed in denũciatione criminis (vt dicũt qdã) oẽs admittũtur, arg. 24. q. 1. quisquis. & qa cuilibet dictum est hoc. Si peccauerit in te. & ca. 22. q. 5. hoc vr̃ 24. q. 3. tam sacerdos, Arg. contra. 35. q. 6. episcopus in synodo. & ext. de accusat. cum oporteat. Quid iuris sit de hoc not. su. ead. qõ. 1. si peccauerit.

Laici an possint clericos accusare.

† Adde q si contra inhabilem accusatorem nõ opponitur, valet iudicium. l. hos accusare. §. lege Iuli. & ibi Bar. & l. si placet. ff. de accus.

Clerici clericos accusare possunt.

verò [a] laici in accusatione episcoporum non sint audiendi, Euaristus Papa testatur dicens. † episcopis per Aegyptum, epist. 2.

¶ Laici in episcoporum accusatione non sunt recipiendi. Cap. I.

Ans. l. 3. c. 11. Iuo p. 5. c. 240. Pan. l. 4. c. 37.

NOn est a plebe, aut vulgaribus hominibus arguendus, vel accusandus episcopus, licet sit inordinatus: quia pro meritis [b] subditorum disponitur a Deo vita rectorum, *& infra.* ¶ Ideo ista dico, quia insidiator bona sæpissime solet conuertere in malum, & in electis ponit maculam.

Item Syluester Papa in epilogo concilij Romani.

¶ Laicus clericum non accuset. Cap. II.

Burc. l. 1. c. 151. Ans. l. 3. c. 24. Iuo p. 5. c. 264.

NVllus laicus audeat clerico [c] crimen inferre.

Item Marcellinus Papa ad episcopos Orientales, epistola 2.

¶ De eodem. Cap. III.

11. q. 1. clericum. §. nec laico.

LAico non licet quemlibet clericum accusare.

Item Iulius Papa in decretis. c. 36.

¶ Anathematizatus sacerdotes accusare non potest. Cap. IIII.

IN sancta Nicena synodo statutum est, ut nemo anathematizatus † [d] in nostra suscipiatur accusatione: nec illi qui nos in sua nolunt recipere querela, vel accusatione, eum nos super illos sciamus a Domino constitutos, non illos super nos: & sicut maior non potest a minore iudicari, ita nec obligari, † [f] quia ratum est omne, quod magnum [g] est. Portamus onera omnium, qui grauantur: quinimmo hęc portat in nobis beat⁹ Apostolus Petrus, cuius vice fungimur legatione, & cuius regula informamur, quatenus eius fulti auxilio ab omnibus nunc & in perpetuum tueamur aduersis.

† al. exathema.

† al. colligari.

Item Eusebius ad episcopos Galliæ, epist. 1.

¶ De eodem. Cap. V.

LAicos [h] non accusare.

NOn ẽ.] CASVS. Quærebat hic, an laici possint accusare epm̃ suũ malo & inordinate uiuentem. Et respondetur q non, duab. rationibus. Vna est, quia p meritis subditorum quandoq; dãtur mali prælati: & qa diabolus quãdoque infamat bonos, & bona conuertit in malum.

b ¶ Pro meritis.] Infra 8. q. 1. audacter. & 6. q. 1. ex merito.

NVllus laicus.] c ¶ Clerico.] Vel monali. ext. de acc. meminimus. 1

IN sãcta. CASVS. Quærebatur a Iulio Papa, vtrũ excõicati, vel laici possũt clericũ accusare. Et respondet, quod nõ admittũtur excommunicati nec laici: & hoc probat pluribus rõnib. Vna, qa non recipiunt clericos in suam accusationẽ: & quia clerici sunt ipsis maiores: & quia portat onera omnium: & funguntur vice Apostolorum.

1 Ista dec. loquit de laico inimico: & sic non pbatur, imo sumpto arg. a contrario probatur contrarium, vt ibi not.

d ¶ Anathematizatus.] inf. 3. q. 4. nullus. hoc proprie est, vel idest, separatus a conuersatione clericorũ: q a laicus. inf. ea. laici & 24. q. 3. certum. & 6. q. 1. illi qui. & c. oẽs.

e ¶ Super illos.] Sup. d. 10. certum, & c. suscipitis.

f ¶ Ita nec obligari.] idest, accusari. 21. d. inferior.

g ¶ Quod magnum. sup. d. 93. legimus. lo.

LAicos.] CASVS. Dicitur hic, q laici non admittuntur ad accusationem clericorum quatuor rationibus, quia non sunt eiusdem cõuersationis cum clericis, & quia sunt clericis inimici. & quia nolunt imitari grauitatem eorum: quia nolunt accipere clericos in suam accusationem.

h ¶ Laicos.] Certum est, q laicus prosequens propriam iniuriam, admittuntur ad accusationem clericorum. ar. inf. c. clericos aut laicos, & G. idẽ sentit. Alij dicũt, q laicus proprium prælatum propter delictum accusare potest: quia sua interest habere prælatum bonum, vt dixi 23. dist. illud. Communior est opinio, q non possit, nisi suã iniuriam prosequatur, vt 4. q. 6. omnibus. ext. de test. de cætero. su. ea. q. 1. prohibent. nisi crimine hæresis. infra ea. sacerdotes. & c. oues. & in simonia. ext. de sim. tanta. & in crimine læsæ maiestatis. 15. q. 3. sane. C. de episc. & cleric. si quemquã. & crimine sacrilegij, secundum quosdam. 17. q. 4. §. qui autẽ. & in crimine dilapidationis, ut 12. q. 2. nõ liceat. vt dixi, 16. q. 1. cõstitutũ. In his autem omnibus ita demum admittuntur, si bono zelo denunciẽt crimina. extra de simon. licet Hely. in fine. & si accusatus fuerit vitæ suspectę. su. ea. q. 1. in primis. quia si accusatus est suspectę vitæ, admittũtur laici ma-

iniuriam admittitur ad accusationem clerici coram ecclesiastico iudice, vt extra de test. de cætero. Nunquid ergo & econuerso clericus admittitur ad accusationem laici eo ram laico iudice, si prosequatur suam iniuriam? Dicunt quidam quod non, nam vbi crimen irrogat pœnam sanguinis, clericus interesse non pôt, vt 33. q. vl. his a quib. sed si nō irrogat pœnam sanguinis, bene potest. Alij dicunt, [1] quod in nullo crimine clericus pôt accusare laicū. ar. 11. q. 1. nullus. qa non pôt in crimine testari contra ipsum. 11. q. 1. testimonium, & sic fallit regula, quæ est 4. q. 6. omnibus. agat ergo clericus ciuiliter de crimine.

a ¶ Non accusasse epos.] In hoc c. assignantur tres rōnes, quare laici nō admittunt cōtra clericos. quarta assignat su. e. q. 1. c. 1. quia est, qa magnū est, quod clerici accusent ab eis, vnde dēt esse ratum, vt sup. ea. prox. c. Io.

Sicut. CASVS. Sicut clerici remouent ab accusatione laicorū; ita & laici remoueri dēt ab accusatione clericorū: quia sicut discreti & separati sunt laici a cōuersatione clericorū: sic etiam dēnt esse clerici diuisi ab accusatione laicorū.

b ¶ Litigatio. Ext. de synodi. c. vno.

Sacerdotes.] CASVS. In hoc dr, quod quilibet inferior pˀlato suo obedire debet, etiam si malus sit, nisi erret in fide.

c ¶ Agāt.] Si prælati sunt hæretici, vel excōicati, vel nō seruāt canones, vel simoniaci, vel notorij fornicatores, tūc pôt recedi ab eis añ iniā, 19. d. nulli. 16. q. vlt. sane, 32. dist. nullus. in alio crimine ante sententiam, [2] nō est recedendum ab eis. 8. qō. 4. nōne. & 15. q. 6. c. vlt. Io. hoc corrigitur pro parte, ext. de temp. ord. c. si. B.

hunt. & contumelias inferunt.

e ¶ Cham.] 24. q. 1. sed qui.

d ¶ Ampliori.] Argu. quod in eodem genere delicti plus peccamus erga patres spirituales, [3] quam carnales. vt 30. q. 1. Pistacium.

Clericus laicum accusare non pôt.

[1] Vt Hu. & L. q ita not. inf. c. 1. dicētes idē esse vbi ēt prosequitur propriam iniuriam prosequēdo: nec pôt repelli eo prætextu quod nō ammonuerit aduersariū. ut arg. istius c. hic alleg. omnib. L.

Prælati criminosi ante sñiam derelinqui pñt.

[2] Ista gl. reputat singu. per doct. ad hoc, quod ab epo non seruante canones pôt recedi, vt ab excōicato.

Peccamus plˀ erga patres spirituales quā carnales.

[3] Dicit L. patres spirituales dñr sacerdotes. 6. q. 1. ver. hi quidem alias est c. per se.

PER.

episcopos [a] hactenus obseruatum, & constitutū est: quia eiusdem non sunt conuersationis, & oppido eis quidam infesti existunt; quippe cum vita eorum, & conuersatio debeat esse secreta, & laicorum actibus remota, nec ab eis impeti debeat, qui eorum castitatem, & grauitaté nolunt imitari, maxime cum nec hi eos in suis volunt recipere accusationibus.

Cle. 1. epist. 1.

Item Fabianus Papa ad episcopos Orientales, epist. 2.

¶Nec clerici in accusatione laicorum, nec laici in accusatione clericoru n sunt suscipiendi. Cap. VI.

Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6 c. 320. Pann. l. 4. c. 61.

SIcut sacerdotes, vel reliqui clerici a sæcularium laicorum excluduntur accusatione, ita illi ab istorum sunt excludédi, & alienādi criminatione, & sicut isti ab illis, ita illi ab istis non recipiātur: quoniam sicut Domini sacerdotum segregata debet esse conuersatio ab eorū conuersatione, ita & litigatio: [b] quia seruum Domini non oportet litigare.

2 Tim. 2.

Item ex concilio Moguntino.

¶De eodem. Cap. VII.

Burc. l. 16. c. ... † al. plebesanos.

DEcretum est, vt presbyteri suos plebeios † & accusare, & attestimoniare possint. Si autem neglexerint, sui gradus periculo subiacebunt.

¶ *Caput hoc abest à plerisq; antiquis exemplaribus Gratiani, neque hic recte collocatur: sed extat apud Burchardum, qui pro voce,* plebeios, *habet,* plebesanos.

Item Clemens ad Iacobum epist. 1.

¶Laici clericos accusare non debent. Cap. VIII.

SAcerdotes, & reliqui ecclesiæ ministri, omnesque plebes episcopos suos diligere debent, & eorum præceptis obedire, etiam si ipsi aliter (quod absit) agant, [c] nisi in fide errauerint.

¶ *In hoc, & sequenti capite non referuntur ipsa prorsus verba sancti clementis.*

Item ad eundem epist. 2.

¶De eodem. Cap. IX.

Gen. 9.

QValis condemnatio eis immineat, qui in patres peccant, scriptura diuina ostendit. Si enim Cham, [d] quia non operuit pudenda patris, maledictus est; multo ampliori [e] cōdemnatione digni sunt, qui patrib. legatione Dei fungentibus contumeliam inferunt.

Personæ inferiorum ordinum in superiorum accusationem recipiendæ non sunt.

Vnde Siluester Papa in epilogo concilii Romani.

Cap. l. 1. cap. 139. in conc. Mogūtino sub Arnulpho, c. 12.

QValis condemnatio.] CASVS. Dicitur quod quilibet obedire dēt suo prælato, nec ei detrahere, & hoc probatur exemplo Cham, quia maledictus fuit, quia non operuit pudenda patris sui: sed multo fortius essent maledicti qui patribus suis spiritualibus detrahunt...

PERSONÆ. CASVS. Ostensum est sup. quòd laici nō admittuntur ad accusationem clericorum. modo ostendit, quod clerici inferioris ordinis non admittuntur ad accusationem superioris, vsque ad §. his auctoritatibus.

Cleri-

CLericus.] CASVS. Quærebatur à Syluestro vtrũ minores clerici irregulares vel infames possint accusare superiores, & certè respondetur quod non, nec contra eos testificari possunt. Alia c. plana sunt.

a ¶ Clericus.] Hoc c. non tenet. Vel loquitur de his, qui propter irregularitatem non possunt ad altiora promoueri, ut bigami, & corpore vitiati: alias esset cōtra oēm rōnē, ut ff. ea lator. Et dic clericus, scilicet psalmista, & ostiarius.

¶ Minores non debent accusare maiores. Cap. X.

Poly. l. 5. tit. 1. Burc. l. 1. c. 151. Iuo p. 5. c. 264.

CLericus [a] aduersus exorcistam; exorcista aduersus acolythum, acolythus aduersus subdiaconum, subdiaconus aduersus diaconum, diaconus aduersus presbyterum, presbyter aduersus episcopum accusationem dare, aut a testimonium ferre non valet.

a ¶ Aut testimonium ferre.] *Hæc non sunt in originali, neque in alijs locis indicatis, ac totus etiam ordo in enumeratione est immutatus: ita enim in concilio, & apud ceteros:* Fecit hoc gradus in gremio synodi, vt non præsbyter aduersus episcopum &c.

Item Zepherinus Papa ad episcopos Siciliæ, epist. 1.

¶ De eodem. Cap. XI.

Iuo p. 5. c. 245.

MAiorum [h] quispiam minorum accusationibus non impetatur [c].

b MAiorū.] Hoc cap. simpliciter non tenet.

c ¶ Impetatur.] Criminosè, si de clericis intelligas.

¶ *In originali quemadmodum, & apud Iuonem est,* nec summorum quispiam minorum accusationibus impetatur, aut dispereat.

Item Anacletus Papa epist. 3.

¶ De eodem. Cap. XII.

Isidorus. l. 3. sent. c. 39. inf. ea. c. plerunque. Ans. l. 3. c. 37. Deusdedit p. 3. Iuo p. 5. c. 239. Gen. 9.

SEntentia Cham filij Noe damnantur, qui suorum doctorum, vel præpositorum culpam produnt [d], ceu [e] Cham, qui patris pudenda non operuit, sed magis deridenda monstrauit.

d SEntētia Cham, &c. Produnt.] Tales deponunt 45. dist. accusatores.

e ¶ Ceu.] Id est, sicut.

Item Eusebius Papa ad episcopos Alexandriæ, epist. 2.

¶ Oues pastorem suum (nisi à fide exorbitauerit) non possunt accusare. Cap. XIII.

Et in 5. synodo sub Symmacho & Greg. past. p. 3. c. 5. Poly. l. 5. tit. 1. Ans. l. 3. c. 44. Burc. l. 1. c. 139. Iuo p. 5. c. 253. Pann. l. 4. c. 59. † al. scisse.

† Cōc. tex. in l. quēquā. & ibi Doct. & bo. glo. C. de epi. & cle.

OVes, quæ pastori suo commissæ sunt, eum [f] nec reprehendere (nisi à recta fide exorbitauerit) debent, nec vllatenus accusare possunt †: quia facta pastorum oris [g] gladio [h] ferienda non sunt, quamquam rectè † reprehendenda [i] videantur.

f OVes. Eū.] Criminosè, si de clericis intelligas, dic hoc cum prelatus eorum est bonæ opinionis.

g ¶ Oris.] Id est, locutionis.

h ¶ Gladio.] Id est lingua.

i ¶ Reprehendēda.] i. reprehēsibilia. ff. ead. nos si. ne sit contra sup. 2. d. st. nolite infra 6. q. 1. oues.

His auctoritatibus probatur, quod subditi, siue sint laici, siue clerici, prælatos suos accusare non possunt. Verum de criminosis, & de infamibus hoc intelligendum est, qui vitam suorum prælatorum parati sunt reprehendere, non imitari: quod ex verbis Anacleti datur intelligi, qui ait.

HIS AVCTORITATIBVS. Hæc est 2. pars q. in qua vult probare, quod laici si boni sunt, accusāt clericos; sed huiusmodi allegatio superficialis est, quia aliter canones intelliguntur, hoc tamen probare nititur per ix. auctorita. Ioan. de Fant.

CASVS. Modo concludit G. ex supradictis, ꝙ subditi laici, vel clerici non accusant suos p̄latos: sed dicit H. ꝙ hoc intelligēdum est de infamib. & criminosis, qui parati sunt reprehendere suos, prælatos: & hoc probat per sequentia.

¶ Quare laici in accusatione episcoporum non audiantur. Cap. XIIII.

LAici in accusatione episcoporum audiendi nō sunt; quia oppido eis quidam infesti sunt: & indignū est, vt ab eis accusentur, qui eorum grauitatem nolunt imitari [k].

k LAici.] Noluit imitari. Propter hoc uerbum inducit Gra. hoc c. Sed hic uacat ar. à cōtrario secundum H. & Lau. unde subaudi, maximè. Hic uideas q̄ no. 81. d. presbyter. in glo. cum capitur, & c. Arch.

¶ *Apud Anacletum, ex quo citatur, non extat. Eadem tamen verba habentur in epistola Eusebij supra eadem cap. laicos.*

Item Anacletus ad episcopos Italiæ, epist. 2.

Deusdedit p. 4. Ans. l. 3. c. 31. Iuo p. 5. c. 238. Pann. l. 4. c. 58.

¶ Sacerdotes non nisi à viris idoneis, & probatis accusari possunt. Cap. VX.

j ACcusatio quoque eorum, super qua nos consule-

ACcusatio.] CASVS. Quæsitum fuit ab Anacleto utrū epi possint accusari a malis

uinciæ ordinario iure cognoscant.arg.ſ.ca.proximo.& ſic ordinarius,& delegatus ſimul potuerũt cognoſcere de cauſa. Quid ergo iuris eſt,ſi iſti diſſentiant in ſententia? Dic vt inf.c.ſ.ſi plures.ext.de ſent.& re iud.c.fi. ARBITRARI. Iſte §.diuiditur in duas partes. In prima dicitur, arbitri tantum ſunt qui nõ habent poteſtatẽ, a quibus nõ appellat: & imputet ſibi q tales elegit. Secundo dicitur, quod ſi ſententia iudicum a quibus appellatur, fuerit retractata,nõ obeſt eis, niſi conuincantur iniuſtam tuliſſe ſentẽtiam, inimicitia vel gratia de prauati: & hoc probat perſequens cap.

a ¶Arbitrarij.]Hæc verba habes.ff.de arbi.l.diẽ.§.ſtari.niſi cõtra ius ſit quod fertur. inf. ca. §. eſt autem quando.

HOc etiam.]Hæc eſt 7.pars qõ. i qua ponit x. diuerſus caſus in x. c. Io. de Fant.

CASVS. Dubitabaẽ vtrum iudices puniri debeãt,quorũ ſententia per appellationem fuit retractata: & ſtatuit in cõcilio ꝙ pp hoc puniri nõ debent, niſi cõuicti fuerint odio,vel gratia,vel pecunia ſententiam protuliſſe.

b ¶Obſit.]Niſi quãtum ad hoc quod in alijs cauſis poſſint ſuſpecti recuſari.extra de app. ad hæc. &c. propoſuit.

Præſumitur pro illo, qui aliquid facit ex officio.

c ¶Sic cõuinci.]Argumentum,ꝙ cõtra aliquẽ ex officio ſuo facientẽ aliquid nõ ſit malũ præſumendum niſi conuincatur 11.q.3. abſit. & c. ſi epiſcopus forte 9.q.2. Lugdunẽſis. extra de renunc.in præſentia de ſen.& re.iud.ſicut Hodie non præſumitur pro ſolo iudice, niſi hoc legitimis conſtiterit documentis,ut extra de proba. quoniam cõtra falſam.

Iudicis maleiud cantis punitio.

d ¶Vel iniquo.]Si iudex per ſuam imprudentiam iudicauerit male,punitur quantum iudici uidetur æquũ. ff.de var.& extraor.cog. l. vlt. ſed ſi per imprudentiam vel aſſeſſoris,tũc aſſeſſor tantũ punitur,vt ff. quod q̃ſq; iur.l.2.1 Sed ſi iudex p dolũ, vel p gratiã, vel p odium pro pecunia male iudicauerit,punitur in veram litis æſtimationem: & etiam infamis fit.C.de pœna iudi.qui ma.iud.l.2.& inſtit. de obli.quæ ex quaſi delic. naſ. §. 1.Si autem iudex non vult iudicare, facit litem ſuam, vt 32.q.1.dixit Dominus. dic vt ibi dixi.

1 Ad le per Doc. de hac materia in l. argentarius. §.ſi.cũ gl. ff. de eden. & q̃ no.in cap. 1. de re. iud. lib.6.

QVÆRITVR. CASVS. Mouet hic Grat. q. an iudex à quo appellatur, poſſit eſſe teſtis in cauſa propter quam eſt appellatum ab eo.& probat ꝙ non, ſequenti cap.

STatutum.]CASVS. Appellatũ fuit a ſententia iudicis,alter litigatorũ corã iudice appellationis volebat ducere in teſtimoniũ iudicẽ,a quo appellatũ ẽ:ſimiliter aſſeſſorem vel aduocatũ, q̃ritur vtrũ poſſit? Et rñdet ꝙ nõ. In fi.dĩ, ꝙ clericus ad teſtimoniũ cõpelli non põt.

e ¶Apoſtolico.]idest,canonico.

f ¶Deciſio.]ideſt,ſententia.

g ¶Clericorum.]ideſt,iudicum.

h ¶Diſplicuerit.]Et ideo appellauerit.

i ¶Præſes.]ideſt, præſidium ferens, 1. aduocatus 2. uel aſſeſſor. præſes enim dicitur defenſor.32.q.4.nemo.

k ¶Cognitor inſtrumento tamen iudicis creditur ſuper his quæ acta ſunt coram eo: & etiam dicto ſuo creditur ut extra de reſtitu.ſpol.olim in fi. & c.cum ad ſedem extra de ſenten. & re iud.cum ſuper. & cap. ſicut. & extra de eo, qui mit.in poſ.c.2.& de teſti.cum a nobis.C.de contrahen.ſtipu.optimam.C.de fal. ſi quis decurio.Arg.contra C.de reli.l.1.C.de arbi.ne in arbitris. ff.de cuſto.re.diuus ſ.ea.biduum. in fin. extra de cõdi. appo. per tuas. extra de accuſ.cum dilecti. in fi.Creditũ iudici cum alijs adminiculis.extra de teſ.cũ a nobis.

14.q.3.teſtes. extra l. 6.de teſt. ca. Romana q̃ eſt Inn. iiij. Iudicis. inſtrumẽto & dicto credit.

¶ ¶Vel cognitor.]Prohibetur ergo ne iudex,vel aduocatus.

nuſcriptis quemadmodum & apud Iuonem, comprouinciales, *uox non eſt in concilio,neque apud Nicolaũ.Græce,legitur,* καὶ δ᾽ ἀφόρασιν τοῦ ἐπισκόπου.i.& ipſius epiſcopi ſententiam *Balſamon tamẽ videtur legiſſe,* τῶν ἐπισκόπων. *& primum interpretatur de epiſcopis prouincialibus,deinde de alijs.*

Arbitrarij [a] *tantum ſunt, qui nullam legitimam poteſtatem acceperunt,à quibus appellari nõ licet,;quia eis imputandum eſt,quod ſibi tales elegerunt.Si vero ſententia eorũ,a quibus appellatur,ſoluta fuerit per eũ ad quem appellatũ eſt,nihil eis oberit;niſi fortè uel inimicitia,vel pecunia deprauati iniuſtam probentur tuliſſe ſententiã.*

Vnde in concilio Cartaginenſi 3.c.10.legitur.

a ¶Fuerit.] *Sequebatur in vulgatis:*per eum ad quem appellatum eſt: *quæ ſunt expuncta;quia in vetuſtis codicibus non habentur.*

¶Cum per appellationem ſententia ſoluitur, non debet obeſſe ei,qui non iniquo animo iudicauit.

Cap. XXXVII.

Iuo p.6.c.263. Pann.li.4.c.135.

7 HOc etiam placuit, vt à quibuſcumq; iudicibus eccleſiaſticis ad alios iudices eccleſiaſticos, vbi eſt maior auctoritas,fuerit prouocatum,non eis obſit,quorum fuerit ſoluta ſententia, ſi conuici [c] non potuerint, vel iniquo† [d] animo iudicaſſe,vel aliqua cupiditate,aut gratia deprauati.

† inimico.] vera lectio.

Quæritur autem de eo,a quo appellatur,an ſit euocandus in teſtimonium apud eum,ad quem appellatur,ſuper negotio,cuius cognitionem ſuſcepit.

De hoc ita ſtatutũ eſt in cõcilio Carthaginenſi 5.c.1.

Et in Afric.c.26.

¶Clericus non deuocetur in teſtimonium illius cauſæ, cuius primum cognitionem ſuſcepit.

Cap. XXXVIII.

STatutũ † eſt,vt qui forte in eccleſia quamlibet cauſam iure Apoſtolico [e] eccleſijs impoſito agere voluerit; & fortaſſe deciſio [f] clericorũ [g] vni parti diſplicuerit [h]; non liceat clericum in iudicium ad teſtimonium deuocari eũ,qui præſes [i] † vel cognitor [k] fuit, & nulla ad te-

Iuo p.6.c.230. † al. ſtatuendum.] orig. † al. cognitor,vel præſens.] orig.

catus, vel assessor fiat testis in causa illa: iudex eñ offensus, & suspectus est appellanti, vt extra ead. proposuit, Item quia iudex semper vellet tueri suam sententiam: & ita non esset ex vtraque parte, quod est officiũ testis, vt 14.q.5.non sane. instruere tamen potest eum, qui cognoscit

Iudex aduocatus assessor, & executor nõ possunt esse testes in causa appell.

causa dicitur appellationis cũ principali. sic su.ca.si episcopus. & 16.dist.habeo. Arg. contra 6.q.4. Osius. Sol. eadem est causa, idest negotium: sed non est idem iudiciũ: quia alij sunt iudices Io. & pronunciant appellationẽ iustam, vel iniustam, vt su.ca.§.vlt. sed in priori causa pronunciat de ipso principali: & hoc notaui in quæstionibus meis. B.

Appellationis causa est eadem cum principali.

stimonium [a] dicendum ecclesiastici † cuiuslibet persona pulsetur [b].

† al. ecclesiastici cuiuslibet ordinis.

Ab eis quoque, ad quos prouocatum fuerit (sicut in Africano concilio, cap.63 legitur) vlterius prouocare non licet.

¶ Non liceat prouocari ab his, ad quos prouocatum fuerit. Cap. XXXIX.

SI autem [c] prouocatum fuerit, eligat qui prouocauerit, iudices, & cum eo, & ille, cõtra quem prouocauerit, ab ipsis [d] deinceps nulli liceat prouocare.

Post secundam prouocationem intelligendum est: tertio enim in vna eademq; [e] causa super eisdem capitulis procurare non licet. Vnde in vij. libro Codicis titulo, ne liceat in vna eademque causa tertio prouocare, lege vnica Imperator Iustinianus scribit. ¶ [Si quis in quacunque lite iterum prouocauerit, non liceat ei tertio in eadem [f] lite super eisdem [g] capitulis prouocatione vti, vel sententias excellentissimorum præfectorum prætorio retractare; licentia danda litigatoribus arbitro [h] dato, ipsius audientiam qui eũ dedit [i], ante litis cõtestationem [k]

Tit. 1.

SI QVIS. CASVS. Tria dicũtur in hac lege. Primũ est, ꝙ in vna causa & sup eodem articulo non liceet tertio prouocare. Secundum est, ꝙ sententia præfecti prætorio retractari non potest. Tertium est, ꝙ si in causa, in qua secundo appellatum est, datus fuit iudex delegat⁹: licet ab eo appellari nõ possit, recusari tamen potest ante lit. contest. & implorari audientia delegantis.

2 Q. generalis, est, & incipit, quęrit utrum in cã appellatiõis ubi dr̃, ꝙ in cã appellationis iterũ est lutandũ extra de ap. interposita. Arch.

f ¶ Tertio in eadem] Ergo qui bis appellauit, non audit tertio appellans. hoc ideo, quia præsumitur, ꝙ toties iuste condẽnatus sit, & nõ grauet. vnde idem põt dici

gnoscit de appellatione, vt 18.d.c.1. licet sit arg. su. ff. de iud. cum qui. Nec etiã assessor potest esse testis: quia ipse libellis, & sententijs, & cognitionibus præest. ff. de asses. l. 1. licet sit arg. ꝙ possit. ff. quod metus cau. l. metũ §. sed quod prætor. in fi. Item aduocatus 1 executor negotij non potest esse testis, vt ff. de testi. l. vlt. & 4.q.3. testes quos. circa medium, sicut nec aduocatus iudex potest esse: nedum aduocationis suæ memor, &c. C. de assesso. nemo. Io. Quidam dixerunt, ꝙ in principali negotio non admittuntur hæ personę: sed super his, quæ acta sunt in causa, sic extra de accusa. cum dilecti. hoc tenet Hug. Alij vero contra. B.

1 Adde pro hoc tex. in l. deferre. §. iidem, decreuerũt & ibi Bar. & gl. ff. de iure fisc. no. Inno. & moder. in c. 2. de arbi.

a ¶ Ad testimonium. Regulare est, ꝙ in ciuilibus negotijs cogi potest quilibet testificari. 11.q.3. quisquis metu. C. de testi. si quando. sed clerici non coguntur ad testimonium: sicut nec ad alia officia publica, vt 16.q.1. generaliter. quia clerici non de facili debent iurare. 2.q.5. si quis presbyter. Sed si aliter veritas non potest manifestari: tunc per episcopum possunt cogi clerici ad testificandum. 14.q.2. quamquam. Item & si gratia, odio, amore, vel timore se subtrahunt extra de testi. cog. c. 1. &c. delictorum.

b ¶ Pulsetur. idest, cogatur.

AB EIS. CASVS. Modo probat Gratianus, ꝙ non licet tertio super eodem negotio appellare.

SI autem.] CASVS. Quæsitum fuit vtrum et quibus appellauit super eodem articulo, liceat super illo tertio appellare. Et respondet ꝙ non: sed eligãtur iudices de consensu partium, a quib. non prouocetur. Et quod ita intelligi debeat c. probat Gra. §. sequenti. qui per se patet. & l. sequen.

c ¶ Si autem. Pone casum sup. ca. a iudicibus.

d ¶ Vt ab ipsis.] Si hæc dictio, vt, ponitur consecutiue, vt Gra. vult, tunc intelligas prout dixi su. e. a iudicibus. sed si ponitur modaliter. nihil est hic iuris: quia taliter bene possunt eligi iudices, vt non liceat prouocari, vt C. de tempo. app. l. l. vltima.

Vt dupliciter ponitur.

e ¶ Eademque.] Argum. contra aduocatos; quia eadem

secundum canones. extra de ap. sua nobis. Sed quid est quod dicit hic, aliquis potest recusari, non tamen appellari ab eo: cum tamen a suspecto iudice possit appellari, vt extra vt lit. non contest. accedens 2. su. ead. quoties. Item ſm decre. vbicunque inhibetur appellatio, & recusatio, vt extra eo. super eo 2. &c. consuluit. Sed dic ꝙ inhibetur simplex, & vaga recusatio ubicumq; inhibetur appellatio tamen expresse non potest inhiberi remediũ recusationis, vt C. de senten. & interlo. om. iud. l. ult. Potest dici quod tertio appellatur non a sententia, sed a suspecto iudice. Sed qualiter potest hæc lex stare: quia si iste qui appellauit, impetrauit iudices: ipse non potest eos recusare, ut dixi sup. ead. a iudicibus, si aduersarius eos impetrat, aut ante terminum appellationis, aut post terminum, si ante terminum, tunc literæ non ualent, ut extra de ap. oblatæ, &c. sæpe. sed si post terminum, stultus est impetrans, si vtitur literis illis, cum sententia iã tenat, vt inf. ea. eu qui. Dicas & intelligas quãdo aduersarius impetrat literas, & ante terminũ appellationis, non ante terminum datum ab homine: sed ante terminum appellationis datum a lege: quod facere potest, vt inf. ea. appellatore. Vel intellige quando idem qui appellauit, impetrauit iudicem illum quia eum potest recusare propter nouam causam superuenientem, ut extra de offic. deleg. insinuante.

Recusari põt quis, non tñ ab eo appellari.

g ¶ Super eisdem.] sup. ea. omnes. in prin.

h ¶ Arbitro.] idest, iudice delegato 3. Vel intellige de arbitro coram quo probanda est causa recusationis.

3 Sn. dato ei iu in quo secundo appellatum est secundum B.

i ¶ Qui eum dedit.] Per hoc patet, ꝙ cum delegatus recusatur, & recusatio sit probata, statim euanescunt literę, & remittitur negotium ad delegantẽ, sed si ordinarius recusatur, tunc tenet illud quod est in illa constitutione speciali ext. eo. ad hæc 1. & inf. 11.q.1. peruenit. Io.

K ¶ Litis contestationẽ.] Quia est dilatoria exceptio, ut 3.q.6.§. exceptio. sic 3.q.5. ꝙ suspecti de hoc dicemus. inf. 3.q.3. offerat. Et sic patet, ꝙ in cã appellationis est lis contestanda, extra de testa. Reynaldus, ergo & libellus est porrigendus: tamen aliter fit de consuetudine. Ioan. Certe immo de consuetudine porrigitur libellus talis.

Libellus est in cã appellationis porrigendus.

talis: Peto sententiā confirmari, vel infirmari latam inter me, & talem. B.

a ¶ Inuocare. Et istum recusare.

CVM AVTEM. CASVS. Dicit Gratianus, quòd causa status: vel criminalis appellatum fuerit, non agitur per procuratorē. Et hoc probatur sequēti ca. cuius casus planus est. H. tamen intellexit idē ante appellationē, vt dicit in summa.

ADDITIO. De hoc dic vt not. in prædictis cap. cum sit Romana.

f ¶ Annus. Si appellatur ad alium quàm ad principem tunc videtur sex menses dandi. Item si appellatur a delegato qui non recipit appellationem, dantur tres menses.

Appellanti diuersa tpa dantur ad prosequendum.

inuocare [a], *& huiusmodi petitione minime prouocationis vim obtinente.*] ¶ *Cum autem in causa capitali, vel statu interpellatum fuerit: non per procuratores, sed per seipsos appellantes causam suam agere oportet.*

Vnde Hadrianus Papa ait in capitulis a se collectis, cap. 44.

In Cod. Theod. in lib. 5. sententiarum Pauli, tit. 35. c. 1. in interpretatione. Capit. l. 7. c. 357. Ans. l. 3. c. 88.

¶ Appellationem in causa capitali, vel status interpositā, per procuratorem exequi non licet. Cap. XL.

SI quando in causa capitali [b], vel causa status [c] interpellatum fuerit, non per exploratores [d] †, sed per seipsos est agendum.

† *procuratores.*] vera lectio.

Tempus autem exequendæ appellationis annus est; vel si iusta causa intercesserit, biennium.

Vnde in Authenticis, constit. 115. coll. 5. legitur.

C. de tem. & repa. appellat. Authen. ei quilib. 7. tit. 63.

¶ De eodem. Cap. XLI.

EI, qui appellat, impertitur annus, intra, quē, secundū se, communiter cum aduersario litē exequatur; aut, si iusta causa intercesserit, alius [e] ann[9] [f] indulgeatur: quo transacto, lite non completa, rata manet [g] sententia. ¶ Appellatore cessante, cum vnus mensis [h] superest ex biennio, licet victori ingredi, vt reos quæratur: quo siue

b ¶ SI quando in causa capitali. 15. quæst. 3. in criminalibus.

c ¶ Status. In causa status non constituitur procurator, nisi ille qui cōstituit, sit in possessione libertatis, vt 54. dist. inst. frequens. & C. de asser. tol. l. 1. in prin.

d ¶ Per exploratores. idest, procuratores. sed in causa appellationis in his casibus admittitur procurator etiam in causa criminali [i] & in causa status, vt ff. de appell. non tantum. & ff. de lib. cau. l. 1. vbi filius pro patre, & econuerso, potest appellare, etiā ipsis inuitis, qa interest filiorum parētes habere liberos, & econuerso, vt ibi.

i De hoc no. ff. de accu. l. ult.

d ¶ Per exploratores. Regulare est, ꝙ per procuratorē non agitur de crimine: sed fallit de crimine iniuriarū, vt 3. q. 9. §. nisi. Item quis se excusare potest de crimine conuentus, & accusatus per procuratorem 5. q. 3. reos. Item excipere. extra de accusa. veniens. & c. super his. Item in leuibus criminibus. ff. de accus. leuia. Item si crimen non excedit pœnam relegationis, vt ff. an per aliū causæ appellationis exerceri possint l. 1. Item si agatur ad pecuniariam pœnam licet infametur reus, vt in eadem lege. Item in crimine suspecti, ff. de procu. non solum. §. vlt. Item vbi quis aliū vult accusare de ingratitudine, ff. de procur. sed & hæ. §. 1. Item in actione populari interuenit procurator ad defendendum, sed non ad agendum, vt ff. de popul. act. qui populari. Item secundum quosdam per nuncium potest agi in causa criminali, vt extra de restit. spol. literas. Item cum causa non est pure criminalis, vt extra de procu. tuæ. Item per socium litis agitur in causa criminali, ut 3. quæstio. 6. hæc quippe. & extra de do. & contum. cum dilecti. in princ. & 2. q. 5. statuit.

Procurator in causis criminalibus interuenit qñque.

TEMPVS. CASVS. Modo ostendit, ꝙ annus vel biennium datur ad prosequēdam appellationem, & hoc probatur l. seq.

EI qui appellat.] CASVS. Quæsitum fuit intra quod tempus debeat quis appellationem suam prosequi. Et certe respondetur, ꝙ intra annum, & iusta causa interueniente dabitur ei biennium. Sed si intra hoc tempus suam appellationem nō fuerit persecutus solus, vel cum aduersario, rata manet sententia.

e ¶ Alius. idem beneficium dant antiquæ decre. vt extra de appellatio. ex ratione. & c. cū sit Romana. Similiter nouæ. extra eo constitutus. hoc tñ tempus iudex pōt arctare. extra eo. reprehensibilis. & c. cum sit Romana. licet sit arg. contra ff. de re iud. l. a. d. §. si quis. vbi dicitur, ꝙ iudex beneficium legis non potest diminuere.

ses. C. eod. si appellationem. sed si à delegato principis: tūc nouem menses. C. de temp. ap. l. 2. §. ꝙ si secundū. si a pedaneis iudicibus, tūc duo menses, in auth. de iud. §. audiant ergo. coll. 6.

g ¶ Maneat.] Quia fingitur nō prouocasse, ut C. de tēp. app. l. ul. circa fi. fuit tamen extincta sententia per appellationem, ut ff. ad Turpil. l. 1. in fin. sed ante sententiam appellans si non prosequatur appellationem, stabit iudicio eius à quo appellauit. extra eod. personas. nec post auditur appellans, vt extra eo. reprehensibilis. & c. consuluit. & ca. personas. Io. nisi iterum grauetur, vt extra eo. vt debitus. & c. directe. B.

APPELLATORE. CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ si appellator non prosequatur intra biennium, victor in vltimo mense debet adire iudicem: & requisito reo, siue inueniatur siue non, procedatur in causa: absentem omnino in expensis condemnando. Si vero neuter adiuerit iudicem intra biennium, rata manet sententia.

h ¶ Vnus mensis.] Hic habes, ꝙ victor potest præuenire legalem terminum appellationis per mensem, vt C. de temp. appell. l. vlt. §. in his aūt casibus, sed victa pars potest quatuor dicbus præuenire, vt ead. l. §. præced. Et not. ꝙ triplex est terminus appellationis. qñq; statuitur terminū ad iter arripiēdū, vt extra de sēn. & re iud. cum ex causa. extra de app. peruenit. qñq; statuitur terminus ad pñtandum se [a] iudici appellationis, vt extra eo. cū sit. & c. significauit. tertius terminus est, qui statuitur a lege, scilicet annus, vel biennium, & intra illū debet esse finita causa appellationis, vt hic, & C. de tem. app. l. nemo. & l. ult. circa mediū; & in auth. de app. circa mediū. coll. 8. Hoc aūt scias, ꝙ terminum statutum ab homine non pōt altera pars pūenire, ut extra eo. sæpe. sed terminum legalem pt pūenire, cum modicū superest de tpe, ut hic dicitur, & extra eo. oblatæ. Secundum legem antiquam poterat, & debebat elapsa medietate termini legalis uictor se exhibere iudici appellationis, ut C. de temp.

Appellationis termin[9] est tripex.

a Obtinuit in curia qđ is cui talis terminus est præfixus a iudici ad quē appellauit cō stitutus non uult agere, nō cogitur. Archid.

tem app.nemo.sed tamen (ut patet ex illa decr.oblatæ) quandoque ante terminum potest altera pars prosequi causam appellationis, dum tamen altera pars non præueniat diligentiam alterius,arg.16. q. 3.placuit 2. & extra de app.ut debitus.

a ¶ In-

† *al. in expensis.* sup.ca.anteriorum. Deo. tit. Auth.sed & lis,l. 2.

inuento [a], siue non, suas afferat allegationes, vt vel confirmetur, vel rescindatur sententia, omni casu [b] absente expensis † condemnando secundum tempora fatalium dierum. Neutro verò cõcurrente post secundum annum fatalem permaneat sententia rata. *Constitutione secunda in collatione quarta.* ¶ Sed lis,quæ speratur in consistorium principis inferri, absque damno moræ manet intacta, donec ipse faciat eam introduci, & a proceribus secundum morem dirimi.

Si verò is, qui appellauit,pœnitentia ductus [c] ab appellatione desistere voluerit, non prohibetur:sicut in 7.li.Codicis, tit. de appellationibus leg. 28. Impp. Arcadius, & Honorius statuisse leguntur. ¶ Si a quis libellos appellatorios ingesserit: sciat se habere licentiam arbitrium commutandi [d], & suos libellos recuperandi:ne iusta pœnitudinis humanitas amputetur. ¶ Est autem quando appellationem interponi non est necesse. In eodem namque libro, & eodem tit.le. 27. ijdem Impp. decreuerunt. ¶ Nominationes verò libellis, vel edictis factæ citra conciliũ † publicum [e] non valent, de quibus nec appellare [f] necesse est: si solennitas deest.

* Li.3. C.de sent.& interlo. ex l.3.

† *al.consiliũ.*

Leg.prolata. C. de sent.le.1.C.quando prouocare non est necesse.

* Le.prolata. C. de sent.

* Le.1.C. qñ prouocare non est necesse.

8 *Diffinitiua [g] * quoque sententia, quæ condẽnationem, vel absolutionem non continet,pro nulla habetur. ¶ Itẽ * sententia citra solitum ordinẽ [h] iudiciorum à præside prolata,auctoritatem rei iudicatæ nõ obtinet. ¶ Item * si sententia lata fuerit contra res prius iudicatas [i], a quibus*

dicitur hic, quod talis nominatio non ualet, nec ab ea necesse est appellare.

c ¶ Publicum.] Et cleri.& populi,ut 24.dist. episcopus, etiam absentibus ad xij. dictas uocatis, ut ext. de elect. cum inter, si sine periculo possunt uocari, ut extra de elec.quod sicut Hodie q non põt interesse, hoc iurabit 3, & sic põt cõmittere uices suas alicui de ecclesia sua,ut ex.de elec.q a pp. De hac materia notat 7. q. 1.factus est, & uocabuntur qui sunt in prouincia,ut ex.eo. corani. Hodie statur consuetudini, extra de elect. in Genesi. Item patet hic, q licet omnes canonici elegerint aliquem seorsum non conuocato concilio, quod electio nõ ualet. 63. dist. c. 1.

3 Intellige si a capitulo iuramentum requiratur: alias non est necesse, ut ibi oẽs not.

f ¶ Appellare. Appellatio tñ tuetur electionẽ minus bene factã,ut ext.de elec. considerauimus.

DIFFINITIVA. Hæc ẽ 8. pars.ĩ qua ponit xx.cas⁹ diuersos. Ioa. de Fan.

CASVS. Dĩ hic, q sententia,quæ absolutionẽ,uel cõdemnationem nõ continet,nulla est ipso iure. Idem dicitur de snia lata contra solitum ordinem iudiciorum. Idem dicitur de sentẽtia lata contra sententiam a qua non fuit appellatum:nec in his casibus appellatio necessaria est.

Citãdæ sunt partes in appellationis causa.

a ¶ Inuento.] Hic patet, q etiam in causa ap. partes sunt citandæ 1. si tñ altera pars non uenerit, iudex ea absente põt procedere, vt hic dicitur: quia priuilegium eius est qui de ap.cognoscit, q possit vna parte absente litem audire,vt C.de temp.app.l.vlt. §. pen. Si tñ absens probat iustam causam absentiæ, bene retractatur, quod factum est,vt ext.de sent. & re iud. cum Bertholdus.

1 Ad idẽ ext. de appel.pertuas, & not. eo. tit.sæpe. in glo istud. no. &c.

b ¶ Omni casu.] .i. siue vincat, siue vincatur, vt ext. de app.reprehensibilis,& c.sæpe.& C.de iud.properandũ. § si autem,& 3.q.3.libellum.

SED LIS. Casus istius legis habetur sup.ea.c.anteriorum.§. ad hoc.

SI VERO.CASVS. Modo ostendit Grat. q quilibet potest suæ appellationi renunciare,etiam si libellos appellatorios receperit,& hoc probat lex sequens, quæ satis plena est: & per te casum formabis.

c ¶ Pœnitentia ductus.ff.de dona.qui saxum.ff.de rep. si pœnituit.ff.locati.l. si in lege. §. penult. ff. de in ius voc.quamuis.ff.de mino.quod si minor. §.Scæuola.

c ¶ Pœnitentia ductus.] Intellige si pœnitet cum adhuc nihil interest aduersarij.ff. de cond. ob cau. si pecuniã. potest tamen iterum appellare 2. ext.de app.directe.

2 Si in alio nouo articulo grauetur. & ita loquitur ista dec. sm.Vin Tã. & Go.quamuis Lau. ibi not. q non erat decre.

d ¶ Commutandi.] Sic ext.de app.c.directe,quod tamen verum est re adhuc integra: quia si aduersarius iã recessisset, non posset iste mutare consilium in iniuriã alterius ff.de reg.iur. nemo.

EST AVTEM. CASVS. Supradictum est, q licite quis appellat. Nunc ostendit in quibus casibus non exigitur appellatio.

NOMINATIONES. CASVS. Aliquis nominatur ad aliquam dignitatem præter publicum concilium,

g ¶ Diffinitiua.] Diffinitiua sententia est, quæ finem imponit negotio.ff.de arb.qualem & 11.q.3.summopere.alia omnis est interlocutoria, sufficit tamen proferre verba,quæ habent vim condemnationis, vel absolutionis,vt ext.de ver.si.in his,& ff.de arbit.quod tamẽ. §.si arbiter. Item si continet condemnationem,sed tamen incertam, non valet, ut si iudex præcipiat solui debitũ, ut C.de sent.quæ sine certa quantitate profertur,per totum,quandoque etiam tenet sententia,licet non contineat condemnationem,uel absolutionem,ut in sententia sub conditione lata,ut sup.ca.biduum.

Sententia est duplex.

h ¶ Citra solitum ordinem. Scilicet generalem nam si primum sententiatum fuerit de proprietate quam de possessione:licet hoc fieri non debuerit, tamen nisi appelletur,sententia tenet, C.de app.l.1.T.

i ¶ Iudicatas.] Nisi in causa matrimoniali 25. quæst. 0. §.quia ergo. Et in crimine falsi.C.de fal.l.querela. Et ubi negatur iudicatum. ff quæ sententiæ sine app. re.l. 1.in prin. Et cum dolo omisit exceptionem, quæ competebat ex prima sententia, ut extra de sent. & re iud. inter.quæ huic legi uidetur contraria, sed decr. intelligo 4. cum aliquis ex certa scientia & ex dolo omisit exceptionem,uolens decipere aduersarium, argum. ff. ad Vell.si decipienti.hæc autem lex loquitur cum ex ignorantia omisit exceptionem rei iudicatæ: uel etiam si ex certa scientia omisit, sed ideo omisit,quia non poterat eam tunc temporis probare: hoc enim non præiudicat, ut infra ead.quæst.7.plerumque. Item fallit. ff.de iureiur. admonendi, ubi retractatur prior sententia propter

Snia contra res prius iudicatas quãdoque ualet.

4 Et bene secũdum Vin. & Ho. ut ibi not.nam deceptis non decipientib. &c.ext.de rerum permu. c. pe.Arch.

Periurium. Io. ego intelligo decr. inter cum prima sententia non valebat, vt ibi dicitur: quod poterat esse ex multis causis. B.

ITEM SI SENTENTIA. CASVS. Di hic quod si sñia lata fuerit cōtra ius scriptū, nulla est ipso iure, nec ab ea necesse ē appellari: veluti si pronūcietur defunctū fuisse minorē 14. an. & rite testamentum fecisse. Si autē fertur sententia contra ius litigatoris, tunc est appellatio necessaria: veluti si pronunciatur minorem 14. annum impleuisse, & rite testamētum fecisse.

a ¶ Cōtra ius.] Nisi iudex estimet leges illas nō iuuare cām. vt ff. de re iud. cū ꝓlatis. Sed hoc est falsum: quia error iudicis non dēt excusare sniā. vt ff. quæ sniæ sine appellat. re. l. 1. in prin. & illa lex cū ꝓlatis, loquitur q̄ñ cōtra ius litigatoris sentētiarū fuit. Et sic patet ꝙ snia lata cōtra ius litigatoris quātum ad litigatores, trāsit in rē iudicatam, vt hic, & extra de sent. & re iud. cum inter. in fi.

Snīa contra ius litigatoris lata ualet.

pronocatum non est; sententia auctoritatem non obtinebit, & ideo appellare non est necesse. ¶ Item si sententia contra ius [a] scriptum feratur; veluti dum defunctus, & minor 14. annis fuisse, & testamentum iure fecisse dicitur, nullas vires obtinet: nec contra eam est necessarium auxilium reuocationis. ¶ Si vero contra ius litigatoris sententia dicatur, veluti dum minor 14. annis, annum 14. impleuisse, ac per hoc testamentum iure fecisse pronunciatur; ad pronocationis remedium oportet confugere. ¶ Item si plures iudices [b] dati sunt, & vnus tantum ex eis pronūciasse proponitur: non videtur appellandi necessitas fuisse, cum sententia firmitatem iure non obtineat. ¶ Item cum certa [c] ratione, & fine iudices mulctare possunt; si aliter contra statutum legis modum mulctā irrogauerint; quod contra ius gestum videtur, firmitatem non tenet, & sine appellatione potest rescindi. [¶ Venales [d] quoq; sñias, quæ in mercedem à corruptis iudicib. proferuntur, & citra interposita prouocationis auxiliū infirmas esse decretū est. ¶ Item si propter infirmitatē ætatis ad honorem, ad quem nominatus es, inhabilē te esse probaueris, prætermissa appellatione, iniqua nominatio remouebitur. ¶ Sunt etiam, quorum appellationes non recipiuntur. Nō enim potest recipi eius appellatio, qui per contumaciam [e] absens, cum ad agendā causam vocatus esset, negotio prius summatim [f]

Le. 2. si cum ibi.
Ea. l. §. quod si.
Le. 4. ibidem.
Le. 5.
Le. 7. l. 8. si pater.
Le. 1. C. quorum appel. non recipia.

2 No. th. ꝙ si iudex min⁹. iudicat quā sit lege statutū: illud qđ est min⁹ pōt declarare. ff. de i iu. diu⁹. quia pœnæ prosecutio non iudicis, sed legis auctoritati reseruatur. su. ea q. 3. § notādum. uer. & quamuis, & Arch.

c ¶ Item cum certe.] Quidam enim iudices possunt punire vsque ad duos aureos. quidā plus, vt C. de mo. mul. illustres, & l. seq. & tamen propter inopiam condēnati, pōt iudex sñiam moderari 2, vt ff. de off. præsid. illicitas. §. pen. & 23. q. 5. ca. 1. & C. eod. eos. in fine. sed nunquid vsque usque ad modum legitimum [illegible]? non. arg. ff. fa. ercis. in hoc iudicio. arg. contra. C. de do. sancimus. & extra de [illegible] reb. dilectus 1. & c. nisi. & 12. q. si quos.

ITEM SI PLVRES. CASVS. Si plures iudices dati sunt, & vnus tantum pronunciauerit, nulla est sententia ipso iure: nec exigitur appellatio ipso iure. Item si iudex punit aliquem vltra modum sibi à lege præfixum, pęnam maiorem quā debeat irrogando, talis sententia non valet: nec ab eo appellari oportet.

b ¶ Iudices.] Siue iudices sint ordinarij, siue delegati, siue arbitri, & omnes sint præsentes: quidquid maior pars statuit, illud tenet, vt 65. distinct. c. 1. & 2. & ff. de re iud. duo ex tribus. ff. de arbitr. item si. §. vlt. & l. diem. §. si plures, nisi in solo casu, quem habes extra de rescr. pastoralis. Sed si impari numero dissentiant, tunc si sint arbitri neutra sententia tenet, vt ff. de arbitr. diem. §. si plures, & tunc iudex ordinarius, coget arbitros aliquam ꝑsonam eligere, cuius auctoritati stetur, ut ff. de arb. item si. §. principaliter. In delegatis autem iudicibus tenet utriusque sententia sed suspenditur quousque altera confirmetur a superiore. ff. de re iu. duo iudices. nisi uelit dicere aliud esse in delegatis a principe 1, ut C. de appel. in offerendis. ubi dicitur, ꝙ si dissentiunt, eligant tertium. In ordinarijs uero si dissentiant in pari numero, tenet sententia pro reo lata, nisi in causa liberali, ut extra de prob. ex literis. ff. de re iud. inter pares. similiter tenet sententia lata pro testamento. ff. de inoff. testa. si pars. Tertius casus pro matrimonio, ut 33. q. 1. si quis acceperit, & extra de præsump. illud. Quartus in dote, ext. de senten. & re iud. c. fi. unde uersus.

Stat testamentum, libertas, coniugium, dos:
Si sunt æquales qui producuntur utrinque.

Et hæc quæ supra dixi, uera sunt, quando omnes iudices sunt præsentes si autem quis abest. & non per contumaciam, sententia aliorum nulla est, ut hic, & ff. de arb. item si. §. ult. & l. seq. & extra de off. de leg. quāuis, &c. causam. Io. & ponit hodie dec. totam hanc distinctionē, de senten. & re iud. c. ult. B.

Iudices plures si in snia discordent, quid iuris?

1 Non est in hoc uis, ut patet in eo, quod le. & no. ext. de re iud. c. fina. Sed quod sit in hoc uis n̄r in eo ꝙ no. su. 65. d. ecc. in gl. fi. Arc.

VENALES. CASVS. Venales sententiæ, quæ à corruptis iudicibus proferuntur nullæ sunt ipso iure. Similiter si aliquis nominatus est ad honorem decurionatus, qui esse non poterat propter infirmitatem ætatis, puta quia minor erat 15. annis, uel forte nimis grandæuus, citra appellationem, si probauerit se inhabilem, excusatur.

d ¶ Venales.] Sed si arbiter tulit sententiam per gratiā. tenet: sed datur doli exceptio. C. de arb. l. 3. ff. ad Treb. seruo §. cū prætor. sed si corruptus tulerit, nulla est sententia, ut hic, & C. si ex fal. all. l. ult.

SENTENTIAM QVORVM. CASVS. Modo ostenditur, quia non admittuntur ad appellandum: & numerantur hic personæ, quæ appellare non possunt: scilicet contumax: homicida: ueneficus. maleficus: adulter, raptor publicus, fur. similiter conuictus testibus, & confessus suum scelus non auditur appellans. Si autem conuictus sit, & non confessus, uel confessus metu tormentorum auditur appellans. Et sunt hæc omnia. C. quorū app. nō recip. l. 2. hæc autem uerba, & hoc in notorijs, in occultis autem, sunt uerba Gratiani: postea quæ sequuntur, uerba legis.

e ¶ Per contumaciam.] Sic inf. 24. q. 3. de illicita, nisi ueniant iudice sedente pro tribunali. ff. de in integ. restit. diuus. Item bene auditur appellatio contumacis, qui præsens est, ut ff. de ar p. creditor, §. missus.

f ¶ Summatim.] Id est, semiplene, inquiret iudex de negotio cum aduersarius abest, non enim statim absente aduersario mittet præsentem in possessionem: sed faciet ipsum iurare quod credebat se iuste litigare: & si intelligitur quod est extra ut lit. non contesta. quoniam frequenter, in fine.

Missio I possionē nō est statum sciemda.

NVL-

NVLLVS. Verba legis. C. quorum appel. non rec. l. 1.

a ¶ Veneficorum.]Idem est in alijs, vt extra de spon. ex literis. 2

Notorius nō conuincitur testibus nec appellare potest.

b ¶ Et hoc in notorijs.]Illud de suo ponit Gratianus, & male. in notorijs enim non est opus testibus supra eadem

f ¶ Calculi.]Idest, computationis.

g ¶ Publici.]Idest fisci.

h ¶ Priuati.]Idest, de proprio patrimonio Imperatoris: quod respectu fiscalium priuatum dicitur.

i ¶ Et.]Pro idest.

Le. obseruare. eod.

perscrutato, condemnatus est. ¶ Nullus ēt homicidarum, veneficorum,[a] maleficorū, adulterorum, itemq; eorum, qui manifestam violentiā cōmiserunt, argumentis conuictus, testibus superatus, voce etiam propria vitium, scelusq; confessus † audiatur appellans.] & hoc in notorijs.[b] ¶ In occultis autē [cū] testibus productis, instrumētis prolatis, alijsq; argumentis præstitis sententia contra eum lata sit, & ipse, qui condēnatus est, aut minimè voce sua confessus sit, aut formidine[c] tormentorū territus cōtra se aliquid dixerit, prouocandi licentia ei non denegatur. ¶ Nulli quoq; officialium[d] à sententia proprij iudicis prouocatio tribuatur; nisi in eo tantū negocio, quod ciuili rōne super patrimonio fortè apud proprium iudicē inchoauerit. ¶ Quoties etiam fiscalis[e] calculi[f] satisfactio postulatur, aut tributum exposcitur, aut publici,[g] vel etiam priuati[h] debiti euidentis, &[i] conuicti redhibitio flagitatur, appellatione exclusa necessario in contumacem vigor iudiciarius exercetur. ¶ Ab executione sniæ appellari non pōt,[k] nisi forte executor sniæ modum iudicationis excedat. ¶ Si quis ēt ausus fuerit prouocare, ne voluntas defuncti[l] testamento scripta referetur; vel ne ij, quos scriptos patuerit[m] hæredes, in possessionem[n] mittantur, & is, cuius de ea re notio, erit, appellationem receperit, & iudex, qui tam ignauam[o] conniuentiā adhibuerit, & litigator, qui tā importune appellauerit, viginti libris argenti mulctentur. ¶ De possessione etiam,

† Concor. l. constitutiones. & ibi Barto. ff. de app. & in l. creditur. §. iussus co. tit.

§. sicut. ead. leg.

Le. 3.

Le. 4.

Le. 5.

Le. 6.

Le. vnica. C. si demonem. poss.

AB EXECVTORE. CASVS. Iudex mandat officiali suo, vel alij vt mādetur snia executione. Quæritur vtrum a tali executore sit appellandū? Et certa dicitur q non, nisi modum in exequendo excedat. Similiter si aliquis appellat ne testamentu aperiatur, vel ne hæredes scripti mittātur in possessionem, non auditur: & appellatur & iudex qui recipit talem appellationem, puniuntur in xx. libris argenti.

k ¶ Non pōt.]Distingue tū: quia aut executor hēt merā executionē, aut mixtā. Si merā, nō appellatur ab eo nisi mādati fines excedat, vt hic dicitur: & si suspectus est, nō appellatur ab eo, vt ext. de app. nonnit. nisi obijciatur crimen falsi coram eo: tunc enim supersedebit executioni, vt extra de crimine falsi super eo. & C. si ex falsis istr.

Executor an possit recusari, & ab eo appellari.

dem quæst. 1. de manifesta. nec in notorijs appellari potest, vt extra eod. cum sit. & cap. peruenit. Si ergo hæc dum conuictio & confessio concurrunt, non auditur appellans: quia sola confessio in criminali non nocet, nec etiam in ciuile secundum quosdam quin possit appellari. ff. de confes. cum fideicommissum. sed contra, supra ead. quicunque.

c ¶ Formidine tormentorū territus.]infra 15. q. 6. c. 1.

NVLLI. CASVS. Officialis præsidis prouinciæ, vel alterius præsidentię in administratione, vel officio suo deliquit: de quo postea conuictus, & condemnatus a proprio iudice volebat appellare. Quæritur an possit? & certè dicitur q non potest: si tamen condemnatus esset in causa ciuili super patrimonio suo, bene admittitur ad appellandum.

d ¶ Officialium.]Vt executori, vel tabellioni quando delinquunt circa suam administrationem. quia præsumitur, quòd iudicem offenderint: & quia non præsumitur quod iudex iniustè contra eum aliquid faciat. Item quia non potest abesse a curia.

QVOTIES. CASVS. Ponuntur hic quatuor casus, in quibus non appellatur, scilicet cum ratio computationis postulatur a procuratore fisci: vel cum petitur tributum: aut cum debitum publicum, idest, fisci; vel priuatum idest Cæsaris, de quo aliquis est euidenter conuictus flagitatur.

e ¶ Quoties etiam fiscalis.]Idest, quoties ab aliquo rō administrationis requiritur: & intellige quando euidens est tributum: alioquin secus, vt C. de app. qm̄ nōnulli. Patet ergo q in tributis non appellatur: ergo nec in decimis: cum decimæ sint tributa egentium animarum, vt 16. q. 1. decimę, & est expressū extra de deci. tua. in fi.

Appellari nō pt in tributis & decimis.

iudicati. & de tali executore loquitur lex. C de executione rei iud. si vt proponis. & extra de sententia & re iud. de cætero. Qn̄q; dicitur executor, qui habet mixtam executionem: & talis potest recusari propter suspicionem. extra de offi. dele. super quæstionem. §. si vero de tali loqtur 25. q. 2. & si nō cognitio. & talis executor audiet, & admittet exceptiones rationabiles, quantumque absolute ei scribatur, vt extr. de offi. deleg. ex parte, & extra de ætat. & qual. cap. eam te. & extra de rescriptis. cum adeo. Item licet mixtus sit executor, non potest appellari a grauamine vel iniuria, † vt C. d ap. si q̄s. Item videtur q differenda sit executio si incontinenti volo probare sententiam iniustam, vt extra de test. veniens 2. & ff. de iud. si prætor. De hac materia plene inuenies 25. q. 2. & si non cognitio.

† Argu. ad hoc 61. dist. nullus inuitis circa fi. 10. de Fant.

l ¶ Defuncti.]Ar. contra extra de app. qua fronte. in parte decisa. sed ibi debitum erat liquidum: vnde ibi valebat appellatione corpus sepeliretur ante satisfactionē.

m ¶ Patuerit.]Nota quòd dicit, patuerit: ex hoc est ar. quòd satis est pro illo qui intētauit possessorium. quòd aliquam præsumptionem pro se habeat, licet non perfectè probet.

n ¶ Possessionem.]Quia ibi non auditur appellans, vel aliqua exceptione. nisi prius fiat missio in possessionē. ut C. de edic. diui. Hadria. tol. l. 2.

o ¶ Ignauam.]Nota iudicem puniri, qui recipit friuolas appellationes.

DE POSSESIONE. CASVS. Si pronunciatum fuit de aliquo mittendo in possessionem causa restitutionis, vel alia de causa, appellari non debet & si fuerit appellatum, nihilominus mandabitur sententia executioni.

Appellationes friuolas recipiēs, punitur.

& eius momento,[a] si causa dicatur (quæ sententia interlocutoria appellatur) quãuis prouocatio interposita fuerit, tamen lata sniã sortiatur effectum.[b] ¶ Quandoque vnam, & eandem plures simul reportant condemnationem, nec diuersitas factorum separationem accipit, quo casu[c] si oẽs appellauerint, & vno ex his agente, eorum appellatio iusta pronunciata fuerit, emolumentum victoriæ ẽt ad alios pertinebit.[d] Si aũt vnus tantum appellauit, eiusque appellatio iusta pronunciata est, ei quoq; prodest, qui nõ appellauit. Quod si ætatis[e] auxilio vnus contra sniam restitutionem impetrauerit, maiori qui suo iure non appellauit, hoc rescriptum non prodest. Iudicibus aũt non solũ suscipiendæ appellationis necessitas videtur imposita, verum etiam 30. dierum spatia ex die sententiæ definita sunt, intra quæ, gesta[f] vna cum relatione[g] litigatoribus conuenit præstari.[h] ¶ Similiter arbiter appellationem suscipere, & relationem dare compellitur, si delegatus fuerit. ¶ Litigatorib. vero copia est ẽt non scriptis libellis illico voce appellare, cum res iudicata poposcerit tã in ciuilibus, quã in criminalibus causis. ¶ Ab eo autem, qui de appellatione cognoscit non potest fieri recursus ad iudicem, à quo fuerit prouocatum. Quapropter remittendi litigatores ad prouincias remotam sibi occasionem atque exclusam penitus intelligãt: cum super omni causa interpositam prouocationem, uel iniustam tantũ liceat pronunciare,[i] vel iustam. ¶ Hæc omnia in 7. lib. Codicis inuenies à tit. de appellationibus usque ad tit. ne liceat in una eademque causa.

Le. 1. C. unus ex pluribus. appe.

Le. 2. eo. tit. ibidem.

L. si appellationem in fi. cod.

Le. litigator. ea.

L. hos, qui eo.

a ¶ si quis libellos.] *Hinc vsque ad finem huius capitis varias leges codicis Gratianus refert, quorum non retulit eadem omnino verba: sed quæ ad quæstionem suam facere iudicauit.*

QVAESTIO. VII.

Q Vod.

Possessio momentanea.

a ¶ Momento.] Idest, de momentanea possessione momentaneam possessionem uocat illam, quæ restituitur ei qui spoliatus est, & vocatus momentanea, quia apta est per momentum durare, si aduersarius in momẽto probet de proprietate. Io.

b ¶ Effectum.] sm canones tamen appellatur a momẽtaneæ possessionis sniã, ut extra de testi. significauerũt. ubi ab interlocutoria intra x. dies appellandum, extra de elec. cum dilectus extr. de appe. super eo 2. & ext. de testi. spo. ex conquestione.

QVANDOQVE. CASVS. Dĩ in hac lege, ꝙ si plures super eadẽ re vna sniã cõdemnentur, & omnes appellauerit: uno tantum illorum prosequente appellationẽ & obtinente, prodest omnib. Idẽ est si unus illorũ tãtum prosequitur appellationem, & obtinet. Nam si appellatio iusta pronunciatur, uictoria unius prodest omnibus. Si autem aliquis illorum, qui est minor 25. annis, fuerit restitutus ratione minoris ætatis: hoc non prodest maiori q̃ nõ appellauit, & qui cũ minore simul fuerat condemnatus.

a ¶ Quo casu. Vt in duob. reis debendi.

d ¶ Ad alios pertinebit.] Vt su. e. q. 5. statuit. &c. Iterrogatũ.

e ¶ Ætatis.] Nisi sint connexa. ff. de minoribus, etiam & l. tutor. & ff. queadmodum seruitus amit. si communem.

IVDICIBVS. CASVS. Dicitur hic ꝙ officium est iudicis ordinarij appellationem recipere, & intra 30. dies a tempore sententiæ computando gesta causæ litigatoribus præbere unà cum relatione. Item dicitur in iudice delegato. Et dicitur relatio ipsi apostoli, quibus iudex eximit appellantem à sua iurisdictione: uel rñsiones utriusq; partis. Dicitur etiam ꝙ si litigator statim post sententiam uolluerit appellare, hoc potest facere uiua uoce, & sine scriptis. & hoc tam in ciuili negotio, quàm in criminali.

f ¶ Gesta.] id est, allegationes. C. de rela. l. 2.

g ¶ Relatione.] Idest, responsionibus partium.

h ¶ præstari.] Etiam non appetentibus. C. de app. eos in fi. §. 1.

AB EO. CASVS Dicitur hic, ꝙ a iudice appellationis non debet remitti causa ad iudicem à quo fuerit appellatum: cum iudex appellationis pronunciare debeat appellationem esse iustam vel iniustam, quod vix faceret iudex à quo appellatur.

k ¶ Pronunciare.] Etiam ex prioribus instrumentis, vel etiam ex nouis, vt C. de tempo. ap. per hanc. C. de app. eos. §. 1. nouas enim causas appellationis potest audire iudex, ut extra de app. constitutis in fin. ff. de app. scio. in fin.

i ¶ Pronunciare.] Pone ergo ꝙ alicui sit commissa causa ap.

sa ap. iudex ille pronunciat appellationem iustam, nunquid incipiet de nouo cognoscere de principali negotio? hæc lex uidetur velle quod non, sed quod possit, est arg. extra de testa. Raynutius in fin. & C. de re. cre. generaliter. §. sin autem. in fi. & in authen. de san. epi. §. si quis contra aliquem. coll. 6. & extra de app. vt debitus. in fin.

Iudex appellationis an possit de principali cognoscere.

QVod vero.] Hæc q. diuiditur in 7. partes. In prima parte probat per 12. auct. sanctorum patrum, quod laici clericos accusare non possunt & quia sunt minores & quia ad eundem ordinem promoueri non possunt: & quia eos non recipiunt in sua accusatione: & (quod est validius) quia oppido eis sunt infesti. Secunda ibi, [His auctoritatibus.] Tertia ibi, [Huic oppositioni.] Quarta ibi, [De his.] Quinta ibi, [Item pœnitentes.] Sexta ibi, [Item cum Ballam.] Septima ibi, [Itẽ illud.] Io. de Fa.

CASVS. Hic intitulatur 7. q. qua quæritur. an laici sint admittendi ad accusationem episcoporum, vel clerici inferioris, vel monachi: & allegat G. pro vtraque parte.

parte. & primo, q non admittantur: & postea, q admittantur opin. plures faciendo, & inferendo solutiones. Quid autem iuris sit de hoc, in summa huius quæstionis inuenitur.
a ¶ Quod uero.] Secundum Bar. laici si sunt bonæ famæ,

læ ultæ. si autem bonæ ultæ, tunc tantum laici bonæ uitæ. ext. de sim. per tuas. Clerici uerò contra clericos admittuntur nisi sint criminosi, uel irregulares, ut inf. e. omnes. & c. lator. & c. ipsi Apostoli. tales tñ, qui sunt eiusdem ordinis cum eis, uel inferioris, ut inf. ead. ipsi Apostoli. & c. testes. similiter monachi audiuntur. ext. de accus. ex parte. & ca. olim. & hæc uera sũt de soleñi accusatione. Sed in denũciatione criminis (vt dicũt qdã) oẽs admittũtur, arg. 24. q. 1. quisquis. & qa cuilibet dictum est hoc. Si peccauerit in te. & ca. 22. q. 5. hoc vt 24. q. 3. tam sacerdos. Arg. contra. 35. q. 6. episcopus in synodo. & ext. de accusat. cum oporteat. Quid iuris sit ĩ hoc not. su. ead. qõ. 1. si peccauerit.

Clerici clericos accusare possunt.

Laici an possint clericos accusare.

† Adde q si contra inhabilem accusatorem nõ opponitur, ualet iudicium. l. hos accusare. §. lege Iuli. & ibi Bar. & l. si placet. ff. de accus.

Verò [a] *laici in accusatione episcoporum non sint audiendi, Euaristus Papa testatur dicens. † episcopis per Aegyptum, epist. 2.*

Ansel. 3. c. 11. Iuo p. 5. c. 240. Pan. l. 4. c. 37.

¶ Laici in episcoporum accusatione non sunt recipiendi. Cap. I.

NOn est a plebe, aut vulgaribus hominibus arguendus, vel accusandus episcopus, licet si inordinatus: quia pro meritis [b] subditorum disponitur a Deo vita rectorum, *& infra.* ¶ Ideo ista dico, quia insidiator bona sæpissime solet conuertere in malum, & in electis ponit maculam.

Item Syluester Papa in epilogo concilij Romani.

Burc. l. 1. c. 151. Ansl. 3. c. 24. Iuo p. 5. c. 264.

¶ Laicus clericum non accuset. Cap. II.

NVllus laicus audeat clerico [c] crimen inferre.

Item Marcellinus Papa ad episcopos Orientales, epistola 2.

11. q. 1. clericum. §. nec laico.

¶ De eodem. Cap. III.

LAico non licet quemlibet clericum accusare.

Item Iulius Papa in decretis. c. 36.

† al. anathema.

¶ Anathematizatus sacerdotes accusare non potest. Cap. IIII.

IN sancta Nicena synodo statutum est, ut nemo anathematizatus † [d] in nostra suscipiatur accusatione: nec illi qui nos in sua nolunt recipere querela, vel accusatione, cum nos super illos sciamus a Domino constitutos, non illos super nos: & sicut maior non potest a minore iudicari, ita nec obligari, † [f] quia ratum est omne, quod magnum [g] est. Portamus onera omnium, qui grauantur: quinimmo hęc portat in nobis beat⁹ Apostolus Petrus, cuius vice fungimur legatione, & cuius regula informamur, quatenus eius fulti auxilio ab omnibus nunc & in perpetuum tueamur aduersis.

† al. colligari.

Item Eusebius ad episcopos Galliæ, epist. 1.

¶ De eodem. Cap. V.

LAicos [h] non accusare.

NOn ẽ.] CASVS. Quærebat hic, an laici possint accusare epm suũ malo & inordinate uiuentem. Et respondetur q non, duab. rationibus. Vna est, quia p meritis subditorum quandoq; dãtur mali prælati: & qa diabolus quãdoque infamat bonos, & bona conuertit in malum.
b ¶ Pro meritis.] Infra 8. q. 1. audacter. & 6. q. 1. ex merito.
c NVllus laicus.] ¶ Clerico.] Vel monialı. ext. de acc. meminimus. 1
IN sãcta. CASVS. Quærebatur a Iulio Papa, verũ excõicati, vel laici possũt clericũ accusare. Et respondet, quod nõ admittũtur excommunicati nec laici: & hoc probat pluribus rõnib. Vna, qa

Ista dec. loquit de laico inimico: & sic non pbatur, imo sumpto arg. a contrario probatur contrarium, vt ibi not.

mæ, admittuntur ad accusationem clericorum. ar. inf. e. clericos aut laicos, & G. idẽ sentit. Alij dicũt, q laicus proprium prælatum propter delictum accusare potest: quia sua interest habere prælatum bonum, vt dixi 23. dist. illud. Communior est opinio, q non possit, nisi suã iniuriam prosequatur, vt 4. q. 6. omnibus. ext. de test. de cætero. su. ea. q. 1. prohibent. nisi crimine hæresis. infra ea. sacerdotes. & c. oues. & in simonia. ext. de sim. tanta. & in crimine læsæ maiestatis. 15. q. 3. sane. C. de episc. & cleric. si quemquã. & crimine sacrilegij, secundum quosdam. 17. q. 4. §. qui autẽ. & in crimine dilapidationis. ut 12. q. 2. nõ liceat. vt dixi. 16. q. 1. cõstitutũ. In his autem omnibus ita demum admittuntur, si bono zelo denuncierẽt crimina. extra de simon. licet Hely. in fine. & si accusatus fuerit vitæ suspectæ. su. ea. q. 1. in primis. quia si accusatus est suspectæ vitæ, admittũtur laici ma-

non recipiunt clericos in suam accusationẽ: & quia clerici sunt ipsis maiores: & quia portat onera omnium: & funguntur vice Apostolorum.
d ¶ Anathematizatus.] inf. 3. q. 4. nullus. hoc proprie est, vel idest, separatus a conuersatione clericorũ: qa laicus. inf. ea. laici & 24. q. 3. certum. & 6. q. 1. illi qui. & c. oẽs.
e ¶ Super illos.] Sup. d. 10. certum, & c. suscipitis.
f ¶ Ita nec obligari.] idest, accusari, a 1. d. inferior.
g ¶ Quod magnum.] sup. d. 93. legimus. lo.
LAicos.] CASVS. Dicitur hic, q laici non admittuntur ad accusationem clericorum quatuor rationibus. quia non sunt eiusdem cõuersationis cum clericis, & quia sunt clericis inimici. & quia nolunt imitari grauitatem eorum: quia nolunt accipere clericos in suam accusationem.
h ¶ Laicos.] Certum est, q laicus prosequens propriam

iniuriam admittitur ad accusationem clerici coram ecclesiastico iudice, vt extra de test. de cætero. Nunquid ergo & è conuerso clericus admittitur ad accusationem laici coram laico iudice, si prosequatur suam iniuriam? Dicunt quidam ꝙ non, nisi in eam vbi crimen irrogat pœnam sanguinis, clericus interesse non pôt, vt 33. q. vl. his a quib. sed si nô irrogat pœnam sanguinis, bene potest. Alij dicunt, [1] ꝙ in nullo crimine clericus pôt accusare laicū. ar. 11. q. 1. nullus qa non pôt in crimine testari contra ipsum. 11. q. 1. testimonium, & sic fallit regula, quæ est 4. q. 6. omnibus. agat ergo clericus ciuiliter de crimine.

Clericus laicum accusare non pôt.

[1] Vt Hu. & L. q ita not. inf. c. 1. dicentes idē esse vbi èt prosequitur propriam iniuriam prosequēdo: nec pôt repelli eo prætextu ꝙ nô ammonuerit aduersariū. ut arg. istius c. hic alleg. omnib. L.

a ¶ Non accusasse epos.] In hoc assignantur tres rōnes, quare laici ñ admittunt cōtra clericos. quarta assignat su. e. q. 1. c. 1. quia est, quia magnū est, ꝙ clerici accusent ab eis, vnde dēt esse ratum, vt sup. ea. prox. c. Io.

Sicut. CASVS. Sicut clerici remouent ab accusatione laicorū; ita & laici remoueri dñt ab accusatione clericorū: quia sicut discreti & separati sunt laici a cōuersatione clericorū: sic etiam dēnt esse clerici diuisi ab accusatione laicorū.

b ¶ Litigatio. Ext. de synodi. c. vno.

Sacerdotes.] CASVS. In hoc dr. ꝙ quilibet inferior prælato suo obedire debet, etiam si malus sit, nisi erret in fide.

c ¶ Agāt.] Si prælati sunt heretici, vel excōicati, vel ñ seruāt canones, vel simoniaci, vel notorij fornicatores, tūc pôt recedi ab eis añ sniā, 19. d. nulli. 16. q. vlt. sane, 32. dist. nullus. in alio crimine ante sententiam, [2] nō est recedendum ab eis. 8. qō. 4. nōne. & 15. q. 6. c. vlt. Io. hoc corrigitur pro parte, ext. de temp. ord. c. fi. B.

Prælati criminosi ante sniam derelinqui pñt.

[2] Ista gl. reputat singu. per doct. ad hoc, ꝙ ab epo non seruante canones pôt recedi, vt ab excōicato.

sunt. & contumelias inferunt.

e ¶ Cham.] 24. q. 1. sed qui.

d ¶ Amplori.] Argu. ꝙ in eodem genere delicti plus [3] peccamus erga patres spirituales, quam carnales, vt 30. q. 3. Pictacium.

Peccamus plᵒ erga patres spirituales quā carnales.

[3] Dicit L. patres spirituales dñr sacerdotes. 6. q. 1. ver. hi qui dem alias est c. per se.

episcopos [a] hactenus obseruatum, & constitutū est: quia eiusdem non sunt conuersationis, & oppido eis quidam infesti existunt; quippe cum vita eorum, & conuersatio debeat esse secreta, & laicorum actibus remota, nec ab eis impeti debeat, qui eorum castitatem, & grauitatē nolunt imitari, maxime cum nec hi eos in suis volunt recipere accusationibus.

Cle. 1. epist. 1.

Item Fabianus Papa ad episcopos Orientales, epist. 2.

¶Nec clerici in accusatione laicorum, nec laici in accusatione clericorum sunt suscipiendi. Cap. VI.

Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6 c. 320. Pann. l. 4. c. 61.

SIcut sacerdotes, vel reliqui clerici a sæcularium laicorum excluduntur accusatione, ita illi ab illorum sunt excludēdi, & alienādi criminatione, & sicut isti ab illis, ita illi ab istis non recipiātur: quoniam sicut Domini sacerdotum segregata debet esse conuersatio ab eorū conuersatione, ita & litigatio: [b] quia seruum Domini non oportet litigare.

2 Tim 2.

Item ex concilio Moguntino.

¶De eodem. Cap. VII.

Bur. l. 16. c. ... † al. plebesanos.

DEcretum est, vt presbyteri suos plebeios † & accusare, & attestimoniare possint. Si autem neglexerint, sui gradus periculo subiacebunt.

¶ Caput hoc abest à plerisq; antiquis exemplaribus Gratiani, neque hic recte collocatur: sed extat apud Burchardum, qui pro voce, plebeios, *habet,* plebesanos.

Item Clemens ad Iacobum epist. 1.

¶Laici clericos accusare non debent. Cap. VIII.

SAcerdotes, & reliqui ecclesię ministri, omnesque plebes episcopos suos diligere debent, & eorum præceptis obedire, etiam si ipsi aliter (quod absit) agant, [c] nisi in fide errauerint.

¶ In hoc, & sequenti capite non referuntur ipsa prorsus verba sancti clementis.

Item ad eundem epist. 2.

¶De eodem. Cap. IX.

Gen. 9.

QValis condemnatio eis immineat, qui in patres peccant, scriptura diuina ostendit. Si enim Cham, [d] quia non operuit pudenda patris, maledictus est; multo amplori [e] cōdemnatione digni sunt, qui patribus legatione Dei fungentibus contumeliam inferunt.

Persona inferiorum ordinum in superiorum accusationem recipienda non sunt.

Vnde Siluester Papa in epilogo concilii Romani.

Cap. l. 1. cap. 139. in conc. Moguntino sub Arnulpho. c. 12.

QValis condemnatio.] CASVS. Dicitur ꝙ quilibet obedire dēt suo prælato, nec ei detrahere, & hoc probatur exemplo Cham, quia maledictus fuit, quia non operuit pudenda patris sui: sed multo fortius essent maledicti qui patribus suis spiritualibus detrahunt.

PERSONÆ. CASVS. Ostensum est sup. quòd laici nō admittuntur ad accusationem clericorum. modo ostendit, ꝙ clerici inferioris ordinis non admittuntur ad accusationem superiorū, vsque ad §. his auctoritatibus.

Cleri-

C Lericus.] CASVS. Quærebatur à Syluestro vtrũ minores clerici irregulares vel infames possint accusare superiores, & certè respondetur quod non, nec contra eos testificari possunt. Alia c. plana sunt.

a ¶ Clericus.] Hoc c. non tenet. Vel loquitur de his, qui propter irregularitatem non possunt ad altiora promoueri, ut bigami, & cor pore vitiati: alias esset cõtra oẽm rõnẽ. ut if. ea lator. Et dic clericus, scilicet psal mista, & ostiarius.

¶ Minores non debent accusare maiores. Cap. X.

Poly. l. 5. tit. 1. Burc. l. 1. c. 151. Iuo p. 5. c. 264.

CLericus [a] aduersus exorcistam; exorcista aduersus acolythum, acolythus aduersus subdiaconum, subdiaconus aduersus diaconum, diaconus aduersus presbyterum, presbyter aduersus episcopum accusationem dare, aut *a* testimonium ferre non valet.

a ¶ Aut testimonium ferre.] *Hæc non sunt in originali, neque in alijs locis indicatis, ac totus etiam ordo in enumeratione est immutatus: ita enim in concilio, & apud cæteros:* Fecit hoc gradus in gremio synodi, vt non præsbyter aduersus episcopum &c.

Item Zepherinus Papa ad episcopos Siciliæ, epist. 1.

¶ De eodem. Cap. XI.

Iuo p. 5. c. 245.

MAiorum [b] quispiam minorum accusationibus non impetatur [c].

¶ *In originali quemadmodum, & apud Iuonem est,* nec summorum quispiam minorum accusationibus impetatur, aut dispereat.

Item Anacletus Papa epist. 3.

Isidorus. l. 3. sent. c. 39. inf. ea. c. plerunque. Ans. l. 3. c. 37. Deusdedit p. 3. Iuo p. 5. c. 239. Gra. 9.

¶ De eodem. Cap. XII.

SEntentia Cham filij Noe damnantur, qui suorum doctorum, vel præpositorum culpam produnt [d], ceu [e] Cham, qui patris pudenda non operuit, sed magis deridenda monstrauit.

Item Eusebius Papa ad episcopos Alexandriæ, epist. 2.

Et in 5. synodo sub Symmacho & Greg. past. p. 3. c. 5. Poly. l. 5. tit. 1. Ans. l. 3. c. 44. Burc. l. 1. c. 139. Iuo p. 5. c. 253. Pann. l. 4. c. 59. † ad. text.

¶ Oues pastorem suum (nisi à fide exorbitauerit) non possunt accusare. Cap. XIII.

OVes, quæ pastori suo commissæ sunt, eum [f] nec reprehendere (nisi à recta fide exorbitauerit) debent, nec vllatenus accusare possunt †: quia facta pastorum oris [g] gladio [h] ferienda non sunt, quamquam rectè † reprehendenda [i] videantur.

†Cõc. tex. in l. quẽquã. & ibi Doct. & bo. glo. C. de epi. & cle.

His auctoritatibus probatur, quod subditi, siue sint laici, siue clerici, prælatos suos accusare non possunt. Verum de criminosis, & de infamibus hoc intelligendum est, qui vitam suorum prælatorum parati sunt reprehendere, non imitari: quod ex verbis Anacleti datur intelligi, qui ait.

¶ Quare laici in accusatione episcoporum non audiantur. Cap. XIIII.

LAici in accusatione episcoporum audiendi nõ sunt; quia oppido eis quidam infesti sunt: & indignũ est, vt ab eis accusentur, qui eorum grauitatem nolunt imitari [k].

¶ *Apud Anacletum, ex quo citatur, non extat. Eadem tamen verba habentur in epistola Eusebij supra eadem cap. laicos.*

Item Anacletus ad episcopos Italiæ, epist. 2.

Deusdedit p. 4. Ans. l. 3. c. 31. Iuo p. 5. c. 238. Pann. l. 4. c. 58.

¶ Sacerdotes non nisi à viris idoneis, & probatis accusari possunt. Cap. VX.

ACcusatio [j] quoque eorum, super qua nos consule-

b MAiorũ.] Hoc cap. simpliciter non tenet.

c ¶ Impetatur.] Criminosè, si de clericis intelligas.

d SEntẽtia Cham, &c. Produnt.] Tales deponunt 45. dist. accusatores.

e ¶ Ceu.] Id est, sicut.

f OVes. Eũ.] Criminosè, si de clericis Intelligas, dic hoc cum prælatus eorum est bonæ opinionis.

g ¶ Oris.] Id est, locutionis.

h ¶ Gladio.] Id est lingua.

i ¶ Reprehendẽda.] .i. reprehẽsibilia sed nos h. ne sit contra sup. 21. dist. noli te infra 6. q. 1. oues.

HIS AVCTORITATIBVS. Hæc est 2. pars q. i qua vult probare, quod laici si boni sunt, accusãt clericos; sed huiusmodi allegatio superficialis est, quia aliter canones intelliguntur, hoc tamen probare nititur per ix. auctorita. Ioan. de Fant.

CASVS. Modo concludit G. ex supradictis, φ subditi laici, vel clerici non accusant suos p̃latos: sed dicit H. φ hoc intelligẽdum est de infamib. & criminosis, qui parati sunt rep̃hendere suos prælatos: & hoc probat per sequentia.

K LAici.] Nolũt imitari.] Propter hoc uerbum inducit Gra. hoc c. Sed hic uacat ar. à cõtrario secundum H. & Lau. unde subaudi, maximè. Hic uideas q. no. 81. d. presbyter. in glo. cum capitur, & c. Arch.

ACcusatio.] CASVS. Quæsitum fuit ab Anacleto, tũ epi possint accusari a malis

à malis hominibus & sceleratis. Recerte rñdet ꝙ non, sed à bonis & fide dignis, uel fidelib. q sunt potius supportandi, & hoc probat exemplo Dñi, qui per seipsum ementes, & uendentes, eiecit de templo. Et exemplo et domini sæcularis fortiter indignantis cum uidet seruũ suum ab aliquo alio iudicari: & hoc i prima parte. In secũda parte dicitur, ꝙ si detractores quorũ cũque grauiter puniũtur, multo forti' detractores famulorũ Dei. In tertia parte dicitur, ꝙ Apostoli & eorũ successores talia considerantes statuerunt, ne facile quis attentet accusare uel lacerare prelatos, & si quis eos accusare uel cõuenire uoluerit, primo eos charitatiue admoneat, quod si non fecerit, excommunicetur. Secunda pars incipit ibi, [Et paulo post.] Tertia incipit ibi, [Hæc, & alia.]

denunciatur crimen simoniæ, non est necessaria admonitio 1: quia de illo non potest quis pœnitere retento ordine ut 1.q.1.si quis neque, & q.7.requiritis.licet sit arg.cont.1.q.ult.patet. & ext.de simo.licet.cui hodie statur, scilicet, quis moneatur, ut dimittat beneficium, quo retento

1Idem dicas in crimine hæreseos, & læsæ maiestatis secundum L.

re voluistis, non nisi ab idoneis, & probatissimis viris, q & suspicionibus [a], & sceleribus carent, fieri debet: quia Dominus sacri sui corporis tractatores à vilibus, & reprobis, ac nõ idoneis personis infamari noluit, nec calumniari ꝑmisit: sed ipse proprio flagello peccantes sacerdotes [b] è tẽplo eiecit. Vnde liquet, quòd summi sacerdotes, id est episcopi à Deo sunt iudicandi nõ ab humanis, aut prauę vitæ [c] hominibus lacerandi, sed potius ab omnibus fidelibus portandi; ipso Domino exemplum dante, quãdo per se ipsum, & non per alium vendẽtes, & ementes eiecit de tẽplo. *& paulo post.* ¶ Nullus enim (vt reor) inuenitur inter nos, qui velit suum seruum [d] ab alio, quàm à se iudicari. Quòd si præsumptũ fuerit, aut multa ipse indignatione irascitur, aut potius vltionem quærit super eũ, *& infra.* ¶ Vñ & Dñs per ꝓphetã inquit; [Qui vos tangit, me tãgit, & tãgit pupillã oculi mei.] *& paulo post.* ¶ Si detractores quorũcunq; grauiter iudicantur, & in perditionis laqueum cadunt; multo magis laceratores, & detractores, atque accusatores memoratorum Dei famulorum atque persecutores damnantur; & in barathrum (nisi se correxerint, & per eorum satisfactionem condignam egerint pœnitentiam) indubitanter cadunt † & vindicibus flammis exuruntur. *& infra.* ¶ Hæc & alia periculosa considerantes Apostoli statuerunt, ne facile cõmouerentur, aut lacerarentur, vel accusarentur columnæ [e] sanctæ Dei ecclesiæ, quæ Apostoli & successores eorum non immerito dicũtur. Sed si quis [f] aduersus eos, vel ecclesias eorum cõmotus fuerit, aut causas habuerit, prius [g] ad eos recurrat charitatis studio, vt familiari colloq̃o commoniti ea saneat, quæ sananda sunt; & charitatiue emendent, quæ iuste emendanda agnouerint. Si autem aliqui eos, priusquã hoc egerint, lacerare, accusare, aut infestare præsumpserint, excommunicentur, & minime absoluantur, antequam per satisfactionem [h] (vt iam dictum est) condignã egerint pœnitentiam; quoniam iniuria [i] eorum ad Christum pertinet, cuius legatione funguntur.

Io. 2.

Zach. 2.

† vadunt] orig.

In ca. Hadriani c. 2. & l.o.capitul. c. 287 Pann.l.5.ca.54.

Item Alexander epist. 1. c. 3.

¶ Communione priuetur, qui publice † aduersus episcopum conqueritur, priusquam familiariter eum conuenerit. Cap. XVI.

Refertur multis verbis omissis. Ans.l...c. 85. Burc.l.1.c. 131. & 144. Iuo p.5.c.242. Pann.l.4.c. 35.

† al. primati.

SI quis erga episcopum, vel

a ¶ Suspicionibus.] Suspecti ab accusatione & testimonio repellũt i s...a.testes 3.q.5. accusatorib.

b ¶ Sacerdotes.] Id est, simoniacos.

c ¶ Aut prauæ vitæ.] Arg. ꝙ nec etiam in excepto crimine laicus prauæ vitę est ad mittendus cõtra clericum, quod verum est, nisi prius cleric' fuerit malæ famæ, vel opinionis, vt supra.q.1.in primis.in fi. & extra de simo. licet Hely. & c. per tuas, vt dictum est supra in summa.

Laicus enim in exceptis criminibus non admittitur cont. clericum.

d ¶ Seruum suum.] Dñs est iudex in causa serui sui, vt hic, & hoc de consuetudine: aliàs falsum est, vt extra de fo. cõpe. cum contingat.

e ¶ Columnę.] Sic & prohibet lex columnas cuiuslibet domus tolli vt ff. de leg...i. cętera. C. de ædi. priua. l. 2.

f ¶ Sed si quis.] Hæc pars vsque ad finem loquitur de causis ciuilibus, vel criminalibus ciuiliter propositis, nam hoc c. de laicis loquitur, vnde non potest intelligi de criminalibus causis: quia in illis non auditur laicus contra clericum, et si præmoneret eum hoc ideo dico, quia non concedo, quod in accusatione sit præmittenda admonitio, vt extra de simonia. licet, & c. per tuas, & de accusa. qualiter, sed denunciationem semper præcedere debet canonica monitio, vt per eadem iura ꝓbatur. Nec obstat, extra de accusa. si quis ep̃s. quia illa in denunciatione loquitur. De hoc notatur 11.q.3. ... Tñ vbi

Ad monitio præcedat denunciationẽ.

retento non posset pœnitere. Vel dicas speciale esse in ecclesia, vt ꝙ primo admoneatur, q̃ proponatur querela contra eam siue ciuiliter, siue alio modo agatur.

g ¶ Prius. Infr.23.q.5. ad finem.

h ¶ Per satisfactionem.] Quod videtur esse speciale in eo, qui offendit ecclesiam, vt prius satisfaciat, q̃ absoluatur, vt extra de verborum signific. ex parte. aliàs sufficit ꝙ iuret ut extra de senten.excom. per tuas.

i ¶ Iniuria.] Vnde nec clericus potest remittere iniuriã factam ecclesiæ, vt 23.q.4. si is qui. Io.

Clericus iniuriam ecclesiæ factã remittere non potest.

SI quis.] CASVS. Si quis contra episcopum, vel

actorē

actores ecclesiæ querelam habuerit, non vadat ad iudicem, nisi prius episcopum vel œconomos ecclesiæ sæpissimè commoneat, vt ab eis iustitiam consequatur, & ei satisfaciant, quod si contrafecerit, communione priuetur. Et intelligitur hoc cap. in causa ciuili tantum, & de

S I qui sunt vituperatores.] CASVS. Quæsitum fuit ab Euaristo, vtrum clerici indistinctè sint admittendi ad accusationem episcoporum & aliorum clericorum. Et respondet quod non, sed prius examinari debent accusatores vtrum sint bonæ famæ, vel non, & qua intentione ueniant ad accusandum: vtrum pro Deo, vel uana, vel inani gloria, vel odio, vel inimicitia, vel etiam cupiditate fiat ab eis accusatio. Idem fere dicitur in sequenti capitulo: eo tamen addito, quod ignoti & viles non recipiuntur ad accusationem.

actores [a] ecclesiæ quamlibet querelam iustam se habere crediderit, non prius primates, aut alios iudices adeat, quàm ipsos, à quibus se læsum æstimat, conueniat familiariter, & non semel, sed sæpissimè [b], vt ab eis, aut suam iustitiam accipiant, aut iustam excusationem, *& infra*. ¶Si autem secus egerit, ab ipsis & ab alijs communione priuetur [c], tanquam Apostolorum, patrumque aliorum contemptor.

Item Euaristus Papa episcopis per Aegyptum epist. 2.

Pann. li. 4. c. 59.

¶Nisi opinione discussa, non audiantur accusatores episcoporum. Cap. XVII.

S I qui sunt vituperatores [d] aut accusatores episcoporum [e], vel reliquorum sacerdotum, non oportet eos, à iudicibus ecclesiæ audiri, antequam eorum discutiatur æstimationis suspicio, vel opinio, qua intentione [f], qua fide, qua temeritate, qua vita, qua conscientia [g], quoue merito, si pro Deo, aut pro vana gloria, aut inimicitia, vel odio, aut cupiditate [h] ista præsumpserint necne.

Item Calixtus Papa ad episcopos Galliæ, epist. 2.

Steph. 1. epist. 2. cap. 10.
Conc. Cart. 4. c. 6.
Burc. lib. 1. c. 171.
Pann. l. 4. c. 57.
Iuo p. 5. c. 289.

¶Maiores natu non accusent, nisi qui sint rectę fidei, & conuersationis. Cap. XVIII.

Q Vęrendum est [i] in iudicio, cuius sit cōuersationis, & fidei is, qui accusat [k], & is qui accusatur; quoniā hi, qui non sunt rectę conuersationis, ac fidei, & quo-

d ¶Vituperatores.] idest, conuitiatores: qui depositi curiæ tradentur. 11. q. 1. si quis sacerdotū. nisi fecerint ex calore iracundiæ, vt 5. ea. q. 1. si quis iratus. Io. Hoc hodie 5. falsum est, quod traduntur curiæ sæculari nisi etiam sit post excommunicationem contumax. ext. de iudi. c. cū non ab homine. fallit in casu speciali, de crimi. fal. c. ad falsariorū. vbi depositus statim traditur curiæ sæculari. B.

Clericus depositus non semper est curiæ sæculari tradendus. 5 Scilicet quod tradit statim curiæ. de hoc leg. & no. 3. q. 4. clericus Arch. Testis est de sua conuersatione examinandus. 6 An aūt teneatur rñdere vide Gu. de Suz. in l. de his testiū. C. de tes. & g Bal. in l. 2. §. quæ obseruari. in ul. col. C. de calū. & aliquid per Bar. in l. fin. circa med. ff. de his quib. ut Id. sed opinione optimè quod facit

e ¶Episcoporum.] Hęc duo capitula loquūtur de suspectis vel ignotis, & de his qui suam iniuriam non prosequuntur.

f ¶Qua intentione.] An faciant animo nocendi, vt 23. q. 5. prodest.

g ¶Conscientia. Si sit conscius criminis.

h ¶Aut cupiditate. Pecunię. supra ea. q. 1. prohibentur.

i Q Vęrendum est.] Hic dicitur idem quod in præcedenti capitulo. Et dic quærendum est, scilicet a iudice, etiam si aduersarius non quærat. ff. de postul. quos prohibet. & 10. q. 3. indicantem. & inf. ead. alieni. & argum. C. de quæstionibus, seruos. & inquitur cōi hoc c. & præcedēs de ignotis, vel de notis, & suspectis: ne quis tales personæ integri status esse debent. ff. de te. quæsitum. Sed obijcio tibi, si iudex quærat de conuersatione huius testis, oportet quod quærat ab alijs. Similiter oportet; quòd quærat de conuersatione illorum, de quibus quæritur de conuersatione istius. & sic in infinitum procedet iudex: quod reprobatur extra de rescri. cum in multis: lib. 6. Si autem iudex ab ipso teste quærat, an sit fur vel homicida, frustra esset quæstio: cum nemo illud fateretur 6. de F? Respondeo si est ignotus non potest ab eo quære an sit liber, vel seruus. Ab alijs autem notis inter quos est conuersatus, quærēt de fama istius. Potest etiam iudex in genere quærere sic dicendo, Es tu talis vt possis esse testis? vt ff. de quæst. l. 1. §. qui quæstionem.

k ¶Accusat.] In accusationibus ergo non præsumitur nisi quis dignus nisi hoc probet 7. inf. ea. criminationes. Sicut in oblatione Eucharistiæ, vt de conse. dist. 2. tribus gradibus. Et in ordinibus. 24. dist. quando. & in eleemosyna 42. distin. quiescamus. Item excommunicatus quis creditur propter periculum vitandum potius quā non: extra de sen. exc. per tuas. & c. cum desideres. & secūdæ de accus. cū quoniā. sic in impetratione uenia status tenetur impetrās probare

7 Scilicet gesta iuratis. licet testes authentici non fuerint, quia testimonio ferant. vel testimonio populi. & no. in isto c. criminationes. & no. in Innoc. & Ioan no. extra de accus. cū P. Arch.

Actor, & procurator & syndicus differunt. Idē Alex. de Imo. in l. sciendum. §. & hęc quidem. C. de iure delib. & Dñicus in ca. ab eo. in fin. de app. in 6.
Eps an possit aliquem pro propria iniuria excitare.
2 Sub. immodēt. 23. q. 4. si isqui. Arch.
3 Adde idē tenuisse Bartolo. & Bal. in l. unica. C. ne quis sua cāud. Are.
4 Arg. cō. 16. q. 6. consuetudo. i prin. ubi de hoc.

de honestate.

a ¶Actores.] Actor constituitur à nō domino, & auctoritate iudicis, & ad præsentes lites tantum. insti. de cura. §. vlt. ff. quod cuiusque vniuer. item eorum. §. actor. & hoc ideo quia cum decreto fit: & decretum nō extenditur ad futura. ff. de vsuris. l. 1. Sed procurator semper a vero Domino constituitur, & ab initio, & ad vnam litē, & ad plures, & ad præsentes, & ad futuras. ff. eo. l. 3. & C. de proc. neque Syndicus ab vniuersitate & ad vnam, & ad plures causas constituitur præsentes, & futuras. & de auctoritate episcopi. C. de epis. & cler. omnes qui. §. & hoc nihilominus. Canon tamē omnes administratores ecclesiæ vocat procuratores. 1. q. 3. Saluator. secundum canones prælatus & ante lit. contest. & post procuratores constituit, vt extra de iuram. calum. c. cum causam.

b ¶Sæpissimè.] idest, ter 1. 26. quæst. septima, omnes decimæ.

c ¶Priuetur.] Hic videtur, quod episcopus possit aliquem pro propria iniuria excommunicare, & punire, vt 4. d. & qui emendat. & 23. q. 4. Gulisarius. contra est 23. q. 5. inter querelas: & q. 5. de occidendis, vbi videtur, quod iudex pro sua iniuria non debet reum occidere cuius iudex est. Distingue, quia si iniuria tangit specialiter prælatum, non potest excommunicare aliquem pro tali iniuria: si tangit ecclesiam, potest 2. Nam episcopus potest esse iudex in causa suæ ecclesiæ 3. sicut procurator fisci est iudex in causa fisci, vt C. vbi causæ fiscales. l. 1. sic Imperator est iudex in causa fiscali 4. ff. de his quæ in testa. dele. l. proximè. & tamen res fisci. Imperatoris dicitur. ff. ne quid in loco publi. l. 1. §. hoc interdictum.

probare

probare instituta morum suorum, & testimonium vitę honestioris, & animi probitatem. idest, se esse idoneũ, vt C. de his qui ve. æta. impe. l. 2. aliàs circa notos potius præsumitur quis dignus, quàm indignus, vt extra de præsumptio. dudum.

PRæsumunt prælati.] CASVS. Quidam prælati dicebant se nullo modo esse accusandos, eo quod canones statuerunt eos non esse passim accusandos. Sed Aug. dicit hoc esse intelligendum de criminosis. Et hoc probat exemplo Domini esse verum, qui cum accusaretur, dixit: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo.

rum vita est accusabilis, & quorum fides, vita, & libertas nescitur [a], non permittuntur maiores [b] natu accusare. Neque viles personæ in eorum recipiantur accusatione.

Mutatus est verborum ordo.

Item Sixtus Papa II. ad episcopos Hispaniæ, epist. 2.

¶ Absque duobus, vel tribus testibus non recipiantur episcoporum accusationes. Cap. XIX.

ij ACcusatio episcoporum non est facile [c] recipienda, dicente Domino: [Non suscipies vocem mendacij. Et Apostolus inquit aduersus presbyterum, inscriptionem nõ recipiendam absq; duobus, vel tribus idoneis testibus. Si hæc de presbyteris, vel cæteris fidelibus sunt præcauenda, quanto magis de episcopis?

Exod. 23. 1. Tim. 5.

Item ex concilio Aurelianensi primo, c. 8.

¶ Pro sola conuentione episcopi non submoueatur aliquis à communione. Cap. XX.

SI quis ab episcopo suo, vel de ecclesia, vel de proprio iure aliquid crediderit repetendum, si nihil cõuicij [d]; aut criminationis obiecerit, eum pro sola conuentione à communione ecclesiæ non liceat submoueri.

Item Euaristus Papa, epist. 2.

¶ Quare subditi prælatos suos reprehendere non possunt. Cap. XXI.

SVnt nonnulli, qui præpositos suos peruersè reprehendunt, si vel parum ipsis molesti extiterint.

Ex his omnib. datur intelligi, quòd illi ab accusatione remouentur, qui non affectione charitatis, sed prauitate suæ actionis vitam eorum diffamare, & reprehendere quærunt. ¶ Quòd vero præmissis auctoritatibus criminosi prohibeatur ab accusatione prælatorum, testatur Augustinus in lib. Soliloquiorum [e] ita dicens.

¶ Non omnes subditi, sed criminosi tantum prohibentur accusare prælatos. Cap. XXII.

PRæsumunt prælati non debere se reprehendi, vel accusari [f], pro eo, quòd canones non eos passim constituũt accusandos. Quod tamé negatur solis criminosis [g], cum de reprehendendo [h] veritas ipsa constituat: [Si male locutus sum, testimonium [i] perhibe de malo, &c.

Ioan. 18.

a ¶ Nescit.] Per hoc patet cap. hoc loqui de ignotis.

b ¶ Maiores.] idest, clericos.

ACcusatio.] CASVS. Quæsitũ est à Sixto Papa qualiter recipienda sit accusatio episcoporũ: Et respõdet dicens, quod non est facilè recipiẽda sine discussione accusantium. Et hoc probatur auctoritate Domini dicentis, non esse accipiendam vocem mendacij. Et auctoritatate Pauli, qui dixit aduersus presbyterum inscriptionẽ non esse faciẽdã sine duobus, vel tribus testibus: multo minus ergo contra episcopũ.

c ¶ Facile.] i. absque inquisitione.

ADDITIO. Scilicet accusatorũ & testiũ. Hu. & Lau. & dic, in quisitione, scilicet quæ habetur sup. c. prox. secundum Io. de Fã.

SI quis.] CASVS. Quidam cõuenit episcopum vel œconomum ecclesiæ in causa pecuniaria quæsitum fuit vtrum pp hoc a communione ecclesię sit remouendus? Et respõdetur, quod non, si nil conuicij vel criminationis obiecit.

d ¶ Conuitij.] Non tamen ex hoc sequitur, quod propter cõuiciũ ipsum possit excõmunicare, vt 23. q. 4. inter querelas. vel, hic non fuit tantum episcopi causa, sed ecclesiæ, vel propter hoc remouẽdus est à communione a metropolitano, sed non ab episcopo. Vel dic, si conuicium redundat tantum in personam episcopi: quia dicit, tu es filius rustici, tunc non potest. sed si dixit eum simoniacum: quia hoc redundat in ecclesiam, bene potest.

Eps excõicat pp cõuicium sibi factum.

SVnt nonnulli.] EX HIS OMNIBVS. Infert Grat. ex supradictis, quod illi remouẽtur ab accusatione, qui mala intentione veniunt ad accusandum. & non ex charitate, & quòd criminosi similiter remouentur. Et hoc probatur per sequens cap.

e ¶ In libro soliloquiorum.] idest, psalmorũ, i. solius spiritus sancti eloquium: quia solo instinctu spiritus sancti ibi locus est, de quo habetur de pœ. dist. 2. quærendum.

Soliloquiũ est psalmus.

f ¶ Vel accusari.] Argum. laicos posse accusare clericos. inf. eo. clericos. & 24. dist. illud. & C. de offi. rec. prouin. iustissimos. sed corrigitur talium opinio ext. de testi. de cætero.

g ¶ Criminosis.] Scilicet clericis.

h ¶ Reprehendendo.] Supple, qui non debent præsumere, cum de se, &c.

i ¶ Testimonium.] Cum debeat exemplificare de accusatione, exemplificat de testimonio: quod ideo facit, quia qui admittitur ad vnum, admittitur & ad reliquũ. 4. q. 3. testes. Ioan.

OPPO-

OPPONITVR. CASVS. Dictum est sup. in §. ex his omnibus, & c. præsumunt. quòd subditi criminosi suos prælatos accusare non possunt. Et sic videtur, quòd illi qui non sunt criminosi, bene possunt accusare. Sed opponitur huic dist. illud c. oues, &c. vbi dicitur, ꝙ non admittuntur subditi, nisi a fide exorbitauerint prælati: & ita innuitur, ꝙ ex eo solo casu admittātur subditi. Sed Gratianus soluit dicens, quòd illud c. intelligitur tantū de criminosis, & criminosi, & infames, & serui contra quēlibet admittuntur in hæresi. Et hoc probat per sequentia.

ALieni erroris.] CASVS. Dicitur in c. isto, ꝙ hæretici, apostatæ, & schismatici non admittuntur ad accusandum (vt Dionysius dixit) contra recte credentes. & constitutionibus obtemperantes. Et inducitur hoc c. a contrario sensu, vt apparebit in §. seq. Et dicitur hic apostata, qui recedit a proposito regulari vel clericali, vel a fide.

Opponitur huic distinctioni, Ipsi sacri canones distinguunt, in quo casu pastores sint accusandi a subditis dicētes: [Oues pastores suos non accusent, nec reprehendant, nisi a fide exorbitauerint.] Ecce in quo casu sunt accusandi a subditis, in alijs autem minime.

3 *Huic oppositioni respōdetur sic. Distinctio illa canonū de criminosis, & infamibus intelligitur. Oues enim criminosæ, & infames pastorē suum accusare, vel reprehendere non possunt, nisi a fide exorbitauerit. Cæterum si a fide exorbitauerit: tanta est labes illius criminis, quòd ad eius accusationem, & serui aduersus dominum, & quilibet criminosi, & infames aduersus quemlibet admittuntur.*

Vnde Dionysius Papa ad Seuerum episcopum, epis. 2.

¶ Infames & hæretici homines bonæ famæ accusare nō possunt. Cap. XXIII.

¶ *In multis vetustis exemplaribus rubrica huius capitis sic habet,* Infames accusare possunt hæreticos *in alijs vero nonnullis,* Infames non possunt accusare catholicos.

Inf. 3. q. 4. alieni.] in decretis. Iulij. c. 15. Ans. l. 3. c. 65. Poly. l. 5. tit. 1.

ALieni erroris [b] socium, vel a sui voluntarie propositi tramite recedentem [c], aut sacris Patrum regulis & constitutionibus non obedientem [d] suscipere nō possumus [e], nec debemus; nec impetere recte credentes, vel sanctorum Patrum sanctionib. obtemperantes permittimus: quia infames omnes esse censemus, qui suam aut Christianam præuaricantur legem, † aut Apostolicam, vel regularem libenter postponunt auctoritatem.

† Conc. tex. in auth. gazaros, C. de hę. & inf. ea. causa. & q. c. beati.

Item ex concilio Toletano quarto, c. 63.

¶ Christianos accusare, vel in eos testificari non possunt, qui fidem acceptam deseruerunt. Cap. XXIIII.

NOn potest erga homines esse fidelis, qui Deo extiterit infidus. Iudæi ergo, qui dudū Christiani effecti sunt, & tunc Christi fide præuaricati [f] sunt, ad testimo-

b ¶ Alieni erroris.] ex trib. locis istius c. argumētatur Gratianus a contrario sensu. seq. §.

c ¶ Recedentem.] id est, apostatam.

d ¶ Non obedietē.] idest, schismaticum. vt 19. d. nulli. & 25. q. 1. violatores.

e ¶ Non possumus.] arg. ꝙ iudex pōt infamem repellere, licet reus ipsum recipiat 2. 45. dist. licet 30. q. 5. iudicantem. C. de quęs. seruos. in prin. 4. q. 3. parētes. Itē ar. ꝙ iudex examinabit accusatores sicut ordinandos, vt eos repellat. 24. dis. quando. & Greg. pcipit Ioanni vt inquirat de persona accusatoris. sup. ea. q. 1. §. primis. sic 23. dist. illud. & j. ead. criminatiōes. & ptor suæ dignitatis tuēdę gratia indignos a postulatione remouet ff. d postu. l. 1. in pric. & repellit militē. licet aduersarius velit eum admittere. ff. d proc. filiusfamilias §. milites, & quos ptor phibet, in totū & omnino phibet etiam si aduersarius. consentiat 3 vt ff. de postu. quos phibet. imo vbi aduersario non competit exceptio, iudex ex officio suo excipiet, vt ex. de appella. cōstitutis, & ff. de petit. her. l. vlt. Sed cōtra. nonne sic videtur iudicare secundū conscientiā? & scis, quia nihil ex ingenio suo, & domesticæ voluntatis motu facere debet, vt j. c. prox. & 3. q. 7. iudicet? Respōdeo iudicat in hoc casu ex his quæ percipit in exercitio causæ, quæ ante eum agitur. nam cum coram sic videt infamem admitti, potest ipsum repellere: sicut cum scit tempore appellationis elapsa esse, supplet de facto, C. d temp. appel. l. 2. in fine. sic 28. dist. priusquā. scilicet de facto, quod constat iudici tanquam iudici. extra de postu. bonæ.

Iudex parte non petente multa pōt facere.

2 Sed cōtra. inf. ea. q. his ita. §. 3. vers. rūdet. in fin. ibi dicā. Ar.

3 Adde ad hoc id qđ s. & no. ext. de exce. c. exceptionē, & li. 6. eo. ti. c. pia Arch.

a ¶ Opponitur.] Dixerat in illo §. his auctoritatibus 1 ꝙ subditi criminosi, siue clerici fuerint, siue laici, non admittantur ad accusationem prælatorum, vnde colligitur a contrario sensu, ꝙ alij admittantur. Huic distinctioni obijcit, & postea secūdum suam opinionem soluit: quæ talis est, ꝙ laici nō criminosi possunt accusare clericos: quod falsum est, vt extra de test. de cætero. nisi suam, vel suorum iniuriam prosequantur, & tunc non admittuntur ad testimonium.

1 Vel dic. Dictum est s. §. ex his oib. & c. psumūt ꝙ subditi criminosi, &c. sm B. Brix.

HVIC OPPOSITIONI. Hæc est tertia pars huius q. in qua pbatur, ꝙ mali nō possunt accusare prælatos suos, vel illi qui ad eundem gradum peruenire non possunt: & hoc probat per 6. c. Io. de Faut.

NOn potest.] CASVS. Quidam Iudæi facti sunt Christiani, & postea iterū præuaricati sūt in fide. quærebatur vtrum essent admittendi ad testimonium contra catholicos? Et respondetur quòd non, licet Christianos esse se fateātur: quia sicut in fide suspecti sunt, ita in testimonio, nec potest apud bonos homines esse fidelis qui Deo extitit infidelis.

f ¶ Præuaricati.] Ergo si nō sunt præuaricati, vr ꝙ sunt admit-

1 Ad hoc 32. q. 5. pceptũ vbi de hoc.

admittendi, nõ obstante pcedenti delicto, sicut & alius, qui fuerit in mortali 1 vt 3. q. 1. diffinimus, quod quidã negant, cum nec ad ordines admittatur, qui quandoque fuit criminosus. vt 25. dis. primum. & 6. q. 1. qui crimẽ. & ff. de ritu nup. palam, vbi dicitur, turpitudo licet intermittatur, non tamen deletur, sic. ff. de fur. qui ea mente Ioan. Quid iuris sit de hoc, dicitur extra de test. b. testimoniũ. vbi corrigitur hoc.

a ¶ Accusare. su. 19. d. c. si. vel aliter arg. q̃ non valet dictum testis, si postea detegitur eius infamia.

Pagani, & Iudæi etiam in exceptis criminibus nõ sunt audiẽdi.

b PAgani.] ¶ Accusare.] Nisi suam iniuriam prosequantur, vt 4. q. 6. omnibus: sed hæretici nõ: quia excõicati sunt ext. de hę. ver gen. & c. excõicam. Sed nunqd isti, s. pagani, & Iudæi audiũtur ĩ exceptis criminibus? Dic q̃ non. s. fm H. sic. sed q̃ Iudæi possint. videtur extra de Iudæ. c. Iudæi, sed decr. expresse cõtradicit, quæ dicit, q̃ testis dẽt esse fidelis. vt extra de testib. licet 1. & ea rõne, quia sunt in peccato mortali, & sic nõ sunt audiendi 2. ext. de test. super e.

2 Idẽ tenet hic Ioan. de Fant. ad idẽ ext. eod. tit. testimoniũ, ff. eo. tit. quęsitũ. Sed contra hoc facit quod le. & dixi su. eo. §. huic oppositioni. Arch.

c ¶ Aut vocẽ. Oportet tamẽ clericos habere testimoniũ bonum ab his, qui foris sunt inf. 8. q. 1. licet de conse. d. 1. iubemus.

d ¶ Infamationis.] Vt se expurgare debeant.

IN HOC CAP. CASVS. Dictum est su. in c. alieni. q̃ hæreticus non accusat catholicũ: apostata non accusat illum, qui nõ est apostata, nec schismaticus potest accusare illum, qui non est schismaticus. concludit ergo Gratianus a contrario sensu, q̃ hæretici admittuntur cõtra hæreticos, schismatici contra schismaticos, apostata contra apostatas, quia æqualitas fidei, & conuersationis est seruanda inter accusantem, & accusatum. Et hoc inuenit sequens capitulum, & allegãdo dicit, q̃ sufficit, q̃ aliquis sit bonus ad hoc, vt possit accusare. Item hæreticus non admittitur, cum sit excommunicatus, vt 11. q. 3. cum excõicatio.

e ¶ Æqualitas. Falsum dicit. sufficit enim q̃ accusator sit bonæ famæ, licet accusatus sit melioris, vt inf. ead. lator. Item in alijs falsum dicit, quia nec infamis infamẽ, nec criminosus criminosum accusat, vt 16. q. 1. qui crimen 3 nisi prius eum tolerat sciens eum talem. extra. de accusatio. nullus. Sed potest dici hoc esse speciale in episcopo, vt non possit remouere ab accusatione illos quos prior tolerauit. Item fallit in arenario, qui potest accusare arenarium, vt C. de inoff. test. in arenam. Item fallit in casibus, in quibus socius criminis non repellit socium, quos habes notatos. 4. q. 3. liberi. & C. de testib. quoniam. alias quilibet cuiuscunque conditionis, & quantumcunque criminosus viles, & criminosus ab accusatione, vel testimonio repellit, vnde etiam socius a sua accusatione, repellit socios viles, & criminosos. ff. de accus. hos accusare, §. si seruus, & 3. q. 4. c. pen. quod falsum est in exceptis criminibus. vt sup. in prin. quæstionis notaui.

Infamis infamem regulariter accusare nõ põt. 3 Dic vt le. & no. ext. de accu. c. 1. Ar.

nium dicendum admitti nõ debent, quãuis se esse Christianos annuncient: quia sicut in fide Christi suspecti sunt ita & in testimonio humano dubij habentur. Infirmari [a] ergo oportet eorum testimonium, qui in fide falsi docentur; nec eis est credendum, qui veritatis a se fidem abiecerunt.

Iuo p. 13. c. 96.

Item Caius Papa Fœlici episcopo.

¶Hæretici, Iudæi, vel Pagani Christianos accusare non possunt. Cap. XXV.

Ans. l. 3. c. 46. Pann. l. 4. c. 63.

PAgani, vel hæretici, siue Iudæi non possunt Christianos accusare [b], aut vocẽ [c] eis infamationis [d] inferre.

¶*Verba epistolæ sunt,* Primo quidem scias paganos, & hæreticos non posse Christianos accusare, &c.

In hoc capite decernitur, ut hæretici non impetant rectè credentes. Vnde è cõtra intelligitur, quod hęretici ab hæreticis impeti possunt. Item a tramite sui propositi uoluntariè recedentes non possunt impetere seruantes limitem suę professionis. Ex hoc datur intelligi, q̃ recedentes a suo proposito similiter recedẽtes criminari possunt. Item non obedientes sanctionibus sanctorum Patrũ, non possunt accusare obtemperãtes sacris cõstitutionibus. In quo similiter intelligitur, quòd inobedientibus inobedientes accusare licet. Vnde generaliter colligitur, quòd in accusationes æqualitas [e] fidei, & conuersationis inter accusantem, & accusatum semper consideranda est, ut is qui accusat, uel par, uel superior inueniatur. Item nouellarum constitutionum; nouella 45. in fine.

Apud Iulianum antecess. 156.

¶Hæreticus hæreticum accusare, & contra eum testificari potest. Cap. XXVI.

Iuo p. 16. c. 151. Pan. l. 5. c. 28.

SI hæreticus [f] contra hære-

SI hęreticus.] CASVS. In hoc capitulo tria dicuntur. Dicitur enim, q̃ si hæreticus litiget contra hæreticũ inter se admittitur testis hæreticus: sed si orthodoxus contra hæreticum litiget, testimonium hæretici pro orthodoxo valet. sed si inter se litigent orthodoxi, testis hæreticus non admittitur.

f ¶ Si hęreticus.] Hæc authentica est falsa, quia nũquã hęreticus admittitur ad accusandum, vt inf. 4. q. 1. cap. 1. forte loquitur de minoribus hęreticis. qui non peccant in pręcipuis articulis fidei. qui non admittuntur in iudicijs, idest de his, quę acta sunt coram iudice: sed in alijs contractibus propter inopiam probationum admittuntur, non tamen sine tormentis, vt 4. q. 3. §. in criminali ver. si res. & C. de hęre. l. vlt. Io. Sed certe secundum canones non admittitur hęreticus cum sit excommunicatus. & debeat statim occidi. ex. de hęret. excommunicamus. & c. pen. B.

Hæreticus nunquã accusat.

a ¶Con-

a ¶Contra hæreticum.] Argu. aliquid admitti pro aliquo quod non admittitur contra se. si 37. dist. c. si quid viri. arg. contra 4. q. 3. si quis testibus. Secundum est regulare, primum casuale propter odium hæresis.

SED QVÆRITVR. CASVS. Dictum est supra in §. oppo- opponitur. in fi. ꝙ quilibet criminosus pôt hæreticum accusare. modo incidentem quæstionem mouet, an pessimus catholicus possit accusare hæreticum de alio crimine quàm de hæresi? Hanc quęstionem soluit Gra. dicens, quod in quo hęreticus est inferior, scilicet in hęresi, potest a flagitiosissimo catholico accusari. In quo autem hęreticus est superior, scilicet in conuersatione vitę, non potest accusari a flagitiosissimo catholico. Postea dicit, ꝙ illud quod dicitur in s. c. huius quęstionis. & c. accusatio, & alijs multis cap. s. ꝙ pastores sunt potius tolerandi quàm corripiendi a subditis. Intelligitur de criminosis, vel etiam de bonis, qui crimina probare non possunt, & ad hoc inducit seq. cap.

b ¶Sed quæritur. Hanc soluit Vrbanus 12. q. 1. scimus. vel aliter respicit illud quod dicitur. s. ea. §. opponitur. & mouet incidentē quæstionem, & diuiditur ī duas partes.

ticum [a] litiget, liceat cuiuis eorū hæreticum testem adducere. Sin autem orthodoxus cōtra hæreticum litiget; pro orthodoxo quidem etiam hæretici testimonium valeat: contra orthodoxum autem solius orthodoxi testimonium valeat. ¶Orthodoxis autem litigantibus ad testimonium nulli hæretico pateat aditus.

Sed quæritur, [b] *si flagitiosissimus Catholicus possit cōuenire hæreticum de alio crimine, quàm de hæresi? Huic quæstioni ita respondetur. In quo hæreticus inferior est, videlicet in regula fidei, in eo a malo catholico accusari pôt. In quo autē superior fuerit, videlicet in conuersatione vita, in eo a flagitiosissimo conueniri non pôt. ¶ Item quod dicitur pastores pro suis actibus magis sunt tolerandi, quàm corripiendi, dupliciter intelligitur, uel quia criminosis tolerandi sunt, & non corrigendi: vnde ibi subinfertur, quia sæpè pro meritis subditorum deprauatur vita rectorum. Quorum ergo merito (Deo permittente) vita rectorum deprauatur ab eis potius sunt tolerandi, quam corrigendi. Vel quia sunt quidam, qui sæpè deseruntur publicis documentis, & crimen, quod intēdunt, probare non valent.*

sup. c. non est à plebe. & c. accusatio 1.

De quibus in homilia de pœnitentia, c. 12. August. ait.

li. 50. homil. ho. 50. c. 12. Beda. 1. Cor. 4.

¶Quæ publicis documentis probari non possunt, toleranda sunt. Cap. XXVII.

PLerumque [a] boni viri propterea sufferunt aliorum peccata, & tacent; [c] quia sæpè deseruntur publicis documentis, quibus ea, quæ ipsi sciunt, iudicibus [d] probare non possunt.

a ¶ Plerumque.] *In aliquot vetustis codicibus legitur,* plerique *quemadmodum & apud Bedam, & in originali, cuius tamen non ipsa prorsus verba hic referuntur.*

sup. eo. c. sententia.

4 *De his* [e] *ēt illud Anacleti intelligitur: [Sentētia Chā filij Noe, damnantur, qui suorū doctorū, uel ꝑpositorum culpā produnt seu Cham qui patris pudenda nō operuit, sed magis deridenda mōstrauit.] Hac enim auctoritate subditi nō prohibentur ab accusatione, sed a proditione. Aliud est n. prodere, aliud accusare. Prodit, qui nō probāda defert; accusat, qui reo præsente crimē iudici offert probaturus quod intēdit †. Cham solus uidit pudenda patris, & ideo per eū intelliguntur, qui cum soli sint conscij criminū suorū prælatorū, ac ꝗ ideo accusare nō possunt;*

Gen. 9.

† Concord. text. in l. libellorum ff. de accus. & de priu. delict. l. 1. cum concor.

a ¶ Pastores.] In pri. q. quæ tā non sunt verba illius c. sed sēsus est eius.

PLerumque.] CASVS. Dicit hic Aug. ꝙ boni viri qui que sciunt occulta peccata aliorū, & tamen tacent. quia ꝓbare non possunt ea iudicibus. vnde non imputatur eis.

c ¶ Et tacent. Dicat tñ ei, qui pôt prodesse, & non obesse. 22. q. 5. hoc vr. sed in publico nō dēt dicere, vt 6. q. 1. si ola. hęc ergo taciturnitas nō obstat ei, qui nō pt probare. Itē non nocet ei, qui nō potest impedire. vt ff. de cōtrah. emp. l. rē alienam, vel etiam erubescit loqui. vt ff. de fur. l. pe. Itē nec nocet ei, qui scit suum ius durare. ff. q. mo. pig. vel hyp. sol. sicut. §. non vr. aliàs semper obstat taciturnitas, vt extra de his quę fi. a prela. c. 2. & 54. d. si seruus.

Taciturnitas qñq; nō obstat.

d ¶ Iudicibus. Iudici ergo facienda est probatio 2. non aduersario, ut 4. q. 3. §. item in criminali. vers. sępè. & C. de cond. ob turp. cau. l. 2. arg. contra 2. q. 1. si quis episcopus.

2 Ad idem ext. de pba. ex literis. §. 1. ver. quib. & de elect. scriptum. §. verum. in prin. Arch.

DE HIS Hæc est iiij. pras hui⁹ qō in qua probat, ꝙ subditi secretè, & pacificè possint suos prælatos redarguere. non autem palā, nisi peccassent in publico: & ita oēs auctoritates quas inducit, debēt intelligi. & hoc ꝓbat per iiij. exempla. & per 2. aucto. sanctorum patrum. Io. de Fan.

CASVS. Qui soli sciunt, tamē accusant, & infamant. intelligitur (vt dicit Grat.) quod dicitur s. c. sententia de Cham, qui pudenda patris non operuit: sed ridēda monstrauit. sed hac auctoritate non prohibentur subditi ab accusatione, sed a proditione, sicut fecit Cham. per quē intelliguntur illi, qui soli sciunt alios tamen infamant.

e ¶ De his.] Qui accusant prelatos de crimine quod non possunt probare.

f ¶ Anacleti.] Supra ea. c. sententia.

ITEM

vitam tamen eorũ infamando aliis ridendam offerunt. ¶ *Item obiicitur,* ꝙ *subditi etiam religiosi prælatos suos accusare non possunt. Legitur enim in Exodo*[a]*, qđ Maria soror Aaron, quæ prima post transitum maris rubri sumpto tympano hymnum cantare meruit, postea murmurans in Moysem, eo quod Aethiopissam duxerat in vxorem, a Domino lepra percussa est.* ¶ *Item in lib. Regum legitur, quod cum David fugeret a facie Saul; latuit in spelunca, in quam cũ Saul diuertisset ad purgandum ventrem, David præcidit orã chlamydis eius; quod se fecisse postea grauiter doluit, & vehementer pœnituit. Saul a Domino erat reprobatus, & ex inuidia David persequebatur, vt eũ morti traderet. David erat vir humilis, & mitis Sauli a Domino substitutus per Samuelem vnctus in regẽ: sed tamen, quia præcidit orã chlamydis Sauli grauiter fleuit, cum a Saule sola administratione vnctionis superaretur. Vnde datur intelligi, quod subditi, quãuis religiosi sint, prælatos suos criminosos accusare non possunt. Nam per Saulem, qui ventrem purgabat, prælati intelliguntur, qui malitiã suam corde conceptam in opus producunt.* ¶ *Item legitur in lib. Regum,* ꝙ *cum arca Domini reduceretur de Gabaa in Hierusalem, bobus recalcitrantibus arca inclinata est: cui dum Oza leuita manũ adhiberet, vt eã erigeret, a Domino percussus*[b] *interiit. Per arcam prælati intelliguntur, per Ozam subditi, per inclinationẽ arcæ casus intelligitur prælatorũ, per illum, qui manum adhibuit, intelliguntur reprehendentes, uel accusantes vitam doctorũ, qui a Domino percussi intereunt.* ¶ *His ita*[c] *respondetur. Verum est per arcã significari prælatos, & per Ozam subditos. Illud vero falsum est,* ꝙ *per inclinationem arcæ casus significetur prælatorum.* ¶ *Aliud est enim inclinari, vel descendere; aliud cadere. Legitur enim quod Saluator noster se inclinauerit, sicut quando digito scribebat in terra; & de montibus frequenter descenderit, in quos ascẽdebat, vel ut pernoctaret in oratione, vel ut discipulos in monte altiora doceret*[d] *præcepta, uel ut turbas fugiẽs, ex altitudine montis eas respicere, & libere posset docere. Inclinatio vel descensio humilitatem significat qua spũales nonnunquam carnalibus condescendunt, & eorum infirmitati cõpatiũtur, iuxta illud Apostoli:*] *Quis infirmatur, & ego non infirmor?*] *Hos etiam*[e] *significauerunt Angeli, quos Iacob vidit in scaala descendentes. De his etiam per Prophetam dicitur,* [*Inclinauit cœlos, & descendit.*] *Per arcam ergo inclinatam intelliguntur prælati, qui subditorum culpam misericorditer portant, & eorum infirmitati humiliter compatiuntur. Vnde bene dicitur, quod bobus recalcitrantibus arca inclinata est. Boues quippe recalcitrantes subditos significant suis doctoribus non obedientes; quibus dum prælati compatiuntur, quasi bobus recalcitrãtibus arca inclinatur. Leuita, qui manum adhibuit, significat illos, qui misericordiæ compassionem in prælatis suis reprehendunt, eosque in seueritatis amaritudinem erigere nolunt. Vnde bene Leuita iste Oza dicitur: Oza quippe robustus*

Exod.15.
Num.12.
1.Reg.24.
1.Reg.16.
Glos. ordinaria.
1.Reg 24.
2.Reg.6.
Ioan.8.
2.Cor.11.
Gen 28.
Psal.17.

ITEM OBIICITVR. CASVS. Opponitur adhuc. s. ꝙ subditi etiã religiosi prælatos suos accusare nõ pñt. Et hoc probatur quatuor obiectionibus. Prima est de Maria sorore Aarõ. quæ lepra percussa est, quia murmurauit in Moysem, quia duxerat Aethiopissam in vxorẽ. Secũda obiectio est de David, qui cum fugeret a facie Saulis, & lateret in spelunca, abscidit oram chlamydis Saulis purgãtis uentrẽ: De quo idẽ David seipsũ postea reprehẽdit. Tertia est de Oza, qui cũ arca Domini reduceretur de Gabaa in Hierusalẽ, & bobus recalcitrantibus inclinaretur, manũ apposuit. Quarta est ꝙ infames efficiunt qui accusant prælatos suos; & ideo accusare non pñt. Has obiectiones soluit, & dat cuilibet obiectioni suã solutionẽ Grat. cõcludẽdo, ꝙ propter hoc non remouentur subditi ab accusatione prælatorũ. Et primo soluit quod dictũ est de arca. & innuit ꝙ per Mariã, David & Ozam, & per eos qui reputabantur infames, intelligũtur illi, qui bonam fidẽ, & bona facta suorũ prælatorũ reprehendunt, bonitatem eorum offuscare volẽtes. Sed malos prælatos bene possunt accusare: quod probat sequẽti capitulo, quia mali prælati non sunt prælati.

a ¶ In Exodo.] Melius in lib. Num. 50. d. §. econtra.

b ¶ Percussus.] Quia ea nocte non se ab vxoris amplexu abstinuerat.

c ¶ His ita.] Incipit rñdere his trib. obiectionibus, & primo respondet vltimæ.

d ¶ Altiora doceret.] Arg. ꝙ magister debet docere in alto.

e ¶ Hos etiã. s. spirituales prædicatores.

a ¶ Pec-

Luc. I.

Eccl. 7.

dicitur. Illi enim robusti dicuntur, qui cum de sua iustitia præsumunt, misericordiam peccantibus negandam putant, & impendentes reprehendunt. Vnde a Domino percussi intereunt: quia iudicium sine misericordia erit illis, qui nolunt facere misericordiam delinquentibus: Cui per Salomonem dicitur: (Noli esse nimis iustus quia est nimis iustus, qui perit in iustitia sua.) Sic & illud Moysi intelligitur. Per Moysem.n. prælati intelliguntur, per Aethiopissam peccatores designantur. Moyses Aethiopissam uxorem ducit: cum quilibet prædicator peccatorem [a] *sibi copulat: vt ex eo sobolem bonorum operum Deo gignere valeat. Hanc copulam dum Maria, idest subditi reprehendunt, lepra peccati inficiuntur. Vel per Mariam synagoga intelligitur quæ in Moysem: idest in Christum murmurauit, quia Aethiopissam idest ecclesiam de gentibus sibi copulauit: quos lepra perfidiæ, & erroris sordidos fecit. Non ergo his auctoritatibus subditi prohibentur ab accusatione suorum prælatorum: sed monentur, ne reprehendat misericordem compassionem eorum. ¶ Item* [b] *per Saulem prælati intelliguntur, & per Dauid* [c] *subditi. Saul* [d] *purgans ventrem eos significat: qui malitiam corde conceptam foras in opus producunt. Sed in præcisione chlamydis non significatur α nisi reprehensio peccati. Per chlamydem enim regni potestas intelligitur. Hanc præcidit, qui prælatum sententia damnationis ferit: quod nulli subditorum licet. Facta, enim pastoris, oris gladio, idest sententia damnationis a subditis ferienda non sunt. Hinc est, quod Hieronymus ait super Marcum de Pontifice, qui scidit vestimenta sua, Scissio vestis scissionem significat sacerdotij, quod in proximo erat scindendū, & auferendum Iudæis. Vel per Dauid significantur, qui nequitiam suorum prælatorum videntes, maiora eorum peccata cōtemnunt, minima vero, & leuia, quasi extremam oram chlamydis præcidentes reprehendere, & lacerare satagunt. Vel quia Saul solus* [e] *diuertit in speluncam, in qua Dauid solus β latebat. ¶ Item super hoc potest intelligi, quod de Cham dictum est, qui solus vidit pudenda patris, quæ non cooperuit, sed ridenda monstrauit. Hac itaque auctoritate non inhibetur subditis accusare prælatos, si accusabiles fuerint. Item probatur, quod subditi prælatos suos accusare non possunt, etiam si religiosi fuerint. Infames enim sunt eo ipso, quod suorum doctorum uitam reprehendere conantur. Infames enim fiunt (vt canonum tradit auctoritas) omnes, qui in Patres armantur, & qui doctorum suorum vitam reprehendunt, vel accusant. Nullus autem infamis in accusatione prælatorum est audiendus, nisi forte a fide exorbitauerit, vt supra dictum est. Cum ergo subditi eo ipso, quod in accusationem prælatorum prosiliunt, infames efficiantur, infamibus autem copia accusandi denegetur: patet, quod subditi prælatos suos accusare non possunt. ¶ His ita respondetur* [f]*: non omnes prælati pro prælatis habentur. Nomen enim non facit episcopum, sed vita.*

Gregorius in pasto. p. 3. c. 5.

Nicolaus in epist. 7. ad Michaelem.

sup. c. oues.

ad d. 14.

sententia.

α ¶Non significatur.] *In aliquot vetustis exemplaribus legitur*, non significatur reprehensio peccati: *in alijs vero nonnullis*, significatur reprehensio peccati.

β ¶Dauid solus.] *Primo regum, ca. 24. legitur.* Porro Dauid, & viri eius in interiore parte speluncæ latebant.

a ¶Peccatorem.] In hoc tamen non peccauit, quia adhuc non erat prohibitum I nec hodie est si sub hoc conditione ducitur vt fiat fidelis 28. q. prima, non oportet Ioan.

b ¶Item.] Ad hoc similiter tripliciter respondet, & vltimo male.

ADDITIO. Et est hic responsio ad secundam obiectionē. Arch.

c ¶Per Dauid.] Secunda solutio.

d ¶Saul.] Tertia responsio.

e ¶Solus.] Et tamē cum socijs suis.

f ¶Respondetur.] Quibus dicitur, quod subditi non possunt accusare prælatos.

Argu. ad hoc 33. q. 4. obijciuntur. &c. dixit, vel dic secundum Hu. quod fecit instructu spiritus san. ar. 25. q. 1. §. hac itaque Io.

PAulus. CASVS. Ianuarius Episcopus

Vnde Gregorius Ianuario episcopo scribit lib. 7. indict. 2. epist. 1.

¶Quem ætas, non vita seniorem facit, grauiter est increpandus. Cap. XXVIII.

Ioan. diaconus lib. 3. num. 32.

PAu-

lus [a] dicit: [Seniorem ne increpaueris.] Sed hæc eius regula [b] in eo † seruanda [c] est, cum culpa senioris exemplo suo non trahit ad iteritum corda iuniorum. Vbi autem senior iuuenibus exemplum ad interitum præbet, ibi districta increpatione feriendus est. Nã scriptum est [d]: [Laqueus [e] iuuenum omnes vos] & rursus Propheta dicit: [Maledictus puer α [f] centum annorum.]

α ¶Maledictus puer.] *In codicibus B. Gregorij partim isto ferè modo legitur, partim vero*, & peccator centũ annorum maledictus est, *quemadmodum & apud Ioan diaconum, & in vulgata, nisi quod hac habet nõ*, est, *sed*, erit, *Septuaginta autem, vt est apud B. Hieronymum, habuerunt*, & qui moritur peccator centenarius, maledictus erit.

Item Hieronymus ad Heliodorum, epist. 1. de laude vitæ solitariæ.

¶Dignitas non facit episcopum, sed vita.

Cap. XXIX.

NOn omnes episcopi sunt episcopi [g]. Attẽdis Petrũ: sed, & Iudam considera. Stephanum suspicis: sed & Nicolaum [h] respice. *& infra.* ¶Non facit ecclesiastica dignitas Christianum. Cornelius [i] Centurio adhuc ethnicus [k] dono sancti spiritus mundatur; presbyteros Daniel puer iudicat. *& infra.* ¶Non est facile stare loco Pauli, tenere gradum Petri, iam cum Christo regnantium, *& infra.* ¶Infatuatum sal [m] ad nihilum prodest, nisi vt proijciatur [n] foras, & a porcis [o] conculcetur.

Item Augustinus tractatu sexto. in c. 1. Ioan.

¶Non episcopi nomen, sed vita reuerentiam meretur. Cap. XXX.

NOn omnis, qui dicit, pax vobiscum, quasi columba est audiendus, *& infra.* ¶Corui [p] de morte pascuntur. Hoc columba non habet: de frugibus terræ viuit, innocens eius victus est.

Item Beda ad c. 2. epistolæ 2. Petri.

¶Docti ab indoctis, clerici a laicis, quandoque merito reprehenduntur. Cap. XXXI.

SEcuti sunt [q] viam Balaam [r] & Bo-

---

scopus die Dominica ante Missam, & etiam post, exarauit messem cuiusdam laici violenter. de quo reprehendit eum Papa. Ille autem dicebat se nõ esse arguendum. Et hoc probat auctoritate Pauli, qui dicit, Seniorem ne increpaueris: sed Gregor. respondet & dicit hoc esse seruandum, cum seniores boni sunt, sed cũ suo exẽplo iuuenes corrumpũtur, increpandi sunt seniores: & hoc probat duab. auctoritatib.

a ¶Paulus.] Scilicet in episto. 1. ad Timoth. 5.

b ¶Regula.] Arg. ꝙ possumus interpretari, & arctare generalia verba Apostoli [1] vt 33. q. quos Deus coniunxit 32. q. 5. hoc videtur, & ff. de in ius vo. l. quamuis & ff. de testi. quæsitum.

c ¶Seruanda.] Exempla enim prælatorũ & senũ facilius corrumpũt, & ideo magis sunt punienda, vt 11. q. 3. præcipue. & 85. dist. tanta 2.

d ¶Scriptum.] Scilicet in Esaia.

e ¶Laqueus.] Scilicet malo exemplo.

f ¶Puer 3.] Canon pp malitiam aliquorum fingit aliquid esse quod non est, & ecõuerso. 40. d. multi sacerdotes.

NOn omnes episcopi. CASVS. Heliodorus quęsiuit a Hieronymo. an p̃lati essent accusandi & eijciẽdi. Et rñdet ꝙ boni. vt Petrus & Stephanus non sunt accusandi, sed honorandi: mali vero sũt accusandi, & proijciendi sicut sal infatuatum, vt Iudas & Nicolaus. nec ꝓdest ecclesiastica dignitas in hos. Et probatur exemplo Centurionis & Danielis.

g ¶Non omnes episcopi sunt episcopi.] idest, non omnes episcopi voce, sunt episcopi re.

h ¶Nicolaum.] Qui fuit vnus de septem diaconis, quos Apostoli instituerunt, qui fuit reprobus 4.

i ¶Cornelius.] Qui primus ex gentibus nomen Iesu Christi est secutus. [illegible] d. de [illegible]de.

k ¶Ethnicus.] id est gentilis.

l ¶Presbyteros.] Qui condemnauerunt Susannam. inf. [illegible] Balaam.

m ¶Infatuatum sal.] idest, stulti prælati, insipidi in prędicando, fatui in delinquendo.

n ¶P[illegible]ciatur.] [illegible]

o ¶[illegible] porcis.] [illegible] qui dominantur malis prælatis quasi pecora [illegible] auctoritatib.

NOn omnes. CASVS. Dicitur hic, quòd per columbas bonus prælatus intelligatur, qui est audiẽdus. Per coruum autem malus prælatus intelligitur, qui est repellendus.

p ¶Corui.] Coruo æquiparatur malus prælatus, vel presbyter in nigredine vitiorum, & in raucedine vocis, & in voracitate, scilicet mortuorum 5 oblationum, & in fœtore spiritus, & garrulitate, & furto. 23. q. 4. tres personas Io. de Fant.

SEcuti. CASVS. Beda ponit in hoc cap. verba Petri in epistola canonica, & exponit ea intendens probare, ꝙ prælati possunt accusari a suis subditis etiam laicis: quia Balaam malus propheta redargutus fuit ab Asina, quam equitabat. Mali prælati comparantur Balaam, & fontibus sine aqua, & nebulis tenebrosis. Per asinam vero etiam subditi laici intelliguntur.

q ¶Secuti sunt.] Prælati, & doctores mali.

r ¶Balaam.] Supple venientis.

a ¶Et

---

1. Tim. 5.
† al. tunc.
Esa. 41.
Esa. 65.
Act. 10.
Dan. 13.
su. d. 40. non est facile.
Luc. 14.
Et ibi glos. ord.
2. Pet. 2.
Num. 22.

Presbyter malus coruo æquiparatur.

1 Arg. cõtra su. ea. q. consuluisti 31. q. 1. ꝙ si dormierit.

Prælatorum exempla mala alios corrumpunt.

2 Et pñaliter quicũq; publice peccat exẽp. ũ peccandi cuilibet tribuit & in totam ecclesiã delinquit. 16. q. 2. sed illud. secundũ L. & Hu.

3 Dic quod pueriles ętas durat vsque ad pubertatẽ. vt l. pueri. cũ glo. ff. de ver. sign.

4 Et dicũt ꝙ iste fuit machometus quem commũt [illegible] Hu. & de hoc hr inf. 24. q. [illegible] ver. Nicolaitæ. sm L. q as[illegible] [illegible] hu[illegible] metus.

Dem [illegible] mali prælati [illegible]antur.

5 Quia ipsi oblationes sibi vsurpant, & rapiunt, quia ad hoc prædicãt, vt viuãt sm H.

a ¶ Et Bosor.] Verba sunt Petri, vsque ad ver. plerumque, vbi Beda exponens verba Petri in canonica dicit, ꝙ hæretici a gentib. reprehensi comparantur Balaam correpto ab asina, comparantur etiam, & mali prælati reprehensi a laicis.

b ¶ Redarguantur.]Non dicit accusentur, vnde non potest hic sumi arg. ꝙ laici possint accusare clericos, vt su. 21. dist. nolite, in fi. contra. Soluit ibi, quòd triplex est reprehensio: quod ibi vide.

c ¶ Fontes.]Verba Petri.

QVI. CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis c. ꝙ mali prælati possunt accusari a subditis. nõ excusãte eos officio vel auctoritate, quia criminaliter peccãs alteratur, & capite minuitur: quod probat sequenti c.

d ¶ Quia ergo.] Infert ex his trib. c. ꝙ mali prælati cũ criminaliter peccant, possũt a subditis accusari, & ad hoc inducit cap. sequentia.

d ¶ Alteretur.]idest, in alterius statũ commutetur, transit enĩ de familia Dei ad familiam diaboli. 24. q. 3. si quis nõ recto

f ¶ Vt ita dicam.]Videtur etiam, ꝙ infamis capite minuat. ff. de va. & extraor. cogni. cognitionum §. existimatio.

sor [a], qui mercedem iniquitatis amauit: correctionem verò habuit suæ vesaniæ. Subiugale mutũ in hominis † voce loquens prohibuit prophetæ insipientiam. Plerumq; hæretici tam stulta dogmata, tam execranda proferunt sacramenta, vt etiam hebetum sensus, & paganorum, & qui ratione diuinæ agnitionis omnimodis carent, illorũ detestetur insaniam, & illorum distorta, & Deo contraria itinera sanius sapiendo redarguant. Et (quod peius, quia frequentius est) nonnunquam multi catholicorum in tãtum mercedem amant iniquitatis, vt etiam docti ab indoctis, a laicis clerici merito redarguantur † [b]: qui iure cõparantur prophetæ, qui verbis asinæ contra naturam loquentis corripitur; nec tamen a proposito praui itineris retardatur. Quibus etiam aptissime nomen congruit ciuitatis; de qua Balaam venisse perhibetur. Bosor namq; carneus, siue in tribulatione [α] interpretatur. Neque enim alia maior † causa luxuriosis existit, verbũ veritatis amore pecuniæ, vel desiderio rerum temporalium adulterare quam, quòd carnis se concupiscentiæ mancipauerunt. *& infra.* ¶ Sed, & nomen ipsius Balaam, qui vanus populus, siue præcipitans eos interpretatur, talibus conuenit. Qui enim agnitã veritatis viam spõte ipsi deserunt: quid nisi vanus sunt populus? Quid, nisi in præcipitium suos mergunt auditores, quibus non salutaria, quæ corrigant, sed quæ illos delectant, erronea prædicant? de quib. bene subditur: Hi sunt fontes [c] sine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reseruatur.]

† al. multa hominis.

† al. lacerentur.

Ibidem.

† al. magis.

[α] ¶ Tribulatione.]*Sequebatur*, positus, *quæ dictio sublata est, quia neque apud Bedam, neq; apud Hieronymum in nominum hebraicorum interpretatione habetur.*

Quia ergo [d] *non omnes episcopi sunt episcopi, presbyteri a Daniele puero iudicantur, sal infatuatum a porcis cõculcatur, & qui dicit, Pax vobiscum plerumque non columba, sed coruus reputatur: patet quod non semper pro officio, atque † auctoritate persona ab accusatione est cessandum, immo contra prauos est agendum, cum omnis persona criminaliter peccãs alteretur* [e], *& (vt ita dicã* [f]*) legibus capite minor censeatur. Qui enim facit peccatum; seruus est peccati tam in pœna, quam in culpa.*

sup. c. non om̃s. & c. non omnis.

† al. vel.

Item.

Vnde Augustinus ait.

¶ Qui susceptum officium non administrat, non est episcopus, sed canis impudicus. Cap. XXXII.

Burc. l. 1. c. 203. Iuo p. 5. c. 317.

QVi nec regiminis in se rationem habuit, nec sua delicta detersit, nec filiorum crimen [g] correxit; canis impudicus dicendus est magis, quam episcopus.

¶ *Caput hoc apud B. Augustinum, ex quo citatur, non est inuentum, Burchardus, & Iuo citant ex Gregorio, & eadem fere verba ipse quoque Gratianus supra d. 83. subnectit capitis,* Nemo quippe, *quod est Gregorij. Simile quiddam Burchardus l. 3. ca. 13. & Iuo p. 5. ca. 67. afferunt ex origine.*

QVi nec.]CASVS. Dicit Aug. ꝙ q nec sua delicta nec filiorũ corrigit, non est dicendus eps, sed canis impudicus.

g ¶ Crimen.] Talis enĩ ad accusationẽ, vel ad testimonium non admittitur, vt 37. dist. legãt. inf. 6. q. 1. qui crimen.

QVIBVS ERGO. CASVS. Concludit Gratian. ex supradictis, & dicit, ꝙ cum mali prælati admittunt nomẽ episcopi senioris, & colũbæ, merito poterũt à subditis accusari, & aduocari. Infames ergo sũt q bonos accusãt qui vero malos, laudabiles fiunt. In fi. §. exponit, quod di. su. c. maiorum. Et dr ꝙ minor ibi intelligit non digni tate, sed vita. Et hoc clare in seq. c. pbat.

h ¶ Hieronymus.]s. in tribus proxi. cap.

Quibus ergo Hieronymus [h], *Augustinus, Gregorius*

a ¶ Dissimulans.] Aufertur enim alicui nomen pp suā malitiam. 33.q.2. admonere sup. 19. dist. secundum, & 1. q.4.§. item peccato, sup. ead. q.1. scelus.

tamen in cathedris est differentia.

g ¶ Existam.] Sic dicam Cyprianū in oībus æqualem.

h ¶ Cuilibet.] Sup. 21.d. in nouo, sup. 24.q.1. loquitur contra.

ADDITIO. Dic ꝙ ratione ordinis Petrus fuit par alijs Apo-

auferunt nomen columbæ, episcopi, senioris; nonne, & priuilegium est auferendum dignitatis, vt possint a subditis reprehendi? Unde scriptura dissimulans priuilegiū prauæ senectutis, ait: (Maledictus.) Non senior sed (puer centum annorum.) Apparet ergo, quòd hi ex accusatione prælatorum infames fiunt, qui eorum vitam reprehendere, & lacerare conantur, qui locum sui regiminis non nomine tantum, sed vita, & morib. tenent. Alij aūt potius laudabiles fiunt ex accusatione prælatorum suorum, quam infames. Item, quod dicitur: Maiorum quispiam minorum accusationib. non impetatur,) minores intelligendi sunt non dignitate, sed vita.

Vnde Hyerony. ait de Paulo super epistolam ad Gal.

¶ Maiores & minores non dignitate, sed vita intelligi oportet. Cap. XXXIII.

PAulus Petrum reprehendit: quod non auderet, nisi se non imparem [b] sciret [c].

¶ Caput hoc, quod citatur in plerisque exemplaribus ex B. Hieronymo, & in aliquot ex B. Augustino, in neutris libris inuentum est: sed in glossa ordinaria ad ea verba ipsius epistolæ ad Galatas, in faciem eius restiti *additur hæc interlinearis explanatio,* quod non auderet, nisi se nō imparem sentiret. *Et in commentarijs B. Ambrosij in illum eundem locum hæc leguntur.* Nam quis eorum auderet Petro primo Apostolo, cui claues regni cœlorum Dominus dedit, resistere, nisi alius talis, qui fiducia electionis suæ sciens se non imparem, constanter improbaret, quod ille sine consilio fecerat?

Hoc non de officio [d] ecclesiasticæ dignitatis, sed puritate vitæ, & sanctitate conuersationis intelligitur: solus enim Petrus inter Apostolos primatum gerebat.

Hinc Augustin. ait ad Hieronymū ep. 19. prope finē.

¶ Non episcopi nomen, sed vita maiorem facit. Cap. XXXIIII.

QVamquam secundum honorum vocabula [e], quæ iam ecclesiæ vsus obtinuit, episcopus maior presbyterio sit; tamen Augustinus [f] in multis rebus Hieronymo minor est.

Idem lib. 2. de baptismo contra Donatistas, c. 1.

¶ Episcopi licet pares sint meritis, gradu tamen differunt dignitatis. Cap. XXXV.

PVto, quòd sine vlla sui contumelia Cyprianus episcopus Petro Apostolo comparatur, quantum attinet ad martyrii coronam. Cæterū magis vereri debeo, ne in Petrum contumeliosus existā [g]. Quis enim nescit illū Apostolatus principatum cuilibet [h] episcopatui præferendū? Sed etsi distat cathedrarū gratia, vna tamen est martyrum gloria. *Item infra.* ¶ Cū Petrus a Paulo posteriore corri-

PAulus.] CASVS. Istius c. planus est. Et inducuntur 5. c. ad probandum, ꝙ licet aliquis sit in minori dignitate alio, maior tamen est eo vita & sanctitate.

b ¶ Imparem.] Meritis: non tñ administratione d. 80. i illis

c ¶ Sciret.] Ex hoc patet, ꝙ aliquis scit se habere charitatē per reuelationem. Paulus alibi dicit: Scio ꝙ neque mors, neque vita, neque aliud me poterit separare à charitate Dei, alibi tñ dicit, Nihil mihi cōscius sum, &c. vt sup. 40. d. c. vlt.

ADDITIO. Ista concor. respicit literā, non imparem, secūdum Lau. Ad idem 21. qō. 4. sicut excellentiam.

d ¶ Hoc non de officio.] Quod non possit esse impar Paulus Petro.

QVamquam.] CASVS. Arg. hic cōmendat Hier. & dicit, quod quamuis Aug. sit eps, & Hieronymus presbyter: tñ Hieron. est maior Augustino vita & sāctitate.

e ¶ Scdm honorum vocabula.] Eps est nomen dignitatis, ꝑsbyter nomen ætatis. 93. d. legimus.

f ¶ Augustinus.] An forte hoc cedebat. nō. n. licuit ei mentiri ꝓ humilitate. 22. q. 2. cū humilitatis. & cum Hieronymus fuit presbyter Cardinalis patet quod qlibet episcopus maior est presbytero Cardinali.

PVto.] CASVS. Probatur in ca. isto. ꝙ concilia vniuersalia ꝑferātur ꝓpter dignitatem statuti vnius episcopi, vel prouincialis cōcilij: qa licet Cyprianus & Paulus sint ī martyrio Petro æquales, tamē Petrus maior est dignitate, & statuta eius sunt magis seruanda quam aliorum; licet. n. vna sit martyrij corona,

Nomen aufertur a malitia.

Eps maior ē presbytero Cardinali.

1 Illa gl. reputat a Doctorib. sing. ad hoc ꝙ dicit epm maiorem ꝑsbytero Cardinali, s. dignitate respectu ordinis epalis, vnde epi dñr summi sacerdotes, vt ca. 1. post med. de sac. vnc. & æquiparatur illustrib. seu præfecto prætorio, vt no. gl. in l. epali C. de epis. aud. & non hēnt maiorem dignitatē Cardinales, quā epi: sed hēnt maius officium, vt inquit Bart. in l. 1. §. si quis. in 1. col. ff. de ap. facit text. in ca. si abbate, de ele. lib. 6. & nor. per Ab. in c. ecclesia vía. Leder. nter de elec. in pe. & vl. col.

su. ea. Paulus. Esa. 65.

sup. ea. c. maiorum.

Gal. 2.

Iuc. p. 5. c. 24.

Apostolis, & cæteris episcopis, sed ratione administrationis fuit maior.
a ¶ Promouetur.] Ita vt in hoc videantur ipsi esse pares, & etiam statuta eorum.
b ¶ ¶ Quanto, &c.] Et est hic argu. quod potius statur ei quod

† al. custoditus.
† al. prouehitur.

gitur, & pacis atque vnitatis vinculo custodito† ad martyriū promouetur;† [a] quanto [b] facilius, & fortius, quod per vniuersæ ecclesię statuta firmatum est, vel vnius episcopi auctoritati, vel vnius prouinciæ concilio præferendum est?

Item tractatu 30. in Ioannem, in fine.

¶Non in honore, sed in veritate filius æquatur, uel preponitur patri. Cap. XXXVI.

QVęritur [c] pater de malo filio, aut quęritur filius de duro patre: Seruamus honorificentiam, quæ debetur patri à filio, quæ deficit a filio. Non æquamus [d] filiū patri in honore; sed præponimus, si bonam causam habet, filium [e] patri in veritate: & sic tribuimus honorem debitum, vt non perdat æqualitas † meritum.

† al. æquitas.

Item Ambrosius sermone 66. de natali Petri & Pauli.

¶Aequales fuerunt meritis (licet gradu differentes) Petrus & Paulus. C. XXXVII.

BEati Petrus & Paulus eminent inter vniuersos Apostolos, & peculiari quadam prerogatiua præcellunt: verum inter ipsos quis cui præponatur, incertū est. Puto enim illos ęquales esse meritis, quia ęquales sūt passione; & simili eos fidei deuotione vixisse, quos simul videm' ad martyrij gloriam peruenisse. ¶Non enim sine causa factum putemus, quòd vna die, vno in loco, unius tyrāni tolerauere sentētiam. Vna die passi sunt, vt ad Christum pariter peruenirent, vno loco, ne alteri Roma deesset; sub vno persecutore, vt æqualis crudelitas vtrumq; constringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, persecutor decretus est pro uirtute. [f] Et in quo tandem loco ijdem martyrium pertulerunt? in vrbe Roma; quę principatum, & caput obtinet nationū: scilicet vt vbi caput superstitionis erat, illic caput quiesceret sanctitatis; & vbi gentilium principes habitabant, illic ecclesiarum principes morarentur.

¶*Sermo unde hoc caput sumptum est, inter sermones B. Ambrosii est 66. inter sermones B. Augustini de sanctis, uigesimusseptimus, & apud Maximum Taurinensem, quintus in festo eodem. qui num. 54. est.*

5 *Item pœnitentes,* [g] *bigami, sacerdotes accusare nō possunt. Vnde generaliter colligitur quod quicunque sacerdotes non sunt, uel esse sacerdotes non possunt, in sacerdotes, accusationem, uel testificationem proferre non possunt.*

Filius patrē conueniri pōt.

quod à pluribus, quàm quod à paucioribus dicitur, & 19. d. in canonicis.

QVæritur.] CASVS. Dicitur hic, quod licet pater corā iudice conqueratur de filio, & econuerso, filius est patri preferendus in veritate, in honore tamen pater est filio præferendus, & sic honor debitus patri seruatur, ut æquitas non perdat meritum.

c ¶ Quæritur.] Secundum canones ergo filius, conqueritur de patre: tam in ciuili quàm in criminali negotio: sed secundum leges non in ciuili. nisi tamen in causa castrēsi, vt ff. de iu. l. his nulla & ff. de furt. si quis vxori 1. respon. non tamen potest eum cōuenire de furto, sed actione in factum, vt C. de dolo malo, si superstite. Emācipatus autem potest agere ciuiliter cōtra patrem, sed venia impetrata, vt C. de in ius voc. l. vl. Sed in criminali causa non auditur contra patrem su. ea. q. 1. prohibentur. nec pater contra filium, nisi iniuriam in ipsum commiserit, vt C. de pa. po. l. 3.

d ¶ Non æquamus.] sic Celsus corrigit dicta patris sui ff. d cō di. cau. da. l. dedi. §. si quis quasi statu. liber. Item arg. quod aliquis potest esse maior & minor altero diuerso respectu. sup. ead. quanquam. 25. dist. perlectis.

e ¶ Filiū.] Ar. quod veritas à quocūque plata amplectenda est. Et est etiā arg. cōtra testimoniū honorabilium personarū. simile dist. 9. ego.

BEati.] CASVS. Probat Ambros. I hoc c. Petrū & Paulū fuisse ęquales in passione, & fidei deuotione; quia eodē die, eodem loco, & sub eodē psecutore susceperūt martyrij coronam vt ibi erat caput superstitionis, vigeret caput sanctitatis.

f ¶ Pro virtute.] Scilicet vt parē virtutē & constantiam 2 cōtra persecutionē in passione habuisse videantur.

ITEM POENITENTES. Hęc est 5. pars huius quest. in qua dicit, quod sit in hac quæstione tenēdū: & dicit, quod tales qui sacerdotes esse n posūt, nec eos accusare, nec in eos testificari pūt: redarguere tū possunt occulte & pacifice: & hęc pbat p tria exēpla & v. auct. sāctorū patrū lo. d Fi. CASVS. Probatum est sup. in multis. c. quod criminosi accusare non possunt. Idem dicit Gratianus de pœnitentibus & bigamis. & ita colligitur, quod qui non sunt sacerdotes, nec dici possunt, in sacerdotes accusationem uel testificationem proferre non possunt. Et hæc probantur duobus capitulis sequentibus.

g ¶ Item pœnitentes.] Solemniter inf. 6. q. 1. qui crimē.

1 De hoc est no. 23. q. 4. si ecclesia al. melius ibi uideas.

2 Cū ex sæuitia psecutionis uirtus patriæ claruerit in vtroq; Hu.

IPsi Apostoli.] CASVS. Quæsitum fuit à Fabiano Papa qui repellantur ab accusatione in testimonio sacerdotum. Et respondet quod illi remouentur, qui nõ sunt sacerdotes, nec esse possunt intellige ratione criminis vel irregularitatis. cler. vestra. Item nec ille admittitur ad accusationem, cui crimen est in modum exceptionis probatum, per quod est repulsus à testimonio, licet non sit infamis. argu. extra sic ele. super eo. & 2. q. 1. prohibentur. grauata est tamen eius opinio sicut illius, qui ancillam oppres-

Vnde Fabianus ait epistola secunda ad episcopos Orientales.

¶Qui sacerdotes esse non possunt, sacerdotes accusare non valent. C. XXXVIII.

IPsi Apostoli, & eorum successores olim statuerunt, vt sacerdotes Domini non accusent, nec in eos testificētur, qui sui ordinis [a] non sunt, nec esse [b] possunt.

Ansel. l. 3. c. 47. Poly. l. 5. titu. 1. Mutata est verborū series.

Item Damasus Papa ad Stephanum archiepiscopum, epist. 3. c. 3.

¶Sacerdotes accusare, vel in eos testificari nõ valent, qui ad sacerdotium prohibentur eligi. C. XXXIX.

Poly. ibidem. Burc. l. 1. c. 1. 172. Iuo p. 5. ca. 290. Pann. l. 4. c. 186. Ansel. l. 3. c. 42. sup. ca. sacerdotes.

TEstes α absq; vlla īfamia, aut suspicione, [c] vel manifesta macula, & veræ fidei plenitudine β īstructi esse debēt, & tales, quales, ad sacerdotiū eligere iubet diuina auctoritas. ¶Quoniā sacerdotes (vt antiqua tradit auctoritas) criminari nõ possunt, nec in eos testificari, qui ad eundem non debent, nec possunt prouehi honorem.

α ¶ Testes.] *Damasi verba hæc sunt.* Accusatores autem episcoporum, & testes, super quibus cogitastis, absque vlla infamia, aut suspicione, &c. *sicque referuntur à Burchardo & Iuone: Panormia autem habet, ut Gratianus.* β ¶ Plenitudine.] *In epistola ipsa legitur*, pleniter. *Burchardus vero & Iuo habent.* vera fide pleniter.

Sic & illud [d] *Siluestri intelligitur:* [*Laicus non accuset clericum, &c.*] *Idest, qui in inferiori gradu constituti ad superiorem ascendere non possunt,* [e] *in superioribus agentes accusare non debent.*

sup. ca. nullus laic.

¶ Ecce ostensum est, quid respōdeatur auctoritatibus, & argumentis quibus subditi ab accusatione prælatorū vi-

a ¶ Ordinis.] In criminali, seu in ciuili possunt omnes. ext. de testibus, tam literis.

b ¶ Necesse.] Ex his duobus c. 1. colligit quod hæc tria accusatio, testimoniū, & ordo pari passu ambulāt, vt quicūque non admittitur ad vnū, nec ad reliquū. Sed obijcitur, quicumq; semel in peccato mortali fuerit, nõ admittitur ad ordines, vt 25. dis. primū. ergo nec ad testimoniū. Item si crimē ciuiliter fuerit probatū, nõ admittitur ad ordines. vt dist. 24. qñ. ext. de accusa. super his ergo nec ad testimonium: & sic hoc nullus īuenit testis, cum nemo sine crimine viuat. 25. di. §. nole autē. Tu dicas quod regula, q hic traditur locū habet cū criminaliter agitur. Si enim ciuiliter agit aut crimen est occultum quod obijcitur testi, aut manifestū, si occultū, præsumo eū inde egisse pœnitentiam. quia occultum in meliorē partem interpretamur. extra de sortilegijs. ca. ex tuarum. & extra de reg. iuris. esto te. Si aūt manifestū, probauit se egisse pœnitentiā per sacerdotē, quod facere potest, vt extra de simo. nemo. 50. dist. in capite. 2. q. 1. si peccauerit, in fi. nisi tale sit crimen, quod etiam post pœnitētiam irroget infamiā, vt cum aliquis conuictus est de periurio. ut 3. q. 7. §. porro. Si autem criminaliter agitur, siue sit occultum, siue manifestum siue inde egerit pœnitentiam, siue nõ, repello eum, vt 6. q. 1. qui crimen, 2 Vel distingue sicut notaui super illo cap. qui crimen. Ioan. & extra de test. testimonium, vbi diffinitur breuiter. B. circa hanc materiam consueuit quæri: si quis vinum non potest bibere, an possit promoueri: cum ipsum ministrantem oporter communicare, de consecra. dist. 1. episcopus Deo. & dist. 2. peracta? Dic quod non. Nec etiam accusare potest. 3 Ille, qui casu membrum amisit. 55. disti. ca. vlt. tamen inferiorem uel parem potest accusare: quia potest remanere in executione illius ordinis. distin. 55. præcepta, nam qui est intra 30. annos potest accusare sacerdotes. Item clericus bigamus non potest accusare clericum coniugatum qui vnicam, & virginem habuit vxorem: quia clericus coniugatus gaudet priuilegio clericali. 32. dist. si qui vero. Hug. dicit quod sacerdos depositus alium potest accusare. Sed hoc non placet, nam ex quo est de crimine condemnatus, statim est delictum eius notorium, extra de cohabita. oppressit. C. de adult. & si libidine. Nam inhonestum est tales ordines admitti, ut dicit lex de his, qui supponuntur fustibus ab ædibus, 4 licet non sint infames. ff. de decur. eos. nisi sit necessitas. ff. de mune. & hon. l. ul. gradatim, & hoc ideo, quia opinio eius in nullo uacillabit, ut 33. dist. laici & no. sup. ca. 1. in primis. in fi. Io. & probatur hodie tota hæc distinctio in decreta. de testibus cap. testimonium. Quid iuris sit de ordinando, nota ut supra 25. dist. primum. B.

TEstes.] CASVS. Idem quærebatur in hoc cap. quod quæsitum fuit in superiori. & respōdetur, quod testes debent esse, sine omni macula & suspicione: quia sacerdotes criminari non possunt, nec in eos testificari, qui ad eundem honorem prouehi non possunt, & sic intelligitur §. sequens.

c ¶ Suscipione.] Repellitur testis propter suspicionem 5 ut sup. accus. in prin. Arg. contra de conse. dist. 2. non prohibeat.

ADDITIO. Dic quòd assumptio corporis non nocet nisi sumenti. sed accusato alij nocet.

d ¶ Sic & illud.] Supra ca. nullus laicus.

e ¶ Non possunt.] Qualiter hic intelligitur, habetur infra 4. q. 1. c. 1.

ECCE. CASVS. sup. probatū est quod subditi non possunt accusare prælatos: & responsum est contrariis auctoritatibus

1 Scilicet. ex isto. c. & seq.

Testis an sit repellendus propter crimen sibi obiectum.

2 Vide quod not. 3. q. 7. q fine. in fi. sacerdos nõ efficiatur. q uinum bibere non pōt.

3 Hic adde quod non sup. ca. in summa ver. tales.

Accusare nõ potest de crimine conuictus in modum exceptionis.

4 Idest, a custodibus ædiū ab incēdio p noctē. ff. de of. præfe. vi. l. 1. & 2.

5 Odij, vel inimicitiæ uel criminis occulti, secundum H. ad idem 3. q. 5. qua si per totum. ibi videas Arch.

Matth.15.

debantur repellendi. Nunc demonstrandum est: quibus rationib. probentur recipiendi, & quid contra respondeatur a prælatis. Christus qui erat pastor pastorum, omnibus suis, de quib. ait: [Non sum missus, nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel. &c.] Inter opprobria, & verbera, quæ ab eis patiebatur, ait: [Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo. &c.] Item: [Quis ex vobis arguet me de peccato?] At quicunque ad testificandum in aliquē, vel ad arguendum admittuntur: ad eundem accusandum admitti possunt. Cum ergo oues, vt aduersus pastorem suum testimonium ferant, & vt ipsum (si possunt) reprehendant, admittantur: patet, quod subditi possunt accusare prælatos suos. ¶ His ita respondetur. Christus, quamuis esset pastor suarum ouium, quas uerbo & exemplo pascebat: tamen quantum ad officiorum distributionem (ex qua hodie in ecclesia alij præsunt alijs, unde quidam prælati quidam subditi vocantur) in populo suo pastorale officium non gerebat. Mystica.n. & visibili unctione nec in regem, a nec in sacerdotē unctus erat: quæ sola duæ personæ in populo illo prælaturæ nomen sibi uendicabant. ¶ Non ergo ex hac auctoritate subditi probantur admittendi in accusatione prælatorum: sed tantum ostenditur, quod audiri ore eos reprehendere possunt, & in eos testificari, qui cum officia ecclesiastica nō habeāt, uerbo tamen & exemplo quoscunq; ualeant, lucrari Deo satagunt. Respondetur & aliter. Aliud est, quod de rigore coguntur seruare disciplinæ: aliud, quod admittitur ex perfectionis consideratione. Christus ad se arguendum Iudæos admisit perfectione humilitatis nō seueritate iuris. Si enim legis rigore essēt admissi, hac auctoritate criminosi, & infames in accusatione religiosorum essent recipiēdi: cum essent scelera[t]issimi, qui de Christi nece tractantes innocētem condemnare volebant. Hoc ergo exemplo prælati non coguntur recipere subditos in accusatione sui, sed permittuntur. ¶ Item Paulus Petrū reprehendit, qui princeps Apostolorum erat. Vnde datur intelligi; quod subditi possunt reprehendere prælatos suos: si reprehensibiles fuerint. Sed hoc facile repellitur, si unde sit rēphēsus aduertitur. Petrus cogebat gentes iudaizare, & a ueritate Euangelij recedere, cum Iudæis gregem faciens, & a cibis gentilium latenter se subtrahens. Par autem in se est a fide exorbitare, & alios exemplo, uel uerbo a fide deijcere. Ergo hoc exemplo non probantur prælati accusandi subditis; nisi forte a fide exorbitauerint, uel alios exorbitare coegerint. ¶ Item cum Petrus intrasset ad Cornelium, conquesti fratres sunt, qui erant in Iudæa, & reprehenderunt eum, quod ad gentilem diuertisset. Ecce, quod prælati iure possunt reprehendi a subditis.

Ioan.18. Ioan.8. † al. illo. Gal.2. Act.11.

Sed huic oppositioni B. Gregorius respondit dicens Theoctistæ patriciæ, lib.9. epist.39.

ritatibus. Nūc econtra ostēdit, quod subditi possunt accusare prælatos: & hoc probatur exemplo Domini & Petri. Nam Dominus permisit Iudæos contra se testificari: & ita per consequens eum accusare potuerunt. Nā cui permittitur testificatio, & accusatio. Sed adhoc dupliciter rñdetur: prima responsio est, quod licet Christus sit pastor ouium non tamen secundū legē veterem & nouā in regē vel sacerdotem inūctus erat, quę vnctio prælaturam cōfert. Vel dicas, quod Dñs hoc fecit ex humilitate, & nō de rigore iuris: Paulus similiter reprehendit Petrum, qui maior erat eo. Sed rñdetur quod non fuit mirum, quia cogebat gentes iudaizare, & a fide recedere: ī quo casu bene accusantur plati a subditis. Itē Petrus fuit reprehēsus a fratrib. quia intrauit in domū Cornelij gentilis. Sed huic obiectioni respōdetur in sequenti c.

a ¶ Nec in regem.] imo nec regnum eius erat de hoc mūdo. 22. q. 5. 4. 1.

PEtrus. CASVS. Iudæi reprehendebant Petrum, qui intrauit domū Cornelij gētilis: sed dicit Greg. quod Petr⁹ bene poterat suos repellere subditos ex potestate sui officij: sed respondit se hoc fecisse auctoritate diuinæ virtutis.

a ¶ Re-

¶ Petrus a fidelibus interrogatus cur ad gentes intrasset, non ex potestate respondit, sed humiliter rationem reddidit. Cap. XI.

Act.11.

PEtrus potestatem regni acceperat: & tamen idem Apostolorum primus querimoniæ contra eum a fidelibus factæ, cur ad gentes intrasset, non ex potestate officij (qua posset dicere, oues pastorem suum nō accusent, nec

a ¶ Respõdit.] Dicens, eandem Deus dedit gratiam eis sicut nobis, qui credimus in Iesum.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex supra dicto cap. dicens, quod non coguntur prælati exemplo Petri recipere subditorum accusationem, nisi faciant hoc ex humilitate, sicut fecit Petrus, non coactus, sed volens: & ita intelligitur sequens cap.

NOs si. CASVS. Quidam cõquerebantur de Leone Papa apud Ludouicum de iniuria eis facta Papa committit se Imperiali iurisdictioni. & rogat Ludouicum Imperatorem, vt tales nũcios mittat ad hęc inquirenda, qui Deum timeant: & qui vicem Imperialis glorię sic examinent. & diffiniãt, vt nulla possit in posterum dubitatio remanere, etiam si maiora opponantur ei, quàm ea quæ dicta sunt.

b ¶ Aliena. Hic Papa se subijcit aliorũ iudicio: quod facere põt, vt ff. de iurisd. om. iud. est receptũ. non tamen eum possũt deponere. 9. q. 3. nemo. secundum H. possunt: quia & se ipsum potest deponere, vt 21. dist. nunc autem.

c ¶ Examussim.]. i. regulariter vel indubitanter, vel perfecte: quia amussis est instrumentũ plumbeum cũ quo rectificantur parietes vel plumbantur.

ITEM CVM BALAAM. Hæc est 6. pars huius quæst. in qua probat quod probatũ erat, quod subditi possunt prælatos reprehendere, & etiam accusare, si ad eundem ordinẽ venire possunt, nõ autem debẽt eos de occultis uel pene occultis diffamare. & hoc probat per 7. exempla. & per 10. auctoritates sãctorum patrum. Ioann. de Fant.

CASVS. Adhuc probat Grat. quinq. exẽplis, quod subditi possunt accusare prælatos, scilicet exemplo Balaam: qui fuit ab asina reprehensus: & exemplo Dauid, qui fuit à Nathan propheta reprehensus: & exemplo iniquorum presbyterorum qui fuerunt à Daniele reprehensi, & exemplo Damasi & Symmachi, qui fuerunt à suis subditis reprehensi & accusati. Sed singulis obiectionibus singulas ponit salutiones per ordinem respondendo.

z Conc. Alex. de Imo. in l. est receptũ ff. de iu. om. iud. in gl. 3. ubi dicit idẽ esse in Rege Francorum, nõ recognoscente superiorẽ: quod põt esse iudex in propria cã, quod intellige uerum quo ad sibi subditos: nõ quo ad alios, vt patet in ca. nouit & ibi Ho. & Ioan. And. ext. de iud.

reprehendant: (sed ex ratione diuinę virtutis, qua gentiles acceperant spiritumsanctum, respondit.[a]

¶ Opera pretiũ fuerit ad ipsum B. Gregorium adire: copiose enim exponit, quæ hic à Gratiano cõcise referũtur.

Cum ergo Petrus potuit ex officio repellere querelas, sed noluit: non hoc exemplo prælati coguntur suscipere reprehensionem subditorum. Ex hac etiam humilitatis dispensatione intelligitur illud Leonis quarti Ludouico Augusto dictum.

¶ Apud Iuonem huius capitis hæc est inscriptio. Quod in præsentia legatorum Imperatoris Leo Papa causam suã examinari voluerit, idem Nicolaus Imperatori.

¶ Imperiali iudicio Apostolicus se emendare promittit, si quid erga subditos iniuste commisit.

Cap. XLI.

Iuo p. 5. c. 22.

NOs, si incompetenter aliquid egimus, & in subditis iustę legis tramitem non conseruauimus, vestro, ac missorum vestrorum cuncta volumus emẽdare iudicio: quoniã si nos, qui aliena [b] debemus corrigere peccata, peiora committimus; certe nõ veritatis discipuli, sed (quod dolentes dicimus) erimus pre cęteris erroris magistri. Inde magnitudinis vestrę magnopere clemẽtiam imploramus, vt tales ad hęc, quę diximus, perquirẽda missos in his partibus dirigatis, qui Deũ per omnia timeant, & cũcta (quemadmodum si vestra pręsens fuisset imperialis gloria) diligẽter exquirant: & non tantum hæc sola, quæ superius diximus, quærimus, vt examussim [c] exagitẽt; sed siue minora, siue, etiam maiora illis sint de nobis indicata negotia, ita eorum cuncta legitimo terminentur examine; quatenus in posterum nihil fit, quod ex eis indiscussum, vel indiffinitum remaneat.

Num. 22.

6 *Item, cum Balaam ariolus [d] iret ad maledicendum populũ; Angelus Domini, asinæ, cui insidebat, in via se opposuit: euaginatoq; gladio eam ab itinere compescuit; quam dum ille verberib. affligeret, in vocem prorupit, & prophetæ vesaniam redarguit. Si ergo animal mutum angelica uirtute, prophetæ insipientiam reprehendit, multo magis subditi possunt accusare prælatos suos. ¶ His ita respondetur. Verum est, quod per asinam subditi significatur, & per Balaam, prælati: non tamen hoc exemplo probantur prælati accusandi a subditis: sed subditis tantum forma datur humiliter renitendi prælatis, si forte eos ad malum cogere voluerint. Balaam namque asinam urgens, ut ad maledicendum pupulo Dei eum veheret, significat eos, qui verberibus & cruciatibus a subditis exigunt, vt eis in malo fautores, & coadiutores existant. Sed quia Angelus, quili-*

d ¶ Ariolus.] Ariolus dicitur qui circa aras idolis preces nefarias effundit: & fructum sibi in tristitia affert. 26. q. 3. igitur genus.

d ¶ Ario-

e ¶ Tri-

bet videlicet prædicator euaginato gladio, apertè scilicet prædicato timore, & horrore futuræ vindictæ, à consensu alienæ malitiæ illos reuocat: licet eis in huiusmodi vocem conquestionis prorumpere, & prælatis suis dicere; cur nos verberibus affligitis? cur nobis iniuste irascimini? nunquid vobis inobedientes aliquãdo fuimus? nisi nunc, cum ad malũ cogimur? videte illum qui prohibet ab incepto. Non ergo hinc prælati probantur accusandi à subditis.

a ¶ Trahenda.] 22. quæst. 2. si quis per vetus.

b ¶ Sanguinis.] 23. quæstio. vltim. his à quib. & capi. leg. & ca. occidit. & ext. ne cleri. vel mona. sententiam sanguinis.

Si quis

2. Reg. 11.

¶ Item cum David adulterium, & homicidium cõmisisset; missus est à Deo Nathan propheta, vt eum redargueret. Ecce, quod prælati sunt arguendi, & reprehendendi a subditis. ¶ Sed notandum est, quòd duæ sunt personæ, quibus mundus iste regitur; regalis videlicet, & sacerdotalis. Sicut reges præsunt in causis sæculi, ita sacerdotes in causis Dei: Regum est corporalem irrogare pœnam; sacerdotum spiritualem inferre vindictam. David ergo etsi ex regali vnctione sacerdotibus, & prophetis præerat in causis sæculi: tamen suberat eis in causis Dei. Vnde reges à prophetis, & a sacerdotibus vngebantur, & eorũ oblatione peccata regũ expiabantur. ¶ Sicut ergo Ozias à Domino lepra percussus est, quia sacerdotum officia vsurpare voluit; sic sacerdotibus, & prophetis regum vsurpare officia non licuit. Nathan ergo propheta cum regem redarguit, suum est executus officium, in quo erat rege superior, non vsurpauit regis officium, in quo erat rege inferior: monuit eum, vt per pœnitentiam peccata sua expiaret, non tulit in eum sententiam qua tanquã adulter, & homicida morti addiceretur. ¶ Sic & Beatus Ambrosius Theodosium, & Beatus Innocentius Imperatorem Archadium excommunicauit, & ab ecclesiæ ingressu prohibuit. ¶ Sicut enim non sine causa iudex gladium portat ita non sine causa claues ecclesiæ sacerdotes accipiunt. Ille portat gladiũ ad vindictam malefactorũ, laudẽ vero bonorũ, isti habent claues ad exclusionem excommunicandorum, & reconciliationem pœnitentium. Hoc ergo exemplo subditi probantur reprehendendi a prælatis, non prælati a subditis. ¶ Item Daniel nulla legitima potestate functus iudices a populo constitutos de falso testimonio conuicit, & conuictos damnauit. Cõstat ergo ꝙ nullam potestatem habentes possunt redarguere dignitatibus sublimatos. ¶ His ita respondetur. Miracula (& maximè veteris testamenti) sunt admiranda, non in exemplum nostræ actionis trahenda [a]. *Multa enim concedebantur tunc, quæ nunc penitus prohibentur. Tunc enim Samuel Agag pinguissimum regem Amalech in frusta diuidendo conscidit. nunc nulli ecclesiasticorum iudicium sanguinis* [b] *agitare licet. Tunc Phinees Iudæum coeuntem cum Madianita interfecit, & reputatum est ei ad iustitiam: hodie sacerdotibus in perniciem sui officij verteretur. Exemplo ergo Danielis non solum accusandi, vel redarguendi, sed etiam iudicandi potestatem subditi sibi in prælatos vendicarent: si illud in argumentum nostræ actionis liceret assumi, quod nulla vnquã auctoritate permittitur. Magis ergo ex hoc facto datur intelligi: quod in nouissimis temporibus suscitaret Deus spiritum pueri iunioris, illius videlicet de quo per prophetam dicitur: [Puer natus est nobis.] & iterum: [Ecce puer meus.] Qui iudices iniquitatis, scribas scilicet, & pharisæos falsis criminibus Susannam, idest ecclesiam accusantes, & ream adulterij pronunciantes, eo quòd Christum sequeretur, conuinceret, & condemnaret. ¶ Item Hieronymus a refert in libro virorum illustriũ, quòd Damasus Papa a subditis de adulterio accusatus cum quadraginta † duobus episcopis se purgauit. ¶ Item Symmachus Papa in Romana synodo dignitate sua expoliatus prius statui suo reddi decernitur, vt tunc veniret ad causam, & si ita recte videretur, accusantium propositionibus responderet. Digna res visa est maximo numero sacerdotum, quæ mereretur effectum: & cũ postmodum ordinaretur, quomodo esset accusandus: præfatus Papa, vt causam diceret, occurrebat: sed ab æmulis est impeditus.*

2. Reg. 12. 2. Paral. 26. Theodo. hist. eccl. l. 5. c. 17. Niceph. l. 13. c. 34. Ro. 13. 1. Pet. 2. † al. excommunicatorum. Dan. 13. 1. Reg. 15. Num. 25. Esa. 9. & 42. † al. XIV. Initio 4. synodi sub Symmacho.

SI quis. [CASVS. Quidam redarguebat Grego. quòd multa faciebat contra rationem. Dicit Grego. vt veniant ad Apostolicam sedem, & ibi cognoscatur, vt ista inter eos feratur sententia.

a ¶ Si quis.] Quia actor forum rei sequi debet: extra de fo. comp. cum sit generale. & C. de iuris om. iud. l. iuris ordinem. vel quia causa fidei est, quæ in ecclesia est tractãda, vt 25. q. vlt. couenior. & su. ea. q. 2. præceptũ. 23. q. 2. quoties.

b ¶ Confessionem.] id est, scripturam.

Forum rei sequi debet actor.

EX HIS. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis, prelatos posse a suis subditis accusari, cũ isti tres Apostolici fuerint a suis subditis accusati. Sed respõdet, q isti Apostolici exemplo Dñi non coegerũt alios prelatos recipere subditos I accusationem suã: sed pmiserunt hoc fieri ex humilitate.

c ¶ Prælatos.] Et dabuntur eis expensæ ab episcopo quẽ accusãt si egẽt, vt ext. de acc. c. ex parte. nã & dãtur seruo agenti cãm libertatis. C. de or. cog. l. vlt. similiter ei qui egit de inofficioso testamẽto, & obtinuit si aduersarius appellat, ff. de inof. te. l. si instituta. §. penul.

Accusatus quandoque dat expensas accusatori.

PAulus.] CASVS. Paulus dyaclinę ciuitatis episcopus fuit accusatus à subditis de lapsu, deinde conuictus depositus fuit episcoporum iudicio, & substitutus fuit ei postea Nemesion: quòd an fuerit factum voluntate vel necessitate sequenti capitulo declaratur.

LAtor.] CASVS. Paulus episcop⁹ depositus fuit & Nemesiõ fuit eis substitutus, quẽ Paul⁹ more pdonis episcopatum ingressus ab ecclesia proiecit, & ad necem fere perduxit, res ecclesiæ auferendo. de quibus omnibus Nemesion conquestus est Papæ. Papa mandat Ioanni episcopo, vt si dictus Paulus res ecclesiæ abstulit, eum reddere compellat. Si vero ipsi Ioanni cõstiterit eum tantum res proprias abstulisse: licet grauiter deliquerit (ne addatur afflictus afflictio) eas permittatur habere: ita tamen quod si damnum ecclesiæ intulit, resarcire modis omnibus compellatur: & si de cætero ad episcopatum aspirare tẽtauerit, in monasterium ad agẽdam pœnitentiam perennem detrudatur.

d ¶ In corporali.] Scilicet adulterio vel incestu, vt 30. quæstio. 1. non debet secus si de simplici fornicatione, pro qua hodie non deponitur, vt 82. dist. presbyter. & 34. dist. fraternitatis, nisi de rigore factum fuerit. 81. dist. si quis episcopus. & cap. presbyter. aut diaconus. 1.

e ¶ Nemesion.] Nota q Papa non vocat eum fratrem licet esset episcopus, hodie aliud esset. extra de cri. fal. quam graui.

Fornicatio simplex non est digna depositione.

a Adde ad hoc tex. in l. si adulteriũ. cum his. no. per Bar. ff. de adult.

a ¶ Hieronymus.] *In catalogo B. Hieronymi, aut alijs ipsius libris nihil tale legitur, in vetustis tamen Pontificalibus in vita Damasi hoc refertur.*

Item Gregorius ait de se ipso.

¶ Redarguendi se licentiam beatus Gregorius alijs præstat. Cap. XLII.

Poly. l. 1. tit. 18. Ansel. 2. c. 20.

SI quis [a] super his nos, arguere voluerit, vel extra auctoritatem nos facere contenderit: veniat ad sedem Apostolicam, quo omnia ecclesiastica negotia, de quibus quæstio habetur, confluere iussa sunt: vt ibi ante confessionem [b] sancti Petri mecum iuste decertet, quatenus in ibi vnus ex nobis sententiam suscipiat suam.

¶ *Est Gregorij quarti in epist. citata supra ead. q. 6. c. decreto nostro, & dist. 19. nulli fas in qua epistola cum multa dixisset de priuilegijs, & primatu Romanæ ecclesiæ, ista adiungit.*

Ex his omnibus colligitur, quòd subditi possunt reprehendere, & accusare prælatos [c] suos. Sed sicut de Christo dictum est, quando Iudæis dixit: [Si male locutus sum, &c.] ita de istis intelligendum est, quòd suo exemplo prælatis dederunt facultatem recipiendi subditos in accusationem sui sed non cogerunt. Item.

¶ De eodem. Cap. XLIII.

Burc. l. 1. 182. Iuo p. 5. c. 398. † al. Docleatina.

PAulus Dyaclina † ciuitatis episcopus accusatur à subditis de lapsu carnis conuincitur, deponitur, alius loco eius substituitur. ¶ Hoc an ex dispensatione accusati, an ex rigore iuris sit factum, ex registro Gregorij ad Ioannem episcopum primæ Iustinianæ. lib. 1 0. epist. 3 5 potest deprehendi, vbi ait.

¶ *Verba sunt Gratiani, qui proponit summam sequentis capituli, quòd sæpe facere solitum esse multis locis est notatum.*

¶ Paulus Dyaclinæ. † ciuitatis episcopus subditorum accusatione conuictus deponitur. Cap. XLIIII.

† al. Docleatina.

Burc. l. 1. c. 182. Iuo p. 5. c. 398. † al. Docleatina.

LAtor Nemesion ad nos veniens indicauit, quòd Paulus Dyaclinæ † ciuitatis episcopus, inter alia mala in corporali [d] crimine lapsus à suis clericis accusatus, & conuictus, episcopali sententia depositus est: postea cum auxilio sæcularium veniens episcopatum more prędonis ingressus est: ablatisq. rebus ecclesiæ dilectissimum Nemesion [e] latorem prȩsentium sibi substitutum, ab eo

a ¶ Excu-

a ¶Excusatione cessante.] Iusta tamen exceptio, vel excusatio admittitur, extra de off. deleg. ex parte. 2. §
b ¶Reddere.] Cum de mero iure deberet iste in exilium relegari centum milliaribus a ciuitate remotus. C. de episc. & cle. quicumque. Item cadere debuisset a iure suo

c ¶Tulit.] Arg. contra. 16. q. 6. placuit. & cap. de lapsis. vbi dicitur, quod monasterio traduntur res depositi. sed illud verum est quando detruditur in monasterium, sed hic non fuit depositus.

HOC EDICTO. CASVS. Concludit Gratianus ex supradicto c. lator, quod cum accusatores episcopi vel depositores nō puniūtur, sed cōtra depositum proceditur, vt amplius ad episcopatū nō aspiret: apparet quod subditi admissisūt cōtra suū prelatum nō ex dispensatione sed ex censura canonū. Et quod admitti possunt, probat per sequentia cap.

episcopatu proiecit, & ad summā iniuriā, ac necem penè perduxit. Fraternitas itaq; vestra hæc omnia curet addiscere, & quæcumq; ecclesiæ abstulit, omni mora, vel excusatione cessante [a] reddere [b] cōpellat. Si vero nihil ecclesiæ, sed propriū [c] se dixerit abstulisse (quamuis graue, & iniquum fuerit, vt non à vobis [d], vel à metropolitano eius hoc petierit, sed temerario ausu agere presumpserit) verumtamen si quid proprium tulit [e] sub fraternitatis vestræ debet examine constare, si verū est. Sed & illud diligenter quærendum est, si quid male de rebus dilapidauit ecclesiæ; vt ex eo quod nunc abstulit, illud reformare, ac satisfacere modis omnibus compellatur.

¶ *In hoc capite non referūtur ipsa omnino verba Gregorij (quod à Burchardo & Iuone fit) sententia tamen satis expressa est.*

Hoc edicto † [f] *nō in accusatores, vel depositores vlciscitur; sed in depositum vlterius prosequitur, vt si vltra ad episcopatū aspirare tentauerit, modis oīb. repellatur, & ad agendā pęnitentiā perennem in monasterium detrudatur. Quem ergo Gregorius ad episcopatū aspirantem omnibus modis repellit, quē graui pęnitentiæ subycit; patet non sua dispensatione* [g], *sed canonum censura a subditis esse accusatum, & conuictum. Et vt iam non exemplis, sed legibus agamus; videndum est, quid Gregorius scribat Innocentio* [a], *& reliquis episcopis Sardinię lib. 7. indict. 2. epist. 8. ita dicens.*

† al. dicto.

a ¶Innocentio.] *In originali impressō est,* Vincentio atque quam plurimis episcopis. *In vetusto autem exemplari Vaticano exprimuntur nomina episcoporum, ad quos hæc epistola scribitur hoc ordine.* Vincentio, Innocentio, Mariniano, Libertino, Agathoni, & Victori episcopis Sardiniæ.

¶Quòd subditi prælatos suos accusare possunt.
Cap. XLV.

METropolitanum [h] vestrū in aliquo [i] postponere nō præsumatis, excepto si (quod non optamus) contra eundem habere vos aliquid causæ contingat, vt ob hoc sedis Apostolicæ iudicium petere † debeatis.

† al. iudicium requiratis.

Itē vniuersis episcopis cōcilij Bizacij lib. 0. epist. 27.

¶Vitam prælatorum subditi nulla dissimulatione negligant. Cap. XLVI.

SIcut (inquit) laudabile, discretumque est reuerētiam,

f ¶Hoc edicto.] Verba sūt Gratiani vsq; ad illum locū, vt si vltra. & à loco illo ad locum illū, quem ergo, sūt verba Gre. exinde sunt verba Gratiani.
g ¶Dispensatione.] idest, voluntate.

METropolitanū] CASVS. Præcepit Grego. Innoc. & alijs epis Sardiniæ, vt in causis suū metropolitanū non deserant, nisi velit agere contra eū in quo casu ad Apostolicū recurrant.
h ¶Metropolitanū.] Ex contemptu 3. a-3 llās omisso eo possunt adire Papam, vt. 3. ca. q. 6. ca. 2. & 3. Itē intellige istud quādo epi inter se litigant. nā si epus litigat cōtra clericū, tūc coram arbitris est litigādū. 11. q. 1. si clericus. Ex contemptu ergo intellige fieri, quando sine causa declinatur eius iurisdictio sicut dico, quod sine causa nō potest quis declinare iurisdictionem episcopi etiam per querelam factam Papæ 4. vt plene dixi in constitu. vt debitus. extra de appell. argu. non esse appellandum omisso medio, sed hic non loquitur de appellatione.

Adde Alex. de Imol. in l. Ⅱ uide §. hoc iudiciū. col. 4. ff. si qs ius dicē. nō obtemp.

Iurisdictio epi sine causa nō potest declinari.

4 Hoc indistinctè repbaē, cū et legatus adeat. extra de or. leg. c. 1. & ita hēt cōsuetudo f. m Gof. q̄ est optima legum interpres. ext. de consuet. cum dilectus Archid.

1 Quòd iste nō fuit punitus de misericordia factū est prout no. L. & Io. 16. qō. 1. placuit.
2 Ista decr. non probat hoc simpliciter: quia ibi utrumq; ius fuit deductū in iudiciū Arch.

suo 1. C. vnde vi. si quis in tantam, 16. q. 6. placuit. sed melius est vt eum sua auferre sinat ecclesia, q̄ in perniciem ecclesiæ amplius incandescat. ut j. 12. q. ult. §. ult.
c ¶Proprium. Hic nō quod spoliator possit spoliato referre quæstionem proprietatis. extra de cau. poss. c. eum ecclesia 2. & seq. quod non est uerū, ut extra de resti. spol. item cum quis. & c. in literis. sed dispensatiuè tecum ipso actum est, ut patet in gloss. præcedenti.
d ¶Vt non a uobis. Loquitur primati: quia apud metropolitanum prius est conueniendus, ut infra, c. proxi. & 9. q. 3. nullus primas. & c. conquestus.

i ¶In aliquo.] Episcoporum enim est iudex ordinarius primo loco metropolitanus. 10. q. 3. quia cognouimus. 11. q. 1. si clericus. aduersus.

SIcut. CASVS. Clementius patriarcha fuerat de quibusdam criminib. accusatus: quare Papa delegat causam episcopis concilij Nicasij, & pcipit illis, vt cum omni solicitudine ac viuacitate quæ dicta sunt inuestigentur, & si uera fuerint, canonicè puniantur, & si quis in hoc fauore personæ gratia vel quolibet blandimento negli-

negligens fuerit, apud Deum istorum criminum particeps reputabitur.
a ¶ Perlata.] A subditis. & sic facit ad propositum Gratiani r. aliter hoc c. nihil facit ad propositum Grat. nisi velis dicere eo ipso ꝙ dedit aliis licentiam iudicandi, ergo & accusādi.
b ¶ Hortamur.] Nota ꝙ per verbū hortamur, & monem⁹. mandat iurisdictio sic i. ea. q. 1. notum. ff. de offi. præsi. sæpe. ut tñ ꝙ prouinciale cōcilium ordinario iure cognoscat de primate siue de metropolitano suo. nā cū cōcilium iudicet de Papa in his in q̄bus ipse potest iudicari: ergo concilium Metropolitani potest iudicare d̄ ipso. Ad hoc inf. ea. si qs arg. cōtra. 17. d. multis. nā ibi appellatur a concilio ad metropolitanū: ergo cum concilium sit minus metropolitano, non potest ipsum iudicare. 21. d. inferior. Sed potest dici, ꝙ quantum ad sua negocia, est minor metropolitan⁹ cōcilio: quātum ad aliorum negocia est maior. Sed in c. multis. non appellat a concilio, sed a quadā congregatione epōrum ad metropolitanū: sed adhuc obstat 21. dis. nunc autem. Sed potest dici, ꝙ potest iudicare de ipso concilio: non tñ eū cōdēnare potest, sed q̄d possit iudicari à concilio, bene facit 9. q. 3. saluo. & c. si autē. & 63. distin. Salonitanæ. Sed est argum. cōtra supra c. prox. Ioan.
HÆC SI QVIS. CASVS. Dicit Gra. ꝙ quę supra dicta sunt ꝙ subditi possunt accusare prelatos, generalia sunt & non specialia: & si quis dicat ea esse specialia, audiat quid dicit Gelasius de omnibus clericis generaliter cuiusque ordinis.

Margin: a Cum isti cognoscere debeant ex delegatione Papæ. L. Idē sētit hic H. & Io. de Fā.

Margin: Concilium prouinciale an possit de archiepiscopo cognoscere.

quilibet possit accusare suum episcopum, & hoc c. continuatur illi 12. q. 2. quatuor.
d ¶ Protinus.] Nonne necessaria est admonitio? certè sic. Ideo expone protinus, idest, post tertiam admonitionem 2. vt s. ea. q. 1. si peccauerit. sic. ext. de simo. licet.
e ¶ Pon-

Margin: a Idē sentit hic H. & I.

& honorem debitū exhibere prioribus; ita rectitudinis, & Dei timoris est, si qua inter † eos correctione indigēt, nulla dissimulatione postponere, ne totum (quod absit) corpus incipiat morbus inuadere, si languor non fuerit, curatus in capite. Quædam α enim ad nos de Clementio primate vestro perlata [a] sunt; quę quoniā ita grauia sunt, vt transire indiscussa vllo modo non debeant; fraternitatem vestrā hortamur [b], vt cū omni solicitudine, ac viuacitate mētis indagare multis modis debeatis illata; & si sunt, vt audita sunt, vltione canonica resecētur. ¶ Admonemus aūt, vt non cuiusquam personæ gratia non fauor, nōn quodlibet blandimētum quenquam vestrum, vel ad discutiendum, quę nobis nunciata sunt, molliat; vel à veritate excutiat: sed sacerdotaliter ad inuestigādā vos propter Deum veritatē accingite. Nam si quis in hoc piger, aut negligens esse præsumpserit; dictis criminibus apud Deum se nouerit esse participem, cuius zelo ad perscrutandas subtiliter nefandi causas facinoris non mouetur.

Margin: † al. in eis.

α ¶ Quædam.] *Et hic summatim referuntur verba B. Gregorij. Quare pauca tantum quædam sunt addita, quæ necessaria videbantur.*

Hæc si quis specialia, & ex his generalem regulam colligi non oportere contendit: audiat aliquid Gelasius C. XXVIII. dicat omnibus clericis cuiuscunque ordinis, ita scribens.

α ¶ C. XXVIII.] *Hic citatur numerus capitum, vt est in codice canonum; de quo in præfatione dictum est.*

¶ Clerici excessus sui episcopi auribus deferant Romani Pontificis. Cap. XLVII.

Margin: Gelasius episcopis per Lucaniam, & Brutū, & Siciliam constitutis, epist. 1. cap. 30.

QVapropter [c] nec clericorum quispiam se Apostolicæ † offensę futurum cōfidat immunē, si in his, quæ salubriter sequēda Apostolica deprompsit † auctoritas, siue episcopum, siue presbyterum, siue diaconum viderit excedentē, non protinus [d] ad aures † Romani Pōtificis [e] deferre [f] curauerit, probationibus duntaxat competenter exhibitis, vt trāsgressionis vltio fiat, & cæteris interdictio [g] delinquendi. Sin † vero [h], modis omnibus erit vnusquisque pontificum ordininis, & honoris sui elisor,

Margin: † al. huius. † al. prompsimus. † al. nostras † al. Sin vero modis omnibus erit vnusquisque pontificum ordinis, & honoris elisor.

Margin: Accusare quis q̄nque cogitur. a Ad idē C. de epe. & ma. diffamari. C. de priua. car. l. 1. circa fi. Et est spāle in dilapidatione vt quilibet cleric⁹ teneat denūciare. & est rō qa insimul debent administrare: alias secus. Sed contra quo ad hoc. J. ... px. ibi au. i his q̄ sunt, & c. vnde dico ꝙ quilibet clericus tenet denunciare crimē sui p̄lati s̄m Ioā.

QVapropter.] CASVS. Hoc c. cōtinuatur illi c. 12. q. 2. quatuor. vbi dicitur, ꝙ de redditib. ecclesię quatuor debent fieri portiones: prima episcopo: secunda clericis: tertia fabricæ: quarta pauperibus est assignanda. Dicitur ergo in hoc cap. ꝙ si quis clericus viderit prælatum suum in istis quartis distribuendis peccantem & excedentem, statim debet Romano Pontifici nunciare, & probare quod nunciat, vt puniatur excedens: quod si nō fecerit [illegible].
c ¶ Quapropter.] Videtur hic specialis casus, in quo

e ¶ Pontificis.] Vel alterius superioris. Ioan.
ADDITIO. Idem sentit Hug. in suo casu huius cap.
f ¶ Deferre. idest, denunciare. Hic habes ꝙ aliquis cogitur accusare, vt 1. q. 1. quisquis. & 5. q. 5. c. [illegible] extra qui fil. sint legit. c. causam. & 24. q. 3. tam sacerdotes. ar. cōtra extra de acc. l. et. in fi. & 5. q. 2. si primates. & 3. q. 4. clericus. & C. vt nemo inuit. agere. l. vna Sol. ad denunciationem quilibet tenetur, de qua hic loquitur. nō autem ad accusationem vt in contrariis.
g ¶ Interdictio.] Forte speciale est in dilapidatione, vt quilibet teneatur denunciare.
h ¶ Sin vero.] idest, si non fecerit quod dictum est de quatuor portionibus. 12. q. 2. quatuor.

a ¶ Super.

a ¶ Suprimenda.] inf. 5. q. 5. si primates. contra sed illud de crimine iniuriarũ, de quo potest episcopus componere cum clericis suis, siue inter partes.

SI quid.] CASVS. Præcipit Papa quibusdam clericis, vt si viderint pontificem suum damnificantem res eccle-

si cuiquam clericorum, vel ecclesiæ totius audiui hæc putauerit suprimenda.[a]

Idem.

¶ De eodem. Cap. XLVIII.

Iuo p. 5. c. 151. Ans. l. 7. c. 161. Poly. l. 3. tit. 22. & lib. 4. tit. 18.

SI quid in ecclesia damni, aut in his, quæ sunt præceptionis nostræ auctoritate α prohibita, pontificem vestrũ videritis admittere, mox nostris auribus relatione [b] signate, vt quid fieri debeat, censeamus.

α ¶ Auctoritate.] *Abest ista dictio a plerisque ueteribus exẽplaribus, & ab alijs collectoribus, qui etiam Gelasium citant.*

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 21.

¶ Clerici, aut laici sine examinatione ad episcoporum accusationem non admittantur. Cap. XLIX.

Ans. l. 3. c. 115.

CLericos, aut laicos [c] accusantes episcopos, aut clericos passim β, & sine probatione, ad accusationẽ nõ recipiendos decernimus, nisi prius eorum [d] discutiatur existimationis γ opinio.

β ¶ Passim.] ἁπλῶς καὶ ἀδοκιμάστως, *quæ Dionysius vertit* temere, atque indiscriminatim: *possuntque etiam coniungi cum sequenti membro id vero copiose exponitur in concilio Constan. 1. cap. 6.*

γ ¶ Existimationis opinio.] ὑπόληψις, *idest, extimatio.*

Item ex synodo Romana.

¶ Quælibet persona episcopos, aut alios accusans, monstranda documentis inferat. Cap. L.

in c. Hadriani, c. 24. Caius in epi. ad Fœlicem. c. 2. Sixtus iij. eps oriental. c. 2. Lib. 7. capitul. c. 438

SI quis episcopus presbyter, aut diaconus, vel qlibet clerici apud episcopos (quia alibi [e] nõ oportet) a qualibet persona fuerint accusati, quicumq; fuerit ille, siue sublimis vir honoris, siue vllius alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis intentionis [f] arripuerit, nouerit docenda δ probationibus [g], monstranda documentis se debere inferre.

δ ¶ Docenda.] *Sic apud Sixtum tertium, & in capitulari: apud Caium vero, & Hadrianum paulo aliter quemadmodum, & alijs locis huius capitis nonnullæ, sed non magni ponderis sunt varietates.*

Item Damasus Papa Stephano archiepiscopo, epist. 3. cap. 3.

Sup. eo. c. testes vers. sacerdotes. Poly. l. [illegible] c. 171. Iuo p. 5. c. 290.

¶ Sacerdotes non accusent, qui ad eundem ordinem prouehi non possunt. Cap. LI.

SAcerdotes (vt antiqua tradit auctoritas) criminari nõ

ecclesiæ, vel facere contra prohibitionem, denuncient sibi, vt puniatur.

b Relatione.] Ex hoc patet quòd loquitur in denunciatione, &c. sicut c. superius Ioan.

CLericos.] CASVS. Videtur in hoc c. dici, φ clerici, & laici, qui proni sunt, & faciles ad accusandũ alios, non debent admitti ad accusandum epos, vel clericos, nisi prius eorũ opinio, & vita discutiatur: Beneuen. tamen intellexit aliter, hoc mõ scilicet, φ clerici vel laici non admittantur, exceptis criminibus nisi accusati sint de crimine infamati. Sed prima positio magis consonat literæ, & verior videtur.

c ¶ Aut laicos.] Accusantes epos aut clericos decernimus nõ esse recipiendos passim, & sine probatione. lo.

d Eorum.] idest laicorum, vel clericorũ, si sunt ignoti, vt s. e. quæ edũ, vel eorũ. id est episcoporũ, q accusantur, quia si vita eorũ ita est bona sit, laici nullo possunt eos accusare vt s. e. q. 1. in primis in fi. & ex. de testa. veniens. si vero mali, & laici & qlibet criminosi admittũtur 1 nisi inimici, & conspiratores extra de si. licet Hely. & de sent. & re iud. cũ l. & A. Et ex hoc loco Baz. fundauit suam opinionẽ, vt dixi in sũma. sed intelligas loq in illis causis, in qb. laici possunt accusare clericos.

Laici an possint clericos accusare.

1 Hoc intellige in exceptis criminibus. Ioan. de Fant. Imperij meri ẽ de criminib. cognoscere.

SI quis eps.] CASVS. Di hic φ si qs accusauerit epũ vel diaconũ, vel alterius ordinis clericum, de quo vix aliquis commendatur accusator, cũ ex odio fieri psumatur, sciat se dẽre talia crimina inferre, quæ probationibus, & documẽtis valeat plenarie demonstrare.

e ¶ Quia alibi.] Arg. φ solus eps hẽt merum Imperiũ in sua diœcesi, vt 11. q. 1. de psona. 5. q. 6. de lato ti hoc. n. est merum Imperium, s. cognoscere de criminib. ff. de offi. ei⁹ cui mãd. ẽ iurif. 2. & l. 1. ff. de of. psi. illicitas §. q vniuersas, & C. de ad hæ. sciant.

2 Sub. & id in generali cõmissione non transferuntur, vt in ista lege hic allegata, & ff. de pi. obliga. & legitur & not. ext. de of. le. φ translationẽ. Ar.

f Illaudabilis intẽtionis.] accusationẽ vocat illaudabilem intentionẽ: qa causæ materiam criminibus creare noscũtur. C. de iudi. ypetandũ, & præsumit semper φ iudiç cã fiat accusatio, vt 6. q. 1. si omnia, & quia vix sine culpa experiri potest: ideo clerici ab ea abstinere debent, vt de pœ. d. 5. qualitas s. ea. q. 6. decreto. Vel dic illaudabilem quo ad vulgi opinionem. Nã præsumitur alias qs bono zelo accusare, vt extra de do. & contu. veritatis. in parte decisa. Ex charitate enim debet prouenire accusatio. ext. de acc. si quis eps, & qui accusat, publicæ salutis custodiam gerit. vt C. de famosis libel. l. vna.

Accusatio ex charitate debet puenire

g ¶ Probationibus.] Sic C. de proba. sciant. Ioan.

Cle-

CRiminationes.] CASVS. Dicitur, quod si aliqui sint ignoti, qui velint alios accusare, quod non sunt admittendi nisi prius coram iudice se probent irreprehensibiles esse, & omni suspicione carere. Si intelligas c. de notis, dic quod non sunt admittedi ad accusationē sacerdotū nisi probent corā iudice, &c. qd probatur eo ipso, quod cōtrariū non probatur.

a ¶ Per alios.] idest, procuratores. inf. 3. q. 9. absens.

b ¶ Et actis.] i. actionibus, vel literis episcoporum suorum, vt 19. q. 1. si duo, & hoc si sunt ignoti, & est sic inf. 3. q. 5. canonica. vel tm valet eis testimoniū populi quantum examinatio, vt 24. d. c. 1. lo.

COLLIGITVR. CASVS. Grat. ex supradictis infert, quod subditi bene possūt accusare platos. Sed postea qrit an monachi possunt accusare epos, & videt, quod remoueantur, & hoc probat per seq. cap.

PLacuit. CASVS Hoc ca. intelligitur d monachis fm Grat. Sic ergo pone casū. Quæsitū fuit ab Hadriano an monachi vocē accusādi epos, vel contra eos testificandi habeāt. Et rñdet quod nō quia mortui sunt nō humanis actibus, quia loquuntur vt alij homines, vel qa intersunt cōtractibus, vt emptionis, vel vēditionis, sed diuinis, i. accusationibus eporum, quæ Deo timore fieri debent. In cōcilio etiam Chalcedonen. pcipitur vt non præsumāt ecclesiasticas actiones attrectare. Quidā tñ intelligūt hoc c. de criminosis qui mortui sunt non humanis vocibus, i. malitijs, sed diuinis, i. bonis operibus, vel humanis, quia vocē habēt, vt alij homines, & secundu hoc non facit ad propositum Gratiani.

c ¶ Placuit. Hoc idem Hadrianus intelligit de infamibus, vt inf. 3. q. 4. hi qui. & inf. 3. q. 5. canonica. Vel intellige cum Grat. de monachis, s. criminosis, nam certū est, quod monachi accusare possunt, vt extra de accusa. c. ex parte, & in tenacuit pastoris.

d ¶ Mortuos esse.] Quātum ad ciuiles actus, & etiam ad diuinos, quia nō possunt baptizare, sepelire, prædicare pœnitentiam dare, vt 16. q. 1. c. 1. & c. qui vniere.

e ¶ Quia funestam.] Quia semper debent flere. 16. q. 1. placuit.

NVllus.] CASVS. Dicitur hic, quòd nullus monachus præsumat aliquem accusare vel perturbare sæcularia negotia, vel ecclesiastica, quia in talibus mortua est vox eorum.

f ¶ Nec sæcularia.] idest, tutelam, & procurationem.

g ¶ Aut ecclesiastica.] idest, baptizare, quod olim non licebat eis. 16. q. 1. placuit.

VB dicit L. acta publica vocat eorum bona opera publica, per quæ manifeste docetur, quod istis carent, & illa hñt. Arch.

Eidem sententit hic L. sed non videtur bona litera, cū nullū ibi sit capitulorum hic aliegatorum sit Hadriani, vt patet ex ipsorum suprascriptione. Arch.

possunt, nec in eos testificari, qui ad eundem nō debent, nec possunt prouehi honorem.

Item Iginus Papa, epist. 1.

Item Lucius Papa epist. vnica.

¶Nisi irreprehensibiles in maiorum accusatione non recipiantur. Cap. LII.

CRiminationes maiorum natu per alios [a] nō fiant, nisi per ipsos, qui crimina intendunt; si tamē ipsi digni, & irreprehensibiles apparuerint, & actis [b] publicis docuerint omni se suspicione carere, & inimicitia, atque irreprehensibilem fidem habere, ac conuersationem ducere.

Colligitur itaque ex his omnibus, quòd subditi in accusatione prælatorum sunt admittendi. Nunc videndum est, an monachi in accusatione episcoporum sint audiendi.

Hadrianus Papa in capitulis, c. 31. videtur eos ab accusatione remouere ita dicens.

Iuo p. 6. c. 326. Item Stephanus ep. 2. & Melchiades. ep. vnica. inf. 3. q. 4. hi, qui capit. l. 7. c. 322. Ans. l. 3. c. 88. Iuo p. 16. c. 332. Pann. l. 5. c. 45. Cod. l. penult. qui accusare non possunt.

¶Monachi sacerdotes accusare, vel in eos testificari non possunt. Cap. LIII.

PLacuit [c] eorum accusandi sacerdotes, & testificandi in eos vocem obstruere, quos non humanis, α sed diuinis vocibus mortuos esse [d] scimus: quia vocem funestam [e] interdici † potius, quàm audiri oportet.

† al. interdi-di.

α ¶ No humanis. *In epistola Stephani est*, quos humanis, & diuinis vocib. damnatos, vel mortuos esse cognoscimus. *In epistola aũt Melchiadis est, quemadmodũ hic restitutũ, est ex vetustis exēplarib. Gratiani, & capitulo Hadriani; sed subiungitur.* Qm infidelis homo mortuus est in corpore viuēte: *& fortasse significatur locus Mat. 8.* Dimitte mortuos sepelire mortuos suos: *aut locus Pauli. 1. Tim. 5.* viuēs mortua est. *Quamobrē quod proprie pertinet ad homines, infames maxime, qi flagitijs obnoxios (vt est inf. 3. q. 5. c. canonica.) nō bene videtur hic referri ad monachos: sed minime id malitiose factum, est cum Gratianus monachus esset.*

Item in concilio Chalcedonen. c. 4. præcipitur, vt ecclesiasticas actiones monachi attrectare non præsumant.

16. q. 1. qui vere.

Item Pelagius II. episcopis Italiæ.

¶Monachi in accusatione non sunt audiendi. Cap. LIIII.

Ans. l. 3. c. 65. Poly. l. 4. tit. 34.

NVllus monachus talia vnquam arripiat, nec secularia, [f] aut ecclesiastica [g] negotia perturbare præsumat; quia mortua in talibus vox est eorum.

SED

SED ALIVD. CASVS. Soluit Gra. & dicit, quod monachi non admittuntur ad accusandum episcopos ex presumptione temeritatis, sed necessitate charitatis bene admittūtur, vnde præcipiē, vt cubicularij episcopi sint clerici religiosi, vel monachi, ut de eius vita testimoniū dicere

Sed aliud est, quod ex præsumptione assumitur temeritatis: aliud quod ex necessitate geritur charitatis. Monachi enim ex præsumptione episcopos accusare non possunt, ex charitate possunt. Vnde & in canonibus præcipitur, ut cubicularij episcopi sint uel religiosi clerici uel electi monachi, ut de eius uita testimonium dicere possint.

J. c. causa pastoris.

7 ¶ *Item illud Eleutherij Papæ in epistola ad Gallia prouincias, omnibus generaliter dicitur.*

¶ Consentire conuincitur, qui cum possit, peruersis negligit obuiare. Cap. LV.

sup. dist. 83. c. error. & dis. 86. c. facientis.

NEgligere, cum possis [a] deturbare [b] peruersos, nihil aliud est quàm fouere. Nec caret scrupulo [c] societatis occultę, qui manifesto facinori desinit obuiare.

Ad Paulinum.

Item Hieronymus tam de se, quàm de alijs monachis in primo prologo bibliæ α scribit dicens.

α ¶ Bibliæ.] *In plerisque uetustis Gratiani codicibus legitur,* bibliothecæ.

¶ Quantum ex vitæ merito quis ecclesiam ædificat, tantum nocet, si destruentibus non resistat. Cap. LVI.

SAncta quippe [d] rusticitas, [e] solum sibi prodest: & quātum ædificat ex vitę merito ecclesiam Christi, tantū nocet, [f] si destruentibus non resistat.

Item Gregorius.

¶ Subditi vitia prælatorum reprehendere studeant. Cap. LVII.

ADmonēdi [g] sūt subditi, ne plus quàm expedit, sint subiecti: ne cum student plus quàm necesse est, hominibus subijci, compellantur vitia eorum venerari.

¶ *Collata est hac sententia ex uerbis B. Gregorij tertia parte pastoralis, admonitione decima octaua, ubi de elatis & humilibus loquitur.*

lib. 4. reg. c. 88. & post. lib. 11.

Item generali synodo præsidens dixit, c. 2.

¶ Clerici siue electi monachi sint cubicularij episcopi. Cap. LVIII.

Ansel. lib. 6. c. 14. Poly. li. 7. tit. 5.

CVm pa-

dicere possint: & quod possint admitti etiam monachi probat per sequentia c. primi c. casus est planus.

ITEM ILLVD. Hæc est 7. pars q. in qua probat, quod vnusquisq; tenetur obuiare peccantibus, & eos corrigere in quantum poterit salua pace, aliàs tenetur ipse. & ad hoc probandum adducit 6. aucto. Io. de Fant.

NEgligere cum possis.] uidetur de prælatis tantum loqui.

b ¶ Deturbare.] Idest, prohibere & remouere a malo & hoc cum commode potest illud facere. aliàs nō peccat qui sic non prohibet. 22. q. 2. primum. & c. faciat. & secundum hoc quilibet tenetur prohibere iniuriam a proximo. 23. q. 3. non inferenda. Alij hoc intelligūt de

Malos non corrigere an sit peccatū.

prælatis, vt 23. q. 4. duo ista. & cap. ita planè. & q. vlt. pręterea. Vel intellige de atrocibus, vt tunc quilibet teneatur. arg. extra de sen. exc. quantæ. 23. c. vlt. & de pœ. di. 1. periculosę. Vel dic quod quilibet tenetur prohibere proximum à peccato committēdo. 22. q. 5. hoc vī. secus in commisso. 93. dist. diaconi. Ioan. 1

c ¶ Scrupulo.] idest, suspicione.

SAncta quippe.] CASVS. Quidam monachi erāt valde sancte religiosi, sed circa correctionē aliorum erant tepidi & remissi. Tales reprehēdit Hie. dicēs quod sancta rusticitas tātum sibi prodest, & quātum ex vitæ merito ædificat ecclesiā, tm̄ nocet si destructib. eam non resistat.

1 Quo ad 8. latū dic, ut le. & not. 6. q. 1. illi qui. 30. dist. c. 6.

d ¶ Quippe.] Idest cū simpliciter & piè viuunt, & alios nolūt increpare. Et intelligitur de prælatis qui ex officio tenentur resistere malis: & quorū taciturnitas est mortale peccatum, & magnum dānū i ecclesia operatur, ut 83. dist. nemo. Et ē hic arg. uitam actiuā esse pręferendam contemplatiuæ, vt 7. q. 1. scias. & 8. q. 1. i scripturis & hēnt se vt excedentia & excessa. Cōtēplatiua quātum ad personā contemplātis magis est secura, & minus vtilis, actiua uero magis laboriosa, & minus secura, sed magis fructuosa. ut ex. de renunc. nisi cum pridem. & extra de reg. licet.

e ¶ Rusticitas.] Idest simplicitas.

f ¶ Nocet.] Intellige hoc negatiue, idest non tm̄ prodest ædificando, quantū edocendo, & resistendo simile 44. d. 2. 5. dēt. 22. q. 2. primū. Ioā.

ADmonendi.] CASVS. Quidam subditi in bonis ac malis obediebant suis prælatis. Sed dicit Grego. quod admonendi sunt, ne plus quàm expediat sint subiecti, ut uitia illorum non compellantur uenerari.

g ¶ Admonendi.] Bonum mediocrè quandoque dimittitur propter bonum obedientię: sed malum nunquam fieri debet, ut 11. q. 3. quid ergo Ioan.

CVm pastoris.] CASVS. Quidam epi non habebant clericos cubicularios secum, sed pueros sęculares, quorum uita qualis esset in secreto, erat ignota clericis sęcularibus autem pueris nota. Præcepit ergo Greg. ut epi, secum habeant clericos uel monachos cubicularios, qui possint esse testes de uita & conuersatione episco-

Monachi accusare possunt.

episcoporum in secreto, & ex sedula visione exemplum profectus sumant.

a ¶Cum pastoris.] Generaliter teneas, quod monachi possunt accusare & episcopos & alios, dum tamen hoc faciant de licentia abbatis 12.q.1.non dicatis 16.q.1.monach. Et si suum abbatem accusare vult habebit expensas à monasterio, vt extr. de accus.ex parte: & tūc non est necessarius consensus abbatis. sed si aliū vult accusare, non habebit expēsas a monasterio. Si sunt in scholis, possunt agere de his tantum, quę pertinent ad studium, vt extra d offi. dele. præterea.ff. de re iudi. quæsitū & ff. de iud.si longius.

b ¶Pueri.] i.seruitores, sic 22.q.2.§. Abraham quoq; ff.de verb.sign.pueri.

Monachum inuito abbate, sibi pōt epūs sociare.

c ¶Vt quidā.] Duos habebit sacerdotes, & tres diaconos, ut de cōsec.dist.1.iubemus. Sed nunquid cōtradicente abbate pōt sumere monachum episcopus sibi in socium? Non videtur, cum hoc sit priuilegiū Papæ, vt 9.quæst.vlt.per principalem. & 58.dist. c.1.& ar.contra 16. quæstio.1.qui vere. Ioan. Sol. credo quod sic. 1 nisi monasteriū sit exemptū: cum maiora possit, vt extra de excess. præla. sicut vnire. B. Sed nōne monachi nūquam exibunt de claustro, vt 16. q.1. placuit? Respondeo quādo perfecti sūt, fit hoc vt exteri9 fructificent, vel qn̄ fiūt episcopi, & isti cubicularij possunt esse testes nō solū de cōuersatione episcopi, sed etiā de facto eius, vt 12.quæst.1. manifesta. Ioan.

1 Ad hoc facit qđ not. 11.q.1.per principalē. Sed a cōtra 11.q.1.cum pro vtilitate. Archid.

storis [a] vita † esse discipulis semper debeat in exemplo, plerumque clerici, qualis in secreto sit vita sui pōtificis, nesciunt, quam, vt dictum est, sæculares pueri [b] sciunt. De qua re præsenti decreto constituto, vt quidam [c] ex clericis vel etiā ex monachis electi ministerio cubiculi pontificalis obsequantur, vt is, qui in loco regiminis est, tales † habeat testes, [d] qui vitam eius in secreta conuersatione videant qui ex visione sedula exemplum profectus sumant.

† Hoc statuit Grego. quando laicos oēs à ministerio remouit, vt testatur Anto. in histo.p.2. fol.160.

† habeat tales, qui vitam, orig.

Idem Virgilio episcopo Arelatensi, lib.9.epist.49.

¶Prauos in sua societate episcopus habere non debet. Cap. LIX.

PEruenit ad nos fratrem, & coepiscopum nostrū Serenum Massyliensem prauos homines omnino in societate [e] sua recipere; ita denique, vt presbyterum quendā, qui post lapsum in suis adhuc dicitur iniquitatibus volutari, familiarē habeat. Quod a vobis subtiliter requirēdū est: & si ita constiterit, curæ vobis sit nostra hoc sic vice corrigere, vt & qui talē recipit, nō familiaritate fouere, sed discat potius vltione comprimere: & qui receptus est, idem discat cum lachrymis peccata diluere, non iniquitatem immunditijs maculare.

Item Paschalis Papa.

¶Viros boni testimonij semper episcopi secum habeant. Cap. LX.

EPiscopi lectioni & orationi vacent, & semper secum presbyteros, & diaconos, aut alios boni testimonij clericos habeant, vt secundum Apostolum, & sanctorū Patrum instituta possint [f] irreprehensibiles inueniri.

Item Ioannes [g] Baptista, cum duceret eremiticam vitam, Scribas & pharisæos, sacerdotes & leuitas Iudæorum ad seueritates aspera increpatione redarguit.

¶Item ex canonibus definitur. (Illi sacerdotes accusare, possunt, qui ad eundem gradum conscendere valent:) Cum ergo monachi ad sacerdotij gradum laudabiliter pertingere valeant; patet, quòd & ipsi, sacerdotes liberè accusare possunt.

Luc.3. sup.ea.c.sacerdotes.

d ¶Testes. Propter hoc inducit ca. quia qui possunt testari 2. & accusare, nec tales episcopus potest ab accusatione repellere, vt extra de accus. nulli. & C. qui accu. non poss. iniquum. argum. contra speciale est in episcopo. Ioan.

PEruenit.] CASVS. Episcopus Massylien. prauos homines habebat in sua conuersatione, & præcipue quendam presbyterum. fornicatorem hoc peruenit ad notitiam Gregor. quare præcipit Virgilio episcopo, vt Massylien. vltione compescat, & presbyterum fornicatorem cogat pœnitere. Casus autem sequentis capit. planus est, quia nihil aliud dicitur, nisi quod episcopi secum debent habere homines boni testimonij, vt irreprehensibiles appareant.

e ¶In societate.] Nota quod præsumitur contra aliquem, vel pro aliquo ex societate, vt 28.q.1.sæpè 81.dist.clericus & 18.q.2.diffinimus. Ioan.

f EPiscopi lectioni.] ¶Possint.] sup.dist.93.diaconi.

ITEM IOANNES. CASVS. Per hunc §. probat Gratia. quod subditi possunt accusare prælatos, & dicit, quod Ioan. redarguebat Iudæos ad se venientes.

g ¶Ioannes.] Probat cum hic eremita accusabat, quòd monachi possunt accusare, quod verum est si habent speciale mandatum abbatis. 16. qō.1. quæ vere 3. nisi fortè requiri non possit sine magna difficultate. argu. ff.de iniu. sed si vnius.§.filio. vt notaui 12.quæst.1.nō dicatis.

ITEM EX. CASVS. Nunc concludit Grat. ex supradictis. Dictum est, supra. quod illi possunt accusare sacerdotes, qui ad eundem gradum ascendere possunt. sed monachi possunt prouehi ad sacerdotium, ergo possūt accusare sacerdotes.

3 Et ext. de acc. ex parte. vbi de hoc. Item vt ex canonib. §.c.q.ipsi.& c. testes & c. sacerdotes 6.q.1.cap.1. Laur.

De

QVAESTIO VIII.

De accusatione [a] *vero, qualiter fieri valeat, in canonibus aperte decernitur.*

Ait enim Calixtus Papa ad episcopos Galliæ, epistola secunda.

Et Stephanus epist. 1. cap. 11.

¶ Accusatio semper fiat in scriptis. Cap. I.

Accusatorum personæ nunquam recipiantur sine scripto: nec absente [b] eo, quem accusare voluerint, quibuslibet [c] accusare permittatur.

3. q. 9. c. absentem. Burc. l. 1. c. 171. Iuo p. 5. c. 189.

¶ *In epistola Calixti, itemque apud Burchardum, & Iuonem sic habetur.* Rimandæ sunt enucleatim personæ accusatorum, quæ sine scripto difficile, per scriptum autem nunquam recipiantur: quia per scripturam nullus accusare, vel accusari potest; sed propria voce, & præsente eo, quem accusare voluerit, cuicumque † accusatori credatur. *Quorum uerborum bona pars refertur inf. 3. q. 9. cap. absente 1. quod sumptum est ex hoc eodem epistolæ loco.*

† al. quisquam accusator credatur.

Cod. lib. 4. tit. de probationibus, lege si.

¶ De eodem. Cap. II.

Sciant cuncti accusatores eã se rem deferre debere in publicã notionem, quæ munita sit idoneis testib. vel instructa apertissimis documentis, vel indicijs [d] ad probationem indubitatis, & luce clarioribus expedita.

C. de accusationib. lib. 9. tit. 2. l. vlt.

Item Euthychianus Papa episcopis Siciliæ epist. 2.

De accusatione.] Hæc quæstio diuiditur in duas partes, in quarum prima probatur, quod accusator debet esse præsens, & obligare se proprio scripto ad talionem. Secunda ibi, [Quæ vero.] Io. de Fan.

CASVS. Hic ponitur 8. q. qua quæritur, an accusatio debeat fieri in scriptis, & probat primo, quod sic: postea probat contrarium, & postea soluit in §. Sed Calixtus.

Accusatio & denunciatio & infamatio diuersa sunt.

a ¶ De accusatione.] Circa hoc notandum est, quod aliud est infamatio, aliud denunciatio, aliud accusatio. Infamatio prohibetur su. ead. q. proxi. accusatio 5. quæst. 1. c. 1. & 2. Secunda, scilicet denunciatio præcipitur su. e. q. 1. si peccauerit. sup. q. proxi. quapp & fit sine inscriptione. 4. q. 4. §. aliquando. Tertia scilicet accusatio permittitur, & in ea inscribitur, & subscribitur, inf. ea. libellorũ. Fallit tamen hoc in sex casibus. Non enim semper cogitur quis inscribere, vel in leuibus criminibus. ff. de accus. leuiã. & in crimine abigeatus 1. C. de abigeis. l. vna. & in casu vbi mulier accus. 15. q. 3. de crimine. secundũ quosdã in crimine apostasiæ, & vbi Christianus Iudæam duxisse accusat. C. de apost. apostatarũ C. de Iudæis. ne qs, & vbi maritus accusat vxorẽ iure mariti 4. q. 4. d. c. nullus §. itẽ. C. de adul. si maritus. C. de adul. quamuis & l. iure. Io. sed hoc falsum est sm ius canonicum, vt extra de procu. tuæ fraternitatis. Item quando officium denunciat crimen alicuius. C. de accusa. ead. quæ. 4. q. 4. §. aliquando B. Et cũ crimen in modum exceptionis proponitur, secundũ quod distinguitur extra de accus. sup his. Nunc videndum quid iuris sit circa singulos modos agendi. Et quidem denunciationem præcedet admonitio, alias remouetur denuncians a denunciatione, vt extra de accus. super his. & c. si quis episcopus, & su. e. q. 7. accusatio. & cap. si quis ergo. Item criminosi, infames, inimici, possunt a denunciatione repelli, vt 3. q. 7. qui sine peccato. & c. postulatus & 35. q. 6. eps in synodo. & extra de testi. cog. præterea extra de accu. cum oporteat, & dictum est su. ea. q. 1. si peccauerit, & extra ea qualiter 2. pena conuicti modica est, quia debet penitere de crimine, & credo eum non esse remouendum ab ordine, vel dignitate, nisi delicti qualitas aliud requirat, vt in simonia 1. q. 1. si quis neque, & qõ. 7. requiritis. seu scãdalum inde orietur, extra de noui oper. nunc. cũ ex iniuncto. Si autẽ agatur in modũ inqsitionis, similiter inscriptio nõ est necessaria, & potest pcedi sine ipso, q impetrauit inquisitionem, sicut & cum ipso, sed fama dẽt præcedere inquisitionẽ, nõ semel, sed sępius, & apud bonos & graues, vt ext. de accus. qualiter. & c. cum oporteat. & de simonia. licet. Citari etiã debet infamatus, vt audiat ei9 exceptio, vt eisdẽ c. habetur, & extra de sen. & re iud. cum I. & A. Et ĩ hoc casu possunt testes recipi lit. nõ cõtest. vt extra, vt lit. non contest. quoniã frequẽter. §. 3. Pęna huius talis est. pręlati sũt ab administratione remouẽdi. minores sunt beneficio priuandi. extra eod. qualiter & de simo. dilectus. Sed si ĩ modum exceptionis obijcitur crimen distingue, vt extra eo. super his, & extra de ord. cog. cum dilectus, & debet esse præsens. extra eod. qualiter, & in hoc casu laici bonæ famæ admittuntur ad agendum, excipiendum, & testificandum. extra de test. tam literis, & 22. distinctio. Sed cum crimen obijcitur in modum accusationis, semper est necessaria inscriptio, vt inf. ead. libellorum. fallit in sex casibus supra non & in septimo secundum quosdam cũ officiales accusat. C. de accusat. ea. quæ. In hoc casu pœna est depositio, vt sup. prox. q. lator. & ext. de simo. dilectus.

Accusator non sp cogitur se ad pęnã taionis inscribere.

1 Vbi agitur ciuiliter 4. q. 4. §. abast.

Denunciati punitio.

Inquisiti punitio.

Accusati punitio.

A Ccusatorum.] CASVS. Quæsitum fuit a Calixto, an accusatores recipi debeant sine scriptura, & accusato absente. Et certe respondetur quòd non.

b ¶ Nec absente.] C. de pœ. ne diu. contra. Sed illud speciale est in apparitore. sic sup. ea. q 6. §. si sunt quorum. & notaui 1. q. 4. nullus.

c ¶ Quibus liber.] inf. 5. q. 2. relatum. Sed contra. 5. q. vl. Epiphanium.

S Ciant. CASVS. Dicitur in hac lege, quod accusatores accusationem suam debent deferre in publicam notionem, quam possint testibus, & alijs probation. b. iudici demonstrare.

d ¶ Indicijs.] 32. q. 1. dixit & 15. q. 6. c. 1. Sed contra 3. q. 9. absens. sed ibi non accusatur, sed tantum libellus accusationis propositus est contra absentem. libellus tamen in absentia rei proponitur ff. de adult. miles. §. sexaginta. Hoc verum est nisi absens sit per contumaciam 2 vt 3. q. 9. decernimus.

2 Idẽ tenent B. & L. ad hoc 24. q. 3. de illicita. Arch.

Quis-

QVisquis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, φ qui vult alium accusare in iudicium veniat, & indicet nomen rei, ad pœnam se talionis obligando ita quod accusator vel accusatus in custodia habeantur, considerata dignitate personæ, & si accusator non probauerit, puniatur pœna talionis. In secunda parte q̃ incipit ibi, [Qui vero.] dicitur, φ qui vadũt ad sortilegos, & magos, non admittuntur ad accusationem. vt quidam dicunt, vt ff. de pub. iud. inter habebit etiam inducias triginta dierum ad componendos mœstos penates, vt C. de exhi. re. l. 2. secundum canones tamen nõ videtur. quod necessaria sit denũciatio, vel talis solemnitas, vt extra de accus. licet. in fi.

¶Casus. seq. cap. planus est.

a ¶Quisquis.] Hoc ponitur C. de accus. l. vlt.

b ¶Vinculum inscriptionis arripiat.] id est, obliget se ad talionẽ. 4. q. 4. §. inscriptio. Arch.

c Dignitatis.] Quia pari iure censentur accusator, & accusatus. 3. q. 9. c. vl. C. de exhi. re. l. vlt. Tamẽ rõ dignitatis in hoc hr̃, quod minus punitur constitutus in dignitate, quàm alter. 24. q. 1. qui cõtra & c. quisquis.

Dignitate ꝑditus minus punitur quam alter.

d ¶Similitudo.] Nisi istis casib. exceptis. su. e. q. 3. §. notãdũ 2

QVi crimẽ.] Sed Stephanus. CASVS: Probauit sup. G. quod accusatio debet fieri in scriptis, modo videtur probare cõtrarium, & probat superficialiter.

PEr scripta.] CASVS. Quęsitũ est verũ p epistolã possit quis aliũ accusare? Et vĩdetur φ nõ, sed voce ꝓpria & accusato præsente, qa absens ab aliquo accusari non potest.

e ¶Absens.] Potest .n. libellus dari absente accusato, vt 5. q. 6. Epiphanium. C. de exhi. re. l. 2. & et die feriato, vt ff. de adult. miles. §. sexaginta. prius tamen denunciabit eum accusator quem vult accusare: alias non audietur, vt ff. de adul. denunciasse. & C. de accu. absentem deinde det libellũ iudici: iudex tamen non prius libellum recipiat, quàm inscriptio sit facta, & fideiussorem dederit de lite prosequenda. C. ad Turpil. l. 1. & C. qui accu. non pos. l. 3. Postmodum vocandus est reus in secundum legem. C. de exhi. re. l. 2. & nomẽ eius recipietur inter nomina reorum, & hoc fit cum lis est constit. ff. de adult. si maritus. §. præscriptiones, & ff. de iure fis. fiscus, & prius habebit inducias xx. dierum ad deliberandum, non trium tantum

Accusato ab sente põt dari libellus.

f Ad hoc C. de calu non prius. ff. de in. si lõgius & ita not. Vinc. extra de elect. con ε[illegible]ato.

SED

¶Accusatio semper debet fieri in scriptis. Cap. III.

Cod. Theod. l. 9. tit. 1. cap. 18. In cap. Hadria. c. 6. Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6. c. 332. Pann. l. 4. c. 76. In cap. Hadria. c. 67. int. 3. q. 5. c. constituimus.

QVisquis [a] ille est, qui crimen intendit, in iudiciũ veniat, nomẽ rei indicet, vinculum inscriptionis arripiat [b], custodiæ similitudinem α (habita tamen dignitatis [c] æstimatione †) patiatur; nec impunitam fore sibi nouerit licentiam mentiendi, cum calumniantes ad vindictam poscat similitudo [d] supplicij. *& infra*. ¶Qui vero ad sortilegos, magosque concurrerint, nullatenus ad accusationem sunt admittendi.

† al. existimatione.

α ¶Custodiæ similitudinem.] *In originali impresso est*, custodiat similitudinem, habita tamen dignitatis æstimatione potiatur: nec forte sibi nouerit, &c. *itemque apud Hadrianum nisi quod habet*. nec sibi forte nouerit. *itẽque apud Iuonem, & in aliquot vetustis Gratiani codicibus, in quorom vno est*, habitæ tamen dignitatis. *In Panormia autem legitur*, custodiat similitudinem supplicij, habita tamen dignitatis æstimatione. Nec forte sibi nouerit; &c. *In codice est eadem lectio, quæ hic retẽta est.*

Item Sixtus III. in epist. ad episcopos Orientales. c. 4.

¶De eodem. Cap. IV.

Et Fabianus epi. 3. inf. 3. q. 6. c. 1. sup. 2. q. 3. c. 3. & 6. Burc. l. 16. c. 3. Ex cõcilio Arausico Pann. l. 3. c. 75.

QVi crimen objicit, scribat se probaturum. Reuera β ibi semper causa agatur, vbi crimen admittitur. Et ibi qui non probauerit, quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipse patiatur.

β ¶Reuera.] *Addita est hæc clausula ex originali quæ est etiam apud Fabianum inf. 3. q. 6. c. 1.*

Sed Stephanus Papa contra videtur scribere dicens, epist. 2. c. 4.

¶De eodem. Cap. V.

Poly. l. 5. tit. 1. Burc. l. 1. c. 177. Ans. l. 3. c. 55. Iuo p. 5. c. 293. & p. 6. c. 328. Pann. l. 4. c. 53. & 55.

PEr scripta nullius accusatio suscipiatur, sed propria voce (si legitima, & cõdigna accusatoris persona fuerit) præsente videlicet eo, quem accusare desiderat: quia nullus absens [e], aut accusari potest, aut accusare.

Sed Calixtus Papa præcipit, vt accusator præsente eo, quem accusat, in scriptis iudici accusationem offerat, & propria voce literas suæ accusationis legat Sephanus autem prohibet, ne absens aliquem per epistolã accusare audeat. 2 ¶*Quæ vero sit forma accusationis, & quis modus concipiendorum libellorũ. Paulus in Digestis libro † de publicis iudicijs, titulo de accusationibus, & inscriptionibus lege 3. ostendit dicens*. [¶*Libellorum inscriptionis*

Lib. 48. ff. de accus. l. 3. qui li. 48. in pãdectis inscribitũ [de publicis iudicijs.

† In vulgaris legebatur, *lib. 1.*

SED CALIXTVS. CASVS. Grat. soluit contrarietatẽ hanc: quia quod dicit Calixtus intelligitur, φ accusator debet præsente accusato, & in scriptis accusationem iudici offerre: sed Stephanus prohibet ne aliquis accuset alium per epistolam.

LIBELLORVM. CASVS. Dicitur in hac lege, qualiter libellus accusationis in adulterio concipi debeat: dẽt fieri hoc modo, Lucius Titius tali die apud talem iudicem accusat B. mulierem de adulterio, quod dicit eam cum M. commisisse in tali ciuitate, mense tali, in domo tali diebus consulibus tunc existentibus, sed diẽ & ho-

& horam cōmissi criminis, assignare non compellitur. Et si libelli non sunt legitime concepti, nomen rei abolerur, & iterum poterit accusari. Præterea inscribere debet accusator, vel alius pro eo, si ipse nescit literas, & si aliud crimen objicitur, debet in libello accusationis cōpre-

conceptio talis est. Consul, & dies [a]. Apud illum prætorem, vel proconsulem Lucius Titius professus est se Maiam lege Iulia de adulteriis †, ream deferre, quòd dicat eam cū Caio Seio [b] in ciuitate illa, domo illius, mēse illo, Consulibus illis, adulterium commisisse. Vtique enim, & locus designandus est, in quo adulterium commissum est †, & persona cum qua admissum dicitur, & mensis. Hoc enim lege Iulia publicorum iudiciorum † cauetur, & generaliter præcipitur omnibus, qui aliquem reum deferūt. Neque autem diem [c], neq; horam inuitus comprehendet. Quòd si libelli inscriptionum legitimè ordinati non fuerint, rei nomen abolebitur, & ex integro repetendi reum potestas fiet. ¶ Item subscribere debebit is, qui dat libellum, † se professum esse [d], vel alius pro eo, si literas nesciat. Sed et si aliud [e] crimen obyciat, veluti quod domum suam præbuit, vt stuprum materfamilias pateretur, quid adulterum deprehensum dimiserit, quod pretium pro comperto stupro acceperit; & si quid simile, idipsum † libello comprehendendum erit. Si accusator decesserit, aliaue qua † causa eum impedierit, quominus accusare possit, & si quid simile est; nomen rei abolebitur, postulante reo [f], idque, & lege Iulia de vi, & senatusconsultis † cautum est, ita vt liceat alij ex integro repetere reum: sed intra quod tempus videbimus [g]. Et vtique triginta dies vtiles obseruandi sunt.

† al. lege Iulia adulterij ream.

† Abest à pandectis Florent.

† al. libellos.

† al. & ipsum libellis.

† al. aliaue causa.

† al. senatusconsulto.

† Adde q͞ rō est, quia locus aggrauat rē gestam. l. aut facta. §. fi. ff. d pœn. l. aut facta. §. loc°. ff. de pœn.

concepti libelli, vt supra diximus. penitus contrarium est in ciuilibus actionibus, vt ff. de eden. l. 1. §. diem autem. A testibus autem quæritur dies, vt 3. q. 9. nihilominus. & 35. q. 6. de parētela. De hoc plene dicemus inf. 4. q. 3. in testibus 2. & etiam dicent in qua parte domus. Secundum Hug. dies est assignanda: quia non licet vagari cū discrimine alterius, vt ff. de iiur. l. prætor. Io. Tamen dic, quod nō aliud tenetur dicere testis, quàm accusator proposuit: quia non aliud iudicādū est, quàm in libello comprehensum sit. ar. ext. de causa pos. cū super electione. de simo. licet Hely. vltra medium. Bar.

Testis an deponere dēat de die.

d ¶ Se professum esse.] Idest, se velle prosequi accusationem, & subiturum talionem si non probauerit. Ioan.

e ¶ Sed & si aliud.] .i. eodem modo est procedendū, si aliud crimen obijciat.

f ¶ Reo.] Hoc etiam fiat elapso biennio, vt C. vt intra certum tempus. l. vlt.

g ¶ Videbimus.] ff. ad Turp. l. in senatus. §. vlt.

Qvidam episcopus.] CASVS. Supra in proxima causa tractauit de ordine iudiciorū, & de rest. spolia. Sed quia non ad plenum dixerat, ideo supponit hanc causam tertiam, in qua plenius tractat de restitutione spoliat. & de inducijs dādis, & an infames sint admittendi ad accusandū, & quales testes sint admittendi, & qualis debet esse iudex, & de multis alijs: quæ omnia, vt

CAVSA TERTIA.

Qvidam episcopus [h] à propria sede deiectus est, petit restitui: post restitutionem ducitur in causam, inducias postulat, tandem ad eius accusationem procedit quidam non legitime coniunctus, & duo infames, & tres religiosi: accusatores testes de domo sua producunt, & alios sibi inimicos extra suam prouinciam:

prehēdi, & si accusator decesserit, vel alia cā eū impedierit accusare, nomē rei aboleri reo postulāte, & ex integro intra triginta dies poterit ab eo accusari. Eodem modo secundum Decretistas formabit libellum, excepto eo, q͞ vbi ponitur nomen Imperatoris, ibi ponetur nomen Papæ, & vbi ponitur nomen Consulis ponetur nomen episcopi.

Inst summulis hic dēt.

a ¶ Consul, & dies.] Institutæ accusationis: quia de die commissi criminis loquitur, nam consul, & dies sunt p̄ponendi hodie primo ponitur Imperatoris nomen, postea Consulis: postea indictio: postea mensis, & dies, in Auth. vt præpo. nomen Imper. coll. 5.

b ¶ Caio Seio.] Ideo nomen exprimitur, vt secundum qualitatē personæ puniatur magis vel minus. Sed quid si ignoratur quæ sit illa persona? Videtur quòd nihilominus ipsum accusare possit, vt 5. q. 1. c. 2.

r Sub. an testes suborna [illegible] videantur. im. L.

c ¶ Neque autem diem.] Commissi criminis 2, sed non

apertius pateant thema proponit, de quo xi. elicit quæstiones.

h ¶ Quidam episcopus.] Hic primum agitur, an spoliatus sit restituendus, sed supra causa 1. qō. 2. agebatur an spoliatus essēt in ius vocandus. Est autem regula, quòd spoliatus ab alio, quam à iudice, vel etiam si à iudice est spoliatus sine ordine iuris, semper statim est restituendus, non obstante exceptione alicuius criminis, vel non canonicæ institutionis, ut extra de restitutio spoliat. in literis, & capitu. item cum quis & cap. conquerente. & 6. quæst. 3. denique. Fallit in casibus hic notatis. Intrusio, scilicet quando aliquis occupauit sedem Apostolicam violenter, ut infra ead. §. pater. sed hoc speciale est in Papa. Dilapidatio, ut 3. q. 2. quia e. sed hodie hoc nō tenet, quia non est spoliandus aliquis nisi probata suspicione: ut extra de simo. licet. Criminis enormitas, ut 2. q. 5. super

Spoliatus est semper restituendus regulariter.

Spoliato in multis casib. denegat̄ restitutio.

per cā. Infamia, & criminis euidētia, vt 2. q. 5. presbyter §. & q. 1. scelus, & cap. manifesta. Item crimen simoniæ, extra de simo. accusatum, & c. tanta. Cōtumacia, vt 3. q. 9. decernimus. Scandalum, vt 3. q. 6. hæc quippe. Fornicatio notoria, extra de diuor. significasti. Item cum reus est absens, extra de off. iud. dele. consultationibus. Cum incontinēti deiecit, extra de rest. spo. olim. Item cum spoliatio est probata in modum exceptionis, extra de ord. cog. cum dilectus. Item secundum quosdam cum incontinenti spoliator vult probare exceptionem, extra de restit. spo. literas. ff. ad exhib. l. 3. §. ibid. Item cum a muliere objicitur sæuitia viri, vt extra de restit. spol. ex transmissa. Item in casu quem habes, ext. de diuor. gaudemus in fi. Itē exceptio rei iu. 2. q. 6. §. diffinitiua. Itē exceptio iurisiurandi, vel pacti secundū quosdam, vt ext. de testit. spoliat. accepta, & capi. sollicite. Item si sub cōditione possedit, ext. de rest. spol. olim cām. Itē si ex gratia, vel precario possedit. Infra. 10. q. 3. quia cognouimus, & ex de exc. prælat. cum ad quorundam. Item si possedit, vt colonus. ff. de vi ar. cū fundum. Hoc autem scias, ꝙ quatuor sunt auxilia producta p quæ petitur restitutio, actio interdictum, condictio ex canone, iudicis officiū. Actione petitur restitutio, vt actione, qđ met. cā dat restitutio cōtra quēlibet 1. poss. flo. re. ff. qđ met. l. metu. §. uolenti. Item actione de dolo petitur restitutio, & p illā non fit restitutio, nisi contra illum qui dolum fecit. ff. de dolo. si plures. Item per interdictum restitutio datur contra illum solum, qui uim fecit, ut extra de restitut. spol. cum ad sedem in fin. Per condictionem ex canone datur restitutio contra quemlibet possessorem, ut extra de app. bonæ memoriæ, & extra eod. cap. sæpe, & inf. ead. redintegranda. Item per iud. cis officium petitur restitutio cum aliquis propter absentiam perdit rem suam de qua agitur. ff. ex quibus cau. maio. l. 1. & per totum, & illa potest agi contra quem libet possessorem, ut 16. q. 3. porro.

Restitutio petitur quatuor auxilijs

1 Nam p hāc actionem ad uocatur res & ab eo qui metum non intulit. ff. quod met. caus. si cum except. §. 2. C. eo. tit. nō interest. Ar. ab. d.

danda olb. expoliatis. Et probatur, ꝙ sic p c. sequentia.

Episcopi.] CASVS. Quæsitum fuit verum crimen aliquod possit objici episcopis reb. suis expoliatis, vel de sedibus suis eiectis ante restitutionem? Et certe respondet Papa, quod non.

a § Om-

reus criminoso iudici offertur ab vno tantum audiendus, & iudicandus. Quidam de accusatoribus, & testib. absentes per epistolam illum accusare, & in eum testificari contendunt: cum multa capitula ei objicerentur, in primo accusatores deficiunt: demum accusatio in accusatorem vertitur.

1 *Hic primum quæritur, an restitutio danda sit quibuslibet expoliatis.*
2 *Secundo de inducijs, an post restitutionem tantum, an etiam post vocationem ad causam quibuslibet concedendæ sint.*
3 *Tertio, quo spatio mensium utrique sint concedendæ.*
4 *Quarto, an infames, & non legitime conuicti, ad accusationem sint admittendi.*
5 *Quinto, an testes de domo accusatorum sint producendi, vel inimicorum vox sit audienda.*
6 *Sexto, an extra prouinciam reus sit producendus.*
7 *Septimo, an sit audienda eius sententia, quem cum reo par inficit malitia.*
8 *Octauo, an ab uno tantum episcopus sit audiendus, uel iudicandus.*
9 *Nono, an accusatores, vel testes in absentem uocem accusationis, uel testificationis exhibere ualeant.*
10 *Decimo, an deficientes in primo capitulo sint admittendi ad sequentia.*
11 *Vndecimo, an accusatio liceat accusationem in accusatorem uertere.*

QVAESTIO. I.

Qvod restitutio quibus libet danda sit, multis auctoribus probatur. Ait enim Gaius Papa, epistol. unica ad Fœlicem episcopum, cap. 3.

¶ Expoliatis, vel eiectis omnia sunt redintegranda. Cap. I.

Episcopis suis rebus expoliatis, vel a proprijs sedib. eiectis omnia [a], quæ eis ablata sunt, legibus sunt redintegranda: quia priusquam hoc fuerit factum, nullum crimen [b] eis objici potest.

Mutatis uerbis, sed incolumi sententia. Ans. l. 3. c. 46.

Item Fabianus epist. 2. episcopis Orientalibus.

Qvod restitutio.] CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur an restitutio sit

a ¶ Omnia.] Etiam depositu, ut ff. deposi. l. 1. qui autē, & ff. de ui. & ui. ar. l. 1. quod autem.

b ¶ Nullum crimen.] A Spoliatore, uel generaliter à nullo, cum sit inermis, ut inf. 2. q. 2. oportet.

b ¶ Nullum crimen.] Pro quo fuerunt spoliati secundum Hug. uel nec illud nec aliud potest objici a spoliatore, 2. q. 2. in scripturis, & consultus. Sed mirū est, si aliquis non potest eū de crimine illo accusare, ut inf. q. 2. cum ecclesiæ, & cap. prox. cum res inter alios acta alijs non præiudicet. Item nunquid spoliator potest eum accusare postquam est restitutus? Arg. ꝙ non, ext. rest. spo. item quis, arg. contr. ꝙ possit saltem ciuiliter 2. inf. ea. q. 2. audiuimus.

a Adde ꝙ et criminaliter concor. tex. in l. fi. C. de ord. cog. & in l. si maritus. C. de do. int. ui. & uxor.

Episco-

Episcopi.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ non debent episcopi ad synodum vocari, uel eis crimen aliquod obijci, nisi prius rei propriæ, uel ecclesiæ eis fuerint restitutæ: nisi spoliati essent auctoritate Romani pontificis.

a ¶ Episcopi.] Si tñ spoliatus uelit agere contra spoliatorem.

Spoliatus spoliatorem reconueniri potest.

SED NOTANDVM CASVS. Dicit Grat. in hoc §. ꝙ non sufficit, si restitutio fiat solis verbis, uel per sententiam, nisi præsentialiter omnia restituentur officio iudicis, ut expulsus habeat ciuilem & naturalem possessionem per se, uel animo suo, & corpore alieno, ut per procuratorem & in eodem loco vñ ablata sũt fiat restitutio, quod probatur per seq. cap.

¶De eodem. C. II.

Ansl. l. 3. c. 50.

Episcopi, a si a proprijs sedibus, aut ecclesijs sine auctoritate Romani Pontificis α expulsi fuerint; anteq̃ ad synodũ vocentur, proprius locus, & sua omnia eis redintegranda sunt. Nulla enim permittit ratio, dum ad tẽpus eorum bona, vel ecclesiæ, atque res ab ęmulis, aut à quibuscumque detinẽtur, vt aliquid illis obijci debeat: Nec quidquam potest eis quoquo modo quilibet maiorum, vel minorum obijcere, dum ecclesijs, rebus, aut potestatibus carent suis.

α ¶ Sine auctoritate Romani Pontificis.] *Sunt hæc verba etiam apud Anselmum licet non sint expressa in originali, enim hic sententia potius; quam ipsamet verba referuntur vsque ad versicu.* Nulla.

Sed notandum est, quod restitutionis sententia sola nõ sufficit, nisi præsentialiter omnia iudicis officio restituãtur, vt eiectus, vel spoliatus etiam naturalẽ c possessionẽ recipiat, siue animo suo, & corpore alieno, uelut per procuratorem; siue animo, & corpore suo. Cuncta quoq; quæ sibi ablata fuerant, quacunque conditione, in eodem loco, vnde surrepta fuerant, reuocanda sunt.

Vnde Ioannes Vrbis Romæ episcopus scribit Zachariæ archiepiscopo, epist. 1.

Et Eusebius episto. 2. & in 5. synodo Romana sub Symmacho.

¶De eodem. C. III.

Ansl. l. 3. c. 51. & 44.

j Redintegrãda sunt omnia expoliatis, vel eiectis episcopis præsentialiter ordinatione Pontificũ, & in eo loco β d vnde abscesserunt funditus reuocãda, quacũque conditione tẽporis, aut captiuitate, e aut dolo, f aut violentia † maiorũ, aut per quascumque iniustas causas, res ecclesiæ, vel proprios, aut substantias suas perdidisse noscuntur ante accusationem. γ aut regularem ad synodum vocationem eorum, *& reliqua.*

† al. virtute.

β ¶ In eo loco.] *Apud Iuonem, & Symmachum legitur,* & in eorum vnde abscesserunt, potest item, funditus reuocanda. *Apud Eusebium vero,* in eorum vnde abscesserunt, loca funditus reuocanda.

γ ¶ Ante accusationem. *Hæc vsque ad finem addita sunt ex originali, quibus oratio absoluitur, & quorum pars in fine huius quæstionis à Gratiano repetitur.*

c ¶ Naturalem. Nec sufficit dare pignora. extr. de sen. & re iud. cũ aliq̃bus. similiter in pretoriũ pignus est quis corporaliter mittẽdus. ff. de pigno. act. nõ est mirum. secus in conuentionali. ff. ea. l. 1. & ff. de dolo. l. si plures.

Pignus prætorium & conuentionale.

j Redintegranda sunt. CASVS. Quæsitum fuit à Io. Papa per Zachariam qualiter debeat fieri restitutio expoliatis epis & eiectis. Et respondet Ioã. Papa ꝙ omnia corporaliter sunt eis restituẽda ĩ eo loco vnde ablata sunt, quacunq. conditione fuerit eis ablata, siue per dolum, siue per uiolentiã, uel quacumque alia iniusta causa.

d ¶ In eo loco.] Etiã ultra mare, & sunt reuocanda sumptibus spoliatoris. ff. de rei uend. si uero.

c ¶ Captiuitate.] Inf. 16. q. 3. porro. & c. præcedenti.

e ¶ Captiuitate.] Si enim per uim aliq̃d ab eo extortum est vel ablatũ, intra annũ potest agere contra deiectorẽ in quadruplum: post annũ in simplum. ff. de vi & ui ar. l. 1. Sed si p metum est extortũ aliquid, tunc contra omnem possessorẽ agitur: itra annũ in quadruplũ cum nõ vult restituere. ff. quod met. causa. si cum exceptione. §. 1. 2. & 3.

Spoliatus p uim, uel motum agit ad quadruplũ.

torem reconueniri potest ab eo, ut arg. ff. de iud. l. 2. §. item. Sed hoc uerum est, cum non agit de spoliatione. extra de or. cogn. dilectus. & melius in c. fin. potest etiam, eum reconuenire de alio spolio. extra de restitu. spol. cap. vlt.

b ¶ Obijcere.] Quid si nunquam velit petere restitutionem, ut sic non puniatur de crimine pro quo est spoliatus, cum tamen inde grauiorem pœnam meretur? Dicerem ꝙ in tali casu bene possit accusari ante restitutionem, 1 ne fraus sic ei lucrosa arg. extra de iud. intelleximus. & 11. q. 3. priuilegium sed si minorẽ pœnam de illo crimine meretur, tunc non est accusandus de illo cum satis sit punitus. arg. 2. q. 6. si quis ex pluribus. Dic tẽpus præfigendũ. ut extra de resti. spol. frequens lib. 6.

1 Hoc hodie est intelligẽdum cũ determinatione, & declaratione dec. lib. 6. de rest. spol. frequens. §. ult.

f ¶ Aut dolo.] Et tunc usque ad biennium potest conueniri qui dolum committit, ut C. de dol. l. ult. sed perpetuo potest conueniri actione in factum de eo, quod ad eum peruenit, uel si dolo fecit quominus ad eũ perueniret. vt ff. de dol. in hæredem. & l. eatenus & l. dolo. ve. Cum autem canon æquiparet dolum, metum vel violentiam, videtur ꝙ conditione ex hoc canone quilibet possidens conueniri possit. arg. ad hoc ext. de iud. quia. & extr de transac. ueniens. & ext. de emp. & uẽd. peruenit, extra ut lit. penden. ecclesia. & extra de app. bonæ memoriæ, & est expressum, extra de rest. spol. sæpe.

Dolosus an possit in perpetuũ conueniri.

f ¶ Aut dolo.] Arg. ꝙ restituendus sit qui dolo suo iuri renun-

uenciat, ut inf. 15. q. 6. c. 2. & 30. q. 1. dictū. & C. de in offi. test. cum qui, 1. respon. extra de his quæ vi metusve causa fiunt, cū dilectus. cont. & 20. q. 3. constituit. cont. per capitulum 79. dist. si quis pecunia. Postea soluit, & dicit ꝙ illud cap. intelligitur tantum in eo casu quo sedes Apostolica per violentiam occupatur, & si talis expellatur, nō fit restitutio: quia nō esset iudex superior, sub quo restitutus conueniretur. Alij uero inuasores, & iniusti.

NVlli debitum est.]C A S V S. Quidam episcopi iniuste fuerunt expoliati, & à suis sedibus eiecti. alij episcopi nō iuuabāt eos: immo (quod deterius est) ponebāt insidias, diabolo instigante, quos Alexāder rephendit dicēs tales esse schismaticos, & Christum crucifigentes in ipsis expoliatis episcopis, & quod facere non debēt, hoc ꝓbat, quia sępe boni diabolo cooperante tribulationem patiuntur per malos.

a ¶ Auxilio.] Episcopi sibi inuicem dēnt præstare mutuū auxilium, ut sup. dist. 90. præcipimus, & iō inducit hoc cap scilicet, quod semper sit subueniendum spoliatis.

b ¶ Vestro.]Argum. ꝙ q libet tenetur patrocinium ꝑ sua ecclesia præstare. 95. distinct. si Imperator. 1 & si contra ecclesiam suam præstaret, priuandus esset eo quod habet ab ea, 1. quæsito. 7. cap. 1. C. loc. milites. & est expressum extra de postul. capit. vlti.

Ecclesiam stiam quilibet defendere tenetur.

1 Vbi de hoc su. 1. q. 7. c. 1. ibi uideas, & qđ leg. & not. 16. q. 1. nos autem, & 11. q. 3. qđ ergo. Arch.

DEus ergo.] CASVS. Præcipit Fabianus Papa omnibus episcopis, ꝙ ipsi opem ferant, & auxilium sacerdotibus expoliatis, eos restituendo, & eorū calumniatorem, & persecutorem excōmunicando.

PATET ERGO. CASVS. Concludit Gra. ex supradictis, quod expoliati non debēt vocari ad causā, nisi prius fuerīt corporaliter restituti. Huic conclusioni obijcit hoc modo. Nam vbi non fuit legitima institutio, restitutio esse non potest. Vnde si qui fuerint expoliati, qa canonice non fuerint electi, vel per simoniam fuerint electi, restitutionem postulare non possunt. Et hoc probat Gratia.

Item Eusebius Apostolicæ sedis episcopus, epist. 2. ad Aegyptios.

¶De eodem. Cap. IIII.

ij REdintegranda sunt omnia expoliatis, vel eiectis episcopis, &c. *vsque* funditus reuocanda, *eodem modo, vt supra.*

Ans. ibidem.

Item Alexander Papa epist. 2. in principio.

¶Non est sacerdos, sed schismaticus, qui fratrum se subtrahit obsequijs. Cap. V.

NVllum dubium est, quia boni a malis semper persequuntur, & tribulantur. Propter quod humiliemur sub poteti manu Dei, vt liberet nos in tpe tribulationis. Nam, sicut leo rugiens circuit quærēs quem deuoret; sic diabolus non cessat circumire, & quærere, quos ex fidelibus perdat, & maxime illos, quos ardentiores in seruitio Saluatoris, eique familiares inuenerit. Familiares dico eos quos sibi sacrari, & in ordine Apostolatus constitui voluit. Ipsi enim pro populo interpellant, & populi peccata comedūt, quia precibus suis, & oblationibus ea delent, atq; consumunt. *& infra.* ¶Qui autem ex vestro collegio fuerit, & ab auxilio [a] vestro [b] se subtraxerit, magis schismaticus, quam sacerdos esse probabitur. [Ecce (inquit Propheta) quàm bonum, & quàm iucundū habitare fratres in vnum.] Illi vero in vnum nō habitant qui à fratrum solatio se subtrahunt aut (quod deterius est) fratribus insidias præparant, aut Laqueos ponunt. *& in fine epistola tertiæ.* Dominum crucifigūt, qui eum in sacerdotibus suis persequūtur, quia crux à cruciatu dicitur. Magnum vero cruciatum sustinet qui vim patitur.

1. Petr. 5.

Osee 4.

su. 1. q. 1. ipsi sacerdotes.

Burc. l. 1. c. 129.

Iuo p. 5. c. 229.

Psal. 132.

Item Fabianus Papa epist. 2. ad episcopos Orientales.

¶Excommunicentur qui opprobrium, & calumniam inferunt sacerdotibus. C. VI.

DEus ergo, Fratres, ad hoc præordinauit vos, & oēs, q summo sacerdotio fungūtur, vt iniustitias remoueatis, & præsumptiones abscindatis, & in sacerdotio laborātibus succurratis opprobrijs, & calamitatibus eorū locum non præbeatis; sed ei qui calumniam, & opprobrium patitur, adiutorium feratis: illum uero, qui calumniam, vel opprobrium facit, abscindatis, & Domino in suis sacerdotibus opem feratis.

Patet ergo, ꝙ expoliati prius sunt praseńtialiter restituēdi, anteq̄ ad causam sint uocandi. Sed obijcitur vbi non fuit legitima institutio, ibi non pōt esse restitutio. Non enim probatur destitutus, qui prius nō fuit institutus: ac per hoc nec restaurationem postulare potest. illi ergo, quorum electio vitiosa est, vel qui à clero non sunt electi, vel à populo expetiti, vel qui per simoniam irrepse-

& iniusti detentores si spolientur, debent restitui, nisi continuato bello possessio fuerit recuperata: secus si non continuato bello.

a ¶ Si quis pecunia.] Sup. d. 79. si quis pecunia, hoc tamen ibi non dicitur, sed melius posset induci quod est 23. dis.

inducię post restitutionē. & pbat Grat. per seq. c. q̃ sic.

c ¶ De inducijs.] Quinque sunt genera induciarum, restitutoriæ, præparatoriæ, citatoriæ, deliberatoriæ, & iudicatorię, siue executorię. 1 In causa criminaliter restitutoriæ non erunt minores vj. mensibus, nec maiores anno, & habent locū ante uocationem in ius in causa criminali. inf. ea. eiectis. uel uerius est. q̃ sint arbitrariæ, ut in f. ea. si eps. Citatorię erunt unius, uel duorum uel trium mēsium ut 4. q. 5. c. 1. & 5. q. 3. c. 1. & habēt locū post citationē & cōtestationem. illæ autem quæ habentur. 5. q. 2. c. præsenti. sūt paternales adiectiones, de quib. mentiuntur quidam, q̃ sint clericorū minorum, uel laicorū, tā ar. est pro dis. 15. q. 7. si autem. Aliæ sūt presbyterorum, uel diaconorum, ut dicunt quidam. Præparatoriæ, erunt anni & dimidij, ue l uni[9] anni, uel sex mēsiū, ut 7. e. q. 3. de inducijs, & hędant ante lit. cōte. & post. 5. q. 1. si primates. In ciuili aūt causa sūt Inducię deliberatoriæ 20. dierum, ut inf. e. q. 3. offeratur Citatoriæ 3c. dierum in auth. de litig. §. omnem, coll. 9. & per trinum edictum, ut 24. q. 3. illicita. Iudicatoriæ quatuor mēsiū. quæ dātur iudicatis. ut ext. de of. iud. deleg. quærenti. in criminali uerò nō dātur deliberatoriæ, 3 qa certus dēt esse reus utrū uelit crimen confiteri, an negare, cum sciat se esse reum, uel non. Item nec indicatoriæ dantur, quia ibi pœna non differtur nisi in casibus, ut 31. q. 3. cum apud.

Induciarum quinq; sunt genera.

2 Dicas, q̃ hæ appellationes magistrales sūt quæ non sūt contenēdæ, ext. de dec. tua. Idē no. fm Laut.

sup. d. 79. si quis pecunia.

runt, non sunt habendi inter episcopos: & ideo, si a sedib. quas tenere uidebantur, expulsi fuerint, non possunt restitutionem petere, ante quam vocentur ad causam. Vnde supra in tractatu ordinandorum: [Si quis pecunia [a] vel gratia humana, seu populari, vel militari tumultu, &c.] Sed hoc in eo tantum casu intelligitur, quo Apostolica sedes per violentiam occupatur: quo casu iudex non inuenitur, cuius officio ille Apostaticus possit excludi. In alijs autem locum non habet, cum violenta possessio, nisi per iudicis sententiam, violento detentori detrahi non possit. Si autem verus Dominus bello non continuato, [b] sed renouato vi illum de possessione eiecerit, iudicis auctoritate prædoni possessionem restituet. Si ergo episcopi a sedibus, quas quomodo tenere uidebantur, non per iudicem, sed violenter eiecti fuerint, post eiectionem restituendi sunt ante regularem ad synodum vocationem.

QVAESTIO II.

D*E inducijs [c] autem post restitutionem præstandis, & quo spatio temporis concedēda sint, scribit Ioannes Papa epistola prima ad Zachariam archiepiscopum dicens.*

Et Euseb. epist. 2.

¶ Secundum tempus expoliationis conceduntur inducię restitutionis. C. I.

in ea. cap. prius ipsa prorsus uerba.

QVanto [d] tempore expoliati, vel expulsi esse videbuntur, antequam ad synodum conuocentur, sub eodem spatio temporis eis induciæ indulgeantur.

Ans. l. 3. c. 63.

Item Pelagius Papa secundus episcopis Italiæ.

¶ Dum possessiones, vel res episcopi detinentur, aliquid sibi obijci non potest. C. II.

CVm ecclesia alicuius episcopi, aut possessiones, vel res ab æmulis eius, vel a quibuscunque alijs non sua sponte [e] detinentur, aliquid illi non debet aut potest a quoquam ante redintegrationē omnium rerum suarū obijci. Sed prius illi legibus redintegranda sunt omnia & postea tempore a patribus definito, sunt negotia ventilanda.

3 Tu dic, q̃ opin. contraria est uerior, vt per doc. in c. 2. de dila. & p Bal. & Sal. in auth. offeratur. C. de lib. contest. & Alexā. de Imo. in l. 1. ff. de edend. post prin.

23. d. in nomine. vt etiam nulla ei audientia detur. De illo inueniens. 14. q. 1. in prin. & in sum.

b ¶ Non continuato.] Idest, non interponitur contrarius actus. ff. de test. hæredes palam, vel cōtinuato cum primum poterit 1. ff. ad Tertul. l. 2. §. confestim.

1 Adde ad hoc quod le. & no. ex. de rest. spol. olim. ver. præsertim, & vide qd no. de hom. significasti. in gl. vlt. in fin.

DE inducijs.] Hæc quæstio diuidit in duas partes, in quarum prima probat per octo auctoritates, quod induciæ post restitutionē sunt dandæ spoliatis, & restitutis. vt diu gaudeāt commodo possessionis antequam spoliatorib. respondeant: quæ tamen arbitrariæ sunt. Secunda ibi, [Quod male.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 2. q̄o. qua quæritur an dādę sint

QVanto tpe.] CASVS. Dr in hoc c. q̃ tantum tempus dandum est expoliatis antequam ad synodum vocentur, quanto tempore fuerunt expoliati, ut sub eodem tempore eis induciæ dentur.

d ¶ Quanto.] i. quali. i. si longo t pe fuit spoliatus. lōgo tempore erit restitutus. sic 90. d. si quis monachus. in fi.

CVm ecclesia.] CASVS. Dicitur hic q̃ nihil potest obijci spoliato, nisi primo ei omnia fuerint restituta, quibus fuerat spoliatus. & nisi post restitutionem habuit tempus a patribus diffinitum. Casus autem seq. c. facilis est, & per te videbis.

e ¶ Sponte.] Arg. q̃ spoliatus suo iuri potest renunciare. arg. contra extra de rest. spol. solicite.

a ¶ Oportet.] Nudi.] Ecce ratio canonis quare spoliatus non tenetur respondere, & est forte ideo statutu, quia cu est spoliatus, no potest sufficere ad sumptus iudiciales, nec inuenit hoies adeo fauorabiles, & per hoc vr, q nec spoliatori, nec alij teneatur respondere super aliquo quod ei obijcit. arg. su. ca. cum ecclesiæ, & sup. q. prox. c. 2. Item uidetur q si modicum esset ei ablatum, q tunc quilibet & pro quaibet causa teneatur sidere, vt extra de resti. spol. frequens. li. 6.

Spoliatus residere non tenetur.

A Vdiuimus quosdam.] CASVS. Quidam quosdam episcopos infamauerunt, & a proprijs sedibus expulerut, & eis expulsis alios loco eorum substituerunt expulsis uiuentibus: quare. Gregor. Papa reprehendit eos grauiter, & mandat deiectorib. vt deiectos restituant, & substitutos deijciant, quos præcipit infames fieri, & ab honorib. ecclesiæ arceri. Si autem isti deiectores aliq querelam cotra eos habuerint, eis restitutis apud Romanu sedem proponant. Casus autem sequetis c. planus est.

b ¶ Infamatos.] De facto, vel ab æmulis alias enim non restituerentur si essent infames de iure, vt 2. q. 5. presbyter si &c.

c ¶ Quia alibi.] Su. 80. dist. episcopi.

d ¶ Habueritis.] Sed quam possunt habere querela? crimina lem no psit, cu sint inimici. ext. de rest. spo. item cu quis, & no ciuilem, quia ceciderunt a iure suo 16. q. 6. placuit. forte loquitur de his, qui suam iniuria prosequuntur, ut 4. q. 6. omnibus.

a Hæ decret. non vr inhibere, nisi ante restitutionem, vt ibi not. Go. q post restitutionē bene potest, ut in hoc c. audiuimus & ar. ext. de ordi. c. vlt. Archid.

e ¶ ... s.] ¶ Anniuersariæ.] Ad plus, vel sex mensiu ad minus.

P Rius ergo.] CASVS. Hoc c. Idem dicit cum superiori c. cum ecclesiæ. Sequens verò c. idem dicit cum illo ca. quanto.

Item Stephanus Papa quintus [a] *Girardo Leodiensi.*

a ¶ Quintus.] *Addita est hac vox ex vetustis codicibus, & restituta vox,* Leodiensi *cum antea legeretur,* Laodicensi. *Nam mansi, de quibus in subiecto capite agitur; ostendunt non ad Græcum episcopum, sed Germanum, vel Gallum hæc fuisse scripta.*

¶ Ante litem contestatam violenter ablata restituantur. Cap. III.

OPortet, vt primum vos tam de inuasis ciuitatib. & monasterijs, & mansis, quam de reliquis generaliter rebus redinuestiri faciatis: quia nec nudi [a] contendere, nec inermes inimicis nos debemus opponere.

Item Euaristus Papa epistola 2.

¶ Deijciantur a clero, & infames fiant, qui loca expulsorum adulterina fœditate inuaserunt. Cap. IIII.

Poly. l. 2. tit. 11. Burc. l. 1. c. 140. Iuo p. 5. c. 254. Ans. l. 3. c. 45.

AVdiuimus quosdam a vobis infamatos, [b] & dilaceratos episcopos, ac è ciuitatibus proprijs pulsos (quia alibi [c] episcopi constitui nō possunt, nisi in ciuitatib. non minimis) & alios in eis, ipsis viuentibus constitutos. Ideo hæc vobis scribimus, vt sciatis hoc fieri non licere, sed proprios reuocari, & integerrime restitui debere. Illos verò qui adulterina fœditate sponsas suas, (quas & vxores eorū præfixu tenore esse intelligimus) tenent, eijci vt adulteros, atque infames fieri, eosque ab ecclesiasticis honoribus arceri iubemus. Si autem aduersus eos aliquam querelam habueritis, [d] his peractis inquirendum erit, & auctoritate huius sanctę sedis terminandum.

Item Gaius † *epistola 1. ad Fœlicem.*

† In vulga. legebatur, Gelasius.

¶ Induciæ sex mensium eiectis, vel expoliatis præstentur. Cap. V.

EIectis, vel expoliatis, post integram restitutionem anniuersariæ [e] inducię, vel sex mensium indulgendę sunt.

Item Eusebius Papa epistola 2.

¶ Post restitutionem inducię præstandę sunt. Cap. VI.

Et Io. 1. epist. 1. sup. ea. c. quanto. Iuo p. 5. c. 249. Ans. l. 3. c. 44. Pann. l. 4. c. 50. † al. suo.

PRius ergo oportet omnia illis expoliatis legibus redintegrari, & ecclesias quæ eis sublatæ sunt, cū omni priuilegio sibi † restitui: & postmodum non sub angusti temporis spatio, sed tantum temporis spatium eis indulgeatur, quantum expoliati, vel expulsi esse videntur, antiquam ad synodum conuocentur.

Item Fœlix Papa II. in rescripto ad episcopos Aegypti, c. 8.

¶ De eodem. Cap. VII.

Poly. ibidem. Ans. l. 3. c. 53. Pan. l. 4. c. 51.

TAmdiu in sede propria pacifice, & potestatiue cuncta disponens resideat, quamdiu expulsus, vel expoliatus suis carere visus est rebus.

Item Fœlix Papa I. epist. 2. ad episcopos Galliæ.

SI episcopus.] CASVS. Aliquis episcopus erat spoliatus rebus suis, vel ecclesiæ, vel erat de ecclesia eiectus. Quæsitum fuit à Felice Papa, vtrum possit compelli venire ad synodum, & rñdere obiectis ante restitutionẽ. Et respondetur, ꝙ non, nisi suo statui, & honori primo

nonnulli, vel citatur ad locum periculosum, vel inhonestum, vt extra de app. ex parte. ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter. quandoque non tenet ratione iudicis, vt si euidens est ipsum non esse iudicem qui citat, vt extra de offi. iud. deleg. ex literis, & extra de app. si duobus. Item non valet si rescriptũ Apostolicũ nõ inseritur, vt ext. de dila. pterea. & extra de off. iu. dele. cũ in iure. Item si euidẽs est iudicem esse inimicũ 3. vt 3. q. 5. quia. Item non valet si ille, qui citatus est spoliatus est, vt hic. Item non valet si ad querelam liberti citatur patronus. 4. q. 3. liberti. & generaliter vbicunq; euidẽti exceptione reus se tueri põt. ff. de iud. nõ videtur. Sed si dubiũ est, an citatio teneat, tũc tenet venire ad allegãdum suũ priuilegiũ, vt extra de ap. si duobus. & c. cum parati. ff. de iudic. si quis ex aliena. Inuenio tamẽ, quod citatio quandoque nulla est, & tamen nisi citatus, defendatur, procedatur contra ipsum, vt ff. iud. sol. si reus. Itẽ inuenio, ꝙ citatio est iniusta ex persona agẽtis, cũ agens agit calumniose, & tamen nisi citatus venerit ad iudiciũ, punitur, ut extra de accus. ueniẽs. & arg. ff. ne qs eum qui i ius uocã. est, ui eximat. l. pe. Io. Tutius tamẽ est, ꝙ citatus uadat allegaturus priuilegiũ suum, uel appellaturus, si eum grauauerit, nisi quando constat eum non esse suum iudicem. B.

3 Nã tũc ab ea põt recedi, qđ dic. utleg. & no. 7. q. 6. quoties eps. Archid.

¶ Ante restitutionem aliquis ad causam vocari non debet. Cap. VIII.

Ans. l. 3. c. 84.
Iuo. p. 5. c. 248.
Pann. l. 4. c. 44.

SI episcopus suis fuerit, aut ecclesiæ sibi commissæ rebus expoliatus, aut (quod absit, quod alienum ab omnibus esse debet fidelibus) à sede propria eiectus, aut in detentione [a] aliqua à suis ouibus fuerit sequestratus; tũc *a* canonicè ante in pristinum statum restituatur cum omni priuilegio sui honoris, & sua omnia, quæ insidijs inimicorum suorum ei ablata fuerant, legibus redintegrentur. ¶ Non enim conuocari [b] poterit, vel præiudicari [c], nisi ipse pro sua necessitate (minimè tamen iudicandus) aduenire spontè [d] elegerit. Nullatenus ergo à quoquam respondere cogatur, antequam integerrimè omnia, quæ per suggestiones inimicorum suorum amiserat potestati eius ab honorabili concilio legali ordine redintegrentur.

Pann. l. 4. c. 48.

Præsul vero cum omni honore statui pristino reddatur; & ipse dispositis, ordinatisq; liberè, ac securè diu [e] suis rebus, tunc regulariter intra quatuor, vel quinque, vel sex [f], aut septem menses, iuxta quod possibilitas ei fuerit, & non ante conuocatus [g] ad tempus in concilio legitimo, & canonico veniat ad causam: etsi ita iustè [h] videtur, accusantium propositionibus respondeat.

a ¶ Tunc canonicè. *In originali sic legitur*, tunc canonicè (antequam in pristino statu restituatur cum omni priuilegio sui honoris, & sua omnia, quæ insidijs inimicorum suorum ei ablata fuerunt, legibus redintegretur) nec conuocari, nec iudicari poterit, nisi ipse, &c. *Nec multo secus habent Iuo, & Pannormia, nisi quòd loco, antequam, legunt vt Gratianus, ante.*

2 *Quod si male viuendo facultates ecclesiæ dispersit eps̃, ab eius patrimonio, quousque de dilapidatione rerum ecclesiasticarum cognoscatur, submouendus est: exemplo tutorum, & curatorum; qui dum fuerint suspecti, a tutela, vel cura remouentur, donec de suspecto cognoscatur.*

mo fuerit restitutus, nec uocari poterit nisi spontè uenerit pro suis negocijs: minime tamen iudicandus, cum propter hoc non uenerit: post restitutionem uero gaudebit inducijs, prout iudices uiderint expedire.

1 Vt 23. q. 8 conuentor. ubi de hoc. 11. q. 1. nullus eps̃.

a ¶ Detentionem. Si detines me ne possim intrare possessionem competit mihi interdictum unde ui. ff. ne uis fiat ei qui in poss. mi l. 1. §. siue autem. & 92. di. si quis: & in constitutione extra de resti. spo. sæpè.

Citatio in multis casibus non ualet, nec adstringit citatum.

b ¶ Conuocari.] Sed nunquid ueniet allegare priuilegium 1. ut extra de app. cum parati, & c. si duobus? Respondeo non: cum constet eum esse spoliatum. sic ff. de pec. eo tempore. Scias ergo, ꝙ ubi euidens est citationem non tenere, reus non tenetur uenire etiam ad allegandum suum priuilegium. Scias ergo, ꝙ quandoq; citatio non ualet, quia intra angusta tpa fit, ut 5. q. 2. c. ul. quandoque non ualet: quia non exprimitur causa quare fiat citatio, ut 5. q. 2. c. ult. qñque non ualet: quia nimis maturatur peremptorium, ut extra de dila. dilecti. qñque non ualet citatio ratione temporis, ut si fiat tempore feriato, ut 15. quæstio. 4. c. 1. & 2. & ff. de ferijs. l. 2. quandoque non ualet ratione loci, ut si citatur extra prouinciam 2. ultra duas dietas, ut extra de rescript.

2 De hoc no. 2. q. 6. nemine ext. de app. ex parte tua. ꝗ gl. ibi posita fuit. & Io. & Vin. & Tan.

c ¶ Vel præiudicari.] idest præiudicium fieri.
d ¶ Spontè.] Hic assignant quidam aliquẽ posse iuri suo renunciare. 7. q. 1. ꝗ periculosum, & C. de epis. & cle. si qs in cõscribendo. Certè cõtrariũ innuit ex illo uerbo, minimè, nec hoc refertur nisi ad illud uerbũ conuocari.
e ¶ Diu.] Dr̃ diu quod est usque ad quatuor menses. sic 63. dist. lectis. sic hæc dictio, mox, ampliatur 30. q. 2. c. 1.
f ¶ Vel quinque uel sex. Arg. inducias esse arbitrarias. extra de app. cum sit Romana. ff. de iud. nonnunquam. Sed arg. contra in Auth. de nup. §. sed hoc quidem. 28. d. de his in fi. & infra ea. q. 3. c. 1. 4.

Induciæ sũt arbitrariæ.

g ¶ Ante conuocatus.] Quam possibilitas ei sit.
h ¶ Si ita iustè.] Idest. si iustum crimen ei obijcitur.

QVOD SI MALE. Hæc est secunda pars, quæstio in qua probatur, ꝙ dilapidator remouebitur ex sola suspicione. Sed hoc hodie correctum est per decre. extra de simo. licet Hely. & de of. deleg. venerabili, quia primo probari debet, & ea probata datur illi coadiutor vsque ad finem litis. Io. de Fant.

4 Dic ut no. in pdi. c. cũ sit ext. de of. deleg. ꝗrenti. ext. de p̃cu. cap. dilectus. Arch.

CASVS. Supra dictum est generaliter expulsos esse restituendo, nec aliter cogi possunt respondere. Modo

excipit Gratia. casum, in quo non uidetur restituendus ante causæ cognitionem, puta si suspectus est de dilapidatione exemplo tutorum, & curatorum, & hoc probatur seq. c.

QVia.] CASVS. Clerici quidam accusabant Maximilianum de dilapidatione, quare Pelagius cõmisit causã Petro presbytero, cui præcipit, vt eum ab administratione rerum ecclesiæ remoueat, donec de causa cognoscatur: quia si remaneret i administratione, nonposset de facili veritas cognosci, cum multa per pecuniam fiant.

a ¶ Qui ea.] Ideo forte remouetur suspectus ab administratione, quia forte timor est ne corrũpat iudices: & ideo nec creditores ei soluentes liberantur. ff. de sol. quod si forte.

b ¶ Donec ca.] In crimine dilapidationis speciale est, q̃ sequestrai possessio à possessore antequam sit conuictus, contra in 26. q. 4. volumus, nã & post appellationẽ sequestratur ab eo possessio. ff. de app. imperatores, & 2. q. 6. quoties 1. quamcim ergo aliquis accusat. stati die 1. ab eo remouẽda est administratio, vt hic, & C. de suspe. tut. l. cũ, & sine accusatore po test. remoueri, si iudici liqueat ex apertissimis argumentis eum suspectum ff. de suspe. tut. l. 3. §. præterea. Suspectum autem dicimus illum, qui moribus talis est, vt suspectus dici debeat, vt ff. de suspe. tu. suspectum. Nec audiretur talis licet vellet satisdare, quod bene administraret, vt inst. de suspect. tut. §. nouissime. Hodie tamen videtur, quòd non est remouendus ab administratione, nisi probetur suspicio, vt extr. de simo. licet Hely. & de offi. dele. venerabili. dic ut ibi. Item ad accusationẽm quilibet admittitur, vt in auth. de non alie. aut permu. in fin. C. de susp. tut. l. eum. & l. pietatis, & absens potest condemnari, vt C. de poe. ne diu. nec. n. aliquo debet gaudere priuilegio, qui suos contubernales afflixit, vt C. vbi de ratioci. agi. opor. l. 2. tã probabilius videtur, quòd soli illi admittantur quorum interest, ut 16. quæst. 7. filijs, & su. 2. q. 7. quapropter. uel saltem soli clerici. ut 12. q. 2. non liceat, nam in popularibus actionib. non admittuntur infames, ut ff. de popu. ac populari. Itẽ nec ad accusationẽ talium iudex statim remouebit accusatum ab administratione, sed summatim cognoscet, an calũniose accuserat, an non ar. ff. de p̃to. stip. l. 1. §. ulti. & si qui scienter suspectũ & passi sũt eũ p aliquod tẽs esse in administratione, non uidetur, quod tales possint dicere eum suspectum, ut ff. de priui. credi. si creditores. & argu. extra de his quæ fi. à maio. parte c. ex ore, & ar. extra de acc. nulli. Credo uerum si scientes, & negligentes, sed scientes & quærentes probationes, bene audientur postea 2. q. 7. plerumque. Qui autem criminaliter conuictus est, remouetur ab ordine si vero ciuiliter tantum, ab administratione extra de simo. per tuas. in fi. & regulares prælati ex modicis causis remouentur ab administratione, vt in eadem decre. per tuas. in fi. Item si ideo quis remouetur, quia dolose administrauit, infamis est factus, sed si propter negligentiam remouetur, non fit infamis 2. ut C. de suspe. tut. l. ult. Hoc autem scias, quòd quandoq; administrat quis temporalia: quandoque spiritualia: & secundum hoc remouetur ab istorum, & illorum administratione. 12. q. 2. Vlterranea, unde licet quis sit remotus ab administratione temporalium propter suspicionem, adhuc tamen remanet prælatus quo ad obediendum sibi, ut 8. q. 4. nonne, & 15. q. ult. c. ult.

1 Immo præcedere debet suspicio, de qua prius sũmarie cõstare debet, ut Pann. in ca. ueritatis, de do. & contu.

Suspectus quis est.

Suspectus an possit ab omnib. accusari.

Clericus de crimine conuictus qualiter puniat.

2 Dicas, q̃ si iudex exprimit in sẽnia, q̃ p fraudem eum remouet, infamis est, sed si propter segnitiem, nõ ff. d susp. tu. l. 3. §. qui ob animi segnitiem. inst. e. titu. §. suspectus. Arch.

Vnde Pelagius Papa Petro presbytero.

¶ Ab administratione remoueantur, qui res ecclesiæ male viuendo dispergunt. Cap. IX.

QVia ea [a], quæ de fraudibus Maximiliani flebili ad aures nostras supplicum relatione venerunt, nõ facile secundum veritatem agnosci poterunt, nisi facultas ecclesiæ, quam in vsus suos male conuertendo dispersit, ab eius potestate; donec causa [b] cognoscatur, se ponatur: idcirco nos eum, & à supradictæ ecclesiæ patrimonio volumus interim submoueri, & in vestro, discussionis ipsius tempore, moderamine detineri.

a ¶ Maximiliani.] *In vulgatis sequebatur*, presbyteri, *quæ vox inducta est, quia in nullo vetusto codice Gratiani ex ijs, qui collati sunt, habetur, Gratianus autem caput hoc de episcopo, non de presbytero, accepit.*

QVAESTIO. III.

QVod vero [c] *post vocationem venienti ad iudicium, induciæ neganda non sint, Felix Papa secundus in epistola ad fratres Aegypti, cap. 8. testatur dicens.*

¶ Venienti ad iudicium, induciæ non negentur. Cap. I.

CVm accusatus ad iudicium venerit, si voluerit, & necesse fuerit [β], induciæ ei petenti à patribus constitutæ absque impedimento concedantur, & iudices à se electi [d] sibi tribuantur.

Iuo p. 6. c. 335. Pann. l. 4. c. 98. Ans. l. 3. c. 55.

β ¶ Et necesse fuerit.] *Hæc addita sunt ex epistola ipsa, Iuone, & Pannormia, habenturque infra ead. cap. induciæ 2.*

QVod uero.] Hæc q. diuiditur in tres partes, in quarum prima probat per tres auctoritates, quod induciæ sunt dandæ post uocationem ad synodum. Secũda ibi, Spatium uero. Tertia ibi, Offeratur. Io. de Fan.

CASVS. Hic ponitur tertia quæstio, in qua quæritur, an post uocationem factã restitutione sint induciæ concedendæ. Et respondetur quod sic, & hoc probatur per cap. seq. & agitur de præparatorijs inducijs tam in criminali causa, ut in sequentibus ca. quàm in ciuili, ut in l. seq. in §. spatium.

c ¶ Quod uero.] Hæc quæstio loquitur de inducijs præparatorijs.

CVm accusatus.] CASVS. Quæsitum fuit à Fœlice Papa, an accusato sint præparatoriæ induciæ denegandæ, cum ad synodum uenerit? Et respondetur quod non, si ipse eas postulauerit, & iudices quos elegerit, tribuantur sibi.

d ¶ A se electi.] Sup. causa proxi. q. 6. à iudicibus, contra sed

1 Hęc est vera snia fm. P. ad hoc ſ. c.q.8. accusatores. vñ istud fortè non est nota dubitationis.

sed illud fortè obtinet in crimine 1.aliàs contra ff. de iud.obseruandum. Quid iuris sit de hoc,quęre.11.q.1. cap.3.& 4.

De iudicijs.] CASVS. Duo Episcopi Ægyptiorum quæsierunt a Fœlice Papa qualiter induciæ præparatoriæ

Item ex eadem epistola ad fratres Aegypti,c.10.

¶Quot mensium induciæ episcopis præstandæ sint. Cap. II.

† al. indicijs. Ans.li.3. cap.118.& 119. Poly.li.5.tit.3. Burc.l.1.c.180. Iuo p.5.c.296. † antea legebatur] impetitorum. † aut sex.] orig.

De inducijs † vero episcoporum [a], super quibus consuluistis,diuersas à patribus regulas inuenimus institutas.Quidam.n.ad repellenda impetitorum † machinamenta, & suas præparandas responsiones [b], & testes confirmandos [c], & consilia episcoporum; atque amicorum [d] quærenda annum, & † sex mandauerunt menses [e] concedi.Quidam autem annum,in quo plurimi [f] concordant.Minus vero quàm sex [g] menses,non reperi: quia & laicis hæc indulta sunt; quante magis Dominis sacerdotibus?*& infra.* ¶Induciæ namque non sub angusto tempore,sed sub longo spatio concedendę sunt, vt accusati se pręparare, & vniuersos communicatores [h] in prouincijs positos conuenire, & testes pręparare, atque contra insidiatores se pleniter armare valeant.

Pan.li.4.c.101.

Item Eleutherius Papa in epistola ad Galliæ prouincias.

¶De inducijs pręstandis. Cap. III.

Burc.li.16.c.30. Iuo p.6.c.317. Pann.li.4.c.103. Ans.l.3.c.56.

j Induciæ [i] non modicæ ad inquirendum dandæ sunt, ne aliquid præpropere agi à quacunque parte videatur:quia per subreptionem [k] multa proueniunt.

[*Item Damasus Papa,epist.5. ad Stephanum archiepiscopum.*]

¶De eodem. PALEA. Cap. IIII.

† al. episcopi. Ans.l.2.c.76. Iuo p.5.c.287. Pann.li.4.c.101.

jj Inducię accusatis in criminalibus causis†sex mensiũ, vel eo amplius, si necesse fuerit,concedendę sunt.

Lege 1.§. quod hac ratione.

2 *Spatium vero dilationũ, sicut in tertio libro Codicis, titulo 11 de dilationibus inuenitur* [l]. *hac rõne moderandum est, vt si ex ea* [m] *prouincia, vbi lis agitur,vel persona* [n], *vel instrumenta poscentur; non amplius quam*

tra de proba. licet. & extra de simon.per tuas. &c.licet Hely.in fi.

d ¶Atque amicorum.] Non facilè tamen inuenitur,quod ob hæc sit danda dilatio arg.ad id.ff.de vsu, sciendum. sic in aduocato. ff.ex quibus cau.maio. ait prætor.in fi. & l.ab hostibus. in fi.ext. vt lit. non cõte. c.1. aliàs prætextu absentiæ aduocati non põt quis petere inducias. extr.de do. & contu. prout.

e ¶Annũ & sex mãdauerũt mẽses.] Cõtra in authẽ.vt cler. apud proprios episc. §. si tamen. colla.6.

Induciæ nõ dant ob aduocati absentiam.

f ¶Quidam autem annum in quo plurimi.] Ergo illud est potius tenendũ, vt 16.d. Isidorus 19. d. in canonicis. Sed obijcit: reo dant triną inducią ff.de fer. l.vlt.ergo causa prorogaẽ vltra triẽniũ: quod esse non dẽt. vt C.de iud. pperandum.Sol. hic primo dabit annũ, sed postea minus dabitur. vel hodie sunt arbitrariæ. sup.ea.q.2.§. episcopus.

g ¶Sex.] in auth.de sanc.epis.§.3. col.9.

h ¶Cõmunicatores.] idest,episcopos 2.

Induciæ.]CASVS. Dicit in hoc c. quod magnæ inducię dandæ sunt ne inordinate aliquid fiat: quia multa fiunt per obreptionem.

2 Scilicet cõprouinciales, quia omnes cõiter causæ interesse debent.inf.eo. q. 6. si quis eporum.

i ¶Induciæ.] Ergo tã actori quàm reo dãdæ sunt induciæ. 15. quæst.7. si autẽ. ff.de fer.l.vl. nisi in casu, vt inf.ea. §.iudicantes.

K ¶Per subreptionem.] Sic 98.distin. transmarinos.

atoriæ.& quales essent episcopis concedendæ, & rñdet quod quidam concedunt annum & dimidium, quidam tamen annum: alij vero sex menses.& si hæ conceduntur laicis,multo fortius sunt sacerdotibus concedendæ. Nõ enim sub angusto tempore sunt eis induciæ concedendæ, sed sub longo, vt possint se præparare ad suos testes producendos, & ad quærenda amicorum consilia,vt resistere insidiatoribus valeant.

a ¶Episcoporum. Eædem sunt presbyterorum, & diaconorum,& subdiaconorum.15.q.7.si autem.

b ¶Responsiones.] i.exceptiones, quas probare tenentur ff.de probat.in exceptionibus.

c ¶Confirmandos.] idest, comprobando eos honestos. quod fortè post publicationem potest facere. non quod eos debeat instruere quid dicant: quia hoc esset subornare.vel potest confirmare illorum testimonium, qui sunt probati criminosi, adducendo alias præsumptiones pro dictis illorum: quia & si debilitentur dicta ipsorum non tamen ex toto euacuant, vt ex-

Induciæ.] SPATIVM. Hæc est secunda pars q.Ioan.de Fan.& hic tractat. de inducijs præparatorijs in causa ciuili, & etiam in criminali, quæ pares videntur. B. CASVS.Hic tract. de inducijs præparatorijs. in causa ciuili, & etiam in criminali, quę pares videntur secundum leges.

l ¶Inuenitur.] In l.1.

HAC RATIONE. CASVS. Quæsitum fuit ab Imperatore sub quanto spatio inducię præuaricatoriæ deberẽt dari. Et respondet dicens, quod si instrumenta,vel testes petuntur in ea prouincia vbi lis est, dantur tres menses. si ex conuicinis prouincijs, sex menses. si ex transmarina,dantur nouem menses:nec has inducias putant iudices semper pro suo arbitrio tribuendas: sed tunc demum cũ necessitas exegerit:nec facile amplius quàm semel,ne causa protrahendæ litis dilatio tribuatur.

m ¶Vt si ex ea.] Hoc non est principium legis quia lex incipit,quoniam plerunque.

n ¶Persona.] idest,testis vel aduocatus.

a ¶ Ex continentibus.] idest, quæ modico freto distāt, vt ff. de verb. sign. notionem. §. 1.
b ¶ Exegerit.] Vsque in finem litis.
c ¶ Amplius. In causis pecuniarijs non datur amplius dilatio quam semel: non inopinatum quid emergat: sed in criminalibus dantur actori duæ: 1. reo tres. vt ff. de fer. l. vl. sed in crimine adulterij nulla datur dilatio. ff. de adult. in crimine. licet sit arg. cōtra 33. q. 2. siue de coniugij fœdere.
d ¶ Quàm semel.] hic habes ꝙ tm̄ semel danda est dilatio. & sic est contra ex. de testi. i causis. & c. significauerūt. C. de iu. auth. iubemus. vbi habes ꝙ ad testes inducendos tres dilationes sunt cōcedendæ. Solu. licet plures pductiones nō possint dari: tñ sub vna dilatione possint mille fieri 2. productiones. Alij intelligunt qđ de iure tres possunt dari dilationes ad testes producendos. & dicunt hanc legem loqui de dilationibus, quæ indulgētur à iudice: sed authen. & decre. de dilationibus quæ cōceduntur a iure cōmuni. H. Dominus meus notauit super legem illam de ferijs, ꝙ in pecuniarijs causis vna dilatio danda est tantum: sed si impedimentum interueniat, dabitur alia cum causæ cognitione. & ita propter multa impedimenta multæ induciæ dantur, & auth. de testi. §. qa vero. coll. 7. non est contraria: quia vna dilatione multæ possunt fieri productiones. Vel si dicas introductionē, idest, dilationem, dic ꝙ vltra primam non habebit fine causæ cognitione secundam vel tertiam. Multi tamen dicunt, ꝙ auth. corrigit. l. vlt. de fer. Ioa. sed certè quod dicit H. non seruatur de facto: quia plures dilationes dantur; & plures quàm tres productiones fiunt. B.

1 Hoc iō qa nō est sic pcedendū in criminalib. lib. arg. ff. de q. l. 1. §. diu^9 C. de requiren. reis. l. 1. Testes multi sub vna dilatione pñt produci.

2 Tāgit sententiā. illorū q dñt, ꝙ in qualibet istarum dilationū pñt produci testes, quos quis voluerit refrænata tñ multitudine. Arc.

tres menses indulgeantur. Si vero ex continentibus [a] *prouincijs, sex menses custodiri iustitia est. In transmarina autem dilatione nouem menses computari oportebit. Iudicantes autem hac ratione non sibi concessum intelligant dandæ dilationis arbitrium: sed eandem dilationem (si rerum vrgentissima ratio flagitauerit, & necessitas desideratæ instructionis exegerit* [b]*) non facile amplius* [c] *quam semel* [d]*, nec vlla trahendi* [e] *arte sciant esse tribuendam.*

¶ *Ei autē* [f] *dilatio penitus est deneganda* [g]*, qui rescriptū ad extraordinarium iudicē deportauerit* † [h]*. Illi autem qui in iudicium vocatur, danda est ad probanda* † *precū mendacia, vel proferenda aliqua instrumenta, vel testes: quoniam instructus esse non potuit, qui præter spem ad alienum iudicium trahitur.*

Ibidem lege 5. sed mutata est verborū series.

† improbādā.] orig. † al. reportauerit.

¶ *Cum vero ad appellationē, consultationemve a principe rescriptum fuerit; siue sit primo iudicio petita dilatio, & ea tributa non sit, siue nec petita quidē; eam dari cuiquam non licebit* [i] *eadem ratione, qua ne in iudicijs* [k] *quidem cognitionum imperialium dilatio tribui solet.*

Lege 5. mutatis quibusdam vocibus.

¶ *A iudice procedente* [l] *dilationē non conuenit postulari; etiam si vtraq; parte præsente tribuatur* [m]*, cum non aliàs, nisi causa cognita indulgeri queat; & cognitio causæ* [n] *nō interpellatione plenaria, sed cōsiderante* † [o] *magis iudice legitimè colligatur, vt si fortè dilationis petitio fuerit improbata; suscepta quæstio per sñiam iudicis di-*

Lege quarta.

† al. confidente.

e ¶ Tradendi.] idest, differendi.

EI AVTEM. CASVS. Aliquis impetrauit literas ab Imperatore ad iudicem extraordinarium: postea petebat inducias. Quæsitum fuit ab Imperatore an debeant ei dari? Et respondet ꝙ non. Ei vero qui ad iudicium vocatur, dandæ sunt ad probanda mendacia precum, & ac proferendos testes, & instrumēta: quibus instructus esse non potuit, qui præter spem ad iudicem trahitur alienum.

f ¶ Ei autem.] Hoc est. C. de dilat. si quando.

¶ Deneganda.] Nisi fortè casus inopinatus emergat. ff. de iud. interdum. & de fer. oratione.

Actori deneg̃antur induciæ.

g ¶ Deneganda.] Hic habes, quod si petit actor inducias ad inducendos testes, ꝙ non dabuntur ei: quidam hoc volunt intelligere de iudicijs deliberatorijs. sed litera eis contradicit: quia loquitur de præparatorijs. In hoc autem oneratur actor, qui petet rescriptum ad extraordinarium iudicem. Item & in alio oneratur, vt inf. ea. quod fieri. tamē si reus excipiat, & actor replicet, bene dicerem tunc actori dandas inducias: quia in tali replicatione non potuit esse instructus. Item tertium speciale hic est in eo, qui impetrat rescriptum ad extraordinarium iudicem, quòd si ille iudex nollet procedere, tum ordinarius vtetur sua iurisdictione, vt extra de offic. ordi. significauit. Sed illud in speciali casu propter periculum aiæ. vnde contrarium tenet in alijs.

h ¶ Deportauerit.] Hic adiunge illam constitutionem quod fieri non debet.

CVM VERO. CASVS. Quidquid Beneuentanus dicat, ego Bartol. Brixien. sic credo casum esse ponendum: & sic intellexi per Hug. dominum meum. Causa appellationis commissa fuit iudici, qui plenè de causa cognouit, renunciatum fuit in causa. Cum autem iudex de sententia ferenda dubitaret, consuluit Imperatorem super hoc. Imperator rescribit qualiter esset sñia differenda. Quærebatur vtrum induciæ sint dandæ iterum. Et respondetur ꝙ non: siue in primo iudicio datæ sunt dilationes, siue non: quia & si princeps vellet ferre sententiam, nulla datur dilatio. Et secundum hoc dic ad consultationem, scilicet appellationis. Idem etiam credo esse, & si in principali causa eodem modo esset ratio facta.

i ¶ Non licebit. Actori, sed reo, vt sup. l. proxi.

K ¶ In iudicijs.] idest, sententijs, & hoc intellige cū primo plenè fuit cognitum de causa coram Imperatore, & non restabat nisi ferre sententiam: aliàs iniquitatem continet lex ista: nam iudex appellationis bene tenetur dare inducias.

A IVDICE. CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ induciæ peti non debent a iudice procedente, etiam si vtraque parte præsente tribui petantur: cum dari debeant induciæ a iudice sedente pro tribunali, & etiam cum causæ cognitione, vt si dilationis petitio fuerit improbata, per sententiam iudicis dirimatur.

l ¶ A iudice procedente. In via.

m ¶ Tribuatur.] idest, tribui petatur.

n ¶ Causæ.] idest, dandæ dilationis.

o ¶ Considerante.] Arg. ꝙ ea q̄ causæ cognitionē requirunt.

sunt, debent iudice sedente pro tribunali fieri, ut 2.q.3. præuaricator. & q.6. b dum m.

a ¶ Constitutione. Hæc est C. de litis contest.

LIBELLUM. CASUS. Hæc auth. locum habet ante litem contestatam. Dicitur hic, quod actor non debet per

autem. In ordinarijs nõ inuenimus nisi in clericis, qui præstat quatuor siliquas. C. de epis. & cler. authen. sed hodie. debet autem utraq; pars soluere officialibus pro labore. 14 q.5. nõ sane. de hoc dic ut extra de uit. & ho. cle. cum ab omni.

rimatur. Constitutione [a] septima, in collatione septima.

¶ Libellum [b] vero non alias actor dirigat, nisi prius & in ipsum, quem dicit obnoxium, & in negotijs executorem [c] exponat cautionem †, se vel intra duos menses litem contestaturum, vel omne damnũ ei, qui conuenitur contingẽs restituturum [d] in duplum. In coll.5. contest.6.

C. de litis contesta. auth. libellum.

† Conc. cum hoc §. tex. in auth. offeratur cum ibi no. C. de lit. cõt.

¶ Offeratur ei, qui vocatur ad iudiciũ libellus, & exinde præbitis sportulis, [e] data fideiussione [f] xx. dierum gaudeat inducijs, quibus deliberet, cedat ne, an cõtẽdat; atq; iudicẽ ne aliũ sociari † [g] petat, an recuset eũ, nisi ille [h] sit is, quem ipse alio recusato iam petierit. [i] Deniq; præsens interrogetur, an hoc tẽpus litis transierit: quod non † ex ipsius respõsione: sed & ex libelli subcriptione manifestetur, q facere debet. Litis ergo cõtestatio contra hoc indultum | habita pro nihilo est † [k].] Ibidem. [¶ Quod fie-

Cod. de litis co test. aut offeratur. Iulianus antecessor nouella 53.c.3.

† associari.

† In mox.

† priuilegium.]

† al. ducenda orig. est, orig.

f ¶ Fideiussione.] In dicto fisti, cu sit possessor rerum immobiliũ. ff. qui satisd. cog. sciendum. non autem iudicatũ solui: quam cautionẽ nemo præstat cõuẽtus suo nomine ist. de satis. §. sed hodie. Sed nũquid sufficit dare pignora? non uidetur. cum sit prętoria hęc satisdatio; ut uidetur, ff. de prę to. stip. pretorię. Sed non est uerum, licet enim non teneatur dare pignora, potest tamen si vult. ff. de col. bon. l. 1. §. iubet. vers. an pignoribus. immo expresse dicitur ibi q sola fideiussione. in auth. q extra de exhib. re. §. sancimus coll.5. cum tamen hæc authen. indistincte dicit dari debere fideiussorem, credo quod siue sit possessor rei mobilis siue immobilis, quod dabit fideiussorem. Io. Dominus H. & alij Doctores legum dicunt, quod authen. non corrigit legẽ, sed distinguit. B.

Fideiubere debet an sufficiat dare pignora.

Exceptio iudicis accusatoria est dilatoria.

Actor libellum offerẽs duplicẽ cautionem præstare debet.

per iudicem porrigere libellum reo, nisi prius ipsi reo præstiterit cautionem, vel eius procuratori, vel ipsi apparitori, quod litem cõtestabitur intra duos menses, & si hoc non fecerit, omne damnum ei cõtingens ex hoc ei restituet.

b ¶ Libellum. Libellus porrigendus est iudici ordinario, & delegato, vt extra de libel. obl. ignarus. & ext. ut lit. non contest. c.1. & etiam coram arbitro: quia arbitri se habent ad instar iudiciorum, ff. de arb. l.1. licet sit ar. contra. C. de episc. & cle. auth. generaliter. in fi. libellus iste tradendus est iudici, & iudex eum porriget reo, vt C. qũo. & quando iud. auth. qui semel. nec tenetur reus hunc libellum recipere nisi actor præstiterit duplicem cautionem, vnam quidem quod intra duos menses litem contestabitur, vel quod restituet reo omne damnũ in duplum, vt hic dicit. Item aliam præstabit, quod per se, vel per legitimum procuratorem causam aget vsque in finem, & si cõuictus fuerit iniuste litem mouisse, præstabit decimam partem rei petitæ in libello. Si autem cautionem istam dare nõ potest, super hoc præstabit iuratoriam cautionem. hoc totũ habes. C. de episc. & cle. auth. generaliter. Io. ista hodie de consuetudine nõ seruantur. B.

c ¶ Executorem.] idest, iudicem, vel officialem, & expone, &, pro vel: & habes hanc auth. de executorib. §. sancimus. coll.7.

d ¶ Restituturum in duplum.] ita tamen, vt cautio non excedat xxxvj. aureos, vt in auth. de execu. in princip. coll.7.

OFFERATUR. CASUS. Hæc auth. loquitur de inducijs deliberatorijs. Quæsitum fuit a Iustiniano qualiter sit procedendum in causa, cum induciæ deliberatoriæ postulantur. Et respondet quod prius dari debet libellus reo: deinde pbitis sportulis, & data fideiussione habeat inducias xx. dierũ, in quib. deliberet an cedat, vel contendat, vel recuset iudicem suspectum: nisi ille sit quem petijt alio iam recusato, vel petat alium sociari suspecto iudici, & cum reus ad iudicium venerit, interrogetur, an xx. dies transierint, quod ex eius responsione, & libelli subscriptione dignosci poterit, quã reus facit cum recepit libellum al. cæterum autem litis cõtestatio facta pro nulla habetur.

e ¶ Sportulis. In iudicibus delegatis expressum est de sportulis, scilicet quod habebunt duos aureos in principio, & duos in fine causæ. in authen. coll.6. de iudi. §. ne

Sportulæ iudicib. debitæ

Item hic habes, quod licet quis dedit fideiussorem stando iuri, q adhuc potest recusare iudicem sicut appellare põ, licet cauerit stare iuri, vt extra de appel. ad hæc 2. & inf. Sed quid est quod dicit quod vsque ad xx. dies debet iudex recusari, cum exceptio talis sit dilatoria, & sic vsque ad lit. contest. potest opponi, vt extra de senten. & re. iud. cum inter? Sol. quidquid ab illis cãtetur ego credo, q proponenda est hæc exceptio vsq; ad xx. dies tantum, nec dicitur ideo dilatoria quod vsq; ad litem contest. possit objici: sed ideo, quia semper ante lit. contest. objicienda. si enim posset quandoque obijci vsque ad lit. contesta. quare diceret lex, q si iudex absens est qui est recusandus, debet reus protestari coram alijs q habet iudicẽ suspectum, vt C. de iud. cũ specialis. vnde dico, q si quis omittit exceptionem de suspecto iudice, & proponat alias exceptiones, amodo non potest reuerti ad istam ar. optimum, ff. de iud. sed & si susceperit. Item cum multas forte recepit sententias pro se [1] qualiter posset ipsum amodo recusare? ar. ad hoc extra de offic. deleg. insinuante, inf. ead. q.6. §. exceptio. Io. quia si pro bo aliquid coram iudice. s. aduersarium meũ esse excõmunicatũ, videor approbare iudicem, nec de cętero potero recusare eum, & ita semel Tancr. respõdit in scholis. B.

1 In hoc passo sic distinguas: an reus prouocauit actorem per interlocutoriam, & tũc nõ potest iudicẽ recusare. Aut fuit prouocatus ab actore, & tunc sic. arg. ff. de condi. f. & Io. in princ. Arch. 2 Adde qđ leg. & no. 17 q.4. vxor.

g ¶ Sociari.] Quando ordinarius recusatur.

h ¶ Nisi ille. 32. q.5. horendus, simile, ff. de nego. gest. Pomponius. Io.

i ¶ Alio recusato iam petierit. Si quis ergo petijt iudicẽ aliquem, illum nõ põt amodo recusare, vt hic. & extra de off. deleg. super quæstionum immo si procurator alicuius petiit iudices dominus non potest illos recusare, vt ext. de cau. poss. cum olim. tamen appellare potest ab eo, vt not. sup. 2. q.6. a iudicibus.

K ¶ Pro nihilo est. Quantum ad hoc, [2] quin possit ad huc recusari, quasi lis non sit cont. ut in auth. de exhibendis reis, §. illud. coll.5. Reuera tamẽ tenet litis contesta. sic facta, ut ibi perpenditur.

QUOD FIERI. CASUS. Hæc auth. continuatur ei quod dr sup. ea. ei autẽ dilatio. ubi dicitur, q quis nõqũ trahitur ad extraordinariũ iudicem. Dr ergo hic, q hoc fieri non

non debet, nisi actor prius satisdederit certam promittens quantitatem, si non exequatur causam, & exequẽs non vincat, & si post tempus statutum a iudice intra decem dies reo præsente non occurrat, dimittatur reus exacto eo quod promissum est. Et si quid circa litem plus impenderit, cum taxatione iudicis iuramẽto præstito exigatur.

a ¶ Quod fieri.] Scilicet, vt reus teneat respõdere coram ordinario iudice per rescriptum ad eum impetratum.

b ¶ Exacto.] i. reus exiget ab actore, q̃d tamen nũquã vidi. Hic not. duo specialia, vt certa quantitas promittatur, & tamẽ plus exigatur: & ꝙ expectatur actor post terminũ vsq; ad decem dies in coram ordinario iudicẽ expectaretur per annum, & per tres menses secũdũ quosdam, vt C. quõ. & qñ iud. auth. qui semel. sed verius est quod hic loquitur eum absoluitur a iudicio illius iudicis: & loquitur lex ista cũ quis trahitur ex prouinciam per rescriptum principis, vt in auth. coll. 5. de exhib. reis. in princ. sed illa auth. qui semel. loquitur cũ penitus absoluitur.

c ¶ Iurauerit.] Nota quoties petit interesse ex d[e]licto alicuius, illud declaratur per iuramentum, vt hic, & 2. q. 1. in primis 1 C. vnde vi, si quãdo. C. de fide instrumen. l. vlt. sed si petatur interesse ex contractu, illud probabit debito modo, ff. d mi. si in emptionem, & ff. de preto. stip. l. vl. ff. de edẽ. l. argẽtarius. §. vl. ist. de ver. obl. §. vlt.

1 Ver. gloriosus, vbi de hoc.

Qvod vero.] CASVS. Hæc est quæstio. 4. qua quærit an infames, vel legitime conuicti possint admitti ad accusationem eporum, & etiam aliorum. Sed quod remoueri debeant multorum auctoritatibus probatur.

d ¶ Quòd vero.] Maxime: nam etiam post admittantur, vt 5. q. 1. qui crimen.

A Lieni.] Causam istum habuisti. sup. q. 7. alieni. & ibi videbis plenarie.

B Eatus.] CASVS. Quæsitum fuit ab Anacleto vtrum apostata sit recipiendus ad accusandum, vel testificandum. Et respondet quòd non, imò omnis apostata refutandus est ante reuersionem, quia hoc statuit Clemen cum suis sanctis collegis.

ri [a] *non debet, nisi actor satisdederit, certam promittens quantitatem se daturum, si litem nõ exequatur, aut exequens non vincat causam. Si igitur post tẽpus a se constitutum intra decem dies reo præsente non occurrat: dimittatur reus ex acto* [b] *eo, quod promissum est, & si quid circa litem plus impendisse cũ taxatione iudicis iurauerit.*] [c] *Exceptio fori* ß *dilatoria est, atque ideo in initio litis debet opponi, & probari. Peremptorias autem exceptiones, vt sunt præscriptiones longi temporis, sufficit in initio litis contestari.*

C. de dilationibus auth. quod fieri.

Ex C. de exce. l. vlt. & l. 8. inf. c. q. 6. c. si quis episcopatum.

α ¶ Iudicãtes autem. *In codice Iustiniani legitur.* Quod ita constitutum iudicantes sentire debebunt, vt in hac ratione, &c.

ß ¶ Exceptio fori.] *Postrema hac pars abest a plerisque vetustis exemplaribus. In vno autem est in margine cũ hoc titulo,* glossa Ioannis. *Eadem autem verba leguntur infra ea. q. 6. c. si quis episcoporum, § exceptio. & ibi sunt in omnibus antiquis codicibus.*

QVAESTIO. IIII.

Q*Vòd vero* [d] *infames, & legitimè conuicti ad accusationem admitti non debeant, & generaliter ab accusatione remouendi sint, multorum auctoritatibus claret.*

Ait enim Hyginus Papa, epist. 1.

su. 2. q. 7. c. alieni ex Dionys. Iulius in rescr. ad Orient. c. 15.

¶ Infames eos, qui sunt bonæ famæ, accusare non possunt. Cap. I.

ALieni erroris societatem † sectantem, vel a sui propositi tramite recedẽtem, aut Apostolicæ sedis iussionibus inobedientem suscipere non possumus; nec impetere rectè credentes, vel sanctorum patrum iussionib. obtemperantes permittimus; † quia inter fideles, & infideles magna debet esse discretio.

Pol. l. 1. tit. 17. Ans. l. 2. c. 16. & l. 3. cap. 9. Pan. l. 4. c. 70. & 88. † al. permittimur.] orig.

† al. socium a sui proposito; al. societate maculatũ, vel a sui.

Item Anacletus Papa in 1. decretali.

¶ Qui legem suam sponte transgreditur, ante suam reuersionem recte agentes accusare non potest. Cap. II.

BEatus prædecessor noster Clemens vir Apostolicus, & spiritu Dei plenus, vnà cũ reliquis sãctis collegis suis statuit dicens. Accusandi, vel testificãdi licentia denegetur his, qui Christianæ religionis, & nominis dignitatem, & suæ legis, vel sui propositi normam, aut regulariter prohibita neglexerint. Transgressores enim sponte legis suæ, eiusq; violatores, & recedentes, apostatæ no-

Ans. l. 3. c. 9. Pann. l. 4. c. 60.

Si

SI quis.] CASVS. Dicitur hic ꝙ omnis apostata in famis efficitur, nec recipitur ad accusandum. Secundo dicitur quòd primo fides, & conuersatio est perscrutanda: & si irreprehensibiles apparuerint admittentur ad accusandum.

a ¶ In-

minantur. Omnis enim apostata refutandus est ante reuersionem suam; non in accusatione recte agentium, aut testimonio suscipiendus est.

Item Pius Papa epist. 1.

¶A suo proposito discedentes sunt infames. Cap. III.

Ansel. li. 3. c. 4.
† *al. si quis a suo proposito.*

SI quis † vero a suo proposito retrorsum exorbitauerit, & iussum Apostolicæ sedis libenter transgressus fuerit infamis [a] efficitur Reprobari ergo oportet eorum redargutiones, qui in recta fide suspecti sunt. Fides autem, & conuersatio primum scrutanda est, & deinde, † qui irreprehensibiles apparuerint, sunt recipiendi, & nõ prius.

† *al. demum.*

Item Calixtus Papa ad episcopos Galliæ, epist. 2. c. 4.

¶Incestuosi & non legitimè coniuncti, sacerdotes & legitimè coniunctos accusare non possunt. Cap. IV.

Burc. li. 7. c. 1.
Iuo p. 9. c. 23.

COnsanguineorum cõiunctiones, nec legitimæ sunt, nec manere possunt; sed sunt repellendæ. *& infra capite quinto.* ¶Quisquis ergo nõ legitimè coniunctus, vel absque dotali titulo, [b] ac benedictione sacerdotis cõstat copulatus, sacerdotes vel legitimè coniunctos criminari, vel in eos testificari minimè potest; quoniã omnis incesti macula pollutus, infamis est, & accusare supradictos non permittitur. Non solum ergo hi reijciendi sunt, & infames efficiuntur, sed etiam omnes eis consentientes [c]. ¶Similiter de raptoribus, vel eis, qui seniores impetunt, fieri censemus. Hos ergo leges sæculi interficiunt; sed nos misericordia præeunte sub infamiæ [d] nota ad pœnitentiam recipimus.

Iuo p. 6. c. 346.

Idem in eadem epistola.

¶Qui non sunt recipiendi in accusatione. Cap. V.

COnspiratores [e] in nullius accusatione sunt recipiendi, nec eorum vel anathematizatorum vox vllum nocere vel accusare † potest.

† *al. lædere.*

Item Stephanus Papa epist. 2.

¶De eodem. Cap. VI.

Pann. li. 4. c. 71.
† *al. anathema.* orig.
† *al. Eos quoque dico.* orig.

NVllus anathematizatorum † suscipiatur, nec a quoquam credantur, [f] quæ ab eis dicuntur, vel conscribuntur. Eos † dico anathematizatos esse, quos episcopi suis scriptis [g] anathematizauerunt; aut co-

guntur, non recipiuntur in accusationem, vel testificationem sacerdotum, vel legitimè coniunctorum, quia infames sunt: & non solum isti repelluntur, sed etiam omnes consentientes: & hoc in prima parte. In secunda parte dicitur ꝙ raptores, & qui impetunt seniores suos, repelluntur ab accusatione, cũ sint infames iure canonum, & leges sæculi eos interficiunt. Secunda pars incipit ibi, Similiter.]

b ¶ Dotali titulo.] Secũdum quosdam dos adeo requiritur I matrimonio, vt sine ea matrimoniũ nõ teneat. ar. ad hoc 30. q. 5. nullum, sed verius est ꝙ teneat. C. d nu. imperialis. §. his autem, tamen præsumitur nõ esse matrimonium, vt 30. q. 5. aliter.

Matrimoniũ sine dote tenet.

c ¶ Consentientes.] Approbando, defendendo, patrocinium præstando, quo casu nõ minus peccat quàm faciens. 2. q. 1. notũ. immo magis peccat 24. q. 3. qui aliorũ.

d ¶ Sub infamię.] j. 27. q. 1. si qs rapuerit C. de rap. vir. l. vna. si. j. 33. q. 2. quicunque.

ADDITIO. Ad idẽ inf. ea. q. vlt. si quis secundum H.

d ¶ Sub infamiæ.] Qualiter sit hoc intelligendum, dixi supra 2. q. 3. §. hinc colligitur. i. j. 4. q. 1. §. diffinimus. Item patet hic ꝙ secundum canones ipsum factũ infamet. inf. ea. q. 5. constituimus.

† Dic secundum Gof. ꝙ iste. §. ver quanquã. & hoc ca. j. e. q. hi qui loquunt de infamia, quæ iniam irrogata: & hoc ipse notat ext. de simo. ex diligenti.

COnspiratores.] CASVS. Dicitur hic, quod cõspiratores & anathematizati non possunt aliquem accusare.

e ¶ Conspiratores.] 11. q. 1. conspirationum. &c. cõiurationum. nec ad denunciationem admittũtur. extra de accusã. cum oporteat. & de simo. licet.

NVllus. CASVS. Anathematizatus non recipitur in accusationem. Et dicitur anathematizatus quem episcopus suis literis anathematizat, vel qui incidit in canonem latæ sententiæ. Casus seq. c. planus est.

a ¶ Infamis.] Dic ꝙ infamis non admittitur ad accusationem, nisi suam vel suorum prosequatur iniuriã. vt 4. q. 6. omnibus. sup. 2. q. 1. prohibentur. nisi in criminibus exceptis, ut 6. q. 1. §. verum. nec in his, prout notaui supra 2. q. 1. in primis in fi. & q. 7. in summa.

Infamis an possit accusare.

COnsanguineorum.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ illi qui incestuosè iunguntur, & qui sine dotali titulo & sine benedictione sacerdotis, idest occultè iun-

f ¶ Credantur.] Arg. contra, 23. q. 8. vt pridem.

g ¶ Scriptis.] idest, per scripta nunciant vitandos, & sic aliquis potest absentem excommunicare per scripturã, vt sup. 2. q. 5. quanto. & arg. ff. de testa. seruus.

Excõicari põt absens per scripturam.

a. ¶ Aut

a ¶ Aut eorum.] Sic de sent. excom. nuper.
b ¶ Anathematizant.] Vbi est canon latæ sententiæ.

CLericus.] CASVS. Quæsitum fuit an clericus, qui suum episcopum per calumniam accusauit, vel insidiator ei extitit, repellatur ab accusatione? Et dicitur ꝙ sic: quia infamis effectus est, & depositus tradi debet curiæ seruiturus.

c ¶ Accusauerit.] Calumniosè, nè sit cōtra, supra 2. q. 7. quapropter.

d ¶ Curiæ tradi.] Nō statim, sed tūc cum est incorrigibilis 1. vt ext. de iudi. cū nō ab homine. 11. q. 1. si quis sacerdotum.

1 Et toto, ita ꝙ per ecclesiam iā non pōt corrigi ſm Hug. de hoc no. ext. de iudic. ad fi. in gl. vlt.

HI qui.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ q suos episcopos iniustè persequunt, & per calumniā a suis sedib. remouere conantur non possunt suos episcopus accusare vel I eos testificari: quia infames sunt, & exilio digni iudicantur, licèt a morte ꝓhibeantur, dicēte Domino: Nolo mortem peccatoris, &c. Hoc autem verbum, quos non humanis, &c. sup. 2. q. 7. fuit expositū in c. placuit eorum.

e ¶ Hi qui.] Et si a morte corporali.

f ¶ Et exilio.] Ergo Iudex ecclesiasticus potest in exiliū mittere; vt 50. distin. accedens. 93. distin. in synodo, infra proxi. quæstio. cap. 3. in fi. vel ponitur exilium pro carcere monasterij, vt 2. quæst. 1. in primis.

Iudex ecclesiæ potest in exilium mittere.

DEtractores.] CASVS. Dicit hic quòd illi, qui detrahūt aliis, & q inter alios discordias ponunt, remouēdi sūt ab accusatione & testimonio episcoporum.

g ¶ Detractores.] 5. 6. q. 1. deteriores.

h ¶ Inimicorū.] id est, inimicitiarum.

NVlli.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ nullus infamis, vel sacrilegus potest religiosum, vel Christianū accusare, vel contra eum testificari, quamuis Christianus ille sit vilis, uel seruilis persona.

rum [a] statuta anathematizant. [b]

Item Fabianus Papa, epist. 5. ad ecclesiæ ministros.

¶ Anathematizati, fideles accusare non possunt. Cap. VII.

Ansl. li. 3. c. 16. Poly. li. 5. tit. 1.

OMmnes, quos sanctorū patrum statuta tam præteritis, quàm futuris temporibus anathematizant, submouemus †, ab omni accusatione fidelium alienamus.

† Ex isto tex. pōt inferri constitutiones ad pteritа trahi. concor. tex. in l. sancimus. C. de sacros. eccl. tex. est sing. in ca. aqua, de consecr. eccl. vel altaris.

Item Stephanus Papa epist. 2. c. 8.

¶ Clericus, qui episcopum accusauerit, infamis efficitur. Cap. VIII.

CLericus vero, qui episcopum suū accusauerit, [c] aut ei insidiator extiterit, nō est recipiendus: quia infamis effectus est, & a gradu debet recedere, ac curiæ tradi [d] seruiturus.

Item Alexander Papa, epist. 1. c. 1.

¶ Infames, & exules, fiant qui episcopos persequuntur. Cap. IX.

Ansel. l. 3. c. 79.

HI qui [e] episcopos suos [α] persequuntur, & amouere nituntur iniustè contra Apostolicam auctoritatē, etsi a morte prohibentur, dicente Domino: [Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat;] Perpetua tamen notantur infamia, & exilio [f] digni iudicantur finitimo: de quibus à temporibus Apostolorum, & infra ista tenemus, atque decreta habemus, quibus eorum accusandi episcopos, vel testificandi in eos vocem obstruimus, quos non humanis, sed diuinis actibus mortuos esse scimus.

Ezech. 33.

sup. 2. q. 7. c. placuit.

α ¶ Suos.] *Vox ista abest a plerisque manuscriptis & originali; sed ob glossam non est sublata.*

Item Zepherinus Papa, epist. 1. ad episcopos Sicilien.

¶ Detractores, & inimicorum auctores episcopos non accusent. Cap. X.

Ansel. li. 3. c. 35. Iuo p. 5. c. 245. † al. actores.

DEtractores [g] (qui diuina auctoritate eradicādi sunt) & auctores † inimicorum [h] ab episcopali submouemus accusatione, vel testimonio.

Item Eutychianus Papa primus, epist. 2. ad episcopos Siciliæ.

¶ Infamis, vel sacrilegus religiosum Christianum accusare non potest. Cap. XI.

Ansl. li. 3. c. 25. Burc. l. 16. c. 11. Iuo p. 6. c. 333. Pan. li. 4. c. 92.

NVlli vnquam infami, atque sacrilego de quocunq; negotio liceat aduersus religiosum Christianum, (quamuis humilis, [i] seruilisq; [k] persona sit) testimoniū dicere, nec de qualibet re, actione, vel inscriptione Christianum impetere.

Notandum vero quod aliud sit excommunicatio, & aliud anathematizatio.

i ¶ Humilis.] Ergo uidetur, ꝙ si infamis vult agere ciuiliter, ꝙ non audiatur, 1 intellige vel pro, id est, vel loquitur de excommunicato.

1 Quod falsum est, vt 4. q. 6. oībus

k ¶ Seruilisque.] Ergo loquitur de criminali causa: qa seruus in causa ciuili se defendere non potest, sed in criminali pōt, vt ff. de accus. seruos. & l. eos. §. seruos.

NOTANDVM VERO. CASVS. Supra in cap. conspiratores. & cap. nullus & cap. sequēti facta fuit mentio

tio de anathemate. ideo Grat. ponit hic hunc, §. vt assignet differentiam inter excommunicationem, & anathema, & ad hoc inducit seq. c.

Ngeltrudam.] CASVS. Ad suggestionem Engeltrudæ vxoris Bosonis. Lotharius dimisit Thebergã, & super-

communicari, non tamen est melioris cõditionis quam Christianus. Ego credo, ꝙ excommunicatio duos habet effectus: vnum eijciendi extra ecclesiam, & alium detinendi extra. Et licet excommunicatio non possit conferre qui primum effectum in excommunicato, tamen consequitur secundũ. Itẽ nunq̃d tot erunt ab solutiones quod fuerunt excõmunicationes 3. Et vi ꝙ vna absolutione oẽs excõicationes tollãt, vt arg. ff. de accep. l. plurib. vel q̃d saltẽ vltima cõfirmet omnes præcedentes, vt ff. commu. prædi. est receptum.

Excõicatio nis duo sunt effectus.

3 Adde no. p Bar. I l. de pupillo, §. si plurib. ff. de ope. no. nũ. Bal. in l. fin. C. de nup.

Vnde Ioannes Papa viij. scribit cuidam episcopo.

11. q. 3. nemo, episcoporum. Iuo p. 14. c. 51.

¶ Aliud est excommunicatio, aliud anathematizatio. Cap. XII.

ENgeltrudam vxorem Bosonis noueris non solũ excommunicatione: quæ a fraterna societate separat, sed etiam anathemate [a], quod ab ipso Christi corpore (quod est ecclesia) recidit, crebro percussam esse.

¶ *Epistola hac Ioannis viij. non est inuenta. Verum Nicolaus primus in concilio a se Romæ habito, de Matensi synodo penitus abolenda, c. vlt. narrat hanc Engeltrudã bis a se fuisse anathemate percussam. Cuius mulieris flagitia, ob quæ iustissime hanc pœnam tulit, refert Regino lib. 2. chronicorum. Potuit autem tempore Ioannis octaui viuere hac fœmina, quoniam Adrianus ij. qui inter Nicolaum primum, & Io. viij. intercessit, quintum sui Pontificatus annum non impleuit.*

Vnde datur intelligi, quòd anathematizati intelligendi sunt non simpliciter a fraterna societate, sed etiam a corpore Christi (quod est ecclesia) omnino separati.

VNDE. CASVS. Concludit Gratian. ex supradictis, ꝙ anathematizati intelliguntur in superioribus c. nõ solum qui excõmunicati sunt minori excommunicatione, sed etiam maiori.

Vòd vero.] In hac quæstione ꝓbatur, ꝙ inimici, consanguinei, criminosi, gratiosi, serui, liberti, familiares nõ possunt esse testes, nec accusatores, nec iudices: & hoc probatur per 14. auctorita. Ioan. de Fant. & non diuiditur.

QVAESTIO V.

QVòd uero [b] testes de domo accusatorum producendi non sunt, & quòd uox inimicorum non sit audienda, multorum auctoritatibus probatur.

Ait enim Calixtus Papa, epist. 2. ad episcopos Galliæ.

CASVS. Hic intitulatur quinta quęstio, qua quæritur an testes de domo accusatorum, & Inimici sint audiendi. Et probat per sequentia c. quod non, nisi in causa matrimoniali, vt 35. q. 6. cap. 1.

superduxit Engeltrudam, propter quod Io. Papa remouit eam non solum a fraterna societate, idest, a cõione sacramentorum, quæ minor excommunicatio dicitur: sed etiam a Corpore Christi, idest, a communione fidelium, quæ anathema, idest, maior excommunicatio dr̃.

Anathema.

a ¶ Anathemate.] Anathema est maior excõicatio. 11. q. 3. nemo episcoporum. Et hæc est hic differentia inter maiorem, & minorem excommunicationem 1 vt 11. q. 3. audi. 5. q. 2. præsenti. 17. q. 4. quisquis. Est etiam hic arg. quod sæpius quis potest excommunicari. 11. q. 3. ca. excellentissimus. & ca. omnis 12. q. 2. de viro. 87. d. cos. qui extra de postu. præla. ad hæc 2. in parte decisa, & cõfirmatus potest amplius confirmari. 11. q. 3. quod prædecessor. & qui in sordibus est, sordescat adhuc, vt 47. distin. c. pen. sed cõtra 24. q. 1. c. 1. Item nihil ad nos de his quæ foris sunt. 2. q. 1. multi. & vltra excommunicationem ecclesia non potest quid facere, extra de iudi. cum non ad homines. Item qui mortuus est, interfici non potest, sed anathema est æterna mortis damnatio. 11. q. 3. nemo episcoporum. Item qui est extra ecclesiam, non potest esse magis extra, vt 11. q. 3. omnia. Item ar. contra ff. de verb. oblig. qui bis. Item Meldendus dixit, qui semel est excommunicatus, non potest amplius excommunicari: sed denunciari potest excommunicatus. & sic intelligit omnia iura, vbi quis sæpius, videtur excõmunicari. Sed obijcitur ei, ꝙ secundum hoc excommunicatus erit melioris conditionis quam non excommunicatus. Instat in iudæo, q̃a licet Iudæus non possit ex-

1 De his excõicationib. s. maiori, & minori plene no. ex. de sent. excõ. si quem. & 11. q. 3. si inimicus. Arch.

Excõicatus excõicari pt.

2 Idẽ tenet op. im. & ibi Cy. & Pet. in l. 2. C. q̃ si tu to. vel cura. & gl. I l. aut damnum. §. seruos. ff. de pœna.

b ¶ Q̃d vero.] Domestici sunt libertus, colonus, adscriptitius. C. de his qui eccl. confug. l. vltim. §. sane. item mercenarius. ff. de pœn. respicien dum. §. furta. item omnes qui sunt de familia alicuius. siue sint liberi siue nõ, domestici intelliguntur. ff. de ædil. edic. ędiles. §. familiæ. Large tamen dicuntur familiares omnes, qui habitant cum aliquo, vt extra de testa. in literis 4 extra de offic. deleg. insinuante, vnde cum vxor dicatur de familia, vt ff. ad Syll. l. 1. si vir. domestica est, & argum. C. de re mil. quicunque, lib. 12. & vxor dicitur domestica. 47. distin. c. necesse, arg. cõtra. C. de quæ. l. 3. Item domestici sunt, qui sunt in eiusdem potestate, vt instit. de test. §. in testibus. Item propinqui, C. de emẽd. ser. l. 1. Hoc etiam notandum, ꝙ amicus non potest esse testis, vt inf. prox. causa. q. 3. § item testium fides, nec cui imperari potest ratione patriæ, vel dominicæ ptãtis, vt. 4. q. 2. §. item in criminali. Item inimicus capitalis nunquam admittitur. sed si est inimicus alia de causa, admittitur, sed tempore disputationis disquiretur, an sit ei credendum in authen. de testibus. §. si uero odiosus. collat. 7. Item consanguinei omnes secũdum Alanum possunt admitti. si tales appareant, qui veritatem gratiæ pręponant. 4. q. 3. §. cos testes. Sed hoc non credo verum 5 cum ẽt iudex pp hoc possit recusari. ext. de app. postremo. ext. de off. iud. deleg. causam quæ. Sed in causa matrimonij admittuntur consanguinei. 35. q. 6. c. 1. & 2. & ar. ff. de probat.

4 Vbi de hoc vide q̃d dixi 54. d. qui ex famulis, in princ.

5 Ad hoc facit quod no. su. 19. d. c. 1.

etiam

etiam matris extra qui mat. accus. poss. vt qd verum est vbi agitur de consanguinitate probāda, vel improbada. alijs repellerentur quasi suspecti, vt ext. de test. super eo. Io. Sed certè male dixit Io. qm̄ parentes bene admittuntur super fœdere matrimonij, vt in illa decr. super. eo. & in decr. videt in fi. & ita seruatur de facto. B.

ff. 6. quæst. 1. qui crimen, & hoc in memoriam prioris offensæ, vt ff. de decurio. l. vlt. ff. de quæstionibus. l. vnius. §. seruus. Et est hic argum. ex recentia temporis aliquid præsumendū esse, vt 31. q. 1. si quis viuente 50. distinct. si qua fœmina. Sed nunquid quælibet inimicitiæ repel-

¶Consanguinei, & familiares aduersus extraneos testimonium non dicant. Cap. I.

CONsanguinei, accusatoris † aduersus extraneos testimonium non dicant, nec familiares [a], vel de domo prodeuntes [b]: sed si voluerint, & inuicem consenserint, inter se parentes [c] tantummodo testificentur, & nō in alios.

† *accusatores.*] orig. Ans. l. 3. c. 55. Poly. l. 5. tit. 1. Burc. l. 1. 171. Iuo p. 5. c. 289. Pann. l. 4. 85.

Item Anacletus Papa, epist. 3. c. 5.

Nuper inimici, accusatores, vel testes esse non possunt. Cap. II.

ACcusatores, & testes esse non possunt, qui ante hesternam [d] diem aut nudiustertius inimici fuerunt; ne irati nocere cupiant, vel læsi se vlcisci velint. Inoffensus igitur accusatorum, & testium affectus quærendus est, & non suspectus.

Ambrosius Syagrio epist. 64.

Ans. l. 3. c. 13. Burc. l. 1. c. 152. Iuo p. 5. c. 239. Pan. l. 4. c. 34.

Item Symmachus Papa in quinta synodo Romana sub ipso habita.

¶De eodem. Cap. III.

ACcusatoribus verò inimicis, vel de inimici domo prodeuntibus, vel qui cum inimicis [e] immorantur,

COnsanguinei.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̄ cōsanguinei accusatorum, vel familiares eorū, vel de domo sua pdeūtes contra extraneos testificari non pnt, si tamen partes consenserint consanguinei inter se testificentur, & non in alios.

a ¶ Nec familiares.] ff. de ver. sig. pronūciatio, §. 1. & l. seq. & ff. de furt. si libertas ext. de test. l literis.

b ¶ Prodeuntes.] Tēpore iudicij, quia ex hoc suspectus eēt iudex. ff. ad leg. Iul. de amb. l. 1. in fi. similiter qui exijt de domo iudicis, non pōt esse testis vlterius vt 4. q. 4. c. ul.

c ¶ Parētes.] inf. 4. q. 3. §. parentes. cōtra. Sed illud intellige de remotis parentibus, istud de vicinis. Vel illud de collateralibus, istud de descendentibus, vel ascendentibus 1 contra collateralē enim non cogitur quis testificari vsque ad quartum gradum, vt 4. q. 3. §. lege Iulia, & hoc intelligunt quidam in criminalibus causis tantum. Sed in ciuilibus (vt dicunt) licite admittitur contra fratrem frater, & pro ipso, quia nulla lege est prohibitum, & edictum de testibus est prohibitoriū vt ff. de testibus, l. 1. Item quia in priuatis iudicijs filius potest habere patrem iudicem, vt infra eadem, quæst. 7. §. cognitores, & ff. de iud. in priuatis Ioan. ego hoc non credo, quia propter consanguinitatem aliquis recusatur, vt extra de app. postremo potest tamen dici, q̄ collaterales admittuntur post tertium gradum, ex ratione: quia vsque ad gradum illum non coguntur inter se dicere testimonium. Dominus Hugo. dicebat, quod filius potest habere patrem iudicem, nisi recusetur, quia recusari potest, vt d. c. postremo. B. Sed quid si testis est consanguineus illius pro quo inducitur, & illius cōtra quē inducitur? Satis videtur, quod tunc par affectionis causa suspicionem fraudis excludit, ff. de ritu nupt. non solum, §. primo: Vel videtur quod in ciuili causa admittuntur consanguinei siue propinqui siue remoti in testimonium: licet non possint esse iudices, minor enim causa repellit iudicem quam testem, vt dicitur infra eadem cognitores, hoc ideo, quia facilius haberentur mille iudices quam vnus testis ad hoc facit extra de appellat. postremo.

Testificari contra collaterales nemo cogitur. 1 H. exponit hic parētes, i. consanguineos: nam fin eum hic uult gariter loquitur c.

Inimicitiæ repellunt ab accusando, & testificando.

ACcusatores.] CASVS. Quæsitum fuit ab Anacleto, vtrum illi qui ante hesternum diem, vel nudiustertius fuerunt inimici, sint in testimonium admittendi? & respondetur quod non, ne ipsi se velint vlcisci, quare quærendi sunt testes inoffensi, & non suspecti. Et dic ante hesternum diem generaliter pro præterito tempore, [illegible] pro die tertia, idest, nunc est [illegible].

d ¶ [illegible] Arg. quod repellitur accusator, & testis [illegible] sicut per præsentes inimicitias repellant. Videtur q̄ tantum criminales, & capitales, vt extra de simo. per tuas in fine 2 & inst. de excu. tut. §. inimicitiæ, & ff. de arb. licet. nam non quilibet amicus repellitur, sed solum ille, qui maxima familiaritate coniunctus est. ff. de verb. sign. late. §. amicos. Item lex dicit quod propter leues inimicitias non extinguitur legatū, sed propter graues. ff. de adimen. leg. l. 3. in fin. Econtra videtur, quòd inimicitiæ non solum capitales, sed etiam alię repellant, quia ab accusatione repellitur quis propter ciuilem controuersiam, extra de restit. spoliato. item cum quis, nec etiam tales inimici admittuntur ad purgandum, vt extra de purgatio. canon. cum in iuuentute. in fine. Tu dicas, quòd semper inimicus repellitur nisi sint leues, & modicæ inimicitiæ arg. extra de simo. licet Hely. & hoc relinquitur inquisitioni iudicis quales inimicitiæ repellant, vt in authen. de testibus. §. si vero dicatur, coll. 8. & 4. quæst. tertia, §. si quis testibus. De tali inimico dicit lex, quod non semper repellitur quis propter inimicitias. sed iudex æstimabit an ei credi debeat, vel non. ff. de quæstionibus, l. 1. §. quæstionem. in fine. Et est simile, ff. de excusatio. tuto. propter litem. Ioan.

ACcusatoribus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas Partes. In prima parte dicitur, quòd synodus prohibuit, ut accusatoribus inimicis, uel qui cum inimicis morantur, uel de domo inimici prodeuntib. uel suspectis non credatur uolentib. accusare, & si quis prohibita infringere tentauerit, si est clericus, deponatur: si monachus, uel laicus excōicetur. In secunda parte dr̄. q̄ qui Pontificib. illatas secretas, uel manifestas insidias ad ecclesiasticam notitiam pertulerit, puniendo, & condemnando ea quæ huiusmodi sententiam complectitur, potiatur honore. Illi vero, qui aduersus eos moliuntur, & deponantur, & reb. ablatis perpetuo tradantur exilio.

e ¶ Inimicis.] C. de inoff. test. liberti, ubi filius exheredare potest matrem, si copulauerit amicitias cum suis inimicis, ut extra de accus. cum oporteat. extra de appel. ex insinuatione.

† Cum isto text. iuncta sua gl. conc. Ale. de Imo. I 1. q iurisdictioni. uers. secūdo fallit ff. de iurisd. om. iu. per l. qn. ēt. de ar. Pro declaratione tā huius ca. dic q̄ in ciuili non pōt esse iudex pr in cā filiorum, & aliorum de quib. hic si opponat ēt absq; aliqua excusatione facta rōne suspicionis allegandæ, ꝓbatur ꝑ tex. in l. 1. lex Cor. in prin. de in iu. Sed in ciuili cā pōt esse iudex & ordinarius dum mō non recusetur per tex. in l. priuatis, ff. de iu. sed hoc vi de plene in l. aptissimi. & ibi doct. maximè Sal. C. de iu.

2 Vbi de hoc & ext. de ac. cū oporteat. & ext. ut lit. non cont. ec cedēs in gl. sed nonne. Arch.

Filius matrē q̄ñque pōt exhæredare.

aut suspecti sunt, non credatur; ne irati nocere cupiant, ne læsi vlcisci se velint. *& infra.* ¶Si quis hæc, quæ hodie in hac sancta synodo prohibita sunt, infringere præsumpserit, aut voluntarie transgredi tentauerit, si clericus est gradu proprio penitus careat: si verò monachus, aut laicus fuerit, communione priuetur: & si non emendauerit vitium, anathemate feriatur. Secretas verò insidias, vel manifestas pontificibus a quibuscunque illatas, vel ea, quæ huius sanctæ synodi sententia complectitur, si quis ad ecclesiæ pertulerit [a] notitiam; potiatur honore: & hi, qui aduersa eis moliuntur (sicut a sanctis patrib. dudum statutum est, & hodie synodali, & Apostolica auctoritate firmatur) penitus abijciantur, & exilio (suis omnibus sublatis) perpetuo tradantur.

Item Pontianus sanctæ & vniuersalis ecclesiæ episcopus, epist. 2. omnibus Christianis.

¶Qui non possunt esse accusatores, vel testes. Cap. IIII.

sup. 2. q. 7. c. quarrendum. Poly. ibidem. Ans. l. 3. c. 16.

SVspectos, aut inimicos, aut facile litigantes [b], & eos qui non sunt bonæ conuersationis, aut quorum vita est accusabilis, & qui rectam non tenent, & docent fidē, accusatores esse, & testes, & antecessores nostri Apostoli [a] prohibuerunt; & nos eorum auctoritate submouemus, atque futuris temporibus excludimus.

a ¶ Apostoli.] *Sic emendatum ex Vaticanis codicibus. Antea enim legebatur.* Apostolici. *originale autem impressum sic habet*, & antecessores nostri Apostolica repulerunt auctoritate, & nos submouemus, atque futuris, &c.

Item Eusebius episcopis Galliarum epist. 1.

Ans. l. 3. c. 16.

¶Ab accusationibus clericorum repellantur, quos leges sæculi non admittunt. Cap. V.

sup. q. 1. nos sequentes.

DE accusationibus clericorum, super quibus mandastis, scitote à tempore Apostolorum in hac sancta Vrbe seruatum esse, accusatores, & accusationes, quas exterarum [c] consuetudinum leges non asciscunt, a clericorum accusatione submotas. *& infra.* ¶Idcirco, & nos sequentes patrum vestigia pro saluatione seruorum Dei, quascunque ad accusationem personas leges publicæ [d] non admittunt, his impugnandi alterum, & nos licentiā submouemus, & nullæ accusationes à iudicibus audiantur ecclesiasticis, quæ legibus sæculi prohibentur.

Item Pelagius Papa II. episcopis Italiæ.

Ans. l. 3. c. 59.

¶Alienigenæ, & quos diuinæ voces mortuos appellant, episcopos accusare non possunt. Cap. VI.

CAnonica sanctorum patrū statuta (ne columnæ sanctæ ecclesiæ vacillent) sequētes, ac roborantes, oēs infames, cunctosque suspectos, vel inimicos, & eos, qui non sunt eorum gentis, vel quorum fides [e], vita, & libertas nescitur, & qui non sunt bonæ conuersationis, vel quorum vita est accusabilis, ab omni accusatione Episcoporum funditus submouemus. Similiter, & omnes,

a ¶ Pertulerit.] Admonitione ōmissa si in modum denūciationis agitur, alias esset proditor criminis 2. q. 1. si peccauerit. si aūt in modum accusationis, nō est necessaria admonitio extra de simo. licet Hely. & habes hic, quod remuneratur accusator. sic 79. dist. si quis Papa.

Admonitio qñ est necessaria quandoque non.

SVspectos.] CASVS. Hic enumerantur septem genera personarū, quas Apostoli & Papa statuerūt esse remouēdas ab accusatione 1 & testimonio deferendo, quia testes esse non possunt.

1 Conc. tex. in l. 1. & 2. & per totum titu. ff. & C. de accus.

b ¶ Litigantes.] Id est. litigiosos: qui secundum Apostolum non promo[u]entur. 46. dist. §. 1.

DE accusationibus. CASVS. Episcopi Galliarum quæsiuerūt ab Eusebio Papa qui accusatores nō admittuntur contra clericos. Qui respondit dicēs quòd illi nō admittuntur a tpe Apostolorum in ciuitate Romana, quos leges sæculi nō admittunt: nec nos eos admittim⁹, uestigia patrum sequētes: dicit Eusebius: nec iudices tales recipiant.

c ¶ Exterarum.] Id est Romanorū. Sed quare uocat eos exteros cū ecclesia eos approbet, ut 10. dist. per totum? Rūdet: quia Gallicis loquitur, q leges illas nō tenent. Si 12. q. 2. cū deuotissimā. ubi Papa Reginæ Frācorū Lombardā non Romanam legem inducit. Alia litera, exterarū consuetudinū.

d ¶ Publicæ.] id est, sæculares 2.

CAnonica.] CASVS. Hic enumerantur viij. genera hominum, qui omnino remouētur ab accusatione episcoporū, infames, & c. ita q ista tria, fides, vita, & libertas, pro vno genere ponanť.

2 Sub. quia præ cæteris de publicis iudicijs tractant fm H. & Laur.

e ¶ Gētis uel quorū fides.]

des.] De ignotis 1. loquitur, qui nō promouentur 24. d. quando 98. d. per totum, alias iniquum esset quod hic dicitur, quòd Theutonicus non posset testificari contra Gallicum.

a ¶ Mortuos.] In peccatis, vt 2. q. 7. placuit. Io.

contra reum, si verò contra testem, secus esset. cōtra testem enim potest ferri, vt C. de test. nullum, in fi.

i ¶ Similesque.] Alij adduntur inf. 6. q. 1. §. quicunque. & c. infames.

k ¶ Quia infames.] Hæc non referas ad omnia supradicta,

7 Sub. prorsus. s. quorū vita, & libertas nescitur nec fides secundum Hu. & Lau.

quos diuinæ leges mortuos [a] appellant, submouendos esse ab eadem accusatione, & publicæ pœnitentiæ submittendos iudicamus.

Item ex synodo Romana habita sub Hadriano Papa.

¶ *Caput hoc, & c. Neminem inf. ead. q. 6. quæ citantur ex synodo Romana, extant in capitulis Hadriani ea autem expressius etiam appellantur synodi nomine, inf. 5 q. 3. in principio.*

In capitulis Hadriani c. 11.
Concor. Damasus epist. ad Stephanum

¶ A clericis repelluntur accusationes, quas leges sæculi non alciscunt. Cap VII.

ACcusationes, & accusatores, atq; eorū † negotia [b], quæ sæculares non asciscunt leges, diuina, ac synodica funditus [c] a clericis repelli auctoritate censemus: quia indignum est superiores [d] pati ab inferioribus, quæ inferiores ab eis pati despiciunt.

Ans. l. 3. c. 20.
† ea.] orig.
Conc. Telesphorus epist. vnica. c. 4.
Iulius in rescr. ad oriente. c. 5.

Item Stephanus Romanæ Eccl episcopus omnib. episcopis, epist. 2. de accusationibus sacerdotum, c 3.

¶ Nec seruus, nec libertus, nec infamis episcopos accusare præsumat. Cap. VIII.

Poly. ibidem.
Ans. l. 3. c. 18.
Iuo p. 5 c. 257. & p. 6. c. 327.

2 ACcusatores, & accusationes, quas sæculi leges non recipiunt, & antecessores nostri prohibuerunt, & nos submouemus. Nullus enim alienigena †, aut accusator fiat eorum, aut iudex. Vnde & de Loth scriptum est: [Ingressus es, vt aduena, nunquid vt iudices [e]?] Accusator autem nostrorum † nullus sit seruus, aut libertus [f], nullaque suspecta persona, aut infamis.

Gen. 19.
vestrorum.] orig.
Et in cap. Hadriani, cap. 67.

† Adde quod natus in extraneo territorio, ppriè dr̄ alienigena. l. 1. C. de emanc. libe.

Item Eusebius Papa, epist. 3. ad episcopos Thusciæ.

¶ Infames, qui ad sortilegos, & diuinos concurrunt, nec accusatores, nec testes esse possunt. Cap. IX.

Poly. ibidem.
Ans. l. 3. c. 19.

COnstituimus iterum, firmantes cana patrum statuta, cum omnibus qui nobiscum sunt episcopis, sicut dudum decretum reperimus, vt homicidæ, malefici [g], fures, sacrilegi, raptores, adulteri, incesti, venefici, suspecti, criminosi, domestici, periuri, & qui raptum fecerunt, vel falsum [h] testimonium dixerunt, seu qui ad sortilegos †, diuinosque concurrerunt, similesque [i] eorum nullatenus ad accusationem, vel ad testimonium sint admittendi, quia infames [k] sunt; & iuste repellendi, quia funesta est vox eorum.

† al. sacrilegos.
sup. 2. q. 8. quisquis.

Item Iulius Papa in rescripto ad Orientales, c. 33.

ACcusationes.] CASVS. Di hic, q lex diuina repellit oēs accusationes & accusatores, & eorum negotia, idest, testimonia, q̄ sæculares leges non admittunt, & generaliter oēs laici repellūtur cum sint inferiores, & a clericis nolunt accusari.

b ¶ Negotia.] idest, testimonia.

c ¶ Fūditus.] Regulariter cōtra clericos non admittūtur laici. sup. 2. q. 7. laicos, & c. sicut.

d ¶ Superiores.] Id est, clericos.

ACcusatores.] CASVS. Di hic, quod omnes remouet Stephanus ab accusatione, quos leges sęculi repellūt, & Apostolici prohibuerūt, & hoc in prima parte. In sc̄da parte, quæ incipit ibi, [Nullus.] dicitur, q nullꝰ alienigena sit episcoporum accusator, vel iudex: & hoc probatur auctoritate vet. test. Item nullus seruus, nullus libertus, & nulla suspecta, vel ifamis p̄sona accuset nr̄os.

e ¶ Vt iudices.] a dictis ergo malorum possumus argumentari. 37. dist. si quid veri.

f ¶ Aut libertꝰ.] Qui nō potest ordinari, nisi pleno iure sit emancipatus. 54. d. quicunq. ergo, nec testari, nec accusare. vt 2. q. 7. ipsi Apostoli. & c. testes.

COnstituimus.] CASVS. In hoc ca. enumerantur 15. genera hominū, qui ab accusatione, vel testimonio repellūtur, q̄a infames sūt, & vox eorum est funesta in talibus. Seq. c. patet, in quo enumerantur 9. genera hominum, qui ab accusatione, vel testimonio repelluntur.

Malefici qui sunt.

a Quod no. 5. q. 6. c. presbyteri.

g ¶ Malefici.] Qui faciunt ne viri possint cognoscere vxores suas: vel qui volunt futura scire, & hoc est crimē publicum. C. de pag. & sa. & temp. co. l. 2. & ult.

h ¶ Vel falsum.] Extra de ord. cog. cum dilectus contra. Sed ibi non fuit lata sententia contra testem a, sed

dicta, quia suspecti, & domestici nō sunt infames. Et ita est, arg. q verbum sequens in priuilegiis non refertur ad omnia supradicta. ff. de cons. d. 2. cum omne 3. fi. ff. de in rem verso. l. pro parte. §. itē. ff. de leg. 1. Lalis scriptura. §. ult. & l. si seruus plurium. §. ult. Arg. contra ext. de do. cum dilecti.

3 Ver. quamquam, vbi de hoc.

ADDITIO. Dic ut legitur, & nota extra de app. secundo requiritis, & c. inquisitioni. Arch.

Simi-

Similiter. Aut gratiosi.] Idest, adulatores. 46. distinct. Si clericus 1.
a ¶ Aut gratiosi.] Vt infra ead. accusatores. C. de transact. præses.
b ¶ Vel affines.] Inf. 4. q. 9. absens. simile. ff. de iniur. l. lex Cornelia. in prin. tamen inter se bene admittentur affines: quia affinis potest accusare affinem. C. de abol. l. vltima.

Nullus.] CASVS. In hoc c. enumerantur 9. genera personarum, quæ ab accusatione episcoporum repelluntur.

¶ Suspecti, aut gratiosi ad accusationem non admittantur. Cap. X.

Polyc. ibidem. Ansl. l. 3. c. 21.

SImiliter in iam præfixa synodo est decretum, ne suspecti, aut infames, aut criminosi, aut gratiosi, [a] vel calumniatores, vel affines, [b] aut scelerati, aut facile litigantes, suscipiantur accusatores; sed tales, qui omni careant suspicione.

Item Fœlix Papa II. epist. 1. c. 14.

¶ Qui inimicitijs studet, vel facile litigat, nec accusator, nec testis esse potest. Cap. XI.

Ansl. l. 3. c. 61. 3 in fidelis. orig.

NVllus seruus, nullus libertus, nullus infidelis, † nullus criminibus irretitus, nullus calũniator, nullus qui inimicitijs studet, nullus qui frequẽter litigat, & ad accusandum, uel detrahendum est facilis, nulla infamis persona, vel omnes, quos ad accusanda crimina publica leges publicæ non admittunt, permittantur episcopos accusare.

Item Calixtus Papa, epist. 2. ad episcopos Galliæ.

¶ Familiares, suspecti, de domo prodeuntes, non recipiantur in accusatione. Cap. XII.

Poly. ibidem. Ansl. l. 3. c. 57. Burc. l. 1. c. 171. Iuo p. 5. c. 289. sup. ead. consanguinei.

iij ACcusatores vel testes suspecti nõ recipiãtur, nec familiares, vel de domo prodeuntes, nec etiã cõsanguinei accusatoris aduersus extraneos testimonium dicant: quia propinquitatis, & familiaritatis, ac dominationis [c] affectio veritatẽ impedire solet. Amor carnalis, & timor, [d] atque auaritia plerumque sensus hebetant humanos, & peruertunt opiniones, ut quæstum pietatem putent; & pecuniam, quasi mercedem prudentiæ.

1. Tim. 6.

Item Pelagius † Papa secundus, epist. 1. c. 4.

† Antea legebatur, *Gelasius* Prorius Dominum in act. 14. cõc. Chal. Ansel. l. 3. c. 6.

¶ Qui inimici, vel suspecti sunt, & qui odio quoslibet insequuntur, ab accusatione remoueantur. Cap. XIII.

OMnes, qui aduersus patres armãtur, [e] ut patrum inuasores, & mactatores, infames esse censemus, *& infra.* ¶ Horum ergo uitiorum auctores vel patratores, nõ sunt in accusatione Põtificũ recipiẽdi, sed penitus repellendi: quoniã iubẽt canonica decreta patrum, vt accusatio, vel testimonium eorum, qui odio quoslibet persequuntur, uel qui inimici, aut suspecti habentur nullo modo recipiantur.

extra de accus. c. nulli.

[*Item Paschalis Papa.*]

¶ De eodem PALEA. Cap. XIIII.

NVlli episcoporum ab accusatione sua repellere liceat quos antequam *a* ab eis impeteretur, à sua communi familiaritate neglexerit separare.

¶ *In vno peruetusto exemplari Gratiani, a quo pleraque Palea absunt caput hoc habetur non hic, sed su. 2. c. post c. Beati Petrus & Paulus, vbi etiam citatur ex paschali.*

ACcusatores.] CASVS. Quæsitũ fuit à Calixto, vtrũ possint accusare vel testificari suspecti, uel familiares uel de domo prodeuntes: uel utrum consanguinei eius ad testimoniũ admittãtur. Et respondet quòd nõ, quia propinquitatis, uel donationis affectio veritatẽ impedire solet. Et carnalis amor & timor & auaritia sensus hominum cõsueuit hebetare.

c ¶ Ac dominationis.] Dominus enĩ aduersarij nõ potest esse iudex. extra de of. deleg. causam immo propter dominũ tota familia declinat iurisdictionẽ alicuius, ut C. si quacumque prditus pot. l. 1. Scias tamẽ quòd minor causa repellit aliquẽ à iudicio quàm à testimonio: nã iudex recusatur si aduocatus [h] partis aduersæ est commẽsalis iudicis vt extra de ap. ex insinuatione. [i] similiter si iudex est suffraganeus aduersarij, vel de terra aduersarij, ut extra ut lite non cont. accedens. [a] Itẽ si quãque appellasti ab eo. ut extra de app. ad hoc.

Index facilius repellitur quàm testis.

1 Hoc est falsum, ut ibi no. & habetur extra de off. iu. o. 1.

d ¶ Timor.] 11. q. 3. quatuor. Ioan.

OMnes.] CASVS. Statuit Gelasius in hoc ca. quod omnes illi qui aduersus patres carnales uel spirituales armãtur eos calumniando, sint infames, nec recipiantur in accusatione episcoporum. Nec illi admittuntur, qui ex odio vel ex amicitia uel mala suspicione ad accusationem prodeunt.

e ¶ Armantur.] Conuitando vel inf. mãdo. 2. vt 6. q. 1. sacerdotes Io.

2 Sub. uel verberando percutiẽdo, vel calumniose accusando, secundum Hug.

QVOD

QVOD VERO. CASVS. Redidit Gra. hic rationem quare inimici ab accusatione reppelluntur scilicet quia ipsorum calliditate innocens opprimi solet. Idem est de inimico iudice & suspecto, à quo nullus est condemnandus, quamuis crimina sint manifesta, & si condemnandus fuerit, debet resti tui, sicut factum fuit de Anastasio, qui ab inimico patriarcha depositus fuit. Et qd inimicus iudex esse non debeat, probatur seq. cap.

QVod suspecti.] CASVS. Ignatius Constantinopolitanus patriarcha à quibusdam suffraganeis sibi suspectis & inimicis fuit depositus auctoritate & fauore Michaelis Imperatoris eius inimici. Sed Nicolaus Papa hoc redarguens dicit, ipsū ignatium ab inimicis non debuisse iudicari. Et hoc pbat duabus rationib. & duob. exēplis, & trib. auctoritatibus. Prima ratio circa principium vbi dicit. [Nā quid gratius.] Secunda ratio est circa finē, vbi dicitur. [Nam quodāmodo.] Primū exēplū incipit ibi. [Veniamus.] Secundum ibi. [Hinc sanctus.] Prima auctoritas est ibi. [Quod prouide.] Secunda ibi. [Veniat.] Tertia ibi [Et reuera. Sequens §. per se patet.

a ¶ Quod suspecti.] quod nō sit quis cōdemnādus ab inimicis vel suspectis probatur duabus rationibus. una est in c. altera in fi. Itē duobus exēplis. scilicet Chalcedonensi synodi. & Io. Chrisostomi, & tribus auctoritatibus Constantin. synodi, & Gelasij Papæ, & Iustiniani Imperatoris.

cut si post appellationem esset factum. extra de eo qui mit. in pos. causa rei ser. cum sicut. in fin. immo. licet nō protestatur, tamen si postea probat suspicionem, cessatur qd fit contra eum, ut extra ut li. non cōte. accedens. i ¶ Sed solum.] Ergo cum ordinarius recusatur, non est necesse probare causam recusationis, sicut nec causa appellationis assignatur tunc, licet, hoc hodie corrigatur, vt extra de ap. vt debitus. &c. cum specials.

a ¶ Quos antequā.] *In eodem codice legitur*, quos & antequam ab eis impeterentur, a sua communi familiaritate neglexerunt separare, *In alijs vero nonnullis, in quibus hac Palea habetur hoc loco, legitur*: Quos antequā ab eis se impetendos cognoscerent, à sua, &c. *In Decretalibus autem non multo secus*: antequam se ab eis impetendum cognosceret, à sua, &c.

Quod vero inimici ad accusatione prohibeantur, inde est; quia eorum calliditate, innocētia frequenter opprimi solet. Sed cum Athanasius† sua cathedra reddi precipitur, quia de inimicitia sui Patriarchæ conquestus est; patet, ꝙ et si manifesta crimina alicuius sint, non tamē condemnandus est accusatione inimici†.

† al. Anastasius.

† Concor. textus in l. qui accusare licet glo. uideatur dissentire cum ibi, no. per Dost. C. de accu.

Vnde Nicolaus Papa scribit Michaeli Imperatori in epistola, quæ incipit [Proposueramus.]

¶ Qui inimici sunt, iudices esse non possunt. C. XV.

† al. Quia.

Iuo p. 5. c. 55.

QVòd † suspecti, [a] & inimici iudices esse nō debeāt, & ipsa ratio dictat, & plurimis probatur exēplis. [b] ¶ Nam quid [c] gratius & amabilius dare quis inimico potest, quàm si ei ad impetendum [d] commiserit, quem lędere forte voluerit? Quod prouide [e] Constantinopolitana synodus canonū suorum sexto [α] dignoscitur prohibere capitulo, *& infra*. ¶ Veniamus [g] ergo & ad sanctā Chalcedonensem synodum, & quid nobis de Athanasio Parenorū episcopo referat, audiamus. Is enim antistes tertio euocatus ad synodū, quia nō occurrit, a patriarcha suo canonice [h] condemnatus extiterat: sed solum, [i] quia cū vocaretur ad synodū, quòd inimicus suus esset ipse, qui iudicabat, [k] clamauit, a sancta Chalcedonēsi synodo ad causas illatas sibi examinandas reseruatur: & nisi denuo conuincatur, recipere ecclesiam propriā iudicatur. Quòd si Athanasius à patriarcha suo depositus, quia de inimicitia ipsius conquestus est, iterato ad iudiciū renouandum dirigitur, & si [β] manifesta [l] sibi officiant crimina; tamen suæ reddi ecclesiæ præcipitur; quanto magis Ignatius, qui non a patriarcha, sed ipse potius existens patriarcha, minime debuit ecclesia propria (inimicis & suspectis iudicibus decernentibus) expoliari? *& paulo post*. ¶ Veniat, [m] & facundissimus noster

Actio. 16. in fi.

In commonitorio ad Faustum.

b ¶ Exemplis.] à quibus licet argumentari. 10. dist. de quibus. C. de ædifi. priua. an in totum & 10. distin. si in adiutorium.

c ¶ Nam quid.] Prima ratio.

d ¶ Ad impetendum.] Idest, ad puniendum vel iudicandum.

e ¶ Quod prouide.] Prima auctoritas.

f ¶ Dignoscitur. Hoc nescio vbi sit.

g ¶ Veniamus. Primum exemplum.

h ¶ Canonice.] Forte iden dicit. canonice, quia tribus edictis citatus erat: vnde debuisset. 1 misisse responsalem. Vel dic quòd sufficit isti protestari suspicionem, & quidquid post illam protestationem fit, non tenet, sicut si post appellationem esset factum.

1 De hoc nō. sup. ea. q. 2. episcopus.

k ¶ Iudicabat.] Arg. ordinarium iudicem recusari posse, vt su. 2. q. 6. placuit. ut presbyteri. C. de iurisd. om. iu. nemo extra de fo. comp. si quis. quod negant quidam & dicunt associandum epm, vt su. q. 1. offeratur. in Aut. vt dif. iud. §. si vero coll. 9. C. de iudi. apertissimi.

Iudex ordinarius recusari potest.

2 ad hoc facit quod no. Inno. extra de exces. prælat. inter in princip.

l ¶ Et manifesta.] Arg. ꝙ notorium crimen non obest petenti restitutionem. 2 ad idem extra de rest. spol. item cum quis, & ꝙ in notorio crimine etiā iudex recusatur. arg. contra extra de app. proposuit.

m ¶ Veniat.] Hæc est secunda auctoritas.

a ¶ Tune

Papa Gelasius, hæreticorum expugnator fortissimus, & quod de Cōstantinopolitanis episcopis more solito túc ægrotantibus [a] dixit, etiam nunc nobis edisserat: [Quæro inquit, tam ab his iudicium, quod prætendunt, vbi nā possit agitari? an apud ipsos? vt ijdem inimici sint & testes [b] & iudices? Sed tali iudicio, nec humana debēt committi negotia.] Quòd si iudicio, [c] ubi ijdē sunt inimici q iudices, nec humana debent committi negotia; quanto minus diuina, idest ecclesiastica? Qui sapiens est, intelligat. ¶ Et re vera hinc Iustinianus [d] Imperator pius legibus suis promulgasse dignoscitur dicens. [Liceat ei, qui suspectum iudicem putat, antequam lis inchoetur [e] eū recusare, vt ad alium recurratur. Nam quodammodo [f] naturale est suspectorum iudicum insidias declinare, & inimicorum iudicium semper velle refugere. ¶ Hinc S. [g] Anastasius inimicorū sępe declinauit insidias: Hinc S. Ioannes os aureum concilij contra se congregati renuit intrare [h] collegium.

C. de iudicijs. l. apertissimi.

α ¶ [Sexto.] *Hic canon est sextus concilij Constantinopolitani primi apud Græcos, qui in concilijs in quatuor volumina coniectis (nam ab alijs editionibus abest) tomo 1. bis affertur; primum in concilio ipso Constantinopolitano, deinde in libello synodicarum constitutionum. De quo capitulo & alijs canonibus huius concilij sup. dist. 22. est notatum, & inf. 4. q. 1. c. quod autem, aliquid dicetur.*

β ¶ Et si manifesta.] *Vera lectio est,* & nisi manifesta sibi officiāt crimina, suę reddi ecclesię pcipitur, *estq; idē q antea retulerat ex ipso cōcilio,* & nisi denuo cōuincatur, recipere ecclesiā propriam iudicatur. *Verum non est emēdatum ob glossam & quia Gratianus in verbis sequētib. manifesto ostēdit falsa lectione se vsum esse: qui etiam, quod hic dicitur de inimicitia iudicis, ad accusatoris inimiciā transtulit. Nec verò (quod ex tota illa actione 14. facile constat) Athanasius in ea causa erat actor qui restitutionem peteret (quippe cū licet in cōcilio Antiocheno depositus, postea tamē per Dioscorum episcopatum recuperasset, tuncq; possideret) sed Sauinianus, q post Athanasij depositionē in eius locū a metropolitano, & cōprouincialib. episcopis suffectus, ab eodem Dioscoro eiectus fuerat, ideoq; restitui sibi episcopatum petebat. In ipso autem concilio Chalcedonensi statutū fuit, vt (quādo Athanasius diceret se ad conciliū Antiochenum ter vocatum ideo non venisse, quòd Dominus eo tēpore patriarcha Antiochenus sibi inimicus esset) Sauinianus quidē maneret in episcopatu, interim vero causa Athanasij apud Maximū tunc Antiochiæ patriarchā ageretur; atque intra octo menses cognosceretur, an Athanasius crimē depositione dignū commisisset; ac, nisi commisisse cōstaret, suus illi episcopatus redderet. Ex quo toto facto Nicolaus partem illam accepit: quæ ad rem suam optime faciebat.*

Patet ergo quòd, et si manifesta sint crimina alicuius, tamen accusatione inimici condemnandus non est.

QVAESTIO VI.

Extra prouinciam [i] autem reus nullatenus est producendus.

a ¶ Tunc ægrotantibus.] Idest debilib. in fide.
b ¶ Et testes.] Propter hoc īducit Gra. capitulum.
c ¶ Quod si iudicio.] verba Nicolai.
d ¶ Hinc Iustinianus.] Tertia auctoritas.
e ¶ Inchoetur.] Nō tamen semper ante litis contest. vt dixi su. ea. q. 3. offeratur, vsq. ad triduū aūt cogitur alios cogere C. d iud. l. vl. Sed tamen illa lex loquit quādo eliguntur iudices ad cām principalem audiendam. vnde secus vr. si eligātur ad pbandam causā recusationis. Quid autem iuris sit de suspecto iudice, dixi in constitutione illa extra de appel. vt debitus. & c. cum speciali.
f ¶ Nam quodāmodo.] Alia ratio.
g ¶ Hinc sanctus.] hoc est secundum exemplum.
h ¶ Intrare.] Misit tñ excusatorem forte, vel ideo nō uenit qa citatio ñ tenuit.

Extra prouinciā.] hęc est 6. q. in qua probat magister, q vnusquisque debet a iudice proprio iudicari, nisi ex causa fuerit appellatum. probat etiam. q episcopus non debet deponi nisi a solo Papa. Et diuiditur in tres partes, in quarū 1. probat p 9. auctori. q vnusquisq; debet a suo iudice iudicari. Secunda ibi, [Aliquādo.] Tertia ibi, Alias autem.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 6. questio, qua queritur, an reus sit ext. prouinciam producendus, ut coram suo iudice non conueniatur, sed coram alio. Et certū est, q non, ut probatur p sequētia, nisi in casibus, q notant in sūma huius quæstion.
i ¶ Ext. prouinciā.] regulariter quilibet coram

Rorum sortitur qs multis modis. a 11.q.1.si qs cleric⁹. & c. placuit. & c. quicunque. a Vnde si clericus duorũ epõrum delinquat. & iniuriam faciat clerico alterius epi, sub quo domicilũ non hẽt ext. illũ epa um: tñ sub eo rñdere tenetur, quia rõne clericatus sortitur forum eius. C. de epis. & cleric. auth. clericus. & sic etiã not. Inn. ext. de priu. ex ore.

coram iudice est cõueniendus, vt inf. ea. pulsatus, & 11. q. 1. experientiæ alioquin pœnã patiatur, 1 actor. 11. q. 1. inolita. & c. placuit. C. de iuris. omn. iud. In criminali. Sed fallit ratione possessionis. extra de for. comper. sane. & C. vbi de poss. agi oportet. l. 1. C. de præd. minorũ. si prædium. Item ratione contractus. ff. de iud. hæres. extra de foro compet. Romana. §. contrahentes lib. 6. Item ratione criminis conuenitur qs, vel ubi deliquit, uel vbi inuenitur, uel ubi domicilium. a habet C. vbi de crimine agi oportet. l. 1. uel cum est qõ de fide. 24. q. 1. quoties. Trahitur etiam pp loci opportunitatem ad aliam prouinciã. 14. qõ. 2. siue. Item propter appellationẽ. Item pp iussionem Papę, vt inf. e. q. vnaquęque. & c. peregrina. vt patet ĩ uerb. hic notatis. [1] Cõtractus, crimẽ, reus, & res, religio. Vir, ratio similis, vel pu uocat, atq; recusat, Excellit iuss⁹, uel si cõsentit uterque.

b ¶ Causa.] Sed quid si metropolitanus, uel alter episcopus deliquit in alterius diœcesi, nunquid ab illo potest puniri? & ar. q nõ 9. q. 3. si autẽ. & in Auth. de defen. ciuit. §. non habente. coll. 3. 21. dist. inferior. & c. nolite extra de sent. excom. a nobis. ff. de arb. l. 3. in fi. Sed contra

Metropolitanus delinquẽs in aliena diœcesi, an possit ibi puniri.

Vnde Fabianus Papa scribit Hilario episcopo, epis. 3. cap. 4.

¶ Vbi crimen admittitur, ibi causa ventiletur.

C. I.

su. 2. q. 3. qui non probauerit. & q. 8. qui crimen. & inf. ea. c. si.

† Rentra ibi Lorig.

IBi † semper [a] causa [b] agatur, vbi crimen admittitur, & qui non probauerit quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipse patiatur.

Idem eadem epist. c. 2.

¶ Accusatus non nisi in foro suo audiatur.

& Cyprianus. l. 1. epist. 3.

C. II.

SI quis episcoporum super certis accusetur criminibus, ab omnibus [c] audiatur, qui sunt in prouincia sua, episcopis: quia non oportet accusatum alibi, quam in foro suo audiri.

Polyc. l. 5. tit. 1. Ans. l. 3. c. 77. Bur. l. 1. c. 147. Iuo p. 5. c. 260.

Exceptio [d] fori dilatoria est, atque ideo in initio litis debet opponi, & probari. Peremptorias autem exceptiones (vt sunt præscriptiones longi temporis) sufficit in initio litis contestari.

Idem Fabianus ibidem.

Cap. l. 7. c. 367.

]Cõtractus.]ff. de iud. heres absens.]Crimen.]Vt hic & C. ubi de crimine agi opor. l. 1.]Reus:] Quia actor debet forum rei sequi, ut inf. ead. neminem.]Et res.]Arg. extra de foro compet. sane.]Religioque.] Vt causa iurispatronatus & decimarũ. ext. de iud. quanto. & c. decernimus.]Vir.] Quia uxor forũ uiri sequtur. ff. de iurisdi. omn. iud. l. pe.]Ratio similis.]In mutua re cõuentione. ext. de mu. pe. ex literis.]Vel puocat.]inf. c. peregrina iudicia. Atq. recusat.]Ext. de foro cõp. si qs contra clericum excellit: quia eps non deponitur nisi a Papa. inf. ea. quamuis.]Iussis.]In eo. unaquæq. prouincia. & c. ultra prouinciarum.]Vel si cõsentit uterque.] ff. de iur. om. iud. est receptũ. & 2. q. 7. nos si. Itẽ in feudo. extra de iud. cæterum. Item si sæcularis iudex est negligens. extra de fo. comp. licet. Item in scholaribus, vt in constitutione Friderici. C. ne fi. pro patre. Auth. habita de hoc inuenies per Azo. in summa.

IBi semper.] CASVS. Quæsiuit Hilarius episcopus ubi causa criminalis debet agi, & qualem pœnã calumniator patiatur. Et respondet Papa, quod causa semper debet agi ubi crimen committitur, & calumniator debet pœna talionis puniri.

Criminosus ubi dẽt puniri.

a ¶ Ibi semper.]Vel vbi domicilium hẽt, uel ubi reperitur. C. vbi de cri. agi oportet. l. 1. sed si grauius est crimen, remittitur puniendus ad iudicẽ vbi deliquit: si est leuius, ibi põt puniri, vt ĩ Auth. vt nulli iu. §. si vero cognoscatur. coll. 9. & §. sed illud. & de re mili. desertorẽ. in prin. Nec admitto illud, quod quidam dicunt, q sẽper primo cognoscat iudex ex puincia de qua reus est, an crimen commiserit. & postmodum remittat eum ad iudicẽ vbi deliquit: quia iudex ubi deliquit, cognoscet & puniet crimen. ff. de accu. l. vlt. põt tñ si vult transmittere cum puniendum cum literis suis ad suæ prouincię iudicem, quod tamen non facit nisi ex causa. ff. de cust. & exhib. reo. non dubiũ. sicut Pilatus remisit Christum ad Herodem. Sed nunquid idem in clerico, vt si clericus Mutinen. delinquat in diœcesi Bonon. sit iudicandus & deponẽdus a Bonon. episcopo. Resp. vt ext. de fo. cõp. postulasti. & c. 1. & ff. de cust. & exhib. re. de militibus. & ff. de accu. l. vlt.

tra. C. ubi de cri. agi oportet. Auth. qua in prouincia. & reatus omnem huiusmodi honorem excludit, ut C. ubi sena. uel clatis. l. 1. in fi. & 16. q. 3. placuit, in fi. 3. Itẽ pone, q sic tulerit episcopus sententiam: Qui hoc fecit, sit excommunicatus. dicit Hug. etiã si archiepiscopus hoc fecit in diœcesi episcopi. est excommunicatus nõ ab homine, sed a canone: quia sñia sequitur factum iam damnatum. 24. q. 1. c. 1. 2. & 3. Sed contra ext. de sent. excõ. a nobis 1. Laurentius dicit, q archiepiscopus non sit de foro illius, cum ipse sit iudex ordinarius totius prouinciæ. 9. q. 3. c. 2. 85. distin. quoniam. unde cum non potest excommunicare, sed alium quẽlibet episcopum potest excommunicare, non tamen deponere. Ioan. Ego credo Hug. bene dicere: quia propter crimen efficitur archiepiscopus subiectus episcopi propter rationes superius allegatas. B. ff. de off. præl. l. 3. de hoc per B. extra de sen. excom. a nobis. 1. Io.

3 Huic parti cõtrariæ stãdũ est sm H. & Ber. ut no. ex. de rap. c. 1. & idẽ ibi no. Gof. Ar. ff. de off. psi. l. 3. & ibidẽ sẽtit hic Io. de Fant.

SI quis episcoporum.] CASVS. Quæsitum fuit si eps accusatur super aliquibus criminibus, coram quib. debeat accusari. Et rñdet Papa, q coram episcopis eiusdem prouinciæ. & non alibi. Sequens autem. §. patet.

c ¶ Ab omnibus.]Ad minus a 22. ut inf. ea. q. 8. suggero. 15. q. 7. Fœlix.

d ¶ Exceptio.] Exceptionem alia est dilatoria, alia peremptoria, alia media siue mista. Dilatoriarum alia declinatoria iudicij: alia dilatoria solutionis. Declinatoria iudicij in principio litis est pponenda, & pbanda, ut ext. de sent. & re iud. inter monasteriũ. & C. de exce. l. ult. Nisi exceptio illa de nouo ad notitiam eius peruenerit, ut extra de procurato. in nostra. & ext. de excep. pastoralis, uel nisi de nouo competere cœperit, ut extra de off. deleg. insinuante. & ff. de arb. non distinguemus. §. cum quidã, & ff. de tali loquitur hic. Dilatoria solutionis debet ante litem contest. obijci, sed probare debet, postquam actor fundauerit suã intentionẽ. C. de excep. si quidem. & C. de prob. exceptionem. 4 Peremptoria dicitur, quæ potest opponi & probari quandoque, dum tamen sententiam, ut C. senten. rescind. non poss. peremptorias. C. de excep. præscriptionem. Media dicitur exceptio, quæ in hoc habet similitudinem cum peremptoriis.

Exceptiones sunt multiplices, & uarijs tpib. opponendæ.

4 Quod ergo dicit, quę annua sunt ad agendum, ppetua sũt ad excipiendũ, ut ff. de doli exce. l. pure ult. C. de excep. licet. sic est exaudiẽdũ. s. si exceptiones congruo tpe pponãtur sm Gof. qui ita no. in prędi. decr. ext de excep. pastoralis. in fi.

ptoria, ꝙ post lit. cōtest. pōt obijci sed in hoc habet dissimilitudinem cum dilatoria, quia potest quandocunque ante sententiam obijci, vt extra qui matri. accus. poss. c. per tuas, sed in hoc habet similitudinem cum dilatoria, quia ante lit. cōte. potest obijci, vt extra de exc. ex-

spondere, sed coram alieno iudice vocatus non respondeat nisi velit, sed suum priuilegium allegabit. Appellanti vero debent induciæ dari ad suam appellationem prosequendam.

a ¶ Si voluerit.] Non tamen à contrario sensu argumēteris, vt 11. q. 1. placuit; Et c. nō li- & inf. ea. nemini 1. ceat. 6. q. 3. sed hic loquitur de deniq. Atc. eo, qui habuit cōsensum sui episcopi, ut 11. q. 1. clericum, &c. nullus, extra de foro compe. significauit.

¶ De eodem. Cap. III.

Poly. l. 1. tit. 7. Iuo p. 6. c. 321. Pann. l. 4. c. 123.

PVlsatus ante suum iudicem causam dicat, & ante nō suum iudicem pulsatus, si voluerit [a] taceat b. Pulsatis vero, quoties appellauerint, induciæ dentur.

Hoc autem, quod de loco dictum est, tunc intelligendum est, cum veritas causæ non nisi in loco admissi criminis deprehendi potest; aut nisi altera pars iudicium maioris personæ interpellauerit, siue declinando iudicium, siue releuando sententiam.

In cod. Theod. lib. 9. tit. 1. l. x.

Vnde Stephanus Sancta & Apostolicæ, atq; vniuersalis ecclesiæ Romanæ episcopus scribit omnibus episcopis, epist. 2. cap. 7.

b ¶ Taceat.] Sed hoc fortè cum habet cōsensum sui episcopi. ut 11. q. 1. clericum. Nec obst. si ea. nō liceat extra de foro cōpe. si diligenti, & 6. q. 3. denique.

HOC AVTEM. CASVS. Iste respicit illud c. ibi, ubi dicitur ꝙ semper causa agitur ubi crimen committitur. Sed dicit Gratianus, hoc uerū est, cum alibi de crimine liquere nō potest & hoc allegando dicit, uel nisi ad maiorem iudicē recurratur ꝑ appellationē, uel per recusationē primi iudicis.

Ansl. l. 3. c. 47. Pann. l. 4. c. 33.

¶ Intra prouinciam, & a comprouincialibus tantum causa est audienda. Cap. IIII.

† al. prouincia.

† al. tamen.

VLtra prouinciarū † terminos accusandi licentia non progrediatur: sed omnis accusatio intra prouinciā audiatur, & a comprouincialib. terminetur, nisi tantū † ad Apostolicam sedem fuerit appellatum.

Et Iulius in rescr. ad orient. c. 3.

Item Sixtus Papa II. epist. 1. ad Gratum episcopum.

¶ A comprouincialibus accusatus, vel iudicatus, Apostolicam sedem appellet. Cap. V.

VLtra.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ultra suā ꝓuinciā reus trahi nō debet uel accusari, nisi ad Papam fuerit appellatum.

Poly. ibid. Ansl. l. 2. c. 82. Bur. l. 1. c. 176. & 144 Iuo par. 5. cap. 4. & 257. Pan. l. 4. c. 125.

ACcusatus; vel iudicatus à comprouincialibus in aliqua causa episcopus licēter appellet, & adeat Apostolicæ sedis Pontificē, qui aut ꝑ se, aut per Vicarios suos eiusdem retractari negocium procuret. Et dum iterato iudicio Pontifex causam suam agit, nullus alius in eius loco [c] ponatur, aut ordinetur episcopus: quoniam quāquā comprouincialibus † episcopis accusati causam Pōtificis scrutari liceat; non tamen definire † [d] inconsulto Romano Pontifice permissum est.

† al. à comprouincialibus.

† al. diffiniri.

ACcusatus.] CASVS. Quidam episcopus accusatus fuit & cōdemnatus à comprouincialib. episcopis. Ille uolebat appellare, & retractare iudicium: quæritur an possit? Et Respondet, quod sic: & donec iudiciū eius pendet, alius non substituatur: quoniā licet episcopi comprouinciales possint causam criminalē episcopi examinare, non tamen possunt diffinire inconsulto Papa.

Item Damasus Papa Stephano Archiepiscopo, epist. 3. cap. 2.

¶ De eodem. Cap. VI.

Ansl. l. 2. c. 61.

DIscutere episcopos, & summas ecclesiasticorū negociorum causas metropolitano vnà cū omnibus suis comprouincialibus (ita vt nemo ex eis desit, & omnes in singulorum concordent negocijs) licet: sed diffinire eorū atq; ecclesiasticarū summas querelas causarum, vel damnare episcopos absque huius sanctæ sedis auctoritate minimè licet; quam omnes appellare, si necesse fuerit, & eius fulciri auxilio oportet.

Burc. l. 1. c. 179. Iuo p. 5. c. 295.

c ¶ Loco.] 8. q. 4. nōne

d ¶ Nō tū diffinire.] suspēdere & excōicare pōt metropolitanus. 12. dist. de his. 11. q. 3. si eps. & 18. dist. p. p. Itē absoluere potest secundum plerosque 2, si est innocēs. C. ubi sena uel clarissi. l. 3. lo. Ego contrarium credo, ut hic, & 5. quæst. 4. c. 1. & secundo. B. Sed obijcitur. 6. quæst. 3. de. & nique, & 21. qō. 5. si quis à proprio, ubi dicitur, quod primas, uel concilium deponit episcopum. Sed illud fuit de licentia Papæ. Vel loquitur secundū ea tempora qū causæ

2 Vt B. & H. & idē not. 12. dist. c. 2.

exceptionem. Sunt adhuc aliæ exceptionis anomalæ, quæ etiam post sententiam objiciuntur, vt exceptio Velleiani, & Macedoniani, & armatæ militiæ, de quibus agitur. ff. ad Macedo. tametsi non. & C de iur. & facti ignoran. l. 1.

PVlsatus.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ si quis coram suo iudice fuerit vocatus, debet coram eodem re-

causæ episcoporum non deferantur ad sedem Apostolicam. 19. dist. si Romanorum. sæ solo Romano Pōtif. referuātur: qui uice Petri Aposto li omnib. principatur, & caput est omnium aliorum.

a ¶ Vo-

QVāuis.] CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum comprouinciales episcopi, vel archiepiscopi vel primates possent diffinire causas criminales epōrum, & uidetur, quod non sine auctoritate speciali Papæ; licet possint eas examinare. Sic statutū fuit à tēpore Apostolorum, & eorum successorib. & donec Papa causas eorū diffiniat, alij loco eorū nō ponantur. Causas vero aliorū clericorū, & diffinire, & ventilare possunt.

MVltū.] CASVS. Anastasius metropolitanus Thessalonicen. citauit, quēdam suum suffraganeum, vt veniret aduersario respōsurus ille vero non venit, infirmitatis causam prætēdens consuluit Anastasius Papā quid de eo faciendum esset, sed tamen pendente consultatione ipsum deposuit, eo solo, quod vocatus non venit. Leo ergo cōmēdat eū in bene factis, sed in hoc facto vehementer eum redarguit duabus rationib. vna est quia pēdēte cōsultatione nil debuit fecisse, sed expectasse quid Papa respondisset. Alia est quia, & si peccatū commisisset propter quod deponi deberet, à solo Papa erat deponendus.

a ¶ Infirmitatis.] Hęc est iusta causa absentiæ, vt extra de procura. querelā, quid de hoc iuris sit, dicam 5. quæst. tertia cap. 1.

DVdū.] CASVS. Orientales episcopi in duobus delinquebant, scilicet in congregandis cōcilijs vniuersalib. & deponendis episcopis absque licentia Papæ. Sed docet Iulius Papa, quod hoc facere non debent: quia concilium, & omnes maiores cau

¶ Caput hoc in aliquot vetustis exemplaribus non habetur, neq; in ipsum adest glossa.

Item Eleutherius Papa scribens ad Galliæ prouincias cap. secundo.

¶ Comprouinciales, & metropolitani episcoporum causam audire, sed diffinire non possunt. Cap. VII.

Iuo p. 6. c. 316. Pan. l. 4. c. 134. & 136

† al. prouinciales.

QVamuis liceat apud comprouinciales †, & metropolitanos, atque primates episcoporum vētilare accusationes, & criminationes; nō tamen licet diffinire a sine huius sanctæ sedis auctoritate: sicut ab Apostolis, eorumque successoribus multorum consensu episcoporum iam diffinitum est. Nec in eorum ecclesijs alij, aut præponantur, aut ordinentur, antequam hic eorum iuste terminentur negotia. Reliquorum vero clericorum causas apud prouinciales, & metropolitanos, ac primates, & ventilare, & iuste finire licet.

a ¶ Diffinire.] *In epistola ipsa sequitur*, secus quàm prædictum est, reliquorum vero, &c. *Superius vero hæc prædicta fuerant*, Finitiua episcoporum tantum iudicia huc deferantur, vt huius sanctæ sedis auctoritate finiantur, sicuti ab Apostolis, &c. *vsque ad verbum*. Reliquorum.

Item Leo Episcopus vrbis Romæ Anastasio episcopo Thessalonicensi, epist. 82. al. 84. c. 1.

¶ Ante Apostolicam censuram in causis episcoporum non est diffinitiua ferenda sententia.
Cap. VIII.

MVltum stupeo frater charissime, sed & plurimū doleo, quod in eum, de quo nihil amplius iudicaueras †, quā quod euocatus adesse differret, & excusationem infirmitatis a obtenderet, tam atrociter, & tam vehementer potueris commoueri; præsertim cum etsi tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerāt, quid ad tua consulta rescriberem. *& infra.* ¶ Sed etiam si quid graue, intolerandumq; gessisset, nostra expectanda erat censura, vt nihil prius ipse decerneres, quàm quod nobis placeret, agnosceres. Vices enim nostras ita tuæ credidimus charitati, vt in partem sis vocatus solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Vnde, sicut multum nos ea, quæ a te pie sunt curata, lætificant: ita nimirum ea, quæ perperam sunt gesta, contristant.

† al. iudicaueris.

Item Iulius Papa Orientalibus episcopis, epist. 1.

¶ Præter sententiam Romani Pontificis, nec concilia celebrari, nec episcopum damnari oportet. Cap. IX.

DVdum à sanctis Apostolis, successoribusq. eorum in antiquis † decretum fuerat statutis, quæ hactenus sancta, & vniuersalis Apostolica tenet ecclesia, non oportere præter sententiam † Romani Pontificis concilia celebrari, nec episcopum damnari, quoniam sanctam Romanam ecclesiam primatem omnium ecclesiarum esse

† al. præfatis. Orig. Cap. l. 6. ca. 287.
† in vulgatis legebatur *consensum*.

voluerunt [a]: Et ficut B. Petrus Apoſtolus primus fuit omnium Apoſtolorum; ita & hæc eccleſia ſuo nomine conſecrata (Domino inſtituente) prima, & caput ſit cæterarũ; & ad eam, quaſi ad matrem, atq; apicem omnes maiores eccleſiæ cauſæ, & iudicia epiſcoporum recurrant; & iuxta † eius ſententiam terminũ ſumant: nec extra Romanum quidquam ex his debere decerni Pontificem.

† al. tinſque iuſta ſententia.

2 Aliquando inconſulto Romano Pontifice plerique epiſcoporum damnati inueniuntur, & alij in eorum locum ſubrogati, quorum damnationem, & ſubrogationem pro bono pacis ex diſpenſatione toleraſſe legitur eccleſia.

Vnde Ioannes Papa Salomoni tertio & vltimo Regi Britonum.

Regino l. 2. Chron.

¶Quorundam epiſcoporum depoſitionem extra cõſcientiam Romani Pontificis factam pro pace tolerauit eccleſia. C. X.

HAec quippe eſt ordinatio Dei, patris tui, & hæc eſt lex eccleſiæ matris tuæ, videlicet, vt omnes epiſcopos regni tui ad Turonenſem archiepiſcopũ mittere. nõ detrectes, ipſiuſq; iudiciũ poſtulare non dedigneris. Ipſe enim eſt metropolitanus, & omnes epiſcopi tui regni, ſuffraganei [b] eius ſunt: ſicut conſcriptiones prædeceſſorum meorum euidenter oſtendunt: qui prædeceſſores tuos, quia illos ab ipſius cura ſubtraxerãt, forti inuectione corripere ſtuduerũt, quamuis nec noſtra ſcripta ſuper hac remiſſa deeſſe videantur. Cumque coram deſignato Turonicæ eccleſiæ pręſule, & integro numero collegarum, ideſt duodecim epiſcoporum celebrato conuentu fuerint eiecti epiſcopi regulariter examinati, apparueritque, quòd canonicè fuerint eiecti, ipſis in ſua deiectione manentibus, qui in locis eorũ cõſecrati ſunt, potuerunt vtiq; epiſcopatus honore potiri, Quod ſi epiſcopi eiecti inſontes fuerint declarati, his amotis [c], qui illis ſubro-

Chriſtus eccleſię Romanæ primatũ dedit.

a ¶Voluerunt.] Sic ergo concilia dederunt primatem Romanæ eccleſiæ: quod verum eſt ſecundario: ſed ipſe Chriſtus principaliter, vt 21. diſt. quamuis. 17. di. §. hinc etiam. & 9. q. 3. aliorum.

ALIQVANDO. Hæc eſt 2. pars q. 1. qua dicitur, quòd quandoque pro bono pacis, & pro vitando ſcandalo ſuſtinet Papa epiſcoporum depoſitiones, dum tamen aliàs cauſa ſubſit pro qua poſſent deponi a Papa, & hoc probatur per c. ſeq. Io. de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſ. in multis. c. ꝙ ſolus Papa debet epiſcopos deponere, alioquin quod factum erit irritabitur: nunc oſtendit Gra. ꝙ multoties Romana eccleſia ab alijs depoſitos & alios loco eorum ſubſtitutos pro bono pacis tolerauit. quod probatur ſeq. c.

HAec quippe.] CASVS. Dolen. eccleſia dixit ſe eſſe archiepiſcopalem, & oẽs epõs Britanniæ ſuos eſſe ſuffraganeos. & huius partem fouebat Salomõ Rex Britonum. Sed Turonen. econtra dicebat. ſ. oẽs epõs Britanniæ ad ſe ſpectare: cuius partem Carolus tuebatur. Contingit ꝙ Dolenſis ad fauoré, & metum regis Salomonis quoſdã epõs depoſuit, & alios loco eorum ſubrogauit. Turo. vero conqueſtus eſt de hoc Papæ. & ſuper hoc priuilegia oſtendebat, per quæ docebat præfatos epõs ſibi fore ſubiectos. Præcipit igitur Papa Salomoni, vt omnes epõs ſui regni non differat mittere ad Turo. archiepm, maximè cum videatur ad eum ſpectare quatenus coram ipſo appareat, an ipſi epi quo ad delicta, & ſi non quo ad ordinem ſint canonicè deſtituti, & alij eis legitimè ſubſtituti, qđ ſi hoc non vult, mittat Romã duos de expulſis, & duos de ſubrogatis cum legato eccleſiæ ſuæ, vt ibi veritas ſuper hoc negocio cognoſcatur.: qõne tñ de ſede metropolitani ſeruata, donec inter Salomonem & Carolum pax reformeť. utrã ſi de hoe ipſo velint cognoſci, mittant Romam quaten9 Apoſtolico libramine, quæ ſit archiepalis eccleſia innoteſcat ut deinceps nulla poſſit dubitatio remanere.

b ¶ Suffraganei.] id eſt, pro ſuffraganeis ſunt habẽdi: quia ille fuit in poſſeſſione, & ita erit vſq; ad ſñiam. 16. q. 4. volumus. Et ita non eſt hic ar. ĩterlocutoriã non obeſſe. Vel dic, quod ideo nõ obeſt, quia agebat ad hoc. ſed de hoc ſolum an epiſcopi eſſent iuſte deiecti 1. an crimen ab ipſis commiſſum eſſet deiectione dignũ arg. ad hoc inf. e. cap. ibi nihil enim quæro. & cap. quod interlocutoria non obſit, habeť. ff. de his qui ſui vel alieni iuris. ſunt l. pe. 2. & extra de or. co. cum dilectus. Non. n. qđ quid iudex profert, eſt habendũ pro ſententia, C. de ſent. & interloc. om. iud. ex. ſtipulatione. & C. cõminationes & epiſtolas. l. 1. tñ per interlocutoriam bene aliquid determinať, & trãſit in rẽ iudicatam, ſicut diffinitiua ſñia, vt extra de electio cum dilectus. in fi. & extra de teſt. ſignificauerunt. ſi. extra de ſen. & re iu. cum inter. & qñque ius facit, vt ff. quod me. cau. mutum. §. ſed quod prætor. ſic ergo ſemper eſt conſiderandum ad quid 3 agatur. & an iudex incidenter vel tacitè, vel expreſse. vel deffiniendo, vel interloquendo aliquid dicat vt extra de præſum. afferte. extra de teſti. veniens. 2. C. de his qui not. inf. a. interlocutio. & 2. q. 3. §. notandũ 2. & 22. q. 2. quæritur.

Sñia interlocutoria verũ obſũt.

1 Ad hoc Dñicus de S. Gemin. 2. ſi Papa in fi. de priuilegijs, in 6.

2 Si iudex pronunciat iſtũ dñe præſtare alimenta filio, huic non fit iõ p̃iudiciũ qn poſſit cognoſcere an filius ſit. Arc.

3 Ad q d gl. fin. Iaſ. in l. 2. §. 1. col. 2. ſol. matr.

c ¶ His amotis.] Sed quare nocet ſñia pro deſtitutis lata ipſis ſuſtitutis, cum res inter alios acta, alijs nõ præiudicet? vt extra de fi. inſtru. inter dilectos, & eſt contra illud quod eſt. ff. de adul. denunciaſſe. & extra de adul. ſignificaſti. ſed hoc eſt pp cauſæ cohærentiã. ſic 6. q. 1. pręſentiũ. & 81. d. tantis in fi. & 45. d. diſciplina. nam ſi pronunciatũ eſt Petrum eſſe virũ Mariæ p cõſequens pbatũ eſt Martinũ non eſſe. ext. de ſpon. ex par e vides. n. ꝙ cauſæ eligentiũ, & electi ſunt connexæ, quia lata ſñia cõtra electores præiudicat electo, licet abſenti, vt extra de ele. dudũ. 1. in fi. niſi appellet ab altero illorũ, vt ext. de off. iud. del. ſup eo. aliud vr̃ eſse inter pñtatẽ & pñtatũ. Nã tũc ſñia latã cõtra vnũ non nocet alteri abſenti, vt ext. de ele. querelã: hoc iõ eſt, qa illorũ cauſæ ita ſibi nõ cohæ-

Sñia lata cõtra electores præiudicat electo.

cohærent. Vel dic, quòd nunquam sententia præiudicat alij, nisi præsens fuerit. arg. 54. dist. si seruus.

a ¶ Subrogati.] Arg. si aliqua duo sunt connexa, prohibito vno prohibitum est & reliquũ. sic 31. dist. laicus. 26. dist. deinde. 34. dist. si quis viduam. & 8. dist. quo iure. 1. q. 3. si qs obiecerit. extra. de hære. fraternitatis 1. sic è conuerso aliquid pmittitur ratione cõnexionis, vt 81. dist. cum omnibus.

b ¶ Dixerunt.] Supple, nec ego dico.

c ¶ De expulsis.] Sed qualiter poterit causa per procuratorem criminaliter tractari? fortè quia sic placuit Papæ, vel hic ciuiliter agebatur nõ enim aliud agebat hic, nisi an esset fm ordinē iuris dispositi & licet fuerit ciuilis tñ necessarij erã xij. epi 2. sic 23. dist. illud. 24. dist. in. quorundã, qa licet non fuerit cã criminalis, tñ fuit de crimine 3. vnde necessaria est subscriptio. vt extra de accus. super his. Vel dic φ in causa criminali vnus cõsocius procurat causam aliorum, vt extra de dol. & contu. cũ dilectu. & 2. q. 5. statuit. Item hic habes φ sententia lata a nõ suo iudice rata põt haberi. De hoc nota. 9. q. 2. nullus. & 2. q. 6. si quando.

d ¶ Debeant.] Argũ. p obsequijs tempore litis nõ pstandis ut 2. q. 6. quoties. & 11. q. 1. qa. Arg. cõtra 33. q. 2. seculares. 35. q. 6. multorũ. ff. de ope. liber. operis. Sẽ hoc ideo hic fuit, qa epi pro liberis se gerebat. alias illi dẽnt obedire, q essent in pssessione. 8. q. 4. nõne, ext. vt lit. pẽd. a memoria. Nec obs. C. de agr. & censi. libus. lib. 11. vbi dicitur, φ si est contentio inter colonũ & dominum de fructibus, φ fructus sequestrãtur. Sed illud obtinet cũ dominus est suspectus. Dicas ergo quòd possessor semper vtitur fructibus lite pendente, vt 16. q. 3. volumus, nisi in casu. vt extra de iure patri ex literis, qđ intellige verũ nisi de hoc ipso qõ sit, an possideat vel nõ, vt extra de in inte. rest. cũ venissent. in fi. ext. de consti. cũ M. in fi. & ff. de aqua quot. & æsti. l. pen. vnde si post motã controuersiam canonici eligant, non ideo statim cessatur electio donec constet de iniusta electione, vt extra de in int. rest. c. 2. in fi. & ext. de cau. poss. & propriè cũ ecclesia. Idem dicerem de patrono, licet non dẽant post motam controuersiã presentare vel eligere.

e ¶ Incunctanter.] idest, de cætero. & sic planum est. ADDITIO. Dicit H. quòd sensus est vt interim ei non denegent debitam reuerentiam, & postea incunctanter obediant ei, qui per sententiam eis fuerat assignatus. Archid.

gati [a] sunt, ecclesias suas ipsi recipiant. Nam etsi antecessores mei presules eiectionem eorum episcoporum, qui ab ecclesijs suis expulsi sunt, nec admiserunt nec approbauerunt; nec ipsos, qui eis subrogati post sunt α, viuentibus illis legitimos episcopos dixerunt [b]: Sanè, si ad Turonensem fortè archiepũm mittere prefatos episcopos dedignaris, stude duos epos de expulsis [c], & duos de subrogatis vnà cum ecclesię tuę legato ad Apostolicam B. Petri sedē transmittere: vbi digna examinatione premissa, qui legitimi episcopi sunt, appareant, & suas ecclesias irregulariter nõ amittant: Nihil enim queo aliud in presenti negocio diffinire. Quia vero magna, quis sit metropolitanus apud Britannos contentio est, licet nullius memoria teneat vos in vestra regione vllã habuisse metropolitanam ecclesiam; tamen si libet (postquam Deus omnipotens pacem inter vos & dilectum filium nostrũ Carolum regem gloriosum constituerit) facile hoc poteritis aduertere. Quòd si adeò cõtentiosè creditis agere, ad nostrum Apostolatum destinare cõtendite; quatenus nostro libramine, quæ fuerit apud vos antiquitus archiepiscopalis ecclesia, luce clarius innotescat: & deinceps omni ambiguitate recisa, quã sequi episcopi vestri debeant [d] incunctanter [e] agnoscant. Neque enim ecclesias Dei per discordias regum, diuisionis aliqua pati damna necesse est, cum quantum ex se est) pacem, quam prædicant, seruare studeant inuicem, & in omnes.

α ¶ Subrogati post sunt.] *Sic restitutum est ex aliquot vetustis & valde emendatis codicibus. Antea legebatur; subrogari possunt.*

3 *Aliàs autem irrita erit episcopum sententia, & a synodo retractanda.*

Vnde Fœlix Papa I. epist. prima ad Paternum.

¶ Damnatio iniusta irrita est, & à synodo retractanda. Cap. XI.

IRritam [f] esse censemus & iniustã β episcoporum damnationem, & idcirco a synodo retractandam; ita vt oppressis ab omnibus, in cunctis subueniatur causis.

β ¶ Et iniusta.] *Sic in originali, et antecedit vox. aliter: sed*

ALIAS AVTEM. Hæc est tertia pars quæstionis, in qua probat quod probatum fuit in prima parte, scilicet quod vnusquisque debeat a suo iudice iudicari. Ioan. de Fan. & sic continuatur. Dictum est s. in §. aliquando, quòd pro bono pacis Papa tolerauit depositiones episcoporum ab alijs factas. Nunc vero dicit Gratianus, φ aliàs nisi pro bono pacis tolerasset, irrita esset depositio, vt in seq. cap. dicitur.

IRritam esse.] CASVS. Quidam episcopi depositi fuerunt sine auctoritate Papæ, & ideo dicit Fęlix Papa irritam esse eorum damnationē, & a synodo retractandam, vt oppressis omnibus subueniatur plenarie.

f ¶ Irritam.] Factã sine auctoritate Romani Pontificis.

Margin notes:

1 Arg. 44. di. in princ. vbi de hoc not. s. ead. q. 3. §. 1. & 1. q. 1. sicut Christus Arch.

2 Idē sentit hic H. & I.

ALIAS

Procurator qñque cãm criminalem põt tractare.

2 De hoc no. inf. ea. q. 8. in suum.

3 Nã licet talis cã esset ciuilis, spectabat tamē ad depositionē & cõdēnationē episcoporũ, si in ea constaret φ legitime essēt cõuicti de crimine, fm H.

Possessor lite pendente fructibus vtitur.

Et in decretis. Iulij c. 27. Cap. Hadriani c. 58.

11. q. 3. c. irritam, ex Carth. 4. c. 28. Ans. li. 3. c. 69.

QVOD

QVOD AVTEM. CASVS. Dictum fuit supra in cap. hæc quippe, q suffraganei debent ire ad iudicium sui metropolitani, scilicet ad Turonensem, & ideo Gratianus vult modo ostendere, q suffraganei iudicium sui archiepiscopi declinare non debent, & ad alium iudicem ire. Et hoc probat per sequentia capitula.

pastoralis. H. Sed potius est hic arg. contra, quia dicitur hic, q oportet habere iudices cõprouinciales, & archiepiscopus est comprouincialis. Illa ergo exceptio, nisi, ad principium refertur, scilicet ad peregrina, & fuit intellectus. Grat. q si quis recusaret metropolitanum, ad alium iudicem: ad idẽ facit 2. q. 6. placuit 2. & in auth. de sen. epis. §. œconomus. coll. 9. Arg. contra. 3. ea. pulsatus. Sed extrã de fo. comp. si diligenti. expeditum est, q nõ potest per pactum renunciare foro. De hac materia not. 11. q. 1. insolita. Io. Quod dicit Io. q expeditum est, in illa decre. extra de fo. comp. si diligenti. non est uerũ ‡ quia illa decre. loquitur, q clericus non potest consentire in laicum, sed hodie nec in clericum consentire potest, nisi de consensu sui episcopi, ut extra de foro comp. significasti. B.

in decretis Iulij & in cõcilio Carthaginẽsi quarto (unde citatur infra 11. q. 3. c. irritam.) & in capitulis Hadriani, & apud Anselmum est, irritam esse iustitiam episcoporum damnationem, &c. *qua lectio videtur magis conuenire cum rubrica huius capitis.*

Quod autem metropolitanum suum contemnere, & aliorum iudicium alicui expetere non liceat, Sixtus Papa III. testatur in epist. ad Orientales episcopos, cap. 3. dicens.

Et inter decreta Higini, c. 4. in epist. 2. Felicis inter decreta Iulij c. 16. in cap. Hadriani cap. 19. in adiectis capitular. Poly. l. 5. tit. 1. Ansl. l. 3. c. 77. Burc. l. 1. c. 147. Iuo p. 5. c. 260. & p. 6. c. 331.

¶ Peregrina iudicia sunt submouenda. C. XII.

PEregrina iudicia (salua in omnib. Apostolica auctoritate) generali sanctione prohibemus: quia indignũ est vt ab extraneis † [a] iudicentur, qui cõprouinciales, & a se electos [b] debẽt habere iudices, nisi fuerit appellatũ.

† al. exterhis.

Item Anacletus Papa, epist. 1. c. 3.

¶ De eodem. C. XIII.

LEges ecclesiæ Apostolica firmamus auctoritate, & peregrina iudicia submouemus. Vnde, & Dominus mentionem faciens Loth, per Moysem [c] loquitur dicẽs: [Ingressus es quidem (inquit) vt aduena, nunquid vt iudices?]

Gen. 19.

Item Innocentius Papa ad Victricium Rothomagensem episcopum, epist. 2. c. 3.

Et Marcellus epi. 1. in codice canonum inter decreta Inno. Capitularium l. 6. c. 287. Ansl. l. 2. c. 52. & 3. c. 79.

¶ Nulli liceat aliarum prouinciarum iudicium expetere. C. XIV.

NOn liceat cuiquam (sine præiudicio [d] tamen Romanæ ecclesiæ, cui [a] in omnibus causis reuerentia, & auctoritas debetur) relictis his sacerdotibus, qui in eadẽ prouincia Dei ecclesias nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias, vel aliarum prouinciarum episcoporũ iudicia expetere † [e], vel pati. Quod si quis præsumpserit; & ab officio cleri submotus, & iniuriarũ reus ab omnibus iudicetur.

† al. experiri.

† eius

[a] ¶ Cui.] *In epistola, & Marcelli, & Innocentij legitur,* sine præiudicio tamen Romanæ ecclesiæ, cui † in omnib. causis debet reuerentia custodiri: *quamuis a postrema conciliorum in quatuor tomis editione absint illa dua voces,* sine præiudicio *quemadmodũ, & paulo inferius ista,* vel aliarum prouinciarum episcoporum iudicia expetere, vel pati, *q̃ tamen habetur in alijs locis indicatis.*

comprouinciales iudices recurreret, nõ ad peregrinos, nisi appellaretur, & hoc est quod dicit, & cũ causa extra prouinciam commissa fuerit. inf. e. nõ liceat 2. b ¶ Electos.] Cũ ordinarij sint suspecti 2. q. 6. placuit, vel loqtur in cã criminali pñbyteri, vl diaconi 15. q. 7. si aũt.

2 Istã glo. signant H. & I. super uer. 3. c. nisi fuerit appellatum, & melius & clarius ponitur ibi. Arch.

LEges ecclesiæ.] CASVS. Anacletus in hoc capitulo pfirmans cõstitutiones ecclesiæ dicit, q alienigena iudex esse nõ dẽt. Et hoc pbat exẽplo Loth, cui dictũ fuit a Sodomitis, Ingressus, &c.

c ¶ Per Moysem.] quia ipse Moyses loquens per spiritum Dñi introduxit in Genesi Sodomitas ita loquentes.

NOn liceat cuiquã.] CASVS. Quæsitũ fuit vtrum episcopo liceat agere, vel rñdere sub iudice non suo. Et respondet, q nõ, salua tamẽ in omnib. Romanæ ecclesiæ reuerẽtia, quod si facere præsumpserit, deponatur.

d ¶ Præiudicio.] Hoc ideo dicit, quia spretis omnibus ordinarijs ad cũ potest appellari. arg. 3. 2. q. 7. c. 1. 2. & 3. nam ipse est ordinarius oium extra de elect. cu nobis olim.

e ¶ Expetere.] Hic patet q clericus, sine consensu sui episcopi non põt consentire in aliũ iudicem, nam sic posset euacuari iurisdictio episcoporum, si omnes consentirent in

Clericus an possit foro renunciare.

PEregrina iudicia.] CASVS. Quæsitum fuit a Sixto vtrum valeant illæ sententiæ, quæ a iudicibus extraneis proferuntur. Et rñdet q non, nisi fuerit appellatũ vel Papa propria voluntate causam delegauerit, quia indignum est, vt qui comprouinciales electos debent habere iudices, ab alienis iudicentur.

a ¶ Ab extraneis.] Argum. iudicem ad quẽ appellatur non esse ordinarium 16. quæst. 3. scitote, & sic archiepiscopus est extraneus, vt hic vĩ, & extra de offic. iud. ord.

1 idest, extraneum, & certus est q de hoc dubitat, cum hoc sit certissimum sm Hug.

‡ Imò est uerũ, ut patet uers. cum ergo. Arch.

RE-

REVERENTIA. CASVS. Quia sup. in c. non liceat, mentionẽ fecit de reuerẽtia Papę: ideo Grat. dicit q̃ sit illa reuerentia, scilicet cum appellatur ad eum, vel cum ab eo iudices extranei conceduntur.

Vnaquæque.] CASVS. Dicitur hic, quòd quęlibet prouincia proprios debet habere iudices, ad quos cõprouinciales recurrãt, nisi sedes Apostolica aliter decreuerit.

Neminem. CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte dr̃, ꝙ nullus debet trahi extra suam ꝓuinciam, vel comitatũ, ita ꝙ actor sq̃ forum rei sequatur, nisi fuerit appellatũ ad maiorem iudicẽ, vel nisi ad iussionẽ maioris iudicis dat᷒ fuerit iudex. In secũda parte di. ꝙ in qualibet ꝓuincia synodus causas audire debet, & terminare intra suæ prouincię terminos, & oĩs accusatio fiat intra ꝓuinciã, sicut i Nicęno concilio continetur. Scd̃a pars icipit ibi, Illa quę sunt. a Neminẽ. Est autem hoc iõ statutũ, q̃ alibi nõ possunt hẽre testes, vel amicos, vt 33. q̃st 10. 2. fine. 2. q. 2. præceptũ. & in authen. vt omnes obed. iudi. §. 3. coll. 5. Vnde dico, ꝙ si aliquis impetrat rescriptum ad iudicem alterius prouinciæ, nõ sufficit ꝙ vltra duas dietas non trahat aduersariũ, vt dicit illa constitutio, ext. de rescript. nonnulli. Sed etiam requiritur, ꝙ extra prouinciam 1 cum nõ trahat, nisi in literis fiat mentio de prouincia. Cũ enim de iure extra ꝓuinciã nemo sit trahẽdus, vt hic dicitũ: ergo nisi rescriptũ principis de eo faciat mẽtionẽ, nõ põt auctoritate rescripti trahi extra prouinciã, licet minus sit spatiũ ad quod trahitur, q̃ duæ dietæ. est tamẽ ar. contra ext. de offi. iu. de. ordi. significauit. 1. Certe tamen non nocet contra: sed illi constitutioni, non nulli, statur. Ista opinio hodie non habet locum, immo contrarium obseruat Romana curia.

Reſcripto nõ poteſt quis trahi extra ſuã prouinciam.

1 Intelligo vulgarẽ, vt dixi 2. q. 1. §. factus.

SI quis clericus.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ de quocunque crimine quis accusatur, tantum in sua prouincia respondeat, nec accusator eum ad aliam prouinciam trahere nitatur. Sequẽs cap. planum est, & per se patet.

Reuerentia autem, quæ Apostolicæ debetur ecclesiæ, & eius auctoritas intelligenda est, cum vel ad ipsam appellatum fuerit, vel ab ea indices electi conceduntur.

Vnde Sixtus Papa cum diceret: [Comprouinciales, & a se electos debent habere iudices, statim subiungit, [nisi fuerit appellatum.

sup. eo. peregrina.

Item Anacletus Papa epist. 1. c. 3.

¶ Absque Apostolicæ sedis decreto extraneos iudices adire non possumus. C. XV.

VNaquæque prouincia tã iuxta ecclesiæ, quàm iuxta sæculi leges, suos debet iustos, & nõ iniquos habere iudices, & non extraneos †, nisi Apostolicæ sedis huius decreuerit auctoritas.

Ans. l. 3. c. 80.
† al. externos.
In cap. Hadriani, c. 5. 8. 9. 10.
Fælix. 1. epist. 2.

Item ex Romana synodo.

¶ Nisi per appellationem, alterius prouinciæ iudices adire non oportet. C. XVI.

NEminem a exhiberi de prouincia ad prouinciã, vel ad comitatum oportet, nisi ad relationẽ iudicis, ad quem fuerit appellatum α, ita vt actor rei forũ sequatur. *& infra.* ¶ Illa, quæ β sunt per vnamquamque prouinciam, ipsius prouinciæ synodus dispenset, sicut in Nicæno constat decretum esse concilio. ¶ Vltra prouincię terminos accusandi licentia non progrediatur ¶ Omnis accusatio intra prouinciam audiatur, & a comprouincialibus terminetur, nisi prælatus sit, qui accusatur. γ

Iuo p. 5. c. 248. & p. 6. c. 331.
sup. ea. vltra.
inf. 5. q. 4. c. duodecim. §. item Hadrianus.
C. 8.
C. 9.
C. 10.

α ¶ Ad quem fuerit appellatum.] *Hæc sunt addita ex Hadriano. epistola synodica Fœlicis, & Iuone.*

β ¶ Illa quæ. *Hinc vsque ad finem in capitulis tantum Hadriani sunt inuenta.*

γ ¶ Nisi prælatus sit, qui accusatur.] *Verba hæc neque in capitulis Hadriani, neque antiquioribus Gratiani exẽplaribus leguntur, in alijs vero, loco ipsorum, sunt hæc* nisi ad sedem Apostolicam fuerit appellatum.

Item Sixtus.

¶ De eodem. C. XVII.

SI quis clericus super quibuslibet criminibus accusatus fuerit; in prouincia, in qua consistit ille, qui accusatur, suas exerceat † actiones: nec existimet † eum accusator suus alibi, aut lõgius ad iudicium pertrahẽdũ †.

Elutherius ad Galliæ prouin.
Fælix. 1. epi 1. in decretis Iulij. c. 25.
In c. Hadriani, c. 7.
Iuo p. 6. cap. 318. & 329.
† al. exerat.
† al. astimet.
† al. protrahendum.

¶ *Caput hoc. quod citatur ex Sixto. in nulla epistola Pontificum huius nominis est inuentum. In aliquot vetustis exemplaribus est tantum,* Item, *vt videatur citari eadẽ synodus Romana, quæ in superiori capite, idest quæ continetur in capitulis Hadriani. Iuo autem par. 6. c. 318. citat ex Eleuterio: cap. autem 329. citat ex Fœlice primo.*

Item ex decreto Hadriani Papa.

Quod-

Quòd iudex.] In hac 7.q. quæritur, vtrũ criminosus possit esse iudex, & inde sumpta occasione ponit tres ordines infamium vsque ad illam legem, arcentur. Diuidas ergo quæstionem in tres partes. In prima parte ponitur quod dictum

mes possunt esse indices. Et quidam ꝗ non tolerantur ab ecclesia, non possunt ꝗ tolerantur, bene possunt, & tenet eorum snia: ipsi tamen peccant iudicando. Vel distingue an aliquis sit infamis per sententiã vel ipso facto, vt tũc nõ possit, an aliàs, vt tunc possit. Illud tñ certũ est, ꝙ si infamia obijcitur alicui, qui est electus in iudicẽ quòd ꝓpter hoc bene remouetur, licet hucusq; fuerit toleratus, vt extr. de rescriptis, sciscitatus. & ext. de excep. prelat. inter dilectos & ff. ad leg. Iul. de vi priuata. l. 1. crimina. si ergo possunt iudicarè ex officio, sed nõ ex vitæ merito. 15. q. vlt. c. vlt.

1 De hac materia tractat plenè in l. Barbarius Philippus. & ibi per Bar. & alios. ff. de off. pt.
2 Vt inf. c. §. fina. in fi. de pœ. d. 6. ca. 1. 40. distin. c. vlt.

¶Vbi crimen admittitur, ibi causa ventiletur.

C. XVIII.

† al. feritat.

In cap. Hadriani ca. 52. & sup. ea. ca. ibi semper ex Fabiano. Burc. li. 16. c. 3. Iuo p. 6. c. 324. Pann. li. 4. c. 75.

Qvi crimen obijcit, sciat † se probaturum. Reuera ibi causa agatur, vbi crimen admittitur.

QVAESTIO. VII.

In cap. Hadriani ca. 5. & in 2. epist. Felicis. Ansl. li. 3. tit. 1. Iuo p. 5. c. 248. & p. 6. c. 333. Pann. l. 4. c. 78.

Ex le. cum prætor. ff. de iudicijs.

Quòd iudex [a] esse nõ possit, quem cum reo per aut maior macula inficiat, multis auctoritatibus probatur.

Dicit enim sanct[illegible] Romana synodus.

¶Infames, iudices esse non possunt. C. I.

Infamis [b] persona, nec procurator [c] esse potest, nec cognitor.

Tria sunt, [d] quibus aliqui impediuntur, vt iudices nõ fiant. [Natura, vt surdus, & mutus, & qui perpetuo [e] furiosus est, & impubes, quia iudicio carent. Lege, qui Senatu amot [f] † est. Moribus [g] fœmina & serui: non quia non habeant iudicium, [h] sed quia receptum est, vt ciuilibus officijs non fungantur.

† motus] orig.

¶Prior pars huius capituli vsque ad vers. cognitor habetur in epistola secunda Fœlicis primi: in qua refert synodũ a se habitã quod in principio epistola cõmemorat his verbis, Nos vero ad supplemẽtũ vestrũ fratres, & coepiscopos nostros vocauimus amplius quã septuaginta. Cũ quib. hæc, quę subtus habẽtur inserta, regulariter tractãda decreuimus. *Eadẽ pars habetur in capitulis Hadriani, qua (vt superius ea q. 5. ca. accusationes, adnotatũ est) nomine Romana synodi interdum citantur. Reliqua vero huius capitis videntur esse Gratiani; sumpta tamen ferè ad verbum ex l. cum prætor. vers. quidã enim. ff. de iudicijs, quemadmodum & in sequenti capite multa colliguntur ex varijs legibus digestorum, & Codicis. Quamobrem in antiquioribus codicibus omnia hac vsque ad cap. qui sine peccato, coniunctè habentur.*

Veruntamen, [i] si seruus, dũ putaretur [k] liber, ex delegatione sñiam dixit; quamuis postea in seruitutẽ depulsus sit sententia ab eo dicta, rei iudicata firmitatẽ tenet.

In digestis, tit. de postulando.

lib. 3. tit. 1.

b Infamis.] Per sententiam.

c Nec procurator.] idest, aduocatus, vt j. pxi. §. Vel intellige de ꝓcuratore vero, vt īfamis nõ possit esse ꝓcurator 3. secundũ canones. vt j. 5. q. 4. quia episcopus, nec obstat iusti. d. excep. §. vl. qa loqtur hic de infami per sententiam. ibi de tali, qui est alias īfamis: si tñ iudex tolerat in officio, eius tenet snia. 8. q. 4. nonne. Sed infamis põt esse arbiter, vt j. ead. §. tria. vers. cognitores.

Infamis an possit esse ꝓcurator.

3 De hoc et no. ext. de iuram. cal. Imperatorum.

TRIA SVNT. CASVS. Dicit in hoc §. ꝙ trib⁹ de causis repellit aliquis ne iudex fiat. s. natura, lege, & morib⁹. Natura impeditur. surd⁹ mutus, perpetuo furiosus, & impubes. Lege, vt ille ꝗ remouet à senatu ꝓp suã turpitudinẽ. Morib. vt mulier & seru⁹: nõ ideo qa iudicare non possunt: sed qa moribus obtentũ ẽ ne ciuilib⁹ fungantẽ officijs sed si delega

Infamis arbiter esse potest.

dictum est. Secũda ibi, [Arcentur.] Tertia ibi:] Qui sine.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur. 7. q. qua queritur, an iudex esse possit, qui pari delicto cum reo vel minori inficitur, & ꝙ non possit iudicare, multis auctoritatibus probatur. Consueuit tamen dici, ꝙ donec iudex toleratur ꝙ iudicare potest ex officio suo, sed nõ de iure mero, vt j. ea. §. vlt. Mihi vr. ꝙ repelli debeat, si crimen fuerit contra eum probatum in modum exceptionis, sicut cõtingit de teste, qui repellitur probato crimine in modum exceptionis. & sicut de electo ad dignitatem contingit cum ei obijcitur aliquid, vt repellatur ab electione. Sequens capitulum planum est.

a ¶Quòd iudex.] Hic quæritur an criminosi, vel infa-

tur causa seruo, qui putatur liber, eius tenet sententia.

d ¶Tria sunt.] Hoc est sumptum a lege. ff. de iudi. cum prætor. §. non autem omnes.

e ¶Et qui perpetuo.] Secus ꝗ ad tempus, vt ff. de iud. cum furiosus.

f ¶Amotus.] Immo & si eius electio fuerit cassata propter eius vitium, vt extra de elec. c. super.

g ¶Moribus.] Idest, consuetudine. immo etiam lege, siue canone. 33. q. 5. mulierem. Nec obstat 15. q. 3. §. 1. dic vt ibi dixi.

h ¶Iudicium.] idest, discretionem.

i ¶Veruntamen.] §. & verba Gratia.

k ¶Dum putaretur.] Ecce quantum communis opinio operetur, vt extra de iure patr. cõsultationib. extra qui filij

Opinio cõis multũ operatur.

filij sint legit. est inter. & 1.q.1.si qui à simoniacis. C. de testa.l.1.arg.contra extrà qui fil.sint leg.per tuas.& sup.24.dist.c.vlt.29.q.2.si quis ingenu°. & dist.8.veritate.& ff.de iud.l.2.in prin.Sed nunquid idem est si excõicatus ferat snĩam, qui publicè habetur pro non excõmunicato? not.extra de sent. & re iudic.ad probandum. Et ẽ rõ quare aliud fit in seruo;quia seruus in multis casib. habet personã standi in iudicio, vt 12. q.2.§.q manumittitur.sed excõmunicatus in nihilo. Vel dic(quod verius credo) quod nec sentẽtia serui teneret, nisi confirmata esset à principe.Io.

e ¶ Prædonum.] Tunc enim non est imputandum, vt ff.de adult.vim passam.32.q.5.ille.

f ¶ In arena.] Ni causa virtutis hoc faciant.ff.eod.l.1. §.quod si.

g ¶ Alij enim.] Notandum, ꝙ omnes, qui maiori infamia

C. II.

INfames nõ possunt esse procuratores,vel patroni causarum.Sunt autem tres ordines eorum,qui postulare[a] prohibentur. ¶Est autem postulare, & desiderium suum vel amici sui in iure apud eum, qui iurisdictioni præest, exponere,vel alterius desiderio contradicere. ¶Nam,vt præmisimus,non postulantiũ tres ordines sunt. Quidam prohibentur omnino [b] postulare,vel propter ætatem vt minores decem & septem annis, vel propter casum, vt surdus,qui prorsus non audit.[c] Alij prohibentur,ne pro alijs postulent,vel propter sexum, vt fœminæ; vel propter casum [d], vt vtroque lumine orbati; † vel propter notã turpitudinis, vt ij qui corpore suo muliebria passi sunt,nisi fortè vi prædonum, [e] vel hostium stuprati probẽtur.Similiter qui capitali crimine,vel calumniæ † causa publico iudicio sunt damnati, vel qui operas suas locauernnt, vt cum bestijs depugnarent in arena, [f] pro alijs postulare prohibentur. His personis pro se allegare permittitur, pro alijs postulare prohibentur; nisi fortè tutelam impuberum,vel curam adolescentium non affectatam, sed necessariam administrarent. Pro his enim quorum curam gerunt, eis postulare conceditur. Alij enim [g] omnes,qui vt infames [h] notantur,nisi pro se, & pro certis personis postulare nõ possunt, nisi in integrũ restitutionem acceperint. ¶ Permittitur [i] aũt eis postulare pro parente,pro patrono,patronave, liberis, parentibusq; patroni,patronæque: pro liberis etiam suis fratribus,& sororibus, vxore, socero, socru, genero, nuru, vitrico,nouerca,priuigno,priuigna,pupillo,pupilla,furioso,furiosa,fatuo,fatua,muto, surdo, prodigo, & adolescente.¶Item pro ijs,quibus propter infirmitatem curatores dari solent,& qui negocijs suis aliquo perpetuo morbo superesse non possunt. ¶Omnes autem,qui non sponte, sed necessario funguntur officio, [k] sine offensa edicti postulare possunt,etiam si ij sint,quibus nõ nisi ꝓ se ipsis postulare permittitur.¶Affinitates vero non eas accipere debemus,quæ quondã [l] fuerũt,sed ꝓsentes. Nurus & generi appellatione,& soceri,& socrus,& vlteriores,quibus[pro] præpositio [m] solet accedere,cõtinẽtur.

Ex l.1. ff. de postulando uerbis alio modo aptatis.

† al.calumniæ publici iudicij.

† Concor. text. in l. 1. §.secũdo loco.ff. de postu.

Ex l.2.& 3.eo.

Ex l.4.& 5.

Ex l.6.

Ex l.3.eod.

INfames. CASVS. In hac lege hoc ordine ꝓcedit. Primo dr, ꝙ infames nõ possũt esse ꝓcuratores,vł aduocati. Secũdo qd sit postulare. Postulare est,s. desideriũ suum vel amici sui in iudicio exponere.Tertio ponit tres ordines hominũ,qui aduocare non possunt. In primo ordine ponuntur illi qui nec pro se nec pro alijs possũt aduocare, vt minores xvij. annis & illi q nihil audiũt. In secundo uero ordine ponũtur illi,q possunt ꝓ se postulare sed ꝓ alijs non nisi pro pupillis vel adultis,quorũ tutelam vel curã gerũt in quo ordine sunt quinque genera hominũ seu personarum, s.mulieres, & vtroq; lumine orbati,& illi q spõte muliebria passi sunt, vt Sodomitæ, vel qui de capitali crimine, aut de calũnia sunt dãnati, & ij q locauerunt operas suas, vt cũ bestijs seu feris pugnarent in arena.In tertio autem ordine ponunt, alijs infames,qui ꝓ se & quibusdã certis personis possunt aduocare, quæ infra continentur, & hoc propter quinque causas,scilicet propter reuerentiam, in parente & patrono:propter cõsanguinitatem:propter affinitatem:propter misericordiam miserabilium personarũ. ꝑ tutelam,vel curam eis iniunctam. Secunda pars est ibi, [Est autem.] Tertia ibi, [Nam vt præmisimus.]

a ¶ Postulare.] Postulare est pro tribunali petere,& nõ alibi.ff.de dam.infect.dies.§.hoc autem.

Postulare quid est.

b ¶ Omnino.] Etiam pro se.

c ¶ Non audit.] Nullus enim adeo surdus est quin aliquid audiat,ut C.qui testa.fac.poss. discretis.

d ¶ Vel ꝑ casum.] Digestis,de iud.cæcus:7.35.q.1.§.vl.

mia sunt notati, nõ nisi pro se & pro ijs quorum sunt tutores possunt postulare, & illi sunt de secũdo ordine. Sed minori infamia notati possunt pro se & pro quibusdam certis personis aduocare, & sunt de tertio ordine postulantium,scilicet de minori.

Infames qui que postulare possunt.

h ¶ Infames.] Minori infamia.

i ¶ Permittitur.] Vt sunt illi de secundo ordine.

k ¶ Officio.] Vt tutores & curatores.

l ¶ Quæ quondam.] Ergo vno coniugum defuncto soluitur affinitas insti.de nupt.§.affinitatis.Sed cõtra 35. q.10.ca.1. 1. Sed potes dicere, ꝙ quo ad impedimentũ matrimonij non deletur,sed quo ad alia,aut quo ad beneficia huius edicti.

1 Ver. porro. vbi de hoc.

m ¶ Præpositio.] Scilicet patribus istorum,vel viris istarum,&

rum,& dicitur prosocer. idest pater soceri progener. id est,maritus neptis, nam gener filij mei est mihi: progener.

ARCENTVR. Hæc est secunda pars quæstio. in qua ponit 12. art.legales vsque ad c.[qui fine.] Io. de Fant. CASVS.

honorati, qui Romæ sunt, idest qui honorem habent fine administratione, possint aduocare? Et respondet, quòd sic, quamdiu volunt, dummodo tamen turpi lucro pecuniæ, vel alicuius alterius rei non corrumpantur.

Tit.6.l.5.

2 ¶Arcentur etiam a professione aduocatorum(*sicut in secũdo libro Codicis titulo de postulando inuenitur*) qui sub nomine honorariorum ex ipsis negotijs, quæ tuenda susceperint, emolumentum sibi certæ partis [a], cũ graui damno litigatoris, & deprædatione poscentes, inueniuntur.¶Item si quis adeo procax fuerit, vt nõ ratione, sed probris putet esse certandum,opinionis suæ imminutionem patiatur. ¶Præterea non licet aduocato vllum contractum [b] inire, vllam pactionem conferre cum eo litigatore, quem in propriam recipit fidem, nec ex industria [c] iurgium protrahere.¶Apud vrbem [d] Romam etiã honoratis [e], qui hoc putauerint eligẽdum [f], eousq; licet orare,quousq; maluerint [g], videlicet, vt nõ ad turpe [h] cõpendiũ,stipemq; deformem hæc arripiatur occasio. Nam si lucro pecuniaq; [i] capiantur, veluti degeneres inter vilissimos numerabuntur.¶Si vero [k] in vno auditorio duo tantum præ cæteris fuerint, vel plures, quorum fama sit hilarior,in iudicãtis officio sit, vt per [l] causidicorũ distributio fiat,& exæquetur partib.auxiliũ singulorũ. ¶Si qs vero monitus a iudice,ea excusatione,quæ nequeat comprobari,cuicumq; parti patrocinium denegauerit,careat foro [m],sciat ẽt nunquam sibi ad agendũ copiam posse restitui. ¶Si quis autẽ ex litigatoribus detectus fuerit separatim tractasse cũ plurimis, & aduersario suo tali fraude subtraxisse paris defensionis copiam; ostendet proculdubio iniquam [n] a se litem foueri, & auctoritatẽ iudiciariã a se elusam experietur. ¶Item,quamuis [o] illi qui causam fisci egissent,prohibeantur aduersus fiscum patrocinium præstare; tamen hodie [p] etiam aduersus fiscum patrocinium possunt exhibere priuatis †; dum eam causam [q]

L.6.cod.eod.

L.7.cod.eod.

Ex l.2.cod. de aduocat.fisci.

† Concord. tex.in l.1.& ibi Cy. C.de aduoc. fisci. no.in l.pen. & fi. ff. de postu.

1 Secundum Azo.Io.Ber. & L.

d ¶Apud vrbẽ.] De eadem lege est.

e ¶Etiã honoratis.] etiam melioribus.

f ¶Eligendum.] Vt sunt aduocati.

g ¶Maluerint.] id est,quousq; ale officium voluerint exercere, vnde non est hic argumentum,ꝙ aduocati tandiu audiantur, quamdiu volunt allegare; quia iudex potest aduocatos remouere cum voluerit, vt ff.de ijs quæ in testamento delẽtur. l.3. ĩ fi. & C.de iudicijs, Auth.iubemus.

h ¶Non ad turpe.] idest, ad modicũ, & vile.Et est arg. ꝙ bona dona danda sunt admi.tuto.cum plures, & ff.de origine iuris. l.2.§.vlt.

i ¶Pecuniaque.]Monica.

SI VERO. CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ si duo, vel plures in aliquo auditorio ꝑtoris meliores fuerint aduocati, & alter litigatorum velit habere partẽ bonorum aduocatorum: officio iudicis fiat æqualis distr.butio causidicorum: & si quis aduocatus monitus noluerit obedire sine iuxta excusatione, careat ipse officio aduocandi sine spe aliqua restituendi.

Aduocato q̃nque silentium imponẽdum est.

3 Adde, ꝙ non debent esse uerbosi in allegãdo leg.Nossennius, cũ ibi no.ff.de ne. gest.

Doctoribus bona dona danda sunt.

CASVS. Dicitur hic, quòd illi,qui paciscuntur de certa parte litis cum eo cuius causam defendunt,repelluntur ab aduocando.

a ¶Partis.] De parte litis non licet pacisci, vt ff.de pac. sumptus, sed super certa re licet. C.de sententiam passis, si debitor 1 licet dixerit, ꝙ licet de aliquota repacisci sine graui detrimento partis. vt hic: tamen vltra centum aureos non licet pacisci, vt ff.de va. & extraor. co.l.1.§.in honorarijs.

PRÆTEREA. CASVS. Tria prohibet Imperator, vt aduocatus rationibus pugnet, non probris: alioquin erit infamis, vt nullum pactũ ineat cum eo quem in propriam curam susceperit, post lit.contest.quod intelligit H. si antea fecit pactum. alioquin secus, & vt iurgia ex in[dust]ria non protrahat.

b ¶Contractum.]Ex post facto,ab initio tñ pôt.12.q.3. non licet, sed si non fecit pactum, postea ei dabitur pro modo litis, & facundia aduocati,& pro consuetudine regionis,vt ff.de ua.& extraor.cog.l.1.§.i honorarijs.:Vel loquitur de tali, qui sponte se uinci sustinet in aliqua exceptione, ut si asserat se non posse fouere causam, nisi augmentetur salarium, quod fieri non debet,argumento medici,ut ff.de uar.& extraor.cog.medicus.

c ¶Ex industria.]Quod si fecerit,cum iudex puniat duabus libris auri 2 C.de iudi.properandum,§.illo proculdubio.

APVD VRBEM. CASVS. Quæsitum fuit utrum

Aduocato qualiter fit satisfactio.

2 Sic erit in medico,ff.de uar.& extra ord.cog. medicus.

K ¶Si uero.] C.eod.prouidendum.

l ¶Vt par.] Illud olim obtinuit cum salaria dabantur de publico; hodie utraque pars sibi debet prouidere,ut C. de iud.l.properandum, §.illo. Tamen pueris,& debilibus, & pauperibus prætor dabit aduocatum 4 ut ff.de postul.l.1.§.ait prætor.

m ¶Foro. ff.de pœn.l.moris,§.1.

SI QVIS AVTEM. CASVS. Quæsitum fuit ab Imperatore, si alter litigatorum subtraxerit aduersario copiam aduocatorum corrumpendo eos ne ipsum iuuarent, quam pœnam pati deberet. Et respondet,ꝙ puniri debet extra ordinem, & ostendit se iniquam litem fouere.

n ¶Iniquam.]Sic extra de testi.c.intimauit,& extra de testibus cogend.peruenit.

QVAMVIS. CASVS. Quidam fuerunt aduocati fisci, postea uolebant præstare patrocinium priuatis contra fiscum. Quæsitum fuit an possint.Et respondet ꝙ sic,hodie,licet olim fuisset secus: dummodo declinent causam illam,in qua fuerunt aduocati pro fisco.

o ¶Quamuis.]Verba Gratiani.

p ¶Tamen hodie.]uerba legis.

q ¶Causam.] Nisi suam,uel parentum suorum,uel pupillorum suorum iniuriam prosequantur,ff.eod.l.pen. §.ultim.

4 De hoc le. & not.extra de off.in c.1.

SI CONTRA. Casum sic pone. Ego quondam fui aduocatus cõtra patrem Petri. pendente causa mortuus est pater Petri, cui Petro datus sum tutor legitimus datiuus, vel testamentarius. Quæritur vtrum possem defendere eandem causam Petri pupilli mei? Et respõdet, quod sic, quamuis olim ego fui contra patrem eius.

Iudex an possit quãq; propriam sententiam impugnare.

a ¶ Si contra patrẽ.] male ponit literam, quæ est ff. eo l. vlt.

b ¶ Tutor.] Arg. ꝙ ratione officij licet, quod aliàs non licceret, vt 94. dist. præcipimus, & C. de admi nistrat. tuto. cũ quidam. Item arg. quòd si iudex successit appellãti, quod potest propriam sententiã impugnare, ff. de iudic. l. Iulian⁹ ait. Itẽ arg. ꝙ si iudex a quo appellatur, efficitur illius iurisdictionis, cuius est ad quẽ appellatur, ꝙ possit cognoscere 11. q. 3. si episcopus 2. quia iam videtur alia persona, ff. quando app. sit l. 1. §. sed & si præses. Ar. contra. ff. de iur. om. iud. prętor. Io. Sol. consueuit dici, quòd debet causam alicui delegare, vt ff. de iurif. om. iud. prætor. Vnde glossatur ibi, potest, idest, debet, alioquin posset recusari B.

6. a iudicibus. nunquam enim præcise inuenies, ꝙ ordinarius non possit esse arbiter. Sed vbiq; dicitur, ꝙ non potest cogere partes, vt in se compromittant, vnde licite compromittitur in eum volentibus partibus, vt ff. de tu to. & cura. l. 4.

Ordinarius an possit esse arbiter.

F O R-

declinent suscipere, quam tractauerant, dum fisci aduocati fuerunt. ¶ Item, si contra patrem [a] pupilli causam egisti; tutor [b], vel curator datus eandem causam defendere non prohiberis. ¶ Cognitores [c] vero ex officio intelligũtur, non ex arbitrio [d]. Nihil enim refert, is qui arbitrium suscipit, an sit integrę famę, an ignominiosus. ¶ Filius [e] etiam in re patris arbiter esse potest. Nam, & iudicem [f] eum esse posse plerisque placet. ¶ Si quis vero [g] iudex [h] sit, arbitrium recipere eius rei, de qua iudex est, & in se compromitti iubere prohibetur lege Iulia: & si sententiam dixerit, non est danda pœnę persecutio: seruus arbiter esse non valet, libertinus potest. ¶ Porro infamia [i] multipliciter irrogatur. Aliquando enim contrahitur genere delicti declarati per sentẽtiã: veluti cum iudex pronũciat, iniuriã fecisti, hęreditatem expilasti, calumniatus

L. hi, qui fisci. ff. de postul.
Ex l. Pædius. ff. de recept. arb.
Ibidem le. f.

Ex ead. l. Pędius. l. Decuriones.
C. ex quibus causis infa. irro.
L. 12. eod. eod.
L. 16. eod. eod.
L. 6. eod. eod.

COGNITORES VERO. CASVS. Hæc sunt verba Gratiani, & respiciunt ad finem primi capituli huius quæstionis, vbi dictum est, ꝙ infamis persona non potest esse cognitor, idest iudex. Sed ne aliquis idem intelligeret de arbitrio, dicit ꝙ arbiter potest esse infamis. Filius (vt lex dicit) potest esse arbiter de re patris.

c ¶ Cognitores.] Exponit primum capitulũ huius quæstionis.

d ¶ Non ex arbitrio.] ff. de arb. Pædius.

e ¶ Filius.] ff. de arb. quin etiam.

Iudex an possit suis ius dicere.

f ¶ Et iudicem.] Sed contra. ff. de iurisd. om. iu. qui iurisdictioni, vbi dr̃, ꝙ iudex nec sibi, nec liberis suis ius dicere potest. Sed illud intelligas in criminali causa: secus in ciuili: sed tamen in criminali causa [1] potest vsq; ad litis contestationem dicere ius suis, vt ff. de off. præsi. l. senatus. tamen delegatus iudex non potest esse filius in causa patris, vt extra de app. postremo.

1 Sub. ut colligitur a contrario sensu. ff. de iudi. in priuatis. Ar.

SI QVIS VERO. CASVS. Dicitur hic, quòd iudex non potest complere partes in se compromittere de illo negotio de quo ipse est iudex, & si sententiam dixerit, pœnæ persecutio non dabitur. Item dicitur hic, quòd seruus arbiter esse non potest: sed libertinus sic.

g ¶ Si quis vero.] Verba huius legis sunt ff. de arb. sed & si. §. si quis.

h ¶ Iudex.] Quidam ita intelligunt, vt hæc duo prohibeantur hic, scilicet vt ordinarius, vel iudex alter non possit esse arbiter de ea re de qua iudex fuit. Item, & hic prohibetur ne iubeat compromitti in se. Quare autem ordinarius non potest esse arbiter, triplex assignatur ratio. Vna quia secundum hoc ordinarius semper procuraret, vt eligeretur in arbitrũ, ne ab ipso posset appellari. Alia ratio est qua ordinarius debet cogere arbitrum vt procedat, debet suam sententiam mandare executioni. extra de so. comp. si quis contra, ff. de arb. l. 3. Sed hoc non posset esse, cum idem esset ordinarius, & arbiter [2] Tertia ratio est, quia arbitria sunt ad modum ordinariæ iurisdictionis, & sic sequeretur, ꝙ aliquid esset simile sibi ipsi: sicut non simul possunt concurrere iura naturalia, & iura adoptionis, vt insti. de adop. §. 3. Ioan. Ego credo tñ, ꝙ ordinarius possit esse arbiter, vt no. 2. q.

2 Et hoc plene probatur ext. de arbi. ex parte. Archid.

PORRO. CASVS. Quia dictum erat supra cap. infamis. quod infamis persona non potest esse procurator, vel cognitor: vel quia in multis locis fecerat Gratian. mentionem de infamibus; ideo supponit hunc §. in quo ostendit, quòd infamia quatuor modis irrogatur. Aliquando enim irrogatur infamia ex genere delicti per sententiam iudicis declarati, vt, cum pronunciat, iniuriam fecisti, &c. Aliquando ex genere pœnæ, vt cum aliquis in opus publicum condemnatur: qui remanet infamis etiam finito tempore. Aliquando etiam genere pœnæ, & delicti declarati per sententiam vt cum dicitur ei, Sycophantes, idest, calumniator es tu. Aliquando irrogatur ipso iure, vel ipso facto: quod idem est, vt contingit cum aliquis exercet improbum fœnus, vel cum mulier nubit intra tempus luctus, vel qui sciens eam accipit in vxorem. H. tamen dicit, quòd secundus modus non differt a tertio nisi in hoc, quod in tertio genere crimen fuit publicè per sententiam declaratum, quod non fuit in secundo genere.

i ¶ Infamia.] Fama, opinio, & existimatio, idem est. Fama est illæsæ dignitatis status, moribus, & legibus comprobatus, ff. de va. & extraor. co. l. pen. §. existimatio. Infamia alia iuris [3] alia facti. Infamia facti est quando qs aggrauatur, vel infamatur apud bonus & graues: de qua agitur, ff. de obsequijs a libe. l. 2. & l. licet. & 6. q. 1. sunt plurimi. s. quando læsa est fama alicuius propter factũ quod commisit, apud bonos, & graues. Vtrum autem hæc infamia repellat ordinandum, dixi 2. q. 7. ipsi apostoli. & quęst. 8. in summa. Infamia est diminutio status alicuius. Hæc infamia, quæ dicitur infamia iuris, quãque irrogatur ipso facto, & alijs modis, vt hic dicitur. Per sñiam infamatur quis, cum de crimine publico conuincitur quis, vel ciuiliter, uel criminaliter, ut ff. de pub. iu. infamem. nisi in casu, ut ff. de pub. iud. l. ult. In priuatis delictis si quis criminaliter sit conuictus, & condemnatus. si sit tale crimẽ quod descendit ex actione famosa, tunc infamatur, ut ff. de ijs qui no. infa. quid ergo. §. ult. sed §. ille nõ bene dicit: sed hoc expresse habetur, ff. de publ. iudi. l. infamem. Sed si ciuiliter agat, non ff. de cri. stel. l. 2. nisi in casibus, scilicet i actione furti, ui bo. rap. iniuriarũ, & doli mali, ut ff. de ijs qui no. infa. Athletas. §. ult. Itẽ fallit in crimine expilatæ hæreditatis, ut C. de ijs qui no. infa. si re. expilasse, & in crimine sepulchri uiolati, ut ff. de sepul. uiolato. l. 1. Et quando mulier calumniose se mitti facit in possessionem tanquam sit grauida, ut ff. eod. l. notatur. Sed pro actionibus quæ ex con-

Famæ definitio.

Infamia duplex.

3 Sub. alia canonica de qua no. 6. q. 1. c. 2. & hic repete quod dixi 2. q. 7. testes, Arch.

contractu descendunt, nemo fit infamis, nisi in quatuor casibus, vt ff. de ijs, qui no. infa. furti. §. mãdati, scilicet cum directe conuenitur actione tutelæ mandati, depositi, & pro socio, vt ibi dicitur. Per sententiam arbitri nemo infamatur. ff. eod. l. quid ergo. §. ex cõpromisso, sed hoc

Actiones quatuor ex contractu infamant.

L. 16. cod. eod.
L. 6. cod. eod.
L. 16. cod. eod.
L. 20. cod. eod.
L. 15. cod. eod.

es. Aliquando genere pœnæ [a]: sicut [b] illi, qui damnantur [c] in opus publicum; qui pristinum quidem statum [d] obtinent, sed damno infamiæ etiam post impletum tempus subijciuntur. Aliquando genere pœnæ, & delicti declarati [e] per sententiam [f], veluti dum fustibus cæso per præconem dicitur, συκοφάντης, idest calumniatus es. Aliquando ipso genere facti, vt exercentes improbum fœnus, & illicite exigentes vsuras vsurarum, & mulier, quæ intra tempus [g], quo moris est lugere maritum, contrahit matrimonium, & qui sciens eam vxorem duxerit.

sup. q. 5. nullus seruus, sed non eisdem verbis.
Matth. 7.
Ps. 49.
Ho. 12. in Euang.

Idem testatur Fælix Papa, & eisdem verbis. ¶ *Item in Euangelio, qui trabem gestat in oculo probatur non posse educere festucam de oculo fratris sui.* ¶ *Item Dauid in libro psalmorum: Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum? &c.*] ¶ *Item Gregorius; Cuius vita despicitur, restat, vt eius prædicatio contemnatur* [h].

¶ *Caput hoc (quemadmodum in superiori notatione significatum est) in vetustioribus exemplaribus non est seiunctum a superiori, & est collectio variarum legum facta a Gratiano. Sed quoniam pleraque verba sunt ipsorummet auctorum, & in vulgatis est distinctum caput, ideo ijsdem characteribus impressum est, quibus cætera auctorum capita.*

a ¶ Nihil enim refert.] *Verba legis, ex quibus hunc, & versiculum; seruus arbiter. Gratianus accepit, sunt hæc.* Pædius libro nono, & Pomponius libro trigesimotertio scribunt, parui referre, ingenuus quis, an libertinus sit: integræ famæ quis sit arbiter, an ignominiosus. In seruum Labeo compromitti non posse, lib. 11. scribit, & est verum.

Idem in moralibus, lib. 14. in Iob. c. 15.

¶ Qui aliorum vitia puniunt, sua prius corrigere studeant. Cap. III.

Io. 8.
Iud. 20.

3 QVi sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat.] Ad aliena quippe punienda peccata ibant, & sua reliquerant. Reuocantur itaque intus ad cõscientiam, vt prius propria corrigant, & tũc aliena reprehendant. Hinc est, quòd cum tribus Beniamin in carnis scelere fuisset obruta, collectus omnis Israel vlcisci [i] iniquitatem voluit; sed tamen semel, & iterum in belli certamine ipse prostratus est. Consulto enim † Domino, si ad vlciscẽdum ire debuisset, iussum est, [vt † iret,] qui iuxta diuinæ vocis imperium perrexit, & semel, & secũdo per

† autem.] orig.
† absunt istæ duæ voces ab orig.

furtum, sicut est in furto, cum quis in manifesto furto deprehenditur.

c ¶ Qui damnantur.] Sine sententia: & sic non est hoc membrum superfluum.

d ¶ Pristinum quidem statum.] scilicet libertatem.

e ¶ Declarati.] Quando etiam si non declaratur, vt cum militi detrahuntur insignia militiæ, licet ibi dicatur causa, vt ff. eod. l. 2. §. 1.

f ¶ Per sententiam.] Istud nõ videtur differre a prædictis, nisi quòd duo membra coniungũtur in vnum: nisi velis dicere, quòd aliquid operanĩ ista verba cum dr̃ ει. Sycophanteis, idest, calumniaris.

g ¶ Intra tempus.] Hoc tamen non tenet secundum canones, vt ext. de secundis nup. super illa.

IDEM. CASVS. Hoc relatiuum, idẽ, respicit primum capitulum huiusquæstionis Idẽ. si quod Romana synodus. Cætera quæ sequuntur, plana sunt.

h ¶ Contemnatur.] Idest, contemptibilis habeatur, non tamen contemni dẽt, vt 1. q. 1. si fuerit. & c. multi & 15. q. vlt. c. ult.

QVi sine peccato. Hæc est 3. pars quæstio. in quã probat per quinque auc. quod criminosi iudices esse non debẽt: & quòd secundum allegata debent iudicare. Io. de Fant.

CASVS. Probat Gre. in hoc c. iniquũ hominem iudicare nõ posse, uel punire: & hoc ostendit duobus exemplis, scilicet Iudæorum qui cũ vellent lapidare mulierem peccatricem, a Christo sũt repulsi, & redarguti, & populi Israel, quòd cũ vellent vlcisci iniquitatem, quã fecerat trib. Beniamin, prostratus cecidit in prælio prima die & secũda

hæc distinctio non uidetur habere locum secundum canones, cum omne mortale crimen infamet, ut sup. ca. q. 5. constituimus, & 6. q. 1. infames, & c. omnes.

a ¶ Pœnæ.] Hoc falsum est: quia sola pœna non infamat. C. eod. l. nullam.

b ¶ Sicut.] Aliqua euidenti causã præcedente: ex qua si esset condemnatus, infamaretur. ff. de ijs qui not. infa.

tertia uerò die cum iam esset purgatus, deleuit tribum peccatricem.

i ¶ Vlcisci.] Arg. quòd si iudex non exhibet iustitiã de aliquo subdito, ipse conueniendus sit, ut 23. q. 2. dominus noster, & in constitutione Friderici. C. ne filius pro pat. auth. habita. ubi dicitur, quòd si iudex ciuitatis debitam iustitiam non exhibet, conueniri potest.

Iudex de subditis iustitiã non exhibes potest conueniri.

a ¶ Pene.] Quia tantum feceratis remanserunt, & sic hæc dictio, pene, ad magnam quantitatem refertur, sic ponitur 23.q.5. quasi 1.

b ¶ Funditus.] Arg. quod post pœnitentiam restituitur aliquis priori dignitati. 26.q.5. quicunque. & 50. d. domino sancto, &c. quia tuo sanctitas. Sed illud intellige quo ad iudicandum, & prædicandum: non ad accusandum, uel testificandum, ut 6.q.1. qui crimen.

a In prin. tn di, hæc dictio ad modicã quantitatẽ refert: & hęc dictio ponitur etiã 7.q.1. factus in prin. Arc.

scientiam, quàm habet, ut iudex non, ut hom. arg. ext. de off. ord. si sacerdos, & extra de off. dele. pastoralis. §. quia uero, & extra de elect. quod sicut.

IN grauib.] CASVS. Dicit Greg. in hoc c. quòd iudex ecclesiasticus donec peccato suo premitur, subiectorum

didit: & tũc demum peccatricem tribum valde feriẽs pene [a] funditus [b] extinxit. Quid est, quòd in vltionem sceleris inflammatur, & tamen prius ipse prosternitur? nisi quod prius ipsi purgandi sunt, per quos aliorum culpæ feriantur, vt ipsi iam mundi per vltionem veniant, qui aliorum vitia corrigere festinant.

Item Ambrosius super: [Beati immaculati.] serm. 20. ad vers. [Miserationes tuæ Domine.]

¶ Ille de vita alterius iudicet, qui non habet in seipso quod puniat. Cap. IIII.

Ans. l. 3. c. 34.

IVdicet ille de alterius errore, qui non habet quod in se ipso condemnet [c]. Iudicet ille, qui non agit eadem, quæ in alio putauerit punienda: ne cum de alio iudicat, in se ferat ipse sententiam. Iudicat ille qui ad pronunciandum nullo odio [d], nulla offensione, nulla leuitate † ducatur. *& post pauca.* ¶ Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, & domesticæ proposito voluntatis [e]: sed iuxta leges, & iura pronunciat, statutis † iuris obtemperat, non indulget propriæ voluntati, nihil paratum, & meditatum domo defert: sed sicut audit [f], ita iudicat; & sicut se habet negotij natura, decernit; obsequitur legibus, non aduersatur; examinat causæ merita, non mutat. Discite iudices sæculi, quem in iudicando tenere debeatis affectum, quã sobrietatem, quam sinceritatem. *& paulo post.* ¶ Qui iudicat, nõ volũtati suæ obtemperare debet, sed tenere, quod legum est, *& post pauca.* ¶ In iudicando magis cordi sit veritatis custodia, quam obedientia voluntatis.

† *al. uanitate.*] orig.

† *scitis.*] orig.

IVdicet ille.] CASVS. Docet Amb. in hoc c. quod nullus iudex, nisi bonus sit, debeat alios iudicare: cum iudex non debeat esse criminosus, nec leuitate, uel odio debeat ad pronunciandum adduci: & si rãcorem, uel amorem habeat aduersus alterum litigatorum, in cuius partem uoluntas sẽsualitatis declinat, nõ obediat tũc propriæ uoluntati: sed secundum leges, & sicut audit, & natura negotij se habet, decernere debet, & iudicare. [De domo,] id est de corde suo.

c ¶ Condemnet.] id est, dignum sit condemnatione.

d ¶ Nullo odio.] 11. q. 3. quatuor.

ADDITIO. & 23. q. 4. uindicta. in princ. Hu. & dicit B. ad Eugenium. de uultu illius iudicium meũ prodeat: apud cui in sit amor, error absit, & perturbatio.

e ¶ Voluntatis.] Sed nonne iudex potest secundum quod sibi iustũ uidetur, ut ff. de arb. qualem, & ex lata sui animi æstimatione: quod aut credat, aut parũ esse probatum uideatur, ut 4.q.3. sæpe & potius dẽt iudex sequi suam opinionẽ quam consilium aliorum, ut ext. de consu. ad nostram. Sed dico, quod tenetur sequi opinionem suam, sed non uoluntatem, quandoque tamen sequitur opinionem aliorum potius quam suam, ut ext. de app. cum cessante.

Item Gregorius præfationis in Iob, c. 3 al. 6.

¶ Grauatus criminibus iudicare non valet. Cap. V.

Past. 1. p. c. 11.

IN grauibus [g] peccatis quis positus dum suis premitur, aliena non diluit. ¶ Cuncti enim liquido nouimus, quia cum is displicet, qui ad intercedendum mittitur, irati animus proculdubio ad deteriora prouocatur [h]. ¶ Scriptum quippe est. [Victimæ impiorum abominabiles Deo sunt, vota iustorum placabilia.] Neque enim in omnipotentis Dei iudicio, quid † [i], sed a quo datur, inspicitur.

Prouer. 15.
14.q.5. scriptum est, ex epist. 126. l. 7. ad Recaredum Regem.

† *quid datur*] orig.

Iudex opin. suam potius quã aliorũ sequi debet. a Idest, dẽt secundum Inn. ext. de cẽsi. uenerabili. in gl. 1. uer. ideo: quia qũ. &c.

f ¶ Audit.] Arg. quod secundum allegata est producendum, ut ff. de off. præsi. illicitas. §. ueritas. & 2.q.1. Deus omnipotens. inf. 11.q.3. illa & c. summopere. & c. ita. & c. tunc uera & 6.q.2. si tantum. & c. placuit. Sed contra. 3.q.5. nullũ. & c. iudicantem. contra. inf. ca. postulatus contra. Sed secundum Hugo. delegabit causam, si conscientia non concordat allegatis, sed secundum alios potest determinare secundum allegata: quia aliud facit aliquis in eo quòd iudex est: aliud in eo, quod homo est, ut 23. q. 4. si ecclesia, & sic iudicare potest 2, secundum conscientiam delicta non potest diluere. Et hoc probat §. rationibus. Prima est ibi. [Cunctis enim.] Secunda ibi. [Victime.] Tertia ibi. Hinc est.] Quarta ibi. [Dona.] Quinta ibi. Item longa est.]

g ¶ In grauibus.] Notandum, quod imputatur alicui, si malum nuncium, uel stultum procuratorem misit, ut ff. cõmo. argentum. ff. de mino. cum mandato, arg. ff. de pup. cum si exhibuissent. & ext. de ap. sæpe, in prin.

h ¶ Prouocatur.] Ex uitæ merito non põt malus sacerdos dimittere peccata sed ex officio potest. 25. q. ul. c. ul. Et est hic ar. orationes malorum his pro quib. orant nocere. 1.q.1. fertur, &c. necesse, &c. non nocet. 61. d. miramur. §. sicut. Sed contra. 1.q.1. prophetauit.

i ¶ Quid.] Quia Deus non considerat datum, sed affectum

Orationes malorũ non nocent.

cum offerentis, ut 14.q.1. odi. & proieci. q. sique tamen considerat quid offeratur, ut 49.d.c.ult. quandoq; considerat pro quo offeratur, ut 1.q.1. dictum.

Postulatur. CASVS. Iudæi quadam mulıere in adulterio deprehensa postulauerunt à Christo, ut de ea iudicaret, an esset lapidanda ab eis: uel non: quos redarguere uolens, & repellere ab accusando, scripsit in terra se inclinando: si quis sine peccato est, primus in illã lapidem mittat uel terra terrã accusat. Ipsi autem scripturam legentes confusi exiuerunt de templo vnus post alium. In quo facto nos figuraliter docuit, q cum alios accusare, vel reprehendere, uel iudicare volumus, ad conscientiam recurramus; & quid in ea conditori placeat, examinemus: iuxta auctoritatem Apostoli dicentis: Fratres, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto.. vos qui spirituales estis. &c. Sequens c. planum est.

Gen. 4. ¶Hinc est enim, q scriptum est: [Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius; ad Caim autem, & ad munera eius non respexit] Dicturus quippe, quia Dominus respexit ad munera, præmisit solicite, quia respexit ad Abel: Ex qua re patenter ostēditur, quia nō offerens à muneribus, sed munera ab offerente placuerūt. ¶[Dona quippe iniquorum nō probat altissimus, nec respicit in oblationes eorum nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis] *Item.* ¶[Longè est Dominus ab impijs, & orationes iustorum exaudiet.]

Eccle. 34. Prouer. 15.

a ¶ Dona.] *Hæc non leguntur ibi apud B. Gregorium: sunt tamen Eccl. c. 34. & repetuntur infra. 14. q. 5. c. scriptum.*

Item Beda in c. 8. Ioannis de iudicio adulteræ.

¶Primum nosmetipsos, deinde proximos debemus corrigere. Cap. VI.

Postulatus Dominus iudicare de peccatrice, nō statim dat iudicium, sed prius inclinans se deorsum, digito scribebat [a] in terra; ac sic demum, quā obnixe [b] rogatur, iudicat; nos videlicet typicè instituēs, ut cum quælibet proximorum errata conspicimus, non hæc ante reprehēdendo iudicemus, quàm ad conscientiam nostram humiliter reuersi, digito eā discretionis solerter exculpamus, & quid in ea conditori placeat, quid ve displiceat, sedula examinatione dirimamus, iuxta illud Apostoli; [Fratres, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, [c] &c.] *& infra.* ¶Qui sine peccato est vestrum, idest, primo vos ipsi iustitiam legis implete, & sic innocentes manibus, & mundo corde ad lapidandam ream concurrite.

Gal. 6. Io. 8.

a ¶ Scribebat.] Hoc s. terra terram accusat uel ho.. si quis sine peccato, &c. & hic est arg. q sufficit si sentētia scribatur in pariete: nã & ibi edicta prętorū olim scribebātur in albo. ff. de iurisd. om. iud. l. si quis.

Sn̄a potest in pariete scribi.

b ¶ Obnixe.] Idest, instanter.

c ¶ Delicto.] Vos qui spirituales estis, iudicare huiusmodi 50. d. ponderet. Argu. q mali non possunt iudicare.

Item Augustinus ad quendam comitem.

¶*In vetusta impressione epistolarum B. Augustini extat epistola longissima ad Iulianum comitem: in recentioribus autem omnium operum editionibus habetur quarto tomo sub titulo de salutaribus documentis in cuius libelli cap. 52. est hoc caput.*

¶Sacerdos primum sua peccata, deinde aliena detergat. Cap. VII.

Sacerdos, [d] vt sapiens; & perfectus medicus, primum sciat curare † peccata sua, & postea [e] aliena vulnera detergere, & sanare; & non publicare. [f]

Ans. l. 7. c. 101. † al. diluere.

d ¶ Sacerdos.] Sic 48 dist. §. 1.

e ¶ Et postea. Argu. presbyterū post pœnitentiam posse restitui. 50. dist. de his uero.

f ¶ Et non publicare.] Ea q̄ quis ei in secreto dixerit, aliàs deponi. inf. de pœ. d. 6. sacerdos. hodie ponitur in arctum monasteriū ad agēdam pœnitētiā perpetuam, ut extra de pœ. & remis. omnis, in fi.

Confessionē reuelãtis punitio.

Item in Euangelio sal infatuatum ad nihilum vtile esse dicitur, nisi ut proyciatur foras, & ab hominib. cōculcetur. [¶ *Ex quibus oībus datur intelligi q criminosus, alterius criminis iudex esse non potest: & seipsum condemnat, dum in alterius crimen sententiam profert. Sed obycitur. Saul cū à Domino esset reprobatus, populū Dei iudicabat, & eius iudicium vniuersus populus expetebat. Item David cū esset adulter, & homicida: interrogatus à propheta sententiam in diuitem dedit, qui ouē pauperis rapuit, dicens*[*Iudicium mortis est uiro huic. Itē Salomō*

Math. 5. 1. Reg. 15. 1. Reg. 12. 2. Reg. 12.

IN EVANGELIO. CASVS. Adhuc probat Gratianus criminosum iudicem nō posse iudicare, sed se pellēdum esse ad instar salis Ifatuati. Postea obijcit ostēdendo, q iudices licet sint criminosi, tamē iudicare possūt. Qđ probat quiq; exēplis, scilicet Saul. s. et David, Salomonis, et Achab, & Pharisæorum uel Scribarum: qui

qui omnes licet mali essent & peccatores, tamen iudicabant. Ad vltimum dat solutionem, dicens quod iudicare possunt ex officio eis concesso: & sententiæ latæ ab eis valent donec ab ecclesia tolerantur.

a ¶ Sic & Achab.] 21.q.2.vtilem.

me reconuenire coram eodem iudice, non possum eum recusare in respondendo: cum in agendo elegerim ipsum: & eius sententia lata cōtra me ualet in hoc casu licet non sit meus iudex ordinarius. Nam cuius in agendo, &c. [Arbitriū.] Idest, forū, vel examen uel iudicium.

Qvod autē.] CASVS. Hic intitulatur 8.q. qua quærit, an episcopus possit ab vno tantum iudicari, uel audiri. Et respondet quòd in ciuili pōt, & in criminali a Papa uel eius delegato: aliàs nō potest ab vno iudicari, ul' audiri. Sed in accusatione episcopi, dēt esse duodecim episcopi præter metropolitanū; & in accusatione p̄sbyteri sex: in accusatione diaconi tres, vt ī.15.q.7. Fęlix, & c. si autē Finis tamē causæ criminalis episcopi summo Pontifici reseruatur, ut ī. c.1. & sup. ea. q. 6. quamuis &c. dudū.

b ¶ Quod autē.] Ab omnib. episcopis prouinciæ debet audiri eā epi, ut su. ea. q. 6. si qs eporū. 1 uel à 12. ad min⁹, quos ipse metropolitan⁹ eligit, uel ipse reus si electus à metropolitano hēt suspectos. inf. e. q. 1. c. 1. & tales coepi non sunt iudices, sed assessores: sicut nec clerici sunt iudices, qui debent interesse, cum ēps audit causā clerici. 15. q. 7. ēps. ac. ñ est, q̄ sūt ordinarij, vt 6. q. . scitote. & si Papa delegat causā episcopi, videtur q̄ eodem modo intererunt 12. episcopi. sup. ead. q. 12. hæc quippe. & 34. dist. quorundam.

Episcopi cā à quibus est audienda.

1 Ad idem 6.q.3. scitote. & q.4.ca. 1.2.3. & 4. & 9.q.3. salua. Arch.

cum amore muliercularum Deos gentium coleret; tamen vniuersa plebis Israelitica ad eius iudiciū cōfluebat. Sic & Achab [a] *quāuis coleret Baal, tamen decem tribus iudicabat. Multi etiā alij tā in veteri testamento, q̄ in nouo inueniuntur; quorum vita cum esset blasphemabilis, tamen eorum sententia, quia ex officio suo seruata iudiciarij ordinis integritate processit, inuenitur seruata. Vnde & Dominus ait in Euāgelio: [Super cathedrā Moysi sederunt scribæ, & pharisæi, & c.] Hinc liquido constat, q̄ mali pastores, dum sentētia iusti examinis aliorū crimina feriūt, sibi ipsis nocent, dum sine exemplo sua emēdationis aliorum uitia corrigere curant: subditis uerò prosunt si eorum increpatione correcti, vel sentētia coerciti, vitam suam in melius commutare didicerint. Ac per hoc, dum ab ecclesia tolerati fuerint, eorum iudicium subterfugere non licet.*

3.Reg.16.

Matth.23.

QVAESTIO VIII.

Qvòd autem [b] *episcopus ab vno tantum audiri, uel † iudicari non debeat, Zepherinus Papa testatur epistola prima ad episcopos Siciliæ, dicens.*

† al. &

¶ Episcopus non nisi a pluribus audiatur, & iudicetur. Cap. I.

ACcusatores episcoporum omni careant suspicione, quia columnas suas Dominus firmiter stare noluit, nō à quibuslibet agitari. ¶ Nullum [c] namque eorum sententia a nō suo iudice dicta constringat; quia & leges sæculi id ipsum fieri præcipiūt. *vt codice æ lib. septimo, titulo de sententijs & interlocutionibus omnium iudicū, l. penultima.* Cuius in agendo quis obseruat arbitrium, eū habere etiam contra se iudicem [d] in eodem [e] negotio nō dedignetur.) ¶ Iudices duodecim quilibet episcopus

Ans.l.2.c.38.
Iuo p.5.c.245.

5.q.4. duodecim iudices.
Ans.l.3.c.45.

ACcusatores.] CASVS. Hoc c. diuiditur in quatuor partes. In prima parte dicit Zepherinus, q̄ accusatores eporū debent esse bonæ famæ, & sine suspicione. In secunda parte dicitur, q̄ sententia à non suo iudice dicta, nullum ligat. In tertia parte dr̄. q̄ in accusatione episcopi debent esse duodecim episcopi, qui ab accusando sunt eligendi: & isti simul cum archiepiscopo causam examinabunt: sed Papæ ipsius depositio reseruetur. In quarta parte dicitur, quod absens iudicari non debet, nisi ex contumacia fuerit absens. Secunda pars incipit ibi, Nullum namque.] Tertia ibi, Iudices 12.] Quarta ibi, Absens.]

c ¶ Nullum.] Magis. extra de iudi. a si clerici.

CVIVS IN AGENDO. CASVS. Hæc lex non est de c. sed debet legē postea: inserta tamen fuit à Gratiano occasione illius verbi, nullum constringat sententia à nō suo iudice dicta: quod verum est nisi reconueniatur. Nam si ego conueni aliquem sub iudice suo, & ipse vult

d ¶ Iudicem.] Ex hoc uidetur, q̄ clericus possit reconueniri coram laicis etiam in spiritualibus: nisi clericus passus sit violentiā à laico, ut extra de iure pa. relatum. in fi. & ff. de iudic. l. 2. §. item si extra. Nā qui aliter nō pōt esse iudex, ratione reconuentionis potest, vt extra de mu. pet. prudētiam. C. de ord. iud. adite. sic. ff. de iur. om. iud. l. si idem. 1. responsio. Sed quod non possit reconueniri, est arg. extra de iud. decernimus, &c. quanto. Nam quandoque cessat reconuentio, 2 ut C. qui legi. pers. l. vlt. Item in criminibus cessat reconuentio, ut inf. ead. q. 11. prius. Item in possessione repetenda. extra de resti. spolia. ex conquestione. extra de ord. cog. c. 1. & C. de competen. l. ult. quod concedo. & dico q̄ laicus etiam incidenter non potest cognoscere de causa spirituali. extra. qui filij sint legislator. Item uidetur q̄ā nō tenet sententia lata super altera quæstione tantum. ff. quādo appel. sit. l. 1. in fin. ff. de var. & extraordi. cog. l. 1. nam iudex vna sententia vtramque dirimet, ut extra de ord. cogni. cum dilectus.

e ¶ In eodem.] Sed nonne est alia causa reconuentionis

Clericus an possit reconueniri corā iudice sæculari.

Reconuētio cessat in certis casib.

2 Quia non relatione criminis. sed purgationis desinit esse accusatus. ff. de publ. iud. is qui. & inf. c. q. 11. neganda 2.

quam sit principale negotium? Vtrumque vt extra de mu.peti.c.1.& 2.Sed dicitur eadem,quia iidē sunt iudices & litigatores: & quia vna sententia determinãdum est vtrumque.1 extra de ord.cog.cum dilectus,& quia ꝗ inhibet appellatio in vna,& in alia,ext.de mu.pet.c.2. tamen

1 Vel si iudex pronunciaret super cā cōuentionis, & dēret pnunciare in cā reconuētionis grauaret, & posset appellare.ff.quæ sē.si.app.l.1.§.vlt. fm Go. sed sñia tenet fm Vin. put ipse no. ext. de mu. pet.c.1.

accusatus(si necesse fuerit)eligat,a quibus eius causa iuste iudicetur. Nec prius audiatur,aut excommunicetur, vel iudicetur,quam ipsi per se eligantur, [a] & regulariter vocato † ad suorum primo conuētum episcoporum per eos eius causa iuste audiatur, & rationibiliter discernatur Finis verò eius causæ ad sedem Apostolicam deferatur, vt ibidem terminetur. Nec antea finiatur (sicut ab Apostolis,vel successorib.eorum olim statutum est,)quā eius auctoritate fulciatur. *& paulo superius.* ¶Absens verò nemo iudicetur. [b] Nisi ex cōtumacia absens fuerit: β quia & diuinæ & humanæ hoc prohibent leges.

† al. vocatus.

inf.ea. q. 9. absens. Ans.l.3.c.62.

α¶Vt codice.] *Hinc vsq; ad ver.* Iudices *non sunt in epistola Zepherini, neque in vetustis Gratiani codicibus.*

β¶Nisi ex contumacia absens fuerit.] *Hæc ab sunt a plerisque manuscriptis, & epistola ipsa, & Anselmo, & Iuone. Infra vero ead.q.9.c. Absens habentur tanquam Gratiani uerba.*

Item Fœlix episcopus dixit in concilio Carthaginensi 2.c.10.

¶ A quot episcopis audiatur episcopus, qui in reatum inciderit. Cap. II.

SVggero secundum statuta veterum conciliorum,vt si quis episcopus(quod non optamus†) in reatum aliquē incurrerit, [c] & nimia necessitas ei fuerit non posse plurimos congregare,ne in crimine remaneat, a duodecim audiatur episcopis.γ

15.q.7. Felix in cōc. Tribu.c.10. Ans.l.3.c.46. Burc.l.1.c.149. Iuo p.5.c.262.

† al. opinamur.

γ¶Episcopis.] *Quæ hoc loco in capite decimo concilij Carthaginensis secundi adduntur, referuntur inf. 15. q. 7. c. Fœlix, & ibi notabitur varietas.*

QVAESTIO IX.

DE accusatoribus [d] vero, uel testib. quòd in absentem, vocem accusationis, uel testificationis exhibere nō valeant, multorum auctoritatibus liquet.†

Ait enim Telesphorus Papa epi. unica.

† Conc. sex. in l. absentē. C. de acc. & in l. ne di. C. de pœn.

D E accusatoribus.] Hæc q. diuiditur in quatuor partes: In quarum prima probat per xij. auct. sanctorum patrum, ꝙ absens non debet condemnari, nec absentes in eum testificari, nec illum accusari: nisi contumax fuerit. Secunda ibi [De his.] Tertia ibi. [Simul aūt.] Quarta ibi. [Nisi in crimine.] Io.de Fan.

CASVS. Hic ponit 9.q.qua quæritur an accusatores, uel testes vocē accusationis, uel testificationis in absētē ualeāt exhibere. Et certe ꝙ non ualeant, multorum auctoritatibus comprobatur, & de hoc quid iuris sit, & in quibus casib. fallat, p̄ ene notatum inuenies in summa quæstionis & H. plene de hoc tractat in summa sua in hoc loco. Primum capitulum huius quæstionis est planum.

d ¶ De accusatorib.] Secundum leges de crimine nunquam proceditur cōtra absentem lite nō cōt. ff.de pœ. absentem. nisi in casu cōtra apparitores, ut C. de pęna diu pro contumacia aūt adnotant bona ei⁹, & expectatur p annū: & si intra annū non venerit, postea bona deuoluūtur ad fiscum nec sup bonis auditur, sed bene audit: super crīe, ut C.ꝺ requi.reis.l.2. Si autē intra annū ueniat, bona recuperat ꝗ velit iudicio stare. Si aūt lis est contest. & liquet de cā in maiorib.criminib.nunquā procedit cōtra absentem: imò auditur quātumcunque venerit, ut ff. de requir. reis, annus 2 sed in minoribus quæ pœnam relegationis, vel damnum existimationis continent, bene proceditur contra absentē. ff. de pæ. absentem fallit. C. de adul. quis, inf. c. decernimus. Sed in canones distinguit H. an liqueat de causa, an non. Si liquet de crimine, pōt condemnari absens. 3.4.q.5.c.1.& 24.q.3. de illicita. Si nō liquet, est excōmunicandus, ut 11.q.3. rursus. & c. quicunque. in hoc tñ. peccat H. quia non distinguit an lis sit conte. uel non: nam secundum eum non refert an lis sit cont. vel nō. Ego tamen dico, ꝙ cum lis est conte. & liquet de causa, locum habet illud, c. decernimus. Sed si lis non est conte. uel est conte. sed nō liquet de causa, locus est illis, c. rursus & c. quicumque. nam ante lit. cont. nūquam sunt recipiendi testes in crimine. ext. ut lit. non cont. ad hoc Deus. nisi aliquid speciale dicamus de dilapidatione, ubi publica commoda periclitantur, ut su. e. q. 2. q ea. & C. de pę. ne diu.

Absens in crīali pōt in bonis puniri

2 Sed ibi de li. cōt. nihil di: sed ita intelligitur p doct. Bart.

Absens an possit condemnari.

3 Adde ad hanc qōnē. no. in l. seruū. §. publicę. ff. de pro. & in l. 2. C. de req. re. Testes li. nō contest. possunt qñque recipi.

tamen Papinianus qui hanc legē edidit, intellexit, qa si tu me conuenis actione mādati, ego te possum reconuenire cōtraria mādati: alias nō. C. de sent. & interloc. cū Papinianus. sed Iustinianus auxit intellectum eius per aut. ad omnes causas. C. eo. tit. auth. & consequenter.

a ¶ Eligantur.] idest, conueniantur.

b ¶ Iudicetur.] Sed propter contumaciam excommunicatur. inf. eo. q. 9. absens. & c. decernimus.

SVggero.] CASVS. Di ꝙ si episcopus accusatus non potest congregrare omnes episcopos de prouincia: ne in crimine, idest, suspicione remaneat, causa eius a duodecim episcopis audiatur.

c ¶ Incurrerit.] Sed si nō sint tot episcopi in prouincia: aduocabit vicinos, vt 65.d. si forte. & 6.q.4.c.1.2. Alioquin metropolitanus, uel episcopus non posset audire causam criminalem clerici: cum non sint tot episcopi in prouincia. 15.q.7. Felix.

Nullo enim priuilegio gaudere debet, qui male admini strando suos contubernales affligit, vt C. de ratioci. l. 2. ³ Idem est in causa inquisitionis: quia testes recipiuntur lit. non contest. vt extra vt lit. non contest. quoniã frequẽter. Item vbi q̃s infamatus deficit in purgatione. punit lit. nõ cont. vt ext. de purg. cum Petrus. extra de sim. ¶ hoc. Item in hæresi post mortem, ut 24. q. 2. sane profertur. Sed in cã ciuili non proceditur lit. non cõtest. nisi in casib. qui sũt extra vt lit. nõ contest. quoniã frequenter. Item in causa appellationis, vt C. de tẽp. ap. l. vl. extra de app. sæpe & 2. q. 6. ei qui. Itẽ in absentia actoris, vt extra de do. & cõt. causam, quæ est hodie correcta per dec. quũ frequẽter. sicut credo. C. qũo & q̃n iudex. authen. qui semel. Itẽ vbi agitur iudicis officio. C. si minor se ab hę absti. in auth. ibi posita ff. ad min. in causę. §. causa. Itẽ in causa surreptionis. ext. de sent. & re iu. cũ olim. Itẽ fm quosdam in causa libertatis. C. de inge. ma. diffamari. Itẽ in petitione legati, vel fideicõmissi Ar. C. de vsu. & fru. lega. vel fideicom. l. 2. Itẽ in Trebellianica restitutione. C. ad Trebel. l. pen. §. cum autem, Item cum electus nõ comparet extra de elect. dudum 1. in fine. Aliàs nunquam ferenda est sententia ante lit. contest. sed proceditur contra absentem, prout traditur extra ut li. non contest. quoniã. in fi. Quod dicitur de officio iudicis, hodie certum est. ext. de offi. iud. c. vlt.

te. & ff. hoc. item quæritur. §. exercitu. Arg. cõtra ext. vt lit. nõ cont. qm̃ §. si vero. ² nam ibi dr̃, q̃ et in causa matrimonij nõ est procedendũ contra absentẽ, licet nõ inueniatur: q̃a põt esse q̃ habeat iustam causam absentiæ nec enim videtur contumax qui vocẽ præconis nõ audiuit

¹ Et sic dẽt intelligi ext. de do. & cõt. ueritatis sm J. ubi plene de hoc Arc.

² Vbi de hoc ext. de exce. præla. ex litis & uideas q̃d ibi no. Inno. ad huius declarationem Arch.

¶ Nisi reo præsente accusator non audiatur.
Cap. I.

Accusatori omnino non credi decernimus, qui absẽte [a] aduersario causam suggerit, ante vtriusque partis iustam discussionem.

Ansi. l. 3. c. 12. & 97. In rescripto Iulij, c. 24. In conc. Carth. 4. c. 30.

Item Eleutherius Papa in epist. ad episcopos Galliæ.

¶ Absente aduersario sententiam ferre non licet. Cap. II.

In ca. Had. c. 53. In ca. l. 7. c. 219. Burc. l. 16. c. 14. Ansi. l. 3. c. 27. Iuo p. 5. c. 319.

Caueant [b] iudices ecclesiæ, ne absẽte eo, cuius causa ventilatur, sententiam proferant; quia irrita erit: † imo etiã & causam [c] in synodo pro facto dabunt. [d] Proditoris vero nec calumniam, nec vox audiatur.

† Conc. tex. in l. ea. quæ. & ibi gl. cũ conc. C. qũo & q̃n iud.

Item Calixtus Papa, epist. 2. ad episcopos Galliæ.

¶ Reo absente accusator non audiatur. Cap. III.

Absente eo, quem accusare voluerit quispiam, † accusatori non credatur, quia sine scripto difficile, [e] per scriptũ autem numquam recipiatur: quia per scripturã nullus accusare, vel accusari potest; sed propria voce & præsente eo, quem accusare voluerit, suam quisque agat accusationem.

sup. 2. q. 8. c. 1. Ansi. l. 3. c. 55. Burc. l. 1. c. 171. Iuo p. 5. c. 289.

† *tal. eniã q. accusatori.*

Item Cornelius Papa ad Rufum, epist. 2. c. 2.

¶ Quæ in absentes geruntur, omnino euacuentur. Cap. IIII.

Omnia, quę aduersus absentes [f] in omni negotio, aut loco aguntur, [g] aut iudicantur, omnino euacuentur.

Ansi. l. 3. c. 62.

a Accusatori.] ¶ Qui absente.] Quia merita causarũ. &c. & C. si per vim uel alio modo. l. vlt. nec ẽt in causa restitutionis auditur quis uolens de iure suo docere in absentia alterius partis, ut ext. de off. delegat. consultationibus.

ADDITIO. Ext. de in integ. rest. cum ex literis. Arch.

Caueant.] CASVS Quæsitum fuit ab Eleutherio, an iudices possint sententiare contra absentem non ex contumacia. Et respondet q̃ nõ: & si tulerit, irrita erit sententia ipso iure: uel per sententiam irritabitur: & iudices pœnam sustinebunt: & eius qui semel calumniatus est, accusatio non audietur.

b ¶ Caueant.] Arg. est hic pro opinione illorum, qui dicunt, q̃ sententia nulla [illegible] cum peremptorie non uenit ad notitiã absentis. C. qũo & q̃n iud. l. ea quæ & ff. quæ sen. sine app. resc. in. l. 1. §. cum ex edicto. sed ibi non peruenit: quia nec propositum fuit unde sm plerosque bene tenet sententia. licet peremptorium non uenerit ad notitiam rei sed hic expones irrita. i. irritanda. Vnde satis uidetur sufficere si absens sufficienter sit requisitus, ad hoc ut possit ferri sententia, licet non sit inuentus, ut extra de do. & cont. causam, extra de elec. non resid. ex tuæ arg. ad hoc. 7. q. 1. præsentiũ. C. de iud. properandũ. §. & si quidẽ. ff. de cui. si ideo. & l. si dictũ. §. si præsẽdiuit. ff. de i inte. rest. l. pen. & ult. Hoc tñ certũ est, q̃ si ue peruenerit ad eum citatio, siue non: si probauerit iustam causam absentiæ, retractatur id quod factum est, ut extra de sent. & re iud. cum Bertholdus. Ioan. Hoc teneas q̃ sufficit si citetur aduersarius publice ad domum ubi consueuit morari, ut extra de do. & contu. causam. & c. ult. & si non ueniat li. nõ cont. fiat missio in possessionem uel excommunicabitur, ut extra ut lit. non contest. tuæ. lite uero contest. ³ ad sententiam proceditur, ut C. de iud. properandum. §. & si quidẽ. & §. sin autem. & si postea ueniãt assignando iustam causam absentiæ, retractabitur quod factum est, ut ext. de sent. & re iud. cum Bertholdus B.

Snia lata cõtra eum ad quẽ citatio nõ puenit, non ualeat.

³ Hoc intellige ut not. ext. de dolo. put. & de ap. sæpe & c. per tuas. & not. Go. in sum. de iud. §. idẽ & post 5. q. 3. sed si. Arc.

c ¶ Causam.] Idest, pœnam.

d ¶ Dabunt.] Idest, substinebunt.

Absente.] CASVS. Quæsitum fuit ab Eleuterio, an absens possit accusari & an absens possit per epistolam accusari. Et respondet q̃ nõ: sed reo præsente & uoce propria, & in scripturis: nisi in casibus exceptis.

e ¶ Difficile.] i. nõ, ut 2. q. 6. biduum uel difficile. i. uix: quia in casibus fit accusatio sine inscriptionis uinculo, ut no. 2. q. 8. in prin.

Omnia. CASVS. Quæsitum fuit utrum testes recepti contra absentem, uel sententia lata contra absentem ualeat? Et respõdet quod non quia nulla lex damnat absentem.

f ¶ Absentes.] Non per contumaciam, & in casibus exceptis in sum. Io.

g ¶ Aguntur.] Nota etiam q̃ gesta, quæ fiunt absente altero, non ualent, ut inf. ead. chartæ. & sup. ea. caueant.

a ¶ Addi-

tur: quoniam absentem nullus, addicit [a], nec vlla lex damnat.

Item Marcellus Papa ad Maxentium, epist. 1.

¶ Non iudicetur, qui præsentialiter non accusatur, vel conuincitur. Cap. V.

NOn oportet quenquam iudicari, vel damnari; priusquam legitimos habeat præsentes accusatores, locumque [b] defendendi accipiat ad abluenda crimina.

Item Damasus ad Stephanum archiepiscopum, epistola 3. cap. 8.

¶ De eodem. Cap. VI.

Ansel. l. 2. c. 39. Iuo p. 6. c. 347.

HAbetur quoq; in decretis sanctorũ patrum sancitũ, non fore canonicum quẽquam sacerdotum iudicare, vel damnare; antequam accusatores canonicè examinatos [c] præsentes habeat, locumq; defendendi accipiat, id est inducias [d] ecclesiasticas ad abluenda crimina.

[*Item Damasus ibidem continenter.*

PALEA. Cap. VII.

Ansel. & Iuo ibi. † al. prima.

NEc extra propriam [α] fiat prouinciam primo† discussionis accusatio, sine Apostolica præceptione; cui in omnibus causis debet reuerentia custodiri: quoniam, & antiqua docet hoc patrum regula, in qua & Imperialiter pariter statuta concinunt. Criminum, inquiunt, discussio ibi agenda est, vbi crimen admissum est. Nam alibi criminum reus prohibetur audiri. Et alibi in canonibus præcipitur: [Quæcunque negocia in suis locis, vbi orta sunt, finienda sunt.] & reliqua talia, & his similia: salua tamen in omnibus Apostolica Auctoritate, vt nihil in his definiatur, priusquam ei placere cognoscatur, qua omnes suffultos esse oportet.

Cod. vbi de cri. agi opor. l. 1. & in cod. Theo. l. 9. tit. 1. in expositione legis x.

[α] ¶ Propriam.] *Sic est emendatum ex epistola ipsa, Anselmo, & Iuone. Antea legebatur,* Nec extra patriam fiat prouincia. *Addita autem, & nonnulla sunt ex epistola.*

Idem ad Episcopos Italiæ, epist. 6.

¶ De eodem. Cap. VIII.

Ansel. l. 3. c. 52. Iuo p. 6. c. 348.

QVi accusare alium elegerit; præsens per se, & non per alium accuset; inscriptione videlicet præmissa [e]. Neque vllus vnquam iudicetur, antequam legitimos accusatores præsentes habeat, locumq; defendendi accipiat ad abluenda crimina.

Et in Vuormaciensi, c. 42.

Item ex concilio Toletano, 6. cap. 11.

¶ De eodem. Cap. IX.

Burc. l. 16. c. 5. † al. quisquis. † al. dedicetur.] al. deputetur.

DIgnum est, vt innocentis [f] vita nulla maculetur pernicie accusatorum, ideo si quis† à quolibet criminatur, non ante accusatus supplicio detur, quàm accusator præsentetur, atque legum, & canonum sententia exquiratur. Quod si indigna ad accusandum persona inuenitur, ad eius accusationem non iudicetur: nisi [β] vbi pro capite regiæ maiestatis causa versatur.

[β] ¶ Nisi.] *Hæc sunt addita ex originali.*

Item Bonifacius Papa ad Gallos, epist. 1.

Ansel. l. 3. c. 38. Burc. l. 1. c. 161. Iuo p. 5. cap. 271. & par. 6. c. 338.

¶ Sententia feriatur, qui causæ suæ negligit adesse. Cap. X.

DEcerni-

[a] ¶ Addicit.] Id est punit.

NOn oportet.] CASVS. Dicitur hic, quod nullus debet damnari nisi legitimi appareant accusatores, & præsentes: & tunc locus defendendi accusato præbeatur, idest, induciæ dentur ad delenda crimina. Idem dicitur in seq. cap.

[b] ¶ Locumque.] Id est inducias, vt inf. cap. prox.

[c] HAbetur.] Examinatos. Hoc cum sint ignoti, vel suspecti, vt 2. q. 7. quærendum.

[d] ¶ Inducias.] Argu. sententiam non valere nisi præcesserint legitimæ induciæ. ext. de dil. dilecti. & 5. q. 2. vocatio.

QVi accusare.] CASVS. Dicitur hic, quod qui vult aliũ accusare, debet præsens hoc facere, & non per procuratorem, vt reo reseruetur copia defẽdẽdi.

[e] ¶ Præmissa.] Inscriptio enim semper præcedit accusationem 1. vt ext. de acc. qualiter 1.

DIgnũ.] CASVS. Dicitur hic, quod non debet aliquis accusari nisi præsens fuerit accusator: quia examinari debet, si est idoneus ad accusandum.

1 De hoc no. 2. q. 8. in sum.

[f] ¶ Innocentis.] Sanctius est enim nocẽtem impunitum relinquere, quàm innocentem condemnare, vt ff. de pœ. absentem.

DEcernim[us].] CASVS. Maximus Valentinæ ciuitatis episcop[us] fuit de multis criminibus accusatus post litem conte. multoties citatus non venit, ita quod causa nõ poterat terminari. præcipit ergo Papa episcopis Galliæ, vt ante Kalendas Nouẽbris synodo congregata illum citẽt: & si venire noluerit, ferãt sẽtentiã in illũ tãquã in contumacem: necurent si omnia deli

cta non comprobentur. cum per suam contumaciam videatur de omnibus confiteri. Quidam tamen dicunt quod iste fuerat infamatus, & procedebatur cōtra eum in modum inquisitionis. Sequens c. planum est.

a ¶ Decernimus. Quidam ponunt casum sic, quod eps iste fuit infamatus: & Papa cōmittit istis, vt in modū inquisitionis procedant, & si nō venerit, vt se purget, vel si defecerit in purgatione, videtur cōfiteri de crimine. vñ potest cōdemnari, vt extr. de si. de hoc, & c. insinuatū. Vel intelliges quod hic fuit lit. cōt. sicut in sūma intellexi hoc. c. Vel nō loquitur de diffinitiua sententia, sed de iterlocutoria, vel excōmunicatione l. vel missione in possessionē. Vt tñ quod etiam lit. non cont. ferri possit diffinitiua snia, sed non de crimine, sed depositionis pro contumacia, vt videtur colligi extra de do. & cōt. veritatis Ioan.

b ¶ Voluerit.] Maximus Valentinæ ciuitatis episcopus.

c ¶ Sniæ, Ferendæ cont. ff. de pœn. absentem illud [illegible] leges.

d ¶ Manifestū est.] præsumptiue. vt ff. de re iud. cōtumacia. §. 1. sic 3. 4. q. 3. de illicita in fi. Sed vr quod semper liqueat de causa, quia aut probat auctor quod asserebat, & tunc condemnandus est reus, aut non probat, & tūc est absoluēdus reus, vt 6. q. vl. aucto. Respōd. istud obtinet cū vterque est præsens, & præterea quod reus absoluitur, non procedit ex eo quod de causa liqueat, sed quia partium iura sūt obscura, & in dubio fertur sententia pro reo, vt inst. de interdi. §. commodum extra de fid. instru. inter. in fi. nam q̄nque actor probat intentionem suam, & tamen iudici non liquet de cau. ff. de re iud. l. Pomponius.

1 Pro isto intellectu facit quod not. sup. q. prox. ca. 1. in glos. sed pro contumacia: sed hunc intellectū nullū puto Archid.

Sententia in dubio fertur pro reo.

mus† [a] vestram† debere intra prouinciam esse iudicium, & congregari synodum ante diem Kalendarum Nouembrium: vt si adesse voluerit [b], præsens, si confidit, ad obiecta respondeat: si vero adesse neglexerit, dilationem sententiæ [c] de absentia non lucretur. Nam manifestū est [d], cōfiteri eum de crimine, qui indulto, & toties delegato iudicio purgandi [e] se occasione non vtitur. Nihil enim interest, vtrum in præsenti examine non omnia α [f], quæ dicta sunt, comprobentur; cum ipsa quoque pro † confessione procurata toties constet absentia.

† al. Decreuimus.
† al. vestrum.
† Antea legebatur, professis ex procurata.

α ¶ Non omnia.] *In originali, & apud cæteros collectores, & in vno peruetusto Gratiani codice est*, omnia: *sed quia idem sensus elicitur, & adest glossa, non est mutatum.*

Item Fœlix Papa ad episcopos Galliæ, epist. 2.

¶ Absentes nec accusari, nec iudicari possunt. Cap. XI.

ABsente aduersario non audiatur accusator, nec sententia, absente alia parte, a iudice dicta vllam obtineat firmitatem †.

& in capit. Hadriani c. 4.
Poly. l. 5. tit. 1.
Ans. l. 3. c. 7.
Iuo p. 5. c. 248. & p. 6. c. 3. 1.
Pann. l. 4. c. 54.

Item Nicolaus Papa Gallioni archiepiscopo Senensi †.

† al. Senonensi.

† Concor. text. in l. absentē. ff. de pœn. & in l. seruū. §. publice. ff. de procura.

Altera parte absente, diffinitiua non feratur sententia. Cap. XII.

REuera iustus mediator non est, qui vno litigante, & altero absente, amborum emergentes lites decidere non formidat. His ita præmissis, volumus, & Apostolica auctoritate monemus [g], vt si psbyter, de quo agitur, post excommunicationem [h] suam, Apostolicam sedem adire voluerit, nullus iter eius impedire præsumat.

Sētentia habetur in epis. Nic. ad episcopos, qui in Conuicinum conuenerant, nuper impressa.

Item Zepherinus Papa ad episcopos Siciliæ, epist. 1.

¶ In absentem non est ferenda sententia. Cap. XIII.

ABsens vero nemo iudicetur: quia & diuinæ, & humanæ hoc prohibent leges.

Nisi fuerit absens ex contumacia. Pro præsenti namq; eum contumacia [k] haberi facit.

5. q. 8. c. 2.
B[illegible] l. 16. c. 19.
Ans. l. 3. c. 62.
Iuo p. 5. c. 243.

Item Nicolaus Papa Gallioni Senensi † archiepiscopo.

† al. Senonensi.

¶ De eodem. Cap. XIIII.

INdicas Her-

e ¶ Purgandi.] Idest, ostendendi innocentiam suam, vel causam absentiæ.

f ¶ Non omnia.] Dum tamen illa, quæ probata sunt, sufficiant ad condemnationem, & omnia simul objiciātur, vt 23. dist. illud Arg. inf. ea. q. 10. placuit.

REuera.] CASVS. Quidam conquestus fuit de quodam presbytero absente forte ex iusta causa coram Gallione archiepiscopo, qui testibus receptis sententiā contra eū absentē tulit, & quia sententiæ parere nolebat, dictus archieps excōmunicauit eum, quare sacerdos ille appellauit ad sed. apo. Sed impediebatur appellationem prosequi, vnde Papa ipsū archiepm reprehendit, & præcipit ei, quod si post excommunicationem suam appellationem voluerit prosequi nullus eius iter impediat.

g ¶ Monemus.] i. mādamus. 2. q. 1. notum sit. 28. q. 1. sic enim. & no. sup. 2. q. 7. sicut inquit.

h ¶ Post excōicationem.] Nota, quod excommunicatus appellat. arg. extra de sententia excom. per tuas.

i ABsens.] Nisi fuerit. Hæc uerba ponuntur in auth. ut omnes obe. iu. §. si uero. coll. 5.

k ¶ Contumacia.] Sic extra de testi. in nomine dñi.

INdicas. CASVS. Hermānus eps fuit furiosus, quod constabat apostolico, q postea homicidium uel aliud scelus commisit, de quo cum sæpe corā Gallione archiepo accusatus fuisset, appellauit ad Papam. Archieps autem indignatus rogauit Papam, ut de crimine cognosceret, & ipsum condemnaret. Nicolaus uero dicit, quod non potest facere trib. rationibus. s. quia Hermannus erat absens.

ſens,& quia non dixerat ei qui fuerunt illi exceſſus ſuper quibus accuſabatur. nec vtrum tempore delicti fuerit ſanæ mentis, vel non,& ideo donec iſta probentur, potius eſt ſibi compatiendum, quàm ſit ſnīa feriendus.
a ¶Hermanum] Iſte in furore occiderat hominem.
b ¶Quia.]

porco perceperunt 2 large enim ſumitur viſus, vt ibi, Guſtate,& videte.& legitur in Exodo, Videbant voces, Ideſt, audiebant, vnde ſi auditu aliqui conſcij ſunt de aliquorum fornicatione, bene poſſunt de hoc teſtificari, extra de teſtib. præterea. & ꝙ de auditu recipiatur teſtimonium, patet extra de teſti. cum cau ſa. nam ſufficit quali tercunq; aliqd ſciatur. 22.q.5.hoc vī. Si ergo aliquis eſt mutus, dū tñ audiat, & ſcribere ſciat, bene teſtificatur, vt C. qui teſta.fac.poſſ. diſcretis. Similiter cæcus teſtificatur, ſi voces contrahentium hēt notas. Nec obſtat ſi dicas, ꝙ cęcus poteſt in voce decipi, vt 27. q.1.nec aliqua. nam in viſu poſſumus decipi, vt 31.q.1. qūo. & in tactu. 34. q.2. in lectum.
K ¶Nouerūt.] Ergo de iis, quæ pupillus uidit, nō poteſt eſſe teſtis, quia hæc ætas ignorat quid uideat. C. de falſa mo.l.1. 3.
l ¶Præſentia.] Dum tamen intelligant. nā aliter non dicuntur pſentes, ut ff. de uerb.ſigni.ſi coram.

2 Sequitur Alc. de Lino. in l. bene ad cognitionē colū. 6. ff. ſi cer.pet.

Mutus & ſurdus teſtificari pñt.

† al. Hermannum.

mannum † [a] epiſcopū ſuper quibuſdam frequēter fuiſſe accuſatū: pro quibus (quia [b] ex parte ipſius, perſona deeſt) nos vni parti ad diſcrimē alterius credere proculdubio non poſſumus: quāuis [c] nec vſq; adhuc, qui fuerint [d] illi exceſſus, dixeris, nec vtrū [e] ſanæ mētis erat idem antiſtes, necne, cum ipſos exceſſus perpetrabat, euidenter oſtenderis [f], ſatiuſq; arbitramur, quamlibet interim infirmitatē ad pęnam peccati, quam ad ipſum pertinere peccatum, cui magis conſulendum [g] ſit, & compatiendum, quàm puniendum, vel aliquo modo feriendum.

Item Calixtus Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2.

¶Teſtes non dicant teſtimonium, niſi de his, quæ præſentialiter, & veraciter nouerunt. C. XV.

Burc.l.1.c.171.
Anſ.l.3.c.55.
Iuo p.5.c.289.
Pann.li.4.c.93.

TEſtes per quamcunq; ſcripturam [h] teſtimoniū non proferant, ſed præſentes [i] de his, quæ nouerunt, & viderunt [k] veraciter teſtimoniū dicant. Nec de alijs cauſis, vel negocijs dicant teſtimonium, niſi de his, quæ ſub præſentia [l] eorum acta eſſe noſcuntur.

3 Sed cōt. de conſec. d. 3. placuit de infantibus. & c.ſeq. ubi de hoc 37.d. relatum. Ar.

De his ēt, qui audierunt [m], ſi ad hoc conuocati ſunt, in ciuili cauſa teſtimoniū dicere poſſunt, vt in Authenticis

b ¶Quia.] Prima ratio eſt.
c ¶Quamuis.] Secunda ratio eſt.
d ¶Fuerint.] Et ita non tenebatur uenire, ut 5.q.2.ſi primates.
e ¶Nec utrum.] Tertia ratio eſt.
f ¶Oſtenderis.] Archieps bene fatebatur, ꝙ qnq; fuerat furioſus, ſed tñ dixit eum modo eſſe ſanū, & in ſanitate occidiſſe hoiem, alias tenetur ille potius probare, qui dicat aliquē in furore peccaſſe, ut extra de ſucceſſ. ab inteſt. cum dilectus. & C. de codi.l. non codicillos.
g ¶Conſulendum. Q.d. ſatis ipſo furore punitur. ſic ſup.d.5.baptizati. ff. de offic. præſid. diuus. iudex tamen diligentiſſime inquiret, an fuerit furioſus: quia multi fingūt furorem, ut ſic excuſentur, ut ff. de cur.fur. obſeruare. & infra ea. hortamur.

TEſtes.] CASVS. Hoc c. introducitur pro alia parte quæſtionis, ſcilicet quod non debet quis teſtificari contra abſentem. Dī ergo hic per Bene. ꝙ Calixtus fuit interrogatus utrum in cauſa criminali teſtes abſentes poſſent teſtificari per ſcripturam? & reſpondet ꝙ non, ſed preſentes dēnt dicere ueritatem de iis quæ uiderūt, & nouerunt, & non de alijs negocijs niſi de his, q̄ ſunt acta in eorum præſentia. Poſſet etiam hoc intelligi in qualibet cauſa. quia ſemper debet eſſe pſens ille contra quem inducuntur teſtes. Vnde teſtes abſentes non poſſunt per ſcripturā teſtificari, ſed in præſentia partium.
h ¶Scripturam.] Nunquid literæ epiſcoporum non ualent? Non inferendo teſtimonium, quia teſtibus, non teſtimonijs credendum eſt, ut extra de cohab. cle. & mul. tua. De hoc notaui inf. 11.q.3. curæ 1. arg. ff. de cuſt. reo. diuus. alias extra iudicium ſecus eſt, ut 11.q.3. curæ. 71. diſt. cattaneo.

1 Adde qđ not. 11.q.6. ſtatuēdum. in gloſſ. in-ſtīm, &c.

i ¶Sed præſentes. Fallit ff. de iureiur. ad perſonas extra de teſt. ſi quis teſtium.
i ¶Sed præſentes.] In cauſa criminali ſemper teſtes erunt præſentes, ſed in ciuili ſeruetur cōſuetudo regionis, ut ff. de teſt. l. 3. in fi.
K ¶Quæ nouerunt & uidetur.] ideſt, aliquo ſenſu cor-

Non intellige præſentē, prout ponitur 16.q.3.§. poteſt. ſed intellige præſentem ſiue in eadem domo, ſiue alibi ſit, dum tamen audiri poſſit, ut ff. ad Syl.l.1.§. eo. tecto. DE HIS. CASVS. ſup. in c. teſtes. dictum eſt, ꝙ teſtes teſtificantur de iis, quæ uiderunt & nouerunt. Nunc autē uult oſtendere caſus in quibus etiam de auditu fuerunt teſtimonium, ſi uocati ſunt ad hoc: ſed certè ſi bene inſpiciatur. in l. ſeq. non eſt teſtimonium de auditu propriè. ſed de confeſſione facta in oculis eorum, qui ad hoc uocantur.

Teſtimoniū de auditu ſępe admittit.

m ¶Audierunt.] Plures poſſunt notari caſus ubi fert teſtimoniū de auditu. Vnus hic. Alius cū probat uoluntas obmuteſcētis ut 26.q.6. qui recedunt & c. his qui. Alius in matrimonio, ut 35.q.6. de parentela. Alius in probatione periurij. 22.q.5. c. hoc uidetur. Alius in memoria facti operis, ut ff. de proba. ſi arbiter. Alius extra de teſti. præterea. & extra eo. tit. cum cauſam. Sed certè non concedo, ꝙ alicubi ſit teſtimonium de auditu, niſi ubi teſtatur quis ꝙ ſic audiuit recitari a maioribus, ut dicitur extra de teſti. quoties & hoc tamē contingit in matrimonio, & in memoria facti operis, licet hodie circa matrimonium illud ex parte ſit immutatum ext. de teſtib. licet 2. niſi quis uelit dicere ibi ideo eſſe teſtimonium de auditu, quia melius in talibus comprehendimus per auditum q̄ per uiſum. Vnde ſi duo intereſſent contractui, quorum unus eſſet ſurdus, & alter cæcus, unus audiret uerba contractus, alter uideret numerare pecuniam, per illos fortè non probaretur contractus, quia ſingulares. extr. de elect. cum dilecti. Sunt tamen hic alia duo ſpecialia, ſ. quòd ualet confeſſio extra ius ſicut & alibi. extra de exceſſ. prælat. quam ſit graue & in alio caſu quando quis confitetur ſe debere pecuniam cauſa adiecta, ut C. de non nu. pec. generaliter. in caſu qui habetur de ſecūda cautione, quam mulier poſt biennium emiſit. C. ad Velle. ſi mulier, & gnaliter dicūt quidam ualere confeſſionem factā extra ius, ubi teſtes interſunt rogati. Itē aliud ſpeciale eſt hic ꝙ nō ualēt teſtes niſi ſint rogati, & ijdē requiruntur in teſtamētis, & in

Confeſſio ext. ius qnq; ualet.

Teſtes an debeāt eſſe rogati.

codi-

1 Hoc est falsum, ut C. de codicil. l. ult. §. fin.

codicillis 1. C. de test. auth. rogati. & in matrimonio vt vs 30. q. 5. nostrates. & in diuortio ff. de diuor. l. nullũ. alias non requiritur quòd testis sit rogatus, vt inf. prox. causa q. 3. ad fi. Io. consueuit generaliter dici, & est verum, ꝙ confessio extra iudicium non præiudicat nisi cũ adijciatur, vt confiteor me tibi debere cẽtum ex cã mutui, vt C. de non nu. pec. l. generaliter. B. & scias ꝙ omnes isti testes rogati dicuntur interesse, quia rogati sũt audire, licet ad aliud venerint, vt ff. de tes. heredes pãli. auth. tamen, generaliter. videtur dicere quòd testes debeant esse rogati, vt C. de testa. authen. rogati. sed hoc verum est cum contractus est in scriptus.

nisi semel cõmittuntur, ut homicidiũ alicuius, sed si sæpius aliquid potest committi, ibi non nocet temporum diuersitas, sed eis obijcitur de Susanna 2. q. 6. §. itẽ Daniel, sed illi respondent, ꝙ ideo fuerunt illi testes reprobati, quia dixerunt ꝙ in eadem hora, & in diuersis locis

coll. vij. tit. de testibus: legitur. ¶ *Si debitum scriptum sit, & probatio solutionis proferatur à litigantibus per testes sine scriptura; tunc susceptibilem eam apud iudicem esse volumus, dum ad hoc ipsum testes assumantur, vt perhibeant testimonium pro facienda solutione, aut pro memoria* [a] *alicui iam facta solutionis, & pro cõfessione* [b] *eius, qui pecunias accepit. Hae autem inania, & ex transitu perhibita testimonia (vt si propter aliud opus aduenient audiuit aliquem dicentem se accepisse ab aliquo aurum, aut debere alicui) nulla ratione valere censemus.*

& Nouella 90. non ijsdẽ omnino verbis.

Simul autem necesse est vt videant. Quòd si alius vno, alius alio tempore uiderit, diuersitas temporum, eorum testimonium non admittit.

Vnde Leo Papa.

¶ Non admittuntur ad testimonium, quos non eodem tẽpore negocio interfuisse constiterit. C. XVI.

Nihilominus quoque puniendi [c] sunt testes, qui ad calumniam aliquid testificantur, nec eorum voces tanquam plurium admittuntur, quos temporum [d] quidem diuersitas simul [e] interfuisse prohibuit.

Item Ambrosius in libro de Paradiso, c. 12.

¶ Ad seriem gestorum testis ex suo nihil adijciat. Cap. XVII.

Pvra [f], & simplex a [g] testimonij series intimanda est. Plerumque testis, dum aliquid [h] ad seriem gestorum

Ansel. li. 3. c. 58.

SI DEBITVM. CASVS. Debebãt alicui pecuniam ꝑ scripturam tempore ꝓcedẽte in præsentia testiũ pecuniam sibi soluit, vel ꝯfessus fuit sibi esse solutã, quæsitũ fuit ab Imperatore, an solutionem illam, vel confessionem põt probare per testes, qui interfuerunt? Et respondet ꝙ sic, si ad hoc fuerunt vocati, alioquin non. Idem est in eo casu qñ debitor confitetur, se debere pecuniã creditori, scilicet vt testes ad hoc probandum non valeant, si ad hoc non fuerunt vocati.

a ¶ Pro memoria.] Tres hic ponit casus, ꝙ testes rogati possunt testificari, vel pro solutione quam voluit facere creditori debitor, vel pro solutione ei facta, vel pro confessione creditoris.

b ¶ Confessione.] Immo magis est pro debitore confessio creditoris, quàm si sit ei redditum instrumentum 2. C. de solu. pecuniæ.

2 Super hoc uideas quod le. & no. su. 96. dist. cap. hunc numero. Archid.

SIMVL. Hæc est 3. pars, in qua probat, ꝙ testes debent se concordare, & nil falsi admiscere, & hoc probat per tres aucto. Io. de Fan.

CASVS. Supra in c. testes dictum est, ꝙ testes debent ferre testimonium de ijs, quæ viderunt. Dicit hic Gratianus, ꝙ simul videre debent: & si diuersis temporibus viderunt, non valet eorum testimonium.

Nihilominus quoque. CASVS. Quesitum fuit a Leone qualiter puniendi sunt testes, qui falsum testimonium dicunt? Et respondet quod puniendi sunt sicut accusatores qui calumniãtur, nec voces eorum sunt audiendæ tanquam plurium, qui diuersis temporibus aliquid vidisse testantur.

c ¶ Puniendi.] In criminali punitur testis capitali pœna. 33. q. 5. hæc imago. hoc secundum leges veteres, secundum canones infamis est. 6. q. 1. quicunq; 22. q. 5. si quis. sed secundum legem accusatur de crimine falsi. ff. ad leg. Corn. de fal. eos qui. Non obst. ff. de ijs qui no. infa. Lucius. extra de ord. cog. cum dilectus. quia ibi non est sententia lata contra testem.

d ¶ Quos temporum.] Simile 4. q. 3. in testibus. C. de eo. l. vlt. §. vlt. si C. de testa. si vnus.

e ¶ Simul.] Quidam dicunt hoc tenere in ijs, quæ non cis commissum esset adulterium, sed non poterat committi in eadem hora, & in diuersis locis, & hoc dicunt ꝑp expressam similitudinem, & nõ propter identitatẽ: nã reuera aliud est adulterium quod hodie fit, aliud qđ cras, sed est simile illi, quod non concedo, cum singuli sint in suis dictis singulares. Si tamen aliquem actũ continuũ viderent aliqui, licet diuersis horis, videtur ꝙ testimonium teneret, vt si successiue in vno foramine viderunt aliquos fornicari 3. Vel si aliqui volunt testari ꝙ aliquis excõicatus celebrauit, & vnus audiuit finem missæ, alter principium, hoc casu concedo eos bene testari de vna re propter continuationem actus, sicut ꝑp continuationem possessionis vna dicitur præscriptio, licet facta sit a diuersis personis. 16. q. 3. §. potest 4. vers. quòd si ab eo sicut etiam vnus dicitur proconsulatus, licet diuersæ personæ ipsum exercuerint, vt ff. de off. ꝓconf. meminisse. Item quid si conueniant in tempore, sed discordant in officijs? vnus dicit de missa, alter dicit de vesperis? Eadẽ est quæstio si vis probare solutionem decimæ, & vnus dicit frumentum solutum, & alter dicit fabam. Et respon. ꝙ non valet testimonium: quia omnes sunt in suo testimonio singulares, vt extra de elect. cum dilectus. diem fortè non tenetur testis exprimere, sed mensem, ut sup. 2. q. 8. libellorum.

3 Vide latè de hac qõ. Iac. But. in l. si. C. dẽ test. Cyn. & Pet. in l. testium eo. tit.

4 Melius §. ꝓscriptionũ. uer. qđ si ab eo. Arch.

Pvra. CASVS. Quæsitum fuit ab Amb. si testis admisceret uero aliquid falsitatis, an eius testimonium ualet? Et respondet, ꝙ non: quia pura & simplex est testimonij series intimanda.

f ¶ Pura.] idest, sine dolo.

g ¶ Simplex.] Qualibet hoc intelligatur, dixi 4. q. 3. in testibus.

h ¶ Aliquid.] Ar. utile ꝑ inutile uitiari, ut 12. q. 2. si quos de

de seruis sup.d.37.si quid viri 1 Sed cōtra.ff.de exc.tu. qui testamēto. sup.dist.9.si ad scripturas. Sol.vtile per inutile vitiatur, vbi in iure inuenitur expressum. alias non arg.15.q.3.§.cum autem.

a ¶Adijcit.] Vel subtrahit,ut 5.q.vlt.presbyteri.extra de

1 Et sup.q.1. rōne,ubi videas. & c.domin⁹ ubi uide ar.,p,&c. Vtile p inutile qñque uitiatur.

ABsens.] CASVS. Dicitur hic,ꝙ absens nō potest accusare,vel accusari per procuratorem, nec testis affinis recipitur.

c ¶ Nec affini.] Sup.ead.q.5.similiter 2.

NISI. CASVS. Excipit Gratianus vnum casum in quo absēs potest accusare per procuratorē,vt illustris persona in crimine iniuriarum.

d ¶ Per procuratorem.] De hoc dixi sup.2.q.6.si quādo.

e ¶Reo.] Hęc rubrica est falsa, quia nō intelligitur de libello accusationis, sed de libello attestationum.

2 Adde an& qñ admittūtur Bar.not. in l.q testamento.ff.de auct.iu.&in qui testō. ff. qui ma. acc. poss. Testibus est præstanda securitas.

ex suo adijcit,[a] totam testimonij fidem partis mendacio decolorat. Nihil igitur,vel quod bonum videtur,addendum [b] est.

a ¶Simplex.] *Integer locus B. Ambros. est.* Pura,& simplex mandati forma seruanda, vel testimonij series intimanda est.

Item Fœlix Papa ad episcopos Galliæ,epist.2.

¶Absens per alium nec accusare,nec accusari potest. C. XVIII.

Poly.l.5.tit.1. Iuo p.5.c.248. & p.6.c.331.

† Adde te.in l.posth.C.de his quib. ut indig.

ABsens per alium accusari, aut accusare † nō potest, nec affinis [c] testis admittitur.

4 *Nisi in crimine iniuriarum, in quo illustris persona ēt per procuratorem [d] intendere,& excipere potest, seruatis cæteris solemnitatibus,vt Cod.tit.de iniurÿs,l.vlt.*

Item Pelagius Papa Sindulæ β magistro militum.

β ¶Sindulæ.] *Iuo p.8.c 67. refert aliud quoddam caput epistolæ a Pelagio ad Sindulam magistrum militiæ scriptæ.*

¶Reo [e] absente libellus accusationis frustra offertur. C. XIX.

CHartæ, quas dedit nobis Lucidius,si illo tempore aduersarius ipsius illic præsens fuisset, validæ erant. Sed quia aduersario absente[f] gesta,quę nobis recensuit, facta leguntur,talia leges non recipiunt.

CHartæ.] CASVS. Quidam accusatus fuit,vel conuentus corā Sindula magistro militum Dñi Papæ. In absētia autem rei sūt testes recepti,reus statim cū sciuit, appellauit ad Papā. Sindula vero misit attestationes Papæ per Lucidium accusatorē actorē t quas cum audiuit a Lucidio fuisse receptas absente reo,dixit esse inualidas.

f ¶ Absente.] Sup.2.q.1.in primis.ext.de test.in nomine Domini.& capit.de cætero.

Idem Decorato patritio.

Testes corporaliter præstito iuramento testimonium dicant. C. XX.

HOrtamur,vt sub timore Domini consuetā conscientiæ vestrę sinceritatem in hoc quoq; negotio conseruantes, omnem personis, quę veritatem causę istius scire possunt,faciatis amputari [g] formidinem,& vestris pręsentari [h] cōspectibus, tactis sacrosanctis Euāgelijs, prębito etiam legaliter sacramento, quę in veritate rerū nouerunt, [i] † professione suę testificationis aperiant, vt patefactis omnibus,quę secundum leges, & iustitiā censenda sunt cognoscatis, & competentem † legibus, & veritati terminum detis.

† al conuenientem.

† Iste test. solet allegari ꝙ notarius, uel testis nō dēt apponere i actu suo nisi quæ uidit & nouit. Istam opin. tenet.Pet.de Anc.in c.fraternitatis.extra de test.& Ale.de Imo. in l.si ex falsis. col. ult. C.de trans.

HOrtamur. CASVS. Pelagius commisit quandam causam Decorato patricio, hortat ergo vt sicut cōsueuit,ita pure ꝓcedat super hoc negotio, & faciat a testib. q veritatē illius causę nouerunt, omnem formidinē amputari, vt ꝑstito sacramento dicāt testimoniū veritatis,& omnib. patefactis causam decidat.

g ¶Amputari.] Hic est ar.ꝙ iudex præstabit saluū ꝯductū & securitatem testibus.extra ut lit. nō cont.accedēs, & de elec.bonę memorię eñ.de app. ex parte. 33.q.2.siue.

h ¶Præsentari.] Sic sup.ea.testes.

i ¶ Nouerūt.] Testis enim pro utraque parte testabitur 14.q.5.non sane, & iurabit,quod nihil falsitatis dicet.2.q.2.nullam.

Item Nicolaus Papa Hincmaro Rhemorum Archiepiscopo.

¶Accusator,& accusatus simul debent adesse. C. XXI.

NEcesse est secundum sacrarum scripturarum documenta,ac secundum iustitię tramitem,& accusatū & accusatorem simul adesse, & vnam partem, quanta-

de uerb.sign.fortis.§.ult.arg.11.q.3.quisquis metu.25. q.2.præsumptione.12.q.2.cū humilitatis, C. de testib. testium.

b ¶ Addendum.] Quia non præiudicaret hoc alicui, si de hoc non iurasset,ut ext.de test.c.de testibus.

NEcesse.] CASVS. Hincmarus quæsiuit a Nicolao, utrum reo absente sit accusator audiendus? Et respondet, quod non: sed uterque debet esse præsens,

&

& quantæcunque auctoritatis sit aliquis, sic debet in iudicio audiri, vt alteri parti nullum præiudicium fiat.

a ¶ Quantacunque.] Parilitas. n. seruanda est in iudicijs, C. de prox. sacroc. scrin. in sacris. lib. 12. ff. de arb. si cum dies. §. si arbiter. arg. contra ext. de dolo & cont. ex literis 1 & est simile. 1. q. 1. teneam⁹. sup. d. 9. ego. in sententia & I iudicio nulli est deferendũ: sed in sedẽdo, & in similib. sic. 2. q. 8. quisquis.

b ¶ Præiudicium.] sic 11. q. 3. si quis vero. C. de sta. & imag. l. 4.

Quidam sic ponunt casum. Accuso te super pluribus criminibus simul, & eodem libello, & litem super his omnibus contestor: licet in vno deficiam, tamen admittor ad sequentia, licet iam sim infamis, & hoc est ideo quia tempore lit. contest. fui bonę famæ, vt ff. de publi. iud.

1 Loquit in pęnis inferẽdis in quib. defertur. 50. d. contumaces ex. de of. dele. pastoralis, qđ dic, vt not. extra de trãs. c. vlt. in gl. pen. Arc.

cunque,[a] & qualiscunque prædita sit auctoritate, sic prorsus audiri, vt alteri parti nullum præiudicium [b] irrogetur.

QVAESTIO. X.

QVod [c] vero deficientes α in primo capitulo non sint admittendi ad sequentia; ex concilio Cartaginensi septimo confirmatur, in quo sic capitulo tertio statutum legitur.

Et Afric. c. 97.

α ¶ Deficientes.] *In vulgatis codicibus legebatur,* testes deficientes: *sed expuncta est, vox,* testes, *quæ abest a plerisque vetustis codicibus. Quæ enim in hac quæstione afferuntur, nõ ad testes, sed ad accusatores pertinent. Et superius initio causa in propositione huius quæstionis decimæ nulla est mentio testium.*

QVòd vero testes.] CASVS. Hic intitulatur decima qõ, qua q̃ritur an deficientes in primo cap. sint admittẽdi ad sequentia capitula? Et respondetur quòd nõ. Vnde quidam dicũt, vt Bene. quòd qui deficit in maiori, vel minori, non admittitur ad sequẽtia, quia pręsumit calũniator, vt inf. ea. cap. 1. nisi in criminib. exceptis. in quib. quilibet admittitur ad accusandũ. Alij vero dicũt, ꝙ nõ admittitur ad accusandum postea ad leuiora, sed ad grauiora sic. Sed primum cap. huius qõnis indistincte loquitur, vnde verius dr̃ quod dicunt primi.

¶ Qui in primo capitulo deficit, ad cætera non admittatur. Cap. I.

PLacuit, vt quotiescunque clericis ab accusatoribus multa crimina objiciuntur, & vnum ex his, de quo prius egerint, probare non valuerint, ad cætera iam non admittantur.[d]

Rab. in pę. c. 1. Burc. l. 2. c. 198. Iuo p. 6. c. 271. Pan. l. 4. c. 64.

Probatur illud idem auctoritate Arelatensis concilij secundi, in quo sic c. 24. diffinitum est.

Capi. l. 6. cap. 241. & Arelat. 1. c. 14.

¶ Qui falsa fratribus objiciunt, vsque ad exitum non cõmunicent. Cap. II.

EOs, qui falsa fratribus capitula † obie-

† al. capitula.

Accusator d̃ficiẽs in vno an admittat̃ ad alia.

2 Ver. ꝙ si forte. põt. n. quis de plurib. condemnari, simul, vel absolui, 2. q. 6. si qs ex pluribus.

c ¶ Quod vero.] vbi quis simul de pluribus criminib. accusat, si in vno deficiat, bene admittitur ad alia, vt su. 2. q. 1. in primis 2, dummodo non sit calumniator, vt 2. q. 3. Paulum. nam & condemnatus prosequitur crimen, de quo inscripserat pẽdente accusatione, vt inf. ea. q. ꝑxi. negãda 2. & ff. de publ. iud. is qui. §. illud. Sed capitula hic posita loquuntur, vbi quis de calumnia cõuictus vult accusare aliquem, & deceptus fuit. secus si in promissione aliqua deceptus fuit, vt 2. q. 3. Paulum. Hu. & alij distinguunt, vtrum defecerit in minori, vel maiori. si in minori admittitur ad sequentia, alias non. vt 2. q. 1. in primis. In ciuilibus autem causis conuictus de calumnia, bene ad sequẽtia admittitur, vt C. de inof. test. cum qui instit. de excu. tut. §. qui autem extra de appel. constitutus 2. Quidam dicunt, ꝙ si quis accusauit de pluribus criminibus simul, & contestatus est litem super omnibus, licet in vno deficiat bene tamen admittitur ad sequentia tanquam iam incepta. Sed si tantum super vno est litem contestatus, & deficit in illo, non admittitur ad sequentia, quasi suspectus, ff. de accu. si cui 6. q. 1. quicunque. Tu distingue an sit calumniatus vel non, vt d. xi. tamẽ si quis primo egit criminaliter. siue obtinuerit, siue succubuerit, potest postea agere ciuiliter. C. quã do ciuilis actio criminali præiudicet, l. 1.

PLacuit.] CASVS. Quæsitum fuit in Chartaginensi concilio si accusatores cum objiciunt plura crimina. & in primo deficiunt, an sint admittendi ad sequentia? Et respondet ꝙ non. Sequens §. patet. sed sequens c. non probat bene quod dicitur in §. & c. præcedenti.

iud. is qui. & 2. q. 1. in primis. ibi, an grauiora, & c. Si autem te primum accuso de vno crimine, & deficio, non admittor postea ad alia. Io. Sed certe mirum videtur de istis opinionibus. nam si litem cõtestatus est accusator super pluribus criminibus, publicatis attestationibus postea non admittitur ad probandum aliud, sed si super vno tantum litem contestatus est, & non probauit videtur calumniari, & ita non admittitur postea ad sequentia, vt hæc capitula dicent, quæ in hoc casu intelliguntur. B.

d ¶ Non admittantur.] Sed videtur, ꝙ huiusmodi exceptio non possit objici post litem contest. vt ff. de adult. si maritus, §. prescriptiones, maxime cum exceptio. s. tu es calumniatus, sit dilatoria, quia tamẽ declinatoria est iudicijs q. 6. §. 1. quod ex hoc patet. nã ab alio adhuc accusari potest. Respondet quidam, speciale esse in adulterio, vt etiam peremptoriam ibi aliquis non possit objicere post lit. contest. s. hanc, tu per quinqueniũ tenuisti vt C. d̃ adult. adulter. sicut & speciale est in illa exceptione extra qui ma. accu. poss. cum in tua. Alij dicunt, ꝙ hæc exceptio, tu es calumniatus: bene potest obijci post litem contest. Sed melius dic, ꝙ hic lis nõ fuit contestata, nisi super eo in quo defecit. Vnde cum vult procedere ad alia super quibus lis non est contestata, iuste admittitur huiusmodi exceptio contra illum, vel dic, ꝙ ille exceptio de nouo cœpit cõpetere, vnde potest ea vti post litem contestatam, vt ext. de off. deleg. insinuante.

EOs.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, ꝙ si qui conuincantur falsa crimina aliquibus objecisse, debent

hent excommunicari vſque ad mortem, niſi antè reſipiſcant.

a ¶ Obieciſſe.] Calumnioſè ſubaudi.

SI accuſatorum.] CASVS. Quidam reperti ſunt culpabiles in accuſatione epiſcoporum; quæritur vtrũ iſti

centem: poteſt tamen libellum iudici porrigere. Secunda ibi, [Aliquando.] Tertia ibi, [Cauſa vero.] Ioan de Fant.

CASVS. Ponitur hic 11.q. qua quæritur, an accuſatus poſſit vertere accuſationem ſuam in accuſantem & certum eſt, quod nõ, in aliquo crimine. ſi nomen accuſati iam receptũ ſit inter reos, vt ff. de adul. ſi maritus. §. præſcriptiones. ſi nõ eſt receptum, nõ põt illum accuſare niſi de maiori crimine, vel niſi ſuam iniuriã proſequatur. Si vero in modũ exceptiõis crimẽ obijcit, vt repellat accuſatorẽ ab accuſando ſemper prius auditur excipiens de quocũque crimine. vt C. de adul. quũ Alexãdrũ. & 32. q. 6. nihil iniquius.

Arelat. 1. c. 14.

ciſſe [a] cõuicti fuerint, placuit vſq; ad exitum non communicare, (ſicut magna ſynodus ante conſtituit, niſi digna ſatisfactione pœnituerint.

Itẽ Felix Papa in ſecunda decretali epiſcopis Galiæ.

¶Qui, quod obijcit, probare non valet, de cætero ad arguendum non admittitur, niſi propriam cauſam ciuilem duntaxat aſſerere voluerit.

Cap. III.

Inf. 4. q. 6. ſi accuſatorum. In c. Hadriani, c. 4. Capi. l. 5. c. 241. Anſ. li. 3. c. 86. Iuo p. 6. c. 418.

SI accuſatorum perſonæ in iudicio epiſcoporũ culpabiles [b] apparuerint, ad arguendum epiſcopos de cætero [a] non admittantur, niſi proprias cauſas aſſerere (nõ tamen [c] criminales, vel eccleſiaſticas [d]) voluerint.

a ¶Epiſcopos de cætero.] *Voces iſtæ abſunt ab omnibus vetuſtis codicibus, & cæteris locis indicatis. Auctor tamen caſus, eas habuit, & ponderauit.*

Cum ergo qui falſa fratribus obijciunt, vſq; ad exitum vitæ a communione prohibeantur, cum illi, qui in epiſcoporũ iudicio culpabiles inueniuntur, ad arguẽdum de cætero admitti prohibeantur; apparet, quòd in primo capitulo deficientes, tanquam falſorum obiectores ad ſequentia procedere non valent. †

† Concor. l. qui crimen, & ibi Cy. C. qui acc. non poſſ. gl. in l. ff. C. de acc.

QVAESTIO. XI.

In cod. Theod. l. 9. tit. 1. l. 11.

1 Ps

AB accuſato [e] vero accuſationem in accuſatorem verti, multorum auctoritatibus prohibetur.

Ait enim Stephanus Papa epiſt. 2. c. 7.

¶ Accuſati niſi prius ſe purgauerint, alios accuſare non poſſunt. Cap. I.

Burc. li. c. 164. Anſel. li. 3. c. 74. Iuo p. 5. c. 274. Pann. li. 4. c. 67.

NEganda [f] eſt accuſatis [g] licẽtia criminãdi, [h] priuſquam ſe crimine, quo premuntur, exuerint: quia nõ eſt credendum cõtra alios eorum confeſſioni, qui criminibus implicati ſunt, niſi ſe prius probauerint innocentes: quoniam periculoſa eſt, & admitti non debet rei [i]

e ¶ Ab accuſato.] Si accuſatus crimen proponit cõtra ſuum accuſatorem pendẽte accuſatione, aut proponit in modum accuſationis, aut in modum exceptionis. Si in modũ accuſationis, aut nomen accuſati eſt receptum inter reos, aut nõ, hoc eſt dicere ſi lis eſt conteſt. aut non. ſi nõ, põt [2] eum accuſare de maiori crimine, & audietur prius, vt inf. c. prius & inf. c. 2. Si eſt receptũ non põt, ſed pendẽte accuſatione põt cõtra eũ inſcriptionẽ deponere, & poſt ſniã eam conſumare, vt inf. e. c. 2. & ff. de pu. iud. is qui. Si autem ſuam iniuriã proſequitur, tũc & ante, & poſt dãnationẽ poteſt ipſum incipere accuſare ff. de accuſ. qui iudicio. 4. q. 6. omnibus. ſi vero in modum exceptionis proponitur crimen prius, ſemper auditur excipiens, vt C. de adul. quoniam Alexandrum. & 32. q. 6. nihil iniquius. C. de lib. cau. ſi filium. & extra de ord. cogni. cum dilectus 3.

Accuſatus an pẽdente accuſatione poſſit ſuum accuſatorem reaccuſare.

2 ff. de adul. l. ſi maritus. §. præſcriptiones.

iſti ſint de cætero admittendi ad accuſandum? Et rñdetur, quod non, niſi in proprijs cauſis ciuilibus: in criminalibus tamen, vel eccleſiaſticis non admittuntur. Dicit hoc contra epiſcopos, ſed contra alios bene agent proprias cauſas criminales, vel eccleſiaſticas.

b ¶ Culpabiles.] ideſt calumnioſè ſubaudi.

c ¶ Non tamen.] Suam iniuriam non proſequendo, ſed publico iudicio accuſando, vel ſpeciale eſt in calumniatore epiſcopi. ne ſit contra. 4. q. 6. omnibus, & ſupra 2. q. 1. prohibentur.

d ¶ Eccleſiaſticus.] Hoc ideo dicit, quia cauſa eccleſiaſtica nõ eſt agenda niſi per hominem bonæ opinionis. 5. q. 2. quia 1.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex illo c. eos. & ex illo, ſi accuſatorum. quod deficientes in primis non admittuntur ad ſequentia.

De hoc no. 1. c. q. 7. c. 1.

AB accuſato. Hæc quæſtio diuiditur in tres partes: in prima quarum probat per tria c. quod accuſatus accuſare non poteſt de minori vel pari, prius quàm probauerit ſe inno-

NEganda.] CASVS. Ben. ſic ponit caſum hunc. Quidam accuſatus volebat ſuum accuſatorem reaccuſare de pari, vel minori crimine ante lit. conte. de maiori. quæſitũ eſt a Stephano an poſſit? Et reſpondet quod non. quia non eſt credendum accuſatis cõtra alios, niſi prius probauerint ſe innocentes.

3 De hac materia no. C. q accu. non poſſ. l. 1.

f ¶ Neganda.] Nota in criminibus non habere locum reconuenientem, vt hic. & i. c. prius. ut no. ſup. q. 8. c. 1.

g ¶ Accuſatis.] Inter reos receptis, vt ff. de adult. ſi maritus. §. præſcriptiones.

h ¶ Criminãdi.] Etiam ſi ſuam iniuriam proſequatur, ſecundum R. 4. quia non relatione criminum, ſed innocentia reus purgabitur, vt ff. de pub. iud. is qui. ſed hoc non eſt verum, vt infra c. proxi.

4 Sub. & H. qui & idem ſentit. & eadẽ rõne. & idẽ vi ſentite In. ut dixi ſup. ea. q. 8. cap.

i ¶ Rei.] ideſt, accuſati.

a ¶ Quemcunque.] Ergo eo ipso, ꝙ quis accusatur, perdit legitima iura. vt ff. de mun. & hon. reus 8 1. d. tātis. extra de accu. Deus omnipotens.

NEganda.] CASVS. Quæsitum fuit ab Imperatore. vtrum accusatus possit suum accusatorem reaccusare d pari, vel minori crimine? Rñdet, ꝙ non, prius q̃ se crimine quo accusatur exuerit: nisi ꝓsequat suā, vel suorum iniuriam, pōt tamen deponere inscriptionē apud iudicem pendente accusatione. Sequēs c. planū est, quod habet eundem casum cum primo. c. huius quæstionis.

b ¶ Suas.] Sed tunc nō permittitur, nisi ponas illū primū, q accusat, similiter prosequi suam iniuriam: alioquin concederet posteriori, quod aufertur primo: cōndēnatus autem nō potest, nisi suam iniuriam prosequatur ff. d accus. qui iudicio. cū iam sit Ifamis. ff. d pub. iudi. infamē. & hoc si post cōdemnationem accusationem incohat i extraneū, non in suum accusatorem. si. n. in suū accusatorē, potest; si nō perdit ex illo crimine ciuitatem, vel libertatē, vt ff. de pub. iud. l. is qui. & hoc ideo, quia parcitur illi, qui prouocatus vult se vlcisci. ff. de bo. lib. qui cū maior. §. si libertus. secundum canones aūt cū quis est damnatus de crimine: amodo non pōt accusare, nec suum, nec extraneum accusatorem, vt 11. q. 1. ꝗ crimen nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur. 4. q. 6. omnibus.

Condēnatus de crimine, an possit accusare.

rius dixit illud esse falsum. quæsitū est ab Imperatore, quæ quæstio præcedere debet? respondet, ꝙ de crimine falsi prius est cognoscendum tanquam de maiori.

c ¶ Sæpè fit.] Nam quādoq; aliter fit. extra de rest. spol. item cū quis. C. de do. inter vi. & vxo. si maritus. posset tamen

aduersus quemcunque [a] professio.

Lib. 9. Codicis titulo primo l. 19. Impp. Valentinianus, Valens, & Gratianus, AAA.

titulo, qui accusare non possunt, l. neganda.

¶De eodem. Cap. II.

ij) NEganda est accusatis (qui non suas, [b] suorumque iniurias persequuntur †) licentia criminandi in pari, vel minori prius quàm se crimine, quo premuntur, exuerint, secundum scita veterum iuris conditorum: ita tamen, vt & ipsi inscriptiones contra eos etiam pendente accusatione deponere possint.

Inf. non est credendum.
† *al. exequuntur.*

Item ex decreto Hadriani Papæ, c. 33.

De eodem. Cap. III.

NOn est credendum contra alios eorum confessioni qui criminibus implicantur, nisi se peius probauerint innocentes: quia periculosa est, & admitti non debet rei aduersus quemcunque professio.†

In capit. Hadriani, cap. 33.
Ans. li. 3. c. 92.
sup. c. neganda 1.
† *al. confessio.*

Hoc autem intelligendum est in pari, vel minori crimine. Ceterū si de maiori crimine eū accusare voluerit (veluti si accusatus de fornicatione, de periurio, de homicidio, vel simonia, vel quolibet alio huiusmodi crimine, accusatorem suum impetere voluerit) his auctoritatibus non prohibetur. ¶ Aliquando enim criminalis quæstio præiudicat ciuili. Aliquando criminali [a]. *Vnde in lib. 3. Codicis, tit. de ordine iudiciorum, lege quarta, legitur: ¶ Ciuili quæstione † intermissa sæpe fit, vt de crimine iudicetur; quod, vt pote maius, minori merito præfertur.*

tit. 8. lib. 4.
† *al. disceptatione.*] orig.

a ¶ Aliquando criminali.] *Antea legebatur,* aliquādo ciuilis criminali, *expūcta est dictio,* ciuilis, *auctoritate veterum codicum. Nam hic tantum agitur, quando causa criminalis ciuili, aut criminali præiudicat. In sequenti autem c. 5.* aliquādo ciuilis, *exponitur, quando ciuilis & ciuili, & criminali præferatur.*

Item lib. 9. Codicis, tit. Qui accus. non possunt, l. 1.

Cap. IIII.

PRius est [d], vt criminibus, quæ tibi, vt grauiora ab aduersario tui obijciuntur, cædis atq; vulnerū respon-

tit. 1.

NOn est credendum.] HOC AVTEM. CASVS. Exponit hic Grat. in quo casu intelliguntur supradicta c. cum lege inserta, scilicet de pari, vel minori crimine. sed si de maiori crimine ante lit. cōtest. velit accusatorem reaccusare potest. vbi gratia, accusat aliquis de fornicatione alium, potest accusatus reaccusare illum de periurio, vel homicidio, vel simonia.

ALIQVANDO. CASVS. Supra in l. neganda. dictum est, ꝙ persecutio suæ iniuriæ, vel suorum præiudicat alijs criminibus, vel præfertur. Nunc vberius de simili præiudicio prosequitur Grat. & dicit ꝙ criminalis quęstio quandoque præiudicat ciuili: & quandoque ciuilis criminali. & de vtroque ponit exemplum.

CIVILI. CASVS. Petebam ab aliquo hæreditatem ex testamento, in quo cōtinebatur, ꝙ ego eram institutus hæres, sed cum demonstraui testamentum, aduersa-

tamen illud intelligi, cum crimē in modum exceptionis obijcitur, vel directè fuit propositum, sed accepta pagina inscriptionis, vt C. de fal. satis.

PRius.] CASVS. Ego Barth. Briz. sic audiui ab Hugolino casum hunc. Tu accusabas me de furto, ego te de homicidio reaccusabam, quærebatur ab Imperatore, quæ quæstio præcedere deberet. & certe quæstio homicidij præcedere debet, vtpote maior, & postea ex euentu causæ apparebit, vtrum ille qui primo accusabat de furto, possit aduersarium reaccusare.

d ¶ Prius est.] No. si duæ sunt quæstiones principales, & ambæ sint ciuiles, quę prius proponitur, prius est determinanda, licet sint inæquales, dummodo se non contingant, & directè proponantur, vt extra de ordi. cogn. cum dilectus. ff. de iud. qui prior. Si sint criminales, & inæquales, & directè proponuntur, maior præponitur. Sed si altera est criminalis, a & altera ciuilis, de criminali prius agitur. Si vero nō sunt ambæ principales, sed vna

Ordo seruandus in pluribus qōnib.
a De hac materia no. ex. de ord. cog. c. tuam.

vna incidit alteri, de incidenti prius cognoscitur. Incidit autem quandoque criminalis criminali, quandoque ciuilis ciuili, quandoque criminalis ciuili, quandoque ciuilis criminali. Criminalis incidit criminali, vt si accusanti de adulterio obijcio lenocinium, & ponit aliud exem-

SI CRIMEN. CASVS. Hæc lex & sequens sunt in codice ordine cognitionum lib. 7. Hugolinus casum sic intellexit. Accusabam aliquem de crimine, ali s dicebat eum seruum suum esse, quærebatur quæ causa præponi debebat? Et respondetur, quod causa libertatis, quia primum scire oportet verū sit liber, uel seruus, vt cum crimen fuerit probatum, iudex puniat eum tanquam liberū, vel tāquam seruū, & hoc modo Beneuē. ponit casum. Ponit etiam alio modo sic. Accusabam aliquem de crimine: ille replicauit contra me, quod ego erā seruus suus. quæritur quæ causa prius agi debeat? & respondetur, ꝙ causa libertatis quoniā ante scire oportet an ille qui accusat sit liber, vel seruus.

deas; & tunc ex euentu causæ [a] iudex æstimabit, an tibi permittendum sit eundem accusare, tametsi prior inscriptionem deposuisti.

2 ¶ *Aliquando ciuilis præiudicat ciuili, aliquando criminali. Sicut enim in septimo lib. codicis, tit. de ordine cognitionum l. si de hæreditate, legitur.* ¶ *[Si de hæreditate, & libertate controuersia est, prius agi causa libertatis debet.] Item lege sequenti.* ¶ *[Si crimen aliquod inferatur ei a, qui ingenuus esse dicitur, ante liberalis causa suo ordine agi dēt, cognitionem suam præside præbente: quoniā necesse est ante sciri, si delictū probatum fuerit, vtrū vt in liberum, an ut in seruum [b] constitui oporteat iudiciū. Item. 3. [¶ Qui confitetur se pati controuersiam status frustra postulat sibi dari potestatem accusandi eum: qui se suum dominum esse fatetur.* ¶ *Causa [c] vero liberalis terminata, si seruus pronunciatus fuerit, dominum suum accusare non poterit.] Codicis lib. 9. tit. 1. l. pen.* ¶ *[Siquis [d] ex familiaribus [e] vel ex seruis cuiuslibet domus, cuiuscunque criminis delator, atque accusator emerserit, eius existimationem, caput, atque fortunas [f] petiturus, cuius familiaritati, vel dominio inhæserit, ante exhibitionem testium, atque examinationem iudicij, in ipsa expositione criminum, atque accusationis exordio, vltore gladio feriatur. Vocem. n. funestam intercidi oportet potius, quam audiri. Maiestatis autem crimen excipimus.] Similiter [g] l. vltima.* ¶ *[Si liberti accusatores [h] manumissorum, hæredumve esse præsumpserint, eodem quo serui supplicio tenebuntur, luituri pœnas ante prohibitæ delationis exordium.*

tit. 19. l. 2.

Ibidem l. 3.

Ex l. 1. & 4. alio modo aptatis verbis.

Iuo p. 16. c. 61.

Iuo ibi. c. 62.

b ¶ In seruum.] Aliter enim punit̄ seruus, aliter liber, vt 27. quæst. 5. qui compulsus.

QVI CONFITETVR. CASVS. Petebam aliquem in seruum coram iudice, qui lite pendente volebat me de crimine accusare, & bene cōfitebatur se pati controuersiam seruitutis: quæritur vtrum danda sit ei potestas accusandi eum, qui suum dñm dicit? Et rñdet ꝙ nō, nisi prius causa liberalis terminata, & si liber fuerit pronunciatus poterit accusare.

exemplum in hac l. prius. Ciuilis ciuili, vt si petenti hæreditatem obijcitur quæstio status. Criminalis ciuili, vt si agenti per aliquod instrumentū obijcitur quæstio exceptionis de falsitate. Ciuilis criminali, vt si accusanti obijcitur quæstio status.

a ¶ Causæ. Quia si prosequaris iniuriam tuam bene potes, aliàs non. hoc non placet, quare enim diceretur, ꝙ ex euentu causæ posset, nam etiam si esset condēnatus bene admitteretur ad accusandum volens prosequi iniuriam suam. vt ff. de accu. qui iudicio multo magis ergo si fuerit absolutus, licet non prosequatur iniuriam suā. Vel aliter ex euentu, si cōdemnatus es non permittitur tibi: si absolutus es, bene permittitur, sed secundū hoc obstat. ff. de pub. iud. ss quæ ubi dicitur, ꝙ inchoatas accusationes bene potest postea perficere, vt sup. e. q. nec ā da 2. Sed dic inchoatas contra ... non contra accusatorem. Vel pone casum si cœpit te aliquis accusare, ꝙ tibi eius seruum surripuisti tali die, tu obijcies ei, ꝙ ille seruum illum interfecit anteriori die, & tunc ex euentu causæ patebit an possit te accusare, vel non.

ALIQVANDO CIVILIS. CASVS. Supra ostensum est, ꝙ criminalis quæstio quandoq; præiudicat ciuili, & quandoque criminali. Nunc vult Gratianus ostendere, ꝙ ciuilis quandoque præiudicat ciuili, & quandoq; criminali, & exempla de utroque ponit.

SI DE HÆREDITATE. CASVS. Aliquis petebat a me hæreditatem: obieci sibi, ꝙ erat seruus meus quæritur q̄ quæstio debeat præferri? Rñdetur, ꝙ quæstio libertatis.

c ¶ Causa.] verba sunt Gratiani, sumpta ex lege. C. eod. si status controuersiam. & l. cum ipse.

SI QVIS EX. CASVS. Aliquis familiaris, vel seruus accusabat dominum suum de aliquo crimine, de quo si cōuinceretur dominus infamaretur, vel decapitaretur, vel perderet bona sua. quæritur vtrum sit audiendus? Et respondetur, quod non, sed ante lit. contest. debet decapitari excepto crimine læsæ maiestatis.

d ¶ Si quis.] C. qui acc. non poss. l. penul. & l. iniquum.

e ¶ Ex familiaribus.] ... nutricijs 1 & sic intellige si accusat dominum de crimine propter quod infamari, vel interfici, vel proscribi potest. ff. de bo. lib. in seruitutem contra. Sed intelligitur cum de minoribus criminibus accusabat, & ideo non sic punitur, sed hoc penitus contrariū est in familiaribus episcopi, extra de acc. nullus. sed hoc ideo est, quia religiosos viros debet episcopus tātum habere in familia, vt 2. q. 7. cum pastoris.

f ¶ Fortunas.] Idest, bona.

1 Idest, quia prima ætate in domo fuerit. C. q acc. non poss. iniquum. Laur. Eps a suis familiarib. ... accusatis.

SIMILITER ET SI LIBERTI. CASVS. Hæc lex est eo. tit. cum supradicta. Dicitur. n. hic, ꝙ si liberti uolunt accusare patronos suos, uel hæredes eorum, eodem supplicio sunt puniendi, quo serui puniuntur.

g ¶ Similiter.] Hoc est uerbum Gratiani, & L. C.

h ¶ Liberti accusatores.] Quod hic dicitur, uerum est de priuatorum libertis: secus est de libertis ecclesiæ, nā tales reuocantur in seruitutem. ut 12. q. 2. episcopus qui mancipium, & c. octaua discussio.

Qui

a ¶Ei qui ingenuus est dicitur.] *In lege ipsa est*, quā ingenuam esse dicis. *Mulierem enim alloquitur. Quare paulo etiam inferius, vbi apud Gratianum legitur*, vtrum vt liberum, & ingenuum, an vt in seruum. *in lege est*, vtrum in liberam, & ingenuam, an vt in ancillam. *Duas etiam, quas proxime recitat leges, Gratianus suo modo in summam redegit.*

CAVSA QVARTA.

Qvidam in excommunicatione [a] *constitutus episcopum accusare disponit: adolescentē infra decimum, & quartum ætatis annū ad assertionem suæ causæ adducit: prohibitus ab accusatione adolescentem accusatorem, & se testem facit; adolescens personam accusatoris, & testis gerere cupit: die statuta ad iudicium electorum iudicum episcopus minime occurrit: a communione suspēditur: tandem renouato iudicio accusator culpabilis in accusatione inuenitur: demum ad assertionem propriæ causæ procedit.*

1 *Hic primum quæritur, an in excommunicatione constitutus alium accusare valeat.*

2 *Secundo, an infra decimumquartum annum in criminali causa testari quis possit.*

3 *Tertio, an ab accusatione prohibitus, personam testificantis possit assumere.*

4 *Quarto, an idem possit esse accusator, & testis.*

5 *Quinto an die constituta non occurrens a communione sit remouendus.*

6 *Sexto, si in episcoporum iudicio accusatoris persona culpabilis inuenta fuerit, an ad assertionem propriæ causæ de cætero sit admittenda.*

Qvidam. CASVS. sup. 3. quæst. 7. §. tria. dictum est, quod quidam repelluntur ab accusatione propter crimen, vel infamiam. Nunc supponit Gratianus quartam causam, [1] in qua quæritur, an propter excommunicationem repellat quis ab accusatione. Addit etiam in qua ætate admittitur quis, vel nō admittitur ad testimonium: qua occasione interserit legalē tractatum de testib. & quærit an idē possit esse accusator, & testis, & de inducijs ex pactatorijs. Vnde thema proponit, de quo sex elicit qōnes. a ¶ Quidam in excommunicatione.] De prima questione non est dubium, scilicet, quod excommunicatus non potest aliquem accusare, sed trāsfert se H. ad quæstionem illā, scilicet, an excōmunicatus post absolutionem possit aliquē accusare. Secundum H. excommunicatus etiā post absolutionem nō admittitur ad actus legitimos. argum. 46. dist. accusatores. Item quia nemo est excommunicandus nisi propter contumaciam. 11. quęst. 3. nemo. & cap. certum. Præterea inobediētia grauissimum crimē est 8. q. 1. sciendum, & qui semel fuit criminosus, repellitur 1. 6 quæst. 1. qui crimen. 25. dist. cap. vlt. Item in veteri testamento puniebatur cōtumacia capite. 11. quæstio. 3. absit ergo hodie repellitur a promotione. 54. distin. multos. Itē grauissima est pęna contumaciæ. 24. quæst. tertia, corripiantur. ergo grauissimum peccatum est 2. 24. quæstio. prima, non afferamus. immo est crimen idololatriæ inobedientia, vt 8. quæstione prima, sciendum. ergo maxima pœna puniendum. 24. quæstio 1. non afferamus. Sed hoc non credo, quia absolutio tollit quod inducit excommunicatio. secunda, quæstione tertia, § notandum. extra de electio. quia diligētia. Io. Fab. distinguit, si est excommunicatus pro crimine, & contumacia, tunc repellitur etiam post absolutionem. secus si pro contumacia tantum. Alij autem dicunt, aut crimen pro quo est excommunicatus, infama, [3] aut non. & quod dicitur quod inobedientia morte puniebatur, hoc intelligo vbi quis erat præuaricator legis, vel cum quis non obediuit iudici in ijs quæ spectant ad vindictam malefactorum, vt 23. quæst. quinta, miles. quis enim diceret quòd talis contumax morte puniretur, qui nollet soluere pecuniam ad mandatum iudicis? Conueniri autem potest excommunicatus. extra de iud. intelleximus, & extra de senten. excommun. [4] vero. Sed an potest reconuenire aliquem excommunicatus? Videtur quòd non, vt ext. de hære. vergentis. & extra de sent. excommunica. per tuas 4. Videtur tamen quòd possit, quia qui aliàs non potest accusare, si accusatus fuerit accusat. ff. de bo. lib. qui cum maior. §. si libertus. Item quæritur an possit excipere? videtur quòd sic, quia ex quo permittitur ei respōdere, ergo & omnia consequentia, vt extra de off. iud. deleg. præterea. ff. de iurisd. omnium iud. l. secunda. Econtra videtur quod non, quia tūc cogeretur iurare. sed non potest tangere sacramenta, cum ea non possit ingredi [5] supra distin. 5. ad eius vero, vel cui prohibentur alia sacramenta, & illud. vt 95. distin. illud. Item quæritur an compensare possit? Videtur, quòd sic, quia licet quis non possit petere, potest tamen compensare, vt in naturali debito, ff. de compen. l. etiam. Sed contra, per exceptionem repelleretur si ageret, ergo non posset compensare, ff. de compen. quæcumque. Sed hæc questio est soluta ext. de exceptio. cum inter.

Excōicatus an possit post absolutionem accusare.

2 Sed contra 84. d. honoratus, vbi dicitur, quod prima contumacia non ponitur.

Dic vt ibi no. in l. 1. gl. arg. hic, &c.

2 Cont. hoc delictum in pri. & i ver. cōtumacia, st. qd te mil. & per Batt. & ibi est bona gl. in l. si filius. la 1. ff. de inter. act. ij ad hoc allegat A̅ fin. Imo. in l. pe. §. ad crimē. in 24. col. ff. de publ. iud.

3 Sub. & tūc tenetur op.

H. ar. 5. q. 6. in loco. ēm quosdā. sub. nisi fuerit in integrum restitutus. 2. q. 3. §. vlt.

Excōicatus an pōt reconuenire, & excipere, & cōpensare.

4 In vers. in alijs euitari, & hoc verū est ex. d. exc. cū inter. in fi. Arch.

5 Hoc sane intellige, quæ dic vt notat 1. q. 1. q studet. & 23. q. 4. vir cū propria. Arch.

De

De prima.] CASVS. Hic intitulatur 1. quæstio qua quæritur an excommunicatus possit alium accusare. Et dicendum est indistincte quod non potest siue iustè siue iniustè sit excommunicatus, dummodo excommu- alium ciuiliter conuenire, vt sup. 3. q. 4. nulli.

Diffinimus.] CASVS. In hoc c. ponuntur sex genera personarum, quæ repelluntur ab accusatione, inter quas excommunicati ponuntur, qui accusare non possunt in excommunicatione perseuerantes.

QVAESTIO I.

In Africano, c. 50. & 96.

De prima quæstione sic statutum legitur in primo & secundo capite concilij Carthaginensis septimi, cui interfuit Faustinus Romanæ ecclesiæ legatus.

¶ Ad accusationem non admittatur, qui in excommunicatione perseuerat. Cap. I.

Iuo p. 14. c. 69. Pann. l. 4. c. 72.

Diffinimus eum rectè ad accusationem non admitti, qui postquam excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc [a] excommunicatione constitutus, siue sit clericus, siue laicus, accusare voluerit. ¶ Omnes etiam infamiæ maculis aspersi, idest histriones [b] ac turpitudinibus subiectæ personæ hæretici etiam, siue pagani † [c], siue Iudæi ab accusatione prohibentur α.

Iuo p. 16. c. 64. C. 2. eiusdem 7. Car. & cap. 96. Africani.

†Conc. tex. in l. 1. C. de sum. trin. & auth. Gazaros, C. de hæ.

α ¶ Ab accusatione prohibentur.] *A concilio absunt hæc verba subintelliguntur enim illa ex principio capitis.* Ad accusationem non admittantur.

Item Nicolaus Papa in epistola ad Michaelem Imperatorem, cuius initium est: [Proposueramus.

¶ Hæretici probantur, qui schismate, vel excommunicatione ab ecclesia sunt separati. Cap. II.

Ans. l. 3. c. 71. Iuo p. 14. c. 70.

Qvòd autem hi qui à iam præfato fratre, & comministro nostro Ignatio depositi, excommunicati, vel anathematizati fuerant, nullam aduersus eum damnationem intorquere potuerint, ex prolato α secundæ vniuersalis [d] synodi capitulo declaratur, cum dicitur: [Si vero ecclesiasticum [e] fuerit crimen, quod episcopo illatum extiterit; tunc probari oportet accusantium personas, vt primo quidem hæreticis nō liceat accusationes contra orthodoxos episcopos pro ecclesiasticis negotijs facere.] Sed ne hos [f] hæreticos [g] esse denegetis, audite sequentia; Hæreticos autem (inquiunt) dicimus tam eos, qui olim ab ecclesia β [h] proiecti sunt, quam qui post hęc a nobis anathematizati sunt.] Porro, si adhuc nec sic creditis, audite, quod subditur; [Præter hos autem (aiunt) & eos, qui fidem quidem sanam simulant confiteri, schismaticos etiam γ, & eos, qui seorsum a communicantibus nobis episcopis collectas faciunt. Deinde vero, & si quidam ab ecclesia super causis quibusdam reprehensi fuerunt, & proiecti, aut excommunicati, siue ex clero, siue ex laicali [i] ordine; nec his licere accusare episcopum, antequam proprio crimine primitus exuantur. Similiter autem & eos, qui sub accusatione priori consistunt, non ante esse acceptabiles in accusatione episcopi, aut aliorum clericorum, quam innoxios semetipsos illatorum sibi ostenderint criminum.] Quid autem periculi regulæ huius immineat contemptoribus, non ignoratis.

a ¶ Adhuc.] Ergo postea restituitur ad accusationem, vt 6. q. 1. illi. & c. omnes 2. 32. q. 5. preceptum. in fin. quod est contra H. sed secundum eum vacat hic arg. a contrario sensu.

b ¶ Histriones.] Infra de conse. d. 2. pro dilectione.

c ¶ Pagani.] 2. q. 7. pagani.

Qvòd autem.] CASVS. Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus anathematizauit quosdam subditos suos, qui eundem Ignatium postea accusauerunt, ad quorum accusationem depositus fuit. Sed Nicolaus probat, quod anathematizati eum accusare non potuerunt. Et hoc ostēdit auctoritate concilij Constantinopolitani, in quo statuit, quod hæretici a sacramētis eiecti, anathematizati schismatici, & illi qui ab alijs accusantur, non possunt epos accusare. Et nota quod quandoque ponuntur verba synodi, quandoque verba Nicolai, vt per te videbis.

d ¶ Vniuersalis.] Scilicet Constantinopolitanæ, vt sup. d. 16. sancta. & 23. q. 4. ipsa pietas.

e ¶ Si verò ecclesiasticū.] Vt simonia, hæresis, vsura. 11. q. 1. si quis cū clerico. immo oē crimen est ecclesiasticum 1. vt ext. de iud. nouit.

1 dem not. ext. de of. or. c. 1. in gl. canones, &c. & ext. de foro compet. cum sit.

f ¶ Sed ne hos.] Verba Nicolai.

g ¶ Hæreticos.] Verba synodi.

h ¶ Ab ecclesia.] s. excommunicati. Nota quod omnis excommunicatus dr hæreticus, vt inf. 23. q. 4. ipsa pietas.

i ¶ Laicali.] Laici vero absoluti possunt clericos accusare, sed intellige de clericis depositis quib. quoque laica communio conceditur, vt 11. q. 3. Thucigandum.

municatio teneat, vt infra cap. 1. & 3. nec potest etiam

SEcunda autem.] Hic intitulatur 2. q. & 3. Hęc quæstio. diuiditur in quatuor partes, in quarum prima determinat magister q. scilicet secundam & tertiam, & hoc per cap. sequ. in prima parte cuius determinatur 3. quæst. scilicet, quòd nullus potest esse accusator, & testis. In secunda parte determinatur. 2. quæst. scilicet, quod minor xiiij. annon possit esse testis. Secunda ibi, [Itē in criminali.] Tertia ibi, [Item lege Iulia.] Quarta ibi. Item qui falso.] Ioan. de Fant.

sistere: nam secundum legem mulier in paucis casib. admittitur ad accusationem, sed in multis admittitur ad testimonium, non tamen in testamentis, vt 15. q. 3. de crimine 1. Item hæc regula, qui non admittitur ad accusationem, nec ad testimonium, intelligenda est in testi-

1 Ista conc. respicit primū dictum, sed illud aū dictum admititur ad testimoniū. Arc.

CASVS Hic intitulatur 2. & 3. q. secūda q. est an intra annos 14. possit aliquis testificari. Et respōdetur quod nō, vt inf. ea. l. Iulia. post 14. pōt in causa ciuili testificari, vt inf. c. c. 1. ar. In criminali vero non admittitur nisi hēat xx. ann. vt inf. ea. §. in testimoniū. Tertia quæstio est. an ille qui repellitur ab accusatione, repellatur a testimonio. Et respōdetur quod sic, vt inf. c... fallit tamen in casibus notatis in summa huius quæst.

a ¶ Secunda autem.] Hic quæritur, an ante 14. an. aliquis sit admittēdus ad testimoniū. Et quidem in ciuili cā post 14. an. admittitur. vt j. ea. c. 1. sed in criminali non aū xx. an. ut j. ea. in §. in testimoniū. Io. Hoc tū scias quod puella post 12. an. in ciuili cā recipitur ad testimonium, quia tūc tutela est finita, ut inst. quib. mo. tu. fi. circa med. prętrerea tunc nubere potest puella, vt ex. de desp. imp. c. vl. tūc ēt pōt intrare religionē: vt 20. q. 2. puella. Item post illā ætatem testamētum facere potest. vt ff. q test. fac. poss. qua ætate. Ioa. Et agere causam matrimonij. vt extra de procu. tux. B.

α ¶ Ex prolato.] *Nicolaus hic citat canonem, qui apud Græcos est sextus concilij primi Constantinopolitani, cuius canonis priorem partem paulo superius in eadem epistola recitarat, & significatur supra 3. q. 5. c. fin. Eo autem loco Nicolaus de isto capitulo hæc verba addiderat.* Quod tamen non apud nos inuenitur, sed apud vos haberi perhibetur. *Nam non modo hic canon, neque in versione Dionysij, neque in prisca habetur, sed de omnibus illius concilij canonibus hæc scribit. B. Gregorius ad Eulogium, lib. 6. epist. 31.* Romana autem ecclesia eosdem canones, vel gesta synodi illius, hactenus nō habet, nec accipit. In hoc autem eandem synodum accepit, quod est per eam contra Macedonium definitum.

β ¶ Olim ab ecclesia.] *Statuitur in hac parte canonis perinde pro hæreticis habendos esse Macedonianos, & Eudoxianos qui in isto primo Constantinopolitano concilio damnabantur, atque habendi erant Paulianistæ, & Arriani, quos olim Nicæna synodus a catholica ecclesia absciderat. Quamobrem non de quolibet excommunicato hæc sententia pronunciatur, quod putauit auctor glossæ.*

γ ¶ Schismaticos etiam.] *Ita in epistola Nicolai, & apud Iuonem Græcè autem est,* πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιῆ προσποιουμένους ὁμολογεῖν ἀποσχίσαντας δὲ, καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις, *id est,* Præterea vero, & illos, qui fidem quidem sanam simulant confiteri, schisma autem faciunt, & aduersus regulares nostros episcopos conuentum habent: *vt nihil mirandum sit, istos etiam pro hæreticis censeri, quemadmodum & Balsamon interpretatur Simulant enim illam tueri fidem, quam oppugnant.*

QVAESTIO. II & III.

SEcunda autem [a], *& tertia quæstio* [b] *eodem concilio Carthaginiensi septimo, vno eodemque cap. 4. terminantur.*

& in Afri. c. 98. eug. l. 7. c. 101.

Illud vero est huiusmodi.

¶ Qui ab accusatione repelluntur, aut ad annum xiiij. nondum peruenerint, testes esse non possunt.

Cap. I.

Rabanus in pœn. c. 22. Burc. l. 16. c. 20. Iuo p. 6. c. 364. Pann. l. 4. c. 83.

TEstes autem ad testimonium non admittendos esse censemus, qui nec ad accusationem [c] admitti præcepti sunt, vel etiam quos ipse accusator de domo sua produxerit. Ad testimonium autem [d] infra annos quatuordecim ætatis suæ non admittantur.

Accusatione prohibitus aū a testimonio repellatur.

b ¶ Tertia quæstio.] Tertia q. est, an omnis qui repellitur ab accusatione, repellatur a testimonio? Et dicendum est, quod sic: sed non in omnibus casibus in quib. quis repellitur ab accusatione, repellitur a testimonio. Nā in priuatis delictis non potest accusare ille cuius nō interest, tamen bene potest testificari. ibi. Similiter qui admittitur ad accusationem, admittitur, & ad testimoniū, sed non vbicunque quis accusat, potest testificari, vt ex. modo. de testib. ad cætero. Fallit tū prædicta regula in mulieribus testimonio in criminalibus causis. Sed in ciuilib. causis bene admittuntur testes, sicut illi, qui sunt irregulares, non ratione criminis, vt mutilati, bigami, vel alias irregulares, qui in criminalib. non testificantur contra clericos, sed in ciuilibus bene, extra de testib. tam literis.

TEstes. CASVS. Hic tria genera hominū a testimonio repellunt. s. illi q ab accusatione repelluntur, & quos accusator de domo sua produxerit, & impuberes.

c ¶ Accusationem.] Nisi in casu. vt 15. q. 3. de crimine.

d ¶ Ad testimonium autem.] Intra 14. annos impuberes non.

non recipitur ad testimonium, & hic, & insti. de test. §. testes. tamen quia talis ætas plena est periurijs, ut extra de deli. pue. c. 1. & quia nec iurare cogitur, 22. q. 5. pueri. & c. paruuli & c. honestum. Nec obstat. inf. c. 5. in testimonium. quia illud loquitur in criminalib. causis. Sed

hæredes. §. licet sit. ar. contra extra de prob. in præsentia. sed ibi forte ex causa omisit iudex interrogare testem in fauorem religionis. Alij exponunt reum testimonium, idest, malum & testimoniū & falsum arg. ad hoc extra de elect. super eod. & 2. q. 1. prohibentur. De hoc autem non est dubiū quin in alia causa idē testis possit induci denuo cōtra eundē, ut extra de test. c. fraternitatis. PRODVCI. Casus iste dupliciter poni consueuit. Vno modo sic. Aliquis contra aliquē reum, id est falsum testimoniū dixit postea in alia causa producebatur contra eum, quærebatur an recipi debeat? Et respondetur, quod non. Alio modo sic. Aliquis fuit indutus in testimonium cōtra aliquē in aliqua causa, modo quæritur, an possit in alia causa induci contra eū? Et respondet, quod nō, cū videat ex odio toties testificari cōtra eū, & forte prima positio uerior est.

† al. Maticen.

[*Item ex concilio Matinensi* † *c. 6.*]

¶De eodem. PALEA. C. II.

ext. de testibus. c. 1. Burc. l. 16. c. 35.

PLacuit sancto conuentui, ut testes ad testimoniū dicendū pretio non conducantur, & vt quiq; optimi, & fideliores in testimonium assumantur: vt is, cōtra quē testimonium † ferre debent, nullam eis possit afferre † calumniam; & ut nullus testimonium dicat, nisi ieiunus.

† al. testimoniare. † al. inferre infamiam.

2 *Item in criminali* [a] *causa.*

¶ *Produci testis non potest, qui ante in eum reum testimonium dixit.*] *Sicut in 22. lib. ff. tit. de testibus, lege 23. inuenitur.*

tit. 5. l. produci.

Item titulo eod. l. ob carmen. §. si testes.

Cap. III.

SI testes omnes eiusdem honestatis, & existimationis sint, & negotij qualitas, ac iudicis motus cum his cōcurrat, sequenda sunt omnino † testimonia. Si vero ex his quidam] eorum [b] † aliud dixerint (licet in

† al. omnia. † abest ab or.

Sed obijcitur, melius elicitur veritas a pueris, quàm à senioribus, secundum Salomonem. Item impubes ferula cęditur pro veritate dicenda. ff. ad Syl. l. 1. §. impuber. & ab impubere sumitur initium quæstionis, sicut à timido, ut. ff. de q. unius in princ. & impubes non iurat. ff. de libe. cau. l. ult. in fi. Rñ. ideo nō iurat, qui nō potest peierare, ut ff. de iureiur. l. q iurasse. & quia hæc ætas nescit quid agat. C. de fal. mo. l. 1. & obtinent prædicta in cōtrarium allegata in exceptis criminib. & in nece occisi domini, & in crimine læsæ maiestatis. arg. 6. q. 1. §. si quis cum.

IN CRIMINALI. Hęc est secunda pars quæst. in qua ponit quatuor leges, in quibus probatur quæ sint attendenda in testibus, & hoc usque ad l. illam. Item l. Iulia. Ioan de Fant.

CASVS. Hæc sunt uerba Gratiani. quæ autem sequuntur, sunt uerba legis.

a¶ In criminali.] Hoc uerbū non est in lege. ff. de testi. Quidam sic intelligunt legem istam, quod si aliquis testis inductus est semel contra aliquem, amodo ille testis, nec in illa causa, nec in alia potest esse testis contra illum uidetur enim esse suspectus, & eum odio habere qui toties vult contra ipsum testificari: & hoc intelligunt in criminali causa. sic & Gratianus intelligit, & est ar. adhoc extra de ap. ad hæc si in una. Sed tu dicas, quamdiu attestationes clausæ sunt, etiam in eadem causa, & ijdem alijque testes denuo possunt induci. 1 vt ex. de test. cum causam. in fi. & C. de testi. l. ult. sed post publicatas attestationes non possunt induci, uel ijdem, uel alij super eadem causa, & in eodem articulo, nisi id quod ego primo probaui in modum exceptionis, modo uelim probari directè. ut extra eo. cap. veniens. 2 tunc autem ante publicationis testium possunt eundem iterum testem inducere, si forte primo nō habuit omnia in memoria, ut in auth. eo. tit. §. quoniam vero multi. ff. de quæs. repeti. Item idem testis potest redire, & errorē suum corrigere, ut extra de tes. cog. præterea. & 35. q. 6. de parentela, ibi discordasse. Item si testis aliquid obscure dixit 2. potest ab eo etiam post publicationem quæri interpretatio, ut ff. de test.

Testis qui semel contra aliquem deposuit an iterū contra eundem testificari possit.

1 Hoc est propter timorem sub ordinationis. Archi.

2 Videas qd not. inf. ea. testibus. in glo. 1.

SI testes.] CASVS. Inducti fuerunt testes in causa aliqua, quærebatur quorum testimonia iudex deberet sequi, & respondet Iurisconsulto. si omnes sint bonæ famæ: & sine suspicione, iudex debet seq dicta omniū, si omnes concordant, & dicunt naturæ negocij competentia. Si autem discordant, licet in pari numero; tamē iudex debet sequi eos, qui uerisimiliora, & aptiora negotio dicunt: & qui sunt sine omni suspicione, licet sint pauciores alijs: quia non est sēper ad multitudinem recurrendum: sed ad eos, q sincera testimonia dicūt. Et pōt hoc intelligi de testib. unius partis tm̃. & de testibus utriusq; partis. Et quidquid hic dicatur p Ben. uel alios, Ego Barth. Brix. hūc casum uerum esse credo. b¶ Eorum.] Circa contrarietatem testium plene distinguas si unus testis contradicat sibi expresse, testimoniū eius non ualet ut 3. quæst. 9. pura 23. quæst. 7. quod antem. extra de app. sollicitudine. C. de lib. cau. cum precum. nisi hoc fecerit corrigendo se, & incontinenti. extra de testi. cog. præterea. Idem uidetur si quis testis p parte inueniatur falsus, q tunc in nullo ualet testimonium eius, ut sup. dist. 9. si ad scripturas infra ead. itē qui falso. Si uero Vnus testis contradicit pluribus, talis contrarietas non obstat: quia testimonium unis, nec iustificat, nec condemnat, ut 33. quæst. 2. admonere 3. nisi contradicat pluribus testibus cum quibus ipse scriptus est in aliquo instrumento. ff. quemad. test. ape. l. 1. in fin. Si uero plures testes contradicunt pluribus, distinguunt quidam. quia aut contradicunt testibus ex eadem parte productis. aut ex diuersa. Si ex eadem parte productis contradicant, nullius testimonium ualet, ut 3. quęs. 9. nihilominus. & videtur hoc expressum extra de proba. licet sicut cum diuersæ scripturæ ex eadē parte producuntur; quæ sibi contrariæ sunt, ex illis nulla ualet, ut C. de fi. instru. scripturæ. & extra de fide instrumen. imputari. Sed si contradicunt testibus aduersæ partis, tunc præualet testimonium plurium testimonio paucorum; nisi illi pauciores meliores sint, uel magis uerisimiliter loquantur, ut hic dicitur. Hanc distinctionem non approbo, licet enim testes unius partis sibi contradicunt, non dico, quòd in hoc casu testimonia om-

Testium depositiones contrariæ an fidem faciant.

3 Extra de test. cap. ueniens 1. & ca. licet 1. de hoc 3. q. 4. in princip. Arc.

omnium succumbant, licet ita sit in instrumentis, quia instrumenta sua potest quis præuidere, an sibi contradicant unde imputet sibi si contraria instrumenta exhibet, sed in testib. nescit quid dicturi sint. Dicas ergo, quod si testes contradicant testibus, siue ex eadem, siue ex altera parte ꝓductis. primo concordabit iudex contrarietatem illam si potest, ut extra de test. cum tu fili. inf. de pœn. disti. 1. periculose extra de ver. sign. nihil obstat. 11. quæst. 3. antecessor Idem potest dici de contrarijs instrumẽtis, ut extra de consue. cum dilectus. nisi manifesta sit contrarietas, ut 3. quæst. 9. nihilominus. 35. quæst. 6. de parẽtela. Ubi ergo testes contrarij sunt, nec possunt concordari, semper testimoniũ plurium præualebit, nisi ex altera parte sit tanta dignitas, ut merito debeat præiudicare numero, ut extra eodem, in nostra, vel nisi pauciores verisimiliora loquantur, ut hic: uel nisi per pauciores testes plura probentur, quàm per plures. Verbi gratia. Plures testes probant me possedisse rem aliquam per xl. annos: pauciores probant eandem rem te possedisse per xl. annos, & præterea probant titulum possidendi, tunc dicerem præualere testimonium paucorum, ut extra de proba. licet. Et hæc uera sunt ubi testes de eodem tempore inducti sunt. Si uero testes alterius partis inducuntur contra testes alterius partis, ut si mei testes probassent me contraxisse cum aliquo in aliquo loco, & tu induceres testes ad probandũ, ꝙ ego non fuissem tunc temporis in illo loco, hic posset uideri, ꝙ secundis testibus potius esset credendum quam primis, ut extra eod. ex tenore & c. series extra de excep. denique. Sed hoc non credo, immo credo in tali casu, ꝙ si secundi debent reprobare dicta priorum, ꝙ etiam plures debeant esse testes, & longè melioris famæ, ut C. de contrah. stip. optimam hoc ideo, quia præsumitur magis subornatio post publicatas attestationes, quàm ante. Si autem testes ex omni parte sunt pares, & in numero, & in dignitate: tunc fertur sententia pro reo, ut extra de proba. ex literis. extra de fide instru. inter dilectos. in fin. Ioan. nisi in matrimonio, & in causa liberali, & pro testamento, & in dote, ut extra de senten. & re iud. c. ult. B. si autem neuter possidet, sed uterque rem ab aliquo extraneo petit: tunc si testes utriusque partis sunt pares res diuidatur si potest, ut extra de præsump. afferte. Si est res indiuidua, potest iudex gratificari & dare cui vult extra de paro. cap. primo, vel res sorte diuidatur, ut 26. q. 2. cap. sors. Si uero testes contradicant instrumento, aut contradicunt instrumento proprio, aut extraneo. Si proprio, scilicet in quo sunt scripti præualẽt testes instrumento, extra de probatio. testin. extra de cond. appo. per tuas. ff. quemadmo. testamen. aper. l. prima, in Authen. de fide instrumen. §. si uero. colla. 6. Si uero contradicant alij instrumento, in quo non sunt scripti, dixerunt quidam, quod semper præiudicat uiua uox mortuę, ut in Authen. de fide instrumen. §. si uero. collat. 6. alij dicunt, quod si factum est remotum ab hominum memoria, potius creditur instrumentis, quam testibus. sed si factum est recens, potius creditur testibus quàm instrumentis, tum ideo quia memoria hominum, quandoque non habetur ultra annum, ut ff. de probat. si arbiter. tum ideo quia testes consueuerunt fidem suam variare ex tractu temporis, ff. de Car. edict. l. tertia, §. dux. ff. de damno infect. l. qui bona. §. ultimo. Ego credo quòd contra quodlibet instrumentum admittuntur testes, quantumcunque sit publicum, ut extra de præscrip. ad audientiam. C. de ꝓbatio. cum de precibus non tamen concedo, quod testimonium duorum uel trium pręualeat instrumento. nam cum instrumentum obtineat vicem duorum testium. & præterea tabellio æquipolleat, vel maior est vno teste, oportet quod ad minus per quatuor testes reprobetur instrumentum, ut extra de fide instrumen. cum Ioannes: fallit tamen hoc in duobus casibus, ubi videtur, quod contra instrumentum non admittuntur testes. 1 sicut contra inuentarium publicè confectum non admittuntur testes, ut C. arbitrium tute. l. ulti. & in confessione, quæ fit à muliere in instrumẽto, in quo confitetur se recepisse pecuniam pro intercessione, ut C. ad Velleia. antiqua. quædam tamen sunt quæ melius probantur per instrumentum, quàm per testes, ut sententia lata, & arbitrium & commissio facta iudicibus. 97. distin. nobilissimus extra de offi. delega. cum in iure.

in pari [a] † numero credendũ quidẽ est, sed quod naturæ negocij cõuenit, & quod inimicitiæ, aut gratię suspicione caret: confirmabitq; iudex motum animi sui ex argumẽtis, & testimonijs, quæ rei aptiora, & vero proximiora esse compererit. Non enim ad multitudinem [b] respici oportet; sed ad sinceram testimoniorũ fidem, & testimonia, quibus potius lux ueritatis assistit. *Item lege 2. ff. eo.*

¶ In testibus † fides, dignitas, [c] mores, grauitas examinanda [d] est: & ideo testes, qui aduersus fidem testationis suæ uacillant, [e] audiendi non sunt. *Item lege 3.*

¶ Testium fides diligenter examinanda est: ideoque in persona eorum exploranda [f] erunt in primis conditio

† *al. impari.* Iorig.

† *testimonijs.* Iorig.

a ¶ In pari.] Idest, quod tot sunt ex una parte, quot ex alia. Vel dic impari, ut sit una pars, quod plus ualet.

b ¶ Ad multitudinem.] Arg. pro paucitate contra multitudinem 2 ut 31. di. Nicæna. 24. q. 1. odi. ff. de pact. maiorem. nam maior pars est, quæ maiori nititur ratione, ut 40. dist. multi in fi.

IN TESTIBUS. CASUS. Dicitur hic, ꝙ in testibus quatuor sunt consideranda, scilicet fides, dignitas, mores, & grauitas & ideo si qui eorum in dictis suis uacillãt, non ualent.

c ¶ Dignitas.] Videtur ergo, ꝙ semper præualet testimonium eorum qui sunt in dignitate constituti, 3 ut hic, & 97. dist. nobilissimus. & 40. dis. c. 1. & 11. q. 3. absit. & ff. de fide instr. l. ult. Sed contra, non est, quærẽdũ quis uel qualis dicat, sed quid dicat, ut 19. dist. secundũ & 3. q. 9. c. ul. & 2. q. 7. quæris & 9. q. 2. placuit. Sol. semper præsumitur pro multitudine contra dignitatem. 4 nisi ex altera parte tanta sit dignitas, ut merito possit præponderare, ut extra eo. in nostra. sed in electione etiam præiudicat numerus dignitati extra de elect. dudum 1. 5. sed hoc ideo, quia inter multos præsumendum est aliquos esse idoneos, ut 61. dist. nullus.

d ¶ Examinanda.] Idest, inquirenda.

e ¶ Vacillant.] Dubitando talis tenetur crimine falsi. ff. de fal. eos qui. & est si. 2. q. 9. puta. & ff. de quæstio. de minore in fi. & l. ex libero. in princ. & extra de accu. super. extra ut eccle. benefi. ut nostrum.

TESTIUM. CASUS. Dicitur in hac lege ꝙ nouem sunt, in quibus iudex debet testem examinare, & demum si testis careat suspitione, uel propter personam a qua profertur, uel propter causam quia gratia, uel lucro uel odio non corrumperetur, recipiendus est. Personam ita spectam, secundum se, causam, quæ in rebus & personis consistit secundum Isid.

f ¶ Exploranda.] A iudice. ut 2. q. 7. quærendum. 30. q. 5. iudicantem.

Testes contra quodlibet instrumentum admitti pñt.

Sola ꝓ reo ferenda ẽ data paritate ꝓbationum nisi. in quatuor casib.

Testes si cõtradicunt instrumento, quia iuris.

1 Hoc est ꝑ nimiã ipsius solennitatẽ sm Goff.

2 Ad hoc facit qđ leg. & no. 23. dist. tales. Arch.

3 Adde ad hoc gl. in §. scimus in gl. in uer. ꝑ dignitatem in Authen. de test. coll. 7. & in l. 3. ff. eod. titu.

4 Dignitatẽ hoc falsum. sm Host. Pan. Fel. in c. in nostra. de testib.

5 Dic ut not. in c. tit. ecclesię 2. & leg. eo. tit. in concilio Gre. si. qui. Archid.

a ¶ Quis

a ¶ Quis decurio.] Arg. quod testimonium nobilis præualet. arg. 41. d. non cogantur. similiter electio, vt in Auth. de defen. ciui. §. 1. coll. 3. & argum. extra de app. constitutus.

Diues aut pauper fieri ne non appetat.

b ¶ Locuples.] In Salomone legitur: Diuitias & paupertates

l ¶ Feceritve.] Et sufficit si quandoque fecit, ut ff. de situ nup. palam.

LEGE IVLIA. CASVS. Hic nouem species hominum continentur, contra quos quis inuitus testificari non compellitur, scilicet contra socerum, &c. vt ibi dicitur.

cuiusque, vtrum quis decurio,[a] an plebeius sit. & an honestę, & inculpatę vitę, an verò quis notatus, & reprehẽsibilis, an locuples,[b] vel egẽs sit,[c] vt lucri causa quid facile admittat, vel an ei inimicus[d] sit, aduersus quẽ testimonium fert, vel amicus ei pro quo testimoniũ dat. Nã si careat suspicione testimonium, vel propter personã, a qua fertur, quod honesta sit, vel ꝓpter causam, quòd neque lucri, neque gratiæ, neq; inimicitiæ causa fiat, admittendum est. *Item eadem lege paulo inferius.*

3 ¶ Lege Iulia[e] de vi cauetur, ne hac lege in reum testimoniũ dicere liceat ei, qui se ab eo[f] parenteve eius liberauerit,[g] quive impubes erit, quiq; iudicio publico[h] damnatus erit, qui eorũ in integrum restitutus non erit, quive in vinculis,[i] custodiave[k] publica erit, quive ad bestias, ut depugnet, se locauerit, quæve palam quęstum faciat, feceritve,[l] quive ob testimonium dicendum, vel non dicendum pecuniam accepisse iudicatus, uel conuictus erit. *Item l. 4.* ¶ Lege Iulia publicorum iudiciorum cauetur; ne inuito[m] denũcietur, vt testimonium litis dicat aduersus socerum, generum, vitricum, priuignum, sobrinum, sobrinam, sobrinove natum, eosve, qui priore gradu sint. ¶ Item, ne liberto ipsius,[n] liberorumve eius,[o] parentum viri, vxorisve. ¶ Item, † vt nec patroni,[p] patronæve aduersus libertos, neque liberti aduersus patronum cogantur testimonium dicere. ¶ Cum [au]tem excipitur, ne gener, aut socer inuitus testimonium dicere cogatur, generi appellatione sponsum filiæ quoque contineri placet. ¶ Item soceri, sponsæ patrem. *Item lege 6.* ¶ Idonei non videntur esse testes, quibus imperari[q] potest, vt testes fiant. *Item lege septima.* ¶ Serui[r] responso tunc credendum est, cum alia[s]

† *Et*] orig. Ibidem ex l. 5.

† *In legibus quib. excipitur, &c.*] orig.

m ¶ Ne inuito.] Volẽs ergo admittitur. vt sup. prox. q. c. 1.

NE LIBERTO. CASVS. Repete semper per singulos gradus hæc uerba cum hoc datiuo liberto. Item hac lege cauetur, ne denuncietur liberto ipsius, scilicet patroni accusati, vel liberto liberorũ eius, scilicet rei accusati, uel liberto uiri eius, scilicet vxoris, quæ accusatur dicere testimonium cõtra eum, uel liberto vxoris, eius scilicet viri qui accusatur, dicere testimonium contra eã, & ita supplens semper in supradictis omnibus. Item cauetur hac lege ne denũcietur liberto patroni dicere testimonium aduersus patronam accusatam, uel contra. Itẽ cauetur hac lege ne denuncietur liberto patroni dicere testimonium aduersus cõlibertos suos. Idẽ dices de liberto patronæ. Hæc autẽ uariis modis exponũtur pro uarietate doctorũ & hanc legẽ itelligũt doctores i causa criminali tñ, excepto eo, quod libertus contra patronum non admittatur in causa ciuili. Sed Huguitio & Orthorphagicus intelligunt eam in ciuili & in criminali. Quę sequuntur plana sunt usque ibi. [Inuiti.

Libertus cõtra patronũ non testificatur.

tates ne dederis mihi, ne repletus mendax fiam: & ne pauper periurem nomẽ domini. sic 2. q. 1. prohibẽtur. si tamen alias caret suspicione, bene admittitur, ut inst. de suspec. tuto. §. vlt.

c ¶ Sit.] Supple talis ut, &c.

d ¶ Inimicus.] Capitalis, ut ext. de simo. per tuas. & de hoc notaui sup. 3. q. 5. c. 2.

e ¶ Lege Iulia.] Hic incipit tertia pars huius quæstionis, quæ protenditur usque ad l. inf. c. qui falso. in qua ponuntur certæ personæ, quæ non coguntur dicere testimonium inuitæ, & quædam, quæ accusare non possunt. Io. de Fant.

CASVS. Hic continentur septem genera personarum, quæ a testimonio repelluntur, quæ in ipsa litera si volueris enumerabis.

f ¶ Ab eo.] Scilicet reo.

g ¶ Liberauerit.] 12. q. 2. episcopus, qui mancipium.

h ¶ Publico.] Secundum canonem, idem est de priuato. ext. eod. super eo 1

Hoc tamen intellige sm dec. eo. ti. testimonium. Io. de Fant.

i ¶ In vinculis.] Pro crimine, quod per infamam infamaret, ut C. de infa. l. 1. ext. de accus. super his. alias nomine uinculorum priuata uincula intelligũtur. ff. de uer. sig. uinculorum. Hic patet, quod per leges repellitur criminosus, etiam si nondum in eum sit lata sententia. & in fi. idem inuenitur ubi dicit iudicauit, &c.

K ¶ Custodiave.] Donec se purgatus.

n ¶ Ipsius.] Accusati.

o ¶ Eius.] Scilicet accusati, uel liberto supple parentem rei. hic vult dicere, quod libertus alicuius non potest ferre testimonium contra ipsum, nec libertus filiorum suorum, nec libertus parentum suorum, nec libertus vxoris suæ. Et repete hanc dictionem liberto, cum quolibet genitiuo.

p ¶ Nec patroni.] Genitiui casus, & est sensus. Ne denũcietur liberto patroni eius, uel liberto scilicet accusati, uel rei, uel liberto, scilicet patronæ eius scilicet rei, ut dicat testimonium aduersus eum, scilicet reũ, idest, unus libertus aduersus conlibertum suum eiusdem patroni non cogitur testari uel melius patronum, uel patronam hic uocat eũ, qui est patronus alicuius liberti, & tamen idem est alterius libertus, & sic est patronus & libertus.

q ¶ Imperari.] Fallit hoc in matrimonio, ut extra, qui matrim. accu. poss. vi. in fi. ergo uxor non erit testis pro marito: quia ei subiecta est. 33. ult. mulierem.

r ¶ Serui.] ff. de prob. cum probatio.

s ¶ Cum alia.] sic 14. q. 2. c. ult. C. de hæret. l. ult. sic propter defectum admittuntur minus boni, ut 55. dist. c. 1.

Præsumptio præcedat tormenta.

a ¶ Probatio.] plena. nam præsumptio aliqua dēt præcedere non enim a tormentis est incipiendum, ut ext. de reg. iur. cum in contemplatione, & intellige cum de suo facto interrogatur seruus, ut inf. ca. serui, & illud dicitur responsum, non testimonium, nec creditur ei tūc sine tormentis, ut 5. q. 5. illi qui.

dam, idest apparitores. Sed partibus volentibus testes admitti possunt, vt in authen. de testib. §. quoniam vero. Quæ sequuntur, plana sunt vsque ad legem. Hermaphroditus.

n ¶ Patroni.] Qui non possunt simul esse testes iuris & facti.

INVITI. CASVS. Hic ponuntur nouē species hominum q ad testimonium dicendum cōpelli nō debent, inter quos est ille, qui abest nō causa detractandi testimonij, & qui conducit annonā exercitui, & etiā pupillus qui testis esse non potest.

b ¶ Senes.] Maiores lxx. an. ff. de excu. tut. l. 2. in pri. sed ad domū eorum est mittendum, extra eod. si qui testium.

c ¶ Non licet.] Propter turpitudinem: quibus interdictum est certo loco.

d ¶ Publicani.] idest, telonarij.

e ¶ Non detractandi.] i. euitandi, vt ille, qui est in aliena prouincia, ut ext. de fideiussori constitutus. & C. de fi. instr. iudices. nā ad tales est mittēdū. Vel intellige quando iam per 15. dies fuerunt corā iudice, tūc. n. licite recedūt. vt C. de test. si quando.

f ¶ Præbenda cōduxerit.] Vehenda.

probatio [a] ad eruendam veritatem nō est: *Item lege octaua.* ¶ Inuiti testimonium dicere nō coguntur senes, [b] valetudinarij, vel milites, vel illi, qui cū magistratu reipu. causa absunt, vel quibus venire non licet. [c] *Item lege decimanona.* Publicani [d] etiā testimonium non dicūt inuiti. ¶ Item is, qui nō detrectandi [e] testimonij causa abierit. ¶ Item is, qui exercitui præbenda † [f] conduxerit. Sed nec pupillis testimonium denunciari potest. *Item l. 20.* ¶ In testimonium accusator citare nō debet eum, qui in iudicio publico reus [g] erit, aut qui minor viginti annis erit. ¶ *Item l. 21.* ¶ Ob carmē famosum [h] dānatus, intestabilis fi. *Item.* ¶ Si res exigat, non tantum priuati, sed etiā magistratus, [i] si in presenti sint, testimonium dicant. Prętor quoque testimonium dare debet in iudicio adulterij causa. Si autem ea rei conditio [k] sit, vt arenarium [l] testem, vel similem personam admittere cogamur, sine tormētis [m] testimonio eius credendum non est. *Item l. 24.* ¶ Testes eos, quos accusator de domo produxit, interrogari non placuit. *Item l. 25.* ¶ Patroni [n] quoque in causa, cui patrocinium [o] præstiterunt, testimonium non dicant; quod & in executoribus [p] negotiorum obseruandum est. *Item l. 16. 4.* ¶ Qui falso † vel varie [q] testimonia dixerūt, vel vtrique parti prodiderunt, [r] a iudicib. competenter puniatur. *Item l. 17.* ¶ Pater & filius, qui in potestate eius est, item duo fratres, qui in eiusdem patris potestate sunt, testes vtrique in eodem testamento, vel eodem negotio fieri possunt; quoniā nihil nocet ex vna domo plures testes aliena negotio adhiberi. *Item l. 15.*

l. inuiti 2.] Mutata est enim uerborum series.

† *quidquid exercitui præbendum conduxerit*, orig.

Ibidem, sed paulo aliter.

† *al. falsa, vel varia*, orig.

L. Repetundarum.

IN TESTIMONIVM. CASVS. Ego accusandum aliquem, & contra ipsum, inducebam condemnatum in publico iudicio ad testimonium, quærebatur an possim? Et respondetur, quod non neque: minorem xx. ann. possum contra eum inducere. In sequ. lege dicitur, quod condemnatus in famoso crimine est intestabilis, idest, nec testis esse potest, nec facere testamentum.

g ¶ Reus.] idest, accusatus fi. 81. d. tantis.

h ¶ Ob carmen famosum.] ff. de iniur. lex Cornelia. nec ipse potest esse testis, nec testamento facere: nec aliter pro ipso est testis in testamento ff. qui test. fac. pos. cum lege.

SI RES. CASVS. Dicitur in hac lege, q̄ si res exegerit: non solum priuati, sed etiam magistratus possunt testificari. Prætor etiam in causa adulterij testificari potest. Si autem ea sit conditio causæ, ut turpis persona sit inducenda in testem, ut puta in excepto crimine, ei nō creditur sine tormentis.

i ¶ Magistratus.] Qualiter iudex possit esse testis, dixi sup. 2. q. 6. statuendum. [1]

1 Alias incipit, statutū.

k ¶ Conditio.] Scilicet in exceptis criminibus.

l ¶ Arenarium.] Qui pugnauit in arena, uel in loco tali.

m ¶ Sine tormentis.] 5. q. 5. illi qui.

TESTES. CASVS. Tria genera personarum enumerantur hic, qui a testimonio repelluntur: scilicet domestici, aduocati, & iudices in causis in quibus fuerunt aduocati & iudices. Vel intellige executores s̄m quosdam, idest apparitores.

facti, vt C. de assesso. l. nemo. possunt tamen testificari de transactione facta pro causa sua. extra de transac. ex literis 2.

o ¶ Patrocinium.] De hoc dixi 2. q. 6. statuendum.

p ¶ In executionibus.] Idest procuratoribus & curatoribus.

p ¶ In executoribus.] Sed non executor iudicis potest esse testis? quare enim destinaretur a iudice, si non crederetur dicto suo, nam & nuntio creditur, [3] ut extra de app. cum parati, ff. de reb. eorum, qui sub. tu. l. magis. §. illud & 65. d. c. pæn. in fi. nec de illorum actibus dubitandum est, qui ad officium tale admittuntur, ut 94. d. ualde, ff. de off. prætor. l. 1. qualiter enim probaret quis se non citatum, ut extra de elect. bonę: Respondeo: creditur eis donec probetur contrarium, saltem per suum iuramētum, arg. 82. dis. proposuisti. ff. de cust. & exhib. re. l. diuus.

2 Adde ad hanc glo. q̄d not. Bart. in l. deferre. §. iidem decreuerunt. ff. de iure fis.

3 Idem no. 82. d. proposuisti, in gl. ex hoc. Arc.

QVI FALSO. Hæc est 4. pars quæst. in qua ponit quasdam leges, quibus probatur quales testes faciunt fidem & quales non Io. de Fant.

q ¶ Varie.] Si extra, ut eccl. benefi. ut nostrum. extra de conces. præb. post electionem.

r ¶ Prodiderunt.] Dicta.

HERMAPHRODITVS. Quæsitum fuit utrū hermaphroditus, idest, qui habet sexum maris & fœminæ, possit esset testis in testamento? & respondetur, quod si magis appetit ea quæ uiri sunt, potest, alias non. Quę si magis appetit ea quæ sunt usque ibi. [In testibus.

Hermaphroditus an possit esse testis, in testō: & utrum possit ordinari.

a ¶ Ad.

a ¶ *Ad testimonium.*] Scilicet in testamento, vbi mulier non potest esse testis secundum legem, vt instit. de testa. §. testes in iudicio autem esse potest. 15. quæst. 3. de crimine. Sed quid si in oibus est parilitas. Item nunquid talis potest ordinari. Item an contrahet cum viro. an cum

† *testamentum*] orig.

¶ Hermaphroditus an ad testimonium † [a] adhiberi possit, qualitas in calescẽtis sexus ostendit. *Item l. 9.* ¶ Testis idoneus pater filio [b], aut filius patri non est. *Item l. 10.* ¶ Nullus idoneus testis in re sua [c] intelligitur. *Item l. 11.* ¶ Ad fidem [d] rei gestæ faciendam etiam non rogatus testis intelligitur †. *Item l. 12.* ¶ Vbi numerus testium non adijcitur, etiam duo [e] sufficient. Pluralis etiam locutio duorum numero contenta est. *Item l. 3.* ¶ In testibus cõsiderandum est, qui simpliciter [f] visi sunt dicere, vtrum vnum; eundemque, & præmeditatum sermonem attulerint, an ad ea, quæ interrogantur, ex tempore[g] verisimilia responderint [h]. *Item paulo inferius.* ¶ Sæpe [i] sine publicis monumentis cuiusque rei veritas deprehẽditur; alias numerus testiũ, aliàs dignitas, & auctoritas, alias veluti consentiens fama [k] confirmat rei, de qua quæritur, fidem. Non ergo ad vnam probationis [l] speciem cognitionem statim iudex alligare debet; sed ex sententia animi sui existimare †, quid aut credat, aut parum sibi probatum opinetur. *Item paulo inferius.* ¶ Alia [m] est auctoritas præsentium testiũ, alia [n] testimoniorũ, quæ recitari solent. *Item codicis lib. 4. tit. de testibus l. 1.* ¶ Soli † testes ad ingenuitatis probationem non sufficiunt; nisi instrumentis [o], &

† *al. admittitur.*
L. testium. §. tu magis, sed paulo aliter.

† *al. æstimare.*

Tit. 10.

† Concor. Ale. de Imo. in l. bene. ff. si cer. pe.

an cum muliere: & si prius cum viro contraxit, an possit eo mortuo cum muliere contrahere? Io. sed certè in omnibus his respici debet sexus qui magis incalescit de monstro possunt fieri monstruosæ quæstiones. Hu.

b ¶ Filio.] ff. de prob. etiam contra vbi dicitur, quod mater potest testificari pro filio: sed illud intellige, qd potest pro ætate, vel etiam pro cognatione filij testificari. Item pater testificatur pro filio in causa religionis, 20. q. 3. præsens.

Mater, & pĩ qũque pro filio testificari possunt.

c ¶ Filio.] Siue emancipato, vel non in castrensi autem peculio si filius ante missionem 1. testamentum fecerit, pĩ põt testis ei adhiberi, ff. de testa. qui testamento sed postquam missus est, non insti. de testa. §. in test. bus.

1 Quia tunc testatur iure militari. & ex priuilegio, quia tũc pater põt esse testis, sed post missionẽ testat iure cõi, & nõ potest pater esse testis. Archid. Ars sua quæ dicitur.

d ¶ Sua.] Scilicet propria. item nec in cõmmuni: quia quod cõmune est, vtriusque est. ff. de ritu nup. illud nisi indirectè, vt in testamento: vbi quilibet legatariorum testis est insti. de testa. §. legatarijs.

e ¶ Sua.] Contra. inf. 14. q. 2. super sed illa non est sua, vt 12. q. 2. §. qui manumittitur. Res enim sua est: cuius commodum vel emolumentum spectat ad aliquem suo nomine, vt 2. q. 6. biduum in ver. palam. Sed contra ff. finium reg. l. pen. vbi venditor potest esse testis pro emptore.

f ¶ Ad fidem.] Nisi in casibus notatis su. 3. q. 9. si debitũ.

g ¶ Duo.] Si de conse. dist. 1. hoc quoque si. ff. de manu. test. libertas. §. vlt. arg. contra ff. de opi. leg. l. 1.

IN TESTIBVS. CASVS. In testibus, iudex debet considerare vtrum sine fraude testimonium dicant: vel vtrũ videatur meditatus sermo quem proferunt: & vtrum ex tempore verisimilia respondeant, s. quia dixerunt de nocte, & non est verisimile quod factum sit de nocte, vel ex tempore idest, statim respondeant, idest, sine deliberatione: quibus tanta fides non adhibetur.

Testis obscurus est suspectus.

h ¶ Simpliciter.] Idest, sine adiectione causæ vel simpliciter, idest, non obscure, vt 3. q. 9. pura. sic su. dist. 4. erit. 23. dist. qui episcopus, nam obscurus testis est suspectus, vt ff. de iu. fis. non intelligitur, & obscure dictũ pro non dicto habetur, vt extra de prob. in præsentia ff. de interro. act. de ætate arg. extra de accu. cum dilecti, & obscurè scriptum pro non scripto habetur, vt ff. de his quæ pro non scrip. ha. l. 2.

g ¶ Ex tempore.] Ergo videtur, quod testes sunt interrogandi de tempore, vt extra eod. tit. cum causam. 3. q. 9. nihilominus, sed nõ est verũ, vt ff. de pb. si arbiter. 2. q. vlt. libellorum, nisi testes essent suspecti, tunc .n. posset q̃ri de qualitate temporis & testium: & quocũque modo posset iudex inuestigare veritatẽ. vt C. de edẽ. is apud quẽ. 30. q. 5. iudicantem. Vel ex tempore idest, ex mora: quia prius cogitabit qualiter respondeat, vt 50. distinct. ponderet, nam testimoniũ repentinum non valet, ut 5. q. 5. §. sed aliud.

Testes an sint de tpe interrogãdi.

h ¶ Responderint.] Spõtè, non enim de hoc sunt interrogãdi, ut dixit Ioan. sed certè de tempore in quo res dicitur facta bene interrogantur, ut extra eo. cum causam, sed de qualitate temporis non, nisi sint suspecti. B.

SÆPE CASVS. Quærebatur vtrum veritas in causis sine instrumentis possit deprehendi. Et respõdetur quod sic, quatuor modis. s. numero testium, dignitate, auctoritate, & fama perpetua.

i ¶ Sæpe.] Iudici enim facienda est fides, vt 2. q. 7. plerique & C. de condi. ob turp. cau. l. 1.

K ¶ Fama.] Ergo per famam aliquid probatur, vt su. 2. q. 5. si mala fama, testimonium enim probatur per famam, extra de præ. sum. illud. 32. q. 4. dicit. Arg. contra 35. 3. 6. si duo. extra de eo qui cognouit consang. uxo. suæ, super eo. verum est, quod fama per se nihil probat: sed si adesset testimonium vnius cum fama, potest illud probare potest ar. extra de prob. sicut. C. de re. cre. in bonæ, & si iudex dubitat de fama, cõstat à vi... ff. de magistratibus conue. l. 1. §. si par es & magis valet fama quam vnus testis, vt extra de consan. & aff. super eo potest autem fama probari per duos testes, vt extra eo tam literis 2.

Fama per se nihil pbat.

l ¶ Vnam probationis.] Extra de senten. & re iudi. causam.

a Certe hoc ibi non dicit: nec credo uerũ. Io. Pa. sed sententia eius approbatur i Spe. de noto tio crimin. uer. sed qualiter. Archid.

ALIA CASVS. Aliqui testificabantur per scripturam sine iuramento vel sine cã, & circunstantijs: cum de hoc essent interrogati, quærebatur vtrum eis esset fides adhibenda, & respõdetur quod non: quia alia est fides testium, quæ valet: alia testimoniorum, quæ non ualet.

m ¶ Alia.] Hoc est expositum supra causa prox. q. 9. c. testes.

n ¶ Alia.] Extra de cohabi. cleri. tua.

SOLI. CASVS. Quærebatur utrum solummodo testes sufficiant ad probationem ingenuitatis: & respondetur quod non, imo etiam instrumenta sufficiunt, & expone, soli, idest, solo modo, uel pro oĩne negatione in non, soli, &c. & uerba quæ ponuntur ib. Gra. in instrumẽtis, &c. non sunt de lege codicis. Vnde Gratianus non intellexit illam, ut intelligunt eam doctores legum.

o ¶ Instrumentis.] Verba sunt Grat. & male intelligit: hoc enim uelit lex dicere, quod non tantum per instrumenta, sed etiam per testes potest probari libertas.

a ¶ Domestici.] Fallit. C. de repu. l. consensu. circa fi. extra de testi. ueniens 2. in fi. extra qui ma. accus. pos. ur.

SOLAM. CASVS. Quidam sine iuramento uel sine iudice testificati sunt, uel non allegauerunt causam dicti sui: cum de hoc essẽt interrogati, quærebatur utrum eorũ testimonium ualeret. Et rñdet Imperator, ꝙ non. Quæ sequũt plana sũt usq; ibi, [Qui intendit.

b ¶ Sola.] idest, sine adiectione causæ.

b ¶ Sola.] Aliter ponitur, su. d. 8. si sol⁹.

c ¶ Attestatione.] Cã à teste inquirẽda est ut extra co. cũ causã si tñ nõ fuerit q̃sita, & testis de cã nihil dixerit, nõ iõ min⁹ ualet testimonium: q̃a dixit omnia, quæ nouit. licet non cãm omnium. arg. ad hoc ff. de no. ope. nun. de pupillo. §. q op⁹. Arc. extra de sen. & re iudi. sicut 1.

d ¶ Iudiciariæ.] id est, iudici. No. ꝙ sufficit si iudici sit probatũ, ut extra de referi. inter. sup. ea sæpe.

e ¶ Nec uolẽtes.] Cõtra su 3. q. 5. ca. 1. sed hic uocãtur parẽtes ascẽdentes, & descẽdentes, non collaterales: prout præsumitur ff. de in ius uocan. l. 4. §. 1.

QVI INTENDIT. CASVS. Quidã petebat ab aduersario suo ut demonstraret sibi instrumẽta sua p q̃ suã intentionẽ fundaret: nunc quæritur utrum sit audiendus? Et respondetur quod non: sed suas debet habere probationes paratas.

Testis an teneatur dicere cãm suæ depositionis

1 Ar. contra 22. q. 3. ca. 1. uer. sed forte ubi d hoc.

k ¶ Vnius.] 1. q. 1. quicumque. contra, sed illud non tenet. sed fallit hoc extra de test. cog. peruenit 1. Itẽ uni creditur, ut C. de fal. si quis decurio. ff. de do. prælegam. Theopompus, & generaliter creditur uni quo ad præsumptionem: sed dictum unius non iustificat, neq; condemnat.

1 Testi soli quãdoq; creditur.

argumentis: adiuuentur *Item l.* 2. ¶ Etiam iure ciuili domestici [a] testimonij fides improbatur. *Item l.* 3. ¶ Sola [b] attestatione [c] † prolatam, nec alijs legitimis adminiculis causam approbatam nullius esse momẽti certũ est. *Item l.* 4. ¶ Eos testes ad veritatem adiuuandam adhiberi oportet, qui omni gratiæ, & potẽtatui fidem religioni iudiciariæ [d] debitam possint præponere. *Item l.* 5. ¶ Parentes, & liberi inuicem aduersus se nec volentes [e] ad testimonium admittendi sunt. *Item l.* 6. ¶ Qui intendit, suæ intẽtioni proprias debet afferre probationes, non petere aduersarium [f] cogi ad exhibitionẽ eorũ, per quos α sibi negotium fiat. *Item l.* 7. ¶ Serui [g] neq; pro domino, neque aduersus dominum, sed pro facto suo [h] interrogari possunt. *Item l.* 8. ¶ Iusiurandi [i] religione testes prius, quàm perhibeant testimonium, coarctentur β, & honestioribus potius testibus fides habeatur. Vnius [k] vero testimoniũ nemo iudicum in quacumq; causa facile patiatur admitti: immo vnius testis responsio omnino non audiatur, etiã si præclaræ curiæ honore præfulgeat. *Item l.* 9. ¶ Omnibus in re propria [l] dicendi testimonij facultatem iura submouerunt. † *Item l.* 10. ¶ Liberi testes ad causas postulantur alienas; si socij [m], & participes criminis non dicantur, sed fides [n] ab ijs notitiæ postuletur. Venturis [o] autẽ ad iudicium, per accusatorem, vel ab ijs, per quos fuerãt postulati, sumptus competentes ministrentur, etiã si in pecuniaria causa ab alterutra parte testes producẽdi sint. *Item l.* 11. ¶ Liberti aduersus patronos spõte ꝓdire non adeãt; sed nec vocati q̃dẽ ĩ iudiciũ venire cogant. *Item l.* 12. ¶ Si q̃s testib. vsus fuerit, ijdéq; testes aduersus eũ in

† Testatione.] orig.

L. nimis graue] mutata uerborũ serie.

Paulo aliter.

Paulo aliter.

† Concor. tex. in l. omnibus. C. de test. & in l. nulli⁹, ff. eo.

L. quoniam liberi. Paulo aliter.

L. libertorũ. aliquibus uerbis prætermissis.

Reus in duobus casibus tenetur edere instrumẽta.

f ¶ Aduersarium.] Actor non potest petere ut reus exhibeat sibi instrumenta sua, ut 6. q. ult. ca. ul. extra de ꝓb. ex epistolæ. nisi reus sit eis usurus, ut extra de fide inst. contingit. Item cum instrumenta sint communia ut C. de eden. procurator.

SERVI. CASVS. Dicitur hic ꝙ responsio serui non est credendum neque pro domino, neque contra dominum sed de facto suo potest interrogari, cum per eum res sũt depositæ, uel commodatæ alijs.

g ¶ Serui.] Nisi in casu, ut 12. quæstio. 2. in patronos.

h ¶ Sed pro facto suo.] Quando per eum dicitur aliquid commodatum uel depositum, ut C. de quæst. interrogari. ff. de ædil. edi. quæro. & sic patet quod uiles ꝑsonæ recipiuntur, ubi de ipsorum facto agitur, sic extra de ele. per inquisitionem. & extra de sent. & re iud. cum 1. & A.

IVSIVRANDI. CASVS. Tria hic dicuntur: scilicet quod testes prius iurent antequam testimonium dicant: & quod potius fides honestioribus testibus adhibeatur quàm alijs: item quòd uni testi non creditur, & si præsidiali honore præfulgeat. Sequens responsum planum est.

i ¶ Iusiurãdi.] sic 3. quæst. 9. hortamur, nisi remittatur a parte, ut extra de test. tuis.

demnat, ut 33. q. 2. admonere.

l ¶ Omnibus in re propria.] Argum. contra. C. de fidei com. l. ultim. Sed ibi improprie ponitur iudex, & testis.

LIBERI. CASVS. Dicitur hic quod si aliquem accusames de crimine, liberos debemus inducere testes contra eũ, si socij non sunt & criminis participes: sed causa & ratio facti debet ab eis quæri. Vel hic uult dicere, quod ipsi debent subijci tormentis ad ueritatem eruendam: & quicumque testes postulauerit induci, eis sumptus necessarios exhibebit: siue in causa criminali siue in ciuili introducantur.

m ¶ Si Socij.] Sed fallit supra 70. distinct. si quis Papa. Item fallit in crimine læsæ maiestatis. 15. quæst. 3. nemini, & in crimine simoniæ, extra de simo. quamuis. Sed obstat extra de testi. ueniens 1. Sol. socius criminis, & muneris repellitur: sed non criminis. tãtũ.

n ¶ Sed fides.] idest causa.

o ¶ Venturis.] De hoc notatur quid iudici uel testi dandum sit 11. q. 3. non licet uidebatur, ꝙ utraque pars debet prouidere testibus. quia pro utraque testantur. [illegible] 5. non sane, sed secus est ut dicit C.

Socius in crimine nõ sẽpes repellitũ a testimonio.

LIBERTI. CASVS. Dicitur hic quòd liberti contra patronos sponte testificari non debent, nec debent ad hoc compelli: & si uocati fuerint, non debent cogi uenire.

SI QVIS CASVS. Induxi testes contra aliquem in aliqua causa: contra me ijdem inducebantur: [illegible]

cus

eos repellere; quæritur an possum? Et respõdetur q nõ, nisi probem postea capitales inimicitias interuenisse inter me & illos: arguere tamen potero eorum testimonia ex dictis eorum, si contradicant sibi: vel si probauero eos corruptos promissione, vel etiam datione pecuniæ. a ¶ Pro-

sula in rem iudicatam 2. vt extra de sent. & re iudi. la- tor. &c. consanguinei. Vel ideo mulier fuit admissa in illa decret. ex tenore quia ignorauit de quo die testes vellēt testari: sed si quis scit de quo die velit quis probare. & ante publicationem non protestatur, q die illo nõ fuerat in loco tali, post publicationem cũ nõ admitterem, & qđ hic dr̃, q pōt obijci in dicta, verũ, est ostẽdẽdo eos esse contrarios sibi 3. Item instrumẽtum induci pōt post publicationem, vt ext. de fide instr. cum dilectus. Si q̃ritur quare viso instrumento induci pñt testes, vt C. de cõtrah. stipul. optimã. & non visis attestationibus? Rñ. ideo q̃a si vnus vult improbare instrumẽtum per testes, reliquis pōt per testes instrumento fidem facere: quod non est in testibus, Ioan. Ego credo quod publicatis attestationibus super nouo articulo (sicut dicit T.) possunt induci testes: licet legistæ dicunt contrarium, & hoc non solũ est in causa matrimonij. sed etiam in alia cã, vt ext. de fide instr. cum Ioannes. & extra de testi. ex tenore &c. veniens. 2. In causa appellationis inducunt testes sup nouis articulis; pendentibus ex veteribus. ext. cap. fraternitatis. Legistæ secundum opi. Ioan. inducunt super nouis & super ueteribus articulis. C. de app. l. eos. B.

2 Dic quod de hoc dixi 2. quęst. 6. in princ. in ad- di. sed cõtra cat. &c. Arc.

alia lite producantur [a], nõ licebit personas eorum excipere; nisi ostenderit inimicitias inter se & illos postea emersisse; ex quibus testes repelli leges præcipiunt: non adimenda scilicet ei licentia ex ipsis dispositionibus testimonium eorum arguere [b]. Sed & si liquidis probationibus datione, vel promissione pecuniarum eos corruptos esse ostenderit [c], etiam eam allegationem integram ei seruari oportet.

3 Hæc snĩa vera est, & hr̃ ex texto, cũ dicit, ex ipsis depositionib. &c. nõ dicit, alienis depositionibus, sed ipsis. Arch.

¶ In hoc capite varias leges digestorum, & codicis ita refert Gratianus, ut interdum eadem prorsus afferat verba, interdum vero mutet, ac transponat, & in summam redigat. Ac plura quidem sunt ex originali emẽdata, nisi vbi Gratianus de industria mutauerat.

α ¶ [Per quos.] *In vulgatis legebatur*, per quæ. *Emendatũ vero est manuscriptis, & lege ipsa, in qua agitur de exhibitione testium, non autem de editione instrumentorum.*

β ¶ [Coarctentur.] *Sic in aliquot manuscriptis, quæ lectio cum his verbis legis*, arctari præcipimus: *magis conuenit, quam vox*, coerceantur, *quæ erat in impressis.*

Sulpitius Seuerus l. 3. uita S. Martini.

Sed obycitur illud B. Bricij, qui uoce pueri triginta dies ab ortu habentis innocens probatus est. Sed miracula diuina sunt admiranda, non in exemplum humanæ actionis trahenda.

QVAESTIO IV.

De quarta uero [d] quæstione Fabianus Papa epist. 2. ad episcopos Orientales constituit dicens.

Quod ap- probo nõ probo.

1 Concor. tex. in l. Pomponius. ff. de neg. gest.

a ¶ [Producantur.] Testem inductum pro me teneor recipere contra me, vt hic. Similiter illum qui fuit iudex pro me, teneor recipere contra me, vt 3. q. 8. cuius in agendo 1. Item allegationem vel rationem pro me inductam, recipiam contra me. sup. 19. dist. si Romanorũ. Similiter instrumentum. extra de censi. cum olim. Item iuramentum. C. de reb. credi. generaliter. Argum. contra ista 2. q. 7. si hæreticus. 37. dist. si quid veri. Sol. ista sunt specialia fauore fidei.

b ¶ [Arguere.] Sed hoc non potest fieri nisi per alios testes; ergo visis attestationib. possunt induci alij testes: quod est contra id extra eo. fraternitatis. Consueuit responderi, q directè non possunt induci testes contra testes, sed indirectè, uel probando corruptionem. ut extra eo. series. extra de prob. licet. Vel probãdo testes aut personas fuisse in alio loco tunc temporis. ext. eo. ex tenore. Sed contra hæc est causa quare nõ admittantur testes post publicationem, quia timetur subornatio. sed subornari possunt, licet testes indirectè inducantur. Item testes aduersarij volunt probare de alio tempore: ergo ego inducam testes ad probandum de eodem tempore in quo eum enim esset, quod aliquid permitteretur impugnãti. & non permitteretur defendẽti. ff. de reg. iur. nõ debet cum dicto nostrorum testium possim confirmare, vt dixi supra 3. q. 9. de inductis. Ad hoc potest dici, qđ speciale est in causa matrimonij, vt inducantur testes quandocunque etiam per sententiã: quia ibi non trãsit

c ¶ [Ostenderit.] Vel etiam infamiam, postea contractã, vt extra de testi. cogen. præterea. simile sup. dis. 19. si Romanorum. extra de accus. nulli.

SED OBIICITVR. CASVS. Dictum est supra in cap. testes autem, q intra xiiij. annum non possunt aliqui testificari. sed contra hoc obijcit Gratia. de puero triginta dierum. Nam cum de fornicatione accusaretur B. Bricius, & diceretur filium genuisse triginta dierum in medio populi professus est ille puer Bricium suum patrem non esse. Sed soluitur hoc, q miracula diuina non sunt trahenda ad consequentiam, nec in exemplũ actionis humanæ.

De quarta vero.] Hæc quæstio diuiditur in tres partes, in quarum prima probat duabus auctoritatibus q nullus debet esse accusator & iudex & testis. Secunda ibi, [Inscriptio.] Tertia ibi, [De domo.] Io. de Fan.

Testis & accusator an possit quis simul esse.

CASVS. Hic intitulatur quarta quæstio, qua quæritur an idem possit esse accusator, & testis. Et respondetur q non, vt inf. ca. 1. & 2. nisi fortè in causa matrimonij: ubi dicunt quidam, q idem potest esse accusator & testis. arg. 35. q. 6. c. 1. & 2. & in summa ubi notauit Hugo. & Ioan. hoc dicit.

d ¶ [De quarta uero.] Hic q̃ritur, an aliquis simul possit esse testis, & accusator? Et est dicẽdũ, q nõ, ut inf. e. c. 1. & 2. q.

& 2.q.1. multi. nec.n.simul debet quis fungi pluribus officijs ut 16.q.1.presbyteros.& 70.dist.singula. In matrimonio est speciale, vt idem sit accusator & testis, vt not.35. q.6.c 1. tamen in propriè dicitur in matrimonio accusatio: nam mixta dr inter ciuilem & criminalem, vt extra de pro cu.tux. In denūciatione aūt idē est denūciator & testis, vt ext. de test. in omni negocio.& ext.de simo.licet.sed ex quo semel quis apparuit inter accusatores, amodo nō potest esse testis: vt extra de accu.cum P.Manconella.

tione debet fieri, vt accusator obliget se ad pœnam talionis, ut probatur nono libro Codicis de accusationibus.& c. Hug. tamen videtur velle, q omnia supradicta verba sint de præcedenti capitulo, vsque ibi, [Vt codice. postea sunt verba Gratia. Idem videtur velle Beneuen.

¶Accusator & testis, vel iudex aliquis simul esse non potest. Cap. I.

NVllus vnquam præsumat accusator [a] simul esse, & iudex † vel testis: qm̄ in omni iudicio quatuor [b] personas necesse est semper adesse; idest iudices electos, accusatores idoneos α, defensores congruos, atque testes legitimos. Iudices autē β debent vti æquitate [c], testes veritate, accusatores intentione ad amplificandā causam, defensores extenuatione ad minuendam [d] causam.

Ansel.l.3.c.75. Burc.l.16.c.15. Iuo p.6.c.321. Pann.l.4.c.81.

† Concor. tex. ī l.si.ff. quod met. cau. & in l. pen. ff.de arbit.& in l.si qui uiri. & l. si quis in tantam. ff. de iurisdict. omn.iud.

α ¶Idoneos.] *Apud Fabianum & Burchardum, & Iuonem hic locus ita habet*, iudices electos, & accusatores, ac defensores, atq; testes. *Verbum quia voces illæ* idoneos, congruos, legitimos *sunt in omnibus vetustis codicibus Gratiani & Pannormia, nihil est mutatum.*

β ¶Iudices autem. *Hæc neque in epistola sunt, neque apud alios collectores nisi in Pannormia.*

NVllus.] CASVS. Dicitur in hoc c.quòd nullus debet simul accusator esse & testis, vel iudex: quoniā in omni iudicio quatuor dēnt esse diuersitates psonarum scilicet accusatores rei, iudices, & testes; & ostendit quod sit officium cuiuslibet eorū: quod in litera patet.

a ¶Accusator.] Nisi ī causā matrimonij vt 35.q.6.c.1.

b ¶Quatuor.] Extra de verb. signi. forus contra. sed dic q quatuor sunt personę, idest, quatuor genera personarū, vel dic qd appellat ibi tres testes, idest, triagīa probationum, s. instrumentorum, testium & famę 1. Sed obijcit de crimine notorio, vt extra de ele. venerabilem. §. nos igitur. & vbi qs confitetur aliquid.

Idest, argumentorū siue confessionum, ut ibi not. Tan. & Ber.& sic nō ob. qd not. sup. ea.q.1. sæpe, in gl. 1.Arch.

Item Damasus Papa: epist.3.c.7.

¶Quilibet in causas duas personas gerere non valet. Cap. II.

ij NVllus introducatur personaliter [e], sed accusatores & accusati æqua audiantur ratione, iuxta quod gestorū ordo exigit. Accusatores vero, & iudices nō ijdē sint, sed per se accusatores, per se iudices, per se testes, p se accusati, vnusquisq; in suo ordinabiliter ordine. ¶Nā inscriptio [f] primo semper fiat [g], vt talionē calumniator recipiat; quia ante inscriptione nemo debet iudicari, vel damnari; cum & sæculi leges hæc eadem retineant.

Poly.li.5.tit.1. Burc.li.16.c.31. Pann.li.4.c.80. Iuo p.6.c.337.

a *Vt codice [h], lib.nono, titulo de accusationibus, & inscriptionibus, l.7. & codice, eodē lib.de adulterijs, l.6.& titulo de Abigeis, l.vnica.* ¶*Aliquādo etiā sine inscriptione*

vbi iudex ex officio procedit. in his enim non accusator. Sed loquitur hic cum ordinario iure proceditur, scilicet in forma iudicij.

c ¶Æquitate.] C.de iud.placuit.45.dist.omnis qui.

d ¶Ad minuendam.] Non tamen vt falso inducat aliquod ius. Sed nunquid tenetur aduersario dicere iura quæ pro ipso faciunt; nō: tamen in corporali bello licitum est decipere hostem, vt 22.q.2.utilem & 23.q.dñs.

NVllus.] CASVS. Dicitur hic q iudex in iudicio non debet uti acceptione personarum inter accusatorē & reum: sed æqualiter audiat utrumque, & q per se debet esse accusator, per se reus, per se iudex, per se testis, & unusquisque debet esse in suo officio.

e ¶Personaliter.] idest, cum acceptione personæ, ut 3.q.9.cap.ult.quia honor unius personæ non debet obesse alij, ut C.de digni.l.1.§.si.12.11.q.3.si quis vero. C. de stat. & ima.l.4. iudex tamen magis dignum potest honorare, ut 2.q.7. quæritur; & q.8.quisquis.non tamen sedebit cum iudice cum agitur in causa, ut C.de offi.ciui. iud.l.1.

Personarum acceptio ī dēt esse in iudicio.

INSCRIPTIO. Hæc est secunda pars huius quæstionis In qua ponit Gratia. quatuor casus, in quibus nō est inscr. necesse Io.de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus q inscriptio semper in accusa-

uen. in casibus suis: sed ego habeo.§.ibi.Inscriptio.&c.

f ¶Inscriptio.] Et si non fuerit facta, nihil ualet quod actum est.2.q.1.in primis.ibi, quod si forte hæc solenniter. Sed an obligabit se accusans ad talionem; arg. q sic, ext. de accusa.super his.C.de fide instru.l.2.contra. C.de aduoc.diuer.iud.l.1. Dico q sic, licet quidam legistæ secus dicant. 2.

g ¶Semper fiat.] Nisi in casib.notatis.2.q.7.in summa.

h ¶Vt codice.] Istud ut respicit uerba sequentia.

ALIQVANDO. CASVS. Dictum est ī. in §. Gratiani uel in c.secundū quod supra not. quod in accusatione est inscriptio facienda semper. Nunc autem ponit Gratianus quatuor speciales casus, in quibus inscriptio nō exigitur. Primus est quando per officiales nunciantur præsidibus aliorum delicta. Secundus quando uir uult accusare uxorem suam de adulterio iure mariti intra sexaginta dies utiles computandos a tempore diuortij. Tertius est quando quis de abigeatu accusatur. Quartus est in crimine iniuriarum. In alijs uero criminibus semper debent fieri inscriptiones, quæ crimen & tempus designent, ut alterutram partium legum auctoritas terrere possit. Sed in quibusdam male dicit Gratianus hic, ut dicit Hug. in summa, & ut Ioan. notauit in hoc loco.

2 Adde an & qñ dēt se inscribere. not. Cyn.& do. in l.qui crimen. C. qui accu.nō poss.

a ¶ Per

z ¶ Per officiales.] Hoc exemplū nō valet: quia ibi non fit accusatio. loquitur.n.in notorio crimine ista lex, qđ solum officiati denunciant. si enim denūciat officialis aliud crimen, ei nō creditur: nisi probet legitimè, vt C. de accus. ea quæ. C. de curio. l. curiosi, lib. 12. nisi euidens sit calumnia, vt C. de adult. iure mariti, ff. eo. is cuius. Iure tamen nouo tenetur 1 vir inscribere, vt in auth. vt lice. mat. & auiæ. §. causis. coll. 9. & extra de procur. tuæ. secundum canones non vř, ꝙ sustineat pœnā talionis, vt 33. q. 5. hæc imago. Sed hoc est verum cū agit ad tori separationē, sec⁹ si agat ad penā legalē vt extra de procu. tuæ.

Officiales solum notoria denūciare debent.

Maritus duplici iure pt̄ vxorem accusare.

1 Immo, & lex antiqua dicit, ꝙ solēnia accusationis implere debet. ff. de adul. l. miles. §. qdam. s̄m L.

A D.

† officium.] orig. Ea quidam C. de accus. & inscri.

accusatio fieri potest. [*Ea enim quæ per officiales* † a *præsidibus denunciantur, & citra solennia accusationum posse perpendi incognitum nō est,*] ¶ *Item codice de adulterijs l. 6. Si maritus iure mariti, hoc est intra sexaginta dies* b *vtiles adulterium vxoris suæ accusare voluerit, quam ex suspicione* c *sola ream facere valet, non continetur vinculo inscriptionis. Item C. de Abigeis l. vnica:* [*Abacti* d *animalis accusatio non solum cum in scriptionibus* e*, sed etiam sine obseruatione* f *proponitur.*] ¶ *Item cod. de accus. l. 8.* [*Si quis* g *se iniuriam ab aliquo passum putauerit, & querelam deferre voluerit, non ad stationarios* h *decurrat, sed præsidialē adeat potestatem, aut libellos* i *offerens, aut querelas* k *suas apud acta deponens.*] ¶ *In alijs* l *autem* α *criminalibus causis dignum est, vt inscriptiones præponantur, quæ magnitudinem videlicet criminis, tempusque designent, ut alterutram partem digna legum terrere possit auctoritas* β.

α ¶ In alijs autem.] *Lex 16. de accus. si habet*, in causis criminailbus, *cætera vero eodē planè modo atque a Gratiano referuntur.*

β ¶ Auctoritas. *In vulgatis hic repetebatur versiculus.* Inscriptio, *ex capitulo Damasi: sed abest a vetustioribus codicibus, & frustra reperitur.*

De domo etiā iudicis accusator, uel testis produci non debet, ne in causam suspictionis incidat iudex.

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem Imp. epistola, cuius initium est: [*Proposueramus.*]

¶ Suspicionis incidet in crimen iudex, de cuius domo, vel accusator, vel testis producitur. Cap. III.

COntra ritum ecclesiasticum, contraq. venerandas leges m, ꝓducitur accusator de imperialib. ædibus n, & cui imperari potest, ad falsum dicēdum testimonium adhibetur. Fiunt suspecti iudices, & mercenarij, & lupi custodes, qui videbantur esse pastores.

¶ *Caput hoc emendatum est ex ipso originali Romæ impresso.*

c ¶ Qui ex suspicione. 3. [illegible] & 2.

d ¶ Abacti.] i. cum quis gregem bigit, vel partem gregis.

e ¶ Inscriptionibus] idest cum agitur criminaliter.

f ¶ Obseruatione.] i. cū agit̄ ciuiliter.

g ¶ Si quis. C. de accus. si quis se.

h ¶ Nō ad stationarios.] idest, non pedaneos iudices.

i ¶ Aut libellos.] Cū criminaliter.

k ¶ Aut querelas.] Cum ciuiliter.

l ¶ In alijs.] Male exēplificat magister vbi nō cogitur quis inscribere, sed veros casus posui supra. 2. q. 3. notādum, & q. vlt. in summa.

DE DOMO. CASVS. Iste §. respicit illa duo c. su. posita nullus, & nullus, vbi dictū est, ꝙ nō debet esse idem accusator, & testis, & iudex. Nūc vero dicit, ꝙ de domo iudicis nō dēt ꝓduci actor vel testis, ne iudex habeatur suspectus.

COntra ritū.] CASVS. Coram Imperatore accusabat̄ quidā de domo imperiali, & ꝓducebatur accusator, & testis cui poterat imperari. sed Nicolaus reprehendit hoc dicēs hoc esse cōtra legem & ex hoc iudices suspecti fiunt.

m ¶ Leges.] Extra d' offic. iudi. deleg. causam 2. ff. de iurisdi. om. iud. qui iurisdictioni.

Et Fœlix epist. 2. ad episcopos Galliæ.

QVAESTIO. V.

DE quinta o *uero quæstione in concilio Carthaginensi 3. c. 7. sic inuenitur definitum.*

ADDITIO. In hæc lege non dicitur, ꝙ inscribant: sed dicitur ꝙ si non probant, puniuntur vt calumniatores, secundum Lau.

b ¶ Sexaginta dies.] A tempore diuortij computandos, vt ff. de adul. l. is cuius ope. §. pen. sed iure extranei potest eam accusare post hos dies etiam: dum tamen causa non excesserit quinquennium ff. co. titu. mariti. sed ad tori separationem etiam post septēnium pōt, vt 33. q. 2. admonere. Cōsistit autem ius mariti in hoc, quòd ex suspicione violenta facit vxorem eam, & quod præfertur alijs accusatoribus, & quòd nō inscribitur: & ꝙ non punitur quasi calumniator, secundum quosdam:

n ¶ De imperialibus ædibus.] idest, de domo cuiuslibet iudicis 1 De hoc dixi 3. q. 5. accusatores iudex tamen suos domesticos cogitur recipere contra se, vt C. de assess. si post.

DE quinta vero.] CASVS. Hic intitulat̄ quinta quæstio, qua quæritur an sit excommunicandus accusatus, si die statuta non veniat ad causam. Et certum est, ꝙ sic, si ex contumacia abest, & agitur hic de iudicijs citatorijs siue expectatorijs.

o ¶ De quinta.] De iure ter est citandus quilibet, vt 24. q. 3.

1 Gn̄aliter seruandū est ꝙ nullus sit iudex in omni causa, vbi quis de domo sua est actor, reus vř testis, q a vīcē suspectus si hoc cōtingat, delegēcā, s̄m H. L.

q.3.de illicita. si tñ ad primam citationem nõ venerit. delinquit, quia spernit mandatum iudicis. & punitur. ff. si quis in ius voc,nõ ierit.l.2.ff.si quis ius dicen.nõ obtẽp.l.vnica.& præstabit sumptus litis de illa factos, vt de iud. sancimus. Et agitur de inducijs citatorijs siue expectatorijs, quæ dantur episcopis,& eædem dãtur presbyteris,&diaconis,vt 15.q.7.si aũt. & dictum est de his 3.3.q.2.in summa.

Citatio ã iure debet esse trina.

Ioan.Sol.excommunicatus est, sed absoluitur sine expẽsis,quia excommunicatio tenet,nisi in duobus casibus, vt de extra de sen.excom.per tuas.B.

b ¶ Mensis.] Vel trium mensiũ,vt inf.prox.q.3.c.1.& q.2.c.2.contra.

c ¶ Ex

¶Non est à communione suspendendus, qui die statuta ad causam venire non potuit. Cap. I.

QVisquis episcoporum accusatur, ad primatem prouinciæ ipsius causam deferat accusator. Nec a communione suspendatur,cui crimen intẽditur,nisi ad causam suam dicendam [a], electorum iudicum, die statuta, literis euocatus minime occurrerit: [a] hoc est intra spatium mensis [b] ex ea [c] die,qua eum literas accepisse constiterit. Quòd si aliquas veras necessitatis causas probauerit,quibus eum occurrere nõ potuisse manifestum sit, causæ suæ dicendæ intra alterum [d] mẽsem integram habeat facultatem. Verum tamdiu post mensem secundum non communicet [e], donec purgetur. Sin autem nec ad cõcilium vniuersale [f] occurrere voluerit, vt vel ibi causa eius terminetur, ipse in se damnationis suæ sententiã dixisse iudicetur. Tempore sane,quo non communicat, sic [g] in sua ecclesia, vel parochia communicet [g]. Accusator autem eius,si nunquam diebus causæ dicendæ defuerit,a communione non remoueatur.Si vero aliquando defuerit subtrahẽs se restituto in communionem episcopo remoueatur a communione accusator † [h], ita ta-

Ans.l.3.c.122. Burc.l.1.c.160. Iuo p.5.c.270. Pan.l.4.c.106.

inf.5.q.3.si ęgrotãs

† Cõcor.cũ hoc text. & sua glo.l. in eum. & ibi Bar.ff.de accus.

QVisqs.] CASVS. Statutũ fuit in concilio Carthaginensi,vt episcopi apud primatem prouinciæ accusent. Et si eps,qui accusabatur, vocatus ad causam, die statuta,hoc est intra mẽsem cõputãdum a die receptionis literarũ nõ venerit,debet excõicari, & si postea venerit allegatur[2] cãs quare non venerit, dabitur ei spacium alterius mensis: sed remanebit excõicatus donec probet iustum impedimẽtũ: ita ꝙ nec suis, nec alienis cõmunicet, interim si nõ venerit, finito secundo mense,condemnabitur. Si vero accusator die statuta nõ venerit,excommunicetur reo,vel episcopo præsente cõmunioni reconciliato. Si tamen postea iustum impedimentũ probauerit,absoluatur, & causam agere permittatur,& expone post secundum mẽsem,idest,post principium secũdi mensis.Vel sic:Episcopus accusatus,si intra tempus vnius mensis a tempore receptionis literarũ nõ venerit,excommunicatur.si allegat iustum impedimentum,datur ei alius mensis: sed remanebit excommunicatus quousque probabit iustum impedimẽtum, & si non venerit secundo mẽse,damnabitur.si vero accusator non venit die statuto,excommunicãdus est,sed si iustam probat absentiam, absoluetur, & postmodum aget.Iste est casus secundum Hug.& secundum eum exponitur post mensem secũdum,idest, post principium secundi mensis.

1 No.hic L. ꝙ talis citatus non est excõia.argu. ext.de pign. significante, ff.de solu. si seruus. Arc.

2 Qualiter aũt ꝓbetur impedimẽtũ & casus fortuitus. vide Ant. & B.in l.quæsitum. & per Io. de Imo.pleni⁹. ff.ã reiu.hẽt ẽt ꝑ Part. in l. contumacia.§.fi.ff.de re.iu.& C.ã nauf.l. si qs per Spe.i tit. de dil. §. 1. ver. in sum. ꝑ Cy. & Bal. in l.fi. C. de fide instr. & ẽt per eundẽ Bal.in l. qui accusare. C. de eden. & Ant.in l.fi.ã seruis.fac.it ẽt qd not. Bar. in l. si quis ex argẽtis. §.pen. ff. de eden.

ALIVS. CASVS. Aliquis vult accusare epũm, vadit ad primatẽ,vocatur episcopus:eligit iudices episcopus: deinde vocatur ab eis,vt sit tali die coram eis, & si tunc non venerit,suspendatur. Si autem miserit nũtium qui allegat iustam causam absentiæ. vel aliam iustam excusationẽ,datur ei alius mensis, & si in fine secundi mensis non venerit, tunc excommunicatur, & secundum hoc expone post secundum mensem, idest, post finem secundi mensis. & sic non obstat inf. causa prox.q.3.si ægrotans.quia ibi datur tertius mensis ad conuincendã malitiam.extra de dolo & contu.cum olim.

a ¶ Occurerrit.] Sed pone,ꝙ iudex ita dixerit,si non veneris die illa,sis excommunicatus [1] & ille non venit, quia nõ potest venire, nunquid erit excommunicatus? Videtur ꝙ non.nam & auditur hic causa absentię,& ꝓbata causa [2] non absoluitur: nec enim extat conditio quia non dicetur non venisse, ex quo casu non venit, vt ff.de conditio.& demõstra.l.2.nec proposuit iudex excommunicare ipsum in omni casu; sed in casu contumaciæ tãtum. argumen.ad hoc ff.de sol.si seruus decem.in fi.1.& cum non sit contumax,pœnam contumaciæ nõ petit,si nõ venit, ut ff.de re iud.contumacia.

c ¶ Ex ea.] Nota ꝙ computandum est semper tempus a receptione literarum,vt hic,& 16.q.3.placuit 2.extra de ap.supra e.2.& C.de execu.tuto.l.quinquaginta. nec computabitur dies, in quo recepit literas, vt ff. si quis caut.l.1.

d ¶ Alterum.] Sed obijcitur,aut primus mẽsis fuit peremptorius,aut non si non,quare excommunicatur:cõtra illud 24.q.3.de illicita? Si fuit, quare datur ei alius mẽsis postea? Item qualiter fuit hic missum peremptorium prima vice:contra illud extra de d.la.ca.dilecti.Si vis tenere casum Hug. dic quod hic ex causa fuit primo missum peremptorium, vt extra de in integ. rest.tũ ex literis in fi.& ff.de iudic.nonnunquã.& sequẽs peremptorium datur ad cõuincẽdam malitiam.sic inf. 5.q.3. c.1.Secundum alium casum non.est primus peremptorius.secundum hoc dic quod non punitur hic sententia excommunicationis,sed suspensionis,vel alia. nã bene punitur quis in citatione nõ peremptoria,vt 5.quęs.2. præsenti.C.de iudi.sancimus, ff.si quis in ius voc. non ier.l.2.

e ¶ Non communicet.] In sacramentis.

f ¶ Damnationis suæ sententiam.] Cum lis est cõtestata,vt dixi 3.q.9.decernimus,vel legitur de sentẽtia excommunicationis.

g ¶ Communicet.] Arg.ꝙ qui est suspẽsus in vna ecclesia,& in altera,quia cum sit tantum vna ecclesia, non potest esse partim intra,& partim extra ecclesiã,vt 24. q.1.loquitur.& 6.q.1.si quis presbyter.arg. contra.58. d.si quis alterius.

Suspẽsus in vna ecclesia est in oĩbus suspensus.

h ¶ Accusator.] Sed quare cogitur iste accusare, contra illam regulam C. vt nemo inuitus agere vel accusare compellatur? Item nonne primo accusator esset admonendus, vt C.qui accusa.non pos. qui crimen Forte hoc est speciale in episcopo, sicut aliud inf. causa prox. q.2.c.3.& hoc obtinet cũ ex accusatione orta ẽ Ifamia contra episcopum, & ideo cogitur accusator procedere, vt inf.proxi.q.1.quidam,& q.vlt.Epiphaniam.Vel hic inscriptum fuit,& ideo cogebatur procedere vt ext. de accu.

Accusare cogitur aliquis quandoque.

1 Idē si actor venit & nō reus vel ecōuerso. iudex tñ fuit impeditus& non potuit adesse causę: pront no. ext. de do.& contu. venerabilis & l. 6. co. tit. cap. actor. & est q. Bart. Brix.

arc. licet. in fi. Si autem nec accusator, nec accusatus venit, tunc neuter est puniendus 1. ff. si qs in ius voc. nō ier. 2. §. vlt. Itē hēs dic, q̄ si accusator non ꝓbat iustam cām absētiæ, nommodo nō audit de illo crimine. vt ext. de accu. licet. C. qui accu. nō poss. l. 3. Itē forte ubi de crimine agitur et ciuiliter. ff. de iure fis. l. 2. §. senatus. Idē vbi accusator instrm falsum, vt ext. de fide instr. accepimus. & c. contingit. Idem vbi accusatur matrimonium vt extra qui matri. accus. pos. c. per tuas. Idem vbi præfigitur terminus ad inducendos testes, vt extra de prob. licet. Idē vbi proponit terminus ad exceptiones ꝓponendas vt ex. de exc. pastoralis. Idē vbi impetit stat⁹ alicuius. vt C. d inge. ma. diffamari. Secus aūt in ciuilibus negocijs, vbi per trienniū expectatur, vt C. de iudi. properandum.

men vt nec ipsi adimatur [a] facultas causæ peragendæ, si se ad diem occurrere non noluisse †, sed non potuisse probauerit.[b]

† al. voluisse.

α ¶Electorum iudicum.] *Istæ duæ uoces absunt ab editione Coloniensi conciliorum in quatuor tomis.*

β ¶Vniuersale.] *In concilio ipso additur*, anniuersarium, *quod in Africano concilio, c. 62. ostenditur de uniuersali concilio Africæ esse intelligendum.*

γ ¶ Nec in sua ecclesia.] *Sic in cæteris conciliorum editionibus, & codice canonum, & apud cæteros collectores. Sed in editione quatuor tomorū est*, nec in sua plebe communicet. *Græce c. 19 legitur:* μὴ δὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ, μὴ δὲ ἐν παροικίᾳ κοινωνῶν, *id est*, neq; in propria ecclesia, neque in parochia communicabit.

a ¶Adimatur.] Vt C. qui accusa. non poss. si ea. & l. qui crimen.

b¶ Probauerit.] Suū sacrm sufficię i hoc casu, vt 12. q. 1. c. 1. C. de reb. cred. in bonę 100. dis. operatūs. ext. de proc. ex insinuatione. nō enim requiritur, q̄ plene probetur cā absentiæ, ut ex. de sent. & re iud. c. cum Bertoldus. 2 arg. cōtra ex. de in integ. restit. c. ex literis. 3

QVAESTIO. VI.

SExta uero quæstio eodem septimo capitulo concilij Carthaginēsis tertij terminatur, in quo sequitur.

SExta vero. CASVS. Hic ponit 6. q. qua quæritur an illi, qui in accusatione epōrum culpabiles inueniūtur, possint de cętero admitti ad sui vel suorum causę prosecutionē. Et respondet, q̄ sic, si suam velint prosequi iniuriam vel suorum ciuiliter & si criminaliter: nec in causis ecclesiasticis. Casum vero illorum ca. illud. & si accusatorum, inuenies supra 3. q. 10. si accusatorum. Aliud c. planum est.

2 Adde no. in l. seruum quoque. §. publicè. ff. de proc. & l. penult. §. ad crimen. ff. de publ. iu.
3 Vbi de hoc & 86. d. tanta.

¶In ciuili, & proprio duntaxat negocio ad arguendum admittitur, qui in episcopi accusatione culpabilis inuenitur. Cap. I.

3. q. 10. c. si. Ans. l. 3. c. 121. Burch. ibidem. Iuo ibidem. Pann. ibid.

ILlud vero placuit, vt cum agere cœperit in episcoporum iudicio, si fuerit accusatoris persona culpabilis, ad arguendum † non admittatur, [c] nisi proprias causas, non tamen ecclesiasticas, vel criminales δ asserere † voluerit.

† al. dicere.
† al. ad accusandum vel agendum.

δ ¶Vel criminalis.] *Abest hoc à concilio, & cæteris collectoribus, sed retentum est ob casum; & repetitur in c. si accusatorum.*

Item ex concilio Carthaginensi 7. c. 2. prope finem.

¶Propriam causam agere valet, cui accusare non licet. Cap. II.

Iuo p. 16. c. 64.

OMnibus, [d] quibus accusatio denegatur, in causis proprijs accusandi licentia non est deneganda.

Item Fœlix Papa omnibus episcopis per Galliæ prouincias constitutis, epistola secunda.

¶ In accusatione episcoporum deficiens ciuiliter tātum experiri poterit. Cap. III.

3. q. 10. c. si. Iuo p. 6. c. 318.

SI accusatorum personæ in iudicio episcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittātur, nisi proprias causas asserere, non tamen criminales vel ecclesiasticas voluerint.

Item Hadrianus Papa in capitulis c. c.

¶ De eodem. Cap. IIII.

QVod si accusatorum personæ in iudicio episcoporū culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, nisi proprias causas habuerint, non tamen criminales, vel ecclesiasticas.

c ILlud.] ¶Nō admittatur. Illud est expositū sup. 3 q. 10. si accusatorum & cap. 1. & 2.

e ¶Nō admittatur.] Quidā dicunt quod in nullo crimine admittatur contra episcopum.

d OMnibus.] Excipiuntur excommunicati, vt supra. ea. q. 1. c. 1. Item serui & impuberes, vt sup. 3. q. 7. §. tria in princ. & minores vt

Accusare prohibentur aliqui.

vt C. de autho. præstan. l. clarum. & in casu quem habes extra qui mat. accu. pos. cum in tua. Item fallit in vsurario, ut ext. de vsu. quia frustra. Itē fallit in liberis & parentib. vt 2. q. 1. prohibētur. Item in muliere, vt 32. q. 1. §. hoc in mulieribus.

municabitur: & est hoc cum innocens aliquis infamatur, secus si reus fuerit qui accusatur: quia expedit peccata nocētium esse nota. ff. de iniu. cū qui. in prin. Io.

QVi in alterius.] CASVS. Quæsitum fuit ab Hadriano, quam pœnam debet ille pati, qui libellum scribit

CAVSA QVINTA.

IN infamiam.] CASVS. Sup. dictū est d iis q manifestè accusant. Nūc supponit quintā cām. in qua tractat de iis, q occultè accusant. i. per libellum famosum, quem clan ulo scribunt in alicuius infamiam. Interserit etiam Gratianus de iudiciis: & qualiter quis fit vocādus ad causam, & an causa criminalis possit p procuratorē experiri siue expediri & qūo episcoporū iudiciū debeat ventilari: & quomodo illi q alioru crimina detegunt, culpādi sunt, vel laudādi. In fine repetit de pœna calumniatorum Vt autē hęc & alia faciat. premittit thema de quo sex elicit quæstiones.

IN infamiam cuiusdā episcopi chartula accusationis occultè cū scribitur; tandē accusator procedit in publicū. Episcopus autē semel literis euocatus, causa sua die statuta adesse nō ualens, p procuratorē iudici se præsentauit: absq; synodali audiētia dānatur. Demū iudicio per appellationē renouato, de accusatoris inimicitia episcopus cōqueritur: tandē in ipsa pbatione deficit accusator.

1 *Primo, quæritur, quæ pœna sit feriēdus, qui famosum libellum clanculo scribens, probare negligit quæ literis mandauit.*

2 *Secundo quoties sit vocandus ad causam, antequam sententiam damnationis accipiat †.*

† al. excipiat.

3 *Tertio, an per procuratorem causam suam agere valeat qui per seipsum causa suæ adesse non potest.*

4 *Quarto, an absq; synodale audientia sit damnandus.*

5 *Quinto, an ideo aliquis habendus sit inimicus, quia crimen alterius indicat.*

6 *Sexto, qua pœna sit plectendus, qui, quod intulit, probare non valet.*

DE prima quæstione. CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur qua pęna debeat puniri qui famosum libellū in alterius iniuriā scribit. Et respondet, si apparet, & nō pbauerit qđ conscripsit, secundū canones verberat, vt j. ea. c. 1. secundū leges decapitat, vt inf. ead. si quis famosum. Si vero nō apparet, debet moneri vt appareat. Si vero celauerit se, excommunicari debet, vt infra eodem quidem.

QVAESTIO I.

DE prima [a] quæstione Hadrianus Papa scribit in capitulis, c. 49. al. 50. dicens.

¶Flagelletur, qui scripta in alterius famam neglexerit probare. Cap. I.

QVi in alterius famam publicè α [b] scripturā, aut verba contumeliosa cōfinxerit, & repertus scripta nō probauerit; flagelletur: [c] & qui [d] ea prius inuenerit, rumpat, si non vult actoris facti causam incurrere. [e]

Capit. l. 7. c. 361. Ans. li. 3. c. 88. Iuo p. 4. c. 156. & p. 16. c. 235.

α ¶Publice.] *Hadrianus, Capitulare Caroli, & Iuo habent*, in publico.

Libellum famosum cōponens qua actione punitur.

a ¶De prima.] Hic quæritur qua pœna punitur qui famosum libellum vel falsum composuit occulte, & probare non vult quod scripsit, & distinguitur aut certum est quis composuit, aut non. Si certum est, aut est conuictus, aut sponte confessus. Si conuictus secundum leges decapitatur, vt §. ead. si quis. & fit. intestabilis, ī. causa prox. q. 3. §. ob carmen. ſm canones vero subiicitur verberibus, vt j. e. c. 1. 1 Si vero spōte cōfitetur, cum non potest probare, mitius cum eo agitur, vt inf. ea. c. 2. in fi. Si nō est certum, debet admoneri vt prodeat in publicum, & probet quod scripsit: quod si non fecerit, primo priuabitur sacramentis, postea excōmunicabitur (sic) bit famosum, vel alia turpia in alterius iniuriam. Et respondet, si apparet, & non probat, debet verberib. flagellari, & quicunque talem scripturam inuēnerit, rumpat si non vult pœnam auctoris incurrere.

1 Vbi no. H. q istud sit verum: nisi fortè sit talis psona, quæ attingi non debet, puta episcopus.

b ¶Publicè.] idest, in publico loco.

c ¶Flagelletur.] Secundum leges capite punitur infra ea. si quis. No. a pœnas corporales infligi secundum canones, vt sup. 45. d. cum beatus.

d ¶Et qui.] Sic. C. de furtis. ciuile.

e ¶Incurrerre.] Potest tamē probare crimen, si vult ff. de iniur. cum qui. Ioan.

Qui-

Quidam.] CASVS. Gregorius nitebatur quandam sedare discordiam per quendam notarium suum nomine Castorium. Sed quidam maligni spiritus scripsit libellum in iniuriam Castorij, & eum nocte posuit in loco publico ciuitatis, in quo continebatur, & Pa-

quod tempus teneatur exire; statim tenetur exire, quod si non fecerit, ex quo est in mora, statim incidit in excõmunicationem. argu. 2. q. 7. quapropter. 1. q. 1. cõstat. ff. de manumis. testa. libertas. Sed videtur quod quamdiu põt exire non sit excommunicatus. ff. de verb. oblig. ita stipulatus. §. 1. Petrus Hispanus dixit expectandum vsque ad quadraginta dies extra de purg. cano. ca. vl. Hęc tñ veritas ē, quod cõditio affirmatiua aliter exponitur quam negatiua, cum. n. dicitur, si intraueris capitolium, exponitur sic, idest, si cum primum potes intrare, intres, vt ff. de cõdi. & de cõditio. sed cõditio negatiua sic exponitur, si non intraueris, idest, cũ primum desinis posse itrare. vt ff. de verb. oblig. ita stipulatus. §. 1. nisi in casu hic posito. & in casu libertatis, vt ff. de manutesta. libertas, §. 1.

Item Gregorius l. 5. epist. 30. siue c. 130.

¶De eodem. Cap. II.

Iuo p. 6. c. 381.

QVidam maligni spiritus concilio repletus, contra Castorium notarium, ac responsalem nostrum nocturno silentio in publico α ciuitatis loco contestationẽ posuit in eius crimine loquentem, mihique etiam de facienda pace callide contradicentem β. Et quia quisquis veraciter loquitur, semetipsum innotescere non debet formidare; oportet vt publice exeat, & quæcunq; in contestatione sua loqui præsumpsit ostendat. Quòd si non exierit [a] neque publice [b] confessus fuerit, quisquis ille sit, qui hoc agere præsumpsit, vel cõsensum in tantæ iniquitatis consilio præbuit, ex Dei, & Domini nostri Iesu Christi spiritu difinimus, vt sancti eius corporis, ac sanguinis participatione priuatus sit. Si vero, quia latet, & quoniam nescitur, teneri ad disciplinam † [c] non valet, si tanti mali conscius, etiam prohibitus, corpus, ac sanguinem Domini percipere præsumit, anathematis vltione percussus sit γ, vt fallax, ac pestifer sanctæ ecclesiæ corpore sit diuisus *& infra.* ¶Sin autem in eadem ciuitate, egressus ad publicum potuerit [d] docere, quæ dixit, vel certe sciens se non posse, quæ scripsit, ostendere, errorẽ [e] suum fuerit aperte confessus; Dominici corporis, ac sanguinis participatione non sit priuatus; neque a corpore sanctę ecclesiæ alienus existat.

† *disciplina*] orig.

α ¶Publico.] *Hæc vox abest a manuscriptis, & originali, & Iuone. sed ob casum est retenta, & in aliquot vetustis est glossa interlinearis.*

β ¶Contradicentem. *Quæ sequuntur vsque ad versiculum,* Quod si, *addita sunt ex ipsa epistola, & referuntur etiam ab Iuone.*

γ ¶Percussus sit.] *Antea legebatur,* percutiatur: *sed cum ea, quæ antecedũt, ipso facto ligent, quia ad occultum delictum referuntur, emendatum hoc est, quemadmodum alia multa, ex epistola ipsa. Apud Iuonem vero legitur,* anathematis vltione percussus, vt fallax, &c.

Item in concilio Eliberitano, c. 52.

¶Anathematizentur; qui famosos libellos in ecclesia ponunt. Cap. III.

Capitular. l. 6. c. 245. Poly. l. 3. tit. 21. Ans. l. 3. c. 8. Iuo p. 3. c. 251. & 3. c. 154. Bur. l. 3. c. 199.

SI qui inuenti fuerint famosos libellos in ecclesia ponere, anathematizentur.

b ¶Publice.] Contra inf. de pę. d. 1. §. his auctoritatib. vbi pęnitenti dicitur, nõ tibi dico vt te prodas. sed istud est [illegible] de testatione criminis. Vel ibi loquitur de occulto crimine [1] sed hic de manifesto, licet persona sit ignota.

c ¶ Ad disciplinã.] idest, correctionem.

d ¶Potuerit.] Sed nõ ne reus hunc accusatorẽ posset remouere, quia eũ non præmonuit. vel (qd verius est.) q[illegible] ei suspectus est. 6. q. 1. q crimen. sed forte de innocentia sui cõfidebat, sed certe licet iste sit infamis ipso facto, & per sententiam tãtum in odiũ suum, & in fauorem rei admittitur ad accusationẽ, vt sic clareat de innocentia rei, & vt accusator non probans puniatur de calumnia. Et sic est speciale, quod aliquis criminosus admittitur ad accusationem, licet non prosequatur suam, vel suorum iniuriam.

Cõditio affirmatiua, & negatiua diuersimode exponitur.

1 Quod nos 50. di. de pęnitentibus. Quidam dicunt, qd hic dicitur speciale, & in fauorẽ infamati, & odiũ infamantis statuitur. Vel illud de pęna: hoc de accusatione. Criminosus q[illegible] potest accusare.

Papa significabatur, quod Castorius nolebat controuersiam terminare. Dicit Greg. quod si ille non vult exire, sit a corpore Christi remotus. Si vero adhuc latere præsumpserit, anathematizatur. si vero vult exire, & quod dixit probare, vel publice confitetur errorem suum, non sit suspensus a corpore Christi, vel anathematizatur. Seq. c. patet.

a ¶ Non exierit.] Nonne debuit admonitio præcedere excommunicationem. 11. q. 3. in sine. sed forte hic præcessit, & quia illud tempus hic non adijcitur vsque ad

e ¶ Errorem.] sup. d. 8. consuetudo. sup. 2. q. 3. §. notandum.

SI qui.] SI QVIS. CASVS. Quæsitum fuit ab Imperatore quid fieri debet de libello famoso, quem quis in aliquo loco reperit? & respondet quòd qui eum inuenit, statim destruere debet, & nulli ipsum manifestare. Si vero non destruxit, sed alijs eum dolose reuelauerit, dicto-

decapitari debet, sicut auctor ipsius libelli, ne talis libellus lædat opinionem eius contra quem factus est.

a ¶Capitali.] Si capitale fuit crimen conscriptum, alias non, vt sup. causa proxi. q. 3. §. ob carmen.

VOcatio autem.] CASVS. Hic ponitur secunda quæstio, qua quæritur quoties aliquis sit vocandus ad causam, & certū est ꝙ semel, secundo & tertio, vel vno ꝓ omnibus peremptorio, vt 24. q. 3. de illicita. & quidquid de citationib. dicatur Infra c. 1. & 2. hodie inducias citatoriæ arbitrio iudicis relinquūtur, vt inf. ead. q. 3. si ægrotans.

VOcatio.] CASVS. Quæsitum fuit a Damaso qualiter debeat ad causā vocari qui accusatur? Et respondet quòd debet citari per scripturam per spatium cōgruū, & canonicū. etiā si ad synodum venerit propter alia negocia non citatus nullo modo compellitur suis insidiatoribus respondere, nisi velit.

b ¶Vocatio.] Si ter citetur quis, licet nō dicatur peremptoriè tamē sufficit hoc, vt peremptoriè sit citatus, vt C. quomo. & quando iu. l. consentaneum. & l. tres denūciationes. & l. cessante, illud tamē apponere debet iudex, ꝙ peremptoriè citet & debet comminari parti si non venerit, quòd procedet ff. de iud. in perēptorio. & vel in prima, vel secunda, vel tertia citatione potest citare peremptoriè, vt ext. de in integ. restitutum ex literis, in fin. ff. de iud. nōnunquam. dummodo non mutaretur peremptorium nimis, ut extra de dila. di lecti.

Iudex citans perēptoriè hoc dēt exprimere.

Item Codice lib. 9. tit. de famosis libellis, lege vn. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ¶*Si quis famosum libellum domi siue in publico, vel quocunque loco ignarus repererit, aut corrumpat prius, quàm alter inueniat, aut nulli confiteatur inuentum. Sin vero non statim easdem chartulas vel corruperit, vel igne consumpserit, sed vim earum manifestauerit; sciat se quasi auctorem huiusmodi delicti capitali* [a] *sententia subiugandum.*] *& infra.* [*Huiusmodi autem libellus alterius opinionem nō lædat.*

QVAESTIO II.

V*Ocatio autem eius, qui impetitur; non semel, sed bis, & tertio per congruum spatium rationabilibus scriptis fieri debet.*

Vnde Damasus Papa Stephano archiepiscopo, epist. 3. scribit dicens.

¶Vocatio ad synodum eius, qui impetitur, & in scriptis, & per spatium fiat congruum. Cap. I.

Poly. l. 5. tit. 1. Ans. l. 3. c. 50. Burc. l. 1. c. 156. Iuo p. 5. c. 266.

VOcatio [b] ad synodum iuxta decreta patrū canonica eius, qui impetitur rationabilibus scriptis [a] per spatium fieri debet congruum, atq; canonicum, quia, nisi canonicè vocatus fuerit suo tempore, & canonica ordinatione, licet venerit [c] ad conuentum quacunq; necessitate, nisi spontè voluerit, nullatenus suis respondebit insidiatoribus.

a ¶Rationabilibus scriptis.] *In epistola Damasi loco horum verborum legitur*, tam sua præsentia, quam & scriptis, atque apocrisarijs; *uerum Anselmus, Burchardus, auctor Polycarpi, et Iuo cum uulgata lectione conueniūt.*

Item Syluester Papa.

¶Quibus temporum spatijs reus vocetur ad causam. Cap. II.

Poly. l. 5. tit. 5. Ans. l. 3. c. 120. † al. personaliter.

PRæsenti [d] decreto cēsemus, vt in primis paternaliter† vocentur, & per septem dies expectentur, nullus ecclesiasticæ rei interdicta licentia. Huic vero expectationi

Exceptio reuocandi domum.

c ¶Venerit.] Si aliquis inuenitur Romæ pro sua necessitate, uel ex causa delationis, uel appellationis, non cogitur ibidem respondere, sed potest domum reuocare ut ff. de iud. l. 2. § ea quoq;. ff. quibus ex cau. in pos. ea. l. ad cognitionem. & in auth. de sanc. epis. §. si uero epi. coll. 9. secus est si sit ibi ex uoluntate, ut in auth. ea. §. si q̃s eps, aut clericus. C. de epis. & cler. oēs. §. in hac. Nam Roma communis patria est, ut ff. ad muni. Roma. nam cū epi faciunt concilia, bene tenetur ibi quilibet rñdere extra de libel. obla. c. 1. nam illuc quilibet generali citatione citatur, ut dist. 18. per totum. Quare ergo dicitur hic, ꝙ non teneantur respondere coram synodo? Dic ꝙ appellat hic synodum aliquem cōuentum epōrum, qui propter necessitatem aliquam fit. non tamē synodi causa conueniunt. Vel dic, ꝙ speciale est in accusatione, vt accusatus non teneatur respondere coram synodo, nisi habeat inducias secus in ciuilibus causis.

PRæsenti.] CASVS. Quidam dicunt, ꝙ hoc ca. loquitur de inducijs citatorijs inferiorum ordinum, uel laicorum, qui sunt in eadem ciuitate, uel in locis propinquis. Est ergo casus. Syluester Papa statuit in hoc c. ꝙ illi qui accusantur, citari debeāt, & expectari primo per vij. dies sine aliqua pœna per alios vij. ita vt ecclesiam non ingrediantur ad officia diuina audienda, postea per duos, pace & communione ecclesiæ eis interdicta, postea per alios duos dies sub eadem pœna, deinde expectentur per vnum diem, quo elapso anathematizētur, hodie tamen quidquid hic dicatur, induciæ iudicis arbitrio relinquuntur.

d ¶Præsenti.] Vel intelligitur hoc c. de raptoribus rerū ecclesiasticarum, propter odium eorum, uel de clericis in eadē ciuitate constitutis [1] qu. h. minores dantur induciæ quam remotis, vt inf. e. q. 3. si ægrotans, uel de laicis, vel sunt paternales adiectiones, uel p quas q̃s expecta-

1 Hæc infans teneas ſm Lau. & Ioā. Nā illud intelligitur in cā ciuili: habet ergo tales inducias 19. dierū añ quā cōdemnet. ſm Io.

datur etiam postquam canonice, & per tempus legitimum citatus non venerit, vel non tenet per illud inf. 24.q.3.de illicita.
a ¶ Addantur.] Simile.C.de iu.auth.iubemus. extra de dolo & contum.cum olim.
b ¶ Com-

fratribus,vel in choro,vel in mensa,vel in dormitorio.
RElatum.] CASVS. Quidā iudices ecclesiastici accusationes & testes recipiebant in causa criminali per epistolas, quod dicit Damasus non esse faciendū in futuro,& quod nuper factum est,debeat emēdari.Nam accusat⁹ legitime citatus accusatorē,& testes debet habere presentes,& locum defendendi, vel ad abluenda crimina, nec iudex ex iracundia damnat delinquentem.

Iterum addantur [a] septem dies interdicta ecclesiam intrādi licentia,& omnia diuina officia audiēdi. Post verò addantur duo dies,quibus a pace,& communione [b] sanctæ ecclesiæ sunt suspensi. Deinde, vero iterum alijs duobus diebus sub eadem expectatione deportentur a. Quibus vno die supraddito,omni expectatione veluti iam desperata, reus mox anathematis gladio feriatur.

a ¶ Deportentur.] *Antea legebatur* expectentur.] *Emēdatū est ex Polycarpo, Anselmo, & vetustis Gratiani exēplaribus in quorum nonnullis hac est glossa interlinearis,* idest,expectentur.

Item Damasus Papa ad episcopos Italiæ, epist. 6.

¶ Nullius accusatio per scripta suscipiatur.

C. III.

Ans.l.3.c.48. Poly.l.5.tit.1. † *corrigi rogamus*] orig. † *al. institutionis.* 2.q.3.c.eorum qui

RElatum est ad sedem Apostolicam,vos accusationes fratrum per scripta [c] suscipere absque legitimo accusatore. Quod deinceps in omni terrarum orbe fieri Apostolica auctoritate prohibemus; & quod nuper factum est, absque vlla retardatione corrigere † curamus; nec vnquam prius per scripta eorum, qui accusanť,caussam discutere liceat, quam per querelantium institutionem † vocati canonice ad synodum veniant, & præsens per præsentem agnoscat veraciter & intelligat, quæ ei objiciuntur. *& infra.* ¶ Leges enim sæculi accusatores præsentes exigunt, & non per scripta absentes. Vnde canonica Patrum constituta non semel, sed sæpissime clamant, nec accusationes nec testimonium † [d] vllum per scripta posse proferre, nec de alijs negotijs quicunque testimonium dicāt,nisi de his, quæ sub præsentia eorum acta esse noscūtur.Similiter,& qui alium accusare elegerit,præsens, per se, & non per alium accuset, inscriptione videlicet pręmissa.Neque vllus vnquam iudicetur,antequam legitimos acccusatores præsentes habeat, locūque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Curandum namque † est,ne ira [e] quemquam subripiat †,faciatque citius omne,quod non licet.

¶ *testimonia.*] ori.

2.q.9. qui accusare.

† *al.quoque.* † *al. cuiquam subrepat.*]

Item Fœlix Papa ij. Athanasio, & omnibus orientalibus episcopis, epist. 1.c.3.

¶ Vi aut timore eiecti, aut suis rebus expoliati ad synodum non vocentur. C. IIII.

Bur.l.1.c.221. Iuo p.5.c.335.

SI primates, accusatores episcoporū cū eis pacificare [f] familiariter minime potuerint; tūc tempore legitimo eos ad synodum canonice conuocatam, non intra angusta tempora canonice conuocent,& non prius,quam eis

c ¶ Scripta.] Sic sup. 2.q.8.per scripta.
d ¶ Testimonium.] iudiciale.nam per literas potest aliquis perhibere alij testimonium famæ suæ, vt 71.dist.extraneo. cap.hortamur.& de consecr.dist.1.iubemus. Sed iudiciale non.

Testimoniū per literas pōt exhiberi.

e ¶ Ira.] Quia tempore iræ non discernit homo qd iustū est, vt 11.q.3.illa.

SI primates. CASVS. Quidā accusabant episcopos ꝓ sequēdo suam iniuriam,vel suorū:quærit Anastasius a Fœlice,qualiter i hoc negotio sit ꝓcedendū: & rňdet,ꝙ ipsi dēnt ad cōcordiam reuocari per transactionem, si fieri potest: alioquin debēt legitime citari,& eis primates debent quidquid obijcitur significare,vt parati venire possint ad respondendum.Si vero deiecti fuerit vi, vel timore,aut suis rebus expoliati, accusatorib.respondere non debent, nisi prius restituantur.

f ¶ Pacificare.] Pōt ergo iudex componere inter partes,vt 90.d.studendum. & 23.q. vl.si quis mēbrorū & q. 4. si illic.ff.de no.ope.nū. l.j.§.pōt.& est simile.ff.de vsu.equissimū. Sed hoc verum est I crimine,qd nō Iducit depositionē. quia I alijs licet cōponatur, pōt iudex

Iudex an possit inter partes componere.

1. In hoc cōtradicit, quia vi nemo ... esse cogendū ad accusandum.
L. Sed hoc locum hēt in solenni accusatione, ad q̄ nemo cōpellitur nisi casualiter, 1.2. 2.& inf. q. 6. Epiphanium. Arch.

b ¶ Communione.] Sed nonne est eadem hæc pęna cū prima? nam cui interdicitur ecclesia, interdicta sunt sacramenta ecclesiæ,vt 12.q.2.de viro,& 33.q.2.latorem. Item non potest intelligi de communione fideliū, quia de illo loquitur in fine. Sed dic, quod loquitur de communione fratrum, idest, quod non communicabit alijs ex officio suo de crimine inquirere, vt ex. de coll.dete. c.1. & 2.C. de abol.l.2. Similiter in denunciatione non admittitur compositio, vt supra 2.quæstione 7.quapropter 1.Vel intelligitur cum non accusatur de iniuria facta ecclesiæ,sed personæ.23.quæst.3. si is qui & sic non ob.2.q.7.quapropter. Vel melius ibi loquitur in denūcia-

tiatione, ad quam quilibet tenetur. De hoc nota. sup. 2. q. 3. notandum 2. in fi.

a ¶ Quid eis.] Sic 3. q. 9. indicas. extra de dila. præterea extra de app. significantibus.

HIS. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis capit. dicēs, q nisi quis canonice fuerit vocatus, & si ꝑpter alia negotia ad synodū venerit, nō tenetur respondere. Quæ autem sit canonica vocatio, dictum est s. in c. præsenti. qd est Siluest. & per c. felicis dicitur, q accusato debet significari quod ei obijcit ab accusatore.

tuit Hadrianus in synodo, vt si eps accusatus æger fuerit, vel aliud impedimentum habuerit, mittat legatum, qui eum excuset. Sed si die statuta, hoc est intra spatiū duorum, vel trium mensium, vel eo amplius prout causa dictauerit, citatus per contumaciam non venerit, debet

per scripta significent, quid eis [a] opponitur, vt ad responsionem præparati aduениant. Nam si aut vi, aut timore eiecti, aut suis rebus expoliati fuerint; nec canonice vocari ad synodum possunt, nec respondere æmulis debēt, antequam canonice restituantur, & sua eis omnia legaliter reddantur.

His auctoritatib. euidentissime datur intelligi, quòd nisi quis canonice vocatus fuerit, etiam si aliqua occasione ad synodum veniat suis nullatenus cogitur respondere insidiatoribus. Canonica autem vocatio est, quando seruato dierum interstitio, secūdum auctoritatem beati Siluestri causa sua literis adesse iubetur, quibus quid ei obyciatur auctoritate Fælicis Papæ significari oportet.

QVAESTIO III.

QVod autem.] CASVS. Hæc est q. 3. in qua queritur, an aliquis possit per ꝓcuratorem causam suam agere. Et certū est, quod non in causa criminali, vt inf. ea. in criminal. b. nisi in quatuor casibus, vt in crimine iniuriarum, in quo illustris persona agit ꝑ procuratorē, vt [illegible] & i crim. suspecti tutoris, vt ff. de [illegible] solū. §. vl. Itē ad allegādū cās absentiæ, vt j. c. 1. & 2. Itē i minorib. criminib. vt not. Io. in hoc loco. vt ff. an ꝑ aliū cau. app. l. 1. q2 i leuib. criminibus non fit inscriptio, vt ff. de accu. leuia. In ciuili potest, nisi in casibus aliquibus, vt in accusatione populari, in qua actor non agit per procuratorem, vt ff. de procu. licet. & in causa status, vt C. de asser. tol. l. 3. Quēdam etiā cogūtur dare procuratorem, vt epi & sacerdotes, vt inf. e. quia eps. & illustres personæ, vt C. de procu. l. pen. De hoc plenius inuenies sup. 2. q. 6. si quando. in apparatu.

QVòd autem [b] per procuratorem suum causam agere valeat, qui impeditus causa sua adesse non valet, auctoritate Romanæ synodi, quæ tempore Hadriani Papæ celebrata est, probari videtur, in qua c. 5. sic statutum legitur.

¶ Pro se legatum ad synodum mittat, quem grauis necessitas premit. C. I.

In capitulis Hadriani ap. 5. & Felix. 1. epist. 2. Poly. l. 5. tit. 1. Bur. l. 1. c. 51. Iuo p. 5. c. 16. Pan. l. 4. c. 15.

SI ægrotans fuerit episcopus, aut aliqua eum grauis necessitas detinuerit; pro se legatum [c] ad synodum mittat; nec a communione suspendatur, cui crimen inbet excommunicari: nisi aliena. i. grauis eum necessitas præoccupauerit.

b ¶ Quod autem.] In causa iniuriarum datur procurator. Item in crimine suspecti, vt ff. de procu. non solū, §. vlt. & in minoribus criminibus. ff. an per alium causæ app. l. 1. quia in leuibus criminib. non fit inscriptio. ff. an per aliū causæ app. l. 1. & ff. de accu. leuia. & ad allegandum causas absentiæ in ciuili dari potest procurator. sed in actione populari non potest procurator dari. ff. de procurat. l. ei. & in causa status, vt C. de asser. tol. l. [illegible] quidam coguntur dare procuratorē, vt episcopi, 1. vt infra. quia episcopus, & illustres personæ, vt C. de ꝑcurat. l. vltim. De hoc plenius inuenies sup. 2. quæst. 6. si quando.

Procurator in causa populari nō potest dari.

Hoc est falsum, vt patet extra de iur. calum. c. vlt. Arch.

SI ægrotans.] CASVS. Q[illegible] fuit ab Hadriano, an episcopus necessitas [illegible] excommunicari, quia citatus non venit & respondet quod non, nisi per contumaciam die statuta venire contemnat, & hoc est intra spatium duorum, vel trium mensium, vel eo amplius, debet prout cā dictauerit. & tunc nisi fuerit impeditus, debet excōicari. sed si ægritudinē, vel aliud graue impedimentū habuerit, mittat legatum ad synodū, qui absētē accusatū excuset. Iste casus planus est & bonus, sic ponendo casum videbis continuationē literæ, q per expositionē casus perpendes. Vel pone casum sicut litera sonat. Sta-

c ¶ Legatum.] Sed nunquid tenetur infirmus, vel absens ex iusta causa, ex necessitate procuratorē mittere responsurum nomine absentis? non videtur, extra de procu. querelam. nam si contra absentem feratur sententia, & ipse postmodum prebet iustam causam absentiæ, retractatur sententia, licet non miserit procuratorē, vt extra de sent. & re iud. cum Bertold. 5. & 7. q. 1. præsentium. immo & si sub pœna promisisset aliquis stare iudicio ad certam diē, si probaret iustam causam absentiæ, subuenitur ei, vt ff. de arb. si cū dies. §. si quis ex litigatorib. Nam ægrotado iudicis, vel partis, prorogat diē. ff. de re iudi. quæsitum. immo etiam si probabili causa abest, non proceditur contra eum, vt extra de off. deleg. consultationibus. Item ſm hoc non esset melior conditio illius, qui abest ex iusta causa, quam illius, qui abest ex iniusta causa, quia qui non vult interesse sufficit ei si mittat procuratorē, vt ff. de proc. l. 1. & generaliter traditur pro regula, quotiescunque quis abest ex necessitate, nō ex voluntate, subuenitur ei, siue habeat ꝓcuratorem, siue nō, vt ff. ex quib. cau. maio. sed & si. §. vl. Itē sufficere debet talis, qui alleget causam absentiæ, vt 65. dist. si quis. Econtra probatur, q non sufficit mittere ꝓcuratorem, qui alleget causam absentiæ, nisi alleget causam causæ, vt 18. d. eps. nam sicut quis potest mittere nuncium, sic & procuratorem, vt ext. de ap. constitutus, nec excusat qz per iustā absētiā qn fiat missio in possessionē bonorū suorū, si nō sit, qui defendat eū, vt ext. de eo qui mit. in poss. c. vlt. nec exulis subuenitur si non re-

Procuratorē non tenetur mittere hēs iustam cāz absentiæ.

reliquit procuratorem, vt ff. de mino. Papinianus. nec ei qui appellationis causam prosequitur, vt ff. eum. qui ap. in prouincia debere defendi l. 1. & 2. nec subuenitur absenti causa reipublicæ, vt C. de in integ. rest. ignorare. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ actor semper tenetur mittere suum

testimonium dicendum, vel ad municipales necessitates vocetur. ff. si qs cau. l. 2. in prin. Itē si occupatio propriorum negociorū eum vrgeat, vt ff. de re iud. contumacia.

REOS. CASVS. Dicitur ꝙ si quis de capitali crimine accusatur, potest se excusare per procuratorem, qui impedimētum alleget absentis.

4. q. 5. ca. vnico.] alia] orig.

tenditur. nisi [a] ad causam suam dicendam, electorum iudicū die statuta literis euocatus minime occurrerit, hoc est (nisi aliena † [b] præoccupauerit necessitas) infra duorum, vel trium mensium spatium, & eo amplius, prout causa dictauerit.

Codicis lib. 9 tit. de accus. & inscrip. l. 3. Imp. Alexander Aug. ¶ Reos capitalium criminum absentes etiam per procuratorem defendi leges publicorum iudiciorum permittunt.] *Ecce, quòd episcopus impeditus, & causæ suæ adesse non valens, legatum pro se iubetur ad synodū mittere. Sed legatus iste non ad causam agendam, sed ad necessitatem synodo exponendam mittitur, quia impeditus episcopus synodo præsentiam suam exhibere non valuit. Causam autem maxime criminalem nulli, nisi per se agere licet.*

Vnde Hadrianus Papa in capitulis c. 38 ait.

Ans. l. 3. c. 98. Panu. l. 4. c. 56.

¶ Criminaliter accusans, vel accusatus per se experiatur. C. II.

IN criminalibus [d] causis nec accusator, nisi per se, aliquem accusare potest, nec accusatus per aliam personam se defendere permittitur.

Item Anacletus Papa.

¶ Hoc capitulum quod ex Anacleto citatur, habetur in Concilio Eugenij Papæ secundi tempore Ludouici ac Lotharij Imperatorum habito c. 19. Quod etiam à Leone quarto est repetitum. Ex quo canone Lotharius lib. 2. legum Longobard. tit. de aduocatis, & Vicedominis, octauum capitulare composuit.

¶ In omnibus causis, præterquam in criminalibus episcopi, & sacerdotes pro se aduocatum habeant. C. III.

QVia episcopus [e], vniuersique sacerdotes ad solam laudem Dei, bonorumque operum actiones consti-

c ¶ Defendi.] Scilicet ad exceptiones proponendas, & etiā ad exceptiones obiiciēdas, vt extra de acc. veniens. & cap. sing. his. Melius est. nō qualemcumq; procuratorem admitti, quā absentem, &c. ff. de proc. seruum. §. publice. C. de procur. agēdi. licet M. dicat per legē istā, ꝙ post lit. cōtest. potest int. tuenire procurator ad defendēdum in crimine.

ECCE. CASVS. Cōcludit G. ex supradictis, quòd in causa criminali pōt quis procuratorem mittere, si est impeditus, non vt causā agat criminalē, sed vt excuset absentē. Causā enim criminalē nullus per procuratorem agere potest, sed per seipsū, vt infra c. 1.

IN criminalibus.] CASVS. Hadrianus fuit interrogatus, an per procuratorem quis accusare possit, vel respōdere in cā criminali? & respondit dicens, ꝙ non: sed in propria persona sit accusator, & ēt accusatus.

d ¶ In criminalib.] Nisi in casib. no. 2. q. 6. si quando.

suum procuratorem, siue possit, siue non possit venire, per id quod legitur ff. de diuer. & temp. præscrip. l. reus autem non tenetur. Melius tñ dic. ꝙ siue sit reus, siue sit actor, si habet iustam causam absentiæ, non tenetur mittere, nisi sub hac forma sit citatus, vt veniat, vel procuratorem mittat, vt probatur ext. de do. & cont. cū dilecti. in fi. alioquin sufficeret talē mittere, qui alleget causam absentiæ. 18. dist. placuit. & ext. de sent. & re iud. tenor. sed si diutino impedimento quis est detentus, si tale sit negotium, quod possit expediri 1 per procuratorem, ita vt plene iudex possit instrui per procuratorem sicut per dominum, bene tenetur mittere procuratorem talē sufficienter instructum. Et ego credo quòd decr. querelam, tales causas appellat graues, quæ ita intricatæ sunt & inuolutæ, quòd non de facili per procuratorem possunt expediri, sed tamen non nego quin semper possit actor mitti in possessionem rerum absentis ex quacunque causa reus abest, vbi actio est tempore peritura. Io.

a ¶ Nisi.] Idest, si non.

b ¶ Aliena.] Vel quia vocatur à Rege, vt 18. dist. si eps. tñ canon alia tria excipit, ætatem, & ægritudinem, & grauiorem necessitatem, vt 18. dist. placuit. Item si ad

1 V. dic. ꝑ ut in ipsa decr. querelā. nō. Go. ꝙ causæ graues in quib. procurator intervenire nō ꝑest cā statu cū quis vendicatur in seruū. C. de assertā tollē. l. 1. in prin. 54. d. frequens. secus si quis clamat in libertatem 2. q. 6. si quā. Arch.

QVia episcopus.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ vnusquisq; episcopus, vel sacerdos in ciuili causa propria, vel ecclesiastica debet habere procuratorem bonæ famæ, & vitæ laudabilis, in causa vero criminali non, nisi per se agat, vel respondeat.

a ¶ Quia episcopus.] Sed quid si ita pauper est sacerdos, quòd non possit constituere procuratorem? Tunc per se litigabit, sicut illustres pauperes, vt in Auth. de illust. ri. & qui superillustres sunt. coll. 5. ideo aūt iubentur sacerdotes constituere procuratores: quia non expedit seruos Dei litigiosos esse, vt extra de syndico. c. vno, & 2. q. 7. sicut. & ne cogātur recedere à diuinis obsequijs, vt C. de epis. & cle. omnes. tum etiam, quia causæ materiam criminibus creare noscuntur, vt C. de iud. properandum in princ. habet ergo quælibet ecclesia œconomum, vt 89. dist. quia. & 9. q. 3. tum scimus. 16. q. 7. quia in quibusdā. & constituetur auctoritate episcopi, C. de epis. & cler. omnes, §. hoc nihilominus. Sed quid si canonici aliqui contra episcopum volunt agere, tunc a superiore 2 dandus est procurator ad litem, sicut cum pupillus agit contra tutorem, C. de in litidando tu. vel cu. l. 2. & vlt. Sed secundum iura nostra canonici per se sine epō cōstituent pro-

2 Scilicet ordinario, non delegato: quia hoc nusti est ita pertinent. Ion. & Hosp dicit. vt no. extra de procurat. petitio. Arc. Sacerdotes iubentur litigare per procuratores.

procuratorem Io. sed certe procuratorem ad agendum cõtra aliũ ab epo non possunt cõstituere sine auctoritate epi, nec esse in iudicio, vt extra de iu. causam, & extra de proc. c. 1. B. Item habes hic, ꝙ procurator nõ põt esse infamis, vt dixi 3. q. 7. cap. 1. Item habes hic, ꝙ eps & sacerdos semper dent litigare per procuratores. Et sic patet, ꝙ ante litis cõtestationẽ & post, potest clericus s in iura nostra constituere procuratorem, & per ipsum iurare de calũnia, vt probatur extra de iura. calumn. cum cãm. nisi velis exponere ibi procuratorẽ. idest, œconomum, vt ex de iur. calum. in per tractãdis. Et lex dicit, qđ vbi cõuenitur monasterium, vel ecclesiastica persona, possunt constituere procuratorem, vt in Authen. de sanc. epis. §. si vero epi. coll. Alii vero cõparant plátos tutoribus: & dicũt, ꝙ sicut tutor vel curator non põt ante lit. contest. cõstituere procuratorem, vt C. de procu. neq; sic neq; prælatus: quod non concedo. Nulla est n. cõparatio inter tutores, & prælatos, qa tutor est tẽporalis, prælatus est perpetuus. tutor non vẽit bonis pupilli, sicut prælatus bonis ecclesiæ. tutela est onus, sed platura est honor. prælatus habet liberã & generalẽ administrationem in bonis eccle, & dare põt bona aliqua, si hoc hẽat consuetudo ecclesiæ, sed tutor non extra de dona. cap. cæterum.

Canonici cõtra epm agẽtes, procuratorem constituere possunt.

Prælati non sunt tutoribus comparandi.

a ¶ Publico.] Publicum vocat hic crimen, de quo solenniter & publice põt quis accusari. idem enim est in priuatis criminibus, vt C. de iniu. l. vlt. quia nec in illis interuenit procurator, vt sup. ea. in criminalibus.

Crimen publicũ quod dicitur.

b ¶ Aduocatum.] Id est, procuratorem.

synodo episcoporum? Et respondet, quòd non: quæ debet congregari suo tempore, & auctoritate Papæ specialis, sed si aliter præsumptum fuerit, vanum erit.

c ¶ Auctoritate.] Generali, audiri enim potest causa episcopi, sed non põt terminari sine speciali mandato apostolicæ stolicæ sedis, licet absolui posset, vt 3. q. 6. quamuis, &c. dudum tamen hoc non credo, vt dixi 3. q. 6. accusatus. Et arg. inf. c. proxi. in fi.

tuuntur, debet vnusquisq; eorum tam pro ecclesiasticis, quàm etiam pro suis actionibus (excepto publico [a] videlicet crimine) habere aduocatum [b] non malæ famæ suspectum, sed bonæ opinionis, & laudabilis artis inuentum: nedũ humana lucra attendunt, æterna præmia perdant.

QVAESTIO IIII.

Qvòd autem absque synodali audientia dãnari non debeat. auctoritate Iulij Papæ probatur, qui epist. 1. ait.

Et in cap. Hadriani. ca. 3. capitular. l. 6. c. 287.

¶ Nisi in legitima synodo episcopus iudicari, vel audiri non debet. C. I.

NVllus episcopus, nisi in legitima synodo, & suo tempore apostolica auctoritate [c] conuocata, super quibusdam† criminationibus pulsatus audiatur, vel †iudicetur, vel damnetur. Sin aliter præsumptum à quibusdam fuerit, in vanum deducatur, quod egerint, nec inter statuta [a] ecclesiastica vllo modo reputetur.

† al. quibusfsi. † al. deest.

a ¶ Statuta.] *Abest hæc dictio ab originali, & cæteris locis indicatis.*

Item Zepherinus Vrbis Romæ archiepiscopus, epistola prima episcopis Siciliæ.

¶ Episcopus accusatus à duodecim audiatur, causæ vero finis ad sedem Apostolicam deferatur. C. II.

DVodecim iudices quilibet episcopus accusatus, si necesse fuerit, eligat, a quibus eius causa iuste iudicetur: nec prius audiatur, aut excommunicetur, vel iudicetur; quàm ipsi [d] per se eligantur, & regulariter vocatus † ad suorum primo conuentum episcoporum, per eos eius causa iuste audiatur, & rationabiliter discernatur. Finis vero eius causæ ad sedem Apostolicam deferatur, vt ibidem terminetur: nec antea finiatur (sicut ab Apostolis, vel successoribus eorum olim statutum est) quàm eius auctoritate fulciatur.

3. q. 8. c. 1. Polyc. l. 5. tit. 4. Ans. l. 3. c. 45. Iuo p. 5. c. 245. † al. vocato.

Quòd vero absq; synodali audientia episcopus dãnari prohibetur; sine præiudicio Romanæ sedis oportet intelligi quæ sua auctoritate, quosq; valet dãnare, vel dãnatos absoluere. Vnde Gelasius Papa. [Ipsi sunt canones] *infra*

QVod autem absque.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæstio, qua quæritur an episcopus sit damnandus, sine synodali auctoritate. Sed hæc quæstio tractata fuit supra 3. quest. 8. sed hoc solum adijcitur hic, quod Romanus Pontifex potest episcopum sine concilio damnare, vt inf. ca. §. quod vero.

NVllus episcopus.] CASVS. Quæsitum fuit à Iulio, vtrum episcopus sit condemnandus absque

DVodecim iudices.] CASVS. Dicitur hic, quod si necesse fuerit, episcopus accusatus duodecim habeat iudices à se electos, qui crimen examinabunt episcopi: sed Papa sententiam dabit, si necesse fuerit, quod est si metropolitanus non eligit, vel suspectos eligit.

d ¶ Ipsi. Inf. 5. q. 3. cuncta, & c. ipsi. & c. saluo.

QVOD VERO. CASVS. Dictum est s. in cap. nullus quod episcopus cõdemnari non debet nisi synodo congregata, quod intelligi debet absque præiudicio Romanæ

manæ sedis. Nam Romanus Pontifex quoslibet pōt absoluere & condemnare absque synodo cōgregata, quod duabus auctoritatibus probat Grat. scilicet Gelasij, & Hadriani, & sequenti §. dicitur, quòd in synodo vbi episcopus accusatur, non debet aliquis facere strepitum, vel tumultum, vel aliquid simile. nec contentiosis vocibus acclamare, & hoc probatur auctoritate Apostoli, & Esaiæ prophetæ, sed omnia debēt humiliter proferri, ne contentiosis vocibus sensus turbetur auditorum, & vigor iudiciarius eneruetur propter tumultum. & si quis fecerit strepitū, vel tumultū, eijciatur velut irrisor auctoritate Salomonis dicentis: Eijce derisorem, &c. & sententiam excommunicationis per triduum patietur.

† est initium causæ nonæ.

sup. 3. q. 6. neminē

causa nona, [Sententia † excommunicationis notatus.] Item Hadrianus c. 8. [Saluo Romanæ ecclesiæ in omnib. primatu, manifestum est, quòd illa quæ sunt per vnamquamque prouinciam, ipsius prouinciæ synodus dispenset: sicut in Nicæno [a] constat decretum esse concilio.] Cū vero accusatus ad concilium venerit, quidquid considentium consultationibus agitur, aut ab accusantium parte proponitur, non contentiosis vocibus, sed mitissima verborum relatione proferatur.

Vnde in Toletano Concilio 11. c. 1 legitur.

¶In cognitione causarum contentiosi locum non habeant. C. III.

Ans. in princip. Ino p. 5. c. 245.

† al. perturbare. lac. 1.

Esa. 32.

† al. collationibus.

† al. causantium.

IN loco benedictionis [b] considentes Domini sacerdotes nullis debent aut indiscretis vocibus perstrepere, aut quibuslibet tumultibus perturbarij, nullis etiam vanis fabulis, vel risibus agi, & (quod deterius est) obstinatis disceptationibus tumultuosas voces effundere; [Si quis enim, vt Apostolus ait, putet se religiosum esse, non refrænans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio:] cultum enim suum iustitia perdit, quādo silentia iudicij obstrepentium turba † cōfundit dicēte propheta: Erit cultus iustitiæ silentium.] Debet ergo quidquid aut consultationibus † considentium agitur, aut ab † accusantium parte proponitur, sic mitissima [c] verborum relatione proferri, vt nec contentiosis vocib. sensus audientium turbent, nec iudicij † vigorem de tumultu eneruent. Quicunque ergo in conuentu cōcilij hæc, quæ præmissa sunt, violanda crediderit, & contra hæc interdicta aut tumultu [d], aut contumelijs, vel risib. concilium conturbauerit, iuxta diuinæ legis dictū, quo præcipitur: (Eijce derisorē, & exibit cum eo iurgium.) & cum omni dedecore de confessione † abstractus a cōmuni cœtu secedat, & trium dierum excommunicationis [e] sententiam perferat.

† al. turba. al. quando silentium perit, & iudicium obstrepentium turba cōfundit.

† al. iudicum.

Prou. 22.

† In vulgatis legebatur.

confessione.

b ¶In loco benedictionis. .i. synodi.

c ¶Mitissima.] Vt C. de obseq. patrono præ. l. si manumisso ri. & §. 1. q. . si quis adeo. lex punit talē vltimo supplició, vt C. de his qui ad ecclesiam confug. denunciamus.

d ¶Tumultu.] Sic p̄sumi de iniusta electione illius, qui per clamorē est electus. ext. de elec. Ossius. 8. q. 1. si ergo. Et est simile de consec. d. 5. irreligiosa.

e ¶Excōicationis.] a consortio fratrū 2. sic sup. 45. dist. neminem.

2 Sub sed nō sacramentorum, vt dixi §. . . præsenti, ibi videas. Arch.

NVnc autē.] Hic intitulatur 5. quæstio, qua quæritur, an aliquis sit maleuolus iudicandus, q̄a indicat crimen alterius. Et certe si bono zelo hoc faciat, præmissa admonitione, nō debet maleuolus iudicari, vt 2. q. 1. si peccauerit, dum tamen indicet tali, qui possit prodesse, & non obesse, vt 22. qō. 5. hoc vi. Itē si crimē, qd proponitur, vult probare: si ex charitate hoc facit, audit, vt j. c. 1. Si ex odio hoc facit, repellit, vt §. 2. q. 7. si qui sunt.

Crimē indicans nō sem per dicitur maleuolus.

QVAESTIO V.

NVnc autem [f] quæritur an sit aliquis iudicandus maleuolus; quia crimen alterius indicat.

De hoc scribit B. Augustinus serm. 3. de communi vita clericorum seu regula tertia, dicens.

Idem epist. 109.

¶Magis nocet, qui crimen celat, quam qui amicabiliter indicat. C. I.

NOn

f ¶Nunc autem.] Si bono zelo quis indicat crimen illi, qui pōt prodesse, & non obesse, non est maleuolus. 22. q. 5. hoc vi. & si p̄monuerit eū quem accusat. 2. q. 1. si peccauerit. Vel si crimen propositū vult p̄bare 3. 2. q. 8. qui crimen. sup. ea. q. 1. c. 2. Sed crimen tantum proponeret, & non prosequeretur, puniendus esset tanquam proditor, vt 46. d. accusatores.

3 In hoc casu, si facit ex charitate audiatur inf. ea. c. 1. Si ex odio hoc facit repellitur 2. qō. 7. si qui sunt. Arch.

1 Sic scripsit Hu. Alex. & Laur. Ad idē 9. q. 2. nō ini . . . si Hu.

a Sicut in Nicæno. Sup. 3. q. 6. neminem 1.

IN loco benedictionis.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q̄ in synodo vbi Episcopus accusatur, vel causæ difficiles tractantur, nullus debet facere strepitū, vel tumultū,

NOn vos.] CASVS. Quidam se putabant peccare, cum indicabant crimen alterius, sed August. dicit,

quod non peccant: & hoc bona fide faciunt, immo magis delinquunt si tacent permittendo perire quos corrigere possunt. Et hoc probatur similitudine morbi corporalis, vel alterius.

a ¶ Non vos.] Hoc ca. loquitur de denunciatione, & de secreta correctione. Et est arg. hic, quòd quilibet ad denunciationē teneatur. b ¶ Indicatis. Illis, q possunt prodesse. c ¶ Tacēdo.] infra. 8.q.1. quid autē cōtra, sed hic de secreta correctione loquitur ibi manifesta.

ritate Salomonis, dicentis, Dulciora sunt. &c.

g Amarissime. Idest, amare.

EX HIS. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis e. quòd melius est aliorum crimina ex charitate indicare, quam celare. Sed Eusebius videtur dicere contrarium, qui

vos [a] iudicetis esse maleuolos, quando crimen alterius indicatis [b]. Magis quippe innocentes non estis, si fratres vestros, quos indicando corrigere potestis, tacendo [c] perire permittitis. Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultari, dum timet secari; nonne crudeliter a te siletur, ac misericorditer iudicatur? quanto ergo potius debes † manifestare crimen, ne deterius putrescat in corde?

a Ar. 23. q. 5. non potes. vbi de hoc. argu. ad hoc su. 2. q. 1. quis. 2. q. 7. sicut. & ca. qua pp. 24. q. 3. iam sacerdotes.

† cum debet manifestare, ne, &c.] orig.

Item ad Vincentium Donatistam, & Rogatistam, epistola 48.

¶ Nec qui parcit est amicus, nec qui verberat, inimicus. C. II.

NOn omnis, qui parcit, amicus est †; nec omnis, qui verberat inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quam voluntaria oscula inimici. Melius est cum seueritate diligere, quam cum lenitate decipere. ¶ Vtilius esurienti panis tollitur [d], si de cibo securus iustitiam negligebat; quam esurienti panis frangitur, vt iniustitiæ seductus acquiescat †. Et qui phreneticum ligat, & qui lethargicum excitat, ambob. molestus ambos amat. ¶ Quis vos potest amplius amare, quam Deus? Et nomen nos non solum docere suauiter, verum etiam salubriter terrere non cessat. Fomentis lenibus, quibus consolatur, sæpe etiam mordacissimum medicamentum tribulationis adiungens, exercet fame patriarchas [e] etiam pios, & religiosos; populum contumacem pœnis grauioribus agitat; non aufert ab Apostolo stimulum carnis tertio rogatus, vt virtutem in infirmitate perficiat. *& infra* ¶ Noueris [a] aliquando furem auertendis pecoribus pabulum spargere, & aliquando pastorem flagello [f] ad gregem pecora errantia reuocare.

23. q. 4. nimium. §. non omnis. Prou. 27.

† Conc. tex. in l. latæ culpæ. §. amicos. cum ibi no. ff. de ver. sign. facit l. verborū. eo. tit.

† inf. 23. q. 4 nimiū. Pan. cap. si vir. de adult.

Gen. 42.

2. Cor. 12.

NOn omnis.] CASVS. Vincētius hæreticus cōpellebatur flagellis ad fidem, quam susceperat retinendam, de quo Vincentius conquerebatur. Augustinus vero dicit, q cogi pōt: quia errātibus & malis non est parcendum, sed corrigendi sunt: & q correctores sunt meliores, quā alij: & hoc probat quinque exemplis, scilicet amici, & disiensatoris, medici, Dei, & pastoris. Primum exēplum est in principio. Secundum est ibi. [Vtilius.] Tertiū ibi. [Et qui phreneticum.] Quartū ibi. [Quis potest nos.] Quintum ibi. [Noueris aliquando.

d ¶ Tollitur.] Non obstat 86. d. pasce. qa illud de eo, q ad mortem esurit. sic. 11. q. 3. qm multos. Et est hic arg. q excōmunicato nō est danda eleemosyna. De hoc dixi 42. d. quiescamus.

e ¶ Patriarchas.] Iacob & filios eius, q per famē coacti uenerunt in Aegyptum.

f ¶ Flagello. No. voluntatē potius spectandam, quam factum, vt 23. q. 1. paratus. dist. 5. ad eius vero. & qualitas facti ex persona facientis præsumitur 11. q. 3. absit. & 23. q. 4. ea vindicta.

Voluntas potius quā factum attendi debet.

a ¶ Noueris.] *Apud B. Augustinum legitur* & noueris, *pende que hac pars ex superiori periodi parte.* & putas nullam vim adhibendam esse homini, &c.

Item ex sermone 84 Ambrosii, qui sic incipit: [Amarior fortasse.]

¶ Non odio habetur, sed diligitur, qui castigatur, & corripitur. C. III.

NOn osculatur semper pater filium, sed & aliquando castigat. Ergo, quando castigatur, qui diligitur; tunc circa eum pietas exercetur. Habet enim & amor plagas suas: quæ dulciores sunt, cum amarissime † [g] inferuntur. Dulcior enim est religiosa castigatio, quam blanda remissio. Vnde ait propheta: (Dulciora sunt vulnera amici, quam voluntaria oscula inimici.)

† al. amarius.

Prou. 27.

NOn osculatur.] CASVS. Probat hic Amb. quod si ex charitate delinquentes corrigant, bonū est. Et hoc probat exēplo patris, & autho-

Ex his verbis datur intelligi q magis confert vtilitati fraternæ q crimē accusādo, vel indicando persequitur, quam qui celādo fouere nititur. Eusebius aūt Papa con-

qui sponte aliorum crimine confitentis repellit ab accusatione episcoporum. Et ad hoc inducit sequentia c.

Illi qui.] CASVS. In hoc c. continentur tria genera personarum, quæ repelluntur ab accusatione episcoporum, scilicet in fide catholica suspecti, inimici, & illi qui

est tormentis: sed falsum est, quia tãtum ¶ exceptis criminibus admittũtur viles. vt sup. 3. q. 4. si aũt ea cõditio. e ¶ Religiosus.] Istud obtinet in exceptis criminibus, in crimine læsæ maiestatis, vbi accusator torquetur, vt 6. q. 1. §. verum. C. ad leg. Iul. maie. nullus. in fi. sed in ciuili causa nũquam torquetur aliquis, nisi in defectu probationum, vt in auth. de testi. §. tacimus. coll. 7. vel dic φ prima pars loquit de accusatore, secunda de testibus. viles enim testes bene torquẽtur in exceptis criminibus, vt 3. q. 5. si aũt ea. & etiam in ciuilibus negocijs ¶ defectum probationum, vt dixi.

tra statuere uidetur, dum aliorum crimina spontè confitentes in episcoporum accusatione recipi prohibet, dicens epist. 1 ad episcopos Galliæ

¶ Ad accusationem non admittantur aliorum crimina sponte confitentes. C. IIII.

Ans. l. 3. c. 23.

ILli, qui aut in fide catholica, aut inimicitia suspecti sunt, ad pulsationem episcoporum non admittantur: quia veritatẽ professionis infidelitas, & inimicitia impedire solet. Nec illi credendi sunt, aut admittẽdi, qui aliorum spontè crimina [a] confitentur. Et ideo replicãda est [b] solicitè veritas, quam spontè prolata in illis vox habere non potest. Hanc diuersis cruciatibus è latebris suis religiosus † tortor exigere debet, [d] ut dum [e] pœnis corpora subijciuntur, quæ gesta sunt, fideliter, & veraciter exquirantur.

¶ rigorosus.] al.

Item in prouerbijs, c. 11.

¶ De eodem. C. V.

QVi ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autẽ fidelis est, celat amici cõmissum. *Item infra ca. 25.* Quæ viderunt oculi tui ne proferas in iurgio cito, ne postea emendare nõ possis, cũ dehonestaueris amicũ tuum.

Sed aliud est charitate aliorum crimina deferre, ut quos secreta admonitione corrigere nõ possumus, cõuictos iudicis sñia corripiat: atq; aliud insidiãdo falsa obijcere uel insultãdo uera facile exprobare. Illud uero charitatis, hoc autem impietatis est officium. Vnde in eisdẽ prouerbijs c. 12. dicitur: [Verba impioru insidiãtur sanguini: os iustorum liberabit eos.] & infra: [Qui quod nouit, loquitur index a iustitiæ est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus.] Item ¶ Labium ueritatis firmum erit in perpetuũ: qui autẽ testis est repẽtinus [f], cõcinnat

Testes uiles possunt torqueri.

d ¶ Exigere.] Non p se, sed p alios, ut of. dis. non liceat. φ clericos autem, non per laicos. extra de sent. excõ. vniuersitatis. hẽs ergo hic, φ prælatus potest subditos corporaliter punire, vt 45. distin. cum beatus.

e ¶ Vt dũ.] Hoc nõ refertur ad oia prædicta, sed tantum ad illos, qui spontè cõfitẽtur, inimicus. n. nõ potest esse testis in aliquo crimine, extra de simo. licet Hely. põt tñ dici, φ inimicus torqueri q̃doque potest, & estimabit iudex an adhibebit ei fidẽ, vel nõ, ut ff. de q̃ õni. l. j. q̃õni. ¶ fi. Sed verũ clerici dẽant subdi verberibus pro testimonio dicẽdo dubitatur, quod vr 1. vt hic, & inf. ea. q. presbyteri. quia. & cap. presbyteri. & 45. dist. cum beatus. Dicunt tamen quidam, minores clericos posse torqueri, sed non maiores. Alij dicunt omnes suspectos posse torqueri. nam & liberi uacillantes torquentur, ut extr. de accu. c. super his. ff. de quæstio. de minore. & ecclesia virgis potest aliquos corrigere, 24. quæst. 5. cap. 1. hoc certum est, φ minores clerici indistinctè pro quolibet crimine uerberibus subijciuntur, ut 35. distin. ante. Sed maiores non, nisi pro enormibus, ut dist. 45. in summa. tamen licet clerici torqueantur pro delicto, non tamen pro testimonio dicendo secundum plerosq; qui dicunt non tenere istam legem. infra. ea. q. 6. presbyteri. Vel dic quod clerici suspecti possunt torqueri non à laico, sed ab episcopo.

Clerici an possint pro testimonio torqueri.

qui spontè aliorum crimina confitentur publicè, scilicet detractores, quos si contingat recipi in excepto crimine in accusationem, vel testimonium contra eos, quia tales quamuis veritatem sciant, non est eis tamen sponte confitentibus credendum, sed elicienda est ab eis veritas per tormenta a iudice ecclesiastico, scilicet archiepiscopo cum reliquis episcopis, ut de suis latebris veritas eruatur. Sequens c. planum est.

a ¶ Sponte crimina.] Idest, detractores. 2. q. 4. detractores. & 46. dist. accusatores. Vel aliter, idest sine discretione.

b ¶ Et ideo replicanda est.] Idest, sæpius quærenda contra omnes supradictos, secundũ quosdam, quod non placet, sed contra confitentes tantum, quia inimici, & infideles nunquam admittuntur.

c ¶ Religiosus.] Sed qualiter exercet religiosus vir causam sanguinis contra illud. 23. q. 8. his a quibus? Sed dic φ ecclesiasticus iudex potest virga punire, vt 23. q. 5. c. 1. & hoc non est iudicium sanguinis, sed hic facit quæstiones in causa ciuili, quod fieri licet in defectum probationum. ff. de quæstio. diuus. & etiam in ecclesiastica criminali 2. q. 1. in primis. in fi. Quidam etiam ex hoc loco dicunt viles contra clericos generaliter admitti

Iudex ecclesiasticus põt uirga punire.

1 Dicit Hugo tandiu . . . φ clerici spõte aliorũ crimina confitentes indifferenter subijciunt verberib. si res exigat talem tempore in testimonium, ut in hoc c. illi q . & ita infr. ne. . . dist. in summa Arc.

2 Al. de pœni.

QVi ambulat fraudulenter.] SED ALIVD EST CASVS. Soluit modo Gratianus dictam obiectionem dicens, φ accusare aliquem ex charitate ad hoc ut corrigatur a iudice, officium est pietatis, & ad bonos pertinet, sed falsò accusare, vel falsa crimina alicui obijcere, officium est impiorum, & ad malos pertinet. Et hanc solutionem probat sex auctoritatibus, quarum quinque sunt de prouerbijs Salomonis.

f ¶ Repentinus.] Quale ergo erit responsum testis? non

nam si cito respondet, videtur mendax, si in mora, videtur dubius, vt 50. dist. ponderet 1. perdere quod nunquam habuit 30. q. 1. puella. 17. dist. concilia. 23. q. 1. Guilisarius. 27. q. 2. §. ex his 2.

Qui autem.] Hæc questio diuiditur in tres partes, in prima quarum probatur, quòd qui calumniatur, tenetur ad pœnam talionis, & hoc probat per tres auctoritates. Secunda ibi, [Presbyteri.] Tertia ibi, [Epiphanium.] Ioann. de Fant.

e ¶ Castigari.] Hic vna pœna commutatur in aliã pœnam corporalem sic 12. q. 2. §. libertus. & 6. dist. presbyter. 14. q. vlt. c. 1. fi. ff. de accus. hos. §. omnibus. in fi.

f ¶ Velu-

1 Vel dic quod hic repetit quæstionem, vt demonstret, quod in calumniatore non potest esse pœnæ commutatio secundum L.

2 Et 23. q. 1. d. quorundã ubi de hoc in fi.

CASVS. Hic intitulatur sexta quæstio, qua quæritur qua pęna sit puniẽdus qui deficit in probatione criminis, quod obiecit. Sed quæstio tractata est s. p. 2 q. 3. Sed Gratianus eam repetit, vt addat quędam eadem hac materia loquentia, & ut addat de cõmutatione, & recõpensatione pęnę, vt qui non potest pœnam lege talionis patiatur aliam loco eius. Prima duo cap. sequẽtia per se patent.

a ¶ Qui autẽ.] Hæc quæstio expedita est. 2. q. 3.

b OMnis.] ¶ Puniatur.] Si conuictus fuerit de calumnia, vt 2. q. 3. §. notandum.

QVia.] CASVS. Quidã subdiaconus crimẽ cuidã diacono obiecit, sed defecit in probatione. Quæsitum fuit a Greg. qualiter deat puniri? & respõdet quod pęna talionis puniri non potest, cũ sit diaconus, sed careat promotione sacerdotij, quã habere poterat, & executione officij, quod habet, & tanquã reuera infamis verberibus castiget, velut laicus conuictus de crimine, & illud verbum, vel vt laico, in apparatu exponitur multipliciter, sed certe per casum positum debes literã intelligere.

c ¶ Manu.] Presbytero. n. & diacono tantũ manus imponitur, vt 20. d. presbyter. & c. diaconus. Sed contra 23. d. c. 1. vbi & clerico iubetur manus imponi, sed illud de manu benedictionis, hoc de manu cõsecrationis. Vel dic quod tẽpore Gregorij subdiaconatus non erat sacer. ordo. 31. dist. cap. 1.

d ¶ Sacerdotio.] Quod habiturus erat, argu. quod quis dẽ

linguam mendacij] *Item c. 13.* ¶ *Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsiderate † loquitur, sentiet mala*] *& infra* [*Verbum mendax iustus detestabitur: impius aũt confundit, & cõfundetur*] *Item August in Psal 37* [*Si aliquando β humana infirmitate pedes nostri in aliquod peccatum mouentur, insurgunt linguæ iniquissimorum inimicorũ, cum fuisset miserandum: irrident impij, vnde dolent pij*]

† *incõsideratus est ad loquendum.*] vulg. in vers. quia dixi.

α ¶ Iudex.] *Sic in biblijs etiam Compluti, & Antuerpiæ impressis Sed in nõnullis manuscriptis habetur*, iudex: *Græcè autem* ἐπιδεικνυμένην πίστιν ἀναγγέλλει δίκαιος ὁ δὲ μάρτυς τῶν ἀδίκων δόλιος *idest* clarum testimoniũ dat iustus, testis autem iniustorum dolosus.

β ¶ Si aliquando.] *Hic versiculus videtur sumptus partim ex verbis B. Aug partim ex glossa marginali, & interlineari in eundem locũ ex eod B. Aug & Cassiodoro.*

QVAESTIO VI.

QVi autem, [a] *quod intulit, probare non valet puniri en dueest.*

Vnde Hadrian. Papa ait in capitul c. 41.

capit. l. 2. c. 277.

¶ Puniatur qui alijs falsa intulerit. C. I.

OMnis, qui alijs falsa intulerit, puniatur, [b] & pro falsitate ferat infamiam.

Ans. l. 3. c. 97.

Item Gregorius Papa.

¶ De eodem. C. II.

QVi calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, quam si probasset, reus vtiq; sustineret.

¶ *Hic Gratianus partem sequentis capituli, quasi quandam per se sententiam, quod non raro solet, praponit.*

Item in regesto.

¶ Qua pœna feriatur, qui crimen illatum non probat. C. III.

QVia iuxta canonicas patrum sententias, qui calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, quã si probasset, reus vtiq; subltineret, ac per hoc, quia subdiaconus crimen diacono probare nõ potuit, quoniam impositionem manus [c] (qua carere potuisset) non habuit, non solũ a sacerdotio, [d] sed officio caruit, & tanquã reuera infamis meruit verberibus castigari. [e] Nam cui cũ tribus testibus, veluti [f] laico crimen quodlibet approbatur, non est mirum, quod obiecit dum probare non

Iuo. diaco. li. 4. vlt. E. Greg. c. 31.

f ¶ Veluti.] Hic vult dicere, quod subdiaconus conuincitur veluti laicus quantum ad hoc, scilicet quod sicut causa laici ab episcopo vno audiri potest, sic causa subdiaconi, ut 15. q. 8. Felix, secus est in diacono. quidam etiam referunt hoc ad qualitatẽ testiũ, ut sicut bigami admittuntur

Perdit quis quod nunquam habuit.

tuuntur contra laicum, sic contra subdiaconū, quia possunt ex dispensatione fieri subdiaconi, vt 34. distinct. lector si d eadem ratione homicidia admittitur contra sacerdotem, cum secum dispensari possit a Papa 1.

1 De hoc articulo nota extr. de hom. sicut dignū. §. ult. Arch.

PRESBYTERI. CASVS. Quæsitum fuit ab Imperatore.

audiantur, sed si presbyteri falsitatem dixerint, licentiam habeant litigatores de falso eos redarguere, & quanto in maiori honore sunt positi, tanto maiori pœna debent affici, si in crimine reperiantur falsitatis. & illud verbum, & leges precipiunt, i. forte. in quibus casib. laici torquent, & ipsi torqueantur: a 4 Presbyteri. Bonæ opinionis, secūdū H. secus si suspecti sunt, vt s. ea. q. 5. illi. sed hoc nō placet 2. minores ergo clerici pñt corā epo torqueri, nō a laico, vel non credo tenere quod hic dicitur. b 4 Leges.] Circa laicos infames. c ¶ Qui suo.] idest, pp suum honorē. PRESBYTERI. CASVS. Quæsitum fuit à Iustiniano, qua pœna debēt puniri pbyteri, & diaconi si de falso testimonio conuincātur? Et respondet, si in ciuili causa falsum dixerint testimoniū, separati à ministerio duntaxat p tres annos detrudantur in monasteriū. Sed in criminali primū degradētur, deinde pœnis legitimis subijciantur. Cęteri vero clerici sine defectu causæ, legales pœnas patiantur. d ¶ Presbyteri.] Quasi statuit hic Imperator aliqd de rebus ecclesiasticis, 5 jd 96. distin. bene quidē. nisi hoc fecerit aucto. Apostolica. 97. dist. ecclesie. & c. victor. Sed hic instruit iudicem ecclesiasticum quid facere debeat. sic infra ead. dilatori. e ¶ Legitimis pęnis.] Quæ sunt. ff. de falsi l. 1. §. vl. vbi dr. q p crimine falsi, si est liber, deportat. & oia eius bona publicantur: si est seruus, patiatur vltimū suppliciū. Vel intellige de pęnis canonicis, prout dr. d. 50. si eps. Vel dic cum iudex ex officio suo punit testē fm suū arbitriū punit eum, vt C. de testi. nullū.

2 Vnde gñaliter intelligas literam vt sonat sin B. Ilud.

sufficit, si corporali infamiæ, quemadmodum laicus, ex iuris similitudine subiugatur. Quod enim esset diacono gradum amittere, hoc fuit subdiacono famæ plenitudine caruisse.

¶ *In registo B Gregorij hac nō sunt inuēta sed habentur oīa ī vita ipsius a Io diacono scripta lib. 4. c. 31 Is enim postquā citauit epistolā 26 libri noni Anthemio subdiacono scriptā, inde ista colligit* Idcirco Gregorius nō pbantē quod obiecerat, subdiaconū officio iubet priuari: qa iuxta canonicas patrū sententias, qui calumniā, &c. *vsq; ad finem. Sicut aūt caput hoc ex Io diacono sumptū est, ita in Decretalibus caput primum tit de calumniat. ex ipsa Gregorij ad Anthemium epistola est acceptum.*

a ¶ Solum.] *Vox ista abest ab originali, sed ob glossam non est inducta.*

Codice libro primo, tit de episcopis, & clericis, l. 8. Imperator Theodosius.

2 ¶ *Presbyteri* [a] *citra iniuriam quæstiones testimonium dicāt ita tamen vt falsa non simulent. Cæteri vero clerici, qui eorum* † *deinde gradum vel ordinē sequūtur, si ad testimonium dicendum petiti fuerint, prout leges* [b] *præcipiunt audiantur: vt salua tamen sit litigatoribus falsi actio si fortè presbyteri, qui suo* † [c] *nomine superioris loci testimonium dicere citra aliquam corporalē iniuriam sunt præcepti, hoc ipso, quod nihil metuant, vera suppresserint. Multo magis enim pœna digni sunt, quibu, quam plurimum honoris per nostram iussionem delatum est si occulte* † *inueniantur in crimine* †. ¶ *Item constitutione tertia coll. 9* ¶ *Presbyteri* [d], *seu diaconi, si falsum testimonium dixerint; si quidē in re pecuniaria, a diuino ministerio duntaxat per tres annos separati, monasterio tradantur: Si in criminali, clericatus honore nudati, legitimis pœnis* [e] *subijciantur. Cæteri uero clerici communi a iure ab officio ecclesiastico pulsi sine delectu causa legitimè coerceantur.*

† al. eum.

† Concor. tex. in l. oē. §. q manus. ff. de re. mil. & l. presbyteris C. de epi. & cl. Crimē falsi qua pœna punitur.

† al. sub.

† al. si in occulto inueniatur crimen.

Cod. eo. ti. Authent. sequēti. Presbyteri. Nouella 123. §. reuerendissimis.

a ¶ Communi.] *Hæc omnia verba*, communi iure ab officio ecclesiastico pulsi, *absunt à manuscriptis: sunt tamen in translatione, quæ habetur in codice. Nec vero Gratianus ipsa oīno verba aut veteris interpretationis, aut Iuliani, aut Irnerij retulit Quare operæpretiū fuerit nouellā ipsam Gręcā, & vulgatas interpretationes cōsulere: extāt enim aliqua varietates nō cōtēnēda.*

Item Gregorius Ianuario episcopo lib. 9. epist. 24.

¶ Ad sanctæ communionis ministerium † non accedat. qui crimen illatum non probat. Cap. IIII.

3 EPiphanius

† al. mysterium.

3 Et uideas qd not. 2. q. 3. in summa in fi. & qd legi. & no. 25. q. 5. Rex dēc & 33. q. 5. hæc imago in fi. Arch.

tore an presbyteri cum fuerunt testimoniū sint uerberibus subijciendi? Et respondet quod, propter prærogatiuam sacerdotij, hac tamen conditione, ut falsa non dicant, cæteri vero clerici prout leges præcipiunt.

secus si directè accusatur testis 3. vt 50. distin. si episcopus. & ff. de fal. l. 1. 5. ult.

EPiphanium.] Hæc est 2. pars q. in qua vult probare qualiter sint puniendi qui non probant, quod obijciunt

decapitari debet, sicut auctor ipsius libelli, ne talis libellus lædat opinionem eius contra quem factus est.
a ¶ Capitali. Si capitale fuit crimen conscriptum, alias non, vt sup. causa proxi. q. 3. §. ob carmen.

Vocatio autem.] CASVS. Hic ponitur secunda quæstio, qua quæritur quoties aliquis sit vocandus ad causam, & certũ est quod semel, secundo & tertio, vel vno pro omnibus peremptorio, vt 24. q. 3. de illicita. & quidquid de citationib. dicatur infra c. 1. & 2. hodie induciæ citatoriæ arbitrio iudicis relinquũtur, vt inf. ead. q. 3. si ægrotans.

Vocatio.] CASVS. Quæsitum fuit a Damaso qualiter debeat ad causã vocari qui accusatur? Et respondet quòd debet citari per scripturam per spatium cõgruũ, & canonicũ. etiã si ad synodum venerit propter alia negocia non citatus nullo modo compellitur suis insidiatoribus respondere, nisi velit.

b ¶ Vocatio.] Si ter citetur quis, licet nõ dicatur peremptoriè tamẽ sufficit hoc, vt peremptoriè sit citatus, vt C. quomo. & quando iu. l. consentaneum. & l. tres denũciationes. & l. cessante. illud tamẽ apponere debet iudex, quod peremptoriè citet & debet comminari parti si non venerit, quod procedet ff. de iud. in perẽptorio. & vel in prima, vel secunda, vel tertia citatione potest citare peremptoriè, vt ext. de in integ. restitutum ex literis, in fin. ff. de iud. nõnunquam. dummodo non mutaretur peremptorium nimis, ut extra de dila. dilecti.

Iudex citans perẽptoriè hoc dẽt exprimere.

Exceptio renocandi domum.

c ¶ Venerit. Si aliquis inuenitur Romæ pro sua necessitate, uel ex causa delationis, uel appellationis, non cogitur ibidem respondere, sed potest domum reuocare ut ff. de iud. l. 2. § ea quoque. ff. quibus ex cau. in pos. ea. l. ad cognitionem. & in auth. de sanc. epis. §. si uero epi. coll. 9. secus est si sit ibi ex uoluntate, ut in auth. ea. §. si quis epis. aut clericus. C. de epis. & cler. oẽs. §. in hac. Nam Roma communis patria est, ut ff. ad muni. Roma. nam cũ epi faciunt concilia, bene tenetur ibi quilibet residere extra de libel. obla. c. 1. nam illuc quilibet generali citatione citatur, ut dist. 18. per totum. Quare ergo dicitur hic, quod non teneantur respondere coram synodo? Dic quod appellat hic synodum aliquem cõuentum epõrum, qui propter necessitatem aliquam fit, non tamẽ synodi causa conueniunt. Vel dic, quod speciale est in accusatione, vt accusatus non teneatur respondere coram syndo, nisi habeat inducias secus in ciuilibus causis.

Præsenti.] CASVS. Quidam dicunt, quod hoc ca. loquitur de induciis citatorijs inferiorum ordinum, uel laicorum, qui sunt in eadem ciuitate, uel in locis propinquis. Est ergo casus Syluester Papa statuit in hoc c. quod illi qui accusantur, citari debeãt, & expectari primo per vij. dies sine aliqua pœna per alios vij. ita vt ecclesiam non ingrediantur ad officia diuina audienda, postea per duos, pace & communione ecclesiæ eis interdicta, postea per alios duos dies sub eadem pœna, deinde expectentur per vnum diem, quo elapso anathematizẽtur, hodie tamen quidquid hic dicatur, induciæ iudicis arbitrio relinquuntur.

d ¶ Præsenti.] Vel intelligitur hoc c. de raptoribus rerũ ecclesiasticarum, propter odium eorum, uel de clericis in eadẽ ciuitate constitutis in qu. b. minores dantur induciæ quam remotis, vt inf. e. q. 3. si ægrotans. uel de laicis, vel sunt paternales adiectiones, uel per quas quis expecta-

1 Hãc solam teneas secundum Lau. & Ioã. Nã illud intelligitur in cã ciuili: habet ergo tales inducias 19. dierũ an quã cõdemnet. secundum Io.

Item Codice lib. 9. tit. de famosis libellis, lege vn. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ¶ *Si quis famosum libellum domi siue in publico, vel quocunque loco ignarus repererit, aut corrumpat prius, quàm alter inueniat, aut nulli confiteatur inuentum. Sin vero non statim easdem chartulas vel corruperit, vel igne consumpserit, sed vim earum manifestauerit; sciat se quasi auctorem huiusmodi delicti capitali* [a] *sententia subiugandum.] & infra. [Huiusmodi autem libellus alterius opinionem nõ lædat.*

QVAESTIO II.

Vocatio autem eius, qui impetitur, non semel, sed bis, & tertio per congruum spatium rationabilibus scriptis fieri debet.

Vnde Damasus Papa Stephano archiepiscopo, epist. 3. scribit dicens.

¶ Vocatio ad synodum eius, qui impetitur, & in scriptis, & per spatium fiat congruum. Cap. I.

Poly. l. 5. tit. 1. Ans. l. 3. c. 50. Burc. l. 1. c. 156. Iuo p. 5. c. 266.

VOcatio [b] ad synodum iuxta decreta patrũ canonica eius, qui impetitur rationabilibus scriptis [a] per spatium fieri debet congruum, atq; canonicum, quia, nisi canonicè vocatus fuerit suo tempore, & canonica ordinatione, licet venerit [c] ad conuentum quacunq; necessitate, nisi spontè voluerit, nullatenus suis respondebit insidiatoribus.

a ¶ Rationabilibus scriptis.] *In epistola Damasi loco horum verborum legitur,* tam sua præsentia, quam & scriptis, atque apocrisarijs; *uerum Anselmus, Burchardus, auctor Polycarpi, et Iuo cum uulgata lectione conueniũt.*

Item Syluester Papa.

¶ Quibus temporum spatijs reus vocetur ad causam. Cap. II.

Poly. l. 5. tit. 3. Ans. l. 3. c. 110. † *al. personaliter.*

PRæsenti [d] decreto cẽsemus, vt in primis paternaliter † vocentur, & per septem dies expectentur, nullus ecclesiasticæ rei interdicta licentia. Huic vero expectationi

ratur etiam postquam canonice, & per tempus legitimum citatus non venerit, vel non tenet per illud inf. 24.q.3.de illicita.

a ¶ Addantur.] Simile.C.de iu.auth.iubemus. extra de dolo & contum.cum olim.

b ¶ Com-

fratribus, vel in choro, vel in mensa, vel in dormitorio.

R Elatum.] CASVS. Quidā iudices ecclesiastici accusationes & testes recipiebant in causa criminali per epistolas, quod dicit Damasus non esse faciendū in futuro, & quod nuper factum est, debeat emēdari. Nam accusat⁹ legitime citatus accusatorē, & testes debet habere præsentes, & locum defendendi, vel ad abluenda crimina, nec iudex ex iracundia damnat delinquentem.

iterum addantur [a] septem dies interdicta ecclesiam intrā di licentia, & omnia diuina officia audiēdi. Post verò addantur duo dies, quibus a pace, & communione [b] sanctæ ecclesiæ sunt suspensi. Deinde, vero iterum alijs duobus diebus sub eadem expectatione deportentur a. Quibus vno die supraddito, omni expectatione veluti iam desperata, reus mox anathematis gladio feriatur.

a ¶ Deportentur.] *Antea legebatur* expectentur.] *Emēdatū est ex Polycarpo, Anselmo, & uetustis Gratiani exēplaribus in quorum nonnullis hac est glossa interlinearis*, idest, expectentur.

Item Damasus Papa ad episcopos Italiæ, epist. 6.

¶ Nullius accusatio per scripta suscipiatur.

C. III.

Ans. l.3.c.48. Poly.l.5.tit.1.
† corrigi rogamus] orig.
† al. institutionēs.
21.q.3.c.eorum qui

R Elatum est ad sedem Apostolicam, vos accusationes fratrum per scripta [c] suscipere absque legitimo accusatore. Quod deinceps in omni terrarum orbe fieri Apostolica auctoritate prohibemus; & quod nuper factum est, absque vlla retardatione corrigere † curamus; nec vnquam prius per scripta eorum, qui accusant, causam discutere liceat, quam per querelantium institutionem † vocati canonice ad synodum veniant, & præsens per præsentem agnoscat veraciter & intelligat, quæ ei objiciuntur. *& infra.* ¶ Leges enim sæculi accusatores præsentes exigunt, & non per scripta absentes. Vnde canonica Patrum constituta non semel, sed sæpissime clamant, nec accusationes nec testimonium † [d] vllum per scripta posse proferre, nec de alijs negotijs quicunque testimonium dicāt, nisi de his, quæ sub præsentia eorum acta esse noscūtur. Similiter, & qui alium accusare elegerit, præsens, per se, & non per alium accuset, inscriptione videlicet prēmissa. Neque vllus vnquam iudicetur, antequam legitimos accusatores præsentes habeat, locūque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Curandum namque † est, ne ira [e] quemquam subripiat †, faciatque citius omne, quod non licet.

¶ testimonia.] ori.
2.q.9. qui accusare.
† al. quoque.
† al. cuiquam subrepat.]

c ¶ Scripta.] Sic sup. 2.q.8. perscripta.

d ¶ Testimonium.] iudiciale. nam per litteras potest aliquis perhibere alij testimonium famæ suæ, vt 72.dist. extraneo. cap. hortamur. & de consecr. dist. 1. iubemus. Sed iudiciale non.

Testimoniū per literas pōt exhiberi.

e ¶ Ira.] Quia tempore iræ non discernit homo qđ iustū est, vt 11.q.3. illa.

S I primates. CASVS. Quidā accusabant episcopos ꝑsequēdo suam iniuriam, vel suorū: quærit Anastasius a Felice, qualiter I hoc negotio sit ꝓcedendū? & rñdet, ꝙ ipsi dēnt ad cōcordiam reuocari per transactionem, si fieri potest: alioquin debēt legitime citari, & eis primates debent quidquid objicitur significare, vt parati venire possint ad respondendum. Si vero deiecti fuerit vi, vel timore, aut suis rebus expoliati, accusatorib. respondere non debent, nisi prius restituantur.

Item Fœlix Papa ij. Athanasio, & omnibus orientalibus episcopis, epist. 1. c. 3.

¶ Vi aut timore eiecti, aut suis rebus expoliati ad synodum non vocentur. C. IIII.

Bur.l.1.c.221. Iuo p.5.c.335.

S I primates, accusatores episcoporū cū eis pacificare [f] familiariter minime potuerint; tūc tempore legitimo eos ad synodum canonice conuocatam, non intra angusta tempora canonice conuocent, & non prius, quam eis

f ¶ Pacificare.] Pōt ergo iudex componere inter partes, vt 90.d. studendum. & 23.q. vl. si quis mēbrorū & q. 4. si illic. ff. de no. ope. nū. l. j. §. pōt. & est simile. ff. de vsu. equifis mū. Sed hoc verum est I crimine, qđ nō Iducit depositionē. quia I alijs licet cōponatur, pōt iudex

Iudex an possit inter partes componere.
1. In hoc cōtradi... ... vr... esse cogendū ad accusandum.
L. Sed hec locum hēt in solenni accusatione... ꝗ nemo cōpellitur nisi ca... ...liter, ... 2. & inf. ... 6. Epiphanium. Arch.

b ¶ Communione.] Sed nonne est eadem hæc pęna cū prima? nam cui interdicitur ecclesia, interdicta sunt sacramenta ecclesiæ, vt 12.q.2.de viro. & 33.q.2. latorem. Item non potest intelligi de communione fideliū, quia de illo loquitur in fine. Sed dic, quod loquitur de communione fratrum, idest, quod non communicabit alijs ex officio suo de crimine inquirere, vt ex. de coll. dete. c. 1. & 2. C. de abol. l. 2. Similiter in denunciatione non admittitur compositio, vt supra 2. quæstione 7. quapropter 1. Vel intelligitur cum non accusatur de iniuria facta ecclesiæ, sed personæ. 23. quæst. 4. si is qui & sic non ob. 2. q. 7. quapropter. Vel melius ibi loquitur in denūcia-

tiatione, ad quam quilibet tenetur. De hoc nota. sup. 2. q. 3. notandum 2. in fi.

a ¶ Quid eis.] Sic 3. q. 6. iudicas. extra de dila. præterea extra de app. significantibus.

HIS. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis capit. dicēs, q; nisi quis canonice fuerit vocatus, & si ppter alia negotia ad synodū venerit, nō tenetur respondere. Quæ autem sit canonica vocatio, dictum est s. in c. præsenti. qd est Siluest. & per c. felicis dicitur, q; accusato debet significari quod ei obiicit ab accusatore.

QVod aūt.] CASVS. Hæc est q. in qua queritur, an aliquis possit per pcuratorem causam suam agere. Et certū est, quod non in causa criminali, vt ff. ... in criminalib. nisi in quatuor casibus. vt in crimine iniuriarum, in quo illustris persona agit p procuratorē, vt ... & 1 crimine suspecti tutoris, vt ff. de procu. nō solū, §. vl. Itē ad allegādū cās absentiæ, vt j. c. 1. & 2. Itē i minorib. criminib. vt not. lo. in hoc loco. vt ff. an p aliū cau. app. l. 1. q levib. criminibus non fit inscriptio, vt ff. de accu. leuia. In ciuili potest, nisi in casibus aliquibus, vt in accusatione populari, in qua actor non agit per procuratorem, vt ff. de procu. licet. & in causa status, vt C. de asser. tol. l. 1. Quidam etiā coguntur dare procuratorem, vt epi & sacerdotes, vt inf. e. quia eps. & illustres personæ, vt C. de procu. l. pen. De hoc plenius inuenies sup. 2. q. 6. si quando. in apparatu.

per scripta significent, quid eis [a] opponitur, vt ad responsionem præparati adueniant. Nam si aut vi, aut timore eiecti, aut suis rebus expoliati fuerint; nec canonice vocari ad synodum possunt, nec respondere æmulis debēt, antequam canonice restituantur, & sua eis omnia legaliter reddantur.

His auctoritatib. euidentissime datur intelligi, quod nisi quis canonice vocatus fuerit, etiam si aliqua occasione ad synodum veniat suis nullatenus cogitur respondere insidiatoribus. Canonica autem vocatio est, quando seruato dierum interstitio, secūdum auctoritatem beati Siluestri causa sua literis adesse iubetur, quibus quid ei obyciatur auctoritate Fœlicis Papæ significari oportet.

QVAESTIO III.

QVod autem [b] per procuratorem suum causam agere valeat, qui impeditus causa sua adesse non valet, auctoritate Romana synodi, quæ tempore Hadriani Papæ celebrata est, probari videtur, in qua c. 5 sic statutum legitur.

¶ Pro se legatum ad synodum mittat, quem grauis necessitas premit. C. I.

In capitulis Hadriani. cap. 5. & Felix. 1. epist. 2. Poly. l. 5. tit. 1. Burc. l. 1. c. 51. Iuo p. 5. c. 16. Pan. l. 4. c. 19.

SI ægrotans fuerit episcopus, aut aliqua eum grauis necessitas detinuerit; pro se legatum [c] ad synodum mittat; nec a communione suspendatur, cui crimen inbet excommunicari: nisi aliena. i. grauis eum necessitas præoccupauerit.

b ¶ Quod autem.] In causa iniuriarum datur procurator. Item in crimine suspecti, vt ff. de procu. non solū, §. vlt. & in minoribus criminibus. ff. an per alium causæ app. l. 1. quia in leuibus criminib. non fit inscriptio. ff. an per aliū causæ appel. l. 1. & ff. de accus. leuia. & ad allegandum causas absentiæ in ciuili dari potest procurator. sed in actione populari non potest procurator dari. ff. de procurat. licet. & in causa status, vt C. de asser. tol. l. 1. quidam coguntur dare procuratorē, vt episcopi, s. vt infra. quia episcopus, & illustres personæ, vt C. de procurat. l. vltim. De hoc plenius inuenies sup. 2. quæst. 6. si quando.

Procurator in causa populari nō potest dari. Hoc est falsum, vt patet extra de mi. calum. c. vlt. Arch.

SI ægrotans.] CASVS. Quæsitū fuit ab Hadriano, an episcopus necessitatis debeat excommunicari: quia citatus non venit & respondet quod non, nisi per contumaciam dies statutos contemnat, & hoc est intra spatium duorum vel trium mensium, vel eo amplius, prout cā dictauerit. & tamen nisi fuerit impeditus, debet excusare se, sed si ægritudinē, vel aliud graue impedimentū habuit, mittat legatum ad synodū, qui absentē accusatū excuset. Iste casus planus est & bonus, sic ponendo casum videbis continuationē literæ, q per expositionē casus perpendes. Vel pone casum sicut litera sonat. Statuit Hadrianus in synodo, vt si eps accusatus æger fuerit, vel aliud impedimentum habuerit, mittat legatum, qui eum excuset. Sed si die statuta, hoc est intra spatiū duorum, vel trium mensium, vel eo amplius prout causa dictauerit, citatus per contumaciam non venerit, debet excommunicari: nisi aliena. i. grauis eum necessitas præoccupauerit.

c ¶ Legatum.] Sed nunquid tenetur infirmus, vel absens ex iusta causa, ex necessitate procuratorē mittere responsurum nomine absentis? non videtur, extra de procu. querelam. nam si contra absentem feratur sententia, & ipse postmodum probet iustam causam absentiæ, retractatur sententia, licet non miserit procuratorē, vt extra de sent. & re iud. cum Bertholdus. & 7. q. 1. præsentium. immo & si sub pœna promisisset aliquis stare iudicio ad certam diē, si probaret iustam causam absentiæ, subuenitur ei, vt ff. de arb. si cū dies. §. si quis ex litigatorib. Nam ægritudo iudicis, vel partis, prorogat diē. ff. de re iudi. quæsitum. immo etiam si probabili causa abiit, non proceditur contra eum, vt extra de off. deleg. consultationibus. Item enim hoc non esset melior conditio illius, qui abest ex iusta causa, quam illius, qui abest ex iniusta causa, quia qui non vult interesse sufficit ei si mittat procuratorē, vt ff. de proc. l. 1. & generaliter traditur pro regula, quotiescunque quis abest ex necessitate, nō ex voluntate, subuenitur ei, siue habeat procuratorem, siue nō, vt ff. ex quib. cau. maio. sed & si. §. vl. Itē sufficere debet talis, qui alleget causam absentiæ, vt 65. dist. si quis. Econtra probatur, q; non sufficit mittere procuratorem, qui alleget. causam absentiæ, nisi alleget causam causæ, vt 18. d. eps. nam sicut quis potest mittere nunciam, sic & procuratorem, vt ext. de ap. constitutus, nec excusat qs per iustā absentiā quin fiat missio in possessionē bonorū suorū, si nō sit, qui defendat eū, vt ext. de eo qui mit. in poss. c. vlt. nec exulis subuenitur si non re-

Procuratorē non tenetur mittere hēus iustam cām absentiæ.

reliquit procuratorem, vt ff. de mino. Papinianus. nec ei qui appellationis causam prosequitur, vt ff. eum. qui ap. in prouincia debere defendi l. 1. & 2. nec subuenitur absenti causa reipublicæ, vt C. de in integ. rest. ignorare. Ad hoc dicunt quidam, quod actor semper tenetur mittere suum

testimonium dicendum, vel ad municipales necessitates vocetur. ff. si q̃s cau. l. 2. in prin. Idẽ si occupatio propriorum negociorũ eum vrgeat, vt ff. de re iud. contumacia.

REOS. CASVS. Dicitur quod si quis de capitali crimine accusatur, potest se excusare per procuratorem, qui impedimentum alleget absentis.

4. q. 5. ca. vnico.
] alia] orig.

tenditur. nisi [a] ad causam suam dicendam, electorum iudicũ die statuta literis euocatus minime occurrerit, hoc est (nisi aliena † [b] præoccupauerit necessitas) infra duorum, vel trium mensium spatium, & eo amplius, prout causa dictauerit.

Codicis lib 9 tit. de accus & inscrip. l. 3. Imp. Alexander Aug ¶ *Reos capitalium criminum absentes etiam per procuratorem defendi leges publicorum iudiciorum permittunt.*] *Ecce, quòd episcopus impeditus, & causæ suæ adesse non valens, legatum pro se iubetur ad synodũ mittere. Sed legatus iste non ad causam agendam, sed ad necessitatem synodo exponendam mittitur: quia impeditus episcopus synodo præsentiam suam exhibere non valuit. Causam autem (maxime criminalem) nulli, nisi per se agere licet.*

Vnde Hadrianus Papa in capitulis c 38 ait.

¶ Criminaliter accusans, vel accusatus per se experiatur. C. II.

Ansel. l. 3. c. 98.
Panu. l. 4. c. 56.

IN criminalibus [d] causis nec accusator, nisi per se, aliquem accusare potest, nec accusatus per aliam personam se defendere permittitur.

Item Anacletus Papa.

¶ *Hoc capitulum quod ex Anacleto citatur, habetur in Concilio Eugenij Papæ secundi tempore Ludouici ac Lotharij Imperatorum habito c. 19. Quod etiam à Leone quarto est repetitum. Ex quo canone Lotharius lib 2. legum Longobard tit. de aduocatis, & Vicedominis, octauum capitulare composuit.*

¶ In omnibus causis, præterquam in criminalibus episcopi, & sacerdotes pro se aduocatum habeant. C. III.

QVia episcopus [e], vniuersique sacerdotes ad solam laudem Dei, bonorumque operum actiones consti-

c ¶ Defendi.] Scilicet ad excusationes proponendas, & etiam ad exceptiones obijciendas, vt extra de acc. veniens, & cap. super his. Melius est, n. qualemcumque procuratorem admitti, quàm absentem, &c. ff. de proc. seruum. §. publice, C. de procur. exigendi. licet M. dicat per legẽ istã, quod post lit. contest. potest interuenire procurator ad defendẽdum in crimine.

ECCE. CASVS. Concludit Gra. ex supradictis, quòd in causa criminali potest quis procuratorem mittere, si sit impeditus, non vt causã agat criminalẽ, sed vt excusationẽ ferẽ. Causa enim criminali nullus per procuratorem agere potest, sed per seipsũ, vt infra.

IN criminalibus.] CASVS. Hadrianus fuit interrogatus, an per procuratorem quis accusare possit, vel respondere in cã criminali? & respondet dicens, quod non: sed in propria persona sit accusator, & etiã accusatus.

d ¶ In criminalib.] Nisi in casib. no. 2. q. 6. si quando.

suum procuratorem, siue possit, siue non possit venire, per id quod legitur ff. de diuer. & temp. præscrip. l. reus autem non tenetur. Melius potest dici, quod siue sit reus, siue sit actor, si habet iustam causam absentiæ, non tenetur mittere, nisi sub hac forma sit citatus, vt veniat, vel procuratorem mittat, vt probatur ext. de do. & cont. cũ dilecti. in fi. alioquin sufficeret talẽ mittere, qui alleget causam absentiæ. 18. dist. placuit. & ext. de sent. & re iud. cenor. cũ si diutino impedimento quis est detentus, si tale sit negotium, quod possit expediri [1] per procuratorem, ita vt plene iudex possit instrui per procuratorem sicut per dominum, bene tenetur mittere procuratorem talẽ sufficienter instructum. Et ego credo quòd decr. querelam, tales causas appellat graues, quæ ita intricatæ sunt & inuolutæ, quòd non de facili per procuratorem possunt expediri, sed tamen non nego quin semper possit actor mitti in possessionem rerum absentis ex quacunque causa reus abest, vbi actio est tempore peritura. Io.

a ¶ Nisi.] Idest, si non.

b ¶ Aliena.] Vel quia vocatur à Rege, vt 18. dist. si eps. tñ canon alia tria excipit, ætatem, & ægritudinem, & grauiorem necessitatem, vt 18. dist. placuit. Item si ad

1 Vel dic, prout in ipsa decr. querelã nor. Go. quod causæ graues in quib. procurator interuenire nõ potest cã status cũ quis vendicatur in seruũ, C. de asserti tollẽ. l. 1. in prin. 54. d. frequens. secus si quis clamat in libertatem 2. q. 6. si qñ. Arch.

QVia episcopus. [e] CASVS. Dicitur in hoc c. quod vnusquisque episcopus, vel sacerdos in ciuili causa propria, vel ecclesiastica debet habere procuratorem bonæ famæ, & vitæ laudabilis, in causa vero criminali non nisi per se agat, vel respondeat.

e ¶ Quia episcopus.] Sed quid si ita pauper est sacerdos, quòd non possit constituere procuratorem? Tunc per se litigabit, sicut illustres pauperes, vt in Auth. de illustri, & qui superillustres sunt. coll. 5. ideo aũt iubentur sacerdotes constituere procuratores: quia non expedit seruos Dei litigiosos esse, vt extra de syndico. c. vno, & 2. q. 7. sicut. & ne cogãtur recedere à diuinis obsequijs, vt C. de epis. & cle. omnes. tum etiam, quia causæ materiam criminibus creare noscuntur, vt C. de iud. properandum. in princ. habet ergo quælibet ecclesia œconomum, vt 89. dist. quia. & 9. q. 3. tum scimus. 16. q. 7. quã in quibusdã. & constituetur auctoritate episcopi. C. de episc. & cler. omnes, §. hoc nihilominus. Sed quid si canonici aliqui contra episcopum volunt agere, tunc a superiore dandus est procurator ad litem, sicut cum pupillus agit contra tutorem, C. de in lit. dando tu. vel cu. l. 2. & vlt. Sed secundum iura nostra canonici per se sine epo cõstituent

2 Scilicet ordinario, non delegato: quia hoc nisi ei est ita periti secundũ Inn. & Hosp. dic. vt no. extra de proc. rat. petitio. Arc. Sacerdotes iubentur litigare per procuratores.

procuratorem Io. sed certe procuratorem ad agendum cōtra aliū ab epō non possunt cōstituere sine auctoritate epi, nec esse in iudicio, vt extra de iu. causam. & extra de proc. c. 1. B. Item habes hic, ꝙ procurator nō pōt esse infamis, vt dixi 3. q. 7. cap. 1. Item habes hic, ꝙ eps & sacerdos semper dēnt litigare per procuratores. Et sic patet, ꝙ ante litis cōtestationē & post, potest clericus sm iura nostra constituere procuratorem, & per ipsum iurare de calūnia, vt probatur extra de iura. calum. cum cām. nisi velis exponere ibi procuratorē, idest, œconomum, vt ex de iur. calum. in per tractādis. Et lex dicit, qđ vbi cōuenitur monasterium, vel ecclesiastica persona, possunt constituere procuratorem, vt in Auth. de sanc. epis. §. si vero epi. coll. 9. Alii vero cōparant platos tutoribus: & dicūt, ꝙ sicut tutor vel curator non pōt ante lit. contest. cōstituere procuratorem, vt C. de procu. neq; sic neq; prælatus: quod non concedo. Nulla est. n. cōparatio inter tutores, & prælatos, qa tutor est tēporalis, prælatus est perpetuus. tutor non vtit bonis pupilli, sicut prælatus bonis ecclesiæ. tutela est onus, sed platura est honor. prælatus habet liberā & generalē administrationem in bonis eccle. & dare pōt bona aliqua, si hoc hēat consuetudo ecclesiæ, sed tutor non extra de dona. cap. cæterum.

Canonici cōtra epm agētes, procuratorem constituere possunt.

Prælati non sunt tutoribus comparandi.

Crimen publicū quod dicatur.

a ¶ Publico.] Publicum vocat hic crimen, de quo solenniter & publice pōt quis accusari. idem enim est in priuatis criminibus, vt C. de iniu. l. vlt. quia nec in illis interuenit procurator, vt sup. ca. in criminalibus.

b ¶ Aduocatum.] Id. procuratorem.

synodo episcoporum? Et respondet, quòd non: quæ debet congregari suo tempore, & auctoritate Papæ specialis, sed si aliter præsumptum fuerit, vanum erit.

c ¶ Auctoritate.] Generali, audiri enim potest causa episcopi. sed non pōt terminari sine speciali mandato apostolicæ

tuuntur, debet vnusquisq; eorum tam pro ecclesiasticis, quàm etiam pro suis actionibus (excepto publico [a] videlicet crimine) habere aduocatum [b] non malæ famæ suspectum, sed bonæ opinionis, & laudabilis artis inuentum: nedū humana lucra attendunt, æterna præmia perdant.

QVAESTIO IIII.

Quòd autem absque synodali audientia dānari non debeat. auctoritate Iulij Papa probatur, qui epist. 1. ait.

Et in cap. Hadriani. ca. 3. capitular. l. 6. c. 287.

¶ Nisi in legitima synodo episcopus iudicari, vel audiri non debet. C. I.

NVllus episcopus, nisi in legitima synodo, & suo tempore apostolica auctoritate [c] conuocata, super quibusdam † criminationibus pulsatus audiatur, vel † iudicetur, vel damnetur. Sin aliter præsumptum à quibusdam fuerit, in vanum deducatur, quod egerint, nec inter statuta [a] ecclesiastica vllo modo reputetur.

† al. quibusuis.
† al. deest.

a ¶ Statuta.] *Abest hæc dictio ab originali, & cæteris locis indicatis.*

Item Zepherinus Vrbis Romæ archiepiscopus, epistola prima episcopis Siciliæ.

¶ Episcopus accusatus à duodecim audiatur, causæ vero finis ad sedem Apostolicam deferatur. C. II.

DVodecim iudices quilibet episcopus accusatus, si necesse fuerit, eligat, a quibus eius causa iuste iudicetur: nec prius audiatur, aut excommunicetur, vel iudicetur; quàm ipsi [d] per se eligantur, & regulariter vocatus † ad suorum primo conuentum episcoporum, per eos eius causa iuste audiatur, & rationabiliter discernatur. Finis vero eius causæ ad sedem Apostolicam deferatur, vt ibidem terminetur: nec antea finiatur (sicut ab Apostolis, vel successoribus eorum olim statutum est) quàm eius auctoritate fulciatur.

3. q. 8. c. 1. Poly. l. 5. tit. 4. Ansl. l. 3. c. 25. Iuo p. 5. c. 245.
† al. vocato.

Quòd vero absq; synodali audientia episcopus dānari prohibetur; sine præiudicio Romanæ sedis oportet intelligi quæ sua auctoritate, quosq; valet dānare, vel dānatos absoluere. Vnde Gelasius Papa. [Ipsi sunt canones] infra

QVod autem absque.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæstio, qua quæritur an episcopus sit damnandus, sine synodali auctoritate. Sed hæc quæstio tractata fuit supra 3. quest. 8. sed hoc solum adiicitur hic, quòd Romanus Pontifex potest episcopum sine concilio damnare, vt inf. ca. §. quod vero.

NVllus episcopus.] CASVS. Quæsitum fuit à Iulio, vtrum episcopus sit condemnandus absque

stolicæ sedis, licet absolui posset, vt 3. q. 6. quamuis, &c. dudum tamen hoc non credo, vt dixi 3. q. 6. accusatus. Et arg. inf. c. proxi. in fi.

DVodecim iudices.] CASVS. Dicitur hic, quod si necesse fuerit, episcopus accusatus duodecim habeat iudices à se electos, qui crimen examinabunt episcopi: sed Papa sententiam dabit, si necesse fuerit, quod est si metropolitanus non eligit, vel suspectos eligit.

d ¶ Ipsi. Inf. 5. q. 3. cuncta, & c. ipsi. & c. saluo.

QVOD VERO. CASVS. Dictum est s. in cap. nullus quod episcopus cōdemnari non debet nisi synodo congregata, quod intelligi debet absque præiudicio Romanæ

manæ sedis. Nam Romanus Pontifex quoslibet pôt absoluere & condemnare absque synodo cõgregata, quod duabus auctoritatibus probat Grat. scilicet Gelasij, & Hadriani, & sequenti §. dicitur, quòd in synodo vbi episcopus accusatur, non debet aliquis facere strepitum, vel nec contentiosis vocibus acclamare, & hoc probatur auctoritate Apostoli, & Esaiæ prophetæ, sed omnia debẽt humiliter proferri, ne contentiosis vocibus sensus turbetur auditorum, & vigor iudiciarius eneruetur propter tumultum. & si quis fecerit strepitũ, vel tumultũ, eijciatur velut irrisor auctoritate Salomonis dicentis: Eijce derisorem, &c. & sententiam excommunicationis per triduum patietur.

† est initium causæ nonæ.
sup. 3. q. 6. neminẽ

causa nona, [*Sententia † excommunicationis notatus.*] *Item Hadrianus c. 8.* [*Saluo Romanæ ecclesiæ in omnib. primatu manifestum est, quòd illa quæ sunt per vnamquamque prouinciam, ipsius prouinciæ synodus dispenset: sicut in Nicæno* [2] *constat decretum esse concilio*] *Cũ vero accusatus ad concilium venerit, quidquid considentium consultationibus agitur, aut ab accusantium parte proponitur, non contentiosis vocibus, sed mitissima verborum relatione proferatur.*

Vnde in Toletano Concilio 11. c. 1. legitur.

¶In cognitione causarum contentiosi locum non habeant. C. III.

Ans. in princip.
Iuo p. 5. c. 245.
† al. perturbare.
Iac. 1.
Esa. 32.
† al. collationibus.
† al. causantium.

IN loco benedictionis [b] considentes Domini sacerdotes nullis debent aut indiscretis vocibus perstrepere, aut quibuslibet tumultibus perturbari†, nullis etiam vanis fabulis, vel risibus agi, & (quod deterius est) obstinatis disceptationibus tumultuosas voces effundere; [Si quis enim, vt Apostolus ait, putet se religiosum esse, non refrænans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio:] cultum enim suum iustitia perdit, quãdo silentia iudicij obstrepentium turba † cõfundit dicẽte propheta: Erit cultus iustitiæ silentium.] Debet ergo quidquid aut consultationibus † considentium agitur, aut ab † accusantium parte proponitur, sic mitissima [c] verborum relatione proferri, vt nec contentiosis vocib. sensus audientium turbent, nec iudicij † vigorem de tumultu eneruent. Quicunque ergo in conuentu cõcilij hæc, quæ præmissa sunt, violanda crediderit, & contra hæc interdicta aut tumultu [d], aut contumelijs, vel risib. concilium conturbauerit, iuxta diuinæ legis dictũ, quo præcipitur: (Eijce derisorẽ, & exibit cum eo iurgium.) & cum omni dedecore de confessione † abstractus a cõmuni cœtu secedat, & trium dierum excommunicationis [e] sententiam perferat.

† al. turbo. al. quando silentium perit, & iudicium obstrepentium turba cõfundit.
† al. audicum.
Prou. 22.
† In vulgatis legebatur.
confessione.

b ¶In loco benedictionis. i. synodi.
c ¶Mitissima.] Vt C. de obseq. patrono præ. l. si manumisso ri. & 5. 2. q. 4. si quis adeo. lex punit talẽ vltimo supplicio, vt C. de his qui ad ecclesiam confug. denunciamus.
d ¶Tumultu.] Sic p̃sumit de iniusta electione illius qui per clamorẽ est electus. ext. de elec. Osius. & q. 1. si ergo. Et est simile de consec. d. 5. irreligiosa.
e ¶Excõicationis.] a consortio fratrũ [2]. sic sup. 45. dist. neminem.

2 Sub sed nõ sacramentorum, vt dixi 5. 2. q. 3. præsenti, ibi videas. Arch.

QVAESTIO V.

NVnc autem [f] quæritur an sit aliquis iudicandus maleuolus; quia crimen alterius indicat.

De hoc scribit B. Augustinus serm. 3. de communi vita clericorum seu regula tertia, dicens.

Idem epist. 109.

¶Magis nocet, qui crimen celat, quam qui amicabiliter indicat. C. I.

NOn

NVnc autẽ.] Hic intitulatur 5. quæstio, qua quæritur an aliquis sit maleuolus iudicandus, qui indicat crimen alterius. Et certe si bono zelo hoc faciat, præmissa admonitione, nõ d hoc maleuolus iudicatur, vt 2. q. 1. si peccauerit. dum tamen indicet tali, qui possit prodesse, & non obesse, vt 22. q. 5. hoc vi. Item si crimẽ, qd proponitur, vult probare: si ex charitate hoc facit, audiẽtur]. c. 1. Si ex odio hoc facit, repellitur, vt 5. 2. q. 7. si qui sunt.
f ¶Nunc autem.] Si bono zelo quis indicat crimen illi, qui pôt prodesse, & non obesse, non est maleuolus. 22. q. 5. hoc vi. & si p̃nonuerit eũ quem accusat. 2. q. 1. si peccauerit. Vel si crimen propositũ vult probare 3. 2. q. 8. qui crimen. sup. ea. q. 1. c. 2. Sed crimen tantum proponeret, & non prosequeretur, putandus esset tanquam proditor, vt 46. d. accusatores.

Crimẽ indicans nõ sem per dicitur maleuolus.

3 In hoc casu, si facit ex charitate audiatur inf. ea. c. 1. Si ex odio hoc facit repellitur 2. q. 7. si qui sunt. Arch.

1 Sic scripsit Hu. Alex. & Laur. Ad idẽ 9. q. 3. nõ ini ji. ti S i Hu.

vel tumultum, vel aliquid simile.

2 Sicut in Nicæno. Sup. 3. q. 6. neminem 1.

IN loco benedictionis.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q in synodo vbi Episcopus accusatur, vel causæ difficiles tractantur, nullus debet facere strepitũ, vel tumultũ,

NOn vos.] CASVS. Quidam se putabant peccare, cum indicabant crimen alterius, sed August. dicit,

quod non peccant: & hoc bona fide faciunt, immo magis delinquunt si tacent permittendo perire quos corrigere possunt. Et hoc probatur similitudine morbi corporalis, vel alterius.

a ¶ Non vos.] Hoc ca. loquitur de denunciatione, & de secreta correctione. Et est arg. hic, quòd quilibet ad denunciationē teneatur 1. b ¶ Indicatis. Illis, q̄ possunt prodesse. c ¶ Tacēdo.] infra. 8.q.1.quid autē cōtra, sed hic de secreta correctione loquitur: ibi d manifesta.

ritate Salomonis, dicentis, Dulciora sunt, &c. g Amarissime. Idest, amare.

EX HIS. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis quòd melius est aliorum crimina ex charitate indicare, quam celare. Sed Eusebius videtur dicere contrarium, qui

1 Ar. 23.q.5. non potes. vbi de hoc argu. ad hoc su. 2.q.1.quis. 2.q.7. sicut. & ca. qua pp. 24. q. 3. tam sacerdotes.

vos [a] iudicetis esse maleuolos, quando crimen alterius indicatis [b]. Magis quippe innocentes non estis, si fratres vestros, quos indicando corrigere potestis, tacendo [c] perire permittitis. Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultari, dum timet secari; nonne crudeliter a te siletur, ac misericorditer indicatur? quanto ergo potius debes † manifestare crimen, ne deterius putrescat in corde?

† *cum debet manifestare, ne, &c.*] orig.

Item ad Vincentium Donatistam, & Rogatistam, epistola 48.

¶ Nec qui parcit est amicus, nec qui verberat, inimicus. C. II.

NOn omnis, qui parcit, amicus est †; nec omnis, qui verberat inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quam voluntaria oscula inimici. Melius est cum seueritate diligere, quam cum lenitate decipere. ¶ Vtilius esurienti panis tollitur [d], si de cibo securus iustitiam negligebat, quam esurienti panis frangitur, vt iniustitiæ seductus acquiescat †. Et qui phreneticum ligat, & qui lethargicum excitat, ambob. molestus ambos amat. ¶ Quis vos potest amplius amare, quam Deus? Et nomen nos non solum docere suauiter, verum etiam salubriter terrere non cessat. Fomentis lenibus, quibus consolatur, sæpe etiam mordacissimum medicamentum tribulationis adiungens, exercet fame patriarchas [e] etiam pios, & religiosos; populum contumacem pœnis grauioribus agitat; non aufert ab Apostolo stimulum carnis tertio rogatus, vt virtutem in infirmitate perficiat. *& infra* ¶ Noueris [a] aliquando furem auertendis pecoribus pabulum spargere, & aliquando pastorem flagello [f] ad gregem pecora errantia reuocare.

23.q.4. nimium, §. non omnis. Prou. 27.

† Conc. tex. in l. latæ culpæ. §. amicos. cum ibi no. ff. de ver. sign. facit l. verborū, eo. tit.

† inf. 23.q.4 nimiū. Pan. cap. si vir. de adult.

Gen. 42.

2. Cor. 12.

a ¶ Noueris.] *Apud B Augustinum legitur* & noueris, *pendetque hæc pars ex superiori periodi parte.* & putas nullam vim adhibendam esse homini, &c.

NOn omnis.] CASVS. Vincētius hæreticus cōpellebatur flagellis ad fidem, quam susceperat retinendam, de quo Vincentius conquerebatur. Augustinus vero dicit, q̄ cogi pōt: quia errātibus & malis non est parcendum, sed corrigendi sunt: & q̄ correctores sunt meliores, quā alij: & hoc probat quinque exemplis, scilicet amici, & dispensatoris, medici, Dei, & pastoris. Primum exemplum est in principio. Secundum est ibi, [Vtilius.] Tertiū ibi, [Et qui phreneticum.] Quartū ibi, [Quis potest nos.] Quintum ibi, [Noueris aliquando.

d ¶ Tollitur.] Non obstat 86. d. pasce. q̄a illud de eo, q̄ ad mortem esurit. sic. 11.q.3. q̄m multos. Et est hic arg. q̄ excōmunicato nō est danda eleemosyna. De hoc dixi 42. d. quiescamus.

e ¶ Patriarchas.] Iacob & filios eius, q̄ per famē coacti iuerunt in Aegyptum.

f ¶ Flagello.] No. voluntatē potius spectandam, quam factum, vt 23.q.5. pastoris. dist. 5. ad eius vero. & qualitas facti ex persona facientis præsumitur 11. q.3. absit, & 23.q.4. ea vindicta.

Voluntas potius quā factum attendi debet.

Item ex sermone 84 Ambrosii, qui sic incipit: [Amarior fortasse.]

¶ Non odio habetur, sed diligitur, qui castigatur, & corripitur. C. III.

NOn osculatur semper pater filium, sed & aliquando castigat. Ergo, quando castigatur, qui diligitur; tunc circa eum pietas exercetur. Habet enim & amor plagas suas: quæ dulciores sunt, cum amarissime † [g] inferuntur. Dulcior enim est religiosa castigatio, quam blanda remissio. Vnde ait propheta: (Dulciora sunt vulnera amici, quam voluntaria oscula inimici.)

† *al. amarius.*

Prou. 27.

NOn osculatur.] CASVS. Probat hic Amb. quod si ex charitate delinquentes corrigant, bonū est. Et hoc p bat exēplo patris, & aucto-

Ex his verbis datur intelligi q̄ magis confert vtilitati fraternæ q̄ crimē accusādo, vel indicando persequitur, quam qui celādo fouere nititur. Eusebius aūt Papa con-

qui sponte aliorum criminis confitentis repellit ab accusatione episcoporum. Et ad hoc inducit sequentia c.

Illi qui.] CASVS. In hoc c. continentur tria genera personarum, quæ repelluntur ab accusatione episcoporum, scilicet in fide catholica suspecti, inimici, & illi qui sponte aliorum crimina confitentur publice, scilicet detractores, quos si contingat recipi in excepto crimine in accusationem, vel testimonium contra eos, quia tales quamuis veritatem sciant, non est eis tamen sponte confitentibus credendum, sed elicienda est ab eis veritas per tormenta a iudice ecclesiastico, scilicet archiepiscopo cum reliquis episcopis, ut de suis latebris veritas eruatur. Sequens c. planum est.

tra statuere uidetur, dum aliorum crimina spontè confitentes in episcoporum accusatione recipi prohibet, dicens epist. 1 ad episcopos Galliæ

¶ Ad accusationem non admittantur aliorum crimina sponte confitentes. C. IIII.

Anf. l. 3. c. 23.

Illi, qui aut in fide catholica, aut inimicitia suspecti sunt, ad pulsationem episcoporum non admittantur: quia veritatē professionis infidelitas, & inimicitia impedire solet. Nec illi credendi sunt, aut admittēdi, qui aliorum spontè crimina [a] confitentur. Et ideo replicāda est [b] solicitè veritas, quam spontè prolata in illis vox habere non potest. Hanc diuersis cruciatibus è latebris suis religiosus [c] tortor exigere debet, [d] vt dum [e] pœnis corpora subijciuntur, quæ gesta sunt, fideliter, & veraciter exquirantur.

¶ rigorosus.] al.

Item in prouerbijs, c. 11.

¶ De eodem. C. V.

Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autē fidelis est, celat amici cōmissum. *Item infra ca. 25.* Quæ viderunt oculi tui ne proferas in iurgio cito, ne postea emendare nō possis, cū dehonestaueris amicū tuum.

Sed aliud est charitate aliorum crimina deferre, ut quos secreta admonitione corrigere nō possumus, cōuictos iudicis snīa corripiat: atq; aliud insidiādo falsa obijcere uel insultādo uera facile exprobare. Illud uero charitatis, hoc autem impietatis est officium. Vnde in eisdē prouerbijs c. 12. dicitur: [Verba impioru insidiātur sanguini: os iustorum liberabit eos.] & infra: [Qui quod nouit, loquitur index a iustitiæ est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus.] Item ¶ Labium ueritatis firmum erit in perpetuū: qui autē testis est repētinus [f], cōcinnat

a ¶ Sponte crimina.] Idest, detractores. 3. q. 4. detractores. & 46. dist. accusatores. Vel aliter, idest sine discretione.

b ¶ Et ideo replicanda est.] Idest, sæpius quærenda contra omnes supradictos, secundū quosdam, quod non placet, sed contra confitentes tantum, quia inimici, & infideles nunquam admittuntur.

c ¶ Religiosus.] Sed qualiter exercet religiosus vir causam sanguinis contra illud. 23. q. 8. his à quibus? Sed dic quod ecclesiasticus iudex potest virga punire, vt 23. q. 5. c. 1. & hoc non est iudicium sanguinis, sed hic facit quæstiones in causa ciuili, quod fieri licet in defectum probationum. ff. de quæstio. diuus. & etiam in ecclesiastica criminali 2. q. 1. in primis. in fi. Quidam etiam ex hoc loco dicunt viles contra clericos generaliter admitti est tormētis: sed falsum est, quia tātum in exceptis criminibus admittūtur viles, vt sup. 4. q. 3. §. si aūt ea cōditio.

Iudex ecclesiasticus pōt uirga punire.

c ¶ Religiosus.] Istud obtinet in exceptis criminibus, in crimine læsæ maiestatis, vbi accusator torquetur, vt 6. q. 1. §. verum. C. ad leg. Iul. maic. nullius. in fi. sed in ciuili causa nūquam torquetur aliquis, nisi in defectu probationum, vt in auth. de testi. §. sācimus. coll. 7. vel dic quod prima pars loquit de accusatore, secunda de teste, viles enim testes bene torquētur in exceptis criminibus. vt 4. q. 3. §. si aūt ea. & etiam in ciuilibus negocijs in defectum probationum, vt dixi.

Testes uiles possunt torqueri.

d ¶ Exigere.] Non per se, sed per alios, ut 86. dis. non liceat. quod clericos autem, non per laicos. extra de sent. excō. vniuersitatis. hēs ergo hic, quod prælatus potest subditos corporaliter punire, vt 45. distin. cum beatus.

e ¶ Vt dū.] Hoc nō refertur ad oia prædicta, sed tantum ad illos, qui spontè cōfitētur, inimicus. n. nō potest esse testis in aliquo crimine, extra de simo. licet Hely, pōt tū dici, quod inimicus torqueri quādoque potest, & estimabit iudex an adhibebit ei fidē, vel nō. ut ff. de qōni. l. 1. qōni. i fi. Sed vtrū clerici dēant subdi verberibus pro testimonio dicēdo dubitatur, quod vr 1. vt hic, & inf. ea. q. presbyteri. quia. & cap. presbyteri. & 45. dist. cum beatus. Dicunt tamen quidam, minores clericos posse torqueri, sed non maiores. Alij dicunt omnes suspectos posse torqueri. nam & liberi uacillantes torquentur, ut extr. de accusa. super his. ff. de quæstio. de minore. & ecclesia virgis potest aliquos corrigere, 24. quæst. 3. cap. 1. hoc certum est, quod minores clerici indistinctè pro quolibet crimine uerberibus subijciuntur, ut 35. distin. ante. Sed maiores non, nisi pro enormibus, ut dist. 45. in summa. tamen licet clerici torqueantur pro delicto, non tamen pro testimonio dicendo secundum plerosq; qui dicunt non tenere istam legem. infra. ea. q. 6. presbyteri. Vel dic quod clerici suspecti possunt torqueri non à laico, sed ab episcopo.

Clerici an possint pro testimonio torqueri.

1 Dicit Hugo secundum quosdam, quod clerici spōte aliorū crimina confitentes indifferenter subijciūtur verberib. si res exigat tales recipi in testimonium, ut in hoc c. illi q. & ita infra. eo. q. dist. in summa Arc.

2 Al. de pœnis.

Qui ambulat fraudulenter.] SED ALIVD EST. CASVS. Soluit modo Gratianus dictam obiectionem dicens, quod accusare aliquem ex charitate ad hoc ut corrigatur a iudice, officium est pietatis, & ad bonos pertinet. sed falso accusare, vel falsa crimina alicui obijcere, officium est impiorum, & ad malos pertinet. Et hanc solutionem probat sex auctoritatibus, quarum quinque sunt de prouerbijs Salomonis.

f ¶ Repentinus.] Quale ergo erit responsum testis? nam

nam si cito respondet, videtur mendax, si in mora, videtur dubius, vt 50. dist. ponderet 1.

1 Vel dic quod hic repetit quaestionem, vt demonstret, quod in calumniatorem potest esse poenae commutatio secundum L.

Qui autem.] Haec quaestio diuiditur in tres partes, in prima quarum probatur, quod qui calumniatur, tenetur ad poenam talionis, & hoc probat per tres auctoritates. Secunda ibi, [Presbyteri.] Tertia ibi, [Epiphanium.] Ioann. de Faut.

CASVS. Hic intitulatur sexta quaestio, qua quaeritur qua pena sit puniendus qui deficit in probatione criminis, quod obiecit. Sed quaestio tractata est s. p. 2 q. 3. Sed Gratianus eam repetit, vt addat quaedam de hac materia loquentia, & ut addet de commutatione, & recompensatione penae, vt qui non potest poenam legitimam patiatur aliam loco eius. Prima duo cap. & sequentia per se patent.

a ¶ Qui autem. Haec quaestio expedita est. 2. q. 3.

b Omnis.] ¶ Puniatur.] Si conuictus fuerit de calumnia, vt 2. q. 3. §. notandum.

Quia.] CASVS. Quidam subdiaconus crimen cuidam diacono obiecit, sed defecit in probatione. Quaesitum fuit a Greg. qualiter deat puniri? & respondet quod pena talionis puniri non potest, cum sit diaconus, sed careat promotione sacerdotij, quam habere poterat, & executione officij, quod habet, & tanquam reuera infamis verberibus castiget, velut laicus conuictus de crimine, & illud verbum, vel vt laico, in apparatu exponitur multipliciter, sed certe per casum positum debes literam intelligere.

c ¶ Manus.] Presbytero. n. & diacono tantum manus imponitur, vt 20. d. presbyter. & c. diaconus. Sed contra. 50. d. c. 1. vbi & clerico iubetur manus imponi, sed illud de manu benedictionis, hoc de manu consecrationis. Vel dic quod tempore Gregorij subdiaconatus non erat sacer ordo. 31. dist. cap. 1.

Perdit quis quod nunquam habuit.

d ¶ Sacerdotio.] Quod habiturus erat, argu. quod quis dicitur perdere quod nunquam habuit 30. q. 1. puella. 27. dist. concilia. 23. q. 1. Guilisarius. 27. q. 2. 5. ex his 2.

e ¶ Castigari.] Hic vna poena commutatur in aliam poenam corporalem sic 17. q. 2. §. libertus. & 6. dist. presbyter. 14. q. vlt. c. 1. si. ff. de accus. hos. §. omnibus. in fi.

2 Et 23. q. 1. d. quorundam ubi de hoc, in fi.

f ¶ Veluti.] Hic vult dicere quod subdiaconus conuincitur veluti laicus quantum ad hoc, scilicet quod sicut causa laici ab episcopo vno audiri potest, sic causa subdiaconi, ut 15. q. 8. Felix, secus est in diacono. quidam etiam referunt hoc ad qualitatem testium, ut sicut bigami admittuntur

linguam mendacij] Item c. 13. ¶ *Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsiderate † loquitur, sentiet mala*] & *infra* [*Verbum mendax iustus detestabitur: impius autem confundit, & confundetur*] *Item August in Psal 37* [*Si aliquando β humana infirmitate pedes nostri in aliquod peccatum mouentur, insurgunt linguae iniquissimorum inimicorum, cum fuisset miserandum: irrident impij, vnde dolent pij*]

† inconsideratus est ad loquendum.] vulg. in vers. quia dixi.

α ¶ Iudex.] *Sic in biblijs etiam Compluti, & Antuerpiae impressis Sed in nonnullis manuscriptis habetur*, iudex: *Graece autem* ἐπιδείκνυμένην πίστιν ἀναγγέλλει δίκαιος ὁ δὲ μάρτυς τῶν ἀδίκων δόλιος *id est* clarum testimonium dat iustus, testis autem iniustorum dolosus.

β ¶ Si aliquando.] *Hic versiculus videtur sumptus partim ex verbis B. Aug partim ex glossa marginali & interlineari in eundem locum ex eod B. Aug & Cassiodoro.*

QVAESTIO VI.

Qui autem, [a] *quod intulit, probare non valet puni endus est.* — apit. l. 1. c. 277.

Vnde Hadrian. Papa ait in capitul c. 41.

¶ Puniatur qui alijs falsa intulerit. C. I.

Omnis, qui alijs falsa intulerit, puniatur, [b] & pro falsitate ferat infamiam. — Ans. l. 3. c. 9.

Item Gregorius Papa.

¶ De eodem. C. II.

Qui calumniam illatam non probat, poenam debet incurrere, quam si probasset, reus vtique sustineret. ¶ *Hic Gratianus partem sequentis capituli, quasi quandam per se sententiam, quod non raro solet, praeponit.*

Item in regesto.

¶ Qua poena feriatur, qui crimen illatum non probat. C. III.

Quia iuxta canonicas patrum sententias, qui calumniam illatam non probat, poenam debet incurrere, quam si probasset, reus vtique sustineret, ac per hoc, quia subdiaconus crimen diacono probare non potuit, quoniam impositionem manus [c] (qua carere potuisset) non habuit, non solum a sacerdotio, [d] sed officio caruit, & tanquam reuera infamis meruit verberibus castigari. [e] Nam cui cum tribus testibus, veluti [f] laico crimen quodlibet approbatur, non est mirum, quod obiecit dum probare non — Iuo. diaco. li. 4. vite B. Greg. c. 31.

tuuntur contra laicum, sic contra subdiaconũ, quia possunt ex dispensatione fieri subdiaconi, vt 50. distinct. lector. sed eadem ratione homicidia admittitur contra sacerdotem, cum secum dispensari possit a Papa 1.

PRESBYTERI. CASVS. Quæsitum fuit ab Imperatore. an presbyteri cum fuerunt testimoniũ sint uerberibus subjiciendi? Et respondet quod, propter prærogatiuam sacerdotij, hac tamen conditione, ut falsa non dicant, cæteri vero clerici prout leges præcipiunt, audiantur, sed si presbyteri falsitatem dixerint, licentiam habeant litigatores de falso eos redarguere, & quanto in maiori honore sunt politi, tanto maiori pœna debent affici, si in crimine reperiantur falsitatis. & illud verbum, & leges præcipiunt, i. forte, in quibus casib. laici torquent, & ipsi torqueantur, a [a] Presbyteri. Bonæ opinionis, secũdũ H. secus si suspecti sunt, vt 5. ca. q. 5. illi. sed hoc nõ placet 2. minores ergo clerici psit corã epo torqueri, nõ a laico, vel non credo tenere quod hic dicitur. b [b] Leges.] Circa laicos infames. c [c] Qui suo.] idest, pp suum honorẽ. PRESBYTERI. CASVS. Quæsitum fuit à Iustiniano, qua pœna debẽt puniri pšbyteri, & diaconi si de falso testimonio conuincãtur? Ex respondet, si in ciuili causa falsum dixerint testimoniũ, separati à ministerio duntaxat p tres annos detrudantur in monasteriũ. Sed in criminali primũ degradẽtur, deinde pœnis legitimis subijciantur. Cęteri vero clerici sine defectu causæ, legales pęnas patiantur. d [d] Presbyteri.] Quasi statuit hic Imperator aliqd de rebus ecclesiasticis, & id 96. distin. bene quidẽ. nisi hoc fecerit aucto. Apostolica. 97. dist. ecclesię. & c. victor. Sed hic instruit iudicem ecclesiasticum quid facere debeat. sic infra ead. dilatori. e [e] Legitimis pęnis.] Quæ sunt. ff. de falsũ l. . §. vl. vbi dr, q, p crimine falsi, si est liber, deportat. & oĩa eius bona publicantur: si est seruus, patiatur vltimũ supplicium. Vel intellige de pęnis canonicis, prout dĩ. d. 50. si eps. Vel dic cum iudex ex officio suo punit teste sm suũ arbitriũ punit eum, vt C. de testi. nulliũ. secus si directe accusatur testis 3. vt 50. distin. si episcopus. & ff. de fal. l. 1. §. ult.

1 De hoc articulo nota ext. de hom. sicut dignũ. §. ult. Arch.

2 Vnde gñaliter intelligas literam vt sonat sm B. Isid.

3 Et uideas qd not. 2. q. 3. in summa in fi. & qd legi. & no. 23. q. 5. Rex dẽt & 33. q. 5. hæc imago in fi. Arch.

sufficit, si corporali infamiæ, quemadmodum laicus, ex iuris similitudine subiugatur. Quod enim esset diacono gradum amittere, hoc fuit subdiacono famæ plenitudine caruisse.

¶ *In regesto B. Gregorij hæc nõ sunt inuẽta sed habentur oĩa ĩ vita ipsius a Io diacono scripta lib. 4. c. 31 Is enim postquã citauit epistolã 16 libri noni Anthemio subdiacono scriptã, inde ista colligit* Idcirco Gregorius nõ pbantẽ quod obiecerat, subdiaconũ officio iubet priuari: qa iuxta canonicas patrũ sententias, qui calumniã, &c. *vsq; ad finem. Sicut aũt caput hoc ex Io. diacono sumptũ est, ita in Decretalibus caput primum tit. de calumniat. ex ipsa Gregorij ad Anthemium epistola est acceptum.*

a ¶ Solum.] *Vox ista abest ab originali, sed ob glossam non est inducta.*

Codice libro primo, tit. de episcopis, & clericis, l. 8. Imperator Theodosius.

2 ¶ *Presbyteri* [a] *citra iniuriam quæstiones testimonium dicãt, ita tamen vt falsa non simulent. Cæteri vero clerici, qui eorum*† *deinde gradum vel ordinẽ sequũtur, si ad testimonium dicendum petiti fuerint, prout leges* [b] *præcipiunt, audiantur: vt salua tamen sit litigatoribus falsi actio si fortè presbyteri, qui suo*† [c] *nomine superioris loci testimonium dicere citra aliquam corporalẽ iniuriam sunt præcepti, hoc ipso, quod nihil metuant, vera suppresserint. Multo magis enim pœna digni sunt, quibus, quam plurimum honoris per nostram iussionem delatum est si occulte*† *inueniantur in crimine*†. ¶ *Item constitutione tertia coll. 9.* ¶ *Presbyteri* [d], *seu diaconi, si falsum testimonium dixerint; si quidẽ in re pecuniaria, a diuino ministerio duntaxat per tres annos separati, monasterio tradantur: Si in criminali, clericatus honore nudati, legitimis pœnis* [e] *subijciantur. Cæteri uero clerici communi a iure ab officio ecclesiastico pulsi, sine delectu causæ legitimè coerceantur.*

† al. eum.

† Concor. tex. in l. oẽs. §. quamuis. ff. de re. mil. & l. presbyteris C. de epi. & cl. Crimẽ falsi qua pœna punitur.

† al. sub.

† al. si in occulto inueniatur crimen.

Cod. eo. ti. Authent. sequẽti. Presbyteri. Nouella 123. §. reuerendissimis.

a ¶ Communi.] *Hæc omnia verba*, communi iure ab officio ecclesiastico pulsi, *absunt à manuscriptis: sunt tamen in translatione, quæ habetur in codice. Nec vero Gratianus ipsa omnino verba aut veteris interpretationis, aut Iuliani, aut Irnerij retulit. Quare operæpretiũ fuerit nouellã ipsam Græcã, & vulgatas interpretationes cõsulere: extãt enim aliqua varietates nõ cõtẽnẽda.*

Item Gregorius Ianuario episcopo lib. 9. epist. 24.

¶ Ad sanctæ communionis ministerium † non accedat. qui crimen illatum non probat. Cap. IIII.

† al. mysterium.

3 EPipha-

EPiphanium.] Hæc est 2. pars q. in qua vult probare qualiter sint puniendi qui non probant, quod obijciunt

obijciunt, & ad hoc ponit 2. c. Ioan. de Fan.
CASVS. Quidam absentes libellum accusationis, ut Epiphanium infamarent miserunt episcopo suo. s. Ianuario: qui cum libello accusationis prædictum Epiphanium ad Papam misit, tunc Papa examinata causa, & cognita innocentia Epiphanij, cũ absoluit, & mãdat episcopo, vt illos accusatores excommunicaret, nisi venirent, & probarent crimẽ, qđ obiecerãt: sita posuit Hugo casum. Beneñ. vero sic ponit casũ. Epiphanius presbyter dicebatur rem cum quibusdam mulierib⁹ habuisse: qđ scelus qđã sermone tacito nomine suo significauit Dño Papæ Greg. quo audito pcepit Grego. Sabino defensori, vt mulieres illas, quas presbyter Epiphanius dicebat cognouisse, & alios q eiusdẽ rei veritatẽ sciũt, Romam adducat: quo facto, & oibus in psentia Papæ positis, cũ nullum crimen in Epiphanio inueniret, remisit eum ad Ianuarium episcopum, corã quo, si ille, qui talem epistolã misit⁹, nõ apparuerit paratus, qđ obiecit probare, a cõione remoueatur. Sed primus cas⁹ mihi magis placet. Quæ sequuntur, plana sunt vsque ad finem, quantum ad casus positionem.
a ¶ Epiphaniũ.] De eo agitur extra de testi. quoniam.
b ¶ Literis.] Sed qualiter hoc fecerit, cũ nõ sit admittẽda accusatio p literas, ut 6. q. 8. per scripta & 3. q. 9. absente? sed hic non plene examinauit causam.
c ¶ Accusatũ.] id est, infamatum.
d ¶ Discutientes.] De plano, non in forma iudicij. ext. de accus. olim.
e ¶ Absoluimus.] Ab obseruatione iudicij, vnde postea admittitur accusatio.
f ¶ Paratus.] Nõne potuit accusator penitere, & dicere se errasse, vt 5. e. q. 1. quidam & ante lit. contest. potest desistere accusator, vt extra de accus. licet 1. in fi. sed istud est speciale in accusatione episcopi, vel cum orta est infamia, vt dixi sup. 4. q. 5. qui si quis.
g D Elatori.] Confesso.
h ¶ Lingua.] Sed qualiter dat Papa iura de pœna sanguinis contra illud 23. q. 8. his a quibus, sed hic docet quid facere debeat iudex sæcularis. sic 27. q. 1. si quis rapuerit. Io. de Fan.

Accusator an & qñ pt desistere.
1 Qđ cõiter notatur.

...cet solutionẽ, quæ primo sequitur, vnde de ea nõ curo. Arch.

nium [a] Epiphanium presbyterum quorũdam sacerdotum † literis [b] criminaliter accusatum [c]: cuius nos, vt valuimus, discutientes [d] causam, nihilque in eo obiectorum reperiẽtes, vt ad locum suũ reuerteretur, absoluimus [e]. Criminis ergo eius auctores te volumus perscrutari: & nisi qui easdẽ transmisit epistolas, paratus [f] fuerit hoc, quod obiecit, canonicis, atq; districtissimis probationibus edocere, nullatenus ad sanctæ ministerium † communionis accedat.

† al. sacerdotum.
† al. mysterium.

a Epiphanium.] *In epistola hac antecedunt.* Præterea nostri latorem præsentium Epiphanium presbyterum quorundam, &c.

Item ex decreto Hadriani Papæ, c. 49.

In capitulis Hadriani, cap. 49. Cap. li. 7. c. 360. Ans. l. 3. c. 88.

¶ Qua pœna delator sit feriendus. Cap. V.

DElatori [g] autem lingua [h] capuletur, aut conuicto caput amputetur. ¶ Delatores autem sunt, qui inuidia produnt alios.

¶ *Habetur inter capitula Hadriani ca. 49 allatũ quãtum conijcere licet ex legibus sæcularibus. Nam in codice Theod. lib. 10 tit. 10. l. 2. fere idem: in libro autem 7. cap. c. 360. prorsus idem habetur.*

Capit. l. 6. c. 244. Burc. l. 6. c. 27. Iuo p. 10. c. 156.

[*Item ex concilio Eliberitano.*

De eodem. PALEA. C. VI.

DElator si quis extiterit fidelis, & per delationẽ eius aliquis fuerit proscriptus, vel interfectus, placuit non nisi ß in fine accipere communionem. Si leuior causa fuerit, infra quinquennium accipere poterit communionem. Si cathecumenus fuerit, post quinquẽnij tempora admittatur ad baptismum.

ß Non nisi.] *In cõcilio ipso, & capitularibus legitur,* nec in fine: *qđ in multis eiusdem concilij decretis repetitur. Qđ aũt hic, & apud Burchardũ, atque Iuonem legitur, cõuenit canoni. 13 Nicæni cõcilij. in quo sic statutũ est.* De his qui ad exitum veniũt, etiã nũc lex antiqua, regulaq; seruabitur; ita, vt si q̃s egredit è corpore, vltimo & necessario viatico minime priuet. *Hãc cõtrouersiã copiose explicat Inn. 1 epist. 3. c. 2. Exuperio episc. Tolosano.*

In regula Isidori cap. 17.

Item ex octaua synodo.

¶ Qui innocentem falso crimine maculauerit, sacerdotis arbitrio pęna diuturna purgetur. C. VII.

SI quis falsum dixerit, vel personam innocentis falso crimine maculauerit; iuxta sacerdotis arbitrium diuturna pœnitentia ex purgetur.

¶ *Capiti huic in vulgatis erat præpositũ nomẽ palea, qđ sublatum est auctoritate omnium uetustorum exemplarium, quotquot collata sunt. Extat autem in regula monachorum Beati Isidori c. 17.*

Item ex concilio Agathensi, c. 32.

D Vo fornicatores.] CASVS. Sup. in 2. & 4. causis in multis capitulis docuit Gra. ꝙ criminosi, & infames repellũtur ab accusatione, & testimonio: sed quia quędã sũt crimina excepta in quib. criminosi, vel infames admittuntur, ideo annectit hanc causam, vt ostendat, ꝙ in crimine excepto, criminosi & infames admittuntur. Ostendit etiam, ꝙ simplici assertioni episcopi non creditur, cum vult alium accusare, & ꝙ episcopus accusatus ad alium archiepiscopum ire non debet, vt hæc, & alia faciat proponit thema, de quo quinque elicit quæstiones. Sunt autem crimina excepta (vt dicit H. crimen læsæ maiestatis: crimen perduellionis, quod est species criminis læsæ maiestatis, crimen hæreseos, crimen simoniæ, crimen sacrilegij, crimen fraudati census vel annonæ. Inter hæc est crimen simoniæ, quod magis in ecclesia frequentatur.

Q Vod autem.] Hæc quæstio diuiditur in quatuor partes. In prima probatur per 16. auctoritates sanctorum, ꝙ infames, excommunicati, & inimici non possunt alios accusare. Secunda, ibi. [Cum itaq;] Tertia ibi [Quicunq;] Quarta ibi, [Verũ.] Io. de Fa. CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur an criminosi, & infames repellantur ab accusatione? Et certũ est, ꝙ sic, vt 2. q. 1. in primis, nisi in crimine excepto, vt 89. dist. si quis Papa, & 15. q. 3. sane, & ꝓcedit hoc ordine Grat. in hac quæstione. Primo ꝓbat, ꝙ criminosi & infames non debent admitti ad accusandum vsque ad §. sed licet. Postea dicit, ꝙ in crimine excepto & in crimine simoniæ bene admittuntur testes isti, & similes.

a ¶ Quod autem.] In simonia quilibet auditur accusans cõtra laicum, etiam meretrix, vt 89. dis. si quis Papa & ext. de sim. tanta. & hoc ideo, quia omnia crimina nulla reputantur respectu istius, vt 1. q. vlt. pater. secus si accusatus sit clericus, & bonæ famæ, vt 2. q. 1. in primis. in fi. immo eadem est distinctio in laico an prius fuerit bonæ famæ, an non, vt ff. ad leg. Iul. maiest. famosi. Licet aũt in exceptis criminib. admittanť criminosi: non tñ sine tormento, vt 4. q. 3. si ea. Si ergo clericus est bonę famę nullo crimine suspect⁹, nõ audiť contra ipsum, vt extra de testi. veniens. Si est malę, quilibet admittiť ad accusandũ, & testificandum, vt ext. de simo. per tuas. Quidam tamen dicunt, ꝙ licet viles admittantur ad accusationem, non tamen ad testimonium, quia tota vis negotij pendet ex testimonio, sed non in accusatione. Vel dic, vt dixi 2. q. 1. in primis, in fi.

Criminosi in exceptis criminib. testificari possunt.

¶ A communione coerceatur vel sęcularis, vel laicus, qui ecclesiam, vel clericum, per calumniam fatigauerit. C. VIII.

† clerum.] orig.

Ans. l. 3. c. 116. Burc. l. 15. c. 5. Iuo p. 6. c. 367. & p. 16. c. 6.

S I quis vero sæcularium per calumniam ecclesiam, aut clericum † fatigare tentauerit, & cõuictus fuerit; ab ecclesiæ liminibus, & a catholicorum communione, nisi digne pœnituerit, coerceatur †.

† al. arceatur.

CAVSA SEXTA.

D Vo fornicatores, et infamia notati quendam religiosum episcopũ de simonia accusare nitũtur: reus alterius prouinciæ archiepiscopi iudiciũ expetit: tandem in probatione deficit accusator: reus cogitur ad suæ innocentiæ assertionem.

1 Hic primum quæritur: an crimine irretiti, vel infamia notati ad huiusmodi † accusationem sint admittẽdi.

† al. huius.

2 Secundo si episcopus in eos accusationem vertere voluerit, an simplici assertioni suæ sit fides habenda.

3 Tertio, si liceat sibi expetere iudicium archiepiscopi alterius prouinciæ.

4 Quarto, cuius iudicium sibi sit expetendum, si circa suam sententiam episcopos suæ prouinciæ discordare contigerit.

5 Quinto si in probatione deficit accusator, an reus sit cogendus ad probationem suæ innocentiæ.

QVÆSTIO I.

Q Vòd [a] autem crimine irretiti alios accusare nõ possint. Anacletus Papa testatur, epistola secunda episcopis Italiæ, dicens.

¶ A criminosis sacerdos accusari non permittitur. C. I.

S I sacerdos sine crimine eligi præcipitur [b], nullatenus ab hominibus criminibus irretitis accusari, aut calũ-

S I sacerdos. CASVS. Quæsitum est ab Anacleto, an criminosi possint accusare sacerdotes? Et respondetur ꝙ non: quia cũ ab Apostolo præcipiatur, sacerdotẽ sine crimine eligi, nunquam debet a criminosis accusari, sed ab illis tantum, qui possint ad sacerdotium promoueri.

b ¶ Præcipitur.] Ab Apostolo 1 vt 25. d. primum. si tale est crimen quod est accusatione, & damnatione dignissimum, vt 81. d. Apostolus.

1 Et sic patet præceptũ esse Apostoli ordinãdũ esse sine crimine secundum H. & Lau.

Omnes

OMnes.] CASVS. Dicit Hadrianus Papa, quod omnes dicuntur esse infames, quos leges sæculi infames appellant, & isti tales, & alij, qui suis culpis non possunt ad sacerdotium promoueri repelluntur ab accusatione, quia sicut maior a minori iudicari non pôt, ita nec accusari. In secunda parte dicitur, quòd anathematizati repelluntur similiter ab accusatione, quia infames sunt: nec possunt communicare nobiscum, nisi absoluantur. Secunda pars incipit ibi, [Similiter.] Sequens capitulum patet.

• [IIII]

niari permittitur, nec ab alijs, quàm ab ijs, qui sine crimine sunt, & iuxta electionem [a] sacerdotes ordinari possunt; & tales per omnia inueniuntur, quales sacerdotes eligi iubentur.

a ¶Iuxta electionem.] *Sic in omnibus collatis manuscriptis codicibus, præterquam in vno, in quo est*, iulta electione. *In vulgatis erat*, iuxta electionem canonicam. *In epistola autem ipsa sic legitur*, & iuxta electionem, si necessitas fuerit, aut ipsi volendo Domino seruire elegerint, sacerdotesque sine crimine fieri, & ordinari possint, & tales per omnia fuerint, quales eligi sacerdotes iubentur.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 21.

¶Infames, & qui culpis exigentibus ad sacerdotium prouehi non possunt, sacerdotes non accusent. C. II.

Poly. l. 5. tit. 1.

[j] OMnes vero infames esse dicimus, quos leges [a] sæculi infames appellant, & omnes, qui culpis exigentibus ad sacerdotium non possunt prouehi. Indignum est enim, vt illi eos accusent, qui esse non possunt, quod ipsi sunt; quoniam sicut maiores a minoribus [b] non iudicantur, ita nec criminari possunt.

Item Fabianus Papa, epist. 2. episcopis Orientalibus.

¶Infames sunt, qui regnum Dei consequi non valent. C. III.

ILli, qui [c] illa peccata perpetrant, de quibus Apostolus ait: [Quoniam, qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.] valde cauendi sunt, & ad emendationem, si uoluntarie uoluerint, compellendi [d]: quia infamię maculis sunt aspersi, & in barathrum delabuntur; nisi eis [e] sacerdotali auctoritate subuētum fuerit. ¶Similiter & illi, de quibus ipse ait: [Cum huiuscemodi [f] hominibus nec cibum sumere.] quia infamia sunt notati, antequam sacerdotali auctoritate sanentur, & in gremio sanctæ matris ecclesiæ redintegrentur: quia qui extra nos sunt, nobiscum communicare non possunt.

Gal. 5.

1. Cor. 5.

Item Fabianus epistola 1.

a ¶Leges.] Sed & alios dicimus infames secundum canones, q non sunt infames secūdum leges, vt bigamos, & corpore vitiatos, sicut nec omnes dicimus infames secundum canones, qui secundū leges sunt infames, vt mulier, quę nubit intra tēpus luctus. Io. Sed certe bigami, & corpore vitiati non sunt infames, & si sint irregulares, cū nō delinquerint. B. Dnt tñ quidā, quod infamia, quę est irrogata per sententiā, vel quæ cōtrahitur ipso facto, vt cum aliqua deprehendit in adulterio, vel cū aliquis contrahit binas nuptias, de qua agitur, ff. de his qui notan. infa. quid ergo. infamia hæc non purgatur per quantamcūque pœnitentiam [1] vt 2. q. 3. §. hinc colligit. nisi restitutus sit ab illo, qui potest restituere, vt a principe, vel a senatu, vt 2. q. 3. §. notandum, vt 2. l fi. ff. de postu. l. j. §. de qua. Alia est infamia facti, de qua agitur infra ea. sunt plurimi, & melius dicitur infamatio, quæ inducit purgationē, & illa aboletur purgatione præstita, vt 45. quæst. 5. de crimine. Est etiam quædam infamia canonica, quæ irrogatur ex quolibet peccato mortali, vt hic, & 32. q. 5. præceptum, in fi. & aboletur per penitentiam, ut j. eo. illi, qui. tamen (vt dicunt quidam) talis non admitteretur ad accusationem, vel promotionem, quia non sufficit, quod modo non sit infamis: sed quod nunquam fuerit infamis. inf. ead. qui crimen. [2] Item infamia contracta ex sententia excommunicationis tollitur per absolutionem, vt 3. q. 1. c. 1. sicut finito tempore relegationis tollitur infamia orta ex sententia, ff. ad munic. ordine.

b ¶A minoribus.] Honestate morum. i. criminosis. nec sit contra 2. q. 7. præsumunt, & c. lator.

ILli qui.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. Prima loquitur de peccatoribus non excommunicatis. Secunda de anathematizatis. In prima ergo parte dicitur, quòd illi qui mortalia peccata committunt, non debent recipi ad accusandum, quia infames sunt, & in barathrum dilabuntur: nisi eis a sacerdotibus est subuentum; vnde sunt ad pœnitentiam compellendi,

c ¶Illi qui.] Secundum quosdam prima pars loquitur de criminosis non excommunicatis, secunda de excommunicatis. Secundum alios loquitur prima pars de occultis, secunda de manifestis criminosis.

d ¶Compellendi.] Arg. existentem in mortali peccato cogendum esse ad pœnitentiam. 22. q. 1. prædicandum. 24. q. 3. tam sacerdos. Arg. contra. 2. q. 1. in nostri.

e ¶Nisi eis.] Arg. tolli infamiam per satisfactionem ecclesiæ, vt 22. quæst. 5. præceptum 35. q. 6. si duo Argum. contra. 3. quæst. 4. consanguineorum. & cap. 2. qui. infra ead. quicunque & 22. quæstio. 5. paruuli. Sed dic quod canonica infamia per pœnitentiam tollitur: sed non illa quæ irrogatur ipso facto, vel per sententiam, Ioann. de ipso occulto crimine tollitur per pœnitentiam [3] sed non de manifesto, ut extra de tempor. ordi. cap. vlt. & penult.

f ¶Huiusmodi.] Scilicet excommunicatis.

Infamia an possit per pęnitentiā purgari.

1 Quia pnīa & c. vt not. 25. q. 5. presbyter. in gl. quia pœnitentia, &c.

2 Hoc determinat extra de temp. or. c. vlt.

Infamia canonica tollitur pęnitentia.

3 Deo hoc not. j. eo. c. 2. ibi videas.

¶ Om-

a OMnes.] Ante satisfactionem.] Vel iuramentum. extra de sententia excommu.per tuas.

BEatus.] CASVS. Iacobus episcopus Hierosolymitanus quæsiuit a Clemente qui sint repellendi ab accusatione episcoporum? Et respondet, quod quatuor genera

reprehensiones attendendæ sunt: qui licet mali nõ sint, tamen ideo reprehendunt, quia eos malos esse credunt. vt 11.q.3.non sunt.12.q.1.nolo.

f ¶Ab humano die.] Idest, qui tantum humana i. non diuina quærunt.8.q.1.sunt in ecclesia.

1 Humana .n. dies appellatur humana .i. spectitas. Arch.

Ante satisfactionem excommunicati ad accusationem non admittantur. C. IIII.

Ansel.lib.3.c.1.

a OMnes illi sunt ab accusatione repellendi, quos Apostolus commemorat, dicens; [Cum eis nec cibũ sumere,] & ante satisfactionem [a] ecclesiæ non sunt suscipiendi.

1.Corin.5.

Item Clemens Papa Iacobo Hierosolymorum a. episcopo, epist.1.

a ¶Hierosolymorũ.] *Antea erat*, metropolitano. *Emendatum est ex plerisque manuscriptis codicibus. Nam & Clemens in epistola sic ipsum Iacobum vocat.*

¶Sacerdotes non nisi à coæqualibus accusari debent. C. V.

Ansel.ibidem.

BEatus Petrus homicidas, & adulteros, & cunctos criminalibus nexibus alligatos, & q eis coequales nõ erant, ab episcoporum † vexatione, & accusatione dicente † [b] Domino prohibebat, & non nisi a coæqualibus aliquid eis inferri debere docebat. *& paulo post.* ¶Infames etiam omnes, & quos primates, & leges sęculi nõ suscipiunt, sed & laicos ab eorum accusatione, & vexatione semper repelli debere rogabat [c], & cũctos illis subditos esse præcipiebat: cunctorum sacerdotum vitam superiorem, sanctioremque, ac discretam a sæcularibus, & laicis hominibus esse, & spirituales quosque, atque sacerdotes super carnales, ac laicos semper constituendos docebat; quoniam pro minimo [d] nobis esse debet, vt a talibus [e] arguamur, & iudicemur, vel ab humano die. [f] Maiores vero a minoribus nec accusari, nec iudicari vllatenus posse dicebat: quoniam non solum hoc diuinas, sed & leges sęculi inhibere docebat.

† eorum orig. † dicente orig.

Ioan.8.

1.Corinth.4.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c.61.

¶Qui criminosus fuerit, sacerdotes accusare non potest. C. VI.

Ansel. lib.3.c.88.

QVi crimen [g] intendit, agnoscendum est, si ipse ante [h] non fiat criminosus: quia periculosa est, & admitti non debet rei [i] aduersus quemcunq; professio. *& infra c.72.* ¶Testes aũt sine aliqua sint infamia, vxores, & filios habentes, & Christum [k] omnino prædicantes,

Sup.8.q.11.negãda.

QVi crimen.] CASVS. Quæsitum fuit ab Hadriano q repellantur ab accusatione, & testimonio? Et respondet, q si a tẽpore baptismi fuit criminosus, repellitur ab accusatione, qa vox malorum non est admittenda. Infames autẽ omnes a testimonio repellunt: & qui nõ habẽt filios, & vxorem fideles. Habentes,] idest si habuerint habent tales.

g ¶Qui crimen.] Si vis dicere q qui peccauit post baptisma, potest promoueri si egerit penitentiam: tunc dicas illum hic appellari criminosũ qui per sententiã 2. conuictus est. Vel de enormibus criminibus intelligas, quæ irrogant infamiã ipso iure: vel de illo intellige qui pendẽte accusatione qua, & ipse fuit accusatus, uoluit accusare aliũ: quod non licet. 3.q. vlt.neganda. Bar.autem facit vim in hoc verbo criminosus: s. plenus vitijs: sicut ille q est periurus, vt j.ead.quicunque. & licet quilibet criminosus etiam non cõuictus repellatur, vt extra de testib. super eo tamen si probat se esse peniten tiã, bene recipitur, maxime in ciuili argu. 50.dist. ferrum. & ff.de ædil.edi. qd ita, licet sit arg. contra extra de simon. per tuas. ubi dicitur quod in exceptis criminibus licet ciuiliter agatur, potius admittatur de æquitate quàm de rigore. Io.tu dicas breuiter, q si probatur crimen contra aliquem semper repellitur in causa criminali, vt: j.2.q.7.quærendum. & extra de testi. testimonium nisi in exceptis criminibus, secundum distinctionem pluries dictam superius. B.

2 Ad hoc facit q.t no. 3. q.3.cap.2.in gl.1. adaptatis in fi.

genera hominum ab eorum accusatione debent repelli, sicut docuit B.Petrus: scilicet criminosi. & irregulares: scilicet qui ad eundem ordinem non possunt promoueri: & infames, & laici omnes: qui debent sacerdotibus subesse: quia non debent maiores à minoribus iudicari, vel accusari. [Ab humano die, idest, carnali sensu.

b ¶Dicente.] Cum dixit, Qui sine peccato, &c. 3.q.7. qui sine.

c ¶Rogabat.] idest, præcipiebat, sic 11.q.3.rogo.

d ¶Quoniam pro minimo,] Sic continua: quoniam & si boni simus.

e ¶Vt a talibus.] Scilicet illis, qui semper parati sunt reprehendere: de quibus ait 11. q.3. scnti, sed aliorum

h ¶Si ipse ante.] Licet de illo non sit cõdẽnatus. arg. extra de testi. super eo. Et est hic argũ. q post pœnitentiã accusat quis de crimine. 33.q.2. admonere. 1.q.7. si quis omnem. 50.dist. peruenit. 48.dist. quoniam multa 3.

i ¶Rei.] idest, accusati.

K ¶Christum.] Nõ tamen obest eis si eos instruxerint. 47.d. quantumlibet, & 45.dist. Ephesijs. Aliud si neglexerint eos corrigere, vt 37.dist. ligant.

Testis repellitur .p.bato crimine contra ipsum. Prĩa nõ impedit accusationem.

3 Cõc. text. in l. qui ea mente. cum ibi no. ff. de furt.

SI omnia.] CASVS. Hoc loquitur de occultis peccatis, quæ soli Deo punienda relinquunt. Est ergo casus. Quidam æmuli accusabant prælatos suos de occultis criminibus, quæ nullo modo probare poterant: & dicebant se pro bono hoc facere: scilicet vt prælati sui fierêt meliores, quæsitum fuit ab Anacleto an bene facerent? Et respõdet: quod nõ, quia si omnia de licita occulta, & manifesta accusarent, et vindicarêtur in hoc sæculo, in futuro nil Deo reseruaret, cui soli occulta relinquuntur: & illi qui talia dñt in vanum laborant, qui Deum volunt adiuuare: & plus stimulis inuidiæ, quàm amore charitatis agitantur.

a Si omnia. De occultis loquit. i. quæ soli Deo reseruãtur. 32. dist. erubescant.

b Inuidiæ. Hic canõ præsumit potius accusationẽ fieri causa inuidiæ quàm charitatis, vt dixi 2. q. 7. si quis episcopus.

a Alij dñt. quod intelligit de eo, q malo zelo accusat, & litera capituli ad vtrunq; intellectũ satis adaptaĩ. Arch.

SAcerdotes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes: in prima parte dicitur, quod populus, i. laici nõ sunt admittendi ad accusationem sacerdotũ: qa subesse debent eis, & non præesse. In secunda parte dicitur, quod accusatores nõ sunt recipiendi nisi sint idonei: & omnes illi q armantur contra patres spirituales accusando eos calũniosè sunt infames. Secunda pars incipit ibi. [Hi qui non sunt.]

OVes.] CASVS. Quidam laici, vel clerici criminosi accusabant, & reprehendebât episcopos ex suspicione: quod dicit Pius Papa non esse faciendum. Et hoc probat tribus rationibus. Prima est, quia non debet esse discipulus supra magistrum. Secũda, quia episcopi a Deo sunt iudicandi. Tertio, quia laici, vel subditi a prælatis talia pati nolunt.

c Oues.] Sic 2. q. 7. oues.

Præsumptio est triplex. a Dic quod hæc præsumptio est inualida, & repellitur in iure, in nullo debet mouere animum iudicãtis. 2. q. 1. primò. & in hoc c. oues. Archid.

d Suspicio. Sic 2. q. 1. c. 1. Suspicioni temerariæ 2. non creditur 11. q. 3. in cunctis. probabilis inducit præsumptionem. ff. quod met. cau. l. vlt. 7. q. 5. presbyter. violentam condemnationem. 32. q. 1. dixit. & C. de adulter. quamuis. licet sit argum. contra. extra de præsumptio. literas.

IPSA AVTEM. CASVS. Quia supra c. oues & c. sacerdotes. & cap. si omnia, facta est mentio de detractione: ideo subiungit §. istũ, vt ostẽdat quod quãtus detractio in

Non solum autem criminosi, sed etiam quilibet alij ab accusatione episcoporum repelluntur.

Vnde Anacletus Papa epist. 1 ait.

¶Deo non placet, qui seruos suos accusat. C. VII.

SI omnia [a] in hoc sæculo vindicata essent, locũ diuina iudicia non haberent. Superuacuis enim ad beneficia laborat impendijs, qui solum certat facibus adiuuare. Ideo si aliquis putat se Deo in hoc placere, quod seruos suos accusat, & vt meliores fiãt, dicit se hoc agere; in vanum laborat, & plus inuidiæ [b] stimulis agitatur, quàm charitatis: quoniam gratiæ plenitudo adiectione non indiget; nec vlla requirit commendationis augmenta.

Item Telesphorus epist vnica c. 3.

Populus sacerdotes arguere, vel increpare non valet. C. VIII.

Et Iulius in decret. cap. 10.

SAcerdotes, qui proprio ore corpus Domini cõficiũt, ab omnibus sunt audiendi, atq; timẽdi; nõ dilacerandi, aut detrahendi: quia a quibus se Domini populus benedici, saluari, & instrui cupit; nullatenus debet eos arguere, nec vulgus in eorum accusatione suscipi. Populus enim ab eis docendus est, & corripiẽdus, non ipsi ab eo, quia non est discipulus super magistrum. *& infra.* ¶Dei ergo accusat ordinationem, qui eos, qui ab eo cõstituuntur sacerdotes, accusat, vel damnari cupit. *Idem infra.* ¶Hi qui [a], non sunt idonei, non suscipiantur ad accusationem: omnes qui aduersus patres armantur, infames esse censemus. Patres enim omnes venerandi sunt, non respuendi, aut insidiandi.

Ansl. 3. c. 22. Iuo p. 6. c. 314. Math. 10. Iuo p. 6. c. 315.

a ¶*Hi qui.*] *In aliquot vetustis codicibus est caput distinctum a superiore.*

Item Pius Papa epist prima.

Et Cornel. epist. 2.

¶De eodem. C. IX.

OVes [c] pastorem suum non reprehendant, plebs episcopum non accuset, nec vulgus eum arguat: quia non est discipulus super magistrum, neque seruus supra dominum. Episcopi autem a Deo sunt iudicãdi, qui eos sibi oculos elegit. Nam a subditis, aut prauæ vitæ hominibus non sunt arguendi, vel accusandi, aut lacerãdi. *& infra.* ¶Nemo bonum faciens, alteri verbo, aut facto nocere vult: quanto minus in suspicionem debet venire fidelis homo, vt dicat, aut faciat ea, quæ pati non vult? quia omnis suspicio [d] potius repellenda est, quàm approbanda, vel recipienda.

Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 5. c. 243. Pann. l. 4. c. 36. Luc. 6.

Ipsa autẽ detractio licet ex vitio detrahentiũ, tamen iusto Dei iudicio nonnũquã aduersus bonos excitatur.

in se mala sit: tamen iusto Dei iudicio permittitur, vt qui nimis de se præsumit propter bonum, quod habet, & aliorũ laudibus extolluntur in altum, per detractionẽ inuidorum humilientur. Quod probat per duo capitula sequentia.

a ¶ De-

mensuram 1. Item si post primam fornicationem quis pœnitet, iniungitur ei penitentia si secundo accedit ad eandem, secundo iniungitur ei pœnitentia talis ergo erit melioris conditionis si nõ pœniteat a principio quã si pœniteat postea. Item si secundo accedit ad aliam mulierem, æquale peccatum committit, sicut si secundo accederet ad priorẽ, sed pro illo secũdo peccato, quod facit cũ altera, noua pęnitẽtia sibi indicitur. ergo & noua pęnitẽtia est indicenda sibi, si ad candem denuo accedat: cũ par sit peccatum: & hoc concedi potest 2. licet secundum leges qui sæpius rem cõtrectat, nõ committit diuersa furta, ff. de furt. ei qui.

1. Conc. tex. in l. fer. C. ad le. Iul. de vi pub. & l. a. C. de epi. aud.

ut quos, uel domestica[a] præsumptio, uel aliorum fauor in altum extulerat, detractio humiliet.

Vnde Ambrosius c. 22. Lucæ.

¶Ne quis de se præsumat, linguæ malorum ex Dei pręcepto contra eum excitantur. C. X.

¶ Rubrica hac non valde conuenit subiecto capiti, & pie est interpretanda: nam simili locutione vtitur David 2. Reg. 16 loquens de Semei.

Ioan. 21.

IMitare Petrum tertio alibi dicentem; [Domine tu scis, quia diligo te.] Etenim, quia tertio [b] negauerat, tertio confitetur: sed negauit in nocte, confitetur in die. Hæc autem ideo dicta sunt, vt sciatis neminem iactare se debere. Nã si Petrus [c] lapsus est, quia dixit. [Et si alij scandalizati fuerint in te, sed non ego.] quis alius iure de se præsumat? Denique, & Dauid, quia dixerat. (Ego dixi in mea abundantia [d] non mouebor in æternum;) eam sibi iactãtiam obfuisse profitetur dicens. (Auertisti faciem tuam a me, & factus sum conturbatus.)

Mar. 14. Psal. 29.

2. Ar. ad hoc ex. de re iu. lib. 6. ad Apostolicæ. vers. deiերauit. &c. Arch.

c Petrus.] Argu. à maiori. ſi. 32. q. 5. si Paulus.

d ¶ In mea abũdantia.] i. confidentia bonitatis.

Item Greg lib. 9. epist. 39. ad Theotistam patriciam.

¶Vt boni salubriter humilientur, linguæ malorum contra eos insurgunt. C. XI.

SVnt plurimi, qui vitam bonorum amplius, quàm debent, laudãt: [e] & ne qua elatio de laude surrepat; permittit omnipotẽs Deus malos in obtrectationem, & obiurgationem prorumpere, vt si qua culpa ab ore laudantium in corde nascitur, ab ore vituperantium suffocetur. Hinc est ergo, quod doctor gentium se in prædicatione currere testatur per infamiam, [f] & bonam famam, qui et dicit; (Vt seductores, & veraces.)

2. Cor. 6.

Verũ hac auctoritate [g] prohibentur spirituales a carnalibus accusari, non carnales a spiritualibus. Quod ex verbis eiusdẽ datur intelligi, quibus in eodem capitulo subiunxit dicens (Capite languescente, facilius reliqua corporis membra inficiuntur sicut scriptũ est: [h]) Omne caput languidũ, & omne cor merens a planta pedis usq; ad verticem non est in eo sanitas) Quapropter manifestum est diabolũ (qui sicut Leo rugiens circuit quærens,

Eusebius in epist. ad Galliæ episcopos. inf. ca. c. ex merito. Esa. 1.

1. Pet. 5.

SVnt.] CASVS. Dicit Greg. quod Deus permittit bonos a malis infamari, & reprehẽdit vt si qua nascitur elatio in corde bonorũ ab ore laudantium, per os vituperantiũ suffocetur. Et hoc probat exẽplo Pauli, qui dicit: Apud quosdam habiti sumus, vt seductores: apud quosdam habiti sumus veraces.

e ¶ Laudant.] Hoc est veniale peccatũ. arg. dist. criminis: sed qui cõmendãt mortalia vitia, mortaliter peccant. 46. dist. sunt nonnulli.

f ¶ Per infamiam.] i. quidã de spirituali dicebãt eos veraces: quidam nõ. 11. dist. quod dixit Dominus.

VERVM. CASVS. Hic ostẽdit Gratia. quod illud cap. scilicet. oues. loquitur de malis, & criminosis, qui bonos prælatos accusare non debent, vel reprehendere: quia hoc fit diabolo instigante, vt per tales reprehensiones prælatis languescentibus corruant ipsæ plebes in ima: & sic periclitentur, & ostenditur quod detractores deterius delinquunt, quam illi, qui bona rapiunt temporalia. quia detractores rapiũt bonos mores, & virtutes, quæ sunt intrinseca: illi autem rapiunt extrinseca. In eod. cap. 1. inferiori parte eiusdem cap. Scriptum est, in Esaia.

a ¶ Domestica.] idest, propria, vel domesticorum persona.

IMitare.] CASVS. Quidam iactabant se de bonis quæ faciebant, & putabant se cadere nõ posse. Sed Amb. ostendit, quod nemo de se præsumere debet, nec multũ per iactantiam subleuari. Et hoc probat duobus exemplis. s. Petri & Dauid: qui nimis de se præsumentes ceciderũt. Vel sic. Nemo debet se iactare de bonis, ne cadat, vt Petrus & Dauid.

b ¶ Tertio.] Hic videtur, quod toties pœnitentiam faciam quoties committo fornicationem etiam cũ eadem muliere: & quod quasi pro diuersis delictis sit mihi pœnitentia indicenda, vt de pęn. dist. 5. consideret, & de pęe. d. 1.

Delinquens pluries, plures pęniteat

g ¶ Verum hac auctoritate.] s. sup. eo. oues. hæc sunt verba eiusdem Pij: & continuantur illi c. oues.

h ¶ Sicut scriptum est in Esaia.

Quie-

quem possit deuorare) cordibus plebiū suadere, vt doctoribus, atq; pastoribus suos detractores irrogent, vel eos accusent, vt plebes languescentes (nō tenentib. pastorib. frana eorum) lasciuiant, atq; in ima ruant, vt saltē sic periclitari possint. Multum vero distant damna morū a dānis rerum temporalium, cum ista extra nos sint, illa vero in nobis.) & infra; (Peius a malum fore non existimo; quàm Christianos suis inuidere sacerdotibus.)

Paulo aliter in originali impresso Anacleti.

a ¶ Capitulo.] *Quæ subiungit Gratianus*, capite languescente, &c. *sunt in epistola 3. Anacleti, & apud Isidorum de summo bono lib. 3. c. 38.*

β ¶ *Peius.] Sunt in 1. epistola Alexandri primi.*

Hinc etiam Fœlix II. ait episcopis in Alexandrina synodo congregatis.

¶ Deo recte famulantes persequi non licet.

C. XII.

QViescite (inquit sancta, & magna Nicæna synodus) & nolite persequi eos, qui rectè † Deo famulātur, & sincera voluntate superni † Dei mandata custodiunt, & nostris legib. subiugantur: quia nec decet, nec ordo patitur, vt iniqui, & carnales spirituales persequantur.

† al. Deo perfecti ministrant.

† al. superni

Item Anterus γ Papa epistola vnica.

γ ¶ Anterus.] *Sic restitutū est ex plerisq; vetustis. Nā antea erat* Gregorius. *Videtur tamē Gratianus hoc tribuisse ēt Gregorio supra c. sunt plurimi in verbis.* Quod ex verbis eiusdē datur intelligi, quibus in eodem capitulo, &c. *Confectum autem caput hoc est magna ex parte ex Anacleti sententijs in epistola tertia.*

¶ Subditi prælatos suos accusare non debent.

C. XIII.

EX merito plebis nonnunquā episcopi depreuātur [a] quatenus procliuius cadant, [b] qui sequuntur. Capite languescente cætera corporis mēbra inficiuntur. Deteriores sunt, qui vitam, moresque bonorum corrumpunt, his, qui substantias aliorum, prædiaq; diripiunt. Caueat vnusquisq;, ne aut linguam, aut aures hēat prurientes, idest, ne aut ipse alijs detrahat, aut alios audiat [c] detrahentes: [Sedens (inquit) aduersus fratrem tuum loquebaris.] detrahendo. [Et aduersus filium matris tuę ponebas scandalum, &c. Parcant singuli detractioni linguę, custodiantq; sermones suos, & sciant, quia cūcta, quæ de alijs loquuntur, sua sententia iudicabuntur. Nemo inuito auditori libenter refert. Officij singulorum sit, dilectissimi, nō solum oculos castos seruare, sed & linguam, nec quid in cuiusquā domo agatur, alia domus per eos † vnquā [d] nouerit. Habeant omnes simplicitatem columbæ, nec cuiquam machinentur dolos, & serpentis astutiam, ne aliorum supplantentur insidijs. †

Anacletus epist. 3. Isid. l. 3. de summo bono, c. 38. sup. ea. sūt plurimi inf. ea. deteriores, & 9. q. 3. facta.

Psal. 49.

Hiero. ad Nepotianum simile.

† vnq.] orig.

† Idē hic inf. 17. q. 1. cupis.

Item Lucius Papa epist. vnica, episcopis Galliæ, & Hispaniæ scribens.

Et Cornelius Papa epist. 2.

¶ Sapiens nocere non cupit. C. XIV.

SApiens non est omnis, qui nocet.

Item Anacletus Papa, epist. 3.

Pro p. 3. c. 140.

QViescite.] CASVS. Docet Felix Papa in hoc c. q boni prælati non sunt arguendi, & hoc probat auctoritate Nicenæ synodi. Quiescite a vexatione, & psecutione bonorū platorū.

EX merito. CASVS. Docet hic Gregorius, omnes hoies seruare aures, & oculos, & linguā sine macula, & vitio: & simplicitatē colūbæ habere: nec debēt alios, & maxime prelatos infamare, & hoc probat auctoritate Dauid prophetæ dicentis: Sedēs inquit, &c. quoniam propter mala merita plebis permittit Deus platos damnari, & deprauati, vt qui sequuntur, procliuius corruant: & vt capite languescente cętera membra lāguescāt. Seq. c. patet.

a ¶ Deprauantur.] .i. praui episcopi cōstituuntur. non. n. propter aliorū merita efficiunt mali, sed mali, p malorum merita prælati fiunt, vt 8. q. 1. audacter.

b ¶ Cadant.] Quia cōponitur orbis Regis ad exēplū. arg. 11. q. 3. præcipue.

c ¶ Audiat.] Sic infra, 11. q. 3. non solum.

Regem imitant subditi.

d ¶ Vnquā.] Scilicet p detractores: ne sit cōtra, 3. 5. q. 5. nō vos. Vel dic per eos .i. per curiosos. vn Iuuenalis: Scire volunt secreta domus, atque inde timeri.

SApiens.] Ita ordina literā. Omnis q nocet non est sapiens. i. nullus q nocet est sapiēs, sapientia virtutis, id sapore virtutis: Sed forte est sapiens sapientia scientiæ .i. sc ens sic. n. & mali sunt sapientes: sed soli boni sūt sapiētes sapore virtutis, q sapientia dicitur. Et taliter ille q nocet non est sapiens. Nā innocēs dr qui igno-

ignorat, quid noceat. 22.q.4.innocens.H.

Deteriores.] CASVS. Hic detractores reprehenduntur, qui suos doctores & prælatos infamant, & dicitur, quod sunt deteriores quam illi, qui bona rapiunt temporalia: quia raptores auferunt ea, quæ extra nos sunt: detractores vero corrumpunt bonos mores nostros: & ideo merito sunt infames.

a ¶ Deteriores.] Peius est persuadere, quam facere, ut ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere, & l. ut tantum. & 86. dis. tanta.

b Summa.] ¶ Detrahere.] Sup. d. 46. accusatores.

¶ Raptoribus deteriores sunt episcoporum detractores. C. XV.

sup. e. c. ex merito. Burc. l. 1. c. 138. Deusdedit p. 3. Iuo p. 5. c. 239. Ans. l. 3. c. 11.

Deteriores [a] sunt, qui doctorum vitam moresq; corrumpunt, his, qui substantias aliorum prædiaque diripiunt. Ipsi. n. ea, quæ extra nos, licet nostra sint auferunt: nostri aũt detractores, & morum corruptores nostrorũ, siue qui aduersus nos armãtur, proprie nos ipsos diripiũt. a & ideo iuste infames sunt, & merito ab ecclesia extorres fiũt. Pro meritis ergo plebis sępe pastores deprauãtur ecclesiæ, vt procliuius corruant, qui sequũtur.

Ans. l. 6. c. 137.

a ¶ Diripiunt.] *Antea legebatur*, nos ipsos decipiunt. *Emendatum est ex Isidoro lib. 3. de summo bono c. 38. Anacleti verba quantũ conijci potest referente, & optime conuenit cum ijs, quæ antecedunt. Verum in duobus antiquis exemplarib. epistolarum Anacleti, altero Vaticanæ, altero Florentina bibliotheca, habetur,* nõ nos, sed proprie seipsos decipiunt.

Item Alexander Papa, epist. 3.

¶ De eodem. C. XVI.

1. Ioan. 3.

Summa iniquitas est, fratres detrahere [b] & accusare. [c] Vnde scriptum est: [Omnis qui detrahit fratri suo, homicida est: & omnis homicida non habet partem in regno Dei.]

Patet ergo, vt præmissum est, quod carnales prohibentur ab accusatione spiritualium, non spirituales ab accusatione carnalium.

2 Cum itaque criminosi & infames ab accusationibus prohibeantur, videndum est, quos canonum sacra auctoritas infames appellet.

De his Stephanus Romanæ ecclesiæ episcopus scribit Hilario, epist. 1. c. 1. dicens.

¶ Quæ personæ infames habeantur. C. XVII.

Poly. l. 5. tit. 1. Deusdedit p. 3. Ans. l. 3. c. 5. Burc. l. 1. c. 173. Iuo p. 5. c. 291. Pann. l. 4. c. 66.

Infames esse eas personas dicimus, quę pro aliqua culpa notantur infamia, idest omnes, qui Christianæ legis normã abijciunt, & statuta ecclesiastica contẽnunt, [d] similiter fures, [e] sacrilegos, & omnes capitalib. criminibus irretitos, sepulchrorum quoque violatores, & Apostolorum, atque successorum eorum, reliquorumque patrum statuta libẽter violãtes, & omnes, qui aduersus patres armantur, qui in omni mundo infamia notãtur: similiter & incestuosos, homicidas, periuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis [publicis † [f] fugientes, & qui indigna sibi petunt [g] loca tenere, aut facultates ecclesiæ abstrahunt iniuste, & qui fratres calumniãtur, aut accusant, & nõ probant, vel qui contra innocẽtes principum animos ad iracundiam [h] prouocant, [i] & omnes anathematizatos, [k] vel pro suis sceleribus, ab

† hæc vox abest ab orig.

c ¶ Et accusare.] Supra 2. q. 7. si quis episcopus. de pœ. d. 1. homicidiorum.

PATET. CASVS. Cõcludit Grat. ex suprædictis dicens, quod carnales & peccatores nõ possunt accusare spirituales. Et quia facta est mẽtio de infamib. qui ab accusatione repellũtur, ideo ostendit, quod secundum canones infames appellentur. CVM ITAQ. Hæc est secunda pars huius q. in qua enumerat omnes infames, qui accusare nõ possunt, & hoc probat per cap. sequen. Io. de Fant.

INfames. CASVS. Quæsiuit Hilarius episcopus a Stephano Papa quæ personæ sint infames sm canones. Papa vero Stephanus rescribit assignans x. species infamium personarum, & quasdam alias personas, quæ propter irregularitatem, vel alias causas, nec ad sacros ordines ascẽdere: nec summos sacerdotes accusare possunt.

d ¶ Contemnunt.] Si. 10. d. nulli.

e ¶ Fures. Ex hoc c. patet, quod oẽ crimẽ infamat secundum canones. & sup. cap. omnes. & c. seq. Itẽ ex hoc cap. vi. quod omne crimen sit publicum secundum canones.

Crimen qđlibet isfamat

f ¶ De bellis publicis.] Tales sunt rei læsæ maiestatis, vt ff. ad l. Iul. maiest. & capite puniuntur: nisi quãdo dominũ defendere non potuerint. ff. de re mil. l. omne. §. qui in acie.

g ¶ Petũt.] Ambitio se, vt su. 1. q. 6. sicut.

h ¶ Ad iracundiã.] ext. de homic. sicut dignum. §. illi vero.

i ¶ Prouocant.] idest delatores, vt q. 5. vl. delatori.

k ¶ Anathematizatos Sup. 3. q. 5. constituimus.

a ¶ Le-

a ¶ Legitimam.] i. plenam, aliter enim nõ promouentur, nec aliquem possunt accusare, vt inf. sequitur.
b ¶ Curiæ.] 54. d. c. 1. & 2.
c ¶ Mentem.] Vt furiosi.
d ¶ Manifestantur.] Sup. 33. d. maritum.

quòd quæcunque personæ repelluntur ab accusatione secundum leges, eædem repelluntur, secundum canones.

SED LICET. CASVS. Dictum est a principio causæ, quòd infames ab accusatione prohibentur. Nũc vero

QVicunq.] Hæc est 3. pars, in qua ponit pœnam periuro: & specificat de infamib. Io. de Fant.

CASVS. Quæsitum fuit quam pęnã debeat pati, qui sciẽs cõmittit periuriũ. Et respõdetur, ꝙ debet pęnitere p quadraginta dies in pane & aqua, & septẽ sequẽtes annos. & in testimonium nunquam recipiatur: cõmunionem tamen post pœnitentiam recipiat.

ecclesia pulsos, & omnes, quos ecclesiasticæ, vel sæculi leges infames pronunciant. Hi nimirum † omnes, nec serui ante legitimam [a] libertatem, nec penitentes, nec bigami, nec illi, qui curiæ [b] deseruiunt, vel non sunt integri corpore, aut sanam non habent mentem [c] vel intellectũ, aut inobedientes sanctorum decretis existũt, aut furiosi manifestãtur, [d] hi omnes, inquam, nec ad sacros gradus debent prouehi, nec isti, nec liberti, neque suspecti, nec rectam fidem, vel dignam conuersationem non habẽtes, summos sacerdotes possunt accusare. *a*

† paulo aliter in originali.

a ¶ Accusare.] *In vulgatis codicibus sequebatur* nec ad accusationem, seu ad testimonium nullatenus iuste possunt recipi, *quæ sunt expuncta; quoniam absunt a manuscriptis, vno excepto & originali & Burch. Iuo. In Pãnormia tamen hæc postrema pars post verbum*, manifestantur, *sic habet*, Hi omnes nusquam nec ad sacros gradus debent prouehi, nec ad accusationem, seu ad testimonium nullatenus iuste possunt recipi.

Item Fabianus Papa.

¶ Infamis efficitur, qui sciens peierare præsumit.

C. XVIII.

Poly. l. 6. tit. 15. Burc. l. 12. c. 8. Iuo p. 11. c. 65.

3 QVicunq; sciẽs † se peierauerit [e] quadraginta dies in pane, & aqua, & septem [f] sequentes annos pęniteat, & nunquam sit sine pœnitentia, [g] & nunquam in testimonium [h] recipiatur, [i] communionem tamen post hæc percipiat.

† *al. sciens periurauerit.*

e ¶ Peierauerit.] Sup. 5. quæst. 5. constituimus.
f ¶ Septẽ.] 22. q. 5. qui sacramento. cõtra. Solu. ibi.
g ¶ Sine penitentia.] interiori. si. 50. dist. clerico.
h ¶ Testimoniũ.] Etiam post pœnitẽtiam peractã, vt j. 22. q. 5. paruuli. Et hoc est verum in testibus. 1 secus videtur in accusatore, vt 22. q. 5. si quis conuictus.
i ¶ Recipiat.] Alibi dr. ꝙ iuramentũ solũ Deum habet vltorẽ, vt C. de reb. cred. l. 2. nõ ergo incurrit infamiã. Itẽ alibi legit, ꝙ periurium cõnetur sub crimine stellionatus, vt ff. de crim. stel. l. 1. sed crimẽ stellionatus non infamat, vt ff. de crim. stell. l. 2. ergo, nec periuriũ. Sol. vbi iuramentũ nõ cedit in præiudicium alicuius, solum Deũ hẽt vltorẽ. Dicunt autem quidã, ꝙ si iuramentũ est de futuro, semper infamat: quia ibi frangit fidẽs Deo & homini: secus si est de præsenti, vel de præterito, vt C. de transactio. si quis maior. Alij dicunt, quod iuramentũ quod interuenit in contractibus, non infamat: secus in iuramento, quod fit in iudicijs hoc est certum, ꝙ omne iuramentum infamat canonica infamia. 2 Vtrũ autem temerarium iuramentũ repellat a legitimis actib. dixi 85. d. si. Florẽtinum, & extra de testi. & attestatio. cum causam quæ.

1 Ext. de appellati. ibi videas. de præsum. literas. Sed. pur. c. j. & de test. testimonium. Arch. Iuramentũ verum infamat.

2 Cum ista gl. conc. Bar. post gl. in l. Lucius. ff. de infam. & Alex. in l. in. ff. de falsis. & de transa.

Item Eusebius Papa epist. 1. ad episcopos Galliæ.

¶ Accusatores, † & personas, quas leges sæculi non admittunt, ecclesiasticæ quoque repellunt.

C. XIX.

† *al. Accusationem*

NOs sequẽtes patrum vestigia pro saluatione seruorum Dei, quascumque ad accusationem personas leges publicè non admittunt, his impugnandi alterum & nos licentiam submouemus: & nullæ accusationes a iudicibus audiantur ecclesiasticis, quæ legibus sæculi prohibentur.

3. q. 5. de accusationibus, §. ideirco. Ans. l. 3. c. 35.

Sed licet [k] infames ab accusatione episcoporum prohibeantur non tamen isti ab huiusmodi † [l] accusatione prohibendi sunt. Hæreticos namque accusare infamibus non prohibetur, vt supra patuit in ea † causa, vbi de accusatione minorum aduersus maiores [m] disputatũ est.

† *al. huius.*

† *al. eadem.* 2. q. 7. per totum.

Item.

NOs sequentes.] CASVS. In hoc capitulo dicitur, ꝙ dicit Grat. ꝙ licet generaliter prohibeantur, non tamen prohibentur ab accusatione huius episcopi, qui simoniacus est, & hoc probat tali ratione, quia hæreticus vel simoniacus minor est catholico: sed hoc an generaliter intelligat, scilicet, vt hæreticus sit minor quolibet catholico, Aug. noluit definire.

k ¶ Sed licet.] Infert ex prædictis.
l ¶ Ab huiusmodi.] id est, simoniacis.
m ¶ Maiores.] Vt 2. q. 7. per totum.

Quæ-

QVæro.] CASVS. Duæ sunt in hoc c. quæstiones. Prima est, vtrum ille qui ignoranter incidit in hæresim, grauius peccet, quam ille qui scienter est auarus. Et respondet Augustin. secundum illam regulam, qua peccata scientum facta præponuntur peccatis ignoranter perpetratis. auarus ergo videtur grauius peccare. Sed si forte tantum facit hæresis magnitudo, quantum auaritia scienter admissa: æqualiter peccant. Secunda quæstio fuit, an pessimus catholicus illi hæretico præponatur, qui nullum habet peccatum præter hæresim. Respondet Augu. se nolle hanc quæstionem præcipitare. Gra. tamen hanc vltimam quæstionem determinat supra 2. q. 7. sed quæritur.

a ¶ Nesciens.] Ille est ignoranter hæreticus, qui sequitur opinionem quã putat veriorem 2. vt 24. q. 3. hæresis.

b ¶ Secundum quidem illam.] De pœ. dist. 2. sciendum.

c ¶ Vincit.] Vide qualiter arg. licet enim peccatum sit maius peccato: quia hic scientia præponitur ignorantiæ tamen facta compensatione scienter peccans potest æquiparari ignoranter peccanti. similis compensatio est 5. dist. in canonicis. Quod autem minus sit peccatum ignorantis quam scientis, habes 22. q. 5. quemadmodũ, quandoq; vñr plus peccare ignoranter peccantes quam scienter, vt 24. q. 1. schisma. quãque parificantur vt hic. i. tale est crimen, quod constat esse hæresim. Vel dic quod constat per famam: quia sunt malæ famæ.

C. XX.

CVm maiores sciẽtia & moribus à minoribus accusari prohibeantur, nõ æquales ab æqualibus vel minores a maioribus ab huius ergo a accusatione non sunt hi prohibendi, cũ hæreticus catholico minor sit. Sed hoc an generaliter accipiendum sit Augustinus non † definiuit lib 4. de baptismo contra Donatistas c 5 dicens.

† al. Aug. diffiniuit.

¶ Caput hoc in plerisque vetustis exemplaribus coniunctum est superiori: Quare conijcere licet hæc esse verba Gratiani.

a ¶ [Ab hui᷒ ergo.] Loc᷒ hic emẽdatus est ex manuscriptis. In ĩpressis legebatur ab accusatione huiusmodi sũt prohibendi: ex qua lectione vix apta sentẽtia elici poterat.

¶ Dubium est, an sciens auarus: an nesciens hæreticus grauius peccet.

C. XXI.

QVæro ergo, quis peccet grauius, an qui nesciens a in hæresim incurrerit, an qui sciens ab auaritia, idest idololatria non recesserit? Secundum quidem illam b regulam, qua peccata scientium peccatis ignorantium præponuntur, auarus cum scientia vincit c in scelere. Sed ne forte hoc fiat, facit in hæresi sceleris ipsius magnitudo, quod facit in auaritia scientis admissio, vt hæreticus nesciens auaro scienti coæquetur. *Item c 20 eiusdem libri.* Vtrum autem catholicum pessimis moribus alicui hæretico, in cuius vita, præter id, quod hæreticus est, non inueniunt homines quod reprehendant, præponere debeamus, non audeo præcipitare d sententiam.

¶ Verum hoc Augustini, & illud de infamium accusatione de his ĩtelligẽdũ est quos cõstat e esse hæreticos, nõ de his, qui se negãt in hæresim lapsos. Hic autẽ in omnibus religiosus apparens f, dum se negat hæreticæ communionis aliquãdo macula infectum, infames atque alios huiusmodi a sua accusatione ipse repellit. ¶ Hæc licet ratione niti videantur, exemplo tamen læsæ maiestatis vana intelliguntur, ad cuius accusationem dum socius inista factionis admittitur; non quæritur an cogitare cõtra animam principis sit maiestatem lædere; sed an aliquis de nece eius tractauerit g.

d ¶ Præcipitare.] Gratianus tamen in simili q̃stione præcipitat sententiam, vt 2. q. 7. §. sed quæritur, vtbonus eidẽ videtur soluere 22. q. 1. seruus.

VERVM. Hæc est quarta pars q̃stio. in qua quæritur vtrũ infamis possit episcopum accusare de simonia, cum esset bonæ famæ: & primũ dicit quod nõ; & hæc est vera solutio: sed postea impugnat quod dixerat. Io. de Fan.

CASVS. Iste §. respicit quod dictum est supra c. quæro. in fi. cap. & su. ca. §. licet vbi vñ probatum, quod infames cõtra hæreticos & simoniacos admittũtur. Et dicit Grat. quod de illis loquũtur, quos cõstat esse hæreticos per præsũptionẽ. & ideo quilibet criminosi & infames cõtra eos admittũtur hic autem episcopus, de quo in themate agit, in omnibus religiosus apparet: & ideo infames ab eius accusatione repelluntur.

VERVM. Grat. respõ. illi ca. quæro. & illi §. sed licet in quibus probauerat infames admittẽdos cõtra hæreticos & ita cõtra simoniacum: & ei᷒ solutio durat vsq; ad §. hæc licet ratione, & ibi incipit suam solutionẽ impugnare.

e ¶ Constat. Si constat, ergo nõ est necessarius 2. accusator expone ergo constat,

f ¶ Apparens.] Hæc solutio est canonica: quia concordat cum Græco. 2. q. 1. in primis, & impugnatio, quam ponit in sequenti. §. allegando ponitur.

HAEC LICET. CASVS. Obijcit modo Gra. contra supradicta, & dicit quod licet videantur quæ dicuntur in §. ratione niti, tamen exemplo criminis læsæ maiestatis falsa intelliguntur: in quo non quæritur, an cogitare contra animam principis sit maiestatem lædere: sed an de eius nece tractauerit eadem ratione non debet quæri an simonia sit hæresis, sed an commiserit simoniam iste episcopus, & ad hoc inducit legem sequentem.

g ¶ Tractauerit.] Sic supple in simonia non est quærendum

a Vñ hic loquit de illo qui putabat illud credi ab ecclesia quod ipse credit, nihilominus peccat. 16. q. 1. si cui.

Peccat ignorans minus est quam sciẽtis.

22. q. 1. de manifesta. ext. de accus. euidentia. Archid.

rendum, an simonia sit hæresis: iste enim episcopus negauit simoniam esse hæresim, & male, vt 11. q. 7. patet & sic concludit in fi.

SI quis. CASVS. Statuerunt Imperatores Honorius & Archadius, quod si quis contra principem fecerit coniurationem, vel dederit vel susceperit sacramentum de morte, nō solum Imperatoris sed etiam virorum illustriū & senatorū, vel de morte cuiuslibet militis qui militat Imperatori, cogitauerit sacramēta dādo vel recipiēdo, vel etiā aliud faciēdo, gladio feriatur, omnibus suis bonis cōfiscatis, filij vero eius (quibus vita misericorditer reseruatur) sint remoti a consanguineorū, & etiam extraneorū successione, sint etiam perpetuo infames & illi qui pro his intercedunt, nec vllos habeāt honores, nec ad sacramenta perueniāt militaria. Et si quis de coniuratoribus in initio prodiderit factionem, premium habeat & honorem si vero sero, veniam habeat.

a ¶ Priuatis.] Nota milites non dici priuatos, vt 23. q. 1. qui contra.

b ¶ Voluntatem.] Not. Quod punitur hic sola voluntas, vt 1... dist. nulli. 22. d. omnes quia in maleficijs volūtas spectatur, nō exitus. ff. ad le. Cor. de sic. diuus. Arg. contra. 32. dist. erubescant. de pe. di. 1. cognitiones. 32. q. 5. Christiana. Sol. regulariter volūtas nō punitur nisi ad aliquē actum procedat.

Voluntas sola nō punit.

c ¶ Fiscos. Idem est in crimine heresis, vt extra de here. vergētis. alias bona damnatorum regulariter reseruantur filijs, vt C. de bon. damna. authen. bona.

z Vbi plene de hoc: & 23. q. 7. I sūma. ibi dicā. & videas: & idē est in inter fectore. clerici. ext. de pœn. in quibusdā. Arg.

d ¶ Filij vero.] In potestate constituti. si enim eos postea emancipasset, nō valet, vt C. eo. l. perpenditur. ar. ff. de bo. damna. l. ulti. §. ex liberis. filij itaque emancipati non patiuntur hanc pœnam. Dicunt tamen quidam quod hæc pœna spectat ad filios postea natos, non ad iam natos, sed litera eis contradicit.

e ¶ Metuuntur.] Iuxta illud: Sæpe solet similis filius esse patri. Et sequitur leuiter, filia matris iter. 56. distinct. si gens unde qui emit mancipia de genere eorum quærit, vt ff. de ædil. edict. quod si nolit. §. qui mancipia.

f ¶ Et vita.] Supra 74. dist. quorundam.

g ¶ Interuenire.] Sic su. 50. dist. miror. Et nota, quod quisque prohibetur supplicari pro aliquo de pœ. dist. 1. prædixerat. & extra de hære. ad abolendam. & C. de transact. si quis maior.

PORRO. CASVS. Supra in §. [Hæc licet] Posuit propositionem. in hoc §. ponit assumptionem sui argumenti, sic: supradictum est de accusatione criminis læsæ maiestatis, sed accusatio simoniæ procedit ad instar criminis læsæ maiestatis, quod de accusatione tantum, scilicet vt quilibet possit accusare, & non de pœna est intelligendum; & quod crimen læsæ maiestatis differat in pœna a simonia probat per legem sequentem.

h ¶ Porro.] Hic ponit assumptionem argumenti sui præmisit enim primo propositionem.

i ¶ Pœna.] In crimine enim simoniæ conuictus de ponitur, vt 15. q. 3. sane, sed hic capite punitur. Qualiter isti pacificentur, notaui 15. q. 3. sane. & ca. nemini. Sed nunquid ordinatus simoniacè potest ordinatorē suum conuenire de hoc; cum accusatores consequantur præmium.

Simoniace ordinat' ordinatorem suū conuenire nequit.

Vnde Impp. Archadius & Honorius in 9. lib. Codicis, tit. ad legem Iul. Maiestatis. le. 5. scriptis leguntur.

C. XXII.

SI quis† cum militibus vel priuatis[a], vel barbaris etiā scelestam inierit factionem, aut factionis ipsius susceperit sacramentum, vel dederit; de nece etiā virorum illustriū, qui consilijs, & consistorio nostro intersunt: senatorū etiam (nam & ipsi pars corporis nostri sunt) vel cuiuslibet postremo, qui nobis militat, cogitauerit (eadem enim seueritate voluntate[b] sceleris, qua effectum puniri iura voluerunt) ipse quidē, vtpote maiestatis reus gladio feriatur, bonis eius omnibus fisco[c] nostro addictis. Filij vero[d] eius, quibus vitā Imperiali specialiter lenitate cōcedimus (paterno enim debent perire supplicio, in quibus paterni, hoc est hæreditarij criminis exempla metuuntur†[e]) à materna, vel auita, omnium etiam proximorum hæreditate, ac successione habeantur alieni; testamentis extraneorum nihil capiant: sint perpetuo agētes, & pauperes; infamia eos paterna semper comitetur; ad nullos vnquā honores, nulla sacramenta perueniant; sint postremo tales, vt his perpetua egestate sordētibus, sit & mors solatium, & vita[f] supplicium. Denique iubemus etiam eos notabiles esse sine venia, qui pro talibus vnquam apud nos interuenire[g] tentauerint. *& infra.* ¶ Sane, si quis ex his in exordio initæ factionis, studio veræ laudis accensus, initam prodiderit factionē; præmio & honore à nobis donabitur. Ipse vero qui vsus fuerit factione, si vel†sero, tamen incognita adhuc consiliorum arcana patefecerit, absolutione tantum, ac venia dignus habebitur.

†*Quisquis.*] ori. & est initium legis.

† *al. metuentur.*

† *al. si vero.*

¶ Hoc & sequens caput in vetustis exemplaribus sunt coniuncta antecedenti, quare nec rubricas habent.

Porro[h] simoniæ accusatio ad instar publici criminis læsæ maiestatis procedere debet: sicut Leo Imperator in primo lib. Codicis decreuisse legitur, titulo de episcopis, & clericis l. si quem quam. Quod de accusatione, non de pœna intelligi oportet.

Tit. 3. l. 29.

1 Et bene.ar. 3.q. 5.c. vlt. sm Ioan. de Fan. In his ergo §. sunt expressa similia est accusatio.s.vt accusatores admittātur: & solennitates seruētur. sm B.in fi.

præmium, non credo. x licet dicatur hic quòd omnes accusares admittantur.

NVllus. CASVS. Iudex in causa criminali volebat militem, vel nobilem aliquem, vel in dignitate cōstitutum verberibus subijcere. Quæsitum fuit ab Imperatore, an possit se tueri ratione militiæ, vel generis, vel dignitatis. Et respondet quod sic, non tamen in crimine læsæ maiestatis, in quo omnibus æqua est conditio.

Tit.8.l.4.

Vnde Impp. Valentinianus, Valens, & Grat. AAA. lib. 9. Codicis, tit. ad l. Iuliam maiestatis. l. nullus.

C. XXIII.

NVllus omnino, cui in cōsultis, ac nescientib. nobis fidicularum [a] tormenta inferuntur, militiæ [b] vel generis [c] aut dignitatis [d] vti defensione prohibeatur, excepta [e] tantum maiestatis causa, in qua sola omnib. æqua conditio est.

Sed cum omnes illi assumantur in hac accusatione simoniæ qui possunt accusare de crimine maiestatis; constat, quod sicut ibi non dubitatur de crimine maiestatis, sed an reus commiserit illud sic & hic non negatur hæresis, sed impetitur accusatus, an commiserit hæresim

QVAESTIO II.

QVod autem [f] quæritur si episcopus in accusatorem accusationem vertere voluerit, an sua simplici assertioni fides sit adhibenda facile soluitur si sanctorum Patrum auctoritas dilig ter inspiciatur. Vt enim sancti Patres definiunt, nullius persona quantumlibet exercitata confessioni fides est adhibenda nisi competentes probationes adhibeat.

33.q.6.c.vlt.

Vnde in Carthag. concilio 4 c. 29 legitur.

¶ Episcopus alicui crimen objiciens in synodo probet, quod objicit. C. I.

EPiscopus, si clerico; vel laico g crimen impegerit, deducatur ad probationem in synodum.

Sed obijcitur. Si se solum alieni sceleris conscium nouerit probare illud testibus non valet. Quid ergo tunc sibi faciendum sit, ex concilio Vasensi primo, cap 8 sic diffinitur.

Gratian. bene soluit in illo. §. verum, & illa solutio cōcordat cum Gregor. 2. q. 1. in primis, & q. 7. accusatio, & quæ postea dicuntur in sequentibus. §. sunt allegationes, hoc dicit Io. & etiam bene. H. tamen & Cardinalis non excusant eum, sed dicunt eum male dixisse, nisi in illo. §. verum. Posset etiam dici, quod episcopus iste, de quo agitur in principio the matis, infamat[us] erat, licet religiosus appareret: ideo non prodest ei si negat simoniam esse hæresim, sed an commiserit. vnde infames bene admittuntur contra ipsum, & sic secundum hoc bene dixit Grat. per totum, in §. nisi in §. illo, verū. I vbi loquitur allegādo secundum hunc intellectum.

QVod autem. CASVS. Hic ponitur 2. quæst. qua quæritur, si episcopus accusatus vertat accusationem suam in accusatorem an sit suæ simplici assertioni credendum, scilicet sine testibus. Et respondetur, quòd non, vt infra. c. 1. 2. & 3.

f ¶ Quod autē. Non quia soli episcopo credit 4. q. 3. iusiurandi, nec tenet lex 11. q. 1. quicunque.

EPiscopus. CASVS. Dicit hic, quod si episcop[us] impetierit crimen aliquod alicui clerico vel laico, probare debet illud in synodo, & cōuentu clericorū. Et quod dicitur de laico intelligas de crimine ecclesiastico, vt est crimen vsurarū, hæreseos, simoniæ, adulterii, scilicet quo ad thori separationem, & omne crimen quo ad denunciationem ad pœnitentiam.

a ¶ Fidicularum. i. chordarum, quæ ligantur circa frōtem hominis, & stringitur caput per eas, & est fides idē quod chorda, vt ibi, Me fide perspicuus Troiæ munitor amauit.

b ¶ Militiæ. C. de quæst. milites.

c ¶ Vel generis. C. de pœn. l. decurionum.

d ¶ Aut dignitatis. C. de quæst. decuriones.

e ¶ Excepta. Vbi nullus potest se excusare aliquo priuilegio. tenet lex. 11. q. 1. quicunque.

SED CVM. CASVS. Hic concludit Gratianus ex supradictis hoc modo. Cum simonia & crimen læsæ maiestatis paria sint in accusatione, ergo sicut in crimine læsæ maiestatis non dubitatur, an sit crimen læsæ maiestatis, sed an commiserit illud: sic in crimine simoniæ non dubitatur simoniam esse hæresim, sed an commiserit simoniam licet neget hæresim esse. Sed nota, quod

g ¶ Laico. Sed huic r. est cōtra. 11. q. 1. experientiæ. & c. si quis cum clerico. Sed quod hic dicitur, intelligas de ecclesiasticis criminib. Potest tamen clericus iudicare de omni crimine quantum ad iniungendam pœnitentiam sup. ca. q. 1. illi qui. & 22. q. 1. nec licandum, & ext. de iud. nouit. 2 Vel loquitur secundum tempora Apostolorum, quando omnes causæ definiebantur ad ecclesiam, vt 11. q. 1. relatum.

h ¶ Synodum. i. conuentū clericorum, qui concilium appellatur. 12. q. 2. placuit. & c. episcopus [illegible] rum presentia non debet causas audire [illegible] pus nullius. & hoc intellig. de criminalis negotiis, sed in ciuili. causis eliguntur arbitri [illegible] clericus.

SED OBIICITVR. CASVS. [illegible] quod autem, quod soli episcopo non est fides adhibenda. Nunc vero objicit, idest, incidenter quærit, quid sit.

2 Et optime [illegible] & [illegible] ext. de [illegible] nota [illegible] In extra de [illegible]

sit faciendum cum episcopus sciat alicuius delictum, sed testibus probare non potest, & de hoc respondet per seq. cap.

SI tantum.] CASVS. Quidam episcopus solus nouit crimen sui parochiani, vel quia solus vidit eum peccantem, vel quia peccator sibi dixit: nolebat corrigi, eps eum volebat remouere a cōmunione aliorū: quæsitum fuit in cōcilio Vasensi qd iuris sit, respondet qd episcopus debet cū secreto monere, vt resipiscat: sed nō debet duplicare crimē eius, cū probare nō possit. Si autem ille fact⁹ pertinacior se ingerat publicæ cōmunioni, quamdiu episcopus probare nō potest, idemnis erit quo ad episcopum, sed stabit in communione omnium, nisi in communione episcopi, scilicet priuata, vel si voluerit episcopus, tamen non uitabit eū in publico, sed ī secreto. Quidam tamē vt Bene. intelligunt hoc c. de excommunicato, quē episcopus nō potest probare fuisse excōmunicatum, ideo publice communicabit ei, secreto autem vitabit illum.

a ¶ Si tantum. Hec duo capitu intelligit Hug. de occulto peccatore & dicit, quod si scio aliquem esse in mortali peccato, licet sit occultum, debeo ipsum uitare occulte, sed non publice; nec possum eum de hoc accusare cum non habeā testes: sed illud est periculosum, vt omnem quem scio peccatorem debeam euitare: & est illud cōtra 2. q. 1. multi. Sed tu pones casum sic. Episcopus aliquis solus scit aliquem in canonē incidisse. 1 debet eum corrigere priuate, & si incorrigibilis sit, priuate uitabit eum, non publice, ne sit proditor criminis, vt extra de sent. excom. cum non ab homine in prin.

b ¶ Proferat accusando publice.

c ¶ Indemnatus. Sic ordina literam, ille tū indēnatus. idest non damnatus, in cōione omnium permanebit.

d ¶ Ijs.] Idest, quantum ad eos. qui nihil sciunt de excommunicatione illius, uel de crimine eius, vt extra de sent. excom. cum illorum.

e ¶ Ad tempus.] Idest, dum est in peccato.

f ¶ Iubeatur.] Iubere enim potest prælatus aliquem, vt abstineat a sua priuata communione, vel etiam à communione sacramentorum, quia in secreto potest præcipere talia hominibus peccantib. 45. di. habuisse, tamen per sententiam non pōt aliquis aliquem in secreto separare à participatione sacramentorum. vel etiam suspendere potest etiam quis cum scit aliquem criminosum, suo prælato dicere vt ipsum corrigat, vt 22. q. 5. hoc vi. Vel exponitur iubeatur, idest moneatur. sic 32. quæstio 1. hac ratione, secundum præmissa patet, quod non obstat infra de consecrat. dist. 2. non prohibeat, 93. disti. si inimicus.

7. q. 1. scire. & 11. q. 3. quib. episcopi. vbi dicitur, quibus episcopi non communicant, nec nos cōicare debemus: quia illa c. de publice excommunicatis intelliguntur. 2

PLacuit.] CASVS. Bene. sic ponit hunc casum. Quidam confessus est suum delictum soli epō velut homini. postea cum suum delictū corrigere nollet, episcopus excommunicauit illum, nec ei communicare volebat. ille conquestus est in Africano concilio. eps replicabat, q illle fuerat sibi confessus crimen, sed poterat testibus probare. quæsitum est quid super hoc sit faciendū. & rñsum est in concilio Carthaginiēsi, q eps ex quo nō potest crimen probari, non doleat si ei non credat, & q̄diu non vult communicare illi in publico, tamdiu non communicetur sibi ab aliis episcopis. Ego autem sic pono casum, Aliquis confessus fuit soli episcopo crimen suum propter quod inciderat in excommunicationem. episcopus uitabat eum in publico, quæsitum fuit in cōcilio Carthaginiensi, an bene faceret episcopus? & rñdetur q non: nec putet sibi ad iniuriam q ei soli non creditur, si dicat eum esse excōmunicatum, & quamdiu nō communicauerit ei, tamdiu ab alijs episcopis non communicetur ei.

g ¶ Sibi soli.] Non tamquam Deo, ne sit contra de pæ. d. 6. sacerdos. & 11. q. 1. quicunque contra. Sed illud non tenet. sic ergo dicto solius epi non creditur. nec etiā scripto nisi adsit subscriptio, vt ext. de test. cum à nobis. nisi hoc habeat consuetudo, vt ext. de fi. instr. cum dilectus. nam literis suis creditur, quib. significat se aliquem excommunicasse, vt 11. q. 3. cura.

h ¶ Excommunicato.] i. quem dicit excommunicatū.

i ¶ Caueat. Ecce pœna illius, qui iniuste vitat aliquem uel iudicat. sic 2. q. 1. nemo.

¶ Episcopus non proferat, quod probare non potest. Cap. II.

SI tantum[a] episcopus alieni sceleris se conscium nouit, quandiu probare non potest, nihil proferat,[b] sed cum ipso ad compunctionem eius secretis correptionib. elaboret. Quod si forte correptus pertinacior fuerit, & se cōmunioni publicæ ingesserit, et si episcopus in redarguendo illo, quem reum iudicat, probatione deficiat, indemnatus[c] (licet ab ijs,[d] qui nihil sciūt, secedere ad tēpus[e] pro psonæ maioris auctoritate iubeatur:[f] (ille tamen, quamdiu nihil probari potest, in communione omnium, preterquam eius, qui eū reū iudicat, permanebit.

Iuo p. 5. c. 364.

α ¶ Indemnatus.] *In originali legitur.* indemnatus licet, ab his, qui nihil sciunt, secedere ad tempus pro persona maioris auctoritatis iubeatur, illo quamdiu probari nihil potest, in communione omnium, præterquam eius, qui eum reum iudicat, permanente.

2 Istud autē ca. loquit de tali delicto pp qd delinquens incidit in canonē latę sinę. alias esset cōtra 2. quæ. 1. multi, quia oēs pctores nō possum⁹ vitare ut ibi dr fm Pet. Vel dic q loquitur de eo quē eps nulla manifesta cā nec ordinario iudicio habito à cōione aliorum pcipit separari fm L. q ita not. pdic. c. quib. Arch.

Item ex concilio Africano, c. 99. & 100.

& Carth. 7. c. 5.

¶ De episcopo, qui sibi soli dicit aliquem crimen suum fuisse confessum. C. III.

PLacuit, vt si quando episcopus dicit aliquē sibi soli[g] proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget,† non putet ad iniuriā suam episcopus pertinere, quod illi soli non creditur. Et si scrupulo propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle communicare, β quamdiu excommunicato[h] nō communicauerit suus episcopus, eidem episcopo ab alijs nō communicetur episcopis, ut magis caueat[i] episcopus, ne dicat in quemquam, quod alijs documentis conuincere non potest.

Burc. l. 19. c. 127.
Iuo p. 5. c. 363.
† *neget & poenitere noluerit non putet, &c.* Africanum.

Criminosos occultos, an debeat vitare is scit eos b. ipsū esse talem.

1 Hic fuit casus Ben. qui comprobat per decreta de sen. exco. cum non ab hoie. sed G. Itellexit hoc c. si tantum, de excōicato nō a suis, vt 11. q. 3. §. euidenter. in §. Arch.

IVdicium.] CASVS. Hic ponitur tertia quæstio, in qua quæritur, an liceat sibi expetere iudicium alterius metropolitani: & rñdet ꝙ non, vt inf. ea. c. 1. 2. & 3. nisi de licētia sui metropolitani, vt 2. q. 6. placuit. & in alienam messem, idest, in alienum iudicium non debes manum extendere, sed prædicatione & bonis operibus debes homines à uitijs separare.

b ¶ Mittere.] Nec ordinare, nec aliqua sacramenta dare potest in alterius episcopatu. 9. q. 2. cap. 1. & 2. secus de procōsulibus, q insigna sua ext. ꝓuinciā ferūt, & voluntariam exercent iurisdictionē, ff. de offi. procōs. l. 1. & 2.

11. q. 1.

g ¶ Communicare.] *Sic ī Carthaginiēsi septimo, c. 5. cui ad verbū respōdet hoc caput. In Africano aūt hic seqr̄,* secrete tamen † interdicat ei communionē, donec obtēperet, *quemadmodū, & apud Burchardū. Sequētia autem verba,* Quandiu, &c. *sunt initium capitis cētesimi.*

† *al. abest ab aliquot exemplaribus.*

QVAESTIO III.

IVdicium [a] *vero archiepiscopi alterius prouinciæ alicui expetere non licet.*

Vnde Greg. ait respon. 9. ad Augustinum Anglorum episcopum.

Deuter. 23.

¶ Alterius parochianum alicui iudicare non licet.

Cap. I.

SCriptū est in lege: [Per alienam messem transiēs, falcem mittere [b] non debet, sed manu spicas cōterere, & manducare. [Falcem ergo iudicij mittere nō potes in eā segetem, quæ alteri videtur esse commissa: sed per effectum † boni operis frumenta Dominica vitiorum suorū paleis expolia, & in ecclesiæ corpus monendo [c], & persuadendo, quasi mandendo, converte.

† *affectum.*] orig.

Item Pelagius Papa II. epist. 1. omnibus episcopis.

Poly. l. 5. tit. 1.
Ans. l. 6. c. 107.
Pann. l. 4. c. 24.

¶ Quot ciuitates vnaquęque prouincia habeat.

Cap. II.

SCitote certam prouinciam esse, quę habet decem, aut vndecim ciuitates, & vnum regē, & totidē minores potestates sub se, & vnum Metropolitanū; † aliosq; suffraganeos † x. vel xj. episcopos [d] iudices: ad quorū iudicium omnes causæ episcoporū, & reliquorum sacerdotum, ac ciuitatū referantur, vt ab his omnibus iustè, cōsona uoce discernantur, † nisi ad maiorem auctoritatem fuerit ab ijs, qui iudicandi sunt, appellatum. Vnde non oportet, vt degradetur, vel dehonoretur vnaquæque ꝓuincia: sed apud semetipsam habeat iudices, sacerdotes, & episcopos, singulos uidelicet secundū ordines [f] suos; & quicunque causam habuerit, à suis iudicibus iudicetur, & non ab alienis; idest a suæ iustis iudicibus prouincię, & non ab extraneis, [g] † nisi (vt iam est prælibatū,) à iudicandis † fuerit appellatum.

† *episcopum.*] orig.
† *suffraganeos.*] ori.
† *al. decernantur.*
† *al. externis.*
† *al. iudicatis.*

Item Nicolaus Papa.

c ¶ Monendo.] Nō tamen publice eis prædicando tanquā ius in eis habēs. 71. distin. hortamur & 9. quęst. 2. episcopū argu. 13. q. 1. c. 1. 16. quæst. 1. interdicimus. sed sine solēnitate ad bonū monēdo. [1] quod quilibet potest facere, & etiā monachus, 16. q. 1. c. 1. & c. quia iuxta, secūdū alios possūt ꝓdicare, nō tamen cōcitando turbam. 16. q. 3. placuit 2. qa illud non consistit in contentiosa iurisdictione. Nec refert qs prædicet. sed qd prædicet 15. distin. secundum. Ioan.

1 Quidam dicunt hoc esse verum si inuitet. 7. q. 1. epi, vel presbyteri. ubi de hoc. Archid.

SCitote certā esse. CASVS. Docet hic Pelagius, q̄ dicatur certa ꝓuincia. scilicet quę habet x. vel xj. ciuitates, & vnū Regē, &c. & ꝙ ad iudiciū comprouincialiū oēs causæ episcoporū & reliquorū sacerdotū debent referri. vt ab eis uoce consona discernantur, nisi appellatum fuerit ad maiorem.

d ¶ Episcopos.] Hoc ideo est statutū, qa causa episcopi corā xij. episcopis tractāda. 15. q. 7. si quis tumidus.

e ¶ Omnes.] Arg. archidiaconos non esse iudices.

f ¶ Scd'm ordines.] Ergo medio prætermisso non est ad superiorem eūdem, vt 2. q. 6. c. anteriorū. ver. illo vid. licet. &c.

Appellandū nō est omisso medio.

11. q. 1. clerum.

a ¶ Iudicium.] Nulli licet habere iudicem alterius prouinciæ, nisi per appellationem, ut 3. q. 6. non liceat.

SCriptum.] CASVS. Docet hic Greg. ꝙ iudex iudicare non debet alterius parochianum, & hoc probat auctoritate legis Mosaicæ, scilicet in Deuter. vbi præcipitur, ꝙ transiens per messem alienam falcem immittere non debet, sed conterere spicas manibus potest, & comedere. Hanc auctoritatem exponit Greg. dicens, ꝙ decreto. & q. 7. metropolitanum. Et sic est arg. ꝙ omisso archidiacono non itur ad episcopum, ut extra de off. arch. c. 1. & 18. q. 2. cognouimus. & arg. contra extra de præben. referente.

ADDITIO. Vbi de hoc, & extra de ap. dilecti. dic ut ibi Archi. De hoc etiam habes 25. d. per sectis.

g ¶ Ab extraneis.] Ergo metropolitanus est extraneus iudex: non est ergo iudex prouinciæ. Quid iuris sit de hoc quære. 9. q. 3. c. 2. Io.

SI omnia.] CASVS. Hoc. loquitur de occultis peccatis, quæ soli Deo punienda relinquunt. Est ergo casus. Quidam æmuli accusabant prælatos suos de occultis criminibus, quæ nullo modo probare poterant: & dicebant se pro bono hoc facere: scilicet vt prælati sui fierêt meliores, quæsitum fuit ab Anacleto an bene facerent? Et respôdet: ꝙ nô, quia si omnia delicta occulta, & manifesta accusarent, et vindicarêtur in hoc seculo, in futuro nil Deo reseruaret, cui soli occulta relinquuntur: & illi qui talia dût in vanum laborant, qui Deum volunt adiuuare; & plus stimulis inuidiæ, quàm amore charitatis agitantur.

ptionem. ff. quod met. cau. l. vlt. 7. q. 5. presbyter. violentam condemnationem. 32. q. 1. dixit. & C. de adulter. quamuis. licet sit argum. contra. extra de præsumptio. literas.

IPSA AVTEM. CASVS. Quia supra c. oues & c. sacerdo-

Non solum autem criminosi, sed etiam quilibet alij ab accusatione episcoporum repelluntur.

Vnde Anacletus Papa epist. 1 ait.

¶Deo non placet, qui seruos suos accusat. C. VII.

SI omnia [a] in hoc sæculo vindicata essent, locû diuina iudicia non haberent. Superuacuis enim ad beneficia laborat impendijs, qui solum certat facibus adiuuare. Ideo si aliquis putat se Deo in hoc placere, quod seruos suos accusat, & vt meliores fiât, dicit se hoc agere; in vanum laborat, & plus inuidiæ [b] stimulis agitatur, quàm charitatis: quoniam gratiæ plenitudo adiectione non indiget; nec vlla requirit commendationis augmenta.

Item Telesphorus epist vnica c. 3.

Populus sacerdotes arguere, vel increpare non valet. C. VIII.

Et Iulius in decret. cap. 10.

Ansel. 3. c. 12. Iuo p. 6. c. 314.

SAcerdotes, qui proprio ore corpus Domini côficiût, ab omnibus sunt audiendi, atq; timêdi; nô dilacerandi, aut detrahendi: quia a quibus se Domini populus benedici, saluari, & instrui cupit; nullatenus debet eos arguere, nec vulgus in eorum accusatione suscipi. Populus enim ab eis docendus est, & corripiêdus, non ipsi ab eo, quia non est discipulus super magistrum. *& infra.* ¶Dei ergo accusat ordinationem, qui eos, qui ab eo côstituuntur sacerdotes, accusat, vel damnari cupit. *Idem infra.* ¶Hi qui [a], non sunt idonei, non suscipiantur ad accusationem: omnes qui aduersus patres armantur, infames esse censemus. Patres enim omnes venerandi sunt, non respuendi, aut insidiandi.

Math. 10.

Iuo p. 6. c. 315.

a ¶Hi qui.] *In aliquot vetustis codicibus est caput distinctum a superiore.*

Item Pius Papa epist prima.

Et Cornel. epist. 2.

¶De eodem. C. IX.

Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6. c. 243. Pan. l. 4. c. 36. Luc. 6.

OVes [c] pastorem suum non reprehendant, plebs episcopum non accuset, nec vulgus eum arguat: quia non est discipulus super magistrum, neque seruus supra dominum. Episcopi autem a Deo sunt iudicandi, qui eos sibi oculos elegit. Nam a subditis, aut prauæ vitæ hominibus non sunt arguendi, vel accusandi, aut lacerâdi. *& infra.* ¶Nemo bonum faciens, alteri verbo, aut facto nocere vult: quanto minus in suspicionem debet venire fidelis homo, vt dicat, aut faciat ea, quæ pati non vult? quia omnis suspicio [d] potius repellenda est, quàm approbanda, vel recipienda.

Ipsa autê detractio licet ex vitio detrahentiû, tamen iusto Dei iudicio nonnûquâ aduersus bonos excitatur.

a ¶Si omnia. De occultis loquit. i. quæ soli Deo reseruâtur. 32. dist. erubescant.

b ¶Inuidiæ. Hic canô præsumit potius accusationê fieri causa inuidiæ quàm charitatis, vt dixi 2. q. 7. si quis episcopus.

1 Alij dût. ꝙ intelligit de eo, q malo zelo accusat, & litera capituli ad vtrunq; intellectû satis adaptat. Arch.

SAcerdotes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes: in prima parte dicitur, ꝙ populus, i. laici nô sunt admittendi ad accusationem sacerdotû: qa subesse debent eis. & non præesse. In secunda parte dicitur, ꝙ accusatores nô sunt recipiendi nisi sint idonei: & omnes illi q armantur contra patres spirituales accusando eos calûniosè sunt infames. Secunda pars incipit ibi. [Hi qui non sunt.]

OVes.] CASVS. Quidam laici, vel clerici criminosi accusabant, & reprehendebât episcopos ex suspicione: quod dicit Pius Papa non esse faciendum. Et hoc probat tribus rationibus. Prima est, quia non debet esse discipulus supra magistrum. Secûda, quia episcopi a Deo sunt iudicandi. Tertio, quia laici, vel subditi a prælatis talia pati nolunt.

c ¶Oues.] Sic 2. q. 7. oues.

Præsumptio est triplex.

2 Dic ꝙ hęc præsumptio est inualida, & repellitur in iure, in nullo debet mouere animum iudicâtis. 1. q. 1. primô. & in hoc c. oues. Archid.

d Suspicio. Sic 2. q. 1. c. 1. Suspicioni temerariæ 2. non creditur 11. q. 3. in cunctis. probabilis inducit præsum-

cerdotes. & cap. si omnia, facta est mentio de detractione: ideo subiungit §. istû, vt ostêdat ꝙ quâuis detractio in

in se mala sit: tamen iusto Dei iudicio permittitur, vt qui nimis de se presumsit propter bonum, quod habet, & aliorũ laudibus extolluntur in altum, per detractionẽ inuidorum humilientur. Quod probat per duo capitula sequentia.

a ¶ De-

mensuram 1. Item si post primam fornicationem quis pœnitet, iniungitur ei penitentia si secundo accedit ad eandem, secundo iniungitur ei penitentia talis ergo erit melioris conditionis si nõ peniteat a principio quã si pœniteat postea. Item si secundo accedit ad aliam mulierem, æquale peccatum committit, sicut si secundo accederet ad priorẽ, sed pro illo secũdo peccato, quod facit cũ altera, noua penitẽtia sibi indicitur. ergo & noua penitẽtia est indicenda sibi, si ad eandem denuo accedat: cũ par sit peccatum: & hoc concedi potest 2. licet secundum leges qui sæpius rem cõtrectat, nõ committit diuersa furta, ff. de furt. ei qui.

1. Con. tex. in l. fem. C. ad le. Iul. de vi pub. & l. a. C. de epi. aud.

ut quos, uel domestica [a] præsumptio, uel aliorum fauor in altum extulerat, detractio humiliet.

Vnde Ambrosius c. 22. Luca.

¶Ne quis de se præsumat, linguæ malorum ex Dei præcepto contra eum excitantur. C. X.

¶ *Rubrica hac non valde conuenit subiecto capiti, & pie est interpretanda: nam simili locutione vtitur Dauid 2. Reg. 16 loquens de Semei.*

Ioan. 21.

IMitare Petrum tertio alibi dicentem; [Domine tu scis, quia diligo te.] Etenim, quia tertio [b] negauerat, tertio confitetur: sed negauit in nocte, confitetur in die. Hæc autem ideo dicta sunt, vt sciatis neminem iactare se debere. Nã si Petrus [c] lapsus est, quia dixit. [Et si alij scandalizati fuerint in te, sed non ego.] quis alius iure de se præsumat? Denique, & Dauid, quia dixerat. (Ego dixi in mea abundantia [d] non mouebor in æternum;) eam sibi iactãtiam obfuisse profitetur dicens. (Auertisti faciem tuam a me, & factus sum conturbatus.)

Mar. 14.

Psal. 29.

2. Ar. ad hoc ex. de re iu. lib. 6. ad Apostolicæ. vers. deierauit. &c. Arch.

c Petrus.] Argu. à maiori. ff. 32. q. 5. si Paulus.

d ¶ In mea abũdantia.] i. confidentia bonitatis.

Item Greg lib. 9. epist. 39. ad Theotistam patriciam.

¶Vt boni salubriter humilientur, linguæ malorum contra eos insurgunt. C. XI.

SVnt plurimi, qui vitam bonorum amplius, quàm debent, laudãt: [e] & ne qua elatio de laude surrepat; permittit omnipotẽs Deus malos in obtrectationem, & obiurgationem prorumpere, vt si qua culpa ab ore laudantium in corde nascitur, ab ore vituperantium suffocetur. Hinc est ergo, quod doctor gentium se in prædicatione currere testatur per infamiam, [f] & bonam famam, qui ẽt dicit; (Vt seductores, & veraces.)

2. Cor. 6.

Verũ hac auctoritate [g] prohibentur spirituales a carnalibus accusari, non carnales a spiritualibus. Quod ex verbis eiusdẽ datur intelligi, quibus in eodem capitulo a subiunxit dicens (Capite languescente, facilius reliqua corporis membra inficiuntur sicut scriptũ est: [h]) Omne caput languidũ, & omne cor merens a planta pedis usq; ad verticem non est in eo sanitas) Quapropter manifestum est diabolũ (qui sicut Leo rugiens circuit quærens,

Eusebius in epist. ad Galliæ episcopos. inf. ca. 6. ex merito.

Esa. 1.

1. Pet. 5.

SVnt.] CASVS. Dicit Greg. quod Deus permittit bonos a malis infamari, & reprehẽdit vt si qua nascitur elatio in corde bonorũ ab ore laudantium, per os vituperantiũ suffocetur. Et hoc probat exẽplo Pauli, qui dicit: Apud quosdam habiti sumus, vt seductores: apud quosdam habiti sumus veraces.

e ¶ Laudant.] Hoc est veniale peccatũ. 25. dist. criminis: sed qui cõmendãt mortalia vitia, mortaliter peccant. 46. dist. sunt nonnulli.

f ¶ Per infamiam.] i. quidã despiciẽtes dicebãt eos veraces: quidam nõ. 41. dist. quod dixit Dominus.

VERVM. CASVS. Hic ostẽdit Gratia. quod illud cap. scilicet. oues. loquitur de malis, & criminosis, qui bonos prælatos accusare non debent, vel reprehendere: quia hoc fit diabolo instigante, vt per tales reprehensiones prælatis languescentibus corruant ipsæ plebes in ima: & sic periclitentur, & ostenditur quod detractores deterius delinquunt, quam illi, qui bona rapiunt temporalia; quia detractores rapiũt bonos mores, & virtutes, quæ sunt intrinseca: illi autem rapiunt extrinseca. In eod. cap. 1. inferiori parte eiusdem cap. Scriptum est, in Esaia.

a ¶ Domestica.] idest, propria, vel domesticorum persona.

IMitare.] CASVS. Quidem iactabant se de bonis quæ faciebant, & putabant se cadere nõ posse. Sed Amb. ostendit, quod nemo de se præsumere debet, nec multũ per iactantiam subleuari. Et hoc probat duobus exemplis. s. Petri & Dauid: qui nimis de se præsumentes ceciderũt. Vel sic. Nemo debet se iactare de bonis, ne cadat, vt Petrus & Dauid.

Delinquens pluries, pluries pœniteat

b ¶ Tertio.] Hic videtur, quod toties pœnitentiam faciam quoties committo fornicationem etiam cũ eadem muliere: & quod quasi pro diuersis delictis sit mihi pœnitentia indicenda, vt de pen. dist. 3. consideret, & de pœ. d. 1.

g ¶ Verum hac auctoritate.] s. sup. eo. oues. hæc sunt verba eiusdem Pij: & continuantur illi, c. oues.

h ¶ Sicut scriptum est in Esaia.

Quie-

Quiescite.] CASVS. Docet Fęlix Papa in hoc c. q boni prælati non sunt arguendi. & hoc probat auctoritate Nicenæ synodi. Quiescite a vexatione, & psecutione bonorũ platorũ.

Ex merito. CASVS. Docet hic Gregorius, omnes hoies seruare aures, & oculos, & linguã sine macula, & vitio: & simplicitatẽ colũbæ habere: nec debẽt alios, & maxime prelatos infamare, & hoc probat auctoritate Dauid prophetæ dicentis: Sedẽs inquit, &c. quoniam propter mala merita plebis permittit Deus platos damnari, & deprauari, vt qui sequuntur, procliuius corruant: & vt capite languescente cętera membra lãguescãt. Seq. c. patet.

a ¶ Deprauantur.] .i. praui episcopi cõstituuntur. non. n. propter aliorũ merita efficiunt mali, sed mali, pp malorum merita prælati fiunt, vt 8. q. 1. audacter.

b ¶ Cadant.] Quia cõponitur orbis Regis ad exẽplũ. arg. 11. q. 3. præcipue.

c ¶ Audiat.] Sic infra, 11. q. 3. non solum.

Regem imitant subditi.

d ¶ Vnquã.] Scilicet p detractores: ne sit cõtra, 5.5. q. 5. nõ vos. Vel dic per eos .i. per curiosos. vñ Iuuenalis: Scire volunt secreta domus, atque inde timeri.

Sapiens.] Ita ordina literã. Omnis q nocet non est sapiens .i. nullus q nocet est sapiẽs, sapientia virtutis. id sapore virtutis: Sed forte est sapiens sapientia scientiæ .i. sciens sic. n. & mali sunt sapientes: sed soli boni sũt sapiẽtes sapore virtutis, q sapientia dicitur. Et taliter ille q nocet non est sapiens. Nã innocẽs dr qui igno-

quem possit deuorare) cordibus plebiũ suadere, vt doctoribus, atq; pastoribus suos detractores irrogent, vel eos accusent, vt plebes languescentes (nõ tenentib. pastorib. frena eorum) lasciuiant, atq; in ima ruant, vt saltẽ sic periclitari possint. Multum vero distant damna morũ a dãnis rerum temporalium, cum ista extra nos sint, illa vero in nobis.) & infra; (Peius α malum fore non existimo; quàm Christianos suis inuidere sacerdotibus.)

Paulo aliter in originali impresso Anacleti.

α ¶ Capitulo.] *Quæ subiungit Gratianus*, capite languescente, &c. *sunt in epistola 3. Anacleti, & apud Isidorum de summo bono lib. 3. c. 38.*

β ¶ *Peius.*] *Sunt in 1. epistola Alexandri primi.*

Hinc etiam Fœlix II. ait episcopis in Alexandrina synodo congregatis.

¶ Deo recte famulantes persequi non licet.

C. XII.

Quiescite (inquit sancta, & magna Nicæna synodus) & nolite persequi eos, qui rectè † Deo famulãtur, & sincera voluntate superni † Dei mandata custodiunt, & nostris legib. subiugantur: quia nec decet, nec ordo patitur, vt iniqui, & carnales spirituales persequantur.

† al. Deo perfectè deseruiunt.

† al. superni

Item Anterus γ Papa epistola vnica.

γ ¶ Anterus.] *Sic restitutũ est ex plerisq; vetustis. Nã antea erat* Gregorius. *Videtur tamẽ Gratianus hoc tribuisse ẽt Gregorio supra c. sunt plurimi in verbis.* Quod ex verbis eiusdẽ datur intelligi, quibus in eodem capitulo, &c. *Confectum autem caput hoc est magna ex parte ex Anacleti sententijs in epistola tertia.*

¶ Subditi prælatos suos accusare non debent.

C. XIII.

Ex merito plebis nonnunquã episcopi depreuãtur [a] quatenus procliuius cadant, [b] qui sequuntur. Capite languescente cætera corporis mẽbra inficiuntur. Deteriores sunt, qui vitam, moresque bonorum corrumpunt, his, qui substantias aliorum, prædiaq; diripiunt. Caueat vnusquisq;, ne aut linguam, aut aures hẽat prurientes, idest, ne aut ipse alijs detrahat, aut alios audiat [c] detrahentes: [Sedens (inquit) aduersus fratrem tuum loquebaris.] detrahendo. [Et aduersus filium matris tuę ponebas scandalum, &c. Parcant singuli detractioni linguę, custodiantq; sermones suos, & sciant, quia cũcta, quæ de alijs loquuntur, sua sententia iudicabuntur. Nemo inuito auditori libenter refert. Officij singulorum sit, dilectissimi, nõ solum oculos castos seruare, sed & linguam, nec quid in cuiusquã domo agatur, alia domus per eos † vnquã [d] nouerit. Habeant omnes simplicitatem columbæ, nec cuiquam machinentur dolos, & serpentis astutiam, ne aliorum supplantentur insidijs. †

Anacletus epist. 3. Isid. l. 3. de summo bono, c. 38. sup. ea. sũt plurimi inf. ea. deteriores. & 9. q. 3. facta.

Psal. 49.

Hiero. ad Nepotianum simile.

† vnq.] orig.

† Idẽ Hier. inf. 17. q. 1. si cupis.

Item Lucius Papa epist. vnica, episcopis Galliæ, & Hispaniæ scribens.

Et Cornelius Papa epist. 2.

¶ Sapiens nocere non cupit. C. XIV.

Sapiens non est omnis, qui nocet.

Item Anacletus Papa, epist. 3.

Ivo p. 3. c. 140.

ignorat, quid noceat. 22.q.4.innocens.H.

DEteriores.] CASVS. Hic detractores reprehenduntur, qui suos doctores & prælatos infamant, & dicitur, quod sunt deteriores quam illi, qui bona rapiunt temporalia: quia raptores auferunt ea, quæ extra nos sunt: detra-

ideo merito sunt infames.

a ¶ Deteriores.] Peius est persuadere, quam facere, ut ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere, & l. vt tantum. & 86. dist. tanta.

b SVmma.] ¶ Detrahere.] Sup. d. 46. accusatores.

c ¶ Et accusare.] Supra 2. q. 7. si quis episcopus. de pœ. d. 1. homicidiorum.

PATET. CASVS. Cōcludit Grat. ex sis prædictis dicens, quod carnales & peccatores nō possunt accusare spirituales. Et quia facta est mētio de infamib. qui ab accusatione repellūtur, ideo ostendit, quod secundum canones infames appellent. CVM ITAQ.] Hæc est secunda pars huius q. in qua enumerat omnes infames, qui accusare nō possunt, & hoc probat per cap. sequen. Io. de Fant.

INfames.] CASVS. Quæsiuit Hilarius episcopus a Stephano Papa quæ personæ sint infames sm canones. Papa vero Stephanus rescribit assignans x. species infamium personarum, & quasdam alias personas, quæ propter irregularitatem, vel alias causas, nec ad sacros ordines ascēdere: nec sūmos sacerdotes accusare possunt.

d ¶ Contemnunt.] Si. 10. d. nulli.

e ¶ Fures.] Ex hoc c. patet, quod nō crimē infamat secundum canones. & sup. cap. omnes. & c. seq. Itē ex hoc cap. vi. quod omne crimen sit publicum secundum canones.

Crimen quodlibet Isfamat

f ¶ De bellis publicis.] Tales sunt rei læsæ maiestatis, vt ff. ad l. Iul. maiest. & capite puniuntur: nisi quādo dominū defendere non potuerint. ff. de re mil. omnes. qui in acie.

g ¶ Petūt.] Ambitio sc. vt su. 1. q. 6. sicut.

h ¶ Ad iracundiā.] ext. de homic. sicut dignum. §. illi vero.

i ¶ Prouocant.] idest delatores, vt i q. 5. vl. delatori.

¶ Raptoribus deteriores sunt episcoporum detractores. C. XV.

sup. e. c. ex merito. Burc. l. 1. c. 138. Deusdedit p. 3. Ino p. 5. c. 239. Ansl. 3. c. 11.

DEteriores [a] sunt, qui doctorum vitam moresq; corrumpunt, his, qui substantias aliorum prædiaque diripiunt. Ipsi. n. ea, quæ extra nos, licet nostra sint auferunt: nostri aūt detractores, & morum corruptores nostrorū, siue qui aduersus nos armātur, proprie nos ipsos diripiūt. ⁂ & ideo iuste infames sunt, & merito ab ecclesia extorres fiūt. Pro meritis ergo plebis sępe pastores deprauātur ecclesiæ, vt procliuius corruant, qui sequūtur.

Ansl. 6. c. 137.

⁂ ¶ Diripiunt.] *Antea legebatur*, nos ipsos decipiunt. *Emendatum est ex Isidoro lib. 3. de summo bono c. 38. Anacleti verba quantū conijci potest referente, & optime conuenit cum ijs, quæ antecedunt. Verum in duobus antiquis exemplarib. epistolarum Anacleti, altero Vaticanæ, altero Florentinæ bibliothecæ, habetur*, nō nos, sed proprie seipsos decipiunt.

Item Alexander Papa, epist. 3.

¶ De eodem. C. XVI.

SVmma iniquitas est, fratres detrahere [b] & accusare. [c] Vnde scriptum est: [Omnis qui detrahit fratri suo, homicida est: & omnis homicida non habet partem in regno Dei.]

1. Ioan. 3.

Patet ergo, vt præmissum est, quod carnales prohibentur ab accusatione spiritualium, non spirituales ab accusatione carnalium.

2 *Cum itaque criminosi & infames ab accusationibus prohibeantur, videndum est, quos canonum sacra auctoritas infames appellet.*

De his Stephanus Romanæ ecclesiæ episcopus scribit Hilario, epist. 1 c. 1. dicens.

¶ Quæ personæ infames habeantur. C. XVII.

Poly. l. 5. tit. 1. Deusdedit p. 3. Ansl. 3. c. 5. Burc. l. 1. c. 173. Iuo p. 5. c. 291. Pann. l. 4. c. 66.

INfames esse eas personas dicimus, quę pro aliqua culpa notantur infamia, idest omnes, qui Christianæ legis normā abijciunt, & statuta ecclesiastica contēnunt, [d] similiter fures, [e] sacrilegos, & omnes capitalib. criminibus irretitos, sepulchrorum quoque violatores, & Apostolorum, atque successorum eorum, reliquorumque patrum statuta libēter violātes, & omnes, qui aduersus patres armantur, qui in omni mundo infamia notātur: similiter & incestuosos, homicidas, periuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis [publicis † [f] fugientes, & qui indigna sibi petunt [g] loca tenere, aut facultates ecclesiæ abstrahunt iniuste, & qui fratres calumniātur, aut accusant, & nō probant, vel qui contra innocētes principum animos ad iracundiam [h] prouocant, [i] & omnes anathematizatos, [k] vel pro suis sceleribus, ab

† hæc vox abest ab orig.

detractores vero corrumpunt bonos mores nostros: &

k ¶ Anathematizatos Sup. 3. q. 5. constituimus.

a ¶ Legitimam.] i. plenam, aliter enim nõ promouentur, nec aliquem possunt accusare, vt inf. sequitur.
b ¶ Curiæ.] 54. di. c. 1. & 2.
c ¶ Mentem.] Vt furiosi.
d ¶ Manifestantur.] Sup. 33. di. maritum.

Quicunq.] Hæc est 3. pars, in qua ponit pœnam periuro: & specificat de infamib. Io. de Fant.

CASVS. Quæsitum fuit quam pœnã debeat pati, qui sciẽs cõmittit periuriũ. Et respõdetur, q̃ debet penitere ¶ quadraginta dies in pane & aqua, & septẽ sequẽtes annos: & in testimoniũ nunquam recipiatur: cõmunionem tamen post pœnitentiam recipiat.

e ¶ Peierauerit.] Sup. 5. quæst. 5. constituimus.
f ¶ Septẽ.] 22. q. 1. qui sacramento. cõtra. Solutio.
g ¶ Sine penitentia.] interiori. 50. dist. clerico.
h ¶ Testimoniũ.] Etiam post pœnitẽtiam peractã, vt 22. q. 5. paruuli. Et hoc est verum in testibus. 1 secus videtur in accusatore, vt 22. q. 5. si quis conuictus.
i ¶ Recipiatur.] Alibi di. q̃ iuramentũ solũ Deum habet vltorẽ, vt C. de reb. cre. l. 2. nõ ergo incurrit infamiã. Itẽ alib. habetur, q̃ periurium continetur sub crimine stellionatus, vt ff. stellionatus. l. 1. sed crimẽ stellionatus non infamat, vt ff. de crim. stell. l. 2. ergo, nec periuriũ. Sol. vbi iuramentũ nõ cedit in præiudicium alicuius, solum Deũ hẽt vltorẽ. Dicunt autem quidã, q̃ si iuramentum est de futuro, semper infamat: quia ibi frangitur fides Deo & homini: secus si est de præsenti, vel de præterito, vt C. de transactio. si quis maior. Alij dicunt, quod iuramentũ quod interuenit in contractibus, non infamat: secus in iuramento, quod fit in iudicijs hoc est certum, q̃ omne iuramentum infamat canonica infamia. 2 Verũ autem temerarium iuramentũ repellat a testimonio, ac tibi dixi 85. di. ¶ Fiorẽtinam, & extra de testi. & attestatio. ¶ causam quæ.

1 Extr. de app. cõni. ibi videas de præsum. literas. & de pur. c. j. & de test. testimonium. Arch. Iuramentũ verum infamet.

2 Cum ista gl. conc. Bar. post gl. in l. Lucius. ff. de infam. & Al. in l. 1. C. de falsis. & de transa.

Nos sequentes.] CASVS. In hoc capitulo dicitur, quod quæcunque personæ repelluntur ab accusatione secundum leges, eædem repelluntur, secundum canones.

SED LICET. CASVS. Dictum est a principio causæ, quod infames ab accusatione prohibentur. Nũc vero dicit Grat. q̃ licet generaliter prohibeantur, non tamen prohibentur ab accusatione huius episcopi, qui simoniacus est, & hoc probat tali ratione, quia hæreticus vel simoniacus minor est catholico: sed hoc an generaliter intelligat: scilicet, vt hæreticus sit minor quolibet catholico, Aug. noluit definire.
k ¶ Sed licet.] Infert ex prædictis.
l ¶ Ab huiusmodi.] id est, simoniacis.
m ¶ Maiores.] Vt 2. q. 7. per totum.

ecclesia pulsos, & omnes, quos ecclesiasticæ, vel sæculi leges infames pronunciant. Hi nimirum † omnes, nec serui ante legitimam [a] libertatem, nec pęnitentes, nec bigami, nec illi, qui curiæ [b] deseruiunt, vel non sunt integri corpore, aut sanam non habent mentem [c] vel intellectũ, aut inobedientes sanctorum decretis existũt, aut furiosi manifestãtur, [d] hi omnes, inquam, nec ad sacros gradus debent prouehi, nec isti, nec liberti, neque suspecti, nec rectam fidem, vel dignam conuersationem non habẽtes, summos sacerdotes possunt accusare. α

† paulo aliter in originali.

α ¶ Accusare.] *In vulgatis codicibus sequebatur* nec ad accusationem, seu ad testimonium nullatenus iuste possunt recipi, *quæ sunt expuncta; quoniam absunt a manuscriptis (vno excepto) & originali & Burch. Iuo. In Pãnormia tamen hæc postrema pars post verbum*, manifestantur, *sic habet*, Hi omnes nusquam nec ad sacros gradus debent prouehi, nec ad accusationem, seu ad testimonium nullatenus iuste possunt recipi.

Item Fabianus Papa.

¶ Infamis efficitur, qui sciens peierare præsumit.

C. XVIII.

Poly. l. 6. tit. 11. Burc. l. 12. c. 8. Iuo p. 11. c. 65.

3 Qvicunq; sciẽs † se peierauerit [e] quadraginta dies in pane, & aqua, & septem [f] sequentes annos pęniteat, & nunquam sit sine pœnitentia, [g] & nunquam in testimonium [h] recipiatur, [i] communionem tamen post hæc percipiat.

† *al. sciens peierauerit.*

Item Eusebius Papa epist. 1. ad episcopos Galliæ.

¶ Accusatores, † & personas, quas leges sæculi non admittunt, ecclesiasticæ quoque repellunt.

C. XIX.

† *al. Accusationem*

Nos sequẽtes patrum vestigia pro saluatione seruorum Dei, quascumque ad accusationem personas leges publicè non admittunt, his impugnandi alterum & nos licentiam submouemus: & nullæ accusationes a iudicibus audiantur ecclesiasticis, quæ legibus sæculi prohibentur.

3. q. 5. de accusationibus, § adcirco. Ansl. l. 3. c. 35.

Sed licet [k] *infames ab accusatione episcoporum prohibeantur non tamen isti ab huiusmodi* † [l] *accusatione prohibendi sunt. Hæreticos nãque accusare infamibus non prohibetur. vt supra patuit in ea* † *causa, vbi de accusatione minorum aduersus maiores* [m] *disputatũ est.*

† *al. huius.*

† *al. eadem.* 2. q. 7. per totum.

Item.

QVæro.] CASVS. Duæ sunt in hoc c. quæstiones. Prima est, vtrum ille qui ignoranter incidit in hæresim, grauius peccet, quam ille qui scienter est auarus. Et respondet Augustin. secundum illam regulam, qua peccata scienter facta præponuntur peccatis ignoranter perpetratis. auarus ergo videtur grauius peccare. Sed si forte tantum facit hæresis magnitudo, quantum auaritia scienter admissa: æqualiter peccant. Secunda quæstio fuit, an possimus catholicus illi hæretico præponi, qui nullum habet peccatum præter hæresim. Respondet Augu. se nolle hanc quæstionem præcipitare. Gra. tamen hanc vltimam quæstionem determinat supra 2. q. 7. sed quæritur.

C. XX.

CVm maiores sciētia & moribus à minoribus accusari prohibeantur, nō æquales ab æqualibus vel minores a maioribus. ab huius ergo accusatione non sunt hi prohibendi, cū hæreticus catholico minor sit. Sed hoc an generaliter accipiendum sit Augustinus non† definiuit lib 4. de baptismo contra Donatistas c. 3 dicens.

† al. Aug. diffiniuit.

¶ Caput hoc in plerisque vetustis exemplaribus coniunctum est superiori: Quare conijcere licet hæc esse verba Gratiani.

¶ [Ab hui' ergo.] Loc' hic emēdatus est ex manuscriptis. In īpressis legebatur ab accusatione huiusmodi sūt prohibendi: ex qua lectione vix apta sentētia elici poterat.

¶ Dubium est, an sciens auarus: an nesciens hæreticus grauius peccet. C. XXI.

QVæro ergo, quis peccet grauius, an qui nesciens [a] in hæresim incurrerit, an qui sciens ab auaritia, idest idololatria non recesserit? Secundum quidem illam [b] regulam, qua peccata scientium peccatis ignorantium præponuntur, auarus cum scientia vincit[c] in scelere. Sed ne forte hoc fiat, facit in hæresi sceleris ipsius magnitudo, quod facit in auaritia scientis admissio, vt hæreticus nesciens auaro scienti coæquetur. *Item c. 20 eiusdem libri.* Vtrum autem catholicum pessimis moribus alicui hæretico, in cuius vita, præter id, quod hæreticus est, non inueniunt homines quod reprehendant, præponere debeamus, non audeo præcipitare[d] sententiam.

¶ *Verum hoc Augustini, & illud de infamium accusatione de his ītelligēdū est quos cōstat[e] esse hæreticos, nō de his, qui se negāt in hæresim lapsos. Hic autē in omnibus religiosus apparens[f], dum si negat hæreticæ communionis aliquādo macula infectum, infames atque alios huiusmodi a sua accusatione ipse repellit.* ¶ *Hæc licet ratione niti videantur, exemplo tamen læsæ maiestatis vana intelliguntur, ad cuius accusationem dum socius initæ factionis admittitur; non quæritur an cogitare cōtra animam principis sit maiestatem lædere; sed an aliquis de nece eius tractauerit[g].*

æquiparati ignoranter peccanti. Similis compensatio est 9. dist. in canonicis. Quod autem minus sit peccatum ignorantis quam scientis, habes 22. q. 7. quemadmodū: quandoq; vñr plus peccare ignoranter peccantes quam scienter, vt 24. q. 1. schisma. q̄nque parificantur vt hic.

d ¶ Præcipitare.] Gratianus tamen in simili q̄stione præcipitat sententiam, vt 2. q. 7. §. sed quæritur, vrbanus eādē videtur soluere 12. q. 1. scimus.

VERVM. Hæc est quarta pars q̄stio. in qua quæritur vtrū infamis possit episcopum accusare de simonia, cum esset bonæ famæ: & primo dicit q̄ nō; & hæc est vera solutio: sed postea impugnat q̄d dixerat. Io. de Fan.

CASVS. Iste §. respicit quod dictum est supra c. quæro. in fi. cap. & su. ca. §. licet vbi vī probatum q̄ infames cōtra hæreticos & simoniacos admittūtur. Et dicit Grat. q̄ d' illis loquūtur, quos cōstat esse hæreticos per præsūptionē. & ideo qui liber criminosi & infames cōtra eos admittūtur hic autem episcopus, de quo in themate agit, in omnibus religiosus apparet: & ideo infames ab eius accusatione repelluntur.

VERVM. Grat. respō. illi ca. quæro. & illi §. sed licet in quibus prohibuerat infames admittēdos cōtra hæreticos & ita cōtra simoniacum: & ei' solutio durat vsq; ad §. hæc licet ratione, & ibi incipit suam solutionē impugnare.

e ¶ Constat.] Si constat, ergo nō est necessarius accusator. expone ergo cōstat, i. tale est crimen, quod constat esse hæresim. Vel dic q̄ constat per famam: quia sunt malæ famæ.

f ¶ Apparens.] Hæc solutio est canonica: quia concordat cum Grego. 2. q. 1. in primis, & impugnatio, quam ponit in sequenti. §. allegando ponitur.

HAEC LICET. CASVS. Obijcit modo Gra. contra supradicta, & dicit quod licet videantur quæ dicuntur in §. ratione niti. tamen exemplo criminis læsæ maiestatis falsa intelliguntur: in quo non quæritur, an cogitare contra animam principis sit maiestatem lædere: sed an de eius nece tractauerit eadem ratione non debet quæri an simonia sit hæresis, sed an commiserit simoniam iste episcopus, & ad hoc inducit legem sequentem.

g ¶ Tractauerit.] Sic supple in simonia non est quærendum

a Vñ hic loquit de illo qui putabat illud credi ab ecclesia q̄d ipse credit, nihilominus peccat. 16. q. 1. si cuti.

Scīn ignorātis minus est q̄ sciētis.

a ¶ Nesciens.] Ille est ignoranter hæreticus, qui sequitur opinionem quā putat veriorem 1. vt 24. q. 3. hæresis.

b ¶ Secundum quidem illam.] De pœ. dist. 2. sciendum.

c ¶ Vincit.] Vide qualiter arg. licet enim peccatum sit maius peccato: quia hic scientia præponitur ignorantiæ tamen facta compensatione scienter peccans potest

22. q. 5. de manifesta. ext. de accu. euidentia. Archid.

rendum, an simonia sit hæresis: iste enim episcopus negauit simoniam esse hæresim, & male, vt 11. q. 7. patet & sic concludit in fi.

SI quis. CASVS. Statuerunt Imperatores Honorius & Archadius, quod si quis contra principem fecerit coniurationem, vel dederit vel susceperit sacramentum de morte, non solum Imperatoris sed etiam virorum illustrium & senatorum, vel de morte cuiuslibet militis qui militat Imperatori, cogitauerit sacramenta dando vel recipiendo, vel etiam aliud faciendo, gladio feriatur, omnibus suis bonis confiscatis, filij vero eius (quibus vita misericorditer reseruatur) sint remoti a consanguineorum, & etiam extraneorum successione. sint etiam perpetuo infames & illi qui pro his intercedant, nec vllos habeant honores, nec ad sacramenta perueniant militaria. Et si quis de coniuratoribus in initio prodiderit factionem, præmium habeat & honorem si vero sero, ueniam habeat.

g [Interuenire.] Sic su. 50. dist. miror. Et nota, quod quisque prohibetur supplicari pro aliquo de pœ. dist. 1. prædixerat. & extra de hære. ad abolendam. & C. de transact. si quis maior.

PORRO. CASVS. Supra in §. [Hæc licet] Posuit propositionem. in hoc §. ponit assumptionem sui argumenti, sic: supradictum est de accusatione criminis læsæ maiestatis, sed accusatio simoniæ procedit ad instar criminis læsæ maiestatis, quod de accusatione tantum, scilicet vt quilibet possit accusare, & non de pœna est intelligendum; & quod crimen læsæ maiestatis differat in pœna a simonia probat per legem sequentem.

Vnde Impp. Archadius & Honorius in 9. lib. Codicis, tit. ad legem Iul. Maiestatis le. 5. scriptis leguntur.

C. XXII.

SI quis † cum militibus vel priuatis[a], vel barbaris etiam scelestam inierit factionem, aut factionis ipsius susceperit sacramentum, vel dederit; de nece etiam virorum illustrium, qui consilijs, & consistorio nostro intersunt: senatorum etiam (nam & ipsi pars corporis nostri sunt) vel cuiuslibet postremo, qui nobis militat, cogitauerit (eadem enim seueritate voluntatem[b] sceleris, qua effectum puniri iura voluerunt) ipse quidem, vtpote maiestatis reus gladio feriatur, bonis eius omnibus fisco[c] nostro addictis. Filij vero[d] eius, quibus vitam Imperiali specialiter lenitate concedimus (paterno enim debent perire supplicio, in quibus paterni, hoc est hæreditarij criminis exempla metuuntur †[e]) à materna, vel auita, omnium etiam proximorum hæreditate, ac successione habeantur alieni; testamentis extraneorum nihil capiant: sint perpetuo agentes, & pauperes; infamia eos paterna semper comitetur; ad nullos vmquam honores, nulla sacramenta perueniant; sint postremo tales, vt his perpetua egestate sordentibus, sit & mors solatium, & vita[f] supplicium. Denique iubemus etiam eos notabiles esse sine venia, qui pro talibus vmquam apud nos interuenire[g] tentauerint. *& infra.* ¶ Sane, si quis ex his in exordio initæ factionis, studio veræ laudis accensus, initam prodiderit factionem; præmio & honore à nobis donabitur. Ipse vero qui vsus fuerit factione, si vel † sero, tamen incognita adhuc consiliorum arcana patefecerit, absolutione tantum, ac venia dignus habebitur.

† Quisquis.] ori. & est initium legis.

† al. metuentur.

† al. si vero.

¶ Hoc & sequens caput in vetustis exemplaribus sunt coniuncta antecedenti, quare nec rubricas habent.

Porro[h] simoniæ accusatio ad instar publici criminis læsæ maiestatis procedere debet: sicut Leo Imperator in primo lib. Codicis decreuisse legitur, titulo de episcopis, & clericis l. si quem quam. Quod de accusatione, non de pœna intelligi oportet.

Tit. 3. l. 29.

a [Priuatis.] Nota milites non dici priuatos, vt 23. q. 1. qui contra.

b [Voluntatem.] Not. Quod punitur hic sola voluntas, vt 13. dist. nulli. 22. d. omnes quia in maleficijs voluntas spectatur, non exitus. ff. ad le. Cor. de sic. diuus. Arg. contra. 32. dist. erubescant. de pœ. di. 1. cognitiones. 32. q. 5. Christiana. Sol. regulariter voluntas non punitur nisi ad aliquem actum procedat.

Voluntas sola nō punit.

c [Fiscos.] Idem est in crimine hæresis, vt extra de hære. vergentis: alias bona damnatorum regulariter reseruantur filijs, vt C. de bon. damna. authen. bona.

d [Filij vero] In potestate constituti. si enim eos post eam emancipasset, non valet, vt C. eo. l. perpenditur. ar. ff. de bo. damna. l. ulti. §. ex liberis. filij itaque emancipati non patiuntur hanc pœnam. Dicunt tamen quidam quod hæc pœna spectat ad filios postea natos, non ad iam natos, sed litera eis contradicit.

a Vbi plene de hoc: & 23. q. 7. I sūma. ibi dic. & videas: & idē est in inter fectore clerici. ext. de pœn. in quibusdā. Arc.

e [Metuuntur.] Iuxta illud: Sæpe solet similis filius esse patri. Et sequitur leuiter, filia matris iter. 56. distinct. si gens unde qui emit mancipia de genere eorum quærit, vt ff. de ædil. edict. quod si nolit. §. qui mancipia.

f [Et vita.] Supra 74. dist. quorundam.

h [Porro.] Hic ponit assumptionem argumenti sui præmisit enim primo propositionem.

i [Pœna] In crimine enim simoniæ conuictus deponitur, vt 15. q. 3. sane, sed hic capite punitur. Qualiter isti parificentur, notaui 15. q. 3. sane. & ca. nemini. Sed nunquid ordinatus simoniace potest ordinatorem suum conuenire de hoc: cum accusatores consequantur præmium.

Simoniace ordinat⁹ ordinatorem suū conuenire nequit.

a Et bene. ar. 3. q. 5. c. vlt. sm Ioan. de Fan. In his ergo q. sunt expressa similis est accusatio. §. vt accusatores admittatur: & solennitates seruētur. sm B. in fi.

præmium, non credo. 1 licet dicatur hic quòd omnes accusatores admittantur.

NVllus. CASVS. Iudex in causa criminali volebat militem, vel nobilem aliquem, vel in dignitate cōstitutum verberibus subijcere. Quæsitum fuit ab Imperatore, an possit se tueri ratione militię, vel generis, vel dignitatis. Et respondet q sic, non tamen in crīe læsæ maiestatis, in quo omnibus æqua est conditio.

Gratian. bene soluit in illo, §. verum, & illa solutio concordat cum Gregor. 2. q. 1. in princ. & q. 7. accusatio. & quæ postea dicuntur in sequentibus, §. sunt allegationes, hoc dicit Io. & etiam bene. H. tamen & Cardinalis non excusant eum, sed dicunt eum male dixisse, nisi in illo. §. verum. Posset etiam dici, q episcopus iste, de quo agitur in principio thematis, infamat' erat, licet religiosus appareret: ideo non prodest ei si negat simoniam esse hæresim, sed an commiserit. vnde infames bene admittuntur contra ipsum, & ita secundum hoc bene dixit Grat. per totum, in §. nisi in illo, verū] vbi loquitur allegādo secundum hunc intellectum.

Vnde Impp. Valentinianus, Valens, & Grat. AAA. lib. 9. Codicis, tit. ad l. Iuliam maiestatis. l. nullus.

Tit. 8. l. 4.

C. XXIII.

NVllus omnino, cui in cōsultis, ac nescientib. nobis fidicularum [a] tormenta inferuntur, militię [b] vel generis [c] aut dignitatis [d] vti defensione prohibeatur, excepta [e] tantum maiestatis causa, in qua sola omnib. ęqua conditio est.

Sed cum omnes illi assumantur in hac accusatione simonia qui possunt accusare de crimine maiestatis; constat, quod sicut ibi non dubitatur de crimine maiestatis, sed an reus commiserit illud sic & hic non negatur hæresis, sed impetitur accusatus, an commiserit hæresim

QVAESTIO II.

Q Vod autem [f] quæritur si episcopus in accusatorem accusationem vertere voluerit, an sua simplici assertioni fides sit adhibenda facile soluitur si sanctorum Patrum auctoritas diligēter inspiciatur. Vt enim sancti Patres definiunt, nullius persona quantumlibet exercitata confessioni fides est adhibenda, nisi competentes probationes adhibeat.

33. q. 6. c. vlt.

Vnde in Carthag. concilio 4 c. 19 legitur.

QVod autem. CASVS. Hic ponitur 2. quæst. qua quæritur, si episcopus accusatus vertat accusationem suam in accusatorem, an sit suæ simplici assertioni credēdum, scilicet sine testibus. Et respondetur, quòd non, vt inf. ea. c. 1. 2. & 3.

f ¶ Quod aūt. Nunquam soli episcopo creditur 4. q. 3. iurandi, nec tenet lex 11. q. 1. quicunque.

¶ Episcopus alicui crimen obijciens in synodo probet, quod obijcit. C. I.

EPiscopus, si clerico, vel laico [g] crimen impegerit, deducatur ad probationem in synodum.

Sed obijcitur. Si se solum alieni sceleris conscium nouerit probare illud testibus non valet. Quid ergo tunc sibi faciendum sit, ex concilio Vasensi primo, cap 8 sic diffinitur.

EPiscopus. CASVS. Dicit hic, q si episcop' impetierit crimen aliquod alicui clerico vel laico, probare debet illud in synodo, & cōuentu clericorū. Et quod dicitur de laico intelligas de crīe ecclesiastico, vt est crimen vsurarū, hæreseos, simoniæ, adulterij, scilicet quo ad thori separationem, & omne crimen quo ad denunciationem ad pœnitentiam.

a ¶ Fidicularum. i. chordarum, quæ ligantur circa frōtem hominis, & stringitur caput per eas, & est fides idē quod chorda, vt ibi, Me fide perspicuus Troiæ munitor amauit.

b ¶ Militia.] C. de quæst. milites.

c ¶ Vel generis. C. de pœn. l. decurionum.

d ¶ Aut dignitatis. C. de quæst. decuriones.

e ¶ Excepta. Vbi nullus potest se excusare aliquo priuilegio. tenet lex. 11. q. 1. quicunque.

SED CVM. CASVS. Hic concludit Gratianus ex supradictis hoc modo. Cum simonia & crimen læsę maiestatis paria sint in accusatione, ergo sicut in crimine læsæ maiestatis non dubitatur, an sit crimen læsæ maiestatis, sed an commiserit illud: sic in crimine simoniæ non dubitatur simoniam esse hæresim, sed an commiserit simoniam licet neget hæresim esse. Sed nota, quod

g ¶ Laico. Sed huic c. est cōtra. 11. q. 1. experientię. & c. si quis cum clerico. Sed quod hic dicitur, intelligas de ecclesiasticis criminib. Potest tamen clericus iudicare de omni crimine quantum ad iniungendam pœnitentiam sup. ea. q. 1. illi qui. & 22. q. 1. nęc licandem, & ext. de iud. nouit. 2 Vel loquitur secundum tempora Apostolorum, quando omnes causę defer[e]bantur ad ecclesiam, vt 11. q. 1. relatum.

h ¶ Synodum. i. conuentū clericorum, qui concilium appellatur. 12. q. 2. placuit. & c. episcopus 2. qui [...] rum presentia non debet causa [...] episcopus nullus. & hoc intellig[...] de criminali negotio, sed in ciuili causa eliguntur arbitri [...] clericos.

SED OBIICITVR. CASVS. Dictum est supra [...] quod autem, quod soli episcopo non est fides adhibenda. Nunc vero obijcit, idest, incidenter quærit, quid

2 Et optime ex. [...] Bñ. [...] & ideo. & [...] ext. de [...] dicatur nota ri per Bar. & In extra de pur[...] notatur.

sit faciendum cum episcopus sciat alicuius delictum, sed testibus probare non potest, & de hoc respondet per seq. cap.

SI tātum.] CASVS. Quidam episcopus solus nouit crimen sui parochiani, vel quia solus vidit eum peccantem, vel quia peccator sibi dixit: nolebat corrigi, eps eum volebat remouere à cōmunione aliorū: quæsitum fuit in cōcilio Vasensi qd iuris sit, respondet qd episcopus debet eū secreto monere, vt resipiscat: sed nō debet duplicare crimē eius, cū probare nō possit. Si autem ille fact⁹ pertinacior se ingerat publicæ cōmunioni, quamdiu episcopus probare nō potest, idem eris erit quo ad episcopum, sed stabit in communione omnium, nisi in communione episcopi, scilicet priuata, vel si voluerit episcopus, tamen non uitabit eū in publico, sed ī secreto. Quidam tamē vt Bene. intelligunt hoc c. de excōmunicato, quē episcopus nō potest probare fuisse excōmunicatum, ideo q; publice cōmunicabit ei, secreto autem vitabit illum.

a ¶ Si tantum. Hec duo capitu intelligit H. de occulto peccatore & dicit, quod si scio aliquem esse in mortali peccato, licet sit occultum, debeo ipsum uitare occulte, sed non publice; nec possum eum de hoc accusare cum non habeā testes: sed illud est periculum, vt omnem quem sciā peccatorem debeam euitare: & est illud cōtra 2. q. 1. multi. Sed tu ponas casum sic. Episcopus aliquis solus scit aliquem in canonē incidisse. i. debet eum corrigere priuate, & si incorrigibilis sit, priuate uitabit eum, non publice, ne sit proditor criminis, vt extra de sent. excom. cum non ab homine in prin.

b ¶ Proferat accusando publice.

c ¶ Indemnatus.] Sic ordina literam, ille tñ indēnatus. Idest non damnatus, in cōione omnium permanebit.

d ¶ Ijs.] Idest, quantum ad eos. qui nihil sciunt de excommunicatione illius, uel de crimine eius, vt extra de sent. excom. cum illorum.

e ¶ Ad tempus.] Idest, dum est in peccato.

f ¶ Iubeatur.] Iubere enim potest prælatus aliquem, vt abstineat a sua priuata communione, vel etiam à communione sacramentorum, quia in secreto potest præcipere talia hominibus peccantib. 32. di. habuisse, tamen per sententiam non pōt aliquis aliquem in secreto separare à participatione sacramentorum, vel etiam suspendere potest etiam quis cum scit aliquem criminosum, suo prælato dicere vt ipsum corrigat, vt 22. q. 5. hoc vr. Vel expone iubeatur, idest moneatur. sic 31. quæstio 1. hac ratione, secundum præmissa patet, quod non obstat infra de consecrat. dist. 2. non prohibeat, 93. disti. si inimicus.

Criminosus occultus non debeat vitari a sciente ipsū esse talem.

1 Hic fuit casus Ben. qui comprobat per decreta de sen. excō. cum non ab hoie. sed G. intellexit hoc c. si tantum, de excōicato nō a suis, vt 11. q. 3. §. euidenter. in fi. Arch.

7. q. 1. scire. & 11. q. 3. quib. episcopi. vbi dicitur, quibus episcopi non communicant, nec nos cōicare debemus: quia illa c. de publicę excommunicatis intelligunttur 2

PLacuit.] CASVS. Bene. sic ponit hunc casum. Quidam confessus est suum delictum soli epo velut homini. postea cum suum delictū corrigere nollet, episcopus excommunicauit illum, nec ei communicare volebat. ille conquestus est in Africano concilio. eps replicabat, ꝙ ille fuerat sibi confessus crimen, sed poterat testibus probare, quæsitum est quid super hoc sit faciendū: & rñsum est in concilio Carthaginiēsi, ꝙ eps ex quo nō potest crimen probari, non doleat si ei non credat, & q̄diu non vult communicare illi in publico, tamdiu non communicetur sibi ab alijs episcopis. Ego autem sic pono casum, Aliquis confessus fuit soli episcopo crimen suum propter quod inciderat in excommunicationem. episcopus uitabat eum in publico, quæsitum fuit in cōcilio Carthaginiensi, an bene faceret episcopus? & rñdetur q; non: nec putet sibi ad iniuriam ꝙ ei soli non creditur, si dicat eum esse excōmunicatum, & quamdiu nō communicauerit ei, tamdiu ab alijs episcopis non communicetur ei.

g ¶ Sibi soli.] Non tamquam Deo, ne sit contra de pæ. d. 6. sacerdos. inf. 11. q. 2. quicunque contra. Sed illud non tenet. sic ergo dicto solius epi non creditur, nec etiā scripto nisi adsit subscriptio, vt ext. de test. cum à nobis. nisi hoc habeat consuetudo, vt ext. de fi. instr. cum dilectus. nam literis suis creditur, quib. significat se aliquem excommunicasse, vt 11. q. 3. curæ.

h ¶ Excommunicato.] i. quem dicit excommunicatū.

i ¶ Caueat. Ecce pœna illius, qui iniuste vitat aliquem uel iudicat. sic 2. q. 1. nemo.

¶ Episcopus non proferat, quod probare non potest. Cap. II.

SI tantum[a] episcopus alieni sceleris se conscium nouit, quandiu probare non potest, nihil proferat,[b] sed cum ipso ad compunctionem eius secretis correptionib. elaboret. Quod si fortè correptus pertinacior fuerit, & se cōmunioni publicæ ingesserit, et si episcopus in redarguendo illo, quem reum iudicat, probatione deficiat, indemnatus æ[c] (licet ab ijs,[d] qui nihil sciūt, secedere ad tēpus[e] pro psonæ maioris auctoritate iubeatur:[f] (ille tamen, quamdiu nihil probari potest, in communione omnium, preterquam eius, qui eū reū iudicat, permanebit.

Iuo p. 5. c. 364.

æ ¶ [Indemnatus.] *In originali legitur.* indemnatus licet, ab his, qui nihil sciunt, secedere ad tempus pro persona maioris auctoritatis iubeatur, illo quamdiu probari nihil potest, in communione omnium, præterquam eius, qui eum reum iudicat, permanente.

2 Istud autē ca. loquitur de tali delicto pp qđ delinquens incidit in canonē latę sniæ. alias esset cōtra 2. quæ. 1. multi, quia oēs pctores nō possum⁹ vitare ut ibi dr̄ sm Pet. Vel dic ꝙ loquitur de eo quē eps nulla manifesta cā nec ordinario iudicio habito à cōione aliorum pcipit separari sm I.. q ita not. pdic. c. quib. Arch.

Item ex concilio Africano, c. 99. & 100.

& Carth. 7. c. 5.

¶ De episcopo, qui sibi soli dicit aliquem crimen suum fuisse confessum. C. III.

PLacuit, vt si quando episcopus dicit aliquē sibi soli[g] proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget,† non putet ad iniuriā suam episcopus pertinere, quod illi soli non creditur. Et si scrupulo propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle communicare, ß quamdiu excommunicato[h] nō communicauerit suus episcopus, eidem episcopo ab alijs nō communicetur episcopis, ut magis caueat[i] episcopus, ne dicat in quemquam, quod alijs documentis conuincere non potest.

Burc. l. 19. c. 127.
Iuo p. 5. c. 363.
† neget & pœnitere noluerit non putet, &c. Africanum.

In-

IVdicium.] CASVS. Hic ponitur tertia quæstio, in qua quæritur, an liceat sibi expetere iudicium alterius metropolitani: & rñdet ꝙ non, vt inf. ea. c. 1. 2. & 3. nisi de licētia sui metropolitani, vt 2. q. 6. placuit. & in alienam messem, idest, in alienum iudicium non debes manum extendere, sed prædicatione & bonis operibus debes homines à uitijs separare.

b ¶ Mittere.] Nec ordinare, nec aliqua sacramenta dare potest in alterius episcopatu. 9. q. 2. cap. 1. & 2. secus de procōsulibus, q insigna sua ext. ꝓuinciā ferūt, & voluntariam exercent iurisdictionē, ff. de offi. procōs. l. 1. & 2.

c ¶ Monendo.] Nō tamen publice eis prædicando tanquā ius in eis habēs. 71. distin. hortamur & 9. quęst. 2. episcopū argu. 13. q. 1. c. 1. 16. quæst. 1. interdicimus. sed sine solēnitate ad bonū monēdo. 1 quod quilibet potest facere, & etiā monachus, 16. q. 1. c. 1. & c. quia iuxta. se cūdū alios posūt ꝑdicare, nō tamen cōcitando turbam. 16. q. 3. placuit 2. qa illud non consistit in contentiosa iurisdictione. Nec refert qs prædicet. sed q d prædicet 15. distin. secundum. Ioan.

1 Quidam dicunt hoc esse verum si inuitet. 7. q. 1. epi, vel presbyteri. ubi de hoc, Archid.

21. q. 1.

g ¶ Communicare.] *Sic ī Carthaginiēsi septimo, c. 5. cui ad verbū respōdet hoc caput. In Africano aūt hic seqt,* secrete tamen † interdicat ei communionē, donec obtēperet, *quemadmodū, & apud Burchardū. Sequētia autem verba,* Quandiu, &c. *sunt initium capitis cētesimi.*

† al. abest ab aliquo exemplaribus.

QVAESTIO III.

IVdicium [a] vero archiepiscopi alterius prouinciæ alicui expetere non licet.

Vnde Greg ait respon. 9. ad Augustinum Anglorum episcopum.

Deuter. 23.

¶ Alterius parochianum alicui iudicare non licet. Cap. I.

† affectum.] orig.

SCriptū est in lege: [Per alienam messem transiēs, falcem mittere [b] non debet, sed manu spicas cōterere, & manducare. [Falcem ergo iudicij mittere nō potes in eā segetem, quæ alteri videtur esse commissa: sed per effectum † boni operis frumenta Dominica vitiorum suorū paleis expolia, & in ecclesiæ corpus monendo [c], & persuadendo, quasi mandendo, conuerte.

Poly. l. 5. tit. 2. Ans. l. 6. c. 107. Pann. l. 4. c. 24.

Item Pelagius Papa II. epist. 1. omnibus episcopis.

† episcopum.] orig. † suffragatores.] ori. † al. decernantur.

¶ Quot ciuitates vnaquęque prouincia habeat. Cap. II.

SCitote certam prouinciam esse, quę habet decem, aut vndecim ciuitates, & vnum regē, & totidē minores potestates sub se, & vnum Metropolitanū; † aliosq; suffraganeos † x. vel xj. episcopos [d] iudices: ad quorū iudicium omnes causæ episcoporū, & reliquorum sacerdotum, ac ciuitatū referantur, vt ab his omnibus iustè, cōsona uoce discernantur, † nisi ad maiorem auctoritatem fuerit ab ijs, qui iudicandi sunt, appellatum. Vnde non oportet, vt degradetur, vel dehonoretur vnaquæque ꝓuincia: sed apud semetipsam habeat iudices, sacerdotes, & episcopos, singulos uidelicet secundū ordines [f] suos; & quicunque causam habuerit, à suis iudicibus iudicetur, & non ab alienis; idest a suæ iustis iudicibus prouinciç, & non ab extraneis, [g] † nisi (vt iam est prælibatū,) à iudicandis † fuerit appellatum.

† al. externis. † al. iudicatis.

Item Nicolaus Papa.

SCitote certā esse. CASVS. Docet hic Pelagius, q̄ dicatur certa ꝓuincia, scilicet quę habet x. vel xj. ciuitates, & vnū Regē, &c. & ꝙ ad iudiciū comprouincialiū oēs causæ episcoporū & reliquorū sacerdotū debent referri, vt ab eis uoce consona discernantur, nisi appellatum fuerit ad maiorem.

d ¶ Episcopos.] Hoc ideo est statutū, qa causa episcopi corā xij. episcopis tractāda. 15. q. 7. si quis tumidus.

e ¶ Omnes.] Arg. archidiaconos non esse iudices.

f ¶ Scdm ordines.] Ergo medio prætermisso non est ad superiorem eūdem, vt 2. q. 6. c. anteriorū. ver. illo vid licet. &c.

Appellandū nō est omisso medio.

11. q. 1. clerum.

a ¶ Iudicium.] Nulli licet habere iudicem alterius prouinciæ, nisi per appellationem, ut 3. q. 6. non liceat.

SCriptum.] CASVS. Docet hic Greg. ꝙ iudex iudicare non debet alterius parochianum, & hoc probat auctoritate legis Mosaicæ, scilicet in Deuter. vbi præcipitur, ꝙ transiens per messem alienam falcem immittere non debet, sed conterere spicas manibus potest, & comedere. Hanc auctoritatem exponit Greg. dicens, ꝙ decreto. & q. 7. metropolitanum. Et sic est arg. ꝙ omisso archidiacono non itur ad episcopum, ut extra de off. arch. c. 1. & 18. q. 2. cognouimus. & arg. contra extra de præben. referente.

ADDITIO. Vbi de hoc, & extra de ap. dilecti. dic ut ibi Archi. De hoc etiam habes 25. d. per lectis.

g ¶ Ab extraneis.] Ergo metropolitanus est extraneus iudex: non est ergo iudex prouinciæ. Quid iuris sit de hoc quære. 9. q. 3. c. 2. Io.

Denique.] CASVS. Suffredus episcopus sentiens se criminosum, vel in infirmitate grauatum, quod non poterat prodesse subiectis, adiuit primatem non suum, vel episcopos alterius prouinciæ, & coram eis volebat episcopatui renunciare. Illi autem episcopi vel primas crimen eius examinauerunt, & renunciationem receperunt. Quod quia male actum est, ... Papa cuidam committit vt Suffredum restituat, & si postea quid fuerit corrigendum, ab eo diffiniatur ... cla. l. 1. Item quæ in prouincia quis deliquerit: illic iuri subiaceat: nullo se excusaturus priuilegio. C. vbi de criminæ agi oportet. Auth. qua in prouincia. non enim prætextu priuilegii concessi flagitiorum crescet audacitas, vt C. de priui. scho. l. ... lib. 12. ad idem in Auth. de manda.

¶ Non aliorum, sed primatis sui iudicio quisque se subiiciat episcopus. C. III.

Denique Suffredus, si tale in se crimen nouerat, quo recte posset episcopatu priuari, vel infirmitate [a] se sentiebat forsitan prægrauari, qua impeditus nullis posset proximis sua prælatione prodesse, primatis sui debuerat, & non aliorum diœceseos antistitum præstolari iudicium. Quòd si qualibet ambiguitas, vel aliqua fortasse super eius examinatione vel episcopatus abrenunciatione oborta fuisset contentio; ex more ad Apostolicam sedem referri conuenerat. & nostra in his omnibus debuerant cuncti decreta penitus expectare. Quod quia omissum α hactenus dolemus; dilectissimam mihi gloriam vestram vehementer efflagito, vt iam dictus Suffredus episcopus proprio restituatur [b] episcopo: & si quid reprehensione dignum gessit; postea vel correctione, vel digna animaduersione definietur.

α ¶ Omissum.] *Locus hic emendatus est ex plerisque vetustis Gratiani codicibus.*

Est tamen casus, in quo episcopus alterius parochianum excommunicare valet.

Vnde in concilio apud Compendium, c. 5.

¶ Quando episcopus alterius parochianum excommunicare valet. C. IIII.

Placuit pro communi vtilitate, & instante necessitate; vt nullus episcoporum grauiter ferat; si eius parochianum [c] pro deprædationis causa alter episcopus excommunicauerit.

Burch. l. 11. c. 12. Iuo p. 14. c. 81.

[*Item ex concilio Meldensi, c. 2.*]

a ¶ Vel infirmitate.] vel senectute, vel ... vel irregularitate, vt extra de renunc. nisi cum pridem.

b ¶ Restituatur.] Sed nonne debuit priuari loco suo: quia spontanee confessus fuit coram extraneo iudice ... Papa pepercit ei. Et est hic argumentum de illicita renunciatione, quod non teneat si fiat ignorante prælato suo, vel si fiat in manu alterius ... Gosfredus. extra de renun. ... Sed contra, quia etiam tacite quis renunciat iuri suo. extra de iis, quæ fiunt a ma. par. c. ex ore, & 7. q. 1. eos. & extra de renun. quid in dubijs & 12. q. 2. de beneficio. 7. q. 1. quod periculosum. Dico, quod ipse non potest repetere; quia renunciatio tenet quantum ad ipsum: sed ecclesia potest eum repetere, 7. q. 1. non oportet. & ... eos. Vel dic, quod renunciare potest iis, quæ spectant ad onus, sed non iis, quæ spectant ad honorem non enim subditus potest abdicare a se iurisdictionem sui episcopi, extra de foro compe. si diligenti. le.

Renunciatio illicita an teneat.

1 Dic hoc esse verum in prælaturis & beneficijs iā quæsitis. sed secus in acquirendis, in præc. dec. ex ore secundū Goffre.

EST TAMEN. CASVS. sup. in ... dictum est, quod aliquis non debet mittere manum in messem alienam: sed quia casus est in quo potest quis alienum iudicare parochianum, ideo Gratia. ponit istum, vt illum ostendat casum.

Placuit.] CASVS. Statutum fuit in conc. vt nullus episcopus doleat, si eius parochianus excommunicetur ab alio episcopo propter prædam quam fecit in suo episcopatu.

c ¶ Parochianum.] Sed nonne episcopus potest punire exemptos, qui delinquunt in sua diœcesi? Videtur quod sic per castrens. & su. ... & extra de hæret. ad abolendam, in fin. vbi dicitur, quod nullum priuilegium iuuat & extra de priui. tuarum. in fin. Item negligentiam talem potest supplere, vt extra de supple. negli. præl. ... extra de priui. ... Item quia ratione delicti perditur priuilegium. 11. quæst. 3. priuilegium. Item quia reatus omnem honorem excludit, vt C. vbi se. vel mandat. prin. C. quod si delinquentes inueneris. coll. 3. vbi dicitur non prodesse ... nocentes ... Econtra probatur, quod non possunt puniri, vt extra de priuil. ... & ... cum capella. ... frater noster. & expresse dicitur extra de sup. neg. prælat. si ut. si enim tales possunt puniri sicut & alij, inutile esset eorum priuilegium. Item ... non potest se intromittere de causis ... episcopi de istis ... de fiscales facti sunt per priuilegium. ff. de off. proconsul. ... quidam dicunt quod pro occulto delicto a solo Romano pontifice possunt puniri: sed pro notorio possunt puniri ab episcopo loci, per id quod legitur extra de priui. tuarum. Melius dicas, quod si priuilegiatus delinquit circa rem non exemptam, vt in contractu, vel in maleficio, occidendo hominem, vel adulterando cum aliqua, tale delictum potest punire episcopus loci: quia etsi sit persona exempta: tamen res in quam delinquitur, non est exempta: Si vero delinquit circa rem exemptam, puta male gerendo se in officio suo, vel alienando res ecclesiæ suæ: in hoc a solo Papa punitur, vbi ergo factum exempti præiudicium affert non exemptis, bene episcopus loci punit in his in quib. delinquens contingit suam iurisdictionem: secus si non afferat alicui præiudicium & hæc dist. probatur extra de priuil. cum capella. Et dicit, quod cum delictum eorum publicum est.

Exempti delinquentes in diœcesi an possint ab eo puniri.

est, potest puniri ab episcopo, vt 7. dictum est. & vt di-
citur de [illegible] patentibus, & [illegible] extra de priuil.
a D Eillis.] a Rapinam. Q [illegible] ad res mobiles.
b ¶ Deprædationes.] Q [illegible] ad res se mouentes, vt animalia.
c ¶ Ex-

Extr. de raptor. c. 1.
Burch. l. 71. c. 45.
Iuo p. 14. c. 107.
† al. rapinas.

¶ De eodem. PALEA. C. V.

DE illis autem, qui intra parochiam beneficium, aut hæreditatem habent, & alterius episcopi parochiani sunt & de loco ad locum iter faciunt, & rapinam, † a & deprædationes b peragunt; placuit, vt excommunicentur; c nec ante ex parochia exeant, quàm, quæ perpetrarunt dignè emendent. Quorum excommunicatio seniori eorum, & proprio episcopo significanda est, ne eos recipiat, † antequam illuc redeant, vbi rapinam fecerunt; & ibi omnia pleniter emendent.

† al. recipiant.

QVAESTIO IIII.

POrro d cuius iudiciũ sibi expetendum sit, si iudices electi inter se discordare cœperint, in concilio Antiocheno, c. 14 sic inuenitur diffinitum.

¶ A quo sit ferenda sententia, quando comprouinciales episcopi discordant. C. I.

Burc. l. 1. c. 150.
Iuo p. 5. c. 263.
† al. de aliquibus causis criminalib.

SI quis e eps criminaliter † in iudicio episcoporũ fuerit accusatus, cõtingat autem episcopos prouinciæ, f qui conuenerint, diuersas habere sententias, g & alios quidem innocentem eum pronunciare, h alios reum: pp huiusmodi controuersiam amputandam placuit sanctæ synodo, metropolitanum a epm alterius prouinciæ vicinæ aduocari, i † & aliquantos cum eo episcopos alios; qui pariter residentes, quæcunq; fuerint, dirimant quæstiones: propter hoc, vt firmum sit iudicium, quod ab vnius prouinciæ episcopis fuerit promulgatum.

† Facit ad hunc tex. l. 1. & ibi gl. & Doct. ff. de va. & extraordi. cogni.

¶ *Caput hoc in multis et vetustis Grat. exẽplarib citatur ex cõcilio Laodiceno. In uno tñ per antiquo est ex cõcilio Antiocheno, in quo et extat: & est antiqua versio.*

a ¶ Metropolitanum.] *Græcum exemplar hic valde dissentit ab hac versione. Nam ex his verbis colligitur cõcilium unius prouinciæ, in quo necesse est adesse propriũ metropolitanum, posse aduocare vicinæ prouinciæ metropolitanum cum aliquot episcopis. Quod Martinus etiam Bracharensis in sequenti capite quod ex concilio Antiocheno accepit, confirmat. Græce vero locus ita habet:* ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπον ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας μετακαλεῖσθαι ἑτέρους τινὰς τοὺς ἐπικρινοῦντας, καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν διαλύοντας, τοῦ βεβαιῶσαι σὺν τοῖς τῆς ἐπαρχίας τὸ παριστάμενον. *Quod Dionysius quemadmodum etiam*

d ¶ Porro.] Hęc q. expedita est 2. q. 6. §. diffinitiua. ver. item si plures.

S I quis. CASVS. Epi xii. examinabant causam criminalẽ epi. Sex dicebant eũ absoluendum: alij dicebãt eum condemnandum, & sic dicebant eum remittendũ ad Papam, diuersas sententias inter se, idest, opiniones habentes. Quæsitum fuit in Laodicensi cõcil. quid sit in tãtã discordia faciendũ? Et rñsum fuit, quod archieps vicinæ prouinciæ cum aliquot epis vocari debet. q pariter residẽtes dirimãt cõtem, vt eũ absoluãt, vel iudicẽt condemnandũ, & vt negocium ad Apo. sedem trãsmittatur. Idem est casus c. seq. sed in eo nõ fit mẽtio de epis vicinæ prouinciæ. Et intelligũtur ista duo c. de iudicib. ordinarijs secundum Ben.

e ¶ Si quis.] Istud c. videtur cõtinere iniquitatem, tũ ex eo. quod non statur hic iudicio maioris partis 1 tum quia ex eo. quod alienus iudex iudicat non suum subditũ sed expone prout hic notaui. lo.

1 Contra ff. de re iud. duo.

f ¶ Epos prouincię.] In pari numero.
g ¶ Sententias.] i. opiniones quibusdã. s. volentibus eum absoluere, quibusdam volẽtibus reseruare sententiam Papæ.
h ¶ Pronunciare.] Nõ sententiando, sed opinionẽ suam recitãdo: & ideo sic expone ne sit cõtra. ff. de re. iu. duo. & l. inter pares. & 2. q. 6. itẽ si plures vbi dr, quod si discordãt delegati, ad delegantem est recurrendum.
i ¶ Aduocari.] Per Papæ rescriptum. idest, Papa committat metropolitanis, & episcopis vicinæ prouinciæ negociũ illud sic exponit Em

c ¶ Excommunicentur.] Scilicet ab ipsius loci episcopo, vel in cuius iurisdictione deliquerunt. Arch.

P Orro. CASVS. Hic intitulatur 4. q. [illegible] cuius iudicium sit expetendum, si comprouinciales iudices inter se discordant in causa vel sententia episcopi. Et certe consueuit distingui, vtrum sint iudices delegati, vel ordinarij, vel arbitrij. & hæc distinctio consueuit notari 2. q. 6. diffinitiua. ver. item si plures, & in pluribus alijs locis, legibus scilicet & decretis, & decretalibus.

illes, qui de iudicibus a Papa delegatis hoc intelligunt. vel etiam de epis epis. qui sunt iudices sunt intelligas. & secundum hoc est speciale. quod par pari potest causam delegare. Nam quandoque in defectum iudicis ordinarij par in parẽ habet imperium. vt 63. dist. c. vlt. sic 2. q. 6. [illegible] vel forte hoc fit de consensu partium. arg. 11. q. 1. iudices. est etiam hic aliud speciale, quod si discordant iudices non obtinet sñia plurimorum. sic C. de app. ubi [illegible] in fi. & ext. de rescr. pastoralis. alias secus 65. di. lanc. Vel forte hoc tenẽt, cũ partes sunt hinc inde

Par pari potest causam delegare.

indi-

est in codice canonum: sic vertit. Sanctæ synodo placuit, vt metropolitanus episcopus ſa vicina prouincia iudices alios conuocet, qui controuersiam tollant, vt per eos simul, & per cōprouinciales episcopos, quod iustum visum fuerit approbetur. *Ac sane quod metropolitanus ad alterius metropolitani vocationem deberet venire, atque in eadem concilio duo metropolitani futuri essent, vix videtur conuenire.*

Item ex concilio Martini Papæ, [idest, episcopi Bracharensis, c. 13.

In capitulis synogræc. c. 12.

¶ Quando iudices electi de sententia inter se discordes extiterint, de vicina prouincia archiepiscopus aduocetur. C. II.

SI quis eps in aliquibus causationib. iudicatur, & viderit ipsos epos, qui in prouincia sua sunt, inter se iudicio discrepare, & alij videantur eū, qui iudicatur, iustificare, alij condēnare; pro diffinitione huius discēsionis, hoc placuit sancto concilio, vt de prouincia vicina alter metropolitanus conuocetur episcopus, vt per eum confirmetur, quod secundum rectum placuerit canonem.

Nisi eadem prouincia primatem habuerit, ad quem negocia, quæ per metropolitanum terminari non valēt, referenda sint.

Vnde Bonifacius Papa, episcopis a *Gallia.*

a ¶ Episcopis.] *Sic est emendatum ex aliquot vetustis codicibus, Burchardo, Iuone, & Polycarpo: Antea erat,* populis. *β Simillima vero huic capiti leguntur Nouella 123. c. 34. Apud Iulianum antecessorem.*

¶ Primati deferantur negocia, quæ metropolitanus explicare non valet. Cap. III.

Poly. l. 5. tit. 4. Burch. l. 1. c. 57. Iuo p. 5. c. 167. Pann. l. 4. c. 22.

SI inter episcopos eiusdem concilij dubitatio emerserit dè ecclesiastico iure, vel de alijs negocijs; [a] primum metropolitanus eorum cum alijs in concilio considerans rem dijudicet, & si non acquiescat vtraq; pars iudicatis, tunc primas [b] regionis inter ipsos audiat, & quod ecclesiasticis canonibus, & legibus vestris consentaneum sit, hoc definiat, & nulla pars calculo eius valeat contradicere.

[*Item Alexander Papa.*

¶ De eodem. PALEA. C. IIII.

Burch. l. 1. c. 59. Iuo p. 5. c. 169.

SI metropolitanus a quocunq; cōprouinciali episcopo c in causa propria appellatus eum audire distulerit, in proxima synodo negocij sui habeat licentiā exercendi; & quidquid per † iustitiam, a comprouincialibus suis fuerit statutum, debet custodiri.

† *al. propter.*

¶ Episcopo.] *Burchardus & Iuo addunt*, bis fuerit in causa, &c.

Sed si omnium comprouincialium concordi sententia fuerit dānatus, manebit erga eum immobilis censura.

Vnde in Antiocheno concilio, c. 15. legitur.

---

iudices: sed contrariū est 21. dist. c. submittitur: vbi di. q ad maiorem iudicem est eundum: sed hoc fit (vt dixi) de consensu partium. Vel dic, q omnia ista spālia sunt i causa episcopi, vbi oēs debent concordare in sententia. vt infra c. 4. Ioan.

NISI EADEM. CASVS. Dictū est sup. q archiepiscopus vicinæ prouinciæ dēt vocari: sed dt Grat. hoc esse verum, nisi eadem ꝓuincia primatē hēat, ad quem recurrendum est, vt seq. cap. patet.

SI inter epos.] CASVS. Hoc capitulū loquitur in cā ciuili: & est casus talis. Controuersia mota est inter duos epos eiusdem prouinciæ de rebus spiritualibus, vel alijs negocijs; quæsitū est q debeat negociū terminare? Et respondetur, quod metropolitanus eorū cum quibusdam episcopis debet negocium terminare: & si alteutra partiū non pareat sententiæ, defeatur causa p appellationem ad primatem, vt per eum negocium diffiniatur, cuius snīæ nullus valebit contradicere.

a ¶ Negocijs.] No. pro ciuilibus negocijs posse celebrari synodum, vt sup. d. 18. propter.

b ¶ Tunc primas.] Arg. q maiora negocia prouinciæ nō licet facere metropolitano sine auctoritate primatis sic 66. d. de persona. & 99. d. ca. 1. & 16. q. 6. placuit. sed illud itelligē si appellaē ad ipsum, vt 18. d. ca. 1. & 9. q. 3. conquest 11.

c ¶ Contradicere.] Ecce casus vbi non auditur secundo appellans, vt dixi 2. q. 6. anteriorum. 1

v Hūc intellectū non sequitur hic Jt. qui exponit. valeat cō tradicere. s. nisi per appellationē, inf. ead. qd bene. & idē sentit L. dicens textum hic locum, nisi ad maiorem iudicem fuerit appellatū. & idem etiam tenet Jet. Arch.

SI metropolitanus. SED si omniū. CASVS. Dictum est s. in præcedentibus c. q si prouinciales non cōcordauerint, recurrendum est ad archiepiscopū vicinæ prouinciæ. Nūc ostendit Gratianus, quòd si concorditer sententiam ferant condemnationis, manebit sententia firma.

Si quis

SI quis episcopus.] CASVS. Hoc c. de delegatis iudicibus loquitur, vt dicunt Bene. & H. dicit etiam H. ꝙ prima duo capitula possunt similiter de delegatis iudicibus intelligi: possunt etiam intelligi de ijs, qui bene habent priuilegium deponendi episcopos suos. Est ergo nisi ad maiorem fuerit appellatum.

b ¶ Definitum est.] a iudice per sententiam, vel etiam a quocunque. Et intellige de iuramento quod iudex parti defert, non quod pars defert parti: quia illud non potest retractari, vt C. de rebus cred. generaliter. ff. de iureiuran. admonẽdi. Item arg. ꝙ qui iurat stare, vel parere sententiæ, vel mandato alicuius, qđ pôt appellare. ff. rẽ ra. hab. l. 3. §. falsus. ff. iu. so. cũ apud. extra de ap. ad hęc 2. & c. præterea & c. quæstioni.

c ¶ Maior.] Extra de iureiur. veniens.

Iuramentũ an possit retractari.

¶Episcopus, qui ab episcopis suæ prouinciæ consonam sententiam reportauerit, ab alijs iudicari non poterit. Cap. V.

† al. exceperit.

SI quis episcopus criminaliter accusatus, ab omnib. [a], qui sunt intra prouinciam, episcopis, acceperit† vnã, consonamque sententiam, ab alijs vlterius iudicari non poterit, sed manere circa eam oportet tanquam conuenientem, quæ ab omnibus prolata est, firmam, ratamque sententiam.

Subintelligendum vero est, nisi ad iudicem maioris auctoritatis fuerit prouocatum. Tunc enim per appellationem soluta sententia firmitatem non obtinet.

Vnde Nicolaus Papa ait in epistola ad Carolum regem, cuius initium. [*Nunquam dolorem generat.*]

Baro.li.9.c.49.

¶Semel definitum retractari non licet, nisi vbi maior auctoritas fuerit. C. VI.

QVod bene semel definitum est [b], & interposita iuramentis deliberatum, nulla debet iteratione (nisi fortassis, vbi fuerit maior [c] auctoritas) retractari.

Nic. epis. qui in Cõcilium conuenerũt. Ans. li. 2. c. 77.

Item ex concilio Sardicensi, c. 4.

¶In renouatione iudicij, beati Petri memoria est habenda. C. VII.

OSius episcopus [d] dixit. Quòd si aliquis episcopus ad iudicatus fuerit in aliqua causa, & putat se bonam causam habere, vt iterum iudiciũ renouetur, si vobis placet, sancti Petri Apostoli memoriam honoremus, vt scribatur vel ab his [e], qui examinauerunt, vel etiam ab alijs episcopis, qui in prouincia proxima morantur, Romano episcopo †. Et, si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem causam, vt ea non refricentur, quæ acta sunt, quæ decreuerit Romanus episcopus, confirmata erunt. Si hoc ergo omnibus placet, statuatur: synodus respondit, Placet.

paulo aliter in græco.

† Adde ꝙ hic agit, an aduocatus primæ causæ teneatur pro eodem salario defendere in causa app. de quo dic. vt ꝑ glo. in l. ita demum. C. de procur.

OSius episcopus.] CASVS. Osius in conc. Sardicensi surrexit dicens, si aliqs episcopus fuit cõdẽnatus: si putat se bonam causam habere appellet ad Papã, & hoc significetur Papæ, vel ab his epis. qui eum examinauerant, vel ab episcopis vicinæ prouincię: & si placuerit ei, renouetur iudicium, aut sententia confirmet. Responderunt omnes, placet. Casus. tñ non facit mentionẽ de appellatione condemnati, & dicit H. [Adiudicatus,] idest male iudicatus.

d ¶ Osius episcopus.] Arg. aliam esse cãm appellationis a principali. arg. cõtra 35. q. 2. Lotharius. & notatur 2. q. 6. eps. & §. post secundum.

e ¶ Vel ab his.] Ille enim iudex, ꝙ tulit sententiã, si non deferat appellationi, rescribit ei ad quẽ appellatur, opinionem suam, & quare non deferat appellationi vt ff. de app. reci. vel non. l. sciendum.

Iudex a quo rescribere debet iudici ad quem.

QVÆSTIO V.

QVòd autem [f] deficiente accusatore non sit reus cogendus ad probationem, auctoritate Gregorij probatur, qui lib. 5. epist 25. scribens Maximo ait.

Seu cap. 115.

QVòd autem.] CASVS. Hæc est quinta, quæstio, qua quæritur, an deficiente accusatore reus sit cogendus ad purgationem: & quidem si propter hoc laborat infamia, cogitur ad purgationem: aliàs non, vt sup. 2. quæstio. 5. presbyter. & cap. si mala fama. Eadem quæstio tractatur 5. 2. quæst. 5. vbi de hac materia satis dicitur. Et nota, ꝙ sequentia duo capitula intelliguntur de illis, qui non sunt de crimine infamati, & ideo non coguntur ad purgationem.

f ¶ Quòd autem.] Reus non est cogendus ad purgationem nisi laboret infamia, vt inf. ea. quod autem, & 2. q. 5. presbyter, vbi plene de hoc inuenies. Io. Pan.

ergo casus huius ca. Aliquis episcopus accusatus fuit, & depositus concorditer ab episcopis prouinciæ. Dicitur hic, ꝙ de cætero ab alijs iudicari non potest: sed sententia firma permanebit, nisi appelletur, vt inf. 5. proxi. cuius casus planus est.

b ¶ Ab omnibus.] Per hoc videtur, ꝙ speciale sit in episcopo, vt ab omnibus debeat absolui, vel condemnari.

QVòd bene.] CASVS. Quæsitum fuit a Nicolao, vtrũ sententia semel bene lata iuramentis etiam interpositis possit retractari. Et respondetur, quòd non:

Quòd

Qvòd autem.] CASVS. Maximus dum accusaretur a quibusdam supplicauit Greg. vt mitteret aliquē Cardinalem, vel legatum ad eum, ut coram eo probaret se innocentem. Respondet Gregor. vtcumque esset excusabile, si ratio vlla cogeret reum ostendere se innocētem: sed quia hoc onus accusatorib. incumbit; ideo mādat ei, vt ad eum veniat sine mora, forte se defensurus. Sequēs. §. patet.

a ¶Qua.] idest, per quam [1] sic 3.4.q.3. qui intendit. & ext. de præsump. cum in iuuentute.

[1] Vel dic. i. coram qua. i. in præsentia eius, secundum Laur.

ACcusator.] CASVS. Ad hoc vt lex faciat ad proposi tum Gratiani, debet hic esse accusator, vt videtur dicere Beneuen. licet in l. C. sit actor. & sm hoc sic pones casum. Quidam profitebatur coram iudice, se non posse probare crimē quod obiiciebat, sed postulabat, ut reus cogeretur probare cōtrarium. Quæsitū fuit ab Imperatore quid iuris esset. Et respondet, quod per rerum naturā nulla est probatio illius, q factum negat: vnde reus ad hoc cogi nō debet. Et si sit ibi actor, idem casus, sed intelligitur in causa ciuili. Seq. §. patet.

b ¶Accusator.] Ex hac lege duæ habent regulæ. Vna, ꝙ nisi actor ꝓbet qd intēdit, reus absoluit. [2] Secunda est, ꝙ negātis factum nulla est probatio. Prior regula recipit exceptiones. Nam ratione præsumptionis transfertur probatio ad reum [3] ut extra ut eccle. bene. si. vt nostrum. & ext. de proc. ex insinuatione, in fi. & ff. de don. inter vir. & vxo. quintus. Item cum actor intentionem suam fundauit iure communi, ut C. de prob. sine [illegible] dist. [illegible] quia sunt culpæ, & [illegible] contra morem. Item cum reus sponte assumit sibi onus probandi, ut ff de proba. circa. Item in commentioꝰs iudicijs utriusque probatio auditur, ut extra de prob. ex literis. Item cum vterque contendit se possidere extra de prob. licet. Item in crimine falsi utriusque testes audiuntur, ut C. de falsis. Similiter in crimine læsæ maiestatis, & in sacramentis defectis, & in proditione patriæ, & in crimine peculatus vtriusq; testes audiuntur, ut C. de abol. fallaciter, in fi. Et de secunda regula notabis, ꝙ triplex est negatiua, facti iuris, & formæ siue qualitatis. Negatiua facti est, in qua negatur aliquid factum esse. hæc si non habet determinationem loci, vel temporis, nunquam pōt probari, ut si quis dicat se citatū non esse, vel se non contraxisse cū Berta, tales improbari possunt, sed probari minime. de tali loquitur hic: & hoc ideo, quia negationum nō sunt causæ. Si autem a [illegible] tempus vel locus, tunc potest probari, si probatum fuerit de alio tempore, & de alio loco, ut ext. de testi. ex tenore. & C. de cōtrah. stip. sine determinatione temporis, ut extra de proba. tertiò. Sed illa potius est præsumptiua probatio quam violēta. Et sic intelligitur quod est extra de testi. tam literis, in fi. Item negatiua facti probatur cum habet implicitam affirmationem, ut extra de renun. super hoc. Item negatiua iuris bene probatur, ut ff. de probat. ab ea parte, quia qui negat aliquid iuste factū, dicit illud iniuste factum: & quia præsumitur aliquid potius iuste quam iniuste factum: [illegible] illud tenetur probare. Negatiua formæ siue qualitatis [illegible] [4] ab eo qui eā [illegible] extra de præsum. [illegible] & ff. [illegible] leg. 2. [illegible] & [illegible] C. de inoffi. testa. [illegible]

[2] Concor. l. qui accusare. C. de edendo & in l. actor, qd asseuerat. C. de proba.

[3] Quandoq; ꝯ onus a reo [illegible] in actorē transfertur probatio. ff. de proba. l. factū & l. si chyrographum, & l. cum de indebito. in prin. §. 1.

Negatiua est triplex.

Actore nō ꝓbāte, reus absoluitur regulariter.

[4] Scilicet ab eo qui eam obijcit [illegible] B. qd dic, ut no. extra de cle. bonæ memoriæ Moguntinensis.

c ¶Per rerum naturam.] idest, per consuetū [illegible] Item [illegible] per id quod [illegible] [illegible] extra de fide instru. [illegible] & [illegible] extra de causis poss. & proprie. cum ecclesia. & extra de fide instrumen. [illegible]

d ¶Negantis.] [illegible] extra de causis possess. & proprie. cum ecclesia. & extra de proba. quoniam.

¶Onus probationis reo non incumbit. C. I.

QVòd autem postulas, vt illuc personam dirigere debeamus qua † [a] de his, quæ dicuntur, possit esse ꝓbatio, esset vtcunq; excusabile, si vnquam ratio ei, qui accusatur, necessitatem probationis imponeret. At postquā non tibi, sed accusantibus hoc onus incumbit, ad nos sicut præfatis sumus, dilatione cessante venire nō desinas.

† qua præsente] orig.

Item accusatus non negationem sed exceptionem probare debet. Codicis lib. 4. tit. de probationibus. l. actor.

tit. 19. l. 23.

¶De eodem. C. II.

ACcusator † [b], quod asseuerat, probare se non posse profitendo, reum necessitate monstrandi contrariū non adstringit; cum per rerum naturam [c], factum negantis [d] probatio nulla sit.

† Actor] orig.

Hoc autem seruandum est, quando reum publica fama non vexat. Tunc enim auctoritate eiusdem Gregorij propter scandalum remouendum famam suam reum purgare oportet.

sup. 2. q. 5. c. quanto. & c. quæ re causa.

CAVSA SEPTIMA.

QVidam episcopus longa ægritudine † grauatus alium sibi substitui rogauit, cuius precibus summus Pontifex annuit, & quod rogauerat ei concessit. Postea vero conualuit idem episcopus, & quod prius fecerat, cupit rescindere: aduersus eum qui sibi successerat †: quæstionem mouet, suamque cathedram tanquam sibi debitam reposcit.

† al. inualetudine.

† al. accesserat.

QVidam episcopus. CASVS. [illegible] q. [illegible] que facta fuit mentio de renunciatione episcoporum. Vnde Grat. nactus occasionem subijcit causam istam, in qua tractat de renunciatione, & an prælato viuente, alius

fit

sit ei substituendus. & de mutatione sedis. & quibusdã alijs, quæ oĩa, vt cõpetentius agat, thema ꝓponit, duas, inde eliciens qõnes. Est ergo casus. Ad preces cuiusdam ęgrotãtis epi Papa loco eius aliũ substituit; postea cũ cõualuisset, volebat repetere cathedrã cui renunciauerat. Quod

a ¶ Quod autem viuente.] Dicendum est, ꝙ non, nisi sit depositus. 50. distin. postquam vel nisi renunciauerit de licẽtia Papæ. vt inf. ca. mutationes. Vel nisi per ambitionem se transtulerit ad aliam, quo casu carebit habita, & ambita. ĩ. ca. si quis eps ad instar inuasoris, qui amittit rẽ inuasã. & aliud tantundem. vt C. vnde vi. si quis in tantam. In ægrotãte autem distinguunt quidam. si ægritudo est incurabilis vt tũc alter substituat, vel etiã si nimis senex est, ad instar iudicis. ff. de iud. si longius. C. de offic. præfec. orien. l. si quos. Sed hoc nõ admitto nisi in leproso, qui a dignitate remouetur propter scandalum. extra de cler. ægrot. tua. Hoc etiã scias, ꝙ epileptici, & alij diuturno morbo laborantes non promouentur, vt 33. distin. communiter. & extra de elect. cum inter. sed promotũ morbus nõ deijcit, ut hic ꝙ inf. c. 2. sed datur ei coadiutor, vt inf. ca. 1. sed ex dispẽsatione magna quandoque viuenti epo alter adiungit, vt ĩ. ca. non autem. & idem de quolibet clerico intelligas, sed abbates facti inutiles remouentur penitus. 18. q. 2. si quis abbas sicut etiam fit in iudice. C. de offi. præfec. oriẽ. si quos. cum etiam ex medicis causis remouean tur. 1 ext. de si. per tuas ubi autem electus siue confirmatus ante ordinationem fit inhabilis, remouendus est, ut uidetur extra de æta. & qual. c. 1. uitæ tamen necessaria recipiat. inf. ca. quamuis.

Epo viuente an possit alius subrogari.

1 *Hic primum queritur, vtrum viuente episcopo alius possit in eadem ecclesia ordinari.*

2 *Secundo an iste valeat reposcere cathedram, quam sua intercessione alter accepit.*

QVAESTIO I.

In concil. Aurelianensi. 5. c. 12. Burc. l. 1. c. 186. Iuo p. 5. c. 302.

Q*Vòd autem viuẽte* [a] *episcopo alius superponi, aut superordinari non possit, ex concilio apud Aruerniam* [a] *celebrato definitũ est, in quo legitur* [*vt nullus viuente episcopo, alius superponatur, aut superordinetur episcopus nisi forsitan in eius locum, quem capitalis culpa deiecerit.*]

a ¶ Aruerniam.] *Burchardus etiam, & Iuo citant ex Aruernẽsi, c. 13. extat aũt in Aurelianensi quinto, c. 12.*

Item ex regesto Gregorij Papæ lib. 9. epist. 41. ad Anatolium Constantinopolitanum diaconum.

¶ Pro molestia corporis suo honore non priuetur episcopus. C. I.

Poly. l. 2. tit. 17. Ansel. lib. 6. c. 201. Burc. l. 1. c. 188. Iuo p. 5. c. 304.

Poly. l. 2. tit. 19.

SCripsit mihi tua dilectio, pijssimũ dominum nostrum reuerendissimo fratri meo Ioanni primę [b] Iustinianę episcopo pro ægritudine capitis, quã patitur, præcipere succedi: ne forte, dum episcopi iura eadem ciuitas nõ habet, (quod absit) ab hostibus pereat. Et quidẽ nusquã canones præcipiunt, vt pro ægritudine episcopo succedat & omnino iniustũ [c] est, vt si molestia corporis irruit, honore suo priuetur ægrotus. Atq; ideo hoc per nos fieri nullatenus potest, ne peccatum in mea anima ex eius depositione veniat. Sed suggerendũ est, vt si is, qui est in regimine, ęgrotat; dispẽsator [d] illi requiratur talis, qui possit eius curam omnem [e] agere, & locũ illius in regimine.

1 Dñt q̃dam iuris ordinẽ seruato, ut ext. de accus. ad petitionẽ in fi. vbi de hoc apꝓbat. Host. licet Ber. ibi aliud innuere videatur p cõtit. ca. qualiter 2. in fi.

QVòd autem viuente.] Hæc quæstio diuiditur in ix. partes in prima probatur xv. auctoritatibus, ꝙ nullus debet priuari iure suo sine culpa sua, nec etiam pro infirmitate, nisi ipse renunciauit, nec alius potest eligi altero non renunciante, nisi de Papæ licentia speciali. Secunda ibi, [Ne autẽ.] Tertia ibi. [Ecce quòd.] Quarta ibi. [Ambitionis.] Quinta ibi. [Quod vero.] Sexta ibi. [Hoc non solũ.] Septima ibi, [Ecce in quib.] Octaua ibi, [Itẽ cũ aliquis.] Nona ibi, [Hoc etiam tunc obseruandum.] Io. de Fan.

¶ CASVS. Hic intitulatur prima qõ, in qua quęritur, an viuente epo alius possit loco eius substitui. & uidet, ꝙ nõ nisi in casibus. s. nisi deponat, ut 50. dist. postquã. & nisi renunciet, vt ĩ. ca. q. qualiter. & nisi mutetur sedes de licentia Papæ, vt ĩ. ca. mutationes. & nisi per ambitionem transtulerit se ad aliam ecclesiam: quo casu carebit utraque habita. s. & ambita, vt infra ca. si quis eps. ad instar inuasoris, qui amittit rem inuasam, & aliud tantundem. vt C. vnde vi. si quis in tantam, vel nisi intrauerit monasterium, uel canonicam regulam de licentia Papæ, ut infra ca. hoc nequaquam. Probat ergo primo per concilium apud Aruerniam celebratum, ꝙ episcopo uiuente alius substitui non debet, nisi depositus sit.

SCripsit mihi tua dilectio.] CASVS. Ioãnes primę Iustinianæ eps tanta ægritudine capitis laborabat, ꝙ epale officiũ exercere non poterat. Ne igitur ciuitas p̃fata dilaniaretur ab hoste, Anatolius diaconus Cõstantinopolitanus supplicauit. Gre. ut aliũ substitueret episcopum. Gregorius uero scribens ei dicit hoc non esse faciendum. Iniustum est enim, vt quis pro ægritudinẽ sua suo priuetur honore, sed coadiutor ei det, qui uicem eius gerat, ut Deus non offendat, & ciuitas nõ negligat.

b ¶ Primæ, id est, Salonitanæ, quia ibi Iustinianus primo resedit. Alij dicunt Rauennam, & nõ Salonitanam esse primam Iustiniani sedem.

c ¶ Et oĩno iniustum.] Præesse enim intelligitur, licet sit infirmus, sicut seruus seruire intelligitur licet sit infirmus. ff. de sta. lib. cum hæres.

d ¶ Dispensator.] Similr. ff. de tute. solet etiam, ubi dicitur, ꝙ si tutor propter longam ægritudinem non põt adesse, datur ei curator, qui potius dr administrator.

e ¶ Curam omnem.] id est, res eius administrare, sed quæ spectant ad pontificale officium, vicini epi supplebunt

etiam licet ad præfixum terminum reus non veniat, sed habebit ratio viarum, tēporis, & ęgritudinis, & alterius impedimēti, vt ff. de vaca. mu. tempus ff. quibus ex causis ma. si cui. §. 1. potest enim absens iustam habere excusationem, vt extra vt lit. non cōtest. quoniam frequēter.

POntifices.] CASVS. Aluinus archiepiscopus duas fecit quæstiones Papæ Nicolao. Prima fuit, vtrum propter ægritudinem pontifices sint abijciendi a dignitate. Et respondet ꝙ non, nec alij dēnt loco eorum substitui, nisi prius de hoc sęculo migrauerint, & p̄sbyteri eorum defecta supplere debēt, & in quib. supplere nō valent, supplebūt vicini episcopi, qui debent cum cautela vocari, ne ecclesiæ præiudicium fiat. Secūda quæstio fuit, vtrum episcopi greges suos dimittere possint, & respondet quod non.

aliqua ad eundem ordinem peruenerit, vt in simoniacā hæresim non potuisset incidere; in alia [a] quacunque vacante ecclesia eum volumus ordinari. Sin autem in eo quippiam (quod auertat Dominus) fuerit tale repertū, ipso etiam presbyteratus priuetur ordine, quem nō causa replendæ necessitatis ecclesiæ, sed sola comprobatur ambitione suscepisse.

† al. Albino Viennensi.

Item Nicolaus Papa Aluino † Ianuensi archiepiscopo.

¶ Pro infirmitate, vel ægritudine Pontifices non sunt abijciendi, nec in eorum locum alij substituendi. C. IIII.

Iuo p. 5. c. 352.

POntifices, qui aliqua occupātur infirmitate, vel ægritudine, abijciendi nō sunt, nec alios in loco eorū cōsecrari oportet, nisi ex hac fuerint luce subtracti. Quòd si de ministerio sibi concesso conqueruntur, quæ licita sunt [b], sacerdotes [c] expleant. In his vero, quæ his præsumere non licet [d], vicinorum [e] vsq; [f] ad recipiendam sanitatem episcoporū auxilia subrogētur: & hoc cum cautelæ [g] studio peragatur, ne per necessitatis occasionē præsumptionis pullulet ambitio. Episcopos uero, qui Dominici gregis susceperunt curam, atq; solicitudinem, ab administratione eorum discedere nō oportet, vt accepti talenti pulchritudo non deleatur, sed certamine † eorum salubriter augeatur, & triplicetur] fructus. †

† al. certatim.
† abest a multis.

Item ex libro quarto epistola secunda Cypriani episcopi, & martyris ad Antonianum.

¶ Viuente episcopo alius sibi succedere non valet C. V.

Poly. l. 7. tit. 4.
Ansel. l. 6. c. 58.
Iuo p. 5. c. 359.

FActus est Cornelius episcopus de Dei, & Christi eius iudicio, de clericorū pene omniū testimonio, & plebis, quę tunc [h] affuit, suffragio, & de sacerdotum anti

b ¶ Quę licita sunt. vt Missam canere, & prædicare, vt 95. dis. ecce.

c ¶ Sacerdotes] idest archidiaconi, vel decani, qui vicarij sūt episcopi, vt 25. d. perlectis.

d ¶ Non licet.] In his quæ spectant ad officiū episcopale, quod est 68. d. quamuis.

e ¶ Vicinorum.] Sic 65. d. si forte.

f ¶ Vsque.] Sic. C. de cura. furio. cū alijs

g ¶ Cum cautelæ.] idest, præstabit cautionem de bonis ecclesiæ non vsurpandis Ioan.

g ¶ Cū cautelæ.] idest, præstabit cautionem quod ex hoc sibi nullum ius vēdicabit & arg. est qđ quis pro possessore habet ex eo, ꝙ fuit in possessione 3 nisi protestatio pręcesserit, vt hic. & sup. 24. distinctio. presbyteri, & extra de iure patr. consultationibus. arg. contra ext. de restitu. spoliat. olim 3. & 10. q. 3. quia, & extra de offi. deleg. consultationibus. Ioan.

sit spoliatus, alias secus. Pann. c. conquerente de resti. spolia. & a iudice cōpetenti habent ptātem licet iniuste faciat.

Pann. c. cum cā. de of. delegati debet ergo appellare, vel restitutione I integrum verbis adumbratus petere, cessantib. remedijs contra priuatos proditis.

3 Istā sniam videtur tenere Inn. extra de resti. spo. sæpe. in glo. ff. d iud. &c. in si. ver. Inno. plus vl. &c. Arch.

ter. Lex dicit, ꝙ si qui per licentiam abest, si vsque ad quinquennium non reuertitur, punitur, vt C. de aduoc. di. iu. l. vlti. so.

a ¶ In alia.] Arg. ꝙ si concedo alicui ecclesiam, quæ ab eo euincitur, teneor ei aliam concedere, vt extra de præben. inter cætera, quia iuuari nos beneficijs non decipi oportet, vt ff. cōmo. l. in cōmodato. §. pen. inf. ea. omnis & c. pastoralis. & est cōtra id quod dicit lex, ꝙ donator non tenetur de euictione, vt C. de ædi. edic. ad res donatas. sed hic non dicitur episcopus donare, quia habet necesse concedere ecclesiam, & in necessitatibus nemo liberalis existit ff. de adi. leg. l. rem legatam. Tamen de dolo possum agere contra donatorem, si mihi scienter det rem alienam, vt ff. de don. Aristo. §. vlt. Item si quis per violentiam expellitur de ecclesia, non haberet recursum ad episcopum: sicut nec emptor ad vēditorem in hoc casu, vt C. de actio. emp. & ven. l. expulsus. Et not. ꝙ hoc c. semper consueuit ad hoc induci, qđ spoliatus a iudice non possit petere restitutionem. 2. vt q. 1. notum. Iudex enim non dicitur facere violentiam, vt 23. q. 2. cap. 1. ff. quod met. cau. l. 3. Semper enim pro suo facto præsumitur, nisi possit de dolo argui, vt 2. quæst. 6. hoc etiā. Ioan.

Ecclesia euicta an possit agi contra ēpm qui illā contulit.

1 Ad hoc facit quia primo de causa cognoscitur vt ibi patet.
2 Restitutionem. hoc verum si ritè, & iuridice

FActus.] CASVS. Hæc quinque c. loquūtur de Nouatiano Papa schismatico, eiusq; complicibus. Est ergo casus huius c. & sequentis. Defuncto Papa Fabiano, electus est Cornelius vere ab oībus Cardinalibus, scilicet xvj. habito suffragio plebis, & antiquorum sacerdotum, & bonorū virorum consensu. postea Nouatianus electus est a paucis, qui sic intrusos Cornelium molestādo cœpit orbem peragrare, & catholicos deponere episcopos, & alios substituere. Scribit ergo Cyprianus martyr omnibus Christianis, ꝙ solus Cornelius est verus Papa: sed Nouatianus Papa, qui post illū Cornelium est electus, profanus est, & malus; nec dicitur secūdus, imo potius nullus, & hortatur Christianos ne recipiant illum: quia licet nunc in initio ferueat, diu tamen durare non potest.

h ¶ Quę tunc.] Hic videtur, ꝙ absentes non sunt vocandi ad electionem, vt 10. q. 1. hoc ius, & extra de sent. & re iud. cum olim. maximè si sint remoti, vt extra de elect. cum inter. immo. & si in hortis sunt, non videtur vocandi, vt 2. q. 6. §. biduum. sufficit enim ad citationem pul-

Absentes an sint ad electionem vocandi.

pulsatio campanæ, vt extr. de offi. cust. c. 1. & 2. extra de ele. in causis, & extra de post. præla. c. pe. & antep. & lex dicit, illos solos vocãdos, q sunt in vrbe, vt C. de legatio l. vlt. li. 10. Quod autem vocandi sint absentes, probatur 63. dist. quanto alioquin plus nocet cõtemptus vnius, quã cõtradictio pluriũ, vt extra de elect. ꝙ sicut, & c. cũ nobis olim. Nam remoti sunt vocãdi vbi tractatur publica vtilitas, vt C. đ decur. curiales 2. li. 10. Solu. Sẽper vocandi sunt vbi cõmode vocari possunt, vt extra de electi, quòd sicut. sed si absentes non pñt interesse, reliq possunt eligere, vt ibidem dr. tamen si aliquis nõ potest interesse, si suo iuramẽto fidẽ de hoc fecerit, pmittitur ei ꝑ procuratorem eligere, q sit de collegio, vt extra de elec. qa propter. extra ꝓuinciam tamẽ nõ sunt vocandi, vt extra de elect. corã. quia potest absens habere iustã excusationẽ, vt extra vt lite. non cõtest. qñ frequenter. Hodie aũt super ista vocatione sufficit cõsuetudo ecclesiarum, per decretalem extra de elect. in Genesi.

g ¶ Initia. Arg. contra nouitios magistros, q primo feruent, & postea deficiunt. 23. q. 4. displicet. & c. non inuenitur, & c. si ecclesia, immo a minimis est incipiendum. vt 48. d. sicut.

a ¶ Quo occupato.] Idest, canonice sumpto.

b ¶ Firmato.] Ergo electio Papæ est cõfirmanda. 1

1 Hoc tñ nõ est verum & speciale est in eo quia cũ eligitur cõfirmatur, & confirmando eligitur, vt 23. dist. in nomine Domini.

c ¶ Ordinationem.] Argu. quod quæ ab intruso fiunt, nõ tenẽt, vt 12. q. 2. alienationes, 9. q. 1. ordinationes.

ADDITIO. Ad hoc no. ext. de elect. nihil. in gl. in duobus casib. ext. de schismat. c. 1. ibi videas.

d ¶ Sed nullus.] Arg. ꝙ nullus est, q malus est. sim. extra de transla. inter corporalia. sic 2. q. 7. non omnes, & 19. distin. secũdum. Arg. contra 1. q. 1. quod quidam.

e ¶ Nouatianus.] ¶ Diuisa.] 24. q. 1. loquitur.

f ¶ Humanã.] idest, non spiritualem.

Sci-

quorum, & bonorũ virorum collegio, α cum nemo ante se factus esset, cum Fabiani locus, idest cum locus Petri, & gradus cathedræ sacerdotalis vacaret; quo occupato [a] de Dei voluntate, atq; omnium nostrum consensione firmato [b], quisquis iam episcopus fieri voluerit, foris fiat necesse est; nec habeat ecclesiasticã ordinationem [c], qui ecclesiæ non tenet vnitatem. Quisquis ille fuerit, multũ de se licet iactans, & sibi plurimum vendicans, profanus est, alienus est, foris est. Et cum post primũ secundus esse non possit; quisquis post vnum, qui solus esse debeat, factus est, non iam secundus ille, sed nullus [d] est.

α ¶ Collegio.] *Sic legitur ĩ codicibus Cypriani impssis, & manuscriptis, & Polycarpo. Ac similis fere locutio est in seq. cap. & 23. q. 8. si quis mẽbrorũ. Antea erat*, cõsẽsu.

Item in eadem epistola inferius.

¶ Non est episcopus, qui in locum viuentis irrepserit. C. VI.

Ansel. l. 6. c. 59.

Nouatianus β episcopus non est, qui Cornelio episcopo ĩ ecclesia a sexdecim coepiscopis facto, adulter: atq; extraneus episcopus fieri a desertoribus per ambitum nititur: & cum sit a Christo vna ecclesia per totũ mundũ in multa membra diuisa [e], itẽ episcopatus vnus, episcoporum multorum cõcordi numerositate diffusus; ille post Dei traditionem post connexam, & vbique cõiunctam catholicę ecclesiæ vnitatem, humanã [f] conatur † ecclesiã facere, & per plurimas ciuitates nouos Apostolos suos mittit, vt quædã recentia institutionis suę fundamenta cõstituat: cumque iam pridem per omnes prouincias, & ꝑ vrbes singulas ordinati sint episcopi in ętate antiqui, in fide integri, in pressura probati, in persecutione proscripti; ille super eos creare alios pseudoepiscopos audet: quasi possit, aut totum orbẽ noui conatus obstinatione peragrare, aut ecclesiastici corporis compaginem γ discordiæ suæ seminatione rescindere; nesciens schismaticos semper inter initia g feruere, incrementa vero habere nõ posse: nec augere quod illicite cęperint, sed statim cum praua sua æmulatione deficere. *& infra.*

† *conatur*] orig.

¶ Qui ergo nec vnitatem spiritus, nec coniũctionem pacis obseruat, & se ab ecclesiæ vinculo, atque a sacerdotũ collegio separat; episcopi nec potestatem potest habere, nec honorem; qui episcopatus nec vnitatem voluit tenere, nec pacem.

β ¶ Nouatianus.] *Recte aptatum est a collectoribus hoc initium ne superiora etiam afferenda essent. Nam apud Cyprianum sic legitur post multa*: nisi si episcopus tibi videtur, qui episcopo in ecclesia, &c.

γ ¶ Corporis compaginem.] *Sic emendatum est ex aliquot vetustis, & Anselmo, & ipso originali: antea enim legebatur*, ordinis compagem.

Idem ad Florentum Puppianum, eod. lib. 4. epis. 9.

SCire debes.] CASVS. Scribit Cyprianus ad Puppianũ, ꝙ solus Cornelius est eps: & ei obediẽtes sunt in ecclesia. Nouatiani vero, qui cum sacerdotibus Dei pacem non habent, & per obreptionem dignitatem arripiunt, non sunt in ecclesia, quæ tantum vna est, nec potest esse diuisa. ¶ Cum episcopo non sit:]scilicet in communione episcopi.

a ¶ In ecclesia.] 6.q.2.si tãtum.contra.sed ibi solutum est hic dicitur ecclesia episcopus;alibi est idem quod ecclesiastici viri,vt sup.63.distinct.c.primo.alibi ponitur pro maiori parte, vt sup.51.dist. Apostolica. quandoq; pro congregatione fideliũ.inf. de cõse.d.1.ecclesia.Et dic per exempla varias significationes,vt ext.de test.relatum. & extra de ver.sig. cum clerici.ex.de vsu.pal.c.1.

Ecclesia multipliciter dr.

QVam preiculosum.] CASVS. Cornelius Papa volebat renũciare papatui propter tribulationes, quas a Nouatiano sustinebat:sed Cyprianus dehortatur eum, & dicit hoc non esse ei faciendum: quia sibi esset periculosum: si in tanta tribulatione ecclesiam dimitteret: & præterea si modo renunciaret, de cætero repetere non posset. Et hoc probat exemplo Esau, qui ius primogenituræ cui renunciauit, repetere non potuit.

b ¶ Quam periculosum.] Argu. qđ q iuri suo renũciat, illud repetere nõ potest.inf.ca.cos.23. q.4.si illic. ff. de fac. edi.l.1.§.qui semel & C.d pac. post quã ĩ.c. hoc nequaquã.& ff.de edil.ed. quæritur.§. si vẽditor. vbi dicitur, ꝙ remittentib. actiones suas nõ est dandus regressus ad eas. 92.d.si quis eps. 18. q.vlt.dudum.& notatus.6.q.3.denique.

Iuri suo renunicans, illud repetere non potest.

¶ Non est in ecclesia, qui cum episcopo pacem non habet. C. VII.

Ivo p.5.c.360.

SCire debes episcopum in ecclesia [a] esse, & ecclesiam in episcopo; & si qui cum episcopo nõ sit, in ecclesia non esse: & frustra sibi blandiri eos,qui pacem cũ sacerdotib.Dei non habentes obrepunt,& latẽtes apud quosdam communicare se credunt;quando ecclesia †,quæ catholica una est,scissa non sit,neque diuisa.

† al. ecclesia catholica,quæ vna.

Idem ad Iubaianum.

¶ Suo iure quis cedere non debet. C. VIII.

Gen.25.

QVam periculosum [b] sit in diuinis [c] rebus, vt quis cedat iure suo,& potestati;scriptura sancta declarat, cum in Genesi Esau primatus [d] suos inde perdiderit; nec recipere id postmodum potuerit, quod semel cessit.

c ¶ In diuinis.] Tẽpore periculi,vt inf. ca.suggestum.

d ¶ Primatus.] Ius ergo primogenituræ (vt dicũt) est dignitas talis:quia primogeniti prę alijs in festis sacrificia offerebant. & ꝙ sedebant ad dexteram patris. & qđ cibos duplicatos recipiebãt. Et dicit Gandulphus Esau cõmisisse simoniam: quia illud ius spirituale fuerat qđ vẽdidit [1] sed est cõtra eũ 1. qua.1.qui studet vbi dicitur ꝙ Giezi fuit primus q commisit simoniã. Sed nunquid peccauit Iacob emendo ? Nõ, quia gratis hoc fuisse daturus, vel qa red[em]it id quod sibi diuinitus erat debitum. ext. de diuor.gaudemus.

Ius primogeniturę an sit spirituale.

1 Dicit Hu. hoc esse falsum, qa nullum spũale vendidit: sed quia in tali venditione pe[cc]auit [illegible] ex eo qđ le. & not. de pœn.d.3.Iudas.

Idem lib.1.epist.6.ad Magnum.

¶ Perditionem sibi acquirunt,qui ab episcopis recedentes vnitatem ecclesiæ scindunt. C. IX.

3.Reg.12.

DEnique quam sit inseparabile unitatis sacramentũ, & quam sine spe sint, & perditionem sibi maximã de indignatione Dei acquirãt,qui schisma faciunt,& relicto episcopo alium sibi foris pseudo episcopum cõstituũt,declarat in libris regnorum scriptura diuina, ubi a tribu Iuda, & Beniamin decem trib. scissæ sunt, & relicto rege[suo [e] † alterũ sibi foris cõstituerũt:[Et indignatus est,inquit,Dominus in omne semẽ Israel,& dimouit eos,& dedit eos in direptionem,donec abijceret eos a facie sua;quia dissipatus est Israel a domo Dauid, & cõstituerunt sibi regem Hieroboam filium Nabat:] Indignatum esse Dominum dicit, & eos in perditionem dedisse, quod ab unitate dissipati essent, atq; alterum sibi regem constituissent. Et tãta indignatio Domini extitit aduersus illos, qui schisma fecerant, ut etiam cum homo Dei ad Hieroboã missus esset, qui ei peccata sua exprobraret, atque ultionem futurã prædiceret,panẽ quoq; apud illos edere,& aquam bibere uetaretur.Quod cũ non custodisset;& contra præceptum Dei prandisset,statim diuinæ censuræ maiestate percussus est,ut inde regrediens

† abest ab ori.
4.Reg.17.

3.Reg.13.

DEniq., CASVS. Hoc capitulum diuidit in duas partes, In 1.parte ostendit Cyprianus schismaticos graui pęna esse puniendos. Et hoc probat trib.exẽplis.s.exemplo decẽ tribuũ. quas Dominus captiuauit,& retrusit vltra montes Caspios:q[a] segregato Roboã filio Salomonis, fecerunt sibi regem Hieroboam filium Nabath & exemplo Abdo prophetæ, qui necatus est a leone: qa comedit panem & bibit aquam in terra decem tribuum contra Domini prohibitionem. Et exemplo Samaritanorũ,quos Dñs voluit dimitti & præteriri:qa ibi erant schismatici.In 2.parte,dicitur, ꝙ non prodest Nouatianis adorare vnum & eundẽ Deum, quẽ Cornelius adorat;quia Core & Dathan & Abyron adorabant eundem Deũ cum Moyse & Aaron, tñ sunt percussi pp schisma, qđ fecerũt,& thuribula eorũ cõflata in signũ perpetuũ affixa sunt altarib.Secunda pars incipit ibi. [Qđ vero.]

Dicit L. ꝙ in eo solo peccauit q[uia] vilem cibum exarsit. 42.d. quiquis, & idem Hug.

e ¶ Rege suo.] Scilicet filio Salomonis.Et est hic arg. ꝙ filij regum de iure debent esse reges. argu. contra 8.q.1.Moyses,& 93.d.legimus.

Regum filij debent esse Reges.

impetu, ac morsu leonis in itinere necaretur. *Et paucis interiectis.* ¶ Satiat adhuc [a] in Euangelio suo Dominus, & maiorẽ intelligentiæ suæ lucẽ manifestat, quod iidẽ, qui se tunc à tribu Iuda, & Beniamin sciderãt, & Hierosolymis derelictis in Samariam secesserãt, inter profanos, & gentiles computarentur. Nam, cũ primũ discipulos suos in ministerium salutis mitteret, mandauit, & dixit:] In uiam gẽtium ne abieritis, & in ciuitatẽ Samaritanorũ ne introieritis:] & Ad Iudæos prius mittẽs, gentiles adhuc præteriri iubet. Addẽdo autem & ciuitatẽ Samaritanorum debere omitti, vbi erant schismatici, ostendit schismaticos gẽtilibus adæquari.[b] *Et post pauca.* ¶ Quòd vero eundem, quem & nos Deum patrem, eundem filium Christum, eundem spiritum sanctum nosse dicũtur, nec hoc adiuuare tales potest. Nam & Core, & Dathan, & Abiron cum sacerdote Aaron, & Moyse eundem Deum nouerant: pari lege, & religione viuentes, vnum, & verum Deum, qui colendus, atque inuocãdus fuerat, inuocabant: tamen quia loci sui ministerium transgressi contra Aaron sacerdotẽ, qui sacerdotium legitimum dignatione Dei, atque ordinatione præceperat, sacrificandi sibi licẽtiam vendicauerunt, diuinitus percussi pœnas statim pro illicitis conatibus rependerũt: nec potuerũt rata esse, & proficere sacrificia irreligiose, & illicite contra ius diuinæ dispositionis oblata. Thuribula quoque ipsa, in quibus incensum illicite fuerat oblatum, ne in vsu de cætero essent sacerdotibus, sed potius indignationis, & vltionis diuinę memoriam corrigendis posteris exhiberẽt; iussu Domini conflata, atq; igne purgata in laminas ductiles producũtur, & affiguntur altari, secundũ quòd loquitur scriptura diuina: [Memoriale [c], inquit, filijs Israel, vt nõ accedat quisquam alienigena, qui nõ est ex semine Aaron, imponere incensum ante Dominum, vt nõ fit, sicut Core.] Et tamen illi schisma [d] non fecerãt, nec foras egressi contra Dei sacerdotes impudẽter, atque hostiliter rebellauerãt. Quod nunc hi ecclesiam scindẽtes, & contra pacem, atque vnitatẽ Christi rebelles, cathedram sibi constituere, & primatum assumere, & baptizandi, atque offerendi licentiam vendicare conantur.

[a] ¶ Satiat adhuc.] *Antea legebat,* Sed adhuc. *Emẽdatũ est ex vetustis codicib. Cypriani, quos Rom. editio hoc loco secuta ẽ. Hoc uerbo utiturẽt ĩ lib. de opere, & eleemosynis sic scribẽs,* depcationes solas parum valere, nisi factorũ, & operũ accessione satientur. *Ita enim habent uetusti codices, & cætera editiones præter Romanã, ĩ qua operarũ culpa, eius verbi loco, positum est,* adiuuentur.

Item Leo quartus Vernoni Duci Britanniæ.

¶ Non est defendendus, qui uiuentis locum inuadit. C. X.

NOn furem [e], nec latronem, qualem Gillandum † esse sentimus in Nãnetica sede, qui viuentis (quod non licuit) locum non timuit vsurpare, pro cuiuscunque muneris donis vltra debes defensare.

Item Euaristus Papa, epist. 2 omnibus episcopis.

¶ Non licet episcopo ecclesiam suam dimittere. C. XI.

SIcut vir non debet adulte-

Matth. 10.

inf. 24. q. 1. c. didicimus. §. quod vero.

Num. 16.

Ibidem.

† al Gislardum.

Poly. l. 1. tit. 8. Burc. l. 1. c. 76. Ans. l. 6. c. 102. Iuo p. 5. c. 182.

---

1 Ad huius dicti declarationem videas qõnem 3. quæ incipit Bonon. iurauerunt, &c. & est qõ dñicalis, & inf. ca. sicut vir. in gl. 2. & qđ leg. & not. 32. q. 4. recurrat. ver. quæ aũt peperit. Ar.

2 Quod legi. & no. ext. de ele. dudum.

a ¶ Quod iidẽ qui.] arg. quod idẽ est populus, q fuit ante mille annos. 1 sic 16. dist. habeo. & ff. d iu dic. pponebat. Sed 5 isti fuerũt ante tẽpus Christi ultra Caspios mõtes trãslati. Sed dic, quod adhuc multi sequebant eos i vitijs suis: vnde illi iidẽ dicebantur esse cum eis. 1. q. 1. cito.

b ¶ Adæquari.] 24. q. 1. nõ afferamus. 5 vbi dicit schisma esse grauius peccatũ, sed expone grauius, idest periculosius. 32. quæstio. 4. nemo.

c ¶ Memoriale. Hęc quæ generãt materiã mali, iubẽtur publice exponi, vt alijs terror incutiatur, vt hic, & 10. q. 3. mãdamus. quãdoq. iubẽt destrui, ne refricent facti memoriam. 15. q. 1. mulier Io.

d ¶ Schisma.] Ita magnum, vt isti Nouatiani nouam fecerint ecclesiam.

NOn furẽ.] CASVS Verno dux Britãniæ ppter munera defendebat Gillandum, qui sedem Nanneticam vsurpauerat viuente prælato: vnde Leo monet ipsum ducem ne de cetero Gillandum defendat.

e ¶ Nõ furẽ.] Idest, nõ inuasorem: furtũ enim non committitur in re immobili, ut institu. de vsuc. §. quod autem. 2

SIcut. CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. In prima parte notat similitudo inter matrimonium spirituale, & carnale: quia sicut vir non debet uxorem suam dimittere; ita nec Episcopus Ecclesiam suam absque inœui-

inevitabili necessitate, vel Apostolica mutatione, & sicut uxori nō licet dimittere uirum, & adhęrere alij, licet fuerit fornicatus: sed aut ei reconciliari, aut innupta remanere: sic ecclesia suum non dēt dimittere epm; & si dimiserit, aut sibi reconcilietur, aut innupta permaneat. dimittere, ut alij adhęreat.

d ¶ Adulterata. Ergo ecclesia pōt delinquere, & etiam universitas. ar. ff. de orig. iur. l. 2. illud. & est cōtra illud ff. de dolo. si ex dolo. ubi dicitur, ꝙ municeps nō potest facere dolum: supple de facili. Sed nunquid potest ecclesia, uel ciuitas excōicari: dicę ꝙ nō ut 24. q. 1. si habes. Sed maiores de ecclesia ipsi sūt excōicari, ut extra de si. uenięs. & ff. de con. & demon. municipibus. & 44. dis. cōmessationes. Dico enim ꝙ si ecclesia, uel ciuitas posset excōmunicari, sequeretur absurditas. nā oībus illis mortuis, & alijs substitutis est ead. ecclesia: ergo adhuc esset excōicata, si priores canonici non petijssent ab solutionem adhuc. de hoc notaui 12. q. 2. episcopus qui 2.

e ¶ Vt legatū Dei.] Episcopus dicitur legatus Dei, & tamen est iudex ordinari⁹: unde patet, quod legat⁹ Papę est iudex ordinarius, ut proconsul.

ECCE. CASVS. Cōcludit Grat. ex supradictis, & bene soluit dicēs, ꝙ propter ęgritudinem nō debet alius epo substitui, nisi ipse infirm⁹ singulariter hoc postularet: & tūc licite fieri pōt, si hoc i scriptis postulauerit. Et hoc probatur per capitulū sup. e. scripsit. & ad hoc inducit exemplum de Augu. qui postulāte Valerio senectute grauato, fact⁹ est episcopus, ut in eo. cap. no. sup. sed in originali quod sequitur postea planum est.

f ¶ Sed illud Gregorij.] sup. ea. cap. scripsit.

g ¶ Si uero.] Hoc habet in originali unde hoc extractū est.

h ¶ Petierit.] Ergo nulli infirmo dandus est coadiutor, nisi hoc petat. inf. ead.

Vniuersitas delinquere potest.

Excōicari nequit ecclesia, uel ciuitas.

1 Adhoc facit qd leg. & not. sup. ead. q. denique. & habes de hoc plures concor. ext. de iur. pa. quibusdam, in gl. 1. uer. item quid si, &c. & de conse. dis. 1. de fabrica. Arch.

In

rare [a] vxorem suam; ita nec episcopus ecclesiam suam, id est vt illā dimittat, ad quam sacratus est, absque ineuitabili necessitate, aut Apostolica, vel regulari mutatione, & alteri se ambitus causa coniungat. Et sicut vxori nō licet dimittere virum suum, vt alteri se, viuente eo, matrimonio societ, aut eum adulteret, [b] licet fornicatus [c] sit vir eius, sed iuxta Apostolū, aut viro suo reconciliari debet, aut manere innuptā; ita ecclesiæ non licet dimittere episcopum suū, aut ab eo se segregare, vt alterū, viuente eo, accipiat: sed aut ipsum habeat, aut innupta maneat: idest alterum episcopū, suo viuēte, nō accipiat, ne fornicationis, aut adulterij crimē incurrat. Si vero adulterata [d] fuerit; idest, si se alteri episcopo iunxerit, aut super se alterū episcopum adduxerit, aut esse fecerit, vel desiderauerit; per acerrimam pœnitentiam, aut suo recōcilietur episcopo, aut innupta permaneat. *& paulo post* ¶ Episcopum vero oportet opportune, & importune, atque sine intermissione ecclesiam suam docere, eamque prudēter regere, & amare, vt à vitijs se abstineat, & salutem consequi possit æternam. Et illa cum tanta reuerentia eius doctrinam debet suscipere, eumque amare, & diligere, vt legatum Dei, [e] & præconem veritatis.

1 Cor. 7.

Burc. l. 1. c. 189. Iuo p. 5. c. 305.

Ecce his auctoritatibus patenter ostenditur, ꝙ episcopo viuente, alius super ordinari non potest, nec etiam pro eius ægritudine. Sed illud Gregorij [f] intelligendum est, quando ille, qui ægrotat, alium sibi substitui non rogat. Cæterum quando aliquis, vel senectute vel infirmitate grauatus susceptum officium administrare non valet, si alium sibi substitui petierit, rationabiliter fieri potest. Vnde in eodem cap. sequitur. [Si vero [g] idē Ioānes a fortasse pro molestia sua petierit, [h] vt ab episcopi honore debeat vacare eo petitionem scripto dante, cōcedendū est: aliter autem facere pro omnipotentis Dei timore omnimodo non audemus.] *Hinc etiam B. Augustinus episcopo suo nondum defuncto, sed senectute grauato cathedrā episcopalem suscepit.*

su. ea. c. scripsit.

L. 9. reg. epi. 41.

Vnde in epist. Paulini vnic. ad Romanianum legitur.

a ¶ Si vero idem Ioannes.] *Hæc sunt in regesto B. Gregorij lib. 9. epist. 41. & sequuntur post c. scripsit. supra eadē.*

¶ Augustinus non tam successit, quàm accessit.

C. XII.

B. Aug. epis. 34. & 110.

NOn autē tantū hoc scribimus gratulandū, ꝙ episcopatum Augustinus acceperit, sed ꝙ hanc Dei gra-

In secunda parte dicitur, ꝙ eps debet docere, & amare ecclesiam suam, & econuerso ecclesia episcopum suum. Secunda pars incipit ibi, Episcopum uero.

a ¶ Adulterare.] Idest, dimittere ut adulteretur cum alia

b ¶ Adulteret.] Idest, dimittat fornicantem.

c ¶ Fornicatus.] Vxor potest dimittere uirum ob fornicationem, sicut uir uxorem: quia non ad imparia iudicantur. 32. q. 1. si quis uxorem. sed non potest eum qualiter & cap. quamuis, &c. scripsit. Argu. contra extra de ec. ædifi. ad audientiam.

Fornicatio separat coniuges.

NOn autem. CASVS. Paulinus significauit Romano, ꝙ Valerio episcopo Hipponen. ecclesię uiuo, & incolumi postulante, coepiscopus factus est ei Aug. de cuius promotione, & electione non solum lętatus est, sed etiā lętatur quòd Africana ecclesia talem meruerit habere pastorem.

tia curam meruerint Africanæ ecclesiæ, vt verba cælestia Augustini ore perciperēt; qui ad maiorē Dominici muneris gratiam nouo more [a] prouectus, ita cōsecratus est; vt nō succederet [b] in cathedra episcopo, sed accederet. [c] Nam incolumi Valerio Hipponensis ecclesiæ episcopo, coepiscopus Augustinus est.

Hoc idem probatur auctoritate beati Gregorij, qui Ariminensi episcopo dolore capitis laboranti, alterum subrogauit, ita scribens in 7. lib. regesti sui indi. 2. epist. 49. ad Marinianum episcopum Rauenna.

¶Episcopo grauato infirmitate alius subrogari potest. C. XIII.

Burc. l. 1. c. 189. Iuo p. 5. c. 305.

QValiter ordinati à nobis sacerdotis, corporis, qua nostis, impediēte molestia, Ariminēsis ecclesia pastorali hactenus sit regimine destituta, dudū fraternitas vestra cognouit. Quem, dum habitatorum loci illius precibus permoti sæpius hortaremur, vt si de eadē capitis, qua detinebatur, molestia melioratū se esse sentiret; ad suā auxiliante Domino reuerteretur ecclesiā; datis inducijs in hoc quadriennio [d] expectatus est. Quem, dum monitu cleri, ciuiumque illinc venientium, nosque precibus vrgentium † instantius hortaremur, vt si valeret, cum eis auxiliante Domino remearet; data [e] in scriptis supplicatione nos petijt: vt quia ad eiusdem ecclesiæ regimē, vel susceptum officium pro eadem, qua detinetur, molestia assurgere nullatenus posset; ecclesiæ ipsi ordinare episcopum deberemus. Vnde, quia cunctarum ecclesiarum iniūcta nos solicitudinis cura constringit, ne diutius gregi fidelium desit custodia pastoralis, illorum precibus,

† al. argentium.

a ¶ Nouo more.] Sed contra: in nullius psona est omittendu, qđ statutis generalibus continetur. 61. dist. miramur. Sed illud nō fit pp vtilitatē personæ, sed ecclesiæ. ADDITIO. Dicit Laur. ꝙ istud fuit speciale ad ecclesiam Hipp. quod dicit litera.

Epi duo qñque possunt esse.

b ¶ Vt non succederet.] Sic ergo vterq. insolidū est eps, su. 21. q. 1. relatio. & vterq; pōt hominē p se soluere & ligare. ff. de adm. tu. si plures. ff. de exerc. l. 1. §. si plures & ff. đ offic. pcon. l. 1. Sed nūqđ quē vnus ligat, pōt alter absoluere? & vi. ꝙ nō, qa pares sūt vnde videtur ꝙ sententia pro reo teneat. ff. de reg. ius inter pares. Item si simul ferāt contrarias sentētias, cuius sententia tenebit? Videt ꝙ mutuo se impediant. ff. de vsufr. quoties, & hęc forte vera sunt, vbi simul administrant [1] sed hic forte Valeri⁹ cessit administrationē Augustino: quia facilius expeditur administratio per vnū quam per plures. ff. de admi. tu. l. 3. §. vl. vel dic ꝙ licet vterq. habeat dominiū, & iurisdictionē in solidum, tamen vnus sine altero non pōt iudicare, ad instar plurium iudicū, vt 2. quęst. 6. §. diffinitiua. versicu. si plures. extra de offic. deleg. quamuis & cap. causā. nisi aliter fuerit eis concessum à Papa: sicut quando que fuit in duobus legatis Alemaniæ: sed tamen ex hoc posset oriri discordia, vt quem vnus condemnaret, alter absolueret. Item nunquid eodem modo possunt esse duo Apostolici, argu. ꝙ non. sup. ca. factus, & dominus tantum vnum constituit. 24. q. 1. ita loquitur. & capitu. quicunque. quidam contra quod dispensari non potest. 25. quæst. 1. sunt quidam præterea quia vna est ecclesia catholica, & vnum caput, & tamen plures Imperatores fuisse legimus. 21. distin. nunc autem. sed hoc non est ita, quia offenderetur ista regula, Vnam sanctam catholicā, & c. 23. distin. qui episcopus. Item nunquid Papa potest renunciare? Vtique. nam Marcellus renunciauit 21. distinct. nunc autem. & Clemens Papa: sed post Linum & Cletum iterum recepit cathedram S. [illegible] Petrus.

1 Alij dicūt ꝙ tenet sñia pro reo, ut in l. pręl. in ter pares nisi in casibus quod dic ut leg. & no. extra de re iu. duob. Arch.

Papę duo nō possunt esse.

c ¶ Accederet. Videtur tamen ꝙ August. in administratione fuit minor 2 [illegible] o. dist. ante omnia. in si. quia vt dicetur, in casu necessitatis, erit vnus episcopus vicarius alterius: ne sit ibi monstrum habens duo capita. extra de offic. [illegible] d. ord. quoniam in plerisque.

2 Hoc affectiue dicebat B. dicens qa ipsi Augustino datus est locus à Valerio.

HOC IDEM. CASVS. Su. in §. ecce. in c. non autem. dictum est, quòd vno episcopo postulante potest alius substitui. Nunc vero probat idem auctoritate Greg. qui Ariminen. episcopo rogante alium sibi substituit.

QValiter.] CASVS. Ariminensis episcopus molestia capitis oppressus, Romam iuit, vt ibi liberaretur: quem cum G. ad preces Ariminensium hortaretur, vt si se melioratum sentiret, ad ecclesiam suam reuerteretur: ipse supplicauit, vt quadriennio expectaretur, & datæ sunt ei induciæ quadriennij. sed elapso quadriennio cum non conualesceret, & Gre. ad preces clericorum, & ciuium ipsum instantius hortaretur ut rediret, renuncians supplicauit Papæ, quatenus ibi alium ordinaret. Scripsit ergo Gregorius Visitatoribus illius ecclesiæ totā seriē rei gestæ: & sic admonuit clerum, & populū, ut dignum eligerent, & præcepit eis, ut illum examinent quem oēs elegerint, sicut etiam ipsi postulauerunt. & si inuenerint eum dignum, mittant eum Romam cum decreto electionis ad ordinem suscipiendum; & ibi incipit constitutio: Dudum uestra fraternitas cognouit qualiter Ariminensis ecclesia pastoralis hactenus, ac sacerdotali sit regimine destituta, impediente molestia corporis Sacerdotes,]. Id est episcopi ordinati à nobis.

d ¶ Quadriennio.] Quadriennium enim datur, ut possit abesse causa curationis: sed annus datur ei tantum ad experiendum si possit celebrare. sup. 33. dist. communiter. vel etiam 30. dies, ut inf. q. 2. c. ult. potius debuisset iste episcopus fugisse Romam pro sanitate recuperanda sicut communis filius, ut 23. dist. communis. & est hic arg. quòd Romæ est sanum morari. Ioan.

e ¶ Data.] Ergo in scriptis faciēda est renunciatio: alias non tenet. su. e. q. 3. ecce. Io. ꝙ falsum est, cum etiam solo facto potest aliquis renunciare, ut extra de app. solicitudinem. & extra de ijs quę fi. à ma. par. cap. ex ore. & etiam solis uerbis, ut C. de pac. postquam. B.

a ¶ Compulsi.] Absolute ponitur ille nominatiuus, & non habet uerbum.

ADDITIO. Alias compulsus, & tunc vnitur cum illa dictione, nobis. & tunc sic. visum est nobis compulsis precibus illorum, &c. secúdum Hug. alias compulsi est genitiui casus secundum L.

b ¶ Heptateuchi. Heptateuchum ab hepta dr, quod est septem, & teuchos, quod est volumé, vnde heptateuchum, idest, volumen septem librorum. sup. di. 15. hic etenim sunt quinque libri Moysi, & liber Iosue, & liber Iudicũ, qui ibi continentur.

Heptateuchum, quod dicitur.

huiusque ex sui impossibilitate renunciatione compulsi, a visum nobis est eidem Ariminési ecclesię debere episcopum ordinari: & datis ex more præceptis, clerum, plebemque eiusdem ecclesię non destitimus admonere: quatenus ad eligendum sibi antistitem concordi prouisione concurrant. Hortamur igitur, vt fraternitas vestra eum; quem vno consensu omnes elegerint, sicut & ipsi a nobis poposcisse noscuntur, ad se faciat euocari: quem cauta ex omnibus examinatione discutite, & si ea, in eo, quę in textu heptateuchi α b morte multata sũt, minime Domino fuerint opitulante reperta, atque fidelium personarum relatione eius vobis quoque vita placuerit, ad nos eum cum decreti c pagina, vestræ quoque additæ testificationis epistola destinate: quatenus eidem a nobis ecclesiæ Domino disponente consecretur antistes.

α ¶ Heptateuchi] *Apud B Gregorium in hac epistola, & in multis alijs locis legitur*. Eptatici, *sicut est etiam in Burchardo & Iuone, & aliquot vetustis Gratiani exẽplaribus Et de hac voce notatum est supra dist. 15. c. sancta Romana. in ver Pentateuchum.*

Item ex eodem regesto, lib. 11. epist. 7. ad Etherium episcopum.

¶ De eodem. C. XIIII.

Burc. l. 1. c. 191. Iuo p. 5. c. 307.

QVamuis triste d nobis sit valde, quod loquimur, atque fraterna nos compassio flere potius vrgeat, quam aliquid de auditis definire permittat; suscepti tamen solicitudo regiminis cor nostrum instanti pulsat aculeo, magna nos ecclesiis cura prospicere, & ne qua earũ possit vtilitas deperire, quod fieri debeat, Deo auctore, disponere. Peruenit igitur ad nos quibusdam referentibus quendam episcopum ita passionem capitis incurrisse, vt quod mente alienata agere soleat, gemitus & fletus audire sit. Ne ergo languente pastore grex (quod absit) insidiatoris laniandus dentibus exponatur, vel ecclesiæ ipsius vtilitates depereant; cauta nos necesse est prouisione tractare. Et ideo, quia viuentem episcopum ab officio suo necessitas infirmitatis, non crimen abducit; alium loco eius (nisi recusante eo) nulla sinit ratio ordinari: sed si interualla ægritudinis habere est solitus; ipse data petitione non se vlterius ad hoc ministerium intellectum habere, nec ad alia officia subuertente infirmitate posse fateatur e assurgere, & alium loco suo expetat ordinandum. Quo facto, omnium solenniter electione, alter qui dignus fuerit episcopus solenniter ordinetur: sic tamen, vt quousque eundem episcopum in hoc sæculo vita tenuerit; sumptus ei debiti de eadem ecclesia ministrentur. f Enimuero, si nullo tempore ad sanæ redit mentis officium: persona fidelis, ac vitæ probabilis est eligenda, g quæ ad regimen ecclesiæ idonea possit existere, atque de animarum vtilitate

c ¶ Decreti.] In quib. testetur de examinatione & vita electi. 61. d. Ostiensis, & c. episcopum.

QVamuis. CASVS. Quidam eps tãtam passionem capitis incurrit, quod factus erat mentis alienatæ. Ne ergo grex illius ecclesiæ lederetur, scripsit Greg. Etherico episcopo, & dicit, quod cum quo infirmitas est in causa, & nõ crimẽ: non potest ibi alius episcopus superordinari, nisi eo sponte renũciante: & mandat ei, vt vadat illuc & si habeat lucida interualla, moneat eũ, vt renũciet, & si renunciauerit, alius loco eius substituatur ita tñ, vt episcopo donec vixerit debiti sumptus ex eadẽ ecclesia ministrentur. Si vero ad sanã mẽtem nõ redierit, eligatur ibi alius: & committatur ei omnis cura ecclesię: sed nõ consecretur eo viuẽte: sed eo mortuo consecretur.

d ¶ Triste.] Data petitione tẽpore infirmitatis, non tẽpore furoris, nã tunc nõ teneret renũciatio. 17. q. 1. Consilidus.

e ¶ Fateatur.] Iste æquitate suadẽte, licet ius deficiat, cogitur renũciare: cũ alijs in hoc prosit, & sibi non noceat. argu. ff. de aqua plu. arc. in summa. & idẽ Varus. & ff. loc. si quis domum.

Contra, vt dicit infra. §. ecce quod in verbo, se rectitute.

f ¶ Ministrentur.] sed pro crimine remoto non ministrãtur sumptus: quia male meriti publica debent egestate laborare, vt ff. de positi. bona fides.

Male meriti debẽt egere.

g ¶ Eligẽda.] Arg. cõtra. sup. d. 79. si quis Papa. & ext. de pac. accepimus. & extra de cõces. præb. & ec.

non va. nulla, sed omnia illa continent ius cōmune. Vel dic quod ille fuit electus sub tali conditione nisi superstes conualuerit. & tunc eo conualescente irritatur electio: eo mortuo deinde confirmatur. ar. 7. c. pastoralis. 61. d. studij. ext. de elect. cum terra. 83. d. Florētinum. & est si. C. de cu. fu. cū alijs. Quidam dicunt, quod modo tanquā administrator eligit, sed eo mortuo in cōm.

sed perfici per eum qui incœpit, vel per alium, scilicet episcopum, vel sacerdotem, si casus inopinatus contingat: quæ congruo ordine perfici debent. Nihil enim interest an per eum, an per alium compleantur. Nā cum omnes vnum corpus simus in fide Christi, nihil contrarium

NE AVTEM. Hæc est 2. pars q. in qua dr, quod vbi fuerit copia sacerdotū, semper debēt esse duo: ita vt si vnus ceciderit, & alius ieiunus incipiat vbi alter dimisit, & finiat. Ioa. de Fant.

CASVS. Sup. in cap. quamuis. facta est mētio de mētis alienatione. Sed quia hec alienatio in officio sacro contingit, ideo cōstitutum est, vt vnusquisq; presbyter alios secū habeat, qui ministeria inchoata perficere valeant.

Illud diuini. CASVS. Constitutū fuit in cōcilio Toletano, vt vbi loci, vel tpis, vel cleri copia suffragatur, quilibet sacerdos habeat coadiutorē secū: quia si dū officiū celebratur, casus inopinatus euenerit, qui corpus obrui faciat, mētē alienet, vel terrore confundat: ei⁹ vices exequatur. Copia tēporis. i. opportunitas. Nam si guerra esset, non posset, vel non auderet aliū secum hēre. Loci. Vt si loc⁹ sit diues. Cleri.] Quia forte est ibi copia clericorum.

a ¶ Adiutorē. 37. 21. q. 2. sicut cōtra. Sed dicas talem coadiutorē, vel socium, nō prælatum, vel loquitur de ecclesijs conuentualibus, vel quā sufficiēt facultates. sic 93. d. diaconi 2. & de consec. d. 1. c. hoc quoque. & c. episcopus Deo.

b Elisus. Per hoc dicūt quidā loq de infirmo, quod falsum est quia infirmus nisi conualuerit, non celebrabit. inf. ca. q. 2. in literis.

cogitare, inquietos sub disciplinæ vinculo restringere; ecclesiasticarū rerū curā gerere, & maturū, atq; efficacē se in omnib. exhibere: qui etiā si episcopo, qui nūc ęgrotat, superstes extiterit, loco eius debeat consecrari.

2 *Ne autem huiuscemodi passionibus sacerdotib subito occupatis cœptum officium inexpletum remaneat, institutum est, vt sacerdos siue psallens siue sacrificans alios secum habeat, qui si huiusmodi casus interueniat, inchoata ministeria perficere valeant.*

Vnde in concilio Toletano 11. c. 14.

¶ Quisque sacrificans sacerdotem sibi vicinum habeat, qui cœpta sacramenta expleat, si ei aliqua necessitas ingruerit. C. XV.

Illud a diuini oraculi monentis singuli præcauentes, quo scribitur: [Væ soli, quia cum ceciderit, non habet subleuantem;] summopere verendum nobis est, & cauendum, ne horis illis, atque temporibus, quib. Domino psallitur, vel sacrificatur, vnicuique diuinis singulariter officijs insistenti perniciosa passio, vel corporis quælibet inualitudo occurrat, quæ aut corpus subito subrui faciat, aut mentem alienatione, vel terrore confundat. Pro huiusmodi ergo casibus pręcauentes, necessarium duximus instituere, vt vbi temporis, vel loci, siue cleri copia suffragatur, habeat quisquis † illic canens Deo, atque sacrificans post se vicini solaminis adiutorem.[a] vt si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedit, † turbatus fuerit, vel ad terram elisus;[b] a tergo semper habeat, qui eius vicem exequatur intrepidus. *Sed si hoc β sacrificanti frequenter acciderit, tunc omnimodo ab oblatione prohibeatur.*

De consec. d. 1. c. vt illud. Burc. l. 3. c. 73. Iuo p. 2. c. 126. Eccl. 4.

† al. ille.

† al. accedet.

α ¶ Illud.] *In cōcilijs impressis legitur,* Et illud. *In codice vero Lucensi regio,* Væ illud. *In duob. anī Vaticanis,* vt illud. *& sic est inf. de cōsec. d. 1. c.* vt illud, *& apud Burchardus & Iuonem.*

β ¶ Sed si hoc.] *Hæc sunt impressa alijs characteribus, quia non sunt in conc. Toletano neq. in plerisq; vetustis Gratiani exemplaribus. In codice perantiquo sunt glossa ad verbum* vicem, *& post verbum* prohibeatur, *additur,* vt inf. ca. q. 2. c. in literis. *Apud Burchardum vero, & Iuonem, qui citant decreta Soteris Papa, & infra de consecr. loco citato, horum verborum loco leguntur hæc* & officium inceptum adimpleat.

Item ex concilio Toletano septimo c. 2.

¶ Si sacerdos necessitate præoccupatus fuerit, cœpta sacramenta per alium expleantur. C. XVI.

Nihil contra ordinis statutum temeritatis ausu psumatur; neq; illa, quę summa veneratione cēsentur,

Burc. l. 3. c. 70. Iuo p. 2. c. 124.

Nihil contra.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod solennia Missarum ex quo sunt incœpta, inexpleta remanere non debent,

rium format, idest, inducit diuersitas personarum. In secunda parte dicitur, quod nullus cantet Missam nisi ieiunus, & quod nullus nisi propter impedimentum dimittat officiū imperfectū: & qui contra præsumpserit excōmunicetur

Missa per unū inchoare an possit per alterum terminari.

cetur. Secunda pars ibi, [Nullus post cibum.
a ¶ Soluantur.] Idest, ne in expleta remaneant.
b ¶ Vel presbytero.] Presbyter ergo pōt supplere Missam ab episcopo inchoatā. arg. hic, & 25. dist. cap. 1. vbi dī, ꝙ archipresbyter suppler defectum absentis episcopi in

Sed nunquid pransus potest supplere id quod alter, inchoauit. non. Item usque ad Nonam tātum fit hæc suppletio. Sed Matutinis & Vesperis non expletis usque ad qd tp̄s possit fieri suppletio, dubitatur. Sed dī ꝙ quandocunq; expleri possunt ab alio. De sacerdote quid dices, qui dum uenit ad consecrationem, memor ē mortalis peccati? Dico ꝙ perficere dēt, licet peccet cōficiēdo. extra de celebra. Missa. de homine. Itē est hic arg. ꝙ duo imperfecta faciūt unum perfectū, sic 4. q. 3. Item in criminali. §. sepe. de pœn. d. 1. tres sunt C. đ dona. sancimus I fi. 16. q. 3. §. potest. Arch. cōtra 23. dist. quorūdam. & C. q nu. tute. l. 5.

vel minimo præsumptionis actu α soluantur [a]; cū ad hoc tantum β fieri iussa sunt; ne interrupta noscantur, uel languoris prouentu robore salutis priuetur natura. Non ergo fragilitati solum consulitur humanæ; sed etiam sacro γ honori mysteriorum Dei prouida cauetur solicitudine. Censuimus ergo conuenire, vt cum à sacerdotibus Missarum tempore sancta mysteria consecrantur, si ægritudinis acciderit quilibet euentus, quo cœptum nequeat cōsecrationis expleri mysterium, sit liberum episcopo, vel presbytero [b] alteri consecrationem exequi officij cœpti. Non enim aliud ad supplementum initiatis mysterijs cōpetit; quàm aut incipientis, aut subsequētis completa benedictio δ sacerdotis: quia nec pfecta videri possunt, nisi perfectionis ordine compleantur [c] †. Cum enim simus omnes vnum in Christo, nihil cōtrarium personarum diuersitas format: ubi efficaciam prosperitatis vnitas fidei repræsentat. Quod etiam consultum cuncti ordinis clerici indiuiduum ε, sibi esse non ambigant: sed, vt præmissum est, præcedentibus libenter alij pro complemēto succedant. Ne tamen, quod naturæ languoris causa consulitur, in præsumptionis perniciem conuertatur; nullus post cibum, potumq; quamlibet minimum [d] sumptum Missas facere, nullus absque prouentu patentis molestiæ minister, vel sacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Si quis hæc temerare præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit.

Imperfecta duo faciunt unum perfectum.

† Text. est ꝓ hoc in l. cū Syllanianū C. ad Syl. & in l. 1. ff. de in ius uocā.

c ¶ Cōpleātur.] Ar. nihil credas actū. & c. fin. 38. d. ꝗ ipsis. 23. dist. quorūdam. Item ex eo ꝙ dicit, ordine, ē arg. ꝙ ordo turbatus irritat factū, vt 61. d. miramur. & 69. dist. sicut quod verum est de ordine, q est de substantia rei.
ADDITIO. Vt extr. de rescript. cum dilecta. & de restit. spo. Pisanis.
d ¶ Minimū. Pranso nō licet celebrare [a] Missam, vt hic, & de cons. d. 2. liq do. nec baptizare, nec signare. de cōs. dis. 5. ut ieiuni, & c. seq. sed est forte abrogatū id quod est inf. de conse. distin. 1. sacramēta vbi dī, ꝙ in cena Domini pransus potest celebrare. & intellige si eodem die pransus est, ut dies à media nocte incipiat: & etiam si ante mediā noctis comederet, & adhuc sentiret eructationes: q̄a nōdum est cibus digestus, q̄diu sētiet cibū, abstinebit inf. de conse. dist. 2. tribus. medicinā fortè potest sumere: q̄a illa

Celebrare pranso non licet.
a Quod no. 75. dist. ꝙ à patribus in gl. quod si.

α ¶ Actu.] *Sic est emēdatū ex codice regio; nā in impressis cōciliorū codicibus & apud Burchardū, & Iuonē ē*, tactu.
β ¶ Cum adhoc tantū.] *Magna est hoc loco uarietas. In codice regio legitur*, cū ad hoc tantum quaqua fieri iussa sunt, interrupta noscūtur, ne liguoris, &c. *Apud Burchardum*, cum adhuc tantum fieri iussa sunt, nec interrupta noscuntur, ne languoris, &c. *Apud Iuonem*, cum ad hoc, & nec languoris. *cætera eodem modo.*
γ ¶ Sed etiam sacro.] *Hic quoque magna uarietas. In codice regio plenior est oratio*, sed etiā honori mysteriorum Dei prouidetur abunde, dum ab offensionis casu procuratur etiam caueri solicite.
δ ¶ Completa benedictio.] *Sic restitutum est ex codice regio, cum quo aliquot editiones conueniunt: multaq; etiā alia in hoc capite emandata.*
ε ¶ Indiuiduum.] *In codice regio est*, indultum.

3 *Ecce qd̄ episcopo petente, precibus etiam populi, infir-*

Celebrare nullus dēt ante digestionem.

1 Nō obstat: q̄a ibi loquitur cum explera fuit Missa ab episcopo: nec imminet ne vestibus. Arc.

in cantando. Sed contra inf. de conse. dist. 2. c. vlt. 1 Sed dic ꝙ nouam Missam non potest incipere: sed priorem posset consumare. Incipiat ergo unus, vbi alius destitit, nisi sit oratio Dominica cœpta: tunc eam alter reincipiat. Similiter ubi deficit in secreta: alter id in principio incipiat. Idem dic in baptismo, ut alter de nouo id reincipiat: quia hæc sunt sacramenta unitatis. De ordinatione idem credo. 24. distin. quorundam. Similiter iudex incipiet, ubi alter terminauit. ff. de iud. edictum.

non connumeratur inter alimenta, ut ff. de penu. lega. l. non omne, quod non credo: sed nec aquam calidam potest sumere, ut extra de cele. Missa. ex parte.

ECCE. Hæc est 3. pars huius q. in qua dicitur ꝙ propter senectutem, vel simplicitatem datur coadiutor: ꝙ probatur per duo cap. Io. de Fan.

CASVS. sup. in c. scripsit. &c. quamuis dictum est, ꝙ infirmitate grauato, nisi voluerit, alius subrogari non debet: sed ei coadiutor dabitur. similiter senectute grauato

to dabitur coadiutor, & hoc probatur per sequens capitulum.

Petijsti vt cum.] CASVS. H. casum istum sic ponit. Iste archiepiscopus tria petijt a Papa, scilicet quod sibi coadiutorem adiungeret, & quod eligeret sibi successorem, & quod ordinaret eum episcopum in eadem ecclesia, ut sic esset sibi compiscopus in eadem ecclesia. Primum sibi concedit: quia de iure non potuit denegare, cum esset senectute grauatus. Secundum licet esset contrarium ecclesiæ, concedit tamen ei speciali priuilegio: scilicet ut in articulo mortis eligat eum sibi successorem. Tertium autem quod similiter erat contra ius commune, ei ex toto denegat, scilicet ut ipso viuente in ecclesia debeat ipsum ordinare episcopum. Beneuen. vero sic ponit casum. Bonifacius archiepiscopus Moguntinus tria postulauit a Zacharia Papa, scilicet vt coadiutorem sibi habere liceret, cum esset senectute grauatus. Secundum vt liceret sibi successorem eligere. Tertium, ut in uita sua liceret sibi illum consecrare in episcopum. Sed Zacharias primum, & secundum sibi concessit: tertium vero concedere noluit. Sed quia littera videtur aliquantulum discordare, tu aptabis eam ad casum secundum, quod melius est. [Ordinabis,] i. facies, & constitues illum episcopum, idest, superintendentem iis quibus coadiutor debet intendere.

a ¶ Præsentib.] 8. q. 1. c. 2. contra. sed istud est dispensatio. Et habes 1 hic, quod licet Papa det aliquibus potestatem eligendi prælatum, tamen aliorum consensus est requirendus. sic 23. dist. in nouo. 8. q. 1. licet. & ff. de ritu nup. generali.

b ¶ Ministret.] Et ita iste compiscopus erit uicarius huius archiepiscopi. ut extra de offi. iud.

1 Certe id quod sequitur [illegible] ex textu non habetur: cum dicat tantum præsentibus cunctis, &c. & nihil [illegible] de consensu [illegible] sic contra [illegible] bitur [illegible] Arch.

ord. quoniam in plerisque.

Quia frater.] CASVS. Io. episcopus Naruien. ecclesiæ adeo simplex erat, quod res ecclesiæ ministrare nescie-

mitate grauato alius possit subrogari, patenter monstratur. Senectute autem grauato non successor sed coadiutor dari debet, qui ei decedenti in locum regiminis succedat. Sic Augustinus dicitur accessisse, non successisse Hipponensium episcopo. sup. ea. c. non autem.

Hinc etiam Zacharias Papa scribit Bonifacio Moguntino archiepiscopo.

¶ Senectute grauato coadiutor est dandus, qui morienti succedat. C. XVII.

Petijsti, vt cum nostro consulto pro superueniente tibi senectute, atque corporis imbecillitate, si poteris inuenire alium in eadem sede, in qua præes, pro tui persona debeas collocare. Nos vero, adiutore Deo, consilium præbemus tuæ sanctitati, vt pro salute animarum rationabilium, fautore Christo sedem, quam obtines, Moguntinæ ecclesiæ nequaquam relinquas. Sin vero Dominus dederit iuxta petitionem tuam hominem perfectum, qui possit solicitudinem habere, & curam pro salute animarum; pro tui persona illum ordinabis episcopum; eritque in Euangelio tibi credito, & ministerio Christi portando in omni loco requirens, & confortans ecclesiam Dei. *Item ad eundem epistola vlt.* ¶ Si eundem diuina voluerit clementia post tui diem transitus superesse, si eum aptum cognoueris, & in tua voluntate fuerit diffinitum; ea hora qua te de præsenti sæculo migraturum cognoueris, præsentib.[a] cunctis, tibi successorem designa, vt huc veniat ordinandus. Hoc nulli concedi alij patimur; quod tibi charitate cogente largiri censuimus. *Item ibidem paulo superius.* ¶ De eo autem, quod tibi successorem constituere dixisti, vt te viuente in tuo loco eligatur episcopus; hoc nulla ratione concedi patimur: quia contra omnem ecclesiasticam regulam, vel instituta patrum esse monstratur: sed volumus, vt tibi ministret,[b] & sit in Euangelium Christi adiutor. *& inf.* ¶ Nimis. n. reprehensibile esse manifestum est, vt te viuente tibi alium substituamus, sed hoc commonemus, vt quamdiu te diuina iusserit clementia superesse, sine intermissione orare non cesses, vt tibi Deus illum successorem concedat, qui ei possit esse placabilis, & populum irreprehensibiliter regere valeat.

¶ *Prior pars huius capituli vsque ad vers.* Item si eundem *sumpta est ex epistola Zachariæ Papæ, cuius initium est,* Sacris liminibus: *quæ extat Romæ manuscripta in bibliotheca Dominicana: quam etiam edidit frater Laurentius Surius in vita B. Bonifacij, sed ex codice parum emendato. Reliqua habentur in epistola vltima in tomis conciliorum.*

Item Pelagius Papa Clero Narniensi. † al. Nauariensi. † al. Narniensi.

¶ Non successor, sed coadiutor viuenti episcopo datur. C. XVIII.

Quia frater, & coepiscopus noster Ioannes ecclesiasticæ vtilitatis studio suadente, & naturæ suæ simplicita

nesciebat. vnde petit a Pelagio quendam presbyterum nomine Cõstitutum in adiutorem. præcipit ergo Pelagius clero illius ecclesiæ, quatenus principaliter ... episcopo, secundario uero illi Constituto ... præbeant competentem: ita vt in nullo eius dispositionibus

re, quod non posset fieri substitutio: ideo Grat. ea exponit, & dicit, quod illud c. factus intelligitur de hæreticis, id est, schismaticis, qui ecclesias vsurpant. sed illud c. sicut vir. intelligitur de illo qui causa ambitionis suã vult ecclesiã deserere, & non cã religionis, vel regularis mutationis, quod probat per litterã consilij. quã Gratianus de illo c. subtraxit.

te [a] laudabili cõsideratione tractata, ob hoc, quod se ingerenda patrimonij gubernandi cura, vel in disciplina ecclesiastica conseruanda minime fatetur idoneum: Cõstituti [b] presbyteri ad hæc explenda sibi exposcit adhiberi personam: vt ea, quæ sunt necessaria, competenti disponente solicitudine fiant, nihil indecens fieri, vel inutile permittatur. Ideoque præsenti vobis iussione præcipimus, vt seruata primo [c] in loco episcopo memorato reuerentia, quam vos conuenit inculpabiliter exhibere, in omnibus, quæ ad diuini cultus obsequium pertinẽt, vel quæ ecclesiasticæ vtilitatis peragere cura suaserit, præbeatis obedientiam [d] Constituto competẽtem, in nullo dispositionibus eius spiritu contumaci resultantes: imo competenti vigilantię vestræ studio, quæ pro ecclesiastica vtilitate gerenda Constitutus monuerit, adimplẽtes: vt his ita dispositis, & cõsueta vobis stipendia ministrẽtur, & quæcumque in præfatæ ecclesiæ patrimonio, vel de rebus ad eam pertinentibus repetendis [e] sunt necessaria compleantur.

Illud vero Cypriani [f] de hæreticis intelligendum est, qui catholicorum ecclesias sibi vsurpare contendunt. ¶ *Illud vero Euaristi [g] Papæ tũc intelligendũ est, quando nec ineuitabilis necessitas, (persecutorũ videlicet) nec Apostolica, aut regularis mutatio, sed ambitio sola episcopum de ecclesia ad ecclesiam trãsire cogit.* ¶ *Vnde cum in principio sui capituli diceret: [Episcopus non debet dimittere ecclesiam suam.] subsequenter adiunxit: [Absque ineuitabili necessitate, aut Apostolica, vel regulari mutatione, & alteri se ambitus causa coniungere.*

sup. c. factus. & cap. Nouatianus. sup. ca. sicut vir.

4 *Ambitionis [h] enim causa quicunq; ecclesiæ suæ mediocritate despecta ad maiorem ecclesiam transire voluerit, debet reuocari ad propriam* † *Quod si redire contempserit, careat aliena, & propria.*

† Adde pro hoc text. in l. itẽ eorum. §. si decurionibus. §. quod cuiusq. vni.

f ¶ Illud vero Cypriani. j 5. ea. fact?. & c. Nouatianus.
g ¶ Euaristi. sup. ea. sicut vir.
AMBITIONIS. Hæc est 4. pars huius q. i qua ... q. 15. ... quod nullus sine licentia possit dimittere ecclesiã suã, & transire ad aliam: & si fecerit, reuocabi. Hoc intelligo in episcopo, & ... in alijs autẽ credo, quod possint renũciare si uolunt. sup. ead. quam periculosum, ext. de ser. non ord. eo libẽ tius. alias viderentur serui. quod falsum est. Ioan. de Fant.
CASVS. Dicit Grat. quod si quis trãsit causa ambitionis ad aliã ecclesiam, debet reuocari ad suã ecclesiam, & si redire cõtẽnit, aliena carebit & propria. Et ad hoc inducit sequentia capit.
h ¶ Ambitionis.] Adhuc enumerat Gratianus causas, per quas fiunt mutationes: & quare clericus amittit ecclesiam suam. Sunt autẽ quinque causę mutationũ, scilicet causa leuitatis, cupiditatis, necessitatis, 2 vtilitatis, & humilitatis. Cũ cã necessitatis transit, necessitate cessante recuperat ecclesiam, vt inf. ead. pastoralis. Cum causa cupiditatis transit, tũc vtraq; caret. ut inf. ea. c. cos. & si quis episcopus. sed tñ ecclesia potest eum repetere. vt inf. ea. cap. 1. & cogitur tunc redire, ut inf. c. si qui uero. In causa leuitatis est vis aliquanta. H. dicit quod idem sit in causa leuitatis, quod in causa ambitionis, quod. s. sine admonitione potest priuari si ex causa leuitatis adhæserit alij, nisi prior ecclesia uelit eum repetere. si autem non adhæserit alij, aut ecclesia habet eum pro derelicto, aut non. si habet puta si contrahat matrimonium, vel sit miles: tunc potest priuari. Item sm H. si defuerit per tres septimanas, vel duos menses, & sine iusta causa. & absq; licentia prælati est in studio, vel in peregrinatione in his omnibus sine admonitione potest priuari. vt dicit: honestum tamen est, vt admoneatur. ut infra ea. si quis presbyter. & c. si quis in clero. & extra de coha. cler. & mulie. si quis quando, verius credo quod semper primo admonendus est ut ext. de appell. peruenit 2. & ter admonendus est. ut extra de sent. excom. in audientia. Itẽ arg. ad hoc j. c. peruenit

Clericus ecclesiam mutat quinque causis.

2 Q est cũ pp persecutionem recedit. L.

nibus contradicant: & eis consueta stipendia ministrentur. Et suspenditur constructio vsque ibi, Constituti presbyteri.
a ¶ Simplicitate.] sup. dist. 30. Petrus. contra sed illud de ordinando. tamen iste affectare nõ debuit id in quo sciuit, aut scire potuit infirmitatem suam alij damnosum. ff. ad legem Aquiliam. idem iuris. in fine.
b ¶ Constituti.] Proprium nomen.
c ¶ Primo.] sup. dist. 8. quæ contra. Vel aliter, huic obediunt in spiritualibus: coadiutori in temporalibus. 8. q. 1. si Petrus.
d ¶ Obedientiam.] Arg. quod si episcopus præcipit alicui pro utilitate ecclesiæ ire Romam, quod illud tenetur facere. 16. q. 1. vos autem. 1
e ¶ Repetendis.] Ergo qui administrat res ecclesiæ potest agere, & conueniri. ut extra de rescript. edoceri.
ILLVD. CASVS. Supra in c. quamuis. & c. qualiter. dictum est, quod episcopo uiuente alter potest substitui. Sed quia duo c. superius posita videbantur contraria, scilicet, c. factus est. & c. sicut vir. in quibus videbatur dicere,

1 Arg. 24. q. 1. ca. pult. in princ. ubi de hoc.

uenit. extra de cle. non resi. ex parte. & ext. eo. ex tuæ. Nec enim de facili credendũ est aliquem hre ecclesiam suam pro derelicto. extra de renun. super hoc. nec. n. ex sola absentia præsumitur habere ecclesiã pro derelicto, cum possit quis ex iusta causa abesse, vt extra vt lit. nõ cõt. qm frequẽter si autẽ non inuenitur fiat prout dicitur in illa decreta. ex tuæ. De vtilitate patet: q. i cã utilitatis transire põt ad aliam ecclesiam auctoritate maioris, ut ĩ. ea. mutationis. Item si cã humilitatis transit ad monasteriũ, non põt eam repetere, vt ĩ. ea. hoc nequaquã. Alio modo ẽt consueuerunt quidam distinguere, ut inuenies in illa glossa, cum quis.

¶ Ambitionis.] Cũ quis sine licentia plati recedit de ecclesia, siquidẽ ex causa necessitatis, adhuc eam retinet, ut ĩ. e. præsentium. si ex cã volũtaria, perdit eã. 21. q. 2. si qs iã trãslatus. si aũt ex utili cã recedat, non perdit eã, sed punitur alio mõ a iudice. de cons. d. 5. non oportet 2. & 91. dis. clericus. Sed si accedit ad aliam ecclesiam, videtur renũciare primæ, 1 vt ext. de pbi. de multa. & de concess. præb. literas. in fin. populus tñ eã si vult repetere põt. ĩ. ea. non oportet. Si autem prælatus per tres septimanas abest, per trienniũ suspendit, ĩ. e. si qs in clero. Si p duos menses, priuat ecclesia. ĩ. eo. præsentiũ. Si p quinq. annos. deponit. extr. de cler. nõ resi. c. 2. plátus uero si diebus solemnib. defuerit ab ecclesia: punitur, inf. ea. si quis in clero immo & clericus si una hora defuerit 92. dist. c. vlt. vbi deponitur.

1 Dic vt no. extr. de cler. non resid. ex tuæ. & 21. q. 1. clerici, & c. relatio. & ext. de of. vicar. c. 1. Arc.

subdiacono, vt illum admoneat ad ecclesiam suam redire: & si contemnat, detrudat eum in monasteriũ: & hoc Papæ significet, vt quid sit postea facturus agnoscat.

c ¶ Episcopum.] Episcopus ad plus secundũ iura canonica per sex menses abesse, ut extra de cler. non residen. ex

Vnde in Nicano concilio c. 15. legitur.

Et in Aquisgr. c. 13.

¶ Episcopus, vel quilibet clericus relicta sua ecclesia non debet ad aliam transire. C. XIX.

Ansl. 6. c. 112. Burch. l. 2. c. 97. Iuo p. 6. c. 174.

NOn oportet [a] episcopum, vel reliquos ordines de ciuitate ad ciuitatem migrare non eps, non presbyter, non diaconus transeat. Si quis autem post definitionem sancti, & magni concilij tale quid agere tẽtauerit, & se huiusmodi negocio mãcipauerit; hoc factum prorsus in irritum ducatur, & ecclesiæ restituatur, [b] cuius fuit episcopus, aut presbyter, aut diaconus ordinatus.

¶ *Ex duobus codicibus collectionis Anselmi in uno emẽdatiore caput hoc ita habet, vt verba hac.* Quod non oporteat episcopum, vel reliquos ordines demigrare, *sit rubrica & capitulum hoc modo incipiat.* Vt de ciuitate ad ciuitatem, non episcopus, non presbyter, non diaconus transeat. *In altero vero eadem rubrica est nigris literis scripta, & est initium capituli. unde videtur caput hoc esse concinnatum quemadmodum est apud Gratianum salua sententia ipsius canonis.*

Item Gregorius Anthemio subdiacono, li. 5. epist. 23. siue c. 123.

¶ In monasterio deputetur episcopus, qui in ecclesia sua residere contemnit. C. XX.

Ansl. li. 6. c. 178.

PEruenit ad nos Pimeniũ Amalphitanę ciuitatis episcopum [c] in ecclesia sua residere non esse contentũ; sed foris per diuersa loca vagari. *& infra* ¶ Idcirco hac tibi auctoritate præcipimus, vt supradicto episcopo interminari non desinas, quatenus hoc de cętero facere nõ præsumat, sed in ecclesia sua sacerdotali more resideat. Quem si fortè non emendari post tuã interminationẽ [d] cognoueris; in monasterio eum deputare, [e] & nobis curabis modis omnibus indicare: vt quid facere [f] debeas, nostra iterum præceptione cognoscas.

Item ex concilio Carthaginensi 5. c. 5.

Et in Africano c. 83.

¶ Episcopo nulli conceditur principalem cathedram relinquere, & ad aliam ecclesiam se transferre. C. XXI.

Ansl. l. 6. c. 176.

PLacuit, vt nemini sit facultas, re-

a Et ita hoc statutũ est in fauorem ecclesiæ. s. q põt eum repetere, sed nõ cogit eum recipere.
Ar. 32. q. 1. de benedicto Arch.

NOn oportet.] CASVS. Omnia sequentia c. loquuntur de transeuntibus ambitiosè: quod ab initio semper præsumitur, cum sua auctoritate hoc faciunt. Dr ergo hic, q nec episcopus nec presbyter, nec diaconus debet de ciuitate ad ciuitatem transire: & si quis præsumpserit, ecclesiæ suæ restituatur.

a ¶ Non oportet.] Hoc c. respicit primam partem.

b ¶ Restituatur.] Ecclesiæ, si ecclesia eum repetit, 2 ĩ. ea. si quis episcopus, & tunc cogitur redire, ut inf. ea. si qui vero.

PEruenit.] CASVS. Pimenius Amalphitanę ciuitatis episcopus non residebat in ecclesia sua: sed foris p diuersa loca vagabatur. Præcepit ergo Greg. Anthemio

ex tuæ. tamen dat annum, ut in auth. quomodo opor. episcopos. §. illud. colla. 1.

d ¶ Interminationem.] Ergo admonendus est.

e ¶ Deputare.] Hic subditus suspendit suum prelatum. sic 74. dist. honoratus hoc etiam laicus posset. 12. dist. §. verum. & fœmina, vt 2. q. 5. Mennam. Sed certè in hoc non erat subditus: quia faciebat hoc ex delegatione domini Papæ. Idem est de alijs.

Prælatus aliquæ suspendi tur a subdito suo.

f ¶ Facere.] Arg. q si Papa mandat alicui vt excommunicet aliquem, idem non potest eum absoluere, vt arg. 27. q. 2. si homo. Sed hoc verum est, cum hoc alicui specialiter demandatur. si autem mandatur decisio causæ alicuius iudici, & alteram partem excommunicet, potest illam absoluere.

PLacuit.] CASVS. Statuitur in hoc cap. ut nullus præ-

prælatus relictâ cathedra principali ad aliam diœcesim se præsumat cõferre: ne propter propriã vtilitatẽ suam, curam ecclesiæ possit negligere.

a ¶ Relicta.] Clericus inconsulto episcopo non potest dimittere ecclesiam suam, extra de renunc. admonet. & si transit de una ecclesia ad aliam de eodem episcopatu ibi sufficit tacitus consensus episcopi, quia tacitus dissensus dissoluit matrimonium carnale, ut 33. q. 5. qui vxorẽ. Sed si se transfert ad aliã diœcesim: tunc quasi liberatur a patria potestate, quod non potest fieri nisi expresso 1 consensu episcopi. C. de emanc. liber. l. 3. & expresse dicitur 71. d. c. 1. & 19. q. 2. c. 1. & 21. q. 2. c. 1.

1 De hoc no. 71. d. ca. 3. & 21. q. 2. c. 1. & hanc sententiã sequitur V. & Tã. in prædic. c. admonet.

b ¶ In diœcesi.] Nisi causa visitandi, ut 10. q. 1. placuit, seruato quod dicitur inf. de consec. d. 3. episcopus.

c ¶ Propriæ.] Not. quod prælatus non debet præponere suam utilitatem utilitati ecclesiæ, & si in hoc passa sit ecclesia damnum, illud de proprio resarciet. 12. q. 4. quicunque.

CONstitutum est.] CASVS. Quidam intercessores vel visitatores vacantium ecclesiarum nitebantur retinere illas ecclesias studijs populorũ, vel seditionibus. Facta est ergo constitutio, vt hoc de cætero nõ fiat, sed det operam intercessor, quatenus intra annum episcopus eligatur. Si vero neglexerit, anno elapso remoueatur, & alius intercessor detur.

d ¶ Constitutum.] Curam debet habere visitator in electione 2 & ideo prohibetur eligi, ne possit malignari: sicut tutor prohibetur ducere pupillam ante reddita ratiocinia, ne possit malignari, C. de interdict. ma. si tutor. sicut nec creditori licet sibi pignus ad decere. C. qui bo. ced. pos. l. 4. Itẽ visitator nõ debet sibi honorem assumere 8. q. 1. in scripturis, & sic ratione officij aliquid prohibetur, vt 10. q. 2. hoc ius porrectũ in fi. & ff. de contrahen. empt. si in emptione. §. tutor. & est cõtra regulam illam, quod nulli debet suum officiũ esse damnosum. extra de fideius soribus. peruenit, ff. de fur. si seruus communis. Iste visitator mortuo ẽpo constituitur, & iste debet admonere clericos, vt eligant futurum episcopum, vt 61. d. obitum & c. Catinensis, & si plures eligãtur, potest examinare, quis sit melior, vt 85. d. Florentinũ. Itẽ custodit reditus ecclesiæ, ut 61. dist. quoniam. Quandoque tamen reditus ecclesiæ custodiuntur ab œconomis, si eos habeat ecclesia, ut 75. dist. quoniã, quidam.

2 Et ẽe eliget ẽm Hu. Alij contra de hoc not. 61. d. obitũ. Arch.

Offm quãque est dãnosum

e ¶ Vt intra annũ.] sup. 63. dist. obeuntibus.

---

lictâ [a] principali cathedra, ad aliquam ecclesiam in diœcesi [b] constitutam se conferre, vel in re propria diutius quam oporteat, constitutum, curam, vel frequentationẽ propriæ [c] cathedræ negligere.

Item ex concilio Carthaginensi 5. c. 8.

Et in Africano c. 41

¶Intercessori, cathedram, cui datus est, tenere non licet. C. XXII.

COnstitutum [d] est, vt nulli intercessori licitum sit cathedram, cui intercessor datus est, quibuslibet populorum studijs, vel seditionibus retinere: sed dare operam, vt intra annum [e] eisdem episcopum prouideat. Quod si neglexerit, anno expleto † interuentor alius tribuatur.

† al. exempto.

Item ex concilio Nicano, c. 16.

Ansl. l. 7. c. 107. Burc. l. 2. c. 98. Iuo p. 6. c. 175.

¶Excommunicentur clerici, qui relicta sua ecclesia ad eam redire noluerint. C. XXIII.

SI qui vero sine respectu agentes, & timorem Dei ante oculos non habentes, neq; ecclesiastica statuta custodientes recesserint ab ecclesia sua, siue presbyter, siue diaconus, vel in quocunq; ecclesiastico ordine positi fuerint; hi non debent suscipi in alia ecclesia: sed cum omni necessitate cogantur [f], vt redeant [g] ad ecclesiam suam. Quòd si permanserint, excommunicari eos oportet.

SI qui uero.] CASVS. Dicitur hic quod nullus clericus relicta sua ecclesia debet recipi in aliena ecclesia, sed cogi debet redire, quod si non fecerit, excommunicetur.

f ¶ Cogantur.] Si. ff. de decur. l. 1.

g ¶ Vt redeant.] Si ecclesia vult eum repetere 3 ipse tamen non potest, extra de renun. quod in dubiis. 32. q. 1. de benedicto. sic 33. q. 5. mulier. Sed nõne hodie ipso iure perdit priorem ecclesiam, vt ext. de præbẽ. de multa? Respon. perdit quãtum ad se, sed non quantum ad priorem prælatum.

3 Non tñ cogitur j. ea. si quis presbyter. & c. si q̃s ẽps ẽm Hu.

Item ex concilio Antiocheno, c. 3.

& in Chalced. c. 20. In Aquisgran. c. 71. Ansl. l. 7. c. 170.

¶De eodem. C. XXIIII.

j SI quis presbyter, vel diaconus, vel quilibet clericus, deserta sua ecclesia, ad aliam transeundum esse crediderit; & ibi paulatim tentet, quò migrauit, perpetuo manere, vlterius ministrare non debet, præsertim, si ab episcopo suo ad reuertẽdum fuerit exhortatus. Quòd si post euocationem sui episcopi, non obedierit, sed inobediens perseuerauerit, omnimodo ab officio suo deponi debere, nec aliquãdo spem [h] restitutionis habere: si vero propter hanc culpam depositum, alius episcopus [i] susce-

SI quis presbyter.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Antiocheno quam pœnam debet pati clericus ille qui sua auctoritate ad alienam transit ecclesiam. Et respondet quod si monitus ab episcopo suo non redierit, debet suspendi. & si postea contumax fuerit, debet deponi sine spe restitutionis: episcopus autem, qui depositũ receperit, a coepiscopis increpabitur.

h ¶ Spem.] Ergo restitui non potest clericus depositus ab episcopo, & hoc verum cum pro crimine deponitur. secus si pro contumacia. 50. d. contumaces.

i ¶ Alius episcopus.] Si ab vno episcopo quis suspendit vbiq; habendus est suspensus, ut hic, & 4. q. 5. quisque. quia

quia quantum ad officium sententia ius facit. Secus si est suspensus a beneficio. Sed in excommunicato idem est, quia cum sit extra ecclesiam, nihil potest possidere nomine ecclesiæ. 23. q. 7. c. 2. & 3. & 8. dist. quo iure, & argu. 11. q. 3. si quis a proprio. sup. 70. dist. sanctorum. & extra de app. pastoralis, in fi. 1

Excõicatus nihil potest possidere nomine ecclesiæ.

1 Vbi de hoc in gl. quę. n. ibi vide. & s. 32. q. 6. pceptũ. Arch.

e ¶In clero.] Maximo, quia laicis non licet. 7. de consecr. d. 1. si quis, & d. 3. c. nulli.

f ¶Solemnibus.] Immo nullo tempore deerit, vt 91. d. Eleutherius, & c. clericus, & 92. dist. cap. vlt. Sed quid si plures habet ecclesias vel præbendas? Tunc dicas ecclesiam

EPiscopum.] CASVS. Dicitur, quod nullus episcop⁹ sua auctoritate ad alienam migret ecclesiã, etiamsi a populis fuerit violẽter attractus, vel ei ab episcopis suadetur, sed in sua permaneat. Sequentia duo c. plana sunt.

a PLacuit.] 13. q. 1. c. 1.

EPiscopus.] CASVS. Statuitur hic, quod nullus episcopus debet in aliena dioecesi clericos ordinare, vel altaria cõsecrare, quod si fecerit, clerici deponentur: sed altaria manebunt consecrata, & ordinator eps vno anno cessabit a Missarum celebratione.

b ¶Amotis.] s. 16. q. 5. c. j. 9. q. 1. Lugdunen. s. Sed ibi nomine alterius consecrauit, & ille ratum habuit, hic nomine proprio, vt 13. q. j. c. 1. uel ibi Dominus ratam habuit ordinationem.

Res inanimata consecrata Dño non est restituenda.

c ¶Altaris.] Si res inanimata fuerit cõsecrata Dño, non restituitur, vt 14. q. 6. comperimus. secus in re animata. 54. d. frequens, quia aiata delinquere põt, sed inanimata non.

d ¶Vno anno. 50. q. 2. nullũ. contra. vbi pro tali culpa deponitur. Sed istud est ex dispensatione.

SI quis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In 1. dicitur, quod si clericus in minoribus ordinibus cõstitutus nõ ex iusta causa in diebus solemnibus defuerit a sua ecclesia, s. in natiuitate Domini, Epiphania, Pascha, & Pentecoste, trienio ab officio suspendatur. In secunda parte dicitur, quòd si presbyter, vel diaconus per tres hebdomadas defuerit ab ecclesia sua, eandem pœnam patiatur. Secunda pars incipit ibi, [Similiter.]

perit, & ipse a communi synodo pœnam merebitur increpationis α, tanquam ecclesiastica iura dissoluens.

α ¶Increpationis.] *Græce est, ἐπιτιμίας τυγχάνειν, quod in alijs versionibus est,* arguatur, *vel* coerceatur, *vel* puniatur.

Item ex eodem Antiocheno c. 21.

¶Non licet episcopo ecclesiam suam relinquere, & ad aliam transire. C. XXV.

EPpiscopum de dioecesi ad dioecesim alteram nõ debere transire, neq; si seipsum ingesserit, neq; si a populis fuerit violenter attractus, neque si etiam hoc ei ab episcopis suadeatur †: manere autem eum debere in ecclesia Dei, quam ab initio sortitus est, & non ab ea alibi demigrare, secundum regulam super hoc olim a patribus constitutam.

9. q. 2. nullum. Burc. l. 1. c. 72. Iuo p. 5. c. 179.

† ἀναγκαζόμενον.

Item ex concilio Calcedonensi c. 5.

¶De eodem. C. XXVI.

PRopter eos episcopos, siue clericos, qui de ciuitate ad ciuitatem transeunt, placuit definitiones datas a sanctis patribus habere propriam firmitatem.

Item ex concilio Carthaginensi c. 20.

¶Alienæ plebes ab episcopo non vsurpentur. Cap. XXVII.

PLacuit a, vt a nullo episcopo vsurpentur plebes alienæ, nec aliquis episcoporum supergrediatur in dioecesi collegam suum.

s. ead. non oportet. ex Nicæna synodo. lib. c. 6. c. 236. Burc. l. 1. c. 64. Iuo p. 5. c. 173.

Item Anacletus.

¶Alienos clericos ordinare, & altaria consecrare episcopo non licet. C. XXVIII.

EPiscopus in dioecesim alienam ad alienos clericos ordinandos, uel consecranda altaria irruere non debet. Quod si fecerit, amotis b his, quos ordinauit, altaris c tamen consecratione manente, transgressor canonum vno anno d a Missarum celebratione cessabit.

In Aurel. 3. c. 15.

Item ex concilio Agathensi c. 64.

¶Diebus solemnibus clericus ecclesiæ suæ deesse non debet. C. XXIX.

ij SI quis in clero e constitutus, ab ecclesia sua diebus solemnibus f defuerit. i. Natiuitate Domini, Epiphania, Pascha, vel Pentecoste, dum potius sæcularibus† lucris studet, quàm seruitio Dei parere; conuenit, vt triennio a communione suspendatur. ¶Similiter diaconus, vel presbyter, si per tres g hebdomadas ab ecclesia sua defuerit, huic damnationi succumbat.

† al. singulari lucro

siam secum dispensasse, vt ad istud non cogatur.

g ¶Per tres.] Sup. eo. præsentium. cõtra. ibi dr de duob. mensibus. Sed ibi factum narrat, hic ius commune. Vel idem est in utroque dum tñ absit de licentia superioris.

Reme-

Item Hilarius Papa episcopis Tarracon. c. 3.

¶Remouendus est episcopus ab ecclesia, cui irrepserit, & ad suam cogendus est redire. C. XXX.

Ans. lib. 6. c. 109.

REmoto [a] ab ecclesia Barcinonensi, atq; ad suam remissio Irenæo episcopo, sedatis per sacerdotalē modestiam voluntatibus, quæ per ignorantiam ecclesiasticarum legum desiderant, quod non licet, obtinere. talis protinus de clero proprio Barcinonensibus ordinetur episcopus, qualem te præcipuè frater Ascani oportet eligere, & decet consecrare: ne si fortè aliter † factum sit, non sine obiurgatione tui maximè nominis retundat nostra præceptio, quod ad iniuriam Dei (a quo specialiter sacerdotalium est gratia dignitatum) didicerimus admissum.

† al. similiter.

Item Leo episcopus vrbis Romæ Anastasio Thessalonicensi episcopo, epist. 82 al. 84. c. 8.

¶Qui alienam cathedram appetit, ab ea expulsus etiam propria careat. C. XXXI.

Poly. li. 1. tit. 9. Ans. l. 6. c. 104. Burc. l. 1. c. 74. Iuo p. 5. c. 103.

SI quis episcopus mediocritate ciuitatis suæ despecta, administrationem celebrioris loci ambierit, & ad maiorem [b] plebem se quacunq; ratione transtulerit; non solum a cathedra quidem pellatur aliena, sed carebit & propria: ut nec illis præsideat, quos per auaritiam concupiuit nec illis, quos per superbiam spreuit. Suis igitur terminis contentus sit quisque; nec supra mensuram iuris sui affectet augeri.

Item ex concilio Meldensi c. 30.

¶Vtraque careat ecclesia, qui contemptu minoris ecclesiæ ad maiorem aspirat. C. XXXII.

Burc. l. 3. c. 48. Iuo p. 3. c. 52. Pann. l. 2. c. 45. † al. aspirare contenderit.

SI quis de ordine sacerdotali, contemptu minoris ecclesiæ ambitiosè, & improbè ad potiorem aspirauerit †; canonica erga eum definitio conseruetur; hoc est, ut utraque careat α.

α Hoc est, vt vtraq; careat.] *Hæc non sunt in Meldensi impresso, habentur tamen apud cæteros quoque collectores.*

Qui vero pretio ecclesiam vacantem ingressus fuerit, ab officio suo deponendus est, sicut in Rothomagensi concilio legitur.

¶Deijciatur a clero, qui muneribus ecclesiam acquirere tentat. Cap. XXXIII.

In capitular. l. 7. c. 206. Burc. l. 3. c. 114. Iuo p. 3. c. 90. Pann. l. 2. c. 49.

SAncitum est, atque omnibus modis prohibitum, vt si quis presbyter inuentus fuerit alicui clerico, vel laico munera dare, vel dedisse, aut aliā pecuniam [c] tribuere, vt alterius presbyteri ecclesiam surripiat, aut β vacantem pretio redimat; pro hac cupiditate, seu rapina, seu præsumptione turpis lucri gratia deijciatur a clero, & alienus existat a regula.

β Surripiat, aut.] *Addita sunt ista duo uoces ex Burchardo. Nam uiuente presbytero, possessore non pōt dici vacans ecclesia.*

REmoto.] CASVS. Irenęus epūs p seditionē volebat Barcinonen. ecclesiā retinere: sed Hilari9 Papa præcepit Ascanio Archiepo. vt inde illū remoueat, & ad suā faciat reuerti ecclesiā. & in eccles. Barcinonēsi talē faciat eligi, qualē deceat illū consecrare: ne si aliter fiat penā patiat. qd in iniuriā Dei factū fuerit. Retundat. j. i. puniat et emēdet, vel corrigat.

a ¶ Remoto. Ab officio visitationis, 1 vel etiā ab ipso epātu, quem occupauerat.

1 Hoc iō dicit, vt tangat solam H. dicentis q iste Irenæus eps factus erat visitator in ista ecclesia Barcinonen. quē quidam volebant illum eligere in episcopū, alij nolebāt propter hoc scribit Papa metropolitano, vt eū faciat ad suam ecclesiam redire, & ibi alium dignū eligi sm H.

SI quis.] CASVS. Anastasius Thessalonicensis eps qsiuit a Leone, quā pœnā pati debeat eps. qui minore ciuitate deserta se transfert ad maiorē ambitiosè. Et rōdet q suam perdere dēt, & illam quā per ambitionē cōcupiuit. Idem est casus sequentis cap.

b ¶ Ad maiorem.] Multo fortius si ad parem: quia facilius dispensat in maiori q in pari. extra de transla. licet ad minorē ēt difficilius q ad parē. ex. de transla. cum ex illo. & est hic psumptio canonis, qa eo ipso q trāsit ad maiorē, psumit esse ambitio potius q leuitas: quia nullus transit ad minorem ext. de cler. non residen. c. 1.

QVI VERO. CASVS. Dictum est supra de ambientibus. Nunc vero dicit de his qui pretio vacantem ecclesiā ingrediuntur, qui sunt deponēdi.

SAncitū.] CASVS. Statutum fuit in Rothomagensi concilio, vt quicunque pecuniā dederit, vel aliud mun9 clerico, vel laico pro aliqua ecclesia vacante, ab officio suo repellat.

c ¶ Aut aliam pecuniā.] Aliā bene dicit, quia quidquid hēnt homines, pecuniæ nomine censet. 1. q. 3. per totum.

ADDI-

In lib. 7 capitularium, c. 206 est verbum, surripiat, *sed deest alterum membrum* aut vacantem pretio redimat. *Iuo, & auctor Pannormia habent, vt antea Gratianus,* ecclesiam vacantem pretio redimat.

5 *Quod vero communi consilio, atq; aliorum utilitate mutationes episcoporum fieri possint, & in ecclesiis, a quibus recesserint, eis uiuentibus alij substitui ualeant, Anterus Papa demonstrat epist. 7. scribens episcopis Bætica, & Toletana prouincia.*

¶Necessitatis, vel vtilitatis causa episcoporum mutationes fieri possunt. C. XXXIIII.

MVtationes episcoporum scitote cōmuni utilitate, atq; necessitate fieri licere; sed nō propria † cuiusquam voluntate, aut dominatione. Petrus [a] sanctus magister noster, & princeps Apostolorū de Antiochia vtilitatis causa translatus est Romam, vt ibidem potius proficere posset. Eusebius quoq; de quadā parua [b] ciuitate, Apostolica auctoritate mutatus est in Alexandriā. Similiter Fœlix de ciuitate, in qua ordinatus erat, electione ciuium propter doctrinam, vitamque bonam, quam habebat, [auctoritate [a] huius sanctę sedis, &] cōi episcoporū, & reliquorum sacerdotum, ac populorum consilio translatus est Ephesum. Non enim transit de ciuitate ad ciuitatem, nec transfertur [c] de minori ad maiorem, qui hoc non ambitu, nec propria voluntate facit; sed aut vi a propria sede pulsus, aut necessitate coactus, aut utilitate loci, aut populi, non superbe, sed humiliter ab alijs translatus, & inthronizatus est. *& infra.* ¶Nam sicut episcopi habēt potestatem ordinare regulariter episcopos, & reliquos sacerdotes; sic quoties vtilitas, aut necessitas coegerit, supra dicto modo & mutare, & inthronizare potestatem habent. [non tamen sine sacrosanctæ Romanæ sedis auctoritate, & licentia. *& infra.* ¶Alia etenim † est causa vtilitatis, & necessitatis, alia auaritiæ, ac præsumptionis, aut propriæ voluntatis.

Poly. l. 1. tit. 9. Ans. l. 6. c. 94. Burc. l. 1. c. 77. Iuo p. 5. c. 183. Pann. l. 3. c. 69.

† *al. non libitu cuiusquam, aut dominatione.*

Plura sunt uerba in originali.

† *al. quoque.*

a Auctoritate huius sanctæ sedis, &.] *Hæc verba non leguntur in epistola Anteri, neq; in* Pannormia, *neque apud Burch. & Iuonem. Sunt tamen apud Anselmum, & in Polycarpo, & uetustis Gratiani exemplarib. Idem quoq; est de uerbis illis prope finem capitis,* non tamen sine sacrosanctæ Romanæ sedis auctoritate, & licentia: *quæ propter hanc causam virgulis sunt inclusa.*

Item Pelagius Papa secundus Benigno archiepiscopo, epist. 2.

¶Causa necessitatis mutationes episcoporum fieri possunt. Cap. XXXV.

SCias frater dilectissime, aliud esse causam necessitatis, & vtilitatis; aliud causam pręsumptionis, ac propriæ uoluntatis. Nō ergo mutat sedē qui non mutat mētem, idest, qui nō causa auaritiæ, aut dominationis, aut ppriæ voluntatis, vel suæ delectationis † migrat de ciuitate ad ciuitatem; sed causa necessitatis, aut vtilitatis mutatur

Poly. l. 1. tit. 9. Ans. li. 6. c. 97.

† *al. electionis al. dilectionis.*

ADDITIO. Adde 18. q. 1. si infidelis, in fi. Arch.

QVOD VERO. Hęc est 5. pars qō. in qua pbare intēdit, q de licentia Papæ ex iusta cā bene pāt fieri mutationes, & q vnus debet esse platus in vna ecclesia. & hoc probat p sex auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Iste §. respicit illum §. 5. eo. illud vero Cypriani. vbi facta est mentio de mutatione episcoporum, q posset fieri auctoritate populi, & cōi consilio episcoporum. pbat hoc vsq; ad §. [Hoc non solum.]

MVtationes.] CASVS. Docet Anterus Papa in hoc capitulo, quod mutationes episcoporum possunt fieri pro cōmuni utilitate, uel necessitate, & auctoritate sedis Apostolicæ: & hoc probat tribus exemplis. s. Petri, Eusebij, & Fœlicis: qui de minorib' locis ad maiora sūt trāslati: nec dnr isti transire, uel sedem mutare, cū hoc non faciūt per ambitionē, sed inspecta cōmuni utilitate, uel necessitate hoc faciunt.

a ¶Petrus.] 22. dist. sacrosancta.

b ¶Parua.] Scilicet Vercellina, & regulare est, vt a minori pmoueat ad maius, vt 93. d. legimus in fi. ff. de mune. & ho no. vt gradatim. sed non econuerso.

c ¶Nec trāsfertur.] Præsumit eñi canon locū non mutari, cū animus nō sit mutatus. sicut virgo cēsetur, cum non sit animus corruptus, licet corpus sit corruptū. 32. q. 5. ita ne. sic pp aīum bonum iudicat canon etiam iniustum factum bonū. 23. q. 8. occidit. & q. 7. quod autem. & 32. q. 5. pposito.

Virgo dici potest etiam corrupta.

SCias.] CASVS. Quidā dicebāt, q nec cā vtilitatis, nec cau-

Nam † plurimorum [a] vtilitas vnius vtilitati, aut volũtati præferenda est. [b] Aliud [c] est.n.mutare,& aliud mutari.*& infra* ¶ Nam aliud est spõte trãsire,& aliud est coacte, aut necessitate venire. Vnde nõ isti mutãt ciuitates, sed mutãtur;quia nõ sponte,sed coacte hoc agunt.*& infra.* ¶ Non ergo bene intelligunt ecclesiasticas regulas, qui hoc negãt causa necessitatis, vel vtilitatis fieri posse,quoties cõmunis vtilitas, aut necessitas persuaserit.

† Conc.tex. cũ gl. in uer. eo tpe, in l. actiõe. §.Labeo.ff.p soc. & gl. in l. 1. & ibi Petr. Cy.& Bar.ff. solu. matr.

Idem in eadem epistola paulo inferius.

¶ Christum negare conuincitur, qui necessitatem patientibus misericordiam non impendit.

C. XXXVI.

OMnis,qui gemebat, & vexabatur a Saul, fugiebat, & veniebat ad Dauid.] Si ergo pijssimus, atq; iustissimus Dauid sciret [d] peccatum esse persecutionẽ fugientes, & transeuntes de loco ad locum, & de ciuitate ad ciuitatem recipere;tales nequaquam reciperet,nec secum teneret,nec in alijs ciuitatibus eos collocaret. Qui enim persequuntur Dñi epos; eosque de ciuitatib.ad ciuitates transire compellunt; non eos tm̃ persequuntur, quantum Dñm nostrum Iesum Christum,cuius legatione funguntur.Nec ipsi in hoc peccant epi,qm̃ non sponte,sed coacte [e] hoc agunt; sed illi, qui eos persequũtur; nec ipsis episcopis hoc imputari potest, sed illis qui eos hoc agere cogunt.*& infra.* ¶Qui autem negant misericordiam faciendam fugientibus,ac necessitatem patientibus,ipsum Christum negãt,qui est misericordia,& veritas. *& infra.* ¶ Negat misericordiam necessitatem patiẽtibus,qui populis indigentib.diuinis ministerijs,† & non habentibus proprium episcopum, qui eos instruat, causa vtilitatis,atq; necessitatis, ex alia ciuitate licet minor [f] sit,in eam,quæ non habet episcopum doctiorem, [g] vel vtiliorem, [h] meliori consilio, non sponte transeuntem,sed maiorum exhortatione mutare, † aut episcopũ eiectum, & persecutionem patientem causa vtilitatis, aut necessitatis inthronizari non permittit.

1 Reg.22.

† mysterijs.

† al.mutari.

Item ex concilio Carthaginensi, 4. c.27.

causa necessitatis poterunt episcopi mutare sedes, quare benignus archiepiscopus quæsiuit a Pelagio, vtrum bene dicerent. Et respõdet,ꝙ non: quia plurimorum vtilitas præferenda est vnius vtilitati, vel voluntati. Nec dicuntur isti transire, vel mutare, qui hoc non fa-ciunt

ciunt per ambitionem,sed potius mutari.Vnde male dicebant illi qui asserebant,episcopos nõ posse sedes mutare causa necessitatis,vel utilitatis.

a ¶ Plurimorum.] Illuc potius accedat prælatus vbi plus lucri potest facere, licet maior sit ibi pœna sua,ut inf.ea.c.2.& hic apparet ratio,quare episcopus non debeat fieri monachus inuito Papa, quia ibi consulit propriç vtilitati tantum,ut 2.q.7.sancta,sed hic communi, & propriæ, quæ duo sunt præferenda propriæ tantum, vt 2.q.7.sancta.

b ¶ Præferenda est.] Nam cum quis vocatur ad prælaturam, nõ præponet priuatum commodum communi. ut hic,& 8.quæst.1.in scripturis, & 16.q.6. uos aũt.Et hoc intelligas cum per publicum non impeditur priuatum. alias enim suam utilitatem potest præferre, ff. de iudic.§ longius.ff.de arbitr.licet autem, ff.ad legem

Vtilitatem suã an possit quis præferre publicæ.

Aquil.l.si quis fumo.ff.de præscrip.ver.l.qui seruandarum.aliud tamen videtur in prælato, vt ille semper teneatur præponere vtilitatem ecclesiæ, suæ propriæ vtilitati, vt 12.q.4.quicunque. 1 Cum ergo detrimentũ quis patitur pro publica vtilitate, põt suam præponere vtilitatem, 19.q.2.duæ. 14.d.qđ ait,qa ordinata charitas a se incipit 23.q.5.si non licet. de pœn. dist.6.qui vult. Vel dic, quod quando priuata vtilitas includitur in communi,tunc præponitur communis,vt est in prælatura,ut arg.ff. pro socio.l.actione, §.Labeo.Vel distingue aut vtilitas i acquirendo consistit, aut in damno vitando; tunc secus, vel econuerso.

1 De hoc lc. & no.sap.ea. c.placuit.

ADDITIO. De hoc no. ext. de postu.p̃lat.bonæ 1.de reg.licet.Arch.

c ¶ Aliud.] Vt 7.d. 6.testamentũ, & extra quod metus causa factis.

OMnis.]CASVS. Quidam dicebant, epos expulsos a ciuitatib. non esse recipiendos.& in alijs ecclesijs collocandos.item asserebant, ꝙ cã utilitatis nõ debebãt mutari de minori ciuitate in maiorẽ. Sed docet Pelagius exẽplo Dauid eos esse recipiẽdos, qui si sciret esse peccatũ, expulsos a Saule non recepisset.non.n.peccãt expulsi: sed potiꝰ qui cogũt eos fugere. Similiter cã utilitatis licite fit mutatio de minori ad maiorem & qui contradicunt misericordiã negãt, scilicet, qui nolunt mutare. i. mutando tradere episcopum causa utilitatis,uel necessitatis,uel deiectum recipere.

d ¶ Sciret.] Arg. ꝙ eo ipso uidetur aliquid bonum, & iustum,ꝙ a bono factum est,37.d.qui de mensa,& 9.q. 2.Lugdunensis.

e ¶ Coacte.] Precibus superiorum.sic 7. ead. qualiter. uidetur.n.ꝙ non possit cogi,ut 74.d.ubi. uel dic,ꝙ potest quis cogi,ut de nolente fiat uolens 2 ut 23.q.4.displicet, & 74.d.placuit. Papa tamen absolute potest aliquem cogere,ut 7.q.3.per principalem.

f ¶ Minor.] Sed nunquid tenetur minor populus suũ epm̃ maiori concedere,cum nemo cogatur de suo beneficium facere.10.q.2.præcariæ?Respon.sic,si alium potest habere ęque idoneum 3 uel loquitur in eo casu cũ ibi magis utilis erit,ut ff. locati si domo.

g ¶ Doctiorẽ.] Oĩa comparatiua positiue hic ponũtur.

h ¶ Vel utiliorem.] Scilicet illis.

2 Hoc no.7. 1.q.6. sicut, ibi uideas.

3 Arg.ff.sol. matr. l.2. in pri.ff.de eui. in creditorẽ. cum suis simil. sm Io. de Fant.

Episco-

Episcopus.] CASUS. Constituit Carthaginien. concilium, quod nec episcopus, nec clericus inferioris ordinis transeat de loco ignobili ad nobilem per ambitionem, sed si utilitas exegerit, episcopus transeat auctoritate Papæ, & in præsentia synodi, decreto clericorum & laicorum porrecto episcopis pro eo, quod debet trasferri. Alij vero clerici transferuntur de voluntate suorum episcoporum.

a ¶ Gradus.] Quod verum est de ijs qui subsunt epis nullo mediante, ut 71. dis. clericos, & extra de renun. admonet. sed si alijs subsunt, ut abbatib. vel alijs eorum consensus requirendus est, ut 54. d. c. 1. & 2. & 9. q. 3. nō questus, & 63. dist. quāto. Quid si clericus non vult transire de minori ad maiorem? Dico, quod non potest cogi ab episcopo, quia nemo crescere cogitur inuitus. 74. dist. gesta. & 63. dist. quanto. hoc autem Papa pōt. Sed si ad alium episcopatum vocatus est episcopus, necessarius est consensus episcopi. 71. d. per totum. 85. d. Florentinum. Ioānes. Ego credo quod episcopus potest cogere clericum, ut trāseat ad maiorem locum, cum maiora facere possit, ut extra de exces. præl. sicut. & adhoc facit extra de ęta. & qualit. quu ris.

Clericus an possit per epm cogi transire ad maiorem ecclesiam.

1 Et male in prædic. c. gesta. sm H. & L. sed cōpelli pōt a Papa solum, ut s. di sm L. & H.

d ¶ Iudicari.] ff. de iurisdi. omn. iudi. qui iurisdictioni contra ubi dicitur, quod nullus sibi vel suis ius dicere potest. Respond. iudicare potest maritus uxorem corrigendo eam 23. q. 4. duo ista. sed non verberando eam, ut C. de repu. cōsensu. quia illa aliena sunt ab ingenuis, ut ibi

¶ Non ambitione, sed synodali auctoritate, de ecclesia ad ecclesiam episcopus transeat. C. XXXVII.

Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat: nec quisquam inferioris ordinis clericus. Sane, si utilitas ecclesię fiendum poposcerit, decreto pro eo clericorum, & laicorum episcopis porrecto in præsentia synodi transferatur; nihilominus alio in locum eius episcopo subrogato. Inferioris vero gradus [a] sacerdotes, vel alij clerici concessione suorum episcoporum possunt ad alias ecclesias transmigrare.

Iuo p. 5. c. 125. Tann. l. 3. c. 70.

Item ex eodem Carthaginiensi. 4. c. 33.

¶ In proprio gradu episcopi, vel presbyteri in aliena suscipiantur ecclesia. C. XXXVIII.

Episcopi, vel presbyteri, si causa visitandi ad ecclesiā alterius episcopi venerint, in gradu [b] suo suscipiantur & tam ad verbum faciendum, quàm ad oblationem consecrandam inuitentur. [c]

Item Calixtus Papa omnibus Galliarum episcopis, epistola 2. c. 3.

¶ Ecclesia unius episcopi ab alio disponi non debet. C. XXXIX.

Sicut alterius uxor nec adulterari ab aliquo, uel iudicari, [d] aut disponi, nisi a proprio viro, eo viuente, permittitur; sic nec uxor episcopi, † quę eius ecclesia, uel parochia indubitanter intelligitur, eo viuente, absq; eius iudicio, & voluntate alteri † iudicari, uel disponi, aut eius concubitu frui, i. ordinatione, conceditur. Unde ait Apostolus: [Alligata est uxor legi, quamdiu vir eius viuit: eo vero defuncto, soluta est a lege viri.] Similiter & sponsa episcopi (quia sponsa uxorque eius dicitur ecclesia) illo viuēte ei est alligata: eo vero defuncto soluta est: [Et cui voluerit, nubat, tātum in Domino.] idest regulariter. [e] Si. n. eo viuente alteri nupserit, adultera iudicabitur. Similiter & ille, si alteram sponte duxerit, adulter existimabitur, & communione priuabitur. Si autē persecutus fuerit in sua ecclesia; fugiendum illi est ad alteram, eique est associandus, dicente Domino: [Si vos persecuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliam.] Si autem utilitatis causa fuerit mutandus, nō per se hoc agat, sed fratribus inuitantibus, & auctoritate huius sāctæ sedis faciat, nō ambitus causa, sed utilitatis, aut necessitatis.

Poly. l. 7. tit. 81. Ans. l. 6. c. 103. Burch. l. 3. c. 40. Iuo p. 3. c. 53. & p. 5. c. 101.
† al. episcopi, vel presbyteri.
Rom. 7.
† al. ab altare dijudicari.
Ibidem.
Matth. 10.

b Episcopi.] ¶ In gradu.] idest, honore.

c ¶ Inuitent.] Aliàs nō licet 9. q. 2. null. & 6. q. 3. scriptum.

Sicut alteri. uxor. CASUS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima dr, quod sicut uxor alicuius nō debet cognosci, uel disponi nisi a proprio uiro; ita ecclesia, uel parochia epi nō debet iudicari, uel disponi nisi a proprio episcopo. & sicut uxor (ut dicit Apostolus) mortuo uiro suo potest nubere cui vult: ita defuncto episcopo ecclesia potest alteri concedi. In 2. parte dicitur, quod si episcopus non potest permanere in sua ecclesia, fugiat ad aliā. hoc probat auctoritate Christi. In tertia parte dr, quod episcopus causa utilitatis, & fratribus inuitantibus potest mutari: sed hoc cum auctoritate sedis Apostolicæ fiat. Secundā pars incipit ibi, [Si uos persecuti] Tertia ibi, [Si autem utilitatis.

ibi dicitur, sed temperate potest eam castigare: quia est de familia sua. 33. quæstio. 5. hæc imago sicut dominus seruum. Institut. de ijs qui sui uel alieni iuris sunt. §. finali. & etiam mercenarium suum. ff. de penis respiciendum. non autem in forma iudicij potest eam iudicare.

Maritus uxorem castigare potest.

e ¶ Regulariter.] idest, homini suæ professionis. 28. q. 1. caue. Vel sine suspicione turpitudinis. 32. q. 1. si quis uxorem.

HOC

HOC NON SOLVM. Hæc est 6. pars q. in qua reprehendit eos, qui occupant locum viuentis, cum duo simul esse non possint. Io. de Fant.
CASVS. Dictum est sup. in c. sicut, φ episcopo viuente sua ecclesia non dēt alteri nubere. Nunc dicit idem esse in-

b ¶ Imperator.] Arg. φ omnes reges coronabit Imperator. vt dixi 63. dist. Hadrianus 2. cum plures sunt reges, vt 6. q. 3. c. 2. Io.
c ¶ Vnus.] Tamen quandoque fuerunt duo Imperatores de facto, vt 2 1. dist. nunc autem. Quid ergo dicemus de græculo, 1 vi, φ iste sit Imperator: quia Constantinus illuc transtulit imperium, vt 96. d. Cōstantinus, & Imperator appellatur, vt ext. de maior. & obed. cap. solitæ. sed non est ita, quia Romana ecclesia transtulit imperium ad Alemannos ab oriēte. extra de elect. c. venerabilem. Io.

1 Dic φ non est uerus nec vniuersalis Imperator, sm Alex. in l. quicumque, colla. 5. ff. de off. eius cui man. est iur.

a ¶ Aut necessitas.] *Hæc non sunt in ipsa epistola, sed habentur apud Anselmum. Necessitas autem prabet iustam causam translationi. supra ead c. scias.*

6 Hoc non solum de episcopis, verum etiam de quibuslibet ecclesiæ ministris intelligitur, ne videlicet in locū viuentis alter obrepat.

Vnde B. Greg. scribit Natali Salonitano episcopo de eo, qui in archidiaconatum alterius se promoueri consenserat. lib. 2. indictio. 10 epist. 14. & 16.

¶ Deponatur, qui locum alterius inuadere non timet. C. XL.

Iuo p. 6. c. 342.

EVm, qui cōtra iustitiæ regulā in archidiaconatum [a] alterius se prouehi consensit, ab eiusdem archidiaconatus honore deponimus. Qui, si vlterius in loco eodem ministrare præsumpserit; se participatione communionis sacræ nouerit esse priuatum.

Item Hieronymus ad Rusticum monachum, epist. 4.

¶ In vna ecclesia duo prælati esse non debent. C. XLI.

Iuo p. 5. c. 356.
† *principes sunt*] orig.
Gen. 25.

IN apibus princeps † vnus est, grues vnam sequuntur ordine litterario; Imperator [b] vnus, [c] iudex vnus [d] Prouinciæ: † Roma, [e] vt condita est, duos fratres simul habere reges non potuit, & parricidio [f] dedicatur. In Rebeccæ vtero Esau & Iacob bella gesserunt, singuli ecclesiarū epī, singuli archipresbyteri, singuli archidiaconi [g] & omnis ordo ecclesiasticus suis rectoribus nititur.

† Circa istud c. posset qri, an Pap. & Imperator sint supillustres: dic φ non: immo sunt sup oēs gradus sm Cy. & Rayn. in l. fi. C. vbi sen. vel cla. & Io. And. in add. ad Spe. in tit. de iurisd. om. iud. & Albe. de Rosa. in l. Imperium, ff. de iurisd. omn. iud. & Alex. de Im. in l. quæcunque. colla. 4. ff. de off. eius cui man. est iur.

d ¶ Iudex vnus.] Sed imō decem sunt iudices prouinciæ, ut 6. qō. 2. scitote. sed hic appellat iudicē regem: alibi tamen videtur, quod unus sit iudex prouinciæ preter regem, vt 23. q. 4. duo ista.
e ¶ Roma.] ff. de rer. diui. l. vlt. cōtra ibi dr. φ ideo Romulus interfecit Remum, quia muros transilijt: Respondeo. Nō potuit hoc idem fecisse ex inuidia.
f ¶ Parricidio.] Large sumpto nomine, vt ff. ad legem Pompeiā de parricidijs. l. 1.
g ¶ Archidiaconi.] i. in quolibet archidiaconatu erit unus archidiaconus non autem quilibet quin in vna ecclesia possint esse plures archidiaconi, ut 93. d. diaconi.

7 Ecce in quibus casibus episcopo viuente, alius pōt ei substitui, quamquam secundum rei veritatem non viuēte epō, talis probetur succedere. Translatus. n. ab una ciuitate ad aliā desinit [h] esse epīs illius ciuitatis, a qua transfertur: atq; ideo qui huic succedit, non viuente sed defuncto [i] quodammodo epō, probatur substitui. Sed inter eum qui hostilitatis necessitate, & eū, qui vtilitatis causa transfertur, hoc interest φ ille, qui metu hostilitatis ad aliā transit, si priorē contigerit aliquando ab hostibus liberam fieri ad eandem illum redire oportet.

Vnde Greg. Papa scribit Ioanni episcopo Scyllatino † libro 2. indict. 10. epist. 25.

† *al. Squillacens.*
Io. diac. l. 3. c. 15.

ECCE IN QVIBVS. Hæc est 7. pars qō. in qua probatur de mutatione causa necessitatis, & leuitatis. Io. de Fant.
CASVS. Ostendit Grat. in quibus casibus viuenti prælato

intelligendum de quibuslibet ministris ecclesiæ, sicut de archidiacono, ut in c. prox.

EVm qui contra.] CASVS. Natalis episcopus Salonitanus iniuste repulit Honoratum ab archidiaconatu, & eo uiuente alterum sibi substituit. sed Greg. deposuit illū substitutum, & si præsumeret in eodē loco vlterius ministrare, sacra communione se nouerit esse priuatū.

a ¶ Archidiaconatum.] Sed nonne iste debuit deponi, ut 3. q. 2. audiuimus. & 2. q. 1. in primis? Sed iste excusabatur auctoritate maioris, 1 qui hoc fecerat. 14. q. 5. dixit Dominus. & 28. dist. diaconi.

1 Hanc rōnem hic probat H. dicēs, φ ideo excusatur & dispensatur cū eo, & idē L.

IN apibus.] CASVS. Hiero. probat hic sex similitudinib. plures prælatos non debere esse in eadem ecclesiā; sed singuli prælati debent esse in singulis ecclesijs,

alius potest substitui. Nunc ostendit, φ si veritatem inspiciamus, supradictis casib. non succedit quis viuo, sed mortuo. Nam ex quo quis renunciat ecclesiæ, vel transfertur in aliam ciuitatem, quodāmodo dicitur esse mortuus quo ad ecclesiam primam: quia in ea desinit esse prælatus. Ideoque qui succedit huic, non dicitur succedere viuo, sed defuncto. Et ostendit differentiam inter istum qui necessitate hostilitatis, & illum, qui utilitate transfertur: quoniam qui in hostilitate transfertur, hostilitate recedente, redit ad ecclesiam suam quam dimisit: secus si utilitate.
h ¶ Desinit.] 21. q. 2. si quis iam translatus.
i ¶ Defuncto.] Cui enim loco eius succedit pro mortuo habetur, ff. pro soc. l. actio. §. publicatione.

PAstoralis.] CASVS. Ioannes Lissitanæ ciuitatis eps ab hostibus est repulsus, & ideo Greg. dedit ecclesiā Scyllacinam, ei hac conditione, vt cessante hostilitate ad suam ecclesiam reuertatur. Si vero continua præmeretur captiuitate: perpetuo ibi permaneret.

a ¶ Gubernare.] Videtur, q iste eps sub cōditione, 1 vel ad certu tps fuerit institutus: sed beneficia sub conditione non dantur. 1. q. 2. quam pio. nec ad tēpus vt s. e. quamuis 70. dist. sanctorum, nec cōuenit mor. b. nostris tēporales filios hēre. ff. de adoptionib. qualitum. lis. ff. de re... 15. sicut nec libertas ad tempus datur, ff. de manu. test. libertas. nec hæreditas: instit. de hæred. inst. hæres autem ... 32 q. 2. solet. Potest dici parū esse institutionē, sed sub conditione resolui, ut ff. de in diem addic. l. 2. simile ext. de fil. presbyt. veniens. & simile ext. de pignoribus, cū illo. vel dic q iure postlimin. restituitur ei prior episcopatus, sic 16. q. 1. prima. nō. n. potest dici, q maneat episcopus prioris ecclesię. Sic. n. esset episcopus vtriusq;. contra illud qd est 21. q. 1. relatio & est simile. C. de cu. fur. cū alijs, & tūc dices, q prior locus desinit eē religiosus, vt ff. de relig. cū loca. sed postea eā repetit iure postliminij, vt a ... cum per bellicā. Vel dic q Papa sub conditione, vel ad certum tps potest aliquem instituere prælatum: sicut miles sub conditione, et ad certum tempus, instituit hæredem, ff. de milit. testam. in fraudem. §. si miles. Io.

1 Verum est a iure reprobata, & sic loquitur supra. & extra de p. ctis. c. s. cum similib. Hic autē loquitur qñ est tacita cōditio a iure I dacta. Ar. h. Beneficia sub cōditione non dantur.

¶ Qui metu hostilitatis ad alium locum transierit, postea ad suam ecclesiam redire oportet. C. XLII.

PAstoralis officij cura nos admonet, destitutis ecclesijs proprios constituere sacerdotes, qui gregem Dominicū debeant pastorali solicitudine gubernare. a Propterea te Ioannem ab hostibus captiuatæ Lissitanę ciuitatis epm in Scyllatina ecclesia Cardinalem, necesse duximus constituere sacerdotem: vt susceptam semel animarum curam intuitu futurę retributionis impleas: & licet a tua ecclesia sis hoste imminente depulsus, aliam quæ pastore vacat, ecclesiam debes gubernare; ita tamen, vt si ciuitatem illam ab hostibus liberam effici, & Domino protegente ad priorem statum contingerit reuocari; b ad eam in qua prius es ordinatus, ecclesiam reuertaris: c sin autem prædicta ciuitas continua captiuitatis calamitate premitur, in hac, in qua a nobis incardinatus a es, debeas ecclesia permanere.

Poly. l. 1. tit. 8. & l. 1. tit. 14. Ans. l. 6. c. 92. Burch. l. 1. c. 123. Iuo p. 5. c. 223.

a ¶ Incardinatus. *Supra dist. 71* c. fraternitatem, *de huius vocis notione est adnotatum.*

Qui vero vtilitatis causa transfertur, nequaquam ad priorem redire cogitur. Est etiam alius casus in quo episcopus viuenti episcopo substituitur. Cum enim aliquis relicta priori cathedra sua auctoritate ad aliam transierit; si alius ei substitutus fuerit licet ille prioris ecclesiæ episcopus esse non desierit substitutus tamen episcopatum habebit.

Vnde Damasus urbis Romæ episcopus scribit ad Paulinum Antiochenum dicens.

¶ De sacerdotibus, qui relictis suis ecclesijs ad alias migrarunt. C. XLIII.

EOs sacerdotes, qui ab ecclesijs ad ecclesias migrauerunt, tamdiu a nostra cōmunione habemus alienos, quādiu ad eas redierint ciuitates, in quib. primitus sunt

Poly. l. 1. tit. 9. Ans. l. 6. c. 95.

b ¶ Reuocari.] Arg. q restituta re in pristinum statū, omnia iura restituuntur. 2 vt extra de elect. quia dilitentia. 16. q. 3. prima. & si quis peruenerit ad meliorē fortunam tenetur ad pristinam obligationem, 16. q. 6. ab infirmis. ff. quemadmodum ser. amit. si locus. & C. qui bo. cedere poss. l. 2.

c ¶ Reuertaris. Cum ergo tenetur redire, nō ergo desinit esse episcopus primæ ecclesiæ, & sic episcopus est duarum ecclesiarū. cōtra illd d. 21. q. 1. relatio. Baz. vero dicit, q est episcopus vtriusque, sicut in matrimonio carnali dicit, q aliquis pōt esse maritus duarū, si uxor intrat religionē. Sed cōtra: quia ille locus desijt esse ecclesia per captiuitatem, vt ff. de relig. cum loca. Sed non est ita, quia ipsa sacramenta ecclesiæ vera dicimus esse apud hostes, ut prima quæstione prima. qd quidam & quod dicit lex, q desinit esse sacer locus, intellige, quia

2 Arg. cōtra 10. q. 7. & hic diximus ubi de hoc extr. de verb. sig. abbare. in n. Eps duarum ecclesiarū an possit aliquis esse.

viduatus est sacris ministerijs. Ciuitas autem desinit esse inductione aratri. ff. qui. mo. vsusfruct. amit. l. si vsusfructus. & collegium translatis personis. ff. de colle. illicitis. l. 3. Sed pone econuerso quod episcopus sit captus & non ciuitas, tunc bene constituetur alius, vt dicunt quidam, quia si tutor est captus ab hostibus, alius dandus est, & tamen si captus redierit, omnia recuperat iure postliminij, & ille alius desinit esse tutor, ut instit. de Atilia. tuto. §. ab hostibus, quod non concedo: 3 quia sic offenderetur illa regula. 16. quæstio 7. inuentum.

QVI VERO. CASVS. Dictum est, sup. quid iuris sit, si causa necessitatis transfertur. Nunc vero ostendit, quod si causa vtilitatis transfertur, non potest ad priorem ecclesiam redire. Est etiam alius casus, in uiuente episcopo substituitur alius, scilicet cum ecclesia sua derelicta est causa ambitionis, & sua auctoritate transit ad aliā: quo casu licet nō desinat esse prælatus prioris ecclesiæ, tamen substitutus eam habebit.

EOs sacerdotes. CASVS. Dicitur in hoc cap. quod sacerdotes auctoritate propria de ecclesia sua migrantes ad aliam tamdiu a communione remouentur: quādiu ad suas redierint ciuitates. sed si alius tam est sibi substitutus: tamdiu iacet qui deseruit suam ciuita-

3 Et bōn. ut sa tis colligitur extr. lib. 6. de sup. negl. ... si eps. Ar. h.

tatem, donec substitutus quiescat in Domino.

a ¶ Ordinatus.] Argum. φ re integra potest repeti ecclesia, quæ habita est pro derelicto. nam si cessit quis bonis rebus nondum distractis, pōt eas repetere, vt argu. C. de repu. hære. l. vlt. & argu. ff. de ces. bono. is qui. simi le. ff.

Ecclesia pro derelicto habita, an possit repeti re integra.

missa. extra de conces. præben. & eccle. non vacan. cap. litteras.

b ¶ Tandiu vacet.] Et sic videtur, quod eo mortuo possit repetere ecclesiam, sed non est verum. sic ergo quod hic dicitur, in furorem ecclesiæ dē, quia eum non vult repetere. Vel ideo qa ecclesia post mortē huius eum potest repetere. Sed pone, moritur substitutus, ecclesia repetit primū, ille nō vult red re, potest ne compelli. Nō videtur. videtur enim ecclesia renunciasse iuri suo nō repetēdo, cum potuit eum repetere, & noluit, sed alium præelegit: immo videtur quod ipse repetere possit ecclesiā viuo secundo: & si obijcitur ei qđ habuerit ecclesiam pro derelicto, replicabit, quod illa alij adhæsit, vt extra de diuor. signi ficasti. qđ non credo vt 22. q. 6. nihil. ff. neqd in loco pub. l. 2. §. idem ait Ioan.

Substituto mortuo, an possit qui renunciauit ab ecclesia repeti.

constituti. Quod si quis alius alio transmigrante, in locū uiuentis ordinatus [a] est; tandiu vacet [b] sacerdotij dignitate, qui suam deseruit ciuitatem, donec successor eius quiescat in Domino.

Episcopalium etiam sedium mutationes, metu hostilitatis interueniente, nonnunquam fieri solent.

Vnde Gregorius scribit Ioanni episcopo Vellitrano, libro secundo, epist. 11.

¶Necessitate temporis episcopalium sedium mutationes fieri possunt. C. XLIIII.

Io. Diac. in vita B. Greg l. 3. c. 17. Ans. l. 6. c. 98. Burc. l. 3. c. 89. Iuo p. 3. c. 179. Pann. l. 2. c. 37. † al. fecure.

† *al. quem Harenas ad S. Andream apostolum dicunt.*

TEmporis qualitas admonet, episcoporum sedes antiquitus certis ciuitatibus constitutas ad alia, quę securiora putamus, eiusdē diœcesis loca trāsponere; [c] quo & habitatores nunc † degere, & barbaricum possint periculum facilius declinare. Propterea te Ioannem fratrem coepiscopū nostrum Vellitrensis ciuitatis, sedemque tuā in loco quondam † Arenata, ad sanctū Andream apostolum præcipimus exinde trāsmigrari: quatenus ab hostilitatis incursu liberior existere valeas, & illic consuetudinem [α] solennium festiue disponas.

α¶ Consuetudinem] *Apud Ioannem Diaconum legitur,* consuetudine solenni festa disponas. *Apud Burchardum & Iuonem* consuetudinem solennium festorum. *In varijs B. Gregorij epistolarum editionibus,* consuetudinem solennium festa disponas.

EPISCOPALIVM. CASVS. Ostēdit Gratianus de mutatiōe episcoporum. Nunc vult ostendere, quod ecclesia episcopalis mutari pōt hostilitatis metu, & hoc probat seq. c.

TEmporis.] CASVS. Ciuitas Vellitrensis multas patiebatur angustias a Barbaris, & iō Greg. Papa præcepit Ioanni episcopo, vt sedē episcopalem trāsferret ad sanctum Andream apostolū, vt barbaricum periculum facilius posset declinari, & diuina officia celebrentur festiue.

c ¶ Trāsponere.] inf. de conse. d. 1. tribus inf. 16. q. vlt. si quis. & q. 1. & tēporis. vbi ð hoc notatur plene.

§ Item cū aliquis causa humilitatis Apostolica concessione de episcopali sede ad monachalē descēderit subiectionē alius loco eius subrogari poterit. ille vero ad pōtificatum resurgere nequaquā vlterius valebit. Vnde in quinta [β] actione Cōstātinopolitanæ synodi ccclxxiii. Patrū sub Ioāne Papa octauo, cui præfuit Petrus presbyter Cardinalis, & Paulus Anconitanus episcopus & Eugenius Ostiensis episcopus Apocrisarij Papæ dixerunt.

β¶ In quinta. *Apud Ioannem par. 7 cap. 149 pro indice huius capituli leguntur hec.* Ex actione quintę synodi Constantinopolitanæ trecentorum & octoginta trium Patrum sub Ioanne Papa octauo, cui pręfuit Petrus presbyter Cardinalis, & Paulus Anconitanus episcopus, & Eugenius Ostiensis episcopus *Initium vero ipsius capitis, est,* Apocrisarij Papæ dixerunt, Hoc nequaquam &c.

ITEM. Hęc est 4. pars in qua quæritur de illis, qui causa pœnitentiæ relinquūt episcopatū, vtrū possint fieri episcopi. Quod iuris sit, habes extra de renun. post translationem. Dicas tamen breuius, quod si fuerint postulati, poterunt fieri episcopi, nisi pro crimine dimiserint episcopatum. Et hoc probat per s. c. l. de F. n.

CASVS. Ostendit Grat. alium casum, in quo viuēte prælato potest alius substitui episcopus, scilicet quando ingreditur monasterium causa humilitatis de licentia Papæ, quia de cætero nō potest ad episcopatum resurgere. & ad hoc inducit sequens cap.

1 Sub contra di. su. c. cum qui cū simi. Arch.

2 De hoc no. su. ea. §. ambitionis. & vide qđ no. 92. d. si qui episcopi. in glo. 1. in quo Archid.

le. ff. de decu. qui ad tempus. Sed quæro, cum iste substituebatur, aut vacabat episcopatus, aut non: si non vacabat, qualiter successit in locū viuentis? arg. ff. de verb. oblig. l. 1. Non potest etiam dici, quod vacabat, quia non fuit ecclesia adiudicata, maxime cum dicatur: quod non ipso recessu perdat quis ecclesiam. 2 Sed breuiter potest dici, quod ille fuit admonitus, & per sententiam fuit ecclesia adiudicata. Vel dic, quod cum de iure debuit vacare, licet super hoc non esset lata sententia, potest alij adiudicari, vt extra de renun. ex trans-

HOc nequaquam.] CASVS. Statutum fuit in synodo Constantinopolitana, ut quicunque episcopus descenderit ad uitam monachorum, decreto non possit ad pontificatum reuerti, quia monachus discere debet, & non docere. Sed credo q Grat. melius dixisset, si dixisset pp conscientiā criminis ad agendā pœnitentiam, vbi dixit cā humilitatis, quia tunc resurgere posset. Sed si vis eū saluare, dicas, quod cā humilitatis trāsiuit, & ideo nō pōt redire ad episcopatū per se, sed de licētia Papæ. Idem est casus sequentis c. Hoc ū i licet ingredi monasterium, quibusdam conceditur ad agendam penitentiā, sed non ad quietem seruandam.

a] Vlterius. ¶ Tamē monachus qui nunquam fuit episcop[9], bene potest esse episcopus. vt 16. quæst. 1. vos autem. & 8. q. 1. i scripturis & 18. q. 1. c. vnico. Item si plebanus aliquis sit monachus, postea pōt fieri plebanus. ut 16. q. 1. si quos a clericatu. Dicūt quidam q cum quis dimittit episcopatum vbi plus pficere potuit, præsumitur q propter cōscientiā criminis hoc fecerit: sed hoc non est uerū: quia sępe ingreditur quis monasteriū propter merita augēda, ut 27. q. 2. sunt qui dicunt. Intelligo ergo hoc c. de eo, q conuictus est de crimine, & detrudit in monasterium propter hoc: ut extra de renunc. post trāslationem. Vel intellige de eo qui humilitatis causa trāsiuit, & de licētia Papæ: & talis per se non potest redire ad epatum, sed de licētia superioris. Sed nūquid talis pōt esse a[illegible] nō vr. quia maioribus honorib. functo nō licet inferioris recipere, ut C. de iis qui ad ciuilia munera uocant. L. maioribus. li. x. Sec[9] tamen credo, quia etiam potest esse plebanus, ut extra de renun. ad supplicationem. & 16. q. 1. si quos. &c. in parochia. Ioan.

Eps semel, monasteriū ingressus, an possit iterū redire ad epatum.

1 Sub unde repellitur sicut quilibet penitens so. d. si ille. alias secus, ut extra. &c. ut sequitur.

Sugge

¶Episcopus, qui causa humilitatis monachus efficitur, ad Pontificatum redire non valet. C. XLV.

Iuo p. 7. c. 149.

HOc nequaquam apud nos habetur, vt quicūque de pontificali ordine ad monachorum, idest pœnitentium descenderit vitam, ulterius [a] possit ad pōtificatum reuerti. *Item.* ¶Præcepit sancta synodus, vt quicunque de pōtificali dignitate ad monachorum uitam, & ad pœnitantiæ descenderit locum, nequaquam iam ad pontificatum resurgat. Monachorum enim ita subiectionis habet † verbum, & discipulatus, non docendi, vel præsidendi, vel pascendi alios.

λόγον ἔχει

¶Hæc synodus sub Ioanne octauo extat. Græca in Vaticana bibliotheca. Cuius synodi tres tantum canones cū explanatione Balsamonis editi sunt Lutetiæ, & apud ipsum inscribitur, Synodus in templo sapientiæ habita sub Photio Patriarcha. In secundo autem trium illorum capitulo habetur sententia huius capitis Visum autē est, vt omnis melius precipiātur locum hunc græce, & cum noua interpretatione esse adscribendum.

Φώτιος ὁ πατριάρχης εἶπε, πῶς ὑμῖν δοκεῖ περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ τάγματος ἑαυτοὺς εἰς τὴν τῶν μοναχῶν καταλεγόντων χώραν, ἆρα εἰς ὑποταγὴν ἑαυτοὺς παραδόντες δύνανται ἔτι οἱ αὐτοὶ τῆς αὐτῆς ποιμενικίας ἔχεσθαι. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης εἶπον, τοῦτο παρ᾽ ἡμῖν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ σώζεται· ὅστις γὰρ ἐκ ἀπὸ ἀρχιερατικοῦ τάγματος εἰς τὴν τῶν μοναχῶν, τουτέστι τῶν μετανοούντων καταβιβασθῇ χώραν, οὐ δύναται ἔτι τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἑαυτοῦ διεκδικεῖν ἀξίωμα. Βασίλειος καὶ ἠλίας οἱ τοποτηρηταὶ τῶν ἀνατολικῶν θρόνων εἶπον, οὐδὲ παρ᾽ ἡμῖν ἑωράθη τοῦτο γενόμενον, τοὐναντίον μὲν ἦν μονάζοντες προέβησαν εἰς ἀρχιερέας, αὐτοὶ δὲ ἀρχιερέων εἰς μοναχοὺς κατερχόμενοι ἀρχιερεῖς μένειν οὐ δύνανται. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν, θεσπισθήτω καὶ περὶ τούτου κανών· πολλάκις γὰρ καὶ ἐν ἡμῖν ἀμφιβολίαι γίνονται περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, τῶν μὲν λεγόντων μὴ κωλύεσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς μοναχοὺς γενομένους τὰ τῶν ἀρχιερέων τελεῖν, τῶν δὲ οὐ συνδοκούντων ἐπὶ τούτῳ. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ εἶπον, ἐκτεθήτω κανών. ἁγία σύνοδος εἶπεν, ἴσως εἶπεν, ἔτι δὲ ἀξιοῦμεν ἐκτεθῆναι κανόνας περὶ τῶν εἰς τοῦτο μανίαν, καὶ ἀπονοίας ἐλθόντων, ὥστε ἀρχιερεῖς ἢ ἱερεῖς ὄντας τύπτειν,

ἢ φυλακίζειν· καὶ τὰ λοιπά.

Φώτιος ὁ πατριάρχης εἶπεν, εἰ κελεύει ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη, ἀναγνωσθήτωσαν οἱ κανόνες; καὶ λαβὼν πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος, καὶ πρωτονοτάριος ἀνέγνω, εἰ καὶ μέχρι νῦν ἔνιοι τῶν ἀρχιερέων εἰς τὸ τῶν μοναχῶν κατιόντες σχῆμα ἐπὶ τοῦ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐβιάζοντο διαμένειν ὕψει, καὶ τοῦτο πράττοντες παρεωρῶντο, ἀλλ᾽ οὖν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος καὶ τοῦτο ῥυθμίζουσα τὸ παρόραμα, καὶ πρὸς τοὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως θεσμοὺς τὴν ἄτακτον ταύτην ἐπανάγουσα πρᾶξιν ὥρισεν, ἵνα εἴτις ἐπίσκοπος ἢ ἄλλος τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος πρὸς τὸν μοναδικὸν θελήσειε κατελθεῖν βίον, καὶ τὸν τῆς μετανοίας τόπον ἀναπληρῶσαι, μηκέτι τοῦτον τῆς ἀρχιερατικῆς ἀντιποιεῖσθαι ἀξίας· αἱ γὰρ τῶν μοναχῶν συνθῆκαι ὑποταγῆς ἔχουσι λόγον καὶ μαθητείας, ἀλλ᾽ οὐχὶ διδασκαλίας ἢ προεδρείας, οὐδὲ ποιμαίνειν ἄλλους, ἀλλὰ ποιμαίνεσθαι ἐπαγγέλλονται· διὸ καθὰ προείρηται, θεσπίζομεν, μηκέτι τινὰ τῶν ἐν ἀρχιερατικῷ καταλόγῳ, καὶ ποιμένων ἐξεταζομένων εἰς τὴν τῶν ποιμαινομένων, καὶ μετανοούντων χώραν ἑαυτὸν μεταβιβάζειν. εἰ δέ τις τοῦτο τολμήσας πράξει μετὰ τὴν ἐκφώνησιν, καὶ διάγνωσιν τῆς νῦν ἐκπεφωνημένης ψήφου, αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀποστερήσας βαθμοῦ, οὐκέτι πρὸς τὸ πρότερον, ὅπερ διὰ τῶν ἔργων ἠθέτησεν, ἀξίωμα ἐπαναστρέψει. ι.

Photius Patriarcha dixit. Quid censetis de ijs, qui ex antistitum ordine seipsos in monachorum locum conferunt? Nunc qui seipsos subiectos esse voluerūt, possunt adhuc ijdem idem in gregem imperium tenere? Sanctissimi locum tenentes antiquioris Romæ dixerunt. Id apud nos minime fit, neque in more est positum. Quicunque enim ex antistitum ordine, monachorum, idest pœnitentium ordini adnumeratus fuerit, is antistitis dignitatem non potest sibi amplius vendicare Basilius, & Helias locum tenentes orientalium sedium dixerunt: neque apud nos id vnquam euenisse obseruatum est. Nā cōtra quidem monachi ad antistitum ordinē prouehūtur; at qui ex antistib. ad monachos descendunt, hi antistites manere nō possunt. Sancta synodus dixit, de hac etiam re canon constituatur. Nam & apud nos sæpe de hac causa dubitationes exoriuntur, nōnullis quidem ita dicentibus, non prohiberi antistites, quo minus cum monachi facti fuerint, antistitum munerib. fungantur: nonnullis vero hāc sententiam minime probantibus. Sanctissimi locum tenentes dixerunt, feratur canon. Sancta synodus dixit. Præterea vero æquū ducimus ferri canonēs de laici illis, qui eo insaniæ, ac superbiæ deuenerunt, vt antistites, vel sacerdotes Dei verberent, aut custodiæ tradant, & reliqua.

¶ Photius Patriarcha dixit, si vestra sanctitas iubet, legantur canones, eosque in manus sumens Petrus Deo amicissimus Diaconus, & protonotarius legit. Quamuis hucusque nōnulli antistites ad monachorum habitum descendentes conati sint in antistitum fastigio manere, cumque id facerent, ea res neglecta est. Sancta tamen, & œcumenica hæc synodus hanc quoque negligentiam corrigens, atque in ordinatam hanc actionē ad leges, quæ de statu ecclesiastico sūt, reuocās, statuit; vt si quis episcopus, siue q̄s alius antistes dignitatem obtinens, ad vitam monasticam descendere, & pœnitentiæ locum implere voluerit, hic antistitis dignitatē amplius nō retineat: Monachorum enim instituta ad obedientiæ, ac disciplinæ rationem pertinent, minime vero ad magisterij, vel præfecturæ. atq; eorum sunt, qui non alios pascere, sed pasci profiteā tur. Quocirca quemadmodum dictum est, decernimus, nequis posthac eorum, qui in antistitum catalogo sunt, atque in pastorum numero censentur, in eorum, qui pascuntur, ac pœnitētiam agunt, locum se trāsferat. Quod si quis post promulgationem, ac notitiam huius, quæ nunc pronunciatur, sententiæ, id facere ausus fuerit: quando ipse seipsum antistitis gradu priuauit, pristinam, quam factis contempsit, dignitatē amplius non recuperabit.

Hoc ad pœnitentiam agendam, non ad quietem seruandam quibusdam conceditur.

Vnde liberius Papa scribit omnibus episcopis epist. secunda.

SVggestum.] CASVS. Multi episcopi propter tribulationes extrinsecas monasterij quietē appetentes, greges sibi commissos relinquebant, & plures in futuro relinquere volebant: q̄d cum audisset Liberius Papa, scribit oibus epis hortans eos, ne greges sibi commissos derelinquant propter laborem vitandum, & quietem appetendā: sed potius perseuerent humiliter tribulationes sustinendo. Et hoc ꝓbat duabus auctoritat. b. s. Dñi, & Pauli, & exēplo Christi, qui pro nobis redimēdis passionem sustinuit in cruce.

a ¶ Decipiat.] Arg. ꝙ si quis dolo renūciet, ꝙ tenet renunciatio: quod non est verū, ut 3. q. 1. redintegranda.

SIscitaris.] CASVS. Humifridus eps expellebatur a Normannis a suo epatu: ideoque, ut tribulationes declinaret, volebat in monasterio cōuersari: & interrogauit Nicolaum Papam, utrū hoc facere posset: Et respōdet ꝙ nō, quia periculosū est in tribulationib. gregē deserere: sicut periculosū est, si nauta nauē in fluctibus derelinquat: sed dicit ei, ꝙ fugiat persecutorum insidias, & maxime paganorum, exemplo Apostolorum, Prophetarū, & Chri: & reddita tranquillitate gregem requirat, & colligat in unū: & doceat, ut quāuis bona tēporalia perdant, tamen sperēt gaudia percipere sēpiterna.

b ¶ Proretam.] i. rectorem nauis, a prora, quæ est anterior pars nauis.

Proreta est nauis rector.

c ¶ Vbi.] i. quo exemplo nō dicimus, &c.

d ¶ Non fugiamus.] i. fugere debeamus.

Persecutiones pp peccata mittuntur.

e ¶ Diuinitus.] Deus propter peccata hominū mittit flagella & persecutiones. 56. d. si gens. 16. q. 1. reuertimini. & 23. q. 4. si quos. & secundum quosdam potestatē nocēdi dat Deus. qñ permittit quosdam nocere, eo ipso ꝙ se non obijcit. fm alios proprie dat ptātem, sed ipse ex se hēt ptātem nocendi. unde Satanæ potestas nocendi Iob data fuit. Omnia enim, quæ fiūt in ciuitate, aut iusto Dei iudicio, aut eo permittente fiunt, ut 26. q. 5. nec mirum Ioan.

f ¶ Prodire.] Pugnando cum eis, q̄d in nullo casu possunt clerici, si alias possunt euadere. 50. dist. de clericis. Sed possunt alios hortari ad pugnam iustā, & etiam interesse, ut 23. q. 8. igitur. & c. ut pridem.

g ¶ Arietes.] Alibi dicuntur episcopi canes 1. 2. q. 7. qui nec regiminis.

¶ Pro infestationibus malorum non licet episcopo gregem relinquere. C. XLVI.

Poly. l. 4. tit. 15.

SVggestum nobis est, quòd pro præteritis laboribus, & infestationibus nonnulli vestrum assignatas sibimet, & a Deo commissas relinquat plebes; & in futuro plures relinquere velint, eas, quas tueri debent, ecclesias, & pro ouibus sibi commissis laborare negligant, & monasteriorum sequieti contradere festinent, & vacationem ab episcopatus laboribus eligere, & silentio, atque otio vitam degere magis appetant, quam in his, quæ sibi commissa sunt, permanere, dicente Domino: [Beatus qui perseuerauerit vsque in finem.] Vnde namque est beata perseuerantia nisi de virtute patientiæ? quoniam secundum Apostolicam prædicationem. Omnes, qui volunt in Christo pie viuere, persecutionem patiuntur.] Ideo fratres charissimi, non vos afflictionum amaritudo a pio mentis uestrę proposito coarctet recedere. Considerate namque, quanta pro absolutione nostra, & liberatione creator dominusque, & redemptor noster pertulerit, quibusque se contumelijs afficiendum tradiderit, vt nos a vinculis potestatis diabolicæ liberaret. Attendite itaque uobis, & omni gregi, in quo vos spiritus sanctus constituit episcopos, regere ecclesiam Dei, quam acquisiuit proprio sanguine: ut non sit, qui uos decipiat, [a] aut seducat in subtilitate sermonis, ut plebes uobis commissas relinquatis, & alicui propter malorum opprobrium hominum quieti vos tradatis, & vt vos solummodo saluetis, & filios orphanos relinquatis.

Matth. 10.

2. Tim. 3.

Act. 21.

Item Nicolaus Papa, Humifrido Morinensis ecclesiæ episcopo.

¶ In persecutionibus episcopus ecclesiam suam non deserat. C. XLVII.

SCiscitaris itaq; per Gualdagariū presbyterū, vtrū, cū a Normānis de episcopo depellaris, debeas de cætero in monasterio conuersari. In quo scias charissime frater, quòd, si perniciosum est proretam [b] in tranquillitate nauim deserere, quanto magis in fluctibus? Vbi [c] non dicimus, quòd persecutorum non fugiamus [d] (maxime paganorum) insidias, cum ad tempus sæuiunt, & ob multitudinem delictorū nostrorū nocēdi facultatem diuinitus [e] assequuntur; præsertim cum eis prodire [f] ultro non debeamus, & multos prophetas, & Apostolos, ipsumque Dominū huiusmodi fugisse insecutores luce clarius cōstet; sed quòd præcipue nos qui tanquam arietes [g] ducatū gregibus præbemus, imò qui & horū pastores sumus, Deo auctore cum eis in periculis pro uiribus persistere pro certo cōueniat: & cum trāquillitas reddita diuina fuerit pietate sopitaq; furentium infestatio; mox gregē requirere, & in

Io. 8.

3 Ad hoc 38. d. 1. eiu.

Ad-

ADuersitas.] CASVS. Gregorius docet, ꝙ in tribulationib. non debet quis perturbari, quia ipsa tribulatio est probatio virtutis, & non est iudicium reprobationis: & ꝙ quis non debet perturbari propter aduersitatem, probatur exemplo Pauli, qui cum veniebat in Italiam naufragium passus est, & tamen in corde non fuerat turbatus.

vnum colligere; & eius animos cælestis patriæ pace, ac potissimum securitate prædicata sursum erigere debemus. Et tamdiu super eorum cautela oportet nos esse solicitos; vt si Dei iudicio præsentis temporis commoda fortassis amittunt, futuræ vitæ se sperent gaudia absq; ambiguitate percipere sempiterna.

Item Greg. lib. 7. epist. 126. ad Recaredum regem.

¶ Non est reprobatio, sed virtutis probatio, bonorum aduersitas. C. XLVIII.

ADuersitas, quæ bonis votis [a] obijcit, ꝓbatio [b] virtutis est, non iudiciū † reprobationis. Quis. n. nesciat, q̃ prosperum fuit, ꝙ B. Paulus Apostolus prædicaturus ad Italiā veniebat? & tamen veniens naufragiū pertulit: sed nauis cordis [c] in maris fluctibus integra stetit.

9 *Hoc* [d] *tunc seruandum intelligitur, quando inter subditos aliqui inueniuntur, quibus prælatorum vita proficiat: quādo nec specialiter prælatus quæritur, nec ꝑ alios tuta pōt esse ecclesiæ salus, ne si deserere incipiat, quibus prodesse potest, dicatur de eo: [Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum venientem, & deserit oues, & fugit.] Cum vero specialiter quæritur, fugiat exemplo Christi, qui a facie Herodis fugit in Aegyptum: fugiat exēplo Pauli, qui a fratrib. per murum submissus est in sporta. Vnde August. ait: [Fugiat minister Christi, sicut ipse Christus in Aegyptum fugit, fugiat & qui specialiter quæritur, dū per alios firma est ecclesiæ salus.] Hinc etiam ait Dominus discipulis: [Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.] Hinc etiam idem abscondit se, & exiuit de tēplo, quādo Iudæi lapides tulerūt, vt iacerent in eum. Hinc et Aug. ait de eodem in ps. 54. [Ecce elongaui fugiens, illud tangit, quòd Christus vitabat persequentes, vt occasionem [f] iræ demeret, & manebat in desertis orans: in quo docebat nos in secreto cōscientiæ orare, & quiescere, cum a malis premimur.] Cum vero non prælatorum tantum, sed totius ecclesiæ salus [g] quæ-*

† al. iudicium. Act. 27. Ioan. 10. Matt. 2; Act. 9. Glos. ord. ad c. 11. 2. ad Cor. in fine, ex August. epis. 180. ad Honoratum. Matth. 10. Ioan. 8. Gl. ord. Cassiodoro.

tur, & prælatus non quæritur specialiter, nec per alios est tuta salus ecclesiæ, in quo casu si gregem sibi commissum deserat, dicet mercenarius. Si vero persona prælati specialiter quæritur, & salus ecclesiæ tuta est per alios; fugiat tunc prælatus, & hoc probat duob. exemplis, s. Christi, & Pauli: & tribus auctoritatib', scilicet Aug. Christi, & Dauid. Cū aūt quæritur nō solum prælatus, sed tota ecclesia: tunc non debet recedere, sed opponere se debet pro populo suo, & animam suam ponere pro ouib. suis: & hoc de extrinseca persecutione. Est & alia ꝑsecutio intrinseca, quæ fit a subditis in occulto, qñ ꝓlatus compati debet pro peccatis aliorū: & hoc probat quattuor auctoritatibus.

d ¶ Hoc. s. ꝙ ꝓlatus maneat cum subditis suis.

d ¶ Hoc ēt.] In hoc §. distinguit qd iuris sit in extrinseca siue intrinseca ꝑsecutione. Extrinseca. n. persecutio consistit i manifestis inimicis ecclesiæ. Intrinseca in eis, q adhuc nō sunt ꝑcisi. In exteriori persecutione distinguitur: aut solus prælatus q̃ritur, aut totus clerus. Si solus ꝓlatus: aut eo recedente tuta est salus ecclesiæ, & tunc fugiet, & hoc ꝓbat exemplo Christi & Pauli, & trib. auctoritatib. Aug. Dñi, & Dauid. Si nō est tuta, tunc ponēt alam suam ꝓ ouib. suis. Si totus clerus quæritur, indistinctè se pro eis host. b. opponet, vt 43. d. si rector sed si aliàs potest consuli ecclesiæ, totus clerus fugiat cum prælato. Si non potest, remaneant cum prælato, vel omnes, uel quidam ex eis, si est altercatio inter eos de remansuris, res sorte dirimatur. 26. q. 2. sors. Circa intrinsecam distinguitur sic: aut omnes sunt mali, aut quidam. Si boni sunt commisti malis, eos non deseret. 23. q. 4. tu bonus. Si omnes mali sunt, aut spes est de correctione, aut non. Si est, non sunt deserendi. Si non est spes, tunc sunt deserendi, ut inf. ca. c. vlt. Et nota ꝙ loquitur de extrinseca persecutione usque ibi. [Est & aliud genus. Abinde mistim de extrinseca & intrinseca vsque ibi, [Cum autem a vitijs.] & abinde tantum de extrinseca. 2

Persecutio est duplex. 3

Prælatus an propter persecutionem licite possit ecclesiā deserere.

1 Sub in qua & per q̃ trāsire debem' tribulationes & pericula huius seculi, sicut in naui mare trāsimus ad littora. iuxt. illud. Hoc mare magnū, & spatiosum: & sequitur ibi, naues & pertrā sibunt. Ps. 103. Arc.

a ¶ Bonis votis.] Idest, propositis.

b ¶ Probatio.] Sup. ead. cum percussio.

ADDITIO. Et dic probatio, i. examinatio, & experimētum virtutis, idest, constantiæ. Vel probatio virtutis, scilicet, ut probatione melior quis efficiatur, & ita appareat, ut in prædicto cap. cum percussio. secundum Hug.

c ¶ Nauis cordis.] Idest, constantia fidei. 1

HOC ETIAM. Hæc est 9. pars quæstio. in qua dicitur quando debet prælatus relinquere subditos, & quando non, Io. de Fant.

CASVS. Dictum est sup. in c. suggestum, & ca. sciscitatis, ꝙ prælatus perseuerare debet cum subditis in tpe tribulationis, licet possit quandoque recedere ad tempus & fugere. Nunc vero ostendit hic tempus seruandum esse, quando inter subditos aliqui boni reperiuntur.

e ¶ In Psalmo.] Exaudi Deus orationem.

f ¶ Vt occasionem.] Et ita peccat qs eo ꝙ dat alijs occasionē peccādi, ut 55. d. si Euangelica, & 22. q. 4. inter.

g ¶ Salus.] Ergo uidetur ꝙ pro rebus temporalib. non debeat prælatus mori, ut 23. q. 5. non est nostrum.

2 De hac materia plene no. Inn. ext. de renūciat. nisi cum pridem. §. j. vbi posita ē ista glo. sicut hic iacet multa addit. & ibi de hoc per Host.

a ¶ Fides.] Per heresim aliquam.
b ¶ Persecutionis.] idest compassionis.
c ¶ Non vror.] Compatiendo.
d ¶ In Psalmo. Dñe exaudi. ibi: Quia defecerunt sicut fum⁹ dies mei. & ossa mea sicut in frixorio cõfrixa sũt.

omnes mali, & obstinati. Si sunt ibi aliqui boni, nõ debet prælatus deserere bonos propter malos, sed tolerare debet patiẽter, & hoc probat quatuor auctoritatib. Si autem omnes sunt mali & obstinati, tunc licet prælato ab eis recedere, exemplo Beati Benedicti, qui monachos

a Dic, idest, fortes, Fortes enim & robustiores in fide dicũtur ossa. qa portant carnes, idest, infirmos secũdum Hug.

e ¶ Frigitur.] idest, consligitur, i. tantũ dolet de malorum interitu, quantũ salutem eorũ diligit.
f ¶ Xxx.] In te Dñe speraui, vsq; Miserere mei Deus, qm̃ tribulor, & cõturbatus est in ira oculus meus, anima mea & venter meus: quoniam defecit, &c.
g ¶ Palearũ.] Idest, malorum, qui sunt sine fructu.
h ¶ Odit.] Supple id in quo. s. odio extingueretur. a oculus rationis, si haberet illud odium. Vel dic, non odit homines, sed peccata eorum. 86. dist. odio.

a Scilicet p mortale peccatum, i. si odiret paleas, i. malos inquantum hoĩes sunt secũdum H.

i ¶ Oculus.] i. intellectus.
k ¶ Venter.] i. prælatus qui quandoq; ventrosus est.
l ¶ Pro interiorib.] Idest, subditis.
m ¶ Nõ clamat.] Alte, sed intus ingemiscendo.
n ¶ Defecit. Dicẽs, supple: quia defecit quasi dicat; omnino conturbatus est oculus meus: qa defecit in dolore vita mea ex magna iniqtate malorũ. & quare dicat hoc occulte subdit, videns nõ posse proficere, &c.
o ¶ Lxix.] Scilicet, Deus in adiutorium meum intende.
p ¶ Tribulatorum.] Idest, illa vox, Deus in adiutorium meũ est vox martyrũ in manifesta persecutione, & etiam vox iustorum in occulta & intrinseca.

nitur, fides [a] *impugnatur, necesse est, ut ex aduerso ascendant, & in die belli seipsos murũ opponant pro domo Domini, & animas suas ponãt pro ouibus suis: vt exemplo suæ passionis accedant, quos sermone doctrinæ diutius cõfirmare non valent. Et hoc quidẽ de manifestis persecutionib. Est & aliud genus persecutionis,* [b] *in quo Apostolus laborabat dicens: [Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scãdalizatur, & ego nõ vror? &c.] Hinc August. in ps.* [d] *101. [Ossa, i. fortes, quorũ frixorium sunt, q scandalizantur: tantũ. n. frigitur* [e] *bonus, quantũ amat.] ¶ Hinc idẽ in ps. 30.* [f] *] Irascitur iustus pro peccatis palearum,* [g] *non tamen odit,* [h] *in quo extingueretur oculus:* [i] venter [k] *pro interioribus,* [l] *quæ turbantur, quando nec corripi possunt impij, quib. non † clamat,* [m] quia defecit [n] in dolore vita, *videns non proficere qđ prædicat.] ¶ Hinc idẽ ait in ps. 69.* [o] *vtrumq; hoc genus persecutionis distinguens: [Vox tribulatorũ* [p] *Christo, i. martyrum inter passiones periclitantiũ, sed de capite* [q] *præsumentiũ.* [r] *Cũ illis* [s] *vox oĩs iusti; cui ex charitate, abundans iniquitas ẽt Christianorum est passio: vt Lot corporalẽ persecutionẽ a nullo in Sodomis sustinuit, sed a malis factis eorum, cũ † quib. habitabat. Est ergo persecutio iusti, vel a leone* [t] *in impetu, vel a dracone* [u] *in insidijs, vnde omnes* [x] *clamẽ:* Deus in adiutorium meum intende.] *¶ Cũ aũt* [y] *vitijs subditorũ prælatus affligitur, aliquãdo oĩum est una & insatiabilis obstinatio, aliquãdo mali inueniũtur bonis admisti. Quãdo boni simul cũ malis habitant, nõ sunt deserendi boni pp malos: ne peruersè malos euitãdo vincamus,* [z] *quos fugimus, ad gehennã, † sed potius mali tolerentur pp bonos. Vnde Greg. [Abel* [a] *esse renuit, quẽ Cain* [b] *malitia nõ exercet.* [c] *] ferrũ quippe nostræ mẽtis ad acumen non põt peruenire veritatis, nisi hoc alterius eraserit lima* [d] *prauitatis. Hinc ẽt Augustinus: [Tu bonus* [e] *tolera malũ, & c. infra de tolerandis malis in prima causa ƨ hæreticorum.] Idẽ ait: [Maius malum in separatione bonorũ* [f] *committimus, quam*

Ezech. 13.

Ioan. 10.

2. Cor. 11.

Glossa ord. ex Aug. ad ver. (& ossa mea, sicut in frixorio) & Beda 2. Cor. 11.

Eadẽ re August. ad uers. (Miserere mei Dñe.)

† non clamat clare, sed intus ingemiscit.] glossa ordin. Eadem ex eodem in præfatione Ps.

† cui non fuit delect. ut non ibi habitaret.] glos. ordin.

† al. veniamus ad gehennam.

l. 20. Mor. c. 29. & l. 9. re. epi. 39. 23. q. 4. tu bonus. Glos. ord. in ca. 6. 2. ad Cor. in fine ex Aug. sermo. 18. de ver. Domini.

q ¶ Sed de capite.] Idest, Christo.
r ¶ Præsumentium.] Idest, confidentium.
s ¶ Cum illis.] Idest, martyribus, & hic innuitur intrinseca persecutio.
t ¶ Vel a leone.] Idest, a diabolo aperte sæuiendo.
ADDITIO. Sicut per Sarracenos & apertos hæreticos. Archidia.
u ¶ Dracone.] Idest, a diabolo occulte persequendo, vel a falsis fratribus.
x ¶ Omnes.] Idest, tam illi qui extrinsecam, quàm qui intrinsecam persecutionem patiuntur.
CVM AVTEM. CASVS. Supra in §. proximo tractatum est qualiter fiat persecutio intrinseca, scilicet a subditis malis, & per compassionem: Nunc vero distinguitur sic. Aut inter subiectos sunt aliqui boni, aut sũt

nachos suos deseruit: quia conspirauerant in necẽ eius.
y ¶ Cum aũt.] Hic §. loquit de intrinseca persecutione.
z ¶ Vincamus.] Idest magis sumus digni gehenna, quã ij quos fugimus.
a ¶ Abel.] Idest, similis Abel in patientia non vult esse, qui non potest tolerare consortium malorum, nam quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerantiam testis est, quod bonus non est, ut 23. q. 4. hæc autem, & c. tu bonus.
b ¶ Cain.] Idest, fratris Abel.
c ¶ Non exercet.] Idest, malos non allicit, significat, ut illos corrigat.
d ¶ Lima.] Idest, persecutio.
e ¶ Tu bonus.] Infra 23. q. quarta, hæc autem. c. tu bonus.
f ¶ Bonorum.] Argum. quòd si per aliquem non stat quominus faciat, idem est ac si fecisset. 43. distinctio. Ephesijs.

Bonus non est q malos nõ tolerat.

a ¶ Continua-

in coniunctione [a] *malorũ fugimus.*] *& infra.* ¶ *Tali nõ imputat Deus sua peccata, quia nõ fecit; non aliena, quia non approbauit; non negligentiã, quia non tacuit, non superbiã, quia in vnitate permansit.*] ¶ *Hinc idẽ in psal.* 54. [Quis dabit mihi pennas, sicut columbę? *non ait, sicut coruo. Colũba a molestijs quærit auolare, sed dilectio nẽ nõ amittit, & semper gemit. Sic bonus vult separare se corpore, nõ amore, ab his, quibus non potest prodesse:*] *& infra* ¶ [*Sed aliquando ligatur, nõ visco cupiditatis, sed cura & officio, vt deserere non possit* [b] *, nisi soluatur. Quod si non soluitur, tunc dicat,* Cupio dissolui, & esse cũ Christo: Sed manere in carne necesse est propter vos; *& sic est meritum ex desiderio.* [*Ecce elongaui fugiens; non loco, ne rumpatur charitas bonorũ, ne perdatur exercitium malorum, quos Deus admiscet, vt Iudam Apostolis:*] *quem quamuis sciret furem esse, tamen ad prædicandum misit, & ei Eucharistiam dedit, docens in ecclesia tolerari malos, nec obesse bonis malorum consortia. Quando vere omnium subditorũ est obstinata malitia, nec prodest eis prælatorum præsentia; tum etiam corpore licet ab eis recedere: ne & illorũ nequitia semper in deterius proficiat, & isti quidem fructum amittant, quem de aliorum profectu possent inuenire. Sic beatus Benedictus deseruisse legitur, quos in necem suam vnanimiter vt derat conspirasse. Hinc ẽt beatus Gregorius Petro diacono interrogãti, an liceat prælato gregem semel susceptũ gerere, lib. 2. Dial. 63. respondit dicens.*

Gloss. ord. ex Aug.

Philip. 1.

Glossa Iterlinearis ex Aug. in psal. 54. 23. q. 4. tu bonus.

α ¶ Vnde Augustinus.] *Multa in hac disputatione citat Gratianus ex Augustino, quorũ sentẽtia qdẽ apud illũ habetur, sed verba ipsa sunt ĩ glossa ordinaria locis ĩdicatis. De hac vero quæstione, quando liceat episcopo recedere ab ecclesia sua, disserit B. Augustinus epi. 108. Honorato episcopo scripta.*

β ¶ In prima causa.] *Indicat causam vigesimam tertiã in qua primum de hæreticis ex proposito agitur. qui mos citandi habetur etiam. 1. q. 7. necessaria. & alibi.*

¶ Quando liceat prælatis subditos deserere, vel non.

C. XLIX.

IBi adunati æquanimiter portandi sunt mali, vbi inueniuntur aliqui, qui adiuuentur, boni. Nã vbi omnimodo de bonis fructus deest; fit aliquãdo de malis labor superuacuus †: maximè si è vicino causæ suppetãt, q̃ fructum Deo ferre valeant meliorem. *& paulo post.* ¶ Sæpe agitur in animo pfectorũ, quod silentio prætereundũ non est, quia cũ laborem [c] suũ sine fructu esse considerent, in locum alium ad laborẽ cũ fructu migrant. Vnde ille quoq; egregius prædicator, qui dissolui cupit, & cũ Christo esse, cui viuere Christus est, & mori lucrũ, qui passionũ certamina non solũ ipse appetijt, sed ad tolerãda hæc, & alios accendit; Damasci persecutionẽ passus, vt possit euadere, murum, funem, sportamque quæsiuit, seq; latenter deponi voluit. Nunquid † Paulum mortẽ dicimus timuisse quam se ipse pro amore Iesu testatur appetere? Sed cũ in eodẽ loco minorem sibi fructũ adesse cõspiceret; ad grauem † laborem se alibi [d] cũ fructu seruauit, fortis etenim præliator Dei, teneri intra claustra noluit, certaminis campum quæsiuit.

† *vanus*] orig.

Philip. 1.
2. *Cor.* 11.

Act. 9.
† *al. Num nam.*

† *& graui labori ad laborem.*] orig.

Multorum auctoritatibus apparet, quando viuentibus episcopis alij possint substitui, & quando non.

a ¶ Coniunctione.] Fugimus eũ malũ in hoc q̃ nõ cõiungimur malis: qa si essem⁹ cũ eis, possemus corrumpi cũ eis: tamẽ maius malum committimus, ex hoc q̃ separamur a bonis: qa separando nos a bonis cõmittim⁹ schisma q̃ facere maximũ malum est, vt 24. q. 1. non afferamus.

b ¶ Non possit.] id est, non debeat propter hos quibus potest proficere. Ioan.

IBi adunati.] CASVS. Petrus diaconus q̃siuit a Gregorio, an liceret prælato deserere gregem semel susceptũ: qui respondit dicens, q̃ si subditi sunt boni malis admixti, tolerandi sunt mali ꝓpter bonos. si vero omnes sunt mali & incorrigibiles, recedere põt p̃latus ad aliũ locum, exemplo Pauli, qui de Damasco fugit, vt alibi magis proficeret. Sequens. §. patet.

c ¶ Laborẽ.] Nota q̃ labor nõ debet esse sine mercede, vt 12. q. 2. charitatẽ. & in auth. de iud. §. ne autem. col. 6. vbi dicitur, q̃ labor non debet esse sine fructu. vnde versus.

Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas. iuxta illud.

Optat præmia quisque labor.

d ¶ Alibi.] Idẽ facit Cypri. vt 24. q. 1. ad uocauit. §. multorũ.

Quod

Schisma cõmittit qui se a bonis separat.

Labor est remunerãdus.

QVAESTIO II.

QVod autem [a] iste valetudine recepta suam possit repetere cathedram; nulla auctoritate ratum habetur. Celebrationem uero sacrificiorum, si † infirmitatis causa dimiserit, valetudine recuperata exequi non prohibetur.

† al. quam.

Vnde Alexander secundus scribit Gebonardo Viuariensi † archiepiscopo.

† al. Viennensi.

¶ De quodam presbytero, qui caduco morbo laborabat. C. I.

Iuo p. 6. c. 405.

IN tuis literis continebatur sic. Hic clericus ordinem habet presbyterij, sed quia caduco morbo laborat, & & ipsi in præsentiarum hoc agnouimus, nõ ausi fuimus concedere sibi vt offerret, vel missam celebraret. Quia vero languor in culpa non est, super hac re auctoritatis nostræ decreto consulendo deliberauimus. Consulimus itaque, vt si frequenter [b] hoc morbo tangitur, ab oblatione, & Missarum celebratione modis omnibus prohibeatur. Indecens enim est, & periculosum, vt in consecratione Eucharistiæ morbo victus epileptico cadat. Si vero Dei misericordia conualuerit (quandoquidem nõ culpa, sed infirmitas est in causa) eum sacrificare iam nõ interdicimus [c].

Idem Gelasius Rustico, & Fortunato episcopis.

¶ A regimine suspendatur ecclesiæ, qui in terram frequenter eliditur. C. II.

† al. Foropopiliensis.

NVper Foropopulensis † ecclesiæ clericis una cũ Sabino episcopo & Pelagio, & laicis propria suggestione referarũt, præsulem suum graui quadam necessitate vexari, cuius eũ dicerẽt incursione frequẽter elisum. Qđ ne scandalũ fidelibus videretur ingerere, & ecclesiã Dei vbiq; positam hac offensione turbare, præcipuè, cũ eodem ipso volente huc se perrexisse firmarẽt, ad dilectionẽ vestrã scripta direximus, vt ecclesiæ, cuius rector tali casu tenetur adstrictus, visitationem congruam reddatis. Verũ, quia nunc idem ipse venit huc pontifex, falsaque oĩa de se iactata disseminat, sub diuini cõtẽplatione iudicij, vestręq; cõsciẽtiæ, existimationisq; respectu,

QVod autẽ.] CASVS. Hæc est q. 2. qua quæritur, vtrum recuperata sanitate possit quis repetere cathedram cui renunciauit. Et respondet q; non: & transfert se G. ad aliam quæstionem incidentem, scilicet vtrum sacerdos, qui dimisit celebrationem Missæ propter morbum caducum: recuperata sanitate possit celebrare? & respondet cum distinctione, scilicet utrum quis vexeĩ morbo epileptico vel caduco frequenter, aut raro. si frequẽter, oĩno dẽt cessare a celebratione Missarũ, vt inf. e. c. 1. si uero raro, aut uexaĩ cũ spumæ iactatione, & uocis cõfusæ emissione: & tunc nullo mõ celebrare põt, ut inf. ea. c. 2. aut uexaĩ, sine spumę iactatione, & sine uocis confusæ emissione: & tũc celebrare potest: ita tñ ut habeat iuxta se uicini solaminis adiutorem, ut sup. ead. q. 1. illud. si plene ẽ liberatus, non est quęstio quin possit celebrare.

a ¶ Quòd autem.] Si quis de licẽtia Papæ renunciauit, & ad p̃ces eius alter substitutus est: certũ est q; ille non põt repetere eã, licet cõualescat, ut supra ea. q. 1. hoc nequaquam. Et ideo magister aliam quæstionẽ tractat. utrum ille qui abstinuerit a Missa pro ægritudine, recuperata sanitate possit celebrare? Et certũ ẽ q; potest. 1 inf. ead. c. 1. dũmodo certũ sit eũ esse sanatum. Si autẽ fuit dæmoniacus, uel epilepticus, debet prius per annũ esse liberatus. 33. dist. cõiter. 55. d. præcepta. & ar. ff. de redhibit. actio. quod ita. In ægritudine cõstituti Missas celebrare possunt supra ea. q. 1. c. illud. nisi ita debiles sint, q; ceptũ officium nequeant adimplere & nisi habeant morbum caducũ. 33. d. cõiter. Tñ cum distinctione an morbus iste sit cũ spuma & clamore, ut tunc non possint: uel sine spuma & clamore, & tunc possint, ut ibi notaui. sed quidam. 2 indistincte dicunt, quod non debent celebrare infirmi.

1 Sub. nec distinguendũ est q̃ fuerit ęgritudo dummodo, &c. ut sequitur.

Epilepticus an possit celebrare.

2 Vt Ryan.

IN tuis literis.] CASVS. Quidam presbyter morbum patiebatur caducum: quare Gebonardus Viuarien. archiep̃s ei celebrationem Missę interdixit: & per illũ presbyterum consuluit Alexandrum dictus archiepiscopus an iste presbyter posset Missarum solennia celebrare. Nunc Papa rescribit dicens, quomodo ei cõstitit q; ille cadebat. vnde mandat ei: q; si iste presbyter frequenter cadit, & vexetur morbo caduco, non debet celebrare: si autem conualuerit, non prohibeatur.

b ¶ Frequenter.] Ideo quidam. 3 dicunt quod si raro accidit, potest celebrare, dummodo habeat socium sup. ea. q. 1. c. illud. uel supple, maxime uel distingue, ut 33. d. communiter.

3 Lau. & H.

c ¶ Interdicimus.] Sic ergo propter infirmitatem non repellitur quis ab officio diuino, uel a perceptione sacramentorum, ut sup. d. 5. ad eius uero.

Infirmitas non repellit ab officio diuino.

NVper Foro.] CASVS. Clerici Foropopulensis ecclesiæ una cum Sabino & Pelagio & laicis Romam uenerunt & dixerunt Gelasio, q; episcopus eorum lędebatur morbo caduco frequenter, asserentes se de eius voluntate uenisse. quare Papa illi ecclesiæ duos dedit uisitatores, s. Rusticum & Fortunatũ, sed quia idem episcopus

scopus

sceptus postea Romam pergens dixit omnia, quæ de eo dicta fuerunt, falsa esse: ideo Papa præcepit eisdem visitatoribus narrando prædicta, ut ueritatem perquirant: & si prædictum epm inuenerint fuisse repente prolapsum cum voce confusa, & spumæ iactatione, eum celebrare tur purgatio, ut extra de causa poss. & propriet. cum ecclesia in si.

b ¶Triginta.] Contra 33. d. cōmuniter. Sed ibi certum fuit eū esse demoniacū, sed hic dubium, & omnes cibos ideo iubetur comedere, ne morb. possit occultari, quod physicum est, unde signatur contrariū ꝗ. de consecr. dist. 5. contraria, 1 ideo autem hic dantur omnes carnes isti pter hœdinas, quę prouocant dæmones.

rerum fide solertissime perquisita, si aliquando scilicet, vel in domo, vel in processione, vel in alio quocumq; loco probatur repente collapsus, vocesq; dedisse cōfusas, & spumas ore iactasse; quanta fieri potest examinatione quæratur. Quod tamen, siue non possit aliquorum factū testificatione firmari, siue nunquam contigisse dicatur, non putandum est posse sufficere, sed certum, manifestūque documentum, quia de tanta re non segnius [a] agendum est. Faciat rem tua dilectio frater Rustice sui moris, & aptam magno pontifici; ut eum triginta [b] α diebus tecum esse constituas, eumque carnibus indifferenter uti necessaria probatione compellas vti.

α ¶Triginta.] *In duobus codicibus vetustis legitur* octuaginta.

Carnes hœdinæ prouocant dæmones.

1 Nō est cōtra, quia hic loquitur de experimētis medicinæ, q bona sunt & necessaria, vt hic: ibi autē loquitur de nimio vsu medicinæ, q. est ꝗ hibitus ut ꝙ non ieiunetur, uel aliud simile est cont. legē di uinā. Arc.

CAVSA OCTAVA.

Quidam episcopus agēs in extremis successorem sibi ex testamento instituit: inde suorum amicorū patrocinio in eundē episcopatum eligitur: post electionem pro indemnitate ecclesia canonicis iuramentū præbuit: accusatur de simonia, tāquam munus ab obsequio præstiterit; ante tempus sententia a clericis suis derelinquitur: sine literis Apostolicis † ad ecclesiam suam reuertitur episcopus.

† al. Apostolici.

1 *Hic primum quæritur, an liceat episcopo sibi successorem instituere.*

2 *Secundo, an amicorum patrocinia in electione debeāt conualescere.*

3 *Tertio, an sit habendus simoniacus: qui post electionē huiusmodi iuramentum canonicis præstat.*

4 *Quarto, an liceat clericis ante sententiæ tempus ab episcopo suo discedere.*

5 *Quinto, an sine literis Apostolicis † debeat redire ad propriam ecclesiam.*

† al. Apostolici.

Quidā episcopus. CASVS. Quia in superiori cā in illo c. petijsti. fuit ꝯcessū priuilegiū Moguntino de eligendo sibi successorē: ne aliquis dubitaret hoc esse licitum de iure communi, ideo Gra. hanc 8. causam supponit, in qua ostēdit, ꝙ nulli licet eligere successorē: & ꝙ amicorū patrocinia in electionib. cōualescere non debent: & ꝙ nō est simoniacus, qui post electionem pręstat canonicis iuramentū de indēnitate ecclesię: & alia plura, q̃ oīa vt pleni⁹ elucescāt, ponit thema de quo quinque elicit q̄stiones.

Quod aūt.] Hæc quæstio diuiditur in quatuor partes: in quarum prima probat magister per 4. auctor. sanctorum patrū, ꝙ potest eps seu prælatus sibi eligere successorem: & hoc vsq; ad §. [His omnibus.] ubi dat solutionem. postea quædam adiūgit ad electionē pertinentia. Secunda ibi, [Olim. Tertia ibi, [Oportet eum.] Quarta ibi, [Audacter.] Io. de Fant.

QVAESTIO I.

Sup. 7. q. j. c. petijsti.

Quod autem [c] *episcopo successorem sibi instituere liceat, ex verbis Zachariæ Papæ conijcitur, quibus Maguntino archiepiscopo permisit adiutorem sibi statuere,*

CASVS. Hec est 1. q. qua quæritur an liceat episcopo sibi eligere successorem. & certū est: ꝙ nō, nisi p priuilegiū hoc habeat. Primo tn̄ probat Gra. ꝙ sic exemplo Moguntini. & auctoritate Symmachi a contrario sensu. & exemplo Petri. Postea probat contrarium in §. [sed in Antiocheno] & in §. [His auctoritatibus.] dat solutionem.

Successorem sibi instituere nulli licet.

brare prohibeant. Si autem hoc inueniri non potest: pręcipit Rustico, ut faciat eum carnibus uti xxx. diebus indifferenter.

a ¶Segnius.] Not. ꝙ in magnis rebus diligentior inquisitio est facienda, ut 42. distin. quiescamus. & 61. distin. miramur. Et ideo hic actore non probante, reo iudici-

c ¶Quod aūt.] Certum est, ꝙ non licet 2 nisi cui hoc specialiter permittitur, ut Mogūtino. 7. quęst. j. petijsti. nec

2 Sed contra vi expresse 16. q. vi. c. ol.

nec obstat 79.dist.si trāsitus.vbi innuitur. ꝙ Papæ licet sibi instituere successorem. sed dicitur ibi, ꝙ potest cū fratribus deliberare de successore. r

a ¶Decernere.] idest, deliberare.

SI Petrus.]CASVS. Petrus Apostolus cum instare, vellet verbo prædicationis, & orationi, Item temporalib. Linum, & Cletum præfecit: sed solum Clemētē sibi successorem elegit, cui potestatem tradidit ligandi, & soluendi.

b ¶Si Petrus.] Si, id est, quamuis.

c ¶Aut ligādi.] Non intellige ꝙ isti prius non habuerint potestatē ligādi: sed hoc vult dicere, ꝙ istis si dedit Papa plenā potestatē: ne sit ꝯ 2.q.1.nemo, 24.q.j. qdcunque vbi dicitur, quod omnes presbyteri hanc habent potestatem. Habuerūt ergo prius hanc potestatē. sed non tantam. Isti autem duo temporalia pauperibus erogabant: ad quod officium Apostoli diaconos elegerant.93.d. legimus. quod hodie hēt camerarius Papę, & patet ꝙ Linus, & Clet⁹ non fuerunt Apostolici, & hoc est verū, ꝙ post Petrum statim nō fuerunt Apostolici, sed Clemens fuit post eum Apostolicus, videns aūt Clemens ꝙ hoc esset perniciosū exēplo, ꝙ aliquis sibi eligaret successorē, renūciauit Papatui: & tūc electus fuit Linus: eo mortuo elect⁹ est Cletus: quo mortuo denuo fuit Clemēs, electus, & sic Clemens sm unam cōputationem fuit secundus, & secundū aliam fuit quartus. vnde versus. [Disputat hic mūdus, quartus fuerit ve secundus.]

d ¶Tradēte.] Ad hoc inducitur capitulū.

VNde.] SED IN ANTIOCHENO. CASVS. Hucusque probauit Grat. superficialiter episcopo licere sibi eligere successorem: nūc autem probat contrarium.

EPiscopo.]CASVS. Statutum fuit in Antiocheno concilio, ut nullus eligat sibi successorum, & si factū fuerit, irritum sit: sed eligatur a clericis episcoporum iudicio. Idem est casus sequentis c.

e ¶Successorem.] Verum est quod non potest de iure com-

r Sub. ꝙ aliud est q̄ sibi successorē eligere, nam illud est licitū, ut ibi, illud uero illicitū, vt hic; nam deliberare licet cuilibet prælato de suo successore, cum videt sibi mortem imminere. vñ ibi dr̄ decernere .i. deliberare: non eligere, sm Hug.

qui ei defuncto in plenitudinem potestatis succederet. ¶*Item ex verbis Symmachi Papæ dicentis:* [*Si transitus Papæ inopinatus euenerit, vt de sui electione successoris non possit ante decernere* [a], *&c.*] *apparet, quod episcopi successores sibi instituere possunt.* ¶*Item exemplo beati Petri illud idem probatur, qui beatum Clementem sibi successorem instituit.*

Dist.79.si transitus

Vnde Ioannes tertius scribit episcopis Germaniæ, & Galliæ, epistola vnica, c.2.

¶Quòd Petrus Linum, & Cletum adiutores sibi asciuit, sed Clementem successorem. C. I.

Ans.l.1.c.55. Poly.l.1.tit.1.

SI Petrus [b] princeps Apostolorū adiutores sibi asciuit Linum, & Cletum; non tamen potestatem pontificij, aut soluendi, aut ligandi [c], eis normam tradidit; sed successori suo sancto Clementi: qui sedem Apostolicam post eum, & potestatem pontificalem, tradente [d] sibi beato Petro, tenere promeruit. Linus vero, & Cletus ministrabant exteriora, princeps asit apostolorum Petrus verbo, & orationi insistebat.

PALEA Cap. II.

Ans.l.1.c.3. Clemens ep.1.

VNde ipse Clemens in epistola ad Iacobum Hierosolymitanū missa, inter cætera scribit, quod Petrus adhuc uiuens Clementem in episcopum elegit. ¶Simon Petrus in ipsis diebus quibus vitæ finem sibi præsensit, apprehensa manu mea repente consurgens in aurib. totius ecclesiæ, hæc protulit verba, Clementem hunc episcopum vobis ordino; cui soli meæ prædicationis, & doctrinæ cathedram trado, quem præ cæteris expertus sum Deum colentem, homines diligentem, castum, discendi studijs deditum, sobrium, benignum, iustum, patientem, & scientem ferre nonnullorum, etiam ex his, qui in verbo Dei instituuntur, iniurias.

Omittuntur hic aliquot uerba.

Clemens noluit esse Papa statim post Petrū.

Sed in Antiocheno concilio hoc omnino fieri prohibetur, in quo c.23. sic statutum legitur.

¶Episcopo successorem sibi constituere non licet. Cap. III.

Poly.l.2.tit.17. Ans.l.6.c.57. Burc.l.1.c.185. Iuo p.5.c.301.

j EPiscopo non licere pro se alterum successorē [e] sibi constituere, licet ad exitū uitæ perueniat. Quòd si tale aliquid factum fuerit, irritum sit huiusmodi constitutum. Seruetur autem ius ecclesiasticum id continens, non oportere aliter fieri, nisi cum synodo, & iudicio episcoporum [α], qui post obitum quiescentis potestatem habent, eum, qui dignus extiterit, promouere.

α ¶Episcoporum.] *In codicibus Gratiani etiam manuscriptis sequebatur,* & electione clericorum: *quæ sunt expuncta, quia neque in originali, neque apud cæteros collectores leguntur.*

Idest, in capitulis Martini Bracha.c.8.

¶*Item ex concilio Martini Papæ, c.8.*

communi, sed de dispensatione Papæ 7.q.1. petijsti. nec obst. 20.q.3. pñs. vbi pater volebat quod eo mortuo filius eius fieret monachus. sed ibi nõ erat successio iuris.

a Episcopo.] Episcoporum.] Hoc requiritur in ordinatione, sed non in electione 64.d. per totum.

in principatu, sed noluit. immo extraneum, & de alia tribu elegit, scilicet Iesum, qui Iosue, & Iesus Naue dictus est.

d Facie.] Idest familiariter.

e Deus locutus est.] Secundum quosdam apparuerat per Angelum in specie uisibili, sicut dicitur descendisse per Angelos 2.q.1. De*. Ioan. autem dicit in canonica epistola: Deũ nemo uidit vnquam. tamen ex eo quod dicitur Mosẽ vidisse posteriora Dei: dicunt quidam eum vidisse in specie visibili.

f Potuit.] Quia adhuc nõ erat prohibitum hoc: simile 32. q.4. obijciuntur.

g De alia tribu.] Moyses enim erat de tribu Leui: Iesus Naue siue Iosue fuit de tribu Effraim. de his tribubus habes. 7.q.1. denique.

h Non sanguini.] Arg. q reges dẽnt fieri p electionem 93. d. legimus, & 7. ead. si ergo nisi habeant ex priuilegio constituere successorem sibi ut 63. dist. in synodo. alias etiam de iure omnes sæculares potestates non dẽnt succedere, vt C. ut oẽs tam ciui. q̃ mili. iud. l. vnica. in prin. quod autẽ Dauid in vita sua Salomonem sibi successorẽ instituit, instinctu Spiritus sancti est factũ. Arg. tamẽ cõtra 7. q.1. deniq.

i Sed vitæ.] Supra 40.d. nos qui.

k Rogauerit.] Ergo uidetur q preces inducãt simoniam. vt hic, & 1.q.1. sunt nonnulli. Et dici cõsueuit, quòd si pces fiunt pro digno, nõ inducũt simoniã. ut 1.q.1. quib. sdam. in fi. hoc verũ est si nõ

Ple- Deũ nemo vidit vnquã. Moyses fuit de tribu Leui. Reges eligẽdi sunt. Preces an inducant simoniam.

De eodem. C. IV.

Burch.l.1.c.187. Iuo p.5.c.103. vtrique ex concilio Spalensi.

ij EPiscopo non liceat ante finem vitę alium in loco suo cõstituere successorẽ. Si quis autem hoc vsurpare tentauerit, talis constitutio irrita erit. Non ergo aliter fieri oportet, nisi cum consilio, & iudicatu episcoporum [a], qui post exitum prædecessoris potestatem habent dignum eligere.

Item Hilarius Papa in synodo Romana, c. 5.

De eodem. C. V.

Poly.l.2.tit.18. Ansel.l.6.c.56. Iuo p.5.c.104.

PLerique sacerdotes in mortis confinio cõstituti in locum suum feruntur alios designatis nominibus subrogare: ut scilicet non legitima expectetur electio; sed defuncti gratificatio pro populi habeatur assensu. Quòd, quàm graue sit, æstimare. Atq; ideo α, si placet; etiã hanc licentiã generaliter de ecclesijs auferamus: ne, quod turpe dictum est, homini quisquam putet deberi, quod Dei est. Ab vniuersis acclamatũ est [b]. Hæc præsumptio nunquam fiat, Quę Dei sunt [c], ab homine dari non possunt.

α Atque ideo. *Hac usque ad vers.* Ab vniuersis *addita sunt ex ipso concilio, Anselmo, Polycarpo, & Iuone.*

Item Hieronymus ad Titum, c. 1.

De eodem. C. VI.

In comment. ad ea verba: & constituas per ciuitates presbyteros. Exo.33.

MOyses amicus Dei, cui facie [d] ad faciẽ Deus locutus est [e], potuit [f] vtiq; successores principat' filios suos facere, & posteris propriã relinquere dignitatẽ: sed extraneus de alia tribu [g] eligitur Iesus, vt sciremus principatum in populos, non sanguini [h] deferendum esse, sed vitæ [i]. At nunc cernimus plures hanc rem beneficiũ facere, vt non quærant eos in ecclesia erigere columnas, quos plus cognoscãt ecclesię prodesse, sed quos, vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequijs deliniti, vel pro quibus maiorum quispiam rogauerit [k], & (vt deteriora [l] taceam), qui, ut clerici fierent, muneribus impetrarunt.

Num.27.

Item Innocentius Papa II. in concilio Romano, c. 16.

De eodem. C. VII.

Pann.l.8.c.152. † al. capellas.

APostolica auctoritate prohibemus, ne q's ecclesias, & præbẽdas [m], præpposituras, capellanias †, aut aliqua ecclesiastica officia hęreditario iure ualeat vendica-

PLerique. CASVS. Quidam episcopi in mortis articulo constituti designabant sibi nominatim successores vt non legitima electio expectaretur: sed hoc prohibet Hilarius Papa in synodo: quia iura spiritualia non possunt aliquo hæreditario iure concedi.

b Acclamatum est.] Ab uniuersis.

c Quæ Dei sunt.] Vt ecclesiasticæ dignitates. 1 ut 16. q.1. in canonibus & 23.q.8. conuenior. Io.

1 7.q.5. remoto. in fi.

MOyses.] CASVS. Hieronymus reprehendit hic illos episcopos, qui instituebant sibi successores cõsanguineos, uel amicos, uel illos q ut clerici fierent, muneribus impetrabant, & docet hoc non esse faciendum, exemplo Moysi: qui filios potuit instituere successores

sint cõsanguinei sui, ut extra de ęta. & qual. tuam. in fi. Io. Non credo, q preces consanguineorum inducant simoniã, si fiant pro digno, ut 1.q.1. latorẽ & maximè cũ quis possit p se rogare si dignus est, ut ext. de sim. tuam. nec illa decre. tuam. contradicit si bene inspicatur. E.

l Vt deteriora.] Color est rhetoricus, quando dicit q dicit se uelle tacere: & dicitur præoccupatio.

APostolica.] CASVS. Statuitur in hoc c. ne quis iure hæreditario sibi uendicet uel postulet ecclesias, præbendas, præposituras, capellanias. uel aliqua ecclesiastica officia: quod si quis præsumpserit, careat eisdem in perpetuum.

m Præbendas.] Episcopo non licet filios instituere in

Filius sacerdotis ecclesiam paternam habere non potest.

in paternis ecclesijs.extr.de fil.presby.præsentium.nisi per mediam personam, vt extra eo.ex transmissa. præbendam autem potest habere in eadem ecclesia,si est legitimus.extra eo.tit.ad hec.sed licet sit legitimus.Beneficium tamen paternum non potest habere:sicut hic dicit.sed illegitimus in eadem ecclesia seculari esse non potest canonicus, vt extra eo.tit. ad abolendā. tamen per illam cōstōnem vī ꝙ etiam legitimus nō possit habere beneficium cum patre.& hoc intelligas de omnibus descendentibus. argu.extra de iure pa. cōstituit. 1 extra de inst.ad decorē.& ff. de verb.signif. filij. Fortè aliud in collateralibus & ascēdētibus.arg.de pen.d.1.pœnæ. licet sit ar. contra ext. de insti. ad decorem. Io. sed certe pōt probabiliter dici, ꝙ hoc non extenditur ad nepotes:quia pœnæ sunt restringēdæ.ff. de liber. & posthu. cum quidā.in fi. nec semper nomine filiorū nepotes intelliguntur, vt inst.qui dare tut. pos.i fi.ti.B. Sed qd de illo q renunciat, vt dēt alij forte consanguineo. Hanc renunciationem Papa approbat ext. de offic.deleg.ex parte 1. Sed dic, ꝙ ibi fuit pura renunciatio.

HIS OMNIBVS. CASVS.Soluit Grat. dictam contrarietatem.dicēs ꝙ tractare cum fratribus de electione successoris licet, sed eligere non licet. Exemplum vero Petri nō debet trahi ad consequentiam. nisi ab his qui talem vellēt eligere successorem, qualis fuit Clemens.verū quia cōsueuerāt eligere cōsanguineos & malos, cōstitutum est ut clerici, uel patroni eligant prælatos tales, qui Deo dignè seruire ualeant. quod si facere recusauerint:iure ab ecclesia repudientur quod probat per seq.cap.

re,aut expostulare præsumat.Quod si quis improbus,aut ambitionis reus attentare præsumpserit, debita pœna mulctabitur, & postulatis carebit.

His omnibus auctoritatibus prohibentur episcopi successores sibi instituere. Sed aliud est de sui successoris electione cum fratribus deliberare aliud est ex testamēto tanquam suæ dignitatis hæredem sibi quærere. illud fieri permittitur. hoc autem penitus prohibetur. Illud autem B. Petri Apostoli ab illis valet in argumentum assumi qui tales sibi substituunt, qualem sibi successorē beatus ᵃPetrus quæsiuit. Verum quia officium non vitæ, sed sanguini capit deferri, atque ad episcopatum tales quisque sibi successores quærere capit, qui vel odiosi populis,uel a plebe docendi inuenirentur;idcirco sacris canonibus statutum est, ne quisquam sibi sui officij quærat successorem, sed populi electione quæratur, qui eorum vtilitati digne deseruiat; qui illorum vtilitatem nō sua lucra quærat,qui Christo semen uelit suscitare,non sibi diuitias congregare. Quod qui facere contempserit,iure ab ecclesia repudiatur.

[margin: ² Vbi sm veterē cōpilationē erat illud verbum, nepotū, qd hodie est sublatum. Archid.]

Vnde Augustinus contra Faustum Manichæum, lib. 32.cap.10.

¶Qui sibi & ecclesiæ prodest, vtroque pede calceatus intelligitur. C. VIII.

[margin: Deuter.25.]

² OLim iussus est frater præmortui fratris vxorē ducere,ut nō sibi,sed illi sobolem [b] suscitaret,eiusque vocaret nomine [c], quod inde nasceretur.Quod si recusaret;discalceatus vno pede cōspui solebat in faciem. Nunc Euangelij quisque prædicator ita debet in ecclesia laborare,vt defuncto fratri, idest Christo, suscitet semé, qui pro nobis mortuus est: & quod suscitatū fuerit,eius nomé accipiat. Atvero qui electus ab ecclesia ministeriū euangelizandi ᵃ renuerit;ab ecclesia ipsa merito,digneque cōtemnitur.Qui enim,& sibi prodest,& ecclesiæ,bene intelligitur vtroq; pede [d]calceatus.Vnde illud. Quā speciosi pedes euangelizantium pacem,euangelizātium bona.] Qui autem curam lucrandorum refugit aliorum, discalceati illius non figuratum [e] significauit, sed in se impletum portabit opprobrium.

[margin: Esa.52.Rom.10.]

a ¶ Beatus. Sed numquid adhuc Papa posset facere sibi successorem? Non quia hoc esset immutare statutum ecclesiæ.vt 25.q.1.quæ ad perpetuam, & quia statutum fuit in id tempus in quo non est futurus iudex.ff.de iurisd.om.iud.l.iun qui.

OLim.] Hæc est 2.pars q.in qua redarguit electos & dignos,qui nolunt recipere prælationem: & hoc facit per auct.ar.Iо.de Fan.

CASVS. In veteri lege præcipiebatur, ꝙ frater duceret vxorē fratris sui defuncti, vt ei sobolem suscitaret, quæ soboles defuncti fratris diceretur: quod si recusabat, in faciem eius conspuebatur, & discalceabatur vno pede. Exinde domus eius vocabatur domus discalceati. Sic vnusquisq; prędicator dēt Christo,qui ꝓ nobis mortuus est, filios suscitare: qui Christiani, a Christo vocentur. Quod si recuset, respuitur ab ecclesia tanquam uno pede discalceatus: & portabit opprobrium illius non figuratum,sed figurans: quia hoc significat opprobrium illius:qui vero hoc adimplet,vtroque pede est calceatus.

[margin: Christi patres fuerunt duplices.]

b ¶ Sobolem. Tamen istius erat carnalis filius. sed erat filius mortui legalis.ut 56.dist. Ismael & Matthæus ponit carnales patres vbi dicit,qui genuit. Et Lucas ponit legales, cum dicit, qui fuit: duos enim habebat patres huiusmodi filius,carnalem & legalem.

c ¶ Nomine.] Idest,filium mortui.

d ¶ Vtroque pede.] Quia & de se curat,& de proximo.

e ¶ Non figuratum.] Sed ēt signū & figuram, & hoc est dicere

a Sc. quia factū istius est res & significatum; factū illius figura & signans, & factum istius. &c. vt sequitur.

dicere, factum istius signum est & figuræ & figurati. Vel hoc vult dicere, quod factum illius non significat factū istius, sed factū istius significat factū illius. Vel ideo dicit hoc, quia in facto istius completur illa figura.

¶ N scripturis.] CASVS. Quidam cum eligebantur ad prælaturas, recusabant eas, dicentes se velle esse in contemplatione. Sed Greg. dicit, quod ex hoc se magis esse dignos ostendunt: quia sicut ambientibus magis est dignitas denegāda: sic est renuentibus concedenda. Et docet quod qui eliguntur ad dignitates, & ad officium prædicandi, non debent renuere, si digni sunt. Quod tribus rationibus, vel auctoritatibus probat: & hoc in prima parte. In secunda parte ostendit quod quietem contemplationis debemus desiderare: sed cum necesse est, postponenda est propter multorum vtilitatem. Quod probat duobus exemplis, scilicet exemplo Hieremiæ, qui cum inuitaretur ad prædicandum, dixit A. a. a. Domine nescio loqui, quia puer ego sum. Et exemplo Esaiæ, qui de contemplatione obtulit se dicens: Ecce ego, mitte me. Sed sciendum, quod isti non fuerunt cōtrarij, quia Hieremias nō ex toto recusauit, sed timuit subire officiū prædicandi. Nec Esaias ante missus est, quod se per altaris calculū purgatū vidit, i. per carbonē sumptum de altari, vbi erat ignis perpetuus ad opus sacrificij. Prima auctoritas vel ratio est ibi. Et sicut scriptum est. &c. Secūda ibi, Et rursus.] Tertia ibi, Et pastori.] Secūda pars incipit ibi, [Quies itaque. &c.]

¶ *Hic verba B. Augustini, & in summā reducta & interdū mutata sunt, quod alijs etiam locis est adnotatū.*

a ¶ Euangelizandi.] *Sequebatur in vulgatis* & baptizandi: *quæ sunt expuncta quia in manuscriptis non leguntur, sicut neque in originali.*

Item Gregorius Papa in regesto, lib. 6. epist 5. siue capite 169 Cyriaco episcopo.

Iuo p. 5. c. 350.

¶ Locus regiminis sicut desiderantibus est negandus, ita fugientibus est offerendus. C. IX.

IN scripturis † vestris vos magnopere requiē quæsisse narratis, sed per hoc ad pastoralem solicitudinem vos congrue venisse [a] ostenditis, quia, sicut locus regiminis desiderantibus negādus est, ita fugientibus [b] offerendus. ¶ Et sicut scriptū est, [c] [Nec quisquā sibi sumit honorem, sed qui vocatur à Deo tanquā Aaron,] † & rursus [d] idē prædicator egregius dicit, [Si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus, vt & qui viuunt, iam non sibi viuant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit,] & pastori sanctæ ecclesiæ dicitur, [Simon Ioānis amas me; Pasce oues meas,] ex quibus uerbis colligitur, quia si is, qui valet, omnipotētis Dei oues renuit pascere, ostendit se pastorem summum minime [e] amare. Si enim vnigenitus patris pro explenda utilitate omnium de secreto patris egressus est ad publicū nostrum, nos quid dicturi sumus, si secretū nostrum præponimus vtilitati proximorū? ¶ Quies itaque nobis ex corde apperēda est, & tamen pro multorum lucro aliquādo postponenda. Nam sicut toto desiderio debemus occupationem fugere, ita si desit, qui prædicet, occupationis onus libēti necesse est humero † subire. Quod ex duorū prophetarum opere [f] docemur, quorum vnus prędicationis officium vitare conatus est, & alter appetijt. Nam mittenti se Domino Hieremias respondit dicens. [A, a, a, Domine Deus nescio loqui, quia puer ego sum.] Et cum omnipotens Deus personam ad prędicandū quæreret, dicens, [Quē mittam, & quis ibit nobis?] vltro se obtulit Esaias dicens, [Ecce ego, mitte me.] En ab vtrisque exterius diuersa vox prodijt, sed nō à diuerso dilectionis fonte manauit. Duo quippe sunt præcepta charitatis, Dei videlicet amor, & proximi. Per actiuam igitur vitam prodesse proximis cupiens Esaias, officium prædicationis appetijt. † Per contemplatiuam

† al. scriptis.

Heb. 5. Num. 25. 2. Cor. 5.

† Concor. tex. in simili. in l. item eorum. §. si decuriones. ff. quod cuiusque uniuer.

Io. 21.

† al. animo.

Hier. 1.

Esa. 6.

† Concor. tex. in l. 3. §. fi. C. de primipi. lib. 12. & l. 2. ff. ad municip.

a [a] Venisse.] Per electionē, vel forte volebant recusare.

b [b] Fugientibus.] Sic 40. dist. ante omnia. C. de epis. & cl. si quēquam. & sup. 74. dist. episcopus. cōtra. Sed illud de penitus inuito: sed ab initio aliqs dēt cogi vt consentiat: nā nullus eligēdus est nisi ab initio dissentiat. 1. q. 6. c. vlt. tepide tamen debet dissentire, sicut fęmina. 32. q. 2. honorāt alias si diceret, nolo, cū forte vellet, faceret cōtra cōsciētiam, extra de præsumptio. c. vlt. vel si forte diceret, nō sū dignus, licet. H. dixerit quod possit simulare se, non esse idoneum. arg. 22. q. 2. vtilem.

Electioni qualiter cōsentiēdū est.

c [c] Scriptū est.] In epistola ad Hebr.

d [d] Et rursus.] In secunda epistola ad Corinthios.

e [e] Minime.] Ergo qui se dignū credit, & prælaturam sibi oblatam nō recipit, mortaliter peccat, vt su. ea. q. i. & inf. c. qui episcopatū.

f [f] Opere.] Ad diuersarum personarū sniam vtraque tenere. 22. q. 2. beatus. & de cōsec. dist. 2. quotidie & 35. q. 1. ad sedem. Itē arg. pro diuersis consuetudinibus. 12. dist. illud. 31. dist. aliter. & de consecr. distin. 4. de trina. Item arg. pro diuersitate testium, extra de verb. sig. nihil obest. & de pœn. dist. 1. periculose. 23. q. 7. quicunque. sup. dist. 5. ad eius. & extra de testi. cum tu fili.

Electus per quæ uerba consentire debet.

a ¶ Plene.] Ecce responsio illius, qui ad episcopatũ petitur, non dicet expresse nolo: quia tunc mentiretur. 22. q. 2. cum humilitatis, nec debet se statim ingerere, sed dicat vt dixit Mutinensis episcopus. Nolens volo, & volens nolo. 16. q. 1. vos autem.

h ¶ Ex aduerso.] i. ex eo q vnum contrarium commendatur, aliud vituperatur, vt inf. de pœ. d. 2. §. e contrario. & no. hic q optima est probatio, quæ fit per suum contrarium, vt hic, & 1. q. 1. c. 1. & 13. q. 2. animæ. ff. de off. eius cui mand. est iurisdic. l. 1.

Probatio quæ fit per suum contrarium, est optima.

i ¶ Sola

Promouendus crimen suum confiteri debet.

b ¶ Purgatum. Arg. pro H. q promouendus debet episcopo confiteri crimen, & episcopus debet cũ purgare, i. secum dispensare. Esaias. n. ad hue immũdus obtulit se: & postea fuit purgatus. Ite est hic arg. q si aliquis eligitur, qui adhuc est in mortali peccato, q ideo non est vitiosa electio si ipse velit corrigi: vt sup. 50. dist. quid est. Itẽ est hic argum. quod duo simul possunt eligi, vt si vnus succũbat, alter obtineat, vt dixi sup. 61. dist. studij.

1 Ar. ad hoc 50. dist. quid est. 24. q. 3. dixit.

vero Hieremias amori cõditoris sui sedulo inhærere desiderans, ne mitti ad prædicandum debeat, contradicit. Quod ergo laudabiliter vnus appetijt; hoc laudabiliter alter expauit: ille, ne tacitæ cõtemplationis lucra loquẽdo perderet: ille, ne damna studiosi operis tacendo sentiret. sed hoc in utrisque est subtiliter intuẽdũ; quia & is, qui recusauit, plene [a] nõ resistit: & is, q mitti uoluit, ante se per altaris calculum purgatum [b] uidit: ne, aut non purgatus adire quisquam sacra ministeria audeat; aut quem superna gratia elegit, sub humilitatis specie superbe contradicat.

Idem in Moralibus, lib. 35. c. 13. ad c. 41. Iob.

Et Aug. serm. 5. ad fratres in heremo. Poly. l. 6. tit. 22.

¶ Locus deiectionis in uoto dignitatis, semper fit in necessitate. C. X.

SCiendum summopere est, quòd obedientia aliquãdo si de suo [c] aliquid habeat, nulla est: aliqñ autem, si de suo aliquid non habuerit, † [d] minima. Nam cum huius mundi successus præcipitur, cum locus superior imperatur; is, qui ad percipienda hæc obedit, obediẽtiæ sibi virtutem euacuat, si ad hæc etiam ex proprio desiderio anhelat. Neque enim se sub obedientia dirigit, qui ad accipienda huius uitæ prospera libidini propriæ [e] ambitionis seruit. Rursus, cum mundi despectus præcipitur, cũ ꝓbra adipisci, & contumeliæ iubentur; nisi ex se ipso animus hæc appetat, obediẽtiæ sibi meritũ minuit: quia ad ea, quæ in hac uita despecta sunt, inuitus [f] nolensque descendit. *& paulo superius.* ¶ Obediẽtia quippe uictimis iure præponitur: quia per victimas aliena caro, per obedientiam uero uoluntas propria mactatur. Tanto igitur quisque Deum citius placat, quanto ante eius oculos repressa arbitrij sui superbia, gladio præcepti se immolat. Quo cõtra, ariolandi peccatũ inobediẽtia [g] dicitur, ut quanta sit uirtus obedientiæ, demõstretur. Ex aduerso [h] igitur melius ostenditur, quid de eius laude sentiatur. Si enim: [Quasi ariolãdi peccatum est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere,] sola est [i], quæ fidei meritum possidet, obedientia. † sine qua quisque infidelis esse conuincitur, etiam si fidelis esse uideatur.

† al. habeat.

c. 12. 1. Reg. 15.

Ibidem.

† abest ab ori.

SCiedũ.] CASVS. Hoc. c. diuidit in duas partes. In prima parte di q cũ qs inuitatur ad dignitatem & ad prospera, & obediat, si anhelanter aspiret, nulla est talis obedientia, quæ non habet meritũ: quia de suo ꝓprio motu habet, & de ambitione. Si vero incitat ad opprobria & cõtumelias, & non obedit libẽter, nullũ habet meritũ ex obedientia. In secunda parte cõmẽdat Greg. obediẽtiam, eam victimis vitæ præponẽdo, & vituperat inobediẽtiam, eã idololatriæ comparando. Secunda pars incipit ibi,] Et paulo superius.] c ¶ Si de suo.] Idest, ex ambitione, ponitur enim in mala significatione, vt 3. q. 9. pura.

d ¶ Non habuerit.] De propria voluntate.

e ¶ Propriæ.] Hic patet rõ, quare episcopo inuito nõ potest clericus eius vocari ad episcopatũ, vt 63. dist. litteras: sed inuito eo fit monachus. 19. q. 2. duæ. quia iste præsumitur facere ex ambitione, & facit ad suum commodum: ille nequaquam.

Item Augustinus lib. 19. de ciuitate Dei, c. 19.

Ans. l. 6. c. 28.

¶ Qui præesse, & non prodesse desiderat, episcopare non debet. C. XI.

QVi episco-

Clericus inuito epo nõ fit eps, sed bene monachus.

f ¶ Inuitus.] Arg. quod remunerari nõ debemus de eo quod inuiti facimus, vt 15. q. 2. quàm præposterum 20. q. 1. illud & 12. q. 5. ille.

g ¶ Inobedientia.] In hoc patet quòd inobedientia æquiparatur hæresi, vt dixi. 40. q. 1. in fam.

i ¶ Sola est.] Idest, necessaria, sic sup. dist. 8. c. si solus.

QVi episcopatum.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponit Aug. litterã Apostoli dicẽtis. Qui episcopatũ desiderat, &c. & dicit quod episcopatus est nomen laboris, & non honoris tantum, vt ille, qui præficitur, prodesse debeat laborare: & si præesse voluerit, & non prodesse, episcopum se putare non debet. In secunda parte dicitur quod otium contemplationis est desiderandum: dignitas autem non est pe-

petenda. sed si propter necessitatem imponitur est susci pienda pro plurimorum utilitate tamen, ut ex toto contemplatio non deseratur. Secunda pars incipit ibi, [Itaque a studio cognoscendæ.]

a ¶ Qui episcopatū.] Idest, episcopari, idest, præesse ut prosit, nō ut præsit, ut 40. dist. multi. Sperare ergo & desiderare possumus episcopatum, ut 39. d. si officia. 72. d. in singulis. & 1. q. 1. non est putanda.

b ¶ Itaque.] Dixit quod quis potest desiderare episcopatum: modo dicit qualiter, scilicet ut non ingerat se. ff. de procu. l. quæ omnia.

Episcopatū desiderare possumus.

patum [a] desiderat, bonū opus desiderat.] Exponere voluit, quid sit episcopatus: quia nomen est operis, nō honoris. Græcum est enim atq; inde ductum vocabulum, quod ille, qui præficitur eis, quibus præficitur, superintendit, curam eorum, scilicet gerens. ἐπὶ, quippe, super, σκοπὸς vero, intentio, est. Ergo episcopos α, si velimus, latine superintēdentes possumus dicere: ut intelligat nō se esse episcopum, qui præesse dilexerit, nō prodesse. Itaque [b] a studio cognoscendæ veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium. Locus vero superior, sine quo regi populus nō potest, & si ita teneatur, atque administretur, ut decet; tamen non decenter appetitur. [c] Quamobrem otium sanctum quærit charitas veritatis: negotium iustum suscipit necessitas charitatis: quā sarcinam si nullus imponit percipiendæ, atque intuendæ vacandū est veritati: si autem imponitur; suscipiēda est propter charitatis necessitatem: sed nec sic omnimodo veritatis delectatio deserēda est, ne subtrahatur illa suauitas [d], & opprimatur β [e] iusta necessitas.

α ¶ Episcopos.] *Apud sanctum Augustinum & Anselmum legitur, ἐπισκόπους, si velimus latine, superintendere possumus dicere.*

β ¶ Opprimatur] *in originali est,* & opprimat ista necessitas. *sed ob glossam non est emendatum.*

In epist. 1. Clementis ad Iacobum.

Item Petrus.

¶ Pro ingenio discentium doctor moderetur verba doctrinæ. C. XII.

3 Oportet eū, qui docet, & instruit animas rudes, esse talem, ut pro ingenio [f] discētium semetipsum possit aptare, & verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere. Debet ergo ipse præcipue apprime [g] esse eruditus, & doctus [h], irreprehēsibilis, maturus, pauidus: † [i] sicut ipsi proba[bi]lis † fore [k] hunc clementem post me.

In eadem epist. † *al. impauidus.* † *al. probabitis.*

Item eiusdem.

¶ Qui omnibus præest, singulos releuare contendat. C. XIII.

Clemens, tanquam qui omnibus præesse te noueris singulos, prout potueris, iuua [l]; & singulos releua [m] qui & singulorum onus & solicitudinem portas.

In comm. ad ea verba [& constituas per ciuitates.]

Item Hieronymus ad Titum, c. 1.

¶ Contra Christum faciunt, qui gratia, non meritis gradum ecclesiasticum tribuunt. C. XIIII.

Qui uos spernit, me spernit. Ex quo manifestum est eos, qui Apostoli lege contempta, ecclesiasticum gradum non merito uoluerint alicui deferre, sed gratia; contra Christum facere: qui qualis in ecclesia presbyter constituendus sit, per Apostolum suum in sequentibus executus est.

Luc. 10.

c ¶ Appetitur.] Arg. quod aliquis seipsum nō debet eligere si potestas in eū sit translata su. c. I scripturis. & 16. q. 1. nos aūt, quia inter cōferētē & eū cui cōfertur, erit distātia, ut extra de bapt. debitū simile extra de iure patro. per nostras. & extra de instit. cum ad nostram. tū potest se coeligere, ut ext. de elec. cum in iure.

Eligere seipsum nemo potest.

d ¶ Suauitas.] Contemplationis.

e ¶ Et opprimatur.] idest, ut contēplatio eum penitus nō impediat, qui forte nimis vult esse intentus cōtemplationi.

Oportet.] Hec est tertia pars quæstionis. In qua ostēdit magister quales dēnt esse, qui eligūtur, ut præsint alijs, scilicet tales quod ad eorum comparationē cæteri grex dicantur. & hoc probat per sex auctoritates. Ioa. de Fant.

CASVS. Petrus elegit Clementem sibi successorē: & docuit quod prælatus dēt esse doctus, & irreprehēsibilis ad instar Clemētis, ut animas rudes docēdo pro capacitate audiētiū possit instruere. Sequentia duo cap. plana sunt.

f ¶ Pro ingenio.] Simile 43. d. sit rector.

g ¶ Apprime.] idest, valde.

h ¶ Et doctus.] Quæ sacerdotes, vel episcopi scire debeant habes 38. d. nulli, &c. seq. sufficit tamē mediocris scientia, ut ext. de electio. cū nobis.

i ¶ Pauidus.] idest, timens peccare.

k ¶ Fore.] idest, futurum esse.

Clemens.]

l ¶ Iuua.] Largus enim erit. 86. d. fratrem.

m ¶ Releua.] Ar. iudicē potius übere [...] uare

1 Ad hoc facit quod le. & 90. If. 22. c. 4. innocēs, in fine.

uare misericordiam, quam rigorem. 1 vt 45. dist. licet. & 50. dist. ponderet. in fine, quia statim non debet puniri, sed tenetur sæpius remittere, vt 45. dist. licet. & 26. q. 7. alligant.

nasterium. vbi dicitur. sufficit ꝙ non sit malus, quia illud intelligunt cum alius ibi melior non est. In monachis etiã obtinet quod ſp melior est eligendus. in auth. de mona. §. vlt. colla. 1. ego magis adhæreo opinioni H. nam cum non sit vitium in eligentibus, nec in electo, quare

L Icet.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ electio prælati fieri debet in præsentia populi, ne aliqua postea retractatio fiat, & vt sciant omnes qui sanctior & melior ad episcopatum eligitur. Et hoc probatur exemplo Moysi, qui in electione Iosue totam congregauit synagogam. & auctoritate Pauli. In secunda parte dicitur, ꝙ cõgregare synagogam siue populum est, qñ prælatus & electus cõgregat oẽs virtutes animi simul & sensus, & bonas cogitationes, sciẽtiã, & bonos mores, vt ille electus intra se cõferens, intelligere possit quid sit põtifex, quid vnctio, quid indumẽta episcopi. Secunda pars incipit ibi, [Ego tamen.]

Item Hieronymus in libro Leuitici.

Origenes ho. 6. ad c. 8. Leuitici.

¶ *In hoc & duobus sequentibus capitibus pro Origene citatur B. Hieronymus harũ homiliarũ interpres. Quod cur fieri potuerit sup dist. 36 c. si quis est adnotatum.*

¶ Ad sacerdotium non eligatur, nisi qui cæteris & sanctior, & doctior habetur. C. XV.

Leui. 8.

LIcet ergo Dominus de constituẽdo principe præcepisset [a], & Dominus elegisset; tamen cõuocatur etiã synagoga. Requiritur enim in ordinãdo sacerdote & præsentia populi [b]: vt sciant omnes, & certi sint, quia qui præstantior [c] est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad sacerdotium, & hoc astante † populo [d]: ne qua postmodum retractatio [e] cuiquam, ne quis scrupulus resideret. Hoc est autem, quod & Apostolus præcepit in ordinatione sacerdotis dicens: [Oportet autem illum, & testimonium habere bonum ab his, qui foris sunt.] Ego tamẽ, & amplius aliquid video in eo, quod dicit, [quia conuocauit Moyses omnem synagogam:] & puto, quòd conuocare synagogam hoc sit, colligere oẽs animos, & in vnum cõgregare virtutes: vt cum sermo de sacerdotalibus sacramentis habetur, vigilẽt omnes animi virtutes, & intẽtæ sint, vt nihil in eis sapiẽtiæ, nihil sciẽtiæ, nihil desit industriæ: sed adsit omnis multitudo sensuum, adsit omnis congregatio sanctarum cogitationum: vt quid sit pontifex [f], quid vnctio, quid † indumenta [g] eius, conferens intra sacrarium cordis sui, possit aduertere.

† al. assistente.

1. Tim. 3.

† al. quæ.

a ¶ Præcepisset.] Arg. ꝙ ñ quę licet iudici excedere fines mandati, dum tamẽ alias sententia nihil cõtineat iniqui. arg. ext. de sent. & re. iu. causam. Nam qui datur ad eligẽdum potest postulare, ut extr. de elec. l causis 2. & de renun. post translationem. in princ. Et procurator datus ad rem vendicandã, põt agere ad exhibendum. ff. de pc. ad rem mobilẽ. sufficit. n. quod fiat id quod est vicinum mandato; licet ipsum non sit mãdatum, vt ff. de iud. sol. iam tamen. §. vlt. ff. mand. l. vlt. Item arg. quod licet cõtradicere rescripto vel mandato principis quandoq; extra de off. dele. ex parte. quia licet mandet soli epo, ꝙ det alicui præbendam: tamen non facit hoc sine consensu canonicorum, vt no. 7. q. 1. petijsti.

2 Vbi & hoc & 61. dist. i. nullus i gl. 2. in fin. & 22. q. 4. innocens, in fine.

Principis mandato. Cõtradicere licet. Electio facta. de bono an ualeat ubi melior est.

b ¶ Præsentia populi.] Sup. dist. 63. plebs Diotrensis. & c. nosse. & c. vlt. & sup. 1. q. 1. ordinationes.

c ¶ Qui præstantior.] Hic comparatiua temperat H. secũdum cum sufficit ꝙ bonus eligatur est autem aliquis bonus eo ipso ꝙ nõ est malus, vt extra de præsump. dudum. & ff. de leg. 2. cũ pater. §. rogo. nec enim maior bonitas vnius alijs debet facere præiudicium, vt 3. q. 9. necesse. & 1. q. 1. teneam⁹, & C. de stat. & imag. l. ult. Si autem aliquis de alia ecclesia eligitur, ipse debet optimus esse: sicut & tutor de eadem ciuitate sumitur, satis est si est bonus: si de alia; tunc erit optimus. ff. de tuto. & cur. dat. diuus. Alij dicũt 3 meliorem semp esse preferendũ. vnde si pauciores volunt eligere optimũ, maior pars minus bonũ, si minor pars appellat, tenet eorũ appellationem iustam causam assignant, ut extra de his quæ fiunt à maio. parte. c. cũ in cunctis. sed si illi elegerint, cassanda est eorũ electio. cum semper optimum dubuerũt eligere, ut 63. di. metropolitano. 61. dist. nec emeritis. 75. dist. cap. vlt. 74. dist. episcoporũ. nõ obst. 16. q. vlt. mo

3 Secundũ L. cuius erit tota ista glo. usque. ibi, nagaret.

quare erit electio cassanda? nam appellatio non debet cassare nisi ea quæ iniuste facta sunt. ext. de rest. spol. audita, & ext. de elect. cum nobis. Item si bonus iuste potest eligi, ergo contra illam electionem non admittitur appellatio: quia contra ea quæ perpetuo decreto sancita vel statuta sunt, non admittitur appellatio. ff. de appell. reci. uel non l. pen. & ult. nõ enim est quærendũ de meritis personæ, cum maior sit numerus ex una parte quã ex altera, ut extra de elect. dudum. sic uides in simili. nã semper de eadem ecclesia debet prælatus eligi. si tñ maior pars eligat de ecclesia aliena, licet post appellationem præualet electio maioris partis, cum altera pars neminẽ eligit, ut ext. de elect. cum inter R. imo ex aliorũ opinione sequeretur, ꝙ quilibet peccaret bene faciendo quia bene posset meliorem rem facere: & magister peccat in legendo, quia posset melius facere. s. orare.

d ¶ Populo.] Ergo in his quæ publicè facta sunt nõ potest cõtradici. 54. d. nulli. 27. d. si expositus. 16. distinct. quod dicitis. & cum in principio electionis, quis cõsensit, postea non auditur contradicens, sup. dist. ... in istis. & inf. ead. q. 2. dilectissimi.

e ¶ Retractatio.] Per hoc uidetur, ꝙ populus possit retractare electionem, quæ fit in eius absentia, cum excipere possit cõtra electum, ut 23. d. illud. cum eis inuitis non sit dandus episcopus, ut 63. d. c. ult. Sed hoc nõ concedo, ut dixi. 62. dist. c. 1.

Electioni an possit populus contradicere.

f ¶ Pontifex.] Vel eius officium. 26. dist. si quis uult.

g ¶ Quid indumenta.] 43. d. sit rector discretus.

Si

SI ergo.] CASVS. Probat Hiero. in hoc c. ꝙ nulli licet sibi eligere successorem. argu. à minori, quia si non licuit Moysi, qui tantus erat, multo minus licebit alijs, nisi Deus alicui aliquid reuelaret, sicut fecit Moysi, qui de præcepto Domini Iosue coram populo sibi successorem eligit. Et hoc in prima parte. In secunda parte dicitur, ꝙ gubernatio populi tali debet concedi, qui spiritum Dei in se habeat, & præcepta Dei in conspectu suo, & qui sit notus & familiaris Moysi, id est, Deo, & instructus in lege Dei, secunda pars incipit, Gubernatio populi.

a ¶ Quis erit.] Argu. ꝙ non licet minori quod maiori non licet. 22. q. 5. si Paulus.

b ¶ Clamoribus.] Sic ergo electio, quæ fit ad clamorem populi, non valet, vt hic, & extra de elect. Osius. & est simile. C. de pœ. l. decurionum sic 22. q. 5. vnusquisque. 2 qui enim ad clamorē populi manumittit aliquē, vī coactus manumittere. C. qui manumit. nō pos. l. 2. & ff. q. & a qb. si priuatus. Quandoq. ad uocem populi aliquid fit. 28. d. de Syracusanæ. 50. d. constitueretur attamen ad clamorē populi remittit alicui pœna ff. d. fica. l. penul. De hoc no. 61. dist. miramur.

c ¶ Qui se idoneū.] Ar. nullus pr se eligere su. ea. l. scripturis.

d ¶ Acclamatio.] su. c. prox. cōtra. Sed ibi bonū testimonium populi auditur: hic vero strepitus negatur 5. q. 4. in loco.

Electio ad clamorē populi non debet fieri. Vbi d̄ hoc. & 7. q. 5. sūt qui opes. in prin. ibi videas.

Origines hom. 22. ad c. 27. Num.

Item ex libro Numerorum.

¶Populi gubernatio diuina electione præstetur. C. XVI.

† al. permittitur.

† al. aut gratia, aut pretio fortasse excitata.

Num. 27.

SI ergo tantus ille, ac talis Moyses non permittit† iudicio suo de eligendo principe populi, de constituēdo successore; quis erit,[a] qui audeat, vel ex plebe, quę sæpè clamoribus[b] † gratiā, aut ad pretium fortasse excitatis moueri solet vel ex ipsis etiā sacerdotibus, quis erit, qui se idoneum[c] ad hoc iudicet, nisi si cui orāti, & petenti à Domino reueletur? sicut & Deus dicit ad moysem[Assume ad temetipsum Iesum filium Naue hominem, qui habet spiritū Dei in semetipso, & impones manus tuas super eum: & statues eum corā Eleazaro sacerdote: & præcepta ei dato in conspectu totius synagogæ, & pcipe de ipso coram eis: & dabis claritatem tuam super illum, vt audiant illum filij Israel.] Audis euidenter ordinationē principis populi tam manifestè descriptam, vt penè expositione nō egeat? Nulla hic populi acclamatio,[d] nulla consanguinitatis ratio, nulla propinquitatis habita contemplatio est. Propinquis agrorum, & prædiorum relinquatur hæreditas. Gubernatio populi illi tradatur, quē Deus elegerit; homini scilicet tali, qui habet, sicut scriptum audistis, in semetipso spiritum Dei, & præcepta Dei in conspectu eius sunt, & qui Moysi valde notus, & familiaris sit: idest, in quo sit claritas legis, & scientia, vt possint eum audire filij Israel.

NEc nouum. CASVS. Neapolitani nō solum discordabant in electione archiepiscopi sed & eligabāt aliquns nō cōsiderata bonitate, sed potius amore & cōsāguinitate. quare Grego. scribit eis dicēs non esse nouū, nec reprehensibile vota eligētium se in duas partes diuidere: sed tunc est reprehensibile cū electio non prouenit ex iudicio, sed ex fauore.

e ¶ Nec nouum.] Simile. 61. di. nosse quot sunt homines, tot sunt sententiæ, quot sunt sentētiæ tot sunt opiniones, inf. de consec. disti. 4. sicut in sacramentis. & ff. de recep. arb. item si vnus principaliter.

f ¶ Nec reprehensibile.] Si non est reprehensibile, quare ergo cassatur electio, quę fit in schismate: vt extra de elect. quia. 2

Item Gregorius clero, & ciuibus Neapolitanis, lib. 8. episto. 40.

Ans. l. 6. c. 9. Poly. l. 2. tit. 1.

¶Non ex fauore, sed ex iudicio debet venire electio. C. XVII.

NEc nouum,[e] nec reprehensibile[f] est in eligēdo episcopo populi se vota in duas partes diuidere: sed graue est quando in huiusmodi causis non ex iudicio, sed ex solo fauore venit electio.

sup. § ergo.

Cum autem gubernatio populi ei tradi iubetur, quē Deus elegerit; datur intelligi, quòd aliquando quibusdam traditur quos Deus non elegit.

CVM AVTEM CASVS. Sup. in hoc c. si ergo dictum est. ꝙ gubernatio populi traditur illi, quem Deus elegit, de quo colligitur a sensu contrario: quod aliquando traditur dignitas illis, ques non elegit Deus, vt inf. c. proxi.

Origenes hom. 4. in lib. Iudicū. & glossa ordi. ad c. 4. Iudic.

Vnde Hieronymus.

¶Non ex arbitrio Dei aliquando datur princeps ecclesiæ. Cap. XVIII.

† al. populo.

4 AVdacter fortassis aliquid dicimus: tamē quod scriptum est, dicimus. Nō semper princeps populi, †

AVdacter.] Hæc est 4. pars q. in qua dicitur, ꝙ quandoque dat Deus malos plātos propter peccata populi. & hoc probat per cap. istud & sequens. Io. de Fan.

a Dic ꝙ ideo nō est reprehensibile cū vtraq; pars mouet bono zelo. ar. 63. dist. ca. 2. 70. distin. in duo Arch.

CASVS. Hieronymus docet in hoc c. quod prælatus ecclesiæ quandoque datur bonus, quandoque malus pro meritis subditorum. Et probat exemplo Saulis, qui non fuit electus Deo iubente, sed prout mala merita populi exigebantur, fuit electus Deo permittente. Elegerat permittendo, & elegerat per Samuelem ad instantiam populi petentis. fieri iusserat, non secundum voluntatem Dei spontaneam, sed extortam. nietur. Et quod indignus dignitatem recipere non debeat probatur exemplo patris, qui propter delicta filiorum repellitur à dignitate.

c ¶ Meliores. Arg. quod non plus debet pro aliquo præsumi ideo quia habet dignitatem 40. distin. non loca. & c.

& ecclesiæ iudex per Dei arbitriũ [a] datur: sed prout merita nostra deposcunt. Si mali sunt actus nostri, & operamur malignum in conspectu Domini; dantur nobis principes secũdum cor nostrum. Et hoc tibi de scripturis probabo. Audi namq; quod Dominus dixit: [Fecerũt sibi regem, & non per me: [b] principem, & non per consilium [c] meum.] Et hoc dictum videtur de Saul illo: quem vtique ipse Dominus elegerat, & regẽ fieri iusserat. Sed quoniã nõ secundum voluntatem Dei, sed secundum peccatoris populi meritum fuerat electus; negat eum cum sua volũtate, vel consilio cõstitutum. Tale ergo aliquid intelligamus etiam in ecclesijs fieri: quod pro meritis populi, aut in verbo, & opere potens à Deo tribuiẽ rector ecclesiæ: aut si malignũ faciat populus, in conspectu Domini α; talis ecclesiæ iudex datur, sub quo famem & sitim populus patiatur: non famem panis, neque sitim aquæ, sed famem audiendi verbum Domini.

Osea 8.

α ¶ Domini.] *In uulgatis sequebatur*, & tales perseuerẽt *quæ sunt inducta auctoritate manuscriptorum, homil. a ipsius, & glossæ ordinariæ. In uno autem manuscripto sunt glossa interlinearis.*

Amos 8.

a ¶ A. bitrium.] Approbatũ, ne sit cõtra ss. 23. q. 1. qd culpatur. vbi dicitur, quod nõ est potestas nisi a Deo iubente vel sinente. 23. q. 5. nec mirũ, sed non approbat 1. sed permittit eos regnare. ss. 6. q. 1. ex merito. b ¶ Et nõ per me.] comprobantem, sed tamen iubentem. Et ita est argu. quod quandoque aliquid iubemus qd non approbamus. & est arg. contra ea. quod g improbitatem obtinetur: quod illa dantur fieri inuito dãte, vt extra de rescript. si quando. & C. de pe. bo. sub la. l. 1. & 7. q. 1. sciās. vbi hẽs. quod quis inuitus aliquid facit, potius dicitur pati quam facere. vt sup. d. 6. testamentum.

1 Scilicet omnem potestatẽ: quia aliqua est mala, sed tñ permittit. Deus regnare eam pp peccata populi. Vnde 1 b. Facit Deus regnare hypocritã pp peruersitatem populi, sub intelligitur. puniendam vel uindicandã secundũ H. & Lau.

c Per consilium.] Id est, approbationem.

Item Augustinus tractatu 46 ad c. 10 Ioannis.

¶ Non sunt filij; sed mercenarij, qui honorem ab hominibus appetunt. Cap. XIX.

Ans. l. 7. c. 146. Phil. 2.

SVnt in ecclesia quidam præpositi, de quibus Paulus apostolus dicit: (Sua quærẽtes, non quæ Iesu Christi. Quid est, (sua quærentes?) non Christum gratis diligentes, non Deum propter Deum quærentes, temporalia cõmoda sectantes, lucris inhiantes, honores ab hominibus appetentes. Hæc quando amantur, à præposito, & propter hæc [d] seruitur Deo; quisquis talis est, mercenarius est; inter filios se non computet.

SVnt in ecclesia.] CASVS. Augustinus dicit, quod quidam prælati sunt in ecclesia, qui seruiunt Deo non propter Deum, sed propter temporalia cõmoda, qui magis dicẽdi sunt mercenarij, quàm prælati. Et ita datur intelligi, quod Deo tantum permittente tales eligũtur. Sequẽs §. per se patet.

d Propter hæc.] Arg. pro re temporali non esse seruiẽdũ alicui, nisi secundario, ut 75. distin. cap. ult. & 61. distin. qd proderit. & 74. dist. Consuluit. 59. dist. c. si officia.

Non ergo qui præficiuntur, semper cæteris meliores intelliguntur.

Vnde Hieronymus ad Titum c. 1.

¶ Ex electione non præficiuntur episcopi, sed comprobantur. Cap. XX.

In cõm. ad eũ locũ] Si quis est sine crimine.]

ILlud inferendum est aduersum eos, qui de episcopatu intumescũt, & putant se non dispensationem Christi, sed imperium consecutos: quia non statim omnibus his meliores sint, quicumque episcopi non fuerint ordinati, & ex eo, quòd ipsi electi sunt, se magis existiment comprobatos: sed intelligãt propterea quosdam à sacerdotio remotos, quia eos vitia liberorum impedierint. si autem peccata filiorum iustum ab episcopatu prohibent; [f] quã-

ILlud.] CASVS. quidam putabant se esse, vel effici meliores eo ipso quod eligebantur ad episcopatum: sed Hieronymus dicit quod propter hoc non sunt meliores. & ostendit, quod si quis sciat se esse indignum, non debet recipere dignitatem: quia quanto potentior est, tanto magis pu-

& c. multi & 2. q. 7. queritur. & d. 9. ego solum. ar. contra 11. q. 3. absit. & 61. dist. miramur. an f.

f ¶ Prohibẽt.] pp negligẽtiã 2. vt ss. 47. dist. §. nec esse.

1 Sub. quæ facit peccatũ propter... arg. ... §. cum autẽ ver. tali.

Qua-

QValis.]CASVS. Dicitur hic, quod non solum episcopi, presbyteri, & diaconi, sed etiam quilibet clericus inferioris ordinis debet præcellere laicos in sermone, & vitæ conuersatione: quia vbi laici sunt meliores, nulla potest esse ædificatio.

a ¶ Ma- re, vt C. de profess. & medi. magistros. lib. 10. & erit talis magister cuius comparatione sui discipuli paleæ dicantur vt 25. dist. §. criminis.

b ¶ Meliores. &c.] Idest, clericos esse deteriores quam laicos. sufficit enim clerico, si est bonus.

to magis vnusquisque si considerans, & sciés, quia poté tes potenter tormenta patientur, retrahet se ab hoc, non tam honore, quam onere, & aliorum locum, qui magis digni sunt, non ambiet occupare.

In comm. ad locū] Nemo te contēnat.]

Item eiusdem ad Titum, c. 2.

¶Pro gradu sui officij quemque meliorem esse oportet. C. XXI.

QValis enim ædificatio erit discipuli, si se intelligat magistro esse maiorem? [a] Vnde non solum episcopi, presbyteri, & diaconi debent magnopere prouidere, vt cunctum populum, cui præsident conuersatione, sermone, & scientia præcedant; verum etiam, & inferior gradus; exorcistę, lectores, ęditui, acolythi [α], & omnes omnino, qui domui Dei seruiunt: Quia vehementer ecclesiā Christi destruit, meliores [b] laicos esse, quam clericos.

In comm. ad ea verba. Sed hospitalē.]

α¶ Acolythi. *Est hæc dictio in oībus vetustis Gratiani exemplaribus, quæ tamē apud B. Hieronymū nō legitur.*

Item ad Titum, c. 1.

Matth. 12.

¶Populus iudicabit episcopum sua officia non agentem. C. XXII.

VEreor, [c] ne quomodo Regina Austri veniens a finibus terrę audire sapientiam Salomonis iudicatura [d] est homines téporis sui, & viri Niniuitę acta pœnitentia ad prædicationem Ionę condemnabunt [e] eos, [f] qui maiorem Iona saluatorem audire contempserunt; sic plurimi in populis episcopos iudicent [g] subtrahétes se ab ecclesiastico gradu, & ea, quę episcopo non conueniunt exercentes.

Item Ambrosius in increpatione ad populum ser. 83.

¶Qui clericos suos non corrigit, populum corrigere non valet. C. XXIII.

QVid autem ego vos arguo, cum possitis me vno sermone conuincere? [h] conuincor enim, cum in hac parte clericos vobis magis video negligétes. Quomodo enim possum corrigere filios. cum fratres [i] emendare non possim? aut qua fiducia succenseam [k] laicis, cū a consortibus pudoris verecundia conticescam? Ego autem fratres non de omnibus loquor: sunt certe quidam deuoti, sunt & alij negligentes. Ego neminem [l] nomino conscientia sua vnumquemque conueniat.

Simile quidam auctor operis imperf. in Matth. hom. 40.

Item Beda super Matthæum.

VEreor.] CASVS. Dicit Hiero. se timere ne plures laicorum iudicent episcopos male sua officia exercétes per cōparationē melioris vitę, sicut regina Austri, quæ venit de finibus terræ audire sapientiā Salomonis, iudicatura est homines sui temporis in die iudicij comparatione melioris vitę & Niniuitę cōuersi ad prædicationē Ionæ, iudicaturi sūt illos Iudęos, qui Christum maiorem Iona contempserunt.

c ¶ Vereor.] Idest, uereeundor.

d ¶ Iudicatura.] Nō potestate iudicij [1], quia illud fœminæ non habent. 3. q. 7. §. tria. ff. de regulis iur. l. 2.

1 Dices iudicaturam in die iudicij cōparatione melioris uitæ.

e ¶ Condemnabūt.] melius viuendo.

f ¶ Eos.] s. Iudęos.

g ¶ Iudicent.] su. d. 28. c. vl. cōtra. su. di. 21. nolite, cōtra 2. 6. q. 1. oues cōtra. sed nō dūr subditi corrigere siue iudicare p̄latos auctoritate officij, sed vitæ comparatione, vt 2. q. 7. nonne.

QVid autē.] CASVS. Ambr. cū increparet populum delinquétem, dixit, quod populus poterat eū conuincere vno sermone, & sibi pudorem inferre, cum clericos hēat incorrigibiles, quos emēdare nō possit, nec eos, vult nominare, cū peccata eorū sint latentia, sed vnusquisque consulat suam conscientiam.

h ¶ Conuincere.] Et rubore incutere ex hoc, quod laici meliores sunt clericis nō eū posset ob hoc reprehendi. 47. d. qd

a ¶ Maiorem.] Sic sup. 96. dist. si quis dubitet & sup. distinct. 61. statuimus. & e quid proderit. unde quidam discipuli in hoc decepti nimis festinant ad cathedram, & dum delectantur in loco gloriæ, fiunt alijs auctores ruinę, ut 48. dist. quoniam cum magister faciat cathedram, non cathedra magistrum, ut 40. d. c. ult. magistri enim moribus, & scientia, & facundia, debent alios pręcedere

Cathedra nō facit magistrum.

ad nos. quia non criminis relatione, sed innocētia reus purgatur. ff. de pub. iud. is qui.

Reus innocentia purgatur.

i ¶ Cum fratres.] Alias socij dicuntur 10. q. 3. cauendū.

K ¶ Succenseam.] idest, irascar.

l ¶ Neminē.] Contra, su. 2. q. 1. nō nos. sed hic loquitur qñ crimē nō pōt probari: ibi qñ pōt: ceclara. ut crimina non habent uindict. ... 6. q. 1. si omnia. 22. d. erubescāt.

Nec sufficere.] CASVS. Quidam prælati putabant sufficere si adæquarentur laicis. & negligentibus in fide, vel in operibus: sed dicit Beda hoc non sufficere, nisi præcellant eos scientia & doctrina.

a ¶ Credendi.] Quantum ad articulos fidei. laicis tamē sufficit pictura pro doctrina, de consec. d.3. perlectum.

NE ERGO. CASVS. Concludit Gratian' ex supradictis dicēs: ne prælati malos sibi eligerent successores, idō statutum est, vt nemo sibi eligat successorem.

Quod aūt.] CASVS. Hic ponitur secunda quæstio, vbi quæritur an amicorum patrocinia cōualescere debeant in electione aliquorum. Et certe si cōsistant in pecunia, vel obsequio, simonia est, vt sup. 1. q. 1. sunt nonnulli. In precibus distinguitur. aut enim sūt carnales, aut spirituales. Carnales pro digno nō inducūt simoniam, vt prima q. 1. quibusdam. pro indigno sic, vt prima q̄stione prima, de ordinationibus. Spirituales vero valent, nec per eas inducitur simonia, vt prima quæstione prima, latorem. In obsequio etiā consueuit distingui. vtrum sit honestū, vel nō: & si honestum, vtrū exprimatur, vel deducatur in pactū. q̄ seruiat, vt præbēda sibi conferatur.

b ¶ Patrocinia.] Patrocinia aut consistunt in pecunia, vel obsequio: & tunc fit simonia: aut in precibus: & tūc aut sūt carnales, aut spūales, si spūales, valēt: nec per eas simonia cōmittitur 1. vt prima quæstio. prima, latorem. carnales etiam pro digno sunt recipiēdæ, vt 1. q. 1. quibusdā in fi. sed preces carnales pro indigno factæ, inducunt simoniam. 1. q. 1. de ordinationib. & dic vt sup. c. Moyses.

c ¶ Patrocinia.] nisi dignus sit ille pro quo petitur, vt su. 1. q. 1. nullus itaque, & c. pueri & c. quibusdam in fi.

d ¶ Patrocinio.] Sed nonne suffragium patris prodest filio ff. quod cuiusque vniuer. l. illud. sed illud quantum ad numerum eligentium.

e ¶ Compellitur.] Quia ad antidota tenetur, ut ff. de petit. hær. sed & si 6. consuluit. & 83. dist. nihil. & extra de testa. cum in officijs. humanū. n. est, ut quis exhibeat ei reuerentiam a quo percepit beneficiū, ut 16. quæst. 2. ui sis.

¶ Episcopo ad salutem non sufficit moribus, & vita populo adæquari. C. XXIIII.

Nec sufficere nobis ad salutem arbitremur, si turbis negligentium, vel quorumlibet indoctorum, fide, vel actibus adæquemur; quibus, sacris literis vnica est credendi [a] pariter & viuendi regula præscripta.

Ne ergo (vt supra dictum est) tales sui officij successores aliquis sibi quæreret, prohibentur episcopi alterū pro se successorem sibi statuere ac designatis nominib. in locum suum al.um subrogare. — sup. Apostolica.

QVAESTIO. II.

Quod autem amicorum patrocinia [b] in aliquorum electione conualescere nō debeāt, auctoritate beati Gregorij Papæ probatur, qui in secundo libro Regesti, indi. 11. epist. 22. seu cap. 61. scribit Antonio subdiacono dicens.

¶ In electione episcopi non numerum datio, nec aliquorum patrocinia conualescant. C. I. — Poly. l. 2. tit. 3. Iuo p. 5. c. 129.

Illud quidem præ omnibus tibi curæ sit, vt in hac electione nec datio quibuscunque modis interueniat præmiorum, nec quarumlibet personarum patrocinia [c] conualescant. Nam, si quorundē patrocinio [d] fuerit quisquam electus, voluntatib. eorum, cum fuerit ordinatus, obedire, reuerentia exigente, compellitur: [e] sicque fit, vt & res illius minuātur ecclesiæ, & ordo ecclesiasticus nō seruetur. Talem ergo, te admonente, personam debent sibi eligere, quæ nullius incongruæ voluntati deseruiat; sed vita, ac moribus decorata, tanto ordine digna valeat inueniri.

Idem ad clerum Mediolanensem li. 2 Indict. 11. epis. 29 seu c 68.

¶ In electione antistitis communi vtilitate, non suo lucro quisque prospiciat. C. II. — Polyc. ibidem. Iuo p. 5. c. 130.

Dilectissimi filij, officij nostri censura commoniti suademus, vt in hac suscipiēdi antistitis causa null' vestrum neglecta vtilitate cōi, suo lucro prospiciat; ne, si quisquam propria cōmoda appetit, friuola æstimatione

Simonia an inducatur p amicorū patrocinia.

1 Ad idē 50. dist. clerico ubi de hoc.

Beneficij collatori reuerētia debetur.

Illud.] CASVS. Præcipit Gregorius Antonio subdiacono, cum quædam episcopalis ecclesia vacaret, vt nullam personam eligi permittat per pecuniam, vel per preces carnales amicorum: quia qui taliter sublimatur, illis compelluntur obedire quorum preces, vel pecunia interuenerunt: & sic per eos res ecclesiæ dilapidantur 1. Talis ergo in illa ecclesia eligatur persona, quæ sit uita & moribus decorata: & tanto ordine digna.

Dilectissimi filij. CASVS. Vacante ecclesia Mediolanen. unusquisq. clericorum nitebatur amicum suum præficere inspecta tantum utilitate propria, & ne glecta communi, sed docet Gregorius, ut hoc nō faciant ne friuola æstimatione fraudentur, siue fallantur: quia mens quam cupiditas ligat, personam præferendam nō examinat iudicio recto: quare præcipit, ut ante electionem

ctionem subtiliter iudicantes talem eligant, cui debeant semper obedire: quia post electionem non poterunt iudicare de ipso.

a ¶ Libero.] Sic 83. dist. nihil. sic 11. q. 3. quatuor.

ADDITIO. Ex c. pauper per quæ iura & hic habet arg. quod iu-

pepigit, quod post electionē præstaret iurum vt inf. ca. Artaldus. Si vero ante electionē iuret, vel pactu faciat, simonia est, vt inf. e. c. talia. & hæc vera sunt, cum minoribus, & subiectis præstatur iuramentum. præstare autem superiori ante electionem, non videtur simoniacum arg. sup. 100. dist. optatum.

fallatur: quia nec libero [a] iudicio preferendam sibi personam examinat mens, quam cupiditas ligat. Pensantes igitur, quę cunctis expediūt, ei, quem vobis diuina gratia prætulerit, integerrimam semper in omnibus obediētiam prębere. Iudicari [b] namque à vobis vltra nō debet semel prelatus; sed tanto nunc subtiliter iudicādus est, quanto postmodum iudicandus non est.

QVAESTIO III.

Quod autem [c] simoniacus habendus nō sit qui post electionem pro indēnitate ecclesia iuramētum præstitit: facile probatur. Aliud enim ante electionem iuramentū facere, vel se facturū pacisci ad hoc vt eligatur: aliud est nulla precedēte conuentione post electionē huiuscemodi iuramentum offerre. Illud ab officio tanquam munus impensum deijcit: hoc autem consecrando nullum impedimentum generat.

De priori casu scribit Pelagius Papa clero Catinēsi.

¶ Qui in episcopum eligitur, de rebus ecclesiasticis aliquam securitatem nulli faciat. C. I.

Ans. l. 6. c. 40. Poly. l. 2. tit. 3.

TAlia quidem iam dudum ad fratrem, & coepiscopū nostrum Eucarpum de visitatione Catinēsis ecclesię scripta direximus, vt in eis iudicium nostrū potuissetis agnoscere. Veruntamen, quia quosdam ibi non sana itētione, sed prauis studijs dissensiones suscitare, vestra etiam relatione cognouimus, qui scientes se ad episcopatum nec ętate, nec scientia, nec vitę meritis posse perduci, ad hoc tantummodo inquietare ecclesiam volunt vt sibi de his, quę ex ipsa prçsumpta sunt, impunitaté. [d]

c ¶ Quod autem. & ante & post electionem licite secundum quosdā petitur cautio, quæ habetur ex iure uel consuetudine. 63. distin. qu. 1. q. 1. quæ situm. extra de præben. significatum. A superiore uero quælibet cautio peti potest. 28. dist. de Syracusanę. 10. q. 3. c. vlt. 18. q. 2. Eleutherius. 100. distin. optatum. & c. cōtra nouum. Quidam tamen dicunt, quod ante electionē nulla cautio potest peti & si præstetur simonia est? quia videtur eā facere, vt eligatur inf. ea. cap. 1. Idē est si promittit ante electionem se iuraturū post electionem, vt 1. q. 1. quam pio. sed post electionem bene potest, quia tūc nihil facrat ab eis: sed à superiore, vt dixi, potest peti, & ei præstari tale iuramentū siue ante electionē siue post. 100. distin. optatū. 28. dist. de Syracusanę. & 28. dist. quamoduam. tamē id quod prius dixi uerius valet maxime si quilibet canonicorū ita iurat: Ego iuro, quod si fuero factus episcopus, nihil alienabo de rebus ecclesiæ: quia tutor eligitur sub tali conditione. si satis dederat. vt ff. de tute. mute. §. 1. extra de elect. significasti. nec tñ uidetur esse conditio, sed potius admonitio quædam, ut dicit illa l. muto. tñ ex persona contrahentium præsumi debet contractum siue promissionem esse simoniacum, vel non sicut & præsumitur circa vsurarium contractum ex persona contrahenti, vt extra de pig. c. illo. in fi.

Cautio iuratoria an possit peti ab eligendo uel electo.

a Scilicet præstari iuramentum subditus, nec tūc peccat, nec ipsi possunt venire contra electionem siue sit confirmatus siue non, sm H. B. & La. extra de el. publicato. Arch.

quōd iudex pecunia vel alia affectione corruptus non potest recte iudicare secundum Hugo.

b ¶ Iudicari.] Arg. quod, electum quem semel comprobasti, non potes postea reprobare [1]. vt inf. 12. q. 5. horrendus. arg. extra de his. quæ fi. à maio. parte cap. ex ore. in fi. sup. di. 4. erit & cap. in istis. sup. e. q. pen. c. licet simile ff. de decur. l. pe. in fi. & arg. ff. de pact. dot. cōuenire. §. de neg. gest. Pomponius. ar. contra C. de lib. caus. non idcirco & l. non mutant. & C. de profess. & medi. l. grāmaticos. lib. 10. extra de elect. cum dilectus contra vbi patientia non ęquiualet electioni. contra id quod est ff. de pup. si ego. §. 1. Sol. electus semel approbatus non potest amplius reprobari ab eligentibus, nisi ex causa noua, vel de nouo ad eorum notitiā ueniente. tūc enim bene potest ab eis reprobari. vt extr. de offic. deleg. insinuante. & extra de excep. pastoralis. & ff. de mi. sc. & ho. vt gradatim §. reprobari & ita intelligitur illa decr. & illa lex grammaticos.

Electus semel approbatus, an possit postea reprobari.

1 Argu. ad hoc ext. de spon. impu. de illis j. §. vlt. vbi de hoc. & extra de reg. ad nostram. ibi videas in glo. 1. Ad idem extra li. 6. de elc. nuli. Arch.

Quod autem.] Hic intitulatur tertia quæstio, qua quæritur, utrum sit simoniacum præstare canonicis iuramentum post electionem pro indemnitate rerū ecclesiæ. Et respondet quod non, nisi ante electionem

TAlia.] CASVS. Pelagius facit Eucarpum visitatorem Catinensis ecclesiæ, & ei significavit quod deberet fieri circa electionem episcopi: sed postea Elpidius diaconus electus est fere ab omnib. pauci tñ eius electioni consentiebant nisi iuraret se illi præstare impunitatem de rebus ecclesiæ, quas vsurpauerant. quod totum cum audisset Papa relatione clericorum, & Leonis viri magnifici, de cuius testimonio non erat dubitandum præcepit Pelagius clericis Catinensibus, vt Elpidium diaconum cum decreto electionis & cū visitatoris epistola Romā perducant, & monet eū, vt clericis resistentibus sibi, nec iuramentum nec promissionē faciat aliquā: qui si fecerit tanquam indignus repelletur.

d ¶ Impunitatem.] Vt remitteret eis eā, quæ abstulerant. illud enim est simonia. remittere enim est dare,

vt extra de testibus ueniens 1.ff. de calum. quinetiam. a ¶ Viri.] Argu. testimonio vnius credi, vt ff. de dote præle. Teoporpus sup. 97.d.s. nobilissimus. su. dist. 86. tā ta inf. 25.q.4. iter q̄ relas 20.q.3. præsens ar. contra, 33.q.2. admonere 1. b ¶ Iudicij.] Id est quod circa eum fecimus, nos mutabimus. c ¶ Damno.] Quia retractabimus quod fecimus.

diffe tale quid intelligendum est, q̄ ipse sciat. 2 sic in Auth. de her. & fal. §. sancimus. i fi. §. & si vero. I coll. 1.

1 Obtinet vbi aliter nō læditur: vel in forma iudicij non agitur secundum Hug. Vel dic ut not. in glo. vnde non tenet, &c. de hoc 19. dist. placuit & 50. dist. tāta. Arch.

2 Ad hoc facit 1 q̄ no. extra d ele. bonæ memoriæ, in glo. si esset, &c. in prin.

futurus promittat episcopus, & fiat rapinę securitas, episcopatus ambitio; hoc etiam vos duximus commonēdos vt decretū in Elpidium diaconum factum, & subscriptū ab omnibus, quos vestra relatio designauit, ad nos cum prædicti visitatoris epistola, & cum eodem diacono maturetis, Deo propitiante, perducere. *& post pauca* Cum igitur huc filius noster magnificus vir Leo prætor venisset, retulit nobis de singulis, q̄ ibi mota sunt, & quomodo vota prope totius ciuitatis in Elpidio diacono concordarent. Vnde quia de memorati viri [a] testimonio dubitare omnino nō possumus; idcirco, sicut dictum est, Elpidium diaconum ad nos facite properare: nec expectetis vlterius, vt admonitio ad eum nostra debeat destinari.† Quem tamē hoc per vestram dilectionem in præsenti iussione specialiter admonemus, ne cui se aliquid dare vel daturū esse promittat; sed neque de ecclesiasticis p̄teritis causis aliquam securitatem cuiquā audeat facere siue p̄mittere, aut quasi factus episcopus ea quæ direpta sunt nō repetat; sed apud eos, à quibus direpta sunt permanere libere patiatur: sciens, quod si tale aliquid fecit, vel fecerit, nec à nobis omnino permittitur valere ipsa promissio, & cum iudicij [b] nostri quod de ipso habuimus damno, [c] pastoralis consecrationis ordinem promereri non poterit.

† al. iterari.

Emendatus, est hic locus ex Anselmo, & Polycarpo.

De secundo vero casu in gestis Vrbani secundi legitur.

¶ Post electionem pro indemnitate ecclesiæ licet electo iuramentum præstare. C. II.

A Rtaldus.] CASVS. Artaldus fuit electus in ep̄m Arelaten. ecclesiæ, post electionē præstitit iuramētum canonicis de indemnitate rerum ecclesiæ, propter quod archiepiscopus Narbonen. noluit eum cōsecrare, ideoque Romam iuit, & cōsecratus ē ab Vrbano: prius tamen præstito iuramento, quod nullā conuentionem fecerat ante electionem ad hoc vt eligeretur, & q̄ propter nullū aliud crimen ipsum repellebat. Et sunt verba notarij scribentis gesta Vrbani. d ¶ Iuramento. Argumētum, q̄ solus episcop⁹ sola manu se expurgat, vt 2.q.5. quanto. sed istud obtinet cū nō habet compurgatores. e ¶ Vt eligeret. Arg. contra, 28. distin. de Syracusanæ. f ¶ Nullius.] Ex hoc verbo dixit Io. An. quod infamatus de vno crimine, expurgabit se de omnibus alijs sed certe hic nō fuit generale iuramētū, sed solū iurauit. quod nullius criminis conscius erat, & quod archiepiscopus ei aliud crimen non obiecerat. Sed quare Papa cōsecrauit istum pendente adhuc obiectione archiepiscopi? Sed dic quod archiepiscopus in forma iudicij nihil obiecit ei. h ¶ Me sciente. Argumentum ad interpretandum negatiue dicta testium, vt cum testis iurat se non vi

Negatiua testis depositio est benigne interpretanda.

ARtaldus Arelatensis *a* episcopus, Narbonēsis ecclesiæ suffraganeus Romam consecrandus ad dominum Papam Vrbanum venit: suus quippe archiepiscopus eum consecrare nolebat, quoniam post electionem suam propter bona ecclesiæ consecranda canonicis iurauit. Consecratus itaque est à domino Papa Vrbano, antè purgatus huiusmodi iuramento [d]. De iuramento, quod canonicis nostræ ecclesiæ feci post electionem, nullam conuentionem ante, vt eligerer [e], feci. Narbonensis vero archiepiscopus, nullius [f], præter id, criminis causa, cōsecrationem nostram omisit me sciente [g]; neque mihi criminis conscius sum, propter quod à sacra † me vnctione repellat.

† al. sacerdotio me repellat.

a ¶ Arelatensis.] *In manuscriptis etiā sic habetur. Sed visum est subesse mendū quia hic episcopus vocatur suffraganeus archiepiscop. Narbonensis: in concilio autē secundo Arelatensi Arelate refertur ad prouinciā Viennensem Et quamuis Gulielmus Durandi in speculo de auctor & vsu pallij hoc citet, vt ostēdat Arelatēsem archiepiscopū subesse Narbonensi; tamē Ioānes Andreas in notis ad illū locū expresse scribit in hoc capitulo non agi de Arelatēsi archiepiscopo. & valde p̄babile est pro Electēsi seu Elatensi, qui vere est suffraganeus archiepiscopi Narbonensis, corrupte scriptū fuisse, Arelatensis.*

QVod autem.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæstio, qua quæritur an prælatus sit deferendus ante sniam condẽnationis; siue feratur sententia ab hoie vel a canone. Et dic, quod non ut inf. c. vno. & inf. 17. q. 4. si quis suadente. tio tenet quam fecit: sed si tempora appellationis sunt lapsa & non est prosecutus appellationem, idem est ac si non appellasset: & sm hoc non est excõicatus, ut distinguitur ff. de his qui not. infa. furti. §. 1. & ff. de iniusto rup. test. si quis. §. antepen. Io. Ego credo, quod pendente appellatione clerici dẽant ei obedire, cũ pendẽte appellatione, uel lite nihil sit innouandũ, vt s. 2. q. 6. appellatione interposita. & ext. vt lite pẽ. nihil innouetur, per totũ. ff. ad Turp. l. 1. in fi. & excõicatio tenet, cum statim trahat secum suam executionem, vt extra de app. pastoralis Bart.

Interim potest subditum excõicare.

a ¶ Quod

QVAESTIO IIII.

QVòd autem [a] clericis ante sententiæ tempus ab episcopo suo discedere non liceat, probatur auctoritate Symmachi [α] Papæ dicentis.

α ¶ Symmachi. *Citatur libellus Ennodij nomine Symmachi Papæ, cuius rei reddita est ratio supra dist. 51. c. omnino. & 40. c. non nos.*

¶ Antẽ tempus sententiæ non licet clericis ab episcopo suo discedere. C. I.

Iuo p. 6. c. 340. & 341.

NOnne directa sunt verba canonum: [β] [Quicunq; clericorum ab episcopo suo ante sententiæ [b] tempus pro dubia inspicione discesserit manifestam cũ manere censuram?] *& infra.* ¶ Lex ecclesiastica pontificẽ ab alijs accusatum, priusquam [c] sub luce obiecta constiterint, exigit, non relinqui.

β ¶ Canonum.] *Sic emendatum est ex vetustis codicibus. Ennodio ipso, & Iuone, cum prius legeretur,* Decreti *Citare autem Ennodius voluit canones, qui ante Symmachũ de hac re editi erãt. Qui vero in glos. citantur, sunt ex epistolis Pontificũ Symmacho posteriorum. In Carthaginensi quidem concilio inserto in codice canonũ est undecimus canõ, qui citatur inf. 11. q. 3. si quis pbyter. & decimus nonus relatus sup. 4. q. 5. c. quisquis epõrũ: & vigesimus quartus citatus. ibid. c. placuit ad quos & precipuè ad primũ videtur spectasse Ennodius.*

NOnne.] CASVS. Symmachus Papa docet in hoc c. quod nullus clericus dẽt deserere suum prælatũ ante sniam, qui sit accusatus: & qui contra fecerit, pœnam patietur.

b ¶ Sentẽtiæ.] Sola ergo accusatio non constituit aliquem reũ vel criminosum vt 15. q. vl. c. vl. vnde reo accusato potest solui id quod ei debetur, vt ff. de solu. reo sola. n. noiatio nõ sufficit, vt 2. q. 1. multi. & lex dicit, quod si cõdẽnatus appellauit, status eius integer est. ff. nil innouen. ap. l. vnica. nec inter infames interim habẽdus. de his qui no. infam. furti. impedit tñ interim ab honorib. vt 81. dist. tãtis. 2 & extra de accu. Deus omnipotens. nec procurator esse potest, C. de procur. reum.

Solui potest reo accusato.

2 Adde ad hoc gl. oppositam in §. si quis autem in glo. 1. instit. de suspectis tut.

QVAESTIO V.

SIne litteris Apostolicis † episcopus accusatus & a sancta sede vocatus, ad suam non reuertatur ecclesiam.

† al. Apostolici.

Vnde Sixtus Papa I. ait epist. 1. c. 2.

¶ A sede Apostolica vocatus episcopus ad domum non reuertatur, nisi purgatus, & Apostolicis litteris instructus. C. I.

QVilibet fratrũ pulsatus, atq; ab hac sancta sede vocatus, cum se nobis representauerit, [d] ad ecclesiam tamen suam non prius reuertatur, quã litteris Apostoli-

c ¶ Priusquam. Sic extra vt lite pend. c. 2. si 33. q. 2. sæculares, & 35. q. 6. multorũ. & 15. q. vlt. c. vl.

a ¶ Quòd autem.] Clerici ante suspensionem vel depositionem prælati non negabunt ei obedientiam. 16. q. 4. volumus, 1. q. vlt. c. vlt. Nec obstat 32. dist. nullus 81. dist. si quis & 16. q. vlt. fanè. quia ibi de suspensis a canone loquitur. nã in illis tribus criminibus est speciale, scilicet in simonia, & in hæresi. & in notorio fornicatore. 1 sed de simonia occulta vĩ correctũ ext. de tẽpo. ordi. c. vlt. Sed nunquid statim post sniam recedent ab ipso cum adhuc possit appellare, & appellatio extinguit pnunciatã: itẽ quia snia nõ est statim executioni mandãda, vt ext. de sent. & re iud. quod ad consultationem. Econtra vĩ, quod statim per sniam amittit dignitatem. ff. de pœ. qui vitimo. & l. qd ad statũ. Itẽ quid si pendente appellatione excõicat subditũ suum an est ille excõicatus? Distingue quia si est prosecutus appellationem suam, tũc licet appellatio sit pronunciata iniusta, excõmunica-

1 Ad hoc ẽt not. 2. q. 7. sacerdotes. ibi vide.

Prælatus sententialiter depositus si appellauit, an

SIne.] CASVS. Hic ponitur 5. q. qua quæritur vtrũ episcopus accusatus vocatus ad sedem Apostolicam si sententia pro eo feratur, debeat ad ecclesiam suam sine litteris Papæ reuerti. Et respondetur, quòd non, vt inf. c. seq.

QVilibet.] CASVS. Sixtus Papa, docet hic quòd si episcopus accusatur coram Papa si non põt sibi crimẽ probari, non debet ad ecclesiam suam reuerti sine litteris Apostolicis, in quibus contineatur qualiter suam causam finierit, & post reuersionem suam vicini episcopi hoc cognoscere possint: quoniam episcopi sicut ab Apostolis sunt instituti domino disponẽte, ita a sancta sede Apostolica debent defendi, dispositioni cuius omnia maiora sunt iudicia reseruata.

d ¶ Representauerit.] Clericus etiã se non representabit Papæ sine litteris sui episcopi, vt C. de epis. & cler. si qua

a qua per calumniam. & in Auth. quomodo oportet episcopos. §. non aliter. coll. 1.
a ¶ Ambiguitate.] Si ext. de off. ordi. ex parte. extra de fide instr. quod super.
b ¶ Eorum.] idest, Apostolorum.

ut infra ea. ordinationes. Rufinus tñ & Ioan. Faventinus dicebant, quod episcopus, qui recepit ultimam manus impositionem extra ecclesiam, idest, ordinem episcopalem, quia post illum nullus est ordo, ordinem conferre non potest, & qui ordinatur a tali, nihil recipit: se-

licis, vel formatis, pleniter instructus, atq; purgatus sit; si fuerit unde: ut postquam domum reversus fuerit, cognoscant vicini sui qualiter suam, aliorumq. causam hic finierit: quatenus eam absq; ambiguitate [a] ulla nunciare, & prędicare omnibus possit. Ab hac. n. sancta sede a sanctis Apostolis tueri, defendi, & liberari episcopi iussi sunt: ut sicut eorum [b] dispositione, ordinante Domino, primitus sunt constituti: sic huius sanctę sedis (cuius dispositioni, eorum causas, & iudicia servaverunt) protectione: futuris temporibus sint ab omnibus perversitatibus semper liberi. Unde culpantur ij, qui aliter circa fratres egerint, quàm huius sedis rectoribus placere cognoverint.

Sententia excommunicationis.] CASUS. Supra in viij. causa ostēsum est de epis qui usurpant sibi eligere successores. Nunc vero vult tractare de epis excōicatis, qui præsumūt clericos ordinare, & de archiepiscopis, q damnāt clericos sui suffraganei incōsulto illo; quæ omnia ut competentius ostendat, thema proponit, & tres inde elicit quæstiones.
e ¶ Sententia excōmunicationis.] In superiori cā dictum est, quod epi quandoque usurpant sibi aliquid de iure suorum clericorū, qñque sibi cōstituunt successorē: hic agit qualiter usurpāt qñque de iure vicinorum epōrū, & ostendit hic quod nemo ordinabit clericos alterius epi eo nō requisito, nec ēt iudicabit, & quod metropolitanus clericos sui suffraganei non potest iudicare. & ut hæc & alia, &c.

CAUSA NONA.

Sententia excōmunicationis [e] notatus quidā archiepiscopus aliquot clericos alterius metropolitani ordinauit: quendā capellanum sui suffraganei, illo inconsulto, deposuit; atque alium in loco eius ordinauit.

1 Hic primum quæritur an ordinatio, quæ ab excommunicatis facta est, aliquo modo possit rata haberi.

2 Secundo an liceat episcopo, archiepiscopo, primati, vel patriarchæ clericos alterius sine proprijs litteris ordinare.

3 Tertio, an archiepiscopus clericos suffraganei sui, illo inconsulto, damnare valeat, vel damnatos absoluere.

QUAESTIO I.

Quòd ordinatio, [f] quæ ab excommunicatis celebratur, nullas omnino vires obtineat, nec etiam consecratio appellanda sit, testatur Gregorius libro 3. epist. 20. dicens.

Quòd ordinatio.] CASUS. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur, utrum ordinatio facta ab excommunicatis possit rata haberi. Et certè de hoc ita dicit H. quòd quilibet eps siue excōicatus, siue nons siue catholicus siue non, siue ultimam manus impositionē recepit in ecclesia, siue ext. ordinem confert, & ordinati ab eo ordines recipiūt, dūmodo in forma ecclesiæ hoc fiat: & si illi alios ordinaverint, ordinati erunt. & sic in infinitum, ut 1. q. 1. quod quidā & inf. ea. ordinationes. idem dicit de corpore Christi, arg. de consec. distinct. 4. ostenditur sicut in sacramentis. 1. q. 1. Dñs declarauit. Sed in hoc est differentia, quia ordinati ab eo qui recepit ultimā manus impositionē in ecclesia, siue scienter, siue ignorāter, si digni sunt tolerantur ex misericordia, ut inf. c. 2. & 3. nisi in quatuor casibus notatis in apparatu. Sed si ab eo qui nō recipit in ecclesia, si sciēter, nō tolerantur, si ignoranter, & hoc probaverint, tolerantur, secus si intra ecclesiam recipiat ultimam manus impositionem. De corpore Christi dicebant, quod nullus extra ecclesiam constitutus conficiebat, arg. 24. q. 1. schismā. & fortè Grat. fuit huius opinionis, ut inf. ea. §. sed excommunicati, & 1. q. 1. §. sed opponitur: ibi tamen post hanc opinionem ponit Gratianus catholicam veritatem. & videtur hic primo probare Grat. quod talis ordinatio non valet.

d ¶ Quod ordinatio.] Hic quæritur an ordinatio facta ab excommunicato sit rata. Excommunicatus hic dicitur præcisus ab ecclesia propter hæresim, vel schisma, vel aliquam aliam causam. Dicit Ioan. Fan. & Rufinus, quod qui

Excōicatus prælatus, an possit ordines cōferre.

ꝙ qui recepit vltimam manus impositionem, idest, ordinem episcopalē in ecclesia, ordines confert, sed non executionem ordinis. Si autem extra, nihil confert, nec ordinem, nec executionem, cum tales nihil habeant: arg. 1.q.7. Daibertum. 19.dist.cap. propter. 1.quęst. 1. si quis

sint ordinari ab eis 2 ut 1.q.7. conuenientibus. Si aūt sunt ordinati ab episcopo, qui extra ecclesiam recipit manus impositionem, si scienter, nunquam tolerantur. si ignorāter, & hoc ꝓbauerint, tolerant, vt inf.c. ordinationes. Hæc ergo sit fides tua, ꝙ heretici, & excōmunicati, & depositi vera sacramenta cōferūt, & verū corpus Christi cōficiūt, ut no. j. q. j. dominus declarauit. Io. Q[uo]d Io. dicit de deposito, non credo esse verum, ut 50. d.c. accedens. B.

2 Cum possint ordinari a fidelibus & istum casum ponit H. penitus alienū a superiori c. s. si ad subuersionē. & c. ut dicit H. 1.q. 7. cōuenientibus & q. 1. si quis hæretice, ubi hoc notauit.

¶Non potest appellari consecratio, quæ fit ab excommunicatis. C. I.

Polyc. lib. 2. tit. 37. Iuo p. 14. c. 74. & p. 5. c. 134.

NOs consecrationē [a] dicere nullo modo possumus, quæ ab excommunicatis [b] hominib. est celebrata. [c]

PALEA. C. II.

EXcommunicati illicite manus imponunt: quia potestatem ordinandi non habent. Vbi autem illicita est manus impositio, vulnus infigitur. Vnde reiterari necesse est, quod minime probatur esse collatum.

¶ *Hæc, & sequens Palea absunt a plerisq; uetustis exemplaribus: habentur tamen in uno ualde emēdato, in quo pauca haberi solent. Prior autem hæc uidetur esse summa quadam sequentis.*

[*Vnde Damasus Papa epist 4 ait.*]

PALEA. C. III.

V. 1. q. 7. per illicitū.

PEr illicitam manus impositionem vulneratum caput illi, qui videbantur aliquid accepisse, habebant; & vbi vulnus infixum est, necesse est medicinam adhibere, qua infixa sanetur, macula, idest, reiterari necessum est, quod legitime actum, aut collatum minime probatur; si perfectum esse debebit. Nam quomodo honorem possit retinere, qui ab illo acceperit, qui potestatem dare legitime non habuit, inuenire non possum.

sup. c. nos consecrationem.

Sed excommunicati hic intelligendi sunt, qui in ipsa sua ordinatione pœnam excōicationis contraxerunt; qui nunquam in numero catholicorum fuerunt. Cæterum, qui inter catholicos prius deputati sunt, si postea excommunicationis sententia notati fuerint; ordinationes tamen eorum ab ecclesia misericorditer tolerantur.

Vnde Vrbanus Papa secundus scribit dicens.

¶Ordinationes ab excommunicatis nō simoniace factę, ex misericordia tolerantur. C. IIII.

Ans. l. 11. c. 74. Iuo p. 6. c. 406.

AB excommunicatis, quondam [d] tn̄ catholicis episcopis ordinatos, si quidem non simoniace ordines ipsos acceperunt, & si ipsos episcopos simoniacos non

NOs.] CASVS. istius capituli patet, & intelligitur de eo qui præter formā ecclesiæ ordinē cōfert, uel in odium cōsecrantium sicut dictum est, uel secūdū Rufinum, & Io. Fauen. & Grat. intelligitur de eo qui vltimam manus impositionem recipit extra ecclesiam.

a ¶Nos cōsecrationem.] j. 1. q. 7. conuenientibus, & c. Daibertum.

b ¶Ab excommunicatis. idest, hæreticis, uel schismaticis, tales enim ipso iure sunt excōmunicati.

c ¶Celebrata.] Præter formā ecclesię. Vel dic. ꝙ in odium eorum hoc dictum est, sicut ecclesia per pactionē consecrata potius dr̄ execrata quam consecrata, vt 1. q. 4. ecclesia. 24. q. 1. pudenda.

SED EXCOMMVNICATI. CASVS. Vult hic Grat. ponere opinionem Rufi. & Io. Fauentini, dicens ꝙ ordinationes eorum qui nunquam fuerunt catholici, irritæ sunt; sed ordinationes eorum qui fuerūt episcopi catholici, licet postea fuerunt excōicati, misericorditer ab ecclesia tolerantur, & ad hoc inducit sequens c.

quis confugerit. sed hæc opinio reprobat. 1. q. 7. conuenientibus. inf. ca. ordinationes. 1 Dicas ergo ꝙ siue qs recipiat ultimam manus impositionem in ecclesia, siue extra dum tamen forma ecclesiæ seruetur in ordinando, semper ordinem confert, sed non semper executionem, & hoc siue scienter, siue ignoranter ordinentur ab eo. Sed in hoc solo est differentia, ꝙ ordinati ab epis, qui recipiunt ultimam manus impositionem in ecclesia, siue ignoranter, siue scienter, si alias digni fuerint, possunt tolerari, ut inf. ca. c. 2. & 3. nisi in quatuor casibus. Si sint maculati iterata unctione, ut 1. q. 7. saluberrimum, in fi. Vel si sunt ordinati simoniace a simoniaco, ut inf. ead. ab excōmunicatis, uel si sunt rebaptizati, ut de consec. dist. 4. eos. Vel si ad subuersionem fidei adhæserant hæreticis, & in contemptum ecclesiæ uolue-

1 Quod leg. & no. s. 1. q. 1. s. opponitur.

AB excommunicatis.] CASVS. Quidam catholici episcopi excommunicati fuerunt, & in tempore suæ excommunicationis quosdam clericos ordinauerunt. Quæstum fuit ab Vrbano utrum possent in suis ordinibus tolerari. Et respondet, quod sic, si sint bonæ uitæ, & non sint ordinati simoniace, uel non constat episcopos esse simoniacos. sed de cætero non ascendant ad ordines superiores, nisi necessitas, vel utilitas exegerit.

d ¶Quondam. Hic habuit Io. Fau. fomentum sui erroris. & c. ro se induerit. 1. q. 1. si quis inquit, & 1. q. 7. Daibertum. & extra de schisma. ca. 1. & 2. sed hoc ideo dicitur, quia facilius dispensatur cum ordinatis a talibus 3 qui ultimam manus impositionem receperunt in ecclesia &c

3 Vnde dicit Hug. ꝙ illud uerbu, quondā & c. addit potius, ut ostendat dñm indispensatione. nā cū ordinatis sciēter ab illis q nunquā fuerunt catholici, epi non dispensant, ut inf. c. pro eo sm Hug.

sia.& capitula quæ inducit, intelligo cum non fuit forma seruata,& cõtra eum expresse est inf.de consec.dist. 4.nõ[?] conditur.& c.quomodo.& j.q.1.quod quidam. Videtur autem hic ꝙ siue scienter, siue ignoranter ordinetur quis ab hæretico, præciso,& simoniaco, non debeat cum eo dispensari, quod verũ est, nec obstat 1.q.1.si qui a simoniacis. ubi innuitur si ignoranter a talibus quis ordinatur, ꝙ possit secum dispensari, sed illud intelligimus cum G. de prælato tolerato ab ecclesia, hic de pciso, vel ibi non fuit simoniacus, & hæreticus, hic aũt simoniacus & hæretic⁹. Si qs ergo est ordinatus a simoniaco etiã ignorãter, executionẽ non recipit, cum simoniacus sit suspẽsus ipso iure, vt 1.q.1.reperiuntur.extra de sim.tãta. Sed qd faciendum est huic, si suus eps quẽ scit esse simoniacũ, vult ipsum promouere. H. dicit ꝙ qui promouetur a simoniaco plato suo adhuc tolerato, nõ peccat, & libere potest suũ officium exequi, sed cõtrariũ legitur extra de simo. p tuas. De hoc dixi supra 1. q.prima. si qui a simoniacis. præcisi. Vel forte Romæ a Papa fuerunt præcisi,& antequàm fama crebresceret, fuerunt aliqui ordinati ab eis, aliàs in his quę publicè fiunt, non potest quis ignorantiam allegare. 16.dist.ꝙ dicitis. Et est hic arg. ꝙ qui allegat ignorantiã, ipsã probabit. 3.q.9.indicas. j.q.1.si qui a

Ordinatus a simoniaco caret executione.

Ignorantiam allegans, illã probare debet.

fuisse constiterit; ad hæc, si eorum religiosior vita, & doctrinæ prærogatiua visa fuerit promereri, pœnitentia indicta, quam cõgruam duxeris, in ipsis, quos acceperunt, ordinibus permanere permittas. Ad superiores autẽ conscendere non concedimus, nisi necessitas, vel vtilitas maxima flagitauerit,& ipsorum sancta conuersatio promeruerit.

sup.c.nos consecrationem.

Sed & illud Gregorij denominatim excommunicatis intelligitur: quorum ordinationes sunt irritæ, si eorum damnatio non erat ordinandis incognita.

Vnde idem Vrbanus ait in synodo Placentina, c 9.& sequentibus.

¶Qui nominatim excommunicati sunt, & qui aliorum sedes inuadunt, alios ordinare non possunt. C. V.

Poly. l.7. tit. 16. & l.2.tit.38. C.9.& 10.

ORdinationes, quæ ab hæresiarchis [a] nominatim excommunicatis factę sunt,& ab eis, qui catholicorũ adhuc viuentium episcoporum sedes inuaserunt irritas esse iudicamus; nisi probare [b] valuerint, se cũ ordinarentur; eos nescisse [c] dãnatos. ¶Qui vero ab episcopis quondam catholice ordinatis, sed in schismate a Romana ecclesia separatis consecrati sunt; eos nimirum, cum ad ecclesiæ vnitatem redierint, seruatis proprijs ordinibus misericorditer suscipi iubemus: si tamen vita, & scientia eos commendat. ¶Amodo vero, quicunque a prædictis schismaticis, sanctæque Romanæ ecclesiæ aduersarijs se ordinari permiserit, nullatenus hac venia dignus habeatur. ¶Quamuis autem misericordiæ intuitu, magnaque necessitate cogente hanc in sacris ordinibus dispensationem constituerimus; nullum tamen præiudicium sacris canonibus fieri volumus: sed obtineãt proprium robur, & cessante necessitate, illud quoque cesset, quod pro necessitate † factum est. Vbi enim multorum [c] strages iacet, ibi subtrahẽdum est aliquid seueritati, vt [a] addatur amplius charitati.

C.11.

C.12.

C.13.

†Cõcor. tex. in l. libero-rum.cu glo. ff.de his qui no.if.& tex. i l.j.in prin. C.d cad.tol.

[a] ¶Vt addatur,&c. *Hæc sunt addita ex concilio ipso.*

Electio quoque, nisi a catholicis facta fuerit, irrita esse probatur.

SED ET ILLVD. CASVS. Supra in §. sed excommunicati. dicitur, ꝙ illud cap. nos cõsecrationem, intelligitur de his q nunquam fuerũt de numero catholicorum. Nunc vero ostendit, ꝙ potest intelligi d nominatim excõmunicatis. quorum ordinationes scienter receptæ nõ tolerantur, quo ad executionem.

ORdinationes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ illi qui receperunt ordines ab episcopis ordinatis in hæresi, uel ab intrusis, non tolerantur in suis ordinibus quo ad executionem, nisi probent se nesciuisse in tempore ordinationis eos fuisse damnatos. In secunda parte dicitur, quod illi qui receperunt ordines a schismaticis quondam tamen catholicis episcopis, ex misericordia in suis ordinibus tolerantur, si boni sunt, propter necessitatem, sed cessante necessitate sacri canones proprium robur obtineant. Secunda pars incipit ibi, [Qui uero.]

[a] ¶Hæresiarchis.] Idest præcisis ab ecclesia, qui nunquam catholici epĩ fuerunt. De alijs habes sup. c.proxi.

[b] ¶Nisi probare.] Illi forte erant pueri, cum illi erant qui a simoniacis.extra de elec.innotuit. 82.dist.proposuisti,& hic manifeste reprobat distinctio. Ioã.& Rufi. hic enim distinguitur inter ordinatos ab illis, qui receperunt vltimam manus impositionem in ecclesia,& ordinatos ab illis, qui receperunt vltimam manus impositionem extra ecclesiam,& tam hi, quàm illi recipiunt ordinem, scilicet characterem, sed non executionem.

[b] ¶Nescisse.] ff.de probat.uerius.contra. Sed hic præsumebatur eos scire. sic 82.d.proposuisti.in fi.

[c] ¶Multorum.] Simile sup.44.d.comessationes,& 5.d. 50.ut constituerentur.

ELECTIO. CASVS. Dictũ est s.ꝙ ordinatio hæreticorũ irrita est. Nũc dicit G.ꝙ electio facta a nõ catholicis irrita est, sicut habetur in seq.ca.cuius casus planus est.

a NOs.] Simile 24.q.1.aperte.& c.miramur.
b Eligitur.] constat ꝙ suspensus non potest eligere,ut extra de consue.cum dilectus.& extra de rer.& qual.cũ bonæ. Sed quid si maior pars fuerit excõicata, an possint alij eligere sine eis:arg. ꝙ nõ.ext. de concess. præb.

NVllus.] CASVS. Calixtus Papa docet hic,ꝙ nullus episcopus debet terminos alterius usurpare,vel alterius parochianum ordinare, damnare,vel excõmunicare: quia talis ordinatio, damnatio, & excõmunicatio irrita erit:& quod hoc fieri non debeat,probatur auctoritate Deuteronom. & Prou. dicentis: Nõ transgrediaris,&c.

Vnde Gregorius scribit Mediolanensibus,li.8 epist.65.

¶Irrita sit electio,quæ non a catholicis facta probatur. C. VI.

Poly.l.2.tit.1.
† *catholicis, & maxime a Longobardis.*] orig.

NOs [a] in hominem,qui non a catholicis † eligitur [b], nulla præbemus ratione consensum: nec,si alicuius præsumptionis vsurpatione factus fuerit, in locum vel ordinem illum sacerdotis suscipimus.

QVAESTIO II.

QVod autem [c] *episcopus, vel quilibet superiorum clericos alterius sine proprijs literis ordinare non debeat.*

Calixtus Papa scribit epist.2.ad episcopos Galliæ dicens.

¶Alterius ecclesiæ parochianum nullus iudicare præsumat. C. I.

Ansel.l.6.c.120.
Iuo p.14.c.72.& p.5.c.236.
† abest ab orig.

NVllus alterius terminos vsurpet, nec alterius parochianum iudicare [d],[vel ordinare †, aut excõmunicare præsumat: quia talis iudicatio,vel ordinatio,aut excommunicatio,vel damnatio nec rata [e] erit,nec vires vllas habebit;quoniam nullus alterius iudicis, nisi sui; sententia tenebitur, aut damnabitur. Vnde & Dominus loquitur dicens: [Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.]

Deut.19.
Transcrb.22.

[*Vnde a Vrbanus Papa.*

a ¶Vnde. *Antea erat,* Idem *hoc est Calixtus: quia cũ Palea hac nondum esset inserta,sequebatur* c.nullus primas, *quod est Calixti Hanc autem paleam citat Gratianus ex Vrbano secundo,infra de pœnit.dist.6.c si.*

d ¶Iudicare.] Nisi in casibus, vt de pœnit.dist.6. placuit 1. 6.q.3.c.vlt.&.7.q.6. peregrina. & c... & 10.q.1.nec numerus. 2.q.5. Mennam. & q.7. nos si in competenter. & in casibus vbi quis sortitur forum. 2 & cum quis negligit suũ locum cõuertere ad fidem. 16.quæst.1. placuit 2.& cũ episcopus solus est in vna prouincia, vt 65. dist.si forte,in fine.

2 Qui no.7. q.6. in prin.

e ¶Rata. Sed quæritur si unus iudex sententiam excommunicationis latam ab alio ratam habere possit, arg.ꝙ sic,7.q.1.ca. Lugdunen.& 3.q.6. hæc quippe 63.dist. Salonitanæ,nam factum falsi procuratoris possum ratum habere, extra de off. delega. cum olim.ff.de iud. licet & electionem quæ nulla est, possum ratã hĩc ext.de elec. quod sicut. Itẽ adoptio iniusta põt confirmari. ff.de adopt. adoptio. Itẽ sententia fœminæ,& serui confirmat,licet nulla sit,ut 3.q.7. infamis.&.tria, in princ.

Snĩa nulla a 1 posse ratihabitione confirmari.

præb.& eccl.non va.quia diuersitatẽ. Item quid si vnus est excommunicatus, & eligit cum alijs, an tota electio 1 vitietur? non,nisi ipsi communicet consentiendo,extra de sent. & re iudic. ad probandum.vbi cessatur sententia iudicum 3 quia vnus iudicum fuit excommunicatus. Et arg.ad hoc extra de offi. deleg. cum super.& ff.de receptar.arg. Pedius.arg. contra ff.quod cum fal.tut.l.1.§.1. ubi dicitur, quod non obest, si tutor falsus interponit auctoritatem suam cum tutore vero;quia tenet quod actum est.suspensus autem hodie eligit,vt extra de cler.excommunic.si celebrat.

3 Tota die vt per Panor. c. vlt.de proc.

QVod autem.] Hæc q.diuiditur in duas partes. in prima quarum quæritur,si quis debet ordinari ab extraneo epo sine literis: & respondetur,ꝙ non:& hoc probat 6.auctorit. Secunda ibi, His auctoritatibus. Ioan.de Fant.

CASVS. Hic ponitur 2.q.qua quæritur an episcopus vel archiepiscopus possit ordinare clericos alterius episcopi sine proprijs literis. Et respondetur,quod non,ut probatur per sequentia cap.

c ¶Quod autem.] Certum est, quod nullus episcopus debet ordinare,vel recipere clericos alterius episcopi sine literis sui episcopi, vt 71.dist. impar totum nec sufficiunt ad hoc literæ archidiaconi,ut extra de offic. archi. significasti.

Epõs cleri 7 ñ alterius epi nõ ordinet.

ff.de off.præto.Barbarius.extra de arbit.dilecti.& est ar. ad hoc Inst.de testa.mil.§. sed & si quis. nam & per appellationem potest confirmari quod nullum est. ff.rem rat.hab.l.3.§.falsis. Sed contra ext. de consuet.ad nostram. Item quod meo nomine gestum non est, ratum habere non possum,vt ff.de neg.gest.si pupillis.§.sed & si ego. Item cuius præsentia desideratur, eius ratihabitione non potest confirmari,ut Inst.de auctor.tut.in fi. Item si sententia excõicationis confirmaretur, retro esset quis excõicatus,quod esset absonum. Dicas ergo, ꝙ sententia quæ nulla est, non potest ratihabitione confirmari, quia sententia plus habet iuris, quàm facti.& in illa l.ff.rem ratam hab. fuit sententia lata a suo iudice,sed contra ius, & sufficit ꝙ litigator credat se condemnatum,ad hoc ut teneat iudicium.ff.fam. erci. cum putatem. solus tamen princeps potest sententiam, quæ nulla est,confirmare,vt 2.q.1. in primis. & 3.q.6. hæc quippe.quia & ipse mutat substantialia rei. C.de rei vx. act. in princ.sic intellige 3.q.6.hæc quippe. Alia autem quæ plus habent facti, quam iuris, ut emptio,locatio & traditio, possunt confirmari. ff.de cura.fur. consilio. §.vult.vnde donationem factam a laico, & non nomine episcopi potest episcopus cõfirmare,vt 16. q.1.c.vlt. & extra de iure patron.cura pastoral.§. Si autem aliquis ordinat clericos alterius credens suum episcopũ ratum ha-

PALEA C. II.

PLacuit vt deinceps nulli sacerdotũ liceat quemlibet commissum alteri sacerdoti recipere ad pœnitentiã sine eius consensu, cui prius se commisit, nisi per ignorantiam † illius, cui pœnitens prius confessus est. Qui vero contra hæc statuta facere præsumpserit, gradus sui periculo subiacebit.

Sent.4. dist.21. De pœnit.dist.6.c.fi.
† al. pro ignorantia.

Item Calixtus epist. 2.

¶In alterius parochia, nisi eo vocante, nulli aliquid agere licet. C. III.

NVllus primas; nullus metropolitanus,[a] nullusq; reliquorum episcoporum, alterius adeat ciuitatem; aut ad possessionem accedat (quæ ad eum non pertinet, & alterius episcopi est parochiæ) super cuiusquam dispositione, nisi vocatus ab eo, cuius iuris esse dignoscit, aut quidquã ibi disponat, vel ordinet, aut iudicet, si sui gradus honore potiri voluerit. Sin aliter præsumpserit, damnabitur, & non solum illi, sed cooperatores, eique consentientes: quia sicut ordinatio, ita eis & iudicatio, & aliarum rerum dispositio prohibetur. Nam qui ordinare [b] non poterit, qualiter iudicabit? nullatenus proculdubio iudicabit [c], aut iudicare poterit.

Poly.l.3.tit.14. Burc.l.1.c.66. Ans.l.6.c.129. Iuo p.5.c.101. Pann.l.4.c.38.

infra episcopum. ver. nam si.

Item ex concilio Nannetensi c. 1.

¶De eodem. C. IIII.

IN Dominicis, vel festis diebus presbyteri, antequam Missas celebrent, plebem interrogent, si alterius parochianus in ecclesia sit, qui proprio contempto presbytero ibi Missam velit audire. Quem si inuenerint; statim ab ecclesia abijciant, & ad suam parochiam redire compellant.

ext. de paroc. c. 2. Burc.l.2.c.92. Iuo p.2.c.122.

¶ Hoc & sequens caput absunt a sex uetustioribus & emendatioribus Gratiani exemplaribus. In cæteris autem habentur sine nomine Palea, quemadmodum & in excusis. Extat autem utrumque in concilio Nannetẽsi, & ex eo citatur hoc primum in Decretalibus, tit. de paroch. c. 2. & a Burchardo, & Iuone sicque emendatum est, cum antea citaretur ex concilio Meldensi.

Item ex eodem concilio Nannetensi.

¶De eodem. C. V.

NVllus presbyter, aut diaconus [a] alterius plebanum † nisi in itinere fuerit; vel placitum ibi habuerit) ad Missam recipere audeat.

Et in capitu. li. 2. c. 153. Burc.l.2.c.91.
† al. plebesanum] al. parochianum.

[a] ¶Aut diaconus.] *Istæ duæ uoces neque in concilio, neq; in capitularibus, neque apud Burchardum leguntur.*

Item ex concilio Antiocheno c 13.

¶Ad ordinationem clericorum, vel ecclesiarum alterius episcopi, nisi ab eodem inuitatus, non accedat episcopus. C. VI.

NVllum episcoporũ audere debere ex alia prouincia ad aliam transitũ facere, & ordinare aliquos in ecclesijs, aut proferre ad sacrum ministerium. Nec † ab alijs illuc trahatur episcopis: nisi forte per literas rogatus abierit, non solum a metropolitano [d], sed & ab his, qui

Burc.l.1.c.108. Iuo p.5.c.210. & simile p.5.c.180. ex epist. Bonifacij.
† al. nec alias illud vocabant episcopum.

---

habiturũ; tunc põt talis ordinatio confirmari per ratihabitionẽ, ut j. c. Lugdunẽsi. secus si nõ poneret spem I ratihabitione illius, ut ff. de sol. si quis offerẽti. in sentẽtia aũt dici põt, q si aliquis noĩe alterius tulit solam, q tũc possit ratificari. Io. Quid iuris sit de hoc, & d sent. excom. notaui in quæstionibus. B.

NVllus primas.] CASVS. Cælestinus prohibet in hoc ca. q nullus patriarcha vel archiepiscopus, vel episcopus iudicet, vel ordinet, vel disponat aliquid in parochia alteri⁹, nisi fuerit inuitat⁹. Si vero pũmpserit, dãnabit cum cooperãtibus & cõsentiẽtibus ei. Nã si ordinare non potest, nec iudicare poterit. idẽ dicitur de episcopo in duob. sequẽtibus ca. s. quod irrita erit talis ordinatio, & ipse damnabitur.

a ¶ Metropolitan⁹.] Si metropolitan⁹ nõ potest intrare diœcesim suffraganei sui, nisi vocatus, ut hic dĩ, qualiter ergo visitat diœcesim, & recipit ibi pcurationes, vt ext. de cẽsib. sopite, ext. de præscr. cũ ex officij? Sed illud intelligo in eo casu qñ per negligentiã deuoluit ius ad metropolitanũ, uel ẽt per appellationem.

b ¶ Ordinare.] Ar. ex quo minus nõ licet nec maius, vt 44. d. nulli, 16. q. 2. visis. & fm hoc minus est ordinare, q̃ iudicare: quia solus potest ordinare, sed nõ solus iudicare ad depositionẽ, j. is quæstio. ⁊. si autem & c. Fœlix, & c. vltimo.

Maius non licet, cui nõ licet minus.

c ¶ Iudicabit.] Sæpe eñ iudicat q non potest ordinare, ut archidiaconus. ut 25. dist. perlectis & extra de temp. ordin. cũ in distribuendis.

d NVllũ.] ¶ A metropolitano.] Hoc intelligas in ar

duus

cum eo sunt, omnibus ipsius prouinciæ episcopis. Quòd si nullo inuitāte inordinate superueniat, & aliquos, vel ordinare præsumpserit, vel quoslibet actus, illi ecclesiæ competentes, qui ad se minime pertinent, vsurpare tentauerit; vacua [a] quidem & inania erunt omnia, quæ gesserit: ipse vero huius indisciplinati ausus, & irrationabilis cœpti dignas causas expendat, † tanquam depositus a sancta synodo, & propter huiusmodi præsumptionem iam prædamnatus.

† al. excipiat.

¶ Hæc est prisca versio Dionysii autem interpretatiò, quæ & conciliorum tomis est inserta, & a Burchardo, & Iuone affertur, aptius exprimit sententiam canonis Græci. Tamen quoniam neque ipsa omnibus locis omnino respondet, visum est verba græca noua cum versione apponere.

Μηδένα ἐπίσκοπον τολμᾶν ἀφ' ἑτέρας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν μεταβαίνειν καὶ χειροτονεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ τινὰς εἰς προαγωγὴν λειτουργίας, μηδὲ εἰ συνεπάγοιτο ἑαυτῷ ἑτέρους, εἰ μὴ παρακληθεὶς ἀφίκοιτο διὰ γραμμάτων τοῦ τε μητροπολίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων ὧν εἰς τὴν χώραν παρέρχοιτο, εἰ δὲ μηδενὸς καλοῦντος ἀπέλθοι ἀτάκτως ἐπὶ χειροθεσίᾳ τινῶν, καὶ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μὴ προσηκόντων αὐτῷ, ἄκυρα μὲν τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα τυγχάνειν καὶ αὐτὸν δὲ ὑπέχειν τῆς ἀταξίας αὐτοῦ καὶ τῆς παραλόγου ἐπιχειρήσεως τὴν προσήκουσαν δίκην, καθῃρημένον ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου.

Nullus episcopus audeat ab vna prouincia in aliam transire, & in ecclesia aliquos ordinare ad promotionem liturgię, † nec si alios una secum adducat; nisi accitus venerit per litteras metropolitani, & eorum, qui cum illo, episcoporum, in quorum regionem accedat. Quod si nemine vocante inordinate aduenerit, vt aliquos ordinet, ac negotia ecclesiastica ad se minime pertinentia conficiat irrita quidem sunto, quæ ab eo gesta fuerint: verum & ipse suæ impudentiæ, & iniqui incœpti iustam pœnā subeat, hinc iam a sancta synodo depositus.

† idest, sacri ministerij.

Item ex eodem Antiocheno, c. 22.

Burch. l. 1. c. 71. Ivo p. 5. c. 176.

¶ Ad ordinationem ecclesiæ, quæ sibi commissa non fuerit minime accedat episcopus. C. VII.

EPiscopum non debere in alienam irruere ciuitatem, quæ illi probatur non esse subiecta, neq; in regionem, quæ ad eius curam minime noscitur pertinere, ad aliquid α ordinādum, [b] neque presbyteros, aut diaconos constituere, ad alios episcopos ε pertinentes, nisi forte cum voluntate, & testimonio [c] γ propriæ regionis episcopi. Quòd si quispiam, horum quid tale facere voluerit, irrita quidem erit huiusmodi ordinatio: & quæ male δ vsurpauerit, a synodo arguantur. Nam si ε ordinare non potuerit; nullatenus ad alios pertinentes iudicare præsumat.

α ¶ Ad aliquid.] *In hoc etiam canone Dionysii versio purior est, hic autē habet,* super ordinatione cuiusquam: *quòd Græcè est, ἐπὶ χειροτονίαν τινός, idest,* vt quempiam ordinet.

sup. nullus primas.

duis negotiis 1 alter sufficit voluntas epi. vt sup. c. prox.

a ¶ Vacua.] Quātū ad executionē altaris, tū consecratio manebit. vt 7. qō. 1. episcopus i diœcesi.

b EPiscopum.] Ordinandū.] Si tū suum subditū alibi excommunicare, vi. q tenet. 11. q. 3. si eps. sicut Paul⁹ absens excōmunicauit Corinthium, & facit ad hoc 7. q. 1. si quis presbyter & c. si qs vero sine respectu tamen pro tribunali non potest ibi ferre sententiam, vt arg. extra de off. leg. nouit. ff. de off. præ. l. 3. ff. de iurisd. om. iu. l. vlt. ff. de off. p. cons. & leg. l. 2. [De hoc pleni⁹ dixi ext. de off. leg. nouis.

c ¶ Et testimonio.] Nunquid hoc testimonium sufficit isti vt non iterum examinetur ab illo episcopo? Arg. q sic. 19. q. 2. duæ 47. d. de Petro. & 16. q. 2. si qs episcoporū. sicut tutori dato in testamēto sufficit testimonium patris. vt instit. de satisd. tut. §. 1. Argu. 5 73. dis. sanctissimo. sed ibi de collocando in ecclesia secunda. Itē nunquid sufficiunt litterę archidiaconi: nō ut extra de off. archid. significasti. sed hoc verū est, ubi non est cōsuetudo, p̄scripta, inf. e. q. 3. coquest⁹.

1 Et totam prouinciā cōtingentib. vt dixi in littera.

Tutor testamētarius nō tenetur satisdare.

Episcopi.] CASVS Statuitur in hoc c. q quilibet epi suas regant ecclesias vel parochias. & ad alienas non accedāt sed quilibet in sua prouincia disponat quę disponenda sunt.

Diocęsis pro regione ponitur, & contra.

a ¶ Diœcesim.] .i. prouinciam siue regionem. sic econtra nomen regionis p diœcesi. ponitur i. c.prox. sic & j. proxi.q. psingulas 2. valet hoc considerare ad instrumēta & diuisiones prouinciarū, vt 6.q.3.scitote.

Non inuitati] CASVS. Dicitur in hoc c. q epi non debēt ire ad alienas parochias super ordinandis aliquib. vel disponēdis ecclesiasticis causis: sed vnaquæq; synodus ordinet intra suam prouinciam quæ disponenda sunt, sicut in concilio Nicęno statutum est.

HIS. Hęc est secūda pars quæstio. secundum lo. de Fan.

CASVS. Concludit Grat. ex supradictis, quod nullus eps clericos alterius ordinare dēt, & quærit incidenter, si cōtingat clericos ordinari ab epo non suo, an possint in suis ordinib. tolerari a suis episcopis. Et respondet quod sic, ut dicitur in proxi. cap. Lugdu.

β ¶ Ad alios episcopos.] *Eodem ferè modo Dionysius, Græce legitur* εἰς τὰ τόπους τοὺς ἑτέρῳ ἐπισκόπῳ ὑποκειμένους, *idest*, in locis alteri episcopo subiectis.

γ ¶ Et testimonio.] *Gracè tātum est*, μετὰ γνώμης, *quod Dionysius vertit*. cum consilio, & voluntate.

δ ¶ Et quæ male.] *Sic est emendatum ex vetustis exēplarib. & ex cæteris editionib cōciliorū præter hāc postremam quatuor tomorum. Dionysius hēt*, & ipse coerceatur a synodo. *quod Gracè est* καὶ αὐτὸς ἐπιτιμίας ὑπὸ τῆς συνόδου τυγχάνειν, *i.* & ipse puniatur a synodo.

ε ¶ Nam si.] *Tota hæc clausula in Græco canone cuius tria exemplaria manuscripta collata sunt minimè habetur sed & prisca versio & Dionysiana habent. Similis sententia legitur supra cap. nullus primas.*

Item ex synodo Constantinopolitana prima, c. 2.

¶ Non accedant episcopi ad ecclesias, quæ sunt extra eorum diœcesim. C. VIII.

Episcopi, qui extra dięcesim [a] sunt, ad ecclesias, quę extra terminos eorum sunt, non accedant, neq; cōfundant, & permisceant ecclesias. Secundum ζ regulas statutas, Alexandriæ quidē episcopi ea, quæ sunt in Aegypto tantummodo gubernent. Orientales autem episcopi solius orientis curam gerant; seruatis tamen honoribus primatus ecclesiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicænæ synodi continentur. Sed, & Asianæ diœcesis episcopi, ea, quæ sunt in Asia, & quę ad Asianam tantummodo dięcesim pertinent, gubernent. Ponti autem episcopi Ponticæ tantum diœcesis habeant curam. Thraciæ vero ipsius tantummodo Thraciæ.

ζ ¶ Secundum. *Mutata est interpunctio, vt magis respondeat Græco canoni*, ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας. &c. *quod Dionysius vertit*, sed iuxta canones Alexandrinus antistes, &c. *In editione autem cōciliorū in tribus tomis deerant hæc verba*, ea quæ sunt in Aegypto tantummodo gubernent. Orientales autem episcopi.

Item ex eodem, c. 3.

¶ De eodem. C. IX.

Non inuitati epi vltra diœcesim accedere non debent super ordinandis aliquibus, vel quibuscunque disponēdis ecclesiasticis causis, seruata regula, η quæ supra scripta est de vnaquaq; diœcesi. Manifestum namq; est, q per singulas quasq. prouincias prouincialis synodus administrare, & gubernare omnia debeat, secundū ea, quæ sunt in Nicęa definita.

η ¶ Seruata regula.] *Ita in omnibus editionibus huius priscæ versionis; sed in Græco canone hic est initium periodi, & quæ sequuntur ex ipso pendent: quemadmodum Dionysius vertit*, seruata vero quæ scripta est de gubernationibus † regula manifestum est, quòd illa, quę sunt per vnamquamque prouinciam, ipsius prouinciæ synodus dispenset, &c.

† περὶ τῶν διοικήσεων.

2 *His auctoritatibus prohibentur quilibet episcopi clericos alterius ordinare. Sed quæritur, si contingat eos aliquibus sacros ordines distribuere an ordinati ab episcopis suis in proprijs ordinibus recipi possint.*

De his ita scribit Vrbanus Papa Hugoni Lugdunensi archiepiscopo.

Lugdunensis.] CASUS. H. Lugdunen. archiepiscopus quæsiuit ab Vrbano vtrum in suis ordinibus posset tolerare quosdam clericos suos ab alijs episcopis ordinatos cum eis dispensando. Et respondet quod sic, ex misericordia, si bonæ vitæ sint: & si sine prauitate fuerint ordinati: iniuncta eis pœnitentia competenti. Et hoc probat exemplo Ioan. Chryso. qui clericos suos ordinatos a sancto Epiphanio tolerauit: & in suis ordinibus recepit: quod non fecisset, si sciret eos non recepisse ordines.

Quod autem.] CASUS. Hic intitulatur 3. quæstio, qua quæritur, an archiep̄s possit absoluere, vel damnare clericos sui suffraganei illo inconsulto & certum est quod non, nisi cum appellatur ad eum: vel habetur de consuetudine: vel si episcopus decederet, & res arbitrio archiepi dispēsari voluerint clerici, vt inf. ea. cōquestus. vel nisi episcopus sit negligens, vt inf. c. cū simus, vel nisi cōtrouersia sit inter episcopum & suum clericū, vt ī. 11. q. 1. si clericus. vel nisi dissensio est de electione epi, vt su. 63. d. si forte. Sed hoc hodie corrigitur p cōstōnē Innocētij Papę. Sed qa cōmunia negotia prouincię, vt synodū cōgregare, epm examinare pōt facere: nō tñ sine cōsensu aliorū, vt inf. c. 1. 2. 3. 4. & 5. Et pcedit hoc ordine. Primo probat superficialiter, q archiep̄s pōt absoluere & damnare parochianos sui suffraganei illo inconsulto, vsq; ad §. Sed cōtra. deinde probat cōtrarium vsq; ad §. Solo.] in quo tractat de excellētia Papę: & hoc vsq; ad §. vltimū. in quo soluit cōtrarietatē. Dicit ergo q sicut ecclīæ totius episcopatus sunt i potestate epi: sic ecclesię totius archiepiscopatus sunt i potestate archiepi: ita q epō nō licet aliquid agere sine cōsensu metropolitani: sed itelligē i ijs q pertinēt ad generalem statum prouinciæ totius episcopatus.

¶ Clerici ab episcopo alterius parochiæ ordinati a proprio in suis ordinibus recipi possunt. C. X.

† al. archiepiscopi.

Iuo p. 6. c. 413.

Lugdunensis parochiæ † clericos, quos contra statuta canonum ab alterius parochiæ episcopis ordinatos literarum tuarum significatione monstrasti, cum graduum suorum honore recipere religionis tuæ prudentia poterit [a], si eos alias canonice, & sine prauitate aliqua ordinatos constiterit: si tamen eorum probabilem vitam id indulgentiæ prospexeris promereri. Legimus quippe sanctum Epiphanium episcopum ex diœcesi sancti Ioannis Chrysostomi quosdam clericos ordinasse: quod sanctus vir [b] omnino non fecisset, si ei † detrimentum fore perpenderet. Quos igitur recipiendos moderatio tua [c] arbitrata fuerit, iniuncta, & satisfactionis gratia, propter ecclesiam, quam offenderunt, congrua pœnitentia, miserationis intuitu in suo quemque honore recipies, salua in omnibus sanctorum canonum disciplina.

Socrates. l. 6. histo. c. 12. & 13. Tripar. l. 10. c. 11. Nicc. l. 13. c. 13.

† al. vitij.

QVAESTIO III.

Quod autē [d] archiepiscopus clericos sui suffraganei illo inconsulto damnare valeat, vel absoluere sic videtur posse probari. Sicut totius episcopatus ecclesia in potestate sunt episcopi, sic & ecclesia totius archiepiscopatus ad diœcesim pertinent archiepiscopi. Vocantur enim episcopi a metropolitano in partem solicitudinis, non in plenitudinē potestatis. Sic quippe vices eis impertit, vt potestatem suam sibi non adimat. Vnde & sine eius consilio nihil eis agere licet, sicut in concilio Martini Papæ legitur, c. 4.

¶ Nec episcopi sine metropolitani consensu, nec ille sine eorum consensu aliquid agere debet. C. I.

In capitulis Martini Bracharēsis, c. 4.

Per singulas prouincias oportet episcopos cogno-

a ¶ Poterit.] Argu. quòd sequens ratihabitio cōfirmat quod primo fuit inutile, vt 63. d. Salonitanæ. & 16. q. 1. cap. vlt.

b ¶ Quod sanctus vir.] Sic su. 37. d. qui de mensa. 7. q. 1. omnis. Sed nonne iste episcopus deliquit ordinādo clericos alterius: quomodo ergo sanctus fuit; Omissis multis solutionibus dic. q excusatur ideo quia vtiliter gessit: & quia credebat hoc Io. placere. [1] sicut non facit furtum qui credit hoc placere domino, vt instit. de oblig. quæ ex qua. delic. nascuntur. §. 1. 2.

c ¶ Moderatio tua.] Permittitur hic epō dispensatio canonis, vel criminis penalis. si est. sup. 1. q. 5. c. vlt. in fi. sed non permitteretur si simoniace fuissent ordinati. 1. q. 1. erga. de pœnitentialibus non est dubium, quia hoc pōt quilibet sacerdos, vt 26. q. 7. tempora pœnitudinis.

1 Quod no. sup. c. 1. in gl. 1. in fi.
2 Idē tenet Bart. in l. inter oēs. §. recte, ff. de fur.

d ¶ Quod autem.] Metropolitanus episcopo inconsulto non potest iudicare clericos suos, nisi in casibus specialibus; scilicet quando causa per appellationem defertur ad ipsum, vt inf. ea. cōquestus. vel nisi causa sit inter episcopum, & clericum, vt 11. q. 1. si clericus. Item cum dissensio est de electione episco, vt 63. dist. c. vl. hoc vero non tenet hodie per id quod est extra de elect. quia propter, [3] item cum suffraganeus est negligens. vt inf. ead. cum simus. Item oia male acta potest purare & retractare, vt 26. q. 7. quicūque. & 12. d. de his. Item si de cōsuetudine aliquid obtinuit, aut si episcopus decessit, vt inf. ea. conquestus. Aliter de specialibus negotijs episcopatuum se nō potest metropolitanus intromittere: sed cōmunia negotia, quæ non magis pertinent ad vnū, quā ad alium, sed ad statum totius prouinciæ, ut congregare synodum, examinare episcopū & ordinare hoc potest: non tamen sine consilio aliorum episcoporum, vt infra ead. c. 1. 2. 3. 4. & 5.

Metropolitanus clericos suffraganei iudicare non potest.

3 Vers. ut is collatione habita eligat. &c. quasi dicat licet cognitio electionum, & electorum ptineat ad metropolitanū: non tñ gratificatio: sed cū eliget in quem oēs. & c. ut ibi. Arc.

Per singulas.] CASUS. Dicitur hic q episcopi in singulis

galis prouincijs debent recognoscere suum metropolitanum, sibi obediendo: & nihil agere de communibus negotijs sine metropolitani consilio. Similiter nec metropolitano licet sine consilio episcoporum aliquid facere de negotiis communibus.

tenet, vt ibi innuitur H. dicit non tenere talem sententiam, cum metropolitanus fert in subditos suffraganei, quia metropolitan⁹ iudex alienus est respectu subditorum suffraganeorum, vt 6.q.3. scitote. & 3.q.6. peregrina. sicut absoluere non potest nisi appelletur ad eum. extra

a ¶ Cognoscere.] Id est, reuereri, idest, diligere, ut ibi. Nō noui vos 7. qō. 1. sicut vir. in fine.

b ¶ Agere.] Quod ad statum communem pertinet, ut j. ca. archiepiscopus. si sup. po. d. Non debere.

scere [a] metropolitanum † suum; & ipsum primatus curam suscipere: nihil autem agere [b] reliquos episcopos præter eum; secundum quòd antiquitus a patrib. nostris constitutum continetur in canone. Propter quod metropolitanus episcopus nihil præsumptiue assumat absque consilio cęterorum.

† *al. primatum metropolitani episcopi.*
Apost. can. 34.
† *al. sibi assumat.*

Item ex concilio Antiocheno, c. 9.

¶ Sine metropolitani conscientia extra suam diœcesim nihil agat episcopus. C. II.

Per singulas.] CASVS. In Nicæno concilio fuit statutum, ut archiepiscopus per singulas prouincias curam gereret, & ad archiepiscopum appelletur, sine cuius cōsilio episcopi nihil agere pōt nisi de his, quæ ad proprias eorum parochias spectāt: & ecō uerso metropolitanus sine cōsilio episcoporum nihil agere potest.

c ¶ Per singulas.] Simile 2. q. 7. metropolitanum.

d ¶ Totius prouinciæ.] Hic videtur q archiepiscopus ē iudex ordinarius toti⁹ prouinciæ, quā habet procurationē & visitationem totius diœcesis, ut extra de præscrip. cū ex officij. & quia unus est iudex prouinciæ, ut 7. q. 1. in apibus. ex quo enim archiepiscopus est iudex episcopi, ergo est iudex diœcesis suæ. argu. ff. de pecu. serui. si seruus meus. Nam ex eo. q vicarius est in peculio ordinarij, ergo & peculiū uicarij, ut ibi dicitur: & præterea hic dicit, q omnes, qui causas habent concurrant ad metropolitanū. Item quia determinat cās delatas ad ipsum per querelā, ut 10. qō. 1. quia cognouimus. Sed licet posset dici, quod sit ordinarius, sed tamē

3 Hoc uerū est sm L. ut not. 3. q. 6. c. 1. in gl. 2. ubi dixi de hoc Arch.

Archieps an sit iudex ordinarius totius prouinciæ.

ij Per singulas [c] prouincias episcopos singulos scire oportet, episcopum metropolitanum, qui præest, curam & solicitudinem totius prouincię [d] suscepisse. Propter quod ad metropolitanam ciuitatem ab his, qui causas habent, concurratur. Quapropter placuit eum, & honore præcellere, & nihil vltra sine ipso reliquos episcopos agere secundum antiquum patrum nostrorum canonem, nisi hoc tantum quod vnicuique ecclesię per suam diœcesim competit. Vnumquemque enim episcopum oportet habere suę diœcesis potestatem, ut regat, & gubernet secundum competentem singulis [e] reuerentiam, & prouidentiam gerat omnis regionis, quę sub ipsius est ciuitate: ita vt etiā ordinare ei presbyteros, & diaconos probabili iudicio liceat, & de singulis ipsius regionis causis cum moderatione & pōdere disceptare. Vltra autem nihil agere permittitur citra metropolitani episcopi conscientiam: [a] nec metropolitanus sine cæterorum aliquid gerat consilio sacerdotum.

Apost. can. 34.

a ¶ Conscientiam.] *Gracè est, δίχα τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου, μὴ δὲ αὐτὸν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης, itaque eadem voce, γνώμης. utitur canon tam in consensu metropolitani, quam suffraganeorum. Sed ob multas varietates placuit apponi verba Graca cum versione noua.*

Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ, τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον. καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας. ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτὸν, μηδέν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν πατέρων ἡμῶν κανόνα, ἢ ταῦτα μόνα, ὅσα τῇ ἑκάστου ἐπιβάλλει παροικίᾳ,

non pōt se intromittere de causis subditorum, nisi in casibus exceptis, ut extra de off. ordi. pastoralis. in prin. si tamen ferat sententiam aliquam in subditos suffraganei sui, bene tenet: cum sit iudex ipsorum, argumen. in authen. de defen. ciuit. §. & iudicare. & §. seq. ubi dicitur q præses, uel maiores iudices non possunt ferre sententiam aliam sine maioris auctoritate, si tamen tulerint,

extra de sent. excom. per tuas. ext. de off. deleg. cum contingat. Item quia dicitur, quidquid fecerit, irritū est, ut j. ca. nullus. Hoc scias, q de causis epī pōt per solā querelam cognoscere. 11. q. 1. si clericus aduersus. Io. quod dicit H. uerum est, ut ext. de off. ord. pastoralis §.

e ¶ Singulis.] Potest ergo anathematizare aliquem inconsulto metropolitano: immo & quilibet sacerdos inscio

illo suo episcopo. uel extra de off. ord. cum ab ecclesiarum nec tenet quod legitur 11. q. 3. nemo episcoporum. NISI FORTE. CASVS. Dictum est supra, quod archiepiscopo nihil agere licet sine consilio episcoporum: quod uerum est, nisi episcopi post annunciationem contempserint in suis ecclesijs œconomos ordinare, ut probatur sequenti cap.

CVm simus.] CASVS. Statutum fuit in synodo Constantinopolitana, ut omnes regulæ sanctorum patrum custodiantur: & præcipuè illa, quę pręcipit œconomos debere esse in unaquaque ecclesia: quā si metropolitanus facere neglexerit, licentiā habeant episcopi in sua ecclesia œconomum ordinare. & econuerso. Idem seruandū est in monasterijs.

καὶ τὰς ὑπ' αὐτὴν χώρας: ἕκαστον γὰρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας διοικεῖν τε κατὰ τὴν ἑκάστῳ ἐπιβάλλουσαν εὐλάβειαν καὶ πρόνοιαν ποιεῖσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, ὡς καὶ χειροτονεῖν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ μετὰ κρίσεως ἕκαστα διαλαμβάνειν. περαιτέρω δὲ μηδὲν πράττειν ἐπιχειρεῖν δίχα τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου, μηδὲ αὐτὸν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης.

a Œconomos. Oeconomus dicitur cui res ecclesię gubernādā mādatur, ut C. de sacrosan. eccle. iubemus.

Oeconomus quid.

Episcopos, qui in vnaquaq; prouincia sunt, nosse oportet eū, qui metropoli pręest, vniuersæ quoq; prouinciæ curam suscipere, eo quòd in metropoli vndiq; cōueniūt omnes, quicunque negocia habēt. Quapropter placuit, & honore ipsum pcellere, & reliquos episcopos nihil aliud† sine ipso facere (secundum veterem, qui viguit, patrum nostrorum canonem) quàm ea sola, quæcunque ad cuiusq; parochiā, subiectasq; parochiæ regiones pertinēt: In cuiusq; enim episcopi potestate esse propriam ipsius parochiā, vt eam administret pro ea, quę cuiq; cōuenit, integritate, & vniuersæ regioni, quę suę ciuitati subiecta est, prospiciat, cōsulatq; ita vt presbyteros, diaconosq; ordinet, & singula queq; cū iudicio explicet. Pręterea vero nihil quid piam facere aggrediātur, sine metropolitani episcopi, neque ipse sine reliquorum sententia.

† tentare.

b Œconomū. Qui clericus erit: & de proprio clero debet esse, 89. d. cap. quia. & 16. q. 7. in nona actione. De hoc notaui 16. q. 7. quoniam.

c Episcopis. Ergo sicut superiores inferiorum, sic inferiores superiorum supplent defectum, ut extra de concess. preben. & eccle. nō uacan. nulla. & 89. dist. uolumus.

Nisi fortè episcopi ipsi œconomos in ecclesia sua ordinare contēpserint. Vnde in septima synodo c. 11. legitur.

¶ Metropolitanus constituat œconomos, quos episcopos habere neglexerit. C. III.

Iuò p. 5. c. 374. Cōc. Chalced. c. 26. supra dis. 89. quia in quibusdam. & inf. 16. q. 7. quoniam in quibusdam.

CVm simus debitores omnes sacras regulas custodire & eam, quę dicit in vnaquaq; ecclesia œconomos [a] esse debere, modis omnibus inuiolabilē custodire debemus. Et, si quidem vnusquisq; metropolitanus in sua ecclesia constituerit œconomum, [b] bene vtique est Sin autem ex auctoritate propria Cōstātinopoleos episcopis [c] licentia est pręponendi œconomos in eius ecclesia. Similiter & metropolitanis, si episcopi, qui sub eis sunt nō fa negerint œconomos statuere in suis ecclesijs. Id ipsum autem seruandum est etiam in monasterijs.

PROBATVR. CASVS. Adhuc probat, quod Archiepiscopus inconsulto suffraganeo suū possit parochianum absoluere, exēplo Pauli metropolitani Corinthiorū, qui Corinthium fornicatorem tradidit satanę: & postea reconciliauit.

Probatur illud idem exemplo Apostoli, qui fornicatorem Corinthium impœnitentem satanæ tradidit; postea pœnitentem ecclesiæ reconciliauit, hoc tantum scribens Corinthijs in prima; & secunda epistola, vt excommunicato non communicarent, & reconciliato socia charitate copularentur.

1. Cor. 5. 2. Cor. 2.

d Corinthium. Et in hoc suppleuit negligētiā Apollinis, ut infra ead. cap. ult.

SED CONTRA. Nunc probat Grat. cōtrarium scilicet quod metropolitanus nō potest disponere de negocijs episcoporū sine cōsensu ipsorū & omnia cap. usque ad §. sola. intelligūtur de communibus negocijs uel de specialibus, cum episcopi non sunt negligentes, sed diligētes agunt quę debent. H:

Sed contra probatur auctoritate multorum.

Ait enim Higinus Papa epist. 1. c. 2.

& Iulius c. 4. Burc. l. 1. c. 65. Iuo p. 5. cap. 99. & 174.

¶ Metropolitanus sine episcoporum cōsensu, vel præsentia alicuius eorum non audiat causas. C. IIII.

SAL-

SAlue.] CASVS. Quęsitū fuit ab Eugenio utrū archiepiscopus possit cognoscere de causis criminalibus episcoporum sine cōsensu aliorum

sa aliorum episcoporum, & respondetur q non: saluo Romanæ ecclesiæ priuilegio.

a ¶ Saluo.] Debet quis ius suum protestari, ne fiat ei præiudicium. sic 28. dist. diaconi. & 7. q. 1. pôtifices. ff. q. bus mo. pig. vel hypo. sol. l. si debitor. §. si in uêditione.

ergo in prima, q nullus primas vel metropolitanus debet se intromittere de specialibus negocijs sui suffraganei absque eius licentia vel voluntate: qđ si fecerit, irritum erit quidquid fiet, & ipse deponetur. In secunda parte dicitur, quod primas vel metropolitanus non debet

ADDITIO. Ad hoc facit C. de his q spõ. mune. sub. lib. 1. l. 10. sed ar. cõtra. ff. de cond. inst. quod q s ff. de act. & oblig. obligationû. §. placet. de hoc le. & not. 28. dist. c. 1.

b ¶ Instantia.] Id est, præsentia.

c ¶ Aliquorum.] Scilicet episcoporum.

d ¶ Causas.] Scilicet criminales, vt 3. q. 8. suggero. Et no. q cû causa est inter clericum & episcopum, quod metropolitan⁹ in synodo comprouinciali tractabit causam. 11. q. 1. si clericus nisi velis dicere, q hodie solus metropolitan⁹ obtinet vicem synodi quantum ad istud. 18. d. c. 1. & 10. q. 3. q2. De hoc dixi. 6. q. 2. epus

Causa inter episcopû. & clericum eo râ quo dẽat tractari.

uo a in omnibus Romanæ ecclesię priuilegio, nullus metropolitanus absque cęterorum omnium comprouincialium episcoporum instantia, b aliquorum c audiat causas† d: quia irritæ erunt aliter actæ, quàm in cõspectu eorum omnium ventilatæ, & ipse, si fecerit, coerceatur à fratribus.

†al. causas earum.

Item Anicetus Papa episcopis Galliæ, c. 1.

¶ De eodem. C. V.

Can. Apost. 35.

ARchiepiscopus e nihil de episcoporû causis, aut de alijs communibus, iuxta statuta Apostolorû; absq; cûctorû illorû agat consilio, nec illi assumât, nisi quantû ad suas parochias ptinet, sine suo cõsẽsu: qm tali gaudet concordia altissimus, & gloriatur in membris suis.

Item in eadem epistola, c. 3.

¶ De eodem. C. VI.

Poly. l. 2. tit. 14. Burch. l. 1. c. 61. Pann. l. 4. c. 20.

SI autem aliquis metropolitanorum inflatus fuerit, & sine omnium comprouincialium præsentia, vel consilio episcoporum, aut eorum, aut aliàs causas, (nisi eas tantum, quæ ad propriam suam parochiam pertinẽt) agere, aut eos grauare voluerit, ab omnibus destricte corrigat, ne talia deinceps præsumere audeat. Si vero incorrigibilis, eisque inobediens f apparuerit ad hanc Apostolicam sedem, cui omnia episcoporum iudicia referri† præcepta sunt, eius contumacia referatur, vt vindicta de eo fiat, & cæteri timorem habeant.

†al. terminare.

ARchiepiscop⁹.] CASVS. Anicet⁹ Papa statuit vt archieps de causis episcoporum, aut cõmunibus. s. criminalib. nihil agat sine cõsilio suorum suffraganeorum, nec episcopi sine consensu archiepiscopi aliquid agant, nisi quantum ad suas parochias pertinet.

e ¶ Archiepiscopus.] Hoc ca. exponit præmissa.

SI autem.] CASVS. Quæsitum fuit si archiepiscop⁹ superbe vult de causis criminalibus, vel ciuilibus episcoporû cognoscere sine eorû voluntate, vel eos in aliquo grauare, quid sit faciendum? & respondetur, q corrigi debet a suffraganeis: & si fuerit incorrigibilis, significetur Papæ, quatenus per ipsum sic puniatur, vt cæteri timorem habeant.

Item Calixtus Papa episcopis Galliæ epist. 2. c. 3.

¶ De eodem. C. VII.

Concor. Lucius epist. 1. c. 3. Poly. ibidem c. 6. Burc. l. 1. c. 66. Iuo p. 5. c. 100. & p. 14. c. 72. Pann. l. 4. c. 27.

NVllus primas, vel metropolitan⁹ diœcesani ecclesiã vel parochiam, aut aliquem g de eius parochia præsumat excommunicare, vel iudicare, vel aliquid h agere absque eius consilio, vel iudicio: sed hoc obseruet quod ab Apostolis, ac patribus, & prædecessoribus nostris est statutum, & à nobis confirmatum: id est, si quis me

Metropolitanus a suffraganeis reprehêdi potest.

f ¶ Inobediens.] Hic habemus q metropolitanus potest coerceri à suffraganeis sic supra ea. salutis in fin. simile 63. dist. Salonitanæ. Sed qualiter subditi possint eum coercere? Respondetur reprehendere. [illegible] ex charitate 2. q. 7. præsumunt. & c. secuti. Iste autem qui deficit querelam ad metropolitanum, sine appellatione patiatur dispendium litis. arg. in auth. coll. [illegible] de defen. ciui. circa medium. §. non habente. in fin. hoc Ideo quia traxit aduersarium suum ad alienum iudicem, vt 11. q. 1. insolita lo.

Dic q est arg. lex rep. her [illegible] mo. [illegible] eodem in fi.

NVllus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes: prima pars loquitur de specialibus negocijs suffraganeorum. Secunda pars de communibus. Dicitur

bet agere causas criminales, vel communia negotia sine consensu episcoporum, nec ipsi sine consensu metropolitani vel primatis debent aliquid agere, nisi de his quę pertinet ad propriam paroch iam, ut omnia concorditer fiant. Secunda pars incipit ibi, [Sed quidquid.]

g ¶ Aliquem.] Licet non possit iudicare de ecclesia suffraganei, potest tamen de episcopo iudicare 11. q. 1. si clericus. Et sic fallit illa regula. Si vinco uincentem te, multo fortius uinco te. ff. de diuer. & tempor. præscrip. de accessionibus. §. 1. Item fallit. ff. qui potio. in pigno. haben. l. claudius. etiam libertus liberti mei. nõ est meus libertus ut ff. de uerb. signifi. Modestinus. & nõ omnea quę sunt. cum sorore mea, sorores meę sunt. 81. dist. in. legitur.

Si uinco uincentẽ te, uinco te, quãq fallit.

h ¶ Vel aliquid.] Ergo nec absoluere potest excommunicatum a suffraganeo suo. extra de sent. exc. per tuas et is, opus tamen absoluere potest excommunicatum ab archidiacono, quia archidiaconus est uicarius episcopi.

Excõicatum ab epo, non absoluit archiepisc op⁹.

episcopi, ut extra de off. Arch. cap. 1. sed episcopus non est archiepiscopi vicarius. Quid de hoc iuris sit, dixi 35. d. perlectis.

a ¶ Irritum.] i. irritandum si dicas quòd habet iurisdictionem ordinariam prouinciæ. sed si stet proprie, tunc erit

effet ibi principiũ capituli, ut dicit Hug. Dicit ergo Beda exponẽs verba Ioannis, & dicit ꝙ Io. scribit illi episcopo de cuius manu Ioannes requirebat peccata subditorum eius, ut esset diligens: ne sine eius consilio de suis subditis iudicaret, nisi esset negligens.

Ansi.l.3.c.88.

tropolitanus episcopus (nisi quo ad suam solúmodo propriam pertinet parochiam) sine consilio, & volũtate omnium comprouincialium episcoporũ extra aliquid agere tẽtauerit, gradus sui periculo subiacebit, & quod egerit, irritum [a] habeatur, & vacuum. Sed quidquid de prouincialium coepiscoporum causis, eorumque ecclesiarũ, & clericorum, atque sæculariũ necessitatibus agere, aut disponere necesse fuerit, hoc communi † consensu comprouincialium agatur põtificum; nec aliquo dominationis fastu, sed humillima atque cõcordi administratione, sicut Dominus ait: [Non veni ministrari, sed ministrare & alibi: [Qui maior est vestrum, erit minister vester] Similiter, & ipsi comprouinciales episcopi cuncta cũ eius consilio (nisi quantum ad parochias proprias pertinet agant, iuxta sanctorum constituta patrum. *& infra.*

† al. cum omnium.

Matth. 20. Matth. 23.

¶ Vt vno animo, vno ore concorditer sancta glorificetur Trinitas in sæcula.

Item Nicolaus Papa Rodulpho Bituricensi archiepiscopo.

¶ In suffraganei parochia nihil absque eius consilio metropolitanus agat. C. VIII.

Iuo p.5.c.56. Pann.l.4.c.29.

COnquestus est Apostolatui nostro frater noster. Sigedodus archiepiscopus [b] Narbonensis, quòd clericos suos eo inuito ad iudicium tuũ venire compellas, & de reb. ad ecclesiã suam pertinentibus, eo inconsulto, quasi iure patriarchatus tui disponas: cũ hoc nec antiqũtas (cui patres sanxerunt reuerẽtiã) habeat; & auctoritas sacrorum canonum penitus interdicat: nisi forte pro causis, quæ apud se terminare non possunt: ad te quasi ad patriarcham suum prouocauerint; [c] vel si episcopus suus decesserit; res ecclesiæ suæ iudicio tuo [d] dispensare voluerit. Primates enim, vel patriarchas nihil priuilegij habere prę cæteris episcopis, nisi quãtum sacri canones cõcedunt, & prisca cõsuetudo [f] illis antiquitus contulit, definimus ita ut secundum Nicænas regulas sua priuilegia seruentur ecclesijs: præterquam si Apostolica sedes ali-

b ¶ Archieps.] Hic patet quòd archiepiscopi subsunt primatibus & patriarchis. vt 21. distinct. cap. 1. & 65. dist. de persona. 17. distinct. multis.

Archiepiscopi subsũt primatibus & patriarchis.

c ¶ Prouocauerint.] Hic patet ꝙ nec archieps, nec primas potest cognoscere de causis subditorum episcoporum, nisi ꝑ appellationẽ deuoluatur ad ipsum. 11. q. 1. peruenit. & ext. de off. deleg. cũ non ignoretis. Idem dico in legato Papę, vt dixi 2. q. 6. ca. 3. preter hos casus est alter 12. d. de his. Itẽ cũ [1] absolutus ab archiepiscopo non vult parere episcopo. extra de off. ord. ad reprimendam. Item cum est causa iter episcopũ & clericum. 11. q. 1. si clericus. & su. 6. quest. 2. capit. 1. & hoc cum episcopus est reus, sed si est actor, nõ videtur. ꝙ archiepiscopus sit iudex rei. vt ex. de off. ord. pastoralis. Item cum [illegible] episcopus non vult ab [illegible] excõmunicatum. vt extra de appella. [illegible] te. Item contra archiepiscopus [illegible] visitat extra [illegible] script. cũ ex officij. sed illud nõ dico esse generale, nisi vt dixi sup. ca. questio 2. nullus primas. Item cum eundem [illegible] sententiam episcopi in iustam esse. extra de appel. solicitudinẽ.

Archiepũs de causis subditorũ eũi cognoscere nõ potest.

1 Illud, itẽ, respicit textũ. nã in isto casu, & sequẽtibus archiepiscopus est iudex cõpetens.

erit hic arg. ꝙ metropolitanus non habet iurisdictionẽ ordinariam totius prouinciæ. Quid iuris sit de hoc, notaui sup. c. 2.

COnquestus est.] CASVS. Archiepiscopus Narbonensis conquerebatur de Rodulpho patriarcha Bituricen. qui erat suus patriarcha, quod ipse compellebat clericos suos eo inuito ad suum iudicium uenire. & res ad suam ecclesiam pertinentes eo inconsulto disponebat. præcipit ergo sibi Nicolaus, vt de cætero hoc nõ faciat, nisi fuerit ad ipsum appellatum: vel nisi mortuo episcopo clerici voluerint res ecclesiæ dispensari per ipsum: quia primates nil priuilegij super episcopos habẽt, nisi quantum canones concedunt, vel cõsuetudo antiqua: vel nisi Romana ecclesia aliquem voluerit suo priuilegio decorare. ¶ Episcopo scribit.] hæc sunt verba Bedæ. [Et angelo Ephesi, & c. sunt verba Ioannis. Vñ melius

d ¶ Iudicio tuo.] Aliter enim non potest. 12. quæst. 2. non liceat.

e ¶ Canones.] Sic 18. q. 2. hoc tantum.

f ¶ Consuetudo.] Ergo ratione consuetudinis potest aliquid peti, vt 18. q. 2. seruitiũ. ff. de p[illegible] & v[illegible] licitatio. §. earum. ff. communia prædiorum [illegible] Arg. contra. 10. quæstio. tertia quia. Item ratione diuturnitatis ꝓbatur negatiua: q[illegible] aliter non ꝓb[illegible] ff. de prob. si arbiter. Itẽ, diuturnitas constituit [illegible] ff. de aqua quo. & esti. l. hoc iure §. ductus aquæ. & extra de his quæ fi. à præl. si cõsen. cap. ca. noscitur & argum. 3. quæstio. 6. hoc quippe. Item, cõsuetudo dat iurisdictionem, vt C. de eman. li. l. vlt. & extra de arb. dilecti. Item cõsuetudo dat priuilegium [2], vt hic. & 63. distinct. quia. Arg. contra 1.03. distinct. illud 100. distinct. cõtra morem. hoc prosecutus sum sup. dist. 8. frustra.

Consuetudo multa tribuit.

2 Alias consuetudo [illegible] [illegible] de [illegible] hoc.

a ¶ Speciali.] Ergo Papa in totum potest auferre priuilegium vni ecclesiæ, & alij concedere, ut 16. q. 1. frater noster.

b ¶ Et angelo.] Hæc sunt verba Ioa. in Apoc. & deberet esse initium cap.

h ¶ Iniuste.] Et iuste 35. q. 9. Gregorius.

ANtiquis.] CASVS. In regulis antiquis fuit constitutum, vt siue in prouincia remota siue in vicina quis appellet in causa ciuili, vel criminali, nihil debeat innouari ante quam causa ad Apostolicum deferatur.

c EPiscopo.] Hæc sunt verba Bedæ.

SOLA. CASVS. Hactenus ostensum est quod archiepi & primates subiectos suffraganeorũ suorum iudicare nõ possunt illis inconsultis, nisi in casibus cõcessis. ne autem credatur idem esse in Papa, dicit nũc aliud esse in eo. Sola enim Ro. ecclesi. potest de oĩbus iudicare: sed nullus de ea potest iudicare: & ad hoc inducit tur. c. seq.

PAtet.] CASVS. Dr in hoc ca. quod nullus dẽt tractare, vel iudicare de iudicio se. Apo. quia firmũ debet esse quod ipsa iudicat. Et hoc probat Nicola[9] duobus exemplis. s. Inn. & Gelasij.

d ¶ Patet.] Ab hoc loco vsq. in finẽ agitur de excellẽtia Papæ, & omnia c. quasi idem dicunt.

e ¶ Iudicare.] Nam talis crimen sacrilegij incurrit, vt 17. q. 4. qui autem.

f ¶ Innocẽtius.] Familiaris est hęc probatio, quod vnus Papa inducit aliũ in testem. sed hoc idõ, quia de ipsorum testimonio nõ est dubitandũ 1: sicut Dñs mala Sodomę per angelos probauit 2. q. 1. Deus.

g ¶ Intulit.] Qui manus intulit ꝑ posito, vel cõmunia est ergo sucem, vel præsidem capite p nitur. ff. d re. mil. l. omne. §. 1. & 2. irreuerens miles, & cõtum. his parentis capite punitur 80. d. non satis in fine.

FVit.] CASVS. Dr in hoc c. quod semper fuit licẽtia sedi Apo. iniuste damnatos, vel excommunicatos restituere: & eos qui iniuste damnãt, vel excommunicant punire.

Papa Papam inducit in testem.

1 Ad hoc, 8. q. 3. talia.

quam ecclesiam, vel ipsius rectorem quolibet speciali, priuilegio decreuit honorare.

Item Beda super Apocalypsim, [*& Angelo* b *ecclesiæ Ephesi scribe.*]

Glo. ordi ad eum locum Apoc. 2.

¶De eodem. C. IX.

EPiscopo c scribit, de cuius manu peccata subditorum requirit: ne sine eius consensu subditos iudicare debeat.

¶*In glossa ordinaria sic legitur,* Et angelo,] idest episcopo scribit: de manu cuius peccata subditorum requirit, & sine cuius consensu subditos iudicare non præsumit ipse Ioannes.

Sola enim Romana ecclesia sua auctoritate valet iudicare de omnib. de ea vero nulli iudicare permittitur.

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem imperatorem in epistola cuius initium [*Proposueramus.*]

¶Apostolicæ sedis iudicium a nemine est retractandum. C. X.

Ans. l. 1. c. 75. Iuo p. 5. c. 19. Pann. l. 4. c. 11.

PAtet d profecto sedis Apostolicæ (cuius auctoritate maior non est) iudicium a nemine fore retractãdũ: neque cuiquam de eius licere iudicare e iudicio: iuxta quod Innocẽtius a f Papa Ruffo, & cæteris episcopis per Thessaliam cõstitutis scribens ait: [Nemo vnquam Apostolico culmini (de cuius iudicio non licet retractare) manus obuias audacter intulit: g nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se voluit iudicari] & beatus Papa Gelasius. [Nec de eius iudicio: (idest Romanæ ecclesiæ) canones vnquam præceperunt iudicari: sententiamque illius constituerunt non oportere dissolui: cuius potius sequenda decreta mandarunt.]

inf. ead. ipsi sunt §. nec de eius.

¶*Caput hoc apud cæteros etiam collectores, multis verbis omissis in summam quandam redactum est.*

a ¶ Innocentius.] *In epistola Nicolai, & apud reliquos collectores est,* Bonifacius. *Verum neque in Bonifacij neque in Innocentij epistolis inuentum est quod hic affertur. In ea vero epistola Nicolaus refert etiam alia quædam ex epistola Bonifacij ad episcopos per Thessaliam.*

Item Athanasius patriarcha Papæ Fœlici II.

In tomis conc.

¶ Ab alijs damnatos, vel excommunicatos Apostolica soluit auctoritas. C. XI.

Iuo p. 5. c. 25.

FVit semper vestrę sanctę Apostolicæ sedi licentia iniuste h damnatos, vel excommunicatos potestatiue sua auctoritate restituere, & sua eis omnia reddere, & illos, qui eos condemnauerunt, aut excommunicauerũt, Apostolico punire priuilegio: sicut etiam nostris, & anterioribus cognouimus actum temporibus.

Item ibidem paulo inferius.

Iuo ibidem. †al. censitum.

¶De eodem. C. XII.

ANtiquis regulis sancitum † est, vt quid-

tur, vt per ipsum sententia confirmetur, vel infirmetur. Seq. cap. patet.

a ¶ Vt quidquid. Id est, vt si appellatur Romam, uel a remotis, vel a vicinis partibus: nil attētaretur ante sententiam Papæ, supra, dist. 17. multis.

b ¶ Nemo.] Nisi se alicuius iudicio submittat, vt 2. q. 7. nos si. & in causa hæresis. 40. dist. si Papa & cū submittit se confessori suo, tenetur ei parere. & ligabit eum sententia illius. Arg. contra est quod dicitur de dedicatione ecclesiarum, extra de pœn. & remiss. quod autem. Item cū Papa peccat, pōt eius peccatum etiam ecclesiæ denunciari secūdum admonitionem Euangelij, vt 2. q. 1. si peccauerit. hoc determinatur 40. dist. si Papa.

Papa confessori suo parere debet.

quid a (quamuis in remotis, aut in longinquo positis prouincijs) super episcoporum querelis, aut accusationibus ageretur, non prius tractandum, vel accipiendum esset, quam ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset deductum, vt huius auctoritate iuxta quod α fuisset faciendum, pronunciatio infirmaretur, aut firmaretur.

α ¶ Iuxta quod.] *Iuo legit.* iuxta quod fuisset pronunciatio, infirmaretur, aut firmaretur, *In corpore cōciliorum*, iusta quæ fuisset pronunciatio, &c.

Item Innocentius Papa.

Syluester in conc. Romano, c. 20.

¶ Prima sedes nullius iudicio subiaceat. C. XIII.

Poly. l. 1. tit. 16. Deusdedit p. 3. Ansl. l. 1. c. 19. & l. 4. c. 39. Pann. l. 4. c. 5.

NEmo b iudicabit primam sedem, β iustitiam temperare desiderantem. Neq; enim ab Augusto, neque ab omni clero, c neque a regibus, neq; a populo iudex iudicabitur.

¶ *In omnibus vetustis Gratiani exemplarib. citatur ex Innocentio. Sed fere eadem habentur in concilio Romano sub Syluestro, c. 20. & ex ipso citant indicati collectores.*

β ¶ Iustitiam temperare desiderantem.] *Sic etiam in Pannormia ex Syluestro. Sed in vulgata concily editione est*, quoniam sedes a prima sede iustitiam desiderant temperari.

c ¶ Neque ab omni clero. Arg. q̄ concilium non pōt Papā iudicare, ut extr. de elec. significasti. vñ si totus mūdus sentētiaret ī aliquo negotio cōtra Papam, videtur q̄ sentētiæ Papæ stād̄ū esset, vt 24. q. 1. hæc est fides. Arg. cōtra: quia orbis maior est urbe. 93. d. legimus.

In lib. Ennodij.

Item Symmachus Papa.

¶ De eodem. C. XIIII.

Poly. ibidem. Ansl. l. 1. c. 24. Iuo p. 5. c. 10. Pann. l. 4. c. 8.

ALiorum hominum causas Deus voluit hoīes terminare; sed sedis istius præsulis † suo sine quæstione reseruauit arbitrio. Voluit B. Petri Apostoli successores cœlo tantum debere innocentiam, & subtilissimi discussoris indagini inuiolatam exhibere conscientiā. Nolite æstimare eas animas inquisitionis † non habere formidinem, d quas Deus præ cæteris suo reseruauit examini. Non hēt apud illū reus de allegationis nitore subsidium, qn̄ ipsorum factorum vtitur eo teste, quo iudice. Dicas forsitan, omnium animarum talis erit in illa disceptatione conditio: replicabo, e vni dictū: [Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiā meam: & quæcunq; solueris super terram, erunt soluta & in cęlis.] Et rursus sanctorum f voce patet, Pontificum dignitate sedis eius, factam toto orbe venerabilem: dum illi, quidquid fidelium est vbique, submittitur: dum totius corporis caput esse designatur. De hac mihi videtur dictū per prophetam: g [Si hæc humiliatur, h ad cuius confugietis auxilium? & vbi relinquetis gloriam vestram?]

al. præsuli.

† al. de inquisitorib.

Matth. 16.

Isa. 10.

Item Anterus Papa ad episcopos prouinciarum Bætice, & Toletana.

ALiorum.] CASVS. Quæsitū fuit a Symmacho vtrū sedes apost. possit ab hoīe iudicari. Q̄ non, dicens q̄ omnes aliorū causas voluit p̄ homines terminari: sed Romanū Pontificē suo examini reseruauit: apud quē non habebit aliqs de allegationis nitore subsidium: quia idem. s. Deus erit iudex & testis. sed alij omnes a Papa iudicantur, cui per Petrum datæ sunt claues ligādi, & soluēdi: cū ipse sit caput omnium, & auxiliū omnium, ut dicitur per Esaiam prophetam. Seq. duo capit. plana sunt.

d ¶ Formidinem.] Imò sine uenia debet puniri, sicut diabolus, qui maxim⁹ comparatione aliorum creatus est, ut inf. de pœn. dist. 2. principium.

Papa delinquens dēt sine uenia puniri.

e Replicabo. Hoc est dicere, cum ipse sit maior omnibus. grauius punitur cū peccat. 11. quæst. 3. præcipuè.

f Sanctorum. Id est, in sanctis concilijs confirmantur.

g Prophetā. Esai.

h Si hæc humiliatur. De arca fœderis

1 De ista hī 1. 32. dist. §. ecce 2. q. 7. §. de his ēt. 24. q. 1. quia ī qua significabit sedes Romana.

ris loquitur propheta quam Iudæi ferebant ad bella.

a F Acta.] ¶ Corrũpunt, sup. 6. q. 1. ex merito, & c. deteriores.

b I Psi sunt canones. Sicut Imperator est lex animata in terris, vt in auth. de consulibus, in fi. coll. 4.

C Vncta.] CASVS. Hoc c. diuiditur I duas partes. In prima parte dicitur, quod ecclesia Romana de omnib. iudicat; ipsa vero a nemine iud. catur. Itẽ quod ad Papã de omni parte mundi appellatur: ab eo vero null⁹ appellat. In secunda parte dicitur: quod ecclesia Romana sẽper habuit potestatem, & habebit quoslibet absoluere, & dãnare nulla synodo congregata. Secunda pars incipit ibi, ¶ Sed nec illa.] Seq. c. planũ est.

c ¶ De qualibet. Ergo a legato appellatur, vt ext. de sen. & re iudi. c. vlt. & ext. de e f. leg. licet. Sed nunquid a laico appellat ad Papam? Non, nisi in his quæ spectant ad iurisdictionem ecclesiæ, ut ext. de app. si duobus.

d ¶ Nemo.] A principe. n. & a senatu appellari nõ valet, vt ff. a quibus ap. nõ li. l. 1.

F Ratres.] CASVS. Episcopi Hispaniæ auctoritate regũ quosdam iniuste dãnauerant, quos Sixtus Papa restituit, & præcepit episcopis, vt omnia eis itegre reddant, nisi ipsi & principes eorum velint ab ecclesia separari.

Nunc

¶ De eodem. C. XV.

F Acta subditorum iudicantur a nobis: nostra vero iudicat Deus. *& infra.* ¶ Deteriores sunt qui vitam, moresque bonorum corrumpunt, [a] his, qui substantias aliorum prædiaque diripiunt.

Poly. ibidem. Ans. l. 1. c. 53. sup. 6. q. 1. c. ex merito, cum seq.

Item Gelasius Papa ad Faustum legatum.

¶ De eodem. C. XVI.

Nicolaus ad Michaelem epist. 7.

I Psi sunt canones, [b] qui appellationes totius ecclesiæ ad huius sedis examen voluere deferri. Ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere sanxerunt: ac per hoc illam de tota ecclesia iudicare; ipsam ad nullius commeare iudiciũ: nec de eius vnquam præceperunt iudicio iudicari, sententiamque illius constituerunt non oportere dissolui, cuius potius decreta sequenda mandarunt.

Ans. l. 2. c. 56. Iuo p. 5. c. 9.

Sup. c. patet in fi.

Idem omnibus episcopis.

¶ De eodem. C. XVII.

C Vncta per mundũ nouit ecclesia, quòd sacrosancta Romana ecclesia fas de omnib. habeat iudicãdi: neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Si quidem ad illam de qualibet [c] mundi parte appellandum est: ab illa autem nemo [d] est appellare permissus. ¶ Sed nec illa præterimus, quod Apostolica sedes sine vlla synodo præcedente: & soluẽdi, quos synodus inique dãnauerat, & dãnandi, nulla existẽte synodo quos oportuit, habuit facultatem: & hoc nimirũ pro suo principato, quem B. Petrus Apostolus Domini voce & tenuit semper, & tenebit.

In epi. ad epos per Dardaniam constitutos. Poly. l. 1. tit. 8. Ans. l. 1. c. 47. & l. 2. cap. 16. & 24. Pann. l. 4. c. 9.

¶ Omnia quæ in hoc capite leguntur, habentur in epistola Gelasij ad episcopos per Dardaniam, sed non eodem ordine cõposita Caput autem sequens, in quo multa huius ipsius capitis verba continentur, in eadem epistola eodẽ prorsus modo habetur. Itaq; fieri potest, vt ex alia epistola caput hoc sumptum sit, quæ non extet: aut Grat. hæc duo tanquã diuersa capitula referat quod apud antiquiores etiam collectores distincta repererit. in epistola etiam Nicolai ad episcopos Galliæ, quæ nuper est impressa in appendice bibliothecæ, hoc citatur ex Gelasio.

Idem episcopis per Dardaniam constitutis.

¶ De eodem. C. XVIII.

C Vncta per mundum nouit ecclesia, quoniam quorũlibet sententijs ligata Pontificum, sedes beati Petri Apostoli ius habeat resoluendi; vtpote, quæ de omni ecclesia ius habeat iudicandi, &c.

Item Sixtus Papa secundus Hispaniorum episcopis, epist. 2. c. 4.

¶ De eodem. C. XIX.

F Ratres, quos timore terreno iniuste damnastis, scitote a nobis iuste esse restitutos: quibus ex sancti Petri & Apostolica auctoritate omnia, quæ eis ablata sunt, integerrime reddi præcipimus, si nõ vultis & vos, & principes vestri a collegio nostro, & membris ecclesiæ separari.

Ans. l. 2. c. 25. Poly. l. 1. tit. 8. Burch. l. 1. c. 192. Iuo p. 5. c. 247.

Item Stephanus episcopus Gualberto Patriarchæ.

Nunc vero.] CASVS. Gualbertus Patriarcha antistitem Cumensis ecclesiæ consecrare nolebat: sed Stephanus scripsit ei, vt eum consecraret, & quia eum adhuc non consecrabat, iterum scribit ei præcipiens, vt eum debeat consecrare: & si non fecerit dicit, quod si Romam venerit, consecrabit eum.

a ¶ Priuilegium.] Rescriptum Apostolicum sic interpretaberis, vt nulli afferat præiudicium, vt hic, & extra de consuet. cum olim, in fi. 63. dist. quanto. sic 99. dist. ecce. C. de emanc. nec auts. 1

dignitatem, vel officium aliquod.

b ¶ Per principalem.] Hoc c. est s. 1. q. 1. c. per principalem, post principium.

c ¶ Ad nos.] Sicut Papa priuat aliquem clerico suo, eadem ratione potest Imperator aliquem priuare seruo suo. C. quib. ex cau. serui. pro præ. liber. accipi. l. 1. Item alicui potest rem suã auferre, vt C. de quadri. præscr. bene. Similiter auferre potest & Papa beneficium. 10. dist. in memoriã. Itẽ potest alicui auferre ius psentãdi, etiam legatus Papæ, vt extra de offi. leg. dilectus. & extra de cõcess. præb. & ecc. non vacan. quia diuersitatẽ. & episcopum deponere. Sed nunquid omnes simul? Non, quia sic vniuersam ecclesiã turbaret, quod esse non debet. 1. q. 7. & si illa.

Beneficium potest auferre Papa.

¶ Cuiuslibet ecclesiæ clericos Papa valet ordinare. C. XX.

Ansel. lib. 6. c. 31. Iuo par. 5. c. 13.

Nunc vero iterato tibi scribimus, nolentes alicuius ecclesiæ priuilegium [a] infringere, licet Apostolica prærogatiua possimus de qualibet ecclesia clericum ordinare: desine iam cuiuspiam zelo Cumensis [α] ecclesiæ antistitem protelare: quia si protelaueris, & eum consecrare iam toties monitus non maturaueris; proculdubio ad nos veniens, consecratus abibit.

α ¶ Cumensis. *Sic etiam Anselmus sed apud Iuonẽ plenius* Desine iam cuiuspiam zelo electum à clero, & expetitum à populo Lintuardum Cumensi ecclesiæ antistitem protelare.

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori in epistola, cuius initium. [*Proposueramus.*]

¶ De eodem. C. XXI.

supra 1. q. 1. Ansel. lib. 1. c. 72. & lib. 2. c. 14.

Per principalem [b] Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, de qua supra partim exposuimus, potestatem, ius habemus, non solum monachos, verum etiam quoslibet clericos de quacunque diœcesi, cum necesse fuerit, ad nos [c] conuocare: atque ecclesiasticis exigentibus opportunitatibus inuitare.

Sed aliud est, quod ex temeritate assumitur præsumptionis: aliud quod ex necessitate geritur charitatis. Cum suffraganei archiepiscoporum subditis suis ad malum fauere cœperint, atque circa eorũ correctiones, negligentes [d] extiterint; tunc licet metropolitanis præter illorum voluntatem; & ligandos damnare, & recõciliandos absoluere. Cũ vero episcopi zelo diuinæ charitatis accensi, bonos verbo & exemplo ædificant & malorum vitia aspera increpatione redarguunt: absque talium consilio non licet metropolitanis in eorum parochia aliquid agere, vel disponere. Vnde in fine capituli Martini Papæ non simpliciter dictum est [*nihil agat.*] *sed cũ determinatione* [*nil p̃sumptiue assumat absque eorum consilio,*] *vt vitium præsumptionis videatur improbatum, non officium charitatis. Sic & Apostolus quia Corinthios vidit negligentes circa correctionem fornicatoris, sua auctoritate illum dãnauit. Ioannes vero, quia episcopum Ephesiorũ vidit paratum ad corrigenda vitia subditorum, sine eius auctoritate illos corrigere noluit: sed illum tantum de eorum correctione admonuit.*

sup. ead. per singulas 1.

sup. cum simus, §. probatur.

sup. episcopi.

SED ALIVD. CASVS. Supra probauit Gratianus, quòd archiepiscopus potest iudicare parochianũ sui suffraganei eo ĩcõsulto: postea probauit contrarium. Nunc autẽ soluit dicens, q̃ quando suffraganei fauent subditis suis ad malũ, & circa eos sunt negligẽtes in corrigẽdo, potest tunc archiepiscopus soluere, vel ligare inuitis suffraganeis. quando vero sunt soliciti circa subiectos, non potest tũc eis inconsultis. Et hanc solutionem probat auctoritate Martini, & duobus exẽplis, scilicet Pauli, & Ioannis.

d ¶ Negligẽtes.] Magister dicit, q̃ quam cito negligẽs est p̃latus in corrigẽdo, sine omni admonitione auferẽ ei iudiciũ, 2 vel iurisdictio sic supra ead. cũ simus. sic extra. de acc. sicut olim. & ex eo. quòd non vult iudex procedere, videtur quod statim expirauit sua potestas, vt extra de offic. deleg. cum super. & C. de appell. ex eo. & C. de offic. præfec. Orienti quos. & extra de foro compet. ex transmissa. Argum. contra supra ead. nunc vero. & extra de statu monach. in singulis.

Prælato negligenti aufertur iurisdictio.

2 Sed H. intelligit post admonitionẽ.

Per principalem. CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd Apostolicus habet potestatẽ de qualibet parte mundi monachos, vel clericos sæculares ad se vocare, & opportunitatibus exigentibus inuitare ad ordinem, vel

1 Ad idem 85. dist. c. 1. i fi. ubi de hoc & 25. q. 2. secundatis. i prin. ibi videas.

Quidam laicus.] CASVS. In superiori causa dictũ est quid iuris habet archiepũs super suffraganeis suis. Nunc vero supponit x. causam, in qua ostẽdit Gratia. qd iuris habeat epũs in ecclesijs sui episcopatus. Et quia hoc cõpetẽtius agat, proponit thema, & quo tres eliciet q̃stiones.

a ¶ Quidam laicus.] Lex diœcesana consistit in recipiẽdo, vel cathedraticum, vel tertiam partem decimarum, vel quartã, vel hospitiũ. Lex iurisdictionis consistit in cõferẽdo, potest enim cõferre sacramenta, coercere delicta, de causis cognoscere. Quãdoq; lex diœcesana cõprehendit etiam legem iurisdictionis, vt extra de præscr. auditis. quantũ ad legẽ iurisdictionis subsunt episcopo, & ecclesię, & monasteria omnia. 18. q. 2. hoc tantum. & c. monasteria. & c. cognouimus & 16. q. 1. inter dicimus. quantũ ad legẽ diœcesanam solę sæculares, vt ĩfra eo. de his, & c. antiquos. 2. q. 2. statuimus. sed regulares ecclesię, vł monasteria nõ, vt hic & c. 1. & 16. q. 1. cũ pro vtilitate. & 18. q. 2. q̃ sit necessariũ cathedraticum. n. nõ soluunt. ĩ. ea. q. 3. inter cętera nec partẽ decimarũ. 16. q. 1. cum pro vtilitate ea. quęsti. & c. decimas. nec epĩm ad missas publicas recipiunt. 18. q. 2. luminoso. & c. dudum, præstant tamen seruitium epo. vel ex prima institutione, vt 18. q. 2. Eleutherius. vel etiã ratione visitationis, vt extra de præscr. cum ex officij. vel quod debetur ex consuetudine, vt 18. q. 2. seruitium. Capellę vero monachorum subsunt epo quantum ad vtranque legem. 16. q. 2. sane & extra de priuil. cum & plantare in ecclesijs, nisi pleno iure fuerint monasterijs collatæ. sed hoc dicemus. 16. q. 2. in princ.

Lex diœcesana, & iurisdictionis in quibus consistunt.

De prima quæstione.] Hæc q. diuiditur in 4. partes, in quarum prima probat Magister per 2. aucto. q ecclesia cum omnibus suis rebus debet esse sub potestate episcopi; & de rebus ecclesiæ, s. decimis, & primitijs, & de talibus debet episcopus habere tertiam vel quartam, vel mediam secundum diuersas consuetudines. Secunda ibi. [Si autem.] Tertia ibi. [Visitantes.] Quarta ibi. [Quia sacerdos.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur prima qõ, in qua quæritur, an ecclesia cum omni dote sua, pertineat ad dispositionem episcopi. Et est dicendum, q omnes ecclesię præter monasteria subsunt episcopo quo ad legem diœcesanam, & quo ad legem iurisdictionis, vt infra ead. q. fere per totum. & 16. q. 7. omnes basilicæ, sed monasteria exempta sunt a lege diœcesana, vt ĩ. ea. c. 1. & q. 3. Iter. & 16. q. 1. cum pro vtilitate. & hoc in fauorem religionis. sed non sunt exẽpta a lege iurisdictionis, vt 16. q. 1. interdicimus. Idem est de capellis monasteriorum. Est autem lex diœcesana, qua epũs recipit cathedraticum, 1 tertiam vel quartam partem decimationum secundum diuersas consuetudines, & qua vocat clericos ad synodum vel exequias. Lex iurisdictionis est qua episcopus potest clericos ordinare, altaria & ecclesias, & virgines cõsecrare, corrigere, suspendere, cognoscere de causis ciuilibus, & criminalibus, & generaliter ad suam iurisdictionem pertinet omnia sacramenta conferre.

1 Quod non præscribitur s'm id quod not. 15. q. 7. quicunq;. in gl. 1. in fi.

CAVSA DECIMA.

Quidam laicus [a] *basilicã à se factam a diœcesana lege segregare quærit: episcopus ecclesiam cum omni dote sua ad suam dispositionem pertinere cõtendit: tandem euincit episcopus, & per parochias militib comitatus crudeliter desæuit: quæ ecclesiæ sunt, tanquam sibi debita, vsurpare contendit.*

1 Modo primum quæritur, an basilica cum omni dote sua ad episcopi ordinationem pertineat.

2 Secũdo, an res ecclesiarum episcopis vsurpare liceat.

3 Tertio quid nomine cathedratici a suis sacerdotibus exigere valeat.

QVAESTIO PRIMA.

De prima quæstione sic definitur in concilio Ilerdensi c. 3.

¶ Basilica, quæ consecratur, à diœcesana lege non segregatur. C. I.

Si ex, laicis quispiam à se factam basilicam consecrari desiderat; nequaquam eam sub monasterij [b] specie vbi congregatio [c] non colligitur α; à diœcesana lege audeat segregare.

¶ α Colligitur.] *In concilio impresso ac manuscripto sequitur.* vel regula ab episcopo non constituitur.

Et in Vormac. c. 6. & 55. & in Moguntino sub Arnulpho, cap. 4.

Item ex concilio Toletano. 3. c. 19.

¶ Ecclesiæ cum dotibus suis in episcopi potestate consistant. C. II.

Sic, quidam contra omnem † auctoritatem ecclesias,

In Trosl. c. 6. Burch. l. 3. c. 20. Iuo p. 3. c. 23. Pann. l. 2. c. 12.

† *al. canonũ.*

Si ex laicis.] CASVS. Quidam laicus capellam quandam cõstruxit, & cum peteret eam consecrari, volebat eam non subesse episcopo quantum ad legem diœcesanam, sicut nec monasteria. Quæsitum fuit in concilio Ilerden. an hoc fieri posset. Et responderur q non, sine voluntate episcopi.

b ¶ Sub monasterij.] Id est, quasi ibi velit monasteriũ construere.

c ¶ Vbi congregatio.] Sed quot homines faciunt collegium monachorũ? Rñ. duo, vel tres, vt ext. de elec. c. 1. s'm leges tres, ff. de verb. sign. Neratius. Sed decẽ hoĩes faciunt populum, vt 10. q. 3. vnio ff. vi bon. rapt. §. prętor, §. 1. & decẽ oues gregem, licet quatuor. vel quinq; porci gregẽ faciant. ff. de abigeis, oues. Sed duo non faciunt familiam. vt ff. de verb. sign. si detestatio. in fi.

Sic quidam.] CASVS. Quidam postulabant ecclesias, quas

Ecclesiæ concedens aliqd an possit illud ab epi administratione eripere.

quas ædificauerant sic consecrari, ut dos earum ad episcopi ordinationem nō pertineret: quare quæsitum fuit in concilio Toletano quid super hoc fieri debeat. Et respondetur, q si tale quid factum est in præterito, corrigatur, & statuitur ut de cætero non fiat: sed omnia sint in

quas ædificauerint, postulant consecrare, ut dotē, quam eidem ecclesiæ contulerint, censeant ad episcopi ordinationem non pertinere a. Quod factum taliter α in præterito corrigatur, ut & in futuro ne fiat prohibeatur; sed omnia secundum constitutionem antiquam ad episcopi b ordinationem, & potestatem pertineant.

α ¶Taliter.] *Sic est in antiquioribus editionibus, et duobus Vaticanis conciliorum codicibus, sed in Coloniensi quatuor tomorum editione, & in Codice Lucensi Regio, & in concilio Vormaciensi, & Moguntino, & in Pannormia hoc modo*, quod factum, & in præteritum displicet, & in futuro prohibetur.

Item ex concilio secundo Cabilonensi.

¶Ecclesiæ, & omnia iura earum ad ordinationem episcopi pertinent. C. III.

Burc. lib. 3. c. 146. Iuo p. 3. c. 211.

DEcretum est, ut omnes ecclesię cum dotibus c suis, & decimis, & omnibus suis β in episcopi potestate consistant, atque ad ordinationem suam semper pertineant.

β ¶Suis.] *In vulgatis sequebatur*, iuribus, *quæ vox abest ab omnibus collatis manuscriptis. Apud Iuonem, & Burchardum est*, omnibus rebus suis.

Item Leo Papa quartus in epistola ad episcopos Britaniæ, c. 2.

¶Vnaquęque parochia episcopi prouisione regatur. C. IIII.

REgenda est vnaquæque parochia sub prouisione, ac tuitione episcopi per sacerdotes, vel cęteros clericos, quos ipse cum Dei timore prouiderit, cui iure pertinere videtur, & circumire, vt sibi necessarium visum fuerit ecclesiastica vtilitate cogente.

Item ex concilio Antiocheno, c. 24.

¶Iudicio, & potestate episcopi res ecclesiasticę gubernentur. C. V.

12. q. 1. precipimus ex can. Apost. 41.

QVæcumque γ res ecclesię sunt, conuenit cum omni diligentia, & bona fide, quę Deo debetur, qui omnia prouidet, atque iudicat, gubernari, & dispensari cum iudicio, & potestate episcopi, cui totius plebis animę d videntur esse commissę.

γ ¶Quæcunque. *Græcè significantius*, τὰ τῆς ἐκκλησίας τῇ ἐκκλησίᾳ φυλάττεσθαι δεῖ καλῶς ἔχει *desi*, recte habet, quæ ecclesiæ sunt, *ipsi ecclesiæ seruari oportere*.

Item ex concilio Toletano, 4. c. 32.

---

libet in traditione rei suæ potest ponere legem quā vult. etiam cum tradit rem ecclesiæ, vt ext. de cond. app. versi. 18. q. 2. Eleutherius. Item laicus potest prædium dare ecclesiæ, & in eo cēsum retinere. 11. q. 1. si tributum 23. q. vlt. tributum. Similiter patronus pōt petere seruitiū qd institutū est sibi ab epo ante cōsecrationē, ext. de iu. patr. c. preterea. Quidā dicunt, q hic loquitur in eo casu qñ prima dedit pure, sed postea uoluit adijcere conditionem, quod non licet, quia perfecta donatio non recipit conditionem, ut C. de donat. quæ sub modo. l. perfecta. & 32. q. ult. c. unico. in fi. Alij dicunt, q dos ecclesiæ spectat ad ius publicum, ut ff. 1. d. ius publicū. sed ius publicum pacto priuatorū tolli non pōt. 1 ff. de pac. ius publicum ext. de fo. comp. si diligēti. Tu breuiter dicas, q illud pactū est contra naturam illius contractus, & est contra leges, nam hic iura, res oēs ecclesiastica ad ordinationē episcopi spectant. ut j. eo. nouerint. aliàs si non obuiat honestati uel iuri, licite pōt pactum quod approbatum est præmissis canonib. apponi. ut in pręmissis casibus. nā quilibet in traditione rei suæ potest apponere legē quam vult. ff. de pa. l. in traditionibus.

1 Sub. & sic non obstat lex prædi. in traditionib. quę loquitur qñ p pactum iuri publico nō derogat. arg. ff. de pa. iuris gentiū. Arch.

b ¶Ad episcopi.] In ecclesijs autem monachorū abbati presbyter respōdebit in temporalib. episcopo in spiritualib. ut 16. q. 2. fane, & extra de cap. mo. in ecclesijs.

DEcretum.] CASVS. Hoc c. cum trib. sequentib. fere eundem habent casum. scilicet q ecclesiæ cum omnib. suis rebus debent esse in potestate episcopi, vt de eis disponat & ordinet sedm quod fuerit disponēdum & ordinandum, visitando eas tempore opportuno.

in potestate episcopi.

a ¶Non pertinere.] Hic habes, q contractus tenet, sed pactum oppositum in contractu contra naturam contractus non tenet sic extra de cond. appo. c. 1. & 16. q. 1. si quis laicus, & extra qui cler. vel vo. insinuante sic inf. de consec. d. 1. si quis basilicam. Sed obijcitur nōne qui-

c ¶Cum dotibus.] Nihil tamen de eis disponet extra cōsensum prælati, ut extra de off. ordi. cum ab ecclesiaru. & inf. q. 2. c. pen.

QVæcunque.] ¶Animæ.] 12. q. 1. præcipimus. ADDITIO. & 18. q. 2. cognouimus.

a ¶ Non

a Nouerint.] ¶ Nullam.] inf. 17. q. 4. sunt qui inf. 16. q. 7. decernimus contra. Sed ibi habent potestatem tantum defendendi ecclesias. 1

1 Sub hoc 3 dicit, quod non hūt ptātem dilapidationis. fm I. & hic adde qd not. 16. q. 7. Quod autē iuris sit piæ mētis in gl. vl. de cōs. dis. 1. si quis basilicam.

2 De hac ma. no. ex de cē. cū olim ubi Ho. de hoc notando ponit hanc sententiā, & eā attribuit Bartol. prouin. quod ita ad literam sensit sicut hic dicit per Bart.

De his.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod omnia bona ecclesiarum mobilia, & immobilia in epōrum potestate cōsistunt, ita quod tertia pars oblationū epo reseruetur. Quod autē iuris sit de hoc, in apparatu dicitur.

b ¶ Tertia.] Alibi dī, quod nihil habeat 2 pter cathedraticū, ut j. ea. q. 3. cap. 1. aliās de medietate. ut inf. c. proxi. Not. ergo quod tpe primitiuo cum pauperes essent epi, statutum fuit vt epi scopi de episcopalibus ecclesijs. & omnibus bonis ecclesiæ sumerent medietatem, vt in ca. seq. sed in omnib. parochialib. ecclesijs tertiam 16. q. 1. cōstitutum procedente tpe ex parochialib. tantum tertiam oblationum, & decimarum haberent, ut inf. eo. c. decreuimus. postmodū quartam. 12. q. 2. vobis. & c. cōcesso. & c. quatuor. Hodie aūt nec tertiam partē parochialium habebūt nisi ad fabricā reparandā, nec illā habebūt nisi uelint fabricā reparare, ut j. q. 3. c. 1. & 3. Vel dic, quod fm cōsuetudinem ista dātur, vt ex. de sepul. certificari. hodie aūt cū sint diuites, nihil habebūt præter cathedraticum, vt j. q. 3. cap. 1. Io. parochialis ecclesia tantū habet quartā decimarū. & eps aliā pro se. alias quartas duas retinet eps pro fabrica, & pauperib. vt 12. q. 2. concesso, & c. seq. de alijs reditib. nihil habet de consuetudine generali, & præscripta eps, licet prædicta c. & alia videant dicere cōtrarium. & ita fuit sententiatum pro episcopo Bononiensi contra ecclesiam S. Io. in Persiceto, & hoc videtur expressum. 12. q. 2. uobis. B.

Antiquos.] CASVS. Statutum fuit in Aurelian. concilio, ut eps habeat medietatem oblationum matricis ecclesiæ, & clerici eiusdem ecclesiæ aliam medietatem habebunt. Idem est de fructibus prædiorum, & in omni vtilitate ecclesiæ, ita quod prædia, bona ecclesiæ in episcopus potestate consistant.

c ¶ Medietatem.] Secundum distinctionem decr. extra de te[...]t[...]requisi[...]

Relata.] CASVS. Quidam episcopi negligebant suas [pa]rochias visitare singulis annis ad prædicandum vel confirmandos pueros: procurationes tamen exigebant ac si ecclesias visitarent, quod ex auaritia, & negligentia procedebat, & ideo statutum fuit in concilio Toletano, ut hoc de cætero non faciant episcopi, sed solicite, & diligenter suos greges visitent, cupiditatem vitantes, & negligentiam dimittentes.

d ¶ Aliquo pretio.] Si isti parochiales ita soluerunt aliquos den[ar]ios aliquot annis, nunquid eps postea potest ad procurationē petendam redire? arg. quod sic ext. de cen. olim. argu. contra ff. quemadmodum serui. amit. si communem. ubi dicitur quod qui una seruitute utitur pro alia perdit primam. Sed quid si partē procurationis recipit aliquot annis, nunquid per partē intelligitur retinuisse totū? vr quod sic infra de prē[...]d. 1. vulgaris. ff. quemadmodū seru. ami. si stillicidiu. & vlt. & l. seq. vbi dicitur, quod p partē retinere totum uidetur. ff. de ser. rust. præd. vna est. via. arg. contra ext. de præsc. auditis ext. de capel. mo. dilectus. Breuiter tñdeas quod in procuratione nulla currit præscriptio. extra de præscript. cum ex officij, unde sine par-

¶ Basilicarum conditores in rebus ecclesiarum nullam potestatem se habere cognoscant. C. VI.

Nouerint conditores basilicarum, in rebus, quas eisdem ecclesijs cōferunt, nullam a se potestatem habere: sed iuxta canonum instituta, sicut ecclesiam, ita & dotem eius ad ordinationem episcopi pertinere.

Poly. l. 3. tit. 12. Burc. l. 3. c. 203. Iuo p. 3. c. 255. Pann. l. 2. c. 4.

Item ex concilio Aurelianensi, 1. c. 17.

¶ De eodem. C. VII.

De his, quæ parochijs in terris, vineis, mancipijs, atque peculijs quicunq; fideles obtulerint, antiquorum canonum statuta seruentur, vt omnia, in episcopi potestate consistant: De his tamen, quæ altario accesserint, tertia b pars fideliter episcopis deferatur.

Poly. l. 3. tit. 11. Burc. l. 3. c. 136. Iuo p. 3. c. 202. Pann. l. 2. c. 61.

Item ex eodem. c. 16.

¶ De his, quæ altario deferuntur, medietatem sibi vendicet episcopus. C. VIII.

Antiquos canones relegētes, priora statuta credimus renouanda; vt de his, quæ in altario oblatione fidelium conferuntur, medietatem c sibi episcopus vēdicet, & medietatem sibi dispensandam secundum gradus clerus accipiat, tam de proprijs prædijs, quàm de omni cōmoditate in episcoporum potestate durantibus.

Item ex concilio Toletano.

¶ In libro manuscripto priuilegiorum ecclesiæ Toletanæ refertur hoc tanquam caput 15. quarti concilij Toletani sed in duobus ipsius exemplaribus ex Hispania missis non habetur. Burchardus, & Iuo citant ex concilio Triburiensi tempore Arnulphi regis.

¶ De episcopis, qui diœcesim suam visitare contemnūt, & ad redimendas mansiones, quæ visitantibus debentur, clericos cogunt. C. IX.

Relata † est coram sancta synodo querimonia plebium, quòd sint quidam episcopi nolentes ad prędicandum, uel ad confirmandum suas per annum parochias circumire: qui tamen exigunt, vt mansiones, quibus in profectione vti debuerant, aliquot † pretio d redi-

Burc. l. 1. c. 229. Iuo p. 5. c. 341. † al. Delata. † al. alio.

partem soluerit, aut nihil: semper potest petere procurationem, ut not. in præd. c. cum ex officij.

a ¶ Redimant.] Tamen redimi potest procuratio, vt infra ead. q. 3. relatum.

b ¶ Parare.] Vel præparare.

tem fabricæ recepit. I. ea. q. 3. vnio. aliter non tenetur. sed tamen conferre debet cum alijs, vt 16. q. 1. si monachus, extra de eccl. æd. de his.

SI AVTEM. Hæc est secunda pars q. 3. in qua dicitur vt hic, & in seq. c. continetur. Io. de Fant.

Trascribi nō potest procuratio.

Decre- mant [a] qui parare [b] debebant. Quæ duplex infamia, neglignetiæ, & auaritiæ, sanctæ Synodo magno fuit horrori. Statuerunt itaque, ne quis vltra exerceat id cupiditatis ingenium, & vt solicitiores sint episcopi de suis gregibus visitandis.

Item ex concilio Taraconensi, c. 8.

¶ Annuis vicibus ecclesiæ ab episcopis visitentur. C. X.

Burch. l. 3. c. 33. Iuo p. 3. c. 38.

DEcreuimus, vt antiquæ consuetudinis ordo seruetur, & annuis vicibus ab episcopo dioeceses visitentur, &, si qua forte basilica fuerit reperta destituta, ordinatoria [c] eius reparari præcipiatur: quia tertia pars ex omnibus per antiquam traditionem, vt accipiatur ab episcopis, nouimus esse statutum.

a ¶ Ordinatori.] *In exemplaribus concilij impressis, & manuscriptis, apud Burchardum, & Iuonem legitur* ordinatione ipsius, *sed ob glossam non est mutatum. Reliqua vero ex ijsdem sunt emendata. Burchardus autem, & Iuo addunt præterea in extremo,* ex principibus nouimus statutum.

2 *Si autem episcopus inualetudine impeditus dioeceses suas per semetipsum visitare non poterit, visitationis officium committat alijs.*

Vnde in concilio Toletano quarto, c. 35 legitur.

¶ Inualetudine grauatus episcopus, visitationis officiū alijs committat. C. XI.

Burc. l. 1. c. 87. Iuo p. 5. c. 193.

EPiscopum per cunctas dioeceses, parochiasque suas per singulos annos [d] ire oportet, vt exquirat, quo vnaquæque basilica in reparatione sui indigeat. Quod si ipse aut languore detentus, aut alijs occupationibus implicatus, id explere nequiuerit; presbyteros probabiles, aut diaconos mittat, qui redditus basilicarum, & reparationes, & ministrantium vitam inquirant.

3 *Visitantes autem episcopi, quid a clericis suis exquirere debeant, & quid eos docere, in concilio Bracharēsi secundo, c. 1. sic statutum legitur.*

¶ Quæ visitantes episcopi a clericis suis exquirere debeant. C. XII.

Burch. l. 1. c. 85. Iuo p. 1. c. 75. & p. 5. c. 191.

PLacuit omnibus epis, vt per singulas ecclesias epi, & per dioeceses ambulantes primum discutiant clericos, quomodo ordinē baptismi teneant, vel Missarum, & qualiter quæque officia in ecclesia peragant. Et si rectè quidem inuenerint, Deo gratias agant: sin autem mini-

CASVS. Supra in c. decreuimus. & c. relata. dictū est, φ episcopi debēt suas parochias visitare: sed nunc dicit Grat. φ si est valetudine impeditus, officiū visitationis alijs iniūgat.

EPiscopum.] CASVS. Statutū fuit in cōcilio Toletano, vt episcopi suas parochias visitent: qđ si non possunt presbyteros bonos vel diaconos mittant qui ola diligenter inquirant, scilicet basilicarum reparationem, & vitam sacerdotū.

d ¶ Annos.] Cū necessaria causa subest, tunc singulis annis pōt visitare, ut hic, & j. ea. q. 3. cauēdo. immo tunc quādocunq; & quotiescūque opus est, potest omnes ecclesias visitare, ut extra de off. arch. mādamus, sed si non est necessitas, de triennio in triennīū visitabit, ut extra de off. arch. vt archidiaconus, vel hodie bis in anno, ut ext. de censi. cum uenerabilis. Sed qualiter 2 istud mādatur alijs, cū istud sit officiū archidiaconi, ut gl. per se 15. d. perlectis? Sed loquit de ea visitatione, quā habet episcopus in re sua, uel secundum consuetudinem loci dicitur.

VISITANTES. Hæc est tertia pars qstio. in qua dicit ut hic, & in seq. c. continetur. Io. de Fant.

CASVS. Dictum est supra, quod episcopi debent ecclesias visitare. Nūc autem dicit Gratia. quid episcopi debeāt docere, & quid a presbyteris requirere cū suas parochias visitant.

1 De hoc no. eo. tit. c. 1. & 12. q. 2. quatuor. Archi.

Visitatio quoties fieri debet.

2 Ista qstio melius esset signata super uerbo psbyteros, & ita eam ponit. Io. de Fant.

DEcreuimus.] CASVS. Statuitur hic vt episcopi singulis annis suas ecclesias uisitent; & si qua basilica fuerit destructa, præcipiatur ordinatori suo, ut eam debeat reparare, de omnibus autem redditibus episcopus tertiam tollat.

c ¶ Ordinatori.] idest, sacerdoti, & hoc uerū est si per-

PLacuit.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte di. φ epi suas parochias uisitantes prima die debent a clericis exigere, qualiter baptisma, & Missam, & cætera officia peragant. & si bene inuenerint, Deo grātias agant: alioquin ignares instruant: ordinent etiam, ut catechumeni ante xx. dies baptismi ad

purga-

purgationem exorcismi veniant, in quibus discant: Credo in Deum. In secunda die debent docere laicos, ut fugiant idololatriam, & omnia mortalia crimina: & quod sibi nolunt fieri, alijs ne faciant. vt fidem rectã teneant. & hoc facto ad alium locum pergant.

oblationes auferant, & ut ecclesiæ a laicis non inca... lentur, uel in seruitutem redigantur.

f ¶ Oblationes.] Laici ergo possunt cogi ad oblationes. 16. quæst. 1. statuimus. sicut ad decimas & primitias. 16. q. 1. reuertimini.

g ¶ Et

a ¶ Ignaros.] Arg. cõtra illos qui statim suspendũt simplices sacerdotes, ut 38. d. sedulo. 1 & c. quando. Itẽ arg. pro illo qui cõsecratus est propter bendã dum finxit se stolidum, & simulatorem scientiæ.

1 Ad idem 85. q. 2. in Galliarũ. magis enim mouendo quam cõminando, &c. 45. d. licet. 1. & 2. & 44. d. comessationes. 27. q. 1. de viduis. Arch.

b ¶ Dies.] Paschæ.

c ¶ Purgationem.] Nõ tamẽ statim purgantur vitia, sed sũt signa futuræ purgationis. in f. de consecrat. d. 4. sicut.

d ¶ Alia die.] Ĩ. ead. q. 3. cõtra. inter cætera. in fi. ubi dicitur, ꝙ tantum per vnam diem morabitur in qualibet basilica. sed dic qđ una die erit cũ sacerdote; altero cum populo.

me: docere debent ignaros [a], & hoc modis omnibus præcipere, sicut antiqui canones iubẽt, vt ante viginti dies [b] baptismi, ad purgationem [c] exorcismi concurrant cathecumeni, in quibus viginti diebus omnino † cathecumeni symbolum, quod est [Credo in Deum patrem omnipotentem] specialiter doceantur. Postquam ergo in his suos clericos discusserint, vel docuerint episcopi, alia die [d], conuocata plebe ipsius ecclesiæ doceant illos, ut errores fugiant idolorum: vel diuersa crimina, idest,]homicidium, adulterium, periurium, falsum testimonium, & reliqua peccata mortifera: & qu od nolũt sibi fieri, alteri ne faciant: & vt credant resurrectionem omnium hominum, & diem iudicij, in quo vnusquisque secundum opera sua recepturus sit. Et sic postea episcopus de ecclesia illa proficiscatur ad aliam.

De consecr. distin. 4. ante viginti.

† al. omnes.

Item Hieronymus in epistola ad Damasum Papam de oblationibus altaris.

Tom. 4.

¶Oblationes ecclesiæ laicis vsurpare non licet. C. XIII.

Polyc. lib. 3. tit. 9.

QVia.] Hæc est quarta pars quæstio. in qua dicitur, & probatur qđ laici non debent accipere oblationes de altaribus vel crucibus, q deferuntur sacerdotibus ratione officij, cum laici pro se vix orare possint. Ioan. de Fant.

CASVS. Laici in ciuitate Romana auferebãt oblationes de altaribus, & comedebãt, quare Damasus Papa quæsiuit a Hieronymo quid de his deberet fieri. Et rñdet, ꝙ debent excommunicari, ut cæteri metu terreantur, quia cum non orent pro populo, oblationes populi comedere nõ debent.

e ¶ Comedere.] Hic habes decimas appellari non solum ipsa iura, sed etiam ipsos prouentus, & ꝙ etiã prouentus non possunt cõcedi laicis. argum. contra ext. ne prela. vices suas. cauit. Sed dic vt dicitur 1. q. 3. si quis obiecerit. quod ad tempus potest decima laicis concedi, non tamen in perpetuum.

4 QVia sacerdotes pro omnibus orare debent, α quorum eleemosynas & oblationes accipiunt qua fronte præsumunt laici oblationes, quas Christiani pro peccatis suis offerunt, vel comedere [e], vel alijs concedere, cum ipsi nõ debeant ex officio suo β pro populo orare. Ob hoc Papa gloriosè mittere oportet illos præsumptores in excommunicationem perpetuam, vt & cæteri metum habeant, & amplius hæc in ecclesia ne fiant.

α ¶Debent.] *In vulgatis & in epistola impressa legitur*, solent, *sed in plerisque manuscriptis Gratiani exemplaribus, & Polycarpo*, debent. *Sic etiam Lupus in regula Monachorum ex Hieronymi scriptis collecta cap. de contemplatione oratione, & lectione*, sacerdotes quoque pro omnibus orare debent, quorum eleemosynas, oblationesq; recipiunt.

β ¶Ex officio suo.] *Hæc absunt a plerisque codicibus Gratiani & epistola ipsa, & Polycarpo.*

Item Calixtus Papa secundus γ.

γ ¶Secundus.] *Additum hoc est ex plerisque uetustis. Neque uero primus esse potest, cuius tempore nondum Pantheon uocabitur templum Sanctæ Mariæ rotundæ. Bonifacius enim fuit, qui tempore Phocæ Imperatoris illud Beatæ Mariæ, & omnibus sanctis dicauit.*

¶Minime auferantur a laicis oblationes altaribus, vel crucibus factæ. C. XIIII.

SAnctorum patrũ canonibus consona sancientes, oblationes [f] de sacratissimo & reuerẽdissimo altari B. Petri, & Saluatoris sanctæ Mariæ rotundæ, aut alijs ecclesiarum altarib. siue crucibus a laicis auferri penitus interdicimus, & sub districtione [g] anathematis prohibemus,

Poly. l. 3. tit. 9.

SAnctorum.] CASVS. Calixtus Papa duo in hoc cap. prohibet, scilicet ne laici de altari alicuius ecclesiæ

g ¶ Et sub districtione.] de hoc dic, vt 63. distin. Salonitanæ.

a ¶ Vice-

a ¶ Incastellari.] Vt inde fiant propugnacula.
ADDITIO. Hoc intellige, sm quod habet extra de cust. Euch. c. 2. & ad hoc 12. q. 1. necessaria. & c. nulla. Arch.

HAnc consuetudinem.] CASVS. Damasus prohibet in hoc c. ne Romani auferant oblationes de altarib. & comedant: sed solum sacerdotib. relinquant, qui quotidie pro nobis orant, & hoc probat exemplo veteris testamenti, vbi solum sacerdotib. permittebat panes propositionis comedere. Si quis vero ꝯ constituta cccxviij. patrum Niceni concilij venerit, anathematis vinculo sit obligatus.

& ecclesias a laicis incastellari [a], aut in seruitutem redigi auctoritate Apostolica prohibemus.

Item Damasus Papa.

¶ Ecclesiarum oblationes sub laicorum domino non detineantur. C. XV.

Poly. ibid. † al. vrgere.

HAnc consuetudinem, quæ contra sanctam ecclesiã catholicam augeri † videtur, omnino iterdicimus; vt nullo modo vnquam oblationes, quæ intra sanctã ecclesiam offerũtur, sub dominio laicorum detineãtur: sed tãtummodo sacerdotibus, qui quotidie Domino seruire videntur, liceat comedere, & bibere: quia in vetere testaméto prohibuit Dominus panes sanctos comedere [b] filijs Israel, nisi tantummodo Aaron [c], & filijs eius: qui panes longe erant ab istis panibus, qui nũc in sancta ecclesia offerũtur, quia illi sub vmbra legis erãt; qui vero modo sub gratia spiritus sancti, toto mũdo Euãgelio coruscante lucidiores esse videntur. Qua fronte, aut qua consciẽtia oblationes vultis accipere, qui vix valetis pro vobis, nedum pro alijs Deo preces offerre? quia prauum est, & contra Dominicum præceptum, & detrimentũ animę suæ infert, qui illud agere conatur, quod ei nulla ratione cõceditur. Quia omnibus sanctis patribus, nostrisq; prioribus placuit hanc sanctionẽ fieri, & nos similiter in eisdẽ persistere volumus, vt nullus audeat irritum facere hoc, quod constitutum est, si in perpetua dãnatione noluerit persistere. Si quis vero cõtra hanc regulã nostrã, & contra regulam sanctorum cccxviij. patrum, qui in Niceno concilio hoc constituerunt, temerarius præsumptor fuerit, & de cætero oblationes de sacris ecclesijs auferre molitus fuerit; sub anathematis vinculo sit colligatus, & condemnatus. Responderunt omnes, fiat, fiat.

1. Reg. 21.

Panes propositionis.

b ¶ Comedere.] Ar. ꝙ clerici concubinarij non debẽt comedere bona ecclesiæ. 32. d. præter hoc. Ar. contra 32. d. si q vero. & 32. d. omnino.
c ¶ Aaron.] Illi vero sacerdotes semp comedebãt panem durum: quia quolibet sabbato ponebantur eis illi xij. panes. q fuerunt dicti panes ꝓpositionis. Sed nũ qd de illo pane poterant pascere familiam suam, vel etiã canes suos? non: sed tãtũ in necessitatib. poterant. quia tũc ẽt alijs licebat comedere eos. vñ Dauid & Abimelech excusant vt 25. q. 1. §. si ergo. & §. his ita rñdetur.

Præmissis auctoritatibus, ecclesia cum omnibus rebus suis ad episcopi ordinationem pertinere monstrãtur, & tam ecclesia quam oblationes, & facultates earum a laicorum dispositione probantur esse immunes.

PRAEMISSIS. CASVS. Infert Gra. ex supradictis, ꝙ ecclesię, & oblationes, & res ecclesię in epĩ potestate consistunt.

QVAESTIO II.

SEd cum [d] *in episcoporum potestate facultates ecclesiæ constituta esse dicantur; potestas dispensandi intelligenda est, non distrahendi, vel dilapidandi.*

SEd cum in episcoporũ.] Hæc q. diuiditur in 4. partes: in quarum prima probat, quòd res ecclesiæ non sunt alienandæ nisi in casibus, quos ponit. Secũda ibi, [Perpetua.] Tertia ibi. [Episcopus habeat.] Quarta ibi, [Si vero.] Io. de Fan.
CASVS. Hic intitulatur 2. q. qua q̃ritur an ẽpo liceat auferre distrahere, uel dilapidare res ecclæ. Et certe dilapidare nõ põt, nec ẽt alienare. nisi in casib. concessis a iure. & hoc ꝓbatur per seq. c.
d ¶ Sed cum.] Quæritur an licet episcopo vsurpare res ecclesiæ. Hęc q. nõ hẽt dubitationem: quia constat ꝙ nõ potest vsurpare.

Vnde in Agathensi concilio, c. 7. legitur.

¶ Res ecclesiæ aliquo modo episcopis alienare non licet. C. I.

CAsellas, vel mancipiola ecclesiæ, epi (sicut prisca canonum pcepit auctoritas) vel vasa ministerij, qua

CAsellas.] CASVS. Hoc c. diuidit ĩ duas partes. In prima dicitur, quod omnia bona ecclesiarum mobilia, & immo-

a ¶ Absque d spendio.] Idest. ꝙ ecclesia nil dat tabellioni, sed solus emptor, sicut est in contractu dementis & furiosi. C. de epis. aud. l. pen.
b ¶ Seruientium.] Argumen. contra. 63. distinct. quanto.
c ¶ Vt

rum laboremus illa subtilitas eis in perniciē vertatur, vt C. ad Treb. l. per. in princ. C. de verb. signi. l. 3. in fin. est tamen argu. contra. ff. de in rem verso, quod si seruus. §. penul.
h ¶ Processisse.] ff. extra depositi. grauis.

cedēdum cōtra ecclesiam sicut contra minorem, vt di. sapellis h. C. si aduersus ... ne si minor, & ca. ut requiritur in gl. fin. L.

† al. vrgere.

Quod si nolit creditor ita accipere; tūc ordinator dom⁹ apud eum, a quo ordinatur, habitis absq; dispēdio [a] gestis, iuret (maiore parte ibidem seruiētium [b] consentiēte) & debitum vrgere †, nec ex mobilibus solui posse. Quo subsecuto; per viginti dies rem ecclesiæ venalem esse publice notum sit, vt plus [c] offerēti detur, pretio modis omnibus pro debito dando. Aliter enim res emptori non conceditur; & hoc inscribatur, nihil esse factū in ea re ad damnum diuinæ domus. Emptore vero nō inuēto res æstimata districte [d] creditori detur in solutum, [e] addita [f] in pretio vniuersæ æstimationis decima parte, & accedente cōsensu ordinatoris, & maioris partis ibidem seruientiū. Sit tamen ea res mediocris inter cæteras, inspecta ipsius qualitate, & quantitate, & onere. Et is creditor hic intelligatur qui qd̄ credidit, probat [g] in vtilitatē diuinę domus processisse [h]. ¶ Sicut aūt alienatio rerū ecclesiæ interdicitur, ita prohibetur, ne qua sterilis ei detur possessio, aut alioquin onerosa [i], veluti fiscalium nomine, vel onere. ¶ Item prędiū propter onus fiscale inutile alienatur, gestis, vt supra cōficiendis, eodē iuro præstito. i. ꝙ alia de causa non alienatur, nisi, vt immunitas eiusdē venerādę domus seruet. ¶ Sed & pmutare principi licet pro re maiore, meliore, vel æquali, si resp. hoc exposcit, & pragmatica forma super hoc præcedēte. ¶ Item sibi inuicem recte [k] permutant cum vtriusque indemnitate, eorum scilicet consensu interueniente, qui supra referuntur. a ¶ Perpetua quoque emphyteusis in his permittitur rebus [l], si res in eorum geratur præsentia, quibus hoc adsignatur lege, iurantibus his, quorum interest, ex eo cōtractu nihil ad læsionem diuinæ domus effici: solito reddito ipsius rei, qui fuit, cū diuino iuri de

Auth. sequenti.

Auth. itē prædium.

Auth. sed & permutare.
Burc. l. 3. c. 165.
Iuo p. 3. c. 184.
Authen. sequenti.
In l. nouel. 54.
Iuo p. 3. c. 189.
Auth. perpetua.

SICVT. CASVS. Dicitur hic ꝙ sicut res ecclesię alienari non debēt, sic etiā prohibetur ne sterilis possessio, vel tributaria ecclesiæ tribuatur.
i ¶ Onerosa.] Quę plus habet incōmodi quam commodi: res enim transfertur cū onere suo, vt 16. q. 1. si qs laicus.
PRAEDIVM. CASVS. Dicit hic, quod si ecclesia habet prædiū inutile propter onus fiscaliū, potest illud alienare habitis gestis, vt supra dictū est, scilicet pstito iuramento, ꝙ non alienet nisi, vt immunitate ecclesiæ seruet. [immunitas.] idest, indemnitas.
SED ET PERMVTARE. CASVS. Dicitur hic, qd̄ ecclesia potest permutare cum principe pro re maiori, vel equali. Imperiali rescripto sup hoc pcedēte. Item potest & cum alia ecclesia cū vtriusque indēnitate habito cōsensu eorum, qui supra leguntur.
k ¶ Recte.] Si ... vni⁹ alij est vicinū.

c ¶ vt plus.] Quid si offerat plus quam valet? tunc tantum iustum pretium recipiet, licet lex dicat, ꝙ contrahentes possunt se inuicē fallere. ff. de minori. in causæ. sed ecclesia in suis contractibus non debet dolum facere, vt ext. de don. per tuas.
d ¶ Districte.] Scilicet vt consideretur quantum inde posset colligi in xxv. annis. & pro tanto vendatur, vt in auth. de eccl. tit. coll. 9. §. sin autem hæres.
e ¶ In solutum.] Hic inuito creditore aliud pro alio soluitur. cōtra ff. si cer. pet. l. 2. Item datur ei res mediocris in solutum cum optima dari debeat. C. de solu. authen. nisi. Item quod tenetur probare pecuniam versam esse in vtilitatem ecclesiæ. & sic in tribus oneratur creditor: & ideo ei additur decima pars, licet hoc aliter alij intelligant, vt si res valebat decem, quod ei vendēda sit pro vndecim.
f ¶ Addita.] Hoc est fauore ecclesiæ, sicut alias fauore libertatis quis cogitur rem suam vendere. 54. distin. fraternitatem.
g ¶ Probat.] Sed nunquid creditor ita curiosus erit, vt semper teneatur scire ad quem vsum conuertatur hæc pecunia: sed secundum hoc nullus inueniatur, qui cum ecclesia contraheret, vt ff. de minor. ve... si locupleti. & l. quod si minor. Sed dic quod si effici probare ꝙ ecclesia tunc temporis ... egebat pecunia, vt ff. de exerci. Lucius ne si nimia subtilitate circa res ecclesia

Creditor aliqñ oneratur

1 Idē sentit hic L. dicens ꝙ in hoc casu sic est pro

vt in auth. de eccl. tit. §. fin autem. coll. & extra de rerum permu. ad quæstiones.
PERPETVA. Hæc est 2. pars q. in qua loquitur de emphyteusi, & ponit quid iuris sit, & similiter de precarijs, & ponit hic 12. articulos. Io. de Fant.
CASVS. Dicitur hic, ꝙ possessio ecclesię potest dari in emphyteusim perpetuam, si fiat in præsentia episcopi, & clericorum, œconomo iurante nihil ad læsionē diuinæ domus fieri, nec pēsio diminuatur nisi in sextam partem de eo quod poterat haberi cum res fit danata ecclesiæ. Sed si res sit diminuta propter cladem, accipiatur pensio quanta potest haberi. Si vero res sit pretiosa, de qua parum aut nihil pēsionis habeatur, re subtiliter æstimata, iusta pensio tribuatur, & etiam res detur in emphyteusim, quę videtur idonea ad hoc œconomo, & alijs gubernatoribus ecclesiæ.
PERPETVA. Vsque ad xxx. an. instit. de perpe. & temp. ac. in prin. vel perpetua, idest, quamdiu viuit. ff. pro socio. l. 1. & in fi. e. precarię, vel perpetua. i. quam diu pensio soluitur, vt in ... locati. & ideo, sicut excōmunicatio dicitur perpetua, quousque peniteat, vt 5. ca. q. 3. quia. & 27. q. 1. de viduis. vel vsque ad tertiam generationem, vt in auth. de non alie. aut permu. §. emphyteusim. & §. quia vero Leonis. coll. ...
l ¶ In his permittitur rebus.] Idest, in reb. non multum vtilibus.

Perpetuū dr multipliciter.

2 Hanc gl. sicut iacet ponunt Go. & H. extra de reb. ecc. nō alie. c. nulli.

for ille qui recipit, tunc nec aduersus ecclesiam nec ad uersus alienantem habet actionem, ut 16. q. 3. uniuersas. si est bonæ fidei possessor, habet actionem, aduersus eũ tantũ q alienauit, ut 12. q. 2. Vulterrane melius est ut dicas siue bona fide siue mala contraxerit, semper habet actionem aduersus alienantem.

eo. tit. l. iubemus §. sane ne omnis.

¶Si œconomus ecclesiæ prospexerit expedire, vt desideranti cuiquam certarum possessionum, atque prædiorũ (vrbanorũ scilicet, siue rusticorum) ad ius ecclesiasticũ pertinẽtium, tẽporalis vsus fructus possessio pro ipsius petitione præstetur,[a] tũc eius tẽporis, quod inter vtrosque conuenerit, siue in diem vitę suæ ab eo, qui desiderat, postuletur, pacta cum eo, qui hoc elegerit, ineat œconomus, atque conscribat, per quæ & tempus, intra quod hoc pręstari placuerit, statuatur, & manifestum sit quod quisque acceperit ad inuicem.

Ibidem continuo.

PALEA. Cap. III.

† al. placitum temporum proprietate.

HViusmodi beneficij gratia, præstãdo quidem ecclesiastici prędij pro tempore vsũ fructu, post statutum autem tempus, & placitum† ipsorum redditũ proprietate ad dominiũ & ius ecclesiasticum recurrente similiter: ita scilicet, vt siue completo spatio quod fuerit inter eos constitutum, seu mortis suę tempore (si hoc quoque conuenerit) is, qui possessionẽ ecclesiasticam, & certorum redditũum vsũfructũ habendi gratia interueniente pacto susceperit, non minus, quàm alterius tantę quãtitatis, quãtam acceperat, redditus cum ipsorum prędiorum, dominio, & rebus immobilibus, eorũque colonis, & mancipijs ecclesię derelinquat. Nisi enim hac cõditione pacta inita fuerint, ea quoque decernimus nõ valere.

Aut. Hęc usus eod. tit.

¶ Nam & hęc vsus pręstatio locum habet in omni domo religiosa. Quo finito res vtraque pleno iure perueniat in domum iam dictam; nec tributis quidẽ grauata maioribus sit ea res, quę datur inuicem; & eiusdẽ redditus sit.

Auth. quibuscũque, In conc. Agaten. sic. c. 7.

¶Quibuscunque modis hoc ius alijs permittitur, interdicitur certis personis res huiusmodi accipere, vt œconomo eiusque cognatis[b]. Quòd si necessitas compulerit, vt pro ecclesiæ necessitate, aut vtilitate, vel in vsufructu, vel in directa vẽditione aliud distrahatur; apud duos,[c] vel tres cõprouinciales vel vicinos episcopos causa, qua necesse sit vẽdi, primitus comprobetur, vt habita discussione sacerdotali, eorum subscriptione† quæ facta fuerit venditio, uel trãsactio[d] corroboretur. Aliter facta venditio, vel transactio non valebit,[e] *& infra.* ¶Minus, vero vtiles possessiones peregrinis, vel clericis saluo iure[f] ecclesiæ, in vsum præstari permittimus.

† al. præscriptione.

SI OECONOMVS. CASVS. Aliquis uolebat habere usumfructum in domo uel agro ecclesię usq; ad certum tempus, uel toto tempore uitę suę: quęrebatur qualiter hoc fieri deberet: Et rñdetur si œconomus hoc uiderit expedire ecclesiæ, pacta cum eo ineat utrum ad certum tps uel toto tempore uitæ suæ rem ecclesiæ uelit habere, & hoc redigetur in scripturam? & fm quod conuenerit, dabit sibi œconomus rem ecclesiæ, & ille qui accipit rem ecclesiæ, debet facere pactum ut finito tempore restituat ecclesiæ quod accepit ab ea, & tantundem de suo eiusdem bonitatis & redditus cũ eo quod accepit, & cum totidem mancipijs & colonis, quod perpetuo penes ecclesiam remanebit. Si uero aliter fiat, irritum erit. H uero casum pono breuiter sic. Hic dicitur in hac l. Aliquis vult accipere predium ecclesiæ, in usumfructũ usque ad certum tempus, uel usq; ad mortẽ suam non potest hoc facere nisi statim prędiũ suum æque bonum per omnia conferat ecclesię quoad proprietatem, & sic usque ad statutum tẽpus remanebit utrũque prędiũ quo ad usumfructum. post ea utrumque perueniat ad ecclesiã pleno iure. Sed primus casus, quem posui melius litterã exponit, & sensum comprehendit.

a ¶ Pręstetur.] i. Si. extra de his quę fiũt à pręla. sine consen. c. cum Apostolica & c. seq. ibi, [Perpetua firmitate.]

NAM HAEC VSVS. CASVS. In hac auth. dicitur quod pręcaria de qua fit mentio supra. ea. si ęconomus. potest fieri à qualibet ecclesia ita ut tẽpore finito res utraque perueniat ad ecclesiam pleno iure; & res quę datur in uicẽ, nõ debet esse grauata tributis maiorib. quã precariam œconomus non potest facere sibi, nec consanguineis suis.

b ¶ Cognatis.] Et sic dãnosũ est alicui officium suum. ut 7. q. 1. constitutum.

c ¶ Duos.] Hodie sufficit solus consensus episcopi cum canonicis. 12. q. 2. sine. & si res uenalis est in parochia alterius, ille interponet decretũ, ut C. de pd. & alijs reb' mino. l. si pdiũ & ex. d fo. cõp. sane. Io. quod non credo uerum, cum sufficiat consensus episcopi cum capitulo 12. q. 2. sine exceptione. B.

d ¶ Vel transactio.] Id est permutatio.

e ¶ Non ualebit.] Arg. non ualere cõtractum nisi adsit subscriptio. extra de his quæ fi. à præl. c. 1. 96. distin. bene quidem. 12. q. 2. sine exceptione.

f ¶ Saluo iure.] Idest, ut non intelligatur esse perpetua donatio sed tẽporalis, ut no. 16. q. 1. possessiones. Sed si ecclesiæ daretur, tunc intelligeretur esse perpetua, ut extra de his quæ fi. à præla. sine consen. ca. cum Apostolica, in fi. & c. seq.

† Vt scilicet cessante inopia ad ecclesiam reuertãtur, ut dixi 16. q. 1. possessiones.

Precariæ.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima parte dicit, quod precariæ debent fieri hoc modo. Si rusticus dat proprietatē sui fundi tātū, & retinet vsumfructum, sibi accipiat ab ecclesia vsūfructū duorū fūdorū suo nomine tm̄, & nō filiorum. Si vero dat ecclesiæ proprietatem statim pleno iure, accipiat ab ecclesia vsumfructū trium fundorū nomine sua tātū, & non filiorū. In 2. parte dicit, quod nulla potestas debet cogere ecclesiam precariā facere cū nemo debeat cogi de suo facere beneficiū. In tertia parte dicit, quod sine licentia Regis non debet fieri cōmutatio rerū vel seruorum ecclesiæ. Secunda pars. incipit ibi. Decreuit.] Tertia ibi, [Nec commutationes.

Precariæ, precaria, & precarium differunt.

a Precariæ.] Precariæ hic dicuntur quædā præstationes vsusfructus in recōpēsatione eius proprietatis, quā dat ecclesiæ: præterea precaria est quidam cōtractus affinis emphyteusi: sed in hoc differt, quod de quinquennio in quinquenniū renouatur, vt in palea seq. & ext. de preca. c. 1. quoniā est precariū quod precibus ad vtendum alicui datur, & illud reuocari pōt quandocumque, nō obstante aliquo pacto, ut ff. de preca. cū precario & extra eo. c. vlt.

b Duplum.] Videtur cōtradicere illi sup. ca. si œconomus. vbi dr̄ quod tandūdem dari debet: sed lex illa benignior est canone: 1 vel canō loquitur in eo casu, cū senex est vel debilis, qui recipit rem ecclesiæ. c Cogi.] Sed fallit, ut 1. q. 1. omnes. & vbi quis a'iis prodest, & sibi nō nocet vt ff. de aqua plu. ar. in summa. & item vanius. & 86. di. pasce. d Nec cōmutationes.] Hoc intelligas de rebus

1 Vel dic, quod loquitur quādo ecclesia dat ei, quod potest facere in duplū, & non ultra: ibi quando ipse dat ecclesiæ, vbi non cogatur vltra tantūdem, & ita canon benignior est. Vel dic, vt [illegible] in [illegible]

In aliquot vetustis exemplaribus, in quibus pauca sūt palea, continenter post ultima verba superioris capitis sequuntur sine ulla distinctione verba huius, quēadmodū & in ipsa lege Codicis. In duobus aūt vetustissimis in quibus fere nullæ sunt paleæ, idest prior pars huius capitis vsq. ad vers. completo spatio: *cætera uero leguntur coniuncte cum superioribus usque aduer.* quod si necessitas. *Nā hic uersiculus in iisdem exemplaribus, non hoc loco sed supra ead. c.* casellas *habetur, vt ibi est notatū.* a [Nā.] *Hæc uox nō est ī auth & ī vetustis Grat. codicibus, ꝗ ista voce est N C. & significat,* nouella cōstitutio.

Item ex concilio Mediomatricis.

Ecclesiasticarum rerum precariæ qualiter fieri debeant. Cap. IIII.

j Precariæ [a] à nemine de rebus ecclesiasticis fieri præsumantur: nisi quantum de qualitate conueniēti datur ex proprio: duplum [b] accipiatur ex rebus ecclesiæ, in suo tantum, qui dederit, nomine, si res proprias & ecclesiasticas vsufructuario tenere voluerit. Si aūt res proprias ad præsens dimiserit; ex rebus ecclesiasticis triplum fructuario vsu in suo tantum quis † nomine sumat: quia sic eas quemque tractare oportet, ut rerum ecclesiasticarum dispensatorem, nō vt propriarum largitorem β. De creuit etiam sancta synodus, & Imperialis auctoritas denunciauit, vt à nulla potestate quis cogatur facere precariā de rebus proprie Deo & sanctis eius dicatis: cum ratio & vsus obtineat neminem, cui † non vult cōtra vtilitatem, & rationem cogi γ [c], de proprio facere beneficium. Nec commutationes [d] rerum, vel mancipiorū ecclesiasticorum quælibet persona sine licentia & consensu regio † facere præsumat.

In cōcilio Meldē si, c. 22. In adiectis capit. 7. Poly. l. 3. tit. 14. Burc. l. 3. c. 167. Iuo p. 3. c. 228.

† al. quisque.

Burc. l. 3. c. 168. Iuo p. 3. c. 220.

† al. qui. Burc. l. 3. c. 172. Iuo p. 3. c. 233.

† religionis.] Iuo.

Citat hic canō ex cōcilio Mediomatricis à Burchardo aūt & Iuone ex concilio Belluacensi præter vltimū versiculū, Nec commutationes. *quē citāt ex Matiscensi: In cōcilio ēt Meldensi c. 22. refertur ex eodē concilio Belluacensi. Extat in capitularib. editis anno quarto regni Caroli regis. & Ludouici Imperat. filij in villa Colonia c. 37. nō est aūt mutat' titulus quia potuit idē in oīb. illis cōcilijs reperiri: quod ī Germanicis, & Gallicis, quæ extāt, sæpe factū cognoscitur. Aliqd ēt de p̄carijs hr̄ in conc. Rhemēsi, c. 36. & 37. & ī cōc. Moguntino sub Arnulpho. c. 20* β [Largitorem.] *In concilio Meldensi. & capitularibus post hoc verbum sequitur continenter,* & à nulla potestate quis cogatur, &c. *sine uerbis illis hic interiectis, quorum tamen similia afferuntur à Burchardo & Iuone ad uersi.* Nec commutationes.

γ [Cogi.] *Sic in omnibus uetustis codicibus Gratiani & ad est glossa sed in concilio Meldensi, & capitulari, & apud Burchardum & Iuonem est* præstitum.

Item ex concilio Belluacensi.

De eodem. PALEA. Cap. V.

ij Precariæ de quinquēnio in quinquēniū secundum antiquā consuetudinem, & auctoritatē renouētur.

In Meldensi, c. 22. in fine. ex de precarijs c. 1. Burc. l. 3. c. 169. Iuo p. 3. c. 230.

[*Item ex concilio Carthaginiensi* δ]

δ [Carthaginēsi.] *Etiā in Decretalibus tit. de precarijs.*

de rebus collatis ecclesiæ ab Imperatore, vt sup. ead. hoc ius in prin. vel loquitur secundum suas tempora.

Episcopus habeat.] Hæc est tertia pars huius quæstionis.

citatur ex conc. Carthaginiẽsi, sed in nullo ipsorũ est inuentũ, potuit esse alicuius illarum prouinciarum concilij, extat autẽ in legibus Longobardicis, lib. 3 tit. 8. l. 2.

¶De eodem. PALEA. C. VI.

De precarijs, quæ a rectoribus ecclesiarum irrationabiliter fiebant, & se, suosque successores pœna graui obligabãt, vt facta ipsorũ nequiuissent dissoluere, præcipimus, vt nemo successor in antecessoris sui pœna sit obligatus: sed suæ prouidentiæ sit concessum, vt si antecessor ecclesiæ eius res irrationabiliter distribuit, ab eo ad ius ecclesiæ eiusdem reuocentur.

Item ex concilio Martini Papæ. c. 16.

¶Res ecclesiæ dispensandi potestatem habeat episcopus. C. VII.

3 Episcopus habeat potestatem in rebus ecclesiæ, vt dispenset necessitatem habẽtibus cum omni reuerentia, & timore Dei. Participare etiam eum oportet, quæ necessaria sunt: si tamen ipse, aut qui cum eo sunt, fratres indiguerit [a] aliquo: vt necessitatem nullo modo patiantur secundum sanctum Apostolum dicentẽ: [Victu, [b] & tegumento, his contenti sumus.] Si autem res ecclesiasticas episcopus, & in suas voluntates vsurpare voluerit & loca ecclesię, & fructus agrorum non cum presbyterorum, vel diaconorum consilio, contaminauerit † aut fratribus, [c] vel filijs, vel quibuscunque propinquis suis dederit potestatem, ut per eos latenter lędantur res ecclesię: tunc oportet obnoxium esse concilio. sin autem α episcopus, vel qui cum eo sunt presbyteri, [d] aut diaconi accusentur, q̃a ea, quę vel ex reddita, vel ex quo libet actu β ecclesię veniunt, in sinus suos colligunt, & pauperes fraudant, & fame conficiunt; hos corripi oportet, secundum quòd ordinatum fuerit a sancto concilio.

α¶ Sin autẽ. *In capitulis habetur* similiter: *sed melior videtur lectio duorum vetustorum Gratiani codicum*, sin aliter: *propius enim accedit ad græcam concilij Antiocheni c. 25. vnde hoc sumptum est.* εἰ δὲ καὶ ἄλλως, *idest*, si autem & aliter, *vt infra 12 q. 1 cap.* episcopus.

β¶Actu.] *Hæc vox in simili re habetur inf. 12 q. 2. Vulterrana* Vulterranę ecclesię actus, vel patrimonium, *Græcè est*, ἢ καὶ ἐξ ἑτέρας πράξεως ἐκκλησιαστικῆς *idest*, vel etiã ex qualibet alia causa, & occasione ecclesiastica.

4 *Si vero [e] contra hanc prohibitionem aliquam † de rebus ecclesiæ episcopum vendere contigerit & res ipsa ecclesiæ restauranda, & ipse gradu suo deijciendus decernitur.*

Vnde in eodem consilio Martini Papæ, c. 14. legitur.

¶ De episcopo qui nulla necessitate res ecclesię vendit. C. VIII.

Si q̃s episcopus nulla ecclesiasticę rationis necessitate cõpulsus, in clero, suo, aut vbi forte non est [f] presbyter, de reb. ecclesiasticis, aliquid pręsumpserit vendere;

ant. de precarijs.

In cap. Martini Bracarensis ex conc. Antioch. c. 25. 12. q. 1. cps ecclesiasticarum.

1. Tim. 6.

† ita minauerit] codex regius.

al. aliquit.

In ijsdem cap.

Burc. l. 1. c. 215. & l. 3. c. 181. Iuo p. 3. cap. 172. & 242. & p. 5. c. 329.

CASVS. Statutũ fuit in concilio Martini Papæ, q̃ eps debet dispensare res ecclesiæ cum reuerentia & timore. & inde sumpiat quãtum sibi & suis fuerit necessariũ: si vero res ecclesiæ vsurpauerit, vel cõsanguineis dederit, eas pauperib. subtrahendo, sit obnoxius concilio, & corrigatur. Sequens. §. patet.

a ¶ Indiguerint.] No. qualiter exponitur hoc verbũ, indiguerint, vt arctei tũ ad victũ & vestitũ 1. arg. contra extra de prab. de monachis.

b ¶ Victu.] Q̃ritũ melior, uel peior dã d[9] est sm qualitatẽ personarũ, vt 41. d. non cogãtur. Et nomine cibariorũ non intelliguntur vestimenta: sed nomine alimentorũ intelliguntur uestes. 2 & habitatio, ut ff. de alimẽ. le. l. ul. & l. ante pen.

c ¶ Aut fratrib.] Præsumitur, q̃ hoc carnali amore factat, ut 89. d. decernimus, sic fit ea. nã hæc usus, sic extra de app. postremo sic consanguinitas q̃que elidit suspicionem. ut ex. de cohabic. & mu. a nobis.

d ¶ Presbyteri.] Acq punũtur illi, q̃ nõ resistũt, s. officiati sicut ipse episcop[9], ut C. de app. quoniã. & 2. q. 7. quapropter.

e ¶ Si uero.] Quarta pars, in qua di, in c. seq. continetur, l. de Fam.

Si quis eps.] CASVS. Quæsitũ fuit quam pœnam debeat pati eps, qui alienat rẽ ecclesię nulla necessitate cogẽte, uel qui alienat res nacãtis ecclesię, qd intelligit illu. nulla necessitate cogente. Et ñ dicet, q̃ conuictus debet rẽ restituere, & postea deponi.

f ¶ Non est.] Quia forte mortuus est: quia sede uacãte nõ potest

1 De hoc & leg. & no. 12. qo. 1. eps ecclesiasticarũ.

Alimentorũ noĩe cõprehenduntur vestes & habitatio.

2 Adde quid veniat appellatione alimentorum, glo. in l. cũ hi. §. qui transigit ff. de trãs. Bar. in l. legatis. ff. de ali. & cib. le.

Consanguinitas elidit suspicionem.

potest alienari res ecclesiastica. ita 12. q. 2. si qua de rebus. & melius extra ne se. va. nouit. 1 tamen H. dicit, quod sede sacerdotali vacante. auctoritate episcopi potest fieri alienatio, vt 71. dist. fraternitatem. & sup. ead. q. 1. decretum, & est argu. pro ipso. C. qui admi. ad bo. post. bonorum. Sed ecclesia episcopali vacante, clerici nihil possunt alienare. Item patet hic, quod episcopus nihil potest alienare sine consensu sacerdotis. 12. q. 2. placuit. c. abbatibus.

a ¶ Honore.] Pœna enim alienatoris indebite, est depositio. 12. q. 2. Vulteranæ. & c. abbatib. &c. Apostolicos. 18. q. 4. nullus.

1 & ex. de re. ecc. nō alie. dudum. vbi est expressū Arch.

seruili more seruire; quia legitur in epistola Petri prima. neque vt dominantes. &c.

c ¶ Duos solidos.] Ad plus. 3 minus enim quandoque dātur, vt ext. de cen. olim. & inf. ea. nec numerus. Et forte solidus hic appellatur aureus, & vt C. de sportu. l. 2. & in

3 Inf. ea. Iter cętera. sic extra de of. or. conquerēte vbi not. quare dicatur cathedraticum & quare synodaticum.

& res ipsas ecclesiæ propriæ restaurare cogatur, & in iudicio episcoporum deijciatur auditus, & conuictus, α & tāquam furti, aut latrocinij reus suo priuetur honore [a].

α ¶ In clero.] *In codice Lucēsi regio legitur.* insciò clero.

ↄ ¶ Et conuictus.] *Hæ duæ voces non sunt in capitulo Martini neque apud Burchardum, neque apud Iuonem parte. tertia. Parte autem quinta abest præterea vox* auditus. *vetustis tamen omnibus Gratiani codicibus conuenit cum vulgatis.*

QVAESTIO. III.

Qvid vero [b] nomine cathedratici episcopus exigere debeat. in secundo concilio Bracharensi, capitulo secundo legitur.

¶ Præter honorem cathedratici nihil episcopus per diœceses exigat. Cap. I.

PLacuit, vt nullus episcoporum per suas diœceses ambulans, prēter honorem cathedræ suæ, idest duos solidos, [c] aliud aliquid per ecclesias tollat: neqe tertiam [d] partem ex quacūque oblatione populi in ecclesijs parochialibus requirat: sed illa tertia pars pro luminaribus ecclesiæ, vel reparatione seruetur, & singulis annis episcopo inde ratio fiat. [e] Nam si tertiam partem illam episcopus tollat, lumen, & sarta tecta abstulit ecclesiæ. Similiter & parochiales clerici seruili more in aliquibus operibus episcopo † seruire non cogantur: quia scriptum est: [Neq; vt dominantes in clero.]

† al. episcopi 1. Pet. 5.

Item ex concilio Emeritensi, c. 16.

¶ Basilicarum reparationi proficiat tertia, quem episcopus accipere consueuerat. Cap. II.

PRiscis quidem † canonibus erat decretum, vt episcopus de parochianis † ecclesijs tertiam [f] consequeretur, † cui sua plenissime sufficere α possunt. Placuit huic sancto cōcilio, vt nullus prouiuciæ Lusitanæ episcopus sentētiæ huius terminū excedat, nec a qualibet parochiana ecclesia tertiam auferre præsumat: sed quę ß exinde

† al. quippe.
† al. parochitanis.
† al. si quæreretur. orig.

Qvid vero.] Hæc qō. diuiditur in duas partes. In 1. ponit 5. auctor. per quas probat de cathedratico, & de alijs. Secūda ibi, [Cathedraticum.] Io. de Fant.

CASVS. Hic ponitur 3. qō. qua quærit, quid episcop⁹ exigere debeat nomine cathedratici. & respōdet, quod duos solidos, vt ī. ead. illud. prēterquam à monasterio, vt ī. ea. īter cętera. hi aūt duo solidi erūt illi⁹ monetæ, q̄ frequentat in regione, vt ff. de leg. 3. nūmis. Itē procurationes pōt petere temporē visitationis, vt s. ea. q. j. relata. Itē collectas imponere, vt ext. de cen. cum Apostolus. Itē prēter cathedraticū medietatē uel tertiam partem oblationum, vt inf. ea. §. cathedraticum.

b ¶ Quid vero.] Duos solidos à qualibet ecclesia potest episcop⁹ petere 2 nomine cathedratici preterquā a monasterio, vt inf. ea. inter. pōt tñ in necessitate à clericis collectam petere. ext. de cen. cum Apostolis. Appellat ēt qnq. synodaticum, vt ext. de cen. olim quoniā frequenter in synodo dātur. isti aūt denarij erunt secundum communem monetam regionis, vt ff. de leg. 3. nummis. & si plures monetæ sunt forte meliores dabūtur. extra de iureiur. quanto in fi. vel saltem mediocres, ut ext. de cen. ex parte. Item præter cathedraticum pōt eps petere moderatam procurationem, vt inf. ca. inter.

Cathedratici noie quid exigendum est.

2 De hoc no. extra de off. ord. conquerente ibi videas.

PLacuit.] CASVS. Tria prohibentur in hoc c. scilicet quod episcopus nihil debet tollere a parochialibus ecclesijs præter duos solidos nomine cathedratici. neque tertiam partē oblationū tollat, sed reseruet reparationi ecclesiæ: neque cogat clericos sibi in aliquib. operibus

instit. de poena temere litigantium. in fi.

d ¶ Tertiā.] su. e. q. 1. de his. & c. decernimus. contra. inf. 12. q. 3. c. vlt. & inf. ead. unio. Solu. tertiam habet, cum vult hoc onus fabricæ subire.

e ¶ Episcopo inde ratio fiat.] Per archidiaconum de redditibus & possessionibus ecclesiæ, vt 25. di. perlectis.

PRiscis.] CASVS. Antiquitus episcopus tollebat tertiam de parochianis ecclesijs. cui etiam suæ plenissime sufficiebant. & ideo statutum fuit in concilio Emeritensi, vt nullus episcopus Lusitanæ prouinciæ cui sua sufficiant, illam tertiam auferre pręsumat: sed relinquat reparationi ecclesiæ.

f ¶ Tertiam.] Potest hoc intelligi de tertia, quæ debetur ipsi fabricæ. Alij dicunt de tertia illa, quæ debetur ipsi

ipsi episcopo, vt illam non debeat habere, ex quo abundat: nisi velit onus fabricæ subire.

VNio.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, quod si episcopi volunt recipere tertiam partem oblationum vel decimationum à parochianis suis, subire debent onus fabricæ reparandæ. si vero eas relinquant ecclesijs solicitudine episcoporum reparentur basilicæ à presbyteris si autē ecclesiæ nulla indigeat reparatione, accipiant epi illas tertias si volūt: sed vltra nihil. In secunda parte dicitur, quod plures ecclesiæ non committantur vni presbytero. In tertia parte dr̄, quod ecclesia, quæ habet x. parochianos, habeat proprium sacerdotem. illa vero quæ minus habet, alijs coniungatur ecclesijs: & qui hanc constitutionem despexerint, per duos menses excommunicentur. Secunda pars incipit ibi,] Sed & hoc necessariū.] Tertia ibi,] Ea. s. ratione.]

consequi poterat, totum in reparatione ipsarum basilicarum proficiat.

¶ *Caput hoc in codicib. Gratiani etiā manuscriptis corruptè citabatur ex concilio Merech. Est autē in Emeritēsi, c. 16 cuius cōcilij duo exēplaria ad S. D. N. Gregoriū XIII. missa sunt. Huius concilij, & capitis, & meminit Innocentius III. in epistolis Romæ impressis, lib. 2. epistola Petro Compostellano scripta, his verbis*, Emeritense vero concilium authenticū esse multis rationibus astruebas, tum quia cum alijs cōcilijs cōtinetur in libro, qui corpus canonū appellatur, quem Alexāder Papa per interlocutorem authēticum cōprobauit; tum quia de ipso concilio sumptum est caput.] Priscis quidem canonibus.] quod continetur in corpore Decretorum.

α ¶ Sufficere possunt.] *Sublata est negotio q̄ erat ī vulgatis, qm̄ & ab vtroq; exēplari cōcilij & a uetustis Gratia. codicib. abest & hoc mō magis cōuenit cū rōne legis.*

β ¶ Sed quæ exinde.] *In exemplaribus concilij legitur.* Sed quæque exinde consequi potuerat; totum in reparatione ipsarum basilicarum proficiat.

Item ex concilio Toletano. 16. c. 4.

¶ Non accipiant episcopi tertiam partem, nisi dirutas ecclesias reparare voluerint. C. III.

VNio nostræ cōgregationis † decernit, atq; instituit vt tertias [a], quas antiqui canones de parochijs suis habendas episcopis censuerant, si eas exigendas crediderint, ab ipsis episcopis dirutæ ecclesiæ reparentur. Sin vero eas maluerint cedere; ab earundē ecclesiarum cultoribus sub cura & solicitudine sui pōtificis, reparatio eisdē est adhibēda basilicis. Quod si omnes ecclesię aut incolumes fuerint, aut quæ dirutæ erāt, reparatæ extiterint; secūdum antiquorum canonum instituta, si tertias sibi debitas vnusquisq; episcopus assequi voluerit, facultas illi omnimoda [b] erit; ita videlicet, vt citra ipsas tertias nullus episcoporū quidpiā pro regijs [c] inquisitionibus à parochianis † ecclesijs exigat, nihilque de prædijs ipsarum ecclesiarum cuiquam causa stipēdij dare presumat. ¶ Sed & hoc necessario instituendū deligimus, vt plures ecclesiæ vni nequaquam committantur [d] presbytero; quia solus per totas ecclesias nec officium valet persoluere, nec populis sacerdotali iure occurrere; sed nec rebus earum necessariam curam impendere: ea scilicet ratione, vt ecclesia, quæ vsque ad decem habuerit mancipia; super se habeat sacerdotem; quæ vero minus decem mancipia [e] habuerit, alijs cōiūgatur ecclesijs. Si quis sanè episcopo-

† al. adunationis.

† al. parochitanis.

a ¶ Tertias.] H. itelligit hoc de tertia oblationū, nō d̄ tertia decimationum. sed ꝯ cū est tex. extra de præscrip. de quarta. Alij dicunt quod ep̄s hodie nullā habebit tertiā. nisi I duob. casibus vn⁹. si vult reparare ecclesiā: & alius, si incūbit onus regale, vt hic, dicit. Sed verius ē quod ep̄s ad suū commodū in habet vnam tertiam p se & aliam quā pot tenere si vult subire onus fabricæ, hēbit pterea partē oblationū tempore dedicationis, vt 1. ca. nec numer⁹. & 18. q. 2. Eleutheri⁹. Sed quid si ep̄s partem fabricæ recepit, deīde cū eguerit ecclesia reparatione velit ecclæ cedere tertiā illā? dico quod non pot [1] Io. sicut nec vsufructuarius potest in tali casu vsufructui cedere. ff. de vsufruc. sed cū vsufructuari⁹. & l. seq. ff. d̄ aqua plu. arcē. is cū quo. Male dicit Io. qm̄ reparare dēt episcopus ecclesiam, postquā habet quartā fabricæ: quia res transit cū onere suo, vt 16. q. 1. si quis laicus.

Tertia oblationum an pertineat ad episcopum.

1 Sub. sed ep̄s cōpellīdēt reparare, vt in l. hic alleg. secūdū L. nisi fortè necessitate. corruisset. ff. de aqua plu. arcen. l. eius.

b ¶ Omnimoda.] Hic apparet quod illam tertiam potest episcopus in suos vsus conuertere, cū ecclesia non eget reparatione. sed fortè ꝯriū est 9. q. 3. vobis, vbi dicit quod annuatim reseruabit. Sol. ibi. loquitur de illa parte. q̄ pertinet ad reparationē ep̄alis ecclesiæ: hic vero de tertia parochialis ecclesiæ.

c ¶ Pro regijs.] Arg. quod p itinere ad Papam, vel ad regem, non possunt episcopi vltra statutum petere, vt ext. de cēsi. cū Apostolus. & 16. q. 1. c. placere.

d ¶ Committantur.] Hic est casus vbi Aliquis potest habere plures ecclesias. Alij casus sunt notati. 21. q. 1. in summa quęstionis & c. relatio.

e ¶ Mancipia.] Cum ergo decem faciant plebem, patet

intellectus illius cap. sup. 2. q. 5. presbyter si a plebe.

ILlud. CASVS. Praecepit Pelagius Cresconio illustri defensori Siciliae, vt non permittat episcopis Siciliae petere à parochijs suae dioec. vltra duos solidos nomine cathedratici: nec conuiuia nimis magna sibi per eos fieri.

Gelasium cuius istud c. est. Dices ergo quod loquitur de Iudaeis & paganis & transeuntibus, & talibus, qui non habent certum domicilium, quod enim hic de pueris non loquatur, patet ex eo quod dicitur, aut in electa. Ipsi enim non possunt eligere.

d ¶ Con-

rũ hanc nostrã constitutionem parui pẽderit, spatijs duorum mẽsium se nouerit excommunicatione mulctari. a

¶ Caput hoc est pars quarti canonis concilij 16. Toletani, cuius duo exẽplaria missa sunt ex Hispania: ex quibus nõnulla sunt in hoc cap. emendata & addita. Habitum vero est concilium hoc Aera. DCCXXXI. cum illud Emeritense habitum fuerit Aera DCCIIII.

a ¶ Mulctari.] *In concilio sequitur*; ita nempe, vt postquã ab excommunicationis interdicto ad ordinis sui remeauerit locum, cunctas huius canonis sanctiones modis omnibus studeat adimplere.

a Supra vires.] Ne victum longi tẽporis breuis hora cõsumat. ext. de cẽsi. cũ Apostolus. & secũdũ quosdã à pauperib. nil petet, vt 1. q. 2. placuit. ac. sic cauendũ. sed hoc nõ est verum: quia si aliquis vltra vires fuerit grauat., fiet collectio ab alijs vicinis ecclesijs, vt ex trade cẽsi. cum instantia. & c. permanentes. non vũt dare vinũ nisi lac ad bibendũ: ne ienunio [illegible] tibus hoeris praedictis, 1. 35. dist. sexto. & c. ecclesię. Nec b [illegible] vltra tertiam [illegible] d. iulla pales. quãdo presbyter. & comedet [illegible] vel carnes vaccinas vel veruecinas cum aceto vt C. de ero. militand. [illegible] dist. nõ [illegible]

Epõ visitanti, dandum est & ad bibendum.

Item Pelagius Cresconio illustri.

¶ De eodem. C. IIII.

Ino p. 3. c. 136.

ILlud te volumus modis omnibus custodire, ne q. episcoporũ Siciliae de parochijs ad se pertinẽtibus nomine cathedratici amplius quã duos solidos pręsumãt accipere; neque compellere presbyteros, aut clerum parochiarũ suarum supra vires a suas eis conuiuia pręparare.

Item Gelasius Papa Fabiano episcopo.

¶ Baptizandis numerus non imponatur: nec cathedratiçum vltra vetustum morem exigatur. C. V.

NEc numerus b baptizandis iuste creditur imponẽdus; cum quãti petierint, vel ad regenerationẽ festinauerint, non sint pro alterius voluntate repellẽdi. Et ideo frater carissime huiusmodi superfluam cõstitutionẽ modis omnibus remouebis, vt vnusquisque, aut in vicina sibi ecclesia, aut in electa c suę mẽtis baptizet arbitrio. Cathedraticũ etiam nõ amplius quàm vetusti moris esse constiterit, ab eius loci presbytero noueris exigẽdum: & de his quae die dedicationis fuerint offerẽtium deuotione collata, cõsuetudinem d, quę generaliter omnibus ecclesijs est praescripta, seruabis.

NEc numerus.] CASVS. Fabianus episcopus quaesiuit de trib. a Gelasio Papa. Primo, vtrũ certus numerus pueroruę sit imponẽdus baptizandis. Et respondet quod nõ. ne baptizandi a baptismi gratia repellantur. Secũdo vtrũ sit exigendum pro cathedratico vltra antiquam cõsuetudinem. Et respõdet quod non. Tertio quam partẽ debeat recipere eps de oblationibus, quę offerũtur in die dedicationis. Et respõdet quod cõsuetudo illa dẽt seruari, quae omnibus ecclesijs est praescripta.

2 Cathedraticum, quod his auctoritatibus episcopis permittitur exigere praeter medietatem, vel tertiam partem oblationum, quae etiam pro varia ecclesiarum consuetudine ex praemissis auctoritatibus episcopo debetur intelligendum est: nec illa pars oblationum omnium generaliter intelligenda est; sed uel anniuersariae dedicationis vel quorundam etiam solennium dierum; prout inter episcopum & sacerdotem tempore dedicationis conuenerit.

b ¶ Nec numerus.] Forte consuetudo fuerat, quod secundum numerum baptizandorum tantum vel plus recipiebatur: quod erat iniquum, vt 1. q. 1. baptizandis. & c. sequenti. Ioan.

Dioeceses fuerũt a Dionysio distinctę.

c ¶ At in electa.] Contrarium est, infra 13. q. 1. c. 1. vbi dicitur, quod ideo parochiae sunt distinctae, ne aliquis iura alterius vsurpet. Ad hoc dicunt quidam, quod hoc capitulum loquitur secundum ea tempora quibus nondum parochiae erant distinctae. Sed hoc stare non potest: 1 quia Dionysius, qui distinxit dioeceses, diu praecessit

1 Ad hoc q[illegible] [illegible] [illegible]

d ¶ Consuetudinem.] Secundum quod conuenitur cũ episcopo tempore dedicationis. 1. q. 1. Eleutherius.

CATHEDRATICVM. Haec est 2. pars in qua loquitur de procurationibus, & de exactionibus, & dicitur quod procuratio vna sola dicitur esse in anno. & exactio nulla nisi a iure promissa. extra de censi. cum Apostolus. & hoc probat per 3. auctoritates. Ioan. & Fan.

CASVS. Grat. dicit, quod episcopus accipit cathedraticum praeter medietatẽ vel tertiã partẽ oblationũ quae offerũtur in

in die anniuersariæ dedicationis, vel alterius solennitatis, prout conuenerit inter episcopum & sacerdotem.

DE HIS VERO. Dictū est s. de visitatione epārum. Sed quia quidā crudeliter sæuiendo parochias visitabāt, ideo nunc ostendit Grat. quid super hoc tenendum sit. Quia.]

cit ius. vt 93. dist. illud. 100. dist. contra morem. 24. q. 1. schisma. extra de sim. cum in ecclesia. & ca. non satis. 1. q. 1. nullus episcopus 2. extra de præscrip. causam. Item arg. not. ꝙ sua auctoritate quis potest detinere quod de iure non præstitit, licet illud diu soluerit, vt C. de agric. & cens. litibus. l. 1. tps. n. non inducit obligationem. extra de cens. peruenit. ff. de act. & obl. obligationū fere. §. placet. Prætor enim nō tuetur iniquā possessionem. ff. de pub. cum sponsus. §. si res. non enim sufficit possedisse, nisi causā possessionis probet. extra de præscr. si diligēti. ff. de iti. actuq; priu. l. vlt. licet. n. lōgissimo tempore aliquid gratis præstitū sit in hoc non currit præscriptio, vt 16. q. 3. clerici. & c. si episcopus. C. de præscr. xxx. vel xl. ann. male. Arg. contra 18. q. 2. seruitium: nam libertas non dandi decimam præscribitur, 2 ext. de præscr. de quarta. Itē arg. contra. 1. q. 3. quæsitū. nec cogit quis causam possessionis ꝓbare. ff. si seru. vēd. si qs diuturno. Sol. nec in longa nec in lōgissima ꝑscriptione sufficit allegare diuturnā possessionem, nisi aliquam causam possidēdi alleget. Sed allegata causa, cū de tempore constet præsumit esse debitū. arg. 12. dist. illa. 1 si non tenet probare causam siue titulū possidendi: quia potest esse ꝙ non habet de hoc instrumenta nec testes, nec est hoc in memoria hominū, ut 3. q. 6. hæc quippe. Ioan. T. dicit cōtra: quia sufficit si dicat, præscripsi, nisi præsumptio sit contra eum. 3

Obligatio non inducit tempore.

2 Sub. cum aliquali titulo. quod dic ut not. extra de præscr. si diligenti. in glos. ex hoc vi. Archid. Possessio sine cā possidēdi nō sufficit ad præscriptionē.

De his vero episcopis, qui per parochias suas crudeliter desæuiunt sic est statutū in 3. cōcilio Toletano, c. 20.

¶ Vltra morem antiquum a parochianis presbyteris episcopi nil exigant. C. VI.

Iuo p. 3. c. 137.

1. Pet. 5.

QVia cognouimus episcopos per parochias suas nō sacerdotaliter, sed crudeliter desæuire, & dum scriptum sit: [Forma estote gregi, neque vt dominantes in clero,] exactiones diœcesi suæ, vel dāna infligant: ideo censemus (excepto quod veterum [a] constitutiones a parochijs habere iubent episcopos) vt alia, quæ illis hucusque præsumpta [b] sunt, denegentur, hoc est, neque in angarijs presbyteri aut diaconi, neque in aliquibus fatigentur indictionibus: ne videamur in ecclesia Dei exactores potius, quàm Dei pontifices nominari. Hi vero clerici, tam locales, quàm diœcesani, qui se ab episcopo grauari cognouerint, querelas suas ad metropolitanum deferre non differant, & metropolitanus non moretur eiusmodi præsumptiones coercere. †

† al. districte coercere.

Item ex concilio Cabilonensi 2. c. 14.

¶ A parochianis stipendia non nisi cum charitate episcopi exigant. C. VII.

† al. inuectione.

CAuendum est, ne, cum episcopi parochias suas peragrant, quandā damnosam erga subditos, [c] seu erga socios [d] tyrannidem exerceant, nec (quod absit) cum charitate, sed cum quadam iudiciaria inuectione † stipendia ab eis exigant. Obseruandum etiam modis omnibus, vt si quando eis peragrandæ parochiæ necessitas incumbit; in confirmandis hominibus, in inquirēdis rebus emendatione dignis, in prędicatione verbi Dei, in lucris animarum potius, quàm in deprędandis, & spoliādis hominibus, & scandalizandis fratribus operá dent. Et si quando eis ad peragendum ministerium suū a fratribus, aut subditis aliquid accipiendum est; hoc summopere obseruare debent, ne quem scandalizent, [e] aut grauent. Tanta ergo in hac re discretio tenenda est, vt & verbi Dei prædicator, vbi proprij sumptus [f] desunt,

QVia.] CASVS. Quidam episcopus visitando parochias suas in clericos crudeliter sæuiebant eos angarijs & indictionibus fatigando. super hoc vero facta querimonia in cōcilio Toletano constitutum est, ut de cætero talia non faciant, & quæ hactenus præsumpta sunt, in futurum denegentur. si vero contra hoc venire præsumpserint, apud metropolitanum clerici conquerantur: qui sine mora præsumptiones debet remouere. [Angarijs.] Angariæ sunt onera, quæ personis imponuntur: perangariæ possessionibus. [Indictionibus.] Idest illicitis exactionibus vel conditionibus.

a ¶ Quòd veterum. Nihil ergo potest episcopus petere ab aliquo, nisi ostendat per canones illud sibi debitū. 1 vt 9. q. 3. conquestus 18. q. 2. c. 1.

b ¶ Præsumpta.] Nota ꝙ longinqua vsurpatio non facit

1 Ar. contra ad hoc 25. q. 2. amputato. Arg. ad hoc 16. q. 1. [illegible] vbi de hoc. Archid.

CAuendum. CASVS. Quidam episcopi dum visitarent ecclesias suas, siue parochias pro confirmādis pueris, & pro delictis corrigendis: intendebant potius dominationi & spoliationi, quàm lucris animarum: & in stipendijs exigendis sacerdotes scandalizābant. quare Cabilonense concilium statuit vt de cætero episcopi non faciant hoc: sed si proprijs sumptus desint eis, a clericis cum charitate accipiant: nec grauent aliquem, vel scandalizent, & hoc probat auctoritate Apostoli.

c ¶ Subditos. Scilicet laicos.

d ¶ Socios.] Hic dicuntur clerici socij episcopi, alibi fratres, vt 95. dist. olim. & 8. q. 1. quid autem.

e ¶ Scādalizēt. Excedēdo vltra licitū, vt 11. q. 3. nolite.

f ¶ Sumptus.] Vt ergo ꝙ si habet sumptus vnde possit expen-

3 De hac materia not. et 16. q. 1. dilecto. Archid.

expendere, non debet alios grauare. nā potius videntur hæc peti ex gratia q̄ de iure, ut extra de cens. cum Apostolus, & ea quæ domi consueuit expendere, debet expēdere cum est in uia, 1 ut in Auth. de man. prin. §. illud coll. 3. & in Auth. ut iud. sine quoquo suffr. §. nulli. collat. 2. Sed non est ita, ut ext. de simon. cum sit Romana. in parte decisa.

si habes seruitutem ad aquandi certum numerum pecorum: si plus ducis ad aquā quàm debeas, superflua possunt a domino remoueri, ut ff. de aqua quot. & æst. l. 1. §. Trebatius. Item si causa proprij commodi uenit ad ecclesiam, de proprio uiuat, ut C. de stat. & imag. l. ult.

1 Sed Goffr. putat cont. quia & in ciuitate manens & uisitans pōt exigere procurationes, ext. de cens. uenerabili. Archid.

à fratribus accipiat, & item fratres, illius potentia non grauentur, exemplo Apostoli Pauli; qui, ne quem grauaret, arte, & manibus victum quærebat.

2. Thess. 3.

Item ex concilio Toletano septimo, c. 4.

¶ Vltra duos solidos a parochianis ecclesijs episcopus non præsumat accipere. C. VIII.

INter cętera denique, quæ cōi consensu nos conferre cōpetenter oportuit, querimonias ēt parochialium † presbyterorū Galliæ α prouincię solertissimè discernere decuit, quas contra pontificū suorum rapacitates necessitas, vt cōperimus, tandem cōpulit in publicum examē deferri. Hi. n. pontifices, vt euidens inquisitio patefecit, indiscreto moderamine parochianas † ecclesias p̄grauātes, dum in exactionib. superflui † frequenter existūt, penè vsq; ad exinanitionem extremæ virtutis quasdā basilicas perduxisse probantur. Ne ergo fiat de cætero, qđ constat hactenus inordinatè præsumptū; non amplius quàm duos solidos vnusquisq; epōrum prefatæ prouinciæ per singulas diœcesis suæ basilicas iuxta synodum Bracharensem annua illatione sibi expetat inferri: monasteriorum a tñ basilicis ab hac solutionis † b pensione se iunctis. ¶ Cū vero epus diœcesim visitat, nulli præ multitudine onerosus existat, nec vnquā quīquagenariū β c numerū euectionis excedat, aut amplius, q̄ vna die per vnamquamq; basilicam remorandi licentiā habeat. Quicunque vero pontificum eorundē aliter, quàm decernimus, agendū præsumpserit, correptioni proculdubio canonū subiacebit, tanquā constitutorum synodaliū transgressor, & priscorum patrum edictorum † corruptor.

† Parochianorum.

Ans. l. 7. c. 196.
† al. parochianas.
† al. superfluis frequenter.

sup. ead. placuit.
† al. solutione pensionis.
Burch. l. 1. c. 86.
Iuo p. 5. c. 192.

† al. edicti.

INter cętera.] CASVS. Episcopi Gallię cū uisitabant parochias suas sæuas rapacitates in suos subditos exercebāt, centū, uel ducentas equitaturas secū ducēdo: & ab eis ultra duos solidos pro cathedratico, & prādia nimis magna exigebant: & in ecclesia g duos, uel per plures dies morabantur, ita g ecclesias usque ad exinanitionem perducebāt: & ideo statuit concilium Toletanū, ne ultra duos solidos exigant pro cathedratico, a quo monasteria sunt exēpta, & ultra quinquaginta equitaturas non ducāt: nec amplius quam una die in basilica morētur: episcopus uero qui contra hoc fecerit, correptioni canonū subiacebit.

a ¶ Monasteriorū.] Infra 16. quæstio. 2. c. 1. & 2. contra infra 16. quæst. 1. cum pro utilitate. j. 18. quęstio. 2. quàm fit, & capit. seruitium. contra.

Monasteria sunt exēpta a lege diœcesana.

b ¶ Solutionis.] Ipsa enim monasteria a lege diœcesana sūt exēpta, ut hic, & 16. q. 1. cū pro utilitate. & 18. quęst. 2. quàm fit. sed eorū capellæ non, ut ext. de capel. mona. c. ult. & pen. & extra de præben. de monachis.

Visitans sit cōtentus euectionib. a iure taxatis.

c ¶ Quinquagenarium.] Hodie numerus singulorū in euectionib. est taxatus, ut extra de cens. cū Apostol⁹. nec numerus ibi taxatus recipiēdus est si ecclesia grauet, ut ibidē di. & ext. de exc. prælat. cum ad quorūdam. extra de pen. c. pen. illos ergo qui super flui sunt pōt remouere sacerdos: 2 qa

2 Etiam & epm pōt remouere. arg. ff. de aqua quot. & æsti. l. 1. §. item q̄ minus. Arch.

α ¶ Gallię.] *In concilijs impressis, & aliquot Gratiani exemplarib. legitur,* Galliciæ. *In alijs autem, & emendatioribus, atque in codice conciliorum Lucensi regio habetur* Gallicanę prouincię. *Nam eo tempore archiepiscopus Narbonensis, & eius prouinciæ episcopi ad synodos Toletanas conueniebant; quod ex subscriptionib. Toletani tertij apparet. In eo n. Nigetius Narbonensis metropolitanus Sergius episcopus Carcassonēsis, & Nebridius eps Agathensis & procuratores Magalonensis, & Nemansensis episcoporum subscribunt. Eiusdem quoq; metropolitani, & ipsius prouinciæ episcoporum subscriptiones in quarto, & sexto Toletanis concilijs impressis legūtur, ut illæ, quæ in manuscriptis habētur, omittātur.*

β ¶ Quinquagenarium.] *In varijs editionib huius concilij legitur,* quinarium. *Verum in codice Lucensi regio, vno Vaticano, & altero Bibliothecæ Dominicanæ manuscriptis, & vetustis exemplaribus Gratiani, & Burchardo, & Iuone est,* quinquagenarium. *Et hanc lectionem secutus est Innocentius Tertius in concilio Lateranensi, c. cum Apostolus, extra de censi. & exact.*

Item Gregorius episcopis Siciliæ, lib. 11. epist. 20.

Hæc allegatio forte hodie non tenet, quia si aliquis fuerit ſ. vires grauatus, alij vicini ſacerdotes tenentur conferre, ut dixi. ſ. ea. illud. & extra de cēſi. procurationes.

R Elatum.]CASVS. Epiſcopi Siciliæ graues, & onerosi erant eccleſijs ſuis cum eas viſitabant. tandem mediante

omnia ſeruentur, nec ſubiectis ſuis graues in aliquo exiſtant.

a ¶ Summa.]ſup. ea. q. 1. relata. ar. ꝙ pactio interuenire pōt in ſpiritualibus, 1 vt hic & 18. q. 2. Eleutherius. 12. quæſtio. 2. cap. quicunque. extra de deci. ex multiplici. quandoq; enim prohibetur tranſigi, vel paciſci. ſi tñ fiat auctoritate iudicis, tenet, ut extra de præben. niſi. ff. de his. q not. infa. furti. §. pactus. ff. de tranſact. cum hi. §. ſi cui. Sed quare recipitur pecunia pro actu conſecrandi, ut hic dicit, & extra de ſim. cum ſit Romana, & non pro actu baptizādi? ideo dico ne aliqui propter paupertatē, vel auaritiā ſe ſubtrahant a baptiſmo, ut 1. q. 1. baptizandis.

Pactio an in ſpiritnalibus interuenire poſſit.

1 Verum eſt hoc, dūmodo ſit licita, vt 25. q. 2. Eleutherius. ſm L. ǭ hoc dixi 1. q. 2. q pio. de hoc not. 100. diſ. in ea. Auth.

¶Sacerdotes ab epiſcopis ſuis vltra modum non grauentur. C IX.

RElatum eſt nobis ſanctæ memoriæ deceſſoris mei temporibus per ſeruum Dei diaconum, qui tunc eccleſiaſtici patrimonij curā geſſit, fuiſſe depoſitū, vt ſacerdotes per vniuerſas veſtras diœceſes cōſtituti, quoties ad conſignandos infantes egredimini, vltra modum grauari minime debuiſſent. Summa [a] enim præfixa fuerat, vobis vt audio, conſentientibus, quæ ab eiſdem ſacerdotibus pro labore [b] clericorum [c] dari debuiſſet. Atque hoc, quod tunc placuit, ſicut nunc dicitur, minime cuſtoditur. Vnde fraternitatem veſtram admoneo, vt ſubiectis veſtris non graues ſtudeatis exiſtere.

Anſ. l. 6. c. 171.
Poly. l. 4. tit. 31.

Item Pelagius Creſconio Illuſtri.

¶Secundum loci mediocritatem epiſcopis conuiuia parentur. C. X.

ILlud magnitudinem tuā minime volumus ignorare, quòd Syracuſanæ ciuitatis epiſcopus inter alia, quæ in cautionū ſuarum pagina ſpopōdit, hoc etiam ſpecialiter ſub interpoſitione pęnæ [d] legitime promiſiſſe legitur; nunquam ſe a quolibet ſuæ diœceſis presbytero vltra duos ſolidos cathedratici nomine petiturum, nec per quamlibet aliam occaſionem quidquam in eius ſe diſpēdio eſſe geſturum. Quod magnitudo tua, non ſolum a prædicto epiſcopo, ſed de omnium epiſcoporum Siciliæ perſonis competenti ſolicitudine cuſtodire nō deſinat; nec ipſa quoque prandia enormia fieri, ſed ſecundum mediocritatem vniuſcuiuſque loci epiſcopo ad conſignationem venienti ſuſceptionis pręparari conuiuium; quia nec eo prætextu pauperibus incuti damna volumus, aut qualibet ratione permittimus.

b ¶ Pro labore.] ſ. 1. q. 2. c. ult. inf. 12. q. 2. charitatem.

c ¶ Clericorū.] Qui laborant cum epiſcopo in uiſitatione.

I Llud.]CASVS. Syracuſanę ciuitatis epiſcopus cū a Papa ordinabatur, ſub interpoſitione legitimæ pœnæ promiſit ſpecialiter quod ab aliquo clerico ſuæ diœceſis, ultra duos ſolidos pro cathedratico nihil eſt petiturus. Præcepit ergo Greg. Creſconio illuſtri ut faciat hoc obſeruari, non ſolū ab epiſcopo Syracuſanę ciuitatis, ſed etiā ab omnib. alijs Siciliæ epiſcopis: nec ipſa prandia enormia fieri ſinat: ſed ſm mediocritatem cuiuſcunq; loci uiſitanti epiſcopo ea faciat pparari: ne ſub hoc prætextu dāna pauperibus inferantur.

d ¶ Pœnæ.]Nota ꝙ aliquis ſub pęna poteſt obligari in ſpiritualibus, ut 23. diſt. quamquam. 16. q. 1. ſtatuimus 1. quæſt. ult. quoties.

CAVSA VNDECIMA.

CLericus aduerſus clericū quæſtionem de prædijs agitauit, quem ad ciuilem iudicem producere voluit: reus non niſi ante iudicem eccleſiaſticum ſtare uolebat, actor uero potentia ciuilis iudicis illum a poſſeſſione ſua deiecit. Quo audito epiſcopus eum ab officio ſuſpendit: ille contempta epiſcopi ſententia officium ſuum ad-

CLericus.] CASVS. In ſuperiori cauſa oſtenſum eſt, quòd eccleſiæ cum omnibus ſuis poſſeſſionibus ad diſpoſitionem pertinent epiſcoporum, ſed quia poſſet aliquis dubitare ſub quo iudice clerici debeant conuenire: ſub eccleſiaſtico ſcilicet, an ſub ſæculari. ideo Gratia. hanc 11. cauſam ſubnectit, in qua oſtendit cleri-

mediante legato anteceſſoris Greg. qui in Sicilia eccleſiaſticum patrimonium gubernabat, facta eſt compoſitio inter epiſcopos, & clericos. ut certa ſumma daretur epiſcopis quolibet anno cum eccleſias viſitarent: quam quia epiſcopi non ſeruabant, præcepit Gregorius, ut

clericos sub ecclesiastico iudice esse conueniendos: quod vt competentius ostendat, thema proponit: de quo tres elicit quæstiones.

Vod clericus.] Hæc q. diuidit in tres partes. In prima probat per 24. auctoritates, quod eps & quili bet cleri cus per clericos est iudicandus, & nō per laicos, nisi forsā esset incorrigibilis: quia actor debet seq. forū rei. Secunda ibi, [His ita.] Tertia ibi, [Ecō tra. Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, qua queritur, an clericus ante ciuilē iudicem sit producendus. Et distinguas, quod cārum alia est criminalis, alia ciuilis, alia spiritualis. Criminalis est, vbi de crimine agit. Ciuilis, vbi de possessionib. & pecunia agit. Spūalis, vbi tractat de reb. spiritualib. scilicet de electiōe, de decimis, & primitijs, & de iur. pat. & de vsuris. In quibus omnibus causis nūquā clericus debet conueniri sub iudice, nisi sub iudice ecclesiastico: vt inf. ea. nullus episcopus, & c. clericum, nisi in cā feudi, vt ext. de iud. cæterum, & nisi sit incorrigibilis, vt d. 17. nō licuit. & in causa reconuentionis, vt ī. 3. q. 8. cui in agendo. & nisi Papa delegaret causam spiritualē, vel aliam laico, vt sup. 10. q. 3. illud. Laicus uero sub iudice sæculari debet conueniri, ut inf. ea. experientiæ: nisi in sex casibus.

a ¶Quod clericus.] causarum alia ecclesiastica, alia sæcularis. Ecclesiasticarum alia spiritualis, alia criminalis, alia ciuilis. Spiritualis est ubi agitur de decimis, vel matrimonijs. Criminalis ubi agitur de crimine ecclesiastico, scilicet hæresis, vel usurarum: cuius examinatio

Causa est duplex.

ministrauit. Hoc comperto episcopus, sine spe restitutionis in eum sententiam dedit.

1 *Hic primum quæritur, vtrum clericus ante ciuilem iudicem sit producendus.*

2 *Secundo si producendus nō est, an hæc culpa sit digna suspensione.*

3 *Tertio, si digna non fuerit, an contemptorem sententiæ sui episcopi irreparabiliter oporteat deponi.*

QVAESTIO I.

Vòd clericus a apud sæculares iudices accusandus non sit Caius Papa ep st. ad Fœlicem episcopum, cap. 2. scribit dicens.

¶Apud sæcularem iudicem nullus clericus conueniatur. C. I.

NEmo vnquam episcopum apud iudicem sæcularē, aut alios † clericos accusare præsumat.

† al. reliquos.

PALAA. C. II.

j NVllus iudicum, neque presbyterum, neque diaconum, aut clericum vllū, aut iuniores † ecclesiæ, sine licentia † pontificis per se distringat, aut condemnare præsumat. Quod si fecerit, ab ecclesia, cui iniuriam irrogare dignoscitur, tamdiu sit sequestratus, quousque reatum suum agnoscat, & emendet.

Extra de foro compet. cap. 2. Capi. l. 6. c. 154. & l. 7. c. 139. Burc. l. 16. c. 22.

† al. minores. † al. scientia] al. permissa.

¶Apud Burchardum, & in aliquot Gratiani codicibus ex ijs, qui hanc paleam habent. & in Decretalibus: tit. de fo. compe. c. 2. citatur ex concilio Parisiensi c. 10. Verum in concilio Rhemensi Trosleiano, cap. 6. refertur ex capitularibus: in quibus habetur bis idest li. 6. c. 154. & lib. 7. c. 139. Simile quid legitur in concilio Aurelianensi 4. c. 10 & Antisiodorensi, c. 43.

Et in conc. Aurelia. 3. cap. 31.

Item Marcellinus Papa, epist 2.

Vel si conueniat episcopum super rebus spiritualibus, vt extra de deci. quoniā. & 35. q. 6. episcopus. Vel si conueniatur laicus de crimine ecclesiastico, ut infra ead. si quis cum clerico, & 6. q. 2. cap. 1. Vel nisi sunt rusticæ ecclesiæ, ut 89. distin. indicatum. Vel si iudex sæcularis est negligens, ut 23. q. 5. administratores, & quæst. 2. dominus noster. Vel nisi sit raptor rerum ecclesiæ, ut extra de fo. comp. cum sit generale. Vel si suspectus fuerit iudex sæcularis, uel si habetur querela contra episcopum, ut in authen. ut diffe. iudi. coll. 11. §. 1. & 2. Et procedit hoc ordine in hac quæstione. primo probat, quod clerici non sunt conuenendi coram iudice sæculari, vsque ad §. Cum ergo his. Deinde probat contrarium, scilicet quod in ciuili causa coram sæculari iudice sunt conueniendi, in criminali coram ecclesiastico: quod allegando dicit. Tandem dat solutionem in §. quia ergo.] in fine. Primum ergo cap. huius quæst. planum est.

tio spectat ad iudicē ecclesiasticum, ut ī. ea. si quis cum clerico. & 6. q. 2. c. 1. Alia est ciuilis siue pecuniaria, ubi agitur de rebus temporalibus, arg. ad hanc dist. 16. q. 1. frater. Item sæcularium alia est ciuilis, alia est criminalis. In his omnibus nunquam conuenitur clericus, nisi sub ecclesiastico iudice, ut inf. eo. nullus episcopus nisi in tribus casibus, ut in causa feudi, ut extra de iud. cæterum, & nisi sit incorrigibilis, ut 17. dist. nec licuit. Item, & in causa reconuentionis 3. q. 8. cuius in agēdo. Alios casus posui ī. eo. clericū nullus. Similiter nec laicus potest conueniri sub ecclesiastico iudice nisi in casibus v. ut si conueniat ipsum super rebus spiritualibus, ut extra de iud. c. 2. & 3. Vel nisi rusticæ ecclesiæ conueniantur, ut 89. dist. indicatum. extra de appel. si duobus. Vel ubi aliquis rapuerit res ecclesiæ: tunc potius ex consuetudine quàm de iure conuenitur sub clerico. extra de foro comp. cum sit. & c. si clericus. Itē si iudex laicus est negligens, ext. de foro comp. ex trāsmissa. & 23. q. 5. admini-

Causa sæcularis est duplex.

Laicus non conuenit corā iudice ecclesiastico nisi in quinq. casibus.

ministratores. Vel si suspectus fuerit iudex sæcularis. Vel si haberetur querela contra ipsum potest adiri ecclesiasticus iudex, ut in Auth. ut diff. iud. collat. 9. §. 1. & 2. & §. penult. non tamen propter negligentiam ecclesiastici iudicis clericus potest conueniri coram laico iu-

ut ff. de iurisd. omn. iud. cum quædam. & eodem gaudet priuilegio vxor & filius quo clericus, ut C. de episco. & cler. l. 1. & 2. sed illa, quæ non est legitima uxor, non sortitur forum a persona viri. ff. ad municip. de iure. §. ult. Ioan. quòd dicit de coniugato, falsum est, ut extra, de cle. coniug. Ioãnes. & fortè idem est, in deposito, cũ sit exauctoratus, vt 50. de accedens. B.

¶De eodem. C. III.

Ans. l. 3. c. 22. Pann. l. 4. c. 31. † al. sæculare iudicium. 2. q. 7. laico.

j CLericum α a cuiuslibet ordinis absque pontificis b sui permissu nullus præsumat ad sæcularem † iudicem attrahere: nec laico quemlibet clericum liceat accusare.

α ¶Clericum.] *In epistola Marcellini secunda, & concilio Aurelianẽsi 3. vbi hoc repetitur, & in Pannormia sic legitur* Clericus cuiuslibet ordinis absque põtificis sui permissu nullum præsumat, &c. *Verum ob glossas, & citationes doctorum nihil est mutatum.*

Item ex concilio Niceno.

¶*In concilio Nicano hodie canon hic non habetur, sed fuisse olim plures canones illius concilij sup. dist. 16. c.* septuaginta, *est adnotatum. quorum partem refert Iulius in rescripto contra Orientales, vbi numero 34. habetur hoc caput: & ex eo citatur in Polycarpo.*

¶Ab eis quisque iudicandus est, quos sibi iudices elegerit. C. IIII.

Poly. l. 5. tit. 4. Pann. l. 4. c. 109.

IVdices autem alij esse nõ debent quàm quos ipse, qui impetitur c, elegerit; aut quos suo cum consensu hęc sancta sedes, aut eius primates d auctoritate huius sanctæ sedis delegauerint.

Item Valentinianus, Theodosius, & Arcadius Imppp.

¶Ad sæcullaria iudicia nullus clericus est pertrahendus. C. V.

In cod. Theod. l. 16. tit. de epis. audien. c. vlt. Ansel. l. 3. c. 109. Poly. li. 1. tit. 19. 21. q. 1. Naturam tit. 11. q. sacerdotibus. Histor. ecclesiast. li. 10. c. 2. Ruffino auctore. † al. quia Dei filius iudicio reseruamini.

COntinua lege sancimus, vt nullus episcoporum, vel eorum, qui ecclesiæ necessitatibus seruiunt, ad iudicia siue ordinariorum, e siue extraordinariorum iudicum pertrahatur. Habent illi suos iudices; nec quidquam his, publicis est commune cum legibus. f *Item.* ¶Constantinus Imperator præsidens β in sancta synodo, quæ apud Nicæam congregata erat, cum querelam quorundam conspiceret coram se delatam, ait: Vos a nemine diiudicari potestis: quia ad † Dei g solius iudiciũ reseruamini.

β ¶Præsidens.] *Quàm humiliter ibi se gesserit Constantinus docet Eusebius 2 lib de vita ipsius, cap. 10. Socrates lib. 1. c. 5. Theodoretus lib. 1. c. 7.*

b ¶ Absq; Põtificis.] Hodie nec cum consensu epi potest, ut ex de fo. cõp. si diligẽti. alias ab officio suspẽditur, ut 3. q. 6. non liceat. præterea causam pdit. vt j. ea. inolita. & c. placuit.

IVdices.] CASVS. Reus & actor cõtendebant de iudicibus eligendis. quæsitum est in Niceno cõcilio, ad cuius petitionẽ debent dari. Et respondet, q illi iudices debent dari quos reus elegerit, supple, cum cõsensu alterius partis, uel illi quos sedes Apostolica, vel eius primates delegauerint.

Iudex an possit dari ad arbitriũ rei.

c ¶Qui impetitur.] Arg. iudices esse dandos ad arbitrium rei ut hic, & 15. q. 7. si autem. & 3. q. 6. peregrina. & 4. q. 5. q si quis. Sed cõtra, ff. de iud. obseruandũ. vbi dicitur, quòd ille iudex non est dandus, quem altera pars nominatim petit. Sed potes ibi illud, altera, intelligere de actore, non de reo. 2 Vel dic, si nõ possũt concordare actor & reus, tunc dabuntur s'm petitionem rei, vel supple. in omnibus istis istud, & actoris. Vel dic, quòd hoc c. loquit in criminali causa tũc .n. ex plurib. episcopis

2 Huic solutioni ob. ext. de off. deleg. c. cũ R. ubi eligit actor.

1 Cũ adhuc habeat characterẽ, arg. 32. q. 7. licitè.

2 Idem dicit hic L. cuius fuit maior pars huius gl. & hoc dicit motus ea ratione eadem. s. iudicatum Vxor sequit forum viri.

co iudice, vt extra de iudic. qualiter, in fine.

CLericum.] CASVS. Duo in hoc c. prohibentur, s. ut nullus clericum ad iudicem sæcularem trahat, maxime sine consensu sui episcopi. Item quòd nulli laico liceat clericum accusare.

a ¶Clericum.] Etiam depositum, 1 vt 81. dist. dictum. Nec etiam coniugatum 32. dist. si qui vero. Nec obst. extra de apostat. c. 1. quia ibi loquitur cum talis non vult gaudere priuilegio clericali: quia forte sit maritus uiduæ: nam tunc perdit priuilegium, ut 84. dist. quisquis clericus. Idem dico de seruientibus. 2 & mancipijs clericorum, ut 89. dist. indicatum & idem priuilegium habet familia quod dominus, ut extra de iudæ. ad liberandum quia libertus forum patroni sequitur ff. ad munic. assumptio. 12. quæst. 2. ecclesiarum seruos. Item uxores clericorum: quia sortitur forum vxor ex persona viri,

potest eligere reus quem vult, ut 3. quæst. 9. accusatores.

d ¶Primates.] Idest, episcopi, qui concilium celebrãt auctoritate Papæ. 3

COntinua.] CASVS. Valentinianus, Theodosius, & Arcadius constituerunt hac lege præsente, ut nec episcopus, nec clericus protrahatur ad iudicem sæcularem ordinarium uel delegatum. Similiter Constantinus Imperator præsidens in Nicæna synodo, cum quidam coram eo de clericis conquererentur, ait clericos a nullo laico, sed ab ecclesia iudicandos.

e ¶Ordinariorum.] Idest, ad ordinarios, uel delegatos ab Imperatore.

f ¶Cum legibus.] Quæ dicunt clericum posse trahi ad ciuilem iudicem, ut j. ead. si quis cum clerico.

g ¶Quia ad Dei.] Idest. clericorum, qui dij appellantur, ut j. ead. sacerdotibus.

3 Vnde non intelligas in hoc demonstrare Nicænam synodum: illa. n. non habuit primates: vel cum di. hæc sãcta sedes. intelligit de sede Romana. Archid.

Nullus

[*Item ex concilio Matisconensi primo, c. 8.*]

¶De eodem. PALEA. C. VI.

ii NVllus clericus alium clericum ad iudicem sæcularem accusare, aut ad causam dicendam trahere quocunque modo præsumat: sed omne negocium clericorum aut in episcopi sui a, aut presbyterorum cum archidiaconi præsentia finiatur. Quod si quis clericus hoc adimplere distulerit; si minor fuerit, vno minus de quadraginta ictus † accipiat: si vero honoratior, triginta dierum inclusione mulctetur.

Burc. l. 16. c. 21.

† al. ictibus.

a ¶Aut in episcopi sui.] *In concilio Matisconensi legitur*, aut in episcopi sui, aut in presbyteri, aut in archidiaconi præsentia finiatur, *verum in prima collectione Decretalium Bernardi, tit. de foro competenti, c. 2. caput hoc refertur eodem modo atque in hac palea.*

Item Marcellinus β epist. 2. ad episcopos Orientales.

β ¶Item Marcellinus.] *In vulgatis citabatur ex Bonifacio ad episcopos Galliæ, sed in aliquot vetustis legitur, Marcel. Est enim hoc caput in 2 epist. Marcellini, & ipsi tribuit Iuo sequens autem est, quod in vetustis Gratiani exemplaribus, & a Burchardo & Iuone citatur ex Bonifacio ad episcopos Galliæ, vt ibi etiam dicetur.*

¶De eodem. PALEA. C. VII.

QVæcunque contentiones inter Christianos ortæ fuerint, ad ecclesiam deferantur, & ab ecclesiasticis viris terminentur. Et si obedire γ noluerint, quousque obediant, a liminibus ecclesiæ excludantur.

Burch. l. 3. c. 139. Iuo p. 3. c. 205.

γ ¶Et si obedire.] *Hinc vsque ad finem non leguntur in ipsa epistola; sunt tamen apud Burchardum & Iuonem.*

Item Bonifacius ad episcopos Galliæ.

¶*Hoc adscribebatur Marcello, sed ut dictum est in proximo superiore notatione in uetustis codicibus Gratiani, & apud Burchardum, & Iuonem parte 5. c. 278. tribuitur Bonifacio, & sic est mutatum. Fere eadem habentur apud Iulianum antecessorem nouel. 123. cap. 10. quod in alijs, qua nomine Bonifacij citantur solet euenire. Et Iuo eadem parte, c. 369 hoc ipsum caput citat ex libro constitutionum, additis nonnullis verbis, quæ sunt apud Iulianum.*

¶Neque pro ciuili, neque pro criminali causa episcopus apud ciuilem iudicem producatur. C. VIII.

iij NVllus episcopus neque pro ciuili, neque pro criminali causa apud quemuis, iudicem siue ciuilem, siue militarem producatur, vel exhibeatur. a Magistratus enim, qui hoc iubere ausus fuerit, amissionis cinguli b condemnatione plectetur.

Auth. nullus episcopus. C. de episcopis & cler. Burch. l. 1. c. 168. Iuo p. 5. c. 278. & 369.

Item Syluester Papa in synodo Romana, c. 14.

¶Quilibet clericus non est in publico examinandus. C. IX.

TEstimonium clerici aduersus laicum nemo recipiat c: nemo enim † clericum quemlibet in publico d examinare præsumat, nisi in ecclesia.

Burch. l. 2. c. 204. Iuo p. 6. c. 278. Pann. l. 4. c. 89.

† al. etiam.

¶*In synodo Romana sub Syluestro c. 14. & in Pannormia legitur eodẽ modo atque apud Gratianũ, ac propterea nihil est mutatum. Variũ in epilogo eiusdem concilij habetur;* Testimoniũ laici aduersus clericum nemo recipiat. *Et eodem mo-*

NVllus episcop. CASVS. Statuit Bonifacius Papa, ut nullus episcopus producatur in ciuili vel criminali causa ad ciuilem iudicem vel militarẽ: si vero iudex hoc iubere audeat, amittet omnia bona sua, & a dignitate repelletur siue deponetur. Quæ autem sequunt, plana sunt vsque ibi. [Episcopus nõ flagitet. Honore.] idest, iure prætorio: uel honore iudicis, uel litigatoris. [Excepta.] idest, priuilegiata, uel excepta ab hac necessitate per leges.

a ¶Vel exhibeatur.] Sed nunquid tenetur uenire, & allegare forũ, ut extra de appell. cum parati? nõ: quia citatio nulla est. Nam ubi quis citari non potest vel ratione personæ, uel ratione tẽporis, uel causæ, non tenetur uenire, ut notaui 3. q. 2. si episcopus. & q. 1. c. 2. & ff. de fer. l. prima.

Citatio nulla nõ arctat citatum.

b ¶Cinguli.] Nota quod ecclesiasticus iudex priuat etiã laicum sua dignitate, ut 32. quæst. 5. præceptum, in fi.

TEstimonium.] c ¶Recipiat.] In causa criminali, ut extra de testi. de cætero.

d ¶In publico.] Scilicet foro 1 sæculari ne fit contra dis. 23. c. illud, inf. 15. q. 5. cap. 1.

1 Præcipuè cũ ista c. de se expurgante loquant. hęc autẽ de teste loquuntur. Archid.

a ¶Nec

a ¶ Nec honore.] Idest, iure prætorio.
b ¶ Ad testimonium.] A iudice sæculari.
c ¶ Excepta.] Ab hac necessitate.
d ¶ Iureiurando.] Hæc sunt verba Gratiani: nec dicit verum, nam episcopi bene tenentur iurare, vt 2.q.5.4. nullam.

do legitur in capitulis Hadriani, c.72. in concilio Triburiensi, c 4. & ex ipso apud Burchardum & Iuonem.

Tit.3.l.7: & in eod. Theod.li.11.tit.39. Ibidem.

Item codicis lib 1. tit. de episc & cler Imper. Theodosius: [Nec honore, a nec legib. eps ad testimonium dicendum flagitetur.] ¶ Item dixit. Epm ad testimonium b dicendum admitti non decet. Nam, & persona dehonoratur, † & dignitas sacerdotis excepta † c confundetur.]

† al. inhonoratur. † al. exepta.

Nouella constitutio.

[Episcopus non flagitetur ad testimonium iureiurãdo, a d sed Euangelijs tantum corã positis.] ¶ Item: [Sed iudex mittat e ad eum ex suis ministris, vt propositis sacrosanctis Euangelijs, secundum quod decet sacerdotes, dicat quæ nouerit.]

Nouella 123.5. præterea nulli, apud Iulianum nouel. 123. cap.9. Iuo p.5.c.369. Aut. sed iudex cod. de epis. & cler.

a. ¶ Iureiurando.] *Dictio hæc non est in nouella. Et verba Græca, quæ ad hoc faciunt sunt hæc:* οὐδενὶ δὲ τῶν ἀρχόντων ἐξέστω τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἀναγκάζειν εἰς δικαστήριον παραγίνεσθαι ἐπὶ τῷ τινας μαρτυρίας ἐκθέσθαι. Præterea nulli magistratuũ licebit Dei amãtissimos epos cogere, vt perhibendi testimonij causa in ius prodeant.

Item Syluester in epilogo concilij Romani.

¶ Clericus ad ciuilem iudicem clericum perducens anathema fit. C. X.

SI quis clericus accusans clericum in curiam introierit, anathema sit.

Subaudiẽdum est, si publicorum iudiciorum cognitio cognitionem petierit: episcopale namque iudicium nihil obest ab Imperatore postulare, vnde in Carthaginensi concilio octauo legitur.

In Mileuitano c. 19 & in Afric. c.71.

¶ In antiquis etiam codicibus citatur Carthaginense octauum quo nomine videtur significari cõcilium Mileuitanum in quo caput hoc extat c.19.

¶ Proprio priuetur honore publici iudicij cognitionem ab Imperatore postulans. C. XI.

PLacuit, vt quicunque ab Imperatore cognitionẽ publicorum iudiciorum petierit, f honore proprio priuetur. Si autem episcopale g iudicium ab Imperatore postulauerit, nihil ei obsit.

Sic & sequentes h auctoritates intelligẽda sũt, quib. clericorum causas non nisi clerici cognoscere iubentur.

Vnde Gelasius Papa scribit Ezechiæ † comiti.

† al. Zeie.

¶ A sæculari iudice clericus non est audiendus. C. XII.

CHristianis gratum semper debet esse quod ab eorũ poscitur dignitate præstandum: quia Deo seruien-

nullam. & 3.q.9. hortamur, sed hoc est priuilegiũ eius, quod non tangit Euangelium, sed tantum a longe manus eleuat versus ipsum, videtur tamen ꝙ secundum canones tenetur tangere Euãgelium, ut 1.q.7. quoties. §. Quod non debeat tangere, hodie determinatur ext. de iur. calu. c. ult. B.

Eps iurans non tenetur stent tangere.

EPISCOPVS NON FLAGITETVR. CASVS. Statuit Iustinianus in hoc cap. ut iudex mittat aliquem de suis ministris ad episcopum, vt propositis sacrosanctis Euangelijs dicat veritatem prout nouerit, secundum quod decet sacerdotes. Et a principio usque ibi. [Sed iudex.] verba sunt Gratiani, qui credidit, ꝙ episcopus non debet iurare sed certe iurat, sed librum non tangit manibus: sed manibus extẽsis super librum iurat: sicut feci fieri 1 cũ patriarchæ Graden. & episcopi Venetorũ, qui iurauerunt de veritate dicenda: in qua assessor fui.

e ¶ Iudex mittat.] Extra, de testi. qui testium. ff. de iureiur. ad personas.

PLacuit. CASVS Dicitur hic ꝙ si aliquis ingreditur ad Imperatorem, vt ibi contra aliquem clericũ causam tractet criminalem, deponi debet: si uero rogat Imperatorẽ, ut scribat episcopo, ꝙ sibi iustitiam seruet, non punitur.

f ¶ Petierit.] Ergo ex sola correctione libelli perdit quis cãm 1 & sic est 3. ff. de i ius uoc. an si libertus. & ff. rem rahab. l. amplius. ubi hẽs, ꝙ non incidit in pęnam ꝗ desistat ab agendo. Sic ergo uidetur, ꝙ qñq; cõfugitur ad sæcularẽ iudicem propter desidiam ecclesiastici iudicis, ut 16.q.7. filius. sicut econuerso recurritur ad ecclesiasticum iudicẽ a sæculari, ut infra 23.q. ult. sæpe. & c. his, & c. si uobis. & extra de for. comp. licet. & c. ex transmissa. sed nõ ẽ hoc uerum, ut extra de iud. qualiter. in fi.

1 Quod præcedit nõ bñ colligitur ex textu, licet dicat ꝙ priuetur honore: & tñ hoc non ob. qđ sequitur.

Iudice ecclesiastico negligente nõ recurrit ad sæcularem.

g ¶ Episcopale.] In his quæ spectãt ad iudicium Imperatoris, ut ext. de foro compe. uerum. Vel intellige quod Imperator rogat episcopum cognoscere de causa.

SIC ET SEQVENTES. CASVS. Superiores auctoritates prohibent clericum ante iudicem sæcularem protrahendum, sic & sequẽtes auctoritates sunt intelligendæ.

h ¶ Sic & sequentes.] idest sicut præmissæ auctoritates dicunt, quod non nisi coram clericis sint conueniẽdi clerici, sic &c.

CHristianis.] CASVS. Hoc cap. & sequens de eadem materia loquunt. Quidam manumisit duos seruos scilicet

scilicet Faustinianum, & Syluestrum in pueritia sua. & eo viuente facti sunt clerici, post mortem cuius manumissoris Theodora, & filij sui conabātur trahere illos, ante iudicem sæcularem per archidiaconum Grumentinum, qui hoc a rege impetrauerat, vt in seruitutem redigerentur, super quo cum conquesti fuissēt, præcepit Pa. Ezec. comiti in hoc c. Christianis, vt si aduersarij eorū ad iudices delegatos a Pa. venire contēpserint, eos a violentia tueatur. [Depēso.] Idest, trānsmisso. In c. seq. delegāt causā Crispino, & Sabino epis. narrādo eis totū factū, & præcepit eis, vt citent ad suum iudicium q̄s-q̄s illos voluerit cō uenire. [Per eorum absentiā.] .i. dū essent absentes. [Moderatoris] .i. iudicis sæcularis. Promisit iste archidiacon⁹ q̄ ipsi starent iudicio sęculari. [Calcatis.] .i. spreto iure ecclesiastico, & humano.

gitima, vt C. de fideicom. authen. amplius. & forte lex præualet in hoc casu huic canoni. Inno. tamen idem dicit quod hic dicitur. extra de vot. & vo. redem. licet in fi. vnde potest dici, q̄ canon iste corrigat authenticā.

f ¶ In vestro.] Auctoritate enim episcopi voluntas defunctorū mandaž executioni. ext. de testa. si heredes. 3

tibus beneficium negare non conuenit. Siluester itaque atque Faustinianus, qui se a cunabulis clericos cōfitentur, a Theodora se opprimi per violentiam conqueruntur, quia dicunt se ingenuos, atque Deo auctore, pristinę conditionis nexibus absolutos, in sortem deterrimę iterum seruitutis addici, & per auctoritatem regiam cōtra leges publicas, cum clericali cingulo tenerētur adstricti per archidiaconum vrbis Grumentinæ esse conuentos; cum constet eum, qui cœlestē militem [a] pulsat, non nisi eius forum debere sectari. Et ideo dilecte fili depenso salutationis affatu, supradictos clericos tibi commendo, vt si ad delegatorum iudicium, eorum aduersarij † venire contempserint, [b] sublimitatis tuę tuitione vallentur: ne quid illis, aut surreptio, aut inimica legibus violentia necessitatis imponat: quia, qui iudiciū refugit, [c] apparet eum de iustitia diffisum.

In ead. Siluester.

† al. aduersaria venire contempserit.

Idem Crispino, † & Sabino episcopis.

† al. Crispo.

¶ Non nisi ad episcoporum iudicium clericus vocetur.

C. XIII.

Iuo p. 6. c. 108.

SIluester, & Faustinianus ecclesię Grumentinę clerici lacrymosa nobis insinuatione cōquesti sunt, libertatē sibi dn̄i sui benignitate cōcessam, hæredē eius oppressione pulsari, sibiq; in clericatus officio pene a cunabilis seruientib. et manumissore viuente [d] in eodem actu nihilo minus constitutis, diuinis ministerijs † impendere seruitiū non licere, cum (si petitionem veritas subsequatur) contra patris, [e] & auctoris sui factum venientib. vt indignis, hæreditas legib. auferatur: nec eis liceat hæreditatem capientib. contra auctoris sui prosilire iudiciū. Et ideo, fratres charissimi, quoniam se et ab archidiacono dictæ ecclesiæ queruntur oppressos, qui per eorū absentiam moderatoris iudicium promisit eos esse secuturos, calcatis oībus [rationibus, † & contra leges diuinas, & publicas pulsatis, forum suum putauit auferri; in vestro [f] iudicio, quisquis ille est qui clericū lacessit, adueniat; vt ecclesiæ iura, quæ vetustis principes assidua sanctione firmauerunt, impetitis clericis non negentur.

† al. mysterijs.

sup. ea. Christianis.

† abest a multis.

a ¶ Cęlestē militē] Clerici. n. milites Christi sūt 1 23. q. vlt. reprehensibile.

1 Vel ecclesiæ. 50. d. clericum.

b ¶ Cōtempserint] si non veniūt ad iudiciū isti actores, in optione rei est an velit, vt circūducaž edictū, vel quod admittantur ꝓbationes 2 suę. sed iudex auditis ꝓbationib⁹ suis nō pronunciabit eū liberum, sed seruum illius nō esse, nisi euidentissimas ꝓbationes habeat, vt ff. de li. cau. diui fratres, vel iudex p̄t imponere actorib⁹ perpetuum silētium. C. de ing. ma. l. diffamari.

2 Quibus se probarent ingenuos, ff. de lib. cau. ordinata sm L.

c ¶ Refugit.] Sic 74. dist. honoratus, & 3. quæst. 9. decreuimus.

d Siluestēr.] ¶ Viuēte] Hoc multū facit pro eis cum pater eos non reuocauit, vt filij nō possint reuocare, ut ff. de prob. Procula.

e ¶ Patris.] Secūdū legem antiquā hæres qui nō adimplebat voluntatem defuncti, omni successione priuabatur C. de fideic. l. vlt. hodie autem hoc tenet in extraneo hęrede, sed si filius institutus hæres non implet voluntatem defuncti, priuatur successione, relicta tamen sibi le-

Hærēs non adimplēs defuncti voluntatē qualiter puniatur.

Item Alexander omnibus orthodoxis per diuersas prouincias Christo Domino famulantibus, epist. 1. c. 1.

¶ Ante iudicem ciuilem sacerdotes non accusentur.

C. XIIII.

Poly. l. 1. tit. 1.

REllatum est ad huius sanctæ, & Apostolicæ sedis apicem (cui summarum dispositiones causarū, & om-

REllatum.] CASVS. Apostolus præcepit causas Christianorum ad ecclesias deferri: sed relatum fuit ad Apostolicam sedem, q̄ quidā æmuli Christi, & insidiatores

3 Vbi de hoc intelligūt quidam hoc tm in relictis ad pias causis, vt patet l eo qđ legi. & not. extr. co. tit. c. tua. ver. cū igitur & c. nos quidē in fi. Arch.

torés ecclesiæ sacerdotes apud sæculares iudices accusabant: quare etiam Papa scripsit omnibus Christianis, quod tales accusatores præuaricantur in Deum, & non obediunt præceptis eius.

a ¶ Christianorum.] Hoc obtinuit secundum primitiuum

Experientia.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod si aliquis clericus vult laicum conuenire, apud iudicem prouinciæ sæcularem, suas actiones proponat & si laicus vult clericum conuenire, ad episcopum propriũ recurrat, vel ad synodum constitutam, vbi quæstio vertitur. i. vbi est res de qua agitur, vel vbi crimen quod intendi- est cõmissum. Idem dicitur in sequenti c. i quo supradicta probantur per regulam legis præcipientis actorem sequi forum rei.

nium negotia ecclesiarum ab ipso Domino tradita sunt, quasi ad caput ipso dicente principi Apostolorũ Petro: [Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiã meam.] quòd quidam æmuli Christi, eiusq; sanctæ ecclesiæ insidiatores, sacerdotes Dei ad iudices publicos accusare præsumant: cum magis Apostolus Christianorum [a] causas ad ecclesias deferri, & ibidẽ terminari præcipiat. Taliter præuaricantes præuaricati sunt in Deum suum, & non obediunt præceptis eius.

Matth. 16. 1. Cor. 6.

Item Pelagius Benegesto Defensori.

¶ Actor rei forum sequatur. C. XV.

Experientiæ tuæ præsenti auctoritate mandamus, vt in causis, in quibus quælibet ecclesiastici officij persona loco petitoris existit, quemquam laicum pulsatura apud suæ prouinciæ iudicẽ suas proponere actiones non deserat. † In ijs vero negotijs, in quib. ecclesiastici officij persona pulsatur, totius submoto pulsationis obstaculo, ad episcopi, vel presbyterorum [b] in loco, vbi quæstio vertitur, constitutorũ occurrat indifferẽter examen.

† Tex. est pro hoc i l. 1. & l. i crimina-li. C. de iuris. omn. iud. & l. fi. C. vbi in rem act. non detur.

Item † Sergio cancellario.

† al. idem.

¶ De eodem. C. XVI.

Si quisquã clericus, siue inferioris, siue potioris gradus petitur existat, & contra laicam personam suas dirigat actiones; iste modis omnibus non alibi, quam apud prouinciæ iudicem negotium suũ dicturus occurrat. Si quis autem laicus clericum cuiuscumque gradus duxerit esse pulsandum, ad episcoporum iudiciũ in eadem ciuitate, vel territorio constitutorũ proponat eas, quas se habere existimat, actiones. Quem ordinẽ legibus per omnia conuenientem, atque consentaneum demonstrari illa regula [c] manifestat, quæ præcepit actorem forum semper sequi pulsati. Clericis vero pulsatis in episcopali iudicio forum competere, principalium quoque sanctionum designat auctoritas.

sup. 3. q. 6. neminẽ.

Item ex concilio Agathensi, c. 32 legitur.

¶ Episcopo non permittente apud sæcularem iudicem clericus pulsari non debet. C. XVII.

Iuo p. 6. c. 367. inf. ea. clericum nullus.

Clericum nullus præsumat apud sæcularẽ [d] iudicem, epo non permittente, pulsare: sed si pulsatus fuerit, non respondeat, vel † proponat: [e] nec audeat criminale negotium in sæculari iudicio proponere.

† al. nec.

b ¶ Presbyterorũ.] Hoc intelligit H. cũ causa his delegatur ab episcopo, alias episcopus solus iudex est ordinarius, vt sup. e. proxima. Vel exponas vel pro &, vt 15. q. 7. episcopus. Vel dic quod prelatus quilibet, qui ex electione habet prælaturam, habet etiã iurisdictionẽ, vt ext. de off. ordin. cum ab ecclesiarũ. ext. de elect. c. 1. sed qui nõ ẽ electus ab vniuersitate, vel collegio, non est iudex ordinarius. iudicẽ. n. facit aut consensus populi, vt 93. dist. legimus. l fi. & in authẽ. de defen. ciui. §. interim. colla. 3. aut cõsuetudo, vt 9. q. 3. conquestus. C. de eman. l. 1. & l. fi.

c Si quisquam.] Regula. Que est supra 3. quest. 6. neminem. C. de iurisdictione omniũ iudicum, iuris ordinem.

Clericũ.] CASVS. Statutum fuit i cõcil. Agathẽ. vt nullus cõueniat clericũ apud iudicẽ sæcularem: & si cõuentus fuerit, nõ respondeat, vel proponat excipiendo, nec causam criminalem criminaliter agẽdo coram iudice sæculari proponat clericus.

d ¶ Sæcularẽ.] Nisi in casib. exceptis in summa. Itẽ excipitur si Papa delegat laico cãm spũalem, vt 10. quæst. 3. illud

Clericus coram sæculari quãque conueniatur.

1 Illius. Imo licet non sit reus principalis, tñ quia eẽ in eodẽ foro defendit, fit de illius foro quoque tam ad hoc. Adde Petr. Ancharan. rep. c. cul. quæ, de reg. iu. in 6.

tiuum statum ecclesiæ, vt 2. quæst. 5. si quis presbyter. & 95. d. ecce. Vnde adhuc secundũ legẽ si iudex sæcularis est suspectus. episcopus ei adiungitur, vel causa trãsfertur ad iudicem ecclesiasticum, vt in auth. vt diff. iu. §. si tamen coll. 9. in criminalibus causis tamen scilicet sanguinis, non sunt clerici iudices. 23. q. vlt. his a quib.

Item forte cum succedit clericus laico, vt ff. de iud. hæres absens. quod falsum est. Item secundum quosdã cũ tenetur de euictione, sequitur forũ emptoris. ff. de iud. venditor sed hoc non est verum 1 quia per hoc non fit de foro illius, licet præstet ei auctoritatem.

e ¶ Vel proponat.] idest, excipiat.

SI quis sacerdotum.] CASVS. Quia fecit sup. mentionem de clerico non conueniẽdo coram iudice sæculari: ideo Grat. posuit casum in his tribus capitulis, in quibus potest a laico iudicari. scilicet cum est incorrigibilis. Est ergo casus huius c. Quinque maleficia enumerat Papa in hoc cap. super quib. si sacerdos. vel clericus cõuictus fuerit, deponi dẽt, & curiæ tradi, i. a seculari ptãte capi permittitur, ut recipiat pœnã prout inique gessit.

a ¶ Si qs. In his tribus c. ponit q clericus a laico potest iudicari, cum est incorrigibilis.

b ¶ Cõtumeliam.] Si illa non tm̃ episcopum, sed ẽt ecclesiam eius tangat, alias nõ posset cum pro sua contumelia excommunicare. 1 23. q. 4. inter.

c ¶ Mox depositus] Si sit de nouo cõtumax, ut extr. de iu. cũ non ab homine. Vel dic, q iste casus est specialis ubi aliquis statim tradit curiæ, sicut est ĩ falsarie, ut ext. de fal. ad falsariorum. Vel dic, traditur curiæ, i. permittit tradi, ita q ecclesia non tenetur eum defendere. Item in tertio casu, traditur curiæ, s. in crimine hæresis, ut in constitutione Innocentij, excommunicamus. Qualiter hoc verbum exponatur, habes ext. de verb. sig. nouimus.

1 Etiam de hoc 11. q. 3. c. 7. si quis ab episcopo. Clericus statim traditur curiæ sæculari in aliquib. casibus.

PEtim^9. CASVS. Quidam episcopus multoties monitus nolebat reddere plebẽ, quã inuaserat: quare quidam episcopi petebãt in concilio Carthaginẽsi, ut per rectorem prouinciæ expellatur. Et respõdet Aurelius episcop^9: Nulla fiet ei iniuria si p secularem potestatem expellatur, ex quo admonitus nõ desistit. Postea Honoratus & Vrbanus epi dixerunt: Hoc omnibus placet. Fiduciam.] i. licentiã & auctoritatem. Appetitus.] i. iniuste expulsus, uel appetitus nomen, idest, cupiditas nocendi.

titur in possessionem. & aduersarius eum nõ admittat. qui nec attendit excõmunicationẽ. vr. q manu militari ei possit auferri res, ut 23. q. 5. principes. 24. q. 3. de illicita. 17. d. nec licuit. & est expressum. ff. ne vis fiat ei. qui in possessio. si quis missus. ff. de rei vẽdit. qui restitue-

Militari manu põt q̃s q̃s alicui res auferri.

¶ *In concilio Agatensi c. 32. in prima parte legitur*, clericus nec quemquam præsumat, &c. *& posterior eiusdẽ capitis pars quæ habetur supra 5 q 6. c fin.) in qua quasi ex aduerso agitur de laicis, qui ecclesiam, vel clerum vexant. ostendit in priore dictum esse de clericis, qui sine permissu episcopi sui laicos pulsarent, & cum originali concordat Iuo.*

Item Pius Papa epist. 2.

¶ Clericus suo inobediens episcopo depositus curiæ tradatur. C. XVIII.

2 SI quis [a] sacerdotum, vel reliquorum clericorum suo episcopo inobediens fuerit, aut insidias ei parauerit, aut contumeliam, [b] aut calumniam, aut cõuicia α intulerit, & conuinci potuerit, mox depositus [c] β curiæ tradatur, & recipiat γ quod inique gessit.

Poly. l. 4. tit. 34. Ans. l. 8. c. 17. Iuo p. 5. c. 243.

α ¶ Aut conuicia intulerit.] *Sic etiam in vetustis, & apud Anselmum, & Polycarpum, sed in epistola ipsa, & apud Iuonem non habentur ista verba.*

β ¶ Depositus. *Abest ista dictio ab originali. & Iuone.*

γ ¶ Et recipiat.] *In epistola Polycarpo. & apud Anselmum legitur.* Qui autem facit iniuriam, recipiat hoc, quod inique gessit.

Item ex concilio Carthaginensi, 3. c. 38.

Et in Africano. c. 18

¶ Principali cogatur auctoritate, qui plebem inuasam non vult deserere. C. XIX.

PEtimus, vt dignemini dare fiduciã, [d] qua † necessitate ipsa cogẽte liberum sit nobis rectorem prouinciæ secundum statuta gloriosissimorũ principum aduersus illum adire, qui plebem, α quam inuaserat, vsque hodie cõmonitus, secundum quod statutum fuerat, relinquere contemnit: vt qui miti admonitioni sanctitatis vestræ acquiescere noluit, & emendare illicitũ, auctoritate iudiciaria protinus excludatur. [e] Aurelius eps dixit. Seruata forma disciplinæ, non æstimabitur appetitus, [f] si a vestra charitate modeste † conuentus, recedere detrectauerit, cum fuerit, suo contemptu & contumacia faciente, etiam auctoritate iudiciaria conuentus. Honoratus & Vrbanus episcopi dixerunt. Hoc. n. omnibus placet. Ab vniuersis episcopis dictum est: Iustum est, Placet.

† al. quoniam.

† al. modestius.

α ¶ Qui plebem.] *Hac vsque ad ver.* contemnit, *sunt a collectore ex verbis in eodem capite precedentib. huc comportata, ne illa omnia referenda essent.*

Item Gregorius Papa,

d ¶ Fiduciam] idest, auctoritatem.

e ¶ Excludatur.] Arg. q si quis auctoritate iudicis mittere. hodie tamen talis efficitur possessor post annũ. vt ext. de do. contu. contingit. & concordat legi. ff. dè bo. auct. iud. poss. quamuis.

f ¶ Appetitus.] idest, iniuria lacessitus.

istud

Ans.l.12.c.41.
Poly.l.1.tit.15.

¶A principibus corrigantur, quos ecclesia corrigere non valet. Cap. XX.

ISTud est, [a] quod vobis poposcimus, & nunc iterum postulamus, vt Paulinum Aquileiensem, pseudo episcopum, & illum Mediolanensem episcopum ad clementissimum principem sub digna custodia dirigatis, vt & iste, qui episcopus esse nullatenus potest, quia cõtra omnem canonicam cõsuetudinem factus est, alius vltra non perdat; & ille, qui contra morem antiquum eum ordinare præsumpsit, canonum vindictæ subiaceat.

¶Hoc capitulo in Polycarpo refertur sine auctoris nomine. In libro autẽ septimo, titulo quinto simile quiddam refertur ex Gelasio ad Ioannem magistrũ militum: sed in eo libro sæpe pro Pelagio scribitur Gelasius. Anselmus quidem integrã epistolã Pelagij refert, cuius prior pars est hoc caput, posterior vero cap nec licuit. su. d. 17.

⁂ in Vormaciensi, c.74.

Item in concilio Chalcedonensi, c. 18.

¶Proprium gradum amittant clerici coniurantes, vel conspirantes. Cap. XXI.

COniurationum, [b] & conspirationum crimen (quod Apud Græcos dicitur φατρίας [c],) publicis etiam legibus certum est penitus inhiberi. Hoc multo magis in sancta Dei ecclesia ne fiat, conuenit abdicari. Si qui vero clerici, vel monachi inuenti fuerint coniurantes, aut conspirantes, aut phratrias, vel factiones componentes aliquas suis episcopis, aut clericis alijs, omnino cadant de proprio gradu.

in fi. ca. si qui clerici.

Item Calixtus Papa episcopis Galliæ, epist. 2.

¶Clerici conspirantes, proprio amisso gradu, retrudantur in carcerem, cæteri excommunicentur. Cap. XXII.

COnspirationũ crimina vestris in partibus vigere audiuimus, & plebes contra episcopos suos conspirare nobis manifestum est: cuius criminis astutia non solum inter Christianos abominabilis est, sed etiam inter ethnicos, & ab exteris legibus ꝓhibita. Et idcirco huius criminis reos non solum ecclesiasticæ, sed etiam sæculi damnant leges: & non solum conspirantes, sed etiam cõsentientes eis. Antecessores vero nostri cum plurima turba episcoporum, quicunque eorum in sacerdotali honore sunt positi, aut existunt clerici, honore quo vtuntur, carere † præceperunt: cæteros vero communione priuari, & ab ecclesia extorres fieri iusserunt, omnesque simul vtriusque ordinis viros infames esse censuerunt; & non solum facientes, sed & eis consentientes.

Pol.l.4.tit.30.
Ans.l.8.c.18.
Burc.l.10.c.64.
Iuo p.12.c.85.
& p.6.c.340.

† al. cadere.

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 18.

¶Clerici, aut monachi coniurantes, proprio priuentur honore. Cap. XXIII.

SI qui clerici, aut monachi reperti fuerint coniurantes, aut conspirantes, aut insidias ponentes episcopis, aut clericis, † gradu proprio penitus obijciantur.

¶Hic canõ est pars canonis 18. concilij Chalcedonẽsi, q paulo ante c. cõiurationũ ĩteger ex alia refert, versione.

Sup. ead. coniurationum.
Poly.l.4.tit.34.
Burc.l.10.c.68.
Iuo p.12.c.87.

† al. conclericis.

ISTud est.] CASVS. Mediolan. & Aqleien. olim se adinuicem cõsecrabant, ita quod ordinator semꝑ deberet ire ad ecclesiam ordinãdi, & ibi eum ordinare, & cum vterq; esset schismaticus. Mediolanensi Aquileien. ordinauit contra cõsuetudinẽ antiquã & cõprobatam à Papa; qui eum ad se vocauit. quare Greg. ꝑcepit cuidam nobili, vt vtrumque illorũ capiat, & ad pijssimũ principem sub digna custodia dirigat puniendos.

a ¶ Istud est.] Casum huius cap. etiam habes [illegible] q. 2. pudẽda.

COniurationũ.] CASVS. In hoc c. prohibetur per leges sęculares & multo fortius per ecclesiasticas, ne coniuratio, vel conspiratio fiat contra suos prælatos, vel alios: & q fecerit, si clericus est, deponantur.

b ¶ Coniurationũ.] hęc quatuor c. idem dicunt, ꝙ coniurato res deponũtur si clerici sunt: si laici, excommunicantur.

c ¶ Phratria.] Aphares, quod est diuisio inde pharisęi. su. 46. disti. seditionarios. & 3. quæst. 4. conspiratores. & 7. quæst. 1. denique.

COnspirationũ. CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ conspirationes abominabiles sunt: non solum Iter Christianos, sed etiã inter ethnicos quas leges sæculi, & ecclesiasticę dãnãt, & eis consentientibus. Sequẽs c. planũ est. Similiter illud c. si qui clericorum. de eadẽ materia loquitur, & per te videbis casum, q planus est. Et eandem pœnam imponit Beneuen. etiã in istis quatuor cap. vnum pro omnibus. & breuẽ ponit casum. Labatur.] Id est, elidatur, vel inulta relinquatur. Supra sacras leges, id est, contra sacras.

Coniuratio, an sit licita. 1 Adde an & quales coniurationes, vel conspirationes prohibeantur, not. in l. non dubito & ff. de capti & l. l. 1. §. de col. illic. Bart. in l. hac edicta li. ff. conuenticulas, de pa. te. col. c. 2 Hanc opinionem isti colligunt ex eo, quod inf. in tex. dicitur; quia si charitas, &c. & ex verbo interdicente. Arch.

a ¶ Si qui clericorum.] ¶ Aut sacramento.] Coniurationes, quæ fiūt super licita re, licitæ sunt ad probandum malum, & illicitum, vt 16. 7. sane. 1. q. 1. confusionis. 22. q. 1. c. 1. sed super re illicita nō tenent. 1 vt hic. Quidam tamen dicunt ꝙ omnis coniuratio si est occulta, est illicita 2: prohibētur ergo fraternitates, quæ sunt ad malum. sic C. de monopo. l. vnica. sed bonæ fraternitates admittuntur 42. d. si quis despicit.

b ¶ Præsumptio. Id est, temeritas. Quidā tamē hic scripserūt, ꝙ hæc præsumptio sit iuris, cōtra quam non admittitur probatio, secus si præsumptio sit facti.

SI quæ causæ. CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ si causa, vel cōtētio vertitur inter laicos actores, & clericos reos recurrēdum est ad synodū epōrū, vt ibi terminetur, sicut synodus Nicæna difinit. & hoc itellige cū causę sunt difficiles, vel intellige hoc de causis spiritualibus, vel de crimine ecclesiastico, vbi q̄libet dēt conueniri corā iudice ecclesiastico tm̄.

c ¶ Si quæ causæ.] hoc c. loq̄tur de crimine ecclesiastico, vel de reb. spiritualibus, & de causis gn̄alibus ad totā prouinciam ptinentibus 3.

30. q. 3. archiepiscop⁹ cum c. seq.

CVM ERGO HIS. CASVS. Vsque ad locum istum ꝓbauit, ꝙ clerici sunt conueniendi sub iudice ecclesiastico. Nunc vero concludit ꝙ clerici ad sæcularia iudicia non sunt pertrahendi, cum prędictę auctoritates negent eos ante ciuilem iudicem cōueniēdos; nec sunt tradendi curię, nisi depositi sint primo. Postea respōdet sophistice. s. q̄d clerici q ex possessionibus sūt Imperatori subiecti: ex spiritualibus dēnt epō respondere: & ad hoc probandum inducit auctoritatem Augustini, & ad hoc etiā inducit sequentia capitula, quorum primum patet.

HIS ITA. Hæc est 2. pars q. in qua probat magister superficialiter, scilicet allegando, ꝙ in spiritualibus causis debet tantum clericus corā clerico r̄ndere: in alijs autem ciuilib. corā iudice sæculari. & hoc ꝓbare vr̄ p 5. canones Io. de Fa.

d ¶ Clerici.] Allegando hoc dicit.

Item ex concilio Toletano.

¶De eodem. Cap. XXIIII.

SI clerici, aut monachi inuenti fuerint conspirantes, aut per coniurationem calumniam machinantes episcopis, vel clericis; proprium amittant gradum.

Poly. ibidem. Burc. l. 10. c. 69. Iuo p. 12. c. 88. Ans. l. 8. c. 18.

¶Iuo etiam & auctor Polycarpi citant ex Toletano sed in nullo est inuentum, & est idem canon cum priore, verbis tantum mutatis.

Item ex concilio Aurelianensi, 3. c. 21.

¶De eodem. Cap. XXV.

ij SI qui clericorū (vt nuper multis locis per superbiā, diabolo instigante, actū fuisse perpatuit) rebelli auctoritate se in vnum coniuratione intercedente collegerint, & aut sacramenta [a] inter se data, aut chartullam cōscriptam fuisse patuerit; nullis excusationibus hæc præsumptio [b] elabatur: † sed re detecta, cum in synodū ventum fuerit, in p̄sumptores iuxta personarum & ordinū qualitatem, à pōtificibus, qui tunc in vnum collecti fuerint, vindicetur: q̄a sicut charitas ex pręceptis diuinis † corde, non chartulę conscriptione, vel coniurationibus est exhibenda; ita quę † supra sacras admittuntur scripturas, auctoritate & districtione pōtificali sunt repriméda.

† al. præualeat] al. prætermittetur.
† al. dominicis.
† al. quod admittitur, est reprimendum.
Capi. l. 6. c. 287.

Item Innocentius Papa ad Victricium Rhothomagensem epis c 3.

¶Inter clericos, & laicos causæ exortæ ab episcopis audiantur. Cap. XXVI.

SI quæ causæ, [c] vel contentiones inter clericos, vel [a] inter laicos & clericos, tam superioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ, placuit, vt secundum synodum Nicænam congregatis [omnibus† eiusdem prouinciæ episcopis iudicium [β] terminetur.

Ans. l. 2. c. 53.

C. 5. conc. Nic.
† abest a non nullis conciliorum editionibus.

a ¶ Vel inter.] *Sic in editione conciliorum tribus tomis. In illa autem quatuor tomorum absunt hæc*, vel inter laicos, & clericos. *In Gratiani codicibus legebatur*, contentiones inter clericos & laicos.

β ¶ Iudicium. *In aliquot editionibus ipsius epistola, apud Anselmum in capitularibus, & in epistola Nicolai episcopis Galliæ in appendice bibliotheca sanctorum Patrū, in qua caput hoc refertur legitur*, iurgium.

Cum ergo his omnibus auctoritatib clerici ante ciuilem iudicem denegētur producendi, cum nisi prius depositi, vel nudati fuerint curia non sunt representādi; patet quod ad secularia iudicia clerici nō sunt ꝑtrahēdi.

2 His ita respōdetur. Clerici [d] ex officio episcopo sūt suppositi: ex possessionibus p̄diorū, Imperatori sūt obnoxij. Ab episcopo vnctionem, decimationes, & primitias accipiunt: ab Imperatore vero prediorum possessiones nanciscuntur. Vnde Augustinus ait su per Ioannē; Quo iure

dist. 8. quo iure.

a SI tributum.] Agri.] inf. 23. q. ult. secundum. cōtra. Sed ibi loquitur de his prædijs, in quibus fundata est ecclesia, uel officinæ eius, quę debent esse liberæ, ut ext. de censi. sancitum.

b ¶ Potestatem.] De facto, non de iure: nam si sine auctoritate

Ecclesię prędia de quib. tributū non soluitur, an possint ab Imperatore uendicari.

villas defendis? diuino, an humano?] require in principio: vbi differētia signatur inter ius naturale, & ius cōstitutionis. Quia ergo, vt prædia possideantur, Imperiali lege factum est. patet, quòd clerici ex prædiorum possessionibus Imperatori sunt obnoxij.

l. 5. epistolarum post epist. 32.

Item Ambrosius contra Auxentium in oratione de tradendis basilicis.

¶Imperatori tributum ecclesia denegare non debet. C. XXVII.

SI tributum petit Imperator, non negamus; agri [a] ecclesiæ soluunt † tributum. Si agros desiderat Imperator, potestatem [b] habet vendicandorum. *Ac paucis interiectis.* ¶Tollāt eos, si libitum est: Imperatori non dono, sed non nego[c].

† al. soluant.

Idem in commentarijs ad c. 5. Lucæ, lib. 4 c pen.

¶Potestatibus tributa non sunt deneganda. C. XXVIII.

MAgnum quidem est, & spiritale documētum, quo Christiani viri sublimioribus potestatibus docentur debere esse subiecti:[d] ne quis constitutionem terreni regis putet esse soluendam. Si enim censum Dei filius soluit,[e] quis tu tantus es, qui non putes esse soluendum?

Matth. 17.

Item Apostolus. [Omnis anima[f] sublimioribus potestatibus subdita sit.] Item Petrus Apostolus generaliter omnibus fidelibus scribit: [Estote subditi dominis vestris, siue regi, [g] quasi præcellenti, siue ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam male factorum laudem vero bonorum.]

Rom. 13.

1. Pet. 2.

Item ex epistola prima Clementis [h] ad Iacobum fratrem Domini.

¶De sæcularibus negotijs episcopus cognoscere non debet. C. XXIX.

TE quidem oportet irreprehensibiliter viuere, & summo studio niti, vt omnes vitæ huius occupationes abijcias; ne fideiussor existas, ne aduoca-

Inducitur Petrus loquens Clementi.

ctoritate principis, uel alterius quis detineat res ecclesiæ, sacrilegus est, nisi restituat 12. q. 2. quisquis 16. q. 1. in canonibus. Videtur tamen, quod si agri ecclesię non soluant tributum, ꝙ possit Imperator uendicare agros illos, ut hic, & C. de episc. & cler. de his. nam omnia bona illorum, qui tenētur alicui soluere tributum, sunt illi iure pignoris obligata. C. in quib. cau. pig. ta. contra. l. 1. [1] Sed istud non est u[...]um: quia tantum intelligitur de proprijs, prædiis [...]monialibus aliquorum, uel clericorum, uel laic[...]. Licet enim prædia ecclesiæ cessent a tributo, non ideo possunt uendicari, ut 16. q. 1. §. nouarum.

1 Et uideas, quod dicam in prędi. lib. 16. q. 1. placet. Arch.

c ¶ Non nego.] Corporaliter me opponendo: quia pro temporalibus me morti opponere non debeo: pro altaribus libenter immolabor. 23. q. ult. conuenior.

MAgnum.] CASVS. Ambr. in hoc c. ostendit, ꝙ tributum est soluendum sublimioribus potestatibus exemplo Christi, & duabus auctoritatibus una scilicet Apostoli, & alia Petri.

d ¶ Subiecti.] Tributum est probatio subiectionis. ext. de censib. c. 2. Sed arg. contra extra de priuil. recipimus. uerum est, quòd est signum subiectionis, licet non plena probatio.

e ¶ Soluit. Nō ex debito, sed ne scandalizaret alios, ut 28. q. 1. iam nunc.

f ¶ Omnis anima.] Subdita p̄cō. Christus cū nemini fuit subiectus. 23. q. 3. in prin.

Chřs nemini fuit subiectus.

g ¶ Siue regi.] Hæc uerba interpretatur Innocen. ext. de maio. & obe. solitæ.

h ¶ Epistola. prima Clemētis.] i. missa Clemēti a Petro [2]. sicut dicitur instrumētum meū, quod mei causa factum est, ff. de eden. prætor. §. 1. & dicitur etiam epistola illi⁹ cui est missa tamen. cum d. ff. de fur. cum quis. ult.

2 Quod sic debeat exponi patet ex sec. ubi Petrus loquitur Clementi & ēt de eadē epistola sm Hugo.

TE quidem.] CASVS. Casum hūc sic intelligit. Hugo Petrus misit epistolam ad Clemētem, in qua docet eum, ut irreprehēsibiliter uiuat, & ut sæcularia negotia uitet, nō fideiussor, nō litium aduocatus, non iudex sæcularium negotiorū fiat: sed tantum insistat uerbo Dei: laici uero secularia negotia tractēt unde H. sic exponit illud uerbum, [Ex epistola Clemētis.] idest, missa ad Clemētem. Alij dicūt, quòd missa fuit ad aliquē episcopum: uñ Beneuent. sic ponit hunc casum Clemens Papa misit ad Iacobum Hierosolymitanū archiepiscopum quandam epistolam, cuius pars est hoc cap. in qua Clemens ostendit qualiter Petrus sibi Clementi loquebatur. s. ut irreprehensibiliter uiueret: & sęcularia negotia uitaret. non fideiussor, non aduocatus, non iudex sęcularium negotiorum esset: sed tantum insisteret uerbo Dei: laici uero sęcularia negotia expedirent.

i ¶ Ne fideiussor.] Clericus regulariter non debet fide iubere, ut hic, & extra de fideiuss. clericus nisi necessitas sit tunc enim ex pietate tenetur subuenire alijs, ut 86. d. non satis. Item clerici possunt fideiubere pro ecclesijs suis, ut in auth. de sanc. episcop. §. alium autem. coll. 9. Item inter se mutuo fideiubent cum conueniuntur, ut C. de episc. & cle. l. xiēs. §. in hāc. Itē nec adstrictus curiæ pōt fideiubere. C. loc. curialis. & si clericus fide iuberet pōt dici, ꝙ non tenet fideiussio, nisi tali priuilegio suo renunciet: nā fideiussor pro nō dato hī, nisi priuilegio suo renunciet: ut ff. si quis in ius uo. non ierit. l. 2. Vel dic,

Clericus an possit fideiubere.

q ... et non d. beat fideiubere, si tñ fideiusserit, tenet obligatione, vt ext. de fideiuss. c. peruenit. & c. cõstitutus a ¶ Nec aduocatus.] Quod prohibetur sacerdotib. vt ... 14. q. 5. denique. & 15. q. 2. c. 1.

b ¶ ... Contra inf. 23. q. vl. c. sæpe. & c. his a quibus, sed dic, q posssunt tractare de illis temporalib. quæ spectant ad ecclesiam.

Sicut enim.] CASVS. Docet Petrus q sicut impiũ est si Clemens neglecta prædicatione suscipiat curas sæculares: ita peccatũ est si in sæcularib. laici vicissim sibi non subueniāt: quod si per se nõ intelligant, per diaconos edoceantur.

c ¶ Vitum.] Arg. q peccat, qui non recipit arbitriũ 1, & qui non componit inter partes 90. d. præcipimus.

d ¶ Ex his.] idest, ab his.

e ¶ Instare.] idest, interesse, sup. 90. dist. præcipimus.

f ¶ Per diaconos.] Arg. q diaconi dēnt laicis, exponere, & instruere modũ viuendi. 25. d. audire.

1 Fortè non est verũ in seruo, q nõ põt esse arbiter. ut 3. q. 7. si qs uero. & idẽ forte in monacho. cũ seruus dicat, ut ... 12. q. 1. nõ dicatis. ... gl. nũquid pauper. &c.

EX HIS OMNIBVS. CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis, q clericus in ciuili causa coram sæculari iudice est conueniendus: quia sicut iudex ecclesiasticus legũ ecclesiasticarũ est executor, & eas solus facit, cõdit, & Interpretatur: sic iudex ciuilis leges ciuiles exequit, & eas solus facit & interpretat. In criminali vero causa clericus apud ecclesiasticum iudicem est tantũ conueniendus, nisi de cõsensu episcopi sui ad sæcularem iudicẽ pertrahatur cum incorrigibilis reperit: & hoc allegando dicit Gratianus, nisi forte hoc vltimum, ad quod inducit sequens capitulum.

g ¶ Sicut enim ille solus.] Nam vnde ius prodiit, ab eo interpretatio requiritur, vt ext. de senten. excom. inter quandoque legatus Papæ interpretatur rescriptum Papæ, extra de postu. prælato. ad hæc, vlera medium. & extra de sequestra. ad hoc, iudex etiam interpretatur legem, vt ff. de legi. nam vt ait. sed non potest interpretari sententiam suam nisi sit præses prouinciæ. ff. de app. ab executore similiter consuetudo interpretatur legem, vt extra de verb. sig. abbate. Interpretatio quædã est probabilis & nõ necessaria, vt magistri, vt C. de profes. qui in vrbe Constantinop. l. vnica. Quædam est necessaria, sed non generalis, vt iudicis, vt ff. de legi. nam vt ait. Quædam est probabilis, necessaria & generalis: sed non est in scriptis redigenda, vt consuetudinis, vt ff. de leg. si de interpretatione, & ext. de vera. sig. abbate. Quædam probabilis, necessaria & in scriptis redigenda, vt principis, vt C. de leg. l. 1. & l. ... Interpretatio est triplex.

tus[a] litium fias: neue in vlla aliqua occupatione prorsus inueniaris mundialis negotij occasioné perplexus. Neque enim iudicem, [b] aut cognitorem sæcularium negotiorum hodie te ordinare vult Christus: ne præfocatus præsentibus hominum curis non possis verbo Dei vacare, & secundum veritatis regulam secernere bonos a malis. Ista namque opera, quæ tibi minus congruere superius exposuimus, exhibeant sibi inuicem vacãtes laici α: & te nemo occupet ab his studijs, per quæ salus omnibus datur.

α ¶ Vacantes laici. *In epistola Clementis legitur*, dicentes, idest, laici, *sed Gratianus etiam infra post paleam*, clericus nullum, *eodem modo legit atque hic.*

Item ibidem continentur.

¶ In his, quæ ad communis vitæ vsum pertinent, laici sibi inuicem operam dent. C. XXX.

SIcut enim tibi impietatis crimen est, neglectis verbi Dei studijs, solicitudines suscipere sæculares: & ita & vnicuique laicorum peccatum est; nisi inuicem sibi etiã in his, quę ad communis vitę vsum [c] pertinent, operam fideliter dederint. Te vero securũ facere ex his, [d] quib. non debes instare † [e], omnes communiter elaborent. Quòd si forte semetipsis hoc laici non intelligunt; per diaconos [f] edocendi sunt, vt tibi solius ecclesię solicitudines derelinquant.

† Vacare.] orig.

Ex his omnibus datur intelligi, quòd in ciuili causa clericus ante ciuilem iudicem conueniendus est. Sicut enim ecclesiasticarum legum ecclesiasticus iudex est administrator: ita & ciuilium non nisi ciuilis debet esse executor. Sicut enim ille solus [g] habet ius interpretãdi canones, qui habet potestatem condendi eos: ita ille solus ciuilium legum debet esse interpres qui eis ius & auctoritatem impertit. In criminali vero causa non nisi ante episcopum est clericus examinandus. Et hoc est illud, quod legibus & canonibus supra definitum est. vt in criminali videlicet causa ante ciuilem iudicẽ nullus clericus producatur, nisi forte cum consensu episcopi sui: velut quando incorrigibiles inueniuntur; tunc detracto eis officio, curiæ tradendi sunt.

Vnde Fabianus Papa ait, epist. 2. episcopis Orientalib.

¶ Qui episcopo insidiatur, remotus a clero curiæ tradatur. C. XXXI.

STatuimus, vt si quis clericorũ suis episcopis infestus, aut insidiator fuerit, eosque criminari voluerit, aut

Ans. l. 7. c. 150. Poly. l. 4. tit. 31.

STatuimus.] CASVS. Quæsitum est a Fabiano quam

quiam pœnam debet pati clericus, si infestus fuerit episcopo suo, vel insidiator? Et respondet, quod ante examinantem iudicem debet deponi, & cunctis diebus vitæ suæ curiæ tradi seruiturus, & infamis permaneat absque vlla spe restitutionis. Vel ante examinatum iudicium, id scere debet. In secunda parte dat veram solutionem dicens, quod ea quæ dicta sunt pro actore, quamuis videantur verisimilia, tamen pondere carent, cum secundum canones, & leges sæculares, clericus nec in ciuili, nec in criminali causa ad sæcularem iudicem sit pertrahēdus.

conspirator fuerit, mox ante [a] examinatum iudiciū submotus à clero, curiæ tradatur; cui diebus vitæ suæ deseruiat, & infamis absque vlla restitutionis spe permaneat.

Quia ergo iste non in criminali, sed in ciuili causa clericum ante ciuilem iudicem produxit, non est iudicandus transgressor canonum, nec est dicendus pertraxisse reum ad iudicem non suum; quia de ciuilis causa non nisi iudex ciuilis cognoscere debet.

3 *Econtra ea, quæ in actoris defensione dicta sunt, verisimilia quidem videntur, sed pondere † carent. Sacris enim canonibus, & forensibus legibus tam in ciuili, quā in criminali causa clericus ad ciuilem iudicem pertrahendus negatur.*

† al. pondere veritatis.

Vnde in epist. 1. Clementis ad Iacobum legitur.

¶ Fratres apud presbyteros iudicentur. C. XXXII.

Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6. c. 345. Ans. l. 6. c. 158.

iij SI qui ex fratribus [b] negotia habent inter se, apud cognitores sæculi non iudicentur: sed apud presbyteros ecclesiæ, quidquid illud est, dirimatur.

Et in concilio ipso, c. 16.

Item Syluester Papa in epilogo concilij Romani.

¶ Nullus clericus propter aliquam causam intret curiam. C. XXXIII.

Pann. l. 4. c. 30.

iiij NVllus clericus, vel diaconus, vel presbyter propter quamlibet causam intret in curiam, nec ante iudicem ciuilem [a] causam dicere præsumat.

a ¶ Ciuilem.] *In epilogo synodi Romanæ sub Syluestro, vnde hoc videtur sumptum legitur*, cinctum: *cingulo enim milites: ac magistratus ab Imperatore donabātur.*

Item Leo Papa ad Rusticum, epist. 90 al. 92. c 9.

¶ Ecclesiasticum, non forense iudicium pœnitens expetat. C. XXXIIII.

in f. de pœ. dist. 1. c. aliud.

1. Cor. 6.

ALiud quidem est, debita iustè reposcere; aliud, propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorū veniam postulantem [c] oportet etiam à multis licitis abstinere, dicente Apostolo: [Omnia mihi licent, [d] sed nō omnia expediunt.] Vnde si quis pœnitens [e] habet causam, quam negligere forte non debeat, melius expetit ecclesiasticum, [f] quam forense iudicium.

quod probat per omnia sequētia c. vsque ad §. [Ex his oib⁹.] Secūda pars incipit ibi, Ecclesia, sequētia duo cap. patent. ECONTRA. Hæc est 3. pars quæst. in qua probatur, quod in omni causa, siue ciuili, siue criminali 2 prpriū epm clericus iudicet. & hoc pbat p. 14. c. in quibus punit et contēptores. Io. de Fan.

b SI q ex fratrib.] Fratres hic vocat clericos, uel etiā oēs Christianos. 2 & loquit' sm antiqua tpa, ut s. c. relatum.

2 Infra ead. q. 3. ad mensam.

ALiud quidem.] CASVS. Quidā laicus solenniter pœnitens cām habebat cū alio laico. Quæsitū est a Leone Papa vtrū petere dēt iudicem ecclesiasticū, vel secularem. Et rīdet, qui vult de illicitis ueniā postulare, vt sit pfectus, dēt a multis illicitis abstinere. veruntamē si causam non vult negligere, melius recurret ad ecclesiasticum iudicē, quam forensem. Intellige si re⁹ consentit, uel intellige cū penitens solēniter cōueniebat.

c ¶ Postulātem.] pœnitētes. n. sub regula ecclesiastica uiuere debent, ut hic, & j. ea. de persona. & j. de pœ. dist. 5. contrarium. & c. falsas.

d ¶ Omnia mihi licent. Tūc nō expedit id, quod licitum est, qā usus ipsius alijs infert impedimētū, ut 28. q. 1. sic enim. Licet quod fidelis discedat ab infideli, sed non expedit, vt ibi dicitur. Vel aliter, mihi licet mea repetere, sed non expedit ad vitam consequendam, quia scandalizantur illi a quibus repetuntur 3 vel sic: Omnes cibi liciti sunt, sed non expediunt propter infirmos fratres, qui tunc quosdam cibos reprobabant: vel sic, licitū est prædicatori sumere sumptus ab illis quibus prædicat: sed nō expedit propter Corinthios, qui auari erant.

Oīa licent sed non expediunt.

3 Ar. ad hoc 14. q. 1. §. 1.

idest, antequam causa examinetur. & hoc quando notorium erat.

a ¶ Mox ante.] Non intelligas, quod hæc dictio, ante, ibi notet aliquod tempus: sed est sensus, ante, idest, ante examinantem iudicem, siue coram examinante. 1 Vel loquitur cum est notorium crimen. sic. C. de defen. ciuit. defensores.

1 Sic sumit ibi: procidamus ante Deū. i. corā Deo sm H.

QVIA ERGO. CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit Gratia. sophistice ostendens, quod ille clericus, de quo facta est mentio in themate, non est transgressor canonum, si & alium clericum non in criminali, sed in ciuili ad iudicem trahat sæcularem: nam tantum ciuilis iudex de ciuili causa cogno-

e ¶ Penitens.] Scilicet solenniter. & loquitur de actore pœnitente, & cum est de voluntate rei, vel loquitur cum ipse pœnitens conuenitur.

f ¶ Ecclesiasticum.] Supple vel reus: quia de actore minus videbatur.

a ¶ Quamlibet.] Sup. in c. nullus episcopus.

QVicumque. CASVS. Hæc lex diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, quod quicumque litem habet siue actor, siue reus potest appellare a iudice sæculari ad episcopum ante litem contestatam, vel sententiam, etiam aduersario refragante, cui debent Apostoli dari cum gestis causæ. In secunda parte dicitur, quod causæ terminatæ per episcopos retractari nō debent. In tertia parte dicitur, quod ubi unus solus episcopus fert testimoniū, alius cōtra ipsum nō audiatur: sed habeatur firmum, & incorruptū quod per eos episcopale profertur. Secūda pars est ibi. Oēs. Tertia ibi. Testimoniū. Et not. quod hęc lex ē tota abrogata, nec hēt locū hodie.

b Quicūque. sup. in hac lege quinque notātur. Primum quod a iudice sęculari appellat ad episcopū. Secundū quod ante sententiam appellatur. Tertiū, quod ab episcoporum sententia nō appellatur. Quartū quod vnius epi testimonio fides adhibetur. Quintum, quod alii non audiuntur post testimoniū episcopi. Prima pars tollitē per id ext. de appel. si duobus. Secunda per id. 2. q. 6. nō ita. Tertia per id. 2. q. 6. omnis oppressus. Quarta per id 6. q. 2. si tātum. & cap. placuit. Quinta per id quod testimonium solius episcopi non valet. 4. q. 1. 5. iusiurādum. Et licet hæc lex sit abrogata, tamen Innoc. argu. ex ea, extra de iud. nouit. nō vt confirmet eam, sed vt ostendat quantam affectionē Imperatores habuerunt erga sacerdotium.

c Decursis.] Id est, post litem contestatam.

d ¶ Cum sermone.] id est allegationib9.

1 Sub. ante conclusionē secundū In. vel ante diffinitiuā sententiā. n quicumque secundum H.

cis illi & omnibus trāsmisit, extractam, de 17. Theodosii Imperatoris libro, hanc inq sniam. Quicūque litē habēs. &c. Et nota quod talis cōfirmatio nulla est, cū per legē istā Lōgobardam, quæ est inualida, aliā confirmet inualidā: vnū enī inualidū, aliud inualidum confirmare non

Non ait propter criminalem tātum, sed generaliter propter quamlibet [a] *causam tam ciuilem, quàm criminalem intelligens.*

Vnde Theodosius Imperator.

¶ Cuicumque licet sacrosanctę sedis antistitis iudicium eligere. C. XXXV.

QVicumque [b] litem habēs, siue possessor, siue petitor fuerit, vel in † initio litis, vel decursis [c] temporum curriculis, siue cum negotium peroratur, siue cū iam cęperit promi sententia, iudicium elegerit sacrosanctæ sedis † antistitis, illico sine aliqua dubitatione, etiā si alia pars refragatur, ad episcoporum † iudicium cum [d] sermone litigantium dirigatur. a

a ¶ Dirigatur.] *In cod. Theodosiano, lib. 16 tit. de episcopali iudicio l 1. quæ repetitur lib. 6. capitul c 281. & in concilio tertio Valentino sub Lothario, & apud Iuonem, & Anselmum sequuntur hæc* Multa. n. quæ in iudicio captiosæ præscriptionis vincula non patiuntur, inuestigat, & promit sacrosanctæ religionis auctoritas, *ac statim adnectitur c sequens,* omnes itaque causæ.

† Co. Theodos. l. 16. de episcopali iudicio. le. i. 4. quicumq. ext. de iudic. c. nouit, Capitul. l. 6. c. 281. Ans. l. 3. c. 108. Iuo p. 16. c. 312. † al. legit. † al. episcopum cum

Item ibidem.

C. XXXVI.

OMnes itaque causæ, quæ vel prætorio iure, vel ciuili tractantur, episcoporū sententiis terminatę, perpetuo stabilitatis iure firmentur; nec vlterius liceat retractare negocium, quod episcoporum snia deciderit.

¶ Testimonium etiam, ab vno licet episcopo perhibitū, omnes iudices indubitanter accipiant; nec alius audiatur, cum testimoniū † episcopi a qualibet parte fuerit repromissum. Illud est. n. veritatis auctoritate firmatum, illud incorruptum, quod a sacrosancto homine secundū conscientia mentis illibatæ protulerit. Hoc nos edicto salubri aliquando censuimus: hoc perpetua lege firmamus, malitiosa litium semina comprimentes.

Capitul. ibidem. Ans. ibidem. Iuo ibidem. Pann. l. 5. c. 23. † al. testimonium.

Hæc si quis antiquata cōtendat, quia in Iustiniani codice nō inueniūtur ita inserta; per Carolū renouata cognoscat qui in suis capitularib. [e] *l. 6. c. 281. ait inter cætera.*

C. XXXVII.

VOlumus, atq; pręcipimus, ut oēs ditioni nostræ, Deo auxiliāte, subiecti, tam Romani, quam Frāci, Alemani, Bauari, Burgundiones, Saxones, Turingi, Frisones, Galli, Britones, Longobardi, Guascones, Beneuentani, Gothi, Hispani, cæterique nobis subiecti omnes quocumque videantur legis vinculo constricti, uel consuetudinario [f] more connexi, hanc sententiam, quam ex

Ans. ibidem.

OMnes itaque.] HAEC SI QVIS. CASVS. Ne forte aliquis opponeret Grat. dicens supradicta esse antiquata: ideo Grat. respondet dicens, quod Carolus ea per legem sequentem confirmauit, in qua præcepit Romanis, & Francis, & omnibus hominibus sui imperii, vt legem illam teneant, quā ad interrogata Abiatij ducis re nō pōt, & non loquit de Longobarda, quæ nunc est, quia in ea hoc nō cōtinetur, sed in ea, quę est in Gallia.

e ¶ Capitularibus.] Id est, in Longobarda, non tamen inuenitur quæ in ea nunc est, sed in Gallia.

f VOlumus.] ¶ Vel consuetudinario.] Extra de eo qui mit. in pos. c. 3.

De persi-

DE persona.] CASVS. Quidam presbyter Hispanus accusatus fuit coram iudice sæculari, & conuictus ab aduersario, expulsus est ab ecclesia, & in exiliũ missus. quod cum significatum esset Greg. delegauit hanc causam Ioan. defensori eunti in Hispaniam, docens, ꝙ non adhæsit, qui dixit solum epm esse ordinarium in licem cleric. & per hoc quod dicit, doceat prius, &c. Sed tu dicas, ꝙ prælati ecclesiæ collegiatæ habent iurisdictionẽ, vt 15. q. 1. c. 1. extra de immu. eccles. non minus extra de iudi. c. 2. C. de iurisd. om. iud. l. vlt. extra de off. ord. cũ ab ecclesiarũ. sed qd hic dr. prius doceat, &c. dicas prius quã sęcularẽ. H. tñ dixit solum episcopum habere potestatem excommunicãdi, vt 16. q. 2. visis. in fi. vbi dr ꝙ excõicatio sit mucro episcopalis, & ꝙ solus episcopus debeat de causis matrimonialib. cognoscere. 35. q. 6. multorũ & melius dicit noua constitutio. ext. de excess. prel. accedentibus consuetudo tamen in talibus dat iurisdictionẽ, vt 9. q. 3. conquestus. C. de emancip. lib. l. 1.

sexto decimo Theodosij Imperatoris lib. c. videlicet vndecimo, ad interrogata Ablauij Ducis illi, & omnib. rescriptam sumpsimus, [a] & inter nostra capitula pro lege tenendam. consultu omnium fidelium nostrorũ tam clericorum, quàm & laicorum posuimus, lege † cuncti perpetua teneant, idest, Quicunque litem habens, siue possessor, siue petitor fuerit, &c. [vt supra.]

† *lege cunctis perpetuo tenendã.* orig. F. c. c. quicunque.

α ¶ Rescriptam sumpsimus.] *Sic est emendatum ex capitulari. Antea legebatur.* per scripturam misimus.

Item Gregorius lib. 11. epist. 54. Ioanni defensori eunti in Hispaniam monendo dicit.

¶ Presbyter apud episcopum tantum iudicari debet.

C. XXXVIII.

Ansel. l. 3. c. 95.

Nouella 123. §. si quis contra. Apud Iulian. c. 32.

DE persona [a] presbyteri hoc attẽdendum est; quia, si quam causam habuit, non ab alio [b] teneri, sed eps ipsius adiri debuit, sicut nouella constitutio manifestat, quæ luquitur de sanctissimis, & Deo amabilib. ac reuerẽdissimis epis, clericis, & monachis[Imperator Iustinianus Augustus Petro gloriosissimo præfecto prætorio. α Si quis contra aliquem clericũ, aut monachũ [c] aut diaconissam, aut monastriã, aut ascetriam [d] habeat aliquam actionem; doceat † [e] prius sanctissimum epm, cui horum vnusquisque subiacet: * ille vero causam inter eos diiudicet. Et si quidem vtraq; pars his, quæ iudicata sunt nõ acquieuerit, β iubemus per loci iudicem [f] hæc † executioni perfectè mandari, &c.] Ne vero [g] objiciatur, quia de clerico hoc loquitur, non de presbytero sciendũ est; quia superius in eadem constitutione lib. † cod. 1. legitur appellatione clericorum, ẽt presbyteros, & diaconos contineri. Verba autem legis ista sunt: [Presbyteros autem, & diaconos, & subdiaconos, cantores, & lectores, quos omnes clericos appellamus, & reliqua.]

† *adeat*] orig.

† *al. hæc.* In eadẽ Nouella §. presbyteros apud Iulianum c. 30.

† *al.* Lib. 1. c. 51. nouellæ. Auth. de sanctissimis episcopis. Presbyteros.

* Adde ad istud cap. an epi sint illustres: & dic ꝙ sunt similes illustrib. vt probatur in hãd similitudinẽ, & ibi Bald. C. de episco. & cler. propriẽ tñ sunt spectabiles fm Ale. de Imo. in glos. ra. col. 2. ff. de iurisd. omn. iud. Presbyter an possit ab inferiori epo iudicari.

α ¶ Præfecto prætorio.] *Græcè est* μαγίστρῳ θείων ἡμῶν ὀφφικίων *i. magistro diuinorum nostrorum officiorum.*

β ¶ Non acquieuerit.] *In Auth. de sanctissimis episcopis, & apud Iulianum abest negatio.*

Idem Greg. lib. 9. epist. 31. Romano defensori Siciliæ.

¶ Clericus clericum ad publica iudicia non pertrahat.

C. XXXIX.

PEruenit ad nos, quòd si quis cõtra clericos quoslibet

c [c] Aut monachũ.] Conuẽtum nomine monasterij ratione alicui⁹ successionis, quæ obuenit monasterio per eũ. alias non competit actio cõtra monachũ, cũ nihil habeat. vel intellige ꝙ fidei iussit de mãdato ecclesiæ suæ, vel ẽt sine mandato: sed pecunia est conuersa in vtilitatẽ ecclesiæ, vt noua constitutio dicit, ꝙ quibusdã. extra de fideius. Si autẽ monachus cõtra aliquẽ deliquit, ipse monachus conueniendus est, nõ ecclesiã: 2 vt 18. q. 2. hoc tãtum. sicut seruus cõuenitur, qui deliquit, nõ eius dominus. C. de noxa. l. penult. & vlt. i fi. Primo aũt loco castigatio monachi spectat ad abbatem, vt 24. q. 3. corripiant. & ext. de off. ord. quãto. extra de app. reprehẽsibilis. vbi autem procedẽdum est fm ordinem iuris, tunc solus epis est iu. [illegible] H. vt hic dicitur. Alij dicunt ꝙ abbas habet ordinariam iurisdictionem super monachos suos, & excõmunicare eos potest, vt extra de maior. & obed. cum in ecclesijs.

2 Idẽ sentit Inno. ext. de priuile. cum olim pp: in gl. & male. & in tali casu monach⁹ ẽt constituit procuratorẽ, vt ipse not. extra de rescrip. cũ dilecta, in prin.

1 Sed cõ. 16. q. 2. visis. in fine: qd dic, vt plene no. Innoc. extra de offic. ord. quãto. & de præb. in Lateran. & no. per B. extra de priuil. cũ & plãtare §. in ecclesijs.

non debuit accusari nisi coram epo suo. Et [1] hoc probandum inducit legem Iustiniani, in qua cauetur, ꝙ quæcunque sit persona ecclesiastica, non nisi sub proprio epo debet conueniri; cuius sniæ si altera partium non acquiescat, iudex sæcularis eam debet executioni mandare. & si quis objiciat ꝙ lex hęc loquitur de clerico, & non de presbytero, sciat ꝙ nomine clericorum presbyteri, & diaconi continentur, sicut superius in eadem constitutione legitur, cuius verba infra ponũtur.

a ¶ De persona.] De hac habes 2. q. [illegible] in primis.

b ¶ Non ab alio.] Id est, non à contrario quandoque enim ab inferiori potest iudicari 1 H. tamẽ huic literæ

d ¶ Aut ascetriam.] Id est, inclusam, quæ semper ibidem moratur ibi.

e ¶ Doceat.] Id est, adeat.

f ¶ Iud eem hæc.] Si ipsemet non potest, & est similis. C. de ep. [illegible] aud. episcopale.

g ¶ Ne vero.] Hec sunt originaliter verba Gregorij.

PEruenit.] CASVS. In Sicilia erat quidã defensor Papæ nomine Romanus, qui despect[illegible] epis compelle-

pellebat clericos in suo iudicio laicis respondere. quod cum Gregor. audiuit, præcepit ei ne de cætero hoc faceret, sed sub proprio episcopo conueniantur, vt vel ipse cognoscat, vel det iudices delegatos, vel per executorem ipsius partes arbitrios eligere cōpellantur, si alicui partiū eps fuerit suspectus. Si vero laicus, vel clericus contra episcopū causam habuerit: tunc se interponere dēt ille Romanus, vt vel ipse cognoscat, vel eo admonente iudices eligantur. Et si aliter fiat, ordo ecclesiasticus confunditur.

a ¶ Aut si forte.] Extra de foro compet. si quis contra.

b ¶ Executio.] Id ē, executor ad hoc deputatus, s. archidiaconus, vt 25. dist. perlectis, & extra de foro comp. nullus. 1 Cū aūt iudex accusat. in optione actoris erat an vellet, q̄ recusatus delegaret causā alijs, vel q̄ partes cogerentur ad eligendos iudices, vt extra de foro comp. licet, & ca. si quis. Hodie autē si iudex recusatus fuerit, & probata fuerit causa recusationis ad arbitriū recusatoris ipse q̄ recusatus fuerit dabit iudices, vel trāsmittet negociū ad superiorem, vt in cōstit. cū speciali, extra de appell. Sed quęro an iudices delegati ab epo possint partes punire, si non venirent ad iudicium? Nō videtur, quia solus delegatus à principe potest citare, vt in Auth. de litig. §. omnem, colla. 8. nec alijs possūt suas sententias mādare executioni, q̄ ordinarij vel delegati à principe, vt C. de bo. auct. iudi. possid. auth. & qui iurat. ff. de re iud. à diuo. & solus delegatus à principe potest mittere in possessionē. ff. de iurisd. omn. ind. iubere. Potest tamē dici, quod secundum iura nostra subdelegatus habet coerctionem, quia potest interdicere ecclesiam, vt extra de off. deleg. ex litteris, in fine. & secundum legem, modicam saltem habebunt coerctionem subdelegati. C. de sportul. l. 2. & ff. de off. eius cui manda. est iurisd. l. vlt. in fi.

Iudice recusato q̄d fiet. 1 Ista decre. hodie est remota, & fuit in prima cōpilatione: & erat secunda decr. eiusdē tit. & est palea. s. c. nullus clericus.

Delegatus epi an possit citare.

opprimebantur. Quod cum Gregorius audiuisset per episcopum Fælicem, & Ciriacum abbatem, præcepit ei vt hoc fieri non permittat, ne dum simplicitati studet, disciplina negligatur.

d ¶ Simplicitati.] Supra 39. dist. Petrus.

causam habeat, despectis, eorum episcopis eosdem clericos in tuo facias iudicio exhiberi. Quod si ita est, quia valde constat esse incongruum; hac tibi auctoritate præcipimus, vt denuo hos facere non præsumas; sed si quis contra quemlibet clericum causam habuerit, episcopum ipsius adeat; vt aut ipse cognoscat, aut certè ab eo iudices deputētur; aut si fortè [a] ad arbitros eundum est, partes ad eligendos † iudices ab ipso executio [b] deputata compellat. Si quis vero clericus, vel laicus cōtra episcopum causam habuerit; tunc te interponere [c] debes, vt inter eos, aut ipse cognoscas, aut cērte te admonente sibi iudices eligant. Nam si sua vnicuique episcopo iurisdictio non seruatur, quid aliud agitur nisi vt per nos, per quos ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur?

† eligendum iudicem.] orig.

Idem Ianuario episcopo Caralitano, lib. 3. epist. 26.

¶ A laicis iudicibus clerici non sunt opprimendi.
C. XL.

FRatris & coepiscopi nostri Fælicis, & Ciriaci abbatis relatione cognouimus, quòd in insula Sardinia sacerdotes à laicis iudicibus opprimantur, & fraternitatem tuam ministri tui despiciant: dumque solum simplicitati [d] a vobis studetur, quantum videmus, disciplina negligitur.

Idem Gregorius Mauricio Imperatori, lib. 4. epist. 31 seu cap 75.

¶ Sacerdotes à Regibus sunt honorandi, non iudicandi. C. XLI.

SAcerdotibus autem non ex terrena potestate dn̄s noster citius indignetur, sed excellenti consideratione propter eū, cuius serui sunt, eis ita dominetur, vt etiā debitā reuerentiam impendat. Nam in diuinis eloquijs sacerdotes aliqn̄ Dij, aliqn̄ angeli vocantur. Nam & per Moysem de eo, qui ad iurm deducēdus est, dicitur: [Applica illum ad Deos, id est ad sacerdotes.] Et rursus scriptum est: [Dijs non detrahes,] scilicet sacerdotibus. Et propheta ait: [Labia sacerdotis custodiunt [e] scientiam,

Nicolaus epist. 7. ad Michaelem Imper. c. 35.
Exod. 22.
Ibidem.
Malach. 2.

e ¶ Interponere.] Hoc verum est in modicis, vel minimis causis: nam maiores causæ episcoporum ad metropolitanum deferuntur, ut 6. q. 4. si inter. 9. q. 3. conquestus. & 80. dist. c. 1.

FRatris.] CASVS. Ianuarius episcopus Caralitanus intantum erat simplex, q̄ clerici sui eum despiciebant, & sacerdotes in Sardinia a sæcularibus iudicibus

SAcerdotibus.] CASVS. Mauritius Imperator compellebat clericos sub se respondere: & eis debitam reuerentiam non impendebat. quare Greg. scribit contra ipsum, docens quod omnes sacerdotes debet generaliter honorare, cū nesciatur qualis quisque sit futurus in futuro iudicio: & q̄ ipsos debeat honorare, probat vna ratione, scilicet quia Deus vocauit eos deos. & Malachias propheta ipsos Angelos appellauit: & duobus exemplis, scilicet Constantini, & paganorum Imperatorum, qui sacerdotibus sui temporis reuerentiam exhibuerunt. Ratio incipit ibi. [Nam in diuinis eloquijs.] Exemplum Constantini ibi, [Ecclesiastica quoque.] Exemplum paganorum est ibi,] Ante eum.]

e ¶ Custodiunt.] Id est custodire debent, vt infra ead. q. 3. nolite.

a ¶ Appel.

1 Arg. ad hoc q. d. dñs vbi de hoc. ar. cō tra. C. de tes. neq;. C. de li be. cau. iube- mus. Arch.

a ¶Appellat.] Ergo ex sola appellatione nominis aliq̃s consequitur ius 1 sic 12. q. 4. dicat. C. de lati lib. tol. §. pe. ext. de præsump. illud. inst. de ado. §. vlt. arg. contra 2. q. 1. multi. in fi. vbi dicit, quòd sola nominatio non suffi- cit. C. de prob. non epistolis. & l. fi.

INolita.] CASVS. Relatũ fuit in Mileuitano concilio, ꝙ clerici clericos suos episcopis relictis ad sæcularem iudicem traherent: quare statuit concilium, ut hoc de cętero non fiat: & si quis de extero præsumet, super hoc conuictus, causam perdat, & etiam a communione repellatur. Inolita i. consueta. Et loquitur hoc capitulum de actore sequẽs de reo. d ¶Inolita.] Hoc c. de actore, & sequẽs de reo loquitur. Et no. ꝙ si actor traxerit reum ad iudicem nõ suum perdit causam, sed si reus traxerit actorem pro conuicto habetur, ut C. de iurisd. om. iud. in criminali: hoc tamẽ intelligas lite contestata, quia si ante litis contestationẽ desistit, non incidit in pęnã 3 ut inf. ca. c. proxi. & ff. rẽ ra. ha. amplius, & ff. de in ius voc. quamuis. licet sit arg. contra. C. de transa. si quis maior. sup. ead. placuit. Et quod dicit, quod causam perdit: dicũt quidam ipso iure, verius credo, quòd per sententiam, & hoc innuit hoc uerbum, conuentus.

Auctoris punitio reũ ad iudicem non suũ trahẽtis.

3 Idem Bar. Bal. An. Cy. & Pa. de Ca. in d. l. in cri- mi. in gl. alle.

Clerici an possint in iudicẽ non suũ consentire.

e ¶Pontifice.] Hic manifeste habes, ꝙ in causa ecclesiastica neuter potest adire alium iudicem, siue in ciuili, siue in criminali negocio laici autem sine consensu ordinarij eligũt aliũ iudicem in ciuili negotio, vt ff. de iud. l. j. C. d iurisd. om. iu. l. 1. sed non in criminali, ut C. de iurisd. om. iu. in criminali. j. e. c. si quis cũ clerico, sed in clerico requiritur consensus epi, & etiã proprius consensus. at hic. & 9. q. 2. c. 1. & 3. c. clericũ. & nullus. & c. inolita & 6. q. 3. denique. & 3. q. 6. non liceat. ext. de fo. cõp. significasti. Et est triplex ratio quare laicus potest, & nõ clericus: quia laicus potest iurare sine licentia sui iudicis, sed clericus non, ut extra de iur. calum. inhærentes. Sed non posset coram laico litigare, nisi ibi iuraret. Item ab alio episcopo non potest ordines accipere, ergo nec iudiciũ, quod maius est, ut 9. quæst. 2. nullus primas. Item non potest ab alio, quam a suo prælato petere iudicium animæ, quod est occultum, ergo multo fortius nec manifestum

& legẽ requirent ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est.] Quid ergo mirũ, si illos vestra pietas dignetur honorare, quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut angelos, aut Deos ipse etiam appellat[a] Deus? Ecclesiastica quoque historia testatur: quia cum piæ memorię Constantino principi scripto oblatæ accusationes contra episcopos fuissent, libellos quidem accusationis accepit, & eodem, qui accusati fuerant, episcopos conuocans, in eorum conspectu libellos, quos acceperat, incendit[b], dicens. Vos Dij estis, a vero Deo cõstituti. Itẽ, & inter vos causas vestras discutite: quia dignũ non est, vt iudicemus Deos. In qua tamen sentẽtia sibi maigs ex humilitate, quàm illis aliquid præstitit ex reuerentia impensa. [Ante eum quippe pagani in Rep. principes fuerunt, qui verum Deum nescientes, Deos ligneos, & lapideos colebant; & tamen eorum sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid ergo mirum, si Christianus Imperator veri Dei sacerdotes dignetur honorare, dum pagani, vt prædiximus, principes, honorem impendere sacerdotibus nouerunt, qui dijs ligneis & lapideis seruiebant? Hæc α ergo non tantum specialiter[c], quantum generaliter pro omnibus asserimus sacerdotibus: quoniã adhuc nescimus, quis in terribili iudicio Dei qualis futurus sit. Etenim Paulus egregius prędicator dicit: [Nolite iudicare ante tempus, donec veniat Dominus, & reliqua.] Nam sunt multa, quæ de iudicio illius homines ignorant: quia fortasse, quæ vos laudatis, ille reprehendet; & quæ vos reprehenditis, ille laudabit.

sup. ea. continua. §. item Constantinus. 2. Aug. epist. 66.

1. Cor. 4.

α ¶Hæc ergo.] *Sic etiam habet locus hic apud Nicolaũ in epistola cuius initium*, Proposueramus *sed in originali prorsus hæc leguntur*. Hæc ergo pietati dominorum non pro me, sed pro cunctis sacerdotibus suggero. *Et multis interiectis quæ hic non referuntur subdit.* Nam adhuc nescimus, quis sibi, qualis sit, & Paulus egregius prędicator, &c. *præstat que omnino integrum illum locũ legere Apostolicæ libertatis plenum.*

Item ex concilio Mileuitano

¶*In cõcilio Mileuitano, quod habetur, nihil tale extat. Et ipso tamen citatur etiam ab Innoc. iij. in c. si diligenti. extra de fo. comp. Habetur autẽ in Toletano 3. c. 13.*

¶Qua pœna feriatur clericus clericum ad sæcularia iudicia pertrahens. C. XLII.

In Tolet. 3. c. 13.

INolita[d] pręsumptio vsque adeo illicitis ausib. aditum patefecit, vt clerici conclericos suos, relicto Põtifice[e]

2 Secundum q. bene inducitur auctoritas Apost. sed qd sequitur fuit se in M. & D. Isi. secũdum L.

b ¶Incendit.] Hic vides, ꝙ iudex debet destruere libellum qui non est legitime compositus, ut 2. q. ult. c. ult.

c ¶Specialiter.] Pro bonis. sed etiam generaliter pro bonis, & malis 2 uel non tantũ pro præsentib. qui nunc accusantur, & non conuincuntur, sed etiam pro omnib. alijs 13. q. 2. non æstimemus,

SI quis cum clerico.] CASVS. Duo dicuntur in hac lege. Primo di. q in pecuniaria causa actor debet clericu conuenire corā epo suo: qui causam debet examinare sine damno sportularū, & sine dilatione. Sed si eps nō vult causam pecuniariā dirimere, ad seculares iudices recurratur. Si vero vult eam dirimere sine scriptura oīa procedere debēt, nisi partes velint, q ipsa acta redigantur in scriptis. Secundo dr, q in causa criminali de ciuili crimine recurrendum est ad iudices sæculares, qui intra duos menses a tpe litis cōtestatæ causam criminalem decidant, non tñ clericū puniant, nisi prius ab epo suo fuerit degradatus. & hæc particula non tenet. pro crimine vero ecclesiastico tñ ad iudicem ecclesiasticum recurrat. Scda pars incipit ibi, [Quod si de criminali.]

a ¶Damno.] Sportularum, ad quas clerici non tenentur, ut in Auth. de sancti. epis. §. sportularum, coll. ix. ergo nec aduersarij ipsorum teneri debent, ut C. de fruct. & lit. expen. l. vlt. 1

b ¶Noluerit.] Illud non tenet, Vel dic noluerit, id est, non potuerit, quia ext. de iudi. forte talem causam qualiter. in non potest audire. Sed contra

1 Vt patet

¶Qui cum clerico litigium habet, episcopum ipsius adeat. C. XLV.

Iuo p. 6. c. 427. & p. 16. c. 150.

ij SI quis cum clerico litigium habuerit, si quidem de causa pecuniaria, adeat prius episcopum, cuius iudicio clericus suppositus est. Ille enim sine dāno a, & sine dilatione cōpetentem finem liti impositurus est. Sin autem noluerit α b episcopus litem dirimere, tunc ad ciuilem iudicem disceptatio causæ perueniat. Vbi autem episcopus causam dirimere vult; sine scriptura b omnia procedant, & diffinitiua sententia sine scriptis ab eo proferatur. β ¶Quod si de criminali γ causa litigium emerserit, tunc competentes iudices in hac ciuitate, vel in prouincijs interpellati consentaneum legibus terminū causæ imponant: ita tamen, ut disceptatio litis duorum d mensium spatium non excedat, a litis contestatione numerandum δ. *Item.* [¶In criminalibus vero causis nunquam sine scriptura procedere debet.] Non aliter autem puniatur e clericus, nisi obnoxius repertus, sacerdotio nudatus fuerit ab episcopo suo, vel clericatus honore. Sin autem crimen ecclesiasticum est; tunc secundum canones ab episcopo suo causæ examinatio, & pœna procedat, nullam communionem alijs iudicibus in huiusmodi causis habentibus.

α ¶Noluerit.] *Ita etiam apud Iulianum & Iuonem et sic legit auctor glossæ: sed in nouella ipsa Iustiniani additur* uel non potuerit.

β ¶Proferatur.] *In nouella ipsa sequuntur hæc*, nisi fortè partes voluerint, vt in scriptis ea inferatur. Quòd si, &c. *Apud Iuonem loco dictionis*, proferatur, *est* inferatur; *qd suspicionem facit intermedia scriptoris vitio deesse.*

γ ¶De criminali.] *In nouella Iustiniani addit*, ciuili *ch.*

δ ¶Numerandum.] *Quæ sequuntur usq; ad uers.* Non aliter, *neque in nouella, neque apud Iulianum, aut Iuonem, neque in uetustis Gratiani codicibus habentur: sed ob doctorum citationes non sunt e puncta.*

Item ex concilio Chalcedonensi, c 9.

¶Clericus aduersus clericum negocium habens, sæcularia iudicia non exerceat. C. XLVI.

Extra de foro compet. c. 1. Poly. l. 4. ti. 41. Burch. l. 2. c. 183. Iuo p. 6. c. 228. † al. iudicium.

SI clericus aduersus clericū habeat negocium; non relinquat suum epm, & ad sæcularia iudicia non concurrat, sed prius negociū agitetur apud propriū episcopum: vel certè α si fuerit negociū† ipsius episcopi, apud arbitros f ex vtraq; parte electos audiatur g negocium

c ¶Sine scriptura.] in Auth. de Sine scriptura proce san. episc. §. dit eps cum iudicat si quis autē inter suos clericos. pro pecunia. Similiter in modicis vbi de hoc. causis nō requiritur scriptura, vt in auth. de mā. prin. §. si tibi. coll. 3. Nō obst. 2. 2. q. 1. in primis ubi dr sententia nulla, quæ sine scripto pfert illud enim tantum tenet in criminalibus, & maiorib. negotijs.

d ¶Duorum.] Hoc non tenet, ut 3. q. 3. §. spatium.

e ¶Puniatur.] Nec illud tenet, ut extra, de iudi. cum non ab homine.

SI clericus.] CASVS. Quatuor articuli cōtinentur in hoc c. Primus est, q si clericus litē hēat aduersus clericū, coram suo epo cōqueratur. Secundus est, q si eps litē habeat cōtra suū clericum, coram arbitris ab utraque parte electis negocium terminetur. Tertius est, q si clericus habeat causam aduersus suum, aut aliū episcopum, recurrat ad synodū prouinciæ. Quartus est, quod si episcopus uel clericus litē habeat cōtra metropolitanū, pergat ad primatem, vel ad vrbem Constantinopolitanam. Secundus articulus incipit ibi, [Vel certe.] Tertius incipit. [Et si clericus.] Quartus ibi, [Si uero contra ipsius prouinciæ.]

f ¶Arbitros. Et hęc est ratio: quia metropolitanus nō est iudex clerici. vnde sub eo non debet conueniri; nec coram episcopo debēt conueniri, cum nō possit esse actor & iudex. ut extra de restit. spol. conquerente, & extra de concess. præb. & eccl. non uacan. post electio. in fi. Sed quis coget eum eligere arbitros? Respondetur, episcopus, licet sit ei suspectus, vt extra de appel. secundo requisiti. Item in alio casu cogit ipsum eligere arbitros, scilicet cum recusat eum, vel delegatum ab eo, vt 3. ead. peruenit.

Arbitros eligere qñque coguntur litigantes.

g ¶Audiatur.] sup. 6. q. 2. eps contra. sed ibi soluitur.

a ¶Syno-

a ¶Synodi.] Ergo si habetur ciuilis causa cõtra episcopum, solus metropolitanus non põt audire, vt hic, & 6.q.4. § inter. sed fortè hoc nõ tenet in maioribus causis: uel loquitur secundũ antiqua tẽpora, quãdo pro singulis causis fiebat concilium, ut infra ea.q.3.c.2.& 3.

EX HIS OMNIB. CASVS. Iste §. diuidit in duas partes. In prima parte concludit ex supradictis dicens, quod ad secularem iudicem, nec in ciuili, nec in criminali cã est clericus producẽdus, nisi episcopus ciuilem causam decidere nolit, uel nisi in criminali clericus prius ab episcopo fuerit degradatus. sed malè excipit Gra. nisi dicat allegãdo. In scdа parte respicit illud c. te qdẽ. & exponit duobus modis illud uerbum .s. nõ cognitorem secularium negociorũ te vult De⁹. & primo sic: nõ vult Deus te ordinare cognitorem seculariũ negociorũ, idest, nõ vult te inũgi in episcopum ad hoc tantum, ut sis cognitor seculariũ negociorum: sed ut potius animarũ lucris intendas: Non tamen prohibetur ad tempus negocia secularia terminare. Secũdo exponit ita, ut secularia negocia intelligãtur seculariũ uirorum quę vacantes laici sibi debent ad inuicem exhibere: negotia uero secularia de rebus secularibus ecclesię, & clericorum, siue sint criminalia, siue ciuilia, nõ nisi apud episcopũ sunt uentilanda. Secunda pars, incipit ibi, Illud autẽ. Sequentia duo. cap. patent.

a ¶In.

Si quis verò contra hæc fecerit, canonum subiaceat correptionibus. ¶Et si clericus aduersus suum, uel aliũ episcopum habeat causam, apud audientiam synodi a prouinciæ eius conquiratur. ¶Si vero contra ipsius prouinciæ metropolitanum episcopum episcopus siue clericus habeat controuersiam, pergat ad ipsius diœcesis primatem, aut certe ad Constantinopolitanæ regiæ ciuitatis sedem, vt eorum ibi negocium exquiratur †.

† *terminetur.*

a ¶Vel certè si fuerit.] *Gracè est, ἢ γοῦν γνώμῃ αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου, παρ' οἷς ἂν τὰ ἀμφότερα μέρη βούλονται τὰ τῆς δίκης συγκροτεῖσθαι*, vel certe ipsius episcopi sententia, apud eos, quos vtraq; pars uoluerit, ea, quæ ad iudiciũ pertinent agitentur. *Nec longe aliter vertit Dionysius, cuius versionem attulerunt Burchardus, & Iuo, & Innocentius. extra de foro compet. c. 1. sententia vero, quæ hoc loco ex prisca versione elicitur, habetur paulo post in vers.* Etsi clericus aduersus suum. *Quare non bene hic inculcatur: sed ob glossam non est mutatum.*

Item ex concilio Agathensi, c. 32.

PALEA. Cap. XLVII.

iij Clericũ nullus præsumat apud sæcularem iudicẽ episcopo nõ permittente pulsare. Sed si pulsatus fuerit, non respondeat, nec proponat, nec audeat criminale negocium in iudicio sæculari proponere.

7. ca. clericũ nullus. Iuo p. 6. c. 367.

¶Abest a plerisq; uetustis exemplaribus, & frustra hic repetitur quod plene idem habetur supra eadem c. clericũ nullus. Dilectionis autem uarietate ibi notatum est.

Ex his oĩbus datur intelligi, q clericus ad publica iudicia nec in ciuili, nec in criminali causa est producendus: nisi fortè ciuilem causam episcopus decidere noluerit uel in criminali sui honoris cingulo eum nudauerit. ¶Illud aũt quod in epistola Clementis dictum est, [Non cognitorem secularium negociorum te vult Deus esse.] ex episcopali unctione intelligendum est. Non enim in epm̃ vngitur, ut cognitor secularium negociorum resideat sed ut procurator animarum, & distributor spiritualium existat. Prohibetur ergo secularibus negocijs occupari, non ad tp̃s sequester fieri. Vel secularia iudicia, non de rebus secularibus, sed secularium uirorũ intelligẽda sunt. Iudicia de rebus secularib. secularia appellãtur, iuxta illud Apostoli: [Secularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles, qui sunt in ecclesia cõstituite.] Iudicia uero seculariũ secularia appellantur, iuxta illud Apostoli in epistola Clementis: quod ex subsequentibus datur intelligi, cum dicitur: [Hæc opera, quæ tibi minus congruere diximus, exhibeant sibi inuicẽ vacantes laici] Prohibentur ergo clerici a cognitione negociorum seculariũ virorũ, non secularium causarum. Negocia quippe clericorũ, siue criminalia, siue ciuilia fuerint, nõ nisi apud ecclesiasticũ iudicem uentilanda sunt.

7. eo. te quidem.

1. Cor. 6.

7. eo. te quidem.

Vnde Hadrianus Papa ait, c. 35.

¶Non nisi in foro suo audiatur clericus. C. XLVIII.

In c. Hadriani, c. 35.

Clericus siue laicus, si crimine, aut lite pulsatus fuerit, non alibi, quam in foro suo prouocatus audiatur.

Idem ibidem, c. 40.

Ansl. li. 3. c. 81.

a IN clericorum.] Sup. 2. q. 1. in primis. in fi. extra de iud. at si.
RES VERO. CASVS. Quia supra in multis c. facta est mentio de rebus litigiosis: ideo Gratianus nunc docet, quod res litigiosa non debet transferri ad aliquam personam

C. de fund. & saltib. reipub. lib. 11. l. si qua. nec res litigiosa potest dedicari, ff. de litig. l. vlt. qui autem rē litigiosam alienat: & alienatio nulla est, & præterea punitur venditor, & emptor si sciuit rem litigiosam. vt ext. vt lite pēd. ecclesia. C. eo. l. vlt. In casib. tñ licite alienatur res litigiosa, s. ex causa dotis, vel transactionis, vel donationis propter nuptias, vel ex cā legati, vt diuisionis rerū hæreditariarū, vt C. de litig. l. vlti. Item licite alienat res litigiosa, q̄ seruari nō potest ff. fa mil. ercisců. alienationes & ff. de petit. hæred. diuus.

Litigiosa res certis in casibus alienari potest.

¶ De eodem. C. XLIX.

Ans. ibidem. Deusdedit p. 3.

IN clericorum [a] causa, huiusmodi forma seruetur, ne quemquam eorum sententia a non suo iudice dicta constringat.

Res vero in litigio posita ante legitimum cognitionis euentum in nullam debet omnino transferri personam.

Vnde Gelasius Papa Quingesio a episcopo.

a ¶ Quingesio.] *In antiquis exēplaribus partim est ista vox partim* Lucio, *partim L partim* Quinquagesimo.

¶ In nullam transferatur personam res in litigio posita ante cognitionis euentum. C. I.

QVia [b] res in litigio [c] posita in nullam transferri potest omnino personam, donec legitimæ cognitionis euētu, cui potius debeatur, iudiciaria disceptatione possit agnosci; ex eadem re quispiam non finatur exigere [d] pensiones: sed in eodem statu, re eadē posita, in quo videtur (sicut dictum est) ante cōstituta †, quisquis sibi putat quidpiam posse competere, iuridico pulset examine, præiudicijs omnibus inde submotis.

† al. constitutam litem.

sup. q. 1. inolita.

c ¶ In litigio.] Res dr̄ litigiosa de cui° dñio vel quasi causa uertit inter petitorem, & possessorē, vel iudiciaria conuentione, uel precibus pricipi oblatis & per eum aduersario cognitis, ut in auth. de litig. l pri. coll. 8. 1

Litigiosa res quæ dicitur.

d ¶ Exigere.] Hoc intellige cū possessorē suspect° alias; possessor semp utitur fructib. pēdēte lite, ut 16. q. 4. uolumus. extra ut lit. pē dente a memoria.

1 Et not. q aut. quæ ponitur. C. de litig. auth. res litigiosa. in corporalib. locū hēt, ut patet in auth. de litigio. §. adhoc. Hic adde qđ notatur ext. ut lit. pēdē. & de alie. iud. mu. de restitu. spol. cau. sa. c. 1. & de resti. spol. sæpe. Arch.

QVAESTIO II.

QVōd vero [e] *culpa illa suspēsione digna sit, capitulo illo Mileuitani concilij liquido constat. Si enim communione priuandus est, qui clericum ad ciuilem iudicem crediderit pertrahendum, multo magis suspensione dignus est qui sui episcopi iudiciū interpellantem ad iudicium seculare pertrahere non dubitauit.*

QVod uero CASVS. Hic intitulatur secūda quæstio qua q̄ritur, an hæc culpa q clericus clericū aliquem inuitum trahit ad iudicem sæcularem, digna sit suspēsione. Et respondetur, q sic: nam si dignus ē priuari communione, ut sup. ead. q. 1. inolita. multo magis dignus est suspensione.

QVAESTIO III.

S*Ed ponatur* ...

sonam ante sententiam diffinitiuam.

QVia res.] CASVS. Iste dupliciter poni solitus est. Et primo sic. Reus possidebat rē litigiosam: quæsitum est a Gelasio, utrū actor possit exigere pensiones. Et respōdetur q non, ante legitimæ cognitionis euentum: sed res debet apud reum permanere, donec apparuerit cui res potius debeatur: & si quid factum fuerit lite pendente in præiudicium alterius partis, nihil ualeat. & secundum hoc expone, [Non finiatur.] supple nisi sit possessor. Potest etiā alio modo poni. ut Beneuentanus ponit. Cum de quadā re inter actorē & reū litigiū uerteretur, nec aliquis eorum esset in possessione illius rei: quæsitū fuit quis debeat de illa re recipere, & exigere pensionem. Et respondet Gelasius Papa, q nec actor, nec reus: sed res debet permanere in eodem statu in quo posita est, usque ad sententiam diffinitiuā: cassatis omnibus priuilegijs, uel rescriptis, quæ contra hoc possunt dari lite pendente.

b ¶ Quia res.] Nec etiā actionem pōt quis cedere alij, postquam res est deducta in litigium, ut C. eod. l. 2. nec ualet priuilegium impetratum tempore litis, ut ext. de rest. causam. 16. quæst. 6. placuit. C. unde ui. auctoritatē.

e ¶ Quod uero.] Et est certum q sic sup. ead. inolita.

SEd ponatur.] Hæc q. diuiditur in x. partes, in quarum prima probat per xx. cā. quod sententia pastoris siue iusta, siue iniusta timenda est. Secunda ibi, [Verum hoc.] Tertia ibi, [Sed hoc.] Quarta ibi, [De his.] Quinta ibi, [Si ergo.] Sexta ibi, [Cum ergo.] Septima ibi, [Idem est.] Octaua ibi, [Quod autem.] Nona ibi, [Excommunicationis.] Decima ibi, [Presbyteris.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur tertia questio, ubi quæritur, si hæc culpa digna non sit suspensione, scilicet, q propter hoc non debeat suspendi, quod traxit clericum ad iudicem sæcularem. si tamen suspensus fuit propter hoc, & post suspensionem diuina celebrauit: utrum debeat deponi? Et respōdet quod sic, ut inf. ead. si quis presbyter & c. si quis episcopus. Et procedit hoc ordine Gratia. in hac quæstione. Primo probat, quod sententiæ episcopali parendum est siue iusta, siue iniusta: & hoc vsque ad §. [Præmissis.] Deinde probat contrarium, & respondet allegatis, tandem dat solutionem. Primum autem

tem cap. huius quæstionis planum est.

a ¶ Sed ponatur.] Hic quærit an ille sit dignus depositione, qui excommunicatus, vel suspensus celebrat? Et certe sic, vt inf. ca. si quis presbyter, & ext. de cle. excõ. mi. c. 1. 2. & 3. & beneficio poterit priuari. eod. tit. c. fraternitati. nisi dispẽsetur cum eo, vt 63. dist. Salonitanæ. Magister tamen prosequitur aliã quæstionem, scilicet, vtrum sentẽtia teneat siue iusta, siue iniusta. Tribus autem modis dr̃ snĩa iusta siue iniusta, vt inf. ca. 5. si ergo. scilicet ex animo cũ malo, vel bono zelo sententiat. Ex causa, scilicet cum certa causa subest vel non subest. Ex ordine cum seruatur vel pmittitr̃ ordo iuris. Item sentẽtia alia est cõdemnationis, alia excõicationis, alia suspẽsionis alia præcepti: q̃ tñ improprie dr̃ snĩa. Sententia cõdemnationis, semp tenet, nisi sit iniusta ex ordine: tunc nõ valet, vt 2. quæst. 6. diffinitiua [1] alias semper tenet, nisi appellet ab ea. Item sentẽtia excõicationis ordinẽ requirit, & etiã causę cognitionem, vt 2. q. ... nemo episcop⁹. ext. de appel. reprehensibilis. ext. de sent. excomm. sacro. siue tamẽ sit iniusta ex causa, vel ex animo, vel ex ordine, semper tenet, vt inf. ead. si eps. Forte nec releuatur per appellationẽ, nisi quo ad cognitionem, vt extra de sentent. excom. per tuas. Sentẽtia autem mandati vel precepti non ligat, nisi id quod pcipitur spectet ad officiũ præcipientis. 7. q. 1. qa frater noster. Primo autẽ pbat Grat. vsq; ad §. [Præmissis.] inf. in c. si episcopus. q sententiæ episcopi etiam iniustæ sit parendum: deinde probat eam quemquem apud Deum non ligare, de hac materia plenius habetur 2. q. 1. in summa.

Snĩa dr̃ iusta vel iniusta tripliciter.

Sententia est multiplex.

1 Sub. exceptis ĕt casib. positis sub c. 5. diffinitiua. Excõicationis snĩa in duob. casib. non est timẽda.

2 Hãc snĩam sequit Go. in hac decre. cũ a quorundã dicẽs, q hic est casus spãlis in quo nõ tenet snĩa a suo iudice lata. Sed Bart. Bri. ibi notat contra intel... Alanus ... ere. ... indulgentiã.

tur [a], *quod hæc culpa suspensione digna non fuerit; quæritur, vtrum sit deponẽdus, qui officium contra prohibitionem episcopi celebrare ausus est. Sed q sententia episcopi siue iusta siue iniusta fuerit, timenda sit, Gregorius homilia 26. in Euangelio testatur dicens.*

¶ Timenda est sententia pastoris. C. I.

SEntentia pastoris, siue iusta, siue iniusta fuerit, timenda est. [b]

¶ *Ipsa prorsus B. Gregorij verba leguntur inf. ead. c. non solum. vers. vtrum iuste.*

Item ex concilio Antiocheno † c. 6.

¶ A suo episcopo excommunicatus, non est ab alio recipiendus. C. II.

SI quis a proprio episcopo excõmunicatus est; non est prius ab alijs [c] debere suscipi, nisi aut a suo fuerit receptus episcopo, aut concilio [d] facto episcopis [a] occurrat, & respondeat, & si synodo satisfecerit, quòd statuerit [e] sub alia sententia eum recipi. Quod etiam circa laicos, & presbyteros, & diaconos, & omnes, qui in clero sunt, conuenit obseruari.

† Et in Aquisgr. ca. 72.

Burc. l. 11. c. 37. Iuo p. 14. c. 27. & 101. Pann. l. 5. c. 101. Deusdedit p. 4. ¶ al. satisfecerit, statuimus.

a ¶ Episcopis.] *Apud auctores indicatos prior tantum pars huius canonis refertur, & ex versione Dionysij; quæ etiam in toto hoc loco longe melior est* aut certe (*inquit*) ad synodum, quæ congregatur occurrens pro se satisfaciat & persuadens concilio, sententiam suscipiat alteram. *Græcè enim est,* τῇ ἰδίᾳ συνόδῳ ... *ἀπόφασιν.*

Item Nicolaus Papa ad Lotharium Regem in epistola, cuius initium, [*Audito.*]

¶ Excommunicationis meretur sententiam, qui excommunicatis communicat. C. III.

PRęcipue Gualdradæ pellicis tuæ, & iamdudum a te repudiatæ cõionem declina: excommunicata est. n. & vsque ad præsentiam nostram ab omni Christianorum contubernio sequestrata. Quamobrem cauendum est, ne cum ea pari mucrone percellaris sententię, ac pro vnius mulierculę passione vinctus, & obligatus ad perẽne traharis exitium. Deterius quippe in populis prælati delinquunt: ac per hoc ipsi crudelius, quàm cæteri

Ans. l. 3. c. 66. Regino chron. l. 2.

b SEntentia.] ¶ Timenda est.] nisi in duobus casib. scilicet cũ sententia est post appellationem lata: & cum continet intolerabilem errorem, extra de sententen. excommunicatio. per tuas. tertium casum apponũt quidam, cum pro indebitis exactionibus aliquis excommunicatur, ut extra de excess. præla. cum a quorundam. 2

SI quis a proprio.] CASVS. Quæsitum fuit in Niceno concilio, vtrum clerico a proprio epo excommunicato sit ab alijs cõmunicandum? & respondet q non: nisi a proprio episcopo fuerit absolutus, vel nisi in synodo satisfaciens fuerit reconciliatus. quod non solum circa clericos, sed etiam circa laicos est obseruandum.

c ¶ Ab alijs.] Similiter qui suspensus est ab vno, suspensus est quantum ad omnes, vt 7. q. 1. si quis presbyter, & 4. q. 5. quisquis.

d ¶ Concilio.] Hodie solus metropolitanus cognoscit de causa excommunicationis, ut ext. de sent. excommu. per tuas.

e ¶ Quod statuerit.] Scilicet synodus.

PRæcipue.] CASVS. Lotharius dimissa Theberga uxore legitima, Gualdradam superduxit, quã legitimã esse dicebat uxorẽ, sed lata sententia diuortij inter eos, cum Gualdrada nollet sententiæ parere, fuit excõicata, post quam excõmunicationẽ ferebatur Lotharius ei occulte

culte cõicare. scribit ergo Nicolaus & monet Lothariũ, vt eius communionem declinet: qđ si nõ fecerit duob. vel tribus testib. adhibitis cum ea pari mucrone sententiæ percelletur: & ꝙ debeat abstinere, probat quia fortius puniuntur prælati, quam alij: quia grauius peccãt: quia per eorum delicta exempla perditionis magis trãsmittuntur ad subditos, quam per alios.

a ¶ Puniuntur.] inf. 25. q. 1. nulli fas.

b ¶ Duos. Ergo in causa denunciationis idem potest esse iudex, accusator & testis. extra de sim. licet. Item est hic arg. ꝙ Euãgelica admonitio nõ solum habet locũ in occultis, sed etiã in manifestis, 2. qõ. 1. peccauerit.

Pastor. p. 3. c. 5.

† Conc. tex. in l. moris. §. iste fere. ff. de pœ. & l. nemo. C. de sum. trin.

puniuntur, [a] † vt ait B. Gregorius: [Scire etenim prælati debent, quia si peruersa vnquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Vnde necesse est, vt tanto se cautius a culpa custodiant, quanto per praua, quę faciunt, non soli moriuntur.] *& infra.* ¶ Cæterum præcaue, ne quãdo nobis secundum Domini præceptum duos, [b] aut tres testes adhibeamus, immo vero ne hoc sanctæ ecclesiæ dicamus, & (quod non optamus) de cætero fias cunctis sicut ethnicus, & publicanus.

Matth. 16.

¶ Sumptum est caput hoc ex epistola Nicolai, quæ incipit. Audito reuertente misso vestro, *& extat Romæ in monasterio Dominicanorum: est autem quasi in epitomen redactum multis verbis omissis. Huius epistolæ bonam partem refert Regino lib. 2. Chronicorum.*

Et in Afri. c. 101.

Poly. l. 7. tit. 1. Ans. l. 3. c. 71. Iuo p. 14. c. 15. Pann. l. 5. c. 127.

Item ex concilio Sardicensi, c. 17.

¶ De eodem. C. IIII.

SI episcopus quis forte iracundus [c] (quod esse nõ debet) citò [d] & aspere [e] commoueatur aduersus presbyterum, siue diaconum suum, & exterminare eum de ecclesia voluerit; prouidendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem. Et ideo hẽt potestatẽ [f] is, qui abiectus est, vt episcopos finitimos interpellet; [g] & causa eius audiatur, ac diligentius tractetur: quia non oportet ei negari audientiam roganti. Et ille episcopus, quia aut iuste, aut iniuste eum abiecit, patiẽter accipiat, vt negotium discutiatur, vt vel probetur sententia eius a plurimis, vel emendetur. Tamen priusquam omnia diligenter, & fideliter examinentur; eum qui fuerit a communione separatus, ante cognitionem nullus alius debet præsumere, vt communioni societ.

¶ Canon hic eodem fere modo refertur in concilio Africano cap. 101. vsque ad vers. Tamen. *Sed, Græcus Sardicensis, qui est decimus quartus paulo copiosior est & aliquot locis diuersa etiam sententia. Propterea visum est verba græca cum versione noua apponere.*

Ὁ σιος ἐπίσκοπος [illegible] ... ταχέως ... ἀλλ᾽ ὁ ἐπίσκοπος ὁ δικαίως ἢ ἀδίκως ἐκβαλὼν τὸν τοιοῦτον, [illegible]

S] I eps qs forte.] CASVS. Quidam eps iracundus iniuste suum clericũ excõicauit, quęsitum fuit in concilio Sardicen. qđ super hoc sit faciẽdum? & rũdet ꝙ excõicatus vicinos episcopos dẽt interpellare, vt cognoscat vtrum iuste vel iniuste sit excõicatus: & eps qui excõicauit, patienter ferat, vt eius sententia probetur, vel reprobetur. sed anteq̃ causa diligẽter examinetur, nullus excõicato cõmunicet. Hoc autẽ hodie per nouas cõstitutiones corrigitur: quia excõicatus statim absoluitur p metropolitanũ, & nõ recurritur ad synodum: sed ad metropolitanũ.

c ¶ Iracundus.] Idest, vt exanimo sit iniusta.

d ¶ Cito.] i. nõ seruato ordine iuris.

e ¶ Et aspere.] Quia non adsit causa.

f ¶ Potestatẽ.] Auctoritate huius canonis.

g ¶ Interpellet.] sm hęc iura quilibet excommunicatus audiebatur, qui volebat se probare iniuste excõicatum: hodie secus, nisi sit post appellationẽ excõicatus, vel nisi dicat errorem expressum in sententia. vt ext. eod. tit. per tuas. Si quis ergo conqueritur metropolitano de iniusta excõicatione, aut appellauit ad eũ, aut nõ. Si appellauit, primo [illegible] stabit cautionem absoluendus, ꝙ stabit iuri: deinde[illegible] optione hẽt an velit eum absoluere, vel remittere absoluendum ei a quo appellauit. vt extra de sentent. excom-

1 Hic dicit Io. de Fan. ꝙ ex ista litera datur intelligi, ꝙ vbi dictum est, si peccauerit in te frater tu[9], & c. dictũ est se de notorijs. Nã prout ipse no. 2. q. 1. si peccauerit delictũ istius erat notorium, vt e. q. 2. Lotharius. Arch.

Excõicatus conquerens metropolitano, an possit ab eo absolui.

excō. per tuas. Si nō appellauit ad eū, secundum priora iura debet remittere absoluendum: & si ille noluerit absoluere, tūc metropolitanus poterit eū absoluere, ut extra de offic. ord. ad reprimendā. si tamen viderit sententiam excommunicationis euidēter iniustam, potest pronuntiare ipsam iniustā, licet non sit appellatum ad eum, ut extra de app. sollicitudinē. Itē econuerso, si est appellatum ad eum, & viderit iustam esse causam excommunicationis: tenetur eū remittere absoluendū, ut ext. de sent. excom. per tuas, in fine. hodie aūt licet nō appellet ad superiorē: si tñ ē periculum in mora, pt eū statim absoluere, ut ext. ea. sacro.

SI quis presbyter.] CASVS. Quidam episcopus suspendit quēdam suum presbyterū ab officio & sacramētis: quæsitū fuit qualiter super hoc sit procedendū? Et rñdet, q suspensus apud vicinos episcopos conqueri debet, vt p eos suo episcopo reconcilietur si vero inflāmatus schisma faciēs diuina cōtra suspēsionē psumpserit celebrare, anathematizet, & postea deponat.

a ¶ Correptus.] i. suspensus, vel excōicatus minori excōicatione, ut patet p id quod sequitur, anathematizetur.

SI quis episcop⁹.] CASVS. Dicit in hoc

γυναίως φέρειν ἐφείλει, ἵνα ἡ ἐξέτασις τοῦ πράγματος γίνηται, καὶ ἡ κυρωθεῖσα τοῦ ἀποφασις ἢ διορθώσεως τυχῃ, πρὶν δὲ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ πίστεως ἕκαστα ἐξετασθῆ ὁ μὴ ἔχων τὴν κοινωνίαν πρὸ τῆς διαγνώσεως τοῦ πράγματος ἑαυτῷ οὐκ ὀφείλει ἐκδικεῖν τὴν κοινωνίαν.

Osius eps dixit. Qđ aūt me vndequaq; cōmouet, tacere non debeo. Si quis eps non existat ad iracundiam procliuis (qđ quidam a tali viro longe abesse dēt) & cito aduersus presbyterum, vel diaconū cōmotus, ex ecclesia quemlibet eijcere voluerit prouidendū est, ne is repēte condemnetur, & cōmunione priuetur. Oēs dixerūt. Qui eijcitur, facultatem habeat confugiendi ad episcopū metropolis eiusdē prouinciæ: sin aūt metropolitanus absit, finitimum adeundi, ac rogandi, vt ipsius cā diligenter cognoscatur. Minime. n. decet aures non præbere rogantibus. Et ille vero episcopus, qui iure, vel iniuria istum eiecit generose ferre dēt causam cognosci, ipsiusq; sentētiam, vel confirmari, vel corrigi. Verum priusquam diligenter, ac fideliter singula quæque examinata fuerint, qui communionem non habet, ante causæ cognitionem non debet suo sibi iure communionem vendicare.

Item ex concilio Carthaginensi secundo, c. 8.

¶ De eodem. C. V.

2 SI quis presbyter ab episcopo a suo correptus a fuerit dēt vtiq; apud vicinos episcopos cōqueri, vt ab ipsis eius cā possit audiri, ac per ipsos suo epo recōciliari. Qđ nisi fecerit, sed superbia (quod absit) inflatus secernendū se ab episcopi sui cōione duxerit, ac separatim cū aliquib. schisma faciens, sacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur, & locū amittat. Atsi β querimoniam iustam habuerit aduersus episcopum, inquirendum est. †

Burch. l. 2. c. 191. Iuo p. 6. c. 25. Ans. l. 12. c. 3. Poly. l. 3. tit. 1.

† al. erit.

a ¶ Episcopo.] *In 2. Carthaginēsi c 8 cū Alipius proponit ita legitur.* Si quis forte presbyter ab epo suo correptus, aut excōicatus, &c. *Sed cū ab vniuersis epis, canō fertur loco epi affertur nomen præpositi, & ita in Carthaginensi codicis canonū, c. 11. legitur,* a præposito suo correptus, *Græce est,* ἐν τῇ διαγωγῇ αὐτοῦ κατεγνώσθη *i.* in † sua vitæ agendæ ratione condemnatus fuerit. *Burchardo autem & Iuoni conuenit cum Gratiano.*

† al. in sua conuersatione condemnatus.

β ¶ Atsi.] *In codice canonum & Carthaginensi Græco, & apud collectores nihil hic est interiectū: Verū in exēplarib. concilij impressis, & manuscriptis ante istā clausulā hac inferuntur.* Nihilominus, & de ciuitate, & de congregatione, in qua fuerit, longius repellatur; ne vel ignorantes, vel simpliciter viuentes serpentina fraude decipiat: quoniam secundum Apostolum ecclesia vna est, vna fides, vnum baptisma. Et si querimoniam, &c.

Ephe. 4.

γ ¶ At si querimoniam.] *Locus hic ita hēt apud Burchardū & Iuonē.* Si querimoniā iustam aduersus epm non habuerit, inquirendum erit. *Græcè est,* σκοπεῖσθαι τοῦ μήποτε κατὰ τοῦ ἐπισκόπου μέμψιν εὔλογον ἔχει δικαίαν *i.* hoc considerato, nunquid aduersus episcopum iustam habeat expostulationem.

Item ex concilio Antiocheno c. 4.

¶ De his, qui damnati a synodo sacra ministeria contingunt.

C. VI.

3 SI quis episcopus damnatus a a synodo, vel presbyter, aut diaconus a suo episcopo ausi fuerint aliquid de ministerio sacro cōtingere, siue

Et Aquisgr. c. 47. extra de cle. exc. depo. c. 1. & 2. Nic. Papa epist. 8. Poly. ibid. Burch. l. 1. c. 199. Iuo p. 5. c. 362. Ans. l. 12. c. 26.

hoc e. quòd si episcopus presbyter, vel diaconus fuerint excōicati, non audeant in excōicatione manentes diuina officia celebrare: quod si præsumpserint, spē restitutionis non habeant. communicantes vero cum eis scienter, debent ab ecclesia separari. Idem est casus sequentis c. sed. sit; posset tamen dici, ꝙ episcopus cum talibus posset dispensare, & expone ꝙ spem, &c. i. ipsi sic delinquentes, non debeant habere spem restitutionis: quia sibi incluserunt. sic 7. q. 1. si quis presbyter. su p. 82. dist. plurimos in fi. constat tamen ꝙ ipse potest in casibus talibus dispensare.

episcopus iuxta præcedentem consuetudinem, siue presbyter, aut diaconus; nullo modo liceat ei, nec in alia[a] synodo restitutionis spem, aut locū habere satisfactionis sed & communicantes ei omnes abijci de ecclesia] oportet;† & maxime,[b] si postquam didicerint aduersum memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem communicare tentauerint.

†abest a multis.

α ¶ Damnatus.] *Græce est,* καθαιρεθείς, *idest,* Depositus,

Item ex concilio Martini Papæ, c. 37.

In capitulis Martini Bracharensis.

¶ Sine spe sit reconciliationis, qui excommunicatis communicare præsumit. C. VII.

iiij. SI quis episcopus in cōcilio excommunicatus fuerit, siue presbyter, aut diaconus à suo episcopo, & post excōmunicationem præsumpserit, siue episcopus ille, aut presbyter, aut diaconus facere oblationē, vel matutinum, aut vespertinum sacrificiū, quasi in officio suo agere sicut prius; non liceat ei nec in alio concilio spem reconciliationis habere, nec vltra recolligi: † sed etiam eos, qui ei communicauerint, omnes ab ecclesia respui; maxime eos, qui sciebant eum esse deiectum. Si autē permanserit turbans, & concitans ecclesiā per forinsecā β d potestatem; oportet eum sicut seditionarium ab omni plebe expelli.

† al. reconciliari.

β ¶ Forinsecam. *In aliquot Gratiani & concilij codicibus, est forasticam. In canone quinto concilij Antiocheni, vnde hoc sumptum est legitur* δι᾽ ἔξωθεν ἐξουσίας *quæ Dionysius vertit* per potestatem exteras.

Et in Vormac. c. 14.

Item ex concilio Agathensi, c. 3.

¶ De episcopis, qui innocētes, aut minimis causis culpabiles excommunicant. Cap. VIII.

EPiscopi, si sacerdotali moderatione postposita innocentes, aut minimis [c] causis culpabiles excommunicare præsumpserint, aut ad gratiam baptismatis γ festinātes fortasse recipere noluerint: a vicinis episcopis eiusdē† prouinciæ, literis moneantur: & si parere† noluerit; cōio illis vsque ad tēpus synodi à reliquis episcopis denegetur [d]: ne forte propter excōicationis † peccatū [f] excommunicati longo tempore morte præueniantur.

Burc. l. 11. c. 11. Iuo p. 14. c. 16. & 81. Pann. l. 5. c. 128. † al. cuius libet. 6. q. 1. c. fi. paulo aliter apud Burch. & Iuonem. c. 81.

† al. parere. † al. excōmunicatoris, vera lectio.

γ ¶ Baptismatis.] *Sic et ī manuscriptis: & doctores cū vo cē agnoscunt Verū ab oībus editionibus conciliorum & duobus codicibus Vaticanis, tā in cōc. Agathensi, quā in*

b ¶ Maxime.] Idest tantum sic 12. d. illud. 18. dis. peruenit. 16. q. 3. per singulas.

c ¶ Si quis.] Videtur quod isti clerici, qui communicāt excōmunicato in diuinis officijs, pari excommunicatione ligētur, vt extra de sētentia ex cōmunicationis, significauit.

d ¶ Per forinsecā.] Idest, manu laicali. si. supra. 17. dist. nec licuit.

EPiscopi si sacerdotali. CASVS. Quidam epi quosdā innocentes vel pro minimis causis culpabiles excommunicauerunt: & ad baptismum festinātes recipere neglexerūt. quæsitum fuit quā pœnā propter hoc, patiantur? Et respōdetur, ꝙ si à vicinis epīscopis commoniti parere noluerint, ab aliorum epōrum cōione vsq; ad tempus synodi separentur. & nō maiori tēpore: ne in excōicatione diu manētes, morte præueniātur. Sequens cap. patet.

e ¶ Minimis. Ergo pro minorib. causis non est quis excōmunicādus: quod verum est, arg. c. nul lus. Sed cōtra: rōne pro sola cōtumacia est quis excōicandus, vt infr. ca. certū ergo siue crimen sit magnū, siue paruum nunquam est excōicandus aliquis nisi sit cōtumax? Ad diuersis cau... hoc dicunt quidam, sis infertur, ꝙ ab homine nō sit arg. 86. dist. aliquis excōicandus nisi pro contumacia, sed à canone bene, vt 17. q. 4. si quis suadente. hoc non est verum: quia quādoq; excommunicatur aliquis pro contumacia, quandoque pro crimine, vt extra de verbo. si. nisi ex parte Ioan. Sed certe illa decre. dicit, ꝙ pro nulla sit aliquis excōicandus, cum non vult satisf. cere. & ita pro contumacia. quare alia distinctio est melior.

Excōicatio an pro sola contumacia feratur.

1 Et sup. 5. q. 1... sed for te hic loquitur de excōicatione, ꝗ pro...

Moriuntur boni & mali.

a Id est de hac vita 23. q. 5. hac autem vita.

c. sed in eo additur, ꝙ si talis incorrigibilis manserit ecclesiam concitando, expelli debet per sæcularem potestatem tanquam seditionarius ab omni plebe & intellige, maxime, id est tantum.

a ¶ In alia. Ergo episcopi non possunt dispensare cum talibus, qui post excommunicationem celebrant, cum nec concilium hoc possit. Arg. contra 2. q. 5. quæ de cau...

Excōiatum celebrantem nō absoluit episcopus.

f ¶ Peccatum.] Arg. ꝙ citius moritur quis propter peccatū, vt 12. q. 1. ca. 2. & tollit Deus malos de medio ... ne

Vormaciensi, c. 14 (vbi caput hoc repetitur) & à Burchardo & Iuone abest ea dictio. Et cum hic de excommunicatis agatur, videtur esse locus ijs tantum, qui sunt baptizati, & ad gratiam, idest, ad reconciliationem cũ suo episcopo festinant.

¶ Denegetur.] *Sic habet Iuo, & Pãnormia, & antiquiores conciliorum editiones, & duo Vaticana exẽplaria: videturque huic simile, quod legitur supra 6. q. 2. cap. fin sed in recentioribus editionibus est*, non denegetur.

Item ex concilio Africano.

¶ De his qui tempore suæ excõmunicationis communicare præsumunt. C. IX.

Burc. l. 1. c. 200. Iuo p. 5. c. 314. Ans. l. 12. c. 27. Poly. l. 7. tit. 1.

PLacuit vniuerso cõcilio, vt qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu,[a] siue episcopus, siue quilibet clericus, & tempore excommunicationis suæ ante audientiam communicare† præsumpserit; ipse in se damnationis iudicetur sententiam protulisse.

† al. communione.

¶ *In concilio, quod hodie inscribitur Africanum, caput hoc non habetur: sed in Carthaginensi inserto in codice canonum, & in Græco cap. 29. & refertur in quinta synodo sess. 7. in epist. Vigilij.*

Item Nicolaus Papa.

¶ Deponantur episcopi, qui excommunicatis communicant. C. X.

In synodo Romana, c. 2.

TEugualdum † Treuerensem, & primatem Belgicæ prouĩciæ, & Gũthariũ Agrippinæ Coloniæ archiepiscopos, nunc coram nobis, & sancta synodo sub gestorum † insinuatione, qualiter causam Lotharij regis, & duarum mulierũ eius, Teibergæ scilicet, & Gualdradæ, recognouerint, & iudicauerint,[b] scriptum super hoc proprijs manibus roboratum offerentes nihil se plus, vel minus, aut aliter egisse ore proprio multis coram positis affirmãtes, & sententiam, quam à sede Apostolica in Engeltrudem vxorẽ Busonis sanctissimus frater noster Mediolanensis archiepiscopus Thado, & cæteri coepiscopi nostri petiuerãt emittẽdam, & nos diuino succẽsi zelo sub anathematis attestatione canonice ptuleramus, publice se viua† voce violasse confitẽtes, in q̃bus omnibus inuenimus eos Apostolicas, atq; canonicas sãctiones in pluribus excessisse, & æquitatis normã nequiter temerasse, omni iudicamus sacerdotii officio manere penitus alienos, sancti spiritus iudicio, & B. Petri per nos auctoritate episcopatus exutos regimine consistere, definientes. Prædictis aũt depositis licentiam concedimus ecclesiam ingrediendi, & cõicãdi, sicut laici, & loquẽdi suas vtilitates,[c] non autem turbas cõcitandi, vel scandalum solicitandi, illis tribuimus facultatem. Quantũ aũt ad ep̃ale ministerium specialiter pertinet, nullla eis sit licentia cõtingendi: sicut nos cum sancta synodo iam decreuisse constat.

† al. Thietgaudum.
Iuo p. 8. c. 226.
† al. suggestionum.

† al. vna.

¶ *Caput hoc Iuo citat ex Nicolao coëpiscopis & archiepiscopis p Galliã, Italiã, Germaniã, atq; p vniuersas prouincias cõstitutis. In qua epistola videtur retulisse, q̃d in cõcilio à se Romæ habito de Metẽsi synodo penitus abolẽda, & depositione Thietgãdi, & Gũtharij statutũ fuerit. De quo q̃dẽ cõcilio & horũ episcoporũ depositione Rhegino lib. 2. chronicorũ accurate hæc scribit.* Interea Thietgãu*, & Gũthar* archiepiscopi Romã pfecti sũt, ea ai intẽtione, ut Regẽ inoxiũ i pdicto

[Gloss:] peccatum eorum augeat. 2. q. 3. ea vindicta & tollit bonos ne malitia malorum immutet intellectũ eorum. de pœ. d. 3. si ex bono.

a ¶ Placuit.] ¶ Neglectu, videtur ergo q̃ pro negligẽtia aliquis excõmunicetur, sicut pro negligẽtia aliquis deponitur 1, ut 81. dis. dictum est.

1 Sic neglectus culpam geminat. 2. q. 1. & custos. in fin.

TEugualdum Treuerensem. CASVS. Nicolaus Papa delegauit causam inter Lothariũ & Teibergam & Gualdradam Teugualdo & Guthario Archiepiscopis; qui amore Lotharij corrupti Gualdradam pellicẽ adiudicauerunt legitimam vxorem eius esse, & à petitione Theibergæ eundem Lotharium absoluerũt: & Engeltrudam excommunicatam, quia fauebat Gualdradæ contra Theibergã, iniuste absoluerũt. postea, cum citati à Papa Romam venissẽt, hęc omnia proprio ore corã synodo sunt cõfessi. & quia Nicolaus Papa dictos archiepiscopos inuenit in hoc & in alijs pluribus excessisse: ideo eos ab episcopali deposuit officio, ita tamen, q̃ eis liceat ecclesiam ingredi, & cõmunicare sicut laici: sed non liceat eis ecclesiam perturbare: & debes sic ordinare cõstructionem. Nos iudicamus Teugualdum & Guntharium archiepiscopos, &c.

b ¶ Iudicauerint.] sic patet quòd punitur iudex qui male iudicat, vt dixi 2. quæst. 6. hoc etiam.

c ¶ Vtilitates.] quod nulli prohibetur, ut 4. q. 6. omnibus.

Si

facto demonstrarent, ac se cum cæteris coepiscopis Ecclesiastica, atq; Apostolica exercuisse decreta: stultitiæ quidē elogio decorandi, qui illam Petri sedem aliquo prauo dogmate fallere posse arbitrati sunt, quæ nec se fefellit, nec ab aliqua hæresi unquam falli potuit. Itaq; cum in præsentiam Nicolai Papæ venissent, libellum obtulerunt, in quo continebantur gesta synodalia, quæ in Mediomatrico Vrbe, & Aquis ab eis statuta fuerāt. Qui cum a notario corā omnibus recitatus esset, interrogauit Pontifex, si hæc scripta verbis cōfirmarēt? Responderunt inconueniens videri, ut quod proprijs manibus roborauerant, uerbis infirmare mallent. Et sic nec repulsa nec admissa eorum assertioni iussi sunt ire ad hospitia sua, quousq; reuocarentur. Paucis interpositis diebus ad synodum, quam Papa congregauerat, sunt accersiti: vbi eorum damnata, & anathematizata sunt, scripta, & ipsi omnibus adiudicantibus episcopis, presbyteris, & diaconis sunt depositi, & omni ecclesiastica dignitate priuati.

a ¶ Consistere. *In secundo capite concilij locus hic ita habet*, consistere. Diffinientes, quod si iuxta præcedentem consuetudinem tanquam episcopi ausi fuerint aliquid de sacro ministerio contingere, nullo modo liceat eis, nec in alia synodo restitutionis, spem aut locum habere satisfactionis. Sed & communicantes eis omnes abijci de ecclesia: & maxime, si postea quam didicerint aduersus memoratos prolata fuisse sententiam, eisdem communicare tentauerint, *& sunt verba sumpta ex capite, si quis episcopus damnatus. supra eadem ex concilio Antiocheno.*

Item Clemens epistola tertia omnibus episcopis.

¶ Clerici & laici, qui non obediunt episcopis, infames efficiuntur. C. XI.

SI autem vobis episcopis nō obedierint omnes presbyteri, diaconi, ac subdiaconi, & reliqui clerici, omnesq; principes [a] tam maioris ordinis quam inferioris atque reliqui populi, non solū infames, sed & extorres a regno Dei, & consortio fidelium, ac a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ alieni erunt.

Clemens epist. ad Iacobum. & Alexander. epist. 1.

Item Petrus in ordinatione Clementis.

¶ In Christum peccat, qui veritatis doctorem contristat. C. XII.

QVicumque contristauerit doctorem veritatis, peccat in Christum, & patrem omnium exacerbat Deum; propter quod & vita carebit.

Et in conc. Aquisgran. c. 7.

Item Ambrosius libro secundo de officijs. c. 24.

¶ Simulata virtutum affectione, † obedientia episcopo non denegetur. C. XIII.

† al. affectatione.

SI quis vero non obediat episcopo, extollere atq; exaltare sese desiderans, querens etiam obumbrare merita episcopi simulata affectione † doctrinæ aut humilitatis, aut misericordiæ: is a vero deuius superbit: quoniam veritatis ea est regula, ut nihil facias commendandi [b] tui causa, † quo minor alius fiat: neque si quid boni habeas, id ad deformationem [c] alterius, & vituperationem exerceas. ¶ Non defendas improbum, & sancta in-

† al. affectatione.

† Concor. est hoc tex. iuncta sua gl. 1. l. nam hoc ff. de cond. indebi. & l. nec auus. C. de eman. li.

SI autē.] CASVS. Docet hic Clemēs, q̄ oēs clerici, & principes & populi si epis non obediāt, infames erut: & ab ecclesia repellūtur. Sequens. c. patet.

a ¶ Principes.] Ergo Imperatores subsunt episcopis, & ab eis possunt excōicari 96. dist. duo sunt. tū cum eis. 1 agendum est, quam cum altis. ut 12. q. 1. de rebus. & si in plurib. epo-patib. habet Imperator domicilium quilibet potest eum ex communicare. ff. ad muni. assumptio.

Imperator ad ep̄o excōmunicari potest.

1 Add. arg. cōtra su. c. q. pcipue. ver. deterius. 25. q. 1. nulli. Arch.

SI quis.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima parte dicit, q̄ nullus dēt superbire cōtra suū ep̄m se exaltando: nec aliqd facere simulādo, ut eius auctoritatē obumbret quia regula ueritatis est, vt nullus faciat aliquid cōmendādi sui causa, ut alius uituperetur. In secunda parte dicit q̄ improbus defendi non debet, nec improbo sancta debent cōmitti. In tertia parte dicit, q̄ iterū redargui & impugnari nō debet, cuius crimē est incognitū. Scd̄a pars incipit ibi, [Non defendas improbum.] Tertia ibi, [Neque iterum.

b ¶ Cōmēdandi. Nā aliorū honores alijs nō debēt esse occasio nocendi, ut C. de sta. & ima. l. ult. nec aliqs dēt illud appetere, per qd̄ honor aliorū minuat, ut 96. d. nullus: nec tibi debes cōsulere cū alterius iniuria 22. q. 2. primū. nec aliqd facias i domo tua, qd̄ uicino noceat: ut ff. de reg. iur. domū si tū facias aliquid co proposito, ut tibi psit, licet alij noceat: non peccas. arg. ff. de aqua pluuiā arc. l. 1. §. [Denique. ff. de damno infecto. fluminū. §. ult. & l. seq.

c ¶ Ad deformationem.] C. de sta. & ima. l. ult.

a Iterum arguas.] Idest, multoties.

ABsit. CASVS. Q[illegible] subditi propter suspicione [illegible] episcopis non obediebant, vnde quæsitum fuit ab Antero Papa, quam pœnam pati deberent. Et responsum est, quod in veteri lege tales lapidabantur [illegible] de capi[illegible] in nouo testamento [illegible] debent anathematizari.

b Sinistrum. Hoc est [illegible] in his quæ possunt trahi ad bonũ & ad malum: vbi si in meliorem partẽ est interpretandum, vt [illegible] [illegible] & extra de reg. [illegible] Si ergo clericum [illegible] mulierẽ, interpretabor quod causa [illegible] [illegible] vt [illegible] tamen quandoque canon solam confabulationẽ interpretetur in deteriorem partem, vt [illegible] q. 1. [illegible]

c Aut gladio. Hic [illegible] quod olim in [illegible] & hodie repelleret a promotione. [illegible] multos, non tñ quelibet inobed[illegible] capite puniebatur. sed sola illa [illegible] de [illegible] in fi. & de hoc nota 1.4.q.1. in prin.

d Dæmonũ.] Hoc olim fiebat ad literam. 1 hodie tamen Satanę traditur, vt citius conuertatur, vt infra audi in princ. & c. omnis Christianus.

SI inimicus.] CASVS. Dicitur hic, quod si Papa est alicui inimicus, omnes debent eum vitare, nec debent expectare, vt ipsi moneantur a Papa. Hoc planius habetur supra 93. dist. si inimicus.

e Si inimicus.] Ab hoc loco incipit tractare de duplici excommunicatione. Et no. quod quædam excommunicatio est simplex siue minor, quæ separat a sacramentis, & ab ingressu ecclesiæ. Alia solennis, quæ proprie dicitur anathema, quæ separat etiã a cõione fidelium. De vtraque istarum hẽs 3.q.[illegible] Angelt[illegible]. Minor excõ[illegible]tio imponitur, vel pro maiori crimine, vel pro cõtumacia. Minor infligitur a quolibet mortali, vt infra ea. audi. & imponitur siue pœnitenti, siue nõ pœnitẽti: uel a se ipso, vel a suo sacerdote loco pœnæ: pœnitens tñ melius facit si auctoritate sacerdotis abstinet a sacramentis, vt de pœn. dist. 1. in actione. Impœnitenti autem imponitur quandoque a Deo. s. quando est in mortalis peccato tunc. [illegible] quantum ad Deum priuatus est sacris, ut infra ea. audi q̃ñq; a seipso, & male, scilicet cum non vult pœnitere & cessat a sacramentis, quia hoc sibi putat sufficere per tam sine pœnitentia, ut de pœn. dist. 1. sunt qui arbitrantur sed si non putat sibi sufficere, sed abstinet quia putat se indignum, benefacit, ut de consecr. distinct. 2. qui scelerate, q̃ñque infligitur a sacerdote loco pœne est vult pœnitere, q̃ñq; a canone. s. cum quis cõicat excõicato, in his duobus casibus est necessaria reconciliatio, vt infra ex[illegible] excellentissimus. 50. d. in capite. Si ergo quis sit excõmunicatus, semp. a suo excõicatore est absoluendus, nisi uel sit appellatũ ab eo, uel ipse sit negligens, ut dixi supra ea. si episcopus forte. Sed si a canone est excommunicatus, potest absolui a suo sacerdote, secundum distinctionem, extra de sen[illegible] nuper. Hæc autem pœna est non seruantis excommunicationem. Si clericus est, deponitur, ut sup. ea. d. si quis presbyter. si laicus, tardius absoluitur, ut [illegible] ea. [illegible]

SIcut Apostoli. CASVS. In hoc c. & tribus sequẽtib. fere idem dicitur, s. quod cum excõicatis scienter non [illegible] si [illegible] cõicauerit, uel palam, uel occulte, si clericus est, deponatur, si laicus est, excõmunicetur.

f Sicut Apostoli. Paulus statuit 2. q. 1. multi. & Ioan. 24. q. 1. omnis.

g Auersando. Idest, contemnendo.

h Saltem. Nedum alibi.

i Domo. Idest, suo eodẽ tecto, ut 35. q. 6. episcopus in synodo, latius sumitur domus. ff. ad Sill. [illegible]

K Vel orauerit. Si ergo excommunicatus intrat ecclesiam, omnes exeant, ut 24. q. 1. omnes, quia. Sacerdos tamen si incepit Missam, non exibit, quia non relinquet officium inexpletum ut 7. q. 1. nihil.

l Communione.] Scilicet maiori, quia iam inciderat in minorem, sup. ea. q. si quis presbyter.

---

digno committenda † non arbitreris. ¶ Neque iterum [a] arguas, † & impugnes eum, cuius crimen non deprehenderis.

Item Anterus Papa episcopis Hispaniæ.

¶Episcopo non obediens, dæmonum ore discerpitur. C. XIIII.

ABsit, vt quidquam sinistrum [b] de his arbytremur, † qui Apostolico gradui succedẽtes, Christi corpus sacro ore conficiunt: per quos nos etiam Christiani sumus: qui claues regni cœlorum habentes, ante † iudicij diem iudicant. Veteri quidem lege habetur: quicumque sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo, aut gladio [c] ceruice subiecta contemptum expiabat cruore. † Nunc vero inobediens spiritali animaduersione † truncatur, & eiectus ab ecclesia rabido dæmonum [d] ore discerpitur.

Item Petrus in ordinatione Clementis.

¶Quibus Papa est inimicus, his nec loqui debemus. C. XV.

SI inimicus [e] est iste Clemens alicui pro actibus suis; vos nolite expectare, vt ipse vobis dicat, &c. *ut supra in tractatu ordinandorum ubi agitur de obedientia minorum erga maiores.*

Item Fabianus episcopus, epist. prima.

¶Excommunicatus est, qui excommunicatis communicat. C. XVI.

SIcut Apostoli [f] statuerunt dicentes: [Cum excommunicatis non est communicandum: & si quis cum excommunicatis, auersando † [g] regulas, scienter saltẽ [h] in domo [i] simul locutus fuerit, vel orauerit; [k] ille communione [l] priueturr]

Marginalia:

† al. committendo. arbitreris.

† al. vrgeas.

Excõicatus a quo est absoluendus.

Hieronymus ad Heliodorum.

† loquar.] orig.

Clericus amplectens mulierem [illegible] bene agere.

† quodammodo ante.] Hiero.

Deut. 17.

† mucrone] Hiero.

Inobedientia [illegible] puniendi.

† Adde ad hoc text. in l. 1. [illegible] qui stationis. & [illegible] in bello. ff. de re militari.

Clemens epist. 1.

Ans. l. 1. 4. 6. Iuo p. 14. c. 22. d. 93. si inimicus.

Vt 15. dist. §. Salomon.

can. Apost. 11. Burc. l. 11. c. 25. Pann. l. 5. c. 95.

† al. auertendo.

Excõicatio duas habet species.

2 Vt de pœ. d. 1. porro alias incipit, facilius. inf. c. 6. cui ientes Arch.

Excõicatus non intret ecclesiam.

Excom-

Excõicatus an possit absolui aduersa rio ignorãte.

a Excommunicatos. [vtriusq.] Scilicet, excommunicãtis & excommunicati. Per hoc cap. dixerunt quidam, quod ignorante aduersario non posset excommunicatus absolui: quod falsum est, vt extra de ap. qua fronte, nisi pro crimine sit excommunicatus tunc enim oportet vt primo ei satisfaciat, vt extra de verb. sig. ex parte 1. in fi. Vel dic quod si iudex ad querelam alicuius excommunicauit aliquem; tunc non absoluet eum antequam ab aduersario intelligatur, an sit pro manifesto delicto excõicatus, vel nõ, vt infra ser uetur. si autẽ iudex non ad alicuius querelam excommunicauit aliquẽ tunc superior ipsum statim potest absoluere, vt in con.ii. Innoc. ext. de app. cum speciali.

1 Ar. ad hoc extra. li.6. de app. Romana §. sententia, quia merita causarũ, &c. extra de in integ. rest. tum ex litteris. Arch.

α ¶ Saltẽ.] *In epist. Fabiani est*, scienter psallat in domo, aut simul locutus, &c. *Sed lectio Grat. uidetur magis consentire cũ canone Apostolico* εἴ τις ἀκοινωνήτῳ κἂν ἐν οἴκῳ συνεύχηται οὗτος ἀφοριζέσθω. *Dionysius uertit.* Si quis cum excommunicato, saltem in domo simul orauerit, iste communione priuetur.

Item Calixtus Papa epistola secunda, cap. 2.

¶ De eodem. C. XVII.

† al. quoscunque.

Polyc. l. 7. tit. 1. Ans. l. 12. c. 14. Burc. l. 11. c. 38. Iuo par. 14. cap. 23. & 102. Pann. l. 5. c. 94. can. Apost. 11.

EXcõmunicatos quoscumq; † à sacerdotibus nullus recipiat ante vtriusq; [a] partis iustã examinationẽ: nec cũ eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo cõmunicet; nec aue [b] eis dicat: quia quicunque in his, vel alijs prohibitis, scienter excommunicatis communicauerit; iuxta Apostolorum institutionem, & ipse simili excommunicationi subiacebit.

b ¶ Nec aue.] 24. q. 3. omnis qui r... it.

c CVm excõmunicato.] Statim.] Ergo est canon iste latæ sententiæ maioris excõicationis: propterea si non corrigit se, excommunicatur per sententiam, ut inf. ca. proxi.

2 Sic inf. si quis frater. Arch.

Item Isidorus in regula monachorum c. 18.

¶ De eodem. C. XVIII.

Polyc. ibidem. Burch. l. 11. ca. 31. & 32. Ans. l. 12. c. 16. Iuo p. 14. ca. 95. & 96.

CVm excõmunicato neque orare, neq; loqui (nisi quæ ad eandem excõmunicationem pertinẽt) nec vesci liceat. Si quis enim β cum eo aut palam, aut abscõse locutus fuerit; statim cum eo communem excommunicationis contrahet pœnam.

d QVi cõmunicauerit. ¶ Excommunicetur. Si communicet in crimine & criminoso, est pari excommunicatione cum ipso ligatus, nec põt absolui nisi ab excõicatore: sed si cõmunicat ei sed non in crimine: tũc potest à solo sacerdote absolui. extra ca. nuper.

¶ *Prior pars huius capituli usq; ad uers.* Si quis enim *habetur in regula sancti Isidori (quæ missa est Hispania) cap. 18. ex qua citat hoc Smaragdus in expositione regulæ sancti Benedicti, c. 26. excepta tamen ista clausula* nisi quæ ad eandem excommunicationẽm pertinent, *quæ neque in regula B. Isidori legitur, neque apud Smaragdum. Est tamen apud Burchardum & Iuonem.*

β ¶ Si quis enim.] *Hæc usq; ad finem refert Smaragdus ex quoddam magistro monachorum quod notabitur infra ea c. si quis frater.*

CVræ.] CASVS. Di hic q episcopi non tantum excõmunicato rum debent tã uicinis epis q suis parochianis indicare ut eis nõ communicẽt. debet etiam ea pre foribus ecclesiæ ponere, ut nec sui parochiani nec extranei possint alieno modo prætẽdere ignorãtiam. & excõmunicatis ecclesiarum aditus excludantur.

Item ex concilio Carthaginensi 4 c 73.

¶ De eodem. C. XIX.

Polyc. ibidem. Ans. l. 12. c. 18. Burc. l. 11. c. 44. Iuo par. 14. cap. 28. & 108. Pann. l. 5. c. 99.

QVi communicauerit, vel orauerit cum excommunicato; si laicus γ est, excommunicetur [d]; si clericus, deponatur.

γ ¶ Si laicus.] *Ita apud Burchardum, & Iuonem par. 14. c. 108. & in Pannormia. Sed in concilio ipso cum uarijs codicibus collato, & apud Iuonem eadem parte. c. 28, legitur*, siue clericus, siue laicus, excommunicetur.

e ¶ Episcopis.] Hic habes q literis epi credendum. & habes expresse extra de pro. bat. post cessionẽ. & instrumentis alterũ primitiuum credebatur si consecra do responsis hec habet, ut extra de fi. instru. ũ dilectus. Sed obijcitur cũ uniuersos potior sit quã nostra, quare non credetur uerbo epi? ... ut 6. q. 2. ... & c. placuit. nec Papæ epo credit, qui dicit se excõicatũ esse, ut extra de rest. ...

Litteris epi an sit credendum.

Item ex decreto Honorij papæ.

¶ *Burchardus etiam Anselmus & Iuo p 14. c. 113. citant ex decretis Honorij sed idẽ Iuo ead. par. c 65. hoc ipsum tribuit Ioanni octauo in concilio apud Rauennã.*

¶ Excommunicatorum nomina vicinis omnibus palam & publice annuncientur. C. XX.

Polyc. ibidem. Ans. l. 12. c. 32. Burc. l. 11. c. 49. Iuo par. 14. ca. 65. & 113.

† al. omnium.

CVræ sit omnibus episcopis [e] excommunicatorũ omnino † nomina tam episcopis vicinis, quam suis pa-

tu fil. q̄nq. n. elogia ex mala fide scribūtur vt ff. de custo. & exhi. re. diuus nec scripturæ tabellionis creditur, nisi habeat testium subscriptionem. vt in authen. de hære. & fal. §. sancimus. coll. 1. nec instrumento procuratoris. extra de procur. cap. 1. nec instrumento iudicis, vt extra de testibus, cū a nobis. 1 Et H. dicit φ semper stat sigillo epi, q, a obtinet vicē publici instrumēti extr. de fide instru. scripta. & de fideiuss. peruenit. Alij dīit φ non creditur ei nisi redactū sit in publicam formam. vt in auth. vt nulli iud. §. si vero. coll. 9. & C. de don. in donation b. Vel nisi habeat subscriptionē testiū, & si nō si per publicam manū facta q forte ibi nō sunt publicæ psonæ, vt 26. q. 2 §. potest. Hodie expeditū est circa ordinem iudiciorū, qd non præsumitur p iudice nisi quātum alias pbari potest. extra de prob. quoniam contra. in omnib. alijs præsumo pro sententia iudicis. s. quod sit iusta ex animo & ex causa & quantū ad ius ligatoris vt i consti tutione, cum specia li extra de appel.

Primo quando quis anathematizatur. sicut fecit Paulus de fornicatore Corinthio, quem tradidit satanæ in interitum carnis, vt spiritus eius in die iudicij saluaretur, quod non solum per Apostolos, sed per eos qui in ecclesia præsident, fit quotidie: & dīit homines tradi satanæ,

† Hæc decre. loquitur in ciuitate Feuentona, vbi notarij dīit iudices & hoc est ueritas sm Innocen.

rochianis pariter indicare, † eaque celebri loco posita præ † foribus ecclesiæ cunctis cōuenientibus inculcare: quatenus in vtraq; diligentia, & excommunicatis [a] vbique ecclesiasticus aditus excludatur, & excusationis causa omnibus auferatur.

† al. pro.

† Concor. tex. in l. monumentorū. cum gl. C. de religio. & sump. fun. & l. instia, & l. rōnes, C. de probatio.

2 Verū hoc de nominatim excōmunicatis intelligitur. Excōicationis enim pœnam dupliciter subimus & dum reatum incurrimus & dum sententia notamur.

Vnde Hieronymus in librum Iudicum, homilia 2.

¶ In hoc & sequenti capite citatur B. Hierony. quòd ipse has Origenis homilias Latinas fecit sicut etiam sup. dist. 36 c si quis est adnotatum.

Origen. hom. 2. ad c. 2. Iudicum.

¶Duobus modis aliquis satanæ traditur. C. XXI.

AVdi denique Apostolum dicentem de eo, qui peccauerat: [Tradidi, inquit, huiusmodi hominē satanę in interitū carnis, vt spiritus saluus fiat,] Vides ergo, qa non solum per Apostolos suos tradidit Deus delinquentes in manus inimicorum; sed & per eos, qui ecclesiæ psident, & potestatem habent non solum soluendi, sed etiā ligādi, traduntur peccatores in interitum carnis, cū pro delictis suis a Christi corpore separātur. Et vt mihi videtur, dupliciter etiam nūc traduntur homines de ecclesia in potestatem zabuli. Vno modo quo superius diximus, cum delictum eius manifestum fit ecclesiæ, & per sacerdotes de ecclesia pellitur, ut notatus ad omnibus erubescat: & econuerso conueniat illi illud, quod sequitur, [vt spiritus saluus fiat in die Domini nostri Iesu Christi] Alio aūt modo quis traditur zabulo, cum peccatum eius manifestum non fit hominibus: Deus autē qui videt in occulto, perspiciens eius mentem, & animam, vitijs ac passionibus seruientem, & in corde eius non † se diligi, sed aut auaritiam aut libidinem, aut iactantiam, vel alia huiusmodi; illum talem ipse Dominus tradit satanæ. [b] Quomodo eum tradit satanæ? Discedit a mente eius, & auertit se, & refugit a cogitationib. eius malis, & desiderijs indignis, & relinquit domum cordis eius vacuam.

1. Cor. 5.

Ibidem.

† non solum amorem saculi. sed orig.

a ¶ Excommunicatis. Arg. qđ contra ea quę publice facta sunt, nemo postmodū audiēdus est, ut 8. q. 2. dilectis. & dist. 16. diffiqđ dictis. 12. q. 2. qui & humanis. Arg. contra 82. dist. proposuist in fi.

VERVM. Hic est 2. pars q. I qua vult probare, φ non tenemur uitare oēs excōicatos. sed illos solos. qui sunt excōicati nominatim: & ponit multos modos excōicationis, & hoc probat per 2. auctoritates sanctorum patrum. Ioan. d. Fant.

Cum ergo per sniam quis nominatus fuerit, cū eo cōmunicare non debemus. Cū autē solo reatu occultè excōicationis contraxerit pœnam; non est ab eius cōmunione cessandū. Vnde Dominus in Euāgelio tunc demū peccatorem dixit habendum sicut ethnicum & publi-

Matth. 18.

CASVS. Dictum est supra quod excōicatus non est cōicandum. Nunc vero dicit hoc esse intelligendum de nominatim excōicatis. q. bus non est cōicandum. Et ostendit Grat. quod dupliciter quis excōicatur. s. a fidelium communione, fidelium seu nūmtam est cōicandum, & a corpore Christi propter mortale peccatū quod egit. ... non d... tales sine peccato communicamus. ... per sequentes c.

satanæ, cum a tota ecclesia separātur. Secundo modo excommunicatur quis vel traditur diabolo. cum per occultum peccatum, quod solus Deus in abscondito videt, separatur a Deo. Vacuam. s. a gratia Dei.

b ¶ Satanæ. Satanæ dicitur tradi, quia diabolus in eo habet potestatem quasi in pectore suo, ut 24. q. 1. §. his. auctoritatibus in fine.

AVdi denique. CASVS. Ostendit Hieronym. hoc cap. quod dupliciter dī quis excōicari, & tradi satanæ,

CVM ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis c. quod cum non nominatim excōicato communicare non

non debemus. quod probat duobus auctoritatibus, s. Euangelij & Pauli Apostoli: cum eo vero, qui propter mortale delictum quod commisit, est excõicatus. possumus communicare: & hoc probat auctoritate Vrbani. a ¶ Quidam.] Infra 24. quæst. 2. cap. 3.

sine de terra promissionis vsque ad hodiernum diem, qui spiritualiter significant malos Christianos, quibus ecclesia communicat. Et auctoritate Euangelij, vbi dr. ꝙ zizania non sunt eradicanda, vel eruenda a frumento, ne simul eradicetur & triticum, per quam zizaniam designat, ꝙ occulti peccatores debẽt ab ecclesia tolerari. de quibus dicit: Nolite mittere sanctũ canibus, neque margaritas ante porcos. Manifesti autẽ peccatores si incorrigibiles sunt, non debent in ecclesia tolerari. Patiamini, tolerando malos manifestos. [Faciatis, ejiciẽdo malos occultos. Beneuent. tamen dixit in casu suo, quod occulti & manifesti peccatores sunt tolerãdi, sed littera contradicit Beneuent. b ¶ Ostendat. Supple ꝙ hoc ad literã vult intelligere. ADDITIO. Nec semper etiã ad litteram intelligẽdę sunt auctoritates. de cõsecr. distin. 2. accesserũt. 37. dist. relatum. 33. quęst. 4. ecce argum. extra de verb. signif. præterea ff. de leg. 3. non aliter. 26. q. 5. nec mirum. Archid. c ¶ De zizanijs.] Id est de occultis peccatoribus. d ¶ Vtraq; crescere.] Id est, malos esse cũ bonis. e ¶ Triticum.] Arg. ad quæstionem, vbi vnus interfectus est ab vno de tribus. si dubitat à quo: quod ratione dubitationis omnes debeãt promoueri: quia ratione dubitationis vitiosa & superflua tolerantur. 17. q. secũda. non æstimemus, extra d sepul. sacris. simile 12. q. 5. denique. & sanctius est impunita, &c. ff. de pœn. absentem. arg. contra de pœn. dis. 5. si quis vero. ff. ad le. Aquil. ita vulneratus. 6. q. 2. si tãtum, & cap. placuit. Item est hic argum. quod ratione cõnexionis permittitur, quod

Nolite
1. Cor. 5.
Vide infra eo. cap. ad mensam.] in notatione.
24. q. 2. sanè quod.

canum, cum ecclesiam audire contempserit. Apostolus quoque non ait: si quis frater est fornicator: sed. si quis frater nominatur fornicator, &c.) sententia nominationem intelligens Hinc etiam Vrbanus Papa II. Guitmũdo episcopo: (Sane quod super Ricardo) Require in causa: (Quidam [a] episcopus in hæresim lapsus.) Hinc etiam Christus in Euangelio zizania dixit esse toleranda vsque ad messem.

Math. 13.

Origenes hom. 21. ad c. 15. Iosue.

Hinc etiam Hieronymus.

¶ Mali à bonis penitus separari non possunt.

C. XXII.

† al. vsque in hodiernum diem.

NOlite recedere à Domino in hodierno † die.) hoc est, donec sæculum stat: ostendat [b] ergo mihi, quomodo Hiebusæus, donec sæculum stat, habitet cum filijs Iuda in Hierusalem: quippe cum ne ipsi quidem filij Iuda habitent in Hierusalem. Ideo ergo nec istud verum esse poterit, quòd Hiebusæi cum Iudęis habitent in Hierusalem, quandoquidem ne ipsi quidem habitant in ea. Sed nos intelligamus hæc spiritaliter, assumentes Euangelij parabolam, quæ dicit de zizanijs [c]: (Sinite vtraque crescere: [d] ne forte cum vultis eradicare zizania, eradicetis simul cum ipsis etiam triticum [e].) *& infra.* ¶ Audi ergo scripturam dicentem; quia non potuerunt filij Iuda disperdere Hiebusæos: sed habitauerunt cum ipsis vsque in hodiernum diem in Hierusalem. Vnde deprecor vos, qui fideles estis, vt ita vitam vestram, & conuersationem seruetis, ne in aliquo vel ipsi scandalum patiamini, vel alijs scandalum faciatis. sed sit vobis summi studij, summæq; cautelæ; ne quis in hanc sanctam cõgregationem vestram pollutus introeat: ne quis Hiebusæus habitet vobiscum. Vides ergo, quia dicit scriptura; quòd non potuerunt ejicere filij Iuda Hiebusęos de Hierusalem. Hiebusęus autẽ interpretatur conculcatio. Ergo, quia nõ possumus ejicere istos, qui nos conculcant; eos saltẽ, quos possumus, quorũ peccata manifesta sunt, ejiciamus. Vbi enim peccatũ non est euidens, ejicere de ecclesia neminẽ possumus; ne forte eradicantes zizania, eradicemus simul cum ipsis etiã triticum. Mouet me tamen quod dixit; quia nõ potuerũt ejicere Hiebusęos, i. eos, qui interpretatur conculatio: & ideo videamus, qui sunt in ecclesia conculcãtes. Illi sine dubio, de quibus dicit Dñs in Euangelijs: [Nolite mittere sanctũ canibus, neq; margaritas [f] vestras ante porcos, ne forte cõculcent eas pedib. suis, & cõuersi elidant vos.] Hic est ergo Hiebusęus conculcatio: qui indigni † audiunt verbum Dei? & cum audierint, neque vt infideles discedunt, neque permanent vt fideles: sed percepta mysteriorum notitia,

Mat. 13.

Isa. 15.

Dubitatio facit vitiosa tolerari.

Matt. 7.

† al. indigne.

NOlite recedere.] CASVS. Hiero. ostẽdit in hoc c. ꝙ peccatores occultos non possumus euitare: & probat hoc auctoritate veteris testamẽti, vbi legitur, ꝙ filij Iuda non potuerunt ejicere Hiebusæos de Hierusalem, alijs non licet. sic 81. dist. tantis. & c. cum omnibus. & ff. de min. denique. & l. verum. & l. etiam. & quid iuris sit de hoc, in quæstionibus notatur. B.

f ¶ Neque margaritas.] s. 43. dist. in mandatis.

Quando

& fidei nostræ secretioribus scrutatis, conuersi postmodum impugnant nos, & cōtradictionibus suis corda nostra dirumpunt, conculcantes verbi Dominici margaritas, & ornaméta fidei maculantes. De istis ergo dicitur; quia non potuerūt filij Iuda eijcere Hiebusæum de Hierusalem vsque in hodiernum diem.

Item idem super duodecim prophetas.

¶ Porcis & canibus sancta, non sunt committenda. C. XXIII.

QVando [a] ergo vir ecclesiasticus, & prudens, atque intelligens multas impietates in ea, quæ vocatur domus Dei, esse cognouerit, & non solum multas, sed & fortes, & quæ opprimere possint iustitiam, & in tantum doctorum rabiem processisse, vt accipiant [b] pretium in iudicio, & omnia pro muneribus faciant, pauperes quoque deuitent in portis, & audire contemnant; taceat in illo tempore, ne det sanctum canibus, & ne mittat margaritas ante porcos; qui conuersi conculcent eas, & imitetur Hieremiam dicentem, [Solus sedebam, quia amaritudine repletus sum:] & illud in Ps. [Singulariter sum ego, donec transeam.]

Hierony. in Amos prophetam, c. 5. circa medium.

Matth. 7.

Hier. 15.

Psal. 140.

Item Ioannes Chrysostomus hom. 25. ad cap. 11. epist. ad Hebræos.

¶ Cum pagano comedere, sed cum excommunicato minimè licet. C. XXIIII.

AD mensam quippe paganorum si volueris ire, sine vlla prohibitione permittimus. [c] *& infra.* ¶ Si. n. quis frater, inquit, nominatur inter vos.] fratrem in hoc loco omnem fidelem simpliciter intellige, non monachum tantum. Quid autem est quod facit fraternitatem, nisi lauacrum regenerationis, quod facit posse vocari Deum patrem? *& infra.* [¶ Si quis, inquit, nominatus *a* fuerit frater fornicator, aut auarus, aut ebriosus: cum huiusmodi nec cibum sumere.] Cum autem de paganis ageret, non ita; sed [Si quis vos vocauerit ex infidelibus (paganos significans,) & vultis ire, omne, quod apponitur vobis, comedite. Si quis frater nominatur ebriosus, &c.] O quanta integritas. † Nos autem non solum non fugimus ebriosos, sed etiam imus ad eos, participantes cum eis.

1. Cor. 5.

† al. diligentia. ἀκρίβεια.

a ¶ Nominatus.] *Gratianus putauit Chrysostomum eo modo interpretari istā vocē, quo ferè interpretatus est Aug. sup 2. q. 1. c. multi. Locus integer Græco sic habet.*

Καὶ οὐδὲ τὸν Παῦλον ἔδοικας εἰς μὲν ἑλλήνων τράπεζαν, οἱ βούλοιο ἀπελθεῖν, ἀκωλύτως συγχωρήσαντα ἀπελθεῖν, εἰς δὲ τὰς τῶν πλεονεκτῶν οὐδὲ βαδίσαι ... ἐάν γάρ τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ ... ἀδελφὸν ἐνταῦθα λέγων πάντα τὸν πιστὸν ἁπλῶς, οὐ τὸν μονάζοντα. τί γὰρ ἐστι τὸ ποιοῦν τὴν ἀδελφότητα; τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας, τὸ δύνασθαι καλέσαι πατέρα τὸν θεόν. ὥστε ὁ μὲν κατηχούμενος, κἂν μοναχὸς ᾖ, οὐκ ἀδελφός· ὁ δὲ πιστός, κἂν κοσμικὸς ᾖ, ἀδελφός ἐστιν. εἴ τις φησὶν ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, οὐδὲ γὰρ τότε μονάζοντες ἦσαν, ἀλλὰ πάντα πρὸς κοσμικοὺς διελέγετο ὁ μακάριος οὗ-

QVādo.] CASVS. Docet Hieron. in hoc c. quòd quando multitudo est in scelere, ita vt etiam iudices pro ꝑtio iudicent, & pauperes vitent, & audire cōtemnant, quia non habēt quid offerāt; taceat tūc prælatus, ne det sanctum canibus, & mittat margaritas ante porcos: sed imitetur potius Hierem. dicentem. Solus sedebam: quia amaritudine repletus eram.

a ¶ Quando.] Arg. ex hoc, quod non nocet taciturnitas, quando nō prodest contradictio, ut notatur. 28. distin. diaconi.

b ¶ Accipiant.] sup. 43. dist. in mādatis.

AD mēsam.] CASVS. Io. Chrysostomus ostēdit hic, quod cū paganis, licet sint peccatores, & a Deo separati, comedere possum⁹, & alias communicare: sed cum Christianis anathematizatis nō possumus, & hoc vtrunq; probat auctoritate Apostoli. [O quanta,] ironicè loquitur.

c ¶ Permittim⁹.] ad hoc, vt eos lucremur 23. q. 4. infideles. cū Iudæis tñ non possumus comedere, ut 28. q. 1. omnes. sed nec hodie cum paganis licitū ē comedere, cū & ipsi discernant cibos sicut Iudæi. Hęc ergo est causa, quare possumus cōicare paganis, & nō excōicatis; cum tamen & illi 1 sint membrū diaboli, ut eos lucri faciamus: tamé ideo quia non multū curarēt, licet eos vitaremus: sed excōicati erubescūt, si non communicatur eis, ut s. ead. c. audi denique.

1 Scilicet pagani. Excōicatis cōicare non possumus, sed bene paganis.

EVI-

τος. ἐάν τις ὑμῖν ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης ἢ μέθυσος, τῷ τοιούτῳ μὴ δὲ συνεσθίειν. ἀλλ᾽ οὐκ ἐπὶ τῶν ἑλλήνων οὕτως, ἀλλ᾽ ἐάν τις ὑμᾶς καλέσῃ τῶν ἀπίστων (τοὺς ἕλληνας λέγων) καὶ θέλετε πορεύεσθαι πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε. ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ φησιν μέθυσος: βαβαὶ πόση ἡ ἀκρίβεια. ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον οὐ φεύγομεν τοὺς μεθύοντας ἀλλὰ καὶ ἀπερχόμεθα † πρὸς αὐτοὺς, μεθέξοντες τῶν παρ᾽ αὐτῶν. id eſt.

† In Veronenſi eſt πρὶς.

Et neque Paulum veritus es;ad menſam quidem græcorum ſi voluerimus ire, non prohibentem ad menſam autem auarorum,& aliena auferentium ne volentes quidem permittentem: Nam ſi quis,inquit,qui frater nominatur inter vos.] fratrem hoc loco dicens omnē fidelem ſimpliciter, non monachum tantum. Quid autem eſt, quod facit fraternitatem? lauacrum regenerationis,id ꝙ poſſumus Deum vocare patrem. Proinde, qui cathecumenus eſt, etiam ſi monachus ſit,non eſt frater: qui vero fidelis eſt, etiam ſi ſæcularis ſit, frater eſt: ſi quis, inquit, qui frater nominatur.] Neque enim veſtigium tunc monachi erat: ſed omnia ad ſæculares loquebatur tunc beatus Paulus:] Si quis,inquit,qui frater nominatur,fuerit fornicator, aut auarus, aut ebrioſus, cum huiuſmodi nec cibum ſumere.] Cum autem de græcis ageret non ita,ſed: [Si quis vocat vos infidelium.] græcos ſignificans: [& vultis ire: omne quod vobis apponitur: manducate. Si quis,inquit,qui frater nominatur, ſit ebrioſus;] Papè quanta diligentia. Nos autem non ſolum non fugimus ebrioſos,ſed etiam abimus ad eos,vna ſumpturi quæ ab ipſis.

1.Cor.5.

1.Cor.10.

Euidenter itaque ex præmiſſis apparet, quòd eorum communionem vitare non cogimur, qui ſententia notati non ſunt. Sed ipſius ſententiæ notatio multipliciter intelligitur. ¶Aliquando enim arcetur quis a liminibus eccleſiæ & a cõmunione corporis & ſanguinis Chriſti vel teſte [a] conſcientia iuxta illud Apoſtoli: [Probet ſe homo & ſic de pane illo edat, & de calice bibat: quia qui indigne manducat & bibit, iudicium ſibi manducat & bibit.] Item illud Proſperi: [Facilius ſibi Deum placabunt, &c.] require infra cauſa 33. Maleficijs impeditus quæſtione [b] prima de pœnitentia [c] Vel ſententia eccleſiaſtica ſicut pœnitentes quibus tempore præfinito [d] beneficium reconciliationis impenditur. Hæc ſententia [e] excommunicatio vocatur: quia a communione corporis, & ſanguinis Chriſti notatum prohibet: ſicut & ab Adã eſu ligni vitæ excommunicatus eſt, Domino dicente: [Videte, ne forte ſumatis de ligno vitæ.] Qua ſententia non ſeparatur quis a conſortio fidelium. Eſt & alia ſententia, quæ anathema vocatur: qua quiſque ſeparatur a conſortio fidelium de qua ſupra: Cum excommunicatis nolite communicare.] ¶Hãc diſtinctionem licet cuique aduertere ex auctoritate Ioannis Papæ: [Engeltrudem [f] uxorem Boſonis, &c.] require ſupra in cauſa; [Quidam epiſcopus a propria ſede deiectus.] Item

2.Cor.10.

Gen.3.

ſup. ead. multis capitibus habetur ſententia.3.q.4.c.ſi.

EVIDENTER ITAQVE. CASVS. Concludit Gra ex ſupradictis, ꝙ eorum peccatorũ cõionem vitare nõ cogimur, qui nõ ſunt ſnia notati. Et oñdit, ꝙ notatio trib. modis itelligit. Primus modus eſt qñ aliquis cõmittit mortale delictũ ꝑ quod ſentit ſe indignum cõione corporis, & ſanguinis Chriſti: iſte notatus eſt cõſcientia teſte. Secũdus modus eſt, qñ iniungitur alicui pœnitenti, vt vſque ad certum tp̃s a corpore Chriſti abſtineat, ut poſtea recõciliet: & cũ iſtis duobus generib. hoĩum poſſum⁹ cõicare. Tertius modus eſt, qñ aliqs anathematizatur, cũ quo non eſt cõicandũ, & hãc triplicẽ ſniam excõicationis ſiue notationis probandã inducũt quædam capitula, q̃ iã habuimus & quædam quæ infra habentur. Si autem ab oĩbus excõicatis abſtineamus iam eſſet falſum quod dr̃ ſup.6.q.2.c. ſi tãtũ, & c.placuit. Primus incipit ibi, [Aliquando enim.] Secundus ibi, [Vel ſententia. Tertius ibi, [Eſt & alia.

a ¶Vel teſte.] Ergo aliquis ꝯ ſeipsũ fert ſniam, ut 21.d. nunc autem, argu. contra quia nemo ſibi imperare poteſt, ut ff. de arbi.l.pen. melius tñ eſt, ſi hoc faciat auctoritate ſuper iuris. inf. de pœ. d.1. in actione. B.

Imperare ſibi nemo poteſt.

b ¶Quæſtione.] i. diſtinctione, nam tractatus de pę. per diſtinctiones diuidit.

c ¶De penitentia.] inf. de pœn. d.1. §. item ſicut.

d ¶Tp̃e pręfinito.] in Cęna Domini. 1

1 Vt 50. diſ. capite de cõſec.d.2. in cęna, alias incipit a quibuſdam. Arch.

e ¶Snia.] Sic iudex ſæcularis poteſt aliquem excõicare .i. a legitimis actib. prohibere, vt ff. de pęn. l.minoris.

f ¶Engeltrudẽ.] ſupra 3.q.4.c.vlt.

a ¶Si quis domum.] 17.q.4.quisquis §.si quis domum sup.5.q.2.c.2.i.
b ¶Ab ingressu.] G.vr hic sentire, & q clericũ verberat tm̃ est separatus a sacramentis,& ab ingressu ecclesiæ: nec obstat ille canon,si qs suadente.17.q.5. qa anathema ibi est idẽ qđ separatio: hoc tñ non tenet ecclesia,& cõtra eum est extra de app.peruenit 1 Ioã. Fauen.voluit cũ corrigere, & dixit talẽ esse excõicatum,sed nõ vitandũ antequã denuncietur:sed expresse contra eũ est ext. de sent. excom. cũ non ab homine.
c ¶Vrbani.] inf.ea. quibus episcopi.
d ¶Ceterum.] Q.d. bene distinguo iter excõicatos simpliciter, & anathematizatos, vt s. illi sint vitandi,isti non.
e ¶Si tm̃.] sup.6.q. 2.placuit.c.2.& vlt.
f ¶Item Greg.] Cõtra id quod dixerat simpliciter excõicatos non esse vitandos, modo ostendit omnes excõicatos esse vitandos.

tus, nullus ei cõicare præsumat.si vero contrafecerit & ipse excõicetur, & hoc verum est de præsentib. vel etiã de absentibus qui nouerunt clericum, vel laicum anathematizatum.[Excommunicetur.] Idest pro excõmunicato habeatur quo ad sacramenta ecclesiæ.

1 Vbi Vin. idẽ nõ,φ hic di.Arch.

ex auctoritate eiusdem: [*Si quis domum* [a] *Dei violauerit,&c.*]*require infra in causa xvij.* [*Quidam presbyter infirmitate grauatus.*] ¶*Item ex auctoritate Siluestri Papæ:* [*Præsenti decreto censemus,&c.*] *require supra in causa:* [*In infamiam cuiusdam episcopi.*] *Iuxta igitur hanc distinctionem intelligẽda est illa auctoritas Innocentij Papæ secundo:* [*Si quis suadẽte diabolo &c.*] *vt infra in causa:* [*Quidam presbyter.*] *vt iuxta ethymologiam vocabuli anathemati,idest separationi subiaceat,qui in edictum illud inciderit,qui a corpore,& sanguine Christi,& ab ingressu* [b] *ecclesiæ se alienum facit: qui impias manus in clericum inycere ausus fuerit: qui etiam a nullo episcoporum absolui,idest more pœnitentiũ reconciliari poterit: nisi primum Apostolico conspectui se repræsentare curauerit.* ¶*Illud aũt Petri de Clemente:*[*Si inimicus est iste Clemens,&c.*]*de sententia notatis intelligendum est sicut & illud Vrbani* [c].[*Quib episcopi non communicant,&c.*]*vt infra in ea* [*causa.Ceterum* [d] *falsum esset illud Vasensis concilij secundi:* [*Si tantũ* [e] *episcopus alieni sceleris se conscium nouit.*] *Itẽ, & illud* [*Placuit,ut si quando episcopus,&c.*]*require supra in causa.*[*Duo fornicatores,& infamia notati.*]

17.q.4.quisquis, §. idem.si quis domũ,

17.q.4.

5.q.2.c.1.

sup.ead.

6.q.2.

Ibidem.

Item Gregorius [f] *clero,& populo Salonitano* α.

α ¶Salonitano.] *In regesto B. Gregorij, lib.5.c.148. leguntur hæc verba in epist 48 scripta clero,nobilibus,ac populo Iaderæ consistentibus,* al.Iadertino.

ROgo.] CASVS. Maximus nominatim excõicatus erat sicut dicitur. 63. d.Salonitanæ. & 93. d.c.miratus.sed quidã presbyteri ei cõmunicabant. Præcepit ergo Greg.clero, & populo Salonitano, ut illi sacerdotibus non cõicent: & intellige,φ cõicabãt ei in crimine, uel erat excõmunicatus cum omnib.suis fautoribus iste Maximus.

¶Communicare non licet ijs, qui excommunicatis communicant. C. XXV.

ROgo [g], hortor,& moneo, vt a prohibitæ vos communionis consortio per omnia suspendatis: ne cuiquam sacerdoti, suprascripto Maximo communicanti [h], contra animam suam quisquam vestrum communicare præsumat.

Item ex concilio Toletano primo,c.15.

Rogo qualiter ponitur. 2 Et ita ponit contra ꝓpriam significationẽ ipsius verbi.sic aliàs ex æqualitate cõtractus verba accipiuntur contra propriam significationem, ff.de cui. Lucius. in fi.ff. loc. & cond. l. ex cõducto §. Papin. vbi de hoc. Arc.

g ¶Rogo.] Verbum rogãdi hic preceptiue 2 ponitur.monemus .n. quos habemus charos,vt 28.q. 1.sic .n. & alibi rogo,non ponitur deprecatiue. ff.de neg. ge. si serui mei rogatu, sed ponitur rogare pro mandare. sic ponitur mandare ꝓ rogare.23.q.4. Guilisarius.

¶Nullus clericorum, vel laicorum ad domum excommunicati accedat. C. XXVI.

vj SI quis laicus abstinetur;ad hũc, vel ad domũ eius, vel clericorũ,vel religiosorũ nullus accedat. Similiter,& clericus si abstinetur;a clericis deuitetur.Si quis cum illo colloqui,aut cõuiuari fuerit deprehensus: etiã ipse abstineatur. Sed hoc ꝑtineat ad eos clericos, q eiusdem episcopi [i] sunt, & ad omnes, qui commoniti [k] fuerint de eo,q abstinetur, siue laico quolibet, siue clerico,

Iuo p.14.c.30.

h ¶Communicanti.] In sacris,ſm Hug. vel dic.φ Maximus fuit excommunicatus cum omnib.suis fautoribus, vel isti communicabant ei in crimine: aliàs excommunicatio non descenderet usque ad tertiam personam. 3. ea.quoniam multos.nec ob. 19.dist. Anastasius,quia ibi communicabant ei in crimine hæresis.

SI quis laicus.] CASVS. Statutũ fuit in concilio Toletano,φ siue clericus siue laicus sit anathematiza-

i ¶Episcopi.] Isti enim non poterant ignorare sententiam sui episcopi,ut 12.q.2.qui humanis.
k ¶Commoniti.] Ar.φ sufficit,si alicui dictũ est de excõicatione alicuius.ut ipsum teneat uitare,ut ex.de ele. venerabilẽ.ultra mediũ.in parte decisa,& de postu.præla.ad hæc ar.cont.ex de cler.exc.min.illud? Resp.prima sñia uera est, qñ excõicatio alicuius peruenit ad alium per famã publicã,aliàs forte secus esset,ut in contrario.

Excõicatus vitandus est

SED

SED HOC. Hęc est tertia pars q. in qua di. ꝙ hęc regula de vitandis excõicatis habet locum in excõicatis nominatim, & ad hoc probandum inducit c.c. Io. de Fant. CASVS. Supra dictũ est in c. ingo, ꝙ clericus Salonitanus non cõmunicaret sacerdotibus communicantibus Maximo nominatim excõicato, propter quod videtur, vt etiam ab illis, qui non sunt nominatim excommunicati, sit abstinendum. Soluit autem hoc Gratia. & dicit quod illi sacerdotes non fuerunt nominatim excommunicati cum Maximo, ita dicit Hug. Gratia. sentit c. vel secundum Beñ. illud cap. ingo. intelligitur. de illis sacerdotibus, qui licet non fuerint nominatim excommunicati: fuerunt tamen anathematizati pariter cum Maximo nominatim excommunicato. sic enim dixit Grego. excommunico Maximum cum omnibus sibi fauentibus. & ad hanc solutionem probandam inducit duas concordantias. Sequentia duo c. plana sunt.

3 *Sed hoc* [a] *specialiter in his, qui excommunicatis nominatim communicant. Vnde Vrbanus* [*Sane quod super Richardo &c*] *infra in causa:* [*Quidam episcopus in haeresim lapsus.* [b]] *Item Nicolaus Papa in cap. Excellentissimus* [c] *Rex. Carolus, &c.*] *infra circa finem huius causæ.*

24. quæst. 2.

Item Vrbanus omnibus episcopis, c. 5.

¶Sententia pastoris timenda est, licet iniuste liget.

Cap. XXVII.

QVibus episcopi non communicant, non communicetis [d]: & quos eiecerint, non recipiatis. Valde enim est timenda sententia episcopi, licet iniuste liget. [e]

Poly. lib. 6. tit. 2. Ansel. l. 6. c. 145. & l. 12. c. 25. Burc. lib. 11. c. 1. Iuo p. 14. c. 74.

Item ex octauo synodo.

¶Excommunicationis contrahit pęnam, qui excommunicatis communicat. C. XXVIII.

vij SI quis frater aut palam, aut absconsè cum excommunicato fuerit locutus, aut iunctus communione: statim cum eo excõmunicationis contrahat pęnam.

supra ea. cum excõmunicato. Burch. l. 11. c. 32. Iuo p. 14. c. 96.

¶*Canon hic neque habetur in octaua synodo, quæ habita fuit tempore Nicolai primi, neque in alia, quæ & ipsa nominatur octaua sub Ioanne octauo celebrata, quæ in bibliotheca Vaticana seruantur. Multa vero, quæ a Gratiano ex octaua synodo citantur, in regulis Basilij, Isidori. & alijs scriptis ad monachos pertinentibus inuenta sunt. Hoc quidem supra ead.* cum excommunicato, *fuit tributũ Isidoro quemadmodũ etiã a Burchar. & Iuone. Sed Smaragdus in expositione regulæ B. Benedicti. c. 26. cum antea egisset de monacho a suo proposito excõicato, hæc scribit valde similia.* Hinc quidã magister Monachorum ait: [Si quis vero frater aut palam, aut absconse cum eo fuerit locutus, aut coniunctus, commu nem cum eo excommunicationis contrahat pœnam.] *quæ lectio conuenit cum lectione Burchardi & Iuonis.*

Item ex concilio Carthaginensi secundo c. 7.

¶De eodem. C. XXIX.

QVi merito facinorum suorum ab ecclesia pulsi sunt, si ab aliquo episcopo, aut presbytero, vel clerico fuerint in communionem suscepti, etiam ipse pari [f] cũ eis crimine teneatur obnoxius, refugiens a [g] sui episcopi regulare iudicium.

Poly. c. 7. tit. 1. Burch. l. 11. c. 43. Iuo p. 14. c. 28. & 107. Pann. l. 5. c. 98.

a¶Refugiens.] *In concilio cum multis impressis, & manuscriptis codicib. collato legitur* refugientes, *apud Burchardum uero & Iuonem,* refugientibus, *quod conuenit cũ canone Græco qui est nonus. omnia vero hæc uerba,* refugientes, sui epi regulare iudicium, *in recentioribus*

Excommunicationis.] Idest suspensionis a sacramẽtis & ingressu ecclesiæ. Ita dicit Hugo.

a ¶Sed hoc. vult dicere, quod Maxim9 fuit excõmunicatus cũ omnibus suis fautoribus. Nec obst. ȷ. 24. q. 2. c. 3. & ȷ. ead. excellentissimus.

b ¶Lapsus.] 24. q. 2. cap. 3.

c ¶Excellẽtissimus] infra ead. excellentissimus.

d QVibus epi.] Non cõmunicetis. Sim. 7. q. 1. scire debes. 93. dist. c. 1. Nec obst. 6. q. 2. si tantũ. quia hic loquitur cũ constat de sentẽtia: 1 sed scitur eam esse iniustam.

1 Sub. quæ est ista ex ordine iudicatio.

e ¶Liget.] Dum tamen error nõ sit expressus in sentẽtia. extra ead. per tuas.

QVi merito.] CASVS. Quæsitum fuit in cõcilio Carthagin. quã pœnam pati debeat episcopus presbyter, vel clericus, si sciẽter cõmunicent excõmunicatis. Et rñdetur, ꝙ pari crimine obnoxius teneri debet. quod intelligit H. quo ad sacramenta, & ingressum ecclesię. Sequentia duo c. plana sunt.

f ¶Pari. Quid ergo si eps cõicat alicui excõicato a simplici sacerdote? iam ligatus est, a canone. Sed a quo absoluet? Decret. dicit, ꝙ cõicans excõicato, a suo prælato, idest a metropolitano. Sed dicas, ꝙ a simplici sacerdote absoluendus. ext. de pęnit. & remis. cũ amẽ. & ita potest absolui nisi excõicet ei in crimine, vt ext. c. nuper. videtur tñ ꝙ sic in suspenso a iure post pœnitentiam non requirit aliqua absolutio, sic nec in excõicato a canone: quod non est uerum, ut in cap. nuper, in fine. Sed quid si Papa cõicet excommunicato? ille non est ligatus: quia non ligat ipsum canon. 25. q. 1. §. his ita.

Excommunicato communicans a quo absolui debet.

g ¶Refugiens.] Idest, contemnens.

Clericus

a CLericus.] Intellectum huius c. habes supra ea. q. si episcopus forte.
b NEmo.] Sed Christus.] ex hoc c. dicit P. Hispanus haberi causam, quare non possit appellari a snia excōmunicationis, cum Christus eum liget, a cuius snia nō pōt appellari. Alia est ratio, quia nemo excommunicatur nisi pro cōtumacia 2. ¶. co. nemo. & nō auditur contumax appellās, vt 2. q. 6. §. est autem quando. ver. sunt etiā quorum. Quidam autem illā assignant rationem, quia excommunicatio secum trahit executionem suam. ex. de ap. pastoralis. vnde sicut ab executore nō appellatur, ita nec ab hac snia. Sed hoc non ualet: quia qñq; appellatur ab executore, cum s. excedit modū, & sententia qua quis absoluitur ab alio, secū trahit executionē: tamen appellatur ab ea. extra de app. qua fronte.

Appellari nō pōt ab excōicatione.

1 De hoc no. sup. ead. episcopi.

OMnis.] CASVS. Dicitur in hoc ca. q omnis qui excommunicatur, satanæ traditur: qa sicut extra ecclesiā est diabolus, ita in ecclesia Christus. vnde q ab ecclesia remouetur, quasi diabolo traditur. & sic exponit ecclesia de traditis satanæ ab Apostolo.
c ¶ Satanæ.] Dum tamē iusta de causa excōmunicetur, ut 23. q. 3. si q s nō recto.
d ¶ Extra ecclesiā.] argum. quod qui semel excommunicatus est, amplius excōicari nō pōt, quia qui extra ecclesiam est, non pōt magis esse extra eam argu. contra 3. q. 4. Engeltrudam. De hoc ibi notaui.

NIhil.] CASVS. Dicit hic Au. q Christianus nihil debet magis timere, q separari a corpore Christi, qđ est ecclesia: qa si ab eo separatur, non est membrū eius, nec ab eo vegetatur. Et hoc probat dualus auctoritatibus, Pauli scilicet & Hieronymi [Sic idest tantum.
e ¶ Quam separari.] Iuste: aliās non obest, ut extra eo. ā nobis ¶. ca. quid obest. tū. si contemnitur, statim incipit ligare. 2 24. q. 3. notandum. in §. sed ideo maxime est, ti menda, quia maxima est pœna, vt 24. quæst. 3. corripiantur.

1 Ad hoc ¶. eo. §. cum ergo in §.

PResbyteri.] CASVS. Require casum huius c. sup. 2. q. 6. placuit. Sequens capitulū planum est. Irrita.] id est, irritanda de facto, si est ipso iure irrita, sed non facit hoc c. directe ad propositum Gratia.
f ¶ Presbyteri.] Hoc c. habetur supra 2. q. 6. placuit.

conciliorum editionibus non sunt hoc loco sed post vers. suscepti, A Soriensi autem codice regis catholici omnino absunt.

Item ex concilio Carthaginensi 4 c 66.

¶Qui sententiam episcopi putat esse iniustam, recurrat ad Synodum. C. XXX.

CLericus [a], qui episcopi circa se districtionem iniustam putat, recurrat ad synodum.

Item Ioannes Chrysostomus, hom 4 ad c. 2. epistola ad Hebræos.

Vincula ecclesiastica non sunt contemnenda. Cap. XXXI.

ij NEmo contemnat vincula ecclesiastica. Non enim homo est, qui ligat, sed Christus [b], qui nobis hāc potestatē dedit, & dominos fecit homines tāti honoris.

Iuo p. 14. c. 48. Pann. l. 5. c. 88.

Item Augustinus de verbis Apostoli, sermone 68.

¶Sic etiam citat Iuo p. 14 c. 50 sed p. 2 cap. 9 1. coniunctè cum multis alijs verbis videtur citare ex libris de unico baptismo.

¶Satanæ traditur, qui ab ecclesia excommunicatur. C. XXXII.

OMnis Christianus, dilectissimi, qui a sacerdotibus excommunicatur, satanæ [c] traditur †: quomodo scilicet, quia extra ecclesiam [d] diabolus est, sicut in ecclesia Christus: ac per hoc quasi diabolo traditur, qui ab ecclesiastica cōmunione remouetur. Vnde illos, quos tunc Apostolus satanæ esse traditos prædicat, excommunicatos a se esse demonstrat.

Iuo p. 2. c. 94. & p. 14. c. 50. † al. tradi dicitur. 1. Tim. 1. 1 Cor. 5.

Idem tractatu 27 ad c. 6. Ioannis

¶De eodem. C. XXXIII.

NIhil sic debet formidare Christianus, quam separari [e] a corpore Christi. Si enim separatur a corpore Christi, non est membrum eius. Si non est membrū eius, non vegetatur spiritu eius. Quisquis autem inquit Apostolus, spiritum Christi non habet, hic non est eius.

Rom. 8.

Itē Hieronymus a: [Quorum remiseritis peccata etc.] *Idest, quibus ecclesiam inter dixeritis, nisi reconciliati per satisfactionem fuerint; ipsis ianua regni cælestis clausa erit.*

Matth. 16. Iuo p. 14. c. 53.

a ¶Hieronymus.] *Hæc non sunt inuenta apud B Hieronymum sed in epist. 2. Eutychiani, quem citat Iuo.*

Item ex concilio Mileuitano c 22.

Et Afric. c. 92.

¶Vicini episcopi audiant eos, qui de iudicijs episcoporum suorum quæruntur. C. XXXIIII.

PResbyteri [f], diaconi, uel cæteri inferiores clerici, in causis quas habuerint, si de iudicijs epōrum suorū questi fuerint, vicini episcopi eos audiant, & inter eos,

2. q. 6. placuit, vt presbyteri.

a Irritam.] ¶ Iniusta.] i. irritanda. Vel prout sonat. b Retractandam.] De facto si est ipso iure irrita, vt extra de app. ad præsentiam.

Rursus.] CASVS. Beneuētanus sic ponit hūc casum. Quidam clerici fuerunt de quibusdam criminibus accusati: citati noluerunt venire, propter quod fuerunt excommunicati, quæsitum fuit in concilio Carthaginensi qualiter vlterius sit procedendum? Et respōdet quod quamuis contumacia faciente sint conuicti, vel confessi, tamen vt eorum parcatur verecundiæ, ad euitandam insultationem hæreticorum, vel gentilium, intra annum expectantur, intra quem, si venerint, causam suam defendant: si vero non venerint intra annum, postea nullo modo audientur. Idem sentit Hug. & Io. quia qui stat in excōmunicatione per annum, iuris interpretatione pro conuicto habetur de crimine super quo accusatur, nec de eo auditur vlterius: sed de excōicatione, vel contumacia quādocunque voluerit satisfacere auditur, iuxta illud. In quacunque hora peccator, &c. 26. q. 6. c. cognouimus. ¶ Purgare.] id est, venire ad iudiciū, vt de causa cognoscatur, vt sic purgetur, vel condemnetur. Quidam tamen intelligunt hoc cap. de clericis infamatis, qui se purgare contemnunt.

c ¶ Rursus.] id est, post alia statuta. Sic pone casum. Quidam accusatus de crimine legitimè fuit citat⁹, noluit venire, excōmunicatur pro cōtumacia. Si intra annū venerit, auditur sup crimine, postea nō: quia habetur pro conuicto, vel cōfesso iuris interpretatione. nā qui excommunicatus est pro suspicione hæresis, post annum pro hæretico habetur, vt extra de hæret. excōmunicam⁹. circa prin. nō ob. 3. q. 9. decernimus: quia ibi loquitur cum lis est cōtestata. Vel ibi nō punit de crimine. sed pro cōtumacia. Sed P. Hispanus propter hoc verbū purgare, intellexit hoc c. de clerico īfamato, qui si citatur, vt se purget, & contumax fuerit iuris interpretatione pro cōuicto habetur. 24. q. 3. de illicita. Vel dic quod temperat rigorem illorum canonum, qui dicebāt quod si clericus cōtempnit excōicationem, statim deponēdus est. su. ea. si quis presbyter, & ca. seq. sed hic propter insultationē hæreticorū datur eis annus ad probandum innocētiā suam: sed si per annū steterit excōmunicatus, tūc primo deponitur. Vel dic, quod etiam post annū potest audiri de crimine quātū ad hoc vt ostēdat innocentiā suam: sed nō quantū ad hoc vt recuperet bona sua, C. de requir. reis. l. 2. quod est hic dicitur de anno, videtur correctum extra de cler. non resid. ex tua. Sed dic, quod non habetur pro cōuicto spatio minori quàm anno, vt hic dicitur, sed tamen in minori spatio potest priuari beneficijs, vt ibi. Et not. quod sequens cap. loquitur de ciuili negotio. & criminali, hoc autem in criminali tantum.

z Ita quod directe agatur de crīe in quo casu loquitur hoc c. & seq. & 3. q. 9. decernimus, & ista c. loquūtur lite cōtestata sm B. quod dic ut no. ext. de dolo & contu. veritatis in gl. hoc patet. & 3. q. 9. in summa. Arc.

quidquid est, finiant, adhibiti ab eis ex consensu episcoporum suorum. Quòd si & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent nisi ad Africana concilia, vel ad primates prouinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putauerit appellandum; a nullo intra Africam in communione suscipiatur.

¶ *Huic capiti in vulgatis codicibus præpositum erat nomen Palea: sed in omnibus vetustis Gratiani exemplaribus habetur. Citatur autem supra 2. q. 6 c. placuit.*

3. q. 6. Irritam. ex Felice.

Item ex concilio Carthaginensi. 4. c. 28.

¶ Iniusta episcoporum damnatio, irrita esse censetur. C. XXXV.

Irritam esse iniustam † [a] episcoporum damnationem, & idcirco a synodo retractandam [b].

† al. & iniustam.

Item ex concilio Carthaginensi. 5 c. 12.

In Afri. ca. 46. & Vorma. c. 72.

¶ Qui causæ suæ adesse, & innocētiam suam asserere voluerit, intra annum excommunicationis hoc faciat. C. XXXVI.

Rvrsus [c] cōstitutum est, vt quoties clericis conuictis, vel [α] cōfessis in aliquo crimine, vel propter vtilitatē eorū, quorum verecūdiæ parcitur, vel propter ecclesiæ opprobrium aut insolētem insultationem hæreticorum, atque gentilium, si forte causæ suæ adesse voluerint, & innocētiam suam asserere; intra annum excōicationis hoc faciant. Si vero intra annum causam suam purgare contempserint; nulla eorum vox postea penitus audiatur.

Polyc. l. 7. tit. 1. Burc. l. 2. c. 182. Iuo p. 6. c. 232.

α ¶ Vel.] *In omnibus locis indicatis legitur &. Sed manuscripta Gratiani exemplaria cōcordant cū vulgatis. In aliquibus tamē est,* cōuicti clerici, vel confessi. *Apud Iuonē vero legitur,* vt aliquoties clerici conuicti, & confessi; *& vocem,* aliquoties, *habet etiam Burchardus.*

Item Gelasius.

Poly. l. ibid. Ans. l. 12. c. 24. Burc. l. 11. c. 47. Iuo p. 14. c. 111. Pann. l. 5. c. 136.

¶ Audientiam sibi negat, qui excommunicationis suæ causam agere intra annum differt.† C. XXXVII.

† al. dissimulat.

Qvicunque intra anni spatiū ciuiliter, siue publicè [d]

Qvicunque.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod quicūque fuerint excōicati propter ciuilem, vel criminalem causam, si intra annum causam non peregerint coram suis excōicatoribus, postea non audiantur: si vero in excōicatione fuerint mortui, iuxta sententiam B. Leonis, eis mortuis cōicare non debemus, sicut eis viuis non communicauimus: sed diuino iudicio reseruentur.

d ¶ Siue publicè.] id est, siue criminaliter.

a ¶ Ex-

a ¶ Excommunicatorib.] Excommunicandus est reus, cum talis est causa ꝙ actor non potest mitti in possessionem, vt extra vt lit. non contest. tuæ.
ADDITIO. Et intelligitur hoc cap. quando non liquet, nec liquere potest de causa: alias est dispensatio secundum Hug.

ꝙ sententiæ excommunicationis siue iustæ siue iniustæ parendum est. Modo allegat contrarium, & rñdet illis duobus cap. sententia pastoris, & capit. quibus episcopi non communicant, & dicit, quod loquutur de sententia iniusta, quæ non est seruanda, sed timenda, quod allegando dicit. Alia vero cap. intelliguntur de contumacibus, & negligentibus: qui licet peccata, de quibus imputantur, non commiserint, tamē excommunicationis sententia licite feriuntur: quod probat per sequentia c. Sequens. §. planus est. [Hos solos.] i. contemptores, vel negligentes.

b ¶ Clausisse.] Quātū ad causam possessionis, sed non proprietatis, vel mitius agitur in ciuili quā in criminali causa, vt dictum est sup. c. prox. & ext. vt lit. nō contest. quū frequēter. Vel loquitur de actore cōtra quē bene proceditur lite non contest. vt extra de dolo, & contumacia, causam.
c ¶ Leonis.] 24. q. 2. sane, & c. de communione.
d ¶ Itē ex cōcilio.] hę sunt paleæ B.
e Qui iubēte.] ¶ Tardius.] hoc in laico: clericus enim deponitur supra ead. si quis episcopus, & iudex potest alicui negare iustitiam propter delictum suum, vt ff. ex quibus cau. ma. sed & si. §. actio immo quandoque duplicatur alicui pęna propter cōtumaciā suam, vt ff. de pœn. authen. damnum. §. quisquis, & est simile. sup. 18. dis. si quis autem.
SED QVÆRITVR. CASVS. Sup. in cap. quicūque dictū est, ꝙ mortui in excōmunicatione soli Deo reseruantur. Nūc vero quæritur, si quis episcopus excōmunicator primo moriatur qs debeat absoluere excōmunicatum? Et respōdetur ꝙ successor: qđ probat seq. ca. cuius casus patet.
f SI episcopus.] ¶ Successori.] Huic est simile ff. de iu. mortuo. Est ergo hic arg. ꝙ successor pōt corrigere, & tenetur confirmare factū antecessoris sui. 35. q. 9. quod quis. extra de precar cap. 2. & 16. q. 9. illud. 22. q. 2. quicūque, & in authen. vt nulli iud. §. & hoc vero iubemus. successor autem delegati non potest absoluere, vel restituere possessionem adiudicatam, nisi succedat in honore, & onere, extra de off. ord. pastoralis. §. præterea.
PRÆMISSIS. CASVS. Hactenus probauit

Successor factū antecessoris confirmare tenet.

causam suam coram suis excommunicatoribus [a] nō peregerint; ipsi sibi aditum audientiæ clausisse [b] videantur. Quod si obstinato animo sine cōmunione defuncti fuerint; nos eorum causam, iuxta beati Leonis [c] prędecessoris nostri sententiam, diuino iudicio reseruantes, quibus viuis non communicauimus †, nec mortuis communicare debemus.

24. q. 2. c. 1.

† *al. mortuis communicare non possumus.*

PALEA. C. XXXVIII.

QVi vero excōmunicato scienter communicauerit, & amodo saltem in domo simul orauerit, atq; latebras, † quominus ad satisfactionem perducatur præbuerit; donec ab excommunicatore pœnitentiam accipiat; corporis, & sanguinis Domini communione priuatum se esse cognoscat.

Poly. ibidem. Ans. ibidem. Burc. l. 11. c. 48. Iuo p. 14. cap. 112. ex eiusdem Gelasij decretis.

† *al. latebras defensionis.*

Item ex concilio [d] *Hilerdensi, c. 10.*

¶ Tardius recipiatur ad veniam, qui sacerdote iubente de ecclesia exire contemnit. C. XXXIX.

QVi iubente sacerdote pro qualicunque culpa ab ecclesia exire contempserit; pro noxa contumaciæ † tardius [e] recipiatur ad veniam.

† *al. contumelia.*

Sed quæritur si ante damnati absolutionem episcopū mori cōtigerit; vtrum damnatus postea valeat absolui. De his ita statutum est in concilio Epaunensi. c. 28.

¶ A successore soluatur, qui post mortem episcopi remanet ligatus. C. XL.

ij SI episcopus ante damnati absolutionem obitu rapiatur, correctum aut pœnitentem successori, [f] licebit absoluere.

Burc. l. 11. c. 50. Iuo p. 14. c. 114. Pann. l. 5. c. 23.

Præmissis auctoritatibus, quib. iniustæ sententiæ vsq; ad examinationem vtriusq; partis parere iubemur, ita respondetur. Gregorius non dicit sententiā iniustè latā esse seruandam, sed timendā sicut & Vrbanus [g] *Timēda est ergo, idest nō ex superbia contemnenda. Reliqua vero auctoritates de excommunicatis loquūtur, qui vel vocati ad synodum uenire cōtempserunt, vel calliditatibus aduersantium occurrere nescientes, iniustam sententiam a iudice reportauerunt, vel qui neglectu sua vita sinistram de se opinionem nasci permittentes sententiam in se exceperunt. Hos si quidem solo excommunicationis sententia ferire licet.*

Et in adiectis capitulatibus Caroli filij Ludouicis.

Vnde in Meldensi concilio, c. 56.

g ¶ Sicut, & Vrbanus.] Sup. ead. quibus episcopi.

Nemo.

NEmo.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ nullus episcopus debet suum parochianum excommunicare, nisi propter manifestam causam peccati. In secunda parte dicitur, quod nullus debet anathematizari ab episcopo, nisi pp contumaciam mortalis peccati. nec sine conscientia archiepiscopi, vel suffraganeorum.

¶ Quibus culpis exigentibus aliquis sit communione priuandus. C. XLI.

Burc.l.11.c.10. Iuo p.14.c.80. Pann.l.5.c.93.

2 NEmo episcoporum quemlibet sine certa & manifesta peccati causa communione [a] priuet ecclesiastica. Sub anathemate α autē sine conscientia [b] archiepiscopi, aut coepiscoporum nullum prȩsumat ponere, nisi vnde canonica docet auctoritas: qa anathema est æternæ mortis [c] damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit corrigi.

α ¶ Sub anathemate.] *In concilio Meldensi, & adiectis capitularibus Caroli filij Ludouici legitur*: Anathema aūt sine consensu archiepiscopi, aut coepiscoporū, prælata etiā euangelica admonitione, nulli imponat. *Cæteri autem collectores parum a Gratiani discrepant.*

Item ex concilio Aruernensi.

¶ *In concilio Aruernensi, quod extat, non habetur; sed in Aurelianensi 5 c.2. & in Vormaciensi, c.13.*

¶ Pro paucis & leuibus causis nullus communione priuetur. C. XLII.

NVllus sacerdotum quemquam rectæ fidei hominē pro paruis & leuibus [d] causis a communione suspendat, prȩter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri [e] ab ecclesia iusserunt committentes.

Item ex concilio Triburiensi.

¶ Pro his tribus criminibus quilibet communione priuetur. C. XLIII.

Poly.l.7.tit.1. Burc.l.11.c.74. Iuo p.14.c.122. Pann.l.5.c.112.

CErtum † est pro his tribus [f] criminibus aliquem excommunicari debere: cum ad synodum canonicè vocatus venire contemnit: aut si postquam illuc venerit, sacerdotalib. respuit obedire præceptis; aut si ante finitam [g] causæ suæ examinationem a synodo abire † prȩsumit.

† al. Decretum. † al. profugus abire.

4 *De his* [h] *inquam, & huiusmodi, premissa auctoritates loquuntur, non de iniuste suspensis. Quod autem iniusta sententia parendum non sit, multis auctoritatibus probatur. Quarum prima est illa Hieronymi super Matthaeum, lib 3.*

In com.ad c.16.

¶ Sequentia pastoris reum, vel innocentem non constituit, vel facit. C. XLIIII.

Poly.l.7. tit.1. Ans.l.7.c.130. Iuo p.14.c.7. Pann.l.5.c.86.

QVomodo [i] sacerdos mundum leprosum nō facit; sic

a ¶ Communione.] Sacramentorum.

b ¶ Sine conscientia.] Hoc est verum, cum illud delictum tangit totam prouinciam, alias non tenet, vt 9.q.3.c.2. & c.archiepiscopus.

c ¶ Mortis.] Sed cum sit perpetua damnatio, qualiter dicitur medicinalis, ut 2.q.1.multi? Respond. cum contemnitur, est damnatio, alias nō, ut 24.q.3.notandū in fi. Item videtur hic, ꝙ nemo sit excommunicandus nisi pro contumacia, vt 45.dist. sed illud. & 24.q.3. tam sacerdos, & c.ecclesiæ. sed hoc non est verum. 1 vt extra de ver.sig. ex parte. Vel dic, ꝙ tunc demum quis potest excommunicari pro crimine, cum est incorrigibilis, cū aliter non possit corrigi. 24.q.4. fortè. Ioan.

1 Ad hoc ꝟ c. qui merito de cons. d.2. si non sunt. ibi de hoc. & no. ꝟ ea. epi si su. e. excoicatos, & 17. q.4. de presbyterorum. Arch.

d NVllus.] ¶ Et leuibus.] Simile su. e. epi. Vel intellige de venialib. vt inf. de cons. d.2. quotidie. & c. panem de altari.

e ¶ Arceri.] Idest, ex communicari. Baz. tamen intelligit, ꝙ quicunq; est in mortali peccato, non debet ingredi ecclesiā, p id quod est 33.q.4. vir cum propria. sed nō est verum, vt ibi dixi, & ꝟ de pœ. d.5. falsas & 1.q.1. qui studet. Io.

CErtum.] CASVS. Quidam clerici vocati ad synodum venire contemnebāt, aut si veniebāt, vel non obediebant, vel si obediebant ad tēpus ante finem causæ a synodo recedebant, quæsitum fuit de istis, vtrum pro his tribus criminib. sint excommunicandi. Et rādet ꝙ sic.

f ¶ Trib.] i. pro cōtumacia istorū idem est de quolibet alio crimine.

g ¶ Ante finitā.] Sic inf. de consec. dist.1. missas.

DE HIS. Hæc est 4. pars quæst. in qua ꝙ bare intendit magister superficialiter ꝙ sententiæ iniustæ nō sit parendum, s. quod neminē ligat apud Deum. supple nisi contemnatur, alias contra 24.q.3. notandum. Hoc tamen intēdit probare per 10. ca. quæ aliter intelliguntur, ꝙ in sententia excommunicationis. Ioan. de Pant.

CASVS. Nunc dicit Grat. ꝙ de talib. contumacib. loquuntur supradictę auctoritates, quib. non est cōmunicandum: sed non loquuntur de iniuste suspensis, cui iniustæ sententiæ probat sophisticè non esse parendum multis auctoritatibus, quarum prima est, &c.

h ¶ De his.] Idest, de contumacibus.

QVomodo.] CASVS. Ostendit hic Hiero. ꝙ sicut sacerdos vet. test. mundum non faciebat leprosum, sic hodie prelatus non ligat per suam sententiam insontes, nec soluit noxios; sed ex officio suo scire debet quis ligandus sit, & quis soluendus.

i ¶ Quomodo.] Si quis enim dicebatur leprosus, ducebatur ad sacerdotē, & si ille iudicabat illū leprosum, vel mun-

Snīa non dat nouum ius. mundum, ita habebatur, vt inf. de poe. distin. 1. 4. ex his itaque. Et sic patet, ꝙ sententia nō dat nouū ius, sed vetus declarat, vt ff. si ser. vē. sicuti. §. 3. tñ si snīa fuerit lata ꝓ reo, per hoc nō tollitur obligatio, vt ff de cōd. inde. Iulianus. sed si ꝓ actore feratur, dat ei nouā actionem, vt C. de rebus cred. actori.

a ¶ Non alligat.] Quantum ad Deū, sed quantū ad ecclesiam, vt 2. qō. 3. si quis non recto.

b ¶ Nec soluit noxios. Talis absolutio nō prodest quātum ad eū, qui quærit indiscretū sacerdotem, vt eum per imperitiā absoluat, vt infr. de pœn. d. 6. qūi vult.

c ¶ Scit. i. scire debet, vt iudex. Ioan. de Pant.

CVI. CASVS. Dioscorus hæreticus Alexandrinus Patriarcha quosdam excōicauit, qui eius snīa credebāt se esse ligatos. quæritur a Gelasio, vtrū a tali snīa sint ligati, & rñdet, ꝙ nō: nec indigent absolutione, sed deponant illam opinionem, & erit sententia nulla.

d ¶ Illata a Dioscoro hæretico, cuius snīa nulla fuit. Sed quid si aliā tulisset sententiam in suos subditos? Dico, ꝙ tenet, qa illi, qui sunt ext. ecclesiā, bene habent iurisdictionē, vt 23. qō. 5. si ppea. & 3. q. 7. c. vlt. Alij contra sentiunt, ut 24. q. 1. audiuimus. sed illud non tenet eū excōicatus est, vt extra de sent. & re iud. ad probandum.

SEcūdū. CASVS. Dī hic, ꝙ naturæ Dei. s. homini, non pōt aliquis iniuste nocere: nec ipsa pōt iniuste & sine causa nocere: qa Deus nō patitur quēquam iniuste nocere. Seq. capitula plana sunt vsque ad c. in cunctis.

e ¶ Nec naturę Dei.] Idest, Deo.

f ¶ Nec natura Dei nocere.] Q.] puniat malefactorem, vt 32. q. 4. nemo.

g ¶ Coepisti.] ¶ Dirumpit.] Vt 15. q. 6. auctoritatem.

a ¶ Se-

episcopus, vel presbyter, non alligat [a] eos, qui insontes sunt, nec soluit noxios, [b] sed ꝓ officio suo cū peccatorū varietates audierit, scit qui ligandus sit, qui soluendus.

¶ *Varie hic locus legitur apud collectores. Apud B. Hieronymum sic habet.* Legimus in Leuitico de leprosis, vbi iubentur, vt ostendant se sacerdotib. & si lepram habuerint, tunc a sacerdote immundi fiant: non quod sacerdotes leprosos faciant, & immundos: sed quod habeant notitiā leprosi & non leprosi, & possint discernere, qui mūdus, quive immundus sit. Quomodo ergo ibi leprosum sacerdos mūdum, vel immundum facit, sic & hic alligat, vel soluit eps & presbyter: non eos, qui insontes sunt, vel noxij, sed pro officio suo, cum peccatorum audierit varietates, scit qui ligandus sit, quive soluendus.

[*Item Augustinus super Matthaum.*

PALEA. C. XLV.

RIdiculum est, vt eū mundum esse dicamus, qui vinculis peccatorum suorum ligatus est, propter hoc solum, quod episcopus dicitur habere huiusmodi potestatem, vt soluti ab eo, soluti sint in cœlo, & ligati in terris ligati sint in cœlo sit ergo irreprehensibilis, qui alterum ligat, aut soluit.

Sentētia habetur aliqua ex parte in tomo Gelasij de anathematis vinculo.

Item Gelasius Papa episcopis Orientalibus de damnatione Dioscori. α

α ¶ Damnatione Dioscori.] *Sic etiam in manuscriptis. Apud Iuonem est*, de communione Achatij vitanda *Et Dioscorus quidem in Chalcedonensi synodo, & a S. Leone primo damnatus est: Achatius autem a Fœlice tertio, & Gelasio ipso.*

¶ Non est petenda absolutio, cum inique fertur sententia. C. XLVI.

Iuo p. 14. c. 8.

CVi est illata [d] sententia, deponat errorem, & vacua est, sed si iniusta est, tanto eam curare non debet, quanto apud Deum, & ecclesiam eius neminem potest iniqua grauare sententia. Ita ergo ea se non absolui desideret, qua se nullatenus perspicit obligatum.

Item Augustinus de summo bono

l. 3. de natura boni, cap. 39. Iuo p. 14. c. 9.

Coloss. 3.

¶ Deus non nocet, nec nocere aliquem patitur iniuste. C. XLVII.

SEcundum catholicam fidem, & sanam doctrinam, & intelligentibus perspicuam veritatem, nec naturæ Dei [e] nocere potest quisquam, nec natura Dei nocere [f] iniuste cuiquā, vel nocere iniuste † patitur quemquam. Qui enim nocet (ait Apostolus) recipiet illud, quod nocuit.

† *Impune*] vera lectio.

Item sermone. 6 de verbis Domini.

Iniusta vincula dirumpit iustitia.

C. XLVIII.

Iuo p. 14. c. 5. Pann. l. 5. c. 83.

COepisti habere fratrem tuum tanquam publicanū, ligas illum in terra, sed vt iuste alliges, vide. Nam iniusta vincula dirumpit [g] iustitia. Cum aūt correxeris, &

a ¶ Solueris.] Quasi dicat, si iuste ligas, erit ligatus & in cœlo, & econuerso, vt de pe. d. 1. quem pœnitet.
b ¶ Temerarium.] Plerumque.] Nocet enim si contemnatur.
c ¶ Vt noceat.] Quia si per imperitiam iudicat, facit litem

Iudex male iudicans qualiter punit.

in tota litis æstimatione 1. C. de pœ. iu. qui male iu. l. 2. eodem modo ad interesse punitur. qui iniuste excommunicauit aliquem, nisi errauerit ex causa probabili. ut ex tra de senten. excom. sacro.
d ¶ Quid obest.] ¶ Tabula.] 2. q. 1. c. nomen.

1 De hoc no. 2. q. 6. hoc etiam, & extra lib. 6. de re. iud. cum æterni. quæ est in no. 4.

concordaueris cum fratre tuo, soluisti illum in terra cum solueris [a] in terra, solutus eris & in cœlo.

a ¶ Cum autem.] *Emendatus, & locupletatus est hic locus ex originali, Iuone, & Pannormia*

Item de sermone Domini in monte. lib. 2 c. 29.

Ivo p. 14. c. 10.

¶ Temeritas iudicandi non ei, qui iudicatur, sed iudici nocet. C. XLIX.

TEmerarium iudicium plerumque [b] nihil nocet ei, de quo temere iudicatu. Ei autem, qui temere iudicat, ipsa temeritas necesse est, vt noceat [c].

Idem ad clerum Hipponensem epist. 137.

Poly. l. 7. tit. 1. Ivo p. 14. c. 11.

¶ Non obest homini iniusta sententia. C. L.

QVid obest homini, quod ex illa tabula [d] non vult eum recitari humana ignorantia, si de libro viuorum non eum delet iniqua conscientia?

Item in libro contra Secundum Manicheum, c. 1.

Ivo p. 14. c. 12.

¶ De eodem. C. LI.

SEnti [e] de Augustino, quidquidlibet, sola me in oculis Dei conscientia non accuset.

Item Gregorius Constantio Mediolensi episcopo, libro 6. epist. 14. seu c. 178.

Nic. epist. 2. ad. Michaele Imp.

¶ Quos conscientia iustificat, aliorum maledicta non timeant. C. LII.

IN cunctis, quæ in hac vita aduersa proueniũt. sola est sicut nostis, omnipotentis Dei districtio pensanda, atque ad cor semper proprium recurrẽdum, vt nullius nos ibi lingua [f] implicet, vbi conscientia non accusat. Quem enim cõscientia defendit; & inter accusationes liber est, & liber, vel sine accusatione [g] esse nõ potest, si sola, quæ interius addicit [h], cõscientia accuset. De vestra igitur sanctitate absit à Christianorũ iudicio, ea quę maledicorum [i] hominum rumoribus conficta credimus, in qualicumque modulo suspicionis adduci, quia ex sacri eloquij testimonio tenemus, vt maiora mala[a], cum forsitam dicũtur, nisi, probata, [k] credi non debeant; sed probata [l] citius vlcisci. [m] *& infra* ¶ Hæc igitur dixi, vt nimiæ esse leuitatis ostẽderem; si quis mala grauia credere studeat, quæ probari nõ possunt. Vnde sanctitas vestra debet mẽtem suam à maledicorum hominum rumoribus, atque obtrectatione disiungere; & sola, quæ æternę vitæ sunt, atque ad vtilitatem subditorum proficiunt, cogitare.

al. audit.

a ¶ Maiora mala.] *Sic emendatum est ex originali & Nicolao: & sæpe in hac epistola repetitur.* mala grauia. *Antea legebatur*, mala maiorum.

e ¶ Senti.] inf. ea. nõ sunt. contra. 12. q. 1. nolo. de cõse. d. 1. iubemus. i illis e. & quod nõ sufficit conscientia, sed requiritur bona fama quãtũ ad alios sed illa. c. loquũtur quã do sumus inter tales, q parati sunt imitari, & nõ reprehẽde re, unde ne tales corũpamus exemplo niti debemus, vt fama nostra luceat coram eis. sed hic loqtur cũ sumus inter tales, qui nõ curant imitari, sed reprehẽdere: tũc sufficit nobis quantum ad eos co nsc ientia bona.

Fama bona cum cõscientia requirit.

IN cunctis. CASVS. Cõstantinus archiepiscopus Mediolan. infamatus erat à quibusdã maledicis super quibusdam criminibus. & ideo corrigere subiectos pretermittebat nec etiam prædicabat quia credebat uera esse quæ dicta sunt de eo. Papa vero scribit ei, vt propter hoc non dimittat vtilitatẽ subditorum, sed sola cõsciẽtiam mũdã retineat apud Deũ & dicit se talia nunquã credidisse, cũ sacri eloqj testimonia dicãt mala non esse credẽda nisi probentur.
f ¶ Lingua.] Ablatiui casus, s. vt ppter nullius linguã credat se aliquis implicitum & reum.
g ¶ Accusatione.] Interiori.
h ¶ Addicit.] Id est. condemnat.
i ¶ Maledicorum.] arg. quod ĩfamia orta ab inimicis non ĩducit purgationẽ. extra de pur. can. cũ in iuuẽtute. & 2. q. 5. omnibus 2 nec ẽt a leuibus personis. nec ab illis. q de facili credunt.
k ¶ Nisi, pbata.] I. 30. q. 5. nullũ ante.

a Vbi de hoc uideat 24. q. 4. non inuenitur iuxta si. Arch.

litem suam, ut inst. de obli. quæ ex quasi deli. na. §. 1. sed si per dolum, incurrit infamiam, & præterea punitur
l ¶ Probata.] Aliàs prolata.
m ¶ Vlcisci.] i. puniri, q citius fieri põt, vt 23. q. 4. cũ q sq;

ET ſi ad tempus.] CASVS. Dicit Aug. quod quamuis homo dãnetur in hoc ſæculo iniuſte à terrena poteſtate, vt Cyprianus martyr: non eſt tñ curandum qm à ſuperiori iudice recipiet coronam. & ſm H. eſt in litera. Proconſul. & ſecundum hoc erit ibi, [Addixerit.]

a ¶ Cyprianũ.] Martyrem.

b ¶ Sella.] Id eſt, ſedes iudicis.

c ¶ Coronam.] Si ſententiam patienter ferat, vt j. c. q iuſtus.

CVſtodi.] CASVS. Dicit hic, ꝙ licet falſum teſtimoniũ faciat alicui iuſto ꝑauli. iã apud ſacerdotes, non tñ apud Deum præualebit, cum Deus erit iudex. & ſola conſcientia teſtis: & ideo in anima debet innocẽtia cuſtodiri, vbi cauſa iuſtorũ opprimit.

d ¶ cuſtodi.] Quia corpori vis poteſt ferri, non animæ, 32. q. 5. 5. c. & 32. q. 5. i prin. Io. de Fant.

INter verba.] CASVS. Hoc c. diuiditur ĩ duas partes. In prima parte dicitur, quod ſiue laudamur ſiue vituperamur, ſp eſt ad mẽtem recurrendum, & ſi bonũ quod dicitur, nõ eſt in nobis, triſtari debemus. Si vero malum, quod homines de nobis loquũtur, nõ eſt in nobis, multum gaudere debemus. nam licet mala de nobis dicantur; conſcientia tamẽ apud Deum nos liberos eſſe demonſtrat quod probat duabus auctoritatibus, ſcilicet Pauli & Iob. Stulti vero bonis detrahẽtes, puluerẽ peccati in oculos ſuos ſufflãt: quia magis ſibi nocẽt q̃ alij ſicut in puluerẽ ſufflãs magis nocet ſibi q̃ alijs. In ſecũda parte dicitur, quod iſamãtib. eſt ſatisfaciẽdum ſi parati ſunt recipere ſatisfactionẽ: ne forte ſcandalizẽtur: qđ probat exẽplo Chriſti, qui ne Iudæi ſcãdalizarentur, ſoluit tributum. ſi autem noluerint ſatisfactionem recipere, de ipſorum ſcandalo non eſt curandum. Et hoc probatur duabus rationibus, ſcilicet exemplo Chriſti, qui cum audiſſet Phariſæos ſcandalizatos, eo quod docebat cibos non diſcernendos, non curauit: ſed ait, Sinite illos. quia cæci ſunt, & duces cæcorum. Et auctoritate Pauli, qui præcepit Romanis, vt quantum in eis eſſet, cum omnibus hominibus pacem haberent, licet ſcandalizati ſint de hoc. Secunda pars incipit ibi, [Vocandi tamen.]

e ¶ Ne forte.] Hæc fuerunt verba Chriſti, cum peteretur ab eo tributum, dixit Petro: Vade ad mare, & piſcem, qui tibi prius occurrerit, tolle. & quod inueneris in ore piſcis, da pro me & pro te. ut 23. q. 1. iã nunc. Et eſt ar. quod aliquid omittitur ratione ſcandali. diſt. 50. de his vero.

Chriſtus tributum ſoluit.

Item Auguſtinus in pſal. 36. concione. 3. ad ver. [Nec damnabit eum.]

¶Fruſtra damnatur ab homine, quem Deus iuſtificat. C. LIII.

ET ſi ad tempus a damnaris ab homine, & ſi dixit ſententiam proconſul in Cyprianum? alia eſt ſella [b] terrena, aliud tribunal cœlorum. Ab inferiore accepit ſententiam, à ſuperiore coronam [c].

Iuo p. 14. c. 13.

¶Et ſi ad tempus.] *Apud B. Auguſtinum de diuino iudicio agentem ſic legitur.* Quando ergo ventum fuerit ad illud iudicium, non eum damnabit: & ſi ad tempus videtur damnari ab homine, & ſi dixit ſententiam, &c.

Item in pſalmum 37. ad ver. [Quoniam in te ſperaui.

C. LIIII.

CVſtodi [d] intus innocentiam tuam, vbi nemo opprimit cauſam tuã. Prȩualebit † in te falſum teſtimoniũ ſed apud homines. Nũquid apud Deum valebit, vbi cauſa tua dicenda eſt? Quando Deus iudex erit; alius teſtis, quàm conſcientia tua non erit. Inter iuſtum iudicem, & conſcientiam tuam noli timere, niſi cauſam tuam.

Iuo p. 14. c. 14.
† al. præualuit.

Item Gregorius Papa Palladio presbytero, li. 8. epiſ 45.

Et in epiſtola Sixti iij.

¶Non hominum linguas, ſed conſcientias curare debemus. C. LV.

INter verba laudantium, ſiue vituperantium ad mentẽ ſemper recurrendum eſt: & ſi in ea non inuenitur bonum, quod de nobis † dicitur; magnam triſtitiam generare debet: & ruſum ſi in ea non inuenitur malũ, quod de nobis homines loquuntur, in magnam debemus lætitiã proſilire. Quid enim, ſi homines † laudent. & conſciẽtia nos accuſet? aut quę debet eſſe triſtitia, ſi oẽs accuſent & ſola conſcientia liberos nos eſſe demonſtret? Habemus Paulũ dicentẽ: [Gloria noſtra hæc eſt, teſtimoniũ cõſciẽtiæ noſtræ.] Iob quoq; dicit: Ecce in cœlo teſtis meus.] Si ergo eſt nobis teſtis i cęlo, teſtis in corde; dimittamus ſtultos foris loqui quod volunt. Quid aliud detrahentes faciunt, niſi in puluerem ſufflant, atq; in oculos ſuos terram excitant? vt vnde plus detractionis perflãt, inde magis nihil veritatis videant. Vocãdi tamẽ etiã ſunt ipſi, & tranquille admonendi, eiſq; ſatisfieri modis omnibus debet: ſcientes, quid de Iudæis veritas dicit: [ne forte [e] ſcandalizemus eos.] Si aũt ſatisfieri ſibi ex veritate noluerint habes conſolationẽ, quã in ſancto Euangelio conſpicias. Cum enim Dño dictũ fuiſſet: Scis, quia Phariſæi audito-

† al. vobis.
† al. omnes.
2. Cor. 1.
Iob. 16.
Matth. 17.

a ¶ Verbo

a ¶ Verbo.] Non quod intrat in os, sed quod procedit ex ore coinquinat hominem: tunc dixerunt discipuli: scis quia pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt? pharisæorum enim erat religio in cibis discernendis.
b ¶ Scandalizati sunt.] Idest indignati 1 sunt.
c ¶ Præ-

est curandum de detractionibus malorum. Sed dicit Grat. φ hoc intelligēdum est de illis, qui parati sunt re prehendere, & non imitari, apud quos sola conscientia sufficit: apud uero illos, qui parati sunt audire, conscientia & fama est necessaria: quod probat sequens c.

1 Forte melius diceret dedignati: &m id quod le. & no. 45. d. uera iustitia. Arch.

Matth. 15.

verbo a hoc scandalizati sunt b] respondit: [Sinite illos: cæci sunt, & duces cæcorum.] Paulus quoque apostolus admonet, dicens:] Si fieri potest, quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes.] Dicturus quippe,] Cum omnibus pacē habentes.] quia hoc difficile esse prospexit, præmisit: c [si fieri potest.] Sed tamen adiunxit, quod possit fieri, cū dixit: [quod ex vobis est.] Quia si nos in mente charitatem erga odientes seruare cupimus, & si illi nobiscum pacem non habent; nos tamen cum illis d sine dubio habemus.

Rom. 12.

¶[Quid enim.] *Addita sunt nonnulla ex epistola B. Gregorij, & partim etiā Sixti tertij: i qua idē fere repetitur.*

Hoc inter eos obseruandum est, qui parati sunt suspicari, quod non vident, parati semper reprehendere, nunquam imitari. Apud alios autem conscientia est necessaria nobis, fama illis.

Vnde Augustinus libro de bono viduitatis, c. 22.

¶ Conscientia nobis, & fama proximis est necessaria. C. LVI.

11. q. 1. nolo, vt aliquis.

NOn sunt e audiendi siue viri sancti, siue foeminæ, quando reprehensa in aliquo negligentia sua, per quam fit, vt in malam veniant suspicionem, vnde suā vitam longe abesse sciunt, dicunt sibi coram Deo sufficere conscientiam: existimationem hominum non solum impudenter, verum etiam crudeliter contemnentes, cum occidant † f animas aliorum, siue blasphemantiū viam Dei g (quibus secundum suam suspicionē, quasi turpis, quæ casta est, displicet vita sanctorum) siue etiam cum excusatione h imitantiū, non quod vident, sed quod putant. Proinde quisquis a criminibus flagitiorum, atque facinorum vitam suam custodit, sibi benefacit: quisquis autem etiam fama, & in alios misericors est. Nobis enim necessaria est vita nostra, alijs fama nostra.

† al. occidunt.

Item Hieronymus super epistolam Pauli ad Philemonem.

Ad locum] Gratias ago Deo meo.

¶ Apud Deum maledicitur, qui morib. dissonam profert sententiam. C. LVII.

8 SI quis i dixerit k iustum l iniustum, & iniustum iustum, abominabilis vterque apud Deum est. Similiter, qui sanctum dicit esse non sanctum, & rursum nō sanctum asserit sanctum; abominabilis m apud Deū est.

Ivo p. 14. c. 6. Pann. l. 5. c. 84. Prou. 17. secundū 70.

Idem ibidem paulo superius.

NOn sunt audiēdi. CASVS. Quidam sancti uiri, vel foeminæ cum infamarētur a quibusdam, non curabant, dicentes solam conscientiam mundam sibi sufficere apud Deum, quęsitū fuit ab Aug. utrum bene dicerēt? & respon. φ non: quia cōscientia nostra nobis est necessaria: alijs uero fama nostra. Vel etiam cū excusatione, verbi gratia: Videbant mali iustum ex causa infirmitatis frangere ieiunia: qui ne scientes causam reprehendebant: unde non debent hoc facere in publico: uel forte prælatus malum parochianum propter scandalum tolerat in peccato, quod alij nescientes reprehendunt: & ideo credēt eis dici. Sequens capitulum patet.
e ¶ Non sunt.] Infra 2. q. 1. nolo.
f ¶ Cum occidant.] exemplo, ut 2. qō. 7. Paulus.
g ¶ Viam Dei.] idest, Christianam religionem. 3
h ¶ Cum excusatione. Vt si uiderēt aliquem soluere ieiunium iusta de causa, ipsi idem faciūt exēplo eorum: cū tamē ignorent cām quare ille faceret: & sic se excusant per alium.
i ¶ SI quis.] Hic reuertitur Grat. ad propositū, ad ostendēdum. s. φ sētia iniqua nocet ei, q eam protulit, non aūt ei contra quē prolata est. pōt etiam hoc intelligi de reb. ipsis, idest, si quis vitia dixerit esse uirtutes, vel econuerso.

3 Sub. in quarum isti uiuunt, qui tā talia faciūt, uel φ ueniunt in malam suspicionē: sicut si aliqs sanctus hō intret solus ad publicas meretrices, ut eis prædicaret, & eas corrigeret. Arc.

c ¶ Præmisit.] Arg. ex ordine verborum argumentandum. ar. 43. d. c. 1. in fi. extra de rescrip. cum dilectis.
d ¶ Cum illis.] Arg. quod fides est illi seruanda, qui eā non vult seruare 33. q. 5. quod Deo. 22. q. 4. innocens. cōtra arg. extra de iureiu. peruenit. in fi. 2. & est huic simile. ff. de arb. Celsus. §. idem.
HOC INTER EOS. CASVS. Dictum est supra in c. inter uerba, φ dimittendi sunt stulti foris loqui: nec

2 Ad idē 95. dist. esto. ubi de hoc.

K ¶ Dixerit.] Iudicando.
l ¶ Iustum.] Absoluendo.
m ¶ Abominabilis.] Qui mortaliter peccat: & consonat ei quod dicit Aug. super primam epistolam ad Corint. quod errare in rebus, est mortale peccatum, scilicet cum putat quis id opus esse bonū quod est malū: uel econuerso. nam quilibet adultus tenetur scire hoc esse bonum, illud malum. Vel dic, dixerit; idest firmiter

Error qui... est peccatū mortale.

miter assecuerauerit cum non sit certus.

SI quis hominem. CASVS. Redit Gra. ad propositum suum, scilicet ad probandum iniquam sententiam nocere ei, qui eam tulit: & non illi cõtra quem lata est: & ita non esse ei parendum. Est ergo casus huius c. Quidam dicebant iustũ hominem esse iniustum: alij dicebant iniustum esse iustũ. quæsitum fuit à Hiero. vtrũ isti sint mali? & rñdet q; sic: & hoc probat auctoritate Esaiæ dicentis: Vę his, qui dicunt dulce amarum.

a ¶ Crediderit.] i. asseuerauerit.

b ¶ Errat.] Non opinãdo, sed stulte asserendo.

VAE qui dicitis.] CASVS. Esaias docet in hoc c. q; q. dicit malum esse bonũ, & econuerso, habebit pœnam temporalẽ & æternam. & hoc probat exemplo Israelitici populi, q. nõ solũ captiuus ductus est i Babylonẽ, sed etiã infernus dilatauit animam suã, vt eos reciperet & os suum absque termino aperuit: qa i hoc descẽderũt [Ad eũ.] idest, ad infernum. Et possunt hęc duo c. intelligi nõ solum de personis, sed etiã de reb. scilicet de vitijs & virtutib. ut si aliquis dicat uitium esse uirtutẽ, vel ecõuerso. Seq. duo capit. plana sunt.

c ¶ Eius.] Idest, Hierusalem.

d ¶ Dilatauit.] Loquitur humano more.

e ¶ Homo.] i. minor.

e ¶ Homo.] Idest superbia.

f ¶ Vir.] i. maior.

f ¶ Vir.] Idest, superbus.

g ¶ Exaltabitur.] i. altus apparebit.

h ¶ Sanctificabitur.] i. sanctus apparebit, ut ibi, [Sãctificetur nomen tuum.]

i IPse.] ¶ Priuat.] i. meretur priuari sic 11. q. 3. c. sępe fit, vel propriè, quia privilegium non conceditur ad abusum.

Idest, sicut ex q debet priuari. & est 11. q. 3. c. plurimos in ita si. 4. q. 5. quisquis.

k IVdicare.] Sua.] Vt inf. ca. quatuor.

TVnc uera est.] CASVS. Inducit hoc c. Gratianus, q; & iniusta absolutio non prodest: & à contrario sensu: nec iusta condemnatio. Est ergo casus. Ostẽdit Gratianus, q; prælatus non debet absoluere delinquentẽ nisi prius videat à Domino peccatum sibi esse remissũ. Et hoc probat exemplo Lazari mortui quatriduani: quem discipuli non absoluerunt prius quàm viderunt ipsum à Christo viuificatum. Seq. duo c. patent.

l ¶ Interni.] Idest, conscientiæ, vel Dei.

m ¶ Iudicis.] Idest, Dei. hic vult dicere, quòd sacerdos neminem absoluit, nisi præcesserit absolutio Dei, idest contritio.

¶ Christum violat, qui sanctum non sanctum, vel non sanctum sanctum esse crediderit. C. LVIII.

IX. SI quis hominem, qui sanctus non est, sanctum esse crediderit,[a] & Dei eũ iunxerit societati; Christum violat, cuius corporis omnes membra sumus. *& infra.* ¶ Omnes credentes, secundum Apostolũ, Christi corpus efficiũtur. Qui in Christi corpore errat[b] & labitur, asserens membrum eius vel sanctum esse, cum nõ sit, vel nõ sanctum esse, cũ sit, vide quali crimini obnoxius fiat. [Vę (ait Esaias) qui dicũt dulce amarum, & amarum dulce, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras] Dulce puto esse sanctimoniam, amarum, quod sanctimoniæ contrarium est.

Rom. 12. 1. Cor. 6. *Esa. 5.*

Item Isaiam, c. 5.

¶ Aeternum vę maledictionis inueniet, qui bonos malos, & malos bonos dixerit. C. LIX.

VAE, qui dicitis malũ bonum, & bonum malum, ponẽtes tenebras lucem, & lucem tenebras. *& paulo superius.* ¶ Propterea captiu' ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, & nobiles eius[c] interierũt fame, & multitudo eius siti exaruit. Propterea dilatauit[d] infernus animã suã, & aperuit os suum absque vllo termino, & descenderunt fortes eius, & populus eius, & sublimes, gloriosique eius ad eum, & incuruabitur homo,[e] & humiliabitur vir,[f] & oculi sublimium deprimẽtur, & exaltabitur[g] Dominus exercituum in iudicio, & Deus sanctus sanctificabitur[h] in iustitia.

Eod. c.

Item Gregorius homilia 26. in Euang.

¶ Ligandi soluendique potestate se priuat, qui hanc iniuste exercet. C. LX.

IPse ligandi atque soluendi potestate se priuat,[i] qui hanc pro suis voluntatibus, & non pro subiectorum moribus exercet.

inf. c. plerumq. Pol. l. 7. tit. 1. Iuo p. 14. c. 3. Pann. l. 5. c. 79.

Item ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. LXI.

IVdicare de subditis digne nequeunt, qui in subditorum causis sua[k] vel odia, vel gratiam sequuntur.

Idem ibidem paulo inferius.

Iuo ibidem. Pan. l. 5. c. 80.

¶ Non est vera præsidentis absolutio, nisi sequatur arbitrium interni † iudicis. C. LXII.

† al. æterni. inf. c. plerumq. Iuo ibidem. Pann. l. 5. c. 81.

TVnc vera est absolutio præsidentis, cum interni †[l] sequitur arbitrium iudicis.[m] Quod bene quatri-

† æterni. orig.

Tis-

Priuilegium.] Hæc est pars illius sup. dist. 74. vbi ista cap. gesta.

a ¶ Priuilegium.] Perditur priuilegium propter abusum, vt hic. 1 Propter delictũ 25. q. 2. ita nos. Item propter contrarium factum, extra de priuile. si de terra. & extra

1 Concor. text. in l. liberum. ff. de pe ca. & in l. q fine. ff. de neg. gest.

b Non debet.] Pœnam.] Si ergo constet ibi, q sententia iudicis est iniqua, potest iudici violenter resistere. extra de appel. significauerunt. 61. dist. cap. nullus inuitis. Est ergo hic arg. q si quis celebrat post excõicationẽ iniustè latam, q nõ debet sustinere aliquam pœnã: q nui probat sntiam excõicationis esse iniustam, nõ est cogẽdus ad aliquam satisfactionem ext. de off. ord. ad reprimẽdam. arg. 7 ead. cui est. sed hoc non est verum. vt s. ea. si eps fortè. & c. seq. 2

Excõicatus iniustè celebrans an sit puniendus.

duani mortui resuscitatio illa significat, quę videlicet demonstrat, quia prius mortuum Dominus suscitauit, & viuificauit dicens: [Lazare veni foras.] & postmodum is, qui viuens fuerat egressus a discipulis est solutus, sicut scriptum est.

Ioan. 11.

Idem in regesto.

Simplicius Papa. epist. 2.

¶ Priuilegio meretur exui, qui eodem abutitur.

C. LXIII.

Priuilegium a omnino meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. †

Ans. l. 4. c. 5. Burch. l. 1. c. 29. Iuo p. 5. c. 140.

† Concor. l. Christianos. C. de paga. sac. & temp. & l. liberũ. ff. de pec.

¶ *In regesto B. Greg. ex quo citatur, non est inuentũ. Habetur autem in epistola 2. Simplicij Papæ, cui etiam Nicolaus primus in epistola ad Hincmarum, cuius initium est,* Epistolam beatitudinis tuæ, *& Burchard. & Iuo. & aliquot vetusta Gratiani exemplaria tribuunt supra est dist. 74. c. vbi. §. nam priuilegium. citatur ex eodem Simplicio. Simile est quod B. Aug. sermone de tempore 247. scribit.* Iudicio. n. legum, iure ab obtenta dignitate deijcitur, qui priuilegio sibi concesso abutitur.

Item Gregorius Antonio subdiacono, lib. 2. indict. 11. epistola 9.

¶ Is, in quem canonica non fertur sententia, pœnam non debet ferre canonicam. C. LXIIII.

Sup. ea. cui est.

Non debet is pœnam b sustinere canonicam, in cuius damnatione non est canonica prolata sentẽtia.

Ex his datur intelligi, quòd iniusta sentẽtia nullũ alligat apud Deum; nec apud ecclesiam eius aliquis grauatur iniqua sententia, sicut ex Gelasij c capite habetur. Nõ ergo ab eius communione abstinendum est, nec ei ab officio cessandum, in quem cognoscitur iniqua prolata sentẽtia. Cur ergo capitula Carthaginensis, d & Africani, e atque aliorum conciliorum, prohibent iniustè damnatũ in communione recipi ante iudicij examinationem? cur & illud in concilio Moguntinensi statutum est? †

sup. ea. si episcopus] & [Placuit.]

† In Toletano 4. c. 37.

2 Sed hoc sophisticũ est, qa illud cap. cui est intelligit de sñia q ipso iure nulla est: qa data a non suo iudice: qa ab hæretico damnato Hug.

EX HIS. CASVS. Cõcludit Grat. ex 7. dictis. q iniusta sñia nec apud Deum, nec apud ecclesiam quẽquã ligare pt. Et ad hoc probandum sophisticè inducit cap. Gelasij Papę. s. p. ea. cui est illata. & ideo dicit ab eius cõione nõ esse abstinendũ. Sed postea huic solutioni obijcit duo ca. scilicet Carthaginensis concilij, & Africani. sup. eo. cleric. & ca. placuit. obijcit etiam cap. Moguntinen. concilij, vt s. ea. c. proxi.

c ¶ Ex Gelasij.] Sup. ead. cui est.

d ¶ Carthaginẽsis.] Sup. ea. si episcopus.

e ¶ Et Africani.] Supra ea. cap. placuit.

¶ Qui damnatur à synodo, quomodo in secunda innocens reparetur. C. LXV.

Episcopus, presbyter, aut diaconus a gradu suo iniustè deiectus, si in scd'a synodo f innocens reperiat, † non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat coram altari de manibus episcoporum: si episcopus est, horarium, g annulũ, & baculũ; si presbyter horarium, &

Burc. l. 2. c. 192. Ans. l. 8. c. 27. Poly. l. 2. tit. 36. Iuo p. 5. c. 367. & p. 6. c. 137. Pann. l. 3. c. 80.

† inueniatur.

Episcopus.] CASVS. Quidam episcop9, vel presbyter, vel diaconus iniustè fuit degradatus. quæsitum fuit in concil. Moguntin. verũ possit exercere officium suum sicut prius faciebat? Et respondetur q non, nisi insignia graduũ recipiat coram altari de manu episcoporũ, sicut prius amiserat. Idẽ est de reliqs clericis. hodie sol9 Papa restituit depositos, vt s. 2. q. 6. id 2. vbi hoc c. ẽ correctũ, vel loquitur sm antiqua tẽpora: vel delegatis a domino Papa.

f ¶ Synodo.] Hodie conciliũ nõ deponit epm, sed solus Papa, nec cõciliũ restituit epm, sed solus Papa. ut 2. q. 6. id. Et hic est arg. q eps pòt restituere clericũ depositum: qd verũ est cũ dicit depositionẽ nullã, quia per falsos testes, vel per allegationes est conuictus: licet sit ar. cont. ff. de q. l. 1. in fi. ADDITIO. Vbi hr. q præses prouinciæ illum, quem dãnauit, restituere nõ potest, sed illud intellige cum petiẽ restitutio officio iudicis: secus vbi iure actionis. Arch.

Eps deponitur, & restituitur a solo Papa.

g ¶ Horarium.] Id est, stolam.

extra de consti. cum accessissent. Item propter negligentiam. ff. de nundinis. l. 1. Item propter enorme damnũ superuenienes. extra de deci. suggestum. Sed nunquid ecclesia perdit priuilegium, si delinquant canonici, uel monachi? Videtur quod sic: quia & ciuitas perdit si delinquerint ciues 25. q. 2. ita nos. Item nauis ecclesiæ publicatur propter delictum. C. de sacros. eccl. iubemus. arg. extra de priu. l. cum & plantare. in fin. Sed dicas quod non. arg. extra de arbi. cap. nim tempore.

a ¶ Planè

a ¶ Planetam.] Idest, casulam.
b ¶ Reliqui.] Hic patet, quod æque deponit aliquis a minoribus ordinibus sicut a maioribus, vt 24. dist. c. vlt. & 26. q. 1. si quis episcopus. licet sit ar. contra 25. d. eps. SI ERGO. Hæc est 5. pars, in qua facit distinctionem, &c. Io. de Fan.

CASVS. Concludit Grat. ex c. 5. prox. dicens, quod si iniuste degradati non possunt esse quod fuerunt, nisi de manib. eporum recipiant quod iniuste amiserunt, apparet quod iniqua sententia excommunicationis ligat. Sed statim respondendo facit trimembrem diuisionem iniustæ sententiæ: dicens quod snia quandoque iniusta est tantum ex animo: quandoque tantum ex ordine: quandoque tantum ex causa. Et ad probandum istam diuisionem sequentia c. inducit: & dicit, quod in omnib. casibus istis est parendum sententiæ.

c ¶ Ex causa.] ff. de lib. & posth. sed etsi. & l. si posthum. §. vlt. & l. idem. & ff. de cond. & demon. cum tale. §. falsum. & §. seq. & l. falsa.

IRA. CASVS. Quidam seruato ordine iudiciario quendam delinquentem ex odio condemnauit: quæstio fuit an recte iudicauerit? Et respondetur, quod sic quantum ad condemnatum: sed tamen condemnans Dei iustitiam non imitabitur, in quem non cadit perturbatio, cum hoc ex odio fecerit.

d ¶ Quantum ad se.] No. sententiam quo ad vnum tenere, quo ad alium non, vt 23. q. 5. miles. & c. cum minister. sic 49. dist. c. vlt.

QVi recte.] CASVS. Quidam iudex ordine iudiciario seruato iustam tulit sniam pro pretio tamen. quæsitum fuit a Greg. vtrum talis iudex debeat dici bonus? Et respon. quod non, quia non amor iustitiæ, sed pecunia illud ad veritatem prouocauit: cui si spes numum non adesset, a iustitiæ tramite deuiauit: sed bonus iudex ab omni munere excutit manus suas: qui pro recto iudicio vitam accipiet sempiternam.

e ¶ Expectat.] Arg. quod licet non intercessit pactio, peccat tamen qui expectat remunerationem, sicut & recessor. vt 14. q. 5. cap. 1. Sed nunquid peccat qui iudici det pecuniam vt iuste iudicet? Dicunt quidam, si dans hoc exprimit, quod ideo det pecuniam vt pro eo ferat sniam, turpiter facit nec tunc repetet quod dedit. sed si simpliciter det ei vt iuste iudicet, vel vt iuste testes, non peccat. & tunc repetet quod dedit. 1 14. q. 5. non sane. Pleriq; doctores legum dicunt: qualitercumque detinon repetiti: quia voluit corrumpere iudicem, vt ff. de condi. ob tur. causam. l. 1. & venales sententiæ nullæ sunt, 2. q. 6. 4. venales.

f ¶ Ab omni.] Sup. 1. q. 1. sunt nonnulli.

Iudici dans pecuniam ut iuste iudicet, an peccet.

planetam, [a] si diaconus, orarium, & albam, si subdiaconus, patenam, & calicem. Sic & reliqui [b] gradus in reparatione sua recipiant ea, quæ cum ordinarentur, perceperant.

¶ *Hoc habetur in concilio Toletano 4. c. 27. ex quo citant Iuo par. 5. c. 367. & Polycarpus l. 2. tit. 36. Idem tamen Iuo par. 6 c. 237. & Burchar. tribuunt concilio Moguntino: auctor autem Pannormiæ & Moguntino, & Toletano.*

5 *Si ergo iniuste deiecti, nec etiam per episcopos reparari possunt, nisi de manibus eorum recipiant quæ amiserant; quomodo sua auctoritate cuiq; licet iniuste ligatis communicare, & eis, non petita absolutione, sua celebrare officia, sicut Gelasius videtur sentire? Ad hoc respondendum est, quod sententia aliquando est iniusta ex animo proferentis, iusta vero ex ordine & causa: aliquando est iusta ex animo & causa, sed non ex ordine: aliquando iusta ex animo & ordine, sed non ex causa. Cum aut ex causa iniusta fuerit, aliquando nullum in eo omnino, qui accusatur, delictum est, quod sit damnatione dignum: aliquando non est in eo illud, supra quod fertur sententia: sed ex alio notandus est. Ex animo est iniusta, cum aliquis seruata integritate iudiciarij ordinis, in adulterum, vel in quemlibet criminosum, non amore iustitiæ, sed liuore odij, vel pretio, aut fauore aduersariorum inductus sententiam profert. Vnde Beda super epistolam Iacobi ait.* ¶ [*Ira enim viri iustitiam Dei non operatur,*] *quia qui iratus in aliquem sententiam profert, & si ille, quantum ad se* [d] *iustam reportet sententiam; iste tamen, qui non amore iustitiæ, sed liuore odij in eum sententiam dedit, iustitiam Dei, in quem perturbatio non cadit, non imitatur.*

Mutatis verbis falsa sententia. Iac. 1.

Item Gregorius.

¶ Sententia iustitiæ non est pro præmio ferenda.

C. LXVI.

Isidorus sententiarum de summo bono. l. . c. 58. Beda in scintillis, c. 71. Burc. l. 16. c. 18.

QVi recte iudicat, & præmium inde remunerationis expectat [e] fraudem in Deum perpetrat: quia iustitiam, quam gratis impertiri debuit, acceptione pecuniæ vendit. Bonus male vtuntur, qui iuste pro temporali lucro iudicant. Tales quippe ad veritatem non iustitiæ decus, sed amor præmij † prouocat: quibus si spes nummi subtrahitur, confestim a iustitiæ defensione recedunt. Acceptio nummorum, † præuaricatio veritatis est. Vnde & pro iusto dicitur: [Qui excutit manus suas ab omni [f] munere, iste in excelsis habitabit.]

† *al. pecunia.*
† *al. munerum.*
Esa. 33.

¶ *Apud B. Greg. non est inuentum; sed apud Isido. lib. 3. de sum. bono, c. 58. quem citat Burchard. & Beda in scintillis.*

1 Ad hoc ff. de cond. ob turpem cau. l. 3. & l. si ob turpem. Arch.

Illas

ILla.] CASVS. Mauritius Imperator furiosè delinquẽtes feriebat quandoque. quare Greg. ex hoc eum redarguit: quia tẽpore commotionis iudex putat esse iustum quod facit, & tamẽ est iniustũ. vnde iudex iudicare non debet, nisi mente tota tranquilla & pacifica.

a ¶ Com- b ¶ Coercere.] Iudex non debet plus iusto excãdescere in eos, quos malos putat. ff. de off. præsid. obseruãdum. c ¶ Vindicantes.] Repercutiendo. 23. q. 1. §. 1. alias possumus vim vi repellere. ff. de iust. & iure, vt vi. & C. vnde vi, l. prima. 1

Item Gregorius lib. 8. epist. 12. ad Guidiscalcum.

¶ In præpositorum operibus sibi totum ratio vendicet. C. LXVII.

Burch. l. 15. c. 29. Iuo p. 16. c. 30.

ILla præpositorum solicitudo vtilis, illa est cautela laudabilis, in qua totum ratio agit, & furor sibi nihil vendicat. Restringenda sub ratione potestas est: nec quidquam agendum prius, quàm concitata ad tranquillitatem mens redeat. Nam commotionis [a] tempore iustum omne † putat, quod fecerit.

† al. dirig.

Item Ambrosius libro de S. Ioseph, cap. 13.

¶ Grauiter delinquit, qui ex ira sententiam profert. C. LXVIII.

IRa sæpè etiam innocentes in crimen abducit: quia, dum iniusto amplius irascimur, & volumus alienũ coercere [b] peccatum, grauiora peccata committimus. Ideo Apostolus ait: [Non vos ipsos vindicantes [c] charissimi: sed date locum iræ.] hoc est, declinemus eam: ne nos illa corripiat. Vnde Dominus Iesus dimittens ad euangelizandum discipulos, misit eos sine auro, sine argento, sine pecunia, sine virga: id est, vt & incentiua litis, & instrumenta eriperet vltionis.

Rom. 1. Luc. 9.

Item ex libro vndecimo ecclesiasticæ historiæ Rufini, cap. 18.

¶ Ratio debet corrigere, quod furore promulgatum est. C. LXIX.

CVm apud Thessalonicam seditione exorta, quidam vir ex militaribus impetu fuisset populi furentis extinctus, Theodosius repentini nuncij atrocitate succensus ad ludos Circenses inuitari populum, eique ex improuiso circumfundi milites, atque obtruncari passim vt quisque occurrisset, gladio iubet, & vindictam dari non crimini, sed furori; ob hoc, cum à sacerdotibus Italiæ argueretur, agnouit delictum, culpamque cũ lacrymis professus, publicam pœnitentiam in conspectu totius ecclesiæ egit; † & in hoc sibi tempus adscriptum absque regali fastigio patienter impleuit. Quibus omnibus illud quoque mirabiliter adiecit. Lege sanxit in posterum, vt sententiæ principum super animaduersione [d] prolatæ, in diem vigesimum ab executoribus differrentur, quo locus misericordiæ, vel, si res tulisset, pœnitentiæ non periret.

† al. exegit. † al. Gregorius.

Item ex † dictis Gregorij.

CVm apud.] CASVS. Quidã miles ĩpetu furẽtis populi apud Thessalonicã fuit ĩterfect⁹: quo audito Theodosius Imperator, atrocitate sceleris cõmotus, ad ludos Circẽses iussit populũ cõuocari: & præcepit militib⁹ vt populũ indifferenter obtrũcarẽt. Super quo facto cum ab episcopis Italiæ redargueret, in conspectu ecclesię, idumẽtis regalib⁹ depositis publicam pœnitentiã egit: & statuit, vt sententiæ principũ super capitali causa prælato. ab executoribus vsque ad dies triginta differãtur, vt locus esset misericordiæ, si videret expedire, vel æquitati consonare.

d ¶ Animaduersione. In ciuilib⁹ causis si actio est personalis, vsque ad quatuor mẽses nõ mãdatur sentẽtia executioni. extra de offic. delega. querẽti. si est realis, statim mandatur executioni, vt Instit. de offi. iud. §. 1. Sed si sentẽtia sit lata super crimine, statim mãdatur executioni, vt 2. q. 1. sicut. C. de pœnis cũ reis. nisi ĩ casib. s. cũ prĩceps ex iracũdia tulit sentẽtiam, vt hic, & C. de pœn. si vindicari. Itẽ cũ sñia lata est ꝯ mulierẽ prægnantem, differt executio vsque ad tps partus. ff. de pœn. ꝓgnãtis. Itẽ si est lata in seruũ, differt executio quousq; dño reddiderit ratiocinia. C. de bon. ꝓscri. l. 1. Itẽ differt qñ insula est assignãda à prĩcipe.

1 Vt sup. 1. dist. ius naturale. & sic hoc verbum Apostoli est consiliũ, sed subtilius intuentibus vt esse præceptum, secundum Lau.

Sñia intra quod tẽpus mandet executioni.

Sñia super crimine lata statim mandatur executioni præter quã in casib. quinque.

a ¶ Commotionis.] Iudex ergo cum offenditur, debet dare inducias, argum. 23. q. 5. c. 2. & 5. q. 2. relatum. in fi. & q. 5. qui ambulat.

IRa.] CASVS. Docet hic Ambros. quòd prælatus in corrigendo delinquentes, iram debet à se remouere. Et hoc probat duabus auctoritatibus, scilicet Christi, & Pauli.

2. q. 6. biduũ. §. si quidem. Item differtur cũ quis est cõfessus de crimine, 2 donec appareat an velit in cõfessione perseuerare. C. de custo. re. l. 2. Hæc hñr ĩ his versibus.

In personali post menses quatuor, in re,
Protinus est omnis sententia perficienda.
Sic in criminibus: sed casus excipe quinque.
Confessus, prægnans, iratus, & insula, seruus.

2 Hoc ideo quia nõ statur cõfessioni, nisi confitens perseueret. ff. de quæst. l. 1. §. diuus. & §. si quis vltro. Archid.

Sum-

SVmmopere.] CASVS. Quidam rectores ecclesiæ, uel sæculares iudices ex leuitate, uel furore sententias proferebant. Sed Greg. docet hoc non esse faciendum: sed re pleniter inuestigata, sine acceptione personarum secundum leges & canones dicit esse definiendum: & hoc probat exéplo Moysi, qui querelas populi ad Deum referens iuxta Domini præceptú iudicabat: nos instruẽs vt nõ ex corde nostro, sed ex præcepto Dei cõdẽnationis & absolutionis sententiã proferamus. Sequẽ. duo c. plana sunt.

a ¶ Qui publica.] Id est, sæcularia.

b ¶ Aut furore.] 2. q. 1. Deus omnipotens, 30. q. 5. iudicanté.

c ¶ Resoluatur.] Id est, aperiatur.

d ¶ Et tunc secundum.] Tamen bene tenetur iudex iudicare sm ꝙ sibi uf. ut in Auth. iusiurã. qđ præstatur ab his. §. 2. coll. 1. ff. de arb. qualem. Et est arg. ꝙ secundũ allegationes potius q̃ secundum conscientiam sit procedendum, ut supra 3. q. 7. iudicet.

e ¶ NOn licet.] ¶ Iustũ.] Multo magis iniustum. 14. q. 5. non sanè. Gan. dixit, quod aduocatus, uel iurisperitus non debet uendere uel cõsilium uel patrociniũ: quia si causa est iniusta, nõ debet iudex eam assumere: immo semper acceptam uel assumptã deserere debet. C. de iudic. rem nõ nouã. si est iusta, gratis tenetur consulere uel patrocinari. & dicit Augustinũ hic loqui secundum leges. Sed tu dicas, ꝙ tales operas bene potest locare quis. 1 nemo enim de suo cogitur facere beneficium. 10. q. 2. precariæ. Tamen dico, quod si sine labore possunt dare consilium, non reuoluendo libros, nec laborãdo in prælegendis allegationibus, tunc gratis 2 tenentur subuenire. De iudice delegato dicas, ꝙ nihil potest petere nisi expẽsas, extra de ui. & hon. cler. cum ab omni: modica tamen xenia potest petere uel accipere: dummodo talia sint, quæ iudicantis animum non immutent. argum. extra de simo. & si quæstiones, quia illa non computantur inter lucra. ff. de offi. proconsul. l. solet, §. ult. nec huiusmodi xenia debent excedere in anno 100. aureos. ff. ad l. Iuliam repetun. l. ... in fin. [illegible] etiam sumptus petit, ut 4. q. 3. [illegible] Ordinarius autem iudex non potest expensas petere, cum ei certi sunt redditus statuti. 23. q. 1. militare. 3

f PAuper.] 23. q. 4. ne amisso.

¶ Existimat.] Simile dist. 50. si lapsis.

1 Adde. an & qñ aduocatus possit pacisci de salario. glo. 2. in l. sũptus. ff. de pac. & l. si qui aduocatorum. & ibi Cyn. C. de post.

2 Contrariũ tenet Ioann. And. in Mer. cur. Fr. Purpurat. in l. si me & Titiũ. in princip. ff. cert. pet. His Capp. citat. 46. col. 2. de. offic. assess. nisi pauperi. Alber. l. 1. C. de postu.

3 ¶ uis de ista materia plenam hr̃e notitiam, uideas ꝙ not. in Spec. li. 1. de salarijs. §. 1. & de asses. §. Salarium. Aẽst.

Iudex an sm cõscientiam debeat iudicare.

Aduocatus an possit operas suas locare.

¶ In dictandis sententijs rectores nullo furore ducantur. C. LXX.

Burch. l. 16. c. 1.
Ansel. l. 13. c. 15.

SVmmopere præcauere debẽt rectores ecclesiarum, & qui publica [a] iudicia exercent, vt in dictandis sententijs nullatenus leuitate, aut furore [b] ducti sint præcipites, sed causis prius diligenter ventilatis, cum res, quæ ignorabatur, pleniter ad notitiam venerit, túc diuina & humana lex resoluatur † [c], & tunc secundum [d] quod ibi constitutum est, remota personarum acceptione, definitiua proferatur sententia. Hinc est, quòd Moyses querelas populi semper ad Dominum tabernaculum ingressus referebat, & iuxta quod Dominus imperabat, iudicia proponebat, nimirum nos instruens, vt non ex corde nostro, sed ex præcepto diuino condemnationis, vel iustificationis sententiam proferamus.

† reuoluatur.

Exo. 33.

¶ *De non præcipitanda sententia leguntur nonnulla apud B. Gregoriũ lib. 19. Moral. cap. 13. ad ea uerba Iob:* Causam, quam nesciebam, diligentissime inuestigabam, *&* *lib. 12. regesti, epist. 26. & alibi.*

Item Augustinus ad Macedonium epist. 54.

¶ Iustum iudicium vendi non potest. C. LXXI.

Inf. 14. q. 5. c. fi.

NOn licet iudici vendere iustum [e] iudicium, & si liceat aduocato vendere iustum patrocinium, & iurisconsulto rectum consilium.

¶ *Propria uerba B. Augustini referuntur infra 14. q. 5. cap. fin. uers. sed non ideo.*

Item Isidorus lib. 3. de summo bono, c. 58.

¶ De eodem. C. LXXII.

Burch. l. 16. c. 28.

PAuper [f] dum non habet quod offerat, non solũ audiri contemnitur, sed etiam contra veritatem opprimitur. † Cito violatur auro iustitia, nullamque reus pertimescit culpam, quam redimere nummis existimat. [g]

† Adde an pauperi teneat aduocatus impẽdere gratuitũ patrociniũ: & dic ꝙ sic, ut no. Alberic. de Rosa. in l. 1. C. de post.

Huic itaque sententiæ, quæ non amore iustitiæ, sed ex alia qualibet causa fertur in quemquam, humiliter obediendum est.

Et in Aquisgr. c. 42.

Vnde in Niceno concilio, c. 5.

¶ Non recipiantur ab alijs, qui suorum episcoporum contrahunt offensam. C. LXXIII.

Burc. l. 11. c. 36.
Iuo p. 14. c. 100.
Poly. l. 7. tit. 1.

SEruetur ista senteńtia, vt hi, qui ab alijs excõmunican-

HINC ITAQVE. CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis cap. dicens, ꝙ quamuis sententia non feratur amore iustitiæ, tamen ei humiliter est obediẽdum.

SEruetur.] CASVS. Quæsitum fuit in Niceno cõcilio, utrum illi, qui sunt excõmunicati ab episcopis suis, sint ab alijs episcopis recipiendi? Et respon. ꝙ non. sed requirendum est, utrum iustè uel iniustè sint excõmunicati, ut si iniustè fuerint excõmunicati, absoluãtur. Illi uero qui iustè fuerint excommunicati, à cæteris episcopis habeantur excommunicati quousque resipiscant.

a ¶ Ab

a ¶Ab alijs.] Licet etiam priuilegiati sint aliqui, tamen tenentur uitare excommunicatos.
b ¶Episcopi.] Extra. de sent. excom. nulli.
c ¶Abstenti sint.] Idest excommunicati sunt.
ADDITIO. sic sup. ead. si quis laicus. in princ.
d ¶Episcoporum.] Ergo si ex iusta causa episcopus aliquem excõicauit superior non debet absoluere eũ: sed debet eum remittere absoluẽdum ad episcopum etiam si appellatũ sit ad ipsum: qđ uerũ est, cũ euidẽs ẽ ipsã snĩam esse iustam, ext. de sen. excõ. c. per tuas, in fine. alioquin secus vt eadẽ. decr. T. ca. si episcop⁹ forte.

ITEM SENTENTIA. CASVS. Hic Gra. ostendit secundum membrum d. .s. φ sententia tunc est iniusta ex ordine quando iudiciario ordine non seruato aliquis propter culpã suã condemnatur, φ non est faciendũ, & hoc probat per seq. c. Duo sequentia explana sunt.

e GRaue.] sup. d. 33. cap. vlt. de hoc notatum est, sed vbi ius dubiũ est, bene fertur snĩa certa 30. q. 3. c. ult. qñque ẽt in dubio facto certũ ius statuitur. ext. de spon. iuuenis.

f QVamuis.] ¶Iudici.] Ar. φ iudicandum est secundum allegata, & nõ secundum opinionem iudicis.

EOrum.] CASVS. Quesitum fuit a Damaso Papa, utrũ crĩa aliquorum sint examinanda, uel puniẽda antequã canonice uocentur ad synodum. Et respõdet φ non, qđ probat auctoritate Salomonis: & quãuis obiecta crimina sint manifesta non tamẽ judici tanquam iudici, & ideo semper est examinatio facienda.

g ¶Intelligat.] Nã nisi intelligat, non dr̃ fieri eo præsente. ff. de uerb. signif. coram.
h ¶Intellige.] Aliàs dicitur: sicut praue intellexisti, sic praue respondes. de consecr. d. 2. c. 1.
i ¶Apertissima.] .i. aperta, & manifesta: non tñ ut iudici notoria. Vel intellige cũ judici est manifesta.
k ¶Cõtrariorum.] idest aduersariorũ.
l NOn solũ. Sup. 86. d. si quis fa. ca.

---

tur, ab alijs [a] ad communionem non recipiantur. Requiratur sane, si forte ex aliqua indignatione † animi, aut cõtemptione, aut qualibet tali cõmotione † episcopi [b] sui abstenti, † sint [c]. *& infra.* ¶Vt ita demum hi, qui ob culpas suas episcoporum [d] suorũ offensas merito contraxerunt, digne etiam a cæteris excommunicati similiter habeantur, quousque episcopo suo [a] visum fuerit humaniorem circa eos ferre sententiam.

† μικροψυχία.
† αὐδία.
† al. excommunicati
† ἀπουνάγωγοι.

[a] ¶Episcopo suo.] *In prisca versione, quæ est in collectione Isidori, & huic valde similis est, legitur,* quousque in communi, vel ipsi episcopo suo: *nec multo aliter in altera vulgata versione. Græce est,* μέχρις ἂν τῷ κοινῷ τῶν ἐπισκόπων δόξῃ, *idest,* quousque communi episcoporum videatur.

Item sententia est iniusta ex ordine, quando non seruato iudiciali ordine quilibet pro sua culpa damnatur.

Vnde Gregorius scribit Costantio Mediolanensi episcopo, lib. 8. epist. 30.

¶Rex non dubia definiatur certa sententia.
Cap. LXXIIII.

GRaue [e] satis est, & indecens, vt in re dubia certa detur † sententia.

† al. dicatur.
† al. pœnitentia medicina.
Iuo p. 5. c. 247.
Pan. l. 4. c. 214.

Item Augustinus in libro de pœnitentia †, *c. 3.*

¶Non credantur quæ certis indicijs non demonstrantur. C. LXXV.

QVamuis vera sint quædam, non tamen iudici [f] sunt † credenda, nisi certis indicijs demonstrentur.

30. q. 5. si qs dis nis.] ex Sixto.
† facile sunt.] orig. Aliquot uerbis mutatis.

Item Damasus Papa epistola sexta.

¶Antequam examinentur, aliqui non iudicentur. C. LXXVI.

EOrũ, qui accusantur, causas discutere nõ licet priusquã canonice vocati ad synodum veniãt, & præsens per præsentem agnoscat veraciter †, & intelligat [g], quæ ei objiciuntur. Quod bene, & per sapientiam Salomonis [a] dicitur; [Antequam scruteris, ne reprehendas. Intellige [h] prius, & tunc increpa. Antequam audieris, ne respondeas.] Et licet apertissima [i] sit contrariorum [k] reprehensio, veruntamen oportet ab his, qui dati † sunt ad eorum examinationem, ordinem seruari.

Ansl. l. 3. c. 51.
† al. veritatem.
Eccl. 11. secundũ 70.
† al. deputati.

[a] ¶Salomonis.] *Citat librum sapientiæ Sirach, idest Ecclesiasticum, nomine Salomonis. Et sic citatur etiam a B. Greg. 1. q. 1. non est putanda, & a Cypriano libro 3. ad Quirinum, c. 10. & a Clemente Alexandrino Stromatũ lib. 7. & ab Origene hom. 18. in Numeros: et ab Hilario in psal. 67. & ab alijs patribus, cuius rei rationem reddit B. August. l. 2. de doctr. Christiana, c. 8. & alibi.*

Item ex octaua synodo.

¶Qui falsum de alio profert, & is qui crimina credit, vterque reus est. C. LXXVII.

NOn solum [l] ille reus est, qui falsum de alio profert; sed & is, qui aurem cito criminibus præbet.

Isido. l. 3. de sum. bono c. 59.

sup.ea.q.c.in cunctis & cap. si quis dixerit.

CVM ERGO. Hæc est sexta pars q. in qua probat, quod si sententia excommunicationis ex ordine nulla fuerit: tamen seruanda est, etiam si sit ex causa iniusta: quia ligatur propter contemptum. & hoc probat per 22. auctor. Ioan. de Fant.

c ¶Quatuor. Est & quintus modus quando iudex pauperibus miseretur, vt 23.q.4. est iniusta. & c.ne amisso. Item sunt alij duo modi: nimia seueritas: & nimia remissio, vt 45.d. disciplina: non enim est constans iudex cuius animi motum vultus detegit. ff. de offi. præsi. obseruandum.

CASVS. Concludit Gratia. ex supradictis, quod licet sententia sit iniusta ex ordine ei tamen est obediendum & allegando quandam falsam rationem assignat, dicens aliquando contingere, quod aliquis ligatus est apud Deum pro alieno reatu: & tamen pro reatu alio, quem non fecit, condemnatur: velut si adulter de crimine sacrilegij quod non fecit, non seruato ordine iudiciario condemnatur: quod tamen sententia tenet non sacrilegij ratione quod non fecit, sed ratione adulterij pro quo iamdiu apud Deum fuerat excommunicatus. Et ad hoc probandum inducit ca. Greg. s. ead. sniā, & exponit ca. illud qualiter intelligi debeat.

a ¶Pro sacrilegio.] G. male intelligit illud c. supra ead. c. 1. innuit enim hic, quod etiam est tunc timenda sententia pastoris quando, vel illud crimen pro quo est excommunicatus, vel aliud est in eo: alias si nullum est in eo crimen, nulla est uel non est timenda sententia, & fuit deceptus ex illo verbo, siue ex alia culpa mereatur sed Greg. vocat aliam culpam, quam de nouo querit, contemnendo. s. excommunicationem. 1 Vel dicas eum allegando 2 hoc dicere.

b ¶Non habet.] Sic 24.q.3. notandum. in fine: ubi dicitur, quod iniusta excommunicatio non nocet nisi contemnatur sic ext. de sent. excom. per tuas, sic nec denunciatio iniusta est contemnenda, ext. de noni operis nunc. c. cum ex iniuncto.

1 Et hoc patet in fin. §. ibi fiat culpa.

2 Ad hoc dictum facit §. ea. §. hæc & si. &c. vbi patet, quod ita intellexerit, vt dictum est. Arch.

¶*De hac inscriptione octaua synodi notatum est supra eadem q.3. si quis frater.*

6 *Cum ergo sententia ex ordine iniusta est; nec tunc ab ea recedendum est: quia etiam, antequam sententia daretur in eum; pro qualitate reatus sui ligatus apud Deum tenebatur. Contingit aliquando, ut adulter sententiam pro sacrilegio* [a] *reportet, cuius reatum in conscientia non habet* [b]. *Hæc sententia, & si iniusta sit, quia non est in eo crimen, super quod lata est sententia; tamen iuste ab eo reportata est, quia ex reatu adulterij iamdiu apud Deum excommunicatus fuerat. Et in hoc casu intelligenda est illa auctoritas Gregorij [Sententia pastoris, &c.] Iustam sententiam vocat, quando crimen subest, super quod fertur: iniustam, quando illud non subest; qua tamen timenda, vel seruanda est: quia ex alio iam dudum damnandus erat. Vnde, cum præmisisset Gregorius: Vtrum iuste an iniuste obliget pastor, pastoris tamen sententia gregi timenda est.] subsecutus adiecit; [Ne is, qui subest, & cum iniuste forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa mereatur. Pastor ergo vel absoluere indiscrete timeat, vel ligare. Is autem, qui sub manu pastoris est, ligari timeat vel iniuste; nec pastoris sui iudicium temere reprehendat: ne, & si iniuste ligatus est, ex ipsa tumidæ reprehensionis superbia, culpa, quæ non erat, fiat.] ¶Aliquando nullum subest crimen: & tamen uel odio iudicis, vel factione inimicorum oppositam sibi sententiam damnationis in se excipit.*

sup. ead. c. 1.

Hom. 26. in Euan.

Vnde Gregorius ait.

Isidorus l.3. de summo bono. c.54.

Burc. l. 16. c. 28.

¶Quot modis humanum iudicium peruertitur. C. LXXVIII.

QVatuor [c] modis peruertitur humanum iudicium: timore [d], dum metu potestatis alicuius veritatē loqui pertimescimus: cupiditate, dum præmio animū † alicuius corrumpimus: odio, dum contra quemlibet aduersarium † molimur: amore, dum amico [e], vel propinquo complacere contendimus.

† al. muneris alicuius corrumpimur Isid.

† al. aduersa.

¶*Apud Gregorium non est inuentum: sed apud Isidorum (quem citat Burchardus) & paulo etiā plenius; & sequitur nonnullis interiectis post caput qui recte supra ead.*

Quam vero graue sit uel odio, uel amicitia, uel me-

ALIQVANDO. CASVS. Hic prosequitur tertium membrum. s. quando sententia est iniusta ex causa. s. quod nullum crimen subest: sed odio iudicis, vel machinatione aduersariorum seruato ordine iudiciario condemnatur, quod probat sequenti cap.

QVatuor. CASVS. Docet hic Gregor. quod quatuor sunt, quibus humana iudicia peruertūtur s. timor, cupiditas, odium, & amor. & de quolibet ponit exemplum.

seruandum. Item est & alius modus quando per imprudentiam male iudicat. instit. de obli. quæ ex quasi deli. nasc. §. 1.

d ¶Timore. Sed nunquid tenet sententia, quam iudex per metum tulit? sic: sed. eidē potest per exceptionem 3 25.q.1. omne. ff. de furt. interdum. §. 1. Arg. contra. ff. de acq. hæred. l. 6. §. vlt. sententia autem quæ per præmiū lata est, nulla est, ut 2. q. 6. §. venales. sed si odio, uel amore lata est: bene tenet, sed irritatur. ff. ad Treb. l. seruo, §. cum prætor. Io.

3 Subau. & sic debet intelligi infra e. iniustū. vbi de hoc sm Io. de Fan.

e ¶Dum amico.] De hac amicitia, uel inimicitia nota, 3. quæst. 5. c. 1.

Qui-

QVicunque.] ¶Inimicitijs.] Videtur ꝙ iudex æquè possit recusari propter non capitales sicut propter capitales inimicitias. ut 3.q.7. iudices. ext. de app. ad hoc. vnde patet, ꝙ pro minori causa recusatur iudex quàm testis, ut dixi 3.q.5. accusatores. sed ideo, quia facilius habentur mille iudices, quàm unus testis. extra de appel. postremo.

Recusatur iudex facilius quam testis.

QVisquis.] CASVS. Docet August. quòd excusari non debet qui metu alicuius potestatis celat in iudicio ueritatem: quia uterque reus est, & qui ueritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia ille prodesse non vult: & iste nocere desiderat.

b ¶Occultat.] Tunc scilicet cum inducitur in testem: aliàs bene potest: & etiam debet quandoque quis occultare ueritatem, ut 22.q.2. primum ver. septimum. & ca. ne quis. & 42. dist. in mandatis. & cum a Christo quæreret quid est veritas, non respondit. 1

c ¶Occultat.] ff. de fal. si qs obrepserit. c ¶Occultat.] Contra 22. q. 2. ne quis arbitretur.

1 Adde hoc quod dicit 22. q.2. §. item quod dicit. Archid.

d ¶Prodesse.] Aliquis ergo cogitur alijs prodesse, cum sibi non obest. ff. de aqua pluuia arc. l.2.§. Item Varus.

NEmo.] CASVS. Quæritur quis magis peccet, an qui mentitur, an qui sanguinem effundit? Et respondit, ꝙ æqualiter peccat. vnde nõ debet aliquis mentiri: sed melius est pro veritate pati supplicium, quàm pro mendacio beneficium.

[Melius,] electiuè ponitur. Sequens c. planum est.

e ¶Lingua.] Mentiendo de aliquo, propter quod ipse perdit uitã, talis enim dr homicida. 7. de pœnit. distin.1. periculose. 50. d. si quis uiduã.

f ¶Melius.] Electiuè, ut 7. c. iniustum. 22.q.1. considerat.

g VNicuiq;] ¶Iesum.] 7.q.1. omnis qui gemebat.

HIC QVOQVE. CASVS. Dictũ est ĩ. in præced. c. ꝙ qui iniustè aliquẽ cõdẽnat, Deũ negat. dicit nũc Gratia. ꝙ sic Deum negat, qui veritatem occultat pro pecunia, uel falsum testimoniũ dicit: quod probat per seq. cap.

ABijt Iudas.] CASVS. Beda ĩ hoc ca. primo ponit verba Marci Euãgelistæ, quæ durãt vsque ibi, [Multi.] Postea dicit, ꝙ multi hodie abhorrent scelus Iudæ, qui Deũ pro pecunia uẽdidit: & tñ idem cõmittunt. Nam qui dicit falsum testimoniũ pro pecunia, Deum negat, qui est ueritas. Similiter qui fraternã societatem discordat & cõmaculat, Deum qui charitas est, prodit, maximè cũ non ex infirmitate vel ignorantia hoc facit, immo faciendi opportunitatẽ quærit.

a ¶Von-

tu vel munere, vel quolibet modo iudicium peruertere, testatur Hieronymum Amos, c. 6. dicens.

¶De ijs, qui aliquo modo iudicium peruertunt.

C. LXXIX.

Similia apud Isidorum cod. l.3. c.57. & apud B. Hieron. in Amos, ca.6. ad illud, [Quoniam conuertistis in amaritudinem iudicium.

QVicunq; aut consanguinitate, aut amicitia, & econtrario vel hostili odio vel inimicitijs [a] in iudicando ducitur; peruertit iudicium Christi, qui est iustitia, & fructum illius vertit in amaritudinem.

Item Augustinus ad Casulanum.

Isid. ibid. c.59.

¶De ijs, qui metu potestatis veritatem occultant.

C. LXXX.

Deusdedit p.1. Burch. l.16. c.12. Extra de crimi. falsi. cap.1.

QVisquis metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat [b], iram Dei super se prouocat, quia magis timet hominem, quàm Deum, *Et post pauca*. ¶Vterque reus est, & qui veritatem occultat [c], & qui mendacium dicit, quia & ille prodesse [d] non vult, & iste nocere desiderat.

¶Caput hoc non est inuentum apud B. August. cuius posteriorem partem citat etiam Burchar. ex dictis Augustini. Simillima leguntur in eodem lib. 3. Isidori, c. 59.

Item.

¶De eodem. C. LXXXI.

iij NEmo peritorum, aut prudentium putet, ꝙ minus sit periculũ in verbis, lingua [e] mentiendo, quàm manibus sanguinem fundendo. Melius [f] est autem pro veritate pati supplicium, quàm pro adulatione recipere beneficium.

Item Pelagius Papa II. epistola 2. Benigno archiepiscopo.

¶De eodem. C. LXXXII.

VNicuique prouidẽdum est, ne aliquem iniustè persequatur, iudicet, uel puniat; ne Iesum [g] persequatur iudicet, vel puniat.

Hic quoque qui veritatem pro pecunia negat, vel falsum testimonium contra aliquem dicit: Deum negare, vel vendere probatur.

Vnde Beda ad c. 14 Marci.

Et ad cap.26. Matthæi.

¶Qui falsum testimonium dicunt, & veritatem pro pecunia negant, sceleris Iudæ participes fiunt. C. LXXXIII.

Marc.14. Matth.26.

ABijt Iudas ad summos sacerdotes, & constituerunt ei pecuniã se daturos.] ¶Multi hodie scelus Iudæ, quia Dñm, ac magistrum, Deumq; suum pecunia vendiderit, velut immane, & nefarium exhorrent; nec tamen cauent. Nam cum pro muneribus falsum cõtra quemlibet testimonium dicunt; profectò, quia veritatẽ pro pe-

a Vendant.] Quantum in se est. nam ipse uendi non potest. 1. quæst. 3. Saluator. uel uendunt, id est, a se separant sicut venditor rem venditam a se separat & alienat pretio accepto: ita isti Deum a se alienant pretio accepto. & sic dicitur per similitudinem. & omne id quod sequitur ex illo dicit, vt 7. dist. 8. quo iure, extra de do. & contuma. cum dilecti. in fi. extra de offic. deleg. cum super. ff. quod met. cau. l. 1.

g ¶ Negare Christū.] Sed quid si aliquis coactus negat Christum ore, sed corde non negat? non videtur peccare: nam

Deus uendi non potest.

Christū negans etiā solo ore, peccat.

1 Vt 15. q. 1. §. itaque.

b ¶ Infirmitate.] Corporis: t nā infirmus nescit q̄d faciat. 17. q. 2. c. Gonsaldus.

c ¶ Arbitris.] Idest, bonis viris, sicut Iudas captauit absentiam Apostolorum.

B Existimant. CASVS. Quidā putant, q̄ Christus tūc tm̄ negaretur, cum a paganis qs captus se negauit Christianum esse. sed probat Hieron. auctoritate Apostoli, q̄ non solū Dominus verbis negatur, sed & prauis factis. sicut etiā bonis factis Deū cōfitemur. & ostendit, quod non solum illi sunt a Deo reprobādi, q̄ in martyrio ipsum negāt, sed & illi quorum sermone, opere, & cogitatiōe Christus negatur. & omnes illos cōfitebit Christus coram patre, quorum opere bono & sermone Christus est confessus. Passiuè ponitur hæc dictio [Confessus.] & Vel, ponitur pro idest, potest etiā proprie poni.

d ¶ Factis.] Nota q̄ ipso facto negamus Christū. vt hic 2 ipso facto mentimur. 22. q. 5. cauete. Ipso facto appellamus extra de appel. dilecti. Ipso facto habemus ratū. ff. de inoff. test. si proponas §. j. ff. rē rat. hab. l. 5. ipso facto eligimus. ext. de ijs quæ fiunt a maio. par. cap. ex ore.

e ¶ Negat.] Quidam habent, negatus negat, ut hic.

N On solum.] CASVS. Quæsitum est ab August. vtrū ille qui timore mortis negat se esse Christianū, Christum negare dicatur? Et respondet q̄ sic: quia non solum negat ille Christum, qui dicit eum non esse, sed etiam qui negat se Christianum, quod probatur exemplo Petri, qui Christum negauit eo ipso, quod se eius discipulum esse negauit.

Ipso facto multa fiunt.

a Et sic habes hic argu. q̄ quis opere negat, loquitur, confitetur, prædicat. 24. q. 5. cauete. 46. d. habet hoc & 2. q. 1. cum annis. Arch.

cunia negant, Deum pecunia vendunt[a]. Ipse enim dixit: [Ego sum veritas] Cum societatem fraternitatis aliqua discordiæ peste cōmaculant; Deum produnt, quia Deus charitas est. Qui ergo charitatis, & veritatis iussa spernunt Deum vtique, qui charitas est, & veritas, produnt, maximè cum non infirmitate[b], vel ignorantia peccant, sed in similitudinem Iudæ quærunt opportunitatē, qualiter arbitris[c], absentibus mendacio veritatem, virtutem crimine mutent.

Ioan. 14. 1. Ioan. 4.

Matth. 26.

Item Hieronymus in epistolam ad Titum, cap. 1. extremo.

¶Christum negat, qui peruersis se socium facit. C. LXXXIIII.

E Xistimant quidam in eo tantum Christum negari, si in persecutione quis a gentilibus comprehensus, se renuerit esse Christianum. Sed ecce Apostolus oībus, quæ peruersa sunt, factis[d], Deum asserit denegari, Christus sapientia est, iustitia, veritas, sanctitas, fortitudo. Negatur per insipientiam sapientia, per iniquitatem iustitia, per mendacium veritas, per turpitudinem sanctitas, per imbecillitatem animi, fortitudo. Et quotiescunque vincimur à vitijs atque peccatis, toties Deum negamus: & econtrario, quoties bene quid agimus, Deum confitemur. Nec arbitrandum est, in die iudicij, illos tantum a Dei filio denegandos, qui in martyrio Christum denegarunt, sed † & illos omnes, quorum opere, vel sermone, uel cogitatione Christus negatus negat[e], vel confessus confitetur. De hac puto confessione, & discipulis præcepit dicens: [Eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad extremum terræ.]

Tit. 1.

Matth. 1.

† *al. sed per omnia opera sermones, cogitationes Christus vel negatus. &c.*

Act. 1.

Item Augustinus tractatu 113. ad c. 18. Ioannis.

¶Qui Christianum se negat, Christum negare conuincitur. C. LXXXV.

ij N On solum abnegat Christum, qui dicit eum non esse Christum; sed ille etiam, qui cum sit, negat se esse Chistianum. Dominus enim non ait[f] Petro, discipulum meum te negabis: sed [me negabis.] Negauit ergo ipsum; cum se negauit esse eius discipulum. Quid autem aliud isto modo, quàm se negauit esse Christianum? *Item & tractatu 65.* Timendo mortem carnis tuę, mortem dabis animę tuę. Quanta enim vita est cōfiteri Christum; tanta mors est negare Christum[g]. An Apostolus Petrus (sicut eum quidam fauore peruerso excusare nituntur) Christum non negauit; quia interrogatus ab ancilla, hominem se nescire respondit?

Luc. 22.

Luc. 22.

f ¶ Non ait.] Arg. hic, & ex præced. c. q̄ qui vnum dicit re: nā ex corde procedunt vitia. 15. q. 6. c. 1. & Deus cor interrogat. 14. q. 5. si quid. tamen dico quod mortaliter peccat: quia nulla conditione debet ad hoc adduci. 12. q. 2. primum. Nam etsi non vult negare Christum, vult tamen istud propter quod negat, fugitā. 15. q. 1. merito.

Nolite

NOlite timere eos.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, ꝙ timore mortis nō dēt aliquis veritatem tacere. In secunda parte tractatur de tribus proditoribus veritatis, scilicet de eo, qui pro veritate mendacium loquitur, & de eo qui per timorem negli-

α ¶ Item.] *In duobus vetustis Gratiani exemplaribus hoc est aliud caput, & rubricam habet*, De eodem *est enim ex tractatu. 66. in Ioannem.*

Item Ioannes Chrysostomus, [idest auctor operis imperfecti, in Matth hom. 25.]

¶ Veritatem prodit non solū qui pro veritate mendaciū loquitur, sed etiam, qui veritatem non libere prædicat. C. LXXXVI.

Matth. 10.

NOlite timere [a] eos, qui occidūt corpus:] Ne forte propter timorem mortis non libere dicatis quod audistis, nec fiducialiter prędicetis omnibus, quod in aure soli audistis. Sic ergo ex his verbis ostenditur, ꝙ nō solum ille proditor [b] est veritatis, qui transgrediens veritatem, palam pro veritate mendacium loquitur, sed etiam ille, qui nō libere veritatem pronunciat, quam libere pronunciare oportet, aut nō libere veritatem defendit, quā libere defendere conuenit, proditor est veritatis. Nam sicut sacerdos debitor est, vt veritatem quam audiuit a Deo, libere prædicet; sic laicus debitor est, vt veritatem quam audiuit quidem a sacerdotibus probatam in scripturis, defendat fiducialiter. Quod si non fecerit, proditor est veritatis. [Corde enim creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem.]

Rom. 10.

Hac sententia potius iudicem lædit, quàm eum, in quem temere fertur.

Vnde Augustinus ait.

¶ Iniuste aliquem anathematizans sibi, non alijs nocet. C. LXXXVII.

Ans. l. 12. c. 67. Poly. l. 7. titu. 1. fine auctoris nomine.

ILlud planè non temere dixerim, quod si quisquā fidelium fuerit anathematizatus, iniuste, potius ei oberit, qui facit, quàm qui hanc patitur iniuriā [c]. Spiritus enim sanctus habitans in sanctis, per quem quisq; ligatur, aut soluitur, immeritam [d] nulli ingerit pęnā. Per eum quippe diffunditur charitas in cordibus nostris, quæ nō agit perperam. Pax α [e] ecclesię dimittit peccata, & ab ecclesiæ pace alienatio tenet peccata, non secundum arbitriū hominum, sed secundum arbitrium Dei. Petra [f] enim tenet, petra dimittit, columba [g] tenet, columba dimittit, vnitas tenet vnitas dimittit.

Rom. 5.
Augu. de bapti smo contra Donatistas. l. 3. cap. 18.

α ¶ Pax.] *Hæc pars (nam superior non est inuenta apud B. Augustinum) ex ipso est emendata, & nonnihil aucta.*

b ¶ Proditor.] Proditor est q loquit mendaciū, vel nō libere pronunciat veritatē vt hic, q sibi crimen cognitum malitiose publicat. 2. q. 1. si peccauerit. q aliū cōcunuenit, & eū ī periculū trahit. vt 24. q. 3. trāsferūt. q res vel munitiones hostib. tradūt. 22. q. 5. de forma. q secreta sibi cōmissa reuelat. de pœ. d. 6. sacerdos.

HAEC SENTENTIA. CASVS. Supra in §. aliqñ. dictum est, ꝙ iudex quandoq; ex odio condēnat nō delinquētē. Nūc vero dicit G. ꝙ talis sentētia potius iudicem lædit, quā condemnatum, qd probat sequenti capitulo.

ILlud.] CASVS. Quidam prelatus iniuste quendā suū parochianū excommunicauit quæsitū fuit ab August. cui talis snia potius obsit. Et rādet ꝙ prelato. Et hoc probatur vna ratione, s. quia spirit⁹ sanctus nulli ingerit pęnā immeritā: & peccata tenet vel dimittit secūdū arbitrium Dei, & nō hominū. Similiter probat vna similitudine Salomonis dicentis, quod sicut passer, vel auis alia redit illuc, vnde volauit: sic maledictum, iniuste prolatum reuertitur sup maledicentē. Et expone. [tenet.] i. nō dimittit.

c ¶ Iniuriā.] Pōt ergo agere ꝯ e cōicatorē actione iniuriarum: ꝙ verū ē cū dolo excōicauit, aliàs nō. ff. vi. bo. ra. l. 2. §. si publicanus. Lau. Immo semper potest cum cōuenire ad interesse, nisi iudex probabiliter errauerit, & etiam agere, vt alias puniatur. extra de sen. excom. sacro. 2. q. 1. nemo. Et si temerarie excommunicat, puniatur. sup. ea. temerarium.

neglígit veritatem prædicare, & de eo qui veritatem auditam non defendit: Nam sicut sacerdos veritatem quam audiuit a Deo debet libere prædicare: sic laicus veritatem quam audiuit a sacerdotibus, debet libere defendere.

a ¶ Nolite timere.] Non remouet naturalem timorem mortis, naturale enim est quemlibet timere, & horrere mortē, vnde Iesus eā timuit, sicut legitur: Cœpit Iesus pauere, & tædere, & alibi. Pater si possibile est, trāseat a me calix iste, sed dicit ne in tantum timeamus eam, vt per eius timorem aliquid contra iustitiam agamus, vel quod nobis per scripturam, vel magistros, vel per reuelationem diuinam reuelatum est, substineamus, vnde subdit quasi exponendo, ne forte, &c.

Mortem timere naturale est.

d ¶ Immeritam.] Idest, sine causa nam sine culpa sæpe aliquis punitur temporaliter. 45. d. sed illud. [x]

x Ad idē de cons. d. 5. in sancta. vbi de hoc sup. 1. q. 4. in prin

e ¶ Pax.] Idest, spiritussanctus.

f ¶ Petra.] Idest, Christus.

g ¶ Columba.] Idest, ecclesia.

a ¶ Volans.] Supple reuertitur quandoque.

PLerũque.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte reprehẽdit Greg. illos prælatos, qui iniuste, vel indiscrete subiectos ligant, vel absoluunt. In secunda parte ostendit, ꝙ prælatus debet causas considerare, quibus peccator sit ligandus, vel absoluendus. Vñ si viderit peccatorẽ interius, idest, in mẽte a domino viuificatũ absoluat eũ exterius quod ꝓbat exẽplo Lazari. Si vero viderit illũ impenitẽtẽ, non absoluat eum, nec remediũ ei conferat. Secũda pars incipit ibi, [Causæ ergo.] Hæc solutionis verba sunt Grego. & non Grat.

b ¶ Vt ipse.] Repetit hic tenorem illorũ c. sup. ead. ipse, & c. iudicare, & cap. tunc vera.

c ¶ Per prophetam.] Ezechielem. 13. cap.

INiustũ.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima dicitur, ꝙ sñia lata per metum regis vel alterius, non valet. In scđa parte dr̃, ꝙ parum est religioso homini inimicitias non exercere, nisi eas extinguere conetur. In tertia parte dicitur, ꝙ melius est mala humiliter confiteri, q̃ de bonis superbe gloriari. Secunda est ibi, Homini religioso.] Tertia ibi. [Melior ẽ in malis factis.] Seq. c. per se patet.

d ¶ Nõ valeat.] Arg. ꝙ sñia per metum lata, nulla [1] est ipso iure, vt hic, & 31. q. 2. Lotharius. 25. q. 1. oẽ. Sed dic, ꝙ tenet nisi elidatur per exceptionem.

1 Arg. de pe. dis. 1. quę penitet. ver. dicit. n. 2. q. 1. ĩ primis. 15. q. 9. ca. 2. 33. q. 5. notificasti. extr. li. 6. de his quæ vi. met. cau. fi. absolutionis. Archid.

e ¶ Parum esse.] i. non sufficit ei, quod ipse non sit inimicus, uel non generet alijs inimicitias, nisi studeat in alijs eas extinguere. 22. q. 5. de forma.

f ¶ Præmium.] In hoc ꝙ patienter sustinet.

QVi iustus est.

HIC ETSI. CASVS. Dictum est supra in duobus membris distinctionis sẽtentię excõicationis esse parendum. Nunc dicit Gratianus, ꝙ etiam sententię excõicationis est parendum ẽm tertium membrum. s. quando apud Deum ligatus non erat, ne ex superbia sua ligãdus videatur: postea ostẽdit, ꝙ si pręlatus præcipiat aliquid mali subditis suis, subditi ei obedire non dẽnt, quod

Item Salomon: [*Sicut auis in incertum volans* [a], *& passer quolibet vadẽs: sic maledictum frustra prolatum venit super eum, qui misit illud.*]

Prou. 26. sed paulo aliter.

Item Gregorius Papa homilia 26 in Euangelia.

¶ Cuius vita officio non congruit, alios ligatus soluit. C. LXXXVIII.

PLerumq; contingit, vt hic iudicis † locum teneat, cuius ad locum vita minimè cõcordat; ac proinde sæpe agitur, vt vel dãnet immeritos, vel alios ipse ligatus soluat; sæpe in soluendis, ac ligandis subditis, suæ volũtatis motus, nõ autem causarum merita sequatur. Vnde fit, vt ipse † [b] ligandi, aut soluendi potestate se priuet, *& infra* ¶ Sæpe fit, vt erga quemlibet proximum odio, vel gratia moueat pastor. Iudicare aũt digne de subditis, &c. Vnde recte per prophetam [c] dicitur; [Mortificabant animas, quæ non moriebantur, & viuificabant animas, q̃ non viuunt.] Non morientem quippe mortificat, qui iustum damnat: & non victurum viuificare nititur, qui reũ a supplicio absoluere conatur. Causæ ergo pensandæ sunt, & tunc ligandi atque soluendi potestas exercenda. Videndũ est, quæ culpa [præcessit †, & quæ sit pęnitẽtia secuta post culpam, vt quos omnipotẽs Deus per cõpunctionis gratiam visitat, illos pastoris sententia absoluat. Tunc enim vera est absolutio, &c. *& infra.* ¶ Ex qua cõsideratione intuendum est, quod illos nos debemus ꝑ pastoralem auctoritatem soluere, quos auctorem nostrũ cognoscimus per suscitãtem gratiã viuificare. *& infra.* ¶ Veniat itaque foras mortuus, idest culpam cõfiteatur peccator. Venientem vero foras soluant discipuli, vt pastores ecclesiæ ei pęnam debeant amouere, quam meruit qui non erubuit cõfiteri quod fecit. ¶ Hæc de solutionis ordine breuiter dixerim, vt sub magno moderamine pastores ecclesiæ, vel soluere studeant, vel ligare.

† al. iudicij.

Iuo p. 14. c. 3. Pann. l. 5. c. 78. & 79 & 80.

† al. hac ipsa. sup. ea. ipse ligandi. sup. ea. iudicare.

Ezech. 13.

† abest ab orig.

sup. ead. tunc vera.

Item Calixtus Papa epis. 1. ad Benedictũ episcopum.

¶ Viribus caret sententia iniuste prolata.

C. LXXXIX.

INiustum iudiciũ, & definitio iniusta regio metu, aut iussu, aut cuiuscunq; episcopi, aut potẽtis a iudicibus ordinata, vel acta non valeat [d]. ¶ Homini religioso parũ esse [e] debet inimicitias aliorum non exercere, vel nõ augere male loquendo, nisi etiam eas extinguere bene loquendo studuerit. ¶ Melior est in malis factis humilis cõfessio, quàm in bonis superbia gloriatio.

25. q. 1. omne. §. iniustum ex Marcellino in c. Hadria. cap. 78. capitul. l. 5. c. 25 & Burch. l. 15. c. 8. Ans. l. 3. c. 84. Iuo p. 5. c. 235. & p. 16. c. 9.

Aug. l. cõfes. 9. cap. 9.

Item Augustinus super psal. 111. ad vers. [*Faciens misericordias Dominus.*

¶ Præmium meretur, qui iniuste maledicitur. C. XC.

QVi iustus est, & iniuste maledicitur, præmium [f] illi redditur.

Hic, & si, vt dictum est, non teneatur ligatus apud

quod probat per seq. cap. vsque ad §. cum ergo.

IDEM EST. Hæc est 7. pars q. in qua intendit probare per 14. auctor. ꝙ in malis non est obediendum prælatis. s. vbi iussio eorum continet errorem intolerabilē. extra de off. delegat. cum contingat. & extra de senten. excom. per tuas. quæ de hoc loco tractæ sunt. Io. de Fant.

a ¶ Aequitatem.] Ab hoc loco ostēdit quid iuris sit de sententia præcepti. & dicas, quòd semper parendum est iudici in rebus licitis, dum tñ illa spectent ad officium eius præcipere, vt 7. q. 1. quia. & ff. de reg. iu. factum. & si dubium est an sit licitum parendum est ei. 23. qō. 1. quid culpatur.

Deum; sñia tamen parere debet: ne ex superbia ligatur, qui prius ex puritate conscientiæ absolutus tenebatur.

7 *Idem est, quādo contra æquitatē* a *sñia fertur: veluti quando subditi non possunt cogi ad malū, scientes obediētiam non esse seruandam prælatis in rebus illicitis.*

Vnde Eutychianus α *Papa ait.*

α ¶ Eutychianus. *Burchardus & Iuo referunt ex Eutychiano simul caput hoc, & c. si quis. 24. q. 1. quod tamē Grat. citat ex Iulio.*

¶ Non est obediendum episcopo, qui pro hæreticis Missam canere iubet. C. XCI.

Poly. l. 7. tit. 5. Burch. l. 19. c. 105. Iuo p. 15. c. 117.

SI quis episcopus, aut abbas presbytero, aut monacho suo iusserit Missas pro hæreticis β b cantare; nō licet, & non expedit obedire eis.

β ¶ Hæreticis.] *Cæteri collectores addunt*, mortuis, *quam vocem hic auctor glossæ suppleuit.*

Item Augustinus.

¶ Præceptis non obedire multoties expedit. C. XCII.

NOn semper malum est non obedire præcepto: c cū enim dominus iubet ea, quæ sunt contraria Deo, tunc ei obediendum non est.

¶ *Huius capitis partim verba ipsa, partim sententia habentur apud B. Ambrosium lib. de paradiso, c. 6.*

Item Hieronymus in epist. ad Titum, γ *c. 2. versi.* [*Serui dominis suis subditi.*]

γ ¶ Titum.] *Sic est emendatum ex Polycarpo cum antea citaretur* ad Ephesios, *emendato etiam, & non nihil locupletato ipso capite ex originali.*

¶ De eodem. C. XCIII.

Ans. l. 13. c. 26.

Poly. l. 2. tit. vlt.

SI dominus d ea iubet, quæ nō sunt aduersa scripturis sanctis; subijciatur seruus domino. Si vero contraria præcipit; magis obediat spiritus, quam corporis domino. *& infra*, c. 3. ¶ Si bonū est, quod præcipit Imperator, & præses: iubentis obsequere voluntati: si vero malum; responde ei illud de actibus Apostolorū: [Obedire oportet Deo magis, quam hominibus.] Hoc ipsum & de seruis intelligamus apud dominos, & de vxorib. e apud viros, & de filijs apud parentes: quòd in illis tantum debeāt dominis, viris, parentibus esse subiecti, quæ contra Dei mandata non veniunt.

Act. 5.

Item Ambrosius.

¶ Non sunt audiendi, qui contra Deum aliquid iubent. C. XCIIII.

inf. ea. Imperatores §. Iulianus.

IVlianus Imperator quamuis esset apostata, habuit tamen sub se Christianos milites: quib. cum dicebat. ꝓducite aciem ꝓ defensione Reipublicæ; obediebāt f ei.

SI quis episcopus.] CASVS. Quæsitum fuit ab Eutychiano, si eps aut abbas ꝑcipiat presbytero, vel monacho Missam ꝓ hæreticis cantare, vtrū ei sit obediendū? Et resp. quod non. Seq. cap. patet.

b ¶ Pro hæreticis.] Mortuis, qd̄ non licet speciali ofone, vt 13. q. 2. nō æstimemus. sed pro uiuis hæreticis, & alijs malis ēt s. āli oratione licitū est orare, ut 13. q. 2. pro obeuntibus. sed generali oratione ꝓ oībus defunctis licitū est orare, ut de pœ. d. 5. falsas, & 24. q. 3. corripiantur.

Oratione speciali pro hæreticis orare licet.

NOn semper.] ¶ Præcepto.] Non solum iniusto, sed ēt ĩhonesto. vel ēt si a iudice ꝑcipitur aliquid quod sit inhonestū, vel incōmodum, vt ff. de recep. si cum dies. §. cōpromisso. & 2. q. 2. præceptū. & ff. de iud. si longius. & 3. q. 9. hortamur.

SI dominus.] CASVS. Dī hic, ꝙ si dñs præcipiat ea q̄ bona sūt, ei est obediendū: si vero mala ꝑcipiat, Deo cœli potius quā terreno est obediendū. Idē dī de seruis, vxorib. & filijs, q in bonis tantum debēt obedire. Sequentia duo c. plana sunt.

d ¶ Si Dominus.] ff. de re iud. ad ea quę.

e ¶ De vxorib.] 33. q. 5. manifestū. contra, vbi dī, ꝙ licet vir præcipiat uxori, ꝙ nō seruet votum, licet ipse peccet; ipsa tñ tenet ei obedire. Sed dic, ꝙ licet vir ꝑcipiendo peccet, nō tñ ꝑcipit id, qd̄ est peccatum quia præceptum dñi est, vt in tali casu obediat uxor viro, ut 33. q. 5. noluit. Itē adhuc obijcit, ꝙ seruus quo ad quid a periurio excusatur, propter mandatum domini. 22. q. 5. qui compulsus, &c. si quis coactus. Resp. tamen excusatur a pœna pro parte, sed non a peccato. sup. d. 4. denique.

Votum uxoris pōt maritus īpedire.

IVlianus.] ¶ Obediebant.] inf. 15. quæst. 6. nos sanctorum.

ctorum, & c. iuratos. contra. ibi enim dicitur, quod si dominus est nominatim excommunicatus, vel hereticus, statim vasallus eius absolutus est a sacramento. Respõ. Iulianus adhuc tolerabatur ab ecclesia, ne suscitaret scandalum aduersus Christianos, 1 hoc aũt verũ est, quia excõicatio nõ tollit obligationem, qua est vasallus obligatus domino, sed tantum effectum obligationis. vnde dño absoluto statim tenetur ei obedire, vt 15. q. 6. nos sanctorum.

potius obedit regi, quam suo metropolitano. 18. dist. Si quis episcopus. sed ibi loquitur cum præuenit mandatum regis. Item obijcitur de vxore, quæ potius obedit viro, quam Deo, vt 33. q. 5. manifestum. sed solutum est sup. ca. si dominus.

Excõicatio dñi non liberat vasallum a sacramẽto.

1 Sub. ideo ei obediebat arg. 3. q. 7. c. vlt. 17. q. 4. §. vlt. Arch.

Cum autem diceret eis, producite arma in Christianos, tunc cognoscebant Imperatorem cœli.

¶ *Infra eadem c.* Imperatores, §. Iulianus, *habetur hæc sententia: fortassque ex eo loco mutatis verbis, confectũ est hoc capitulum.*

Item Fabianus Papa, epist. 2. omnibus episcopis.

¶ Non iubet aliquid iniustum, qui Deum timere probatur. C. XCV.

QVi omnipotentem Deum metuit; nec contra Euangelium, nec contra Apostolos, nec contra prophetas, vel sanctorum patrum instituta, aliquid vllo modo agere consentit.

Item Nicolaus Papa Lothario regi.

¶ Et qui peccat, & qui peccanti consentit, vterque reus est. C. XCVI.

ITa corporis tui cedere motibus consensisti, & relaxatis voluptatum habenis, temetipsum in lacum miseriæ, & lutum fæcis prohibitum deiecisti; vt qui positus fueras ad gubernationem populorum, effectus sis ruina multorum. Probat [a] hoc Thiegualdi, & Guntharij dudum episcoporum legitimus casus: qui pro eo, quod te minime competenter erudierunt; quinimmo quia præuaricationem tuam tegere argumentis suis, & sub quadam iustitiæ specie fucatis quibusdam exquisitis adinuentionibus æquitatem obruere studuerũt; nostra sunt Apostolica depositi auctoritate, & ab omni episcopatus regimine regulariter sequestrati.

Iuo p. 8. c. 227. Psal. 39.

sup. ca. Tengualdũ.

Item Augustinus sermone 6. de verbis Domini.

¶ De eodem. C. XCVII.

QVi resistit potestati, [b] Dei ordinationi resistit. Sed quid † si illud iubeat, quod non debeas facere? Hic sane contemne potestatem, timẽdo potestatem. Ipsos humanarũ legum † gradus aduertite. Si aliquid iusserit curator; nonne faciendum est? tamen, si contra proconsul † [c] iubeat; non vtique contemnis potestatẽ, sed eligis maiori seruire. Nec hinc debet minor irasci, si maior prælata est. Rursus si aliquid ipse proconsul iubeat, & aliud iubeat Imperator; nunquid dubitatur illo contempto, illi esse seruiendum? Ergo si aliud Imperator, & aliud Deus; quid iudicatis? Solue tributum: esto mihi in obsequium: recte; sed non in idolio. In idolio prohibet. Quis prohibet? Maior potẽstas. Da veniam: tu carcerem; ille gehennam minatur.

Beda Rom. 13. Poly. l. 1. tit. 27. † si as si] orig.

† *al. rerum.* Rom. 13.

† *al. proconsulem.*

ITa corporis.] CASVS. Nicolaus Papa ĩ hoc c. redarguit Lotharium regẽ, qui fornicabatur cum Gualdrada, & subiectis præbebat exempla similia faciendi, & quod ipse delinquerat in hoc, probat per Thiegualdũ, & Guntharium episcopos, qui depositi sũt, quia crimen ipsius approbauerunt, ei obediẽtes in malo.

a ¶ Probat.] Arg. quod sententia lata cõtra vnum, præiudicat alij. sic 3. q. 6. hæc quippe. 81. d. tantis. ext. de sent. & re iu. cum super. vbi alter appellans cogitur probare causam appellationis.

QVi resistit.] CASVS. Dicit hic Aug. quod si aliquis nõ obedit potestati in bonis, Dẽo resistit. Si vero ptãs malum iubeat, potius ẽ obediendum dño cœli, quam domino terreno, & hoc probat exẽplo secularium potestatum, in quibus si maior præcipiat cõtra minorẽ, maiori est obediendum.

b ¶ Potestati.] Hæc regula vbiq; fallit, nã potius tenemur obedire epõ, quam metropolitano, ut 9. q. 3. per totũ. Item & monachus potius obedit abbati, 2 quam episcopo, vt 58. d. c. 1. & 2. & potius stat excõicationi prælati, quam absolutioni episcopi. ex. de off. ord. cum ab ecclesiarũ. nisi intelligas in eo casu loqui, quando minor habet iurisdictionem a maiore, secundum quod loquitur. ff. de iud. l. iudicium. Vel loquitur in eo casu, cũ appellatur ad maiorem, tunc potius maiori, quam minori parendum est. Item adhuc obijcitur de episcopo, qui

Monachus abbati potius quam epõ obedire dẽt.

2 Nã potius est monachus sub abbate, quam uxor sub uiro, ut no. 33. qõ. 5. noluit. Arc.

c ¶ Proconsul.] Si. d. 8. quæ contra mores. & loquitur hic in eo casu, quando in eadẽ ciuitate sunt plures iudices, quorum unus maior est alio, ubi maior iudex põt punire minorem, ut C. de off. rec. prouin. potioris. H.

Impe-

Imperatores.] CASVS. Donatistæ dicebant, quod cum Imperatores Christiani iubebant aliquid contra eos, subditi obedire non debeant: sed Aug. scribit contra eos, docens, quod si Imperatores in errore essent, & iuberent iustos affligi, eis nõ esset obediendum: quia Deus hoc prohibet. & hoc probat exemplo Nabuchodonosor, qui cũ præciperet aureã statuam adorari, qui nõ obedierunt, placuerunt Deo. Si vero Imperatores contra hæreses, & contra hæreticos pro veritate aliquid iubent, qui non obedierit, peccat: & hoc probatur exemplo Nabuchodonosor, qui præcepit, vt quicunq; blasphemaret Deum Sidrac, Misac, & Abdenago, iret in interitum, & domus eius iret in perditionẽ. Post miracula præcepit Nabuchodonosor vt Sidrac, Misac, & Abdenago, adorarent statuã aureã, & qa facere noluerunt, præcepit eos mitti in fornacem ardentem: sed qa ignis nõ nocuit eis, ideo postea præcepit, vt nullus Deum eorũ blaspharet.

Hic iam tibi assumenda est fides tua tanquam scutum; in quo possis omnia ignita iacula inimici extinguere. *Eph. 6.*

¶ *Emendatum & locupletatum est caput hoc ex ipso originali.*

Item Donatistis, epist. 166. *sup. dist. 9. c. 1. Polyc. ibidem.*

De eodem. C. XCVIII.

IMperatores, si in errore essent (quod absit,) pro errore suo contra veritatem leges darẽt: per quas iusti & probarentur, & coronarentur, non faciendo quod illi iuberent; quia Deus prohiberet. Sicut iusserat Nabuchodonosor, vt aurea statuta adoraretur: qđ qui facere noluerũt, Deo talia prohibenti placuerunt. *Dan. 3.* Quãdo autem Imperatores veritatem tenent, pro ipsa contra errorem iubent, Quod quisquis cõtempserit; ipse sibi iudicium acquirit. Nam & inter homines pęnas luit, & apud Deũ fortem † non habebit; *al. frontem.* quia hoc facere noluit, quod ei p cor regis, ipsa veritas iussit: sicut ipse Nabuchodonosor postea miraculo salutis trium puerorum commotus, atq; mutatus, pro veritate contra errorem, edictum proposuit, vt quicumque blasphemarent Deum Sidrac, Misac, & Abdenago, in interitum irent, & domus eorum indispersionẽ. Et non vultis, vt aliquid tale contra vos iubeant Imperatores Christiani, cũ sciant à vobis in eis, quos rebaptizatis Christum exsufflari? [a] *Idem in psalmis.* ¶ Iulianus extitit infidelis Imperator. *In psal. 124. ad vers. Quoniam non derelinques] Beda ad Ephesios 6. su. ca. Iulianus. Iuo p. 5. c. 7.* Nonne extitit apostata, iniquus, idololatra? Milites Christiani seruierunt Imperatori infideli. Vbi veniebatur ad causam Christi, non agnoscebãt, nisi illum, qui in cœlo erat: Quãdo volebat, vt idola colerent, vt turificarent; præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, producite aciem, ite contra illam gentem; statim obtemperabant. Distinguebãt dominum ęternum à domino temporali; & tamen subditi erant propter dominum æternum, etiam domino temporali.

[Ex sufflari.] & a vobis, & ab illis quos rebatizatis. a ¶ Exsufflari.] Sicut enim nostri sacerdotes exsufflant in baptismo diabolũ: sic sacerdotes hæreticorum Christũ, vt 23. q. 4. quando. & de cõsec. d. 4. postea.

IVLIANVS. CASVS. Iulianus Imperator, & apostata habebat sub se milites Christianos, qui, si ꝑcipiebat eis, vt idola colerent, vel alia mala facerẽt, nõ obedicbant: si vero præcipiebat eis, vt contra hostes pro republica dimicarẽt, obedicbant ei.

Item Gregorius, c. 12. libri 35. in Iob.

¶ Per obedientiam bonum deserere, malum vero nunquam facere licet. C. XCIX.

QVid ergo mirum; si homo peccator, se obediẽtię in præsentis vitæ breuitate[b] subijcit, quando hanc mediator Dei, & hominum tenuitæ, & tenendam præcepit, & cum obedientes remunerat, non relinquit. Sciendum vero est, quòd nunquam per obedientiam malum fieri, aliquando autem per obedientiam debet bonum, quod agitur, intermitti. [c] Neque enim in paradiso arbor mala extitit, quam Deus homini, ne cõ tingeret, interdixit: sed vt melius per obedientiæ meritum homo bene conditus

QVid ergo.] CASVS. Docet in hoc cap. Gre. quod homo peccator in hac vita præsẽti dẽt suo prelato in bonõ obedire: & hoc probatur exemplo Christi, qui vsque ad mortem patri obediuit. Docet etiã quod bonũ mediocre debet subditus ꝑpter obediẽtiã dimittere: quod probat exemplo Adæ, cui Dñs pcepit, vt ab esu arboris paradisi abstineret nõ quia arbor mala esset, sed vt à bono mediocriter prohibit[9], per obedientiæ meritum cresceret. Si uero prælatus malum præcipiat, nunquam est ei obediendum. b ¶ Breuitate.] Breue enim dr̃ tempus vitę hui[9]. 23. q. 4. ipsa pietas. & de pen. dist. 5. consideret.

c ¶ Intermitti.] Nota pro obediẽtia omitti bonũ, vt hic, 21. dis. denique & ff. de re mil. l. 3. §. 1 bello. & 16. q. 1. monachi. Itẽ pro obediẽtia bonum est pati ẽt quod iniustum est. fi. 100. dist. contra morẽ, & licet iste iniuste facit præcipiendo, iste tñ iuste facit parendo 23. q. 1. quid culpatur. in fin. & adimplere tenemur præceptum licet vix tolerabile, 19. distin. in memoriam. Sed

Obedientia est summe necessaria.

quid si episcopus præcipiat alicui, ut eat Romam, & ille se excusat, ideo quia alij inueniuntur meliores. Hæc excusatio non valet. 1 quia in legationibus ordo non est seruandus, vt ff. de leg. sciendum. §. penul. & est hic ar. quod si clericus nouerit iter peregrinationis, ꝙ non potest ire inuito episcopo, de conse. d. 5. non oportet.

1 Ad idem quod leg. & not. 23. q. 1. cap. vlt. ubi de hoc uide. & ꝙ leg. & not. 16. q. 1. nos autem. Arc.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis c. dicens, ꝙ si subditi excõicentur à prælato: quia non obediunt ei in malo, tali sententiæ non est obediendum: quia iniqua sententia non grauat quenquam apud Deum. Et ostendit, ꝙ supradicta c. in quib. cõicantes excom-

QVi consentit.] CASVS. In hoc c. tractatur de duob. generibus consensus in malum, scilicet de consensu cooperationis, & de cõsensu illius, qui hominē in malo defendit. Primus consensus pariter cum faciente punitur, secundus magis. Et hoc probat duabus auctoritatib. sanctorum patrum, q̃ sunt in libro quē dicunt, Vitas patrum.

a ¶ Qui consentit.] per cooperationem, & auctoritatē, vt 2. q. 1. notū fit. i fine. ADDITIO. Alias est cõsensus per negligentiam 1. q. 1. quid quid alias per consilium, siue per approbationem, Arch.

b ¶ Acrius.] 24. q. 3. qui aliorum. & 86. dist. tanta.

SI is qui.] CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ nullus ex præcepto prælati debeat aliqd facere quod sit contra Dominū & hoc probat auctoritate Pauli dicentis, etiam si nos, &c. Seq. duo c. plana sunt.

c ¶ Etiam si nos.] Ergo aliquis seipsum, vel sibi parem excõmunicare potest, ut hic, & 11. quæst. 3. nō liceat 21. dist. nunc autem. Sed contra: par in parem nō habet imperiu, vt 21. dist. inferior. extra de ele. innotuit. nec aliquis in seipsum habet imperium, vt ff. de arbi. c. pen. Sed dic quod per hæc verba non anathematizauit, sed tantū dixit eū esse anathematizatum, id est, separatum ab eis, vt ei non esset credendū. vel ostendit per hęc verba quid fieri debeat. Et est simile quod nō semper est credendum, viro sancto. 50. dist. si quis præpostera.

Excõicare seipsum nemo potest.

crescere; dignum fuerat, vt hunc etiam à bono prohiberet: quatenus tanto verius hoc, quod ageret, virtus esset; quanto, & a bono cessans auctori suo se subditum humilius exhiberet.

α ¶ Tenuit, & tenendam præcepit.] *Hæc absunt à plerisq; manuscriptis, & ab originali Simile quiddā legitur apud B. Augustinum sermone 5 ad fratres in heremo.* Nec mirū, inquit, si nos peccatores obedientiæ subijcimur, quādo hanc mediator Dei, & hominum etiam in morte non deseruit, & ei se subiecit, qui per oīa erat patri æqualis,

Item Isidorus.

¶ Apud Deum maledicitur, qui peccantibus consentit. C. C.

Smaragdus c. 69.

QVi consentit[a] peccantibus, & defendit alium delinquentem; maledictus erit apud Deum, & homines, & corripietur increpatione seuerissima. Hinc etiam quidam sanctissimus pater ait. Si quis peccantem defendit, acrius [b] quàm ille, qui peccauit, coerceatur. Hinc & alius pater ait. Si quis alterius errori consenserit, & illi consilium dederit, vt se tardius humiliet, sciat se cum illo simili modo iudicandum culpabilem.

Ans. l. 12. c. 5. Burch. l. 11. c. 46. Iuo p. 14. c. 110.

¶ *Prima pars huius capituli vsq; ad vocem,* seuerissima, *habetur in regula B. Pachomij Romæ edita. Totum vero extat apud Smaragdum in expositione regulæ B. Benedicti, cap. 69. Citat autem Basilium quemadmodum & Burchardus & Iuo: & sensus est in regulis ipsius Basilij breuioribus regula septima.*

Item Isidorus.

¶ Non est obediendum, quod contra Deum præcipitur. C. CI.

SI is, qui præest, fecerit, aut cuiquam quod à Domino prohibitum est, facere iusserit; vel, quod pręceptū est, prætererit, aut præterire mādauerit, sancti Pauli apostoli sententia ei ingerenda est, dicentis; [Etiam si nos,[c] aut angelus de cælo euangelizauerit vobis, præterquā quod vobis euangelizauimus, anathema sit.] *Idem.* ¶ Si quis prohibet α vobis, quod à Domino præceptū est, vel rursus imperat fieri, quod Dominus prohibet; execrabilis sit omnibus, qui diligunt Deū. *Idem.* ¶ Is, qui præest, si præter volūtatem Dei, vel præter quod in sanctis scripturis euidenter præcipitur, vel dicit aliquid, vel imperat; tamquam falsus testis Dei, aut sacrilegus habeatur.

Gal. 1.

¶ *In regulis breuioribus B. Basilij, c. 114. & 303. simillima leguntur hisce omnibus, quæ in hoc capite cōtinentur.*

β ¶ Si quis prohibet. *In lib. B. Basilij de institutis monachorum Ruffino interprete, fere eadem habentur, c. 14. quemadmodum vltimus ver. is qui pręest, ibidem, c. 16.*

Cum ergo subditi excōmunicantur ideo, quia ad ma-

excommunicatis ab ecclesia separari iubentur, non intel-

Intelliguntur de quibuslibet communicantibus. quod probat sequentibus cap. Sententiæ excõicationis, vt ob hoc faciat malum quod præcipitur, tñ ei est obediendum: quia se debet gerere pro excommunicato, & petere absolutionem, uel sententiæ præceptis. Dic ꝙ si ambo illa uerba proferũt, non est excommunicatus. 1. contrarium credo. B. Item quid si indeterminate dico, excommunico alterum illorum, nunquid ambo sunt vitandi? uidetur ꝙ sic, quia in genere potest ferri excommunicatio. ext. de off. ord. si sacerdos.

a ¶ Co-

su. ta. cui est illata.

lum cogi non possunt;[a] *tunc sententia non est obediendũ: quia iuxta illud Gelasii: [Nec apud Deum, nec apud ecclesiam eius quemquam grauat iniqua sententia]*

8 *Quod autem supra, communicantes excommunicatis de ecclesia abyci iubentur, non de quolibet modo communicantibus intelligendum est.*

Vnde Nicolaus Papa Hincmaro Rhemorum archiepiscopo.

¶De his, qui cum excommunicatis communicant. C. CII.

Iuo p. 14. c. 48. Pann. l. 5. c. 106.

EXcellentissimus rex Carolus Apostolatum nostrum cõsuluit, quid agendum sit de his, [qui communicãt cum his, qui cum Engeltruda sæpe damnata fæmina cõmunicãt:[b] quoniam eam cum communicatoribus suis, & fautoribus pari vinculo anathematis constat esse adstrictam. Quapropter nunc beatitudini tuę iniungimus, vt super hoc nostra auctoritate fretus curam de his sumere studeas: & quia docta diuinitus sãctitas tua valde nouit aliud esse ex necessitate, aliud ex ignorãtia, atque aliud, quod ex studio delinquitur, istudq; posterius duobus prioribus districtius esse puniendum; idcirco solerter inuigilet, & cauta discretione singulorum modos dijudicet: quatenus, qui ex necessitate, aut ignorãtia delinquunt, auctoritate nostra per te absoluãtur:[c] si tamen ipsa eorum ignorantia, vel necessitas vera, & non simulata, vel nõ ex voluntate[d] processerit: quia, vt bene nosti, plerique sunt, qui possunt quidem, sed nolunt recta nosse. Vñ psalmista de huiusmodi: [Noluit, inquit, intelligere, vt bene ageret.] Illos autem, qui studio suo obligantur, & contemptu, interdicta nostra postponunt; nõ nisi digna satisfactione præueniente volumus a te prorsus absolui.

B. Greg. l. 34. moral. cap. 16.

Psal. 35.

Item Gregorius vij. lib. 5. Regesti, in concilio Romæ habito.

¶De ijs, qui sine culpa cum excommunicatis communicant. C. CIII.

QVo-

QVOD AVTEM. Hæc est 8. pars q. in qua excipit quasdã personas, quæ non sunt excõicatæ, quã quam excommunicatis communicent, dum tamẽ in crimine non cõmunicent eis: & hoc probat p quatuor auct. Io. de Fant.

EXcellẽtissimus.] CASVS. Engeltruda fuit excõicata cum omnib. suis cõmunicatorib. & fautoribus, cum quib. fautoribus quidam communicabant ex necessitate: quidam ex ignorantia: quidam ex uoluntate: unde Carolus quęsiuit a Nicolao, quid de his faciẽdum sit. Nicolaus uero scribit non Carolo, sed Hincmaro Rhemorum archiepiscopo, & præcipit, ut communicãtes ex necessitate, uel ignorẽtia, absoluat auctoritate Apostolica, nisi ignorãtia illa, uel necessitas ex uoluntate, uel ex simulatione processerit. spõte uero cõmunicantes nõ absoluat, nisi digna satisfactione interueniente absoluanĩ de facto: quia reuera excommunicati nõ sunt, ut inf. ca. prox. Vel potest dici ꝙ antiquo iure excommunicati erant, sed hoc corrigitur per c. prox. quoniam multos.

b ¶ Communicãt.] non intelligas, ꝙ hæc excõmunicatio transit in tertiam personam: quia ipsa cum suis communicatoribus omnibus fuit excommunicata: unde illi communicantes, intelligũtur nominatim excommunicati, ut extra de senten. excommun. quod in dubijs.

a ¶ Cogi non possunt.] Quid si episcopus dicat, excommunico te, & absoluo te, an potius sit excõicatus, quam absolutus? Duæ hic sententiæ uidentur, sicut plura sunt præcepta iudicium, ut extra de dolo & contumac. cum dilecti: sicut plures sunt stipulationes cum promittitur hoc & illud. ff. de uerb. oblig. scire debemus. & l. qđ dicitur. 1 Dic, ꝙ nulla est excommunicatio, propter sui cõtrarietatem. Si aũt diuersę sniæ ex interuallo proferuntur, ualet utraque. Item quid dices si dicat, excõico te, uel absoluo? Dic ꝙ si ante nõ erat excõmunicatus, modò est excõicatus: sed si fuit ante excõicatus, modo est absolutus. Io. Ego dico, ꝙ talis prælatus præsumitur fatuus, & pro eodem habetur ac si non tulisset sententiã, ut extra de success. ab intest. cum delictus. B. Item pone, mandatum est duobus, ut excommunicent aliquem, & unus dixit: excõmunico te, si ille nõ excommunicat te,

Excõico te & absoluo te, an liget uel absoluat.

1 Sub. & sic hĩ pro absoluto, & cum absolutio ultima fuerit, s̃m P. & idẽ sentit Io. de Fant.

c ¶ Absoluanutr.] Idest, absoluti iudicentur, 2 sic 24. q. 1. audiuimus.

d ¶ Vel non ex voluntate.] Sic ff. quod metus cau. si mulier.

QVoniã multos.] CASVS. Iste tripliciter ponitur ab H. qui notatur etiam in apparatu. Sed ego Bartho. Brix. sine præiudicio melioris sententiæ hunc casum sic intelligo. Quidam communicabant excõicatis tempore Gregor. vij. uel ignorantia iuris, uel propter nimiam simplicitatẽ: quidã timore, uel necessitate, nec curabãt postea petere absolutionem: quos cum uideret Gregor.

2 Sub. q a reuera excõicati nõ sũt, ut j. c. prox. uel põt dici, ꝙ antiquo iure excõicati erãt, sed corrigitur p ca. j. c. prox. qm. s̃m B.

fine absolutione decedere: antiquum rigorem excõicationis temperauit, excipiẽs ab hac excõicatione quasdã psonas, s. vxores & filios, seruos, & ancillas, mãcipia, rusticos & seruientes excõicatorum, & eorũ curiales: dũmodo supradictorũ consilio scelera non perpetrentur. excipit et, qui ignorãtia facti participãt excõicat s, & eos, transeunt per terrã excommunicatorũ. In fine dicit, ꝙ non prohibetur aliquid dari excõicato intuitu pietatis. Ben. etiã hunc casum sic ponere videtur. Ad tẽpus. i. propter tempus futurũ. vel propter defectũ nostri temporis.

f ¶ Ad tempus.] Scilicet futurum.

g ¶ Temperamus.] Idest, temperata esse ostendimus. est ergo hoc verum, ꝙ nũquam familia excõicanda est propter delictũ dñi, nisi forte vt dixi, propter enormitatem sceleris, vt 24. qõ. 3. si habes. vbi dicit August. Nisi gra-

Familia pro domini delicto non est excõicanda.

Quoniam [a] multos peccatis nostris exigẽtibus pro causa excõmunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia; [b] partim nimia simplicitate, [c] partim timore, partim etiã necessitate; [d] deuicti misericordia anathematis [e] sentẽtiam ad tempus, [f] prout possumus, opportune temperamus [g] Apostolica itaque auctoritate ab anathematis vinculo hos subtrahimus: videlicet vxores, [h] liberos, seruos, ancillas, seu mancipia, nec non rusticos seruientes, & omnes alios, qui nõ adeo curiales sunt, vt eorum consilio scelera perpetrentur, & eos, qui ignoranter excommunicatis communicant, siue illos qui communicant cum eis, qui excommunicatis communicant. Quicũque autẽ orator, siue peregrinus, [k] aut viator in terram excommunicatorum deuenerit, vbi non possit emere; vel non habeat vnde emat; ab excommunicatis accipiẽdi licẽtiam damus. Et si quis excommunicatis non † in sustentationem superbiæ, sed humanitatis causa dare [l] aliquid voluerit, non prohibemus.

† al. in sustentationem, non superbia.

Item Bonifacius martyr Zacharia Papa in epi. qua incipit: Paterna.]

¶ De Bonifacio, qui excommunicatis, & pseudoepiscoppis *a* se non communicaturum iurauit. C. CIIII.

a ¶ Et pseudoepischpis.] *Sic in aliquot vetustis antea legebatur* excommunicatis à pseudoepiscopis.

Iuo p. 2. c. 95.

Antecessor prędecessoris vestri venerandæ memo-

a ¶ Quoniam. Quidam sic ponunt hunc casum: Aliquis propter enorme crimen fuit excõicatus, & ꝓpter enormitatem criminis ꝓhibetur tẽpore Gregorij, ꝙ nec filius, nec vxor, nec aliquis de familia ei cõicaret, & hoc licite potuit fieri, vt dicunt, per id ꝙ est 24. q. 3. si habes. ibi, [Nisi grauissime cõmoueret. Sed cũ Gregori⁹ videret eos cõtemnere talẽ excõicationem, tẽperauit sententiam circa familiam. & secũdũ hoc expone. Perire] ꝑ cõtemptum: quia non petebant absolutionem.

b ¶ Ignorantia.] Facti crassa, & supina.

c ¶ Simplicitate. Iuris errore.

d ¶ Necessitate. Quæ vitari poterat, vel etiam ineuitabili, sed certe Iano. perit hãc qõnem, & eam nõ soluit, scilicet verũ pro enormi delicto tota familia sit vitanda. extra de sent. ex. inter alia. in fi. & præterea hoc statutum nõ esset generale, sed tm̃ in vno casu qñ quis cõmitteret crimen enorme. Alij sic ponũt casum. Apostolus ait: si qui fratres nominãtur, cũ his nec cibũ sumere licet & illa frña ad oẽs fideles extendebatur, vt su. ea. ad mensam. vnde vsque ad tempus Gregorij tenebatur ꝙ familia excommunicatorum vitabatur saltem in sacramentis hunc nimium rigorem tẽperat hic Greg. ner. n. quo ad ecclesiam trium ; harũ ligatæ erant tales personæ, nec etiam credendũ est Apostolũ voluisse vxorẽ separãdã esse a viro. & sm̃ hoc expone, perire, idest, puniri ab ecclesia & sacramentis. Tertius casus melior videtur. Ante tempus Gregorij oẽs qui in hoc c. continẽtur, ipso iure erant exempti ab excõicatione, licet communicarent excõicatis: sed q̃dã simplices credebãt se excõicatos, si cõicarẽt dñis suis. vel vxores maritis, nec tñ petebant absolutionem: & sic peccabant mortaliter ꝑ conscientiam læsã. quia oẽ ꝙ fit cõtra conscientiã ædificat ad gehẽnã. 28. q. 1. ex his. & melius. ext. de sen. ex. per tuas. Dat ergo hic Greg. cõstitutionem, q tales nõ sint excõicati habendi: & expone perire ꝑ conscientiam ignorantia facti ignorauerunt eos fuisse excõicatos, & tñ eis ignoranter communicauerunt. & credebãt se teneri, nec petebant absolutionem.

Excõicatis sine periculo communicat eorũ familia.

e Anathematis.] Improprie ponitur, idest, simplicis excommunicationis.

grauissime commoueret, nunquam excommunicarem filium pro delicto patris. Sed nõne tota familia Bonifacij fuit ꝓ eo excõicata, qa oblationes familiæ suæ nõ recipiebant, vt 17. q. 4. miror? Sed dic ꝙ tñ in suborẽ dñi non recipiebãtur oblationes familiæ: sicut nõ recipiunt oblationes raptorum, & discordantiũ & impenitentiũ, licet non sint excommunicati. vt 90. d. oblationes.

h ¶ Vxores.] Sed nunquid vir excõicatus põt petere debitum ab vxore: dicit H. ꝙ non: sed ipse tenetur reddere: quod concedo. Sed si petat vir mulierem in iudicio, & ipsa obijcit ei excõicationem, iudex tenetur ex suo officio restituere ei mulierẽ, cũ in hoc casu possit ei cõicare vnde credo ꝙ tenetur ei debitum reddere. Hoc tñ scias ꝙ si filius est excõicatus vel seruus non debet pater uel dñs coicare ei, vt 27. q. 1. de filia. si filius sit in potestate patris, tenetur filius cohabitare ei sed si est emãcipatus, tunc tenetur filius vitare patrem. huic tñ obstat 22. q. vlt. de forma. vbi eadem fide est superior inferiori adstrictus, qua econtrario. ea tamen quæ hic dicuntur, non tenent in clericis, quia semper debent vitare suum epm excõicatum, ut 93. dist. miratus. quia non sunt ita adstricti episcopo uinculo naturæ sicut filij patri.

Excõicationẽ opponere viro uxor non potest.

i ¶ Scelera.] Idest, si tales sunt, qui non seruiunt ei in crimine, in quo nec filius nec vxor excusatur, ut extra de sent. excom. inter alia.

K ¶ Si peregrinus. Extra eo. si vere.

l ¶ Dare. Dummodo nõ sit ecclesiasticũ stipendiũ 2, vt ext. de cler. excomi. postulasti. & est si 42. d. quiescamus. quia elemosyna nulli est deneganda 86. dist. pasce.

1 No. contra id qd notat Ber. com postella. ext. de elect. quod sicut etc.

Antecessor.] CASVS. Gregorius misit Bonifacium martyrem ad prædicandum verbũ Dei Germanicis gentibus, sed cum sacramẽto adstrinxit, vt uerbo & facto

cto bonis sacerdotibus communicaret; falsos vero & hypocritas vel corrigere, vel declinaret, quòd ex parte seruauit, & ex parte seruare non potuit. nam cũ venisset in Franciam, non potuit facere quin excommunicatis cõicaret necessitate cogente, non tñ in sancta cõione corporis Christi illis cõicauit, de quo cũ putaret se obligatum, consuluit Papam Zachariam. Zacharias vero rescribit sibi sequens c. quod prædecessori, ... supradicta narrat, dicens quod ex tali cõione ... necessitatis nullum contraxit detrimentum: ex quo anima eius consilio, vel consensu iniquitatis eorum non est coinquinata.

ritæ Gregorius dum me indignum ordinauit, & ad prędicandum verbum Dei Germanicis gentibus misit; sacraméto [a] me cõstrinxit, vt canonicis, & iustis epis, & presbyteris in verbo, facto, & consensu adstipulator [b] fierē, & adiutor, (quod cum diuina gratia adimplere studui:) falsos autem sacerdotes, hypocritas, & seductores populorum vel corrigerē ad viam salutis, vel declinarem, & abstinerem a cõmunione ipsorum: quod ex parte seruaui, & ex parte custodire, & implere non potui: sed spiritualiter [c] impleui sacramentum, quia in cõsensum & in consilium eorum nõ venit anima mea: corporaliter aūt ab eis omnino abstinere non potui. Dum.n. venissem ad principem Francorum cogente ecclesiarum necessitate; non tales ibi reperi, quales volui: sed tamen in sancta cõmunione corporis Christi illis non communicaui.

Gen. 49.

¶ *Epistola in qua habetur capitulum hoc edita est per Laurentium Surium in vita S. Bonifacij legati Germaniæ, & martyris. Emendatior autem extat manuscripta Romæ in bibliotheca monasterij Dominicani.*

Item Zacharias Papa Bonifacio martyri in epistola, eius initium est *Benedictus Deus.*]

¶ Excommunicatis non communicat, qui eis animo non consentit. Cap. CV.

Ivo p. 2. c. 96.

QVod [d] prædecessor noster beatæ memoriæ Gregorius huius sanctæ sedis Apostolicæ præsul, dum ad prędicandũ verbum Euangelij tuam misisset fraternitatem in Germanię partibus, & gētibus illis paganis, verbo pollicitationis illam voluit ante esse munitam: † ita vt orthodoxos epos, presbyteros, vel quoscumq; reperire potuisses in verbo exhortationis perfectos, [e] amplius confirmares, & eis communicares (quod & factum est:) si quos vero sedutores epos aut pseudopresbyteros, vel quosque a recto fidei tramite deuiantes reperisses; nulla tibi cum eis esset communio: quod te solatiāte Deo vsque ad præsens spiritualiter seruasse confessus es: vel si omnino propter principalem, & humanum fauorem gētis Francorum, dum ad eos accessisses, corporaliter abstinere non valuisti, cogente ecclesiarum Dei necessitate; & tamen in eorum consilio, & consensu communionis anima [f] tua non est coinquinata. Itaque propter hoc, quod cum eis conuersatus es non consentiens iniquitati eorum; nullum tibi est detrimentum coram Deo.

† al. munitam.

¶ *In epistola præcedunt hæc verba,* Suggessit itaque sancta fraternitas tua in suis apicibus, quòd præcessor noster, &c.

9 *Excommunicationis autem forma, & modus, atque reconcilationis hic est.*

CASVS. Supra facta est mentio de excommunicatione ...

a ¶ Sacramento.] Sacramētū forte ideo requisiuit ab eo, quia habuit cũ suspectũ, vel ad cautelam.

b ¶ Adstipulator.] Id est, confirmator.

c ¶ Sed spiritualiter] Arg. quod sufficit, quod quis nõ faciat cõtra mentē rescripti, licet faciat contra verba. sic 22. q. 2. ne quis & q. 5. hunc enim. ff. de in ius voc. quāuis. Hic enim verbotenus excessit fines mādati: & habemus hic quod iuramētum pro parte valet, & pro parte nõ. 22. q. .. aliter sic donatio. 12. q. 2. si quos.

Rescriptum quantum ad verba quandoque non seruatur.

d QVod.] Supple scripsisti nobis.

e ¶ Perfectos.] Hic hēs quod perfectũ amplius põt perfici, vñ licet matrimonium dicatur perfici per carnis copulam: non ideo prius fuit imperfectum. Et ex hoc est arg. quod excommunicatus amplius pt excommunicari.

Perfectum amplius perficitur.

f ¶ Anima tua.] Sufficit ergo mētaliter aliquid impleri, ētsi non corporaliter adimpletur, vt 23. q. 4. recedite. Item argu. quod in obligationibus bonæ fidei plus est intelligendum quā verbis exprimatur, 23. q. 5. si non licet. 32. q. 4. meretrices. Item arg. quod si iuraui amodo nõ accedere ad cõcubinam meā, quod per hoc nõ excluditur mihi licitus matrimonialis coitus arg. 31. q. 1. illud nam si liberta iurauit non nubere, de illicitis nuptijs ītelligitur. ff. de iure patro. adigere. §. vlt.

EXCOMMVNICATIONIS. Hæc ē nona pars quæstionis, in qua quęritur qualiter quis debet anathematizari, & absolui, & de hoc ponit quatuor capitula. Io. de Fant.

quæ quia indiget reconciliatione, ideo Gratianus ostendit quæ sit forma, vel modus reconciliationis: prius tamen ostendit quæ sit forma excommunicationis.

DEbent. CASVS. Dicitur hic, ꝙ qñ eps facit solennem excõicationem, duodecim sacerdotes debent epũm circũstare, tenẽtes candelas ardẽtes ĩ manibus suis, & in fine anathematis eas debẽt proijcere, & pedibus cõculcare. & postea epistola ꝑ parochias debet mitti continens nomina excõmunicatorũ, & cãm excommunicationis.

a ¶ Debẽt.] Sed cũ dicit: excõmunico te: videtur ꝙ de minori sit intelligẽdũ. arg. extra de cẽli. ex parte. ff. de leg. 3. nũmis. ff. de reg. iu. ſẽ in obscuris. & ff. de pœnis. si pſes. Nã maior semper specificãda est. argu. 3. q. 4. Engultrudã. Ioan. sed certe à verbis nõ est recedendũ, vt ff. de leg. 3. non aliter.

b ¶ Cõculcare.] Nec postea sumentur ad aliquẽ vsum, sed foras proijcientur, ut sal infatuatum 2. q. 7. non omnes.

tum debeat reconciliare. Plana est tota litera, & per te videbis.

d ¶ Et duodecim.] Arg. ꝙ in restitutione episcopi, vel clerici tot interesse episcopi, quot fuerunt in depositione. de hoc 35. q. 9. veniam.

e ¶ Et

¶ Modus, & forma excommunicationis. C. CVI.

DEbent [a] duodecim sacerdotes episcopum circumstare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in cõclusione anathematis, vel excõmunicationis proijcere debent in terram, & conculcare [b] pedibus: deinde epistola per parochias mittatur cõtinens excommunicatorum nomina, & causam excommunicationis.

Burc. l. 11. c. 3. Iuo p. 14. c. 76.

¶ Apud Burchardum & Iuonem ea, quæ in hoc capite continentur, & multa alia eodem pertinentia, citantur ex concilio Rothomagensi. In collectione vero canonum incerti auctoris manuscripta, iisdem verbis quibus hic, refertur ex Zacharia Papa.

Item ex concilio Arausico.

¶ De eodem. C. CVII.

CAnonica instituta, & sanctorũ patrum exempla sequẽtes, ecclesiarum Dei violatores α [c] auctoritate Dei, & iudicio sancti spiritus à gremio sanctæ matris ecclesię, & a consortio totius Christianitatis eliminamus, quoadusque resipiscant, & ecclesiæ Dei satisfaciant.

Burch. l. 11. c. 7. Iuo p. 3. c. 126.

α ¶ Violatores.] *In eadem collectione, & apud Burchardum, & in duobus vetustis Gratiani codicibus sequitur.* N. *Ab aiys tamen Gratiani, & exemplaribus, & ab Iuone abest nota ista.*

Item ex eodem.

¶ Modus reconciliationis excõmunicatorum. C. CVIII.

CVm aliquis vel excommunicatus, vel anathematizatus pœnitẽtia ductus veniam postulat, & emẽdationem promittit; episcopus, qui eum excommunicauit, ante ianuas ecclesię venire debet, & duodecim [d] presbyteri cum eo, qui eum hinc inde circumstare debent β. Et si ille terrę prostratus veniã postulat, & de futuris [e] cautelã [f] spondet, tũc episcopus apprehensa manu eius dextera, in ecclesiã illum introducat, & communioni Christianæ reddat, & septem psalmos pœnitentiales decãtet cũ istis precibus, Kyrie eleison, Pater noster. Saluum fac seruum tuum. *Oratio*, Pręsta quæsumus Domine huic famulo tuo dignum pœnitentiæ fructum, vt ecclesiæ tuæ sanctæ, à cuius integritate deuiauerat peccãdo, admissorum veniam consequendo reddatur innoxius. Per, &c.

Burc. l. 11. c. 58.

β ¶ Debent.] *Apud Burchardum, qui etiam ex concilio Arausico citat, hæc sequuntur.* Vbi etiam adesse debent illi quib. iniuria, vel damnum illatum est, *& multa alia, quæ omnino perlegenda sunt.*

CAnonica. CASVS. Hic docet cõciliũ Arausicum. qualiter eps sentẽtiã excommunicatiõis formare dẽat, & ꝓferre, s. hoc modo: Tales violatores ecclesiarum auctoritate Dei, & iudicio sanctę synodi à gremio sanctæ matris ecclesiæ, & a cõsortio totius Christianitatis excludimus donec resipiscãt, & ecclesiæ satisfaciãt. & dicit H. & Benenẽ. ꝙ sacrilegi non sũt ipso iure excõicati. arg. 12. q. 2. indigne. 17. q. 2. quisqs. Sed tũc tẽporis erãt quidã sacrilegi, & violatores ecclesiarum, quos concilium excommunicauit.

Sacrilegi an sint ipso iure excommunicati.

c ¶ Violatores.] Videtur hic ꝙ omnes sacrilegi sint ipso iure excommunicati, ut extra de sen. excom. cum pro causa. secundum hoc est cõtra. 17. q. 4. quisquis. 11. q. 2. indigne. Dicas ꝙ uiolatores ecclesiarum sunt ipso iure excommunicati. alij non. 1 ut extra de sen. excom. conquesti. & 17. q. 4. omnes. & hic de illis loquitur. 2

1 Arg. ad hoc 23. q. 2. clerici Arch.

2 De hoc no. 22. q. 2. cum deuotissimã & extra de sent. excom. sua. & ibi ni[?] Arch.

CVm aliquis.] CASVS. Hic docetur qualiter & cum quibus solennitatibus episcopus anathematiza-

e ¶ Et de futuris.] Si extra de sent. excom. ex tenore.

f ¶ Cautelam.] Similiter ab hæretico reuertente requiritur iuramentũ ꝙ de cętero non labetur, ut 1. q. 7. quoties. & ab incendiario, ut 23. q. 8. pessimam similiter in quolibet horrendo crimine iurabit pœnitens se nunquam simile commissurum. 12. q. 2. de uiro. nõ tñ idem credo faciendũ in quolibet mortali peccato. Sed cũ hodie simplici uerbo qs potest excõicari, 3 ut extra de eo qui

Excõicatus an simplici uerbo possit absolui.

3 Hoc sane intellige, ne contradicat extra de sen. exc. cũ medicinalis. Ato.

qui fur. or.re.c.1.videtur ergo, quod hodie simplici uerbo potest absolui quis; quia omnis res per quascunq; causas contrahitur, per easdem dissoluitur, ut extra de regulis iuris, omnis res.

PRESBYTERIS. Hæc est 10. pars q. in qua ponitur quæ pœnitentia debet imponi illis, qui excommunicati celebrauerunt. Io. de Fant.

CASVS. Supra facta est mentio de presbyteris excommunicatis, qui diuina celebrare præsumunt. Nunc uerò docet Grat. quæ pœnitentia sit eis iniungenda.

DE illis.] CASVS. Tempore Nicolai quidam presbyteri dum essent excommunicati, præsumpserunt diuina officia celebrare: quo mortuo cum ipsi penitentiam agere uellent, quæsiuit clerus Salonitanus a Papa Ioanne, quæ penitentia sit illis sacerdotibus imponenda. Et respondet, quod de iure deberent deponi: de misericordia tamen Sedis Apostolicæ in sancta communione permittuntur, ita ut tribus continuis annis in unaquaque hebdomada in secunda & quarta & sexta feria uino & carnibus ieiunent, & ultra lugenda non committant.

10 Presbyteris vero, qui excommunicati sacrum ministerium contingere præsumunt, quæ pœnitentia sit imponenda Ioannes octauus clero, & ordini † Salonitano scribens definit dicens.

† al. Salernitano.

¶ Quæ sit pœnitentia sacerdotum, qui excommunicati sacrum ministerium contingere præsumunt.

C. CIX.

Iuo p.14.c.35. Pann.l.5.c.104.

DE illis presbyteris, qui tempore sanctissimi prædecessoris nostri domini Papæ Nicolai excommunicati sacrum ministerium † contingere presumpserunt; ipsi in se damnationis (sicut sacri canones statuerunt [a]) sententiam intulerunt. Tamen, quia miseratio Apostolica veniam solet præstare correctis; ob multitudinem misericordiæ illis hanc indulgentiam exhibemus: vt sancta cõmunione saginati [b] studeant tribus continuis annis per hebdomadam omni secundæ, α & quarta, & sexta feria a vino, β & a carne penitus ieiunare, & vltra lugenda nequaquam committere.

† al. Mysterium.

α ¶ Omni secunda.] *Apud Iuonem, & in aliquot vetustis Gratiani exemplaribus legitur,* omni secunda & sexta feria: *in vno autem,* omni quarta, & sexta feria.

β ¶ A vino.] *In Pannormia est,* aut a vino, aut a carne, *apud Iuonem,* a vino, aut aceto.

a ¶ Statuerũt.] Supra. Si quis eps, contra, ubi eis negatur spes restitutionis, sed non negat quin a Papa 1 possint restitui.

1 Sub. nõ ab alio, 2.qõ.5. quanto. in fi. 23.q.4. est iniusta. Lau.

b ¶ Saginati.] Pingue uerbum de pingui intellectu processit 44. dist. 6. fin.

Qui autem excommunicatis communicant, pro modo peccati pœnitentiam accipiant.

QVI AVTEM. CASVS. Hic docet Grat. quod communicantes excommunicatis pro modo peccati maioris, uel minoris debent penitere, quod probatur seq. c.

Vnde Vrbanus II. Genebaldo † Constantiensi episcopo.

† al. Gebehardo.

¶ Pro modo peccati puniantur, qui excommunicatis communicant.

C. CX.

Iuo p.14.c.45. Pann.l.5.c.107.

SAnctis quippe canonibus cautum constat, vt qui excommunicatis communicauerit, excommunicetur. Ipsius † tamen pœnitentię, atque absolutionis modos eo moderamine decernimus, ut quicunque seu ignorantia, [c] seu timore, [d] seu necessitate negocij cuiusquã maximi, & maximè necessarii, eorum se conuicti, salutatione, oratione, osculatione † contaminauerit, cum minoris pęnitentię medicina societatis nostrę participationem † sortiantur. Eos vero, qui aut spontaneo, aut negligenter [e] inciderint, sub ea volumus disciplinę coerctione † [f] suscipi, vt cęteris metus incutiatur.

† al. ipse.

† al. osculo.
† al. participium.

† al. coerctione.

SAnctis.] CASVS. Quidam cõmunicauerunt excommunicatis ex ignorantia, uel timore necessitate uel uolũtate: quare quęsiuit Genebaldus eps Constantien. ab Vrbano secundo, qualiter puniri debeant, uel ad satisfactionem recipi. Et respondet, quod nisi resipiscant, anathematizari debẽt. Si uero satisfacere uelint illi, qui ignorãtia, timore, uel necessitate excommunicatis participauerunt, sub minori pęnitẽtia sunt recipiẽdi. Qui uero uoluntate, uel negligentia communicauerunt, ita districtè sunt recipiendi, ut cæteris metus incutiatur.

c ¶ Ignorãtia.] Crassa: quia uerè ignorans non esset excommunicatus, unde lex dicit. Scientiam, non ignorantiam uolumus obligari.

d ¶ Timore.] Extra quod metus cau. sacris.

e ¶ Aut negligẽter.] no. negligentiã cõparari uoluntati. ff. de regulis iur. l. latæ culpę.

f ¶ Coerctione.] Sed pone, quòd aliquis laicus iurauit se alij laico satisfacere: post absolutionem uult eis satisfacere coram sæculari iudice. numquid iudex ecclesiasticus potest cognoscere de ista satisfactione, cum illa sit causa ciuilis? sic, argumen. extra de donatio. inter uirum & uxorem, de prudentia. extra de coniug. seru. cap. licet, ubi iudex ecclesiasticus de libertate, siue de hæreditate cognoscit, & pronunciat, & iudex ecclesiasticus de causa natiuitatis cognoscit, extra qui fil. sint leg. cap. lator.

Quidam

Q Vidam clerici.] CASVS. In 11. causa q. 1. c. inolita. & capit. placuit. introduxit magister Grat. clericos litigantes de rebus proprijs. Sed quia posset dubitari, an clerici debeant habere ꝓpria, q̄a prædecessores eorũ oĩa habebant communia, de quibus dicit: Multitudinis credẽtium erat cor vnum, & anima vna; nec quisquam eorũ aliquid suum esse dicebat, sed erant eis omnia cõmunia: ideo supponit hanc 12. causam, in qua ostẽdit, an clerici possint ꝓpria habere, & annectit de alienatione rerũ ecclesiæ, & vtrũ clericis liceat condere testamenta. Vt autẽ hæc omnia melius pateant, proponit thema, de quo quinque elicit quæstiones, in hunc modum dicẽs: Quidam clerici, &c.

a ¶ Propria.] Supra prox. causa, quæst. 1. in illo cap. inolita. & cap. placuit G. induxit clericos litigãtes de proprijs rebus. Sed quia dubitari posset, an possint clerici habere propria: iõ ponit hanc cãm, in qua quærit an clerici possint ꝓpria possidere, & an possint res ecclesiæ alienare, & an possint condere testamentum, & vt hæc, & alia, &c.

b ¶ An vtriq.] Idest, ecclesię & sacerdoti.

C Lericos.] Hæc quæstio diuidit ĩ duas partes. In prima probat magister per 17. aucto. quod nullus clericus debet habere proprium; quod tamen de regularibus intelligitur, qui proprijs renunciauerunt. Secunda ibi. [His omnibus.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur, an clericis liceat habere proprium: & hoc ordine procedit Gratianus. Primo probat, quod clerici non debent habere proprium. Postea contrarium. Et scias, quòd clerici, qui non abrenũciant proprijs, possint habere propria. ĩfra ead. quęst. episcopi manifesta. sint manifestæ. Si vero abrenunciauerunt tacitè vel expresè, non possunt habere propria. tacitè 19. q. 3. nunc autem. expresè cum viua voce hoc exprimunt. & hoc teneas quidquid Gratia. dicat.

Clerici possunt habere proprium.

1 Scilicet tacite, vel expresse: taci-

c ¶ Clericos.] In hac prima q. s. an clerici possint propria habere, Grat. alleg. pro & cõtra: deinde soluit in illo §. cũ ergo. & male. Dic ergo, ꝙ possunt habere propria nisi renunciauerint 1 proprijs ĩ. ead. q. 1. sint manifestæ. Sed hoc nota, ꝙ in primitiua ecclesia omnes credentes, siue clerici, siue laici nihil proprij possidebant, sed cõia erãt omnia, sm̃ ꝙ loquitur ĩ. ea. ca. 2. & si qua capitula, contrarium dicant, loquuntur de consilio, vel secundum tempus primitiuæ ecclesiæ, vel de ijs qui tacitè, vel expresè renunciauerunt proprijs.

tè vt 19. q. 3. nũc autẽ expresè cũ viua uoce hoc exprimũt. B.

O Mnis ætas.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima loquitur de impuberibus clericis, & adolescentibus: quorum vita, quia semper ad malum prona est, ideo in vno conclaui omnes manere debent, deputati probatissimo seniori, qui magister sit doctrinæ, & testis vitę eorum. In secũda parte loquitur de laicis pupillis ecclesiæ commendatis, quos prælatus ecclesiæ debet in omnibus custodire. Si autem aliqui eorum cum adulti fuerint, luxuriosè viuere voluerint, si aliter corrigi noluerint, ponantur in monasterijs, vt ibi districtius viuant. Secunda pars incipit ibi, [Quod si aliqui.] Et nota, quod omnia c. quæ dicunt, quod clerici non possunt habere proprium, intelliguntur de illis, qui renunciant proprijs tacitè, aut expresè.

d ¶ Ab adolescentia.] In clericis expectantur 18. anni, & tunc quæritur, an velint in sęculo perseuerare, vt s. dist. 28. de his. In monachis 14. vt ĩ. 20. q. 1. illud.

e ¶ Probatissimo.] Pupillus. n. apud tales educari dẽt, qui non insidientur eius pudicitiæ, vt ff. vbi pup. educ. deb. l. pen. Vel dic, seniori. i. presbytero, 84. dist. porro.

Pupillus vbi dẽt educari.

CAVSA DVODECIMA.

Q Vidam clerici propria [a] relinquere volunt; de suis & ecclesiæ rebus testamentum conficiunt: de rebus ecclesiæ nonnulla largiuntur.

1 Modo primum quæritur, vtrũ liceat clericis proprium habere.

2 Secundo, an res ecclesiæ, quæ alicuis datæ sunt, possint constare aliqua firmitate eis, qui eas acceperunt.

3 Tertio, si ante tempus ordinationis suæ, qui nihil habere videbantur, & post ordinationem aliqua inuenisse noscuntur, an possint ea relinquere quibus voluerint, an non.

4 Quarto. si de suis & ecclesiæ rebus aliqua acquisisse noscuntur, an vtrique [b] communiter, an singulariter ecclesiæ, vel sacerdoti, iure proueniant.

5 Quinto. si testamenta liceat eis conficere.

QVAESTIO I.

C Lericos [c] nihil possidere, multis auctoritatibus iubetur. †

† al. approbatur.

Ait enim Toletanum concilium quartum cap. 23.

¶ Impuberes, & adolescentes in vno conclaui manentes probatissimo seniori deputentur. C. I.

Ansel. l. 7. c. 1. Gen. 6. & 8. Prouer. 30.

O Mnis ætas ab adolescentia [d] in malũ prona est. Nihil enim incertus, q̃ vita adolescẽtium. † Ob hoc constituere oportuit, vt si qui in clero impuberes, † aut adolescentes existunt, omnes in vno conclaui atrij commaneant † vt lubricæ ætatis annos nõ in luxuria, sed in disciplinis ecclesiasticis agãt, deputati probatissimo [e] se-

† al. pubertes.

† al. commorentur.

† Cõcor. gl. in verb. auertit. §. his igitur, aliàs, his itaque, Inst. de inst. & iu.

a ¶ Ma-

a ¶Magistrum.] Not. ꝙ magister perhibere debet testimonium de vita discipuli, similiter de eius doctrina, vt C. de aduoc. diuer. iud. l. nemini, sic domestica testimonia quandoque admittuntur. sic & pater perhibet testimonium de filio. 20. q. 3. præsens sic & a liâs. 2. quæst. 7. cum

cipio omnia fuerũt communia; sed per iniquitatem est proprietas inducta, vt dicatur, hoc est meum, illud tuũ. Secundo auctoritate Platonis dicentis omnia debere esse communia, etiam vxores. Tertio auctoritate prophetæ. Quarto, exempla Apostolorum. Quinto, exemplo Christianorum primitiuæ ecclesiæ, qui vendebant agros, & pretia eorum dabãt Apostolis. Sexto, exẽplo Ananiæ, & Saphiræ, qui mortui sunt ante pedes Petri quia mentiti sunt de pretio agrorũ. In fine hortatur eos, ut ab Apostolicis regulis non recedant. Prima ratio incipit ibi, [Cõis enim vsus.] Secunda ibi, [Deniq;.] Tertia ibi, [Ecce quàm bonũ.] Quarta ibi, [Istius enim.] Quinta ibi, [Omnes vero.] Sexta ibi, Ananias.] Breuius repete: probat sex rõnibus, ꝙ omnia debẽt esse communia.

niori, quem & magistrum [a] disciplinę, & testem vitę habeant. Quòd si aliqui ex his pupilli [b] existunt; sacerdotali tutela foueantur: & vita eorum a criminibus intacta sit, & res ab iniuria improborum. Qui aũt his præceptis resultauerint; monasterijs deputentur, vt vagantes animi, & superbi seueriori regula distringantur.

Item Clemens in epist. 5.

Ans. ibidem.

¶Omnibus clericis communis est vita seruanda. C. II.

Dilectissimis [c] fratribus, & condiscipulis, Hierosolymis cum dilectissimo fratre Iacobo episcopo habitantibus, Clemens episcopus. Communis vita, fratres, omnibus necessaria est, & maximè his, qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt, & vitam Apostolorum, eorumque discipulorum imitari volunt. ¶Cõmunis enim vsus omniũ [d], quę sunt in hoc mundo, omnibus esse hominibus debuit. Sed per iniquitatem [e] alius hoc suũ esse dixit, & alius illud; & sic inter mortales facta diuisio est. ¶Deniq; Græcorum quidã sapientissimus hęc ita sciens esse, ait, cõmunia debere esse amicorum omnia: In omnibus autẽ sunt sine dubio, & coniuges [f]. Et sicut non potest, inquit, diuidi aer [g], neque splendor solis; ita nec reliqua, quę cõiter in hoc mundo omnibus data sunt ad habendum, diuidi debere: sed habenda esse cõia. Vnde & Dominus per prophetam loquitur dicens: [Ecce quàm bonũ, & quam iucundum, &c. ¶Istius enim consuetudinis more retento ẽt Apostoli, eorumq; discipuli; vt prædictum est, una nobiscũ, & vobiscũ cõem vitam duxerũt. Vnde, vt bene nostis, erat multitudinis eorum cor vnum & anima vna [h]: nec quisquam eorum, aut nostrũ de his, quæ possidebant [i], aliquid suũ esse dicebat: sed oĩa illis, & nobis erant cõia: nec quisquam egens erat inter nos. ¶Omnes aũt, qui domos, uel agros possidebant, vendebãt eos, & pretia eorũ, & reliquas res, quas habebãt, afferebãt, ponẽtes ante pedes Apostolorũ (sicut nobiscũ q-

Psal. 132.

Act. 4.

c ¶Dilectissimis.] Sex rõnibus probat omnia esse communia. Et nota, ꝙ Papa hic se postponit, sic postponitur sup. 97. d. victor.

d ¶Omniũ.] Vnde Tullius: Dulcissima rerũ possessio cõis est, & dicit Philosophus. Quietissime viuerẽt homines in hoc mundo, si dè medio sublata essẽt duo verba, scilicet meum, & tuum.

Meũ, & tuũ turbant humanũ otiũ.

e ¶Sed per iniquitatem.] Idest, per consuetudinem iurisgẽtium æquitati naturali contrarium: ne sit contra 5. d. § c. j. Vel p iniquitatẽ, id est, per solicitudinẽ, vt ibi, Facite nobis amicos de Mammona iniquitatis. idest de pecunia, quæ per solicitudinem est quæsita, 14. q. 5. §. sed hoc multipliciter.

Amicos facere de mãmona iniquitatis quid est.

cum pastoris, & inf. e. q. manifesta. 2. q. j. Deus oĩpotẽs.

b ¶Pupilli.] Hic de laicis loquitur, qui sunt commendati ecclesiæ.

b ¶Pupilli. Pupilli, orphani, viduæ, liberti, miserabiles personæ [1] spectãt ad iudicium ecclesiasticum, vt 8x. d. cap. 1. & ●. & C. quando Imperator inter pup. & vid. l. vnica, §. quod si pupilli, & 16. q. 1. generaliter, quæ hic pro contrario signantur. Sed dic, tutela, idest, protectionẽ Io. Credo, ꝙ sint de foro vtriusque. B. vnde ecclesia tales tueri, idest nutrire non tenetur: sed tueri, idest, protegere tenetur.

1 Idẽ Alex. de Imo. in l. j. ff. diu. om. iu. col. 2. vbi dicit, ꝙ pro miserabilib. personis iudex p̃t interponere offĩm ẽt nõ imploratum per l. 1. C. qñ imp. inter pup. & vid.

Dilectissimos.] CASVS. Hierosolymis erant quidam qui proprijs renunciauerunt cum ipsis Apostolis; sed non bene seruabant, & ideo Clemens Papa scribit Iacobo, & secum habitantibus, & primo salutans eos docet, ꝙ omnia debent esse communia. Et hoc probat sex rationibus. Prima est, quia de iure naturali a prin-

f ¶Et coniuges.] Non quo ad vsum carnis, sed quo ad vsum obsequij, vel quo ad dilectionem. 31. d. omnino. Et est arg. ꝙ verbum generale generaliter intelligendũ est 19. d. si Romanorum. 2

g ¶Aer communis dicitur quo ad vsum, vt inst. de rerum diui. §. 1. sed quo ad ius ædificandi cuius est solũ, eius est aer vsque ad celum, ut ff. quod vi aut clam, l. vlt. in fi. potest enim ædificare homo quàm alte uelit: tamẽ non excedat usitatum modum altitudinis, ut C. de ædi. priua. l. 1.

2 Conc. tex. i l. 1. & fi. C. quæ res pig. obl. poss. & in l. 1. §. cũ vrbem. ff. de off. pręf. vrb.

h ¶Cor unum, & anima una.] Scilicet, ut sint uniti uinculo charitatis.

i ¶Possidebat.] Ergo aliquis potest possidere rem, cuius non põt habere proprietatem. Argu. contra, extra de præscript. causam. Sed dic possidebat, idest, detinebat

sicut

dam vestrum cognouerunt;& viderunt:)& diuidebãtur singulis,prout cuiq; opus erat. ¶Ananias autem vir austerus,& Saphira [a] vxor eius,qui mentiti sunt Apostolis de pretio agrorum suorum,quos vẽdiderant, nobis præsentibus in conspectu oĩum circumadstantium a conspectu Apostolorum propter peccatum [b] eorum,& mendacium,quod fecerũt,mortui elati sunt ambo. Cętera,quæ de talib.cognouimus,& vidimus,nec recordatione [c],neq; demõstratione digna sunt.Quapropter hęc vobis cauenda mandamus,& doctrinis, & exemplis Apostolorũ obedire pręcipimus [d]: quia hi,qui mandata eorum postponunt,non solum rei,sed extorres fiunt. Quę non solum vobis cauenda,sed & omnibus prædicanda sunt. *& inf.* ¶Vnde consilium dantes,vestram prudẽtiam hortamur, vt ab Apostolicis regulis non recedatis: sed communem vitam ducentes, & scripturas sacras rectè intelligentes, quæ Domino vouistis,adimplere satagatis.

Act.5.

α ¶In omnibus autem sunt sine dubio, & coniuges.] *Verba hac absunt ab originali in recentioribus cõciliorũ editionibus impresso,& duobus ipsius manuscriptis codicibus,vno Vaticano,altero bibliotheca S.Marci Florentia,& ab Anselmo. Hanc vero sententiam a Platone acceptam haretici quidam volebant in Christianam religionem inuehere. Ita enim scribit Epiph.haresi 32.* Primum quidem,quod ipse Epiphanes cum patre suo,& sectæ antistite Carpocrate, ac sodalibus eius cõmunes esse hominum vxores sanciuit, ex Platonis de repub. libris occasionem nactus, & propriam concupiscentiam perficiens. *Verum apud veteres etiam Christianos hanc vxorũ cõionem vehementer damnari solitã Tertulianus in Apologetico euidenter testatur his verbis.* Omnia indiscreta sunt apud nos præter vxores. In illo loco consortium soluimus, in quo solo cæteri homines consortium exercent: qui non amicorum solummodo matrimonia vsurpant, sed & sua amicis patientissimo subministrant,ex illa credo maiorum,& sapientissimorum disciplina Græci Socratis, & Romani Catonis, qui uxores suas amicis communicaueruut,&c.

Item Eugenius Papa ij. & Leo iiij.c.7.

¶Iuxta ecclesiam,clericorum claustra constituantur. C. III.

Ansl.7.c.5.& l.4.cap.2.

NEcessaria [e] etenim res exigit,vt iuxta ecclesiã claustra [f] constituantur,in quibus clerici disciplinis ecclesiasticis vacent. Itaq; omnibus vnum sit refectorium, ac dormitorium,seu cæteræ officinæ [g] ad vsus clericorũ necessariæ. Ministri vero post episcopum super eos eligantur; quorum vita, atque doctrina illos potius exornet,quam dehonestet.

¶*Est caput septimum concilij Roma ab Eugenio ij. primum habiti,& postea a Leone iiij.innouati. Antea citabatur Leo ix.*

Nec in atrio ecclesia alia adificia,nisi clericorum ponantur.

Vnde Nicolaus Papa.

In concil.Salegunst.c.12.

---

sicut seruus dicitur possidere, ff. de acq. poss. quod seruus.

a ¶Et Saphira.]inf. 23.quęst.8.legi.&c. Petrus.

Peccatũ vitã abbreuiat.

b ¶Propter peccatum.] Propter peccatum moritur quis citius, ut 23.q.4.ca. vindicta.

c ¶Recordatione.] Aliàs retractatione.

d ¶Præcipimus.].i. monemus, simile 28.q.1. sic enim, vñ tamen ꝙ hoc fuit pceptum, 1 quia primitiua ecclesia hoc potuit pręcipere: sicut continentiam. sed si hoc hodie pciperetur, deformaret statum ecclesiæ vniuersalis:quod nõ debet esse.1.q.vlt.& ¶ illa. Vel dic,ꝙ pręceptũ erat eis qui tunc renunciauerant proprijs,non alijs, 17. q.1.c.1.

1 Cõtra hoc facit litera consiliũ,&c. & hortamur &c.sed sæpe quæ sunt pcepti consulũtur & monentur,ut in prædi.ca. sic enim. Arch.

NEcessaria.] CASVS. Hic reprehenduntur quidam regulares, qui communiter viuere nolebant, nec uolebãt habere prælatos,pręcipiunt ergo duo Papæ scilicet Eugeni⁹ & Leo, quòd communiter viuant, & prælatos habeant tales,qui eos exornẽt, & nõ dehonestent. [Ministri.] .i.plebani, uel archipresbyteri, uel œconomi, uel huiusmodi. Sequens.§. cum c.planus est.

e ¶Necessaria.] .i. vtilis, & honesta.

f ¶Claustra.] Idem dicitur de consecra. d.5. in omnibus.s. d.32.præter.

g ¶Officinæ.]supra d.32. ¶ qui uero s. sup.1.q.2. sacerdos contra,inf.eod.quia tua. sed ibi loquitur de ecclesijs collegiatis:hic non, vel consuetudo diuersarum ecclesiarũ soluit contrarium.

ADDITIO. Quia prouidet eis ut pauperibus non vt clericis,secundum H.hic autẽ loquitur quando viuũt in communi, & de communi, secundum Laur.

a ¶Nalia

a Nulla.] ¶In atrio.] Idest, in cæmiterio, quod habebit xl. passus in circuitu ecclesiæ maioris capellæ, vel minoris ecclesiæ xxx. vt infra 17. q. 4. sicut antiquitus. sic palatium Imperatoris non est priuatorum parietibus coarctandum. C. de oper. publ. quicunque. Clericus.] pars eorum. Tertio ostendit, quod clericus de decimis, & oblationibus viuere debet, & relinquere hæreditatẽ parentibus. Hoc vltimum est de consilio, quod datur perfectis. Vel secundum vetus testamentum quando leuitæ de decimis, & oblationibus cõtenti erant. si ut dixit H. cum hodie etiã monachi ab hæreditate paterna, vel materna non excludantur, ut 18. q. 2. statutum. & 19. quæst. 3. præsens.

Atriũ est cœmiterium.

¶Nec in atrio ecclesiæ, nisi clericorum ædificia ponantur. Cap. IIII.

Iuo p. 15. c. 178.

NVlla ædificia in atrio [a] ecclesiæ ponantur, nisi tantum clericorum.

¶*Ferè eadem leguntur in concilio Salegunstadiensi, ca. 12. quod habetur in fine collectionis Burchardi, & refertur ab Iuone par. 15.*

Item Hieronymus ad Nepotianum.

¶Clericus nihil sæculare possideat. Cap. V.

Deusdedit p. 3. Ansel. lib. 7. c. 1. Iuo p. 6. c. 1.

CLericus, qui Christi seruit ecclesiæ, interpretetur primo vocabulum suum: & nominis definitione prolata nitatur [b] esse quod dicitur. Si enim κλῆρος Græcè, sors Latinè appellatur, propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus sors, idest pars clericorum est. Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, vt & ipse possideat Dominum, & possideatur a Domino. Qui Dominum possidet, & cum Propheta dicit: [Pars mea Dominus.] nihil extra Dominum habere potest. Quod si quidpiam aliud habuerit præter Dominum: pars eius non erit Dominus: Verbi gratia, si aurum [c], si argentum, si possessiones, si variam supellectilem; cum istis partibus Dominus fieri pars eius non dignatur. Si autem ego pars Domini sum, & funiculus [d] hæreditatis eius; nec accipio [e] partem inter cæteras [f] tribus: sed quasi leuita, & sacerdos viuo de decimis; & altari seruiens, altaris oblatione sustentor. Habens victum & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar.

Psal. 15.

Psal. 15.

1. Timot. 6.

b ¶Nitatur.] Arg. a nominis interpretatione. 16. q. 1. si cupis. nomina enim debent esse consona rebus Inst. de dona. §. est & aliud.

c ¶Si aurũ. Non tamen est peccatum habere diuitias, si adsint bona opera, ut 35. dist. hæc aũt scripsimus. sed tunc est peccatũ, si propter eas iustitia deseritur, inf. ea. habebat. vel cum homo in eis spem suã ponit, ut 8. q. 1. sunt in ecclesia.

Diuitias habere peccatũ non est.

d ¶Et funiculus.] Funiculus hic dicit mensura quedã, qua diuidebat hæreditas post funus defuncti, secundum illud: Funes ceciderunt mihi in præclaris. & dicitur a funere.

Funiculus quid sit.

e ¶Nec accipio.] Monachus tamen succedit in hęreditatẽ, ut 19. q. 3. non liceat & ecclesia nomine eius recipit, ut 18. q. 2. c. 1. Vnde Ouidius. Alterius vires subtrahit alter amor.

f ¶Inter cæteras.] Sed singulariter: & est argum. quod clerici non debent partiri hæreditatẽ cum fratribus.

Item Ambrosius de fuga sæculi, c. 2.

¶Nihil præter Deum debet curare, qui in eius sortem eligitur. C. VI.

CVi portio Deus est, nihil debet curare, nisi Deum: ne alterius impediatur necessitatis [g] munere. Quod enim ad alia [h] officia confertur, hoc religionis cultui, atque huic nostro officio decerpitur. [i] Hæc enim vera est sacerdotis fuga, abdicatio [k] domesticorum, & quædam alienatio charissimorum: vt suis se abneget, qui seruire Deo elegerit. †

† gesfis.] orig.

CVi.] CASVS. Quidã rogauit Ambros. vt scriberet sibi qualiter posset sæculum fugere, & Deo seruire. cui Ambros. rescribit dicẽs, quod sæculum duobus modis fugitur, s. renunciãdo rebus proprijs, & sæcularibus curis: & abdicando se a domesticis personis & consangui-

Item Hieronymus ad quendam suum leuitam de duobus generibus hominum.

¶Clericis, & Deo deuotis nec causas agere; nec aliquid proprium habere licet. C. VII.

DVo sunt genera Christianorum. Est autem vnũ genus, quod mancipatum diuino officio, & deditum

CLericus.] CASVS. Nepotianus rogauit Hier. ut dictaret sibi libellum de clericorum vita, quod Hier. fecit. hoc ergo cap. quod est pars illius libri, tria ostendit, s. quod clericus debet nomen suum interpretari: & iuxta interpretationem uiuere. Secundo ostendit, quod clericus non debet habere diuitias: quia cum his, qui talia possident dominus esse dedignatur, nec vult fieri

neis, ut suis se abneget, qui Deo seruire eligit.

g ¶Necessitatis.] Idest, solicitudinis.

h ¶Officia.] Scilicet sæcularia.

i ¶Decerpitur.] Idest, subtrahitur. sic 90. dist. ecce.

k ¶Abdicatio.] Quoad carnalẽ affectum, vel corpalem.

DVo sunt. CASVS. Quidam leuita rogauit Hiero. vt assignaret sibi differẽtiam inter clericos & laicos: & quod

contemplationi, & orationi, ab omni strepitu temporalium cessare cōuenit: vt sunt clerici, & Deo deuoti, videlicet conuersi [a], κλῆρος enim Grecè, latinè sors. Inde huiusmodi homines vocantur clerici, idest sorte electi. Oēs enim Deus in suos elegit. Hi namq; sunt reges, idest se, & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo regnum habent. Et hoc designat corona in capite. Hanc coronam habent ab institutione Romanæ ecclesiæ in signum regni, quod in Christo expectatur. Rasio vero capitis, est temporalium omnium depositio [b]. Illi enim victu & vestitu cōtenti, nullam inter se proprietatem [c] habētes, debent habere omnia cōmunia. Aliud vero genus est Christianorum, vt sunt laici λαὸς enim Grecè, est populus Latinè. His licet tēporalia possidere, sed nō nisi ad vsum [d]. Nihil enim miserius est, quam propter nummum Deum contemnere. His concessum est vxorē ducere, terram colere, inter virum & virum iudicare, causas agere, oblationes [e] super altari apponere, decimas reddere: & ita saluari poterunt, si vitia tamen benefaciendo euitauerint.

Aug. ser. 21. ad fratres in heremo.

Item Gregorius Augustino Anglorum episcopo, responsionum, c. 1. & 2.

Ioan. diac. in vita l. 2. c. 37.

¶ Clerici nihil proprium possideant. C. VIII.

QVia tua fraternitas monasterij regulis erudita seorsum [f] nō dēt fieri † a clericis suis in ecclesia Anglorum, quæ auctore Deo nuper ad fidem perducta est; hāc dēt instituere conuersationem, quæ in initio nascentis ecclesiæ fuit patribus nostris: in quibus nullus eorū ex ijs, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat; sed erant illis omnia communia. ¶ Si qui vero [g] sunt clerici extra sacros ordines constituti, qui se non possunt continere, sortiri vxores [h] debent, & stipendia sua exterius accipere: quia & de eisdem patribus, de quibus præfati sumus, nouimus scriptum, [quòd diuidebatur singulis, prout cuique opus erat.] De eorum ergo stipendio cogitandum,

Ans. l. 7. c. 3.
† al. viuere.

32. dist. si qui uero. Resp. 2.

Ans. 3.

& quod esset officium vniuscuiusque. Hier. ergo rescribit ei assignando duo genera hominum, scilicet clericos & laicos. clericorum est officium diuina contemplari, orationibus & diuinis officijs insistendo: & ab omni strepitu temporalium cessare. isti dicuntur reges: quia se & alios regere in virtutibus debēt: & in signum huius rei gestant coronam in vertice. Laicorum vero officium est ducere vxorem, terram colere, & ea quæ cōtinentur. in fin. cap. & ostendit qualiter vtriq; interpretent.

a ¶ Conuersi.] Conuersi omnes dicunt ecclesiasticæ personæ, ut 17. q. 4. quisquis, & verberans talem incidit in canonem. extra de sent. excō. non dubiū. & habebunt habitum illorum, cum quibus conuersantur, vt 16. q. 7. in nona. & licet conuersi hic dicantur Deo deuoti, non tamen tenentur continere, nam quidam talium, psitentur, quidam non, ut 27. q. 1. vt lex. nam acolythi sunt ecclesiasticę psonæ, tamen non tenentur continere, vt 32. d. si quis eorum. quia possunt cōtrahere matrimonium legitimum. Item licet tēplarij sint ecclesiasticæ personæ, tamen possunt mouere arma ex permissione ecclesiæ.

Conuersum verberās incidit in canonem.

b ¶ Depositio.] Sic 7. dist. 23. prohibere. & capilli, qui remanent, designant q̄ aliqua debemus retinere ad sustentationem.

c ¶ Proprietatem.] Rerum ecclesiasticarum. tamen bene cōcedendū est, q̄ clericus sit dn̄s fructuum collectorum, sed licet proprietas fructuum sua sit: tamen non potest eam in morte eius alicui largiri ratione testamēti: sed intuitu eleemosynæ sic, ut extra de testam. ad hæc. sicut hæres licet sit dominus rerum, quas tenetur per fideicommissum restituere alij: tamen nihil potest inde alienare. ff. ad Treb. deducta §. vlt. & l. quidam. §. si quis.

Pecuniam seruare vtrū licitum sit.

d ¶ Ad vsum.] Prohibetur etiam laicis ne seruent pecuniam, ut 47. d. sicut hi. hoc ideo ne quis in auaritiam incidat: aliàs bene licet: quia non debet quis omnia bona sua statim effundere, ut 86. dist. non satis. & dic non, nisi ad vsum, idest, non ad abusum, bene enim possunt habere proprium.

e ¶ Oblationes.] Immo præcipitur eis oblationes dare ut 16. q. 1. statuimus. infra de consecr. d. 1. omnis Christianus. 10. q. 1. quia sacerdotes.

QVia tua.] CSAVS. Tres quæstiones facit Aug. Gregorio: quibus quęstionibus Grēg. tres dat responsiones. Prima fuit, an clerici Anglorum debeant proprijs renunciare, & communiter viuere. & respondet q̄ sic, vt habetur in principio c. Secunda fuit, an clerici coniugati, & in minoribus ordinibus constituti debeant habere stipendia ecclesiastica. Et respondetur q̄ sic, sicut est a patribus scriptum, q̄ diuidebant, &c. qui sub regula ecclesiastica sunt tenendi. Tertia fuit si quid superest communiter viuentibus de annuo redditu, quid debeat inde fieri. Et respondet quod debet pauperibus erogari: & hoc probat auctoritate Christi dicentis: Quod superest. &c. Secunda pars ibi. [Si qui uero sunt.] Tertia ibi, [Communiter autem viuentibus.]

f ¶ Seorsum.] Ergo monachus episcopus factus non potest habere proprium. sed si hæreditas aliqua deuoluitur ad eum, erit ecclesiæ, ut 18. quæstio. 1. cap. 1. in fine.

Monachus factus eps̄ ppriū hēre non potest.

g ¶ Si qui vero.] Supra dist. 32. si qui vero. & cap. placuit. hoc hodie non tenet. 1. extra de cler. coiug. Ioannes &c. 1

1 Hæc est vera sn̄ia secūdum Vin. & Inn. & quod hic dr̄ est ius vetus: & statur hodie ei, q̄ dr̄ in decre. hic alle. de cler. coniug. c. 1. Arc.

h ¶ Vxores.] Si sint clerici, nunquid ergo dormiunt cum alijs, ut sup. ead. necessaria. non, q̄a esset inhonestum in vxo-

vxorato. Item, cantabunt nę cum clericis? quod videtur: quia aliter non perciperent stipendia, & quod hic dicitur, speciale est in Anglicis: nec enim simul habebit qs ecclesiasticum beneficium, & vxorem. extra de cler. coiug. diuersis, & c. Ioannes. quod non est uerum.

S Cimus.] CASVS. Quidam clerici catholici vouerãt se nihil proprium velle habere: quod votum male seruabant. hortatur ergo Papa Vrbanus illos omnes ad communem vitam habendam, exemplo Apostolorum, quibus erãt omnia cõmunia. & vt votum quod fecerunt Dño, fideliter custodiant, ne damnationẽ, sed præmiũ sibi acquirãt: quoniã melius est non vouere, quã votũ, prout melius pôt nõ adimplere: grauius eñ puniũtur qui votum, vel fidẽ non seruauerunt, q̃ illi, qui nũquã votũ fecerũt, & semp sine fide fuerũt.

a ¶ Sub

atque prouidẽdum est: & sub ecclesiastica regula [a] sunt tenendi: vt bonis moribus viuant, & canendis psalmis inuigilent, & ab oĩbus illicitis cor, & linguã, & corpus Deo auctore conseruent. Communiter † autem viuentibus iam de faciẽdis portionibus [b], vel exhibenda hospitalitate, & adimplenda misericordia nobis quid erit loquẽdum? cum omne, quod superest, in causis pijs, ac religiosis erogandum est? Domino, & magistro omnibus dicente: [Quod superest [c], date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.]

† al. communi autem vita.

Luc. 11.

Item Vrbanus Papa omnibus catholicis, epist. vnica, cap 1.

¶ Clericis omnia communia esse debent.

C. IX.

Anf. l. 7. c. 4. Iuo p. 3. c. 139. † al. bonos.

SCimus vos non ignorare, quia hactenus vita communis ĩter omnes † Christianos viguit, & adhuc gratia Dei viget: & maxime inter eos, qui in sortem Dñi sunt electi: idest clericos; sicut in actibus legitur Apostolorũ: [Multitudinis autem credẽtium erat cor vnũ, & anima vna: nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia.] *& infra.*

Act. 4.

In ead. epist. c. 6.

¶ Quicunque vestrum communem vitam susceptam habet, & vouit se nihil proprium habere; videat, ne pollicitationẽ [d] suam irritam faciat: sed hoc, quod Domino est pollicitus, fideliter custodiat, ne damnationem, sed præmium sibi acquirat; quoniã satius est non vouere; quam votum, prout melius potest, nõ perficere. Grauius enim puniuntur, qui votum fecerunt; aut fidem [e] perceperũt, & votum non perfecerunt, aut in malis vitam finierũt, quàm illi, qui vitam sine voto finierũt; aut sine fide mortui sunt, & tamen bona egerunt opera.

d ¶ Pollicitationẽ.] Nota quod ex nuda pollicitatione, quã quis facit Deo, pôt cõueniri 22. quęst. 5. capit. iuramẽti. sic ex nuda pollicitatione facta Reipublicæ, vt ff. de pollici. l. 1.

Pollicitatio nuda q̃nque obligat.

e ¶ Aut fidẽ.] Hic videĩ Vrbanus soluere q̃stionẽ Aug. 6. q. 1. quæro ĩ fine, Dicunt tamẽ quidã magis puniendũ esse illum, qui semp fuit ĩfidelis: quã illũ, qui quandoque fuit bonus: nã isti⁹ opera quãdoque viua fuerunt. tamen hæc litera contradicit eis. 1

1 Ar. in aut. de liti. §. si uero apud. in fi. Arch.

Item Augustinus in sermone de communi vita clericorum.

¶ De eodem. C. X.

Serm. 52. ad fratres in heremo. In conc. Aquisgran. cap. 112. Beda 2. Cor. 8. 11. q. 3. non sunt audiẽdi.

Anf. l. 7. c. 6. Rom. 12. & 2. Cor. 8.

NOlo [f], vt aliquis de vobis inueniat male viuẽdi occasionẽ. Prouidemus enim bona, vt ait Apostolus non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Propter nos conscientia nostra sufficit nobis: propter vos fama nostra nõ polluit, sed pollere debet in vobis. Tenete quod dixi, atque distinguite. Duæ res sunt

N Olo.] CASVS. Ad euidentiã hui⁹ c. nota q̃ Aug. fecit tres cõstitutiones. Primo constituit, nullũ ordinare clericũ nisi ꝓprijs renunciet: sed q̃dã vt clerici fierent, ꝓprijs renunciabãt, quod postea male seruabãt. quare August. vidẽs hoc esse multis occasionem peccandi, primam cõstitutionẽ retractauit, vt ĩfra capi. certe uolens potius habere claudos, quàm mortuos. Tertio iuxta uoluntatem suorum clericorum primam cõstitutionem cõfirmauit: sicut continetur in hoc cap. in quo statuit, ut nullus clericus habeat proprium. Quod multipliciter ostendit, rationes plures assignando, & si habuit, non potest facere testamentum. immo deponetur. facit etiam mẽtionẽ de prima cõstitutione, & eius retractatione inf. ca. certe. Sequens. §. q nõ uult patet.

a ¶ Sub ecclesiastica regulã.] Hic patet q̃ si aliqs in minoribus ordinibus constitutus ducat vxorẽ, non tamen pôt more laicorũ viuere: nec pôt cõueniri corã seculari iudice: nec verberari sine sacrilegio, vt 20. q. 3. eos. & 83. d. dictũ. Io. q̃d falsum est, vt extra de cler. cõiug. Ioan. B.

b ¶ Portionibus.] Idest, dandis decimis. monachi enim communiter viuentes non dant decimas, vt inf. 16. q. 1. decimas. ext. de deci. fraternitatem.

Monachi nõ tenentur ad decimas.

c ¶ Quod superest.] Videĩ ergo quód si aliquis ita pauper est: quod ei non sufficiant sua, videtur q̃ nõ teneatur dare decimas: quia nullo præcepto sibi aliquis tenetur subtrahere necessaria, ut 86. distin. nõ satis. in fine,

Decimas soluere pauper nõ tenetur.

f ¶ Nolo. Aug. fecerat tres cõstitutiones: prima fuit q̃ clerici non possent habere propria: sed illa male seruabatur, & plurimi erant transgressores: iden secundo renouauit eam, ut inf. c. certe. Tertio de cõsensu clericorũ

suorum

suorũ confirmauit primã constitutionem, vt in hoc c.
a ¶ Necessaria.] 11. q. 3. sentit. 5. hoc ibi solutum est.
b ¶ Aurũ.] 86. dist. fratrem. quod loquitur de illis, q ante retractationẽ renũciauerãt pprijs. & tamẽ volunt habere proprium.
c ¶ Dixerã.] In secunda constitutione quam feceram.
d ¶ Non illis. tollerem. idest, nõ præcluderem eos fieri clericos.
e ¶ Claudos.] Quia adhuc tẽporalibus nõ renunciauerãt.
f ¶ Mortuos.] i. qui renunciauerũt proprijs, & tñ voluũt habere pprium.

NOn dicatis.] CASVS. Dicit Aug. in hoc c. q q renũciauerũt mũdo pprium hẽre nõ possunt: & si literas, vel munus aliqđ occulte receperint: si spõte cõfiteãt, parcet illis. si aũt de hoc cõuicti fuerint, secũdũ arbitrium sui præpositi, vel presbyteri punient. Tales em nihil possunt hẽre vel possidere, vl dare, vl accipere sine licẽtia superioris, & si de eius licẽtia aliquid receperint, de accepto fiat qđ supiori placuerit.
g ¶ Nõ dicatis.] Extra de accusa. ex pte. extra ne cler. vel monac. nõ magnopere.
h ¶ Possidere.] Nũquid pauperi fame morienti tenentur subuenire sine licẽtia. nec obstat. 1. q. 1. nõ est putãda. qa i hoc casu quilibet ei subuenire teneres em. q nobis superabundãt, pauperũ sunt, vt 47. d. sicut hi. Si autẽ est I scholis, de licẽtia agere põt, & mutuare sicut filiusfamilias. vt C. ad Mac. l. vl. ff. d iu. si lõgi §. filius amilias. ar. ex. d off. iud. deleg. pterea, ff. d iurisdi. omn.

cõscientia, & fama. Cõscientia necessaria [a] est tibi, fama proximo tuo. Qui fidens conscientiæ suæ negligit famã suam, crudelis est. *& infra.* ¶ Nulli liceat in societate nostra habere aliquid proprium: sed si forte aliqui † habẽt, nulli licet: & qui habuerint, faciunt qđ non licet. *& infra.* ¶ Enthecam nobis habere nõ licet. Non. n. episcopi est seruare aurum [b], & a se reuocare mendicantis manũ. Quotidie tam multi petunt, tam multi gemunt, tam multi inopes nos interpellant, vt plures tristes relinquamus: quia, quod possimus dare omnibus, non habemus. Non habeamus ergo enthecã. *& infra.* ¶ Qui habere voluerit proprium, & de proprio viuere, & cõtra ista præcepta facere; parum est vt dicam, nõ mecum manebit, sed nec clericus erit. Dixerã [c] enim, & scio me dixisse, quòd si nollẽt suscipere vitam socialem mecum; nõ illis tollerem [d] clericatum: sed seorsum manerẽt, seorsum viuerẽt quomodo nossent, Deo uiuerẽt, & tamẽ ante oculos posui, quantum mali sit a proposito cadere. Malui enim habere cæcos, vel claudos [e], quàm plãgere mortuos [f]. Qui enim hypocrita est, mortuus est. Quomodo ergo, quicũque voluisset extra manere, & de suo viuere, non tollerẽ ei clericatum: ita modo, quia placuit illis, Deo propitio, socialis hæc vita, quisquis cũ hypocrisi vixerit, quisquis inuentus fuerit habens proprium, nõ illi permitto, vt inde faciat testamentum, sed delebo eum de tabula clericorum. *Item supra.* ¶ Qui non vult α mecum manere, & in communi viuere, habeat libertatem; sed videat, vtrũ habere possit fęlicitatis hæreditatem †.

† *aliquid*] orig.

inf. 12. q. 1. vobis. n.

Serm. 53.

Ser. 52. in extremo.

† *al. æternitatem.*

¶ *Initium huius capitis vsque ad vers.* Qui habere voluerit, *legitur in sermone 2. de communi vita clericorum, seu 52. ad fratres in heremo: cætera uero partim in sermo. 53. ad fratres in heremo, siue sermone 3. de communi vita clericorum, partim in eodem 52. siue 2. de quibus sermonibus adnotatum est sup. d. 86. Partem huius capitis refert Beda in comment. 2. Cor. c. 8. sub hoc titulo,* Ex sermone de vita, & moribus clericorum.

α ¶ Qui non vult.] *In sermone ipso præcedit. c. certe ego infra eadem, & paucis interiectis sequitur,* qui hoc non vult, habeat libertatem, &c.

Item sermone tertio de communi vita clericorum.

Et epist. 109. ad monachas.

¶ Non licet habere proprium ijs, qui suis renunciant, & communiter viuere spondent. XI.

NOn dicatis [g] aliquid proprium: sed sint vobis oĩa communia. *& infra.* ¶ Quicunque autem in tantũ progressus fuerit malum, vt occulte ab aliquo literas, vel quodlibet munus accipiat; si hoc vltro cõfitetur, parcatur illi, & oretur p illo. Si autem deprehenditur, atq; conuincitur, secundum arbitriũ presbyteri, vel præpositi grauius emendetur. *& infra.* ¶ Cum α huius nostræ congregationis fratres non solum facultatibus, sed volũtatibus proprijs in ipsa ordinationis susceptione renunciauerint, & se per promissam obedientiam penitus aliorum potestati, & imperijs in Christo, & pro Christo subdiderint; certum β est eos nihil habere, possidere [h], dare-

Religiosus & i veste ꝓprietatē non habet.

omn.iud.l.1. Sed nunquid vestis est sua, quam habet: vel nunquid dicitur possidere res temporales, vel vestem? non videtur: quia vestis qua semper vtitur seruus, de peculio domini est. ff. de peculio, id vestimentum sed seruus non possidet ea, quæ sunt in peculio. ut ff.de

EXemplum.] CASVS. Dictum est sup. ꝙ clerici non debent habere propria. Sed quia posset aliquis dicere, ꝙ ecclesia non dēt habere propria eadem ratione, quia si haberent clerici non possent ea possidere: ideo Gratianus ab hoc loco vsque ad §. his omnibus probat ꝙ ecclesia potest habere propria, & possessiones, & ꝙ clerici n sic eccl sie possidere pōt, etsi noīe suo nihil possideat. Probatur ergo i hoc cap. ꝙ ecclesia loculos & possessiones habere pōt: & hoc probat exemplo Domini, q loculos habuit, & qui furem admisit, vt ostenderet, ꝙ quando ecclesia persecutionē patitur a furibus, id est malis, patienter ferat. B.

In prima reg.c.4.

vel accipere debere sine superioris [a] licentia. Quòd si ꝓpinquus, vel amicus, vel quilibet fratrum cuiquam aliquid offerre voluerit; primo quidem Priori insinuetur: & sic suscipiatur, si ipse mandauerit. De quo tamen nihil fiat aliud, nisi quod Priori placuerit.

¶ Caput hoc sumptum est ex sermone 3. de cōmuni vita clericorum, in quo regula B. Aug. continetur, ac repetitur in epist. 109. sed in ea ad monachas oratio conuertitur.

α ¶ Cum huius nostræ.] *Hac vsque ad ver.* certum est, *non sunt inuenta apud B. Augustinum.*

β ¶ *Hac habentur in prima regula c.4.*

Idem tractatu 50. ad c.12. Ioannis.

¶ De eodem. C. XII.

EXemplum [b] Domini accipe conuersantis in terra. Quare habuit loculos, cui Angeli ministrauerunt; nisi quia ecclesia ipsius, loculos suos habitura erat? Quare furem admisit; nisi vt eius ecclesia fures [c] patienter toleret.

b ¶ Exemplū.] Ab hinc ostendit, ꝙ ecclesia possit habere proprium: & hoc vsque ad §. econtra.

c ¶ Fures.] i. occultos peccatores si. 23. q. 4. tu bonus. extra de temp. ord. c. vlt.

Item Prosper de vita contemplatiua, lib.2. c.9.

¶ Ecclesiarum præpositi, rerum dispensatores efficiuntur. C. XIII.

Et in concil. Aquisgran. c.35.

EXpedit facultates ecclesiæ possideri, & proprias pfectionis amore cōtemni. Non.n. propriæ sunt, sed cōmunes [d] ecclesiæ facultates: & ideo quisquis omnibus, quę habuit, dimissis, aut venditis fit rei suæ contemptor, cum præpositus [e] fuerit factus ecclesiæ omnium, quæ habet ecclesia, efficitur dispensator. Denique sanctus Paulinus, vt ipsi melius nostis, ingentia prædia, quæ fuerunt sua, vendita pauperibus erogauit: sed cum factus esset episcopus; non contempsit ecclesiæ facultates, sed fidelissime dispensauit. Quo facto satis ostendit & propria debere propter perfectionem contemni; & sine impedimento perfectionis posse ecclesiæ facultates, quæ † sunt profecto communes, possideri. Quid sanctus Hilarius?

† *quæ sunt profecto communia*] orig.

EXpedit.] CASVS In hoc c. ostendit Prosper, ꝙ ecclesia pōt habere possessiones, & hoc ꝓbat duob. exemplis, scilicet Paulini, qui sua pauperibus erogauit: nihilominus tamen factus episcopus, possessiones ecclesiæ possedit & dispensauit. Et Hilarij, qui omnia reliquit pauperibus: q factus episcopus nō solum res ecclesiæ possedit, sed etiam acquisitis innumerosis hæreditatibus fidelium possessiones ecclesiæ augmētauit, qui episcopi si sciuissent esse peccatum ecclesiam habere possessiones, nunquam eas dispensandas suscepissent.

Ecclesiasticarum rerum dominium apud quē ē.

ff. de acquir. poss. quod seruus. Item qui ab alio possidetur: ipse nihil possidet, vt ff. de adulte. l. sic eueniet. Sed dicas, ꝙ ex permissione prælati sui possunt possidere, ut ext. de sta. monac. c. monachi. Et nota quod monachus ratione contractus, nec agere potest, nec conueniri: [1] sicut ille qui cessit bonis, vt ff. de arbitr. item si unus, in princ. Sed hoc notaui 11. q. 1. de persona. Item cum monachus dicatur seruus, vt 54. dist. multos. ergo non habet liberum arbitrium, vt 32. q. 2. c. vnico. nec enim velle videtur qui ex necessitate obtemperat. ff. de reg. iu. l. velle. Item agere non potest de iniuria sibi illata, sed tamen eius prælatus potest agere, [2] nisi prælatus absit, nec reliquerit procuratorem ad instar filij familias, ff. de iniu. sed si vnus. §. ait prætor.

a ¶ Sine superioris.] Ext. de off. ord. quanto hēt tamen ius eligendi; & ius accusandi, suum prælatū siue abbatem, & illud potest facere sine licētia abbatis, quia hoc iure ius conceditur. ext. de accus. ex parte.

1 Ext. de fideiuss. de q. busdam. vbi de hoc.
2 Quod dic vt not. extra de sent. exc. parochianis.
3 Vt ext. de resor. cum dilecta. de con sue. cum dilectus. Arch.

d ¶ Cōmunes.] Quæritur quis sit dominus rerum ecclesiasticarum, nō quid pauperes dicuntur esse domini? arg. ꝙ sic. 16. q. 1. quoniā quidquid. Potest dici, ꝙ ecclesia sit domina, vt 16. q. 3. inter memoratos sicut hæreditas est domina, vt ff. de acquir. re. do. hæreditas. Alij dicunt, ꝙ ipse Deus [4] vt inf. ea. q. 2. qui Christi. & c. qui abstulit. Vel dic dominium esse apud clericos, sicut dominium rerum vniuersitatis apud ciues. instit. de re. di. §. vniuersitatis. dicuntur etiam pauperes domini, quia inde sustentantur.

ADDITIO. De hoc etiam no. extra de verb. sign. causa. & per Innoc. & Host. extra de causa poss. cum super. & ibi videas. Arch.

e ¶ Cum præpositus.] Et confirmatus. nam ante nō potest administrare, nisi sit valde remotus, vt extr. de elec. quod sicut. & c. nihil.

4 Et si oīa ei⁹ sint, hoc tn specialius sup. 1. q. 3. Saluator. ver. quisq;. cap. res quæ 16. q. 1. in c nonib. ver. si quis. & hoc verum sm Ray. & Vinc. Arch.

a ¶ Si scirent.] Simile 7.q.1.omnis qui arg. bonum pro illis qui suis renunciauerunt, quia semper præsumitur illos iustam causam & litem fouere, & est bonum. simil. ext.de no.oper.nunc.c.1.

g ¶ Concederet.] Ergo Imperium est apud ecclesiam Romanam,ut 96.dist.in illa palea.Constantinus.
h ¶ Synodo.] Nam ante eum non fuerunt generales synodi congregatæ,vt 15.d.c.1.
i ¶ Basilicas.] De consec.d.1.nemo.

Quoniam Velina.] Not. plurium ecclesiarum visitationem vni cōmitti. Et est arg. quod rōne propinquitatis aliquid statuitur contra ius.sic extra de postu.ad hoc. & sic rōne remotionis. 63.d. cū longe.
c ¶ Cōstitutæ.] 7.q.1.constitutum.& 1.61.d.obitum.
d ¶ Melchiades. Falsus est titulus: quia Melchiades fuit proximus ante Siluestrū, & eius tpe est Cōstantinus cōuersus.96.d. in illa palea. Constantinus.

Futurā.] CASVS. Dicebant quidā quod ecclesia nō debeat recipere pdia: & hoc probāt exemplo Apostolorū,qui in Iudæa prædia nō recipiebant, sed pretia prædiorū,ut pauperes sustētarent, quibus Melchiades Papa respondet dicēs,quod ideo Apostoli in Iudæa pdia nōn recipiebant, qa præuidebant ecclesiam ad [illegible] transituram quod cum factum esset, principes Romanorum facti sunt Christiani: de quibus Constantinus fuit vnus, qui legem dedit, vt quicūq; vellet fieri Christianus,& ecclesiam fabricaret, & prędia ecclesiæ donaret, & ipsemet multa donauit: & ecclesiam B. Petri instituit & sedē Imperialē ei reliquit: & ab illo tpe cœpit ecclesia possessiones habere: & Christiani cęperunt ecclesias ædificare, & seipsos cōsecrare.
e ¶ Romani. Ergo Imperator est dominus totius mundi, 7.q.1. in apibus.
f ¶ Primę. Vt ergo quod ecclesia beati Petri sit prior ecclesia beati Ioānis Apostoli Lateran. 2 10.q.1. sāctorū, sed expone primæ beati Petri.i. Apostolicæ:vel primę, idest,Apostolicæ.

¶ Ad hoc facit expresse 3.q.6.dudum. vbi I. approbat istā sententiam. Alij contra quia ecclesia Lateran. est patriarchalis,sed ecclesia B. Petri. nō, nec etiā epalis, sed ē de spatu Porruensi, & iō exponūt ut sequitur, & hoc tenet H.

nonne & ipse omnia bona sua,aut parentib.reliquit,aut vēdita pauperibus erogauit? Is tamen, cum merito perfectionis suæ fieret ecclesiæ Arelatensis episcopus; quæ illa tunc habebat ecclesia,non solum possedit, sed etiam acceptis fidelium numerosis hæreditatibus ampliauit. Isti ergo tam sancti,tam perfecti Pontifices, factis euidēter clamant posse,& debere fieri quod fecerūt. Qui vtique homines tam sæcularium, quam diuinarum rerum sine ambiguitate doctissimi, si scirent [a] res ecclesiæ debere contemni; nunquam eas debuerant,qui omnia sua reliquerant, retinere. †

Videt. — Addita ex oti. hæc clausula. — † al. suscipere.

Item Gregorius Fœlici episcopo de Acropoli, lib. 2. epistola 29.

¶ Diaconi,vel quælibet religiosæ personę regularem vitam ducere cogantur. C. XIIII.

Quoniam Velina,[b] Buxentina,& Blandana ecclesię, quę tibi in vicino sunt constitutę, [c] sacerdotis noscuntur vacare regimine; propterea fraternitati tuę earum solenniter operā visitationis iniunximus: illud prę omnibus commonentes,ut ibi præfatarum ecclesiarum, siue diœceseos earum, vel diaconi, vel religiosæ personæ inuentæ fuerint; districte,canoniceque viuant.

Ansl.l.7.c.75.

Item Melchiades [d] Papa.

¶ Quare in primitiua ecclesia prædia vendebantur. C. XV.

Futuram ecclesiam in gentibus Apostoli præuidebāt, idcirco prædia in Iudæa minime sunt adepti,sed pretia tantummodo ad fouendos egentes. At vero, cum inter turbines, & aduersa mundi succresceret ecclesia; eousque peruenit, ut nō solum Gentes, sed etiā Romani [e] principes, qui pene totius orbis monarchiā tenebāt, ad fidē Christi,& baptismi sacramēta cōcurrerent. Et quib. vir religiosissimus Constantinus primus,fidem veritatis patenter adeptus, licētiam dedit per vniuersum orbem, sub suo degentes imperio, non solum fieri Christianos, sed etiam fabricare ecclesias,& prædia tribuere posse cōstituit. Denique idem præfatus princeps donaria immēsa contulit,& fabricam templi primæ [f] sedis beati Petri principis Apostolorum instituit: adeo, vt sedē Imperialem,quam Romani principes possederāt,relinqueret, & B. Petro successoribusque. † suis profuturam concederet. [g] Idem vero præsidēs in sancta synodo, [h] quæ apud Nicęam congregata est, cum querelam quorundam conspiceret coram se delatā,ait; Vos a nemine dijudicari potestis: qa solius Dei iudicio reseruamini. Dij etenim vocati estis: & idcirco non potestis ab hoībus iudicari. Ab illo etenim tempore, & deinceps, viri religiosissimi non solum possessiones,& prędia,quę possederant,sed etiam semetipsos Domino consecrarunt, ędificātes basilicas [i]

Poly.l.1. tit.19. Burc.l.3. c.2. & 5. Iuo p.3.c.4.& 7. Pann.l.2.c.3.

† al. suisque præsulibus.

VIdentes a.] CASVS. Hoc c. diuiditur in quatuor partes. In prima parte ostenditur ratio, quare ecclesia habet possessiones, scilicet quia plus vtilitatis confertur ecclesiæ de possessionibus quàm de pretio: cum ex his plura possint fidelibus ministrari. In secunda parte dicitur, quod res ecclesiæ debent esse in potestate episcoporum, ex quibus debent communiter uiuentibus necessaria ministrare. In tertia parte dicitur, quo nomine censeantur res ecclesiæ, scilicet hoc nomine, oblationes. In quarta parte continetur pœna vsurpantis res ecclesiæ. Secunda pars incipit, ibi, [Ipsæ uero.] Tertia ibi [Ipsæ. n.] Quarta ibi. [ideo.]

in suis fundis honorem sanctorum martyrum per ciuitates, ac monasteria innumera: in quibus cœtus Domino seruientium conueniret.

¶*Cæteri etiam collectores Melchiadem citant: quod constare non posse rectè animaduertit auctor glossæ. Fit enim in hoc capite mentio Nicænæ synodi: quo tempore (vt ex ipsa synodo Eusebio, & cæteris historicis apparet) iam Melchiades obierat. Habetur autem integrum in scripto de primitiua ecclesia, & munificentia Constantini quod in collectione Isidori, Lutetiæ bis impressa, sequitur statim post decreta Melchiadis, quemadmodum sup. dist. 88. ad c. decreuit. ad notatum est.*

Item Vrbanus Papa epistola vnica c. 1.

¶Quare prædia fidelium hodie ab ecclesia non alienentur. C. XVI.

Ansel. l. 7. c. 6. Burc. l. 3. c. 3. Iuo p. 3. c. 5.

VIdentes autem summi sacerdotes, & alij, atque leuitæ, & reliqui fideles, plus vtilitatis posse cõferre, si hęreditates, & agros quos, vendebant, ecclesijs, quibus pręsidebãt, episcopi traderẽt; eo quod ex sumptibus eorum tam præsentibus, quàm futuris temporibus plura, & elegantiora ministrare possent fidelibus communẽ vitam† ducẽtibus, quàm ex pretio ipsorum: ceperunt prędia, & agros, quos uendere solebant, matricibus [a] ecclesijs tradere, & ex sumptibus eorum viuere. ¶ Ipsæ vero res in ditione singularum parochiarũ episcoporũ (qui locum tenẽt Apostolorum[b]) erant, & sunt vsque adhuc & futuris semper debent esse temporibus. Et quibus episcopi, & fideles dispensatores eorum, omnibus communem vitam degere volentibus, ministrare cuncta necessaria debent, prout melius potuerunt, vt nemo in eis egẽs inueniatur. ¶ Ipsæ enim res fidelium oblationes appellãtur, quia Domino offerũtur. *& infra c. 3.* ¶ Memoratis ergo augmentationibus, ac cultibus in tantũ ecclesiæ, quibus episcopi præsident, Domino adminiculante creuerunt, & tãtis maxima pars earum abundat rebus, vt nullus sit in eis communem gerens† vitam, indigẽs: sed oia necessaria ab episcopo, [c] suisq; ministris percipit. ¶ Ideo si aliquis extiterit modernis; aut futuris temporibus, qui hęc auellere nitatur, iam dicta damnatione feriatur.

† al. fidem.

† al. aigens] al. degens.

Et Beda ad c. 13. Io. & ibi glossa ordin.

Item Augustinus tractatu 62. in Ioannem.

¶De eodem. C. XVII.

Ansel. l. 5. c. 32. Poly. l. 3. tit. 24.

HAbebat Dominns loculos: & à fidelibus oblata cõseruans, & suorum necessitatibus, & alijs indigẽtibus [d] tribuebat. Tunc primum ecclesiasticæ pecuniæ forma est instituta: vbi intelligeremus, quod præcepit, nos cogitandũ [e] esse de crastino, nõ ad hoc fuisse pręceptum vt nihil pecuniæ seruetur à sanctis; sed ne Deo pro ista seruiatur, & propter inopiæ timorem iustitia deseratur.

Matth. 6.

a ¶ Matricibus.] uidetur ergo quod tantũ matrices ecclesiæ olim habuerunt prædia, & possessiones, unde uidetur quod illa solennitas, quæ in alienatione rerum ecclesiæ seruari præcipit. 10. q. 2. casellas aliàs hoc ius tãtum de maioribus ecclesijs intelligatur: cũ enim olim ecclesiæ erant tenues, maior erat inquisitio adhibẽda in alienatione, sed cũ hodię augmẽtatæ sunt possessiones ecclesię: sufficit cõsensus capituli ecclesię ad alienationem faciendam ut infra ea. q. 2. fine.

Ecclesiasticæ res facilius possunt alienari hodie quàm olim.

b ¶ Apostolorum.] Episcopi tenẽt locũ Apostolorũ, ut hic, scilicet quo ad dignitatem, monachi quo ad renunciationem propriorum, & communẽ uitam 16. q. 1. ex auctoritate. omnes sacerdotes quo ad sacramẽtorum dispensationẽ. 11. q. 3. absit 21. d. in nouo. 68. d. quorum uices. c ¶ Ab epo.] extra de præb. c. episcopus. ADDITIO. Et sic habes hic quod episcopus per se uel per alium tenetur prouidere cuilibet clerico indigenti 70. d. sanctorũ. H.

Apostolorũ locum tenẽt viri ecclesiastici diuersimode.

HAbebat.] CASVS. Probatur in hoc c. exẽplo Domini, quod ecclesia potest habere possessiones: quia Dominus loculos habuit & quod dixit, non esse cogitandum de crastino, non ita intelligendũ est, ut nihil habeamus, sed ne Deo propter mũdana seruiatur sequens §. patet. d ¶ Indigentibus.] argum. de eleemosynis fieri eleemosyna. 16. q. 1. decimę tributa. e ¶ Cogitãdũ.] supra

1.q.7.conuenientibus.contra.ubi dicitur, de futuris inquiramus: & futuris casibus debemus occurrere 23.dist. in nomine. Solutio cautela non prohibetur, sed solicitudo nimia, per quam cultus diuinus minuatur. 47.dist.c. omnes huius & cap. sicut hi.

Solicitudo nimia est prohibita.

f ¶ Cadere.] idest, non assumere.

g ¶ Sanctitatem.] id est, minus periculum est esse manifestum quam occultum. & sic non est contra 32.q.4. nemo ubi dicitur quod tolerabilior est culpa, si lateat.

ECONTRA. CASVS. Amodo vult Gratianus, quòd

HIS OMNIBVS. Hæc est secūda pars quęst. in qua probat, quod possunt habere propriū tam clerici, quam episcopi, & ecclesiæ. & hoc probat per 11. auctor. Io. de Fan.

2 His omnibus auctoritatibus claret, quòd clericis nullo modo licet habere quid proprium: quod si habuerint, non clerici erunt; non tamen clericatus eis tollendus est.

Vnde Augustinus in sermone 2. de communi vita clericorum.

al. 52. ad fratres in heremo.

¶Clericatus non tollitur eis, qui volunt habere aliquid proprium. C. XVIII.

CErte ego sum, qui statueram, sicut nostris, nullum ordinare clericum, nisi qui mecū vellet manere: aut si vellet recedere [a] à proposito, rectè illi tollerem [b] clericatum: quia desereret sanctæ societatis promissum, cęptumque consortium. Ecce [c] in conspectu Dei, & vestro muto consilium. Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus, & ecclesia; sua maneant vbi volunt, & vbi possunt: non eis aufero clericatum: nolo habere hypocritas. Malū [d] enim esse quis nesciat? malum [e] est cadere [f] à proposito: sed peius est simulare propositum. *& post pauca.* ¶Si non† seruat sanctitatem [g] foris; dimidius cecidit: si vero intus habuerit simulationē, totus cecidit. Nolo vt habeat necessitatem simulandi. Scio quomodo homines ament clericatum. Nemini eum tollo nolenti me cum communiter viuere.

Aug. l. 7. c. 8.

† Si seruat.]orig.

CErte.] CASVS. Aug. fecerat constitutionem quandā scilicet, quod nullū ordinaret clericum nisi communiter viueret, & proprijs renunciaret & si inueniretur trāsgressor, deponeretur. Postea clerici renunciabant & fiebant transgressores. quare Aug. conuocatis omnibus clericis suis mutauit constitutionē quàm fecerat, volēs potius habere claudos, i. propria habentes, quàm hypocritas, id est transgressores: quia si habet propria, dimidius cadit, id est, imperfectus est: sed si renunciat proprijs, & habet postea propria, totus cadit: quia perfectionem non seruat exterius nec interius in anima.

Econtra sunt aliæ auctoritates, quibus conceditur propria habere, non solum alijs, sed etiam episcopis.

Vnde in concilio Agathensi, c. 48. legitur.

¶De rebus proprijs, vel acquisitis episcopi hæredibus suis derelinquant. C. XIX.

EPiscopi de rebus proprijs, vel acquisitis, [h] vel quidquid de proprio habēt, [i] hęredibus suis, si voluerint, derelinquant. Quidquid vero de prouisione [k] suæ ecclesiæ fuerit, siue de agris, siue de fructibus† [l], siue de oblationibus; omnia† in iure ecclesię reseruare cēsuimus.

† al. fugibus

† al. omnia iure.

a ¶ Recedere.] idest nō assumere propositū. i. renūciādi vt ibi: Cadent à latere tuo.

Non habet proprietas. non n. incadit q non suscipit secūdum Hug.

b ¶ Tollerem.] idest non admitterem.

c ¶ Ecce.] arg. aliquē uenire contra factū suum. 17.q.2. Gūsaldus. 25.q.9. quod q 22.q.4. i malis. & c. iurauit 55.dist. pœnitētes ff. de ijs q sunt ut indig. tutorem. Contra 32.q.5. hortendus. Argu. contra, 7.q.1. quam periculosum 8.q.2. dilectissimi. 17.q.4. sunt qui opes, C. de transa. ex causa. C. de cap. & post. li. re. nec nos. C. de remissio. & pig. debitum. ff. de acqui. hære. qui superstitis. ff. de adopt. post mortem. contra. ff. de seruit. rustic. præ. per fundum. Ioan. Solu. quilibet potest uenire contra factum suum ubi est expressum in iure. aliàs non. 55. dist. pœnitentes B.

Facto proprio potest quis contrauenire.

d ¶ Malum.] id est, occasio mali: quia rei familiaris cura sine peccato vix potest exerceri. 25.d. qualis. Vel intellige, quia peius enim est per hypocrisim peccare, quā manifeste, vt ext. de hære. cum ex iniuncto. ff. de ritu. nup. palā, & plus est ueneno occidere quàm gladio. C. de male. l. unica. & plus est persuadere quam compellere. ff. de ser. corrup. l. 1. §. vlt. & sic non obstat 32.q. 4. nemo.

Hypocrita plus peccat quàm manifeste derelinquens.

e ¶ Malum.] hoc scilicet.

quòd clerici possint habere propria. quod uerum est ijs qui renunciauerant proprijs: in quo casu loquitur usque ad §. De rebus.

EPiscopi.] CASVS. Statuitur in hoc c. q si episcopi habent aliquid de rebus proprijs, possunt relinquere cui uelent. Sed quidquid de rebus ecclesię habuerunt, totum ecclesiæ reseruentur.

h ¶ Acquisitis.] de proprio. Vel dic acquisitis non occasione ecclesiæ vt extra de testā. quia nos.

i ¶ Habent.] de hoc dicemus infra ea.q.4. cap. 1.

k ¶ De prouisione.] Clerici de rebus mobilibus nihil in ultima uoluntate possunt dare nisi talis sit ecclesiæ consuetudo, ut extra de testa. ad hæc. & c. relatū §. licet.

Clerici nihil possunt dare in ultima voluntate.

l ¶ De fructibus.] nondum perceptis, arg. ff. quemadmodum vsusfruc. amit. si usus fructuarius, in fine. immo etiam de perceptis non possunt condere testamentum, extra de testa. quia nos admonet.

Manife-

MAnifesta.] CASVS. Dicitur, ꝙ manifestum debet esse ijs, qui circa episcopos morantur, quæ sunt res ecclesiæ, & quæ sunt res propriæ episcoporum, ne si transitus inopinatus emergat, propter confusionem, res episcopi pro rebus ecclesiæ, vel conuerso detrimentum patiantur.

SInt manifestæ.] CASVS. Dicitur ꝙ res propriæ episcopi, & res ecclesiæ debent esse separatæ, vt episcopus in obitu suo sine interdictione, uel contradictione quibus uoluerit propria relinquere, possit: iustum enim est, vt nec ecclesia, nec propinqui episcopi detrimentum patiant, & in causas incidant, uel lites. Sequens c. planum est, & inducitur a contrario sensu, quasi non sufficiant ei sua propria.

In cap. Martini Bracha. ex can. 4. conc. Antiocheni mutatis uerbis, sed salua sententia.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 15.

¶De eodem. C. XX.

MAnifesta [a] autem debent esse, quæ ad ecclesiam pertinent, his qui circa [b] ipsos sunt, presbyteris, & diaconis; vt si episcopo contigerit inopinatus transitus, res ecclesiæ nullo modo possint minui, & perire; neque res propriæ episcopi importunitatem patiantur ꝓ reb. ecclesiæ: vt nec ecclesia incurrat damnum, nec episcopus in suis rebus pro rebus ecclesiæ proscribatur.

Idem statutum est in canonibus Apostolorum, c. 40. vbi legitur.

¶De eodem. C. XXI.

Ans. l. 6. c. 167.

SInt manifestæ [c] res propriæ episcopi (si tamen habet proprias) & manifestę Dominicæ: [d] vt potestatem habeat de proprijs moriēs episcopus, sicut voluerit, & quibus voluerit derelinquere: nec sub occasione ecclesiasticarum rerum ea, quæ episcopi esse probantur, [e] intercidant. Fortassis enim vxorem habet, aut filios, [f] aut propinquos, aut seruos. [g] Et iustum est hoc apud Deum & homines; vt nec ecclesia detrimentum patiatur ignoratione rerum pontificis; nec episcopus, vel eius propinqui sub obtentu ecclesiæ proscribantur, & in causas incidant, [h] qui ad eum pertinent, morsque eius α iniurijs malæ famæ subijciatur.

α¶ Morsque eius. *Antea legebatur,* mortisque eius iniurijs infamentur. *Restitutus est locus ex prisca versione, cui totum reliquum caput conuenit. Græcè est* καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον δυσφημίαις περιβάλλεσθαι, *idest,* & eius mors maledictis vndiq; appetatur.

† al. δυσφημία.

Item in eisdem canonibus, c. 41.

¶Ex rebus ecclesiæ episcopus si indiget, sibi, & suis necessaria sumat. C. XXII.

EX his autem, quibus episcopus indiget (si tamē indiget [i]) ad suas necessitates, & peregrinorum fratrum vsus & ipse percipiat, vt nihil ei possit β omnino deesse. Lex enim Dei pręcipit, vt qui altario deseruiunt, pascantur de ipso.

1. Cor. 9.

β¶ Ei possit. *Legitur etiam,* eis possit. *Nam & in græcis codicibus partim est* αὐτοῦ *partim* αὐτοῖς.

& in Parisiensi conc. l. 1. c. 15.

Item ex concilio Antiocheno, c. 25.

Clericorum bona an præsumantur esse de bonis ecclesiæ.

c ¶ Sint manifestæ.] Idest, distinctæ.

d ¶ Dominicæ.] idest ecclesiæ.

e ¶ Probantur.] Ex hoc c. & in auth. de eccl. titu. §. interdicimus, coll. 9. ff. de dona. inter uir. & uxo. Quintus Mutius. C. e. tit. etiā uidetur, ꝙ semper res acquisitę præsumūtur esse de bonis ecclesiæ, nisi ꝓbetur contrarium. Arg. contra. C. arbit. tut. si defunctus ibi. n. dr, quod tutor qui nihil ante habebat, postea per industriā [illegible] multa potuit fuisse lucratus, unde pupillus cogitur ꝓbare illas suas esse. Tu dicas, ꝙ [illegible] eps, uel alius prælatus pmistim utitur reb. suis & ecclesiæ, cum non sit facta distinctio, cogētur hæredes epi probare illas res nō esse ecclesiæ: sicut uxor cogitur ꝓbare res aliquas non esse mariti, quia promiscue utit reb. mariti ut suis. Vel aliter distinguas. Si certū est, ꝙ eps ante episcopatum habuit propriūs tunc incumbit ecclesiæ onus probandi res acquisitas esse [illegible] tum de rebus ecclesię, arg. Inf. q. 4. ca. 1. & 2. Vel dic, quod si post. mortē episcopi ecclesia inuenitur in possessione rerū, tūc heredibus incumbit probatio. Sed si hæredes sunt in possessione, tunc ecclesia probabit, ut inf. e. q. 5. c. 1. in fine.

f ¶ Aut filios.] ī. 28. dist. de Syracusanæ. contra. Sed hoc permittebatur tempore Apostolorum. quorum, 1 canon iste est.

1 Ar. contra su. e. q. c. 2. & seq. Dic ꝙ licet illo tpe primitiuo ñ liceret clericis hre propria: tñ Apostoli instinctu spiritus sancti preuiderunt ecclesiam & clericos possessiones habituros. su. e. futuram. & sic potuit esse iste canon. Apostolorū. Arch.

a ¶ Manifesta.] Facit ergo inuentarium, ut 28. d. de Syracusanæ.

b ¶ His qui circa.] Idest, uicedominis, ut 89. dist. uolumus. & cap. t. sequenti. qui erit testis administrationis suæ, alij erunt testes uitæ suæ, supra 2. quæst. 7. cum pastoris.

g ¶ Aut seruos.] Quos potest facere & liberos.

h ¶ In causa incidant.] Idest, litigare cogantur.

i EX his.] ¶ Indiget.] Quia de reb. eccl. non debet quis pacisci, si habet propria, ut 1. q. 2. clericos. & c. pastor.

Episcopus.] CASVS. In concilio Antiocheno super quatuor querimonia facta fuit de episcopis. Primo quod res ecclesiæ vertebant in suos usus. Secundo, quod res ecclesiæ sine conscientia clericorum pertractabant. Tertio, quod domesticis & cõsanguineis & propinquis de rebus ecclesiæ potestatem dabant, vt per huiusmodi personas res ecclesiæ læderent. Quarto, quod quidam ex eis pauperib. alimoniã subtrahebant. vnde sermo prædicationis, & hi qui res ecclesiæ dispensabant, infamabantur: quare statutum fuit in concilio Antiocheno, ut epi habeãt rerum ecclesiasticarum potestatẽ ad sui & fratrũ suorũ victum & vestitum, si indigent si vero super prædictis quatuor accusati & conuicti fuerint, pœnas sustineant.

a ¶ Episcopus.] Hoc c. habes 10. q. 2. epi.
b ¶ Vsib.] Hic ostenditur qua necessitate clerici debẽt esse cõtenti s. ut habeant uictum & vestitum; & ita refertur hic necessitas ad naturę necessitatem & est arg. cõtra illos, qui dicunt se pp necessitatẽ habere plures ecclesias
c ¶ Fructus.] Ergo res mobiles non potest dare sine conscientia. i. cleri. Sui extra de do. c. 2.
d ¶ Cõscientia.] Inf. ca. q. 1. fine. & c. alle notiones.
e ¶ Propinquis.] Inf. 89. d. decenter.

Hoc nõ uerũ. ext. de don. cæterũ. ubi de hoc. & inf. e. c. ul. 16. q. 1. possessiones. in gl. i si. Arch.

Præcipimus.] CASVS. Quæsitum fuit an epi debẽt habere potestatem de reb. ecclesiæ. Et rñdetur quod sic ad dispẽsandum eas per presbyteros & diaconos cum timore & solicitudine. Et hoc pbatur argumento a maiori, quia animæ hominum multo pretiosiores rebus sunt illis commissis.

f ¶ Pretiosiores.] Sic inf. 16 q. 7. c. 1.
g ¶ Multo magis.] Simile est qđ ostendit ius, ex quo mulier credit se viro de corpore, dignum est, ut credat de dote restituenda, unde non tenet uir dare fideiussorẽ de dote restituenda, nisi uir laberet in facultatib. ex. de donatio. inter uj. & uxor. per uestras. C. ne fideiuss. do. den. l. 1.
h ¶ Presbyteros. Sup. 89. d. c. uolumus.

Vir pro dote non tenetur fideiussorem dare.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gratia. ex c. epi & ex c. manifesta. & ex c. sint manifestę. & ex c. epis. quod epi super his licet habere propria: sed an hoc etiam clericis, quæritur quæstionem, nam episcopus habeat propria quæro dicit. sup. in c. nolo quod clericus habere propria non erit. clarius cuilibet quæstioni respondet Gratian. pro suo arbitrio, dicens quosdam episcopos in oriente habere uxores, & filios. & quosdam clericos in occidente in minoribus ordinibus habere uxores, & filios, quibus licet habere propria alijs uero clericis, qui ab infantia clerici facti sunt, non licet habere propria nisi retinẽdo sua, a sumptibus ecclesiæ abstineant. & ad hoc inducit sequens capitulum.

i ¶ Cum ergo in concilio.] Concludit quod clerici possunt habere propria.

¶ Res ecclesiasticas episcopus dispenset.

C. XXIII.

Ans. l. 6. c. 163.

EPiscopus [a] ecclesiasticarum rerum habeat potestatẽ ad dispensandum erga omnes, qui indigent, cũ summa reuerentia, & timore Dei. Participet autem & ipse quibus indiget (si tamen indiget) tam in suis, quam in fratrum, qui ab eo suscipiuntur, necessarijs vsibus [b] profuturis: ita vt in nullo qualibet occasione fraudentur, iuxta sanctum Apostolum sic dicentem; [Habentes victum, & tegumentum, his contenti sumus.] Quòd si contentus istis minime fuerit, conuertat autem res ecclesiæ in suos vsus domesticos, & eius cõmoda, vel agrorum fructus, [c] non cum presbyterorum conscientia, [d] diaconorumque pertractet, sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis [e] aut fratribus, filijsque committat, vt per huiusmodi personas occultè res [α] lædantur ecclesiæ; synodo prouinciæ pœnas iste persoluat. Si autem & aliter accusetur episcopus, aut presbyteri, qui cum ipso sunt, quòd ea, quæ pertinent ad ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet ecclesiastica facultate sibimet vsurpent; ita vt ex hoc affligantur quidem pauperes; criminationi vero & blasphemijs tam sermo prædicationis, quam ij, qui dispensant, taliter exponantur; & hos oportet corrigi, sancta synodo id quod condecet, approbante.

1. Tim. 6.

¶ Occultè res.] *In versione Dionysii legitur*, vt per huiusmodi personas occultè cęteri† lędantur fratres, ecclesię, *& concordat cum alia antiqua versione, quæ & ipsa est in tomis conciliorum*, vt per eorum secretam diligentiam ecclesiastici lędi videantur. *Gracè in codicibus, qui lecti sunt, habetur, ὡς δι᾽ αὐτῶν τοιούτων λανθάνειν βλάπτεσθαι τοὺς λόγους τῆς ἐκκλησίας, idest*, vt ex his rationes ecclesię latenter lędantur.

† al. cæteri lædantur ecclesiæ.

Item in canonibus Apostolorum, c. 41.

¶ Res ecclesię sint in episcopi potestate. C. XXIIII.

Ans. l. 6. c. 164.

PRęcipimus, vt in potestate sua episcopus ecclesię res habeat. Si enim animę hominum pretiosiores † [f] illi sunt creditę, † multomagis [g] oportet eum curam pecuniarum gerere ita vt potestate eius, indigentibus omnia dispensentur per presbyteros, [h] & diaconos, & cum Dei timore, & omni solicitudine † ministrentur. Ex his autem, quibus indiget, &c. *ut supra*.

† pretiosa, orig. † πιστευτέον. i. credendæ.

† εὐλαβείας. i. integritate.

sup. ea. c. ex his autem.

Cũ ergo in concilio [i] *Agathensi, & Martini, & canonibus Apostolorum dicatur, [Sint manifesta res propria episcopi,] cũ in eisdẽ canonib. & in concilio Antiocheno*

a ¶ Quo-

a ¶ Quomodo ergo.] Modo quærit de contrarietate illorum capitu. sup. cap. nolo. & sup. ca. expedit.
b ¶ Sed notandum est.] Male soluitur. 1 Sed dic. vt dixi sup. ca. in princip. quæstionis.
ILli autem.] CASVS. Quidam clerici proprijs renunciare nolebant. quæsitum est à Prospero an sine peccato possint hoc facere? Et respondet quod sic. si præbendam dispensatori relinquant: qui quodammodo sua relinquūt quando contenti rebus proprijs nihil de rebus ecclesiæ accipiunt.

1 Quod nulla nititur ratione, nulla fulcitur veritate, Lau. Hu.

¶ al. rebus.

præcipiatur, vt episcopus participet res † ecclesiæ si tamē indigeat; nonne patenter ostēditur, quod episcopus habeat libere propria? Dicendo enim: [si indiget rebus ecclesiæ] notat eū habere propria; quæ fortasse suis necessitatibus non sufficiunt. Quomodo ergo [a], clericus, si proprium habere voluerit, clericus non erit? & eps habens propria nō solum non desinit esse episcopus, verumetiā cunctas ecclesiasticas facultates in sua iubetur habere potestate; ¶ Sed notādum est [b], episcopos orientales vxores habere & filios quosdam autem ex nostris partibus, cum in laicatu siue in minoribus ordinibus constituti habeant uxores & filios, siue morte vxoris interueniente, siue continentia pari voto seruata, ad sacros ordines accedere. His omnibus conceditur habere propria ad suos, & suorum vsus. Qui autem ab infantia sacræ militiæ traditi sunt, nullo modo eis permittitur habere ꝓpria: quia nulla est eis excusatio proprietatis: nisi fortasse retinendo sua, à sumptibus ecclesiæ abstineant. Quod fieri posse Prosper de vita contemplatiua, l. 2. c. 12. testatur dicens.

¶ De ijs qui tam infirmi sunt, vt suis rebus renunciare non possint. C. XXV.

ILli autē, qui tam infirmi [c] sunt, vt possessionib. suis renunciare non possint; si ea, quæ accepturi erant dispēsatori [d] relinquant nihil habētibus [e] conferēda, sine peccato [f] possident sua: quia & ipsi quodammodo sua relinquunt; quando proprijs cōtenti rebus, nihil eorum, quę labori, vel ordini suo deberi arbitrantur, accipiunt.

De rebus vero ecclesiæ, quæritur, an liceat eas per prabendas diuidi, vt annuos redditus quisque sibi specialiter vendicet. Hoc non posse fieri, argumento, & auctoritate probatur: clerici successores eorum sunt, de quibus dicitur: [Multitudinis autem credentium erat cor vnū, & anima vna] Necesse est ergo, vt eorum sequantur vitā, quorum in ecclesia gradum administrant. Non ergo aliquid proprium sibi vendicabunt, sed erunt eis omnia communia.

Act. 4.

Item Vrbanus Papa ait in epistola vnica. c. 2.

Ans. l. 5. c. 35. Poly. l. 9. tit. 15.

¶ Res ecclesię quasi communes episcopus dispenset. C. XXVI.

RES ecclesiæ non quasi proprię [g], sed vt communes & Domino oblatæ, cum summo timore nō in alios quam in præfatos vsus sunt fideliter dispensandæ.

Item ex synodo habita Romæ ab Eugenio Papa II. cap. 16.

¶ Non liceat episcopo res ecclesiarum in proprios vsus conuertere. Cap. XXVII.

NVlli episcoporum liceat res mobiles, aut immobiles de subiectis plebibus, alijsque pijs locis in pro

c ¶ Infirmi.] Scilicet animo.
d ¶ Dispensatori.] scilicet suo: vel dispensatori, id est, episcopo.
e ¶ Nihil habētib.] id est. pauperibus. 16. q. 1. c. fin.
f ¶ Sine peccato.] hic patet quod si clerico sufficiant ꝓpria nō hēbit ecclesiastica, vt 16. q. 1. quoniā quidquid. 1. q. 2. clericos & c. pastor. & If. c. si priuatū. 10. q. 3. cauēdū. Sed cōtra nemo suis stipēdijs cogit militare extra de simo. cū sit Romana. & q altario deseruit, &c. vt su. c. ex his. Solu. hoc ca. de consilio loquitur vel de clericis vagabundis vel loquitur de oblationib. quę illis non sunt communicandæ, vel possunt habere dona ecclesiastica, non vt ibi reseruent, sed vt distribuāt pauperibus. 16. quæst. 1. ca. fin.
DE REBVS. CASVS. Hic Gra. mouet quādā quęstionē incidentē, an possessiones ecclesiæ possint diuidi per prębēdas. Et primo probat, quod nō exemplo apostolorum, & duobus c. seq. Sequens cap. patet.
g RES ecclesiæ.] ¶ Proprię.] Si ergo de reb. ecclesię emisti equū vel aliquid, illud nō est tuū sed dicas, quod illud solum clericorum est quod probabili ratione consumunt, 2 vt su. c. expedit. & If. c. si priuatum & If. c. q. 2. sine exceptione. Quidquid enim habes supra illud quod sufficit tibi, illud violēter detines, vt supra dist. 47. sicut.
NVlli.] CASVS. Præcepit Eugenius in synodo habita Romæ, vt nullus episcopus res mobiles vel immobiles de ecclesijs

Clerici quæ bona hēant.

2 Ad hoc facit quod le. & no. 44. di. in prin ver. si sacerdos & 47. dist. c. sicut hi. ver. proprium. & sup. c. episcopi ver. quidquid. vbi de hoc. Arch.

ecclesijs sibi subiectis in proprios vsus assumat, ne maiores ecclesiæ locupletentur, & minores pauperes fiant. & qui contra hoc fecerit, canonica sententia feriatur.

a ¶ Enormiter.] Arg. q episcopus de iure vnius ecclesiæ potest detrahere, & alij conferre: dummodo alij ecclesiæ grauia damna nō infligat. vt infra e. q. 2. bonę. Quid iuris sit, dicemus ibi & 16. quæst. 1. §. quod autem.

d ¶ SI priuatum.] Potest intelligi si, id est; quamuis priuatum separatim aliquid ecclesiasticum possidemus; non tamē illud est nostrum [quorū procurationem, id est, quia tantum illius procuratio nobis est cōmissa. Vel dic priuatum, id est, proprium.

prio vsu habere: ne maiores enormiter [a] locupletētur, & minores tali facto pauperes inueniantur. Contra agens canonica auctoritate coarctatus existat.

Si ergo res ecclesiæ, non quasi propria, sed quasi cōmunes habendæ sunt; cum de communi nullus dicat; hoc meum est; [b] nec de rebus ecclesiæ, hæc est mea, potest aliquis dicere: ne videatur non imitari charitatem illorum, in qua nulli aliquid erat proprium; sed essent illis omnia communia. His ita respondetur. Sicut perfectione charitatis manente, secundum discretionem ecclesiarum, distributio fit: ecclesiasticarum facultatum, dum alijs possessiones huius ecclesiæ ad dispensandum committuntur, ex quibus, licet res ecclesiæ omnibus debeant esse communes, primum tamen sibi, & suæ ecclesiæ deseruientibus necessaria subministret †, reliqua, quæ supersunt, fidelium vsibus ministraturus, ita & præbendæ ecclesiarum eadem charitate manente, piè & religiosè possunt distribui: nec tunc rebus ecclesiæ vt proprijs, sed vt communibus vtilitatibus deseruituris; vt ex his, quæ sibi assignata sunt, primum sibi necessaria percipiat: si qua vero suis necessitatibus supersunt, in communes vsus ecclesiæ expendat [c].

Vnde Augustinus ad Bonifacium comitem, epistola 50.

Act. 4.

† al. episcopis subministret.

¶ De eodem. C. XXVIII.

SI priuatum † [d] possidemus, quod nobis sufficiat: non illa nostra sunt [e], sed pauperum: quorum procurationem [f] quodammodo gerimus, non proprietatem nobis vsurpatione damnabili vendicamus.

† al. priuatim, quæ nobis sufficiant possidemus.] orig. & inf. 23. q. 7. quod autem.] §. si autem priuatum.

Ostensum est, quomodo liceat clericis habere proprium, & quomodo non. Item quomodo res ecclesiæ per præbendas diuidi possint.

QVAESTIO II.

NVnc quæri-

SI ERGO. CASVS. Cōcludit Grat. ex supradictis duob. cap. dicens: si res ecclesiæ sint habendæ tanquam communes, & non tanquā propriæ, cū de communi nullus dicat, hoc est meum: ergo de rebus ecclesię nō potest quis dicere, hæc est mea: quia si diceret, non videretur imitari Apostolos, quib. nihil proprij erat, sed omnia communiter possidebant. Postea huic conclusioni respōdet, dicens, quod sicut possessiones diuisę sunt g vniuersum orbem, & aliæ sūt assignatæ vni ecclesiæ, & aliæ alij: ex qbus licet res ecclesię debeant esse cōmunes omnibus, dispensator tamen ecclesię sibi & suis primo necessaria ministrabit, & reliqua q̄ supersunt, fidelibus ministrentur: ita & præbendæ & prædia ecclesiarum inter canonicos diuidi possunt, vt ex his non tanquam proprijs, sed cōmunibus primo sibi necessaria g cipiāt, & residua in communes vsus ecclesiæ expendant.

b ¶ Hoc meū est.] falsum dicit: nā res quæ communis est aliquibus, omnium illorum est, 1 vt ff. de ritu nupt. illud. vnde hoc verbum, suum, ambiguum est pro toto & pro parte. & qui iurat suum non esse, iurabit etiam sibi commune non esse, ff. de ver. sign. pupillus. §. vlt. & cū quis legat seruos suos, tam illi, qui ex toto sui sunt, quàm qui pro parte, intelliguntur legati, vt ff. de leg. 3. si quis seruos. Si autem est aliquid vniuersitatis, vel ciuitatis, illud non est cuiuslibet, infra e. q. 2. qui manu mittitur.

1 Ar. extra de vsu pal. c. 1. & de p̄ben. pro illorum. in prin. & de priuileg. pastoralis. in prin. arg. ff. de contrah. empt. q tabulas, Arc.

c ¶ Expendat.] Mirum est quare Gratianus non inducit cap. quod possessiones ecclesiæ possunt diuidi, quæ longe melius faciunt ad propositum, vt inf. q. 2. quisqs. & cap. sæpe fit, 10. q. 2. casellas. in fin. & 16. quæstio. 1. possessiones. & quæst. 3. clerici. argum. contra: inf. quæstio. 2. vobis. 10. q. 3. vnio. & supra ea. quia tua, & cap. necessaria.

e ¶ Non illa nostra sunt.] Id est, à nobis recipienda & retinenda.

f ¶ Procurationem.] ergo prælati dicuntur procuratores rerum ecclesiasticarum, vt hic, & 14. q. 1. §. 1. quādoque domini dicuntur. 16. q. 1. & temporis. quandoque defensores 16. q. 1. in canonibus. quandoque patres, vt 68. dist. quorum vices. non tamen habent liberam & generalem administrationem, sicut procurator Cæsaris, vt ff. de officio proc. Cęsaris. l. 1. modicum tamen donare possunt. extra de donat. cæterum. tamen loco domini habentur, cum bene administrant: loco prædonis, cum male, vt ff. pro empto. qui fundum. §. si tutor.

Prelati dicūtur procuratores rerū ecclesiasticarum.

NVnc quæritur.] Hæc quæstio diuiditur in nouem partes: in quarum prima probat magister per sexdecim canones, quod

im

res ecclesiæ vendi non debent, vel alienari in casu non concesso, & ponit pœnas diuersas alienantibus, & vendentibus eas quoquo modo. Secunda ibi, [Quæ vero.] Tertia ibi, [Monemus.] Quarta ibi, [Vobis enim.] Quinta ibi, [Statuimus.] Sexta ibi, Terrulas.] Septima ibi,

sitis. ff. de leg. 1. apud Iulianum, §. vlt. Sed excipiuntur quatuor casus. Causa necessitatis: vt si debitũ vrget, vt in illa l. hoc ius. Causa pietatis pro redemptione captiuorum, vel alimonia pauperum, vt ĩ. e. aurũ. Causa necessitatis vel vtilitatis, vt ĩ. e. sine exceptione. Causa incõmoditatis, vel minoris vtilitatis, vt ĩ. ea. terrulas aliæ causæ põt assignari: sed ad has põt oẽs canones reduci: res tñ ecclesiæ quæ seruando seruari non põt, citra aliquã solennitatẽ alienant. vt C. de admin. tut. l. lex, quæ. §. vlt. C. qñ decr. nõ est op⁹, l. vlt. & 96. dist. bene. Sed aliæ res ecclesiæ cum solennitate alienandæ sunt: 1 & olim quidẽ duo de vicinis epis interant, & de cã alienationis cognoscebant, & subscribebãt, ut 10. q. 2. cascllas. in fi. ĩ. c. quicunque suffragio. & 17. q. 4. nullus. sed hodie sufficit consensus capituli & epi, vt ĩ. ea. c. fine. & si res sit modica, & necessitas magna, non est necessari⁹ cõsensus capituli, ut ĩ. ea. terrulas. In reb. monasteriorũ alienandis requirit con ensus abbatis & capituli & epi. ĩ. ea. abbatib. 17. q. 4. in vẽditionib. Idẽ in ecclesijs parochialib. vbi ẽt consensus sacerdotis requirit, ĩ. ea. placuit. 10. q. 2. si quis episcopus. Facta alienatio contra dictam formam, est nulla, licet fit in casu licito: 2 ut ĩ. eo. fine. sed cum præscripta forma facta, & etiam in casu non concesso, tenet ipso iure. arg. extra de his quæ fi. a præla. fine consensu cap. cum nos. extra de ẽpt. & uend. cum dilecti. sed si damnosa fuerit, ecclesiæ restituitur, extra de restit. in integ. c. 1.

Ecclesiæ bona cum qua solennitate sint alienanda.

1 Adde q̃ solẽnitates requirũtur in alienatione rerum ecclesiæ, not. in auth. hoc ius porrectũ. q̃ est canonizã ta 10. qõ. 2. C. de sacros. eccl.

2 Licito. Cõtrarium ex diametro ad hanc gl. not. Doct. in l. cũ his, §. cum trãsactionẽ, de trã. unde Anto. Cors. in sing. uers. alienatio & qd melius tenet glo. pe. ĩ. ead. q. c. si ne exceptione.

tur, a si sacerdotes aliqua de rebus ecclesiæ dedisse noscũtur, an his, qui eas acceperunt, aliqua firmitate constabunt. Quod res ecclesiæ nullo modo distrahi possunt, & distracta possideri, multis auctoritatibus probatur.

Ait enim Stephanus Papa.

Anacletus epist. 1. c. 2. Lucius. cap. 6. In concilio Trib. c. 7.

Burch. l. 11. c. 18. Iuo p. 14. c. 88.

¶ Ecclesiæ pecunias auferens velut homicida damnatur. C. I.

QVi Christi pecunias, b & ecclesiæ aufert, fraudat c & rapit; d vt homicida e in conspectu iudicis deputabitur.

¶ In epistolis Stephani primi, quæ extant, caput hoc non habetur: sed in epistola prima Anacleti, ex quo citatur a Burchardo, & Iuone, & in cõcilio Triburiẽsi, & inf. ea. c. qui abstulerit. Idem etiam legitur apud Lucium Papã.

Item Pelagius Hostilio episcopo.

¶ Quidquid de sacratis vasis, vel ministerijs a quolibet clerico vsurpatum fuerit, ecclesiæ restituatur. C. II.

AVgustino f nostræ sedis notario suggerente didicimus, q ei dilectio tua directis apicibus indicasset quosdam de clero tuo, & maximè parochiarũ ad te pertinentium non pauca sacrata vasa, vel ministeria distraxisse, & aliqua huiusmodi perpetrasse, quæ a religioso aliena sunt proposito. Charitatem vero tuam (vt hoc cõpetenti solicitudine debeat insequi, vel vlcisci) nostræ præceptionis auctoritate cupis communiri. g Qua de re præsentibus mandamus affatibus, vt cõpetentis viuacitatis instantia, quidquid de sacratis vasis, vel ministerijs a quolibet clericorum vsurpatum vel distractum fuisse compereris; sine cuiusquam moræ interuentu exigere nõ dimittas, & ecclesiasticis vsibus reformare.

8. cap. 303.
† al. ex decretis Bonifacij Papa.

Item Bonifacius † Papa.

ibi, [Item si rectores.] Octaua ibi, [Item si seruos] Nona ibi, [Ne vero.] Ioan. de Fant.

CASVS. Supra dictum est, quomodo liceat clericis habere proprium, & quomodo non, & qualiter res ecclesiæ possint diuidi per præbendas. Nunc autẽ in hac 2. q. quæritur, an res ecclesiæ alienatæ possint apud alios remanere, quibus alienatæ sunt & certum est, q non, nisi sint alienatæ in casibus concessis a iure, ut ĩ. eo. aurum. & c. sine exceptione, in quo cap. dicitur, q pro vtilitate possunt res ecclesiæ alienari. ut 10. q. 2. hoc ius porrectum. Et procedit hoc ordine Grat. 1. probat, quod res alienari non possunt, nec alienatæ possideri, vsq; ad §. his omnibus auctoritatib. postea supponit quosdam casus speciales, in quibus licitè res ecclesiæ alienãtur. Primum autem cap. huius quæstionis planum est.

Alienatio quod cõprehendit.

Ecclesiasticæ res in quatuor casibus licitè alienãtur.

a ¶ Nunc quæritur.] Alienatio est omnis cõtractus p quem dñium transfertur, ut C. de fun. do. l. 1. sed hic largius sumitur alienatio? quia nec obligari possunt res ecclesiæ. Quid autem sub se contineat hoc nomen, alienatio, dicitur ext. de reb. eccl. nõ alien. c. nulli. in Auth. de non alie. uel permut. coll. 2. §. nos igitur. phibentur res ecclesiæ alienari, ut ĩ. c. fine. 10. q. 2. hoc ius. & res. Ca-

b QVi Christi pecunias.] Largè sumitur, ut inf. q. 3. per totum.

c ¶ Fraudat.] Occultè.

d ¶ Et rapit.] Vi.

e ¶ Homicida.] Etiam est sacrilegus, ut inf. c. proxi. & 16. q. 1. decimas.

AVgustino.] CASVS. Hostilius eps significauit Augustino notario Papæ, q quidã clerici sui distraxerant illicitè multa sacra uasa, uel ministeria suarũ ecclesiarũ, pp q̃ reuocanda cupiebat auctoritate Apostolica cõmuniri. August. ergo illud Papæ significauit. quo audito Pelagius scripsit Hostilio epo, ut Apostolica functus auctoritate, sine mora omnia reuocet ad usus ecclesiarum, per quemcunque clericum fuerint alienata.

f ¶ Augustino.] Aliàs incipit, Notario nostræ sedis Augustino suggerente, &c.

g ¶ Communiri.] Cum tñ & illud de iure cõi posset facere

Simile est huic ext. de eff. ordin. licet. & c. grame. 11. dist. in cap. fin. in f. Archid.

...ere. & sic est contra id quod dicit lex, superfluum est postulare q3 lex indulsit. C. de thesau. l. 1. sed sit ideo, quia plus timetur quod singulariter pollicetur, quàm quod generali sponsione fit, vt 22. dist. quamquam.

i ¶ Rectoribus.] Inuitis.
k ¶ Cōsensu.] Consensus enim prælati nō obstat clericis repetētibus res ecclesiæ, vt ꝟ. ead. nō liceat. Sed quare nō est ille tutus q ab Imperatore possidet. C. de quadr. præscrip. benc. cū iste possidet qui auctore prætore possidet.

NVlli.] CASVS. Docet Bonifacius Papa in hoc c. q quidquid fuerit semel ecclesiæ oblatū Domini est, & ad ius pertinet sacerdotum. vnde quicūque illud inuaserit, vel vsurpauerit, sacrilegium cōmittit: & si nō emendauerit debet excommunicari. ¶ Consecratur. id est datur vel deputatur, vel offertur. Sanctum.] id est ecclesiæ deputatum erit. ¶ Sanctorum. id est, sacerdotum. & ¶ Domino.] id est, ad honorem Domini. sic construe, quod omne sanctum, quod consecratur Domino, erit sanctum.
a ¶ Nulli. Quod semel est cōsecratum Deo etiam, licet sit alienum postea non fiet profanum, vt ꝟ. 17. q. 4. quæstio. ff. de rer. diuis. in tantum. arg. cōtra. ꝟ. dist. 54. ex antiquis. & c. sequens.
b ¶ Consecratur.] Id est, datur.
c ¶ Siue alal.] Aliud ab homine. aliàs sequeretur quod homo non esset animal.
d ¶ Sanctum sancto rum.] Id est, ad vsum sanctorum sacerdotum pertinet.
e ¶ Inuadit. Ergo q seruū ecclesiæ inuadit, sacrilegus est. sed fortè non est, sed reputatur. sic ꝟ. ea. c. 1.
f ¶ Excōmunicet.] Ergo nō omnis sacrilegus ipso iure est excommunicatus, vt ꝟ. cap. proxi. De hoc dixi 11. q. 3. canonica.

¶ Quidquid Domino consecratur, ad ius pertinet sacerdotum. C. III.

NVlli [a] liceat ignorare, omne quod Domino consecratur, [b] siue fuerit homo, siue animal [c], siue ager, vel quidquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum [d] Domino erit, & ad ius pertinebit sacerdotum. Propter quod inexcusabilis erit omnis, qui à Domino, & ecclesia cui competunt, aufert, vastat, inuadit [e], vel eripit, & vsque ad emendationem, ecclesiæque satisfactionem, vt sacrilegus iudicetur: & si emendare noluerit, excommunicetur [f].

Poly. l. 6. tit. 15. Burch. l. 11. c. 17. Iuo p. 14. c. 87. Pann. l. 5. c. 113.

Item Gregorius vij. lib. 6. Registri, in concilio, c. 1.

¶ Excommunicationi subiaceat, qui ecclesiastica prædia inuadit. C. IV.

QVicunque militum, vel cuiuscunque ordinis: vel professionis persona prædia ecclesiastica à quocūque [g] rege, seu sæculari principe, vel ab episcopis inuitis, seu abbatibus [h]; aut aliquibus ecclesiarum rectoribus [i] susceperit, vel inuaserit, vel de rectorum deprauato, seu vitioso consensu [k], tenuerit, nisi eadem prædia ecclesijs restituerit excommunicationi subiaceat.

Poly. l. 6. tit. 15.

Item Pius Papa, epist. 2.

¶ Sacrilegij crimen incurrit, qui prædia ecclesiastica vexat. C. V.

PRædia diuinis vsibus tradita, quidam humanis applicant vsibus, & Domino, cui tradita sunt, ea subtrahunt, vt sibi † inseruiant. Quapropter ab omnibus illius vsurpationis contumelia depellenda est, ne prædia vsibus secretorum cœlestium [l] dicata, à quibusdam irruentibus vexentur [m]. Quod si quisquam præsumpserit, vt sacrilegus [n] habeatur.

Poly. ibidem. Ansel. l. 5. c. 36. Iuo p. 13. c. 39. † al. suis vsibus.

Item Anacletus Papa epist. 1.

¶ De eodem. C. VI.

QVi abstulerit aliquid

Et in epist. Lucij. cap. 6. Poly. ibidem. Burc. l. 11. c. 18. Iuo p. 14. c. 88.

QVicunque.] CASVS. In hoc c. dicitur, quòd quicūque prædia ecclesiastica à rege, vel ab alio principe sæculari susceperit, nisi restituat, debet excommunicari. Idem statuitur de eo, qui ab inuitis prælatis bona ecclesiæ susceperit, vel inuaserit, vel de consensu eorum retinuerit.
g ¶ A quocūque.] Ille ergo conueniendus est, qui rem ecclesiæ qualēcunque detinet, licet exhibeat auctorem suū, vt ꝟ. 16. q. 1. in canonibus. Sed distingue, an rem mobilem detineat, vel immobilem, vt C. vbi in rem act. l. 2. extra vt lite non cont. quoniam. & hoc intelligas quando quis suo nomine aliquid possidet, vt tūc semper possessor sit conueniendus. & tunc non est necesse vocare illum cuius auctoritate possidet: secus si alieno nomine, vt extra vt lite non contest. qm. Item hoc scias, quod licet conuentus rei vendicatione posset dominum nominare, non tamen conuentus poss. ssorio iudicio, vt hic.
h ¶ Seu abbatibus.] Inuitis.

Possidens rē ecclesiæ siue suo siue alieno nomine, an semper sit cōueniēdus. Possidens ab Imperatore non est semper tutus.

sidet, vt ff. de acq. poss. iustè. Sed dicas, istud obtinere in rebus priuatorū: quia nec ecclesia tuta est, si rem recipit ab Imperatore nisi eā præscripserit, vt 16. q. 3. placuit 1.

PRædia.] CASVS. Significatum fuit Pio Papæ, q quidam prædia ecclesiarum vsurpabant, & Deo cui tradita sunt subtrahunt, quare Pius Papa statuit vt quicunque hoc præsumpserit, debeat vt sacrilegus iudicari.
l ¶ Secretorum cœlestium.] Id est, ecclesiæ.
ADDITIO. Vbi tractantur secreta cœlestia. de consecr. dist. 1. c. cap. 1.
m ¶ Vexentur.] Iniustè. nam ad tributa & seruitia tenentur. 11. q. 1. si tributum, vel expone, vt ibi dixi.
n ¶ Sacrilegus.] Alia pœna sacrilegij est secundum legem. ff. ad leg. Iul. pecul. sacrilegij. Alia secundum canones. 17. q. 4. per totum.

QVi abstulerit.] CASVS. Dicit Anacletus in hoc cap. quod Deus est pater noster, & ecclesia mater: & ideo qui Deo, & ecclesiæ pecuniam aufert, vsurpat, & fraudat, homicida est, sicut ille qui patri vel matri carnali abstulit aliquid iniustè, dicitur homicida.

l Dicas glo. sing. sm Ludo. Rom. singul. 612. li. 6. Alex. cōs. 52. lib. 7. Felyn. c. quæ in ecclesiarū. col. 12. de cōstit.

a ¶ Patri-

a ¶ Patri.] Homicida enim est, qui non pascit patrem, vel matrem. 1 vt 22. q. 4. inter cætera. & 86. d. non satis in fine.

IN antiquis. CASVS. Quæsitum fuit a Io. Papa: quam pœnam debeat pati, qui inuadit aliena, & respondet quod

damvillas suę ecclesię combusserunt, & prędā inde exportauerunt. tā sæpe admoniti damnum emendare noluerunt. Scribit ergo Papa Constantiæ Reginę Galliæ, & ei primo applaudit commendando ipsam, & hoc in prima parte. In secunda parte ostendit, quod damnū illud demceū multiplicatione pœnę restituere, & hoc probat per legē Lōbardā, & per exemplū Zachæi dicētis in pñsentia Christi se velle restituere quadruplū si aliquē defraudauit, vt continetur in Euangelio secundum Lucā. In tertia parte insinuat ei, quod in mēse Nouēbris presentis anni mittet in Galliā petrū episcopū, & monet ipsam Reginā, vt cū eo, & cū alijs episcopis eiusdē prouincię cōgregatis sic faciat damnū emendari, ut cęteri terreātur. Secunda pars incipit ibi. Dum, & sęculi.] Tertia ibi. [Ea propter.

d ¶ Cum deuotissimam.] Intercedit Papa pro ecclesia apud Reginam, sicut alibi apud principem, vt 97. d. ecclesiæ.

e ¶ Pro violata emunitate.] Et dr emunitas priuilegiū quo gaudet ecclesia, vt in ambitu suo non fiat pugna, vel insultus, uel rapina per quadraginta, vel trigīta passus, ut 17. q. 4. sicut antiquitus. Quę aūt pœna pro emunitate ecclesiæ læsa sit soluenda, hēs 17. q. 4. si qs cōtumaxa

f ¶ Leges.] s. Lombardæ.

g ¶ Vulgari.] s. Lōbarda. 23. q. 8. si quis membrorū, &c. pessimam.

h ¶ Qui prior est.] Nā tot sūt iniurię, quot sūt iniuriātes, vt ff. de iniur. si plures; & ideo pœna uniu

---

a Arg. quod ista ꝟ. 93. d. diaconi sunt, in princ. sed ibi aliter exponitur.

patri [a], vel matri dicitq; hoc peccatum non esse, homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio De[us] est, qui nos creauit [*]: mater vero nostra, ecclesia, quæ nos in baptismo spiritualiter regenerauit. Ergo, qui Christi pecunias, & ecclesiæ rapit, aufert, vel fraudat; homicida est.

Concord. Alexand. de Imo. in l. cū alienam. C. de lega. — *sup. ea. qui Christi.*

Et in epist. 2. Eusebij Papæ ad Ægyptios, & in decr. Iulij. c. 1. & Symmachus in 5. synodo.

Item Ioannes Papa primus ad Zachariam archiepiscopum.

¶ Quadruplum restituat, qui res ecclesiæ inuadit. C. VII.

IN antiquis ecclesię statutis decretum est, vt qui aliena inuadit, nō exeat impunitus: sed cū multiplicatione [b] oia restituat. Vnde & in Euangelio scriptū est: [Quòd si aliquid defraudaui, reddo quadruplum.] Et in legibus sæculi cautum habetur. [Qui rem surripit alienam, &c. *Vt infra auctoritate* [c] *Eusebij Papæ.*

Burch. l. 11. c. 25. Iuo p. 3. cap. 149. & 13. c. 2. & p. 5. cap. 249. — *Luc. 19.* — *inf. ea. in legibus.*

Item Gregorius ad Constantiam reginam Galliæ, lib. 4. epist. 33. seu c. 77.

¶ Pro tenore sæcularium legum puniantur inuasores rerum ecclesiasticarum. C. VIII.

CVm deuotissimam † [d] dominam sciam de cęlesti vita †, atque remedio animæ suę sedulo cogitare; culpam me committere vehementer existimo, si ea, quę pro timore omnipotentis Domini sunt suggerēda, siluero: & te sanctissimam de ecclesiastica pace sedulo non cōmonuero. Nimis me Iuliani fratris, & coepiscopi nostri proclamatio super cōtristauit, maxime cum villæ suę, videlicet ecclesiæ a nequissimis prædonibus sint deprędatę, atque nocturnis incendijs more furum combustæ: & dū ijdem maligni iuxta nostri prædecessoris Bonifacij decreta pro violata [e] emunitate illud emendare noluerint, dum, & sęculi leges [f] hæc eadem ita se habere voluerint, lege vulgari [g] teste, in qua sic scribitur: Si quis manu armata vsque ad quatuor homines in vicum alterius ad malefaciendum venerit; ille, qui prior est [h], pro illicita præsumptione componat [i] solidos nongentos: sequaces vero eius, vnusquisque solidos octuaginta. Si vero incendium [k] fecerint, ibi nouies tantum componant: si prędam vero, in quadruplum restituant.

Burch. l. 11. c. 26. Iuo p. 13. c. 16. *† serenissimā.] orig.* *† al. patria atq; animæ suæ vita sedula.*

Emunitas ecclesię quę est

lib. 1. legum Longobard. tit. de aggress. in vic. fact. leg. 1.

---

quod secundum antiqua statuta quadruplum debet reddere. Idem probat duabus auctoritatibus. s. Euangelij, & Eusebij Papæ.

b ¶ Multiplicatione.] Arg. pœnam pecuniariam posse ab ecclesia infligi. 21. q. 5. si quis cuiuslibet. 23. d. quamquam, extra de arbitr. dilecti. in fi. extra de relig. domi. constitutus. in fin. argum. contra infra ead. fraternitas, ubi de hoc dicitur, & extra de pœnis suam. 2 Sed illud potest intelligi de æquitate canonica, hoc de rigore iuris.

c ¶ In auctoritate.] inf. ead. in legibus.

CVm deuotissimā.] CASVS. Iulianus episcopus conquestus est Papæ de quibusdam, qui de nocte quasdam villas suę ecclesię combusserunt...

non liberat alios. ff. ad legem Aquil. item Mela. §. sed si plures.

i ¶ Componat.] Inst. de actio. §. omnes. contra ubi dicitur, quod nulla pęna debet excedere quadruplum. Sol. quidam dicunt, quod pœna legalis non potest excedere quadruplum, sed conuentionalis potest: melius dicas, quod legalis, & conuentionalis in infinitum potest extendi secundum qualitatem negotij, uel delicti. sed si habetur respectus pure ad rem ipsam, tunc sufficit pœna quadrupli. ar. C. de ser. fug. quicunque. & l. si quis seruum. & licet hæc lex non teneat, tamen ex ea argumentatur hic Greg. sic extra de iud. nouit.

K ¶ Si vero incendium.] Incendiarius est ipso iure excom-

Pœna pecuniaria an possit infligi ab ecclesia.

2 Et c. licet ubi de hoc 24. q. j. quā dētur. in prin. ubi de hoc. Archid.

Pęna an possit excedere quadruplū.

Incendiarius an sit ipso iure excommunicatus.

mun-

communicatus, nec prius absoluitur, quàm satisfaciat, & iuret se id amodo non facturum. 23.q.8. si quis membrorum. & c. pessimam, & si fuerit denunciatus, amodo non pōt absolui nisi a Papa, vt extra de sent. excommu. tua. secundum leges capite punitur. ff. de pœna capitalium. §. nõnunquã. vbi dr̃, ꝙ si quis intra oppidum, vel ꝓpter inimicitias, vel ob prædam aliquid exusserit, igne cremat. sed si villã combusserit, leuius punit. ff. de incen. rui. nau. qui ędes. Io. non inuenio, ꝙ incẽdiarius sit ipso iure excõicatus, nisi incẽdiarius ecclesię, ut extra de rap. cap. in literis.

a ¶Iustitiã colere.] insti. de iust. & iu. §. præcepta iuris.

b ¶Regia.] Ergo fęmina potest esse iudex, 1 ut hic. & 23. q. 4. si quos. & 15. q. 3. c. 1. arg. 𝔠 33. q. vlt. mulierem. C. de arbitr. l. vlt. Sed dic vbi consuetudo est, bene possunt iudicare. extra de arb. dilecti.

1 ¶Hoc fuit ex cõmissione Papæ.

ADDITIO. Vbi not. Inn. ꝙ si fęmina habet regimen, vel comitatum, de iure potest iudicare, ut hic patet. Arch.

IN legib.] CASVS. Quæsitum fuit ab Eusebio, quantã pœnam debeat pati raptor rerum ecclesiarum: & respõdet, ꝙ secundũ leges sæculi, scilicet Goticam, & Salicam, in decuplum debet emẽdare. dicit enim in fi. cap. ut sacrilegus iudicetur, & quadruplum restituat, & canonicæ pœnitentiæ subijciatur.

c ¶In legibus sęculi.] In Lombarda, & Gotica, & Salica, nõ in Romana.

d ¶Terminos.] Secundum leges punitur talis pęna quinquaginta aureorum, vt ff. de termi. moto. l. 1. & 2.

e ¶Quadruplũ.] Vt in illo quadruplo rei persecutio computetur, vt instit. vi bon. rapt. in princ. sed in furto est rei persecutio pręter pęnã furti, vt inst. de oblig. q̃ ex deli. in fi. & est simile 79. d. decenter.

CONTRA GREGORIVS. CASVS. Sup. in [illegible] c. dictum est, ꝙ res ecclesiæ vsurpatæ cum pœna debeat restitui. Nunc vero probat contrarium per seq. cap.

FRaternitas tua.] CASVS. Aug. Anglorum episcopus de duobus quæsiuit a Greg. Primo qua pęna sit punica-

¶Initium huius capitis vsque ad ver. siluero, *est acceptum ex epistola indicata. Reliqua non sunt inuenta.*

a ¶Violata.] *Hæc dictio abest a plerisq; uetustis & hic, & in sequenti capite vbi in vulgatis est*, emunitas violata.

Burc. & Iuo ibi.

Item.

De eodem. Cap. IX.

Luc. 19.

SI sæculi leges talem iustitiam habere voluerũt; lex diuina cur inferior esse debebit? cũ in ipsius veritatis præsentia a Zachæo collaudatum sit, vt si aliquẽ defraudarat, in quadruplum restitueret? Et quia summum in rebus bonum est iustitiam colere [a], ac sua cuique iura seruare, & in subiectos non finere quod potestatis est, fieri, sed quod æquum est, custodiri (quod & vos diligere, & omnino confidimus studere;) eapropter excellentiæ vestræ, mense Nouembri præsentis anni, secunda indictione; Petrum fratrem, & coepiscopum nostrum a gremio sanctæ Romanæ ecclesię trãsmittemus, vt fratribus eiusdem prouinciæ in vnum congregatis, emunitas violata, & pręsumptio, & sacrilegium canonica auctoritate, & vestra regia [b] dignitate talem terminum accipiant; ne posthac membra diaboli, filij nequam, in sancta ecclesia, te etiam ibi regnante talia pręsumant.

Et Symmachus in 5. synodo, & Ioã. 1. epist. 1. 𝔠. ea. in antiquis.

¶In plerisque vetustis codicibus, & apud Burchardum, & Iuonem caput hoc est coniunctum superiori.

Item Eusebius Papa epist. 2.

¶Ecclesię res surripiens in decuplum restituat, quod abstulit. Cap. X.

Poly. l. 8. tit. 15. Ans. l. 5. c. 41. Burc. l. 11. c. 27. Iuo p. 13. c. 37. & p. 5. c. 249. & p. 3. c. 149 Pann. l. 4. c. 47.

†. al. decluplũ. Deut. 27. In decret. Iulij. c. 1.

IN legibus sæculi [c] cautum habetur: [Qui rem surripit aliẽnam, illi, cuius res direpta est, in vndecuplũ †, quæ sublata sunt, restituat.] Et in lege diuina legitur: [Maledictus omnis, qui transfert terminos [d] proximi sui, & dicet omnis populus, Amen.] Talia ergo non præsumãtur absque vltione, nec exerceantur absq; sua damnatione. Proinde β, si quis ecclesiasticas oblationes, & quod Deo consecratum est rapuerit, vel consenserit facientibus; vt sacrilegus dijudicetur, & damnum in quadruplum [e] restituat, & canonice pœniteat.

β ¶Proinde.] *Hinc vsque ad finem non sunt in epistola Eusebij, neq; apud Ioannem, aut Symmachum. Habentur tamen apud Burchardum, & Iuonem par. 13. c. 37. & in Polycarpo, interpositis etiam aliquot verbis, quæ in epistola habentur post ver.* damnatione.

Contra Gregorius scribit, c. 4. responsionum ad Augustinum Anglorum episcopum de his, qui furtim auferunt aliquid de ecclesia.

¶Sine augmento sibi ablata ecclesiam recipere oportet. Cap. XI.

Poly. l. 6. tit. 16. Iuo p. 13. c. 5.

FRaternitas tua ex persona furis pensare potest, qua-

aliendus fur: respondet dicens, quòd quidam furantur propter cupiditatem, quidam propter inopiam: & ideo qui cupiditate furantur damnis; qui inopia, verberibus sunt corrigendi. & cum districtius agitur, in verberibus ex charitate agendum est. Secundo quæsiuit sub quo augmen-

ne fit contra. 7. dist. 89. decenter. 17. q. 4. quisquis. infra ea. q. 5. c. pen. & supra ea. q. 1. in antiquis. Ad hoc respondent quidam, si vult libere fur vel prædo restituere rem antequam conueniatur, pœnam euitat. hoc falsum est, quia non sufficit raptori restituere rem ad euitandam pęnam, vt ff. vi bon. rapt. l. non prodest. Vel dic quod ecclesia nõ petet pęnam, sed iudex ex officio suo eam infliget, & dabit ecclesię cui sãctitas ignoscẽdi gloriã dereliquit. C. de episc. & cler. si quis. & est ad hoc bonũ arg. 23. quæst. 3. §. 1. in fi. Vel dic, ꝙ potest petere naturale augmentum, idest, interesse. sed innaturale non potest. Vel dic, ꝙ non potest petere interesse quod est extra rem: uel si forte occasione rei sublatæ familia, vel pecora mortua sunt illud non potest petere, sicut nec emptor, ut ff. de act. empt. & vẽd. si sterilis. §. cum per venditorẽ. uel ponas casum sic. quæsitum fuit si aliquis cõfessus fuit se furtum fecisse sacerdoti suo, an in pęnitentia debet ei iniungi, ut illã rem restituat cum pęna? 1 Respondeo ꝙ nõ. 2 & sic contraria non tangunt casum.

Ecclesia an possit petere rem suã cũ augmento.

liter valeat corrigi. Sunt enim quidam, qui habentes subsidia, furtum perpetrant: & sunt alij, qui hac in re ex inopia [a] delinquũt. vnde necesse est, vt quidam damnis, quidam vero verberibus [b], & quidam districtius, quidam vero leuius corrigantur. Et cum paulo districtius agitur; ex charitate agendum est, & non ex furore; quia ipsi hoc prętatur, qui corrigitur, ne gehennæ ignibus tradatur. *& infra.* ¶ Addis etiam quo augmento ea, quæ furto de ecclesijs abstulerunt, reddere debeant. Sed absit, vt ecclesia cum augmento [c] recipiat, quod de terrenis rebus videtur amittere, & lucra damnis quærat.

† al. istud.

Verum illud Eusebij de legum seueritate: illud † Gregorij de ecclesiastica mansuetudine dictum intelligitur.

† al. Deodat.

Idem Gregorius lib. 10. epist. 42. Deusdedit † episcopo Mediolanensi.

¶ Non sunt alienandã in episcopatu acquisita.

C. XII.

infra ead. quæst. 5. c. nulli.

RES in episcopatu acquisitas [d] sacerdotibus nulla est alienandi licentia.

Item ex octaua a synodo vniuersali, c. 15.

a ¶ Octaua.] *Sic est emendatum ex Anselmo, cum antea legeretur,* sexta. *Est autem canon decimusquintus Synodi octauæ habitæ tempore Hadriani Papæ Secundi contra Photium, ex versione Anastasij bibliothecarij.*

1 Istã gl. dicit esse sing. Alex. & Imo. in l. si pęne. ff. de condi. indeb.

2 Tenetur tũ damnum restituere, vt ex. de iniu. si læserit. & duob. c. seq. & ex. de rapt. c. 1. 2. & 3. & c. in literis, in fine.

¶ Vasa sacra, nisi pro redemptione captiuorum, non sunt alienanda. C. XIII.

VERUM CASUS. Determinat Grat. in hoc §. qualiter intelliguntur duo proxima precedentia cap. dicens, ꝙ primũ ex rigore, secundum ex mansuetudine intelligitur. Seq. c. patet.

Ansel. l. 6. c. 171.

APostolicos, & [e] paternos canones renouans hęc sancta, & vniuersalis synodus diffiniuit, neminem prorsus episcopum vendere, vel vtcumq; alienare † cimelia, & vasa [f] sacrata, excepta causa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet a pro redemptione captiuorum [g]: sed nec tradere salaria ecclesiarũ in emphyteutica pacta, nec alias rusticas possessiones venundare, ac per hoc ecclesiasticos redditus lædere: quos ad propriã vtilitatem, & ob escam pauperum, & peregrinorum susten-

† κειμήλια Græce thesauri dicũtur, opes pecuniæ repositæ, instrumenta pretiosa, aurea uasa, clinodia vnde cimeliarchus, C. de agric. & censi. l. litibus, lib. 11. Paupertas in delictis non excusat.

d ¶ RES.] Acquisitas.] occasione ecclesiæ, vt infra ea. q. 5. §. fixum.

APostolicos.] CASUS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In primã parte statuitur, ꝙ si quis clericus alienat quocunq; titulo alienationis possessiones uel redditus, uel vasa ecclesiæ in casu non concesso, deponi debet, al enatione rescissa: siue sit facta in scriptis, siue non: & emptor debet rem restituere & chartã ad incidendum: quod si non fecerit, excommunicetur. In secunda parte dicitur, ꝙ si episcopus cõstruxerit monasterium de redditibus ecclesiæ, eidem ecclesiæ monasteriũ subijciat. Secunda pars incipit ibi, [Si autem episcopus. Salaria. i. redditus. Iterum habeat sicut prius habebat. Et interserit Grat. tria sequentia cap. præter principale propositum, ut ostendat casum in quo licitè res ecclesiæ possunt alienari, quorum primum patet.

augmento ecclesia suum debeat recipere. Et rñdet sub nullo augmento. Secunda pars incipit ibi, [Addis etiã.]

a ¶ Ex inopia.] in delictis non excusat inopia, ut hic. & 32. q. 4. sicut satius. ff. de ri. nup. l. palã. 32. q. 5. ita ne. 22. q. 2. faciat. Arg. contra de consecr. dist. 5. discipulos. & dist. 1. sicut contra. extra de furt. si quis propter necessitatem, quidam dicunt, quod potius debet homo mori quàm furari. Humanius est dicere, ꝙ summa necessitas excusat. extra de reg. iur. cap. quod non est. vnde hic nõ fuit tanta necessitas, quæ posset excusare.

b ¶ Verberibus.] Hoc generale est, ut verberibus castigentur qui sunt inopes, ut ff. de iurisd. omn. iud. si quis id. §. in seruos. & ff. de in ius vocan. l. vlt. 7. ea. q. 5. libertus 14. q. 6. si res aliena. Alio etiam modo puniuntur nobiles quàm ignobiles, vt 24. q. 1. qui contra.

c ¶ Cum augmento.] scilicet in naturali & illegitimo,

e ¶ Et.] pro, idest.

f ¶ Vasa.] sup. 10. q. 2. hoc ius contra.

g ¶ Captiuorum.] & alijs causis.

a ¶ Depo-

Ecclesiastica res male alienans qualiter puniat. ‡ Et c. diaconi. 17. q. 4. potest tamen eps dispensare cum prælato sibi subdito, vt nō deponatur, vt 50. distin. si quis presbyter. Arch.

a ¶Deponatur.] Hæc est pœna male alienantis res ecclesiæ, vt j. ead. quisquis, & c. non liceat, & c. statuimus. ‡ Sed contra extra de reb. eccl. non alien. si quis presbyterorum, de elect. quia sicut, in fi. ff. de alien. iud. mut. cau. l. ex hoc edicto, §. si quis alienauerit. Ex quibus omnibus habes, quod sufficit, si statim reddat ecclesiã indemnem. Posset dici hoc verū esse, quo ad hoc vt exinde non possit vlterius promoueri. sed nō quo ad hoc, ne pro huiusmodi mala electione ab administratione remoueatur. Arg. contra. ff. vi bo. rap. non prodest. vbi habes quod nō sufficit prædoni ad pœnam euitandam rem restituere. Itē sufficit semel dolū commisisse, vt depos. l. 1. §. si rem depositã. Ioan. Ego sto illi decret. si quis presbyterorū. B.

b ¶Cōstruxisse.] lędendo ecclesiã priorem: potest iū construere, dum tamen nō lædat ecclesiam, j. eo. si episcopus. & c. bonæ rei. Tradetur ergo ecclesiæ ut habeat in ipsa ius patronatus, quod habetur ex ædificatione, seu fundatione. 16. q. 7. quicunque. & c. decernimus, & c. filijs, ext. de eccl. ædif. ad audientiã. vel aliquod honestū seruitium, ext. de iure patr. preterea vel ob alia tēporalia, ex. de capel. mon. in ecclesijs. 16. q. 2. sane. Et est arg. quod acquisita de rebus ecclesię potest ecclesia vēdicare j. ea. q. 4. sacerdotes, & q. vlt. fixū. Sed quid si clericus de peculio ecclesię in proprio solo ædificat? tunc videt ędificium solo cedere. ff. de rerum diuis. in tantū. Sed dicas quod in fauorem ecclesię solum ædificio cedere. 17. q. 4. c. quęstio. & hoc est speciale in ecclesia, quod si res cōparat de bonis ecclesię, statim est facta ecclę, vt hic. & ex de pecu. cle. c. 1. i & c. si quis. Idē est in milite. C. de rei vē. si vt proponis. & in pupillo, C. arbit. tut. l. 2. & in vxore. ff. de dona. inter vir. & vxo.

Ædificium de pecunia ecclesiæ factum, an acquiratur ipsi ecclesiæ.

‡ Dicas hāc gl. seq. Spec. de empt. & vend. §. tertio loco, in 3. vers. qd si clericus. & ibi per Ioan. And. in additio. Bal. in l. in tãtum, de rer. diuis. Plul. Franc. in ca. semel. de reg. iuris, in 6.

c ¶Tradat.] i. subijciat j. 14. q. 6. comperimus. 17. q. 4. quæst. contra vbi habes quod res consecrata non debeat reddi, sed supple laicis, & ad profanos vsus & licet hic dicatur quod debet subijci priori ecclesiæ: nihilominus tamen episcopus potest vnam ecclesiam alij subijcere cui vult: arg. extra de exceff. prælat. sicut vnire.

Sacrorum.] CASVS. Fabius Firmianę ciuitatis eps dedit xj. libras argēti de sua ecclesia pro redemptione quatuor personarum, s. Passiui, tunc clerici & vxoris & duorum suorum filiorum scilicet Demetrij, & Valeriani, quo præfato epo mortuo Passiuus factus est eps, post cuius obitum illi timebant ne ille xj. libræ argenti ab eis, uel hæredibus eorum repeterentur. & ideo a Papa super

tionem esse decernimus β. & paulo post. ¶Quisquis autem apparuerit post hanc diffinitionem nostram, contrarium quid huic sanctæ, ac vniuersali synodo agere; deponatur [a] vt præuaricator diuinarum legum, & præceptorum: cassata videlicet omnino, quæ facta est in scriptis, uel sine scriptis ab episcopo, venditione, vel emphyteutica traditione, vel alia qualibet alienatione, cimeliorum scilicet, & salariorum locorum. Qui vero emerit, aut perceperit aliquid ex prædictis cimelijs, vel salarijs, & non restituerit ecclesiæ iterum, quæ ecclesiæ sunt, vel non reddiderit ad incidendum chartam venditionis, vel emphyteuseos; sit anathema vsque dum fecerit quod ab hac sancta, & vniuersali synodo confirmatum est. si autem episcopus conuictus fuerit construxisse [b] monasterium de redditibus ecclesiasticis; tradat [c] ipsum eidem ecclesiæ monasterium.

α ¶Videlicet pro redēptione] *In concilio ipso, & apud Anselmum legitur*, quæ accipiuntur in redemptionem captiuorum.

β ¶Decernimus.] *In ipso canone sequuntur hæc:* Omnē vero ecclesiasticarum rerum potestatem habentem, & has meliorare, ac dilatare, prout oportuerit ecclesiastica loca, quæ per redditus fiunt, & insuper propriam rerum dispositionem distribuere ac committere, seu conferre quibuscunq; voluerit; & iudicauerit, iuxta propriam potestatem, ac dominatum. Quisquis autem apparuerit, &c.

Item Gregorius lib. 6. epist. 35. seu 199. domino episcopo Messanensi.

¶Pro redemptione captiuorum sacra vasa non prohibentur alienari, C. XIIII.

L. sancimus, C. de sacros. eccl. Ansel. l. 5. c. 48.

ET sacrorum canonum, & legalia statuta, permittunt ministeria ecclesiæ pro captiuorum esse redemptione vendenda.

Item Demetrio, & Valeriano clericis Firmianis, lib. 7. indict. 2. epist. 14.

¶Res ecclesiæ licitè impenduntur pro redemptione captiuorum. Cap. XV.

Iuo p. 3. c. 145.

SAcrorum canonū statuta, & legalis permittit auctoritas licitè res ecclesiasticas in redemptionem captiuorū impendi. Et ideo, quia edocti à vobis sumus ante annos fere xviij. virum reuerēdissimum quendam Fabium episcopum ecclesiæ Firmanę libras xj. argenti de eadem ecclesia pro redemptione vestra, ac patris vestri Passiuis fratris & coepiscopi nostri, tūc vero clerici, necnon ma-

super hoc postulauerũt securitatem. Papa igitur eis plenam securitatem concedit, ita vt de cætero super hoc nulla quæstio eis moueatur. Sequens c. patet.
a ¶ Repetitionis.] Quia quod ex causa pietatis impeditur, nõ repetitur. C. de neg. gest. alimenta, nisi forte fuerit

iubemus. Tamen si priuatus det pecuniam pro redemptione alicuius, bene eam repetit, vt C. de cap. l. vlt.
b ¶ Sicut.] Suis potius quàm alienis subueniat, subueniat tñ & extraneis. 86. d. non satis. 42. dist. quiescamus. Sed qui dicunt hic captiui? Dic q si ab hæreticis, vel gẽtilibus capti sunt, vel a talibus vbi timet peri culũ corporis 2 vel animæ, tales tenetur redimere ecclesia, & et q libet priuat⁹, vt 86. d. nõ satis inf. ca. aurũ. 23. q. 3. nõ in ifereda.

tris vestræ hostibus, impendisse, atq; ex hoc quandã formidinem vos habere, ne hoc, quod datũ est, à vobis quolibet tẽpore repetatur; huius præcepti auctoritate suspicionem vestram præuidimus auferendam; constituentes nullam vos exinde, hæredesque vestros quolibet tempore repetitionis [a] molestiam sustinere; nec a quoquam vobis aliquam obijci quæstionem.

ca. significauit, de Iudæis. Phili. Dec. in ca. 1 in ecclesiarũ de cõst. Lud sui. Gomes super 6. cha. 103. in paruis.
Redemptio qñque ẽ necessaria.
2 Idest mortis, vt leg. & not. inf. cod. aurum vercur. 10. Arc.

Idem lib. 6. epist. 35 ad Domnum episcopum.

Iuo p. 3. c. 176.

¶ Res ecclesiæ desolatę non pręponantur captiuis. C. XVI.

SIcut omnino graue est frustra ecclesiastica ministeria venundare; sic iterum culpa est, imminente huiusmodi necessitate res maxime desolatæ ecclesiæ captiuis suis præponere, & in eorum redemptione cessare.

2 *Quæ vero pœnitentia huiusmodi inuasoribus, atque prædonibus, qui vasa sacra, & reliqua diuino cultui dedicata arripiunt, & quasi profana contrectant, sit indicenda; Nicolaus Papa definit scribens Frontario archiepiscopo Burdegalensi.*

¶ Inuasoribus rerum ecclesiasticarum quæ pęnitentia sit imponenda. C. XVII.

DE viro nefando, Burgãdo nomine, qui rabie insana commotus diabolicis se irretire laqueis nõ dubitauit, atque gentilium more per abrupta itinera, & compita [c] insidians vobis in vestræ ecclesię villa, vna cum clericis vestris manẽtibus, & populum salubribus instruere dogmatum monitis decertantibus, paneque spiritualis verbi vacua hominum corda reficientibus, atque laudabile proprię salutis desiderium habentibus, sancta apostolorum Petri, & Pauli limina visitare, collectis malitiæ suę sequacibus, & iniquitatis complicibus nefarias inuasiones, & depręedationes violẽtas inferre dęmoniaco ausu pręsumpsit: &, vt epistolę vestrę textus eloquitur, sacrum altare, sacraq; Dominici corporis, & sanguinis vasa, insuper, & sanctũ chrisma pollutis arripere manibus, quasi vilia, & ad vsum communem apta præsumpsit; dilectio nos vestra consuluit [d], si ipse, vel qui cum eo in tam impio, & iniquo scelere fuerunt, ad pęnitentiam qñque gratia tracti † diuina, venire voluerint, quo eos pęnitentię vinculo constringatis, nostrę institutionis censuram

d. saltẽ.

QVÆ VERO. Hęc ẽ secunda pars quæst. I qua ponit pœnam sacrilegij, & hoc per cap. sequen. Io. de Fant.
CASAS. Supra facta est mẽtio de Inuasoribus rerũ ecclę. Nũc vero docet Gratia. q pęnitẽtia sit huiusmodi inuasorib. imponẽda, q sacra vasa, & alia Deo dedicata pollutis manib. quasi pfana rapiunt, & contrectant.
DE viro.] CASVS. Frõtari⁹ Burdegalẽ. archiepũs cũ vellet B. Petri limina visitare, & i quadã villa suę ecclesiæ celebraret diuina, & populũ saluberrimis dogmatib⁹ erudiret, q dã nomine Burgãdus vir nefandus I sidians ei, cũ cõplicibus suæ malitiæ venit ad vil'ã pfatã, & sacra vasa dominici corporis, & sanctũ chrisma pollutis manib. accipere psumpsit. quare dictus Frõtarius q siuit a Nicolao, si aliquo tempore ad gremiũ matris ecclesiæ redierint, q pęnitentia sit eis indicenda. Qui respondet dicens, qd primo debent iurare, quod talia non faciãt de cætero, & postea pœniteant iuxta modũ in ca.

rit prestatus, ff. de reli. si qs. §. hęc actio. & in alio casu. C. de nupt. patrẽ hic tñ nõ valet protestatio: qa ecclesia teneẽ redimere, vt inf. ca. prox. si vero priuatus redemisset, pretiũ datum repeteret sine distinctione, secundum quosdã. Et hic redemptus operas pstabit ecclesiæ p qnquenniũ si nõ possit soluere. C. de cap. l. 2. & vlt. Itẽ nũquid hoc de quolibet capto verum est? ita. Sed nunquid de capto I maleficijs? quod videtur 1 86. d. nõ satis. 23. q. 5. c. 1. & c. reos. & 10. q. 6. si res. Argum. contra 1. q. 1.

Redemptus ab ecclesia, illi seruiat p qnquenniũ.
1 Quod vr. idem Fel. in

expressum.
c ¶ Et compita.] Compitum est locus vbi plures viæ concurrunt. 48. d. sicut.
ADDITIO. Et dicitur a con. quod est simul, & pita, qd est via, secundum Hug. & Lau.
d ¶ Cõsuluit.] Quæ sit pœna taliũ, qui inferunt iniuriam clericis dum insistũt diuinis officijs, & obsequijs, habes 17. q. 4. §. qui autem, & cap. si quis suadẽte. C. de epi. & cle. si quis in hoc genus.

a ¶ Ante

a ¶ Ante fores.] Sed nõne in primo anno est extra ecclesiam? Sed dic q in primo anno stet extra cœmiterium, quod violauit, & secundo anno iuxta fores ecclesiæ.
b ¶ Audientes.] Non communicantes, vt 33. q. 2. latorem.

vt sup. ea. cum deuotissimã. si agit ad interesse, nõ pt. a Item quæritur si ecclesia consecuta est suum ius a possessore, an teneatur cedere actionem, quam hēt contra alienantē? Rñdeo, q nõ: quia qua fronte põt petere cessionē qui ex contumacia sua condemnatur, vt ff. de adminiſt.

a Hoc ideo quia iã suũ consecutus e & ita interesse desijt. ff. a eo per quem factum est. L. 1. §. plures.

c ¶ Spondētes.] Sacrilegos argue promittere cogēdos se nũquam simile facturos, sic 23. q. 8. pessimã, & c. si quis mēbrorũ, vt dixi 11. q. 3. cum aliquis.

Monemus.] Hęc est tertia pars q. 1 qua reuertit ad principale, & pbat per v. c. q res ecclesiæ non sunt alienãdæ in casu non concesso. Io. de Fan.

CASVS. Quæsitum fuit a Leone Papa, quã pęnam pati debeat eps, vel sacerdos, qui cã amicitię timoris, vel muneris rē suæ eccłæ, vel salarium a Christianis oblatũ auferre, vł vsurpare psumit. Et respondet, q dēt deponi, & qđ iniuste abstulit, reddere compellatur, & pro his nullas deinceps vires hēat ad litigãdũ, vel possidēdum.

d ¶ Rem tituli.] id est, spectãtem ad ecclesiã suam non aufert alij ppria auctoritate. 1 Nã & tutor, & curator punit, q aufert alij rē pupilli sui, vt C. vũ vi. meminerint. l. fi.

a Nã pro tali excessu vr deponendus L.

e ¶ Reddere.] ipse ergo, q alienauit, potest cōueniri, vt hic, & if. ea. statuimus. & duobus c. sequētibus. Itē & possessor potest conueniri, vt su. ca. Augustino. & no. sup. ca. q. cũque. & su. c. Apostolicos. cum. enim ecclesia habet in optione quē velit cōuenire. si primo cœpit vnum cōuenire & postea velit aliũ cōuenire, nõ fiet ei præiudiciũ aliqđ p electione, vt C. si tutor, vel curator. l. vlt. Sed quid si ecclesia est consecuta ius suum a possessore, nunquid adhuc potest conuenire ipsum, qui alienauit? non uidetur: quia bona fides nõ patit, ut bis idē exigatur, ff. de reg. iur. bona fides. Quod autē posset ipsum cōuenire, ad hoc est arg. inf. eo. Vulterranæ, & c. statuimus & c. quicũque, & ff. de peti. hære. nec vllam. §. vlt. Respondeo, aut ecclesia agit ad pœnam, aut ad interesse. si ad pœnam, potest agere adhuc contra alienantem: quia pęna unius non liberat alium

Ecclesia si ab uno suũ ius consecuta est, an possit aliũ conuenire.

exposcere curastis. De quibus (si tamē ita est) iubemus, cum ad pœnitētiam reuerti accelerauerint, vno anno extra ecclesiam Dei cōsistere, cuius sacratissima vasa, extra ritum fidei Christianę, diripiendo auferre non dubitauerunt. Secũdo vero anno ante fores [a] ecclesię sine cõmunione maneant. Tertio vero anno ecclesiã Dei ingrediãtur, & inter audientes [b] adstent sine oblatione, non manducãtes carnem, neque bibentes vinum, præter Natalis, & Resurrectionis Dominicæ dies. Quarto præterea anno (si his prioribus tribus eorum fructuosus fuerit pęnitentię labor) communioni fidelium restituãtur: totaque mentis intentione spondētes [c] talia se vlterius nũquam facturos, corpus & sanguinem Domini suscipere mereantur, & vsque ad septimum annũ tribus in hebdomada diebus sine esu carnium, & vini potatione maneant pęnitentes.

¶ *Caput hoc alibi non est inuentum, quam in collectione canonum incerti auctoris.*

Item in concilio Leonis Papæ quarti.

¶ Res ecclesię episcopus vsurpare, vel alienare non pręsumat. C. XVIII.

Deusdedit p. 4. Poly. l. 4. tit. 19.

3 MOnemus, & irrefragabiliter affirmamus, vt nullus episcoporum, vel sacerdotum, rē tituli [d] sui vsurpare pręsumat: sed neque salarium a Christianis, sanctis locis oblatum causa amicitię, vel timoris, aut muneris pertentet auferre; ne ecclesia Dei ad nihilum redigatur. Quod qui facere pręsumpserit episcopus, vel sacerdos; canonicam sine dubio subeat vltionē, & quod ecclesię iniuste ablatum est, reddere [e] compellatur; ita vt deinceps nullas vires pro his ad litigandum, [f] vel possidendum habere possit.

Item ex septima synodo, c. 12.

¶ *Apud Gratianum, quemadmodum, & apud Anselmũ citabatur*, ex historia Eusebij episcopi Cęsariensis. *Iuo verum auctorem citauit. Versio autem est Anastasii Bibliothecarij, ex cuius codicibus manuscriptis nonnulla sunt emendata.*

¶ Episcopo, vel abbati res ecclesię alienare non licet. C. XIX.

Poly. l. 6. tit. 15. Ans. l. 6. c. 184. Iuo p. 5. c. 375.

QVisquis episcopus, uel abbas inuētus fuerit de salarijs a episcopi, uel monasterij transferre quidquam in principum manus, uel etiam alij personę conferre,

minist. tuto. si plures. & ff. de tuto. si plures. & ff. de tute. & ratio. distra. l. 1. §. nunc tractemus.

f ¶ Litigãdum.] Arg. est hic, q qui male alienauit rem ecclesiæ, non potest eam repetere.

QVisquis.] CASVS. Hoc cap. diuidit in tres partes. In prima parte dicitur, q episcopus, uel abbas de salarijs episcopij, uel monasterij principi, uel aliæ personæ in casu non concesso nil dare debeat; & si dederit, irritetur. Et ad hoc probandum inducitur canon

Apo-

Apostolorum, qui dicit, ꝙ de rebus ecclesiæ non debet aliquid defraudari. In secunda parte dicitur quod si episcopus dicat agrum nullum fructũ ecclesiæ reddere, immo potius damnum, propter hoc principi cõcedere non debet, sed clericis vel colonis. In tertia parte dicitur, ꝙ si prin-

NOn liceat.] CASVS. Symmachus Papa statuit in hoc c. vt Papæ non liceat prædia ecclesiæ alienare quo ad proprietatem vel vsumfructum, nisi tantum domos quæ in vrbibus modica impensa non sustentantur, sub qua lege oẽs prælati ecclesiarum constringantur. Contra quã constitutionẽ si aliquid fuerit alienatũ, donator vel vẽditor, & mediator deponat. Subscribentes sint anathematizati cũ eo, qui dedit, & cum eo, q recipit, nisi restituat, quod alienatum est. Sit licentia cuilibet ecclesiasticæ personæ contradicẽdi, & reposcere cum fructibus alienata. hoc intellige, nisi alienatio facta esset in casu licito & concesso.

c. Apostolicos. sm Hu. illæ intelliguntur quæ actũ fuit ab initio cũ toto clero ipsius ecclesiæ. Arch.

Can. Apost. 39.

irritum sit, quod datum esse constiterit, secundum canonem sanctorum Apostolorum, qui dicit; [Omniũ ecclesiasticarum rerum episcopus habeat solicitudinẽ, & dispenset eas, tanquam Deo contemplante. Non liceat autem ei fraudare β quidquam ex illis, vel cognatis [a] proprijs donare quæ Dei sunt. Quòd si pauperes fuerint, vt pauperibus largiatur: sed nõ sub horum occasione, quæ sunt ecclesiæ, defraudentur.] ¶ Quòd si excusationẽ ꝑtenderit damnum facere, & nihil ad profectum agrũ existere; nec sic princip. qui per loca illa sunt, tribuat ager vel locus: sed clericis, vel agricultoribus. ¶ Quòd si calliditate vsus fuerit, & à colono [b], vel à clerico emerit prĩceps agrũ, irrita sit vẽditio, & restituatur episcopio, vel monasterio; & episcopus, vel abbas hoc faciens abijciatur [c]; episcopus quidem ab episcopio; abbas autẽ à monasterio γ, tanquam qui dispergit, quæ non collegit.

α ¶ Salarijs.] *Græce est.* ἐκ τῶν αὐτουργιῶν *pro qua voce in Parisiensi græcorum canonum editione legitur in rubrica,* ἐκ τῶν προαστείων, *i, ex suburbanis, quasi surburbana vocentur auturgia, quod ipsius possessoris manibus colantur. Balsamon tamen eos agros interpretatur, qui per se ipsi sine magna cultura fructum ferre possunt, vt silua, & alia huiusmodi.*

α ¶ Fraudare.] σφετερίζεσθαι, *idest*, sibi vendicare, & suum facere.

γ ¶ Episcopus quidem ab epio, abbas aũt a monasterio] *Hæc ad sentẽtiæ integritatẽ addita sunt ex ipso canone.*

Et in conc. Parisiensi, l. 1. c. 17.

Item Symmachus Papa in synodo tertia, c. 4. & sequentibus vsque ad nonum.

Ans. l. 4. c. 19.

¶ Prædia ecclesiæ non liceat Papæ alienare. C. XX.

NOn liceat Papæ [d] prædiũ ecclesiæ alienare aliquo modo pro aliqua necessitate, nec in vsũfructũ α rura dare: nisi tantũmodo domos, quæ in quibuslibet [e] vrbibus nõ modica impensa sustentãtur. Qua lege omnes custodes adstringantur; ut donator, accusator, venditor honorem perdat. Et qui subscripserit anathema sit, cum eo, qui dedit, vel qui recepit, nisi restituatur. Liceat etiã quibuslibet ecclesiasticis personis contradicere, & cum fructibus [f] alienata reposcere. Quod nõ modo β in Apostolica seruandum est ecclesia, verumetiam vniuersis ecclesijs per prouincias quidem dicitur conuenire.

d ¶ Papæ. Symmachus Papa successor suo legẽ imponit, vt Imperator suo. inf. 16. q. 1. q. iuxta. Sed qualiter hoc potuit, cum nullus mortalium Papã possit iudicare. ext. de elect. Inotuit 40. distinct. si Papa. nec inferior superiorẽ. 21. di. inferior. sed certe licet sit solutus legibus, tñ secundum leges viuere debet ff. de legi. princeps.

Papam nullus mortalium iudicare potest.

e ¶ Quibuslibet.] Videtur ergo quòd ad hanc accusationem quilibet admittatur. extra de reb. eccl. nõ aliena. si quis & Auth. de nõ alie. aut. permu. ĩ fi. coll. 3. & not. 16. q. stio. 7. filijs. & quæ. 1. constitutum.

f ¶ Et cum fructibus.] Hic aperte, ꝙ fructus possunt peti. Sciẽdum est, ꝙ si agitur per interdictũ aliquod ad petendũ rem cum fructibus, tunc restituẽtur omnes fructus percepti à tẽpore eo quo est propositum interdictũ, nisi in interdictio, vnde vi: in quo veniunt fructus omnes percepti à tempore deiectionis, vt ff. de interdic. l. Interdictis, ff. de vi, & vi arma. l. 1. §. ex die. Si autẽ agiẽ rei vendicatione aut possessor fuit bonæ fidei, aut malæ. Si bonæ, restituet omnes fructus perceptos a tẽpe litis cõtest. vel qui culpa sua non sunt percepti, sed ante litem contestatam perceptos nõ tenetur restituere, sed tantum extantes, vt C. de rei uendi. certum est. Instit. de offi. iud. §. post inchoatã. Si fuerit possessor malæ fidei: tam perceptos, quam quos percipere potuit, tenetur restituere, vt ex. de rest. spo. grauis. & ff. de rei vẽd. si nauis. §. generaliter. & C. de rei uend. certum est. Si uero male

Fructus an ab omni possessore sint restituendi.

si princeps callide a colono vel clero agrum ecclesiæ emerit, venditione rescissa ager restituatur episcopo vel monasterio. Episcopus autem vel abbas hoc faciens deponatur. Secunda pars incipit ibi, [Quòd si excusationem.] Tertia ibi. [Quod si calliditate.]

a ¶ Cognatis.] Nisi victum & vestitum, vt 86. d. non satis & 16. q. 1. si cupis. in fi.

b ¶ A colono.] Licet enim colonus tradat alij possessionem, non ideo perdit ecclesia possessionem. C. de acq. poss. l. vlt.

c ¶ Abijciatur.] Mitius cum eo agitur, inf. c. si quis quali bet. & q. 5. si episcopus. 1

1 De hoc legi. & no. sa.

malæ fidei possessor titulum habuit, tunc excusatur a percipiendis propter titulum, vt C. de rei vend. si fundum nisi ita sit quod ille titulus habeatur pro nõ titulo. 1 vt cum quis emit contra interdicta legis, ut C. de agric. & censi. quemadmodum lib. 11. & alios habes notatos ff. q met. cau. sed & parens.

1 Nam tunc et de percip. fructibus tenetur. ff. de his q in frau. cred. fit. ait prætor. §. per hanc. Laur.

c ¶ Maturata.] id est, mature prolata. inf. 16. q. 1. in canonibus.

d ¶ Et instituta.] id est, destinatæ à talibus.

DE rebus.] CASVS. Quidam inuadebant vel rapiebant res ecclesiarũ, & dicebant se habere à principibus

INdigne.] CASVS. In hoc c. notãtur tria genera hominũ, q cõtractant res ecclesiarum. s. inuasor, & iniustè possidens sua auctoritate, & q iniustè possidet auctoritate alterius: & isti oẽs nisi cito se correxerint male ablata restituẽdo debent anathematizari ẽt cũ admonitione. Valde. n. iniquum est, vt ab aliquo maxime Christiano vsurpetur qđ ecclesię relinquitur vel confertur.

a ¶ Ad altare.] Quia nec oblatio eius recipit, vt s. e. de viro & ẽt a sacramentis ecclesiæ suspẽsus est, vt 17. q. 4. quisquis.

b ¶ Admonitio.] Ar. q admonitio semp præcedat uindictã, ut hic, & 2. q. 7. accusatio. & c. sequẽt. 11. q. 1. petimus. Sed verum est cum agitur ad pœnam excõicationis: quia nemo excõmunicãdus est nisi præcedat admonitio trina, 2 ut 16. q. 7. omnes decimæ. & 17. q. 4. presbyterorum. & extra de sent. excommu. c. sacro. Item & in illis criminib. præcedat admonitio ubi ad brachium sęculare est recurrendum, vt 1. q. 7. patet. Item vbicumq; non agit ad depositionem. Et gñaliter vbicumque agitur ad denunciationem, ut extra de simo. licet Hely. sed vbicumq; agetur ad depositioné, non p̃cedat admonitio extra de accusat. qualiter. ad quid. n. admoneretur tunc cũ sufficit ad depositioné q homo semel deliquerit 25. d. primũ. Non obst. extra de accus. si quis, quia loquitur in denunciatione. Item non obst. 2. quæstio. 7. si quis erga. quia loquitur ibi de alijs causis, quæ non inducunt depositionem, ut 5. q. 4. in loco.

Admonitio semper uindictam præcedat.

2 Sed contra 24. q. 3. c. sane. ver. imperium. vbi de hoc 1 gl. sed dicitur, &c.

¶ Caput hoc collectum est ex plurib. capitibus synodi Romana tertia sub Symmacho, in epitomẽ tamẽ redactis.

α ¶ In vsumfructũ.] *In conciliorum editionib. partim legitur*, sed nec in vsufructuario iure aliquibus dare liceat. *partim*, sed nec in vsumfructũ iura aliquibus, &c. *quemadmodum & in codice canonum impresso. Nã in vetusto manuscripto est*, sed nec vsufructario aliquibus dari liceat. *Idem vero significare vsufructuarium & vsufructum scribit Smaragdus in expositione regulæ B. Benedicti c. 59. his verbis.* vsumfructum dicit, quod nos dicimus vsumfructuarium.

β ¶ Quod non modo.] *In ipsa synodo longe aliter habetur.* Huius aũt constitutionis legẽ in Apostolica tm̃ volumus sede seruari, vniuersis ecclesijs p prouincias secũdum aĩarum considerationem, quem proposito religionis conuenire rectores earum viderint, more seruato.

Idem in synodo sexta.

¶ Qui res ecclesiasticas vendit, ad altare non audeat accedere. C. XXI.

INdigne ad altare [a] Dei properare permittit, qui res ecclesiasticas audet inuadere, aut iniuste α possidere, aut iniqua, vel iniusta defensione i eis perdurat. *& paulo post.* ¶ Debet tñ esse prouisio, vt vindictam admonitio β [b] pcedat, & res vsurpatas iniuste qui abstulit, aut iniuste ablatas retinet, æquitate patrocinãte legib. restituat. Quod si neglexerit, & necessitas cõpulerit: demum prædoné sacerdotalis districtio maturata [c] percellat. *& infra.* ¶ Valde iniquum ergo & ingens sacrilegiũ est, ut quæcumq; vel pro re medio peccatorũ, vel salute, uel requie animarum suarum vnusquisq; venerabili ecclesiæ cõtulerit, aut certe reliquerit, ab ijs, quib. hæc maxime seruari conuenit, idest, Christianis, & Deum timentib. hoibus, γ & super omnia a principibus, & primis regionũ in aliud transferri, vel conuerti permittatur. Propterea, qui hæc non præuiderit, & aliter quàm scriptũ est, prædia ecclesijs tradita petierit, vel acceperit, aut possederit, vel δ iniuste defenderit, aut retinuerit, nisi cito se correxerit, quo iratus Deus aĩas percutit, anathemate feriatur: sitq; accipienti & danti, & possidẽti anathema, & institutæ [d] pœnæ contubernium assiduũ. Nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo muniat, qui a religiosis aĩabus ad substantiam pauperum derelicta, cõtra fas sine aliqua pietatis consideratione dispergit.

Ivo p. 3. c. 181.

16. q. 1. in canonib. §. ualde.

α ¶ Aut iniuste.] *In synodo legitur*, aut iniuste, id est, sine licentia episcopi possidere.

β ¶ Admonitio.] *In synodo legitur*, manifesta.

bus cõcessionem, quare Adon Viennen. archiepiscopus quæsiuit à Nicolao quid esset super hoc faciendum. qui respondet dicens, quod si princeps concessit, redarguatur super hoc. Si autem inuasor sua auctoritate fecerit

uere p̃ręſumpſerit, excommunicetur donec reſipiſcat.

a ¶ Vt prius.] Et hoc arg. ꝙ auctoritas maioris excuſat. 28. diſtin. diaconi. & 63. diſt. Salonitanæ ſed non eſt hoc uerum, ut ſu. ea. quicumque, & licet hic dicatur. ꝙ princeps ſit redarguendus; bene tamen poteſt, excommuni-

bat, ꝙ eccleſiæ facultates debent diuidi in quatuor partes; & hoc probat per 9. auctorit. Ioan. de Fant.

CASVS. Quidam epiſcopus ſuſpectus remotus fuit ab adminiſtratione rerum eccleſiæ: remanſit tamen in officio & adminiſtratione ſpiritualium. committit ergo Gelaſius curam rerũ eccleſiaſticarum duobus, ſcilicet archidiacono Iuſtino, & Fauſtino defenſori: & ne epiſcopus iſte infametur, pręcepit Gelaſius, ut ab ipſo epiſcopo tertius eligatur: qui nomine epiſcopi uniuerſa diſponat, & ut oĩa prædia praue alienata ad uſũ eccleſiæ reuocent: nec alicui clerico pro ſua portione aliquod prædium aſſignẽt: & omnem penſionem prædiorum urbanorum uel ruſticorum ad epiſcopum deferant, ut ſequeſtrãdo de medio quod ad cauſas & expenſas superuenientium neceſſitatum eſſe opus proſpicitur, de reliquo, & de fidelium oblatione quatuor inde fiant portiones. Primam habebit epiſcopus. Secundam canonici. Tertiam pauperes. De quarta eccleſiæ fabrica reparetur: & ſi aliquid fuerit reſiduum, idoneo cuſtodi ab utraque parte electo tradat. ut uel inde in futuro fabrica reparetur, uel ematur inde poſſeſſio pro utilitate communi.

✝ Hoc argu. ſumitur ex eo quod dixit textus: ipſe princeps ſit redarguendus q. d. non ille qui eius auctoritate accepit ſm H. Maioris auctoritas non ſemper excuſat.

γ ¶ Hominibus.] *Quæ ſequuntur uſque ad ver.* in aliud. *addita ſunt ex ſynodo.*

δ ¶ Vel iniuſte dederint, aut retinuerint.] *Addita ſunt, & iſta. ſicque omnia, quæ in uſurpatione huiuſmodi rerum accidere ſolent, exponuntur.*

Item Nicolaus Papa Adoni Viennenſi archiepiſcopo in epiſtola, cuius initium: [Quia ſanctitatis veſtræ.]

¶ Excommunicentur, qui principum auctoritate res inuadunt eccleſiæ. C. XXII.

Ivo p. 3. c. 151.

DE rebus, quæ ſemel Deo contributæ, atque dicatæ ſunt, & poſtea ſub occaſione cõceſſionis principũ à quibuſdam inuaduntur, atque diripiuntur; ſancimus; vt prius [a] conſultatis principẽ ad reſecandam ⁊ præſumptiuã factionem, & cognoſcendum, vtrum illius ſit conceſſio, an inuaſoris præſumptio. Quod ſi principis inordinata fuerit largitio; ipſe ſit princeps pro emẽdatione redarguendus. Si autem inuaſoris declaratur præſumptio; vſque ad emendationem, excommunicationis ſit vindicta coercendus.

†al. Odoni.

¶ *Extat epiſtola hac in libro ſæpe citato bibliothecæ Dominicanæ: in qua reſpondet Nicolaus ad nonnullas quæſtiones ab Adone† ſibi propoſitas.*

†al. Fauſto.

Item Gelaſius Iuſtino archidiacono, & Fauſtino† defenſori.

¶ De rebus eccleſiæ non eſt aliquid alienandum. C. XXIII.

Deuſdedit p. 3. c. 38.

VObis enim, & famę veſtrę cõſultum duximus, vt pontificis veſtri [b] loco, vobiſcũ ab eodẽ [c] aliquis ſubrogetur, qui eius nomine pariter vniuerſa diſponat: quatenus omnia prædia ad veſtrum reuocetis ſtudium, nec cuiquã clerico pro portione ſua aliquod ſolum eccleſię putetis eſſe deputandum: ne per incuriã, & negligentiã minuatur; ſed omnis penſionis ſummam ex omnib. prędijs ruſticis, vrbaniſque collectam ad antiſtitem deferatis. Ex qua tamẽ collectione habeatur ratio, quid ad cauſas, [d] vel expenſas accidentium neceſſitatũ opus eſſe pſpicitur, vt de medio ſequeſtretur: & quatuor portiones [e] vel de fidelium oblatione, vel de hac fiãt modis omnibus, pẽſione: ita, vt vnam ſibi tollat antiſtes, aliam clericis pro ſuo iudicio, & electione diſpertiat, tertiam

[Ad noſtrum ſtudium.] id eſt, p noſtrũ ſtudiũ.

b ¶ Pontificis ueſtri.] Epiſcopus iſte remotus fuit ab adminiſtratione temporalium: ſed non ſpiritualium.

c ¶ Ab eodem.] Ipſo enim remoto ab adminiſtratione reſeruatur ut ipſius auctoritate adminiſtratores eligantur.

d ¶ Quid ad cauſas.] Scilicet, ut expenſæ prius deducãtur, quę factę ſunt in colligẽdis fructibus, quod ius deductionis nullius caſus poteſt impedire. ff. fami. erci. fundus. ff. de petit. here. ſi. à domino. §. fructus. in decimis ſecus, ut extra de deci. cum homines. ſed cũ diſtinctione, quam habes extra de deci. paſtoralis.

e ¶ Portione.] Ar. ꝙ prędia eccleſiarum non debent diuidi per prębendas, ut not. ſu. q. proxi. §. ult. hoc non eſt uerũ: hic autem prohibentur diuidi ideo quia clerici

a Intelliges non omni: & hoc colligitur ſſ. ubi dicit ꝙ oẽs redditus debent ad ipſum deferri. uel ab eo diuidi. Arch. Expenſę ſemper ſunt deducendę.

municari 11. q. 3. ſi autem nobis. Sed qualiter agi poteſt contra illum, qui recipit poſſeſſionem uel à principe, uel ab alio: cum ſcriptũ ſit in lege, Nõ uideor ui poſſidere ſi recipio poſſeſſionẽ ab illo quem ſcio eſſe in poſſeſſione. ff. uti poſſi. l. duo. §. non uideor. & arg. extra de reſti. ſpol. cum ad ſedẽ. Sed hęc nõ hodie extirpata eſt per id quod eſt hodie ext. de reſt. ſpol. ſępe cõtingit.

VObis.] Hæc eſt quarta pars quęſtionis, in qua pro-

1 Hoc colligitur ex illa litera, ne per incuriã, &c. vñ ibi innui vr à contrario, q̃ si illa cã cessaret. s. q̃ essent diligentes clerici: q̃ pssit diuidi. ĩm H. & Laur.

fuerunt suspecti. 1 sed vbi non sunt suspecti, bene diuidentur, vt meliorentur per eos possessiones. ut inf. ea. se pæ fit. nam diligentius tractantur res propriæ quam cõmunes. vt 47. dist. §. necesse est, &c. quando & qui. quarta pars debe. l. vlt. lib. 10.

a Vt si maior.] Optimũ arg. contra platos ecclesiarũ, ut nõ possint allegare sterilitatem tẽporis, vel incursum hostium, si præcedentibus annis fuerunt vberes anni sicut nec colonus. ff. loca. ex cõducto. §. si vno. huic cõtrarium signatur. 10. q. 3. unio. sed ibi soluitur.

pauperibus sub omni† cõscientia faciat erogari: fabricis vero quartam, quæ competit, ad ordinationem põtificis erogatione vestra decernimus esse pẽsandã. Si quid fortè sub annua remanebit expẽsa; electo idoneo ab vtraq; parte custode tradatur enthecis: vt si maior [a] emerserit fabrica; sit subsidio quod ex diuersi temporis diligẽtia potuerit custodiri: aut certè ematur possessio, quæ vtilitates respiciat communes.

Idem Maiorico, Sereno, & Ioanni episcopis.

¶Diuini muneris participatione priuetur, qui ecclesiastica priuilegia calcat. C. XXIIII.

Qvi & diuinis, & humanis legibus inciuili [b] damnatione calcatis, & reuerẽtia religionis abiecta, vel ecclesiastica priuilegia calcare contẽdunt, vel vbilibet in pauperum prosilire dispendium, nec huiusmodi, saltem cõmoniti, cõuictiq;, nequitiam sopire consentiunt, atq; illata sacris rebus detrimẽta sarcire; merito diuini muneris participatione sunt priuãdi: vt huius perceptione careãt, quod sacrilegis ausibus habuere despectui. Cęlestinus vero presbyter fratris, & coepiscopi nostri Sereni, q. contra pontificale iudiciũ, contraq; Apostolicę sedis mãdata prorumpens, supradictis communionem sacrã ministrare præsumpsit; cum nõ potuerit ignorare [c] sentẽtiam proprij sacerdotis, ab officio protinus ecclesiastico pellatur: vt nullus ecclesiæ ministrorum contra pontificalia instituta venire contendat.

Iuo p. 3. c. 150. & p. 4. c. 185.

† Qui & humanis] plera que exempl. & Iuo.

Qvi & diuinis.] CASVS. Serenus eps conquestus est de quibusdam, qui contemptis diuinis & humanis legibus ecclesiastica priuilegia deprimebant, siue destruebant, pauperes opprimentes: nec commoniti res ecclesiæ ablatas restituere uolebãt: quos à communione corporis Cristi suspenderat propter hoc: quibus supradictus Coelestinus pñbyter contra interdictum proprij epi sacram pbuit cõione m. Cõmisit ergo Gelasius Maiorico, & Sereno, & Ioanni epis, mandãs eis, ut illos usurpatores participatione corporis Christi priuet. Cęlestinus uero presbyter, qui snĩam sui episcopi, nec debuit nec potuit ignorare, ab ecclesiastico repellatur officio, ut cęteri metum habeãt. Ego Bartho. sic puto casum ponendum: licet Beneu. aliquãtulum minus dixerit.

[Inciuili.] id est, nõ ciuili, sed praua & incongrua.

b Inciuili.] i. impia.

c Ignorare.] Sic supra 16. d. q̃d dicitis. su. 1. q. 1. si quis à simoniacis. & 36. q. 2. nullus. su. d. 20. si decreta su. 87. d. ca. ult. & 17. q. 2. cap. vlt. audiretur tamen iste si vellet pbare se ignorasse. 82. d. proposuisti. 1 si. & 1. q. 1. si qs à simoniacis & extr. de ele. innotuit. in fin. Sed qualiter probabit se ignorasse? Respondeo, probabit q̃ fuit in alia prouincia, vt extra de testi. ex tenore. & C. de contrah. stipu. optimam. vel etiam proprio iuramento, vt 34. q. 2. in lectum.

! Ignorantia probatur dupliciter.

Idem eisdem Iustino a. archidiacono, & Fausto defensori.

a ¶ Iustino, &c.] *Antea legebatur*, Idem eisdem. *Emendatum est & posita istorum virorum nomina ex Iuone, ad quos etiam scriptũ est superius penultimum caput, vobis enim. Nec vero hæc, quæ nunc afferentur, pertinere posse ad episcopos, quibus proxime precedẽs caput scribebatur, indicant non modo quæ à Gratiano hic referũtur, sed etiã apertius uerba, quæ apud Iuonẽ post vltima huius capitis sequuntur*. Si quis vero in ecclesiæ vestræ damnum, aut in his, quæ sunt præceptionis nostræ prohibita, pontificem vestrum videritis admittere, &c.

¶De eodem. C. XXV.

Iuo p. 3. c. 151.

† al. Volaterranæ.

VVlterranæ† ecclesię actus, vel patrimoniũ, quod hactenus comperimus destitutum, post damnationẽ Eucharisti, quo fuerat de prauante dispersũ, curę vestræ decreuimus esse delegãdum: vt diligẽtia (quas vos pro vtilitatibus ecclesiæ existimamus esse vigilãtes) prædia culturæ restituatis antiquæ, & reuocetis, si qua sunt vẽdita, aut donata mãcipia. Possessiones etiam, quas ab Eumãcio, & Opilione episcopis, vel cæteris quouis iure videritis teneri: (quia cõtra cõstituta synodi ab episcopis prędia alienari nullo potuerũt commẽto,) nihilominus

VVlterranę.] CASVS. Post damnationem episcopi Eucharisti quantum ad administrationem temporalium, qui patrimoniũ ecclesiæ Vulterranæ dissipauerat, commi-

commisit Papa quibusdam episcopis, vt reuocēt prædia & mancipia male alienata, similiter possessiones quas Eumancius & Opilio episcopi, uel cæteri quocunq; modo detinent, reuocent: & emptores recursum habeāt ad venditores. Pensiones uero, uel oblationes deferant ad epi- vero res. Sed contra 16.q.3. vniuersas. C. de euict. si fundus. Solu. hoc c. loquitur de possessore bonæ fidei: contraria de possessore malæ fidei: sed ad hæc obijcitur malæ fidei dicitur, qui contra legum interdicta mereatur. C. de agri. & censi. quemadmodum. l. 11. Rūdeo. quantum ad hoc est malę fidei possessor, q̄a ñ usucapit: sed quantū ad hoc est bonæ fidei possessor, φ hēt recursum cōtra suum venditorem.

reuocentur.[a] Sit emptoribus [b] ad eum recursus, qui præsumpsit aliquid de ecclesiæ rebus illicita venditione distrahere: ita vt pensiones annuas ad pontificē deferatis: cui priuilegia sua integra conuenit omni ratione seruari, vt eius dispensatione portiones proueniant cōsuetę: ita vt portionem quartam, quę ad eos pertinet, sua pōtifex ordinatione distribuat, prout cuiusque locum[c] meritumque cognoscit. Pariter etiam ex fideliumoblatione faciendum est, vt clericis quartam eroget pro consideratione suæ electionis antistes. Fabricarum etiam portio episcopo sciente, & disponente, vestra erogatione pendatur: quatenus nihil penitus in detrimentum alicuius rei patiamini generari.

Idem clero, & ordini, & plebi Brundusij.

¶Reddituum, & oblationum duę portiones clericis committantur. C. XXVI.

Ansl.l.6.c.43.

CONcesso vobis, quem petistis, antistite fratre iam & coepiscopo meo Iuliano, necessarium fuit (eodem ad ecclesiam suā mox remisso) ad vos nostra scripta pariter destinari: quibus agnosceretis eisdem fuisse præceptum, ne vnquā ordinationes præsumat illicitas. *& infra.* ¶Redditus, & oblationes fideliū in quatuor partes diuidat: quarum vnam sibi ipse retineat: alterā clericis pro officiorum suorum sedulitate [d] distribuat: fabricis tertiam; quartam pauperibus, & peregrinis habeat fideliter erogandam: quarum rationem diuino est redditurus examini.

¶ Epistola Gelasii, in qua est hoc caput, missa est cum alijs ex Hispania. Eadē vero inter epistolas Gregorij II. impressas est tertia clero, & plebi Turingiæ scripta. Talis quadam epistola, sed breuior, refertur in libro, qui scribitur Ordo Romanus, & formata episcopo danda nuncupatur.

Et in conc. Parisien si, l.1.c.15.

Idem in epistola ad episcopos per Lucaniam, & Brutios, c.29.

¶De oblationibus fidelium quot portiones fiāt, & quæ cuique proueniat. C. XXVII.

.3.tit.11. Ansl.l.5.c.68. Burc.l.3.c.137. Iuo p.3.c.203. Pann.l.2.c.7.

QVatuor autē tam de redditu, quam de oblatione fidelium, prout cuiuslibet ecclesiæ facultas admittit (sicut dudum rationabiliter est decretum) conuenit fieri portiones: quarū sit vna pontificis, altera clericorū, tertia pauperū, quarta fabricis applicanda. De q̄b. sicut sacerdotis intererit integram ministris ecclesię memoratam dependere quantitatē; sic clerus vltra delegatam sibi summā nihil insolenter nouerit expetendū. Ea vero, quę ecclesiasticis ędificijs attributa sūt, huic operi, vera

c[c] Locum.] Arg. φ secundū priorem locum & maius meritum cōferendę sunt dignitates, vt inf. ca. prox. & sup. d.1. ius militare. & 1. q. 2. clerici. & 75. 1. d. ca. vlt. & ille gradus cæteros antecedat, quē stipendia longiora & labor prolixior fecerunt anteire, ut C. d̄ off. ma. off. l. ne mo. 61. d. ca. 1. & ca. miramur. & stipēdiorū ratio habenda est vt ff. de re. mili. l. nō omnes. in prin. Arg. contra 16. q. 7. omnes decimę. & c. 1. in fi. & ext. de constit. cum omnes. 2

Dignitates conferantur s̄m merita. 1 Al.74.

COncesso.] CASVS. Clerus & populus Brudusij petierūt a Gelasio ep̄m Iulianum, quem eis concessit: & cum eū illis destinaret, significauit eis per scripta sua, φ duo sibi præceperat. s. quòd nunquā faceret illicitas ordinationes: & reddit⁹ & oblationes in quatuor diuideret portiones. Primā hēret antistes: secundam clerici: tertiam fabrica, quartam pauperes.

2 Vbi de hoc ēt & plenꝰ ex. de ma. & obed. statuimus. Arch.

d[d] Sedulitate.] Arg. contra clericos existentes in scholis, vt non debeant percipere ecclesiastica stipendia, vt 16. q. 1. generaliter, & inf. co. charitatem. Ar. contra.3?.d. si qui vero.

QVatuor.] CASVS. In hoc ca. statuitur, ut de redditibus & oblationibus ecclesię quatuor fiant portiones, quarum vna sit ep̄i, secunda clericorū, tertia pauperum: quarta vero fabricæ applicanda: ita φ clerici ultra quartā nō expetant. & manifestū sit qualiter duæ quartæ fiāt in vsum pauperum, & in usum fabricę conuersæ, ut de hoc bona fama inter homines oriatur

episcopum: de quibus fiant quatuor portiones, ut dictū est in c. supradicto, uobis.

a[a] Reuocentur.] C. si tu. uel cu. inter. l. ult.

b[b] Emptorib.] Sup. 10. q. 2. hoc ius porrectū. in fi. §. qui

citer prærogata, locorum doceat [a] instauratio manifesta sanctorũ: quia nefas est, si sacris ædibus destitutis, in lucrum suum præsul impendia his deputata cõuertat. Ipsam nihilominus adscriptam pauperibus portionẽ, quã quam diuinis rationibus se dispẽsasse mõstraturus esse videatur; tamẽ iuxta quòd scriptum est, [Vt videãt opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est] oportet etiam præsenti testificatione [b] prædicari, & bonæ famæ præconijs non taceri. Quapropter nec clericorum quispiam, &c.

Matth. 5.

2. q. 7. quapropter.

Item Simplicius Papa Florentio, & Equitio, & Senero episcopis. epist. 3.

¶ De redditib. oblationum, & redditũ ecclesię quatuor portiones presbytero dispensandæ credantur. C. XXVIII.

De redditib. ecclesiæ, vel oblatione fidelium quid deceat nescienti nihil licere pmitat; sed sola episcopo ex his vna portio remittatur, duæ ecclesiasticis fabricis, & erogationi peregrinorum, & pauperum profuturæ, a Bonagro † presbytero sub periculo sui ordinis ministrentur; vltima inter se clericis pro singulorum meritis diuidatur; *& infra.* ¶ Cui, *idest Gaudentio*, hoc specialiter præcipimus, vt tres illas portiones, quas triennio † [c] dicitur sibi tantummodo vendicasse, restituat.

Ans. l. 5. c. 66.

† al. ab Onagro.

† al. per triennium.

¶ Addita sunt in hoc capite aliquot verba ex originali, quæ ad sententiam facere aliquid videbantur.

Item Gregorius Maximiano episcopo Syracusano, lib. 3. epist. 11.

Ioannes diac. l. 4. num. 34.

¶ De redditib. ecclesiæ etiam nouiter quæsitis quarta pars clerici erogetur. C. XXIX.

Cognouimus de redditibus ecclesię nouiter acquisitis canonicam dispositionem quartarum minime prouenire; sed episcopos locorum distribuere tantũmodo quartam antiquorum redditiuum; nunc vero quæsita suis vsibus retinere. Quã rem † prauam subintroductãque consuetudinem fraternitas tua viuaciter emendare festinet; vt siue de præteritis redditibus, siue de his, quę obuenient † [d], vel obuenientibus quartæ secundum distributionem canonicam dispensentur. Incongruum namque est vnam, eandemq; ecclesiæ substantiam duplici [e] quodammodo iure censeri, idest † vsurpationis, & canonum.

Ans. l. 5. c. 70.

† al. ab rem.

† al. nunc obuenerunt vel obuenerint.

† Addita ex or.

Idem Augustino episcopo Anglorum in resp. ad primam interrogationem.

¶ De stipendio ecclesiæ quatuor debent fieri portiones. C. XXX.

Mos est Apostolicæ sedis ordinatis episcopis pceptum tradere, vt de omni stipẽdio, quod accedit,

Ans. l. 5. c. 64. Pann. l. 2. c. 8.

---

a ¶ Doceat.] Arg. per vnum factum probari aliud. & causam probari per effectum: quia per reparationem fabricarum probatur, q bene sit expensa quarta fabricæ: & sic 18. d. peruenit. sic. C. de admi. tut. l. lex. quæ. in fine. Item ex omnibus his capitulis collige laicos non esse cõpellendos ad reparationẽ fabricæ: sed tantum clericos. 1 10. q. 1. decernimus.

b ¶ Testificatione.] Arg. q res semper sunt gerendæ in illorum præsentia, quorum interest, ut 8. q. 1. licet.

Clerici soli ad reparationem fabricę cõpellantur.

1 Arg. q etiã principes teneantur ad hoc. 96. d. c. ult. l.

De redditib.] Casus. Gaudẽtius eps n diuidebat redditus & oblationes ĩ quatuor portiones, sed eas sibi uendicabat ex toto. quare Simplicius Papa præcepit Florentino & Equitio episcopis, vt unam tantummodo portionẽ de redditibus & oblationib. cõcedant epo: alia diuidatur clericis p meritis singulorum: reliquis duab. fabricis & pauperib. p futuris: & compellant ipsum Gaudẽtiũ epm istas tres portiones restituere: quas per tres annos sibi tantum illicitè & indebitè vendicauit.

c ¶ Triennio.] Licet iste eps per trieuniũ possederit res ecclesiæ mobiles, non tñ vsucapiebat eas, qa furtuũ commisit in eis, ut 10. q. 2. capit. ultimo.

Cognouimus.] Casus. Quidam epi faciebãt quatuor partes tantum de antiqs redditibus: sed nouos oẽs sibi retinebãt. pcepit Greg. Maximiano episcopo Syracusano, vt tã de antiqs redditib. quam de nouis quatuor faciat fieri portiones: cum antiqui & noui non debeãt diuerso iure censeri: quia incõgruum est eandem substãtiam ecclesię duplici quodammodo iure censeri. Sequens. ca. planum est. Aliud quod postea sequitur, est palea, scilicet sancimus. est tamen eius casus planus per se.

d ¶ Obueniẽt.] Ar. cõtra. ff. de iure dot. cum in fundo. §. si. fundus. si. ff. de pac. do. inter socerũ. §. 2. si. C. de allu. l. 2.

e ¶ Duplici.] No. duplicitatem a canone reprobari. 16. q. 7. in nona. & 18. quæ. 2. in nullo. sic ff. de usucap. cũ qui ædes. Item arg. q idem iuris est in veteribus qđ in nouis.

Duplicitas reprobatur.

nis.ext.de cen.cum olim.&c.cum in ecclesijs. Ar.cōtra de deci. tua. nam licet veteres decimæ sint concessæ laico.non ideo nouæ, vt ibi dicitur, qn̄q; tñ eadem res duplici iure cēsetur.extra de reli.domi.quia,& ff.de pecu. hunc quæritur. §. 1. vbi habes q̄ peculium quandoque dupli- duplici iure censetur: sed isti sunt casus speciales. 1

a Sancimus.] ¶ Dona.] Secundum distinctionem:ext. de testa.requisisti.

b ¶ Titulorum.] Idest, ecclesiarum,ad quas intitulati sunt.

1 Quod autem hic dr. regulare est de hoc etiam lc. & no. extra de deci. cum in tua. in fi.

quatuor fieri debeant portiones, vna videlicet episcopo,& familiæ eius pp hospitalitatē, & susceptionē, alia clero, tertia vero pauperibus,quarta ecclesijs reparādis.

[*Item ex concilio Toletano.*]

¶ De eodem. PALEA. C. XXXI.

Sancimus omnibus episcopis curam laicorum instare, vt si quos in fide Christi inuenerint,nimio affectu diligant. Insuper confirmamus, vt si aliqua ab ipsis accipiant dona; [a] statim in quatuor diuidant partes: ita, ut prima pars secundum Apostolorum α præcepta, titulorum, [b] nec non cœmiteriorum restaurationibus diligenter attribuatur, secunda clericis,tertia cunctis pauperibus,quarta vero aduenis.

¶ *Caput hoc(quod in omnibus vetustis exemplarib. exceptis duobus & sine Palea nomine habetur,& glossam habet)in nullo Toletano cōcilio aut impresso,aut manuscripto inuētum est. In collectione cononum incerti auctoris, quæ asseruatur in Vaticana bibliotheca tribuitur Syluestro:quamuis in synodo Romana sub ipso habita, c.4. paulo aliter hæ partes assignentur, id est, vt in præcedentibus huic capitibus.*

α ¶ Secundum Apostolorum præcepta.] *In ea collectione non sunt hæc verba. In vno uetusto Gratiani codice est,* secundum Apostolicorum præcepta.]

Item ex concilio Agathensi, c.22.

¶ Omnes presbyteri secundum iussionem episcopi res ecclesiæ dispensare studeant. C. XXXII.

Poly.l.3.tit.12.

Statuimus (quod omnes canones β iubent) vt ciuitatenses, siue diœcesani presbyteri, vel clerici, saluo iure ecclesiæ,rem ecclesię,sicut permiserunt episcopi,teneant: vendere autem, aut donare penitus non præsumant. Quod si fecerint, vel fecerunt, & facta venditio nō valebit,& de facultatibus,si quas habent proprias,indemnem [c] ecclesiam reddant,& cōmunione priuentur.

β ¶ Canones.] *Restituta est hæc vox ex originali. Antea legebatur,* episcopi. *In Polycarpo autem tantum est,* quod omnes iubent.

inf. ead. si quis de clericis. Burc.l.3.c.183. Iuo p.3.c.156.

Item ex eodem concilio, c.26.

¶ De clericis, qui documenta ecclesiæ supprimunt, aut aduersarijs tradunt. C. XXXIII.

Si quis de clericis documēta, [d] quibus ecclesiæ possessio firmatur,aut supprimere, [e] aut negare, aut aduersarijs fortasse tradere, damnabili, & punienda obstinatione præsumpserit; quidquid, [f] per absentiam documētorum,damni ecclesiæ illatum est, de proprijs facultatibus reddat, & communione priuetur. Hi etiam, qui in damno ecclesiæ impie solicitati, a traditoribus aliquid acceperint; superiori † sententia teneantur.

† al pari. & in Hispalen.1.c.1

Item ex eodem, c.33.

Statuimus.] Hæc est 5. pars q. qua magister reuertitur, & probat per 20. ca. q̄d res ecclesiæ non sunt alienandæ, nisi in casu cōcessio:alias alienatio nō tenet: & alienatores quocumq; casu debēt puniri. Ioan.de Fant.

CASVS. Relatū fuit in Agathensi concilio, quod clerici existētes i ciuitate, vel extra, res ecclesiarū suarū non gubernabant s̄m episcoporū suorum dispositionē, sed vindicabant, vel donabant sicut eis placebat. quare concilium statuit, vt hoc de cætero nō faciant: & si fecerint, irritētur. & de proprio si quod habēt, ecclesiam reddāt indemnem,& communione priuentur.

c ¶ Indemnem.] De hoc dixi sup.ea.monemus.

Si quis.] CASVS. Quidam abscondebant, vel denegabant instrumēta ecclesiarum: aut ea aduersarijs dabāt. quæ situm fuit quam pœnam pati debeant. Et respōdetur quod omne dānum ecclesiæ illatum per absentiam instrumentorum, debent restituere de proprijs facultatib᷑: & cōmunione priuentur. Qui vero talia documenta recipiunt, eadē pœna debent puniri.

d ¶ Documēta.] Idē est si testes aliquos impediret dicere veritatem, vt extra de test.cogē. peruenit.

e ¶ Supprimere.] qa crimen falsi incurrunt. ff.de fal.l.1.§. ijs qui deposita.

f ¶ Quidquid.] Arg. q̄ ecclesia p̄t petere interesse, q̄ est extra rem. 2 sed illud nō est extra rem: quia instrumento tradito possessionis, & possessio tradi videtur, vt C.de dona. l.1.

2 Idem l. & idem no. extra de iniur. in nostra. de sent. excom. in gl. 1. Arc.

EPiscopus.] CASVS. Statutum fuit in concilio Agathensi, vt episcopus, qui non habet filios, vel nepotes, non instituat alium hæredem quam ecclesiam suam, si vero illicite de rebus ecclesiæ aliquid alienauerit, alienatio talis irrita habeatur. & ad ecclesiam quod alienatũ est reuocetur. si vero filios habet, quibus sua bona reliquit, de bonis illis indemnitati ecclesię consulatur.

a ¶ Alium.] Hoc est consilium, quia etiã vxorẽ, & seruũ suũ posset instituere hęredem, vt sup. ea. q. 1. sint manifestæ.

b ¶ Ab hęredibus.] Hic duo cõtraria dici videntur, scilicet, quod ecclesia dẽat esse heres defuncti: & quod ecclesia possit conuenire filiũ defuncti, eo quod male alienauit defunctus. nã si ecclesia est hæres defuncti etiam si defunctus aliqd indebite alienauit, illud non potest reuocare ecclesia, ut C. de re. alie. non alie. l. 3. C. de lib. cau. l. si ab eo. & C. de rei vend. cũ a matre. tenetur. n. sequi volũtatem defuncti, vt 11. q. 1. Sylnester, ideo sic exponas. ecclesiã sibi relinquat hæredem: sed si ecclesiam non instituit hæredẽ, supple tunc si qd de ecclesia, &c. Generaliter enim omnis hæres tenetur ad omnia onera defuncti, nisi fecerit inuentarium, ut C. de iur. de li. sancimus. hoc tamen teneas, quod secundum canones in contractibus, & in delictis siue aliquid peruenerit ad hæredẽ, siue non: siue lis sit contestata cum defuncto, siue non, hæres semper tenetur insolidum, ut 16. q. 6. si epm. 1 in fi. extra de rap. in literis.

Hæres onera defuncti sustineat.

reuocantur in seruitutem. aliud in libro priuati, vt C. de lib. cau. solo obsequij. quod est hic speciale. Item aliud speciale, quod filij istorum libertorum sunt obnoxij ecclesię inf. eo. de libertis. secus in alijs, vt C. de li. & eorũ li. l. 1. & 2. Item aliud speciale quod liberti tenẽtur seruire

¶ Episcopus hęredem non habens, non alium, quàm ecclesiam sibi hęredem instituat. C. XXXIIII.

EPiscopus, qui filios, aut nepotes nõ habuerit, [a] aliũ quàm ecclesiam non relinquat heredem. Si quid de ecclesia non in ecclesię causa; aut necessitate pręsumpserit; quod distraxit, aut donauit, irritum habeatur. Qui vero filios habet; de bonis, quę reliquit, ab hęredibus [b] eius, indemnitatibus ecclesię consulatur.

Poly. l. 3. tit. 12.

α ¶ Non habuerit.] *In originali impresso, & manuscripto, & in Polycarpo legitur*, non habens alium, quam ecclesiam reliquit hęredem; si quid, &c. *& ad hanc lectionem propius accedunt verba Hispalensis concilij primi, cap. 1. sed ob glossam non est mutatum.*

Item ex eodem, cap. 49.

¶ Qui in clero constituti sunt, de rebus ecclesię nihil alienare pręsumant. C. XXXV.

DIaconi, vel presbyteri in parochia constituti de rebus ecclesię sibi creditis nihil audeant commutare, vẽdere, vel donare: quia res sacratę Deo esse noscuntur. Similiter & sacerdotes nihil de rebus ecclesię sibi commissę (vt superius comprehensum est) alienare pręsumant. Quod si fecerint; [c] conuicti in concilio, & ab honore depositi, de suo aliud [d] tantum restituant, quantũ visi sunt pręsumpsisse β *& infra.* ¶ Libros tñ, quos sacerdotes, vel diaconos de ecclesia sibi cõmissa facere voluerint, actus [e] ecclesię prosequi iubemus. Quod si facere contẽpserint: placuit eos ad ꝓprium reuerti seruitium.

Iuo p. 3. c. 161.

β ¶ Pręsumpsisse.] *Si hic interponas c. si qs qualibet. inf. ead. habebis integrũ canonẽ 49. ipsius cõcilij Agathensis.*

& in Epaunensi. c. 7

Item ex eodem, c. 53.

¶ De possessione ecclesiastici iuris quidquid a presbytero distrahitur, inane habeatur, & vacuum. C. XXXVI.

QVidquid parochiarum presbyter de ecclesiastici iuris possessione distraxerit; inane habeatur, & vacuũ vendicatione [f] γ comparantis, & actione vendentis.

Iuo p. 3. c. 166.

γ ¶ Vendicatione.] *Sic & in recentiorib. conciliorũ editionib. In alijs, & duob. & Vaticanis codicib. legitur* vẽditore comparantis, *apud Iuonem*, venditione comparantis.

1 Vbi ð hoc. & sup. 1. q. 4. §. item peccato ciuium, vt ibi satis dixi. Arch.

Liberti ecclesiæ differunt a libertis priuatorum.

DIaconi.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod diaconi, presbyteri, vel episcopi de rebus ecclesiæ nil debent illicite alienare: quod si fecerint de hoc conuicti deponantur, & de suo proprio tantundem restituant. In secunda parte dicitur quod liberti ecclesiæ negotia ecclesiæ prosequi debent: quod si contempserint, in seruitutem adducentur. Secũda pars incipit ibi: [Libertos etiam.]

c ¶ Fecerint.] Aestimatione seruorũ reddita de ꝓprio: alioquin reuocarentur, ut inf. ea. & si illi. nisi sint benemeriti, ut inf. ea. si quos de seruis. Et est in hoc dura cõditio libertorũ ecclesiæ, quod propter operas nõ præstitas re ecclesiæ nulla eis opera imposita, ut hic, & inf. ea. liberti. hodie tamen distinguitur, ut extra de seruis non or. eo. libentius.

d ¶ Aliud.] i. ipsam rem restituet, & aliud tãtũ de suo, sic 89. d. decenter. & 10. q. 2. hoc ius ver. qui vero res.

e ¶ Actus.] Idest, negocia.

QVidquid.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd si presbyter illicite alienat aliquam possessionem ecclesiæ, irrita sit talis alienatio, ita vt emptor nullam habeat actionem ad possessionem habendam: nec venditor ad pretium habendum.

f ¶ Vendicatione.] In emptorem enim non transfertur domi-

dominium. vnde non potest rem vendicare, habet tamen contra venditorem actionem exempto, vt sup. ea. Vulterranæ. in Auth. de nō alie. aut permu. §. quia uero leonis. coll. 2. Sed nōne venditor potest petere pretium re nondum euicta? quia venditor non ad alium tenetur, nisi nes. ff. de rebus eorum. qui sub tut. vel cur. l. quicūque. arg. contra. j. de consec. dist. 2. & dixit 1. q. 1. si quis a simoniacis, 3. q. 7. tria, in princ.

b ¶ Consecrandus.] Id est, benedicendus, abbas. n. non consecratur, nisi cū ordinatur in sacerdotem, sed tñ dr, qꝫ ei manus imponitur ab episcopo. 69. dist. quoniam videmus, vnde abbas sine benedictione potest monachos benedicere. extra de sup. negl. p̄l. statuimus.

Abbas non consecratur.

c ¶ Ordinationes.] Hoc non potest facere sine consensu capituli sui, vt 24. dist. c. vlt. & pen.

d ¶ Præbendā.] Fructus potest. extra ne prel. vices suas. c. vl. ad instar fructuarij; ff. de vsufruc. arboribus sicut fructus decimarū, & oblationum possunt uēdi, licet hoc non sit honestū: quia prohibitum nō inuenitur. 2 sed tantum cum cōsensu episcopi. extra de reb. ecc. non alie. nullis, nisi ad modicum tps, arg. ext. de cens. præterea. & extra de transa. de cætero. Sed quid si obligauit ad quinquennium: nūquid stabit successor cōtractui? ita, si noīe ecclesiæ contraxit, & cū episcopi auctoritate extra de sol. c. 1. secꝰ si noīe suo. ff. de pig. l. lex uectigali. ff. qui mo. pig. uel hyp. sol. si res distracta. ff. loca. si quis domus. §. hic subiūgi solet. Io. Sed certe quidquid dicat Ioan. ego credo, quod sicut clericus potest uendere fructus p̄bendæ suæ sine consensu episco pi, ita obligare, maxime ad modicum tempus: sicut tutor

Benefici fructus uendi possum.

2 Hoc planè olim probatur extra de emp. & uendi. cap. 1. ubi hāc ista uerba hic posita per Io.

In Epaunensi, vbi hoc videtur repeti, in vēditorem comparantis actione vertenda.

Item Vrbanus Papa.

¶ Alienationes factæ ab intrusis, & ordinationes sine consensu clericorum, irritæ sunt.

C. XXXVII.

ALienationes [a] omniū per intrusionem, seu canonicè electorum sub episcopi nomine, aut abbatis, qui secundum ecclesiæ suæ vsum consecrandus [b] est; alienationes dico quocunque modo factas, necnon & ordinationes [c] personarum ab eisdem sine communi consensu clericorum ecclesiæ, siue per simoniam itidem factas, irritas iudicamus. ¶ Illud etiam p̄ omnia interdicimus, vt nullus clericus præbendam [d] suam, seu beneficium aliquod ecclesiasticum aliquo modo alienare præsumat. Quod si præsumptum olim fuit, vel aliquando fuerit; irritum erit, & vltioni canonicæ subiacebit.

¶ *Post collectionē Anselmi in codice p̄antiquo, habetur fragmentū cuiusdā cōcilij Vrbani secundi: in cuius initio hæc legūtur:* Alienationes, q̄ specialiter p̄ Ottonem, Guidonem, Hieremiam, seu forte Philippum vbilibet de possessionib. Rauēnatis exarchatus factæ sunt, damnamus. Generaliter autem omnium per intrusionem, seu canonice electorum sub episcopi nomine, vel abbatis .... ecclesię suę cōsecrādus est, alienationes quocūque mō factas, *& cetera vsque ad finē huius capitis sine vlla varietate.*

Item ex concilio Ilerdensi, c. 6.

¶ Episcopo defuncto, vel adhuc in supremis agente, de rebus ecclesię nihil est vsurpandum.

C. XXXVIII.

Concor. concilium Valent. c. 2.

HAec huius [e] placiti [f] cōstitutione inter nos censura placuit custodiri; vt defuncto antistite, vel etiā adhuc in supremis agente, nullus clericorum cuiuslibet ordinis, officij, gradusve sit, quidquam de domo pręsumat, vel quod de vtilitate instrumēti domus esse agnoscitur, id est mobilis, & inmobilis rei ecclesiasticę conet inuadere; nihil furto æ, nihil dolo supprimens, auferés, atque

1 Et ext. de ele. nihil est. j gl. 1 duob. casibus &c. ibi uideas. Sed per hæreticū bene acquirit loco religioso, siue ecclesiæ. arg. 32. q. 4. recurrat. uer. qūo ergo. ubi de hoc. Arch.

nisi ut faciat emptorem habere rem. non enim tenetur rem eius facere: ut ff. de actio empt. ferunus quem. §. si sciens, sed hic contractus est nullus.

ALienationes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod alienationes, quæ fiunt ab episcopis, uel abbatibus intrusis, uel canonicè electis; similiter ordinationes factæ sine consensu clericorum, uel per simoniam, irritæ sunt. In secunda parte dicitur, q̄d si q̄s clericus suam præbendam alienare præsumpserit olim, uel modo præsumat alienare, irritum sit, & canonicæ subiacebit ultioni. Secunda pars incipit ibi, [Illud etiam.]

a ¶ Alienationes.] Hoc ad canonicè electos referas: qa intrusi, uel schismatici, nec etiā cum consensu capituli possunt aliquid alienare. j. cap. præcariæ, extra de schismat. quod à prædecessore. 1 17. q. 1. factus. 25. q. 1. omnes. ff. de rebus eorum.

uendit fructus sine auctoritate iudicis, ut C. de admin. tuto. lex, quæ nec aliqua decret. contradicit legi. B.

HAec huius placiti.] CASVS. Quærimonia facta fuit in concilio Ilerden. de clericis, qui post obitum episcopi omnia bona defuncti antistitis usurpabant facta est constitutio, ne hoc de cætero fiat: sed œconomus adiuncto sibi uno, uel duobus fidelibus uiris pascat ex illis bonis clericos, si qui sunt in domo episcopali: uel seruet ad usum successoris, qui uti debet bonis illis cum clericis sui antecessoris. clericus autem contra hanc constitutionem faciens, anathematizetur.

e ¶ Hæc huius.] Sic construe, hæc censura placuit custodiri placiti constitutione, & secundum hoc uerbum placuit, est personale uerbum.

f ¶ Placiti.] Id est decreti.

g ¶ Con-

a ¶ Conſeruare.] Arg. ſucceſſori omnia ſeruãda à morte prædeceſſoris. extra de off. & pot. iud. ord. cũ vos plerũque. & extra de teſt. relatum. Item ar. ꝙ mobilia prędeceſſoris pertinent ad ſucceſſorem, ut infra e. de laicis.

b ¶ Et vix.] Quod uix fit. tamen fit ſ. d. 19. in memoriam. arg. cõtra. ff. ad Vell. tutor. in princ.

c ¶ Quia.] Hoc refertur ad id, quod ſ. dixit.

ET ſi illi.] CASVS. Quęſitum fuit ĩ cõcilio Toletano, an ſucceſſor poſſit reuocare ĩ ſeruitutẽ illos, quos anteceſſor manumiſit, q nihil de reb. ſuis eccleſiæ cõtulerat. Et rñdet ꝙ ſic: & ideo qui hoc faciunt, in futuro dãnabũtur, & hoc ꝓbaĩ una ratione: quia ſi illi q nihil pauperib. erogãt, in futuro damnabuntur: multo magis illi, qui pauperibus auferunt qđ nõ dederunt: cum iniquum ſit, ut illi qui nihil eccleſiæ contulerunt, ius eccleſiæ alienare cõtendant.

d ¶ Diſtribuunt.] Neceſſitatis articulo. de hoc notatur 47. diſt. ſicut hi.

e ¶ Quanto magis.] Innuit hic, ꝙ magis ſit auferre quam nõ dare: cũ tamẽ quandoque equiparẽtur. & ſic eſt contra 67. diſtinc. ſicut.

f ¶ Non cõtulerit.] Sic uĩ, ꝙ ſi res ſuas contulerit eccleſiæ, ꝙ tũc alienare poſſit. argum. ĩ. c. ſi qs qualibet. ext. de rebus ecc. nõ alie. epi. Ad hoc dicunt qdã, ꝙ nullo caſu poteſt alienare, niſi cõi cõſenſu canonicorũ, ſed hoc nihil eſt: qa ſi habet conſenſum cleri, quare reſtituet tantundẽ de ſuo: cũ nec alienare poſſet, licet adeſſet omniũ conſenſus, niſi eſſet cõmunis utilitas eccleſiæ, ut infra ea. ſine. Sed intellige cũ ille manumiſſus nõ erat benemeritus. & ſic erat malæ fidei poſſeſſor, aliàs poſſet preſcribere libertatem, ut C. de præſcrip. lõgi temp. l. 1.

Epũs ſeruum eccleſiæ an poſſit manumittere.

1 Dũ tñ tolerẽt in adminiſtratione, aliàs ſecus, vt ſ. eo. monemus. & de hoc not. ext. de reb. eccl. non alien. ſi qs presbyterorũ. Arch.

g ¶ Succeſſor.] Vel ipſemet 35. q. 9. quod quis. & eſt arg. quod ſucceſſor reuocat male factum ſui anteceſſoris: 1 ut 16. quæſt. 3. ſi ſacerdos. extra de precar. cap. 1.

h ¶ Reuocabit.] Niſi per decem annos ſteterint in libertate. ff. qui & à quib. ma. ſicut. §. Ariſto. ſic ergo reſtituitur contra libertatem eccleſia: quod non eſt in minore, niſi ex magna cauſa, ut ff. de minor. ſi ex cauſa. in fi.

abſcondens. Sed is, cui domus commiſſa eſt ſubiunctis, [β] ſibi vno, vel duobus fideliſſimis clericis omnia vſque ad tẽpus pontificis ſubſtituendi debeat cõſeruare; [a] & his, qui in domo inueniuntur, clericis conſuetam alimoniam adminiſtrare. Subſtitutus autem antiſtes ſuſceptę ſedis [γ] cõmoda ordinabit, velut Deus imperabit: vt eis vti cum his debeat, quos cognouerit diſciplinæ, & charitati prædeceſſoris ſui fideliter paruiſſe. Quòd ſi quiſquam poſt hæc, cuiuſlibet ordinis (vt ſuperius dictum eſt) clericus quacunque occaſione de omni facultate quidpiam probatus fuerit abſtuliſſe, vel forſitan dolo aliquo ſuppreſſiſſe; reus ſacrilegij prolixiori anathemate condẽnetur, & vix [b] quoque peregrina ei cõmunio concedatur: quia [c] durum eſt, vt hi, quos conſtat in ſeruitio Domini cũ primæ ſedis antiſtite deſudaſſe, ab his, qui ſuarum rerum incubatores, † vel vtilitatibus ſeruientes, atque vacantes fuiſſe noſcuntur, deſpecti aliquatenus crucientur.

† al. incubitatores, atque vagantes fuiſſe.

[α] ¶ Nihil furto.] *In codice Luceñ regio ſequitur*, nihil vi.

[β] ¶ Subiunctis ſibi.] *In conciliorum editionib. ſequitur*, cum conſilio: *& in codice regio additur*, clerici: *fortaſſe autem legendum*, cum conſilio cleri.

[γ] ¶ Suſceptæ ſedis.] *In eodem regio codice eſt*, ſuſcepta ea, prout deceſſor ſuus ordinauit, vel vt Deus imperauit.

Item ex concilio Toletano 4. c. 66.

¶ Epiſcopi, qui nihil eccleſiæ conferunt, famulos eius libertate non donent. C. XXXIX.

ET ſi illi, qui nulla ex rebus ſuis pauperib. Chriſti diſtribuunt, [d] æterni iudicis voce in futuro cõdemnabuntur; quanto magis [e] ij, qui auferũt pauperibus quod non dederunt? Quapropter epiſcopi, qui nihil ex ſuo proprio eccleſiæ Chriſti compenſauerunt, hanc diuinã ſententiam metuant, & liberos † ex familia eccleſiæ ad condemnationem ſuam facere non præſumant. Impium enim eſt, vt qui res ſuas eccleſię Chriſti non contulerit, [f] damnum inferat, & ius eccleſiæ alienare contendat. Tales ergo liberos † ſucceſſor [g] epiſcopus abſque vlla oppoſitione ad ius eccleſiæ reuocabit: [h] quia eos non æquitas, ſed improbitas abſoluit.

Burch. l. 3. c. 189. Iuo p. 3. c. 249.

† al. libertos ex familia.

† al. libertos.

Item ex concilio Aurelianenſi.

¶ *Hoc idem citatur ſupra ead. ſi quis de clericis, ex concilio Agathenſi, in quo habetur. Non eſt autem mutatus titulus: quia potuit in aliquo etiam Aurelianenſi, quod non extet, eſſe repetitum.*

¶ De clericis, qui documenta eccleſiæ ſupprimunt, aut negant, aut alijs damnabiliter tradunt. C. XL.

SI quis de clericis documẽta, quibus eccleſiæ poſſeſſio firma tenet, aut ſupprimere, aut negare, aut auertere,

Iuo p. 3. c. 156.

SI quis de clericis.] Caſum iſtum habes ſ. ead. in c. ſi quis de clericis. & ideo ibi videbis.

Ab-

Abbatibus.] CASVS. Constitutum est in concilio Aurelianen. vt abbates, presbyteri, uel alij prælati nil de rebus suarum ecclesiarum alienare præsumãt sine licentia, & subscriptione epi, & qui hoc p̃sumpserit, deponatur, & qđ temere alienatũ est, per epm reuocetur. ditio possit rescindi. Et respõdet, ꝙ sic: in arbitrio tam̃ n episcopi erit, utrum pretium recipiat, uel recuperet possessionem, quia quandoque magis expedit habere pretium quam possessionem. Sequens cap. planum est, & per se patet.

a ¶Sub-

aut fortasse tradere, damnabili, & punienda obstinatione præsumpserit; quidquid pro absentia documentorũ damni ecclesiæ illatum est, de proprijs facultatibus reddat.

lib. 7. c. 275.

Item ex concilio Aurelianensi 3. c. 23.

¶Ministris ecclesiæ de rebus eiusdem ecclesiæ absq; episcopi permissu nihil alienare licet. C. XLI.

Poly. l. 3. tit. 18.

ABbatibus, presbyteris, cæterisq; ministris de rebus ecclesiasticis, vel sacro ministerio alienare, vel obligare absque permissu, & subscriptione episcopi [a] sui nihil liceat. Quod qui præsumpserit, degradetur communione concessa, & quod temere præsumptum, aut alienatum est, ordinatione episcopi reuocetur.

Item ex synodo Ancyrana, c. 15.

¶Res ecclesiæ, quæ absente episcopo distrahuntur, ad ius ecclesiasticum reuocentur. C. XLII.

Ans. l. 6. c. 162.

† ἀναβαλεῖσθαι τὸ κυριακὸν.

† al. constitutum pretium.

SI qua de rebus [b] ecclesiæ, cum episcopus non est, presbyteri [c] vendiderint; placuit rescisso [d] contractu ad ius † ecclesiasticum reuocari. In iudicio autem erit episcopi constitutum †, si pretium debeat recipi [e], nec ne: propterea ꝙ [f] sæpe contingit distractarum rerum redditus ampliorem summam pro accepto pretio reddi α.

α Reddi.] *Sic in quibusdam exemplaribus prisca versionis. In alijs vero est, reddidisse, Græcè legitur* διὰ τὸ πολλάκις τὴν πρόσοδον τῶν πεπραγμένων ἀποδιδόναι αὐτοῖς τοῦ τοσ πλείονα τὴν τιμὴν i. propterea quod sæpe rerum vẽditarum redditus maius pretium his ipsis reddiderit. *Sed ob glossam non est mutatum.*

Et in Aquisgra. c. 88

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 22.

¶Post mortem episcopi res ad eum pertinentes clerici non rapiant. C. XLIII.

NOn liceat clericis post mortem [g] episcopi sui rapere [h] res pertinentes ad eum: sicut iam præcedentibus regulis constitutum habetur. Si vero hoc fecerint; periclitari se nouerint in proprio gradu.

In Meldensi c. 21.

Idem ex concilio Madiomatricis.

¶Rescindantur precariæ, & commutationes ab inuasoribus factæ. C. XLIIII.

Burch. l. 3. c. 166. Iuo p. 3. c. 227. ex Belluacensi.

PRecariꝗ [i], & commutationes tempore viduatarum ecclesiarum factꝗ ab his, qui loca episcoporũ occu-

c ¶Presbyteri.] i. canonici.

d ¶Rescisso.] Hic patet, ꝙ sede uacante clerici nihil dispone re possunt de rebus ecclesiæ, ut 10. q. 2. si quis eps. & 75. dist. quoniam. immo potius sede vacante nõ possunt immutare statũ eius. extra. ne sede uacan. c. no. it. tamen si est magna necessitas, clerici possunt aliqua alienare ſm H. ut dixi 71. d. fraternitatem. & ar. inf. ea. precariꝗ tñ de auctoritate superioris. Nã & iudex præstat auctoritatem facto minoris eo tempore, cum nõ habet curatorem, ut C. qui admi. ad bon. poss. l. bonorum. Item in minoribus ecclesijs potest episcopus aliqua alienare mortuo sacerdote [1] tpe necessitatis, ut 10. q. 2. si quis eps, & no. ꝙ contractus ipso iure tenet, quem faciunt clerici mortuo epo, sed restituit ecclesia si probat se læsam, sicut est in contractu minoris, qui non hẽt curatorem, ut C. de in integ. restit. si curatorem, & ideo benedicit hic, rescisso contractu, scilicet per in integrũ restitutionem.

e ¶Recipi.] Ab emptore.

f ¶Propterea quod.] Idest, quia sæpe contingit amplio:ẽ sũmã redditus distractarũ rerum reddi. scilicet emptori pretio accepto, hoc est dicere, ꝙ emptor amplius sepe pcipit de redditib. quam sit pretiũ quod dedit, uel ꝙ ecclesia inueniat pro pretio quod accepit: & ideo magis expedit episcopo repetere fructus perceptos, quàm retinere pretiũ.

Sede uacante an possint clerici de rebus ecclesiæ disponere.

1 Vt contra ext. lib. 6. de reb. eccl. nõ alie. dudum. sed põt intelligi qđ ibi dr cũ hac determinatione: & ita hoc nõ corriget ad hoc j. ea. precariæ. Arch.

a ¶Subscriptione episcopi.] Licet abbas non posset sine consensu epi alienare rem ecclesiæ, ut hic, & j. 17. q. 4. in uenditionibus, & ex. de reb. eccl. non alie. nulli. tamẽ si cõsuetudo loci habet bene potest dare modicum. ext. de do. c. 2. & 3. & infeudare potest. ext. de reb. eccl. non alie. ad nostram. & hoc potest episcopus, uel abbas sine consensu capituli, si subest necessitas, & res est modica. j. ea. c. terrulas. Io. quod falsum est, nisi in paruis rebus.

1 Abbas an possit donare.

b SI qua de rebus.] CASVS. Vacante episcopali ecclesia, quidam presbyter uendidit ecclesiasticam possessionem: tempore procedente, episcopus est substitutus, quæsitũ est in synodo Ancyrana, utrum talis uen-

g NOn liceat.] ¶Post mortem.] Narrat quod contingere solet. unde sub maxime. sup. ea. hæc huius.

h ¶Rapere.] Vitium. not. inf. ea. de laicis. & c. illud. ca. q. 5. sicubi. H.

PRecariæ.] CASVS. Statuitur in hoc c. ut precariæ, & commutationes, quæ factæ sunt ab intrusis vacantibus ecclesijs, rescindantur: & si expediat, fiant secundũ canones, uel secundum leges.

i ¶Precariæ.] Ergo clerici possunt alienare ecclesia uacante,

cante, quia capitulum supplet defectum episcopi. extra de hær. ad abolendam. Io. quod falsum est, vt extra ne se de vacan. c. 1. B.

a ¶ Vel ciuili.] sup. 96. d. bene. in fi. Vel dic ciuili. i. principis: cuius auctoritas requiritur in rebus ab ipso collatis. 10. q. 2. precariæ.

dum defunctorum iudicium pauperibus erogentur, aut successori reseruentur. Idem etiam seruari debet de rebus aliorum clericorum defunctorum: & qui contra fecerit, anathema sit. Secunda pars incipit ibi, [Episcoporum vero.]

pauerant, rescindantur, & cum auctoritate ecclesiastica, vel ciuili [a], si faciendæ sunt, fiant.

¶ *Quod hic ex concilio Mediomatricis citatur, in concilio Meldensi refertur ex cõcilio Belluacensi, ex quo etiã citant Burchardus, et Iuo. Sed quia in concilijs Gallicis, & Germanicis sæpe eadem reperiuntur; non est mutata inscriptio. In adiectis capitularibus quæ ex Gallia sunt habita, inter cætera leguntur quædam capitula excepta a domino Rege Carolo, & principibus suis ex his capitulis, quæ anno DCCCXLVI. ediderunt episcopi in synodis, &c. Quorum capitulorum vnum est hoc.* Vt precariæ, & commutationes tempore viduarum ecclesiarum factæ ab his, qui loca episcoporum occupauerunt, rescindantur, & cum auctoritate ecclesiastica, vel ciuili denuo si facienda fiant.

Ioan. Diaconus lib. 3. cap. 23.

Item Gregorius Maximiano Syracusano episcopo, lib. 3. epist. 11.

¶ Pro labore inuentarij nihil accipiant œconomi de rebus ecclesiæ. C. XLV.

CHaritatem tuam commonere curauimus; vt si quispiam episcoporũ de hac luce migrauerit, vel (quod absit) pro suis fuerit remotus excessibus; cõuenientibus œconomis [α], cunctisque clericis † prioribus, atque in sui præsentia inuentarium ecclesiæ rerum facientibus, omnia, quæ reperta fuerint, subtiliter describantur: nec (sicut antea fieri dicebatur) species quædam, aut aliud quodlibet de rebus ecclesiæ, quasi pro faciendi [b] inuentarij labore tollatur. *& infra.* ¶ Visitatores ecclesiarum, clericiq; eorum, qui cum ipsis per non suæ ciuitatis parochias fatigantur, aliquod laboris sui cupiant te disponente subsidium. Iustum namque est, vt illi † consequantur stipendium [c]; qui † pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium.

† al. cleri.

† al. illis. † al. qui.

α ¶ Oeconomis.] *Sic etiam in omnibus vetustis: sed in originali tam impresso, quam manuscripto legitur,* hierarchicis, *Ioannes Diaconus habet,* hieraticis.

Item ex concilio Vrbani Papæ Aluerniæ celebrato.

¶ Excommunicentur laici, qui morientium clericorum audent bona diripere. C. XLVI.

DE laicis quæstio facta est, qui morientib. episcopis, siue alijs clericis res defunctorũ inuasas, ecclesiæ, pauperibusq; surripiunt. Contra quos commune totius cõcilij anathema prolatum est, ipso Papa huiusmodi sententiam promulgante. Si quis post interdicti præsentis cognitionem [d] episcoporũ, seu presbyterorum, aut aliorum clericorum res [e] inuaserit; vsque ad satisfactionem

CHaritatem.] CASVS. Hoc cap. duas habet partes. In prima præcipit Gregor. Maximiano episcopo Syracusano, quẽ fecerat in Sicilia legatũ, vt si qs episcopus moriatur vel deponatur, cõueniant œconomus, & clerici ecclesiæ, & p̃latí, & in præsentia eius d̃ reb. ecc. faciãt inuentariũ, pro quo neq; species, neque pretiũ aliud scriptori tribuat. In secũda parte præcipit ei, ut cũ visitatores parochias uacantium ecclesiarũ visitant; eo disponẽte, ipsi & clerici eorũ, qui cũ eis visitãt: aliquid emolumẽti pp suũ laborem percipiant, vt illi consequanẽ stipẽdiũ, &c. [Subsidij.] Dicit H. p̃ noĩe subsidij intelligitur p̃curatio tm̃, licet posset etiam aliter intelligi. Sc̃da pars incipit ibi, [Visitatores]

b ¶ Pro faciendi.] hoc intellige cũ habet salariũ de publico, ut 23. q. 1. militare in fi. & 1. q. 3. si quis ep̃s. aliàs secus. 10. q. 2. precariæ.

c ¶ Stipendiũ.] Atq; ad quem onus spectat, & emolumẽtũ j. eo. quicunq; 7. q. j. pontifices. 16. q. 6. de lapsis. Itẽ est hic arg. q̃ iudices licite possunt petere sumptus a partib. vt dixi 11. q. 3. non licet. & est simile quod dicit alibi, q̃ labor non debet esse sine fructu, vt 7. q. 1. ibi.

DE laicis.] Hoc c. diuidiẽ in duas partes. In prima parte dr̃, q̃ in Aluernia erat quędã praua cõsuetudo. s. q̃ morientibus episcopis siue alijs clericis, laici res defunctorum inuadebant. Statuit ergo Vrbanus Papa in concilio Aluerniæ congregato, vt si quis de cætero talia præsumpserit excommunicetur, donec resipiscat. In secunda parte dicitur, quod res episcoporum defunctorum per archidiaconos, archipresbyteros, & secundum defunctorum iudicium pauperibus erogentur...

d ¶ Cognitionem.] Non ligat constitutio nisi a tp̃e scientiæ. 82. d. proposuisti. in fi. ff. de dec. ab ord. fac. l. vlt.

e ¶ Res.] Proprias. s. quia de rebus ecclesiæ non p̃nt testari, ut ext. de test. quia. sed morientes possunt aliqua dare, si hoc hẽt ecclesiæ consuetudo. ext. de test. ad hæc.

d ¶ Co-

a ¶ Per

a ¶Per archipresbyterorum.] Si defunctus nihil de his disposuit, tunc si habet hæredem, ei tradet: si non hēt, ecclesia succedit sicut collegium succedit in hæreditatem decurionis. C. de hære. decur. l. 2. & 3. & inf. ea. q. 5. c. vlt. & sup. c. episcopus qui.

b ¶Iudi- b ¶Iudicium.] Potest etiam moriens suum voluntatem committere iudicio alterius, ut extra de ... cum tibi.

ILlud quod.] CASVS. In concilio Chalced. statutum fuit, ut nullus rapiat bona defunctorum episcoporū vel aliorū clericorū sed oīa p œconomos ad opus ecclesiæ & successoris reseruentur. Innocētius vero modo confirmat illud, & statuit, q si quis cōtra hoc fecerit, excōmunicetur. c ¶Successoris.] Hoc teneas, q moriente epō, vel sacerdote successori eius reseruantur bona eius, vt hic di. & s. c. hęc huius. sed moriente canonico, nihil reseruatur successori, sed diuiditur inter canonicos, vt ext. de test. relatum. d ¶Oeconomi.] Si ecclesia hēt œconomum in ptāte eius erūt res ecclesię decedentiū epōrū, 2 vt hic, & 75. d. qm quidem: si non habet, erūt i ptāte maiorū ecclesiæ, vt s. c. pxi. si illi nō sunt idonei tunc erūt in potestate aliorū clericorū, vt j. c. prox. omnib. deficientibus erunt in potestate metropolitani, ut inf. ead. nō liceat. nisi ibi visitator sit, quia tunc ille custodiet eas, 61. d. obitum.

1 Idest, dispē satione rerū suarū ẽm Innoc. & Hug.

excommunicetur. ¶Episcoporum vero deficientium res per archipresbyterorum [a], seu archidiaconornm manus aut secundum mortuorum iudicium [b] pro ipsorum salute in eleemosynas dispensentur, aut successori, qui futurus est reseruentur. Idipsum de presbyterorum, seu clericorum aliorum rebus per episcopum, vel supradictas personas, aut cui deficientes commiserint, fiat. Si quis autem aduersus ista præsumpserit, anathema sit.

Episcopi morientis bona cui sunt reseruanda.

¶In titulis capitulorum concilij Claremontensis (quod Aluerniæ celebratum est) titulo penultimo hæc leguntur ad caput hoc spectantia. Ne aliquis clericus res episcoporum, vel clericorum, vel in vita, vel post mortem eorū diripiat, uel in vsus proprios conferat. Quod si quis fecerit, anathema sit: & dictum est ab omnibus, fiat.

Item Innocentius Papa II. in concilio Lateranensi, c. 4.

¶De eodem. C. XLVII.

Sup. c. non liceat. Pann. l. 8. c. 141.

ILlud, quod in sacro Chalcedonensi concilio constitutum est, irrefragabiliter conseruari præcipimus, vt videlicet decedentium bona episcorum a nullo omnino hominum diripiantur: sed ad opus ecclesiæ, & successoris [c] sui in libera œconomi [d], & clericorum permaneant potestate. Cesset igitur de cętero illa detestabilis, & sęua rapacitas. Si quis autem amodo hoc attentare præsumpserit; excommunicationi subiaceat. Qui vero morientium [a] presbyterorum, uel clericorum bona rapuerint, simili sententiæ subiaceant.

2 Quidquid dicat hic gl. dic, q œconomi & clerici cathedralis ecclesiæ gubernabūt bona ipsius ecclesię, vt s. eo. charitatem cui c. standū est. & hoc hr expresse, ut patet ex tex. huius c. cui stādum est ẽm Inno. prout hoc not. ext. de off. or. c. cū vos & ut ec. benefic. c. 1o. Arch.

a ¶Morientium.] *In vulgatis sequebatur*, episcoporum: *quæ vox & a uetustis, & ab ipso cōcilio manuscripto abest, & frustra repeteretur. Sunt autem ex originali addita paulo superius aliquot verba.*

Hoc non solum de laicis, verumetiam de metropolitanis & quibuslibet alijs clericis intelligendum est: sicut in sexta synodo, c. 35. legitur.

HOC NON SOLVM. CASVS. Sup. dictū est, q laici bona clericorū defūctorū inuadere nō psumāt: nūc vero docet idem G. de metropolitano & de qbuslibet alijs clericis, & ad hoc īducit seq. c.

¶Res episcopi morientis metropolitano non licet inuadere. C. XLVIII.

NOn liceat alicui metropolitano, mortuo episcopo, qui sub eo est, aut res eius, aut ecclesiæ suæ auferre: sed sint sub custodia cleri ecclesię defuncti episcopi, vsq; dum alius ordinetur episcopus. Si vero clerici in ecclesia non fuerint; tunc metropolitanus illibata omnia episcopo, quibus ordinabitur, reddat.

NOn liceat.] CASVS. Costitutū est i sexta synodo, vt moriente epō, res illius, vel ecclesię suæ non præsumat aufferre metropol. sed seruent a clericis eiusdem ecclesiæ. si uero clerici nō sūt ibi idonei metropolitanus futuro epō oīa illibata reseruet. Seq. §. cū c. seq. per se patet.

Sicut autem res ecclesia nulli usurpare licet; ita ecclesia aliena inuadere non permittitur.

Vnde Gregorius lib. 2. epist. 43. ad Bonifacium episcopum.

¶Aliena, ecclesiæ non licet inuadere. Cap. XLIX.

SIcut ecclesia proprias res amittere non debet; ita eam rapacitatis ardore inuadere alienas [d] non oportet.

SIcut.] ¶Alienas.] Rem alienā semp tenetur restituere nisi illa iam sit consecrata, vt 17. quæst. 4. con-

His omnibus auctoritatibus perspicuè monstratur, q nulli sacerdotum res ecclesiasticas alicui tradere licet: & ille, qui de manu sacerdotis facultates ecclesiæ acceperit, nullo iure eas vendicare poterit: sed potius cogetur restituere quod illicitè accepit. Sed notandum [a] *est, quòd quibusdam causis exigentibus res ecclesiæ distrahi possunt. Causa enim necessitatis cum consilio clericorum, vel vt meliora prospiciant, res ecclesiæ a sacerdotibus distrahi possunt.*

Vnde in Africano concilio legitur.

Et in Moguntino sub Rabano c.8.

¶Nisi causa necessitatis nec episcopo rem ecclesiæ suæ vsurpare licet. C. L.

NOn habenti † necessitatem nec episcopo licet matricis ecclesiæ [a] rem sui tituli [b] vsurpare [c].

Burch.l.3.c.178. Iuo p.3.c.139.

† habente] orig.

¶*Gratianus citat hoc ex concil. Africano, & sequens ex Carthaginensi. Sed in vnico Carthaginensi inserto in codice canonū hoc quidē est pars posterior: sequēs verò prior capitis eiusdē, quod est ultimum, idest, xxxiij. & Burchardus, & Iuo integrum caput referunt ex Carthaginensi.*

a ¶Ecclesiæ.] *In codice canonum, & apud Burchardum sequitur,* nec presbytero rem. *apud Iuonem vero legitur:* nec episcopo liceat rē matris ecclesiæ ignorante cōcilio, vel presbyteris, suis titulis vsurpare. *Post sequens autem caput apponetur integer canon Græcè vnà cum versione.*

Item ex concilio Carthaginensi vnico, c. vltimo.

¶Nec presbyteri ignorantibus episcopis, nec episcopi ignorante concilio rem ecclesiæ vendant.

Cap. LI.

PLacuit, vt presbyteri non vendant rem ecclesiæ, vbi sunt constituti nescientibus episcopis suis, quomodo nec episcopis liceat vendere prædia ecclesiæ inconsulto concilio [d], vel cuncto β presbyterio [e] sine vlla necessitate [f].

Iuo ibidem. Burch. ibidem.

β ¶Vel cuncto.] *In canone vniti Carthaginensis legitur,* vel presbyteris suis. Non habente ergo necessitatem, &c. *vt proximo superiore capite, quemadmodum, apud Burchardum etiam & Iuonem; licet ipsi legāt,* habenti: *Græcè autem ita totus canon habet.*

Ὁ᾽μοίως ἤρεσεν. ὥστε τοὺς πρεσβυτέρους παρὰ γνώμην τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπισκόπων πρᾶγμα μὴ πιπράσκειν τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ καθίδρυνται. ὃν τρόπον καὶ τοῖς ἐπισκόποις οὐκ ἔξεστι πιπράσκειν χωρία τῆς ἐκκλησίας, ἀγνοούσης τῆς συνόδου, ἢ τῶν ἰδίων πρεσβυτέρων. μὴ οὔσης τοίνυν ἀνάγκης, μηδὲ ἐπισκόπῳ ἐξεῖναι καταχρήσασθαι πράγματι ἐκ τοῦ τίτλου τῆς ἐκκλησιαστικῆς μάτρικος.

Similiter placuit; vt presbyteri prę̨ter suorū episcoporum sententiam non vendant rem ecclesię, in qua consecrantur: quemadmodum neque episcopis licet prędia ecclesię vendere insciente synodo; vel proprijs presbyteris. Ergo, nisi adsit necessitas, neque episcopo liceat abuti re aliqua ex titulo ecclesiasticę matricis.

Item ex epistola Leonis Papæ vniuersis episcopis per Siciliam constitutis.

contra quia nihil. & c.54. d. generalis. & 14. q. vi. cōperimus.

HIS OMNIBVS. CASVS. Infert G. ex omnib. ferè supradictis c. q prælati res ecclesiasticas alienare non debent; & si alienatæ sunt, restitui debent: qđ verū est, si illicitè alienētur. Nūc vero dicit, q ex causa necessitatis vel vtilitatis licitè pñt res ecclesię alienare. De necessitate probat p c. prima. De vtilitate ꝓbat p tria sequētia c. s. sine exceptione: item domus, & terrulas. Seq. c. patet [Vt meliora.] [vt cā vtilitatis.

a ¶ Sed notādum.] Nunc incipit ostendere quādo possunt alienari res ecclesię.

NOn habenti.] b ¶ Sui tituli.] i. ecclesię. vel sui tituli. i. ad suū cōmodū, ut ĩ. c. monem⁹.

c ¶Vsurpare.] i. alienare. & ponit in mala significatione, cū nō subest necessitas.

PLacuit.] CASVS. Statuit in hoc c. vt cōsensu eporum psbyteri nō vēdant res ecclesiarū, sicut nec epi vendere pñt prędia ecclesiarū inconsulto cōcilio. & inducit hoc c. a contrario sensu. [Concilio.] hoc quo ad res matricis ecclesiæ. [Vel cūcto presbyterio.] hoc quo ad res aliarū ecclesiarum, quarū prędia alienētur. & sic concilium dicet collegiū matricis ecclesiæ presbyteriū dr collegiū aliarum ecclesiarum.

d ¶Concilio.] s. clericorū, vt ĩ. c. proxi. ADDITIO. Et vide quod not. 17. dist. in sum. 33. dist. qñ. in gl. vlt. ubi hoc c. placuit, allegat. Arch.

e ¶Presbyterio.] Hic habes, q episcopus requiret consensum sacerdotum in alienatione, vt 10. q. 2. si quis episcopus.

f ¶Necessitate.] Ergo ĩ necessitate possunt eis incōsultis. 1 ut ĩ. ca. terrulas

Dic, q si tāta immineat necessitas, q concilium canonicorū expectari non possit, tunc eps alienare poterit. arg. ff. de admin. tut. §. 1. ff. de pet. hæred. l. diuus, dummodo id gerat qđ de iure reprobari non debeat. ar. ff. de ritu nupt. si fili⁹.

Sine exceptione.] CASVS. Leo Papa præcipit e̅pis Siciliæ, vt res suarum ecclesiarũ aliquo mõ nõ alienẽt nisi causa vtilitatis hoc faciãt, & cũ tractatu, & cõsensu totius capituli, & subscriptione, & si aliter facta fuerit alienatio, irrita erit, & vacua. Seq. duo c. patent.

a ¶ Sine

¶ Nisi vt meliora prospiciat, rem ecclesiæ non licet distrahere episcopo. C. LII.

Ansel. 7. c. 69. & l. 6. cap. 189.

Sine exceptione [a] decernimus, ne quis episcopus de rebus ecclesiæ suæ quidquam donare [b], vel cõmutare, vel vendere [c] audeat; nisi forte aliquid horũ faciat, vt meliora prospiciat, & cũ totius [d] cleri tractatu [e] atque consensu id eligat; quod non sit dubium profuturũ [f] ecclesiæ, *& infra.* ¶ Episcopus rebus ecclesię tanquã commendatis, non tanquam proprijs vtatur. Irrita enim episcoporum venditio, & commutatio rei ecclesiasticæ erit absque conniuentia [u] [g], & subscriptione clericorum.

In conc. Carthagin. 4. c. 31. Ibid. c. 32. & ext. de his, q̃ fi. a præl. c. 1. Iuo p. 3. c. 231. Pann. l. 2. c. 86.

u ¶ Conniuentia.] *Antea legebatur*, absque omnium conniuentia. *Inducta vero est dictio*, omnium; *quia neque in vetustis exemplaribus, neque in Decretalibus c. 1. de his, quæ fiunt a præl. neque apud cæteros collectores habetur. Apud Iuonem, qui citat concilium Carthag. 4. & in Pannormia, qui Leonem ex concilio apud Valentias loco istius vocis,* conniuentia *est* collaudatione.

Item domus vrbium, vel castrorum, quæ ecclesiæ plus incõmodi, quam vtilitatis afferunt, licet rectorib. ecclesiarum (sicut in superiori capitulo Symmachi:] Non liceat Papæ, &c.] continetur) vendere, vel commutare.

sup. ead.

Item sicut in Agathensi concilio, c. 45. legitur.

¶ De eodem. C. LIII.

Iuo p. 3. c. 160.

† Cap. 45. & hoc c. terrulas. seruatur in praxi. & ita consuluerunt Io. Cal. consil. 11. de iu. in. cons. 7. de reb. eccle. nõ alie. Bal. cons. 156. li. 1. Soc. consil. 102. col. 2. li. 2. Guid. Papæ decis. Delph. 156. Idẽ Pan. ... vt super de reb. ecc. non ali. Ph. Fran. ... 1. col. 6. co. in 6. Fab. de Mõte. in tra. de empt. & vend. q. 5. in principali in ... Fran. Curtij tracta. de feud. par. 2. q. 21.

6 Terrulas †, aut vineolas exiguas [h] & ecclesiæ minus vtiles, aut longe positas paruas, episcopus sine concilio fratrum (si necessitas fuerit) distrahendi habeat potestatem.

¶ *Capitulum hoc in aliquot vetustis codicibus est coniunctum superiori.*

Seruos quoque fugitiuos, qui reuocati retineri non possunt, similiter episcopis distrahere licet.

Vnde in eodem concilio, c. 46. legitur.

¶ Alienentur fugitiui, qui retineri non possunt. C. LIIII.

Fvgitiui [i] domos suas, aut familias deserentes, qui ẽt si reuocati fuerint, non possunt teneri, simili rõne

a ¶ Sine exceptione.] Et tñ possunt aliqui casus excipi, & sic est arg. q̃ licet Papa præcipiat nullam audiendam exceptionem tñ est admittenda, vt ext. de offi. delega. ex parte, & extra de rescri. si quando. & c. cum adeo.

b ¶ Quidq̃ donare.] Nisi modicũ. 1 ext. de do. cæterũ.

c ¶ Vendere.] Vel obligare, vt extra de reb. eccl. non alie. nulli.

d ¶ Totius.] 65. dist. sane.

e ¶ Tractatu.] Quis debeat esse tractatus, habes 10. q. 2. hoc ius.

ADDITIO. Extra de ijs quę fiunt a præla. tua. & de reb. eccl. dudum C. de vend. re. ciui. l. fi. lib. 11. Arch.

f ¶ Profuturum.] Sed nonne sufficit, q̃ vtiliter cœptũ est, licet, non sit inde secutus effectus. vt ff. de ne. ge. sed an vltro? Rñ. q̃ non: quia cum ecclesiam comparemus pupillo, non sufficit vtiliter cœptum, nisi ecclesia sit facta locupletior, vt ff. de neg. gest. si pupilli. in prin. nisi ita sit, q̃ res illa naturaliter, vel terremotu perierit, vt ff. de min. verũ. §. si locupleti. Sed quid si ecclesia ex illo contractu non est locupletata, vel dãnificata? Tunc dicã contractum tenere 2 quia sufficit, q̃ nihil ad læsionem diuinæ domus sit factum, vt 10. q. 2. hoc ius. nam eo ipso, q̃ nõ est pauperior facta, intelligitur locupletior, ff. de solu. l. si pupillo. Hoc scias q̃ licet oẽs clerici cõsentiant, si tamẽ nõ obseruatur forma alienationis, alienatio nulla est. 3 vt C. de sacros. eccl. iubemus. in fi. & hic idẽ dr̃. Item si fiat alienatio in casu nõ cõcesso, dummodo seruetur forma alienationis tenet 4 alienatio, vt ext. de ijs q̃ fi. a præla. cum nos. & ext. de emp. & vẽ. cum dilecti & ca. cũ causa. sed restituitur ecclesia si probat se læsam.

g ¶ Conniuentia.] Sufficit tamen eorũ taciturnitas. extra de ijs quæ fi. a pręla. cõtinebatur, & est hic arg. q̃ nulla sit alienatio nisi adsit subscriptio, vt 96. d. bene quidem.

Terrulas.] Hæc ẽ 6. pars q. in qua ponit seu ponere intendit casus, in quibus possit alienatio fieri capitulo inconsulto: credo tamen quod nõ in omni casu capitulũ sit consulendum. extra de ijs quæ fi. a ma. parte cap. per totũ. Ioan. de Pant. sed hic contradicit.

h ¶ Exiguas.] Forte exiguas vocat nõ valentes vltra 20. solidos 5 vt if. e. si quęs. varijs. n. modis dr̃ aliquid esse modicum, vt dixi 2. q. 6. anteriorum. vbi dr̃ q̃ sine decreto non possunt alienari res exiguæ, vt ff. de reb. eo. qui sub tu. 2. vlt. in prin. 17. q. 4. quicunque. & ff. de transact. cum hi. §. si in annos singulos, quod concedo dum tamen sint vtiles, nec insit necessitas, vt alienentur; alias secus. & hoc verum est, nisi consuetudo sit contraria. ar. contra. ext. de dona. cæterum.

Fvgitiui.] CASVS. Quidam serui ecclesiarũ fugitiui erant, & si reuocentur siue vocabantur non poterãt teneri. Statuit ergo concilium, vt ab e̅pis si voluerint distrahantur tales fugitiui. Idem potuerunt episcopi facere, si illi serui meruerint aliãs. Vel forte de alijs seruis, & non fugitiuis. loquitur quod dicit c. in fi.

i ¶ Fugitiui.] Sed quamdiu est in fuga, vendi non põt, C. ad legem Flauiã de pla. in fuga. Itẽ põt fugitiuus vendi sub ea conditione, si apprehendatur, ff. de co. l. 3. Ideo autem

2 Tenere q̃ ẽ equissimũ & tenẽt Doc. in l. cum hi. §. eã transactionem de transact.

3 Adde Bal. & Alexan. de Imo. in l. cũ alienam. C. de leg.

4 Tenet. Idẽ gl. su. c. 1. sũma. sed cõiter reprobant doct. possunt tamen saluari, secundum Anto. But. in c. cum Apostolica, de his, quæ fi. a præla. sine consen. per glo. ibi, ver. profuturũ qñ alienatio cõi opinione reputabatur vtilis ecclesiæ, licet non esset. Anto. Cors. in singu. ver. alienatio.

5 Ista fuit snĩa Lau. vel dic meliꝰ sm̃ Host. consuetudinem terræ, & facultates eccl. & rei vẽdita vel date facultatem attẽdendam, vt in decr. hic in fi. gl. alleg. & hoc ipse Host. no t. in sum. de his quæ fi. a præl. §. vl. in prin. & hoc ẽt tenet Goff. ut not. i sum. e. ti. §. in summa notandũ est, &c. Arc.

1 Intelligo ex causa, vt inf. sequitur. arg. sup. 44. dist. in prin. Arch.

autem prohibetur vendi seruus fugitiuus: quia fuga est quædam species libertatis, ff. de ædil. edict. quis sit fugitiuus, §. idem recte.

a ¶ Meruerint.] In alio.

INiustum.] ITEM. Hæc est 7. pars q. in qua dicit, quod si alienator reddat ecclesiam indemnẽ .s. spōte euadet depositionẽ Io. de Fa. CASVS. Ponit quartum casum Grat. in quo pñt prælati ecclesiæ res alienare licite, s. si tantundem velint de ppriis facultatibus compensare, quod probatur sequẽti c. cui⁹ casus patet. Qualiter tñ illud c. intelligat, melius dr in apparatu.

b SI qs.] ¶ Cōtulerit.] Ergo si de suo tm̃ eccle dedit, euadit pœnã depositionis, & sic est contra su. ea. monemus, &c. statuimus. & c. diaconi. vbi nõ euadit pœnã depositionis: licet tñ de suo dẽt. sed hic loqtur in eo casu, quãdo prius habitus est tractatus cum clericis, quod de suo tñ uel let dare, ut posset rẽ illam alienare, & clerici hoc præmiserunt 1 uel dic quod si eps primo aliquid dedit ecclesiæ, sed postea tñdẽ de alienat ab ecclesia, hoc intelligit fecisse ex uoluntate ecclesiæ. ar. ff. sol. mat. dotẽ.

1 Ad hoc fuit snia H. q credit sufficere cõsensum clericorum in genere, fuit etiã sententia L.

ITEM SI SERVOS. Hæc est 8. pars q. in qua ponit qd iuris sit de libertis ecclesię, & hæc est snia, quod serui benemeriti pñt manumitti, & de reb. eccl. hẽre vñ uiuãt, &c. Io. de Fa. CASVS. Ponit hic Gra. quintũ casum, in quo prelatus põt aliquid de reb. ecclesiæ alienare. Nã cũ manumittit seruũ pt ei donare usq. ad 20. solidos & nõ ultra & ad hoc inducit seq. cap.

SI quos.] CASVS. Quidã eps quosdã seruus suæ ecclesiæ benemeritos manumisit, & eis quędã de reb. ecclesiæ donauit quos successor eius voluit in seruitutẽ reuocare, & ea quę eis donata fuerant. quare quæsitum fuit in concilio Agath. utrũ hoc facere possit. Et rñdetur, quod non põt eos in seruitutẽ reuocare, nec quod datũ est usque ad 20. soli. poterit reuocare. vltra uero datum reuocabit.

c ¶ Benemeritos.] Sed qui dicuntur benemeriti? Sunt tales qui aliquod insigne seruitium fecerunt ecclesię. & ponas exemplum 79. dis. si quis Papa. Nam pro præmio remunerandus est seruus libertate, vt inf. ea. §. in criminali. C. de ser. qui pro præ. li. ac. per totum: large tamen benemeritus dicitur quicumque non demeruerit, ut ff. de manu. testa. seruos. sic quilibet. dicitur dignus, qui non est indignus, ut ext. de presump. dudum.

Benemeriti quis dicat.

d ¶ Libertatem.] Sup. ea. q. & si illi. ar. cõtra. ff. si quid in frau. pa. unius.

e ¶ Amplius.] Et ita donatio pro parte ualet, & pro parte non.

ab episcopo, si voluerit, aut si ita illi meruerint a distrahantur.

[*Item ex concilio apud Tansiacum* † *c. 2.*

† al. Carisiacum.

PALEA. C. LV.

INiustum videtur, & impium, vt mancipia, quæ fideles viri seu fœminæ pro redemptione † animæ suæ Deo, & sanctis eius consecrauerint, cuiuscumq; muneris pretio, vel commutationis commercio iterum in sæcularem seruitutem redigantur, cum canonica auctoritas seruos fugitiuos tantummodo distrahi permittat. Et ideo omnes rectores ecclesiarum summopere caueant, ne vnius eleemosyna, alterius peccatum fiat, & est absurdum, vt ecclesiastica dignitate seruus decedens, humanæ obnoxius sit seruituti.

Ext. de rerum permu. c. institutum. Burc. l. 3. c. 174. Iuo p. 3. c. 235.

† al. remedio

¶ *A Burchardo, & Iuone citatur ex concilio apud Carisiacum, in Decretalibus vero tit. de rerum permut. ex concilio apud Syluanectum. Et habetur hac palea in plerisque vetustis Gratiani exemplaribus.*

7 *Item si rectores ecclesia de rebus proprijs tantundem ecclesia restituere voluerint; ecclesiasticas facultates liberè dare possunt: & constabunt his, quibus data fuerint, perpetua firmitate.*

Vnde in Agathensi concilio, c. 49. legitur.

¶ Alienatio de rebus ecclesiæ, quomodo rata esse poterit. C. LVI.

SI quis qualibet † conditione de rebus ecclesiæ aliquid alienare præsumpserit; si de suo proprio tantũ ecclesiæ contulerit, b quantum visus est abstulisse; tum demum illud stare licebit.

Iuo p. 3. c. 161.

† al. pro qualibet.

8 *Item si seruos ecclesia libertate episcopus donauerit, ea, qua in manumissione data illis fuerint, perpetua firmitate tenebunt: si tamen quantitatem canonibus prefixam data non excesserint.*

Vnde in eodem concilio, c. 7. legitur.

¶ De eodem. C. LVII.

SI quos de seruis ecclesiæ benemeritos, c sibi episcopus libertate donauerit; collatam libertatem d a successorib. placuit custodiri cum hoc, quod eis manumissor in libertatẽ contulerit. Quod tamen iubemus viginti solidorum numerum, † & modum in terrula, & vineola, vel hospitiolo tenere. Quod amplius e datũ fue-

Iuo p. 16. c. 50.

† al. numeri modũ.

non. Item est hic arg. quòd vtile non vitiatur per inutile. si. C. de don. sancimus. inf. de conse. dist. 4. si non sanctificatur. inf. 17. q. 4. quæsti. & inf. ea. q. 5. quia. Io.

a ¶ Post manumissoris.] Et ante posset, sed postea magis commode reuocare posset.

si seruus est bonus, diligenter gerit res ecclesiæ & negotia, & non permittit fieri fraudem. si est malus, per eum potest extorqueri veritas. hanc rationem assignat lex. C. de admi. tut. lex quæ. in prin.

c ¶ Diffinitio.] Idest, voluntas.

SED fuerit, post manumissoris [a] mortem ecclesiæ reuocetur.

a ¶ Sibi.] *Sic etiam legitur in editionibus conciliorum, & duobus codicibus Vaticanis. Sed apud Iuonem, & in vno vetusto Gratiani exemplari abest dictio,* sibi.

Sed notandum est, quòd serui ecclesiarum manumitti non possunt non retento ecclesiastico patrocinio: nisi forte manumissor duos eiusdem meriti, & eiusdem peculij ecclesiæ conferre voluerit.

Vnde in concilio Toletano 4. c. 67. legitur.

¶ De episcopo, qui non retento patrocinio seruos ecclesiæ manumittit. C. LVIII.

Poly. l. 3. tit. 13. Burc. l. 3. c. 176. Iuo p. 3. c. 237.

EPiscopus, qui mancipium iuris ecclesiæ non retento ecclesiastico patrocinio [b] manumitti desiderat; duo meriti eiusdem, & peculij corã cõcilio ecclesiæ, cui præeminet, per commutationem subscribentibus sacerdotibus offerat: vt rata, & iusta inueniatur diffinitio [c] cõmutantis. Tunc enim liberam manumissionem sine patrocinio ecclesiæ cõcedere poterit: quia eum, quem libertati tradere disponit, iam iuri proprio [d] acquisiuit. Huiusmodi autem liberto, aduersus ecclesiam, cuius iuris extitit, accusandi, [e] vel testificandi denegetur licentia. Quod si præsumpserit; placet, vt stante [f] commutatione in seruitutem propriæ ecclesiæ reuocetur, cui nocere conatur.

Iuo p. 16. c. 65.

Libertus enim (nisi venia [g] impetrata) patronũ ĩ ius vocare nõ permittitur. Vnde in secundo libro digestorũ, tit. di in ius vocando l. fi. ¶ [*Si sine venia edicti impetrata libertus patronũ in ius vocauerit; ex querela patroni, vel † supradictam pœnam, idest quinquaginta aureos* [h]

tit. 4. l. 5.

† al. vel quinquaginta aureorum pænam dat.]

d ¶ Iuri proprio.] I. seruus ipse proprij iuris est factus.

e ¶ Accusãdi.] Ergo videtur, q alter quã libertus possit accusare ecclesiam, ut si accusat, q simoniace eligit aliquem, ut ext. de sim. veniens. vel q metũ intulit alicui, ut ff. qd me. cau. metum. §. 1. Sed cõtra vniuersitas nõ potest dolum committere, ut ff. de dolo. sed si ex dolo, sic nec dicitur aliquid possidere, ff. de acq. poss. l. 1. §. vl. Nec ciuitas potest excommunicari, vt 24. q. 3. si habes. Item vniuersitas per actorem vel procuratorem, suum debet se defendere: sed in crimine nõ interuenit pcurator. ergo vniuersitas nõ potest de crimine conueniri. qđ verũ est. Dicas ergo hic ponit verbũ accusandi pro verbo agẽdi. 1 Vel intellige cum eps accusat de crimine, quod cõmisit de cõsilio vniuersitatis. 2 vt 16. qõ. 6. placuit. Itẽ p modũ inquisitionis potest agi cõtra vniuersitatẽ, prout legitur ext. de si. veniens. 2 Vel dic, q nõ proceditˀ contra vniuersitatẽ, sed potius contra singulos. Io. ego credo, qđ vniuersitas (nisi sint infantes & similes personæ) accusari põt: quia dolũ cõmittere potest, nec ob. lex illa. ff. de dolo, sed si ex dolo quia qđ ibi dr, non potest committere dolum, supple de facili. & uidemus q sæpe capitulum accusat, & excõicat concilium uniuersitatis. Et delictũ q maiores de vniuersitate committunt ad oẽs refertur. ff. de re. iu. l. aliud. B.

Vniuersitas an possit accusari.

1 Ad idẽ q no. C. d lo. test. l. 2. ff. e. posthumus. §. si quis.

2 Quæ delinquere potest sicut & ecclesia, ut legi. & not. su. 5. q. 1. sicut vir. ... si. uero. A...

SED NOTANDVM EST. CASVS. Supra dictũ est, quòd serui ecclesiarum possunt manumitti quandoq. Nunc vero docet, q ipsa manumissio non est facienda nisi retento patrocinio, nisi manumissor recompenset ecclesiæ alium seruum eiusdem meriti, & eiusdem peculij. tamen dicit c. de duobus.

EPiscopus, qui mancipium.] CASVS. Quidam episcopus, quendam seruum ecclesiæ suæ manumittere desiderabat nullo patrocinio in ipso retento. quæsitũ fuit in concilio Tolet. qualiter hoc fieri posset. Et respõdetur, q si manumissor conferat ecclesiæ duos seruos eiusdem meriti & eiusdem peculij de consensu canonicorum subscribentium in commutatione, rata erit commutatio & manumissio talis: quia quem episcopus manumisit, iam iuri proprio acquisierat: ita tamen vt præfatus libertus non habeat licentiam accusandi, vel testificandi contra ecclesiam quod si præsumpserit commutatione manente, reuocabitur in seruitutem.

b ¶ Patrocinio.] Tali, scilicet, quod consistit in faciẽdo, scilicet in seruiendo: sed patrocinium quod consistit in non faciendo, scilicet, quod eum non vocet in ius, illud non potest remittere, vt patet per id quod sequitur. verum autem patronus ex toto possit remittere ius patronatus, notaui 54. dist. in. quicũque. Sed quæritur quare pro vno seruo dantur duo serui, & non pro vna re ecclesiæ dantur duæ res. vt sup. ead. c. si quis? Rñdeo: quia

Patrociniũ à libertis debito an possit remitti.

f ¶ Vt stante.] Ergo pœna soluta remanet contractus in sua firmitate. 25. q. 2. quæcunque quod alias non est verum, nisi sit hoc dictum, ut ff. de trans. qui fidẽ. Nam iniquum est, q simul habeatur pena & res. ff. de dolı excẽ. apud Labeo. ext. de pẽn. suam.

LIBERTVS. CASVS. Supradictum est, q libertus suum patronum accusare non potest, vel contra ipsum testificari. Nunc vero docet G. q in ciuili causa non potest eum in ius vocare, nisi venia impetrata à maiori.

g ¶ Nisi venia.] Idest licentia agendi.

SI SINE. CASVS. Quidam libertus licentia non impetrata patronũ suũ in ciuili causa in ius uocauit, quæsitum fuit quam pœnam libertus ille pati debeat, & rñdẽt & si patronus conqueritur, punietur libertus pena aureorum 50. si fuerit diues: si fuerit pauper, tanquam inofficiosus uerberibus castigabitur.

h ¶ Quinquaginta aureos.] Nisi pœniteat ante litis cõtest. vt ff. de in ius uoc. quamuis.

a ¶ Inoffi-

a ¶ Inofficiosus.] Idest, impius.
b ¶ Si inopia.] Pauperes enim semper puniuntur verberibus sup. ead. fraternitas.

SI VERO. CASVS. Supradictum est, quid iuris sit cum seruus ab vno manumittitur. Nunc vero docet G. quid iuris sit cum manumittitur à collegio: quia tunc non singulis sed vniuersitati reuerentiam debet.

QVI MANVMITTITVR. CASVS. Dr hic, quod si quis manumittitur à corpore aliquo, i. a societate cerdonū vel pellipariorum, vel a collegio clericorū, vel à ciuitate, singulos de vniuersitate l ius vocabit sine venia impetrata: quia non est libertus singulorum, sed vniuersitatis tantum sed si aduersus ciuitatē vel vniuersitatem aliam cuius est libertus, habeat actionem, non pōt in ius vocare rectores vel actorē ipsius ciuitatis vel vniuersitatis, nisi venia impetrata. Sed si princeps aliquem faciat ingenuū, nullā reuerentiam debet patrono. Corpore. Corpus dicit societas hominum nō habitantiū si 1 al. Collegiū vero ß nul habitantium dicitur.

e ¶ Singulos.] Sed cōis libertus duorū neutrū potest in ius vocare. ff. de in ius voc. cōis libertus, quia res communis omnium est. ff. de ritu nup. illud.

dat: vel a præfecto vrbis † quasi inofficiosus [a] castigatur, si inopia [b] dignoscitur laborare. [¶ Si vero a collegio quis manumissus fuerit, nō singulis, sed vniuersitati reuerentiam debet. Vnde in eodem libro, tit. eodem, le. sed si hac. ¶ [Qui manumittitur a corpore aliquo, vel collegio, vel ciuitate; singulos [c] in ius vocabit. Nam non est illorum libertus; sed reip. honorem habere debet. ¶ Et si aduersus remp. vel vniuersitatē velit experiri, veniam edicti petere debet: quamuis actorem [d] eorū constitutum in ius sit vocaturus.] Si vero ingenuū [e] princeps facit, patrono reuerentiam non debet. ¶ In criminali vero causa si libertus patronum in ius vocauerit, caput eius, & fortunas petiturus; ante litis exordium capite puniendus est. Crimen vero læsæ maiestatis excipitur, vel si patronam illicito serui concubitu uti deprehenderit: quo casu, etiam seruo cum munere libertatis dominum accusare permittitur: sicut Cod. libro nono, titulo de mulieribus, quæ se proprijs seruis iunxerunt. leg. vnica Imperator Constantinus constituisse legitur. [Si qua cum seruo suo occulte rem habere detegitur; capitali sentētiæ subiugetur, † tradendo ignibus verberone. [g] Sitque omnibus facultas crimen publicum arguendi: sit officio copia nunciandi; sit etiam seruo licentia deferendi: cui probato crimine libertas dabitur. ¶ In patronos etiam testificari non possunt, nisi in quibusdam casibus, in quibus etiam serui in dominos torqueri iubentur.

† al. Vrbi.

l. 10. §. qui manumittitur.

ex le. si quis ex familiarib. Co. quia accus. non poss.

tit. 11. le. vnica.

† Conc. text. in l. qm̄ Alc. & in l. castitati cum ibi not. C. de adult.

Vnde in libro eo. Codicis, tit. de quæstionibus. l. 1. Imp. Antonius & Verus.

¶ De eodem. C. LIX.

QVæstionē de seruis cōtra dominos haberi nō oportet, exceptis adulterij criminibus, item fraudati

tit. 41. l. 1.

d ¶ Actorem.] Glossauerunt aūt quidā hæc in propria causa, non in causa vniuersitatis: hæc glossa falsa est: quia bene potest conueniri procurator. 1 patroni, licet non ipse patronus, vt ff. de obseq. l. licet. ff. de in ius voc. sed & si. §. vlt. sed ipse patronus siue suo, siue alieno nomine agat, nō potest conueniri a liberto, vt per eandem legē probatur. sed econuerso est in liberto: quia licet libertus suo nomine non possit conuenire patronum: tamen nomine alterius potest, vt ff. eod. quæsitum.

1 Idest tutor vel curator & est pro eo patroni, sed in simplici procuratore secus, secūdum quosdam. ff. de obseq. honori. & quia tunc semper patronus cōuenit. & hēt iurare de calumnia. C. de iura. calū. l. 2. Arch. Patronus à liberto non potest cōueniri.

e ¶ Ingenuum.] Restituendo cum natalibus, vt ff. de natalibus rest. l. 2.

IN CRIMINA. CASVS. Dictum est su. in l. si fine. quid iuris sit cum libertus vocat patronum in ius sine venia in causa ciuili: Nunc vero docet Grat. quod si vult patronum accusare de crimine, de quo patronus caput & diuitias perderet si probaretur, ante litis contesta. debet decapitari libertus: nisi in crimine læsæ maiestatis, & nisi patrona cum seruo suo concubuerit, quo casu cum munere libertatis seruo permittitur accusare, & ad hoc inducit. l. seq.

SI QVA CVM SERVO. CASVS. Quædam mulier cum seruo concubuit, quæsitum fuit quam pœnam debeat pati vterque? Et respondetur, quod fœmina debet decapitari, seruus autem comburi debet. & dat licentiā omnib. accusandi de hoc crimine, & officialibus copia nunciandi. Seruus et poterit de hoc crimine accusare, & si crimen probauerit, pro munere, libertatem habebit.

f ¶ Capitali.] Hodie adultera verberatur, & detrudit in monasteriū, vt C. de adul. auth. sed hodie. Vel dic, quod auth. intelligitur, qn̄ non adulteratur cū proprio seruo. Sed nunquid seruus pōt accusare dn̄am suā si cū alio seruo adulteratur? Rn̄. quod nō: quia hic loquitur de proprio tm̄ seruo. similiter nec dn̄a virum suum pōt accusare si cū ancilla sua iacet vel cū aliena, 2 cū hoc cautū nō inuenio hoc ideo, quia detestabilius est hoc crimen in muliere, quam in viro. Io. Maledicit Io. quia accusari potest mulier, & vir si cum ancilla sua fornicetur, aut fœmina si adulterium committat, vt ex. de diuor. ex literis B.

Dn̄a adulterata an possit à seruo accusari.

2 Adde quod not. gl. Bart. Pet. & Cyn. in l. 1. C. de adul. Spe. in tit. de adult. ver. sed nunquid.

g ¶ Verberone.] i. seruo qui post verbera comburitur.

IN PATRONOS. CASVS. Supradictum est quod liberti patronos suos accusare non possunt. Nunc vero dicit, quod contra eos testificari non possunt, nisi in casibus quibusdam, in quibus serui contra dominos, & liberti contra patronos verberari iubentur.

QVæstionem.] CASVS. Lex ista diuiditur in tres partes. In prima dr, quod serui contra dominos in criminibus non admittuntur sine iudicijs alijs, nisi in exceptis criminibus in quib. serui contra dominos torquentur et soli, & si alia indicia non præcedant. In secunda parte dicitur, quod in certis criminibus non creditur solis seruis cōtra dominos, sed eis fides sū alijs probationib. ad-

Adhibetur. In tertia parte dicitur quod in pecuniaria causa, nec soli, nec cum aliis probationibus contra dominos admittuntur. Secunda pars incipit ibi. [In cæteris autē.] Tertia ibi. [In pecuniarijs.] Sequēs c. patet per se.
a ¶ Census.] reipub. uel etiam ecclesiæ: quia ecclesia comparatur reipub. ut C. de sac. san. eccl. l. ut inter diuinis.
b ¶ Si alijs.] Dicunt quidam quod nec in exceptis criminibus seruus contra dominum admittitur, nisi aliqua præsumptio præcedat. nam serui & uiles personæ semper quæstionibus subduntur, ut 4. q. 3. si autem ea rei conditio sit. Sed à quæstionibus nunquam est incipiendum, nisi præcedant inditia, ut extra de reg. iur. cum in contemplatione: sed litera ista hoc nō patitur. Dico ergo hoc speciale, ut initium sumatur a tormētis. similiter cum maritus dicitur uxorem occidisse. C. ad le. Cor. de sic. l. ult. & cum agitur de occiso domino. ff. ad Syl. & si certus sit percussor...

c ¶ Præscriptionis.] Id est, exceptionis talis, scilicet iste est seruus meus, & ideo non audietur contra me.
d ¶ Interrogari.] nisi cum de facto suo interrogatur, ut 4. q. 3. item serui.
INsolitum.] ¶ Matrem.] Nam mater quandoque gerit tutelam filiorum, ut C. quando mu. tut. offic. fungi. l. 2. & finita tutela potest agi contra eos, qui non habentur loco dominorum, cum pupillū spoliat. ff. de usucap. pro emptore q. fundu. §. si tutor.

Si VERO. CASVS. Dictum est supra in c. episcopus q. quòd libertus à patrocinio ecclesiæ recedere potest, si episcopus duos seruos eiusdē meriti & peculij pro eo dederit. Nūc vero dicit Grat. quod si sua auctoritate à patrocinio ecclesiæ recedat, nisi admonitus resipiscat, reuocetur in seruitutē: & hoc probat per seq. cap.

LIberti.] CASVS. Cōstitutum fuit in Toletano concilio ut si liberti ecclesię ab eius patrocinio decesserint: si cōmoniti ad ecclesiā non redierint, reuocentur i seruitutē. f ¶ Ingrati actione.] i. actione intentata per ingratitudinem. s. actione in factum.
f ¶ Redire.] sed quare coguntur isti redire cum nullæ operę sint eis impositæ: libertus enim non tenetur prestare operas nisi sint eis impositę C. de ope. li. l. 1. licet honorē eis exhibere teneatur, & etiam alere ipsum, ut C. de ope. li. l. 1. & l. mater. Sed dicas aliud esse in libertis ecclesię ut sup. c. diaconi. tamē licet liberti ecclesiæ teneātur ei præstare operas nō tamen tales quales serui: aliqua. n. debet esse differentia. ut ff. de ope. lib. l. si libertus.
g ¶ Ingrati actione.] Id est actione in factum, quæ datur propter ingratitudinem. non enim est hoc propriū nomen actionis. sic dicitur actio oneris aduersi, id est, quæ datur propter onus aduersum. ut ff. loc. in naue.

OCtaua.] CASVS. Elisæus seruus Agabren. ecclesiæ, statim cum fuit ab episcopo manumissus, non solum uoluit ipsum episcopum interficere, sed etiam patronam ecclesiam in quadam causa ciuili, ubi arbiter residebat, iniuste damnauit. uel eius bona propter rapinam usurpauit: quare quæsitum fuit de isto in Hispal. concilio in octaua die ipsius concilio, quam [illegible]

c. quod fortes fuerūt quia sufficienter fuit alias probatum, unde licet dominus dicat nō debere torqueri seruū contra eum, & uerum dicat, non tamen per hoc absoluitur, cum aliās in sufficiēter sit probatum & sic domini exceptio nulla est. arg. extra de re iudi. cum Io. &c. Arch.

cēsus[a] accusationibus, & crimine maiestatis, quod ad salutem principis pertinet. ¶ In cæteris autem, quamquā ea quę seruus contra dominum dixit, iudicaturi sentētiam formare non debeant; tamen, si alijs [b] quoq; probationibus fides veritatis inuestigetur, prescriptionis [c] inuidia euanescit. ¶ In pecuniarijs vero causis ex [α] inopia probationum seruos contra dominum posse interrogari [d] manifestum est.

¶ In aliquot vetustis codicibus caput hoc coniunctum est superiori.

α ¶ Ex inopia.] *In antiquis codicibus Gratiani legitur* nec inopia, *& sic videtur etiam legisse auctor glossæ. In antiquiore etiam editione codicis Iustiniani tit. de quæstionibus, l. e. quæstionem eodem modo habet, eandemque lectionem secutus est auctor illarum glossarum, & in Basil. tit. 5o. de quæstio. eadem est lectio. Sed quia in codice ab Haloādro edito legitur,* ex inopia, *& in l. Diuus ff. de quæs. videtur statutum, ex inopia probationum etiam in causis pecuniarijs posse torqueri seruos, nihil est mutatum.*

Item ibidem l. secunda.

¶ De eodem. C. LX.

INsolitū est, & graue exemplo, audiri seruos aduersus tutores, vel matrem[e] dominorum suorum, nisi tutelæ agatur.

Si vero libertus sua auctoritate a patrocinio ecclesiæ recesserit, si admonitus redire cōtempserit, in seruitutem reuocabitur.

Vnde in eodem concilio Toletano quart o, c. 70. legitur.

¶ De libertis ecclesiæ, qui ab eius patrocinio discedunt. C. LXI.

Burc. l. 3. c. 184. Iuo p. 3. c. 244.

LIberti ecclesię, qui ab eius patrocinio discedētes quibuslibet personis adhęserunt; si admoniti redire [f] contempserint; manumissio eorū irrita sit: quia per inobedientię † contemptum ingrati actione [g] tenentur.

† al. obedientia.

Item ex concilio Hispalensi, 2. c. 8.

¶ Reuocentur in seruitutem ecclesiarum liberti, qui contra eius libertatem superbiunt. C. LXII.

OCtaua discus-

Libertus an teneatur ad operas.

Initiū quandoque sumitur a tormētis.

1 Dicitur quidem quod ā facto hoc accidit hic

debeat pati iste libertus. Et respondet φ debet in seruitutem reuocari, ut cuius libertas erat perniciosa, fit seruitus salutifera: & qui adepta libertate uoluit superbire, discat obedire subiectus. & dicit H. damnauit, idest, damnificauit, uel ad damnificandum ecclesiam alios instiganit, vocando ecclesiam in ius sine uenia.

natis post manumissionem. sed hoc stare non potest, quia hic dicitur tam ipsi, quàm ab eis progeniti. Itē ex sequen. cap. in fe. a. liberti. patet quod intelligitur de filijs natis post manumissionem, ubi dicit de futura prole, quod ab ecclesiæ patrocinio se non potest subtrahere. Ideo

sio [a] agitata est de quodā Hælifeo ex familia Agabrēsis ecclesię: qui ab episcopo suo traditus libertati, de libertate confestim ad contumaciæ morbum trāsiluit, sicque per superbiam non solum eiusdem episcopi venefi cis † artibus salutem lædere voluit, sed etiam patronam ecclesiam libertatis immemor prędānauit. [b] Aduersus quem ingrati actio, canonum & legū auctoritate iuste dirigitur; scilicet, vt immeritę libertatis damno mulctatus, ad seruitutis nexum reuocetur. [c] Taliū enim status, qui contra episcopum suum, vel patronam ecclesiam nitūtur, decidi potius, quam conseruari conuenit: vt quorum libertas perniciosa est, sit salutifera seruitus: & qui superbire nouerunt adepta [a] libertate, proditi, [d] discant obedire subiecti.

† al. maleficis.

Iuo p. 16. c. 66.

Libertus pp ingratitudinem reuocatur in seruitutem.

a ¶ Discussio.] id est, quæstio.

b ¶ Prędamnauit.] id est, valde damnificauit.

c ¶ Reuocetur.] hic habes quod propter ingratitudinē reuocetur libertus in seruitutē & intelligas ingratitudinem graue offensam, qa nō nisi pro graui offensa reuocatur libertus in seruitutem. & propter easdem causas, propter quas reuocatur donatio. in auth. ut liber. de cætero colla. 6. §. illud. secūdum leges veteres sufficit leuis offensa. C. de libe & corū liber. l. 2. Item hic habes quod siue committat libertus ecclesiæ ingratitudinem, contra ecclesiam. siue contra episcopum, reuocatur in seruitutem. secus si contra alium de ecclesia, sup c. qui manumittitur.

d ¶ Proditi.] i. de inobedietia cōuicti.

a ¶ Adepta libertate.] *Magna hoc loco est varietas in vetustis Gratiani codicibus. Nam partim concordant cum hac vulgata, partim habent*, adempta libertate proditi, *partim*, adepta libertate præditi, *vt concilium ipsū impressum, & manuscriptum, etiam in codice Lucensi regio. Apud Iuonem vero legitur*, adepta libertate elati, perdita discant obedire subiecti.

Item ex concilio Toletano 3. c. 6.

¶ A patrocinio non discedant ecclesiæ liberti ad sacros ordines promoti. C. LXIII.

De libertis autem hoc præcipit sancta synodus, vt si qui presbyteri, vel diaconi [b] ab episcopis facti sunt secundum modum, quo canones antiqui dant licētiam; sint liberi: & tamen à patrocinio ecclesię tam ipsi, quàm ab eis progeniti [e] nō recedant. [f] ¶ Ab alijs quoq; libertati traditi, & ecclesijs commēdati patrocinio episcopi † colligantur: & ne cuiquam donentur, à principe hoc episcopus postulet.

† al. episcopali regantur.

b ¶ Presbyteri, vel diaconi.] *In concilijs Coloniæ quatuor tomis impressis, & in codice Lucensi regio legitur.* De libertis autem id Dei præcipiunt sacerdotes, vt si qui ab episcopis, &c. *nulla presbyterorum, aut diaconorum mentione facta.*

Ne uero longinquitate temporis obscuretur cōditio originis; tēpore suæ manumissioni scribāt liberti pfessionē.

De libertis. CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. In prima parte dicitur, quod si liberti ecclesiarum facti sūt presbyteri, vel diaconi, iuxta modum, quem canones antiqui docent, sint liberi, tamen à patrocinio ecclesiæ, nec ipsi, nec eorum filij recedere debent. In sc̄da parte d r. φ libertos ecclesiæ commēdatos debet episcopus tueri, nec pōt episcopus impetrare a principe, vt eos alicui donet, quod intelligit. Hu. si manumissi fuerant pleno iure, uel quo ad onus indebitum, uel in casu non concesso. Sed ego intelligo sicut litera sonat, quia licet sint ecclesiæ commendati, non tamen sunt liberti ecclesiæ. & ideo eos episcopus donare nō potest. Secunda pars. ibi. [Ab alijs quoque.

Libertorum ecclesiæ filij sunt ecclesię obnoxij.

e ¶ Ab eis progeniti.] Ergo filij libertorum debent obedientiam præstare ecclesiæ patronæ suæ, sicut & patres eorum; vt hic, & C. de libe. & corū liber libertinę. sed cōtra: quod ex liberta nascitur ingenuum est, ut C. de ope. libe. quod ex liberta. Sol. quidam intelligunt leges illam libertinæ, de filijs manumissis cum patre & ante manumissionem natis, leges contrarias intelligunt de

re. Ideo quidam dixerunt istud speciale esse in libertis ecclesię, vt filij nati post manumissionem patrum suorum sint liberti ecclesiæ. Tu dicas φ filij nati post manumissionem sunt ingenui: sunt tamē obnoxij ecclesię, quo ad quasdam operas, quę consistunt in honore ei assurgendo, & in salutando. item φ non uocabunt eam in ius. alias reuocantur in seruitutem, ut in c. seq. Io.

f ¶ Non recedant.] hic habet locum distinctio decre. extra de ser. non ord. eo. libentius. Est tñ hoc speciale in libertis ecclesiæ φ etiam licet facti sint sacerdotes, quod propter ingratitudinem reuocantur in seruitutem, ut 54. d. qui ex famulis. secus tamen in famulis priuatorū.

NE VERO. CASVS. Supradictum est, quod liberti ecclesiarū non debent ab eorū patrocinio recedere, sed quia factum

actum sæpe longinquitate temporis obscuratur; ideo hic dicitur, vt liberti tempore suæ manumissionis scribant professionem, qua cōfiteantur se esse libertos ecclesiæ, & ab eius obsequio nunquam recessuros: & ad hoc duo c. seq. inducuntur.

Lon-

qua se profiteantur de familia esse ecclesiæ, & ab eius obsequio se nunquam recessuros.

Vnde in concilio Toletano 6. c. 9. legitur.

¶ Professionem suæ conditionis liberti ecclesiæ faciant. C. LXIIII.

inf. c. proximo.

LOnginquitate [a] sæpe fit temporis, vt non pateat cōditio originis. Vnde iam decretū est in anteriori [a] [b] vniuersalis concilij canone, ut professionem suā liberti ecclesię debeāt facere: qua profiteantur se & de familiis ecclesiæ esse, † & eius obsequium nunquam relicturos. Vnde his quoq; nos adiicimus; vt quoties cursum vitæ sacerdos impleuerit, & de hac vita migrauerit; mox cū successor eius aduenerit, omnes liberti ecclesiæ, uel ab eis progeniti chartulas suas in conspectu omnium debeant ipsi substituto pontifici publicare, & professiones suas in conspectu ecclesiæ renouare: quatenus status sui vigorem & illi obtineant, & obedientia eorum ecclesia non careat. Si autem aut scripturas libertatis suæ intra annum [c] ordinationis noui pontificis manifestare contempserint, aut professiones renouare noluerint; vacuæ & inanes chartulæ ipsæ remaneant, & illi originis suæ redditi, sint perpetuo serui.

† al. manumissi.

[a] ¶ In anteriori.] *Significatur canon 69. concilij Toletani quarti, qui proximo c. refertur. Nam quartum illud Toletanum, quod fuit plenissimum in sequentib. Toletanis vocari solet vniuersale concilium, vt in quinto, c. 2. & 7. & sexto concilio, c. 1. 3. 7. & 18. Et in principio ipsius quarti concilij episcopi aiunt,* quoniam generale concilium agimus.

Item ex concilio Toletano 4. c. 69.

¶ Nec liberti, nec eorum posteri a patrocinio discedant ecclesiæ. C. LXV.

Poly. l. 3. tit. 22. Burc. l. 3. c. 185. Ivo p. 3. c. 245.

LIberti ecclesiæ (quia nunquā moritur [d] eorum patrona) a patrocinio eiusdem nunquā discedant; nec posteritas quidē eorum: sicut priores canones decreuerunt. Ac ne forte libertas † eorum in futura prole nō pateat, ipsaq. posteritas naturali ingenuitate obnitens sese ab ecclesiæ patrocinio † nō subtrahat; necesse est, ut tā hi liberti, quam ab eis geniti † [e] professionem episcopo suo faciāt: per quam ex familia ecclesię libertos effectos

† al. libertinitas. † al. patrocinio subtrahat. † al. progeniti.

LOnginquitate.] CASVS. Statutum fuit in concilio Toletano, vt liberti ecclesiarum professionem facere debeant, qua confiteantur se esse libertos ecclesiæ & ab eius obsequio non recessuros. Sed cum idem concilium fuit iterum congregatum, adiecit vt cum episcopus ecclesię fuerit defunctus, & ei alius substitutus, omnes liberti ecclesiæ, vel ab eis progeniti substituto pontifici intra annum a tempore suæ ordinationis chartulas suas in conspectu ecclesiæ debeant publicare & renouare: quatenus illi suum statum teneat, & ecclesia eorum obedientia non careat: si vero hoc contēnent, reuocentur in seruitutem.

a ¶ Longinquitate.] Quia si per decem ann. steterit in libertate, amodo liber habetur, ut extra de coniug. ser. licet, ff. qui & a qui. ma. si cum §. Arist. Vel si mater alicuius tpe mortis eius se pro libera gesserit, & filius eius per quinquēnium vixerit, ut liber, amodo liber erit, ut C. ne de sta. defun. l. 2. & 3. sed licet seru⁹ fugitiuus se pro libero gesserit, nō ideo est in possessione libertatis, vt C. de agri. & cens. cum simus. in fi. lib. 11. & ff. de acq. poss. l. per eum. in fi.

b ¶ In anteriori.] Nō determinat hic de quo dicat.

c ¶ Intra annū.] Similiter si vasallus intra annū non petit inuestiturā, cadit a iure feudi, ut i cōst. Friderichi, imperialis. §. præterea. de feu. nec obstat q legit̄ ext. de iureiu. veritatis vbi dr̄. q non iurat̄ successori Papæ. pōt enī dici speciale ibi esse indulgentiā: in emphyteuta secus est, quia licet non soluat canonē intra annum tñ nō expellitur, vt 10. q. 2. hoc ius. No. q hic excursus anni priuat aliquē libertate, sicut excursus anni [illegible] crimen. 11. q. 3. rursus. sic 20. q. 2. puella. sic ext. de of. or. pastoralis. sic 54. d. si seru⁹.

Anni excursus aliqua facit.

LIberti.] CASVS. Statuit̄ in isto, vt liberti ecclesiæ a patrocinio ecclesię nūquam recedāt: quia eorum patrona, s. ecclesia nūquā morit̄, nec posteritas eorū, sicut antiq canones decreuerāt. & hoc i. 1. p. In 2. par. dr̄. q liberti & eorū filij faciāt professionē qua profiteantur se esse libertos ecclesię & q ab eius patrocinio nō recedēt, ne libertas in futura prole nō pereat: & ipsa posteritas a patrocinio ecclesiæ se non subtrahat.

d ¶ Moritur.] Ecclesia enim nō potest esse nulla. 1 vt 24. q. 1. pudenda.

e ¶ Geniti.] Propter hoc dixerunt quidam, q speciale esset in ecclesia, q filij libertorum ecclesiæ sint liberti ecclesiæ: quod non est verum. sed tamen quo ad quid sunt adstricti ecclesiæ, vt ei assurgant, vt eam non accusent. sup. c. ad. episcopus qui cum §. seq.

1 Ita glo. sequitur Alex. de Imo. in l. pactu. & col latio. 1 C. de pact. & idem Alexan. in l. extraneum. col. 2. de hæ. inst. ubi vide concor.

PRO REMUNERATIONE. CASUS. Ponit hic Grat. sextum casum in quo res ecclesiarũ licite possunt alienari, scilicet pro remuneratione facienda.

Qvicumque.] CASVS. Aliqui sustinuerunt laborem pro ecclesia aliqua prælatus illius ecclesiæ promisit aliquid illis pro remuneratione laboris sui, terram.s. uel aliquid aliud: postea nolebat soluere promissum. vnde q̃situ fuit in cõcilio Toletano, utrum ad hoc possit cõpelli de iure? Et respõdetur q̃ sic: hoc probatur auctoritate Pauli ita tamen, ut illa remuneratio per concilium prouinciale confirmetur.

a ¶Suffragio.] i. qa suffragium præstitit ecclesiæ cõcilio, uel auxilio.

b ¶Prouiderint.] Aliaui.

c ¶Promiserint.] Vĩ q̃ aliquis obligetur nudis uerbis, licet nõ intercessit stipulatio, ut ext. de testa. indicãte. 22. q. 5. iuramenti. & j. ca. q. 5. qa Ioannes. qđ verum est. & potest dici q̃ cõpetit actio ex nuda promissione. † .s. cõdictio ex canone illo inf. 22. q. 2. iuramenti.

† Hoc nõ habet locum apud Cathelanos, apud quos nõ datur actio ex promisso. teneri tñ dẽt Cathelanus qui vanis p̃missionib. et inutilib. inuitationibus detinet viatorẽ, saltem de dolo. ff. si quis cau. si actio. im Vi. qui ita not. ex. in proce. Rex Pacificus. Arch.

Bcclesiasticis.] CASVS. Theodorus vir eloquentissimus consiliarius Romanæ sedis seruo aliquo indigebat: & iõ G. tradidit ei Acosimũ seruũ natione Siculũ, & ut hęc donatio nullo tp̃e ualeat retractari, ad cautelam futuri tẽporis sibi fecit publicum instrm, qđ G. subscriptione sua roborauit. Huius.] .s. largitatis. Futuri.] Scilicet temporis.

d ¶Voluntarijs.] Voluntarium uocat. & tñ ipse dicit in esse necessitatẽ, quia ab initio est volũtariũ: sed postquã illud incepit, tenet illud cõsummare, ut C. de act. & ob. sicut. Et habes hic. q̃ ecclesia tenet ad antidora. ext. de test. cum in officijs.

e ¶Testimonio.] i. instrumẽto suo, qđ fuit ei testimonium pro futurum.

se esse fateantur, eiusque patrocinium non relinquant: sed iuxta virtutem suam obsequium ei, vel obedientiam præbeant.

Pro remuneratione etiam impensi obsequij res ecclesiastica utiliter possunt donari.

Vnde in Toletano concilio 4. c. 36. legitur.

¶Quæ de rebus ecclesiæ in remunerationem obsequij præstantur rata permaneant. C. LXVI.

Qvicunque episcopi suffragio [a] cuiuslibet aliquid ecclesiasticæ vtilitatis, prouiderint [b], & pro eo quodcunque commodum in remunerationem promiserint [c]; promissi solutionem eos exoluere oportebit: ita vt id ad concilium prouinciale deferatur †, ut eorum conniuentia confirmetur; quia (sicut Paulus ait) dignus est operarius mercede sua.

1. Tim. 5.

† al. deductum eorũ conuentum confirmetur.

Item Gregorius lib. 2. indict. 11. epist. 18. Theodoro consiliario.

¶Serui ecclesiarum in eorum dominium transferri possunt, qui ecclesiasticis vtilitatibus deseruiunt. C. LXVII.

Poly. l. 3. tit. 13.

Ecclesiasticis vtilitatibus desudãtes, ecclesiastica dignum est remuneratione gaudere, vt qui se voluntarijs [d] obsequiorum necessitatibus spõte subijciunt; digne nostris prouisionibus consolentur. Quia igitur te [a] Theodorum virum eloquentissimum consiliariũ nostrũ mancipiorum cognouimus ministerio destitutum: ideo puerum nomine Acosimum natione Siculum iuri, dominioque tuo dari, tradique præcipimus; quem quoniã traditum ex nostra voluntate iam possides; huius te necesse fuit scripti †, pro futuri temporis testimonio [e], ac robore largitatis, auctoritate fulciri: quatenus, Domino protegente, secure eum semper, & sine vllius retractationis suspicione quippe, vt dominus, valeas possidere [β].

† abest ab orig.

a ¶Te.] *Addita est vox ista, & cætera sunt emendata ex originali, ut intelligatur eundem esse cui scribitur, & cui fit donatio.*

β ¶Possidere.] *Apud B. Gregorium hæc sequuntur.* Neq; enim quemquam fore credimus, qui tam paruam largitatem pro tua tibi deuotione concessam desideret, vel tentet vllo modo reuocare: cum vno eodemq; tempore & verecundum sit a decessoribus bene gesta resoluere, & verecundum sit docere cæteros in sua quandoq; resolutoriam proferre largitate sententiam.

Miserationis quoque intuitu serui ecclesiarum libertati donari possunt.

Vnde Gregorius Montana †, & Thomæ lib. 5. epist. 12. seu c. 112.

† al. Montano.

¶Miserationis, & pietatis intuitu serui ecclesiarum possunt manumitti. C. LXVIII.

Cvm redem-

MISERATIONIS QVOQVE. CASVS. Ponit hic Gratianus 7. casum, in quo serui ecclesiarum miserationis intuitu libertati donari possunt, & sic quodammodo alienantur.

Cvm redemptor noster.] CASVS. Dicit in hoc c. Greg.

Greg. Intuitu pietatis duos seruos Romanæ ecclesiæ, f. Montanum & Thomam manumisit, & eis omne peculium quod habebant relaxauit: & hoc fecit ad instar Iesu Christi, qui venit in mundum, vt vinculū diabolicæ seruitutis rumperet, quo tenebamur adstricti. vnde præcipit Paterio notario, vt scriberet instrumentum, cui Greg. Papa propria manu subscripsit cum tribus presbyteris & tribus diaconis.

a ¶ Cum redemptor.] Hic habetur forma, sub qua fiunt manumissiones, & planum est.

b ¶ Ius gentium.] Alibi dicitur, quod iure diuino est inducta seruitus. Sed de hoc dixi su. dist. 1. ius gentium.

ptor a noster totius cōditor creaturæ ad hoc propitiatus humanam voluerit carnem assumere, vt diuinitatis suæ gratia, dirupto, quo tenebamur captiui, vinculo seruitutis pristinæ nos restitueret libertati; salubriter agitur, si homines, quos ab initio natura liberos ꝓtulit, & ius gētiū b iugo substituit seruitutis, in ea, in qua nati fuerāt, manumittentis beneficio libertate reddantur. Atque iō pietatis intuitu, & huius rei cōsideratione permoti, vos Montanam, † atque Thomam famulos sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui, Deo adiutore, deseruimus, liberos ex hac die ciuesque Romanos efficimus; oēque vestrū vobis relaxamus c seruitutis peculium. α *& infra.* ¶ Hanc autem manumissionis paginam Paterio notario scribendam dictauimus, & propria manu vna cū tribus d presbyteris prioribus, & tribus diaconis pro plenissima firmitate subscripsimus, vobisque tradidimus. Actum in vrbe Romana.

† c. Montanum.

α ¶ Peculium.] *In vetusto codice epistolarum B. Gregorij bibliotheca Vaticana legitur,* periculum.

Item serui ecclesiarum publicis angarijs non debent fatigari.

Vnde in concilio Toletano. 3. c. 21 legitur.

¶ Serui ecclesiarum publicis angarijs non fatigentur. C. LXIX.

lib. 7. ca. 190. Ivo p. 3. c. 138.

Ecclesiarum β seruos, & episcoporū, vel omniū clericorum e à iudicibus, vel actoribus publicis i diuersis 2 angarijs fatigari dolemus, Propter quod omne conciliū a pietate gloriosissimi Domini nostri poposcit; vt tales deinceps ausus inhibeat; sed serui suprascriptorū officiorum in eorum vsibus, vel ecclesiæ laborent. Si quis vero iudicium aut actorum, clericū, aut seruum clerici, vel ecclesiæ, in publicis, ac priuatis negotijs occupare voluerit, à communione ecclesiastica, cui impedimentum facit, efficiatur extraneus.

β ¶ Ecclesiarum. *In cæteris huius concilij exemplaribus impressis, & manuscriptis, quæ collata sunt, & apud Iuonem legitur quemadmodū apud Gratianum, præterquā in editione quatuor temporum, & codice Lucensi regio, in quibus initium capitis 21. sic habet.* Quoniam cognouimus in multis ciuitatib. ecclesiarum seruos & episcoporum, vel o c 2 i v a p. in diuersis angarijs fatigari, omne concilium, &c. *Et hic quidem nulla facta est mutatio: alia vero in quibus omnes conciliorum codices concordant, sunt emendata.*

Item pro alimonia pauperum, pro redemptione captiuorum res sacras distrahi licet.

c ¶ Relaxam9.] Sed nōne eo ipso, quod aliquis iter viuos manumittitur, videtur ei peculium datū, nisi expsse hoc adimatur. C. de pe. ei9 qui li. meruit. l. vni ca. Sed dicas, quod aliud est in libertis ecclesię. nā eis i manumissione non licet dari vltra summā viginti solidorū, vt su. e. si quos.

d ¶ Cū tribus.] Ergō nō reqritur cōsensus omniū vbi libertas datur, 1 & hoc in fauorē libertatis fit, vt C. de cōmuni seruo ma. l. 1. arg. 5 6. dis. c. 1. su. ead. episcopus q. Itē videtur hic, quod si gillū. 2 Papæ non facit chartā authenticam, nisi adsit subscriptio. Io.

1 Scilicet a Papa, vt hic fit: quod non obtinet in alijs prælatis. secūdū L. & Hug.

2 Circa istā materiam an notari9 possit omittere in instrumētis suū solitū signū, & apponere, aliud, de quo vide per Archi. hic cui adde G. de compa ratione & Bal. in vlt. col. C. de fide instru. & per Bal. in pri. C. col. 2. & Ang. in Aut. de instru. cau. & fi. in prin.

ITEM SERVI. CASVS. Dictū ē su. ea. q. 1. c. pradia. quod possessiones ecclesiarū non debent à laicis fatigari. Idem nunc dicit Gratianus de seruis ecclesiarum.

Ecclesiarum seruos.] CASVS. Relatum est in cōcilio Toleta. quod quidā iudices & administratores publicorū officiorū seruos ecclesiarū vel epōrū vel aliorum clericorum diuersis angarijs fatigabāt. Quare concilium postulauit à Greg. vt tales pšumptores ꝓhiberet, & statuit conciliū, vt si q̄s de cætero talia pšumeret, ab ecclesiastica cōione repelleret.

e ¶ Clericorū.] Ar. quod eodē priuilegio gaudēt serui clericorū, quo ecclesiæ. infra 16. q. 1. similiter fi. 87. d. eos q & 89. d. indicatū. Clerici enim & eorū māciplia sunt exēpta ab oīb. oneribus ciuitatū, nisi subsit māgna necessitas. ext. de immu. eccle. non minus. C. de epis. & cler. l. 2.

3 Clerici sunt a muneribus ciuilib. exēptis.

ITEM PRO ALIMONIA. CASVS. Ponit hic Grat. 8. casum

casum in quo res ecclesiæ licitè distrahi possunt, f. pro ali monia pauperum: & redemptione captiuorum. Et ad sequentia c. inducuntur vsque ad §. item largitate.

AVrum.] CASVS. Beneuen. hunc casum sic posuit. Ambr. in hoc c. ponit tria genera largitionis. primum est, cũ res ecclesię pauperib⁹ vel captiuis largiũtur. Secundum est, cum alienantur pro tẽplo ædificãdo. Tertium est cũ largiũtur pro cœmiterio emẽdando vel ampliãdo in istis trib⁹ generibus docet aurum & pecuniã ecclesiæ nõ esse seruãdam, sed erogãdam tẽpore necessitatis: quod si prelatus nõ fecerit, asportabit hostis: sicut Assirij aurũ & argẽtũ de tẽplo Dñi sustulerũt. Et hoc primo dẽt fieri de auro & argẽto, qđ nõ cõsistit in vasis divino officio deputatis. Si vero sunt vasa diuinis officijs đputata, primo non consecrata sunt largiẽda: deinde etiã ea quæ sunt consecrata, in pios vsus sunt expendẽda. ita tamẽ, ut forma calicis ĩ sua forma nõ remaneat. nisi alij ecclesię distrahatur: laicis vero cõfracta & cõflata. H. hunc casum sic ponit Ambro. intẽdit ostendere, quod res ecclesiasticæ debent dari & alienari tẽpore necessitatis. Et ponit quinque casus qbus licitè alienãtur res ecclesiæ, scilicet pro alimonia pauperũ, ꝑ redemptione captiuorũ, ꝑ loco religioso ędificãdo, ꝑ cęmiterijs amphãdis, pro sepulturis mortuorũ extruẽdis. In his qdẽ vasa ꝓtiosa & sacrata debẽt alienari alij ecclesiæ in eadẽ forma: laicis cõfracta & conflata. [Tribus.] Quinque posuit non dicit tribus, sed duos primos ponit sub vno membro, & duos vltimos sub alio, medium vero sub tertio.

a ¶ Assyrij.] Id est Babylonij, qui cum Nabuchodonosor cœperunt Hierusalem. & abstulerunt vasa de templo Domini: infra de consecra. dist. 1. vestimenta.

b ¶ Ministrasses.] Id est, ministrare debuisses.

c ¶ Occisi sunt.] Ergo tunc demum cum timeatur mors. † redimi debent captiui. vt not. supra ead. sicut omnino.

d ¶ Quid.] Id est, simile illi.

e ¶ Timui.] Sic fortè se excusabat.

f ¶ Spatia laxata.] Id est, ampliata.

g ¶ In his tribus.] Id est, in alimonia pauperum, in ædificatione templi, vel redemptione captiuorum, in augmentatione cœmiterij.

h ¶ Mystici.] Id est, in forma calicis, in q̃ mysticum poculum sanguinis Christi conficitur. Et quod dixi de ecclesia, intelligunt quidam de ecclesia, in qua est: quia cum sit res sacra, non potest uendi etiam alij ecclesiæ. Et de hoc notaui 10. quæstione secunda. hoc ius

† scilicet corporis.

Item vbi timetur mors animæ, ut ff. e. c. verfi. & vera. velut si cogeretur adorare idola. 23. q. 4. ipsa pietas. fm Lau. & c. displicet. & 24. q. 3. si habes secundũ H.

Vnde Ambrosius ait, lib. 2. de officijs, c. 28.

¶ Res sacræ quibus ex causis alienari debeant.

C. LXX.

Poly. l. 6. tit. 20. Ivo p. 3. c. 180. Ans. l. 13. c. 28. 4. Reg. 24.

AVrum ecclesia habet, nõ vt seruet, sed vt eroget, & subueniat in necessitatibus. Quid opus est custodire qđ nihil adiuuat? An ignoramus, quãtum auri, atq; argẽti de tẽplo Domini Assyrij [a] sustulerunt? Nõne melius cõflat sacerdos ꝓpter alimoniam pauperum, si alia subsidia desint, quàm sacrilegus contaminata asportet hostis. Nõne dicturus est Dominus, cur passus es tot inopes fame emori? Et certe habebas aurum vnde † ministrasses [b] alimoniã. Cur tot captiui deducti in commerciũ † sunt, nec † redempti, ab hoste occisi sunt? [c] Melius fuerat, vt vasa viuẽtiũ seruares, quàm metallorũ. His nõ posset responsum referri. Quid [d] enim diceres? Timui, [e] ne tẽplo Dei ornatus deesset? Respõderet; aurũ sacramẽta nõ quærunt; neque auro placent, quæ auro non emũtur. Ornatus sacramẽtorum, redemptio captiuorum est: & vere illa sunt vasa ꝓtiosa, quæ redimũt animas à morte. Ille verus thesaurus est Domini, qui operaĩ qđ sanguis eius operatus est. *& post pauca.* ¶ Nemo enim põt dicere, cur pauper viuit? nemo põt queri, quia captiui redempti sunt. Nemo potest accusare, quia templũ Dei ędificatum est Nemo potest indignari, q̃a humanis fidelium reliquijs spatia laxata [f] sunt. Nemo põt dolere, q̃a in sepulturis Christianorũ requies defunctorum est. In his tribus [g] generibus vasa ecclesię etiã initiata cõfringere, conflare, vendere licet. opus est, vt de ecclesia mystici [h] poculi forma non exeat; ne ad vsus nefario sacri calicis ministeriũ trãsferatur. Ideo intra ecclesiã primũ quæsita sunt vasa, quæ initiata nõ essent; deinde commi nuta, prostremo cõflata, per minutas erogationes dispẽsata gentibus, captiuorum quoque pretijs profecerunt. Quòd si desunt noua, & quæ nequaquã initiata videantur; in huiusmodi vsus, quos supra diximus, arbitror omnia pie posse conuerti.

† al. vt. † i vulgaris legebatur, in captiuitatem ducti.]

† ut redempti? Cur tot ab hoste] orig.

Item Hieronymus ad Nepotianũ de uita clericorũ.

epist. 2.

¶ Non parietes templi ornare, sed pauperibus prouidere, gloria episcopi est. C. LXXI.

GLoria episcopi est pauperũ inopiæ † ꝓuidere; ignominia sacerdotis est ꝓprijs studere diuitijs. Natus

† al. opibus.

GLoria episcopi.] CASVS. Hoc c. diuiditur in quatuor partes. In prima parte Hie. reprehendit epos, qui cum pauperes erant vili cibo libenter reficiebantur, cum vero facti sunt diuites, uel delitijs incumbere

tes,cibos delicatos abhorrent. & vt eos liberius redarguat semetipsum talibus connumerat. In secunda parte reprehendit episcopos, qui ornant templum gemmis & lapidibus ad instar sacerdotum veteris testamenti: sed de clericis per quos ecclesia gubernatur, nullam curam habeant.

in paupere domo,& in tugurio rusticano,qui vix milio, & cibario [a] pane rugientem [b] saturare ventrē poteram; nunc similam,& mella fastidio. *Item paulo inferius.*

¶ Multi ædificāt parietes, [c] & columnas [d] ecclesiæ subtrahunt, † [e] marmora nitent,auro splendent laquearia, gemmis altare distinguitur:& ministrorum Christi nulla electio est. Neque vero mihi aliquis opponat [f] diues ī Iudæa templum,mensam,lucernas, thuribula, patellas, scyphos,mortariola, & cętera ex auro fabrefacta. Tunc hæc probabantur [g] a Domino; quando sacerdotes hostias immolabant,& sanguis pecudū erat remissio † peccatorum: [h] quamquam hęc omnia præcesserint in figura: scripta autem sunt propter nos in quos fines sæculorum deuenerunt. Nunc vero cum paupertatem domus suæ pauper Dominus dedicarit, portemus † crucē, [i] & diuitias lutum putabimus. *Item ibidem in extremo.*

¶ Amico quidpiam rapere furtum est:ecclesiam fraudare, sacrilegium est: accepisse quod pauperibus erogandum sit,& esurientibus plurimis,vel cautū [k] esse velle, vel timidum, [l] aut,quod apertissimi sceleris est, aliquid inde subtrahere, omnium prædonum crudelitatem superat. *Item eiusdem ad Paulinum de institutione monachi.* ¶ Crates ille Thebanus homo quondam ditissimus, cum ad philosophandum Athenas pergeret; magnum auri pondus abiecit: neq; putauit se simul posse & virtutes, & diuitias [m] possidere. Nos suffarcinati auro Christū pauperem sequimur:& sub prętextu eleemosynæ pristinis opibus incubantes, qūo possumus aliena [n] fideliter distribuere, qui nostra timidè reseruamus? Plenus venter [o] facile de ieiunijs disputat. Non Hierosolymis [p] fuisse, sed Hierosolymis bene vixisse laudādū est.

† subtrahunt] vera lectio.

† al. redemptio.

1. Cor. 10.

† al. sequimur.

Epist. 13.

Item largitate etiam episcopi stipendium de rebus ecclesiæ clericis dare licet: cuius professio sub precariæ nomine fieri debet.

Vnde in concilio Toletano 6. c. 5.

¶ Qui beneficium ab ecclesia accepit,eius professionem nomine precariæ faciat. C. LXXII.

Ivo p. 6. c. 371.

SAepè fit,vt proprietati originis obsistat [q] longinquitas tpis. Quapp prouidentes decernimus, vt si quis clericorū, a stipendiū de rebus ecclesiæ,cuiusquā epi [r]

a ¶ Cibario.] Scilicet familię.
b ¶ Rugientem.] Idest, famelicum.
c ¶ Parietes.] i. imperitos. 1 sic 46. d. sunt nonnulli.
d Columnas.] Idest, peritos.
e ¶ Subtrahunt.] Idest, non recipiunt.
f ¶ Opponat.] Arg. ab exemplis non esse argumentādum.
g ¶ Hæc probatur.] Sed nōne hæc hodie probantur a Domino. ī. de consec. d. 1. & calix ī ita: sed non insuper abundātiā, vt non habeatur de lectus personarum, 86. distin. non satis. 47. dist. sicut.
h ¶ Peccatorū.] Venialium: quia cæremonialia tollebant tm̄ venialia peccata, sicut hodie aqua benedicta, ut ī. de consecrat. dist. 3. aqua.
i ¶ Crucem.] Sustinendo cōtumelias.
k ¶ Vel cautum.] Cum ideo fit, quia expectat maior necessitas.
l ¶ Timidū.] Si ideo facit, quia timet ne sibi deficiat.
m ¶ Diuitias.] Nā verè philosophātes cōtemnunt 2 pecuniā. ff. de vac. mun. l. in honorib. §. pen.
n ¶ Aliena.] Idest, res ecclesiæ.
o ¶ Plenus venter.] Idest, prælatus plenus diuitijs.
p ¶ Non Hierosolymis.] Idest, non tantum esse prælatum: sed opera prelati facere laudabile est. 27. q. 5. cauete.

1 Scilicet eos promouēdo ad beneficia, contra illud extra de præb. graue. & ca. sup. inordinata. Arch.

2 Idest, non ponūt amorē, siue animum in diuitijs, aliàs diuites cū bonis operibus non abijcimus, 30. d. c. pen. Arch.

ITEM LARGITATE. CASVS. Ponit Grat. nouum casum, in quo epi res ecclesiasticas possūt alienare quo ad vsū fructum, dando eas clericis sub nomine precariæ: & ad hoc probandum inducit seq. cap.

SAepè fit.] CASVS. Quidam episcopus volebat concedere prædium ecclesiæ cuidam clerico quo ad vsumfructum. Quæsitum est in concilio Tolet. qualiter ei concedere posset, ne ecclesia præiudicium patiatur propter diuturnam retentionem. Et respondet, sub precario nomine debet clericus ab ecclesia recipere, & professionem suam scribere, & quod ab ecclesia recepit, fideliter colere: ne res deteriorentur: quā si quis facere contempserit, a precaria repelletur.

q ¶ Obsistat.] De facto, non de iure, ut sup. ea. c. longinquitate.
r ¶ Cuiusquam episcopi.] infra 16. q. 3. si episcopus, & c. clerici.

habent. & dicit, quòd in veteri testamēto factus fuit ex præcepto Domini ornatus in templo. In tertia parte dicit, quod amico aliquid rapere, furtum est: ecclesiam verò fraudare, sacrilegium est. & de his quæ pauperibus sunt eroganda subtrahere prædonis superat crudelitatem. In quarta parte inuitat nos ad contemptum diuitiarum exemplo Cratis, qui cum Athenas pergeret ad philosophandum, aurum proiecit quod portabat, cum non crederet se posse virtutes simul & diuitias possidere. Secunda pars incipit ibi, [Multi ædificant.] Tertia ibi, [Amico rapere.] Quarta ibi, [Crates ille Thebanus.]

a ¶ Largitate.] Sed quomodo est largitas, si dr precaria? cũ de precaria certa pensio statuatur. 10.q.2.precariæ? respon. non est precaria. sed donatio gratuita quoad vsumfructum: & ideo dicit, qđ interueniet scriptura ne possit allegare præscriptionem. nam per quantumcunq; tẽpus possideret nũquam præscriberet, vt 16.q.3.clerici. Fructuari⁹.n.nõ põt præscribere. insti. p quas pso. no. acq ri. §. fructuari⁹. nec ille, qui alieno noie possidet, vt extra de præscri. si diligẽti. C. de præscr. triginta annorũ. inale. dralis requiritur circa ordinationem, & depositionem clericorum, vt 24.dist. epis.67.dist. reliqui. 1.ea. alienationes. Lau. tñ & H. intelligunt ẽt requirendum consensum clericorum parochialis ecclesiæ. Nam isti sine culpa non debent priuari suis stipendijs. 16.q.7. inuentum.

Fructuarius non præscribit.

perceepit largitate: a sub præcariæ b noĩe debeat professionem scribere: vt nec per tentionẽ † diuturnam præiudiciũ afferat ecclesię, & quęcunq; in vsu perceperit, debeat vtiliter laborare: c vt nec res diuini iuris videãtur aliqua occasione negligi: & subsidiũ ab ecclesia, cui deseruiunt, pcipere possint clerici. Quòd si quis eorũ contẽpserit facere; ipse se stipendio suo videbitur priuare. d

† *al. retentionem*

a ¶ Clericorum.] *In codice conciliorum Lucensi regia sequitur*, vel aliarum quarumlibet personarum.

Religionis quoque intuitu ea, in quibus ecclesia detrimentum non patitur, monasterijs tradi possunt.

Vnde in 3. Toletano concilio, c. 4. legitur.

¶ Licet religionis intuitu res ecclesiæ alienare.

C. LXXIII.

Iuo p.3.c.168.

SI episcopus e vnam de parochianis ecclesijs suis monasterium dicare voluerit, vt in ea monachorũ regulariter congregatio viuat; hoc de consensu concilij sui habeat licentiam faciendi. Qui etiam si de rebus ecclesiæ pro eorũ substantia aliquid, qđ detrimentum f ecclesiæ nõ exhibeat, eidem loco donauerit; sit stabile. Rei.n. bonę statuendæ sanctum concilium dat consensum. g

Item ex Toletano 9. c. 5.

¶ Non vltra quinquagesimam partem rerum ecclesiæ monasterio quod constituit, episcopo licet conferre. C. LXXIIII.

Iuo p.3.c.170.

† *al. consultum.*

BOnæ rei dare cõsultum; † & præsentis habetur vitę subsidium & ęternæ remunerationis expectare cernitur præmiũ. Quisquis itaque episcoporũ in parochia sua monasterium construere forte voluerit, & hoc ex rebus ecclesiæ, cui præsidet, ditare decreuerit, nõ amplius ibidem, quam quinquagesimã h partem dare debebit: vt hac temperamẽti æquitate seruata, & cui tribuit, competens subsidium conferat, & cui tollit, damna grauia non infligat. Ad ecclesiã vero, quæ monasticis nõ informabitur regulis, aut quã pro suis magnificare † voluerit sepul

† *al. munificare.*

b ¶ Sub præcarię.] i. sicut solet fieri in pcaria. non.n. est hic cõtractus præcarię: sed donatio vsusfructus episcopi. 16. q. 3. si episcopus, & c. clerici.

c ¶ Laborare.] Idest colere.

d ¶ Priuare.] Ar. clericũ posse remoueri ab ecclesia si negligit agros, vel alias vtilitates ecclesię sic ff. de pę. hære. ei, q partes, §. cũ prædia & C. loca. l.3. nã ,pter negligentiam aliquis deponitur, vt 81. dist. dictum.

RELIGIONIS. CASVS. Ponit hic Grati. decimũ casum, in quo põt eps aliquid alienare de reb. ecclesiæ suæ tradẽdo eas monasterijs causa religionis; dũmodo ecclesiã suã non lędat enormiter. Et ad hoc inducit sequentia cap.

SI eps.] CASVS. Quidã eps volebat facere monasteriũ de quadam ecclesia parochiali: & aliquid de rebus epalis ecclesiæ ei cõferre volebat. Vnde qsitum fuit in concilio Toletano vtrũ hoc facere posset? Et rñdetur, quod sic dummodo de cõsensu capituli hoc faciat, & ecclesiæ suæ detrimentum non exhibeat.

e ¶ Si episcopus.] Hic habes quod de sæculari ecclesia potest fieri ab episcopo monasterium, vt extra de eccl. ædi. ad audientiam. sed conuerso nõ potest, ut 19.q.3. quæ semel extra de reli. do. inter quatuor. nisi fiat auctoritate Papę, vt extra de censi. cum venerabilis. & extra ne cleri. vel mona. c. relatum. vel vbi aliter nõ possit locus reformari, nisi per canonicos sæculares, vt extra in eadem decre. inter quatuor.

Ecclesia secularis poterit conuerti in monasteriũ, sed non ecõtra.

Eps conuertens ecclesiã sęcularem in regularem, quorũ clericorũ consensum requirere debeat.

f ¶ Detrimentũ.] Graue si.n. læderet ecclesiam grauiter, posset. c. reuocari, vt s. e. Apostolicos l fi. & j. c. px.

g ¶ Cõsensum.] Quæro, de quorum clericorum cõsensu hoc intelligas, an detur clericis epalis ecclesiæ, an de clericis parochiæ illius? rñdetur de clericis ecclesiæ cathedralis. Nam consensus clericorum ecclesiæ cathe-

tum. videtur g tamen sufficere. si episcopus eis prouidet necessaria, vel ibi vel alibi: vt extra de eccle. ædifi. ad audiẽtiam. & sic videtur quod eis inuitis possit hoc facere arg. extra de exce. præ. sicut vnire.

BOnæ rei.] CASVS. Quidam episcopus volebat ædificare monasterium in parochia sua, vel aliquam ecclesiam sęcularem magnificare: apud q̃ forte sepeliri volebat, & desiderabat ditare monasterium, vel ecclesiam de rebus ecclesiæ suæ. quæsitum est in cõcilio Toletano, quantum monasterio vel ecclesiæ dare posset? Et respondet, quod monasterio dabit quinquagesimã partem de rebus ecclesiæ suæ, dummodo ei damna grauia non infligat: ecclesiæ vero sęculari non amplius quàm centesimam dabit partem, & in arbitrio episcopi erit, vt vel monasterium tantum, vel ecclesiam tantum debeat de rebus ecclesię ditare.

h ¶ Quinquagesimam.] Sed nunquid episcopus potest dare

g Allegando dr, qm non est uerũ sm Lau. Vinc. Gof. & B. vt ipsi no. ext. de reb. eccl. nõ alie. possessiones. de hoc no. I decre. ad audiẽtiam alle. in gl. Arch.

Eps põt dare quinquagesimam, vel cẽtesimam.

dare centesimam, vel quinquagesimam sine consensu canonicorum? videtur ꝙ sic, extra de ijs quæ fi. a præla. sine consensu cap. pastoralis ẽt nõ obstante iuso de non alienandis rebus ecclesiæ, vt extra de eccl. ædi. tua. nemo .n. potest accusare epm, ꝙ templum Dei ædificauerit vt sup. iuris sit de hoc, in quæstionibus notaui. B.

ADDITIO. Quæstio venerialis est, & incipit, esto quod episcopus, &c. vbi dicit, quod Tan. dicebat, quod tãtum vltima reuocatur: quod verum credit ipse B. Brix. nam non restituitur minor, nisi in quo decipitur. ff. de min. ead. quæst. Nõ obst. lex. præd. si tota quoniam intelligitur in Falcidia, licet quidam stent illi legi Archidiaconus.

turis; non amplius quàm cẽtesimam partem census [a] ecclesiæ, cui præsidet, ibidem conferre licebit: ea tamẽ cautela seruata, vt vnam tantummodo, quæ placuerit, ex his duabus remunerationem † assumat.

† al. remunerandam.

Item Gregorius lib. 2. indict. 11. epist. 17. Gratioso subdiacono.

¶ Iure proprietatis res ecclesiæ monasteriorum ædificijs tradere licet. C. LXXV.

Ans. l. 5. c. 32.

RElIgiosam [b] vitam eligentibus cõgrua nos oportet consideratione prospicere, ne cuiusquã necessitatis occasio, aut desides faciat, aut robur (quod absit) conuersationis infringat. Idcirco præsenti tibi auctoritate præcipimus, quatenus domũ positã in hac vrbe, regione quarta iuxta locum, qui appellatur, ad gallinas albas, vel hortum iuris sanctæ Rom. ecclesię, cui auctore Deo præsidemus, in qua Campana quondam vxor [α] Patritij mansisse dinoscitur, simul & hortũ, atq; hospitia, quæ intra eandem domum ianua concludit', Floræ † abbatissę debeas tradere proprietatis iure proculdubio possidendam: in qua domo monasterium virginum (vbi cum cõgregatione sua habitare possit) Christo queat adiuuante cõstruere; & † tam ipsa, quàm quæ in eius loco, honoreq; successerit, prędictam domum, & hortum cum omnibus ad se pertinentibus (sicut diximus) quieto, inconcussoq; iure a nobis pietatis consideratione cõcessa valeat possidere.

† antea legebatur. eidem.

† al. vt.] orig.

α ¶ Vxor.] *In aliquot epistolarum editionibus, & nõnullis Gratiani exemplaribus non est ista dictio. In uetusto aũt Vaticano epistolarum codice legitur,* quondam patritia.

Ecce ostensum est, quomodo res ecclesiæ sine culpa dari possint, & constare his quibus datæ fuerunt.

a ¶ Census.] Propter hoc verbum, cẽsus, dicit L. & H. ꝙ de cẽsu posset episcopus dare partem, sed nõ de possessionib. ecclesię: alias reuocaretur, vel eo viuo, vel post mortẽ suam, vt 16. q. 3. si sacerdotes. Sed hoc falsũ est, quia decre. dicit ẽt de possessionibus. extra de do. Apostolicæ.

RElIgiosam.] CASVS. Quędã abbatissa postulauit a Greg. ut quendam locũ sibi concederet in quo volebat construere monasteriũ, q; forte expulsa erat de suo monasterio cũ sua ꝯgregatione: quare Grego. precibus suis annuit. Vnde mãdat cuidã (forte suo procuratori) vt tradat sibi, & successoribus suis iure perpetuo possidẽdã quandam domũ, & hortum & hospitia, q̃ intra eandem domũ ianua concludit vt ipsa abbatissa sibi monasteriũ ꝯstruat, ut ibi cum sua habitet congregatione.

b ¶ Religiosã.] Ergo qui dat domum, vel aliã rem non vr̃ dedisse ea quę sunt annexa ei, nisi exp̃ssa fuerint. sic 63. d. ego Ludouicus. Ar. contra. ff. si ser. vẽ. testatrix. ff. de act. empt. creditor. in fi. 1

QVAESTIO III.

Et in Moguntino sub Rabano c. 1.

NVnc quæritur [c], si ante tempus suæ ordinationis nihil habere videbantur, quid de his fieri debeat, quæ post ordinationem suam inuenisse noscuntur.

De his ita statutum est in concilio Carthaginensi 3. c. 49.

sup. ea. aut. Itẽ quia sufficit semel a iure esse ꝯcessum: unde non est necesse requirere nouum cõsensum. ff. de condi. insti. quæ sub conditione. §. ult. sed contra de do. pastoralis extra de ijs quę fi. a pla. cum vos. Tu dicas, ꝙ licet a iure permittatur ei talis donatio, tñ facit eãdem de cõsensu clericorũ, ut ĩ. ea. c. px. ĩ. ea. Apostolicos. vehementer tamẽ obuiat illa decre. pastoralis. nisi vis fiat literæ. Vnde dic, illis decre. standum est. Sed quid si episcopus plures donationes fecit, ita ꝙ omnes simul excedant quinquagesimam; an dices ultimam reuocari, uel omnes? Videtur ꝙ tantum ultimam: quia sola illa fuit uitiosa, ut ĩ. ea. si quos, & 17. q. 4. quæsti. econtra uidetur, ꝙ de qualibet donatione est detrahendum, ut C. de inof. do. si totas. ff. ad leg. Falc. pęnales. §. annua. Hæc quæstio soluitur extra de dona. Apostolicæ. Ioan. quid

Quæstio singularis.

NVnc quæritur.] Hæc q. diuiditur in duas partes: in prima quarum probat per duo ca. ꝙ si nihil habebat episcopus cum fuit promotus: in morte sua totum debet ecclesię dimittere. Secunda ibi, Sed quæritur.] Io. de Fant.

CASVS. Hic tractatur 3. q. in qua connectuntur dicta dicendis: ubi quæritur quid fieri debeat de rebus illis, quas clerici acquisiuerunt de rebus ecclesiæ, qui ante suam ordinationem nihil habebãt, & certum est, quod quidquid clericus acquirit de rebus ecclesiæ, & intuitu ecclesiæ, totum debet ecclesiæ relinquere. si uero intuitu personę aliquid acquisierit, potest relinquere cui uelit. ut inf. ea. c. 1. 2. & 3.

c ¶ Nũc quæritur.] Habeas pro summa quęstionis quod dicitur in c. 1.

1 Dicas ꝙ si dat domum, vr̃ ei donasse annexa. ff. de cõtrah. emp. credit. §. vlt. C. de ho. vac. l. 2. li. 10. licet sit ar. cõ. La. ad hoc facit quod leg. & no. ĩ. 1. q. 1. sicut Christus. Arch.

Placuit

Placuit.] CASVS. Statutum fuit in conc. Carthag. ut episcopi, presbyteri, diaconi, & alij clerici, qui nihil habebant antequam ordinarent, & postea de rebus ecclesiæ tantum suo nomine possessiones comparauerut, puniantur tanquam inuasores rerum dominicarum: nisi suæ ecclesiæ commoniti eas restituat. Si aut aliquid acquisierint intuitu personæ .i. ex donatione amicorum, vel successione ex testamento, vel ab intestato; possunt de hoc facere quidquid volunt, dummodo a suo proposito non recedant, scilicet pecunia abutendo, ut negotiando, vel fœnerando: quod si fecerint, indigni honore ecclesiastico iudicentur in eum.

a ¶ Habentes. Ergo propter paupertatem nec impeditur, nec excusatur ét quis a prælatura. secus est in tutore, ut insti. de excu. tut. §. sed & propter paupertatem.

b ¶ Suo.] Hoc speciale est in ecclesia, quod licet sacerdos aliquid suo emat nomine de pecunia ecclesiæ, quod res illa statim facta est ecclesiæ aliud est in reb. priuatorum, ut C. de rei vendi. si ut proponas, & de hoc notaui 7. c. q. 2. Apostolicos. idem quod hic dicitur, habes extra de pecu. cler. c. j. inquirendum, & c. si quis. Verum aute præsumatur de reb. ecclesiæ, ut de reb. suis comparasse, dicitur 7. c. q. 1. sint manifestæ.

c ¶ Cognationis.] Usque ad quartu gradu, 1 C. de episc. & cler. auth. licentiâ. Vel vsq; ad 7. defert successio. Arg. contra 35. q. 2. c. 1.

Sacerdos emens aliquid, cui acquirit.

† Ista est uera solu fm Go. & Ho. de hoc no. ex de test. requisisti. §. si uero relinquitur, & ibi not. Arch.

ea quæ dantur clericis intuitu personæ, dare possunt cui volunt.

SED QVÆRITVR. Hæc est secunda pars huius q. In de Fant. Et mouet Grat. incidentem quæst. vtrum ea quæ dantur episcopo communiter cum ecclesia, vel sequestratim ...

¶ De his, qui primum nihil habentes, tempore suæ administrationis aliqua acquirunt. C. I.

Placuit, vt episcopi, presbyteri, diaconi, vel quicunq; clerici, qui nihil habentes [a] ordinantur, & tempore episcopatus, vel clericatus sui agros, vel quęcunq; prædia nomine suo [b] comparant; tanquam rerum Dominicarum inuasionis crimine teneantur; nisi admoniti ecclesiæ eadem ipsa contulerint. Si autem ipsis proprie aliqd liberalitate alicuius, vel successione cognationis [c] obuenerit; faciat inde, quod eorum proposito congruit. Quod si a suo proposito retrorsum exorbitauerint; honore ecclesiastico indigni tanquam reprobi iudicentur.

Burc. l. 3. c. 110. Iuo p. 3. c. 96. Pann. l. 2. c. 32.

† al. teneantur ...

Item ex concilio Toletano 9. c. 4.

¶ De ministris, qui nulla ecclesiæ occasione, sed sui vtilitate aliqua acquirunt. C. II.

Qvicumq; de sacerdotibus, vel ministris pro sui vtilitate, atq; amicitia, vel pręstatione, aut quocumq; modo, aut per scripturę seriem aliquid meruerint a quolibet percipere†; in rebus ecclesię non poterit numerari. Sed quod exinde voluerint facere, ipsorum volũtatis arbitrio subiacebit. Quòd si hoc post eorum mortem inordinatum fortasse remanserit; ecclesia, cui pręfuit, vel minister extitit, hoc sibi in perpetuum vendicabit [d].

† Adde Alexan. de Imo. in l. cũ fundus. §. seruũ. ff. si cer pet. circa fi. d. §.

Ecce quòd illa, quæ non ex officio ecclesiastico, sed ex aliqua præstatione suæ vtilitatis lucratus est, potest dare quibus uoluerit.

2 Sed quæritur de his quæ sibi communiter cum ecclesia, uel sequestratim pro remedio animæ offeruntur, uel de tertia parte, quam de rebus parochialium ecclesiarum sibi debitam accipit; si ea poterit dimittere quibus uoluerit.

De his ita diffinitur in concilio Agathensi, c. 6.

¶ De pontificibus, quibus ab extraneis, vel cũ ecclesia, vel sequestratim aliquid dimittitur. C. III.

Pontifices [e], quib. in summo sacerdotio cõstitutis ab extraneis † [f] aliquid aut cũ ecclesia, aut sequestratim aut dimittitur, aut donatur (quia hoc ille, qui donat, pro redemptione animæ suæ, non pro commodo sacerdotis

extra de testamentis c. requisisti. Burc. l. 3. c. 217. Iuo p. 3. c. 331.

† al. extraneis ...

Qvicunque.] CASVS. Quidam sacerdotes aliquid acquisierunt artificio suo, uel ex datione amicorum, uel ex institutione facta in testamento quæsitum est in concilio Toleta. utrum ecclesiæ suæ relinquere teneantur. Et respon. quod non, sed dabunt cui uoluerint si uero post mortem suam remanserit inordinatum, ecclesia sua in perpetuum uendicabit suę utilitati, id est, suo utili officio.

d ¶ Vendicabit.] id est, defendet, quando ecclesia inuenitur in possessione. sed si hæredes essent in possessione, oporteret ecclesiam probare de iure suo, ut inf. ead. q. 5. c. 1. in fi. sicut not. 7. ca. q. 1. sint manifestæ. Vel intellige quod hic dicit, cum non habet sacerdos hæredes. in authen. de eccl. tit. §. si quis autem episcopus. col. ult. & inf. q. 5. c. ult.

ECCE. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis, quod questratim pro remedio animarum, uel tertiam partẽ, quã accipit de parochianis ecclesijs, possit relinquere cui uelit. Et de hoc quid iuris sit, in c. seq. diffinitur.

Pontifices.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, quod si aliquis relinquit aliquid pontificium ecclesiæ, uel separatim pro redemptione animæ suæ totum inter ecclesię facultates cõputabitur. In secunda parte dicitur, quod si aliquid relinquitur ecclesię, vel sacerdoti alij restituendum non debet inter facultates ecclesiæ computari. Secunda pars incipit ibi, [Sane quidquid.

e ¶ Pontifices.] idem in alijs.

f ¶ Ab extraneis.] Si aliquid datur tũ epo, illud non tenetur diuidere cum ecclesia. Sed licet aliquid detur tantum ecclesiæ, illud diuidendum est cum epo: & distingue an a propinquo, vel extraneo sit relictum episcopo.

Ecclesiæ data cum epo diuiduntur.

q oportet habere distinctum extra de testam.requisisti. Si autem simplici canonico aliquid est relictum, illud non tenetur diuidere cum ecclesia, semper enim presumitur, q id, quod datum est prælato, sit intuitu ecclesię datum. & est sim. ff. de ann. leg. annua. in §. 1. ff. de reb. dub. ciuibus.

potest dare tertiam partem, quam recipit de parochianis ecclesijs irreuocabiliter, vel ecclesiæ a qua recipiebat: vel alteri ecclesiæ cui voluerit. quod intelligit H, si velit subire onus fabricæ reparandæ.

d ¶Irreuocabile.] Cum de consensu canonicorum hoc facit: aliàs successor potest illud reuocare, ut 16. q. 1. possessiones. & hic est arg. q si eps simpliciter dedit aliquid ecclesię, intelligitur illud perpetuo dedisse, ut 16. quæst. 1. quoniã quidquid. Arg. contra 16. q. 1. possessiones, & dixi 10. q. 2. hoc ius. in fine.

reprobatur) non quasi suum proprium, sed quasi dimissum ecclesię inter facultates ecclesię computabunt: quia iustum est, vt sicut sacerdos habet [a] quod ecclesiæ dimissum est, ita & ecclesia habeat [b] quod relinquitur sacerdoti. ¶Sanè quidquid per fideicommissum aut sacerdoti, aut ecclesiæ fortasse dimittitur, cuicunq; alij postmodum profuturum; id inter facultates suas ecclesia computare, aut retinere non poterit [c].

Item ex concilio Toletano 9. c. 6.

¶Episcopus tertiam partem sibi debitam ecclesiæ relinquere poterit. C. IIII.

Iuo p. 3. c. 171.

EPiscopus, si tertiam partem, quã de rebus parochialium ecclesiarum sanctione paterna sibi debitam nouit, aut ipsi ecclesiæ, cuius res esse patebit, aut alteri ecclesiæ, quam elegit, conferre decreuerit: & licitum maneat, & irreuocabile [d] robur eius sententia ferat.

QVAESTIO IIII.

QVod autem [e] quæritur, si de suis, & ecclesiæ rebus aliqua acquisisse noscuntur, cui proueniant; ita diffinitur in eodem concilio Toletano 9. c. 4.

¶De his, qui de suis & ecclesiæ rebus aliqua acquisisse noscuntur. C. I.

Iuo p. 3. c. 169.

SAcerdotes, vel quicunque illi sunt, quibus ecclesiasticarum rerum cura commissa est; quæcunque administrationis suæ tempore emerint, si de rebus proprijs vel vile, vel carum habuerint; ad ecclesiæ nomen, cui præsunt, chartarum conficere instrumenta procurent [f]: non enim conuenit, vt ecclesia, quem suscepit extraneum, efficiat in alieno [g] diuitem, & in suo [h] retineat fraudatoré. ¶Hi verò, qui suarum rerum noscuntur habere compendium; ex omni re, quam post ordinationis suæ diem visi sunt acquisisse, siue nulla, siue aliqua sint instruméta confecta; compensatione æ [i] tam iuris sui, quàm ecclesiasticarum rerum habita, si se vtriusque rei quantitas exæ-

QVod autem.] CASVS. Hic ponit 4. quæst. in qua quæritur cui debeant dari res acquisitæ communiter ex rebus prælati & ecclesiæ, & qualiter debeant diuidi. & respõdet, q pro rata pretij dari debent diuidi inter ecclesiam & hæredes prælati.

e ¶Quod autem.] Si de vtriusque pretio empta est res, pro rata pretij diuidenda est inter ecclesiã & heredes plati, vt j. e. c. 1. ver. hi vero. Io.

SAcerdotes.] CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. in prima parte loquit de rebus, quas prælati emunt, & de pecunia ecclesię, & tantum suo nomine: in quo casu si de rebus proprijs aliquid vile vel charũ habuerit, curêt cõficere instrũa nomine ecclesiæ, cui præsunt. In scda parte loquitur de rebus emptis cõiter ex pecunia prælati & ecclesiæ, quæ debent æqualiter diuidi inter ecclesiã & decedentis hæredes, si se utriusque rei quantitas exæquauerit. Secũda pars incipit ibi, [Hi vero.] vile uel charum, ideo dicit, quia si constaret eos nihil habere: siue suo nomine, siue nomine ecclesiæ emerint, totum ecclesia vẽdicabit. Et licet c. videatur loqui in prælato tantũ, tamen ego Barth. Brix. idem intelligo in quolibet clerico, vt s. ca. q. 3. placuit.

r Istis. Et sic demonstrando aliquos: secus si simpliciter, & sub solo nomine appellatiuo legaretur canonicis: quia idẽ est ac si dicat, canonicis ecclesiæ, uel ecclesiæ, adde Barthol. Soc. in l. ciuibus, de regul. iuris. Legata ecclesiæ, an possint defalcari.

uibus. Hoc tamen scias, q aliud est dicere, relinquo hoc canonicis istis: r & aliud, relinquo hoc ecclesiæ isti. In priori casu relictum intelligo eis, & non ecclesiæ. In secundo casu ecclesiæ, & ad vsum eorum: & licet sit arg. contra. ff. de reb. dub. ciuibus.

ADDITIO. Potest dici, q si exprimit propria nomina, vera est prima opinio: si autem non exprimit, ualet vltima opinio. arg. ff. ad Treb. quoties. 1. resp. Archid.

a ¶Habet.] Quoad vsum.

b ¶Habeat.] Quoad proprietatem.

c ¶Non poterit.] Tñ si est hæres instituta, & rogata restituere alteri hæreditatem illam, potest detrahere quartam, ut Inst. de fideicom. hęred. §. sed quia. Sed si ecclesię legaretur aliquid, ut illud ecclesiæ restituat, de hoc dubitari consueuit, an tunc possit partem de tali legato retinere, ut C. communia de leg. l. 1. respon. 1.

EPiscopus.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q episcopus

f ¶Procurent.] vt faciant quantum habent de rebus ecclesiæ, & quantum de proprijs rebus.

ADDITIO. Sed pone, prelatum fuisse confessum plus esse in bonis ecclesiæ, quam esset in veritate: nunquid ei præiudicatur: dicit Lau. quòd non. nisi hoc scriberet. C. de arb. tut. l. ult. Arch.

g ¶In alieno.] i. in rebus proprijs, ipsius sacerdotis, quæ sunt alienę ecclesię, uel proprię intelligas poni.

h ¶Et in suo.] Idest, rebus ecclesiæ.

i ¶Compensatione.] Idest, computatione, uel comparatione.

ratione, vel collatione hoc vult dicere, quòd computabit quantum de suis rebus, & quantum de rebus ecclesiæ dedit pro re empta, ut secundum hoc diuidatur inter ecclesiam & hæredes defuncti. 1 Sed pone, postquam adeptus est ecclesiam: nullos sumptus voluit facere de patrimonio ꝓprio: sed quidquid emit, emit de patrimonio proprio tantum: & solis redditibus ecclesię fuit vs[*]. Videtur ꝙ cõputandi sũt illi sumptus, quos facere consueuit, vel quos facturus fuisset de ꝓprio patrimonio, ac si nõ haberet ecclesiã, ut ff. de pet. hæred. sed & si. §. adeo autem, in fi. Et sic propriè ponitur hoc verbum compensatione. Itẽ non debet negligere lucrum ecclesiæ propter lucrum suum, vt infra c. proxi. Vel intellige, ꝙ hoc dicit quando dubium est, an de rebus ecclesiæ, an de suo patrimonio emerit, nam tunc diuidi deberet secundum quantitatem sui patrimonij, & rerum ecclesiæ. a

Acquisita de bonis ecclesiæ, & de bonis clericorum, ad quos pertinebunt.

1 Et qui plus dedit maiorem partem habebit, ff. de vsufr. sed & si quis. §. interdũ, fin. Laur.

a ¶ Conquisitio.] Id est, conquisitum. sic C. communi diuid. ad officiũ. ff. de vsufruct. sed & si quis, §. interdum.

a Ecclesiæ, Pannor. in c. vlt. de pecu. cler. Clara. versic. clericus.

d ¶ Propriè auxit.] .i. in reb. proprijs locupletatus est.

e ¶ Aut neglectum.] Hic habes. ꝙ si prælatus aliquid negligit acquirere ecclesiæ suæ cum posset, & maluit sibi acquirere: quod hoc imputatur ei: & de hoc tenet ad instar tutoris, vt C. arbi. tut. quidquid. nec enim præponere

Prælatus tenetur acquirere ecclesiæ suæ.

æquauerit; inter ecclesiam & decedentis hæredes æquo iure conquisitio [a] pertinebit.

a ¶ Cõpensatione.] *In concilio ipso cum vetustis exemplaribus collato legitur*, compensata tam iuris sui, quàm ecclesiasticarum rerum habitudine.

Si quis vero pro compendio suarum rerum, ecclesiæ rebus detrimentum intulerit, vel si occasione rerum ecclesiasticarum in rebus proprijs detrimentum passus fuerit; vicissim qui lucrum sentiunt, detrimentum patientibus resarcient.

Vnde in concilio Bracharensi 3. c. 8. legitur.

¶ Resarciantur detrimenta sacerdoti, vel ecclesię, quæ alterius occasione alter senserit. C. II.

QVicunque sub hoc neglectu [b] res diuinas laborare [c] distulerit; placito speciali distringendus est: qualiter si de rebus, seu augmẽtis ecclesię quęstum laboribus suis propriè auxit [d], & ex hoc ecclesiasticis rebus aut neglectum [e] laboris exhibuit, aut minorationem, vel perditionem induxit; quidquid in rebus ecclesię minuit; illi restituat; ex cuius rebus, atque suffragijs suos conuictus fuerit ampliasse labores. Quod si aliquid pro vtilitatibus ecclesię, aut substantię expendit, aut dispendi, vel perditionis quidpiam pertulerit; si hoc comprobari potuerit, totum illi a rebus ecclesię eiusdẽ reformabitur †, pro cuius [f] vtilitate id expendisse probatur.

† Idem Pan. col. 10. li. 2.

Si vero de rebus ecclesiæ tantummodo aliqua acquisisse noscuntur; & ad nomen ecclesiæ instrumenta debẽt componere, nec aliquibus poterunt illa donare.

Vnde in Agathensi concilio, c. 54. legitur.

¶ De his, quę sacerdotes emunt, ad ecclesię nomen scripturam faciant. C. III.

PResbyter, dum diœcesim tenet, de his, quę emerit, ad ecclesiæ nomen scripturam faciat, aut ab eius, quam tenet, ecclesię ordinatione discedat.

Extra de pecul. cler. c. presbyter. Burc. l. 3. c. 119. Iuo p. 3. c. 95. Pann. l. 2. c. 51.

¶ *Caput hoc ab Iuone etiam, & auctore Pannormia citatur ex Agathensi, in quo extat, In decretalibus uero tit. de pecul. cler. ex concilio Arelatensi & apud Burchar. & in prima collectione decretalium ex concilio Arausico.*

SI QVIS. CASVS. Supra ostensum est quid iuris sit de rebus proprijs clericorum, & de rebus ecclesię: sed quia occasione rerum ecclesiasticarũ clerici in rebus ꝓprijs patiuntur detrimentũ, uel econuerso: ideo dicit Gratianus, quod vicissim debeant sibi restituere detrimentum. & ad hoc inducit seq. cap.

QVicunque.] CASVS. Docet in hoc cap. concilium Bracharense, quòd si prælatus res proprias augmentando aliquod detrimentũ vel damnum rebus ecclesiasticis intulerit: totum debet ecclesiæ resarcire. Si uero aliquid de rebus proprijs pro vtilitatibus ecclesiasticis expenderit, uel occasione ecclesiæ in rebus proprijs passus est detrimentum: & si hoc probare potuerit, totum sibi de rebus ecclesiæ restituatur. Quæ autem sequuntur plana sunt usque ad quęstionem.

b ¶ Neglectu.] Idest, quia negligit res ecclesiæ, augendo sues.

c ¶ Laborare.] Idest, periclitari uel colere.

nere debet utilitatem suam utilitati ecclesiæ, sicut nec tutor utilitatem suam utilitati pupilli. ff. de admin. tut. §. 1. ff. commo. si ut certo. §. commodatum, in fi. & 7. q. 1. præsentium, & c. placuit.

f ¶ Pro cuius.] Sic extra de procur. cum causa.

QVAESTIO V.

TEstamenta vero.] Hæc diuiditur in duas partes. In prima probat per 5. cap. ꝙ presbyter vel alius clericus potest de rebus proprijs facere testamentum. Secunda ibi, [Sed si Episcopus.] Ioan. de Fant.

TEsta-

CASVS.

CASVS. [Hic intitulatur 5.q. qua quæritur an liceat clericis condere testamentum, & certum est quod si habent propria, qui non renunciauerunt proprijs, de rebus proprijs possunt condere testamẽtum, ut inf. c. 1. & 2. minus autem idoneos hæredes non possunt instituere

NVlli dubium.] CASVS. Lucidius episcopus conquestus est Grego. q Constantinus suus antecessor reliquit Luminosæ ancillæ, & fratribus suis in testamẽto & nomine legati quædam mobilia, quæ ipse Constantius acquisierat post tempus suę ordinationis. Et respõ. Greg. q sicut res in episcopatu acquisitas alienare non potest prælatus: sic res proprias põt relinquere cui vult. Vnde pp hoc ecclesia non dẽt præiudiciũ pati, si põt constarẽ res legatas post ordinationẽ acquisitas. ipse aũt rursus Luminosam illam sup his reb. inquietabat. præcipit ergo Greg. sibi, q sine causę cognitione nihil d his q possidet Luminosa, auferre pręsumat. H. vero sic casũ breuiter ponit. Constãtius episcopus testamentum fecerat: in testamẽto legauerat quædã Luminosæ, q dicebantur fuisse ecclesiæ. Lucidius eius successor volebat ea reuocare scribit ergo ei Gregor. ut de hoc cognoscatur ordine iuris: & si constiterit illa fuisse ecclesiæ, ordine iuris reuocentur. Nam ex quo illa est i possessione, non debet ei auferre sine iudiciali cognitione. sed prior verior est, & magis videtur literæ consonare.

menta [a] *vero non licet eis conficere, nisi de reb. proprijs.*

† al. Deodato.

Vnde Gregorius scribit Deusdedit α † *episcopo, lib. 10. epist. 42.*

α ¶ Deusdedit.] *Antea legebatur* Lucidio. *Restituta est inscriptio ex originali, quæ inscriptio integra est sup. ead. q. 2. res in episcopatu. illud enim caput in hoc continetur.*

¶ Quomodo de rebus ecclesiæ licet testari sacerdotibus. C. I.

sup. ead. q. 2. res in episcopatu. Poly. l. 4. tit. 29.

NVlli dubium est, quia sicut sacerdotibus res in episcopatu acquisitas nulla est alienãdi licẽtia: ita de his, quas ante habuerint, quidquid iudicare voluerint, non vetantur. Itaq; fraternitatem tuã tempore, quo ad nos fuit, quæstam esse recolimus, q quædam mobilia, β quæ Cõstantinus decessor vester Luminosæ ancillæ Dei filiæ fratris sui, testamenti serie, legati titulo reliquit, iã episcopus acquisisset, decreuisseque nos, vt si hoc [b] constaret, nullum ex his ecclesia vestra præiudicium pateretur. Quod & vos oportet recolere, & molestiam aliquã prędictę ancillę Dei non facere, nec ei sine cognitione de his, quę possidet, quidquam auferre.

β ¶ Mobilia.] *In originali impresso, & manuscripto est,* immobilia, *sed non est mutatum propter doctorum scripta: nonnulla vero alia sunt emendata.*

b ¶ Vt si hoc.] Ideo episcopo incũbit pbationis 1 onus, qa ille erat i possessione, ut dixi s. ea. q. 1. sint mani estę.

Idem lib. 4. epist. 22. seu c. 66. Cypriano diacono.

¶ De eodem. C. II.

OBitum Theodori episcopi dilectionem tuã iam credimus cognouisse. Sed quia ipse testamentum dicitur condidisse, subtiliter † te (ne quid de rebus ecclesię suę consumpsisset) oportet inquirere. Et siquidem eum exinde aliquid incongrue minuisse didiceris; ita age, ut res ipsę ab eo, cuius interest, [c] modis omnib. reparentur.

† Adde an & qñ subtilitas sit approbanda, vel non. no. i c. inter corporalia. de transla. p̃lat. ff. de ver. obl. l. seruũ. §. sequitur.

1 Idẽ Bal. in auth. ex testamento. in 7. col. i ver. 11. c. de col. facit qđ no. Bar. in l. si inter. ff. de reb. dub. & Io. An. in addi. ad Spe. in tit. de act. §. 1. super verbo. sed quid si dubitatur. & moderni legistæ in l. cum fundus. §. seruũ. circa ñ. ff. si cer. pet.

OBitũ.] CASVS. significatũ fuit G. quod Theodorus episcopus in obitu suo de reb⁹ ecclesię testamentum condiderat, quare Papa p̃cepit cuidam, vt subtiliter inqrat, an de rebus ecclesię testamentum condiderit qđ si iuenerit, oĩa de reb. ecclesię alijs relicta modis oĩbus restituantur ecclesię.

Idem Gregorius Mariniano episcopo Rauennati, lib. 5. epist. 1. seu c. 101.

¶ Quę monasterijs ab episcopo conferuntur, reuocari non debent. C. III.

QVia Ioannes α quondã decessor tuus, dum viueret, sępius a nobis expetijt, vt ea, quę in monasterio illo contulerat, quod iuxta ecclesia sancti Apollinaris ipse construxerat, nostra debuissemus auctoritate firmare, & nos facturos hoc esse promisimus; fraternitatem ve-

re, vt 24. q. 2. sane. de rebus autem ecclesiæ testari non possunt, nisi tantum de suo ecclesiæ recompensent, ut inf. c. si episcopus.

a ¶ Testamenta.] Nec aliquid dare, nec testamentum condere licet de rebus ecclesiæ, si tamen consuetudo habet, potest mobilia aliqua dare, vt extra de testa. ad hæc. & c. quia.

c ¶ Interest.] s. vt hæres vniuersa restituat, ut 16. q. 6. si episcopum, & sup. ea. q. 2. si episcopus.

QVia Ioannes.] CASVS. Ioannes archiepiscopus Rauennas quoddam monasterium construxerat iuxta ecclesiam sancti Apollinaris in ciuitate Rauennæ: & supplicauit Greg. vt bona, quæ illi monasterio contulerat confirmaret, postea in mortis articulo

con-

constitutus testamentum condidit de rebus ecclesiæ, & præcipit in testamento, vt quæ præfato monasterio contulerat irreuocabiliter apud ipsum remanerent, quo mortuo successor eius, Marianus volebat omnia reuocare. Sed cum fuisset significatum Gregorio, confirmauit ea, quæ illi monasterio fuerat p Ioannem collata: non q eius sequat vltima voluntatē: sed quia promiserat hoc sibi viuenti: vnde Greg. mandat Mariano archiepiscopo, vt omnia illa firma studeat stabilitate seruare: sed omnia illa quæ ratione testamenti sunt data, vel facta i damnū ecclesiæ suę, nullam habeant firmitatem.

a ¶ Supremam.] Nota, q licet sit magn⁹ fauor vltimæ voluntatis: tamen potius sequitur hic volūtatem viuentis, quam morientis.[1] Itē arg. q licet aliqua volūtas non valeat tanquam testamētum: valeat tamen tāquā simplex donatio: q est cōtra l. 1. ff. de iure codi. Sed videtur quod post mortem episcopi non possit rata haberi donatio facta ab ipso, quia oportet scilicet q eo tempore rata habeatur, quo potest donatio fieri, ut ff. de acqui. hære. si quis alieni ff. de bo. poss. l. 3. §. acquirere. & l. vlt. sed secus est, qa nec mors, nec furor, nec petentis pœnitentia impedit ratihabitionem, vt ff. rē ratam hab. bonorum.

[1] Hoc ideo qa ipsa ultima uoluntas fuit illegitima: aliàs nihil est, q ita debeat, &c. C. de sac. san. eccl. l. 1. fm L. qui dicit, q hæc uolūtas est deambulatoria sicut, & circa depositum, ff. depo. l. 1. §. penul. Sed arg. cōtra ff. de legat. 3. si quis sup. in prin. Arch.

b ¶ Monasterio. Sed nonne canō permittit ei legitimam portionem dare monasterio ad construendum monasterium? sic. sed non ad dandum. Vel fuit hic vltra legitimam portionem datum, sup. ead. q. 2. bonæ, & ca. si quos.

stram necessario duximus adhortandam, vt nihil de his, quæ illic contulit, atque constituit, aliquo modo patiatur imminui: sed omnia firma studeat stabilitate seruari. Huius igitur monasterij, & collectarum illic rerū, quia in testamento, quod condidit, fecisse noscitur mentionē; sciendum vobis est, non ea nos ideo confirmasse, quoniā supremam [a] eius sequimur voluntatem: sed quia ei hoc (sicut diximus) viuenti promisimus: Hæc itaq; sic solicitè fraternitas vestra implere festinet; quatenus & quæ in suprascripto monasterio [b] constituit, & a nobis sunt firmata, seruentur, & illa, quæ in damnum dari, vel fieri per testamentum suæ decreuit ecclesiæ, nullam, prohibente nempe lege, obtineant firmitatem.

α ¶ Ioannes quondā decessor tuus.] *Hæc verba nō sunt hoc loco apud B. Greg. sed ex superiorib. huc comportata.*

Item ex concilio Hispalensi.

¶ Sic ēt citant Burchar. & Iuo. & in Hispalensi primo habentur nonnulla ad hanc rē facientia. Sed integrū caput habetur in cōcilio Parisiensi, li. 1. c. 16. & in capitularib. li. 5. c. 175. refertur īter alia decreta cōcilij Parisiēsis.

¶ Quæ ante suam ordinationem, vel post hæreditaria successione acquisiuit episcopus, cui vult derelinquat. C. IIII.

FIxum ab hinc, & perpetuo mansurum esse decreuimus, vt episcopus res sui iuris, quas aut ante episcopatū, aut certe in episcopatu [c] hæreditaria successione acquisiuit, secūdum auctoritatem canonicam quidquid vult, faciat, & cui vult, conferat. Postquam autem episcopus factus est; quascunque res de facultatibus ecclesię, aut suo, aut alterius nomine, qualibet conditione cō parauerit; decreuimus, vt non in propinquorum suorū, sed in ecclesię, cui præest, iura deueniant.

Burc. l. 3. c. 224. Iuo p. 5. c. 328.

De rebus vero ecclesiasticis testari licet episcopo, si tantundem de proprijs restituat.

Vnde in Agathensi concilio, c. 51. statutum est.

¶ Quomodo possunt esse rata, quę de ecclesię proprietate testamento legantur. C. V.

Et in Epaunēsi c. 17.

SI episcopus condito testamento aliquid de ecclesiastici iuris proprietate legauerit, [d] aliter non valebit, nisi tantundem [e] de iuris proprij facultate suppleuerit.

Burc. l. 3. c. 212. Iuo p. 5. c. 326.

2 *Sed si ep̄s, vel quilibet ex gradu ecclesiastico inte-*

FIxum ab hinc.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Hispalen. cui debet episcopus relinquere res, quas ante episcopatum, vel postea acquisiuit hæreditaria successione? Respondetur q potest relinquere cui vult: illa vero quæ de rebus ecclesiæ suo nomine, uel alterius comparauit, in iura suæ ecclesiæ tantum deueniant. Sequens §. cum c. seq. per se planus est.

c ¶ In episcopatu. Contra in authen. de eccl. tit. §. interdicimus coll. vlt. vbi dicitur. Quocumque modo res aliquas acquisiuit post episcopatū: nisi iure cognationis ad eum peruenerint, non potest eas relinquere alij quā ecclesiæ, sed illud non tenet.

d SI episcopus. ¶ Legauerit.] Licet enim hæres teneatur redimere rē legatā a defuncto, uel dare eius æstimationem, ut instit. de leg. §. non solum, secus tamen est cum legatur res ecclesiæ [2] ut extra de testa. filius.

e ¶ Nisi tantundem.] vt sup. ead. quæst. 2. si quis qualibet.

SED SI EPISCOPVS. Hæc est 2. pars huius q. Io. de Fan.

[2] Vide Bald. & Alex. de Imo. in l. cū alienam.

CASVS.

CASVS. Dictum est sup. q episcopus, vel clericus res ꝑprias potest relinquere cui vult. Nunc vero ostendit Grat. q si episcopus, vel clericus ab intestato decedat, nec aliquos habeat consanguineos, qui ei succedant, sua ecclesia omnia vendicabit, vt inf. c. 1. & 2.

Sicubi.] CASVS. In cõcilio Tarraconen. statutũ fuit, vt si episcopus decesserit ab intestato, presbyteri & diaconi ipsius ecclesiæ de rebus ipsius faciant inuentarium a minimo vsque ad maximum: ita vt si quis aliquid de illis fuerit furatus, & de hoc conuictus, secundũ tenorẽ furti restitutionem faciat.

Si status defunctus fuerit, nec aliqui inuẽti fuerint, q iure cognationi ei succedant; ecclesia sua ei succedat in integrũ: nec licebit alicui aliqua ex rebus eius præsumere.

Vnde in Tarraconensi concilio, c. 12. Statutum est.

¶ Episcopo intestato ecclesia succedat in integrum. C. VI.

Sicubi defunctus fuerit episcopus intestatus: post defunctionẽ eius a a presbyteris, & diaconis de rebus ipsius inuẽtarium fideliter conscribatur a minimo vsq; ad maximum, idest de vtẽsilibus, vel de omni supellectile: ita tamen, vt si quis exinde, vel præsumpsisse aliquid, vel occulte fuerit tulisse conuictus; secundum furti tenorem restituat vniuersa.

a ¶ Defunctionem eius.] *Antea legebatur*, hanc diffinitionem. *Emẽdatũ est ex varijs cõciliorũ editionibus, & duob. codicib. Vaticanis, queadmodũ & nõnulla alia. In codice antẽ Lucẽsi regio legitur* post depositionem eius.

Item ex concilio Triburiensi.

¶ De eodem. C. VII.

Burc. l. 2. c. 207. Iuo p. 6. c. 282.

Qvicunque ex gradu ecclesiastico sine testamẽto, & sine cognatione decesserit; hæreditas eius ad ecclesiam, vbi deseruiuit, deuoluatur. [a] Similiter de sanctimonialibus. [b]

¶ *Burchardus etiam, & Iuo citant capitulum hoc ex cõcilio Triburiensi, cui præfuit Arnulphus. Sed in eo, quod extat, non habetur. Simillima leguntur apud Iulianum antecessorem nouella. 131. cap. 18.*

Qvicũque.] CASVS. Dicitur quod si quis clericus sine cognitione ab intestato decesserit, hæreditas eius deuoluatur ad ecclesiam.

a ¶ Deuoluatur.] Ecclesia enim est ei ꝓxinnis heres, vt extra de pen. presbyteri 1 cõtrariũ tamẽ est huic, ext. de success. ab Itestato. cap. 1. & 2. sed illud fuit locale. Vel illud intelligitur secundum istud.

1 Arg. huius decr. presbyteri. & huius c. quicunque dicut quidã, q si ab intestato decedit, & hẽt vxorẽ, q uxor non præfertur ecclesiæ, sed ar. contra. C. de epi. & cler. si quis presbyter, sup. ea. q. 1. sint manifestæ. fm L.

b ¶ De sanctimonialibus.] Argu. ẽ hic ꝓ sanctimonia lib. Teutoniæ: q̃ pñt hẽre propria, q̃ vestẽ religiosã potest quis habere in domo ꝓpria. 27. q. 1. de viduis. ad [illegible] facit 27. q. 1. si qs rapuerit. tamen taliũ monalium vita cõdẽnatur. 18. qõ. 2. perniciosam. Io.

CAVSA XIII.

D*Iœcesani cuiusdam baptismalis ecclesiæ cladibus bellorum pressi, hostili metu compulsi, domicilia sua transtulerunt in aliam diœcesim: prædia tamen antiqua non desierunt colere: cœperunt persoluere decimas illi ecclesiæ in cuius diœcesim transierunt: & apud eam sibi elegerunt sepulturã. Transactis quinquaginta annis clerici, quibus quondam persoluerant decimas, cœperunt mouere quæstionem in eos, qui ab istis accipiũt † primitias, & decimas; veniunt ad causam.*

† al. acceperant.

1 *Modo primum quæritur, si illi quorum domicilia sunt in diœcesi huius baptismalis ecclesiæ, debeant persoluere decimas illi ecclesiæ, & celebrare suas exequias apud eam ecclesiam, in qua quondam hæc fiebant a parentibus eorum.*

2 *Secundo, an præscriptione temporis, ius percipiendi decimas, & funerandi tollatur.*

Diœcesani cuiusdã.] CASVS. Supra dictũ fuit in 12. causa, q quidã clerici non debeant habere propria. Sed aliquis quæreret vnde viuere debent: ostendit Gratianus, quod de decimis & oblationib⁹ viuere debẽt: sed q̃a de decimis & oblationibus & sepulturis sæpe oritur contentio inter clericos & etiã laicos: ideo G. subnectit hãc 13. causam, in qua ostẽdit quid de decimis, & oblationib. & sepulturis sit obseruãdum. Et vt competẽtius agat, ꝓponit thema, de quo duas elicit q̃stiones. Est ergo cas⁹ thematis talis. Quidã laici hostili metu cõpulsi in aliã diœcesim domicilia trãstulerãt, antiqua tñ ꝓdia sꝫ colebãt, quorũ decimã tio-

tiones per quinquaginta annos soluerunt illi ecclesię, ad quam transierunt: & apud eam sibi sepulturas elegerunt: elapsis quinquaginta annis clerici quibus quondam soluerant, & a quibus transierunt, cœperunt mouere quæstionem.

tendum sit de diuisione parochiarũ: & Diony. rescribit ei dicens, quod ipse diuisit parochias & cœmeteria ecclesiarum, vt nullus alterius parochiæ terminos, vel ius inuadat: sed vnusquisque plebem sibi commissam intra terminos suos ita custodiat, vt pro suis actibus gloriam

QVAESTIO I.

QVod priori [a] ecclesiæ hæc omnia iure persoluenda sint, actores his argumentis probare contendunt. Constat vnamquamque baptismalem ecclesiam habere diœcesim sibi legitime assignatam: sicut & parochiales ecclesiæ habent parochias sibi distributas.

Vnde Dionysius Papa Seuero episcopo, epist. 2.

¶ Singuli sacerdotes proprias debent habere ecclesias. C. I.

Poly. l. 4. tit. 3. Burc. l. 3. c. 43. Iuo p. 3. c. 47. Ans. l. 6. c. 73. Pann. l. 2. c. 42.

ECclesias singulas singulis presbyteris dedim[a]: parochias, & cęmeteria eis diuisimus: [b] & vnicuique ius proprium habere statuimus: ita videlicet, vt nullus alterius parochiæ terminos, [c] aut ius inuadat: sed sit vnusquisque suis terminis contentus, & taliter ecclesiam, & plebem sibi commissam custodiat, vt ante tribunal æterni iudicis ex omnibus sibi commissis rationem reddat, & non iudicium, sed gloriam pro suis actibus accipiat.

In diœcesi autem designata quęcunque prædia coluntur; prouentus decimationum baptismali ecclesiæ assignatus debet solui. Quia ergo prædia hæc intra terminos nostræ diœcesis continentur; & prouentus decimationum nobis legitime assignatus; nostræ ecclesiæ persoluendus est.

Num. 18.

2 *His ita respondetur. Decimæ a Deo constitutæ sunt per Moysem, vt persoluerentur a populo filijs Leui pro ministerio in quo deseruiebant ei in tabernaculo. Non accipiebant filij Leui decimas, nisi ab eis, pro quibus offerebant*

QVòd priori.] Hæc q. diuidit in tres partes: in prima quarum probatur, quòd postquam ecclesiæ sunt limitatæ, non debent decimæ in alios vsus transire: nec mutari de parochia in hoc prosequitur vsque ad §. illũ. [His itaque.] &c. Secunda ibi, [His itaque.] Tertia ibi, [Ad hęc.] Io. de Fãt. CASVS. Hic intitulatur prima q. qua quęritur cui ecclesiæ sint persoluẽdę decimę. Et certum est, quod decimæ prædiales sunt persoluendę illi ecclesiæ intra cuius terminos prædia sita reperiũtur, vt 16. q. 1. si quis laicus. & c. de decimis. nisi præscriptio impediat. Personales vero, vt puta de artificio, vel negotiatione, sunt persoluẽdæ illi ecclesię vbi per totum circulum anni audit diuina, vt 16. q. prima quęstio. Et procedit hoc ordine G. primo probat, quod decimę sunt persoluẽdę priori ecclesiæ: postea probat, quod sunt persoluẽdę illi ecclesiæ, ad quam se transtulerunt, inducens actores & reos allegantes, & viciſſim sibi respondentes.

Decimæ cui ecclesiæ sint dandæ.

a ¶ Quod priori.] Hic ponit primam q. an decimæ sint dandæ illi ecclesiæ à qua se transferunt: vel ad quam se transtulerunt. Distingue ergo, aut decimæ sunt prædiales: aut personales. Si prædiales, semper dandæ sunt illi ecclesiæ vbi prædia sunt sita, vt 16. q. 1. si quis laicus. Si personales sunt, quæ prouenisset ex artificio, vel negotiatione: tunc sunt dandæ illi ecclesiæ vbi recipiunt sacramenta, vt 16. q. 1. quæsti. sicut illi ciuitati est tributum soluendũ vbi agri sunt, vt ff. de cen. forma. 1 Et hæc distinctio probatur extra de deci. ad Apostolicæ. tamen prędiales decimæ dantur secundum consuetudinem loci. ext. de dec. cum sint homines. & hæc uera sunt circa ueteres decimas: & dicẽdum est circa nouas, ut semper dandę sint illi ecclesiæ, in cuius parochia sita sunt prędia sed si parochia non est limitata, in arbitrio est episcopi cui ecclesię dentur noualium decimæ, ut ex. ea. quoniam. Item, in dubio ecclesijs matricibus potius quam capellis dabuntur decimæ, vt extra c. nuncios in parte remota. & in dubio ibi potius dabuntur ubi audiuntur frequentius diuina, ut extra eod. ad Apostolicæ.

1 §. si uero qs ff. de cu. bo. dã. l. 2. §. 1. arg. bonũ. C. de mul. in quo loco mu. sex. con gru. l. vnic. in fi. li. x. auth. de eccle. tit. §. ad hoc. Arch.

E Cclesias.] CASVS. Seuerus cõsuluit Diony. quid te

tiam a Domino percipiat.

b ¶ Diuisimus.] Iste Diony. diuisit, vel distinxit terminos ecclesiarum, sed non terminos episcopatuum, quia in gẽtilitate fuerunt distincti. ut 80. d. c. 1. similiter termini prouinciarum sunt distincti ante tempus Christi, ut 99. d. c. 1.

c ¶ Terminos.] Propter hoc inducitur c.

IN DIOECESI. CASVS. Concludunt actores ex supradicto cap. quod decimæ illi ecclesiæ sunt persoluẽdæ intra cuius terminos reperiuntur prædia, de quibus decimæ debent persolui: & ideo concludunt decimas istorum prædiorum, de quibus contentio uertitur, suæ ecclesię esse persoluendas: cum intra terminos eiusdem prædia ipsa colantur.

HIS ITAQVE RESPONDETVR. Hæc est secunda pars quæstio. in qua probat contra, scilicet quod ibi debent dare decimas vbi percipiunt baptisma Ioan. de Fant.

CASVS. Nunc rei respondẽt allegationibus supradictis ostendentes decimas istas non actoribus, sed sibi tantum soluendas, cum ipsi eis spiritualia quotidie ministrent. & hoc probãt 16. auctoritatibus, quas legendo literam per te uidebis, si diligenter inspexeris. & quæ satis sunt faciles.

Primitiæ ut decimæ soluenda sunt.

a ¶ Et primitias.] Primitiæ ergo debitæ sunt sicut, & decimæ. 16. q. 1. reuertimini. Quantitas primitiarum non est determinata, sed qui plus dabat, quadragesimam dabat partem: qui minus, sexagesimam; & sic licitum erat dare inter lx. & xl. quantum quisque volebat. hoc erat in aridis, & liqdis. Sed qui dabat primitias animalium, dabat vnum de ducentis, ut ait. Hiero. super Ezechielem & extra de deci. c. 1.

b ¶ Manuum uestrarum.] Arg. q̄ non excusantur monachi, qui proprijs manibus colunt agros, qu in teneantur dare decimas: cū illud sit præceptum Domini; sed illi legislatori nemo pōt contradicere, ut 27. q. 2. sunt qui dicunt nec licet dispensare contra præceptum Domini, vel Apostoli. 25. q. 1. sunt qdā. De hoc dicemus. 16. q. 1. decimas. & c. reuertimini.

Monachi an teneantur ad decimas.

preces, & sacrificia. Quia ergo nos seruimus Domino in tabernaculo, offerendo pro istis preces, & sacrificia; & ipsi debent nobis persoluere decimas, & primitias [a] *¶ Item, cum decimæ darentur filijs Leui; non electione offerentis persoluebātur, vt contempto Leuita, qui secum erat, ipse eligeret, cui vellet decimas dare. Nam dictum est: [Leuita qui tecum moratur, & intra muros tuos habitat, comedet eas.] Ideo ex singulis tribubus, ciuitates ad habitandum acceperunt: vt vnaquaq; tribus illis persolueret decimas, qui secum erant. Nam Moyses præcepit filijs Israel (sicut legitur in Deuteronomio)] In loco quem elegerit Dominus Deus vester, vt sit nomen eius in eo; illuc omnia, quæ præcipio, conferetis, holocausta, & hostias, & decimas, ac primitias manuum vestrarum* [b]*, & quicquid præcipuum est in munerib. vestris, quæ vouistis Domino. Ibi epulabimini coram Domino Deo vestro vos, & fili, & filiæ vestræ, famuli, & famulæ, atque Leuita, qui in vrbibus vestris commoratur, Neque enim habet aliam partem, atque possessionem inter vos. & infra. ¶[Decimam frumenti, vini, & olei tui, primogenita armentorum, & pecorum, & omnia quæ voueris, & sponte offerre volueris, & primitias manuum tuarum coram Domino Deo tuo, comedes ea in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, tu & filius tuus, & filia tua seruus, & famula, atq; Leuita, qui manet in vrbibus tuis.] ¶ Quia ergo nos intra muros verbis istorum sedemus, & eis habitatione iuncti sumus; rite ab eis decimas accipimus, Itē ait propheta: [Producens fœnum* [d] *iumentis, & herbam seruituti hominum.] Fœnum, & herba ex terra producitur: sed quibus? iumentis irrigantibus eam, idest hominibus colentibus eam*[e]*, & in hoc seruientibus ipsi. Item Apostolus*[f]*: communicet aūt is, qui catechizatur* [g] *verbo, ei q̄ se catthezat, ī oībus bonis] Hoc Galatis, Corinthis aūt ꝓbat specialiter sibi deberi sumptus, qui eis spiritualia ministrauit dicens. [Si nos uobis sp̄ualia seminauimus; magnū est si nos carnalia uestra metamus?* [h] *] Itē [Si alij potestatis*[i] *vestræ participes sunt; quare nō potius nos?] Item, [Quis plantat vineam: & de fructu eius non edit? [Nos plātauimus vineā, & uos uultis fructus eius edere? Itē præcepit Dominus per Moysem, ut nemo mittat falcē in alienā messem. Hæc messis nostra est, & uos uultis falcem in eam mittere? Item. Non alligabis os boui triturāti.] Nos sumus boues triturantes: uos uultis alligare os nostrum, & de nostra tritura uictum uobis quæritis? Item Apostolus, [Qui altario seruiūt, de altario uiuant.] Sed nunquid de eo, cui non seruiunt? Item, [Qui in sacrario operantur, cum sacrario participiant. [Sed nunquid cum illo, in quo non operantur? Nos seruimus altario: uos ei participare uultis? nos uero uacuos, & inanes dimittere quæritis. Item Apostolus [Laborantē agricolam oportet primum accipere de fructibus suis: [*

Deuter. 14. & 16.

Deuter. 20.

Psal. 103.

Idem eum.

Gal. 6.

2. Cor. 9.

Ibidem.

Deuter. 25.

Deuter. 23.

1. Cor. 9. sed paulo aliter.

2. Timot.

c ¶ Seruus.] Videtur hic q̄ laici cum clericis debeant uti decimis. & sic est contra 16. q. 7. c. 1. Sed ꝓut Hiero. testatur, in ueteri testamento, quatuor modis dabātur decimæ. Primo de omnibus bonis, quę habebat populus, decimam dabat Leuitis. Secundo de residuis nouē portionibus sumebant decimā, & de hac ter in anno, cum ascendebant in templum, pascebāt se & Leuitas: de illa hic loquitur. Item de residuis portionibus sumebant decimam, & reseruabant ad usus pauperum, & pupillorum. Item decimabāt residuas partes, & ipsā deferebant in templum; de qua hic dicitur. Adhuc dabatur quarta decima, nam de illa decima, quam populus offerebat Leuitis, sumebant Leuitæ partem decimam, & offerebant eam summo sacerdoti: & inde fiebant panes propositiones: [1] Hodie nec una bene dāt, & iō fame & penuria, & alijs pœnis maledicti sumus. 16. q. 1. reuertimini.

Decimæ olim dabantur quatuor modis.

1 Hæc dicebatur decima decimæ hæc significabat carnē Christi, quæ in sacrificiū est oblata: sicut alia offerebatur in illis panibus propositionis, qui fiebant ex illa sm Hug.

d ¶ Fœnum.] Id est temporalia.

e ¶ Seruientibus.] Id est, prædicatorib. seruientibus aliis.

f ¶ Item Apostolus.] ad Galatas 5.

g ¶ Qui catechizat.] id est, instruitur.

h ¶ Metamus.] q. d. non. 1. q. 1. nostri.

i ¶ Potestatis.] Sed si

ita potestatiuè utuntur alij uestris sicut uos ipsi, cur non magis etiam nos, qui intendimus saluti uestræ?

a ¶ Nec ultimum.] Quandoque tamen dicitur primus non respectu ultimi, ut extra de uerbor. significatio. Ioseph.

CASVS. Hic respondet actores supradictis allegationibus, rationes pro se multiplices inducendo, & in summa concludunt, quod oblationes quotidianæ debent persolui illi ecclesiæ, ubi quotidiana officia percipiuntur: decimæ vero prædiorum priori ecclesiæ persoluantur, comparantes ipsos reos muri, igni, & serpenti. & ad probandum decimas priori ecclesiæ fore persoluendas, inducunt cap. 16. quæst. 1. si quis laicus.

vos autem econtra quæritis? Nos sumus agricolæ laborantes: vos primum vultis percipere de fructibus nostris? immo non primum: quia nec ultimum [a] nobis relinquere vultis. A prioribus enim incipientes, paulatim irrepitis: & totum usurpare contenditis: ut pro nobis uideatur dictum, frustatim lupus comedit agnum. Item: [Quis militat stipendijs suis unquam? quis pascit [b] gregem, & de lacte eius non edit?] Nos militamus: & uos stipendia nostra militiæ uobis quæritis. Nos gregem pascimus: & uos lac eius, & lanam accipere uobis vultis. Sapere [c] est, de alieno labore uictum quærere: si sapere est, uelle quod non possis. ¶ Item Dominus dixit discipulis suis: [In quamcunque domum intraueritis; in eadem manete, edentes, & bibentes quæ apud illos sunt. Cum autem intraueritis primum dicite, pax huic domui.] Nos domum hanc ingressi sumus, & ei pacem obtulimus: uos autem quasi otiosi alieno cibo pasci gaudetis? Videte, ne in nos uertatur illud: [Vide, quid faciat otium, & cibus alienus.] ¶ Item propheta: [Sumite psalmum, [d] & date tympanum.] Isti a nobis sumunt psalmum, & uos ab eis quæritis tympanum? [e] ¶ Item Leo quartus: [De decimis [f] non tantum nobis, sed etiam maioribus nostris iusto ordine uisum est plebibus tantum, ubi sacrosancta baptismata dantur debere dari.] ¶ Quibus autem plebibus debetur; illis, à quibus baptisma accipiunt, an alijs? Nos eos baptizamus; & uos ab eis decimas sumitis? Honesta ista interpretatio est: utinam inueniatis, qui sic pro uobis interpretentur. Quia ergo nos rigamus populū hunc, imbrē doctrinæ ei ministrantes, quia colimus, eū uomere prædicationis, corda eius ad fidem aperientes; si non vultis sinere, [g] uel [h] patiamini [i] nobis eū fructificare, & qualia uobis fieri non vultis nobis inferre cauete, ne si pergitis dicere quæ vultis, audiatis, [k] quæ non vultis.

3 ¶ Ad hæc, Callida quidem, & multiplici argumentatione iura nostra auferre contendit, ita, ut si fides uerbis adhiberetur, non uerba pro uerbis, sed res pro uerbis reportaretis. Sed Deo propitio, si uerba [l] dederitis, uerba recipietis. ¶ Arguitis nos quod ea, quæ nobis debentur, subripere quærimus, quia nostra persequimur. Sapienti [m] quidem, & philosophico ore prolata sententia: suū persequi, est, ne aliena rapere? Vnde ad nos hæc sententia manauit: nisi quia tanto ardore nostra cōcupiscitis ut uestra puteris nobis auferri, cum nos nostra consequimur? Vnde, cum causa nostra debitum finem sortita fuerit, exclamabitis, ah miser, crucior tantum bolum esse ereptū ex faucibus.

Decimæ pecorum. vbi sunt dandæ.

Scilicet personales.

1. Cor. 9.

Terentius

Luc. 10.

Terentius

Psal. 80.

16. q. 1. de decimis.

† al. saltem patiamini

Terentius.

Tob. 4. Mat. 7.

Terentius.

b ¶ Pascit.] Argum. bonum quod ibi dandæ sunt decimæ de grege, ubi grex pastus est, & ubi concepit, non ubi moratur: nā & boues dicuntur esse de illo fundo, ubi laborant, non ubi morantur. vt ff. de fund. instruct. l. cum quidā nam seruitus pascendi pecora est prædialis seruitus, cū vsus tantū prædij cōsistit in pastu pecoris, ut ff de ser. rust. prædi. pecoris. & quod sit de foro illius ubi grex suus pascitur, probatur, quia ibi potest cōstituere tugurium, uel officinam ut ff. de ser. rust. pd. veluti. sed ratione tugurij, uel officinę fit quis de foro alterius, ut ff. de iud. heres. §. 2. hoc dicto sequitur inconueniens: quia eadem ratione dabūtur decimę ubi grex parturit, & ubi fœtus pascitur. Preterea coloni non dant decimas [a] ubi laborant dominis suis, sed ubi recipiunt sacramenta, ut 16. q. 1. quæsti.

c ¶ Sapere.] Ironicè loquitur, quasi dicat: magna sapientia est uelle illud quod nō potes: scilicet de alieno uiuere.

d ¶ Psalmum.] Id est, spiritualia.

e ¶ Tympanum.] Id est, temporalia.

f ¶ De decimis.] Inf. 16. q. 1. de decimis.

ADDITIO. Dicit L. quod istud ca. sophisticè inducitur, quia loquitur de personalibus decimis tantū, hic autem agitur de predialibus. & idem hic tenet Io. de Fan. Archid.

g ¶ Sinere.] Sponte.

h ¶ Vel.] Id est, saltem.

i ¶ Patiamini.] Scilicet coactæ.

¶ Audiatis.] Verbum est Terentij: Qui dicit quod vult, audiet quod non vult.

AD HAEC CALLIDA. Hæc est 3. pars q. in qua inducit plura argumenta, & finaliter concludit Ioan. de Fant.

l ¶ Verba.] Res dare pro rebus, pro uerbis uerba solemus.

m ¶ Sapienti.] Ironicè loquitur.

n ¶ Et-

Sed videte, ut damnum effusi unguenti vobis recompensare [a] *quaratis. Constituistis vos plantatores vinearũ, fossores agrorum, trituratores arearum, rigatores camporum, & multa alia huiusmodi officia vobis assumpsistis: & debita nobis obsequia a nobis subtrahi conquesti estis. Sed nos non negamus, quod vestrũ est. Boui trituranti palea, & tegumenta seruantur: Sint hac vobis, & grana nobis relinquite. Pastinatores* [b] *vinearum, fossores agrorum, rigatores camporum, trituratores arearũ, diurna mercede accepta, prouenientes fructus dominis relinquunt. Vos ergo recepta mercede vestri operis in quotidianis oblationibus, & alijs obsequijs, qua pro spiritualib. qua a vobis accipiunt, quotidie deferuntur; prouenientes fructus decimationũ, & primitiarum nobis relinquite.* ¶ *Item pracepit Dominus discipulis suis, ut comederent & biberent ea, qua apud auditores suos erant; sed non iussit eis, ut dominos de domibus suis eyceret, & reb. suis spoliarent. Non facile inuenietis, qui tales hospites libenter suscipiant. Mus in pera, ignis in sinu,* [d] *serpens in gremio male suos remunerant hospites. Vnde in prouerbijs dicitur:* [*Qui serpentem in sinu suo nutrit, percutietur ab eo.*] *Tales inueniatis nobis* [e] *hospites, quales nobis esse uul is. Non sufficit uobis edere, & bibere qua in domo nostra sunt, dum quotidianos fructus oblationum percipitis, ex quibus victum & vestitum habeatis: quib. cum Apostolo debetis esse contenti: sed non vultis, quia imitatores eius non estis: sed potius nos de domo nostra expellere, & rebus nostris nos penitus expoliare contenditis, dum nec etiam eorum decimationes nobis relinquere vultis. Vt autem vniuersaliter omnia colligantur, cuncta, qua pro vobis inducta sunt, siue de laborante agricola, siue de eo, qui suis stipendijs non militat, ad hũc articulum deferimus, ut fructum vestri operis, quem adeo recipere contẽditis, in oblationibus, & quotidianis obsequiis istorum recipiatis: decimationes uero eorum, qua nobis debentur, intactas nobis relinquite: nedum quaritis usurpare quod uestrũ non est, iusta anaduersione etiam illud cogamini amittere, quod uobis aliquo modo uidebatur competere. Quod autem ha decimationes nullo iure uobis debeantur, facile probamus. Dicitur. n. in quodam concilio;* [*Si quis laicus,* [f] *uel clericus, siue utriusque sexus persona proprietatis sua loca, &c.*] *Sicut in eodem capitulo in causa monachorum notata inueniuntur. Si ergo laicus, uel clericus, uel qualibet persona, loca sua proprietatis uendens, aut donans prouentum decimationum ab ecclesia, cui legitime assignatus est, nullo modo potest abstrahere, nec isti de diœcesi ad diœcesim transeuntes, decimas suorum prædiorum, qua intra terminos nostra parochia continentur, nobis auferre possunt. Quantum. n. ad ius percipiendarum decimarum attinet, idem est possessorem de diœcesi ad diœcesim transire, quod possessionem de diœcesano ad diœcesanum transferre.*

ext. de Iudęis, c. etsi. citatur hoc tanquã vulgare prouerbiu. *Serpens in gremio.*] 2. Tim. 6.

16. q. 1. si quis laicus.

a ¶ Recompẽsare.] hoc est dicere, videte ne ita cõtristemini de ista amißione, ꝙ ꝑ hac deteriora comittatis, s. suspendatis vos, sicut fecit Iudas qui ita tristabat de effusione vnguenti, de quo ꝓposuerat decimam partẽ furari, sicut de alijs reb. consueuerat: vnde vt recõpensaret illud dãnum, vẽdidit Dñm pro xxx. quæ sunt decima pars trecentorum. tanti. n. potuisset vẽdi vnguentũ. & ad similitudinẽ Iudæ camerarij semper furantur decimam partem illorum quæ dantur dominis suis. 1

Iudas quare se suspẽdit.

1 Ad idẽ quod le. & no 1. q. 1. Christus. Arch.

b ¶ Pastinatores.] Pastinare idem est quod colere. sic ponit. ff. quod vi aut clam. l. semper. §. 1.

c ¶ Recepta.] i. si deberetis recipere aliquid deberetis tantum mercedẽ recipere, vnde non confiterẽtur, quod aliquid recipere deberẽt. extra de test. ex tenore.

d ¶ In sinu.] Hęc verba habes ext. de Iudæ. & si Iudæos.

e ¶ Vobis.] Sic 25. q. 2. sic decet simile. 12. qõ. 3. priuilegium, & ext. de simo. quia, in fin.

f ¶ Laicus.] vt 16. q. 1. si quis laicus.

AD hæc. Decimationes.] Hæc qõ. diuidit in 12. par.

† Adde ꝙ hæc dictio, ad hæc, aduerbialiter, & continuatiue ponitur idẽ in l. 1. §. ad hęc C. de anna. excep.

QVAESTIO II.

AD hæc, † *Decimationes ista, & si iure vobis debentur,*

ut asseritis [a] *; tamen tricennalis* [b] *obiectio vobis silentiū imponit. Omnis enim possessio tricennaria præscriptione tollitur, vel quadragenaria (sicut possessiones religiosorum domorum) vel centenaria sicut prædia sancta Romana ecclesia.*

Vnde Gelasius Papa ait episcopis Siciliæ, epist. 2. c. 2.

¶ Quæ triginta annis ab episcopis possidentur, iure ab eis vendicantur. C. I.

FAcultates [c] ecclesiæ, nec non & diœceses, si quæ ab aliquibus possidentur episcopis, iure sibi vendicēt, quod [d] tricennalis lex conclusit; quia & filiorum nostrorum principum ita emanauit auctoritas, vt vltra xxx. [e] annos nulli liceat pro eo appellare [f], quod legum tempus exclusit.

16. q. 3. c. 2. §. illud etiam.
Ans. l. 5. c. 19.
Burc. l. 3. c. 149.

At illi econtra. Cuius auctoritate nobis silētium imponitis eiusdē auctoritate vestra ora claudimus. Ait enim idem Gelasius: [Nulla [g] *præsumptione statum parochia*

Pann. l. 2. c. 65.
16. q. 3. licet in regulis.

17. partes. In prima quæritur vtrū præscriptione tollant decimæ, & probat, q sic per c. seq. Secunda ibi, [Nunc autem.] Tertia ibi, [Vnaquæque.] Quarta ibi, [Quod de libero.] Quinta ibi. [Quia ergo.] Sexta ibi, [Oblationes.] Septima ibi, [Item quæritur.] Octaua ibi, [Quibus peccata.] Nona ibi, [De obseruatione.] Decima ibi, [Lugere.] vndecima ibi, [De mortuis.] Duodecima ibi, [De his autem.] Io. de Fant. CASVS. Hic intitulatur secunda qō. qua quæritur, an pręscriptione temporis ius pcipiendi decimas, & ius funerādi tollat; & respondet, q sic, quadragenaria pręscriptione, vt infra 16. q. 4. volum⁹. olim tamen pręscriptio currebat tricennalis, ut ĩ. c. j. & cōtinet hæc quæstio duos articulos. Primus est circa ius decimādi, ut in hoc §. Secūdus circa ius funerandi, ut ĩ. ead. §. qōo. Respondent ergo rei in hoc primo articulo, quod licet iure territorij priori ecclesiæ decimæ sint persoluendæ, tamen a sua actione excluditur prior ecclesia tricēnaria, vel quadragenaria præscriptione, & ad hoc inducit seq. c. [Ad hęc.] Idest, contra hæc, vel præter hęc.

a ¶ [Vt asseritis.] Hic de una exceptione trāsitur ad aliā. si quis enim succubuerit in una exceptione, transire ad aliam potest, & etiam ad contrariam transire potest, ut extra de præscrip. auditis. ff. de excep. nemo. similiter de una actione potest transire ad contrariam, qui in una succubuit, ut extra de iud. examinata. & C. de inoffic. test. contra maiores. & ff. de euict. minor. Sed quid si iurauit; q omnes exceptiones proponeret intra certum terminum? non uidetur, q possit unam post aliam proponere, ut extra de exceptio. pastoralis. Nam etiam qui unam exceptionē proposuit, si postmodum cum in illa succubuit, vult aliam proponere, debet hoc facere intra terminum præfixum, ut instit. de excu. tut. §. qui autē. Ad hoc dico, q si alicui competerent plures exceptiones, quę non sunt contrariæ: in eo casu si intra pręfixū terminum non proponit omnes exceptiones; si in una succubuit, non auditur in altera: & sic intelligitur inst. de excu. tut. §. qui aūt, & ext. de except. pastoralis, si aūt sunt contrariæ, ut si primo dixit se exemptum, tūc licet succubuerit, nihilominus post tp̄s præfixum pōt aliam proponere, ut C. de inoffic. test. l. contra maiores. Sed in actionib. ita est dicendum, quòd si alicui competebant plures actiones, & poterat eligere qua uellet agere, eligendo unam, si in alia succubuerit, non poterit transire ad aliam, 1 vt ff. de tribu. quòd in hæredem, §. eligere. Item qui negat se aliquid debere, si uincatur, potest adhuc alia exceptione uti, nisi in casibus a iure expressis, vt ff. de reg. iur. nemo ex his. Nam si quis neget numeratam pecuniam sibi, & postmodum conuictus est, & uelit dicere se soluisse, nō audietur, ut C. de non nu. pe. in auth. contra qui. & ita non est inconueniens, si de una exceptione trāsit ad contrariā sic 24. q. 1. quisquis. ext. de testib. ex tenore. & ext. de excep. cū uenerabilis.

Actiones plures habens an vna electa gdat alias.

1 Adde an hoc sit indistincte uerū per Cy. in l. edita. & ibi etiam Bal. C. de eden.

b ¶ [Tricennalis.] Hic tacite annectit secundam quæst. scilicet an ius decimarum, uel etiam ius funerandi possit pręscribi. Et est expeditum. quod ius, i. libertas non dandi a decimas a clerico nomine ecclesię suę potest præscribi, ut contra episcopum, ut extra de præscript. de quarta. Item una ecclesia potest præscribere decimas in tra parochiam alterius ecclesiæ, ut ext. de præscri. ad aures. similiter ius funerandi præscribitur secundū leges vt C. de relig. monumentorum. similiter alia sacramēta oc- ecclesiastica pręscribūtur, ut ex̄. de relig. do. cōstitutus. Si quęras qualiter pręscribuntur decimę, cum non continue dentur, & seruitutes pręscribi non possunt, cum non cōtinuo possideantur, ut ff. de ser. seruitutes? Resp. licet perceptio decimarum non sit continua, tamen ius percipiendi est continuum. Vel aliter licet perceptio non sit continua, tamen causa percipiendi. (.s. præceptū Domini, quod perpetuum & continuum est) perpetua est. & naturalis. & hoc sufficit ad præscriptionē, quòd causa sit perpetua & naturalis, ut ff. de ser. urba. præd. foramen. ibi enim dicitur, si causam a cęlo habet, continuum dicitur.

Decimæ an possint præscribi.

a De hoc ēt not. 10. q. 3 quia in gl. 3

FAcultates.] CASVS. Quidam episcopi possessiones aliarum ecclesiarum, similiter & diœceses aliorum episcoporum xxx. annis possiderunt. Quæsitum fuit a Gelasio, utrum sint tuti, uel securi tanti temporis pręscriptione. Et respon. quòd sic, quia principū ita emanauit auctoritas, ut post xxx. annos nulli super his liceat iudicem interpellare. [Conclusit,] Idest, acquisiuit [Exclusit,] Illas possessiones ab episcopis quorum erant.

c ¶ [Facultates.] Sic construe, facultates ecclesiæ, quę ab aliquibus episcopis possidentur, supple ipsi episcopi iure sibi uendicent, idest, defendant.

d ¶ [Quod.] Idest, quia tricennalis lex conclusit, idest, acquisiuit illas possessiones eis. Vel pone casum, q ille episcopus, qui præscripserat res alterius, cecidit a possessione illarum rerum: tunc enim licite posset eas vēdicare a possessore, ut decimasexta q. 3. §. potest.

e ¶ [XXX.] Cum ecclesia pręscribit contra priuatum, 3 sed si ecclesia pręscribit contra ecclesiam, & priuatus contra ecclesiam, requiruntur xl. anni, ut 16. q. 3. §. potest. in fine.

3 At. ad hec ext. de p̄scri. illud. ubi de hoc. Arch.

f ¶ [Appellare.] Idest, interpellare.

AT ILLI. CASVS. Per c. sup. dictum uidebatur imponi silentium actoribus: & ideo actores ecclesię nituntur claudere os rei, eiusdem Gelasij auctoritate, quę est 16. q. 3. licet in regulis. ubi dicitur, q status parochiarum temporali pręscriptione diuelli non potest. & ideo decimationes priori ecclesię assignatas nullus sibi debet usurpare.

g ¶ [Nulla.] Infra 16. q. 3. licet in regulis.

a ¶ Vin-

a ¶ Vindicabili.] Idest, iniusta Io. de Fan.
QVOMODO. CASVS. Non soluit hic G. contrarietatem duorum præmissorum cap. Gelasij: sed seruat resolutionē, ſ. 16. q. 3. Postea aūt annectit secundū articulum huius quæst. scilicet, vtrum ius funerandi pra-

in sepulchris parētum suorum, vt inf. ead. placuit. Ego credo, ꝙ libere potest quis eligere sepulturam vbicunque voluerit, 1 vt extra eo. tit. cum liberum sit, dummodo tamen legitimam portionem relinquat priori ecclesiæ, vt eo. tit. nos instituta, etiā apud locum minus religiosum, vt extra eo. in nostra, & omnia cōtraria intelligas, qñ est illectus, vł qñ ex contēptu, uel temeritate deserit suā ecclesiam, vel quando legitimam portionē non vult relinquere ecclesiæ priori; parētes tamē non possunt filiis intra annos discretionis eligere sepulturam, nisi hoc hēat consuetudo, vt ext. d sepul. de vxore & ext. eo. tit. in nostra. in fi. si quis autem in casu nō concesso receperit corpus alienum, & sepultum reddere cogetur, cum omnibus quæ occasione ipsius receperat, ut extra eod. fraternitatem. in fi. & extra eo. c. 1. & 2.

Sepulturæ electio vnicuique libera est.

1 Dummodo hoc non faciat ex odio, vel temeritate, inf. c. placuit fm L. & B.

rum, &c.] *Si ergo temporalis obiectio diœcesim semel constitutam diuellere non potest: patet quod nec vobis patrocinabitur, vt statum parochiæ nostræ mutantes, decimationes nobis quondam legitime assignatas, vindicabili* [a] *vsurpatione vobis vendicetis.* ¶ *Quomodo autem distinguenda sint hæ auctoritates; in causa monachorū inuenietur.*

16. q. 4.

2 *Nunc autem* [b] *quæritur de iure funerandi; quæ harum ecclesiarum habeat ius tumulandi istos. Sicut Hieronymus scribit, coniugati in vno sepulchro videntur esse ponendi.*

In qō. Hebraicis in Genesim, & de locis hebraicis.

Ait enim.

¶ In sepulchro parentum suorum filij sunt collocandi.

C. II.

Poly. l. 8. tit. 5. Burc. l. 3. c. 160. Iuo p. 3. c. 223.

EBron dicitur esse ciuitas quatuor [a] virorum; quia in ea sepulti sunt tres patriarchę in spelunca duplici [c] cum tribus vxoribus suis, i. Abraham & Sara Isaac, & Rebecca, Iacob, & Lia, præter [d] ipsum Adam, & Euam vxorem suam. Tobia dicit ad filium suum. [Cū acceperit Deus animam meā; corpus meum sepelies, & honorē habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ eius: & cum ipsa compleuerit tempus suum; sepelias eā iuxta me in vno sepulchro. *Ibidem.* ¶ Quos cōiunxit [e] vnū coniugium; coniungat vnum sepulchrum: quia vna caro sunt; & quos Deus coniunxit, homo non separet.

Tobia 4. & 14.

Burc. l. 3. c. 161. Iuo p. 3. c. 224. Matth. 19.

a ¶ Quatuor.] *Sic emendatum est cum antea legeretur, trium, Sic. n. legitur apud B. Hiero. in quæstionib. hebraicis in Genesim, de locis hebraicis, & in epitaphio Paulæ. Ac dictio hebraica significat quatuor, & quatuor Patriarchæ hic numerantur, qui ibi sepulti sunt: Abraham, Isaac, Iacob, & Adam cum vxoribus suis.*

Aliquid simile q. cō fess. c. 11. ex filia aliquando matris suæ. Poly. ibid. Burch. l. 3. c. 162. & 163. Iuo p. 3. c. 225. & 226.

E Bron.] CASVS. Dicit in hoc ca. Hie. vxores esse sepeliendas in sepulchris virorum suorum. & hoc probat exēplo quinq; virorū. s. Abrahæ, Isaac, & Iacob, Adæ, & Tobiæ. Seq. duo c. patēt per se.

c ¶ In spelunca duplici.] Idest, quia duo receptacula habuit in uno recipiebantur masculi, in alio fœminæ.

d ¶ Præter.] Hæc dictio, præter, hic ponitur inclusiue. 2 sic 35. q. 3. ff. de pigno. act. l. 1. in fin.

e ¶ Quos cōiunxit.]

2 Sed exclusiue ponitur 16. q. 1. adijcimur. Ar.

Item Augustinus.

C. III.

VNaquæque mulier sequatur [f] virum suum, siue in

præscriptione tollatur. & certum est, quod sic, cū quadragenaria præscriptione omne ius, & omnis actio tollatur. procedit G. sic in hoc articulo. Primo inducit actores allegantes. Secundo reos respondētes. Probant ergo actores, quod ius funerādi ad suam ecclesiam dēt pertinere: quia vxores, & filij in sepulchro virorum, & parentum sunt collocandi: quod probat ix. auctoritatibus, & exemplis.

NVNC AVTEM. Hæc est 2. pars q. in qua probat p c. Hierony. (superficialiter tamen) quod oēs consanguinei debent simul sepeliri. Ioan. de Fan.

b ¶ Nunc autem.] Hic explicatur alter articulus primæ quæstionis, scilicet, vbi isti sunt sepeliendi. De hac materia loquuntur varie iura H. dicit ꝙ quilibet potest sepeliri in sua ecclesia, ubi audiuit diuinum officium, vt extra de sepul. in nostra, nisi in tribus casibus, si velit transire ad episcopalem ecclesiam, ut inf. ca. vbicunque, vel si eligit sepulturam in loco magis religioso, ut extra de sepul. fraternitatem. vel si velit sepeliri

Largius hic interpretatur Hieronymus auctoritatem Domini, quàm in Euangelio Matthæi intelligatur. & est si. 28. q. 1. idololatria.

VNaquæq;.] Hæc est 3. pars q. in qua probat, ꝙ omnes non possent simul sepeliri. Io. de Fan.

f ¶ Sequatur.] Nunquid ergo tenetur sequi virum vagantem? Videtur quod non, vt 34. q. 2. si quis. sic nec libertus tenetur sequi patronum vagantē, ut ff. de ope. lib. quod nisi ar. ff. de procu. sed & hæ. §. non solum. ff. de an. leg. l. Mæuia, §. 1. Sed contra. quia etiam tenetur sequi leprosum, extra de coniug. lepro. cap. 1. & 3. Credo, ꝙ si sciret eum esse histrionem, tenetur eum sequi, alias non H. tñ dicit, quòd semper dēt ipsum sequi. & dicit, quod illud. si quis est abrogatum: similiter dicit, quod dēt ipsum sequi etiam si mittatur in carcerē, uel si cogatur ire in exercitum. Sed eadē ratione dēt ipsum sequi quoties dominus petit a viro, qui est seruus, ut seruiat sibi lex. tamē dicit, quod postquam liberta nupsit voluntate patroni, quod amodo nō dēt seruire patrono

Vxor an teneatur sequi virum vagantem.

trono, propter suspicionem: sed patronæ suæ potest honeste seruire, vt ff. de ope. lib. sicut.

a ¶ In morte.) Hoc est cōsilium, vt extra eo. tit. de vxore. Quærit H. pone, quod mulier plures viros habuit: quē illorum debeat sequi in sepultura sibi eligenda secūdū Io. non est quęstio, quia pōt eligere sepulturā, vbi voluerit. H. dicit, quod tenet vltimū sequi: sicut ultima ecclesia succedit clerico. 18. q. 1. c. vno. sicut ultimum virum sequitur domicilio & honore ff. ad muni. filij. §. 1.

Vxor quæ plures uiros habuit, cum quo sepelietur.

1 Istam opinionem sequitur Alex. de Imo. in l. cum quadā. col. 3. ff. de iur. om. iud.

SOROR. CASVS. Probat G. in hoc c. quod omnes de eadem parētela, & coniugati oēs sūt in eodem sepulchro ponēdi. & hoc probat exēplis 5. & auctoritatibus.

b ¶ Visitationis.) Id est, cum Deus eos visitaret, & educeret eos de terra Aegypti. i. Aegyptiaca seruitute: & hoc petijt quia ignorabat ipsum erat tunc, quod aliquis nō sepeliretur in sepulchro patrum suorū, vt statim sequitur. vel quia in spiritu viderat, quia dominus resurgere dēret ibi, & pūiderat multos resurrecturos ibi cū illo, & ipse forte erat vnus ex illis.

Ioseph in sepulchro maiorum sepultus fuit certa ratione.

c ¶ Prophetę.) Abdo scilicet. hanc historiam habes 1. q. 1. si quis inquit.

d ¶ In nouo testamēto.) Id est, tempore noui testamenti. nō fuit iste Philippus Apostolus, sed vnus de septem diaconis.

HIS OMNIBVS. CASVS. Concludūt actores ex supradictis x. auctoritatibus vel exemplis, quod isti parochiani, qui supsunt, apud ecclesiam suam cum parentibus sunt tumulandi, quia parentes apud illam sepulti fuerunt.

ECONTRA. CASVS. Nūc respondēt rei, quod vxores, vel filij nō coguntur virorū suorum, vel patrū sepulturas sequi: sed vbicunque voluerint, suo corpori sepulturā possunt quærere pro locorum, & temporum opportunitate. hoc probant tribus exemplis, una ratione, & una auctoritate. Et omnia plana sunt usque ad §. [quod de libero.]

e ¶ Econtra.) Responsio defensorum.
f ¶ Arbee.) Id est, Ebron.
g ¶ De Cethura.) Quæ etiam Agar dicitur.
h ¶ Rachel.) Vxor Iacob.
i ¶ Arbitrium.) Sic extra de offic. deleg. de causis.

vita, siue in morte.[a] *Item Gregorius.* ¶ Soror B. Benedicti sepulta est in sepulchro quod ipse sibi præparauerat: vt quorum mens vna fuit semper in Domino, corū quoque corpora sepultura non separaret.

B. Greg. l. 2. dialect. c. 34.

¶ *In plerisque vetustis caput hoc coniunctum est superiori, nec ipsa prorsus auctorum verba afferuntur.*

Itē Ioseph moriens in Aegypto rogauit fratres suos, ut tempore uisitationis[b] *sua ossa sua secum deferrent, & in sepulchro patrum suorum ea collocarent.* ¶ *Item. Dictum est propheta,*[c] *qui contra præceptum Domini comederat in Bethel:* [*Non inferetur cadauer tuum in sepulchrum patrum tuorum.*] ¶ *Item. De nōnullis legitur in libro Regum;* [*obiit, & appositus est ad patres suos.*] *hoc est in sepulchro patrum suorum. Item. In nouo testamento*[d] *beatus Philippus legitur ædificasse sibi sepulchrum, in quo ipse, & filia eius quieuerunt.* ¶ *Item Beatus Seuerus Rauennatum archiepiscopus tumulum fieri iussit, in quo se, & uxorem & filiam collocauit.*

Gen. 50.

3. Reg. 13.

Rufinus hist. eccle. l. 3. c. 31.

In vita SS. to. 1. & in pomœrio ecclesiæ Rauennatis.

¶ *His omnibus exēplis colligitur, quòd in sepulchris parentum corpora filiorum collocanda sunt. Quia ergo parentes istorum apud priores ecclesias sepulti sunt; & hi apud easdem debent tumulari.* ¶ *Econtra,*[e] *Adam, ut asseritis, in ciuitate Arbee*[f] *tumulatus est. Sed nunquid omnes filij eius sepulti sunt ibi? tanta multitudo humani generis tam breui tumulo non tam facile posset includi.* ¶ *Item Abrahā ibi sepultus est. Sed nūquid Ismael, & Madai, & alij quos de Cethura*[g] *genuit, ibi sepulti sunt? Item Isaac ibi sepultus est. Sed nunquid Esau cum eo tumulatus est?* ¶ *Item Iacob ibi collocatus est. Sed nūquid aliquis filiorum eius præter Ioseph ibi sepultus est? Rachel*[h] *quoq; non in Ebron, sed iuxta Betheleem† tumulata legitur. Exemplo igitur istorum liquet, quòd liberum est filijs sepeliri in sepulchris patrum suorum, & liberum est eis alibi pro locorum, & temporum opportunitate corpori suo hospitium inuenire. Non ergo hoc exemplo isti coguntur sepeliri in sepulchris patrum suorum.* ¶ *Item, quæ legibus definita sunt, mutari non licet. Quæ autem legibus expressa non sunt, arbitrium*[i] *sequuntur humanæ voluntatis. At legibus definitū est, quibus decimæ sint persoluendæ; & ideo danti mutari nō licet. Vbi autem quisque tumulandus sit, legibus expressum non est; & ideo in uoluntate tumulandi consistit.*

Gen. 25.

Gen. 35. 49. & 50.

Gen. 35.
† in vulgatis legebatur, Bethel.

16. q. 1. admonēre.

Vnde beatus Gregorius ait.

¶ Vltima voluntas defuncti seruari debet. C. IIII.

VLtima[k] voluntas defuncti modis omnibus conseruari debet.

k ¶ Vltima.) Vltima voluntas defuncti pro lege seruanda est, ut in Authen. de nupt. §. disponat coll. 4. & si quis eam non seruat, hoc ipsum quod ei est relictū, ab eo auferetur, ut 11. q. 1. Siluester. & hoc intelligas

Defuncti uoluntas an sit semper seruanda.

tamen

cum voluntas est rationabilis. nam si moriēs exhæredare vult filium sine causa, hæc voluntas non est seruāda, vt inf. ead. si quis. similiter si quis pręcipiat corpus suū iactari in mare, vt ff. de cond. instit. quidā. sed ipse moriēs bene potest mutare voluntatē suam, nam ambu la-

non serui, seruus enim testamentum condere non potest, & ad hoc inducit seq. cap. & non facit iste §. ad principale propositum Gratiani.

Illud etiam.] CASVS. Ampliatus seruus Romanæ ecclesiæ conduxerat quędam prędia, de quibus tertiā partē, vel quartam iuxta Siciliæ prouinciæ morē Papæ reddebat: qui cum ęgrotaret, condidit testamētum. Præcepit ergo Gelasi⁹ Honorio epo. vt omne peculiū & oēm substantiā eius, filijs eius fideli descriptione faciat tradi, vt per eos ecclesia reddat indēnis. sic posuit Ben. hunc casum. H. vero ponit sic Ampliatus iste seru⁹ erat ecclesiæ Romanæ, & cuiusdā patrimonij ecclesiastici procurationem gesserat cū quibusdā filijs suis: ex qua administratione adhuc nō reddiderat ratiocinia. Testām. ēn licet esset seruus, facere volebat. Scribit ergo Gelasius Honorio epo mandans ei, vt non permittat illū facere testamētum, & si contigerit eū mori, totū patrimonium ecclesiæ sibi cōmissum faciat describi, & intactum apud filios seruari donec ipsi pro tpe ratiocinia reddant, & ecclesiam seruēt indemnem. Sed certè ego Barthol. Brix. magis approbo casum H.

rius. ff. de seruit. quoties, fm Goff. qui ita not. extra de const. extiteris. Arch.

¶ *Sententia huius cap. habetur lib. 3. epist. 9. in verbis, quæ referuntur inf. 16. q. 1.* admonere. *itemq; lib. 9. epist.* 20. Necesse est, inquit, ut si impletum hoc fuerit, defuncti dispositio conseruetur. *Sic enim in manuscriptis: licet in vulgatis sit,* depositio conseruetur.

4 *Quod de libero, & non de seruo intelligendum est. Seruus enim testamenti paginam condere non potest.*

Vnde Gelasius Papa scribit Honorio episcopo.

Iuo p. 16. c. 111.

¶ Seruus testamentum facere non potest. C. V.

Illud etiam sinceritatem tuam volumus nō latere; ad nos fuisse perlatum, q̄ Ampliatus conductor [a] (quē non solum seruum constat esse ecclesiæ, sed ita eius rationibus à multis temporibus implicatū, vt etiam si esset ingenuus, donec ratiocinia cuncta deduceret, modis omnibus obnoxius haberetur) ausu temerario molitus fuerit condere paginā testamenti, cuius omne peculiū ecclesiastico iuri legib. nō dubitetur obstrictum. [b] Quapropter his præsumptionibus vice nostra, tua fraternitas cōtradicat; [c] nec fieri prorsus aliqua surreptione permittat. Ac si eidem quidquam humanitus forte contigerit, quia grandæuus esse memoratur; mox eius sine dilatione substantiam pręcipiat humanitas † tua filijs eius dūtaxat, quibus patrimonium probatur esse commissum, sub fideli descriptione contrahi; donec vniuersis tēporibus, quibus hoc patrimonium gubernasse cognoscitur, partes Dominicas reddere cogantur indemnes.

† al. vnanimitas.

5 *Quia ergo secūdum Gregorium vltima voluntas defuncti conseruanda est; pro istorum voluntate corpora eorum sunt tumulanda, non pro arbitrio vestræ dispositionis.*

Item in Triburiensi concilio legitur.

¶ *In Triburiensi impresso cap. 15. habetur eadem sententia, sed non ijsdem omnino verbis expressa.*

¶ Vbi quisque decimas persoluerit, ibi sepulturam eligere debet. C. VI.

16. q. 1. vbicunque. Burc. l. 3. c. 237. Iuo p. 3. c. 278.

Vbicunque

a ¶ Conductor.] im pprie dī seruus cōductor. Nam nec seruus aliquid dēt, nec aliquid ei debetur: sed potius per talia verba respicitur factū, quam ius, ut ff. de pecu. nec seruus.

bulatoria est volūtas defuncti, vt ff. de adimē. leg. l. 2. sed pone, q̄ quis iurauit, q̄ non veniret contra voluntatē suam, nunquid potest venire contra? Videtur q̄ non: 1 quia hoc iuramētum non vergit in interitū salutis æternæ, ergo est seruandum, vt extra de iureiur. si vero. Sed contra nemo pōt sibi indicere legē: 2 vt nō liceat sibi recedere a priori voluntate, ut ff. de lega. 3. si quis. in princ. & libertatem supremi iudicij nemo pōt constringere, ut ff. pro soc. cum duobus, §. Papinianus. in fi. argum. contra extra de iureiur. cum contingat. Io. hoc plerē notaui in quæstionibus. B.

1 Q3 & verū est hic arg. ¶ si aduersus vēd. auth. sacramēta, ext. de iureiur. cū contingat, fm Io. de Fan.

2 Dicas, q̄ nemo pōt sibi impōere legem, nisi intersit alte-

QVOD DE LIBERO. Hæc est quarta pars q. in qua probat contra. s. quod seruus non potest facere testamentum, & hoc probat per c. seq. Ioan. de Fan.

CASVS. Dictum est s. q̄ ultima voluntas defuncti modis omnibus est seruanda. Nunc vero dicit Grat. quod hoc intelligendum est de voluntate liberi hominis, &

b ¶ Obstrictum.] Non intellige obstrictum, i. obligatum: quia cum peculium quod seruus habet, sit domini, domino non potest res suas obligare, ut ff. de regul. iur. neque.

c ¶ Contradicat.] Non tanquam hæredibus, quia seruus non potest habere hæredē, vt C. commu. de succ. seruus. sed consuetudo est plurium locorum, quod filijs relinquatur peculium, quod pater habuit.

Seruus hæredem habere non potest.

QVIA ERGO. Hæc est quinta pars, in qua dicitur, quod nullus sine causa dēt dimittere sepulturam patrum, & hoc probat per tres auctoritates. Io. de Fan.

CASVS. Hic reuertitur G. ad principale propositum, & concludit ex illo cap. Greg. s. vltima voluntas, q̄ quilibet potest sibi eligere sepulturam pro arbitrio suo, & non pro arbitrio prioris ecclesiæ, & ad hoc probādum inducit seq. cap.

Vbicunque.] CASVS. Triburien. concilium statuit, quod

quod si quis potest, debet sepeliri apud episcopalem ecclesiam: sin autem, apud aliquod monasterium, uel ecclesiam regularem. Sed si hoc aptè fieri non potest, sepeliatur apud illam ecclesiam ubi uiuus decimas magis persoluebat. Et dicit H. quòd illud quod dicitur de episcopali ecclesia, intelligitur de illis, qui habent antiquā sepulturā in episcopali ecclesia: qa de ciib. ciuilibus non posset intelligi, qa nō impediutur ratione loci, uel temporis: nec de illis, qui sunt in episcopatu, cum ratio & cōsuetudo nō obtineat, nec de peregrinis potest intelligi, cū eis c. cōtradicat: quia tales, ibi decimas nō persoluunt.
a ¶ Vbicūque.] sed nōne quilibet sepeliēdus est, ubi recepit sacramēta ecclesiastica? ut j. c. px. & extra eo. tit. I nostra. Ad qd ergo diuisa essent cœmiteria, sup. ea. ca. 1? Rñ. uerum est. Sed istud ca. instruit, q si qs uult eligere aliā sepulturā, q hūc seruabit ordinē in eligendo. potius enim eliget episcopalē ecclesiam, quam alteram. si tñ alio modo eligit, standū est uoluntati suæ: dum tamē habeat iustam causam eligēdi, episcopo autē non pfigitur talis doctrina: nam potest eligere sepulturam in minori ecclesia, vt 12. q. 2. bonæ. & intelligo quod semper ex temeritate, vel cōtemptu, vel ex electione mutatur sepultura, nisi appareat certa causa mutationis, vel nisi seruet hunc ordinem, qui hic statuitur in eligendo sepulturam.

Sepulturam an possit aliquis sibi eligere.

ibi respondebit, 2 ut ff. de iudic. hæres.

SED OBIICITVR. CASVS. Adhuc obijciunt actores contra reos, & inducunt seq. cap. sed per illud non respondent vltimæ allegationi reorum, sed solum illis quas collegerunt ex illo cap. vltima voluntas. & etiam ex illo cap. vbicunque.

ed eo animo larē mutat, ut ibi pmaneat. C. de incol. ciues. fm Lau.
2 Scilicet ratione cōtractus. & in alijs casib. notatis 5. q. 6. in summa. Io. de Fan.

que [a] temporum, vel locorum facultas tulerit; apud maiorem ecclesiam, vbi sedes est episcopi, sepulturæ celebrentur. Si autem propter temporis, vel loci asperitatem hoc difficile fuerit visum; apud ecclesiā, in qua religiosorum canonicorum, vel monachorum, vel sanctimonialium religiosa congregatio communiter degerit, sepeliatur. Si autem & hoc ineptum visum fuerit; vbi quis decimas persoluebat viuus, ibi sepeliatur & mortuus.

Quia ergo decimam [b] nobis persoluebat viuus; & apud nos sepeliendus est mortuus. Item, si quis de prouincia ad prouinciam transiret, & ibi domicilium sibi collocaret, liber factus [c] à ditione prioris iudicis, iurisdictioni illius iudicis subijceretur, in cuius prouincia sedem sibi eligeret. Quia ergo isti à vestra diœcesi in nostram transierunt; liberi à vestra ditione, nostro iuri subijciuntur. Nostrum est ergo ius funerandi eos.

Sed obijcitur illud Melchiadis Papæ.

¶ Propria temeritate sepulturam parentum relinquere non licet. C. VII.

PLacuit per omnia magno cōcilio, vt nullus proprij arbitrij temeritate [d] aliam ecclesiā, nisi cui vius antiquorum parētum canonica institutione subiacere perhibetur, sepulturę causa adire pcuret nisi infirmitatis [e] causa præpeditus in aliam fuerit regionem quolibet negotio progressus. Ad hæc, si quis prælatus contra hoc agere sategerit; ecclesiastico vinculo se subdi cognoscat.

Sed

QVIA ERGO. CASVS. Concludunt rei, quod apud suam ecclesiam isti parochiani sunt tumulandi, duabus rationibus. Prima ex fine præcedentis cap. scilicet, quia viui episcopo ecclesiæ decimas persoluerūt: ergo ibi sepeliendi sunt. secunda ratio, quia postquam quis trāsit de prouincia in prouinciam, liber factus est à iurisdictione prioris iudicis, & subijcitur illi in cuius prouincia sedem collocauit: vnde isti subijciuntur iurisdictioni secundæ ecclesiæ, & apud eam debent sepeliri.
b ¶ Decimam.] Personalem.
c ¶ Liber factus.] Hoc est verum, quādo plenè se trāstulit, vt 21. quæst. 2. si quis iam translatus secus si trāsferret se ad secundum locum, non tamen animo relinquendi primum locum: tunc enim retinet primum locum & secundū, vt ff. ad municip. si quis instructus. Et quod hic dicitur, intellige quod quis potest se trāsferre de vno foro ad aliud in integra. nam si quis in vno loco est conuentus, licet transeat ad aliud forum, tamè in priori foro respōdebit, vt ff. de iurisd. om. iud. l. pen. Item & hic Casus, quod sola habitatio nō facit aliquem esse de iurisdictione alicuius, nisi per decem annos steterit ibi, 1 vt C. de incol. l. 2. lib. 10. nisi quo ad hoc qd

Forum mutare, an alicui liceat.
1 Idem tūc dicas cū de iurisdictione secundi.

PLacuit.] CASVS. Quæsitum fuit à Melchiade Papa, utrum aliquis potest sepulturā nouam propria temeritate eligere: & antiquam parentum suorum deserere? Et respondet quod non si quis prælatus contrafecerit, debet excommunicari.
d ¶ Temeritate.] Istud uerbum soluit contraria: nam alias potest quis sibi eligere sepulturam, ut extra eo. c. 1. & cap. cum sit liberum, & cap. in nostra.
e ¶ Nisi infirmitatis.] Hoc est contra H. qui dicit, quod I tribus casibus potest mutari sepultura, vt dixi in summa. hic habet locum distinctio decret. extra eodem titu. de his.

SED ALIVD. CASVS. Iste §. diuiditur in tres partes. In prima parte ponit G. quandam solutionem pro reis, dicens quod aliquis ex temeritate, scilicet superbia, uel odio, uel uanis persuasionibus, uel muneribus illectus non debet eligere sepulturam nouam, & contemnere sepulturam parentum suorum, sed rationabili causa, & iusta nouam eligere potest. Nec obstat quod dicit Gregor. quod ultima uoluntas libera debet esse: quia libera est cum quis certa ratione ductus, nouam sibi quærit sepulturam. In secunda parte ponit quandam solutionem aliorum, quæ uidetur facere contra reos, dicentium, quod libera est uoluntas ultima cuiuscunque, nō in sepultura sibi eligenda, sed in testamento conficiendo. Vnde testamentum dicitur; quia eo quisque libere testa-

testatur. In tertia parte obijcit Gratianus, ꝙ etiam in testamento non uidetur libera uoluntas. Et hoc probat duabus auctoritatibus: una Augustini dicentis, ꝙ pro numero filiorum debet fieri distributio facultatum. Et alia Leonis dicentis, ꝙ quilibet debet medietatem eorum

e ¶ Sed non uidetur.] Nunc obijcit solutioni suæ.
d ¶ Medietatem.] Quandoq; tertiam, secundum consuetudines diuersas, ut ext. eo. tit. certificati.

SI quis.] CASVS. Quidam clerici parati erant totam hæreditatem recipere cum pater filium suum exhæredabat, quos reprehendit Augustinus, cum potius debeant patri filium reconciliare, quàm hæreditatẽ appetere. Vnde docet, quod si pater vult tantũ relinquere Christo quãtum uni filiorũ paratus est suscipere. [Non eum.] idest, non ne, & ponitur interrogatiue, & litera sequens similiter ponit interrogatiue.

e ¶ Irascitur.] Hodie .n. non potest quis exhæredare filium suum nisi habeat iustam causam exhæredationis, & illa debet scribi in testõ, vt C. de li. præt. authen. nõ licet tñ ex iracundia omnia sua dare potest ecclesiæ, dum tamen relinquat legitimã filijs, ut 17. q. 4. sunt qui opes. Item si quis relinquit bona sua ecclesiæ propter defectum filiorum honestum est, quod ecclesia restituat ei bona si cœperit habere filios, ut 17. q. 4. c. vl.

f ¶ Appeto. Sic 22. q. 1. non enim.

aliud [a] *est ex temeritatis superbia vsum antiquorum parentum non sequi: atq; aliud, rationabili occasione nouã sibi sepulturam eligere. Contra Melchiadis Papæ auctoritatem nititur, qui superbia, vel odio ductus, siue uanis persuasionibus, aut uarijs munusculis illectus, sepulturã parentum suorum sequi contemnit* α. *Secundum Gregorium autem liberam habet uoluntatem, qui certa rationis causa nouum suo corpori quærit hospitium.* ¶ *Vel vt quidam* [b] *distinguunt, libera est ultima uoluntas cuiusq; non in sepultura sibi eligenda, sed in testamento conficiẽdo. Vnde & testamentum appellatur: quia eo quisque libere testatur, quod post suum decessum de proprijs rebus fieri uelit.* ¶ *Sed non uidetur* [c] *libera testatoris uoluntas; cum secundum Augustinum pro numero filiorum debeat fieri testamentaria distributio facultatum: ueluti, si quis habet unum filium; Christum putet alterum: si uero duos; Christum faciat tertium: & sic per ordinem. Et secundum Leonem quisque medietatem* [d] *eorum, quæ Christo testatur, ecclesiæ iubetur relinquere, apud quam fidei sacramenta suscepit. Sed illud Augustini non est iubentis: sed dehortantis: ne quis iratus filium suum exhæredaret: atque totum Christo relinqueret. Ait enim in sermone 2. de vita clericorum.*

inf. c. proximo.

ext. tit. de sepul. ex. relatum.

Siue serm. 52. ad fratres in heremo: omittuntur autem uerba aliquot.

α Sequi contemnit.] *In duobus exemplaribus Gratiani Vaticanis sequitur,* Ait Leo episcopus, &c. *& ponitur integrum caput,* relatum *extra tit. de sepult. quod etiam refertur ab Iuone p. 7. c. 150. & ab Anselmo l. 5. c. 55. & in Polycarpo li. 4. tit. 34. ex Leone nono. Verum in alijs duobus uetustis, & ualde emendatis hoc idem caput ponitur post vers.* Sacramenta suscepit. *Et certe verba ista,* & secundum Leonem, &c. *indicant alicubi hanc Leonis auctoritatem a Gratiano esse relatam.*

¶ Pro numero filiorum pars hæreditatis Deo offeratur. C. VIII.

In conc. Aquisgran. c. 112.
Iuo p. 3. c. 178.

SI quis irascitur [e] filio suo, & moriens exhæredat eum si uiueret, non eum placarem? nõ ei filium recõciliare deberem? Quomodo ergo cum filio suo volo vt habeat pacem, cuius appeto [f] hæreditatem? Sed plane sic faciat; quod sæpe hortatus sum: Vnum filium habet, putet Christum alterum: duos habet, putet Christum tertium: decẽ habet, Christum vndecimum faciat, & suscipio.

Pater sine causa filium exhæredare non potest.

Hac nimirum auctoritate mensura testatori præfigitur, non quam cogatur exoluere, sed quam prohibetur [g] *transcendere.*

6 Oblationes ergo defunctorum qui reddere noluerit, excommunicetur. Vnde in Carthaginensi concilio 4. c. 95.

HAC NIMIRVM. CASVS. Ponit hic Gra. quandã solutionẽ falsam dicens, ꝙ Aug. nõ præcipit testatori, ut tñ Christo relinqueret quã tum uni filiorũ, sed ꝓhibet ne plus Christo relinquat quàm uni filiorum, quod falsum est, cũ pater filijs suis vltra tertiã, si sunt quatuor uel pauciores; vel medietatem, si sunt sex, & ultra relinquere nõ teneãtur, ut in auth. de trien. & se. circa prin. In fine ostendit, ꝙ qui oblationes defunctorum reddere nolunt, sunt excõicandi. Primum c. quod sequitur, planum est.

1 Et c. si qua quæ signant pro contrarijs. sed intellige prohibetur transcendere ex calore iracũdiæ, & ex odio, uel prohibet .i. dissuadet, & consulit ei .i. consilio Aug. suadet, & consuluit ei, ut nõ transcendat eam sm Hu. hæc ultima expositio vĩ melior quã prima, ut nõ cõtradicat, qđ dic ut sup. c. prox. in gl. j. Arch.

eum, quæ testatur ecclesiæ suę relinquere. Tandem dicit ꝙ Aug. loquitur exhortatiue, uel de consilio, ne pater iratus filium exhæredet. Secunda pars incipit ibi, [Vel ut quidam.] Tertia ibi, [Sed non uidetur libera.]
a ¶ Sed aliud.] Gr. hic ponit duas solutiones.
b ¶ Vel ut quidam.] Secunda solutio.

g [Prohibetur.] Falsum dicit, quia etiam totum dare potest ecclesiæ, ut 19. q. 3. superlatum 1 dum tamẽ legitimã relinquat filijs, ut C. de inoff. test. auth. nouissima.
OBLATIONES. Hæc est 6. pars quę, in qua probat magister, quod ille qui detinet oblationes defunctorum,

quas

quas defunctus mandauit, peccat mortaliter, & hoc probat per tria c. Io. de Fant.

a QVi oblationes.] Non intelligas hoc de oblationibus voluntarijs: sed de illis, quæ relicta sunt ecclesijs qui enim debitas oblationes tenet, uel decimas, uel primitias, excommunicatur, ut 32. dist. præter hoc, & 16. q. 1. statuimus.

b ¶ Negāt ecclesijs.] Si autem cōfitētur, ꝙ debeant, sed exceptionem aliquā proponunt quare dare non dēnt, audiēdi sunt, ut ff. de leg. j. si domus. §. qui confitentur. extra. de off. de leg. ex parte 2.

c ¶ Egentiū.] Vt 66. d. pasce, & 16. q. j. decimæ. & extra de rescrip. si quando.

QVi oblationes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, ꝙ excommunicandi sunt qui tradere nolunt ecclesijs oblationes defunctorū. Et hoc ꝓbat tribus rōnibus. Prima est, quia infideles reputantur. Secunda, quia voluntatem defunctorū nō seruant. Tertia, quia pauperibus necessaria subtrahunt. In secunda parte dicitur, ꝙ tales sacrilegium committunt. Secunda pars incipit ibi, [Vnde & quidam patrum.

d ¶ Et quidam.] .s. Hieronymus, ut 12. q. 2. gloria episcopi.

e ¶ Sacrilegium. Alibi dicitur talis homicida, ut 12. q. 2. qui abstulerit.

quadruplicites dr .s. terra nondum dedicata, hæc uendi pōt, ut arg. 12. q. 2. aurū: Itē dī sepultura officium sepeliendi, istud sine simonia uendi nō pōt, ut 1. q. 1. dictū. Tertio dicitur terra dedicata. Quarto ius sepeliendi: hæc uendi non debent, ut inf. ea. in ecclesiastico.

i ¶ Item

¶ Excommunicentur qui defunctorum oblationes ecclesijs negant. C. IX.

QVi oblationes [a] defunctorum aut negant ecclesijs [b] aut difficulter reddunt; tanquam egentium [c] necatores excommunicentur.

Bur. l. 5. c. 142. Iuo p. 3. c. 208.

Item ex concilio Vasensi, 1. c. 4.

¶ Vt infideles eijciantur ab ecclesijs, qui defunctorum oblationes retinent. C. X.

QVi oblationes defunctorum retinent, & ecclesijs tradere demorantur, ut infideles sunt ab ecclesia abijciendi: quia vsque ad inanitionem fidei peruenire certum est hanc pietatis diuinæ exacerbationē; quia & fideles de corpore recedētes, votorum suorum plenitudine, & pauperes consolatu alimoniæ, & necessaria sustētatione fraudantur. Hi enim tales quasi egentium necatores, nec credentes iudicium Dei, habendi sunt. Vnde & quidam [d] Patrum hoc scriptis suis inseruit, congruente sententia, qua ait: [Amico quidpiam rapere, furtum est; ecclesiam vero fraudare, sacrilegium [e].]

Deusdedit p. 4. Iuo p. 3. c. 155.

sup. 12. q. 2. gloria.

Item ex concilio Agathensi, c. 4.

¶ Qui oblata ecclesijs, aut testamento relicta retinere præsumpserint, excommunicentur. C. XI.

CLerici, vel sæculares [f], qui oblationes parentum aut donatas, aut testamēto relictas retinere psūserint, aut id, quod ipsi donauerint ecclesijs, vel monasterijs, crediderint auferendum; sicut sancta synodus constituit, velut necatores pauperum, quousque reddant excludantur [g] ecclesijs. ¶ Si quis autem clericus furtum ecclesiæ fecerit; peregrina [h] ei communio tribuatur.

Burch. l. 3. c. 140. ex concilio apud Valētias. Iuo p. 3. c. 206. Pann. l. 2. c. 5.

7 *Item quæritur [i], an pro sepultura mortuorum aliquid sit exigendum. De his ita scribit Greg. lib. 7. regesti, indict. 2. epist. 55. Ianuario episcopo Sardiniæ.*

& in conc. Meldensi, c. 72.

¶ Pro sepultura nihil muneris exigendum est. C. XII.

QVesta est nobis Nereida fœmina clarissima, quod ab ea centū [a] solidos pro filiæ suæ sepultura fraterni-

Poly. l. 8. tit. 5. Iuo p. 3. c. 101.

CLerici.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd clerici vel laici sunt excommunicandi, qui nolunt restituere oblationes, quas parentes dederunt in uita, uel reliquerunt in testamento: uel qui volunt auferre ecclesiæ id quod ipsi donauerunt. In secunda parte dicitur, ꝙ clerico furtum facienti peregrina communio tribuatur. [Peregrina cōmunio.] idest uiaticum in morte, cum incipiunt peregrinari, idest, recedere de hac uita. Secunda pars incipit ibi [Si quis autem.]

f ¶ Vel sæculares.] idest, laici.

g Excludant.] Ar. ꝙ sacrilegi nō sūt ipso iure excōicati.

h ¶ Peregrina.] i. commorabit inter laicos, uel peregrina. i. cum recedit, uel peregrinatur de hoc mundo.

ITEM QVÆRITVR. Hæc est 7. pars q. in qua prohibet ne pro sepultura aliquid exigatur, nisi detur spontanea uoluntate. & hoc probat per 4. c. Io. de Fant.

CASVS. Quærit hic Grat. incidenter, an pro sepultura mortuorum sit aliquid exigendum. Et certe sepultura

i ¶ Item quæritur.] Hic ponit incidentem qōnem 1 an sepultura possit vendi H. ponit quatuor significationes huius nominis sepultura. Quandoq; dr̄ sepultura locus vbi quis sepelitur talis locus licite venditur, si non est sacer, vel religiosus. i. qui non sit in cœmiterio aliquo, quia licite venditur ad ecclesiam ædificandam, vel ad cœmiterium ampliandum, vt 12. q. 2. aurum. Secundo modo dicitur sepultura, ipsa sepultura iam facta, & hæc vendi non potest, specialiter si locus est sacer. Tertio modo dicitur ius inferendi in sepulchrum, nec pro hoc aliquid recipi potest. Quarto dicitur ipse actus, vel officium sepeliendi, & illud non possunt uendere clerici, qui ex officio suo ad hoc tenentur, vt infra eadem præcipiendum, & 1. quæst. 1. dictum. & extra de simon. non satis.

Sepultura an possit vēdi. 1 Hoc iō ga supra fecerat mentionem de iure funerandi s̄m L.

QVesta est.] CASVS. Nereida conquesta est Grego. de episcopo Ianuario, qui pro sepultura filiæ suæ solidos

de centum ab eis exigebat. Greg. vero rescribens ei dicit, quod hoc vitium de ecclesia sua remoueret: vnde præcipit sibi ne de cætero hanc cupiditatem exerceat, & hoc probat exemplo Ephron, qui ab Abraham pro sepultura Saræ pretium accipere noluit. vnde si paganus ille pro in seq. cap. & iste Ephron fuit filius Seor. [Renuit.] s. Ephron. & licet s. diceret de filijs Seor in plurali, dicit tamen postea in singulari de Ephron, quod ipse renuit. a ¶Seor.] Seor fuit pater Ephron, & ab eo nominati sunt descendentes ab eo propter famam ipsius.

† al. non erubescat.

tas vestra velit † exigere. *& infra.* ¶Hoc autem vitium & nos, postquam, Deo auctore, ad episcopatus honorem accessimus, de ecclesia nostra omnino vetuimus; & prauam denuo consuetudinem nequaquam vsurpari permisimus: memores, quia dum Abraham a filijs Ephron β, hoc est a filijs Seor a, sepulchri terram pretio ad humandum corpus coniugis postularet, premium accipere renuit b; ne commodum videretur de cadauere consecutus. Si ergo tantę considerationis paganus vir fuit; quanto magis nos, qui sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Vnde ne hoc auaritię vitium, uel in alienis denuo tentari pręsumat, admoneo: Sed si quando aliqué in ecclesia vestra sepeliri conceditis; si quidem parentes ipsius proximi, vel hęredes pro luminaribus spontè quid offerre voluerint, accipi non vetamus. Peti verò aliquid, aut exigi omnino prohibemus: ne (quod valde irreligiosum est) aut venalis fortasse (quod absit) dicatur ecclesia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, si ex eorum cadaueribus studeatis quęrere quolibet modo compendium γ.

Gen. 23. Act. 7.

α ¶Certum.] *Dictio ista abest a nonnullis exemplarib. Gratiani, & epistolarum B. Greg. Sed quia in alijs earundē codicibus et manuscriptis legitur, non est inducta.*

β ¶Ephron.] *Locus hic variè legitur. In epistolis B. Gregorij magis recepta lectio hac est*, à filijs Emor: hoc est Ephron filio Seor. *& Gene. 23 habetur,* intercedite pro me apud Ephron filium Seor.

γ ¶Compendium.] *Post hoc caput in duobus antiquis exemplaribus recitantur duo Vrbani secūdi, quæ placuit hic afferri, ne plane interirent, quod alibi non facilè inueniuntur, & vnū eorū citatur extra de sepul. c. certificari.*

Vrbanus II. Gothifredo Magalonensi episcopo.

¶Mortuorum, qui in monasterijs sepeliri desiderant, aut omnino iuxta prędecessoris nostri Leonis decretum, partem eleemosynarum mediam, aut iuxta dispensationem nostram in Lateranensi concilio promulgatam, partem tertiā parochialibus ecclesijs statuimus derelinquendā.

Idem eidem.

¶Capellanos quoq; monachorū, sicut reliquos parochię tuę clericos, debitā tibi obedientiā persoluere volumus.

Item Hieronymus in quæst. Hebr. ad c. 23. Gen.

¶Etiam coacti de sepultura pretium non debemus accipere. C. XIII.

Pann. l. 2. c. 26.

POstquam pretio victus est Ephron, vt sepulchrum venderet argento, licet cogente c Abraham, vau litera, quæ apud illos pro o d legitur, ablata de eius nomine

b ¶Renuit.] Primo enim commēdatur in hoc cap. postea tamen cōuictus precibus sumpsit quadringentos siclos argenti. & inde vituperatur in seq. cap.

POstquam.] CASVS. Hieronym. docet in hoc c. quod nullus debet vēdere sepulturam. Et hoc probatur exēplo Ephrō, quod licet cogente Abraham acceperit aliquid pro sepultura, postea vocatus est Ephran, idest, imperfectus, cū primo vocaretur Ephrō, id est, perfectus; & hoc in prima parte. In secunda parte dicitur, quod de iustis fiunt iniusti, qui pro sepultura ab inuitis aliquid extorquent, cū etiam Ephron de iusto sit factus iniustus, & tn̄ inuitus accepit. Secunda pars incipit ibi, Plane igitur. [Memoriā] Idest, sepulturam.

c ¶Cogēte.] Per preces populi, & licet cōtractus factus ad clamorem populi teneat, nō tamen electio, ut extr. de elec. Osius. & 61. distin. miramur, in principio. & 8. quæst. 1. si ergo.

d Pro o.] O, est vltima litera Græcorum: & a, prima. & designat o, consummationem, & perfectionem a, initium & imperfectionē. & Hebrei ponunt vau, pro o, in ista dictione Ephron, quæ ablata est, &c. & videt Hic Hierony. velle, quod Ephron peccauit: sed nunquid Abraham peccauit? quod cogit ipsum vendere locū talem, maximè quia locus ille iam deputatus erat sepulturę, erāt enim ibi sepulti Adām & Eua. dicit tamen P. manducator, quod neuter peccauit: Sed quare reprehenditur hic a Hieron.? Respon. non propter suum factum, sed propter futuros, volens ostendere, quod illi peccarent, qui tali modo venderent.

ille pro sepultura nil accipere voluit, multo fortius sacerdotes nil accipere debent. Spontè tamen oblata respui non debent. Iste Ephron primo accipere noluit. Vnde de hoc commendatur: sed postea uictus precibus pretium pro sepultura accepit, & de hoc reprehenditur.

a ¶Ephron.]

a ¶Ephron.] Idest, perfectus.
b Ephran.] Idest, imperfectus.
IN ecclesiastico.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Triburien. vtrum terra cœmeteriata vendi possit pro sepultura? & respondetur, quod non: & hoc probatur duabus auctoritatibus, vna Salomonis, & alia Dauid: & vna rône: sponte tamē oblata recipi possunt. Ratio incipit ibi. [Si terrā uendis.] [Quare interdictū sit, id est, interdicatur, vel quare, id est, ergo.
c ¶In Ecclesiastico.] Idest in ecclesiaste. † & ille liber est Salomonis, & incipit: Vanitas: Est aliter qui dicitur ecclesiastic' qui incipit. Omnis sapiētia a Domino. & ille liber est Iesu filij Syrach.
d ¶Si terram.] Sacram vel religiosā, & dico, quod terra fit sacra, vel religiosa auctoritate pontificis, nō ex eo, quod mortuꝰ infertur ad locū, ut ext. de reli. domi. ad hoc. Sed secundum lege secus est: nam si trāsfert corpus ad aliū locum, desinit locus esse religiosus, vel & si capit ab hostibus, ut ff. de reli. cū in diuersis. & l. cum loca. Et no. quod quidquid est sacrum, est religiosum, sed non cōuertitur. ubi. n. mortuus infertur, fit religiosus, ‡ sed non sacer. ut ff. de re. di. in tantum §. sacræ. Itē dicitur locus religiosus. ubi corpus eo proposito ponit, ut ibi perpetuo remaneat: alias remaneret profanus, ut ff. de relig. l. si qs eo animo. & remoueri potest quandocūque placuerit, ut C. e. tit. si nec dñ. Et licet partes hominis in diuersis sepulchris sepeliant, non ideo oīa loca fiūt religiosa: sed tm̄ ubi caput est sepultum, vt ff. eodem. cum in diuersis. Itē nec totus locus deputatus sepulturę fit religiosus, sed ille in quo corpus est humatum, vt ff. eo. l. 2. §. sepulchrum.

† Immo in ecclesiastico.

‡ Hoc non est verum, si mortuus esset excōicatus. & ita sētit Goff. ext. de sepul. sacris. & ibi de hoc per Ber.

PRæcipiendum.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod pro sepultura, idest pro hominibus sepeliendis clerici nihil exigēt nisi in duobus casibus: scilicet si defunctus iussit aliquid ecclesiæ dari, & nisi uiuente sponte aliquid obtulerit. In secunda parte dr̄, quòd intra ecclesiā nullus est sepeliendus, sed in cœmiterio, uel etiam in arcubus muri ecclesiæ. Secunda pars incipit ibi. [Prohibendum est.]
e ¶In exhedris.] Exhedræ dicūtur quædam voltæ, quæ extérius adhærent parietibus ecclesiæ. §
f ¶Sepeliantur.] Si sint modicæ personæ, ut infra eod. nullus. & ideo prohibetur fieri sepultura in ecclesia, quia locus ille specialiter Deo dedicatus est: cui mors ultra non dominabitur.

§ Exhedræ hodie dici pñt loca, † peristylijs canonicorū aut monachorum, in claustris vulgo capitula dñr. vide Bedæum in adno. priorib. ad l. si uero. ff. de ijs qui deiecerunt,

est, pro Ephron [a] appellatus est Ephran [b]: significante scriptura non eum fuisse consumatæ, perfectæque virtutis, qui potuerit memorias vendere mortuorum. ¶Sciant igitur, qui sepulchra venditant, nec coguntur, vt accipiant, pretium, sed a nolentibus quoque extorquent, immutari nomen suum, & perire quid de merito eorum: cum etiam ille reprehendatur occultè, qui inuitus acceperit.

Item ex concilio Triburiensi, c. 16.

¶De eodem. C. XIIII.

Iuo p. 3. c. 215. — Eccl. 7. — Eccl. 40. — Gen. 3.

IN ecclesiastico [c] namque libro scriptum est: [Mortuo non prohibeas gratiam, sciens, quoniam omnes moriemur.] & item; [omnia, quæ de terra sunt, in terram cõuertuntur.] Quid terra terram vendis? memento, quoniam terra es, & in terram ibis [a], & quoniam mors tibi futura est: appropiat, & non tardat. Recordare, quoniam non hominis est terra, sed, vt psalmista cõmemorat: [Domini est terra, & qui habitant in ea.] (Psal. 23.) si terram [d] vendis, inuasione alienæ † rei, reus teneberis. Gratis accepisti a Deo: gratis da pro eo. Quare interdictum sit omnibus omnino Christianis, terram mortuis vẽdere, & debitam sepulturam denegare: nisi fortè proximi, & amici defuncti propter nomen †, & redemptionem animæ viri gratis aliquid dare velint.

† al. Domini rei. — † al. nomen Domini.

a ¶Ibis.] *In codicibus vulgatis, erat,* reuerteris: *& sequebantur hæc,* & alibi de homine dictum est, terram teris, terram geris, & in terram conuerteris, qui de terra sumeris: *quæ sunt ex punctata: quia absunt a plerisque vetustis, & ab originali.*

Item ex concilio Varensi.

Burc. l. 3. c. 159. — Iuo p. 3. c. 222.

¶De eodem. C. XV.

PRæcipiendum est secundum canonum auctoritatẽ, vt de sepulchris, & hominibus sepeliendis nihil muneris exigant: nisi forte qui sepelitur, viuens iusserit ecclesiæ, in cuius atrio sepelitur, aliquid de suis rebus tribuere aut etiam post mortem ipsius, illi, quibus commissum est eius eleemosynam facere de rebus illius aliquid sponte dare voluerint: & tamen nullatenus a presbyteris ecclesiæ † illius aliquid exigatur; siue ab illis, qui locis, & villis † præsunt. ¶Prohibendum est etiam secundum maiorum instituta, vt in ecclesia nullatenus sepeliantur; sed in atrio, aut in porticu, aut in † exhedris [e] ecclesiæ. Intra ecclesiam vero, aut prope altare, vbi corpus & sanguis Domini conficitur, nullatenus sepeliantur [f].

† al. illis aliquid. — † al. vicis. — † al. extra ecclesiam.

Qui-

QVibus peccata.] Hæc est 8. pars q. in qua dicitur, ꝙ nullus debeat sepeliri in ecclesia nisi sit sanctus nisi in atrio, vel in exhedris, & ponit etiam, ꝙ prosciant mortuis cęmeteria, & qualiter, & vbi animæ sunt defunctorum, & hoc probat per 8. auct. Io. de Fant.

CASVS. damnantur, quia loca sacra eos non liberant, sed temeritas accusat eos.

a ¶ A sacris locis.] idest, ab orationib. quæ in eis fiũt, vel ad literam intelligas, quia locus non sanctificat hominem, vt 40. d. non loca.

¶ *Extat caput hoc in concilio Nannetensi, c. 6. ex quo citatur a Burchardo, & Iuone: sed quia potuit esse repetitum in aliquo Varensi, seu Vasensi non est mutatum. In epitome quidem conciliorum est in Vasensi, c. 3.*

Item Augustinus.

¶ A sacris locis non iuuantur post mortem, quibus peccata non sunt dimissa. C. XVI.

Poly. l. 3. tit. 5. Burc. l. 3. c. 152. Iuo p. 3. c. 214.

In conc. Triburien. cap. 17.

a QVibus peccata dimissa non sunt, a sacris locis post mortẽ adiuuari non possunt, quia quos peccata grauiora deprimunt, si in sacris locis se sepeliri faciunt; restat, vt de sua presumptione iudicẽtur, quia eos sacra loca non liberant, sed culpa temeritatis accusat.

¶ *Caput hoc a Burchardo etiam, & Iuone citatur ex Aug. & nonnihil ad hanc rem faciens habetur in libro de cura agenda pro mortuis, c. 2. sed videtur confectũ ex duobus locis, lib. 4. dialog. B. Greg. vno quidem in c. 51. altero autẽ in c. 53. quod refertur in concil. Tribur. c. 17. Nam cap. quidẽ 51. cum narrasset quandam sanctimonialẽ, quæ in ecclesia sepulta fuerat, visam fuisse ibi cremari ex eo colligit.* Qua ex re aperte datur intelligi: quia hi, quibus peccata dimissa non fuerint, ad euitandũ iudicium sacris locis post mortem non valeant adiuuari. *In c. autem 53. cum memorasset corpus cuiusdam Valentini e sepulchro per dæmones fuisse extractum, & extra ecclesiam proiectum, hæc subiungit.* Ex quo Petre collige: quia his, quos peccata grauia deprimunt, si in sacro loco sepeliri se faciant: restat, vt etiam de sua præsumptione iudicentur: quatenus eos sacra loca non liberẽt: sed etiam culpa temeritatis accuset.

Item Greg. lib. 4. dial. c. 50.

Nic. ad consulta. Bulgarorum c. 99.

¶ Quibus prosit in ecclesia sepeliri. C. XVII.

Poly. ibidem. Burc. l. 3. c. 153. Iuo p. 3. c. 216.

CVm † grauia peccata non deprimunt, hoc prodest mortuis, si in ecclesia sepeliantur, b quòd eorũ proximi quoties ad eadem sacra loca veniunt, suorum, quorumq; sepulchra aspiciunt, recordantur, & pro eis Dño preces fundunt. Nam quos peccata grauia deprimunt, non ad absolutionem potius, quàm ad maiorem damnationis cumulum, eorum corpora in ecclesijs ponuntur.

† Rursus] ori.

Item ex concilio Moguntiaco 1. c. 52.

Burc. l. 3. c. 233. Iuo p. 3. c. 274.

¶ Qui sepeliantur in ecclesia. C. XVIII.

NVllus mortuus intra ecclesiam sepeliatur, nisi episcopi, aut abbates, aut digni presbyteri, vel fideles c laici.

Quod vero mortuis prosit iuxta ecclesiam sepeliri, quidve ad eos perueniat, Augustinus in libro de agenda cura pro mortuis, c. vlt. ostendit dicens.

CVm grauia peccata.] CASVS. Quæsitũ fuit a Gregor. vtrũ ꝗ sit mortuis i cemeterio sepeliri. Et respondet ꝙ sic, si cum mortali delicto non decesserũt, quia proximi eorũ sepulturas aspiciẽtes pro eis orant ad Dominum. si vero cum mortali decesserint, potius obest, quã prodest. Sequens c. cum §. patet.

b ¶ Sepeliãtur.] Ecce ratio vna, quare hoïes potius sunt sepeliendi apud ecclesias quã alibi. Secũda ratio, quia spãliter commendantur patrocinijs sanctorũ illorũ, in quorũ noïe dedicata est ecclesia illa, ut inf. ea. non æstimemus. In fin. Tertia rõ est, quia minus ibi vexãtur a spiritibus immundis, vnde in cœmiterijs dicitur esse requies defunctorũ, vt 12. q. 2. aurũ lex tñ alia cõsideratione præcepit ne corpora i ciuitate sepelirentur, ne ciuitas corrumperet, fętore, ut C. de relig. & sum. fun. l. mortuorũ. & hic arg. ꝙ ibi potius sepeliẽdi sũt hoïes ubi est maior cõcursus populorũ, ut in cathedralibus ecclesijs, ut sup. ea. vbicunque.

Sepeliantur corpora i ecclesijs aut cœmiterijs.

c NVllus.] ¶ Fideles.] Vocãtur laici hic fideles a fidei virtute, ita ut faciãt miracula. Alij intelligũt a fide baptismi. secũdum hoc intellige. C. de sacros. eccl. l. 2. Vel dic ꝙ omnis Christianus põt sepeliri i ecclesia, sed non gẽtilis, vt inf. de conse. d. 1. ecclesiã, & hoc intelligas, nisi aliàs i mortali decesserit, vel impœnitens, uel nisi ecclesia interdicta sit, nel nisi sint torneamentarij, quib. propter terrorem interdicitur ecclesiastica sepultura, ext. de tornea. c. 1. & ext. de rap. super eo.

1 Hæc sũt fuit L. & H. Sed quod sequit, fuit sententia. B. Isi. quam H. reprobat.

CASVS. Dicitur in hoc c. quod non prodest decedentibus in mortali delicto, si in sacris locis sepeliantur: imino si ibi se faciant sepeliri, de sua præsumptione

Non æstimemus.] CASVS. Hoc capitulum diuiditur in quatuor partes. In prima parte dicitur, quòd tria bona viuorum prosunt defunctis, s. sacrificium, oratio, & eleemosyna, quæ defuncti in præsenti vita egerunt vt eis prodessent, & quia nescitur qui sint, pro omnib. regeneratis generaliter orare debemus. In 2. parte dr, quod specialius & cum maiori diligentia oramus pro consanguineis nostris. In 3. parte dicitur, quod seruitium impensum corpori defuncti non prodest defuncto. sed est solatiũ viuorum: quia cũ illi, qui resurrectionẽ non credunt hoc faciant: multo fortius nos hoc facere debemus. In 4. parte dr, quod si defunctus sepeliatur apud ecclesias martyrum, prodest ei: quia patrocinio martyrum commendatur. Secũda pars incipit ibi, [Diligẽtius.] Tertia ibi: [Corpori.] Quarta ibi: [Quod vero.] Sequens cap. cum §. patet.

a ¶ Sacrificijs.] Aut ieiunijs parentum, vt inf. ea. c. animæ.

b ¶ Quia nõ discernimus.] Arg. quod rõne dubitationis melius est totũ & superfluum facere, quàm nihil facere, vel etiã aliquid omittere. sic 42. dis. quiescamus. 24. q. 3. corripiatur. Item rõne dubitationis fiunt quæ aliàs essẽt illicita. vt ext. de sepul. sacris. ext. de vsu. I ciuitate 11. q. 3. nolite. & ratione dubitationis possum vẽdicare incertã partẽ, vel rem. ff. de rei ven. quæ de tota & nũmos meos nõ possum vẽdicare, si sint misti alijs. ff. de solutio. si alieni.

c ¶ Omnibus.] inf. ea. pro obeuntib. cõtra solu. ecclesia pro omnibus viuis siue bonis siue malis potest orare generali siue speciali oratione 1 & pro Iudæis, & paganis, vt cõuertantur: quia de nemine est desperãdum, dum est in vita ista, vt inf. de pœn. d. 7. nemo sed pro paganis, vel Iudæis mortuis non est orandum nec pro cathecumenis: sed pro baptizatis mortuis orandum est generali oratione, vt hic dicitur, & 23. quæst. 4. sicut. & hoc siue sint damnati, siue nondum tamen hoc non constet: sed speciali oratione non est orandum pro eis mortuis, quos constat esse damnatos, sic loquitur illud cap. pro obeuntibus, sed pro illis, qui nõ sunt damnati, oratione speciali, & generali omnius, licite, nisi sint valde boni, vt inf. ead. tempus.

d ¶ Cum ille.] Scilicet spiritus.

e ¶ Vt resurrecturo.] Nisi enim quis resurrecturos speraret, & c. 2. est ergo hoc signum quòd credamus futuram resurrectionem, vt inf. ea. habent.

f ¶ Econtra.] Contra id quod dicit, quòd possumus orare pro mortuis Ioan.

g ¶ In præsenti.] ¶ Iob.] idest, coniugati.

h ¶ Daniel.] idest, Virgines vel continentes.

i ¶ Noe.] i. rectores ecclesiarum, & hoc intellige si decesserint in mortali. sic 25. d. qualis.

k ¶ Sed laborabit.] idest, punietur æternaliter.

Dubitationis rõne fiũt aliqua.

Ecclesia an possit pro oĩbus orare.

1 De hoc et not. 11. q. 3. si quis eps. & ibi dixi. Arch.

2 Superfluũ videretur, & vanum orare pro mortuis, sm L. & hoc continet sub isto, &c. sm Laur. cuius fuit ista gl.

¶ Quare mortui iuxta ecclesiam sepeliantur.

C. XIX.

Non æstimemus † ad mortuos, pro quibus curã gerimus peruenire, nisi quòd pro eis siue altaris, siue orationum, siue eleemosynarum sacrificijs [a] solenniter supplicamus. Quamuis non pro quibus fiunt, omnibus prosint: sed his tãtum quibus dum viuunt, comparatur, vt prosint. Sed quia non discernimus [b] qui sint; oportet ea pro regeneratis omnib. [c] facere: † vt nullus eorum prætermittatur, ad quos hæc beneficia possint, & deant peruenire. Melius. n. supererunt ista eis, quibus nec obsunt nec prosunt, quàm eis deerunt, quibus prosunt.

¶ Diligentius tamen facit hoc quisque pro necessarijs suis, quo † pro illo fiat similiter a suis. ¶ Corpori autem humando quidquid impenditur; non est præsidiũ salutis, sed humanitatis officium, secundum affectum, quo nemo vnquam carnem suam odio habet. Vnde oportet; vt quam potest, pro carne proximi curam gerat, cum ille [d] recesserit, qui gerebat. † Et si hæc faciunt, qui carnis resurrectionem non credunt; quãto magis debent facere, qui credunt? vt corpori mortuo, sed tamen resurrecturo, [e] & in æternitate mansuro, impensum eiusmodi officium, fit etiam quodammodo eiusdem fidei testimonium. ¶ Quod vero quisque apud memoriam martyrum sepelitur; hoc tantum mihi videtur prodesse defuncto, vt commendans eum etiam martyrum patrocinio affectus pro illo supplicationis augeatur.

Iuo p. 2. c. 113.
† al. existimemus.
† Adde quæ hĩ generale oĩa cõprehẽdit in l. a procuratore, & ibi bona gl. cum cõcord. C. mand.
† al. quod.
Eph. 5.
† al. regebat.

Econtra [f] Hieronymus in epistola ad Gal. c. 6. ad ea verba: [vnusquisque onus suum.]

¶ Post mortem orationes viuentium mortuis damnatis non prosunt. C. XX.

In præsenti sæculo scimus siue orationibus, siue consilijs inuicem posse nos coadiuuari. Cum autem ante tribunal Christi venerimus; non Iob, [g] nõ Daniel, [h] nec Noe [i] rogare posse pro quoquam; sed vnumquemque portare onus suum.

¶ *Verba B. Hieronymi sunt hæc.* Obscure licet, docemur per hãc sententiolam nouum dogma quod latitat, dum in præsenti sæculo sumus, siue, &c.

Verũ hoc de impœnitentib. accipiendum est, de quib. propheta dicit. Non dabit Deo placationem suam, nec pretiũ redẽptionis animæ suæ: & ideo frater nõ redimet eum, sed laborabit [k] in æternũ, & viuet adhuc in finem

Psal. 48.

Pro

PRo obeuntibus.] CASVS. Bonifacius archiepiscopus quæsiuit à Gregorio si liceat specialiter pro defunctis celebrare diuina, & oblationes offerre. Et respondet ꝙ pro catholicis licet: pro impijs autem specialiter hoc fieri non licet.
a ¶ Pro

De alijs autem intelligi non potest.

Vnde Gregorius Papa secundus Bonifacio episcopo, epistola vltima.

¶ In pœnitentia defunctis bona prosunt viuentium. C. XXI.

Poly.l.8.tit.7.

PRo obeuntibus quippe consuluisse dignosceris, si liceat oblationes offerre, sancta sic tenet ecclesia, ut quisque pro suis mortuis vere Christianis offerat oblationes, atque presbyter eorum memoriã faciat, & quamuis omnes peccatis subiaceamus; congruit, ut sacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat, & intercedat: non tamen pro impijs [a] (quamuis Christiani fuerint) tale quid agere licebit.

† al. idem.

Item. †

¶ Animæ mortuorum quatuor modis soluuntur. C. XXII.

Poly.l.8.tit.6. Burc.l.19.c.112. Iuo p.15.c.124. August. de cura pro mortuis.c.2.& li.1. de ciui.c.12.& 13.

ANimæ [a] [b] defunctorum quatuor modis soluũtur, aut oblationibus sacerdotum, aut precibus sanctorum, aut charorum eleemosynis, aut ieiunio cognatorum. ¶ Curatio vero funeris, cõditio sepulturæ, pompa exequiarum, magis viuorum solatia sunt, quàm subsidia mortuorũ. Si aliquid prodest impio sepultura pretiosa, oberit pio vilis, aut nulla. *& infra.* ¶ Nec ideo tamen cõtemnenda, & obijcienda sunt corpora defunctorum, maximeque iustorũ, ac fidelium. *& infra* ¶ Vbi & illud salubriter discitur, quanta possit esse remuneratio pro eleemosynis, quos uiuentibus, & sentientibus exhibemus: si neque hoc apud Deũ perit, quod exanimis [c] hominum membris officij, diligentiæque persoluitur.

a ¶ Animæ.] *Horum verborum vsque ad ver.* curatio, *nullus auctor inuentus est. Ea Burchardus citat ex dictis Origenis, Iuo ex dictis Gregorij.*

Item Augustinus in Enchiridio, c.109. & 110.

¶ Ante diem iudicij, sacrificijs, & eleemosynis mortui iuuantur. C. XXIII.

Sent.4.dist.45. Ans.l.7.c.170.

TEmpus, quod inter hominis mortem, & vltimam resurrectioné interpositũ est, animas [d] abditis [e] receptaculis cõtinet, sicut vnaquæq; digna est vel requie, vel ærumna pro eo, quod sortita est in carne, dũ viueret.

ANimę.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd quatuor prosunt defunctis, scilicet oblatio sacerdotum, preces sanctorum, amicorum eleemosynæ, & ieiunia cognatorum. In secunda parte dicitur, quòd illa obsequia, quæ fiunt circa corpus mortui magis sunt solatia viuorũ quam defunctorũ subsidia: non tamẽ ideo corpora defunctorum, & maxime iustorum sunt abijcienda. istud tamen seruitium quod corpori impẽdit, apud Deũ nõ perit, multo magis eleemosynę, quam viuẽtibus & sentiẽtibus facimus apud Deum, perire non debet.

b ¶ Animę.] Hoc c. est quasi pars illius, non æstimemus.

c ¶ Exanimis.] i. exanimatis. i. mortuis, & é hic arg. ꝙ magis meret homo impẽdendo aliq.d viuis quàm mortuis. Vnde patet, quod sicut ieiunium alicuius liberat mortuũ, multo poti⁹ alteri⁹ ieiuniũ prodest uiuo, quod concedo si ille est vicinè coniũctus illi, vt dixi 83. d. presbyter, I glos. & ita.

Ieiuniũ plus ꝓdest viuis quã defunctis.

TEmp⁹. CASVS. Licet Beneuen. diuiserit hoc cap. in duas partes, ego tamen Bart. B. hoc ca. diuido in quatuor partes. In prima parte dicit, quod inter mortẽ hominis & iudicium futurum animæ morãtur in locis nobis occultis, put q̃que digna est requie vel ærumna. In secunda parte dicitur, ꝙ beneficia viuorum ꝓsunt defunctis, q i præsenti vita ita egerũt vt sibi ꝓdessent. In 3. parte di. ꝙ hęc beneficia nõ ꝓsunt summe bonis, vel sũme malis, sed mediocriter bonis & mediocriter malis. In 4. parte di. ꝙ ꝓ summe bonis fiunt gratiarũ actiones: sed pro nõ ualde malis ꝓpitiationes: sed valde malis beneficia nõ ꝓsunt, sed sunt cõsolationes viuorũ: sed in mediocriter bonis operantur plenã remissionẽ: in mediocriter vero malis mitiorẽ dãnationẽ. Scd̃a pars ibi: Neq; negandũ est.] Tertia ibi. Est enim qdã. Quarta ibi. Et post pauca.]

d ¶ Animas.] Non summe bonas: nam tales credo statim ad cœlos volare, iuxta illud. Gaudent in cœlis animæ sanctorum. 25. d. sanctorum.

e ¶ Abditis.] Id est, locis nobis occultis: Ex his verbis

Orandũ non est pro his q in mortali pctõ decesserunt.

a ¶ Pro impijs.] Sed nunquid ecclesia orabit pro illis quos constat decessisse in mortali? Videtur ꝙ sic: quia eis viuis communicauit: ergo & mortuis, vt 24. q. 2. sane. arg. contra 21. q. 3. Cyprianus? Respond. si euidens est aliquem decessisse in mortali, ut cum quis suspendit se, vel præcipitat, aut alio modo se interficit, pro illo nõ est orandum, vt 23. quæstio. 5. placuit. & quæstio. octaua, quicumque clericus. secus si est dubium. vnde si aliquis occisus est in ebrietate: non oratur pro illo, ut ext. de reliquijs; audiuimus. & 23. quæstione 5. placuit.

videtur, quod Augustinus dubitabat quo animę defunctorum recedant, cum infernus sit sub terra. & cœlum sit supra, vt 23.q.5.c. hæc autem.

a ¶ Pro baptizatis.] Tantum prosunt orationes cuilibet, si fiant generaliter * pro oib. sicut si fierent specialiter pro quolibet, vt inf. de conf. d.5. nõ mediocriter.

* *Hoc cæteris parib. non est verum. vide S.Th. quol.2. art.14*

Hoium genera quatuor sunt.

b ¶ Propitiationes.] Idest, vt Deus propitius sit eis.

c ¶ Pro valde.] Hic Aug. distinguit quatuor gñа hoium, scilicet valde bonos & valde malos, mediocriter bonos & mediocriter malos. pro valde bonis nõ est orandũ. iniuriã enim facit martyri, qui orat pro martyre, vt extra de celeb. Miss. cum Marthę. §. vl. Itẽ nec valde malis prosunt, sed mediocriter bonis, prosunt, vt citius liberẽtur ab igne purgatorij, * mediocriter malis, psunt ad hoc vt minus puniãtur, nunquam tamen liberabũtur: & secũdum hoc etiam patet, quod orone speciali oramus pro illis qui decesserũt in mortali: dũmodo nõ sint sũme mali: licet ar. contra si.ea. pro obeuntib. sed pone quod aliqs dat eleemosynã pro eo, qui decessit in mortali peccato, qui est mediocriter malus, eleemosynæ, vel orationes prosunt talib. ad mitiorẽ pœnam, vt hic dicit, ergo aliquãtulũ de pœna sublatum est. 1 Ponamus qđ cẽtesima pars pęnæ sit sublata per vnam eleemosynã: si ergo dentur cẽtum eleemosynæ, tota pœna erit remissa: ergo iste liberaĩ: qđ hic negaĩ. Ad hoc dico, quod si prima eleemosyna tollit cẽtesimã partẽ pœnæ, secũda eleemosyna etiã tollit tantam pœnam, sed non tantam in quantitate, sed tantam in proportione, & sic semper aliquid remanet de pœna: & sic soluo illud quod obijcitur de indulgentijs, quod si propter oblationem vnius denarij tollitur quarta pars peccatorum mortalium, vel venialium, per oblationẽ secundi denarij tollitur tantum in proportione, non tantum in quãtitate: & semper aliquid remanet, licet omne argentum est [illegible].

* *Vide Sum. Th. 4 sen. d. 45. 2. q. ar. 2.*

Eleemosynę defunctis prosunt.

1 Hoc vult dicere: prima eleemosyna tollit centesimam totius pęnæ, secũda non totius cẽtesimam, sed residuũ. & sic de alijs & sic [illegible] legiĩ qđ inf. dicitur. Arc.

IN OBSERVATIONE. Hæc est 9. pars quæst. in qua continetur quod in seq. c. declaratur. Io. de Fant.

CASVS. Dictum est sup. quod sacrificia, vel eleemosynæ, & huiusmodi fiunt pro mortuis: sed quia hæc obseruantur circa diuersos dies: ideo vnde sumpsit initium talis obseruatio, videamus: & propter hoc inducit seq. c. Quia.]

¶ Neque negandum est defunctorũ animas pietate suorum viuentium releuari, cum pro illis sacrificiũ mediatoris offertur, vel eleemosynæ in ecclesia fiunt. Sed hæc eis prosunt, qui cũ viuerent, vt hæc sibi postea possent prodesse, meruerunt. ¶ Est enim quidam viuẽdi modus, nec tam bonus, vt nõ requirat ista post mortem; nec tã malus, vt ei, non prosint ista post mortem. Est vero talis in bono, vt ista non requirat: & est rursus talis in malo, vt nec his valeat, cum hæc vita transierit, adiuuari. Quocirca hic omne meritũ cõparatur, quod possit post hanc vitã reuelari quispiam, vel grauari. *& post pauca.* ¶ Cũ sacrificia altaris, siue quarumcunq; eleemosynarum pro baptizatis [a] defunctis omnibus offeruntur; pro valde bonis gratiarum actiones sunt: pro non valde malis propitiationes [b] sunt, pro valde [c] malis, etsi nulla sint adiumenta mortuorum, qualescunque uiuorum consolationes sunt. Quibus autẽ prosunt; aut ad hoc prosunt, vt sit plena remissio, aut certe, ut tolerabilior fiat ipsa damnatio.

9 *De obseruatione autem tertij, septimi, trigesimi, uel quadragesimi diei quæritur, unde exordium sumpserit.*

Ambrosius in lib. de obitu Theodosii Imperatoris dicit fere in principio.

¶ Quare certi dies in mortuorum commemoratione seruentur. C. XXIIII.

Poly. l. 8. tit. 7. Ans. l. 7. c. 169.

QVia alij tertium [α] diem, alij tricesimum, alij septimum, alij quadragesimũ obseruare consueuerunt; quid doceat lectio, [d] consideremus. [Defuncto, inquit, Iacob, præcepit Ioseph pueris suis sepultorib. vt sepelirent eum, & sepelierunt sepultores Israel, & repleti sunt ei quadraginta dies. Sic enim dinumerãtur dies sepulturæ. Et luxit eum Israel & septem diebus:] Hæc ergo sequenda solemnitas, quam præscribit lectio. Sic etiam in Deuteronomio scriptum est: [Quia planxerũt filij Israel Moysem diebus triginta: & cõsumati sunt dies luctus.] Vtraque ergo obseruatio habet auctoritatem, qua necessarium pietatis † impletur officium.

Gen. 50.

Deuter. 34.

† Scilicet humanæ consolationis. & officij humanitati debiti, vt docet Ambr. in lib. de Abrahã patriarcha, & Io. Chrys. c. vbicunque inf. ead.

α ¶ Alij tertium.] *Apud B. Ambrosium legitur.* Quia alij tertium diem, & tricesimum; alij septimum, & Quadragesimum. *Verum in missalibus Romanis tam antiquis quam recentioribus, & Ambrosianis nuda est mentio diei quadragesimi, neque in c. nullus, sup. d. 44. & inf. de consec. d. 5. ex concilio Nannetensi. Est tamen frequens apud Græcos.*

QVia.] CASVS. Quæsitũ fuit ab Ambr. vnde sumpsit initium obseruatio 3. 7. & 30. & 40. diei in officijs mortuorum. Et rñdet: quod a veteri testamẽto: & hoc probat auctoritate Gen. & Deut. nam filij Iacob seruauerũt eũ aromatib. cõditum in Aegypto xl. dieb. & cũ portarent eum sepeliendum in spelunca duplici, luxerunt eum 7. dieb. Similiter legitur, quod filij Israel luxerũt Moysen 30. dieb. De initio tertij diei non dĩ aliqd in hoc c.

d ¶ Lectio.] Scilicet Genesis. 50.

LVGERE. Hic incipit x. pars q. in qua probat per 4. c. quod non debemus plangere mortuos ex diffidentia tanquam non debeant resurgere. Io. de Fan.

CASVS. Supra facta est mentio de luctu, & ideo ponit hic Gratianus qualiter sit lugẽdum, & quod lugere nimium ex desperatione futuræ resurrectionis non liceat, sed intuitu pietatis licet, ut infra ca. habent.

QVam præposterũ.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes in prima parte, ostenditur, ꝙ sicut serui rebelles a dñis suis non remunerantur, sic nos cęlestibus prẽmijs nõ honoramur: cum quotidie dicamus. Fiat voluntas tua sicut in cęlo & in terra: & tamẽ dolẽtes & inuiti de hoc sæculo recedimus, quando vocamur a Domino. In sc̃da parte dicit Cyprianus, ꝙ Deus multoties sibi reuelauit, vt inter hoĩes p̃dicaret mortuos nõ esse lugendos: quia non amittuntur, sed præmittuntur in patriã vitæ ad instar proficiscentiũ & nauigatorũ. Secunda pars incipit ibi, [Nobis quoq;.] Seq. ca. planũ est. Efficiat.] i. debitũ officij funeris impleatur.

a ¶Postulemus.] cũ dicimus. Fiat voluntas tua & est argu. ꝙ opere id cõplere debemus quod voce protestamur. d. 23. psalmista.

b ¶Inuiti.] Sic 23. q. 5. ad fidem & sic est arg. ꝙ nõ debemus consequi commodũ ex eo quod inuiti facimus, ut ff. ad Tre. si patroni, §. sc̃da, sic 17. q. 4. sunt qui opes. 8. qõ. 1. sciendum.

c VBicunq;.] Libera fortuna mors est: cap. omnia tellus. Quæ genuit: cœlo tegitur qui non habet vrnam.] Arg. contra. [Mollius ossa cubant manibus tumulata suorum.]

HOC AVTEM. CASVS. Nũc soluit Grat. dicẽs non esse lugẽdum ex desperatione futurę resurrectionis: & hoc probat auctoritate Pauli: sed propter pietatẽ lugere non prohibemur, sicut multos sanctos legimus fecisse: & ad hoc inducit duo seq. cap.

HAbent.] CASVS. Non est mirum, si pagani lugent mortuos suos, quia excusationem ha-

ß ¶Israel septem.] *Codices B. Ambrosij habent* & Iuxit eum Aegyptus septuaginta diebus: *quemadmodum habet editio lxx. & vulgata. Sed tamen visa est ferri posse lectio hac, quæ est in omnibus etiam Gratiani manuscriptis: quoniam paulo post in eodem c. 50. Gen. hac adduntur de Ioseph, & cæteris filijs Israel.* Veneruntq; ad aeream Adad, quæsita est trans Iordanem: vbi celebrantes exequias planctu magno, atque vehementi impleuerunt septem dies.

10 *Lugere autem, & tristari tam pro nostra, quam pro aliorum morte Cyprianus prohibet, dicens in sermone de mortalitate.*

¶Nec pro nostra nec pro aliorum morte tristari debemus. C. XXV.

QVàm præposterum est, quamq; peruersum, ut cum Dei voluntatem fieri postulemus [a]: quando euocat nos, & accersit de hoc mundo Deus non statim voluntatis eius imperio pareamus: obnitimur, & reluctamur: & peruicacium more seruorum ad conspectum Domini cum tristitia, & mœrore perducimur, exeuntes istinc necessitatis vinculo, non obsequio voluntatis: & volumus ab eo prẽmijs cælestibus honorari, ad quem venimus inuiti [b]. *Item paulo inferius.* ¶Nobis quoque ipsis minimis, & extremis quoties reuelatum est†, quàm frequẽter, atque manifeste de Dei dignatione præceptum est; vt cõtestarer assidue, & publice prædicarem, fratres nostros non esse lugendos accersione † Dominica de sæculo liberatos; cum sciamus non eos amitti, sed præmitti; recedentes præcedere, ut proficiscentes, & nauigantes solẽt.

† al. accersitione.
† al. vi.

Item Ioannes Chrysostomus hom. 26. in c. 11. epistola ad Hebraos.

¶Ex pusillanimitate mortuos lugere contingit. C. XXVI.

VBicumque [c] sepeliamur; Domini est terra, & plenitudo eius omnino fit, quod oportet fieri. Lugere autem & deplorare, & lamentari eos, qui de hac vita decedunt, ex pusillanimitate contingit.

Psal. 23.

Hoc autem ex desperatione futura resurrectionis intelligitur. Vnde & Apostolus non simpliciter ait: [Nolumus uos ignorare de dormientibus, ut non contristemini] sed addidit: [Sicut & cæteri, qui spem non habent.] Pietatis namq; affectus, & humanitatis intuito mortuos lugere non prohibemur: sicut nonnullos sanctorum, aliorum exequijs pias lachrymas impendisse legimus.

1. Thess. 4.

Hinc etiam Anastasius Papa, epist. 2. ad Nerianum.

Et in regesto B. Gregorii li. 7. epist. 111. Ans. l. 7. c. 171. Burc. l. 19. c. 129. Ivo p. 15. c. 139.

¶Qui spem futuræ resurrectionis habent de mortuis tristari non debent. C. XXVII.

HAbent forsitan illi iustam longi doloris excusatio-

habent cum de alia uita non confidant. Sed nos Christiani nimium cōtristari de obeuntibus non debemus, ne quodammodo diffidere uideamus: & hoc probatur exēplo Apostoli dicētis: Nolumus vos ignorare, &c. Apud alios,] Idest, laicos aut idiotas.

a ¶ Nesciunt.] Id est, non credunt. Ioan.

Qvi diuina.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Toleta. vtrum mortui sepeliendi sunt cū psalmodiā & luctu. Et respōdet ꝙ cum psalmodijs sic. & lugere non debemus. quod probatur auctoritate Apostoli dicētis: De dormientibus sūt. &c. & hoc quilibet episcopus parochianis suis prohibeat: religiosis tamen hoc specialiter prohibetur.

b ¶ Religiosis.] Illi .n. magis tenent abstinere ab huiusmodi luctu, quàm laici.

DE MORTVIS. Hęc est 11. pars quæstio. secundum Io. de Fant.

CASVS. Facit Grat. quandam incidentē quæstionem, utrum defuncti sciant quæ in mundo geruntur a uiuis? & respōdet quòd non: & hoc probat auctoritate Esaiæ.

c ¶ Sciant.] Mali nesciunt nisi quòd eis scire permittitur. similiter nec boni, q adhuc sunt in igne purgatorio: quia adhuc non fruuntur uisione Dei, ut inf. ea. fatendum. sed boni, q fruuntur uisione Dei, sciunt quid agatur hic: iuxta illud Greg. Quid est ꝙ nesciāt qui vidētem omnia uidēt? Et alij dīt ꝙ boni dār scire omnia quę sunt eis necessaria. ¶ Nesciuit.] Quia nōdum erat hostia oblata, per quā aperta fuit ianua paradisi, ut ext. de baptis. maiores. Ioan.

Fatēdū.] CASVS. Quæsitum est ab Aug. vtrum mortui sciāt qd in hoc mūdo agāt a uiuis? & respōdet ꝙ non, donec aliquid agitur hic, sed postea per mortuos, q uadunt ad eos sciunt non oia, sed q̄ illi permittūtur audire, & q̄ istos recordari licet: an ut p Angelos, quod uidere non possint: sub .s. quantū permittit diuina potētia, secundū Ioan. de hoc satis no. arg. J. pxi. c. 1.

Defuncti utrum sciāt q̄ hic aguni.

1 Dnt qdam ꝙ aīæ immediate uident in speculo Trinitatis sicut Angeli: vñ Beda sup Lucā in illo euangelio, Hō qdā erat diues, &c. vbi dr quod iusti, qui uident claritatē, nihil est in creatura

nem: qui vitam alteram nesciunt [a] qui de hoc sæculo ad melius esse transitum non confidūt. Nos autem, qui nouimus, qui hoc credimus, & docemus; contristari nimium de obeuntibus non debemus: ne quod apud alios pietatis tenet speciem, hoc magis nobis in culpa sit. Nam diffidentię quodammodo genus est, contra hoc, quod quisque prędicat, torqueri [a] mæstitia, dicente Apostolo: [No lumus vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini, sicut & cæteri, qui spem non habent.]

1. Thess. 4.

a ¶ Sed tu. Vide S. Th. 4. sent. d. 45. q. 3. art. 1. & dist. 49. q. 1. art. 5.

a ¶ Torqueri.] *Sic est emendatum ex epistola B. Gregorij, in qua hoc idem habetur. In epistola Anastasij legitur*, contra quod quisque prædicator, quæritur, iustitiā amans, dicente, &c. *In codicibus autem Gratiani etiam manuscriptis uidebitur mixta esse lectio ex utraque, hoc modo*, contra hoc, quod quisque prædicat quærere iustitiam amans, dicente, &c.

Item ex concilio Toletano 3. c. 22.

¶ De eodem. C. XXVIII.

QVi diuina vocatione ab hac vita recedunt; cum psalmis tantummodo, & psallentium vocibus debent ad sepulchra deferri. Nam funebre [a] † carmen, quod vulgo defunctis cantari solet, vel in pectoribus se aut proximos aut familias cędere omnino ꝓhibemus. Sufficiat autem quòd in spe resurrectionis, Christianorum corporibus famulatus diuinorum impenditur canticorū: Prohibet enim nos Apostolus nostros lugere defunctos, dicens: (De dormientibus autem nolo vos cōtristari, sicut & cæteri, qui spem non habent.) Et Dominus non fleuit Lazarum mortuum, sed ad vitæ huius plorauit ęrumnas resuscitandum. Si autem † potest hoc episcopus omnes Christianos prohibere, agere non moretur. † Religiosis tamen omnino aliter fieri non debere censemus. Sic enim Christianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorum.

† al. funeris praecamen.

1. Thess. 4.

Ioan. 11.

† al. enim.

† al. a religiosis.

a ¶ Nam funebre. *Hinc vsque ad vers. Sufficiat, addita sunt ex originali, vt intelligatur, quæ illa sint quæ in hoc canone prohibentur.*

11 *De mortuis etiam quæritur, vtrum sciant* [c] *ea, quæ hic a viuis geruntur. Esaias ex persona populi afflicti ait:* [*Abraham pater noster nescivit.* [d] *Augustinus quoque in libro de agenda cura pro mortuis, illud idem testatur, dicens cap. 15.*

Esa. 63.

¶ Mortui ex se nesciunt, quid hic a viuis geratur.

Cap. XXIX.

FAtendum est nescire quidem mortuos, quid hic agatur; sed dum hic agitur: postea vero audire ab eis, qui hinc ad eos moriendo pergunt, non quidem omnia, sed quæ sinuntur indicare, & qui sinuntur etiā ista meminisse, & quę illos, quibus hæc indicant, oportet audire. Pñt & ab Angelis, qui rebus, quę aguntur hic, pręsto sunt audire aliquid mortui, quod vnumquemque illorum audire debere iudicat, cui cuncta subiecta sunt. *& infra.*

¶ Multi quoque a ad viuos, aliquos ex mortuis venire credunt, a sicut econtrario Paulum ex viuis in paradisum raptum esse diuina scriptura testatur.

a ¶ Multi quoque.] *Apud B. August. sic legitur,* Mitti quoq; aduiuos aliquos ex mortuis, sicut econtrario Paulus ex viuis raptus est, diuina scriptura testatur. *Sed ob glossam non est emendatum. Veritatem uero suæ sententia confirmat B. August. aliquot aliis exemplis scripturæ sacræ: quare ex textu deprauato auctor glossæ errandi occasionem sumpsit.*

Et in Vormacien. c. vlt.

12 *De his autem, qui in patibulis suspenduntur, quæritur, an iuxta ecclesias sint sepeliendi. De quibus in Moguntinensi concilio 2. sub Rabano, c. 27. ita statutum est.*

¶ Non est deneganda communio his, qui in patibulis suspenduntur. C. XXX.

Burc. l. 11. c. 76. Iuo p. 14. c. 124. Pann. l. 5. c. 122.

QVæsitum est ab aliquibus fratribus de his, qui in patibulis b suspenduntur pro suis sceleribus post cõfessionem Deo peractam, vtrum cadauera eorum ad ecclesias deferenda sint, & oblationes pro eis offerendæ, & Missæ celebrandæ, an non. Quibus respondimus, si omnibus de peccatis suis puram confessionem agentibus, & digne pęnitentibus communio in fine secundum canonicum iussum danda est: cur non eis, β qui pro peccatis suis pœnam extremam persoluunt? Scriptum est enim. [Non vindicat Deus bis in idipsum.]

Naum primo, secundum lxx.

β ¶ Cur non eis.] *Restitutus est hic locus ex ipso concilio Moguntino, & Vormaciensi, inductis aliquot uerbis, quæ potius perturbabant, quam illustrarent.*

PALEA. C. XXXI.

Ext. de fur. c. 2. In Triburiensi, c. 32. Poly. l. 6. tit. 16. Burc. l. 11. c. 59. Iuo p. 13. c. 45.

FVres, & latrones, si in furando, aut deprædando occidantur; visum est pro eis non orandum. Si comprehensi, aut vulnerati presbytero, vel diacono confessi fuerint, communionem γ eis non negamus.

γ ¶ Communionem.] *Antea legebatur,* confessionem. *Emendatum uero sic est ex Burchardo, Iuone, & Decretali: quibus locis hoc idẽ citatur ex concilio Triburiensi, & in eo, quod extat, habetur sententia c. 31. copiosius exposita: ubi etiam diaconi nulla fit mentio, sed ita dicitur,* Deoque, & sacerdoti.

[*Item ex concilio Aurelianensi.*]

¶ *Sic in omnibus codicibus, in quibus est hæc palea, & apud Burchardum, & Iuonem, & in Decretali: ex quibus sunt multa emendata, & magni ponderis.*

¶ De eodem. PALEA. C. XXXII.

Sententia habetur ext. de homic. c. 2. Poly. ibidem. Burch. l. 11. c. 60. & l. 19. c. 5. interfecisti furem. Iuo p. 13. c. 46.

SI fur, aut latro captus in præda absque occisione põt comprehendi, & tamen interficitur; quia ad imaginẽ Dei creati, & in nomine eius baptizati sunt, interfectores eorum quadraginta diebus non intrent ecclesiã. Lanea veste induti ab escis, & potibus, qui interdicti sũt, a thoro, a gladio, ab equitatu se abstineant. In tertia, quinta feria, & sabbato, aliquo genere leguminũ: vel olerum, & pomis, paruisque pisciculis cum mediocri ceruisia vicissim vtantur, & temperare. Sin autem a veridicis

los, qui præsentes sunt rebus, quæ in mundo aguntur, aut per ipsos, qui quandoque ad nos uenire creduntur, sicut econtrario Paul⁹ viuus dicitur esse raptus in paradisum.

a ¶ Credũt.] Et male, quia sunt phãtasmata, ut 26. q. 5. episcopi.

DE HIS AVTEM. Hæc est 12. pars q. secũdum Io. de Fan.

CASVS. Quæritur an homines, qui suspenduntur in patibulis, sicut sepeliendi in cęmeterio. Et respõdetur, ꝙ sic, si ipsi pœnituerint.

QVæsitum. CASVS. Quidam quæsiuerunt in concilio Moguntin. vtrum corpora illorum, qui in patibulis suspendunt, sint ad ecclesias deferenda, & diuina pro eis sint celebranda? Et respondet quod sic, si digne pęnituerit, quia sicut communio sacramentorum eis in fine non denegatur, ita cõmunio corporis Christi, uel sepultura eis denegari non debet: quia scriptum est. Non vindicat Deus bis in idipsum.

b ¶ In patibulis.] Licite ergo sepeliũtur suspensi & concremati, dũmodo hoc fiat auctoritate principis, ut ff. de cadaue. l. 2. & nõ est contra. 23. q. 5. placuit. Quæri cõsueuit, quare liberetur ille qui fugit ad ecclesiam, & non ille qui recipit corpus Christi, cum corpus Christi, maius sit omnibus, vt de consec. d. 2. nihil. Respõ. quia corpus Christi est cib⁹ animæ, & non corporis, ergo aiam liberat, & nõ corpus. Vel dic. ꝙ priuilegiũ ecclesiæ ẽ, & nõ dẽt trahi ad consequentiã, 1 ut j. 19. q. 4. sicut. nec aliqd priuilegiũ trahẽdum est ad cõsequẽtiã, 7. q. 1. petisti, & 16. q. 1. hic.

Sepeliri põt suspensi. Ecclesia & non corpus Christi protegit malefactorem.

1 Ad idẽ ext. de priuil. sane. verumtñ qui talis fugitiuo deserret beneface ret, sed non ẽ statutũ fm Vinc. Sed tu defendas, ꝙ talis est per ecclesiam defendendus, quia corpori Chri aliqua tes antepo ni non dẽt. 1. q. 1. c. mul ti. 95. d. 1. ecce. de consec. d. 5. nihil. Archid.

CAnonici cuiusdam.] CASVS. Supra in proxima causa clerici introducuntur litigantes de spiritualibus. Nunc autem subnectit Grat. hanc 14. causam, in qua introducuntur litigantes de temporalibus, ostendens qualiter clericis liceat repetere sua, & an domestici testes sint admittēdi, uel assumendi: Addit et de usuris & de turpi quæstu clericis interdicto, & utrum eleemosynæ fieri possūt de male acquisitis. & ut hæc omnia facilius pateant, proponit thema, de quo sex elicit quæst.

7.c.1.&2. nec laicus pōt repetere decimas; quia eas nō potest possidere, ut extra de præscr. causam ad hoc enim vt quis possit aliquid repetere, requirit ꝙ fuerit in possessione iuris, uel facti, ut extra de rest. spoliat. ex parte. unde non sufficit probare spoliationem nisi probauerit

comprobatur testibus, quod sine odij meditatione se, suaque liberando, Diaboli membra interfecerint, & a capi non poterant; pœnitentiam pro homicidio eis non iniungimus; nisi ipsi voluerint aliquid, quod humanitatis est, facere. At si presbyter est, non deponatur: cunctis tamen diebus vitæ suæ pœnitentiam agat.

a ¶ Et capi non poterant.] *Loco istorum verborum in codicibus Gratiani erant, hæc,* & pariter pœniteant, *quæ videntur pugnare cum proxime sequentibus,* pœnitentiā pro homicidio eis non iniungimus. *Restitutus autem est locus ex cæteris collectoribus.*

CAVSA XIIII.

CAnonici † cuiusdam ecclesiæ quæstionem mouent de prædijs; testes ex fratribus suis producunt: negotiatoribus pecuniam crediderunt, vt ex eorum mercibus emolumenta acciperent. † al. clerici.

1 *Hic primum quæritur, an liceat eis sua repetere* [a].

2 *Secundo, an illi testes sint audiendi.*

3 *Tertio, an illud sit vsuras exigere.*

4 *Quarto, an liceat clericis, vel laicis a quolibet vsuras expetere.*

5 *Quinto, an eleemosyna de vsuris fieri possint.*

6 *Sexto, an vsurari pœnitentiam agere valeant, nisi, quod male acceperunt, restituant.*

QVAESTIO I.

QVod autem sua repetere non possint, facile videtur posse probari. Ait enim Dominus in Euangelio: [*Si vis perfectus* [b] *esse, vade, & uende omnia, quæ habes; & da pauperibus.*] *Quia ergo isti iter perfectionis arripiunt, non licet eis sua habere. Multo ergo minus licet eis repetere; quia non debet repeti quod possideri* [c] *non licet.* ¶ *Item.* [*Si quis voluerit tunicam tuam tollere, & in iudicio tecum contendere,* Matth. 19. Luc. 18. Mar. 10. Matth. 5.

Clerici an possint sua repetere.

a ¶ Sua repetere.] Omnes clerici, qui habent propriū, uel habere possunt possunt repetere sua: si nō habent propriū non possunt, sed bona ecclesiæ suę repetere possunt, si sunt prelati: uel si prelati non sunt de mandato superioris possūt ea repetere, ut 16. q. 1. monachi 2. Item omnes clerici possunt agere pro miserabilib. personis de mādato superioris. ut 86. dist. peruenit.

QVod autē. CASVS. Hic intitulatur 1. q. qua quæritur, an clericis liceat repetere sua: & certum est, quod omnes qui renunciauerunt proprijs, cum nihil habeant, sua repetere non possunt. nomine tamen ecclesiæ suæ de mandato sui superioris experiri possunt, & esse in iudicio, ut 16. q. 1. monachi clerici vero seculares, & omnes, qui non renunciauerunt proprijs, sua repetere possunt. quia neque lege, neq; canone prohibent. Et procedit hoc ordine Grat. in hac quæstione. Primo probat v. auctoritatibus, ꝙ clericis sua repetere non licet. & hoc duabus, Domini, & alia Apostoli, quarta Greg. quinta Carthaginen. conc. tandem allegatis rūdet duplicem adhibendo solutionem. & ita omnia plana sunt vsq; ad §. [Sicut ergo.]

b ¶ Perfectus.] Idest, sine mortali peccato, & sine ueniali. nam curam propriorum non possumus habere sine peccato, ut 25. d. qualis.

c ¶ Possideri.] Simile est 3. q. 1. patet: unde hæreticus non potest petere restitutionem aliquorum: quia nihil proprium potest possidere. vt sup. d. 8. quo iure. & 23. q. rit, quòd possederit, ut extra de off. deleg. consultationibus. unde patet, quòd quilibet spoliatus habet restitutionis beneficium. extra de appell. significauerūt & extra de rest. spol. olim. Inuenio tamen, ꝙ quis potest petere restōnem, qui de iure possidere non pōt. nam petitur restitutio consanguineæ. cū qua de iure qs nō pōt cōmiscere, ut extr. de rest. spol. literas. Itē seruus petit restitutionem rerum dñi absentis, quas de iure non potest possidere, vt C. si per vim, uel alio modo. l. 1. similiter uxor potest petere res a viro sibi datas si spoliata est: quarum rerum dominium non potest habere. ff. de vi & vi

Restitutionem quisque petit q possidere nequit.

ff arma l. 1. §. deijcitur. Item habens plura stipendia petit restitutionem alicuius: cum tamen de iure nō possit illud possidere cum alijs, vt extra de preben. referente. Ioan. Ego credo saluo meliori consilio, quod laicus spoliatus decimis potest petere restitutionem, cum latro restituatur,

Laicus pōt decimas petere quibus spoliatus ē.

Episcopus.] ¶ Prouocatus.] Idest, in iudicium vocatus: debet. n. per alium litigare, vt no. 5. q. 3. cap. vlti. & si mala est causa ecclesiæ, non debet eam fouere: sicut nec tutor pupilli, vt ff. de administ. tuto. l. quotiens. §. sicut autem.

dimitte ei & pallium.] ¶ *Item Apostolus in epist. ad Corinthios:* [*Sæcularia igitur iudicia si habueritis* [a] *omne peccatum est in vobis.* [*Item Gregorius exponens:* [*Omnia mihi licent: sed ego sub nullius* [b] *redigar potestate.*] *inquit:* [*Cum mens concepta desideria sequitur, seruire rebus conuincitur, quarum amore superatur.*]

1. Cor. 6. Li. 5. moral. c. 8. ad 3. c. Iob.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 19.

¶ Pro rebus transitorijs episcopus prouocatus non litiget. C. I.

EPiscopus nec prouocatus [c] pro rebus transitoriis litiget.

Quia ergo [d] *generaliter perfectis prohibetur in iudicio contendere; patet, quod istis non licet stare coram iudice.* ¶ *His ita respondetur. Prohibetur perfectis, in iudicio stare captando lucrum, sed non euitando damnum. Vel aliter: Aliud est sua possidere: aliud est communium procuratorem esse. Canonici non possident sua: quia res Deo oblata non sunt alicuius. Vtuntur. n. rebus ecclesiæ nō, vt suis sed tanquam ad dispensandū sibi creditis. Vnde Prosper in lib. de vita contēplatiua:* [*Sacerdos, cui dispensationis cura commissa est, &c.*] *require in causa eius, a quo pro ingressu monasterij pecunia exigebatur.* ¶ *Sicut ergo isti non sua possident; ita nec sua repetunt; sed res ecclesiæ, quarum procurationem gerunt. Similiter, quod in iudicio prohibentur contendere, sic intelligendum est: videlicet, vt non sibi stent coram iudice, sed alijs. Alijs autem coram iudice, astitisse, & pro eis iudicem interpellasse nonnullos sanctorum legimus. Hi autem non sibi stant, sed pauperibus, quorum necessitatibus pro futura repetunt, & ita non prohibentur stare coram iudice.* ¶ *Illud vero Euangelij:* [*Si quis abstulerit sibi tunicā, & c. non est præcipientis, sed exhortantis.*

sup. 1. q. 2. sacerdos.

Vnde August. ait libro 19. contra Faustum, c. 25.

¶ Peccat qui vltra debitum exigit, non qui sibi debita reposcit. C. II.

QVod debetur, [f] & si benigne dimittitur, non tamē inique repetitur. Peccat autē, qui exigit vltra [g] debitum: ideoque lex modum figens, pœnam talionis [h] instituit. Sed tu eo longe es a peccato iniusti exactoris:

d ¶ Quia ergo.] Require sup. 1. q. 2. sacerdos.

SICVT ERGO CASVS. Concludit Gra. ex supradictis, quod clericis sua repetere nō licet: postea rādet dupliciter allegatis. Et primo sic .s. quod perfecti nō debēt contendere in iudicio captando lucrum, sed vitādo dānum possunt esse in iudicio: Secundo dicit, quod licet clerici regulares sua repetere non possunt, cum nihil habeant: tamen res ecclesiasticas tanquam cōmunes, quarum procurationem gerunt, repetere nō prohibentur: qui in iudicio contendere possunt nō sibi, sed alijs, s. pauperibus: sicut multi sancti fecerunt.

e ¶ Sanctorum.] 2. 12. q. 1. expedit.

ILLVD. CASVS. Non respōdet auctoritati Euangelij, si quis, &c. & dicit quod consiliū Domini est & non præceptum. & ad hoc inducit seq. cap.

QVod debetur.] CASVS. Quæsitum fuit ab August. vtrum sit peccatum repetere sua? Et respondet quod non, licet non possint benigne remitti. sed illi peccant qui vltra debitum exigunt, cōtra quos lex pœnam talionis instituit: sed qui nullo modo petunt, remoti sunt a peccato. & pœna iniuste petentis.

[Eo.] i. in tantum. [Quo.] idest, inquātum.

Fur ad pœnā dupli vł quadrupli pōt conueniri.

stituatur, vt extra de rest. spol. in litteris, cū laici quotidie possideant. 1 decimas ex tolerantia prælatorum, secus in hæretico cum sit excommunicatus, ut extra de hære. excommunicamus, & decre. illa, causam. dicit detinere, & non possidere. B.

De facto, quod dic ut no. 16. 7. c. 1. Arch.

a ¶ Habueritis.] Iniuriose, ita vt scandalizemini propter hoc.

b ¶ Sub nullius.] .i. sub rei temporalis potestate nolo redigi: intantum ut aliquem offendam, iuxta illud:

Horatius in epistolis.

Et mihi res: non me rebus submittere conor, vt extra de verb. sig. intelligentes.

f ¶ Quod debetur.] Ex aliquo maleficio, vel intellige ex quolibet debito.

g ¶ Vltra.] Videtur ergo, quod non possit licite peti pœna dupli, vel quadrupli a fure, ut no. 12. q. 2. in antiquis. quod concedit Hu. sed non est ita, quia hoc habetur ex canone quod peti possit. 11. q. 2. in legibus. 2

h ¶ Talionis.] cōtra delinquentem, s. ut tāta satisfactio petatur ab eo, quanta iniuria præcessit, ut 23. q. 3. sex differentiæ, uel loquitur de pœna talionis infligenda actori, qui iniuste litigat: quia calumniosè agens punitur in sumptibus litis, ut extra de pœnis. calumniam hoc.

1 De hoc no. 12. q. 2. fraternitas ibi videas. & facit ad hoc extra de sentē. excō. quāuis & c. ea nosci tu. vbi plene de hoc nota.

a ¶ Nullum.] Scilicet quo ipse teneatur alijs, vel aliter idest, nulli vult soluere pœnam pro peccato debitam.
b ¶ Debitum.] Idest, pœnam debitam ex peccato.
c ¶ Sic &c.] Hic est §.
d ¶ Cętera.] Idest quod omnia sunt concilij: sicut illud, qui percusserit te in vnā maxillam, &c.

Nam pro se quis testificari non potest. sed contra se sic & ideo cum isti ferūt testimonium super rebus ecclesiæ suæ, quæ spectant ad suam vtilitatem, non sunt audiendi. Postea soluit dicens, quod in causa criminali est hoc seruandum, sed in causa ecclesiæ bene admittuntur do-

QVisquis.] CASVS. In hoc c. & sequenti assignat differentiā inter pręceptum & cōsilium. quia peccatum est non obedire præceptos & pœnam sustinet, qui non obseruat: cōsilio vero nō obedire peccatū nō est; sed qui non obedit minus boni adipiscitur.

QVod præcipitur imperatur. Hic Greg. innuit differētiam inter præcipere & imperare. i. nā alias Augu. dicit quod Cæsar præcipit faciēdum est; quod imperat, tolerandum est, vt 23. q. 1. militare. Item inter mandatū & præceptum videt esse differentia, quia finitur, 2 mandatū morte mandatoris, vt extra de offic. deleg. relatum. sed pręceptum non vt in auth. vt nulli iud. §. & hæc vero iubem⁹ colla. 9. Item quandoque ea quæ sunt præcepti, continuluntur, ut 28. quæst. 1. sic enim. quandoq; etiam quæ sunt mādati. præcipimus ut sic æquiparent præceptum & mandatum. vt C. de act. & oblig. si quidam. Itē quandoque verbum rogandi pro verbo præcipiendi ponit, vt 22. quæstione 3. rogo.

1 Istā gl. approbat & dicit eā ueram & notabilē Alc. de Imo. in l. more. coll. x. ff. de iu. om. iu. & p Spe. in tit. de iu. delec. §. restat ad fi. 2. col. & l tit. de leg. §. finitur. ver. sed pone de facto.
2 Ope exceptionis, ut dicam 18. q. 2. c. udsi. ibi uideas. 63. dist. principali. Arch.

quò omnino nō exigis debitum: ideoq; bonus magister ait: Qui te percutit in vnam maxillam, præbe ei & alteram,] præsertim ne cogamur & ipsi reddere debitum ab eo, qui nullum [a] habet debitum. [b]

Luc. 6. Matth. 5.

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus capitulum hoc coniunctum est superior, & confectum est ex verbis B. Augustini lib. 19. contra Faustum c. 25. hinc inde acceptis, & interdum etiam immutatis. Quare præstat integrum illud caput perlegere.*

Sic [c] *& cætera* [d] *accipias. Item in lib. de sancta virginitate,* [a] *c. 14. & 15.*

a ¶ Virginitate.] *Restituta est citatio ex Polycarpo. Antea citabatur,* ex sermone Domini in monte; *Sic etiā §.* Quod præcipitur *restitutum est B. Hieronymo.*

¶ De eodem. C. III.

QVisquis præceptis non obtemperat; reus est, & debitor pœnæ. *& paulo post.* ¶ Præcepto Dñi non obedire, peccatum est: cōsilio si vti nolueris, minus boni adipisceris, non mali aliquid perpetrabis. *Item Hierony.* † *lib. 1. contra Iouinianum.* Quod præcipitur imperatur; quod imperatur, [c] necesse est fieri: si non fiat, pœnam habet. *& infra* ¶ Vbi consilium datur, offerentis arbitrium est: vbi præceptum necessitas est seruientis. [β]

Poly. l. 1. tit. 24. c. 15

† in vulgatis erat. *Greg. in epist. ad Iouinianum.*

β ¶ Seruientis. *Sequebantur hæc verba,* vt obediat: vel imperantis, ut ei obediatur, *quæ sunt ex puncta auctoritate codicum vetustorum & originalis.*

QVAESTIO II.

DE eo autem, quod quæritur, an de suis fratribus [f] *testes producere possint multis auctoritatibus videtur esse prohibitum: Leges. n. tam sacrorum canonum, quam sæcularium principum prohibent aduersus aliquem;* † *testem de sua domo produci. Contra se enim quisque testi ari potest, pro se vero minime Quia ergo isti producuntur, vt pro seipsis testimonium ferant. (Non enim vtilitatis suæ ecclesiæ se pœnitus immunes arbitrantur futuros) patet, quod eorum uox in talibus non est audienda. Sed distinctio* † *hæc, & testium*

† al. extraneum.

† al. districtio.

DE eo autē.] CASVS. Hic intitulatur secūda quæstio, qua quęritur, an fratres vel domestici testes sint audiendi. Et certum est, quod in causa criminali non admittuntur, vt 3. q. 5. c. 1. nisi quando clerici accusant suum prælatum, vt 2. q. 7. Lator. & cum accusatur patrimonium propter consanguinitatem, vt 35. q. 6. c. 1. similiter in causa ciuili domestici testes non admittuntur, ut 4. q. 3. etiam in re propria clerici tamen tam pro sua ecclesia, quàm pro aliena bene admittuntur, ut inf. ea. c. 1. & c. quamquam. Et procedit hoc ordine. Primo probat, quod fratres, & domestici testes non sunt admittendi: postea dat solutionem. Dicitur ergo, quod tam leges, quàm canones prohibent domesticos testes aduersus extraneum assumi,

domestici testes, vt in seq. c. patet.
f ¶ An de suis fratribus.] In causa criminali nunquam admittuntur domestici, vt 3. q. 5. cap. 1. nisi in duobus casibus, scilicet cum canonici accusant prælatum suum, vt 2. quæst. 7. lator. & cum accusatur matrimonium propter consanguinitatem. ut 35. quæst. 6. ca. 1. similiter in causa ciuili non admittitur domesticus. 4. q. 3. etiam ciuili iure. Item etiam nisi in causa ecclesiæ suæ, ut inf. eod. cap. 1. & extra de testi. insuper. Similiter ad probandum consanguinitatem admittitur domesticus, ut 35. q. 6. cap. 1. siue agatur ad contrahendū. siue ad dirimēdū matrimonium, vt extra qui matrimon. accu. poss. videt.

Testificari pōt quiq; domestici.

Sed

Sed pro alio impedimento matrimonii domestici non admittuntur, etiam si velint probare affinitatem, vt extra de testi. in literis. Ioan. Sed contra videtur dicere decre. extra de testa. super eo. & sic de facto seruatur: & in illa decret. in litteris suspicio erat contra eum: quia steterat

alijs literis super testibus recipiendis sibi missis prius. a ¶ Stephani.] vnus canonicus potest inducere in testimonium suum concanonicum contra eiusdem ecclesiæ canonicos: quia non est magis domesticus vni, quam alij: & par affectionis causa suspicionem excludit, vt ff. de ritu nupt. nō solum. §. 1. sicut & potest ipsum inducere contra suū prelatū. vt 2. q. 7. lator. Sed nunquid potest eū inducere cōtra canonicū alterius ecclesiæ: Hug. dicit ꝙ nō. Tu potes dicere ꝙ sic: qa nō est domesticus istius, sed ecclesiæ tantu. similiter p̄latus iste pōt induci in testem ꝓ ecclesia sua: dum tū alius constituat. qui nomine ecclesiæ agat, vt ext. de test. i. super. 2 nec dicunt isti ferre testimoniū in ꝓpria causa: qa causa ecclesię nō est in cā singulorū, vt 12. q. 2. qui manumittitur. si legatarius fert testimoniū in causa testamenti, in quo aliqd ei relictū est, vt Insti. de testa. §. legatarius. Sed nonne talibus imperat ab ecclesia; ergo nō possunt esse testes ꝓ illa, vt 4. quæst. 3. idonei? Sed istud est in fauorem religionis. nā contra rationem pro religione iudicatur, vt ff. de relig. & sump. fune ꝑsonæ. Sed licet dicā, quod vnus canonicus potest esse testis ī causa sui concanonici, non tamen dico, ꝙ possit esse iudex sui contra extraneum, quia minor causa repellit aliquem à iudicio, quam à testimonio, vt extra de offic. deleg. cum R.

Canonicus pro canonico testificari potest.

examinatio in criminalibus causis seruanda est: in ciuilibus autem non vsquequaque. In criminali enim causa non licet testem de propria domo producit: in ciuili autem prælatis ecclesiæ licet.

Vnde Paschalis II. Guidoni Archiepiscopo Viennensi Apostolicæ sedis legato scribit dicens.

¶ Clerici pro sua ecclesia testimonium ferre possunt. C. I.

SVper prudentia tua plurimum admiramur, quòd in negocio beati Stephani,[a] clericorum ipsorum acceptare nolueris testimonium. Diuersæ namque sunt species causarum: nec in omnibus causis crimina agitantur. In criminibus † si quidem accusatorum, & testium illa districtio obseruanda est, quæ in canonibus continetur; ne qui ad probationem domestici assumantur. Cæterum in possessionum, vel huiusmodi negocijs hi potissimum assumendi sunt; qui eadē negocia tractauerunt,[b] de quorum auditu, & visu[c] hæsitatio esse non debeat. Si ergo ijdem clerici idonei sunt ad assertionem causę illius; nullatenus remoueantur, sed sicut alijs literis deliberatum est, inter S. Ioannis, & S. Stephani canonicos lis illa plenius decidatur.

† al. criminalibus.

2 Ad idē ff. de uet. ī gn. princeps, C. de digni. lu. senatorum. sed contra qa executores negociorū, & administratores ī eisdē negocijs testes esse non possunt. ff. de test. mandatus. Arch.

Potest etiam intelligi aliter. Domestici ad probationem non admittantur, vt pro his videlicet, quorum sunt domestici, testimonium ferant. Hi autem (sicut supra de alioribus dictum est) non pro domesticis, sed pro ecclesia, quæ mater est omnium pauperum, testimonium dicant. In conficiendis autem instrumentis sæcularium negociorum presbyteri non uocentur ad testimonium: sed si casu contractui eos interfuisse contigerit, iubente episcopo testimonium dicant.

Cōtra rationem cōmunem pro religione iudicatur.

Vnde in Synodo habita Romæ ab Eugenio Papa II. statutum est, c. 13.

¶ In conficiendis instrumentis sacerdotes ad testimonium non vocentur. C. II.

Poly. l. 4. tit. 31.

QVamquam sacerdotum testimonium credibilius habeatur; tamen ipsi in sæcularibus negocijs pro te-

terat cum vxore per septem annos, & etiam ibi super affinitate inducebantur domestici. Præterea, vt notauit ibi T. familiares sui erant, vel domestici, quibus imperare potest ratione dominicę uel patrię potestatis: aliàs domestici bene admittuntur. 1 B.

1 Alij cōtra 4. q. 1. et ciuili hæc. nam mercenarij sūt domestici. ff. de pęn. respiciendū, 5. furti. Eadem his q̄ ad ecc. coniug. pręsenti. Arch.

SVper prouidentia. CASVS. Guido archiepiscopus Viennensis Apostolicæ sedis legatus in causa, q̄ uertebatur inter canonicos S. Stephani, & canonicos sancti Ioannis, canonicos sancti Stephani ad perhibendum testimoniū veritati recipere nolebat, qa domestici erāt: quare Paschalis secundus scribit sibi, & docet, quòd in causa criminali testes domestici non assumantur, sed in ciuili ecclesiastica potius ipsi quàm alij recipiantur. præcipit ergo sibi, ut a testimonio ferendo nullo modo repellat clericos B. Stephani, dumodo idonei uideātur. [Alijs litteris.] quibus causam illā cōmiserat sibi: uel

b ¶ Tractauerūt.] Quia ea, quæ in capitulo gesta sunt, melius possunt probari per canonicos, quam per alios, ut extra de testib. ueniens. in fi. licet lex dicat alias inter domesticos, facile quid confingi posse pro negocij qualitate, ut C. de donat. data.

c ¶ Et uisu.] 3. q. 9. testes.

POTEST. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima solum aliter quam superius dixerat, dicens ꝙ domestici ad testimonium non admittūtur pro eo cuius sunt domestici. supradicta autem clerici nō pro domesticis admittuntur, sed pro ecclesia, quæ mater est omnium. In secunda parte dicitur, ꝙ presbyteri in contractibus sæcularium non debent ad testimonium uocari: si tamen casu interfuerint, iubente episcopo, testimonium ferre possunt, vt in seq. c. docetur.

QVanquam.] CASVS. Quæsitum fuit ab Eugenio,

u. sa. n

vtrum sacerdotes sint vocandi ad testimonium super conficiendis instrumentis in negocijs sæcularibus? Et respon. quod non, si tamen casu interfuerunt vbi laici non inueniuntur idonei, iubente episcopo possunt dicere testimonium, ne veritas occultetur.

stimonio, α aut conficiendis instrumentis non rogentur; [a] quia eos in talibus rebus esse non conuenit. Si autem β euentu [b] aliquo causæ interfuerint, & aliquid viderint, vel audierint, [c] vbi nullæ idoneæ sæcularium inueniantur personæ; ne veritas occultetur [d] & malus vt bonus æstimetur, in prouidentia proprij episcopi sit, ut aut coram se [e] & competẽtibus [f] iudicibus, aut aliter [g] honorifice veritatem attollant. †

† al. testificentur.

α ¶ Pro testimonio.] *Sic est emendatum ex concilijs Eugenij secũdi, & Leonis IIII. & Polycarpo. Antea enim legebatur*, pro cõficiendis instrumentis ad testimonium non rogentur.

β ¶ Si autem.] *In concilijs ipsis & Polycarpo legitur*, si enim euentu causæ aliquid viderint, &c.

QVAESTIO III.

Quod autem [h] præter summam emolumenta sectari, sit vsuras exigere, Augustini auctoritate probatur, qui in psalmum trigesimum sextum, ad vers. [Tota die] scribit dicens.

¶ Qui plus, quàm dederit, accipit, usuras expetit. C. I.

Sent. 3. dist. 37. Iuo p. 13. c. 17.

SI fœneraueris homini, id est, mutuam pecuniam tuã dederis, à quo aliquid plus, quàm [i] dedisti, expectes

a ¶ Non rogentur.] An possit clericus cogi, not. 2. quæst. 6. statuendum.

b ¶ Euẽtu.] ĩ. q. 3. ad fidem.

c ¶ Vel audierint.] Et hoc est in illis casibus, vbi testimonium valet de auditu, vt 3. quæst. 9. si dubitum.

d ¶ Occultetur.] Illud est regulare quod in defectum probationum quilibet possit cogi, vt extra de test. cog. peruenit immo talis admittitur, qui aliàs nõ est idoneus, vt 4. q. 3. item serui responso. simile est 55. dist. priscis. & de cõsecr. distinct. 4. in necessitate. & C. de hæret. l. vlt.

Clerici non coguntur testificari.

e ¶ Coram se.] Sed qualiter testatur clericus coram episcopo cũ causa versaĩ coram laico iudice, cum cõtinẽtia causæ diuidi nõ debeat, vt extra de sequestr. ad hæc? Respon. hoc est priuilegiũ clericorum, quod nõ coguntur coram quolibet iudice testificari sicut egregiæ personæ non coguntur coram quolibet iudice testificari, vt ff. de iureiur. ad personas. [1]

[1] Ad idẽ ex. de test. ca. si quis. & maximè cũ tũc iurare debeant: quod facere nõ debent laico. 22. q. vlt. ca. vlt. secundũ Io. de Fant.

f ¶ Competentibus.] Scilicet iudicibus ecclesiasticis.

g ¶ Aut aliter.] Id est, vt committat episcopus aliquibus qui recipiant testimonia ipsorum.

QVod autem.] CASVS. Hic intitulatur tertia quæstio, in qua quæritur, utrum sit usura, si aliquid præter sortem exigatur? Et certum est, quod sic: nisi cum ecclesia mutuat pecuniam laico, ad hoc vt prædium ecclesiasticum de manu laici redimatur: quo casu fructus ecclesiastici fundi præter sortem retinebit, vt dicit Innoc. III. in prima decret. de feud. & Alex. de vsu. in prima decret. in fi. Similiter non licet aliquid expectare præter sortem, vt ĩ. ead. c. 1. Spes enim facit usurarium sicut simoniacum, arg. 1. q. 3. non solum.

Vsura aliquã nõ committitur, licet ultra sortẽ qd accipiatur.

h ¶ Quod autem.] Hic quæritur, an usura sit ultra sortem aliquid recipere? Et certè sic: nisi in quinque casibus. Primo in casu fauore ecclesiæ, extra de vsur. c. 1. & c. conquestus. Secundo, & cum fideiussor soluit sortem & usuras, potest usuras petere, ut ff. de fideiuss. constitutus. Tertio, & cũ pęna petitur præter sortem, vt 12. q. 2. in legibus. Quarto, & cum petitur usura tanquam interesse, dicam ĩ. ca. q. 4. quoniam multi. & ff. pro soc. l. socius qui. Quinto, & cũ recipitur aliquid pro re, quæ nõ consistit in pondere, numero, vel mensura, sicut in locatione. Item in sexto casu ratione incertitudinis, vt extra de vsur. in ciuitate. & non solũ quodcunque lucrũ, sed etiam ipsa spes facit hominem vsurarium, vt ĩ. ead. cap. 2. sicut facit hominem simoniacum, vt 1. quæst. 3. non solum. Ad intelligentiam autem huius quæstionis scias, quod duo sunt contractus, qui de natura sui gratuiti

Contractus duo sunt gratuiti.

sunt, vt mutuum & commodatum. Sed mutuo certum est, & sequitur, quòd sit gratuitum, alioquin est vsura. Item si commodatum non est gratuitum, non quidem est vsura, sed tamen si aliquid recipitur pro commodato, statim desinit esse commodatum: quia aut recipitur aliquid pro re ipsa, aut pro vsu rei. si pro re ipsa aliquid recipitur, aut est pecunia, aut alia res. Si pecunia, est emptio seu venditio: si alia res, erit contractus permutationis: si pro vsu rei accipitur pecunia, erit cõtractus locationis: si res alia, erit contractus innominatus, do, vt des, vel do, vt facias. omnes isti contractus sunt liciti laicis etiam causa negociationis, vt 88. dist. fornicari. Clerici tamen inquantum possunt debẽt abstinere ab emptione & venditione: quia illud non facile fit sine peccato, vt ĩ. de pœnit. dist. 5. qualitas. tamẽ in causa necessitatis permissum est clericis negociari, vt extra ne cler. vel mona. cap. 1. licitũ tamen est clericis emere aliquam rudem materiam, & inde aliquod artificium facere, si eis sua non sufficiunt, vt 91. distinc. clericus victum. & 21. q. 1. c. 1. de consec. dist. 5. nunquam. & tunc non acquiritur lucrum ex negociatione, sed ex artificio. talia enim lucra licita erant Apostolis, vt 21. quæst. 1. c. 1.

SI fœneraueris.] CASVS. Aliquis dedit pecuniam mutuam, & præter sortem aliquid expectabat. quæsitum fuit ab Augustino, vtrum sit usurarius? Et respondet quòd sic.

i ¶ Plus quam.] Supple quod consistit in pondere, numero, & mensura. sed in equo & domo aliud est: quia ibi licitum est recipere sortem & lucrum. & est ea ratio, quia in prædictis quæ consistunt in pondere, numero, & mensura, transfertur dominium, cum illud sit mutuum. Vnde res illa statim est periculo [2] illius qui recipit eam. vnde inconueniens esset ut nomine illius rei magis grauaretur; [3] sed domus & equus non sunt periculo sui: unde non est inconueniens, si aliàs grauetur pro re tali dãdo aliquid. ad hoc facit ff. de iureiur. cum qui. Sed contra hoc obijcitur. Pone quod aliquis uendat usum

[2] Periculo l. si unus ex socijs, §. si unus, ff pro soc.

[3] Arg. ff. de iureiur. c. ĩ. qui.

usum pecuniæ, & recipiat in se periculum pecuniæ, talis contractus non est uitiosus, quia cum usus sit illius qui vendidit, licite potest eum uendere. 1 & sic habes, quod aliquis pro pecunia potest recipere pecuniã, & aliud in hoc casu, alias non: & hoc ideo, quia pecunia non deterio-

nam generaliter dicitur pecunia quidquid habes, vt 1. q. 3. totum.

P Lerique.] CASVS. Quidam cum pecuniam mutuassent negotiatoribus de lucro mercium partem recipiebãt; quæsitum fuit ab Ambros. vtrum hoc debeat reputari vsura? Et respondet, quòd sic, & non solũ hoc, sed et quidquid vltra sortẽ exigitur quicunque nomine cẽseatur dicitur vsura. & adhoc probandum auctoritatem legis Mosaicæ inducit. Sequens caplanum est.

* Vendere puta. locando 1. Franc. Purpur. l. 2. §. 1. col. 9. n. 68. si cer. pe. † Adde hic Bal. in rubr. C. de consti. pec. in 1. gl. & in l. 3. & ibi clarius per eundem Bal. & Saly. C. de exercito. Ba. in l. 2. 1 prin. C. de usu. rei iu. & in c. 1. in 5. col. de plus pe. late per Salyc. in auth. ad hæc in 11. q. C. de usu. Ias. in l. cunctos. in 14. col. uers. sexto. & ultimo quæro. C. de sum. tri. lo. Cal. in consi. 11. posito sub tit. de usuris. D. Alex. in cõs. 303. quod incipit, uiso processu cãe uertentis inter Io. in ul. col. * Cõco. tex. in l. 1. §. cũ urbem. ff. de of. præf. urb. & in l. 1. C. de hær. inst. * Adde ad hoc plene not. per Ias. in l. cũctos. col. 11. C. de sum. trin.

accipere, non pecuniam solam, sed aliquid plus, quàm dedisti †, siue illud triticum sit, siue vinum, siue oleum, siue quodlibet aliud: si plus quam dedisti, expectas[a] accipere, fœnerator es; & in hoc improbandus, non laudandus.

Item Hieronymus super Ezechielem, lib. 6. ad c. 18.

¶ Quidquid supra datum exigitur, vsura est. C. II.

& in d. gl. ord.

Sent. ibidem. Iuo p. 13. c. 18. Pann. l. 3. c. 160.

P Vtant quidam vsurã tantum esse in pecunia [b]. Quod præuidens scriptura diuina omnis rei aufert superabundantiam, vt plus non recipias, quàm dedisti *. *Item ibidem.* ¶ Alij pro pecunia fęnerata solent munuscula accipere diuersi generis: & non intelligunt vsuram appellari, & superabundatiam, quidquid illud est; si ab eo, quod dederint, plus acceperint.

Item Ambrosius in lib. de Tobia, c. 14.

¶ Quidquid sorti accedit, vsura est. C. III.

Iuo p. 13. c. 16.

P Lerique refugientes pręcepta [c] legis [d], cum dederint pecuniã negotiatoribus[e], non in pecunia vsuras exigunt; sed de mercibus eorum, tanquam vsurarum emolumenta percipiunt. Ideo audiant, quid lex [f] dicat *. [Neque vsuram, inquit, escarum accipies, neque omnium rerum.] *Item paulo post.* ¶ Et esca vsura est; & vestis vsura est, & quodcumque sorti accedit [g], vsura est; quod velis ei nomen imponas, vsura est. *Item paucis interiectis.* ¶ Si quis instaurandum conuiuium putat; ad negotiatorem[h] mittit, vt absynthiaci † [α] cupellam sibi gratis deferat; ad cauponem dirigit, vt Picenum vinum, aut tyriacum † requirat: ad lanium, vt hilam † sibi procuret; ad alium, ut poma [i] sibi adornet.

Deut. 23.

† al. absynthiati. † al. theriacum. † al. vulnam.

α ¶ Absynthiaci.] *De hoc uino, quod tardã coctionẽ accelerat, ideoq; instaurandis cõuiuijs aptũ est, meminit Dio-*

c ¶ Pręcepta.] Noluit quidam facere 5 legẽ, sed faciunt fraudẽ legi. Ille vero facit fraudem legi, qui obseruat verba legis, sed mentẽ eius circũuenit, ut ff. de legi. fraus. Fit fraus legi quatuor modis. De re ad rem .i. quã in fraudẽ datur aliqua res, ut hic & 1. q. 1. sunt nõnulli, talis est fraus Macedoniani. ff. ad Macedo. l. sed Iulianus. §. mutui. Itẽ de psona ad personã, ut cũ quis sub persona alterius exercet vsurã, ut 46. d. sicut non suo, & cum maritus nõ potest aliquid dare vxori, supponit aliã psonã cui dat, ut ff. de don. inter virum & vxo. hæc est rõ. 4. vlt. Item de vno contractu ad alium contractum fit fraus, vt cũ mulier nõ possit dare aliqd viro, fingit se vendere ei: vt ff. de don. inter vir. & vxo. si sponsus. 4. circa sic 16. q. 1. si sacerdotes. Item de

Legi fit fraus quadrupliciter.

teriorantur, sed aliæ res deteriorantur. Item nonne si creditor alicui gratis mutuat pecuniam, uenditor tenetur ei ad antidora, ut extra de testa. cum in officijs, & ff. de pet. hære. sed & si. §. consuluit. & naturaliter est ei obligatus ad aliam. quare ergo illam naturalem obligationem non potest deducere in ciuilem. s. ut pactum fiat pro illa danda. ad quam tamen tenetur, cum etiam aliæ pacta interueniant in spiritualibus, ad quæ alias quis tenetur. extra de præben. significatum. & extra de elect. significasti.

a ¶ Expectas.] Ex pacto secundum quosdam, uel etiam sine pacto: quia sola spes facit usurarium, ut hic. Sed quid si mutuet eo pacto: ut sibi etiam remutuet cum opus habuerit? Non credo quod illud posset, deducere in pactum: & ita hic naturalis obligatio non potest deduci in pactum. 2

2 Istã sententiam tenet Goffr. extra de usu. cõsuluit, sed glo. precedens vf inuenire cõtrarium, ver. item nonne. Arch.

P Vtant. CASVS. Quidam pecunia mutuata pecuniam pro usura recipere nolebant, sed munuscula, quod dicebant non esse usuram, sed Hieron. dicit quod quidquid ultra sortem recipitur, usura reputatur.

b ¶ Pecunia.] Stricte sumitur hic nomen pecuniæ

uno contractu ad alium fit fraus, sed alio modo, ut cum mulier non possit fideiubere, constituit se principalem debitricem, ut ff. ad Velle. quamuis. 33. q. 4. mulierem. 3

d ¶ Legis.] idest, canonis legitimè agentis. i. legis prophetiæ dicentis. Qui pecuniã suã non dedit ad usurã. &c.

e ¶ Negotiatoribus.] Videtur, quod si quis pecuniam suam dedit negotiatori, ut inde emat merces, & det sibi partem lucri, quod illud sit licitum, quod non concedo si periculum spectet ad recipientem, ut sit inter eos cõtractus mutui. sed si per illa uerba societatem contrahunt, & tunc periculum spectat ad utrumque; tunc bene licitum est, quod unus socius det pecuniam, & alter suppleat laborem, qui deest in pecunia, ut ff. pro so. l. quinta.

f ¶ Lex.] Mosaica.

g ¶ Accedit.] Ex pacto.

h ¶ Ad negotiatorem.] Cum credidit pecuniam.

i ¶ Poma.] Videtur ergo, quod usura differat in hoc a crimine simoniæ, quia crimen simoniæ non committitur in modico, ut extra de si. & si questiones. sed non est ita, & c. si quæstiones intelligas, quod non præsumitur ea modicis committi simonia ratione personæ.

3 De hac materia plene not. extra de priui. quanto. ibi vid. as in fin. ut Host. de con trahẽ. empt. §. ult.

Simonia an in modico cõmittatur.

Quod

QVod vero nec.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæstio, qua quæritur vtrum laicis, uel clericis liceat vsuras accipere? Et certū est, quòd non nisi in casibus notatis sup. in prox. q. & in apparatu, & in summa illius quæstionis.

SI quis obligatus.] CASVS. Quidam clerici vsuris centesimos exigebant, uel aliquid aliud præter sortē. & vilius emebant, vt carius alijs uendant. quare fuit constitutum a Martino Papa, ut qui de cætero talia fecerint, deponantur. Item est casus sequentis capituli.

a ¶ Quod vero.] Nulli licitum est usuras sumere, nec etiā Iudæo, ut ext. de usu. post miserabilem. videtur tamen, quod in casu licitū sit etiam Christiano sumere usuram, ut ī. ea. cap. ult. tamen licitū est aliquando ultra sortem aliquid recipere, ut notaui in proxima quæstio. sup. in summa.

CLerici.] CASVS. Præcipit Gelasius in hoc c. ut clerici ab omni illicita cupiditate cuiuslibet negotiationis se abstineāt: alioquin in quocumq; gradu fuerint: deponētur. Sequens capitulum patet.

b ¶ Indignis.] Licitas enim negotiationes possunt clerici facere, vt ex. ne clerici, uel monachi, c. 1. & hoc cū eis sua non sufficiunt, ut 91. dist. clericus.

c ¶ Si cessare.] Non ergo statim deponēdus est clericus propter vsuras. 47. d. c. 1. argu. contra. 47. d. c. 2. Sol. statim deponendus est, & quod hic dicitur, refertur ad facultatem dispēsandi. 1

1 Vel de turpi lucro hoc intellige: sed contra in usura sm L. de hoc leg. & not. extra de usu. præterea. ibi uideas. Arch.

d ¶ MInistri.] ¶ Datam.] Sup. 46. d. non licet.

CAnonum.] CASVS.] Quidā clerici emebant vilius, ut carius uenderēt, & hoc faciebant studiosa cupiditate lucrandi. Ideo statutū fuit in concilio Tarraconensi, ut de cætero hoc non faciant, alioquin deponētur. [Studio.] idest, studiosa cupiditate.

e ¶ Vel vēdendi.] in eadem forma: sed in rudi materia possūt emere chorium, & chartas, & inde facere sotulares, & libros, ut 21. q. 1. c. 1. & 91. d. clericus, nec est negotiatio: sed artificium.

a ¶ Ex *scorides lib. 5. c. 49. Lampridius de Heliogabalo inquit,* & rosato, atque absynthio † vulgus ad bibendum inuitauit. *De hoc Alciatus parer. l. 7. c. vlt.*

† *forasse*, absynthiaco, *aut* absynthiato. cap. l. 1. c. 125.

Item ex concilio Agathensi.

¶Quando amplius, quàm debetur, exigitur, vsura est. C. IIII.

Burc. l. 2. c. 126. Iuo p. 6. c. 200. Pann. l. 3. c. 161.

VSura est, ubi amplius requiritur, quàm datur. V. g. si dederis solidos decem, & amplius quæsieris: vel dederis frumenti modium vnum, & super aliquid exegeris.

Ecce euidenter ostenditur, quòd quidquid ultra sortem exigitur, vsura est.

QVAESTIO IIII.

QVòd vero [a] *nec clericis,* [1] *nec laicis liceat vsuras exigere, probatur auctoritate Gelasij, & aliorum.*

Ait enim Gelasius Papa scribens episcopis per Lucaniam, & Siciliam. c. 17.

¶A quæstibus negotiationis clerici abstineant. Cap. I.

dist. 88. consequens §. proinde. Iuo p. 12. c. 28.

CLerici aut ab indignis [b] quæstib. nouerint abstinendum, & ab omni cuiuslibet negotiationis ingenio, vel cupiditate cessandum; aut in quocumque gradu sint positi; si cessare [c] noluerint [α], mox a clericalibus officijs abstinere cogantur.

α ¶Si cessare noluerint.] *Hæc non sunt in epistola; neq; referuntur supra dist. 88. c. consequens, sed non sunt expuncta ob glossam.*

Item ex concilio Arelatensi primo, quod confirmauit Papa Siluester, c. 12.

¶Excommunicentur ministri, qui fœnerantur. Cap. II.

Iuo p. 13. c. 10. † *De ministr.* orig.

MInistri †, qui fenerantur, placuit iuxta formam diuinitus datam [d], eos a communione abstinere.

Item ex concilio Tarraconensi, c. 2.

¶Qui volunt esse in clero, a studio negotiationis abstineant. C. III.

Burc. l. 2. c. 122. Iuo p. 13. c. 13. & p. 6. c. 197.

CAnonum statutis firmatum est, vt quicumq; in clero esse voluerit; emendi vilius, uel vendendi [e] carius studio non vtatur. Quod certe si voluerit exercere, cohibeatur a clero.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 62.

¶Alienetur a clero, vsuras, aut superabundantiam exigens. C. IIII.

In capitulis Mart. Brach.

SI quis oblitus timorem Domini, & sanctam scripturam, quæ dicit; [Pecuniam suā non dedit ad vsuram;]

Psal. 14.

a ¶ Ex quolibet.] 21. quæst. 3. placuit.

SI quis clericus.] CASVS. Quidam clericus mutuauit certam quantitatem pecuniæ alicui certo tpe soluendam: quæsitū est in Niceno concilio, si tpe statuto ad solutionē faciendam velit recipere frumentum, vel aliam speciē loco pecuniæ, sub quo pretio dēat eam recipere. Et rńdet, ꝙ sub eo pretio, quo vendi potest tpe solutionis faciendæ, & tñ recipiat sub eo pretio donec perueniat ad summā, quam mutuauit. Si vero non vult speciem, sed pecuniā recipiat eam sine augmēto. Ita vr̄ mihi quæstio huius c. formanda, licet Beneuen. aliter eā formauerit: nec tñ ea casus positio a sua differt nisi in formatione quæstionis. & Hugo fere idem dicit cum Beneuent. Sequens c. patet.

post hanc cognitionem magni concilii α fęnerauerit, & centesimas exegerit, aut ex quolibet a negocio turpe lucrū quæsierit, aut ꝑ diuersas species vini, vel frugis, uel cuiuslibet rei, emēdo, vel vēdendo aliqua incremēta susceperit; de gradu suo deiectus alienus habeatur a clero.

α ¶ Magni concilij. *Sic loquitur Martinus Brachar. quoniā hanc sententiā accepit ex cap. 17. cōcilij Nicani, quod citatur inf. ead. c. quoniam, & in duob. vetustis Gratiani exemplaribus post hoc continuo illud subiungitur.*

Item ex concilio Tarraconensi, c. 3.

¶ Pro pecunia, quam clericus mutuo dedit, iusto pretio species accipere potest. C. V.

Iuo p. 6. c. 369. & p. 13. c. 14. Pann. l. 3. c. 159.

ij SI quis clericus solidum b in necessitate præstiterit; hoc c de vino, vel frumento accipiat, quod d mercandi e causa tempore statuta f decretum g fuerit venūdari. Cæterum si speciem non habuerit necessariam; ipsum, quod dedit, sine vllo augmento recipiat.

b ¶ Solidum]. s. pecuniam numeratā. c ¶ Hoc.] idest, tñ. d ¶ Quod.] Idest, quantum. e ¶ Mercandi.] ꝗ deberent vendi. f ¶ Tpe statuto.] i. solutionis tēpore. g ¶ Decretū.] A iudice, vl̄ ab alia. s. hoc vult dicere, ꝙ creditor frumentum pro tanta pecunia debet recipere, quantū ualuit tpe solutionis. 1 & ita considerandū est tēpꝰ solutionis. sed si non est præfixum: tūc æstimatur quantum ualet tpe quo res petit, ut ff. si cer. pet. l. uinum.

1 Non intelligas, qđ hic imponat necessitas uēditori aliud ꝙ dēat accipiēdi, sed plus nō exigendi. aliud. n. pro alio non pōt solui inuito. ff. de solut. si quis, C. e. tit. cum aūt. Fra Bart. Isido. Archid.

Item ex concilio Carthaginensi † 3. c. 16.

† In vulgatis erat Agathensi 3.] Ansl. l. 7. c. 153. Burc. l. 2. c. 124. Iuo p. 6. c. 198. & p. 13. c. 9. Pann. l. 3. c. 158. Rab. pęn. c. 32. & in concil. Aquisgran. c. 62.

¶ Clericus non accipiat plus quàm commodauit. C. VI.

NVllus clericorum amplius recipiat, quàm cuiquam accommodauerit: si pecuniam, pecuniam accipiat: speciem eandem, quantum dederit accipiat: & quidquid aliud tantum, quantam dederit, accipiat.

Item Leo Papa, epist. 1 c. 3.

¶ Etiam laicis vsura damnabilis est. C. VII.

Poly. l. 4. tit. 31. Burc. l. 2. c. 123. Ansel. l. 7. c. 149. Iuo p. 6. c. 65.

NEc hoc quoque prætereundū esse duximus, quosdam lucri turpis cupiditate captos vsurariā exercere pecuniam, & fœnore velle ditescere. Quod nos, non dicam in eos qui sunt in clericali officio constituti, sed & in laicos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acrius in eos, qui fuerint confutati, decernimus, vt omnis peccandi opportunitas adimatur.

NEc hoc.] CASVS. Dicit Leo Papa, quod quidam turpia lucra sectantes, usuras exercēt: de quo dicit si valde dolere non solū in clericis, sed etiam in laicis: qđ dicit esse acrius uindicādum in clericos, quàm in laicos, ut cęteris metus incutiatur.

& in Aquisgran. c. 40.

Item ex Nicano concilio, c. 17.

¶ Eiiciantur a clero turpia lucra sectantes. C. VIII.

dist. 47. quoniam multi. Burch. l. 2. c. 120. Iuo p. 13. c. 8.

QVoniam multi clerici auaritiæ causa turpia lucra sectantes, obliti sunt diuini præcepti, quo dictum est: [Qui pecuniam suā non dedit ad vsurā.] fęnerātes, centesimas exigunt; statuit hoc sanctum concilium, vt si quis inuentus fuerit post hanc definitionem usuras accipere, uel ex quolibet tali negocio turpia lucra sectari, uel etiam spēs frumentorum ad sescuplum dare, omnis, qui tale aliquid conatus † fuerit ad quæstum, h deiiciatur a clero, & alienus ab ecclesiastico habeatur gradu.

Psal. 14.

† al. commentus.

h QVoniā.] ¶ Ad quæstum.] Vr̄ hic ꝙ prohibeamur sumere usurā causa lucri captādi, nō autē uitandi dāni. ar. ad hoc ī. e. si qs oblitus. ubi dicit, incremēta susceperit: maximè si sit bonæ fidei contractus, 2 ubi ex sola mora uenniūt usuræ, ut ff. de usur. mora, §. in bonæ. si qs ergo est in mora soluēdi, ab eo pōt repeti usurę, nō tanꝗ usuræ, sed tanꝗ interesse, ut ff. ꝓ soc. socius q. & tūc petunt usuræ iudicis officio, non iure actionis. licitè. n. potest qs agere ad hoc

Vsuræ causa dāni uitandi pōt peti.

2 Quæ sint actiones siue cōtractus bonæ fidei, hr̄ Insti. de act. §. actionum. & no. ext. de except. cum uenerabilis, in gl. quæsitum, &c.

¶ *Supra dist. 47. hic idē canon affertur ex versione Dionysii, qui nunc ex prisca, quæ est in collectione Isidori.*

Item Iulius Papa.

cap. l. 2. c. 131.

ut

vt reddatur indemnis, ut extra de fideiuss. peruenit. & 22.q.2.si quis de clericis.ubi agitur ad interesse.

QVicunque.] CASVS. Aliqui tempore messium uel vindemiarum, non necessitate, sed propter lucri cupiditatem emunt vinum uel annonam pro duobus denariis hac intētione, ut seruēt postea, donec pro quatuor uendant uel pro pluribus. Quæsitum est a Iulio Papa. vtrum hoc sit turpe lucrū? Et respondet quod sic. & dicit Hugo, φ hoc c. loquitur generaliter tam de clerico, quàm de laico. Sequens c. patet.

a ¶ Modium.] Si aliquis uendat merces q̄ modo ualent quatuor, & facit pactū ut ei dētur quinque ad terminum præfixum: illud non est usura, si dubium est quātum possunt valere merces illæ ad terminum præfixū: ut extra de vsur. in ciuitate. licet si uenderet longè cariori foro quā modo valeant, tūc esset usura, ut ext. eo. tit. consuluit lo. Et quod dicit de uenditione mercium, intelligit si tēpore contractus non fuerat uenditurus: alioquin esset usura, ut extra eod. tit. c. ult. B.

b SI quis.] ¶ Rapinam.] Sic ergo vsurarius est raptor. ergo in eū nō transfertur dominium sicut nec in simoniacum. potest tamen concedi, quod trāsfertur dominium in eum. Item cum vsurarius non audiatur nisi restituat vsuras, quas ab aliquo recepit, ergo nec raptor. ut videt quod non admitto & rapina largè sumitur pro qualibet iniusta usurpatione, ut 32.q.4. meretrices.

Vsura q̄nq; nō fit, licet pro quatuor quinque soluantur.

Dñium an trāsferat in usurarium.

eccl. tit. in princ. coll. 9. sed Nicænum concilium prohibet usuras, ut 47. dist. quoniam. & 3. ea. quoniam. cū ergo Imperator constitutione sua confirmauit statuta Nicæni concilij, patet φ voluit derogare omnibus legibus quæ loquuntur de vsuris. Vel dic, ut dixi 10. d. lege.

d ¶ Scri-

¶ Turpe lucrum sequitur, qui minus emit, vt plus vendat. C. IX.

QVicunque tempore messis, vel vindemiæ, nō necessitate, sed propter cupiditatem comparat annonā, vel vinum, verbi gratia de duobus denarijs comparat modium [a] vnum, & seruat vsq; dum vendatur denarijs quatuor, aut sex, aut amplius; hoc turpe lucrū dicimus.

Poly. ibidem. Burc. l. 2. c. 127. Iuo p. 6. c. 201. & p. 13. c. 21. Pann. l. 3. c. 161.

¶ Caput hoc apud Burchardum, & Iuonem p. 6. c. 201. & in Pannormia citatur ex decretis Iulij Papæ vsurarijs missis. Verum idem Iuo par 13. c. 21. citat ex capitularibus quorum lib. 1. c. 131. habetur.

Item Ambrosius in libro de bono mortis, c. 12.

¶ Rapinam facit, qui vsuram accipit. C. X.

SI quis vsuram acceperit; rapinam [b] facit, vita non viuit.

Item Augustinus ad Macedonium, epist. 54.

¶ Non minus crudelis est, qui pauperem trucidat fœnore, quàm qui diuiti aliqua rapit. C. XI.

QVid dicam de vsuris, quas etiam ipsæ leges, & iudices reddi [c] iubent? An crudelior est, qui subtrahit aliquid, vel eripit diuiti; quàm qui trucidat pauperem fœnore? Hæc, atque huiusmodi male vtiq; possidentur: & vellem, vt restituerentur: sed non est, quo iudice repetantur. Iam vero, si prudenter intueamur, quod scriptum est [d]; [Fidelis hominis totus mundus [e] diuitiæ sunt: infidelis autē, nec obolus [f];] nonne omnes, qui sibi videntur gaudere licet conquisitis, eisque uti nesciunt; aliena possidere conuincimus? Hoc enim certè alienum [g] non est, quod iure possidetur; hoc autem iure, quod iustè, & hoc iustè, quòd bene†. Omne igitur, quòd male possidetur; alienum est: malè autem possidet, qui male vtitur.

Poly. li. 6. tit. 20.

Prouer. 17.

† Hinc B. Th. Aquinas in opusculis trac. de vsur. c. 5. infert φ s̄m legem diuinam non transfertur dñium in usurariū, sed tm̄ s̄m legē humanam.

Porro, a quo usura exigenda sint, Ambrosius testatur dicens in libro de Tobia, c. 15.

¶ Ab illo vsuram exigere possumus, cui iure nocemus. C. XII.

AB † illo vsuram exige, cui merito nocere desideras;

Iuo p. 23. c. 27.
† *Ab inquit*] orig.

QVid dicam.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, φ crudelis est, qui usuram exercet sicut ille, qui facit rapinam: quia usura restitui debet, si sit sub quo iudice repeti possit. In secunda parte inuehitur cōtra auaritiam & cupiditatem usurarij, quæ satiari non potest. Et ostendit, quod usurarius cum peccato possidet usuram, quia alienum est: & ideo restituendum, quia iniustè possidet, & eo male utitur.

c ¶ Reddi.] Id est dari: quia uerbum reddendi ponitur pro uerbo dandi. ff. de uerb. sign. uerbum reddendi potest tñ dici φ s̄m leges non sunt dandæ usuræ, tum quia sacræ leges non dedignantur imitari sacros canones, ut 2. q. 3. §. notandum, tum quia Imperator iubet seruari ea, quæ statuta sunt in Nicæno concilio, ut in Auth. de

Vsuræ etiam s̄m leges nō sunt dandæ.

d ¶ Scriptum est.] In prologo Bibliæ.

e ¶ Totus mundus.] Id est, quælibet parua pars mundi. 1 ut hæc dictio, totus. hic ponatur distributiue.

f ¶ Nec obolus.] Supple est totus mundus.

g ¶ Alienum.] Canon fingit rem alienam illam, qua quis male utitur, ut hic, & 47. distin. sicut hi. & extra de uerb. sign. c. ius dicitur.

PORRO. CASVS. Supra dictum est, quòd usuræ non debent exigi: nunc ponit casum, in quo possunt exigi, & ad hoc inducit sequens cap.

AB illo.] CASVS. Quæsitum fuit ab Ambrosio, a quo usuræ exigi sine peccato uel recipi possint. Et respondet quod ab illo, cui nocere merito desideramus & contra quem bellum iuste mouemus, sed bello uincere non ualemus. Hoc c. intelligit H. generaliter de Iudæo pagano hæretico, & Christiano quolibet, contra quem bellum iuste mouetur.

1 Hic vult dicere, φ ea q̄ possidet, licet pauca, ita ei sufficiunt ac si totus mundus esset suus s̄m Gos. Archid.

a ¶ Cui.]

a ¶ Cui.] Sicut nulli nocere dēs, sic a nullo dēs petere vsuras. vt c. intelligatur negatiue, & sic planū est. Alij dicunt, ꝙ ab hostib. licitum est petere vsuras. nā & oīa eorum licite possumus auferre, vt 23. q. 7. c. 1. & 2. & q̃buscumq; insidijs possumus nocere eis, ut 23. q. 2. dñs.

b ¶ Vbi ius.] Iustū bellum est quod geritur ex edicto principis, vt 33. q. 2. iustum. Ioan.

cui [a] iure inferuntur arma, huic legitime indicātur vsuræ, quem bello vincere facile non potes. De hoc cito potes centesima vindicare te. Ab hoc vsuram exige; quem non sit crimen occidere. Sine ferro dimicat, qui vsuram flagitat: sine gladio se de hoste vleiscitur, qui fuerit vsurarius exactor inimici. Ergo vbi ius [b] belli, ibi etiam ius vsuræ.

QVAESTIO V.

Qvod vero [c] eleemosynæ non sint faciendæ ex fœnore, vel vsuris, nec ex quolibet male acquisito; Augustinus testatur in libro de uerbis Domini, sermone 35.

Iuo p. 13. c. 16.

¶ De vsuris eleemosynæ fieri non possunt. C. I.

NOlite velle eleemosynas facere de fœnore, & vsuris. [d]

Item Ecclesiastici 34.

¶ Oblatio de rapina reprobatur a Deo. C. II.

† immolantis.] ori.

IMmolans † ex iniquo oblatio est maculata. *& infra.* ¶ Dona iniquorum [e] non probat altissimus, nec respicit in oblationes iniquorū: nec in multitudine [f] sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert sacrificium de substantia pauperum; quasi qui victimat filiū in conspectu patris sui. Panis egentium, vita pauperis est. † Qui defraudat illum, homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem; quasi qui occidit proximum. Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres [h] sunt.

† Facit ad hunc text. l. eam h. cum ibi no. ff. de transactio.

Item Augustinus in lib. 50. homiliarum, hom. 7.

QVod vero.] Hæc quæstio diuiditur i quatuor partes. in prima quarum probat per 9. auctorit. ꝙ de vsuris, & rebus male acquisitis, de quib. dñium non transfertur, non possunt fieri eleemosynæ. Secunda ibi. [Econtra.] Tertia ibi, [Item obijcitur.] Quarta ibi. [Sed Aug.] Io.

CASVS. Hic intitulatur quinta quæstio. vbi quæritur, an ex vsuris, & rebus male acquisitis possint eleemosynæ fieri. Et certe quidam dicunt, ꝙ ex nulla re illicitè acq̃sita pōt eleemosyna fieri, vt j. ea. eleemosyna. & 1. q. 1. non est putanda. vbi dr: Honora Dñm de tuis iustis laboribus. & in Deute. Non accipies mercedē prostibuli. Alij distinguunt vtrū transferatur dñium, uel nō. Vbi non transfertur dñium, de rebus illis eleemosyna fieri non potest, ut de rapina & furto. Vel ubi trāsfertur, sed datur repetitio, similiter eleemosyna fieri non pōt, ut in usura. & re per metum extorta, & etiam in simonia. Vbi autem transfertur dominium, & non competit repetitio, eleemosyna fieri potest. ut de re ꝑ meretricium acquisita, & de re quæ datur histrioni, ut j. c. qui habetis, & cap. non sane. Quod dicitur: non accipies mercedem prostibuli, non obstat: quia oblatio licet de ea fieri non possit, nō prohibetur quin eleemosyna fieri possit. & quod dicitur: Honora Dominum de iustis laboribus, non prohibet quin idem de alijs.

c ¶ Quod vero.] Quidam gñaliter dicunt, ꝙ de nullo illicite acquisito pōt fieri eleemosyna, nec de meretricio, nec de vsura, nec de alea, nec de histrionatu, nec de simonia scriptum est. n. Honorabis dñm Deum tuum ex iustis tuis laboribus. 1. q. 1. nō est putanda. & in Deut. dicitur. Non accipies mercedem prostibuli. & est ar. ad hoc j. ea. eleemosyna. & 32. q. 4. sicut nō sūt, nā illicitè. acquisita non sunt in bonis nr̃is, nec nostra, vt ff. ꝑ soc. cum duob. §. vlt. Alij dīt, ꝙ si de illicitè acquisitis nō trāsferi dñium, vel etiam trāsfertur sed competit repetitio: nō potest tñ fieri eleemosyna, ut in vsura. argu. ext. d iureiu. debitores, & i simonia. vt ext. de simo. ventēs Sed si nō dar repetitio, & transfertur dominium, bñ fit inde eleemosyna. vt si aliquid datur meretrici illud nō pōt repeti, vt. ff. de cond. ob turpē cau. idē ꝙ si. §. quoties. vñ de tali pōt meretrix facere eleemosynam. Idem de eo est quod dar histrioni. & de eo ꝙ extorquetur ratione officij alicuius, vt inf. ead. nō sanè. Quod autem dicitur, quòd sacerdos nō potest percipere mercedem prostibuli, potest dici, quòd non dēt recipi oblatio meretricis, licet eleemosyna possit inde fieri, & hæc est ratio, ut propter ruborem citius conuertatur, ut 90. d. oblationes, & 1. q. 4. miror. Sed de illis, quę sunt extorta per uiolentiam, non rōne officij alicuius, ut de rapina, & de furto, non pōt fieri eleemosyna. Dicunt tamē quidam, quod si res furtiua uendatur, de nummis illis pōt fieri eleemosyna: quia non sunt nummi furtiui, qui dantur pro re furtiua. ut ff. de fur. qui uas. §. ult. quod nō credo, ut ext. de usur. cum tu. in fine. [a]

Eleemosyna, utrū fieri possit de illicitè acquisitis.

d NOlite.] ¶ Vsuris.] Hic inculcatio uerborum est, & fœnus dicitur usura usurarum. Vnde Lucanus.

Hinc usura uorax, auidumque in tempore fœnus.

a De hoc no. extra de decimis ex transmissa.

IMmolans.] CASVS. Aug. in hoc c. reprehendit illos, qui ex male acquisito faciunt oblationes. Nam qui offert sacrificium, uel oblationes ex iniusto acquisito, similis est illi, qui interficit filium in conspectu patris, nam qui rapit pauperibus, & qui sanguinē fundit humanum, & homicida reputatur, & similes sunt in malo. [Immolans,] idest, immolantis.

e ¶ Iniquorum.] sup. 1. q. 1. nullus, & c. nō est putāda.

f ¶ Nec in multitudine. Sed in meritis, ut 24. q. 1. odi.

g ¶ Sanguinis.] Sup. 86. dist. pasce.

h ¶ Fratres.] i. pares siue similes in peccato, inf. ead. c. multi. & de pœni. dist. 1. homicidiorum.

Fol-

Forte.] CASVS. Quidā putant se non peccare, si auferant auaro, & diuiti, vt pauperib. largiātur: sed dicit Aug. ꝙ tales diabolica suggestione mouētur: quia qui talia faciunt, addunt iniquitatem iniquitati.

a ¶ Non habebo.] Nec enim propter bonum est faciēdum malum, vt 30. q. 1. nosse. 32. q. 4. sicut non sunt 1 nō vi. tñ, ꝙ talis furtū committat: quia furtum non fit nisi adsit animus lucrādi, vt ff. de fur. l. 1. sed non est ita: quia species furti est ex alieno largiri, vt ff. de furt. si pignore. 4. 1.

Malum pp bonū nō est faciendum.

1 Ad hoc plene extra ne clerici, vel monachi. c. 3.

SI quid inuenisti] CASVS. Dicit Augu. in hoc c. ꝙ si aliquis īueniat aliqd, & animo lucrādi retinuit, talis dr̄ raptor: nā qui alienū negat, si inueniret alienum, tolleret, & dolet ꝙ plus non inuenit. Deus enim respicit cor, & nō manum. Sequētia duo capitula patent.

b ¶ Si qd inuenisti.] Hic notabis ꝙ si inueni rem aliq̄ habitam pro derelicto, licet intendā eā furari: non tamen committo furtum. Item si non habetur pro derelicto, credo tñ ꝙ hēatur pro derelicto, similiter nō cōmitto furtū. si autē non habetur pro derelicto, nec credas ꝙ habeatur, si eo animo accepisti, vt dño restituas, non committis furtum: hoc tamen in libello debes prestari hoc totū habes, ff. de fur. falsus. §. q alienum. Item & hoc scias, ꝙ si qs inuenit thesaurum in loco ꝓprio, statim inuētoris ē: si āt in loco alieno, & casu fortuito eū inuenerit, dimidius fit inuentoris, & dimidius sit dñi loci. si vero studiose q̄siuit, & inuenit eum in loco alterius, tot⁹ erit dñi loci. si vero in sacro, vel religioso loco casu fortuito inuenit thesaurū, totus est inuētoris, ut inst. de re. diu. §. thesaur⁹, & C. de thes. l. nemo. lib. 10. lo.

Furari intendens nūque furtum non committit.

Thesaurus inuentus cuius est.

c MVlti.] ¶ Dicunt.] Isti male dicunt quia omnes scire debent quod suum non est, ad alios pertinere, vt C. vnde vi. conquerebatur.

NEque.] CASVS. In hoc c. ostendit. Aug. ꝙ malum præcedens (vt rapina, vel inuasio) non excusatur propter bonū sequens, & hoc probatur duob. exēplis, scilicet primo, & tertio. Et econuerso bonum præcedēs non vitiatur malo sequenti, & hoc probat duob. exemplis, s. secundo, & quarto. Et no. ꝙ prima duo exempla

¶ Non est aliquid rapiendum diuitibus, vt detur egenis. C. III.

FOrte aliquis hoc secum cogitat, & dicit; multi sunt Christiani diuites, auari, cupidi: non habebo [a] peccatum; si suum illis abstulero, & pauperibus dedero. Vnde enim illi nihil boni agunt, mercedem habere potero, si ego eleemosynas dedero. Etiam in hac re parcat vnusquisque animæ suæ, quia huiusmodi cogitatio ex diaboli calliditate suggeritur. Nam etiamsi totum tribuat pauperibus, quod abstulerit; addit potius peccata, quam minuat.

[*Item Hieronymus.*]

¶ De eodem. PALEA. C. IIII.

NEmo qui rapit † moriēs, si habet vnde reddat; saluatur. Si eos quorum fuit, inuenire non poterit; ecclesiæ, vel pauperibus tribuat.

† *al. in rapina moriens.*

¶ *Hæc & sequens Palea absunt a plerisque vetustis, etiā in quibus cætera esse solent. In vno autem habentur sup. ead q. 4. post c.* si quis vsuram.

[*Item Ambrosius.*]

¶ De eodem. PALEA. C. V.

RApinam emere non licet, nisi ea intentione, vt cui est ablata, reddatur.

& serm. 21. de verbis Apostoli.

Item August. in lib. 50. homiliarum, hom. 9:

¶ Furtum committit, qui inuentum non reddit. C. VI.

Poly. l. 6. tit. 16.

SI quid inuenisti, [b] & non reddidisti; rapuisti; quātū potuisti, fecisti. Quia plus non inuenisti, ideo non plus rapuisti. Qui alienum negat; si posset, & tolleret. *& paucis interiectis.* ¶ Deus cor interrogat, non manū.

Item Greg. lib. 7. epist. 110. ad Siagrium.

¶ Qui de rebus concessis, & bene quæsitis eleemosynam impendit, illa placet Deo. C. VII.

ELeemosyna redemptoris nostri oculis illa placet, quæ non ex illicitis rebus, & iniquitate congerit; sed quæ de rebus cōcessis, & bene acquisitis impēditur.

Poly. l. 2. tit. 1. Pann. l. 2. c. 191.

¶ *In epistola B. Gregorij verbis huius capitis præponuntur verba capitis, non est putanda, supra 1. q. 1.*

Item Hieronymus in lib. Leuitici.

¶ Peccat, qui rem inuentam non reddit. C. VIII.

MVlti sine peccato putant esse; si alienū, quod inuenerint teneant: & dicunt, [c] Deus mihi dedit; cui habeo reddere? Discant ergo peccatum hoc esse simile rapinæ, si quis inuenta non reddat.

Origenes ho. 4. in c. 6. Leuitici.

Item Augustinus lib. de bono coniugali, c. 4.

¶ Bonus usus non iustificat iniuste quæsita. C. IX.

NEque enim si agris inique, ac perperam inuasis ita

pla opponuntur sibi: & sequentia duo similiter. Secũdum exemplum est ibi,[Neque si alias.] Tertiũ ibi,[Nec tyrannicæ.]Quartũ ibi,[Nec vituperabilis ordo.] a ¶ Iustificat.] Arg. ꝙ bonum non improbatur ꝓpter malum cohærẽs: nec malum approbatur ꝓp bonum cohærens

stas à Deo est.arg.23.q.1.quid culpatur.

D Eniq.] CASVS. Quæsitum est ab Ambr.vtrum in causa pecuniaria,quę vertitur inter aliquos,possit sacerdos pro altero licite postulare?Et resp.ꝙ nõ qa cõmodius est ut neuter iuuetur, quàm grauetur alter: quia ad officiũ sacerdotis spectat vt nemini noceat, sed ꝓsit oĩbus. & facit prin cipiũ c. ad ꝓpositũ Gratiani. s. vt alienũ nõ auferã, vt alteri subueniã pecuniariter maxime.

† al. quisquam.

quisque † vtatur,vt ex eorũ fructibus largas eleemosynas faciat; ideo rapinam iustificat. a ¶ Neque si alius ruri paterno,vel iuste quæsito auarus incũbat;ideo culpãda est iuris ciuilis regula,qua possessor legitimus factus est.¶ Nec tyrannicæ factionis peruersitas laudabilis [b] erit si regia clemẽtia tyrãnus subditos tractet. ¶ Nec vituperabilis ordo regiæ potestatis, si rex crudelitate tyrãnica seuiat.Aliud est nãq; iniusta [c] potestate iuste velle vti:& aliud est iusta potestate iniuste velle uti. 𝔞

𝔞 ¶ Velle vti.] *Post hac verba apud B.Augustinum sequitur,c.concubinæ inf.32.q.2.*

Item Ambrosius lib.3.de officijs,c 9.

¶ Cum alterius detrimento alteri subuenire non licet. C. X.

DEnique [d] si non põt subueniri alteri, nisi alter lædatur; cõmodius est neutrũ [e] iuuari, quàm grauari alterũ. Ideoque in causis pecuniarijs interuenire nõ [f] est sacerdotis: in quibus nõ potest fieri, quin frequẽter lædatur alter,qui vincitur:quoniã intercessoris beneficio se victum arbitratur. Sacerdotis est igitur nulli nocere, ꝓdesse velle omnibus: posse autem solius Dei est.

Item Gregorius in regesto lib. 7. indict. 2. epist. 126. Recaredo regi.

¶ Eleemosynę, & sacrificia non placent Deo, quæ offeruntur ex scelere. C. XI.

3.q.7.in grauib. Prou.15. Gen.4.

SCriptum est:[Victimæ impiorũ abominabiles Deo: vota iustorum placabilia.] Neque enim in omnipotentis Dei iudicio quod datur,sed à quo detur,inspicit. Hinc est enim quod scriptũ est: [Respexit Dominus ad Abel,& ad munera eius:ad Cain autem,& munera eius nõ respexit.] Dicturus quippe, quia Dominus respexit ad munera:præmisit solicite, quia respexit ad Abel. Ex qua re patenter ostẽditur,quia nõ offerens à muneribus sed munera ab offerente placuerunt: 𝔤 [Dona quippe iniquorũ nõ probat altissimus: nec respicit i oblationes eorum,nec in multitudine sacrificiorum, eorum propitiabitur peccatis.] *Item*.[Lõge est Dominus ab impijs; & orationes iustorum exaudiet.]

Eccl.34. Prou.15.

¶ Placuerunt.] *Hucusque B.Gregorius:sicut supra 3. q.7.c.in grauibus,est notatum.*

Exod.3.

2 *Cõtra i Exodo legitur,quòd filij Israel exituri de Aegypto à vicinis suis acceperunt mutuo vasa aurea,& argentea: ex quib.postea ædificauerunt tabernaculũ Dño.*

His respondet Aug.in lib.quæst.Exodi,q.39.

d ¶ Deniq.] Sic 11.q.3.nolite.cũ suis concor. & 23.q.2.non æstimemus.

e ¶ Neutrũ.] Ar.ꝙ nulli subueniẽdum est cum iniuria alterius.vt 22.qõ.2.primum.2 & cauẽdũ est ne prætextu nocẽtis inocẽs puniatur.C.de his qui latro.occ.l.2.in fi.qa sanctũ est.&c.ff.de pœn.absentẽ.& pœna suos tenebit auctores. C.de pe.sancimus. ext.de his q fi.à maio.parte,c.q fuit nec dẽt alteri per alterum iniqua conditio afferri, vt ff. de reg. iur. non debet.

2 Ar.32.q.4.sicut nõ sũt. 14.di.ꝙ ait. C. de sta. & imag.l.vlt.

Puniri non debet alter pro altero.

f ¶ Non est sacerdotis.] Arg.ꝙ sacerdotes nõ possunt aduocare, in causis,vt hic & 88. d. ꝑlatũ. Ar.cõtra.15.q.2.obseruãdũ.Sol.coram sæculari iudice non pñt allegare nisi ꝓ certis ꝑsonis,vt ex. de post.c.1.sed corã ecclesiastico bñ. Io. Hodie sacerdos nõ põt postulare nisi ꝓ se & ecclesia sua. vt ꝓ cõiunctis & miserabilib. personis, vt ext. eo.c. vlt.B.

SCriptũ.] CASVS. Quæsitum fuit à Gre.an de illicite acqsitis possint facere peccatores sacrificia vl oblationes?Et rñdet ꝙ nõ: & hoc ꝓbat exẽplo Cain, ad cuius munera vl ꝑsonam dñs nõ respexit,cum malus esset & impius: sed ad Abel & ad munera eius respexit: dona enim iniquorum non probat altissimus,sed bonorum.

3 Ad hoc 5.q.6.cõsuetudo.32.q.3.§. his ita.& ca. quidquid.11.qõ.4.qui recte.Ar.cõtra 32.q.3. tunc saluabit. Ar.

hærens, 1 vt 56. d. vndecunque & 23. q. 5.relegentes. Ar. contra,22.q.2.si quælibet.

b ¶ Laudabilis.] .i. licet iniuste electus bene vtatur dignitate,per hoc nõ conualescit dignitas,ut 1.q.1.principatus.hoc tamen fallit, vt ext.de renun.nisi.

c ¶ Iniusta.] Idest,iniuste acquisita. Omnis enim pote-

g ¶ Scriptum.] Hoc c.expositum est sup.3.q.7.ingratuibus.§.ecce.

CONTRA. Hæc est 2.pars quæstio.secundum Ioan. de Fant.

CASVS. Supra probatum est, ꝙ de furto, vel rapina, vel consimilibus eleemosynæ vel oblationes fieri non debent. Nunc probat contra exemplo Iudæorum, qui de vasis quæ mutuo acceperunt ab Aegyptijs ędificauerũt postea tabernaculum Dño. Sed huic obiectioni rñdet Grat. per seq. c.

e ¶ Rapinam.] Arg. ꝙ aliquo prohibito prohibita sunt omnia similia, ut ext. de const. trãslato. & sup. dis. 4. denique. in fi. & quæ sequũtur ex illo; extra de cõst. nam concupiscentiam.

f ¶ A parte enim.] Simile 32. q. 4. meretrices est autem fur-

Dixit.] CASVS. Quæsitũ fuit ab Aug. vtrũ exemplo Iudæorum, qui Aegyptios expoliauerũt auro & argẽto, possit quis suum proximũ spoliare? Et respõdet ꝙ non. nec Iudęi furtum fecerũt, sed præceptũ Domini seruauerunt.

a ¶ Sumẽdum exẽplum.] Arg. ab exẽplis nõ esse argumẽtãdum. 12. q. 2. gloria. ver. neque vero. Arg. contra. 37. dist. qui. de mensa.

b ¶ Furtũ.] Arg. ꝙ hostes possumus decipere & eis sua auferre, vt 43. distin. in mãdatis. 23. q. 7. c. 1. & 2. sup. dist. 8. quo iure. & C. de cõmer. & merca. l. 2. Hic tamen ideo excusant, quia maioris auctoritate hoc fecerunt: & ita ẽ ar. hic quod auctoritas maioris excusat ĩ illicitis, vt 63. d. Salonitanæ. & de cõse. d. 5. discipulos. 23. q. 1. qd culpat. sic Abrahã & [illegible] pson & alij multi fuerũt excusati auctoritate Dñi, vt 23. q. 5. si nõ licet. arg. cõtra 16. q. 1. in canonib. & 12. quæ. 2. quicumque.

Delicta excusantur auctoritate maiorum.

ITEM OBIICITVR. Hæc est 3. pars quæstio. in qua q̃ritur vtrum rapina in decalogo inueniatur prohibita: & ꝓbat ꝙ sic per c. seq. Io. de Fant.

¶ Non licet aliena rapere exemplo Israelitarum spoliantium Aegyptios. C. XII.

Dixit Dominus ad Moysem: [Petat vir a ꝓximo, & mulier à proxima, vasa aurea, & argentea, & vestẽ. Non hinc quisquam sumendum exemplũ [a] putare dẽt ad expoliandum isto modo proximum. Hoc enim Deus iussit, qui nouerat, quid quemq; pati oporteret. Nec Israelitæ furtum [b] fecerunt: sed Deo iubenti ministerium præbuerunt.

paulo aliter in orig. Burc. l. 11. c. 53. Iuo p. 13. c. 2.

3 *Item obijcitur. Aliena rapere non est contra ꝓceptũ. Nullo si quidẽ Dei mãdato rapina uidetur ꝓhibita. Sed nomine furti oĩs illicita vsurpatio rei alienæ ĩtelligitur.*

Vnde Augustinus in eodem lib. q. 71.

¶ Maioris pœnæ est violenter aliquid eripere, quàm furari. C. XIII.

Poenale [c] est occulte auferre: multo maioris [d] pęnæ est visibiliter eripere. Auferre ergo nolẽti siue occulte, siue palã, habet præceptum suum, Furti enim [α] noĩe bene intelligitur omnis illicita vsurpatio rei alienę. Nõ enim rapinam permisit, qui furtum ꝓhibuit: sed vtique furti nomine in lege veteris testamenti & rapinam intelligi voluit. A parte enim [f] totum significauit, quidquid illicite rerum proximi aufertur.

32. q. 4. meretrices. Sent. 3. dist. 37. Bur. l. 11. c. 54. Iuo p. 13. c. 3. Poly. l. 6. tit. 16. Ans. l. 11. c. 109.

α ¶ Furti enim.] *Hæc sunt verba B. Aug. licet mutato orationis ductu: quæ aũt antecedũt apud ipsum non sunt inuenta. Integer locus B. Aug. de furto, & machia habetur infra 32. q. 4. meretrices.*

His auctoritatibus probatur, quòd neque ex rebus inuentis, neque ex male conquisitis eleemosynam quisquam facere potest.

4 *Sed Augustinus contra testatur ser. 35. de verbis Domini dicens.*

¶ De male acquisitis bonum fieri potest. C. XIIII.

Qvi habetis de malo, [g] facite inde bonum. Qui non habetis de malo, nolite acquirere de malo. Esto bonus tu, qui bonũ facis de malo: & cũ cęperis aliquid boni facere de malo, noli remanere tu malus. Nummi tui conuertuntur in bonum, tu autem remanes malus?

Iuo p. 13. c. 16.

CASVS. Adhuc probat Grat. ꝙ ex illicite acquisito uelut ex rapina possunt eleemosynæ fieri. nã rapina nullo Dei mandato videtur esse prohibita, sed respõdet ꝙ cum furtum sit prohibitum, omnis illicita vsurpatio intelligitur esse prohibita, vt probatur seq. c.

Poenale.] CASVS. Docet hic Augus. quod maius est peccatum rapere manifeste quam occulte furari: & quod nomine furti in lege veteri [illegible] & omnis illicita vsurpatio intelligitur. A parte enim totum significatur [A parte. Furtum secundũ quod dicitur à furto, & rapina, sunt species illicitæ vsurpationis: sed secundum quod dicitur furtum cõtractio rei alienæ inuito domino, furtum non est species rapinæ, sed econtra.

1 Non mirũ cũ præcedat culpa: quia prout dicit Au. plus fraudator lædit damno innocẽtiæ quam alius damno pecuniæ.

c ¶ Pęnale.] i. dignum pęna. 1

d ¶ Maioris.] Magis enim delinquit raptor, quàm fur, vt inst. vi bo. rap. in prin.

furtum pars rapinæ, eodẽ modo quo genus est pars speciei rapina enim est species furti: nam omnis raptor est fur, vt inst. vi bo. rapt. in prin.

HIS AVCTORITATIBVS. CASVS. Concludit Gra. ex omnibus supradictis c. à prin. q. quod ex rebus male acquisitis eleemosyna fieri non debet, postea probat contrarium.

SED AVG. Hæc est 4. pars q. in qua dicitur, quòd de quibusdam male acquisitis quandoque transit dominium, & tunc potest fieri eleemosyna Io. de Fant.

Qvi habetis.] CASVS. Docet hic Aug. ꝙ qui habet pecuniam de malo acquisitam, conuertat illam in bonum, & ipse malus nõ remaneat absit enim ut nummi tui conuertantur in bonum, & tu remaneas malus.

g ¶ De malo.] Grat. tribus modis exponit illud verbum facite de malo bonum, & bene, &c.

SED HOC MVLTIPLICITER. CASVS. Exponit Grat. hic quod dictum est supra in præcedenti c. ubi dicitur, ꝙ de malo potest quis facere bonum. & exponit illa uerba tripliciter. Primo dicitur de malo facere bonum cum reddit, quæ illicite abstulit. Secundo cum pauperibus dispensat ea, quæ cum malo, id est, cura & sollicitudine acquisiuit, & hoc probat auctoritate Euangelij dicentis, facite uobis amicos de mammona iniquitatis. Tertio cum bonum quis expendit, id est qđ ex arte mathematica acquisiuit.

Sed hoc multipliciter intelligitur. Facit enim de malo bonum, qui reddit [a] *quod illicite abstulit. Nomine etiam mali, cura, & solicitudo mortaliũ exprimitur: De malo ergo bonum facit, qui pauperibus dispensat quod cũ labore, & solicitudine acquisiuit, iuxta illud Euangelij:* [Luc. 16.] *[Facite vobis amicos de mammona* [b] *iniquitatis. Vel ex malo acquiritur, quod ex turpi causa possidetur; veluti cum mathematicus ex arte, quam docet, vel ex futuris, quæ prænunciat, nonnulla lucratur. Quæ vero de malo sic acquiruntur, in bonum possunt conuerti. De peccato etiã aliqua nonnunquam acquiruntur, quæ pauperibus iuste erogantur.*

Vnde Augustinus ad Macedonium, epist. 54.

[Poly. l. 6. tit. 10.]

¶Quæ male acquiruntur, aliquando bene possunt expendi. C. XV.

NOn sanè, quidquid ab inuito sumitur, iniuriose aufertur [c]. Nam plerique nec medico [d] volũt reddere honorem suum, nec operario mercedem: nec tamen hęc qui ab inuito accipiunt, per iniuriam accipiũt: quę potius per iniuriam non darentur. [sup. 11. q. 3. nõ licet] Sed non ideo debet iudex vendere iustum iudicium, aut testis verũ testimonium: quia vendit aduocatus iustum patrocinium [e], iurisperitus verũ consilium. Illi enim inter vtramque partem ad examen † adhibentur; isti ex vna parte cõsistunt. [† al. examina.] Cũ autem iudicia, & testimonia†, quę nec iusta, nec vera vẽdenda sunt, iniqua, & falsa venduntur; multo sceleratius vtiq; pecunia sumitur, quia scelerate etiã, quamuis à volentibus datur. Ille [f] tñ solet tanquam male sibi ablatam pecuniã repetere, qui iustũ iudiciũ emit: quoniã venale esse nõ debuit. Qui vero ꝓ iniquo iudicio dedit; vellet quidem repetere, nisi timeret, vel pudere emisse. [† Concor. L. diuus. cum not. ff. de re iudi. & Bal. in l. comparationes. C. de fide instr.] Sunt aliæ personæ inferioris loci, quę ab vtraque parte nõ insolenter accipiunt [g], sicut officialis, & qui† amouetur [h], & cui admouetur officiũ. [† a quo] orig.] Ab his extorta per immoderatam improbitatem, repeti [i] solent, data per tolerabilem consuetudinem non solent, magisq; [k] reprehendimus, qui talia inusitate repetiuerunt, quàm qui ea de more sumpserunt: quoniam multæ necessariæ perso-

a ¶Reddit.] Vt in furto & rapina, & in talibus omnibus, ubi nõ transfertur dominium, nec datur repetitio.

b ¶De mammona.] Mammon dicitur dæmon, qui præest diuitijs.

ADDITIO. Sub. non quòd in eis potestatem habeat, sed quia homines teneat per eas. Arch.

NOn sane.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ostenditur quę personæ possint vendere suum patrocinium, uel laborem, ut medici, operarij, aduocati, & officiales: sed officiales ab vtraque parte recipiunt: alij vero tantum ab una. Sunt & aliæ personæ, quæ uendere non possunt, ut iudices & testes, qui magis peccant si pecuniam pro falsis, & iniquis iudicijs, & testimonijs accipiunt, quàm si accipiunt pro veris. In secunda parte dicitur, ꝙ illud quod officiales acquirunt ratione officij, etiã cum peccato possũt pauperib⁹ erogare: quæ uero furto, uel rapina, uel inuasione acquiruntur. nõ sunt pauperib⁹ eroganda. Secunda pars incipit ibi, [Isti si uiam.] Ego B. sic credo casum ponendũ, Beneuẽ. uero breui⁹ ponit. Et scias, ꝙ H. intelligit illud uerbum, [Isti si uiam.] De omnib. supradictis, scilicet iudice, aduocato, teste, officiatis, & iurisperito.

c ¶Aufertur.] Per iniuriam.

d ¶Nec medico.] pręmittit ... hic medicos ... res, cum tamen medici non sint maioris ualoris, quàm obstetrices, ut C. commu. de leg. si duob. 1. respon.

e ¶Patrocinium.] Hoc est cõtra G. qui dixit nihil posse recipi pro iusto patrocinio, ut no. 11. q. 3. non licet. [1]

f ¶Ille.] Arg. contra illos, qui dicunt, si dedi tibi pecuniam, ut pro me iudicares in iusta causa; quod nõ possum repetere pecuniam datam, vt ff. de condi. ob turp. cau. l. 1. ubi dicitur, ꝙ talis litem perdit, quia uidetur uelle iud cẽ corrumpere. Ego credo ꝙ possit talis repetere pecuniam, si non eo animo dat, ut iudicem corrumpat. nam si dat eo animo, ut ius & quietem sibi conseruet, tunc potest repetere, ut probatur extra de simo. dilectus, sed ibi dicitur, quod repetit si non seruatur pactum.

[1] Adde qñ debent recipere. no. gl. & Cy. in l. 1. C. de suf.

g ¶Accipiunt.] Sportulas.

ADDITIO. Hoc intellige cum non recipiunt salarium de publico. 23. q. 1. militare. 86. dist. non satis. ver. in singulis. Ioan. de Fan.

h ¶Amouetur.] Videtur distinguere inter ꝑpetuos & tꝑales officiales. Tꝑalẽ vocat eũ q amouet: ꝑpetuũ uocat eũ cui perpetuo admouetur, i. traditur tale officium.

i ¶Repeti.] De facto.

K ¶Magisque.] Hic vult dicere, ꝙ officiati reprehenduntur, non ex eo, ꝙ aliqua extorquent, sed qa ea immoderate exquirunt, unde talia nõ repetuntur ab eis, nisi cer-

tam sit eis salarium cõstitutũ tunc enim si aliqd.l.vltra hoc petierint, crimine concussionis tenentur, vt 13.q.1. militare.& soluent quadruplum. 18. dist. quoniam.
a ¶Necessariæ personæ.] Ad officium tale.
b ¶Tanquam sua.] Arg. ꝙ de rebus illicite acquisitis, dum tñ transferatur dominiũ in accipiẽtẽ, fit eleemosyna, ut ĩ.ea.qui habetis.
c ¶Donanda.] Pauperibus.
d ¶Zachæi publicani. Qui dixit: Siquẽ defraudaui, reddo quadruplũ.& sic patet, ꝙ licite quadruplum, vel duplum peti potest, ut 12.q.2. cũ deuotissimam.

re præscriptionis, vt extra de præscri.qm omne. Tu dicas, ꝙ si ex omni parte præscriptionis habuit bonam fidem; tunc res illa facta est sua de beneficio iuris, unde tunc non est dicendum, ꝙ habeat cõscientiã rei alienæ, licet post tempus præscriptionis incipiat scire rẽ alienã fuis-

næ [a], rebus humanis, vel inuitant huiusmodi cõmodis, vel tenentur. ¶Isti, si viam vitæ mutauerint, aut excellentioris conscenderint sanctitatis gradum; facilius ea, quę hoc modo acquisierũt, tanquã sua [b], pauperibus largiuntur; quàm eis a quibus accepta sunt, tanquã aliena restituant. Qui vero contra ius societatis humanæ, furtis, rapinis, calũnijs, oppressionibus, inuasionibus abstulerit; reddenda potius, quàm donanda [c] censemus †, Zachæi publicani [d] Euangelico exemplo.

Luc.19.

† Concor. tex. in l.1.§. est enim. ff. de var.& extraord. cog.

α ¶Data per tolerabilem consuetudinem non solent.] *Addita sunt hæc ex originali, sine quibus sequentia non satis constabat.*

Sequitur apud B. Aug. c. quid dicam, sup. ea. q.4.

QVod vero.] Hæc q. diuidit̃ in quatuor partes. In prima quarũ probat per c. August. quod non agitur pęnitentia digna si res non restituitur. Secunda ibi. [Si vero.] Tertia ibi. [Pro malis.] Quarta ibi. [Furtum autẽ.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulat̃ 6. q. in qua q̃ritur, utrũ quis pęnitere possit, nisi reddat aliena: Et rñdetur ꝙ non, si potest reddere ea, uel eorũ æstimationem.

e ¶Quod vero.] Siue sint raptores, siue fures, veram pœnitentiã nõ possunt agere, idest, fructum ueræ pænitẽtiæ nõ cõsequuntur, ut ĩ. ea. ca.1. tamen admitti debent ad pęnitentiam, vt ext. de pœ.& ref. quod quidã. & inf. de pœ. d.3.§. ult. & dist.5. falsas.

QVAESTIO VI.

QVod vero [e] pœnitentia agi possit, nisi res aliena reddatur, testatur *Augustinus ad Macedonium, epistola 54.*

¶Pœnitentia non agitur, si aliena res nõ restituatur. C. I.

SI res aliena, propter quã peccatum est cum reddi possit, non redditur; nõ agitur pœnitentia, sed fingitur. Si autem veraciter agitur; non remittitur peccatum nisi restituatur [f] ablatum: sed, vt dixi cum restitui potest. Plerumque enim qui aufert, amittit, siue alios patiendo [g] malo, siue ipse male viuendo: nec aliud habet, vnde restituat. ¶Huic certe nõ possumus dicere, redde [h] quod abstulisti; nisi cum habere credimus, & negare. Vbi quidẽ si aliquos sustinet cruciatus [i] a repetente α, dum existimatur habere quod reddat; nulla est iniquitas. quia etsi non est vnde reddat † ablatam pecuniam; merito tamen, dum eam per molestias corporales reddere † compellitur; peccati [k], quo male ablata est, pœnas luit.

Poly.l.6. tit.20. Iuo p.13. c.4.;& p. 15.c.25.

† *al. luat.*
† *al. redhibere.*

SI res.] CASVS. Macedonius de quatuor quęsiuit ab Aug. primo, an dimittatur peccatum, nisi restituat ablatum. & respon. ꝙ non, si potest restitui. Secundo, an fur possit verberari, cum se negat habere quod reddat, putatur tamen habere. & respon. ꝙ sic. Tertio an ecclesia pro talibus uerberatis possit intercedere, & respon. ꝙ sic. non vt ablata non reddantur: qa sic socia criminis videretur. Quarto an clerici debeãt tales verberare, vel verberandos iudici tradere sæculari: & respon. ꝙ non, sed minari sibi humanum iudiciũ aliqñ, diuinum vero semper: quandoq; clam, quãdoq; manifeste prout peccatum est occultum, uel manifestum, uel prout exigit diuersitas personarum. Secunda responsio est ibi, [Huic certe non.] Tertia ibi. [Sed non inhumanum.] Quarta ibi. [Sed nunquid. Nos,] Supple clerici.

a Vt ext. de cõsue. c.ult. ext. de simo. cum in ecclesia. ex. de eo qui dux. in matr. cũ haberet. iuxta finem. Arch.

f ¶Nisi restituatur.] Videtur hic, ꝙ quantocunq; tempore quis alienam rem possederit: ꝙ non currit in ea præscriptio, ut 34.q.2. si uirgo. nam diuturnitas temporis nõ minuit, sed auget peccatum, & aggrauat, ut 24. q.1. schisma. vnde in præscriptione requiritur bona fides a principio, & in medio, & in fine, & ex omni tẽpore fuisse: nisi velis intelligere, i. rei q̃ fuit aliena. Quidã a tñ dñt, ꝙ si aliquis rem p̃scriptam habere ex cã lucratiua, tenetur ipsam restituere, si remordet ipsũ cõsciẽtia: qa nihil deperire credimus ecclesiæ utilitatibus, si ea q̃ sunt aliena reddantur, ut 54. dist in. generalis. sed si eam habet ex causa non lucratiua, non tenetur, ut ff. de his quæ in fraud. cred. qui autem §. si quid cum pupillo.

g ¶Patiendo.] Idest, p̃mittendo, ꝙ alij male ei auferãt.
h ¶Redde.] Hoc intellige quando fur, vel raptor nõ est soluendo, sed si esset soluendo, licet res quã abstulerit, sine culpa sua perijsset, tamen tenetur reddere æstimationem ipsius, ut C. de fur. subtracto.
i ¶Cruciatus.] Argu. ꝙ qui pauperes sunt, & non sunt soluendo, semper verberãdi sunt pro debito, ut 12.q.2. fraternitas, & in l. libertus. & hoc est verũ vbi cõueniũtur ex maleficio: sed si ɔueniuntur rõne ɔ̃tus alicuius. tunc sufficit cedere bonis, ut C. qui bon. ced. pos. l. ult.
k ¶Peccati.] Ergo adhuc non est liberatus a debito, sed tantum a pœna: vnde si postea peruenerit ad pinguiorem fortunam, æque potest conueniri sicut ille, qui ex aliquo contractu est obligatus. inst. de act. §. ult. & extra de solu. Odoardus.

a Vt Alanus quod dic, ut no. extra de præscrip. uigilanti, & de concess. p̃bẽ. c. nulla. Arc.

Pauperibus quandoque sufficit, bonis cedere.

a ¶In-

a ¶ Intercedere.] Vt 23.q.5.reos.17.q.4.reū. & est hic arg.q clericus in foro sæculari potest aliquem defendere in causa sanguinis,vt 23.q.5.c.1.2.& 3.
b ¶ Subtrahimus.] Arg.sup.5.q.5.non omnis.
c ¶ Adiuuat.] Arguitur,q non debemus dominos nostros iuuare in illicitis.11.quęst.3.si dominus.& c.non semper.
d ¶ Exigere.] Idest,pœnas corporales infligere.Sed nōne clerici possunt uel ecclesia pōt pęnas corporales infligere,ut 5.q.5.illi qui.& 23.q.5. circumcelliones? Rñdeo potest uel possunt.sed non tātas quantas sæcularis iudex.non enim potest punire quātum ad membri mutilationem,ut ext.de rap.in archiepiscopatu.
e ¶ Tradere.] Si ergo clericus cepit furem in domo, nō tradet ipsum iudici: sed si iudex furem captū ei abstulerit ui,non imputatur clerico:alioquin licite auferentur clericis sua,vt 23.q.5. vtrum solum.Item nec clericum depositum tradet episcopus iudici,extra de iu.at si clerici.Vel dic quod clerici tales maleficos possunt tradere curiæ,non vt puniantur ad sanguinis effusionem, sed alio modo,vt extra de Iudæis.ita quorundam.& 11. quęst.1.si quis sacerdotum 1

¶ Sed inhumanum nō est, etiam pro talibus intercedere, [a] tanquam pro reis criminum,nō ad hoc,vt minime restituantur aliena;sed ne frustra homo in hominem sęuiat.*& paulo post.* ¶ Illud vero fidētissime dixerim,eū, q pro homine ad hoc interuenit, ne male ablata restituat, & qui ad se confugientem(quātum honeste pōt)ad restituēdum nō compellit, sociū esse fraudis,& criminis. Nam misericordius opem nostrā talibus subtrahimus,[b] quam impendimus.Non enim opem fert,qui ad peccādum adiuuat; β [c] ac nō potius subuertit,atq; opprimit. Sed nunquid ideo nos aut exigere, [d] aut ad exigēdū tradere [e] vel possumus, vel debemus? Agimus quātū episcopalis facultas dat, † & humanū quidem nōnunquā sed maxime,ac semper diuinum iudicium comminātes. Nolētes autem reddere, quos nouimus & male abstulisse,& unde reddāt,habere,arguimus, icrepamus,obtestamur, † quosdā clam, [f] quosdā palā, [g] sicut diuersitas [h] personarū diuersam videtur posse recipere † medicinā.

† *datur*] orig.

† *& detestamur*] orig.

† *al. uel utile accipere.*

α ¶ Repetente. *Sic est emēdatū ex codice epistolarū Vaticano, & editione Antuerpiana cum antea legeretur,* repente.

β ¶ Adiuuat.] *Quæ sequuntur emendata sunt ex codicibus epistolarum impressis, & manuscriptis. Antea legebatur,*qui ad peccandū adiuuat,ac non potius adiuuat, sed obuiat subuertendo,atque opprimēdo,*Glossa autē optime conuenit in uocem,*adiuuat.*suo loco positam.*

2 *Si uero rem alienā quis consecrauerit;non eādem,sed æstimationem eius restituere debet.*

Vnde Greg.lib.7.indict.2.epis.58.Fantino defensori.

¶ Qui rem alienam consecrat, eius æstimationem restituat. C. II.

COmperimus nullam extitisse causam; p qua res Iudęorum γ potuissent rationabiliter occupari;atque eas esse incōsulte,ac temere cōsecratas.Idcirco experiētiæ tuæ præcipimus,vt quia,quod semel consecratū est, eis [i] nō valet ultra restitui;studij tui sit, vt ipse episcopus debeat pretium dare. †

† Existo tex. infertur, q aliqñ qs rē suā uendere cogit, conc. tex.i l. si.ff. ad leg.Iu.de anno.Bat.in l. annonā. ff. de uar. & extraor. cñ.

γ ¶ Iudæorum.] *Reposita est hac dictio ex epist. B.Gregorij, ut intelligatur facilius, quo referantur ea,quæ in hoc capite continentur, ac nonnulla etiam alia sunt emendata.*

f ¶ Clam.] Si est occultum.2.q.1.si peccauerit.
g ¶ Palam.] Si est manifestum. 6.q.1. si omnia.
h ¶ Diuersitas.]Ar. quod secundum diuersitatem personarum diuersæ pœnæ statuuntur, vt 12.q. 2.fraternitas. 24.q. 3.corripiantur.

SI VERO REM ALIENAM.Hæc est 2. pars. Ioan. de Fant.

CASVS. Dictum est sup.quod res aliena domino restitui debet. Nunc vero ponit Gratia.casum,in quo nō ipsa,sed eius æstimatio est restituēda,puta cum res aliena fuerit consecrata , & ad hoc inducit seq.c.

COmperimus.] CASVS.Aliquis rapuit argētum uel aurum , episcopus hoc sciens,calices inde factos temere & Icōsulte cōsecrauit. Pręcepit ergo Greg. cuidam, ut compellat episcopū ad æstimationem rei ablatæ, & nō ad rem ipsam consecratam. Et dicit Beneuē.& etiā Hugo.hoc innuit q epš, qui cōsecrauit, raptor fuit illius argenti & auri.

i ¶ Eis.] i.laicis:q res semel cōsecrata non debet amodo ad profanos usus redigi,vt 12.q.2.aurū. & inf. de cōsecr. di. 1. ligna. Si autē res illa fuisset alicuius ecclesię,illi bene esset restituenda, ut 12. q̄stio 2.Apostolicos. 2 & 17.questio.4.questi.aliud tamē est in re animata. Nam si seruus alicuius fuit consecratus, bene restituitur domino suo, ut 54.distinctio.ex antiquis. sed hoc ideo est,quia cum seruus sit res animata,delinquit permittēdo se ordinari sed res inanimata in nullo delinquit,ut uides in simili.7. quæstio.prima,episcopus in diœcesi.Eandem rationem assignat lex , quod si nescio ubi sit seruus meus, non ideo possessionem ipsius perdidi. sed aliud est in his , quæ anima carent , ut ff. de acquirend.poss.si rem mobilem,& l.Pomponius,in principio.

1 De hoc & not.23.q. 3. Maximian. ibi uideris. & 2.q.7.laicos. Arch.

Consecratio rei inaīatæ tollit dnīū secus in re animata.

2 Vbi de hoc vbi loquitur de monasterio de rebus ecclesiæ cōstructo , q dēt reddi ipsi ecclesiæ fin Lau. & hoc ēt. not. Ray.in sum. de immu.ec. §. itē pone. Arch.

Pœna corporalis ab ecclesia potest infligi.

Clericus an possit furem tradere iudici.

3 *Pro malis autem apud principes ecclesia debet intercedere, non eos temerario ausu defendere.*

Vnde Gregor. Romano defensori lib 7. ind. 2. epist. 24.

¶Ecclesia pro malis intercedat, non eos temerario ausu defendat. C. III.

HI, qui in furtis publicis implicati sunt, a nobis non videantur iniuste [a] defendi: ne opinionem male agentium ex indiscretæ defensionis ausu in nos vllo modo transferamus: sed quantum decet ecclesiam, admonendo, & verbum intercessionis adhibendo, quibus valetis, succurrite: vt & illis opem feratis, & opinionem sanctæ ecclesię non inquinetis.

¶*Infra 23. q. 5. reos. refertur summa huius capitis, cum hic sint propria verba B. Gregorij.*

4 *Furtum autem non tam in quantitate rei, quam in affectu furantis consideratur.*

Vnde Hieronymus in epistolam ad Titum ad c. 2.

¶Non solum in maioribus furtum committitur, sed etiã in minoribus. C. IIII.

FVr † autem non solum in maioribus, sed etiam in minoribus iudicatur. Non enim, id quod furto [b] ablatũ est, sed mens furantis attẽditur. Quomodo in fornicatione [c], nõ idcirco diuersa fit fornicatio, si mulier sit pulchra aut deformis, ancilla aut ingenua, paupercula aut opulẽta, sed qualiscunq; illa fuerit, vna est fornicatio; ita & in furto, quãtumcunq; quis abstulerit, furti crimẽ incurrit.

¶*Referuntur verba B. Hier. nonnullis tamen omissis & mutatis quemadmodũ ẽt apud Burchardum & Iuonẽ.*

CAVSA XV.

QVidam sacerdos † in crimen carnis lapsus esse perhibetur, antequam sacerdotalem benedictionem consequeretur. Postquam verò sacerdotium adeptus est: in furorẽ versus quendã interfecit. Recuperata vero sanitate, apud epm̃ accusatur ab ea, cum qua lapsus esse dicitur. Ep̃s autem die Domi-

PRO MALIS AVTEM. Hæc est tertia pars q. Io. de Fan. CASVS. Adhuc probat Grãnus, ꝙ ecclesia pro malis intercedere potest, & non eos temere defendere. & adhoc inducit sequens capitulum.

HI qui in furtis.] CASVS. Quidam nomine Romanus, Romanæ ecclesiæ defensor, latrones temere defendebat. quare Grego. præcipit ei, ne fures iniuste defendat, ne ex hoc ipsa infametur ecclesia: sed monẽdo & intercedendo opẽ ferat inquantum decet ecclesiam.

a ¶ Iniuste.] .i. nimis improbe & importune, & hoc uerum est cum scit, aut credit eos iuste condemnatos. Si autẽ fugerint ad ecclesiam; tunc omnibus modis quibus potest tenet eos defendere: nisi sit publicus latro, uel nocturnus depopulator agrorum, ut 17. q. 4. reũ, & c. sicut. & ex. de immu. eccl. inter alia. Si autem fuerit iniuste cõdemnatus: tunc ecclesia tenetur eum modis omnib9 iuuare. vnde illud est præceptũ: Eripe eum, qui ducitur ad mortem, ut 23. q. 3. non in inferenda.

FVRTVM AVTEM. Hæc est 4. pars q. secundum Ioan. de Fant.

CASVS. Quia supra facta est mentio de furto: ideo nũc ostẽdit Gratianus, ꝙ furtum magis consideratur in effectu furãtis, quàm in quantitate exteriori: & ad hoc inducit sequens cap.

FVrantẽ.] CASVS. ostendit Hiero. in hoc ca. ꝙ furtum ita committitur in re parua sicut in re magna: ubi magis attenditur mens furãtis, quam quantitas rei ablatæ. Et hoc ꝓbat ad instar fornicationis, quæ ita committitur in muliere pulchra, sicut in turpi: ita in ancilla sicut in ingenua: æque in paupere ut in opulenta.

b ¶ Quod furto.] Huic obuiat quod dicitur, ff. de abig. l. 1. vbi perpẽditur, ꝙ magis quis punitur pro boue quã pro oue: quia pro boue dat 5. boues: pro oue 4. Sed dicas, ꝙ ibi dicitur ꝙ dabit 4. oues: intellige præter illam quam abstulit. Item est contra. ext. de simo. & si qões. ubi non cõmittitur simonia in modico, sicut in magno. sed intellige ꝙ ita non præsumitur committi in modico sicut in magno. quãque tamen pro modico nec magis nec minus, vt de conse. dist. 2. reuera. in princ. vbi dicitur, qđ oẽs in deserto mortui sunt: & tamẽ duo ex eis non fuerunt mortui s. Caleph, & Iosue. 76. d. ieiunium. sic ergo pro minima re potest agi de furto, vt hic, & inst. de rei. diuis. §. gallinarum. licet actio de dolo non detur pro minima re. ff. de dolo. idem.

c ¶ Fornicatione.] Hu. dixit magis peccari cũ pulchra. [1] quam cum deformi: quia magis voluptuose cognoscit pulchram: sed in deformi quam citius potest absoluit se. Baz. dixit magis peccari cum deformi: quia plura sũt, quæ suadent commisceri pulchra quàm deformi: scilicet pulchritudo eius & libido.

QVidam sacerdos.] CASVS. Supra in proxima causa tractatũ est de auaritia, quæ obumbrat mentem clericorum: sed quia incontinentia idẽ facit, ideo subnectit xv. cãm, in qua de incõtinen-

Furti agitur pro modico.

Poly. l. 6. tit. 16.]

Ecclesiæ immunitate nõ oẽs malefactores potiũtur.

Poly. ibidem. Burc. l. 11. c. 55. Iuo p. 13. c. 41.

† al. furtum.

† al. Clericus.

1 Pulchra. Do. And. Tiraq. de le. cõnubia. charta 5. vbi late.

Simonia nõ fit in modico

nentia tractat, & de his quæ fiunt mente alienata: & de alijs multis, quæ vt melius pateant, thema proponit de quo octo elicit quæstiones.

CASVS. thematis talis est. Quidam cum esset clericus, fornicationem commisit: postea sacerdos factus furiosus

nico causam examinat. Sacerdos inficiatur crimē sibi illatum: quorundam clericorum sibi patrocinia quærit: illi vero non sine pretio sibi patrocinantur: tandem episcopus confessionem quæstionibus extorquet: demum solus, & absque synodali audiētia illum sententia ferit.

1 *Quæritur autem, an ea, quæ mente alienata fiunt, sint imputanda.*
2 *Secundo, an pro impēsis patrocinijs liceat clericis munera exigere.*
3 *Tertio, an ex mulieris confessione iste sit condemnandus.*
4 *Quarto, an die Dominico eius causa sit ventilanda.*
5 *Quinto, an sibi neganti purgatio sit deferenda.*
6 *Sexto, an eius confessio cruciatibus sit extorquenda.*
7 *Septimo, an absque synodali audientia episcopus valeat sacerdotem damnare.*
8 *Octauo, si sponte confessus, aut ab alijs conuictus fuerit, quod ante ordinationem peccauerit; an suscepti ordinis officium exequi sibi liceat.*

QVAESTIO PRIMA.

Et in l. de duabus animabus, c. 10. Sent. 2. dist. 47.

Qvod autem [a] ea, quæ alienata mente fiunt, non sint [b] imputanda, facile uidetur posse probari. Peccata namque alia penes voluntatē animi, alia circa naturæ infirmitatem videntur consistere: Est autem uolūtas (vt ait Augustinus lib. 1. retractat. cap. 15.) animi motus cogente nullo ad aliquid, vel non imitandū, [c] vel adipiscendum. [d] Quod propterea [e] dictum est, ut hac definitione uolens a nolēte discerneretur. ¶ Ex voluntate itaque peccata procedunt, quæ libero mentis arbitrio, & delinquentis proposito committuntur. Porro infirmitas alia est animi, alia carnis. Infirmitas animi, est ignorantia. Carnis infirmitas, est concupiscentia. [f]

fus quendam hominem interfecit. recuperata sanitate mulier quam cognouit, ipsum apud episcopū accusat. Die vero Dominica episcopus causam examinat: sacerdos crimen negans acquirit patronos pro pretio: tandem eps ille confessionē verberib. extorquens, absque synodo episcoporum, & concilio illum condemnauit.

Qvod autem.] Hæc q. diuiditur in duas partes: in quarum prima probatur, q ignorantes & pueri non peccant, si ignorantia est inuincibilis, scilicet cum nullo modo potuit scire, quamuis daret operam. Si autem scire potuit, & non dedit operam, non excusatur a toto: sed a tanto, idest, in parte. ita intelligenda est litera vsque ad c. [Merito quæritur.] Secunda ibi, [De furiosis.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, vbi quæritur an ea quæ fiunt mente alienata, debeant imputari? Et respon. q nō, ut inf. ea. aliquos. & c. illa. & sup. 3. q. 9. idicas. & procedit hoc ordine G. Primo probat, q ea quæ fiunt in alienatione mentis, imputantur. postea probat contrarium: & respondet allegatis: tandem dat veram solutionem, ut inf. ea. §. vlt. Ostēdit ergo primo G. q siue peccata procedant ex uoluntate, siue ex carnis infirmitate, semper imputantur ad pœnā: quod probat quatuor auctoritatib. postea probat contrarium: cū peccatū secūdū Augustinū sit adeo volūtariū, vt nullo mō sit peccatum, nisi de volūtate procedat.

Mente alienato an sit imputandū quod facit.

a ¶ Quod autem.] Not. q si q s est ita alienatus mente, q nesciat quid faciat: nec discernit, nec intelligit: nō imputatur ei quod facit. j. c. aliquos. & c. illa. & 17. q. 2. Consaldᵒ. & 3. q. 9. idicas. Quidam tñ distinguunt, q si sua culpa incidit quis in alienationē mētis, imputat ei: si sine culpa, nō, ut inf. ead. § quis insaniēs. quā distinctionem non admitto. G. allegat p & cōtra. Et ad intelligentiā eius, q d dixi, not. q infirmitas alia est aīæ: alia est carnis. Infirmitas aīæ duplex est: vno dr ira. vl odiū, vel delectatio; & hęc ē peccatū: & q̄ ex tali infirmitate fiunt, imputantur. Alia est pęna, ut est obliuio, ignorātia. & quæ ex hac fiūt, quādoque imputātur, quādoque nō. Similiter īfirmitas carnis duplex est. Vna est fomes peccati, s. originale peccatū [*] & q̄ ex hac causa fiūt, imputātur. Alia ē pęna peccati, vt febris, & furor: & q̄ ex hac cā fiunt non imputātur, si non discernit quid agat.

Animæ infirmitas est duplex.

* Fomes non est proprie originale peccatum. Concilium Tri. sess. 5. in extremo quinto anathematismo.

b ¶ Non sint.] Melius esset sine non, quia primo probat, quod imputantur.

c ¶ Non imitandum.] Idest, non faciendum.

d ¶ Vel adipiscendum.] Idest, faciendum.

e ¶ Quod propterea.] Idest in diffinitione volūtatis, ideo ponitur affirmatio, & negatio, vt ostendatur qua voluntate quis dicatur uolens: & qua voluntate dicatur nolens, nam voluntate ad aliquid faciendum dicitur quis volens: & uoluntate ad aliquid nō faciendum dicitur quis nolens: & sic omnis nolens dicitur volens. & eadem qualitas dici potest uoluntas, & noluntas. Nā nolle facere idem est quod non uelle facere vnde lapis non dicitur nolens, cum non habeat voluntatem non faciendi. nam secundum regulam iuris, eius est nolle cuius est velle, vt ff. de reg. iur. l. eius. Hinc patet, quod Aug. vult q eadem vis animæ sit vis concupiscibilis. & vis irascibilis. Nam per vim cōcupiscibilem appetimus aliquid: & per vim irascib. lem detestamur aliquid.

Animæ vis est duplex.

f ¶ Concupiscentia.] Idest, fomes originalis peccati.

a ¶ Ad pœnam.] Sed non semper puniuntur peccata, quæ prouenniunt ex ignorantia, 34.q.2. in lectum.
b ¶ Ignorat.] Idest, qui appetit ignorare, vel qui contemnit scire: vel negligit scire, cum possit quærere a peritioribus. Vnde quædam ignorantia est ex simplicitate, vt illorum qui ad literam aliquid intelligunt: quædam ex culpa: quedā ex negligentia: & secundum hoc magis, vel minus puniuntur, 11. q.3. excellētissimus c. quoniam. & cap. fin.

Ignorantia est triplex.

c ¶ Zelū.] Quidam ex Iudæis de bono zelo mouebātur. 1 cōtra discipulos Domini, & ipsum Dominū: & ipse Dominus in cruce pro illis orauit, cum dixit. Pater dimitte illis: qa, &c. Lucæ 23. Isti habebant zelum: sed non secundum scientiam, id est, secundum fidem: quia erroneam habuerunt conscientiam alij autem scienter deliquerunt. 23. quæstio. 1. paratus.

Zelū bonū quidā ex iudæis habuerunt.

1 Isti erant simplices, & errabant nō in motu ad seruiendum sed in modo seruiendi, Lau.

d ¶ De corpore.] Id est, de dominio carnis, iniqua mors ē. sup. dist. 5. sed pensandum. palea est.
e ¶ Semper.] Allegando dicit.
f ¶ Cui.] Hic allegat in contrarium, quod ea quæ mente alienata fiunt, non imputantur: vnde hic ponebant antiqui notulam. Defensor.

SED HOC. CASVS. Superius dictū est, quod peccatum usque adeo est uolūtarium, vt nullo modo sit peccatum nisi sit uolūtarium, sed quia multum acere videbatur pro defensione sacerdotis furiosi: ideo eius impugnator dicit, quod auctoritas illa Aug. intelligitur de eo quod est tantūmodo peccatum: & non de eo quod est pęna peccati. & ad hoc probandū inducit duas auctoritates Aug. quū nis quodāmodo uoluntaria peccata dici possint quia a nescientibus, & coactis perpetrantur. [Nō immerito.] sed merito non omnimodo non uoluntaria dicit, sed quodammodo voluntaria dici possunt.

g ¶ Sed hoc.] est notula impugnatoris.
h ¶ Nullo modo.] Quædam dicuntur simpliciter peccatum, & non pœna; & quædam pœna peccati, & non peccatum. Pœna peccati, sicut ignorantia, infirmitas, & obliuio. Illud autē dī simpliciter peccatū, qd ex libera voluntate procedit. Quidam tñ dicunt, quod oē peccatum præter peccatum primi parentis sit peccatum, & pœna peccati. peccata enim quæ quotidie facimus sunt pęna ori-

Peccatum & peccati pęna diuersa sūt.

Ex vtraque autem infirmitate quæ procedunt, imputantur ad pœnam. [a] *Vnde de quibusdā ignorantibus dictū est: [Si quis ignorat* [b] *ignorabitur.] Tales illi erant, de quib. Christus ait Apostolis: [Extra synagogam facient vos: quia arbitrabuntur obsequium se præstare Deo.] De eisdem etiam Apostolus scribit in epistola ad Romanos: Testimonium illis perhibeo, quia zelum* [c] *Dei habent, sed non secundum scientiam.] Nullū tamen eorum in sua perfidia perseuerantem hæc ignorantia excusat. Ex carnis infirmitate procedunt, quæ naturæ languore fiunt: quæ, nisi imputarentur ad pœnam, nequaquam Apostolus lege carnis grauatus diceret; [Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore* [d] *mortis huius? &c.] siue ergo penes volūtatem, siue penes infirmitatem peccata consistāt, semper* [e] *imputantur ad pœnā. Cui* [f] *sententiæ illud Aug. de vera religione, c.14. contrarium videtur; [Vsque adeo peccatum, voluntarium malū est, ut nullo modo peccatum sit, si non sit uoluntariū; & hoc quidē adeo manifestum est, ut nulla hinc doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat. Quare aut negandum est peccatum committi; aut fatendum est uolūtate committi.] Sed hoc* [g] *non generaliter de omnib. peccatis intelligendum esse idē Augu. in lib.1. retract. c.13. ostendit dicens; (Vsque adeo peccatum uoluntarium malum est, ut nullo modo* [h] *peccatum sit, si non sit voluntarium. Potest uideri falsa hæc definitio; sed si diligēter discutiatur, inuenietur esse verissima. peccatum quippe illud cogitandum est, quod tantummodo peccatum est, non quod est etiam pœna peccati.† Quamuis & illa quæ non immerito* ɣ *non voluntaria peccata dicuntur, quia uel a nescientibus, uel a coactis perpetrātur, nō omnino possint nō † uoluntaria dici.) Idē in eod. lib. c.15.) Definitio peccati, quam diximus; peccatum est uolūtas retinēdi, uel consequēdi, quod iustitia uetat, & unde liberum est abstinere, propterea uera est, quia id definitum est, quod tantummodo peccatum est, non quod est etiam pœna peccati.]*

1. Cor. 14.
Ioan. 16.
Rom. 10.
Rom. 7.
Sent. 2. dist. 35.
Et in l. de duab. animabus c. 11.
† hic omittuntur aliquot uerba.
† *sine voluntate committi.*] orig.

α ¶ Cogente nullo.] *Hæc sunt addita ex B. Aug. ut uerba sequentia melius intelligantur.*

β ¶ Imitandum. *Apud B. Aug. in lib. de duab. animabus, & lib. 1. retractationū legitur,* amittendum. *ob glossam tamen non est mutatum; sed sublata est priore loco uox,* imitandum, *quæ abest etiam a manuscriptis Grat. codicibus. Nam in vulgatis erat,* ad aliquid imitandū, uel non imitandum.

ɣ ¶ Non immerito.] *In libris B. Augustini impressis legitur,* immerito.

originalis peccati: sed qualiter hoc stare potest, cum omnis pœna a Deo fit: & nullum peccatum a Deo fit ergo nullum peccatum est pœna. Item omnis pœna est passio: & omne peccatum est actio. cum ergo actio non sit passio non est dicendum quod peccatum sit pœna, si aut ali-

conuer.coniu.ex parte. Arg.contra. ff.de lib.ho.exhi.l.3.si quis volentem tamen coacta licentia non est licentia, ut arg.33.q.5.notificasti.

c ¶ Vult.] Certè argumẽtatio hæc non valet: volo hoc, ergo uolo omne quod sequitur ex illo: ut iste vult fornicari, ergo vult dãnari: nisi intelligas indirectè, & per cõsequẽtiam, ut dist.8.quo iure.

Item lib.4. quæstionum, q.24. ad c.15. Numerorum.

¶ Non sunt peccata nolentium, nisi nescientium. C. I.

MErito quæritur, quæ sint ipsa peccata nolentium, vtrum quæ a nescientibus committũtur; an etiã possit rectè dici peccatum esse nolentis: quod facere cõpellitur. [a] Nam & hoc contra voluntatem facere dici solet: sed vtique vult, [b] propter quod facit: tãquam si peierare nolit; quod tamen facit, *a* cum vult viuere, s.s. quisquam, nisi fecerit mortem minetur. Vult [c] ergo facere, quia vult viuere: & ideo non per se ipsum appetẽdo, vt falsum iuret; sed vt falsum iurando viuat. Quod si ita est, nescio vtrum possint dici ista peccata nolentiũ, qualia hic dicuntur expianda. Nam si diligenter cõsideratur fortè ipsum peccare nemo velit, sed propter aliud fit, quod vult qui peccat. Omnes quippe homines, qui sciẽtes faciunt; quod non licet, vellent licere. Vsq; adeo ipsum peccare nemo [d] appetit propter hoc ipsum, sed propter illud, quod ex eo consequitur. Hæc si ita se habent, non sunt peccata nolentium; nisi nescientium, [e] quę discernuntur a peccatis volentium.

a ¶Tanquam si peierare nolit, quod tamen facit.] *Hæc non sunt in uulgatis codicibus B. Augustini.*

Digest. tit. de iniurijs, le.3.

C. II.

Li.47.digest.tit.10.

ILlud relatũ peræq; est, eos qui iniuriam pati possunt, & facere posse: sane sunt quidam, qui facere non possunt, vt puta furiosus, [f] & impubes, qui doli capax [g] nõ est. Namque hi iniuriam pati solent, non facere. Cum enim iniuria ex affectu facientis cõsistat, consequẽs erit dicere hos, siue pulsent, siue conuitium dicant, iniuriam

d ¶ Nemo.] Vnde Seneca. Et si scirem Deos ignoscituros, homines aũt nescituros adhuc dedignaret peccare.

Senecæ dictũ aureum.

e ¶ Nescientium.] Sic nesciens nõ peccat & sic est contra 32.q.7.quemadmodũ. Sol. varijs modis dicit quis nescire. Dicitur.n. nescire qui non scit id, quod facit esse peccatũ, uel non scit tantum esse peccatum quantum est: & talis nesciens punitur, licet nõ adeo grauiter, ut 8.dist. cõsuetudo & pone exemplum de tali.14.qõ.5.fortè. Item dr nescire qui sint factum, sed nescit qualitatem facti. talis q̃nque punitur si errat in iure. sic ignorabat Paulus concupiscentiã esse peccatum. extr. de consti. nam concupiscentiam. q̃nq; non punitur. s. cum errat circa factũ ipsum, ut 34 q.2. in lectum. Item dicitur nescire propter casum sequentẽ, ut si aliquis uolens interficere Leonem dum vult defendere hominem, casu interficit hominem, ut 50.dist. sæpè. Item dicitur nescire qui omnino nescit, ut puer, ebrius, furiosus, talis enim non peccat. infra eo. aliquos.

Nescire dr quis multipliciter.

alicubi inuenias quod peccatum est pœna, expone. idest pro quolibet peccato debetur pœna: quia est pœna & passio animæ.

MErito.] CASVS. Duæ sunt hic quæstiones: quarũ prima est, an peccata nescientium dicantur peccata nolentium? Et respondet quod sic: & ista responsio est in fi.cap. Secũda est, an peccatum, quod quis per metum facit, dicatur esse peccatum uolentis, uel nolentis? & respondetur quod volentis. quia licet quis nolit directè ipsum peccatum ad quod compellitur indirectè tamen vult illud per aliud quod habere non potest sine illo peccato. Et ad hoc probandum inducit exemplum de peierante. Hæc si ita se habent, sequitur quod peccata coactiua sunt volentium.

a ¶ Compellitur.] Refert qualis sit coactio. s. an absoluta, vel conditionalis, ut extra quod metus cau. factis.

b ¶ Vult.] Arg. quod coacta uoluntas, est uoluntas, ut hic & 23.q.4. displicet. & q.6. vides. & 74.dist. consuluit. & ff. quod me.cau. si mulier. §. vlt. Est ergo in istis casibus arg. quod tenet matrimonium, licet coactio interueniat, vt 22.q.4. inter cetera. & ff. de ritu nup. si patre. Sed hoc non est verum, ut extra de spon. ueniens, &c. cum locũ & 31 q.2.c.1.& 2. Item sicut coacta uoluntas est uoluntas, sic decepta uoluntas dicitur uoluntas, ut 20.q.3. cõstituit. & extra quod met.cau. cum dilectus. & extra de

¶ Sed cõtra quod uiolẽtia non infert. ut 32. q.5.§. quod autem. in princ. dic ut ib. not.

Matrimoniũ coactè tactũ non tenet.

ILlud.] CASVS. Reddit nunc Grat. ad principale propositum, & inducit legem istam ad probandũ, quod ea quę fiunt ex ignorantia, uel mente alienata, non imputantur. Casus ergo sic ponitur. Quæsitum fuit a iurisperito, vtrum quicunq; potest pati iniuriam, possit facere iniuriam? Et rñdet quod sic, nisi sit furiosus, uel impubes, qui non est doli capax. nam isti iniuriam pati põt, facere vero nunquã. cũ iniuria non procedat nisi ex uoluntate. & probat duobus exemplis. s. exemplo iocosè aliũ percutientis, & dñi interficientis liberum hoĩem, quem putat esse seruum suum. Et no. quod lex ista (ut dicit Hu. & Ioan. Bene.) malè ponitur hic. cum inducatur pro defensione ad ostendendum, quod ea quæ fiunt mente alienata, nõ imputãtur: sed dẽret legi post. §. sequentẽ. uel in sequenti §. post illud uerbũ [non processerunt.]

f ¶ Furiosus.] Not. quod furiosus facit, idem est, ac si casu accidisset, ut ff. de adm. tut. l. ult. in fi.

g ¶ Qui doli capax.] Si.n. est doli capax. bene punitur, ut extra de delic. pue. c.1.2. & de consec. dist.5. eos. sed in impubere maiori distinguitur, an delinquat ex animo, an ex culpa, ut C. si aduc. deli. l. b.1. & 2.

a Et hoc olno uideas quod le.& no. ... c.2. & de hom. ca. hi ta. l. pi. ... & in clo. ex hoc At. hid.

a ¶ Per

a ¶ Per iocum.] Dum tamen iocus ille non sit noxius, vt extra de præsumpt.c.1. nam ludus noxius est in culpa, vt ff.ad l. Aquil.nam ludus.
b ¶ Seruum suum.] Secus si alienum seruum, vel etiã aliquẽ liberum voluit percutere, & percussit aliũ: quæ deberet hic legi, & c.seq.scilicet.firmissimè.
c ¶ Non est reus.] Vt 34.q.2.in lectum.
d ¶ Penitus.] Cum enim insistit quis operi illicito, tũc non excusat casus, secus si licito: quia tunc excusat, vt 50.dist. sæpe.

túc tenetur actione iniuriarum, illi qui percutitur, vt ff.de iniur.seú q. §. si iniuria. & hoc iõ, qa hic omnib.modis intendit nocere, & si non illi cui nocet: sed secus i casu priori. Et ẽ arg. ꝙ si aliqs credit solutã cognoscere, & cognoscat vxoratam, vt ꝙ non puniat quasi adulter.

ITAQVE. CASVS. Cõcludit Grat. ex supradictis dicens, ꝙ peccata imputãtur, siue ex volutate, siue ex infirmitate ꝓcedant postea rãdet huic conclusioni distinguẽs, ꝙ infirmitas carnis ẽ duplex. Alia est cõcupiscentia carnis, ꝗ imputatur, & hæc non dr̃ ꝓpriè ĩfirmitas carnis: quia accidit aĩæ ex cõiunctione carnis. Alia ẽ turbatio elemẽtorum, & humorum, quę dr̃ propriè infirmitas carnis, vñ febris, & furor oriuntur, ꝗ non imputant. Similiter infirmitas animi duplex est. Alia est mala qualitas, ut ira & odiũ, ꝗ imputantur. Alia est obliuio, vel ignorantia, quæ nõ imputant, cum sint pęna peccati. Sed postea obijcitur de Lamech, quẽ non excusauit infirmitas cęcitatis, cũ Cain interfecerit sagittãdo. Et tãdẽ soluit dicẽs, ꝙ cęcitas & ignorãtia similes sunt. Nã ex vtraq; quædam fiũt ꝗ imputant, & quędã quę non imputãtur. nã si cęcus cognoscat aliquã, quã putat esse suã vxorem, nõ ẽ reus adulterij. Si vero cęcus aliquẽ perimat iactãdo, reus est homicidij: qa officium alienũ vsurpat. Sed furiosus cũ non sit compos mẽtis, in occidẽdo non peccat, quia deliberare nõ potest. vnde pupillo & furioso in maleficijs subuenitur. Et ad hoc inducit legem, illam, scilicet, illud.

1 Ista fuit sn̄ia dñi Pilei, s. ꝙ non punitur. pro hoc facit, ꝙ non cõmittitur adulteriũ sine dolo. ff. d adul. l.pen. ad idẽ facit ff.de iniur. itẽ apud Labeonẽ, §. si quis. Atc.

Fir-

fecisse non videri. Itaque pati quis iniuriam etiam si nõ sentiat, potest facere nemo; nisi qui scit se iniuriam facere, & si nesciat, cui faciat. Quare si quis per iocum [a] percutiat, aut dum certat; iniuriarum non tenetur. Si quis hominem liberum ceciderit, † dum putat seruum suũ; [b] in ea causa est, ne iniuriarum teneatur.

† al. occiderit.

¶ In aliquot vetustis exemplaribus a capite merito, vsque ad cap. mulier, nulla est distinctio capitulorum.

Itaque, ut ex præmissis apparet, siue ex voluntate, siue ex infirmitate peccata procedant, palã est illa imputari. Sed carnis infirmitas dupliciter intelligitur. Est.n. languor naturæ, qui carnis cõcupiscentia appellatur: quæ uerius aĩæ infirmitas dici põt: sed ideo carnis infirmitas dicitur, quia accidit aĩæ ex corruptæ † carnis cõiunctione. Porro alia est infirmitas, quæ propriè carnis dicitur: quæ elementorum, seu humorũ concordia turbata, ipsa caro afficitur; & tandem dissoluitur. Similiter animi infirmitas duplex est. Vna, quæ vitium appellatur, qua aĩa a Deo separatur, vt est ira, odiũ, & alia huiusmodi. Alia infirmitas animi, quæ cum ipsa non si. peccatum; est tamen pœna, & causa peccati; vt est obliuio, & ignorãtia. Furor aũt, cum non sit peccatum, est tamen pœna peccati: vt febris, & cæteræ passiones, quas propriè carnis dicimus esse: quarum motus, i. ea, quæ illis perturbantib. fiũt, nulli imputantur ad pœnam. ¶ Sed obijcitur de Lamech, qui cum cæcus esset, Cain interfecit: nec eum excusauit cæcitatis infirmitas. Vnde dictum est: [Septuplum vltio dabitur de Cain: de Lamech vero septuagies septies:] Sed cæcitas ignorãtiæ similis est. ¶ Ex utraque.n. quædã fiunt, quæ imputantur: quædam vero minimè. Cæcus namq; si debitum suæ vxori se credens reddere, alienam polluit, non est reus [c] adulterij. Si autem ludo, vel exercitatione virium, uel uenatione iaculum mittens aliquẽ perimat; quia ab eo penitus [d] hoc debet esse alienum, homicidij reus habetur. Mens uero alienata furore, cum sui compos non sit, eorum, quæ admittit, reatum non contrahit: quia facultatem deliberandi non habuit. Vnde pupillo, & furioso in maleficijs subuenitur: ut non eis imputentur ad pœnam, quæ ex mentis deliberatione non processerunt. a Quod non solum humanis, sed etiam diuinis legibus noscitur approbatum.

† al. conuulsæ carnis corruptione.

Gen.4.

Ait enim Augustinus de paruulis, in lib. de fide ad Petrum diaconum, c.30.

a ¶ Processerunt.] *Hoc loco in uulgatis erant interiecta hæc uerba,* ff. tit. de iniuriis, Illud relatum, require supra, *quæ absunt a manuscriptis, ideoque inducta.*

C. III.

Firmissime tene, & nullatenus dubites, exceptis illis

Iuo p.1.c.30.

Firmissimè.] CASVS. Petrus quęsiuit ab Aug. vtrum quilibet sit accepturus vitam æternam, nisi fuerit bapti-

baptizatus, & pœnitentiam egerit: & respondet quòd non, nisi fuerit baptizatus sanguine suo, uel in aquas uel nisi habuerit cordis contritionem: & docet quod baptismus, & pęnitentia adultis sit necessaria paruulis uero baptismus solummodo sufficit, quandiu ratione vti baptismus fluminis, flaminis, & sanguinis, idest, aquæ & sanguinis, & contritionis, ut de consec. d. 4. c. bap tismi vicem.

EX EO AVTEM. CASVS. Concludit Grat. ex fine superioris c. scilicet quod nec adulto, nec paruulo post baptisinum peccatũ imputatur nisi vtatur rõne: sicut nec brutis animalibus aliquid imputatur. Et ad hoc probandũ inducit auctoritatẽ Augustini. reperitur tamẽ in scriptura animalia esse interfecta nõ ratione delicti, sed quia facti memoriam refricant, ut inf. seq. cap.

qui pro nomine Christi [a], suo sanguine baptizantur, nullum hominum accepturum vitam æternam; qui nõ hic a malis suis fuerit per pœnitentiam, fidemq; conuersus & per sacramentũ fidei, & pęnitẽtię, idest per baptismũ [b] liberatus. Et maioribus quidem necessarium esse, & pœnitentiam de malis suis agere, & fidem catholicam secundum regulam veritatis tenere, & sacramẽtum batispmatis accipere: paruulis vero, qui nec propria voluntate credere, nec pęnitentiam pro peccato, quod originaliter trahunt, agere possunt; sacramentum fidei, quod est sanctum baptisma, quamdiu rationis ętas eorum capax esse non potest, sufficere ad salutem.

Ex eo autem, quod in fine huius auctoritatis dicitur: [Quamdiu, scilicet, rationis eorum ætas capax esse non potest] euidenter datur intelligi, nulli post baptismum peccata imputari, siue sit adultus, siue impubes, nisi rationis sit capax. Vnde etiam de brutis animalibus eadem ratio ab Augustino in eodem lib. c. 3. redditur, quare sua facta eis non imputentur. [Animalia igitur, inquit, præsentis sæculi cursum, atque ornatum secundum creatoris incomprehensibilem peragunt voluntatem: quæ de suis factis nullam rationem reddituræ sunt, quia rationabilia non sunt. Nunquid enim de bobus [c] cura est Deo? (1. Corin. 9.) *Homines uero, quia rationales facti sunt, & de se, & de omnibus rebus quas in usum vitæ præsentis acceperunt, rationem reddituri sunt Deo: & pro suorum actuũ qualitate recipient aut pœnam, aut gloriam.] Sacræ tamen legis auctoritate animalia iubentur interfici, non propter conscientiam peccati, sed quia refricant memoriam facti.*

Vnde Augustinus super Leuiticum ad c. 20. q. 74.

¶Non propter culpam, sed propter memoriam facti pecus occiditur, ad quod mulier accesserit. C. IIII.

(Leuit. 20. Iuo p. 9. c. 108.)

MVlier, quę accesserit ad omne [d] pecus, & vult ascendi ab eo; interficietis mulierem, & pecus: morte moriantur: rei sunt.] ¶Quæritur, quomodo sit reum pecus: cum sit irrationale, nec vllo modo legis capax. *&* *infra.* ¶Pecora inde credendum est iussa interfici; quia tali flagitio contaminata, indignam refricant facti memoriam.

2 *De furiosis autem euidentissime scribit Augustinus in libro quæstionum ueteris, & noui testamenti. q. 2. in fine, ita dicens.*

c ¶De bobus.] Scilicet quo ad vitam æternam: sed quoad vitam temporalem bene, iuxta illud Homines & iumenta saluabis Domine, scilicet pro salute temporali prouidendo eis necessaria: iuxta illud. Omnia expectant a te Domine, ut des illis escam in tẽpore opportuno.

MVlier.] CASVS. Hec cap. diuiditur in duas partes. In prima ponitur auctoritas Leuitici, in qua dicitur, quod mulier quæ accesserit ad aliquod pecus, debet interfici, & pecus similiter. In secunda parte ponuntur verba Aug. exponentis illam auctoritatem: & dicit quod animalia iubentur interfici, non quia peccauerunt, sed quia refricant memoriam facti. Secunda pars incipit ibi. [Quæritur quomodo.]

d ¶Ad omne.] .i. ad aliquod ex omnib. sic est 1. q. 7. si quis omnem.

e ¶Memoriam.] Sic est. 81. d. valet. Alibi tamẽ referuantur thuribula laminatã & publice exponuntur, vt 7. q. j. denique & de consecr. d. 2. & dixit: sed istud ad terrorem fit. &c.

DE FVRIOSIS. est 2. pars q. in qua intendit probare quod ignorantes ex toto, furiosi & ebrij non peccant in illo actu, sed peccant se inebriãdo, & hoc probat p 9. auctoritates. Io. de Fant. CASVS. Quia facta est superius mentio de furiosis, ideo nunc euidenter ostendit Gra. quòd ea quæ fiunt tempore furoris, non imputantur: & ad hoc inducit seq. cap.

vti non possunt.

a ¶Pro nomine Christi. Dum tamen adsit charitas, aliter non sufficit alicui ad salutem pati martyrium, vt 90. dist. neque.

(Baptismus triplex.)

b ¶Per baptismum.] Deberet addere tertium membrum, scilicet baptismum contritionis. Est enim triplex

ALiquos scimus.] CASVS. Quidam furiosi quosdam interfecerunt. Quæsitum fuit ab Aug. utrum eis imputetur? Et respondit, quod non, quia non ex uoluntate fecerunt, sed impellēte furore, & nescientes fecerunt.

usque ad reconciliationem cum propinquis occisi, vel vsque ad mortem summi pontificis, in qua omnes fugitiui secure redibant ad proprii.

m ¶Hoc igitur.] idest, primo dictum.

SAne.] CASVS. Ostendit Ambros. in hoc cap. ebrietatem

a ¶Et iudicijs.] .i. iudicibus.

b ¶Reos.] idest, condemnatos.

c ¶Vi.] .i. furore.

d ¶Qui nescit.] Hic manifeste uides, quod ea quæ a furiosis fiunt, nō imputātur, 1 ut inf. c. prox. & 3. q. 9. indicas. licet quidā dicant, quod si culpa sua quis incidat in furorem, imputatur ei. inf. ea. si quis insaniens.

1 An furiosus vel prodigus alienare possit ante interdictionem, uel post, sibi factam: not. ff. de cura. fur. l. 1. & facit. ff. de test. is cui.

¶ Culpa non necessitate, sed voluntate reum constringit. C. V.

ALiquos scimus subito dementes factos fuste, ferro, lapidibus, morsibus, multis nocuisse: quosdam etiā occidisse: captos autem industria, & iudicijs † [a]oblatos minime reos[b] factos; eo quod non voluntate, sed impellente vi [c]nescio qua hæc gesserint nescientes. Quomodo enim reus constitueretur, qui nescit [d] quid faciat.

Iuo p. 13. c. 92.

† al. indicibus.

Lib. 1. c. 8.

Item Ambrosius in Hexameron in tractatu primi diei.

Reus voluntate, non necessitate constringitur. C. VI.

ILla cauenda sunt, quę ex nostra voluntate prodeunt, delicta iuuentutis, & irrationabiles passiones corporis. Quorū igitur nos sumus domini [e]; horū [f] principia [g] extrinsecus [h] nō requiramus, nec deriuemus in alios, sed agnoscamus [i] ea, quę propriè nostra sunt. Quod. n. possumus non facere, si volumus: huius electionem mali nobis potius debemus, quàm alijs adscribere. Ideo etiā in iudicijs istis voluntarios [k] reos, nō ex necessitate cōpulsos culpa stringit, pęna condemnat. Neq;.n. si per furorem aliquis innocentem peremerit, obnoxius morti est: quin etiam ipsius diuinę legis [l] oraculo, si quis per imprudentiam intulerit necem, accipit impunitatis spem, refugij facultatē, vt possit euadere. Hoc igitur [m] de eo, quod propriè malum videtur, dictum sit. Mala enim non sunt, nisi quę crimine mentem implicant, & conscientiam ligant. Cæterum pauperiem, ignobilitatem, ægritudinem, mortem nemo sapiens mala dixerit, nec in malorum sorte numerauit: quia nec contraria istis α in bonis habentur maximis: quorum alia nobis ex natura, alia ex commoditate accidere videntur.

Deuter. 4. & 19.

α ¶Nec cōtraria istis.] *Emendatū est ex originali. Nā antea legebatur:* quia necessaria ista in bonis, &c. *In multis tamen antiquis finis huius cap. est in verbo,* numerauerit.

ILla cauenda sūt.] CASVS. Quæsitū fuit ab Ambros. quæ sunt illa, quæ imputantur alicui, & quæ non: Et respondet quod peccata quæ procedunt ex uoluntate, imputantur, & etiā quæ procedunt ex imperitia. In his tamen locus erat refugij in ueteri testamento, quod probat auctoritate legis Mosaicę: sed ægritudo, paupertas, mors, & ignobilitas, cū non sint mala, nō imputantur.

e ¶Domini.] idest, auctores.

f ¶Horum.] idest, uitiorum.

g ¶Principia.] idest, causas.

h ¶Extrinsecus.] idest, alijs non imputemus.

i ¶Agnoscamus.] .i. nobis attribuamus ea.

k ¶Voluntarios.] Quia vasis iræ, &c. ut 23. q. 4. Nabuchadonosor.

l ¶Legis.] Mosaicę. Tangit quod legitur in Exodo, & Deuteronomio, quod tres erāt ciuitates refugij vltra Iordanem, 2 & tres citra 3 quarum talis erat vsus, quod si quis hoīem nolens occidisset, & fugiebat ad unam illarū: ibi de consanguineis occisi erat tutus, sed si antequam illuc peruenisset inuentus fuisset, ille qui poterat esse vltor sanguinis effusi, impune occidebat eum: sed postquam illuc venerat, si propinqui occisi uolebant eum conuincere, quod sponte occidisset eum, & hoc probabant coram ciuibus vrbis illius, tradebatur illis ad occidendum, erat autem ibi fugitiuus

Ciuitates refugij erant tres.

2 Nota istarum ciuitatū sunt ista Bosor, Ramoth, Gaulan.

3 Scilicet Gades, Sichem, Ebron.

Idem in libro de Patriarchis, c. 6. lib. de Abraham.

¶Veniam habent, quæ ignorantes ebrij committunt. C. VII.

SAne diximus vitandam ebrietatem; per quam crimina cauere non possumus. Nam quę sobrij cauemus; per ebrietatem ignorātes committimus *& paulo post.* ¶Nesciunt quid loquantur, qui nimio vino indulgent; iacent sepulti; ideoque, si qua per vinum deliquerint; apud sapientes iudices venia [n] quidem facta donantur, sed leuitatis damnantur † [o] auctores.

† notatur] orig.

tatem esse vitandam, per quam si qua mala facit ebrij apud sapientes impunita relinquuntur, & donantur venia. & de hoc damnantur, quia faciles fuerunt ad bibendum ultra modum.

n ¶Venia.] idest, minori pœna, quàm si ex certa scientia fecissent. 4

o ¶Damnantur.] Et etiam redarguunt eos, qui sunt nimis

4 Ad hoc ff. de re mil. oē delictum. §. qui iisse.

mis faciles ad inebriandum se. Alij intelligunt quòd non punitur de eo quod ebrius fecit: sed tantum pro eo quòd leuis erat ad inebriandum se.

SI cōcupiſcentia.] CASVS. Oſtendit hic Aug. ꝙ ſi homo vigilans extra mentem poſitus aliquid per concupi-

INebriauerunt.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Geneſ. [Inebriauerunt, &c.] In ſecunda parte verba Auguſt. exponentis verba illa: dicit.n. quod propter inceſtum Loth, puniri non debet: ſed quia nimis fuit facilis ad inebriandum.

Item Auguſt. lib. 1 de ciuitate Dei, c. 25.

¶ Inobedientia, vel concupiſcentia non habet culpam in corpore non conſentientis. C. VIII.

SI concupiſcentia [a] vel α inobedientia, [b] quæ adhuc in membris moribundis habitat, [c] præter noſtræ voluntatis legem; quaſi lege ſua mouetur; quanto magis abſque culpa eſt in corpore non conſentientis, ſi abſque † culpa eſt in corpore dormientis? [d]

† Adde, ꝙ hæc dictio abſq; ponitur hic excluſiuè. cōcordat l. minimè. & ibi glo. C. de appel.

α ¶ Concupiſcentia vel.] *In originali legitur:* Quòd ſi illa concupiſcentialis inobedientia.

Idem libro 22. contra Fauſtum, c. 44.

¶ Loth non de inceſtu, ſed de ebrietate culpatur. C. IX.

Iuo p. 9. c. 116. *Gen. 19.*

INebriauerunt Loth filiæ eius, & ſe neſcienti miſcuerunt. ¶ Quapropter culpandus eſt [e] quidem: non tamen, quantum [f] ille inceſtus, ſed quantum illa meretur ebrietas.

Item Ambroſius libro primo de Iacob, & uita beata, cap. 3.

† *quod in alios deriuemus*] orig.

¶ Nemo trahitur ad culpam, niſi ductus propria voluntate. C. X.

NOn eſt, ꝙ cuiquam noſtram adſcribamus ærumnam, β [g] niſi noſtræ voluntati. Nemo tenetur ad culpam, niſi voluntate propria deflexerit. Non habent crimen, quæ inferuntur reluctantib. [h] Voluntaria tantum commiſſa ſequitur delictorum inuidia, [i] quam † in alios deriuamus. [k] Voluntarium ſibi militē legit Chriſtus: voluntarium ſeruum ſibi diabolus auctionatur. [l] γ Neminem iugo ſeruitutis adſtrictum poſſidet, niſi ſe prius peccatorum ære [m] ei vendiderit.

β ¶ Aerumnam.] *Apud B. Ambroſium legitur,* culpā. *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

γ ¶ Auctionatur.] *In vulgatis codicibus ſequebatur,* & acquirit iuri ſuo: *quæ ſunt expuncta, quoniam abſunt à manuſcriptis, & originali.*

Idem in libro 2. de Cain, & Abel, c. 4.

¶ Miniſter Dei eſt, qui inuitus homicidium facit. C XI.

NEc is, qui inui-

Secūda pars eſt ibi, [Quapropter.] Ita vt caſus ponendus ad hoc, ut faciat ad propoſitum Gra. gl. tamen diuerſimodè verba illa exponit. e ¶ Culpandus eſt.] Vt ergo ꝙ peccat q neſciens in ebrietate aliqd facit vt hic. & 35. diſt. ſexto die. Sed dic ꝙ hic non erat Loth neſciēs, natura.n. non patit, ꝙ aliqs neſciēs coeat: ſed dr neſciens, qa neſciebat eſſe filias ſuas. credebat.n. eſſe vxorem ſuam.

f ¶ Quantū.] Tripliciter exponit hoc. Quidā ſic exponunt ꝙ punitur pro inceſtu, & pro ebrietate. vel aliter: non punitur quantū inceſtus meretur, ſ. ſi eſſet cōmiſſus ex deliberatione. Alij dicūt, ꝙ nullo modo punit pro inceſtu: ſed tantum pro ebrietate: quæ ebrietas tantū eſt veniale peccatū, vt 25. diſtin. §. criminis. Lau.

Loth etiam ebrius peccauit.

NOn ē.] CASVS. Quidam peccata, q committebant, in alios deriuabant: ſed probat Ambr. ꝙ crimina ex propria voluntate cōmittuntur, per quæ quis ſe diabolo ſubijcit: ſicut quis ex propria volūtate miles Chriſti efficitur.

g ¶ Aerumnam.] Id eſt, pœnam vel culpam.

h ¶ Reluctantibꝰ.] Id eſt, ex toto diſſentientibus, ſcilicet cū ē abſoluta coactio. 50. diſtinct. presbyteros.

cupiſcentiam, vel inobedientiam faciat, non committit mortale peccatum: & hoc ad inſtar dormientis, in quo concupiſcentia ſine culpa ſua lege mouetur.

a ¶ Si concupiſcentia.] Id eſt, fomes originalis peccati.

b ¶ Vel inobedientia.] Id eſt, originale peccatum: quod ex inobedientia proceſſit.

c ¶ Habitat.] Non enim tollitur penitus originale in baptiſmo † quo ad ſui eſſentiam: ſed eius effectum mitigat baptiſmus, ne per illud damnemur, ut j. de conſe. diſt. 4. cap. 2.

† *Imo tollitur totū illud qd veram, & propriam peccati rationem hēt. Cōc. Trid. ſeſſ. 5. in vlt. anathematiſmo.*

d ¶ Dormientis.] De hoc dictum eſt, an dormiens peccet, ſup. diſt. 6. teſtamentum. Io. de Fan.

i ¶ Inuidia.] Id eſt, pœna.

k ¶ In alios deriuamus.] Id eſt, alijs exemplum damus.

l ¶ Auctionatur.] Id eſt, emit. Vel auctionatur, id eſt, per auctionem petit.

m ¶ Peccatorū ære.] Id eſt, peccatis delectantibus. nam ipſum peccatum dat nobis diabolus pro pretio, ut nos demus ei ius ad occidendum nos.

NEc eis.] CASVS. Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd ſi quis caſu interfecit aliquem, miniſter Dei eſt: quod probat auctoritate Deuter. ſicut leuita miniſter eſt remiſſionis. In ſecunda parte dicitur, ꝙ cum interficitur aliquis impius,

Chriſtus

Christus diffunditur per orbem. Et hoc probat auctoritate Domini dicentis in Exodo: In ea die, &c. Secunda pars incipit ibi, Illud quoque.] [In manus eius.] Id est, occidentis casu.

a ¶ Inuitus.] Hoc vult dicere, quod cum aliquis casualiter occidit hoiem, non peccat, ut 23.q.5.si homicidium.

b ¶ Eius.] Scilicet occidentis.

c ¶ Leuites.] Idest, sacerdos.

d ¶ Remissionis.] Peccatorum.

e ¶ Christus.] idest, gratia Christi.

f ¶ Infunditur.] Alijs, alij enim per hoc emendantur.

g ¶ Vbi abominatio.] idest, persona abominabilis.

h ¶ Consecratur.] In alijs.

i ¶ Primogenitũ.] Totũ hoc mysticè pôt legi: & sic appellant primogenita Aegypti, vitia, quę quotidie facim⁹, primogenita Israel virtutes.

k ¶ Non ad unum.] Ecce qualiter indiffinita exponitur uniuersaliter. sic 1.q.3. Saluator. citra fi. 28. q.1. idololatria.

CVM ITAQVE. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis, quod sacerdos iste non est reus homicidij. & ideo sacerdotio priuari non dêt. sed contra hoc statim obijcit seq. c. cuius patet.

l SI quis.] Pœnitentia. Istis imponit pęnitentia: & tñ non deliquerũt. sed hoc fit ad cautelam. ut 50.d. presbyteros. & 34.q.2. in lectũ. & ne disciplina ecclesię deseratur, vt 23.q.5. excõmunicatorum. Io. de Fant.

SED HOC. CASVS. Modo soluit supradictum c. G. & dixit, quod potest de eo intelligi, qui sua culpa incidit in furoré. Postea obijcit contra hoc. & dicit quod quædam sunt, quæ non deijciunt promotum, nec imputãtur ad pœnã, sed impediunt executionem. Vnde sicut parentum ambitio impedit promouendum, etsi ad pœnam filio non imputetur: ita ea quæ fiunt mente alienata, non imputantur ad pœnam, etsi executionem impediant, & ad hoc inducit sequens capitulum.

m ¶ Propria.] Hæc opinio nõ est approbanda, quia satis ipso furore punit, ut 3.q.9. indicas. ff. de off. psi. l. diu⁹.

n ¶ Obest.] Vt 1.q.5.c.1. Ioan. de Fant.

SI quis.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod si quis corrigendo discipulum suum casu eum occiderit, non imputatur ei quo ad Deum, qui voluntatẽ respicit, & non factum.

---

tus [a] aliquod fecerit homicidium, extra ministerium est. Siquidem lex ait de eo: [Quia Deus dedit eum in manus eius [b].] Manus ergo eius, instrumenti modo, diuinæ vltioni ministerium præbuerunt. Leuites [c] igitur minister remissionis [d] est. Percussor autem, qui tamen non ex dispositione, sed prẹter voluntatem fecerit homicidium, diuinę minister est vltionis. ¶Illud quoque specta: quia cum interficitur impius, Christus [e] infunditur [f]: & vbi abominatio [g] aboletur, sanctificatio consecratur [h] α; quia Dominus dixit: [In ea die, qua interfecero omne primogenitum [i] Aegypti, sanctificabo mihi omne primogenitum Israel.] Quod non ad vnum [k] diem afflictionis Aegypti referes, sed ad omne tempus β.

Exod. 21. Deut. 19. Num. 3.

a ¶Consecratur.] *Apud B. Ambrosiũ legitur, cõgregat.*

β ¶Omne tempus.] *Post hæc in originali sequitur, c. cũ renunciatur, infra 32.q.1.*

Cum itaque, qui inuitus hominem interfecerit minister Dei sit, cum innocentem furore perimens morti nequaquam obnoxius sit, cum subito dementes eorum, quæ faciunt, reatum minimè gestent; patet hunc sacerdotem homicidij reum non esse: vnde nec sacerdotio priuari debet.

Obijcitur autem illud, quod est in pœnitentiali Theodori.

In concilio Vormacien. c. 28.

¶In se reuersus pœnitentiam agat, qui insaniens aliquem occidit. C. XII.

j SI quis insaniens aliquem occiderit; si ad sanam mentem peruenerit, leuior ei pœnitẽtia [l] imponẽda est. ¶*In concilio Vormaciẽsi, & apud Burchardum, & Iuonem hæc sequuntur*, quàm ei, qui sana mente tale quid commiserit.

Burc. l. 6. c. 25. Iuo p. 10. c. 154.

Sed hoc forte de eo intelligitur, quem propria [m] culpa ad furorem perduxit. ¶ Item obijcitur. Sunt quædam, quæ etsi non imputentur ad pœnam: tamen impediunt sacramenti signaculum. Ambitio namque parentum filio non imputatur ad pœnam: cui tamen obest [n] ad ecclesiæ munus accipiendum. Sic quæ mente alienata fiunt etsi non imputentur ad pœnam, tamen sacri muneris executionem impediunt.

Vnde Hieronymus ait.

Auctor operis imperf. in Matthæum, hom. 28.

¶Innocens est, qui non iratus, sed propter disciplinam casu aliquem interfecit. Cap. XIII.

ij SI quis non iratus, sed propter disciplinam [o]; pal-

---

ctum, sed quantũ ad legem promotionis est reus: in qua opus requiritur, & uoluntas. & hoc probat Hier. exemplo virginis oppressæ: quæ & si non peccauerit, inter virgines tamen consecrari non potest.

o ¶ Propter disciplinam.] Leuis autem castigatio permittitur magistro, ut ff. ad leg. Aquil. sed & si. §. ult.

a ¶ Quan-

a ¶ Quantum autem ad legẽ.] Mosaicam, quæ permittebat ꝙ si quis casu occidisset hominem, dummodo nõ inueniretur intra ciuitates refugij, poterant parentes occisi interficere occisorem secundum quosdam: similiter ſm leges canonum impeditur a promotione, & secun-

Ro impensis.]C A S V S. Hic intitulatur secunda quæstio, vbi quæritur an clerici pro impensis patrocinijs salaria petere possint. Et respondetur clerici aut sunt religiosi, aut sunt sæculares. Religiosi exigere non possunt, vt infra ea.§.vlt. quia postulare non possunt, nisi in causa monasterij sui, & de Abbatis licentia, vt 16.q.1. monachi. Si vero sunt sæculares, corã sæculari iudice postulare non pñt. si sunt in sacris ordinibus cõstituti vel in minoribus, si hẽant beneficium vnde viuant: nisi in ꝓpria causa, vel ecclesiæ suæ, vel miserabiliũ personarum, vt dicebatur in concilio Lateran. de postulãdo. Clerici in criminali causa coram sæculari iudice non possũt aduocare, vt 15. dist. aliquantos. sed corã ecclesiastico aduocabunt: episcopi tñ. & sacerdotes aduocare non possunt, vt 5. quæst.3. quia episcopus.

Clerici an possint aduocare.

* Quia talis de cætero nõ poterit promoueri, non qa peccauerit, sed ꝑ horrorẽ facti & ꝑ ecclesiasticã disciplinam seruandam. Sed H. credit ꝙ iste nõ debeat repelli a promotione sed quidq̃ hic dicatur dic ꝙ bñ per eũ distinguit 50. d.§. casu. Arch.

mam alicui dederit, & euentu occiderit, sicut fieri solet; quantum ad gratiam innocens est: quia voluntatem, nõ opus requirit. Quantum autẽ ad legem, [a] reus est: quia opera requirit. ¶ Item si in persecutione virgo fuerit oppressa; repellitur lege, [b] quia opus inspicit, non voluntatem; [c] in gratia autem quasi virgo suscipitur; quia nõ opera quærit, sed voluntatem.

32.q.5.de pudicitia

¶ *Verba huius capitis vsque ad vers.* Item si in persecutione, *leguntur in homil.28. operis imperfecti. ad c.11. Matthæi reliqua autem, & fere eadem ibi leguntur, & simillima in cõm. B. Hieronymi in idem 11.c. Matth. Ipsa autem prorsus B. Hieronymi verba referũtur inf. 32.q.5.c.de pudicitia, vers. finge.*

Sicut ergo, qui propter disciplinam casu homicidium facit quantum ad regem reus est, quantum ad gratiã [d] innocens: sic iste sacerdos, qui furore homicidium fecit, quantum ad culpam innocens est, quantum ad suscepti muneris executionem reus probatur. ¶ *His ita respondetur. Non omnia, quæ ordinandum impediũt, ordinatum deijciũt.* [e] ¶ *Non.n. potest ad sacerdotium prouehi, qui aliquando insaniuit.* † *Veruntamen si post sacerdotiũ furere cæperit: nõ ideo sacerdotio carebit: nisi forte nunquam ad sana mentis officium illum redire contingat.* ¶ *Sicut de quoddam episcopo Greg. scribit in regesto ad Eleutheriũ episcopum: [Quamuis [f] triste sit nobis, &c.] vt sup. in causa: [Longa inualetudine grauatus.]*

† Adde idẽ esse in matrimonio, ut no.ĩ l.furor. & ibi cõcor. ff.de spons.

7.q.1.quamuis.

QVÆSTIO II.

P*Ro impẽsis [g] vero patrocinijs in Tarraconẽsi cõcilio clerici exigere munera prohibẽtur: in quo sic statutum legitur, cap.10.*

g ¶ Pro impensis.] Hic queritur an clericis liceat recipere munera pro aduocationib. Primo ergo scias, ꝙ clericus in causa criminali corã sæculari iudice non potest allegare, vt 51 dist. aliquantos, & 23.q.8. his a quibus nisi ad hoc vt suppliceet pro eis, vt 14.q.6. si res. & 23.q.5.c.1. & 2. & c. reos. Itẽ in ciuili causa corã sæculari iudice non aduocabit nisi ꝑ se & ecclesia sua, & ꝑ miserabilibus personis. & hoc siue sint in sacris, siue in minoribus ordinib. constituti: dummodo beneficijs ecclesiasticis sustẽtentur, & si non habent beneficium tunc si sunt in minoribus ordinibus, possunt, vt extra de postul. clerici. episcopi autem, & sacerdotes non debent indifferenter aduocare: ne vilescant dignitates ipsorum, vt 88. dist in. perlatum, & 14. qõ.5. denique. sed coram ecclesiastico iudice licite possunt petere salarium, si sunt in sacris ordinibus, vt inf. ea.c.1. Derogatum tamen est huic canoni per contrariam consuetudinem. nemo enim cogitur facere de suo beneficium, vt 10. quæst. quinta, precariæ. Item dignum est eum recipere emolumentum, qui præstat obsequium, ut 12. quæst. secunda, charitatem. Item nemo cogitur suis stipendijs militare, ut ext. de fi.c. cũ sit. in parte decisa. immo est expressum, extra de præscri. cum ex officij. Religiosi vero & monachi uel regulares non nisi pro sua ecclesia debent aduocare, & abbate suo præcipiente. 16. quæst.1. monachi. Io. quod dicit de sacerdote, hodie corrigitur, vt extra de postul. capit. vlt. B.

secundum quosdam: quod non concedo, vt dixi 50.d. de his, vel intellige quod hic dicit, quando excessit modũ in corrigendo.

b ¶ Lege.] Canonica, quia non potest inter virgines cõsecrari, vt 33.q.5. ille.

c ¶ Voluntatem.] Sic 14.q.5. si quid inuenisti. inf. ea.q. 6.c.1. in fi.

SICVT. CASVS. Infert G. ex supradicto c. dicens, ꝙ iste sacerdos innocens est quo ad Deum: sed quantum ad executionem officij reus habetur.

d ¶ Ad gratiam.] Scilicet Dei.

HIS ITA. CASVS. Modo ponit G. verã solutionem dicens, ꝙ multa impediunt promouendum, quæ nõ deijciunt tam promotum. Vnde sacerdos iste & si promoueri non possit, non carebit sacerdotio iam suscepto: nisi forte nunquam ad sanam mẽtem rediret, & ad hoc inducit c. sup. 7.q.1. quamuis sit triste.

e ¶ Deijciũt.]Vt 68.d. sicut 89.d. Petrus, & turpius eijcit, &c. 50.d. quicũq; 2 & ext. de iureiu. quemadmodũ.

f ¶ Quamuis.] l. sup. 7.q.1. quamuis.

Obser-

OBseruandum.] CASVS. Quæsitum fuit in Tarraconensi concilio, utrum clerici more sæcularium aduocatorum pro patrocinijs munera exigere possent. Et resp. quod non, sed spõte oblata possunt recipere, & si quis contra fecerit, tanquam vsurarius deponatur.

a ¶ Iudicum.] idest aduocatorum. Vel dic istum esse tenorem c. quod licet pro sæculari honore aliquid dari, ut ff. de poli. pactũ, & l. si qs ob. honorem. non tamen pro ecclesiastico aliquid potest peti. Itẽ no. quod licet pro sæculari honore aliquid possit promitti, nõ tamen pro sæculari administratione, ut 1. quæst. 7. sancimus 1 Ioan.

1 Vide quod not. sup. 1. q. 2. §. 1. in gl. 2

HOC. CASVS. Dicit Gratia. quod hoc c. de regularibus loquitur. sæculares uero clerici de consuetudine ecclesiæ pro impẽsis patrocinijs munera exigere possunt.

¶ Pro patrocinijs impensis clericus munera exigere non debet. C. I.

OBseruandum quoque decreuimus, ne quis sacerdotum, vel clericorum, more sæcularium iudicum, * pro impẽsis patrocinijs munera audeat accipere, † nisi forte in ecclesiis gratuito oblata: quæ non fauore muneris videantur accepta, sed collatione deuotionis illata. Quòd si quis ista † probatur accipere; veluti exactor fœneris, aut vsurarum possessor, secundum statuta patrum se nouerit degradandum.

† al. exigere.

† al. ita.

* Adde, quod doctor sacerdos põt dare cõsilium ĩ cameta, nec dr̃ aduocatus, no. Bar. in l. 1. §. aduocatus. ff. de uar. extraor. cog. & in l. 1. §. postulare. ff. de postula.

Hoc autem de illis intelligendum est, qui canonicam vitam professi regulariter se victuros proposuerunt. Generali namque ecclesiæ consuetudine receptum est, & moribus approbatum, vt clerici more aduocatorum patrocinia impendant, & pro impendendis munera exigant, & pro impensis suscipiant.

QVAESTIO III.

TErtio.] CASVS. Hic ponitur 3. q. in qua quæritur, utrum, ex mulieris cõfessione presbyter iste sit condẽnandus, & certũ est quòd non, ut inf. c. nemini. Primo tñ probat, quod mulier sacerdotem accusare nõ valet duabus rationibus. Prima est, quia secundum canones nullus potest sacerdotẽ accusare, nec in eum testificari, qui nõ est sacerdos: nec põt ad sacerdotium promoueri: sed mulier ad sacerdotium promoueri nõ põt, nec etiã ad diaconatũ, & ita mulier accusare non põt: ad quod inducit c. 2. q. 7. ipsi Apostoli. Secunda ratio est, quia mulier secundum leges apud iudices postulare non põt, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur. Quare cum ista mulier nec suam nec suorum iniuriam prosequatur: ad accusandum admitti non debet. Postea probat contrariũ, nam mulier admittitur ad maius, s. ad iudicandum: & hoc probat exemplo Delboræ prophetissæ, quæ populum Israel in ueteri testamẽto iudicauit, ergo etiam potest ad accusandum admitti, cum non prohibeatur per diuinam scripturam.

TErtio b quæritur, an ex mulieris cõfessione iste sit condemnandus. In quo primo videndum est, an mulier sacerdotem accusare valeat. Quod sacris canonib. omnino videtur esse prohibitũ. c Generaliter d enim statutum est ex decretis Fabiani Papæ, vt sacerdotes Domini non accusent, nec in eos testificentur, qui sui ordinis non sunt, nec esse possunt. Mulieres autem non solum ad sacerdotium, sed nec etiam ad diaconatum prouehi possunt. Vnde nec sacerdotes accusare, nec in eos testificari valent. Legibus e quoque cautum est, vt ob verecundiam sui sexus mulier apud prætorem pro alio nõ intercedat, † nisi forte suas, uel suorum iniurias persequi uoluerit. Hæc autem, quæ nec suas nec suorum iniurias persequitur, ad hanc accusationem admitti non debet. ¶ Econtra f qui iudicis personam gerere ualet, ab accusatoris officio non remouetur. Mulieres g aũt in veteri testamento populũ iudicasse, quicumq; librum Iudicũ h legerit, ignorare non potest. Non itaq; ab accu-

2. q. 7. sicut sacerdotes.

ff. de reg. iu. l. fœmina.

¶ Conc. tex. in l. 1. §. secundo loco. uer. sexum. ff. de postu.

Iud. 4.

Mulier an possit testificari in crimine cõtra clericum.

b ¶ Tertio.] Per mulieris testimonium non põt clericus conuinci de crimine, tum quia mulier non est, nec potest esse eiusdem ordinis, ut supra 2. q. 7. ipsi Apostoli. & c. testes. tum quia ipsa, quæ confitetur proprium delictum, non potest testificari de alterius delicto, ut infra ead. nemini, & regulariter confessio vnius alteri non præiudicat, ut 2. quæst. 5. interrogandũ. admittitur tamen mulier cum agitur de crimine in modũ denunciationis, uel inquisitionis, ut extra de testib. quoniam, vel cum agitur in modum exceptionis, ut extr. de testi. tam literis.

c ¶ Prohibitum.] Vt inf. 33. q. 5. mulierem, & extra de verb. signif. forus.

d ¶ Generaliter.] Excipit.

e ¶ Legibus.] ff. de reg. iur. fœminæ. & 3. q. 7. §. tria.

f ¶ Econtra.] Intendit.

g ¶ Mulieres.] Fœmina de iure non põt esse iudex, ut 33. q. 5. mulierem, & 3. q. 7. §. tria. ff. de reg. iur. fœminæ. nisi ei princeps scienter deleget causam, ut 2. q. 5. Mennam. & 23. q. 4. si quos 12. q. 2. cum deuotissimam. Vel nisi ex præscripta consuetudine hoc habeat, ut extra de arbitr. dilecti. Item nec docere potest, ut 23. dist. mulier.

Fœmina an possit esse iudex.

h ¶ Iudicum.] Ibi enim legitur, quod Delbora prophetissa posuit

posuit tentorium suum in monte Effraim sub arbore palmæ, quæ dicebatur palma Delboræ: & ibi iudicabat populum Israel.

HIS ITA RESPONDETVR. CASVS. Respondet Gratia. obiectioni supradictæ, dicens quòd licet in veteri

satione remoueri possunt, quias etiam iudicis personā frequenter gessisse constat: nec vlla serie diuinarum scripturarum ab accusatione prohibentur. ¶ *His ita respōdetur In veteri lege multa permittebātur, quæ hodie perfectione gratiæ abolita sunt. Cū enim mulieribus permitteretur populū iudicare; hodie p peccato, quod mulier ītroduxit, ab Apostolo eis indicitur* [a] *verecūdari, viro subditas esse in signum subiectionis velatum caput habere. Quæ ergo his omnibus viro subiecta esse ostenditur, cui pro alio postulare non conceditur; ad accusationem admittenda non videtur. E contra, quamquam passim, & indifferenter ad accusationem mulier non admittatur; sunt tamen quædam crimina, quorum accusationem mulier subire non prohibetur.*

Eph. 5.

tit. qui accusa. non poss.

Vnde in libro codicis nono, tit. 1. le. 12. Imp. Diocletianus scribit dicens.

C. I.

DE crimine, quod publicorum [b] fuerit iudiciorum, mulieri accusare non permittitur, nisi certis ex causis; idest, si suam, suorumque persequatur iniuriam secūdum antiqui † iuris [c] statuta tātum, de quibus specialiter eis cōcessum est, nō exacta subscriptione. Vnde aditus præses prouinciæ in primis examinabit, an sit tale crimē, cuius accusationē mulier subire nō prohibeatur. ¶ *In aliquot vetustis exemplaribus ab initio quæstionis, vsque ad c. sane, nulla est distinctio capitulorum.*

† al. antiquitus statuta.

Item in libro digestorum Paulus lib. 2. de adulterijs, tit. de testibus, le. 18.

lib. dig. 22. tit. 5.

C. II.

EX eo; quòd prohibet lex Iulia de adulterijs testimonium dicere condemnatam mulierē, colligit [d] etiā mulieres in iudicio testimonium † [e] dicendi ius habere. *Item Digestis titulo de accusationibus, & inscriptionib. libro 2.* ¶ Nō est permissum mulieri publico iudicio quēquam reum facere: nisi scilicet parentum, liberorumque, & patroni & patronæ, & eorum filij filiæve, nepotis neptisve mortem exequatur.

† al. testimonij.
lib. 48. tit. 2. l. 4.

Papinianus lege 2. eodem tit.

C. III.

CErtis de causis cōcessa est mulieribus publica accusatio; veluti si mortem exequantur eorū earumq;, in

a ¶ Publicorū.] Inf. 32. q. 5. publico. quę sint publica, habes insti. de publ. iud. I prin. & per totum.
c ¶ Antiqui iuris.] Hoc vult dicere, ꝙ in quib. casibus antiqua iura permittūt, ꝙ possit fieri accusatio sine inscriptione, I illis femina nō tenetur iscribere. 1 Qui aūt sunt illi casus, habes 4. q. 4. 5. aliquā. & 2. q. 8. in summa. Quidam tamē dicunt ex hac lege, quòd femina I nullo casu tenetur inscribere.

1 Aliter ponit H. & dic. ꝙ antiqua statuta fuerunt quę feminas I certis criminib. sine inscriptione accusare permiserunt illa statuta nō habent in iure nostro forte apud Græcos habentur, & forte cōtinebant de crimine læsę maie. & de crimine abigeat⁹. 4. q. 4. c. null⁹. §. aliquā ſm H.

EX eo.] CASVS. Lex Iulia de adulterijs prohibet mulierem condemnatam testificari: ergo à cōtrario sensu non cōdemnata ad testimonium potest admitti.
d ¶ Colligit.] Arg. quod de vno negat, de alijs omnib. cōceditur. 2 Itē ar. ꝙ possumus argumētari per ar. à contrarijs, ut hic, & 25. di. qualis, & 45. d. disciplina. & 23. q. 4. quāsitū. Et lex dicit, ꝙ fortissimū est argumentum à cōtrario sensu, ut de off. eius cui māda. est iurisdi. l. 1.

2 Text. est p hoc. I l. cum lex. ff. de leg. & in l. cū prętor. cū cōcor. ff. de iu.

a ¶ Testimonium.] Secūdum leges mulier in omni cā potest testificari, siue sit ciuilis, siue criminalis: nisi tātum in vltimis volūtatibus secundum canones vero mulier i nullo crimine pōt testificari nisi i exceptis, sed i ciuilib. pōt testificari. Nec ob. 33. q. 5. mulierē. & extra de ver. si. fortius vbi dicit, ꝙ mulier

teri testamento populum iudicasset, hodie tamen non permittitur, sed potius propter peccatum quod induxit mulier, debet uerecūdari, & uiro subijci: in cuius signū iubetur habere caput uelatum. Postea probat ꝙ in quibusdam casibus mulier admittitur ad accusandum, & probatur per leges sequentes.

a ¶ Indicitur.] Vt inf. 33. q. 5. mulierem.

DE crimine.] CASVS. Quæsitum est ab Imperatore utrum mulier in publico iudicio quemquam valeat accusare. Et respondetur, ꝙ non, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur. & nisi in criminibus, in quibus est ei specialiter concessum accusare sine inscriptione: & ideo discretus iudex examinabit, vtrum tale sit crimen ad cuius accusationem possit admitti.

potest esse testis, sed itelligas de criminalibus causis, & vltimis voluntatibus. Quidam tā dicunt, ꝙ mulier ſm canones nō pōt testificari nisi in casib. à iure expressis.

NON EST PERMISSVM. CASVS. Mulier non potest quemquam in iudicio publico accusare: nisi suam uel suorum prosequatur iniuriam.

CErtis de causis.] CASVS. Dicitur in hac l. ꝙ concessum est mulieribus accusare si suam vel suorum iniuriam prosequantur contra quos non cogūtur inuitę

dicere testimonium. similiter volunt dicere testimonium suorum cōsanguineorum, vbi liberti paterni uel materni esse falsum, admittuntur ad accusandum. pupillus vero vel pupilla mortem patris vel aui exequi potest auctoritate tutoris: similiter de testamento patris potest experiri.

IN QVÆSTIONIBVS. CASVS. Dicitur hic quod in crimine læsæ maiestatis mulier potest accusare, quod probat exemplo mulieris Fuluiæ, quę Catilinam coniurantem Marco Tullio detexit.

QVÆCVMQVE. CASVS. Dictum est supra, quòd mu-

quos ex lege publicorum testimonium inuitæ [a] non dicunt. ¶ Idem & in lege Cornelia testamētaria [b] senatus statuit: sed & de testamēto paterni [c] liberti, vel materni mulieribus publico iudicio dicere permissum est. ¶ Pupillis [d] ex cōsilio tutorum patris mortem, item pupillæ aui sui mortē exequi cōcessum est lege testamentaria. [e] Nam & de patris quidē testamēto pupillis agere diuus Vespasianus permisit. Sed etsi non exhibeantur tabulæ, per interdictum [f] possunt experiri. *Codice de ijs, qui accusare possunt, vel non, lege quarta*, Imp. Alex. Dionysio. Vxor tua, si consobrini sui necem vindicandā existimat adeat præsidem prouinciæ. *In digestis ad legem Iuliam maiestatis lege 8. Papinianus, lib. 12. responsorum.* ¶ In quæstionib. læsæ maiestatis etiam mulieres audiuntur. * ¶ Et coniurationem denique Lucij † Catilinæ Fuluia mulier detexit, & M. Tullium consulem indicio suo instruxit.

Quæcunque [g] uero persona ad accusationem publicorum iudiciorum, vel lesæ maiestatis admittitur, eadem accusationem simoniæ subire non prohibetur.

Vnde in 1. libro Codicis Imp. Leo Armasio præfecto Prat. le. 19.

¶ Læsæ maiestatis, & publicorum iudiciorum, & simoniç accusatio æqualiter proponatur.

C. IIII.

SAne † [h] quisquis hanc sanctam, & venerandam antistitis sedem pecuniæ interuentu subisse, aut si q̄s, ut alterum ordinaret, vel eligeret, aliq̄d accepisse detegit: ad † istar [i] publici criminis, & læsæ maiestatis accusatio

li.4. tit.1. l. vxor

lib. 48. tit. 4. l. I quæstionib.

† al. Sergij.

ti. 3. de episcopis & cleric. l. si quequā.

† cum sane si quis orig.

† al. instar.

* Adde contra quos pō admitti. ne. in l. si familia. ff. de iurisd. omn. iud. & in l. nemo. C. de episc. aud.

Minor agere & cōueniri non pōt, nisi in certis casibus.

a ¶ Inuitę.] Quædā enim personę sunt, contra quas nō cogitur aliquis testificari, vt 4. q. 3. item lege Iulia.

b ¶ Testamētaria.] Vt mulier possit accusare testamentum falsum, si testamentū ad se vel ad suos pertineat.

c ¶ Paterni.] Quia si filij patronorū, & ēt hi, qui ex transuerso veniūt vsque ad q̄rtum gradum uocantur ad successionem liberti, vt in insti. de success. lib. §. si autē sine liberis.

d ¶ Pupillis.] Regulare est, q̄ minor annis sine tutore, uel curatore nec agere potest, nec conueniri, vt C. de auct. præstan. l. clarū alioq̄n sententia lata cōtra ipsum nulla est: si tamen lata fuerit pro ipso, tenet, vt C. de procu. nō eo min. quandoq. tamē agit vel cōuenit sine tutore vel curatore, ut in casib. hic positis. Itē si ipetrauit veniā ætatis, ut C. de his q̄ ve. æta. ipet. l. 3. Itē si agat̄ de libero hoīe exhibendo, vbi ēt pupillus admittitur, vt ff. de lib. ho. exhib. l. 3. §. pen. item si agatur de recuperanda possessione, vbi ēt impubes, sine tutore audit̄. vt C. qui. legi. perso. l. vlti. item minor potest agere de thoro suo violato, ut ff. de adult. l. si maritus. §. lex Iulia licet autē minor pro se non possit agere pro alijs tamen potest, si habet mādatum, ut ff. de mino. cum mandato. ut ff. de procu. filius familias. in fine. Vtrum autē in causis spiritualibus, ut in matrimonio, uel pro ecclesia possit minor litigare pro se? Dicunt quidam quòd sic: quia in his censetur maior. sed certe cum ibi maius periculum uertitur, magis esset ibi consulendum minoribus, ut ff. ad Carb. l. 1. §. 3. nam circa maiora maius periculum uertitur, ut 42. dist. quiescamus. Item uideo quod in matrimonio locū hēt in integrum restitutio, ut ext. de in integ. rest. ex literis similiter in alijs causis spiritualibus, scilicet in religione assumenda 20. q. 2. illud in ordine sacro. 77. d. c. 1. & 2. Item cum filius agit contra patrem secundū canones. 2. q. 7. queritur. in matrimonio certum est quòd minor pro se admittitur ad agendum, ut extra de restit. spol. ex parte, sed de hoc posset dubitari, utrum ibi locū habeat restitutio sed de hoc dixi super illa decr. ex parte. sup. de rest. spo.

e ¶ Testamentaria.] i. lege Cornelia de falsis.

f ¶ Per interdictum.] Scilicet per interdictum de tabulis exhibendis: quo experitur omnis ille cuius interest, ut ff. de tabulis exhib. locum. 2

mulier admittitur in publico crimine, & i crimine lęs. maiestatis ad accusandum. Nunc uero probat, quod admittitur in crimine simoniæ, cum admittitur in publico crimine, & in crimine læsæ maiestatis. Et ad hoc inducit legem sequentem.

g ¶ Quæcunque.] Hoc non facit ad propositum, sed hoc ponit ut inducat seq. e.

SAne q̄ quis.] CASVS. Statuit Leo Imperator in hac lege ut si quis Romanā sedem per pecuniam acquisierit, uel alium per pecuniā ordinauerit uel elegerit, ad instar criminis læsæ maiestatis accusatus & conuictus deponatur, & perpetuo infametur, cum ipsi sint in crimine pares.

h ¶ Sane.] Hęc lex est pars illius, C. de episcopis, & cle. si quemquam.

i ¶ Ad instar.] Nō tñ est ibi ōnimoda similitudo inter crimen simoniacum, & crimē læsæ maiestatis: quia pro crimine simoniæ imponitur pęna depositionis, sed pro crimine læsæ maiestatis pœna mortis. ut 6. q. 1. §. uerum, sed quo ad accusationem & testimoniū parifica ri uidentur, ut quicunq. admittatur accusator uel testis in uno, & in reliquo, ut extra de si. licet Hely. in fine & cap. tanta. 79. di. si quis Papa. Item simonia * est maius crimen quam hæresis, ut 1. q. 1. eos. immo est maius crimen quam aliquod aliud crimē, ut 1. q. vlt. patet. sed in hæresi quilibet admittitur, ergo multo fortius in simonia. argum. tamen contra est extra de testib. ueniens. 2 ubi

Simonia, & crimen læsæ maiestatis ā omnino cōueniunt.

2 Sub. §. cōdemnatio. in cuius: tā locū succedit hodie actio in factum, vt testiū exhibeatur. ff. de auct. præstan, l. 4. ff. de tab. exh. locum l.

* Quō simonia interdum dicatur grauius crimen vide sup. q. vl. c. patet. in gl. in not. repetantur. Nam proprie loquendo, hæresis est maius crimen quam simonia.

ne proposita, a gradu sacerdotij retrahatur. Nec solum hoc deinceps honore priuari, sed perpetuæ quoque infamiæ damnari decernimus: vt eos, quos [a] facinus par coinquinat, & æquat, vtrosque similis pœna comitet.

Cum autẽ sacris canonibus accusationes omnino submoueantur, quas leges sæculi nõ asciscunt, è diuerso uidẽtur admittendæ, quæ legibus [b] sæculi nõ prohibentur. Verum hoc nõ infertur. Quicumque enim clericorum sacris canonibus nuptias contrahere prohibẽtur & legibus Imperatorum. Non autem consequenter omnium copulã leges admittunt, quorum coniunctionem sacri canones nõ prohibent legibus enim a soli cantores, & lectores: canonibus autem etiam acolythi vxores ducere possunt. Quãuis igitur sacris canonibus submoueantur accusationes, quas leges sæculi non asciscunt; non ideo consequenter recipiuntur quæscumq; principum leges admittunt. ¶ Sed (sicut circa huius operis initium præmissum est) toties legibus Imperatorum in ecclesiasticis negotijs vtendum est quoties sacris canonibus obuiare non inueniuntur. ¶ Vnde aut specialiter sacris canonibus mulier ab accusatione læsæ maiestatis, & simoniæ ostendatur prohibita: aut præmissis rationibus ad huiusmodi accusationem admittenda probetur. Nec quisquam distinguere quærat: ad aliorum, non ad sacerdotum accusationem in hoc casu simoniæ mulieres esse admittendas †. Cum enim generaliter [d] legibus hoc eis pmissum inueniatur; nisi quis specialiter aliqua lege hoc prohibitum ostenderit, eius distinctio locum non habebit. Verum, cum contra generales regulas quædam crimina specialiter excepta sint, in quibus mulieri accusare permittitur, inter quæ fornicatio non numeratur; patet, quod huius accusatio dupliciter infirmatur; & quia fornicationis crimen intendit; & quia dum de se confitetur, super alienum crimen ei credi non oportet.

Vnde Iulius Papa scribit in decretis, c. 18. dicens.

α ¶ Legibus enim. *Discrepantia hæc legum, & canonum vera non est. Sed fortasse in hanc opinionem uenit Gratianus ex quibusdam verbis nouellæ vigesimæ secundæ, quæ in vulgatis authenticis habetur collat. 4. tit. de nuptijs.* sed & si quis inter reuerendissimos constitutus clericos (vltra lectorem, aut cantorem dicimus) omnino contraxerit nuptias; hunc ex nostra constitutione cadere sacerdotio constituimus, atque volumus. *Iulianus autem antecessor eadem nouella 22. num. 27. illud.* supra

dist. 10. c. 1.

† Concor. tex. in l. quẽ quam. cum gl. C. de episco. & cler.

Dionysius. dist. 2.

vbi dicitur. ꝙ in simonia socij criminis non admittuntur, sed in crimine læsæ maiestatis audiuntur, ut 6. q. 1. §. verum. §. porto. Sed dic, quod non admittuntur socij criminis cum accusatus est bonæ famæ, alias quilibet auditur. Vel dic, ut dixi 2. quæst. 1. in primis. in fi. t. Vel

Vel dic, ꝙ admittitur quilibet ad accusandũ in his criminibus, sed non ad testificandum: quia tota vis consistit in testimonio, sed non in accusatione.

a ¶ Quos.] Non intellige ꝙ eandem pœnam patiatur conuictus de simonia, quam conuictus de læsa maiestate. Sed hoc vult dicere, ꝙ eãdem pœnam patiatur tã dans quam accipiens pecuniam. 2 Vel dic eadem pœnam, id est, consimili: nam pœna depositionis similis est deportationi, siue decapitationi, ut 5. q. 6. delatori.

CVM AVTEM. CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit Grat. ex supradict. a dicens, quod canones non recipiunt accusationes, quas leges sæculi repellunt: ergo a contrario sensu per canones sunt admittẽdi, qui per leges non prohibentur. Postea respõdet huic conclusioni dicens, quod non bene infertur: qa leges prohibent omnes clericos nuptias contrahere, qui per canones prohibentur: non tamẽ leges admittunt copulam oĩum clericorũ, qui per canones nõ prohibentur. Et de hoc ponit exemplũ. Et ita quãuis canones nõ admittunt accusationes, quas admittunt leges; non tamen recipiunt omnes, quas leges admittunt. in scda parte dicitur quod in negotijs ecclesiasticis tunc legibus est utendum cum canonibus non contradicunt. Vnde cum per leges mulier in crimine læsæ maiestatis & simoniæ admittitur ad accusandũ & per canones est admittẽda: nec ostendat canon per quem repellatur. Et si qs dicere uelit qd mulier alios de simonia & nõ sacerdotes possit accusare: tũc eius distinctio locũ non habuit, nisi specialiter hoc aliqua lege inueniatur esse prohibitum, cũ legibus gñaliter ei permissũ videaẽ. Postea huic quæstioni respõdet dicens, quod specialia sunt crimina, in quibus mulieri permittitur accusare, inter quæ cũ fornicatio nõ connumereẽ, de qua mulier presbyterũ accusat; patet, ꝙ propter hoc mulier sit repellenda, & etiam propter aliud: qa dũ de se cõfitetur contra sacerdotem, ei credi non debet, ut inf. seq. cap. Secunda pars incipit ibi, Sed sicut, &c.

b ¶ Legibus.] Sup. 10. dist. lege Imperatorum.

c ¶ Initium.] Sup. dist. 10. cap. 1.

d ¶ Generaliter.] Sic ergo argumentatur, cum nusquã inueniatur prohibitum, ergo non debet prohiberi, ut 27. q. 2. lex diuina, simile vigesimaprima q. 1. quod si dormierit. & 55. dist. si Euangelica.

1 Et melius 3. 1. q. 2. si quis episcopus. ibi uideas.

2 Ad hoc ĩ. 2. q. 1. quos confitetur.

NEmini.] CASVS. Quæsitum est a Iulio Papa, vtrum alicui de se confesso contra socium criminis sit credendum? Et respondet: quod non: nisi in crimine læsæ maiestatis: quia omnis confessio accusanti periculosa aduersus quemlibet. Item §. qui postea sequitur planus est.

nes agitur; ut C. de fer. prouinciarũ. Item si partes sponte uelint litigare feriatis diebus, possunt: alias non tenet sententia, ut ff. eod. l. 1. libellus autem potest porrigi die feriato. ut ff. de adult. miles. §. sexagin. to. Ioan. tamen dixit quòd partes mutuo consensu possunt litigare

a [Leſę maieſtatis.] Et præterquã de crimine simoniæ, ut 79 dist. si quis Papa. & sup. ca. sanæ licet sit arg. contra, extra de test. veniens. 1 Quidam tñ dicunt, quod in crimine simoniæ nõ auditur socius contra sociũ. & ad aliud decretum 79. d. si quis Papa respõdet, quod ibi socius admittebatur contra socium, hoc ideo fuit: quia non fuit ibi tñ crimen simoniæ, sed et crimẽ læsæ maiestatis. Item auditur cõfessio unius latronis contra alios, ut C. de fer. prouinciarum. Item falsarius cõtra socium suum auditur, 2 ut C. de fal. l. 1. nunquam tamẽ ualet cõfessio taliũ ad conuincendum socium, nisi alia sit aliqua præsumptio, ut ff. de cu. re diuus Ioan. b [Credi.] Præiudicatur tamẽ alteri ex tali cõfessione, intãtum, quod ei indicitur purgatio, ut extra de adul. significasti. quod uerum est si laboret infamia, aliàs non ut extra de purga. capit. nos inter alios. & extra de cõfess. cum monasterium.

Confessio latronis contra latronẽ auditur.

1 Ista fuit fri. B. lit. quod dicebat, quod nunquã ualet confessio socij contra socium, nisi aliqua sit præsumptio contra ipsum. Sed Azo dicit seper ualere nisi expressum inueniretur. Archid.

lectorem & cantorem, *exponit*, veluti subdiaconus, & diaconus. *Hos autem canones etiam nuptijs prohibent. Et Leo in cap. lex continentia supra distinct. 31. fere ijsdem verbis vsus est, quibus Iustinianus in hac nouella, & nomine lectorum omnes minores ordines significauit. Vnde Iulius Papa scribit in decretis, c. 18. dicens.*

¶Rei professio aduersus quemlibet admitti non debet. C. V.

NEmini (præterquã de crimine læsæ maiestatis a) de se confessio credi [b] potest † super crimen alienũ quoniam eius, atque omnis rei professio periculosa est, & admitti aduersus quemlibet non debet.

Ans. l. 3. c. 75. Iuo p. 5. c. 288. Pann. l. 4. c. 69. † al. oportet.] al. debet.

a ¶Præterquam de crimine læsæ maiestatis.] *Hæc exceptio in nullo ex locis indicatis habetur, præterquam apud Anselmum.*

Quia ergo ista de se confitetur, super alienum crimen ei credi non oportet, sed contra eam sua confessio interpretanda est.

QVAESTIO IIII.

QVod vero [c] die Dominico nec episcopo, nec presbytero causam aliquam ventilare liceat in Tarraconensi cõcilio prohibetur, in quo sic statutum est, c. 4.

¶Ministri ecclesiæ die Dominico causas vantilare non debent. C. I.

NVllus episcoporum, aut presbyterorum, vel clericorum die Dominico propositum cuiuscunq; causæ negocium audeat ventilare †; nisi hoc tantum, vt Deo statuta solennia peragant. Cæteris vero diebus, conuenientibus personis illa, quæ iusta sunt, habent licentiam iudicandi, excepto † criminali [d].

Iuo p. 4. c. 22. † al. indicare. † al. exceptis criminalibus negocijs.

Item ex concilio apud Erphesfurt B habito præsente rege Henrico.

QVod uero die.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæstio, qua quæritur utrum die Dominico liceat causas ventilare? Et respondetur, quod nec die Dominico, nec alijs diebus feriatis, ut infra ead. c. 1. 2. & 3. nisi tractetur de pace, ut inf. 22. q. 5. decreuit. & nisi partes in hoc sponte consentiant. ut ff. de fer. l. 1. Itẽ si res sit tempore peritura, agitur diebus feriatis. Liberalia quoque iudicia diebus illis tractantur, & de amouendis officiatis. & de alimentis, & atrocibus iniurijs & ut aliquis in possessionem causa rei seruandæ mittatur, agitur diebus istis, ut ff. eod. l. 2. & 3. & contra insignes latrones agitur diebus feriatis, ut C. eo. l. prouinciarum. & in quibusdam alijs casibus, qui notantur C. eod. tit. & in summa huius quæstionis.

Feriatis diebus an possit litigari.

c [Quòd uero.] Diebus feriatis causæ non sunt tractandæ, vt infra cap. 1. & vlt. nisi tantum de pace, ut 22. quæst. 5. decreuit. agitur tamen in quibusdam casibus, scilicet cum actio est tempore peritura. Item cum agitur de tutoribus dandis, & de amouendis officiatis. & de alimentis, & de atrocibus iniurijs, & de liberalibus causis, vt ff. de fer. l. 1. 2. & 3. Item contra insignes latro-

gare diebus feriatis hoc tantum intelligendum est de ferijs messium, uel vindemiarum: alioquin consensus earum non sufficeret; ut litigent aliquo solennissimo die, ut extra eo. c. vlt. B. Itẽ satis uidetur, quod causæ matrimoniales possunt tractari diebus feriatis, cum ibi sit periculum adulterij, uel incestus similiter ubi agitur de electione episcopi uel prælati, propter periculũ moræ: quia non debet ecclesia uacare ultra tres mẽses, ut 50. d. postquam & quia in his casibus multa sunt specialia, ut extra ut lite non conte. quoniam. Io.

NVllus episcoporum. CASVS. Statutum fuit in concilio Taraconensi, ut in diebus Dominicis, uel alijs solennibus diebus episcopi uel alij clerici causas uentilare non audeant. sed in alijs diebus possunt. & excerta causa criminali, ubi agitur de sanguinis effusionem.

d [Criminali.] Scilicet cum agitur de effusione sanguinis tunc clerici non possunt esse iudices, ut 23. q. 8. his a quibus. delegari tñ potest clerico criminalis causa ut tamen princeps iuret de impunitate rei, ut 23. q. 8. sæpe.

Placuit

PLacita.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, vt in diebus Dominicis & præcipuis festiuitatibus, vel in legitimis ieiunijs sæcularia placita non tractentur. In secunda parte dicitur, quòd in septē diebus ante natiuitatem domini vsq; ad octauam Epiphaniæ, & à Quinquagesima vsq; ad octauam paschæ, & septem diebus ante festum sancti Ioannis Baptistæ non liceat iudici ad placitum aliquem vocare. Secunda pars est ibi, [Insuper,] Sequens capitulum patet.

a ¶ A quinquagesima.] Alibi dicitur à Septuagesima, vt 22. q. 5. decreuerit hoc tamen hodie non seruat Romana Curia. Ioan.

b ¶ Orationibusque vacandi.] Ratio secunda est ob reuerentiam dierum, & tertia fauore partium, vt sic partes à litibus respirent, vt C. de ferijs, dies. Quarta ratio est, quia talibus dieb. nō præstatur iuramentum nisi pro pace, ut 22. q. 5. decreuit. & sic non posset præstari sacramentum calumniæ. Sed pone quòd Papa commisit alicui, quod intra triginta dies terminaret causam aliquam, & illi dies incidant intra dies quadragesimales; videtur ꝙ cum res sit peritura tēpore, quòd iudex inuitis partib. procedere possit, quod quidam concedunt: sed non est verum hoc: qa licet literæ pereant, lis tamē salua manet coram alio. 1 Sed pone ꝙ iudex citet aliquem die feriato; nūquid tenetur citatus venire, & allegare priuilegium suum? Vī, ꝙ sic: quia si post appellationē citat aliquem tenetur uenire, & allegare priuilegium suū, vt ext. de appel. si duobus. & c. cum parati. Itē etsi nō teneatur qs respondere die illa: tamē potest ad hoc citari, vt libellus ei detur. 2 vt ff. de adult. miles. §. sexaginta. Itē qd si sub hac forma fiat citatio, Mando tibi, vt hinc vsque ad diem Dominicā hic cōpareas, ut ext. de do. & cōtum. cum dilecti. Respondeo, si citat vt compareat die feriato, bene tenet citatio. Sed si citat ut respōdeat, nō tenet: qa talis citatio nulla est. 3 vt ff. de fer. leg. 1. & ubi citatio nulla est, & hoc liquet ꝙ est nulla: nō tenetur uenire ad allegandū priuilegiū suum, sed ubi dubiū est an teneat, tenetur uenire, ut dixi 3. q. 2. si episcopus. Ioan.

1 Itē sentit Inno. ext. de off. deleg. de causis Arch.

2 Idē tenet Alc. de Imo. in l. 1. col. 2. ff. de ferijs & B. in l. 1. §. nūtiatio. de oper. noa nunc. & in l. 1. in uer. cōpellendi. ff. de fer. & in gl. 1. l. iure, in uer. eius, & ibi Bal. C. de adult. & no. glo. in c. fi. & ibi ui- de doc. de iudi. extra.

3 Cōc. Alex. de Imo. in l. ex quacunq. col. 2. ff. si qs in ius uocā. non ier. & Cyn. in l. dies. ff. de ferijs, & per Rar. in l. 1. §. nunc. de op. no. nunc.

β ¶ Erphes furt.] *In vulgatis legebatur,* Ephesum, *quasi hoc esset decretum aliquod concilij Ephesini habiti tēpore Cælestini Papæ, & Theodosij iunioris. Hoc vero est Germanicum concilium habitum præsente Henrico rege, prout etiam apud Burchardum, & Iuonem dicitur. Et codices Gratiani manuscripti habent, quemadmodū est restitutum. In hoc autem oppido petijt Bonifacius a Zacharia Papa constitui episcopum, & impetrauit. Qđ apparet ex prima epistola Bonifacij ad Zachariam, & vltima Zacharia ad Bonifacium.*

¶ Solennibus diebus, & legitimorum ieiuniorum sæcularia placita non agantur. C. II.

Bur. l. 13. c. 21. Iuo p. 4. c. 53.

PLacita sæcularia Dominicis dieb. vel alijs præcipuis festis, seu etiam in his diebus, in quibus legitima ieiunia celebrantur, secundum canonicam constitutionē minime fieri decernimus. Insuper etiam sancta synodus decreuit, ut nulla iudiciaria potestas licentiam habeat sua auctoritate Christianos ad placitum bannire in supradictis diebus, idest † septem diebus ante Natalē Domini vsque in octauas Epiphaniæ, & a quinquagesima [a] vsque in octauas Paschæ, & septem dies ante natiuitatem S. Ioannis Baptistæ: quatenus adeundi ecclesiam, orationibusque vacandi [b] liberius habeatur facultas.

† &] fortasse.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 64.

¶ De eodem. C. III.

Burc. l. 2. c. 112. Iuo p. 5. c. 204.

NVllus episcopus, vel infra positus die Dominico causas iudicare præsumat:

QVAESTIO V.

P*Vrgationem* [c] *vero neganti esse præstandam Stephanus scribit Leoni episcopo Theanensi.*

¶ *Idem est titulus in cap. de manifesta, supra 2. quæstio 1.*

¶ Diaconus si de crimine conuinci non poterit, apud episcopum seipsum secreto purificet. C. I.

Iuo p. 6. c. 460.

DE crimine sibi illato diaconus tuus verissime fatebatur se esse immunem. Verumtñ si suspicio habetur,

PVrgationē.] CASVS. Hic intitulatur quinta quæstione, qua quæritur, an neganti sit purgatio indicēda? Et respondetur qđ non, si de crimine non est infamatus, vt 6. quæstio. quinta, capit. vno. Si autem est infamatus de crimine, indicitur ei purgatio vt inf. ca. c. 1.

c ¶ Purgationem.] Hic quæritur an neganti sit indicēda purgatio. Et est dicendum quod non, nisi laboret in famia 6. q. 5. quod autem hæc quæstio dicta est su. 2. q. 5. per totum. Ioan.

DE crimine.] CASVS. Aldericus diaconus habebatur suspectus de quodam crimine: & ideo per ipsum Aldericum Menen. episcopus consuluit Stephanum Papam, qualiter super hoc esset procedēdū? Et respondet

spondet, si accusatores & testes: idonei reperiuntur coram certo numero episcoporum accusetur ipse Aldericus, & si confessus fuerit, uel legitimis testib. cōuictus, canonica sententia feriatur. Si uero crimen non confiteatur, nec testibus potest probari, & infamatus est de crimine non in publico, sed coram te, & aliquot testibus, presbyteris, & diaconis, secreto se purget, pstito iuramento, & deinde cōmoneat clericos ne præfatum diaconum infamare psumāt, exēplo Chā, q maledictus fuit in filijs, qa verenda pris derisit.

audire, uel etiam compellere eum ad purgationem? Et videtur ꝙ sic: quia generaliter traditur in canone, ꝙ clericus infamatus debeat se purgare. 2. q. 5. per totū. Item sacerdos tenetur concedere Eucharistiam ei quam scit in mortali constitutum, ut infra de consecr. dist. 2. non prohi-

famatum cogere ad purgationem.

& accusatores idonei reperiuntur, & tales testes, quales sacri canones sanciunt: accito tecum certo episcoporum numero [a] veniant accusatores [b], vocetur & ipse Aldericus diaconus: & si negauerit, ventiletur causa canonice: & si, vel sponte confessus, uel legitimis testibus fuerit approbatus, canonica feriatur sententia. Qui si nec sponte confitetur, nec accusatores, & testes legitimi reperti fuerint. & mala fama crebuerit; non publico [c] examine, sed coram te, & aliquantis reuerendissimis presbyteris, & diaconis tuæ ecclesiæ secreto iuramento se purificet. Et tu deinceps boni testimonij eum annuncia: & compesce, & commone ecclesiæ tuę filios, ne sacerdotem [d] Dei vlterius infamare præsumant; timētes, quod Cham [e] maledictus est, qui patris verenda derisit.

Gen. 9.

a ¶ Numero.] inf. e. q. 7. Fœlix.
b ¶ Accusatores.] Idest, accusator.
c ¶ Publico.] 2. q. 5. presbyter 23. d. illud contra. Sed ibi loqtur eū publice qs est infamatus 1 hic cū clanculo vel a clero est infamatus.
d ¶ Ne sacerdotem.] hic sacerdotē vocat diaconum, sic extra de cohab. clericorū, & mul. si quispiam.
e ¶ Cham.] 2. q. 7. sententia. Ioan.

1 Itē arg. cōtra. 6. q. 1. testamentum ibi soli.

Item Nicolaus Salomoni Constantiensi episcopo.

¶ Non est spoliandus presbyter, vel diaconus, nisi sponte confessus, vel legitime conuictus fuerit. C. II.

PResbyter, aut diaconus, quem asseris crimina nolle publice confiterij, sed velle cum sacramento [f] defendere se; & si tamē notum sit episcopo esse scelus ab ipso perpetratum; non pōt per aliquam pęnitentiā [g] sacerdotali, vel diaconali officio potiri: sed mirandum est [h], si ipse confessus non fuerit, quomodo notū possit esse episcopo scelus ab ipso perpetratum, nisi accusatore forte idoneo per testes idoneos approbante. Vnde si examinante epō causam presbyteri, vel diaconi nō fuerit per testium approbationē presbyter †, vel diaconus forte cōuictus; non est scelus episcopo legitime manifestū; nisi sua sponte scelus ipse cōfiteatur. Quod nisi fecerit, interim nō vi

Ivo p. 6. c. 331.

† al. ille presbyter.

PResbyter.] CASVS. Quidā epūs sciens peccatū cuiusdam presbyteri & diaconi sui (quod peccatum sibi notū erat per eorum confessionem sibi extra iudiciū factam) compellebat eos publice confiteri, qd cū facere nollent: sed se sacramēto defendere uellent, ab officio vtrumq; suspendit. super hoc Solomon Cōstan. episcopus quæsiuit à Nicolao de duobus. Primo vtrum per solam pœnitentiam possit presbyter vel diaconus ad officium reparari, cum episcopo sit notū scelus esse perpetratum; Et rīdet ꝙ non. Secundum, vtrum pp confessionem extra iudicium factam possit quis suspendi vel dānari; Et rīdet ꝙ non, sed per testium approbationem, vel spontaneam confessionem in iudicio factam. ita ponit Bene. hunc casum. H. vero sic. Quidam episcopus dicebat se scire crimen cuiusdam presbyteri, & cuiusdam diaconi, & idèo noluit purgationem eorum recipere, sed statim eos deposuit. tandem: delata fuit causa ad Solomonem episcopum per delegationem domini Papæ, vel per appellationem: quia forte metropolitanus corū erat: qui dum vellet de causa cognoscere, epūs instabat, & dicebat ne reciperet purgationem eorum, quia eos iuste damnauerat. Dubitabat ergo Solomon, & in hoc articulo dominum Papam consuluit: cui nunc Papa rescribit, ostendens qualiter in causa debeat procedere. Si enim legitime sunt conuicti, vel confessi in iure: remancant sic depositi. si vero nec in iure sint confessi, nec legitimis testibus coram suo episcopo conuicti, pristino statui siue honori restituantur.

f ¶ Sacramento.] Hic consueuit quæri, si epūs scit clericum infamatum esse reum, an debeat eius purgationē

Epūs an possit clericum in-

prohibeat. Item episcopus iure suo vtatur, si quid mali inde accidit, non est ei imputandum, 2 vt 33. q. 5. de occidendis. Item non potes dicere, quod eum episcopus cogat ad periurium, sed potius canon cogit ipsum iurare, ut 33. q. 2. quos Deus. Sed cōtra, ille qui recipit alterius iuramentum, & scit eum falsum iuraturū, uincit homicidam, ut 22. q. 5. ille. Item qui permittit alium falsum iurare cum possit prohibere, peccat, ut 22. q. 5. hoc vī. H. dicit, ꝙ epūs secreto debet ei consulere, ut potius confiteatur publice crimen, quàm vt fiat periurus. Sed si ad hoc nō potest eum inducere, dicet populo: absit ut quid quā sinistri de hoc clerico suspicemur, vt 11. q. 3. absit. Alij dicunt, ꝙ delegabit purgationem. Tertij dicunt, ꝙ non peccat audiendo purgationem: quia auctoritate canonis facit, 23. q. 4. qui peccat.

g ¶ Pœnitentiam.] Quia pęnitētia non restituit aliquē dignitati, sed gratiæ tantum, ut inf. de pœn. dist. 6. qui. vult nisi quandoque, ut quando crimen occultum est, ut 50. dist. domino sancto, & c. quia tua. sed per restitutionem in integrum uel dispensationem.

h ¶ Sed mirandum est.] Arg. ꝙ non secundum conscientiam iudicandum sit. 3 vt 3. q. 7. iudicet. & per hoc decretum intelligo illud 32. d. nullus, intelligo enim illud de scientia iuris, non facti, licet alias verbum sciendi large sumatur, ut 22. q. 5. hoc videtur.

2 Hoc ideo, quia lege pmittente fit, &c. C. de adul. Gracch. C. de concu. l. antep. arg. 31. q. 1. hac rōne. 23. q. 4. quam peccauit. in prin.

3 Adde an & qn fit fm cōsciam iudicum. text. l. illicitas. 1. ff. de off. pfid. & in 2. ff. de fer.

Quòd

demus suo debere presbyterum, vel diaconum officio priuari. Sola ergo spontanea confessio, & canonicus numerus, & qualitas testium (decernentibus episcopis, & accusatore, quod obiecerat, comprobāte) clericum priuat proprio gradu.

QVAESTIO VI.

Vòd vero [a] *confessio cruciatibus extorquenda non sit, Alexander Papa testatur scribens omnibus orthodoxis, epistola prima, cap. 2.*

¶ Ministrorum confessio non sit extorta, sed spontanea. C. I.

Iuo p.5.c.241. Pan.l.4.c.118.

SI quādoque a sacerdotibus, & auctoribus ecclesię, quædā scripturæ quoquomodo per metū, [b] aut fraudem, aut p vim extortæ fuerint, vel vt se liberare possint quocumque ab eis cōscriptæ, aut roboratæ fuerint ingenio; ad nullum eis præiudicium, [c] vel nocumētum valere † censemus: neque vllam eos infamiam, vel calūniam, aut à suis sequestrationē bonis vmquam, Deo auctore, & sanctis Apostolis, eorumque successoribus sustinere permittimus. Cōfessio vero in talibus non compulsa, sed spontanea fieri debet. *& infra.* ¶ Omnis enim confessio, quæ fit ex necessitate, fides non est. *& paulo post.* ¶ Confessio ergo in talibus non extorqueri debet, sed potius sponte profiteri. Pessimum enim est de suspicione, aut extorta cōfessione quemquam iudicare: cum magis sit inspector cordis Dominus, quā operis *& paucis interiectis.* ¶ Non potest autem humano condēnari examine, quem Dominus suo reseruauit iudicio. Si omnia namque in hoc sæculo vindicata essent, locū diuina iudicia nō haberent. *Item multo superius.* ¶ Est etiam &

† *al. promittere.*

QVòd uero.] Hæc q. diuiditur in duas partes. in quarum prima dicitur, quòd confessio extorta non præiudicat. Secunda ibi.] A fidelitatis.] Ioan. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 6. quæstione, qua quærit an confessio sit cruciatibus extorquenda. Et respondetur q viles testes possunt cruciari, ut, 5. q. 6. presbyteri. & 2. q. 1. in primis accusator uero non est cruciandus à iudice, nisi in crimine excepto propter inopiam probationum: vel ne falsitatē dicat C. ad legem Iul. iæsæ maiestatis, si quis vbi q libet accusator & reus & testis torquetur, alias à reo ueritas non est cruciatibus eruenda, vt inf. ea. c. 1. nisi sit præsumptio cōtra eum, ut 23. q. 5. c. 1. De hoc satis notatur in summa huius quæstionis.

a ¶ Quòd vero.] Ab aduersario nunquam est extorquenda confessio cruciatibus, ut inf. e. c. 1. & 2. sed à iudice licite extorquetur cōfessio tormentis & qōnibus. Nam a iudice quandoque torquetur testis: qñque reus: qñque accusator. Testis torquetur tam in ciuili quam in criminali, ut si est seruus vel uilis persona: vel etiam si sit liber & sic criminosus & infamis, vel obscurus vel ignotus. tales enim non recipiuntur ad testimonium sine quæstionibus, licet sine clerici. 4. q. 3. si res. & 5. q. 5. illi qui. & q. 6. presbyteri. & 2. quæst. 1. in primis & in authen. de testi. §. nos igitur. & §. licet coll. 7. & C. de fal. si quis decurio. Torquetur etiam libera persona licet nō sit vilis, dum tamē vacillet in testimonio vt ff. de quæstioni. ex libero. extra de pęnis. super his. [1] Item reus quandoque torquetur licet ratio, scilicet cum est suspectus, & non potest alias res probari, maxime si est uilis persona, & hoc in ciuili causa: vt 14. q. 6. si res aliena. similiter ī criminali torquetur, vt 23. q. 5. c. 1. Actor vero in ciuili causa nūquā torquetur, sed accusator ī criminali causa quandoque torquet, vt ī crimine lęsæ maiestatis. cū criminaliter nō potest pbari, ut C. ad leg. Iu. maie. si quis. ibi enim qualicumque dignitate sit pditus nullo priuilegio se potest tueri, siue sit accusator, siue reus vel testis. vt 6. q. 1. §. porro. & 50. di. nullus omnino. Ioan.

Torquere pōt iudex aliquas personas.

1 Ad idem arg. C. de test. nullum & 4. q. 3. qui falso. idem uidetur, & si nō uacillet. ff. de q. l. unius. §. testes secundum Io. de Fan.

SI quādoque à sacerdotibus.] CASVS. Significatum fuit Alexādro Papę quod quidā capiebant episcopus uel sacerdotes, vel auctores ecclesiarum, uel ab eis per metū vel fraudē, aut per vim cōfessiones extorquebant in scriptis, vt sic suis bonis eos spoliarent: vel vt suas causas nō requirerēt, vel vt de secta eorum esse cōfiterētur, & hoc corā populis eos cōfiteri faciebāt: quare statuit Papa Alexāder, vt pter hoc nullā infamiam vel calūniam vel pręiudiciū aliquod patiantur: qa Deus respicit potius ad cogitationes & volūtates hominum, quàm ad actus, qui per simplicitatem vel necessitatem fiunt. nam in talibus non extorta, sed spontanea confessio est exigenda. [Fides non est,] Id est, non facit fidem.

b ¶ Per metum.] Dummodo talis sit metus. qui cadat in constantem virum, vt extra quod met. causa, ad audientiam. Si quæris qualis metus debeat cadere in constātem uirū: dico q qui continet metum mortis, uel cruciatum corporis, ut extra eo. tit. cū dilectus. Coactio aūt uerborum non sufficit, etiam si Rex sit qui minet, ut extra qui clerici, uel uo. insinuante. C. de transa. interpositas. ibi melius di. licet sit ar. contra 31. q. 2. Lotharius. & su. dist. 7. fuerunt ff. de acqu. hęred. l. 6. §. ult. ubi dī, q nō sit hęres q pp metū uerborū adijt hęreditatē. Et nota q canō hic tria æqparat, uim metū & fraudē. ut 2. q. 1. redintegrāda. Met⁹ tñ p reuerētia à lege accipit & hęc accusat. ff. qua. re actio n dat l. 1. §. q onerādę.

Metus cadens in constantē uirū qualis est.

c ¶ Præiudicium.] Bene fit præiudicium ei quantum ad hoc, q ille cui per metum traditur res, dominus sit rei: sed quantū ad hoc. non fit ei præiudicium, quin detur ei actio, q metus causa ad repetendum: si tradidit

vel exceptio, ſi non tradidit. ut ff. eod. metu. 2. §. ſed quod prætor. & §. ex hoc edicto. ſi tamen primo coactus promiſit, & poſtea ſpontanee tradidit, non excuſat coactio, vt C. quod metus cauſ. l. 2. & extra qui cle. uel uo. inſinuante, ibi patientia tpis, &c. & eſt ſimi. extra de eo q duxit in matri. ſignificauit.

malignos illos perſequantur, donec ablata reddantur.

e ¶ Abſoluimus.] Hic conſueuit dubitari circa duo: ſcilicet an iuramẽtum per uim extortum obliget: Item an Papa poſſit diſpenſare in illicito iuramẽto. & quod non obliget.

Iuramentũ per uim extortũ, utrũ non obliget.

ad hanc ſanctam ſedem perlatũ (quod pudet dicere; & nõ ſolum ſacerdotali, ſed etiam omni Chriſtiano nomine eſt inimicũ) quòd nõnulli epiſcopos, vel ſacerdotes aut metu compellũt, aut vi extorquẽt, aut fraude decipiunt, aliquas cõfeſſionis ſuæ in alteram partem, quàm debeant literas [a] ſcribere, ß aut pro ſuarum nõ requiſitione [b] cauſarũ, † aut (qđ deterius eſt) pro alieni erroris [c] ſecta ſcripturas facere, & proprijs manibus roborare, & coram populis recitare, atque cõfiteri. Aliquos dicũt carceribus, & ergaſtulis retrudi, † vt ſaltem his territi inſidijs deuient Dñi ſacerdotes, & ſuis faueant voluntatibus. *Item vbi ſupra.* ¶ Confeſſio vero in talibus non compulſa, ſed ſpontanea fieri debet ipſo atteſtãte, qui ait: [Ex corde enim procedũt homicidia, adulteria, fornicationes, blaſphemiæ;] & cætera, quæ ſunt ad hęc pertinentia. ¶ Nec tantum attendenda ſunt, quæ fiunt [d] quantum quo animo fiant. *& paulo poſt.* ¶ Amplius autem reſpicit Deus ad cogitationes, & ſpõtaneas voluntates, quàm ad actus, qui per ſimplicitatem, aut per neceſſitatem fiunt.

† al. irritum.

† retrudi.] ori.

ſup. in hoc eo. c.

Matth. 15.

α ¶ Auctoribus.] *Iuo habet*, ſi ſacerdotibus vel auctoribus eccleſiæ, *quemadmodum etiam in eadem epiſtola dicitur*, ſi qs erga epiſcopum vel actorẽ eccleſiæ *& refertur ſupra* 2. q. 7. *ſi quis erga. Hoc autem loco in epiſtola legitur*, ſimiliter ſi huiuſmodi perſonis quędam ſcripturæ, &c. *Præceſſerant autem cum multa alia, tum quæ referuntur in hoc eodem capite in verſ.* Eſt etiam & ad hanc. *Confectum enim eſt hoc caput ex locis epiſtolæ hinc inde ſumptis, ordine non ſemper ſeruato.*

ß ¶ Literas ſcribere.] *Hæc abſunt ab originali, Sufficiũt enim illa, quæ ſequuntur*, ſcripturas facere. *Sed ob gloſſam non ſunt ex puncta.*

a ¶ Literas.] In qbus fatentur aliqua ſe debere.

b ¶ Reqſitione.] Id eſt, cõfiteãtur, quod abſoluerũt aliquos a debito, in quo illi tenebantur.

c ¶ Erroris.] Id eſt, q cõfitenẽ ſe tenere aliquã hęreſim. Sed nõne peccat mortaliter ille qui cõfitẽtur hoc? Reſpõd. ſic: nec excuſat eum aliqua coactio quia talis coactio nõ eſt abſoluta. & coactio cõditionalis neminẽ excuſat vt 50. diſt. preſbyteros. & đ cõſe. diſt. 4. cos. potius enim debet qs pati mortem quã malo conſentire, vt 32. q. 5. ita ne. & occiſores corporis nõ ſunt cõtra iuſtitiam timẽdi. vt 11. quęſt. 3. nõ ſolũ & c. nolite 31. q. 2. Lothari⁹. Solu. hic non excuſantur tales a toto, ſed a tãto. metus enim uel coactio conditionalis non excuſat peccatum, ſed attenuat, ut extra quod met⁹ cau. ſacris. Et no. hic quòd cõtra ea, quæ publice facta ſũt ad mittiẽ probatio in cõtrarium ſic 31. q. 1. Lotharius. ext. q met⁹ cauſa, perlatũ quod eſt contra regulam generalem. 8. q. 1. licet.

Coactio eſt duplex.

d ¶ Quæ fiunt.] Potius reſpicienda eſt cauſa facti quàm ipſum factũ, vt 23. q. 3. occidit. de pęn. diſtin. 1. aut facta.

Item Nicolaus Papa epiſcopis Galliæ.

¶ Apoſtolica auctoritas, penitus illicita in irritum deducit iuramenta. C. II.

Poly. l. 6. tit. 11.

AVctoritatẽ venerabilium prædeceſſorum noſtrorũ ſecuti, & nominatim beatiſſimi Papę, & martyris Alexandri quinti a beato Petro, ab oĩbus iuramentis, † & cuiuſcumque modi obligationibus, qbus illi ſeſe coacti violentia impiorum obligauerant, abſoluimus: [e]

† al. iuramentis illis.

AVctoritate. CASVS. Archiepiſcop⁹ Treuerẽ. & p̃poſitus eius, & multi alij clerici capti fuerunt a quibuſdam prædonibus, coacti fuerunt ab eis ſe obligare iuramento, & alijs obligationibus: occaſione quarum obligationum res eccleſiaſticas perdiderunt, quare Nicolaus ſcribens epiſcopis Galliæ, abſoluit eos ab omni uinculo iuramenti & obligationis, & dicit quod propter huiuſmodi iuramentum uel obligationes, nullam infamiam uel calumniam aut ſuorum bonorum amiſſionem illos habere permitteret. Sed præcepit præfato archiepiſcopo & defenſoribus Treucren. eccleſiæ, ut ſpirituali & materiali gladio tandiu non obliget tale iuramentum, videtur hic: quia dicitur hic, quod non debet eſſe uinculum iniquitatis, vt 22. q. quarta inter & extra de iureiu. verum. & extra de reſti. ſpol. ſolicite. & extra quod metus cauſa, perlatum. Item quia inconueniens eſſet, quòd malefactor ex improbitate ſua conſequeretur actionem, vt ff. de fur. itaque fullo. Præterea, ſi malefactor petit rem, poteſt ſe reus tueri exceptione quod metus cauſa, cum illa exceptio per iuramentum non ſit ſublata. Præterea non obſtante tali iuramento poteſt, petere rem ſi eã tradidit cum illud non iurauerit, vt extra de iureiur. debitores & extra

& extra, quod metus causa, ad audientiam. Ergo cum potest rem petere, multo fortius potest se tueri exceptione: quia cui damus actionem, multo fortius exceptionem. ff. de superfic. l. 1. extra de iureiur. quemadmodum. Et econtra probatur, quod obliget: quia licet fuerit coactus tamen voluit, quia coacta voluntas est voluntas, ut 7. ca. q. 1. merito. Item quia non vergit in interitum salutis æternæ, est ergo obseruandum, vt extra, de iureiuran. si uero, nec prodest ꝙ cõpulsus fuit. 22. q. 5. qui compulsus, & cap. si quis coactus. Solu. quidam dicunt quod talis fuit metus, qui cadit in constantem uirum, quod iuramentum ob talem metum factum non obligat: 1 & secundum eos exponitur hic hoc verbum absoluimus, idest, absolutos ostendimus. Alij dicunt, quod qualiscunque sit metus, tenetur seruare iuramentum factum de rebus proprijs, sed nullum iuramẽtum adstringit ipsum pro rebus ecclesiæ non repetendis, quia istud est illicitum. & hoc magis probabile uidetur, ex quo licitum est quod iurat, & potest adimplere, ut 22. q. 4. si aliquid. Qui priorem opinionem sustinẽt, distinguunt inter promissoria iuramenta, & assertoria. In promissorijs iuramẽtis excusat metus; in assertorijs non: quia potius dẽt quis omnia mala pati, quàm falsum asserere, ut 32. q. 5. ita ne. Dicas ergo, ꝙ omne iuramentum obligat. Si tu obijcis mihi, quod iste habet exceptionem quod metus causa: hoc bene concedo: non potest tamen uti ea, ratione iuramenti. Si tamen fuerit usus ea, bene dico quod repellit agentem, & obtinebit in iudicio non obstante iuramento. peccat tamen utendo ead. si ergo quis iurauit rem suam per metum alij dare, petat a iudice ut cogat illum non recipere, uel ꝙ absoluat ipsum a iuramento, ut ext. de iureiur. ex administrationis. sed si ad hoc induci non potest, soluat, & postea repetat: si autem iurauerit se non repetere, tunc denunciet ecclesiæ factũ illius, si autem iurauerit, quod non denunciet, illud iusm non est seruandum, vt extra ead. quemadmodum, in fi. quia ex præcepto ad hoc tenetur. 2. q. 1. si peccauerit. Ioan. Tu breuiter dicas, ꝙ iuramentum super re illicita, ipso iure non obligat, siue quis faciat sponte, siue coactus, vt si iuraui hominem innocentem interficere, & hoc probatur 22. q. 4. i malis, & c. seq. & c. ꝙ Dauid. Iuramẽtum tamen super re licita metu extortũ, ipso iure obligat: sed datur exceptio ꝙ met. causa ad rescindendum, ut ff. quod metus causa. per totũ. & C. eo. tit. l. 1. & 3. nisi in casu, ut ff. eo. l. si mulier. §. si dos. Itẽ in matrimonio, extra de spons. cum locum. Item in voto, extra quod met. causa, perlatum. B. Vtrum autem in iuramento Papa possit dispẽsare quæritur. Hoc c. videtur dicere quod sic, per prędictas decretales, ut extra de uot. & uoti redẽ. magnæ. immo in omni iuramento est excepta auctoritas maioris. ut extr. de iureiu. veniẽtes. & extra de rescript. constitutus. Itẽ Imperator dispensat in eo. ff. ad munic. Imperatores. Item vꝫ ꝙ non: quia iuramẽtũ est de iure naturali, vt 22. q. 4. si ad peccatum. sed in talibus Papa non potest dispensare. 25. quæst. 1. sunt quidam. Item argum. ad hoc extra de statu monach. cum ad monasterium. Hugo dicit, quod in nullo iuramento licito potest Papa dispensare, nisi ad hoc solum, quod non habeatur infamis, qui transgreditur illud, & hos non absoluit, sed absolutos denunciat, quoniam iurauerunt de rebus ecclesiæ non repetendis, ut dicit. Tu dicas, quod in uoluntarijs iuramentis non dispensat, sed in coactis bene: si tamẽ absoluit aliquem tenet absolutio. Dico enim, quod contra ius naturale potest dispensare, dum tamen non contra Euangelium, uel contra articulos fidei: tamen contra Apostolum * dispensat. 34. distinct. lector. 82. distinct. presbyter. Ioan.

1 Dũmodo sit tale, ꝙ possit seruari sine interitu aiæ: aliàs secus. ut leg. & no. ext. de iureiu. si uero.

Papa an possit in iuramẽto dispẽsare.

* Papa quãdo cõtra Apostolum dispenset, vide 34. d. c. lector.

& ne illa seruentur: vetuimus tam præfatũ archiepiscopum Treuerẽtem, quàm eius præpositum, & omnes, qui tunc temporis capti se illis quoquomodo obligauerũt: neque vllam eos proinde infamiam, vel calumniam, aut a suis bonis sequestrationem vnquam auctore Deo, & sanctis Apostolis, & nostris prædecessoribus sustinere permittimus: sicut per prophetam Dominus dicit: Dissolue colligationes impietatis. Quin etiam pręfato fratri nostro, filijsque Treuerensis ecclesię, illiuſq; defensorib. hæc in mandatis damus; vt spirituali simul & materiali [a] gladio tandiu malignos illos, eorumq; fautores insequantur quousque cum integritate possessiones, vel quæcunque res ecclesiasticæ hoc facto, vel quocunque pacto distractæ, seu direptæ sunt, reuocentur.

Esa. 58.

a ¶ Alexandri.] *Nicolaus citat epistolam Alex. I. de qua re notatum est supra dist. 19. §. Romanorum.*

2 *A fidelitatis et iuramento Romanus Pontifex nonnullos absoluit, cum aliquos a sua dignitate deponit.*

Vnde Gregorius Papa.

¶ *In manuscriptis est vt in vulgatis,* Gelasius Papa Anastasio Imperatori. *Cuius Gelasij esse non potest. Zacharias enim & Carolus magnus, quorum in hoc capite mentio fit, multo post Gelasium vixerunt. Habetur autem in regesto Gregorij septimi lib. 8. epist. 21. Herimanno Metensi episcopo scripta, quã refert Iuo. In qua quidem epistola paulo ante multa ex epistola Gelasij Anastasio Imperatori scripta afferuntur.*

a ¶ Materiali.] Argum. quòd iudex ecclesiasticus bene potest indicere bellum, & in bello insequi hostes, ut 23. q. 8. igitur. & c. hortatu. & c. ut pridem, & 63. d. Hadrianus. Item arg. ꝙ iudex ecclesiasticus potest præcipere iudici sæculari ut puniat maleficos, ut 23. qõ. 4. si quos, & q. 5. relegentes, & q. 8. ut pridem. Arg. contra 23. q. ult. his a quibus.

Bellum põt indici a iudice ecclesiastico.

A FIDELITATIS. Hæc est secunda pars q. in qua probat quod laicus incorrigibilis per ecclesiã possit deponi a sua dignitate. & hoc probat per tria capita. Ioan. de Fan.

CASVS. Supra in duobus proximis capit. absoluit Papa ab obligationibus & iuramentis coactis. Nunc uerò vult ostendere Gratian. quod idem possit facere de iuramento fidelitatis, cum aliquos a suis dignitatibus deponit.

Alius.]

Alius.] CASVS. Gelasius Papa scribens contra Anastasium Imperatorem dicit, quòd potest eum deponere propter malitiam suam, & hoc probat exemplo Zachariæ Papæ, qui regem Francorum deposuit, non tantum propter sua delicta, quantum pro eo quod inutilis erat, & loco eius Pipinum patrem Caroli posuit: & oës Francigenas a fidelitate eius absoluit: & milites a vinculo iuraméti in depositionibus episcoporū. Alij hént verba ista vlti. pro §. Gratiani, qui sic incipit, quod ex frequenti. tu permanet, vt 22. q. 2. ne quis, in §. ff. de sol. cū quis. Itē vbi nulla est petitio, ibi nulla ē mora, vt ff. de verb. obl. si pupillus. Itē quia malè meriti publica egestate laborare debēt, vt ff. depo. bona fides. De hoc aūt nō est dubiū quin debitum possit peti ab excōicato, vt ext. de sent.

¶ Pontificalis auctoritas a iuramento fidelitatis nonnullos absoluit. C. III.

Greg. vij. l. 8. reg. Ivo p. 5. c. vlt.

Alius [a] item Romanus Pontifex, Zacharias scilicet, regem Francorum non tam pro suis iniquitatibus, quàm pro eo, quòd tantæ potestati erat inutilis, [b] à regno deposuit, [c] & Pipinum Caroli magni Imperatoris patrem in eius locum substituit; omnes q; Francigenas a iuramento [d] fidelitatis quod illi fecerant, absoluit. Quod etiam ex auctoritate frequenti agit sancta ecclesia cum milites absoluit a vinculo iuramenti: quod factum est his episcopis, qui Apostolica auctoritate a pōtificali gradu deponuntur.

lib. 5. regest.

a ¶ Alius.] Quia de alio Papa præcesserat sermo: qui idem fecerat.

b ¶ Inutilis.] Nō intelligas inutilis, i. insufficiens, tunc n. debuisset ei dari coadiutor, vt 7. q. 1. quis, & cap. petisti. sed dissolutus erat cum mulieribus, & effæminatus.

¹Imperator potest a Papa deponi.

c ¶ Deposuit.] Ergo Papa [1] deponit Imperatorem, 1 vt 96. dist. duo. & c. si Imperator. nam & trāsferre potest Imperium, vt extra, de elect. venerabilem. Argum. contra 93. dist. legimus, in fin. & 96. dist. cum ad verum. Solu. dicitur deposuisse, qui deponentibus consensit.

1 Adde idem tenuisse Bal. in l. non ambigitur. ff. de legi.

d ¶ Iuraméto.] Supple ratione dignitatis præstito, non ratione personæ. Ioā. de Fan.

Item Gregorius septimus Romana synodo præsidens dixit.

¶ Excommunicati vinculo fidelitatis non tenentur obnoxij. C. IIII.

Pann. l. 5. c. 110.

Nos sanctorum prædecessorum nostrorū statuta tenentes, eos, qui excommunicatis fidelitate, [e] aut sacramento constricti sunt, [f] Apostolica auctoritate a sacramento absoluimus: & ne eis fidelitatem obseruent, omnibus modis prohibemus: quousque α ipsi ad satisfactionem veniant.

α ¶ Quousque, &c.] *Verba hæc non sunt in codice manuscripto Vaticano.*

Item Vrbanus II. episcopo Vapicensi.

¶ Antequam reconcilientur, fidelitatem excommunicatis nullus seruare cogitur. C. V.

Pann. l. 5. c. 111. † al. prohibete. Act. 5.

Iuratos milites Hugoni comiti, ne ipsi, quamdiu excommunicatus est, seruiant, prohibeto. † Qui si sacramenta prætenderint; moneantur oportere Deo magis seruire, quàm hominibus. Fidelitatem enim, quàm Christiano principi iurarunt, Deo eiusque sanctis aduersanti, & eorum præcepta calcanti, nulla cohibentur auctoritate persoluere.

Nos sanctorū.] CASVS. Quidam sacramento fidelitatis quibusdam excommunicatis erant adstricti. quærebatur vtrum tēpore excōmunicationis deberent eis seruire? Et respondet quòd non: nisi satisfaciant prius, & absoluantur ab excommunicatione, aut sacramento, idest, sacramento fidelitatis: & etiam sine sacramento, faciunt quidam fidelitatem alijs; & ideo hæc diuersificare potes.

Excōicato an dēat fieri solutio.

e ¶ Fidelitate.] 11. q. 3. quoniam multos, contra. sed ibi est solutum. Item contra argum. 11. q. 3. Iulianus. Sed ibi est solutum.

f ¶ Cōstricti sunt.] Sed quid dices si iuraui me soluturum alicui pecuniam, vel sub pœna promisi: & ille excōicatur: nūquid teneor ei soluere? Vr quod nō: 2 quia qualitercunque possumus debemus vexare malos, vt cessent a malo, vt 23. q. 6. iam vero & vtilius esurieti. &c. vt 5. q. 5. non omnis, & excommunicatis in nullo casu communicare debemus, nisi in his, quæ spectat ad correctionem eorum, vt 11. q. 3. cum excōmunicato. Item quia intelligor iurasse sub hac cōditione, si res in eodem statu permanet... sent. excom. si verè. Sol. pecunia illa nō reddatur ei, sed deponatur in ædem sacram. Verius credo, quod licet ille non habeat ius petendi, tñ dēt ei solui, sic extra de iureiur. debitores & pbatur hoc extra de sent. excō. si verè. vnde licet excommunicatio tollat obligationem quo ad fidelitatem, non tamen quoad alios contractus, vt uidetur Ioā. Probabiliter dici potest quòd excommunicato non sit soluendum, cum nemo debeat participare cum eo, vt 11. q. 3. cum excommunicato. nisi in casibus, vt s. 11. q. 3. quoniam multos. Nec obstat illa decret. si verè, quia illud factum fuit de necessitate. B.

2 Et verum est ſm Bar. q sic nota ext. de hæret. c. vlt. & ibi per Innoc. de cōcess. præb. cum nostris. vbi dicit, quod excōicato nō dēt solui.

Iuratos milites.] CASVS. Hugo comes excommunicatus erat, propter quod scribit Vrbanus secūdus, cuidam episcopo vt prohibeat ne milites ratione fidelitatis seruiant ipsi comiti quamdiu fuerit excommunicatus: quia magis oportet Deo seruire, quàm comiti ecclesiæ aduersanti.

Absque

A Bſque ſynodali.] Hæc quæſt. diuidit in duas partes, in quarum prima probat per quinque cap. quod ſolus epiſcopus nõ poteſt deponere presbyterum. Secunda ibi,[Solus.] ſex epiſcopis. diaconum cum tribus: reliquos uero clericos deponere poteſt, ut inf. ea. q. 1. Felix & c. ſi autẽ. epiſcopum uero ſolus Papa deponere poteſt. ſup. 3. q. 6. dudum. De hoc not. in ſumma huius q.

Ioan. de Fant.

CA-

QVAESTIO VII.

A *Bſque [a] ſynodali vero audientia ſacerdotem damnari, in Hiſpalenſi ſecundo concilio, cui Iſidorus interfuit, capit. 6. ſic prohibetur.*

¶Sine concilij examinatione presbyter, vel diaconus non deijciatur. C. I.

SExta actione comperimus, Flagitanum Cordubenſis eccleſiæ presbyterum iniuſte olim a pontifice ſuo deiectum, & innocentem exilio condemnatum. Quem rurſus ordini ſuo reſtituentes α, id denuo aduerſus preſumptionem noſtram β decreuimus, ut iuxta priſcorum Patrum ſynodalem ſententiam nullus noſtrum ſine concilij [b] examine quemlibet presbyterum, uel diaconũ deijcere audeat. Nam multi ſunt, qui indiſcuſſos poteſtate tyrannica, non auctoritate canonica damnant. Et ſicut nonnullos gratia fauoris ſublimant; ita quoſdam odio, inuidiaque permoti humiliant: & ad leuem opinionis auram condemnant; quorum crimen non approbant. Epiſcopus enim ſacerdotibus, ac miniſtris ſolus [c] honorem dare poteſt; ſolus auferre non poteſt. Si enim hi, qui in ſæculo a dominis ſuis honorem libertatis adepti ſunt, in ſeruitutis nexum non reuoluuntur, niſi publice apud pretoris, ac præſidis tribunal in foro fuerint accuſati; quanto magis hi, qui diuinis altaribus conſecrati honore eccleſiaſtico decorantur? Qui profecto, nec ab vno damnari, nec vno iudicante potuerunt honoris ſui priuilegijs exui: ſed præſentati ſynodali iudicio, quod canon de illis preceperit, deffiniri.

inf. ead. epiſcopus.] & ſup. diſt. 67. epi.

α ¶Reſtituentes.] *Sic eſt emendatum ex codicibus conciliorum impreſſis, & manuſcriptis. Sic enim apertius declaratur illum canonice a concilio eſſe reſtitutum, quam ex lectione Gratiani vulgata,* reſtitutum eſſe com perimus.

β ¶Noſtram.] *Antea legebatur,* veſtram *in recentioribus autem conciliorum editionibus eſt,* nouam *Emendatum eſt ex antiquioribus editionibus, & duobus codicib. Vaticani et Lucenſi regio quemadmodum & paulo poſt.* nullus noſtrum, *cum antea eſſet,* nullus veſtrum. *Modeſti enim, & religioſi epiſcopi ſibi etiam metuunt. Alia uero quadam ſunt ex iiſdem codicibus emendata.*

a ¶Abſque.] Si agatur cõtra clericum de crimine criminaliter, neceſſaria eſt præſentia epiſcoporum, ſecundum quod traditur. ĩ. ea. ſi quis, & Felix. Diſtinguitur tñ, quia ſi agatur de crimine ad depoſitionẽ ordinis; tunc habet locum c. Felix. & ca. ſi quis. Si autẽ agatur ad depoſitionem beneficij, tũc ſolus epiſcopus poteſt cognoſcere cũ clericis ſuis, vt 18. q. 2. ſi quis abbas, & 16. q. 7. inuẽtum, & ext. de iud. at ſi clerici. & 11. q. 3. quis epiſcopus dãnatur. & extra de cohab. cleri. & mulie. c. ſicut. & c. de ſacerdotibus. Itẽ ſi agatũ de crimine in modũ exceptionis ſolus poteſt cognoſcere. ext. de accuſ. ſuper his. licet ſit arg. contra 23. diſt. illud. Tamen quocunq; modo agatur de crimine, ſemper accuſator punitur, ut calumniator, ut extra de accuſ. ſuper his. & c. cum dilectus.

Clerico criminoſo quis pœnitẽtiam imponit.

S Exta actione.] CASVS. Flagitanus Cordubenſis eccleſię presbyter iniuſte a ſuo epõ depoſitus, in exilium eſt condemnatus. Tandẽ ab eodẽ epõ, uel ſynodo fuit reſtitutus, propter quã preſumptionem remouendam ſtatuit Hiſpalen. cõcilium ut abſque ſynodali preſentia nullus epiſcopus presbyterũ deponat, uel diaconum: & hoc probat ad inſtar libertorũ, qui licet fiant ingrati: nõ tamen auctoritate dominorum, ſed in tribunali foro apud iudicem accuſati, & conuicti in ſeruitutem reuocantur. Caſum ſequentis cap. inuenies. 86. diſtinct. ſi quid uero.

CASVS. Hic intitulatur 7. q. ubi quæritur, an epiſcopus ſacerdotem condemnare ualeat abſque ſynodali audientia. Et reſpondetur, quòd ſolus epiſcopus presbyterum ſuſpendere poteſt, ut inf. ea. q. 8. his, qui. & in cauſa ciuili inter ſuos clericos cognoſcere, ut ſup. 10. q. 3. quia. Deponere uero non poteſt presbyterum, niſi cum

b ¶Concilij.] Ergo tres epiſcopi faciunt conciliũ: quia tres epiſcopi examinant cauſam diaconi, ut ĩ. ea. ſi quis.

c ¶Solus.] Incorporalia enim facilius conſtruuntur quàm deſtruantur. extra de tranſlat. inter. Hæc eſt una

ratio quare in promotione clericorũ non requiruntur plures episcopi, sed in remotione sic. Item quia sæpius ordinãtur clerici, quam deponuntur: vnde graue esset toties vocare tot episcopos. Itẽ quia depositio frequẽter fit causa odij, sed ordinatio causa electionis. solus autem cõfert dignitates, si hoc habet ex consuetudine, ut ext. de his quæ fi. a præla. ea. noscitur.

Ordinatio clericorũ facilius fit, quam depositio.

SI quis tumidus.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod in causa criminali ubi agitur ad depositionẽ diaconi, debent tres episcopi interesse in causa presbyteri sex: in causa vero episcopi 12. qui causam debent diligenter examinare.

a ¶Natu.] Quantũ ad ordines.

b ¶Pro personis.].i. prout personæ sunt constitutæ in sacris ordinibus.

c ¶Ab his.]idest, ab episcopis.

FOelix.] CASVS. In hoc c. dicitur, quod cã criminalis episcopi a 12. episcopis audiri debet, causa presbyteri a sex, causa vero diaconi a tribus cũ proprio epõ.

d ¶Cum proprio.] Idest, præter propriũ episcopum. 2. q. 5. presbyter.

SI autẽ.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod si presbyter accusatur, sex episcopi debent interesse si diaconus, tres: cæterorum uero clericorum causas criminales solus episcopus potest tractare.

e ¶Si autem.] Hoc c. est pars illius 4. q. 5. quisquis.

f ¶A comunione.] idest, eædem dilationes dantur accusatori, quæ & reo, & æquæ excõmunicabitur accusator si non vene-

Item Gregorius Ioanni episcopo Panormitano, lib. 11. epist. 49.

† Causas clericorum episcopus non nisi cum senioribus ecclesiæ audiat. C. II.

SI quid de quocumque clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuste possit offendere; facile non credas: nec ad vindictam te res accendat incognita: sed præsentibus senioribus ecclesiæ tuæ diligenter est ueritas perscrutanda, & tunc, si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis.

dist. 86. si quid.

Item ex concilio Carthaginensi α primo, c. 11.

α ¶Carthaginensi.] *Sic est emendatum ex vetustis codicibus. Nam in vulgatis erat,* Agathensi primo, *cum vnicum duntaxat Agathense memoretur.*

¶A quot episcopis presbyteri, vel diaconi sunt audiendi. C. III.

SI quis tumidus, vel contumeliosus extiterit in maiorem natu [a], vel aliquam causam habuerit; a tribus vicinis episcopis, si diaconus β est, qui arguitur; si presbyter, a sex: si episcopus, a duodecim consacerdotibus audiatur. Vniuersi episcopi dixerunt. Contemptus debet contumaciæ, & superbiæ in omnibus frangi. Causæ † vero pro personis † [b] ab his [c] statuto numero audiantur.

† al. causa audiatur. † al. personis statuto.

β ¶Si diaconus.] *In vulgatis conciliorum editionibus legitur,* si diaconus est, arguatur presbyter, &c.

Item ex concilio Carthaginensi 2. c. 10.

¶De eodem. C. IIII.

FOelix episcopus Selemselitanus dixit. Etiam hoc adijcio secundum statuta veterum cõciliorum, vt si quis episcopus (quod non optamus †) in reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia necessitas, non posse plurimos congregare; ne in crimine remaneat: a duodecim episcopis audiatur, & a sex presbyter γ, & a tribus diaconus, cum proprio [d] suo episcopo.

3. q. 8. suggero. Ans. l. 3. c. 121. Burc. l. 1. c. 149. Iuo p. 5. c. 262. † al. opinamur.

γ ¶Presbyter.] *Sic legitur in concilio, quod est in codice canonum, cap. 12. & græco, & duobus codicibus conciliorum Vaticanis, & vno alio per antiquo, & concordat cum seq. cap. In editionibus autem conciliorum Parisiensibus, ac Coloniensibus habetur,* & a sex presbyteris, & tribus diaconis, *quemadmodum, & in multis Gratiani manuscriptis.*

Item ex concilio Carthaginensi tertio, c. 8.

De eodem. C V.

SI autem [e] presbyteri, vel diaconi fuerint accusati; adiuncto sibi ex vicinis locis proprius † episcopus legitimo numero collegarum, quos ab eodem accusari petierint, idest vna secum in presbyteri nomine α sex, in diaconi tribus, ipsorum causas discutiat †, eadem dierum †, & dilationum, & a communione [f] remotionum, & discussione personarum inter ac-

Ans. l. 3. c. 123. Burc. l. 2. c. 205. † cũ proprio episcopo. † al. discutiant. † al. dierum dilatione.

Eps an possit solus delinquentem condẽnare.

veneritsicut reus, vt 4.q.5.quisquis.
a ¶ Solus.] Idest, sine alijs episcopis: non tamen sine clericis suis, vt infra ea.c.proxi.Ioan.
SOLVS. Hæc est 2.pars q. in qua dicitur, ꝙ causas aliorum electorum a sacerdote & diacono in capitulo suo

& sentētia sine talibus assessoribus lata, nulla est: sicut sententia nulla est, quæ fertur contra fiscum absentē aduocato fisci, vt ff.de iure fisci, si fiscus. sicut videtur dicere lex, vt sententia quæ fertur officio iudicis ipso absente, quod nulla sit, vt C.de sent. & interl.om.iu.cum sententiā. Quod tamē clerici sint iudices, est arg.6.q.3. scitote.

cusatores, & eos qui accusantur, forma seruata. Reliquorum autem clericorum causas etiam solus [a] episcopus loci agnoscat, & finiat.

a ¶ Nomine sex. *Sic in cæteris codicibus impressis, & manuscriptis, præterquam in editione Coloniēsi quatuor tomorum, in qua habetur*. presbyteri nomine quinque in diaconi duobus.

2 *Solus autem ad exclusionem aliorum episcoporum, non suorum clericorum dicitur, sine quorum præsentia eius sententia erit irrita.*

Vnde in Chartaginensi concilio 4.c.23 legitur.

¶ Absque præsentia clericorum nullius causam episcopus audiat. C. VI.

Burc.l.1.c.114 Iuo p.5.c.214.

j EPiscopus, nullius causam audiat absque præsentia suorum [b] clericorum: alioquin irrita erit sentētia episcopi, nisi clericorum præsentia confirmetur.

Item ex concilio Hispalensi 2.c.6.

¶ Nisi in synodo canonice vocati sacerdotes damnari non possunt. C. VII.

EPiscopus sacerdotibus, ac ministris solus honorem dare potest, auferre solus non potest. Si.n.hi, qui in sæculo a dominis suis honorem libertatis adepti sunt in seruitutis iugum † non reuocantur, nisi publice apud prætoris ac præsidis tribunal in foro fuerint accusati: quanto magis hi, qui diuinis altaribus consecrari honore ecclesiastico decorantur? Qui profecto nec ab uno damnari, nec vno iudicante poterunt honoris sui priuilegijs exui: sed præsentati synodali iudicio, quod canon de illis præceperit, oportet definiri.

sup.eo. c. sexta actione.& dist.67.episcopus.
† al. nexum non renunciantur.

EPiscopus.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ episcop⁹ solus dare honorē potest, quem solus auferre non potest. Si .n.libertus in seruitutē reuocari nō potest, nisi apud iudices legitime fuerit conuictus: quanto magis diuinis altaribus consecratus, ab vno solo non poterit damnari?

DE vltima. CASVS. Hic intitulatur, 8.qō. vbi quæritur, si aliquis sponte cōfitetur vel cōuincitur peccasse ante ordinationem. vtrum possit officio suo frui. Et respon. quod si in pręsentia confiteatur: non abstineat, ut 50.distin. de his vero.in fin. si extra ius non præiudicat sibi ut supra, ead. quæst. 5. presbyter. Si vero in iure confiteatur, & timore probationū deponitur, siue ante ordinationem, siue post commiserit illud, vt 24. d.c. ult. si spōte confiteatur remouetur ab executione sacerdotij: in alijs tamen ordinib. dispēsatiue remanebit, ut inf. ea. c.1. Si vero confitei crimē quod fecit post ordinationem, acta penitentia dispensatiue i suo ordine permanebit, ut inf.c.2.& in vtroque istorum casuum de rigore iuris esset deponendus. & hoc verum est in magnis criminibus, quæ inducunt depositionem. Sed pro paruo crimine acta pœnitentia stat in ordine suo, ut 5.q.4.in loco.& de cons.dist.2.relatum.& hoc inuenies in summa huius quæstionis planius.

QVAESTIO VIII.

DE *vltima vero* [c] *quæstione sic statutum est in concilio Neocæsariensi, cap. 9. & 10.*

suo potest episcopus diffinire, supple excepto subdiacono, qui hodie cum diacono pari passu ambulat.extra de seruis non ord.miramur. Ioan.de Fant.
CASVS. Dictum est, ꝙ solus episcopus potest tractare causas criminales clericorum: sed ne aliquis putaret, ꝙ alij clerici non deberent interesse, ideo dicit Gratia. ꝙ hæc dictio, solus, non excludit clericos: sed alios episcopos. Sequens c.planum est.

Eps an possit solus delinquentem condēnare.

b EPiscopus.] ¶ Suorum. Sufficit tamen maior pars si absentes præbeant assensum, ut 64. distinctio. capitu. 1. & 2. Sed nunquid & isti clerici sunt iudices istius? Non videtur, cum quilibet eorum sit forte minor eo. Quidam dicunt ꝙ ipsum concilium siue capitulum habet iurisdictionem ordinatiam: nullus tamen per se est index. Alij dicunt, ꝙ sunt assessores episcopi: & sentētia sine talibus assessoribus lata, nulla est.

c ¶ De vltima uero.] Hic q̃ritur, si aliqs confitetur crimē ꝙ fecit ante ordinationem suā vel cōuincitur peccasse añ ordinationē suā, an possit frui officio suo: Distinguas ergo quia aut est tale crimen ꝙ inducit depositionem aut nō, si nō inducit. acta pn̄ia remanet in ordine suo, ut hic & 68.d. sicut. Item si inducit depositionē tūc si cōfitetur illud in pn̄ia. nō abstinebit ab officio, ut 50.dist.de his uero, in fi. similiter si confitetur illud extra ius, quod talis cōfessio ei nō p̄iudicat, ut 7.e.q.5.presbyter

Crimen ante ordinatio[illegible] cōmissum, an impediat frui officio.

ut ī.e.q.5.presbyter, licet sit arg. contra ext.de exces.p-lat. quam sit graue. 1 Si uero confitetur in iure crimen suum cōmissum ante ordinationem suam, deponitur ab officio sacerdotali; retinebit tamen nomen presbyteri: & omne inferius officiū, ut ī.ea.c.1.& c.si quis presbyter, & hoc cū sponte illud confitetur. Si uerò cōfiteatur illud timore probationum: tunc siue ante, siue post ordinationē suā illud commisit, deponitur irreparabiliter, ut 24. dist.c.vlt.50 distin. ex pœnitentibus.81. dist.si quis sine examinatione, & cap.si quis episcopus. Si ergo quis spontè cōfitetur crimen commissum post ordinationē ad tēpus debet suspendi ad agēdam pœnitentiam: sed postea restituiī ex dispensatione, ut inf.eo.cap.2.si quæras, quæ crimina inducāt depositionē: & dico quod nō est a canone expressū, uidemus enim q̄ quædam non inducunt: nam clericus tumultū faciens in synodo, non deponitur, ut 5.quæst.4. in loco. Itē qui cantat duas Missas sub uno canone, ut de consecr.dist.2. relatum. Item si episcopus citatus non uenit ad synodum.18. dist. si quis autem, & c.decernimus: & tamen quodlibet tale est mortale. Similiter pro temerario iuramento non deponitur aliquis, ut extra de iureiuran. sicut. Tradunt autem quidam pro regula, q̄ omne crimen inducit depositionem, nisi specialiter a canone excipiatur. Alij dicunt, quod nullum crimē inducit depositionem, nisi specialiter a canone excipiatur,2 & hęc opinio maiori æquitati innititur: quare tenēda est. Ioā. Sed hæc materia est hodie determinata, extra de temp. ord.cap.vlt.B. 3

1 Nō contra d.cit, qa ibi accipit. pp accidens, s. pp scandalū & infamiā, non pp consilionē, ut ibi not. per Vinc. & B. sed de hac materia dicitur plenè notat Inno. B. Con. & H. ext.de elect. per inquisitionem.

Crimina q̄ sunt depositione digna.

2 Idē tenet Al.de Imo. in l. scimus. circa princ. C. de iu. delib.per text. in §. cū igiē in Auth. de non eligen. scdo nuben.

3 De hoc et not.81. dist. c.1. extra de tēp. ordi. ex tenore. & c. vlt. & in p̄sti. decre. sicut.& q̄ ista sñia tanquā uerior sit te nēda hic no. Hugo.

Fornicationem pauci uitant.

c ¶Offerat.] Idest, officietsaliā 1 conficiat.
d ¶Studij.] Quia studiosè confessus est: uel quia utilis est ecclesiæ, cum tali enim dispensatur, ut 50.dist.in. studeat.
e ¶Cætera.] Idest, cæteros peccatores, qui nolunt sponte confiteri. Vel dic propriè, alia peccata a fornicatione. & sic est arg. q̄ minus punitur aliquis propter fornicationem, quam propter aliud crimen: hoc ideo, quia pauci sine illo crimine inueniuntur, ut 50.dist in. quia tua. & ad idem est arg. 82.dist.presbyter. 81. dist. si qui clerici arg. contra 33.dist.c.ult.

¶Presbyter, qui ante ordinationem confitetur se corporaliter lapsum, postea non offerat.

Cap. I.

QVi admisit corporale peccatum[a], & hic postea presbyter ordinatus est, si cōfessus fuerit [b], quòd ante ordinationem suam peccauerit; non quidem offerat [c]; maneat autem † in alijs officijs propter eius studij [d] vtilitatem α. Nam cætera [e] peccata censuerūt plurimi etiā ordinatione priuari β. Quòd si de his non fuerit confessus, nec ab aliquibus potest manifestè conuinci; huic ipsi de se potestas [f] est committenda. ¶Similiter & diaconus si in eodem culpæ genere fuerit inuolutus: sese a ministerio [g] cohibebit.

Rabanus lib. de pœnit.c.1. Poly.l.4.tit.39. Burc.l.2.c.49. Iuo p.6.c.150. Pann.l.3.c.151.

† al. tamen.

Cap.10.ibid.

α ¶Propter eius studij vtilitatem.] *Græcè est, διὰ τὴν ἄλλην σπουδὴν, idest*, propter studium, ac diligentiam, quam cætero quin adhibet.

β ¶Priuari.] *Græcè legitur: τὴν χειροθεσίαν ἀπώσασθαι. idest*, per manus impositionem dimitti, *quemadmodum fere vertit Dionysius, cuius versionem cæteri collectores attulerunt: hac tamen clausula omissa. Nam hæc versio, quàm Gratianus affert, est prisca, quæ in collectione Isidori. Ita ex his uerbis largè alia eligitur sententia, atque auctor glossæ putarit.*

Item ex concilio Ilerdensi, c.5.

¶Deseruientes altario, si carnis fragilitate deliquerint: episcopi arbitrio subiaceant.

Cap. II.

HI qui [h] altario Dei deseruiūt, si subito in flenda carnis fragilitate corruerint [i], & Dño respiciente dignè pœnituerint; ita vt mortificato corpore cordis cōtriti sacrificium Deo offerāt; maneat in potestate [k] pontificis uel veraciter afflictos non diu suspendere, vel desidiosos prolixiore tempore ab ecclesiæ corpore segregare: ita ta-

Dist.50. hi, qui altario. Rabanus lib. pœniten.c.1. Burch.l.19. c.74. Iuo p.15.c.87.

QVi admisit.] CASVS. Quidam presbyter in iudicio sponte confessus est fornicationem fecisse ante suam ordinationem: quæsitum est in concilio Neocæsariensi quam pœnam debeat pati. Et respondet, quod si presbyter est confessus sponte executione sacerdotali carebit: sed in alijs officijs permanebit, si est utilis. Si vero non est confessus uel cōuictus, suo arbitrio relinquatur. Cætera vero peccata, grauiora, s. ut dixerunt plurimi, inducunt depositionem. Vel cætera peccata, idest cæteri peccatores, qui conuincuntur nolentes cōfiteri, debent deponi. Idem statuitur de diacono quod de sacerdote statutum est. Casum sequētis capituli inuenies 50.dist.hi qui.

a ¶Corporale peccatum.] Idest fornicationem.
b ¶Si confessus fuerit.] Sponte, non metu probationū.

f ¶Potestas.] Confitendi 4 crimen: sed & si non vult non confiteri, relinquitur arbitrio suo, ut 33.distinct. habuisse.
g ¶A ministerio.] Diaconali, sed non subdiaconali.
h HI qui.] Hoc ponitur ī.dist.50.hi qui.
i ¶Corruerint.] Loquitur ergo de eo, qui post ordinationem delinquit. Sed nonne magis delinquit ille qui delinquit in dignitate, quàm qui extra dignitatem delinquit, ut 40.d.homo Christianus, & 25. q.1. nulli. Respon.sic: sed ideo magis punitur, quia sciens se permisit ordinari.50.dist.ex pœnitentibus.
k ¶In potestate.] Si intelligas hoc c.de clerico deposito, tunc est hic argum. quod episcopus potest restituere clericum depositum. Si autem de suspenso, tunc patet: quod relinquitur arbitrio episcopi, an velit suspēso reddere officium suum: sed cum iste clericus ratione crimi-

4 Subaudi, uel purgandi, si non est infamatus: sed si est, cogiē ad purgationem arg. 2.q.5. p̄sbyter. secundū H. & Laura.

Dignitas aggrauat peccatum.

nis

nis non possit promoueri ad sublimiorem gradum: quo modo ergo potest ipsum restituere famę, cum per pœnitentiam non tollatur infamia, vt 2.q.3. §.hinc colligetur: potest dici, ꝙ ex quo Papa dat potestatem dispensandi: ergo per consequens restituendi famæ.

a ¶ Itenetur: filij vero eius in seruitutē ecclesiæ ad cuius ignominiam nati sunt, redigantur.

b ¶ Ex ancillæ.] Sed quare punitur dominus ancillæ illius? Respon. in fauorem ecclesiæ, vel ideo quia ratione criminis illa facta est de suo foro.

men, vt sic officiorum suorum loca recipiant, ne possint ad altiora officia vlterius promoueri. Quòd si iterato [a] velut canes ad vomitum reuersi fuerint, & veluti sues in volutabris luti iacuerint; non solum dignitate officij careant, sed etiam sanctam communionem, nisi in exitu, non percipiant.

Item ex concilio Toletano 9. c. 10.

¶ Ex ministris ecclesiæ geniti in seruitutem deuocentur eiusdem. C. III.

Iuo p.6.c.425. † al. incontinentia.

CVm multæ super incontinentia † ordinis clericorū hactenus emanauerint sententiæ patrum, & nullatenus ipsorum reformari quiuerit correctio morum; vsque adeo sententiam iudicantium protraxere commissa culparum, vt non tantum ferretur vltio in auctores scelerum, verum, & in progeniem damnatorum. Ideoque quilibet ab episcopo vsque ad subdiaconum deinceps, qui vel ex ancillæ, [b] vel ex ingenuæ [c] detestādo connubio [d] in honore constituti filios procreauerint; illi quidem, ex quibus geniti probabuntur, canonica censura damnentur. Proles aūt aliena † pollutione nata, non solū hæreditatem [e] † nunquam accipiet, sed etiam in seruitutem eius ecclesiæ, de cuius sacerdotis, vel ministri ignominia nati sunt iure perenni manebunt.

† al. tali. † al. hæreditatem paternam.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 25.

In c. Marti. Brach. Ex concil. Neocæsarien. c.9. & 10.

¶ Qui confitetur se ante ordinationem peccasse, non sacrificet: conuictus autem deponatur. C. IIII.

Burc.l.2.c.48. Iuo p.6.c.149. Pann.l.3.c.150.

SI quis presbyter ante ordinationem peccauerit, & post ordinationem confessus fuerit, quòd ante peccauerit; non offerat, sed tantum pro religione nomen [f] presbyteri portet. Si autem non ipse confessus, sed ab alio publicè fuerit conuictus; nec hoc ipsum habeat, ut nomen presbyteri portet. Similiter, & de diaconis obseruandum est, vt si ipsi confessi fuerint, ordinem subdiaconi accipiant. †

† al. retineant.

Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum, c. 71.

Ext. de cohab. cler. & mul. c. vestra duxit. Iuo p.2.c.83. Pann.l.5.c.13.

¶ De manu sacerdotis, qui ab ecclesia toleratur, licitè sacramenta sumuntur. C. V.

SCisci-

c ¶ Ingenuæ.] Specialis est iste casus, vbi filius cōditionē matris liberę nō sequit. contra id quod est 32. q.4. liberi.

d ¶ Cōnubio.] Ergo patet, ꝙ loquit de sacerdotibus, qui legitimè ducūt vxores. tales enim grauius puniuntur, vt 32. d. cos. 81. d. quidam. & 28. dist. presbyter. Quid, quid tamē hic dicatur: cum ecclesia non sit isto iure vsa, perdit ius istud, sicut & illud qđ possit exigere pœnam sacrilegij, ut 17. q.4. quisquis.

e ¶ Hæreditatem.] .s. paternam, nam matri etiā succedit spurius filius, & testamentū matris pt dici inofficiosum, vt ff. de inoff. testam. si suspecti. §.1. Io. hodie spurij omni beneficio excluduntur vt C. de natur. libe. authen. licet. B.

Spurius succedit matri.

SI qs presbyter.] CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ si quis presbyter confessus fuerit spontè ante ordinationē fecisse fornicationē, non habebit executionem sacerdotij, quia nō celebrabit: sed tantum nomē sacerdotis habebit. Si aūt non fuerit spontè cōfessus, sed ab alio cōuictus: tunc nec nomen sacerdotis hēbit. Idē est de diacono, qđ dictum est de sacerdote.

f ¶ Nomen.] Si quæris quid ei valeat retineri nomē presbyteri? Dico quòd in omnibus retinet priuilegium presbyteri in loco subscriptionis, & in alijs præter hoc solum, ꝙ non potest Missam celebrare, ut sup. ea. q.7. Fœlix.

a ¶ Iterato.] Argu. grauius puniri iteratum delictum, vt 25. q.2. ita nos. extra de coha. cleri. clericos. & de hæret. ad abolendam. Io. de Fan.

CVm multæ.] CASVS. Constitutiones multæ factæ fuerant, vt clerici in sacris ordin. constituti viuerent continenter, qđ cum non facerent, statutū fuit in concilio Toletano, vt quicunq; deinceps ab episcopo vsque ad subdiaconum ex detestando connubio liberæ, vel ancillæ liberos procreauerit, canonica censura damnetur:

SCiscitantibus.] CASVS. Bulgari quæsiuerunt a Nicolao, utrum a sacerdote in adulterio deprehenso, vel tantum de hoc infamato debeamus communionem recipere? Et respondet, quòd sic: quousque episcoporum iudicio reprobetur, quia non potest aliquis quantumcunque pollutus diuina polluere sacramenta. Et quod recipere debeamus, tribus rationibus probat. Pri-

ma est, quia sicut cereus accensus seipsum cõsumit, alijs vero lumen præbet: sic presbyter peccando nocet sibi, alijs vero ex officio prodest. Secunda est, quia sacramenta non habent effectum secundum merita dantis, sed accipientis. Tertia est, qa ante examinationẽ, & criminis probationẽ nullus est a cõmunione suspẽdendus. Prima rõ est ibi. [Quoniam mali.] Secũda ibi. [Sumite.] Tertia ibi. [Qui rursus.]

a ¶ Sciscitantibus.] sup. dist. 32. nullus. contra. Ioan. sed ibi loquitur de crimine quod est notorium per sulam, 1 quod falsum est, vt ext. de cohab. cle. vestra, & cap. seq. & c. vlt. vbi dicitur quod sufficit si est notorium rei euidentia. R. Sed nõ ne eo ipso q quis cõprehensus est i adulterio, infamis est, licet nondum sit damnatus, vt ff. de titu nup. palã? Respon. talis infamia nõ sufficit ad hoc, vt abstinendum sit a sacramẽtis suis, nisi infametur per sententiã vt dixit 32. dist. 5. verum, requiritur. n. quod sit deprehensus, & conuictus, extra de iudi. cum non ab homine. tamẽ bene concedo, q omnis sacerdos in mortali existens est suspensus quo ad se, vt 1. q. 1. sacerdotes, sed nõ quo ad alios: nisi sit præcisus, vel nisi sit notorius fornicator, vel simoniacus, ut 32. dist. 5. verum.

1 Hic arg. de occulto, uel alias manifesto sm H.

Infamis ne est in adulterio deprehensus.

b ¶ In fide Christi.] Idest, per fidem Christi.

c ¶ Mundum.] Idest, amorem, & delectationem mundanorum.

d ¶ Sed accipientis.] Idest, recipitur secundum merita recipientis: sed non secundum meritum dantis, de consec. dist. 2. vtrum.

e ¶ Accusatur.] Si 2. q. 4. nonne. 35. quæst. 6. multorũ, & 11. quæstio. 3. eorum, extra vt lite pen. laudabilem. Ioan.

tantibus [a] vobis, si a sacerdote, qui siue deprehensus in adulterio, siue de hoc sola fama respersus est, debeatis cõionem suscipere, nec ne, respondemus. Non potest aliquis, quantumcunq; pollutus sit, sacramẽta diuina polluere; quæ purgatoria cunctarum contagionum existũt: nec potest solis radius per cloacas, & latrinas transiens aliquid exinde contaminationis attrahere. Proinde qualiscumque sacerdos sit; quæ sancta sunt, coinquinare nõ potest. Idcirco ab eo, vsquequo iudicio episcoporum reprobetur, communio percipienda est: quoniam mali bona administrando se tãtummodo lædunt: & cærea α fax accensa sibi quidem detrimentum præstat, alijs vero lumen in tenebris administrat: & vnde alijs cõmodum exhibet, inde sibi dispendium præbet. Sumite ergo intrepidi ab omni sacerdote Christi mysteria † : qa omnia fide † Christi [b] purgantur. Fides est enim, quæ hunc mundũ [c] vincit; & quia non dantis, † sed accipientis [d] sit, dicẽte B. Hieronymo; β [Ad credendum in anima omni baptismus est perfectus: & in omni sacerdote corpus Christi est perfectum.] ¶ Qui rursus sacræ scripturæ concordans ait: [Priusquam audias, ne iudicaueris quemquã:] atque ante probationem accusationis illatæ neminem a tua communione suspendas; quia non statim, qui accusatur, [e] reus est, sed qui conuincitur criminosus.

† al. ministeria. † al. in fide. † al. damnatis meritum. Act. 15. 1. Io. 5. In epist. de septem gradibus tomo 4. Eccl. 11.

α ¶ Et cerea.] *Antea legebatur, &c. Restitutum est ex originali, ex quo alia etiam sunt emendata, & addita.*

β ¶ Hieronymo.] *Est in epistola de septem gradibus, quemadmodum & quod sequitur,* priusquã audias, &c. *est ibidem superius.*

k ¶ Ac- Quidam